

NORDISKA RÅDET

19:e SESSIONEN

1971

KØBENHAVN

STOCKHOLM 1971

KUNGL. BOKTRYCKERIET P. A. NORSTEDT & SÖNER

Redaktör: Åke Edwall

Innehållsöversikt

Inledning	5
Kallelse till sessionen	7
Medlemslista	9
Regeringsrepresentanter och valda medlemmar efter länder och partier	12
Saklista för 19:e sessionen jämte förteckning över övriga i rådet anhängiga saker	23
Sakernas fördelning på utskott	38
Översikt över sessionen	48
Protokoll	51
Saker m. m.	357
Medlemsförslag (A-saker)	359
Regeringsförslag (B-saker)	1850
Berättelser (C-saker)	1904
Meddelanden (D-saker)	2233
Dokument utanför saklistan	2614
Beslut	2685
Rekommendationer	2687
Övriga beslut (utom val) m. m.	2754
Val	2765
Presidium, arbetsutskott, sekretariat, sakkunniga	2767
Supplement: Utdelning av Nordiska rådets litteraturpris och pris i Nordiska rådets symboltävling	2775
Register	2789
Översikt över sakernas behandling	2791
Personregister	2813
Ämnesregister	2826
Plan över sessionssalen	2843

INLEDNING

Kallelse till sessionen

Til Danmarks, Finlands, Islands, Norges og Sveriges regeringer, Færøernes landsstyre, Ålands landskapsstyrelse og til de valgte medlemmer og suppleanter i Nordisk Råd.

Efter at Nordisk Råds præsidium med bemyndigelse fra rådet har truffet beslutning om tidspunktet for afholdelse af rådets nittende session, meddeler præsidiet herved i overensstemmelse med § 1 i rådets arbejdsorden, at rådets nittende session finder sted i København i folketingets lokaler på Christiansborg med lørdag den 13. februar 1971 som første mødedag.

Efter arbejdsordenens § 3 skal regerings- og medlemsforslag for at kunne optages til behandling ved sessionen være indsendt til pågældende lands rådssekretariat senest 13. december 1970. Af hensyn til udvalgsarbejdet var det ønskeligt, om også beretninger så vel som meddelelserne i anledning af rådets tidligere rekommandationer kunne indsendes til rådet senest 13. december 1970. Oplysninger som fremkommer senere kan indsendes til rådet i tillægsmeddelelse.

Reykjavík, den 12. oktober 1970

For Nordisk Råds præsidium

Matthias A. Mathiesen

Friðjón Sigurðsson

Medlemslista

(Upprättad enligt § 6 arbetsordningen och godkänd vid mötet den 13 februari 1971 med ändringar vid möten den 15, 16, 17 och 18 februari 1971)

Lista godkänd den 13 februari 1971

Regeringsrepresentanter m. fl.

<i>Aspling, Sven</i> (intog ej sin plats i rådet)	<i>Karjalainen, Ahti</i> (närv. 13/2—16/2)
<i>Auðuns, Auður</i>	<i>Kyllingmark, Håkon</i> (närv. 14/2—17/2)
<i>Baunsgaard, Hilmar</i>	<i>Larsen, Helge</i>
<i>Bengtsson, Ingemund</i> (närv. 13/2—15/2)	<i>Leskinen, Väinö</i>
<i>Berner, Arne</i> (intog ej sin plats i rådet)	<i>Lidbom, Carl</i> (närv. 13/2—17/2)
<i>Bondevik, Kjell</i> (närv. 13/2—17/2)	<i>Lind, Nathalie</i>
<i>Borten, Per</i> (närv. 13/2—14/2, 16/2—17/2)	<i>Mattila, Olavi</i> (närv. 13/2—15/2)
<i>Carlsson, Ingvar</i> (intog ej sin plats i rådet)	<i>Moberg, Sven</i> (närv. 14/2—16/2)
<i>Christensen, Henry</i>	<i>Myrvoll, Ole</i> (närv. 17/2—18/2)
<i>Christiansen, Peter F.</i>	<i>Nilsson, Torsten</i> (närv. 13/2—14/2)
<i>Dahlggaard, Lauge</i>	<i>Norling, Bengt</i> (intog ej sin plats i rådet)
<i>Endresen, Egil</i> (närv. 14/2—16/2)	<i>Normann, A. C.</i>
<i>Feldt, Kjell Olof</i> (närv. 13/2—15/2)	<i>Nyboe Andersen, P.</i>
<i>Geijer, Lennart</i> (närv. 14/2—15/2)	<i>Palme, Olof</i> (närv. 13/2—15/2, 17/2—18/2)
<i>Gestrin, Kristian</i>	<i>Saarto, Veikko</i>
<i>Gíslason, Gylfi Þ.</i>	<i>Stray, Svenn</i> (närv. 13/2—17/2)
<i>Guldberg, Ove</i>	<i>Sträng, Gunnar</i> (närv. 16/2—18/2)
<i>Hafstein, Jóhann</i>	<i>Tallgren, Carl Olof</i>
<i>Hartiing, Poul</i>	<i>Thestrup, Knud</i>
<i>Helle, Veikko</i> (intog ej sin plats i rådet)	<i>Thomsen, Knud</i>
<i>Helweg Petersen, K.</i>	<i>Tidemand, Otto Grieg</i> (närv. 14/2—16/2)
<i>Holmquist, Eric</i>	<i>Tiekso, Anna-Liisa</i> (närv. 16/2—18/2)
<i>Isaksson, Martin</i>	<i>Toft, H. C.</i>
<i>Itälä, Jaakko</i> (närv. 13/2—14/2)	<i>Tuominen, Erkki</i> (närv. 14/2—15/2)
<i>Jönsson, Emil</i>	<i>Wickman, Krister</i> (intog ej sin plats i rådet)
<i>Jönsson, Magnús</i>	
<i>Kalavainen, Meeri</i> (närv. 14/2—16/2)	

Valda medlemmar

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Knuuttila, Sakari</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Andersen, Magnus</i>	<i>Krag, Jens Otto</i>
<i>Antila, Pentti</i>	<i>Kristiansen, Kåre</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Larsen, Aksel</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Bergman, Per</i>	<i>Mathiesen, Matthias, A.</i>
<i>Bratteli, Trygve</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Bundvad, Kaj</i>	<i>Munck, Clara</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Damsgaard, Kresten</i>	<i>Nettelbrandt, Cecilia</i>
<i>Ehnrooth, Georg C.</i>	<i>Nielsen, K. Axel</i>
<i>Engan, Erling</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Nordli, Odvar</i>
<i>Eriksen, Niels</i>	<i>Norvik, Erling</i>
<i>Eriksson, Thorvald</i>	<i>Nørgaard, Ivar</i>
<i>Garbo, Gunnar</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Geijer, Arne</i>	<i>Patursson, Erlendur</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Perheentupa, Antti-Veikko</i>
<i>Hanhirova, Veikko</i>	<i>Rognerud, Berte</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Rosnell, Irma</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Salolainen, Pertti</i>
<i>Helén, Gunnar</i>	<i>Salvesen, Salve</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Seip, Helge</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Sillanen, Sylvi</i>
<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>	<i>Skaftason, Jón</i>
<i>Heinemäki, Elsi</i>	<i>Skytte, Karl</i>
<i>Holmberg, Yngve</i>	<i>Stetter, Ib</i>
<i>Horn, Svend</i>	<i>Sundman, Per Olof</i>
<i>Hækkerup, Per</i>	<i>Sundqvist, Ulf</i>
<i>Ingimundarson, Sigurður</i>	<i>Tarjanne, Pekka</i>
<i>Johannessen, Guri</i>	<i>Treholt, Thorstein</i>
<i>Johannessen, Martha</i>	<i>Tuominen, Mirjam</i>
<i>Johansson, Rune</i>	<i>Vennamo, Veikko</i>
<i>Johansson, Tage</i>	<i>Violainen Johannes</i>
<i>Jónsson, Eysteinn</i>	<i>Willoch, Kåre</i>
<i>Kjara, Birgir</i>	<i>Ääri, Saimi</i>
<i>Kjartansson, Magnús</i>	<i>Øregaard, J. Fr.</i>

Ändring den 14 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes för del av denna dag Ivar Nørgaard av *Niels Matthiasen*.

Ändringar den 15 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes Aksel Larsen denna dag av *Poul Dam* samt för del av denna dag Per Bergman av *Grethe Lundblad*, Rune Johansson av *Anna-Greta Skantz* och Gunnar Helén av *Rolf Sellgren*.

Ändringar den 16 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes Arne Geijer för återstoden av sessionen av *Anna-Greta Skantz* och Svend Horn för denna dag av *Kai Lindberg*.

Ändringar den 17 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes för återstoden av sessionen Kaj Bundvad av *Niels Mørk* och Per Hækkerup av *Erling Dinesen*, samt för del av denna dag Allan Hernelius av *Eric Krönmark*, Eric Carlsson av *Anna-Lisa Nilsson*, Rune Johansson av *Doris Håvik* och Aksel Larsen av *Poul Dam*.

Ändringar den 18 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes för återstoden av sessionen Gunnar Helén av *Rolf Sellgren* och Ivar Nørgaard av *Niels Matthiasen*.

**Regeringsrepresentanter och valda medlemmar jämte suppleanter efter
länder och partier**

(Vid sessionens början)

D a n m a r k s r i g e s d e l e g a t i o n

Regeringsrepresentanter m. fl.

(Utsedda den 19 januari 1971)

<i>Baunsgaard, Hilmar</i> , f. 20. Statsminister, Hellerup. (RV)	<i>Thomsen, Knud</i> , f. 08. Handelsminister, Hellerup. (KF)
<i>Hartling, Poul</i> , f. 14. Udenrigsminister, Charlottenlund. (V)	<i>Guldberg, Ove</i> , f. 18. Minister for offentlige arbejder, Charlottenlund. (V)
<i>Normann, A. C.</i> , f. 04. Fiskeriminister og minister for Grønland, Helsingør. (RV)	<i>Lind, Nathalie</i> , f. 14. Socialminister, København. (V)
<i>Helveg Petersen, K.</i> , f. 09. Minister for kulturelle anliggender, København. (RV)	<i>Larsen, Helge</i> , f. 15. Undervisningsminister, København. (RV)
<i>Toft, H. C.</i> , f. 14. Indenrigsminister, Hvidbjerg, Thy. (KF)	<i>Dahlgard, Lauge</i> , f. 19. Arbejdsminister, Hellerup. (RV)
<i>Thestrup, Knud</i> , f. 00. Justitsminister, København. (KF)	<i>Nyboe Andersen, P.</i> , f. 13. Økonomiminister og minister for nordiske anliggender samt europæiske markedsanliggender, Humlebæk. (V)
<i>Christensen, Henry</i> , f. 22. Landbrugsminister, Roskilde. (V)	

(Utsedd av Føroya landsstyre den 12 december 1970)

- Christiansen, Peter F.*, f. 23. Varaløgmaður (vice-lagmand), Tórshavn. (sb).

Valda medlemmar

(Valda av folketinget den 7 oktober 1970 för tiden intill nästa val)

S o c i a l d e m o k r a t i e t (S)

Medlemmer

- Krag, Jens Otto*, f. 14. Fhv. statsminister, Frederiksberg.

Stedfortrædere

- Hansen, Ove*, f. 09. Fhv. minister, Ballerup.

Medlemmer

Nørgaard, Ivar, f. 22. Fhv. minister, Bagsværd.

(*Förfall vid 19:e sessionen 18/2; ersatt av Niels Matthiasen, se under Stedfortrædere*)

Bundvad, Kaj, f. 04. Fhv. minister, Roskilde.

(*Förfall vid 19:e sessionen 17 och 18/2; ersatt av Niels Mørk: se under Stedfortrædere*)

Horn, Svend, f. 06. Fhv. minister, Nyborg.

(*Förfall vid 19:e sessionen 16/2; ersatt av Kai Lindberg; se under Stedfortrædere*)

Hækkerup, Per, f. 15. Fhv. udenrigsminister, København.

(*Förfall vid 19:e sessionen 17—18/2; ersatt av Erling Dinesen; se under Stedfortrædere*)

Nielsen, K. Axel, f. 04. Fhv. minister, Hadsund.

Stedfortrædere

Matthiasen, Niels, f. 24. Chefredaktør, København.

Mørk, Niels, f. 09. Maskinarbejder, Helsingør.

Lindberg, Kai, f. 99. Fhv. minister, Hellerup.

Dinesen, Erling, f. 10. Fhv. minister, Bagsværd.

Hertling, Knud, f. 25. Fuldmægtig, cand. jur., Herlev.

Det radikale Venstre (RV)

Medlemmer

Skytte, Karl, f. 08. Folketingets formand, fhv. minister, Højrup.

Haugaard, Svend, f. 13. Fhv. forstander, Resen, Skive.

Helveg Petersen, Niels, f. 39. Cand. jur., Frederiksberg.

Stedfortrædere

Baunsgaard, Bernhard, f. 18. Rektor, Århus.

Philip, Grethe, f. 16. Fuldmægtig, cand. oecon., Rungsted Kyst.

Bilgrav-Nielsen, Jens, f. 36. Højskolelærer, Bredsten.

Venstre (V)

Medlemmer

Enggard, Knud, f. 29. Civilingeniør, Skovlunde.

Damsgaard, Kresten, f. 03. Statsrevisor, Vester Skerninge.

Eriksen, Niels, f. 02. Gårdejer, Ringe.

Stedfortrædere

Ostergaard, Kristen, f. 15. Gårdejer, Krogsdal, Holstebro.

Holmberg, Gustav, f. 11. Gårdejer, Simested, Ålestrup.

Jensen, Jens Peter (Sorø amt), f. 22. Chefredaktør, Odense.

Det konservative Folkeparti (KF)

Medlemmer

Munck, Clara, f. 14. Rådmand, Frederiksberg.
Møller, Gerda, f. 14. Oberstinde, København.
Stetter, Ib, f. 17. Direktør, Ålborg.

Stedfortrædere

Langkilde, Jørgen, f. 17. Politimester, Holbæk.
Østergaard, Knud, f. 22. Oberstløjtnant, Vester-Hassing.
Juul-Madsen, Ejvind, f. 21, Proprietær, Fagerholdt, Skibby.

Socialistisk Folkeparti (SF)

Medlem

Larsen, Aksel, f. 97. Fhv. minister, Frederiksberg.

(Förfall vid 19:e sessionen 15/2 och 17/2; ersatt av Poul Dam; se under Stedfortræder)

Stedfortræder

Dam, Poul, f. 21. Højskoleforstander, Birkerød.

(Valda av Føroya lagting den 17 december 1970 för tiden intill nästa val)

Føroya Javna ðarflokkur (Socialdemokratiet) (jvfl)

Medlem

Øregaard, J. Fr., f. 06. Løgtingsformaður, stjóri (lagtingsformand, direktør) Gøtu.

Stedfortræder

Olsen, Poul Jacob, f. 17. Fiskiskipari (fiskeskipper), Klaksvig.

Tjóðveldisflokkurin (Det republikanske parti) (Tvfl)

Medlem

Patursson, Erlendur, f. 13. Hagfrøðingur (cand. polit.), Tórshavn.

Stedfortræder

Isaksen, Finnbogi, f. 43. Útvarpsmaður (radio-avis-redaktør). Tórshavn.

Finlands delegation

Regeringsrepresentanter m. fl.

(Utsedda den 5 februari 1971)

Karjalainen, Ahti, f. 23. Statsminister, Helsingfors. (K)

Leskinen, Väinö, f. 17. Utrikesminister, Helsingfors. (Sd)

Tuominen, Erkki, f. 14. Justitieminister, Helsingfors. (Skdl)

Gestrin, Kristian, f. 29. Försvarsminister, Helsingfors. (Sv)

- Tallgren, Carl Olof*, f. 27. Finansminister, Åbo. (Sv)
- Kalavainen, Meeri*, f. 18. Minister i undervisningsministeriet, Esbo. (Sd)
- Saarto, Veikko*, f. 34. Trafikminister, Helsinge. (Skdl)
- Berner, Arne*, f. 27. Handels- och industriminister, Helsingfors. (Lkp)
- Itälä, Jaakko*, f. 33. Undervisningsminister, Helsingfors. (Lkp)
- Tiekso, Anna-Liisa*, f. 29. Socialminister, Kemi. (Skdl)
- Helle, Veikko*, f. 11. Arbetsminister och statsministerns ställföreträdare, Vihti. (Sd)
- Mattila, Olavi*, f. 18. Minister i statsrådets kansli, Helsingfors. (K)

(Utsedd av Ålands landskapsstyrelse den 20 januari 1971)

- Isaksson, Martin*, f. 21. Lantråd, Finström.

Valda medlemmar

(Valda av riksdagen den 4 februari 1971 för tiden intill nästa val)

Keskustapuolue (Centerpartiet) (K)

Medlemmar

- Hanhirova, Veikko*, f. 15. Bankdirektör, Karunki.
- Ääri, Saimi*, f. 31. Husmor, Punkalaidun.
- Virolainen, Johannes*, f. 14. Förutv. statsminister, vicetalman, agronomie- och forstdoktor, Lojo.

Suppleanter

- Kaarlonen, Katri*, f. 15. Husmor, Bjärnä.
- Pekonen, Esko*, f. 23. Jordbrukare, St Michels landskommun.
- Ruokola, Matti*, f. 22. Medicine licentiat, Uleåborg.

Suomen kansan demokraattinen liitto (Demokratiska förbundet för Finlands folk) (Skdl)

Medlemmar

- Alenius, Ele*, f. 25. Förutv. minister, politices doktor, Helsingfors.
- Räsänen, Pauli*, f. 35. Medicine licentiat, Uleåborg.

(Förfall vid 19:e sessionen: ersatt av Irma Rosnell; se under Suppleanter)

- Tuominen, Mirjam*, f. 19. Generalsekreterare, Helsingfors.

Suppleanter

- Kantola, Lauri*, f. 08. Redaktör, Esbo.
- Rosnell, Irma*, f. 27. Politices kandidat, Björneborg.
- Pursiainen, Terho*, f. 45. Pastor, Helsingfors.

Suomen sosialidemokraattinen puolue (Finlands
socialdemokratiska parti) (Sd)

Medlemmar

Lillqvist, Bror, f. 18. Montör, Jakobstad.

(Förfall vid 19:e sessionen; ersatt av Sakari Knuuttiila: se under *Suppleanter*)

Perheentupa, Antti-Veikko, f. 30. Politices magister, Björneborg.

Sittanen, Sylvi, f. 09. Bokförelse, Åbo.

Sundqvist, Ulf, f. 45. Politices kandidat, Sibbo.

Suppleanter

Knuuttiila, Sakari, f. 30. Ingenjör, Jyväskylä.

Koivisto, Tellervo, f. 27. Politices kandidat, Tammerfors.

Luja, Sinikka, f. 24. Föreläggstjänsteman, Esbo.

Tuomioja, Erkki, f. 46. Politices studerande, Helsingfors.

Kansallinen kokoomus (Nationella samlingspartiet)
(Kok)

Medlemmar

Hetemäki, Elsi, f. 29. Lektor, Esbo.

Lähtenmäki, Olavi, f. 09. Vicetalman, professor, Åbo.

Salolainen, Pertti, f. 40. Ekonomie magister, Helsingfors.

Suppleanter

Karhuvaara, Sinikka, f. 29. Lektor, Helsingfors.

Hara, Erkki, f. 14. Vicehäradshövding, Helsingfors.

Mykkänen, Jouni, f. 39. Politices magister, Sodankylä.

Svenska folkpartiet i Finland (Sv)

Medlem

Ehrnrooth, Georg C., f. 26. Vicehäradshövding, Helsingfors.

Suppleant

Procopé, Viktor, f. 18. Filosofie magister, Helsingfors.

Soumen maaseudun puolue (Finlands landsbygds-
parti) (Smp)

Medlemmar

Antila, Pentti, f. 26. Agronom, jordbrukare, Lavia.

Vennamo, Pentti, f. 13. Förutv. minister, tullråd, Helsingfors.

Suppleanter

Kurppa, Mauno, f. 27. Verkstälände direktör, Loimaa.

Silander, Matti, f. 13. Vicehäradshövding, Borgå.

Liberaalinen kansanpuolue (Liberala folkpartiet)
(Lkp)

Medlem

Tarjanne, Pekka, f. 37, Professor,
Esbo.

Suppleant

Aro, Pirkko, f. 23, Filosofie magister,
Helsingfors.

(Valda av Ålands landsting den 15 december 1970 för tiden intill nästa val)

Å l ä n d s k s a m l i n g (ÅS)

Medlem

Eriksson, Thorvald, f. 22, Bankdi-
rektör, landstingets talman, Marie-
hamn.

Suppleant

Dahlman, Nils, f. 14, Borgmästare,
Mariehamn.

I s l a n d s d e l e g a t i o n

Regeringsrepresentanter

(Utsedda den 1 februari 1971)

Hafstein, Jóhann, f. 15, Forsæti-
ráðherra (statsminister), Reykja-
vík. (Sj.)

Jónsson Emil, f. 02, Utanríkisráð-
herra (Utrikesminister), Hafnar-
fjörður. (A)

Auðuns, Auður, f. 11, Dóms- og
kirkjumálaráðherra (justitie- och

kyrkominister), Reykjavík. (Sj.)

Jónsson, Magnús, f. 19, Fjármálaráð-
herra (finansminister), Reykjavík.
(Sj.)

Gíslason, Gylfi D., f. 17, Menntamála-
og viðskiptamálaráðherra (under-
visnings- och handelsminister),
Reykjavík. (A)

Alþingi (altinget)

(Valda den 18 december 1970 för tiden intill nästa val)

Efri deild (Övre avdelningen) = E; Neðri deild (Nedre avdelningen) = N

Sjálfstæðisflokkurinn (Selvstændighedspartiet) (Sj)

Fulltrúar (Ombud)

Mathiesen, Matthias Á., f. 31, Hæsta-
rettarlögmaður (högsta domstofs-
advokat), Hafnarfjörður. N.

Kjarran, Birgir, f. 16, Forsstjóri (di-
rektör), Reykjavík. N.

Varafultrúar (Suppleanter)

Björnsson, Ólafur, f. 12, Prófessor
(professor), Reykjavík. E.

Hallgrímsson, Geir, f. 25, Borgar-
stjóri (borgmästare), Reykjavík.
N.

Framsóknarflokkurinn (Fremskridtspartiet) (F)

Fulltrúar (Ombud)

Jónsson, Eysteinn, f. 06. Alþingismaður (alltingsman), Reykjavík. N.

Skaftason, Jón, f. 26. Hæstaréttarlögmaður (högsta domstolsadvokat), Kópavogur. N.

Varafultrúar (Suppleanter)

Ágústsson, Einar, f. 22. Bankastjóri (bankdirektör), Reykjavík. E.

Bjarnason, Ásgeir, f. 14. Óðalsbóndi (gårdsägare), Ásgarði, Dalasýslu. E.

Alþýðuflokkurinn (Det socialdemokratiske parti) (A)

Fulltrúi (Ombud)

Ingimundarson, Sigurður, f. 13. Forstjóri (direktör), Reykjavík. N.

Varafultrúi (Suppleant)

Finnsson, Birgir, f. 17. Forstjóri (direktör), Isafjörður. N.

Alþýðubandalagið (Folkeforbundet) (Abl)

Fulltrúi (Ombud)

Kjartansson, Magnús, f. 19. Ritsjóri (redaktör), Reykjavík. N.

Varafultrúi (Suppleant)

Guðmundsson, Gils, f. 14. Rithöfundur (författare), Reykjavík. E.

Norges delegation

Regeringsrepresentanter

(Utsedda av regeringen den 22 januari 1971)

Borten, Per, f. 13. Statsminister, Flå. (Sp)

Stray, Svenn, f. 22. Utenriksminister, Moss. (H)

Myrvoll, Ole, f. 11. Statsråd, sjef for Finans- og tolldepartementet, Oslo. (V)

Tidemand, Otto Grieg, f. 21. Statsråd, sjef for Handels- og skipsfartsdepartementet. (H)

Bondevik, Kjell, f. 01. Statsråd, sjef for Kirke- og undervisningsdepartementet. Oslo. (Kr. F.)

Kyllingmark, Håkon, f. 15. Statsråd, sjef for Samferdselsdepartementet, Oslo. (H)

Endresen, Egil, f. 20. Statsråd, sjef for Justis- og politidepartementet, Oslo. (H).

Valda medlemmar

(Utsedda av Stortinget den 15 december 1970 för tiden 1 januari—
31 december 1971)

Lagtinget = L; Odelstinget = O)

Det norske arbeiderparti (A)

Medlemmer

Bratteli, Trygve, f. 10. Fhv. statsråd,
Oslo. O.

Christiansen, Ragnar, f. 22. Jernba-
nefullmektig, Nedre Eiker. O.

(Förfall vid 19:e sessionen; er-
satt av Guri Johannessen; se un-
der Suppleanter)

Johannessen, Martha, f. 07. Husmor,
Borge. L

Salvesen, Salve, f. 09. Sekretær,
Kristiansand S. O.

Andersen, Magnus, f. 16. Fhv. stats-
råd, Bø i Vesterålen. O.

Treholt, Thorstein, f. 11. Småbruker,
Gran. O.

Nordli, Odvar, f. 27. Distriktsrevisor,
Slange. O.

Bye, Roald, f. 28. Arbeidskontorbe-
slyrer, Hommelvik. O.

Hansen, Guttorm, f. 20. Journalist,
Namsos. O.

Varamenn

Nilsen, Arne, f. 24. Jernbanefullmek-
tig, Voss. O.

Johannessen, Guri, f. 11. Husmor,
Hol. O.

Støa, Johan, f. 13. Bygningsarbei-
der, Verdal. O.

Bakken, Ingvar, f. 20. Skogsarbeider,
Marker. L.

Fostervoll, Alv J., f. 32. Skolestyrer,
Kristiansund N. O.

Førde, Einar, f. 43. Student, Oslo. O.

Aune, Anders, f. 23. Fylkeskontor-
sjef, Vadsø. O.

Martinsen, Astrid Murberg, f. 32.
Lærer, Holmestrand. O.

Sjøthun, Asbjørn, f. 27. Gårdbruker,
Balsfjord. O.

Høyre (H)

Medlemmer

Willoch, Kåre, f. 28. Fhv. statsråd,
cand. oecon., Oslo. L.

Rognerud, Berte, f. 07. Avdelings-
bestyrer, Oslo. O.

Norvik, Erling, f. 28. Fylkesekre-
tær, Hammerfest. O.

Varamenn

Knudson, Olaf, f. 15. Gårdbruker,
Sigdal. L.

Benkow, Jo, f. 24. Fotografmester,
Bærum. O.

Aakre, Bodil, f. 22. Advokat, Bodø.
O.

Senterpartiet (Sp)

Medlemmer

Austrheim, John, f. 12. Bonde, Glop-
pen. O.
Engan, Erling, f. 10. Distriktssjef,
Bodin. O.

Varamenn

Steenberg, Erland, f. 19. Registrert
revisor, Nedre Eiker. O.
Vikan, Johan A., f. 12. Bonde, Stjør-
dal. O.

Kristelig folkeparti (Kr. F.)

Medlemmer

Korvald, Lars, f. 16. Rektor, Råde-
L.
Kristiansen, Kåre, f. 20. Jernbane-
direktør, Nesodden. O.

Varamenn

Rein, Kristoffer, f. 12. Bonde, Rissa.
O.
Fjose, Bergfrid, f. 15. Husmor, Fana.
O.

Venstre (V)

Medlemmer

Seip, Helge, f. 19. Fhv. statsråd,
cand. oecon. og cand. jur., Oslo, O.
Garbo, Gunnar, f. 24. Journalist, Ber-
gen. O.

Varamenn

Myklebust, Thor, f. 08. Journalist,
Kvinnherad. O.
Helle, Ingvar, f. 33. Rektor, Stavan-
ger. O.

Sveriges delegation

Regeringsrepresentanter

(Utsedda av regeringen den 29 januari 1971)

Palme, Olof, f. 27. Statsminister, Vål-
lingby. (s)
Nilsson, Torsten, f. 05. Minister för
utrikes ärendena, Stockholm. (s)
Sträng, Gunnar, f. 06. Statsråd och
chef för finansdepartementet,
Spånga. (s)
Holmqvist, Eric, f. 17. Statsråd och
chef för inrikesdepartementet,
Solna. (s)

Aspling, Sven, f. 12. Statsråd och
chef för socialdepartementet,
Stockholm. (s)
Geijer, Lennart, f. 09. Statsråd och
chef för justitiedepartementet,
Stockholm. (s)
Wickman, Krister, f. 24. Statsråd och
chef för industridepartementet,
Solna. (s)

- Moberg, Sven*, f. 19. Statsråd, Vällingby. (s)
- Bengtsson, Ingemund*, f. 19. Statsråd och chef för jordbruksdepartementet, Varberg. (s)
- Norling, Bengt*, f. 25. Statsråd och chef för kommunikationsdepartementet, Rotebro. (s)
- Lidbom, Carl*, f. 26. Statsråd, Vällingby. (s)
- Carlsson, Ingvar*, f. 34. Statsråd och chef för utbildningsdepartementet, Tyresö. (s)
- Feldt, Kjell Olof*, f. 31. Statsråd och chef för handelsdepartementet, Nacka. (s)

Valda medlemmar

(Utsedda av riksdagen den 15 januari 1971 för tiden intill nästa val)

Sveriges socialdemokratiska arbetarparti (s)

Medlemmar

Larsson, Lars, f. 21. Typograf, Lortorp.

(Förfall vid 19:e sessionen; ersatt av Rune Johansson; se under Suppleanter)

Geijer, Arne, f. 10. Landsorganisationens i Sverige ordförande, Stockholm.

(Förfall vid 19:e sessionen 16--18/2; ersatt av Anna-Greta Skantz; se under Suppleanter)

Bergman, Per, f. 15. Direktör, Göteborg.

(Förfall vid 19:e sessionen 15/2; ersatt av Grethe Lundblad; se under Suppleanter)

Adamsson, Erik, f. 16. Expeditör, Malmö.

Mellqvist, Sven, f. 12. Expeditör, Falun.

Johansson, Tage, f. 21. Assistent, Jönköping.

Palm, Sture, f. 19. Redaktör, Sollenluna.

Hammarberg, Sven, f. 12. Ombudsman, Västerås.

Suppleanter

Johansson, Rune, f. 17. Ombudsman, Norrköping.

Johansson, Knut, f. 11. Förbundsordförande, Johanneshov.

Skantz, Anna-Greta, f. 23. Ombudsman, Malmö.

Jansson, Paul, f. 24. Elektriker, Malmö.

Jonsson, Rune, f. 29. Elektriker, Husum.

Håvik, Doris, f. 24. Assistent, Göteborg.

Lundblad, Grethe, f. 25. Socialinspektör, Hälsingborg.

Gadd, Arne, f. 32. Revisionsdirektör, Uppsala.

Centerpartiet (cp)

Medlemmar

- Antonsson, Johannes*, f. 21. Hemmansägare, Heberg, Falkenberg.
Nilsson, Jan-Ivan, f. 24. Lantbrukare, Tvärålund.
Carlsson, Eric, f. 14. Lantbrukare, Vikmanshyttan.

(Förfall vid 19:e sessionen 17/2; ersatt av Anna-Lisa Nilsson; se under Suppleanter)

- Sundman, Per Olof*, f. 22. Författare, Stockholm.

Suppleanter

- Fälldin, Torbjörn*, f. 26. Lantbrukare, Ramvik.
Nilsson, Anna-Lisa, f. 24. Handels-trädgårdsmästare, Kristianstad.
Dahlgren, Anders, f. 25. Lantbrukare, Valdemarsvik.

Folkpartiet (fp)

Medlemmar

- Helén, Gunnar*, f. 18. Fil. dr. Salt-sjö-Duvnäs.

(Förfall vid 19:e sessionen 15 och 18/2; ersatt av Rolf Sellgren; se under Suppleanter)

- Mundebo, Ingemar*, f. 30. Avdelningsdirektör, Lidingö.
Nettelbrandt, Cecilia, f. 22. Civilekonom, Solna.

Suppleanter

- Wedén, Sven*, f. 13. Disponent, Eskilstuna.

- Richardsson, Gunnar*, f. 24. Lektor, Skara,
Sellgren, Rolf, f. 17. Transportplaneringschef, Örnsköldsvik.

Moderata samlingspartiet (m)

Medlemmar

- Holmberg, Yngve*, f. 25. Direktör, Stockholm.
Hernelius, Allan, f. 11. F. d. chefredaktör, bankofullmäktig, Stockholm.

(Förfall vid 19:e sessionen 17—18/2; ersatt av Eric Krönmark; se under Suppleanter)

Suppleanter

- Bohman, Gösta* f. 11. Direktör, Stockholm.
Krönmark, Eric, f. 31. Lantbrukare, Södra Vi.
Kristensson, Astrid, f. 17. Förbunds-direktör, Stockholm.

Vänsterpartiet kommunisterna (vpk)

Medlem

- Hermansson, Carl-Henrik*, f. 17. Chefredaktör, Stockholm.

Suppleant

- Werner, Lars*, f. 35. Ombudsman, Tyresö.

Saklista

för 19:e sessionen jämte förteckning över i Nordiska rådet anhängiga saker

(Nedan upptages i nummerföljd alla den 13 februari 1971 i rådet anhängiga saker. På förslag av presidiet har enligt rådets beslut den 13 februari 1971 å saklistan för sessionen av dessa saker uppförts alla utom dem, som här nedan försetts med *.)

A. Medlemsförslag

- A 2 Ä 2/t Ändringsförslag om samarbete på luftfartens område (väckt av Sven Sundin).
- *A 5 T/j Tilläggsförslag om ny renbeteskonvention mellan Norge och Sverige (väckt av Hugo Osvald).
- A 133/t Medlemsförslag om inrikesflygets problem (väckt av Leif Cassel).
- A 135/j Medlemsförslag om vidgat skydd för privatlivets helgd (väckt av Ingrid Segerstedt Wiberg och Knud Thestrup).
- A 135 Ä/j Ändringsförslag om lagregler rörande personlighetens okränkbarhet (väckt av Georg C. Ehrnrooth, Erkki Hara, Jørgen Jensen och Grethe Philip).
- A 145/j Medlemsförslag om översyn av Nordiska rådets stadga och arbetsordning (väckt av Sigurður Bjarnason, Trygve Bratteli, Leif Cassel, Poul Hartling och Eino Sirén).
- A 146/j Medlemsförslag om en gemensam tjänstemannarätt för nordiskt anställd personal (väckt av Folke Björkman).
- A 166/j Medlemsförslag om personalen i Nordiska rådets utskott (väckt av Yngve Holmberg, Nils Kellgren, Juha Rihtniemi, Ingrid Segerstedt Wiberg och Eino Sirén).
- A 173/k Medlemsförslag om nordisk administration på begränsade sakområden (väckt av Folke Björkman, A. C. Normann, Ingrid Segerstedt Wiberg och Eino Sirén).
- *A 178/j Medlemsförslag om fortsatt nordiskt patentsamarbete (väckt av Poul Dam, Lis Groes och Knud Thestrup).
- *A 178 Ä/j Ändringsförslag om fortsatt nordiskt patentsamarbete (väckt av Tage Johansson och Juha Rihtniemi).
- A 184 T/j Tilläggsförslag om samarbetet Norden och Europa (väckt av Sven Sundin).
- A 238/s Medlemsförslag om gemensam nordisk sysselsättningspolitik (väckt av Johannes Antonsson, Jan-Ivan Nilsson och V. J. Sukselainen).
- A 242/j Medlemsförslag om offentlighetsgrundsatsens tillämpning i nordisk förvaltning (väckt av Georg C. Ehrnrooth och Sture Palm).
- *A 243/t Medlemsförslag om nordisk flygarbetstidslag (väckt av Birger Lundström).
- *A 244/j Medlemsförslag om Nordiskt patentråd (väckt av Yngve Holmberg och Juha Rihtniemi).

- A 245/k Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för östeuropeiska frågor (väckt av K. B. Andersen, Georg Backlund, Sven Hammarberg, Pekka Kuusi, Juha Rihitniemi, Kerttu Saalasti och Sylvi Siltanen).
- A 247/e Medlemsförslag om åtgärder till skydd för laxbeståndet (väckt av Sigurður Ingimundarson och Nils Jacobsen).
- *A 253/j Medlemsförslag om revision av de nordiska försäkringsavtalslagarna (väckt av Tage Johansson och Lars Larsson).
- A 254/j Medlemsförslag om samlad skadeståndsrättslig lagstiftning (väckt av Georg C. Ehrnrooth, Allan Hernelius och Lars Leiro).
- A 257/j Medlemsförslag om nordisk äktenskapsrätt (väckt av Georg C. Ehrnrooth, Erkki Hara, Svend Haugaard och Ingrid Segerstedt Wiberg).
- A 260 T/s Tilläggsförslag om viss revision av sjömansskattelagstiftningen (väckt av Georg C. Ehrnrooth och Tyyne Leivo-Larsson).
- *A 263/s Medlemsförslag om försörjarbegreppet (väckt av Lars Larsson och Gerda Møller).
- A 267 T/s Tilläggsförslag om internordisk giltighet för recept (väckt av Sigurður Bjarnason, Lars Korvald och Juho Tenhiälä).
- A 268/t Medlemsförslag om byggande av väg mellan Virtaniemi och Nyrud (väckt av Magnus Andersen, Erling Norvik, Tuure Salo och Veikko Savela).
- *A 269/s Medlemsförslag om samarbete om förbättrat socialskydd för husmödrar (väckt av Berte Rognerud, Kerttu Saalasti och Sylvi Siltanen).
- A 270 T/k Tilläggsförslag om samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik (väckt av Georg Backlund och Salve Salvesen).
- A 276/k Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för medicinsk genetik (väckt av Jan-Ivan Nilsson och Salve Salvesen).
- A 277/k Medlemsförslag om nordiskt utställningssamarbete (väckt av Gunnar Garbo, Guttorm Hansen, Odvar Nordli, Sture Palm, Berte Rognerud, Kerttu Saalasti och Per Olof Sundman).
- A 278/e Medlemsförslag om skatt på utlandsresor (väckt av Jan-Ivan Nilsson) (anmälan om återkallelse).
- A 279/j Medlemsförslag om nordiska instituts framtida ställning (väckt av Folke Björkman, Erling Engan, Ingrid Segerstedt Wiberg och Thorstein Treholt).
- A 280/k Medlemsförslag om inrättande av Nordiska rådets pris för bildande konster (väckt av Sigurður Bjarnason, Gunnar Garbo, Guttorm Hansen och Per Olof Sundman).
- A 281/k Medlemsförslag om översättning av nordisk skönlitteratur till nordiska språk (väckt av Eysteinn Jónsson och Grethe Lundblad).
- A 282/k Medlemsförslag om samnordiska arkiv (väckt av Georg Backlund och Pekka Kuusi).
- A 283/l Medlemsförslag om en nordisk transportöverenskommelse (väckt av Magnus Andersen, Leif Cassel och Marilha Johannessen).
- A 284/k Medlemsförslag om inrättande av Nordiska rådets pris för scenkonst (väckt av Thorvald Eriksson och Per Olof Sundman).
- A 284 Ä/k Ändringsförslag om nordiskt samarbete på scenkonstens område (väckt av Eysteinn Jónsson).

- A 285/k Medlemsförslag om utbildning av isländska läkare vid Umeå universitet (väckt av Gösta Skoglund).
- A 286/j Medlemsförslag om enhetlig nordisk marknadsföringslagstiftning (väckt av Georg C. Ehrnrooth, Allan Hernelius och Pertti Salolainen).
- *A 287/t Medlemsförslag om trafikförbindelserna mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden (väckt av Magnus Andersen, Knud Hertling, Svend Horn, Martha Johannessen, Magnús Kjartansson, Aksel Larsen, Erling Norvik, Poul Petersen och J. Fr. Øregaard).
- A 288/t Medlemsförslag om en järnvägsförbindelse över Svinesund (väckt av Magnus Andersen, Martha Johannessen och Sven Mellqvist).
- A 289/s Medlemsförslag om internordisk kommitté för vattenfrågorna i Kattegatt och Skagerack (väckt av Doris Håvik, Martha Johannessen och Ingrid Segerstedt Wiberg).
- A 290/s Medlemsförslag om förbättrat idrottsutbyte (väckt av Arne Berner, Erkki Hara, Svend Haugaard, Lars Larsson och Mathias Á. Mathiesen).
- *A 291/j Medlemsförslag om upphävande av viseringstvånget i de nordiska länderna (väckt av Erling Engan, Svend Haugaard, Ingemar Mundebo, K. Axel Nielsen och Thorstein Treholt).
- A 292/k Medlemsförslag om utbyggnad av TV-samarbetet mellan Finland och Sverige (väckt av Elsi Hetemäki, Jan-Ivan Nilsson, Sylvi Siltanen och Ulf Sundqvist).
- A 293/k Medlemsförslag om sannordisk utbildning av konservatorer (väckt av Elsi Hetemäki, Poul Petersen, Dagmar Ranmark och Berte Rognerud).
- A 294/k Medlemsförslag om stipendier till studieresor i Norden för medarbetare vid massmedia (väckt av Ruth Hamrin-Thorell, Ivar Nørgaard, Sture Palm, Poul Petersen, Berte Rognerud, Ingrid Segerstedt Wiberg och Per Olof Sundman).
- A 295/s Medlemsförslag om den finska arbetskraftens förhållanden (väckt av Lars Larsson, Jan-Ivan Nilsson, Juha Rihniemi, Sylvi Siltanen och Anna-Greta Skantz).
- A 296/j Medlemsförslag om löneskydd vid konkurs (väckt av Tage Johansson, Bror Lillqvist, Ulf Sundqvist och Thorstein Treholt).
- A 297/e Medlemsförslag om förenklat tullförfarande för uthyrningsmaskiner (väckt av Eric Carlsson och Johannes Virolainen).
- A 298 T/s Tilläggsförslag om enhetliga principer för lagstiftning om engångsförpackningar (väckt av Erling Dinesen, Lars Larsson, Anna-Greta Skantz och Olavi Tupamäki).
- A 299/t Medlemsförslag om nordiskt samarbete för ökad trafiksäkerhet (väckt av Magnus Andersen, Leif Cassel, Svend Horn, Martha Johannessen, Bror Lillqvist, Sven Mellqvist, Anna-Greta Skantz och Pekka Tarjanne).
- *A 300/k Medlemsförslag om gemensam nordisk veterinärhögskola (väckt av Leif Cassel).
- A 301/e Medlemsförslag om gemensamt införande av SI-systemet för måttenheter i de nordiska länderna (väckt av Folke Björkman, Jørgen Jensen, Sture Palm och Ulf Sundqvist).

- *A 302/j Medlemsförslag om en gemensam nordisk samepolitik (väckt av Eric Carlsson, Veikko Hanhiova, Svend Haugaard, Ingemar Mundebo och Thorstein Treholt).
- A 303/j Medlemsförslag om avskaffande av avgift vid förvärv av nordiskt medborgarskap (väckt av Svend Haugaard, Sven Sundin och Thorstein Treholt).
- *A 304/e Medlemsförslag om gemensamt nordiskt deltagande i världsutställningen 1976 i Philadelphia (väckt av Trygve Bratteli, Leif Cassel, Jens Otto Krag, Matthías A. Mathiesen och Julia Rihtniemi).
- A 305/s Medlemsförslag om intensifierad nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruket (väckt av Pentti Antila, Johannes Antonsson, Kaj Bundvad, Roald Bye, Sven Hammarberg, Lars Korvald, Lars Larsson, Heimo Linna, Gerda Møller, Berte Rognerud, Salve Salvesen, Anna-Greta Skantz och Antti-Veikko Perheentupa).
- A 306/t Medlemsförslag om förbud mot överljudsplan i Norden (väckt av Magnus Andersen, Leif Cassel, Svend Haugaard, Niels Helveg Petersen, Svend Horn, Martha Johannessen, Aksel Larsen, Bror Lillqvist, Sven Mellqvist, Gerda Møller och Erling Norvik).
- *A 307/t Medlemsförslag om enhetliga bestämmelser i Norden med avseende på fritidsbåtar (väckt av Erik Adamsson, Svend Horn, Bror Lillqvist, Per Olof Sundman och Pekka Tarjanne).
- *A 308/e Medlemsförslag om nordisk konsumentupplysning om personbilar (väckt av Ragnar Christiansen, Sture Palm och Ulf Sundqvist).
- *A 309/e Medlemsförslag om indragning av nordiskt lands ambassad i annat nordiskt land (väckt av Aksel Larsen och Ingrid Segerstedt Wiberg).
- A 310/e Medlemsförslag om gemensamt budgetår i de nordiska länderna per kalenderår (väckt av Folke Björkman, Ragnar Christiansen och Ivar Nørgaard).
- A 311/e Medlemsförslag om Nordiska ministerrådet och det nordiska ekonomiska samarbetet (väckt av Erkki Hara, Bertil Ohlin och Ib Stetter).
- A 312/t Medlemsförslag om åtgärder mot flygkapning m. m. (väckt av Svend Horn, Sven Mellqvist och Ingrid Segerstedt Wiberg).
- *A 313/e Medlemsförslag om gemensamma nordiska ambassader i vissa främmande länder (väckt av Aksel Larsen och Ingrid Segerstedt Wiberg).
- *A 314/k Medlemsförslag om sannordiskt TV-program (väckt av Kaj Bundvad, Gultorm Hansen, Niels Mathiasen, Niels Eriksen, Odvar Nordli och Ingrid Segerstedt Wiberg).
- A 315 T/e Tilläggsförslag om verksamhetsområdet för Nordiska kommittén för samordning av elektriska säkerhetsfrågor (NSS) (väckt av Sture Palm och Ulf Sundqvist).
- A 316/e Medlemsförslag om Norden och EEC (väckt av Magnús Kjartansson, Aksel Larsen och Erlendur Patursson).
- A 317/e Medlemsförslag om Färöarnas politiska status (väckt av Erlendur Patursson).

- A 318 T/t Tilläggsförslag om den fortsatta handläggningen av Öresundsfrågorna (väckt av Allan Hernelius, Aksel Larsen och Sven Mellqvist).
- A 319/k Medlemsförslag om nordisk symbol (väckt av Sture Palm).
- *A 320 T/s Tilläggsförslag om märkning av brand- och hälsofarliga ämnen (väckt av Lars Korvald, Lars Larsson, Gerda Møller och Raino Westerholm).
- A 321 T/k Tilläggsförslag om organisationen av arbetet med skolordningarnas harmonisering (väckt av Elsi Hetemäki).
- A 322 T/k Tilläggsförslag om Nordiska rådets informationsverksamhet (väckt av Sture Palm).

B. Regeringsförslag

- B 7/j Regeringsförslag om utvidgat kriminologiskt samarbete (väckt av Sveriges regering).
- B 10/e Regeringsförslag om ensartad bedömning av internationella analysattester rörande fröer (väckt av Danmarks regering).
- B 11/k Regeringsförslag om ett nordiskt kulturavtal (väckt av Finlands regering).
- B 11 Ä/k Ändringsförslag om kultursekretariatets förläggning (väckt av Erik Adamsson).

C. 1971. Berättelser

- *1/j Berättelse om samarbete på lagstiftningens område (överlämnad av Danmarks regering).
- *2/k Berättelse från Nordiska kulturkommissionen (överlämnad av Islands regering).
- *3/s Berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén (överlämnad av Danmarks regering).
- *4/e Berättelse från det tulladministrativa rådet (överlämnad av Sveriges regering).
- 5/e Berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete (överlämnad av Norges regering).
- *6/j Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renkötselfrågor (överlämnad av Finlands regering).
- 7/s Berättelse I från Nordiska arbetsmarknadsutskottet (överlämnad av Norges regering).
Berättelse II från Nordiska arbetsmarknadsutskottet (överlämnad av Finlands regering).
- *8/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (överlämnad av Danmarks regering).
- *9/k Berättelse om de nordiska språknämndernas samarbete 1970 (överlämnad av Danmarks regering).
- *10/s Berättelse från Nordiska hälsovårdshögskolan (överlämnad av Sveriges regering).
- *11/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål (överlämnad av Danmarks regering).
- *12/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål (överlämnad av Islands regering).
- *13/k Berättelse från Nordiska hushållshögskolan (överlämnad av Sveriges regering).

- 14/k a Berättelse från Nordens hus i Reykjavik, 1969 (överlämnad av Islands regering).
- *14/k b Berättelse från Nordens hus i Reykjavik, 1970 (överlämnad av Islands regering).
- 15/j Berättelse från från Nordiska utlänningsutskottet (överlämnad av Sveriges regering).
- 16/k Berättelse om Nordiska kulturfonden.
- *17/k Berättelse om Nordens folkliga akademi (överlämnad av Sveriges regering).
- *18/c Berättelse från Nordiska ministerkommittén för administration av gemensamma biståndsprojekt i utvecklingsländerna (överlämnad av Danmarks regering).
- *19/e Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för materialforskning och -provning (överlämnad av Finlands regering).
- *20/s Berättelse från det utvidgade hälsovårdsdirektörsmötet i Århus (överlämnad av Danmarks regering).
- 21/t Berättelse från Nordisk kommitté för trafiksäkerhetsforskning (överlämnad av Norges regering).
- *22/k Berättelse från Nordiska kontaktutskottet för radio- och TV-frågor (överlämnad av Sveriges regering).
- 23/k Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (överlämnad av Finlands regering).
- *24/k Berättelse från Nordiska asieninstitutet (överlämnad av Danmarks regering).
- 25/t Berättelse från Nordisk kommitté för transportekonomisk forskning (överlämnad av Sveriges regering).
- 26/k Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet (överlämnad av Sveriges regering).
- *27/k a Berättelse från Nordiskt kollegium för marinbiologi, 1969 (överlämnad av Norges regering).
- *27/k b Berättelse från Nordiskt kollegium för marinbiologi, 1970 (överlämnad av Norges regering).
- *28/s Berättelse från Nordiska institutet för samhällsplanering (överlämnad av Sveriges regering).
- *29/k Berättelse från Nordiskt kollegium för terrester ekologi (överlämnad av Sveriges regering).
- 30/j Berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi (överlämnad av Danmarks regering).
- *31/k Berättelse från Nordiska institutet för folkdiktning (överlämnad av Danmarks regering).
- *32/s Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (överlämnad av Norges regering).
- *33/e Berättelse om Nordel (överlämnad av Sveriges regering).
- *34/k Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning (överlämnad av Sveriges regering).
- 35/e Berättelse från Nordiska kommittén för konsumentfrågor (överlämnad av Norges regering).
- *36/k Berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning (överlämnad av Sveriges regering).
- *37/k Berättelse från Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi (överlämnad av Norges regering).

- *38/k Berättelse om Nordiska sommarskolan för forskarutbildning (överlämnad av Sveriges regering).
- *39/k Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (överlämnad av Sveriges regering).

D 1971. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- 19/1958/s Meddelanden om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands och Norges regeringar).
- 22/1958/e Meddelande om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna (överlämnat av Sveriges regering).
- *32/1958/s Meddelanden om rekommendation nr 32/1958 angående nordisk konvention om sjömäns rättsställning, gemensam hälso-tjänst för sjömän m. m. (överlämnade av Danmarks och Norges regeringar).
- 11/1960/k Meddelande om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin (överlämnat av Finlands regering).
- *12/1961/j Meddelande om rekommendation nr 12/1961 angående likartad lagstiftning om aktiebolag m. m. (överlämnat av Finlands regering).
- *11/1962/s Meddelande om rekommendation nr 11/1962 angående likartad livsmedelslagstiftning m. m. (överlämnat av Norges regering).
- *14/1962/k Meddelanden om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation (överlämnade av Islands och Norges regeringar).
- 18/1962/j Meddelande om rekommendation nr 18/1962 angående verkställighet av administrativa beslut (överlämnat av Sveriges regering).
- *29/1962/s Meddelande om rekommendation nr 29/1962 angående samarbete i fråga om sjukvårdsplanering (överlämnat av Sveriges regering).
- *32/1962/j Meddelande om rekommendation nr 32/1962 angående revision av kommissionslagstiftningen (överlämnat av Finlands regering).
- 2/1963/e Meddelande om rekommendation nr 2/1963 angående samordning av kontrollbestämmelser rörande elmateriel (överlämnat av Finlands regering).
- *7/1963/j Meddelanden om rekommendation nr 7/1963 angående ändrade principer för djurskydds- och jaktlagstiftningen (överlämnade av Islands och Norges regeringar).
- 12/1963/k Meddelanden om rekommendation nr 12/1963 angående samarbete beträffande vetenskaplig dokumentation (överlämnade av Islands och Norges regeringar).
- *21/1963/k Meddelande om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television (överlämnat av Sveriges regering).
- 26/1963/s Meddelande om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt (överlämnat av Sveriges regering).

- *29/1963/t Meddelanden om rekommendation nr 29/1963 angående underlättande av gränsformaliteter för nordisk flygtrafik (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *2/1964/k Meddelande om rekommendation nr 2/1964 angående gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier (överlämnat av Norges regering).
- *6/1964/s Meddelanden om rekommendation nr 6/1964 angående utbildning av instruktionssjukgymnaster (överlämnat av Finlands regering).
- 11/1964/j Meddelanden om rekommendation nr 11/1964 angående rättskydd för växtförädlingsprodukter (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).
- 24/1964/k Meddelande om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte (överlämnat av Danmarks regering).
- 26/1964/e Meddelande om rekommendation nr 26/1964 angående harmonisering av bolagsbeskattningen (överlämnat av Finlands regering).
- *28/1964/e Meddelanden om rekommendation nr 28/1964 angående harmonisering av vissa skatter och avgifter (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 1/1965/s Meddelande om rekommendation nr 1/1965 angående auktorisation av optiker (överlämnat av Danmarks regering).
- *3/1965/k Meddelande om rekommendation nr 3/1965 angående universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning (överlämnat av Finlands regering).
- *5/1965/s Meddelande om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m. (överlämnat av Danmarks regering).
- *13/1965/j Meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription (överlämnat av Norges regering).
- 17/1965/s Meddelande om rekommendation nr 17/1965 angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen (överlämnat av Norges regering).
- *20/1965/s Meddelande om rekommendation nr 20/1965 angående samordning av semesterlagstiftningen (överlämnat av Finlands regering).
- 24/1965/j Meddelanden om rekommendation nr 24/1965 angående likformig, enhetlig lagstiftning om trafikonykterhet (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).
- 29/1965/k Meddelande om rekommendation nr 29/1965 angående högre fiskerit utbildning (överlämnat av Norges regering).
- 1/1966/k Meddelande om rekommendation nr 1/1966 angående nordisk tentamensgillighet (överlämnat av Finlands regering).
- 3/1966/k Meddelande om rekommendation nr 3/1966 angående samarbete på elementarpartikelfysikens område (överlämnat av Norges regering).
- 4/1966/j Meddelande om rekommendation nr 4/1966 angående nordiskt institut för komparativ rätt (överlämnat av Sveriges regering).
- *5/1966/j Meddelande om rekommendation nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen (överlämnat av Norges regering).

- 7/1966/k Meddelanden om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV (överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar).
- *10/1966/t Meddelanden om rekommendation nr 10/1966 angående norsk-svenska mellanriksvägar (överlämnade av Norges och Sveriges regeringar).
- *11/1966/s Meddelande om rekommendation nr 11/1966 angående ambulanstjänst inom Nordkalotten (överlämnat av Finlands regering).
- 14/1966/s Meddelanden om rekommendation nr 14/1966 angående samarbete på lokaliseringens område (överlämnade av Finlands och Norges regeringar).
- 19/1966/c Meddelanden om rekommendation nr 19/1966 angående samarbete om skogstekniskt utvecklingsarbete (överlämnat av Sveriges regering).
- *21/1966/s Meddelande om rekommendation nr 21/1966 angående specialistkompetens för läkare (överlämnat av Norges regering).
- 22/1966/j Meddelande om rekommendation nr 22/1966 angående enhetlig utlänningslagstiftning (överlämnat av Sveriges regering).
- *29/1966/j Meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention (överlämnat av Finlands regering).
- *1/1967/t Meddelanden om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *2/1967/k Meddelande om rekommendation nr 2/1967 angående samarbete på operakonstens område (överlämnat av Danmarks regering).
- *3/1967/s Meddelande om rekommendation nr 3/1967 angående förenhetligande av bestämmelserna om de ungas användande i arbete (överlämnat av Finlands regering).
- *4/1967/s Meddelanden om rekommendation nr 4/1967 angående utvidgat samarbete på arbetarskyddets område (överlämnat av Finlands regering).
- 5/1967/s Meddelande om rekommendation nr 5/1967 angående forskning om ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk m. m. (överlämnat av Finlands regering).
- *9/1967/s Meddelande om rekommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet (överlämnat av Danmarks regering).
- *10/1967/s Meddelande om rekommendation nr 10/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om pensionsförsäkring (överlämnat av Danmarks regering).
- *11/1967/s Meddelande om rekommendation nr 11/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om sjukförsäkring (överlämnat av Norges regering).
- *12/1967/k Meddelanden om rekommendation nr 12/1967 angående utvidgat TV-samarbete (överlämnade av Finlands och Norges regeringar).
- *13/1967/j Meddelande om rekommendation nr 13/1967 angående gemensamma regler om förvärv av lösöre i god tro (överlämnat av Norges regering).

- *15/1967/j Meddelande om rekommendation nr 15/1967 angående införande av regel om betänketid i avtalslagen (överlämnat av Danmarks regering).
- *19/1967/s Meddelande om rekommendation nr 19/1967 angående högre utbildning av sjuksköterskor (överlämnat av Norges regering).
- *20/1967/k Meddelande om rekommendation nr 20/1967 angående samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparat (överlämnat av Finlands regering).
- 21/1967/e Meddelande om rekommendation nr 21/1967 angående samarbete beträffande beskattningens utformning (överlämnat av Danmarks regering).
- *25/1967/t Meddelanden om rekommendation nr 25/1967 angående gemensam politik beträffande charterflyg (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- 26/1967/k Meddelande om rekommendation nr 26/1967 angående enhetlig nordisk skolordning (överlämnat av Norges regering).
- *29/1967/t Meddelanden om rekommendation nr 29/1967 angående Europavägförbindelse mellan Finland och Sverige (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).
- 1/1968/j Meddelande om rekommendation nr 1/1968 angående inrättande av ett nordiskt kollegium för villforskning (överlämnat av Danmarks regering).
- 2/1968/j Meddelanden om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- 3/1968/j Meddelanden om rekommendation nr 3/1968 angående jakt- och fridlysningsstider (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).
- *4/1968/j Meddelanden om rekommendation nr 4/1968 angående upprättande av en naturpark för de stora rovdjurens bevarande (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 5/1968/k Meddelande om rekommendation nr 5/1968 angående specialiserad fackutbildning för isländsk ungdom (överlämnat av Danmarks regering).
- *6/1968/k Meddelande om rekommendation nr 6/1968 angående yrkesläroarbete (överlämnat av Norges regering).
- *8/1968/s Meddelanden om rekommendation nr 8/1968 angående utbyte av förvaltningstjänstemän (överlämnade av Danmarks och Norges regeringar).
- *9/1968/t Meddelanden om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim (överlämnade av Norges och Sveriges regeringar).
- *12/1968/t Meddelande om rekommendation nr 12/1968 angående posttaxor m. m. (överlämnade av Sveriges regering).
- 14/1968/e Meddelanden om rekommendation nr 14/1968 angående skattevetenskapligt samarbete (överlämnade av Finlands regering).
- *15/1968/e Meddelanden om rekommendation nr 15/1968 angående nordisk integrationsforskning (överlämnade av Norges och Sveriges regeringar).
- *16/1968/s Meddelande om rekommendation nr 16/1968 angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen (överlämnat av Sveriges regering).

- *17/1968/j Meddelande om rekommendation nr 17/1968 angående nordisk vittnesplikt (överlämnat av Danmarks regering).
- *19/1968/j Meddelande om rekommendation nr 19/1968 angående personskador vållade av interner m. m. (överlämnat av Norges regering).
- *23/1968/e Meddelanden om rekommendation nr 23/1968 angående samarbete om standardisering (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).
- 24/1968/e Meddelande om rekommendation nr 24/1968 angående samarbete beträffande beskattningens utformning (överlämnat av Danmarks regering).
- 25/1968/t Meddelanden om rekommendation nr 25/1968 angående samarbete vid anskaffande av järnvägsvagnar (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
- 26/1968/t Meddelanden om rekommendation nr 26/1968 angående fritidsfiske (överlämnade av Islands och Norges regeringar).
- *27/1968/t Meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning (överlämnat av Danmarks regering).
- *28/1968/k Meddelande om rekommendation nr 28/1968 angående iberoamerikanskt institut (överlämnat av Norges regering).
- *29/1968/k Meddelande om rekommendation nr 29/1968 angående parasitologisk forskning (överlämnat av Finlands regering).
- *30/1968/k Meddelande om rekommendation nr 30/1968 angående vulkanologiskt institut i Island (överlämnat av Islands regering).
- 31/1968/j Meddelanden om rekommendation nr 31/1968 angående revision av den internationella oljeskyddskonventionen (överlämnade av Danmarks, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- *33/1968/k Meddelanden om rekommendation nr 33/1968 angående sameinstitut (överlämnade av Finlands och Norges regeringar).
- 35/1968/t Meddelanden om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning (överlämnade av Danmarks, Finlands och Islands regeringar).
- 36/1968/k Meddelande om rekommendation nr 36/1968 angående modernisering av matematikundervisningen (överlämnat av Sveriges regering).
- *1/1969/t Meddelanden om rekommendation nr 1/1969 angående fri gränspassage (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 2/1969/t Meddelande om rekommendation nr 2/1969 angående slopande av utgående passkontroll (överlämnat av Danmarks regering).
- *3/1969/t Meddelanden om rekommendation nr 3/1969 angående tullbehandlingen av postpaket (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).
- 4/1969/s Meddelanden om rekommendation nr 4/1969 angående samarbete rörande föroreningsfrågorna (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).
- 5/1969/s Meddelanden om rekommendation nr 5/1969 angående användande av engångsförpackningar (överlämnade av Norges och Sveriges regeringar).
- 6/1969/j Meddelande om rekommendation nr 6/1969 angående förbud mot professionell boxning (överlämnat av Sveriges regering).

- *7/1969/k Meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet (överlämnat av Norges regering).
- *8/1969/k Meddelande om rekommendation nr 8/1969 angående beslut om reklamsändningar i TV (överlämnat av Sveriges regering).
- 10/1969/s Meddelande om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skeppsmedicinsk forskning (överlämnat av Norges regering).
- *11/1969/k Meddelande om rekommendation nr 11/1969 angående nordisk journalistkursus (överlämnat av Danmarks regering).
- *12/1969/s Meddelande om rekommendation nr 12/1969 angående likartad lagstiftning om transplantation (överlämnat av Sveriges regering).
- 13/1969/t Meddelanden om rekommendation nr 13/1969 angående utbyggnad av E 18 (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *14/1969/k Meddelande om rekommendation nr 14/1969 angående effektiviserad trafikfostran (överlämnat av Norges regering).
- 15/1969/k Meddelande om rekommendation nr 15/1969 angående konstfostran i skolan (överlämnat av Sveriges regering).
- *16/1969/s Meddelande om rekommendation nr 16/1969 angående läkemedelssamarbete (överlämnat av Finlands regering).
- *17/1969/s Meddelande om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikterapiens område (överlämnat av Finlands regering).
- *18/1969/k Meddelande om rekommendation nr 18/1969 angående musik-samarbete (överlämnat av Danmarks regering).
- 19/1969/t Meddelande om rekommendation nr 19/1969 angående sjövägsregler för stora fartyg (överlämnat av Danmarks regering).
- 20/1969/t Meddelanden om rekommendation nr 20/1969 angående beredskap vid katastrofer i inre farvatten (överlämnade av Sveriges regering).
- 21/1969/t Meddelanden om rekommendation nr 21/1969 angående beslut i Öresundsfrågorna (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).
- *22/1969/s Meddelande om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete (överlämnat av Sveriges regering).
- *23/1969/s Meddelande om rekommendation nr 23/1969 angående zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige (överlämnat av Finlands regering).
- *24/1969/k Meddelande om rekommendation nr 24/1969 angående tillgången till källmaterial för samtidshistorisk forskning (överlämnat av Finlands regering).
- *25/1969/k Meddelanden om rekommendation nr 25/1969 angående stereofoniska radioutsändningar (överlämnade av Finlands och Norges regeringar).
- 26/1969/k Meddelanden om rekommendation nr 26/1969 angående höjande av Nordiska kulturfondens belopp (överlämnade av Danmarks och Islands regeringar).
- 27/1969/k Meddelande om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande de nordiska språklektorerna (överlämnat av Danmarks regering).

- *28/1969/e Meddelande om rekommendation nr 28/1969 angående samarbetskommitté för utvecklingsforskning (överlämnat av Danmarks regering).
- *29/1969/s Meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildningen (överlämnat av Sveriges regering).
- *1/1970/s Meddelande om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal (överlämnat av Norges regering).
- 2/1970/s Meddelanden om rekommendation nr 2/1970 angående nordisk arbetsmarknad för psykologer (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *3/1970/s Meddelande om rekommendation nr 3/1970 angående utbildning av sjukhusadministratörer (överlämnat av Sveriges regering).
- *4/1970/k Meddelande om rekommendation nr 4/1970 angående ökad samverkan vid utbildningsanstalter (överlämnat av Sveriges regering).
- 5/1970/e Meddelande om rekommendation nr 5/1970 angående varudeklarationssamarbete (överlämnat av Danmarks regering).
- 6/1970/j Meddelande om rekommendation nr 6/1970 angående medborgarskap för barn (överlämnat av Finlands regering).
- *7/1970/j Meddelande om rekommendation nr 7/1970 angående naturalisation (överlämnat av Finlands regering).
- *8/1970/t Meddelanden om rekommendation nr 8/1970 angående samarbete på rymdområdet (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).
- *9/1970/k Meddelanden om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisningen i radio och TV (överlämnade av Danmarks, Finlands och Islands regeringar).
- *10/1970/k Meddelande om rekommendation nr 10/1970 angående samnordisk massmediaforskning (överlämnat av Danmarks regering).
- *11/1970/s Meddelanden om rekommendation nr 11/1970 angående karantänverksamhet för djur (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- *12/1970/j Meddelanden om rekommendation nr 12/1970 angående för enhetligande av reglerna om förmånsrätt i konkurs (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *13/1970/k Meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet (överlämnat av Norges regering).
- *14/1970/e Meddelande om rekommendation nr 14/1970 angående forskningsinstitut för framtidsfrågor (överlämnat av Danmarks regering).
- *15/1970/t Meddelanden om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).
- *16/1970/t Meddelanden om rekommendation nr 16/1970 angående Blå vägens utbyggnad till Europaväg (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).
- *17/1970/j Meddelande om rekommendation nr 17/1970 angående representation för samerna i Nordiska rådet (överlämnat av Finlands regering).

- 18/1970/j Meddelande om rekommendation nr 18/1970 angående revision av Helsingforsavtalet (överlämnat av Finlands regering).
- 19/1970/e Meddelande om rekommendation nr 19/1970 angående genomförande av Nordek (överlämnat av Norges regering).
- 20/1970/e Meddelande om rekommendation nr 20/1970 angående Islands deltagande i det utvidgade ekonomiska samarbetet (överlämnat av Islands regering).
- 21/1970/k Meddelande om rekommendation nr 21/1970 angående kultursamarbetets organisation och en kulturtraktat (överlämnat av Finlands regering).
- *22/1970/e Meddelande om rekommendation nr 22/1970 angående avskaffande av indirekta handelshinder (överlämnat av Danmarks regering).
- 23/1970/k Meddelande om rekommendation nr 23/1970 angående information om nordiskt samarbete (överlämnat av Danmarks regering).
- *24/1970/e Meddelanden om rekommendation nr 24/1970 angående information till u-länderna om den nordiska marknaden (överlämnade av Islands och Sveriges regeringar).
- *25/1970/e Meddelanden om rekommendation nr 25/1970 angående stimulerande av privata investeringar i u-länderna (överlämnade av Finlands och Norges regeringar).
- 26/1970/s Meddelande om rekommendation nr 26/1970 angående ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete (överlämnat av Sveriges regering).
- *27/1970/k Meddelande om rekommendation nr 27/1970 angående samarbete på förskolans område (överlämnat av Sveriges regering).
- *28/1970/s Meddelande om rekommendation nr 28/1970 angående forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan (överlämnat av Sveriges regering).
- *29/1970/k Meddelanden om rekommendation nr 29/1970 angående TV-tekniskt samarbete (överlämnade av Finlands och Norges regeringar).
- 30/1970/s Meddelanden om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening (överlämnade av Finlands och Norges regeringar).
- *31/1970/e Meddelande om rekommendation nr 31/1970 angående för enhetligande av handelsdokument (överlämnat av Danmarks regering).
- 32/1970/k Meddelande om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturllexikon (överlämnat av Danmarks regering).
- *33/1970/s Meddelande om rekommendation nr 33/1970 angående nordiskt sjukhusfysikerssamarbete (överlämnat av Finlands regering).
- *34/1970/t Meddelande om rekommendation nr 34/1970 angående nordisk giltighet för körkort (överlämnat av Norges regering).
- *35/1970/t Meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon (överlämnat av Norges regering).
- *36/1970/s Meddelande om rekommendation nr 36/1970 angående samarbete på arbetsmedicinens område (överlämnat av Finlands regering).

Utanför saklistan förelägges följande dokument för rådet:

- 1. Rapport från Nordiska rådets presidium.*
- 2. Rapport från Nordiska rådets informations- och redaktionskommitté rörande Nordisk Kontakt.*
- 3. Rapport om nordiskt samarbete under år 1970.*

Sakernas fördelning på utskott

Juridiska utskottet

A. Medlemsförslag

- *A 5 T/j Tilläggförslag om ny renbeteskonvention mellan Norge och Sverige
 { A 135/j Medlemsförslag om vidgat skydd för privatlivets helgd
 A 135 Ä/j Ändringsförslag om lagregler rörande personlighetens okränkbarhet
 A 145/j Medlemsförslag om översyn av Nordiska rådets stadga och arbetsordning
 A 146/j Medlemsförslag om en gemensam tjänstemannarätt för nordiskt anställd personal
 A 166/j Medlemsförslag om personalen i Nordiska rådets utskott
 { *A 178/j Medlemsförslag om fortsatt nordiskt patentsamarbete
 *A 178 Ä/j Ändringsförslag om fortsatt nordiskt patentsamarbete
 A 184 T/j Tilläggförslag om samarbetet Norden och Europa
 A 242/j Medlemsförslag om offentlighetsgrundsatsens tillämpning i Nordisk förvaltning
 *A 244/j Medlemsförslag om Nordiskt patentråd
 *A 253/j Medlemsförslag om revision av de nordiska försäkringsavtalslagarna
 A 254/j Medlemsförslag om samlad skadeståndsrättslig lagstiftning
 A 257/j Medlemsförslag om nordisk äktenskapsrätt
 A 279/j Medlemsförslag om nordiska instituts framtida ställning
 A 286/j Medlemsförslag om enhetlig nordisk marknadsföringslagstiftning
 *A 291/j Medlemsförslag om upphävande av viseringstvånget i de nordiska länderna.
 A 296/j Medlemsförslag om löneskydd vid konkurs
 *A 302/j Medlemsförslag om en gemensam nordisk samopolitik
 A 303/j Medlemsförslag om avskaffande av avgift vid förvärv av nordiskt medborgarskap

B. Regeringsförslag

- B 7/j Regeringsförslag om utvidgat kriminologiskt samarbete

C 1971. Berättelser

- *1/j Berättelse om samarbete på lagstiftningens område
 *6/j Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötselfrågor
 15/j Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet
 30/j Berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi

D 1971. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- *12/1961/j Meddelande om rekommendation nr 12/1961 angående likartad lagstiftning om aktiebolag m. m.
 18/1962/j Meddelande om rekommendation nr 18/1962 angående verkställighet av administrativa beslut
 *32/1962/j Meddelande om rekommendation nr 32/1962 angående revision av kommissionslagstiftningen

- *7/1963/j Meddelanden om rekommendation nr 7/1963 angående ändrade principer för djurskydds- och jaktlagstiftningen
- 11/1964/j Meddelanden om rekommendation nr 11/1964 angående rättskydd för växtförädlingsprodukter
- *13/1965/j Meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription
- 24/1965/j Meddelanden om rekommendation nr 24/1965 angående likformig, enhetlig lagstiftning om trafikonykterhet
- 4/1966/j Meddelande om rekommendation nr 4/1966 angående nordiskt institut för komparativ rätt
- *5/1966/j Meddelande om rekommendation nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen
- 22/1966/j Meddelande om rekommendation nr 22/1966 angående enhetlig utlänningslagstiftning
- *29/1966/j Meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention
- *13/1967/j Meddelande om rekommendation nr 13/1967 angående gemensamma regler om förvärv av lösöre i god tro
- *15/1967/j Meddelande om rekommendation nr 15/1967 angående införande av regel om betänketid i avtalslagen
- 1/1968/j Meddelande om rekommendation nr 1/1968 angående inrättande av ett nordiskt kollegium för villforskning
- 2/1968/j Meddelanden om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser
- 3/1968/j Meddelanden om rekommendation nr 3/1968 angående jakt- och fridlysningsstider
- *4/1968/j Meddelanden om rekommendation nr 4/1968 angående upprättande av en naturpark för de stora rovdjurens bevarande
- *17/1968/j Meddelande om rekommendation nr 17/1968 angående nordisk vittnesplikt
- *19/1968/j Meddelande om rekommendation nr 19/1968 angående personskador våldade av interner m. m.
- 31/1968/j Meddelanden om rekommendation nr 31/1968 angående revision av den internationella oljeskyddskonventionen
- 6/1969/j Meddelande om rekommendation nr 6/1969 angående förbud mot professionell boxning
- 6/1970/j Meddelande om rekommendation nr 6/1970 angående medborgarskap för barn
- *7/1970/j Meddelande om rekommendation nr 7/1970 angående naturalisation
- *12/1970/j Meddelanden om rekommendation nr 12/1970 angående förenhetligande av reglerna om förmånsrätt i konkurs
- *17/1970/j Meddelande om rekommendation nr 17/1970 angående representation för samerna i Nordiska rådet
- 18/1970/j Meddelande om rekommendation nr 18/1970 angående revision av Helsingforsavtalet

Kulturutskottet

A. Medlemsförslag

- A 173/k Medlemsförslag om nordisk administration på begränsade sakområden
- A 245/k Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för öst-europeiska frågor
- A 270 T/k Tilläggförslag om samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik

- A 276/k Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för medicinsk genetik
- A 277/k Medlemsförslag om nordiskt utställningssamarbete
- A 280/k Medlemsförslag om inrättande av Nordiska rådets pris för bildande konst
- A 281/k Medlemsförslag om översättning av nordisk skönlitteratur till nordiska språk
- A 282/k Medlemsförslag om samnordiska arkiv
- { A 284/k Medlemsförslag om inrättande av Nordiska rådets pris för scenkonst
- { A 284 Ä/k Ändringsförslag om nordiskt samarbete på scenkonstens område
- A 285/k Medlemsförslag om utbildning av isländska läkare vid Umeå universitet
- A 292/k Medlemsförslag om utbyggnad av TV-samarbetet mellan Finland och Sverige
- A 293/k Medlemsförslag om samnordisk utbildning av konservatorer
- A 294/k Medlemsförslag om stipendier till studieresor i Norden för medarbetare vid massmedia
- *A 300/k Medlemsförslag om gemensam nordisk veterinärhögskola
- *A 314/k Medlemsförslag om samnordiskt TV-program
- A 319/k Medlemsförslag om nordisk symbol
- A 321 T/k Tilläggsförslag om organisationen av arbetet med skolordningarnas harmonisering
- A 322 T/k Tilläggsförslag om Nordiska rådets informationsverksamhet

B. Regeringsförslag

- { B 11/k Regeringsförslag om ett nordiskt kulturavtal
- { B 11 Ä/k Ändringsförslag om kultursekretariatets förläggning

C 1971. Berättelser

- *C 2/k Berättelse från Nordiska kulturkommissionen
- *9/k Berättelse om de nordiska språknämndernas samarbete 1970
- *13/k Berättelse från Nordiska hushållshögskolan
- 14/k a Berättelse från Nordens hus i Reykjavík, 1969
- *14/k b Berättelse från Nordens hus i Reykjavík, 1970
- 16/k Berättelse om Nordiska kulturfonden
- *17/k Berättelse om Nordens folkliga akademi
- *22/k Berättelse från Nordiska kontaktutskottet för radio- och TV-frågor
- 23/k Berättelse från Nordiska samlarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
- *24/k Berättelse från Nordiska asieninstitutet
- 26/k Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet
- *27/k a Berättelse från Nordiskt kollegium för marinbiologi, 1969
- *27/k b Berättelse från Nordiskt kollegium för marinbiologi, 1970
- *29/k Berättelse från Nordiskt kollegium för terrester ekologi
- *31/k Berättelse från Nordiska institutet för folkdiktning
- *34/k Berättelse från Nordiska samlarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning
- *36/k Berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning
- *37/k Berättelse från Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi
- *38/k Berättelse om Nordiska sommarskolan för forskarutbildning
- *39/k Berättelse från Nordiska samlarbetsnämnden för medicinsk forskning

D 1971. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- 11/1960/k Meddelande om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin
- *14/1962/k Meddelanden om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation
- 12/1963/k Meddelanden om rekommendation nr 12/1963 angående samarbete beträffande vetenskaplig dokumentation
- *21/1963/k Meddelande om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television
- *2/1964/k Meddelande om rekommendation nr 2/1964 angående gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier
- 24/1964/k Meddelande om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte
- *3/1965/k Meddelande om rekommendation nr 3/1965 angående universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning
- 29/1965/k Meddelande om rekommendation nr 29/1965 angående högre fiskeriutbildning
- 1/1966/k Meddelande om rekommendation nr 1/1966 angående nordisk tentamensgiltighet
- 3/1966/k Meddelande om rekommendation nr 3/1966 angående samarbete på elementarpartikelfysikens område
- 7/1966/k Meddelanden om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV
- *2/1967/k Meddelande om rekommendation nr 2/1967 angående samarbete på operakonstens område
- *12/1967/k Meddelanden om rekommendation nr 12/1967 angående utvidgat TV-samarbete
- *20/1967/k Meddelande om rekommendation nr 20/1967 angående samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparatur
- 26/1967/k Meddelande om rekommendation nr 26/1967 angående enhetlig nordisk skolordning
- 5/1968/k Meddelande om rekommendation nr 5/1968 angående specialiserad facketutbildning för isländsk ungdom
- *6/1968/k Meddelande om rekommendation nr 6/1968 angående yrkeslärarutbildning
- *28/1968/k Meddelande om rekommendation nr 28/1968 angående iberio-amerikanskt institut
- *29/1968/k Meddelande om rekommendation nr 29/1968 angående parasitologisk forskning
- *30/1968/k Meddelande om rekommendation nr 30/1968 angående vulkanologiskt institut i Island
- *33/1968/k Meddelanden om rekommendation nr 33/1968 angående sameinstitut
- 36/1968/k Meddelande om rekommendation nr 36/1968 angående modernisering av matematikundervisningen
- *7/1969/k Meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet
- *8/1969/k Meddelande om rekommendation nr 8/1969 angående beslut om reklam-sändningar i TV
- *11/1969/k Meddelande om rekommendation nr 11/1969 angående nordisk journalistkursus
- *14/1969/k Meddelande om rekommendation nr 14/1969 angående effektiviserad trafikfostran
- 15/1969/k Meddelande om rekommendation nr 15/1969 angående konstfostran i skolan
- *18/1969/k Meddelande om rekommendation nr 18/1969 angående musiksamarbete
- *24/1969/k Meddelande om rekommendation nr 24/1969 angående tillgången till källmaterial för samtidshistorisk forskning

- *25/1969/k Meddelanden om rekommendation nr 25/1969 angående stereofoniska radioutsändningar
- 26/1969/k Meddelanden om rekommendation nr 26/1969 angående höjande av Nordiska kulturfondens belopp
- 27/1969/k Meddelande om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande de nordiska språklektorerna
- *4/1970/k Meddelande om rekommendation nr 4/1970 angående ökad samverkan vid utbildningsanstalter
- *9/1970/k Meddelanden om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisningen i radio och TV
- *10/1970/k Meddelande om rekommendation nr 10/1970 angående samnordisk massmediaforskning
- *13/1970/k Meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordisk skol- och studentbetygs giltighet
- 21/1970/k Meddelande om rekommendation nr 21/1970 angående kultursamarbetets organisation och en kulturtraktat
- 23/1970/k Meddelande om rekommendation nr 23/1970 angående information om nordiskt samarbete
- *27/1970/k Meddelande om rekommendation nr 27/1970 angående samarbete på förskolans område
- *29/1970/k Meddelanden om rekommendation nr 29/1970 angående TV-tekniskt samarbete
- 32/1970/k Meddelande om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturllexikon

Socialpolitiska utskottet

A. Medlemsförslag

- A 238/s Medlemsförslag om gemensam nordisk sysselsättningspolitik
- A 260 T/s Tilläggsförslag om viss revision av sjömansskattelagstiftningen
- *A 263/s Medlemsförslag om försörjarbegreppet
- A 267 T/s Tilläggsförslag om internordisk giltighet för recept
- *A 269/s Medlemsförslag om samarbete om förbättrat socialskydd för husmödrar
- A 289/s Medlemsförslag om internordisk kommitté för vattenfrågorna i Kattegatt och Skagerack
- A 290/s Medlemsförslag om förbättrat idrottsutbyte
- A 295/s Medlemsförslag om den finska arbetskraftens förhållanden
- A 298 T/s Tilläggsförslag om enhetliga principer för lagstiftning om engångsförpackningar
- A 305/s Medlemsförslag om intensifierad nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruket
- *A 320 T/s Tilläggsförslag om märkning av brand- och hälsofarliga ämnen

C 1971. Berättelser

- *3/s Berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén
- 7/s Berättelse I från Nordiska arbetsmarknadsutskottet
Berättelse II från Nordiska arbetsmarknadsutskottet
- *10/s Berättelse från Nordiska hälsovårdshögskolan
- *20/s Berättelse från det utvidgade hälsovårdsdirektörmötet i Århus
- *28/s Berättelse från Nordiska institutet för samhällsplanering
- *32/s Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning

D 1971. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- 19/1958/s Meddelanden om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer
- 32/1958/s Meddelanden om rekommendation nr 32/1958 angående nordisk konvention om sjömäns rättsställning, gemensam hälsotjänst för sjömän m. m.
- 11/1962/s Meddelande om rekommendation nr 11/1962 angående likartad livsmedelslagstiftning m. m.
- 29/1962/s Meddelande om rekommendation nr 29/1962 angående samarbete i fråga om sjukvårdsplanering
- 26/1963/s Meddelanden om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt
- 6/1964/s Meddelande om rekommendation nr 6/1964 angående utbildning av instruktionsjukgymnaster
- 1/1965/s Meddelande om rekommendation nr 1/1965 angående auktorisation av optiker
- 5/1965/s Meddelande om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m.
- 17/1965/s Meddelande om rekommendation nr 17/1965 angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen
- 20/1965/s Meddelande om rekommendation nr 20/1965 angående samordning av semesterlagstiftningen
- 11/1966/s Meddelande om rekommendation nr 11/1966 angående ambulanstjänst inom Nordkalotten
- 14/1966/s Meddelanden om rekommendation nr 14/1966 angående samarbete på lokaliseringspolitikens område
- 21/1966/s Meddelande om rekommendation nr 21/1966 angående specialistkompetens för läkare
- 3/1967/s Meddelande om rekommendation nr 3/1967 angående förenhetligande av bestämmelserna om de ungas användande i arbete
- 4/1967/s Meddelande om rekommendation nr 4/1967 angående utvidgat samarbete på arbetarskyddets område
- 5/1967/s Meddelanden om rekommendation nr 5/1967 angående forskning om ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk m. m.
- 9/1967/s Meddelande om rekommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet
- 10/1967/s Meddelande om rekommendation nr 10/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om pensionsförsäkring
- 11/1967/s Meddelande om rekommendation nr 11/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om sjukförsäkring
- 19/1967/s Meddelande om rekommendation nr 19/1967 angående högre utbildning av sjuksköterskor
- 8/1968/s Meddelanden om rekommendation nr 8/1968 angående utbyte av förvaltningstjänstemän
- 16/1968/s Meddelande om rekommendation nr 16/1968 angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen
- 4/1969/s Meddelanden om rekommendation nr 4/1969 angående samarbete rörande föroreningsfrågorna
- 5/1969/s Meddelanden om rekommendation nr 5/1969 angående användande av engångsförpackningar
- 10/1969/s Meddelanden om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skeppsmedicinsk forskning
- 12/1969/s Meddelande om rekommendation nr 12/1969 angående likartad lagstiftning om transplantation
- 16/1969/s Meddelande om rekommendation nr 16/1969 angående läkemedelssamarbete

- *17/1969/s Meddelande om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikterapins område
- *22/1969/s Meddelande om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete
- *23/1969/s Meddelande om rekommendation nr 23/1969 angående zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige
- *29/1969/s Meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildningen
- *1/1970/s Meddelande om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal
- 2/1970/s Meddelanden om rekommendation nr 2/1970 angående nordisk arbetsmarknad för psykologer
- *3/1970/s Meddelande om rekommendation nr 3/1970 angående utbildning av sjukhusadministratörer
- *11/1970/s Meddelanden om rekommendation nr 11/1970 angående karantänverksamhet för djur
- 26/1970/s Meddelande om rekommendation nr 26/1970 angående ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete
- *28/1970/s Meddelande om rekommendation nr 28/1970 angående forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan
- 30/1970/s Meddelanden om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förening
- *33/1970/s Meddelande om rekommendation nr 33/1970 angående nordiskt sjukhusfysikersamarbete
- *36/1970/s Meddelande om rekommendation nr 36/1970 angående samarbete på arbetsmedicinens område

Trafikutskottet

A. Medlemsförslag

- A 2 Ä 2/t Ändringsförslag om samarbete på luftfartens område
- A 133/t Medlemsförslag om inrikesflygets problem
- *A 243/t Medlemsförslag om nordisk flygarbetstidslag
- A 268/t Medlemsförslag om byggande av väg mellan Virtaniemi och Nyrud
- A 283/t Medlemsförslag om en nordisk transportöverenskommelse
- *A 287/t Medlemsförslag om trafikförbindelserna mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden
- A 288/t Medlemsförslag om en järnvägsförbindelse över Svinesund
- A 299/t Medlemsförslag om nordiskt samarbete för ökad trafiksäkerhet
- A/306/t Medlemsförslag om förbud mot överljudsplan i Norden
- *A 307/t Medlemsförslag om enhetliga bestämmelser i Norden med avseende på fritidsbåtar
- A 312/t Medlemsförslag om åtgärder mot flygkapning m. m.
- A 318 T/t Tilläggsförslag om den fortsatta handläggningen av Öresundsfrågorna

C 1971. Berättelser

- 21/t Berättelse från Nordisk kommitté för trafiksäkerhetsforskning
- 25/t Berättelse från Nordisk kommitté för transportekonomisk forskning

D 1971. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- *29 1963/t Meddelanden om rekommendation nr 29/1963 angående underlättande av gränsformalityter för nordisk flygtrafik
- *10/1966/t Meddelanden om rekommendation nr 10/1966 angående norsk-svenska mellanriksvägar
- *1/1967/t Meddelanden om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik
- *25 1967/t Meddelanden om rekommendation nr 25/1967 angående gemensam politik beträffande charterflyg
- *29 1967/t Meddelanden om rekommendation nr 29/1967 angående Europavägförbindelse mellan Finland och Sverige
- *9/1968/t Meddelanden om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim
- *12 1968/t Meddelande om rekommendation nr 12/1968 angående posttaxor m. m.
- 25/1968/t Meddelanden om rekommendation nr 25/1968 angående samarbete vid anskaffande av järnvägsvagnar
- 26/1968/t Meddelanden om rekommendation nr 26/1968 angående fritidsfiske
- *27 1968/t Meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning
- 35/1968/t Meddelanden om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning
- *1 1969/t Meddelanden om rekommendation nr 1/1969 angående fri gränspassage
- 2/1969/t Meddelande om rekommendation nr 2/1969 angående slopande av utgående passkontroll
- *3 1969/t Meddelanden om rekommendation nr 3/1969 angående tullbehandlingen av postpaket
- 13/1969/t Meddelanden om rekommendation nr 13/1969 angående utbyggnad av E 18
- 19/1969/t Meddelande om rekommendation nr 19/1969 angående sjövägsregler för stora fartyg
- 20/1969/t Meddelanden om rekommendation nr 20/1969 angående beredskap vid katastrofer i inre farvatten
- 21/1969/t Meddelanden om rekommendation nr 21/1969 angående beslut i Öresundsfrågorna
- *8 1970/t Meddelanden om rekommendation nr 8/1970 angående samarbete på rymdområdet
- *15 1970/t Meddelanden om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando
- *16 1970/t Meddelanden om rekommendation nr 16/1970 angående Blå vägens utbyggnad till Europaväg
- *34 1970/t Meddelande om rekommendation nr 34/1970 angående nordisk giltighet för körkort
- *35 1970/t Meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon

Ekonomiska utskottet

A. Medlemsförslag

- A 247/e Medlemsförslag om åtgärder till skydd för laxbeståndet
- A 278/e Medlemsförslag om skatt på utlandsresor
- A 297/e Medlemsförslag om förenklat tullförfarande för uthyrningsmaskiner
- A 301/e Medlemsförslag om gemensamt införande av SI-systemet för måttenheter i de nordiska länderna

- *A 304/e Medlemsförslag om gemensamt nordiskt deltagande i världsutställningen 1976 i Philadelphia
- *A 308/e Medlemsförslag om nordisk konsumentupplysning om personbilar
- *A 309/e Medlemsförslag om indragning av nordiskt lands ambassad i annat nordiskt land
- A 310/e Medlemsförslag om gemensamt budgetår i de nordiska länderna per kalenderår
- A 311/e Medlemsförslag om Nordiska ministerrådet och det nordiska ekonomiska samarbetet
- *A 313/e Medlemsförslag om gemensamma nordiska ambassader i vissa främmande länder
- A 315 T/e Tilläggsförslag om verksamhetsområdet för Nordiska kommittén för samordning av elektriska säkerhetsfrågor (NSS)
- A 316/e Medlemsförslag om Norden och EEC
- A 317/e Medlemsförslag om Färöarnas politiska status

B. Regeringsförslag

- B 10/e Regeringsförslag om ensartad bedömning av internationella analysattester rörande fröer

C 1971. Berättelser

- *4/e Berättelse från det tulladministrativa rådet
- 5/e Berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete
- *8/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor
- *11/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål
- *12/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål
- *18/e Berättelse från Nordiska ministerkommittén för administration av gemensamma biståndsprojekt i utvecklingsländerna
- *19/e Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för materialforskning och -provning
- *33/e Berättelse om Nordel
- 35/e Berättelse från Nordiska kommittén för konsumentfrågor

D 1971. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- 22/1958/e Meddelande om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna
- 2/1963/e Meddelande om rekommendation nr 2/1963 angående samordning av kontrollbestämmelser rörande elmateriel
- 26/1964/e Meddelande om rekommendation nr 26/1964 angående harmonisering av bolagsbeskattningen
- *28/1964/e Meddelanden om rekommendation nr 28/1964 angående harmonisering av vissa skatter och avgifter
- 19/1966/e Meddelande om rekommendation nr 19/1966 angående samarbete om skogstekniskt utvecklingsarbete
- 21/1967/e Meddelande om rekommendation nr 21/1967 angående samarbete beträffande beskattningens utformning
- 14/1968/e Meddelanden om rekommendation nr 14/1968 angående skattevetenskapligt samarbete
- *15/1968/e Meddelanden om rekommendation nr 15/1968 angående nordisk integrationsforskning
- *23/1968/e Meddelanden om rekommendation nr 23/1968 angående samarbete om standardisering

- 24/1968/e Meddelande om rekommendation nr 24/1968 angående samarbete beträffande beskallningens utformning
- *28/1969/e Meddelande om rekommendation nr 28/1969 angående samarbetskommitté för utvecklingsforskning
- 5/1970/e Meddelande om rekommendation nr 5/1970 angående varudeklarationssamarbete
- *14/1970/e Meddelande om rekommendation nr 14/1970 angående forskningsinstitut för framtidsfrågor
- 19/1970/e Meddelande om rekommendation nr 19/1970 angående genomförande av Nordek
- 20/1970/e Meddelande om rekommendation nr 20/1970 angående Islands deltagande i del utvidgade ekonomiska samarbetet
- *22/1970/e Meddelande om rekommendation nr 22/1970 angående avskaffande av indirekta handelshinder
- *24/1970/e Meddelanden om rekommendation nr 24/1970 angående information till u-länderna om den nordiska marknaden
- *25/1970/e Meddelanden om rekommendation nr 25/1970 angående stimulerande av privata investeringar i u-länderna
- *31/1970/e Meddelande om rekommendation nr 31/1970 angående förenhetligande av handelsdokument

Översikt över sessionen

Rådets plenarmöten hölls i Folketingssalen å Christiansborg. Platsfördelningen i salen framgår av planen sist i bandet. För utskottens, delegationernas och presidiets sammanträden, för sekretariatens och pressens arbete m. m. disponerades olika lokaler i samma byggnad.

Plenarmöten

Lördagen den 13 februari kl. 10.00—11.15 och 14.00—18.03
 Söndagen den 14 februari kl. 13.00—18.22
 Måndagen den 15 februari kl. 15.00—18.25
 Tisdagen den 16 februari kl. 15.00—18.20
 Onsdagen den 17 februari kl. 10.00—12.58 och 14.00—18.10
 Torsdagen den 18 februari kl. 09.00—11.45

Utskottsmöten

Juridiska utskottet

Lördagen den 13 februari kl. 11.25—11.50
 Måndagen den 15 februari kl. 10.00—12.25
 Tisdagen den 16 februari 10.00—10.35
 Onsdagen den 17 februari kl. 09.50—09.55

Kulturutskottet

Lördagen den 13 februari kl. 11.30—12.10
 Söndagen den 14 februari kl. 11.05—12.10
 Måndagen den 15 februari kl. 10.00—11.50
 Tisdagen den 16 februari kl. 10.05—10.50
 Onsdagen den 17 februari kl. 09.10—09.35

Socialpolitiska utskottet

Lördagen den 13 februari kl. 11.30—12.10
 Måndagen den 15 februari kl. 10.00—11.45
 Tisdagen den 16 februari kl. 10.00—12.00

Trafikutskottet

Lördagen den 13 februari kl. 11.25—11.50
 Måndagen den 15 februari kl. 10.00—12.15
 Tisdagen den 16 februari kl. 10.00—11.45
 Onsdagen den 17 februari kl. 09.30—09.40

Ekonomiska utskottet

Lördagen den 13 februari kl. 11.30—11.45

Måndagen den 15 februari kl. 10.00—12.40

Tisdagen den 16 februari kl. 10.00—12.10

Onsdagen den 17 februari kl. 09.00—09.15

Särskilda arrangemang

Lördagen den 13 februari: Lunch i Folketingets restaurant (värd: Folketingets præsidium)

Balettföreställning å Det kongelige teater "Den unge mand skal giftes" och "Études".
Mottagning i foyeren (värd: Folketinget)

Söndagen den 14 februari: Supé (värdar: Finlands, Islands och Norges ambassader) och mottagning (värd: Sveriges ambassad)

Måndagen den 15 februari: Ceremoni i Københavns rådhus för utdelande av Nordiska rådets litteraturpris och pris i Nordiska rådets symboltävling med påföljande modtagelse

Tisdagen den 16 februari: Sammankomster i folketingspartiernas regi

Onsdagen den 17 februari: Middag å Orchidé-Terrassen i Rødovre: Centret (värd: Danmarks regering)

PROTOKOLL

Protokoll

I:a mötet (I:a avd.)

Lördagen den 13 februari 1971 kl. 10.00

Presidenter: **Matthías Á Mathiesen** (1—4) och **Jens Otto Krag** (5—11)

Dagordning

1. Öppningsanförande av presidenten **Matthías Á. Mathiesen**
2. Namnupprop: godkännande av medlemslista
3. Val av presidium
4. Val av ställföreträdare för presidiemedlemmarna
5. Anförande av den nyvalde presidenten
6. Spörsmål, huruvida tillåtelse må meddelas att till behandling upptaga saker, trots att tillhörande handlingar utsänts senare än tre veckor före sessionen
7. Fastställande av saklista för sessionen
8. Tillsättande av fasta utskott
9. Fördelning av medlemmar å de fasta utskotten
10. Val av särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning
11. Val av revisorer för Nordiska kulturfonden 1971—1972
12. Val av informations- och redaktionskommitté
13. Val av revisorer och revisorsuppleanter för "Nordisk Kontakt"
14. Bemyndigande för de fasta utskotten att lägga sådana meddelanden och berättelser till handlingarna, vilka ej upptagits på saklistan för sessionen m. m.
15. D 1971/19/1958/s: meddelanden om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer
16. D 1971/22/1958/e: meddelande om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna
17. D 1971/11/1960/k: meddelande om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin
C 23/k: berättelse från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
18. D 1971/18/1962/j: meddelande om rekommendation nr 18/1962 angående verkställighet av administrativa beslut
19. D 1971/12/1963/k: meddelande om rekommendation nr 12/1963 angående samarbete beträffande vetenskaplig dokumentation
20. D 1971/11/1964/j: meddelanden om rekommendation nr 11/1964 angående

ende rättsskydd för växtförädlingsprodukter

21. D 1971/26/1964/e: meddelande om rekommendation nr 26/1964 angående harmonisering av bolagsbeskattningen

D 1971/21/1967/e: meddelande om rekommendation nr 21/1967 angående samarbete beträffande beskattningens utformning

D 1971/24/1968/e: meddelande om rekommendation nr 24/1968 angående samarbete beträffande beskattningens utformning

22. D 1971/1/1965/s: meddelande om rekommendation nr 1/1965 angående auktorisation av optiker

23. D 1971/17/1965/s: meddelande om rekommendation nr 17/1965 angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen

24. D 1971/3/1966/k: meddelande om rekommendation nr 3/1966 angående samarbete på elementarpartikelfysikens område

25. D 1971/14/1966/s: meddelanden om rekommendation nr 14/1966 angående samarbete på lokaliseringens område

26. D 1971/19/1966/e: meddelande om rekommendation nr 19/1966 angående samarbete om skogstekniskt utvecklingsarbete

27. D 1971/22/1966/j: meddelande om rekommendation nr 22/1966 angående enhetlig utlänningslagstiftning

C 15/j: berättelse från Nordiska utlänningsutskottet

28. D 1971/3/1968/j: meddelanden om rekommendation nr 3/1968 angående jakt- och fridlysningsstider

29. D 1971/5/1968/k: meddelande om rekommendation nr 5/1968 angående

specialiserad fackutbildning för isländsk ungdom

30. D 1971/25/1968/t: meddelanden om rekommendation nr 25/1968 angående samarbete vid anskaffande av järnvägsvagnar

31. D 1971/36/1968/k: meddelande om rekommendation nr 36/1968 angående modernisering av matematikundervisningen

32. D 1971/13/1969/t: meddelanden om rekommendation nr 13/1969 angående utbyggnad av E 18

33. D 1971/15/1969/k: meddelande om rekommendation nr 15/1969 angående konstfostran i skolan

34. D 1971/19/1969/t: meddelande om rekommendation nr 19/1969 angående sjövägsregler för stora fartyg

35. D 1971/26/1969/k: meddelande om rekommendation nr 26/1969 angående höjande av Nordiska kulturfondens belopp

36. D 1971/2/1968/j: meddelanden om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser

37. D 1971/6/1969/j: meddelande om rekommendation nr 6/1969 angående förbud mot professionell boxning

38. A 278/e: medlemsförslag om skatt på utlandsresor (anmälan av återkallelse)

39. A 145/j: medlemsförslag om översyn av Nordiska rådets stadga och arbetsordning

A 166/j: medlemsförslag om personalen i Nordiska rådets utskott

A 184 T/j: tilläggsförslag om samarbetet Norden och Europa

40. A 276/k: medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för medicinsk genetik

41. Dokument 2 Rapport från Nordiska rådets informations- och redaktionskommitté rörande Nordisk Kontakt

42. Dokument 1 Rapport från Nordiska rådets presidium

Dokument 3 Rapport om det nordiska samarbetet under 1970 (generaldebatten)

1

Öppningsanförande av presidenten

Ærede rådsmedlemmer, mine damer og herrer.

Ved sessionen i Reykjavik i fjor valgtes daværende altingspræsident Sigurður Bjarnason til præsident for Nordisk Råd. Da han nu er gået ud af altinget og som bekendt har overtaget posten som Islands ambassadør i Danmark, er det ærefulde hverv tilfaldet mig på præsidiets vegne at byde velkommen til Nordisk Råds 19. session. Jeg byder også velkommen til Benelux-rådets presidium og EFTA's repræsentanter. Jeg gør dette, samtidig med at jeg som talsmand for det samlede råd hjerteligt takker folketinget, fordi det åbner sin smukke og ærværdige mødesal for Nordisk Råd.

Inden vi indleder vort arbejde, vil jeg tillade mig at mindes tre af Nordisk Råds medlemmer, som har forladt vor kreds siden vor sidste session.

Dr. Bjarni Benediktsson, Islands statsminister, omkom tillige med sin hustru, fru Sigríður Björnsdóttir, og deres unge dattersøn Benedikt ved en tragisk ulykke den 10. juli sidste år, da ministerboligen på Tingvellir nedbrændte ved natetid.

Dr. Bjarni Benediktsson var 62 år gammel, da han døde, fuld af rig livserfaring og af arbejdsenergi. Island mistede her en begavet, ualmindelig vital og fremragende leder. Han var efter alles mening en oprigtig og helstøbt personlighed, men ikke desto mindre var der ofte delte meninger og store diskussioner om hans politik, som det gerne

plejer at være tilfældet inden for det offentlige liv.

I en ung alder udmærkede han sig ved ualmindelig skarpsindighed inden for juridisk videnskab. Han blev professor ved Islands universitet, borgmester i Reykjavik, hovedredaktør ved Morgenbladet og derefter i lang tid alttingsmand, altingets formand, minister og formand for landets største politiske parti.

I sin lange politiske karriere som udenrigsminister og senere statsminister tog Bjarni Benediktsson aktiv del i internationalt samarbejde. Han var en af de ivrigste forkæmpere for nordisk samarbejde på alle områder og var klar over dets betydning. Han deltog i de nordiske ministres samarbejde, var Islands repræsentant ved mange af Nordisk Råds sessioner og blev tre gange valgt som altingets repræsentant i Nordisk Råd.

Men han havde blik også for de videre horisonter og arbejdede energisk for, at Island ikke kom til at stå udenfor, når folk med lignende regeringsform sluttede sig sammen, som f. eks. i NATO, Europarådet og nu sidst EFTA. Han forstod, at det islandske folk ikke kan stå isoleret i en tid, hvor nationernes samarbejde stadig vokser. Derfor bestræbte han sig for at føre Island nærmere til omverdenen og opnåede store resultater af disse bestræbelser. Hans ideal var et selvstændigt Island i nært samarbejde med en fri verden, der nyder fred og sikkerhed baseret på lov og ret, den enkelte persons frihed og menneskeværd.

Den 1. december 1970 døde folketingsmand Jørgen Jensen efter kort tids sygdom, kun 55 år gammel. Både i folketinget og i Nordisk Råd havde han gjort en værdifuld indsats, fordi han forenede stor teoretisk dygtighed med meget praktisk kendskab til erhvervslivet og finansspørgsmål, og fordi han nærede den dybeste interesse for samfundsproblemer. Hans parti, det konservative folkeparti, satte ham da også meget hurtigt på betroede poster i folketinget og valgte ham til suppleant i Nordisk Råd i 1964, kun 4 år efter at han havde fået

sæde i tinget. Siden 1966 var han valgt medlem af rådet. Det er et udtryk for hans vidtspændende interesse og viden, at han med lige stor iver arbejdede både i socialpolitisk udvalg og juridisk udvalg og ofte fungerede som stedfortræder i økonomisk udvalg. Ved sin død havde han også sæde i Nordisk organisationskomité, hvis arbejde han viste den største interesse. Som privatmand ejede Jørgen Jensen en vindende personlighed og var afholdt af alle, han samarbejdede med.

Rådets vicepræsident og formanden for rådets Finlandsdelegation, Juha Rihtniemi, forlod vor kreds den 12. januar 1971. Juha Rihtniemi var blot 43 år gammel, da han blev revet bort midt i en aktiv gerning, menneskeligt at dømmes alt for tidligt.

Juha Rihtniemi havde dog allerede næt at gøre en fuldlødig og tungtvejende indsats i politik og havde allerede indtaget en plads i første række blandt Finlands politikere. Helt fra sine unge år havde Juha Rihtniemi beskæftiget sig med politik og viet hele sit liv til at udvikle sit parti, Det Nationale Samlingsparti, og til at udforme dets linje i en moderat ånd under efterkrigstidens forandrede politiske forhold. Med sin aktive og åbne personlighed prægede han i høj grad partiet, hvis formand han ved sin bortgang havde været i flere år. Juha Rihtniemi havde udpræget sans for åbenhed i politik. Han nød stor agtelse over partigrænserne, også blandt politiske modstandere.

Inden for Nordisk Råd efterlader Juha Rihtniemi en stor tom plads. Hans nordiske indstilling var urokkelig, og foruden i præsidiets var han i en lang årrække sit lands aktive talsmand i rådets økonomiske udvalg. Der viste sig hans dygtighed og realpolitiske sans på det klareste. Hans udpræget samarbejdsvillige natur, hans åbne og optimistiske sind, hans næsten drengeagtige "skämtlynne" gjorde ham afholdt og højt anset, hvor han end færdedes i nordiske kredse.

Lad os mindes Juha Rihtniemi, Jør-

gen Jensen, dr. Bjarni Benediktsson, hans hustru og dattersøn.

(Rådets medlemmar åhörde stående presidentens minnesord).

Det er altid gavnligt for enhver at gøre sig sin stilling klar og deraf drage rigtige og fornuftige konklusioner. Dette gælder også menneskers samarbejde og deriblandt det arbejde, som vi, der er til stede her, skal beskæftige os med: de nordiske landes samarbejde.

Nordisk samarbejde hviler på en solid grund. Mere end hundrede år er gået, siden man først begyndte at samarbejde de nordiske lande imellem. Først var det især på lovgivningens område. Retsfølelsen, kulturen og sproget har samme rod. Derfor viste det sig muligt at koordinere lovgivningen på mange områder i alle de nordiske lande. Samarbejdet førtes siden over på flere og flere felter. Viljen til at samarbejde blev stadig stærkere.

Samarbejdet mellem parlamenterne og regeringerne var i begyndelsen ikke organiseret, men opstod ligesom af sig selv. Derfor kunne det undertiden se ud, som om det var ret tilfældigt.

Mange ledende politikere i Norden var dog tidligt klar over, at man kunne opnå bedre resultater, hvis man organiserede arbejdet mere effektivt. For at opnå dette mål oprettede man Nordisk Råd.

Man kan i virkeligheden sige, at det var i dette hus, i folketinget, tanken om oprettelsen af Nordisk Råd fødtes og prægedes i afdøde statsminister Hans Hedtofts sind, men tanken blev først fremsat offentligt af ham på et nordisk parlamentarisk møde i Stockholm i sommeren 1951.

Foreninger havde man også oprettet, hvis mål det var at øge fællesskabet mellem samfundsgrupperne og de enkelte mennesker i de nordiske lande. Her tænker jeg fremfor alt på foreningerne Norden, som nylig fejrede deres 50 års jubilæum. De har lige fra deres første begyndelse ydet deres bidrag til at øge forståelsen for det nordiske samarbejdes betydning.

Til trods for at de nordiske nationers vilje til at samarbejde er klar og stærk, er vi i mange henseender forskellige, og det må man tage hensyn til. Her kan man nævne områder som sikkerhedspolitikken og udenrigspolitikken. Nordisk Råd er da heller ikke noget overparlament. Det blev stiftet som en rådgivende forsamling med repræsentanter for de nordiske parlamenter i nært samarbejde med regeringerne, uden myndighed til at fatte bindende beslutninger, men med den opgave at inspirere nordisk samarbejde. På denne måde måtte det nødvendigvis være, og dette forhold bestemte formerne for Nordisk Råds arbejde.

Men har vi da opnået resultater? Har Nordisk Råds arbejde givet det positive udbytte, som man kunne håbe? Jeg tror, vi kan være enige om at besvare disse spørgsmål bekræftende. Dog kan det ikke nægtes, at det gennem årene har forvoldt os skuffelse, at det ikke lykkedes os at løse en række betydningsfulde problemer, vi har arbejdet med, især spørgsmålet om det nordiske økonomiske samarbejde. På denne baggrund gav det derfor anledning til stor optimisme, da vi på rådets seneste session i Reykjavik opnåede fuld enighed om at oprette en nordisk økonomisk union, Nordek. Hurtigt blev det dog klart, at dette ikke var muligt på det grundlag, man havde forudset. De økonomiske problemer diskuteres endnu. Regeringerne forhandler med EEC, men ingen ved med hvilket resultat, og i dag kan vi ikke sige, hvordan det nordiske økonomiske samarbejde i fremtiden vil blive. Men der er dog ingen grund til at fortvivle. Vi må lære af erfaringen og arbejde videre med sagen med fuld hensyntagen til forholdene og omstændighederne.

Selv om det ikke er lykkedes de nordiske lande at opnå enighed om disse vigtige sager, er man alligevel nået frem til vigtige resultater og har i fællesskab løst flere og flere problemer og på den måde målbevidst udvirket, at grænserne mellem de nordiske lande forsvin-

der. I denne sammenhæng er det tilstrækkeligt at nævne det omfattende samarbejde på det sociale, det kulturelle og det samfærdsmæssige område foruden samarbejdet i lovgivningen, jeg før nævnte.

Når Nordisk Råd nu træder sammen, har det nordiske samarbejde nået det stadium, at man har besluttet, at de nordiske landes statsministre skal underskrive en overenskomst om hele det nordiske samarbejdes organisatoriske grundlag. Denne traktat, som bliver en del af Helsingforsoverenskomsten af 1962, skal efter planen ratificeres af landenes lovgivende forsamlinger tidligt nok til, at den kan træde i kraft ikke senere end 1. juli.

Det drejer sig her om en helhedsramme for nordisk samarbejde med et ministerråd, som gør det muligt for regeringerne at få et bedre overblik over de nordiske samarbejdssager, samtidig med at rådet uden tvivl fremskynder løsningen af sagerne og giver regeringerne bedre muligheder for at tage initiativer.

I den reviderede samarbejdsoverenskomst er også optaget vedtægten for Nordisk Råd i en noget ændret skikkelse. Disse ændringer bevirker, at det bliver nødvendigt at revidere også rådets arbejdsordning. Forslag om en sådan revision står da også på rådets dagsorden.

Den nordiske overenskomst forudsætter endvidere specialtraktater på særlige områder. På denne session vil man således drøfte to sådanne traktater, nemlig de nordiske landes kulturtraktat og en trafiktraktat.

Det kulturelle samarbejde har længe været meget omfattende og mangesidigt, dog har man kritiseret, at det ikke har været tilstrækkeligt samordnet. Organisationskomiteen, den såkaldte Fagerholm-komité, undersøgte da også dette problem. På sidste session forelå organisationskomiteens betænkning om formen for en kulturtraktat og en rekommandation til regeringerne om at forbedre, at en sådan traktat blev vedtaget.

Et embedsmandsudvalg har siden arbejdet med sagen, og Nordisk Råds kulturudvalg har behandlet den. Sagen står nu på sessionens dagsorden. Traktaten medfører en revision af formerne for de nordiske lands kulturelle samarbejde, herunder samarbejdet på forskningens område. Tillige med øgede finansielle bidrag tilsigter man at skabe et særligt kulturbudget for at sikre, at de midler, der står til rådighed for disse opgaver, bliver udnyttet så effektivt som muligt.

På sessionen vil man også behandle forslag om en samarbejdsstraktat mellem de nordiske lande vedrørende trafikspørgsmål. Det drejer sig her om en betydningfuld opgave, som i fremtiden kan komme til at omfatte et lige stort samarbejde som på det kulturelle område.

Af andre spørgsmål på dagsordenen kan man nævne ægteskabslovgivningen, koordineringen af lovgivningen om markedsføringen, samordningen af lovgivningen om engangsemballage, nordisk samarbejde om bedre færdselssikkerhed, nordisk samarbejde om bekæmpelse af narkotikamisbrug og om foranstaltninger mod kapring af flyvemaskiner.

Endnu mange flere vigtige sager står på dagsordenen, men det er ikke stedet her at opregne dem.

Når vi nu går til vort arbejde, gør vi det i bevidstheden om, at den øvrige verden betragter det nordiske samarbejde som et vigtigt og ønskeligt fællesskab mellem beslægtede nationer.

Selv om vi til tider synes, det nordiske samarbejde går for langsomt og ikke fører til tilstrækkelig store resultater, vil det dog være ønskeligt, om et lignende samarbejde kunne iværksættes flere steder i verden. Det ville give bedre garantier for en fremtid med fred og sikkerhed.

Til slut tillader jeg mig at udtrykke den forhåbning, at arbejdet på denne session i Nordisk Råd må blive frugtbringende og yde sit bidrag til forøget velfærd og kultur, forøget enhed og et

nærmere samarbejde mellem de nordiske folk.

Med disse ord og disse ønsker erklærer jeg Nordisk Råds 19. session for åbnet.

2

Namnupprop: godkännande av
medlemslista

Namnupprop företogs enligt följande medlemslista, upprättad enligt § 6 arbetsordningen:

Regeringsrepresentanter

Aspling, Sven¹
 Auðuns, Auður
 Baunsgaard, Hilmar
 Bengtsson, Ingemund
 Berner, Arne¹
 Bondevik, Kjell
 Borten, Per
 Carlsson, Ingvar¹
 Christensen, Henry¹
 Christiansen, Peter F.
 Dahlgaard, Lauge
 Endresen, Egil¹
 Feldt, Kjell Olof
 Geijer, Lennart¹
 Gestrin, Kristian
 Gislason, Gylfi Þ.
 Guldberg, Ove
 Hafstein, Jóhann
 Hartling, Poul
 Helle, Veikko¹
 Helveg Petersen, K.
 Holmqvist, Eric
 Isaksson, Martin
 Itälä, Jaakko
 Jónsson, Emil
 Jónsson, Magnús¹
 Kalavainen, Meeri¹
 Karjalainen, Ahti
 Kyllingmark, Hákon¹
 Larsen, Helge
 Leskinen, Väinö
 Lidbom, Carl
 Lind, Nathalie
 Mattila, Olavi J.¹
 Moberg, Sven¹

¹ Ej närvarande vid uppropet.

Myrvoil, Ole¹
 Nilsson, Torsten
 Norling, Bengt¹
 Normann, A. C.
 Nyboe Andersen, P.
 Palme, Olof
 Saarto, Veikko
 Stray, Sverre
 Sträng, Gunnar¹
 Tallgren, Carl Olof
 Thestrup, Knud
 Thomsen, Knud
 Tidemand, Otto Grieg¹
 Tiekso, Anna-Liisa¹
 Toft, H. C.¹
 Tuominen, Erkki
 Wickman, Krister¹

Valda medlemmar

Adamsson, Erik
 Alenius, Ele
 Andersen, Magnus
 Antila, Pentti
 Antonsson, Johannes
 Austrheim, John
 Bergman, Per
 Bratteli, Trygve
 Bundvad, Kaj
 Bye, Roald
 Carlsson, Eric
 Damsgaard, Kresten
 Ehrnrooth, Georg C.
 Engan, Erling
 Enggaard, Knud
 Eriksen, Niels
 Eriksson, Thorvald
 Garbo, Gunnar
 Geijer, Arne
 Hammarberg, Sven
 Hanhirova, Veikko
 Hansen, Guttorm
 Haugaard, Svend
 Helén, Gunnar
 Helveg Petersen, Niels
 Hernelius, Allan
 Hermansson, Carl-Henrik
 Iietemäki, Elsi
 Holmberg, Yngve
 Horn, Svend
 Hækkerup, Per¹

Ingimundarson, Sigurður
 Johannessen, Guri
 Johannessen, Martha
 Johansson, Rune
 Johansson, Tage
 Jónsson, Eysteinn
 Kjaran, Birgir
 Kjartansson, Magnús
 Knuuttila, Sakari
 Korvald, Lars
 Krag, Jens Otto
 Kristiansen, Kåre¹
 Larsen, Aksel
 Lähteenmäki, Olavi
 Mathiesen, Matthias A.
 Mellqvist, Sven
 Munck, Clara
 Mundebo, Ingemar
 Møller, Gerda
 Nettelbrandt, Cecilia
 Nielsen, K. Axel
 Nilsson, Jan-Ivan
 Nordli, Odvar
 Norvik, Erling
 Nørgaard, Ivar
 Palm, Sture
 Patursson, Erlendur
 Perheentupa, Antti-Veikko
 Rognerud, Berte
 Rosnell, Irma
 Salolainen, Pertti
 Salvesen, Salve
 Seip, Helge
 Siltanen, Sylvi
 Skaftason, Jón
 Skytte, Karl
 Stetter, Ib
 Sundman, Per Olof
 Sundqvist, Ulf
 Tarjanne, Pekka
 Treholt, Thorstein
 Tuominen, Mirjam
 Vennamo, Veikko
 Virolainen, Johannes
 Willoch, Kåre
 Ääri, Saimi
 Øregaard, J. Fr.

¹ Ej närvarande vid uppropet.

3

Val av presidium

Arbetsutskottet hade föreslagit, att till president skulle väljas Jens Otto Krag, Danmark, och till vice presidenter Olavi Lähteenmäki, Finland, Matthias Á. Mathiesen, Island, Trygve Bratteli, Norge, och Johannes Antonsson, Sverige.

Arbetsutskottets förslag bifölls.

4

Val av ställföreträdare för
presidiemedlemmarna

Præsidenten: Forslaget til den reviderede Helsingforstraktat omfatter som bekendt rådets vedtægter. I § 47 er der indført en ny bestemmelse om, at der for hvert præsidiemedlem vælges en stedfortræder. Traktaten træder som bekendt i kraft senere, men dog før der på ny holdes ordinær session. Arbejdsudvalgene foreslår derfor, at rådet på forhånd under forbehold af traktatens ikrafttræden allerede ved denne lejlighed vælger stedfortrædere for præsidiet. Hvis ingen har noget at indvende mod denne fremgangsmåde, foreslår arbejdsudvalgene, at følgende vælges til stedfortrædere for de respektive præsidenter og vicepræsidenter: Ib Stetter, Danmark, Sylvi Siltanen, Finland, Birgir Kjarn, Island, Helge Seip, Norge, og Lars Larsson, Sverige.

Arbetsutskottets förslag bifölls.

Krag overtog derefter ledningen av förhandlingarna.

5

Anförande av den nyvalde presidenten

Præsidenten: Jeg vil gerne takke rådet for valget og skal gøre mit bedste for at varetage hvervet på rette måde. Dernæst vil jeg rette en hjertelig tak til den

afgående præsident, Matthias Á. Mathiesen, for den indsats, han har gjort, siden han overtog præsidenthvervet.

Må jeg samtidig byde Nordisk Råd velkommen til København. Vi holder nu rådets 19. samling i den by, hvor vi — opfyldte af mod og optimisme — holdt den første session i 1953. Det spand af år, der er gået siden, har givet os mange erfaringer på godt og på ondt. Vi har positivt opnået resultater, men vi har også lidt skuffelser, og vi står i dag med et bedre erfaringsgrundlag for at erkende den nordiske virkelighed, vi lever i, og lægge vor kurs derefter.

Jeg vil gerne benytte denne lejlighed til at takke Island for værtskabet i fjor. Reykjavik viste sig — med sin sol, sin blæst og sin friske atlantehavsluft — at være et meget inspirerende mødested, så inspirerende, at der på sessionen i Reykjavik blev opnået enighed om store og stærke beslutninger, større og stærkere, end det viste sig, vi var i stand til at leve op til. Men det kan hverken Reykjavik eller Island lastes for.

Vi vil længe huske rådets 18. session for den islandske gæstfrihed og for den enighed om en stor nordisk plan, der satte sit præg på sessionen.

Resten af 1970 — tiden efter Reykjavikssessionen — vil imidlertid blive husket for noget andet: for Nordeks forlis og vore landes påbegyndelse af forhandlingerne med fællesmarkedet.

Nordeks forlis var et nederlag for nordisk samarbejde. Grunden til Nordek var blevet lagt på sessionen i Oslo, og den enstemmige godkendelse på sessionen i Reykjavik fandt sted efter mange tidkrævende og anstrengende møder med statsministre, præsidium og den økonomiske komité.

Jeg kan ikke tro, at hele dette arbejde er gjort forgæves. Jeg tror stadig, at ud af Nordeks principper kan der hentes værdifuldt materiale, der kan bruges til at forme Nordens fremtid. Vi skal derfor ikke lægge Nordek på hylden, men lade hele denne store og konstruktive plan blive liggende på arbejdsbordet. Der kan meget vel blive brug for den igen. Ja,

under visse forudsætninger — nemlig at de europæiske forhandlinger i Bruxelles atter skulle bryde sammen, vil ikke alene Nordeks principper, men selve planen igen få aktuel værdi og reel betydning.

Men begivenhederne i 1970 gik imod Nordek.

Den 30. juni 1970 påbegyndte Danmark og Norge deres forhandlinger om medlemskab af De europæiske Fællesskaber, Danmark med ganske få forbehold, Norge med ganske mange. Den 10. november påbegyndtes forhandlinger om Sveriges tilknytning til fællesmarkedet; ingen ved, om det vil føre til noget, der omtrent nærmer sig et medlemskab, om det kan føre til, hvad der kan betegnes som ren toldløsning, eller om der kan findes noget gennemførligt og brugbart midt imellem. Finland og Island startede forhandlingerne den 22. november. De tilsigter som bekendt ikke medlemskab, men måske en form for associering.

Kort sagt: Nordens veje synes ved at skilles. Set fra et nordisk synspunkt blev 1970 ikke noget godt år.

Hvordan bliver 1971? Hvordan vil vi bedømme situationen, når vi mødes næste år i Helsingfors? I 1970 gjorde Nordisk Råd trods alt et velment og vel forberedt nordisk forsøg. Problemerne vil blive vanskeligere i 1971. Et lyspunkt er det, at vi forhåbentlig får styrket de nordiske organer. Når den reviderede Helsingforstraktat træder i kraft, får vi bl. a. et nordisk ministerråd og et særligt sekretariat for præsident. Hermed har vi forbedret vort værktøj. Men ingen problemer er løst med det alene.

Hvis fællesmarkedsforhandlingerne ikke lykkes, har vi som fremhævet stadig Nordekraktaten at bygge på.

Hvis fællesmarkedsforhandlingerne skulle lykkes — hvortil stadig er knyttet usikkerhed — og hvis den nuværende tidstabel for forhandlingerne holder, skulle vi ved denne tid næste år stå i en situation, hvor det synes uundgåeligt, at de nordiske landes placering i

Europa vil blive endnu mere forskellig, end den er i dag. Det nordiske samarbejdes problem vil da være at gøre alle anstrengelser for ikke at komme til at stå i skyggen af det europæiske.

I denne situation er der to veje, vi kan gå. De to mulige veje er *enten* passivt at vente i skyggen af udviklingen i Europa *eller* aktivt at fremme det nordiske samarbejde på de områder, der ikke dækkes af Romtraktaten, og forberede et nordisk samarbejde om emner inden for rammerne af Romtraktaten, hvor dette måtte være muligt og ønskeligt for at styrke nordiske synspunkter i det europæiske samarbejde.

Fra dansk side foretrækker vi den sidste udvej. Vi er interesseret i i det kommende år at kunne lægge grunden til NORDKULT, en aftale af virkelig betydning for det kulturelle og uddannelsesmæssige samarbejde i Norden. Vi vil gerne skabe et NORDTRANS, der kan bidrage til at give de rigtige løsninger på nogle af vore store trafikopgaver. De foreliggende forslag og tanker om NORDKULT og NORDTRANS er imidlertid ikke stærke og vidtgående nok. På baggrund af de forslag og tanker, der diskuteres i Europa i dag, virker de — for at sige det mildt — noget blege. Der er en ejendommelig modsætning mellem de nordiske landes interesse for at være med i et vidtgående europæisk samarbejde og deres mangel på fantasi og troværdighed, når det drejer sig om det nordiske. Vi så det i 1950'erne, da valget stod mellem den nordiske toldunion og EFTA, vi så det igen med Nordeks skæbne i 1970.

Det er mit håb for denne session og det nordiske samarbejde i det kommende år, at vi netop nu vil skærpe kravene til vort eget samarbejde, hvis det skal blive noget centralt i vor fremtidige tilværelse; de små skridt og de kønne ord er ikke nok, hvis det nordiske samarbejde skal vokse ud af skyggen fra det europæiske. Væksten kræver levedygtige ideer, som skal have næring. Hvis vi i fællesskab på denne samling

kan finde noget sædekorn, som vi kan plante på det rigtige sted, som regeringerne kan give den fornødne næring, og som Nordisk Råd og dets organer kan give sit parlamentariske lys, så tror jeg, at det nordiske samarbejde endnu kan nå at blive en af de smukke blomster i Europas have.

Også på den fællesnordiske kulturpolitikens område er der sket en række fremskridt, og på Nordisk Råds møde i Reykjavik sidste år vedtog rådet følgende henstilling til regeringerne:

"Under hensyn til den nordiske organisationskomitets forslag foretages en styrkelse af det nordiske kultursamarbejdes organisation samt forberedes indgåelse af en kulturtraktat inden den 1. januar 1972, indeholdende et omfattende fællesskab mellem landene inden for undervisning, forskning og den frie kultursektor".

På Nordisk Råds bord ligger et forslag til en nordisk kulturtraktat, som vil komme til at indtage, ville jeg tro, en central placering i debatten. Jeg skal ikke foregribe denne debat, men jeg føler det rigtigt at understrege, at vi fra Nordisk Råds side må lægge vægt på tre ting, der vil være afgørende, hvis kulturtraktaten skal blive andet og mere end smukke ord, der tages frem ved festlige lejligheder. For det første er det nødvendigt, at Nordisk Råd placeres centralt i det kulturelle samarbejde, således at det får mulighed for at blive hørt om de principielle retningslinjer i samarbejdet. Dette bør ske på grundlag af en årlig beretning fra ministrene og ved samråd med disse. For det andet vil det være ønskeligt, om man allerede fra starten vedtager en arbejdsplan, som fastlægger rummer og tidsfrister for samarbejdets udvikling. Og for det tredje er det vigtigt, at regeringerne sikrer det kulturelle samarbejde de nødvendige økonomiske midler, som er forudsætningen for at opnå resultater. Det er måske således vigtigere at fastlægge en værdisikret forhøjelse af bidragene fra de enkelte lande over en

årrække end at foretage en øjeblikkelig stærk stigning.

Det er min overbevisning, at den debat, der vil blive ført omkring forslaget til en nordisk kulturtraktat, vil medvirke til understregning af de nordiske landes fælles politiske og demokratiske livsgrundlag. Jeg er overbevist om, at den debat i øvrigt vil betyde, at til trods for de skuffelser, vi har lidt inden for det nordiske samarbejde, er troen på dets berettigelse og betydning for vore folks fremtid usvækket.

Lad mig slutte med endnu en gang at hylde den afgæede præsident, takke for valget og udtrykke håbet om, at 1971 vil vise, at kampen for Nordek og fornyelsen af det nordiske samarbejde — trods nederlaget — ikke har været kæmpet forgæves.

Velkommen til Danmark, og jeg ønsker rådet god arbejdslyst.

6

Spörsmål, huruvida tillåtelse må meddelas att till behandling upptaga saker, trots att tillhörande handlingar utsänts senare än tre veckor före sessionen

Presidiet hade föreslagit, att tillåtelse måtte meddelas att till behandling upptaga saker, trots att tillhörande handlingar utsänts senare än tre veckor före sessionen.

Presidiets förslag bifölls.

7

Fastställande av saklista

Presidiet hade föreslagit, att å saklistan för sessionen skulle upptagas de saker, vilka icke utmärkts med asterisk i den utdelade förteckningen över i rådet anhängiga saker (*se s. 23*).

Saklista för sessionen fastställdes i enlighet med presidiets förslag.

8

Tillsättande av fasta utskott

Arbetsutskotten hade föreslagit, att det skulle tillsättas ett ekonomiskt utskott med 22 medlemmar, ett kulturutskott med 17 medlemmar, ett juridiskt, ett socialpolitiskt och ett trafikutskott med ettvar 13 medlemmar.

Arbetsutskottens förslag biföljs.

9

Fördelning av medlemmar å de fasta utskotten

Arbetsutskotten hade föreslagit följande fördelning av rådets valda medlemmar på utskotten för tiden intill nästa ordinarie session:

Juridiska utskottet:

Danmark:

Svend Haugaard (RV)
Clara Munck (KF)
K. Axel Nielsen (S)

Finland:

Georg Ehrnrooth (Sv)
Pauli Räsänen (Skdl)
Pertti Salolainen (Kok)

Island:

Matthias Á. Mathiesen (Sj)

Norge:

Erling Engan (Sp)
Helge Seip (V)
Thorstein Treholt (A)

Sverige:

Allan Hernelius (m)
Erik Adamsson (s)
Carl-Henrik Hermansson (vpk)

Kulturutskottet:

Danmark:

Niels Eriksen (V)
Ivar Nørgaard (S)
Erlendur Patursson (Tvfl)
Niels Helveg Petersen (RV)

Finland:

Thorvald Eriksson (ÅS)
Elsi Hetemäki (Kok)
Sylvi Siltanen (Sd)
Mirjam Tuominen (Skdl)

Island:

Eysteinn Jónsson (F)

Norge:

Gunnar Garbo (V)
Guttorm Hansen (A)
Odvar Nordli (A)
Berte Rognerud (H)

Sverige:

Per Bergman (s)
Tage Johansson (s)
Per Olof Sundman (cp)
Ingemar Mundebo (fp)

Socialpolitiska utskottet:

Danmark:

Kaj Bundvad (S)
Per Hækkerup (S)
Gerda Møller (KF)

Finland:

Pentti Antila (Smp)
Antti-Veikko Perheentupa (Sd)
Saimi Ääri (K)

Island:

Birgir Kjara (Sj)

Norge:

Roald Bye (A)
Lars Korvald (Kr. F.)
Salve Salvesen (A)

Sverige:

Lars Larsson (s)
Sven Hammarberg (s)
Jan-Ivan Nilsson (cp)

Trafikutskottet:

Danmark:

Kresten Damsgaard (V)
Svend Horn (S)
Aksel Larsen (SF)

Finland:

Veikko Hanhiova (K)
Bror Lillqvist (Sd)
Pekka Tarjanne (Lkp)

Island:

Magnús Kjartansson (Ab)

Norge:

Magnus Andersen (A)
Martha Johannessen (A)
Erling Norvik (H)

Sverige:

Sven Mellqvist (s)
Cecilia Nettelbrandt (fp)
Eric Carlsson (cp)*Ekonomiska utskottet:*

Danmark:

Knud Enggaard (V)
J. O. Krag (S)
Karl Skytte (RV)
Ib Stetter (KF)
J. F. Øregaard (Jvfl)

Finland:

Ele Alenius (Skdl)
Olavi Lähteenmäki (Kok)
Ulf Sundqvist (Sd)
Veikko Vennamo (Smp)
Johannes Virolainen (K)

Island:

Sigurður Ingimundarson (A)
Jón Skaftason (F)

Norge:

John Austrheim (Sp)
Trygve Bratteli (A)
Ragnar Christiansen (A)
Kåre Kristiansen (Kr. F.)
Kåre Willoch (H)

Sverige:

Arne Geijer (s)
Yngve Holmberg (m)
Sture Palm (s)
Johannes Antonsson (cp)
Gunnar Helén (fp)*Arbetsutskottens förslag bifölles.*

10

Val av särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning

Arbetsutskotten hade till medlemmar i utskottet för granskning av Nordiska

kulturfondens förvaltning för tiden intill nästa session föreslagit:

från Danmark: Niels Eriksen med Niels Helveg Petersen som suppleant
från Finland: Sylvi Siltanen med Elsi Hetemäki som suppleant
från Island: Eysteinn Jónsson med Birgir Kjaran som suppleant
från Norge: Gunnar Garbo med Martha Johannessen som suppleant
från Sverige: Per Bergman med Johannes Antonsson som suppleant*Arbetsutskottens förslag bifölles.*

11

Val av revisorer för Nordiska kulturfonden för 1971—1972

Arbetsutskotten hade föreslagit, att uppskjuta valet av revisorer för Nordiska kulturfonden för 1971—1972 till ett senare tillfälle under sessionen.

Arbetsutskottens förslag bifölles.

12

Val av informations- och redaktionskommitté

Arbetsutskotten hade till medlemmar i informations- och redaktionskommittén för tiden intill nästa ordinarie session föreslagit:

från Danmark: K. Axel Nielsen och Knud Enggaard
från Finland: Johannes Virolainen och Ele Alenius
från Island: Sigurður Ingimundarson och Jón Skaftason
från Norge: Berte Rognerud och Gutorm Hansen
från Sverige: Sture Palm och Per Olof Sundman.*Arbetsutskottens förslag bifölles.*

13

Val av revisorer och revisorssuppleanter för "Nordisk Kontakt"

Arbetsutskottet hade till revisorer för "Nordisk Kontakt" under 1971 föreslagit Folke Björkman, Sverige, och Eric Carlsson, Sverige, samt till revisorssuppleant Sven Mellqvist, Sverige.

Arbetsutskottets förslag bifölls.

14

Bemyndigande för de fasta utskottet att lägga sådana meddelanden och berättelser till handlingarna, vilka ej upptogs på saklistan för sessionen m. m.

Presidiet hade föreslagit, att utskottet måtte få rådets bemyndigande att lägga till handlingarna de meddelanden och berättelser, som avgivits till sessionen men icke upptagits å saklistan och följaktligen utmärkts med asterisk i förteckningen över i rådet anhängiga saker, eller som icke slutbehandlats vid sessionen.

Presidiets förslag bifölls.

15

D 1971/19/1958/s: meddelanden om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

16

D 1971/22/1958/e: meddelande om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet 3—700190. Nordiska rådet.

till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

17

D 1971/11/1960/k: meddelande om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin och C 23/k: berättelse från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Kulturutskottet hade föreslagit,

1. att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

2. att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag, punkterna 1—2, bifölls.

18

D 1971/18/1862/j: meddelande om rekommendation nr 18/1962 angående verkställighet av administrativa beslut

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

19

D 1971/12/1963/k: meddelande om rekommendation nr 12/1963 angående samarbete beträffande vetenskaplig dokumentation

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

20

D 1971/11/1964/j: meddelanden om rekommendation nr 11/1964 angående rättsskydd för växtförädlingsprodukter

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

21

D 1971/26/1964/e: meddelande om rekommendation nr 26/1964 angående harmonisering av bolagsbeskattningen, D 1971/21/1967/e: meddelande om rekommendation nr 21/1967 angående samarbete beträffande beskattningens utformning och D 1971/24/1968/e: meddelande om rekommendation nr 24/1968 angående samarbete beträffande beskattningens område

Rådet företog ovannämnda tre saker i ett sammanhang.

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålen för rådets del slutbehandlade.

Utskottets förslag bifölls.

22

D 1971/1/1965/s: meddelande om rekommendation nr 1/1965 angående auktorisation av optiker

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

23

D 1971/17/1965/s: meddelande om rekommendation nr 17/1965 angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

24

D 1971/3/1966/k: meddelande om rekommendation nr 3/1966 angående samarbete på elementarpartikelfysikens område

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

25

D 1971/14/1966/s: meddelanden om rekommendation nr 14/1966 angående samarbete på lokaliseringens område

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

26

D 1971/19/1966/e: meddelande om rekommendation nr 19/1966 angående samarbete om skogstekniskt utvecklingsarbete

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

27

D 1971/22/1966/j: meddelande om rekommendation nr 22/1966 angående enhetlig utlänningslagstiftning och C 15/j: berättelse från Nordiska utlänningsutskottet

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Juridiska utskottet hade föreslagit,

1. att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

2. att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag, punkterna 1—2, bifölles.

28

D 1971/3/1968/j: meddelanden om rekommendation nr 3/1968 angående jakt- och fridlysningstider

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

29

D 1971/5/1968/k: meddelande om rekommendation nr 5/1968 angående specialiserad fackutbildning för isländsk ungdom

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

30

D 1971/25/1968/t: meddelanden om rekommendation nr 25/1968 angående samarbete vid anskaffande av järnvägs-vagnar

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

31

D 1971/36/1968/k: meddelande om rekommendation nr 36/1968 angående modernisering av matematikundervisningen

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

32

D 1971/13/1969/t: meddelanden om rekommendation nr 13/1969 angående utbyggnad av E 18

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

33

D 1971/15/1969/k: meddelande om rekommendation nr 15/1969 angående konstfostran i skolan

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

34

D 1971/19/1969/t: meddelande om rekommendation nr 19/1969 angående sjövägsregler för stora fartyg

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spørgsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

35

D 1971/26/1969/k: meddelanden om rekommendation nr 26/1969 angående höjande av Nordiska kulturfondens belopp

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spørgsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

36

D 1971/2/1968/j: meddelanden om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande i spørgsmålet från Norges regering till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

37

D 1971/6/1969/j: meddelande om rekommendation nr 6/1969 angående förbud mot professionell boxning

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden från regeringarna i Danmark, Finland och Norge i spørgsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

38

A 278/e: Medlemsförslag om skatt på utlandsresor

Præsidenten: Forslagsstilleren har meddelt, at han ønsker at tilbagekalde medlemsforslaget.

Då icke någon medlem av rådet uttalade önskemål om att upptaga medlemsforslaget, lades *anmälan om återkallelsen till handlingarna.*

39

A 145/j: medlemsförslag om översyn av Nordiska rådets stadga och arbetsordning, A 166/j: medlemsförslag om personalen i Nordiska rådets utskott och A 184 T/j: tilläggsförslag om samarbejdet Norden och Europa

Rådet foretog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Juridiska utskottet hade föreslagit

I: at Nordisk Råd i anledning af medlemsforslagene om gennemsyn af rådets vedtægt og arbejdsordning og om personalet i rådets udvalg samt tillægsforslaget om samarbejdet mellem Norden og Europa med hjemmel i vedtægtens § 12 bestemmer, at arbejdsordningen for rådet skal udformes i overensstemmelse med det i Nordisk Organisationskomité's rapport af 14. september 1970 udarbejdede udkast, således som dette er affattet i de tre paralleltekster i bilaget til medlemsforslag A 145 (*se Bilaga 2, Bihang*) og med tilføjelse og ændring af følgende bestemmelser:

a. Efter § 22:

"Forinden præsidiets sekretær for et udvalg, skal dette have adgang til at udtale sig om sagen."

b. Som nyt stykke til § 26:

"Præsidietssekretæren, de af delegationserne udpegede fem sekretærer og udvalgssekretæren har adgang til udvalgs-møderne og til at udtale sig under forhandlingerne."

c. I § 15, stk. 3, 1. og 3. pkt. ændres "to minutter" til "tre minutter".

II: at Nordisk Råd bestemmer, at

denne arbetsordning skal træde i kraft samtidig med, at den i rådets rekommandation nr. 18/1970 anbefalede ændring af Helsingfors-aftalen efter fornøden ratifikation træder i kraft.

Presidiet hemställer, att sakerna måtte återförvisas till juridiska utskottet för förnyad behandling.

Bergman: Herr president! När sak A 145/j återremitteras till juridiska utskottet vill jag ta tillfället i akt att anföra några synpunkter på ett tilläggsförslag till den arbetsordning som är framlagd i utskottsutlåtandet och som är avsett att gälla framgent.

I detta tilläggsförslag heter det att presidiensekreterare, delegationssekreterare och utskottssekreterare skall ha rätt att närvara och yttra sig vid utskottens sammanträden. Detta kan verka alldeles självklart, men om man närmare funderar över det upptäcker man att formuleringen kanske har en annan innebörd än vad som framgår vid första påseendet.

Det är här egentligen fråga om en skyldighet för sekreterarna att deltaga i utskottens arbete, en skyldighet som innebär att de skall biträda med upplysningar om formella ting och i sakfrågor där de är orienterade. En viktig del av sekreterarnas funktion är också att biträda med översättning. Vi har ju en del språksvårigheter i vårt arbete inom Nordiska rådet och därvid har sekreterarna en uppgift att fylla. De skall sålunda kunna tala på en delegation eller en delegats vägnar.

Till Nordiska rådet har vi ju tagit med oss vanor från våra egna parlament och vi försöker att tillämpa dem så långt det går. Jag kan inte föreställa mig att man i något parlament i Norden har en bestämmelse av den lydelse det här gäller.

Nu kanske någon invänder att Nordiska rådet är ett internationellt samarbetsorgan och att sådana organ fun-

gerar på ett annat sätt. Ja, visst gör de det. Men vi skall också vara på det klara med att de konstitutionella förhållandena i de övriga internationella organen skiljer sig från förhållandena i Nordiska rådet. I dessa andra organ representerar varje delegation en nation, en regering, en enhetlig vilja — får man förutsätta — och då är alltså delegaterna förespråkare för någonting enhetligt. Här i Nordiska rådet deltar vi var och en som enskilda individer i en gemenskap och sekreterarnas roll blir därför en helt annan än inom internationella organ i allmänhet.

Jag utgår ifrån att meningen med det föreliggande utskottsutlåtandet inte är att skapa en ny ordning i vårt parlamentariska arbete, men den knapphändiga formulering och motivering som utlåtandet innehåller gör mig ytterligare misstänksam. Det talas där om att man skall säkra sekreterarnas rätt o. s. v. att närvara och yttra sig.

Detta är någonting som sätter i gång funderingarna. Sekreterarna har alltså inte bara skyldighet eller rättighet — hur man nu vill kalla det — att yttra sig om formella ting, i sakfrågor och att biträda med översättning, utan den här formuleringen ger dem också rätt att plädera i de politiska frågor som vi har att handlägga och att göra det utifrån sina egna privata värderingar. Det är en rätt som enligt stadgarna inte tillkommer någon annan än rådsmedlemmar, ministrarna inräknade.

Det finns inte mycket skrivet om den här saken, men jag vet att den har varit uppe till diskussion. Jag vet att organisationskommittén, som vi ofta kallar Fagerholmskommittén, hade frågan uppe i början av förra året. Den svenska delegationens vice ordförande, riksdagsman Lars Larsson, tillhör denna kommitté och skulle kunna vittna om sammanträdena där — han är den ende som är kvar bland rådsmedlemmarna i Nordiska rådet, men han är nu intagen på sjukhus och förhindrad att vara här. Jag har haft ingående samtal med honom nu och tidigare, och jag

har hans löfte att få använda mig av hans besked.

Frågan hade väckts av en för saken mycket intresserad person, och den avfärdades definitivt av Fagerholmskommittén. Det finns ingen dokumentation kring kommitténs behandling av frågan, eftersom bara dess förslag har framlagts, och det står ingenting om sådant som inte har tagits upp där, men på den punkten kan det alltså nu lämnas ett vittnesmål.

Frågan var uppe i den svenska delegationen inför Reykjavikssessionen, där det fattades ett beslut. Den hade tagits upp på initiativ av en enskild rådsmedlem — det var jag — och hade behandlats i arbetsutskottet. Den svenska delegationens ordförande Leif Cassel utformade arbetsutskottets förslag mycket enkelt och kort. Det står i ett protokoll från den svenska delegationen, och eftersom det är offentlig handling vill jag, herr president, läsa upp de korta raderna — sedan skall det vara slut med det sagda:

”När det gäller sekretariatens ställning i Nordiska rådet gäller det att söka sig fram till och iakttaga en viss medelväg.

Å ena sidan är det av betydelse att sekretariaten är verksamma och initiativrika, å andra sidan är det nödvändigt att sekreterare i sin verksamhet ålägger sig en moderation på sådant sätt att de inte inom utskott eller eljest framför egna viljeytringar, som i givna fall kan komma att stå i motsatsförhållande till medlemmarnas eller vissa av dessa.

Det är angeläget att fortlöpande kontakter hålles mellan varje delegation och dess sekretariat och att delegationens medlemmar alltid är väl informerade om det kunskapsmaterial eller de utredningar som företagits inom sekretariaten.”

Jag är på det klara med att detta är en intern familjeangelägenhet för svenska delegationen, men saken innehåller några principiella synpunkter som jag gärna ville delge rådskollegerna.

Jag hemställer att juridiska utskottet, när det nu får ärendet tillbaka, måtte pröva, om det kan avstå från att vid årets session lägga fram tilläggsförslaget i denna detalj. Utskottet bör ta upp saken till den prövning som verkligen behövs och till den diskussion som frågan egentligen inbjuder till och — eventuellt efter samråd med presidiet — återkomma till nästa session med ett konkret förslag i denna fråga, som verkligen kan behöva regleras. Har vi under alla år klarat oss utan några bestämmelser, kan vi klara oss ett år till.

Jag vill alltså inte med detta väcka någon debatt nu, men jag vill förma utskottet att diskutera frågan.

K. Axel Nielsen: Hr. præsident! Som medlem af juridisk udvalg vil jeg gerne med det samme kommentere den indvending, hr. Bergman har rejst mod forslaget om, at sekretærerne skal have ret til at ytre sig, når udvalget arbejder med problemerne. Dette er kun formelt en ny bestemmelse. Det er nyt, at den bliver optaget i vor arbejdsordning, men den stemmer aldeles med den praksis, der har været fulgt, så vidt jeg ved, siden Nordisk Råds start.

Hvad skal vi nu lægge vægt på, når vi skal tage stilling til, om det er hensigtsmæssigt at indføre en sådan bestemmelse i arbejdsordningen? Efter min mening skal vi bygge på de erfaringer, vi har gjort, og erfaringerne siger, at ordningen har været hensigtsmæssig, har givet gode resultater. Det ville føre for vidt nærmere at uddybe, hvorfor parlamentarikerne inden for Nordisk Råds arbejde er mere afhængige af et godt samarbejde med sekretærerne, end vi til daglig er i vore nationale parlamenter, men at en sådan afhængighed er til stede, vil sikkert ingen, der har haft med Nordisk Råds arbejde at gøre, bestride.

Jeg vil derfor meget anbefale, at man gennemfører på papiret netop den ordning, som man i praksis har efterlevet gennem mange år. Men naturligvis vil hr. Bergmans ytringer her i dag indgå i

de overvejelser, som kommer til at foregå i juridisk udvalg, når vi nu nærmere skal drøfte arbejdsordningen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles presidietts hemställan.*

40

A 276/k: medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för medicinsk genetik

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte antaga en rekommendation av följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att utreda förutsättningarna för inrättande av ett nordiskt institut för medicinsk genetik.

Presidiet hemställer, att saken måtte återremitteras till kulturutskottet för förnyad behandling.

Presidietts hemställan bifölles.

41

Rapport från Nordiska rådets informations- och redaktionskommitté rörande Nordisk Kontakt (Dokument 2)

Rapporten från Nordiska rådets informations- och redaktionskommitté rörande Nordisk Kontakt *hänvisades till kulturutskottet.*

Præsidenten: Fra viceordføreren i den svenske delegation, Lars Larsson, er modtaget et telegram af følgende ordlyd: "Förhindrad delta önskar jag Nordiska rådets nittonde session framgång med att stärka samarbetet mellan Nordens samtliga länder".

Jeg foreslår, at vi sender ham en hilsen pr. telegram.

Præsidentens hemställan bifölles.

Förhandlingarna avbröts kl. 11.15

Protokoll

I:a møtet (2:a avd.)

Lördagen den 13 februar 1971 kl. 14.00

Presidenter: Jens Otto Krag, Trygve Bratteli

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00

Meddelande

Det meddelades att utskotten konstituerat sig och att som förmän och vice förmän valts

i juridiska utskottet

förman: K. Axel Nielsen

vice förman: Mattias Á. Mathiesen

i kulturutskottet

förman: Eysteinn Jónsson

vice förman: Ingemar Mundebo

i socialpolitiska utskottet

förman: Lars Korvald

vice förman: Antti-Veikko Perheentupa

i trafikutskottet

förman: Pekka Tarjanne

vice förman: Svend Horn

i ekonomiska utskottet

förman: Arne Geijer

vice förman: Ragnar Christiansen

42

Rapport från Nordiska rådets presidium (Dokument 1) och Rapport om nordiskt samarbeide under år 1970 (Dokument 3)

Bratteli: Denne sesjon av Nordisk Råd møter i en viss følelse av usikkerhet — og av uklarhet om de fremtidige veier i det nordiske samarbeidet og i Rådets virksomhet. I lange perioder historisk sett har det nordiske samarbeidet vært avgjørende bremsset av tradisjoner og fastlåste former i de nordiske lands liv og samliv. Det nordiske samarbeid har i seg selv ofte vært sett på som noe

nytt og uprøvet, som tørnet mot det nedarvede og det tilvante. Konservatisme og tradisjonsbundethet er alltid en sterk barriere mot nye tiders oppgaver og krav. Derfor ble heller ikke de nordiske bånd i tide knyttet så sterkt som svært mange ville se som ønskelig under de europeiske og internasjonale brytninger vi nå lever midt oppe i, og som så sterkt preger situasjonen idet Rådets 19. sesjon trer sammen.

Vår tid er preget av stadig uro og ustanselige forandringer. Slik er det i forholdet mellom menneskene, og slik er det mellom folkegrupper og nasjoner. Gamle sannheter forkastes, og nye vurderinger trenger seg fram på de fleste av livets områder. Det er få faste holdpunkter i menneskenes og nasjonenes tilværelse. Nå er det liten grunn til å sørge over dette. Svært mye av det som går i oppløsning, er lite verd å bevare. Vi må aldri glemme at det meste av fortidens historie — for det store flertall av menneskeheten — forteller om tunge vilkår, og gir ingen modell for løsningen av vår tids oppgaver. De store folkegruppers oppbrudd fra de gamle former er drivkraften i den uro som preger vår tid. Den store utfordring er å finne de nye former for menneskenes og nasjonenes samliv. Dette er det som krever svar — både i Norden og i Europa. Ennå har vi ikke klare svar på noen av disse spørsmål.

I Vest-Europa ser vi at ting er i bevegelse. Det gjelder forholdene i det nå-

værende Fellesskap av de seks, det gjelder særlig i de pågående forhandlinger om et utvidet Fellesskap, det gjelder den nye østpolitikken som særlig Brandts regjering står for, og det gjelder den forsiktige tilnærming til en europeisk sikkerhetskonferanse.

Et sterkt element i denne utviklingen er det eksisterende europeiske fellesskapet. Dette fellesskapet er bl. a. basert på vesttyskernes og franskmennenes vilje til å gravlegge for godt gamle stridsøkser, som i århundrer har ført til så mange ulykker. Det er interessant å registrere hvor sterkt Fellesskapet står i de folk som i mer enn ti år har levd innenfor det. Dette kommer til uttrykk også i arbeidet med planer for videre utvikling av Fellesskapet, og i de seks nasjoners holdning til den utvidelse det nå forhandles om. Det er ingen tvil om at det for tiden er en sterk stemning i disse land for at utvidelsesforhandlingene denne gang skal lykkes. Men uansett hvordan det går med disse forhandlingene er det allerede eksisterende fellesskapet en av de viktigste faktorer i den kommende europeiske utviklingen. Vi i de nordiske land må regne med det i fremtiden. Allerede i dag omfatter Fellesskapet land som har vært og er de nordiske lands viktigste forbindelser — økonomisk, politisk og kulturelt.

Jeg skal ikke her gå nærmere inn på de enkelte nordiske lands stilling under de pågående forhandlinger. Situasjonen og problemene er noe forskjellige fra land til land. På tross av de sterke isolasjonistiske drag som ofte feier over de enkelte nordiske land — og over hele Norden — synes det klart at vi verken kan eller bør stenge oss ute fra det som skjer i vår egen verdensdel. Vi er henvisst til å dele dens skjebne på godt og på ondt. De nordiske land har lagt for dagen en oppmuntrende vitalitet innenfor hvert sitt område. De har hatt en begrenset evne til å bygge ut et forpliktende samarbeid seg imellom. Og de har vært stort sett påfallende passive og tilbakeholdende med å ta del og ansvar i

den europeiske utviklingen — også i arbeidet med å utvikle nye former for fredelig samarbeid mellom de vesteuropeiske nasjoner. Vi har alle tilbøyelighet til å sette oss på en tribune i utkanten, som tilskuere som nødig driver innsatsen lenger enn til å gi alle andre gode råd om hva de bør gjøre.

Vi må regne med at alle de nordiske land vil finne formen for sin kontakt med den levende utviklingen i Europa. Det er uklart i hvilken grad det her er mulig med et konkret samarbeid under forhandlingene. Som gode venner bør vi i det minste holde hverandre godt orientert. Også blant de seks er det interesse for at forhandlingene i rimelig grad føres parallelt, for medlemssøkere og andre søkerland. Det blir understreket at så sant forhandlingene lykkes bør det også bli en samtidig ordning for medlemssøkere og andre søkerland. Vi bør også kunne regne med full forståelse for at det ikke bør gjenreises toll- eller handelssperrer som er fjernet under EFTA-avtalen. Mer direkte sagt må det ikke bli gjenreist sperrer som er fjernet mellom de nordiske land.

I løpet av noen måneder vil vi vel se klarere hvilke muligheter som ligger i den pågående forhandlingsrunde. I alle fall er det en europeisk interesse at det eksisterende fellesskap utvikler seg videre som et varig element i Sentral-Europa. Etter min oppfatning ville det være et stort fremskritt om Storbritannia blir med i det samme fellesskap. Så får de nordiske land hver for seg avklare sin situasjon og sin holdning til dette. Vi kan i hvert fall ikke isolere oss fra vår egen verdensdel.

Samtidig med de viktige forhandlinger i Vest-Europa, arbeides det på flere hold med planen om en europeisk sikkerhetskonferanse. Jeg skal ikke her gå nærmere inn på de mange spørsmål som knytter seg til denne plan. Denne plan er heller ikke avhengig av utviklingen av de aktuelle markedsforhandlingene. Arbeidet med å finne grunnlaget for en innledende sesjon om en

europaisk sikkerhetskonferanse bør derfor føres videre med nødvendig alvor og kraft.

I denne sammenheng er det grunn til å peke på at flere land i det nåværende europeiske fellesskap legger avgjørende vekt på et styrket samarbeid mellom de vesteuropeiske land som en forutsetning for en systematisk videreføring av en avspenningspolitikk mellom vest og øst i Europa.

Så reiser seg naturlig for Nordisk Råd spørsmålet om hva som vil skje med det nordiske samarbeid under den pågående europeiske utviklingen. Fra et noe annet utgangspunkt enn det som foreligger i dag ble dette i virkeligheten inngående diskutert under forarbeidet til Nordøk-traktaten. Svært mange trakk den konklusjon at nordisk samarbeid og europeisk samarbeid ikke er alternativer som byr oss å velge det ene eller det andre. Det europeiske samarbeid er kulturelt, økonomisk og geopolitisk motivert. De samme motiver virker med full tyngde også innenfor det nordiske område. Uansett former for og utstrekning av det europeiske — og det internasjonale — samarbeid, vil det alltid være et sterkt behov for å styrke og utvikle et nordisk fellesskap.

Det har ingen hensikt å ta det økonomiske samarbeid opp som om Norden var isolert fra omverdenen. Forutsetningene kan her ofte forandre seg. Akkurat nå er mange ting uklare og flytende. Likevel er det viktig så snart som mulig igjen å få klarlagt et realistisk grunnlag for videre utvikling av det nordiske økonomiske samarbeid. Dette bør være en oppgave både for regjeringene for det nye ministerrådet og for Rådets økonomiske utvalg.

Jeg for min del beklager at det økonomiske samarbeid ikke fikk noe gjennombrudd ved forhandlingene i 1950-årene, og jeg beklager at Nordøk-traktaten ble stoppet da den lå ferdig til ratifikasjon, men fortiden kan vi ikke leve om igjen. Oppgaven i dag er å ta saken opp på ny med skyldig hensyn bl. a. til

de omstendigheter som siste gang førte til at traktaten stoppet.

Samtidig er det viktig å føre det nordiske samarbeid videre på alle andre områder hvor muligheter foreligger. Den reviderte Helsingfors-avtale er undertegnet i dag. Den gir samarbeidet en fastere ramme, bl. a. ved å etablere et fast ministerråd. Det kan sies at dette er former, men de kan brukes til å fremme reelle resultater. Det er viktig at særlig regjeringene innstiller seg på å bruke ministerrådet som arbeidsform i det mangesidige samarbeide som allerede foregår. Det gir også det beste grunnlaget for samarbeidet mellom regjeringene og Nordisk Råd med dets utvalg. En bør fjerne helt visse byråkratiske tendenser som kan vanskeliggjøre dette samarbeid.

Vi får ellers legge økt arbeid i utviklingen av samarbeidet på slike områder som ikke berøres av de rent økonomiske planer. Et viktig område føres her videre i arbeidet med en nordisk kulturtraktat, som også kommer opp til drøftelse i denne sesjon. Det arbeidet som er under utvikling på transportens område, bør også kunne føre til positive og praktiske resultater.

Statsminister Baunsgaard: Hr. præsident! Samtidig med at jeg gerne til indledning vil udtrykke en glæde over igen at kunne byde Nordisk Råd velkommen til København, må jeg udtrykke min skuffelse over, at denne session kommer til at foregå på et grundlag mindre lykkeligt og mindre fremskridtspræget, end vi havde grund til at forvente, da vi skiltes sidste år efter sessionsmødet i Reykjavik. Hvor meget vi end er enige om at ville udbygge det nordiske samarbejde, kan ingen af os benægte, at det negative udfald af Nordek-forhandlingerne har betydet et tilbageslag for vore fællesnordiske bestræbelser. Endnu en gang har nordiske politikere skuffet deres befolkninger og skabt ny skepsis over for vor oprigtige vilje —

og vel også evne — til i afgørende situationer at udvise fornøden handlekraft.

Jeg har før sagt, at Nordeks forlis var et nederlag for Norden, for Danmark og for mig personlig. Det var også en stor skuffelse, fordi vi troede faktisk at have nået et resultat, der ville være skelsættende i Nordens historie. Vore finske venner kan ikke være uvidende om, at den finske beslutning om at sige nej til Nordek, umiddelbart efter at vi alle havde sagt ja i Reykjavik, var både en betydelig overraskelse og en stor skuffelse. Trods skuffelsen glemmer vi selvsagt ikke, at det er ethvert lands ret at trække sig tilbage fra en traktat, der ikke er underskrevet, og ethvert lands pligt at gøre det, hvis det ikke tror fuldt ud at kunne leve op til traktatens forpligtelser og de øvrige deltagerlandes forventninger med hensyn til det fremtidige samarbejde. Det gælder ikke mindst en traktat af Nordeks rammemæssige karakter.

Da vi i foråret 1968 lagde grunden til Nordek-traktaten, var vi klar over, at pausen i de europæiske markedsforhandlinger kunne blive kortvarig. Derfor lagde vi fra dansk side vægt på at understrege, at et af Nordeks hovedformål skulle være at lette de fire landes deltagelse i eller samarbejde med et udvidet europæisk marked. Det var den danske opfattelse, at nordisk økonomisk samarbejde ville få særlig stor betydning som led i et udvidet europæisk samarbejde. Vi mente — og mener stadig — at Nordens behov for samarbejde bedst kunne have været tilgodeset på grundlag af Nordek-traktaten. Vi ville have haft et stærkere udgangspunkt for vore individuelle forhandlinger. Vore konkrete samarbejdsinteresser ville have stået klarere for omverdenen og formentlig i højere grad være blevet respekteret i de øvrige europæiske lande.

Når jeg nævner dette, er det ikke for at græde over spildt mælk, men for at understrege, at det behov for nordisk

samarbejde, vi fra dansk side har følt og stadig føler, specielt i den nuværende europæiske udvikling, ikke er noget nyt, skabt af dagens situation. Vi må blot søge det allerede i 1968 erkendte behov tilgodeset på en anden måde, end vi havde ventet og håbet. Vi havde gerne givet det nordiske samarbejde styrken af en tidsmæssig prioritet. Det er nu for sent. Den tidsmæssige prioritet, som fællesmarkedsforhandlingerne har fået med Nordeks bortfald, kan ikke ændres. Vi må i stedet hver for sig føre vore forhandlinger med EEC til ende og søge at opnå den placering, som vi hver for sig ønsker. Vi kan informere og støtte hinanden i det omfang, det er praktisk muligt, men vi står nu på det område, som Nordek-traktaten dækkede, uden andre gensidige traktatlige forpligtelser end dem, der følger af bestemmelseerne i EFTA, GATT, OECD osv. På den ene side forenkler denne situation vore EEC-forhandlinger, men på den anden side lader den behovet for nordisk samarbejde udækket.

For så vidt angår de nordiske samarbejdsområder, der er omfattet af EEC-forhandlingerne, må løsningen være at se tiden an indtil efteråret. Hvis de enkelte nordiske landes placering da kan forudses, må vi forsøge at knytte de tråde, der kan knyttes, mellem de nordiske lande — uanset deres forskellige placering i et udvidet samarbejde. Jeg ser gerne, at det sker i traktatform, og at en sådan traktat søges færdiggjort senest samtidig med den planlagte forelæggelse for de europæiske parlamenter af hele udvidelsestraktatkomplekset, og det vil jo formentlig sige i foråret 1972.

Det er naturligvis ikke i dag muligt at sige, hvordan en sådan traktat kan udformes i enkeltheder, men det er min opfattelse, at traktaten skal være tofløjet. På den ene side bør den omfatte alle eller de fleste af de emner, som indgår i samarbejdet inden for EEC, på den anden side de spørgsmål, som ligger uden for samarbejdet i EEC.

For så vidt angår de emner, som man

også samarbejder om i EEC, vil det være af afgørende betydning for de nordiske landes samarbejde i en situation, hvor de efter alt at dømme vil have opnået forskellige løsninger på deres forhold til EEC, at der skabes en ramme for samarbejdet mellem de nordiske lande, som gør det muligt for dem at lade det nordiske samarbejde udvikle sig så vidt muligt i takt med det europæiske.

Vi går jo ud fra, at den nordiske toldfrihed vil blive bevaret, men fællesmarkedssamarbejdet rækker jo langt ud over toldområdet, og man kan ikke se bort fra, at både handelen og f. eks. industrisamarbejdet vil kunne blive påvirket af, at nogle nordiske lande gennem deres medlemskab af EEC tilpasser deres lovgivning og praksis til europæiske retningslinjer, medens andre nordiske lande måske ikke gør det. Jeg tror derfor, at en nordisk samarbejdsaktat, der tager sigte på et samarbejde om at løse netop den slags problemer, vil vise sig at være nødvendig.

Det er klart, at det ikke er muligt at sige noget nærmere om, hvordan denne del af en nordisk traktat skal udformes, og hvilke områder den skal omfatte, før vi ved mere om, hvor vidtgående et samarbejde hvert enkelt nordisk land til sin tid etablerer i forhold til fællesmarkedet.

For så vidt angår de samarbejdsområder, der ikke er omfattet af EEC-forhandlingerne, som f. eks. den nordiske kulturaftale og en eventuel nordisk transportaftale, mener jeg, at vi ufortøvet bør fortsætte arbejdet, således at disse traktater — forhåbentlig i en konkret og vidtgående form — kan indgå i det nordiske aftalekompleks, som jeg forestiller mig som pendant og supplement til vor tilknytning til EEC.

Jeg håber, at specielt den økonomiske komité vil tage disse tanker op til positiv overvejelse. Det vil muligvis kunne give nogen substans i arbejdet i det nye ministerråd, som tænkes oprettet i henhold til den reviderede Helsingforsaktat.

Vi har i dag underskrevet den reviderede Helsingforsaftale, og i løbet af få måneder vil den kunne træde i kraft. For mig at se er det vigtigste i denne aftale oprettelsen af det nordiske ministerråd, som skal have ansvaret for en generel koordinering af det nordiske samarbejde på en lang række områder. Som et første konkret samarbejdsområde vil ministerrådet naturligt komme til at beskæftige sig med gennemførelsen af den nye nordiske kulturtraktat.

Til trods for at eller måske netop fordi kulturtraktatens formål er meget kortfattet og bredt formuleret, tror jeg, vi her har fået et middel til en fortsat udbygning af samarbejdet mellem de nordiske lande på et centralt område — uanset hvordan samarbejdsmulighederne på det økonomiske område vil forme sig fremover. Vi har allerede i dag et betydningsfuldt samarbejde mellem vore lande inden for undervisning og forskning og i den frie kultursektor. Men det har hidtil været, ligesom der har manglet en katalyserende kraft. Det er et gode i sig selv, at det hidtidige samarbejde på det kulturelle område er blevet organisk udformet gennem et vidt forgrenet og uformelt samarbejde. Men det indebærer også den svaghed, at det kniber med den nødvendige koordinering, og takten i samarbejdsudviklingen har været langsom, maskineriet har simpelt hen arbejdet for langsomt. Det har også bidraget hertil, at kultursektoren i alle de nordiske lande i de seneste år har været inde i en voldsom udvikling, som naturligt har lagt et vist både økonomisk og personalemæssigt bånd på de nordiske bestræbelser.

Disse problemer skulle nu kunne overvindes gennem den formalisering af samarbejdet i kultursektoren, som vi nu har vedtaget, og oprettelsen af det permanente sekretariat vil sikre et mere gnidningsfrit samarbejde fremover.

Ikke mindst den udvidelse af de fællesnordiske retningslinjer og fællesnordiske bestræbelser i undervisningssektoren, som den vedtagne traktat pålægger vore lande at søge fremmet mest

muligt, vil blive en stabiliserende faktor af uvurderlig betydning i en kommende periode, hvor det nordiske samarbejde måske på andre områder vil blive udsat for både prøvelser og belastninger.

På denne session vil vi beskæftige os med en lang række planer, der videre udbygger det nordiske samarbejde på konkrete områder. Disse områder synes måske ikke alle af lige stor betydning, men de er alle led i det interessefællesskab, der knytter de nordiske lande sammen.

Må jeg, hr. præsident, til afslutning knytte nogle bemærkninger til et enkelt af de emner, der er optaget som hovedpunkt på sessionens dagsorden. Jeg tænker på forslaget om et fastere nordisk samarbejde om miljøproblemerne.

Jeg har ved tidligere lejligheder, bl. a. i min tale ved FN's jubilæumsgeneralforsamling sidste efterår, understreget nødvendigheden af, at kampen mod forureningen og for et sundt miljø sker ved fælles indsats på internationalt plan.

Jeg nævnedes samtidig, at en af de mest konstruktive opgaver, FN kunne gå i gang med, ville være oprettelse af et organ til sikring af en koordineret og verdensomspændende indsats til bevarelse og opbygning af et menneskeverdigt miljø for alle folkeslag. Denne tanke har været genstand for overvejelser i det kontaktorgan, der er oprettet mellem de nordiske udenrigsministerier, bl. a. med henblik på forberedelse af Stockholmkonferencen i 1972, og vi har gennem vor FN-mission fået visse foreløbige reaktioner om andre landes indstilling. Der synes at være almindelig enighed om, at der er behov for et centralt koordinerende organ. At fastlægge dets struktur og beføjelser vil være en af de vigtigste opgaver for Stockholmkonferencen.

Meget af det praktiske arbejde på miljø- og forureningsområdet må imidlertid ske gennem et samarbejde mellem de højt industrialiserede lande i samarbejdsorganisationer som OECD.

Også de østeuropæiske lande har erkendt, at adskillige miljø- og forureningsproblemer rækker ud over det enkelte lands grænser og ej heller standser ved politiske skillelinjer mellem Øst og Vest. Den første regionale Øst-Vest konference om disse problemer finder sted i Prag i maj dette år som optakt til Stockholmkonferencen. Også her vil de nordiske lande søge at afpasse deres holdning til hverandre for derved at få tilgodeset vore interesser på bedste måde. Ved siden af det snævre nordiske samarbejde om vore landes deltagelse i internationale miljøkonferencer er der opstået et livligt praktisk samarbejde mellem de nordiske landes forskere, teknikere og administratorer om løsningen af vore hjemlige miljø- og forureningsproblemer, en virksomhed, som koordineres af det kontaktorgan, som de nordiske lande har oprettet efter tilskyndelse fra Nordisk Råd.

Jeg er overbevist om, at de nordiske landes arbejde med forureningsbekæmpelsesproblemerne gennem en sådan koordinering af deres indsats vil bære lønnen i sig selv. De nordiske lande vil ved en fælles optræden kunne tale med betydelig vægt og dermed være i stand til at præge den fremtidige udvikling. Men det er naturligvis en absolut betingelse herfor, at vi selv sætter ind med en effektiv indsats mod vore egne hjemlige problemer først.

Johannes Antonsson: Herr president! Det har redan understruktits att vid förra årets råds-session härskade en allmän uppfattning om att ratificering av Nord-ek-avtalet var en näraliggande realitet. Vi vet att utvecklingen blev en annan.

Men när planerna på en nordisk tullunion nu inte är aktuella, ser jag det som mycket angeläget att det inte bland de nordiska folken sprider sig en pessimismens och defeatismens anda beträffande det nordiska samarbetets framtidsmöjligheter.

Det gamla talesättet att svarigheter är till för att övervinnas — att motgångar bör sporra till nya krafttag —

kommer alltid att äga giltighet både i enskilda människors och i nationernas liv.

Det förtjänar att än en gång erinras om att de nordiska länderna på många områden har kommit längre i ömsesidigt utbyte och samverkan än någon annan länderkrets i den västliga världen. På det ekonomiska området har tullavvecklingen mellan Nordens länder inom EFTA-avtalets ram bidragit till ett väsentligt ökat varuutbyte mellan våra länder. Siffrorna för varuutbytet mellan Nordens länder efter tullavvecklingens genomförande ger belägg härför; jag skall inte nämna dem i detta sammanhang. Tullavvecklingen har också stimulerat produktionssamarbetet mellan våra länder.

Herr president! Trots att Nordek-planen för närvarande saknar aktualitet väntar stora och stimulerande uppgifter i det framtida nordiska samarbetet. Om pessimismen över att den nordiska tullunionen inte nu kan genomföras får bli ett dominerande inslag, så leder detta till att handlingskraft och positiv viljeinriktning förlamas när det gäller att söka framkomliga vägar för att utveckla det nordiska samarbetet.

Bland de områden där ett fruktbara samarbete kan utvecklas vill jag peka på de stora möjligheterna till ytterligare produktionssamarbete mellan våra länder inom den industriella sektorn.

Beträffande den nordiska kulturgemenskapen står vi väl, i ett längre tidsperspektiv, endast på tröskeln till ett utbyggt samarbete. Det steg vi hoppas ta vid denna session är också bara ett steg på vägen. Inom forskningspolitiken, energipolitiken och transportförsörjningen finns även ytterst viktiga nordiska samarbetsuppgifter.

Jag delar den uppfattning som herr presidenten gav uttryck åt när han i avslutning till kulturavtalet poängterade att Nordiska rådets funktion i det sammanhanget inte får eftersättas. I mitt anförande vid lunchen försökte jag poängtera att den folkliga förankringen

i alla nordiska sammanhang är av väsentligt värde. Jag säger det för att här få stryka under, att vi bör ge akt på detta förhållande också när det gäller ministerrådets ställning i den framtida relationen till parlamentarikernas status. Över huvud taget måste ett primärt inflytande över utvecklingen tillförsäkras parlamentarikerna, när vi nu och i en framtid kommer att behandla organisatoriska förändringar.

Jag instämmer i statsminister Baunsgaards uttalande om miljöpolitiken. Miljöproblematiken har i ett vidare perspektiv blivit inte bara vår generations utan kanske ännu mera framtida generationers verkligt stora ödesfråga. En förstöring av vår livsmiljö hotar ju egentligen det mänskliga livet i sig självt. Jag delar statsminister Baunsgaards uppfattning, att många av dessa problem är av den valören att de endast kan lösas i internationella sammanhang och genom internationella överenskommelser. Men samtidigt instämmer jag med honom i att Nordens länder har mycket gemensamt att uträtta på detta område.

Över huvud taget gäller väl, herr president, att på alla områden där våra länder vart och ett för sig är för små för att kunna självständigt bedriva ett framgångsrikt utvecklingsarbete, bör samnordiska initiativ vara en naturlig framtida utveckling; i särskild grad gäller det måhända på forskningens område.

I fråga om underhandlingarna med EEC ansluter sig det svenska centerpartiet till den form för ansökan som har tillämpats av den svenska regeringen.

Den svenska regeringens förhandlingsuppläggning går ut på att förhandlingar sektorsvis skall följas av en helhetsbedömning och en bedömning av huruvida anslutningsvillkoren är förenliga med svensk neutralitetspolitik. Jag vill understryka att det för oss är ett orubbligt krav att Sverige skall fasthålla vid den alliansfria utrikespolitiken.

De svenska neutralitetsförbehållen är i huvudsak av tre slag; jag förutsätter

att den svenska regeringens talesmän kommer att vidare utveckla detta i generaldebatten. Det första förbehållet gäller rätt att utträda ur Gemenskapen. Det andra gäller rätt att upprätthålla en inhemsk beredskap i första hand på livsmedelsförsörjningens område, men även i fråga om handeln med andra livsviktiga varor, exempelvis drivmedel, oljor och mediciner. Det tredje gäller rätt att upprätthålla och om så befinner lämpligt utvidga handeln med tredje land.

Jag tror mig kunna säga, ehuru jag i detta sammanhang naturligt nog är talesman endast för mitt parti, att en mycket stor svensk opinion står samlad kring dessa förbehåll.

Man kan naturligtvis, herr president, ha delade meningar om möjligheten att få dessa förbehåll tillgodosedda och samtidigt vinna anslutning till Gemenskapen i medlemskapets form. Klarhet härom kan endast vinnas vid de förhandlingar som nyss har inletts.

Romtraktaten innehåller ju ingen utträdesklausul. Avtalet är slutet för all framtid mellan de avtalsslutande länderna. När man känner till de svårigheter som EEC-staterna haft att hålla samman Gemenskapen är det knappast realistiskt att tro, att det skall bli möjligt att i den nuvarande Romtraktaten få införd en klausul som skapar utträdesrätt. För Sveriges del skulle då återstå möjligheten till en särbestämmeelse om utträdesrätt. Personligen har jag i den svenska debatten hävdat, att jag har svårt att tro att vårt land kan få en sådan rätt till utträde.

Ur allmän nordisk synpunkt kan det te sig önskvärt med så likartade former som möjligt för samarbetet med EEC. Det är därför som jag har talat om ett nordiskt frihandelsblock i samarbete med EEC som en av framkomstvägarna — om utvecklingen i framtiden skulle göra detta möjligt och önskvärt. Men samtidigt vet man att våra länder förhandlar med EEC vart och ett från sina utgångspunkter.

Jag har pekat på de förbehåll som

den svenska regeringen gjort bl. a. för neutraliteten. Såvitt jag förstår av den norska debatten, har Norge ett starkt intresse att få en anslutningsform, som garanterar bl. a. fortbeståndet av den norska jordbruksnäringen och den norska fiskerinäringen. Jag vet att danska bedömare anser att Danmark i den nordiska länderkretsen är det land, som för sin framtida ekonomiska utveckling är mest beroende av ett fullvärdigt medlemskap i EEC. I Finland råder väl allmän enighet om att medlemskap inte är aktuellt. I fråga om den nordiska utrikes- och säkerhetspolitiken vill jag gärna understryka, att den finska utrikeskursen och den svenska neutralitetspolitiken enligt min värdering har utgjort en stabiliserande faktor i Nordeuropa under hela efterkrigstiden.

Det ter sig angeläget att söka bevara denna stabiliserande faktor även i ett eventuellt kommande samarbete med EEC-staterna.

Finland är och förblir en omistlig del i den nordiska gemenskapen. Det måste vara en angelägenhet och ett intresse för alla Nordens stater att Finland får framtida möjligheter att bevara sin betydelsefulla position med goda relationer åt såväl öst som väst.

De skilda utgångspunkter, som våra länder således har i sina förhandlingar, kan leda till skilda samarbetsformer med EEC.

Om endast något land vinner anslutning som fullvärdig medlem, återstår det för de andra länderna att söka andra samarbetsformer med Gemenskapen. I ett sådant läge kan exempelvis ett handelsavtal med tullfrihet, slutet med EEC av varje land för sig, komma att aktualiseras.

Jag utgår från att det råder allmän enighet om det önskvärda i att de nordiska länderna under förhandlingarna håller nära kontakter med varandra i syfte att tillvarata gemensamma nordiska intressen.

Oavsett vilken samarbetsform som varje enskilt land kan komma att få

är det ytterst viktigt att bevara och utveckla det interna nordiska samarbetet på alla de områden där detta är möjligt, och som jag inledningsvis försökte ange.

Bedömningen skiftar — inte bara i våra länder utan också ute på kontinenten — om möjligheterna att nu utvidga EEC med de länder som har ansökt om förhandlingar. England spelar naturligt nog en nyckelroll i det sammanhanget. Jag skall inte här försöka göra någon analys av situationen i England, men opinionen där synes vara mycket splittrad.

Ett utbyggt samarbete på alla områden mellan världens länder utgör ett stort och eftersträvansvärt mål. Men frågan är om detta mål uppnås bäst genom uppdelning i olika blockbildningar antingen dessa har ett ekonomiskt eller ett militärpolitiskt syfte eller om syftet är både militärpolitiskt och ekonomiskt. I en krympande värld, där vi blir alltmer beroende av varandra, måste slutmålet vara mera samverkan och samförstånd samt större hänsynstagande till utvecklingsländerna. I detta sammanhang vill jag gärna understryka att i det sistnämnda avseendet har Norden ett stort och förpliktande ansvar genom sina högt utvecklade industristater och genom att våra länder har goda interna ekonomier.

Personligen upplever jag strömningarna i de flesta nationerna så, att man önskar bevara den nationella suveräniteten samtidigt som man eftersträvar att öka kontakterna mellan folken på alla områden — inom handel, forskning, ekonomi och kultur. Denna önskan att bevara den nationella suveräniteten framstår inte för mig som något utslag av frångsynt nationalism, om den förenas med förståelse för ökat mellanfolkligt utbyte. Tvärtom tror jag att det är en form av internationalism som hör framtiden till.

Om det nu inte blir någon utvidgning av EEC återstår bland annat det framåtsyftande alternativet att gå vidare på GATT-samarbetets väg, där ex-

empelvis Kennedy-rondan som bekant senast ledde till en 35-procentig sänkning av tullarna. Kommer ingen EEC-anslutning till stånd för de nordiska länderna på grundval av de pågående förhandlingarna kan — det vill jag gärna säga — ambitionerna bakom Nordeleplanen få förnyad aktualitet. Inte minst i de viktiga framtida handelsrelationerna till utvecklingsländerna är en allmän avveckling av handelshinder mera positiv än en uppdelning av världen i olika handelsblock.

En sådan uppdelning kan inte vara ett eftersträvansvärt slutmål i det framtida mellanfolkliga umgänget.

Statsminister Karjalainen: Nästan exakt på dagen för tio år sedan hade jag, då som handels- och industriminister, äran att tala från detta rostrum vid Nordiska rådets 9:e session här i Köpenhamn. Frågan om Finlands anknnytning till EFTA stod just då inför en positiv lösning, och i de flesta inlägg i debatten relaterades då detta faktum samtidigt med det nordiska samarbetet inom EFTA och Nordens ställning i den europeiska integrationsprocessen i allmänhet. I mitt inlägg konstaterade jag bl. a. att "då planerna på en gemensam nordisk marknad hade strandat, stod vi inför okända spörsmål. Man hade ju under flera års tid strävat närmast mot ett bestämt mål. Nu gällde det att utnyttja alla de erfarenheter och kunskaper, som vi under de gångna åren hade förvärvat, och försöka bringa det nordiska ekonomiska samarbetet på nytt spår". Vidare sade jag, att "sedan man på grund av de förändrade förhållandena var tvungen att avstå från tanken på en gemensam nordisk marknad, har den handelspolitiska utvecklingen i Europa särskilt påverkats av uppkomsten av de nya handelssammanslutningarna. Vi i Finland har haft all anledning att anstränga oss för att anpassa våra handelspolitiska förhållanden efter det nya läget". Till slut konstaterade jag ännu att "det nu är skäl för oss att starkt betona

önskvärdheten av att det nordiska samarbetet och det goda samförståndet under de kommande tiderna kunde få ännu fastare former”.

Dessa synpunkter kan jag framföra även nu tio år sendare. Situationen i dagens läge tycks i vissa hänseenden vara ganska analogisk.

När jag nyss här hörde på min danska kollega Baunsgaards tal om Nordek-historien och varför det gick såsom det gick, vill jag i all vänlighet konstatera att hans egen redogörelse om Nordek fortfarande är den bästa förklaringen till det händelseförlopp han nu beklagar.

Vi befinner oss åter i en situation där marknadskonstellationen i Europa häller på att genomgå en ny omvandlingsprocess. Då tiden för avgörandena nu sannolikt närmar sig har diskussionen i flera länder intensifierats. Olika åsikter har framträtt tydligare än någonsin. Det faktum att avvikande uppfattningar framförs kraftigare än tidigare, beror kanske delvis på att det till den nuvarande integrationsituationen knutits allt mer politiska aspekter.

I Finland strävar vi till att förhålla oss pragmatiskt till varje situation. Vi uppfattar integrationsproblematiken i första hand som en för oss nödvändig ekonomisk anpassningsfråga. Den bör i alla situationer kunna ske på basen av och inom ramen för vår neutralitetspolitik. Vara olika partier har hittills kunnat understöda regeringens marknadspolitik. Denna pragmatism och klarhet, som vi strävar till vid definieringen av vår ställning, kommer, får vi hoppas, att underlätta våra diskussioner också i internationella sammanhang.

Under integrationsdiskussionens förlopp har vi för Finlands del betonat, att man då man skapar nya konstruktioner och nya arrangemang bör akta sig för att inte skada de framsteg som tidigare gjorts. Resultatet blir fastare om man vid uppbyggandet av det nya undviker att överge etablerade förbindelser. Vi har med tillfredsställelse noterat EEC:s möjliga i olika samman-

hang uttalade strävan att undvika i samband med EEC:s utvidgning uppkomsten av nya hinder för handeln i Europa, eller att redan avskaffade hinder återupprättas. Vi anser att detta är en viktig princip som kan finna användning i det mellanfolkliga samarbetet också i övrigt. Genom integrationen torde man i första hand sträva till att finna nya samarbetsformer, och inte till att försvaga redan existerande band. Jämsides med uppnåendet av regionala fördelar skulle det enligt vår åsikt vara skäl att bevaka en balanserad utveckling i hela vår världsdel och även utanför denna. Detta ligger, anser vi, i alla parter intresse.

Dessa tankegångar har också nära anknytning till det nordiska samarbetet. Samtliga nordiska länder har i sina anföranden inför EEC betonat vikten av att det nordiska samarbetet bevaras. Vi kan inte se att denna strävan skulle innebära någonting negativt heller ur EEC:s synpunkt. Tvärtom, skulle vi tro att utvecklandet av det nordiska samarbetet ligger i dess intresse. Å andra sidan är vi medvetna om att ett obegränsat tillämpande av EEC:s stadganden i något av de nordiska länderna kommer att inverka på förutsättningarna för det nordiska samarbetet.

Det råder stora principiella skillnader i de nordiska ländernas inställning till det sätt de tänker ordna sina relationer till EEC. Finlands ställning till integrationen är på sätt och vis närmast defensiv: vi försöker undvika att vår konkurrensställning och vår handelspolitiska situation i allmänhet blir försämrade. Vår målsättning består av ett klart begränsat arrangemang som siktar på att bibehålla den nuvarande fria handeln och vår konkurrensförmåga i Europa även vid nya marknadskonstellationer.

Vi har inte för avsikt att delta i förverkligandet av de interna programmen inom EEC såsom jordbrukspolitiken, handelspolitiken, industripolitiken o. s. v. Förverkligandet av en fri handel på basen av de erfarenheter som gjorts

i EFTA, förefaller oss motsvara såväl våra neutralitetspolitiska som ekonomiska behov. I konsekvens med vår allmänna ståndpunkt vill vi icke ta del i beslutsprocessen inom EEC och vi vill och kommer inte heller för vår del att överlåta någon bit av vår nationella beslutanderätt. Då diskussionerna med de länder som inte söker medlemskap ännu bara är i begynnelsestadiet, är det knappast skäl att i detta sammanhang fördjupa sig i de olika aspekterna av eventuella marknadslösningar.

Ett annat centralt ämne som debatterades vid Nordiska rådets session här i Köpenhamn också för tio år sedan var frågan om rådets organisation och aktivering. Hösten innan hade rådets presidium och representanter för regeringarna mötts i Harpsund för att diskutera dessa frågor. Presidiet var då av den uppfattningen att man gärna skulle se ett starkare deltagande från regeringarnas sida. Detta förslag till förstärkning av formerna för det nordiska samarbetet hälsades med stor tillfredsställelse från regeringens sida.

Nu, ungefär tio år senare har denna tanke uppfyllts genom att alla de fem nordiska länderna har undertecknat överenskommelsen om revision av den nordiska samarbetsöverenskommelsen, det s. k. Helsingfors-avtalet från år 1962. Enligt statsministrarnas beslut i Köpenhamn den 2 november 1970 förelägges överenskommelsen nu vederbörande parlament för ratifikation med sikte på att den skall träda i kraft snarast möjligt och senast den 1 juni 1971.

Nordiskt samarbete har förekommit och förekommer på en mängd olika områden. De resultat som har nåtts genom detta pragmatiska samarbete har varit betydande. Vanligtvis har detta samarbete bedrivits tämligen formlöst. Detta har å ena sidan gett samarbetet stor flexibilitet men å andra sidan satt vissa gränser för de resultat som kunnat uppnås. Möjligheterna för koordinering av samarbetet har också till en viss grad varit begränsade. Under senare år har därför ofta framförts önskemål inte

bara om en intensifiering av samarbetet på olika områden utan också om en förstärkning av de institutionella grunderna för detta samarbete.

Vi har att tacka organisationskommittén eller den s. k. Fagerholmskommittén för det betydelsefulla arbete den gjort på detta område. Den viktigaste nyheten i överenskommelsen vi nu undertecknat är otvivelaktigt att det för första gången upprättas ett permanent nordiskt ministerråd med kompetens för hela det nordiska samarbetsfältet. Detta ministerråd bör kunna få viktiga uppgifter att fylla, inte minst i fråga om koordineringen av det nordiska samarbetet på olika områden.

Jag är övertygad om att den av oss här i Köpenhamn undertecknade överenskommelsen om ändring av samarbetsöverenskommelsen innebär en välbehövlig förstärkning av de organisatoriska grundvalarna för det nordiska samarbetet. Genom överenskommelsen skapas förutsättningar för en rationalisering och effektivisering av Nordiska rådets arbetsformer. Dessutom upprättas nämnda ministerråd, som kan hoppas och väntas komma att spela en betydelsefull roll i fråga om regeringssamarbetet.

Arbetsgruppen för ett nordiskt kulturavtal har i slutet av senaste år avgivit sin rapport till de nordiska ländernas undervisnings- och kulturministerar som vid sitt senaste sammanträde anslutit sig till förslaget om ingående av ett avtal i enlighet med riktlinjerna i rapporten.

Finlands regering har vid denna session väckt ett regeringsförslag vari anhålles om Nordiska rådets yttrande över denna rapport.

Med tillfredsställelse kan jag konstatera att arbetsgruppen har framlagt sitt förslag inom utsatt tid och jag tycker att förslaget utgör ett goit underlag för sakens vidare utvecklande. Vi i Finland har genom åren varit av den åsikten att kultursamarbetet utgör i alla fall ett av de viktigaste samarbetsfälten i det nordiska samarbetet. Vi anser det

av betydelse att kulturtraktaten programligt genomförs.

Till slut skulle jag ännu vilja framföra att det nordiska samarbetet och vara gemensamma sammankomster hänför sig naturligtvis närmast endast till oss själva och våra egna förhållanden. Det är därför kanske skäl att minnas att de nordiska länderna sedda ur ett vidare perspektiv bildar inte endast en säregen utan även en föredömlig statsgemenskap. Till följd av den nordiska samhällssynen, den nordiska rättskänslan och beaktandet av de sociala samhällsbehoven bildar vi en grupp länder, som — utan att ta till överord — intar en särställning i världen. Allt flera ledande personligheter i världen har börjat uppställa de uppnådda resultaten i Norden som förebild för sina egna samhällsliga utvecklingssträvanden. Samtidigt som denna, av oss uppnådda värdesättning gläder oss, ställer den även krav på oss i vår egna politiska verksamhet.

Herr president! Låt oss hoppas, att vi kan då vi här fattar gemensamma hela Norden omfattande beslut, ge exempel på en verklig, aktiv och elastisk nordisk inställning till våra ömsesidiga behov och målsättningar, problem och strävanden. Vi bör sammansmälta dem så långt som möjligt till ett av nordisk humanism betingat harmoniskt slutresultat.

Statsminister Hafstein: Hr. præsident, ærede repræsenter! Da Nordisk Råds session blev holdt i Reykjavik i februar sidste år, vakte de økonomiske spørgsmål eller de nordiske landes samarbejde på dette område mest opsigt. Nordek-planen var den klareste stjerne, ligesom Venus, når den stråler smukkest. Dog havde denne håbets stjerne for vært omsvøbt af uvishedens skyer. Men for Nordisk Råds session trådte sammen, havde det lysnet, og nu troede alle, at man kunne øjne det endelige resultat af de nordiske landes planlagte økonomiske samarbejde i form af Nordek-planen.

På det politiske område og inden for internationalt samarbejde bliver resultatet ofte andet end det forventede, selv når venner og brødre behandler problemerne, som vi her gør inden for Nordisk Råds ramme.

Nu skal jeg ikke gentage en historie, som alle kender, nemlig, at håbets stjernerne igen skjultes af et skydække og er endnu tilhyllet af den største usikkerhed. Dog har man ikke skrinlagt tanken om et udvidet økonomisk samarbejde mellem de nordiske lande. Tværtimod har der været en nær kontakt, siden Nordisk Råds session blev holdt i Reykjavik, og på ingen måde mindre samråd og enighed end før, blot ikke på det forventede Nordek-plan. Der er grund til at minde om Norges statsminister Per Bortens initiativ sidste sommer, da han sammenkaldte et nordisk statsministermøde i Trondheim i august måned. Et af dette mødes hovedformål var at drøfte den situation, der forelå og man kunne vente at måtte tage stilling til. Alle statsministrene gjorde nøje rede hver for sit lands standpunkt og især i forbindelse med nogle af de nordiske landes, Danmark og Norges, ansøgninger om tilslutning til fællesmarkedet og de øvrige landes stillingtagen til den situation, der ville opstå, hvis nogle EFTA-lande, disse to nordiske lande og Storbritannien, i den nære fremtid ville tilslutte sig fællesmarkedet. Statsministrene lagde vægt på, at parallelt med udviklingen af markedsf forholdene i Europa burde man bevare og styrke det nordiske samarbejde, der allerede har vist så gode resultater som toldfrihed og et fælles arbejdsmarked. Endvidere var statsministrene enige om, at regeringerne og embedsmændene skulle stå i nær kontakt under de forestående forhandlinger og drøftelser med fællesmarkedet. En sådan kontakt blev anset af den største betydning i selve forhandlingerne og endvidere kunne den bidrage til at styrke de nordiske landes samarbejde i fremtiden.

På dette møde bestemte man også, at hvert land for sig skulle tage stilling

til den såkaldte Helsingforsaftale. Et af denne aftales vigtigste punkter er at nedsætte et nordisk ministerråd. Denne sag har man siden behandlet inden for regeringerne og på et møde som statsministrene holdt med Nordisk Råds præsidenter den 2. november i København. Denne traktat som indebærer vigtige ændringer af Nordisk Råds arbejde er nu blevet undertegnet. Siden kan man forvente, at de lovgivende forsamlinger behandler sagen og ratificerer den.

Vi ved også, at man har forberedt en aftale om udvidet samarbejde med hensyn til kultur, undervisning og forskning, der somme tider nævnes Nordkult.

Det, som jeg i forbifarten har nævnt, viser, at til trods for at Nordec-planen gik i vasken er der ikke grund til at være pessimistisk med hensyn til et nært og udvidet nordisk samarbejde, som så sandelig er blevet mere realistisk i de sidste år end før. Vi har riktignok hørt ideer om at nedlægge de nordiske ambassader i de nordiske lande. Det er muligt, at sådanne ideer og forslag kan forårsage misforståelser. Men jeg er af den opfatning, at de netop indebærer bekræftelse af værdien af et udvidet, realistisk nordisk samarbejde. Ellers kunne der næppe være tale om til en vis grad at ophæve gamle, traditionelle diplomatiske forbindelser mellem landene. Dette må indebære en erkendelse af, at det ikke er unaturligt, at der mellem lande med så nært samarbejde som de nordiske lande har opnået, kan skabes nye veje, en vis nydannelse i samkvem, som hos andre lande næppe ville være tænkeligt. Jeg er af den mening, at når ministerrådet bliver nedsat, må det blive dets opgave at behandle sådanne spørgsmål. Hovedvægten bør lægges på ikke at volde misforståelse og bitterhed. I fuld oprigtighed burde vi tilpasse vore krav til den nye tid og udnytte den særstilling, de nordiske lande har på så mange områder. Der tænker jeg først og fremmest på den nære kontakt mellem regeringerne, ministrenes personlige venskab og bekendtskab, ministermøder, som de forskellige fagministre

af og til holder ligesom statsministrene, noget man regner med at ville fortsætte selv om et permanent ministerråd bliver nedsat. Jeg synes derfor, at vi nu kan være tilfreds med resultatet af vort arbejde inden for Nordisk Råd, både hvad angår økonomiske og kulturelle anliggender og andet, der alt går i den rigtige retning.

Til en vis grad har hvert af vore lande en særstilling hvad angår deres høidning til fællesmarkedet. Det skal jeg ikke komme nærmere ind på, men vil dog fra islandsk side sige fölgende:

I Island er der opnået principiel enighed om at der fra vor side ikke kan være tale om fuldt medlemskab i fællesmarkedet på grundlag af Romatraktatens bestemmelser. I denne forbindelse vejer tungest bestemmelserne om etableringsrettigheder, fri bevægelighed for kapital og arbejdskraft, og specielt faren for at traktaten fortolkes og praktiseres således at fællesmarkedslandene har fælles fiskerirettigheder i hinandens territoriale farvande.

På den anden side er det den islandske regerings bestemte vilje, at Island ikke skal stå uden for den udvikling til økonomisk integration som nu finder sted. Islands indtræden i EFTA var et klart udtryk for dette standpunkt og også for det islandske folks stærke følelse af samhörighed med og vilje til at fölges med de övrige nordiske folk.

Til slut vil jeg tilföje: Vi sætter stor pris på den veivilje vi mödte fra de nordiske landes side, da vi forberedte Islands tilslutning til EFTA og den forståelse man viste for vor særstilling.

Öpretielsen af den nordiske industrialiseringsfond er et uomtvisteligt vidnesbörd for et realistisk nordisk samarbejde og jeg anser mig kunne forsikre, at den nordiske industrialiseringsfond, som allerede har begyndt sin virksomhed, vil være en uvurderlig hjælp for den islandske industri. På samme måde er vor handel på andre områder med de nordiske lande blevet stimuleret, for eksempel med en gunstigere eksport af lammeköd end för. Andre forbindelser

kan til tider volde visse konflikter som for eksempel kommunikationsproblemerne. Jeg ønsker at udtrykke den forhåbning, at det i fremtiden må lykkes os i alle hovedsager som hidtil at bevare fælles interesser og vise hverandre fuldt hensyn og rimelighed.

Vort samarbejde med hensyn til kulturen, retsvæsenet og finanserne er vigtigt. Vi islændinge mener, at færingerne og ålændingernes særmedlemskab gör karakteren af den nordiske familie stærkere. Vi udtrykker vor glæde over voksende nordisk samarbejde.

Eratteli övertog därefter ledningen av förhandlingarna.

Seip: Det er naturlig at denne sesjonen i Nordisk Råd blir preget av framstøt for kodifisering og institusjonsoppbygging når det gjelder det samarbeid som vi har hatt under utvikling og der vi ser at grunnlaget for videre framrykning nå er til stede. Den reviderte Helsingfors-avtalen vil sikre koordineringen av det nordiske arbeidet innen de enkelte land gjennom en ansvarlig minister for nordiske saker, og vi vil få en koordinering på nordisk basis gjennom det nye ministerrådet. Det er nye former som også representerer viktige realiteter.

Samtidig vil vedtaket av en nordisk kulturavtale markere vilje til en utbygging av de kulturelle fellesskap og de kulturelle institusjoner og aktiviteter innen Norden, og gjennom Nortrans vil samferdselspolitikken bli brakt inn under et tilsvarende felles perspektiv. I dagens situasjon er dette særdeles betydningfulle skritt.

Det er ellers naturlig at årets sesjon blir preget av den aktuelle forhandlings-situasjon mellom de nordiske land og Det europeiske fellesskap. Jeg er enig med hr. Bratteli i at det her ikke kan være noe spørsmål om å velge mellom Norden og et bredere samarbeid; det siste da i former som blir funnet tjenlige. Det er tvært imot ganske klart — også i lys av den plass de nordiske land

forlengst har skaffet seg i internasjonalt samarbeid på de forskjelligste plan — at Norden alltid må se åpen kontakt med omverdenen som en forutsetning for at vi skal kunne spille den rolle i verdenssamfunnet som vi har forutsetninger for. Denne åpenhet må også innebære en evne til å samordne vår innsats og våre bestrebelser på å løse vår egen verdensdels problemer ut fra hensynet til det nordiske.

Jeg presiserer her også det hr. Bratteli var inne på om betydningen av den tyske Brandt-Scheel-regjeringens østpolitikk og bestrebelsene på å komme i gang med en europeisk sikkerhetskonferanse. Jeg kan riktignok ikke unnlate å føye til en viss skuffelse over at det i det aller siste synes å være tegn til mindre imøtekommenhet i øst når det gjelder oppmyking i øst-vest-politikken; men håper det er et forbigående fenomen.

Vi kjenner alle bakgrunnen for de nåværende forhandlinger mellom våre land og Det europeiske fellesskap — muligheten og sannsynligheten for at EFTA om kort tid kan opphøre å fungere; og vårt behov for å tilpasse oss til den nye situasjonen; og ta vare på våre interesser og vår befolknings interesser.

Jeg noterte meg at EEC-forhandlingene var sterkt framme i den svenske remissdebatten for tre—fire uker siden. "Av vår eksport går cirka tre fjerdedeler til EEC eller til de land som nå forhandler om medlemskap med EEC. Vi har en voksende handel med øst-europeiske stater og med u-land; men det er en illusjon å tro at vi skulle kunne erstatte noen større del av vår handel med Vest-Europa gjennom å søke oss nye markeder på annet hold. Dette er et faktum." — sa f. eks. statsminister Palme i et innlegg i Sveriges riksdag den 19. januar.

Tallmessig er Norges handel enda noe sterkere rettet mot de vesteuropeiske land, og vårt lands økonomi er enda mer avhengig av vare- og tjenestehytet med utlandet. Vi er et land med en eks-

port som dekker 40 pst. av det vi produserer, og 40 pst. av de varer og tjenester som brukes i vårt land kommer utenfra; derfor er Norge så økonomisk utadrettet at vi av hensyn til våre arbeidsplasser, av hensyn til våre utviklingsmuligheter og av hensyn til trivselen for menneskene i vårt land må bygge aktivt på et økonomisk samarbeid og en arbeidsdeling med andre land. I første rekke må det da være naturlig for oss å ha våre hovedinteresser i vår egen verdensdel, der vi i dag har de sterkeste økonomiske bånd.

Vi vet i denne sammenhengen at siden EFTA ble opprettet og veien gradvis ble åpnet for et nordisk frihandelsområde innen den videre rammen som EFTA representerer, har den internordiske handel økt vesentlig raskere enn vår handel overfor de øvrige land i Europa og overfor verden for øvrig. Det nordiske marked betyr i dag så meget for vår økonomi og vår framtid at vi ikke kan gi oss inn på ordninger som fjerner eller svekker grunnlaget for det som er vunnet.

I avveiningen av vår holdning til de europeiske markedsdannelse må vi også ha for øye at det på ingen måte bare dreier seg om økonomiske spørsmål. Riktignok har en kjent kvinnelig norsk forfatter en gang sagt noe som ofte har en betydelig del av sannhet i seg da hun skrev at "penger er ikke alt; men det er nøkkelen til resten". Når det imidlertid gjelder spørsmålet om våre lands plassering i det framtidige Europa og i det framtidige internasjonale bilde, må perspektivet gjøres vesentlig bredere. Da blir det spørsmål om livsform og livsstil, om muligheten for å utvikle et demokrati og beskytte menneskeverdet, om muligheter for å gi menneskene innflytelse på sin egen situasjon og for selv å ha et ord med i formingen av sin egen framtid.

Også spørsmålet om ansvaret for hele den politiske utvikling i vår verdensdel og i verden for øvrig må veie tungt her, og den betydning våre forskjellige lands plassering kan ha i den sammenhengen,

må telle sterkt med, og det er ikke så sikkert at vekten der vil slå ut i samme retning for samtlige land.

Et forslag til rådets sesjon fra Axel Larsen med flere går ut på å henstille til Danmarks og Norges regjeringer å bryte de nåværende forhandlingene. Det er en framgangsmåte som jeg verken kan tilråde Nordisk Råd eller de to regjeringer å slå inn på. Jeg skal ikke her drøfte nærmere den forskjell i syn på Det europeiske fellesskap som synes å herske mellom hr. Axel Larsen og hans brødre eller kanskje rettere halvbrødre lenger sør, i det italienske kommunistparti. Silvio Leonardi, som er talsmann for Italias kommunister i Europaparlamentet, sier i et intervju med "Arbeiderbladet" i Oslo for i går at hans parti vil arbeide for og innenfor EEC, og at et fellesskap med 10 land åpner store muligheter for et sosialistisk initiativ.

Uttalelsene er interessante, fordi de kommer fra det eneste kommunistparti innenfor land i Det europeiske fellesskap der kommunistene er i den parlamentariske situasjonen at de har aktuell mulighet for å komme med i ansvarlig regjeringsposisjon. For så vidt har vi all grunn til å notere oss den holdning som her kommer til uttrykk.

Men for de nordiske land, enkeltvis og i fellesskap, er det andre momenter som må være avgjørende for de løsninger vi velger i forhold til det framtidige Europa. En viktig del av dette grunnlaget er — og må være — muligheten for å opprettholde og utvide vårt nordiske samarbeid på et bredt felt av områder. En forutsetning må også være at de avtaler som måtte komme i stand overfor EEC, kommer parallelt i tid, slik at vi ikke gjennom tilfældigheter og kunstige avbrudd skaper problemer for det nordiske samarbeid.

Hva det endelige forhandlingsresultat blir for våre land, vet vi ennå ikke. Det som foreligger, er at Norges Storting og Danmarks Folketing med overveldende flertall har søkt forhandlinger om medlemsskap i EEC, begge ut fra bestemte vilkår og forutsetninger. Det er riktig

som fungerende president i formiddag, Jens Otto Krag, sa i sin velkomsttale — at Norge har relativt mange forutsetninger og forbehold knyttet til sin søknad, Danmark meget få. For begge land, som for søkerne fra de øvrige EFTA-land, gjelder det forbehold knyttet til utviklingen av de britiske forhandlinger. Vi må derfor alle forbeholde oss å vurdere det samlede forhandlingsresultat innen det blir tatt noe endelig standpunkt til spørsmål om medlemskap i EEC. Det vil derimot være både i strid med en klart uttrykt vilje i våre nasjonalforsamlinger om å forhandle, og det ville stille våre land i et meget lite heldig lys overfor et fellesskap som vi frivillig har søkt om tilslutning til, om vi nå skulle bryte forhandlingene. Det kan en etter min mening ikke være bekjent av.

Vi forbeholder oss som sagt alle å ta endelig standpunkt, når det eventuelt foreligger et forhandlingsresultat. På det nåværende tidspunkt er det våre regjeringers og våre forhandleres plikt å gjøre det de kan for å følge opp de pålegg nasjonalforsamlingene har gitt dem.

Statsminister Baunsgaard reiste en del interessante spørsmål om det nordiske samarbeidet i den nåværende situasjon og om forberedelser med sikte på ikke å miste tempo på nordisk plan når situasjonen i Brussel blir mer avklart og man får se hvorledes de enkelte nordiske lands plassering fortøner seg. Han nevnte en nordisk samarbeids-traktat som et mulig tiltak.

Det må etter min mening være naturligt at det nye nordiske ministerråd i det øyeblikk situasjonen er mer avklart, tar opp spørsmålet om hvorledes det nordiske samarbeid skal styrkes under tilpassingen til den nye situasjon som da foreligger.

Som et lite og relativt homogent område må de nordiske land fortsatt på mange områder kunne gå lenger i samarbeid og reformarbeid, og vise vei for de større fellesskap som en finner ellers i Europa. I den sammenhengen er

det viktig at vi fastholder betydningen av vårt eget samarbeid og de enhetsbestrebelse som lenge har preget dette.

Jeg har lyst til å si noen ord om et felt som jeg tillegger en del vekt.

Det nordiske lovsamarbeidet har lang tradisjon — man kan si minst 100 år. Prinsippet har vært så vidt mulig å komme fram til enhetlige bestrebelse på de fleste av rettslivets områder. Derfor har vi mer og mer fått parallell utredning og lovforberedelse. Derfor har vi søkt å samordne nordisk rett, uten i ett og alt å føle oss bundet til den fullstendige parallellitet. Langt på vei er det etablert et felles nordisk rettsgrunnlag på de fleste av livets områder.

I det siste har man ikke kunnet unngå å legge merke til en viss prinsipiell endring i den svenske holdning på dette punkt. Både vedtaket om konsumentlovgivning og direktivene om utredning av ekteskapslovgivningen er eksempler på det. Den samme tendensen ble meget klart markert ved en tale statsråd Lennart Geijer holdt da juridisk utvalg sist møttes i midten av januar i Stockholm. Der sa justisministeren ting som understreket en ny linje som bryter med den nordiske enhetslinjen. Han lauserte bl. a. tanken om enkelte land som pionerland som eventuelt gjennom eksperimentering skulle trekke de øvrige etter. Det svenske opplegg til ny ekteskapslovgivning som Nordisk Råd jo kommer i kontakt med senere i denne sesjonen, i og med at saken står på dagsordenen, er et tydelig eksempel her.

Et annet eksempel, som i og for seg er mindre betydningsfullt og mindre vidtrekkende, men som på sin måte også er meget karakteristisk, har man i avvisningen av å følge opp enhetsbestrebelsene når det gjelder regler om såkalt "god tro"-ervert. Fremdeles er det slik at hvis en stjeler en sykkel i Norge og tar den over grensen til Sverige og selger den til en godtroende tredjemann, så vil tredjemannen kunne beholde sykkelen. Men skulle han selge sykkelen på norsk side av grensen, ville

den som hadde ervervet den — hvis transaksjonen senere ble oppdaget — måtte levere sykkelen tilbake til eieren.

Personlig har jeg mest til overs for den norske løsningen av dette konkrete sakskompleks, men det får være som det vil. Det som imidlertid er et poeng her, er at man avviser den nordiske samordning, og det gjøres under henvisning til at et halvoffisielt institutt i Roma har et tilsvarende spørsmål til vurdering på internasjonalt plan.

Jeg tror det kan være grunn til å stoppe opp et øyeblikk og først sette under alvorlig og prinsipiell debatt om dette er en utvikling vi ønsker og er tjent med. Er dette svar på den nordiske utfordring i en tid da presset utenfra mot det nordiske fellesskap og de nordiske enhetsbestrebelse er så sterkt, og det uansett løsningen på spørsmål om de enkelte lands forhold til økonomiske markedsdannelse og internasjonale forsvarssystemer? Har vi råd til å gi eksperimenteringshensynet og eventuelle eller angivelige pioneroppgaver prioritet framfor den sikkert noe langsommere, men langt mer enhetsskapende samkjørings- og samarbeidslinjen? Og kan vi godta som et argument med gjennomslagskraft mot nordiske løsninger at det sitter et halvoffisielt institutt i Roma og utreder samme spørsmål?

Det nordiske samarbeid er i det vesentlige organisert som et samarbeid mellom suverene stater. Det gjelder om lovsamarbeidet, som ellers, at vi derfor hver enkelt har rett til å ha vår mening og stå på den. Suvereniteten rommer også retten til å avstå fra å ha en mening. En kan gjerne si at suvereniteten også rommer retten til meningsløshet i dette ords forskjellige betydninger. Men jeg tror vi taper noe vesentlig den dagen vi opphører til en hovedlinje at det ikke er arbeidet hennemot enhetlige rettsprinsipper og en enhetlig lovgivning, men alenegang i pioneråndens navn en bør ta sikte på på rettslivets område. Med dette vil jeg ikke ha sagt at man skal være forplik-

tet til å følge de andre nordiske land på alle punkter. Det er en grunnholdning jeg vil ha fram, som jeg for min del mener det er viktigere nå enn noen gang før å ha for øye og leve seg inn i.

Jeg har talt så mye om dette og jeg har talt så rett ut fordi dette for meg mer er viktige prinsipper.

Kampen mot forurensninger og for løsning av miljøproblemene bør også kalle på en samordnet og sterk nordisk innsats. Det må være et felles nordisk ansvar å gjøre FN's Stockholm-konferanse i 1972 til en suksess.

Jeg vil til slutt gjerne peke på et av de forslag som står på sesjonens dagsorden, og som etter min mening vil representere en viktig sosialpolitisk og arbeidsrettslig reform. Det gjelder arbeidstakers rett til lønna under konkurs og en offentlig garantiordning som kan sikre dette. Selv under tider med meget høy og stabil sysselsetting vil vi oppleve at tusener av arbeidstakere som ikke har annet enn sin ukentlige eller månedlige lønn å sikre sin eksistens med risikerer ledighetsperioder ved strukturrasjonalisering og ved at enkeltbedrifter går under. I Norge har vi lenge hatt en sikringsordning for ferielønn ved konkurs. Siste fem år har nettobelastningen bare vært et beløp på knapt 2 1/2 mill. kr. pr. år i gjennomsnitt. Det bør derfor være mulig å skape også offentlige garantiordninger for lønn under konkurs uten uoverkommelige netto kostnader, og med det resultat at en ny stein blir lagt på det byggverket som skal sikre nordiske borgere trygghet om de rammes av økonomiske pakkenninger.

Hvorledes er det å være nordisk borger nettopp nå? I dagens situasjon følger vi oss kanskje først og fremst i en brytningstid, med den usikkerhet, de muligheter og det ansvar dette innebærer. Det nordiske er på mange vis det trygge, det prøvede, det vi kjenner, selv om vi vel har vært svært varsomme med å forplikte oss i mer vidtgående retninger. Den nordiske tryggheten og den nordiske solidariteten trenger vi.

Men vi har också en klar kjensle av att mot slutten av det 20. århundre er det nordiske alene ikke nok.

Vår oppgave i Norden blir i tiden som kommer å sikre at vi kan fortsette å være oss selv uten å bli oss selv nok. Begge deler er avgjørende for hvorledes vår fremtid skal bli. Begge deler vil bety mye for vår verdensdel, og også for hvorledes vi skal bli i stand til å gjøre en innsats for utviklingen av det store og brokete fellesskap av folk og nasjoner som befolker vår klode.

Helén: Herr president! Jag känner mig en aning osäker, om jag skall ta upp den handske som min nära vän Helge Seip kastade över Kölen till Sverige — det hade väl passat bättre om någon företrädare för den svenska regeringen hade velat göra det. Jag kan bara lova att försöka hjälpa Helge Seip att vaka över att den svenska regeringen verkligen bemödar sig om ett nära samarbete på lagstiftningsplanet. Däremot kan jag inte lova att ta hand om alla stulna cyklar som eventuellt kommer över Kölen till Sverige — det stjåls tyvärr alldeles för många cyklar redan i Sverige.

Herr president! Vi är också på ett annat sätt i en besvärlig situation. Det finns människor med sinne för ironi och cynism som gärna liknar oss medlemmar av Nordiska rådet vid den ståndaktige tennsoldaten hos H. C. Andersen. Hur mycket av vedermoder, elände och besvär vi än möter har vi kvar vår kärlek till ett sprött och ömtåligt mål: i vårt fall den nordiska gemenskapen.

Protokollen från Reykjavik ter sig nu bara ett år efteråt nästan spöklikt optimistiska. Det var ju då vi skulle få ersättning för misslyckandena i Oslo och Kungälv. Undanröjandet av tullarna mellan våra länder skulle krönas av något ännu större än den gemensamma arbetsmarknaden och sammanjämnningen av den ekonomiska lagstiftningen.

Upprättandet av en nordisk tull-

union tedde sig då som ett naturligt "nästa steg" i det ekonomiska samarbetet. Nu får dessa strävanden åskådliggöras på annat sätt. Oavsett om det är rättvist eller ej att likna oss vid den ståndaktige tennsoldaten går vi vidare. Vi får nu söka fördjupa det nordiska samarbetet — även på det ekonomiska fältet — utan den ram av fasthet som Nordek skulle ha givit. Den stora och värdefulla nordiska marknaden får inte ges upp hur det än går med utvidgningen av EEC.

Förhandlingarna i Bryssel och Storbritannien och EEC verkar, av flera tecken att döma, att vara på väg in i ett avgörande skede. Även om parternas ståndpunkter skiljer sig, t. ex. i fråga om storleken av Storbritanniens finansiella bidrag och övergångstidens längd, är det viktigt att den politiska viljan tycks finnas på båda sidorna om förhandlingsbordet. På detta tyder inte minst de uttalanden president Pompidou nyligen gjorde om den franska inställningen i utvidgningsfrågan.

De fransk-tyska överläggningarna om Wernerplanen och formerna för det framtida ekonomiska samarbetet inom EEC tyder på att en fransk realism får bestämma takten för den fortsatta samordningen. Den franska inställningen präglas ju av att samarbetet bör utvecklas successivt, att man inte i förväg skall binda sig för långtgående detaljerade planer utan pragmatiskt bygga vidare på erfarenheterna hittills. Ministerrådets kompromiss i tisdags i Bryssel tar uppenbarligen också hänsyn till den franska attityden, men det är något oklart vilken utformning en ekonomisk och monetär union kommer att få i framtiden och vilken handlingsfrihet som kommer att lämnas de deltagande staterna. Mycket kommer att bero på erfarenheterna under den första treårsperioden. De som menar att Brysselbeslutet innebär att man nu bundit sig för hur slutmålet skall se ut borde kanske betänka dels att det under den första etappen rör sig om en helt frivillig samordning, dels att en-

hällighet fordras i besluten om andra och tredje etappen, och detta kanske då inte bara mellan de sex utan sannolikt inom ett utvidgat EEC.

Jag vill stryka under hur nära de nordiska länderna och de nuvarande EEC-länderna i många avseenden ligger varandra i bedömningen av målen för den ekonomiska politiken. I EEC-kommissionens tredje medelfristiga program som gäller för tiden från i år till 1975, framhålls t. ex. att den ekonomiska politiken skall värderas efter hur den bidrar till höjd nationell levnadsstandard i form av större solidaritet med hittills missgynnade sociala grupper. Till det som enligt planen alla medlemsländerna bör prioritera hör dessa fem punkter:

att bättre tillgodose kollektiva behov såsom undervisning och hälsovård för att trygga en rättvis fördelning av varor och tjänster

att intensifiera kampen mot den ekonomiska tillväxtens skadliga verkningar på miljön

att genom en bättre utbildningspolitik skapa större likhet i fråga om individens utgångsmöjligheter

att skapa en rättvisare fördelning av inkomster och förmögenheter

att förstärka den sociala tryggheten, särskilt för dem som drabbas av strukturförändringar och för dem som inte kan delta i produktionen.

Det borde verkligen inom Nordiska rådet finnas en mycket bred majoritet för dessa mål.

I den debatt som nu förs i de olika länderna om EEC-utvidgningen bör de mål för EEC-förhandlingarna som varje enskilt nordiskt land för sig uppställt inte ifrågasättas. Sker detta, kan det leda till att utanförståendes förtroende för allvaret i de enskilda nordiska ländernas framställningar till EEC undergrävs alldeles i onödan. Det nordiska samarbetet får ju inte innebära att länderna klavbinder varandra, men skall vi kunna finna en gemensam nämnare sedan förutsättningarna för EEC-utvidgningen har klarnat, måste vi be-

möda oss om att inte försvaga varandras förhandlingsposition. Den som inte inser sanningen häri borde kanske erinra sig en gammal nordisk visa som handlar om konsten att segla, den konst att segla som vi hörde en del om vid folketingets frukost. Visan lyder i all enkelhet så här:

Du och jag, vi båda
seglar i en låda.
När vi kom till Köbenhavn
så var lådan full av vann.
När vi kom till Rom
så var lådan tom.

Med den ramsan i minnet är det naturligt att trycka på behovet och värdet av nära nordiska kontakter, formella och informella, samt ömsesidig förståelse under de pågående överläggningarna i Bryssel. Informationsutbytet bör då ske på flera olika nivåer — mellan regeringarna, på ämbetsmannaplanet och mellan politiska partier som åsiktsmässigt står varandra nära.

För hela det nordiska samarbetet är det av stor vikt att de uppgörelser länderna träffar med Gemenskapen träder i kraft vid samma tidpunkt och att frihandeln inom Norden bevaras. De vinster som den gemensamma nordiska arbetsmarknaden fört med sig får under inga förhållanden gå förlorade. Tillsammans måste de nordiska länderna verka för att vinsterna för de europeiska folken av ett utvidgat ekonomiskt samarbete i Europa också kommer utvecklingsländerna på andra kontinenter tillgodo.

Jag nämnde den nordiska arbetsmarknaden, herr president. Den är i Sverige en realitet som griper in i det dagliga livet. Det vore falskt att påstå att vi i det svenska samhället har lyckats göra vår miljö till en öppen famn för de många invandrarna från t. ex. Finland. Trots att det finns orter i Sverige där 15 procent av befolkningen och 10 procent av skolungdomen är nyinvandrade från Finland har serviceinrättningar och skola mycket senfärdigt kunnat leva upp till invandrar-
nas

berättigade önskemål. Radio, tidningar och television har först dröjande försökt anpassa sig till det nya läget. Inte ens arbetsförmedlingen fungerade på ett godtagbart sätt när strömmen över Haparanda var som stridast. Det är väl då inte förvånande om en del av dem som nu söker arbete i Sverige känner sig som främlingar. Det ligger i den gemensamma arbetsmarknadens natur att inse att det är någonting normalt att somliga återvänder till ursprungslandet, men för de många invandrare som vill stanna måste det kännas stötande att så länge fullgöra skyldigheter mot det nya samhället t. ex. som skattebetalare, utan att få vara med och påverka ens de kommunala besluten genom egen rösträtt. Inom folketiet i Sverige vill vi skära ned den tid som fordras för nordiska medborgare att förvärva svenskt medborgarskap.

Den spontana gränshandeln över Öresund, längs Kölen och över Torneälv är sedan gammalt ett tecken på att nationalgränserna till en del uppfattas som omotiverade hinder. Utglesningen i vissa gränshygdar har gjort befolkningen på ömse sidor om de skandinaviska landgränserna än mer beroende av varandra. När som t. ex. i norra Bohuslän befolkningen uppfattar sig som en försummad utpost, medan de som bor på den norska sidan gränsen genom sin närhet till den tätbefolkade Osloregionen lever i en expansiv ekonomi, blir gränsen ett hinder som måste övervinnas. Den mera målmedvetna regionalpolitiken får då inte hämmas av riksgränsen. Sjukvård, industrilokalisering och turistkampanjer måste här som på andra håll längs landgränsen kunna samordnas.

I ett annat fall medför tvärtom de öppna gränserna mellan Nordens länder ett verkligt problem. Jag tänker på narkotikatrafiken över gränserna, där den illegala hanteringen nu förefaller att öka. Vi kan inte nå resultat utan gemensamma ansträngningar, och vi måste ge ökade resurser för bl. a. spänning och bevakning. En samordnad

lagstiftning, men framför allt en gemensam tillämpning av gällande lagar, framstår då som särskilt angelägen.

I än större skala tränger sig samordningsfrågorna fram inom miljövården, som statsminister Baunsgaard har visat sådant varmt intresse. Hur mycket varje land än kämpar med sin egen naturvård, med arbetsplatsens och bostadsortens miljöförbättring, blir det allt tydligare att nedsmutsnings- och förgiftningsproblem bara kan lösas genom internationellt samarbete och förpliktande avtal mellan länderna. Det finns trakter i södra Sverige där man från vecka till vecka kan följa skiftningarna i nedfallet från Ruhrområdet. Det är självklart att de människorna väntar på ett resultat av ett europeiskt miljösamarbete.

Risken för Östersjöns, Kattegatts och Skageracks vatten är för stor för att dröjsmål skall kunna godtas. Mätningarna ger oss fakta. Siffror från Kattegatt säger att syremättningen under 1900-talet gått ner från 70 till 40 procent. De ständigt växande oljetransporterna till de nordiska länderna gör det angeläget att frågan om s. k. omlastningsterminaler prövas. NORDTRANS uppmärksammade detta redan för något år sedan, men svårigheterna när det gäller lokaliseringen måste övervinnas. Jag kan instämma i vad statsminister Baunsgaard sade om det angelägna i en gemensam nordisk insats för en europeisk samordning av lagstiftning om miljövård och andra frågor. Jag hoppas att statsminister Baunsgaard skall kunna övertyga statsminister Palme om att vi svenskar inte gärna med gott samvete kan ta emot FN:s medlemsländer som gäster vid den världsomfattande miljövårds-konferensen i Stockholm 1972, om inte ett sådant program har blivit upprättat genom en nordisk insats. Regeringarnas kontaktorgan borde kunna ta sig den uppgiften före.

Herr president! När vi i fjol möttes i Reykjavik gav Bertil Ohlin oss något av ett politiskt testamente på ett område som legat honom särskilt nära. Han be-

skrev då bl. a. hur Nordiska rådet skulle kunna spela en stimulerande och förberedande roll för en mångdubblad intensitet i den kulturella gemenskapen. Rådet hade enligt hans åsikt gjort väsentliga insatser på det kulturella området, men det gällde att öka takten och att sätta målet ännu högre.

Det är en central uppgift för ministerrnarna och kulturutskottet att diskutera och prioritera samnordiska projekt. Därigenom kan man komma bort från det systematiska arbete som ofta bedrivs. Självfallet är det nu liksom inom områdena för undervisning, forskning och det fria kulturarbetet som prioriteringen måste ske. TV-samarbetet får då inte glömmas bort. Just på det området har kulturutskottet sedan länge diskuterat olika möjligheter till ett vidgat, aktivare och effektivare samarbete. I stället ser Nordvisionen ut att mista alla visionära drag. I avtalsförslaget omnämnes radio och TV bara helt allmänt, och i praktiken kan vi jakta en nedgång både på teater- och dokumentärsidan när det gäller det praktiska samarbetet. Genom en nordisk samproduktion skulle man ju söka motverka behovet av att importera halvårliga amerikanska TV-serier. Om de nordiska radioföretagen tillsammans är oförmögna att finna konstruktiva lösningar ökar kravet på att ge en av TV-kanalerna en helt nordisk ledning och inriktning. Svårigheterna med upphovsrätten borde kunna övervinnas, om viljan bara finns. Man måste också i tid ta itu med frågan om att åstadkomma gemensamma nordiska regler för kassett-TV.

Arbetsgruppens förslag till ett nordiskt kulturavtal är präglad av en vilja till utvidgat och effektiviserat nordiskt kulturellt samarbete. Men på åtskilliga punkter är uppgifterna otillräckligt preciserade, ambitionerna kunde vara större, Nordiska rådets medverkan klarare fastlagd och ett tidsprogram borde finnas för avtalets genomförande.

Att Nordiska rådet länge varit en pådrivande faktor på det kulturella om-

rådet förnekar väl ingen. Kulturutskottet har fört fram fråga efter fråga och ställt konkreta förslag om ett utökat samarbete beträffande undervisningen, forskningen och den fria kultursektorn. Men nu liksom 1962 kan sägas att från regeringshåll är man mera benägen att ge en historik, en inventering och en skildring av vad som kan göras. Och nu liksom då är det svårt, för att inte säga omöjligt, för de enskilda ledamöterna att åstadkomma att vissa projekt föres vidare.

På det hela taget nödgas vi med utgångspunkt från 1962 års avtal konstatera att det kulturella samarbetet utbyggs alltför långsamt. Helsingforsavtalet fick begränsad räckvidd. Man frågar sig nu, om ett kulturavtal i dag skall få större verkningar, eller kommer det åter att visas tvekan från regeringshåll?

Vi har hört företrädare för svenska regeringen i internationella sammanhang säga att det behövs åtminstone nationella regioner där det kan ske en samverkan, men frågan är om man nu vill ge det kulturella samarbetet en rejäl chans. De direktiv, enligt vilka tjänstemännen utarbetat förslag till ett kulturavtal, har såvitt jag förstär varit begränsade och framför allt inte inneburit den ringaste möjlighet att ge Nordiska rådets kulturutskott den centrala plats som utskottet självt har önskat. Det får inte bli så, att rådets ledamöter hålls utanför det direkta och aktiva nordiska samarbetet. Man har ingen anledning att frångå Fagerholm-kommitéens förslag om ökade kontakter mellan rådets kulturutskott och ministerrnarna. Då kan kulturutskottet vara med om att dra upp riktlinjerna för den nordiska kulturpolitiken och kontrollera att den genomföres.

Jag önskar kulturutskottet lycka till under dessa dagar med ansträngningarna att sätta detta på papperet och försöka vinna gehör för sina synpunkter.

Herr president! Startar man sitt anförande med att erinra om att elaka personer liknar oss i Nordiska rådet vid den ståndaktige tennsoldaten kan

man inte heller sluta med någon trumvirvel. Däremot är det inte nödvändigt att framställa kulturavtalet som ett halmstrå som vi får gripa efter när misslyckanden och svårigheter tornar upp sig på andra delar av det nordiska samarbetets område. Om regeringarna på allvar fyller kulturtraktaten med ett reellt innehåll kan vi där få en impuls till den mera omfattande och fördjupade kulturgemenskap som är ett värde i sig och som i sin tur utgör en av förutsättningarna för att Norden skall kunna fullfölja sin insats på det stora internationella planet. Det nordiska samarbetet får inte isoleras från det övriga internationella samarbetet. Skulle det ske, kan vi inte vinna ungdomens förståelse — så långt ger jag herr Antonsen rätt.

De nordiska samarbetssträvandena måste kunna leva parallellt med ansträngningarna till ökad ekonomisk gemenskap i Europa. Det får aldrig med rätta sägas om oss här i Norden att vi är oss själva nog. De tendenser till självgodhet och isolationism som ibland förekommer i debatten, t. ex. i Sverige och framför allt i den utomparlamentariska debatten, måste förbytas i en öppnare hållning.

Meddelanden

Det meddelades, att indenrigsminister Toft samt Hækkerup och Kåre Kristiansen intagit sina platser i rådet.

Nørgaard: Hr. præsident! Midt i vor fælles ærgrelse og fortvivlelse over, at Nordekplanen ikke blev til noget, bør vi ikke forbise, at den omstændighed, at Nordekplanen ikke er blevet vedtaget, har haft én stor væsentlig gunstig betydning. Den har nemlig haft den betydning, at den folkelige nordiske bevidsthed er blevet styrket.

Dengang vi arbejdede med Nordekplanen, var befolkningens interesse for den velvillig, men det kneb noget med

den store folkelige opslutning. Det kunne man mærke, når man drøftede det på politiske møder, men nu efter at planen er faldet på gulvet, er der vakt en nordisk bevidsthed i befolkningen i de nordiske lande, som vi må tage hensyn til. Befolkningen vil ikke acceptere, at de nordiske lande skal skilles. Når det kunne lykkes at blive enige om principperne for en vidtgående økonomisk union, vil man ikke kunne acceptere, at vi nu skal ophæve det samarbejde eller de samarbejdsmuligheder, vi kunne blive enige om. Befolkningerne i de nordiske lande vil føle sig svigtet, hvis politikerne her på Nordisk Råd kun bevæger sig i smukke talemåder, mens vi overlader vor skæbne til englænderne og fællesmarkedet. Vi må handle, og vi må lægge grunden til handling på denne session.

Vi er helt enige med statsminister Baunsgaard i, at man på denne session må tage skridtet til at formalisere de videre skridt til en fastholdelse og en udbygning af det nordiske samarbejde, og det må gøres ud fra de to forudsætninger, vi alle har foran os som alternative muligheder: den ene, at forhandlingerne mellem englænderne og fællesmarkedet ender positivt, og det må vi også i vore overvejelser tage stilling til, hvornår en sådan bedømmelse kan foretages, det andet, om forhandlingerne mellem fællesmarkedet og England ender negativt.

Hvis forhandlingerne mellem englænderne og fællesmarkedet ender positivt, har vi jo erklæret, at så må vi for nogle landes vedkommende søge at forhandle om medlemskab, for andre landes vedkommende søge at finde en ordning med fællesmarkedet. Men medens dette står på, bør vi gennem Nordisk Råd gennem det nyoprettede ministerråd søge formaliseret samarbejdet på en række punkter. Præsidenten sagde, at det nye ministerråd uden tvivl ville kunne arbejde frugtbare ideer, som kunne komme under Nordisk Råds møde. Jeg mener, vi kan konkretisere det lidt videre og sige, at vi må opbygge et regio-

nalt samarbejde, som kan fastholdes, også hvis nogle lande bliver egentlige medlemmer af fællesmarkedet og andre lande får ordninger eller arrangementer med fællesmarkedet.

Der finder allerede i dag et meget vidtgående samarbejde sted inden for erhvervslivet, specielt inden for industrien, hvor en række større virksomheder i dag kan karakteriseres som skandinaviske virksomheder, og der er ingen tvivl om, at et sådant samarbejde med en tæt arbejdsdeling, med fælles produktionsudvikling, med fælles forskningsprojekter vil kunne holde i et større europæisk fællesskab, men der er heller ingen tvivl om, at hvis det skal kunne holde, skal vi fra de offentlige organers side støtte disse bestræbelser.

En af måderne, hvorpå vi kan støtte disse bestræbelser, er at skabe en sammenhæng mellem de tanker, der nu er nedfældet bag kulturtraktaten og tankerne om et videregående økonomisk samarbejde. På uddannelsesområdet er der jo en direkte sammenhæng mellem det, vi karakteriserer som kultur, og det, der er nøgne økonomiske realiteter. Hvis vi opbygger fælles nordiske uddannelsesorganer og lader disse organer udstede ensartede nordiske eksamens- og afgangsbøger, cementerer vi dermed det nordiske arbejdsmarked. Hvis man er tømrer eller murer med et nordisk svendebrev, hvis man er økonom eller jurist med et nordisk eksamensbevis, ja, så har man dermed cementeret et fælles nordisk arbejdsmarked, og derfor bør man ikke blot gå videre med de tanker, man er kommet ind på gennem den nordiske kulturtraktat, men også se sammenhængen mellem det og det økonomiske samarbejde, som udmærket kan gennemføres, selv hvis det skulle hælde, at nogle af de nordiske lande bliver egentlige medlemmer af fællesmarkedet og andre ikke gør det.

Når vi skal finde frugtbare ideer, som kan sikre et tættere regionalt samarbejde mellem de nordiske lande, er der ingen tvivl om, at vi kan lære af Benelux-landene. De har jo fortsat et regio-

nalt samarbejde inden for fællesmarkedet og det er efter min mening derfor overordentlig fornuftigt, at Nordisk Råds økonomiske komite og Nordisk Råds præsidium i nær fremtid tager på en studierejse til Benelux for at indhente erfaringer, for at lære, hvad der har været bæredygtigt af deres regionale samarbejde og for at lære af deres erfaringer, så vi ikke kommer til at gentage de fejl, som de naturligvis uvægerlig har begået.

Hvis forhandlingerne mellem englænderne og fællesmarkedet ender negativt, så kan der vel næppe være tvivl om, at vi derefter hurtigst muligt bør genetablere Nordekplanerne ved at ratificere de planer, vi er blevet enige om. På det seneste har der rejst sig nogen tvivl om, hvorvidt man fra finsk side ville være interesseret i at ratificere dette traktatudkast. Det mener jeg, vi bør benytte denne session til at skabe klarhed over. Der er jo ikke nogen mening i, at vi endnu en gang kommer til at leve i usikkerhed over for Finlands reaktion. Hvis det viser sig, at man fra finsk side er usikker over for eller på forhånd er klar over, at man slet ikke kan deltage i Nordek, så bør vi andre skyndsomt revidere Nordekplanen og udarbejde en Skandekplan og derefter lade den stå åben for Finland, så vi eventuelt kan ende med at få en Finn-Skandekplan, på samme måde som vi har FINNEFTA. Men det er urimeligt at vente, til den situation opstår, at forhandlingerne mellem englænderne og fællesmarkedet brister, og først da på det tidspunkt undersøge, om vi så skal lave Nordekplanen om, eller om vi skal lave noget helt andet, som finnerne senere kan tilnytte sig i form af en Skandekplan. Vi bør derfor have klarhed nu over, hvordan Finlands holdning er, så at vi kan træffe forberedelser til den eventualitet, at forhandlingerne mellem englænderne og fællesmarkedet ender negativt.

Det kan være farligt, hvis vi venter med forhandlingerne om en ny Nordekplans indhold eller en Skandekplans

indhold, til det tidspunkt er indtruffet, hvor man efter langvarigt tovtrækkeri mellem englenderne og fællesmarkedet måske pludselig stopper forhandlingerne, for efter min opfattelse vil vi under alle omstændigheder stå særdeles stærkt, hvis vi i de nordiske lande gennemfører det, vi faktisk var enige om. Jeg tror også, det er farligt at bevæge sig over i tanker, sådan som det f. eks. blev gjort fra hr. Antonssons side fra denne talerstol for lidt tid siden, og som man har gjort det især i den svenske debat, om at forsøge sig med et stort frihandelsområde eller med at lave handelsaftaler med toldfrihed for landene enkeltvis over for fællesmarkedet. Jeg synes, der er grund til, at vi fra dansk side gør opmærksom på, at handelsaftaler, hvorved det enkelte nordiske land kommer ind i en toldunion med fællesmarkedet, uden at man får nogen ordening på landbrugsproblemet, jo helt klart vil være en langt dårligere ordening økonomisk set for Danmark, end hvis vi blev egentligt medlem af fællesmarkedet, hvor vi da ville komme ind i dets landbrugsordninger, og det er også værd at være opmærksom på, at de hidtidige frihandelsområder, inklusive EFTA, udelukkende har omfattet industrivarer, og at landbrugsvarerne har været lukket ude fra ordningen.

Det må være en opgave for Nordisk Råds økonomiske komité og det nye ministerråd nu at forberede det arbejde, der skal gøres fra i dag til næste gang, vi holder møde i Nordisk Råd, for til den tid må vi have parat det traktatudkast, som skulle sikre det regionale samarbejde, hvis forhandlingerne mellem englenderne og fællesmarkedet ender positivt. Vi må have klart, hvordan Nordektaktaten eventuelt skal revideres, eller vi bør have en ny Skandektraktat liggende på bordet, vi kan tage stilling til og eventuelt tilslutte os, når næste møde holdes, så den umiddelbart kan ratificeres og man fra finsk side kan tage stilling til en associeringsordning, en Finn-Skandekløsning.

Willoch: Jeg vil i likhet med tidligere talere ta mitt utgangspunkt i den tilsynelatende dramatiske endring i den markedspolitiske situasjon som er skjedd siden forrige møte i Nordisk Råd. Dengang stod arbeidet for en nordisk tollunion i forgrunnen. I år befinner hvert av våre land seg i forhandlinger om forskjellige former for tilknytning til et europeisk fellesskap. Derved har de nordiske regjeringer erkjent at det nordiske samarbeidet må tilpasses til de resultater man nar på europeisk plan.

Ut fra en overfladisk betraktning kunne man tro at siktepunkt og prioritering var byttet fullstendig om fra det ene år til det annet. Og det kan heller ikke være overraskende at flere betrakter denne utvikling som et nederlag for det nordiske samarbeid. Jeg synes likevel man bør være måteholden i erklæringer av den art, og ganske særlig bør man vel være varsom med bebreidelser overfor enkelte land i den forbindelse. Det faktiske forhold er jo at det nordiske samarbeid går videre, stadig mer omfattende enn før. Den følelse av tilbakeslag som kan finnes — og som er alvorlig nok i seg selv — må skyldes at man hadde skrudd forventningene til rent nordiske løsninger opp til et urealistisk plan, og at man derfor, når forventningene må justeres ned til realitetenes nivå, får en følelse av tilbakegang, til tross for at det reelt sett skjer en fremgang.

Talen om nederlag for det nordiske samarbeid kan være villedende også fordi den lett fører til tanken om at det skulle være en motsetning mellom den nordiske og den europeiske orientering i våre lands markedspolitikk. Vi har støtt på slike feiloppfatninger både hos mindre grupper som har hatt et aktivt ønske om å drive inn en kile mellom det nordiske og det europeiske, og andre som mer ureflektert har ment at det ene måtte utelukke det annet.

Men det nordiske og det europeiske fellesskap er i virkeligheten knyttet nær sammen, som indre og ytre ringer om den samme praktiske virkelighet. Jeg

vil gjerne få slutte meg til — og understreke — det hr. Seip sa i et tidligere innlegg om sammenhengen mellom vår nordiske og vår europeiske orientering. På grunn av denne sammenheng foreligger det heller ikke noe reelt brudd, ikke noen forandring i hovedmålet, fra i fjor til i år. Like fra starten av var det slått fast at en eventuell nordisk tollunion skulle utformes slik at den lettet de fire lands deltagelse i eller tilslutning til et utvidet europeisk fellesskap. Og når nu arbeidsoppgavene gjennomføres i en annen rekkefølge enn vi kunne forutse på siste møte i Nordisk Råd, så er dermed ingenting forandret i vårt ønske om å styrke det nordiske samarbeid. Det burde være overflødig å understreke at vi ønsker å utforme vår deltagelse i det europeiske fellesskap slik at det letter den videre utbygning av et intimt og omfattende samarbeid på nordisk plan.

Det er jo heller ikke noe egentlig nytt i denne sammenvevningen av europeiske og nordiske samarbeidsformer. Som ofte nevnt før, fikk vi jo det viktigste enkeltbidrag til nordisk samarbeid på det økonomiske plan i europeisk regi, gjennom tollavviklingen innenfor EFTA. Ingen vil vel lenger betrakte denne situasjon som noe nederlag for det nordiske samvirke — langt heller som et avgjørende gjennombrudd for Norden som et felles, fritt marked og som et grunnlag for videre fremstøt. Når vi da erkjenner at etablering av en nordisk tollunion ikke ville ha medført noen endring i det europeiske sikte for våre lands markedspolitik, så ser vi i dag på den annen side også mulighetene for å nå flere av de samme nordiske samarbeidsmål i europeisk regi. Dersom de pågående forhandlinger med EEC fører frem til gunstige resultater, kan sentrale elementer i tanken om en nordisk tollunion falle bort av seg selv ved at deres funksjoner blir overtatt av et utvidet europeisk fellesskap. Vi må ikke overse, men heller understreke de rike muligheter for sterk integrasjon

også mellom nordiske land som forhandlingene med EEC kan føre til.

I dette perspektiv ville en slik misforståelse som jeg nevnte innledningsvis, den misforståelse at det skulle være en motsetning mellom det nordiske og det europeiske, også kunne få en annen uheldig konsekvens. Denne misforståelse kunne lett føre til at man i dagens situasjon tapte troen på mulighetene for å bygge ut og forsterke det spesifikt nordiske fellesskap. Dette er en nederlagsbetonet oppfatning som vi bør motarbeide aktivt. Det bør si seg selv at i geografisk samhörighet, i språklig fellesskap og kulturelle fellestrekk, og i selve den almene oppfatning av Norden som en naturlig enhet, ligger det et permanent og fruktbart grunnlag for stadig nye samarbeidsiltak. På det økonomiske plan tror jeg vi alle i fjor, da Finland fant at tiden ikke var inne til å undertegne Nordek-avtalen, med stor interesse merket oss de uttalelser som da falt om at de enkelte ledd i Nordek-planen kunne danne basis for samarbeidsprosjekter. Det ville være meget uheldig om vi unnlot å undersøke fullt ut de muligheter som måtte foreligge på dette område.

Det foreligger for denne sesjon i Nordisk Råd tre forslag som berører markedsspørsmålene. Det ene er en henstilling til den danske og den norske regjering om å trekke tilbake deres ansøking om medlemskap i EEC, og at planene om et Nordek skal tas opp til fornyet behandling. Dette forslaget er i strid med alt som har vært og er etablert nordisk markedspolitik. Det er, slik jeg allerede har påpekt, i virkeligheten i strid med selve ånden i det økonomiske samarbeid mellom våre land, og man trenger derfor neppe bruke så altfor mange ord på det.

Men dette forslaget gir likevel grunn til å minne om et fundamentalt forhold i vårt internasjonale utsyn. Vi er, hvert av de nordiske folk, også i høy grad *europeere*. Norden er ikke noe alternativ til eller noe annet enn Europa —

det er en *del* av Europa. Vi refererer ofte til dette område som "et hjørne av Europa", og det er en riktig betegnelse bare vi legger vekten på Europa og ikke på hjørne. Hverken vår kultur eller vår økonomi vil ha selvstendig bærekraft uten i den mest intime sammenheng med europeisk kultur, europeisk økonomi og europeisk historie. Når det i dag gjøres anstrengelser for å skape et fredeligere, et mer samordnet og fornuftig Europa, hvor alminnelige mennesker skal kunne se fremtiden tryggere i møte enn tidligere generasjoner har kunnet gjøre, da ville det være både uhistorisk og i virkeligheten bent frem reaksjonært om de nordiske folk skulle vende ryggen til disse bestrebelsene og svekke sin tilknytning til den europeiske samhörighet.

Den omstendighet at de nordiske land av politiske og andre grunner har måttet søke om forskjellige former for nærmere tilknytning til et utvidet europeisk fellesskap, må ikke få svekke denne erkjennelse.

Det tredje forslag, fra Erkki Hara, Bertil Ohlin og Ib Stetter, er vel det som i dagens situasjon gir den mest virkelighetsnære beskrivelse av muligheter og arbeidslinjer for det nordiske samarbeid. Forslagets styrke er dets nøkterne realisme — det erkjenner klart både de begrensninger som et særnordisk samarbeid i de kommende år må underkaste seg, og de arbeidsfelt som ennå ligger åpne for særnordiske samarbeidsinitiativ dersom et utvidet EEC blir et faktum. En slik grunnholdning er nødvendig dersom vi i årene fremover vil legge større vekt på faktiske resultater enn på erklæringer om høye mål.

Også tidligere har flere understreket betydningen av at man er forberedt på å gjennomføre slike nordiske samarbeidsordninger som det vil bli behov for etter en eventuell utvidelse av EEC, og ikke vender oppmerksomheten bort fra det mest nærliggende og over mot ordninger som bare kan gjennomføres

dersom utvidelsen av EEC ikke lykkes. Det gledet meg å høre at statsminister Baunsgaard i dag også understreket den vekt som må legges på samarbeidsformer som kan kombineres med og supplere tilknytning til EEC. Om det så vil bli behov for en egen traktat om dette, er en sak for seg, som man i tilfelle bør overveie meget nøye før man eventuelt i denne sal skaper nye forventninger.

La meg så si noen ord om et av de mest aktuelle områder for et utvidet nordisk samarbeid i dag — samarbeidet på det kulturelle felt. Jeg vil gjerne uttrykke min glede over at man nå får det meget viktige nordiske kulturarbeid inn i fastere former gjennom en kulturtraktat.

I Norge har ønsket om en sterkere kulturpolitisk innsats vært begrunnet i den erkjennelse at vi er et lite folk, som er kastet inn i en kulturell utviklingsprosess av betydelige dimensjoner med verden omkring oss — en prosess som naturlig nok domineres av de store kultur- og språksamfunn i kraft av deres tallmessige overlegenhet. Det er et selvsagt ønske å verge og bevare vår kulturelle selvstendighet, men jeg tror det er bred enighet i Norge om at dette ikke kan skje gjennom isolasjon eller ved å motarbeide nye impulser utenfra. Den beste måte å sikre den kulturelle selvstendighet er gjennom et aktivt samspill med omverdenen, samtidig som man hele tiden holder fast ved sin egen kulturelle egenart.

Det er i denne sammenheng jeg finner forslaget om en nordisk kulturavtale så verdifull. De nordiske land har et omfattende kulturhistorisk og språklig grunnlag som også representerer en viktig del av det enkelte lands nasjonale kulturarv. Et utvidet nordisk kultursamarbeid vil derfor etter min mening kunne styrke de nordiske lands felles evne til å bevare den nasjonale og fellesnordiske kulturelle selvstendighet.

Jeg skal ikke her komme inn på hvilke oppgaver som i første omgang bør

tas opp. Jeg vil her bare kort nevne at det etter min mening er meget viktig å styrke de språklig-litterære forbindelseslinjer mellom de nordiske land. De naturlige forutsetninger for dette er naturlig nok sterkest når det gjelder de tre skandinaviske land, men jeg vil gjerne uttrykke håp om at det også vil være mulig å styrke kjennskapet til finsk-språklig og islandsk litteratur i de skandinaviske land. På tross av økt reisevirksomhet og nordisk samarbeid i fjernsynssammenheng er det dessverre slik at kjennskapet til nabolandenes samtidslitteratur er relativt dårlig. Jeg håper derfor at det nordiske kultursamarbeid kan legge grunnlaget for et realistisk og virkningsfullt fremstøt på dette felt.

Før jeg slutter, vil jeg gjerne også få understreke betydningen av at man gjennom et godt samarbeid om språklige spørsmål aktivt bidrar til å hindre at de skandinaviske språk glir lenger bort fra hverandre. For å gi de nordiske folk en sterkere følelse av å høre sammen, tror jeg for min del at direkte overføring av nordiske TV-programmer til alle nordiske land — slik at seerne kan få fritt valg mellom dem — også vil kunne bety meget.

Jeg skal ikke her gå inn på andre kulturpolitiske oppgaver som bør løses gjennom et nordisk samarbeid. Jeg vil bare hilse kulturtraktaten velkommen og håpe at det vil være mulig å oppfylle de store forventninger vi har til den.

Magnús Kjartansson: Hr. præsident! Som de fleste talere allerede har fremhævet, sluttete Nordisk Råds session i Reykjavik sidste år i optimistisk ånd. Desværre viste denne optimisme sig at være forhastet; da det kom til stykket, blev Nordektraktaten ikke til virkelighed; og den er nu blevet skrinlagt — i det mindste foreløbig. En følge deraf er, at to af de nordiske lande, Danmark og Norge, har ansøgt om fuldt medlemskab af fællesmarkedet. I ste-

det for det samarbejde, som vi håbede på for et år siden, kan vi nu befrygte en voksende økonomisk splittelse. Hvis der til det faktum, at tre af de nordiske lande er medlemmer af NATO og to alliancefrie, kommer det, at to af de nordiske lande bliver medlemmer af fællesmarkedet, mens tre står udenfor, er hele grundlaget for det nordiske samarbejde blevet betydeligt indsnævret. Jeg er en af dem, som håber, at udviklingen ikke kommer til at gå i denne retning.

Selv om udsigterne som sagt er betydelig ringere, end de syntes at være sidste år, må vi ikke opgive ævred, men forsøge at forstærke det nordiske samarbejde på alle områder, hvor et sådant kan gennemføres. Der er grund til at hilse med tilfredshed, at vi på denne session diskuterer forslag om to nye nordiske traktater, én med kulturelt sigte og én om trafiksamarbejde. Det er min overbevisning, at begge disse traktater er væsentlige. Og på samme måde tror jeg, at det ville være af stor værdi, om vi forsøger at forstærke den nordiske samhørighed på andre områder, også i forbindelse med problemer som primært kun angår en del af Norden.

I denne forbindelse har jeg et bestemt problem i tankerne, situationen i Nordatlanten, i havet omkring Island. Forureningen af havet, som i visse områder i verden truer selve livet i havet, nærmer sig mere og mere vore kyster, ikke mindst efter at man er begyndt at bruge Nordatlanten som losseplads for industriens affald og giftstoffer. Et problem af samme art er rovfiskeriet, som truer selve fiskebestanden på grund af de stadig veksende fiskeriflåder og den stadig mere fuldkomne teknik ved fiskeriet.

Disse problemer er ganske vist internationale, men de er specielle problemer for alle kyststater og særlig påtrængende for de stater, hvis økonomi er afhængig af havet, hvad der som bekendt er tilfældet for Islands vedkommende. Disse stater har en særlig in-

teresse i at beskytte havet mod forurening og mod rovfiskeri, og derfor mener vi, at man må anerkende de pågældende staters ret og pligt til at træffe deres modforanstaltninger.

I 1948 vedtog det islandske althing enstemmigt en lov, hvori man erklærede hele landgrunden og havet over den for at være en del af Island, islandsk højhedsområde. Det er således Islands standpunkt, at landet, landgrunden og havet over den er en biologisk og geologisk helhed, som tilhører kyststaten, og at andre ikke kan beskære denne ret. Alle de politiske partier i Island har tilsluttet sig dette standpunkt. I overensstemmelse med loven fra 1948 har Island tre gange ensidigt udvidet sin fiskerigrænse, sidst til 12 sømil i 1958. Den opfattelse hævdes nu med voksende styrke i Island, at vi ikke kan vente længere med at træffe nye foranstaltninger for at forhindre rovfiskeriet i havet over hele landgrunden og for at begrænse forurening på et endnu større område. Kun hvis man er rede til at begrænse vor ret til at leve, kan man modsætte sig Islands rettigheder på disse områder.

Vi islændinge ved af erfaring, at mægtige stater modsætter sig vore interesser i forbindelse med fiskerigrænsen; udvidelsen i 1958 førte som bekendt til alvorlige konflikter. Vore næste skridt i denne sag vil sikkert støde på stærkt modstand, men vi ved også, at et voksende antal stater tilslutter sig vore synspunkter og kæmper med de samme problemer. Og det, jeg har sagt om Islands problemer, gælder også for Færøerne, Grønland og fiskeområderne i det øvrige Norden. Jeg kender ikke nogen vægtige nordiske interesser eller synspunkter, som er i strid med vor opfattelse af disse problemer.

Jeg har her kort omtalt denne sag, som er livsvigtig for os, fordi det ville være af den allerstørste betydning for Island, hvis parlamentarikere og regeringsmedlemmer i det øvrige Norden vil studere disse problemer, diskutere

dem og forsøge at nå frem til en fælles opfattelse af dem. Det ville betyde en styrkelse af Islands internationale stilling, hvis Norden som helhed gik i spidsen for krav om foranstaltninger mod forurening og rovfiskeri og for kyststaternes ret til at beskytte deres livsvigtige interesser.

Carl-Henrik Hermansson: Herr president! Dagens värld är en och odelbar. Den som vill kan för en stund sluta ögonen och tänka bara på sig själv, tänka bara på Sverige, tänka bara på Norden, men ingen kan resonera bort sitt ansvar för andra människors och folks lidanden och svårigheter. De samhällen i vilka vi lever är delade i klasser, den värld i vilken vi lever är delad i klasser. De rika lever på de fattigas elände. Våra folk tillhör de rika i världen och vårt ansvar är därför större än andras.

Om vi tiger inför det som i dag händer i Indokina blir vi medbrottslingar till angriparna. Den militära invasionen i Laos är ett nytt steg i den upptrappning av anfällskriget som sker enligt en långsiktig plan. Nu hotar man också med en invasion av Nordvietnam. Över Laos har under de senaste sex åren fällts mera bomber än över Tyskland under hela det andra världskriget. Man mördar folket, fördärvar samhällen och natur, rubbar allvarligt de framtida betingelserna för växtliv, djurliv och mänskligt liv.

För folken i Norden måste det vara självklart att bestämt fördöma USA-imperialismens anfällskrig. Folken i Laos, Kambodja och Vietnam för sin svåra strid också i vårt intresse. I södra Vietnam representerar den provisoriska revolutionära regeringen en majoritet av folket. Denna regering bör de nordiska länderna erkänna och helt bryta med marionettregeringen i Saigon.

I detta sammanhang vill jag, herr president, efterlysa vart den för några år sedan mycket omskrutna nordiska

Vietnamhjälpen har tagit vägen. I dagens läge är det viktigare än någonsin att politiskt och ekonomiskt stöd ges den provisoriska revolutionära regeringen i Sydvietnam liksom den laotiska patriotiska fronten och dess motsvarighet i Kambodja, FUNK.

För en sammanslutning av våra små nationer i Norden är det naturligt att ge sitt aktiva stöd till det samarbete mellan de små nationerna i Indokina som nu växer sig allt starkare. De befriade områdena i Laos, Kambodja och Vietnam, vilka utgör den övervägande delen av dessa länder, utvecklar under svåra förhållanden en samverkan av stor betydelse.

Sådana paralleller är givetvis inte det avgörande skälet för vår solidaritet med de indokinesiska folkens kamp. Avgörande för denna solidaritet är folkens internationalism, som bygger på både nödvändiga intressen och höga ideal.

Det består ingen motsättning mellan denna internationalism och en sund patriotism, en djup fosterlandskänsla. Tvärtom betingar internationalism och kamp för den nationella självständigheten varandra, förstärker på ett riktigt sätt.

Liksom andra sociala idéer står också dessa i bestämt sammanhang med kampen mellan klasserna och klassernas intressen. Det finns olika slag av internationalism. Det finns en folkens internationalism, som är progressiv och måste understödjas, och det finns en kapitalets internationalism, i motsättning till folkens nationella självständighet. Den trampar folkens oberoende under fötterna och strider mot folkens intressen, på samma sätt som kapitalets makt i varje enskilt land gör det.

Den västeuropeiska ekonomiska gemenskapen, EEC, företräder just denna reaktionära och folkfientliga typ av internationalism. Som ekonomisk gemenskap syftar EEC i första hand till att garantera kapitalets fulla rörelsefrihet inom EEC-området. Sådan rörelsefrihet förutsätter att de enskilda länder-

nas möjligheter att kontrollera ut- eller inflödet av kapital bryts ner, och att de enskilda länderna förpliktar sig att ge hela EEC-områdets företag och kapitalägare samma rätt att etablera sig, förvärva aktier och annan egendom som de inhemska kapitalisterna har. Den gemensamma kapitalmarknaden förutsätter också en gemensam arbetsmarknad. Om kapitalet skall kunna flytta vart det vill så måste naturligtvis också arbetare och andra löntagare få lov att flytta dit kapitalet vill.

Kapitalets fria rörlighet inom EEC kräver alltså omedelbart vissa inskränkningar även i den politiska nationella självbestämmanderätten. Men den har också indirekta följdverkningar. Stora skillnader mellan ekonomisk politik i de olika EEC-länderna är därför på längre sikt oförenliga med kapitalets obegränsade rörelsefrihet inom EEC. Den logiska konsekvensen av den gemensamma marknaden är därför ett successivt upphävande av de anslutna ländernas möjligheter att föra en självständig politik — i första hand på det ekonomiska området och, som följd härav, också på alla andra områden. Utvecklingen inom EEC har följt denna logik. Det beslut som häromdagen träffades angående den s. k. Wernerplanen bestyrker detta omdöme.

Att ta ställning till frågan om våra länders anslutning till EEC är att ta ställning för eller emot nationell självbestämmanderätt. Detta är den avgörande grunden till att det parti jag företräder är motståndare till varje form av svensk anslutning till EEC. Det innebär inte isolationism, utan bygger på en stark internationalistisk inställning.

Det har, herr president, här i debatten talats om ansvaret för att diskussionerna beträffande Nordek inte kunde föras till positivt resultat. Det borde emellertid inte ha varit överraskande för någon att utgången blev denna. Om några av de nordiska regeringarna främst satte möjligheten att vinna medlemskap i EEC var en nordisk ekonomisk union en omöjlighet.

I denna debatt har det talats mycket om segling. Jag kom i det här sammanhanget att tänka på den gamla nordiska folkvisan: "Vem kan segla förutan vind, vem kan ro utan åror?"

Man behöver dock inte vara pessimistisk om det nordiska samarbetets framtida möjligheter. Men optimism i detta ords egentliga betydelse är berättigad endast om man arbetar för ett tredje alternativ, en tredje väg utöver de bägge som nämndes i herr Krags inledningstal till denna session, nämligen ett nordiskt ekonomiskt samarbete utanför EEC. Vårt arbete måste i dag framför allt inriktas på att finna de praktiska och konkreta formerna för denna samverkan.

Herr president! När det gäller hela denna fråga om förhållandet mellan de nordiska länderna och EEC kan jag ansluta mig till det utlåtande som antogs av Ungdomens Nordiska råd vid dess sammanträde nyligen i Stockholm. Detta utmynnade i följande rekommendation:

"A. UNR uttalar att inget av de nordiska länderna skall gå in som medlem i EEC.

B. UNR vill starkt beklaga att den marknadspolitiska förhandlingen mellan de enskilda nordiska länderna och EEC sker på ren bilateral bas och att det icke existerar någon form av samordning av de nordiska ländernas marknads- och europapolitik.

UNR vill därför hemställa till de nordiska ländernas regeringar att ta kontakt med sikte på att återigen uppta arbetet med en utvidgning av det ekonomiska samarbetet i Norden. Ett sådant nordiskt samarbete är ett klart alternativ till enskilda länders anslutning till EEC. Det är en förutsättning, att ett sådant samarbete byggs ut på grundval av de ovannämnda remisserna och har som sin utgångspunkt, att alla kapitaltransaktioner skall stå under demokratisk kontroll. Samarbetet måste vara sådant att det tjänar folkets och icke kapitalets intressen.

Detta samarbete skall vidare bygga

på den förutsättningen att inget av länderna på egen hand bryter sig ut och ansluter sig till EEC. När detta samarbete etablerats kan de nordiska länderna gemensamt som en enhet ordna sina handelspolitiska och ekonomiska förhållanden till resten av Europa."

Herr president! Det är ytterligare en fråga som jag kort vill beröra. Den gemensamma nordiska arbetsmarknaden är en riktig princip. Men denna princip missbrukas nu av de kapitalistiska företagen. Det har tagit formen av en hänsynslös värvning och organiserad import till svenska storföretag särskilt från Finland. I dag när de finländska metallarbetarna gått ut i strejk har de svenska storföretagen på sina finländska klassbröders begäran förklarat lockout mot finländska metallarbetare som söker sig till Sverige. Så länge den gemensamma nordiska arbetsmarknaden fungerar på arbetsköparnas villkor kan den, herr president, inte få den folkliga förankring som herr Antonsson här tidigare helt riktigt så varmt talade för.

Handelsminister Gylfi Þ. Gíslason: Hr. præsident! På den islandske regerings vegne vil jeg tillade mig at give en kort redegørelse for Islands forhold til de europæiske markedsdannelser.

Island er for nylig blevet medlem af EFTA. Dets tilpasning til det europæiske frihandelsområde er lige begyndt. Jeg skal ikke her drøfte grunde til, at Island først så sent som tilfældet var søgte optagelse i EFTA, men på den anden side vil jeg understrege, at vort hovedformål med indtrædelsen i EFTA var at forhindre, at Island isoleres fra sine nabolande i Nord- og Vesteuropa, lande, som i århundreder ikke blot har været vore handelspartnere, men som vi også har været knyttet til med de stærkeste bånd såvel på det kulturelle område som med hensyn til retspleje og samfundsstruktur.

Det er mig en fornøjelse at kunne oplyse, at vi har haft god erfaring fra

EFTA-samarbejdet i det forløbne år. Realiseringen af overenskomsten er ikke stødt på forhindringer og er forløbet uden vanskeligheder.

De fordelagtige virkninger af EFTA-samarbejdet er allerede begyndt at vise sig. Samhandelen med EFTA-landene voksede væsentligt i 1970, eksporten med 42 pct. og importen med 34 pct., og der er i begge tilfælde tale om betydelig større forøgelse end af udenrigshandelen som helhed. Her er der dog ikke først og fremmest tale om virkninger af EFTA-overenskomsten, idet en gunstig prisudvikling for fiskeeksportens vedkommende og forøget eksport af aluminium har været hovedårsagen hertil. Men samtidig har eksporten af adskillige produkter nydt godt af afskaffelsen af indførselstold i EFTA-landene, og desuden har Islands særlige overenskomster med de andre nordiske lande, som blev afsluttet i tilslutning til indtrædelsen i EFTA, bevirket en stigning af eksporten af lammekød til de nordiske lande fra 750 tons i 1969 til 1 260 tons i 1970, en forøgelse på 67 pct.

På industriens område arbejder man også stöt på at opbygge nye industri-grene og konsolidere de ældre. Denne indsats har allerede medført en forøgelse af industrieskporten, og for fremtidens industrielle udvikling har oprettelsen af Nordisk industrialiseringsfond for Island en stor betydning. Dette fond er allerede trådt i funktion, og det er et glædeligt vidnesbyrd om frugtbart nordisk samarbejde.

Hvis England, Danmark og Norge bliver medlemmer af fællesmarkedet, ville det i flere henseender være til skade for Islands handelsinteresser, hvis man ikke tog sine forholdsregler. Vi ville miste den toldfri adgang for industri-varer til disse landes markeder, som EFTA-medlemskabet har sikret os. Og det er nødvendigt for Island at modvirke ensidigheden i landets eksportproduktion ved at styrke industrien — og da ikke mindst eksportindustrien — som kan udnytte vore muligheder med

hensyn til produktion af billig elektricitet samt landets veluddannede arbejdskraft.

Også på andre områder ville der opstå problemer for islandsk eksportproduktion. Netop de lande, som ville blive medlemmer af et udvidet fællesmarked, har fra begyndelsen af omfattende islandsk fiskeeksport været Islands vigtigste handelspartnere i Vesteuropa. Importen fra dem til Island har udgjort ca. 55 pct. af den samlede import og eksporten til dem ca. 40 pct. af den samlede eksport. Betragter man EFTA-landene og fællesmarkedslandene under ét, kommer 68 pct. af Islands import fra dem, og disse lande aftager ca. 52 pct. af eksporten.

Det fremgår forhåbentlig klart af denne kortfattede redegørelse, at man i Island i høj grad interesserer sig for udfaldet af Englands, Danmarks og Norges ansøgninger om medlemskab af fællesmarkedet. Derfor har vi i lighed med andre EFTA-lande anmodet om særlige drøftelser med fællesmarkedet, og disse drøftelser er begyndt. For Island kan løsningen af dette problem imidlertid ikke være medlemskab af fællesmarkedet, herom er alle de 5 partier, som er repræsenteret i altinget, enige. Det islandske folks særstilling som Europas mindste selvstændige nation, en nation som oven i købet baserer sin økonomi på fiskeri, er evident, og den bevirker, at medlemskab af fællesmarkedet er udelukket.

Derfor har den islandske regering ment at måtte søge løsningen i en eller anden slags aftale af anden art. I min tale på fællesmarkedets rådsmøde i Bruxelles den 24. november sidste år blev det foreslået, at fællesmarkedet og Island enedes om en løsning, som i princippet kunne sidestilles med Islands overenskomst med EFTA.

Delingen af Vesteuropa i 2 markeds-sammenslutninger har været et af det forløbne årtis største problemer på det økonomiske område. Hvis 3 EFTA-lande indtræder i fællesmarkedet, må det under ingen omstændigheder medføre,

at der opstår nye handelsskranker, idet det ville blive meget alvorligere end den nuværende tilstand for de nordiske lande, som i givet fald ville fordele sig på de 2 enheder. Dette må aldrig ske. Om det kan sikkert alle de tilstedeværende være enige. Men spørgsmålet er, hvordan man kan sikre, at nordisk samarbejde ikke lider skade ved, at 2 af de nordiske lande indtræder i fællesmarkedet. Det må ske ved, at de andre 3 nordiske lande opnår specielle aftaler med det udvidede fællesmarked, der garanterer, at der ikke bliver lagt nye hindringer i vejen for internordisk samhandel og da ligeledes for handelen mellem andre EFTA-lande, det vil sige, at den frie handel mellem EFTA-landene bliver bevaret og bliver udvidet til også at gælde fællesmarkedslandene. Men dette er i og for sig ikke tilstrækkeligt. Herudover må man omhyggeligt undersøge, hvordan man kan udbygge det nordiske økonomiske samarbejde både inden for rammerne af et mere omfattende europæisk samarbejde og ligeledes på områder, der ligger uden for dette samarbejde. I denne forbindelse er der grund til at glædes over oprettelsen af et nordisk ministerråd, som bl. a. skal have til formål at sikre og konsolidere nordisk økonomisk samarbejde.

Island anser udfaldet af Bruxellesforhandlingerne for at være af stor vigtighed. I denne forbindelse retter vi vor opmærksomhed ikke bare mod øjeblikkelige handelsinteresser, det gælder et fremtidsperspektiv. Hvis fællesmarkedet blev udvidet, uden at der blev truffet en aftale mellem fællesmarkedet og Island, måtte det, især i det lange løb, medføre en nedgang i samhandelen mellem Island og fællesmarkedsstaterne. I den formindskede samhandels kølvand ville sandsynligvis følge en indskrænkning af samarbejdet på andre områder. Island ville fjerne sig fra de lande, som det gennem århundreder har haft nærmest kontakt med, og hvortil det ønsker at være knyttet med de stærkeste bånd. Vi ville fra islandsk side

anse en sådan udvikling for at være i fuldkommen modstrid med vore interesser og de idealer, som vi går ind for og ønsker at fremme. Vi er endvidere af den opfattelse, at en sådan udvikling ville stride imod de vesteuropæiske folks interesser. Til trods for at det islandske folk er fåtalligt, er dets deltagelse i det vestlige samarbejde ingeniende af ringe betydning.

Hr. præsident! Til slut skal det være mig en fornøjelse at give udtryk for den islandske regerings synspunkt vedrørende den påtænkte aftale om nordisk kulturelt samarbejde, at den vil betyde et både stort og godt skridt fremad. Ikke mindst nu, når det kan ske, at de nordiske lande går i forskellig retning i handelspolitikken, er det så meget desto mere nødvendigt at styrke det kulturelle samarbejde. Man vil fra islandsk side altid styrke og støtte en hvilken som helst bestræbelse på at udbygge den kulturelle forbindelse mellem de nordiske folk og alt, som tager sigte på, at Norden bliver en kulturel enhed af så stor styrke som mulig.

Guttorm Hansen: Hvilke grunner er det som taler for et traktatfestet kultursamarbejde i Norden? Er traktater i det hele tatt nødvendigt for å manifestere det nordiske samarbeidet? Er ikke traktatformen på mange måter bare et forældet symbol uten mening og eget innhold?

Det har vært spurt slik i forbindelse med planene om å traktatfeste Helsingfors-avtalen og i forbindelse med å traktatfeste kulturavtalen. Jeg forstår de som stiller slike spørsmål, men jeg tror man kan svare med å si at selv om traktater bare er symbolske, så må vi ikke glemme at i det internasjonale politiske liv kan symboler spille en reell rolle, ja, i mange tilfelle ha like stor verdi som den egentlige substans i traktaten. Jeg har faktisk lyst til å gå så langt som til å si at i visse traktater er vel det symbolske den reelle substans. Den

tysk-sovjetiske ikkevolds-avtale fra i fjor er i grunnen et godt eksempel på et slikt tilfelle der en avtale som i høy grad er av symbolsk art, av Europa oppleves som et viktig og stort steg på vegen mot europeisk avspenning.

En kulturavtale mellom de nordiske land som ratifiseres av nasjonalforsamlingene og gjøres til et internasjonalt dokument på denne måte, gjør ikke det reelle innhold bedre eller dårligere. Men den manifesterer i en tid med sterke påvirkninger utenfra vår vilje i Norden til å verne om og bygge ut vårt kulturfellesskap, og den manifesterer vår vilje til å bevare og utvide det nordiske samarbeid på et område der grensene for vårt samarbeid ikke er så strenge som de grenser Norden støtte mot i fjor da Nordek ikke kunne realiseres.

Det er grunn til ved denne rådssesjon å gi de nordiske kulturministrene og deres embetsmannsgrupper en honnør fordi rådets rekommandasjon fra Reykjavik i fjor er fulgt opp på en slik kraftfull måte at vi på denne sesjonen kan behandle et forslag til en kulturavtale. Det er arbeidet i lang tid med denne sak tidligere, og avtalen vil kunne bety at vi nå har nådd en viktig milepel i det nordiske samarbeid. Vi står nå ved begynnelsen til noe nytt. En institusjonalisering av et felles nordisk kulturarbeid vil kunne bety at kultursamarbeidet nå blir noe mer enn hva det er i dag, et samarbeid hvor det bl. a. skapes et nordisk miljø gjennom sekretariatet, et miljø der man først og fremst tenker på fellesnordisk basis. Vi mangler slike fellesnordiske miljøer i vårt samarbeid. Det er og har kanskje vært den største mangel ved løsningen av de nordiske fellesoppgaver.

Kulturavtalen gir nettopp muligheter for å skape et slikt nordisk miljø gjennom et fellesnordisk sekretariat. Revisjonen av Helsingfors-avtalen og dens nordiske sekretariat betyr også skapningen av et slikt miljø.

Forslaget til en nordisk kulturavtale er forelagt denne rådssesjonen til utta-

lelse. Rådets kulturutvalg har under utarbeidelsen av avtalen fått anledning til å gi sitt besyv med i arbeidet i sam møte med ministrene. Kulturutvalget vil i løpet av sesjonen gi uttrykk for sine synspunkter på det avtaleutkast som nå foreligger. Jeg vil her og nå gi uttrykk for noen mer personlige synspunkter på enkelte områder der utkastet etter min oppfatning synes å være noe svakt. Men først noen mer generelle betraktninger om kultursamarbeidet i Norden slik det bør utformes.

En kulturavtale er i første rekke en avtale om samarbeid mellom myndigheter og institusjoner. På undervisningens og forskningens områder vil vel også dette samarbeidet mellom myndigheter og institusjoner være den naturlige samarbeidsform. På det tredje området som avtalen skal dekke, det en gjerne kaller "den frie kultursektor", er samarbeidet og samarbeidsformene vanskeligere, men ikke mindre viktig. Her vil jeg gjerne få legge inn et ord for det ikke-institusjonelle samarbeid. På den frie kultursektor er det, slik jeg ser det, viktig at det ikke bare blir de etablerte kulturinstitusjoner som samarbeider, men at også mer fritt stående grupper og individers muligheter for samarbeid blir gjort lettere.

I denne sektor av kulturlivet må mangfoldigheten, det nyskapende og det eksperimentelle, i det hele tatt variasjonene få lov til å spille ut og gis grobunn. Jeg vil understreke sterkt betydningen av dette, nå når vi går inn i et fastere kultursamarbeid. Det er en vanskelig oppgave å få til et samarbeid mellom slike grupper og mellom individer. Det er vanskelig å få eksperimentene, variasjonene, mangfoldigheten til å blomstre i et slikt institusjonelt samarbeid, men vi må klare dette om vi vil løse ut et rikere kulturliv i Norden.

Det er med en viss undring jeg ser at det i avtaleutkastet ikke er tatt med ett ord om Nordisk Råd som medvirkende organ. I Nordiske organisasjonskomiteens PM om en kulturavtale ble Nordisk Råd og dets kulturutvalg gitt en

meget sterk stilling. Det er derfor all grunn til her og nå å reise et sterkt krav om at Nordisk Råds medvirkning skal avtales. Dette kan enkelt gjøres ved en tilføyelse til art. 8 i traktaten om at avtalens gjennomføring skal skje under medvirkning av Nordisk Råd. Også art. 15 bør få en tilføyelse, der det slås fast at Nordisk Råd skal tas med i drøftingene om finansieringen og ved budsjettbehandlingen.

Det er viktig at Nordisk Råd på denne måte får sin naturlige plass i avtalen om et kultursamarbeid. Det parlamentariske innslag som rådet representerer gjennom sitt kulturutvalg, er en meget viktig del av virkeliggjørelsen av avtalens intensjoner. Det vil være direkte oppsiktsvekkende om et dokument som en kulturtraktat mellom de nordiske land ikke avtales med Nordisk Råds medvirkning. Gjennom snart 20 år har rådet og kulturutvalget vært et aktivt påtrykningsorgan og et initiativskapende organ på kultursamarbeidets ulike områder. Rådets plass og medinnflytelse må derfor fastslås i avtalen før den undertegnes og legges fram for nasjonalforsamlingene til ratifikasjon.

Et annet og helt sentralt område i kultursamarbeidet og kulturavtalens gjennomføring er planlegging og finansiering. Det er viktig å få utarbeidet snarest mulig en generalplan for kultursamarbeidet i den nærmeste framtid, og jeg vil også si viktig å få lagt fram rullerende langtidsbudsjetter som kan gi anledning til en mer perspektivrik behandling av kultursamarbeidet. En kulturavtale som ikke får en tilstrekkelig økonomisk bakgrunn, kan lett bli en avtale, av ord uten handlingsmulighet.

På kultursamarbeidets område har vi store og samlede oppgaver foran oss i Norden. Vi kan ta vare på det som er grodd fram av det nordiske folkely, det som er tatt imot av impulser utenfra og omformet til nordisk felleskultur, vi kan legge grunnen til rette for en framvekst av en felles nordisk kultur i rik mangfoldighet, og vi bør ta sikte på i dette framtidige samarbeid å løfte opp-

gaver ut av det nasjonale og gjøre dem til fellesnordiske oppgaver. Her kan Norden ha, ja, jeg er sikker på at Norden har et stort arbeidsområde, som blir viktigere og viktigere ved framveksten av våre velferdssamfunn og de nye krav som flere og flere mennesker stiller til sine samfunn om mulighetene for et rikere og mer meningsfylt liv.

Sundqvist: Herr president! I flera anföranden under denna generaldebatt har det funnits en grundton av pessimism, och besvikelse över att den optimism, som rådde i Reykjavik under den 18:e sessionen, då det föreföll som om Nordek-avtalet skulle kunna under-tecknas, har utbytt mot en annan situation under 19:e sessionen. Det är självklart att läget är ett helt annat under den här sessionen. Nordek blev inte av. Men det beror på förhållandet till EEC, och det är väl det som i alla fall har varit det avgörande i många av de yttranden, som har fallits här angående besvikelsen över att Nordek inte kom till stånd.

Samtidigt bör dock tas i betraktande att det nordiska samarbetet har fungerat och utvecklats under en lång tid utan dylika långtgående avtal i form av tullunion och vad som är viktigt att märka, utan långtgående avtal i fråga om t. ex. säkerhetspolitik. I det här avseendet skiljer sig det nordiska samarbetet, den nordiska integrationen, från samarbetet mellan länder på många andra håll i världen.

Jag tror inte att det finns någon, som vid det här tillfället ens kan drömma om, att vi kunde t. ex. gå in för något utvidgat säkerhetspolitiskt samarbete. Vi är realistiska och vet, att vi har några av de nordiska länderna inom ramen för NATO, vi har några av de nordiska länderna på en neutral bas. Men samtidigt, trots att detta är fallet, har vi också under den här sessionen hört uttalanden, som speciellt gläder oss i Finland, nämligen uttalanden till stöd för den finska regeringens initiativ, att

en europeisk säkerhetskonferens på bred bas borde anordnas. I den här frågan kan vi på nordisk bas agera gemensamt. Samtidigt har vi också sett, att det trots allt under den här sessionen kommer att beslutas i många frågor som för framåt och utvidgar ytterligare det nätverk av nordiska kontakter, som leder till att våra samhällen och våra folk kan kooperera i den bästa anda man kan tänka sig.

Det viktigaste under den här sessionen är, såvitt jag ser, ändå marknadsdebatten, som inom de nordiska länderna har en utomordentligt stor betydelse för utformningen av det nordiska samarbetet i framtiden. För tillfället är det ännu för tidigt att säga någonting om det slutliga resultatet av de nordiska ländernas förhandlingskontakter med EEC. Det som i alla fall är klart är, att integrationsutvecklingen inte är någon teknisk fråga utan ett betydande politiskt problemkomplex, som påverkar såväl den internationella strukturen som också den nationella politiken i de berörda länderna.

I flera uttalanden i den här debatten har Finlands speciella ställning berörts. Jag kommer inte att kommentera de här uttalandena, det lämnar jag åt utrikesminister Leskinen, som i morgon kommer att delta i debatten. Det är endast en sak som jag vill betona och det är statsminister Karjalainens rätt klara yttrande om pragmatismen i finländsk politik, en pragmatism som hittills har lett till rätt enhälliga beslut då det har gällt Finlands engagemang på det internationella planet. Också i det här avseendet, i den situation vi nu befinner oss, så skulle jag säga, att den finska inställningen präglas av en ganska klar realism, och det är därför som vi i första hand nu är tvungna att se till vår egen situation då det gäller ett utvidgat europeiskt ekonomiskt samarbete.

För Finlands del har det allt sedan vi ingick i EFTA genom FINEFTA-avtalet år 1961 betonats, att vårt deltagande är av stor betydelse för vår internatio-

nella konkurrensställning. Så har naturligtvis varit fallet, men EFTA-engagemanget har inte heller varit helt utan avigsidor för Finlands del. Tio år med EFTA har visat, att Finland fortfarande släpar efter i fråga om bruttonationalproduktens utveckling jämfört med våra viktigaste handelspartners i väst. Sysselsättningsläget har inte heller nämnvärt förbättrats i Finland under de tio åren med EFTA. Exporten har visserligen kunnat ökas, vi har präglat ett nytt begrepp, nyexport, men samtidigt har vi kunnat konstatera, att också importsiffrorna har stigit i ännu högre grad. Vi har numera såväl nyexport som nyimport. Och vårt underskott i betalningsbalansen ligger för tillfället på 1,4 miljarder.

Vid det finländska framträdandet i Bryssel på hösten sade utrikeshandelsminister Olavi Mattila så här: "Emedan utgångspunkten för vår strävan är att bibehålla vår konkurrensställning i Europa, anser vi en central fråga vara avskaffandet av handelshindren, framför allt genom tullarrangemang för industrivaror i handeln med Gemenskapen på samma sätt som sker med andra neutrala EFTA-länder. I anslutning till detta torde man finna de praktiska lösningarna för en förutsättning av den nuvarande tullfria handeln. Vi är medvetna om att ett slopande av handelshindren kan åstadkomma mindre önskvärda biföreteelser såsom handels snedvridning och osund konkurrens. Vi anser dock, att en dylik utveckling på ett lämpligt sätt går att avstyra."

Det här ser jag som ett uttryck för en ganska klar optimism, en optimism som Mattila naturligtvis hade allt skäl att framföra i Bryssel. Men å andra sidan finns det siffror som talar för att vi kanske i alla fall borde ha en liten grundton av pessimism kvar. Om vi ser på tioårsperioden med FINEFTA och den med GATT-avtalen liberaliserade utrikeshandeln, så ser vi att exporten för EFTA:s del för Finland gått upp. 1969 exporterade vi 42 procent av våra produkter till EFTA-länderna, 1960 var

motsvarande siffra 35. År 1969 var EEC:s andel av vår export 24 procent medan samma andel 1960 var 28. Och här har naturligtvis också importsiffrorna stigit. Motsvarande siffror för EFTA:s del var 1969 45 procent, 1960 28 procent för EEC:s del 34 procent och samma tal för 1960. Bruttonationalprodukten har under 1950-talet stigit med i medeltal 5 procent, under 1960-talet med i medeltal 4,8 procent, d. v. s. vårt engagemang har inte lett till att bruttonationalprodukten skulle ha stigit i någon nämnvärd utsträckning. Vi släpar fortfarande efter och sysselsättningsproblemet är mer eller mindre konstant.

Den främsta orsaken till att utvecklingen i Finland under de senaste tio åren inte har varit så positiv som väntat är framför allt vår utvecklade ekonomiska struktur. Den kapitalkraftiga exportindustrin har klarat sig relativt väl medan däremot den arbetskraftstarka medelstora industrin och småindustrin kämpat med stora svårigheter. Detta har lett till en ökning av kapitalinkomsterna på löneinkomsternas och socialavgifternas bekostnad, vilket naturligtvis är ägnat att oroa arbetarrörelsen i Finland i hög grad. Det här har skett trots försök att via stabilisering och inkomstpolitik sträva till en ökad utjämning av inkomstklyftorna i det finländska samhället. Det här betyder således att den internationella arbetsfördelningen inte har kunnat förverkligas i tillräcklig utsträckning för Finlands del. Och resultatet blir att det är hög tid på att föra över diskussionen till hela den ekonomiska samhällspolitiska utvecklingen. Det är inte längre fråga om enbart handelspolitiska arrangemang.

Da nu debatten för Finlands del förts över till EEC-planet, är några av alternativen helt klara. Det kan aldrig bli fråga om medlemskap och inte heller om associering för Finlands del. Det som har diskuterats har varit ett handelsarrangemang, men frågan är fortfarande, hur detta arrangemang kom-

mer att inverka på den ekonomiska utvecklingen i vårt land. För det här krävs det nu ingående politisk analys, pragmatisk analys, och det är klart att det är en totalanalys, som i det här fallet krävs.

Ställningstagandet för Finlands del bör för det första klart ta i betraktande vår utvecklade ekonomiska struktur jämfört med t. ex. de övriga nordiska ländernas, vår stora sysselsättningsreserv, bristen på tillräckligt utbildad arbetskraft och bristen på produktionsidéer, vilka alla faktorer lett till en negativ förskjutning inom inkomstfördelningen till förmån för kapitalinkomsterna. Vidare har det visat sig att regionalpolitiken, som är ett av de stora problemen i det finländska samhället i dag, har blivit nästan omöjlig att lösa och kommer att försvåras ytterligare i ett integrerat system. Det här kommer också att inverka på det finländska ställningstagandet.

Det är klart, att den konkurrenskraftiga industrin kan klara sig i en integrerad situation, det kan skapa en ökad utländsk efterfrågan — förutsatt att finansieringen kan tryggas — vilket sedan kan leda till produktionstillväxt och full sysselsättning. Men samtidigt finns det betydande risker i den här utvecklingen på grund av den övriga industristrukturen och näringsstrukturen, som är rätt utvecklad. Det här betyder att vi kan komma att få en inflatorisk utveckling som inte kan skötas med inkomstpolitik och det här är igen en sak som vi inom socialdemokratiska partiet ser ytterst allvarligt på.

Samtidigt har vi också sett att under senaste 10-årsperiod har samhällets strukturinvesteringar, t. ex. i bostäder, kommunala investeringar o. d. inte kunnat klaras av enbart med inhemskt kapital. Vi har haft en otillräcklig kapitalbildning, vi har varit tvungna att låna upp utländska lån, som ytterligare har försvårat betalningsbalansen. De statliga stödåtgärderna under de senaste åren har varit betydande i avsikt att kunna öka sysselsättningsgraden. Vi

har t. ex. infört en lindring av närings-skatten, vi har slopat egendomsbeskattningen, beviljat betydande räntestöd åt industrins forskningsverksamhet. Det här har tyvärr inte varit tillräckligt, vilket syns i form av den snedvridna sysselsättningsstrukturen och de ökade kapitalinkomsterna på bekostnad av lönerna utveckling. Då ett begränsat EEC-avtal för Finlands del dessutom kan leda till att vi är tvungna att avskaffa undantagslistan på importsidan och eventuellt slopa licenstvånget, kan detta leda till att vi eventuellt öppnar dörrarna för främmande kapital samtidigt som vi får bevittna kapitalexport från landet. Vad detta innebär för lönepolitiken och avtalspolitiken samt inkomstfördelningen i landet, har inte i tillräcklig utsträckning gått upp för alla. De problem som fackföreningsrörelsen i det integrerade Europa har att kämpa med visar ganska klart, vilken utvecklingen kan komma att bli, och för tillfället är den situation vi upplever, en akut utmaning mot den fackliga organiserade rörelsen i Europa.

För Finlands del synes således grundförutsättningarna för ett ökat engagemang inom integrationsutvecklingen vara en kraftigt stärkt nationalekonomisk grundstruktur. Vi har på socialdemokratiskt håll bl. a. diskuterat sådana åtgärder som t. ex. införandet av en permanent selektiv exportskatt, grundandet av en statlig investeringsfond, en utvidgning av den statliga företagsverksamheten också till branscher med riklig arbetskraft, ett förstärkt engagemang av pensionssystemets fonder, införandet av reell beskattning på skogsinkomsterna samt ett effektivt konjunkturreservationssystem.

Samtidigt som vi bör vara medvetna om vad en ökad integrationsgrad kräver av den finländska ekonomiska politiken, är det också klart, att andra alternativ än de hittills utredda borde tas i betraktande. Vi bör t. ex. undersöka ett sådant alternativ, att de övriga EFTA-länderna går in i EEC och Finland står utanför. Om vi då i den situa-

tionen för en lika öppen ekonomi som nu, kommer det att leda till en katastrof. En sluten ekonomi kan vara dyster för det finländska samhället, men den är inte helt omöjlig att klara.

Den integrationspolitiska utvecklingen är för tillfället under debatt i Finland, men nivån har hittills inte varit alltför hög. Vi har inte kommit in på de egentliga problemen. Ett problem som vi i alla fall är fullt medvetna om är, att östhandeln, vars betydelse för den finländska ekonomin är oerhört stor, måste utvidgas. Under de senaste åren har östhandelns andel sjunkit. Under 1960 utgjorde den 21 procent av vårt handelsutbyte, år 1969 var den nere i 16 procent. Tanken på ett ökat samarbete under vissa institutionella former med KOMEKON-blocket har också kastats fram i allvarlig mening. Det är av största vikt för oss att utreda också dessa alternativ, speciellt med tanke på den situation som kan uppkomma, att Finland eventuellt står utanför den västeuropeiska integrationen.

Det är klart, att de övriga nordiska ländernas inställning till den västeuropeiska integrationen och alla dess politiska konsekvenser, inte enbart de ekonomiska utan också de säkerhetspolitiska är av största betydelse för Finland, eftersom det nordiska samarbetet fortfarande är en hörnstenarna i finländsk utrikespolitik.

Holmberg: Herr president! Det var mindre än ett år sedan som planerna på en nordisk gemensam marknad tills vidare lades åt sidan. I dag är, såsom tidigare framhållits från denna talarstol, situationen formellt helt ny. Alla de nordiska länderna är, vart för sig, i förhandlingskontakt med EEC om en anslutning i ena eller andra formen till en större västeuropeisk marknad.

Innebär detta att det nordiska samarbetet på det ekonomiska området blir mindre nödvändigt? Kan man säga att det överflyglas av det europeiska samarbetet? Delvis har vi här fått svar på

den frågan. Både Kåre Willoch och statsminister Baunsgaard har besvarat den med nej. Kravet på en nordisk gemenskap kan, paradoxalt nog, i framtiden bli än viktigare. Det måste slås fast att det förhållandet, att de nordiska länderna glidit ifrån varandra när det gäller formerna för anslutning till EEC ökar kravet på den nordiska sammanhållningen.

Sverige har i den här diskussionen fått ögonen riktade på sig därför att det rått skilda meningar om innebörden av vår EEC-ansökan, och jag skall ta tillfället i akt — utan att råka i gräl med representanterna för den svenska regeringen — att anlägga några synpunkter på denna situation.

För svenskt vidkommande söker vi ett avtal om ett så omfattande deltagande i det ekonomiska samarbetet som är möjligt med hänsyn till vår neutralitetspolitik. I första hand gäller det naturligtvis för oss alla i de nordiska länderna att få tullfri tillgång till en enhetlig stormarknad med 280 miljoner konsumenter. Det har ibland påståtts att EEC:s tullmur inte i fortsättningen kommer att ha någon betydelse. Efter Kennedyrondans tullsänkningar blir EEC ett lågtullområde. Men i dagens hårda internationella konkurrens spelar även tullskillnader på 6—10 procent en avsevärd roll i synnerhet för handeln med stapel- och standardvaror. Många typiska nordiska exportvaror möter för övrigt högre tullar än så i EEC.

För svensk del kan vi inte bortse ifrån att det inte bara är fråga om att förvärva tullfrihet i det nuvarande EEC, utan också om att behålla den tullfrihet vi haft i handeln med det övriga Norden och Storbritannien. Först på fjärde plats kommer Västtyskland. Om det skulle gå så illa, att nya tullmurar restes mellan oss och Norge och Danmark, skulle det få ögonblickliga verkningar på tillväxten och sysselsättningen i hela Norden.

Men tullfriheten är inte nog. Vi vill inte gå in i EEC enbart för att få bättre

villkor för den varuhandel vi bedriver i dag. Vi måste också kunna bygga ut och omstrukturera vår industri, så att vi verkligen kan utnyttja de möjligheter till stordrift och specialisering som den större marknaden erbjuder.

För varje litet men högingustrialiserat land — och jag tycker att alla de nordiska länderna bör räknas till denna grupp — är dessa faktorer på längre sikt betydligt viktigare än tullhindren.

Jag har i korthet velat poängtera dessa synpunkter eftersom man på vissa håll inte tycks ha riktigt förstått skälen till att Sverige söker ett så omfattande och intimt samarbete med EEC som kan förenas med vår neutralitet.

Men hur det än går med förhandlingarna med Gemenskapen tror jag att vi i Nordiska rådet får räkna med att de nordiska länderna kommer att knytas till EEC i delvis olika former, även om vi hoppas att samtliga nordiska länder skall kunna få tullfrihet i EEC och att tullfriheten inom Norden skall kunna bevaras.

Samarbetet därutöver kan emellertid komma att gå olika långt för olika stater. Finns det under sådana omständigheter några möjligheter att bevara och vidareutveckla vårt hittillsvarande nordiska samarbete? Vi vill exempelvis bevara den nordiska arbetsmarknaden — det har omvittnats flera gånger i dag — och samarbetet på det socialpolitiska området. Vi vill också gå vidare i samarbetet på det näringsrättsliga området och lagstiftningsområdet. Vi vill undanröja alla hinder i vår lagstiftning och administrativa praxis mot t. ex. varuutbytet och företagssamarbetet.

Till viss del blir säkert möjligheterna att fortsätta ett sådant här samarbete något begränsade. Vi kan inte blunda för att om Danmark och Norge skulle bli medlemmar av EEC måste de i första hand följa den politik för den Europeiska Gemenskapen som de själva kommer att vara med om att utforma. Vill vi fortsätta de nordiska integra-

tionssträvandena och undvika att de nordiska länderna går skilda ekonomiska vägar, tvingas de övriga staterna att anpassa sig till den politik som i det tänkta fallet Danmark och Norge anslutit sig till, men i efterhand och utan att ha haft något verkligt inflytande på besluten.

Självfallet kommer vi då att bli ytterst angelägna att inom ramen för ett ännu intimare nordiskt samråd söka göra gällande våra synpunkter på Gemenskapens politik och även skaffa oss så mycket information som möjligt om Gemenskapens verksamhet genom våra danska och norska vänner. Jag tror för övrigt att det också ligger i EEC:s intresse att i största möjliga utsträckning få del av enhetliga nordiska ställningstaganden.

I ett avseende bör ett nordiskt samarbete bli särskilt viktigt. Det gäller de samnordiska åtgärderna för att i EEC-konkurrensen öka näringslivets slagkraft och stärka våra länders ekonomi. Men de fördelar, som vi väntar oss av en EEC-anslutning, kommer oss inte automatiskt till godo, utan vi måste göra något för att förvärva dem.

Norden består ju av fem glest befolkade länder i Europas periferi. Trots vår förhållandevis stora köpkraft per capita ter sig inte våra länder särskilt intressanta som investeringsmarknader jämfört med de stora befolknings- och produktionskoncentrationerna på kontinenten och i England. Vi måste därför gemensamt söka få till stånd en sådan positiv näringspolitik i våra länder att det blir lockande att investera och expandera just i Norden — och då tänker jag inte på de enskilda nordiska länderna. Vi måste också se till att våra nordiska företag får den styrka som fordras för att de skall kunna tillgodogöra sig stormarknadens fördelar och även på lång sikt hävda sig gentemot sina europeiska konkurrenter.

För att de nordiska företagen skall få tillgång till tillräckligt stora resurser måste vi underlätta företagssamarbetet mellan våra länder. Sedan EFTA:s

tillkomst har en ganska omfattande integration över gränserna mellan företag i de nordiska länderna börjat komma i gång och detta har otvivelaktigt bidragit till en ökning av industrins slagkraft i den europeiska konkurrensen. På den vägen måste vi fortsätta.

De nordiska länderna måste således skapa en arbetsmiljö och en samhällsservice som lockar både människor och företagsamhet till Norden. Det behöver inte innebära en koncentration till ett fåtal storstäder, men vi måste kunna erbjuda en konkurrens till de stora befolkningscentra på kontinenten. Det är ganska oroväckande att man på det här området inte har utträttat så mycket. Varje nordiskt land utformar t. ex. alltså sin lokaliseringspolitik efter strängt nationella grunder. Och ändå borde varje regionalpolitik i dag anses orealistisk, om den inte betraktar det egna landet endast som en provins i Europa och om den inte tar hänsyn till den dragningskraft som andra europeiska regioner utövar.

En annan förutsättning för fortsatt industriell expansion i Norden är att företagen kan följa med i den mycket snabba tekniska utvecklingen. EEC försöker få i gång ett teknologiskt samarbete och detta mötes med stor förståelse av oss alla. Det är då viktigt att forskningsbasen inom de nordiska länderna är tillräckligt bred för att teknologiskt avancerad industri skall kunna etablera sig i Norden. Men vi måste också inse att detta kommer att kräva ökade statliga insatser.

Ingen av de uppgifter jag här nämnt är på något sätt märklig. De faller alla inom staternas normala verksamhet när det gäller att främja industriell utveckling och ekonomisk tillväxt. Jag tror emellertid att det just på dessa näringspolitiska områden kommer att fordras större insatser än tidigare och en framtynt planering, om man vill försäkra sig om att Norden får sin fulla andel av expansionen inom den gemensamma marknaden. Detta orkar inte de nordiska länderna var för sig med. Här

fordras en gemensam nordisk planering och ett samfälligt utnyttjande av de nordiska ländernas resurser. Nordiska rådets ekonomiska kommitté har här åtskilliga praktiska oppgifter att gripa sig an med, och kommittén bär därför också ett stort ansvar för att det påbörjade ekonomiska samarbetet skall kunna fullföljas.

Detta var också den centrala grundtanken i Nordek-förslaget — den del av förslaget som alla parter i Norden var helt eniga om. Ett speciellt nordiskt samarbete på de här fälten borde också mycket väl sammanfalla med EEC:s egna intentioner. **Gemenskapen vill ju** upprätthålla en ekonomisk balans mellan länderna, så att inget land halkar efter. Det samråd och den hjälp som Gemenskapen kan lämna borde vara avsedd som en komplettering, om medlemsstaternas egna åtgärder inte räcker till.

Det finns således all anledning att hålla Nordek-tanken levande och att erinra sig att ett av de främsta syftena med ett Nordek-samarbete var att de nordiska länderna skulle kunna stödja varandra sedan de väl i någon form anknutits till EEC.

Austrheim: Det har vore sagt av enkelte representanter at Nordisk Råd i år avspeglar eit antiklimaks i det nordiske samarbeidet. Dette kan nok kjennast som ein realitet for dei av oss som rok del i forrige rådsmøte i Reykjavik. For godt og vel eit år sidan var det heller stor optimisme knytt til utforminga av eit framtidig traktatfesta samarbeid i Norden. I dag er målsettingane på dette området dempa kraftig ned. For tida har ikkje det nordiske samarbeidet den tyngd i seg som kunne vere ønskeleg.

I ein slik situasjon vil det vere rett å tenkje nøye gjennom kva som har ført oss inn i ei slik stilling, og alle som har oppriktig interesse av å styrkja banda mellom våre nordiske land, må

dessutan syne interesse for alle framlegg og tiltak som kan bringe Norden ut av de noverande politiske situasjon.

Kva som er årsak til at intensjonane frå Reykjavik-sesjonen ikkje er blitt fylgde opp i år, er sjølvsgad vanskeleg å peke på — årsakene kan visseleg vere fleire.

Det vil etter mitt skjøn vera feilaktig å forklare Nordøk-traktatens lagnad som eit resultat av Finlands omvurdering åleine. Ansvar er etter mitt syn likeleg fordelt på dei nordiske landa. Det har hittil ikkje synt seg å vere råd a få til ei samla nordisk tilnærming til kontinental-Europa; i dette spørsmålet er posisjonane ulike innan Norden.

Det er grunn til å seia seg lei for dette. Under Reykjavik-møtet vart det gong på gong sagt frå ulike politiske hald at det ikkje eksisterer nokon motsetnad mellom eit utvida nordisk-økonomisk samarbeid og eit utvida europeisk engasjement. Dette kan så vere; men det har i praksis synt seg at det er ein motsetnad her. Eit mer forpliktande økonomisk og politisk samarbeid i Norden kan gli i bakgrunnen, dersom enkelte av dei nordiske landa samstundes vil ta aktivt del i forminga av ein politisk og økonomisk union i Europa. I staden for ein både-og-politikk, kan situasjonen lett utvikle seg slik at enkelte av dei nordiske landa må prioritera sine sikttemål, og her vil det vere fare for at det nordiske samarbeidet på ny blir den tapande parten. Dette er realismen i situasjonen.

Skal Norden gje opp freistnadene på å framstå som ei relativt samla økonomisk, politisk og kulturell eining i ein større europeisk samanheng? Bør vi no avfinna oss med at dei nordiske landa kan kome til å gå ulike vegar i Europapolitikken? Sett i lys av dei nye europeiske perspektiva vil eg for mitt vedkomande understreka at det kan bli aktuelt å tillegge samarbeidet innan Norden større vekt. Men dette fordrar sjølvsgad at dei nordiske landa syner vilje, kvar for seg, til å la omsynet til

Norden-perspektivet bli avgjerande, når det skal takast endeleg standpunkt til forma for ei europeisk tilknytning.

I denne samanhengen kan det nemnast at det frå EEC-hald er vorte understreka at det nordiske samarbeidet ikkje skal bli vanskeleggjort i ein utvida marknads. Men her må det understrekast at Norden ikkje kan nøya seg med eit status quo når det gjeld det interne samarbeidet. Føresetnaden må vere at den framtidige ekspansjonen i det nordiske samarbeidet kan gå ubindra av utviklinga på kontinentet.

Ein treng ikkje ha illusjon om at ein slik føresetnad vil kunne bli skapt under marsjen. Det må takast medvitne steg i Norden med sikte på ei samordning av synet på den europeiske politikken. Eg har merka meg at dette er ein intensjon som kjem til uttrykk gjennom nokre av dei medlemsforslag som ligg til handsaming i Rådet. Såleis er Bertil Ohlins framlegg om det nordiske ministerrådet og det nordiske økonomiske samarbeidet av interesse. Her blir det nordiske ministerrådet tillagt visse sentrale funksjonar, serleg gjeld dette tanken om at ministerrådet bør bli eit sentralt nordisk organ i spørsmål som har felles nordisk interesse i høve til EEC, vidare at ministerrådet skal leie og utvikle det regionale økonomiske samarbeidet i Norden på område der EEC-samarbeidet er lite utvikla.

Det ligg også føre eit medlemsforslag om å samordna dei nordiske tingingane med EEC, og dette føreset så vidt eg kan forstå, at dei noverande forhandlingsopplegga kanskje må endrast. Men tidspunktet for å ta opp ei slik line er enno ikkje inne. Derimot er det klart at det bør gjerast ein opptakt til eit felles nordisk forhandlingsopplegg dersom tingingane ikkje fører fram, eller dersom tingingane klarlegg at EEC-medlemskap for Danmark og Norge inneber politiske implikasjonar, som kjem i konflikt med nasjonale og nordiske interesser.

Det faktum at dei nordiske landa har

ulik forhandlingsposisjon vis à vis EEC, må likevel ikkje hindre at alternative tilknytningsformer blir debatterte. Ingen veit om dei noverande tingingane vil føre til eit akseptabelt resultat. Difor er det naturleg at ein vurderar kva som eventuelt skal skje under endra tingingstilhøve. I denne samanhengen kan ingen kome utanom ei vidareutvikling i det nordiske samarbeidet.

Ein talar i vår tid om "europavisjonen". Men lat oss ikkje gløyme at det europeiske samarbeidet må få utvikle seg ut frå dei historiske føresetnader som er tilstades, og at det ikkje kan vere i nokon si interesse å tvinge fram europeiske løysingar som opinionen ikkje vil føle som ekte. Saka er vel at landa på kontinentet har eit sterkt integrasjonsbehov. Like sikkert er det at dei nordiske landa har heilt andre historiske tradisjonar å ivareta. Difor er dei samarbeidsformer som no utviklar seg på kontinentet, av ein prinsipielt annan natur enn t. d. det nordiske samarbeidet.

Vi kan i dag tale om også ein nordisk "visjon". Det framtidige Norden skal ikkje framstå som ei isolert blokk i Nord-Europa, derimot bør dei nordiske samarbeidsformene kunne tilføre den europeiske debatten sentrale verdiar. Føresetnaden for at dette kan skje, er sjølvsgad ei god ivaretaking av det nordiske samarbeidet som gradvis har utvikla seg.

Eg er merksam på at det frå enkelte hold er vorte peika på at Nordøk-traktaten, både når det gjeld fastslåing av viktige økonomiske prinsipp og når det gjeld utviklinga av institusjonar, i stor grad har henta sitt mønster frå kontinental-Europa. Dette er ei for somme viktig innvending, og det er ei innvending som kan takast opp i samband med den revurderinga vi har fått og får av traktatutkastet. Det er no viktigere å byggje ut det nordiske samarbeidet på område etter område, enn å lage ein konstruksjon som bryt med den tidlegare lina. Her er det diskusjonen om institusjonane melder seg.

Eg vil berre nøye meg med å nemna at opprettinga av eit ministerråd må sjåast i samanheng med behovet for parlamentarisk og nasjonal kontroll. Regjeringsforslaget om revisjon av Helsingfors-avtalen slår fast prinsippet om samrøystes ministerrådsvedtak, og alle vedtak som krev avgjerd i nasjonalforsamlingane, vil ikkje bli bindande før slik avgjerd er teki. Eg sluttar meg til dette synet.

Alt i alt er det mykje som tyder på at det nordiske samarbeidet vil kunne få ein fornya sjanse. Her er det først og fremst tale om politisk vilje, og denne viljen vil bli driven fram av eit stadig sterkare ynskje fra opinjonen. Alt internasjonalt samarbeid må starte med nabolanda; på eit slikt grunnlag kan også andre og større oppgaver bli tekne opp.

Statsrådet **Ingemund Bengtsson**: Herr president! Jag skall ta upp en enda grupp av frågor där det nordiska samarbetet är en absolut nödvändighet, nämligen miljöproblemen.

Miljö betyder i själva verket omgivning. När vi talar om miljövärd menar vi alltså värden av vår omgivning, d. v. s. de naturtillgångar vi är helt beroende av för den dagliga tillvaron: vattnet, luften, naturen — men också vår arbetsplats, som är vår omgivning eller miljö cirka 2 000 timmar om året, och den omgivning där vi bor — vår bostad. Vi får aldrig glömma detta nära samband mellan arbetsplatsens miljö, vår boendemiljö och den yttre miljön.

Föroreningen av vattnet, luften och naturen upplevs som ett hot mot tillvaron. Den ökade användningen av olika kemiska preparat kan bli ett hot mot mänskligheten. Miljöförstörelsen kan hota människans grundläggande levnadsbetingelser. Om detta är vi säkert alla helt överens.

De föroreningar vi inte vill ha i naturen skall naturligtvis inte heller få spridas inne i fabriker. De gifter vi inte vill använda av hänsyn till fågel och

fisk skall naturligtvis inte heller användas så att människor kan komma till skada. Därför kan vi aldrig skapa ett miljövänligt samhälle om vi glömmer bort någon del av vår omgivning. Målet för miljöpolitiken måste vara att skapa en likvärdig och livsvänlig miljö åt människan vid alla tillfällen.

Så är det inte i dag. Undersökningar som har gjorts i Sverige visar att många människor känner oro för hälsorisker på sina arbetsplatser, att 120 000 människor skadas varje år i arbetslivet, att 300 000 löntagare inom den tunga industrin lider av hörselskador, för att nämna några exempel. Förhållandena är otillfredsställande. Kampen för en livsvänlig miljö måste även gälla arbetsplatsen.

Genom miljövärden vill vi åstadkomma en mänskligare tillvaro med en god boendemiljö, en miljövänlig arbetsplats, ren luft, friskt vatten och god natur.

Miljövärden är i hög grad och måste i än högre grad bli en internationell angelägenhet. Vinden och vattnet sprider föroreningar från ett land till ett annat. Svavelhaltiga utsläpp från kontinenten förs också upp till Norden. Föroreningarna i luften och vattnet känner inga nationsgränser. Därför är det inte tillräckligt att ett land förbättrar sin miljö genom att stoppa utsläppen av föroreningar i vatten och luft. Nationella åtgärder för att stoppa miljöförstörelsen får självfallet internationella positiva återverkningar. Föroreningarna har ju sitt ursprung i de enskilda länderna. Där föroreningarna stoppas där får också grannländerna nytta av detta — ja, inte bara grannländerna utan en betydligt större krets av länder. Miljövärden är därför världsspännande. Det var mot den bakgrunden vi föreslog den FN-konferens om den mänskliga miljön som skall hållas i Stockholm nästa år.

Vi föreslog detta trots — eller kanske på grund av — att vi är medvetna om att det är svårt att genomföra internationella miljövärdåtgärder, eftersom förhållandena är så olika på olika håll

i världen. De ekonomiska förutsättningarna varierar, kunskapen om problemen är olika, styrkan i opinionsyttringarna skiftar. Det är svårigheterna vi möter när vi startar det internationella samarbetet på miljövärdens område, men de svårigheterna måste vi komma till rätta med, och jag hoppas att 1972 års FN-konferens skall föra ut budskapet över världen om nödvändigheten av att miljöförstörelsen stoppas.

Vi i Norden har ett särskilt ansvar i dessa frågor. Vi har på andra områden visat att de nordiska länderna kan vara föregångare i ett fruktbringande samarbete över gränserna. Må det också bli möjligt för oss att på miljövärdens område visa världen hur problemen kan angripas i samverkan! Vår geografiska närhet, våra gemensamma vattendrag, våra gemensamma gränser liksom våra likartade ekonomiska och sociala förhållanden gör det naturligt att vi i Norden samordnar våra miljövärdssåtgärder.

Det var naturligtvis i förvisningen om detta som Nordiska rådet 1969 antog rekommendationen om ett samarbete rörande föroreningsfrågorna. Den rekommendationen understryker nödvändigheten av en samordning lagstiftning på miljövärdens område och likartade normer vid tillämpningen av den. För att kunna förverkliga den rekommendationen har regeringarna i Norden ansett det nödvändigt att skapa ett samarbetsorgan. Det nordiska kontaktorganet för miljöfrågor har inrättats. Arbetet kommer i första hand att koncentreras till frågor som sammanhänger med föroreningen av den yttre miljön. Nu är tiden inne för konkreta åtgärder. Är viljan tillräckligt stark, kan vi snabbt nå resultat med våra samordningssträvanden.

Det är min förhoppning att det nordiska samarbetsorganet skall kunna bli ett effektivt verkande medel i kampen för en förbättrad miljö i Norden. Då har Norden också förutsättningar att bli föregångare och förebild för ett vidgat internationellt samarbete.

Vilka konkreta arbetsuppgifter är det då som förutsätter samordnade ansträngningar via det nya kontaktorganet för miljövärdfrågor? Det pågår i Norden ett samarbete rörande miljövärdsforskning, vattenförhållandena i Öresund, Torneälvområdet och Idefjorden, men det bör naturligtvis vara möjligt att ta upp en mängd nya områden och föroreningskällor till diskussion.

Den växande biltrafiken både inom och mellan de nordiska länderna gör det nödvändigt och naturligt att vi så långt som möjligt har samma bestämmelser för att motverka bilismens avigsida: föroreningarna. Vi vet i dag att bilavgaserna och den blyhaltiga bensinen är besvärande föroreningskällor i våra växande tätorter. Snabba lösningar på avgasfrågan och en nedtrappning av blyhalten är angelägna för invånarna i våra länder. Lås oss här i Norden göra en satsning som innebär att vi så snart som möjligt kommer till rätta med de problemen!

Den svavelhaltiga eldningsolja används i dag över hela Norden för uppvärmning av bostäder och anläggningar. Vi vet i dag att svavlet har negativa återverkningar på miljön. När det faller ner i form av svavelsyrehaltiga regn medför det försurning och förstörelse. De svavelsyrehaltiga regnen transporteras över långa sträckor. Utsläppen orsakar allvarliga hälsoproblem och stora kostnader.

Vart och ett av våra länder är litet internationellt sett. Därför kan vi få svårt att få tag i svavelfattig olja i tillräcklig utsträckning för att klara våra behov, men de nordiska länderna som en enhet med likartade bestämmelser och likartade krav gör det sannolikt möjligt att påverka oljeproducenterna så att vi får en svavelfattig eldningsolja. Det är bl. a. ur den aspekten nödvändigt att vi samordnar våra ansträngningar.

Med vindens hjälp sprids också olika bekämpningsmedel över gränserna. Det borde vara möjligt att samordna våra åtaganden och åtgärder för att skapa en

minskad användning av de kemiska bekämpningsmedlen.

Restprodukter av bekämpningsmedel har också konstaterats i en del livsmedel. När vi äter livsmedlen får vi i oss dessa rester, och i en del fall lagras de upp i vår kropp. Det kan vi inte acceptera. Därför måste livsmedelskontrollen skärpas. Naturligtvis blir det nödvändigt att vi har ett gemensamt synsätt i samtliga nordiska länder också i dessa frågor.

På vattenvårdens område finns det mängder av projekt där en samordning av insatserna och gemensamma bestämmelser om utsläpp och föroreningar vore av stort värde. Jag har nämnt ett par sådana projekt. Naturligtvis är hela Östersjöfrågan ett annat sådant. Föroreningen av Östersjön har gått långt. Därför är snara insatser nödvändiga. Vi har alla en stor uppgift att fylla när det gäller att driva fram sådana åtgärder att Östersjön kan bli en rekreations- och försörjningskälla och en viktig transportled också framöver.

Även oljefrågorna kräver ökad uppmärksamhet. Det är bl. a. det starkt ökade oljetonnaget i våra gemensamma farvatten som nödvändiggör detta.

En annan viktig fråga som angår alla de nordiska länderna — och som är den sista jag vill nämna — är dumpning av giftiga och skadliga ämnen i havet. Jag vill gärna framhålla att vi på svensk sida tillmäter frågan om dumpning av skadliga ämnen i havet synnerligen stor vikt. Vi har också i förberedelsearbetet inför 1972 års FN-konferens om den mänskliga miljön satt ett stopp för havsföroreningarna högst på önskelistan. Skälen härför är uppenbara. De rapporter som nått oss den senaste tiden om hur fisk och andra organismer i havet naturligt påverkas av giftiga utsläpp talar sitt tydliga språk.

Herr president! Det är min förhoppning att detta rådsmöte skall genomsyras av en så positiv syn på de viktiga miljövårdsfrågorna att vi skall kunna i den nordiska gemenskapens tecken framgångsrikt bekämpa miljöförstörel-

sen. De inlägg vi lyssnat till under dagens debatt ger anledning till optimism. Det är nödvändigt för att vi skall kunna trygga tillvaron för nuvarande och kommande generationer. Det arv vi lämnar efter oss får inte heta miljöförstörelse utan skall heta framtidsmöjligheter. Vi har ansvaret. Vi har möjligheterna. Vi måste handla.

Indenrigsminister Toft: Hr. præsident! De synspunkter og betragtninger, landbrugsminister Bengtsson lige fremsatte her, ligger på linje med dem, vi har i den danske regering, og jeg kan vist sige i hele det danske folk. Jeg skal derfor ikke gentage det, men blot udtrykke her i denne sal, at vi tillægger spørgsmålet den samme vigtighed og uhyre påtrængenhed. Der har vel altid været problemer omkring miljø og forurening, men de er vokset med industrialiseringen.

Som også af statsminister Baunsgaard fremhævet behandles disse problemer i internationale organisationer, hvor vi fra dansk side på grund af mangel på et tilstrækkeligt antal kvalificerede teknikere ikke er i stand til at deltage aktivt på alle felter. Man har derfor til stadighed opmærksomheden henledt på nødvendigheden af en prioritering med hensyn til dansk deltagelse i internationalt samarbejde.

Men der hersker ingen tvivl om, at vi fra dansk side er meget tilfredse og glade for det grundlag, der ved nedsættelsen af det nordiske kontaktorgan for forureningsspørgsmål er skabt for nært nordisk samarbejde på dette område, et samarbejde, der vel også vil kunne betyde, at der vil ske en vis arbejdsdeling, således også ved vort arbejde i internationale organisationer, at vi kan deles om arbejdsopgaverne og da kan deltage på flere felter.

I Danmark er næsten alle ministerier i større eller mindre omfang beskæftiget med miljøbeskyttelsesspørgsmål. Den danske regering har til koordinering af alle disse opgaver nedsat et forureningsudvalg i efteråret 1969, bestå-

ende af indenrigsministeren som formand samt handelsministeren, landbrugsministeren og ministeren for kulturelle anliggender. I løbet af 1971 vil den danske regering få indstilling fra forureningsrådet. Derpå kan man bygge ny lovgivning og nye bestemmelser i kraft af tidligere lovgivning.

Jeg vil gerne til sidst sige, at det er uhyre vigtige opgaver, der skal løses, hvor fælles anstrengelser kun kan styrke arbejdet og skabe de virkelige resultater. Det er min opfattelse, ligesom landbrugsminister Bengtsson udtalte, at dette arbejde kan styrkes igennem det kontaktorgan, vi nu har skabt i Norden,

som jo konstituerer sig den 25. februar ved et møde i Helsingfors, således at det praktiske samarbejde kan komme i gang. Også vi har den opfattelse, at her er et område, hvor de nordiske lande kan gøre en stor indsats, en nyttig og vigtig indsats, og vi vil med vort eksempel måske kunne få andre til at virke på tilsvarende måde og derved være med til at skabe et rent land og en renere luft.

Sedan generaldebatten avbrutits och den fortsatta behandlingen av saken uppskjutits till morgondagens möte, avslutades mötet kl. 18.03.

Protokoll

2:a mötet

Söndagen den 14 februari 1971 kl. 13.00

Presidenter: Johannes Antonsson, Olavi Lähteenmäki

Dagordning

1. Dokument 1 Rapport från Nordiska rådets presidium och Dokument 3 Rapport om nordiskt samarbete under år 1970 (fortsatt generaldebatt)

Meddelande

Det meddelades, att statsrådet Moberg intagit sin plats i rådet.

1

Rapport från Nordiska rådets presidium (Dokument 1) och Rapport om nordiskt samarbete under år 1970 (Dokument 3) (fortsatt generaldebatt)

Korvald: Selv om 1970 ble det år hvor man måtte legge til side Nordøk-avtalen, så betyr selvsagt ikke dette at nordisk samarbeid dermed er gravlagt. Betydningen av et intimt og stadig mer forpliktende nordisk samarbeid vil alltid være fremtredende, uansett tilknytningsform til Fellesmarkedet og hvilken markedsdannelse vi får i Europa i fremtiden. Dette er understreket i alle de erklæringer som siste året er lagt frem i Brussel i forbindelse med søknadene om tilknytning til Det europeiske økonomiske fellesskap. Fra alle de fem nordiske lands side ble det lagt stor vekt på det meget vidtgående økonomiske samarbeid og kulturelle samarbeid som eksisterer mellom de nordiske land, og at det vil være av betydning å fortsette og videreutbygge dette sam-

arbeidet. På flere områder har det nordiske samarbeidet kommet lenger enn man har kommet innenfor Fellesmarkedet på tilsvarende områder. Det gjelder bl. a. spørsmålet om de sosiale fordeler, som skal være like for de nordiske lands innbyggere. Det gjelder også integrasjonen på industriområdet og det distriktregionale samarbeidet. Det kan også sies at vi har ført samarbeidet på arbeidsmarkedsområdet videre enn man hittil har nådd innen fellesskapet.

Selv om de nordiske land har søkt forskjellig tilknytningsform til Fellesmarkedet, er det viktig å styrke og bevare det som er oppnådd i Norden. Det er på enkelte områder også mulig og viktig å føre samarbeidet videre enn det vi hittil har nådd. Samtidig er det uhyre viktig at man under de forhandlinger som nå pågår med Fellesmarkedet, har en så god kontakt som mulig, slik det allerede skjer ved de konsultasjoner som foregår før forhandlingsmøtene med De europeiske fellesskap på embetsmannsnivå. Det nytter selvsagt ikke å lukke øynene for at forhandlingsresultatet kan bli forskjellig for det videre nordiske samarbeid. Dette behøver imidlertid ikke å bety at det nordiske samarbeid dermed skulle bli svakere.

Jeg er enig med statsminister Baunsgaard i betydningen av at man allerede nå — parallelt med forhandlingene i Brussel — tar opp til drøfting hvordan det nordiske samarbeid, spesielt på det

økonomiske felt, skal fortsette dersom forhandlingene skulle føre til en utvidelse av Fellesmarkedet. Man kan si at spiren til slike undersøkelser ligger innebygget i de konferanser som foretas under forhandlingene med Fellesmarkedet. Imidlertid tror jeg at vi trenger ytterligere utredninger om dette. Jeg tror heller ikke at det vil være av veien å ha i minne at man kan komme i den situasjon at Nordøk-avtalen igjen kan bli aktuell. Hr. Krag sa dette meget klart i debatten i går. Personlig er jeg av den oppfatning at man i denne forbindelse ikke ensidig skal tenke på en bestemt tilknytningsform til Fellesmarkedet. Spørsmålet har vært reist i vårt storting om man ikke også burde undersøke hva andre alternativer innebærer for Norges vedkommende, med tanke på å ha visse sammenligningsgrunnlag når den endelige avgjørelse skal finne sted. Jeg tror at det er noe som etter hvert vil trenge seg frem og kreve sin utredning.

Det internasjonale samarbeid som de nordiske land hittil har vært knyttet til, har ikke på noen måte vært med på å fjerne disse land fra hverandre. De store perspektiver som et internasjonalt samarbeid gir, har vært en stimulans til stadig større åpenhet mellom folkene i Norden og deres regjeringer. Man har merket behovet for å koordinere og samle de nordiske lands interesser i det internasjonale fellesskap. Dette samarbeid bør fortsette også i fremtiden. Det er en rekke sentrale spørsmål som kan tas opp og løses på det nordiske plan; selv om landene skulle få ulike tilknytningsformer til Fellesmarkedet. Det er det vi ser tar form i den reviderede Helsingfors-avtalen, som er et viktig skritt i riktig retning.

Jeg vil også peke på det fredsbevarende element som ligger i et nært nordisk samarbeid. Selv om landene sikkerhetspolitisk sett har funnet det riktig å gå forskjellige veier, betyr ikke dette at man på dette felt har ulike interesser. Motiveringen for de nordiske land har alltid vært å forebygge inter-

nasjonale motsetninger og bevare fred og fordragelighet mellom folkene. Et nært og forpliktende samarbeid i Norden vil på mange måter styrke Norden i disse positive bestrebelsler.

Det har ofte vært sagt at det pragmatiske samarbeid som har vært ført i Norden, har ført oss lenger i samarbeidet mellom våre land enn det som har skjedd i andre land, hvor det har vært bygd ut institusjonelle former for samarbeid. Vi har fortsatt en rekke oppgaver som vi kan ta opp og løse i fellesskap, uansett de sammenhenger vi står i internasjonalt. Et av de store spørsmål som vi er i gang med, som får større og større betydning, også internasjonalt, og som har vært berørt en rekke ganger i debatten her allerede, er spørsmålet om miljøvern. Jeg tenker da særlig på forurensningsproblemene, som har stått mer eller mindre i fokus. Hvis vi skal komme forurensningsproblemene i luft, vann og jord til livs, kommer vi ikke forbi et nært samarbeid nasjonene imellom. Vi må i den utstrekning det er mulig, få en koordinering i lovverk og administrativ struktur som gjør det mulig å skape et effektivt behandlingsmønster på dette området.

Det sosialpolitiske utvalg i Nordisk Råd fikk i 1968 en utredning av NORD-FORSK om disse problemer. I miljøvernutredningen blir det spesielt pekt på at man må få en koordinering av de samfunnsplanleggende instanser på dette felt, og at man må få tverrgående kontaktorgan for hele miljøvernområdet i de forskjellige land. Målsettingen må ellers være en mest mulig lik lovgivning og administrasjon på området. Selvfølgelig kan vi og bør vi samarbeide uten slike organer, men vi når ikke effektivt frem før vi får en mest mulig likartethet på disse felt, og det haster med koordineringen og en effektiv innsats. Under Stockholm-konferansen neste år bør de nordiske land opptre felles på dette felt. Det vil bli reist et spørsmål om det her i morgen.

Et annet område som vi må fortsette

samarbeidet på, er de distriktpolitiske tiltak. I hele Europa er man oppmerksom på det samarbeidet som har foregått på Nordkalotten. I forbindelse med distriktpolitikken vil jeg spesielt peke på trafikkspørsmålene. Den stadige økning av trafikken landene imellom er ofte en frukt av distriktpolitiske tiltak. Her er det nærliggende å tenke på en faktor som veinettet, som mer og mer må sees i nordisk sammenheng, både på grunn av integrasjon av industrien, og fordi vi har havner som vi bruker felles i Norden, og av trafikksikkerhets-hensyn. Også i et europeisk perspektiv er dette meget viktig for at ikke deler av Norden i altfor stor utstrekning skal bli et utkantområde i Europa. Det har nemlig tendenser til det, uansett markedsløsningene.

Det er for øvrig forbi med den tiden da man kunne se forskjellige kommunikasjonsmidler isolert. **Man må nå se** landtrafikken og sjø- og lufttrafikken under ett. Det er en utvikling mot et samspill. Dette går også tydelig frem av den nordiske utredning om lokaliserings- og kommunikasjonsregionene som foreligger her i rådet. Det er tegn som tyder på at trafikktutviklingen på kontinentet går atskillig hurtigere enn i Norden. Det er neppe tvil om at det i det multinasjonale transportsystem som man nå skimter, gis store muligheter dersom man utnytter dem fullt ut.

På den sosiale og kulturelle sektor har vi vært vitne til en stadig harmonisering i Norden, noe som på mange måter har virket gunstig for utviklingen langt utover Nordens grenser. Imidlertid kan man ikke se bort fra at man også har negative trekk i bildet. Jeg peker her spesielt på det stigende rus- og narkotikamisbruk og den økende ungdomskriminalitet, Misbruk og straffbar omsetning av rusgifter har stadig økt i Norden. Med de virkemidler vi hittil har satt inn mot dette onde, har vi ikke maktet å eliminere denne utvikling mot det verre, som vi ser. Dette problemet blir forstørret og alvorligere

når vi vet at det i første rekke rammer unge mennesker. Dette gjelder først og fremst den direkte bruk av narkotiske stoffer, men også ved at misbruk ofte fører med seg handlinger av annen kriminell art. Erfaringene viser også at stadig yngre årsklasser finnes blant rusgiftmisbrukerne og på kriminalstatistikken rent generelt. Disse spørsmål er sterkt understreket i et medlemsforslag som nå foreligger i Nordisk Råd. I forslaget blir det henstillet til regjeringene å samordne sine tiltak både på det sosiale og strafferettslige område, før om mulig å komme et skritt videre i bekjempelsen spesielt av narkotikaområdet. Vi har på et møte i sosialpolitisk utvalg i denne sesjonen blitt orientert om at det nå er oppnevnt kontaktmenn mellom de nordiske regjeringer når det gjelder bekjempelsen av narkotikaområdet. Vi får for øvrig en egen debatt om spørsmålet her i rådet.

Det er på mange måter en urovekkende utvikling vi har hatt også her i Norden når det gjelder forskjellige ungdomsproblemer og kriminalitet hos barn og unge, og det bør kalle på et intenst samarbeid mellom alle positivt byggede krefter. Hr. Bratteli sa i går at det er få faste holdepunkter for mennesket. Jeg er enig med ham i det. Fra mitt synspunkt er det naturlig å sette de spørsmål jeg her har nevnt, inn i et moralsk og etisk perspektiv. Den oppløsning av hevdvunne normer og idealer som er i utvikling rent generelt, er ingen uvesentlig faktor i denne sammenheng. Det har igjen og igjen vist seg at den kristne moral er det beste vern mot kriminalitet og utglidning. Det er ikke de som kjemper for det kristne livssyn som har inspirert til den utvikling som vi ser går for seg også i Norden. Jeg tror at man ellers i verden har behov for en fornyet forståelse for og forpliktelser på de normer for menneskelig samliv som har sine røtter i det kristne menneskesyn.

Den økende ungdomskriminalitet som gir seg høyest forskjellig utslag, ser jeg

også bl. a. som et resultat av hjemmenes oppløsning. Det gode, harmoniske hjem skal og må være et samfunnsэлемент av den aller største betydning.

En hjemmenes renessanse med basis i den kristne kulturs syn på ekteskap og familieliv, vil etter min oppfatning råde bot på en rekke av de vansker vi har, ikke minst blant barn og unge. Dermed har jeg også sagt at spørsmål om moral og etikk må stå helt sentralt i vår problemstilling og ikke skyves til side som noe uvesentlig.

For di jeg ser hjemmet som en sentral faktor i et samfunns oppbygging og kulturelle helse, faller naturlig nok også et spørsmål som ekteskapslovgivningen inn i den aktuelle sammenheng.

At det på mange måter kan være ønskelig med en lovharmonisering også på dette område i Norden, er forståelig.

Og en harmonisering har da også etter hvert funnet sted i den lovgivning vi i dag har. Men jeg vil her gjerne presisere at en lovharmonisering ikke kan aksepteres fra min side for harmoniseringsens egen skyld. Den må tjene et klart positivt mål, nemlig en styrking av hjemmenes og det livsvarige ekteskaps betydning for en god utvikling, bygd på det sentrale fundament: det kristne menneskesyn. Intet kan erstatte den trygghet som det gir til barn og ungdom og til ektefelle.

Jeg sier dette i ungdommens navn og for ungdommens skyld. Det er ungdommen som skal leve og bygge i fremtidens Norden og Europa og i det verdenssamfunn som vi skal leve i fremover. Dette samfunn må ha et varig og bæredyktig fundament om det skal bli et leveverdig samfunn i fremtiden. Dette er etter min oppfatning den viktigste kulturoppgave vi står overfor i Norden i dag.

Engan: Det internasjonale økonomiske samkvem har gjennomgått en markert ekspansjon de siste 20 år. Det gjelder ikke bare strømmen av varer og tjenester landene imellom, men også — og kanskje i enda sterkere grad — de

institusjonelle forhold. Det kan være nok å nevne institusjoner som IMV — Det Internasjonale Pengefond, GATT — Den alminnelige avtale om Toll og Handel, OECD, EFTA og EEC.

De nordiske land har aktivt gått inn for å bygge ut et sterkere internasjonalt samarbeid. Erkjennelsen av at en rekke av de problemer en står overfor i dag, krysser landegrensene, og erkjennelsen av at samarbeid øker den gjensidige respekt og forståelse, og således styrker fredens sak, har vært viktige drivkrefter i dette arbeidet. Og i Norge har hele det norske folk stått bak regjering og storting i bestrebelsene på å styrke samarbeidsånden.

Da Det europeiske fellesmarked — EEC — ble brakt inn i den politiske norske debatt i begynnelsen av 60-åra, ble det fra enkelte politikere gjort iherdige forsøk på å fremstille et eventuelt norsk medlemskap i EEC som en kulant og enkel sak som ikke var noe vanskeligere enn medlemskap i f. eks. GATT og OECD. Det var bare spørsmål om et større marked for industrivarer og fiskeeksport. Den som dengang var bekymret for de politiske aspekter og for at vår nasjonale sjørråderett ville komme i fare, ble straks utsatt for bemerkninger om den kjente "nisselua" og gammeldags nasjonalromantikk.

I dag er ikke slike utfall gangbar vare lenger. Enhver som har studert Roma-traktaten og har fulgt utviklingen i de seks EEC-landene, vet at å sammenlikne EEC-medlemskap med medlemskap i f. eks. GATT og OECD, vil være som å fortape seg i hvilken nøyaktighetsgrad andre desimalen etter kommaet har i et millionbeløp. En glemmer tallet til venstre for kommaet — millionbeløpet — og stirrer seg blind på den andre desimalen.

Når den norske folkemeningen i dag er iferd med å utvikle seg i retning av en økende reisning mot medlemskap i EEC, så er ikke dette noe uttrykk for sneversynt nasjonalisme. Den samme opinion som gjentatte ganger sterkt har støttet samarbeidets sak i verden, går

mot medlemskap i EEC fordi den ikke kan akseptere en hvilken som helst form for samarbeid i verden og Europa.

At EEC-mostanden i Norge i dag er i ferd med å bli så omfattende at den må ses på med det største alvor, kommer ikke minst til uttrykk ved at ungdomsorganisasjonene til seks av landets sju politiske partier har tatt et klart standpunkt mot norsk medlemskap. Videre har den tverrpolitiske Folkebevegelsen mot norsk EEC-medlemskap fått en enorm oppslutning, og alle politiske partier står overfor et økende press fra sine velgere utover hele landet. Det er situasjonen.

Etter den siste tids utvikling med en klargjøring av siktemålet i retning av en politisk og økonomisk union, og etter at det er fastlagt prinsipper for fiskeripolitikken som bryter sterkt med norske distriktsinteresser — og etter at det er kommet klarere og klarere fram at de økonomiske konsekvenser ved å stå utenfor er mindre enn mange har trodd, har betenkelighetene ytterligere blitt forsterket. Dette gjelder så vel blant de brede lag av folket som i politiske kretser.

Selv om forhandlingene ennå er i begynnerstadiet, må en klart se i øynene at mulighetene for å komme fram til et forhandlingsresultat som vil få tilstrekkelig tilslutning i Norges storting, er minskende. En av hovedgrunnene til dette er nettopp faren for at en tilslutning til EEC skal bety nye grenser i Norden. I dag er vi kommet langt med en utbygging av samarbeidet mellom våre land, og noe tilbakeskritt må etter min og mange andres mening ikke bli tålt.

På den ene side er en utbygging av nordisk samarbeid i dag truet av at Norge og Danmark har søkt om fullt medlemskap i EEC, mens Sverige og Finland har arbeidet med andre former for tilknytning. Denne situasjonen er etter min mening meget uheldig fordi den vil etablere nye skiller og grenser mellom våre land.

Vi skal på den annen side være opp-

merksom på den situasjon som kan oppstå om f.eks. det norske storting forkaster resultatet etter at forhandlingene er sluttført — noe som absolutt må regnes som en mulighet. I så tilfelle vil det også oppstå nye grenser, i alle tilfelle for en tid, fordi de andre nordiske land da kan ha kommet fram til en løsning med EEC-landene som de muligens kan akseptere.

Den situasjon vi i dag befinner oss i, illustrerer bare med all mulig tydelighet hvilken ulykke det var for det nordiske samarbeidet at Norge og Danmark med sin uklare holdning til NORDØK's plass i forhold til EEC, gjorde det umulig for Finland å bli med på å virkeliggjøre denne ideen. Jeg vil gjerne at statsminister Karjalainen skal vite at i hvert fall i Norge er det mange som forstår Finlands holdning.

Mulighetene burde imidlertid enna være til stede for å kunne hindre at det oppstår nye skiller mellom de nordiske land, og det er ennå mulig å drive samarbeidet mellom Nordens folk enda lenger fram. Jeg vil i denne forbindelse peke på uttalelsen om den økonomiske integrasjon i Europa fra prøvesesjonen i Ungdommens Nordiske Råd i vinter. Denne uttalelsen, som fikk støtte av et overveldende flertall av Nordens politiske ungdomsorganisasjoner — Nordens kommende politikere — sier bl. a. klart fra om at de nordiske land ikke må delta i et internasjonalt samarbeid som innebærer at nye barrierer reises innen Norden, enten dette er ved tollmurer eller på annet vis.

Her har ungdommen talt og gitt et budskap som vi i Nordisk Råd av i dag burde legge oss alvorlig på sinne.

Med den bakgrunn i den voksende skepsis mot EEC-medlemskap som en kan vise til i våre land — og da i særdeleshet blant ungdommen — burde de nordiske land nå endre sine forhandlingsopplegg med EEC, slik at en unngikk faren for nye skillelinjer.

Jeg vil gjerne gjøre Ungdommens Nordiske Råds ord til mine når de sterkt beklager at de markedspolitiske

forhandlingene mellom de enkelte nordiske land og EEC skjer på ren bilateral basis, og at det ikke eksisterer noen form for samordning av de nordiske lands markeds- og Europa-politikk.

Vi bør også merke oss deres henstillinger til de nordiske lands regjeringer om å ta kontakt med sikte på å ta opp igjen arbeidet med en utvidelse av det økonomiske samarbeidet i Norden. Et slikt nordisk samarbeid er et klart alternativ til de enkelte lands tilslutning til EEC.

Dette samarbeidet bør videre bygge på den forutsetning at ingen av landene på egen hånd bryter ut og slutter seg til EEC. Når dette samarbeidet etableres, kan de nordiske landene i fellesskap som en enhet ordne sine handelspolitiske og økonomiske forhold til resten av Europa — og la meg få føye til for hele verden.

Norden bør lytte til de unges stemme og ta hensyn til deres unisone holdning, som krever et samarbeid i Norden, et livskraftig og handledyktig Norden, et Norden for kommende slekter.

Bratteli: Jeg skal ikke ta opp innbydelsen til å føre den utpregede norske debatt over denne talerstol her. Den kan vi komme tilbake til i det norske storting, i Oslo. Men jeg synes det er riktig, etter det vi nettopp har hørt, å presisere at hr. Engan er talsmann for de 17 som i det norske storting stemte imot å oppta forhandlinger med Fellesskapet med sikte på medlemskap — med andre ord: de 17 som stemte mot et enstemmig forslag fra den nåværende norske regjering om å oppta forhandlinger med EEC.

Det er selvfølgelig en ganske skjev fremstilling å si at det er den opinion som normalt har stilt seg positivt til internasjonalt samarbeid, som i dag er imot Norges forhandlinger med EEC — eller en eventuell norsk tilslutning til EEC. Det er heller ikke noe grunnlag for i dag å si noe om i hvilken grad den norske folkeopinion i Norge er imot EEC. Det store flertall av det nor-

ske folk avventer de forhandlinger som føres og som skal føres. Fremfor alt tror jeg det er riktig å være oppmerksom på at en del av kjernen av den utpregede aktive motstand som i dag gjør seg gjeldende, har gjort seg gjeldende på en lang rekke områder av internasjonalt samarbeid. En del av denne opinion var i sin tid sterkt imot at Nordisk Råd ble opprettet; og stemte i det norske storting imot opprettelse av Nordisk Råd. En stor del av denne opinion var i 1950-årene sterkt imot en utvidelse av det nordiske økonomiske samarbeid slik som det den gang ble forhandlet om det, og ikke ubetydelige rester av denne opinion mot at et nordisk økonomisk samarbeid eksisterte i Norge inntil for to—tre år siden, og er i dag å finne igjen i motstanden mot Norges forhandlinger med EEC.

Jeg finner også grunn til bare å si ganske kort at det er både historisk og saklig en fremstilling ved siden av virkeligheten hvis en hevder at det er Norges og Danmarks stilling til Nordøk som førte til at Nordøk-traktaten ikke ble gjennomført.

Jeg kommer ikke til å si mer om dette selv om hr. Engan nå kommer tilbake, fordi jeg går ut fra at den debatten kan vi med fordel føre i Norge. Men den fremstilling vi her hørte om norsk behandling av EEC-spørsmålet var etter min oppfatning såpass fordreid at jeg synes det er riktig å gi uttrykk for disse synsmåter.

Engan: Når hr. Bratteli nærmest beklager at jeg fører norsk EEC-debatt over til Nordisk Råd, vil jeg gjerne få si at motivet mitt er at det er i Nordisk Råds interesse å vite hvordan situasjonen er i dagens Norge. Det kan ikke ha gått hr. Bratteli forbi at den aktive motstand er sterkt voksende i det norske folk — også innen hans eget parti.

Skylden for at Nordøk-forhandlingene ikke førte fram til resultat, at traktaten ikke ble ratifisert, har vært lagt på Finland i enhver diskusjon som jeg har hørt. Men en skal være oppmerk-

som på hva som skjedde samtidig i Norge, der en ensidig norsk presse og de øvrige massemedia nærmest averterte at nå skal vi inn i fullt medlemskap i EEC. Det er ingen grunn for å gi Finland alene skylden for at Nordøstforhandlingene ikke førte fram. Det vil jeg gjerne gjøre hr. Bratteli oppmerksom på. Hele Stortinget stod bak Regjeringen i de forhandlinger som skjedde omkring Nordøst — og så vidt jeg har forstått hele det norske folk.

Utenriksminister Stray: Heller ikke jeg skal ta opp noen debatt om typisk indrepolitiske norske spørsmål, men jeg synes det er riktig å opplyse — for det tilfelle at det skulle være noen som er i tvil eller ikke vet det — at det er ikke riktig når det sies at der intet samarbeid finner sted mellom de nordiske land når det gjelder EEC-forhandlingene. Tvert imot: Vi har jevnlig samarbeids- og samarbeidsmøter, såvel i de nordiske hovedsteder som i Brussel, for at forhandlingene skal bli så koordinerte som det overhodet er mulig — de forskjellige interesser som gjør seg gjeldende i de enkelte nordiske land tatt i betraktning.

Meddelanden

Det meddelades, att statsminister Karjalainen, minister Meeri Kalavainen, statsråd Kyllingmark och statsråd Tide- mand intagit sina platser i rådet.

Niels Helveg Petersen: Jeg skal ikke dvæle ved skuffelsen over, at Nordek ikke blev sat i kraft, således som det blev aftalt på Nordisk Råds møde sidste år. Jeg skal ikke hæfte mig ved skuffelsen, men påpege, at der uforandret består en meget stærk gensidig økonomisk og politisk afhængighed mellem de nordiske lande. Det er denne stærke gensidige afhængighed, der er en af de væsentligste drivkræfter bag planen om Nordek. Nordek-planen var ikke og er ikke nordisk romantik, men baseret på økonomiske kendsgerninger. For hvert enkelt af de nordiske lande repræsen-

terer de øvrige nordiske lande tilsammen en uundværlig handelspartner, og uanset hvilken udgang der kommer på de igangværende forhandlinger om fællesmarkedets udvidelse, vil dette stærke gensidige afhængighedsforhold vedblive at bestå. Intet nordisk land kunne tænke sig en markedsløsning, som ikke respekterede dette forhold.

Sverige, Norge og Danmark søger som bekendt ikke samme form for tilknytning til fællesmarkedet, og i dette vil der næppe ske nogen ændring, men det udelukker ikke, at de nordiske lande allerede nu kunne tage fælles skridt. Sverige, Norge og Danmark kunne meget hurtigt beslutte sig til en toldunion, der helt følger fællesmarkedets ydre toldtarif. For de øvrige nordiske lande vil der ikke herved opstå særlige problemer. Der gøres selvsagt intet indblik i EFTA-frihandelen ved et sådant skridt, og under alle omstændigheder vil f. eks. Finland netop stå over for denne situation, hvis forhandlingerne med fællesmarkedet ender med et positivt resultat.

Jeg vil opfordre regeringerne til at overveje at etablere en sådan toldunion med fællesmarkedets ydre toldtarif. Over for fællesmarkedet ville et sådant skridt være en tilkendegivelse af de nordiske landes vilje til at gå ind i det europæiske samarbejde, og det vil samtidig — og jeg synes, man skal lægge den afgørende vægt herpå — være en klar demonstration af, at de nordiske lande under alle tænkelige markedsforhold agter at fortsætte og uddybe deres eget samarbejde. Det vil betyde, at de nordiske lande på forhånd giver sig til at løse et af de problemer, de under alle omstændigheder skal løse for at opnå den tilknytning til fællesmarkedet, hvert af landene ønsker. Samtidig vil det betyde, at fører optagelsesforhandlingerne ikke til noget resultat, har de tre lande ikke spildt tiden, men har allerede taget et af de skridt, der vil være nødvendige for en udvidelse og en uddybelse af det nordiske samarbejde.

Den foreslåede kulturtraktat er et andet af disse skridt, og aftaleudkastet, som det foreligger, er et klart frem-skridt, men jeg synes ikke vi skal skjule, heller ikke for os selv, at på baggrund af den vedtagelse, der skete sidste år i Reykjavik, hvor Nordisk Råd opfordrede regeringerne til at skabe et omfattende fællesskab, er traktatudkastet på afgørende punkter en skuffelse. Det vil være nødvendigt, at udkastet forbedres på adskillige punkter under Nordisk Råds behandling af sagen. Jeg tror, det er vigtigt, at traktaten fra første færd får en så stærk udformning som muligt. Det er en almindelig erfaring fra traktater og internationale forhandlinger, at den første udformning af en aftale om en traktat er overordentlig betydningsfuld; det kan senere være svært at gennemføre ændringer, som skal have tilslutning i alle lande.

Flere talere har været inde på forskellige spørgsmål i forbindelse med kulturtraktaten, bl. a. Nordisk Råds stilling. Det spørgsmål skal jeg lade ligge. Jeg skal derimod gøre nogle bemærkninger om finansieringen. Det er foreslået, at kulturbudgettet det første år skal være på 42 mill. kr., hvoraf de 6 1/2 mill. kr. er egentlig aktivitetsudvidelse. Det er ikke noget imponerende tal, og det er ikke et tal, som baserer sig på noget sagligt skøn, det er et politisk tal. Man har valgt 6 1/2 mill. kr. fuldstændig tilfældigt, forekommer det. Det kunne have været betydeligt mere, det kunne dårligt have været mindre, hvis der overhovedet skulle være mening i det. Nu er det nok ikke så afgørende, hvad der skal ske det første år. Jeg mener, Nordisk Råd kunne af finde sig med, at omfanget af indsatsen det første år ikke er større end foreslået, men det er overordentlig vigtigt for Nordisk Råds behandling af kultur-aftalen, at man fastslår, at man virkelig har til hensigt at sikre en stærk stigningstakt i det nordiske kulturelle arbejde i de kommende år og har til hensigt at sætte virkelig betydelige midler af til at forsøge at nå i retning af det,

som man kalder det omfattende fællesskab. Man bør kunne blive enige om, at væksten i det nordiske kulturbudget i hvert fald under ingen omstændigheder må være mindre end væksten i de nationale budgetter til forskning og uddannelse.

Statsminister Borten: Hvis det havde gået som vi håpet da vi var samlet i Reykjavik for ett år siden, havde sikkert denne debatten fået et annet forløp. Men Nordøk ble ikke noe av, i hvert fall i den aktuelle form og i denne omgang. Naturligvis er det nordiske samarbeid langt mer enn hva Nordøk-traktaten omfattet. Jeg skal ikke her i dag oppta tiden med å kommentere de øvrige felter — det har mange andre gjort i debatten.

Presidenten, forhenværende statsminister Krag, understreket i sin velkomst-tale de forsøk på "store skritt" som har vært mislykket i formaliseringen av det nordiske samarbeidet. Vi har høstet en del erfaring, og vi kan lære, sa hr. Krag.

Derfor vil jeg bruke noen ord i tilbakeblikk — selv om noen vil si at det er å gråte over spilt melk.

De nordiske land hadde vidt forskjellig utgangsposisjon etter den siste krigen. Men alle satte vi vel vårt håp til en universiell sikkerhetsløsning, og vi prøvde å spille brobyggerens rolle. Men spenningen i verden økte igjen — vi husker reaksjonen på Marshallplanen i 1948, og vi husker mange andre begivenheter som gav grobunn for frykt for at spenningen igjen kunne gå over fra kald til varm krig. Vi ville i Norden øke vår sikkerhet. De nordiske forsvarsdrøftinger kom i gang, men førte ikke fram, og Norden valgte den gangen ulike løsninger på grunn av den såkalte realpolitiske virkelighet slik den fortonte seg, bl. a. det samtidige arbeid med dannelse av en nordatlantisk forsvarsallianse. Og vi fikk den meget omtalte nordiske sikkerhetspolitiske balanse — som begrepet populært er blitt

til — ikke som et gjennomdiskutert og tilsiktet mål, men som et resultat av en rekke utenforliggende faktorer. Og selv om forsvarspolitikken er en ganske klart avgrenset sektor, har den løsning vi fikk, vært med og preget også den politiske utvikling for de nordiske folk, på en ganske avgjørende måte. Men dog ikke mer avgjørende enn at det har grodd fram et nordisk samvirke på mange andre felter og ikke mer avgjørende enn at vi forsøkte oss på tollunionsdrøftinger i 50-årene — og mislyktes. Så tok vi fatt på Nordøk-drøftingene og ble innhenget av det nye utspillet fra Haag. På mange måter minner situasjonen litt om 1948—49.

Jeg er fullstendig klar over den verdi som ligger i postulatet om at handelshindringer som er fjernet ikke på ny skal reises mellom EFTA-statene. Likevel vil jeg si at jeg frykter for at hvis den ferdselsretning som er signalisert gjennom særlig Davignon- og Wernerplanene følges, så vil resultatet måtte bli ulike løsninger for Nordens stater, løsninger som vil bli langt mer skillende enn den ulike sikkerhetsmessige løsning har ført til.

Jeg skal ikke blande meg synderlig inn i debatten om skylden for at Nordøk-traktaten ikke er undertegnet. Etter min oppfatning ligger en del av forklaringen i den målsetting for Nordøk som vi — jeg streker under vi — satte opp allerede i 1968, at så fremt utvidelsesmulighet av EEC igjen bød seg, så skulle et av Nordøks hovedformål være å lette de fire lands deltakelse i et utvidet europeisk marked, med tilknytningsform etter hvert enkelt lands ønske.

Hva må vi så erkjenne av dette — for å følge presidentens tankegang? Jo, at til tross for bekjennelse til nordisk tenking så har denne ennå ikke den gjennomslagskraft at vi er villige til å la ivaretagelsen av våre individuelle ønskemål overfor Europa — påvirkes synderlig av hensynet til enhetsløsninger i Norden! Det er fremdeles de såkalte realpolitiske faktorer — ikke

minst de økonomiske — som er utslagsgivende. Når disse individuelt forskjellige hensyn er ivaretatt, så skal vi bygge ut det nordiske samarbeidet på, la meg si, restene!

Ennå står vi bare ved starten av drøftingene med det vesteuropeiske fellesskapet — et fellesskap som er i sin vorden, og som man bare aner konturene av. Derfor har debatten vært, og er, famlende og tilsynelatende preget av en del paradokser.

Noen fremhever behovet for styrking av Vest-Europa i relasjon til Sovjetunionen — og USA. Andre fremhever den avspenningsfremmende effekt en utvidelse og integrering vil ha. Noen ser den liberale målsetting, ja nesten liberalistiske karakter av fellesskapet som en vinning — andre ser i fellesskapet konturene av et sosialistisk Vest-Europa. Noen vil være med for å kunne påvirke utformingen av Europa, andre er redd for at en liten nasjon må avgi for mye av bestemmelsesretten over sin egen situasjon ved å være med. Noen frykter at EEC i sin natur blir en eksklusiv sammenslutning av velstående nasjoner — med negativ virkning for u-landene — andre sier at de industrialiserte vesteuropeiske land nettopp må styrke sin økonomiske potensial for å kunne øke sin u-landsinnsats.

Vel, — alt dette kan sikkert ikke slå til, det bekrefter bare den gamle sannhet at inntrykket varierer med de øyne som ser.

Utgangspunktet for vårt arbeid i Nordisk Råd er at vi tror at et stadig intimere nordisk samvirke er til gagn for de mennesker som skal leve i Norden — og også for den verden vi er en del av.

Som jeg tidligere sa, så frykter jeg at en forskjellig tilknytning til det øvrige Vest-Europa kan bli en varig hemsko for nordisk samvirke. Jeg føler det slik at vi står foran ganske skjebnebestemmende beslutninger i denne relasjon.

Det har i debatten vært fremført tanker om hvordan vi kan formalisere arbeidet i retning av en traktat for styr-

king av det nordiske samvirke parallelt med forhandlingene med Vest-Europa. Jeg er fullstendig klar over viktigheten av intim kontakt under forhandlingene — en kontakt som eksisterer og som bør bygges videre ut. Men kanskje enda viktigere er det å forsøke å spore debatten inn på en kvalitativ vurdering av hvilke verdier vi betrakter som grunnleggende i våre framtidssamfunn — og så forsøke å prosjisere disse målsettinger over på den aktuelle situasjon.

For meg er det naturlig å spørre: Under hvilke løsninger kan vi best føre en fremadrettet miljøpolitikk i videste forstand — innbefattende utvidet menneskelig medbestemmelsesrett, reelle valgmuligheter i distriktspolitikken og en avansert sosialpolitikk med bibehold av f. eks. det nordiske felles arbeidsmarked? Eller kanskje det viktigste — etter min oppfatning: Under hvilke løsninger sikrer vi best mulighetene for å føre en politikk som tilstreber likestilling mellom menneskene innad i våre land? Vi har sett nok av eksempler på den indre spenning som utløses når dette forhold neglisjeres i en stat.

Jeg tror at den anseelse de nordiske land måtte nyte i verden for øvrig, ikke minst beror på den utjevning vi har maktet å nå uten dramatikk, men ved bruk av demokratiske midler. Og jeg har sagt det før, at stabile indre forhold i en stat kanskje er det beste bidraget til en virkelig avspenning i verden. Det er mitt inntrykk at slike aspekter har kommet noe i bakgrunnen i den debatt vi hittil har ført om markeds-løsningene i dagens Europa.

Vi har besluttet opprettet et nordisk ministerråd, og vi er allerede i gang med å diskutere hvilke praktiske utforminger dets arbeid skal få. Rådet har jo et bredt felt å koordinere. For meg fortøner det seg som en av de viktigste oppgavene å animere til analyse og tenking omkring hvilke målsettinger og verdier vi anser grunnleggende i våre nordiske demokratier, og hvordan disse hensyn bør influere på vår holdning både til det øvrige Vest-Europa og

til resten av den verden som vi er en uatskillelig del av.

Utrikesminister Leskinen: Det är möjligt att vi nordbor på vissa punkter klart skiljer oss från varandra. Vi finländare är kanske på grund av våra erfarenheter inte benägna att stanna och blicka tillbaka på motgångar i det förflutna. Detta gäller också vår inställning till det nordiska samarbetet. Enligt min uppfattning är Nordek ett modellexempel på detta. Visst var det beklagligt att ett stort projekt som Nordek måste skrinläggas, men det är också beklagligt att det syns vara svårt att inse realiteterna när det gäller ekonomiskt samarbete. Vi finländare anser det inte vara lönt att stanna upp och beklaga Nordeks misslyckande. Vi riktar hellre våra blickar mot Norden sådan den är och mot dess framtid. Jag var ett tyst och lojalt vittne till förhandlingarnas sammanbrott för ett år sedan.

Jag förstår att statsminister Baunsgaard här har uttryckt sin besvikelse över sammanbrottet — till saken hör väl att det snart blir val i Danmark. Jag måste dock i det här sammanhanget klart ta avstånd från Baunsgaards tanke på att vi igen skulle börja förhandla om ett slags ny Nordek-traktat. Vi måste ju äntligen inse att utrikeshandel också är utrikespolitik. Ekonomisk blockbildning för med sig politisk blockbildning. Det här må samtidigt vara ett svar på Nørgaards reflexioner i går kring temat Finn-Skandek.

För säkerhets skull vill jag också påpeka att Finland inte söker medlemskap, inte heller något slags associering med EEC. Vi försöker förhandla oss fram till ett frihandelsavtal i någon form som stämmer överens med vår neutralitet och som tar hänsyn till vårt behov att utveckla vår östhandel.

Det här är realiteter som vi i Finland inte kan bortse från. Det är inte fråga om bristande samarbetsvilja från vår sida. Finland behöver de andra nordiska länderna och ett mångsidigt nordiskt samarbete.

Den nordiska helheten är ett värde i sig själv. Den är av betydelse också för den övriga världen och inte endast för oss själva. Jag hoppas att jag inte överdriver då jag säger att också Europa behöver Norden. Också i ett större sammanhang — t. ex. inom FN — har vi kunnat skönja betydelsen av de nordiska ländernas exempel, som har återspeglats på andra länders beteende. Det nordiska samarbetet inom FN är för den övriga världen ett exempel på fria och självständiga staters regionala samarbete när det är som bäst.

Initiativtagarna hoppades att Nordiska rådet skulle leda till bestående och konkreta samarbetsorgan, i vilka de olika ländernas parlament och regeringar skulle vara representerade. Endast genom organens karaktär skulle de få kraft bakom sina åtgärder. Så har ju också skett. Helsingforsavtalet slöts år 1962. Det har inte förflutit mera än nio år sedan den tidpunkten och statsministrarna har nu skrivit under ett avtal som ger det nordiska samarbetet allt fastare former.

Beslutet om ministerrådets inrättande innebär naturligtvis inte någon revolutionerande förändring av det tidigare samarbetet, men i varje fall en märkbar effektivisering och rationalisering av Nordiska rådets verksamhet. Framför allt betyder förändringen att regeringarna aktivare kommer att ta del i det nordiska samarbetet. Huvudvikten av verksamheten som tidigare klart har vilat på Nordiska rådets sekretariat, överflyttas härfter i högre grad än tidigare också på regeringarnas skuldror. Regeringarna kommer mer än tidigare att få stå till svars för att besluten blir verkställda eller för att det finns tillräckliga motiv för att någon rekommendation inte förverkligas. Arbetet på regeringsplanet blir också mångsidigare, då ministerrådets sammansättning varierar allt efter de frågor som behandlas.

För Finlands del är det två specialfrågor som håller på att få allt större

uppmärksamhet, och inte minst från utrikesförvaltningens sida. Dessa frågor berör miljövärd samt åtgärder för att skydda havsbotten från föroreningar och därmed förknippade folkrättsliga problem. Vi vet att det inte saknas världsomfattande intresse för dessa frågor. De har behandlats i FN och Stockholm förbereder sig för 1972 års världskonferens i miljövärdens tecken.

Det nordiska samarbetet i dessa frågor har i själva verket redan nyligen påbörjats, då FN:s kommitté som förbereder miljövärdskongressen i Stockholm, sammanträdde i Genève. Ett gott tecken är att Sverige, såsom medlem av kommittén, enligt god nordisk sed inbjudit de övriga nordiska länderna att tillsammans med den svenska delegationen följa med och delta i kommitténs arbete. Här i Köpenhamn har vi nu tillfälle att fortsätta diskussionen om de samnordiska målsättningarna på detta allt vidare fält av det internationella samarbetet.

Miljövärdfrågan är i själva verket ett gott exempel på att de nordiska länderna genom samarbete i internationella sammanhang mycket effektivare kan driva sina intressen än var för sig. Vi vet alla, att vi inte alltid kan lyckas och vi får då och då bereda oss t. o. m. på besvikelser. Men i princip är detta en viktig form av nordiskt samarbete, och vi bör minnas att alltid då läget så tillåter hålla fast vid de möjligheter det skänker.

Den internationella utredningen av förutsättningarna och reglerna för havsbottnens fredliga utnyttjande, som just på allvar kommit i gång, kan bli ett viktigt nytt forum för nordiskt samarbete. Vi anser, fastän de olika nordiska ländernas intressen i själva verket är rätt olika i många väsentliga hänseenden, att det är viktigt att bibehålla en samnordisk enhet. Alla nordiska länder borde på ett eller annat sätt, naturligtvis enligt sina egna intressen och resurser, turvis delta i frågornas internationella förberedelseprocess. De nor-

diska länder som inte själva nämnvärt berörs av någon fråga, borde ändå under behandlingsens alla skeden ge sitt stöd till de övriga nordiska länder som har intresse i saken. Den förestående förhandlingsprocessen och frågans behandling i internationella organ, ger, det är jag övertygad om, goda tillfällen att genomföra denna princip.

Då vi talar om nordiskt samarbete på det internationella planet får vi naturligtvis inte glömma de tillfällen då de nordiska länderna i samförstånd har kunnat verka för något för dem alla viktigt internationellt mål. Man kommer osökt att tänka på den fredsbevarande verksamheten. På detta område, speciellt vad beträffar utbildning, aktionernas förberedelse, o. s. v., har vi lyckats förverkliga ett slags samnordisk arbetsfördelning, som är till fördel för alla nordiska länder och det internationella samarbetet. I denna verksamhet har uppnåtts resultat och skapats praktiska traditioner på vilka vi, som vi får hoppas, också i framtiden kan bygga.

Då jag i början av mitt tal sade att vi finländare inte har för vana att stanna och grubbla över förgånget, avsåg jag inte att vi borde glömma världens bittra realiteter. Vår uppgift är självfallet att bära i minnet de svårigheter som är förknippade med läget i Europa och annorstädes. Våra nordiska länders uppgift är att mera målmedvetet än tidigare söka metoder med vilkas hjälp vi tillsammans och även vart och ett land för sig kan bidra till Europas och världens säkerhet och samförstånd.

Stortingsman Bratteli berörde i går de förberedande förhandlingarna om en europeisk säkerhetskonferens. Han konstaterade att arbetet på att få till stånd en inledande session bör föras vidare med allvar och kraft. Bratteli påpekade också att planerna på en säkerhetskonferens inte är avhängiga av de aktuella marknadsförhandlingarna. Jag är helt överens med Bratteli om det här. Samtidigt hoppas jag att hans tal om ett stärkt samarbete mellan de väst-

europeiska länderna som en förutsättning för en systematisk avspänningspolitik mellan väst och öst i Europa inte innebär en fortsatt upptrappning av förhandsvillkoren för en konferens. Vi måste nämligen försöka ta till vara de möjligheter de senaste tidernas avspänning i Europa erbjuder oss.

Upprepade gånger har det vid den här sessionen intygats vilken vikt det nordiska samarbetet har såväl för Norden som helhet som för de enskilda länderna. Jag är övertygad om att det nordiska samarbetet i högre grad än nu kunde tjäna också andra. Tillåt mig att bara som ett exempel på detta nämna att vi med gemensamma insatser kan bidra till en återuppbyggnad av Vietnam när kriget slutar.

Ehrnrooth: Herr president! Utrikesminister Leskinen dröjde i några satsar av sitt tal vid Nordeks sammanbrott. Jag tycker att hans tal, i vilket man på många punkter eljest hade kunnat instämma, innehöll en obehövlig släng mot Danmark och Danmarks statsminister. Jag vill ha sagt, att vi i Finland känner stor tacksamhet över den finlandsvänliga inställning, som har präglat statsminister Baunsgaards och hans regerings politik. Jag tror inte vi i Finland, som måste ta på oss en stor del av skulden för Nordeks sammanbrott, har orsak att i tal av ansvariga politiker komma med sådana slängar som bara kastar en skugga över motiven i vårt eget handlande.

Vi kan inte komma ifrån, att det som skedde i Reykjavik och det som bara några veckor senare skedde i Helsingfors, när de finska valen var över, är någonting som inte ännu har förklarats ens för Finlands folk. Att jag för egen del i mitt anförande i Reykjavik för ett år sedan ställde mig mycket skeptisk till möjligheterna att genomföra Nord-ek betyder inte, att man på regeringshåll och i politiken i Finland inte hade trott på Nordek vid den tidpunkten. När sedan Nordeks sammanbrott var ett faktum, fick vi en förklaring för det

som hade hänt, som lika gärna hade kunnat ges tidigare. Det hade besparat oss den besvikelse vi senare måste uppleva.

Utrikesminister Leskinen säger idag, att utrikeshandel i mycket hög grad är utrikespolitik och att ett neutralt land inte kan vara med om blockbildning. Vad var det som vi var med om en lång räkka av månader kring Nordek annat än just det som senare angavs som orsak för sammanbrottet? Ingenting från de övriga nordiska ländernas sida hade skett, som mellan Reykjavik och början av april hade krävt en förändrad finländsk standpunkt.

Jag vill sedan säga, att om vi också inte skall stanna och grubbla över det som har varit, sasom utrikesministern sade, så kan det ibland vara skäl att göra det för att inte de tvära vändningarna i politiken skall bli alltför många och alltför oförklarliga. Det kan vara skäl med tanke på den utveckling, som vi i varje fall hoppas på att skall kunna föra de nordiska länderna närmare varandra också på det ekonomiska området, tänka igenom vad det är som har hänt för att inte i framtiden behöva uppleva sådana besvikelser som de vilka vi vid denna session naturligtvis har dröjt vid.

Sedan vill jag till sist säga ett par ord om den utrikespolitiska diskussion som har förts här. Jag vet inte om det är lyckligt för Nordiska rådet att föra in debatten i så hög grad på klart utrikespolitiska frågor, som i synnerhet herr Hermansson gjort i går och som också i viss mån Finlands utrikesminister gjorde. Man talar om en europeisk säkerhetskonferens och säger, att vi inte skall fortsätta upptrappningen av förhandsvillkoren för densamma. Men vi skall inte heller gå den motsatta vägen och arbeta för en säkerhetskonferens omedvetna om vilka verkliga hinder vi i dag möter för att den skall bli, inte bara en propagandakonferens utan verkligen den framgång som vi alla önskar. Vi har i Finland tyvärr kunnat märka en viss nertrappning av de här

villkoren. När utrikesministern för inte så länge sedan sade att det inte bör vara ett villkor att Förenta staterna och Kanada är med om säkerhetskonferensen, om de ställer "orimliga" villkor, har det säkert varit ett uttalande som man noterat i den övriga delen av Norden. Jag vill då i ärlighetens namn säga, att vår statsminister har sagt klart ifrån, att Finlands regering officiellt inte har gått in på den linjen, d. v. s. att avstå från kravet på en medverkan från alla de makters sida i konferensen som det varit fråga om.

Presidenten: Nordiska rådets arbetsordning innehåller ingen tidsbegränsning för repliker. Utan att rikta mig till någon enskild talare vill jag som fungerande president uppmana de talare som erhåller ordet för replik att fatta sig så kort som möjligt.

Utrikesminister Leskinen: Herr president! Riksdagsman Ehrnrooth talade här helt för sig själv, inte ens hans riksdagsgrupp har varit avvikande åsikt före, under eller efter Reykjavik i fråga om Finlands inställning till Nordek. Jag vill bara upplysa om detta. Dessutom är det ju på det sättet att i många andra frågor har riksdagsman Ehrnrooth i den finska riksdagen en helt annan uppfattning om den finska neutraliteten än vad vi officiellt har.

Krag: Hr. præsident! Som en personlig ven af udenrigsminister Leskinen har jeg måske lidt lettere ved at give en kort og koncentreret replik end mange andre.

Jeg vil gerne sige, at vi i Danmark, og jeg tror, det gælder også Norge, Sverige og Island, nærer den størst mulige respekt for alle de motiver, der kan have ligget bag Finlands handling. Det kan være udenrigspolitiske motiver, og det kan være indenrigspolitiske motiver. Jeg tror, vi respekterer dem hundrede procent, men måske havde man

gjort det nordiske samarbejde en tjeneste, om man havde anmeldt sine reservationer på et lidt tidligere tidspunkt og lidt klarere.

Statsminister Palme: Herr president, ärade rådsmedlemmar! Nära nog samtliga talare vid denna session har inlett sina anföranden med att fälla en tår inför minnet av de glada dagar i Reykjavik då vi alla trodde att Nordek snart var ett faktum.

Låt mig få ansluta mig till denna ritual.

Sällan har ett icke undertecknat avtal varit föremål för så intensiva hyllningar. Jag tänker inte deltaga i de försök till utminuterung av skuld, som förekommit tidigare i dag under debatten. Men låt oss samtidigt minnas: Det nordiska samarbetets väg till framgång kantas av grandiosa misslyckanden.

På 1940-talet försökte vi genomföra ett nordiskt försvarsförbund. Det misslyckades. Men i stället fick vi under 1950-talet passfrihet, gemensam arbetsmarknad, ett intensivt samarbete på lagstiftningens och socialpolitikens områden.

På 1950-talet sökte vi skapa en nordisk tullunion. Det misslyckades. Men i stället fick vi under 1960-talet EFTA och en utomordentligt snabb ökning av den nordiska samhandeln och en tilltagande sammanflätning av våra ekonomier.

På 1960-talet sökte vi genomföra Nordek. Det misslyckades — tillsvidare, vill jag understryka. Utrikesminister Leskinen sade nyss att Nordek har skrinlagts. Den särpräglade egenskapen hos ett skrin är att det går att öppna vid en lämplig tidpunkt, om man så vill; annars är det inget skrin. Men på den punkten vet vi i dag intet. Ännu vet vi ej vad 1970-talet kan komma att ge. Min övertygelse är att decenniet bör nyttjas till att ytterligare vidga och fördjupa vår **gemenskap**.

Jag vill därmed på intet sätt undanskymma att de besvikelser vi upplevt kan ge ökat spelrum åt de centrifugala

krafter som främst har sin rot i skillnader i våra länders utrikespolitik. Att motverka dem är att söka ständigt nya vägar för samarbetet.

Vårt samarbete präglas därvid av en ständigt fortgående ansträngning att förena en grundläggande enhet i sociala, kulturella och ekonomiska frågor med skillnader i de nordiska ländernas säkerhetspolitik. Det bygger på ömsesidig respekt. Var och en följer den säkerhetspolitik som våra länder anser stå i överensstämmelse med sina vitala intressen. Vi söker inte i oträngt mål blanda oss i grundvalarna för grannländernas utrikespolitik. Vi utgår från skillnaderna som ett politiskt faktum.

Därför följer att vi bör försöka stödja våra nordiska grannars strävanden att hävda sina nationella intressen så som de själva definierar dem. Vi är vänner och riktar inte pekpinna mot varandra.

En sådan hållning bidrar utan tvivel till att skapa stabilitet och lugn i vår del av världen. Den medför samtidigt en gräns för våra bemödanden att komma fram till lösningar på samarbetet.

Ibland har vi just skrinlagt planer på ett närmare samarbete inom ett område därför att ett eller flera länder upplevt en alltför stark konflikt mellan önskemålen att förverkliga en viss plan och sina nationella intressen på andra områden. Då får de andra länderna ge sig till tåls. Om vi försökt gå genvägar, så att två eller tre av våra länder slagit sig samman om vad som blivit över av ett samarbetsprojekt, hade resultatet till sist måhända blivit misstro och söndring i Norden. Det är den risk som vi alltid måste besinna.

Efter det att förverkligandet av Nord-ek skjutits på framtiden, har man stundom framfört tanken att tre länder borde samlas kring en lösning — och låt vara tills vidare — lämna det fjärde utanför. Inför marknadsförhandlingarna har andra typer av trestatskonstellationer förts fram i debatten.

Vi har från svensk sida inte velat ansluta oss till sådana lösningar. Skälet är enkelt: Vi bör så långt möjligt undvika

alla åtgärder som kan försvaga det nordiska samarbetet, däri ingjuta element av splittring eller isolering. En sådan handlingslinje kan naturligtvis inte drivas hur långt som helst eftersom det i sina yttersta konsekvenser skulle innebära att ett nordiskt land tillerkändes ett veto över de andras politik. Men det utgör enligt min mening en självklar och naturlig utgångspunkt för vår strävan.

Redan av de här anförda skälen kan den svenska regeringen inte ansluta sig till det i går framförda förslaget om en ny traktat.

Det skulle enligt min mening i dagens läge heller inte tjäna något väsentligt praktiskt syfte. Politiskt sett skulle det snarast kunna legitimera en splittring som dess bättre ännu inte inträffat.

Låt mig i det sammanhanget tillägga, att jag med stort intresse lyssnade till vad statsminister Borten sade om de kvalitativa målen för våra nordiska länders politik inför framtiden. Hans tankar om miljöpolitik, regionalpolitik, medbestämmande, jämlikhet och socialpolitik överensstämmer i hög grad med de grundtankar, som det parti jag tillhör har gett uttryck åt i det s. k. Kramforsmanifestet. Detta är ett rent faktiskt konstaterande.

De problem som jag nu berört är aktuella i dag. Vi skall inte försöka dölja dem. Det finns naturligtvis, inte minst med hänsyn till den nuvarande färdriktningen mot överstatlighet inom EEC, en risk för att slutresultatet av marknadsförhandlingarna kan bli bestående politiska gränser i Norden, som i längden kan bli mer skiljande än de som olikheterna i försvarspolitiken drog upp en gång. Det är ett realpolitiskt problem som vi inte kan lösa med traktater. Men vi kan öka chanserna för förnuftiga samarbetslösningar genom att öppet erkänna problemen och genom att ständigt söka efter möjligheter att hålla ihop.

Vi är alla medvetna om fördelarna med att uppträda gemensamt i internationella förhandlingar. Det är ingen tve-

kan om att de fem nordiska länderna just genom sin nära samverkan i FN får större tyngd än de skulle uppnå vart och ett för sig. Samma fördelar gav oss förhandlingarna i Kennedyrondan. Var för sig är vi alltför små för att egentligen kunna öva inflytande på det internationella ekonomiska samarbetet. Men tillsammans representerar vi en marknad av betydande ekonomisk styrka. Det är därför självklart i vårt intresse att vi i världsvida ekonomiska sammanhang, t. ex. i GATT och UNCTAD, fortsätter att uppträda gemensamt.

När EEC-frågan för litet över ett år sedan blev aktuell var det uppenbart att möjligheterna för samarbete och samverkan mellan de nordiska länderna skulle sättas på viktiga prov.

Vi vandrade skilda vägar till förhandlingsbordet i Bryssel.

Vid statsministermötet i Trondheim beslöt vi att hålla nära kontakt och stödja varandra under de förestående marknadsförhandlingarna. En sådan kontakt på främst ämbetsmannanivå har sedan dess upprätthållits. Jag kan helt bekräfta vad utrikesminister Stray sade på den punkten.

Det finns inför dessa förhandlingar viktiga ting som förenar oss. Bland annat dessa:

Vi önskar alla ett nära samarbete med den gemensamma marknaden. Det överensstämmer med god nordisk frihandelsstradition.

Målsättningen att slå vakt om ett fortsatt nordiskt samarbete har vidare fått en framskjuten plats i samtliga nordiska länders deklarationer i Bryssel.

Av stort intresse är det positiva genvar som denna nordiska målsättning rönt bland den gemensamma marknadens medlemsstater. Man har klart framhållit att man respekterar denna målsättning och önskar underlätta dess förverkligande.

Konkret har detta kommit till uttryck på bland annat två sätt:

För det första har den gemensamma marknadens länder fastlagt som sin

ståndpunkt att alla resultat av europeiskt samarbete skall bevaras. Detta måste anses innefatta tillfriet i Norden och rimligen resultaten av det nordiska samarbetet i övrigt.

För det andra råder det enighet om att alla uppgörelser skall stå i klar överensstämmelse med GATT:s principer och att de skall träda i kraft samtidigt. Det måste anses betyda att, oavsett gången av förhandlingarna, skall de överenskommelser som de nordiska länderna har kommit fram till med EEC, träda i kraft vid samma tidpunkt.

Denna attityd från den gemensamma marknads medlemsstater är ingen tillfällighet. Den nordiska integrationen har kommit långt, i väsentliga avseenden längre än integrationen inom EEC. Inför alla dagliga bekymmer och svårigheter glömmet vi lätt att Norden i många praktiska och påtagliga hänseenden utgör en enhet. Ute i världen uppfattas vi i hög grad som ett begrepp. Det är en tillgång för oss som vi skall erkänna även för oss själva.

Att utveckla detta nordiska samarbete utgör ett stort ansvar för oss alla, helt enkelt därför att vi nu har kommit så långt, att en utveckling i annan riktning skulle få allvarliga återverkningar på människornas levnadsförhållanden i Norden. 1960-talet betydde ett väldigt ekonomiskt uppsving i alla de nordiska länderna. Det ägde rum samtidigt som det ekonomiska samarbetet intensifierades. 70 000 svenskar är för sin försörjning beroende av exporten enbart till Norge. Mellan 40 och 50 företag i Norge är leverantörer till Volvo. Finlands export till Sverige har i det närmaste fördubblats under 1960-talets senare hälft. Den andel som gått till de andra nordiska länderna har också fördubblats. Den danska exporten till Norden av industrivaror har utvecklats i snabb takt under hela 1960-talet. Närmare hälften av denna exportökning har gått till de övriga nordiska länderna.

Så har den ekonomiska samverkan blivit en viktig pådrivare i våra länders ekonomiska utveckling. Den har banat

vägen för ett omfattande vardagssamarbete i de nordiska ländernas näringsliv. Mellan 1950 och 1960 träffades över 90 avtal om produktions-samarbete mellan företag i Norden. Därvid har icke minst konsumentkooperationen spelat en viktig roll, med gemensam inköpsorganisation och — framför allt på senare tid — samproduktion. Denna kooperativa samhandel inom Norden torde under 1970 ha gått upp till närmare 1 miljard sv. kr. och den fortsätter att öka.

Detta samarbete förs vidare på många olika fält. Vi har beslutat att ge det en fastare form genom att inrätta ett ministerråd. Så mycket har redan sagts därom att jag kan inskränka mig till att instämma i de synpunkter som framförts av mina kolleger och andra talare. Det nya rådet får stora och viktiga uppgifter. Låt mig särskilt understryka vår tillfredsställelse över att en uppgörelse om kultursamarbetet kan komma till stånd och därmed ge ökad stadga åt det nordiska kulturutbytet.

Det är en oviss situation som möter oss vid denna session. Vi vet inte hur den kommer att bedömas om några år. Kommer man att säga, som några redan gjort, att den var ett mellanspel, där man ägnade sig åt perifera ting i väntan på öppningar i det ekonomiska samarbetet?

Till dem vill jag säga: Det nordiska samarbetet rullar vidare. Dess resultat griper i dag direkt in i människornas levnadsförhållanden. Det förutsätter fortsatta insatser på en rad områden. De bör stå i samklang med varandra. Det går inte att ta ett enstaka område och säga: Detta är vad det nordiska samarbetet i grunden handlar om. Ty så är det inte.

Vår uppgift vid denna session är att skapa fortsatta utvecklingsmöjligheter för den nordiska samhörigheten, det må gälla formerna för samarbete, samordningen av förhandlingarna i Bryssel, kultursamarbete, gemensamma insatser mot narkotikamissbruk, fortsatt transportsamarbete, eller gemensamma me-

toder för att stärka konsumenternas ställning.

Flera talare, bl. a. herr Helén, har i denna debatt varnat för en inåtvänd nordisk provinsialism. De nordiska länderna är små. Vi är i hög grad beroende av vår omvärld. Det gäller inte bara vår försörjning med varor. Det gäller också vetenskapliga och kulturella impulser. Det gäller vår möjlighet att verka för fred och säkerhet. Vi kan inte räkna med att i någon högre grad påverka utvecklingen i vår omvärld av egen kraft. Därtill är vi alltför små, även om vårt samarbete ger oss ökad styrka. Men vi kan genom ett konstruktivt samarbete med andra länder ändå lämna ett bidrag till det internationella samarbetet.

De europeiska marknadsförhandlingarna utgör ett exempel. Låt mig nämna ett annat, som herrar Leskinen och Bratteli har varit inne på och som även jag tar upp, trots risken av erinringar från herr Ehrnrooth.

För två och ett halvt år sedan, när vi inledde Nordek-förhandlingarna, tedde sig utsikterna till en allmän europeisk avspänning mörka. Inmarschen i Tjeckoslovakien i augusti 1968 innebär inte enbart ett undertryckande av ett folks nationella självbestämmanderätt. Vi upplevde också faran för att världspolitiken skulle glida tillbaka i det kalla krigets spänningar, misstro och urladdningsrisker.

Världsläget är fortfarande upprörande mörkt. Jag behöver bara erinra om läget i Mellersta Östern och om den förnyade upptrappningen av kriget i Indokina, genom den amerikanska invasionen i Laos.

Men i vart fall i Europa har vi kunnat uppleva ett skede av avspänning mellan öst och väst och en uppluckring av sedan gammalt låsta positioner.

Ett särskilt viktigt element i denna utveckling har varit den västtyska utrikespolitiken.

Östpolitiken har fått en löftesrik början. Säkerligen återstår både motgångar

och besvikelser innan en egentlig avspänning kan sägas ha kommit till stånd i Europa. Splittringen mellan öst och väst har bestått i över tjugo år. Den har satt sin prägel på hela efterkrigsutvecklingen och på de människor, som vuxit upp och format sin bild av världen under denna tid. Att bryta den utvecklingen och brygga över klyftorna förutsätter därför en lång politisk mötnadsprocess.

Det är betydelsefullt att avspänningspolitiken förs vidare och att alla berörda parter bemödar sig om att undanröja hinder för dess förverkligande. Det är därvid av största vikt att de berörda parterna medverkar till en uppgörelse i Berlin-frågan.

För våra länder är avspänningssträvandena i Europa av direkt intresse på två sätt. För det första leder de till ökad stabilitet i den europeiska politiken och därmed till ökad trygghet för de europeiska folken. För det andra skapar de ett gynnsamt klimat för en nyorientering av det mellanfolkliga samarbetet, t. ex. på det ekonomiska området. Detta är av en särskild betydelse för länder som i hög grad bygger sin ekonomiska utveckling på utrikeshandel.

Utän tvivel har den hittillsvarande splittringen i Europa satt sina spår också i Norden. Vi har redan konstaterat att vara skilda säkerhetspolitiska linjer satt vissa gränser för utvecklingen av det nordiska samarbetet. Vi har därför allt intresse av att stödja och efter förmåga underlätta de avspänningssträvanden som nu inlets.

De nordiska länderna står eniga bakom förslaget om en europeisk säkerhetskonferens. Det är viktigt att den tveksamhet som här och var kommer till uttryck inte får leda till att några skenbara hinder förs fram för att uppskjuta dess genomförande. Den bör — som vi många gånger understrukit — vara väl förberedd så att den kan leda till framgång och därmed varaktiga resultat. Den bör självfallet omfatta alla

länder som har del i ansvaret för Europas säkerhet.

Jag instämde nyss av fullaste hjärta med dem som varnar för en nordisk provinsialism, en nordisk isolering. I dagens värld måste vi vara internationalister i en vidare mening. Samtidigt känner jag ett behov av att understryka att denna anti-provinsialism inte får drivas så långt att vi förringar vårt gemensamma arbete inom den miljö som vi har störst möjligheter att direkt påverka.

Jag vill starkt understryka: det nordiska samarbetet representerar en trygghet för Nordens folk.

Politiker, ämbetsmän, organisationer och företag i Norden kan med utgångspunkt i gemensamma intressen och traditioner resonera sig fram till praktiska lösningar. Vi har egenintressen och nationella särdrag i rikt mått. Men det finns inga grundläggande politiska och ekonomiska motsättningar mellan våra länder. Det finns däremot oerhört mycket som binder samman.

Detta är ett bestående förhållande. Oavsett vilka vägar utvecklingen tar, kommer det nordiska samarbetet att framstå som förnuftigt och värdefullt. Det betyder inte att det här samarbetet utvecklas utan gemensamma ansträngningar. Tvärtom betyder det att om vi misslyckas så har vi icke förmått ta till vara de värden och utvecklingsmöjligheter ekonomiskt, politiskt, socialt och kulturellt som vi gemensamt är mäktiga. Det finns ingen ödesbunden automatik i vårt arbete. Framstegen blir alltid beroende av våra ansträngningar. Men det är det viktiga.

Det finns ingen tänkbar utveckling i världen eller i Europa som gör det förnuftigt att slå sönder det nordiska samarbetet. Vetskapen härom, insikten om att hur det än går på andra håll så har vi samarbetet med våra närmaste grannar att falla tillbaka på, utgör en trygghetsfaktor för Nordens folk.

Att företa sig något som skulle kunna äventyra samarbetet vore därför att ta på sig ett ansvar med långtgående kon-

sekvenser. Det vore att slå undan den grundval som till sist kan bli avgörande för våra möjligheter här i Norden till en fortsatt självständig ekonomisk och social dynamik.

I en värld som domineras av stormakterna, med deras väldiga militära, ekonomiska och tekniska styrka, har små nationer ett utsatt läge. Det kan komma att bli alltmera utsatt. För att bevara möjligheterna att själva forma sitt öde måste de hålla samman. Detta måste alldeles särskilt gälla länder som binds samman av en gemensam tradition som de kan bygga till en gemensam framtid.

Økonomi- og markedsminister Poul Nyboe Andersen: Hr. præsident! Alle de nordiske lande har i løbet af 1970 åbnet forhandlinger med De europæiske Fællesskaber om et samarbejde under en eller anden form. Danmark og Norge har anmodet om medlemskab, og fra svensk side ønsker man at deltage i størst mulig udstrækning, som er forenelig med svensk neutralitet, og undersøger mulighederne for deltagelse over hele det samme felt, som Danmark og Norge forhandler om i medlemskabsforhandlingerne.

Finland og Island har lagt op til forhandling om en ordning, der i første række sikrer bevarelsen af de i EFTA opnåede resultater, hvortil kommer Islands interesse i adgang til det europæiske marked for fisk og fiskeprodukter og Finlands interesse i konkrete aftaler på landbrugsområdet.

Der er nu gået 7—8 måneder, siden forhandlingerne mellem fællesskaberne og Storbritannien, Danmark, Norge og Irland blev åbnet den 30. juni, og det ligger nu klart, at der kun er et lille antal spørgsmål, som skal løses, før man kan betragte forhandlingernes resultat som stort set afgjort, men disse spørgsmål er til gengæld vigtige og vanskelige. Det drejer sig om overgangsordningen for landbrug og finansiering, idet der nu er enighed om overgangsordningen for toldunionen. Begge de to nævnte

spørgsmål er af meget stor betydning både for Danmark og Norge. På landbrugsområdet er de danske og norske interesser forskellige, men ingen af vore to lande har på den anden side interesser, som nødvendiggør, at vi indtager standpunkter, som er generende for den anden part. Vi forstår fuldt ud fra dansk side nødvendigheden af, at der sikres det norske landbrug særordninger, som tager hensyn til de særlige forhold, som en betydelig del af norsk landbrug må kæmpe imod. Fra dansk side må vi betragte landbrugsproblemerne ud fra samme synsvinkel som finansieringsproblemerne. Der er for os tale om spørgsmål, hvis løsning vil kunne få afgørende indflydelse på Danmarks betalingsbalance, som er det store problem i dansk økonomisk politik.

Løsningen på de to store problemer, som vil afgøre forhandlingernes udfald, må i første række søges i drøftelserne mellem Storbritannien og De europæiske Fællesskaber. Danmark og Norge må koncentrere bestræbelserne om at sikre, at de løsninger, der skal tage hensyn til Storbritanniens særlige problemer, ikke udformes på bekostning af danske eller norske interesser.

Som det er på landbrugsområdet, er det på en række andre områder. Danmarks og Norges forhandlingssynspunkter er ikke og kan ikke være identiske, men det betyder ikke, at vi ikke kan gennemføre et samarbejde om at undgå, at disse forskelle skaber problemer i forhandlingerne.

Allerede inden åbningen af forhandlingerne i juni måned i Luxembourg traf de nordiske lande aftale om det samarbejde, som skulle finde sted i forbindelse med forhandlingerne med De europæiske Fællesskaber. Man gennemgik alle de spørgsmål, som hvert enkelt nordisk land agtede at rejse i forhandlingerne med henblik på at afgøre, hvor der var grundlag for en vis koordinering af synspunkterne, og at afklare, hvor dette ikke var muligt, men hvor kendskab til de andre landes interesser

er afgørende for at undgå unødige interessenkonflikter.

Vi har, siden forhandlingerne blev indledt, haft en hyppig kontakt på embedsmandsniveau mellem forhandlingsdelegationerne, og der er ingen tvivl om, at denne kontakt må intensiveres, efterhånden som de tre andre nordiske lande går ind i en afgørende forhandlingsfase.

Vi har to fælles problemer i disse forhandling i Norden. Det første er indholdet af de ordninger, de enkelte nordiske lande kan opnå. Som et minimum vil vi kunne gå ud fra på grundlag af klare udtalelser fra De europæiske Fællesskabers side, at der ikke som følge af Fællesskabernes udvidelse genrejses toldskranker, som i dag er afskaffet i kraft af EFTA-samarbejdet. Vi kan formentlig også regne med at bevare det frie nordiske arbejdsmarked. Hvad der kan opnås derudover, er imidlertid endnu uklart.

Det andet fælles problem i forhandlingerne vedrører tidsforløbet. Hvordan sikrer vi, at alle nordiske lande kan fuldende forhandlingerne så tidligt, at resultaterne kan nå at træde i kraft fra samme dato? Fra dansk side håber vi meget, at man både fra de nordiske landes egen side og fra fællesmarkedets vil gøre alt, hvad man kan, for at dette skal blive muligt.

Man må fortsat kunne gå ud fra, at forhandlingerne med de lande, der søger medlemskab, vil kunne fuldføres i løbet af 1971. Den egentlige forhandlingsfase for Sveriges, Finlands og vel også Islands vedkommende kan forhåbentlig begynde inden sommerferien og fuldføres hen på foråret 1972.

Det ligger i sagens natur, at de nordiske lande, der opnår medlemskab af De europæiske Fællesskaber, i denne egenskab skal tiltræde de aftaler, som måtte blive indgået med de nordiske lande, som søger andre løsninger end medlemskab. Alene heri ligger en stærk begrundelse for nær nordisk kontakt under hele forhandlingsfasen, men det understreger også de problemer, som kan opstå.

Jeg tænker her først og fremmest på, at det vil være af den største politiske betydning i alle de nordiske lande, at man, hvis forhandlingerne i Bruxelles ender positivt, samtidig har et klart overblik over, hvilke løsninger der vil blive gældende for hvert og et af de nordiske lande.

Så længe forhandlingerne i Bruxelles står på, må vi koncentrere kræfterne dér. Det, det nu gælder om, er at opnå løsninger på de problemer, som rejser sig i hvert enkelt nordisk land i forbindelse med deltagelse i et stort europæisk samarbejde. Men det betyder ikke, at vi skal glemme behovet for nordisk samarbejde også på det økonomiske område. Det behov består med lige så stor styrke i dag, som det gjorde, da vi forhandlede om Nordek. Jeg hører personlig til dem, der mener, at behovet for et nordisk samarbejde måske vil være særlig udpræget, når vi alle under den ene eller den anden form kommer til at deltage i et vidtgående europæisk samarbejde.

Man har jo drøftet i går og i dag de former, som et fremtidigt nordisk økonomisk samarbejde kunne få. Spørgsmålet har været rejst, om det ikke kunne være det rigtige at gennemføre en ny nordisk traktat herom. Vi har herom i dag fået en klar udtalelse fra den finske udenrigsminister Leskinen, at Finland ikke ønsker en sådan ny traktat og ikke forestiller sig at kunne indgå i nogen ordening af typen Finn-Skandek eller lignende. Jeg forstod, at også statsminister Palme i sit indlæg her for lidt siden tog afstand fra sådanne former for et kommende nordisk samarbejde.

Jeg vil gerne sige, at jeg finder det rigtigt og værdifuldt, når man har denne opfattelse, at dette så bliver sagt så klart fra finsk side og forstod jeg også nu fra svensk side, som tilfældet har været. Så må opgaven jo være at videreføre udviklingen i det nordiske samarbejde i sådanne former, som de nordiske lande kan blive enige om alle at tilslutte sig.

Drøftelserne herom forstår jeg vil

begynde allerede under den økonomiske komité's forhandlinger og drøftelser her på denne session i de næste par dage, og jeg håber, at de synspunkter, der nu i meget kort og synes jeg kategorisk form er fremført fra finsk side, vel også fra svensk side, vil blive uddybet nærmere under disse drøftelser her på sessionen, så vi ved, hvor vi har hinanden. Senere må arbejdet videreføres i det nye ministerråd.

Jeg mener, at vi, så snart det er muligt, må tage fat på arbejdet med at få defineret rammer og indhold og organisation af det økonomiske samarbejde mellem de nordiske lande i den situation, som opstår, hvis forhandlingerne i Bruxelles ender positivt, men jeg mener samtidig, at dette rent praktisk ikke er gøreligt, før forhandlingerne i Bruxelles er kommet så langt, at vore muligheder i betydelig grad er afklaret. Det sker forhåbentlig inden udgangen af dette år.

Jeg tror, det kan blive en nok så vanskelig opgave at finde former for dette fremtidige nordiske samarbejde, men det er samtidig en meget vigtig og væsentlig opgave. Vi må ikke forsømme denne side af sagen. Det er også vigtigt, at vi arbejder for, at disse problemer kan foreligge afklaret allerede i foråret 1972, hvor, hvis forhandlingerne i Bruxelles lykkes, vore folkevalgte forsamlinger skal tage stilling til resultatet af Bruxellesforhandlingerne.

Helén: Herr president! Det var några formuleringar i økonomiminister Nyboe-Andersens anförande som jag tycker att vi från svensk sida bör ta fasta på.

Från dansk sida har man vid skilda tillfällen bemödat sig om att på olika sätt vinna förståelse i Norden för ansträngningarna att — innan man tvingas så beakta de danska intressena som kan vara nödvändigt i slutskedet av förhandlingarna — verkligen åstadkomma så stor sammanknytning inom Norden som möjligt.

Jag delar herr Nyboe Andersens upp-

fattning att, när man har sådana åsikter som den finländske statsministern och den svenske statsminister har, de bör komma till klart uttryck. Jag har begärt ordet för att understryka något som också kom fram i herr Nyboe-Andersens anförande, nämligen att ekonomiutskottet bör ta fasta på de värdefulla uppslag och tankar som låg bakom statsminister Baunsgaards inlägg på denna punkt igår, även om det inte är möjligt att åstadkomma just den lösning som han då skisserade.

Eysteinn Jónsson: Det er ikke min mening her at tale om islandske forhold eller problemer. Det har andre talere fra Island allerede gjort, og jeg vil ikke gentage, hvad de har sagt. Det gælder også det for Island så livsvigtige spørgsmål, der overskygger alle andre problemer i Island, udvidelsen af fiskerigrænsen omkring Island. Det er af stor betydning, at vi i Norden kender hinandens problemer og støtter hinanden så godt vi kan, og jeg håber, man har lagt mærke til det, hr. Kjartansson fra Island oplyste her i går om rovfiskeriet og om forureningsfaren i Nordatlanten og Islands særlige stilling i den henseende.

Der findes stadig folk, som ikke tror, der ligger ret meget reelt i nordisk samarbejde. Nogle mener, det mest er selskabssnak, det drejer sig om, og noget, der bruges ved højtidlige lejligheder, men ikke har meget med det daglige liv i Norden at gøre. De, som taler på den måde, burde se sig om i Norden og betragte kendsgerningerne. Nordisk samarbejde er i allerhøjeste grad en realitet. Det er bygget på en gammel grund og vævet af tusinde tråde gennem flere hundrede år, selv i de mørkeste tider i Nordens historie. Det er spundet gennem århundreder af et utal af enkeltpersoner og institutioner, indtil vi har fået de nordiske samfund, som de eksisterer i dag. Udviklingen har gjort, at vi med fuld ret kan tale om et nordisk samfundsmønster. Man må derfor mene, at nordisk sam-

arbejde ikke er noget, der bryder sammen, selv om vanskeligheder melder sig. Lad os derfor håbe, at man finder fornuftige løsninger på vanskelige problemer, f. eks. det økonomiske samarbejde. Naturligvis trækkes der i de nordiske nationer fra flere sider, og det er temmelig usikkert i dag, hvad der vil ske, men trods alt har det nordiske økonomiske samarbejde aldrig været nærmere end nu. Det tror jeg, vi har godt af at sige til hinanden. Man må arbejde hårdt for at finde veje, som ikke fører tilbage i den henseende. Man står på et solidt grundlag, men alligevel er der fare på færde, det kan man høre på debatten her.

På Nordisk Råds sidste session i Reykjavik besluttede man at konsolidere det grundlag, vi står på, gennem en ny ordning for og en forstærkning af det kulturelle samarbejde i Norden. Vore regeringer fik som opgave at forberede en kulturtraktat mellem de nordiske lande. Nu bliver det denne sessions opgave at behandle det regeringsforslag til en kulturtraktat mellem de nordiske lande, som er blevet fremlagt. Samtidig må vi fastsætte de arbejdsmetoder, vi vil indlede i Nordisk Råd og på regeringsniveau, for at styrke det kulturelle samarbejde i Norden og for at føre traktaten ud i livet.

Det glæder mig at kunne konstatere, at der har været god kontakt mellem Nordisk Råds kulturudvalg, ministrene og embedsmandsudvalget under det forberedende arbejde med traktatforslaget. Kulturudvalget har fremsat sine synspunkter om indholdet af traktaten og om de fremtidige arbejdsmetoder i det kulturelle samarbejde inden for Nordisk Råd og mellem regeringerne. Kulturudvalget har stærkt fremhævet nødvendigheden af nye, effektive arbejdsmetoder og et nært samarbejde mellem Nordisk Råd og de administrative myndigheder.

Man har udvekslet synspunkter, og det forberedende arbejde fra regeringerne foreligger nu i form af traktatforslaget. Man kan allerede klart se,

at det er ingen overdrivelse at konstatere, at kulturtraktaten bliver et vældig skridt fremad i det nordiske samarbejde.

Vi vil få fælles kulturel administration til en vis grad i det nye sekretariat under ministerrådets ledelse. Det bliver en samnordisk institution. Erfaringen viser, at det vrimler med gode ideer og projekter om samarbejde på det kulturelle område. Det gælder undervisning, forskning og den frie kultursektor. Men vi har manglet den nødvendige administrative kraft i det nordiske samarbejde for at skride til handling på en saglig måde i form af beslutning om de vigtige projekter, man kan enes om at gennemføre. Vi må derfor gøre det nye sekretariat til en stærk institution lige fra begyndelsen.

Ifølge traktatforslaget vil vi få et fælles nordisk kulturbudget. Det ligger i sagens natur, at budgettet bliver en arbejdsplan for nordisk kulturelt samarbejde. I budgettet samles så at sige alle tråde. Vi ved alle sammen godt, at prioriteringen har været det vanskelige problem inden for Nordisk Råd og i det nordiske samarbejde. Netop af den grund har det hele været lidt svævende. Vi har manglet den forbindende tråd, som et budget kan og bør være. Efter min mening er det kulturelle fællesbudget, som nu skal etableres, et kærnepunkt i den nyorganisering og effektivisering, som nu skal ske inden for det kulturelle samarbejde i Norden.

I den forbindelse må man gøre sig klart, at behandlingen af budgettet er af den allerstørste vigtighed. Dette er et af de spørgsmål, der må klarlægges på denne session. Vi må tage op arbejdsmetoder omkring kulturbudgettet, som samler de parlamentariske kræfter og de administrative kræfter. Budgettet bør på den måde benyttes som et bindeled mellem den administrative og den parlamentariske side af det nordiske samarbejde og føre disse kræfter sammen.

Det betyder, at vi må få Nordisk Råd ind i behandlingen af budgettet og ind i kulturtraktaten på en eller anden for-

nuftig måde; ellers glider det nordiske kulturelle samarbejde bort fra Nordisk Råd. Hovedspørgsmålet i den henseende er at skabe en arbejdsordning, som virker som en bro mellem parlamentarikere og administratorer, hvad enten disse er ministre eller embedsmænd. Alle må være med, ellers går det ikke.

Naturligvis er vi mange, der mener, at de fælles midler, som planlægges anvendt til at begynde med i den nye tid, om man har lov at bruge det udtryk, er alt for små, men man må ikke glemme, at det vigtigste er at komme på sporet. Kommer man godt af sted, kan man sætte farten op efterhånden, og det håber jeg bestemt vil blive vor erfaring. De mange projekter vil presse sig på; det vil man føle, når vi for alvor kommer til prioriteringen i forbindelse med budgetbehandlingen. Det vil måske hjælpe os i dette tilfælde, at budgetter som bekendt har en tendens til at vokse sig store. Men naturligvis vil det være af stor betydning, hvis man fastslog ved traktatens ikrafttræden, at ressourcerne skulle øges betydeligt i den nærmeste tid.

Til sidst vil jeg sige, at jeg tror, vi alle sammen værdsætter det samfundsmønster, som gennem tiderne er vævet i Norden. Vi mener, at det er af stor betydning for os og måske også for andre, at vi bygger videre sammen på det grundlag, som er lagt gennem tiderne. Efter min mening er kernen i nordisk samarbejde en stærk vilje til at holde sammen og føle sig frem sammen. Det er min opfattelse, at den nye kulturtraktat, det nye kulturbudget og nyorganiseringen vil vise sig at være store skridt på vor fælles vej i Norden.

Lähteenmäki övertog därefter ledningen av förhandlingarna.

Bergman: Herr president! Sett mot bakgrunden av vad statsminister Palme i början av sitt anförande sade om blandningen av praktfulla misslyckanden i det nordiska samarbetet och vardagligt flitigt arbete på samma fält —

sett mot bakgrunden av misslyckandena från det nordiska försvarsförbundet fram till Nordek — så är frågan om det kulturval som vi här skall diskutera och ta ställning till en planta som vi bör vara försiktiga med och hantera ömt. Vi bör akta oss så att den inte kommer att tillhöra raden av, om inte praktfulla så dock misslyckanden.

Det är ett glädjande resultat av aktiviteten från Nordiska rådets och kulturutskottets sida som vi nu kan notera. Beställningen från mötet i Reykjavik har expedierats och vi har nu att ta ställning till utformningen av ett kulturavtal.

Jag vill inte ställa mig på den sida i debatten som en del har gjort när man betraktar det här avtalet som "en skuffelse", såsom det stod i en dansk tidning, ett ord som även använts i diskussionen här. Jag tycker att avtalet är raka motsatsen.

Man har varit angelägen om att leta efter brister i avtalet och man har talat om en del ting som inte står där, även om man borde ha varit medveten om att dessa ting aldrig kan tas in i ett sådant här avtal utan måste aktualiseras i andra sammanhang.

En sådan detalj är Nordiska rådets roll i anslutning till kulturavtalet. Det föreliggande förslaget innehåller inte någonting om Nordiska rådets medverkan härvidlag. Detta är nog helt riktigt, men det kunde vara intressant för rådets medlemmar att få höra förklaringen därtill, även om den är rätt enkel.

I kulturutskottet har vi haft föredragning av representanter för den arbetsgrupp som utarbetat det avtalsutkast som nu framlagts. Av denna föredragning framgick att man mycket ingående diskuterat på vad sätt Nordiska rådet och dess kulturutskott skulle kunna komma in i handläggningen av de ärenden som i framtiden blir en följd av kulturavtalet. Inom ämbetsmannakommittén ansåg man sig emellertid inte ha den formella kompetensen att utforma några bestämmelser i det här avseendet; man hade fått ett uppdrag av

fackministrarna på undervisnings- och kulturområdet. Trots att man således diskuterat frågan och säkerligen hade egna handlingar i ämnet ville man inte — med den respekt för formaliteter som ämbetsmännen i regel har — framlägga något sådant förslag.

Inom kulturutskottet fick vi fullt klart för oss att bakom frånvaron av stadganden beträffande Nordiska rådets roll i detta sammanhang helt enkelt låg bristen på formell kompetens att framföra ett förslag av den arten. Jag har inte mött någon rådsmedlem eller regeringsrepresentant från något land eller inte någon ämbetsman, expert eller sekreterare, över huvud taget ingen människa som sagt att Nordiska rådet inte bör dras in i handläggningen av de frågor som vi nu skall sluta avtal om. Men de som vill göra ett nummer av någonting, kan naturligtvis göra det även i detta fall. Det formella förhållandet att avtalsutkastet inte säger någonting om Nordiska rådets roll kan naturligtvis ge anledning till praktfulla ordbloomster.

Nu blir frågan förmodligen löst rätt snart. Vi får ett förslag från kulturutskottet, och det kommer väl att på denna punkt innehålla ett uttalande som lugnar de eventuellt oroliga.

En annan sida av det kulturella samarbetet som diskuterats rätt mycket är frågan om pengarna, d. v. s. frågan om budgeten, och frågan om program — femårsplaner och allt vad det kan vara. Det avtal som här föreligger tar utslutande sikte på att konstituera en organisation och att beskriva vilka områden den skall ägna sig åt. Självklart innehåller inte avtalet någonting om de konkreta praktiska arbetsuppgifterna. Dessa skall ju bli en produkt av det avtal som nu slutes och den administration som är tänkt att vara ett instrument för att fullgöra arbetet. När den administrationen är klar får vi ta ställning till frågan om de praktiska arbetsuppgifterna. Jag förmodar att det då kommer att bli en viss oenighet om saker och ting såsom ofta är förhållandet i våra egna parlament.

Att pengar över huvud taget har nämnts i detta sammanhang beror på att man för att komma i gång skall till det här samarbetet överföra olika anslag som nu finns på respektive länders kulturbudget. Det rör sig om sammanlagt 33 miljoner danska kronor och till detta kommer kostnaderna för administrationen plus några miljoner kronor i fekräkningspengar, höll jag på att säga. Detta belopp skall inte uppfattas som någonting annat än att man vill undvika att vara alldeles blottställd på pengar när samarbetet börjar.

Jag vill notera några grundläggande drag i den organisationsuppbyggnad som avtalet förutsätter.

Jag tycker det är bra att beslutsfattandet har fått en klar förankring i ett organ som verkligen är beslutsmässigt och har alla resurser att fatta beslut. Det har inte bara att ta ställning till utgifterna utan är också bundet att skaffa inkomster till utgifterna — det är inte alltid de två tingen åligger samma instans, men ministerrådets ledamöter måste alltid ta konsekvenserna av sina beslut och önskningsar. Det är bra att verksamheten har en sådan realistisk förankring.

Jag uppfattar det också som en styrka att administrationen har en sådan klar anknytning till det beslutande organet och inte svävar fritt i luften, bara förankrat i sig självt — i annat fall hade det lätt kunnat bli åtskilliga blindgångar, och det bör saken skyddas mot.

Guttorm Hansen tog upp en fråga som jag tycker är viktig. Jag vill gärna instämma i vad han sade om att det är angeläget att försöka ordna så att det blir en öppenhet utåt, att inte de etablerade institutionerna och myndigheterna sluter sig inom sig själva och endast på eget initiativ för fram frågor till verkställighet, utan också skapar kontaktytor utåt mot det som vi ibland kallar allmänheten men som ju består av enskilda individer, privata människor, med allt av oberäknlighet som det innebär. Det är därför bra att avtalstexten förutsätter en kommitté och arbets-

grupper som skall utgöra kontaktytan utåt.

Jag hoppas också att kontakterna kommer att ske under sådana former — eller brist på former — att man i den nordiska kultursamverkan också kan ta med sådant som är svårt att registrera och kanske rent av svårt att beskriva, sådant om vilket man inte ens vet vart det är på väg. Många företeelser inom den sektor som kallas det fria kulturlivet är sådana att vi inte vid deras tillblivelse kan avgöra vart det bär hän, men det är angeläget att alla sådana yttringar ges livsmöjligheter, om de i sig själva har livskraft, och att vi inte utgör någon spärr för sådana initiativ, hur påfrestande det än kan vara för oss alla att bli utsatta för egendomliga åsikter och åskådningar om sådant som vi sysslar med. Vi upplever det hemma i vårt land, senast nu inom teaterlivet. Det kan verka stötande, men jag hoppas att vår ilska över det inte skall få hejda denna ström av tankar, yttringar och värderingar få ta form inom kulturlivet. Vi måste vara toleranta även mot dem som själva är intoleranta. Jag hoppas att den andan skall prägla de arbetsgrupper på detta fält som har att söka sig ut till den fria kultursektorn.

Får jag till slut bara säga, herr president, att Nordiska kulturkommissionen består av människor som nu skall, om inte omskolas, så i varje fall omplaceras. Det är tjänstemän som skall inordna sig i nya förhållanden och som normalt kunde väntas vara sura och ledsna över att det blir nya former. Det är glädjande att de i sitt remissyttrande har sagt ett otvetydigt ja. Det bör stärka många tveksamma själar i denna sal och göra att de kan ta ställning utan surhet och grinighet.

Herr Adamsson kommer just in i salongen. Med anledning av det vill jag säga: För övrigt anser jag att sekretariatet bör förläggas till Göteborg.

Berte Rognerud: Generaldebatten har hittil vært preget ganske spesielt av to spørsmål. Det er markedssituasjonen og det er kultursamarbeidet.

Jeg vil gjerne ta opp et annet spørsmål som så vidt har vært berørt av enkelte talere, og hvor også det nordiske samarbeid er helt avgjørende. Det gjelder narkotikamisbruket og de problemer dette har skapt for oss alle. Nå kommer jo dette spørsmål opp som en egen sak senere under sesjonen, men jeg finner det allikevel riktig å berøre det også her under generaldebatten.

Bruken av narkotika går langt tilbake i historien. Noe egentlig problem har dette ikke vært for Norden før i de senere år. Men den nesten eksplosive utbredelse av narkotikamisbruket som etter hvert synes å finne sted også i Norden, er noe nytt som sjokkerer. Derfor er det nødvendig at spørsmålet om felles forholdsregler mot denne epidemien reises i hele sin bredde.

Myndighetene må til enhver tid være beredt til å følge opp med de midler som er påkrevet. Det kan bli nødvendig med enda skarpere reaksjoner fra domstolenes side overfor dem som hensynsløst profitterer på narkotikaofrene — av gemen lyst til å tjene penger på andre menneskers ulykke. Sannsynligheten taler for at de generalpreventive virkninger av strenge straffer på dette område må være sterke. Men vaktholdet mot internasjonale narkotikahandlere og deres håndlangere må også til enhver tid følges opp med forebyggende opplysningstiltak. Bare dersom politiovervakingen kompletteres med et psykologisk beredskap, særlig hos ungdommen, har vi håp om å holde misbruket nede og vinne neste runde i kampen mot dem som spekulerer i og tjener formuer på andres tragedie og død.

Det dreier seg her om en samfunns sykdom av så alvorlig art at ingen kan forsvare å stille seg passiv eller likegyldig. Det gjelder ikke minst det overveldende flertall av tidens ungdom som har moralsk styrke og forståelse av de farlige tendenser vi her står overfor.

Det rent forebyggende arbeid vil være det beste forsvar mot narkotikamisbruket. Heldigvis er det bare et ganske lite fåtall blant de unge som lar seg lokke med, og en kraftig opinion — i første rekke fra ungdomen selv — vil kunne holde de villfarnes antall nede. Jeg tror våre ungdomsorganisasjoner her har en viktig oppgave ved å mobilisere til full kamp mot utglidningen med alle de metoder som etter hvert måtte finnes mest effektive.

Nå er jo narkotikasmugling og -handel et enormt internasjonalt problem, og det kan ikke løses av ett enkelt land alene, kanskje ikke engang av de nordiske land i forening. Men det må vel med full rett kunne hevdes at Danmark ikke minst på grunn av sin sydgrense, som er felles passgrense for de nordiske land, er særlig utsatt.

Det er tvingende nødvendig at vi snarest finner frem til en ensartet nordisk holdning til narkotikaproblemet. For er det et område som direkte kaller på nordisk samarbeid og hvor vi står maktesløse hver for oss; så må det gjelde narkotikaområdet og bekjempelsen av det.

Det er viktig å hindre innsugling, men det er minst like viktig om man kan bremse lysten på de ødeleggende gifter. Myndighetene verden over famler ennå, ukjente som de er med narkomani som et ungdomsproblem. Man er i stor utstrekning usikker når det gjelder hvilke midler som skal kunne bringe narkomane tilbake til et normalt liv — hvis det overhodet er mulig. Men usikkerheten må på ingen måte bety at man unnlater å prøve å hjelpe og gjøre hva som gjøres kan. Oppgaven har også her to sider, dels å hjelpe dem som allerede er rammet av epidemien, dels å forebygge at flere unge rammes.

Skal bølgen av narkotikamisbruk kunne stanses, må vi alle se alvorlig på spørsmålet. Det er nødvendig å hamre inn, ganske spesielt i ungdommens bevissthet, at det finnes ingen kunstige snarveier for å mestre og overvinne de problemer menneskene møter i det mo-

derne samfunn. Ingen må tro at det er normalt å søke det som er unormalt.

Jeg anser det fellesnordiske aspekt for å være meget betydningsfullt i denne sak. Og jeg har med tilfredshet merket meg at de nordiske justisministre har holdt møte her i København før jul etter initiativ fra den norske justisminister. Jeg tror også at man er kommet et godt stykke på vei når man nu oppnevner hovedkontaktmenn på topplan i hvert av de nordiske land for å utveksle erfaringer i arbeidet mot narkotikamisbrukere og -forhandlere. Man er så vidt jeg har forstått, kommet frem til enighet om reaksjonsmønstrene overfor forhandlere av narkotiske stoffer, mens det fremdeles så vidt jeg har forstått, er en forskjell i den holdning man inntar overfor misbrukerne.

Jeg tror imidlertid ikke det vil bli mulig å demme opp for narkotikaepidemien i Norden uten at samtlige land også inntar den samme holdning til misbrukerne. Det er nemlig ikke så enkelt å skille klart mellom kjøp og salg, idet vi dessverre har altfor mange bevis på at ungdom som begynner som kjøpere, ofte blir småforhandlere, for på den måten å skaffe seg penger til å kjøpe stoff for. Og når vi vet at hver ny narkotikamisbruker trekker med seg mellom 3 og 4 andre, sier det seg selv at vi her står overfor et av tidens alvorligste problem. Vi må stå sammen og ta de nødvendige løft i fellesskap her i Norden.

Vi er vel alle enige om at det er ønskelig å ha en mest mulig harmonisert lovgivning i de nordiske land. Det har også vært en god leveregel at våre land har bestrebet seg for å få dette til i størst mulig utstrekning. Men det utspill som er gjort fra den svenske regjering når det gjelder å endre sin ekteskapslovgivning, er etter min mening å gå den stikk motsatte vei. Og jeg tror ikke at man i de øvrige nordiske land uten videre er villig til å gjøre knefall for hele det forslag til forandringer i ekteskapslovgivningen

som den svenske regjering synes å ville gå inn for.

Inntil 1968 har de nordiske land i hovedtrekk fulgt hverandre i lovgivningen på dette punkt. Nu står imidlertid den hittil fellesnordiske ekteskapslovgivning i fare for å bli langt fra fellesnordisk. Dette skyldes at man i Sverige er igang med en utredning av forslag på dette felt, som jeg må tilstå på meg virker både fremmed og i høy grad radikalt i forhold til den ekteskaps- og skilsmissemislovgivning som gjelder så vel i Sverige som i de øvrige nordiske land.

Det er tydelig at den svenske utredningen tar sikte på å finne noe som man mener skal bli en "moderne" lov, idet den familierettslige lovgivning — slik den etter innledningen til mandatet trekkes opp — følger helt nye og radikale retningslinjer. Det heter f. eks. at en ny lov må være nøytral i forhold til ulike samlivsformer og ulike moraloppfatninger. Formene for inngåelse og oppløsning av ekteskap bør forenkles, mener man, og forlovelse strykes av loven. Inngåelse av ekteskap skal bare bestå i en slags registrering i folkeregistrene. Og en kirkelig eller sivil vielse skal bare være en helt frivillig seremoni.

Også skilsmissemisloven skal etter planen liberaliseres vesentlig. Det skal bli mulig å få umiddelbart oppløst et ekteskap — uten separasjonstid — når partene er enige om å oppløse ekteskapet. En ektemake skal også ha rett til separasjon selv om den andre motsetter seg dette. Årsaken til skilsmisse og hvem som har skylden skal heller ikke lenger ha noen betydning for saken. Man skal bort fra de såkalte privilegerte skilsmisseårsaker som utroskap, mishandling og alkoholisbruk.

Også spørsmålet om underholdningsbidrag skal ses i sammenheng med de liberale regler for oppløsning av ekteskap. En ektemakes plikt til å betale bidrag til den andre, hevder man i praksis kan innebære at han hindres fra å begjære skilsmisse fordi han ikke kan

klare en slik økonomisk belastning. På bakgrunn av dette mener det svenske justisdepartement at utgangspunktet for utredningsarbeidet må være at underholdningsbidrag ikke skal komme på tale etter oppløsning av ekteskap, men at det fortsatt kan være aktuelt i separasjonstiden.

Jeg har nevnt enkelte utdrag av det svenske forslag som jeg synes virker skremmende. Det bygger på en innstilling til ekteskap og familieliv som skiller seg klart ut fra hva vi ellers ser i vesterlandsk retts- og moraloppfatninger. Det svenske forslaget vil minske ekteskapets, hjemmets og familiens betydning i samfunnet. Det innebærer også en alvorlig risiko for at de nordiske lands lovgivning på dette viktige område splittes, hvilket ville være meget beklagelig.

Dersom vi fortsatt skal forsøke å nå frem til ensartede rettsregler i våre land, må det være en forutsetning at man ikke uten forutgående forhandlinger i alle fall, setter i gang dyptgripende reformer på sentrale områder av lovgivningen i ett land, men ikke i de andre. Da vil man bare få en separat nasjonal lovgivning uten forsøk på koordinering mellom landene.

Jeg tror ikke det vil bli mulig å gjennomføre fellesnordisk ekteskapslovgivning med det svenske syn som grunnlag for reformarbeidet. Jeg kan ihvertfall ikke tenke meg at det vil bli flertall for de svenske idéer på dette område i det norske storting. Nå vil vi midlertid få full anledning til å diskutere hele denne sak i forbindelse med det foreliggende medlemsforslag om nordisk ekteskapsrett, og jeg skal derfor ikke si mer om det her.

Undervisningsminister Itälä: Herr president! Inför Nordiska rådets session föreligger två dokument, som kan anses vara av grundläggande betydelse för de nordiska folkens framtida gemenskap och samhörighet. Jag hänvisar till meddelandet med anledning av Nordiska rådets rekommendation nr

21/1970 angående kultursamarbetets organisation och en kulturtraktat samt till regeringsförslaget om ett nordiskt kulturavtal. Genom detta regeringsförslag har man i ett avgörande skede velat få parlamentens sanktionering för denna viktiga samarbetsåtgärd.

Då jag här presenterar detta meddelande och förslag å mina kollegers, de nordiska kultur- och undervisningsministrarnas vägnar, vill jag först tacka Nordiska rådet och särskilt dess kulturutskott för det intresse det alltid visat kulturen, utbildningen och forskningen samt det nordiska samarbetet på dessa områden. Detta intresse har klart kommit till uttryck under förberedelsen av detta arbete, till och med så att Nordiska rådets kulturutskott vänligen lämnat sin sekreterare för att medverka i planeringen av kulturavtalet och den nya samarbetsorganisationen. Man har naturligtvis före, under och efter förberedelsearbetet haft nära samråd mellan Nordiska rådet och regeringsrepresentanter.

Detta arbete utmynnade i den rapport av den 17 december 1970 från arbetsgruppen för ett nordiskt kulturavtal, som har förelagts denna session. De nordiska kultur- och undervisningsministrarna har, å sina regeringars vägnar, godkänt denna rapport vid sitt möte den 12 januari i år.

Rapporten innehåller ett förslag till avtal mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om kulturellt samarbete samt vissa organisatoriska och finansiella förslag. De organisatoriska förslagen anknyter sig direkt till den revision av Helsingforsavtalet, som också behandlas av denna rådsession.

I avtalsförslaget har man försökt beskriva verksamhetsområdet på så sätt, att det skulle vara så omfattande som möjligt, och därigenom har beaktats såväl undervisnings- och forskningssamarbetet som samarbetet beträffande annan kulturell verksamhet. Avsikten med avtalet är att vidareutveckla den nordiska kulturella gemenskapen och att öka den samlade effekten av ländernas

insatser. I avtalsförslaget beskrivs verksamhetsområdet såsom kulturellt samarbete i vid bemärkelse.

En viktig del av nu föreliggande rapport utgörs av förslag till förstärkning av det nordiska kultursamarbetets organisation. Härvid har förutsatts att det genom revision av Helsingforsavtalet inrättas ett Nordiskt ministerråd. Detta organ, som kommer att ha skiftande sammansättning alltefter arten av de spörsmål som behandlas, föreslås vara det beslutsfattande organet inom kulturavtalets ram.

Förutom behandlingen av nordiska kulturfrågor i Nordiska ministerrådet kommer det också i framtiden att hållas nordiska kultur- och undervisningsministermöten bl. a. för att dryfta huvudutvecklingslinjerna inom det nordiska kulturella området.

Enligt rapporten föreslås att det för kulturarbetet upprättas en ämbetsmannakommitté. För att bistå ministerrådet och ämbetsmannakommittén föreslås vidare att det upprättas ett gemensamt sekretariat, sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete. Sekretariatet bör ha en fast placering. Det är viktigt att man säkerställer dessa organers förbindelser med de personer och persongrupper, som i det dagliga har intressen att bevaka i nordiskt kultursamarbete. Detta skulle ske genom att kontakter knyts dels till redan existerande samarbetsorgan på skilda områden, dels så att det upprättas särskilda kommittéer och arbetsgrupper med bl. a. rådgivande funktioner.

I enlighet med synpunkter som framförts av arbetsgruppen vill jag å mina ministerkollegers vägnar betona, att det för fortsatt samarbete på kulturområdet kommer att vara av stor betydelse, att man uppnår hänsiktsmässiga former för samverkan mellan kultursamarbetets nya institutioner och Nordiska rådet, inte minst representanterna för dess kulturutskott.

Av väsentlig betydelse för vidareutvecklingen av det nordiska kultursamarbetet är frågan om, vilka ekono-

miska medel som ställs till dess förfogande. Det är viktigt, att man redan år 1972 kan igångsätta nya samarbetsprojekt. Man har också enats om storleken av det totala anslagsbehovet för nordiskt kulturellt samarbete år 1972 och uppskattat det till 42 miljoner danska kronor. Detta belopp inrymmer också de medel, som avses ställas till Nordiska Ministerrådets disposition, samt de administrativa utgifter, som blir nödvändiga i förbindelse med inrättandet och driften av gemensamma institutioner.

Det har redan påpekats i den diskussion som förts om förslagen, både inom Nordiska rådets utskott och i offentligheten, att en tillräcklig ekonomisk basis för verksamheten samt en fast parlamentarisk anknytning i samarbetets utformning bör säkerställas. Dessa är målsättningar som kan väl uppnås genom föreliggande avtalsförslag.

Man har lyckligtvis kunnat enas om samarbetets finansiering under instundande år. Jag är medveten om, att man på flera håll velat se en budgetmässigt kanske "fetare kova" såsom grundlag för det framtida kultursamarbetet, men jag är också övertygad om, att enighet — fastän av måttligare ekonomisk storlek — är i denna fråga värdefullare än djupgående divergerande åsikter.

Enligt mina kollegers och min åsikt kommer det att ha stor betydelse för samarbetet att — såsom jag redan nämnt och såsom kulturutskottet vid flera tillfällen påpekat — finna ändamålsenliga former för medverkan från Nordiska rådets sida i det kulturella samarbetet. På grund av frågans karaktär har man dock ansett att den bör avgöras i samband med att förhållandet mellan Nordiska rådet och de nordiska regeringarna allmänt regleras såsom följd av Helsingforsavtalets revision och upprättandet av ett nordiskt ministerråd. Det bör härvid framhållas, att man för regeringarnas del är redo att ingå avtal om nordiskt kulturellt samarbete omedelbart efter denna rådsession.

Delta kulturavtal kan bäst genomföras under den förutsättningen att vi alla visar ett positivt interesse för att åstadkomma någonting gemensamt. Så kan ske bara genom samarbeide, inte endast på sina håll mellan våra nordiska parlament eller mellan våra regeringar, utan framför allt genom samarbeide mellan parlamenten och regeringarna. Därför är det min innerliga önskan att diskussionen under dessa dagar kunde resultera i en samförstådd ansvarskänsla för någonting som kommer att genomgående inverka på våra nordiska länders framtida öden.

Meddelande

Det meddelades att statsrådet Egil Endresen intagit sin plats i rådet.

Statsråd **Bondevik**: Det som kjem klårast fram når ein gjev seg til å vurdere kvifor vi i Norden har så mykje felles, er først og fremst at vi gjennom våre eigne språk stort sett skjønar kvarandre. Levegrunnlaget og den livsforma som byggjer på det, har dessutan utvikla seg parallelt i vår del av Europa. Vi har med andre ord — gjennom tronge og gode tider — utvikla eit kulturgrunnlag som er så likt at det alt lenge har falle naturleg å samarbeide over landegrensene.

Eg skal ikkje her analysere korleis dette samarbeidet tok til og bygde seg opp gjennom generasjonar. I denne samanhengen vil eg peike på det gledelege faktum at kultursamarbeidet har hatt så mykje innebygd kraft i seg at dette ikkje berre overlevde store vanskar, men at det òg synte vokstervilkår og framgang, medan samarbeidstiltak på andre område ikkje alltid nådde fram. I dette ser eg eit teikn på at vi er på rett veg når vi ved denne sesjonen skal prøve å føre kulturarbeidet eit viktig steg vidare fram.

Tanken om å bygge ut og formalisere kultursamarbeidet gjennom ein kulturavtale vart lagd fram for Nordisk Råd

i eit medlemsframlegg på det tidspunkt då det såg mørkast ut for Nordøk. Dei som kom med framlegget, såg det slik at jamvel om både forskning og utdanning hadde fått plass i utkastet til Nordøk-avtale, var det mykje om å gjere å nå fram til ein skipnad med ein avtale der også det frie kultursamarbeidet var med. Det vart òg peika på at ein mellom anna av omsyn til Island burde halde heile kultursamarbeidsfeltet saman under *ein* samarbeidsavtale. Dette synet fekk samrøystes tilslutnad i den rekommendasjon som vart vedteken av Nordisk Råd under den 18. sesjonen i Reykjavik.

Det avtaleframlegget som no ligg føre, femner om heile kulturlivet i vid meinig. Dette vert slått fast i formålkapitlet. Av dette kapitlet går det òg fram at formålet med avtalen er å bygge ut kultursamarbeidet slik at ein både utviklar vidare den nordiske kulturfellesskapen og aukar den samla effekten av den innsatsen som dei nordiske landa gjer på dette området. Avtalen tek òg sikte på at ein skal føre vidare og styrkje den nordiske samordninga i internasjonalt kultursamarbeid som har vore praktisert i mange år.

Avtalen har såleis eit vidt siktepunkt, og skulle på den måten vere i godt samsvar med rekommendasjonen frå Nordisk Råd.

I eit eige kapittel vert samarbeidsområdet nærare presisert. Med den utforminga dette kapitlet har fått, er det klårt at avtalen skaper grunnlag for eit vidt-rekkjande samarbeid innan forskning, utdanning og den frie kultursektoren. Det kan i denne samanhengen vere grunn til å streke under at det frie kulturarbeidet har fått den same plass i avtalen som forskning og utdanning. Eg vil òg peike på at samtidig som dette kapitlet har fått ei så fleksibel utforming at det vert mogeleg å tilpasse arbeidsområdet til dei krav som utviklinga vil føre med seg, er det også presist nok til å gje grunnlag for eit konkret handlingsprogram i dagens situasjon.

Når det gjeld organiseringa av kultursamarbeidet, seier avtaleutkastet at Ministerrådet skal ta dei avgjerder som er turvande for å setje i verk dei tiltak som skal gjennomførast under avtalen. Heimelen for Ministerrådet og gjere-måla til rådet er tekne inn i Helsingforsavtalen. I denne samanhengen finn eg det difor ikkje naudsynt å gå nærare inn på dei føresegner som gjeld for Ministerrådet, då desse er generelle for heile det nordiske samarbeidsfeltet.

Dei viktigaste hjelpeorgana innan kultursamarbeidet blir etter framlegget ein embetsmannskomitè og eit sekretariat for nordisk kulturelt samarbeid. Dessutan er det ein føresetnad at Ministerrådet til særskilte oppdrag og oppgåver nyttar utval og arbeidsgrupper når det trengst.

Etter avtaleutkastet kjem embetsmannskomitéen til å få ansvaret for ei rad viktige gjere-mål. Det fell på dette organet å syte for at alle saker blir utgreidde på tilfredsstillende måte, og å førebu alle saker til vidare- og slutførehaving i Ministerrådet. Gjennom embetsmannskomitéen lyt mellom anna òg all samordning skje. Såleis blir utarbeiding av framlegg til eit nordisk kulturbudsjett ei viktig oppgåve for dette samarbeidsorganet.

Det same gjeld òg prioriterings-spørsmåla. Når retningslinene er fastlagde og endeleg vedtak ligg føre frå Ministerrådet, blir det òg embetsmannskomitéen sitt ansvar å setje vedtaka i verk.

Framlegget om eit nordisk kultursekretariat tek sikte på å skipe eit arbeidsorgan som skal stå til rådvelde, til disposisjon, både for Ministerrådet, embetsmannskomitéen og for dei komitéar og arbeidsgrupper som Ministerrådet nemner opp for å ta seg av særskilte oppgåver. Det er meininga at alt sams utgreiingsarbeid skal forankrast i dette sekretariatet. Dessutan skal det utføre sekretariatsarbeid i samband med møta i Ministerrådet og i embetsmannskomitéen. Om det dessutan kan greie å utføre alt sekretariatsarbeid for dei særskilte komitéane og arbeidsgruppene,

vil vere avhengig av kor mange slike som vil vere i funksjon til kvar tid.

Sekretariatet bør ikkje ha noka form for overnasjonal status. Det bør i hovudsak vere eit arbeidsorgan.

Når det gjeld dei særskilte komitéane og arbeidsgruppene som avtaleutkastet nemner, er det tanken at desse skal vere samansette slik at dei har representasjon frå dei som arbeider aktivt på vedkomande kulturområde. Føremålet med denne skipnaden er at det skal vere gode samarbeidsliner utetter til det aktive kulturarbeidet på sjølve feltet.

Med desse organa og med dei samarbeidsformene som kommentarane til avtaleutkastet dreg opp, ser eg det slik at det på regjeringssida skulle bli mogeleg å få meir flyt og større effektivitet i handsaminga av samarbeidssakene innan heile kulturfeltet. Etter mi vurdering vil både førebuingsarbeidet og arbeidsformene gje eit trygt og godt grunnlag for sjølve avgjerdsprosessen.

Samarbeidet med Nordisk Råd er òg ein viktig lekk i den vidare utviklinga og styrkinga av kultursamarbeidet. I merknadene til avtaleutkastet er det sagt at denne sida av samarbeidsprosedyren er eit spørsmål som gjeld generelt for tilhøvet mellom Nordisk Råd og Nordisk ministerråd. Det må vere heilt sjølvstøtt at Nordisk Råd og dei organa rådet har, heretter som før er med på initiativ, råd og kontroll utan at dette treng å stå i ein særavtale. Føresegner om denne sida av samarbeidet høyrer heime i Helsingforsavtalen, og etter det eg skjønar, er hovudretningslinene for samarbeidet mellom Ministerråd og Nordisk Råd dregne opp der.

Til slutt i kapitlet om samarbeidsorgan og samarbeidsformer har det kome med to viktige føresegner. Den eine går ut på at avtalepartane i Ministerrådet eller i andre samarbeidsorgan bør samrå seg med kvarandre før det nasjonalt blir gjort viktige vedtak på område som går inn under samarbeidsavtalen. Dette er sjølvstøtt viktig i sa-

ker som inneheld harmoniserings spørsmål. Men like viktig er føresegna om at avtalepartane forpliktar seg til nasjonalt å syte for ei effektiv organisering av arbeidet med dei samarbeids spørsmål som fell inn under avtalen. Dersom dei nasjonale administrasjons greinane ikkje er i stand til fullt og heilt å vere med på det samspelet som er ein føresetnad både for tilrettelegging og gjennomføring av nordiske samarbeidsprosjekt, kan slike svikt kome til å bli ein dempar på den utviklingstakten som kulturavtalen skulle stimulere.

Eg har tidlegare så vidt nemnt framlegget om eit felles nordisk kulturbudsjett. Saman med andre viktige føresegner er dette omtala i kapitlet om finansiering av samarbeidet.

Det blir utan tvil ei stor vinning å få samla alle nordiske fellestiltak på kulturområdet i eitt budsjett. Dette vil gje eit betre oversyn over heile feltet, og framom alt vil det gje høve til ei tryggare prioritering. I denne samanhengen vil det òg vere nyttig å få fram ein samarbeidsplan på noko lengre sikt, til dømes for ein 5-årsperiode. Ein slik plan må sjølv sagt vere open for justering under vegs, men det ville vere ein stor føremon å ha ein slik generalplan som perspektiv for samarbeidet. Dei tankane som arbeidsgruppa har lagt fram både om eit nordisk kulturbudsjett og om eit samarbeidsprogram på lengre sikt, vil eg stø på beste måte.

Etter den utforming artikkel 18 i avtaleutkastet har fått, fastset Ministerrådet utgiftsfordelinga mellom avtalepartane. Dette kan kanskje sjå noko lettvint ut, men etter ei nærare vurdering lyt ein vedgå at dette både er ei fleksibel, praktisk og føremålstenleg ordning. Så ulike som mange av samarbeidsprosjekta kan vere både i omfang og i innhald, vil det venteleg som til no kome på tale med ulike løysingar til utgiftsfordeling. Ein bør sjølv sagt så langt råd er prøve å følgje faste normer, stort sett etter visse høvetal, men

òg vere open for avvik der dette er rettkome. Eg trur difor det er rett i denne omgangen å halde fast ved den formuleringa som artikkel 18 har fått.

Når det gjeld finansiering av kultursamarbeidet, vil dette på vanleg måte skje over eit budsjett der tiltak kjem med etter ei prioriteringsordning. Men eg vil òg gje mi tilslutning til tanken om at det på kvart kalendarårsbudsjett for nordiske fellestiltak bør finnast ein rådveldesum, disposisjonssum. Dette tykkjer eg skulle kunne gje kulturavtalen ein god start.

Når ein nordisk kulturavtale blir sett i verk, kjem den nye skipnaden til å gje avløyning for andre organ på kultursamarbeidsfeltet. I over 20 år har Nordisk kulturkommissjon spela ei sentral rolle i det nordiske kultursamarbeidet som rådgjevings- og utgreiingsorgan for regjeringane i dei nordiske landa. Gjennom desse åra har kulturkommissjonen teke ei rad verdfulle initiativ som har resultert i konkrete samarbeidstiltak. Kommisjonen har også hatt mykje å seie som eit forum for utveksling av informasjon og synsmåtar mellom dei som arbeider med kulturspørsmål i dei einskilde landa. Om kulturavtalen tek til å gjelde frå første januar neste år — og det skulle det ikkje vere nokon grunn til å tvile på — vil dei nye organa ta over dei oppgåvene og funksjonane som Nordisk kulturkommissjon har i dag. Eg tykkjer derfor at det ved dette høvet er naturleg å minne om den innsatsen som kulturkommissjonen har gjort, og gje uttrykk for takksemd for dette arbeidet.

Nordisk kulturkommissjon har ved fleire høve dei siste åra drøfta former for ei effektivisering og utviding av kultursamarbeidet i Norden med bakgrunn i dei røynsle kommissjonen sjølv har gjort. Kommisjonen har også etter oppmoding frå kultur- og undervisningsministrane vurdert framlegget til kulturavtale og gjeve fråsegn om saka. Eg legg stor vekt på at kommisjonen med si lange røynsle frå kultursamarbeidet meiner at avtaleframlegget

gjev gode føresetnader for å effektivisere samarbeidet og å utvide vidare den nordiske kulturfellesskapen. Også på denne bakgrunn vonar eg at vi får realisert ein avtale som i hovudsaka følgjer retningslinene i framlegget.

Aksel Larsen: Hr præsident! Nordisk Råds 19. session måtte jo i forhold til sessionen i fjor i Reykjavik blive en antiklinaks, og som debatten i går og i dag — uden at det er min hensigt at fornærme nogen — med enkelte undtagelser kan karakteriseres som en ordrig virkelighedsflugt, sådan vil det vel fortsætte under hele sessionen.

Vi har naturligvis arbejdsstof nok. Vi skal beskæftige os med retsbeskyttelse for vækstforædlingsprodukter og autorisation af optikere, med skoleundervisning i æstetiske emner, toldbehandling af udlejningsmaskiner, legitimation for psykologer og forholdsregler mod flykapring og mange andre nyttige nordiske opgaver. Vi skal konfirmere et nordisk ministerråd, afslutte en betydningsfuld kulturtraktat og træffe beslutning om NORDTRANS. Det er berettiget, at der siges meget og meget rigtigt om alt dette.

Men hvor meget der end siges, kan det ikke få nogen — og ikke nogen af os — til at glemme de to års arbejde og bestræbelser, der på den 18. session i Reykjavik kronedes med den afgørende beslutning om det nordiske økonomiske samarbejde, det vigtigste og mest grundlæggende af alt. Det er borte med søndenvinden — eller som man siger det mere skånsomt: Nordek-traktaten er lagt på is.

Traktaten om Nordek var resultatet af et slidsomt arbejde, udført af folk med gode viljer og realitetssans. Var den blevet ført ud i livet, ville det solide grundlag for et forenet Norden være skabt. Man kan blive vemodig stemt, når man nu gennemlæser de taler, der i Reykjavik holdtes af ministre og rådsmedlemmer. Man bliver derimod ikke vemodig, men trist og måske bitter

til mode, når man — som præsidenten gjorde det i sin tiltrædelsestale i går — må erkende og konstatere, at det store resultat tabtes på gulvet så kort efter, at vi var vendt hjem til vore respektive hverdage.

Hr. statsminister Baunsgaard har evnen til at sige det rigtige med de rette ord. Det gjorde han, da han i går udtalte, at endnu en gang har de nordiske politikere skuffet deres befolkninger og skabt ny skepsis over for deres oprigtige vilje — og vel også evne — til i afgørende situationer at udvise fornøden handlekraft. Nogle vil velnok mene, at de udviste handlekraft i en forkert retning, at deres vilje til det nordiske åbenbart ikke var god og stærk nok, men bukkede under for den for mange, og måske for de fleste, ubegribelige hang til at jage efter lygtemænd i den centraleuropæiske vildmose.

Hr. statsminister Baunsgaard citerede korrekt, da han erindrede om, at den danske regering allerede i 1968 lagde vægt på at understrege, at "et af Nordeks hovedformål skulle være at lette de fire landes deltagelse i eller samarbejde med et udvidet europæisk marked" — ét udvidet europæisk marked. Desværre indebar denne formulering, at man ikke — eller ikke i tilstrækkelig grad — forstod eller erkendte, at Nordek var et mål i sig selv, et stort og godt mål, samtidig med at netop et økonomisk forenet Norden måtte have meget store muligheder for at påvirke forhandlingerne om et udvidet europæisk økonomisk samarbejde. Og det kan ikke med nogen berettigelse siges, at dette udvidede europæiske marked absolut skulle være eller kun kunne være identisk med EEC. Dette så meget mere som det på forhånd var klart for alle, at to af de fire Nordek-lande ikke ville eller kunne søge fuldt medlemskab af EEC, hvilket, som vi hørte i går fra hr. Gislason, også gælder for Island.

Når to af vore lande så kort efter Nordek-beslutningen i Reykjavik besluttede at gå deres egne veje og søge optagelse i EEC, så måtte dette føre til

afbrydelse af Nordek-arbejdet, før dette var kommet i gang. Hr. J. O. Krag sagde i går, at Danmark påbegyndte sine forhandlinger med EEC om medlemskab med ganske få forbehold, Norge med ganske mange. Dette kan man få bekræftet — om nogen skulle være i tvivl — ved at studere den her omdelte beretning fra den nordiske ministerkomité for økonomisk samarbejde, hvori er gengivet afsnit af vore landes erklæringer ved påbegyndelsen af forhandlingerne. Mens den norske regering stiller krav om, at der må blive fundet løsninger, der fortsat sikrer den fri handel, som allerede er opnået mellem de nordiske lande — altså vender sig mod muligheden af en ny toldgrænse langs Kjølen og ned gennem Øresund — så nævnes dette overhovedet ikke i den danske regerings erklæring.

Der er af vore danske EEC-politikere talt mange og smukke ord om, at det samarbejde — herunder toldfriheden — der allerede er opnået mellem vore nordiske lande, ønsker vi må kunne bestå, også om Danmark bliver medlem af EEC, mens andre nordiske lande kun eller måske bliver associerede. Dersom man endda havde stillet som betingelse for sin ansøgning, at toldfriheden mellem de nordiske lande under alle omstændigheder skulle bevares, så havde det været bedre muligt at affinde sig med, at man lagde Nordek på is, men end ikke dette forbehold tog den artige dreng i Bruxelles.

Der synes at være nogle, der er vrede eller måske endda fornærmede over, at der til denne session er stillet et medlemsforslag, hvori det rekommanderes Danmark og Norge at trække deres ansøgninger om medlemskab i EEC tilbage. Man burde dog ellers kende vore standpunkter. Vi mener, at det nordiske er det første og vigtigste. Vi mener dernæst, at de økonomiske fordele for vore lande ved medlemskab i EEC er tvivlsomme og i hvert fald ubeviste. Vi mener for det tredje, at udtrykket, som vi sædvanligvis anvender i Danmark, "fællesmarkedet" er falsk varebetegnelse.

EEC er ganske vist også et markedsområde, men stramt organiseret med institutioner, der er tænkt som en overregering og med klart udtalt sigte henimod en stats- og magtpolitisk sammenlutning, domineret af kræfter, der er vore nordiske traditioner fremmede og domineret af meget store, fremfor alt tyske kapitalistiske koncerner. Derfor mener vi også, at medlemsansøgningerne burde trækkes tilbage og arbejdet med Nordek genoptages, og vi tillader os virkelig at benytte os af vor selvfølgeligelige ret til at give vor mening til kende i et forslag til rekommandation.

Hr. Helge Seip hører til de i den anledning vrede mænd. Hvorfor han som argument mod mig ville anvende et citat af, hvad et italiensk kommunistisk parlamentsmedlem skal have sagt er mig uklart. Italien er som bekendt medlem af EEC, som er en forening, som man ikke kan melde sig ud af, jævnfør Romtraktatens artikel 240, og hvis den italienske arbejderbevægelses repræsentanter ikke under sådanne forhold vil smide øksen i søen, men trods alt forsøge inden for EEC at arbejde for demokrati og socialisme, er det da kun rimeligt, at de gør det. Det kan blot ikke animere os, hvis lande er udenfor, til at stræbe efter at komme ind i en sammenslutning, hvor arbejderbevægelsen og socialismen har trange kår — hvilket bl. a. repræsentanter for fagforeningerne i Tyskland for nylig har bekræftet over for repræsentanter for dansk LO.

Vi ved naturligvis ikke på nuværende tidspunkt, hvordan forhandlingerne mellem EEC og ansøgerlandene kommer til at forløbe. Vi har indtrykket af, at EEC er kommet til et stade, hvor sammenslutningen har mistet sin dynamik og må søge nye veje og navnlig søge ekspansion i form af optagelse af nye medlemmer — på samme måde som stagnerende kapitalistiske koncerner ofte ser deres udvej i ekspansion, eventuelt ved fusion med andre. Vanskelighederne på vejen til et forhandlingsresultat er store, for England og for Norge, og det er de vel — trods alt —

også for Danmark. Det er ingenlunde givet, ja, vel næppe nok sandsynligt, at det denne gang kommer til at gå bedre, end dengang man i 1961 påstod, at medlemskab kunne opnås — eller da man omkring 1967 hævdede, at nu, nu var en ordening lige om hjørnet.

Endelig skal man gøre sig klart, at hvis regeringerne i Norge og Danmark til sin tid kommer med et forhandlingsresultat og mener at turde stille forslag om suverænitetsopgivelse, så er det særdeles tænkeligt, at der ikke i vore parlamenter kan skaffes tilstrækkeligt flertal herfor, og at befolkningen siger nej.

Det er rigtigt, at vi i så tilfælde forhåbentlig stadig har Nordek at falde tilbage på, men beklageligt er det, at ligesom det ikke var de nordiske lande selv, der ved egen kraft og vilje slettede toldgrænserne sig imellem, således vil det da heller ikke være i kraft af eget fremsyn og eget vovemod, den rette nordiske vej betrædes. Det må også betænkes, at med det mellem spil, der hedder EEC-forhandlingerne, spilder vore lande tid og lider tempotab derved, at vore landes erhvervsliv for længe har orienteret sig henimod tilværelsen i en provins af det centraleuropæiske fællesskab og derved står dårligere rustet til at virkeliggøre den nordiske økonomiske integration.

Dette skulle siges. Det skal også siges, at alle hånede traktater om udenværkerne, om mindre væsentlige samarbejdsområder, de være sig fællesnordiske eller bilaterale, ikke kan camouflere, at man svigtede Nordek, at det store initiativ fra sessionen i Oslo i 1968 fusede ud og blev opgivet, lige som vi var nået dertil, hvor kun dets praktiske virkeliggørelse manglede. Det nederlag, den nordiske tanke forhåbentlig kun forbigående har lidt, skal ikke skjules bag løfter om helt andre traktater eller højtidelige taler om kulturtraktat og kamp mod forurening og meget andet godt. Den slags virker unægtelig noget blegt i sammenligning med det, vi arbejdede på fra 1968 til 1970, det, vi gav hinan-

den håndslag på i Reykjavik, og som kunne have været virkeliggjort — og som vi stadig er en del, der tror på og vil arbejde for.

Meddelande

Det meddelades, att minister Mattila intagit sin plats i rådet.

Mundebo: Herr president! Det finns ett par huvudlinjer i de flesta inlägg som berört det nordiska kulturavtalet. En är konstaterandet att det är en central uppgift att utvidga och effektivisera det nordiska kultursamarbetet, att åtskilligt redan gjorts i denna riktning, icke minst genom initiativ inom Nordiska rådet och dess kulturutskott, men att mycket mera kan göras, om de nordiska länderna med ännu större aktivitet skulle gå in för att utveckla den nordiska kulturgemenskapen och komma överens om program för och organisation av detta arbete.

En annan huvudlinje är att det förslag till nordiskt kulturavtal, som utarbetats av en särskild arbetsgrupp, utgör en bra utgångspunkt, att det bygger på en vilja att bredda och fördjupa samarbetet inom utbildning, forskning och den fria kultursektorn. Men förslaget bör i en del avseenden preciseras, kompletteras och bearbetas. Det gäller exempelvis angivandet av verksamhetsområden, medverkan av Nordiska rådet inom det kulturella samarbetet, kostnadsfördelningen mellan medlemsländerna och en tidsplan för programmets genomförande.

Jag ansluter mig till dessa båda huvudlinjer i debatten och kommer bara att beröra några av de punkter där avtalsförslaget enligt min mening bör vidareutvecklas.

Avtalsförslaget är ju så utformat att i några artiklar först anges vissa mycket allmänna målsättningar, vilka därefter i följande punkter närmare preciseras. Det är i dessa preciseringar som avtalet får sin konkretion. Arbetsgruppen har visserligen rätt i sitt re-

sonemang att formuleringarna icke bör vara sådana, att de innebär en låsning till vissa mål, medel och metoder i samarbetet, men om förslaget hade varit fylligare i text och kommentarer hade samarbetsorganen kunnat få ett bättre underlag för sitt fortsatta arbete.

På en rad punkter inom utbildnings- och forskningsområdet saknas en sådan konkretion. Jag vill nämna ett par exempel. Den allmänna skolans harmonisering inom Norden har knappast berörts i avtalsförslaget. Det kan bero på att man ännu inte hunnit behandla de förslag som lagts fram av ett särskilt utskott, tillsatt på grund av en rekommendation av Nordiska rådet för fyra år sedan, rörande harmonisering av skolordningarna i de nordiska länderna. Detta är ett viktigt fält, och det bör ägnas stor uppmärksamhet redan från början.

Beträffande forskningen innehåller avtalsförslaget flera vittsyftande formuleringar om gemensamma forskningsprojekt och gemensamma forskningsinstitutioner. Man finner emellertid inte mycket av konkreta samarbetsuppgifter. Det är i huvudsak fråga om gemensamma konferenser och publikationer. De stora problemen om forskningsanslagen — huruvida nationella forskningsanslag skall sammanföras till nordiska inom exempelvis atomforskning, medicinsk forskning och samhällsforskning — berörs inte i förslaget. Inte heller har man tagit med de många konkreta framställningar rörande gemensamma nordiska forskningsinstitutioner som vid olika tillfällen diskuterats i Nordiska rådet.

Det avsnitt som handlar om annan kulturell verksamhet, den fria kultursektorn, är kanske det mest vaga. Man lägger bl. a. märke till att sådana centrala områden som ljudradio och TV bara helt allmänt omnämns som ett exempel bland många samarbetsprojekt.

Det är nödvändigt att snarast ta upp frågan om ljudradio- och TV-samarbetet till särskild behandling och att ange en klar målsättning för vad man vill

uppnå genom insatserna på detta område. Ljudradion och TV har ju utomordentligt stor betydelse för ökad nordisk förståelse och kulturellt samarbete.

Ett centralt fält är folkbildning och vuxenutbildning. De nordiska länderna har kommit långt på dessa områden. I väsentliga avseenden är mål, medel och metoder desamma. Här kan gemensam planering, arbetsfördelning och samordning av insatserna betyda mycket för den fortsatta utvecklingen. Dessamma gäller ungdomsorganisationernas och allmänt kulturella organisationers arbete.

Jag vill understryka Guttorm Hansens ord tidigare i denna debatt om det icke-institutionella samarbetets betydelse och om vikten av mångfald, nyskapande och experimenterande. Samarbetsorganen kan betyda mycket för stimulans och utveckling av verksamheten just på detta fält.

Nordiska rådets ställning i detta sammanhang har berörts i många inlägg. Låt mig därför nu bara säga att Nordiska rådets medverkan i det kulturella samarbetet bör framgå av avtalet.

För att förverkliga intentionerna bakom kulturavtalet måste tillräckliga finansiella resurser anvisas. Det är ingen imponerande summa som nämnts för det första verksamhetsåret, och det är angeläget att resurserna successivt förstärks.

Kostnadsfördelningen länderna emellan är en central punkt. Enligt arbetsgruppen skall ministerrådet ensamt avgöra denna fördelning. Jag kan förstå att arbetsgruppen inte nu har kunnat komma längre i denna fråga, men jag vill betona att det är nödvändigt för de olika ländernas riksdagar att ha klarhet beträffande kostnadsfördelningen när de skall anvisa medel för det nordiska kulturella samarbetet. Det är nödvändigt att fastställa så klara och enhetliga principer som möjligt, så att inte förhandlingar skall behöva föras för varje enskilt samarbetsprojekt.

Slutligen behövs en tidsplan för det kulturella samarbetets utveckling. Det är nödvändigt med enighet om att vissa projekt skall vara genomförda inom en bestämd tid. Vi vet från lång erfarenhet att det många gånger har gått långsamt med genomförandet av nordiskt samarbete. En tidsbestämning kan ge fasthet och målinriktning åt arbetet. En sådan tidsplanering blir också en naturlig följd av budgetplaneringen av arbetet.

Herr president! Jag betraktar kulturavtalet som ett viktigt instrument för ett bredare och djupare nordiskt samarbete. Om det skall fyllas med ett reellt innehåll krävs ett energiskt arbete av samarbetsorganen, av de nordiska regeringarna och av riksdagarna, ett arbete präglat av engagemang och vilja att nå resultat. Utan ett sådant viljeinriktat arbete blir avtalet ingen realitet för Nordens folk.

Sylvi Siltanen: När Nordiska rådet vid sin senaste session antog rekommendationen om ett nordiskt kulturavtal var det under förutsättningen att traktaten skulle kunna träda i kraft redan från början av år 1972. Vid årets session, ett år efter rekommendationens godkännande, har regeringarna till rådet överlämnat för yttrande ett förslag till avtal, som avser såväl en utveckling av samarbetet som en förstärkning av samarbetets organisation. Parlamentarikerna kan med glädje konstatera regeringarnas intresse för att tillmötesgå rådets önskemål om ett snabbt handlande för att främja det nordiska kultursamarbetet. Det är en manifestation som är särskilt positiv mot bakgrund av den långsamhet som i många fall gjort sig gällande när det varit fråga om andra betydligt blygsammare samarbetsuppgifter. Den vilja, som regeringarna gett uttryck för i samband med arbetet på kulturavtalet, är förpliktande för framtiden. Den är ett löfte om att vi nu bör kunna se fram emot en kontinuerlig och effektiv utbyggnad av den nordiska samverkan på det kultu-

rella området. Ingående av ett kulturavtal skall ge den fasta grunden för utvecklingen; det är att hoppas att regeringarna skall utnyttja de möjligheter avtalet ger att stärka den kulturella integrationen i Norden.

Kritiska röster har redan uttalat sig om kulturavtalet. Avtalet är dock som helhet en märkeshändelse inom det nordiska samarbetet och alla krafter bör sättas in för att så snabbt som möjligt föra avtalet fram till ett förverkligande. Ur parlamentarisk synpunkt måste emellertid framhållas, att avtalet har svagheter, som beklagligt skulle kunna inverka på avtalets tillämpning.

Statsministrarna undertecknade i går revisionen av Helsingfors-avtalet, som innebär inrättande av ett nordiskt ministerråd med generell kompetens för hela det nordiska samarbetsfältet. Ministerrådet kommer även att bli det beslutande organet på det kulturella området, men med skiftande sammansättning beroende på de frågor som behandlas. I förslaget till kulturavtal skisseras en organisation med en ämbetsmannakommitté och ett nordiskt kultursekretariat, som under ministerrådet ansvarar för samarbetet. Denna organisationsform innebär en betydande förstärkning i jämförelse med nuvarande förhållanden. Det kan inte bortförklaras, att den föreslagna organisationen kommit att präglas av ett allt för stort inflytande från ämbetsmännens sida, medan man inte i tillräcklig utsträckning tillgodosett behovet av nära kontakter mellan de nya samarbetsorganen och de olika kulturfälten. I avtalsförslaget sägs allt för vagt att ministerrådet tillsätter kommittéer och arbetsgrupper för särskilda uppdrag, en formulering som — om man vill ge bestämmelsen en negativ innebörd — ger möjlighet att förbigå de kategorier som ytterst skall komma i åtnjutande av samarbetets resultat. Kulturarbetarna och deras organisationer bör ges en stark ställning och deras intressen och önskemål tillgodoses för att samarbetet skall få en demokratisk förankring.

På parlamentariskt håll har med förövning konstaterats att Nordiska rådets roll i kultursamarbetet starkt försummas i det framlagda avtalsutkastet. Det har varit en ledande princip i kulturutskottets arbete med frågor som berört samarbetsorganisationen att kraftigt understryka parlamentarikernas roll. Utskottet har i det avseendet särskilt hänvisat till Nordiska organisationskommitténs uttalanden om Nordiska rådets medverkan i kultursamarbetet. Kommitténs betänkande har ingått som material vid utarbetandet av kulturavtalet. Det är mot denna bakgrund en överraskning för oss parlamentariker att avtalsutkastet inte i någon artikel behandlar Nordiska rådets deltagande i kultursamarbetet, trots att rådet alltsedan sin tillkomst ägnat en stor del av sitt arbete åt att främja samverkan på den kulturella sektorn. Rådets medverkan bör komma klart till uttryck i avtalets bestämmelser om samarbetets former och inte minst när det gäller behandlingen av den föreslagna nordiska kulturbudgeten. Parlamentarikerna bär ansvaret för att de behövliga medlen beviljas, men deras plats i budgetberedningen har försumrats av de ämbetsmän som utarbetat förslaget till avtal.

Från finländsk sida ser vi kanske med särskilt intresse fram mot avtalets förverkligande. Flyttningsrörelsen i Norden har tilltagit kraftigt under de senaste åren, inte minst mellan Finland och Sverige. För de i Sverige bosatta c:a 300 000 personer som antingen till härstamning eller språktillhörighet har anknytning till Finland, är det av väsentlig betydelse att kontakten med hemlandet hålls levande. Ett kulturavtal kunde skapa ramen för ett effektivt samarbete speciellt på utbildningens område. Detta utbildningssamarbete är av nöden för att de till Sverige överflyttade finländarnas anpassning till det svenska samhället skall kunna ske utan några större komplikationer. Det är även av betydelse för de inflyttades barn och deras inlemmande i en ny skolmiljö. Det är mot denna bakgrund

skäl att understryka avtalets bestämmelser om att medborgare från ett nordiskt land bör få sina önskemål om undervisning på sitt modersmål i ett annat nordiskt land tillgodosedda. Radions och televisionens roll får inte heller glömmas i detta sammanhang. Det kortfattade omnämmandet av dessa massmedia i avtalet får en lätt att tro att ett kulturavtal inte kan få några väsentliga förbättringar till stånd. Kanske vi med tanke på massmedians betydelse för den nordiska gemenskapen rent av borde sträva till att få till stånd ett särskilt avtal om radio- och TV-samarbetet i Norden.

Herr president! Förslaget till ett nordiskt kulturavtal har sina svagheter, men de är knappast större än att de skall kunna undanröjas i samförstånd mellan parlamentariker och regeringar och att vardera parten skall kunna ingå som fullvärdiga medspelare i kultursamarbetet. Den positiva viljan hos bägge parterna skall säkert leda fram till ett kulturavtal, som kan träda i kraft från och med 1972 såsom planerat var.

Garbo: Hovedtalerne i debatten i Nordisk Råd i går og i dag har vesentlig talt om muligheten for et nytt nordisk alternativ i to spesielle, avgrensede former. Enten har det nordiske alternativ vært tenkt som et supplement til en nordisk tilknytning til EEC, eller man har talt om et slikt alternativ som en nødutvei å ty til dersom det skulle vise seg at forhandlingene i Brussel ikke fører til et positivt resultat.

Utenriksminister Leskinen påviste de sterke begrensninger som knytter seg til tanken om nordiske supplementløsninger i tillegg til EEC-medlemskap. I tillegg til det vil jeg for mitt vedkommende også gjerne understreke de tenksomme ord som den norske statsminister — støttet av statsminister Palme — uttalte om faren for at en ulik nordisk tilknytning til EEC kan komme til å bli en splittelsesfaktor

blant våre land, av større sprengkraft enn den ulike alliansefrie tilknytning som vi i dag har. Og når jeg sier det, da tenker jeg ikke først og fremst på muligheten for sterkere overnasjonale ordninger enn det i dag er tale om; jeg sikter heller til selve styrken og bredden i hele det økonomiske og politiske integrasjonsarbeidet som foregår i Vest-Europa. Jeg tror vi må se i øynene at de land som der deltar, vil bli trukket inn i og bundet av et mønster som vil gjøre det atskillig vanskeligere enn tidligere å delta på samme måte i initiativ på tvers av og utenom selve den europeiske integrasjonsprosessen.

Og her står vi jo i virkeligheten ved det som vel er det hovedproblem som Sverige møter når Sverige skal søke å forene en EEC-tilknytning med en fortsettelse av sin alliansefrie politikk.

Jeg har for mitt vedkommende lyst til å stille spørsmålet om det nordiske alternativ på en mer fundamental måte enn det har vært gjort av de fleste talere i denne debatt.

Det som hittil har vært tilfelle, har i virkeligheten vært at vi her i Norden har satt hvert vårt lands antatte økonomiske interesse i Fellesmarkedet foran den nordiske sak. Vi har sett Norden som noe subsidiært, som noe annenrangs, i forhold til det å sikre våre interesser i Brussel. Er dette i virkeligheten en holdning som er i samsvar med de interesser og de verdier våre folk i dag er opptatt av? Hva vi hittil har sagt, er: først EEC-tilknytning, så får vi se — etter at hvert land har kareet til seg den best mulige ordning i Brussel — hva vi for øvrig kan skape av samarbeid i Norden. Burde vi ikke heller si: først og fremst Norden, først og fremst det nordiske fellesskap, så får vi på den bakgrunn se hvilken plass vi kan finne i et videre internasjonalt samarbeid. Og når man stiller spørsmålet på den måten, er det selvfølgelig ikke spørsmål om noe valg mellom Norden og Europa. Det er klart at vi i de nordiske land hører hjemme i en større internasjonal

sammenheng. Det er klart at vi plikter å engasjere oss på et bredt felt i internasjonal politikk både europeisk og globalt. Men det som er spørsmålet, er hva som skal bli utgangspunktet i dette internasjonale engasjement, å starte med et nordisk fellesskap, eller å begynne med ulike former for tilknytning til de vesteuropeiske institusjoner. Er ikke et nordisk fellesskap et bedre grunnlag for oss å stå på enn å søke i spredt orden til Brussel og få hver våre tilknytningsformer der?

Jeg har for mitt vedkommende tre ganger i Norges Storting stemt for at vi skulle søke om medlemskap i Fellesmarkedet. Men jeg vil si at da vi her holdt på å drøfte en nordisk løsning for et år eller to siden, hørte jeg for mitt vedkommende ikke til dem som så på det som en kortvarig overgang til et nødvendigvis fullt medlemskap i Fellesmarkedet. For mitt vedkommende så jeg det slik at det beste for oss alle ville ha vært at vi fikk etablert Nordøk, at Nordøk fikk tid til å festne seg, at vi fikk noen år til å arbeide oss sammen, og at vi så igjen kunne reise spørsmålet om hvilke former som kunne skapes av tilknytning mellom dette samlede Norden og de institusjoner som skapes i det øvrige Vest-Europa. Hadde vi valgt en slik kurs, hadde vi i dag hatt en felles plattform å stå på. Vi ville hatt muligheter for å drøfte et felles nordisk arrangement med de vesteuropeiske institusjoner, og vi ville framfor alt hatt en sterkere forhandlingsposisjon og hatt mer tilfredsstillende og klare valgmuligheter for de avgjørelser som må tas.

Men den dominerende holdning i Norge, Sverige og Danmark var dessverre å se Nordøk som noe subsidiært i forhold til EEC, og det er vel i virkeligheten hovedforklaringen på at forsoeket også sviktet da det kom til stykke i fjor vår. Og nå har vi i de nordiske land gang på gang stilt oss slik at vi har latt nordiske tiltak falle ut av hendene på oss nettopp i det øyeblikk vi stod i ferd med å gjennomføre dem, for-

di det kom nye signaler fra en av de vesteuropeiske hovedsteder. Vi har gang på gang stilt oss i den situasjon at vårt endelige valg kan bli avgjort av et fransk nei, av et britisk nei, og ikke av vår egen selvstendige beslutning om hvilken kurs vi ønsker å trekke opp.

Jeg tror for mitt vedkommende at det er viktig at vi enda en gang stiller oss spørsmålet om hvilken linje Norden er tjent med — at vi ikke bare spør: Kommer England inn i Fellesmarkedet? eller: Vil medlemslandene i Fellesmarkedet ha EFTA-landene med seg i en utvidelse? Jeg tror vi fremfor alt må spørre oss selv: Ønsker vi å bli tilknyttet Roma-traktaten på basis av de vilkår vi kan oppnå, på basis av den forståelse vi under forhandlingene oppnår om rekkevidden av traktatens bestemmelser på områder som er viktige for oss, og på basis av det bilde vi kan danne oss av Fellesskapets fremtidige utviklingslinjer?

Svaret på dette spørsmål kan bli ja. Men det behøver ikke bli ja. Og jeg er ikke for mitt vedkommende på noen måte sikker på at svaret bør bli ja. Om jeg for mitt vedkommende gjentatte ganger har stemt for at Norge skulle søke medlemskap, har jeg aldri inntatt det standpunkt at vi skulle akseptere forhandlingsresultatet uansett hva det gikk ut på, at vi skulle gå inn for en hvilken som helst pris. Jeg har, som så mange andre i Norge, alltid sett det som selvsagt at den endelige realitetsavgjørelse skulle vi ta etter at vi hadde foretatt de nødvendige undersøkelser om hvordan medlemskap må antas å virke i forhold til vårt arbeid for de verdier vi ønsker å fremme i Norden gjennom vår egen politikk.

Statsminister Palme brukte et godt og fruktbart uttrykk da han i dag talte om den verdi som ligger i den nordiske trygghet — den trygghet som vi eier i det nordiske fellesskap av samfunnsformer og gjensidig forståelse. Jeg vil i tillegg til det gjerne si at når vi nå står foran dette spørsmål om å avgjøre Nordens fremtidige plass i Vest-Europa,

da er vi også konfrontert med en rekke nye problemer, som strømmer på med større kraft enn tidligere, og som kanskje i særlig grad kaller på den evne til solidaritet og den evne til samfunnskontroll som vi har utviklet i de nordiske land.

Jeg tenker her på viktigheten av at vi kan styre utnyttelsen av våre ressurser i samsvar med samfunnets interesser og i samsvar med våre nasjonale målsettinger — at vi kan ha den kontroll med kapitalkreftene som er nødvendig for å sikre at den økonomiske vekst blir nyttet på en måte som er til beste for de verdier vi ønsker å virkeliggjøre i samfunnslivet. Men jeg tror også at når det gjelder internasjonale perspektiver, står vi overfor visse nye problemer.

Jeg har med stor forbauselse hørt at selv i denne sal kommer det stadig talere opp hit og taler om Europa og europeisk som om dette var identisk med EEC. Europa er langt større enn Vest-Europa. Og nettopp i den tid vi nå lever i, ser vi også muligheter for at det kan skapes nye former for sammenfletning på tvers av gamle tilfrosne frontlinjer. Da er det et spørsmål om ikke nettopp et uavhengig Norden med en friere stilling i forhold til de vesteuropeiske institusjoner kunne ha en rolle å spille av brobyggende og formidlende natur i hele det nye samarbeidet som kan etableres på tvers av øst/vest-grensene.

Det er allikevel mange i de nordiske land som ville ha sterke betenkeligheter mot at deres land skulle bli stående utenfor tilknytning til EEC dersom de øvrige skandinaviske land skulle bli medlemmer. Både i Norge, Danmark og Sverige er det nok av dem som tenker på den måte at går de to andre land inn, da er det ikke lett for oss å bli stående alene igjen. Men det kan stille seg annerledes dersom vårt valg, dersom vårt alternativ er *enten* et nordisk fellesskap *eller* en EEC-tilknytning. Og mange av dem som ville si ja til EEC-tilknytning heller enn å skille lag med de øvrige skandinaviske land, ville allikevel

ha foretrukket et selvstendig, uavhengig nordisk alternativ dersom dette var en realistisk mulighet.

Derfor tror jeg at *vi* i Norden som setter Norden først, må bli oss vår identitet og vårt ansvar bevisst. Vi må for enhver pris se til at vi ikke lar oss drive inn i en situasjon hvor hvert av de tre skandinaviske land aksepterer vilkårene i Brussel i den tro at de to andre land vil gå inn, til tross for at kanskje en avgjørende opinion i alle tre land ville ha foretrukket å stå utenfor dersom det kunne skje på basis av et skandinavisk fellesskap.

Derfor tror jeg at det er viktig at vi her fra Nordisk Råds side beslutter oss til nå fremover å drøfte det nordiske alternativ som et realistisk alternativ, ikke bare i form av et supplement eller en nødløsning dersom Storbritannia ikke kommer inn i Fellesskapet, men at vi virkelig spør oss selv om ikke Norden når alt kommer til alt fortsatt er det beste og mest realistiske utgangspunkt for de nordiske lands internasjonale engasjement, ut fra de verdier vi bygger på, og ut fra de perspektiver vi i dag kan regne med for internasjonal politikk.

Cecilia Nettelbrandt: Herr president! Jag har för avsikt att koncentrera mitt inlägg till den andra av de speciella frågor som var avsedda att förekomma under den här eftermiddagens debatt, nämligen transportpolitiken, även om det nu tydligen kommer att hamna mitt uppe i EEC och kulturtraktaten.

Vid folketingets frukost i går talades det om att nordiskt samarbete inte bara var smukke ord utan att det mera gällde att segla tillsammans. Men en seglats tillsammans utan gemensamma regler kan bli både besvärlig och direkt farlig, och all färd blir planlös och oekonomisk, om man saknar målsättning.

Jag undrar om det finns något samhällsområde där vi är så utvecklade när det gäller politisk målsättning i ett längre perspektiv som just i fråga om

trafiken. Detta kan vara en svårighet men kanske också en styrka för arbetet med en nordisk transportöverenskommelse. En sådan bör bygga på Norden som en transportpolitisk enhet. Norden är ett sammanhängande område, som kan vara uppland för diverse betydande gemensamma anläggningar. Det kommer att bli svåra avvägningar vid en lokalisering, men ur effektivitetssynpunkt är en samnordisk lösning helt nödvändig.

Jag har för min del framför allt två förhoppningar till arbetet med en nordisk transportöverenskommelse. Den första är att arbetet kommer att bedrivas med snabbhet och leda till resultat och inte bara välvilliga ord, och inte heller till långrotningar av typ Salt-holm.

I vilket land eller vilket organ den frågan har hakat upp sig varken vill eller kan jag döma om, men det är en inkompetensförklaring av oss alla här i Norden att vi ännu inte har lyckats lösa frågan. Vi har ändå inte de olikheter i referensramarna som i internationella sammanhang är den stora och svåra stötstenen.

Min andra förhoppning anknuter till sakinnehållet. Mätte det inte bli bara enskildheter och detaljer, nog så viktiga men inte tillräckliga! Trafiksäkerheten är ett jättekomplex, ett humanitärt men också i hög grad ekonomiskt problem. Bara i Sverige förlorar vi varje år lågt räknat 2,5 miljarder på trafikskadorna — det finns siffror med alla följdkostnader medräknade som slutar på mer än 6 miljarder. Ändå är färska siffror t. ex. för antalet dödade i trafiken per 1 000 motorfordon lägre i Sverige än i övriga Norden. De samlade nordiska trafikskadekostnaderna uppgår alltså till enorma belopp.

Den transportpolitiska måldebatten rymmer många svåra problem. Jag skall nämna ett enda: hur länge skall vi få lov att gratis eller nästan gratis låna dyrbar gatumark, bara vi har med oss en låda på fyra hjul som är både bullerstörande och illaluktande? Att

göra slut på låt-gåpolitiken när det gäller prioritering mellan olika trafikslag rymmer brännbart politiskt stoff, men en enighet i Nordiska rådet skulle underlätta för regeringarna att våga ta itu med de här frågorna.

I ett medlemsförslag har jag tillsammans med övriga företrädare för folkpartiet i Sverige väckt frågan om ett forsknings- och utvecklingsföretag för kollektivtrafikteknik, ägt av stat, kommuner och industriföretag i de nordiska länderna. Då kan underlaget bli tillräckligt för innovationer, så att vi inte sacker efter i utvecklingstakt i jämförelse med andra länder. Utan attraktiva kollektiva trafikmedel kan vi aldrig få bra lösningar i trafiken. Snabbtåg med restiderna förkortade till 50 procent, korthållsflygplan för öar och glesbygd och spårtaxisystem för större städer är lämpliga områden för början av utvecklingsarbetet.

Norden kommer inte att kunna bevara sin internationella konkurrenskraft om vi inte bygger upp ett transportsystem som i effektivitet kan mäta sig med kontinentens. Till det behövs ett intensivt forsknings- och utvecklingsarbete av den typ som redan bedrivs t. ex. i Frankrike, England och Japan. Vi behöver varandra i Norden för att bli stora nog att mäta med det kostnadskrävande utvecklingsarbetet. Låt oss gå längre än till välvilliga samarbetsfraser i högtidliga sammanhang!

Virolainen: Herr president! Jag förklarar mig med J. O. Kraggs konstaterande i hans öppningsanförande, att år 1970 inte varit särskilt gott för det nordiska samarbetet. Att Nordek-projektet förliste — eller blev avskrivet för obestämd tid — var en besvikelse, som lade sin skugga över hela det nordiska samarbetet under det gångna året. Kanske besvikelsen blev stor just därför, att vi i fråga om utvecklingen av det ekonomiska samarbetet ställt våra målsättningar för högt. Det börjar allt mera förefalla som om det ekonomiska samar-

betet borde utvecklas och expandera i samband med praktiska frågor utan att man uppställer någon enhetlig plan eller överenskommelse som mål. I de skilda nordiska länderna måste man lösa så många olika och i särskilda riktningar verkande ekonomiska, sociala och politiska problem, som ansluter sig till det ekonomiska samarbetet, att det är ytterst svårt att finna en gemensam formel, som skulle kunna godkännas av alla parter.

Å andra sidan försvårades Nordeks uppkomst av att de nordiska länderna förhöll sig på olika sätt till den gemensamma europeiska marknaden. Denna fråga — förhållandet till EEC — blev aktuell samtidigt som Nordek-projektet skulle fullbordas. Debatten om de nordiska ländernas inställning till den gemensamma marknaden gav utomstående lätt en felaktig bild av den egentliga avsikten med Nordek och bidrog för sin del till att projektet misslyckades.

Det är enligt min mening helt onödigt att ankлага varandra och här söka syndabockar. Det är bättre att vi lutar på varandra och är övertygade om, att alla verkat i god tro, utgående från de möjligheter och omständigheter, som vart och ett land anser vara avgörande. Det ekonomiska samarbetet fortgår, utvidgas och blir mångsidigare, vilket också de allra senaste gjorda erfarenheterna ger vid handen. Jag vill bara åberopa exempelvis handelsstatistikens siffror. Som jag sade, är det onödigt att uppställa alltför långtgående målsättningar för det nordiska ekonomiska samarbetets former och arrangemang. Kanske vi på det kulturella området kan nå längre just i detta hänseende. Det finns i varje fall just nu skäl att tro det. Och om så sker, är det ett stort framsteg för det nordiska samarbetet.

Herr president! Mina ärade kolleger! Den egentliga avsikten med mitt anförande här är att belysa en viktig aspekt i det nordiska ekonomiska samarbetet, nämligen frågan om den finska arbetskraftens utflyttning till Sverige och anpassningssvårigheterna för den finska

majoritet på nära 300 000 personer, som nu bor i Sverige. Denna fråga har blivit mycket grundligt utredd i medlemsförslag A 295 och i de därtill anslutna utlåtandena, vilka ger en god grund för sakens behandling i Nordiska rådet. Därför tänker jag inte gå in på några detaljer i sammanhanget utan bara ta upp vissa centrala frågor ur Finlands och den finska befolkningens synpunkt.

Jag vill inte kritisera den lösning som den år 1954 bildade gemensamma nordiska arbetsmarknaden bygger på, men jag tror i alla fall, att vi i Finland hade ställt oss betydligt mindre beredvilliga till den år 1954 gjorda lösningen, om vi då kunnat föreställa oss den utveckling, som på ett och ett halvt årtionde lett till den finska arbetskraftens massflykt till Sverige och de därav följande svårigheterna för Finland, för Sverige och i synnerhet för den utflyttade befolkningen själv. Förmodligen har investering av utländskt, främst då svenskt kapital i nya industrier i Finland varit ett sådant samarbete, som hade medfört fördelar i jämnare proportioner för vardera parten. Nu kan ju ingen förneka, att Finland i främsta rummet varit den förlorande parten och Sverige den vinnande. Under de senaste åren har svenskt kapital sökt sig till Finland i glädjande omfattning och erfarenheterna har överlag varit positiva.

Hos oss i Finland önskar vi naturligtvis, att huvuddelen av den befolkning som flyttat till Sverige, skulle kunna återvända under det kommande årtiondet. Det är vår skyldighet att sträva till, att så kan ske. Men vi är realistiska och vi är medvetna om, att en mycket betydande del av den arbetskraft som utvandrat från Finland till Sverige, inte vänder tillbaka hem. Utan att närmare beräkna hur stor del av finnarna som förblir i Sverige kan man i varje fall säga, att deras antal utan tvivel är ett sexsiffrigt tal. Därför är det av synnerligen stor vikt, att man främjar denna befolknings anpassning till det svenska samhället och den svenska arbetsmarknaden i samverkan mellan Sveriges och

Finlands regeringar. Härvid räcker det inte, att finnarna i Sverige effektivt undervisas i svenska, vilket naturligtvis är oundgängligt. Lika viktigt enligt vår mening är det, att den finskspråkiga befolkningens kulturella och sociala behov tillfredsställes på deras eget modersmål — finska. Samtidigt måste denna befolknings kontakter med Finland upprätthållas och också stimuleras. Erfarenheterna visar, att den finskspråkiga befolkning som bor i Sverige, på många orter för ett isolerat, rent av diskriminerat liv. Finnarna känner sig främmande i sitt nya hemland och har inte i tillräcklig utsträckning lyckats knyta kontakter med sina nya grannar. En tendens att isolera finskspråkiga grupper kan man tydligt påvisa också på arbetsplatserna, i skolorna och i de fria organisationerna. Trots att den finska befolkningens egna organisationer och de svenska myndigheterna vidtagit många åtgärder för avlägsnande av dessa missförhållanden, ökar antalet olägenheter i praktiken i stället för att minska. Därför måste man just till den svenska regeringen rikta en kraftig vädjan att ofördröjligen effektivisera sina åtgärder för att avlägsna dessa missförhållanden. Vi i Finland föreställer oss inte, att Sverige skulle sörja för den finskspråkiga befolkningens kulturella och sociala förhållanden och trivsel lika bra som Finland sköter sin egen svenskspråkiga minoritet. Jag vill också påminna om att den finskspråkiga minoriteten i Sverige är nästan lika stor som den svenskspråkiga i Finland. Jag vill bara påminna om, att vi i Finland, då vi stiftade för ett och ett halvt år sedan lagen om det nya skolsystemet, stadgade, att svenska språket skall vara det andra obligatoriska språket i grundskolan i Finland i den avsikten, att varje finskt barn skall få undervisning i svenska — för att inte tala om att omkring 300 000 svenskspråkiga medborgare i Finland åtnjuter undervisning från grundskola till universitet och högskolor på sitt eget språk. Vi har redan i vår grundlag garanterat, att Finland officiellt är och

förblir ett tvåspråkigt land, fastän den svenskspråkiga befolkningen proportionellt sett ständigt minskar. Dessutom har vi efter kriget i lag upptagit en garanti för att t. ex. vart lands huvudstad Helsingfors förblir tvåspråkig så länge där bor minst 5 000 svenskspråkiga medborgare, och vi har varit mycket eniga då vi gjort sådana beslut.

Mina ärade kolleger! Jag vill inte fortsätta uppräknningen av exempel. Jag bara konstaterar, att tvåspråkighet ur var synpunkt i Finland är en rikedom för alla.

Den är inte alls någon nationell belastning.

Den finska befolkningen har utvandrat till Sverige främst av ekonomiska och av sysselsättningskäl. Om Sverige och först och främst Sveriges regering intar en positiv ställning till tvåspråkigheten i Sverige, är det att förvänta, att den finskspråkiga befolkningen i Sverige mycket fort kan utveckla sin egen finskspråkiga kultur, som på det allra mest betydande sätt också kan berika det livliga nordiska kultursamarbetet.

Lantrådet **Martin Isaksson**: Herr president! Den minsta av Nordiska rådets medlemmar, landskapet Åland, har av de många viktiga ärendena på denna session orsak att fästa sig vid fyra stycken, kanske rätt prosaiska till en del. Först och främst TV-samarbetet mellan de nordiska länderna, sjömansskattens kommunala del, miljövården för Östersjöns del liksom även laxodlingen. Om TV-samarbetet har vi i tiden skrivit ett utlåtande som refererats i handlingarna och det är bara på sin plats att i denna församling konstatera, att Finlands regering lika väl som Finlands och Sveriges radioföretag förstätt Ålandsöarnas behov och gått med på en lösning med reläade program. Även om detta ännu inte ger det utbyte som särskilt vår isolerade skärgård skulle behöva är det ändå ett rejält steg på vägen att förse en minoritet i ett land med service på dess eget språk även från grannlandet.

Jag tackar på Ålands landskapsstyrelsens vägnar de parter som deltagit i den nuvarande, visserligen interimistiska lösningen för både tolerans och vidsynhet.

Vad beträffar sjömansskattens fördelning är det med beklagande vi på Ålandsöarna — som är mest drabbad nation — konstaterat att en enhellig lösning inte står till buds. Landskapet Åland måste nu gå in för att få saken till ny förhandlingsomgång och nu mellan Finland och Sverige, men det kan hända att vi låter höra av oss i denna fråga ytterligare här eftersom vi inte kan acceptera den nuvarande lösningen såsom rättvis.

Beträffande Östersjöns miljövård kunde jag egentligen upprepa vad som sades i fjol. Från åländsk sida ämnar vi fortlöpande ge noga akt på alla ärenden som rör miljövård, speciellt om de går in på åtgärder mot föroreningar av Östersjön och skydd av fauna och flora i Östersjöns skärgårdar. All utredning och forskning på detta område har förespråkare i delegaterna från Åland.

Vi har med oss en kort promemoria i denna fråga för utskottet.

Om Östersjöns laxbestånd — också det en Östersjöns miljöfråga — är från Ålandsöarnas sida att säga följande:

Laxodlingen i Finland har under de senaste åren visserligen ökat kraftigt, men trots detta utsätts där en smoltmängd motsvarande endast en liten del av den fångade laxmängden. De åländska fiskarnas fångst utgör närmare hälften av Finlands totala laxfångst. Åländska fiskare beskattar alltså kännbart laxbeståndet i Östersjön. Detta kan motivera ett åländskt deltagande i utvecklandet av en effektiv laxodlingsverksamhet. En anläggning för uppfödande av 100 000 smolt per år är under planering. Bidraget ur hela Östersjöns synpunkt är inte stort, men det är en början från den nordöstra kanten av Östersjön. Förutom den direkta odlingen kommer anläggningen att planeras för experiment med fisk, limnologisk och vattenkemisk undersökning, för utbildning i

fiskarskola, fortildning av fiskeritjåns-temån också för ett större område än Ålandsöarna själva. Också i denna fråga har vi skriftligt material för utskottet.

I övrigt ville jag understryka det starka intresse som har uppstått för nordiska frågor på Ålandsöarna efter det vi har fått komma med i Nordiska rådet och som har resulterat i en aktivt verksam Nordenförening på Åland.

Kulturminister K. Helveg Petersen:
Hr. præsident! Jeg vil gerne gøre et par bemærkninger om udkastet til nordisk kulturaf-tale.

Flere talere har været inde på spørgsmålet om samarbejdet mellem minister-rådet og Nordisk Råd, og der er her fra talerstolen redegjort for, hvorfor man ikke i udkastet har medtaget det problem. Grunden er jo, som det hedder i introduktionen til udkastet, at man i arbejdsgruppen har ment, at spørgsmålet må indgå i de almindeligt gældende regler for, hvordan ministerrådet i det hele taget, ikke blot ministerrådet inden for uddannelse og forskning, skal fungere i forbindelse med Nordisk Råd.

Men det, jeg gerne vil understrege, er, at det under alle omstændigheder er af stor vigtighed, at vi nu i fællesskab finder frem til en løsning, der kan sikre imod en unødigt spænding mellem Nordisk Råds kulturudvalg og ministerkomiteen, at vi finder frem til en løsning, der kan virke til at styrke og befordre et frugtbart samarbejde.

Det kan jo ikke skjules, hr. præsident, at vi igennem årene på Nordisk Råds møder har oplevet modsætninger. Jeg har i hvert fald deltaget i flere møder, hvor det har været tilfældet. Jeg tror, at mange af disse modsætninger mellem ministerrådet og Nordisk Råd simpelt hen skyldes, at vi ikke i tilstrækkelig grad har fået talt problemerne igennem. Begge parter må derfor være interesseret i, at der nu tilrettelægges en samarbejdsprocedure, der virkelig gør det muligt for os at tale tingene igennem for at blive klar over samtlige de

aspekter, som de problemer, der er på dagsordenen, rummer.

Spørgsmålet om beløbsrammen har været nævnt. Det dispositionsbeløb på 6,5 mill. kr., der i året 1972 foreslås stillet til rådighed for nye projekter, er jo ikke på nogen måde imponerende — det er jeg enig i. Men jeg advarer imod, at man lægger for stor vægt på beløbsrammen det første år. Afgørende er det, at man ikke lader dette beløb danne præcedens, men at man med nyordningen fra første lærd er indstillet på at give liv til de tanker, der er nedfældet i traktatudkastet. Afgørende er det, at man lever op til de ønsker, der findes i denne forsamling om, at vi skal nå langt videre frem i samarbejdet på disse områder. Vi må i Nordisk Råd og i parlamenterne gøre os klart, at en stadig voksende beløbsramme vil medføre, at vi i stigende grad må harmonisere lovgivningen, og dermed bliver problemerne jo unægteligt adskilligt vanskeligere.

Lad mig blot for at antyde, hvad der her kan være tale om, give et par eksempler.

Hvis man gik ud fra, at de nordiske folkehøjskoler skulle administreres under en fællesnordisk beløbsramme — det kunne man jo tænke sig, for at samvirket mellem højskolerne kunne blive stærkest muligt og fællesskabet stærkest muligt — ja, så måtte man jo i realiteten gennemføre ensartede regler med hensyn til driftstilskud, lærerlønninger, støtteordninger for eleverne osv.

Eller for at sætte tingene på spidsen: hvis man forestillede sig, at de nordiske universiteter skulle ind under en fællesnordisk ledelse og fællesnordisk økonomi, ville det betyde, at vi skulle diskutere vort universitetsproblem på en helt ny måde. Så skulle vi til at drøfte rækkefølgen med hensyn til centrene, deres placering udbygning osv.

Men lad mig sige, hr. præsident, at for mig er der intet problem, der på forhånd skal afskrives som uløseligt, blot

fordi det rummer vanskeligheder, og fordi det kræver nytænkning. Man må vel her i høj grad sætte sin lid til det sekretariat, som traktatudkastet stiller forslag om, jævnfør art. 10. Gennem bestemmelserne i art. 12 søger man at sikre sekretariatet en sådan kompetence og et sådant virkefelt, at der er plads til udfoldelse af dynamik og plads for arbejdet med nye ideer og synspunkter. Det er her værd at erindre, at den målsætning, der lægges hen til de organer, der skal arbejde med opgaverne, virkelig forudsætter et opbrud fra vaner. Det er jo ikke bare et spørgsmål om at godkende eksamensresultater opnået i et andet land. Det er ikke bare et spørgsmål om, at vi udnytter et kostbart forskningsapparat, og at vi udvælger teatergæstespil og hvad dertil hører af arrangementer. Det skal også gøres, men det er den mindste del.

Hvad det drejer sig om først og fremmest, er, som det siges i traktatens art. 1, "fælles planlægning, samordning og arbejdsfordeling". Jeg vil gerne over for dem, der har været kritiske over for traktatudkastet og sagt, at det var vægt, gøre opmærksom på, hvad der står i denne artikel. Det er jo i virkeligheden noget meget forpligtende, meget indgribende og meget betydningsfuldt. Det, der står i art. 1, bygger på den opfattelse, at en lang række samfundsopgaver inden for uddannelse, forskning og andre kulturområder løses bedre af 22 mill. mennesker end af 4, 5 eller 8 mill.

Der er her angivet en retningslinje for samarbejdet, som er en udfordring, og som betyder, at man ikke på samme måde som hidtil kan tale om bevillinger til nordisk samarbejde. Der er nok tale om nordiske formål, men der er først og fremmest i hvert af vore lande tale om undervisningsformål, forskningsformål osv., til hvis opnåelse bl. a. det nordiske samarbejde er en metode, men ikke et mål i sig selv. Om man vil, kan man sige, at der på længere sigt for de enkelte lande er tale om opnåelse af egne formål, altså noget meget egoistisk,

ved hjælp af den udnyttelse af fælles ressourcer, som dette samarbejde indebærer.

Om de vanskeligheder, der er forbundet hermed, så kan overvindes, er en anden sag. Det afhænger bl. a. af Nordisk Råd og af vore parlamenter. Der er ingen grund til at skjule, at en af de væsentligste vanskeligheder vil være, at det kulturelle samarbejde må gennemføres uden basis i et omfattende økonomisk samarbejde. Der er blokeringer imod gennemførelsen af den integration, som man ellers ville kunne forestille sig på mange områder. Måske er der et svagt håb om, at et stærkt udbygget samarbejde inden for det kulturpolitiske felt kan være en art murbrækker, som kan tjene til at belyse, at enhver forestilling om, at det nordiske samarbejde bygger på romantiske følelser, hører fortiden til. Der er i en tid, hvor vi på alle områder i alle vore lande omhyggeligt må planlægge udnyttelsen af ressourcer, meget solide realpolitiske argumenter for en vidtgående udbygning, en vidtgående integration af de opgaver, der falder ind under kulturtraktaten.

Den spænder jo over et vældigt felt, som det er udtrykt i de indledende paragraffer, hvor mange enkeltområder er opregnet, områder, der hver for sig egner sig til et formaliseret samarbejde. Men der er grund til at understrege, at man ikke har ønsket at foretage en udtømmende opregning. Det fremhæves udtrykkeligt, at der ud over de mange eksempler, der er nævnt, kan blive tale om anden kulturel virksomhed, og dermed er der givet de nordiske samarbejdsorganer mulighed for at tage nye emner op i takt med udvidelsen af begrebet kulturpolitik — og vi er vel i alle de nordiske lande på vej bort fra en tidligere tids mere snævre definition på kulturpolitik over i et mere omfattende begreb, der berører mange menneskelige og samfundsmæssige ytringer. Vi giver vel i hvert af vore lande i realiteten tilslutning til, at en bred kul-

turpolitisk målsætning må omfatte alle bestræbelser på at fremme menneskelig udvikling og at styrke de enkelte menneskers evne til at deltage i opbygningen af det fælles samfund.

Vil man så sige til mig, at herved bevæger man sig ind på andre politiske fagområder end det, der hører uddannelsen, forskningen og kulturlivet i almindelighed til, skal jeg for den sags skyld ikke gøre indvendinger. Men det afgørende er, om vi i fællesskab på nordisk plan er parat til at tage op nogle af de fundamentale problemer, som den tekniske udvikling skaber.

Vi står her midt i en revolution, der til stadighed vil stille vore samfund og de enkelte borgere over for nye forudsætninger, nye krav. Nye livsformer, nye forbrugsmønstre vil trænge sig på, og ikke mindst vil vi mærke dette i alt det, der sker blandt de unge. Vi vil komme til at stå over for en stadig voksende konflikt mellem på den ene side den planlægning og den rationalisering, der følger med den teknologiske udvikling, og som vi er nødt til at gennemføre, og på den anden side hensynet til de enkelte menneskers ønske om at være medbestemmende over deres egen skæbne. Denne konflikt kommer vi til at leve med, og den vil vokse. Spørgsmålet om miljøernes udformning, så de tjener til at give udfoldelsesmuligheder for de enkelte mennesker, vil få en stigende betydning for vore samfund, og vi må vist erkende, at vi står meget famlende over for de mange problemer, der her rejser sig.

Der er, hr. præsident, for mig ingen tvivl om, at dette, at vi — i stedet for først og fremmest eller alene at tænke i nationale baner — gav os til at tænke nordisk, ville tilføre vore samfund ny dynamik, ny inspiration, nye ideer, der vil være af værdi for de enkelte lande og for de mennesker, der bor i de enkelte lande.

Men det vil også kunne være af værdi uden for de nordiske grænser. Når vi ser på verdensudviklingen, præget som den er af international usikkerhed, op-

rustning, af u-landsproblemerne, af stærk social spænding og voldelige opgør, så må vi stille os selv det spørgsmål, som også flere talere har stillet her fra talerstolen: hvad kan vi gøre fra nordisk side for i højere grad at medvirke til en anden udvikling bort fra de farer, der truer? Har vi i vort syn på det enkelte menneskes værdi og på menneskers indbyrdes forhold forudsætninger, der gør det muligt for os at yde særlige bidrag? Hvis vi har det — og det er vel den almindelige opfattelse ude i verden, at vi har det — så vil et nordisk samarbejde inden for kulturlivet i bred forstand give øget kraft.

Det afhænger af borgerne og parlamenterne, hvilken start samarbejdet vil få. På lang sigt afhænger samarbejdets resultater af, om der udløses nye selvforstærkende kræfter i vore folk, og her kan bl. a. Foreningen Norden gøre en indsats. Her står den over for en udfordring.

Hr. præsident! En nordisk kulturtraktat kan blive til hvad som helst. Den kan blive en ydre manifestation uden noget større reelt indhold, men den kan også blive vejen til en ny udvikling af største betydning.

Ändring av medlemslistan

Det meddelades, att Nørgaard hade lämnat sesjonen för resten av dagen och ersatts av Niels Matthiasen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i entighet härmed.

Vennamo: Finlands landsbygdsparti är en ny och bestående kraft i Finlands parlament. Vi har aderton platser av tvåhundra och politiskt ställer vi oss och sitter också i plenum mellan socialdemokraterna och centerpartiet. Härigenom utgör vi vattendelaren i parlamentet.

Finlands landsbygdsparti har alltid understött det nordiska samarbetet och inser också värdet av kunskap i svenska i vårt land. Enligt vår mening främ-

jas økonomisk samarbejde gennem konkrete løsninger og vi tror, at man med små steg kommer säkrast framåt. Vi håller styvt på vårt lands neutralitet och vi anser, att det är viktigt för oss att upprätthålla förtroendefulla relationer till Sovjetunionen. Vi hoppas, att de omständigheter som jag nyss nämnt blir beaktade i de övriga nordiska länderna.

Men Finlands landsbygdsparti riktar inga beskyllningar mot de övriga nordiska länderna. Vi har tvärtom orsak att vara tacksamma i många avseenden och vill inte klaga över någonting. Finnarna i Sverige står ändå mycket nära vårt hjärta.

Enligt vår uppfattning är en demokratisk och strikt parlamentarisk grund den hållbaraste och mest givande. Därför godkänner vi inte någon form av diskriminering.

Vårt parti är nu första gången officiellt med i det gemensamma nordiska parlamentet. Därför vill vi främst bekanta oss med frågorna och förhållandena och vi hoppas att så snart som möjligt kunna göra en aktiv insats i det nordiska samarbetet.

Redan i detta skede har vi dock velat framträda för att presentera vår positiva inställning till samarbete våra länder emellan.

Niels Matthiasen: Hr. præsident! Fra arilds tid er mange store ideer blevet kvalt i velvilje og alt for gode ord. Det kan man egentlig ikke sige om det nordiske samarbejde. I Nordisk Råd er det måske ved at blive kvalt i papir. Når jeg tænker på, hvor tonsvis af papir om instituttet for medicinsk genetik har forfulgt mig i årevis — det vil formentlig blive ved.

Velviljen i det nordiske samarbejde er forsigtig i sit ordvalg, klogt nok, sikkert både når man tænker tilbage på den glade, men resultatløse skandinavisme og på de nederlag, vor egen generation har oplevet efter den anden verdenskrig på det nordiske samarbej-

des område — sidst og ikke mindst med henlæggelsen af Nordek.

Det er måske skuffelsen herover, der har gjort, at det forslag til kulturtraktat, der er lagt frem på rådets bord, også er præget af en forsigtighed i målsætning og retningslinjer, der giver indtryk af, at den er udarbejdet i en nederlagsstemning. Der er fremskridt.

Naturligvis kan man forsvare sig med, at det er en rammelov, og dermed kan man fortolke den så langt og så vidt, man vil, eller så kort og smalt, man vil. Erfaringerne i vort samarbejde viser imidlertid, at det er i reglen den sidste fortolkning, der er den almindeligste.

Gud bevaes, forslaget dækker det almindeligste, det, man kunne forvente, men det var med glæde, jeg hørte den danske kulturminister tale om fremtidsperspektiverne, om miljøer, om trivselen, men det er undervisning, forskning og finkultur i almindelig forstand, men ikke et oplæg til en kulturpolitik i bredeste forstand. Ikke et forslag, der tager sigte på, at vore samfundssystemer i de kommende år vil blive underkastet forandringer, der vil være en udfordring såvel til tilhængere som modstandere af den nuværende samfundsstruktur. Den udfordring vil møde alle områder af menneskers tilværelse, arbejde, bolig, social tryghed, og den vil stille krav om et helt andet indhold af fremtidens kulturpolitik, der i højere grad vil komme til at beskæftige sig med trivsels- og miljøproblemer og bryde med vore vante forestillinger om kulturpolitik, der mere er et tilbud og mindre en opfordring, som det burde være, til menneskers egen aktivitet og udfoldelse.

Det er jo typisk, at vi beskæftiger os med uddelinger af store priser til folk, der i reglen for længst er etablerede og ikke behøver disse priser, i stedet for at udvide antallet af stipendier og rejsemuligheder mellem vore lande.

Vi diskuterer på — jeg ved ikke hvilket år — spørgsmålet om en fællesnordisk tv-kanal. Det gjorde vi, dengang

vi var ved at få den første kanal hver for sig. Nu er vi alle ved at forberede den anden kanal hver for sig, så det, vi nu skal diskutere, er altså, om den tredje kanal kan blive fællesnordisk. Vi overvejer for ofte så længe, at tidspunktet for samordning og handling er forpasset.

Forslaget til en nordisk kulturtraktat vil ikke forhindre dette. Det er en bekvem og behagelig lov for regeringerne og for embedsmændene, som kan administrere den efter fælles enighed helt uden om parlamentarikerne. Nordisk Råd er dårlig nævnt i dette forslag.

Man kan undre sig over, hvor forfatterne til dette udkast har haft deres tanker henne, når dette sker på et tidspunkt, hvor vi i alle vore lande mærker, at der hos borgerne er en bevidst stræben efter en demokratisering af beslutningsprocesserne, at det formelle demokrati skal erstattes af et reelt demokrati. I dette forslag går man nærmest den modsatte vej.

Der kan efter min mening ikke være tvivl om, at Nordisk Råd på en helt anden måde må placeres, at det ikke blot skal være et efterretningskontor for ministre og embedsmænd, men må have mulighed for at blive hørt og ganske langt være indstillende for retningslinjerne i kultursamarbejdet.

Traktaten bør også indeholde retningslinjer og tidsfrister for en arbejdsplan om, på hvilken måde samarbejdet skal fungere, hvilken form for bereining ministrene skal afgive, hvordan planerne og budgetterne for det fremtidige arbejde skal behandles, og hvor tit der skal være samråd mellem ministrene og Nordisk Råds kulturudvalg.

Vigtigst af alt er det dog måske at få fastlagt rammebudgetter. Det kan ikke nytte at arbejde med ét-års budgetter. Skal det være alvor i dette arbejde og udviklingsmuligheder, må der være rullende finansieringsplaner, f. eks. over en 5-årig periode, hvor budgetstigningerne er værdisikrede, således at der kan fastsættes udviklings-

planer og prioriteringer og vel at mærke, så det kan gøres i sikkerhed for, at de kan gennemføres.

Det kan ikke nytte alene at beklage det, der ikke blev til noget. Vi må gribe fat i de muligheder, der findes i dag for det nordiske samarbejde.

Det må ikke blive sådan, at de løbende forhandlinger i EEC bliver en skygge, der hviler tungt over Nordisk Råd. Uanset medlemskab i fællesmarkedet eller ej er vi i de nordiske lande i levevilkår, i sprog, i tankesæt, i lovgivning, i de samfundsmæssige udtryksformer hinanden så nær, at et udbygget og fortsat samarbejde er en livsbetingelse for vor eksistens.

Hr. præsident! Dette være ikke sagt mod nogen eller noget. Den franske digter Paul Valéry har sagt, at et europæisk folk er det folk, der har været underkastet den klassiske indflydelse fra Grækenland, Romerriket og kristendommen. I den forstand er alle de nordiske folk europæere.

Men uden at rose os selv for meget, tør det dog vel siges, at kristendommen eksisterer i en mere menneskevenlig form i de nordiske kirkesamfund end bag vaticanets mure, romerrettens fortolkning er nok mildere og mere menneskevenlig hos os end i lande, hvorfra den kom, og forbilledet fra det klassiske græske demokrati har nok bedre levevilkår hos os end i dagens Grækenland.

Det er måske netop dette, man kan kalde en nordisk egenart. Det, som er grundlaget for vort fællesskab.

Det er dette, en kulturtraktat skal være med til at fastholde og udbygge, men så må traktaten gøres bedre end forslaget.

De gode, gamle skandinavister sagde:

Vi er kun en flok,
men folket kommer nok.

Man kunne måske omskrive det lidt til dagens situation:

Vi er nu en større flok,
og regeringerne kommer nok.

Kunne de dog bare komme op af starthullerne!

Perheentupa: Nästan överallt där man talar om de allt lägre skiljemurarna folken emellan och om internationellt samarbete, anser man den pågående utvecklingen vara enbart positiv. Internationalismen har blivit ett i så hög grad uppskattat begrepp, att redan en kritisk inställning till den lätt betraktas som ett utslag av föräldrad patriotism eller någonting ännu mera egendomligt. Inställningen till den nordiska tanken torde vara en ännu känsligare sak, emedan man anser att det är fråga om något slags ödesgemenskap mellan små folk. Vi måste emellertid komma ifrån detta för att sakligt kunna diskutera de goda resultat samarbetet medfört och de olägenheter man har kunnat iaktta.

Den gemensamma arbetsmarknaden anses ofta som det betydelsefullaste resultatet av det nordiska samarbetet. Åtminstone kvantitativt torde detta vara sant. Men det börjar bli tid att fråga sig, om detta samarbete sker tillräckligt opartiskt till alla nordiska länders och särskilt deras invånares bästa. En nyckelfråga är härvid, huruvida de nordiska samhällena även har tagit det ansvar som arbetsmarknadssituationen kräver. Har man vidtagit sådana förberedelser, att en person eller en familj, som flyttat till ett annat land och till andra förhållanden, får tillräckligt materiellt och andligt stöd för att kunna övervinna de ofta stora anpassnings-svårigheterna?

I det högt urbaniserade, industrialiserade och kommersialiserade samhället är individen i allra högsta grad beroende av olika samhällseliga faktorer. Om han blir utestängd från tjänster eller sociala kontakter, som samhället erbjuder, antingen som en följd av utomstående faktorerers inverkan eller emedan han t. ex. till följd av bristande kommunikationsmedel inte förmår tillgodogöra sig tillbudsstående möjligheter, försvagas hans förutsättningar till ett fullvärdigt mänskligt liv på ett avgörande sätt. För invandrades vidkommande är denna fara mycket stor.

Fastän emigrationen från ett land till

ett annat och särskilt från ett fattigare samhälle till ett rikare har många naturliga orsaker, är det också ett faktum, att denna flyttningsrörelse ofta stimuleras genom olika medvetna lockelser. Här är det fråga om det faktum, att invandrarnas arbetskraft betraktas som en viktig faktor i produktionslivet. I det kapitalistiska ekonomiska systemet, som är rådande i alla nordiska länder, överskuggar denna omständighet otillåtligt ofta alla andra synpunkter. Industrin, som sålunda skapar förutsättningar för sin expansion, betraktar lockandet av arbetskraft som en självklar rätt, som inte utan vidare är förenad med ansvar för arbetstagarnas och deras familjers sociala anpassning. Det är därför samhällets uppgift att uppställa gränser för arbetskraftens utnyttjande och att erbjuda individen utvägar att uppnå social trygghet och anpassning.

De nordiska länderna hör som känt till de främsta i världen i fråga om dels begränsning av utsugning av arbetskraft och dels skapande av social trygghet. Systemen förslår dock inte i och för sig, om den enskilde individen av någon orsak inte kan tillgodogöra sig deras fördelar. Så går det många gånger för invandrarna, ifall bristande språkkunskap och bristande kännedom om samhällssystemet eller diskriminerande inställning från omgivningens sida gör dem till andra rangens människor.

Den från Finland till Sveriges arbetsmarknad utflyttade befolkningens ställning lämnar mycket övrigt att önska, såsom av olika utredningar framgår. Då denna befolknings numerär närmar sig 300 000 personer, är det redan fråga om ett problem av stora dimensioner. Olivelaktigt har det svenska samhället gjort mycket för att avhjälpa dessa svarigheter. Från finsk sida brukar man då oflast taeka och bocka. Jag finner dock för min del att detta inte är en rätt inställning. Det kan inte vara orimligt att förutsätta, att det land, som får tillgodogöra sig arbetskraften hos en folkdel, som är i bästa arbetsför ålder

och i flera fall färdigt skolad, även bär ansvaret för denna folkdels allsidiga välfärd. Detta ansvar bör bland annat förutsätta, att den del av invandrarna, som inte behärskar landets språk, utan oskäligen svårigheter får en tolkningshjälp i ärenden, som uträttas hos arbetsgivaren eller myndigheterna, och vid utnyttjandet av sociala tjänster.

Övernationella arbetsmarknader anses ofta fördelaktiga särskilt för det land, där överutbud på arbetskraft råder. Även om detta vore sant, innebär det blott ena sidan av sanningen. Den nytta immigrationslandet får är i varje händelse obestridlig. Emigrationens totalbild är dessutom inte så enkel, att blott de arbetstagare, som inte finner arbete i det egna landet, överflyttar till det andra. Exempelvis i flyttningsrörelsen från Finland till Sverige ingår det mycken sådan arbetskraft, som på grund av sin yrkesskicklighet skulle ha arbete även i hemlandet och vars bortflyttning innebär direkta ekonomiska förluster för Finland. Motivationen till utflyttningen är inte enbart arbetslöshet utan även Sveriges lockande högre lönenivå och större välstånd i övrigt. Fördenskull går man väl långt i övrigt. Fördenskull går man väl långt i öskälighet, om man förutsätter att emigrationslandet använder ansenliga belopp för att trygga de bortflyttades välfärd också i det främmande landet, som ju drar hela nyttan av de inflyttades arbetskraft.

Man bör ha rätt att föra fram dylika synpunkter utan att det anses som ett angrepp på den nordiska samarbetsandan. Det är ytterst viktigt, att vi i det nordiska samarbetet inte i något hänseende glömmet bort det ansvar, som är förenat med all den nytta som samarbetet medför.

Då man läser det medlemsförslag nr A 295, som kommer att behandlas här i belysning av de ovan anförda synpunkterna, kan man konstatera, att det gäller en god sak, men att det är skrivet i en oriktig ton. Främst konstateras där, att huvudorsaken till de finska invandrarnas kontaktsvårigheter ofta tor-

de vara att söka i brister på kunskaper i svenska språket. Detta kan hålla streck, men ökade möjligheter att lära sig språket är inte en tillräcklig slutledning. Lika viktigt och för många kanske ännu viktigare är att bli betjäna på modersmålet eller åtminstone att få väsentligt förbättrade möjligheter att anlita tolk. Det är emellertid sant, att man inte av Sverige såsom immigrationsland kan kräva ett så effektivt språkundervisningssystem, att en invandrare snabbt skulle kunna övervinna språksvårigheterna och känna sig hemma i den nya omgivningen. Men just därför är det nödvändigt, att immigranten i sina viktigaste angelägenheter kan reda sig tillräckligt bra på sitt eget språk.

Ur medlemsförslaget kan man utläsa t. o. m. en sådan tankegång, att man redan i Finland borde vidta åtgärder för att bereda ungdomen för flyttning till Sverige. Härtill är det skäl att synnerligen kategoriskt konstatera, att fastän emigrationen blivit mycket stor, så kan Finlands trots den gemensamma nordiska arbetsmarknaden inte degraderas till något slags reserv för Sveriges arbetskraft.

I förslaget understryker man även Finlands ansvar för dem som flyttat till Sverige. Detta är riktigt så långt det är fråga om åtgärder som behövs från Finlands sida för att trygga utflyttarnas kontakter med hemlandet, liksom även i fråga om att få uppgifter om möjligheterna att återvända till Finland. Dessa ärenden bör skötas i samarbete mellan myndigheterna i de båda länderna. Däremot bör det ekonomiska och övriga ansvaret för verksamheten i Sverige för invandrarnas väl enbart ankomma på svenska staten.

I detta sammanhang vill jag ännu beröra ett missförhållande, som kommit i dagen i samband med utredningen av sjömansskatten och som ansluter sig till den övernationella arbetsmarknaden. Det för förhindrande av dubbelbeskattning skapade internationella avtalssystemet grundar sig på den principen,

att skatteinkomsten enbart tillfaller det land, där arbetet utförts, eller i det land, till vilket det fartyg hör, där arbetet utförts. Åtminstone i de fall, då arbetstagarens familj fortfarande vistas i arbetstagarens ursprungliga hemland, från vilken denne utflyttat, blir situationen oskäligen. Familjen åtnjuter nämligen de sociala förmåner som erbjuds i det land där den bor, och till dessa förmåner kan den skatt arbetstagaren erlägger således inte användas. Då utflyttning i allmänhet sker till arbetsmarknaden i ett rikare land, är det fråga om ett klart internationellt rovgentemot fattigare länder. Egendomligt nog anser man det vara klart, att avtalssystem av detta slag göres på de villkor som dikteras av de rikare länderna. De förluster som t. ex. Finland på detta sätt förorsakas av sjömansskatten, är mycket kända.

Herr president! Jag är nöjd över att utskottet inte har godkänt klämman i medlemsförslaget i oförändrad form, utan i stället uppgjort ett nytt resolutionsförslag. Jag hoppas att det skall godkännas här i plenum.

Statsrådet Moberg: Herr president! Jag hade med hänsyn till den långt framskridna tiden tänkt att enbart och i största korthet beröra kulturavtalet. Men efter vad framför allt herr Virolainen sade om den finska arbetskraften i Sverige, och i någon mån efter vad herr Perheentupa nu sist yttrade, känner jag mig föranledd att först säga några ord om hur den svenska regeringen ser på denna fråga.

Jag skall inte polemisera mot herr Virolainen — även om det vore lockande med hänsyn till den jämförelse han gjorde mellan de finska invandrarna i Sverige och den svenska minoriteten i Finland; det var kanske inte så alldeles självklart att göra den jämförelsen — utan skall nöja mig med att komplettera herr Virolainens uppgifter och ge några fakta om vad vi från svensk sida gör för att underlätta den

finska arbetskraftens anpassning till svenska förhållanden.

Låt mig först slå fast, herr president, att regeringen ingalunda är nöjd med situationen i dag. Som en följd av den fria nordiska arbetsmarknaden och de relativt snabba konjunkturvariationerna har invandringen till Sverige från Finland tagit en omfattning och skett med en snabbhet som det inte varit möjligt för oss att vare sig förutse eller till alla delar bemästra.

Vi har emellertid när det gäller de vuxna gjort rätt betydande insatser i syfte att underlätta för dem både att lära sig svenska och att hålla kontakten med sitt hemlands kultur och aktiviteter. Anslagen till denna verksamhet kommer nästa budgetår att väsentligt förstärkas, om regeringens nu i riksdagen framlagda förslag går igenom.

Jag vill också nämna att den svenska landsorganisationen och den svenska arbetsgivareföreningen nyligen träffat ett avtal som innebär att de svenska arbetsgivarna mer än hittills kommer att engagera sig för att i anslutning till arbetsplatsen ge undervisning åt den där verksamma utländska arbetskraften, bl. a. den finländska.

Sveriges radio har i vinter sänt för den finska minoriteten i Sverige särskilt preparerade program, vilka syftar till att ge mer information än som hittills getts om svenska arbetsplatsförhållanden och svenska förhållanden i övrigt.

När det gäller ungdomen — och det var kanske den som herr Virolainen i första hand tänkte på — vill jag säga att den nya läroplanen för vår nioåriga obligatoriska skola innebär att de finska barnen från och med läsåret 1970—1971 har större möjligheter än tidigare att byta ut ämnen som normalt läses av de svenska barnen mot studier i finska språket och finska förhållanden. I samarbete med de finska myndigheterna är vi i färd med att förbättra lärarsituationen i detta fall och har till Sverige fått en del lärare från

Finland, vilket skett i nära samförstånd. Vi håller på med en fortbildning av i Sverige verksamma lärare för de finska barnen, en fortbildning som är förlagd delvis till Norrbotten, delvis till Finland. Alla dessa åtgärder syftar till att skapa bättre förhållanden för de finska barnen i Sverige, eftersom inte heller vi anser nuvarande förhållanden vara så bra som de borde vara.

Den svenska regeringen är alltså, herr Virolainen, inställd på att göra mer än vi hittills förmått göra, och vi är angelägna om att göra det i nära samarbete mellan den svenska regeringens berörda departement och andra svenska myndigheter samt den finska regeringen och finska myndigheter i övrigt.

Låt mig så, herr president, göra en allmän kommentar till kulturtraktaten. Jag skall ta det kort och i mycket allmänna ordalag, eftersom jag kan i allt väsentligt instämma i vad mina kollegor tidigare har sagt om denna traktat.

Nordiskt kulturellt samarbete är en självklarhet sedan mycket lång tid tillbaka. Det mest omfattande kulturella samarbetet är säkerligen det som *inte* står inskrivet i några avtal, författningar eller rådsprotokoll upprättade mellan regeringarna eller myndigheterna. Jag tänker på det kulturella samarbete som under årens lopp växt fram mellan enskilda institutioner, enskilda forskare och kulturarbetare i våra nordiska länder samt på mycket av det dagliga samarbetet mellan enskilda representanter för regeringar och administrationen.

Detta vardagssamarbete kan vi vara särskilt stolta över. Det är uttryck för en självklar samhörighet mellan dem som handhar den kulturella verksamheten runt om i våra länder. Det uppmärksammas sällan i våra anföranden och sällan i massmedia. Men det är där som den solida bas från vilken vi politiker kan göra ytterligare framstötter för längre gående samverkan.

Men vi har också — som framgått av tidigare inlägg — under årens lopp ge-

nom avtal och andra formella beslut fått till stånd en rad ting. Vi har den vägen genomfört en arbetsfördelning mellan flera av våra länders institutioner. Vi har den vägen skapat större enhetlighet i arbetet i våra skolor och vid våra universitet och kulturinstitutioner i övrigt. Vi har den vägen upprättat ett antal gemensamma nordiska institut och institutioner.

Vårt nordiska kultursamarbete är med andra ord redan fast förankrat i verkligheten. Lägg därtill att delvis som en följd av detta kultursamarbete har representanter för de nordiska länderna vid många tillfällen kunnat uppträda på gemensam front i det vidare internationella samarbetet inom utbildning, forskning och kultur. Denna nordiska enighet har i åtskilliga fall haft en avgörande inverkan på omfattningen och inriktningen hos dessa vidare internationella samarbetsprojekt.

Nu är vi i de nordiska länderna beredda att ta ytterligare ett stort steg framåt för fördjupande av vår hittillsvarande samverkan inom kulturområdet. Det är med stor tillfredsställelse från svensk sida som detta nu kan konstateras. Visst kan man — som skedde från denna talarstol i går — hävda att man saknar de stora visionerna i föreliggande förslag till kulturavtal. Men är då det ett uttryck för svaghet och kraftlöshet? Kan den lågmälda tonen i kulturavtalsförslaget i stället tas som tecken på den realism som alltid kännetecknat vårt kulturella vardagssamarbete? Realism i politiken ser jag som en styrka — inte som dess motsats.

Ett avtal som det föreliggande kan och bör inte innehålla utfömliga detaljerade bestämmelser om hur samarbetet i framtiden bör bedrivas. Utgångspunkten för ämbetsmännen vid utarbetandet av förslaget har också varit att skapa den yttre ramen för vad som i dag är möjligt att åstadkomma. Samtidigt som utformningen skulle ske på ett sådant vis att en vidgad samverkan i framtiden som vi förutser och hoppas på kommer att kunna utvecklas

med stöd av och inom ramen för avtalet. Avtalsförslaget speglar också detta synsätt, som ämbetsmännen från början arbetade efter. Jag ser vidare avtalet som en folkrättslig kodifiering av den sedan länge accepterade och tillämpade målsättningen för vårt samarbete på kulturområdet i de nordiska länderna.

Nytt i avtalet är de konkreta samarbetsformer på olika nivåer som skall utvecklas under ledning av Nordiska ministerrådet. De nya samarbetsorganen kommer att få stor betydelse för framtiden. De kommer att ge möjligheter att gå längre i samordning och samplanering än vad i dag existerande samarbetsorgan möjliggör.

För att samarbetet i framtiden skall bli så fruktbarande som vi politiker hoppas och förväntar måste det utvecklas successivt och vila på i varje land kända behov. Vi måste alla hjälpa till att uppmuntra och stimulera tänkandet och strävandena ute på våra institutioner till ytterligare arbete i våra länder utöver de egna institutionernas och det egna landets gränser. Det tänkandet och de strävandena är i dag visserligen för handen. Det har jag redan konstaterat inledningsvis. Men otaligheten att komma vidare, långt vidare, är sannolikt mer utbredd bland oss politiker än bland våra lärare, forskare, kulturarbetare och andra som vi nu vänder oss till och inbjuder till att gå längre genom vårt avtal. Och därför är det så viktigt att vi inte bara talar högt om detta i dag utan går ut i våra respektive hemländer och praktiskt arbetar för att opinionen i detta avseende verkligen växer bland dem som har att föra verksamheten vidare i vardagsarbetet.

Herr president! Den svenska regeringen är beredd att nu i vår godkända avtalet i enlighet med det framlagda fördraget och sedan att vid innevarande riksdagssession begära riksdagens godkännande av detsamma.

Virolainen: Herr president! Jag är personligen mycket glad över att statsrådet Moberg i början av sitt anförande fäste uppmärksamhet vid mitt tal, där jag mycket kort berörde den finskspråkiga minoritetens ställning i Sverige.

Jag är också mycket nöjd över, att statsrådet Moberg i sitt anförande konstaterade, att Sveriges regering inte är nöjd med de finska invandrarnas förhållanden i Sverige. När statsrådet Moberg tyckte, att det inte var på sin plats att jämföra den finska minoritetens ställning i Sverige med den svenskspråkiga minoritetens ställning i Finland, vill jag bara påpeka, att jag inte gjorde någon sådan jämförelse, jag bara påminde om vad vi gjort i Finland för att trygga den svenskspråkiga minoritetens trivsel i vårt land. Jag betonade också, att vi i Finland numera är eniga om allt vad vi skall göra för att trygga den svenskspråkiga minoritetens trivsel i Finland. Jag hoppas som en varm vän av nordiskt samarbete och en mycket varm vän av svenska språket, att svenska regeringen i varje fall ville studera och se, vad vi har gjort i Finland därför att det är er sak, hur ni sköter om och organiserar den finskspråkiga minoritetens förhållanden i Sverige. Men jag tycker, att det också är vår plikt som finska politiker att ganska öppet tala om vad vi vet om dessa missförhållanden, som nu råder i Sverige just beträffande den finskspråkiga minoritetens ställning där.

Salolainen: Utgående från det som hittills har sagts i generaldebatten före faller det som om den olust och bitterhet som Nordek-projektets grundstötning åstadkom, ännu inte har lagt sig trots att rätt lång tid sedan dess redan förflutit. Detta är i och för sig förstäeligt, ty vi väntade ju oss en hel del av Nordek. Vi får dock inte låta tiden och stämningen på detta möte gå till beklaganden över Nordek. I stället borde vi spana efter nya möjligheter till samarbete — eller för att vara ärliga — rikta vår blick mot de nya faror, som redan

tydligt kan skönjas. Man kan inte förneka, att det förekommit i de nordiska länderna tydlig nervositet i fråga om utvecklingen angående EEC.

De europeiska integrationsperspektiven innebär en större utmaning för det traditionella nordiska samarbetet än man i allmänhet vill medge eller än vad regeringarna offentligt har deklarerat. Då de nordiska länderna i samband med ingåendet av EFTA-avtalet för cirka tio år sedan kunde reglera sina handelsförhållanden inom ramen för EFTAs relativt fria frihandelsssystem, är det nu att vänta, att EEC:s expanderingsleder till lösningar som delar de nordiska länderna i vitt skilda och olikvärda kategorier beroende på respektive lands förhållande till EEC.

Enklast kan saken formuleras så, att då den nordiska samhörigheten hittills tagit sig tydligast uttryck i Nordiska rådet, så skulle vissa länder därefter bli tvungna att avstå från vissa traditionella samarbetsformer till EEC:s kommission i Bryssel. Det är skäl att betona, att EFTA bara är ett löst sammanhållet frihandelsområde medan EEC har som målsättning en fullständig integration av medlemsländernas samhällsliv.

Jag har särskilt fäst mig vid det som statsminister Karjalainen sade här i går. Han konstaterade nämligen, att vi inte »har för avsikt att delta i förverkligandet av de interna programmen inom EEC såsom jordbrukspolitiken, handelspolitiken, industripolitiken o. s. v.» — Det är å andra sidan klart, att varje land, som överväger fullständigt medlemskap i EEC, såsom t. ex. Danmark och Norge, blir tvunget att delta i EEC:s talrika specialprojekt och totalplaneringen av den ekonomiska politiken. Härvid influeras den ekonomiska lagstiftningen nämligen på olika sätt i respektive land beroende på graden av samarbete i landets förhållande till EEC. Man kan inte tänka sig en viktigare uppgift för det nordiska ministerrådet än att eliminera de olägenheter som härav uppstår. Och man behöver inte vara någon siare för att slå fast, att

detta inte blir en särskilt enkel uppgift.

Mot denna bakgrund bör man fästa uppmärksamhet vid att de nordiska länderna försöker bevara en så likartad lagstiftning på alla områden som möjligt. Härvid bör man speciellt vinnlägga sig om att eliminera de osynliga hindren för handeln. Vi kommer senare under denna session, närmare bestämt om tisdag, vid behandlingen av medlemsförslag A 286/j »Om enhetlig nordisk marknadslagstiftning», att konstatera, att det redan nu förekommer mycket avsevärda skillnader i fråga om den ekonomiska lagstiftningen i de nordiska länderna. Det är kanske motiverat att undra hur man har tänkt sig att harmonisera lagstiftningen efter det några länder anslutit sig till EEC om förenhetligandet redan nu stött på svårigheter.

Många talare har fäst uppmärksamhet vid Nordens särställning i världspolitiken. Man kan faktiskt säga, att den »skandinaviska livsformen» är ett varumärke som värderas högt överallt i världen. Det skandinaviska associerar man automatiskt till hög levnadsstandard, hög bildningsnivå och god lagstiftning. Fastän det nordiska samarbetet redan bidragit till en hel del på världspolitikkens arena har man enligt min uppfattning likväl inte utnyttjat alla tillbudsstående möjligheter. Tack vare sitt internationella anseende kunde de nordiska länderna ta initiativ i många internationella frågor, som inte omedelbart ansluter sig till de dagsaktuella problemen. Initiativ kunde man göra just nu i åtminstone två globala frågor. För det första kunde de nordiska länderna t. ex. inom ramen för FN framträda kraftigt i fråga om internationell miljövård och begränsning av förorenandet. Vi har kommit i ett läge där tiden är dyrbar. Många brådskande frågor väntar uttryckligen på en internationell lösning: havens och landområdenas förorenande, de sällsynta djurarternas utdöende osv. är sådana internationella problem, där de nordiska ländernas image och humana traditioner på ett

utmärkt sätt kunde komma till sin rätt.

Ett annat viktigt och brådskande problem, där de nordiska länderna kunde fungera som initiativtagare har anknytning till de övernationella bolagen. Man borde med det snaraste åstadkomma en internationell lagstiftning som förhindrar de negativa fenomen, som föranleds av att de övernationella bolagen blivit utan tillräcklig kontroll och lagstiftning i det internationella systemet, som ju baserar sig på suveräna nationalstater. Även på detta område kunde de nordiska länderna fylla en viktig lucka. I och för sig finns det givetvis ingenting negativt i de internationella bolagen, ty de är naturliga följderna av den positiva utveckling, som den ekonomiska integrationen innebär. Den fråga, på vilken jag här vill rikta uppmärksamheten, är endast den, att det i all internationell verksamhet behövs lagstiftning för att ofördelaktiga och skadliga biverkningar skall kunna undvikas.

På grund av de nordiska ländernas ställning och värdering har de inte blott skyldigheter mot sig själva och varandra utan t. o. m. hela världen.

Slutligen önskar jag ännu göra ett nog så intressant konstaterande.

För de traditionellt nationalistiska staterna — t. ex. Frankrike och Tyskland — synes det vara lättare att smälta in i ett internationellt, integrerande samarbete än det är för neutrala stater.

Denna förvånansvärt motsägelsefulla iakttagelse får likvärt sin förklaring därav, att neutraliteten i själva verket är en av nationalismens kraftigaste uppenbarelseformer, och internationalismen står ju i en ofrånkomlig konfliktsituation till nationalismen.

Det förefaller sålunda som om en neutralitetspolitik och en konsekvent integrationspolitik inte kunde samordnas. I förhållande till internationellt samarbete kan man inte vara neutral utan kan antingen vara för ett sådant samarbete eller också emot detsamma.

En här ovan anförd uppfattning om neutralitet och internationell integration är kanske inte till lags för alla men lo-

giskt sett kan den knappast vederläggas.

Elsi Hetemäki: Herr president, kära kolleger! Med nybörjarens djärvhet tillåter också jag mig att delta i ritualen vid Nordeks ruiner. Jag gör det genom att låna president Paasikivis ord. Det var ju han som inledde den utrikespolitiska linje som är och som måste vara linjen för vår utrikespolitik.

Han sade: skillnaden mellan utrikespolitik och inrikespolitik är som ett streck draget i vatten.

I alla våra politiska lösningar måste detta beaktas av oss finländare kanske i högre grad än av er andra nordbor.

I många av de nära femtio stora och betydelsefulla tal som här har hållits — nästan i vart och ett av dem — har man framhållit internationalismens betydelse och talat om den globala världsbilden. Jag förenar mig gärna med de här framförda uppfattningarna om mänsklig samhörighet men jag anser, att världen måste indelas i flera delar. Den del som vi enligt vårt nationella sätt att tänka och handla hör till, är Norden — det behöver man knappast ens påpeka inför detta forum.

I det nordiska samarbetet blev inte 1940-talet försvarsförbundets årtionde.

1950-talet blev inte tullunionens årtionde.

1960-talet blev inte Nordeks årtionde.

Men 1950-talet blev tullfrihetens årtionde och 1960-talet decenniet för samarbetet inom lagstiftning och socialpolitik.

Låt oss komma överens om, att 1970-talet blir det fördjupade kultursamarbetets årtionde. Grunden för detta samarbete skulle vara kulturavtalet som snart kommer att undertecknas.

Den rapport som avgivits av den arbetsgrupp som förberett det nordiska kulturavtalet måste hälsas med odelad glädje. Avtalet skisserar upp ett kulturellt samarbete i stora, klara drag. De fria former som avtalet innebär måste naturligtvis enbart vara en fördel. Om och när avtalet ratificeras måste detta betraktas som en utgångspunkt. Man

måste ju hela tiden minnas, att avtalet blott innebär att verksamheten inleds och att all verksamhet, och likaså alla avtal, måste anpassas till sin tid. Vi finländare anser det vara synnerligen viktigt att avtalet med det snaraste under-tecknas.

I ärlighetens namn måste man dock konstatera, att de 78 riksdagsmän — det finns nog inte många här nu — 50 ministrar — en enda minister — ännu flera sakkunniga — jag ser en sakkunnig — och ungdomsrepresentanter, journalister och övrigt informationsfolk inte att förglömma, som här är församlade eller i alla fall borde vara församlade, utgör en imponerande församling. Det är naturligtvis i och för sig värdefullt att få samlas för att lyssna, bekanta sig och få intryck, men jag har inte kunnat undgå att få det intrycket, att denna kvarn maler långsamt och trögt.

Rationaliseringen av arbetet måste därför hälsas med stor glädje.

Skolharmoniseringsarbetet blir uppenbarligen en viktig del av det arbete som skall utföras enligt det blivande kulturavtalet.

En förutsättning för att skolharmoniseringen, som isynnerhet för oss finländare är av den största betydelse mot bakgrund av flyttningsrörelsen i Norden, skall kunna genomföras med den

snabbhet och grundlighet som en fråga av denna vikt kräver, är att en fast och effektiv organisation för arbetet skapas. Enligt det betänkande, som framlagts av en särskild för ändamålet tillsatt kommitté skulle harmoniseringsarbetet utföras av ett särskilt skolsekretariat. När vi, som det ser ut, får en nordisk kulturtraktat är det av största vikt att organisationen för arbetet med skolharmoniseringen i Norden inordnas i det blivande nordiska kultursekretariatet, dock under den speciella förutsättningen att sekretariatet har tillräckliga resurser för att driva skolharmoniseringen effektivt.

Herr president! Ett nordiskt kulturavtal kommer att ge grunden för lösning av många praktiska samarbetsuppgifter. Alla krafter bör sättas in för att avtalet skall kunna realiserars. De motsättningar och meningsskiljaktigheter som hittills gjort sig gällande både bör och kan övervinnas om vi har en klar vilja till en större kulturell integration i Norden och det har vi ju alla.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *beslöt rådet lägga Rapport från Nordiska rådets presidium och Rapport om nordiskt samarbete under år 1970 till handlingarna.*

Mötet avslutades kl. 18.22.

Protokoll

3:e mötet

Måndagen den 15 februari 1971 kl. 15.00

Presidenter: **Matthías Á. Mathiesen (1—7) och Johannes Antonsson (8—12)**

Dagordning

1. D 1971/5/1969/s: meddelanden om rekommendation nr 5/1969 angående användande av engångsförpackningar

Fråga om användande av engångsförpackningar

2. D 1971/30/1970/s: meddelanden om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening

Fråga om Östersjöns föroreningar

3. D 1971/20/1969/t: meddelanden om rekommendation nr 20/1969 angående beredskap vid katastrofer i inre farvatten

Fråga om bekämpning av oljeskador i havet

4. D 1971/4/1969/s: meddelanden om rekommendation nr 4/1969 angående samarbete rörande föroreningsfrågorna

Fråga om nordiskt kontaktorgan för miljövårdsfrågor

Fråga om gemensamt nordiskt framträdande vid FN:s miljövårdskonferens 1972

5. D 1971/35/1968/t: meddelanden om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam rescbyrålagstiftning

Fråga om Islands deltagande i turistkontoret i New York

6. D 1971/2/1969/t: meddelande om rekommendation nr 2/1969 angående slopande av utgående passkontroll

Fråga om legitimationskontroll vid resor inom Norden

7. D 1971/24/1965/j: meddelanden om rekommendation nr 24/1965 angående likformig, enhetlig lagstiftning om trafikonykterhet

Fråga om enhetlig lagstiftning om trafikonykterhet

8. A 257/j: medlemsförslag om nordisk äktenskapsrätt

9. A 245/k: medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för öst-europeiska frågor

10. A 276/k: medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för medicinsk genetik

11. C 14/k: berättelse från Nordens hus i Reykjavik, 1969

12. A 290/s: medlemsförslag om förbättrat idrottsutbyte

D 1971/26/1970/s: meddelande om

rekommendation nr 26/1970 angående ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete

13. A 299/t: medlemsförslag om nordiskt samarbete för ökad trafiksäkerhet
C 21/t: berättelse från Nordisk kommitté för trafiksäkerhetsforskning

14. A 268/t: medlemsförslag om byggande av väg mellan Virtaniemi och Nyrud

15. A 288/t: medlemsförslag om en järnvägsförbindelse över Svinesund

16. A 267 T/s: tilläggförslag om internordisk giltighet för recept

17. A 297/e: medlemsförslag om förenklat tullförfarande för uthyrningsmaskiner

18. A 315 T/e: tilläggförslag om verksamhetsområdet för Nordiska kommittén för samordning av elektriska säkerhetsfrågor (NSS)

D 1971/2/1963/e: meddelande om rekommendation nr 2/1963 angående samordning av kontrollbestämmelser rörande el-materiel

19. A 242/j: medlemsförslag om offentlighetsgrundsatsens tillämpning i nordisk förvaltning

20. A 260 T/s: tilläggförslag om viss revision av sjömansskattelagstiftningen

21. A 285/k: medlemsförslag om utbildning av isländska läkare vid Umeå universitetet

Ändring av medlemslistan

Det anmäldes, att Aksel Larsen lämnat sessionen för dagen och ersatts av Dam.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

1

D 1971/5/1969/s: meddelanden om rekommendation nr 5/1969 angående användande av engångsförpackningar

Fråga om användande av engångsförpackningar¹

Hammarberg: Herr president! 1969 antog Nordiska rådet en rekommendation till regeringarna i de nordiska länderna att söka åstadkomma en likartad lösning av problem som skapas genom engångsförpackningarna. Den norska regeringen har i egenskap av koordinerande avgivit ett meddelande i ärendet. Av detta meddelande framgår att praxis i de nordiska länderna har utvecklats olika. Några av länderna har redan genomfört en lagstiftning angående engångsförpackningar, medan andra länder förbereder en sådan lagstiftning. I meddelandet omnämns att man från norsk sida kommer att kalla till gemensamma överläggningar under 1971 om engångsförpackningarna. Slutligen framhålls i meddelandet att en harmonisering av lagstiftningen på det här området är önskvärd.

Jag konstaterar med tillfredsställelse att regeringarna således anser att en harmonisering behövs. Trots denna uppfattning, som ju redan framfördes av Nordiska rådet vid antagandet av rekommendationen år 1969, så har tydligen inga kontakter tagits för att åstadkomma en harmonisering, utan praxis har som sagt utvecklats på olika sätt i de nordiska länderna.

I meddelandet understrykes också att frågans behandling på det nordiska planet icke bör hindra att varje enskilt land under mellantiden antar lagar för att motverka de besvärligheter som engångsförpackningarna medför. Självklart vill jag inte bestrida riktigheten av denna principiella inställning. Det kan givetvis uppstå situationer då ett enskilt land måste gripa sig an problemen även om inte någonting hunnit göras på det nordiska planet just vid den

¹ Frågan tryckt s. 2479.

tidpunkten. Men om man, såsom framgår av regeringsmeddelandet, är överens om att en harmonisering bör ske av lagstiftningen i de nordiska länderna beträffande engångsförpackningar, så borde man väl — därest det i ett enskilt land föreligger behov av skyndsamma åtgärder — ta någon form av kontakt för att åtminstone lägga grunden till en framtida harmonisering av den nordiska lagstiftningen på området.

Med anledning av det anförda vill jag därför ställa följande frågor till Norges regering som ju koordinerar arbetet med denna rekommendation: Vilka faktorer föreligger som kan motivera att spörsmål rörande regler om engångsförpackningar löses på olika sätt i de nordiska länderna? Varför har inte hittills några koordinerande åtgärder vidtagits i denna för den nordiska samhandeln så viktiga angelägenhet i enlighet med Nordiska rådets rekommendation av år 1969?

Statsråd Egil Endresen: Den norske regjering tør ikke uten videre uttale seg konkret om årsaken til at spørsmålet om regler vedrørende engangsemballasje løses på forskjellig måte i de nordiske land. Ved avgjørelsen av spørsmålet må man veie mot hverandre på den ene side de økonomiske og næringsmessige interesser som knytter seg til slik emballasje, og på den annen side de ulemper emballasjen medfører i renovasjonsmessig og naturvernsmessig henseende.

Det er i og for seg ikke overraskende at denne vurdering vil falle forskjellig ut i de enkelte land.

Årsaken til at koordineringsforsøkene ikke hittil har ført frem, må dels søkes i den ulike vurdering av problemene som saken reiser, dels i at det departement som i Norge er tillagt koordineringen av saken har vært særdeles sterkt belastet med andre gjøremål. Dette siste forhold kan vedkommende departement, som ikke er Justisdepartementet, bare beklage.

Hammarberg: Herr president! Jag ber att få tacka statsrådet Endresen för svaret. Vi har ju inom socialpolitiska utskottet behandlat ett tilläggsförslag i det här ärendet, och detta gör att frågan om engångsförpackningarna kommer upp till förnyad debatt under rådssessionen. Under sådana förhållanden har jag inte någon anledning att nu ta upp en längre diskussion, men jag vill understryka att utöver de rent miljöpolitiska aspekterna — som statsrådet Endresen här berörde och som jag också till fullo beaktar — utgör den nordiska samhandeln en mycket viktig faktor i detta sammanhang. Jag tycker därför att man borde kunnat påskynda harmoniseringen av lagstiftningen om engångsförpackningar litet mera än vad som skett.

Jag vill emellertid än en gång uttala min tillfredsställelse över att det i regeringsmeddelandet signaleras gemensamma överläggningar i frågan under 1971.

Statsråd Egil Endresen: Jeg har forstått det slik at det sosialpolitiske utvalg har behandlet denne sak i dag, og at man vil søke å finne frem til løsninger som både tilgodeser de naturvernsmessige og de handelsmessige interesser. Og kan man gjøre dette, er jo det meget tilfredsstillende.

Når vi i Norge valgte å gå lovveien her — vi vedtok vår lov i begynnelsen av 1970 — var det fordi det var bedrifter som stod foran store investeringer som gjaldt engangsforpakninger, og vi var nødt til å reagere på det.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av saken fortsätter i socialpolitiska utskottet.

Meddelande

Det meddelades, att statsrådet Geijer intagit sin plats i rådet.

2

D 1971/30/1970/s: meddelanden om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening

Fråga om Östersjöns föroreningar¹

Perheentupa: Herr president! I anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns föroreningar har meddelanden lämnats av Finlands och Sveriges regeringar. Sveriges regering, som är koordinerande för rekommendationen, hänvisar härvid såvitt rör rekommendationens punkt 2 om förnyat initiativ till samarbete mellan Östersjöns strandstater angående Östersjöns föroreningar till sitt meddelande i anledning av rekommendationen nr 20/1969 angående beredskap vid katastrofer i inre farvatten. Beträffande rekommendationens punkt 1 angående forskning uttalar sig icke Sveriges regering. Finlands regering uppehåller sig däremot vid behovet av en samordning av olika forskningsprojekt beträffande Östersjöns föroreningar. Finlands regering finner, att man så långt möjligt bör utnyttja Internationella havsforskningsrådets arbetsgrupper och övriga möjligheter och att det bör eftersträvas att Tyska demokratiska republiken kommer med i detta arbete genom ett kompletterande parallellorgan, som skulle vara oberoende av regeringarna.

Av intresse är att få kännedom om övriga berörda nordiska regeringars inställning till de här av Finlands regering framförda synpunkterna.

Jag ber därför att till Danmarks och Sveriges regeringar få ställa följande fråga:

Anser de båda regeringarna att forskningsarbetet rörande Östersjöns föroreningar kan knytas till Internationella havsforskningsrådets verksamhet i enlighet med det förslag som av Finlands regering framlagts i meddelande i anledning av rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns föroreningar?

Statsrådet Ingemund Bengtsson: Herr president! Jag har fått uppdraget att framföra den danska och den svenska regeringens synpunkter på denna fråga.

Ett omfattande nationellt, nordiskt och vidare internationellt forsknings- och undersökningsarbete pågår i fråga om föroreningsituationen i Östersjön. Flera av strandstaterna har inlett samarbete i denna fråga. I detta arbete deltar dessutom bl. a. internationella havsforskningsrådet, Öresundsvattenkommittén och den informella konferensen som samlar Östersjöns oceanografer.

I sin rekommendation nr 30/1970 uttalade sig Nordiska rådet bl. a. för samordning av de olika forskningsprojekten. Finlands regering har nyligen i meddelande till rådet understrukit behovet av samordning. Jag delar helt uppfattningen att samordning av forskningsinsatserna är nödvändig. Om man skall komma till rätta med föroreningsproblemet krävs i varje fall på längre sikt överenskommelser mellan alla strandstaterna. Bl. a. av detta skäl är det viktigt att det forsknings- och undersökningsarbete som måste föregå sådana överenskommelser omfattar alla berörda länder.

Hur en samordning av forsknings- och undersökningsverksamheten skall ske kräver enligt min uppfattning närmare överväganden. Jag anser att Nordiska kontaktorganet för miljövarsfrågor snarast bör ta upp denna fråga till behandling. Kontaktorganet bör bl. a. kartlägga pågående och planerade undersökningar samt överväga lämpliga former för ett nordiskt samarbete med övriga strandstater.

Herr Perheentupa anser att forskningsverksamheten bör koncentreras till Internationella havsforskningsrådet. Man får utgå från att såväl detta som övriga alternativ för att lösa samordningsproblemet prövas av kontaktorganet. Att havsforskningsrådets resurser under alla omständigheter bör utnyttjas torde vara ganska givet.

¹ Frågan tryckt s. 2603.

Perheentupa: Herr president! Jag tackar statsrådet Bengtsson för det svar han gett på min fråga. Jag är nöjd, att regeringarna i Danmark och Sverige intar en positiv hållning till utvecklandet av det internationella samarbetet för att förhindra Östersjöns förorening och till en effektivisering av forskningsverksamheten härom. För min del vill jag i detta sammanhang ytterligare betona, att åtgärder i fråga om Östersjöns förorening förutsätter samarbete med alla till Östersjön gränsande stater, även Tyska Demokratiska Republiken.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av saken fortsätter i socialpolitiska utskottet.

3

D 1971/20/1969/t: meddelanden om rekommendation nr 20/1969 angående beredskap vid katastrofer i inre farvatten

Fråga om bekämpning av oljeskador i havet¹

Damsgaard: Hr. præsident! Forureningsproblemerne har været nævnt af flere talere i generaldebatten, og de er vigtige.

Et af dem er olieudtømning fra skibe i havet, og hvad dette afstedkommer: tusinder af fugles forsmædelige død og svineriet på kysterne, hvor olien driver i land. Ikke mindst ved Jyllands rekreative vestkyststrande er det overordenlig generende, men det gælder også i andre indre farvande, hvor det kan blive katastrofalt.

Så sent som den 22. januar 1971 har det danske folketing vedtaget en lov om foranstaltninger mod forurening af havet med olie og andet materiale. Men det er ikke blot et dansk problem. Regeringerne i Sverige, Finland, Norge og Danmark har i deres meddelelser om rekommendation nr. 20/1969 gjort rede for det samarbejde, der er i gang for at bekæmpe olieskader i de nordiske farvande.

Beklageligt nok er olieudtømmingerne i havet foregået i uformindsket omfang trods gældende forbud i internationale overenskomster og i national lovgivning. Alene for Sveriges vedkommende er der således i året 1969 rapporteret omkring 350 tilfælde. Kun i ganske få tilfælde har det været muligt at konstatere, hvem der har forårsaget olieudtømningen, og endnu sjældnere har der kunnet foretages nogen retsforfølgelse.

Såfremt man skal få bugt med dette overmåde alvorlige problem, kræves dels en kraftigt effektiviseret kontrol med, at fartøjerne overholder gældende forskrifter, dels en strengere indskriden mod overtrædelse af disse. Lovændringer, som i højere grad lægger forpligtelser på fartøjerne, f. eks. ved at indføre et skærpet ansvar og ændringer i bevisbyrden, vil formentlig være egnede foranstaltninger, når det gælder olietransport til søs. Samme principper anvendes allerede nu ved anden samfundsfarlig trafik.

Herudover bør noget gøres for at afhjælpe de økonomiske skader, som ofte andrager store beløb og næppe dækkes af forsikringer. I den forbindelse vil jeg pege på, at det principielle spørgsmål om erstatninger til kommuner og private for skader og om dækning af udgifter til rensning efter olieskader, stadig står uløst.

Det svenske riksrevisionsverk foreslog ganske vist i 1967, at der ved en afgift på importeret olie skulle oprettes en olieskadefond til ydelse af sådanne erstatninger. Dette forslag synes dog ikke at have givet resultater. Så vidt jeg ved, er der heller ikke i de andre nordiske lande rejst lignende forslag.

Med henvisning til det her anførte ønsker jeg at stille følgende spørgsmål til regeringerne i Sverige, Norge, Finland og Danmark:

Er regeringerne villige til at skærpe kontrollen med, at reglerne om foranstaltninger mod olieforurening overholdes, og til også at overveje skærpede bestemmelser på dette område,

¹ Frågan tryckt s. 2510.

og er regeringerne villige til inden for rammen af det nordiske samarbejde om bekæmpelse af olieskaderne at optage spørgsmålet om erstatning for olieskader?

Statsrådet Lidbom: Herr president! Sverige är koordinerande land i denna sak och jag ber därför att få besvara frågan på samtliga regeringars vägnar.

Kontrollen av att fartygen följer reglerna om åtgärder mot vattenföroreningar från fartyg utförs i första hand av fartygsinspektörer. De granskar fartygens oljedagböcker och kontrollerar fartygens utrustning och sättet att handha olja, t. ex. vid bunkring.

Regeringarna överväger f. n. frågan om ratifikation av 1969 års ändringar i 1954 års internationella oljeskyddskonvention, vilka innebär bl. a. att fartygs oljedagbok får ett innehåll som avser att underlätta kontrollen av efterlevnaden av bestämmelserna om åtgärder mot vattenföroreningar från fartyg. Vidare diskuteras nya kontrollåtgärder. Som ett exempel kan jag nämna, att inom det svenska kommunikationsdepartementet övervägs ett förslag om rätt för tillsynsmyndighet att meddela förbud mot fartygs resa eller föreläggande för fartyg att vidta förebyggande åtgärd, när det kan befaras att olja kommer att tömmas eller släppas ut från fartyget.

I den mån det kommer att beslutas av Mellanstatliga rådgivande sjöfartsorganisationen (IMCO) eller utvecklingen ändå gör det påkallat kommer regeringarna att överväga att ändra straffbestämmelserna på detta område. I första hand bör man emellertid söka sig fram på andra och mera verkningfulla vägar för att få till stånd en minskning av oljeutsläppen från fartyg. I detta sammanhang vill jag förutom de nämnda kontrollåtgärderna erinra om att det i det svenska sjöfartsverkets regi pågår försök som syftar till att prova ut ett system för märkning av oljelaster. Dessa försök kan komma att leda till att man lättare kan fast-

ställa från vilket fartyg förorenande olja kommit. Därigenom skulle det ges större möjligheter att döma ut ersättning för oljeskada och även att ådöma den skyldige straff.

I fråga om ersättning för oljeskador gäller de generella bestämmelserna i de nordiska ländernas sjölagar. Enligt dessa bestämmelser är redaren ansvarig för skada som vållas genom fel eller försummelse av befälhavaren, besättningen eller lots under utövning av tjänst ombord. I överensstämmelse med 1957 års Brysselkonvention rörande begränsning av redarens ansvar föreskrivs att redarens ansvar för en och samma händelse är begränsat till 1 000 s. k. poincaré francs (cirka 343 svenska kronor) för ton av fartygets dräktighet. År 1969 antogs i Bryssel en konvention om skadeståndsansvar för oljeskador. Konventionen innebär att redaren med vissa undantag är strikt ansvarig för oljeskador till sjöss samt att ansvarsbeloppet för en och samma händelse utgör 2 000 poincaré francs (cirka 686 svenska kronor) per ton, dock högst 210 miljoner poincaré francs (cirka 72 miljoner svenska kronor). Vidare föreskrivs i konventionen beträffande fartyg som fraktar mer än 2 000 ton olja som last skyldighet för redaren att ha försäkring eller annan ekonomisk säkerhet som täcker hans skadeståndsansvar enligt konventionen. 1969 års konvention har ännu ej ratificerats av någon stat.

Inom IMCO pågår arbete på utarbetande av en konvention angående upprättande av en internationell oljeskadefond som är avsedd att komplettera 1969 års skadeståndskonvention. I detta arbete tar de nordiska ländernas regeringar aktiv del. Enligt det förslag som f. n. diskuteras inom IMCO skulle en sådan fond betala ersättning för oljeskador i den utsträckning redarens ansvarsbelopp inte räcker till för att helt ersätta uppkomna skador. Vidare skulle fonden träda in i vissa fall då något ansvar för redaren ej föreligger enligt skadeståndskonventionen eller då reda-

ren ej har förmåga att utge ersättning och ersättning ej heller kan erhållas på grund av försäkring eller annan ekonomisk säkerhet. Fondens ersättningsskyldighet med avseende på en och samma händelse skulle dock begränsas, och ett sammanlagt skadeståndsbelopp om 150 miljoner svenska kronor har nämnts. Fonden skulle finansieras genom bidrag från oljeimportörerna i de till konventionen anslutna staterna. Dessa bidrag skulle utgå med visst belopp per ton sjötransporterad olja. Avsikten är att ett förslag till konventionstext skall kunna behandlas av en diplomatisk sjörättskonferens i december 1971.

Arbetet på det internationella planet på en lösning av frågan om ersättning för oljeskador har sålunda nått ganska långt. De nordiska ländernas regeringar har därför för avsikt att avvakta det slutliga resultatet av detta arbete innan eventuell lagstiftning på området genomförs.

Det förtjänar i detta sammanhang nämnas att såväl rederinäringen som oljebolagen på det internationella planet har vidtagit åtgärder för ersättning av oljeskador utöver vad som följer av gällande rättsregler. Sålunda har mellan tankredare som svarar för huvuddelen av världens tanktonnage träffats en överenskommelse, den s. k. TOVALOP-planen. I fall av fel eller försummelse från fartygets sida har de till TOVALOP anslutna redarna åtagit sig att för en och samma händelse svara för skador upp till 100 dollar per ton av det skadevallande fartygets dräktighet, dock högst 10 miljoner dollar. Det ökade ansvaret omfattar emellertid endast sådana kostnader som har åsamkats en stat för upprepning av olja. För sådana skador kommer sålunda den ansvarsbegränsning, som grundas på 1957 års konvention eller nationell lagstiftning, ej att gälla.

Vidare har genom en frivillig överenskommelse mellan ett antal av världens ledande oljebolag upprättats en ersättningsfond för oljeskador, finan-

sierad genom bidrag från bolag som är anslutna till fonden. Denna fond, som är avsedd att verka till dess en konvention om upprättandet av en internationell oljeskadefond träder i kraft, betalar ersättning i den utsträckning redarens ansvarsbelopp inte räcker till för att helt ersätta uppkomna skador. Ersättning utgår också i de fall när redaren inte är ansvarig för skadorna enligt gällande rätt men skulle ha varit ansvarig enligt bestämmelserna i 1969 års skadeståndskonvention. Intill dess 1969 års skadeståndskonvention trätt i kraft gäller som villkor för fondens ansvar att fartyget som transporterade oljan är anslutet till TOVALOP. Fondens ansvar är maximerat till 30 miljoner dollar eller cirka 150 miljoner svenska kronor per händelse. Från detta belopp skall dock alltid avräknas vad som utgår från redaren enligt TOVALOP. Som ytterligare förutsättning för fondens ansvarighet gäller att den olja som förorsakat skadan ägs av ett till fonden anslutet oljebolag. Till fonden har enligt uppgift anslutit sig oljebolag som tillsammans svarar för cirka 85 procent av världens sjötransport av olja. Enligt upplysningar från fondens sekretariat träder avtalet om fonden i kraft den 1 april 1971.

Damsgaard: Hr. præsident! Jeg vil gerne takke statsrådet Carl Lidbom for besvarelsen af mit spørgsmål. I statsrådets redegørelse er der givet værdifulde oplysninger om de forskellige sider af det alvorlige problem, som mit spørgsmål omfatter, men dermed er problemet dog ikke løst. Der er stadig behov for en skærpet kontrol efter min mening, strengere straffbestemmelser og også for sikkerhed for, at de erstatningsbeløb, der står til rådighed, er store nok til at dække de forvoldte skader.

Det er rigtigt, at problemet bør løses på internationalt plan, men dette er imidlertid erfaringsmæssigt en tidkrævende procedure. Det vil derfor være

ønskeligt, at de nordiske landes regeringer eventuelt gennem egne initiativer medvirker aktivt til at fremskynde en tilfredsstillende international ordning. Det kan også blive ønskeligt, at de nordiske lande, hvis de internationale forhandlinger trækker i langdrag eller ikke fører til tilfredsstillende resultater, søger selvstændige løsninger.

Trafikudvalget inden for Nordisk Råd vil med opmærksomhed følge den videre udvikling i arbejdet med rekommandationen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av saken fortsätter i trafikutskottet.

4

D 1971/4/1969/s: meddelanden om rekommendation nr 4/1969 angående samarbete rörande föroreningsfrågorna

Fråga om nordiskt kontaktorgan för miljövårdsfrågor¹

Gerda Møller: Hr. præsident! Jeg tror, at man fra alle sider er glade og tilfredse med, at de nordiske regeringer som følge af Nordisk Råds rekommandation nr. 4/1969 om samarbejde vedrørende forureningsspørgsmålene er blevet enige om at nedsætte et nordisk kontaktorgan for miljøbeskyttelses-spørgsmål.

Af de meddelelser, som er afgivet til rådets 19. session, fremgår det, at kontaktorganet skal bestå af 3 medlemmer fra hvert land, og at dets opgaver skal bestå i nøje at følge planlægningen og virksomheden på miljøbeskyttelsesområdet og at fremme de muligheder for samarbejde, som derved må frembyde sig. Det fremgår videre af meddelelserne, at kontaktorganets første møde påtænkes afholdt i Helsingfors den 25. februar d. å.

Endelig indeholder meddelelserne retningslinjer for kontaktorganets arbejde med rådets forskellige rekommandation

tioner på miljøbevarelsesområdet, og så vidt jeg har forstået, vil det betyde, at der skal ske en vis arbejdsdeling, både når det gælder det nordiske samarbejde, og når det gælder arbejdet i internationale organisationer.

Som den danske indenrigsminister sagde det under generaldebatten, så er det uhyre vigtige opgaver, der skal løses, opgaver, der kræver en styrkelse af arbejdet på det praktiske område. Derfor er det også af betydning, hvilke beføjelser kontaktorganet får, og hvorledes arbejdet organiseres, om der f. eks. skal oprettes en form for sekretariat med mere eller mindre fast personale, eller om der påtænkes en ordning svarende til administrationen af Kulturfonden med en kontaktperson på skift mellem de enkelte lande til at samle trådene og udvise initiativer. Herom indeholder meddelelserne imidlertid intet som helst.

Med henvisning til det her anførte ønsker jeg derfor at stille følgende spørgsmål til de 5 regeringer:

Med hvilke ressourcer, hvad angår bl. a. personale, vil det nordiske kontaktorgan for miljøbevarelsesspørgsmål blive udrustet?

Statsrådet Ingemund Bengtsson: Herr president! Jag har fått i uppdrag att å regeringarnas vägnar besvara denna fråga.

Det nordiska kontaktorganet för miljövårdsfrågor är avsett att vara just vad namnet anger, nämligen ett för kontakter mellan de nordiska länderna — närmare bestämt deras regeringar — på miljövårdsområdet. Kontaktorganet har fått en sammansättning och arbetsformer som svarar mot organets syfte och som bör kunna främja nordisk samverkan på ett effektivt och smidigt sätt.

Antalet fasta medlemmar har begränsats till tre från varje land. Av dessa bör en representera det departement eller ministerium som är närmast ansvarigt för miljövårdsfrågor, en den

¹ Frågan tryckt s. 2463.

centrala offentliga myndighet som i första hand svarar för miljövårdsåtgärdernas praktiska genomförande och en forskning. Representanter för övriga berörda departement och ministerier, för olika intressegrupper m. fl. samt experter kan då så anses påkallat delta i sammanträde med kontaktorganet. Arbetsgrupper för särskilda frågor kan tillsättas.

Att ge kontaktorganet andra uppgifter än utredande och rådgivande har inte diskuterats. Enligt regeringarnas uppfattning är det mest ändamålsenligt att genom fortlöpande samråd få till stånd gemensamma åtgärder och samordning av de nationella insatserna.

Överenskommelsen om kontaktorganet innebär att det ankommer på respektive regering att utse sekreterare åt sin representation. Ett fortlöpande samråd kommer givetvis att ske mellan de nationella sekretariaten. Ansvar för samordningen mellan sekretariaten åvilar det land där sammanträde skall äga rum. Jag vill nämna att frågan om ett gemensamt sekretariat var uppe till diskussion vid det ministermöte där kontaktorganet konstituerades. Man enades därvid om att ta upp frågan på nytt om den överenskomna ordningen skulle visa sig inte fungera tillfredsställande. Det bör i första hand ankomma på kontaktorganet att aktualisera denna fråga.

Gerda Møller: Jeg takker ministeren for svaret, men der er en enkelt ting i besvarelsen, som jeg godt lige vil gøre en bemærkning om.

Det er i det sidste afsnit, hvor ministeren svarer, at et fortløbende samråd givetvis kommer til at ske mellem de nationale sekretariater. Jeg vil gerne udtrykke håbet om, at det er en helt selvfølgelig ting, at der sker dette samarbejde, således at det, der skal ske i kontaktorganet, virkelig bliver effektivt både med hensyn til at bruge eksperterne og at nedsætte de arbejdsgrupper,

der tales om i svaret, således at kontaktorganet kan få den tilsigtede betydning.

Statsrådet Ingemund Bengtsson: Herr president! Det är alldeles klart att ett sådant samråd mellan de nationella sekretariaten är en förutsättning för kommitténs arbete. Jag är helt överens med fru Møller om vikten av att kontaktorganet utrustas med befogenheter och möjligheter att bedriva ett effektivt arbete. Vid det ministermöte där kontaktorganet konstituerades menade vi emellertid, att det rimliga är att kontaktorganet först diskuterar alla de problem man har att ta itu med och därefter bestämmer sig för den administration man gemensamt behöver.

Vi är som sagt helt överens om att kontaktorganet skall ha erforderliga resurser.

Fråga om gemensamt nordiskt framträdande vid FN:s miljövårdskonferens 1972¹

Korvald: På innbydelse av Sveriges regering holder FN en konferanse om det menneskelige miljø i Stockholm i juni 1972. Formålet med konferansen er å vekke regjeringenes og folkeopinionens interesse for miljøproblemenes betydning og klargjøre de sider ved problemene som best kan løses gjennom internasjonalt samarbeid. Et annet formål med konferansen er å støtte de internasjonale organisasjoners arbeid på miljøområdet og gi dette en felles retning, samt finne frem til metoder for å møte behovet for økt innsats på det nasjonale, regionale og internasjonale plan for å begrense og motvirke ødeleggelsen av det menneskelige miljø.

De nordiske land har vist sin interesse for miljøproblemenes bl. a. ved å velge det som emne for den nordiske paviljong på Osaka-utstillingen 1970. Stockholm-konferansen gir en ny mu-

¹ Frågan tryckt s. 2169.

lighet til å vise felles nordisk interesse for miljøproblemene og deres løsning.

Det fremgår av melding til Rådets Rek. 4/1969 om samarbeid om forurensningsproblemene at det er opprettet et Nordisk kontaktorgan for miljøspørsmål, som vi nettopp hørte i forbindelse med foregående spørsmål.

Ved hjelp av dette organ burde de nordiske regjeringer kunne ta initiativ til en felles opptreden ved FN-konferanser.

Jeg tillater meg med denne begrunnelse å stille dette spørsmålet til de fem regjeringer:

Planlegger regjeringene en felles opptreden ved FN's miljøkonferanse 1972?

Statsrådet **Ingemund Bengtsson**: Herr president! De nordiska ländernas regeringar har sedan juni 1970 samrått i internationella miljövårdsfrågor genom en informell arbetsgrupp som bildats på förslag av de nordiska utrikesministrarna. I gruppen ingår företrädare för utrikesministrarna samt fackdepartement med direkt ansvar för miljövård.

I sammanhanget bör även nämnas det nyligen inrättade nordiska kontaktorganet för miljövårdsfrågor, som håller sitt första sammanträde den 25 februari detta år.

I den kommitté som tillsatts av FN:s generalförsamling för att förbereda 1972 års konferens ingår Sverige som enda nordiska land. Från svensk sida har man i kommittéarbetet utnyttjat alla möjligheter till ett nära samarbete med övriga nordiska länder. Det kan nämnas att en framstående finsk miljövårdsexpert nära följde den svenska delegationens arbete vid förberedande kommitténs första sammanträde. Inför kommitténs andra sammanträde som just pågår i Genève har samråd skett med övriga nordiska länders utrikesförvaltningar. För att de övriga nordiska länderna skall kunna följa och påverka arbetet har dessa utsett representanter som ingår i den svenska delegationen såsom observatörer.

Man kan således med fullt fog tala om ett gemensamt nordiskt uppträdande vid utformningen av 1972 års konferens.

Något gemensamt uppträdande under själva konferensen har ännu inte planerats. Nordiska samråd är emellertid som alla vet praxis i internationella sammanhang. Att sådant samråd kommer till stånd även i samband med 1972 års konferens ter sig därför helt naturligt.

Korvald: Jeg takker statsråden for svaret. Jeg har med tilfredshet merket at et samarbeid foregår når det gjelder forberedelsene til FN-konferansen neste år. Imidlertid er det ennå ingen planer om felles opptreden under selve konferansen. Det skulle imidlertid være et sterkt grunnlag for fremme av felles opptreden nettopp på denne konferansen.

Vi har innen Nordisk Råd alt et samarbeid under utvikling — noe som kanskje på sett og vis er enestående i verden. Man skulle således ha et solid grunnlag for felles opptreden — noe som etter min oppfatning bør forberedes før konferansen.

Jeg tillater meg derfor å spørre statsråden om en slik felles opptreden vil bli forberedt før man kommer til Stockholm-konferansen neste år?

Statsrådet **Ingemund Bengtsson**: Herr president! I sista meningen i mitt svar säger jag: "Att sådant samråd kommer till stånd även i samband med 1972 års konferens ter sig därför helt naturligt." Jag utgår såsom någonting självklart från att utrikesministrarna vid sina sammankomster kommer att ta upp även den här frågan.

För dagen är det emellertid viktigast att ha ett samråd vid det förberedande arbetet för konferensen. Det är nämligen under möten i Genève nu och i höst som miljövårdskonferensens dagordning skall utformas, och där uppträder,

som framgick av mitt svar, de nordiska länderna gemensamt. Kan vi genom ett gemensamt uppträdande under förberedelsearbetet få till stånd en förnuftig dagordning som gör att konferensen kan bli framgångsrik, har vi egentligen uppnått vårt syfte.

Det viktigaste för dagen är alltså enligt min mening att de nordiska länderna under förberedelsearbetet visar att de har gemensamma intressen och ser gemensamt på miljövårdsproblemen. Löser sig den frågan, ser jag inga som helst svårigheter att få till stånd ett gemensamt uppträdande under själva konferensen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av saken fortsätter i socialpolitiska utskottet.

5

D 1971/35/1968/t: meddelanden om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning

Fråga om Islands deltagande i turistkontoret i New York

Presidenten: Jag föreslår, att denna fråga besvaras under morgondagen.

Rådet beslöt att i enlighet med presidentens förslag återupptaga behandlingen av saken påföljande dag.

6

D 1971/2/1969/t: meddelande om rekommendation nr 2/1969 angående sloppande av utgående passkontroll

Fråga om legitimationskontroll vid resor inom Norden¹

Martha Johannessen: I den senare tid har nordiske statsborgere i flere tilfelle blitt avkrevd fotolegitimasjon ved utpassering fra Kastrup, Fornebu og Ar-

landa flyplasser. Saken har dels blitt omtalt i pressen, dels blitt erfart direkte av Nordisk Råds medlemmer og tjenestemenn. I visse tilfelle har noen av medpassasjerene hatt vanskeligheter med å legitimere seg på en for de kontrollerende myndigheter tilfredsstillende måte, og forsinkelser har derved oppstått for vedkommende før han har fått gå ombord.

På forespørsel har bl. a. flyplassledelsen på Arlanda meddelt at hva Sverige angår, er reisende ved ankomsten til og under oppholdet i naboland ifølge svenske bestemmelser forpliktet til å kunne vise fram et legitimasjonspapir med bilde. Dette kan etter min mening neppe være korrekt, da jo den lovbestemmelse det refereres til, gjelder utlendinger. Ifølge en kunngjøring av 7. november 1941 kan imidlertid en svensk statsborger reise ut til et annet nordisk land uten å ha gyldig pass. Det er av betydning å merke seg at begrepet "utlending" defineres i den nordiske overenskomst av 1957 om opphevelse av passkontrollen ved de internordiske grensene i Artikkel 1 således:

"Med utlanning forstås i denna överenskommelse envar, som icke är medborgare i Sverige, Danmark, Finland eller Norge."

Forskriften i overenskomstens artikkel 8 går ut på at stat som foretar stikkprøvekontroll ved sin grense mot en annen nordisk stat, skal kunne pålegge *utlendingen* — ifølge ovennevnte definisjon — å vise fram sitt pass og gi de opplysninger som begjæres, men altså ikke borgere i de nordiske land.

For Sveriges del gjelder ifølge den svenske utlendingskunngjøring § 3 vedrørende *alle* utlendinger inklusive nordboere, at den som vil påberope seg statsborgerskap i et nordisk land som grunn for fritagelse fra passplikten, "skall visa att passfrihet föreligger för honom, om polismyndighet begär det". Dette kan meget vel skje på annen måte enn ved å vise fram pass eller lignende papirer. Det fins nemlig ingen særskilt

¹ Fråga tryckt s. 2462.

formforskrift. Naturligvis er det enklest å bevise sin identitet og sitt statsborgerskap i et nordisk land ved å ha med seg fotolegitimasjon i form av f.eks. kjørekort, postlegitimasjon, arbeidsgivers legitimasjon e. l. Men om vedkommende på annen høvelig måte kan bevise at han er statsborger i et nordisk land, er han ikke forpliktet til å vise fram fotolegitimasjon.

De krav på fotolegitimasjon som i det siste er forekommet, vil etter min mening i stor utstrekning eliminere de fordelene som den nordiske passfriheten vel var ment å ville gi.

For mange reisende kan slik kontroll føre til at de anser seg tvunget til å ta med gyldig pass, også på reiser innen de nordiske land, og dermed er jo passfriheten i realiteten opphevd.

Jeg er selvsagt klar over at bakgrunnen for kravet i det senere om å vise legitimasjon er faren for flykapringer. Men for å øke sikkerheten skulle det vel allikevel ikke være nødvendig — i strid med gjeldende regler — å gjeninnføre fotolegitimasjon, som i virkeligheten betyr en form for passvang også mellom de nordiske land.

Under henvisning til den begrunnelse jeg her har forsøkt å gi, vil jeg gjerne få stille følgende spørsmål til regjeringene i Danmark, Norge og Sverige:

Anser regjeringene i Danmark, Norge og Sverige det overensstemmende med den nordiske passfrihet å kreve av nordbo som reiser ut fra sitt hjemland til et annet nordisk land, at han eller hun legitimerer seg med foto?

Justitsminister Thestrup: Hr. præsident! Da Danmark er koordinerende land med hensyn til rekommendationen om afskaffelse af udgående paskontrol i lufthavne, som spørsmålet er knyttet til, vil jeg gerne besvare spørsmålet på samtlige regerings vegne.

I henhold til overenskomst af 22. maj 1954 er statsborgere i de nordiske lande fritaget for pligten til at have pas

eller anden rejselegitimation ved rejse mellem de nordiske lande.

Ved overenskomst af 12. juli 1957 er paskontrollen ved de fællesnordiske grænser ophævet, også for så vidt angår ikke-nordiske statsborgere.

Under indtrykket af de senere tiders forstyrrelser i flytrafikken ved bombe-trusler og flykapringer har det desværre været nødvendigt at gennemføre visse sikkerhedsforanstaltninger i lufthavnene.

Som et led i disse sikkerhedsforanstaltninger har man i enkelte lufthavne periodevis gennemført en identitetskontrol, idet man inden ombordstigning i flyet har krævet fotolegitimation forevist for at sikre, at passagererne er identiske med de personer, i hvis navn billetterne er udstedt. Det er imidlertid oplyst, at ingen nordisk statsborger er blevet forhindret i at rejse, fordi han ikke havde fotolegitimation med.

Denne identitetskontrol, der ingen forbindelse har med paskontrollen, og som er nødvendiggjort ved forholdene inden for luftfarten, er efter regeringernes opfattelse ikke i strid med de nordiske aftaler om pasfrihed.

Martha Johannessen: Jeg takker statsråden for svaret. Jeg tolker svaret slik at det ikke vil komme på tale på nytt å innføre passvang når det gjelder nordboeres utreiser innen de nordiske land. Er dette riktig oppfattet?

Justitsminister Thestrup: Ja, det er en riktig opfattelse.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av saken fortsätter i trafikutskottet.

7

D 1971/24/1965/j: meddelanden om rekommendation nr 24/1965 angående likfermig, enhetlig lagstiftning om trafikonykterhet

Fråga om enhetlig lagstiftning om trafikonykterhet¹

Engan: Den som på grunn av alkoholmisbruk ikke er i forsvarlig stand til å kjøre bil i det ene land, burde selvsagt heller ikke være det i et annet land. Det er imidlertid ikke slik. Regiene om eðrueghet i trafikken har forskjellig utforming i de enkelte land. Men i de nordiske land burde en harmonisering være mulig.

I Danmark ble det i 1969 avgitt et utredningsforslag om innføring av en promillegrense ved kjøring av bil i beruset tilstand. Innstillingen var ikke enstemmig.

I Sverige er det nå lagt fram en utredning om lovgivningen om kjøring i alkoholpåvirket tilstand. Ved utarbeidelsen av utredningen var det observatører fra de andre nordiske land. Ifølge forslaget bibeholdes den nåværende nedre promillegrense, mens grensen senkes mellom den grove forbrytelse og rattfylleri og den mildere kjøring i alkoholpåvirket tilstand.

Spørsmålet om påvirkning av andre midler enn alkohol har utredningen ikke ansett seg å kunne løse.

I Norge ble en utredning lagt fram i 1968. Denne inkluderte også strengere bestemmelser om bruk av andre rusmidler enn alkohol.

Noe særskilt utredningsarbeid er ikke blitt utført i Finland, hvor man nå ikke har noen promillegrense. Det er derfor klart at man i de nordiske land arbeider etter forskjellige linjer i disse spørsmål og jeg antar det med den økende biltetthet og den alvorlige øking i antall trafikkuulykker på de nordiske veger er et stort praktisk behov for likebetydende lover og bestemmelser.

Nordisk Råd har alt i 1956 (nr. 19/

1956) og senest i 1965 (nr. 24/1965) vedtatt rekommendasjon om felles regler for kjøring i alkoholpåvirket tilstand. I den siste rekommendasjon henstiller Rådet til regjeringene om å søke å gjennomføre en enhetlig nordisk lovgivning om alkoholmisbruk i trafikken.

Under henvisning til det jeg her har anført, vil jeg gjerne stille følgende spørsmål til regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige:

Hvilke tiltak overveier regjeringene å ta i nåværende situasjon da det skal vedtas nye lover vedrørende kjøring i alkoholpåvirket tilstand i trafikken i flere land, for å harmonisere lovgivningen på dette område i Norden og gjennomføre rådets rekommendasjon nr. 24/1965?

Statsrådet Geijer: Herr president! Sverige är koordinerande land i den sak som herr Engan har frågat om, och jag ber därför att få besvara frågan på samtliga regeringars vägnar.

De nordiska ländernas trafiknykterhetslagstiftning förete stora inbördes skiljaktigheter. Detta gäller bl. a. bestämningen av det straffbelagda området.

I Island, Norge och Sverige har i lagstiftningen fastställts en gräns vid 0,5 promille. I Island och Sverige finns dessutom en högre gräns, som i Island ligger vid 1,2 promille och i Sverige vid 1,5 promille.

I Danmark finns inte någon fast promillegräns, över vilken obligatoriskt inträder, utan fri bevisbedömning tillämpas. Enligt rättspraxis är emellertid fällande dom sannolik, om blodalkoholhalten kan antas ha överstigit 1,0 promille. Inte heller den finska lagstiftningen innehåller regler om någon fast promillegräns men i praxis har blodalkoholhalten en viss betydelse vid bevisbedömningen. Är alkoholhalten under 0,6—0,8 promille underlåtes i regel åtal. Vid 1,0—1,2 promille och däröver brukar straffansvar i allmän-

¹ Frågan tryckt s. 2297.

het inträda. Den kliniska undersökningen har avgörande betydelse.

Den svenska kommittén för lagstiftningen angående trafiknykterhetsbrott har, som herr Engan nämnde, i november 1970 avlämnat ett betänkande med förslag till vissa ändringar i trafiknykterhetslagstiftningen. Bl. a. föreslås att den nedre ansvarsgränsen vid 0,5 promille behålls samt att den högre gränsen vid 1,5 promille sänks till 1,2 promille. Utredningsarbetet har bedrivits i samråd med observatörer som har utsetts av de övriga nordiska länderna. Remissbehandling av betänkandet pågår och beräknas vara avslutad i början av mars detta år.

Den danska færdselsikkerhedskommissionens betänkande med förslag till ny trafiknykterhetslagstiftning har behandlats i straffelovrådet, som avgivit yttrande i januari 1971. Förslaget innebär bl. a. att det i Danmark införs fasta promillegränser. Færdselsikkerhedskommissionen har föreslagit en lägre gräns vid 0,5 promille och en högre vid 0,8 promille, medan straffelovrådet förordat att gränserna sätts vid 0,8 respektive 1,2 promille. Remissbehandlingen av straffelovrådets yttrande pågår.

Varken i Finland eller i Norge pågår något utredningsarbete i syfte att ändra trafiknykterhetslagstiftningen i dessa länder. I Finland avser man dock att under våren 1971 påbörja en kriminologisk-sociologisk undersökning angående trafiknykterhet. Ett norskt utredningsbetänkande år 1968 rörande påverkan av andra medel än alkohol har remissbehandlats och bereds för närvarande inom socialdepartementet.

Som framgår av det anförda övervägs ändringar i trafiknykterhetslagstiftningen i såväl Danmark som Sverige. Frågan övervägs för närvarande i justitieministerierna. De nordiska ländernas regeringar avser att inom kort låta representanter för berörda ministerier inleda överläggningar i syfte att undersöka förutsättningarna för en harmonisering av trafiknykterhetslagstiftningen inom Norden. Från norsk sida är det

emellertid en förutsättning att eventuellt nya regler inte får leda till ändring av promillegränsen 0,5 eller innebära en liberalisering av övriga bestämmelser på området. Inte heller på svensk sida torde man vara beredd att frånga promillegränsen 0,5 promille.

Engan: Jeg takker justisministeren for svaret, som jeg for så vidt erklærer meg tilfreds med, og jeg vil ikke stille ham noe tillegsspørsmål.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av saken fortsätter i juridiska utskottet.

Johannes Antonsson övertog därefter ledningen av förhandlingarna.

8

A 257/j: medlemsförslag om nordisk äktenskapsrätt

Juridiska utskottet hade anmält, att utskottet beslutat fortsätta behandlingen av medlemsförslaget.

K. Axel Nielsen (juridiska utskottets talesman): Hr præsident! I september 1969 blev der af medlemmer fra Finland, Sverige og Danmark fremsat et forslag, hvori det henstilles, at Nordisk Råd anbefaler regeringerne fortsat at tilstræbe ensartethed i landenes ægteskabslovgivning på den måde, at nødvendige revisioner foretages i nært samarbejde.

Anledningen til, at dette medlemsfor­slag blev fremsat, var først og fremmest, at der i Sverige i august 1969 var ned­sat en sagkyndig komité til at foretage en gennemgang af lovgivningen med henblik på en gennemgribende revision, samt at det danske folketing efter ved­tagelsen af enkelte forholdsvis besked­ne ændringer i ægteskabsloven opfor­drede regeringen til at undersøge beho-

vet for dybtgående reformer af denne lov.

Som tillæg til medlemsforslaget er optrykt et uddrag af den svenske justitsministers direktiver til den komité, der foreslås nedsat. Disse direktiver er meget udførlige og giver i deres præmisser en begrundelse for, at samfundsudviklingen nødvendiggør en ændring af bl. a. ægteskabslovgivning. Der opstiller et detaljeret program for komiteens arbejde, og det mere end antydes, hvilke løsninger på de opstillede problemer komiteen ventes at ville nå til.

Det danske kommissorium for det udvalg, justitsministeriet nedsatte i 1969, er kortfattet. Det lyder omtrent således: "Udvalget skal overveje, i hvilket omfang der på baggrund af de ændrede samfundsforhold, ændringen af kvindens stilling i samfundet og de deraf følgende ændringer af opfattelsen af ægteskabsinstitutionen er behov for en revision af reglerne for ægteskabsindgåelse og opløsning, herunder reglerne om fremgangsmåden ved separation og skilsmisse, samt reglerne om ægteskabets retsvirkninger og om børns retstilling under ægteskabet og efter separation og skilsmisse."

Både for den svenske komité og for det danske udvalg forudsættes det, at der er sket sådanne ændringer i samfundet, specielt i kvindens vilkår, at ægteskabsinstitutionen i dens nedarvede skikkelse, som det er udtrykt, hvor manden typisk er forsørgeren og hus-truen i langt de fleste tilfælde har været beskæftiget med hjem og børn, ikke længere giver parterne den frihed og jævnbyrdighed, som mennesker af i dag må have og kræve. Det er nok denne klart fremhævede forudsætning om, at en forandring skal ske, der har fremkaldt medlemsforslaget, fordi det næppe gælder i alle de nordiske lande eller i alle kredse af disses befolkninger, at der er behov for ændringer eller følges behov for ændringer i ægteskabsinstitutionen.

Medens det finske justitsministerium har udtalt, at samfundsudviklingen i de

nordiske lande næppe er helt overensstemmende, og har peget på, at det for Finlands vedkommende først og fremmest er lovgivning om børn født uden for ægteskab og om adoption, der trænger sig på, erklærer det norske justitsdepartement, at en række af de i den svenske komité's direktiver antydede reformforslag ikke for tiden vil være aktuelle i Norge. I Finland vil dog den familieretskomité, der ventes nedsat, få til opgave at følge reformarbejdet i de andre nordiske lande for at tilstræbe og bevare retsenheden, og Norge har udpeget observatører til at deltage i det nordiske samarbejde om revision af familieretslovgivningen.

I denne forbindelse vil jeg gerne sige nogle ord om det nordiske lovsamarbejde specielt inden for familierettens område. Jeg hører til dem, der vil beklage, hvis det skulle ske, at den ensartede ægteskabslovgivning ikke kan opretholdes. Vi må ikke glemme, at der her er tale om et område, hvor de nordiske lande gennem mange hundrede år har haft et fælles grundsyn, der i sin oprindelse er baseret på den gamle germanske retsopfattelse af ægteskabet og på det lutherske kirkesyn.

Vi må heller ikke glemme, at de ensartede ægteskabslove, der blev gennemført i begyndelsen af dette århundrede, er et af de smukkeste resultater inden for det nordiske lovgivningssamarbejde.

Hertil kommer så, at mange praktiske problemer er overvundet, fordi lovene er praktisk taget enslydende. Man kan mene om det, hvad man vil; nogle synes måske, at det ikke er så stor en ulykke, der sker, hvis den ensartede ægteskabslovgivning ikke kan opretholdes. Det ene syn på denne sag er ikke rigtigere end det andet, men hvad man end mener, må man på dette område som på alle livets felter være indstillet på at tage konsekvenserne af sine standpunkter. Der var engang en stor nordmand, der sagde: "Hvad her du er, vær fuldt og helt og ikke stykkevis og delt". Selv om det krav er sat på spidsen og

er umuligt at efterleve for nogen af os, indeholder det dog en advarsel mod at indtage for halve standpunkter.

Når man læser direktiverne for den svenske ægteskabskomité, er det i hvert tilfælde for en dansker forbavsende at se, hvor detaljeret kommissoriet er udformet. Det er vel rigtigt, at der står nogle ord om, at de sagkyndige kan overveje andre løsninger, men ingen, der læser kommissoriet, kan være i tvivl om, at den svenske regering har et ganske bestemt syn på ægteskabslovgivningen, og at det er disse synspunkter, der skal lægges til grund for reformarbejdet.

Jeg synes, der er grund til at befrygte, at de sagkyndige ikke vil føle sig frit stillet over for et kommissorium af denne karakter. Selv på ret specielle områder er der anvisninger om, hvorledes lovudkastet ønskes udformet. Jeg må straks gøre opmærksom på, at dette ikke er nogen kritik af den svenske regering. Sverige må naturligvis følge den tradition, det har med hensyn til udformningen af direktiver, og intet andet land kan blande sig i den sag, men kan man undres over, at der i andre lande opstår en formodning om, at man fra svensk side ikke vurderer det nordiske samarbejde på ægteskabslovgivningens område særlig højt? Er det ikke som at sætte sig på to stole, hvor man på den ene side giver de svenske sagkyndige konkret anvisning på det resultat, de skal nå frem til, og på den anden side beder dem om at forhandle med de andre nordiske lande for at bevare retsigheden? Hvordan forestiller man sig, at den svenske komité skal forholde sig, hvis følgende situation opstår: under forhandlingerne mellem de sagkyndige komiteer fra de nordiske lande er der enighed om en bestemt regel, men dens indhold er i strid med det svenske kommissorium? De svenske sagkyndige må da enten sætte sig ud over kommissoriet eller konstatere, at den retskenhed, som de i og for sig har tilsluttet sig, ikke lader sig gennemføre.

Som sagt, jeg ville ønske, at de sven-

ske direktiver ikke havde været formuleret så snævert, at de vanskeliggør nordisk retskenhed på dette område, men jeg vil håbe, bade at det ikke har været hensigten at lægge det nordiske samarbejde hindringer i vejen, og at de svenske komitémedlemmer vil prioritere direktivets henstilling om at varetage mulighederne for fortsat nordisk samarbejde højere end de detaljerede anvisninger, som direktiverne i øvrigt indeholder.

Som det fremgår af juridisk udvalgs betænkning, der findes i dokument A 257/j, side 31—34, er det udvalgets opfattelse, at man bør afvente resultatet af de komitéarbejder, der er sat i gang, før der tages endelig stilling til rekommandationen, men udvalget har bedt om, at sagen sættes på dagsordenen her ved sessionen, for at de indlæg, der måtte fremkomme fra parlamentarikerne, kunne indgå i komiteernes overvejelse. Juridisk udvalg har valgt mig til at forelægge sagen; det har jeg hermed gjort. Andre ordførere for udvalget vil redegøre for de meninger om sagens realitet, der har været fremsat.

For mit eget vedkommende vil jeg som min opfattelse blot sige, at det netop med hensyn til en lovgivning som den, vi her drøfter, er vigtigt, at vi har for øje, at vi lovgiver for hele befolkningen og ikke blot for den del, der mest er præget af forandringerne i samfundsforholdene. Det bør erindres, at ægteskaber, der er indgået under de hidtidige forudsætninger, har skabt forventninger hos parterne, som det ikke er rimeligt, at en ny lovgivning totalt skuffer. Man skal med andre ord passe på, at man ikke i højere grad end nødvendigt lovgiver med tilbagevirkende kraft.

Endvidere vil jeg gerne sige, at når der i kommissoriet for det danske udvalg tales om "ændrede samfundsforhold, ændringer af kvindens stilling i samfundet og de deraf følgende ændringer af opfattelsen af ægteskabsinstitutionen", og når der i de svenske direktiver anvendes tilsvarende udtryk, så tænkes der formentlig på, at et sti-

gende antal kvinnor nu er selverhvervende og med andre ord økonomisk uafhængige af manden, dels at kvinderne gennem nye antikonceptionelle midler har fået mulighed for selv at bestemme, om de vil være gravide. Begge disse forhold vil give kvinden større jævnbyrdighed med manden. De vil nok også ændre kvindens adfærdsmønster, således at afvigelse fra monogamien efterhånden bliver lige så hyppige for kvindens vedkommende, som de hidtil har været det for manden. I overgangstiden vil der stilles store krav til manden om tolerance, lige så store som dem, der i århundreder har været stillet til kvinden.

Hr. præsident! Må jeg sluttelig anbefale alle interesserede at læse det notat, der findes i dokumentet side 35 og som er udarbejdet af udvalgets sekretær. Det indeholder foruden indledningen med citater, fra Bibelen, en redegørelse for de problemer, der har været ført frem i den offentlige debat.

Erik Adamsson: Herr president! Jag har begärt ordet som ledamot av det utskott som har att behandla det föreliggande medlemsförslaget om nordisk äktenskapsrätt, och jag har närmast gjort det för att ge uttryck för hur jag ser på förslagets fortsatta behandling inom Nordiska rådet — inte för att polemisera med utskottets ärade ordförande eller här i Nordiska rådet inleda ett familjegräl om äktenskapsrätten.

Bakom det väckta medlemsförslaget ligger, såsom jag ser saken, en ängslan för att den i Sverige tillsatta kommittén enligt sina direktiv skulle komma att föreslå en så genomgripande revision av den svenska äktenskapslagstiftningen att man riskerar möjligheterna att astadkomma en likartad nordisk äktenskapsrätt.

I de svenska utredningsdirektiven säges härom: "Reformarbetet på familjerättens område har tidigare i stor utsträckning bedrivits i nordiskt samar-

bete. Det danska folketinget har nyligen anslutit sig till en förklaring av den danske justitieministern att man bör undersöka behovet av djupgående reformer av äktenskapslagstiftningen.

Beträffande de övriga nordiska länderna är läget mera oklart. Men det finns anledning att räkna med att de vill följa det utredningsarbete som kommer att bedrivas i Danmark och Sverige antingen genom observatörer eller genom egna kommittéer. Även om det visar sig svårt att på nuvarande stadium nå fram till ökad rättslikhet mellan de nordiska länderna, anser jag för min del att det är av vikt att man bevarar kontakterna och tillvaratar möjligheterna att fortsätta det nordiska samarbetet."

Det torde vara detta uttalande som ligger till grund för det väckta medlemsförslaget där det bl. a. heter: "Det synes oss självklart att en så genomgripande revision, som de aktuella svenska direktiven förutsätter, företages på samnordisk bas." Det är härvidlag meningarna bryter sig. I generaldebatten kom lagtingspresidenten Lars Korvald in på frågan och konstaterade att önskan om en lagharmonisering på detta område i Norden är förståelig. "Men", sade han, "jag vill gärna precisera att en harmonisering kan inte accepteras för harmoniseringens egen skull."

Så långt är jag överens med Korvald, men sedan skiljer sig helt våra uppfattningar. Enligt min mening bör vi använda lagstiftningen om äktenskapet och familjen som ett av flera instrument i reformsträvandena mot ett samhälle där varje vuxen individ kan ta ansvar för sig själv utan att vara ekonomiskt beroende av anhöriga och där jämlikhet mellan män och kvinnor är en realitet. "Den bör tjäna ett klart positivt mål", för att citera Korvald.

Jag delar helt den syn som kommer fram i de svenska utredningsdirektiven och att vi i Sverige inte kan avstå från att i nuvarande läge använda lagstiftningen på detta område liksom andra

när det gäller att möta människornas önskningsar eller att länka in utvecklingen i nya banor. Om önskvärdheten av att största möjliga rättslighet eftersträvas på äktenskapslagstiftningens område i Norden och att det är högst angeläget att några besvärande olikheter inte tillåtes, därom torde det icke råda några delade meningar. Men samtidigt står det klart, för att nu citera det svenska jurist- och samhällsvetareförbundets remissuttalande — "att innehållet i ett lands äktenskapslagstiftning är intimt beroende av hur de allmänna kulturella värderingarna utvecklas. Ett land måste här kunna gå sin egen väg. Önskemålet om nordisk rättslikhet kan inte tillmätas en så oerhörd vikt att det enskilda landet inte skulle, som ett led i den allmänna samhällsutvecklingen, kunna få forma sin egen rättspolitik i fråga om äktenskap och därmed jämförliga samlevnadsformer. Jurist- och samhällsvetareförbundet anser visserligen att man i möjligaste mån skall slå vakt om den gemensamma nordiska kulturen men vill samtidigt framhålla att denna inte får bli ett självändamål utan att olikheter måste kunna tänkas där vägande sakliga skäl talar för detta.

En realistisk målsättning synes vara att söka säkerställa att sådan lagstiftning som den nu planerade på äktenskapsrättens område sker under kontinuerligt utbyte av information och synpunkter med övriga länder. Härigenom får man en garanti för att olikheter i onödan inte uppkommer och att de olikheter som inte kan undvikas blir så litet besvärande som möjligt. Längre än till en sådan garanti torde man inte böra sträcka sina ambitioner, säger förbundet i sitt remissvar beträffande det väckta medlemsförslaget.

Dessa tankar står i god överensstämmelse med uttalandena i de svenska utredningsdirektiven om det nordiska samarbetet på familjerättens område och i juridiska utskottets föreliggande betänkande över det väckta medlemsförslaget, som innebär att Nordiska rå-

det bör invänta det igångsatta utredningsarbetet innan man tar ställning till saken.

Såsom framgår av juridiska utskottets betänkande har justitieministrarna för utskottet bekräftat att de tillsatta kommittéerna skall samarbeta och såvitt möjligt sträva efter att bevara rättslikheten mellan de nordiska länderna.

Detta är enligt min mening så långt man i nuvarande läge kan komma i fråga om sin önskan att uppnå en lagharmonisering på detta område.

Här anmäler sig emellertid frågan: På vilket stadium bör Nordiska rådet behandla ett ärende? Något klart vägledande uttalande härom har jag inte kunnat finna. Nils Herlitz har i en skrift inför Nordiska rådets 10:e session, där han skildrat rådets tillblivelse, något berört frågan. I redogörelsen för Nordiska interparlamentariska unionens framställning till regeringarna om bildandet av Nordiska rådet heter det: "Liksom beskaffenheten av de frågor, med vilka rådet skall kunna taga befattning icke bör bestämmas, torde man icke kunna fastslå, på vilket stadium av ärendenas behandling rådets medverkan bör inträda. Men det synes oss mycket väsentligt, att man härutinnan fathåller en bestämd grundlinje: rådet bör principiellt sysselsätta sig med aktuella spörsmål, med andra ord spörsmål, i vilka man anser sig kunna rekommendera omedelbara åtgärder och tillika bestämt ange dessa åtgärders innebörd. Det är önskvärt att rådet i detta hänseende utvecklar en praxis, som ganska nära ansluter sig till parlamenten. Det bör avstå från att uttala framtidsönskemål, i vilka inga omedelbara åtgärder kunna ifrågakomma."

Herr president! Med det anförda citatet har jag inte hävdad att Nordiska rådet av formella skäl skulle vara förhindrat att anta det väckta medlemsförslagets rekommendation, men vartill skulle detta leda? Utskottets sekreterare har, såsom utskottsordföranden här erinrade om, i betänkandet givit uttryck för några funderingar i ämnet, av vilka

jag vill citera en enda mening: "Hugg en hül och klipp en tå, så bliver resultatet en enhetlig lagstiftning."

Det är väl ändå inte en sådan arbetsmetod vi skall praktisera när vi i Nordiska rådet går att behandla dessa viktiga frågor. Eller har förslagsställarna tänkt sig detta?

Korvald: Hr. Adamsson sa seg enig med meg på ett punkt, men så skiltes våre veier, sa han, og det er åpenbart etter det han har fremholdt her.

Jeg ser det slik at lovverket kan lede utviklingen, og ikke bare skal tilpasse seg en ønsket — eller uønsket — utvikling. Det er ikke alltid riktig å imøtekomme "människornas önskningsar eller att länka in utvecklingen i nya banor". slik hr. Adamsson siterte fra innstillingen. Man må ha en målsetting for den kulturelle og menneskelige utvikling som man önsker i et samfunn, og før man fjerner seg fra et kulturgrunnlag vi har felles med hele Europa, må man ha noe bedre å sette i stedet.

For meg er det for övrig avgjørende at det kristne synet fastslår det monogame livsvarige ekteskap som det rette. Dette er nettopp ansvar, og det er å ta ansvar ikke bare for seg selv, men også for andre. Og dette er noe langt mer enn økonomi, slik man kan få inntrykk av når man leser den svenske utredningen.

Jeg er for övrig enig i at man skal stå vakt om det "enhetliga" når det gjelder ekteskapslovgivningen — den som man i Norden har nådd frem til, heter det, etter store anstrengelser. Men da må man ikke komme med forslag som man er aldeles ikker på at det er umulig å få enighet om i Norden. Det kunne være fristende å spørre hva som er årsaken til at man vil ha en så radikal endring nettopp av ekteskapslovgivningen. Det har vi vel egentlig ikke fått begrunnet.

Erik Adamsson: Herr president! Jag gav uttryck för hur vi ser på denna fråga, då jag framhöll att vi bör använda lagstiftningen om äktenskapet och familjen som ett av flera instrument i reformsträvandena mot ett samhälle, där varje vuxen individ kan ta ansvar för sig själv utan att vara ekonomiskt beroende av anhöriga och där jämlikhet mellan män och kvinnor är realitet.

Dessa önskemål är bakgrunden till reformsträvandena, och jag tycker att de är av den vikt, att man inte kan säga att här bör ingenting göras.

Haugaard: Hr. præsident! Jeg er stort set enig i de bemærkninger, der er kommer fra hr. K. Axel Nielsen, og skal derfor kun ganske kort tilføje, at jeg betragter det som meget vigtigt, at vi bevarer ensartede grundprincipper i ægteskabslovgivningen i de nordiske lande. Jeg betragter det derfor som noget heldigt, at det nu er besluttet, at der i tre af de nordiske lande bliver nedsat et udvalg med det formål at overveje, hvilken betydning de ændrede samfundsforhold kan få for ægteskabslovgivningen. Jeg beklager blot, at det kun er i de tre lande, og jeg vil gerne opfordre den norske og den islandske delegation til at følge dette op på en sådan måde, at det bliver i alle lande, man har et sådant udvalg. Det er meningen, forstår jeg, at disse udvalg får lejlighed til at konsultere sagkyndige i andre nordiske lande og i øvrigt får lejlighed til indbyrdes forhandlinger. Det tror jeg er overordentlig vigtigt for, at vi netop kan bevare retsenheden og få en vis garanti for, at der er nordisk retsenhed også på dette vigtige område i fremtiden.

Ehrnrooth: Herr president! I direktiven till de sakkunniga, som i Sverige skall utreda den familjerättsliga lagstiftningen, heter det, att även om det visar sig svårt att på nuvarande stadium nå fram till ökad rättslikhet mel-

lan de nordiska länderna, är det av vikt att man bevarar kontakterna och tillvaratar möjligheterna att fortsätta det nordiska samarbetet.

Det här är rätt och slätt diplomat-språk. I umgänget mellan nordiska lagstiftare skall man tala rent ut. Vi skall undvika skenmanövrer och fagra fraser, om vi inte vill göra liknande piruetter som de som utfördes kring Nordek till en bestående del av det nordiska samarbetet. Direktiven till den svenska utredningen säger i klarspråk, att en reform av den familjerättsliga lagstiftningen i Sverige får gå ut över den likformighet, som under ett halvsekel långt samarbete fattats till stånd och bevarats. Nya idéer och målsättningar på äktenskapsrättens område i ett land ges nu med ens prioritet. Samarbetet skall inte ske på dessa idéers bekostnad. Likformighet är bra men bara på ens egna villkor. Är det det här de radikala reformivrarna menar? I direktiven är instuckna några mildrande ord om fortsatt nordiskt samarbete. Kanske allt är gott och väl nu, när både Danmark och Finland har var sin familjerättskommitté och Norge följer med arbetet genom en kontaktman?

Medlemsförslaget, som vi nu behandlar, utgår från en oro för följderna för hela det lagstiftningssamarbete man i de nordiska länderna med rätt är stolt över, ifall enhetssträvandena nu de facto uppges.

Ju svårare det är att ge det ekonomiska samarbetet fasta former, desto allvarligare borde vi koncentrera våra strävanden bl. a. på det egentliga lagstiftningssamarbetet. Också det är att riva ned gränser. Den gemensamma rättsuppfattningen i Norden är en god grund. I de små frågorna har det inte varit svårt att komma till likformighet. Men den egentliga utmaningen för samarbetet är de centrala områdena av lagstiftningen. Till dem hör äktenskapsrätten och den övriga familjerätten. Deras betydelse ansågs stor redan på 1920-talet, utan att det nordiska samarbetet då ens närmelsevis hade de for-

mer eller återspeglade den gemenskaps-känsla som i dag råder. Nu betyder en gemensam äktenskapsrätt så kolossalt mycket mera, när tiotusentals familjer i praktiken berörs av de internordiska familjerättsliga konventionerna. Olika regler i Finland och Sverige inom äktenskaps- och arvsrätten skulle vara mycket mera än en skönhetsfläck. De skulle kunna införa stora olikheter i våra folks livssyn och livsform. Äktenskapslagar, som inte förenas av en gemensam värdering av äktenskapets betydelse för individen, familjen och hela samhället, är för den nordiska samhörigheten allvarligare än frågor som rättsskydd för växtförädlingsprodukter eller principer för engångsförpackningar.

Den långtgående reform av de äktenskapsrättsliga principerna, som de svenska utredningsdirektiven kan leda till, bringar oss alltså lätt i otakt. Tänkesättet är nämligen inte lika radikalt i Finland, Island eller Norge, kanske inte heller i Danmark. Finlands juristförbund anför i utlåtandet om medlemsförslaget, att det i Finland "inte torde föreligga något egentligt behov av en totalreform av äktenskapslagstiftningen". Och det norska justis- och politidepartementet påminner om, att en omfattande revision av äktenskapslagen företogs så sent som våren 1969. Departementet anför, att en räkna av de i Sverige upptagna reformförslagen antas sakna aktualitet i Norge.

Finns det då verkligen en bred opinion i Sverige för sådana tankar om äktenskapsrätten, som regeringen lägger fram? Det skulle vara intressant att höra vad den svenska oppositionens företrädare säger om regeringens avsikt att skapa en lag, som är neutral i förhållande till olika samlevnadsformer och olika moraluppfattningar. Är det genomtänkt att eftersträva en familjerättslig lagstiftning — jag citerar direktiven — "som inte innehåller några bestämmelser, som skapar onödiga svårigheter eller olägenheter för dem som skaffar sig barn eller bildar familj utan

att gifta sig"? Det låter väldigt frisinnat, men gagnar man någon, de vuxna eller det växande släktet, individen eller samhället genom att degradera äktenskapet? Har man under mänsklighetens historia funnit på någon bättre form för alla de funktioner äktenskapet fyller, för samlevnad, för familjebildning, för fostran?

Det verkar som om de svenska direktiven utgick från de bevingade orden att "marriage is an evil". Men man har glömt hur uttrycket försätter: "but a necessary evil" och "an evil that most men welcome". Den reform, som planeras, borde inte utgå från ett litet fåtals uppfattning om äktenskapet som en förlegad, västerländsk black om foien på en fri människa, som ett hinder mot mannens och kvinnans jämlikhet. Den jämlikhet, som i praktiken saknats, uppstår naturligt med den utveckling, som i ekonomiskt avseende sker. De nuvarande äktenskapslagarna hindrar inte den utvecklingen. Men de favoriserar inte heller en lössläpplighet, som lätt vänder den principiella likställdheten till kvinnans nackdel. De stadganden om giftorätt, underhåll och skadestånd, som ingår i äktenskapslagen, är inte osociala. De har i praktiken en funktion, som snarast främjar hustruns jämlikhet med mannen. Vill någon kvinna vara ännu jämlikare än alla andra som är jämlika, låt henne vara det, men gift er inte med henne, det rådet ger den f. d. äkte mannen till ledaren för kvinnliga frigörelserörelsen i Amerika.

De svenska direktiven vill också frånta vigseln dess högtidliga prägel. Man skall bara registrera sitt giftermål, kanske med nummerlapp i handen närma sig en knarrig byråkrat bakom en glasvägg, matas in i en datamaskin och avkrävas skatt till staten för att man lever så ärkereaktionärt. Tacka vet man dem som förstår sig på gruppsex och familjeliv i kommuner!

Också skilsmässan skall göras så fri från villkor och restriktioner som möjligt. Hur många förhastade skilsmässor, som undvikits genom gällande regler,

redan så uppmjukade att det bara är i detaljer de tarvar ändringar, har man inte någon statistik på. Men jag tror, att den riktiga vägen är den vi följer mellan den fullständiga egoismens vägar — mellan absolut rätt till omedelbar skilsmässa under ett system och rätt att hänga fast i det längsta vid ett äktenskap som strandat under ett annat.

De här exemplen på vilka grundläggande delar av äktenskapsrätten man nu ifrågasätter på en del håll i Norden, visar också, vilken bred kil man håller på att driva in i lagsamarbetet. Om strävan till bevarande av rättslikheten på familjerättens gebit försvagats i den grad som det förefaller, vilken garanti har vi då för att vi på andra viktiga områden utan familjerättens starka samarbetstraditioner kan bevara eller utveckla gemensamma rättsregler? När vi nu och senare i Nordiska rådet dryftar det här medlemsförslaget, som skall lämnas anhängigt i juridiska utskottet, är det skäl att hålla den här risken i minnet.

Jag har medvetet något dramatiserat den aktuella familjerättsreformen. Min avsikt är inte, vilket också framgår av det jag nu senast sagt, att motarbeta varje reform. Både de, som har behov av att ändra på familjerätten och de, för vilka en revision inte är så angelägen, måste kompromissa, för att den viktiga materiella rättslikheten skall kunna bevaras.

Men en kompromiss på bekostnad av den grundsyn, på vilken de nuvarande äktenskapslagarna bygger, möter förvisso på starkt motstånd redan i Nordiska rådet.

Det är uppmuntrande att se, att de auktoritativa svenska utlåtanden, som avgetts i anledning av medlemsförslaget, helt stöder detsamma. Svea hovrätt anför och Sveriges domareförbunds utlåtande sammangår härmed, att "likformigheten i de nordiska ländernas äktenskapslagstiftning är av stort värde och bör bevaras". Hovrätten understryker "vikten av att man verkligen till-

varatar alla möjligheter att fortsätta det nordiska samarbetet på detta viktiga område". Lagberedningen säger, att direktiven för familjerättsutredningen innebär till synes "en allvarlig risk för att de nordiska ländernas lagstiftning splittras på det allmänmänskligt så centrala område som saken gäller". Lagberedningen säger det vara "en närmast självklar sak, att de nya familjerättsliga utredningarna måste utmynna i en nordisk syntes med ömsesidigt respekterande av synpunkter från olika sidor och ett gemensamt handlingsschema för genomförande av de nya tankar, som vinner anslutning". Hur ställer sig den svenska regeringen till lagberedningens synpunkter?

Arbetet med familjerätsreformen blir säkert långvarigt. Det bör därför inte vara svårt att nu vrida det på rätt bog, om Nordiska rådet bedömer samarbetet och en nordisk syntes som lika självklara saker som lagberedningen i Sverige gör. Medan kommittéerna ännu är i startgroparna, borde man mellan justitieministeriernas kontaktmän och vid behov på regerings- och parlamentariskt plan dryfta reformen. De gemensamma riktlinjerna borde fastslås och följas av utredningarna i stället för att var och en av dem driver sitt arbete därhän, att sammanjämkningen senare blir mycket svår, om inte rent av omöjlig, att få till stånd. Målet måste vara överensstämmelse både i fråga om de stora frågorna och detaljerna och, såsom också svenska lagberedningen understryker, samtidigt genomförande av förslagen, om de är genomgripande.

Erik Adamsson: Herr president! Det är kanske inte nödvändigt att begära ordet för replik, eftersom herr Ehrnrooth medgav att han kanske onödigtvis dramatiserade den här saken, men man kan fråga, var i direktiven för den svenska utredningen det står någonting om gruppsex och storfamiljer.

Han sade vidare att den nuvarande lagstiftningen skulle garantera kvinnans

jämställdhet exempelvis vid skilsmässa. Jag vågar påstå att i varje fall den svenska lagstiftningen är sådan att man kan ifrågasätta om mannen är jämställd i vissa situationer.

Jag skall emellertid inte nu närmare utveckla detta. Jag vill bara ha sagt att det säkerligen finns anledning att se över lagstiftningen. Det är inte bara svenska remissinstanser som har givit uttryck åt den uppfattningen. Norsk kvinnesaksforening har mycket starkt understrukt behovet av både en analys och en nulägesvärdering i Norge på detta område. Föreningen tillmäter frågan stor betydelse och anser det vara viktigt att följa den svenska debatten.

Som jag vet att en annan talare som står på talarlistan skall ta upp dessa frågor, skall jag inte utveckla de här tingens mera.

Kåre Kristiansen: Det er en kjensgjerning at den gjeldende familierett i de nordiske land er et forbilde på harmonisert lovverk. Alle — så vidt jeg har kunnet observere — de forespurte instanser i de nordiske land synes å være enige om hvilken stor betydning det har at nettopp denne del av lovverket er så ensartet. Det betyr en vesentlig fordel for nordisk samkvem og kontakt. Og så opplever vi midt oppe i dette at et av de nordiske lands regjering fremmer forslag om vidtgående og prinsipielle endringer som må føre til en vesentlig distansering fra den lovgivning som fortsatt er gjeldende i de øvrige nordiske land — og det uten att disse på forhånd blir konsultert. Etterpå uttaler man så håp om at de øvrige land vil endre sin lovgivning i samme retning, og dette begrunnes med ønsket om harmonisering. Dette er ikke noe godt eksempel på hvorledes nordisk samarbeid bør praktiseres. Og dessverre er det ikke første gang denne oppskriften følges. Under Nordisk Råds møte på Reykjavik i fjor begravde vi et forslag om drastiske endringer i abortlovgivningen, hvor mange av trekkene fra nærværende sak gikk igjen.

Jeg har i denne forbindelse lyst til å understreke at nettopp den kristne innflytelse i vårt lovverk, i vår kultur, ja i hele vårt samfunnsmønster, hører med til de vesentligste fellesnordiske verdier, og mer enn de fleste andre saker vi beskjefter oss med, binder de nordiske folk sammen. Jeg vil derfor slå fast at et forslag som går ut på å distansere ett av de nordiske land fra dette felles åndelige grunnlag, i hvert fall ikke kan bruke som begrunnelse nordisk harmonisering og samarbeid.

La meg så komme litt mer inn på den konkrete sak det her gjelder. Hr. Adamsson gikk relativt langt inn i detaljene i det svenske forslaget, og det gir også meg anledning til å følge opp.

Det foredrag vedkommende departement fremmer om saken, begrunner forslaget — så vidt jeg kan se — med to hovedsynsmåter. For det første hevdes det at de sosiale og økonomiske forhold har endret seg så vesentlig siden någjeldende lovgivning så dagens lys, at *det* nødvendiggjør endringer — med andre ord: en økonomisk grunnngivning. For det annet argumenteres det med at en "ny lagstiftning bör så långt möjligt vara neutral i förhållande till olika samlevnadsformer och olika moraluppfattningar". Dette står som et postulat — uten nærmere grunnngivning, men innebærer altså en begrunnelse ut fra toleranse- og demokratikriterier, slik også hr. Adamsson har understreket i dag.

Jeg må si at det *er* forbausende å se en grunnngivning for en så fundamental sak være så vidt ensidig økonomisk orientert — og jeg sikter her til den prinsipielle argumentasjon i begrunnelsen. Hovedbegrunnelsen ligger faktisk på det forhold at kvinner etter hvert er blitt mer økonomisk uavhengige, at barnas økonomiske velferd mer og mer sikres av det offentlige, og at de gamle ikke lenger er avhengig av familiens støtte fordi de offentlige pensjonssystemer dekker deres økonomiske og materielle behov.

Ingen vil selvsagt benekte riktigheten av dette, men det er uriktig å ville

framstille det slik at disse forhold gjør det nødvendig med en slik oppløsning av det monogame ekteskaps legale grunnlag — og dermed etter min oppfatning av familierollen i samfunnet — slik utkastet tar sikte på. Slike justeringer av hensyn til den sosiale og økonomiske utvikling vil selvsagt kunne skje uten å ødelegge familien og ekteskapets status som sådan. Det er vanskelig å forstå at man i vår tid og våre samfunn, hvor man etter hvert i hvert fall i teorien tar avstand fra snever økonomisk velferd, kan gi en så rendyrket økonomisk begrunnelse for å endre på forhold av grunnleggende betydning for samfunnets sosiologiske, psykologiske og etiske grunnlag.

Den trygghet som det monogame ekteskap og familien skal gi, er ikke først og fremst av økonomisk betydning. Det er den menneskelige kontakt, den selvoppofrende kjærlighet, det hensyn til andre mennesker som familielivet bør og kan fremelske, som innebærer den trygghet og den oppdragelse til sanne demokratiske samfunnsborgere som myndighetene hittil har funnet det riktig å gi lovmessig beskyttelse, og slik bør det etter min oppfatning fortsatt være. Man har ikke på dette område funnet noen erstatning for det ekteskap og det familieliv som fremdeles er det normale i våre nordiske land.

Riktignok er det slik at det frie spilletrom vi har gitt pornokapitalen, og den ensidige påvirkning som våre massemedier formidler til støtte for oppløsende tendenser på dette felt, har hatt sin virkning og bl. a. gir seg uttrykk i antall skilsmisser i våre nordiske land. Men dette bør tilsi at vi alvorlig tar opp til overveielse spørsmålet om hvorledes vi kan styrke familien og det monogame ekteskap — og ikke en ytterligere svekkelse av dets stilling.

Er det virkelig noen som mener at den trygghet og omsorg barnet får i et godt familiemiljø, kan erstattes ved at det gis økonomisk uavhengighet? All erfaring fra de senere år viser at økonomisk velstand er av mindre betydning

dersom miljøet er kjærlighetsløst og ikke gir den nødvendige menneskelige kontakt. Den hovedvekt som er lagt på de rene økonomiske forhold, betyr etter min oppfatning en skjevhet i argumentasjonen og overskygger de vesentligste spørsmål i denne sak, nemlig de menneskelige og de etiske.

Når det gjelder toleranseargumentet, bygger dette altså på postulatet om at lovgivningen bør være livssynsmessig og etisk nøytral. Nå er det vel etter hvert blitt klart at i de fleste samfunns-spørsmål er nøytralitet ikke så enkelt. Det vi gjør og sier, blir ofte ubevisst preget av vår personlige innstilling til problemene. Det bør altså reises spørsmål om det er riktig å foregi at en slik nøytralitet er mulig. Om det kan det sies mye for og imot. Men det paradoksale er vel at denne innstilling, som foregir å være nøytral, selv gir det beste eksempel på hvor vanskelig dette er. For forslaget, slik det foreligger i den svenske betenkningen, er jo slett ikke nøytralt. Det tar tvert om klart og avgjort stilling til de etiske spørsmål som er involvert. At den stilling man inntar, går på tvers av de hittil aksepterte kristne normer, gjør selvsagt ikke forslaget mer nøytralt. Nei, både i dette og i forslaget om fri abort sporer man et klart og bevisst etisk livssyn, og jeg anklager selvfølgelig ikke forslagsstillerne for det.

Men det er jo også et spørsmål om politikerne bør være nøytrale vis-à-vis de etiske spørsmål som meget ofte er inkludert i de avgjørelser vi tar. Er det slik at politikerne ikke skal kunne stille spørsmålet om verdinormeringer på etisk grunnlag — spørsmålet om noe er godt, noe mindre godt og noe galt i etisk sammenheng? Jeg vil ikke komme inn på den problemstilling som her er reist, den er interessant, men jeg har ikke tid til det. Jeg vil bare tillate meg å sitere den kjente engelske liberale politiker Gladstone, som i denne forbindelse uttalte at et godt styre er det som gjør det lett for folk å gjøre det gode — og tilsvarende vanskelig for dem å gjøre

det onde. En slik stilling til problemet vil kreve at politikerne må handle ut fra et sosialetisk syn og ikke automatisk innstiller seg etter de rådende moterettinger i samfunnet. Og dermed er jeg tilbake der jeg startet. Den foreliggende betenkning kan selvsagt underbygges med forskjellige argumenter, men det går ikke an å argumentere for den med at hensynet til nordisk samarbeid tilsier slike endringer. I denne henseende vil forslaget utdype motsetninger — ikke gjøre dem mindre.

Og la meg understreke at dette gjelder ikke bare Norge. Representanter i denne sal er neppe uvitende om at det i alle de nordiske land er store befolkningsgrupper for hvilke vedtakelsen av den foreliggende betenkning vil være et anslag mot verdier som de mener samfunnet bør verne om, ja, som de anser som noe av fundamentet for våre demokratiske systemer.

I likhet med andre talere vil jeg også reise spørsmålet om berettigelsen av å gi et utvalg slike direktiver at man allerede på forhånd foregriper konklusjonen på vesentlige områder. Dette er da ikke vanlig på andre områder? Det er da vel vanlig å la slike spørsmål utredes på fritt grunnlag. Dette er selvsagt noe man i forbindelse med den svenske betenkning må la de svenske politikere selv ta stilling til, men blir det tale om en internordisk utredning, må jeg for min del ta avstand fra tanken om et slikt bundet mandat. Jeg vil gi min tilslutning til en internordisk utredning på den bakgrunn jeg her har skissert, og på fritt grunnlag slik medlemsforslaget angir, men jeg vil ikke i den sammenheng for mitt vedkommende ta stilling til om Norge bør være representert ved medlem eller ved en observatør.

Ändring av medlemslistan

Det anmäldes, att Bergman lämnat sessionen för dagen och ersatts av Grethe Lundblad.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Statsrådet Lidbom: Herr president! Det finns de som under intryck av skrinlagda Nordek-planer och andra mindre spektakulära misslyckanden menar att det nordiska samarbetet nu är på väg in i en återvändsgränd. För min del är jag övertygad om att dessa pessimister har fel. Redan en blick på dagordningen för denna session borde vara nog för att övertyga de klentrogna om att det nordiska samarbetet är fast förankrat i verkligheten och just därför har goda utvecklingsmöjligheter. Det är nu som tidigare på det viset att samarbetet har sin styrka i det vardagliga slitet med verklighetsnära frågor som är av praktisk betydelse för de enskilda människorna i våra länder. De mera storstilade projekten lyckas vi ofta sämre med.

Lagstiftningen är av gammalt ett viktigt instrument i det nordiska samarbetet, och vi har under årens lopp i Norden kommit fram till en ganska betydande rättsgemenskap. Framgångarna på lagstiftningsområdet beror i hög grad på att vi på det hela taget har haft en realistisk uppfattning om samarbetets förutsättningar och möjligheter. I arbetet på en ökad rättsgemenskap har vi i allmänhet valt ut ämnesområdena med en viss omsorg, och vi har försökt att undvika ämnen som lämpat sig mindre väl för harmoniseringssträvanden på grund av att de sociala, ekonomiska eller politiska förutsättningarna varit olika i olika länder. Ofta har vi i insikt om svårigheterna redan från början begränsat våra ambitioner och avstått från att sikta in oss på en fullständig rättslikhet.

Äktenskapsrätten kom tidigt att omfattas av nordiska harmoniseringssträvanden. Betydelsefulla resultat nåddes under 1910- och 1920-talen. Vi har i dag i Norden äktenskapslagar som i väsentliga stycken är närbesläktade även om det finns åtskilliga särdrag kvar i de olika ländernas lagar.

I mitten på 1950-talet togs ämnet upp på nytt i utredningar som gemensamt skulle undersöka möjligheterna att yt-

terligare minska de nationella olikheterna.

De betänkanden som efter rätt många år blev resultatet av detta utredningsarbete fick emellertid inte överallt ett gynnsamt mottagande. Förslagen i betänkandena byggde på samma värderingar och samma syn på äktenskapets funktion och på kvinnans roll i samhället som 1910- och 1920-talens lagstiftning. I Finland och Norge föranledde detta faktum inte någon starkare reaktion hos opinionen, men i Danmark och Sverige fanns utbredda önskemål om mera genomgripande reformer.

Man fick börja om från början igen. I dag är läget det att Danmark och Sverige har särskilda utredningar som arbetar med en nydaning av äktenskapsrätten och annan närliggande familjerättslig lagstiftning medan Finland har en kommitté med ett mera begränsat mandat. Norge följer det utredningsarbete som pågår i de andra nordiska länderna genom en observatör.

Som var och en kan se av direktiven för den svenska kommittén är reformarbetet i Sverige inriktat på en omdaning av bl. a. äktenskapslagstiftningen på grundval av delvis andra värderingar än dem som vägledde författarna av vår nuvarande giftermålsbalk. Direktiven utgår från grundtanken att äktenskapet är en form för frivillig samlevnad mellan självständiga personer. Lagstiftningens funktion sägs vara att lösa praktiska problem och inte att privilegiera en samlevnadsform framför andra. Från dessa utgångspunkter linjerar direktiven upp de tilltänkta ändringarna i gällande lagar: Formerna för ingående och upplösning av äktenskap skall förenklas. Äktenskapets ekonomiska rättsverkningar skall begränsas i skilda hänseenden. Moraliskt färgade värderingar skall utmönstras ur bestämmelserna om makars skyldigheter i förhållande till varandra och till barnen o. s. v.

Jag skall inte här gå igenom de svenska direktiven. Det var redan när direktiven skrevs klart att de åtminstone i

Finland och Norge ansågs alltför radikala för att där kunna läggas till grund för utrednings- och lagstiftningsarbete. Den bedömningen tycks stå sig också i dag om man får tro de finländska och norska remissyttrandena över herr Ehrnrooths m. fl. medlemsförslag. Och vi har nyss i debatten fått detta ytterligare bekräftat, i den mån herrar Ehrnrooth och Kristiansen är representativa för sina länders parlament och regeringar.

Mot denna bakgrund har Nordiska rådets juridiska utskott nu velat bereda oss tillfälle att diskutera vilka förutsättningar som kan finnas att bevara den relativa rättslikhet vi har i Norden på äktenskapsrättens område och vilka konsekvenserna kan bli av en ökad uppsplittring av de nationella rättssystemen.

Detta är inte till sin typ någon ny frågeställning. Vi har mött den många gånger förut i andra sammanhang. I det nordiska samarbetet brukar vi gå vidare på samordningens väg där det finns naturliga förutsättningar för det. Men vi brukar undvika att försöka tvinga på ett land reformer som opinionen där inte är mogen för. Och vi brukar också akta oss för att kräva av ett eller flera länder att de avstår från enligt dem angelägna reformer av det skälet att de andra inte kan följa med. På sikt skulle vi göra det nordiska samarbetet en stor otjänst om vi handlade så att vi bibragte människor i våra länder uppfattningen att samarbetet är en hämsko på utvecklingen.

Det finns emellertid exempel på att den splittring som följt av att något av de nordiska länderna gått före och visat vägen ganska snart har kunnat överbryggas på nytt. Ingenting motsäger antagandet att så skall kunna bli fallet beträffande äktenskapslagstiftningen, om vi nu till en tid skulle komma att glida något isär.

Men jag vill understryka att om vi nu tvingas att skruva ner ambitionerna på nordisk rättslikhet inom äktenskapsrätten — och jag tror att det är lika bra

att se sanningen i ögonen och erkänna det — så betyder detta inte att *samarbetet* upphör. Direktiven för den svenska kommittén säger uttryckligen ifrån att kommittén skall sträva efter att bevara kontakterna med de andra nordiska länderna och att den skall tillvarata alla möjligheter till samarbete som kan finnas. Ett samarbete mellan pågående utredningar har också redan etablerats. Inom ramen för detta bör det vara möjligt att se till att det inte uppstår så stora skillnader mellan rättssystemen i de nordiska länderna att det får en menlig inverkan på integration och familjebildning över gränserna.

I sitt för övrigt mycket sympatiska inlägg riktade herr Axel Nielsen en vädjan till den svenska kommittén, att den skulle känna sig mera bunden av vad som står i direktiven beträffande det nordiska samarbetet än av de lösningar när det gäller konkreta frågor som direktiven anvisar på olika punkter. Jag är ledsen att göra herr Axel Nielsen besviken, men det finns ingen motsättning mellan direktivens passus om nordiskt samarbete och direktivens innehåll i övrigt. Den svenska regeringen umgås inte med några planer på att revidera direktiven, och det är en fullkomligt självklar sak att den svenska kommittén i sina överläggningar med representanter för andra nordiska länder har att utgå från de riktlinjer och principer för äktenskapsrättens utformning, som direktiven anger.

Man kan fråga sig vilka orsakerna är till att planerna på en mera fullständig harmonisering av äktenskapslagstiftningen i Norden hittills inte har krönts med framgång. Frågan kan också som herr Seip gjorde i ett inlägg i generaldebatten i lördags vidgas till att gälla förutsättningarna över huvud taget för det fortsatta lagstiftningsarbetet.

För min del är jag övertygad om att detta samarbete är av stort och bestående värde för oss alla och bör vidareutvecklas. Men jag är inte lika övertygad om att den traditionella metoden att paragraf för paragraf försöka träck-

la ihop likalydande lagar i fyra eller fem nordiska länder är ändamålsenlig och fyller vår tids krav på rationellt lag-tiftningsarbete.

Det är en tung och omständlig metod, och den speglar ofta en alltför hög ambitionsgrad. När metoden leder till målet, riskerar den att låsa fast utvecklingen på ett sätt som kan visa sig olyckligt i framtiden. Lagar har numera en avsevärt kortare livslängd än förr. De måste i allmänhet snabbt kunna anpassas till ändrade förhållanden. Men det är inte lätt att ändra likalydande nordiska lagar som tillkommit efter gemensamt utredningsarbete och gemensam departements- och parlamentsbehandling under mangårigt kompromissande och finslipande på paragraferna. Risken är också uppenbar att det blir det land där reformivern är minst som i varje särskilt fall bestämmer takten i reformarbetet. Den som är en verklig vän av nordiskt samarbete bör enligt min mening vara särskilt angelågen om att man inte använder metoder som riskerar att med tiden diskreditera samarbetet hos växande grupper i våra länder.

Något som också i hög grad bidrar till att göra metoden med fullständig harmonisering av lagar mindre användbar i vår tid är att lagstiftningen numera på ett helt annat sätt än förr används som politiskt instrument för samhällsomdaning. När våra nuvarande äktenskapslagar kom till fanns ingen familjepolitik i nutida mening, men i dag kan man enligt min mening knappast lagstifta på familjerättens område utan att ta hänsyn bl. a. till familjepolitiska strävanden mot ökad jämlikhet mellan män och kvinnor. När våra köp- och avtalslagar kom till — också i nordiskt samarbete — var konsumentpolitik ett okänt begrepp, men en revision av lagstiftningen på detta område måste i dag rimligen ta hänsyn till behovet att förstärka konsumenternas ställning på en marknad som översvämmas av varor och reklam och där företagen har ett övertag över konsumenterna som det finns alla skäl att försöka neutralisera.

Exemplen kunde mångfaldigas, men jag avstår från det. Det ligger i sakens natur att en ökad användning i alla våra nordiska länder av lagstiftningen som instrument i inrikespolitiken på många områden begränsar möjligheterna att fullständigt harmonisera lagarna i nordisk och över huvud taget i internationell regi.

Med detta vill jag inte generellt döma ut traditionella metoder i det nordiska lagstiftningssamarbetet. Det kan finnas områden, där nyttan av en fullständig rättslikhet är så påtaglig att man får ta nackdelarna med fördelarna. Men ofta gör man klokt i att undersöka om inte tillräckliga samarbetsresultat kan nås genom att man sörjer för en huvudsaklig överensstämmelse i fråga om lagstiftningens principer och tillämpning. Ibland är en mera begränsad samordning av rättssystemen och inte en likriktning av dem vad som behövs utifrån nordiska synpunkter. Samarbetets väsentliga funktion bör på lagstiftningsområdet som på andra områden vara att tillgodose praktiska behov och underlätta den fortgående nordiska integrationsprocessen som redan hunnit så långt att vi med rätta alla talar om Norden som en enhet.

K. Axel Nielsen: I mit første indlæg anførte jeg, at jeg ville ønske, det var kun et ønske, det var ingen henstilling eller pålæg, det tilkommer ikke mig at give pålæg til en svensk komité — jeg fremsatte det ønske, at den svenske komité ville prioritere det nordiske samarbejde forud for løsningen af de detaljopgaver, som direktivet indeholder.

I den anledning sagde hr. Lidbom nu, at han måtte skuffe mig med at sige, at der ikke bestod noget modsætningsforhold mellem de 2 ting, altså mellem ønsket om et nordisk samarbejde og løsningen af de detaljerede enkeltopgaver, som direktivet indeholder.

Jeg er nødt til at svare, at klarhed over, altså viden om, hvorvidt der er et modsætningsforhold mellem de 2

ting, jo først kan tilvejebringes, efterhånden som komitéarbejdet skrider frem, især det komitéarbejde, der består i forhandlinger indbyrdes mellem de nordiske komiteer, specielt den danske og den svenske, den norske observatør og den tilsvarende finske måske.

Kåre Kristiansen: Jeg vil gerne få lov til å stille statsråden et spørsmål i forbindelse med den utredning som han nå gav vedrørende det svenske forslag.

Jeg var i mitt innlegg inne på at man i premissene for den utredning som skal finne sted, har gitt klare direktiver for hvorledes resultatet skal bli. Jeg vil i den anledning gjerne spørre statsråden: Var det nødvendig for å tilpasse ekteskapslovgivningen til de sosiale økonomiske endringer som er foregått i samfunnet og som vi alle aksepterer, å gi slike direktiver at det utelukker en videre bygging på det grunnlag man allerede har i den nordiske ekteskapslovgivning slik det kommer til uttrykk i samtlige av de nordiske lands lover?

Jeg vil også gjerne si — fordi jeg hadde inntrykk av at statsråden mente at det her var det svenske forslaget som gikk i forveien, og at vi som ikke kan akseptere det, nærmest lå noe etter i løypa og i utviklingen — at slik ser ikke jeg det. Jeg ser det faktisk slik at det her er Sverige som ved vedtakelsen av lovbestemmelsene i den retning som det her siktes på, vil sakke akterut i en sunn og riktig utvikling.

Statsrådet Lidbom: Herr president! Jag skall be att få replikera både herr Axel Nielsen och herr Kristiansen.

Herr Axel Nielsen säger att klarhet i om det finns någon motsättning mellan passusen i direktiven beträffande nordiskt samarbete och direktivens innehåll i övrigt kan vinnas först under det att utredningsarbetet fortskrider och sedan man har sett resultatet av förhandlingarna mellan de olika nordiska länderna. Jag delar inte den uppfatt-

ningen. Direktivens principer och riktlinjer är klart angivna och skall icke förhandlas bort. Däremot skall ett nordiskt samarbete bedrivas med sikte på att utbyta tankar, synpunkter och erfarenheter. Frihet att förhandla finns inom den ram som direktiven drar upp. Kan de andra länderna inte acceptera de svenska direktivens principer och riktlinjer så beklagar vi detta, men det föranleder icke någon ändring i direktiven.

Jag sade dessutom i mitt inledningsanförande, att för den händelse enighet inte kan nås i huvudsaken är vi inställda på att göra alla tänkbara ansträngningar för att undvika att det uppkommer praktiska olägenheter av att våra rättssystem går åt olika håll, alltså undvika sådana skillnader mellan äktenskapsrätten i våra nordiska länder som kan försvåra integrationen eller vara en hämsko på familjebildningen över gränserna.

Herr Kristiansen frågade om det var nödvändigt att ge så detaljerade direktiv som vi har gjort, och därmed binda utvecklingen och försvåra nordisk åsiktsöverensstämmelse. Jag vill svara att en del av bakgrunden till att direktiven för den svenska kommittén blivit förhållandevis utförliga är att dessa direktiv hade föregåtts av ett nästan tioårigt utrednings- och departementsarbete som utmynnade i platt intet. Det fick vara nog med misslyckat utredningsarbete. Vi måste bestämma oss i stora drag för hur vi ville ha det och se till att en utredning kunde arbeta efter givna riktlinjer.

Men jag vill på intet sätt göra gällande att Sverige, om vi följer de riktlinjer som är skisserade i de svenska direktiven, kommer att ligga före något annat land i utvecklingen om man i uttrycket lägger in en värdering. Jag önskar inte göra någon sådan värdering. Om herr Kristiansen tycker att en giftermålsbalk som präglas av den lutherska kyrkans syn på äktenskapet är överlägsen en giftermålsbalk som är neutral i förhållande till olika samlevnadsför-

mer, står det honom fullständigt fritt. Jag vill inte värdera hans uppfattning eller min uppfattning som mera avancerad eller överlägsen. Vi har helt enkelt olika värderingar. Det är allt.

Men jag konstaterar än en gång med anledning av vad herr Kristiansen liksom herr Ehrnrooth och flera andra har sagt i dag, att det hade varit fullkomligt meningslöst att tillsätta nordiska utredningar med mera öppna direktiv. Det är uppenbart att de inte skulle ha kommit ett steg längre i dessa viktiga frågor än det misslyckade utredningsarbete som startade på 1950-talet.

K. Axel Nielsen: Hr. Lidbom benægter nu, at der kan være noget modsætningsforhold imellem på den ene side kravet om forhandlinger med andre nordiske lande — det er stadig væk i de svenske direktiver — og så de detaljerede opgaver, som pålægges, og hvor jo, som jeg tidligere har sagt, løsningen næsten er givet i direktivet, og hr. Lidbom siger, at direktiverne skal ikke forhandles bort. Må jeg spørge: er det indbydelse til samarbejde? Vi har i Danmark et gammelt mundheld, der siger: Vil I med, så hæng på, sagde manden, han spiste ærter og vendte bunden i vejret på skeen. Det minder lidt om denne situation.

Veanamo: För ett litet folk är de moraliska värdena av synnerligen stor betydelse. Familjen utgör fortfarande grunden för det finländska samhället. Den andan som rader i hemmen är avgörande för huruvida nationen har en konstruktiv och rakryggad ungdomsgeneration, som i sinom tid axlar ansvaret för landets angelägenheter. I detta avseende är det också av stor betydelse att familjen har en tryggad utkomst och framför allt att modern kan vara hemma under barnens första levnadsår.

Finlands landsbygdsparti kan inte godkänna de strävanden, som avser att

förstöra och försvaga familjesamfundet och hemmet. Sådana strävanden är mest uppenbara i Sverige och bland dem, som vill försvaga vårt nordiska demokratiska samhällsskick, vilket baserar sig på historiska fakta.

Finlands landsbygdsparti anser sig tvunget att motsätta sig de nordiska lagstiftningsåtgärder som syftar till att försvaga familjesamfundet. Likväl borde de nordiska länderna i dessa frågor sträva till en enhetlig lagstiftning. Emedan det förefaller att finnas olika uppfattningar kräver frågan ännu förhandlingar mellan länderna och noggrant övervägande. Det är min uppfattning. I varje fall är det gemensamma nordiska demokratiska samhällsskicket av så stort värde för oss alla, att det inte får offras på de radikala modeströmningarnas och de osunda fenomenens altare. Finlands landsbygdsparti håller fast vid familjens centrala betydelse. I denna sak hoppas vi på stöd av andra konstruktiva krafter över de nordiska riksgränserna.

Justits- og kirkeminister Auður Auðuns: Hr. præsident! På Islands vegne vil jeg gerne redegøre for på hvilket stadium vor revision af ægteskabsloven befinder sig for nærværende. Vi er det eneste af de nordiske lande, som endnu ikke har fået vedtaget en ny lov om ægteskabs indgåelse og opløsning eller ændringer af bestående lov på grundlag af resultater af nordisk samarbejde om revision af ægteskabslovgivningen, som har stået på siden midten af 1950erne. Vi har villet se hvad lovgivningen i de andre nordiske lande ville føre til på dette område med den mulighed for øje at kunne koordinere en ny lov hos os med andre nye nordiske ægteskabslove så vidt det lader sig gøre.

Det havde været vor hensigt eventuelt at fremlægge et forslag til ny lov om ægteskabs indgåelse og opløsning nu for jul i Altinget men eftersom ægteskabslovene ville være et af de emner, som skulle diskuteres på Nordisk Råds

session, bestemte man sig til at vente og se, om diskussionen her eventuelt skulle give anledning til ændringer af det udkast, som vi allerede har fået udarbejdet.

Jeg tør nok sige nu, at dette forslag til ny lov om ægteskabs indgåelse og opløsning vil blive fremlagt i Altinget i dennes indeværende session, samt sandsynligvis også et forslag til visse ændringer af lov om ægtefællers retsstilling, som til dels er en følge af den nye lov om ægteskabs indgåelse og opløsning i den form udkastet har fået nu.

På dette stadium, det vil sige mens et lovforslag er på trapperne hos os, er man ikke i øjeblikket i stand til at tage stilling til opfordringer om nu straks at fortsætte nordisk samarbejde om videre revision af ægteskabslovgivningen, så vidt jeg forstår med radikale ændringer for øje.

Jeg skal ikke komme nærmere ind på de svenske direktiver i enkeltheder. Der er jo blevet mange ord om direktiverne i diskussionen her i dag. Jeg vil kun sige, at personlig tror jeg, at de på enkelte punkter går så langt, at de næppe vil få almindelig tilslutning i det samfund jeg lever i, det islandske samfund. Alligevel vil jeg understrege vor vilje til at bevare — tilstræbe at bevare — ensartetheden i den nordiske ægteskabslovgivning, men naturligvis gør jeg det med forbehold.

Som det nu er, vil vi overveje hos os, om det ikke ville være ønskværdigt gennem observatør at følge det samarbejde, som allerede er blevet etableret af andre af de nordiske lande.

Ändring av medlemslistan

Det anmäldes, att Rune Johansson lämnat sessionen för dagen och ersatts av Anna-Greta Skantz.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Hernelius: Herr president! Det är inte min avsikt att gå in på direktiven till den svenska familjerättskommittén. Jag har närmast begärt ordet med anledning av statsrådet Lidboms anföranden.

Ett skäl att jag inte ingår på direktiven är att statsrådet Lidbom har förklarat, att dessa direktiv icke skall förhandlas bort — det är med andra ord statsrådet som icke låter tala med sig som har yttrat sig. Hans inlägg erinrade mig om ordet "Tänk gärna som du vill, bara du tänker som jag".

Nej, det var främst herr Lidboms deklamationer av generell karaktär som föranledde mig att begära ordet. Dessa deklamationer var nämligen sådana att de vållade hos i varje fall en svensk delegat både farhåga och oro för att den nuvarande svenska regeringen är på väg att avlägsna sig från vad som varit en princip under tre kvarts sekel, nämligen att eftersträva en nordisk rättsgemenskap så långt detta är möjligt.

Den rättsgemenskapen har aldrig kunnat vara total. Det har funnits skillaktigheter bl. a. så till vida att vad som i ett land har handlagts såsom ett domstolsärende har i ett annat land kunnat vara administrativt handlagt. Det har funnits också diverse andra skillnader, men *principen* har dock varit en och densamma i 75 år: att eftersträva en nordisk rättsgemenskap.

Nu hyllar statsrådet Lidbom i sitt anförande gång efter annan det nordiska samarbetet inom lagstiftning och rätt efter klassiskt föredöme — för att sedan omedelbart ta tillbaka och visa vad han i själva verket syftar till. Han säger att denna rättsgemenskap kan utgöra en hämsko på det nordiska samarbetet. Han säger att vid ett sådant samarbete kan det land där reformivern är som minst få bestämma takten. Han talar också om att lagstiftningens karaktär av inrikespolitik är ett hinder för att lagstiftningen skall kunna bli gemensam.

Det är klara verba, och det är mycket oroande verba. Jag skall förbise den

grad av hybris som delvis präglade hans anförande — han sade ju faktiskt att man inte skall vara så orolig, eftersom den splittring som följts av att något av de nordiska länderna gått före och visat vägen ganska snart har kunnat överbyggas. "Gått före och visat vägen" — det är herr Lidbom och hans direktiv!

Det frågades nyss från denna talarstol hur opinionen står och hur den svenska oppositionen ställer sig till direktiven. Herr Lidbom deklarerade att han beträffande Finland och Norge inte hade stora förhoppningar — han sade ingenting om Sverige och Danmark. Jag har ingen fullmakt att tala för oppositionen i Sverige, men jag kan tala om att i det parti som jag tillhör studeras dessa direktiv med förvåning och bekymmer. Den svenska opinionen torde icke vara så enig bakom dessa direktiv som herr Lidbom vill antyda.

Herr Lidbom säger också att man får ta nackdelarna och väga dem mot fördelarna. Nackdelarna av att inte ha en gemensam nordisk lagstiftning får man tydligen väga mot andra fördelar. Han blir så ivrig att han uteslutande talar om fördelar av att praktiskt taget varje land går sina egna vägar; han glömmer nackdelarna. Dock har det från denna talarstol påpekats att de skäl som fanns för ett nordiskt lagstiftningssamarbete för 75 år sedan naturligtvis är mycket starkare i dag när vi har en växling över gränserna och ett ekonomiskt varuutbyte som aldrig tillförne. Det kan, herr president, till och med tänkas att det är större risk av att ha olika betraktelsesätt i fråga om äktenskapsregler, arvsregler, giftorätt och familjerätt än av att ha någon procents skillnad i tullar.

Jag skall inte fördjupa mig i ytterligare synpunkter — tiden är långt framskriden — men jag noterade också att herr Lidbom litet föraktfullt talade om den gamla metoden att söka träckla ihop ett lagstiftningsarbete paragraf för paragraf. Det var någonting som han inte var entusiastisk för. Ja, men herr

Lidbom, det är väl så lagstiftningsarbetet går till inom ett land: man får väga den ena opinionen mot den andra och sedan sätta sig till detta mödosamma träcklingsarbete. Det är väl så det har gått till i det nordiska lagstiftningsarbetet tidigare. Det vore ytterst oroande om den svenska regeringen nu ville slå in på helt andra vägar än tillförne i fråga om detta gemensamma lagstiftningsarbete under avgivande av principdeklarationer av den art vi nyss har hört från talarstolen.

Statsrådet Lidbom: Herr president! Jag skall inte bemöta de utfall som herr Hernelius gjorde mot mig personligen. Jag vill bara säga att när han har uppfattat mitt anförande som en principdeklaration om metoder i nordiskt lagstiftningssamarbete har han uppfattat det fullkomligt riktigt. Det var så det var avsett.

Det låg ingenting föraktfullt i mitt uttalande om metoden att träckla ihop lagar, men att inrikta sig på att få precis likalydande paragrafer i nordiska lagar är en metod som i modern tid är tämligen vansklig av många skäl. Det leder lätt till stelhet och konservatism och till svårigheter att över huvud taget ändra lagar. Det blir säkerligen tillfälle i andra sammanhang att i Nordiska rådet diskutera andra ämnen från likartade principiella utgångspunkter. Senare på sessionens dagordning står ett ämne om marknadsföring, avtalsrätt och en del annat, där herr Hernelius och jag kan utbyta synpunkter igen om metoder och principer i lagstiftnings-sammanhang.

Om man står fast vid målsättningen att till varje pris förenhetliga varje detalj, är det stor risk att det blir en hämsko på utvecklingen. Men detta är inte att förstå så, att vi inte skall samarbeta, att vi inte kan nå relativt långt i fråga om enhetlighet i principer och tillämpning och gemensamma syften. Det finns ingen motsättning mellan samarbetet och en önskan att få litet

större rörelsefrihet och smidigare metoder, bättre anpassade till vår tid.

Att ha likalydande lagar kunde passa på den tid i början av seklet då kloka justitieråd och professorer skrev ihop köplagar och kunde ta 20—30 år på sig utan att det spelade någon roll. Det passar väsentligt sämre i dag.

Jag tror att jag nöjer mig med att beröra denna principiella fråga. I övrigt kan jag bara konstatera att det råder en rörande överensstämmelse mellan herr Hernelius, herr Ehrnrooth och den svenska lagberedningen. Men jag vill säga till herr Ehrnrooth att han i detta sammanhang inte skall låta sig alltför mycket imponeras av den svenska lagberedningen. Om den har hörts, vet jag inte varför. Den har till uppgift att syssla med konkursrätt, och det har knappast med detta familjerättsliga ärende att göra.

Hernelius: Herr president! Till herr Lidbom vill jag först säga att jag inte vet mig ha yttrat mig om äktenskapsrätten — jag undvek detta mycket noga.

Vad hans person beträffar har jag, såsom protokollet kommer att visa, ej heller uttalat mig i annan mån än att jag konstaterat att han uppträtt som ett statsråd som icke vill låta tala med sig, när han säger att direktiven icke får förhandlas bort. Det var inget utfall av mig utan det var en konklusion av vad herr Lidbom själv har sagt.

Ehrnrooth: Herr president! Statsrådet Lidbom sade, att herr Hernelius och jag befinner oss i samma sällskap som svenska lagberedningen, och jag förstod på hans tillägg, att han inte anser det vara något särskilt renommerande sällskap. Han ansåg ju lagberedningen vara expert bara på konkursrätt, i varje fall inte på äktenskapsrätt.

Såvitt jag vet är namnet under lagberedningens utlåtande, Gösta Walin, en borgen för högklassigt lagstiftningsarbete. Justitierådet Walin är, såvitt jag förstår, uppskattad över gränserna i

Norden för stor sakkunskap. Han har lett arbetet på den reform av äktenskapslagstiftningen, som vi i Finland hade hoppats hade fått leda till likformighet också i fortsättningen av våra lagar. Men den svenska regeringen tyckte det var riktigt att lägga detta arbete på is eller rent av skrinlägga det och i stället skriva ihop sådana direktiv som dem vi i dag har diskuterat.

Jag vet inte, om statsrådet Lidbom har så rätt, när han säger, att förr i världen men inte längre i dag skulle kloka justitieråd och professorer göra lagarna. Nu skall andra göra det. Jag vet inte, om man skall fatta detta så, att de andra som nu gör det, de är mycket mindre kloka, men de måste nu sättas i stället. Tidens anda kräver det.

Dam: Hr. præsident! Må jeg knytte mine første bemærkninger til, hvad hr. Ehrnrooth just sagde, om det er justitieråder, eller hvem det er, der skal lave lovene i vore dage. Jeg tror, vi efterhånden er nået til et tidspunkt, hvor vi må indse, at lovene også om juridiske spørgsmål skal laves på en sådan måde, at de svarer til folkets synspunkter, til almindelige menneskers synspunkter, og det er ikke mindst på det område, som vi her taler om, af ganske stor betydning. Juristerne er glade for den nordiske retsenhed på dette område, men hvis det er sådan, og det er der meget, der tyder på, at de ægteskabsregler, vi har i de forskellige nordiske lande, af mange føles som unaturlige, som utidssvarende, som noget, der ikke i rimelig grad svarer til deres egen personlige situation, så er der noget galt.

Jeg er enig i, at den nordiske ægteskabsrets fællesskab er et gode. Det er et gode i de mange blandede ægteskaber mellem nordboer, der findes i vore dage, og disse blandede ægteskaber er i sig selv et gode, hvilket jeg kan sige af 20 års erfaring. Men der er jo virkelig nogle problemer i denne retsenhed, og det generelle og vigtige problem her som på en række områder, vi beskæf-

tiger os med i vore respektive parlamenter, er, hvordan vi forener hensynet til nordisk retsenhed med hensynet til stadigt behov for udvikling, for revision, en revision, der ikke nødvendigvis behøver at gå i den retning, som de danske og svenske forslag peger på, men kan gå i anden retning, men revisionen må kunne foregå hele tiden, så vi ikke nødvendigvis for den nordiske retsenheds skyld bliver hængende på retstilstande, der svarer til samfundsforhold, som de for ægteskabslovgivningens vedkommende var i 1915 — det er det tidspunkt, da hele grundmaterialet for vor nuværende ægteskabslovgivning blev samlet. Hvis vi henholder os til den nordiske retsenhed som argument ved ethvert tidspunkt, hvor nye reformer bliver foreslået, er vi med til at lægge den nordiske tanke for had. Det nordiske bliver benyttet som et argument for reaktion og bagstræb, for det etablerede samfund, for at intet skal ske. Vi, der ønsker både det nordiske fællesskab og reformer, ved, at det ikke er rigtigt, men det kan være svært at forklare.

Der er også noget andet i denne stadi-ge tale om den nordiske retsenhed; det er, at vi ved at lægge for megen vægt på den risikerer, at afgørelserne på vigtige lovgivningsområder bliver lagt bort fra parlamenterne og over til de fællesnordiske komiteer af fremragende juridiske sagkyndige, og dette tror jeg er forkert ud fra det, jeg sagde før om overensstemmelsen mellem juraen og folks, almindelige menneskers, mening.

Når det gik, som det gik, med den sidste fællesnordiske reform eller det sidste nordiske reformforsøg, var det jo, fordi disse forslag, da de kom på bordet i de respektive parlamenter, viste sig at være håbløst forældede i forhold til menneskers indstilling, i forhold til den faktiske livsform i samfundet. Både i Sverige og i Danmark måtte de lægges til side. I Sverige førte det til nedsættelse af denne komité med de

nedsatte man en komité næsten uden direktiver, men jeg er medlem af den selv, og jeg tror, man kan sige, at resultatet bliver måske lige så interessant som det svenske, vi har bare ikke taget forskud på det. Det er vigtigt på disse områder, at man lader den folkelige forståelse, den folkelige tilknytning, komme med ind i det juridiske arbejde.

Der er visse talere, der her i debatten har talt, som om de reformønsker, der næres, kommer fra små grupper af radikale samfundsomstyrtere. Det er jo for det første ikke rigtigt. Ingen af de forslag, der er fremsat fra mere radikal side, ønsker at påtvinge nogen noget, som de ikke selv ønsker. Der er ingen tvang i dem, der er tværtimod en større frihed også til at leve på den måde, som folk hidtil har anset for rigtig, og som mange gør stadig væk, men disse reformer er kommet, fordi vi i hvert fald i Danmark og Sverige, og jeg tror også i højere grad i de andre nordiske lande, end man er villig til at indrømme, har et misforhold mellem ægteskabsret og ægteskabsvirkelighed. Den måde, folk faktisk indretter deres tilværelse på, svarer ikke til paragrafferne. De omgår paragrafferne. De hærer sig f. eks. i skilsmisssituationer ad på en måde, som aldrig var forudsat, dengang de nuværende paragraffer blev udformet, og det er farligt for ethvert retssystem, hvis der er et sådant misforhold mellem retsregler og den virkelighed, som folk lever i.

Debatten her i dag har været lang, og jeg er mig ubehageligt bevidst, at jeg ikke forkorter den, men den viser jo, at der her som på så mange områder er behov for en bred nordisk debat om vore fælles livs- og samfundsspørgsmål. Meget af det, der er blevet sagt her i dag tværs over sprogskellene, er nøjagtig det samme, som vi har oplevet i vore interne danske debatter, og som jeg har set i de interne svenske debatter. Nu mødes tingene på tværs af sprogskellene, som jeg sagde, og også på tværs af nogle år. Der er nogle af de indvendinger, som er fremført — jeg lagde

mærke til, at hr. Ehrnrooth sagde noget om gruppesex og storfamilier — som var vældig populære her i landet for 2 år siden, indtil man opdagede, at det var der ingen, der nogen sinde havde hverken talt om eller ment eller tænkt på. Men altså, en bredere nordisk debat ville være nyttig, for at man kunne forstå, hvad det var, man mente, og måske også, for at man kom noget dybere ind i, hvad det egentlig drejede sig om.

Her har været fremført ganske primitive argumenter i dag. Jeg må sige, der er en form for argumentation, jeg har meget svært ved at bære: at moralen eller kristendommen skulle tilsige en bestemt form for lovgivning. Der er bl. a. det argument i det, at vi andre er vantro eller umoralske. Det er det, der ligger i det, og det er strengt at høre på. Det blev også særlig strengt, når man hørte det fra Norge, hvor man påberåber sig det kristne livssyn fra repræsentanter fra kristeligt folkeparti og ikke fatter, at det kristne livssyn, man påberåber sig i Norge, ikke er kristendom, men den lutherske ortodoksi, danskerne påtvang Norge i 1600-tallet, og som er en af de ting fra dansker-vældet, man burde frigøre sig fra. Der har været kristendom før den tid i Norden med en helt anden ægteskabslovgivning og et helt andet syn på ægteskabet. Noget af det kunne man måske genindføre til gavn for os alle. Der ligger også i denne henvisning til det moralske og til, hvad det kristne livssyn måtte kræve af tvang over for andre, noget totalitært, som er ubehageligt, og som der må protesteres imod.

Det er, hr. præsident, ikke lovgivningens opgave at påtvinge mennesker en bestemt form, men at give dem adgang til at udøve ansvar i frihed. Efter min mening vil både de danske og de svenske komiteers arbejde med tiden føre frem til en ægteskabsretstilstand i Norden, som svarer til dette syn, til at mennesker kan udøve ansvar i frihed, og jeg er ikke i tvivl om, at vi til den tid får en ny nordisk enhed igen

på et andet plan, efter at man har fået lejlighed til at reformere og ikke blot under henvisning til det nordiske bliver stående på det samme sted, hvor man stod for 50 år siden.

Justitsminister Thestrup: Hr. præsident! Det er fra norsk side under generaldebatten fremhævet, at det er vigtigt at bevare den nordiske retsenhed inden for ægteskabslovgivningen, at der derfor bør være et nært samarbejde under det igangværende reformarbejde, og at det ikke vil være muligt at gennemføre fælles nordisk lovgivning med det svenske syn som grundlag. Det må også fra dansk side anses for vigtigt, at man så vidt muligt bevarer den nordiske retsenhed inden for ægteskabslovgivningens område. Det er for mig at se et overordentlig vigtigt kulturelt område at bevare enheden på.

Dette var en af grundene til, at man i Danmark i december 1969 nedsatte et nyt ægteskabsudvalg, der blev udtrykkelig bemyndiget til at træde i forbindelse med sagkyndige fra de øvrige nordiske lande. Det danske udvalg har også hidtil været i kontakt med og har udvekslet materiale med det svenske udvalg, med den norske kontaktmand og med det finske udvalg, og en forhandling kan forventes senere på foråret. Nedsættelsen af det danske udvalg skyldtes også, at den diskussion, der fandt sted efter fremsættelsen af forslaget til den nu gennemførte danske ægteskabslov, tydede på, at der i Danmark er opstået en udbredt interesse for, at man undersøger, om der er grund til mere dybtgående ændringer i ægteskabslovgivningen.

Problemet er formentlig, at samfundet er inde i en udvikling, der skaber en lang række nye forhold i familien, som man må se nærmere på. Det danske ægteskabsudvalg har derfor fået til opgave at overveje, i hvilket omfang der på baggrund af de ændrede samfundsforhold, ændringen af kvindens stilling i samfundet og de heraf følgen-

de ändringar i upfattelsen af ægteskabsinstitutionen er behov for en revision af reglerne om ægteskabets indgåelse og opløsning, herunder reglerne om fremgangsmåden ved separation og skilsmisse samt reglerne om ægteskabets retsvirkninger og om børnenes retsstilling under ægteskabet og efter separation og skilsmisse. Udvalget har samtidig fået til opgave at overveje, om der i tilknytning hertil er behov for ændringer af regler i den øvrige lovgivning, der har forbindelse med ægteskabslovgivningen, og om nogle af de bestemmelser i lovgivningen, der knytter retsvirkninger til ægteskabet, bør kunne anvendes på visse ægteskabsliggende forhold.

Der forestår en lang række undersøgelser, før man kan sige noget om det danske udvalgs resultater, men man må håbe, at de nordiske udvalg under et samarbejde kan nå frem til en meget vidtgående ensartethed. Det danske udvalg er ikke bundet af nogle direktiver med hensyn til reglerne indhold.

Jeg vil gerne tilføje, at jeg selv har den opfattelse, at ægteskabet foruden dets samfundsmæssige værdi har en meget stor menneskelig værdi for de to parter, der indgår deri, og at det også har den allerstørste værdi for disse to parter og i meget høj grad for de børn, der er i ægteskabet, at dette ægteskab er livsvarigt. Men det er også min opfattelse, at vil man ægteskabets vel, og tror man på dets værdi for mennesker, så må reglerne for ægteskabet følge med tiden og tage hensyn til de ændringer, der sker i forholdene.

Endelig vil jeg sige, at det er jo ikke sikkert, når vi står ved slutningen af behandlingen og kommissionsudkastene foreligger — for slet ikke at tale om, når det giver sig udslag i lovgivning — at forandringen vil blive så forfærdelig stor. Jeg kan sige, at bag mit ønske om en nærmere undersøgelse og en nærmere udredning ligger en opfattelse, som jeg erkender er min egen private, af, at der nok er ting at forandre, men det grundlæggende i ægteskabet

behøver vi ikke være bange for ikke skal bestå.

Eric Carlsson: Herr president! Jag skall inte mycket förlänga diskussionen men jag vill säga några ord i denna debatt som visat den vilja som finns, att söka nå fram till en gemensam nordisk lagstiftning även på äktenskapsrättens område.

Den debatt som förts i denna fråga är värd att observera, inte minst med hänsyn till den formulering som statsrådet Lidbom använde, när han sade att man i vår tid på ett helt annat sätt än tidigare använder lagstiftningen som ett politiskt instrument för samhällets omdaning.

Det är ett långt och mödosamt arbete att vidga områdena för nordisk samverkan. Det är särskilt angeläget att åstadkomma gemensamma regler när det gäller ärenden som rör människornas samhörighet, framför allt i ett läge då vi här i Norden har en fri arbetsmarknad och på det sättet kommer varandra allt närmare. Att försöka finna en gemensam nämnare för våra samlevnadsformer är en utomordentligt viktig uppgift där just äktenskapsrätten och äktenskapslagstiftningen kommer in i bilden.

Det sades här, att innan de nuvarande äktenskapslagarna tillkom fördes det inte någon familjepolitik i nuvarande mening. Det är alldeles riktigt. Men vi får inte glömma att tidigare betraktades äktenskapet som grunden för samlevnaden i familjen och för det uppväxande släktets fostran. Och även om de materiella förutsättningarna ofta var betydligt sämre än i dag förde man mycket med sig ut i livet från ett gott hem. Många kan säkert omvittna vad hemmet har betytt både för de ungas känsla av trygghet och över huvud taget för samhörigheten mellan mänskorna.

I den föränderlighetens värld, där vi nu lever, har emellertid otryggheten blivit en stark realitet för många männi-

skor, inte minst för barn och ungdomar. Ett gott hem har därför även i fortsättningen stor betydelse för människorna, och grunden för ett gott hem är som sagt äktenskapet. Äktenskapet är därmed inte bara en juridisk formalitet, utan någonting väsentligt för samhörigheten. Gemenskapen mellan man och kvinna, mellan föräldrar och barn — en gemenskap och ett ansvar som kanske framför allt ger ungdomarna den trygghet som de behöver.

Jag vill begagna tillfället att betona, att en bred opinion i Sverige inte ser på äktenskapet endast som en juridisk angelägenhet, såsom man i viss utsträckning tycks göra i de utredningsdirektiv som statsrådet Lidbom här ställde sig bakom. En bred opinion i Sverige vill slå vakt om den form för livslång gemenskap som äktenskapet utgör. I en tid när samlevnadsförhållandena ställs under debatt är det angeläget att på allt sätt värna och stärka äktenskapets och hemmets ställning. Det är förutsättningen för att vi skall kunna skapa ett bättre och mänskligare samhälle. Och vi får inte glömma att vi här i Norden ändå har en gemensam kultursyn som utgör grunden till våra strävanden att utforma det framtida samhället.

Berte Rognerud: Etter å ha hørt de forskjellige talere fra det svenske regjeringsparti her i dag, synes jeg det må være helt på det rene at vi ganske enkelt kan avskrive tanken om et nordisk samarbeid på ekteskapslovgivningens område.

Jeg uttalte meg i går ganske tydelig om mitt syn på det svenske utspillet, og jeg skal ikke gjenta det her; jeg tok det under generaldebatten. Men herr Adamsson — jeg er ikke sikker, men jeg tror det var ham — tok til inntekt for det forslag som foreligger fra svensk side at kvinneorganisasjoner hadde uttalt seg positivt. Jeg tror han nevnte Kvinnesaksforeningen i Norge. Må jeg da få lov å gjøre oppmerksom på at det er en annen organisasjon, en samle-

organisasjon, nemlig Norske Kvinners Nasjonalråd — som teller 500 000 kvinner — som har uttalt seg imot det. De sier bl. a.:

”Vi er enig i at en del av de reformforslag som tas opp i den svenske komites direktiver for tiden ikke bør gjennomføres i Norge.”

Og de sier videre:

”Vi mener heller ikke at man kan se bort fra at våre naboland kanskje også burde være tjent med å dempe eller utsette visse reformer slik at rettsenheten mellom de nordiske land kan opprettholdes.”

Jeg synes det er riktig å gjøre oppmerksom på dette for at man ikke skal sitte igjen med den følelse at kvinneorganisasjonene støtter opp om det.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *lades utskottets anmälan till handlingarna.*

9

A 245/k: medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för östeuropeiska frågor

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för ett ökat nordiskt samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa.

Mundebo (kulturutskottets talesman): Herr president! I ett 1969 väckt förslag har några medlemmar av rådet förordat, att ett nordiskt institut för östeuropeiska frågor inrättas i Finland.

Detta medlemsförslag har varit föremål för en omfattande remissbehandling. De flesta remissinstanserna stöder förslaget. I många yttranden sägs emellertid att åtskilliga frågor bör närmare utredas. Låt mig nämna tre sådana frågor: dels bör institutets verksamhets-

område nærmere preciseras, dels bør pagaende forskning och befinthga resurser kartläggas, dels bör lokaliseringen av ett eventuellt institut nærmere övervägas.

Mot den bakgrunden anser sig kulturutskottet inte nu kunna förorda en rekommendation i linje med förslaget utan föreslår att en utredning skall göras. Den bör kartlägga pågående östforskning och -undervisning på nationellt och samnordiskt plan och göra upp ett program för nordisk samverkan på området. En huvudfråga blir då, om ett nordiskt institut behövs samt huvudinriktning, verksamhetsområde och former för ett eventuellt sådant institut.

Kulturutskottet föreslår att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för ett ökat nordiskt samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa.

Jag yrkar bifall till utskottet förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Magnus Andersen, Antila, Johannes Antonsson, Austrheim, Bundvad, Eric Carlsson, Dam, Damsgaard, Ehrnrooth, Thorvald Eriksson, Garbo, Hammarberg, Helén, Niels Helveg Petersen, Hernelius, Elsi Hetemäki, Horn, Guri Johannessen, Tage Johanson, Knuuttila, Korvald, Grethe Lundblad, Lähteenmäki, Mellqvist, Mundebo, Gerda Møller, Cecilia Nettelbrandt, K. Axel Nielsen, Nordli, Norvik, Palm, Erlendur Patursson, Perheentupa, Berte Rognerud, Salolainen, Salve Salvesen, Anna-Greta Skantz, Stetter, Sundman, Tarjanne, Treholt, Vennamo, Virolainen och Willoch.

Frånvarande var:

Menius, Bratteli, Bye, Engan, Enggaard, Niels Eriksen, Geijer, Hanhirova, Guitorm Hansen, Haugaard, Carl-Henrik Hermansson, Holmberg, Hække-

rup, Sigurður Ingimundarson, Martha Johannessen, Eysteinn Jónsson, Kjaran, Magnús Kjartansson, Krag, Kåre Kristiansen, Matthias Á. Mathiesen, Clara Munck, Jan-Ivan Nilsson, Nørgaard, Irma Rosnell, Seip, Sylvi Siltanen, Jón Skaftason, Skytte, Sundqvist, Mirjam Tuominen, Saimi Ääri och Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 45 röster.

10

A 276/k: medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för medicinsk genetik

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Berte Rognerud (kulturutskottets talesman): Det fremgår av denne saks dokumenter at Statens naturvitenskabelige forskningsråd i samråd med Statens lægevidenskabelige forskningsråd i Danmark nu har besluttet å nedsette en arbejdsgruppe av nordiske eksperter for å belyse hele problematikken vedrørende det nordiske samarbeidet på den medisinske genetikens område. Dette har da ført til at kulturutvalget for sin del mener at Nordisk Råd på dette tidspunkt ikke foretar seg noe i anledning av medlemsforlaget.

Men jeg vil gjerne understreke at dette på ingen måte må oppfattes derhen at utvalget ikke mener at saken er av den største betydning, og at den må følges opp. Vi har bare truffet vår beslutning i tillit til at den nordiske arbejdsgruppe som nedsettes, vil kunne finne frem til positive resultater — helst så hurtig som mulig — og at disse utredningsresultater senere kan bli forelagt Nordisk Råd.

Jeg tror at om man først nedsetter en liten hurtig arbeidende komite som lager en utredning og senere lar denne bli forelagt for en bredt sammensatt gruppe av eksperter, ville dette være

den mest effektive måte å gå frem på.

Først etter at dette er skjedd, utarbeider så arbeidsgruppen den endelige innstilling som måtte danne basis for regjeringenes standpunkt i saken.

Jeg har vært i kontakt med bl. a. professor Jan Mohr ved Københavns Universitet — en av initiativtagerne til det medlemsforslag vi behandler. Han har uttalt seg positivt for en slik fremgangsmåte som jeg her har skissert. Jeg håper at det blir tatt kontakt med alle de tre initiativtagere når arbeidsgruppen skal nedsettes, også når det gjelder valg av personer til utredningen. Jeg håper at man forsøker å følge en fremgangsmåte som disse mener er den gunstigste.

Det er jo helt på det rene at de genetiske sykdommer representerer et omfattende og meget alvorlig sykdomsproblem. Det er også et beklagelig faktum at disse sykdommer er sterkt forsømt, så vel forskningsmessig som med hensyn til forebyggende tiltak. Det er videre helt klart at oppgavene ikke kan løses av de nasjonale institutter alene.

Jeg vil gjerne peke på de positive uttalelser som foreligger særlig fra norsk side når det gjelder denne sak. Og når det nu fra dansk side er tatt et initiativ, finner jeg det ikke utenkelig at det nettopp skyldes det medlemsforslag som ble fremsatt her i Nordisk Råd. Jeg håper at vi snarest mulig kan få den nødvendige utredning, og at det også kan bli opprettet et nordisk institutt for medisinsk genetik.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölles utskottets förslag.

Ändring av medlemslistan

Det anmäldes, att Helén lämnat sessionen för dagen och ersatts av Sellgren.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

C 14/k/a: berättelse från Nordens hus i Reykjavik, 1969

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Berte Rognerud (kulturutskottets talesman): Det foreligger en meget omfattende beretning om virksomheten i Nordens Hus. Man vil ved å gjennomgå den, måtte bli meget imponert.

Jeg finner — i tillegg til den foreliggende beretning — at det er riktig også denne gang å understreke hva Nordens Hus betyr, ikke alene for Island, men for samarbeidet i Norden i det hele tatt. Denne institusjon og dens virksomhet er etter min mening, og jeg tror etter alles mening, et strålende eksempel på hvordan man kan og skal samarbeide i våre nordiske land. Det er heller ikke for meget å si at den hører til de aller viktigste nordiske institusjoner og derfor også bør omtales i forskjellige publikasjoner om nordisk samarbeid.

Nordens Hus er et utmerket samlingspunkt for Norden og nordisk samarbeid. Og det har for lengst overtruffet alle forventninger. Den tid som er gått siden Nordens Hus ble etablert, er blitt utnyttet på en særdeles effektiv måte. Huset og dets virksomhet er også etter hvert blitt godt kjent i de øvrige nordiske land.

Jeg tror allikevel at massemediene — fremfor alt da radio og TV — i alle våre land gjerne kunne vie Nordens Hus større oppmerksomhet enn hittil. Det er nemlig ikke alle nordiske land som har vært like flinke her.

Jeg skal ikke si mer, men jeg vil gjerne til slutt gi honnør til direktøren og hans stab for det verdifulle arbeid som de utfører. Jeg kan ikke tilbakeholde den bemerkning at jeg hørte Islands president — som selv er en meget hyppig gjest i Nordens Hus — uttale seg meget beundrende om Nordens Hus og den virksomhet som der drives.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

12

A 290/s: medlemsförslag om förbättrat idrottsutbyte och D 1971/26/1970/s: meddelande om rekommendation nr 26/1970 angående ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit,

1. att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att i anslutning till behandlingen av rådets rekommendation nr 26/1970 angående ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete även överväga möjligheterna för ekonomiskt stöd till nordiskt idrottsutbyte

2. samt att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 26/1970 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till nästa ordinarie session.

Bye (socialpolitiska utskottets talesman): Under Nordisk Råds sesjon i Reykjavik ble det behandlet en rekommendation om ökt økonomisk støtte til nordisk ungdomssamarbeid. I denne rekommendasjonen anbefalte Nordisk Råd å utrede forutsetningene for en ordning med dette siktemål.

Rekommendasjonen gav imidlertid ingen klar anvisning av hvordan dette skulle skje. Konklusjonen var kort fortalt: Man bad regjeringene foreta en utredning, for på grunnlag av denne å finne fram til forslag om en ordning for økt støtte til ungdomsarbeidet på nordisk basis.

Det medlemsforslag som vi i dag behandler, gjelder økonomisk støtte for å kunne øke muligheten for en nordisk

idrettsutveksling. I dag er jo denne utveksling i stor grad begrenset til eliteidretten. Det vil være ønskelig at man også i forbindelse med idrett på andre plan kunne komme videre, men dessverre er dette som kjent hindret ganske sterkt på grunn av svak økonomi i de forskjellige idrettsorganisasjoner. Og når det gjelder idrettsungdommen i Island og Færøyene, sier det seg selv at på grunn av de lange avstander og de kostnader det medfører, vil den kontakt man allerede har og den man er interessert i å skaffe, være minimal — uansett utøverens status.

Utskottet har funnet å måtte se disse to forslagene i sammenheng, fordi man mener at man vanskelig kan preferere en del av det nordiske ungdomsarbeidet framfor noe annet.

At kontakt mellom de nordiske idrettsutøvere er en viktig del av det nordiske ungdomssamarbeid, er imidlertid hevet over tvil. Spørsmålet er da å finne fram til en økonomisk støtteordning for ungdomssamarbeidet i det hele tatt, som også tar nødvendig hensyn til de interesser idrettsungdommen representerer, noe som remissuttalelsene viser at man er sterkt opptatt av.

I meldingen som foreligger til rekommendasjon, nr. 26/1970, henviser regjeringene til det arbeid som nå pågår om et europeisk ungdomsfond. Inntil avklaring av dette spørsmål foreligger, mener regjeringene at med de forhøyde bevilgninger til Kulturfondet burde man kunne tilgodese ungdomsarbeidet med bidrag.

Ser man imidlertid dette i sammenheng med det forslag vi nå behandler — altså støtte til idrettsarbeid på nordisk plan — synes det som at regjeringenes innstilling ikke løser problemene, idet jo idrettsformål ikke kan tilgodeses av Nordisk Kulturfond.

Det er på denne bakgrunn sosialpolitisk utskott mener at den utredning som rekommendasjonen fra i fjor forutsatte, ikke bør utsettes, og at man i denne forbindelse — når det gjelder den utredning som bør komme — også må ta

nødvendig hensyn til idrettssamarbeidet og også ta dette med i helhetsbildet.

Jeg anbefaler derfor utskottets forslag vedtatt.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop om utskottets förslag, punkt 1.

För rekommendation röstade:

Erik Adamsson, Magnus Andersen, Antila, Johannes Antonsson, Austrheim, Bundvad, Bye, Dam, Damsgaard, Ehrnrooth, Thorvald Eriksson, Hammarberg, Niels Helveg Petersen, Hernelius, Elsi Hetemäki, Horn, Tage Johansson, Magnús Kjartansson, Knuuttila, Korvald, Kåre Kristiansen, Grethe Lundblad, Lähteenmäki, Mellqvist, Mundebo, Gerda Møller, Cecilia Nettelbrandt, Norvik, Palm, Perheentupa, Berte Rognerud, Salolainen, Salve Salvesen, Sellgren, Anna-Greta Skantz, Stetter, Sundman, Tarjanne, Treholt, Vennamo och Virolainen.

Frånvarande var:

Alenius, Bratteli, Eric Carlsson, Engan, Enggaard, Niels Eriksen, Garbo, Geijer, Hanhirova, Guttorm Hansen, Haugaard, Carl-Henrik Hermansson, Holmberg, Hækkerup, Sigurður Ingimundarson, Guri Johannessen, Martha Johannessen, Eysteinn Jónsson, Kjaran, Krag, Matthias Á. Mathiesen, Clara Munch, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Nørgaard, Erlendur Patursson, Irma Rosnell, Seip, Sylvi Siltanen, Jón Skaftason, Skytte, Sundqvist, Mirjam Tuominen, Willoch, Saimi Ääri och Öregård.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 41 röster.

Utskottets förslag, punkt 2, bifölls.

Sedan behandlingen av återstående saker uppskjutits till morgondagens möte, avslutades mötet kl. 18.25.

Protokoll

4:c mötet

Tisdagen den 16 februari 1971 kl. 15.00

Presidenter: Trygve Bratteli (1—7), Jens Otto Krag (7—12) och
Matthías Á. Mathiesen (13—19)

Dagordning

1. A 299/t: medlemsförslag om nordiskt samarbete för ökad trafiksäkerhet
C 21/t: berättelse från Nordisk kommitté för trafiksäkerhetsforskning

2. D 1971/35/1968/t: meddelanden om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning

Fråga om Islands deltagande i turistkontoret i New York

3. D 1971/1/1966/k: meddelande om rekommendation nr 1/1966 angående nordisk tentamensgiltighet

Fråga om tillämpning av nordisk tentamensgiltighet

4. D 1971/7/1966/k: meddelanden om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV

Fråga om riktlinjer för vuxenundervisningen i radio och TV

5. D 1971/10/1969/s: meddelande om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skeppsmedicinsk forskning

Fråga om gemensam skeppsmedicinsk forskning

6. D 1971/27/1969/k: meddelande om rekommendation nr 27/1969 angående

samarbete rörande de nordiska språklektorerna

Fråga om nordiska språklektorers ställning

7. D 1971/29/1965/k: meddelande om rekommendation nr 29/1965 angående högre fiskeriutbildning

Fråga om nordisk fiskeriutbildning

8. D 1971/26/1968/t: meddelanden om rekommendation nr 26/1968 angående fritidsfiske

Fråga om statlig fiskeavgift

9. D 1971/6/1970/j: meddelande om rekommendation nr 6/1970 angående medborgarskap för barn

Fråga om medborgarskap för barn i s. k. blandade äktenskap

10. D 1971/5/1970/e: meddelande om rekommendation nr 5/1970 angående varudeklarations-samarbete

Fråga om nordiskt varudeklarations-samarbete

11. A 268/t: medlemsförslag om byggande av väg mellan Virtaniemi och Nyrud

12. A 288/t: medlemsförslag om en järnvägsförbindelse över Svinesund

13. A 267 T/s: tilläggsförslag om internordisk giltighet för recept

14. A 297/e: medlemsförslag om förenklat tullförfarande för utbytesmaskiner

15. A 315 T/e: tilläggsförslag om verksamhetsområdet för Nordiska kommittén för samordning av elektriska säkerhetsfrågor (NSS)

D 1971/2/1963/e: meddelande om rekommendation nr 2/1963 angående samordning av kontrollbestämmelser rörande elmateriel

16. A 242/j: medlemsförslag om offentlighetsgrundsatsens tillämpning i nordisk förvaltning

17. A 260 T/s: tilläggsförslag om viss revision av sjömansskattelagstiftningen

18. A 285/k: medlemsförslag om utbildning av isländska läkare vid Umeå universitet

19. A 286/j: medlemsförslag om enhetlig nordisk marknadsföringslagstiftning

C 35/e: berättelse från Nordiska kommittén för konsumentfrågor

20. A 247/e: medlemsförslag om åtgärder till skydd för laxbeståndet

21. A 317/e: medlemsförslag om Färöarnas politiska status

22. A 305/s: medlemsförslag om intensifierad nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruket

D 1971/5/1967/s: meddelande om rekommendation nr 5/1967 angående forskning om ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk m. m.

23. A 270 T/k: tilläggsförslag om sannordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik

24. A 293/k: medlemsförslag om sannordisk utbildning av konservatorer

25. A 282/k: medlemsförslag om sannordiska arkiv

26. A 145/j: medlemsförslag om översyn av Nordiska rådets stadga och arbetsordning

A 166/j: medlemsförslag om personalen i Nordiska rådets utskott

A 184 T/j: tilläggsförslag om samarbetet Norden och Europa

27. A 254/j: medlemsförslag om samlad skadeståndsrättslig lagstiftning

28. A 301/e: medlemsförslag om gemensamt införande av SI-systemet för måttenheter i de nordiska länderna

Meddelanden

Det meddelades, att statsrådet Sträng och socialminister Anna-Liisa Tiekso intagit sina platser i rådet.

Ändring av medlemslistan

Det anmäldes, att Geijer hade lämnat sessionen och ersatts av Anna-Greta Skantz.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

1

A 299/t: medlemsförslag om nordiskt samarbete för ökad trafiksäkerhet och C 21/t: berättelse från Nordisk kommitté för trafiksäkerhetsforskning

Rådet beslöt företaga ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Trafikutskottet hade föreslagit,

1. at rådet i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommendation:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at stille de fornødne ressourcer til rådighed til et udvidet trafiksikkerhedssamarbejde, der omfatter alle relevante sider af et sådant arbejde, og i belysning af forskningens nyeste resultater snarest at lade foretage en vurdering og prioritering af arbejdet med at skabe et mere sikkert trafikmiljø.

2. at rådet tager beretningen fra Nordisk komité for trafikikkerhedsforskning til efterretning.

Tarjanne (trafikutskottets talesman): Herr president! Trafiksäkerhetsfrågor av olika slag t. ex. gemensam lagstiftning och gemensam forskning har behandlats i Nordiska rådet och dess trafikutskott i alla år. Den hittills största kulmen nåddes i april i fjol i Stockholm, där den av Nordiska rådets presidium arrangerade stora nordiska trafiksäkerhetskonferensen hölls. För alla som var med i Stockholm eller som bekantade sig med konferensens föredrag och diskussioner i tryckt form i Nordisk udredningsserie, står det som självklara fakta,

för det första att vi har i Norden många stora och dyra trafiksäkerhetsproblem, som måste få en skyndsam lösning, och

för det andra att fast några av dessa problem lämpligast kan lösas på nationell nivå, så kräver många andra ett mycket intensivt internationellt och då speciellt nordiskt samarbete.

Det är sålunda inte att undra på att ett ganska så ambitiöst medlemsförslag kom till en kort tid efter konferensen och att detta förslag sedan ledde till ett, inte enbart ovanligt omfattande remissmaterial utan också till ett så enhälligt, uppmuntrande och inspirerande remissmaterial att de nordiska statsministrarna i novemberkommunikén förutspådde, att trafiksäkerheten och just detta medlemsförslag skulle ge upphov till en av sessionens viktigaste debatter. Jag hoppas, att statsministrarna hade rätt och att behandlingen här i dag skall ge utskottets rekommendationsförslag det stöd som behövs för att vi redan nästa år i Helsingfors skall kunna glädja oss åt åtgärder som i praktiken betyder en verklig minskning i antalet dödsolyckor, c:a 4 000 årligen, samt en allmän förbättring av trafikmiljön, som enligt nu tillgängliga siffror bara försämras dag för dag. Vi känner ju alla och envar detta i vårt dag-

liga liv och arbete, trafikmiljön håller på att bli allt omänskligare.

Herr president. Trafikutskottet har i sitt enhälliga betänkande kommit fram till att föreslå att rådet godkänner en rekommendation ordagrant i samma form, som förslagsställarna föreslagit, d. v. s. i följande form:

”Nordisk Råd anbefaler regeringerne at stille de fornødne ressourcer til rådighed til et udvidet trafikikkerhedssamarbejde, der omfatter alle relevante sider af et sådant arbejde, og i belysning af forskningens nyeste resultater snarest at lade foretage en vurdering og prioritering af arbejdet med at skabe et mere sikkert trafikmiljø.”

I samband härmed har utskottet även behandlat berättelsen från Nordiska kommittén för trafiksäkerhetsforskning och föreslår, jag citerar igen:

”at rådet tager beretningen fra Nordisk komité for trafikikkerhedsforskning til efterretning”.

För några av er kan rekommendationsförslaget synas något runt och kanske intetsägande. Utskottet har dock haft flera skäl till detta sitt förfarande. För det första är problemfältet så stort och dess struktur ännu inte tillräckligt analyserad att en uppräknig av detaljproblemen säkert inte var befogad. Jag skall heller inte här, tiden räcker inte till, gå in på de många intressanta detaljproblem, som har ventilerats t. ex. i remissmaterialet. Däremot kan jag här som exempel ge en kort lista över några av de sektorer, som man enligt Stockholmskonferensens resultat genast borde ta itu med. För det första olyckornas psykologiska bakgrund, olyckornas fysiologiska bakgrund, alkohol- och andra narkotikaproblem, som ju redan var framme här i går och som kommer att diskuteras ännu i andra sammanhang. Vidare fordonens säkerhetsföreskrifter, hastighetsbegränsningarna, där det ju finns något motstridiga forskningsresultat, och slutligen, last but not least, utformningen av trafikmiljön, d. v. s. bilen, vägen, bebyggel-

sen o. s. v., denna trafikmiljö som en helhet samt människan i denna miljö. Då denna lista bara är en anspråkslös början på vårt problemkomplex, borde det också stå klart för alla, varför utskottet inte endast kräver mera pengar men också och speciellt betonar vikten av en prioritering av frågorna som anmars kan te sig alltför överväldigande. Utskottet har inte heller direkt föreslagit någon form av ny organisation, kommitté eller motsvarande, närmast på grund av att det redan finns många och effektiva nordiska samarbetsorgan och det naturligaste vore väl att t. ex. just Nordiska kommittén för trafiksäkerhetsforskning skulle få i uppdrag den centrala och primära uppgiften att utföra och koordinera det behövliga forskningssamarbetet. En allmän omorganisation och rationalisering är ett annat och större problem som regeringarna snarast måste lösa. Av de nya idéer som kommit fram i remissmaterialet bör speciellt nämnas förslaget från Nordisk union för alkoholfri trafik om ett nordiskt trafiksäkerhetsår. Utskottet har ställt sig positivt till detta förslag.

Herr president! Jag ber att få upprepa att trafikutskottet står enhälligt bakom rekommendationsförslaget som vi anser vara värt allt det stöd som sessionen här i dag kan ge.

För att sedan kunna tala med en större mun ber jag till slut att få citera och förena mig med dåvarande Nordiska rådets vicepresident Leif Cassels avslutningsanförande vid Stockholmskonferensen. Cassel sade, och märk väl, detta tillhör inte hans berömda och mäktiga vitsar, som följer:

"Jag tror forfarande, som jag trodde innan konferensen började, att här finns inga patentlösningar, men här finns en oändlig massa att göra. Jag är trots allt optimistisk för att politikerna så småningom skall inse hur stora värden som här står på spel och att vetenskapsmän och andra skall förse oss med de kunskaper som vi kommer att behöva för att bemästra

åtminstone en stor del av trafikolyckorna. Även utan att nämna några höga procentsatser är jag övertygad om att man kan åstadkomma saker som är av allra största betydelse för våra folk."

Statsråd Kyllingmark: Nordisk Råd har fra sin første tid hatt oppmerksomheten rettet mot trafikk og trafikksikkerhet, og Rådet har tatt initiativet i en rekke saker på dette område. Jeg vil her bara minne om tiltaket for ensartet trafikklovgivning, felles trafikksikkerhetsforskning, ensartede førerkort og lik trafikkopplæring.

Mange av de forhold som virker inn på trafikksikkerheten, er egnet til å løses på felles nordisk basis. Det følger ikke bare av den ensartethet som på mange områder er etablert i Norden, og av den nære kontakt mellom våre embetsmenn og politikere, men også av den store gjensidige trafikk mellom våre land, og av at disse land til sammen utgjør et betydelig marked for motorkjøretøyer.

Slik som trafikken utvikler seg i våre land med økning i motorvognparken og i trafikkuhell og -ulykker, blir de negative virkninger av trafikken stadig mer iøynefallende. Man må om og om igjen spørre seg om det gjøres tilstrekkelig for å styre denne utvikling, og om det vi gjør utføres på riktig måte. Organiseres apparatet riktig, bevilger vi nok penger, skaffer vi tilstrekkelig personell og kvalifiserer vi personellet for innsats, tar vi tidens teknologi i tilstrekkelig bruk? o. s. v. o. s. v. Og av særlig interesse i denne forsamling er spørsmålet om vi i et samarbeid mellom våre land kan oppnå *bedre* resultater på dette felt enn om vi arbeider i større eller mindre grad hver for oss.

Jeg tror svaret på dette siste spørsmål må bli ja. Da oppstår imidlertid et nytt spørsmål: Har vi organisert det nordiske samvirke på hensiktsmessig og effektiv måte når det gjelder trafikksikkerhetsarbeidet? Som nevnt er det gjen-

nom årene søkt gjennomført en rekke tiltak ved hjelp av felles nordisk utredning, gjerne ved hjelp av spesielle utredningsutvalg eller komiteer. I de siste år har vi også fått et par faste samarbeidsorganer med spesialister innen viktige sektorer av trafikksikkerhetsarbeidet. De positive erfaringer fra dette samarbeidet gir grunn til å gå videre og organisere et mer koordinert og systematisk nordisk samarbeid for trafikksikkerhet.

Som kjent ligger hovedansvaret for trafikksikkerhetsarbeidet i to av våre land i justisministeriene og i tre land i kommunikasjonsministeriene. De fem ministre er blitt enige om å meddele Rådet følgende:

"På grunn av den økende betydning av trafikksikkerhetsspørsmålene har de ansvarlige nordiske ministre funnet at det er grunn til å opprette et organ — som er foreslått kalt *Nordisk Trafikksikkerhetsråd* — hvor de nordiske land er representert på statssekretærnivå eller tilsvarende nivå. Rådet bør fungere som et kontakt-, samordnings- og planleggingsorgan. Rådets medlemmer skal således dels følge den alminnelige utvikling på trafikksikkerhetsområdet nasjonalt og internasjonalt, dels holde hverandre informert om de viktigere tiltak som planlegges og besluttes av de respektive regjeringer og deres nasjonale trafikksikkerhetsorganer, dels la foreta en fortløpende undersøkelse av tjenlige samarbeidsprosjekter på det nordiske plan og dels også gjennom særskilte arbeidsgrupper la analysere og utarbeide forslag til rekommandasjoner om tiltak som kan løse de foreliggende problem.

De arbeidsgrupper som forutsettes opprettet, bør vanligvis ikke være permanente, men etter nærmere fastlagt mandat fra Trafikksikkerhetsrådet løse bestemte problemer.

Når en arbeidsgruppe har fått et konkret trafikksikkerhetsproblem å løse, blir det i første rekke spørsmål om å basere seg på foreliggende ma-

teriale. Spesielle utredningsarbeider, videreføring eller forskningsinnsats kan dog i visse tilfelle være påkrevet for at man skal få tilstrekkelig grunnlag for arbeidsgruppens stillingstagen og rekommandasjoner. I slike tilfelle bør gruppen — i samråd med Den nordiske komite for trafikksikkerhetsforskning — overveie hvordan arbeidet skal utføres.

I denne sammenheng har ministrene også overveiet de fortsatte vilkår for de to eksisterende samarbeidsorganer, nemlig Nordisk vegtrafikkomite og Nordisk komite for trafikksikkerhetsforskning.

Nordisk vegtrafikkomite har nå i det vesentlige fullført sitt mandat. Det anses dog ønskelig at man kan beholde noe av et permanent samarbeids- og kontaktorgan på vegtrafikklovgivningens område. Dette skulle ha til oppgave mer kontinuerlig å følge opp lovgivningsarbeidet i de nordiske land og internasjonalt, fungere som et nordisk organ som kan gi uttalelser i spørsmål vedrørende vegtrafikklovgivningen, lette samordnet nordisk standpunkttagen i internasjonale spørsmål på vegtrafikklovgivningens område o. s. v.

Med den nære sammenheng trafikk-sikkerhetsspørsmålene har med vegtrafikklovgivningen, synes det naturlig at et slikt permanent kontakt- og samarbeidsorgan opprettes under det nordiske trafikksikkerhetsrådet. Det kan da arbeide med spørsmål det får fra Nordisk Trafikksikkerhetsråd til uttalelse og behandling, og etter behov også stå til tjeneste for samråd med de nevnte, sideordnede arbeidsgrupper.

Disse arbeidsgruppers oppgaver på trafikksikkerhetsområdet vil nemlig ofte måtte influere på lovgivningsarbeidet.

Når det gjelder *Nordisk komite for trafikksikkerhetsforskning* synes også denne å burde fortsette som et permanent organ under Nordisk Trafikksikkerhetsråd, og avgi rapporter til

dette trafikksikkerhetsråd. Denne komite kan derved fortsatt ha til oppgave å følge opp trafikksikkerhetsforskningen i de nordiske land i det store og hele, og å overveie mulighetene for samordning og arbeidsdeling på forskningsområdet, ordne møter og konferanser for forskere etc. Komiteen bør imidlertid også — på tilsvarende måte som det permanente samarbeidsorgan på vegtrafikklovgivningens område — stå til tjeneste med råd og vegledning i utredningsarbeid, videreføringsarbeid og forskningsspørsmål for de nevnte sideordnede arbeidsgrupper som har fått i oppdrag å løse bestemte trafikksikkerhetsproblemer.”

Dette er hva de fem ministre er enige om å meddele Rådet.

La meg for eget vedkommende led-sage meddelelsen med noen betraktninger.

En fastere organisasjon av samarbeidet vil forhåpentlig føre til at man på et administrativt plan kan finne gode felles løsninger på mange viktige praktiske spørsmål. Men det bør også føre til at man får presentert de større perspektiver og får grunnlag for mer inngående drøfting av de grunnleggende problemer som følger med bilismen.

Summen av ulykker har stadig økt, og det regnes med at den øker ytterligere i mange år fremover. Antallet og omfanget av trafikkkulykkene er så uhyre at man ikke kan slå seg til ro med denne utvikling.

Fagfolk har lenge vært klar over at den moderne bilisme krever en radikal omlegging av vegsystemene og av forholdet mellom arealer som brukes til biltrafikk og arealer for andre aktiviteter. Likevel fortsetter man i praksis å ha bilveger til skoleveg og parkeringsplasser til lekeplass. De endringer som trengs, er så vidtgående og kostbare at man her er oppe i utpreget politiske avveiningsspørsmål. Det er viktig at de kan bli utredet og presentert på en slik måte at mulighetene blir kjent, og at det blir interesse for løsningene.

Man står overfor andre vidtgående spørsmål når det gjelder bilene og bilistene. Kan man fortsette å akseptere biler som er fartsvidundere vesentlig egnet til sportslige prestasjoner? Skal man ha kjøregregler som nøyer seg med å forby åpenbart farlig kjøring, eller skal man kreve betydelige sikkerhetsmarginer, selv om det går ut over fart og økonomi? Det er klart at man også her blir stilt overfor politiske problemer, om man ikke nøyer seg med jakten på enkelte råkjørere, men vil kreve at det store publikum skal gi avkall på aktiviteter som medfører beskjeden, men unødvendig risiko.

Dersom nye former for samarbeid blir vellykket, vil det kanskje bli mindre behov for initiativ fra Nordisk Råd i praktiske detaljspørsmål i trafikksikkerhetsarbeidet. Men det vil bli desto større behov og mulighet for Nordisk Råd når det gjelder avklaring av de vidtgående og grunnleggende spørsmål som knytter seg til bilens plass i fremtidens samfunn. Et samarbeid på dette høyeste politiske plan kan få avgjørende betydning for om bilismen i de nordiske land skal utvikle seg videre til en fare og trusel, eller om bilen skal bli det den skal være — et nyttig hjelpemiddel i sunn utvikling og til større trivsel.

Mellqvist: Herr president! Jag ber först att å trafikutskottets vägnar få framföra ett tack till statsrådet Kyllingmark för den deklaration han nu har gjort på de ansvariga statsrådets vägnar beträffande det arbete man tänker sig att koncentrera i det nya nordiska trafiksäkerhetsrådet. Detta var något som vi från utskottets sida hade väntat på, och glädjen är därför så mycket större att statsrådet Kyllingmark nu hade möjlighet att som talesman för samtliga de nordiska ländernas regeringar göra detta värdefulla utspel.

Jag skulle i alla fall, herr president, vilja anföra ytterligare några synpunkter på trafiksäkerhetsproblemet, en av vår tids största frågor. De senaste årens

siffror på dödade och skadade i trafiken visar som vi alla vet en skrämmande utveckling. Över tusentalet dödades förra året i trafiken i vardera av Danmark, Finland och Sverige, medan siffran för Norge endast uppgår till hälften. Antalet skadade var i Danmark och Sverige över 25 000, medan Finland och Norge har lägre siffror. Ett samhällsproblem av denna storleksordning kräver snabba och välplanerade åtgärder, och det är därför som vi med stor tillfredsställelse hälsar den deklaration som rådet nyss fick del av.

Vi får inte slå oss till ro och säga att de åtgärder som redan vidtagits och vidtas är allt vi kan göra. Vi har kanske alltför länge visat en resignerad inställning, som särskilt har varit omotiverad mot bakgrunden av den trafiksäkerhetskonferens som hölls i Nordiska rådets regi den 20—21 april förra året. På denna konferens hävdades att man genom beslutsamma insatser kunde reducera antalet trafikolyckor med hälften, ja, ännu mer.

En invändning som har mött oss i detta sammanhang är att ett ännu mer utvidgat program skulle medföra mycket stora kostnader. Men vi får då inte bortse från de fruktansvärda lidanden och de samhällsekonomiska kostnader som trafikolyckorna vållar och som kan reduceras genom insatser just på trafiksäkerhetsområdet. Vid den jämförelsen framstår även de mest ambitiösa projekten som relativt billiga.

Kostnadsargumentet utgör dock ett starkt skäl till ökat nordiskt samarbete för samordning av *både* våra forskningsinsatser *och* överväganden om olika typer av åtgärder.

Vid trafiksäkerhetskonferensen framkom flera synpunkter på den trafikmiljö som blivit resultatet av den tekniska utvecklingen. Det hävdades att människan helt enkelt inte kunde klara av denna nya miljö. Hon utsätts för alltför många intryck och ställs inför alltför snabba och komplicerade valsituationer. Några exempel citerades. Det är många gånger helt enkelt inte möjligt

att köra bil på ett lagenligt sätt i våra städer, detta med tanke på de hastigheter som även mycket försiktiga förare måste hålla, den svåröverskådliga trafikmiljön och den ansvarsfördelning som den nuvarande trafiksäkerhetslagstiftningen innebär. Åtgärder för att förbättra trafikmiljön bör vara det på längre sikt effektivaste sättet att komma till rätta med trafiksäkerhetens problem.

Vad sedan gäller hastighetsbegränsningarna så är bedömningarna skiftande i de nordiska länderna. I Norge och Sverige har hastighetsbegränsningar tillgripits som ett effektivt medel i kampen mot trafikolyckorna, och man anser sig ha fått belägg för att dessa begränsningar har en påtaglig positiv inverkan. De undersökningar som genomförts pekar klart i den riktningen. Emellertid har man inte kommit till samma slutsats i Danmark och Finland efter de prov och utvärderingar som där företagits. Som jag ser saken skulle det vara värdefullt om ett försök kunde göras att på gemensam nordisk basis värdera erfarenheterna av de prov som hittills genomförts och eventuellt lägga upp nya prov för att om möjligt komma fram till en samstämmig bedömning av hastighetsbegränsningarnas verkan.

Men vi måste även se till att redan nu vidtaga åtgärder på kort sikt som kan få en positiv verkan. Även om många experter anser den nuvarande lagstiftningen i vissa avseenden orealistisk, finns det ett område där lagstiftningen har den största betydelse. Jag tänker här självfallet på trafiknykterheten, ett område där en enhetlig nordisk lagstiftning varmt anbefalles. Det bör dock påpekas att hittillsvarande lagstiftning liksom den rekommendation rådet antog 1965 (*rek. nr 24/1965*) endast talar om missbruk av alkohol i trafiken. Vid trafiksäkerhetskonferensen påpekades också behovet av bestämmelser om bilkörning efter intagande av mediciner och andra bedövande medel. Det föreslogs bl. a. att läkarna skulle åläggas att vid utskrivandet av recept påpeka me-

dicinernas trafikfarlighet i förekommande fall.

Ja, herr president, det skulle vara mera att tillägga i detta stora ämne, men jag skall avstå därifrån. Låt mig till sist uttala den förhoppningen, att Nordiska rådets rekommendation och inte minst de åtgärder, som planeras enligt vad statsrådet Kyllingmark nyss meddelade, sammantagna skall kunna utnyttas i snara insatser för en säkrare trafikmiljö i våra nordiska länder.

Meddelande

Det meddelades, att minister Magnús Jónsson intagit sin plats i rådet.

Knuutila: Herr president! Trafiksäkerheten har ofta helt utan orsak kommit i bakgrunden i de politiska diskussionerna. Trafiksäkerheten utgör i alla fall ett allvarligt samhällligt problem och vi hälsar därför med glädje att saken här har upptagits till behandling. I Finland beräknar man, på basen av nuvarande olycksfrekvens, att under de kommande trettio åren var tionde finländare skadas vid trafikolyckor och att 30 000 personer dör, alltså lika många som i en liten stad. Med hänsyn härtill måste vi konstatera, att denna prognos berör nästan varje familj i vårt land och kommer dessutom att åsamka materiella förluster till ett värde av tusentals miljoner finska mark.

I motiveringen till medlemsförslaget har man hänvisat till att trafiksäkerheten varierar starkt i de olika nordiska länderna. Å andra sidan har man i de bilagor som ansluter sig till medlemsförslaget påpekat, att man då man strävat efter att förbättra trafiksäkerheten fastställt olika allmänna hastighetsbegränsningar i de nordiska länderna. Denna omständighet har dock inte beaktats i den rekommendation som gjorts på basen av medlemsförslaget. I bilagorna hänvisar man däremot till att

man erhållit olika resultat beträffande trafiksäkerheten av de allmänna hastighetsbegränsningarna. Då man beaktar, att de undersökningar som gjorts i Finland är begränsade och speciella i det avseendet, att de utförts blott under vissa helger, varvid dessutom t. ex. väderleksförhållandena varierat starkt och då jämförelsematerial beträffande olyckor som lett till dödsfall varit mycket litet, måste man betona, att det inte är rätt att ge undersökningarna alltför stor betydelse. Till saken hör dessutom, att man i de land som har en allmän hastighetsbegränsning, fått goda erfarenheter. Jag nämner bara som exempel Schweiz och England samt att de flesta delstater i USA har allmänna hastighetsbegränsningar.

Till slut vill jag fråga om det är moraliskt rätt att man i det för sina humana principer kända Norden beträffande en faktor som väsentligt påverkar trafiksäkerheten blott utför undersökningar medan samtidigt tusentals människor dör?

Är det rätt att på grund av överdriven forskningsiver utföra experiment med levande människor som material? Är det rätt att inte ens på försök genomföra en allmän hastighetsbegränsning i hela Norden, ett med säkerhet tryggare alternativ, bara för att undersökningarna ännu inte är avslutade?

Jag väntar att den nordiska trafiksäkerhetskommittén skall komma med konkreta förslag beträffande hastighetsbegränsningen med det snaraste, och likaså informerar medlemsländernas regeringar om de positiva erfarenheter som man fått i Sverige.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupp-rop om punkt 1.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Magnus Andersen, Antila, Johannes Antonsson, Austrheim,

Bratteli, Bundvad, Bye, Eric Carlsson, Damsgaard, Ehrnrooth, Egan, Enggaard, Niels Eriksen, Thorvald Eriksson, Garbo, Hammarberg, Hanhironva, Guttorm Hansen, Haugaard, Niels Helveg Petersen, Hernelius, Elsi Hetemäki, Holmberg, Horn, Hækkerup, Sigurður Ingimundarson, Martha Johannessen, Rune Johansson, Eysteinn Jónsson, Kjaran, Magnús Kjartansson, Knuuttila, Kåre Kristiansen, Aksel Larsen, Lähteenmäki, Matthias A. Mathiesen, Mellqvist, Mundebo, Gerda Møller, Cecilia Nettelbrandt, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Norvik, Nørgaard, Palm, Erlendur Patursson, Perheentupa, Berte Rognerud, Irma Rosnell, Salve Salvesen, Seip, Sellgren, Sylvi Siltanen, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Skytte, Stetter, Sundman, Tarjanne, Treholt, Mirjam Tuominen, Venamo, Virolainen, Saimi Ääri och Øregaard.

Frånvarande var:

Alenius, Bergman, Carl-Henrik Hermansson, Guri Johannessen, Korvald, Krag, Clara Munck, Salolainen, Sundqvist och Willoch.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 68 röster.

Utskottets förslag, punkt 2, bifölls.

2

D 1971/35/1968/t: meddelanden om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning

Fråga om Islands deltagande i turistkontoret i New York¹

Magnús Kjartansson: Herr president! I New York har turistorganisationerna i Danmark, Finland, Norge och Sverige samfällt upprättat ett turistkontor Scandinavian National Travel Offices (SCAN). I en gemensam anläggning har de fyra länderna inrymt turistorgan för ett vart av de fyra länderna. Åtskilliga

serviceorgan är gemensamma. Från isländsk sida har man önskat deltaga i detta samarbete på fullt likställt bas och mot erläggande av full betalning för alla tjänster. Enligt uppgift i Loftleiðirs yttrande av den 30 september 1970 över medlemsförslaget om trafikförbindelserna mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden (Sak A 287/t) har bolaget uppgivit att SCAN:s styrelse som villkor för isländskt deltagande i SCAN fordrat att det isländska turistkontoret skulle förplikta sig att icke annonsera Loffleiðirs resor från USA till Skandinavien i det material om Island som skulle utskickas till turistföretag i USA. Detta villkor har Islands regering icke kunnat godtaga.

En sådan ordning kan enligt min mening icke godtagas. Island måste ha samma rätt som övriga nordiska länder att över ett gemensamt turistkontor få annonsera nordiska flygföretags reguljära linjeflygningar. Det kan icke godtas att Island åsidosättes i detta samarbete.

Under hänvisning till det anförda får jag fråga regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige:

Är regeringarna beredda att medverka till en sådan ordning vid Scandinavian National Travel Offices' kontor i New York att även Island får deltaga i detta sammanhang på lika fot med övriga länder?

Minister for handel, håndværk, industri og søfart Knud Thomsen: Hr. præsident! Efter aftale med regeringerne i Finland, Norge og Sverige skal jeg have den ære at besvare hr. Kjartanssons spørgsmål på samtlige regeringers vegne.

Administrationen af det fællesnordiske turistkontor i USA varetages af Nordisk Turisttrafik Komité, NTTK, som ligeledes behandler turistmæssige spørgsmål af fælles interesse for de nordiske lande. I komiteen deltager repræsentanter for de nordiske turistorganisationer. De lande, der deltager i kon-

¹ Frågan tryckt s. 2453.

torets virksomhed, bidrager økonomisk til kontorets opretholdelse. Island har først i de seneste ca. 10 år deltaget i NTTKs arbejde, hvilket har medført, at Island er blevet deltager i de fællesnordiske kontorer i Rom og Zürich. Derimod har Island ikke deltaget i de nordiske kontorer i New York og Los Angeles, da man ikke har haft midler hidtil dertil. Island har imidlertid i de senere år udtrykt ønske om også at komme til at deltage i dette arbejde, men det har ikke været muligt at finde en løsning på spørgsmålet, hovedsagelig af pladsmæssige grunde. For at manifestere sin gode vilje over for samarbejdet med Island har man dog i de seneste år fordelt islandsk propagandamateriale i USA for rejser fra USA til Island.

På det seneste plenarmøde i NTTK i juni 1970 udtrykte den islandske repræsentant ønske om, at Island nu også kunne deltage i det fællesnordiske New York-kontors arbejde og betale omkostningerne herved, eventuelt i et mere begrænset samarbejde f. eks. med deltagelse i fælles brochurer, filmdistribution m. v. På mødet var der principiel tilslutning til at optage Island som bl. a. deltager i New York-kontoret, men på grund af det i forvejen eksisterende pladsproblem kunne der foreløbig kun være tale om begrænset deltagelse. Det blev derfor vedtaget, at den islandske repræsentant og sekretariatet i NTTK, der i dette år lå i Danmark, sammen skulle gennemgå de praktiske muligheder for Islands deltagelse i arbejdet i USA og dermed i omkostningerne herved.

Den danske, finske, norske og svenske repræsentation i NTTK er nu indstillet på, at Islands ønsker bør imødekommes, men formel beslutning herom kan dog først træffes på næste plenarmøde i NTTK, som bliver afholdt i foråret 1971. Regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige er enige om, at Island bør have adgang til at deltage i det fællesskandinaviske turistkontor i New York og henstiller til Nordisk Turisttrafik Komité så hurtigt som mu-

ligt at træffe de nødvendige praktiske aftaler og arrangementer med henblik herpå.

Magnús Kjartansson: Hr. præsident! Jeg takker minister Knud Thomsen for hans svar. Jeg kunne knytte nogle bemærkninger til visse enkeltheder i hans fremstilling, men det vil jeg undlade; det væsentlige er, at ministerens svar var helt positivt, og at vi nu kan vente en normalisering af forholdene omkring Islands deltagelse i turistkontoret i New York.

De forhold, jeg omtalte i indledningen til mit spørgsmål, er et udslag af den kendte strid mellem det islandske luftfartsselskab Loftleiðir og SAS. Der forestår nu nye forhandlinger om denne sag mellem den islandske regering og SAS-landene, og jeg tror næppe, det ville være til gavn at diskutere den sag i enkeltheder ved denne lejlighed. Jeg vil derfor lade mig nøje med at udtrykke det håb, at minister Thomsens positive svar på mit spørgsmål også er et varsel om en mere positiv indstilling til de islandske synspunkter i forbindelse med Loftleiðirs rettigheder i Skandinavien i de kommende forhandlinger.

Jón Skaftason: Herr president! Tillåt mig att i sammanhang med herr Kjartanssons fråga om Islands deltagande i turistkontoret i New York tacka för den vänliga inställning som framförs i meddelandena om rekommendation nr 35/1968.

Samtidigt vill jag gärna ge några få upplysningar om en sak som har diskuterats mycket i Island under lång tid och som också hör till flygets område.

Som är väl känt för många här är Loftleiðir ett isländskt flygsällskap som i många år har strävat efter att ordna billiga flygresor över Nordatlanten med relativt god succé utom i Skandinavien. Sällskapet har kämpat för att göra det möjligt för folk med låga löner att resa med flyg på de rutter där det arbetar.

Detta kan det göra därför att det har långsammare flygplan än som är vanligt bland de stora flygsällskapen, som använder jettflyg, och också därför att det inte är medlem av IATA. Loftleiðir började sitt flyg till Skandinavien år 1947, och redan år 1953 beslöt dess styrelse att erbjuda lägre flygpriser än som är vanligt på dessa rutter.

SAS-styrelsen har på många sätt motarbetat denna strävan hos Loftleiðir. Den saken skall jag inte berätta om nu, utan jag skall bara i all vänlighet beskriva de resultat den har givit.

År 1963 var prisskillnaden under vintersäsong mellan flyg från Loftleiðir och SAS-flyg mellan New York och Oslo 28 procent och mellan New York och Köpenhamn eller Göteborg 25,5 procent. I dag är prisskillnaden bara 10 procent, och många restriktioner står kvar till hinder för att Loftleiðir kan operera på gynnsamma villkor i Skandinavien.

Som ett exempel på resultatet av detta kalla krig mot Loftleiðir, som har relativt stor verkan på Islands ekonomi, vill jag nämna att år 1963 reste nästan 20 000 skandinaviska flygpassagerare med Loftleiðir tur och retur Skandinavien—USA, men under det senaste året hade antalet gått ner till c:a 9 000 passagerare trots den starka tillväxten i antalet flygpassagerare under dessa år på denna rutt.

Detta har hänt trots att Loftleiðir-aktiviteten på den amerikanska marknaden och i Skandinavien har verkat positivt på ekonomin i SAS-länderna. Som exempel härpå nämner jag att Loftleiðir under åren 1963—1970 har använt 176 miljoner isländska kronor på propaganda i USA och Skandinavien för sitt flyg till Skandinavien.

Dessutom vill jag nämna att handelsbalansen mellan SAS-länderna och Island under åren 1966—1969 har varit negativ för Island med nästan 4 miljarder isländska kronor, vilket inte är så litet för ett land med 200 000 invånare.

Orsaken, ärade rådsmedlemmar, till att jag utnyttjar detta rådsmöte för att ge upplysningar åt de ärade rådsmed-

lemmarna är att om några dagar börjar — här i Köpenhamn tror jag — förhandlingar mellan isländska representanter och representanter för Danmark, Norge och Sverige om Loftleiðirs landningsrättigheter i Skandinavien under den nära framtiden. Vi islänningar hoppas att de skall föra till ett för oss positivt resultat och att förhandlingarna på båda sidor om bordet efteråt kan räcka varandra handen och säga: Detta problem har vi löst i den bästa nordiska samarbetstraditionens anda!

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av saken fortsätter i trafikutskottet.

3

D 1971/1/1966/k: meddelande om rekommendation nr 1/1966 angående nordisk tentamensgiltighet

Fråga om tillämpning av nordisk tentamensgiltighet¹

Mundebo: Herr president! Det har under senare tid framkommit att ovisshet råder angående den praktiska tillämpningen av de nordiska ländernas regler om nordisk tentamensgiltighet. Oklarhet synes bl. a. råda såvitt gäller förhållandena mellan Danmark och Sverige. Det har hävdats, att svenska examina i realiteten ej anses kunna jämföras med motsvarande danska examina.

Enligt förordning den 24 juli 1969 har den nordiska tentamensgiltigheten i Danmark utsträckts från att tidigare avsett endast universiteten till att numera omfatta högre utbildningsinstitutioner över huvud taget i Danmark. Härigenom har förordningen om nordisk tentamensgiltighet av den 6 juli 1965 upphävts. Nu gällande förordning innebär ett bemyndigande för undervisningsministern att utfärda bestämmelser på området. Sådana bestämmelser har dock ännu inte utformats. Följaktligen har de heller icke kommit att fungera i praktiken.

Det är av stor vikt för studerande vid

¹ Frågan tryckt s. 2306.

de nordiska universiteten att få klarhet i vad ländernas bestämmelser om nordisk tentamensgiltighet innebär och hur de tillämpas vid universiteten. Värdefullt vore att få upplysning om för vilka examina och i vilka ämnen tentamensgiltigheten fungerar i realiteten och i hur många fall studenter i praktiken utnyttjat dessa regler.

Under återopande härav får jag ställa följande fråga till Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar:

Hur tillämpas bestämmelserna om nordisk tentamensgiltighet vid universitet och högskolor i de nordiska länderna?

Undervisningsminister Itälä: Herr president! Emedan Finland är koordinerande land i fråga om Nordiska rådets rekommendation nr 1/1966 om nordisk tentamensgiltighet, önskar jag med anledning av riksdagsledamoten Ingemar Mundebos fråga om tillämpning av nordisk tentamensgiltighet framföra följande.

Inom Nordiska kulturkommissionen fortsätter arbetet att utvidga området för den nordiska tentamensgiltigheten i enlighet med Nordiska rådets rekommendation nr 1/1966. Frågan har också behandlats av sektionen i den till Nordiska rådet inlämnade årsberättelsen för kommissionens verksamhet. Kulturkommissionen har för detta arbete låtit utföra en särskild utredning, där hittills gjorda insatser sammanstälts och värderats. Utredningen har numera tryckts i Nordisk utredningsserie (*NU 1970: 18*) och utdelats. Denna utredning, som innehåller uppgifter om hur tentamensgiltigheten fungerar i realiteten, jämte tillgängligt statistiskt material, framlades under år 1970. Avsikten är, att utredningen skall behandlas vid sammanträde med kulturkommissionens sektion I under innevarande månad.

I fråga om tentamensgiltighetens tillämpning i de enskilda länderna kan för Danmarks vidkommande meddelas, att den i frågan förutsatta oklarheten

inte existerar. Den förordning nr 395 av den 24 juli 1969 om nordisk tentamensgiltighet, som gav anledning till offentlig debatt om denna fråga, utfärdades för att utvidga undervisningsministrernas bemyndigande att fastställa regler om godkännande av i de övriga nordiska länderna avlagda examina och tentamina, så att detta också omfattar andra högre läroanstalter. Samtidigt upphävdes den förordning nr 289 av den 6 juli 1965 om nordisk tentamensgiltighet, som endast omfattade universiteten. Enligt praxis var det inte nödvändigt att speciellt fastställa, att kungörelsen nr 296 om nordisk tentamensgiltighet inom de filosofiska, humanistiska och matematiskvetenskapliga fakulteternas fackområden fortsättningsvis var gällande.

I stället för att begränsa tidigare bestämmelsers giltighet innebär den omstridda förordningen alltså tvärtom, att tentamensbestämmelser kan fastställas för sådan utbildning, som inte berörts av de tidigare gällande reglerna.

För Finlands del kan följande konstateras. På grund av den decentralisering som gäller i Finland beträffande den högre utbildningens förvaltning, har bestämmelserna om nordisk tentamensgiltighet utfärdats separat för de olika universiteten. Kansler vid Helsingfors universitet har utfärdat allmänna bestämmelser för Helsingfors universitets del. Liknande bestämmelser har senare införts för de övriga universitetens del.

De tidigare utfärdade bestämmelserna är fortfarande gällande. Enligt de uppgifter som erhållits från universitetshåll har det nya svenska examenssystemet i viss mån vållat tillämpningssvårigheter.

I fråga om Island kan det konstateras, att Island ännu icke har anslutit sig till gällande formella överenskommelser om nordisk tentamensgiltighet. Några bestämmelser för tillämpningen av dessa har sålunda ej utfärdats i Island.

För Norges vidkommande har det

meddelats, att examenslagen av den 19 juni 1970, vilken är gemensam för alla landets universitet och högskolor, innehåller bestämmelser, som är av väsentlig betydelse, när det gäller att kunna ersätta delar av en norsk universitets- eller högskoleexamen med prestationer, som dokumenterats från annat nordiskt land. Enligt lagen kan befrielse från examen eller tentamen (prøve), som hör till norsk universitets- eller högskoleexamen beviljas, när motsvarande krav har uppfyllts vid en annan institution inom- eller utomlands. Med institution avses i detta sammanhang icke enbart universitet eller högskola, utan exempelvis examina från de nya norska distriktshögskolorna. En dylik befrielse kan ges även om en utländsk examen eller tentamen inte motsvarar den norska, såvitt den avlagts inom ett ämne, som lämpar sig väl för den norska tolexamen.

För Sveriges del har följande inhämtats. Gällande svenska bestämmelser om rätt att tillgodoräkna akademiska prov, som avlagts i annat nordiskt land, har utfärdats av universitetskanslersämbetet i december 1965 i fråga om filosofiska och samhällsvetenskapliga ämnen.

De svenska bestämmelserna är inte endast alltjämt formellt gällande utan tillämpas också i praktiken. De förändringar av studieordningarna som skett, inte bara i Sverige utan även i andra nordiska länder har medfört, att bestämmelserna ges en motsvarande tillämpning på de nya förhållandena genom beslut av universitetskanslersämbetet från fall till fall. Behov av en översyn föreligger sålunda, för att i tekniskt hänseende anpassa bestämmelserna till de ändrade förhållandena i Sverige.

Sammanfattningsvis föreligger läget för närvarande för Sveriges del sålunda: 1) att gällande bestämmelser tillämpas, ehuru översatta till de i förhållande till bestämmelsernas innehåll ändrade förhållandena, 2) att en teknisk översyn av bestämmelserna är påkallad och bör ske i anslutning till ar-

betet med en utvidgning av tentamensgiltigheten och 3) att det inom Nordiska kulturkommissionen pågår ett arbete med att utvidga nuvarande tentamensgiltighet.

Mundebo: Herr president! Jag vill tacka undervisningsminister Itälä för svaret på min fråga och för den utförliga redogörelse för tentamensgiltighetens tillämpning som lämnas i svaret.

Såsom framgår av svaret och den utredning som gjorts inom Nordiska kulturkommissionen har den nordiska tentamensgiltigheten hittills utnyttjats i ganska begränsad omfattning, detta trots att regler om tillgodoräknande har funnits under åtskilliga år.

En orsak till detta är den bristande informationen om gällande bestämmelser. Den information och vägledning som lämnas om studiemöjligheterna i andra nordiska länder är klart otillräcklig. Många människor som önskar studera i annat nordiskt land är inte medvetna om gällande bestämmelser angående nordisk tentamensgiltighet. Och vad värre är: i åtskilliga fall får de ofullständiga och t. o. m. direkt felaktiga informationer. Bestämmelserna har tillämpats olika i mycket likartade fall.

En del studerande har inte fullföljt sina utbildningsplaner därför att de erhållit informationer som inte varit korrekta. Allmänheten kan lätt få en felaktig bild av gällande regler och värderingar till följd av bristfällig information.

Jag nämnde i min fråga att oklarhet synes råda beträffande förhållandena mellan Danmark och Sverige när det gäller tillämpningen av tentamensgiltigheten. Det finns inte någon sådan oklarhet, säges det i svaret. Ja, formellt juridiskt har minister Itälä säkert rätt däri. Men för en del av dem som under förra året hade att tillämpa bestämmelserna råder uppenbarligen oklarhet. Jag vet konkreta fall där motstridande besked lämnats studerande som önskat information.

Denna oklarhet belystes också av den offentliga debatt som förekom i denna fråga för ett par månader sedan. Handläggande myndigheter uppfattade bestämmelserna på olika sätt.

Det är därför tillfredsställande att danska undervisningsministeriet i en skrivelse nyligen har klargjort innebörden av gällande regler.

Såsom framgår av det meddelande om rekommendationen 1/1966 rörande nordisk tentamensgiltighet, som vi nu också behandlar, konstaterade Nordiska rådets presidium i en skrivelse hösten 1970 att systemet icke fungerade tillfredsställande. Presidiet hemställde därför att de nordiska ländernas regeringar ville föranstalta om en utförlig och aktuell information om studier i Norden.

En ny upplaga av skriften "Att studera i Norden" är, såsom säges i svaret, under utarbetande och jag hoppas att den kommer att ge korrekta, utförliga och lättillgängliga upplysningar.

Jag hoppas att regeringarna även i övrigt vidtar åtgärder för att de tjänstemän inom utbildningsadministrationen, yrkesvägledningen, studierådgivningen etc., som handlägger frågor om studier och yrkesval, själva blir informerade så att de i sin tur kan lämna aktuell och korrekt information.

I förslaget till kulturavtal säges bl. a. att avtalsparterna dels skall vidga möjligheterna för studerande och andra hemmahörande i ett nordiskt land att utbilda sig och avlägga examina vid de andra nordiska ländernas utbildningsanstalter, dels skall åstadkomma ömsevidigt erkännande av examina, delexamina och andra prestationsbeskrivningar.

Detta är angelägna uppgifter för de samarbetsorgan som skall svara för kultursamarbetet, och det är uppgifter som bör få hög prioritet. Hittills har alltför litet gjorts.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av saken fortsätter i kulturutskottet.

4

D 1971/7/1966/k: meddelanden om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV

Fråga om riktlinjer för vuxenundervisningen i radio och TV¹

Mirjam Tuominen: Herr president! Vid rådets 14:e session antogs en rekommendation till regeringarna att utreda förutsättningarna och formerna för ett nordiskt samarbete i fråga om utbildning av utbildningen på vuxenutbildningens område i radio och TV.

Oy Yleisradio Ab har enligt Finlands regerings meddelande understrukt önskvärdheten av att de nordiska ländernas regeringar definierar sin ståndpunkt beträffande radions och televisionens behov av vuxenundervisningsprogram under de kommande åren och för sin del rekommenderar i vilken riktning vuxenundervisningen borde utvecklas i radion och televisionen.

Med hänvisning till det ökade behovet av vuxenutbildning och radions och televisionens möjligheter att sköta delar av denna undervisning ber jag att få rikta följande fråga till regeringarna:

Vilka åtgärder avser regeringarna att vidtaga för att tillgodose behovet av riktlinjer för en snabb utbyggnad av det nordiska samarbetet om vuxenundervisningen i radio och television?

Minister for kulturelle anliggender K. Helveg Petersen: Hr. præsident! Jeg skal på regeringernes vegne svare på spørgsmålet.

I begrundelsen for spørgsmålet nævnes det, at den finske radiofoni har understreget ønskeligheden af, at de nordiske lande hurtigt får afklaret deres standpunkter vedrørende radioens og fjernsynets rolle i voksenundervisningen. Som det fremgår af den med-

¹ *Frågan tryckt s. 2216.*

delelse om dette spørgsmål, som den danske regering har afgivet på samtlige regerings vegne, har sagen været genstand for udvalgsbehandling i Norge og Danmark og er det fortsat i Sverige.

For Norges vedkommende har den af kirke- og undervisningsdepartementet nedsatte komité om undervisning i radio og tv afsluttet sit arbejde, og spørgsmålet om en udvidelse af det nordiske samarbejde på området indgår i departementets behandling af komiteens indstilling. Jeg forstår, at sagen ventes forelagt for stortinget i løbet af det kommende forår.

For Sveriges vedkommende kan man til de i meddelelsen givne oplysninger om den såkaldte TRU-komités arbejde føje, at komiteen på grundlag af de erfaringer, som indhøstes ved produktion af undervisningsprogrammer i radio og fjernsyn og ved disses anvendelse, vil fremlægge forslag til løsning af de forskellige principielle og organisatoriske problemer, som er forbundet med øget anvendelse af radio og tv på hele dette felt, og jeg vil gerne henlede opmærksomheden på, at komiteen, hvis forsøgsvirksomhed også fortsættes i dette år, skal undersøge, hvilke omkostningsbesparelser der kan opnås gennem et nordisk samarbejde om produktion af undervisningsprogrammer.

Hvad endelig det danske kommissionsarbejde angår, kan jeg oplyse, at jeg i begyndelsen af januar har modtaget radiokommissionens betænkning, der nu er gået til behandling i ministeriet. Jeg er bekendt med, at det nordiske samarbejde har været drøftet i kommissionen, som i øvrigt er blevet orienteret om det arbejde, der har fundet sted i Norge og i Sverige.

Jeg finder i denne forbindelse også grund til at nævne, at spørgsmålet om radios og tv's rolle i voksenundervisningen tillige har været drøftet på nordisk plan som led i det arbejde, der foregår under Europarådet. Jeg kan således oplyse, at der i januar i år blev afholdt et møde i Danmark mellem nordiske sagkyndige på undervisnings-

området, hvorunder man anbefalede, at der blev nedsat en særlig nordisk arbejdsgruppe. Denne gruppe skulle have til opgave på grundlag af de inden for Europarådet foretagne undersøgelser at udarbejde et nordisk voksenundervisningsprojekt, der omfatter kombinerede undervisningsmetoder, hvori indgår anvendelse af radio og tv. Der er udarbejdet et oplæg til et arbejdsprogram for dette gruppearbejde.

Ja, det fremgår vel af det jeg har sagt, at der er en løbende kontakt på hele dette område, selv om man endnu ikke på dette tidspunkt er i stand til at fastsætte nærmere retningslinjer for udbygningen af samarbejdet. Det arbejde, der er udført, forekommer mig at være et godt bidrag til løsning af opgaven, og ministrene er enige om det ønskelige i, at problemerne afklares, så snart man i alle lande mener at have det fornødne grundlag for at træffe de nødvendige beslutninger på dette felt. Det må da blive en af de opgaver, der må tages op med høj prioritet, når den kulturelle samarbejdsaftale træder i kraft.

Mirjam Tuominen: Herr president! Jag tackar minister Helveg Petersen för svaret på min fråga, men vill ytterligare betona nyttan av ett nordiskt samarbete på vuxenutbildningens område i radio och TV. Det är även viktigare nu då arbetstiden allmänt förkortas och fritiden förlängs och med den tekniska utvecklingen ökar kraven på utbildning. Skolradion och språkundervisningen har sedan länge utnyttjat de möjligheter radio och TV erbjuder och jag hoppas att regeringarna vidtar åtgärder för att genom nordiskt samarbete främja utarbetandet av audiovisuella undervisningsmaterial och skapandet av bild- och ljudbandsarkiv för vuxenutbildningen, särskilt på tekniska, naturvetenskapliga, geografiska och konsthistoriska områden, som intresserar vida kretsar. Man borde få till stand ett planmässigt utbyte av sådant material mellan de olika länderna. Språksvårigheterna kan elimineras genom bildtexter

och samtidigt kunde man använda också tryckt kursmaterial. Det skulle också vara viktigt att skapa möjligheter att genom utbildning av detta slag avlägga examen vid universitet eller högskolor. Sådana åtgärder skulle hjälpa personer som varken har möjligheter eller medel att regelbundet vistas vid något universitet. Mot denna bakgrund framstår det för mig som synnerligen viktigt att regeringarna effektivt arbetar för att samordna planerna för vuxenundervisningen i radio och TV.

Minister for kulturelle anliggender K. Helveg Petersen: Jeg er enig med fru Tuominen i hendes yderligere motiveringer for det stillede spørgsmål.

Fru Tuominen rejser spørgsmålet om udarbejdelsen af audiovisuelt materiale og peger på betydningen af, at vi udveksler sådant materiale. Der er her mange aspekter, og et af de nyeste knytter sig vel til spørgsmålet om kassettefilm, som i de kommende år sikkert vil komme ind i en helt eksplosiv udvikling, en udvikling der formentlig vil medføre, at vi kommer til at ændre adskilligt i vort syn på TV's virksomhed. Jeg skal ikke fordybe mig i det spørgsmål, men blot sige, at næsten lige meget hvilke aspekter vi betragter inden for radio- og TV-udviklingen, er der behov for et samarbejde, enten det så drejer sig om produktion af programmer, forskning og forsøgsvirksomhed, medarbejderuddannelse eller andet.

Fru Tuominen rejste det meget interessante spørgsmål om den højere uddannelses forhold til radio og tv. Det er nok et spørgsmål, det vil være vanskeligt at klare, bl. a. fordi vi endnu ikke i de forskellige lande til bunds har drøftet alle de spørgsmål, der knytter sig hertil. Men interessant er det, og jeg mener afgjort, at det må indgå i overvejelserne.

Jeg vil igen pege på det, jeg nævnte i mit svar for et øjeblik siden: jeg tror, at den kommende kulturaftale og de skridt, der tages for at forstærke det

samarbejde, som kulturaftalen skal give rammerne om, virkelig vil kunne få en afgørende betydning, fordi aftalen og de følger, den har, vel kan tilføre også disse drøftelser den dynamik, der skal til. Jeg gentager, at det er en af de opgaver, som man meget snart, når aftalen træder i kraft, må kaste sig over med al mulig energi.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, anmeldes att behandlingen av saken fortsätter i kulturutskottet.

5

D 1971/10/1969/s: meddelande om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skeppsmedicinsk forskning

Fråga om gemensam skeppsmedicinsk forskning¹

Salve Salvesen: Av den melding som Norges regjering på samtlige regjeringers vegne har gitt rådets 19. sesjon om felles skipsmedisinsk forskning, fremgår at skipsfartsnæringen for tiden går igjennom en dyptgående omstillingsprosess hvis medisinske konsekvenser for mange yrkesgrupper som er knyttet til sjøfartsnæringen, ikke lar seg konkretisere. Spørsmålet om en felles nordisk forskning i saken bør derfor ifølge meldingen foreløpig has til observasjon inntil det blir klarere hvilke problemer som under de nye forhold er egnet til å tas opp til nordisk behandling.

Ved behandlingen av denne melding i rådets sosialpolitiske utvalg fant man at selv om det er foretatt visse undersøkelser på nasjonal, nordisk og internasjonal basis om forskjellige spørsmål på det skipsmedisinske område, foreligger det et aktuelt behov for forskning på en rekke ytterligere områder innen skipsmedisinen. Utvalget bygger denne oppfatning på klare uttalelser fra en rekke remissorgan. Det kan derfor ikke være riktig nå bare å ha saken til observasjon som meldingen uttaler.

En norsk undersøkelse av amanuensis

¹ Frågan tryckt s. 2487.

Oddvar Arner om dødsulykker blant sjømenn viser at disse ligger 3—4 ganger høyere enn for tilsvarende kjønns- og aldersgrupper i land. De tall som foreligger også når det gjelder antall selvmord blant sjøfolk, er skremmende store, og er i det vesentligste i samsvar med en tidligere tilsvarende svensk undersøkelse.

Til det kommer det som er anført av det sosialpolitiske utvalg, om det press både fysisk og psykisk som følger av det færre antall mannskaper på stadig større skip. Det øker både ansvaret og arbeidspresset. Videre bemerkes at båtene har lengre tid til sjøs og kort tid i land. Hørselskader på grunn av larm forekommer o. s. v.

Alt skulle tilsi at en intensivert skipsmedisinsk forskning skulle være satt i gang straks. Hvis en skal foreta seg noe til gagn for de som er ansatt ombord, går det ikke an bare å ha problemet til observasjon.

Jeg tillater meg derfor å stille følgende spørsmål til de ovennevnte regjeringer:

Vil regjeringene, av hensyn til de som er ansatt ombord, ta opp til ny vurdering skipsmedisinsk forskning og sette i gang forskning av de problemer som forlengst er dokumentert å være til stede, eller mener regjeringene at en slik forskning overhodet ikke har noen interesse hverken for sjøfolkene eller sjøfartsnæringen?

Statsråd Bondevik: Styresmaktene har til nå så langt råd er nytta resultatene av den forskninga som gjeld medisinske tilhøve til sjøs, anten slik forskning har gått føre seg i dei nordiske landa eller i andre land. Resultata av dette har kome fram på ei rad ulike område. Som eksempel nemner eg vern mot overføring av smittande sjukdomar med skip, almenne krav til sjøfolka si helse, krava til sjøve skipskonstruksjonen og tiltak for å hindre ulykker. I dette arbeidet byggjer ein ikkje berre på den reine forskninga, men óg i stor grad på den praktiske røynsla som nærings-

og yrkesorganisasjonane og helse- og skipsfartsstyresmaktene sit inne med.

Som det går fram av den sams meldinga frå regjeringane, er ein fullt merksam på at den djuplgående omstillingsprosessen i skipsfartsnæringa har medisinske konsekvensar. Røynslene som ein får etter kvart som problema melder seg, vert registrerte og nytta i den praktiske yrkesmedisinen i dei einskilde landa. Den vitskaplege granskinga av desse spørsmåla vert óg tekne opp i dei einskilde landa så langt kvalifiserte forskarar interesserer seg for dette feltet. Regjeringane er klære over desse problema og har behovet for forskningsinnsats. På den andre sida er det enno for tidleg å seia kva for problem som ligg til rette for organisert fellesnordisk forskning. Ein kan med andre ord ikkje sjå bort frå at den forskninga som her kan kome på tale, best kan takast opp gjennom forskningsinstitusjonane i dei einskilde landa, og først vidare gjennom det nære samarbeidet ein alt har mellom desse institusjonane over landegrensene. Røynslene syner at ein ikkje alltid får dei resultatene ein hadde tenkt om styresmaktene prøver å løyse slike oppgaver.

Som koordinerande land vil Noreg framleis ha spørsmålet om skipsmedisinsk forskning til observasjon og gjere det som ein finn er naudsynleg i kvart einskild tilfelle. I samråd med dei andre nordiske landa vil ein så langt råd er, prøve å klårleggje kva for problem som høver for slikt samarbeid.

Eg er elles samd med spørjaren, hr. Salvesen, i at dette er viktige spørsmål i dag, spesielt på grunn av den omlegging som ein har fått når det gjeld skipsfart, og dei mange ulykkene som utan tvil er knytte til handelsflåten i dei nordiske landa på same måten som når det gjeld andre land.

Eg trur at regjeringane er interesserte i å fylgje denne utviklinga med stor interesse og ta opp dei einskilde spørsmål på den måten som synest å vere den mest praktiske for å nå fram til ei god løysing.

Salve Salvesen: Jeg må få lov til å si at statsråd Bondeviks svar på regjeringenes vegne forundret meg noe. Da denne saken var til remis i 1968, var det ingen av regjeringene som gav uttrykk for at de ville følge den linje som lanseres i svaret, nemlig at de ville ha saken om skipsmedisinsk forskning til observasjon, og at de — slik en måtte forstå statsråden — var tilfreds med at problemene i denne forbindelse ble tatt opp til vitenskapelig forskning i de enkelte land, i den utstrekning kvalifiserte forskere fatter interesse for dette.

Det var ikke vår oppfatning i sosialpolitisk utvalg da vi arbeidet med denne saken. Det fremgikk heller ikke av noe dokument. Det var helt motsatte oppfatninger som det da ble gitt uttrykk for. Jeg skal bare henvise til den uttalelse som ble gitt av det norske sosialdepartement den 23. januar 1968, hvor det sies at de var "enig i behovet for forskning . . .", og jeg siterer videre:

"— — — man har med beklagelse kunnet konstatere at det hittil bare er tatt ubetydelige skritt i retning av å møte det behov som må antas å være til stede på dette område."

Det var altså den gangen, og det var disse utredninger som lå til grunn for forslaget til rekommandasjon.

Nå er rasjonaliseringen av den norske handelsflåten og av de andre nordiske lands handelsflåter kommet veldig langt, på enkelte områder må en nesten si at den er slutført. For Norges vedkommende er en kommet så langt at en har fått nye bemanningsregler, og en begynner å merke de første problemer med hensyn til rekrutteringen til handelsflåten. Men som vi hørte: Regjeringene vil fortsatt observere. Nå er det jo i og for seg en oppgave for regjeringene å observere, men det kan også være en unnskyldning for ikke å gjøre noe. Jeg ma si at når det gjelder den tid som er gått siden rekommandasjonen blev vedtatt og til i dag, har virkelig denne observasjonsvirksomheten vært benyttet for ikke å gjøre noe.

Jeg vil imidlertid gjerne få lov til å

yte statsråd Bondevik den rettferdighet at slutten av hans innlegg var slik at jeg mener å ha grunn til å tro at statsråden — og vel dermed den norske regjering — for fremtiden vil gå over til en annen virksomhet: å gjøre noe i saken, og så slå seg til ro med det de hittil har observert.

Statsråd Bondevik: Det er naturligvis mogleg når ein gjev eit kort svar, at den som har spurt mistyder svaret. Det er i høg grad gjort i dette tilfellet.

Det er gjort eit stort nummer av orda "til observasjon". Det er då berre den felles medisinske forskninga som er til observasjon til det er aktuelt å ta den opp. Det gjeld ikkje forskringa i dei ein-skilde landa. Det gjekk tydeleg fram av det svaret eg gav. Eg kan gjerne ta det opp att, dersom det ikkje skulle vere forstått:

"Ein kan med andre ord ikkje sjå bort frå at den forskninga som her kan kome på tale, best kan takast opp gjennom forskningsinstitusjonane i dei ein-skilde landa og først vidare gjennom det nære samarbeidet ein alt har mellom desse institusjonane over landegrensene."

Det er såleis etter mi vurdering ikkje rett at regjeringane har prøvd å kome med ei orsaking for at dei ikkje har vore merksame på denne saka og på det som Nordisk Råd har sagt i samband med tidlegare drøftningar. Lat det derfor vere heilt klart at det som regjeringane i dei nordiske landa har til observasjon framover er spørsmålet om det er naudsynleg med ei sterkere felles nordisk forskning på dette området eller om den ordninga ein hittil har hatt, fører fram: at forskningsråda og forskningsinstitusjonane i dei ein-skilde landa har teke opp ein-skilde problem og meldt resultatet til dei andre nordiske landa — altså ei forskning over landegrensene.

Salve Salvesen: Jeg mener ikke å ha misforstått statsråd Bondeviks svar. Det gikk ut på at saken var til observasjon

og ville fortsatt stå til observasjon.

Men det som er det vesentlige i denne forbindelse, er: Det er ikke iverksatt noen utvidet skipsmedisinsk forskning i den tid som har gått fra rekommendasjonen blev vedtatt og til nå. Men jeg vil gjerne ha lov til å gjenta at jeg har det beste håp om at dette i fremtiden vil bli endret.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av saken fortsätter i socialpolitiska utskottet.

6

D 1971/27/1969/k: meddelande om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande de nordiska språklektorerna

Fråga om nordiska språklektorers ställning¹

Niels Helveg Petersen: Det er almindelig anerkendt, at de nordiske sproglektorers virksomhed har stor betydning for undervisningen i nordiske sprog og nordisk litteratur ved de nordiske universiteter. Sproglektorernes arbejdsforhold bør derfor også være de bedst mulige. Nordisk Råd vedtog i 1969 en rekommendation, hvori man bl. a. anbefalede et øget samarbejde mellem sproglektorerne, anbefalede afholdelse af emnekonferencer og anbefalede, at der blev udredet forudsætningerne for at forstærke organisationen. Jeg forstår, at der i anledning af Nordisk Råds rekommendation er taget visse skridt, bl. a. ved udnævnelse af kontaktmænd, hvilket forhåbentlig betyder en styrkelse af de nordiske sproglektorers virksomhed.

Men der er dukket et andet problem op, som har givet anledning til diskussion og, ved jeg, avisdebat i den svenske presse, nemlig spørgsmålet om de nordiske sproglektorers løn- og arbejdsforhold. Nordiske sproglektorer rubriceres i Sverige som udenlandske lektorer og har på forskellig vis ringere vilkår end svenske lektorer.

I den anledning vil jeg gerne spørge den svenske regering: hvad agter regeringen at foretage sig for at fremskynde bestræbelserne for at forbedre de nordiske sproglektorers løn- og arbejdsforhold?

Statsrådet **Moberg**: Herr president! Med anledning av den ställda frågan vill jag lämna följande svar.

Vad beträffar lönerna, så bestäms de vid svenskt universitet anställda nordiska språklektorernas löner på samma sätt som lönerna för övrig statlig personal i Sverige, d. v. s. efter förhandlingar mellan statens avtalsverk och vederbörande personalorganisation. Frågan om det finns anledning att ändra lönesättningen för utländsk lektor får alltså aktualiseras vid sådana förhandlingar.

De nordiska lektorernas arbetsförhållanden i Sverige är givetvis anpassade till den universitetsorganisation som vi har i vårt land. Härvid har dessa lektorer i princip samma undervisningskyldighet — i timmar räknat — som övriga lektorer vid våra universitet. Något förslag som berör de nordiska lektorernas arbetsförhållanden föreligger inte nu från den centrala universitetsmyndigheten. Detta får emellertid inte tolkas så att det skulle vara utslutet att frågor som berör de nordiska lektorernas arbetsförhållanden kan komma upp vid den kontinuerliga översynen av universitetsorganisationen i vårt land.

Niels Helveg Petersen: Jeg måtte nærmest forstå på svaret, at der findes næsten uoverstigelige hindringer for en ændring af de forhold, jeg har peget på, men sluttelig åbnes der dog en dør på klem, og jeg vil gerne anbefale den svenske regering, at man holder den dør åben for en forbedring af de nordiske sproglektorers løn- og ansættelsesvilkår, så de kommer fuldstændig på linje med svenske lektorer. Det er, synes jeg, en nordisk sag, et nordisk anliggende, som man ikke bør tage for let på, at de

¹ Frågan tryckt s. 2526.

nordiske sproglectorer i Sverige har en anden stilling end de svenske. Derfor håber jeg, at disse hindringer i Sverige kan overvindes.

Statsrådet Moberg: Herr president! För att inget missförstånd skall uppstå om vilka skillnader det gäller i sak vill jag meddela att antalet undervisningstimmar — såsom jag antydde i mitt svar — är detsamma. Vad beträffar lönen så motsvarar en utländsk lektors lön vad en svensk odisputerad universitetslektor har i begynnelselönen, nämligen 52 800 sv. kr. i ortsgrupp 5, d. v. s. cirka 74 000 danska kronor.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av saken fortsätter i kulturutskottet.

7

D 1971/29/1965/k: meddelande om rekommendation nr 29/1965 angående högre fiskeriutbildning

Fråga om nordisk fiskeriutbildning¹

Eysteinn Jónsson: Hr. præsident! På Nordisk Råds session i 1965 blev der vedtaget en rekommandation, sålydende: "Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att på lämpligt sätt samverka för att klarlägga förutsättningarna för inrättande av en nordisk fiskeriutbildnings- och forskningsanstalt på universitetsnivå, förslagsvis i anknytning till den aktuella norska utredningen angående en fiskerihögskola."

Det fremgår af sagens dokumenter, at man i Norge allerede har færdiggjort sine planer om højere fiskeriuddannelse og -forskning på universitetsniveau og agter at begynde udførelsen af disse planer nu i år. På den anden side har det ikke været klargjort, om de andre nordiske lande kan eller vil komme ind i billedet eller på hvilken måde, hvis forudsætninger for samarbejde forefindes.

Kulturudvalget synes, at der nu burde

tages skridt til at klarlægge disse spørgsmål og fremsætter dette sit synspunkt i denne forespørgsel, sålydende:

"Anser inte den norska regeringen det lämpligt att förutsättningarna för samnordisk fiskeriutbildning och fiskeriforskning på universitetsnivå klarlägges, innan regeringen förverkligar planerna om utbildning och forskning i Norge på detta fält?"

Statsråd Bondevik: I dei siste åra er det i Noreg lagt fram eit etter måten stort materiale om høgare fiskeriundervisning og forskning, mellom anna av den såkalla Ruud-komiteen, som leverte tilrådinga si i 1967. Ruudkomiteen gjekk inn for at det bør skipast høgare fiskeriundervisning i tilknytning til institusjonar som ein alt har, og med eit styre og ein administrasjon som koordinerande organ.

På grunnlag av tilrådinga frå Ruudkomiteen la det norske fiskeridepartementet i ei stortingsmelding fram retningslinjer for det vidare arbeidet med høgare fiskeriundervisning. I hovudsaka slutta Fiskeridepartementet seg til framlegga frå Ruud-komiteen. Då Stortinget handsama denne saka i juni 1969, var det brei oppslutning om at ein burde setje i gang arbeidet med å konkretisere planen for ei høgare fiskeriundervisning. Då dei institusjonane som skulle delta i undervisninga, låg under Kyrkje- og undervisningsdepartementet, vart det fastsett at det vidare arbeid med denne saka skulle leggjast dit. I 1970 vart det så oppnemnt eit interimsstyre til å ta seg av og organisere høgare fiskeriundervisning ut frå dei retningslinjene som var gjevne.

Sommaren 1970 kom det framlegg frå interimsstyret om å byggje opp fiskeriundervisninga gjennom eit samarbeid mellom fleire institusjonar. Universitetet i Bergen og Havforskningsinstituttet skulle vere ansvarlege for dei biologiske disiplinane, Norges Handelshøgskole for dei økonomiske faga og Norges tekniske høgskole for dei tekniske og kjemiske faga. Interimsstyret

drøfta og administrasjonsskipnaden og rådde til at ein slik immateriell institusjon burde ha eit styre og ein administrasjon for å koordinere verksemda. Kyrkje- og undervisningsdepartementet har no under arbeid ein proposisjon til Stortinget om høgare fiskeriundervisning. Departementet er i prinsippet samd i framlegga frå Ruud-komiteen med og interimsstyret når det gjeld spørsmålet om nivå og organisering av denne undervisninga. Undervisningstilbodet bør liggja på høgd med den undervisninga som universitet og høgskolar gjev. Departementet sluttar seg og til framlegget om at dei fire nemnde institusjonane skal delta i denne undervisninga, men gjer samstundes framlegg om at universitetet i Tromsø og bør vere med på å løyse oppgåva.

Departementet ser det elles slik at dei nye distriktshøgskolane i Noreg vil kunne ta på seg ein del grunnundervisning i fiskerifag.

Når det gjeld administrasjonsforma, vil Kyrkje- og undervisningsdepartementet tilrå at det vert skipa eit permanent styre som har eit sekretariat med ein direktør som leiår. Dei institusjonane som tek del i undervisninga, vil kvar for seg ha ansvaret for det faglege innhald og nivå og for den forskning som vert utført ved den einskilde institusjonen. I denne samarbeidssituasjonen er det mykje om å gjere at kvar ein-skild institusjon tilmåtar verksemda si i relasjon til dei andre fagmiljøa både når det gjeld samansetjing av studieplanar, val av forskingsprosjekt og andre spesialoppgåver. Dei administrative organa vil etter dette få ei mykje viktig koordinerande oppgåve: Dei skal vere kontaktorgan til fiskerinæringa, organisasjonane, styresmaktene og dei som søker fiskeriutdanning. Framom alt må desse organa arbeide med kursplanane.

Det permanente styret tenkjer ein seg samansett av representantar frå institusjonane, studentane og fiskerinæringa. Departementet vonar at det skal bli

mogleg å kome i gang med noko undervisning alt i dette året.

I samband med det arbeidet som eg til no har omtala, vil eg nemne at det og har vore vurdert korleis studerande frå andre nordiske land kunne ta del i denne høgare fiskeriundervisninga. Interimsstyret har såleis peika på at undervisningstilbodet etter ei tid bør utvidast til å gjelde studentar frå dei andre nordiske landa, men styret understrekar at ein først må få bygd opp eit visst fagleg miljø. Departementet er samd i at ein lyt prøve å skape eit så sterkt fagleg miljø som mogeleg. Sidan ein no for første gong er i ferd med å byggje opp høgare fiskeriundervisning og forskning i eit nordisk land, bør ein ha skapt det faglege miljøet før ein tek på seg å yte noko i nordisk samanheng. Det bør etter mi meining ikkje vere motsetning mellom det å byggje opp eit fagleg godt miljø i Noreg og samarbeid på dette området med dei andre nordiske landa. Det er snarare ein føresetnad at det finst eit slikt miljø å byggje på.

Kyrkje- og undervisningsdepartementet er elles på den andre sida interessert i så snart som råd er å opne tilgjenge til denne undervisninga for studentar frå dei andre nordiske landa. Når den nye høgskoleundervisninga er komen i gang, lyt det permanente styre sjå nærare på spørsmålet og leggje opp ein plan for opptak av studenter frå andre land. Eg vonar at det ikkje skal gå for lang tid før det vil vere forsvarleg å utvide undervisningstilbodet.

Det har vore på tale å kalle saman særskilte nordiske møte for å drøfte samarbeid på dette feltet. Frå norsk side har ein sett det slik at det ville vere føremålstenleg å vente med slike drøftingsmøte til ein hadde betre oversyn og meir materiale i saka. Etter mi meining er grunnlagsmaterialet no så omfattande og fylldig at eit slikt møte burde kunne haldast, der ein mellom anna kunne få nærare klårlagt kva behov det er for høgare fiskeriundervis-

ning i dei andre nordiske landa.

I samråd med Fiskeridepartementet vil Kyrkje- og undervisningsdepartementet ta initiativ til eit slikt nordisk møte med det første.

Krag övertog därefter ledningen av förhandlingarna.

Eysteinn Jónsson: Hr. præsident! Det var udvalgets mening med at stille spørgsmålet at lægge vægt på, at sagen blev klarlagt så hurtigt som muligt, eftersom den havde ventet så længe. Jeg takker ministeren for svaret, som jeg betragter som positivt.

Magnus Andersen: Jeg kan meget godt forstå at slike spørsmål som det som er reist i denne sak, kommer fram. Jeg konstaterer at behandlingen av denne saken har skjedd helt motsatt av hva som var forutsetningen fra Nordisk Råds side, nemlig at man skulle drøfte mulighetene for i fellesskap å etablere en høyere fiskeriundervisning.

Når statsråd Bondevik her uttaler at det var meget bred enighet i det norske storting om det opplegg som er gjort, er det for så vidt riktig. Men det har også i det norske storting flere ganger vært presisert at den norske regjering — og da først og fremst gjennom Fiskeridepartementet — måtte ta kontakt med de øvrige nordiske land i henhold til det forslag som var vedtatt, og få drøftet muligheten for å få opprettet en felles nordisk fiskerihøgskole. Det er heller ikke noe å legge skjul på at man ikke anså det usannsynlig at man kunne komme fram til enighet om å opprette en felles fiskerihøgskole i Norge. Det har i de uttalelser og forslag som er kommet fram i Stortinget, vært gjort klart at hvis man ikke skulle klare å komme fram til en nordisk enighet, fikk vi heller gå over til å etablere en norsk fiskerihøgskole.

Jeg må si at jeg er meget forbauset over å måtte reise til København for å få konstatert at det på tross av uttalelser

som er kommet i det norske storting, bl. a. fra fiskeriministeren, om at det ville bli kontakt, fremdeles i dag — 5 år etter at dette spørsmål ble reist — ikke har vært slik nordisk kontakt.

Statsråd Bondevik: Som det gjekk fram av mitt svar, er dette spørsmålet ført over frå Fiskeridepartementet til Kyrkje- og undervisningsdepartementet. Det gjekk også fram av svaret at det har vore arbeidit med dette gjennom lengre tid.

Det er vanleg i Noreg at ein byggjer grunnmuren før ein byggjer sjølve huset.

Magnus Andersen: Jeg takker statsråd Bondevik for hans råd når det gjelder husbygging. Det er bare det at det i dette tilfelle er spørsmål om et nordisk hus, og da må man også bygge grunnmuren på nordisk basis.

Statsråd Bondevik: Det burde vel gå fram av både svara at vi er i ferd med å byggje eit nordisk institutt, eller ein nordisk høgskole, for høgre fiskeriundervisning. Men først må ein ha greie på korleis den norske grunnmuren skal vere — før ein kan byggje det nordiske huset.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av saken fortsätter i kulturutskottet.

8

D 1971/26/1968/t: meddelanden om rekommendation nr 26/1968 angående fritidsfiske

Fråga om statlig fiskeavgift¹

Horn: Hr. præsident! Dette spørsmål er jo ikke nyt, det er måske heller ikke så stort, men jeg synes nok, det er lidt ejendommeligt, at den norske regering overhovedet ikke vil gøre noget ved den henstilling, som man har rettet fra rådets side, om at vi fik ensartede

¹ Frågan tryckt s. 2438.

priser for fiskekort, enten man var norsk statsborger eller kom fra et af de andre lande; at man skal betale 150 pct. mere, fordi man er dansk eller svensk eller finsk i Norge, forekommer lidt mærkeligt, når vi taler om nordisk samarbejde. Og den begrundelse, der hidtil er givet for afvisningen af at imødekomme rekommandationen, synes jeg nok har været noget svag. På en lang række andre områder er skatteyderne med til at betale underskuddet, det gælder hospitaler, veje, jernbaner og en lang række andre områder, så det er egentlig et ulogisk svar, der hidtil har været givet fra den norske regerings side. Jeg synes nok, at når vi vil have et nordisk samarbejde og vi gerne vil gøre noget ud af turistarbejdet, var det rimeligt, om man her viste lidt velvilje, det koster ikke så forfærdelig meget. Det er et beskedent offer på det nordiske samarbejdes alter der her kunnes ydes fra den norske regerings side. Vi håber at der bliver gjort noget ved det i det kommende år.

Utenriksminister Stray: Det er ganske riktig som hr. Horn innledet med å si, at dette er en sak som har vært oppe her tidligere. Den ble også reist på forrige sesjons møte i Reykjavik av Veikko Savela fra Finland. Jeg har i grunnen ikke særlig mer å si enn det som ble svart fra norsk side den gangen. Men jeg kan allikevel få lov til å peke på at det jo her dreier seg om en meget beskjeden avgift, som folk som ikke er bosatt i Norge, betaler, nemlig kr. 25. Differansen i forhold til det som betales av dem som er bosatt i Norge, er den kjempemessige sum av 15 kr.

Disse 25 kronene betales altså for adgangen til å beskutte en naturherlighet hvis opprettholdelse er betinget av omfattende og kostbare kulturtiltak som norske skatteborgere tar del i i betydelig grad ut over det som erlegges i form av slik fisketrygdavgift.

Det er også grunn til å understreke at adgangen til innlandsfiske i Norge både kvantitativt og kvalitativt står i en sær-

stilling sammenlignet med de muligheter som bys i de øvrige nordiske land, slik at nominelt like avgiftssatser neppe ville innebære noen reell gjensidighet. På denne bakgrunn er det derfor noe haltende å sammenlikne med dette at man nyter samme rett på hospitaler og veier o. s. v., som det ble gjort fra hr. Horns side.

Men jeg kan også nevne at slik forskjellsbehandling på ingen måte er enestående i Norden når det gjelder jakt og fiske. Jeg kan nevne at de regler som gjelder for jakt og fiske på Grønland, som Ministeriet for Grønland bekjentgjorde 23. desember 1970, fastsetter en avgift på kr. 50 "for ferskvandfiskeri af ikke erhvervsmæssig karakter" "for andre end danske statsborgere med bopæl i Grønland".

Selv om det ikke er tale om avgift helt ut tilsvarende den norske fisketrygdavgift, er en sammenlikning tilstedelig når hensyn tas til at en i forbindelse med fastsettelse av fisketrygdavgiften i Norge gikk bort fra den tidligere ulikhet med hensyn til avgift for rett til å drive fiske som eksisterte for fiske på statens grunn. Det som altså har skjedd i Norge, er en tilnærming i likestilling mellom utenlandsboende og norske borgere.

Horn: Jeg må konstatere, at det eneste argument, man hadde imod udvalgets henstilling imod at etterkomme den rekommandation, som er vedtaget enstemmigt, så vidt jeg husker, er tilfældet Grønland. Jeg synes, det er meget søgt, og da spørsmålet tidligere har været reist og der er givet det samme svar, må vi betrakte det sådan, at den norske regering ikke på dette punkt og måske heller ikke på andre vil leve op til det nordiske samarbejde.

Utenriksminister Stray: Jeg tror man kanskje skal være litt forsiktig med å trekke slike generelle konklusjoner.

Ellers vil jeg da bare understreke at det dreier seg om en meget liten avgift,

en avgift på 25 kronor, som antageligvis er for liten som den er. Når man tar i betraktning hva man får adgang til av fiske burde man vel heller kunne si at avgiften skulle heves. Nå kunne man selvfølgelig hevde at den også burde heves for norske innbyggere i Norge. Det er meget som kunne tale for det også.

Saken er imidlertid litt komplisert når det gjelder forholdet for norske innbyggere. Det er nemlig enkelte som gjør gjeldende at det ikke skulle være — om ikke legalt, så i hvert fall moralsk — riktig med denne avgiften i Norge, fordi det har vært en gammel hevdvunnen adgang for norske borgere til fritt fiske. Dette gjør at man i noen grad er litt forsiktig med å heve avgiften for norske borgere opp til det den burde være. Men jeg synes det er grunn til å understreke, at den avgift andre betaler ikke på noen som helst måte er urimelig — den er meget rimelig.

Sedan diskussionen forklarats avsluttad, anmeldes att behandlingen av saken fortsätter i trafikutskottet.

9

D 1971/6/1970/j: meddelande om rekommendation nr 6/1970 angående medborgarskap för barn

Fråga om medborgarskap för barn i s. k. blandade äktenskap¹

Mellqvist: Herr president! En fråga som har diskuterats vid åtskilliga av Nordiska rådets sessioner och som även varit föremål för debatt i våra respektive riksdagar gäller medborgarskap för barn i s. k. blandade äktenskap. Vad det rör sig om är att redan från födelsen kunna ge barn i äktenskap mellan inhemsk kvinna och utländsk man kvinnans medborgarskap, när familjen bor i hennes hemland. En sådan möjlighet har störst praktisk betydelse i ett invandrarsland, men därutöver har saken ett betydande allmänt intresse.

¹ Frågan tryckt s. 2546.

Det var mot bakgrunden av vad jag nu refererat som vid sessionen i Reykjavik förra året antogs en rekommendation, där Nordiska rådet "anbefaler regeringerne at undersøge, om der ved afgørelsen af statsborgerskabet i videregående omfang kan tages hensyn til princippet om barnets interesse og således, at spørgsmålet eventuelt senere kan aktualiseres på internationalt plan".

Finland blev koordinerande land när det gäller detta spörsmål.

Det var mot den bakgrunden jag har tillåtit mig ställa följande fråga: När avser regeringarna inleda den i rekommendation nr 6/1970 begärda undersökningen och vad kommer undersökningen att omfatta?

Försvarsminister Gestrin: Herr president! Efter samråd med de övriga nordiska länderna får jag på Finlands regeringens vägnar anföra följande:

Såsom av remissvaren till det ursprungliga medlemsförslaget framgår, är det problem som avses i förslaget och i rekommendationen nr 6/1970 komplicerat. De största svårigheterna att övervinna medför det dubbla medborgarskap som kan bli följd, när man i medborgarskapslagstiftningen i större utsträckning än för närvarande eftersträvar att ta hänsyn till principen om barnets intresse. För Finlands del har problemet till följd av den ringa användningen av utländsk arbetskraft inte samma angelägenhetsgrad och aktualitet som i de övriga nordiska länderna.

Tillsättandet av en nordisk arbetsgrupp på tjänstemannanivå för vidtagande av den i rekommendationen åsyftade utredningen har förberetts vid kontakter mellan vederbörande myndigheter i de olika nordiska länderna. Man har därvid överenskommit om att tillsätta en sådan grupp. Meningen är, att arbetsgruppen skall hålla sitt första möte senast inom april månad detta år i Stockholm.

Det synes klart, att den förestående undersökningen bör omfatta alla de perspektiv som aktualiseras av den i och

för sig berättigade målsättningen, att medborgarskapslagstiftningen i större utsträckning än för närvarande skall återspegla principen om barnets intresse. Problemet är av den arten, att en allsidig undersökning är påkallad, och att därvid olika utvägar bör prövas för att om möjligt komma fram till tillfredsställande lösningar.

Mellqvist: Herr president! Jag ber att få tacka minister Gestrin för det i mitt tycke mycket positiva svaret. Jag hoppas att arbetsgruppen snart kommer i verksamhet och att vi inom inte alltför avlägsen framtid kan få ta del av positiva förslag i den riktning medlemsförslaget anger.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av saken fortsätter i juridiska utskottet.

10

D 1971/5/1970/e: meddelande om rekommendation nr 5/1970 angående varudeklarationssamarbete

Fråga om nordiskt varudeklarationssamarbete¹

Bye: Ved 15. sesjon vedtok Nordisk Råd en rekommendasjon (nr 31/1967) om samarbeid om varedeklarasjoner. Til 18. sesjon ble det reist et tilleggsforslag om nordiske varedeklarasjoner hvori det kreves en intensivering av samarbeidet på dette område. Forslaget fikk en sterk tilslutning ved remissbehandling. I sin innstilling om forslaget utfalte økonomisk utvalg bl. a.

”Det är redan nu uppenbart at takten och intensiteten i detta arbete måste väsentligt ökas om man inte skal få en permanent eftersläpning i förhållande til varuutbytets utveckling.”

I den rekommendasjon som ble vedtatt ved forrige sesjon angis klart at Rådet ønsker øket bidrag til varedeklarasjonsorganene og en plan for

hvordan disse tenker seg å bygge ut samarbeidet.

Av meldingen til årets sesjon fremgår at varedeklarasjonsorganene har etterfulgt rekommendasjonen, men at arbeidet ikke har kunnet komme i gang da regjeringene i Finland og Sverige har gitt utilstrekkelige bevilgninger.

Enda mere urovekkende er at det i meldingen fra Sveriges regjering uttales at først når den pågående utredning om den svenske varedeklarasjonssamarbeids fremtidige stilling foreligger, og den svenske regjering har tatt stilling til denne, vil man i Sverige kunne ta stilling til spørsmålet om et utvidet nordisk varedeklarasjonssamarbeid. Selv i beste tilfelle betyr dette en betydelig forsinkelse av arbeidets igangsettelse. Standpunktet går derfor mot formålet med rekommendasjonen. Vi har jo allerede i hvert av våre land et meget stort nordisk vareutvalg, som stadig øker. Samarbeidet innebærer en viss arbeidsfordeling som betyr utgiftsbesparelser. Bade forbrukere og produsenter har allerede i dag felles interesse i ensartede oppfatninger på dette område.

Jeg vil derfor stille følgende spørsmål til Finlands og Sveriges regjeringer:

Hvordan bedømmer regjeringene mulighetene til at rekommendasjon nr 5/1970 blir gjennomført innen kort tid?

Finansminister Tallgren: Som svar på här ställd fråga till Finlands och Sveriges regeringar ber jag att å Finlands vägnar få ge följande svar:

I Finland har man från konsumentmyndigheternas och det finländska Varudeklarationsförbundets sida från början intagit en positiv ställning till strävandena att effektivisera det nordiska samarbetet inom varudeklarationsverksamheten. Ett praktiskt hinder har emellertid bristen på resurser utgjort, i synnerhet bristen på statsanslag.

Enligt de nordiska varudeklarationsförbundens uppfattning och gemensamma överenskommelse kunde ett utvidgat samarbete påbörjas genom att avlöna en gemensam koordineringssekre-

¹ Frågan tryckt s. 2513.

terare. Vi vill gärna vara med om detta. På Finlands regerings vägnar har jag glädjen att meddela, att i den sista tilläggsbudgeten för 1970 beviljats 16 000 mark att användas för detta ändamål under innevarande år, alltså bör all rättfärdighet från vår sida vara uppfylld.

Jag vill dessutom bedyra, att vi klart inser behovet av att ägna konsumentfrågorna en större uppmärksamhet än tidigare och vi kommer också framöver att med intresse följa upp detta arbete i nordiska sammanhang.

Statsrådet Lidbom: Herr president! På den svenska regeringens vägnar vill jag lämna följande svar i anledning av den framställda frågan.

Varudeklarationsarbetet i Sverige bedrivs av Varudeklarationsnämnden, som är ett fristående, icke-statligt organ. Till verksamheten lämnar staten årligen ett bidrag, som för budgetåret 1971/72 beräknas till 1 miljon svenska kronor. Nämnden deltar i det nordiska varudeklarationssamarbete som påbörjades i anslutning till Nordiska rådets rekommendation i ämnet, nr 31/1967.

I Sverige pågår för närvarande ett utredningsarbete som bl. a. syftar till att skapa en effektivare statlig organisation för konsumentfrågorna. Den verksamhet, som bedrivs av Varudeklarationsnämnden, omfattas av utredningen. I detta sammanhang övervägs också allmänna riktlinjer för vad varudeklarationerna bör innehålla och hur de bör utformas. När förslag lagts fram kommer regeringen att pröva frågan hur rekommendationen nr 5/1970 skall kunna genomföras för Sveriges del. Slutlig ställning därtill skall tagas i samband med riksdagens behandling av den proposition, som regeringen kommer att utarbeta på grundval av utredningsförslaget. Såvitt nu kan bedömas, kommer denna proposition att föreläggas 1972 års riksdag.

Bye: Jeg vil takke de to lands ministre for svarene. Finlands svar var uomtvistelig positivt. Dessverre kan man ikke si det om Sveriges svar i denne forbindelse.

Jeg viste i mitt spørsmål til at når det gjelder varedeklarasjonsorganene, er det lagt opp til en utvikling av det nordiske samarbeid bl. a. gjennom et forslag som går ut på engasjement av en sekretær for å utrede aktuelle spørsmål i forbindelse med harmonisering av varedeklarasjonsarbeidet i Norden.

For meg personlig synes det som om et samarbeid av denne art burde kunne komme inn i bildet uansett om man foretar vurdering av varedeklarasjonsorganene på det nasjonale plan. På bakgrunn av at man nå har den situasjon at samtlige land unntatt Sverige har stilt seg positivt til det forslag som foreligger, vil jeg derfor gjerne, med sikte på å få det gjennomført så snart som mulig, spørre om ikke Sverige er villig til snarest på nytt å vurdere om det er mulig å bidra til at samarbeidet mellom varedeklarasjonsorganene i Norden kan utvikles videre — uavhengig av den utredning som nå foregår nasjonalt i Sverige.

Statsrådet Lidbom: Herr president! Tyvärr kan jag inte, herr Bye, lämna några mer preciserade uppgifter beträffande tidsplanen för vårt arbete. Jag har sagt att vi skall pröva dessa frågor så snart vi över huvud taget kan — i samband med den översyn av organisationen som för närvarande pågår — och vi hoppas att redan nästa år kunna lägga fram en proposition i ämnet och i samband därmed ta ställning till hur den här ifrågavarande rekommendationen skall kunna genomföras för Sveriges del.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av saken fortsätter i ekonomiska utskottet.

Ändring av medlemslistan

Det anmeldtes att Horn lämnat sessionen för dagen och ersatts av Lindberg.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

11

A 268/t: medlemsförslag om byggande av väg mellan Virtaniemi och Nyrud

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd anbefaler regeringerna i Finland og Norge snarest at undersøge mulighederne for at bygge en mellemrigsvej mellem Virtaniemi og Tjærebukten.

Norvik (trafikutskottets talesman): Jeg vil få lov til å si et par ord om denne saken, som gjelder bygging av en ny mellomriksvei som skal binde sammen Ivalo-området i Finland med Kirkenes-området i Norge.

Før siste verdenskrig hadde man en veiforbindelse mellom disse to områdene, nemlig Ishavsveien eller Petsamo-veien som den også ble kalt. Men som følge av de forandringer av riksgrensene som man fikk i dette område etter annen verdenskrig, er dette veisambandet blitt brutt ved at en ikke uvesentlig del av det ligger på sovjet-russisk område.

Det som er siktepunktet med det forslag som nå er fremmet, er derfor at man skal søke å reetablere en veiforbindelse som man fra tidligere av i praksis har hatt stor nytte av i begge disse land. Medlemsforslaget er av den norske veiadministrasjon kun kommentert i form av en teknisk beskrivelse. Den finske administrasjon peker på at andre veier som er bygget i området, har ført til at betydningen av den vei som her er foreslått, er blitt mindre. Jeg tror det er riktig å understreke at länsstyrelsen i Lappland og Finlands turistförbund begge meget sterkt har

anbefalt at denne veien må komme. Jeg vil også få lov til å understreke at da trafikutvalget for to år siden foretok sin Nordkalott-befaring, ble det av befolkningen i de berørte områder meget sterkt henstilt til utvalget å ta et initiativ for å søke å få realisert denne veien.

Kanskje er det nyttig at vi har klart for oss at hvis det på noe område av det nordiske samarbeid er oppnådd resultater som er udelte positive, resultater som er lett registrerbare og lett følbare for den enkelte nordbo, gjelder det nettopp de mellomriksveier som er bygget -- og det skyldes ikke minst initiativ fra Nordisk Råd.

Jeg er klar over at mange av disse prosjektene har hatt en meget trang fødsel, og det er unektelig tegn som tyder på at fødselen ikke vil bli så lett for dette prosjektet heller. Men jeg håper inderlig at regjeringene i Norge og Finland under den videre saksbehandling vil legge særlig vekt på en økt samhandel mellom disse to områder og på at turistnæringen trenger utbygging i dette området. Sist men ikke minst bør det legges stor vekt på hva det vil bety gjennom bedre kontakt å kunne styrke samhörigheten mellom befolkningen på begge sider av grensen på Nordkalotten.

Jeg tør derfor håpe på et positivt resultat og vil anbefale rekommendasjonen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst nammupprop.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Magnus Andersen, Antila, Johannes Antonsson, Austrheim, Bergman, Bratteli, Bundvad, Bye, Eric Carlsson, Damsgaard, Ehrnrooth, Engan, Enggaard, Niels Eriksen, Garbo, Hammarberg, Hanhirova, Guttorm Hansen, Haugaard, Niels Helveg Petersen, Hernelius, Carl-Henrik Hermansson, Elsi Hetemäki, Holmberg, Martha Johannessen, Rune Johansson, Tage Johansson, Magnús Kjartansson, Korvald,

Krag, Kåre Kristiansen, Lindberg, Lähteenmäki, Matthias A. Mathiesen, Mellqvist, Mundebo, Gerda Møller, Cecilia Nettelbrandt, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Norvik, Nørgaard, Palm, Erlendur Patursson, Perheentupa, Salolainen, Salve Salvesen, Seip, Sellgren, Sylvi Siltanen, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Skytte, Stetter, Sundman, Sundqvist, Tarjanne, Treholt, Mirjam Tuominen, Vennamo, Virolainen, Willoch och Saimi Ääri.

Frånvarande var:

Alenius, Thorvald Eriksson, Hække-rup, Sigurður Ingimundarson, Guri Johannessen, Eysteinn Jónsson, Kjaran, Knuuttila, Aksel Larsen, Clara Munck, Berte Rognerud, Irma Rosnell och Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 65 röster.

12

A 288/t: medlemsförslag om en järnvägsförbindelse över Svinesund

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Martha Johannessen (trafikutskottets talesman): Forslaget er underetgnet av én svensk og to norske representanter, og det går i korthet ut på en rekommendasjon til regjeringene i Norge og Sverige om at det blir satt i gang en undersøkelse for å få brakt på det rene om det vil være mulig å bygge ut en ny jernbaneforbindelse mellom Sverige og Norge ved at den i dag ekisterende Bolhusbanen forlenges og forbindes med bro over Svinesund til den nåværende Østfoldbanen, slik at en del av den stadig økende godstrafikk med store lastevogner, som foregår i dag på E 6, og som ofte er en fare for trafikksikkerheten på denne veien, kunne tenkes overført til en slik ny jernbanetrasé.

Anmodningen om en slik undersøkelse

se er nå imøtekommet både fra de svenske og norske trafikmyndigheter. De resultater man er kommet fram til, går imidlertid ut på at man frarår å bygge en ny jernbanetrasé, men at det er positiv forståelse for de ulemper den store godstrafikk på E 6 medfører. Det opplyses at veibroen over Svinesund er under utbygging og utbedring, og at det er planlagt en utbygging av jernbanen over Kornsjø til Halden. E 6 er også under utbygging.

Trafikkutvalget har hatt saken under behandling og understreker i sin innstilling at utvalget er positivt innstilt til en utbygging av så vel vei- som jernbaneforbindelsen mellom de to land. Utvalget mener at det ikke minst er av betydning at muligheten for overføring av en del av den tunge trafikken med lastebiler til jernbanen kan virkeliggjøres.

Utvalget er imidlertid av den oppfatning at det etter det remissmateriale som nå foreligger, ikke kan bli aktuelt i den nærmeste framtid ihvertfall å bygge en ny jernbanetrasé, og man innstiller at Rådet ikke foretar seg noe i anledning av medlemsforslaget, og at det derfor avskrives.

Sedan diskussionen forklarats avsluttad, bifölls utskottets förslag.

Matthias A. Mathiesen övertog därefter ledningen av förhandlingarna.

13

A 267 T/s: tilläggsförslag om internordisk giltighet för recept

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av tilläggsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att införa nordisk giltighet för recept utfärdade av läkare, tandläkare och veterinärer i nära anslutning till det förslag som framlagts av Nordisk reseptkomité i dess utredning (NU 1969: 18).

Bye (socialpolitiska utskottets talesman): Dette tilleggsforslaget har sitt utgangspunkt i en rekommandasjon som ble vedtatt i 1965, om internordisk gyldighet for resepter. Resultatet av den rekommandasjonen ble at det ble nedsett en nordisk arbeidsgruppe som i juni 1969 la fram sin betenkning. Betenkningen er for øvrig trykt i Nordisk Utredningsserie NU 1968: 18.

Arbeidsgruppen konkluderte betenkningen med en rekke forslag som bl. a. gikk ut på at man skulle få internordisk gyldighet for resepter på visse vilkår som jeg ikke skal komme nærmere inn på i denne forbindelse.

Det er forslagene fra denne arbeidsgruppen som tilleggsforslaget tar sikte på å få gjennomført. De aller fleste remissuttalelser har da også gitt sin tilslutning. Sosialpolitisk utskott anbefaler også forslaget, selv om en også innser at anvendelsen i dag vil ha sin begrensning. I praksis vil det likevel få ganske stor betydning på grunn av den store reisevirksomhet som i dag skjer mellom de nordiske land, også på grunn av det åpne nordiske arbeidsmarked. Videre skal vi heller ikke glemme at det vil få ganske stor betydning for det samarbeid som allerede foregår mellom leger i grenseområdene mellom Sverige, Finland og Norge.

En av hindringene er den store forskjell i vareutvalget når det gjelder legemidler. Rådets rekommandasjon nr. 16/1969 gikk inn på dette spørsmål, og Sosialpolitiske utskottet mener at harmoniseringsarbeidet på dette felt snarest må komme i gang. Det gjelder så vel den alminnelige harmonisering som benevningsspørsmål. Jeg går ut fra at den vurdering av legemiddelsituasjonen som foregår på et nasjonalt plan i det enkelte land, ikke nødvendigvis bør forsinke en harmonisering på dette felt på tvers av grensene i Norden.

Utskottet anser for øvrig — i motsetning til den arbeidsgruppe som har lagt fram sin betenkning — at også tannleger og veterinærer bør kunne komme inn under de samme regler når

det gjelder resepter, som leger. De tiltak som er i gang når det gjelder nordisk samarbeid mellom de forskjellige former for helsepersonale, bør tilsi at også tannleger og leger kommer inn under samme regler.

Jeg viser for øvrig til utskottets uttalelse og tilrår at utskottets forslag til rekommandasjon blir vedtatt.

Sedan diskussionen forklarats avsluttet, skedde votering medelst namnupp-rop.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Alenius, Magnus Andersén, Antila, Austrheim, Bergman, Bundvad, Bye, Eric Carlsson, Damsgaard, Ehrnrooth, Engan, Enggaard, Niels Eriksen, Garbo, Hammarberg, Hanhiova, Guttorm Hansen, Haugaard, Niels Helveg Petersen, Carl-Henrik Hermansson, Elsi Hetemäki, Holmberg, Guri Johannessen, Martha Johannessen, Rune Johansson, Tage Johansson, Magnús Kjartansson, Knuuttila, Korvald, Kåre Kristiansen, Aksel Larsen, Lindberg, Lähteenmäki, Matthias A. Mathiesen, Mellqvist, Mundebo, Gerda Møller, Cecilia Nettelbrandt, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Palm, Erlendur Patursson, Perheentupa, Salolainen, Salve Salvesen, Seip, Sellgren, Sylvi Siltanen, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Skytte, Stetter, Sundman, Sundqvist, Tarjanne, Treholt, Mirjam Tuominen, Vennamo, Virolainen, Willoch och Saimi Ääri.

Frånvarande var:

Johannes Antonsson, Bratteli, Thorvald Eriksson, Hernelius, Hækkerup, Sigurður Ingimundarson, Eysteinn Jónsson, Kjaran, Krag, Clara Munck, Norvik, Nørgaard, Berte Rognerud, Irma Rosnell och Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 63 röster.

A 297/e: medlemsförslag om förenklat tullförfarande för uthyrningsmaskiner

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att gemensamt överse gällande bestämmelser rörande temporär tullfrihet och tullrestitution i syfte att förbättra och förenkla möjligheterna till förhyrning särskilt i vad avser maskiner för skogs- och jordbruksändamål.

Virolainen (ekonomiska utskottets talesman): Nordiska rådets ekonomiska utskott behandlade detta ärende vid sitt möte den 19 januari i år och konstaterade bl. a. följande:

Utskottet finner det klart framgå av remissyttrandena, att medlemsförslaget motsvarar ett aktuellt behov inom skogsnäringen att enklare än vad som för närvarande är fallet kunna förhyra maskiner för skogsbruk över de nationella gränserna.

Gentemot detta intresse står å andra sidan den starka kritik som riktats mot förslaget från tull- och handelspolitiskt ansvariga instanser. Till en del synes visserligen de betänkligheter som där anförts överdrivna såsom att de föreslagna lättnaderna skulle strida mot GATT- och EFTA-förpliktelserna. Den föreslagna temporära tullfriheten kunde ges en icke-diskriminatorisk utformning utan att detta ändock finge praktiska konsekvenser annat än för de nordiska grannländerna, då det ter sig föga troligt att det skulle vara lönsamt att på uthyrningsbas transportera ifrågavarande maskiner från annat land till de nordiska länderna för uthyrning under kortare tid. Enda undantaget härvidlag skulle vara anläggningsmaskiner där tyska firmor möjligtvis skulle kunna dra nytta av tullfrihet i Danmark.

Trots detta påpekande synes det ut-

skottet tveksamt om den kritik som riktats mot förslaget kan helt åsidosättas. Å andra sidan noterar utskottet att även sådana remissinstanser som ställer sig avvisande till förslaget såsom kommerskollegium i Sverige dock vitsordar att de skäl som talar för en tullreform i och för sig är beaktansvärda. Utskottet vill också erinra om att främjandet av största möjliga rörelsefrihet över gränserna på alla områden från begynnelsen varit en av Nordiska rådets huvuduppgifter. Utskottet anser därför att berörda myndigheter i de nordiska länderna nog bör överväga i vad mån det är möjligt att tillgodose förslagsställarnas syfte.

Då det bl. a. från svenskt myndighets-håll antytts att problemställningen är aktuell även på andra områden än som åsyftas i medlemsförslaget finner utskottet det ändamålsenligt att de nordiska länderna gemensamt överser de här aktuella bestämmelserna om temporär tullfrihet och tullrestitution med målsättningen att nå fram till en ordning som tillåter temporär gränspassage av förhyrd produktionsutrustning med minsta möjliga administrativa omgång och ekonomiska pålagor för vederbörande uthyrare och förhyrare. Vid en sådan översyn bör berörda näringslivs-representanter beredas tillfälle medverka.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Alenius, Antila, Austrheim, Bergman, Bundvad, Bye, Eric Carlsson, Damsgaard, Ehrnrooth, Engan, Enggaard, Niels Eriksen, Hammarberg, Hanhirona, Guttorm Hansen, Haugaard, Niels Helveg Petersen, Carl-Henrik Hermansson, Elsi Hetemäki, Holmberg, Guri Johannessen, Martha Johannessen, Rune Johansson, Tage Johansson, Eysteinn Jönsson, Kjaran, Magnús Kjartansson, Knuuttila, Kor-

vald. Kåre Kristiansen, Aksel Larsen, Lindberg, Lähtenmäki, Matthias Å. Mathiesen, Mellqvist, Mundebo, Gerda Møller, Cecilia Nettelbrandt, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Nørgaard, Palm, Erlendur Patursson, Perheentupa, Salolainen, Salve Salvesen, Seip, Sellgren, Sylvi Siltanen, Jón Skaf-tason, Anna-Greta Skantz, Skytte, Stetter, Sundman, Sundqvist, Tarjanne, Treholt, Mirjam Tuominen, Vennamo, Virolainen, Saimi Ääri och Øregaard.

Frånvarande var:

Magnus Andersen, Johannes Antons-son, Bratteli, Thorvald Eriksson, Garbo, Hernelius, Hækkerup, Sigurður In-gimundarson, Krag, Clara Munck, Nor-vik, Berte Rognerud, Irma Rosnell och Willoch.

Rekommendationen hade sålunda an-tagits med 64 röster.

15

A 315 T/e: tilläggsförslag om verksamhetsområdet för Nordiska kommittén för samordning av elektriska säkerhetsfrågor (NSS) och D 1971/2/1963/e: meddelande om rekommendation nr 2/1963 angående samordning av kontrollbestäm-melser rörande elmateriel

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Ekonomiska utskottet hade föreslagit,

I. att rådet i anledning av tilläggs-förslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar rege-ringarna i de nordiska länderna att ta initiativ till en samordning av ländernas installationsföreskrifter även på sådana områden, som saknar eller endast delvis har samband med kontrollbestämmelser rörande elmateriel men som likväl har betydelse för den nordiska samhandeln med elmateriel;

II. samt att rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 2/1963 till handlingarna i avvaktan på nya medde-

landen i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Sundqvist (ekonomiska utskottets talesman): Herr president! Den fråga vi nu skall behandla gäller tilläggsförslaget angående samordningen av elektriska säkerhetsfrågor. Som det framgår av handlingarna har frågan varit uppe i tidigare sammanhang i Nordiska rådet, den har varit föremål för rekommendation nr 2/1963, som gav till resultat, att Nordiska samarbetskommittén för samordning av elektriska säkerhetsfrågor grundades.

I det nu aktuella tilläggsförslaget hemställes att Nordiska rådet bör rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att ta initiativ till en samordning av ländernas installationsföreskrifter även på sådana områden som saknar eller endast delvis har samband med kontrollbestämmelser rörande elmateriel, men som likväl har betydelse för den nordiska samhandeln med elmateriel.

Frågan har aktualiserats inom det ekonomiska utskottets niomannakommitté då det har stått klart att Nordiska kommittén för samordning av säkerhetsfrågor, NSS, i större omfattning kommit in på frågor som nu endast delvis täcks av kontrollbestämmelserna, d. v. s. samarbetet har gått längre än rekommendationen av år 1963 skulle ha förutsatt. Ett exempel på det här utgör det påbörjade arbetet att försöka nå gemensamma nordiska bestämmelser för elektriska installationer i prefabricerade bostadshus. Den här frågan har behandlats av ekonomiska utskottet som föreslår att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar rege-ringarna i de nordiska länderna att ta initiativ till en samordning av ländernas installationsföreskrifter även på sådana områden som saknar eller endast delvis har samband med kontrollbestämmelser rörande elmateriel, men som likväl har betydelse för den nordiska samhandeln med elmateriel, samt

att rådet lägger meddelandet om rekommendationen nr 2/1963 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag till rekommendation.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop om punkt 1.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Alenius, Antila, Johannes Antonsson, Austrheim, Bergman, Bratteli, Bundvad, Eric Carlsson, Damsgård, Ehrnrooth, Engan, Enggaard, Niels Eriksen, Hammarberg, Hanhirona, Guttorm Hansen, Haugaard, Niels Helveg Petersen, Carl-Henrik Hermansson, Elsi Hetemäki, Holmberg, Guri Johannessen, Martha Johannessen, Rune Johansson, Tage Johansson, Eysteinn Jónsson, Kjaran, Magnús Kjartansson, Knuutila, Korvald, Krag, Kåre Kristiansen, Aksel Larsen, Lindberg, Lähteenmäki, Matthias A. Mathiesen, Mellqvist, Mundbo, Cecilia Nettelbrandt, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Nørgaard, Palm, Erlendur Patursson, Perheentupa, Salolainen, Salve Salvesen, Seip, Sellgren, Sylvi Siltanen, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Skytte, Stetter, Sundman, Sundqvist, Tarjanne, Treholt, Mirjam Tuominen, Vennamo, Virolainen, Saimi Ääri och Øregaard.

Frånvarande var:

Magnus Andersen, Bye, Thorvald Eriksson, Garbo, Hernelius, Hækkerup, Sigurður Ingimundarson, Clara Munck, Gerda Møller, Norvik, Berte Rognerud, Irma Rosnell, och Willoch.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 65 röster.

Utskottets förslag, punkt 2, bifölls.

16

A 242/j: medlemsförslag om offentlighetsgrundsatsens tillämpning i nordisk förvaltning

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Seip (juridiska utskottets talesman): La meg på dette tidspunkt nøye meg med å konstatere at vi her har et viktig felt, der man har kommet et betydelig skritt i retning av en nordisk samordning av reglene. Jeg skulle tro at en her også med full rett kan si at det nettopp er de nordiske bestrebelsene som har bidratt til at denne saken i år har latt seg realisere så vel for Danmarks som for Norges vedkommende, og vi håper at Island vil komme etter relativt raskt.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

17

A 260 T/s: tilläggsförslag om viss revision av sjömansskattelagstiftningen

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av tilläggsförslaget icke måtte företaga sig något.

Perheentupa (socialpolitiska utskottets talesman): Herr president! Frågan om bortfallet av den del av sjömansskatten som skulle tillfalla kommunen då en sjöman tjänstgör på annat nordiskt land tillhörigt fartyg upptogs första gången till behandling i Nordiska rådet år 1965. Då godkändes en till regeringarna rikad rekommendation om åtgärder för att åstadkomma en rättelse i saken. Finlands regering, som utsetts till koordinerande, tillsatte en kommitté som utarbetade en utredning i ärendet. I utredningen konstaterades, att beroende på det rådande sysselsättningsläget — detaljupplysningarna insamlades för år 1966 — antalet sjömän som tjänstgjorde på annat nordiskt lands fartyg fördelade sig mycket ojämnt, i synnerhet så-

tillvida att det största överskottet förekom för Sveriges vidkommande, medan åter för Finlands vidkommande förelåg det största underskottet med avseende å skatteintäkterna. Kommittén fann att detta sakförhållande kunde avhjälpas endast genom att ändra de mellan länderna ingångna avtalet om fördelning av skatter för undvikande av dubbelbeskattning. Detta ansåg kommittén dock inte tills vidare vara möjligt, emedan det skulle ha inneburit ett avsteg från en i det internationella umgänget allmänt godtagen linje. Kommittén beslöt därför i första hand tillstyrka en nationell lösning på så sätt, att av statsmedel skulle erläggas gottgörelse för bortfallet av sjömansskatt till sådana kommuner, vilkas förlust uppgår till minst 3 % av totalbeloppet för kommunens skatteintäkter. I Finland, där ett dylikt system enligt kommitténs uppfattning vore av behovet påkallat, skulle gottgörelsen närmast gälla vissa åländska kommuner.

Med utgångspunkt från utredningen väcktes inom rådet ett nytt medlemsförslag, vari föreslogs en rekommendation till regeringarna på grundval av de av kommittén framlagda synpunkterna. Utskottet har undersökt förslaget sedan vederbörliga yttranden införskaffats. Härvid har utskottet för det första kommit till samma slutsats som kommittén, att en kompensering som skulle kompensera den ojämna fördelningen av sjömansskatten mellan de nordiska länderna, i nuvarande läge uppenbarligen inte vore möjlig, emedan det skulle strida mot principerna i det nordiska avtalet för undvikande av dubbelbeskattning. Då finansministeriet i Finland för sin del har meddelat, att ministeriet anser det svårt att genomföra en utjämnning på nationellt plan har utskottet beslutat föreslå, att saken inte skulle ge anledning till åtgärder från rådets sida.

Herr president! Med hänvisning till vad ovan anförts får jag yrka bifall till utskottets förslag.

Lantrådet Martin Isaksson: Herr president! För Ålandsöarnas del måste jag beklaga utskottets ställningstagande. Avsteg från OECD:s mönsteravtal angående dubbelbeskattning har ju dock i andra sammanhang tolererats. Utskottets talesman yttrade, att saken inte ger anledning till åtgärder från Nordiska rådets sida eftersom finska finansministeriet anser det svårt att genomföra en utjämnning på nationellt plan. Man frågar sig, är detta ett motiv för avslaget? Utredningskommittén säger att frågans lösande är av behovet påkallat. Om en internordisk fråga inte kan lösas på det nationella planet, borde det vara att vänta, att saken kunde behandlas internordiskt eller bilateralt. En neutral bedömning inom Finland borde länsstyrelsen, Finlands representation på Åland, kunna anses vara, som i sitt remissvar i januari 1970 säger bl. a.: "En kompensation till kommunerna på grund av ett bilateralt eller multilateralt clearing-avtal synes icke ur kommunernas synvinkel vara en sämre lösning än det av utredningskommittén för nordisk sjömansskattefördelning framförda förslaget." Det väsentliga för de av det nuvarande systemet drabbade kommunerna är att inkomstbortfallet kompenseras. Med hänsyn till detta ville länsstyrelsen tillstyrka tilläggsförslaget, dock med den reservationen att behandlingen av detsamma icke bör försvåra eller fördröja förverkligandet av det av kommittén föreslagna kompensationsförslaget.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

A 285/k; medlemsförslag om utbildning av isländska läkare vid Umeå universitet

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Sundman (kulturutskottets talesman): Herr president! Jag skall uttrycka mig mycket kort.

I det aktuella medlemsförslaget hemställes att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Island och Sverige att undersöka möjligheterna att reservera ett antal platser — två eller tre — vid Umeå universitet för isländska läkarstuderande.

Ett dussintal remissinstanser har yttrat sig över förslaget.

Utskottet förklarar att man naturligtvis med tillfredsställelse hälsar alla initiativ som syftar till ökat studentutbyte i Norden, men utskottet finner att intagning av två eller tre isländska medicinstuderande vid Umeå universitet inte kommer att medföra några fördelar av större betydelse för Island. Däremot påpekas att behov faktiskt föreligger att i större utsträckning och mera allmänt bereda isländska studenter möjlighet att vinna inträde till olika studielinjer i de övriga nordiska länderna, särskilt då mera specialiserade studieinriktningar.

De här frågorna har redan beaktats av Nordiska rådet, som förra året i en rekommendation hemställde att regeringarna skulle utreda möjligheten att avlägsna de hinder som nu finns för nordiska studerande att vinna inträde vid utbildningslinjer i annat nordiskt land än hemlandet samt att utreda förutsättningarna för ett mera enhetligt system för de studiesociala förmanerna i de nordiska länderna.

Först när man sett resultat av denna rekommendation kan frågan om isländska läkarstuderande i Umeå få en tillfredsställande lösning. Med hänvisning till detta hemställer utskottet att Nordiska rådet inte måtte företa sig någonting i anledning av medlemsförslaget.

Herr president! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

A 286/j: medlemsförslag om enhetlig nordisk marknadsföringslagstiftning och C 35/e: berättelse från Nordiska kommittén för konsumentfrågor

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Juridiska utskottet hade anmält, att utskottet beslutat fortsätta behandlingen av medlemsförslag A 286/j.

Ekonomiska utskottet hade anmält, att utskottet beslutat fortsätta behandlingen av berättelse C 35/e.

Salolainen (juridiska utskottets talesman): Herr president, ärade kolleger! Jag beklagar, att ni fått vänta på mig, men jag trodde att detta ärende skulle behandlas först i morgon, icke i dag.

I det medlemsförslag, som nu är upptaget till behandling — förslaget om enhetlig nordisk marknadsföringslagstiftning (A 286/j) — har man fäst uppmärksamhet vid det lagstiftningsarbete som under de senaste åren skett eller inom kort kommer att ske och genom vilket ramen och villkoren för handeln definieras. Det är naturligt, att frågan är av alldeles särskilt stor betydelse för Norden, ty förenhetligandet av lagstiftningen angående näringsliv och näringsverksamhet är ju en av det nordiska samarbetets viktigaste former.

Det är skäl att med detsamma redogöra för ett par synpunkter, som blev aktuella då saken behandlades i juridiska utskottet. För det första varierar inställningen till frågan beroende på huruvida man ser på lagstiftningen ur marknadsförarens eller konsumentens synvinkel. Oberoende av från vilket perspektiv man ser på saken är det i alla fall fråga om samma lagstiftning och när man i nordiskt sammanhang behandlar den, är det naturligt, att målsättningen är att man uppnår så stor enhetlighet som möjligt. Härigenom kunde man dels förhindra, att osynliga hinder för handeln uppstår mellan de nordiska länderna, dels garantera sam-

ma förmåner för alla konsumenterna i alla de nordiska länderna.

För det andra är det skäl att nämna, att den europeiska integrationens nuvarande läge på sitt sätt påverkar den aktuella debatten. Inom EEC strävar man nämligen också till ett långtgående förenhetligande av marknadsföringslagstiftningen. Bl. a. lagstiftningen om illojal konkurrens är föremål för utredning i EEC. Man kan lätt föreställa sig vilka svårigheter som uppstår för den nordiska lagstiftningen ifall de nordiska länderna ordnar upp sina förhållanden på ett annat sätt än EEC, vilket ju inte är omöjligt.

Ett belysande exempel på de svårigheter som kan uppstå, är den nordiska lagstiftningen om illojal konkurrens. För att förenhetliga lagstiftningen har de nordiska kommittéer, som förbereder saken, haft ett intensivt samarbete, men efter det man i Sverige stadgat en "lag om otillbörlig marknadsföring" måste man i de övriga nordiska länderna konstatera, att Sverige gått längre än Danmark, Norge och Finland var villiga att gå. Följden blev en åtminstone delvis varierande lagstiftning i Norden. Man kan knappast någonsin uppnå en helt identisk lagstiftning, ty såsom jag redan tidigare sade, så kan samma lagstiftning ses såväl ur producentens som konsumentens perspektiv, vilket i sin tur medför, att också de rådande politiska styrkeförhållandena i de olika nordiska länderna inverkar på saken.

Som exempel på en fråga som just nu är aktuell kunde jag nämna frågan om förnyandet och förenhetligandet av den nordiska handelslagstiftningen. Svårigheten härvidlag är den, att Finland saknar handelsrätt i samma bemärkelse som i de övriga nordiska länderna och detta har uppenbarligen fördröjt stiftandet av nyare handelslagar. Det är att hoppas, att vi uppnår en så enhetlig lagstiftning som möjligt i fråga om handelslagstiftningen.

En tredje grupp av lagstiftning är lagarna om hemförsäljning, som likaså förbereds som ett samnordiskt projekt.

En fjärde kategori är den svenska "lagen om otillbörliga avtalsvillkor", som såvitt jag vet träder i kraft nästa sommar.

Om vi till de nyss uppräknade grupperna av lagstiftning lägger ett betydande antal lagar som närmast rör konsumenterna — såsom avbetalningsköp, pris- och kartelllagarna, lagarna angående försäljning av läkemedel, resebyrålagarna o. s. v. — måste vi fastslå, att det verkligen är fråga om ett stort och mångfasetterat fält.

Det vore alltför optimistiskt att tro, att man på alla dessa områden kunde uppnå en fullt enhetlig lagstiftning i alla de nordiska länderna. Däremot är det oundgängligt att man i samband med lagstiftningens förberedande och ikraftträdande hela tiden gör allt för att förhindra att osynliga hinder för handeln uppstår eller att konsumenterna försättes i inbördes olika ställning i de nordiska länderna.

Frågan om de osynliga hindren för handeln har varit aktuell också i EFTA och man har konstaterat, att förenhetligandet av lagstiftningen kan stöta på stora svårigheter. För att handeln skall utvecklas i positiv riktning borde marknadsförings- och konsumtionslagstiftningen vara så identisk som möjligt, ty i motsatt fall skapar man svårigheter som i synnerhet för de små och medelstora företagen blir övermäktiga. Det är ju inte rimligt att kräva, att dessa företag skall kunna följa med detaljerna i alla de nationella lagstiftningssystemen.

På grund av medlemsförslagets mångfasetterade natur och stora betydelse har juridiska utskottet ansett det motiverat att göra förslaget och utlåtandena därom till debattämne för Nordiska rådet under innevarande session. Utskottet avser att ta upp saken till förnyad behandling på basen av den debatt som här har förts.

Herr president! Det är ännu skäl att påminna om att statsministrarna och Nordiska rådets presidium den 2 no-

vember 1970 kom överens om, att konsumentskyddslagstiftningen borde vara ett huvudtema under denna session. Konsumentskyddet och marknadsföringslagstiftningen utgör verkligen ett av de mest aktuella och centrala områdena inom lagstiftningen i Norden. Det är synnerligen önskvärt att man härvidlag inte skulle åstadkomma en heterogenitet, som skulle stå i strid med de målsättningar, som vi samlats här för att främja.

Som ett uttryck för att man i den nordiska kretsen just i detta ögonblick hyser ett levande intresse för detta ämne och för denna lagstiftning måste man anse den verksamhet som den nordiska kommittén för konsumentfrågor aktivt utför för att kartlägga problematiken, vilket framgår av den berättelse som just utlades här.

Aktivitet och intresse återspeglar även det faktum, att Nordiska rådets presi-

dium inbjudit till en konferens om marknadsföringsfrågor och konferensen skall hållas i Tavastehus i Finland den 21 och 22 april. Denna konferens avser särskilt att medverka till skapandet av gynnsamma betingelser för samnordiskt lagstiftningsarbete. Till konferensen har inbjudits rådets alla representanter vid juridiska, socialpolitiska och ekonomiska utskotten samt flera representanter för de nordiska parlamenten, ministerierna, sakkunnigkretsarna och forskningsanstalterna. Den diskussion som förs här i Köpenhamn kommer säkert att inverka positivt på såväl konferensen som på sakens fortsatta behandling.

Sedan diskussionen avbrutits och den fortsatta behandlingen av saken uppskjutits till morgondagens möte, avslutades mötet kl. 18.20.

Protokoll

5:e mötet

Onsdagen den 17 februari 1971 kl. 10.00

President: Olavi Lähteenmäki

Dagordning

1. A 286/j: medlemsförslag om enhetlig nordisk marknadsföringslagstiftning
C 35/e: berättelse från Nordiska kommittén för konsumentfrågor (fortsatt behandling)
2. A 247/e: medlemsförslag om åtgärder till skydd för laxbeståndet
3. A 317/e: medlemsförslag om Färöarnas politiska status
4. A 305/s: medlemsförslag om intensifierad nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruket
D 1971/5/1967/s: meddelande om rekommendation nr 5/1967 angående forskning om ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk m. m.
5. A 270 T/k: tilläggsförslag om samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik
6. A 293/k: medlemsförslag om samnordisk utbildning av konservatorer
7. A 282/k: medlemsförslag om samnordiska arkiv
8. A 145/j: medlemsförslag om översyn av Nordiska rådets stadga och arbetsordning
A 166/j: medlemsförslag om personalen i Nordiska rådets utskott
- A 184 T/j: tilläggsförslag om samarbetet Norden och Europa
9. A 254/j: medlemsförslag om samlad skadeståndsrättslig lagstiftning
10. A 301/e: medlemsförslag om gemensamt införande av SI-systemet för måttenheter i de nordiska länderna
11. A 311/e: medlemsförslag om Nordiska ministerrådet och det nordiska ekonomiska samarbetet
A 316/e: medlemsförslag om Norden och EEC
C 5/e: berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete
D 1971/19/1970/e: meddelande om rekommendation nr 19/1970 angående genomförande av Nordek
D 1971/20/1970/e: meddelande om rekommendation nr 20/1970 angående Islands deltagande i det utvidgade ekonomiska samarbetet
12. D 1971/18/1970: meddelande om rekommendation nr 18/1970 angående revision av Helsingforsavtalet
13. A 2 Ä 2/t: ändringsförslag om samarbete på luftfartens område
A 283/t: medlemsförslag om en nordisk transportöverenskommelse
C 25/t: berättelse från Nordisk kommitté för transportekonomisk forskning

14. A 318 T/t: tilläggsförslag om den fortsatta handläggningen av Öresundsfrågorna

D 1971/21/1969/t: meddelanden om rekommendation nr 21/1969 angående beslut i Öresundsfrågorna

15. A 133/t: medlemsförslag om inrikesflygets problem

16. A 306/t: medlemsförslag om förbud mot överljudsplan i Norden

17. A 312/t: medlemsförslag om åtgärder mot flygkapning m. m.

18. A 238/s: medlemsförslag om gemensam nordisk sysselsättningspolitikk

19. C 7/s: berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet

20. A 295/s: medlemsförslag om den finska arbetskraftens förhållanden

21. A 292/k: medlemsförslag om utbyggnad av TV-samarbetet mellan Finland och Sverige

22. C 26/k: berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet

23. A 289/s: medlemsförslag om internordisk kommitté för vattenfrågorna i Kattegatt och Skagerack

D 1971/30/1970/s: meddelanden om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening

24. D 1971/31/1968/j: meddelanden om rekommendation nr 31/1968 angående revision av den internationella oljeskyddskonventionen

25. A 298 T/s: tilläggsförslag om enhetlige principer för lagstiftning om engångsförpackningar

D 1971/5/1969/s: meddelanden om rekommendation nr 5/1969 angående använing av engångsförpackningar

26. D 1971/4/1969/s: meddelanden om rekommendation nr 4/1969 angående samarbeidet rörande föroreningsfrågorna

Ändringar av medlemslistan

Det anmäldes, att Bundvad lämnat sessionen och ersatts av Mørk samt att Eric Carlsson lämnat sessionen för dagen och ersatts av Anna-Lisa Nilsson.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

1

A 286/j: medlemsförslag om enhetlig nordisk marknadsföringslagstiftning och C 35/e: berättelse från Nordiska kommittén för konsumentfrågor (fortsatt behandling)

Rådet foretog ovannämnda två saker i ett sammenhang.

Juridiske utskottet hade anmält, att utskottet beslutat fortsätta behandlingen av medlemsförslag A 286/j.

Ekonomiske utskottet hadde anmält, att utskottet beslutat fortsätta behandlingen av berättelse C 35/e.

Seip: Problemene omkring konsumentenes stilling og reglene for markedsføring i vårt moderne masseproduksjons- og reklamesamfunn opptar naturlig nok myndighetene og publikum i alle våre nordiske land. Vi har vel også kjensle av at dette er et felt der de nåværende regler er utilstrekkelige, der vi kan lære av hverandres erfaringer og der vi gjennom en hurtig og omfattende informasjon kan bidra til å motvirke misbruk og kanalisere utviklingen over i sunnere og mer hensiktsmessige spor. Det er derfor naturlig at forbrukervern, konsument- og markedsføringslovgivning er pekt ut som et av hovedområdene for debatt under årets sesjon i Nordisk Råd.

Det dreier seg i virkeligheten om et meget bredt felt som i siste instans berører hvert menneskes dagligliv, og som også har relasjon til grunnleggende sider av vårt demokrati og vår samfunnsform. Jeg nevner stikkord som prinsippet om fritt varevalg og tilretteleggingen av produksjon og markedsføring som

gir reell valgfrihet. Jeg peker på konkurranselovgivningen med krav til bestemmelser som sikrer kjøperens interesser samtidig som man søker å motvirke utilbørlig konkurranse mellom produsenter og forhandlere med de bånd på markedsføringens metoder dette må innebære. Vi har å gjøre med spesielle spørsmål i tilknytning til avbetalingshandelen. Kontroll med prisfastsettelse vil komme inn i en del sammenhenger. Reklamens plass, omfang og virkemidler står sentralt i bildet. Konsumentopplysning og produktkontroll, varedeklarasjoner og kvalitetsstandarder spiller en sterkt økende rolle. Behovet for offentlige rettleidnings- og klageinstanser tvinger fram nye institusjoner og utvidelser av tidligere arbeidsfelter.

Disse problemene har også en viktig nordisk side i forhold til det felles nordiske hjemmemarked som er bygd opp under EFTA-perioden, og som i dag faktisk betyr at vesentlige deler av de enkelte lands produksjon nå har dette marked som sitt siktepunkt.

Kravene til våre lands lovgivende myndigheter og til administrative tiltak for å bygge opp det nødvendige regelverk og sikre gjennomføringen av et slikt sett av normer som et virkelig *konsumentdemokrati* må forutsette, er så omfattende at det nødvendigvis må ta tid å få gjennomført en systematisk nordisk koordinering. Men nettopp på disse områdene har samarbeidet en spesiell betydning fordi man ellers så lett kan komme til å innføre indirekte handelshindringer mellom landene. Vi må være varsomme med å bryte opp felles regler og ordninger uten nøye overveielse og konsultasjon. Vi må også tenke oss om før vi innfører nye vedtak med bånd og bestemmelser som kan berøre nabolandenes bedrifter og deres konkurransetilstand. Når jeg nevnte dette feltet i mitt innlegg under generaldebatten og trakk det fram som et område der jeg var betenkt over den svenske framgangsmåten, var det fordi man i ti år hadde forhandlet om sakene

på nordisk basis. Deretter kom et svensk "soloutspill" som brøt opp det nordiske. En konsumentombudsmann og et markedsføringsråd ble etablert. Nå har jeg i og for seg sympati for tanken om en ombudsmannsordning for forbrukerbeskyttelse — noe som i tilfelle hos oss ville representere en videreføring av funksjoner som til dels dekkes av det norske Forbrukerrådet. Men også her kommer framgangsmåten inn, herunder spørsmålet om vi ikke i det minste kunne innføre en *konsultasjonsplikt* innen et nordisk land låser fast eller gjennomfører vesentlige endringer i sin lovgivning. Det hjelper lite om vi slår fast i høytidelige rådsvedtak at vi skal ha nordiske samarbeidsministre i samtlige nordiske land, dersom disse ministrene ser det som sin oppgave å representere hver sin nasjonale "vi alene vite"-holdning. Jeg tror også vi skal være klar over den risiko som ligger i at enkelte land gjennom en nasjonal politikk i forbrukerdemokratiets navn kan komme til å skape slike indirekte handelshindringer at det samtidig fører til forvriddning av handelen og får proteksjonistiske virkninger. Det nordiske standardiserings samarbeid med mest mulig samkjøring av kvalitetsbestemmelser, varedeklarasjoner, forbud mot bruk av skadelige stoffer etc. er ledd i bestrebelsene på å få det felles nordiske marked til å fungere. Det tar også sikte på å beskytte det nordiske forbrukerfellesskap, og jo lenger vi finner det riktig og nødvendig å gå på disse feltene, desto viktigere blir koordineringen.

Samarbeid om mest mulig enhetlige regler om markedsføring vil være en stor vinning fra produsent- og markedsføringssiden. Som et eksempel på et norsk framstøt for utbygging av forbrukerdemokratiet kan jeg for øvrig nevne den avtalen som er inngått mellom de norske skadeforsikringsselskaper og Forbrukerrådet om samarbeid ved utforming av forsikringsvilkår, vegledningstjeneste for forsikringstakere og en felles klagenemnd for skadeoppgjør. Denne saken ble Nordisk Råds juridiske

komite orientert om under sitt møte i Jönköping før jul.

Jeg vil altså konkludere med et ønske om at vi på fellesnordisk basis bør komme fram til en ordning med en forbrukerombudsman. Jeg tror også at slike generelle spørsmål som en såkalt "angrefrist" ved dørsalg, som har vært drøftet en tid på nordisk basis, bør søkes realisert på mest mulig ensartet grunnlag. Markedsføringen bør søkes samkjørt og de nasjonale utredninger som nå pågår, legges opp med et slikt mål for øye. Utover dette har vi behov for å drøfte omfattende tiltak for utbygging av forbrukerdemokratiet i Norden, tiltak som krever revisjon av en rekke lover og dessuten lovmessige ny-skapninger. Denne utbyggingen bør også så vidt mulig skje i samarbeid mellom alle de land som i dag har Norden som et felles hjemmemarked, og som ønsker å bevare og utbygge et funksjonsdyktig nordisk marked innen rammen for de internasjonale avtaler og ordninger vi for øvrig er knyttet til eller måtte knytte oss til.

Hernelius: Herr president! Delvis rör debatten nu ett ärende som vi diskuterade i denna sal i måndags eftermiddag. Det gäller i dag ett annat område, det är sant, men i princip är det samma fråga.

Saken gäller i detta fall lagstiftnings-åtgärder som redan är vidtagna i Sverige och som enligt vad jag erfarit kommer att följas av nya. Man väntar att förslag rörande lag om otillbörliga avtalsvillkor inom kort skall framläggas för den svenska riksdagen; ett sådant förslag är redan beslutat i konselj, har det sagts mig.

När man sysslar med otillbörliga avtalsvillkor kommer man ju också i direkt kontakt med köplagen och avtalslagen, två lagkomplex som av ålder varit speciellt ägnade för nordiskt samarbete och där ett mycket intimt nordiskt samarbete ägt rum under decennier. På svensk sida göres nu avsteg från detta samarbete.

Herr president! Det är inte min mening att ta upp debatten på nytt — detta skulle nytta föga, och det statsråd som förra gången gick i svaromål för den svenska regeringens räkning är dessutom inte kvar i salen.

Låt mig bara med anledning av vad Helge Seip nyss yttrade från talarstolen säga att vi är många i Sverige, utanför regeringen, som beklagar dessa solo-utspel, som Seip kallade det, från den svenska regeringens sida. Vi tror inte att de varit nödvändiga, och vi tror inte att de gagnar det nordiska samarbetet inom detta viktiga område.

Erik Adamsson: Herr president! Som framgår av det föreliggande betänkandet skall utskottet fortsätta sin behandling av dessa frågor efter den debatt som förs här. När vi i utskottet satte ut debatten väntade vi väl att det inte bara skulle bli utskottets ledamöter som skulle delta i den. Nu har det på grund av omständigheterna blivit så, och jag skall därför inte gå in i någon sakdebatt. Såvitt jag förstår kommer jag inom en nära framtid att få tillfälle att diskutera saken med min svenske kollega herr Hernelius, eftersom det är riktigt som han antydde, att vi redan i vår kan vänta en proposition till den svenska riksdagen i ärendet.

Jag har emellertid begärt ordet för att i likhet med herr Hernelius säga att frågan knyter an till den debatt som vi förde i måndags. Som jag ser saken vill förslagsställarna här på samma sätt som när det gällde äktenskapsrätten lägga alla frågorna i en gemensam säck. Förmodligen skulle de få ligga där tills opinionen mognar i samtliga länder. Också förslagsställarna erkänner ju att en harmonisering på detta området kommer att ta lång tid. Jag vill erinra om att det försiggår ett intimt samarbete på marknadsföringsområdet mellan de berörda länderna, och jag väntar mig därför att man i varje fall i en rad frågor skall kunna på denna väg nå fram till överenskommelser utan den omgång som förslagsställarna här föreslår.

Herr president! Jag skall inte säga mer i denna debatt, allra helst som den kommer att fortsätta i utskottet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *lades utskottens anmälningar till handlingarna.*

2

A 247/e: medlemsförslag om åtgärder till skydd för laxbeståndet

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Palm (ekonomiska utskottets talesman): Herr president! I ett medlemsförslag från 1969 hemställdes att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att gemensamt verka för att sådana enhetliga bestämmelser skapas beträffande laxfisket på internationellt vatten att laxbeståndet tryggas för framtiden.

Denna fråga har fått en mycket långvarig behandling både i ekonomiska utskottets niomannakommitté och i ekonomiska utskottet, och vi redovisar de skäl som finns för vårt förslag, att rådet inte skall vidta några åtgärder i anledning av medlemsförslaget. Vad först beträffar laxfisket i Östersjön har ekonomiska utskottet beslutat föreslå regeringarna att införa totalförbud för fiske efter lax mellan den 1 juni och den 25 augusti och mellan den 20 december och den 10 januari. Fisket i Nordatlanten regleras av två fiskekonventioner, Nordostatlantiska fiskerikonventionen och Nordvästatlantiska fiskerikonventionen. Tillhörande kommissioner har rekommenderat vissa fridlysningstider.

Medlemsförslaget har, som jag sade, varit föremål för en omfattande behandling av utskottets niomannakommitté, av 21 remissinstanser och av ekonomiska utskottet.

Utskottet har först velat avvakta ett ställningstagande av det nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål. Nord-

ostatlantiska fiskerikommissionen har i London i maj 1970 beslutat anta en rekommendation i fråga om laxfiske. Enligt denna rekommendation skall fiske tillåtas endast under perioden 5 maj—30 juni under de två närmaste åren räknat från den 1 januari 1971. Inom detta havsområde tas för närvarande 90—95 procent av fångsterna.

Nordvästatlantiska fiskerikommissionen antog i juni i fjol en rekommendation angående totalförbud mot laxfiske på internationellt vatten.

Herr president! Frågan har därmed fått en sådan lösning, att utskottet vill föreslå rådet att inte företaga sig någonting i anledning av det framlagda medlemsförslaget, och jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Fiskeriminister og minister for Grønland **Normann:** Hr. præsident! Den langvarige, undertiden lidenskabelige omtale, der har været om laksefiskeriet på det åbne hav, ikke mindst her i de nordiske lande, og det foreliggende medlemsforslag giver mig en kærkommen anledning til at give en kort redegørelse for nogle væsentlige faktiske forhold og nogle danske synspunkter. Det ville jo være i meget høj grad ønskeligt, om der også med hensyn til dette spørgsmål for fremtiden kunne opnås en noget bedre nordisk overensstemmelse end hidtil.

Det økonomiske udvalg synes at være forkert underrettet om den i kommissionen for fiskeriet i Nordvestatlanten i juni 1970 skete vedtagelse, idet der ikke her, som nævnt af udvalget, blev vedtaget et almindeligt forbud mod fiskeri på internationalt farvand. Et sådant forslag var ganske vist stillet, ligesom tilfældet var i 1969, men i stedet blev med 10 stemmer af 14 vedtaget et kompromisforslag for 1971, tilsigtende at opnå i hvert fald stabilisering af fiskeriet på det åbne hav på 1969-niveauet, idet medlemslandene påtager sig at begrænse den samlede tonnage af de fartøjer, der deltager i laksefiskeriet i konventionsområdet eller den fangst, der tages af disse til niveauet for 1969.

Endvidere begrænses fangstsæsonen til 1. august—30. november, og visse redskaber forbydes til fangst af laks.

Vedtægelsen i kommissionen for fiskeriet i Nordøstatlanten i maj 1970 er omtalt i udvalgets redegørelse, og jeg skal derfor ikke komme nærmere ind på denne, men kun gøre opmærksom på, at vedtagelsen vil betyde en meget drastisk indskrænkning af det hidtidige fiskeri og efter nogles mening stort set faktisk hindre dets fortsættelse, idet fangstsæsonen 6. maj—30. juni er så kort, at det er tvivlsomt, om det vil kunne betale sig at deltage i dette.

Der var jo i 1970 sket en meget betydelig udvidelse af fangstsæsonen ud for Norge, idet denne startede allerede i februar, medens der kun var ganske ringe fangster i juni. Hovedfangsten fandt sted i april måned i 1970 med ca. 50 % af de samlede fangster. Også marts og februar måneder viste betydelige fangster.

Den skete vedtagelse har derfor bragt adskillige danske fiskere i store økonomiske vanskeligheder, ja, i en kritisk situation.

Med hensyn til laksefiskeriet i Østersøen findes der som bekendt en overenskomst mellem Sverige, Vesttyskland og Danmark, og jeg håber, at også andre Østersø-lande i en nærmere fremtid vil tilslutte sig denne. Jeg lægger megen vægt på, om de af den nedsatte kommission foreslåede fredningsperioder snarest kan blive gennemført.

Med hensyn til laksefiskeriet i Nordatlanten er det min principielle opfattelse, at ingen af de eksisterende internationale konventioner giver hjemmel til at indføre et totalt forbud, som foreslået, mod fiskeriet på det åbne hav. Hertil kommer at det i disse konventioner er anerkendt, at regulerende foranstaltninger med hensyn til fiskeriets frie udøvelse forudsætter, at sådanne er *biologisk* begrundede, og mig bekendt foreligger en sådan begrundelse ikke for nødvendigheden af et så omfattende indgreb som et totalt forbud. Ganske vist er det i den private propaganda

mod laksefiskeriet på det åbne hav gjort gældende, at laksebestanden som følge af dette er i fare for fuldstændig udslettelse. Sådanne påstande virker naturligvis chokerende, og hvis de holdt stik, var det klart, at Danmark, som i høj grad er interesseret i laksefiskeriet, ville være et af de første lande til at gå ind for drastiske indgreb.

Denne opfattelse deles da imidlertid heller ikke på nogen måde af de forskellige landes laksebiologer, der er medlemmer af "The Joint Working Party", som er nedsat af Det internationale Havundersøgelsesråd.

Jeg skal ikke her i rådet gå i detaljer med hensyn til indholdet af arbejdsgruppens rapporter, men kun gøre opmærksom på, at denne videnskabelige arbejdsgruppe ikke har fundet, at fiskeriet på det nuværende grundlag rummer nogen fare for bestandens opretholdelse, men derimod i en rapport offentliggjort i 1969 har udtalt, at det synes sandsynligt, at laksebestandene i de seneste år har nydt tilvækst over gennemsnittet.

De tilgængelige statistikker for laksefiskeriet i den seneste 10 års periode i hjemmefarvandene i lakseproducerende lande, også de nordiske, synes da også at tegne et andet billede end det, der søges fremmanet, idet der generelt taget over en 10 års periode ikke er tale om nedgang, men de fleste steder tværtimod om en stigning.

Som følge af laksefiskeriets betydning er man fra dansk side helt indforstået med, at forholdene bør holdes under nøje observation af den tidligere nævnte arbejdsgruppe af biologer, og at undersøgelsesarbejdet i det hele taget intensiveres, således at man har mulighed for at finde frem til de former for reguleringer, som eventuelt måtte vise sig nødvendige, når de nu skete kommissionsvedtagelser er udløbet.

I øvrigt forekommer der mig at være grund til at lægge mærke til, at nedgangen i laksebestanden jo desværre ikke har været ualmindelig i mange lande, før der foregik noget fiskeri på

det åbne hav. Årsagerne hertil kan være mange forskellige og skal sikkert bl. a. søges i forureninger, sygdomme og hindringer for laksens passage gennem vandløbene. Hertil kommer, at laksen under sine lange vandringer i havet er udsat for meget stor dødelighed, således at kun få procent af de fra floderne udvandrede laks nogen sinde når tilbage til disse, uanset om den bliver befisket på det åbne hav eller ikke.

Under hensyn hertil og til, at den helt overvejende del af laksens tilvækst foregår i havet, må det være rimeligt, at den også her gøres til genstand for fiskeri, og jeg kan ikke erkende nogen rimelighed i, at laksen udelukkende skulle være forbeholdt de lande, hvor den tilbringer sin allierførste levetid. Det er i øvrigt et stort spørgsmål, om ikke det fiskeri, der foregår umiddelbart før laksens opgang i vandløbene eller i disse, når den står umiddelbart for at skulle reproducere sig, betyder en større fare for bestandens opretholdelse end fiskeriet på det åbne hav i dets hidtidige omfang.

De øvrige nordiske lande er jo alle lakseproducerende. Vi intensiverer nu den danske lakseproduktion væsentligt, idet der nu vil blive tilvejebragt midler til en efter vore forhold ret betydelig udsætning.

Engan: Jeg har ikke tenkt å ta opp noen debatt om denne saken i dag, men jeg vil ikke la den gå forbi uten noen få kommentarer.

Så lenge de forskjellige lands fiskeribiologer ikke synes å bli enige om størrelsen av overbeskatningen av det nordøstlige og nordvestlige Atlanterhav, er det vanskelig for en lekmann å ta opp en debatt på det vitenskapelige plan. Men jeg vil -- i likhet med siste taler -- vise til kommisjonen for fisket i det nordøstlige og nordvestlige Atlanterhav, og de uttalelser kommisjonen er kommet fram til. Etter min oppfatning kaller de problemene som her foreligger, problemer med overbeskatning som jeg mener er til stede, på den største oppmerksomhet også fra Nor-

disk Råds side. Det kan være nok å vise til de erfaringer vi har gjort på norsk side. Folk har i årevis arbeidet med disse problemer, jeg kan vise til Magnus Berg — som jo er et kjent navn på dette område i Norge — som i en utredning kan fortelle at 70 % av laksen i enkelte elver i det nordlige Norge viser seg å være maskeskadd og skadd av kroker og angler.

Som jeg sa til å begynne med, jeg vil ikke ta opp noen debatt i dag, men jeg vil bebude at man fra norsk side antagelig vil komme tilbake til denne saken.

Palm: Herr president! Det kan ju anläggas en rad synpunkter på det här medlemsförslaget och behandlingen av det, men jag vill bara än en gång påminna om att 21 remissinstanser har varit inkopplade och att ett fullständigt enigt utskott står bakom den hemställan som göres i utskottets betänkande.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

Ändring av medlemslistan

Det anmäldes, att Hækkerup lämnat sessionen och ersatts av Erling Dinesen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

3

A 317/e: medlemsförslag om Färöarnas politiska status

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

I medlemsförslaget hade Erlendur Patursson hemställt

at Nordisk Råd beslutter å ta til behandling spørsmålet om utviklingen av Færøyenes nåværende politiske status til en suveren, fri nordisk stat, og å nedsette i dette øyemed et 7 mands utvalg — med 1 medlem fra hvert av de 7 medlemslande og -landsdele — til å fremsette forslag desangående.

Kåre Kristiansen (ekonomiska utskottets talesman): Det vil fremgå av utvalgets uttalelse på side 2 i det dokument som ligger til behandling i denne sak, at det økonomiske utvalg foreslår at rådet ikke må foreta seg noe i anledning av medlemsforslaget. Jeg viser til begrunnelsen som utvalget har gitt, men vil gjerne i den sammenheng få tilføye en del ord om bakgrunnen for den innstilling utvalget har tatt.

Jeg tror jeg har hele denne forsamling med meg når jeg innledningsvis gir uttrykk for den tilfredshet vi alle føler ved at det har lyktes oss å finne en ordning slik at det færøyske folk har kunnet bli representert i Nordisk Råd. Jeg tror ikke det er delte meninger om at Nordisk Råd derved virkelig er blitt representativt for de nordiske folk.

Den debatt som fant sted i rådet i forbindelse med at Færøyene fikk denne representasjon, og den positive innstilling som det nedsatte representative utvalg inntok til spørsmålet, er det beste uttrykk for den positive innstilling vi alle har til det færøyske folk. Hvis jeg får lov, vil jeg gjerne for min egen del få presisere at dette gjelder kanskje i særlig grad oss nordmenn.

Den manglende tilslutning fra økonomisk utvalg til hr. Paturssons forslag må derfor ikke tas som uttrykk for noen negativ innstilling til det færøyske folk eller deres interesser.

Jeg vil også gjerne peke på at den begrunnelse som er gitt for forslaget, er meget alvorlig. Det har, som det vil fremgå av forslaget, en begrunnelse som forutsetter at Færøyenes nåværende status ikke er i samsvar med De forente nasjoners menneskerettighetserklæring av 14. desember 1960. Det er ikke angitt hvilken av denne erklæringsbestemmelse som Færøyenes gjeldende status ikke skulle oppfylle.

Det økonomiske utvalg har for sin del ikke kunnet finne hvilken paragraf i erklæringen forslagsstillerne her sikter til, og jeg er således noe i tvil om holdbarheten av begrunnelsen på denne

bakgrunn. Jeg viser til at den komite som i 1967 utarbeidet forslaget til Færøyenes og Ålands representasjon i Nordisk Råd, arbeidet ut fra den forutsetning at Færøyene var og er et selvstyrende område. Nordisk Råds stilling til dette spørsmål skulle således være helt klar, og Færøyenes deltakelse i denne forsamling er for så vidt en tilkjennegivelse av deres selvstyret.

Jeg viser ellers til at Færøyene ved hjemmestyreloven av 1948 er anerkjent som et selvstyrende folkesamfunn i det danske rike. Hjemmestyret kan overta den lovgivende og administrative myndighet vedrørende færøyske særanneggender, med den følge at de hermed forbundne utgifter samtidig blir overtatt. For de særanneggender som Hjemmestyret overtar, er dets myndighet bare begrenset av traktatmessige og andre internasjonale rettigheter og forpliktelser og av riksmyndighetenes kompetanse til å avgjøre spørsmål om Danmarks rikes forhold til utlandet. Innenfor den i Hjemmestyret tilkommende kompetanse har ingen riksmyndighet vetorett. Hjemmestyret har for øvrig rådgivende innflytelse på ethvert færøysk anliggende.

På vegne av det økonomiske utvalg finner jeg på denne bakgrunn å måtte anbefale at medlemsforslag nr. 317/c ikke tas opp til behandling av Nordisk Råd.

Erlendur Patursson: Hr. president! Lat mig først slå fast, at det færøyske folk har gamle frihetstradisjoner og at det føler sig sterkt knyttet til de andre nordiske nasjoner.

Herimot må det fremheves, at denne frihetstradisjon ikke tilgodeses ved den politiske status, som færøyingene har, og at ei heller vår nordiske innstilling får sin berettigelse ved den plassering, vi har fått innenfor dette høye råd.

Sålenge vi ikke har fått vår fulde frihet og suverenitet og sålenge vi ikke i dette råd har plassering på like fot med de andra nordiske nasjoner — sålenge

må Færøyene hos alle frihetselskende menn og kvinner bli den onde samvitighet i Norden.

Vår historie strekker sig over et tidsrum av mere enn 1 100 år. I mer enn 1 100 år har et nordisk folk bodd på våre øyer. Fåtalligt har dette folket vært — og fattigt. Likevel har det bevart sit nordiske særprek og utviklet sit eget nordiske kulturmønster.

Såfremt man har den rette nordiske innstilling — og det må man gå ut fra, at medlemmerne av dette råd har — kan dette faktum ikke tilsesettes og neglisjeres. For Norden og den nordiske tanke må man tvertimot betrakte det som noe verdifult å vinne dette folket for de idealer, som de nordiske folk setter så høyt.

Meget av vår første historie ligger gjemt i mørke. Av det sparsomme kilde-materiale vet vi dog noe. Landnamsmennene opprettet deres eget retssystem med lagtinget, der opprinnelig var et aiting, som midtpunkt. Den færøyske fristaten, republikken om man vil, var en realitet. Senere ble øyene skattepliktige til den norske kongen, og dette var begynnelsen til fristatens undergang og til den ufrihet, vi siden fikk og ennå har.

Færøyene ble et av de norske kongers lande — senere et av de danske kongers lande. Enevelden ble innført, bispedømme, latinskole og lagting opphevd. Kronen beslata etterhvert omtrent halvdel av al jordeiendom, påla tunge leicavgifter og skatter, innførte monopolhandel, innførte fremmed språk som rets- og kirkespråk. Folket levde i ufrihet og armod. Folketallet stagnerte.

Det hører vel til et av historiens underverker, at dette folket allikevel overlevde.

Den frihetsbevegelse, som i første halvdel av det 19. århundre gikk over Norden, nådde også Færøyene.

Da enevoldsbåndene i Danmark i 1840 arene begynner å løses, ansøker færøyingene om å få deres eget folketing. Dette ble dem nektet. I stedet ble de innkorporert i Danmark og henlagt un-

der den danske grunnlov og den danske riksdags myndighet — uten at disse vitale spørsmål noen sinde ble forelagt folket — ennå mindre sanksjonert av dette.

Den frihet, som ble det danske folk til del, foruntet ikke det færøyske folk. En av Danmarks mest fremstående menn den gang sa, at dette var en uret øvet med bevissthet.

Som en slags plaster på såret fikk vi i stedet et amtsråd, det nåværende lagting.

Denne ordning ble tatt som et ute fra diktert påbud, som man på Færøyene ganske vist avfant sig med, men som aldri fikk godkjennelse av det færøyske folk.

Denne tingenes tilstand bestod i henved et hundre år. På grunn av en voksende frihetstrang — navnlig under siste verdenskrig — ble man imidlertid klar over, at denne tilstand var ikke holdbar. Fra dansk side tilbød man da færøyingene full selvstendighet, såfremt de ved en folkeavstemning ønskede dette.

Denne folkeavstemning ble holdt den 14. september 1946, og gav et klart — om enn lite — flertal for selvstendighet. Dermed skulle spørsmålet være avgjort. Det daværende lagting var også innstilt på å sette avstemningsresultatet ut i livet og tok de første forberedende skritt her til.

Men, da skjedde det høyst bemerkelsesverdige at den danske regjering standsede dette forarbeide ved å oppløse lagtinget og late utskrive nyvalg.

Mot løfter om noe bedre enn den gamle amtsstillingen og mot en iverksatt skrekpropaganda mot folkeavstemningsresultatet maktede de partier, der hadde vist loyalitet mot folkeavstemningsresultatet, ikke stillingen og mistet flertallet i det nye lagting.

Resultatet ble da, at vi mistet den frihet, vi netopp hadde vunnet ved folkeavstemningen. Som for et hundre år siden fikk vi også denne gang en slags plaster på såret, nemlig den nåværende hjemmestyreordning. Færøyene ble på

ny innkorporert i Danmark og fikk nettopp den forfatningsmessige stilling, som folkeavstemningen hadde forkastet.

Vi fikk ingen fri forfatning i likhet med de andre nordiske folk, men — ifølge en dansk lov av 23. mars 1948 — en kommunal status i det danske rike med et vist internt selvstyre. Noe demokrati i sann forstand vil ikke kunne trives under en slik forfatningsmessig ramme. Den er ei heller forelagt folket — ennå mindre godkjent av dette.

Historien fra 1849 gjentok sig: en uret — øvet med eller uten bevissthet — allenfals en uret.

Det er denne forfatningsmessige status et frihetselskende folk ikke kan være tjent med og som vi må se å komme bort fra.

Det var dem som trodde, at man ved hjemmestyreloven hadde lagt et grunnlag, hvor av en øget frihet og uavhengighet ville kunne utvikles. Men, tiden siden har til fulle vist, at for disse optimistiske tanker har hjemmestyreordningen vært en stor skuffelse. Vi er tvertimot på en rekke områder blitt mere uselvstendige og avhengige. Det interne selvstyre, vi fikk, har faktisk i de siste årene vært på retur. Den færøyske sektor i administrasjon og styring har vært stagnerende, mens den danske er vokset, hvilket bl. a. fremgår der av, at Danmarks utgifter til Færøyene i løpet av disse årene — i steden for å minske — tvertimot er vokset i rask tempo.

Kort sagt: i steden for øget selvstendighet og øget uavhengighet har vi fått mindre selvstendighet og øget avhengighet.

Det er på bakgrunn her av at Færøyenes politiske status bør tas opp til revisjon.

I De forente nasjoners deklarasjon av 14. desember 1960 uttales bl. a.:

at det å tvinge nasjoner under fremmedvelde blir å betrakte som nektelse av menneskenes fundamentale rettigheter og brud på **De forente nasjoners pakt**,

at alle nasjoner har selvbestemmelserett og at de på grunnlag av denne

rett har full hjemmel til selv å bestemme deres politiske status,

at det, at en nasjon ikke er tilstrekkelig politisk, økonomisk, sosialt og kulturelt utviklet, må aldri brukes som unnskyldning for å forhale å gi denne selvstendighet,

at i alle land, som ennå ikke har fått selvstendighet, skal der, uten forhaling, tas skridt til å yte folkene i disse alrådighet, og dette skal gjøres uten noen som helst betingelser eller reservasjoner, og på en slik måte, som de fritt ønsker og vil, således at de kan nyte fullkommen uavhengighet og frihet,

at alle stater har plikt til å anerkjenne retten til full selvstendighet hos alle folk innen for deres grenser.

Såvidt jeg vet har alle de nordiske land stemt for denne deklarasjon. Men vår politiske status og den offisielle politikk, der føres overfor Færøyene, går stikk imot denne deklarasjon og dennes retningslinjer.

På Færøyene er den politiske stilling den, at den overveiende del av befolkningen ønsker og vil den fulle og hele frihet og uavhengighet, såfremt den øyner en mulighet for "å klare sig selv". Men, under vår forfatningsmessige status øynes denne mulighet ikke — og **kann ikke øynes**.

I betraktning her av, med henvisning til førnevnte deklarasjon i De forente nasjoner og med henvisning til de nordiske frihetstradisjoner skulle det ikke være vanskelig for medlemmerne av dette høye råd å inntake en positiv stilling til det spørsmål, der her er brakt til debatt.

Færøyingene ønsker og vil den fulle og hele frihet og uavhengighet. Det måtte være en verdig oppgave for de andre nordiske folk, ja en hellig nordisk plikt, å hjelpe dette nordiske broderfolk til denne frihet og denne uavhengighet.

Det ville gjøre færøyingene lykkeligere — og Norden større og rikere.

Statsminister **Baunsgaard**: Hr. præsident! Jeg vil gerne over for Nordisk

Råd bekræfte hr. Paturssons meddelelse om, at forholdet mellem Færøerne og Danmark bygger på en hjemmestyreordning, der trådte i kraft og har været gældende siden 1948. Siden har ingen færøsk myndighed rettet henvendelse til Danmark om at få ændringer i denne hjemmestyreordning.

Jeg vil gerne sige til færingerne og til Nordisk Råds øvrige medlemmer, at det er Færøerne selv, der, hvis de ønsker det, over for Danmark må stille forslag om ændringer, og jeg giver uden forbehold det tilsagn, at sådanne henvendelser aldrig vil blive mødt med afslag men omgående vil blive taget op og drøftet mellem Færøerne og Danmark.

Aksel Larsen: Hr. præsident! Jeg tror ikke dette forslag burde være fremsat for Nordisk Råd. Naturligvis kan Nordisk Råd nedsætte et udvalg eller en komité til at undersøge spørgsmålet om selvstyrende områder og disse områders eventuelle løsrivelse fra det land, de er forbundet med, om hvordan deres fremtidige statsretlige status kan være og hvordan alle den slags ting kan ordnes. Men jeg tror ikke man kan forlange, at Nordisk Råd skal nedsætte et udvalg, som skal have bundet mandat til at fremkomme med forslag, i dette tilfælde om Færøernes nuværende politiske status, der skal udvikles til en suveræn, fri nordisk stat. Jeg tror ikke Nordisk Råd kan nedsætte et udvalg med bundet mandat til at fremkomme med et sådant forslag, og derfor mener jeg, at forslaget i den foreliggende form ikke burde være fremsat for Nordisk Råd.

Det er det ikke desto mindre blevet, og så kan jeg kun tilslutte mig de udtalelser, der er blevet fremsat, gående ud på, at ingen i Danmark, hverken i regering, folketing eller befolkning, tænker på at anfægte færingernes ret til at danne deres egen stat under fuld løsrivelse fra Danmark. Det må befolkningen på Færøerne og Færøernes lagting selv afgøre.

Jeg har ikke taget ordet for egentlig at indlade mig i diskussion, men af hensyn til klarheden i Nordisk Råd er det måske ikke urimeligt at gøre opmærksom på to kendsgerninger. Det er rigtigt, at folkeafstemningen på Færøerne, som blev afholdt i overensstemmelse med den danske regering, gav et flertal for total løsrivelse. For dette stemte 5 650, imod stemte 5 500, 480 afholdt sig fra at stemme, og 5 900 deltog ikke i afstemningen — men naturligvis, det var et flertal for løsrivelsesforslaget. Dette resultat blev behandlet i lagtinget, hvor lagtingsformanden, Thorstein Petersen, erklærede, at efter dette resultat af folkeafstemningen var der kun et at gøre for lagtinget: at få afholdt nyt lagtingsvalg, så måtte det nye lagting tage stilling. Det var dette, der foranledigede den danske regering ud fra rent formelle, forfatningsmæssige betragtninger til at henstille til kongen at give resolution om afholdelse af lagtingsvalg på Færøerne. Det var ikke fordi man fra dansk side ønskede gennem et lagtingsvalg at ændre noget, men fordi Færøernes lagting selv ønskede det.

Når dette er klart, har man vel lov at sige, at Færøernes politiske status — som en del af et nordisk rige eller som en selvstændig stat — afgøres på Færøerne af det færøske folk med eller uden medvirken af lagtinget. Jeg er aldeles overbevist om, at det som er erklæret af statsministeren, og det jeg selv har sagt er rigtigt: ingen i Danmark tænker på at formene færingerne ret til at danne deres egen stat. De må selv afgøre det, og det vil ikke møde modstand i Danmark. Derfor ser jeg mig ikke i stand til at stemme for hr. Paturssons forslag, men er nødt til at erkende, at det ikke kan vedtages af Nordisk Råd.

Krag: Hr. præsident! Jeg har i en årække som dansk statsminister også været minister for færøske anliggender, og jeg har ikke erindring om nogen situation, hvor et færøsk ønske, rejst over for Danmark, ikke er blevet forhandlet

og behandlet med størst mulig saglighet, velvilje og absolut på liggerettens grund, sådan at det var to parter, der med samme ret forhandlede om løsningen af de problemer, der blev rejst.

Jeg føler mig overbevist om, at man ikke fra dansk side, fra noget politisk partis eller nogen politisk instans' side ville modsætte sig en færøsk flertalsønske om total frigørelse fra samhørigheden med det danske rige. Omvendt vil jeg mene, at det ville være forkert, om et mindretal skulle forsøge at gribe ind i dette forhold og skade hvad jeg efter bedste overbevisning opfatter som et godt og positivt samhørs- og samarbejdsforhold mellem to nordiske folk.

Erlendur Patursson: Hr. president! Jeg må først takke statsminister Baunsgaard for det tilsagn han på regjeringens vegne har gitt her.

Det undrer meg ikke at en del av det vi har hørt i denne debatt, er reminiscenser fra gamle dages fordommer eller vrangforestillinger. Det var Ove Høegh Guldberg som i sin tid sa at ingen nordmann var til, og det er heller ikke så forferdelig lenge siden at en av mine egne landsmenn hevdet at vi færøyinger følte oss fullstendig som danske.

Men det er allikevel en stor skuffelse for meg å bli nødt til å konstatere at disse gamle herrers ånd — om enn i moderert form — ennå i dag synes å sveve over vannene i denne nordiske frihetsborg, Det nordiske råd.

Vi er ganske visst et lite folk, men tross det er vi et folk. Til dem som hevder at vi har fått den frihet vi ønsker, kan jeg igjen henvise til folkeavstemningsresultatet den 14. september 1946. Den sier noe annet.

Det er ikke riktig som sagt av hr. Aksel Larsen, at det var på færøysk initiativ at lagtinget ble oppløst og nyvalg utskrevet. Det var en intervensjon av den danske regjering. Og til dem som mener at vi bare skal være fornøyd med vår nåværende politiske status, deriblant hr. Jens Otto Krag, vil jeg stille noen spørsmål:

Vil man være fornøyd med en tilsvarende politisk status for sitt eget land? For Danmarks vedkommende f. eks. at den danske grunnlov skulle avskaffes og den tyske i stedet gjelde i Danmark? At den danske regjering reduseres til et tysk amtsrådskontor og det danske folketing til et tysk amtsråd? At det i København satt en tysk riksbefullmektig med en stor stab av tyske embetsmenn som dirigerte nær sagt alle områder av det danske samfunn? At tyske dommere dømte danske borgere i henhold til tyske lover? At det av den tyske riksdag ble innført dødsstraff i Danmark for nærmere av tyskerne definerte handlinger? At det av tyskerne ble opprettet tyske militærbaser i Danmark? At det ble innført tysk verneplikt for danske menn? At det tyske språk i Danmark ble likestilt med det danske? O. s. v. —

Nei, ingen dansker ville være fornøyd med en slik stilling, ei heller noen islending, noen nordmann, noen svenske eller noen finne.

Jeg appellerer enda en gang til dette høye råds forståelse for det færøyske folks frihetsbestrebelse og til dette høye råds vilje til å yte disse bestrebelse støtte. De som ikke vil vise disse bestrebelse sympati og yte dem støtte, kan stemme for komiteens innstilling. Men de som vil vise disse bestrebelse sympati og yte dem støtte, vil jeg anbefale å stemme for mitt forslag.

Statsminister Baunsgaard: Hr. Erlendur Patursson gav udtryk for, at han havde fået et tilsagn, som han gerne ville takke for. Jeg vil gerne sige til hr. Patursson, at han fik en bekræftelse på det svar, danskerne altid har givet færingerne, når vi har diskuteret disse problemer, som er kendt af alle færinger gennem alle disse mange år.

Det var en bekræftelse på denne danske holdning, og så vil jeg gerne sige, at som følge deraf er det berettiget at sige til hr. Patursson, at de spørgsmål, han her ville give det udseende af at stille til Nordisk Råds medlemmer, ved

han, han skal stille til det færøske folk, for der skal svaret gives.

Krag: I og for sig kunne statsminister Baunsgaards svar stå alene, men jeg føler mig som en så nær ven af Færøerne, at jeg ikke kan lade være at føje mit eget svar til.

Det er jo ikke rigtigt, at der er blevet sagt her, at vi syntes, at det færøske folk skulle være fornøjet med eller tilfreds med sin politiske status. Der er tværtimod givet det svar, som statsminister Baunsgaard yderligere har understreget, at ethvert ønske om ændring af Færøernes politiske status kan rejse og vil blive behandlet, men det er klart, der må under demokratiske forhold være en overensstemmelse mellem forhandlingens karakter og om det er et flertal af det færøske folk, der rejser spørgsmålet om en ændring, eller det er et mindretal.

Jeg har selv et vist medansvar for, at færøske repræsentanter er blevet medlemmer af Nordisk Råd. Jeg stillede i sin tid forslag om det på den danske regerings vegne på Nordisk Råds samling i Helsingfors. Nu kunne man måske spørge, om jeg har fortrudt det efter at have hørt Erlendur Paturssons indlæg i dag. Jeg vil gerne sige, det har jeg absolut ikke. Jeg tror, det er gavnligt, at denne diskussion er rejst her, og jeg tror, det er uhyre gavnligt, at standpunkterne er trukket så klart op, som tilfældet er her. Jeg håber, at Nordisk Råd gennem den meningsudveksling, der her har fundet sted, har fået et indtryk af den holdning af varme og venskab, der udgår fra det danske folk til det færøske.

Præsidenten: Jämlikt 17 § arbetsordningen för Nordiska rådet, skall öppen votering användas vid omröstning om förslaget. Öppen votering sker genom att medlemmarna reser sig. Jag föreslår att de som godkänner utskottets förslag röstar ja och de som godkänner Erlendur Paturssons förslag röstar nej.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst upprensning i enlighet med presidentens voteringsordning. 60 medlemmar röstade ja och 3 nej.

Utskottets förslag hade sålunda bifallits.

4

A 305/s: medlemsförslag om intensifierad nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruket och D 1971/5/1967/s: meddelande om rekommendation nr 5/1967 angående forskning om ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk m. m.

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit,

1. att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna att intensifiera samarbetet för narkotikabrottslighetens bekämpande samt därvid eftersträva en likartad tillämpning av narkotikalagarna och tillgodose behovet av åtgärder av social natur i syfte att minska narkotikamissbruket;

2. att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 5/1967 såsom för rådets del slutbehandlad.

Salve Salvesen (socialpolitiska utskottets talesman): Nordisk Råd har også tidligere behandlet narkotikaproblemet. Forrige gang var i 1967.

Følgende er typisk for hvordan narkotikaproblemet har utviklet seg siden da: For fire år siden innskrenket Rådet seg til å ønske forskning for å utrede årsakssammenhengen mellom ungdomskriminaliteten og ungdommens alkohol- og narkotikamisbruk. Man var nok bekymret for den tiltagende utbredelse av narkotika, men en stilte dette problemet på noenlunde samme linje som alkoholmisbruk blant ungdom. Rådets

oppdrag er utført. Det ble forsket, og resultatet herav finner vi blant de dokumenter som foreligger for Rådet i utredningsserien. "Narkotikaforskning" er overskriften på den. Men i dag, fire år senere, er problemet med narkotika blitt et helt annet. Det som er skjedd, er at selve narkotikamisbruket har fått et slikt omfang og følgene av det er blitt så avskrekkende at en har funnet det nødvendig å slå alarm for å mobilisere alle krefter i Norden for å bekjempe ondet.

Det vil si, fortsatt forskning er selvfølgelig ønskelig. En kan ha behov for å vite noe mer om hvorfor enkelte mennesker — spesielt ungdom — har lettere enn andre for å bruke og bli avhengige av narkotika. Det er en forskning som en gjør regning med vil gå sin gang og sikkert ha sin betydning for behandlingen av problemet, men det en ved denne anledning mener at en i første rekke må konsentrere seg om, er å hindre omsetningen og bruken av narkotika.

Før jeg går over til å omtale de tiltak det sosialpolitiske utvalg mener at en i den anledning bør sette i verk på nordisk basis — eller en kan også si: i nordisk utstrekning — skal jeg si noen få ord om det spørsmål som tidligere har vært diskutert om hvorvidt hasj er en farlig rusgift eller ikke. Jeg sa at dette har vært diskutert tidligere, og den gang var enkelte inne på at hasj var så ufarlig at det kunne frigis. Etter det som nå er opplyst, er det vel intet ansvarsbevisst menneske som vil fremme en slik tanke. Ekspertene har nå slått fast at hasjen er langt farligere enn en hittil har trodd — nærmest på linje med LSD. Hasje inneholder nemlig det hyperfarlige THC, en forkortelse for den medisinske betegnelse "tetrahydrocannabinol". Alvorlige advarsler er sendt ut over hele verden. Bl. a. forstår en nå bedre enn før hvorfor det i så mange tilfeller var slik at bruken av hasj og marijuana var inngangsporten til bruk av de såkalte harde stoffer. Når så det er klart at alle cannabisstoffer er farlige, og det samme kan sies

om misbruk av amfetamin/preludinpreparatene, skulle den linjen være klar.

Så kan en se på hvordan de skal bekjempes og hvilke tiltak som bør settes i verk for å hjelpe og føre tilbake til livet dem som er blitt ofre for narkotikamisbruket — og alt dette under den synsvinkel at en skal samordne både kreftene og tiltakene i Norden. Lovene som setter straff for ulovlig omsetning av narkotika er for så vidt i det vesentligste allerede samordnet — eller blir det i nær fremtid. Det er satt en straff på opp til seks års fengsel for de groveste forbrytelser på dette område. Jeg vil gjøre oppmerksom på at det fra enkelte hold i Norge er gitt uttrykk for at denne strafferammen bør høynes til 8 eller 10 år.

Når det gjelder praktiseringen av denne loven og bestemmelsene om misbruk av narkotika, er forholdene forskjellige. Det som er straffbart i ett land, kan passere uten påtale i et annet land. Dette er et felt som bør vurderes i forbindelse med praktiseringen av denne rekommendasjonen.

Jeg synes det er riktig i denne forbindelse å peke på den vesensforskjellige behandling av brukerne som man hittil har hatt i Danmark sammenliknet med i de andre nordiske land. Det er en kjensgjerning at når en behandler brukerne lempelig, har en meget vanskelig for å få ram på dem som omsetter, "langerne", som man sier i Danmark, "narkotikahaiene", som vi sier, for det er brukerne som lettest kan gi opplysning om dem som omsetter rusgift.

Så vidt jeg har forstått, arbeides det i Danmark med dette problem, og forhåpentligvis i retning av en tilnærming til den lovpraksis og lovtolkning som følges i de andre nordiske land. Jeg ønsker ikke med dette å kaste noen sten, for vi kan vel i alle de nordiske land nok si at vi — hver på vår vis — kan sitte i glasshus. I Norge f. eks. kan det jo være slik at det er lettere å smugle i land disse giftene enn det er i de

andre nordiske land. Det er mulig det kan være så.

Det kan allikevel ikke skjules at det i Norge har vært og er atskillig bekymring fordi ungdommen ved å reise til København har hatt lett for å kunne bruke narkotika uten at noen blander seg inn i det, og det ser også ut til at det er nokså lett for dem å kunne få forsyninger med seg hjem.

Bakgrunnen for at dette har vært så lett har vært den forskjellige håndtering av narkotikalovene.

Det er derfor jeg med stor glede konstaterer at det i sosialpolitisk utvalg er blitt enstemmighet om følgende bestemmelse: "Eftersträva en likartad tillämpning av narkotikalagarna". Den enstemmighet som det var i utvalget om dette punktet og for øvrig også om de andre, håper jeg vil gi seg uttrykk i enstemmighet i Rådet. Og når det blir fulgt opp ved lovgivning og praktisering av lovene, så mener jeg at det kan sies at vi har tatt en meget viktig beslutning.

Foruten ensartede lover og behandling av disse kommer andre tiltak når det gjelder politi- og tollovervåking, som jeg bare skal nevne summarisk. Det er for så vidt i gjenge, men jeg nevner det her for oversiktens skyld. Det bør tilstrebes en fellesnordisk narkotikaovervåking og i fornøden utstrekning i samarbeid med det internasjonale politi — Interpol. Jeg har sett av avisene i det siste at det danske politi allerede er med i dette samarbeidet.

Så er det den andre delen av oppgaven, den preventive og kurative behandling, som også kaller på en samordning av kreftene og tiltakene.

Det jeg i den forbindelse først vil nevne, er den informasjonskampanje som bør settes i gang. Faren ved bruk av narkotika bør gjøres kjent spesielt for ungdommen, både gjennom skole, radio og TV. Og noe som ikke er det minst viktige, og som vi i Norge legger svært stor vekt på — og det gjør man selvfølgelig også i andre land — er at

foreldrenes aktpågivenhet bør skjerpes. Man bør føre tilsyn med hvor barna oppholder seg, med kameratkretsen, hva de stiller med i fritiden osv. Aktpågivenheten må bli langt sterkere enn man mange ganger har inntrykk av at den er nå.

Så er det det andre forebyggende arbeid. Det bør vies stor oppmerksomhet, og de erfaringer som måtte høstes, bør straks gjøres kjent for de andre nordiske land.

Når det gjelder den kurative behandling i psykiatriske sykehus, behandlings- og etterbehandlingshjem bør en felles personalutdannelse komme på tale, slik at man kan nyttiggjøre seg de erfaringer som de enkelte land måtte ha, og det umiddelbart kan gjøres gjeldende for de andre land.

Samordningen av disse og andre tiltak bør etter det sosialpolitiske utvalgs mening skje gjennom et samarbeidsorgan. Det er opplyst at et slikt organ er i full virksomhet, og det er utmerket. Vi har fått rapporter som tyder på at man for så vidt er i fullt arbeid. Så får da erfaringene vise om en videre utbygging her skulle være nødvendig.

Till slutt: Jeg kunne tale følelsesmessig om skjebnen til den ungdommen som faller som ofre for narkotikaondet. Jeg kunne tale like følelsesmessig for dømmende om de som for å tjene penger, omsetter giften og fører sine medmennesker utfor stupet. Dette skal jeg ikke gjøre, for jeg anser det for unødvendig. Dette er kjent av ethvert ansvarbevisst menneske. Det er ikke følelser det nå kalles på, men handling. Og den handling det nå er tale om, er forsvar for det som er vårt dyreste eie — den nordiske ungdommen.

Med dette tillater jeg meg å anbefale for Rådet å vedta det sosialpolitiske utvalgs forslag til rekommandasjon i denne saken.

Berte Rognerud: Jeg vil gjerne først og fremst si at jeg synes det sosialpolitiske utvalg legger frem en god innstilling i denne alvorlige sak. Det er en

innstilling som, hvis den følges opp i praksis, også vil gi grunn til visse forhåpninger når det gjelder bekjempelsen av narkotikaondet.

Narkotikamisbruket har jo dessverre forlenget også nådd de nordiske land. Det kom nesten eksplosjonsartet og vi var vel ikke tilstrekkelig beredt, noen av oss, til å møte situasjonen slik den har krav på.

Nå har det vært en rekke debatter både i og utenfor de nordiske parlamenter, i presse, radio og TV. Foreldre har dannet foreninger for i fellesskap å forsøke å vinne gehør for den grenseløse ulykke det er når barn og ungdom fanges inn av narkotikaondet, og for å gjøre våre myndigheter begripelig at her må det satses og at vi ingen tid har å miste.

Personlig har jeg ved flere anledninger deltatt i møter holdt av slike ulykkelige foreldre og andre pårørende, og inntrykkene er overveldende. Det er hjerteskjærende familietragedier som rulles opp, og vi *må* reagere og gjøre vårt ytterste for å hjelpe.

Vi har sett hvordan ulykkelige foreldre i desperasjon har måttet demonstrere overfor myndighetene. Dette er ingen vanlige demonstrasjonsgrupper. Det er grupper som i den hårde kamp mot narkotikaondet har måttet ofre det dyrebaraste de eier — sine barn.

Jeg kjenner til at man f. eks. i Sverige har opplevd slike demonstrasjoner — og at det kun er fortvilelsen som har ført til dette. Jeg synes også at den skrikkende som ved en slik anledning ble overrakt den svenske statsminister, bedre enn noe annet illustrerer både fortvilelsen og ulykkens grusomme omfang.

Jeg har sett dette brev og vil tillate meg å gjengi enkelte utdrag fordi det må gjøre inntrykk på oss alle og klart fortelle om vårt store ansvar. Det heter bl. a. i nevnte brev:

”Då vi, Föräldraföreningen mot narkotika, våren 1968 bildade vår förening, skedde det i desperation men också med ett hopp om att på oss de

drabbade föräldrarna, skulle alla lyssna. Vi trodde, men vi trodde fel.”

Det heter videre i samme brev:

”Narkotikan har slagit sönder det vi under vårt liv byggt upp — splittat familjer, tvingat oss till sjukskrivning, gjort ännu ej drabbade syskon till mycket vilsna och olyckliga människor. Kan de styrande i detta land föreställa sig, hur det känns att natt efter natt gå och vänta på sitt barn utan att veta, om det inte i detta nu händer det allra värsta. För många har redan fått sätta sina unga liv på spel för det som vi kalla samhällets underlåtenhetssynder. Varför gjordes inget vettigt i tid?”

I brevet sies videre:

”Vi kan inte som andra människor ta semester, ty reser vi bort, är vårt hem på kort tid förvandlat till knarkkvarter, läser vi med polislås, vandrar våra barn runt i andra kvartar. Säg oss, hur vi under sådana omständigheter skall finna någon ro?”

Den grenseløse fortvilelse og ulykke som dette brev gir uttrykk for er ikke noe spesielt for *svenske* foreldre. Det gjelder det samme også i de andre nordiske land — ja, i verden for øvrig.

Men når jeg har villet sitere fra dette brev er det fordi jeg synes det på sin enkle måte tolker det som er et faktum. Vi står her overfor et problem, en epidemi, som vi *må* sette alt inn på å finne en løsning på.

Jeg tror det må skapes en felles nordisk folkeopinion mot narkotikaondet, og vi som sitter i de nordiske parlamenter har kanskje det største ansvar for at de nødvendige tiltak virkelig også blir satt i verk.

Det gjelder da selvsagt først og fremst å gjøre alt mulig for å hindre tilgangen på narkotika, og med nytt alvor ta seg også av både misbrukere og småforhandlere.

Jeg tror på strenge straffereaksjoners generalpreventive virkninger, og når

det gjelder de mest gemene forbrytelser vi kjenner, narkotikahandelenes virksomhet, har jeg den tro at man også i våre nordiske land burde overveie å skjerpe strafferammen ytterligere. Det bør ihvertfall stå klinkende klart hvilken grusom forbrytelse det er stadig å forelede unge mennesker, ja endog barn, til å anvende narkotika.

Her må straffens generalpreventive virkning frem i lyset. Potensielle lovbrutere på dette felt må få full visshet om de straffer de utsetter seg for. Ved hvert tilfelle som blir oppdaget, må det slås til med hård hånd, og det må slås like hårdt til i alle våre land, likesåvel som selve holdningen til og synet på dette forferdelige problem må være likt over hele Norden.

Viktigst av alt er det vel også samtidig å gjøre det helt klart at misbruk av narkotika fører til både legemlig og åndelig ruin. Og at ulovlig formidling av slik gift til dens ofre er en usedvanlig avskyelig forbrytelse.

La meg også, som sakens ordfører gjorde, få fremheve hjemmets betydning og også foreldrenes ansvar — selvfølgelig.

La meg til slutt bare gjenta og minne om det store ansvar vi alle har for kommende generasjon og den fremtid den skal møte. Uten det mest intime samarbeid mellom våre nordiske land og en felles holdning er jeg redd fremtiden kan komme til å se heller mørk ut.

Social- og helsevårdsminister **Anna-Liisa Tiekso:** Herr president! Medlemsforslaget, som riktats mot det økende narkotikamissbruket i Norden, og som forordat ett samarbeide for ått i største mulige mån eliminera såvål handelen med narkotika som missbruket av de ulike narkotiska ämnena är synnerligen lovvärt.

Fastän man åtminstone i princip verkar vara ense om målsättningarna, syns det mig att åsikterna beträffande medlen går isär på de flesta plan. Debatten om narkotikamissbrukets natur, lagstiftningen på detta område och de rent

praktiska socialpolitiska åtgärderna, är stundom emotionell och osaklig beroende på att värderingen inte sker med tillhjälp av vetenskapliga kriterier. Det s. k. narkotikaproblemet är oerhört mangfaceiterat och dess dimensioner tills vidare omätbara. Också den begreppsförvirring som här råder försvårar kommunikationen inom samsarbetsgrupperna.

Enighet råder emellertid därom, att den illegala narkotikahandeln med alla medel bör bekämpas. Redan nu existerar ett fruktbarande samarbete mellan tull- och polismyndigheterna. Trots detta har handelen med narkotika ökat och antagit skrämmande proportioner. Enligt uppgift kommer en stor del av den illegalt saluförda narkotikan till de enskilda nordiska länderna på formellt legal väg. Det är alltså av största vikt att man inom Norden får till stånd ett verkligt effektivt samarbete för att bekämpa denna vidriga kommersiella typ av brottslighet. Härvid bör man använda sig av alla till buds stående medel och ständigt vara beredd att göra omprövningar. Man kunde till och med gå så långt, anser jag, att man skulle tillgripa en importblockad av läkemedel tillverkade och saluförda av sådana företag, som över huvud taget tillhandahåller i Norden förbjudna narkotiska ämnen såsom exempelvis centralstimulantia. Denna åtgärd kan måhända verka alltför drastisk, men med hänsyn till problemets allvarliga karaktär är det också skäl att pröva de till synes mest drastiska metoderna i försöken att uppnå goda resultat. Vår toleransgräns måste vara låg. Vi får inte tolerera, att välorganiserade brottslingar i sin profitthunger förstör tusentals människors psykiska och fysiska hälsa med vissa medicintillverkares goda minne.

Det är också mot olaga yrkesmässiga och kommersiella typer av tillverkning, distribution, försäljning och innehav av narkotika som de kriminalpolitiska sanktionerna bör riktas. Man frågar sig om de långvariga klassiska fängelsestraffen och i praktiken förhållandevis

ringa ekonomiska straffpåföljderna är effektiva i generalpreventivt hänseende. Jag finner det av största vikt att man på samnordisk basis beslutar göra en utredning över narkotikabrottsligheten, sanktionerna och deras verkan och att man i detta sammanhang även skulle pröva huruvida andra än de nu tillämpade sanktionstyperna kunde tas i bruk.

I många länder har man redan insett att rubriceringen av narkotikabrott i första hand skall innefatta de kommersiella och yrkesmässiga brottstyperna och inte det enskilda narkotikamissbruket. I de nordiska länderna har man sålunda insett att kriminalisering av narkotikamissbruk inte skulle ha preventiv verkan och att narkotikamissbrukarens situation och misär försvåras i fängelset. Däremot råder det inte full enighet om huruvida innehav av narkotika i vissa fall kunde avkriminaliseras. Den handling som då skulle komma i fråga är innehav av narkotika för eget bruk. Innehav för distribution bör givetvis under alla omständigheter bestraffas. Det påstås emellertid, att innehav för eget bruk inte kan avkriminaliseras, eftersom det i praktiken vore svårt att bevisa om innehavaren själv ämnar konsumera narkotikan eller överlåta den till tredje person. Härvid har de som varit för en avkriminalisering ansett, att mängden av narkotika som personen i fråga innehar, skulle vara avgörande. En liten mängd skulle bevisa innehav för eget bruk. — Då man betänker att den illegala narkotikahandeln inte under några omständigheter stoppas genom att enskilda individer, som innehar narkotika i små mängder bestraffas, syns bevisfrågan vara av helt sekundär natur. Det kan väl inte vara en omöjlighet att uppdra gränsen mellan liten och stor mängd. Här kunde man också tänka sig att man inte enbart skulle fästa avseende vid mängden utan även vid slaget av narkotika. Sålunda kunde exempelvis innehav av centralstimulantia också för eget bruk alltid göras till en straffbar hand-

ling. Med hänsyn till sakens stora betydelse hoppas jag, att den upptas till skyndsamt behandling inom något härför lämpligt nordiskt organ.

Orsakerna till narkotikamissbruk är många och komplicerade och det är inte min avsikt att närmare ingå på dessa. Det syns mig dock utopiskt, att tro också om vi skulle lyckas eliminera eller effektivt begränsa den illegala handeln med narkotika, att behovet och bruket av narkotiska ämnen helt skulle upphöra. Jag vill i detta avseende fästa uppmärksamheten vid att det inte syns riktigt, att betrakta narkotikamissbruket som ett isolerat fenomen. Den västerländska kulturvärlden har i årtusenden ungäatts med alkoholen och främst i Norden har man tidvis funnit denna konsumtionskultur mycket problematisk. I Finland hade vi som bekant under 1920-talet totalförbud mot alkoholförsäljning och med hänvisning till vad jag nyss sade, blev varken behovet eller bruket av alkohol trots detta eliminerat. Den överdrivna alkoholkonsumtionen ledde i de flesta nordiska länder till en sträng alkohollagstiftning. Trots denna stränga officiella inställning har säkert de flesta av oss en helt avdramatiserad inställning till nyttjandet av alkohol — åtminstone så länge det sker i ombonat miljö och inte öppet på gatan. Däremot väcker vetskapen om narkotikamissbruk mycket häftiga reaktioner.

Dels beror detta antagligen på att vi inte gör någon som helst åtskillnad mellan begreppen bruk och missbruk. Dels åter på att missbruket främst ökat bland ungdomen. Allt bruk leder inte till missbruk, endast en ringa del av brukarna blir missbrukare. Nu vill jag inte på något sätt förringa farorna kring narkotikan, men jag önskar inte bara här utan inom alla de organ som sysslar med att motverka användandet av narkotika, en debatt på saklig nivå. Vore det inte skäl att då vi ger oss in på att bekämpa narkotikamissbruket utnyttja de erfarenheter, såväl goda som dåliga, vi inhämtat i samband med alkohol-

missbrukets bekämpande. Härmed avser jag inte enbart kriminaliseringen av alkoholbrott, utan även de rent praktiska arrangemangen som försäljning av alkohol, alkoholistvård och alkoholforskning.

Narkotikadebatten har av förstaeliga skäl till största delen rört sig kring ungdomens problem. Då jag sade, att jag anser att man inte bör betrakta narkotikamissbruket som ett isolerat fenomen, önskar jag nu poängtera att man inte under några omständigheter bör kalla narkotikamissbruket ett ungdomsproblem. Inte ens det faktum att ungdomsnarkomanin ökat i skrämmande takt berättigar till att isolera densamma till en enskild företeelse. Under 1950-talet anklagades ungdomen för alkoholism. Anklagelsen visade sig oberättigad. Under 1960-talet har ungdomen anklagats för lättja och brottslighet. Ungdomens s.k. beteende, som i främsta hand består i avvikande klädsel och andra umgängesvanor, har betraktats som en förberedande fas på vägen mot brottslighet. Den som bryter normerna på ett beteendoområde, kan också bryta mot andra normer. Samhällets fördömande sätt att förhålla sig till ungdomen är den faktor som kan leda till att så verkligen sker. — Man bör visa försiktighet då man diskuterar ungdomen och narkotikaproblemet. Problemet natur bör undersökas; man bör även undersöka hur detsamma kan regleras och vid prövning av alternativa åtgärder bör målsättningarna noggrant analyseras. Hittills har problemet diskuterats alltför allmänt, de påståenden som framkastats från olika håll har ofta varit vilseledande. Det är nödvändigt att känna till bakgrunden till de olika åsikterna för att kunna undvika, att kontrollåtgärderna skapar större olyckor än vad narkotikan skapat.

Jag vill emellertid återkomma till det, som jag anser vara det väsentligaste i den pågående debatten, tillverkningsen av och handeln med narkotika.

Ännu för några år sedan såldes i Finland t. ex. amfetaminderivat som av-

magringsmedel. Senare förbjöds ämnet hos oss men i USA och England använder man fortfarande detta farliga centralstimulantia medan man i reklamen berömmar dess förträffliga verkningar. (Inom parentes önskar jag påpeka, att man tydligen i många fall inte observerar skillnaden mellan läkemedel och narkotika, utan gränsdragningen sker först då man genom ett förvaltningsbeslut klassificerar ämnet som narkotika). Fastän man överallt så småningom börjat inse t. ex. amfetaminets farlighet, har ämnet ännu inte underkastats internationell kontroll. — Det vore därför viktigt att de nordiska länderna gemensamt skulle understöda förslaget till det nya kontrollsystem av narkotika, som för närvarande behandlas vid ECOSOC:s narkotikakommissions sammanträde i Wien. Enligt förslaget skulle de narkotiska ämnena indelas i fyra kontrollgrupper enligt presumerad farlighetsgrad. De länder som godkänner det till behandling upptagna tilläggsprotokollet till narkotikakonventionen av år 1961 förbinder sig samtidigt bland annat att totalförbjuda eller begränsa eller export/importlicensbelägga de olika ämnena enligt farlighetsgrad på sätt som närmare stadgas i protokollet.

Då en gradering av narkotikan nu aktualiserats finner jag det även motiverat att undersöka cannabisprodukternas farlighet. Detta anser jag bör göras i skyndsam ordning med tanke på att ämnets användning särskilt är spridd bland ungdomen och att åsikterna för och emot farligheten i högsta grad divergerar.

Därför vill jag ytterligare komma med ett konkret förslag: Vederbörande myndigheter i de nordiska länderna skulle besluta efter förhandling att gemensamt för Världshälsoorganisationen föreslå, att organisationen måtte tillsätta en forskargrupp, som skulle undersöka den nuvarande narkotikakonventionens ändamålsenlighet i synnerhet i fråga om cannabisprodukter.

Ändring i medlemslistan

Det anmeldes, att Aksel Larsen lämnat sessionen för resten av detta möte och ersatts av Dam.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Korvald: Det er lenge siden vi i Norden stod overfor en smittsom sykdom som bredte seg med tilsynelatende uimotståelig kraft. Vi må imidlertid være ærlige og innrømme at vi nå står overfor helseproblemer av så store dimensjoner når det gjelder narkotikamisbruket, at de må betegnes som en ny folkesykdom.

Så lenge bruk og avhengighet av narkotiske stoffer vesentlig skjedde i aldersgruppen over ungdomstrinnet, vakte det ikke så stor oppmerksomhet. Det var først da ungdomsnarkomanien fikk innpass også på våre breddegrader at vi våknet til erkjennelse av at vi her står overfor helseproblemer som krever høyeste prioritet, og at dette nettopp er et felt for samarbeid. Her er det ikke likegyldig hva som skjer i våre naboland. Smittefaren er alltid overhengende når det dreier seg om epidemier. Om det finnes frie — og til dels legale — miljøer for stoffbrukere, vil ungdom søke over grensene til slike steder. Dette vil på mange måter vanskeliggjøre en mer restriktiv holdning i andre land. Vi i Norge står nettopp overfor denne problemstillingen. Det er derfor vi sterkt arbeider for enhetlig lovgivning og en mest mulig lik praktisering av lovene i de nordiske land.

Hittil har norske helse-, sosial-, skole- og politimyndigheter ved intens felles innsats maktet å opprettholde en avvisende og restriktiv holdning til stoffmisbruk. En undersøkelse fra 1969 viser at hele 95 % av Oslo-ungdommen har en negativ holdning til narkotikabruk. Nylig er det publisert tall som viser at denne avvisende innstilling er opprettholdt også i 1970. Av unge i Oslo mellom 15 og 21 år var det i 1969 5,2 %

som hadde brukt hasj en eller flere ganger. I 1970 var tallet 6,5 %, dessuten fikk vi en viss knoppskyting til byer utenfor Oslo. Litt under 1 % av ungdommen hadde brukt LSD og 2 % sentralstimulerende stoffer. Det sterkeste innslag av brukere var barn fra splittede hjem. Det forteller noe om hjemmenes betydning — som hr. Salvesen var inne på.

Et samfunn som inntar en aksepterende holdning til ett eller flere av disse stoffer og derved sterkt øker muligheten for å skaffe seg dem, vil lett oppleve masseutbredelse. Jeg kan her vise til erfaringene fra Japan når det gjelder amfetaminpreparater. Den amerikanske og til dels også den danske holdning viser vel noe av det samme.

Det naturlige bør være at vi gjør det samme som i tidligere tider når farlige epidemier ikke bare truet, men allerede hadde fått fotfeste og raskt bredte seg videre, nemlig å gi de nødvendige motiltak prioritet.

Mange tror at det finnes en entydig behandling for narkomane, slik som det finnes for mange legemlige sykdommer ellers. Det gjelder bare å få utdannet tilstrekkelig antall spesialister og bevilget millionbeløp til nye behandlingsinstitusjoner, hevdes det. Det er forståelig at særlig ulykkelige foreldre tenker slik. Medisinsk behandling i vanlig forstand vil imidlertid aldri løse dette kjempeproblem som vi her står overfor. Personell- og institusjonsspørsmålet er selvsagt viktig, men hovedinnsatsen må etter de flestes mening settes inn på opplysningssektoren og på det forebyggende plan. Et kraftig reaksjonsmønster mot bruk og særlig omsetning av stoffene hører også med i bildet.

Vi må også sette større krefter inn på forskningssektoren og i å utprøve nye tilbud både av forebyggende og behandlernde art, og ikke minst til ettervern og støtte.

Fordi denne nye alvorlige sykdom inneholder komponenter både fra den legemlige, sinnsmessige, ideologiske og sosiale sektor, krever dette også i at-

skillig grad løsrivelse fra tradisjonelle tankebaner og modeller.

Det har tatt noen tid å nå frem til klar erkjennelse av at de problemer vi her står overfor, angår en rekke forskjellige av samfunnets ansvarlige organer. De viktigste er helse- og sosialvesenet, skole- og politietaten, også tollvesenet kommer inn i bildet. De koordinerende organer på det nasjonale plan som etterhvert er etablert for å sikre den nødvendige ansvarsfordeling, initiativtaking og praktisk funksjon, er skritt i riktig retning. Det offentlige bør videre tre inn i et bredt samarbeid med ungdomsorganisasjonene og de kristelige og humanitære organisasjoner, som man antas å kunne bidra til å tenne en motild på dette feltet.

Men det er ikke nok. Ikke noe enkelt land kan møte denne bølgen alene. Det samarbeid som for lengst er innledet på nordisk basis, må derfor bygges videre ut og styrkes. Den innstilling som foreligger her i dag, er et skritt i denne retning. Skal vi kunne gjøre vår innflytelse gjeldende med tilstrekkelig styrke i de internasjonale organer som arbeider med de samme problemer, er en av forutsetningene at vi i Norden når frem — så langt som mulig — til en ensartet linje når det gjelder de tiltak som det er mulig å sette ut i livet. Først da kan vi gjøre en sterk innsats også på det internasjonale plan.

Den opprinnelige rekommendasjon omhandlet forskning angående ungdommens alkohol- og narkotikamisbruk. Der var altså også alkoholspørsmålene tatt med.

I den rekommendasjon som innstillingen i dag spesielt gjelder, er det bare gått inn på narkotikamisbruket, og at man skulle få et organisatorisk samarbeid på dette område.

Jeg vil med dette ha sagt at jeg ikke overser de særdeles alvorlige problemer som alkoholmisbruket er, spesielt for ungdommen, men for øvrig også i sin alminnelighet. Men denne gangen gjelder det spesielt narkotikaproblemene, så jeg skal ikke komme inn på alkohol-

spørsmålet, bare ha streket under at jeg dermed ikke ser bort fra at alkoholmisbruket er av en like alvorlig karakter som narkotikamisbruket.

Justitsminister Thestrup: Hr. præsident! Jeg vil gerne på den danske regerings vegne bekræfte, at vi i Danmark er indstillet på at videreføre og udbygge det nordiske samarbejde om foranstaltninger mod narkotikamisbrug. Vi har i de nordiske lande været vidne til en særdeles alvorlig udvikling i narkotikamisbruget, og meget betydelige samfundsmæssige foranstaltninger er sat i værk i de enkelte lande for at bekæmpe misbruget.

Den danske regering har for et par måneder siden lovet at ville gennemføre en række yderligere foranstaltninger, der i etablering og anlæg vil koste ca. 40 mill. kr. og i driftsudgifter ca. 20 mill. kr. I denne forbindelse har regeringen understreget, at samfundet bør forsøge nye veje, både når det gælder behandling og forebyggelse og at der blandt de mange foranstaltninger, som bør sættes i værk, i særlig grad bør lægges vægt på de foranstaltninger, der skønnes egnede til at forebygge mod stofmisbrug. Dette gælder både politiets indsats, oplysningerne over for børn og voksne gennem skoler, ungdomsklubber og massemedierne samt foranstaltninger af almen og socialmedicinsk karakter.

Jeg ved, at danske administrationsfolk og politikere på flere af disse felter har fået værdifulde indtryk af narkotikabekæmpelsen i andre nordiske lande og at erfaringer fra det norske og svenske arbejde har kunnet udnyttes til gavn for planlægningen af de danske foranstaltninger. Det er den danske regerings opfattelse, at skabelsen af en kontaktdandsordning mellem de koordinerende, administrative narkotikaudvalg, der er dannet i Danmark, Finland, Norge og Sverige, på den mest hensigtsmæssige måde vil kunne lette det praktiske samarbejde om disse problemer og sikre, at der udveksles op-

lysninger om misbrugssituationen i de enkelte lande og om de foranstaltninger, der bør træffes heroverfor.

I udnyttelsen af erfaringerne fra de meget betydelige foranstaltninger, der sættes i værk, og i forsøget på at finde nye veje i narkotikabekæmpelsen, må det være vigtigt, at forskningen på dette område styrkes. Jeg er underrettet om, at der mellem de kontaktmænd, der er udpeget, allerede er taget skridt til en drøftelse af, hvorledes det nordiske samarbejde kan udbygges på grundlag af forslagene i rapporten "Narkotikaforskning" — det er nr. 1970:11 i Nordisk udredningsserie. Et samarbejde om narkotikaforskning mellem de enkelte lande bør efter min mening helt oplagt indgå som et centralt punkt i de fortsatte nordiske drøftelser.

Vi er således fra dansk side enige i, at der vil kunne vindes meget ved en yderligere styrkelse af det nordiske samarbejde på disse områder. En stor del af de foranstaltninger, der sættes i værk over for narkotikamisbrugere, må nødvendigvis bære præg af eksperiment. Det vil derfor være til gavn for de enkelte lande at kunne udveksle synspunkter og erfaringer om, hvorledes samfundet mest hensigtsmæssigt dæmper op over for enhver form for udbredelse af stofmisbrug, uden at man på uheldig måde skubber de unge stofmisbrugere og dem, der trues af stofmisbrug, længere ud i en mere negativ, selvdelæggende holdning til samfundet.

Mr. præsident! Jeg vil gjerne tilføje nogle bemærkninger om den politiske og straffemæssige behandling af narkotikaproblemet.

I begrundelsen for det fremsatte medlemsforslag nævnes nogle ting, som gør det naturligt for mig at komme med enkelte bemærkninger, ligeledes på den danske regerings vegne. Det fremhæves i medlemsforslaget, at det er ønskeligt at skabe ensartede straffebestemmelser, og at disse også bør anvendes ensartet i praksis i alle de nordiske lande. Da lovgivningen stort set allerede er ens

i de nordiske lande, må det være forskellige i straffepraktis, der navnlig er tænkt på. Imidlertid tror jeg, at disse forskelligheder er væsentligt mindre, end man især fra aviserne kunne få indtryk af. Hertil kommer, at narkotikaproblemet har en meget forskellig karakter i de enkelte lande.

Den professionelle forhandler behandles strengt i alle lande. Den danske højesteret har således for nylig idømt straffe op til 4 års fængsel, hvilket viser, at domstolene i Danmark er indstillet på at udnytte den nye strafferamme.

Med hensyn til reaktionen over for de rene brugere af euforiserende stoffer, er standpunktet her i Danmark som bekendt det, at den samfundsmæssige indsats ikke bør have karakter af straf, men derimod af socialpædagogisk og medicinsk bistand. Politiets indsats bør koncentrerer om at ramme udbrederne, og de blotte brugere bliver ikke genstand for strafferetlig sanktion. Heri ligger imidlertid ikke, at man samfundsmæssigt accepterer narkotikabrug, heller ikke brug af cannabis, men blot at det mest hensigtsmæssige indgreb ikke er straf.

Under en række nordiske møder, afholdt i København i december 1970 om narkotikaproblemet, havde jeg lejlighed til at drøfte bl. a. den strafferetlige praksis med mine ministerkolleger fra Norge og Sverige. Fra svensk side blev der givet klar tilslutning til det danske grundsynspunkt. I Norge indtager man nok en noget strengere holdning, men det blev dog oplyst, at den norske rigsadvokat har udsendt instruktion om, at der bør vises tilbageholdenhed med at straffeforsøge de rene brugere.

Den største forskel mellem Norge, Sverige og Danmark kommer frem ved behandlingen af de mindre forhandlere, der selv har et tilhørsforhold til det særlige ungdomsmiljø, hvor stofbruget sker. Her har man fra dansk side ført en forsigtig sanktionspolitik ud fra ønsket om at undgå en hård kriminalisering af en stor del af ungdommen. I Norge har man kunnet opretholde en

kraftig straffekurs, fordi fænomenet har haft en langt mindre udbredelse, og det derfor er et meget begrænset antal unge, der rammes. I Sverige indtager man tilsyneladende en mellemstilling. Dette hænger sikkert delvis sammen med, at problemet i Sverige i hvert fald i sin oprindelse ikke så meget har været cannabis som centralstimulerende stoffer. Endvidere synes de mindre forhandlere i Sverige at være mere koncentreret om et i forvejen kriminelt miljø.

På det tidligere omtalte nordiske narkotikamøde i december, som blev afholdt bl. a. på baggrund af medlemsforslaget, blev spørgsmålet om udbygningen af samarbejdet mellem de nordiske landes politi- og toldmyndigheder grundigt drøftet. Der var imidlertid enighed om, at samarbejdet fungerer tilfredsstillende, og at der ikke kunne peges på nye muligheder. Særlig for så vidt angår kontrollen ved det nordiske områdes ydergrænser, finder der allerede et nordisk samarbejde sted, idet politifolk fra de øvrige nordiske lande har deltaget og deltager i den danske grænsekontrol i forbindelse med opklaringen af konkrete sager.

Ma jeg i øvrigt mere generelt om den politimæssige indsats mod narkotikaforhandlerne sige, at den i Danmark prioriteres højt, hvilket bl. a. for tiden giver sig udslag i udbygning af de enkelte afdelinger inden for politiet, som særlig varetager narkotikabekæmpelsen. På dette område er der sikkert ingen divergenser mellem de nordiske lande.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Rune Johansson lämnat sessionen för resten av detta möte och ersatts av Doris Håvik.

Radet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Hammarberg: Herr president! Det mesta av den problematik som tas upp i det föreliggande förslaget har väl berörts av de föregående talarna, och jag

skall därför begränsa mig till att ta upp en frågeställning. I socialpolitiska utskottets enhälliga betänkande framhålls betydelsen av att de nordiska länderna eftersträvar gemensamma ställningstaganden i det internationella arbetet beträffande narkotikafrågan, och jag vill säga några ord om samarbetet i den frågan med länder utanför Norden.

Vi rör oss här med en problematik som gör det absolut nödvändigt att vi samarbetar även med andra länder och söker påverka dem, om vi skall ha någon utsikt till framgång i våra strävanden. Bakom narkotikamissbruket och brottsligheten ligger ofta en hantering som det inte räcker att bekämpa enbart inom våra egna länders gränser. Man konstaterar därför med utomordentlig glädje — som redan har sagts från denna talarstol — att vi nu ser ut att stå inför en mycket viktig fas i utvecklingen av kampen på det internationella planet mot några av de medel som ställt till med värst ohägn i våra länder; jag avser de på syntetisk väg framställda beroendeframkallande medlen. I dessa dagar avslutas nämligen vid en konferens i Wien arbetet med att i FN:s narkotikakommissions regi åstadkomma en konvention rörande den internationella kontrollen av dessa medel. Ett flerårigt intensivt arbete, där inte minst de nordiska länderna spelat en betydande roll, ser därmed ut att krönas av framgång.

I ett utkast till överenskommelse, som beräknas bli slutjusterat och öppnat för undertecknande i denna vecka, ges det ganska rigorösa regler för kontrollen av hallucinogener, bl. a. LSD och amfetaminer, d. v. s. centralstimulantia av typen preludin och liknande. Syftet är att för dessa hallucinogener skapa motsvarigheter till de bestämmelser som finns för traditionella narkotika såsom morfin, heroin och cannabis. Även barbiturater och sedativa medel skall omfattas av regleringen, varvid en viss klassificering sker efter medlens verkningsgrad.

Vi får hoppas att den nye konventionen kommer att vinna stor anslutning. För oss är det givetvis av særskild vikt att länder där man tillverkar eller distribuerar de medel, som nu illegalt tillføres den nordiske marknaden, kommer att ansluta sig till det föreslagna kontrollsystemet.

Emellertid kommer det väl att dröja någon tid innan de nye reglerna träder i kraft. Under mellantiden, liksom i fortsättningen, är det synnerligen angeläget att vi försöker skapa forståelse och gensvar i de berörda länderna för vara strävanden att stoppa hanteringen. Det finns utan tvivel tecken på ökad forståelse för våra synpunkter. Men vi skall hålla i minnet, att vi bl. a. kan komma i kollisjon med økonomiske interessen i andra länder. Anslutning från alla de länder vi skulle vilja ha med är langt ifrån en självklarhet. Därför är det här som i så många andra fall i vår tid av största betydelse att de nordiske länderna opptræder enade. Därigenom skapas ökad tyngd i vårt agerande. Det goda samarbeide som hitintills förekommit bör härvid skapa en bra grund för fortsättningen.

Jag har, herr president, velat anföra dessa synpunkter. I övrigt vill jag tillstyrka socialpolitiske utskottets betänkande.

Nordli: Det forslaget som foreligger på grunnlag av behandlingen i det socialpolitiske utvalg synes å være en nødvendig konsekvens av de senere års utvikling der to ting synes helt klart. For det første må det noteres som et beklagelig faktum at misbruket av narkotika mer og mer tar form av å være et betydelig sosialpolitisk problem. For det andre står vi overfor en utfordring der de nordiske land i høy grad synes å være en enhet.

Det synes klart at en av forutsetningene for å kunne finne løsninger på disse felles problemer er å arbeide seg fram til en størst mulig grad av harmonisering mellom de nordiske land når det gjelder lovfestede reaksjoner, og

like nødvendig når det gjelder den sociale virksomheten i hjelp og behandling.

Såvel i den nordiske debatt som i de dokumenter som ligger til grunn for den aktuelle rekommandasjonen, retter harmoniseringsbestrebelsene seg i særleg grad mot den mer straffepregede reaksjon overfor ulovlig omsetning og også misbruket av narkotiske stoffer.

Til denne siden av saken ber jeg om lov til å gi uttrykk for et par synpunkter. Det synes klart at de nordiske land, særleg da de skandinaviske, utgjør et felles marked — og også et mer og mer betydelig marked — for illegal omsetning av narkotiske midler.

Det er — tror jeg — nødvendig å se i øyene at vi dermed er kommet inn i nettet til kyniske og sterke internasjonale forbryterorganisasjoner, som direkte og indirekte står bak denne samfunnsnedbrytende virksomheten. Hvilke muligheter har vi da for å ta opp kampen med disse kreftene?

Oppmerksomheten har vært rettet mot Danmarks sydgrense og dens situasjon som innfallsport for narkotikasmugling til det skandinaviske marked.

Vi har rettet oppmerksomheten mot flyplassene og de mest sentrale havnene. Men opplysninger kan tyde på at Norge med sin lange kyst og sine mange havner i stor grad gjør nytten som tilførselslinje for det svarte narkotikamarkedet i Norden. Saksdokumentene forteller om en seivfølgelig og nødvendig kontakt på toppplanet mellom landenes politi- og tollmyndigheter når det gjelder kontroll og etterforskning.

På bakgrunn av alvoret i situasjonen må det erkjennes at vi ikke har stilt til rådighet de nødvendige midler for at våre politimyndigheter i tilstrekkelig grad kan løse — eller tilnærmedesvis løse — den kjempeoppgaven de her står overfor.

Etter min oppfatning står vi her overfor ikke noe mindre enn spørsmål om å mobilisere et forsvar mot angrep mot våre kultursamfunn fra internasjonal forbrytervirksomhet. Dersom det er noe

punkt der behovet for nordisk samarbeid skulle synes ikke bare selvsagt, men kanskje tvingende nødvendig, må det være i en sterk utbygging og en samordning av et felles samfunnsvern på dette feltet.

Jeg deler fullt ut det synet som er kommet særlig til uttrykk i betenkningen fra det finske justisministeriet om effektivisering og samarbeid når det gjelder overvåking og etterforskning fra politiets og tollvesenets side. Den kontakten som er etablert mellom de enkelte lands narkotikaråd, er et viktig skritt i riktig retning. Etter mitt syn burde en overveie å gå lenger. Sakens innhold og samfunnsmessige betydning tilsier etter mitt syn at en overveier å etablere et permanent samordnings- og operativt ledende organ for landenes innsats når det angår politiets og tollvesenets kamp mot narkotikasmuglingen.

En slik — om man vil si — narkotikakommando vil ha muligheter for å bli en noenlunde jevnbyrdig motstander til de fastere eller løsere organiserte forbryterligaer, som gjennom narkotikasmuglingen retter angrep mot våre nordiske samfunn.

I tilknytning til spørsmålet om lovharmonisering for reaksjon på narkotikaområdet, vil jeg peke på en annen side ved dette som bør overveies i det videre arbeid.

Like nødvendig som den formelle lovharmonisering synes det å være at det gjøres fortsatte anstrengelser fra de nordiske land for å kunne nå fram til en mest mulig lik reaksjon fra landenes påtalemyndigheter i slike saker.

Jeg vil imidlertid sterkt understreke at kampen mot den ulovlige omsetning av stoffer er én side av denne saken. Den andre siden finner vi i et stadig økende behov for sosial hjelp og medisinsk behandling overfor ofrene for narkotikamisbruket.

I stor utstrekning vil dette stå fram som oppgaver for de enkelte lands sosial- og helsepolitikk. Det nordiske samarbeid på dette planet vil måtte bli

konsentrert om utveksling av forskningsresultater og erfaringer.

Av preventive hensyn har enkelte nordiske land, bl. a. Norge, funnet å måtte gå til straffepregede reaksjoner også overfor bruk av narkotiske midler.

Jeg legger personlig stor vekt på de preventive hensyn ved dette. Jeg tror også at det ut fra samme syn er ønskelig å nå fram til størst mulig grad av felles nordisk opptreden. Det må imidlertid ut fra min vurdering gjennom utbygningen av behandlingstilbud søkes fram mot den løsning at den lovfestede reaksjon i stadig større grad kan ta en annen retning enn å nytte fengselsstraff for misbruk alene. Det er i dag de preventive hensyn og — jeg unnlater heller ikke å si — mangelen på behandlingstilbud som kan rettferdiggjøre en slik reaksjon. Men ved siden av de preventive hensyn må vi her også være oppmerksom på den andre siden — den meget alvorlige siden — av saken, og det er denne: Fengslene løser ikke de personlige problemer for de narkomane. I mange tilfeller kan de tvert om forsterke disse.

Jeg ser fram til den dagen da vi har institusjonene og behandlingstilbudene. Vi bør da overveie å gå videre og også finne lovhjemmel for påbudt behandling overfor misbrukerne som på grunn av en nedbrutt personlighet ikke selv er motiverte for hjelp og behandling.

Jeg vil imidlertid til slutt, som min oppfatning gi uttrykk for at i stor utstrekning har vi hittil konsentrert innsatsen om å hindre innførsel av stoffer og å dempe virkningene av misbruket for den enkelte og for samfunnet.

Men hva er det som fører særlig unge mennesker inn i en situasjon der de ved hjelp av slike giftstoffer bryter ned sin egen personlighet og sin egen helse? Den alvorligste siden ved dette er at vi sannsynligvis her står overfor et symptom på en sykdom som har sin rot i våre samfunn i like høy grad som hos den enkelte misbruker.

I dette tilfellet må vi ikke gjøre den kardinalfeil at vi ofrer så mye opp-

merksomhet på symptomene at vi overser den egentlige årsaken til sykdommen.

Det må stå fram som en sosialpolitisk oppgave av rang å få klarlagt hva det er i våre samfunn som gir grobunn for den flukt fra samfunnet og den protestholdning overfor dette som narkotikamisbruket også synes å være. På dette feltet må de enkelte land sette inn betydelig større forskningsinnsats. Dette bør skje i et åpent nordisk system der opplysning og resultater raskt stilles til allmen nordisk disposisjon.

Så må vi da på dette grunnlaget i vart alminnelige politiske arbeid rette arbeidet inn mot å endre samfunnssystemer — større eller mindre — som gir sosiale problemer av den karakter narkotikamisbruket representerer.

Dam: Hr. præsident! Jeg må sige, at det foreliggende forslag til rekommandation bekymrer mig meget. Det afhænger naturligvis af, hvordan det skal forstås. Den samordning af lovgivningen i de nordiske lande, som man taler om, kan jo ske på forskellige planer, men jeg har nærmest indtrykket af, at det, man tænker sig, er, at det plan, der skal tilstræbes, er det, der ønskes fra de norske talere, der har haft ordet, og det er synspunkter, som ikke er os ukendte i Danmark. Det var dem, man havde, og de oplysninger, man gjorde gældende for 3—4 år siden her i landet. Da kunne man også tro, at vi her arbejdede med et problem af begrænset omfang, som det endnu var muligt at behandle med strenge straffeforanstaltninger, at behandle med en modild, som hr. Korvald sagde. Vi gik dengang rundt og troede, at det var enkelttilfælde når forældre var ulykkelige og forargede, henholdsvis over deres egne børn og andres, og mange forældre og mange skolefolk lukkede øjnene for den situation, der var i deres egne kredse.

Når hr. Korvald oplyser, at kun 5 pct. af en udspurgt gruppe i Oslo havde prøvet at ryge hash — jeg tror, det var i 1969 — må man sige, at disse under-

søgelser med de meget små tal kunne vi også lave for nogle år siden, da man ikke oplyste sandfærdigt, og da man ikke ville se problemet i øjnene. Problemet er nu et omfattende ungdomsproblem, et omfattende problem for samfundet som helhed, og det medfører, at man er nødt til at tage det på en bredere måde og på en anden måde, end man måske troede, man kunne i begyndelsen.

Jeg vil i denne forbindelse gerne takke de 2 ministre, socialminister Anna-Liisa Tiekso og justitsminister Thestrup, der har haft ordet, og som jeg synes begge på en meget forstandig og afbalanceret måde gjorde rede for deres syn på, hvorledes disse problemer skal løses. Jeg fæstnede mig i justitsminister Thestrups tale ved hans frygt for, at man ved for grelle foranstaltninger skulle støde misbrugerne og de truede fra sig, og at minister Thestrup talte om, at det var nødvendigt med en forsigtig reaktion for at undgå en hård kriminalisering af ungdommen.

Når man er nået dertil, hvor vi er nået i Danmark, at der ikke findes noget ungdomsmiljø, der er fuldstændig frit for hash og narkotika, ej heller de kristelige foreninger her i landet, så er vi nået så langt, at faren ved en voldsom fordømmelse fra samfundets side består i, at det bliver en fordømmelse af ungdommen som helhed. Det betyder to ting. Det første, som man måske fra den ældre generations side kan synes er mindre vigtigt, er, at man skaber et ekstra skel mellem den ældre etablerede generation og ungdommen. Det andet er værre. Det er, at man hindrer, at der kan opstå nye ungdomsmiljøer, som kan udgøre den modild, som hr. Korvald talte om. Den modild er ved at blive skabt i Danmark; jeg har også indtryk af, at den er ved at blive skabt i Sverige, jeg kender den bedst i Danmark, og den udgøres af de forhenværende stofmisbrugere, de forhenværende hashmisbrugere og de forhenværende narkotikamisbrugere.

Vi er nogle, der tror, at hele dette

problem er ved at kulminere i Danmark, men for at denne situation skal blive udnyttet, og for at vi skal kunne løse de problemer for en overvældende stor gruppe af vort samfund, som findes her, er det nødvendigt, at hele den modbevægelse imod hash og narkotika, som findes i den ungdom, som selv har været igennem det, finder forståelse og støtte hos den ældre generation, at den ikke dræbes ved en hård fordømmelse af hele miljøet. Der er jo også et miljøproblem, en ungdomskultur, som er kommet til os udefra, men som har markeret sig meget stærkt, og hvor det som en efter min mening ganske meningsløs bestanddel er blevet "in" i en vis periode at bruge hash og narkotika. Hele dette miljø må erkendes som en sociologisk realitet. Vi må arbejde i det, med det, ikke acceptere misbruget af stofferne, men acceptere stofmisbrugerne som potentielt værdifulde medborgere, som skal have den hjælp, vi kan give dem for at komme ind i samfundet igen.

Det er på dette område — det sociale og pædagogiske område — at jeg tror, de store opgaver ligger i de kommende år, og jeg er bange for, at ethvert yderligere tiltag af strafferetlig art ville hindre vore muligheder for at hjælpe ungdommen frem, deriblandt den ungdom der selv ønsker at blive hjulpet frem, fordi den ved, hvilke ulykker hash og narkotika kan give.

Hr. præsident! Jeg er bekymret over rekommandationen, som jeg begyndte med at sige, og jeg ville være meget glad for en bekræftelse af, at det ikke er meningen, at vi skal hindres i at klare narkotikaproblemet som følge af denne formulering.

Kåre Kristiansen: Jeg kan godt forstå at hr. Dam er bekymret, men jeg synes nok at hans bekymring burde ha et annet objekt enn det jeg skjønte det hadde.

Jeg tror ikke det kan trekkes i tvil hva meningen er med den tilråding som sosialpolitisk utvalg har kommet med i

denne sak, og hva det egentlig betyr. Jeg vil si at den rystende beskrivelse som hr. Dam gav av omfanget av problemet her i Danmark, vel burde være det beste bevis på at man kanskje burde se seg om etter nye måter å takle det på.

Jeg vil her også nevne den uttalelse justisminister Thestrup kom med — at fordi problemet i Norge har så vidt lite omfang, kan man der bruke de fremgangsmåter vi benytter. Jeg vil stille dette spørsmålet: Kan ikke forholdet også være det omvendte, nemlig at de fremgangsmåter man har brukt f. eks. i Norge, er medvirkende til at problemet har blitt av så vidt lite omfang som det har?

Hr. Dam og andre har brukt lang tid på å snakke om hensynet til misbrukerne selv. Jeg er enig i at dette hensyn bør tas, og jeg vil gjerne sterkt understreke at det er de sosialpolitiske og de sosialmedisinske virkemidler som her må til. Det er de preventive virkemidler vi i første rekke må satse på. Men jeg vil også få lov til å understreke at det er ikke bare de som allerede er misbrukere vi plikter å ta hensyn til. Vi plikter også å behandle denne saken slik at det blir færrest mulig nye misbrukere. Jeg vil påstå at den linje hr. Dam gjør seg til talsman for, ikke vil tilgodese hensynet til disse potensielle misbrukere. Jeg tror at vi tross alt må ha lov til å sette slike barrierer at problemet ikke blir ytterligere utvidet.

Jeg vil gjerne også få lov til å tilføye: Etter min oppfatning er det *ikke* i den såkalt alminnelige brukers interesse at lovgivningen her er for lemfeldig. En for lemfeldig lovgivning er først og fremst til nytte for de "haiene", de utbytterne som ligger bak. Det er deres intresse man taler for når man så sterkt snakker om en lemfeldig lovgivning og praksis på dette område.

Dam: Hr. præsident! Hr. Kristiansen har ganske ret i, at det viktigste, næstetter at få reddet dem, der allerede er ude i uføret, er at hindre andre i at blive misbrugere. Jeg kender ingen, der

kan gjøre en bedre indsats her end de unge, som selv har prøvet på deres krop og sjæl, hvordan det var. Ungdommen tror ikke på os, vi er for gamle, de tror ikke på vore moralske talemåder, men de tror på deres kammerater, og den linje, som vi har ført i Danmark, har foreløpig ført til, at vi har ganske store grupper af meget aktive unge, der ved, hvad de taler om, og som derfor kan advare deres kammerater på en sådan måte, at jeg altså mener at have ret til at si, at problemet har kulminert i Danmark. Hvis vi ikke hadde ført denne linje, er jeg overbevist om, at det var gået langt værre.

Salve Salvesen: Hr. Dam sa at han var bekymret for rekommandasjonen. Jeg må si at jeg er meget mer bekymret for de synspunkter hr. Dam gav uttrykk for. Man kunne i denne forbindelse være fristet til å komme nærmere inn på den danske linje og hvilke følger den har fått, hvorledes det har virket på ungdommen i Norge. Men jeg skal unnlate ved denne anledning å gjøre det. Jeg unnlater det bare fordi jeg har håp om at rekommandasjonen vil føre til et saklig, underbygget samarbeid mellom de nordiske land på dette område. Men det er bare av den grunn, ikke på grunn av det innlegget hr. Dam holdt, som jeg mener nettopp gav uttrykk for den linje som er kapitulasjonens linje. Men la det ligge. Jeg har noen bemerkninger å gjøre til justisminister Thestrups innlegg.

Hr. Thestrup sa at i Danmark brukes ikke straff overfor brukerne. Det er så. Det er nettopp der skillelinjen går mellom det danske synspunktet og det norske, og vel også en del av de andre land. Man skal gi brukerne behandling.

I Norge fører man den linje at bruk er straffbart. Nå henviste justisministeren til et rundskriv som var referert i et brev fra det danske kontaktutvalg vedrørende ungdomsnarkomanien. På den måte dette var referert — det var et rundskriv fra den norske riksadvokat til domstolene — kunne man få det inn-

trykk at den norske riksadvokat hadde et annet standpunkt og en annen linje enn han virkelig hadde. På grunn av den formen referatet hadde fått, var jeg nødt til å stille et spørsmål i det norske storting til den norske justisminister om dette rundskrivet — slik det var referert — var å forstå som at den norske riksadvokat gikk inn for en oppmyking av den linjen som vi hittil har brukt i Norge, nemlig at bruk er straffbart.

Jeg fikk da det svar fra den norske justisminister, hr. Endresen, at dette var et rundskriv som var sendt ut for to og et halvt år siden. Det var i rundskrivet slått fast det prinsipale standpunkt at bruk er straffbart. Det ble meget sterkt understreket i rundskrivet. Men det ble sagt at i enkelte spesielle tilfelle, f.eks. når det var snakk om påtaleunntatelse, kunne straff-forfølgning frafalles, mot at vedkommende ble undergitt en kurativ behandling. I enkelte spesielle tilfelle kommer altså et slikt problem inn i bildet. Derfor svarte justisministeren ganske klart at dette rundskrivet "ikke innebærer noen oppmyking av den konsekvente linje som påtalemyndigheten har ført, og fører, i kampen mot narkotikaområdet."

Dermed skulle da forhåpentlig også dette rundskrivet og det som lå til grunn for det, være klarlagt: Den norske linje er som den har vært, og slik kommer den til å bli. For hvis vi skulle endre på denne linjen, ville det innebære at vi iallfall i Norge kapitulerte overfor problemet, og det ønsker vi ikke å gjøre.

Jeg er klar over at å skulle formode eller be om — eller hvilket uttrykk man bruker — at hr. Dam og representanter fra de andre landene skal føre den samme politikken, er for sterkt forlangt i den nåværende situasjon. Men jeg må ha lov til å håpe at det kan skje en tilnærming. Jeg vil gjerne presisere at det er ikke tvil om — enten man har det ene eller det annet standpunkt — at vi er alle sammen like opp-tatt av ungdommens intresser.

Jeg er klar over at man har forskellig linje og forskellig syn på den vei man skal gå. Jeg er fullstendig klar over at en ikke på noe måte vil antyde at den ene for så vidt skulle være bedre enn den andre. Men vi er overbevist om at den norske linje når det gjelder brukerne, er den beste.

Justitsminister Thestrup: Jeg tror, at man både fra Kristiansens og Salvesens side vil være enig med mig i, at der er en forskel mellem Danmark og Norge med hensyn til forbrugets omfang. Hvis forholdet er det, som det er meddelt her, at det kun er ca. 5 pct. af ungdommen, der bruger hash, kan det måske være formålstjenligt at straffe dette forbrug, men man vil sikkert også være enig med mig i, at hvis man er nået op på, at op imod 40 pct. af ungdommen bruger hash en gang imellem, så kan straf ikke være rimeligt, og så vil det være en farlig udvej at anvende straf. Derfor er det, at vi i Danmark lægger så overvældende stor vægt på de forebyggende midler, de socialpædagogiske midler og først og fremmest oplysningen om stoffernes farlighed.

Jeg er ikke så bange for, at vi ikke nok skal blive enige om fælles linjer i bekæmpelsen af stofmisbrug. Vi er alle klar over farligheden af dette, men jeg tror også, man vil indrømme mig, at man må tage hensyn til forbrugets art og størrelse, når man skal vælge de midler, hvormed man vil bekæmpe det. Jeg nærer derfor ikke så stor frygt for, at vi ikke nok skal komme til enighed. Vi er enige i det, der er det afgørende, at det må bekæmpes og bekæmpes sådan, at vi når over det. Jeg kan tilslutte mig det, hr. Poul Dam sagde, at det er, som om vi med de midler, vi her har anvendt, i alt fald her i København, har set en kulmination af det.

Minister for kulturelle anliggender K. Helveg Petersen: Der har under debatten her været givet udtryk for forskellige opfattelser på enkelte meget væ-

sentlige områder, men der har jo også været enighed på en lang række punkter. Først og fremmest forekommer det mig, at der har været enighed om, at vi står over for et problem, som vi føler os yderst usikre over for. Vi forstår ikke helt, hvordan det er opstået; vi kan ikke helt se hvorfor ungdommen vælger disse stoffer, hvorfor de vælger de handlingsmønstre, de gør. Jeg tror, der her er brug for mange overvejelser, der fører os omkring i verdenssituationen, ind i den spænding, der råder på jordkloden, og den vældige teknologiske udvikling, der griber ind i vor tilværelse næsten fra dag til dag og skaber forvirring og rodløshed, ikke blot blandt de unge, men også i den ældre generation. Forvirringen og rodløsheden forplanter sig til de unge og må naturligvis påvirke deres mønstre og normer. De spørger sig selv: hvad er det for normer, vi skal leve efter? Skal vi bruge dem, eller skal vi finde nogle andre? Hvordan skal vi klare de problemer, som vi skal løse, når vi skal overtage samfundet efter de andre?

Jeg skal ikke fordybe mig deri. Der er bare et aspekt, jeg gerne vil fremhæve, og som andre har været inde på. Det er, at alle socialpolitiske problemer skal tages alvorligt. Vi har så travlt med at urbanisere. Det går ikke lige stærkt i alle de nordiske lande. Vi har været så travlt optaget af at indrette bysamfundene, så de fungerer hensigtsmæssigt set ud fra erhvervsmæssige, kommercielle interesser, men vi har ikke fået løst miljøproblemerne. Vi har ikke fået overført de værdier, landsbyksamfundene har, til vore bysamfund. Vi har først og fremmest været domineret af enkelte stærke interesser. Vi anlægger trafiklinjer, bryder igennem med nye gader, anlægger parkeringspladser i hobevis, for at man kan parkere nærmest forretningskvarterer — alt sammen i orden, alt sammen vel defineret. Vi har ikke indrettet legepladser i bycentret og har i det hele taget ikke i vore byer tilstrækkeligt med udfoldelsesmuligheder hverken for børn eller unge. Vi

mangler steder, hvor der gives plads for udfoldelse.

Hvis man vil sige til de unge: ja men I har en lang række tilbud gennem uddannelsesinstitutioner og vore kulturinstitutioner, så er det rigtigt nok, men det er også lige så rigtigt, at der er helt nye krav og nye tendenser under fremvækst, som vi ikke i tilstrækkelig grad har taget hensyn til er nye behov; og det spørgsmål, vi står over for, og som vi må gøre meget mere ved som et meget vigtigt problem, er: Hvordan kan vi skabe rammer for det opbrud, der er i gang? Hvordan kan vi skabe mulighed for, at de unge bedre end i øjeblikket kan udfolde deres interesser og forudsætninger? Det er et spørgsmål, der rækker gennem alle niveauer i samfundet. Det er et spørgsmål, der berører skolerne, alle vore uddannelser, arbejdspladserne og berører alt det, der gøres i forbindelse med fritidsinteresser.

Det er så vigtigt, at vi motiverer de unge for at gå ind i opgavers løsning, at vi prøver at engagere og aktivere dem, så de føler, tingene kommer dem ved og så de identificerer sig med opgaverne. Jeg tror, at vi — hvis vi vil analysere vort samfund — vil finde, at vi med åbenhed og fantasi kunne finde mange, mange muligheder for at skabe sådanne interesser og sætte de unge i gang. Her er der i hvert fald en opgave, hvorom vi er enige, og hvorom vi i den kommende tid må arbejde sammen, og hvor vi må udveksle erfaringer.

Man har diskuteret de unges placering i kampen. Jeg vil ikke sige, at det først og fremmest er tidligere narkomaner, der skal være med. De skal også med med de erfaringer og den styrke, de har vandet, men naturligvis gælder det for os om, at de unge i det hele taget går ind i en modbevægelse mod den tabelige brug af euforiserende stoffer.

Det er den kamp — som er i gang — og som vi bør gøre noget mere for at styrke. Sker det, tror jeg, vi vil blive stand til at sige, at vi har skabt mulighed for, at kampen også kan vindes.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop om punkt 1.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Alenius, Antila, Johannes Antonsson, Bergman, Damsgaard, Ehrnrooth, Enggaard, Niels Eriksen, Thorvald Eriksson, Garbo, Hammarberg, Hanhirona, Haugaard, Niels Helveg Petersen, Carl-Henrik Hermanson, Elsi Hetemäki, Horn, Doris Håvik, Guri Johannessen, Martha Johannessen, Tage Johansson, Magnús Kjartansson, Knuuttila, Korvald, Kåre Kristiansen, Lähtenmäki, Mellqvist, Clara Munck, Mundebo, Gerda Møller, Mørk, K. Axel Nielsen, Anna-Lisa Nilsson, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Norvik, Nørgaard, Berthe Rognerud, Irma Rosnell, Salolainen, Salve Salvesen, Seip, Sellgren, Sylvi Siltanen, Anna-Greta Skantz, Stetter, Sundman, Tarjanne, Treholt, Mirjam Tuominen, Vennamo, Willoch, Saimi Ääri och Øregaard.

Mot rekommendationen röstade:

Dam.

Frånvarande var:

Magnus Andersen, Austrheim, Bratteli, Bye, Erling Dinesen, Engan, Guttorm Hansen, Hernelius, Holmberg, Sigurður Ingimundarson, Eysteinn Jónsson, Kjaran, Krag, Matthias A. Mathiesen, Cecilia Nettelbrandt, Palm, Erlendur Patursson, Perheentupa, Jón Skaftason, Skytte, Sundqvist och Virolainen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 55 röster. 1 medlem röstade nej.

Utskottets förslag, punkt 2, bifölls.

Sedan behandlingen av återstående saker uppskjutits till eftermiddagens möte, avslutades mötet kl. 12.58.

Protokoll

6:e mötet

Onsdagen den 17 februari 1971 kl. 14.00

Presidenter: Johannes Antonsson (1—9, 12—15) och Matthias Å.
Mathiesen (10—11)

Dagordning

1. A 270 T/k: tilläggsförslag om samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik

2. A 293/k: medlemsförslag om samnordisk utbildning av konservatorer

3. A 282/k: medlemsförslag om samnordiska arkiv

4. A 145/j: medlemsförslag om översyn av Nordiska rådets stadga och arbetsordning

A 166/j: medlemsförslag om personalen i Nordiska rådets utskott

A 184 T/j: tilläggsförslag om samarbetet Norden och Europa

5. A 254/j: medlemsförslag om samlad skadeståndsrättslig lagstiftning

6. A 301/e: medlemsförslag om gemensamt införande av SI-systemet för måttenheter i de nordiska länderna

7. A 311/e: medlemsförslag om Nordiska ministerrådet och det nordiska ekonomiska samarbetet

A 316/e: medlemsförslag om Norden och EEC

C 5/e: berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete

D 1971/19/1970/e: meddelande om rekommendation nr 19/1970 angående genomförande av Nordek

D 1971/20/1970/e: meddelande om rekommendation nr 20/1970 angående Islands deltagande i det utvidgade ekonomiska samarbetet

8. D 1971/18/1970/j: meddelande om rekommendation nr 18/1970 angående revision av Helsingforsavtalet

9. A 2 Å 2/t: ändringsförslag om samarbete på luftfartens område

A 283/t: medlemsförslag om en nordisk transportöverenskommelse

C 25/t: berättelse från Nordisk kommitté för transportekonomisk forskning

10. A 318 T/t: tilläggsförslag om den fortsatta handläggningen av Öresundsfrågorna

D 1971/21/1969/t: meddelanden om rekommendation nr 21/1969 angående beslut i Öresundsfrågorna

11. A 133/t: medlemsförslag om inrikesflygets problem

12. A 306/t: medlemsförslag om förbud mot överljudsplan i Norden

13. A 312/t: medlemsförslag om åtgärder mot flygkapning m. m.

14. A 238/s: medlemsförslag om gemensam nordisk sysselsättningspolitik

15. C 7/s: berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet

16. A 295/s: medlemsförslag om den finska arbetskraftens förhållanden

17. A 292/k: medlemsförslag om utbyggnad av TV-samarbetet mellan Finland och Sverige

18. C 26/k: berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet

19. A 289/s: medlemsförslag om internordisk kommitté för vattenfrågorna i Kattegatt och Skagerack

D 1971/30/1970/s: meddelanden om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening

20. D 1971/31/1968/j: meddelanden om rekommendation nr 31/1968 angående revision av den internationella oljeskyddskonventionen

21. A 298 T/s: tilläggsförslag om enhetliga principer för lagstiftning om engångsförpackningar

D 1971/5/1969/s: meddelanden om rekommendation nr 5/1969 angående användande av engångsförpackningar

22. D 1971/4/1969/s: meddelanden om rekommendation nr 4/1969 angående samarbetet rörande föroreningsfrågorna

23. B 11/k: regeringsförslag om nordiskt kulturavtal

B 11 Ä/k: ändringsförslag om kultursekretariatets förläggning

A 173/k: medlemsförslag om nordisk administration på begränsade sakområden

A 321 T/k: tilläggsförslag om organisationen av arbetet med skolordningarnas harmonisering

D 1971/21/1970/k: meddelanden om rekommendation nr 21/1970 angående kultursamarbetets organisation och en kulturtraktat

D 1971/26/1967/k: meddelande om rekommendation nr 26/1967 angående enhetlig nordisk skolordning

24. D 1971/24/1964/k: meddelande

om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte

25. C 16/k: berättelse om Nordiska kulturfonden

26. A 319/k: medlemsförslag om nordisk symbol

27. A 277/k: medlemsförslag om nordiskt utställningssamarbete

A 280/k: medlemsförslag om inrättande av Nordiska rådets pris för bildande konst

A 284/k: medlemsförslag om inrättande av Nordiska rådets pris för scenkonst

A 284 Ä/k: ändringsförslag om nordiskt samarbete på scenkonstens område

28. A 281/k: medlemsförslag om översättning av nordisk skönlitteratur till nordiska språk

29. A 135/j: medlemsförslag om vidgat skydd för privatlivets helgd

A 135 Ä/j: ändringsförslag om lagregler rörande personlighetens okränkbarhet

30. A 146/j: medlemsförslag om gemensam tjänstemannarätt för nordiskt anställd personal

D 1971/26/1963/s: meddelande om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt

31. A 279/j: medlemsförslag om nordiska instituts framtida ställning

32. A 310/e: medlemsförslag om gemensamt budgetår i de nordiska länderna per kalenderår

33. A 296/j: medlemsförslag om löneskydd vid konkurs

34. B 10/e: regeringsförslag om ensartad bedömning av internationella analysattester rörande fröer

Ändring av medlemslistan

Det anmäldes, att Hernelius lämnat sessionen och ersatts av Krönmark.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

1

A 270 T/k: tilläggsförslag om samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av tilläggsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för att samordna utbildningen för bibliotek, arkiv och informatik, särskilt beträffande fortbildningen och produktionen av läromedel på dessa områden.

Elsi Hetemäki (kulturutskottets talesman): Herr president! Med hänvisning till ett svenskt betänkande väcktes redan till adertonde sessionen ett förslag om samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik. Kulturutskottet har fortsatt behandlingen av förslaget efter rådets senaste session. I sitt betänkande framhåller utskottet, att utbyggnaden av den gemensamma arbetsmarknaden till att omfatta även bibliotekspersonal, strävandena att effektivisera det nordiska dokumentationssamarbetet och behovet av utbildning i moderna informations- och dokumentationssystem är faktorer som starkt talar för ett närmare samarbete mellan de nordiska länderna på de i medlemsförslaget aktualiserade områdena. En enhetlig nordisk grundutbildning förefaller för närvarande inte möjlig, men det är givetvis värdefullt med nära kontakter mellan utbildningsinstitutionerna för bibliotekarier, dokumentalister och informatiker för att undvika att utbildningsformerna i framtiden skall komma att ytterligare avvika från varandra.

Utskottet har funnit det vara mest

ändamålsenligt att beträffande fortbildningen, där betydande fördelar kunde uppnås genom nordiskt samarbete, bygga vidare på tidigare erfarenheter av seminarier, kurser och konferenser. Uppgiften att samordna fortbildningsverksamheten kunde väl anförtros samarbetsorgan, som redan anordnat viss samnordisk utbildning. Utskottet har också understrukit värdet av att deltagare från samtliga nordiska länder bereds tillfälle att delta i nationell fortbildning.

På grund av otillräckligt deltagarunderlag har för arkivpersonal inte kunnat anordnas fortbildning på högsta plan i de enskilda nordiska länderna. Utskottet har därför förordat samnordisk fortbildning också på detta område, särskilt beträffande moderna tekniska hjälpmedel och informations- och dokumentationsmetoder. Samordningsuppgiften kunde anförtros de nordiska centralarkiven, som bör få särskilda statsmedel för verksamheten.

Utskottet har avslutningsvis fäst uppmärksamhet vid behovet av gemensam produktion av läromedel för de i medlemsförslaget aktualiserade utbildningsområdena.

Denna fråga utgör förstas bara en liten puzzlebit i det arbete, genom vilket vi vill stärka och intensifiera kulturellt samarbete och den nordiska kulturgemenskapen.

Herr president! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag, som är enhälligt.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop.

För rekommendationen röstade:

Magnus Andersen, Antila, Johannes Antonsson, Austrheim, Bergman, Bye, Damsgaard, Ehrnrooth, Niels Eriksen, Thorvald Eriksson, Garbo, Haugaard, Helén, Niels Helveg Petersen, Carl-Henrik Hermansson, Elsi Hetemäki, Holmberg, Horn, Sigurður Ingimundarson,

Rune Johansson, Tage Johansson, Eysteinn Jónsson, Magnús Kjartansson, Knuuttila, Korvald, Kåre Kristiansen, Krönmark, Aksel Larsen, Lähteenmäki, Matthias A. Mathiesen, Clara Munck, Mundebo, Gerda Møller, Mørk, K. Axel Nielsen, Anna-Lisa Nilsson, Jan-Ivan Nilsson, Nørgaard, Palm, Erlendur Patursson, Perheentupa, Irma Rosnell, Salve Salvesen, Seip, Sylvi Siltanen, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Stetter, Sundqvist, Tarjanne, Treholt, Mirjam Tuominen, Vennamo, Willoch och Saimi Ääri.

Frånvarande var:

Erik Adamsson, Alenius, Bratteli, Erling Dinesen, Engan, Enggaard, Hammarberg, Hanhiova, Guttorm Hansen, Guri Johannessen, Martha Johannessen, Kjaran, Krag, Mellqvist, Cecilia Nettelbrandt, Nordli, Norvik, Berte Rognerud, Salolainen, Skytte, Sundman, Virolainen och Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 55 röster.

Meddelande

Det meddelades, att statsråd Myrvoll intagit sin plats i rådet.

Ändring av medlemslistan

Det anmäldes, att Eric Carlsson återintagit sin plats i rådet.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

2

A 293/k: medlemsförslag om samnordisk utbildning av konservatorer

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att undersöka förutsättningarna för en gemensam produktion av läromedel för utbildningen av konservatorer,

2. att årligen ställa ett antal stipendier till förfogande för konservatorselever och yrkesverksamma konservatorer för studievistelse i de nordiska grannländerna, samt

3. att framlägga förslag till en permanent samnordisk fortbildning och specialutbildning av konservatorer.

Niels Eriksen (kulturutskottets talesman): Hr. præsident! I forgårs aftes blev nordisk kulturpris i litteratur uddelt, og prisen gik til en forfatter, der har specialiseret sig i at skrive historiske romaner, og som har fået en meget stor succes på det. Jeg tror, det er noget tidstypisk. Der er i dag mere end nogen sinde interesse for at dykke ned i vore landes og befolkningernes historie. Men fra vores samlinger og museer hører vi også i alle lande, at det kniber vældigt med at bevare de historiske genstande, ofte fra en fjern fortid, bøger, billeder og ting af håndværksmæssig art. De bliver mange gange opbevaret under helt uforsvarlige forhold. Dette skyldes især, siger de der har ansvaret, mangel på konservatorer, folk der er rigtigt og moderne uddannet.

Vi har behandlet det spørgsmål i Nordisk Råds kulturudvalg. Vi har sendt forespørgsler rundt til alle sagkyndige, og det samstemmende svar fra dem går ud på, at vi må gøre noget, hvis vi vil bevare den kulturarv, som vi har. Vi er i kulturudvalget enige om at foreslå, at Nordisk Råd foretager sig noget, og vi foreslår bl. a., at man fremskaffer moderne lærebøger, og at man stiller nogle stipendier til rådighed for konservatorelever til studieophold i et andet land, og vi synes, at man skal søge at få en permanent, samordnet uddannelse for konservatorer.

Hr. præsident! Jeg vil gerne anbefale den rekommendation, som kulturudvalget enstemmigt har foreslået.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Alenius, Magnus Andersén, Antila, Johannes Antonsson, Austrheim, Bergman, Bratteli, Eric Carlsson, Damsgaard, Erling Dinesen, Ehrnrooth, Enggaard, Niels Eriksen, Thorvald Eriksson, Garbo, Hammarberg, Hanhirona, Haugaard, Helén, Niels Helveg Petersen, Carl-Henrik Hermansson, Elsi Hetemäki, Holmberg, Horn, Sigurður Ingimundarson, Martha Johannessen, Rune Johansson, Tage Johansson, Eysteinn Jónsson, Magnús Kjartansson, Knuutila, Korvald, Kåre Kristiansen, Krönmark, Aksel Larsen, Lähteenmäki, Matthias A. Mathiesen, Mellqvist, Clara Munck, Mundebo, Gerda Møller, Mørk, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Nørgaard, Erlendur Patursson, Perheentupa, Irma Rosnell, Salolainen, Salve Salvesen, Scip, Sylvi Siltanen, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Stetter, Tarjanne, Treholt, Mirjam Tuominen, Vennamo, Willoch och Saimi Ääri.

Frånvarande var:

Bye, Engan, Guttorm Hansen, Guri Johannessen, Kjaran, Krag, Cecilia Nettelbrandt, Nordli, Norvik, Palm, Berte Rognerud, Skytte, Sundman, Sundqvist, Virolainen och Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 62 röster.

3

A 282/k: medlemsförslag om samnordiska arkiv

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att efter nödiga utredningar utforma gemensamma principer för in-

levereringen till och förvaringen hos myndighet av samnordiska organs handlingar samt att utfärda enhetliga regler för dylika handlingars offentlighet.

Sylvi Siltanen (kulturutskottets talesman): Herr president! Av avgörande betydelse för det nordiska samarbetet under de två senaste decennierna har varit det arbete som utförts inom samnordiska expertutskottskommittén och andra organ av samnordisk natur. Samarbetets expansion har redan intresserat och kommer i framtiden att alltmera intressera den samhällsvetenskapliga och historiska forskningen. En viktig förutsättning för att denna forskning skall kunna bedrivas framgångsrikt är, att det samnordiska arkivmaterialet finns tillgängligt för vetenskapsmännen.

Vid behandlingen av förslaget om samnordiska arkiv har kulturutskottet fäst uppmärksamhet vid, att arkivfrågorna inte ägnats något större intresse i utvecklingen av samarbetet. Samnordiska organs handlingar eller handlingar, tillkomna inom nationella avdelningar av samnordiska organ, har hittills inlämnats till arkiv eller andra myndigheter enligt principer, som avviker från varandra i Norden. Nationella principer borde enligt utskottets mening inte tillämpas på samnordiska arkiv. De nuvarande olägenheterna borde övervinnas genom att de samnordiska organen i arkiveringshänseende ges en särställning och arkivfrågorna för deras vidkommande löses som en sak för sig.

En kartläggning av redan förefintligt material skulle möjliggöra utarbetandet av översiktsförteckningar, som skulle underlätta forskningsarbetet. En utredning av det relevanta materialets omfattning och anknytning till nationella organs handlingar skulle ge grundval för en gränsdragning mellan nationella och samnordiska organs arkivbildning.

Av särskilt intresse i modern arkivvard är gallringsfrågan, som även borde beaktas för de samnordiska handling-

arnas del. Kulturutskottet har framlåtit betydelsen av att frågan om samnordiska handlingars offentlighet löses i samråd mellan länderna på grund av, att dessa handlingars offentlighet hittills varit beroende av nationella bestämmelser.

Med hänvisning till de nordiska riksarkivens sårkunskaþ beträffande arkiveringsfrågor och offentlighetsprincipernas tillämpning föreslår utskottet att regeringarna ger riksarkiven i uppdrag att framlägga förslag till åtgärder för införande av enhetliga principer för arkivbildningen och för förvaringen av det samnordiska arkivmaterialet. Därvid bör särskilt prövas en ordning, som möjliggör, att forskare och andra intresserade till sitt förfogande kan erhålla förteckningar och relevant material samt att dessa anger förvaringsplatsen för materialet.

Herr president! Såsom utskottets talesman ber jag att få yrka bifall till rekommendationsförslaget.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Alenius, Magnus Andersen, Antila, Johannes Antonsson, Austrheim, Bergman, Bratteli, Eric Carlsson, Damsgaard, Erling Dinesen, Ehrnrooth, Enggaard, Niels Eriksen, Garbo, Hammarberg, Hanhirova, Gutorm Hansen, Haugaard, Helén, Niels Hølvæg Petersen, Carl-Henrik Hermanson, Elsi Hetemäki, Holmberg, Horn, Sigurður Ingimundarson, Martha Johannessen, Rune Johannsson, Tage Johannsson, Eysteinn Jónsson, Magnús Kjartansson, Knuuttila, Korvald, Krag, Kåre Kristiansen, Krönmark, Aksel Larsen, Lähtenmäki, Matthias A. Mathiesen, Mellqvist, Clara Munck, Mundbo, Gerda Møller, Mørk, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Nørgaard, Palm, Erlendur Patursson, Perheentupa, Irma Rosnell, Salolainen, Salve Salvesen, Seip, Sylvi

Siltanen, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Stetter, Sundman, Tarjanne, Treholt, Mirjam Tuominen, Vennamo, Willoch och Saimi Ääri.

Frånvarande var:

Bye, Engan, Thorvald Eriksson, Guri Johannessen, Kjaran, Cecilia Nettelbrandt, Nordli, Norvik, Berte Rognrud, Skytte, Sundqvist, Virolainen och Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 65 röster.

4

A 145/j: medlemsförslag om översyn av Nordiska rådets stadga och arbetsordning, A 166/j: medlemsförslag om personalen i Nordiska rådets utskott och A 184 T/j: tilläggsförslag om samarbetet Norden och Europa

Rådet företog ovannämnda tre saker i ett sammanhang.

Juridiska utskottet hade föreslagit,

I. at Nordisk Råd i anledning af medlemsförslagene om gennemsyn af rådets vedtægts- og arbejdsordning og om personalet i rådets udvalg samt tillægsforlaget om samarbejdet mellem Norden og Europa med hjemmel i vedtægtens § 12 bestemmer, at arbejdsordningen for rådet skal udformes således som angivet i de fem paralleltekster (bilag 4 til medlemsforslag A 145)¹, og

II. at Nordisk Råd bestemmer, at den reviderede arbejdsordning skal træde i kraft, samtidig med at den i rådets rekommendation nr. 18/1970 anbefalede ændring af Helsingforsaftalen efter fornöden ratifikation træder i kraft.

K. Axel Nielsen (juridiska utskottets talesman): Hr. præsident! I forbindelse med ændringen af Helsingforsaftalen har organisationkomiteen udarbejdet forslag til en ny arbejdsordning — på dansk ville vi nok kalde det en forretningsorden — og dette forslag, A 145, har været henvist til behandling i juridisk udvalg sammen med forslag A 166

¹ Se s.

om personalen i Nordisk Råds utvalg og A 184 om samarbejde mellem Norden og Europa.

På juridisk udvalgs vegne kan jeg oplyse, at der er afgivet to betænkninger, en af 14. januar 1971 — bilag 3 i dokumentet side 36—41 — og en af 13. februar d. å., der findes på et særligt blad. Jeg skal skåne rådet for en detaljeret gennemgang af de nye bestemmelser i arbejdsordningen og blot henviser til de to betænkninger og det øvrige materiale i fortrykket. En kortfattet orientering kan man desuden få ved at læse en artikel af hr. Gustaf Petrén i sidste nummer af Nordisk Kontakt.

Må jeg gøre den bemærkning, at de nye regler om talefrister i spørgetiden nok i fremtiden vil medføre en hurtigere afvikling af dette institut, hvad jeg tror de fleste vil påskønne.

På juridisk udvalgs foranledning er arbejdsordningen i et supplement til dokument A 145 optrykt som parallel tekst på fem sprog, nemlig dansk, norsk, svensk, finsk og islandsk.

I anledning af det ordskifte, der på sessionens første dag udspandt sig mellem hr. Bergman og mig, tillader jeg mig at gøre opmærksom på den sidste betænkningens omtale af sekretærens status. Jeg går ud fra, at disse bemærkninger klargør stillingen på tilfredsstillende måde.

Hr. præsident! Jeg skal anbefale udvalgets rekommandationer til vedtagelse.

Sedan diskussionen forklarats avsluttad, bifölls utskottets förslag, punkterna I och II.

5

A 254/j: medlemsförslag om samlad skadeståndsrättslig lagstiftning

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Ehrnroth (juridiska utskottets talesman): Herr president! Skadeståndsrätten är inte terra incognita för nordiskt lagstiftningssamarbete. Redan 1950 hade man en förberedande utredning klar, som drog upp riktlinjerna för arbetet. Från gemensamma utredningar om bilansvarigheten och statens och kommunens ansvar för sina anställda kom man senare över på andra specialområden såsom principalansvaret, jämkning av skadestånd m. m.

På särskilda områden, av vilka jag nämner sjörätten, upphovsrätten och patentlagarna har gällande skadeståndsrättsliga lagregler tillkommit i nordiskt samarbete. På andra områden är materialet insamlat och utredningarna och förslagen klara. Några arbeten, såsom de angående ersättning för framtida förlust av arbetsinkomst och ersättning till efterlevande, är ännu oavslutade. Flera områden, t. ex. ansvaret vid farlig verksamhet och den arbetsrättsliga ansvarsregeln, har stannat utanför samarbetet.

Någon stor framgång kan man med den här bilden för ögonen inte säga att lagsamarbetet på skadeståndsrättens område varit. Orsaken till detta är inte oenighet om det önskvärda i att få en enhetlig nordisk lagstiftning om alla centrala skadeståndsrättsliga frågor. Det medlemsförslag, som ligger till grund för juridiska utskottets betänkande, utgår från den allmänna insikten om att en enhetlig skadeståndsrätt hör ihop med växande ekonomiskt samarbete.

Att medlemsförslaget om en allmän nordisk skadeståndslag nu får förfalla är något paradoxalt därför att det tydligen beror på att man varit enig om alltför många riktlinjer för samarbetet. De företagna specialutredningarna, som inte ännu omsatts i lagregler, står i vägen för utarbetandet av en allmän skadeståndslag enligt de nordiska avtalslagarnas och de skandinaviska köplagarnas mönster. Därtill kommer, att rådets rekommandation från 14 sessionen i Köpenhamn om en rättssociologisk undersökning av försäkringens inverkan på skadeståndslagstiftningen ännu inte

ens lett till att den kartläggning av området för undersökningen, som sakkunniga i de olika länderna betrotts med, skulle ha färdigställts. Medlemsförslaget kan således sägas ha väckts för tidigt eller för sent. Den stora frågan är nu skadestånd på culporegeln grund eller försäkring såsom lösning på alla de här länge diskuterade problemen.

Det kommer att dröja mycket länge, kanske detta decennium ut, innan den rättssociologiska undersökningen slutförts eller i varje fall innan den avsatt resultat i lagstiftningen. Området är svart, problemen nära nog oöverskådliga till antalet såsom det sagts i ett av de många utlåtanden, som införskaffats om medlemsförslaget.

I väntan på resultaten av det rätts-sociologiska arbetet borde enligt juridiska utskottets mening de förslag förverkligas, som ingår i de företagna utredningarna. På det sättet kan skadeståndslagstiftningen i olika nog så viktiga detaljer göras enhetlig såsom de av justitieministrarna antagna riktlinjerna förutsätter. Det är viktigt att under det oundvikliga dröjsmålet med den väntade, mera storstilade reformen fasta former för nordiskt lagsamarbete också på skadeståndsrättens område kan bevaras.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

6

A 301/e: medlemsförslag om gemensamt införande av SI-systemet för måttenheter i de nordiska länderna

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna

1. att i samarbete genomföra erforderliga ändringar och kompletteringar av gällande lagstiftning i syfte att vid en och samma tidpunkt under 1970-talets första hälft införa måttenheter en-

ligt SI-systemet i de nordiska länderna samt

2. att i samband därmed även överväga förutsättningarna för vidgat nordiskt samarbete i spörsmål som anknyter till SI-systemets införande.

Holmberg (ekonomiska utskottets talesman): Herr president! När vi gick i skolan lärde vi oss att man använde uttrycket kilogram som enhet för massa och ibland för kraft, vi lärde oss att energi kunde mätas i joule, i erg eller ibland i watt eller kalorier, och effekt mättes då och då i hästkrafter.

Vi var inte ensamma om att lära oss det, utan det gjorde man i alla länder. Det har också visat sig att det har ratt en svår förbistring när det gäller enheter för mått och mängder både internationellt och nationellt. Det var därför naturligt att man på det internationella planet sökte få fram ett enhetligt system som skulle råda bot på den förbistring som har rått.

År 1960 antogs också i det internationella organ som sysslar med de här frågorna ett system som kallas för SI-systemet och som anses med ett begränsat antal enheter täcka fysikens och teknikens alla grenar. SI-systemet är mycket enkelt. Det baseras på sju internationellt antagna grundenheter: en meter för längd, ett kilo för massa, en sekund för tid, en ampere för elektrisk ström, en grad Kelvin för temperatur, en candela för ljusstyrka och en mol för materiemängd.

Nu begärs i ett rekommendationsförslag att regeringarna i Norden skall genomföra de ändringar och kompletteringar av gällande lagstiftning som behövs för att vi vid en och samma tidpunkt skall införa måttenheter enligt SI-systemet i de nordiska länderna.

Detta medlemsförslag har rönt ett osedvanligt gott mottagande och har tillstyrkts av det övervägande antalet remissinstanser. Förslaget har två syften: dels skall SI-systemet införas och dels bör det införas vid en gemensam tidpunkt.

Utskottet har tillstyrkt. Utskottet säger att regeringarna bör tillsätta en nordisk kommitté som i sedvanlig ordning får förbereda de gemensamma nordiska lagstiftningsåtgärderna i ämnet. Utskottet har också sagt, att även om det är önskvärt att systemet införs vid en gemensam tidpunkt, är man inte i dag beredd att fixera denna tidpunkt men att reformen bör genomföras under 1970-talets första hälft.

Förslaget är alltså inte kontroversiellt, och det har tillstyrkts av både remissinstanser och utskott.

Med denna motivering, herr president, hemställer jag att Nordiska rådet måtte antaga den rekommendation som är fogad till sak A 301/e.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Alenius, Magnus Andersén, Antila, Johannes Antonsson, Austrheim, Bergman, Bratteli, Eric Carlsson, Damsgaard, Erling Dinesen, Ehrnrooth, Enggaard, Thorvald Eriksen, Garbo, Hammarberg, Hanhirova, Guttorm Hansen, Haugaard, Helén, Niels Helveg Petersen, Carl-Henrik Hermanson, Elsi Hetemäki, Holmberg, Horn, Sigurður Ingimundarson, Martha Johannessen, Rune Johansson, Tage Johansson, Eysteinn Jónsson, Magnús Kjartansson, Knuuttila, Korvald, Krag, Kåre Kristiansen, Krönmark, Aksel Larsen, Lähteenmäki, Matthias A. Mathiesen, Mellqvist, Clara Munck, Mundebo, Gerda Møller, Mørk, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Nørgaard, Palm, Erlendur Patursson, Perheentupa, Irma Rosnell, Salolainen, Salve Salvesen, Seip, Sylvi Siltanen, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Skytte, Stetter, Sundqvist, Tarjanne, Mirjam Tuominen, Vennamo, Willoch och Saimi Ääri.

Frånvarande var:

Bye, Engan, Niels Eriksen, Guri Johannessen, Kjaran, Cecilia Nettelbrandt, Nordli, Norvik, Berte Rognerud, Sundman, Treholt, Virolainen och Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 65 röster.

7

A 311/e: medlemsförslag om Nordiska ministerrådet och det nordiska ekonomiska samarbeidet, A 316/e: medlemsförslag om Norden och EEC, C 5/e: berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbeide, D 1971/19/1970/e: meddelande om rekommendation nr 19/1970 angående genomförande av Nordek och D 1971/20/1970/e: meddelande om rekommendation nr 20/1970 angående Islands deltagande i det utvidgade ekonomiska samarbeidet

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet

a) i anledning medlemsförslag A 311/e vedtar følgende rekommendasjon:

Nordisk Råd rekommanderer regjeringene i de nordiske land, ved utformingen av arbeidsoppgavene for det nordiske ministerråd på det økonomiske område særskilt å tillegge dette følgende oppgaver:

å være sentralt nordisk organ for samarbeid i spørsmål av felles nordisk interesse i internasjonalt økonomisk samarbeid;

å forberede og lede arbeidet med å utdype økonomisk samarbeid i Norden og utarbeide konkrete forslag til innhold og utforming herav under hensyn til de nordiske lands forskjellige forhandlingsmål og stilling i forhold til et utvidet økonomisk samarbeid i Europa;

å avgi en rapport om arbeidet på dette område til rådets neste ordinære sesjon;

å være regjeringenes kontaktorgan i ovennevnte spørsmål med Nordisk Råd og dets økonomiske utvalg.

b) tar beretningen fra Den nordiske ministerkomite for økonomisk samarbeid til etterretning.

c) tar meldingen om rekommandasjon nr. 19/1970 til etterretning og anser saken som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

d) tar meldingen om rekommandasjon nr. 20/1970 til etterretning og anser saken som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

e) ikke foretar seg ytterligere i anledning medlemsforslag A 316/e.

I medlemsförslaget A 316/e hade Magnús Kjartansson, Aksel Larsen och Erlendur Patursson hemställt att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer de danske og norske regjeringer å trekke henholdsvis Danmarks og Norges ansøking om medlemskap i EEC tilbake.

Samtidig rekommenderes regjeringene i Danmark, Norge, Finland, Sverige og Island sammen med det færøyske landsstyre, den ålandske landskapsstyrelse og det grønlandske landsråd å gjenoppta planene om det nordiske økonomiske fellesskap (Nordek) til fornyet behandling.

Videre rekommenderes, at der utarbeides en plan for felles nordisk forhandling med EEC om de nordiske lands interesser og plassering utenfor denne sammenslutning.

Bratteli (økonomiska utskottets talesman): Som nevnt omfatter denne innstilling fra Det økonomisk utvalg forslag vedrørende flere dokumenter. Jeg nevner først kort et par av dem som ligger ved siden av hovedsaken.

Det gjelder først forslag fra Magnús Kjartansson, Aksel Larsen og Erlendur Patursson — A 316/e. Som det fremgår av innstillingen, kan ikke utvalget slutte seg til forslaget, og foreslår for rådet at det ikke foretar seg ytterligere i anledning av dette medlemsforslag.

Videre foreslås det at en tar til etterretning Beretning fra nordisk ministerkomite for økonomisk samarbeid, mel-

ding om rekommandasjon nr. 19/1970, som gjelder Nordek, og melding om rekommandasjon nr. 20/1970 om Island og det dengang avialte Nordek-samarbeidet.

Når det gjelder hovedspørsmålet, viser jeg til den utførlige diskusjon som var her i generaldebatten lørdag og søndag, og som i stor utstrekning dreide seg om markedsspørsmålene — både de nordiske markedsspørsmål og de forhandlinger som nå er i gang med Det europeiske fellesskap. Jeg ser for min del ingen grunn til å repetere momentene i den debatten som da ble ført, men vil knytte noen få merknader til den innstilling som foreligger her nå.

Hovedspørsmålet er av Det økonomiske utvalg behandlet på grunnlag av beretningen fra den nordiske ministerkomiteen for økonomisk samarbeid og medlemskapsforslag fra Erkki Hara, Bertil Ohlin og Ib Stetter om det nordiske ministerrådet og det nordiske økonomiske samarbeidet.

I medlemsforslaget fra Bertil Ohlin m. fl. på side 2 er det gitt en oppsummering av hvilke hovedpunkter det tar sikte på. Jeg går heller ikke inn på det i detalj, men bare henviser til den oversikt som der finnes.

Av ministerkomiteens beretning fremgår det at teksten til Nordek-traktaten forelå ferdig utarbeidet i mars 1970. Allerede den 24. mars besluttet den finske regjering at den foreløpig ikke kunne undertegne traktaten, og det var dermed klart at Nordek-traktaten ikke kunne settes i verk etter forutsetningene. Den 2. november 1970 ble statsministrene og Nordisk Råds presidium enige om at det nye nordiske ministerråd bl. a. skal pålegges oppgaven å overveie retningslinjene for det fortsatte nordiske økonomiske samarbeidet på bakgrunn av utviklingen i de europeiske integrasjonsbestrebelse.

Under den generaldebatt som var her lørdag og søndag, ble det etter min oppfatning klarlagt to ting som har betydning for den innstilling som her foreligger. Det ene er at det ikke foreligger

noe grunnlag nå for å ta Nordek-traktaten opp till ny behandling som grunnlag for det videre økonomiske samarbeidet, og det ble også klarlagt at forutsetninger ikke foreligger for å ta opp arbeidet for å sammenfatte de økonomiske oppgaver i en ny traktat.

Samtidig er det i denne rådssesjon fra alle lands delegasjoner sterkt gitt uttrykk for at det nordiske økonomiske samarbeid må føres videre i former som er hensiktsmessige og mulige. Denne holdning har også preget det økonomiske utvalgs behandling av denne sak.

Foruten de før nevnte dokumenter ble det i utvalget lagt fram flere utkast til vedtak. Etter inngående drøftelser i utvalget, og med hjelp av en redaksjonskomite med representanter for de fem land, ble utvalget enig om den innstilling som nå legges fram for rådet. Innstillingen er med andre ord enstemmig.

Jeg understreker at denne innstillingen når det gjelder det nye ministerrådet, bare behandler dettes arbeid med de økonomiske spørsmål. Ministerrådet skal, som vi vet, ha ansvar for alle felter av nordisk samarbeid. Statsministrene har besluttet å tilsette en embetsmannskomite som skal utrede og avgi rapport om nordisk ministerråds arbeidsformer. Det er således ikke retningslinjer når det gjelder ministerrådets arbeid med økonomisk/politiske spørsmål.

Det er i innstillingen fra det samlede utvalg gitt uttrykk for tilfredshet med at den reviderte Helsingfors-avtale nå er undertegnet, og en har ellers understreket de premisser det er bygd på når det gjelder det forslag som er stilt om ministerrådets virke på det økonomiske område. I denne sammenheng også at det her må skje en vurdering av grunnlaget for det økonomiske samarbeidet når det blir bedre klarlagt hva de enkelte lands forhold til Det europeiske fellesskap måtte bli når en får sluttført forhandlingene i den runde som en nå er inne i.

Utvalget har understreket at det leg-

ger stor vekt på at det nordiske samarbeidet fortsetter og utbygges videre også på det økonomiske område.

Jeg vil gjerne også understreke det som er sagt der om at samarbeidet mellom regjeringene og Nordisk Råd i stor utstrekning bør skje gjennom ministerrådet i kontakt også mellom ministerrådet og Nordisk Råds økonomiske utvalg.

Den rekommandasjon som foreligger i innstillingen, går jeg ut fra er lest, og den taler for så vidt for seg selv. Det første punkt i de operative bestemmelser fastlegger den sentrale stilling ministerrådet bør ha også i arbeidet med spørsmål av fellesnordisk interesse i internasjonalt økonomisk samarbeid. Det er i det neste avsnittet presisert nærmere de spesielle oppgaver som nå foreligger med sikte på det videre nordiske samarbeidet ut fra de forutsetninger som nå foreligger.

Det er fastlagt at det skal avgis en rapport om dette arbeidet til rådets neste ordinære sesjon, og det er endelig også eksplisitt fastlagt at ministerrådet skal være regjeringenes kontaktorgan i ovennevnte spørsmål overfor Nordisk Råd og dets økonomiske utvalg, slik jeg nevnte.

Jeg går ikke nå nærmere inn på verken bakgrunn eller begrunnelse for den rekommandasjon som her foreligger. Jeg tillater meg å tilrå at det forslag som foreligger enstemmig fra Det økonomiske utvalg, blir godtatt av rådet.

Helén: Herr president! Jag har självfallet inget som helst att erinra mot den föredragning som herr Bratteli här med beundransvärd objektivitet har gjort av ekonomiska utskottets betänkande trots att han själv har haft ett ändringsförslag med i bilden.

I mitt anförande vill jag utgå från medlemsförslaget A 311 av bl. a. Bertil Ohlin och Ib Stetter, vilket var ett försök att i det vakuum som uppstod efter Nordek-förhandlingarna precisera ministerrådets ställning. Att det är en svår

uppgift att precisera denna ställning i ett läge, där länderna i sina ansträngningar att vinna anknäytning till Europamarknaden har skilda förhandlingsmål, säger sig självt. Det fanns emellertid ett beaktansvärt försök i detta förslag A 311. Det förslaget låg ju kvar på bordet även efter det att statsministrarna i lördags och söndags, skall vi säga inför öppen ridå, var och en på sitt sätt talat om vad som enligt deras uppfattning var möjligt eller icke möjligt att uppnå.

Hur olika dessa uttalanden i någon del än var förutsätter jag att ingen av regeringarna har någonting emot att reella ansträngningar görs att trots de skilda förhandlingsmålen utvidga det nordiska ekonomiska samarbetet, både i sig och i förhållande till de förändringar som har med utvidgningen av Europamarknaden att göra.

Herrar Krag och Brattelis ändringsförslag var ju mycket detaljerat och gick in på vad man här i Norden borde göra även i hypotetiska framtida lägen. Den kompromiss som nu föreligger och som träffades först i redaktionskommittén — utan att yttra sig om dessa hypotetiska lägen — till känna att ministerrådet har ett mandat att agera från. Jag tror att det vore lyckligt att vi i den situationen inte gav oss in på tolkningar av hur vidsträckt detta mandat är. Det är i ministerrådet sådana tolkningar hör göras.

Men vad vi väntar oss av regeringarna är att de låter ministerrådet bli det aktiva organ på det här området som ekonomiska utskottets förslag till rådets rekommendation medger. Vi vet som enskilda medlemmar av rådet tyvärr relativt litet om vad den tidigare ministerkommittén kunnat uträtta. Vi borde nu ha rätt att hoppas och begära att ministerrådet utnyttjar det nya mandatet, att ministerrådet rapporterar till nästa session med en innehållsrik redogörelse och att ekonomiska utskottet dessförinnan får tillfälle till ingående överläggningar med ministerrådet.

Den här kompromissen, herr presi-

dent, har redan hunnits beskrivas som tann och mager. Det är också klart att den inte är särskilt spektakulär. Om man jämför den med det som kan fånga allmänhetens intresse — kor och slagsmål i EEC! — ter sig naturligtvis en sådan här rekommendation föga sensationell.

Jag utgår emellertid ifrån att det här är fråga om politiska realiteter och om en enighet som därför inte saknar betydelse.

Aksel Larsen: Der er vel ikke årsag til at sige så forfærdelig meget om det forslag til rekommendation, som hr. Bratteli betegtede som hovedsagen og som hr. Helén måske lidt mere korrekt betegtede som et magert kompromis.

Det forekommer mig, at vi hidtil har haft et ganske godt ministersamarbejde her i Norden, såvel mellem statsministre som andre ministre, og det er vanskeligt for mig at se nogen årsag til, at det skal formaliseres med højtidelige dokumenter og retningslinjer. De anvisninger, der gives ministrene i forslaget til rekommendation, er ganske selvfølgelige; dem ville ministrene eller det kommende ministerråd have fulgt, også om forslaget ikke var vedtaget af Nordisk Råd. Derfor kan jeg, som jeg allerede har antydnet, bedst tilslutte mig hr. Heléns karakteristik.

Jeg forstår imidlertid årsagen til, at man ønsker at gøre dette til noget væsentligt, noget åltoverskyggende, noget centralt, at man vedtager en rekommendation om det nordiske ministerråd. Det er efter at man har gjort noget værre ved det nordiske, økonomiske samarbejde, end der blev gjort, da passagerskibet "Prinsesse Margrethe" sejlede op på Kullen. Det er havareret. Vi håber, at det kan tages af grunden. Vi håber, at det kan repareres og under en eller anden form blive sejlklart igen. Men jeg forstår så udmærket vel, at de ansvarlige for dette føler trang til gennem Nordisk Råd at forsøge at give offentligheden i vore lande indtrykket af, at der alligevel sker noget og noget sær-

deles betydningsfuldt. Jeg kan altså ikke se, at dette er særdeles betydningsfuldt, men jeg erkender, at forslaget til rekommandation, som det er, naturligvis heller ikke er skadeligt. Det er ikke af en art, så man kan sige, at det vil man ikke have med at gøre, det vil man stemme imod. Jeg ville kun give det disse ord med på vejen.

Jeg må naturligvis ved samme lejlighed sige et par ord om det medlemsforslag, som Magnús Kjartansson og Erlendur Patursson sammen med mig har stillet. I og for sig har jeg allerede været inde på spørgsmålet under generaldebatten, og jeg kan da også herom fatte mig temmelig kort.

Jeg er ganske klar over, at vort forslag bliver afvist her i rådet. Det får mig ikke til at synes, at det er urigtigt. Jeg tror at det er et rigtigt forslag af fremsætte på dette tidspunkt. Det ville være bedst, om de nordiske lande stod samlet, om ingen af dem havde indgivet en særskilt ansøgning til EEC, men om de havde det samme forhold til forhandlingerne og stræbte efter at føre disse forhandlinger i fællesskab, ikke blot på den måde, at der er konsultationer imellem regeringerne i de forskellige forhandlingsfaser, men sådan at de virkelig forhandlede det i fællesskab og derved i fællesskab opnåede at få det bedst mulige og mest muligt rimelige forhold mellem Norden og EEC etableret.

Men dette lader sig jo ikke gøre, som det er nu, hvor Norge og Danmark har indgivet ansøgninger om fuldt medlemskab, eller rettere sagt har genoplivet ansøgningerne om fuldt medlemskab og er gået ind i forhandling derom, Norge ganske vist med mange forbehold, Danmark uden forbehold eller uden nogen som helst bemærkelsesværdige forbehold. Hvis det skulle føre til, at Danmark og Norge bliver optaget, hvad jeg jo, som jeg har sagt, meget stærkt tvivler på, så ville Norden dermed være delt, og man ville ikke kunne skjule denne kendsgerning, hverken ved beslutninger om et nordisk ministerråd

eller ved, som det hidtil har været gjort i denne session i Nordisk Råd, at forsøge at tale kulturen ihjel. Jeg håber ikke, dette sidste er lykkedes, men jeg kan sige, at kulturen i Norden skal have en meget stærk — undskyld jeg bruger et nordisk ord — helse, hvis den skal overleve de mange ord, der er sagt om kulturen her i Nordisk Råd, hvor man til gengæld svigtede det væsentlige, nemlig det reelle økonomiske samarbejde.

Jeg anbefaler vort medlemsforslag under nr. A 316/e. Da det i betænkningen fra det økonomiske udvalg på en måde, som ikke forekommer mig helt korrekt, er koblet sammen med forslaget til rekommandation af nordisk ministerråd og andre spørgsmål, nødsages jeg til at sige til hr. præsidenten, at jeg da går ud fra, at vi får en særskilt afstemning om punkt e i indstillingen fra det økonomiske udvalg.

Helén: Herr president! Vaggarna i den här sessionssalen känner säkert bättre herr Aksel Larsens debatteknik än vad jag gör, och vaggarna viskar till mig att det inte lönar sig mycket att protestera mot hans sätt att referera en föregående talare. Jag vill i alla fall göra det: Jag har icke karakteriserat denna kompromiss som mager. Jag sade att den av andra hade karakteriserats sa. Själv har jag den uppfattningen att kompromissen är ett uttryck för politiska realiteter.

Om herr Aksel Larsen nu kommer att säga att han visst icke sagt det han har sagt, så är det ingen överraskning för mig!

Aksel Larsen: Jeg ved ikke af, at jeg just nogen sinde, hverken i hr. Heléns nærværelse eller i hans fravær, har sagt, at noget som jeg har sagt, har jeg ikke sagt. Jeg troede virkelig — jeg har misforstået hr. Helén — at hr. Helén selv erkendte, at det var magert. Men det han forsigtigvis gjorde, var at sige: andre karakteriserer det som magert. Jeg beder undskyldte min misforståelse.

Willoch: Det har vært meget tale om skuffelse og tilbakeslag for det nordiske samarbeidet ved denne sesjon. Denne negative vurdering kan ha enkelte uheldige virkninger som vi bør være oppmerksom på. Den kan lett spre en følelse av håpløshet eller mistro overfor de store nye nordiske samarbeidsoppgaver som vi står overfor. Vi bør jo heller ikke legge skjul på at det nordiske samarbeidet i virkeligheten er mer omfattende i dag enn det har vært noensinne før. En nøktern vurdering av situasjonen og mulighetene vil vise at vi har et godt grunnlag å bygge videre på. Det er nu på tide at vi vender blikket bort fra historiske betraktninger omkring Nordøk-planen og over til det som vi tross alt har oppnådd, og til fremtidsoppgavene.

På det økonomiske område er fremtidsoppgave nr. 1 å tilpasse det nordiske samarbeidet til mulighetene for en ny europeisk virkelighet. Hvis forhandlingene om medlemskap eller tilknytning til EEC ikke fører frem i denne omgang, vil vi få både tid og anledning til å studere alternative veier til økt integrasjon. Det er ikke behov for nye vedtak nu om hva vi skal gjøre under den eventualitet. Den mest presserende oppgave for Nordisk Råd og dets organer er nu å studere hvorledes vi kan bevare og bygge ut det nordiske samarbeidet hvis forhandlingene mellom EEC og Storbritannia fører frem — med de virkninger det får for Norden, enten vi liker dem eller ikke.

Det har vært hevdet at ulike løsninger av de nordiske staters forhold til det utvidede fellesskap i Vest-Europa kan bli sterkt skillende i Norden og en alvorlig hemsko for fremtidig nordisk samarbeid. Selvfølgelig kan det bli slik, men det behøver ikke bli slik, og det vil ikke bli slik hvis vi innretter oss klokt på basis av de realiteter og de muligheter som foreligger for oss, i stedet for å la rådløshet og skuffelse råde.

Hvis vi nå igjen — tross den erfaring vi nylig har høstet — skulle prøve å gjenopplive tanken om nordisk sam-

arbeid som alternativ til landenes deltagelse i det vesteuropeiske samarbeid, ville vi lett kunne spre en forvirring både innenfor og utenfor Norden hvis konsekvenser vi ikke har oversikt over. Det er jo helt tydelig at en felles nordisk løsning som alternativ til forhandlinger mellom de enkelte land og EEC, ikke har noen mulighet for å føre frem. Tanken vil bare kunne svekke forhandlingsinnsatsen, og derved øke risikoen for at enkelte land blir liggende igjen uten fullgode løsninger. Og hvis det skulle lykkes de snevert nasjonalistiske bevegelse som finnes i enkelte land, å hindre et land i å gjennomføre dets politikk for deltagelse i Europa, nettopp da vil man kunne komme i en situasjon hvor noen nordiske land er helt innenfor og andre helt utenfor et for øvrig samlet Vest-Europa. Da ville man få det farlige skille i Norden som vi ønsker å hindre, og da ville man få en svekkelse av Nordens innflytelse i Europa som ville gjøre det vanskeligere å hevde nordiske felles interesser.

Svaret på den aktuelle utfordring til Norden må altså bli å fullføre den linje av differensierte forhandlingsopplegg som foreligger, tilpasset hvert enkelt lands særlige forhold. Selv om skepsis og usikkerhet er uunngåelig, må det ikke få hindre gjennomføring av den linje man tross alt har valgt etter moden overveielse. Og så må de nordiske land samarbeide under forhandlingene og etter forhandlingene om tiltak for å bygge inn hensyn til det nordiske fellesskap i forhandlingsresultatene, og om muligheter for å gjennomføre felles nordiske samarbeidstiltak som det fremdeles vil være behov og muligheter for. De nordiske lands tilknytning til EEC skal føre til en større og ikke en mindre grad av integrasjon i Norden.

Innstillingen fra Nordisk Råds økonomiske utvalg gir et greit og nøkternt uttrykk for situasjonen og målene. Utvalget legger stor vekt på at det nordiske samarbeidet fortsetter og utbygges videre også på det økonomiske område. Utvalget foreslår at ministerrådet

får til oppgave å utarbeide konkrete forslag til utforming av samarbeidet, ut fra den markedsituasjon som vil herske etter at ministerrådet er opprettet. Jeg deler helt ut den oppfatning at vi her står overfor et realistisk utkast til vedtak som aldeles ikke med rette kan karakteriseres som noe magert.

Jeg slutter meg til forhåpningene om at ministerrådet vil utnytte mandatet og bruke det som grunnlag for nye reelle resultat.

Alenius: Herr president! I debatten om Nordiska ministerrådets økonomiske oppgifter har samme problematik i spørsmål om internasjonell økonomi som dominerade hela generaldebatten hittills kommet opp: spørsmålet om hur man skall ställa sig till EEC. Det här var en avgörande bakgrundsfaktor också i Nordeksfrågan.

I flera finländska delegaters inlägg har det betonats, att Finland i sin utrikeshandelspolitik måste beakta vissa grundläggande utrikespolitiska omständigheter, varav en av de viktigaste är neutralitetsprincippet. Detta åskådnings-sätt har ett omfattande stöd hos vårt folk och man kommer att hålla fast vid det även då vårt lands förhållande till den internationella ekonomiska integrationen skall preciseras. Särskilt omutlig härvidlag är vårt lands arbetarbefolkning. EEC är ju inte bara en ekonomisk utan också en politisk sammanslutning.

Även om vår utrikespolitiks hörnstenars beständighet i denna fråga har en avgörande betydelse, måste vi dock konstatera, att princippet i varje fall inte är den enda omständighet som påverkar arbetarbefolkningens inställning till integrationsproblemet. Inom Demokratiska förbundet för Finlands folk, vilket jag representerar, beaktar vi även den ekonomiska integrationsutvecklingens inverkan på de samhällsliga förhållandena.

Det är två skilda saker om den internationella ekonomiska integrationen har som mål att understödja det privatkapitalistiska samhällsskicket, eller om

den sker i avsikt att samtidigt skapa förutsättningar för utvidgande av demokratin i de olika ländernas nationalhushållning och därmed också i den internationella ekonomin. Om EEC vet vi, att avsikten framför allt är att stöda det rådande ekonomiska systemet. Detta strider mot våra principer och därför ställer vi oss avvisande till allt, som kan medföra att vårt land kunde föras till eller bindas vid EEC.

Vi inser naturligtvis, att den europeiska integrationsutvecklingen är en realitet, som påverkas även av rent ekonomisk-tekniska faktorer, och att vi — ett litet land — inte kan isolera oss från den internationella ekonomin. Men trots det måste Finland i denna utveckling inta en sådan ståndpunkt, att vi bevarar vårt oberoende och vår möjlighet och rättighet att utveckla vårt samhällsskicket på det sätt vi själva önskar.

Ealigt vår uppfattning borde det i den nu pågående utvecklingen i själva verket finnas tre samtidiga och till varandra anknutna huvudtendenser. Dessa skulle vara: a) utnyttjande av de oerhörda möjligheter som den vetenskapligt tekniska revolutionen öppnat för produktionen; b) avskaffande av de nationella begränsningar som hindrar förverkligande av ovanstående produktion; och c) demokratisering av det ekonomiska systemet så, att alla folk och alla människor på en verkligt jämlik grund drar nytta av de två ovanstående utvecklingsprocesserna. Först då dessa tre ingår som en gemensam helhet i målsättningen kan vi helhjärtat vara med om integrationsutvecklingen. EEC motsvarar åtminstone i sin nuvarande form inte denna definition.

På tal om utvecklingen av de nordiska ländernas ekonomiska samarbete måste jag konstatera, att också vi vill vara med om utvecklingen, men att vi anser det vara ett absolut villkor, att den inte innebär en väg till EEC och att också här de rättigheter till utveckling av vårt eget samhälle, som jag nyss redogjorde för, helt bevaras. På denna

grund har jeg varit beredd att godkänna föreliggande betänkande, som baserar sig på ekonomiska utskottets kompromiss.

Seip: Etter de uttalelser som falt under generaldebatten, gir den foreliggende innstilling etter min mening et klart uttrykk for hvor vi faktisk står i det økonomisk-politiske samarbeid i Norden i dag, hva som er mulig og hva som ligger utenfor realitetenes verden. Man kan beklage begrensningen av grunnlaget for de nordiske enhetsbestrebelsler, men man kan verken tale eller drømme seg fra denne. Grunnlaget er heller ikke uvesentlig så lenge vi steller oss slik at vi blir i stand til å bevare innholdet i det som er skapt under EFTA-perioden, og som det nå er vilje til å føre videre innen de rammer de enkelte lands økonomiske og politiske stilling setter.

Det vi på ny konstaterer, er jo i virkeligheten dette at på en rekke av de mest sentrale områder har vi ikke de samme manøvreringsmuligheter i de enkelte land. Den konsekvensen vi må dra av dette, er at vårt nordiske samarbeid må ta form etter de ulike politiske plasseringer og etter vår innpassing i de bredere økonomiske fellesskap som kontakt og samordning ut over Nordens grenser innebærer. Derfor er det både realistisk og konstruktivt framtidsrettet når det i annet ledd i den foreliggende innstilling fra det økonomiske utvalg heter at

”Nordisk Råd rekommanderer regjeringene i de nordiske land — — —

å forberede og lede arbeidet med å utdype økonomisk samarbeid i Norden og utarbeide konkrete forslag til innhold og utforming herav under hensyn til de nordiske lands forskjellige forhandlingsmål i forhold til et utvidet økonomisk samarbeid i Europa”.

Med andre ord: Oppgaven må nå være å fullføre de respektive forhandlinger med EEC for å vite hvilke løsninger som blir aktuelle i europeisk sam-

menheng, og på det grunnlaget lage opplegget til videreføringen og utbyggingen av vårt nordiske samarbeid. Denne enstemmige konklusjon kan vi lese ut av utvalgets betenkning, og enstemmigheten er det også noe å lese ut av.

Det vi har på bordet, er en nøktern og enkel konstatering av hva vi har å bygge på og dermed hva som kan oppnås under den situasjon som foreligger. Det er også en oppfordring til å arbeide videre på dette grunnlag i to retninger. For det første har vi det nære fellesskap i de nordiske hensyn, som alltid vil være en del av vår virkelighet og vår handlingsbakgrunn. For det andre har vi våre lands kontakter med verden utenom våre egne grenser, vårt ansvar overfor det som der skjer, og vår plassering i forhold til den. Det har aldri vært nordisk holdning å isolere seg fra utenverdenen, og heller ikke fra arbeidet med å øve innflytelse på viktige beslutninger som berører våre egne og andre lands forhold. Det ville være enda mer unaturlig om så skulle skje i dag og i den tid vi går i møte.

For noen år siden så jeg et ikke ukjent lystspill med tittelen: ”Stopp verden, jeg vil av.” Som emne for fabulering byr temaet utvilsomt på muligheter. I de politiske realiteters verden er det imidlertid å skaffe seg innflytelse på de vitale avgjørelser og å bruke styreinnretninger det dreier seg om.

Det som nå foreligger, er ikke en nordisk selvpoppgivelseserklæring, det er heller ikke en stillstandsdeklarasjon, men det er en understreking av vår vilje til fortsatt å bygge ut vårt samarbeid på de områder og i de former som til enhver tid lar seg realisere på en fornuftig måte. Den holder forskjellige muligheter åpne for nye framstøt etter som forhandlingene med EEC klarlegger framtidig tilknytning eller framtidig forbindelse mellom de forskjellige nordiske stater og de andre vesteuropeiske land.

Ellers slutter jeg meg til hr. Heléns

uttalelse om hva vi venter av det nye Ministerrådet. Jeg slutter meg også til det han sa om de politiske realiteter som ligger i den rekommendasjon vi har for oss. Det siste gjelder da hr. Heléns egen uttalelse om dette — ikke hr. Aksei Larsens tolking av den.

Holmberg: Herr president! Diskussjonen om de nordiska ekonomiska samarbeidsfrågorna och våra relationer till EEC har vid detta möte i Köpenhamn i år huvudsakligen rört sig om hur samarbetet formellt skall handhas. Det har skett mot bakgrunden av att vi i framtiden får ett ministerråd och att förhållandet mellan ministerrådets och Nordiska rådets intressen måste regleras.

Ekonomiska utskottets utlåtande utgör, närmast ett försök att dra upp riktlinjerna för hur utskottet ser på ministerrådets framtida verksamhet. Två attsatsar i utskottets utlåtande, som dessbättre inte har föranlett någon mer omfattande diskussion, tror jag kommer att bli av särskilt stor betydelse för framtiden, nämligen den första och den sista attsatsen.

I den den första attsatsen slår man fast att Nordiska ministerrådet skall vara centralt nordiskt organ för samarbete i spørsmål som gäller internationellt ekonomiskt samarbete, och i sista attsatsen sägs det att rådet skall vara regeringarnas kontaktorgan i dessa spørsmål med Nordiska rådet och dess ekonomiska utskott.

Av den inledande texten till utskottets utlåtande framgår vidare att man lägger stor vikt vid att ministerrådet verkligen håller kontakt med ekonomiska utskottet, särskilt — som man uttrycker sig — när förhandlingssituationen har blivit klarare. "Att hålla kontakt" får nu inte endast innebära att utskottet får tillfälle att ta del av t.ex. regeringarnas skriftliga berättelse, som varje år avlämnas till Nordiska rådets huvudsession, om hur samarbetet har utvecklats under det gångna året. Att hålla kontakt måste innebära att ministerrådet på ett helt annat sätt än minis-

terkommittén har gjort hittills bör lämna fortlöpande redogörelser till de rådsledamöter, som sitter i ekonomiska utskottet, om utvecklingen t. ex. av de pågående förhandlingarna med EEC.

I år har det märkliga inträffat att sedan de skilda länderna inlett förhandlingarna med EEC har det inför ekonomiska utskottet inte lämnats någon närmare redogörelse för hur förhandlingsläget rent sakligt ter sig för de olika länderna. Jag medger gärna att det är svårt på grund av den oklarhet som i dag råder, men jag tror inte att den totala tystnaden, som förr eller senare måste brytas, har lättat dimman.

Den till detta ärende fogade berättelsen från Nordiska minsterkommittén för ekonomiskt samarbete sak C 5/e, som ju enligt utskottet bara skall läggas till handlingarna, är ytterligt knapphändig. Den innehåller en sammanfattning på tre sidor och därefter endast ett återgivande av de olika ländernas inledningsanföranden vid förhandlingarna med den europeiska gemenskapen. Dessa inledningsanföranden torde för övrigt de flesta ledamöter av Nordiska rådet redan ha läst.

Av berättelsen får vi vidare veta att förhandlingsdelegationerna har haft ett gemensamt möte i Oslo den 5 oktober förra året men att därefter intet hänt, om man inte hit skall räkna statsministerns och Nordiska rådets presidiums konstaterande den 2 november förra året "att nära kontakt skall upprätthållas mellan de nordiska länderna under förhandlingarna med de europeiska gemenskaperna".

Detta ger mig anledning understryka att den formella — och för all del även litet eteriska — diskussion som har förts här måste efter denna session avlösas av en mer systematisk kontakt även mellan ministerrådet och ekonomiska utskottet. Utskottet bör väl rimligtvis beredas tillfälle att på Nordiska rådets vägnar både följa utvecklingen av förhandlingarna med EEC och påverka och underbygga det sakliga samarbete förhandlingsdelegationerna emel-

lan som jag förutsätter ligger i alla medlemmars av Nordiska rådet intresse.

Det finns också en mängd praktiska frågor där vi har slagit fast att det nordiska samarbetet skall fortsätta eller utbyggas oavsett resultatet eller mot bakgrund av resultatet av EEC-förhandlingarna. Jag tänker på den gemensamma arbetsmarknaden, den vidsträckt integrationen på industriområdet, de ömsesidiga sociala förmånerna, den fullständiga tullfriheten på industriområdet och liknande.

De här exemplen kunde kompletteras med vad statsministrarna vid sitt sammanträde i Köpenhamn den 2 november förra året slog fast som lämpliga ämnen för de nordiska länderna att hålla kontakt om vid förhandlingarna med EEC. Det gällde exempelvis det framtida ekonomiska monetära samarbete som skisserats i Wernerrapporten, det gällde ändringar av utlänningslagstiftningen som följd av EEC:s regler, det gällde samarbetet på andra områden och ändringar av de nordiska ländernas tulladministrativa bestämmelser. Statsministrarna var så försiktiga att de dessutom slog fast att även andra spörsmål kan och bör komma upp till behandling på det nordiska planet mot bakgrund av utvecklingen av förhandlingarna med den europeiska gemenskapen.

Vissa av de här frågorna gäller inte ekonomiska utskottets verksamhetsområde utan andra utskotts område, men de har en sak gemensam, nämligen att man vid vårt möte här i Köpenhamn inte i någon högre grad har dryftat och behandlat dem. Om man har gjort det i andra utskott än det ekonomiska undandrar sig min bedömning, men i ekonomiska utskottet har t. ex. inte — som vi tidigare varit vana vid — handelsministrarna närmare utvecklat situationen.

Herr president! Med detta anförande har jag endast velat understryka behovet av att man från den allmänna diskussionen om formerna för ministerrådets och Nordiska rådets agerande i de nordiska och de internationella ekonomiska samarbetsfrågorna snarast möj-

ligt övergår till en diskussion om de sakliga och praktiska frågor som fortlöpande aktualiseras mellan de nordiska länderna vid de överläggningar som nu förs med EEC. Härfor fordras dock framför allt att det kommande nordiska ministermötet verkligen lägger sig vinn om att hålla fortlöpande kontakt med Nordiska rådets ekonomiska utskott — ja, jag skulle vilja utvidga det även till andra utskott, som inte har avgivit ett sådant betänkande som vi har gjort. Först genom en praktisk genomgång av frågor av den här arten kan Nordiska rådet komma att fylla sin uppgift som en instans som kan bevara och hjälpa till att utbygga det nordiska samarbetet.

Statsminister Baunsgaard: Hr. præsident! Formanden for den redaktionskomité, som det økonomiske udvalg nedsatte til at formulere den indstilling, der i dag foreligger som en betænkning fra udvalget, stillede heroppefra det spørgsmål, om de nordiske landes regeringer accepterer den indstilling, der her kommer fra det økonomiske udvalg.

Jeg kan selvsagt kun svare på den danske regerings vegne, men jeg vil gerne sige, at den danske regering accepterer, og min fornemmelse er, at det gør man også i de andre regeringer.

Selv om det nordiske samarbejde er så bredt omfattende, som tilfældet er, så er det rigtigt at fremhæve, at de sidste 3 års bestræbelser i særlig grad har været præget af forsøgene på at forme et tættere økonomisk samarbejde. Betænkningen fra det økonomiske udvalg understreger, at vi fortsat vil anvende de små skridts vej i det økonomiske samarbejde. Det er efter min mening realistisk at tage dette som en konstatering af de faktiske forhold. De små skridts vej betyder trods alt ikke, at udviklingen står stille, den opgave står derfor stadig tilbage at forme og formulere de praktiske ideer, hvormed det økonomiske samarbejde kan videreføres og udbygges. Der skal ikke herske tvivl om, at Danmark for sit vedkommende

vil deltage i dette arbejde med den mest oprigtige vilje til, at skridt kan tages, selv om vi altså nu ved, at de bliver små. Det forhold, at det bliver små skridt, giver os en opgave, som altid vil bestå, men som er særlig stor, når den bygger på grundlag af en meget pragmatisk og langsommelig samarbejdsudvikling.

Det er opgaven at fastholde og om muligt udbygge yderligere befolkningernes tillid til og ønske om at fastholde det nordiske samarbejde. Et lavt ambitionsniveau, som vi nu har besluttet os for, gør denne opgave vanskeligere, men ikke mindre forpligtende.

Venname: Herr president! Finlands landsbygdsparti forenar sig med den programforklaring, som Sveriges statsminister Olof Palme avgav i fråga om nödvändigheten att stärka det nordiska samarbetet.

Vi måste leta efter och framhäva de omständigheter som förenar oss. Att ut-sä oenighet och söka fram menings-skiljaktigheter mellan de nordiska länderna är en björntjänst mot varje land och mot vår gemensamma sak.

Finlands landsbygdsparti har med sorg konstaterat, att vissa av Finlands ledande ministrar med långsökta och delvis uppkonstruerade utrikespolitiska motiveringar främjat vägarnas åtskiljande. Trots det är vi övertygade om att Danmarks ledare är Finlands vänner, fastän de samtidigt måste bevaka sitt lands intressen. Också Finland har egna intressen som strängt måste bevakas.

När och om varje nordiskt land vart för sig eller gemensamt finner en riktig ekonomisk lösning är detta till fördel för såväl öst som väst och för hela Europa. Enligt Finlands landsbygdspartis uppfattning är detta just äkta nordiskt samarbete, som åtminstone inte kan förstärkas av gräl och yttranden av kränkande natur.

Finlands landsbygdsparti kommer för sin del att på realistisk grund göra allt för att främja det nordiska sam-

arbetet. Detta har så djupa ekonomiska och historiska rötter att tillfälliga konjunktursvängningar och inrikespolitiska stridigheter inte kan rubba det, de kan endast på sin höjd fördröja det.

De, som medvetet eller omedvetet uppställer hinder för det nordiska samarbetet eller bromsar det, kommer förr eller senare att bli tvungna att träda åt sidan. Ett ansvarsmedvetet nordiskt samarbete i överensstämmelse med alla länders intressen kommer att segra, ty trots svårigheter och tillfälliga motgångar går hela Europa mot ekonomiskt samarbete och politisk trygghet. Att minska den inre spänningen i Europa är till fördel för oss alla.

Garbo: Vi er vel alle enige om ønskeligheten av å bevare det nærmest mulige økonomiske samarbeid i Norden uansett hvordan de enkelte lands forhold til de europeiske markedsspørsmål blir ordnet. Men det ville være ganske urealistisk å lukke øynene for at innholdet i og rekkevidden av det nordiske samarbeidet vil være helt avhengig av hvordan de enkelte land ordner sitt forhold til de vesteuropeiske institusjoner. Finlands "nei" i fjor var i så måte en klar tale. Vi kan utrette mer i Norden hvis våre land har en fri stilling i forholdet til Brussel, enn vi kan gjøre dersom noen av landene blir medlemmer i EEC. Når livet stiller oss overfor kravet enten-eller, er det grenser for hvor langt man kan komme med et ønske om både-og.

Siden i fjor har vi gitt oss inn i et ukjent farvann. Vi vet ikke hvor seilansen vil føre oss hen. Vi vet at utfallet vil bli av avgjørende betydning for våre folk, men ennå kan vi ikke se om seilansen vil føre til at de nordiske skip blir splittet, eller om det ennå skal kunne lykkes oss i fellesskap å sette kursen mot et samlet mål. Det som har skjedd i København i disse dager, er likevel at vi er blitt enige om å holde forbindelsen ved like. Vi er blitt enige om at i tiden fremover skal vi søke å holde konvoen samlet. Vi holder muligheten

åpen för att vi en dag kan velge en felles nordisk kurs.

Det står ikke meget i den uttalelsen som er foreslått fra det økonomiske utvalg. Man kunne med Joh. V. Jensen og med Thorkild Hansen spørre om det kan bli kalv av den. Men det vesentlige ved uttalelsen er forpliktelsen til å holde fortsatt kontakt de nordiske land imellom om utviklingen av det økonomiske samarbeidet.

Vi vet at Danmark, Norge og Sverige, slik som statsminister Baunsgaard uttrykte det lørdag, har prioritert EEC i tid. Men ennå har ikke våre land foretatt den endelige verdiprioritering. Den vil vi foreta når forhandlingene er ført videre, når vi har skaffet oss den avklaring som vi ønsker. Det er da vi står foran avgjørelsen om vi vil si ja til tilbudet fra Brussel, eller om vi vil si nei. Og for meg står det som vesentlig at vi da har én ting i sinne. Utenriksminister Leskinen sa her om dagen at Nordøk-tanken var skrinlagt. Til det bemerket statsminister Palme kvikt at det karakteristiske ved skrin er at de kan åpnes. Skrinet kan åpnes igjen. Og det er i vissheten om det at jeg for mitt vedkommende slutter meg til forslaget fra det økonomiske utvalg om at ministerkomiteen skal ha det som sin oppgave å arbeide i tiden fremover for en fortsatt utdyping av det økonomiske samarbeid i Norden. Vi vet at vi fremdeles har det alternativ som lå i Nordøk-tanken. Vi vet at den fremdeles lever enkelte steder i alle våre land, og at den fremdeles kan gi oss en reell valgmulighet. Nøkkelen er ikke tapt. Skrinet kan åpnes på nytt.

Jón Skaftason: Herr president! Det är helt naturligt att diskussionerna vid denna Nordiska rådets nittonde session till väsentlig del kommit att röra sig kring ekonomiska frågor och då särskilt kring de nordiska ländernas förhandlingar med EEC om medlemskap eller en mera löslig anknypning.

Samtliga nordiska länder har begärt dylika överläggningar och sådana har

redan inletts, men i denna stund är det omöjligt att förutsäga till vilka resultat de kan tänkas leda. Såvitt jag kan bedöma blir detta främst beroende av hur Storbritanniens förhandlingar om inträde i EEC slutar, ty om de går i stöpet förefaller det sannolikt att EFTA-samarbetet fortsätter ännu en tid och att således två marknadsorganisationer kommer att verka i Västeuropa.

De nordiska länderna har framfört olika önskemål när det gäller deras anknypning till EEC, något som är naturligt med hänsyn till att deras intressen och situation är på många sätt olika på detta område. Danmark och Norge ansöker om fullt medlemskap, Sverige om en så nära anslutning som landets neutralitet tillåter, medan Finland och Island söker en lösare anknypning. En klar framställning av ländernas önskemål lämnas i berättelse C 5/1971 från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete.

Även om varje nordiskt land uppenbarligen måste självt förhandla om sin sak med EEC, eftersom ländernas önskemål och behov är olika, är det icke desto mindre självklart att våra länder bör ha ett visst samarbete sinsemellan under förhandlingarnas gång och stödja varandras intressen så långt omständigheterna medger.

Här vid rådssessionen föreligger också olika förslag som direkt tar sikte på detta, till exempel medlemsförslag A 311 om Nordiska ministerrådet och det nordiska ekonomiska samarbetet, väckt av Erkki Hara, Bertil Ohlin och Ib Stetter, och nu sist i betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott från i går.

Den utveckling som under de senaste decennierna varit i gång i Västeuropa — och även på flera håll — och vilken bl. a. går i den riktningen att öka handelns frihet inom denna världsdel, är ett faktum, vare sig vi gillar det eller inte. Organisationer som GATT, OECD, EEC och EFTA har kommit till stånd genom denna utveckling. Jag har tidigare nämnt att olika förhållanden och skilda intressen på detta område har

medfört att de nordiska länderna söker olika former för anknytning till EEC. För Island till exempel, som har ett ringa invånareantal och är en ö långt ute i Nordatlanten med relativt begränsad industrialisering med fiske som grundval för invånarnas utkomst, blir intresseläget när det gäller detta samarbete i mycket väsentlig grad annorlunda än för Sverige, Norge och Danmark i varje fall. Jag tror mig också kunna bestämt påstå att en överväldigande majoritet av Islands folk anser det uteslutet för vårt land att bli medlem av EEC, så som Danmark och Norge eftersträvar.

Lat mig bara nämna den fiskeripolitik, som EEC har beslutat och som bl. a. går ut på gemensamt utnyttjande för medlemsländernas medborgare av rätten att fiska innanför den nationella fiskerigränsen. För Islands del skulle detta betyda, att vi inte kunde leva i vårt land i framtiden på gynnsamma villkor. Detta framgår klart av det faktum att 80—90 procent av vår export kommer från fisket. Våra fiskeexperter är dessutom alla eniga om att fiskevattnen runt vårt land redan är utfiskade på många sätt. Jag tror mig också kunna säga att en stor majoritet av Islands folk hyser den uppfattningen, att vi måste i den närmaste framtiden utvidga 12-milsgränsen för vårt fiske, vad detta än kan komma att kosta. Det är en livsviktig fråga för oss.

Detsamma gäller om vår inställning till EEC:s etableringspolitik, som innebär nästan obegränsad rörelsefrihet för kapital och arbetskraft. En sådan politik kan vi enligt min mening inte ansluta oss till.

Men jag är lika säker på att bakom de övriga nordiska ländernas inställning står inte endast en stor majoritet av de folkvalda representanterna i respektive länders lagstiftande församlingar utan även en majoritet av invånarna i dessa länder.

Jag kan därför inte se att det skulle tjäna ett positivt syfte, att Nordiska rådet antog en rekommendation till Dan-

marks och Norges regeringar om att dra tillbaka sina ansökningar om medlemskap i EEC. Det är enligt min mening deras ensak.

Å andra sidan vill jag tillstyrka och anser det mycket värdefullt om ett ännu intimare samråd och samarbete beträffande förhandlingarna med EEC kommer till stånd, då först och främst i Nordiska ministerrådet samt på ämbetsmänna- och expertplanet. Likaså vore det enligt min mening nyttigt att undersöka möjligheterna för att Nordek eller en liknande nordisk arbetsorganisation på det ekonomiska området kunde upprättas inom en nära framtid, om situationen blir en annan än nu.

Såsom jag tidigare framhållit är det ingalunda säkert att överenskommelse kan nås om en utvidgning av EEC med deltagande av samtliga nordiska länder i en eller annan form. Men även om det skulle lyckas, utesluter detta enligt min åsikt på intet sätt att Nordens länder stärker sitt samarbete på det ekonomiska området liksom på andra fält. I detta sammanhang vill jag erinra om det samarbete som Benelux-länderna — Belgien, Holland och Luxemburg — upprätthåller inom EEC samtidigt med sitt medlemskap i Gemensamma marknaden.

Detta nordiska samarbete bör ta sikte på att förstärka ländernas inbördes samverkan och bör utåt bestå i att länderna söker samråd med och stöder varandra i de pågående överläggningarna med EEC, utan att ett land försöker påtvinga de andra sin uppfattning.

Det är ett faktum att nordiskt samarbete redan har lett till påtagliga resultat på flera områden. Jag nämner här samarbetet i EFTA, i Nordiska rådet, på socialpolitikens och kulturens områden, för att endast ta några exempel. Detta samarbete har i många avseenden hunnit längre än den samverkan som EEC-länderna etablerat sinsemellan. Men så är också Nordens folk närmare besläktade och deras livssyn i många avseenden mera likartad än vad fallet är bland EEC-nationerna.

Herr president! Med dessa ord vill jag ge uttryck för mitt stöd åt betänkanudet från Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslagen A 311/e och 316/e, berättelsen C 5/e och meddelandena om rekommendationerna nr 19/1970 och 20/1970 om Nordek.

Erlendur Patursson: Tillat meg å fremsette noen få, selvstendige betraktninger. — Når jeg har dristet meg til å stille et forslag i denne sak, er det ikke alene fordi jeg føler et ansvar overfor mitt fedreland Færøyene, men som medlem av Nordisk Råd også føler et ansvar overfor den idé dette råd bygger på.

Jeg akter slett ikke i mitt korte innlegg å komme inn på de mange og innviklede økonomiske problemer som givetvis reiser seg i forbindelse med tilslutning eller ikke tilslutning til EEC. Denne siden av saken har vært gjennomdrøftet i de siste årene av såkalte eksperter, av politikere og av menigmann.

Det jeg har fått ut av dette, er at hverken det ene eller det annet er "bevisst". Det ligger vel i sakens natur. Det hele er jo et fremtidsspørsmål, og det er som bekjent vanskelig å spå — især om fremtiden. Her står påstand mot påstand.

Det skal innrømmes at det er mulighet for en økonomisk gevinst, men det må — når sannheten skal sies — samtidig tilføyes at denne gevinst er av høyest tvilsom karakter, både kvantitativt og kvalitativt. Jeg synes det er som å spille i lotteriet. Men med hvilken innsats?

Vi kjenner alle forhistorien. Før EEC's tilblivelse hadde det vært gjort forsøk på å få alle Europas frie land til å slutte opp om en fri økonomisk sammenslutning med respekt for den nasjonale frihet og selvstendighet i hvert enkelt land. I en slik sammenslutning hadde deltakelse av de nordiske land vært en rimelighet — ja, nærmest en selvfølge. Men denne storstilte plan

ble tilintetgjort av de seks land som senere opprettet EEC.

Uten tvil: Alle de nordiske land — uten unntakelse — føler seg nær knyttet til Europa. Men vi kan ikke lukke øynene for at Europa er to ting. Det finnes et Europa som har inspirert de nordiske lands frihetsverk, deres demokrati og deres frie forfatninger. På den annen side finnes også et Europa som er ansvarlig for erobningskriger, kolonivelde og undertrykkelse — økonomisk, nasjonalt og sosialt.

Jeg vil hevde at det er stor fare for at det er det siste av disse vi vil bli trukket inn i såfremt vi slutter oss til dette fellesskap.

Hvem vil da kunne synges: "Høje Nord, friheds hjem!"?

Jeg vil da direkte spørre nordmennene: Har dere helt glemt 17. mai 1814? Og danskene: Har dere helt glemt 5. juni 1849? Har dere glemt de idealer som skjuler seg bak disse to dagene i de to nasjoners liv? Og til nordmennene igjen: Har dere helt glemt færøyingen Kong Sverre, som talte Roma midt i mot?

Er det meningen å selge deres førstefødselsrett for en rett linse — og denne til og med er av tvilslom kvalitet og kvantitet?

Jeg tror det ikke!

Det er en dårlig økonom som regner alt om i penger. For en nordbo er en slik tankegang i dette spørsmål ikke alene uttaltende — den er likefrem forkastelig og uanstendig.

Nå er det dem som sier: Ja, men EEC er en realitet. Ja vel, det er det. Men da må jeg spørre: Er ikke også Norden en realitet? Og har vi ikke et stort, kanskje større ansvar overfor Norden enn overfor EEC?

Jeg vil stille saken slik:

Enten forkaster vi begrepet Norden og alt hva dette står for — og da er det fritt for dem som ønsker det, å søke tilslutning til EEC.

Eller vi fastholder begrepet Norden — "Enige og tro inntil Dovre faller" — og holder oss utenfor dette fellesskap.

Etter mitt syn er det ikke tvil om at vi bør velge det siste.

Men dette forplikter. Det forplikter oss til å vise at "det nordiske broderskap" er mer enn vakre ord og löst prat. Det forplikter oss bl. a. til på alvorlig vis og med en klar målsetting for öye å gjenoppta Nordek-planen — denne plan som fikk en så sorgelig skjebne i første omgang.

Derfor behöver vi ikke å lukke öyene mot syd. Tvert imot.

EEC er, som jeg sa, en realitet, og nettopp denne realitet gjør det nödvendig og påkrevd at vi snarest mulig igjen går i gang med Nordek.

Nordek skal med andre ord ikke bare være det instrument hvorigjennom vi finner oss selv, men tillike det instrument hvorigjennom vi finner vår plassering overfor EEC i syd.

Skrinet bör åpnes allerede nå — innen det er for sent — innen jordpåkastelsen har funnet sted.

Nørgaard: Hr. præsident! Det er i dag blevet sagt, at den rekommandation, som den økonomiske komité har foreslået, er et klart udtryk for, hvad vi står for. Det kan jeg ikke være enig i. Jeg kan være enig i, at den gennemgang, hr. Bratteli foretog fra talerstolen, var et realistisk udtryk for, hvad vi kunne blive enige om i den økonomiske komité. Hvis det skulle være udtryk for, hvad vi stod for på det nordiske økonomiske område, så ville jeg også karakterisere det som særdeles magert — noget vi altså ikke vil karakterisere det som.

Det er karakteristisk for rekommandationen, at den undlader at komme ind på meget vigtige punkter, netop de punkter vi ikke kunne blive enige om, og det er efter min mening mere betydningsfuldt end det, der står i rekommandationen. Vi kunne ikke blive enige om at pålægge ministerrådet bestemte opgaver endsige give det retningslinjer for dets fremtidige arbejde. Vi har kun fra Nordisk Råds side anmodet mini-

strene om at tage de opgaver op, de selv mener vil passe til situationen.

I den forbindelse kan jeg ikke rigtig forstå hr. Kåre Willochs optimisme og heller ikke hr. Heléns. De mente begge, at vi på næste session ville modtage en fyldig rapport fra ministerrådet om alle de foranstaltninger, der var gennemført af dette ministerråd mellem de to sessioner. Jeg har vanskeligt ved at se, hvorpå man kan bygge en sådan optimisme, idet der overhovedet ikke blev optaget en eneste konkret rekommandation.

Dette års Nordiske Råd vil også blive husket for, at der på denne session ikke kunne blive enighed om en erklæring om, at Nordekplanen skulle sættes i kraft igen, hvis England ikke bliver enig med fællesmarkedet, og hvis England derfor ikke sikrer, at fællesmarkedet bliver udvidet. Det er efter mange danskeres opfattelse et klart tilbageskridt i forhold til den tilstand, som mange formodede eksisterede før denne session. Før denne session fandt sted, var det den almindelige opfattelse her i Danmark, at man kunne sætte tankerne bag Nordekplanen i værk i det øjeblik det blev klart — hvis det skete — at England ikke blev enig med fællesmarkedet. Nu ved vi altså modsat, at det bliver der ikke tale om, og det er desværre udtryk for et væsentligt nordisk tilbageskridt.

Hr. Seip sagde, at det, vi om lidt skal vedtage, ikke er en stilstandsdeklaration, og statsminister Baunsgaard kvitterede ved at sige, at der burde måske nok være lidt rørelse eller liv, men så var der, så vidt han kunne se, tale om små skridt — det er jo ikke lig total stilstand. Desværre tror jeg vi må konstatere, at hvis der overhovedet bliver tale om skridt eller liv mellem denne session og den næste, så bliver der tale om, at Nordisk Råd kommer til at sidesteppe.

Kåre Kristiansen: Det ble i generaldebatten sterkt framhevet av mange talere at Nordøks skrinlegging ikke måtte

tas som uttrykk for at samarbeidet i Norden på det økonomiske området nå var strandet. Jeg må innrømme at jeg for min del ikke forstår dem som vil lage et motsetningsforhold mellom et nordisk økonomisk samarbeid og et videre, mer omfattende europeisk samarbeid. På samme måte som vi ønsker at det europeiske samarbeid vi eventuelt skal delta i, skal være åpent for et videre globalt perspektiv, på samme måte må vart nordiske samarbeid være åpent mot Europa.

Jeg deler ikke hr. Paturssons pessimisme overfor det økonomiske samarbeid i Norden, når han i forbindelse med omtalen av skrinet som dette samarbeidet foreløpig var lagt i, trakk parallellen med en kiste, idet han i denne forbindelse nevnte jordpåkastelse.

Jeg tror så visst ikke at det nordiske samarbeidet er dødt. Den rekommendasjon som foreligger her, tar sikte på å gi det nydannede ministerråd som oppgave å føre det nordiske økonomiske samarbeidet videre. Et av de store spørsmål har vært i hvilken grad dette mandat til ministerrådet skal ta preg av den aktuelle situasjon som er oppstått ved den forhandlingssituasjon de nordiske land står midt oppe i vis à vis EEC, og om det også skal tas hensyn til den situasjon som eventuelt vil oppstå når disse forhandlinger er sluttført — med et vellykket, respektive mislykket resultat.

Det er kjent for rådets medlemmer at utvalget hadde til behandling et forslag fra herrerne Krag og Bratteli, et forslag som i langt større grad enn det som nå legges fram, tilgodeser hensynet til en koordinering med det jeg vil kalle EEC-situasjonen. Bl. a. ble det i nevnte forslag fra de to herrer gjort forsøk på å definere ministerrådets mandat under hensyntagen til at forhandlingene i Brussel kan føre til to ulike resultater.

Denne alternative tenkning er jeg for min del sterkt opptatt av, og jeg tror vi burde hatt med noe om dette i mandatet. I det foreliggende forslag legges hovedvekten på at ministerrådet mer

generelt skal være det sentrale organ for spørsmål om nordisk økonomisk samarbeid. Jeg for min del anser det for å være riktig at man slår dette fast, og at man ikke binder det til noe konkret og bestemt, mer tidsbegrenset. Men jeg tror nok i likhet med foregående taler at vi burde ha kunnet sagt litt mer konkret om det som i nærmeste periode — det år som ligger foran oss — vil bli ministerrådets spesielle oppgave.

Nå er det i 3. avsnitt på side 3 i forslaget tatt et visst hensyn til den aktuelle situasjon, og dette utgjør da det minimum av henvisning til dette forhold, som det var mulig å få utvalgets enstemmige tilslutning til.

Jeg vil gjerne benytte anledningen til sterkt å understreke den store oppgave ministerrådet vil få med koordinering både av de forhandlinger som nå skal føres med EEC, og den situasjon som oppstår når forhandlingene er avsluttet. Og jeg vil gjerne ha uttalt at jeg ikke innser at den tilknytning de nordiske land vil få med EEC — hvilken form den måtte ta — behøver å bli noen hemsko for det nordiske økonomiske samarbeid. Jeg viser til at det internasjonale økonomiske samarbeid som vi i de senere år har vært knyttet til, nemlig EFTA, mer enn noe særnordisk tiltak har fremmet handelssamkvemet innen Norden. Jeg må si at jeg kan ikke se noen grunn til at ikke det samme skal kunne skje ved en tilknytning til EEC av de nordiske land, og jeg sier — uansett hvilken tilknytning man her vil stå overfor.

De positive uttalelser som er kommet fra ledende hold innen EEC med henblikk på fortsatt opprettholdelse og utvidelse av liberalisering av handelen i Norden, gir økt håp om en slik utvikling. Jeg vil her gjerne presisere at en økt samhandel i Norden jo ikke alltid har vært ensbetydende med en stabilisering og en utvidelse av det institusjonelle samarbeid.

Det var i generaldebatten en del tale om å gi Nordøk prioritet vis à vis andre handelspolitiske bestrebelser. Jeg tror

at vi her i denne sal er enige i ønskeligheten av dette. Når det likevel ikke er skjedd, skyldes det vel først og fremst at de handelspolitiske realiteter ikke har virket til gunst for en slik prioritering. Og vi må jo i vårt nordiske engasjement være så vidt realistiske at vi erkjenner også den forskjell og de ulikheter i næringsliv og økonomi som bl. a. skriver seg fra naturgitte forhold og forutsetninger. Ser vi bort fra dette fundamentale, havner vi i en nordisk drøm, som ikke gagnar et åpent og sannferdig politisk samarbeid.

Jeg vil til slutt gjerne igjen understreke betydningen av at Ministerrådet og regjeringene under EEC-forhandlingene holder så nær og åpen kontakt som mulig — slik at vanskeligheter ikke oppstår for det nordiske samarbeid. Mange har fryktet den situasjon som vil kunne oppstå dersom Danmark og Norge kommer med som medlemmer i EEC, mens Sverige og Finland får en annen og kanskje løsere tilknytning. Jeg er enig i at dette er en tenkelig situasjon som ministrene og regjeringene bør være oppmerksom på at man kan komme til å stå overfor. Men lignende vanskeligheter vil kunne oppstå dersom Sverige uten å stille særbetingelser godtar en tollunion f. eks. I et slikt tilfelle vil det etter min oppfatning være utenkelig at Norge ble stående utenfor — med den følge at en ny tollmur oppstår langs Kjølen. Jeg har villet nevne en slik eventualitet fordi den etter min oppfatning klart viser hvor viktig gjensidig informasjon og samarbeid underveis er. Jeg tror at dette eksempel også viser klart at det ikke bare er de medlemskapsforhandlinger Norge og Danmark fører og de resultater de måtte få, som kan føre til slike vanskeligheter som jeg skjønnte blant andre representanten Garbo fryktet. Også fra en annen innfallsvinkel kan altså disse vanskeligheter oppstå.

Når det så gjelder forslaget fra herrene Larsen, Patursson og Kjartansson, er det vel bare til det å si at det i den foreliggende situasjon ikke er realistisk.

En tilbaketrekning av søkradene på det nåværende tidspunkt ville være en demonstrasjon bare, en demonstrasjon overfor vestlige naboer og gode forbundsfeller og demokratiske stater som vi i alle tilfelle er nær knyttet til og avhengige av.

Engan: Jer har ikke noen spesielle merknader til utvalgets forslag i denne saken, heller ikke til saksordføreren, hr. Brattelis nøkterne framstilling. At det nordiske ministerråd blir oppfordret til å arbeide med å utdype mulighetene for et nærmere nordisk samarbeid, er vi alle enige om. Jeg kan derimot ikke erklære mig enig med hr. Willoch i hans framstilling av situasjon og sak — men det er jo ikke første gang i denne saken.

Forstod jeg ikke hr. Willoch feil, mente han at det nå er tydelig at en felles opptreden fra de nordiske land overfor EEC ikke ville kunne føre fram? Det er aldeles ikke tydelig, etter min oppfatning. Jeg tror mer det er spørsmål om politisk vilje fra de nordiske land. Jeg kan ikke uten videre være enig med hr. Willoch i at hver av oss må fullføre den linje vi har valgt. I Norge — og det bør Nordisk Råd få vite, det er min oppgave her ved Nordisk Råd — er det aldeles ikke enighet når vi f. eks. møter Davignon-rapporten eller møter Werner-planen. Det er stor uenighet om dette i Norge. Det synes meg lite realistisk at noen nordiske land godtar Roma-traktaten mens andre ikke ser seg i stand til det, og at man samtidig går rundt med håpet om et Nord-øk. Det er etter min oppfatning illusorisk.

Skulle jeg i all beskjedenhet få gi Nordisk Råd et råd, måtte det bli å appellere til realismen. Og velger en realismens veg og ser de aspekter Davignon-planen og i enda større grad Werner-planen f. eks. gir mitt land, Norge, finner en at det er lite sannsynlig at den vegen som hr. Willoch staket opp, vil føre fram for oss.

Jeg vil tro at hvis vi mener noe med

nordisk samarbeid, vil det være langt mer praktisk at statsministrene i Nordisk Råd ikke reiste til Brussel, men heller stopper i en av de nordiske hovedsteder og snakker om de nordiske problemer, og så kan vi sammen, skulder ved skulder, møte Brussel og si ja til Europa. Europa trenger Skandinavia. Vi har som folk så mange fellesdrag vi har lik legning, og vi har så mange felles interesser. Uten å være sneversynt, uten å være gammeldags nasjonal, vil jeg si at vi sammen kunne gi Europa et langt sterkere håndslag også for freden og for en videre utbygging av det økonomiske, det sosiale og det kulturelle samkvem.

Bratteli: Bare et par korte merknader. Hr. Patursson var streng i sin tale til Norge. Jeg vil ikke ta debatten opp på det grunnlaget, men jeg har lyst til i forbifarten bare å si to ting. Den ene er at stort sett tror jeg nordmennene kjenner sin historie. Det annet jeg vil si, er at de betraktninger om nordmennenes vurderinger og nordmennenes motiver når de har gitt seg inn i forhandlinger med EEC som der ble fremstilt, tror jeg for min del ikke har noe med virkeligheten i Norge å gjøre.

I tilknytning til noen av de uttalelser som hr. Alenius kom med, vil jeg bare erklære meg enig i at i samarbeidet mellom de nordiske land kan ikke noe land — eller noen land — stille vilkår som skulle innebære at et land skulle føre noen annen politikk på et vesentlig område enn den det måtte komme fram til gjennom sine egne vurderinger. Jeg vil bare et øyeblikk utvide betraktningen ved å si at det der er selvfølgelig et gjensidig forhold mellom alle de nordiske land.

Så et øyeblikk til det som her behandles, nemlig det nordiske økonomiske samarbeidet. Jeg vil heller ikke gi meg inn i noen polemikk med hr. Helén. Jeg fant ikke noen grunn til å gå inn på detaljer i forslag som ble drøftet i utvalget, som ikke er lagt fram utenfor utvalget, men var en del av det

arbeid som foregikk der. Jeg vil allikevel nødig det skal bli stående, det alminnelige inntrykk at det forslag Jens Otto Krag og jeg la fram, var et produkt først og fremst preget av en rekke hypoteser. En trenger ikke være særiig skarpsindig for å se at vi i den tid vi er gått inn i, er stilt overfor noe ulikeartede muligheter. Hvilke av disse muligheter som vil bli realisert, vet ingen i dag. Vi er nødt til å være oppmerksom på dette forholdet, og på at de handlinger som kan bli krevd av oss under de forskjellige alternativer, er forskjellige. Noe lenger gikk ikke de såkalte hypoteser i disse forslagene, men forslagene foreligger jo ikke til behandling her, og jeg går derfor ikke nærmere inn på dem.

Kanskje også en setning tilføyd i forbindelse med forslag 316 e og de kommentarer som hr. Aksel Larsen der kom med. Jeg begrenser meg til å si at når de enkelte land med klare vedtak i sine konstitusjonelle organer har tatt standpunkt til hvordan de hver for seg vil håndtere sin situasjon for tiden i forhold til Det europeiske fellesskap, synes jeg for min del det er lite tjenlig at Nordisk Råd på et tidspunkt som dette skal forsøke å gripe direkte inn i den saksbehandling som har foregått i det enkelte land.

Endelig — hva er betydningen av den avklaring av situasjonen som kommer til uttrykk gjennom innstillingen fra Det økonomiske utvalg? Det kan alltid diskuteres. Jeg legger for min del vekt på en eneste ting, men den legger jeg til gjengjeld også vekt på. Det er innstillingen i samsvar med noe som har vært hovedinnholdet i den debatt som har vært ført i disse dager omkring disse spørsmålene, og det er den klare erkjennelsen av at en videreføring av det nordiske økonomiske samarbeidet er en permanent oppgave, at slik de nordiske land ligger til hverandre, er dette en oppgave vi alltid vil være stilt overfor, og som derfor fortsetter uansett den videre utviklingen av de europeiske markedsforhandlingene.

Jeg tror at akkurat slik som situasjonen er i dag, kan en ikke nå stort lenger enn til denne erkjennelse av at dette er utgangssituasjonen for det videre arbeid, og at det ikke er slikt at en bestemt løsning av forholdet til EEC eventuelt kunne føre til at det nordiske samarbeidet ble mindre interessant eller kanskje overflødig. For meg er det av betydning å få fastslått av dette råd at det nordiske samarbeid fortsatt er en forpliktende oppgave for de nordiske land og for dette råd — uansett hvordan det går med de europeiske forhandlinger.

Sedan diskussionen forklarats avsluttad, skedde votering medelst namnopp-rop om utskottets forslag till rekommendation, punkt a).

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Alenius, Magnus Andersen, Antila, Johannes Antonsson, Austrheim, Bergman, Bratteli, Bye, Eric Carlsson, Dansgaard, Erling Dinesen, Ehrnrooth, Engan, Enggaard, Thorvald Eriksson, Garbo, Hammarberg, Hanhirova, Guttorm Hansen, Haugaard, Helén, Niels Helveg Petersen, Carl-Henrik Hermansson, Elsi Hetemäki, Holmberg, Horn, Sigurður Ingimundarson, Guri Johannessen, Martha Johannessen, Rune Johansson, Tage Johansson, Eysteinn Jónsson, Magnús Kjartansson, Knuuttila, Korvald, Krag, Kåre Kristiansen, Krönmark, Lähteenmäki, Matthias Á. Mathiesen, Mellqvist, Clara Munck, Mundebo, Gerda Møller, Mørk, Cecilia Nettelbrandt, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Norvik, Nørgaard, Palm, Perheentupa, Irma Rosnell, Salolainen, Salve Salvesen, Seip, Sylvi Siltanen, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Skytte, Stetter, Sundman, Sundqvist, Tarjanne, Treholt, Mirjam Tuominen, Vennamo, Willoch, Saimi Ääri och Øregaard.

Aksel Larsen och Erlendur Patursson avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Niels Eriksen, Kjaran, Berte Rognerud och Virolainen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 72 röster. 2 medlemmar avstod från att rösta.

Härefter skedde votering medelst namnupp-rop om det av Magnús Kjartansson, Aksel Larsen och Erlendur Patursson framförda rekommendations-förslaget.

För rekommendationsförslaget röstade:

Carl-Henrik Hermansson, Magnús Kjartansson, Aksel Larsen och Erlendur Patursson.

Mot rekommendationsförslaget röstade:

Erik Adamsson, Alenius, Magnus Andersen, Antila, Johannes Antonsson, Austrheim, Bergman, Bratteli, Bye, Eric Carlsson, Dansgaard, Erling Dinesen, Ehrnrooth, Engan, Enggaard, Niels Eriksen, Thorvald Eriksson, Garbo, Hammarberg, Hanhirova, Guttorm Hansen, Haugaard, Helén, Niels Helveg Petersen, Elsi Hetemäki, Holmberg, Horn, Sigurður Ingimundarson, Guri Johannessen, Martha Johannessen, Rune Johansson, Tage Johansson, Eysteinn Jónsson, Knuuttila, Korvald, Krag, Kåre Kristiansen, Krönmark, Lähteenmäki, Matthias Á. Mathiesen, Mellqvist, Clara Munck, Mundebo, Gerda Møller, Mørk, Cecilia Nettelbrandt, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Norvik, Nørgaard, Palm, Perheentupa, Irma Rosnell, Salolainen, Salve Salvesen, Seip, Sylvi Siltanen, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Skytte, Stetter, Sundman, Sundqvist, Tarjanne, Treholt, Mirjam Tuominen, Vennamo, Willoch, Saimi Ääri och Øregaard.

Frånvarande var:

Kjaran, Berte Rognerud och Virolainen.

Rekommendationsförslaget hade förkastats med 4 röster för förslaget och 71 mot.

Härefter bifölls utskottets förslag, punkterna e) samt b)—d).

8

D 1971/18/1970/j: meddelande om rekommendation nr 18/1970 angående revision av Helsingforsavtalet

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

9

A 2 Å 2/t: ändringsförslag om samarbete på luftfartens område, A 283/t: medlemsförslag om nordisk transportöverenskommelse och C 25/t: berättelse från Nordisk kommitté för transportekonomisk forskning

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Trafikutskottet hade föreslagit,

a) att rådet i anledning av medlemsförslaget och ändringsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne:

1. snarest att oprette en permanent nordisk embedsmandskomité for transportspørgsmål, der kan arbejde i tilslutning til det kommende nordiske ministerråd og i  vrigt indgå i den organisation, der vil blive oprettet i en nordisk transportaftale, og

2. at udarbejde forslag til en aftale mellem de nordiske lande om samarbejde på transportområdet omfattende såvel organisationen som indholdet af samarbejdet til forelæggelse på Nordisk Råds 20. session;

b) at rådet tager beretningen fra Nordisk Komité for Transportøkonomisk Forskning til efterretning.

Horn (trafikutskottets talesman): Hr. præsident! Disse tre sager her hører til den gruppe, som både præsidiet og

statsministrene har forventet ville give anledning til, at man navnlig vil huske denne session. Det er navnlig forslaget om transportoverenskomsten, altså A 283, idet det i nogen grad udløser de problemer, som er knyttet til de to andre.

Må jeg sige om forslag C 25 om transportøkonomisk forskning, at det er et betydeligt arbejde, der her udrettes, og det er af stor vigtighed. Det vil også kunne få meget stor betydning fremover, hvis vi går ind for at lave en nordisk transportoverenskomst.

Jeg vil gerne benytte lejligheden til at udtrykke min store anerkendelse navnlig af den vældige forskning, som det norske transportøkonomiske r d tager sig af, og som har stor nytte for os fremover.

Med hensyn til forslaget om luftfart i  vrigt er det sådan, at det er indk det i de planer, som ligger til grund for transportoverenskomsten. Igennem næsten 10 år har trafikudvalget beskæftiget sig med forskellige forslag om fælles transportpolitik, uden at der egentlig er kommet noget resultat ud af det nærmere end det forslag, vi er kommet med her fra udvalget.

Om det var årsagen til, at man ikke, da man forberedte Nordek, havde taget særlig meget hensyn til transportsektoren, skal jeg ikke kunne sige, men vi ved, at rådets trafikudvalg ved sessionen i Reykjavik gjorde sig stærkt til talsmand for, at denne sektor blev taget med, fordi den har så stor betydning, en overordentlig stor vægt i nationalproduktet.

Det kan derfor kun glæde os, selv om Nordek nu synes at være faldet i hvert fald på papiret, at man måske har mulighed for på dette specielle felt at kunne få en traktat, som i sit princip svarer til det, som man nu vil have gennemført på kulturområdet, og derved når man lidt videre med de praktiske ting end ved de festtaler, som hidtil i for høj grad synes at have præget det nordiske samarbejde.

Jeg skal ikke fordybe mig i alle de

problemer, som vi møder og har mødt gennem årene, blot nævne nogle enkelte områder, som det er værd at erindre, før man tager stilling til det foreliggende medlemsforslag nr. A 283 om transportoverenskomsten. Om jeg forstår sagen ret, er det sådan i vore lande, at de er overens om, at hver transportgren i princippet skal svare til sine egne omkostninger. Det er et princip, som man fra svensk side for mere end ca. 10 år siden i en omfattende udrødning er nået frem til; det måtte være transportøkonomisk rigtigt, at man søgte frem til, at hver enkelt transportgren svarede til sine egne omkostninger. Så kan der være nogle tilfælde, hvor man af sociale eller andre grunde må subsidiere. Vi må vel også erkende i Norden som i andre dele af verden, at på grund af vor begrænsede kapitalopsparing er der anledning til, at vi gennem et nordisk samarbejde søger at udnytte det transportberedskab, vi har, på en bedre måde, end vi i øjeblikket gør det. Jeg ved godt, at der er stor forskel i vore lande. Vi ved, at Norge har ganske særlige problemer, det gælder også for Island og delvis Sverige og Finland, men navnlig Norge med hensyn til lokaltrafikken. Kan vi udnytte det beredskab, vi har både i lokal- og regionaltransporten og i transittransporten på en bedre måde, sparer vi penge, som vi kan anvende til andre ting. Det er også her, at en koordination af vor transportpolitik kan komme os til gode ved, at vi kan begrænse investeringer, som let kan blive til fejlinvesteringer, hvis vi kæmper hver for sig og ikke finder ud af, hvorledes vi i fællesskab kan løse disse problemer.

Det vil vel navnlig være inden for lufttransporten og søtransporten — jeg tænker her navnlig på den nye containertransport, hvor vi også nu synes at kunne skimte, at stykgodstransporten kan få en ganske betydelig nytte af containertransporten, men vi ved også, at det er store investeringer, der her skal til, ikke alene med hensyn til, hvad der er sket og vil ske i anskaffelse af spe-

cialskibe, men også med hensyn til de faciliteter, som må findes på havneanlæggene, for at containertransporten kan gå på den mest hensigtsmæssige måde og med de laveste omkostninger.

Men selv på det gamle transportmiddel jernbanernes område vil jeg tro, der er penge at tjene for vore lande, hvis vi kan koordinere. Som eksempel kan jeg nævne, at der ikke er nogen tvivl om, at der vil være penge at tjene ikke alene i anlægget, men også i den transittransport, som foregår her i Norden, hvis man fra dansk og svensk side snart kunne blive enige om at anlægge en fast forbindelse over H-H-läget, som vi siger. Det er ingen tvivl om, at det vil være en investering, som vil være lønsom. Det er bare spørgsmålet, om man vil arbejde for lønsomhed, eller man af prestigemæssige grunde ikke tør gå med til en sådan investering. Men hvis man vil investere for at kunne skaffe penge til den sociale og uddannelsesmæssige sektor, bliver det svært at komme uden om at angribe dette bestemte område.

Hvis man tager et af de andre områder, landevejstransporten, er det sådan, at det har trafikudvalget, det økonomiske udvalg og rådet beskæftiget sig med gentagne gange. Vi ved, at det er et omfattende område, der har en meget stor andel af transporten, ikke mindst i den regionale trafik. Men vi ved også, at den liberalisering, som vi her tilstræber, er vanskelig at gennemføre. Det måtte det økonomiske udvalg konstatere, og det har vi senere konstateret i trafikudvalget ved at prøve at angribe sagen fra forskellige synsvinkler. Det er det afgiftssystem, vi har, dels på drivmidler, dels på selve motorvognen, som gør, at der er vanskeligheder, fordi her er vi inde på vor almindelige skatte- og afgiftspolitik, og det gør, at det kan være overordentlig svært at samkøre denne politik for vore lande.

Det er et problem, som vi ville være kommet lettere om ved, hvis Nordek var blevet til noget. Nu blev det ikke til noget, så må vi angribe sagen på en anden

måde. Det er her, trafikudvalget har haft det held, og jeg vil gerne takke for at vi fik mulighed for ved forståenhed fra præsidiat at få udredningen *NORDTRANS (NU 1969: 13)*, som vi kunne præsentere ved rådets session i Reykjavik i fjor. Vi ved vel, at denne *NORDTRANS* havde visse mangler, fordi den måtte laves på meget kort tid, men vi har igen nydt velvilje fra præsidiats side og fået mulighed for at få suppleret vor viden ved, at den arbejdsgruppe, som udarbejdede *NORDTRANS*, arbejder videre med den. Jeg tror allerede, at de første udredninger er på vej, således at *NORDTRANS* med det supplement, som kommer, vil blive et udmærket grundlag for, at vi kan arbejde videre, når vi forhåbentlig inden længe har besluttet, at vi vil lave en nordisk transportoverenskomst.

Vi ved også fra tidligere behandlinger af denne sag, at forberedelsen til EEC har spillet ind. Det har vi i høj grad mærket ved denne session, hvor alle ser spøgelse, så snart man taler om EEC. På dette felt er det sådan, at rent faktisk svarer det princip, som er lagt til grund ved Romtraktaten om transportsektoren, nøjagtig til den målsætning, vi har her i de nordiske lande, så der er ikke noget til hinder for, at vi uden videre skulle kunne acceptere at tilpasse vor transportpolitik til de principper, som findes i Romtraktaten. Vi ved også, at Benelux-landene, som har deres særlige ordning, er nået betydeligt længere i transportsamarbejdet end EEC. Det har været overordentligt svært for EEC-landene at nå frem til en ordning i praksis.

Der er ingen, der er i tvivl om, at overgangsvanskelighederne kan være overordentligt svære, det vil de også blive for vore lande. Vi ved, der er adskillige steder, hvor det er meget vanskeligt for det enkelte land at acceptere en fælles ordning, men her gælder det om, at man ikke ser så meget på, hvad der skal ske i morgen, men på, hvilken situation vi vil være i om 10 år, hvis vi vil have en ordentlig udnyttelse af

det beredskab, vi har, og dække det behov, som der vil være fremover. Så vi skulle udmærket kunne acceptere disse principper, og der skulle ikke opstå nogen vanskeligheder i forhold til EEC.

Hvis vi vender tanken indad, ved vi, at Finland gentagne gange har taget reservation bl. a. for landevejstransport. Det er forståeligt, at et enkelt land kan have sine særlige forhold. Vi ved også, at Norge har nogle problemer med turisttransporter, men det er overgangsproblemer, som må løses i en kortere eller længere overgangsperiode, hvor vi må indstille os på, at et land må give lidt her, et andet land noget dér, for at vi kan nå frem til en ordning, som tjener os alle til bedste. Det kan ikke være spørgsmålet om et enkelt lands eller en enkelt transportgrens prestige, det må være Nordens folks samlede interesser, det drejer sig om.

I den forbindelse vil jeg gerne fremhæve, idet det måske kan angive størrelsesordenen, at vi i Norden kun tæller 4,7 pct. af Europas folk, endda når vi holder Sovjetunionen udenfor, og vi ved, at inden dette århundrede udrinder, vil der være mange, mange frekvenser mellem Sovjetunionen og det øvrige Europa, fordi det sovjetiske folks produktionsevne og befolkningens krav på en højere levestandard simpelt hen vil gennemtvinge, at man får en sådan varetransport. Det siger os noget om de konkurrencemuligheder, vi står over for sammenlignet med det øvrige Europa med vore 4,7 pct. i forhold til den øvrige del, og vi ved, at hvis vi har mulighed for at øge vor industriproduktion i samme takt, som vi har gjort siden 1959, vil det sige ca. 10 pct. om året, altså en fordobling i løbet af det kommende tiår. Denne vældige transportøgning, som udmærket kan blive større end den, vi har kendt i 1960'erne, stiller særlige krav, som vi må være forberedt til at kunne klare, så vi kan dække behovet her både i regionaltransporten, national- og transittransporten. Derfor mener vi, at ved at gennemføre en nordisk transportoverenskomst, byggende

på Nordtrans' betænkning og det supplement, der kommer, skulle vi have mulighed for at stå rustet i konkurrencen over for det øvrige Europa og for så vidt over for den øvrige verden både i luft- og søtransporten, som navnlig har sin vægt, når vi taler om international transport.

Det er derfor, vi mener, at ved at der nedsættes en embedsmandskomiteé, som kan udrede tingene på grundlag af Nordtrans, skulle vi have mulighed for at komme et betydeligt stykke fremad. En sådan transportoverenskomst kan selvkært kun blive en rammeordning, som man kan bevæge sig inden for, alt efter som udviklingen skrider frem, og med en passende overgangsperiode får man den størst mulige nytte af det. Jeg tror, man vil tilgive, når jeg hævder, at i denne forbindelse må vi heller ikke forbise betydningen af, at vi får den nordiske storlufthavn opbygget på Salt-holm og i øvrigt en fast forbindelse både i K-M-läget og i H-H-läget inden for en overskuelig fremtid. Vi må være klar over, at den koncentration, som finder sted både på industriens område, handelens område og transportens område simpelt hen vil tvinge os til at have dette kraftcenter, som jeg gentagne gange har peget på, vi må have her i Norden, hvis vi vil hævde os over for de store kraftcentre i den øvrige del af Europa. Enten man nu er norsk, svensk eller finsk, eller hvad man er, kommer man ikke uden om, at hvis Norden skal have et sted at samle sin kraft, kan det kun lade sig gøre her i Malmø-København-regionen. Det kan ingen lave om på, det har naturen engang bestemt, at sådan skal det være.

Vi ved også, at det ikke er et spørgsmål om, hvad der skal ske i morgen, når vi taler om disse ting her. Der vil falde en hård dom over dem, som lader deres beslutning bestemme af, hvad der skal ske i morgen og i overmorgen, men ikke tager hensyn til, hvad det er for en situation, vi skal dække i 1980-tallet eller frem til år 2000. Der vil blive fældet en meget hård dom fra de generationer,

som har opgaverne om 10, 20 og 30 år, hvis vi i dag fejler, fordi vi har nogle nationale prestigespørgsmål, vi skal have luftet, enten vi er større eller mindre nationer, og det er ud fra disse synspunkter, vi har ment at måtte tilråde, at rådsforsamlingen godkender den rekommandation, som findes side 5.¹ Af tidsmæssige grunde skal jeg undlade at læse den op, da præsidenten om lidt vil gentage den, men jeg vil understrege her til slut, at vi i trafikudvalget naturligvis forudsætter, at overenskomsten forelægges Nordisk Råd i overensstemmelse med Helsingforsaftalen § 36.

Jeg skal med disse bemærkninger på udvalgets vegne anbefale denne rekommandation til vedtagelse.

Minister for offentlige arbejder **Guldberg**: Hr. præsident! Da statsråd Håkon Kyllingmark har måttet forlade mødet, har jeg påtaget mig at sige, hvad han ville have sagt, og det kan jeg gøre, fordi det fuldt ud også dækker de synspunkter, som jeg selv har i dette spørgsmål.

Det medlemsforslag, som foreligger, om at regeringerne anbefales at indgå en nordisk transportoverenskomst, er baseret på 8 års overvejelser, undersøgelser og udredninger. Et norsk medlemsforslag, dateret 13. november 1962, tog sigte på at få udredet spørgsmålet om fremme af de internordiske transportører — og der var dengang særlig tænkt på godstransporterne — gennem en fælles nordisk transportpolitik, som kunne gennemføres, uden at bryde med det internationale samarbejde i en større sammenhæng. Forholdet til Det europæiske økonomiske Fællesskab blev trukket frem som en betydelig influerende faktor, uanset nordiske tilknytninger til Fællesskabet.

Medlemsforslaget førte til en relativ hurtig klarlægning af betydelige forskelle i de nordiske landes transportpolitik, og viste, at grundlaget var svagt for en fælles transportpolitik. Dette blev understreget ved det ændringsforslag, som fremkom til Nordisk Råds 12. ses-

¹ Se s.

sion i 1964 fra Hans Gustafsson om at få undersøgt mulighederne for at lægge de nye retningslinjer som da var foreslået for den svenske transportpolitik, til grund for en fælles nordisk transportpolitik. Dette synes ikke at vække umiddelbar genklang i de øvrige nordiske lande, til trods for at den foreslåede svenske transportpolitik var bygget på nyere økonomiske hovedsynspunkter, som for en stor del var i samklang med internationale strømninger.

Nordisk Råds trafikudvalg satte så i 1968 det arbejde i gang, som har ført frem til Nordtrans-udredningen. Dette må vel ses som et forsøg på at bringe sagen ud af dødvandet. Et betydeligt arbejde blev udført på relativ kort tid. Udredningen giver et værdifuldt indblik i de fysiske, tekniske, økonomiske og juridiske forhold, som ligger til grund for transportudviklingen og transportinvesteringerne i Norden. Det må siges, at disse forhold, således udredt og fremstillet, har vakt betydelig opmærksomhed og interesse. Til dels har man fået belyst talmæssige tendenser, som man ikke tidligere har anet eksistensen af.

Men Nordtrans har også åbenlyse svagheder -- noget som for øvrigt er kommet frem i remisudtalelser og ved den "høring", som blev holdt våren 1970 i Stockholm. Svaghederne ligger imidlertid ikke bare i det som siges og som indeholder konklusioner af til dels vidtrækkende betydning, når det gælder investeringer i nordiske trafik anlæg. Svaghederne ligger måske vel så meget i det, som ikke bliver sagt, og da vel særlig i en manglende belysning af den betydning forholdene på transportmarkedet kan have for den videre udbygning af trafikken.

I mellemtiden er man kommet ind i en situation, som kan få den allerstørste betydning netop for udviklingen på transportmarkedet. Norge og Danmark er i forhandlinger med Det europæiske økonomiske Fællesskab om optagelse deri. En sådan optagelse vil betyde inddragelse i en fælles europæisk trans-

portpolitik, som fastlagt i Romtraktaten.

Der er ikke grund til at gå i detaljer, når det gælder fællesskabernes transportsystem. Romtraktaten indeholder visse hovedprinciper. I en række år har der været arbejdet for en videre udbygning af det principielle grundlag, og først i de sidste 3 år er man nået til mere konkrete udformninger af betydning. Endnu mangler store dele af systemet, og der foregår en stadig tovtrækning mellem traditionel regulering og liberaliseringsønsker. Det er ikke muligt at sige i dag, hvilke resultater man vil komme frem til. Det, som i alle tilfælde vil være klart, er, at den transportpolitiske tilnærmelse i medlemslandene må blive omfattende.

I denne situation, med to af de nordiske lande i forhandlinger om medlemskab i Det europæiske økonomiske Fællesskab og med en betydelig usikkerhed om fællesskabets transportpolitik, er der næppe nogen praktisk mulighed for at forcere arbejdet med en omfattende nordisk transportaftale. Men både statsråd Kyllingmark og jeg er enig med trafikudvalget i, at man bør gøre særligt store anstrengelser for at undgå stagnation i det nordiske samarbejde på dette felt. Man bør sammen følge udviklingen af forhandlingerne med fællesskabet og udviklingen af fællesskabets transportpolitik og så snart som muligt få afklaret forudsætningerne for at komme frem til en nordisk transportaftale. Jeg er også enig med trafikudvalget i, at den mest hensigtsmæssige måde at gøre dette på, er at etablere et fast embedsmandsudvalg, som kan give rapport om udviklingen og fremlægge forslag, så snart forholdene gør dette muligt. Det vil falde naturligt, at et sådant samarbejdsorgan bliver opsat på tilsvarende måde som de embedsmandsudvalg, der efterhånden er etableret på andre områder inden for det nordiske samarbejde.

Trafikminister Saarto: Herr president! Trafiken är av utomordentligt stor betydelse för nationalekonomin.

Trafikprestationerna har i medeltal vuxit snabbare än nationalprodukten. Trafiken har även en stor och ständigt växande betydelse för det internationella umgänget, både vad beträffar dess ekonomiska och psykologiska sidor. Det här gäller i särskilt hög grad de nordiska länderna, ty deras utrikeshandel och därmed även deras utrikestrafik utgör en stor och viktig del av deras ekonomi. En effektivt ordnad trafik förenar och verkar därför också gynnsamt för de nordiska länderna i deras gemensamma strävanden.

Nordiska rådet och dess trafikutskott har traditionellt haft olika gemensamma utredningar, förslag och schema för främjande av olika former av trafik på sitt program. Vidare har det goda samarbetet mellan myndigheterna samt inom näringsliv och forskning på olika nivåer gett utmärkta resultat i praktiken. Såsom de samarbetsformer och resultat som jag här avser kunde jag nämna:

- vägtrafiklagstiftningen
- de tekniska bestämmelserna om vägtrafik, arbetstidsbestämmelserna, körkortsfrågorna, trafiksäkerheten
- frågor angående sjöfart, inklusive isbrytarsamarbetet
- järnvägstrafikens samarbetsfrågor
- flygtrafikens flygsäkerhetsfrågor, flygledningens samarbetsfrågor, radio- och navigationsanläggningarnas kontroll o. s. v.
- samverkan inom trafikekonomisk forskning
- utredningar angående trafikpolitik och utbyte av erfarenheter av allmän trafikpolitik.

Jag vill framhålla, att denna uppräkningslista inte avser att vara fullständig utan att den endast ger några exempel. Jag vill dessutom betona, att vi vill utveckla vidare och på alla sätt främja samarbete av detta slag inom ramen för Nordiska rådet och på alla nivåer också utanför rådet.

Jag skall nu beröra två förslag som berör trafikfrågor, nämligen nummer A 2 Å 2/t, som gäller samarbete på luft-

fartens område, och A 283/t, som gäller en nordisk transportöverenskommelse. Förslagen har anknytning till varandra och vardera innehåller även en hänvisning till "NORDTRANS"-rapporten, som utgör resultatet av en sammordisk arbetsgrupps utredningar och blev färdigt mot slutet av år 1969.

Vad först beträffar specialområdet flygtrafiken hänvisar jag till motiveringen till förslag A 2 Å 2/t. Jag citerar: "I de mellanstatliga förbindelserna är det sedan länge ett tyvärr välkänt faktum, att de luftfartspolitiska frågorna oftast visat sig höra till de mest svårösta på grund av den protektionistiska inställning som intas av flygföretagen och de myndigheter, som understödjer dessa. Vid förhandlingar mellan nordiska länder hade man dock hoppats att icke behöva återfinna detta alltför kända mönster. Inom Norden får självfallet icke enbart nävt luftfartspolitiska — för att inte säga luftfartsprotektionistiska — synpunkter göra sig gällande." Och jag citerar vidare: "Vad våra strävanden innerst gäller är att ge lika möjligheter för nordiskt näringsliv att utvecklas inom den nordiska ramen." Man kan verkligen på goda grunder förena sig med dessa allmänna synpunkter.

De senaste årens realiteter ger dock anledning till ett par tilläggskommentarer i detta sammanhang. För det första: De tre ländernas SAS-block innebär redan i och för sig en tendens till murbyggande mellan de nordiska länderna och därmed till protektionism. För det andra: Den ofta framförda och i "NORDTRANS" upprepade "självklarheten", att en fusion mellan Finnair och SAS skulle vara lösningen på alla problem, är kanske sist och slutligen inte så självklar. Jag kunde här hänvisa till den förbättrade trafikservice som inbördes konkurrens medför och ytterligare till Finnairs betydligt lägre kostnadsnivå samt bolagets framgång som ett separat, självständigt flygbolag. Vidare föreslås i "NORDTRANS"-rapporten, att Köpenhamn skulle bli Nordens

centralflygplats. Denna i och för sig — och särskilt ur SAS' synpunkt — motiverade tanke får likväl inte innebära ett omfattande av den obligatoriska, mellanlandningens princip, eftersom detta skulle försämra Finlands direkta förbindelser, t. ex. för närvarande till London och Frankfurt.

Ännu ett par ord om flygtrafiken: Vi vill bara ha jämlika, konkreta rättigheter både för Finnair och för SAS inom ramen för Norden. Detta utesluter inte möjligheterna till ett förnuftigt, mångsidigt samarbete mellan bolagen.

NORDTRANS-rapporten innehåller också rekommendationer om vägtrafiken, vilka ur finländsk synpunkt förefaller minst sagt betänkliga. En sådan rekommendation är bl. a. förslaget till att upprätta en helt fri gemensam nordisk marknad för den yrkesmässiga biltrafiken. Härvid skulle det sannolikt gå så, att från de nordiska länderna, som nu till följd av en liberal tillståndspolitik har en stor överkapacitet, skulle denna överkapacitet sprida sig till områden, där man följt en strängare tillståndspolitik som baserar sig på behovsprövning. Följden skulle uppenbarligen vara en obehärskad, för national ekonomin och för lastbilsföretagen ödesdiger konkurrens. Också med hänsyn till trafiksäkerheten och därtill hörande arbetstidsbegränsningssynpunkter förefaller detta att leda till betänkliga konsekvenser. En förnuftig, balanserad tillståndspolitik, som beaktar allmänna trafikpolitiska krav och baserar sig på en tillståndspolitik som bygger på behovsprövning i fråga om landsvägstransporterna, skulle enligt vår uppfattning utgöra en oundgänglig förutsättning för en effektiv och även på lång sikt gynnsam utveckling på området.

Såsom sammanfattning kan jag konstatera, att Finlands regering anser.

-- att det detaljerade nordiska trafiksamarbetet, vilket har fått stabiliserade former, borde fortsättas, effektiveras och utvidgas

— att man från Finlands sida är redo

att studera det nordiska trafikavtalets omfattning, innehåll och form, men att de rekommendationer som ingår i "NORDTRANS"-rapporten, särskilt de som gäller luftfart och landsvägstrafik, inte kan utgöra grund för behandling.

Slutligen skulle jag vilja uppge, att vi i Finland understödjer utvecklingen av det nordiska samarbetet och särskilt då i fråga om trafiken. Det är säkert att man genom en samarbetspolitik, som beaktar realiteterna och allas fördelar, bäst kommer till ett bestående och hållbart resultat.

Horn: Hr. præsident! Må jeg komme med en enkelt kommentar til det svar, som minister Guldberg gav på minister Kyllingsmarks vegne, det var for så vidt det samme, der lå i minister Saartos synspunkter, at det med EEC gør, at vi ligesom har god tid. Udvalget deler ikke den opfattelse. Som jeg nævnte i redegørelsen for, er det sådan, at der ikke i princippet er noget i EECs transportafsnit, som vi ikke kan godtage i Norden; i alt fald alt, hvad der foreligger til dato, er som syet til os. At der er en række overgangsvanskeligheder ved vi alle. Det har de i høj grad måttet mærke i de mange år, de har arbejdet for at gøre bare nogle små fremskridt. Jeg mener absolut ikke, at man bare skal vente og se, hvad der sker, om der sker noget i EEC, som vi til sin tid kan tilpasse os. Jeg mener, at der er basis for, at vi allerede nu igennem en transporttraktat kan nå frem til et system, der kan samkøres med EECs, hvis vi kommer ind. Kommer ingen af os ind i EEC, kan det også køres sammen med systemet i EEC.

De betragtninger, minister Saarto gjorde gældende, drejede sig om kendte problemer, som jeg tror, man bedre drøfter ved en senere lejlighed i trafikudvalget ministrene imellem. Vi kender, som jeg nævnte i mit første indlæg, problemet med landsvejstrafikken for Finlands vedkommende, og det er klart, at hvis man går ind i det, må de øvrige

lande give Finland en rimelig overgangstid til at klare de problemer.

Forholdet mellem Finnair og SAS undgår vi vel ikke at høre om, før SAS er slået ihjel, før får man vel ikke ro, men det er vi i alt fadd fra de 3 SAS-landes side ikke indstillet på skal ske. Jeg tror ikke, at SAS er mere protektionistisk end andre luftfartsselskaber i verden, snarere mindre.

Cecilia Nettelbrandt: Herr president! Även om tiden är mycket pressad, kan jag inte låta bli att ge uttryck åt den besvikelse jag känner över innehållet i statsrådets inlägg, som presenterades här av minister Guldberg.

Vad är det som har hänt i den här frågan? Jo, som det sägs i inlägget har man efter åtta års överväganden kommit fram till det som står i det papper som ligger på Nordiska rådets bord i dag. Och vad är det som nu skall komma? Enligt innehållet i inlägget skall ämbetsmannautskottet följa utvecklingen och sedan avge rapporter över utvecklingen. Tiden skall alltså ytterligare förspillas innan någonting händer.

Jag vill nog säga att min syn i stor utsträckning överensstämmer med de synpunkter som herr Horn har anfört här tidigare. Jag tror att det finns många ting som här kan göras, och jag tycker det skulle vara olyckligt om trafikministrarna i de skilda länderna så att säga lät denna fråga vila tills man har sett hur det blir med EEC — jag säger det trots att jag personligen är en mycket varm anhängare av EEC-tanken.

Jag vill till slut, herr president, tillfoga att det finns ett förslag lagt just i dagarna såsom medlemsförslag. Det gäller en fråga som inte ingår i den väntade transportöverenskommelsen som nu diskuteras, men jag vill gärna anbefalla åt de skilda trafikministrarna att särskilt studera det medlemsförslaget. Alldeles oavsett om man väljer en snabbare eller en långsammare linje i den frågan — transportöverenskommelsen —

finns det möjlighet att i ett gemensamt utvecklingsföretag för Norden åstadkomma många förbättringar i innovationshänseende för den nordiska enheten.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop om punkt a.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Alenius, Magnus Andersén, Antila, Johannes Antonsson, Austrheim, Bergman, Bratteli, Bye, Eric Carlsson, Damsgaard, Ehrnrooth, Enggaard, Niels Eriksen, Thorvald Eriksson, Garbo, Hammarberg, Hanhirova, Gutterm Hansen, Haugaard, Niels Helveg Petersen, Carl-Henrik Hermansson, Holmberg, Horn, Rune Johansson, Tage Johansson, Knuutila, Korvald, Krönmark, Aksei Larsen, Lähteenmäki, Matthias A. Mathiesen, Mellqvist, Clara Munck, Mundebo, Gerda Møller, Mørk, Cecilia Nettelbrandt, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Norvik, Palm, Perheentupa, Irma Rosnell, Salolainen, Salve Salvesen, Sylvi Siltanen, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Skytte, Stetter, Sundman, Sundqvist, Tarjanne, Treholt, Mirjam Tuominen, Vennamo och Saimi Ääri.

Frånvarande var:

Erling Dinesen, Engan, Helén, Elsi Hetemäki, Sigurður Ingimundarson, Guri Johannessen, Martha Johannessen, Eysteinn Jónsson, Kjaran, Magnús Kjartansson, Krag, Kåre Kristiansen, Nørsgaard, Erlendur Patursson, Berte Rognerud, Seip, Virolainen, Willoch och Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 59 röster.

Utskottets förslag, punkt b, bifölls.

Matthias A. Mathiesen övertog därefter ledningen av förhandlingarna.

10

A 318 T/t: tillæggsforslag om den fortsatte handläggningen av Öresundsfrågorna och D 1971/21/1969/t: meddelanden om rekommendation nr 21/1969 angående beslut i Öresundsfrågorna

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Trafikutskottet hade föreslagit,

I. att rådet i anledning av tillæggsforslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd anbefaler,

1. at Danmarks regering foranlediger, at der så snart som muligt træffes endelig beslutning med angivelse af de nødvendige tidsfrister om anlæg af storlufthavnen på Saltholm, og

2. at Danmarks og Sveriges regeringer snarest derefter tilendebringer forhandlingerne om bygning af den faste forbindelse mellem København og Malmø og indgår aftale om bygningen.

II. at rådet tager meddelelserne om rekommendation nr. 21/1969 til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende for så vidt angår punkt a. og afventer ny meddelelse om punkt b. til næste ordinære session.

Aksel Larsen (trafikutskottets talesman): Hr. præsident! Trafikudvalget har haft til behandling tillæggsforslag A 318 om den fortsatte behandling af Öresundsspørgsmålene. Nordisk Råd har gennem årene vedtaget en række rekommendationer vedrørende trafikproblemerne i Öresundsregionen, bygning af storlufthavn på Saltholm og bygning af en fast forbindelse mellem Danmark og Sverige, og regeringerne har igennem disse år arbejdet med disse sager. Sidst i 1969 vedtoges i Nordisk Råd følgende rekommendation:

"Nordisk Råd henstiller til Danmarks og Sveriges regeringer, at de i samarbejde med de andre nordiske lande før den 15. juli 1969 træffer de fornødne

beslutninger vedrørende storlufthavn på Saltholm og anlæg af den første faste forbindelse over Øresund, og til Danmarks regering at give den svenske regering tilsagn om, at denne lufthavn vil blive benyttet på en sådan måde, at uacceptable forstyrrelser på svensk område undgås."

Det må erkendes, at den 15. juli 1969 er passeret for nogen tid siden, uden at denne rekommendation er sket fyldest, men det betyder ikke, at der ingenting er sket.

Situationen nu er den, at det danske folketing har truffet principbeslutning om bygning af en lufthavn på Saltholm til afløsning af Kastrup. Situationen er videre den, at folketinget har vedtaget en lov om organiseringen af Københavns lufthavnsvæsen som en særlig instans, der skal forestå drift og udbygning af lufthavnen, herunder dens overflytning til Saltholm. Nu ventes der på igangsættelsesbeslutning for Saltholmbyggeriet. Beslutningen forberedes i regeringen, og vi forventer, at der snarest vil foreligge et forslag.

Trafikudvalget har fra trafikminister Guldberg og kommunikationsminister Norling modtaget meddelelse om, at man er beredt til, så snart nævnte igangsættelsesbeslutning er vedtaget i Danmark, at slutføre forhandlingerne om at gå i gang med bygning af den faste forbindelse København—Malmø.

I denne situation foreslår trafikudvalget, idet det erindrers om rekommendation nr. 21/1969, at rådet antager følgende rekommendation:

I. "Nordisk Råd anbefaler, at Danmarks regering foranlediger, at der så snart som muligt træffes endelig beslutning med angivelse af de nødvendige tidsfrister om anlæg af storlufthavnen på Saltholm, og at Danmarks og Sveriges regeringer snarest derefter tilendebringer forhandlingerne om bygning af den faste forbindelse mellem København og Malmø og indgår aftale om bygningen.

II. at rådet tager meddelelserne om rekommendation nr. 21/1969 til efter-

retning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende for så vidt angår punkt a., og afventer ny meddelelse om punkt b. til næste ordinære session."

Punkt b. var det, der drejede sig om, at man skulle planlægge lufthavnen sådan, at der ikke fremkom det, man kaldte generende bulderstøringer.

Jeg anbefaler på trafikudvalgets vegne denne rekommandation til vedtagelse.

Minister for offentlige arbejder **Guldberg**: Hr. præsident! Jeg tror, det vil være rigtigt, også under hensyn til det, hr. Aksel Larsen her pegede på vedrørende de tidsfrister, man fra Nordisk Råds side har stillet op som et ønske med hensyn til behandlingen af denne sag, at jeg giver et kort resumé af denne sags forløb, et resumé, som efter min mening vil vise, at uanset at der er gået nogen tid, må man i betragtning af sagens størrelse vist sige, at der er arbejdet ihærdigt med den.

I virkeligheden går sagen længere tilbage. Allerede i august måned 1964 forelå der fra den daværende danske regering planer for en betydelig udbygning af Københavns lufthavn i Kastrup.

Stillet over for ulemperne for omgivelserne og omkostningerne ved udbygningen besluttede allerede dengang den daværende regering at begrænse udbygningen af Kastrup lufthavn og iværksætte et arbejde for at finde en anden fremtidig placering af Københavns lufthavn.

De tekniske og politiske overvejelser vedrørende den fremtidige placering af Københavns lufthavn afsluttedes med, at folketinget den 25. april 1969 vedtog at vælge Saltholm som fremtidig placering.

Samtidig blev der givet bevilling til at engagere en gruppe rådgivende ingeniører til at udarbejde program og tekniske skitser for Saltholm lufthavns udbygning.

Sideløbende hermed drøftedes støjproblemerne med den svenske regering, og der opnåedes samtidig enighed om linjeføring for en fremtidig broforbindelse mellem Danmark og Sverige i K—M-linjen.

I oktober 1969 — altså 5 måneder efter folketingets beslutning — forelå teknikergruppens program, skitseprojekt og overslag til en lufthavn på Saltholm.

Samtidig forelå der en indstilling, som også var tiltrådt af luftfartsselskaberne, som anbefalede at Kastrup lufthavn blev udbygget mest muligt inden for de eksisterende rammer, hvilket i praksis vil sige, så den kunne optage trafiktilvæksten og om end med besvær betjene trafikken indtil 1985, på hvilket tidspunkt det var forudsætningen at den nye lufthavn måtte være klar.

I april 1970 forelå fra ministeriet for offentlige arbejder en foreløbig oversigt over planlagte trafikinvesteringer indtil 1985. For Kastrup/Saltholms vedkommende var planen baseret på de sagkyndiges anbefaling af, at overflytning skulle ske ca. 1985.

I samme oversigt var afsat ca. 2 600 mill. kr. til en fast forbindelse over Storebælt til anvendelse i perioden 1977—1985 og 400 mill. kr. til den danske andel af en jernbanetunnel mellem Helsingør og Helsingborg, medens der ikke i denne oversigt var afsat midler til K—M-forbindelsen i denne periode, under hensyn til at der ikke var fysisk mulighed for at påbegynde en bro på den danske side af Øresund, før lufttrafikken var flyttet til Saltholm.

Ved åbningen af indeværende folketingssamling meddelte regeringen, at der i denne samling ville fremkomme forslag til lov om den resterende udbygning af Kastrup lufthavn under hensyn til den truffe beslutning om senere overflytning til Saltholm.

I december måned 1970 forelå der for mig en plan for restinvesteringerne i Kastrup under de nævnte forudsætninger.

Det fremgik heraf, at det under disse forudsætninger ville være nødvendigt yderligere at investere ca. 900 mill. kr. i Kastrup for resten af dens levetid, samtidig med at arbejdet på Saltholm måtte påbegyndes, så første etape til ca. 1 800 mill. kr. kunne være færdig i 1985.

Jeg måtte endvidere konstatere, at den således foreslåede og oprindeligt forudsatte udbygning i Kastrup, som var anbefalet af det sagkyndige udvalg, ville føre til næsten uoverkommelige vanskeligheder for lufthavnens omgivelser, der ville komme til at lide under mere end en fordobling af ulemperne indtil 1985, og at der derfor også måtte regnes med betydelige ekstraudgifter til støjbekæmpelse, ekspropriationer og forbud mod byggeri, ligesom det måtte anses for ganske usikkert, om trafikken kunne betjenes i hele denne periode, når der også skulle tages hensyn til eventuelle kapacitetsbegrænsende støjforskrifter.

På dette grundlag har jeg ikke anset det for hverken økonomisk eller politisk muligt at følge den oprindelige sagkyndige indstilling om udbygning af lufthavnen i Kastrup indtil 1985 og en sideløbende udbygning af Saltholm med henblik på overflytning i 1985.

Regeringen overvejer derfor muligheden for endeligt at standse udbygningen af Kastrup, som det egentlig har været hensigten siden 1964, og spare den altovervejende del af restinvesteringen, som er af størrelsesordenen 150 mill. kr. om året, og i stedet skaffe plads på Saltholm, så hurtigt som det teknisk og økonomisk kan lade sig gøre.

Forinden den danske regering kan tage endelig stilling hertil, er det nødvendigt at afslutte den af regeringen iværksatte perspektivplanlægning for de offentlige investeringer i perioden 1970—1985, i hvilken trafikinvesteringerne indgår.

Dette arbejde skal afsluttes inden 1. marts, og først derefter vil der være

grundlag for, at regeringen kan udforme og fremsætte et lovforslag, der begrænser udbygningen af Københavns lufthavn i Kastrup og fastlægger tempoet for udbygningen af lufthavnen på Saltholm.

Forinden dette er klart, kan jeg ifølge sagens natur ikke give yderligere oplysninger, men den danske regering er naturligvis beredt til at optage realitetsforhandlinger med den svenske regering om Øresundsproblemerne, så snart det nævnte politiske grundlag er til stede.

Over for det danske folketing har regeringen forpligtet sig til at forelægge den nødvendige lovgivning i dennes samling, hvilket efter dansk praksis vil sige inden den 15. marts 1971.

Sedan diskussionen forklarats afsluttet, skedde votering medelst namnoprøp om punkt I.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Alenius, Magnus Andersen, Antila, Austrheim, Bergman, Bye, Eric Carlsson, Damsgaard, Erling Dinesen, Ehrnrooth, Enggaard, Thorvald Eriksson, Garbo, Hammarberg, Hanhirova, Guttorm Hansen, Haugaard, Helén, Niels Helveg Petersen, Carl-Henrik Hermansson, Holmberg, Horn, Doris Håvik, Guri Johannessen, Martha Johannessen, Tage Johansson, Magnús Kjartansson, Knuutila, Korvald, Krag, Kåre Kristiansen, Krönmark, Aksel Larsen, Lähtenmäki, Matthías Á. Mathiesen, Mellqvist, Clara Munck, Mundebo, Gerda Møller, Mørk, Cecilia Nettelbrandt, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Norvik, Palm, Erlendur Patursson, Perheentupa, Irma Rosnell, Salolainen, Salve Salvesen, Seip, Sylvi Siitanen, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Skytte, Sundman, Sundqvist, Tarjanne, Treholt, Mirjam Tuominen, Vennamo och Saimi Ääri.

Frånvarande var:

Johannes Antonsson, Bratteli, Engan, Niels Eriksen, Elsi Hetemäki, Sigurður Ingimundarson, Eysteinn Jónsson, Kjarran, Nørgaard, Berte Rognerud, Stetter, Virolainen, Willoch och Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 64 röster.

Utskottets förslag, punkt II, bifölles.

11

A 133/t: medlemsförslag om inrikesflygets problem

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Mellqvist (trafikutskottets talesman): Herr president! Jag hemställer om bifall till utskottets förslag som innebär att rådet icke företar sig någonting i anledning av medlemsförslaget.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag.*

Johannes Antonsson övertog därefter ledningen av förhandlingarna.

12

A 306/t: medlemsförslag om förbud mot överlydsflygplan

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne

1. i fællesskab snarest at udstede uvilkårligt forbud mod, at civile overlydsfly flyver over land på en sådan måde, at lydknaldene når jorden,

2. at virke for igangsættelse af internationale undersøgelser *dels* vedrørende virkningen af lydknald over hav og *dels* vedrørende den mest hensigtsmæssige måde til regulering af benyttelse af overlydsfly over hav og

3. at lade eksperter fra de nordiske lande deltage i ICAO's fortsatte udredningsarbejde vedrørende overlydsfly.

Hanhirova havde i reservation, fogad til utskottets betänkande, hemställt, att rekommendationens punkt 1 formuleras sålunda:

1. i fællesskab — i god tid før den praktiske anvendelse af overlydsfly bliver aktuel — i en officiel erklæring at give udtryk for de forbud og restriktioner, man påtænker at indføre i den anledning.

Magnus Andersen (trafikutskottets talesman): I anledning medlemsförslaget om förbud mot överlydsfly foreligger det uttalelse fra en rekke myndigheter i Finland, Sverige, Danmark og Norge, dessuten fra flyselskapene SAS og Finnair. Trafikutvalget har dessuten drøftet medlemsförslaget i en konferanse med statsrådene Norling og Kyllingmark, og ministrene Guldborg og Saarto samt Islands ambassadør Krøyer. Et stort antall sakkyndige eksperter var også med på denne konferanse.

Sist ble forslaget behandlet på et møte her i København for to dager siden, hvor det også var sakkyndige eksperter til stede.

Det må derfor kunne sies at medlemsförslaget er gitt en ganske omfattende behandling. De uttalelser som foreligger fra de sakkyndige, bekrefter at bruk av de overlydsfly som allerede er i bruk eller er under planlegging, vil medføre problemer som må betraktes som uakseptable. Det mest dominerende synes å være de såkalte lydknall.

De øvrige uttalelser viser at de fleste kan slutte seg til medlemsförslagens pkt. 2 og 3, men at det er enkelte som har betenkeligheter overfor pkt. 1.

Det fremgår for øvrig av de uttalelser som foreligger, at et internasjonalt utredningsarbeid er i gang med den hensikt å fremskaffe konkrete opplysninger som kan gi grunnlag for å bestemme hvilke reguleringer som vil

være nødvendig hvis man skal tillate bruk av sivile overlydsfly.

Dette utredningsarbeid burde være avsluttet før den praktiske anvendelse av sivile overlydsfly blir aktuell, men det er heller tvilsomt om så vil skje. Det er i den forbindelse grunn til å merke seg at en rekke land har funnet det betenkelig å avvente resultatene av de undersøkelser som pågår, og derfor allerede har utferdiget restriktive bestemmelser om vilkår for bruk av overlydsfly. Blant disse land er Irland, Canada, Nederland, Sverige Norge, Vest-Tyskland, England og U.S.A. Det er av interesse å merke seg at de to sistnevnte land er av de som arbeider med overlydsflyet Concorde.

Det er overfor Trafikkutvalget opplyst at U.S.A. forbereder et forslag om forbud mot overlydsfly. Det er ikke tekniske opplysninger som Trafikkutvalget er blitt gjort kjent med av de sakkyndige, om lydknallets skadevirkning. Trafikkutvalget mener imidlertid at de foreliggende opplysninger gir et tilstrekkelig grunnlag for å innføre restriksjoner mot bruk av overlydsfly. Det vil være meget betenkelig i denne sak å praktisere en "vent og se-politikk".

Hvis flyfabrikkene kan presentere et overlydsfly som ikke medfører de ulemper som i dag synes å være et faktum, er det lett å endre på restriksjonene.

I vurderingen om bruk av overlydsfly kan det også med full rett stilles en rekke mer praktiske spørsmål, som de reisende vil anse som viktige. Vil reisetiden fra dør til dør bli kortere? Svaret i dag er at det kan man neppe forvente. Vil billettprisene bli lavere? Det er overfor Trafikkutvalget opplyst at flyselskapene ikke med fordel vil kunne anskaffe nye flytyper oftere enn hvert 10. år, og at det etter den overgang til jetfly som har funnet sted den siste tid, vil bety ekstra sterk belastning av flyselskapenes økonomi hvis de allerede om kort tid skulle bli nødt til å anskaffe overlydsfly.

Det er derfor god grunn til å anta at billettprisene vil stige betydelig.

Det er heller ingen grunn til å anta at disse supersoniske fly kan bidra til å løse dagens krav om mer hensiktsmessige forbindelser, mindre støy og luftforurensninger — heller tvert imot.

Alle kjente forhold tatt i betraktning mener Trafikkutvalget at de nordiske land i fellesskap snarest bør vedta ufravikelige forbud mot at sivile overlydsfly flyr over land på en slik måte at lydknallene når ned til jorden. Dessuten at de nordiske land medvirker til at de internasjonale undersøkelser om virkningen av lydknall utvides til også å omfatte lydknallets virkning over hav.

Jeg vil begrense meg til denne korte begrunnelse og vil i henhold til det jeg her har sagt, anbefale Nordisk Råd å vedta den foreliggende rekommandasjon.

Til slutt vil jeg for ordens skyld bare gjøre oppmerksom på at et av trafikkutvalgets medlemmer har et avvikende forslag til punkt 1.

Hanhireva: Herr president! Trafikuttskottets majoritet har i sitt rekommandationsförslag gått in för ett absolut förbud mot att civila överljudsplan flyger över land på sådant sätt att ljudknallen når marken. Jag anser att ett dylikt förbud är realistiskt och hindrar den tekniska utvecklingen. Därför föreslår jag att rådet antar rekommandationens första punkt i den form som framgår av reservationen i betänkandet.

Ehrnrooth: Herr president! Trafikuttskottets ståndpunkt i STT-frågan inger tvivel, i varje fall på nuvarande stadium. Den tekniska expertisen har påvisat svårigheter redan vid definierandet av begrepp som förslaget bygger på. Man borde därför invänta erfarenheterna och resultaten av undersökningar om ljudknallens verkan både över hav och över land. Man vet inte heller om och när SST-planen blir en verklighet i det amerikanska civilflyget. Om över-

lyudsplanen slår igenom på de transoceanera rutternas, är det orcalistiskt att försöka isolera det nordiska luftrummet från dem. Det skulle lätt få negativa följder för vara länders integration både i ekonomiskt och tekniskt hänseende, likaså i fråga om turismen och förbättrade kommunikationer. — Låt oss därför nöja oss med vad som är motiverat och tillämpas i många länder, också i Sverige, alltså restriktioner eller villkorliga förbud i stället för utskottets förslag om oivillkorliga förbud. De undersökningar som skall företas kommer att ge det underlag som i dag saknas.

Horn: Hr. præsident! Jeg kunne for så vidt have undladt at tage ordet, fordi udvalgets ordfører præcis har fremstillet tingene, som de forholder sig. Men jeg vil gerne benytte lejligheden til at sige, at her er et af eksemplerne på, at mennesket ved brug af den teknologiske udvikling nærmer sig overgrænsen for, hvad det menneskelige væsen psykisk og fysisk kan holde til. Vi ved, at forureningsområdet, som også har været nævnt under denne session, optager hele verden. Det er, som om det er sket i løbet af 2 år: pludselig er verden ved at omkomme i røg, møg og støj. Dette her er jo et ganske specielt støjende område, og jeg mener, at når mennesket befinder sig på det stadium, bør vi gribe ind. Valget står imellem at tage hensyn til mennesket eller falde omkuld for den kapital, som af forskellige grunde sætter på, at mennesket skal finde sig i at blive ødelagt af den teknologiske udvikling, som mennesket selv har sat i gang. Det er de 2 valgmuligheder, man har.

Det, udvalget foreslår, er jo ikke, at hvis man finder frem til et fly, som ikke ødelægger menneskene psykisk eller fysisk, skal man ikke bruge overlydsfly. Forbuddet skal kun gælde, så længe den risiko er til stede. Men det er ikke befolkningens opgave at påvise, at nu er den mulighed til stede, at man kan bruge supersoniske fly uden at ska-

de mennesket. Det er flyvemaskinefabrikkernes opgave at dokumentere, at de kan fremstille et sådant fly, og den dag de har dokumenteret det, kan vi ophæve forbuddet — måske ad flere gange, alt efter hvilke udviklingsmuligheder der findes.

Jeg vil gerne understrege, at det, rådet her tager stilling til, er spørgsmålet om at tage hensyn til mennesket eller menneskets ødelæggelse.

Sedan diskussionen forklarats avsluttet, skedde votering medelst oppresning om utskottets förslag till rekommendation eller det i reservationen intagna förslaget till rekommendation skulle bli föremål för slutlig omröstning.

Med 60 röster mot 5 beslöt rådet upptaga utskottets rekommendationsförslag till slutlig omröstning.

Herefter skedde votering medelst namnaprop om utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Magnus Andersen, Antila, Johannes Antonsson, Austrheim, Bergman, Bye, Eric Carlsson, Damsgaard, Erling Dinesen, Enggaard, Garbo, Hammarberg, Guttorm Hansen, Haugegaard, Helén, Niels Helveg Petersen, Carl-Henrik Hermansson, Holmberg, Horn, Doris Håvik, Guri Johannessen, Martha Johannessen, Tage Johansson, Magnus Kjartansson, Knuutila, Korvald, Krag, Kåre Kristiansen, Krönmark, Aksel Larsen, Mellqvist, Clara Munck, Mundebø, Gerda Møller, Mørk, Cecilia Nettelbrandt, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Norvik, Palm, Erlendur Patursson, Perheentupa, Irma Rosnell, Salolainen, Salve Salvesen, Seip, Sylvi Siltanen, Anna-Greta Skantz, Skytte, Stetter, Sundman, Sundqvist, Tarjanne, Treholt, Mirjam Tuominen, Vennamo, Saimi Ääri och Øregaard.

Ele Alenius, Georg C. Ehrnrooth, Thorvald Eriksson, Veikko Hanhirova och Elsi Hetemäki *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Bratteli, Engan, Niels Eriksen, Sigurður Ingimundarson, Eysteinn Jónsson, Kjaran, Lähteenmäki, Matthias A. Mathiesen, Nørgaard, Berte Rognerud, Jón Skaftason, Virolainen och Willoch.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 60 röster. 5 medlemmar avstod från att rösta.

13

A 312/r: medlemsförslag om åtgärder mot flygkapning m. m.

Trafikudskottet hade förslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

1. snarest muligt at ratificere Haag-konventionen mod kapring af fly,
2. internationalt at virke for, at andre stater snarest muligt ratificerer konventionen, samt
3. at støtte forslag, som tilsigter en hurtigere procedure for ratifikation af konventioner på luftfartens område.

Horn (trafikudskottets talesman): Hr. præsident! Vi har efter krigen og besættelsen i stigende grad, navnlig i de sidste 10 år, oplevet kriminalitet og brutalitet. Flykapring er en af de groveste former for de nye voldsmetoder, man er begyndt at anvende. Vi må derfor hilse med stor tilfredshed, at FNs luftfartsorganisation, ICAO, har ladet afholde en konference om dette problem i Haag i december måned 1970. Man blev dér enige om at tilråde, at der blev vedtaget en konvention, som klart tager afstand fra flykapringer, og at man i de enkelte lande indfører nye retsregler, som dækker dette specielle forhold. Man har jo retsregler, som dækker specielt for flyvningens område, men dette forhold er ikke tilstræk-

keligt dækket ind. Der er altså rig motivering for at man har opstillet denne konvention, som vore lande nu opfordres til at vedtage, og vi har i trafikudvalget ment det rimeligt at tilskynde til, at vore regeringer medvirkede til at også andre hurtigst muligt slutter sig til denne konvention.

Endvidere giver vi udtryk for i rekommendationen at da der ofte er lang tid fra at en konvention er lavet og til den ratificeres af de enkelte lande, bør vore regeringer søge at gøre hvad de kan, for at fremme en vedtagelse af rekommendationen, sådan at der verden over kan blive respekt for at de, der er flypassagerer, er beskyttet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnrop.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Alenius, Magnus Andersen, Antila, Johannes Antonsson, Austrheim, Bergman, Bye, Eric Carlsson, Damsgaard, Erling Dinesen, Ehrnrooth, Enggaard, Thorvald Eriksson, Garbo, Hammarberg, Hanhirova, Guttorm Hansen, Haugaard, Helén, Niels Helveg Petersen, Carl-Henrik Hermansson, Elsi Hetemäki, Holmberg, Horn, Doris Håvik, Tage Johansson, Knuuttilla, Korvald, Krag, Kåre Kristiansen, Krönmark, Aksel Larsen, Meliqvist, Clara Munck, Mundebo, Gerda Møller, Mørk, Cecilia Nettelbrandt, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Palm, Irma Rosnell, Salolainen, Sylvi Siltanen, Anna-Greta Skantz, Skytte, Stetter, Sundman, Sundqvist, Tarjaane, Treholt, Mirjam Tuominen, Vennamo och Saimi Ääri.

Frånvarande var:

Bratteli, Engan, Niels Eriksen, Sigurður Ingimundarson, Guri Johannessen, Martha Johannessen, Eysteinn Jónsson,

Kjaran, Magnús Kjartansson, Lähteenmäki, Matthías Á. Mathiesen, Nordli, Norvik, Nørgaard, Erlendur Patursson, Perheentupa, Berte Rognerud, Salve Salvesen, Seip, Jón Skaftason, Virolainen, Willoch och Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 55 röster.

14

A 238/s: medlemsförslag om gemensam nordisk sysselsättningspolitik

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Hammarberg (socialpolitiska utskottets talesman): Herr president! Med hänvisning till den skriftliga motivering som står i socialpolitiska utskot-

tets betänkande hemställer jag om bifall till utskottets förslag, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

15

C 7/s: berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

Sedan behandlingen av återstående saker uppskjutits till morgondagens möte, avslutades mötet kl. 18.10.

Protokoll

7:e mötet

Torsdagen den 18 februari 1971 kl. 09.00

Presidenter: Trygve Bratteli (1—41) och Jens Otto Krag (42—45)

Dagordning

1. A 295/s: medlemsförslag om den finska arbetskraftens förhållanden

2. A 292/k: medlemsförslag om utbyggnad av TV-samarbetet mellan Finland och Sverige

3. C 26/k: berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet

4. A 289/s: medlemsförslag om inter-nordisk kommitté för vattenfrågorna i Kattegatt och Skagerack

D 1971/30/1970/s: meddelanden om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening

5. D 1971/31/1968/j: meddelanden om rekommendation nr 31/1968 angående revision av den internationella odjeskyddskonventionen

6. A 298 T/s: tilläggsförslag om enhetliga principer för lagstiftning om engångsförpackningar

D 1971/5/1969/s: meddelanden om rekommendation nr 5/1969 angående användande av engångsförpackningar

7. D 1971/4/1969/s: meddelanden om rekommendation nr 4/1969 angående samarbetet rörande föroreningsspörsmålen

8. B 11/k: regeringsförslag om nordiskt kulturavtal

B 11 Ä/k: ändringsförslag om kultursekretariatets förläggning

A 173/k: medlemsförslag om nordisk administration på begränsade sakområden

A 321 T/k: tilläggsförslag om organisationen av arbetet med skolordningarnas harmonisering

D 1971/21/1970/k: meddelande om rekommendation nr 21/1970 angående kultursamarbetets organisation och en kulturtraktat

D 1971/26/1967/k: meddelande om rekommendation nr 26/1967 angående enhetlig nordisk skolordning

9. D 1971/24/1964/k: meddelande om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte

10. C 16/k: berättelse om Nordiska kulturfonden

11. A 319/k: medlemsförslag om nordisk symbol

12. A 277/k: medlemsförslag om nordiskt utställningssamarbete

A 280/k: medlemsförslag om inrättande av Nordiska rådets pris för bildande konster

A 284/k: medlemsförslag om inrättande av Nordiska rådets pris för scenkonst

A 284 Ä/k: ändringsförslag om nordiskt samarbete på scenkonstens område

13. A 281/k: medlemsförslag om översättning av nordisk skönlitteratur till nordiska språk

14. A 135/j: medlemsförslag om vidgat skydd för privatlivets helgd

A 135 Ä/j: ändringsförslag om lagregler rörande personlighetens okränkbarhet

15. A 146/j: medlemsförslag om gemensam tjänstemannarätt för nordiskt anställd personal

D 1971/26/1963/s: meddelande om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt

16. A 279/j: medlemsförslag om nordiska instituts framtida ställning

17. A 310/e: medlemsförslag om gemensamt budgetår i de nordiska länderna per kalenderår

18. A 296/j: medlemsförslag om löneskydd vid konkurs

19. B 10/e: regeringsförslag om ensartad bedömning av internationella analysattester rörande fröer

20. B 7/j: regeringsförslag om utvidgat kriminologiskt samarbete

C 30/j: berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi

21. A 303/j: medlemsförslag om avskaffande av avgift vid förvärv av nordiskt medborgarskap

22. A 294/k: medlemsförslag om stipendier till studieresor i Norden för medarbetare vid massmedia

23. A 322 T/k: tilläggsförslag om Nordiska rådets informationsverksamhet

D 1971/23/1970/k: meddelande om rekommendation nr 23/1970 angående information om nordiskt samarbete

24. D 1971/32/1970/k: meddelande om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturrexikon

25. D 1971/2/1970/s: meddelanden om rekommendation nr 2/1970 angående nordisk arbetsmarknad för psykologer

26. D 1971/4/1966/j: meddelande om rekommendation nr 4/1966 angående nordiskt institut för komparativ rätt

27. D 1971/1/1968/j: meddelande om rekommendation nr 1/1968 angående inrättande av ett nordiskt kollegium för viltforskning

28. D 1971/14/1968/e: meddelande om rekommendation nr 14/1968 angående skattevetenskapligt samarbete

29. D 1971/24/1965/j: meddelanden om rekommendation nr 24/1965 angående likformig, enhetlig lagstiftning om trafikonykterhet

30. D 1971/29/1965/k: meddelande om rekommendation nr 29/1965 angående högre fiskerit utbildning

31. D 1971/1/1966/k: meddelande om rekommendation nr 1/1966 angående nordisk tentamensgiltighet

32. D 1971/7/1966/k: meddelanden om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV

33. D 1971/26/1968/t: meddelanden om rekommendation nr 26/1968 angående fritidsfiske

34. D 1971/35/1968/t: meddelanden om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning

35. D 1971/2/1969/t: meddelande om rekommendation nr 2/1969 angående slopande av utgående passkontroll

36. D 1971/10/1969/s: meddelande om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skeppsmedicinsk forskning

37. D 1971/20/1969/t: meddelanden om rekommendation nr 20/1969 angående beredskap vid katastrofer i inre farvatten

38. D 1971/27/1969/k: meddelande om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande de nordiska språklektorerna

39. D 1971/5/1970/e: meddelande om rekommendation nr 5/1970 angående varudeklarationssamarbete

40. D 1971/6/1970/j: meddelande om rekommendation nr 6/1970 angående medborgarskap för barn

41. Dokument 2: Rapport från Nordiska rådets informations- och redaktionskommitté rörande Nordisk Kontakt.

42. Val av revisorer för Nordiska kulturfonden under 1971 och 1972

43. Bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer

44. Tid och plats för nästa ordinarie session

45. Sessionens avslutning

1

A 295/s: medlemsförslag om den finska arbetskraftens förhållanden

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande två rekommendationer:

1. Nordiska rådet rekommenderar regeringen i Sverige att i samråd med Finlands regering vidtaga ytterligare åtgärder i syfte att främja de finska invandrarnas anpassning till det svenska samhället och den svenska arbetsmarknaden samt att i ökad omfattning tillgodose de finska invandrarnas sociala och kulturella behov på deras modersmål;

2. Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att i samråd verka för att den till Sverige inflyttade finskspråkiga befolkningens kulturella och övriga kontakter med hemlandet effektivt upprätthålles.

Jan-Ivan Nilsson (socialpolitiska utskottets talesman): Herr president! I det nordiska samarbetet ingår den fria nordiska arbetsmarknaden som ett naturligt led. Det omvittnades bl. a. i generaldebatten. Men för den enskilde flyttande individen kan effekter uppkomma som ständigt behöver uppmärksammas. Den finska arbetskraftens anpassningssvårigheter i Sverige har gett exempel härpå.

Sveriges principiella inställning till invandrarna är att de skall vara lika-berättigade och ha samma villkor som svenska medborgare, ekonomiskt, socialt och även kulturellt. Invandrare får inte bli en segregerad grupp inom landet. De skall ha samma lön som övriga inom samma arbetsområde och erhålla samma sociala förmåner. Att tillgodose invandrarnas kulturella behov och kontakter såväl med invandrarlandets kulturarv och människor som med hemlandets är en mycket viktig uppgift i anpassningen. Detta gäller inte minst de ej yrkesverksamma familjemedlemmarna.

De enskilda nordiska ländernas insatser för sina invandrades anpassning är redan föremål för kontinuerliga överläggningar. Åtgärderna måste naturligtvis nu bli mest omfattande i Sverige på grund av invandringens omfattning. För närvarande är cirka 114 000 finska medborgare arbetsanmälda i Sverige.

Allmänt är för invandraren språksvårigheterna, den nya arbetsplatsen, barnens skolgång, den hemmavarande makens isolerade situation, ja, den ändrade miljön över huvud taget en stor påfrestning. Huvudorsaken till de finsktalande invandrarnas svårigheter torde vara bristande kunskaper i svenska

språket. Många andra omständigheter måste naturligtvis också beaktas. Svensktalande finska invandrare liksom flyttande mellan Sverige, Norge och Danmark har inte så stora språkliga kommunikationssvårigheter och därmed underlättas även anpassningen i övrigt. Flera 10 000-tal invandrare har under 1960-talet kommit från Europa i övrigt med inte mindre svårigheter vad beträffar anpassning till svenska förhållanden.

Från svensk sida är vi starkt medvetna om nödvändigheten av aktiva anpassningsåtgärder för invandrare. På olika områden har också insatser gjorts.

Under de tre senaste åren har invandrarverket haft en s. k. öppen frågelåda, öppen för alla språk. Cirka 2 000 frågebrev har strömmat in varje år. Alla frågor besvaras på frågarens eget språk. Härigenom har en betydande kartläggning av problemen kunnat göras, och lämpliga åtgärder har efter hand vidtagits. Erfarenheterna av denna verksamhet är i stor utsträckning giltiga för invandrare i allmänhet.

Varje vecka utges i Sverige en invandratidning på fem språk, bland annat finska. Svenska arbetsmarknadsstyrelsens tidning, som utkommer en gång per vecka, inför från och med januari 1971 notiser på finska om lediga platser i Finland. Sveriges radio sände under budgetåret 1969/70 i radio och television program på främmande språk under sammanlagt 438 timmar, varav 367 timmar på finska. 9/11-delar av radio- och TV-undervisningen för invandrare ägnas således finländare. Ett ökat TV-samarbete i Norden, som skulle göra det möjligt att se programmen över hela det finska och svenska området, skulle vara en tillgång. Denna fråga behandlas i sak A 292/k under nästa punkt på föredragningslistan, och jag vill varmt instämma i kulturutskottets rekommendation på denna punkt. Den information som via olika kanaler lämnas till de finska invandrarna är mer intensiv och omfattande än informationen för övriga invandrare.

Även på fackligt håll har invandrarproblemen uppmärksammats. LO inrättade nyligen en tjänst för en finsktalande ombudsman. Metallarbetarnas förbundetidning lämnar nu också den finländska arbetskraften information genom finskspråkiga notiser. De svenska och finska LO-organisationerna har nyligen tillsatt en samarbetskommitté med tre representanter från vardera organisationen.

I 30 kommuner i Sverige har öppnats lokala informationskontor för allmän och individuell rådgivning, översättning och tolkning. På många orter finns särskilda kuratorer för att hjälpa invandrare som har problem. Språkundervisningen hör till det mest elementära för anpassning av utlänningar. All sådan utbildning är kostnadsfri i Sverige och omfattar även hemmavarande familjemedlemmar. Med anledning av en nyligen träffad överenskommelse mellan SAF och LO angående undervisning i svenska på arbetstid har en livlig debatt uppstått om kostnadsfördelningen mellan företag och samhälle. Bl. a. föreligger ett tiotal motioner i denna fråga till årets riksdag. Inom berörda departement förberedes förslag angående den fortsatta undervisningen, vilka torde framläggas för riksdagen till hösten. De frivilliga studieförbunden är engagerade i denna verksamhet, liksom det reguljära skolväsendet.

Sedan 1968 har den s. k. invandrarutredningen arbetat med anpassningsfrågorna och skall avlämna betänkande i början av detta år.

Om riksdagen godtar regeringens förslag i statsverkspropositionen — och allt tyder på det, eftersom inga motioner har lämnats vid denna punkt — fördubblas på tre år anslagen till anpassningsåtgärder. För budgetåret 1971/72 föreslås 45 miljoner för detta ändamål.

Det är ett svenskt men framför allt ett humanitärt intresse att invandrare och svenskar trivs med varandra. Upplysning måste också ges till det egna

landets medborgare om invandrarnas förhållanden för att förståelsen för dem skall öka. Jag hoppas, herr president, att det inte uppfattas som förmätet att säga att Sverige i jämförelse med andra länder i Europa för den mest ambitiösa anpassningspolitiken.

Jag vill med denna redogörelse för olika åtgärder i svensk invandringspolitik klargöra att vi har allvarliga ambitioner att leva upp till den fastlagda malsättningen om i princip likaberättigande mellan svenska medborgare och invandrare.

En betydande svårighet är att en stor del — uppskattningsvis två tredjedelar — av invandringen från Finland sker vid sidan av den offentliga arbetsförmedlingen. De svenska och finska arbetsmarknadsorganen bör göra ytterligare insatser för information till dem som avser att resa till någotdera landet. Det är mycket viktigt att information når invandrare innan de reser hemifrån. Såsom socialpolitiska utskottet uttalar bör också fortlöpande kontakter hållas mellan svenska och finska skolmyndigheter och information ges om det nya landets skola.

Sedan föreliggande medlemsförslag väcktes har således åtskilligt positivt hänt på det här området. På regeringsnivå har också kontakter nu tagits, och en särskild arbetsgrupp penetrerar den fråga vi här behandlar. Det bör finnas goda förutsättningar för att nå ur såväl svensk som finsk synpunkt önskade resultat med de ambitioner som ådagalagts från båda hållen.

Under generaldebatten uttalades från finsk sida angående emigrationen av finsk arbetskraft till Sverige, att föreliggande utskottsutlåtande är skrivet i fel ton och att Sverige är den vinnande och Finland den förlorande parten. Det senare är en s.k. konventionell sanning, som numera nog kan diskuteras och behöver genomlysas.

I Sverige har vi stora kostnader och bekymmer för att sysselsätta friställd äldre arbetskraft. Denna kategori uppfattar ibland invandringen som ett hin-

der för den att få arbete i konkurrens med yngre invandrare. Jag skall inte anlägga någon värdering på detta synsätt, bara peka på det, erinra om dess existens och understryka att det är en realitet.

Är invandring samhällsekonomiskt lönsam? Man kan i det moderna industrisamhället anlägga många aspekter på den frågeställningen. Det går enligt min mening inte att svara generellt ja eller nej. Det är heller inte möjligt att generellt säga att all invandring alltid innebär en förlust, i varje fall temporärt, för ett land. I en period med kraftig strukturförändring och många arbetslösa kan en viss emigration lätta det samhällsekonomiska trycket. Så var förhållandet i hela Norden i slutet av 1800-talet när människor emigrerade till USA.

Det är dock skillnad mellan ett invandrarlands ansvar och uppgifter då och nu. Nu måste samhället bygga upp en stor serviceapparat för varje ny arbetsplats i industrin. Grovt räknat beräknas samhällets utgifter för bostäder, gator, skolor m. m. vara dubbelt så stora som näringslivets investering för en ny arbetsplats inom industrin. Man måste därför fråga sig, om inte en omdisponering av resurserna inom ramen för den befintliga samhällsorganisationen ibland vore mer samhällsekonomiskt lönsam även i en situation då en ökning av antalet arbetsplatser är företagsekonomiskt lönsam.

Utän tvivel skapar en stor invandring problem, liksom också en stor utvandring. Jag kan förstå att finska politiker i dag aktualiserar denna fråga, men jag vill göra våra finska vänner uppmärksamma på att man i ett modernt industrisamhälle inte heller i denna fråga kan måla i svart och vitt — det finns nyanser.

I motsats till förhållandena vid "Amerikafebern" på 1800-talet har människorna i inomnordiska flyttningsrörelser hemlandet inom räckhåll om förhållandena skulle ändras. Man kan heller inte bortse från att den fria nordis-

ka arbetsmarknaden givit, om inte alla, så i varje fall många människor en materiellt bättre standard. Avsevärda penningbelopp sparas och skickas hem till anhöriga, och dessa medel behandlas förmånligt ur skattesynpunkt.

Med vad jag sagt vill jag inte undanskymma att Sverige under 1950—1960-talen tillförts värdefull och välkommen finsk arbetskraft. Jag vill med det sagda heller inte polemisera eller initiera en debatt om vem som vinner eller förlorar på den fria nordiska arbetsmarknaden. Min avsikt är bara att nyansera diskussionen i anledning av vissa uttalanden från finsk sida, vilkas bakgrund jag dock kan förstå och har känsla för.

Herr president! Jag vill understryka det självklara i att Sverige inte genom den fria arbetsmarknaden i Norden vill försvaga tillväxten i något av grannländerna. Avsikten är naturligtvis att genom den fria arbetsmarknaden i Norden utnyttja tillgängliga resurser på bästa sätt. Samma mål har ju också lokaliseringspolitiska insatser. En utvidgad nordisk lokaliseringspolitik är därför också en framgångslinje.

I föregående ärende på saklistan angående en gemensam nordisk sysselsättningspolitik, sak A 238, som behandlades i går, beslutade rådet att i avvaktan på EEC-förhandlingarna inte nu ta nya initiativ på detta område.

Finansministeriet i Finland uppehåller sig i sitt remissvar över föreliggande medlemsförslag vid den finska arbetskraftens fortgående utflyttning och anser att denna kan äventyra den ekonomiska tillväxten i Finland. Ministeriet föreslår att hela frågan om den sammordiska arbetsmarknaden tas upp till diskussion i ministerrådet.

I anledning av detta yttrande finns det anledning att erinra om att det nordiska samarbetet avser att främja alla ländernas intressen. I den mån sådana förhållanden uppstår som stör denna målsättning finner jag det naturligt att sådana frågor aktualiseras på lämpligt sätt.

På svensk sida har vi full förståelse

för att banden mellan de finska invandrarna och hemlandet stärks. Det finns anledning tro att man på såväl finsk som svensk sida har värdefulla synpunkter att ge i ett ytterligare utvidgat samarbete på detta område, ett samarbete som gjort vissa framsteg sedan medlemsförslaget väcktes. De resultat som kan väntas utgå från det nordiska ministerrådet och den nordiska kulturtraktaten bör öka förutsättningar för tolerans och förståelse för våra folks och för enskilda människors särdrag. Detta är viktigt just för invandrare. Anpassningsåtgärder för invandrare står inte i motsättning till kulturellt samarbete i Norden utan bör inriktas på vidgad förståelse, samhörighetskänsla och gemenskap.

Med det anförda ber jag, herr president, att få yrka bifall till utskottets hemställan, som är enhällig.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde samfällid votering medelst namnupprop om båda rekommendationsförslagen.

För rekommendationerna röstade:

Erik Adamsson, Antila, Johannes Antonsson, Austrheim, Bergman, Bratteli, Bye, Eric Carlsson, Damsgaard, Ehrnrooth, Enggaard, Niels Eriksen, Thorvald Eriksson, Hammarberg, Hanhirova, Guttorm Hansen, Haugaard, Helén, Niels Helveg Petersen, Carl-Henrik Hermansson, Elsi Hetemäki, Holmberg, Horn, Guri Johannessen, Martha Johannessen, Rune Johansson, Tage Johansson, Eysteinn Jönsson, Magnús Kjartansson, Knuutila, Korvald, Krag, Kåre Kristiansen, Krönmark, Aksel Larsen, Lähteenmäki, Matthias A. Mathiesen, Mellqvist, Clara Munck, Mundebo, Mørk, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Norvik, Nørgaard, Palm, Erlendur Patursson, Perheentupa, Irma Rosnell, Salolainen, Salve Salvesen, Seip, Sylvi Siltanen, Anna-Greta Skantz, Skytte, Stetter, Sundman, Tarjanne, Treholt, Mirjam Tuominen och Saimi Ääri.

Frånvarande var:

Alenius, Magnus Andersen, Erling Dinesen, Engan, Garbo, Sigurður Ingimundarson, Kjaran, Gerda Møller, Cecilia Nettelbrandt, Berte Rognerud, Jón Skaf-tason, Sundqvist, Vennamo, Virolainen, Willoch och Øregaard.

Rekommendationerna hade sålunda antagits med 62 röster.

2

A 292/k: medlemsförslag om utbyggnad av TV-samarbetet mellan Finland och Sverige

Kulturutskottet hade föreslagit, att det i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att vidtaga åtgärder för att möjliggöra en utbyggnad av TV-samarbetet mellan länderna för att tillgodose den i Sverige bosatta finskspråkiga och den i Finland bosatta svenskspråkiga befolkningens intresse att tillgodogöra sig aktuella och mångsidiga program på sitt modersmål.

Elsi Hetemäki (kulturutskottets talesman): För det första vill jag tacka socialpolitiska utskottet för den positiva behandlingen av föregående ärende. För det andra får jag yrka bifall till utskottets förslag om utbyggnad av TV-samarbetet mellan Sverige och Finland. Saken är ytterst viktig. Det behövs bättre språkkunskaper, information och utbildning.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Antila, Johannes Antonsson, Austrheim, Bergman, Bratteli, Bye, Eric Carlsson, Damsgaard, Ehrn-rooth, Enggaard, Niels Eriksen, Thorvald Eriksson, Hammarberg, Hanhiro-

va, Guttorm Hansen, Haugaard, Helén, Niels Helveg Petersen, Carl-Henrik Hermannsson, Elsi Hetemäki, Holmberg, Horn, Guri Johannessen, Martha Johannessen, Rune Johansson, Tage Johansson, Eysteinn Jónsson, Magnús Kjartansson, Knuutila, Korvald, Krag, Kåre Kristiansen, Krönmark, Aksel Larsen, Lähteenmäki, Matthias A. Mathiesen, Mellqvist, Clara Munck, Mundebo, Mørk, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Norvik, Nørgaard, Palm, Erlendur Patursson, Perheentupa, Irma Rosnell, Salolainen, Salve Salvesen, Seip, Sylvi Siltanen, Anna-Greta Skantz, Skytte, Stetter, Sundman, Tarjanne, Treholt, Mirjam Tuominen och Saimi Ääri.

Frånvarande var:

Alenius, Magnus Andersen, Erling Dinesen, Engan, Garbo, Sigurður Ingimundarson, Kjaran, Gerda Møller, Cecilia Nettelbrandt, Berte Rognerud, Jón Skaf-tason, Sundqvist, Vennamo, Virolainen, Willoch och Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 62 röster.

3

C 26/k: berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

4

A 289/s: medlemsförslag om internordisk kommitté för vattenfrågorna i Kattegatt och Skagerack och D 1971/30/1970/s: meddelanden om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit,

1. att rådet i anledning av medlems-

förslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Norge och Sverige att i samverkan bekämpa föroreningarna i Kattegatt, Skagerrak och Öresund och därvid samordna nödiga miljövårdande åtgärder;

2. att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Mörk (socialpolitiska utskottets talesman): Hr. præsident! Der er så stor enighed om betydningen af at bekæmpe forureningen, hvad enten det gælder jorden, luften eller havet, at der ikke her behøves nogen almen begrundelse for det forslag, som behandles. Det bliver også stadig mere åbenbart, at forureningsbekæmpelsen i mange tilfælde ikke kan foretages alene på national basis, men kræver samvirke over landegrænserne. Nedfaldet over Norden af giftstoffer fra Ruhrområdet er det mest omtalte eksempel herpå. Nordisk Råd har i fjor også henstillet til regeringerne om samvirke mellem staterne omkring Østersøen om fællesoptræden for bekæmpelsen af forureningen i dette indhav. Det er da så meget mere naturligt, om regeringerne i Danmark, Norge og Sverige går sammen for at bekæmpe forureningen i deres egne indhave, Kattegat, Skagerrak og Østersøen.

Dette medlemsforslag tilsigter en sådan fælles indsats. Socialpolitisk udvalg tilslutter sig i sin indstilling helt denne målsætning, og da de 3 landes miljøforureningsbekæmpelseslove på en række områder frembyder forskelligheder, anbefaler udvalget tillige en harmonisering af de enkelte landes lovgivning på dette område. Det er indlysende, at store fordele vil opnås ved samarbejde og arbejdsdeling, hvor det gælder undersøgelser af og kontrol med havvandet i disse områder og af kilderne til forureningen.

Mens der således er fuld enighed om, hvad der bør gøres, er meningene del-

te om, hvordan man praktisk bør gribe problemet an. Medlemsforslaget anbefaler oprettelsen af en særlig komité for Skagerrak, Kattegat og Öresund. Adskillige remisinstanser finder det dog naturligt at overdrage opgaven til det nordiske fælles kontaktorgan for miljøværnsspørgsmål, som blev oprettet efter rådets henstilling nr. 4 fra 1969. Andre remisinstanser vil udvide den allerede eksisterende Öresundskomité's beføjelser til også at omfatte Skagerrak og Kattegat. Et tredje synspunkt går ud på, at en fælles komité bør omfatte ikke alene Skagerrak, Kattegat og Öresund, men også Østersøen, sådan at alle staterne langs dette havs kyst skulle indgå i komiteen. Der peges endelig på Nordforsk som et eventuelt samordningsorgan.

Socialpolitisk udvalg finder det for sit vedkommende mest praktisk, at man ikke opsplitter de forskellige funktioner på for mange organer og opretter endnu flere komiteer for miljøbeskyttelse. Derfor anbefaler udvalget, at problemerne vedrørende Skagerrak og Kattegat overdrages til det førnævnte almene nordiske kontaktorgan for miljøbeskyttelsesspørgsmål. For dette standpunkt taler også, at Öresunds Vandkomiteen, som allerede har virket i adskillige år, ud fra disse flerårige erfaringer har udtalt, at der er behov for et overordnet organ. Udvalget udtaler derfor i sin indstilling, at det er ønskeligt, at de regionale komiteer med opgaver inden for mindre, naturligt begrænsede områder underlægges det centrale kontaktorgan. En anden sag er sa, om Öresunds Vandkomiteens funktion som et sådant underordnet organ bør udvides til også at omfatte Skagerrak og Kattegat. Dette spørgsmål har socialpolitisk udvalg ikke taget stilling til, men vi nøjes med fra udvalgets side at henstille, at rådet vedtager den foreliggende rekommendation.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop om punkt 1.

För rekommendationen röstade:

6

Erik Adamsson, Alenius, Antila, Johannes Antonsson, Austrheim, Bergman, Bratteli, Bye, Eric Carlsson, Damsgaard, Erling Dinesen, Ehrnrooth, Enggaard, Niels Eriksen, Thorvald Eriksson, Garbo, Hammarberg, Hanhirova, Guttorm Hansen, Haugaard, Helén, Niels Helveg Petersen, Elsi Hetemäki, Holmberg, Horn, Guri Johannessen, Martha Johannessen, Rune Johansson, Tage Johansson, Eysteinn Jónsson, Magnús Kjartansson, Knuutila, Korvald, Kåre Kristiansen, Krönmark, Aksel Larsen, Lähteenmäki, Matthias A. Mathiesen, Mellqvist, Clara Munck, Mundebo, Gerda Møller, Mørk, Cecelia Nettelbrandt, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Norvik, Nørgaard, Palm, Erlendur Patursson, Perheentupa, Irma Rosnell, Salolainen, Salve Salvesen, Scip, Sylvi Siltanen, Anna-Greta Skantz, Skytte, Stetter, Sundman, Tarjanne, Treholt och Mirjam Tuominen.

Frånvarande var:

Magnus Andersen, Engan, Carl-Henrik Hermansson, Sigurður Ingimundarson, Kjaran, Krag, Berte Rognerud, Jón Skaftason, Sundqvist, Vennamo, Virolainen, Willoch, Saimi Ääri och Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 64 röster.

Utskottets förslag, punkt 2, bifölls.

5

D 1971/31/1968/j: meddelanden om rekommendation nr 31/1968 angående revision av den internationella oljeskyddskonventionen

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

A 298 T/s: tilläggsförslag om enhetliga principer för lagstiftning om engångsförpackningar och D 1971/5/1969/s: meddelanden om rekommendation nr 5/1969 angående användande av engångsförpackningar

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit,

1. att rådet i anledning av tilläggsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att tillämpa enhetliga principer för lagstiftningen och i sina strävanden i övrigt för att komma till rätta med de problem i olika hänseenden, som engångsförpackningarna medför,

2. att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Antila, Perheentupa och Saimi Ääri hade i reservation, fogad till utskottets betänkande, hemställt, att rådet i anledning av tilläggsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att tillämpa enhetliga principer i sina strävanden att komma till rätta med de allvarliga problem i miljövårdshänseende, som engångsförpackningarna medför.

Erling Dinesen (socialpolitiska utskottets talesman): Hr. præsident! Der er flere grunde til at dette tillægsforslag om at anbefale de nordiske regeringer at følge ensartede principper for lovgivningen, nar talen er om anvendelsen af engangsemballage, fremsættes. Disse begrundelser er udførligt omtalt i betænkningen, så jeg skal ikke her omtale dem nærmere.

Jeg vil gerne føje til, at der bag forslaget også ligger en beklagelse af, at der tilsyneladende ikke er sket ret meget med den rekommendation, som Nordisk Råd vedtog i 1969 med hen-

stilling om at undersøge mulighederne for en ensartet løsning af de samfundsproblemer, som den øgede anvendelse af engangsemballage medfører. Det er jo navnlig dåseøllet, der har været i søgelyset i denne debat.

Vi har som nævnt ikke oplysninger om, at regeringerne har gjort noget særligt ved denne rekommandation. Tværtimod har vi oplevet vidt forskellige lovgivningsinitiativer i de nordiske lande i forbindelse med anvendelsen af engangsemballage. Denne uensartede lovgivning finder vi i det socialpolitiske udvalg højst uheldig af mange grunde, ikke mindst fordi vi frygter for, at udviklingen vil skade de udvidede samhandelsbestræbelser landene imellem, bestræbelser som vi finder ønskværdige. Vi mener, at forbrugerne er bedst tjent med en rationel varedistribution uden kunstige og konkurrencebegrænsende skranker, og sådan kan det udvikle sig, såfremt de nordiske lande finder frem til en ensartet lovgivning på dette område.

Hvad enten man kan lide det eller ej, tror jeg ikke man kommer uden om engangsemballagen, og det er derfor meget vigtigt, at de nordiske lande tager de problemer op, som denne udvikling rejser og søger at løse dem i fællesskab.

Det er indlysende, at det ikke blot er handelspolitiske forhold, som spiller ind her. Også forureningsproblemerne må med ind i billedet, og det var bl. a. dette forhold rekommandationen af 1969 tog sigte på. I denne sammenhæng vil jeg gerne understrege, at også på dette område er der behov for forskning for at finde frem til engangsemballager, der også vurderet ud fra et naturforurenings synspunkt gør så lidt skade som muligt. Der er behov for oplysning i udvidet grad, så vi undgår svineri i naturen, hvad vi jo også oplever i form af henkastning af ølflasker, øldåser og meget andet engangsemballage og andre former for emballage. Det er klart, at der også er et renovationsproblem, men det løser vi næppe ved at forbyde enkelte former

for engangsemballage. Det tror jeg i øvrigt også vil være urealistisk.

Det er derfor af disse og mange andre grunde, som er udførligt omtalt i betænkningen fra udvalget, meget vigtigt, at vi får ensartede regler, også ensartede lovregler, på disse områder i de nordiske lande. Derfor anbefaler jeg den foreslåede rekommandation, idet jeg kan føje til, at de allerfleste instanser i de nordiske lande, der har været hørt i sagen, har været meget positive over for forslaget.

Jeg må lige tilføje, at der fra finsk side er en reservation, idet jeg forstår, at i alle tilfælde de finske medlemmer af udvalget finder, at forureningsproblemer her alene skal ligge til grund for en rekommandation. Heroverfor står flertallet i udvalget, repræsenterende Norge, Sverige og Danmark, som er af den opfattelse, at også f. eks. handelspolitiske forhold, som jeg har nævnt, spiller en vigtig rolle i denne sammenhæng. I øvrigt mener jeg, at forholdet er det, at de finske ønsker, som er forståelige, må være dækket af den rekommandation, der blev vedtaget i 1969, og som direkte tog sigte på naturforureningen i forbindelse med den øgede anvendelse af engangsemballage.

Jeg skal, hr. præsident, anbefale flertallets indstilling.

Perheentupa: Herr president! Som utskottets talesman sade, kunde vi i socialpolitiska utskottet inte enas om klämmen i fråga om engångsförpackningar. Därför fogade utskottets finska medlemmar en reservation till betänkandet. Vi ansåg för vår del, att utskottet klart borde redogöra för, vilka synpunkter som är de centrala i detta fall.

Vi som undertecknat reservationen är av den åsikten, att miljövårdssynpunkterna är de som i första hand är avgörande för inställningen till engångsförpackningarna. Detta är viktigt, ty handelspolitiken och miljövården står åtminstone delvis i en skarp konflikt med varandra. Det är ju onödigt

att föreslå något nordiskt samarbete, om man inte ens kan komma överens om vilken av dessa två — handelspolitiken eller miljövården — som är viktigare.

Utskottets majoritets uppfattning blir ännu svårare att förstå, om man beaktar, att rådet redan tidigare i frågan antagit en rekommendation, som inte lett någonstans. Detta var i själva verket klart från början, ty rekommendationen eller åtminstone klämman var helt urvattnad och innehöll ingenting i sak.

Jag hänvisar också till de uttalanden som gjorts av de finländska myndigheterna. De har nämligen också klart konstaterat, att handelspolitiska synpunkter står i diametral motsats till miljövårdssynpunkterna. I rimlighetens namn borde lagstiftningen se som sin uppgift att skydda naturen från de engångsförpackningar som industrin och handeln — ifall de inte känner sitt ansvar — sprider ut. Lagstiftningen borde ju inte vara ett skydd för industrin mot naturvännerna.

Om de uppgifter jag har fått är riktiga, har man i Danmark på ett mycket effektivt sätt begränsat användningen av engångsförpackningar i fråga om försäljning av öl och läskedrycker. Även om det inte existerar något lagstadgat förbud, har statsmakten i alla fall tillräckliga möjligheter att kontrollera den stora bryggeriindustrin. Det förefaller, som om danskarna nu skulle sträva till att trygga sina möjligheter att sälja engångsförpackningar i de övriga nordiska länderna, för vars miljövårdsproblem de inte har ansvar. En sådan inställning är ju naturligtvis ur deras synpunkt ändamålsenlig, men ställer de nordiska samarbetssträvandena i ett ganska egendomligt ljus.

Herr president! Jag föreslår, att rådet måtte godkänna klämman i reservationen.

Jan-Ivan Nilsson: Herr president! Från svensk sida tror vi inte att man löser problemen med engångsförpack-

ningarna genom ett förbud mot dem. Vi försöker för vår del göra det genom för det första en sträng lagstiftning mot nedskräpning och för det andra — det är kanske det viktigaste — genom en obligatorisk renhållningsskyldighet för våra kommuner både inom bebyggelseområden och i naturen. Utmed de allmänna vägarna, där den största nedskräpningen förekommer, har staten skyldighet att städa upp, eftersom staten är väghållare.

Det har sålunda införts en obligatorisk renhållningsskyldighet för kommunerna, och kommunerna skall också — för att man såvitt möjligt skall undvika att avfall hamnar i naturen — se till att de människor som besöker fritidsområden, badplatser, campingområden o. s. v. skall ha någonstans att lägga skräp och avfall.

Det råder väl inte några som helst delade meningar om att vi gemensamt skall sträva efter att lösa de miljöproblem som engångsförpackningarna kan förorsaka. Ur den synpunkten kan jag inte finna att reservationen till utskottsutlåtandet är så starkt motiverad såsom en markering av eventuella olikheter i uppfattningarna eller intressena mellan å ena sidan Finland och å andra sidan de övriga nordiska länderna.

Jag tycker också att herr Perheentupa argumenterade väl hårt när han ville få till stånd ett bestämt ställningstagande för eller emot engångsförpackningarna. Det behöver inte nödvändigtvis råda motsättning mellan handelsintressen och miljövården. Vi bör självfallet inte glömma de positiva sidorna av engångsförpackningarna i form av större bekvämlighet för konsumenten, bättre hygien och smidigare varudistribution. Ytterst är det en fråga om att vi inte missköter engångsförpackningarna när innehållet i dem förbrukats. Om de hamnar i en soptunna transporteras de vidare till en destruktionsanläggning, och där vållar de inte så stora problem, åtminstone inte ännu. Ett viktigt led i strävandena att komma till rätta med engångsförpackningarna är

ökad upplysning om hur man skall handskas med dem. Ett annat lika viktigt led är den fortsatta utvecklingen av forskningsarbetet på området. Om den saken är vi säkerligen också eniga.

Sammanfattningsvis vill jag understryka att vi från svensk sida är utomordentligt angelägna om att lösa de miljöproblem som hör ihop med engångsförpackningarna. Jag är övertygad om att denna positiva vilja är lika stark i övriga nordiska länder och att det inte finns några verkliga motsättningar i detta sammanhang. Vad som behövs är ett ännu aktivare samarbete i fråga om engångsförpackningarna, ett samarbete som enligt utskottets mening hittills har varit alltför svagt.

Aksel Larsen: Hr. präsidant! Jeg er nødt til at forudskikke den bemærkning, at jeg indtrængende beder udvalgsflertallet om ikke at opfatte det, jeg nu vil sige, som sarkastisk replikkunst. Jeg ønsker at fatte mig kort, og det kan jeg bedst gøre ved at sige, at udvalgsflertallets konklusioner og fremstilling af problemet minder om, at udvalget har været i omtrent samme situation som borgmester von Bremenfeldt i Holbergs "Den politiske Kandestøber", der sagde: ja, denne mand har ret, men den anden mand har minsandten også ret! Man siger på den ene side og på den anden side, og jeg bestrider ikke, at man skal tage alle disse hensyn og alle disse forhold i betragtning. Alligevel forekommer det mig, at reservanterne har fat i det væsentlige ved denne sag, og derfor kommer jeg til at stemme for reservationsforslaget.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst uppresning om utskottets förslag till rekommendation eller det i reservationen intagna förslaget till rekommendation skulle bli föremål för slutlig omröstning.

Utskottets rekommendationsförslag skulle upptas till omröstning.

Härefter skedde votering medelst namnupprop om utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Alenius, Johannes Antonsson, Austrheim, Bergman, Bratthe, Bundvad, Bye, Damsgaard, Erling Dinesen, Ehrnrooth, Enggaard, Niels Erikson, Garbo, Hammarberg, Hanhirova, Guttorm Hansen, Haugaard, Helén, Niels Helveg Petersen, Elsi Hetemäki, Holmberg, Horn, Guri Johannessen, Martha Johannessen, Rune Johansson, Tage Johansson, Magnus Kjartansson, Knuutila, Korvald, Krag, Kåre Kristiansen, Krönmark, Lähteenmäki, Matthias A. Mathiesen, Mellqvist, Clara Munck, Mundebo, Gerda Møller, Cecilia Nettelbrandt, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Nørvik, Nørgaard, Palm, Erlendur Patursson, Perheentupa, Irma Rosnell, Salolainen, Salve Salvesen, Seip, Sylvi Siltanen, Anna-Greta Skantz, Skytte, Stetter, Sundman, Sundqvist, Tarjanne, Treholt, Mirjam Tuominen och Saimi Ääri.

Mot rekommendationen röstade:

Eysteinn Jónsson och Aksel Larsen.

Peniti Antila och Carl-Henrik Hermansson *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Magnus Andersen, Eric Carlsson, Engan, Thorvald Eriksson, Sigurður Ingimundarson, Kjaran, Berte Rognerud, Jón Skaftason, Vennamo, Virolainen, Willoch och Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 62 röster, 2 medlemmar röstade mot och 2 medlemmar avstod från att rösta.

Utskottets förslag, punkt 2, bifölls.

7

D 1971/4/1969/s: meddelanden om rekommendation nr 4/1969 angående samarbete rörande föröreningsfrågorna

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölles.

8

B 11/k: regeringsförslag om ett nordiskt kulturavtal, B 11 Ä/k: ändringsförslag om kultursekretariatets förläggning, A 173/k: medlemsförslag om nordisk administration på begränsade sakområden, A 321 T/k: tilläggsförslag om organisationen av arbetet med skolordningarnas harmonisering, D 1971/21/1970/k: meddelande om rekommendation nr 21/1970 angående kultursamarbetets organisation och en kulturtraktat och D 1971/26/1967/k: meddelande om rekommendation nr 26/1967 angående enhetlig nordisk skolordning

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Kulturutskottet hade föreslagit,

1. att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget A 173/k om nordisk administration på begränsade sakområden, tilläggsförslaget A 321 T/k om organisationen av arbetet med skolordningarnas harmonisering och regeringsförslaget B 11/k om en nordisk kulturtraktat måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att genomföra det av arbetsgruppen för ett nordiskt kulturavtal avgivna förslaget till avtal mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om kulturellt samarbete (NU 1970: 20), dock sålunda

att i artikel 1 införs bestämmelse om att samarbete skall äga rum även i form av gemensamma projekt,

att punkt a. i artikel 6 endast avser information om de nordiska ländernas kulturliv,

att i artiklarna 8 och 15 införs bestämmelser om Nordiska rådets medverkan i det nordiska kultursamarbetet,

2. att Nordiska rådet icke måtte företa sig något i anledning av ändringsförslaget B 11 Ä/k om kultursekretariatets placering,

3. att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 26/1967 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till nästa ordinarie session, samt

4. att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 21/1970 till handlingarna och anser spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Guttorm Hansen (kulturutskottets talesman): Det er sagt om denne råds-sesjonen at den har vært sterkt preget av Nordeks sammenbrudd og av de farer som man ser truer det nordiske samarbeidets framtid. Så mye er dette blitt understreket, og så ofte har disse triste toner lydt i denne sal i disse dagene at de fullstendig har greidd å overskygge det positive og det nyskapende som denne sesjon har gitt det nordiske samarbeidet. Kanskje kan det bli slik at den 19. sesjon i ettertid vil bli stående som en betydelig milepel for samarbeidet i Norden. Men det er typisk at enna i dag er de økonomiske synspunkter så sterke at de slår igjennom — ja, overskygger — andre spørsmål for de aller fleste som lever og virker i det politiske miljø. Kulturpolitikken regnes ennå likesom ikke med for alvor når det virkelig gjelder.

1970-årene har begynt med Nordeks sammenbrudd. Det er riktig. Men i 1971 skjedde også det at de nordiske land begynte å bygge opp en sterkere fellesnordisk organisasjon. Til nå er samarbeidet drevet uten felles institusjoner. Na far vi under denne sesjon Helsingfors-avtalens revisjon med dens fellesnordiske institusjon, og i tillegg til dette får vi den nye kulturavtalen, som nå

vel kan sies å være praktisk talt i havn. På dette avgrensede område av det nordiske samarbeidet vil det nå bli bygd opp både et ministerråd, en embetsmannskomite og et nordisk kultursekretariat.

Dette er skjedd eller vil skje i forbindelse med denne sesjon i Rådet — denne sesjon som er tegnet opp med så triste farger i mange innlegg og i avis-kommentarene. I virkeligheten betyr revisjonen av Helsingfors-avtalen og den nye kulturavtalen et betydningsfullt skritt framover.

Nordisk samarbeid er ikke bare økonomisk samarbeid. Det er et samarbeid over en rekke områder. Og her er samarbeidet på kulturlivets område særlig viktig. Her er fellesskapet tydelig og klart, her er det ikke til å misforstå noe av det vi foretar oss, og her er grensene for å samarbeide vide. Her vil vi kunne arbeide stort sett fritt og uhindret av de politiske barrierer som andre sider av vårt samarbeid kan stoppe opp ved. Og her kan alle Nordens land samarbeide uavhengig av nasjonale særinteresser som vi har. Og om det er slik, som det har vært sagt i disse dager, at Norden har en rekke felles verddivurderinger for utviklingen av våre samfunn, tror jeg at nettopp disse felles verddivurderinger springer ut av vårt kultur-fellesskap. Derfor er det så viktig nå at vi tar vare på det, for å bevare disse verddivurderinger — om de er annerledes enn dem vi møter i den europeiske prosess som nå er i gang.

Jeg vil gjerne nytte denne anledning til å takke både ministrene og embetsmannsgruppen for det hurtige og gode arbeid som er gjort for å få lagt fram kulturavtalen i denne sesjon. Som det vil gå fram av kulturutvalgets betenkning, er det fra utvalgets side foreslått en rekommendasjon til regjeringene. Denne rekommendasjonen har som det sentrale endringsforslag at art. 8 og 15 i avtaleutkastet bør gis en form som i avtaleteksten fastslår at Nordisk Råd skal være medvirkende både når det gjelder gjennomføringen av avtalens

målsetting og når det gjelder budsjett-behandlingen.

Den praktiske gjennomføring av Nordisk Råds medvirkning vil være at Nordisk Råds kulturutvalg får en sentral rolle mellom rådssesjonene. Nordisk organisasjonskomite har i sin utredning NU 1969:20 gitt en god skisse av hvordan samarbeidet kan organiseres mellom Rådet og de andre institusjonene som avtalen gjelder. Jeg nøyer meg med å vise til denne skisse.

Når det gjelder medvirkning ved budsjettbehandlingen, vil jeg også der vise til samme utredning, der dette spørsmål er behandlet og framstilt på en måte som kulturutvalget mener bør bli omtrent det mønster som bør følges. I virkeligheten betyr dette at Nordisk Råd gis mulighet til mer å påvirke senere budsjettanslag enn det budsjett som rådet får seg forelagt. Når kulturutvalget i sin betenkning bruker uttrykket "budsjett og planer", sikter dette på at man i utvalget håper at det vil bli mulig å få lagt fram generalplaner og langtidsbudsjetter, som vil gi muligheter for mer perspektivistiske drøftinger og prioriteringer.

Kulturutvalget har i sin rekommendasjon også tatt opp to andre forslag — for det første at det i artikkel 1, i formålsparagrafen, innføres at samarbeidet også skal omfatte felles prosjekter. Årsaken til at dette tas opp, er av mer prinsipiell karakter. Utvalget ønsker at det i avtalens formålsartikkel skal stå at det siktes mot felles nordiske prosjekter, selv om dette senere er nevnt i art. 4, punkt b og c. Denne avtale skal og må ikke bare oppfattes som en avtale om samordning og arbeidsfordeling, men i høyeste grad som en avtale om et fellesnordisk samarbeid, der det tas sikte på å løfte oppgaver ut av det nasjonale plan og opp til et fellesnordisk nivå.

Kulturutvalget vil også anbefale at det i art. 6, punkt a foretas en endring, slik at informasjonsoppgaven i henhold til denne avtale bare omfatter det som i avtalen heter de nordiske lands kultur-

liv og ikke nordisk samarbeid i sin alminnelighet, slik som det heter i avtaleutkastet. Dette endringsforslag har sin bakgrunn i at det nå forberedes en utbygging av Nordisk Råds informasjonsvirksomhet og på denne sesjon foreligger forslag om opprettelse av en stilling som nordisk informasjonssjef. Vi mener det er viktig å unngå dobbeltarbeid og eventuell kompetansestrid, og foreslar derfor denne endring i art. 6.

Det er en viktig forutsetning for at kulturavtalen skal fungere at institusjonene som avtalen fastlegger, blir arbeidsføre. Her vil embetsmannskomiteen måtte spille en betydelig rolle sammen med det nordiske kultursekretariatet. Det er meget viktig for en effektiv gjennomføring at dette sekretariat får en tilfredsstillende personellutbygging, og kulturutvalget vil understreke dette sterkt. Jeg henleder også oppmerksomheten på at utvalget er av den mening at dette sekretariat også bør ta seg av arbeidet med skoleharmoniseringen i samsvar med intensjonene i Elsi Hete-måkis tilleggsforslag, som også ligger ved dette punkt på dagsordenen.

Et medlemsforslag fra hr. Adamsson om plassering av kultursekretariatet i Malmö foreslås ikke bifalt. Etter utvalgets oppfatning bør stedsvalget ikke foretas av Nordisk Råd. La meg legge til her som en rent personlig bemerkning at jeg anser Rådet som et meget lite egnet organ for den slags vedtak.

En vesentlig side ved gjennomføringen av denne avtale er finansieringen av det felles kulturarbeid. Det må være en forutsetning at økningen i midler som stilles til disposisjon i årene framover, må være betydelig.

Den avtale som her forelegges, er etter min oppfatning den største og mest positive sak på årets radsmøte.

Avtalen er en ramme som nå skal fylles med liv og virksomhet og gi grunnlag for et byggende kulturarbeid i Norden. Jeg håper det skal vise seg at den vil få en slik betydning for det nordiske samarbeid som den kan få. Jeg går videre ut fra at avtalen underskri-

ves av de nordiske ministre eller regjeringer om kort tid, og at den i løpet av 1971 forelegges nasjonalforsamlingene til ratifikasjon, slik at avtalen kan bli virksom når året 1972 begynner.

Jeg tillater meg å anbefale kulturutvalgets forslag til rekommandasjon.

Minister for kulturelle anliggender **K. Helveg Petersen:** Hr. præsident! Jeg vil gerne på ministrenes vegne ganske kort knytte et par bemærkninger til denne sag.

De ønsker, der foreligger i kulturudvalgets beretning, og som hr. Guttorm Hansen nu har redegjort for, har været forhandlet på et ministermøde. Jeg er glad for at kunne sige, at der ikke foreligger nogen vanskeligheder med hensyn til at give principiel tilslutning til det, som kulturudvalget har foreslået. Vi er fra regeringernes side rede til gennem ændringer i artiklerne 8 og 15 at komplettere det foreliggende udkast med bestemmelser, der i klare ord definerer Nordisk Rads medvirken i aftalens virkeliggørelse, også med hensyn til de finansielle aspekter.

Man har også været enige om, at den almene oplysningsvirksomhed angående nordisk samarbejde ikke hører hjemme i aftalen. Derimod bør de nye organer under kulturafतालens rammer kunne fortsætte deres arbejde for at fremme kendskabet til nordisk kulturliv uden for Nordens grænser, og der vil i den anledning blive foretaget den nødvendige justering af artikel 6 for at gøre denne afgrænsning med hensyn til opgavens art klar.

Og så følger jeg til, at de synspunkter, som kulturudvalget i almindelighed har fremført, med hensyn til aftalens virkeliggørelse, er værdifulde og de har vundet principiel tilslutning i ministermødet. Vi er parate til at tage disse synspunkter med i betragtning, når den nærmere samarbejdsprocedure mellem rådet og regeringerne skal tilrettelægges.

Tiden er kort, så der er ikke mulighed for at komme ind på enkeltheder

i denne væsentlige aftale, men jeg vil da gerne give hel og fuld tilslutning til det, som hr. Guttorm Hansen sagde her for et øjeblik siden om den værdi, man måtte tillægge denne aftale på et tidspunkt, hvor det ikke er lykkedes at nå resultater på andre områder i det omfang, vi havde nærret forhåbninger om. Jeg mener, at der med det resultat, som er opnået gennem et samarbejde embedsmænd, ministre og kulturudvalg imellem, virkelig er skabt forudsætninger for en forstærkelse af samarbejde på et væsentligt område inden for de nordiske samfund.

Før mig at se kan det resultat, som vi er nået til, blive udgangspunkt for en rig og frugtbar udvikling, og jeg udtaler håbet om, at vi i et godt og åbent samarbejde parterne imellem vil kunne lægge den nødvendige energi og vilje ind i disse bestræbelser.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skeddé votering medelst namnupp-rop om punkt 1.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Alenius, Antila, Johannes Antonsson, Austrheim, Bergman, Bratteli, Bundvad, Bye, Eric Carlsson, Damsgaard, Ehrnrooth, Niels Eriksen, Thorvald Eriksson, Garbo, Hammarberg, Hanhiova, Guttorm Hansen, Haugaard, Helén, Niels Helveg Petersen, Carl-Henrik Hermansson, Elsi Hetemäki, Holmberg, Horn, Guri Johannessen, Martha Johannessen, Rune Johansson, Tage Johansson, Eysteinn Jónsson, Magnús Kjartansson, Knuuttila, Korvald, Kåre Kristiansen, Krönmark, Lähteenmäki, Matthias A. Mathiesen, Mellqvist, Clara Munck, Mundebo, Gerda Møller, Cecilia Nettelbrandt, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Norvik, Nørsgaard, Palm, Erlendur Patursson, Perheentupa, Irma Rosnell, Salolainen, Salve Salvesen, Seip, Sylvi Siltanen, Anna-Greta Skantz, Skytte, Stetter, Sundman, Sundqvist, Tarjanne, Treholt, Mirjam Tuominen och Saimi Ääri.

Frånvarande var:

Magnus Andersen, Erling Dinesen, Engan, Enggaard, Sigurður Ingimundarson, Kjaran, Krag, Aksel Larsen, Berte Rognerud, Jón Skaftason, Vennamo, Virolainen, Willoch och Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 64 röster.

Utskottets förslag, punkterna 2—4, bifölls.

9

D 1971/24/1964/k: meddelande om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

19

C 16/k: berättelse om Nordiska kulturfonden

Utskottet för granskning av Nordiska kulturfonden hade föreslagit,

1. att Nordiska rådet godkänner Nordiska kulturfondens räkenskaper för år 1969 och beviljar fondens styrelse ansvarsfrihet för år 1969, samt

2. att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Tage Johansson: Herr president! Den berättelse borde egentligen bli föremål för en mera seriös behandling av rådet, men nu medger inte tiden det. Låt mig därför bara göra en kort kommentar närmast om pengarnas fördelning på olika ändamål.

Under rubriken Folkupplysning har för 1969 anslagits 68 000 kronor, om jag inte minns fel, medan man för 1970 har givit de nordiska politiska ungdomsförbunden ett försöksanslag på 95 000 kronor för Ungdomens nordiska råd. Det var en försöksverksamhet, som

inte slog särskilt väl ut, och mycket talar för att försöket inte kommer att upprepas.

Jag vill med denna lilla kommentar bara uttala den förhoppningen, att de politiska ungdomsförbunden inte skall berövas dessa pengar, även om inte Ungdomens nordiska råd som institution kommer att fortleva. Jag menar nämligen att de olika ungdomsförbunden på ett mycket effektivt sätt kan använda pengarna i det nordiska samarbetets intresse. Vi har i alla länder en rad politiska och andra barn- och ungdomsorganisationer som bedriver en bra verksamhet, och vi har folkbildningsorganisationer som kan och bör göra en bra insats på detta område. Min förhoppning är att kulturfondens styrelse i fortsättningen skall vara generös med bidrag till folkupplysning om det nordiska samarbetet.

Det har vid flera tillfällen här under sessionen sagts att en förutsättning för att man skall få till stånd ett nordiskt samarbete är att samarbetet är förankrat i folkets breda lager. Jag tror att våra fria organisationer har goda möjligheter att hjälpa till härvidlag. Jag vill alltså rikta en vädjan närmast till fondens styrelse: Var generös mot de politiska ungdomsförbunden och mot andra fria organisationer när det gäller tilldelning av kulturfondens medel!

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag, punkterna 1—2.*

11

A 319/k: medlemsförslag om nordisk symbol

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte uppdraga åt sitt presidium att ytterligare bereda frågan om symbol för Nordiska rådet.

Sundman (kulturutskottets talesman): Herr president! Nordiska rådet beslöt vid sessionen i Reykjavik förra året att försöka finna en symbol för det nordis-

ka samarbetet. Rådet beslöt vidare att utlysa en pristävling för att få fram lämpliga förslag. Tävligen samlade inte mindre än 2 024 bidrag. Bidragen har bedömts av en för ändamålet tillsatt jury. Fyra bidrag har belönats med pris, och ytterligare 18 har offentliggjorts.

I det aktuella medlemsförslaget föreslås att rådet beslutar anta det tävlingsbidrag, som belönades med första pris, som symbol för Nordiska rådet.

Kulturutskottet har behandlat ärendet vid tre sammanträden. Utskottet finner att såväl de prisbelönade som övriga offentliggjorda tävlingsbidrag i och för sig har stora förtjänster — det bör betonas — men utskottet anser att ärendet behöver ytterligare beredas. Utskottet föreslår att presidiet får i uppdrag att genomföra denna ytterligare beredning och efter samråd med informations- och redaktionskommittén framlägga förslag för rådet vid en kommande session.

Herr president! Jag ber att få yrka bifall till kulturutskottets förslag i frågan om en gemensam nordisk symbol.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

12

A 277/k: medlemsförslag om nordiskt utställningssamarbete, A 280/k: medlemsförslag om inrättande av Nordiska rådets pris för bildande konst, A 284/k: medlemsförslag om inrättande av Nordiska rådets pris för scenkonst och A 284 Ä/k: ändringsförslag om nordiskt samarbete på scenkonstens område

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Kulturutskottet hade föreslagit, A. att Nordiska rådet utgående från medlemsförslagen (*Sak A 277/k och A 280/k*) måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för ett

ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område bl. a. genom stipendiatutbyte, gemensamma seminarier och en rationalisering och effektivisering av utställningssamarbetet samt att ställa medel till förfogande för detta samarbete;

B. att Nordiska radet med bifall till ändringsförslaget om nordiskt samarbete på scenkonstens område (*Sak A 284 Å/k*) måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska radet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för ett ökat nordiskt samarbete på scenkonstens område, särskilt i form av stipendiatutbyte och utväxling av teaterföreställningar,

C. samt att Nordiska radet därför inte måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget om inrättande av Nordiska radets pris för bildkonst (*Sak A 284/k*).

Bergman (kulturutskottets talesman): Herr president! Under denna punkt behandlas inte mindre än fyra handlingar som gäller inrättande av pris för scenkonstnärer och för bildkonstnärer, varjämte inryms en tanke om ett designpris.

Detta tema ägnar sig väl för en längre utläggning, men jag skall av begripliga skäl avstå från en sådan. Jag vill bara fästa uppmärksamheten på att i det föreliggande materialet finns en god sortering av olika åsikter som kommit fram i remissvaren. I utskottets protokoll finns också en rätt utförlig dokumentation av hur utskottet kommit fram just till förslaget att man i stället för att inrätta pris skall stimulera dessa konstarter, på teaterns sida genom ökat utbyte av föreställningar länderna emellan och på bildkonstens och designens områden genom att stimulera ökad utställningsverksamhet över gränserna. Dessutom föreslås speciella åtgärder för att främja att de konstnärer och artister, som är verksamma på dessa områden, får tillfälle att lära andra och lära sig själva genom

att vistas hos andra. Det är huvudtanken i utskottets förslag, och jag vill med det anförda och under hänvisning till det framlagda materialet yrka bifall till utskottets förslag beträffande samtliga föreliggande medlems- och ändringsförslag.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag, herr president.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop om rekommendationsförslaget under punkt A.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Alenius, Antila, Johannes Antonsson, Austrheim, Bergman, Bratteli, Bundvad, Bye, Eric Carlsson, Damsgaard, Ehnrooth, Niels Eriksen, Thorvald Eriksson, Garbo, Hammarberg, Hanhironva, Haugaard, Helén, Niels Helveg Petersen, Holmberg, Horn, Guri Johannessen, Martha Johannessen, Rune Johannsson, Tage Johannsson, Eysteinn Jónsson, Magnús Kjartansson, Knuutila, Korvald, Kåre Kristiansen, Krönmark, Lähtenmäki, Matthias A. Mathiesen, Mellqvist, Clara Munck, Mundebo, Gerda Möller, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Norvik, Nørsgaard, Palm, Erlendur Patursson, Perheentupa, Irma Rosnell, Salolainen, Salve Salvesen, Seip, Sylvi Siltanen, Anna-Greta Skantz, Stetter, Sundman, Sundqvist, Tarjaanne, Treholt, Mirjam Tuominen och Saimi Ääri.

Frånvarande var:

Magnus Andersen, Erling Dinesen, Engan, Enggaard, Guttorm Hansen, Carl-Henrik Hermansson, Elsi Hetemäki, Sigurður Ingimundarson, Kjaran, Krag, Aksel Larsen, Cecilia Nettelbrandt, Berte Rognerud, Jón Skaftason, Skytte, Vennamo, Virolainen, Willoch och Öregård.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 59 röster.

Härefter skedde votering medelst namnupprop om rekommendationsförslaget under punkt B.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Alenius, Antila, Johannes Antonsson, Austrheim, Bergman, Bratteli, Bundvad, Bye, Eric Carlsson, Damsgaard, Ehrnrooth, Niels Eriksen, Thorvald Eriksson, Garbo, Hammarberg, Hanhironva, Haugaard, Helén, Niels Helveg Petersen, Elsi Hetemäki, Holmberg, Horn, Guri Johannessen, Martha Johannessen, Rune Johansson, Tage Johansson, Eysteinn Jónsson, Magaus Kjartansson, Knuuttila, Kåre Kristiansen, Krönmark, Lähteenmäki, Matthias Å. Mathiesen, Mellqvist, Clara Munck, Mundebo, Gerda Møller, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Nørgaard, Palm, Erlendur Patursson, Perheentupa, Irma Rosnell, Salolainen, Salve Salvesen, Seip, Anna-Greta Skantz, Sundman, Tarjanne, Treholt, Mirjam Tuominen, Willoch, Saimi Ääri och Øregaard.

Frånvarande var:

Magnus Andersen, Erling Dinesen, Engan, Enggaard, Guttorm Hansen, Carl-Henrik Hermansson, Sigurður Ingimundarson, Kjaran, Korvald, Krag, Aksel Larsen, Cecilia Nettelbrandt, Norvik, Berte Rognerud, Sylvi Siltanen, Jón Skaftason, Skytte, Stetter, Sundqvist, Vennamo och Virolainen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 57 röster.

Utskottets förslag, punkt C, bifölls.

13

A 281/k: medlemsförslag om översättning av nordisk skönlitteratur till nordiska språk

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna

för en organisatorisk utbyggnad av översättningsverksamheten rörande nordisk skönlitteratur till nordiska språk samt formerna för finansieringen av denna verksamhet.

Eysteinn Jónsson (kulturutskottets talesman): Hr. præsident! Kulturudvalget mener, at det burde være en central opgave i det kulturelle samarbejde at stimulere interessen for nordisk litteratur i de nordiske lande og henviser til, at dette allerede nu gøres på mange måder, som der er redegjort for i udvalgets betænkning. Udvalget mener, at man skal lægge vægt på, at nordisk litteratur læses på originalsproget så meget som muligt, men samtidig er man i udvalget helt klar over, at når det gælder finsk, færøsk og islandsk litteratur, må der komme oversættelser til, hvis disse landes litteratur overhovedet skal blive kendt i Norden. Det samme gælder efter udvalgets mening i visse tilfælde for de andre landes litteratur, særlig hvis der skrives på dialekt eller sproget på anden måde er særpræget.

Udvalget peger på, at der burde gøres mere for at stimulere læsningen af nordisk litteratur på originalsprogene i de nordiske lande og sætte nye ressourcer ind på dette område. Man mener også, at oversættelsesvirksomheden burde organiseres og støttes finansielt, særlig når det gælder finsk, færøsk og islandsk litteratur. Udvalget finder det dog nødvendigt, at foranstaltninger for at effektivisere oversættelsesvirksomheden baseres på forslag, som fremlægges i en udredning om forudsætningerne for en organiseret udbygning af virksomheden og om det spørgsmål, i hvilken form og i hvilket omfang virksomheden skal støttes finansielt.

I udvalget er der enighed om at anbefale følgende rekommendation i denne sag:

”Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för en organisatorisk utbyggnad av översättningsverksamheten rörande

nordisk skönlitteratur till nordiska språk samt formerna för finansieringen av denna verksamhet.”

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Alenius, Antila, Johannes Antonsson, Austrheim, Bergman, Bratteli, Bundvad, Bye, Eric Carlsson, Damsgaard, Erling Dinesen, Ehrnrooth, Enggaard, Niels Eriksen, Thorvald Eriksson, Garbo, Hammarberg, Hanhirona, Haugaard, Niels Helveg Petersen, Carl-Henrik Hermansson, Elsi Hetemäki, Holmberg, Horn, Sigurður Ingimundarson, Guri Johannessen, Martha Johannessen, Rune Johansson, Tage Johansson, Eysteinn Jónsson, Magnús Kjartansson, Knuuttila, Kåre Kristiansen, Krönmark, Lähtenmäki, Matthias A. Mathiesen, Mellqvist, Clara Munck, Mundøbo, Gerda Møller, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Nørgaard, Palm, Erlendur Patursson, Perheentupa, Irma Rosnell, Salolainen, Salve Salvessen, Seip, Anna-Greta Skantz, Sundman, Tarjanne, Treholt, Mirjam Tuominen, Willoch, Saimi Ääri och Øregaard.

Frånvarande var:

Magnus Andersen, Engan, Guttorm Hansen, Helén, Kjaran, Korvald, Krag, Aksel Larsen, Cecilia Nettelbrandt, Norvik, Berte Rognerud, Sylvi Siltanen, Jón Skaftason, Skytte, Stetter, Sundqvist, Vennamo och Virolainen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 60 röster.

14

A 135/j: medlemsförslag om vidgat skydd för privatlivets helgd och A 135 Å/j: ändringsförslag om lagregler rörande personlighetens okränkbarhet

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsför-

slaget och ändringsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at fortsætte og bevare kontakten for at tilvejebringe en effektiv beskyttelse af privatlivets fred på de områder, hvor denne ikke allerede er værnnet forsvarligt, således at der med vejledning i de foreliggende udtalelser og sagkyndige betænkninger snarest tilstræbes gennemførelse af så vidt muligt ensartede regler herom. Rådet henstiller endvidere, at regeringerne er opmærksomme på de problemer der foreligger med hensyn til en snarlig beskyttelse af individets rettigheder imod uretmæssig eller forvansket anvendelse af dataregistrerede oplysninger.

Endvidere bør det nærmere undersøges, om der kan fastsættes bestemmelser til regulering af radioens og fjernsynets gengivelse af optaget materiale, således at det sikres, at anvendelsen ikke krænker de medvirkendes personlighed.

Haugaard (juridiska utskottets talesman): Hr. præsident! Der er talt længe og bredt ved dette råds session om emner, som er af mindre vigtighed end dette, privatlivets beskyttelse. Alligevel skal jeg følge præsidentens henstilling og tale kort. Til gengæld må jeg have lov til indtrængende at anmode alle de delegerede om at læse betænkning nr. 135 — man kan eventuelt gøre det på vejen hjem. Denne betænkning er en god indføring i emnet.

Personlig vil jeg gerne derudover have lov til at henlede regeringernes opmærksomhed på de private oplysningsbureauers ofte noget letfærdige made at indsamle oplysninger på om arbejdstagere uden egentlig sandhedskontrol, samt på de offentlige organers spørgeskemaer ved ansættelser, som ofte går privatlivet ret nær.

Rekommendationen, som foreslås af et enstemmigt udvalg, henstiller til regeringerne at bevare kontakten med det formål så vidt muligt at få ensartede

regler på området i Norden, samt gøre opmærksom på problemerne i forbindelse med dataoplysninger og i forbindelse med radio- og TV-udsendelser. Den være hermed anbefalet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupp-rop.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Alenius, Antila, Johannes Antonsson, Bergman, Bratteli, Bundvad, Bye, Damsgaard, Ehrnrooth, Enggaard, Thorvald Eriksson, Garbo, Hammarberg, Hanhirona, Guttorm Hansen, Haugaard, Helén, Niels Helveg Petersen, Carl-Henrik Hermansson, Elsi Hetemäki, Holmberg, Horn, Sigurður Ingimundarson, Guri Johannessen, Martha Johannessen, Rune Johansson, Tage Johansson, Eysteinn Jónsson, Magnús Kjartanson, Knuutila, Krag, Kåre Kristiansen, Krönmark, Lähteenmäki, Mathias A. Mathiesen, Mellqvist, Clara Munck, Mundebo, Gerda Møller, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Nørgaard, Palm, Erlendur Patursson, Perheentupa, Irma Rosnell, Salolainen, Salve Salvesen, Seip, Anna-Greta Skantz, Sundman, Tarjanne, Treholt, Mirjam Tuominen, Willoch, Saimi Ääri och Öre-gaard.

Frånvarande var:

Magnus Andersen, Austrheim, Eric Carlsson, Erling Dinesen, Engan, Niels Eriksen, Kjaran, Korvald, Aksel Larsen, Cecilia Nettelbrandt, Norvik, Berte Rognerud, Sylvi Siltanen, Jón Skaftason, Skytte, Stetter, Sundqvist, Vennamo och Virolainen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 59 röster.

A 146/j: medlemsförslag om gemensam tjänstemannarätt för nordiskt anställd personal och D 1971/26/1963/s: meddelande om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

I. Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at gennemføre en regulering af personalets stilling ved fællesnordiske institutioner på grundlag af organisationskomiteens forslag, således at der tages rimeligt hensyn til de fremkomne udtalelser om forslaget og føres forhandling med vedkommende arbejdstagerorganisationer.

II. Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

K. Axel Nielsen (juridiska utskottets talesman): Hr. præsident! Medlemsfor-slaget, der er fra marts 1967, går ud på, at anbefale regeringerne at forberede indgåelse af en overenskomst vedrørende en fælles tjenestemandsrät for nordisk ansat personale.

Efter at forslaget har været sendt til udtalelse i et betydeligt antal organisationer og institutioner i de nordiske lande, besluttede statsministrene og præsidiets i november 1969, at organisationskomiteen skulle tage spörsmålet om en nordisk tjenestemandsrät op til behandling.

Organisationskomiteen afgav sin indstilling den 14. september 1970, og denne indstilling blev i november 1970 henvist til behandling i juridisk udvalg. Organisationskomiteens overvejelser og forslag findes omtalt i den maskin-

skrevne betænkning, hvortil jeg henviser.

Forslagets remisytringer er kort gengivet side 567—570, og side 573 findes juridisk udvalgs overvejelser refereret.

Jeg skal begrænse mig til at bemærke, at juridisk udvalg karakteriserer det som et meget betydeligt fremskridt, at der ved organisationskomiteens foranstaltning nu er udarbejdet udkast til en generel regulering af vilkårene for det ved alle fællesnordiske institutioner ansatte personale, samt at juridisk udvalg finder organisationskomiteens forslag som helhed enkelt, praktisk og smidigt.

Jeg finder det rigtigst at citere betænkningens udtalelser. Der siges her:

”Udvalget kan derfor anbefale, at organisationskomiteens tanker og udkast danner grundlag for det fortsatte arbejde med sagen. Man er klar over, at en yderligere bearbejdelse af materialet er nødvendig på nogle punkter, ligesom det naturligvis er af vigtighed, at personalets organisationer inddrages i forhandlingerne forud for afslutningen af den foreslåede nordiske overenskomst med normalkontrakt.”

Udvalgets indstilling er i nøje overensstemmelse hermed. Jeg anbefaler den til vedtagelse.

Sedan diskussionen forklarats afsluttet, skedde votering medelst namnupp-rop om juridiska utskottets förslag.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Alenius, Antila, Bergman, Bratteli, Bundvad, Bye, Damsgaard, Ehrnrooth, Enggaard, Thorvald Eriksson, Garbo, Hammarberg, Hanhironova, Guttorm Hansen, Haugaard, Helén, Niels Helveg Petersen, Carl-Henrik Hermansson, Elsi Hetemäki, Horn, Sigurður Ingimundarson, Guri Johannessen, Martha Johannessen, Rune Johansson, Tage Johansson, Eysteinn Jónsson, Magnús Kjartanson, Knuutila, Krag, Kåre Kristiansen, Krönmark, Lähtenmäki, Matthias Á. Mathiesen, Mellqvist, Clara Munck, Mundebo, Gerda Møller,

Cecilia Nettelbrandt, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Nørgaard, Palm, Perheentupa, Irma Rosnell, Salo-lainen, Salve Salvesen, Seip, Anna-Greta Skantz, Skytte, Sundman, Tarjanne, Treholt, Mirjam Tuominen, Willoch, Saimi Ääri och Øregaard.

Frånvarande var:

Magnus Andersen, Johannes Antons-son, Austrheim, Eric Carlsson, Erling Dinesen, Engan, Niels Eriksen, Holmberg, Kjaran, Korvald, Aksel Larsen, Norvik, Erlendur Patursson, Berte Rognerud, Sylvi Siltanen, Jón Skaftason, Stetter, Sundqvist, Vennamo och Viro-lainen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 58 röster.

Socialpolitiska utskottets förslag bifölls.

Ändring av medlemslistan

Det anmäldes, att Helén lämnat sessionen och ersatts av Sellgren.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

16

A 279/j: medlemsförslag om nordiska instituts framtida ställning

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i forbindelse med etableringen af et Nordisk Ministerråd at udrede, hvorledes de fællesnordiske institutioner på ensartet måde kan inordnes under ministerrådet.

Matthías Á. Mathiesen (juridiska utskottets talesman): Hr. præsident! Dette medlemsforslag går ud på, at Nordisk Råd skal anbefale regeringerne at til-

vejebringe en ensartet indordning af fællesnordiske institutioner under det kommende ministerråd.

Udvalget er enigt i forslagsstillernes opfattelse af, at de fællesnordiske institutioner på ensartet måde indordnes i det nordiske samarbejdes mønster, men det bør selvfølgelig undersøges og klarlægges, før der kan træffes en endelig beslutning om deres fremtidige organisationsform og indpasningen i et udbygget nordisk samarbejdes rammer. Da man nu skal have et nordisk ministerråd, forekommer det også udvalget selvfølgelig, at det i forbindelse med undersøgelsen af institutionernes nuværende struktur udredes, hvorledes deres forhold, herunder særlig styrelsen af institutionerne og det finansielle grundlag for disse, bør samordnes med dannelsen af ministerrådet.

Udvalget indstiller derfor, at Nordisk Råd i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

"Nordisk Råd anbefaler regeringerne i forbindelse med etableringen af et Nordisk Ministerråd at udrede, hvorledes de fællesnordiske institutioner på ensartet måde kan indordnes under ministerrådet."

Sedan diskussionen forklarats avsluttet, skedde votering medelst namnupprop.

För rekommandationen röstade:

Erik Adamsson, Alenius, Antila, Bergman, Bratteli, Bundvad, Bye, Damsgaard, Ehrnrooth, Enggaard, Thorvald Eriksson, Garbo, Hammarberg, Hanhirona, Guttorm Hansen, Haugaard, Niels Helveg Petersen, Carl-Henrik Hermanson, Elsi Hetemäki, Holmberg, Horn, Sigurður Ingimundarson, Martha Johannessen, Rune Johansson, Tage Johansson, Eysteinn Jónsson, Magnús Kjartansson, Knuuttila, Krag, Kåre Kristiansen, Krønmark, Lähteenmäki, Matthias A. Mathiesen, Mellqvist, Clara Munck, Mundebo, Gerda Møller, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Nørgaard, Palm, Perheentupa, Irma Ros-

nell, Salolainen, Salve Salvesen, Seip, Sylvi Siltanen, Anna-Greta Skantz, Skytte, Sundqvist, Tarjanne, Treholt, Willoch, Saimi Ääri och Øregaard.

Frånvarande var:

Magnus Andersen, Johannes Antonsen, Austrheim, Eric Carlsson, Erling Dinesen, Engan, Niels Eriksen, Helén, Guri Johannessen, Kjaran, Korvald, Aksel Larsen, Cecilia Nettelbrandt, Norvik, Erlendur Patursson, Berte Rognerud, Jón Skaffasson, Stetter, Sundman, Mirjam Tuominen, Vennamo och Virolainen.

Rekommandationen hade sålunda antagits med 56 röster.

17

A 310/e: medlemsförslag om gemensamt budgetår i de nordiska länderna per kalenderår

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Nørgaard (ekonomiska utskottets talesman): Medlemsförslaget går ud på, at Nordisk Råd rekommanderer regeringerne i Danmark og Sverige at lægge budgetåret om, så det følger kalenderåret.

Det økonomiske udvalg foreslår, at rådet ikke foretager sig noget i anledning af medlemsforlaget, da man undersøger sagen i statsorganerne i Sverige og Danmark.

Forslagsstillerne har argumenteret for en ændring af budgetåret ud fra det synspunkt, at man i fremtiden vil få et betydeligt tættere nordisk økonomisk samarbejde. Når det nu overlades til regeringerne i Sverige og Danmark at undersøge, om det bliver nødvendigt, vil det derfor bero på, hvilken holdning den svenske og den danske regering vil have til mulighederne for et sådant tættere økonomisk samarbejde. Bortset fra den viden, vi nu kan have om denne sag fra denne sessions drøf-

telser, er der måske også lidt vejledning at hente i næsten profetiske betragtninger i det svenske konjunkturinstituts redegørelse, der siger, at i sammenligning med det intime økonomisk-politiske samarbejde, som tilstræbes inden for EEC, turde et fremtidigt udbygget nordisk samarbejde komme til at fremstå som temmelig begrænset.

Sedan diskussionen forklarats avsluttad, *bifølls utskottets förslag.*

Ändring av medlemslistan

Det anmeldes, att Nørgaard lämnat sessionen och ersatts av Niels Matthiasen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

18

A 296/j: medlemsförslag om löneskydd vid konkurs

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Island og Norge at gennemføre et tilfredsstillende løn-garantisystem ved konkurs.

Tage Johansson (juridiska utskottets talesman): Herr president! Detta förslag sakbehandlades i juridiska utskottet medan jag var ledamot där — det är förklaringen till att jag här uppträder som talesman för utskottet.

Redan vid förra årets session i Reykjavik antog Nordiska rådet en rekommendation om lönefordringars förmånsrätt, och det medlemsförslag som nu föreligger och som tillstyrkts av utskottet innebär i viss mån en fortsättning av vad som beslutades 1970. Det aktuella förslaget syftar till ett garantisystem för de lönefordringar som har förmånsrätt, och systemet bygger på en

statlig fond som finansieras med arbetsgivaravgifter.

Utskottet anser i likhet med mig och mina medmotionärer att starka sociala skäl talar för att skapa denna garanti för att löntagarna skall få ut sina intjänade löner. Jag ber därför kort och gott att få yrka bifall till utskottets förslag om en rekommendation.

Treholt: Dette er en viktig sak for lønntakerne. Hvert eneste år er det endel bedrifter som går konkurs, og hvor arbeidstakerne blir påført til dels betydelige tap. Landsorganisasjonen i Norge har hatt et utvalg som har arbeidet med disse spørsmålene. I den siste femårsperioden har det vært gjennsnittlig 300 konkurser pr. år i Norge. De fleste gjelder mindre bedrifter. Noen samlet oversikt over hvor stort lønntakernes tap er, foreligger ikke. Man kan imidlertid gjøre visse refleksjoner ved å sammenlikne med utbetalte erstatninger for tapt feriegodtgjørelse. For samme femårsperiode er det utbetalt nærmere 13 mill. kr. i tapt feriegodtgjørelse. Norge har siden 1961 hatt en støtteordning for beskyttelse av fordringer på feriegodtgjørelse ved arbeidsgivernes konkurs og feriepengetap ved manglende betalingsevne.

Sverige har som det første av de nordiske land för ca. 2 måneder siden vedtatt en lov om statlig lønnsgaranti ved konkurs. For de aller fleste lønntakere er ikke lønnen større enn det som er nødvendig for å dekke løpende utgifter.

Ved konkurs vil mange miste fortjenesten i tillegg til tap av arbeidsplassen, eller få avbrekk med mindre fortjeneste som følge av konkursen.

I medlemsförslaget er det antydnet at lønnsgarantien skal finansieres ved at arbeidsgiverne betaler en lønnsgarantiavgift. I Sverige har man løst spørsmålet ved statlig lønnsgaranti. Etter min vurdering bør ansvaret for lønnsutbetalingen i første rekke hvile på bedriftene.

På samme måten som det norske fe-

riefondet også dekker feriepengetap ved manglende betalingsevne, bør garantifondet for lønnsutbetaling dekke lønnstap ved manglende betalingsevne hvor det ikke er begjært konkurs.

Kåre Kristiansen: Jeg skal ikke forlange debatten vesentlig ved å gå i detaljer når det gjelder det forslag som foreligger, men bare få lov til å uttrykke som min oppfatning at det er en meget viktig sak vi har foran oss.

Jeg vil gjerne gi forslaget min fulle støtte. Jeg føler også behov for — siden jeg ved et par anledninger har beklaget at den svenske regjering har ligget noe foran i utredningsarbeidet og ikke har tatt det nødvendige hensyn til sine nordiske brødre — å understreke at selv om det samme er tilfellet her, har den svenske regjering vist et meget godt eksempel til etterfølgelse. Jeg vil håpe at også de andre nordiske land vil følge opp med en tilsvarende ordning.

Sedan diskussionen forklarats avsluttet, skjedde votering medelst namnopp-rop.

Før rekommendationen røstede:

Erik Adamsson, Alenius, Johannes Antonsson, Bergman, Bratteli, Bundvad, Bye, Damsgaard, Enggaard, Niels Eriksen, Thorvald Eriksson, Hammarberg, Hanhirova, Haugaard, Niels Helveg Petersen, Carl-Henrik Hermansson, Holmberg, Horn, Sigurður Ingimundarson, Martha Johannessen, Rune Johansson, Tage Johansson, Eysteinn Jónsson, Magnús Kjartansson, Knuuttila, Krag, Kåre Kristiansen, Krönmark, Niels Mathiasen, Mellqvist, Clara Munck, Mundebo, Gerda Møller, K. Axel Nielsen, Nordli, Palm, Perheentupa, Salve Salvesen, Seip, Sellgren, Sylvi Siltanen, Anna-Greta Skantz, Skytte, Tarjanne, Treholt, Willoch, Saimi Ääri och Øregaard.

Frånvarande var:

Magnus Andersen, Antila, Austrheim, Eric Carlsson, Erling Dinesen, Ehrn-

rooth, Engan, Garbo, Guttorm Hansen, Elsi Hetemäki, Guri Johannessen, Kjarran, Korvald, Aksel Larsen, Lähteenmäki, Matthias Á. Mathiesen, Cecilia Nettelbrandt, Jan-Ivan Nilsson, Norvik, Erlendur Patursson, Berte Rognerud, Irna Rosnell, Salolainen, Jón Skaftason, Stetter, Sundman, Sundqvist, Mirjam Tuominen, Vennamo och Virolainen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 48 röster.

19

B 10/e: regeringsförslag om ensartad bedömning av internationella analysat-ter rörande fröer

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av regeringsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna dels att genomföra sadana ändringar av gällande bestämmelser att internationellt certifikat för utsäde utställt i annat nordiskt land accepteras som underlag för klassificeringen i importlandet, dels att etablera ett samarbete syftande till att astadkomma mera ensartade kvalitetskrav för utsäde.

Enggaard (ekonomiska utskottets talesman): Hr. præsident! Jeg skal på det økonomiske udvalgs vegne anbefale, at Nordisk Råd tilslutter sig rekommendationen B 10/e, der vedrører et af den danske regering fremsat forslag om, at de nordiske lande indbyrdes anerkender de respektive landes statsfrøkontrollers internationale analyser, således at den indbyrdes samhandel med frø kan få lettere vilkår.

Det er et godt forslag med et praktisk formål. Forslaget har fået en bemærkelsesværdig hurtig gang siden dets fremsættelse den 19. november 1970, og det har dertil fået en overvældende positiv modtagelse.

Det er værd at bemærke, at løsningen af et problem kan fremmes ved Nordisk Råds mellemkomst, som dette eksempel viser.

Udvalgets betænkning, dokument B 10/e, giver de videre enkeltheder vedrørende rekommandationen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop.

För rekommandationen röstade:

Erik Adamsson, Alenius, Johannes Antonsson, Bergman, Bratteli, Bundvad, Bye, Damsgaard, Enggaard, Niels Eriksen, Thorvald Eriksson, Hammarberg, Hanhiova, Haugaard, Niels Helveg Petersen, Carl-Henrik Hermansson, Holmberg, Horn, Martha Johannessen, Rune Johansson, Tage Johansson, Eysteinn Jónsson, Magnús Kjartansson, Knuuttilla, Krag, Krönmark, Lähteenmäki, Mellqvist, Clara Munck, Mundebo, Gerda Møller, K. Axel Nielsen, Nordli, Palm, Perheentupa, Salolainen, Salve Salvesen, Seip, Seilgren, Sylvi Siltanen, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Skytte, Stetter, Sundqvist, Tarjanne, Treholt, Mirjam Tuominen, Willoch, Saimi Ääri och Öregaard.

Frånvarande var:

Magnus Andersen, Antila, Austrheim, Eric Carlsson, Erling Dinesen, Ehrnrooth, Engan, Garbo, Guttorm Hansen, Elsi Hetemäki, Sigurður Ingimundarson, Guri Johannessen, Kjaran, Korvald, Kåre Kristiansen, Aksel Larsen, Matthias Á. Mathiesen, Niels Matthiasen, Cecilia Nettelbrandt, Jan-Ivan Nilsson, Norvik, Erlendur Patursson, Berte Rognerud, Irma Rosnell, Sundman, Vennamo och Virolainen.

Rekommandationen hade sålunda antagits med 51 röster.

20

B 7/j: regeringsförslag om utvidgat kriminologiskt samarbete och C 30/j: berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Juridiska utskottet hade föreslagit,

1. att rådet i anledning av regeringsförslaget måtte antaga följande rekommandation:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at foretage en udbygning af det kriminologiske samarbejde i overensstemmelse med regeringsforslaget og indstillingen fra Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi, samtidig med at forudsætningerne for et effektivt udbytte af samarbejdet bør tilvejebringes i hvert af landene.

2. att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Mundebo (juridiska utskottets talesman): Herr president! Regeringarna har i ett förslag från november 1969 begärt Nordiska rådets yttrande över förslag till utvidgning av det nordiska samarbetet på den kriminologiska forskningens område. Detta har vid flera tillfällen behandlats inom juridiska utskottet, och utskottet har en positiv inställning till förslaget. Vid denna tidpunkt skall jag begränsa mig till att framhålla två saker.

Inom vart och ett av de nordiska länderna bedrivs kriminologisk forskning inom olika institutioner och vetenskapsgrenar. Denna forskning är dock av alltför ringa omfattning och otillräckligt samordnad. Det är därför nödvändigt att genom gemensam planering, samordning och arbetsfördelning få större utbyte av de olika ländernas insatser. Detta är också ett av de forskningsområden där förutsättningarna för goda resultat av nordiskt samarbete är särskilt stora.

Då det gäller forskningens organisation har frågan om inrättande av ett centraliserat nordiskt forskningsinsti-

tut övervägts. Remissinstanserna har inte tillstyrkt detta. Även utskottet anser att det för närvarande inte finns förutsättningar för det. Jag vill betona att utskottet därmed inte avvisat tanken på ett sådant institut — utskottet har bara sagt att det för närvarande inte är en lämplig lösning.

Jag vill också understryka utskottets uttalande, att de nationella forskningsinstitutionerna måste få bättre villkor, mera personal och mera pengar. Detta är en nödvändighet för en utbyggd forskning och för resultat av det samarbete vi nu skall besluta om.

Herr president! Jag yrkar bifall till utskottets förslag om ökad samnordisk insats och större nationell satsning på det kriminologiska forskningsområdet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnapprop om punkt 1.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Alenius, Antila, Johannes Antonsson, Austrheim, Bergman, Bratteli, Bundvad, Eric Carlsson, Damsgaard, Enggaard, Niels Eriksen, Thorvald Eriksson, Hammarberg, Hanhironva, Guttorm Hansen, Haugaard, Niels Helveg Petersen, Carl-Henrik Hermansson, Holmberg, Horn, Martha Johannessen, Rune Johansson, Tage Johansson, Eysteinn Jónsson, Magnús Kjartansson, Knuuttila, Krag, Krönmark, Niels Mathiasen, Mellqvist, Clara Munck, Mundebo, Gerda Møller, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Palm, Perheentupa, Salolainen, Salve Salvesen, Seip, Sellgren, Sylvi Siitonen, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Skytte, Stetter, Sundqvist, Tarjanne, Treholt, Mirjam Tuominen, Willoch, Saimi Ääri och Öregaard.

Frånvarande var:

Magnus Andersen, Bye, Erling Dinesen, Ehrnrooth, Engan, Garbo, Elsi Heitemäki, Sigurður Ingimundarson, Guri

Johannessen, Kjaran, Korvald, Kåre Kristiansen, Aksel Larsen, Lähteenmäki, Matthias A. Mathiesen, Cecilia Nettelbrandt, Norvik, Erlendur Patursson, Berte Rognerud, Irma Rosnell, Sundman, Vennamo och Virolainen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 55 röster.

Utskottets förslag, punkt 2, bifölls.

21

A 393/j: medlemsförslag om avskaffande av avgift vid förvärv av nordiskt medborgarskap

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Haugaard (juridiska utskottets talesman): Hr. president! Det er næsten for let for en dansk at være talsmand i denne sag, fordi Danmark har sit på det tørre og ikke tager afgift ved statsborgerskab. Men sagen er ellers god nok, og jeg forsvarer den gerne.

Det forekommer mig urimeligt at tage sådan en slags entré, fordi man skal være statsborger. Der var i udvalget ikke den helt store enighed, og det gælder, da i endnu højere grad med hensyn til remis-ytringerne. Nogle ville intet foretage sig i sagen, andre ville helst rekommandere, at afgiften blev afskaffet. Vi blev forenet i et kompromis, hvori man henleder regeringens opmærksomhed på muligheden for at ophæve afgiften.

Jeg forstår, at en skrivelse allerede er afsendt til regeringerne herom. Der bliver altså kun tale om en venlig henstilling, og vi håber så, vi kommer langt med venlighed.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

22

A 294/k: medlemsförslag om stipendier till studieresor i Norden för medarbetare vid massmedia

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att tillis vidare för en femårsperiod ställa 10 stipendier och friresor i vart land, i Island dock färre, till disposition för medarbetare vid massmedia för studieresor på minst en månad i de andra nordiska länderna.

Niels Helveg Petersen (kulturutskottets talesman): På adskillige punkter gøres der et arbejde for, at journalister og medarbejdere ved massemedier kan få rejse og ophold i andre nordiske lande. Man har Nordens foreningers kurser, man har nordiske journalistkurser og andet, og man har gode erfaringer med disse udvekslinger. Der er ingen tvivl om, at det fra et nordisk samarbejdssynspunkt er vigtigt med god kontakt til journalister og andre medarbejdere ved massemedier. Nu føjes der noget nyt til. Man anbefaler, at der i alle de nordiske lande stilles 10 stipendier å 1 måneds varighed til rådighed for journalister, og der er i udvalget enighed om at anbefale regeringerne dette forslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Alenius, Johannes Antonsson, Austrheim, Bergman, Bratelli, Bundvad, Eric Carlsson, Damsgaard, Enggaard, Niels Eriksen, Thorvald Eriksson, Garbo, Hammarberg, Hanhiova, Guttorm Hansen, Haugaard, Niels Helveg Petersen, Carl-Henrik Hermansson, Holmberg, Horn, Sigurður Ingimundarson, Guri Johannessen, Martha Johannessen, Rune Johansson, Tage Jo-

hansson, Eysteinn Jónsson, Magnús Kjartansson, Knuuttila, Korvald, Krag, Krönmark, Matthias Á. Mathiesen, Niels Matthiasen, Mellqvist, Clara Munck, Mundebo, Gerda Møller, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Palm, Perheentupa, Salolainen, Salve Salvén, Seip, Sellgren, Sylvi Siltanen, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Skytte, Stetter, Sundqvist, Tarjanne, Treholt, Mirjam Tuominen, Willoch, Saimi Ääri och Øregaard.

Frånvarande var:

Magnus Andersen, Antila, Bye, Erling Dinesen, Ehrnrooth, Engan, Elsi Hetemäki, Kjaran, Kåre Kristiansen, Aksel Larsen, Lähteenmäki, Cecilia Nettelbrandt, Norvik, Erlendur Patursson, Berte Rognerud, Irma Rosnell, Sundman, Vennamo och Virolainen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 59 röster.

23

A 322 T/k: tilläggsförslag om Nordiska rådets informationsverksamhet och D 1971/23/1970/k: meddelande om rekommendation nr 23/1970 angående information om nordiskt samarbete

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Kulturutskottet hade föreslagit,

1. att Nordiska rådet måtte uppdraga åt rådets presidium att inom rådets presidiesekretariat inrätta en tjänst som samnordisk informationschef i enlighet med arbetsgruppens för nordisk information slutrapport, samt

2. att rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 23/1970 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag, punkterna 1—2.

24

D 1971/32/1970/k: meddelande om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturllexikon

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Niels Matthiasen: Hr. præsident! Af betænkningen fremgår det, at regeringerne har meddelt, at de i øjeblikket ikke mener at kunne prioritere denne sag, fordi man ingen penge har, men man håber, at sagen kan tages op på et senere tidspunkt, specielt når det kulturhistoriske leksikon er afsluttet. På kulturudvalgets vegne skal jeg bare anbefale, at man henlægger spörsmålet til den næste ordinære session i håb om — næsten som Mr. Micawber — at noget vil vise sig.

Der foreligger en meget grundig udredning fra sagkyndig side om hele dette spörsmål, der viser, hvor betydningsfuld den er, og det understreger også, at før man kan gå i gang med arbejdet, selve udarbejdelsen af værket, så kræves der en række praktiske redaktionelle forberedelser. Det ville være værdifuldt, om man omgående kunne sætte disse forberedelser i værk, og der vil jeg gerne pege på, at der måske lå en opgave for Nordisk Kulturfond at finansiere dem inden for den 3 års periode, inden for hvilken sådanne bevilninger kan gives. Til den tid vil der så forhåbentlig være en sådan økonomi i de nordiske lande, at man kan bære en samlet udgift efter 1967-pristallet, der vil betyde 2 100 000 d. kr. fordelt på 5 lande over 10 år.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

25

D 1971/2/1970/s: meddelanden om rekommendation nr 2/1970 angående nordisk arbetsmarknad för psykologer

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

26

D 1971/4/1966/j: meddelande om rekommendation nr 4/1966 angående nordiskt institut för komparativ rätt

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

27

D 1971/1/1968/j: meddelande om rekommendation nr 1/1968 angående inrättande av ett nordiskt kollegium för viltforskning

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

28

D 1971/14/1968/e: meddelanden om rekommendation nr 14/1968 angående skattevetenskapligt samarbete

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

29

D 1971/24/1965/j: meddelanden om rekommendation nr 24/1965 angående likformig, enhetlig lagstiftning om trafikonykterhet

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

30

D 1971/29/1965/k: meddelande om rekommendation nr 29/1965 angående högre fiskeriutbildning

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

31

D 1971/1/1966/k: meddelande om rekommendation nr 1/1966 angående nordisk tentamensgiltighet

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

32

D 1971/7/1966/k: meddelanden om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa session.

Utskottets förslag bifölls.

33

D 1971/26/1968/t: meddelanden om rekommendation nr 26/1968 angående fritidsfiske

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

34

D 1971/35/1968/t: meddelanden om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

35

D 1971/2/1969/t: meddelande om rekommendation nr 2/1969 angående slopande av utgående passkontroll

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

36

D 1971/10/1969/s: meddelande om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skeppsmedicinsk forskning

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

37

D 1971/20/1969/t: meddelanden om rekommendation nr 20/1969 angående beredskap vid katastrofer i inre farvatten

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

38

D 1971/27/1969/t: meddelande om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande de nordiska språklektorerna

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa session.

Utskottets förslag bifölls.

39

D 1971/5/1970/e: meddelande om rekommendation nr 5/1970 angående varudeklarationssamarbete

Ekonomiska utskottet hade anmält, att utskottet avser fortsätta behandlingen av meddelandet vid möte efter sessionen.

Utskottets anmälan lades till handlingarna.

40

D 1971/6/1970/j: meddelande om rekommendation nr 6/1970 angående medborgarskap för barn

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa session.

Utskottets förslag bifölls.

41

Rapport från Nordiska rådets informations- och redaktionskommitté rörande Nordisk Kontakt (Dokument 2)

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga rapporten till handlingarna.

Rådet beslöt lägga rapporten till handlingarna.

Krag övertog därefter ledningen av förhandlingarna.

42

Val av revisorer för Nordiska kulturfonden för 1971—1972

Arbetsutskottet hade till revisorer för Nordiska kulturfonden för 1971—1972 föreslagit Erling Norvik och riksrevisor Lars Breie.

Arbetsutskottets förslag bifölls.

43

Bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer

Presidiet hade föreslagit, att rådet måtte bemyndiga presidiet att, i den mån det visar sig nödvändigt för att förbereda spörsmålets behandling till nästa ordinarie session, tillsätta mindre kommittéer, vilkas medlemmar i förekommande fall skulle väljas av de nationella delegationerna.

Presidiets förslag bifölls.

44

Tid och plats för nästa ordinarie session

Lähteenmäki: Herr president! Inför avslutningen av den 19:e sessionen ankommer det på mig att på rådets vägnar framföra ett varmt och uppriktigt tack till våra danska värdar för all den hjälpsamhet och vänlighet som vi har mött här i Köpenhamn.

Vi tackar folketingets förman för att vi under några dagar har kunnat förfoga över tingets förnämliga sessionssal och trivsamma utskottsrum och andra utrymmen för våra möten. Vi tackar också folketingets betjenter och övriga personal, som lålmodigt och vänligt har hjälpt oss till rätta. Vi tackar också för den balettföreställning på Det Kgl. Teater med supé, som folketingets presidium anordnade den första kvällen. Vi riktar också ett varmt tack till den danska regeringen för den festliga aftonen i går ute i Rødovre, som var en positiv och intressant upplevelse som en exponent för de nya centra som utvecklar sig kring Köpenhamn.

Ett särskilt tack vill vi rikta till rådets president, Jens-Otto Krag, som förestått och lett sessionen. Den danske delegationssekreteraren, Frantz Wendt, och hans medhjälpare har haft en tung tid då de förberett denna session och sett till att den kunnat genomföras med framgång. Vi riktar ett hjärtligt tack till dem för deras insats. Sekreterarna i de olika rådsutskotten fullgör en viktig funktion vid beredningen av sakerna, så ock de nationella sekretariaten, vilka alla förtjänar ett uppriktigt tack för sina insatser.

Och vad skulle allt vårt arbete vara värt om inte resultaten av våra mödor skulle vidarebefordras till alla dem därhemma, vid radio- och TV-apparaterna och till tidningarnas breda läsekrets. Vi tackar radions, televisionens och tidningspressens representanter för det intresse de har visat vårt arbete.

Det är inte min uppgift att summera resultaten av denna session. Somliga kommer säkert att säga att vi icke löst de stora sakerna, de som just i dag ser mest angelägna ut. För min del tror jag att det också vid denna session har skett betydande framsteg i fråga om många samarbetsfrågor, både större och mindre — om nu någon tror sig kunna säga till vilkendera kategorin en nordisk samarbetsfråga hör. Enligt min mening är de alla lika viktiga som beståndsdelar i det mångfasetterade

byggverk, som det nordiska samarbetet utgör.

Jag vill dock fästa uppmärksamhet vid ett par av våra samarbetsfrågor, som har tilldragit sig speciellt intresse vid denna session. De kanske inte ännu i dag för oss framstår som historiska. Min fasta övertygelse är emellertid att de kommer att få en större betydelse än vi anar för det framtida samarbetet. Den första dagen undertecknades här i Köpenhamn det reviderade Helsingforsavtalet, som i realiteten har gett Nordiska rådet en ny stadga och arbetsordning. Ett nordiskt ministerråd är också snart en verklighet. Under sessionen har rådet också, på grundval av ett av Finlands regering framlagt rege- ringsförslag, rekommenderat att ett nordiskt kulturavtal skall ingås.

För oss från Finland har de steg som nu tagits i samarbete hela tiden framstått som synnerligen betydelsefulla. Vi är mycket tillfreds med att både ändringen av Helsingforsavtalet och frågan om kulturavtalet nu har förts lyckligt i hamn.

Vardera kommer att bidra till att starkt närma oss till varandra något som vi alla nog innerst är ense om, även om det ibland kan förekomma tecken på andra kraftströmningar. För vår del från Finland vill jag bara med en viss travestering citera min företrädare K.-A. Fagerholm, i denna samma talarstol: "Finland behöver Norden liksom Norden behöver Finland."

Vi behöver alla varandra. Som människor har vi skapats för att leva i gemenskap, samarbete och ömsesidig respekt. Någonting av det här förverkligas alltid, när representanter för de nordiska regeringarna, när sakkunniga, sekretariat och mötesmaskineriets personal och alla delegater samlas här till gemensam rådplägning vid Nordiska rådets många tillfällen. Så har nu igen skett här i Köpenhamn.

Så återstår att besluta om var rådets följande session skall hållas. På den finska delegationens vägnar har jag glädjen och äran att föreslå, att rådets

20:e session skulle försiggå i Helsingfors år 1972 vid en tidpunkt som närmare fastslås av presidiet.

Ärade värddar — ärade sessionsdeltagare. Gäster har två goda egenskaper: dels den att de kommer och dels den, att de förstår att gå. Det sistnämnda skall vi göra om en stund.

Rådets president Jens Otto Krag skriver i tidskriften Nordisk Kontakt bl. a. följande: "De problem som står på dagordningen för den 19:e sessionen löses inte heller inom loppet av en vecka. Men det är att hoppas att vi igen kan komma ett steg framåt." Nu när sessionen håller på att ta slut kan jag säga: Så här har det faktiskt gått! Vi har kommit framåt. Och vi ser med tillförsikt framtiden an.

Vi reser härifrån med angenäma minnen. Om något kanske inte har gått precis så som vi hade velat och väntat låter vi inte modet falla. Kanske redan nästa session i Helsingfors ger det som någon av oss nu inte kunnat få. Vi finner kommer i alla fall att ha det största utbytet — vi får er som våra gäster.

Om ett år skall vi alltså åter träffas. Vi skall igen diskutera, överlägga, vara tillsammans och — om vi har orsak till det — låta sakerna stå mot varandra. Ni som kommer till Helsingfors har skäl att lägga er i hård träning. Vi finner har nämligen förmånen att spela på hemmaplan.

Jag önskar allt gott till alla dem som kommit hit! Framgång och välsignelse för det kommande arbetet! Hjärtligt välkomna till Nordiska rådets 20:e session i Helsingfors!

Tervetuloa Helsinkiin!

Rådet beslöt förlägga nästa ordinarie session till Helsingfors vid tidpunkt, som presidiet senare bestämmer.

Sessionens avslutning

Presidenten: Jeg takker hr. Olavi Lähteenmäki for indbydelsen til at holde den 20.ende session af Nordisk Råd i Finlands hovedstad.

Nordisk Råds 19.ende session står nu foran sin afslutning efter næsten 6 dages hårdt og energisk arbejde med fuldt pakkede dagsordener og lange talerlister. Vi har praktisk talt hver dag været i tidsnød, der er lagt et hårdt pres på rådets medlemmer og på det tekniske apparat, der har udført så stor en del af arbejdet. Også for pressen, for radio og tv har arbejdsopgaverne været vanskelige. Vi bør sikkert på ny overveje en rationalisering af vort arbejde i Nordisk Råd. Jeg tror, det ville være rigtigt, om vi prøver at finde en praktisk vej til en begrænsning af antallet af sager på den enkelte sessions dagsorden, og jeg tror også, det er rigtigt, om vi prøver på at afvikle debatterne i Nordisk Råd på en mere koncentreret måde.

Det har været drøftet under rådets session og selvfølgelig især mod slutningen, om vi har gjort fremskridt eller ikke. Jeg er enig i, at der er gjort fremskridt; de må vel realistisk betegnes som små fremskridt, men vi har dog fået en kulturtraktat, som med positiv vilje fra regeringernes og parlamenternes side kan lede os yderligere fremad. Vi har også fået Helsingforsoverenskomstens ændring underskrevet og fået ministerrådet nedsat. Også dette kan med positiv vilje fra alle sider bane vej for nye fremskridt. Det er vel nok på det økonomiske område, vi må diskutere, om vi har gjort fremskridt overhovedet, om vi, som et enkelt medlem har sagt det, har sidestøppet eller måske direkte gjort tilbageskridt.

Givet er det, at for en del af deltagerne — det gælder i hvert fald de danske — har det været en skuffelse at måtte konstatere, at selv om man tænker sig hypotetisk et sammenbrud

af markedsforhandlingerne i Bruxelles, ja, så træder Nordekraktaten ikke af den grund automatisk frem som det selvgivne forhandlingsgrundlag. Det var der vel nogle af os, der håbede den ville gøre, men det er blevet klart for os på denne session, at det vil den ikke gøre. Så klart ligger der, ikke i øjeblikket noget nordisk alternativ til de forhandlinger, der finder sted i Bruxelles.

Vel, med eller uden skuffelse skal vi føre vort arbejde videre. Vi mødes ved næste korsvej, og vi vil prøve at finde nye veje til det samarbejde, vi alle er enige om skal fortsættes.

Jeg takker endnu en gang for indbydelsen til at holde den 20.ende session i Finlands hovedstad. Mine kolle-

ger i rådets præsidium takker jeg, fordi de har hjulpet mig med at lede rådets arbejde. Jeg retter en varm tak til mine kammerater i rådet, medlemmer og ministre, og til de sagkyndige. En særlig tak beder jeg de mange modtage, som hver på sin post i sekretariaterne har medvirket til, at sessionens arbejdsbyrde har kunnet bæres så nogenlunde fåleligt, og en ganske særlig tak til personalet i det danske folketing, som på bedste måde har bistået os med at få et stort og kompliceret apparat til at arbejde så nogenlunde effektivt.

Hermed erklærer jeg Nordisk Råds 19.ende session for afsluttet.

Mötet avslutades kl. 11.45.

Godkännande av protokollen

Förestående protokoll, som innefattar stenografiskt referat av förhandlingarna vid Nordiska rådets nittonde session i København den 13—18 februari 1971 har förts av den vid sessionen enligt § 8 arbetsordningen fungerande sekreteraren, sekreteraren för Nordiska rådets danska delegation, generalsekretær Frantz Wendt.

Jämlikt § 19 arbetsordningen för Nordiska rådet godkännes protokollen härmed.

För Nordiska rådets presidium

Jens Otto Krag

SAKER M. M.

Ändringsförslag om samarbete på luftfartens område

(Väckt av Sven Sundin)

Vid Nordiska rådets stundande session i Reykjavik har rådet att på grundval av föreliggande medlemsförslag ta ställning till vittsyftande planer för ett framtida nordiskt transportpolitiskt samarbete. Överläggningarna om Nordisk befinner sig nu i sitt slutstadium, och det är en allmän förhoppning bland rådets medlemmar att frågan om nordiskt ekonomiskt samarbete vid den adertonde sessionen skall bringas närmare sin slutliga lösning.

I denna situation ter det sig märkligt, att det mellan nordiska länder råder vad som måste betecknas som en öppen konfliktsituation på luftfartens område, som i sak gäller en tvist mellan å ena sidan SAS och å andra sidan Finnair. Läget berör inte endast regeringarna och övriga myndigheter, utan det har redan nu medfört negativa konsekvenser för den resande allmänheten, bl. a. vad gäller tidtabellernas utformning. Tvisten kan befaras — att döma av olika uttalanden som gjorts för offentligheten — inom kort leda till olidliga och oacceptabla förhållanden.

I de mellanställiga förbindelserna är det sedan länge ett tyvärr välkänt faktum, att de luftfartspolitiska frågorna oftast visat sig höra till de mest svårlösta på grund av den protektionistiska inställning som intas av flygföretagen och de myndigheter, som understödjer dessa. Vid förhandlingar mellan nordiska länder hade man dock hoppats att icke behöva återfinna detta alltför kända mönster. Inom Norden får självfallet icke enbart snävt luftfartspolitiska — för att inte säga luftfartsprotektionistiska — synpunkter göra sig gällande. Här kan icke, såsom vid förhandlingar mellan vilka andra länder som helst, enbart frågan om en köpslagan om rättighet mot rättighet som måste leda till ett noga balanserat resultat.

Alla som engagerats för ett närmare nordiskt ekonomiskt samarbete, och detta gäller Nordiska rådet, regeringarna och dess myndigheter, måste ha den grundläggande och självklara inställningen, att förbindelserna inom Norden är av speciell karaktär. Vad våra strävanden innerst gäller är att ge lika möjligheter för nordiskt näringsliv att utvecklas inom den nordiska ramen. Accepteras ej denna grundsyn, synes mig våra strävanden förfelade.

Inom Nordiska rådet har vi talat mycket om hur vi skall kunna klargöra och åskådliggöra för de nordiska medborgarna vad ett utvidgat nordiskt samarbete innebär och ger av fördelar för alla. Hur skall vi lösa den uppgiften

om allmänhetens uppmärksamhet riktas mot en ekonomisk konflikt mellan flygföretag, vilka backas upp av ettvarvt av sina länder? Konflikten presenteras såsom gällande ett mellan Danmark och Finland ingånget luftfartsavtal. Detta är formellt riktigt. I sak är det emellertid uppenbart att här Danmark, Norge och Sverige står mot Finland. Regeringarna i de nämnda länderna borde med utgångspunkt från detta sakförhållande gemensamt värdera hur en för alla parter acceptabel lösning skulle kunna uppnås.

I Helsingforsavtalets artikel 26 har de fyra berörda regeringarna utfäst sig "att befästa det samarbete som tidigare inletts på samfärdselns område samt söka utveckla detta samarbete i syfte att underlätta förbindelserna och varuutbytet mellan länderna och erhålla en ändamålsenlig lösning av de problem, som må förefinnas på detta område".

De nordiska ländernas regeringar kan inte betrakt denna utfästelse endast som »en bit papper». Den måste ges praktiskt innehåll i ett fall som detta. Den grundsyn om Norden som en gemensam region i transportpolitiskt avseende, vilken bär upp rådets utredning NORDTRANS, måste även här få komma till klart uttryck.

Under hänvisning till ovanstående hemställer jag,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att gemensamt nå fram till en hållbar lösning av de nordiska luftfartspolitiska problemen som förorsakats av konkurrensen mellan enskilda nordiska luftfartsföretag.

Stockholm den 30 januari 1970

Sven Sundin (cp)

BILAGA 1, Yttranden (se *Nordiska rådet 15:e sess.*, ss. 278—308).

BILAGA 2, PM angående de faktorer som bestämmer transportpolitiken i Sverige (se *Nordiska rådet 15:e sess.*, ss. 309—316).

BILAGA 3, Skrivelse från Skandinaviska transportarbetarefederationen angående bilförarnas kör- och arbetstider m. m. (se *Nordiska rådet 15:e sess.*, ss. 316—317).

BILAGA 4, Översigt över de i de nordiske lande gældende bestemmelser vedrørende lastbiltrafikken (se *Nordiska rådet 15:e sess.*, ss. 317—323).

BILAGA 5, Betänkande 1 (se *Nordiska rådet 15:e sess.*, ss. 324—332).

BILAGA 6, Norden — en lokaliserings- och kommunikationsregion (se *Nordiska rådet, 17:e sess.*, ss. 308—323).

BILAGA 7, Betänkande 2 (se *Nordiska rådet 17:e sess.*, ss. 324—325).

BILAGA 8, Betänkande 3 (se *Nordiska rådet 18:e sess.*, s. 307).

BILAGA 9

**Betänkande 4 av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget A 283/t
samt ändringsförslaget**

(Se Sak 283/t: Bilaga 1)

Medlemsförslag om inrikesflygets problem

(Väckt av Leif Cassel)

Flygtrafiken i Danmark, Norge och Sverige ombesörjdes ursprungligen av de tre nationella flygföretagen, DDL, DNL och ABA. En tjänstemannadelegation avgav den 16 oktober 1950 ett förslag om närmare samarbete mellan de tre bolagen. Ett konsortialavtal om bildandet av SAS ingicks mellan de tre företagen under 1950, vilket godkändes av de tre nyssnämnda länderna under 1951 i vad gäller garantiförpliktelse. De koncessioner, som där- efter gavs och alltså gäller, lämnades av länderna till de nationella företagen och ej till SAS som sådant.

Tjänstemannadelegationen uttalade i sitt betänkande som sin principiella uppfattning att de tre ländernas samlade insats i internationell linjefart borde koncentreras till det nya SAS. De i konsortiet samarbetande bolagen borde därför ha koncession å all linjefart, inklusive inrikeslinjerna. Det tillades emellertid, att SAS icke skulle behöva för egen räkning och på egen risk driva andra inrikeslinjer än sådana som var affärsmässigt motiverade.

Utgångspunkten för uppgörelsen var att vid denna tid inrikeslinjer i de tre länderna beräknades bli förlustbringande. Enligt tjänstemannadelegationen vore det därför nödvändigt att via vederbörande moderbolag kunna ålägga SAS att trafikera inrikeslinjer. Konsortialavtalets 1 § 4 lyder i anledning härav:

En part skal etter anmodning fra sitt lands kompetente myndigheter kunne forlange at konsortiet på nærmere avtalte vilkår overtar innenriks- trafikk som ikke er forretningsmessig motivert.

I de koncessioner som lämnats de tre moderbolagen har i anslutning här- till angivits, att respektive moderbolag skall vara skyldigt att, i den om- fattning myndigheterna påfordrar, bedriva regelbunden inrikes luftfart. Sådan skyldighet skall dock icke föreligga om denna luftfart visar sig förlustbringande.

I praktiken har dessa regler blivit föremål för något olika tolkning. Det har hävdats att reglerna innebär att de inrikeslinjer vederbörande stat önskar se trafikerade först skall erbjudas det nationella bolaget, d. v. s. i praktiken SAS, eftersom ABA, DDL och DNL genom konsortialavtalet för-

bundit sig att själva icke bedriva luftfart. Å andra sidan har gjorts gällande att koncession å inrikeslinjer kan ges också andra flygföretag.

Sedan riktlinjerna drogs upp för SAS-konsortiet omkring 1950, bl. a. i de delar som ovan refererats, har ett femtontal år förflutit innebärande en stark expansion, inte minst för inrikesflyget. Ökningen gäller antalet linjer, turer och passagerare med förbättrad lönsamhet som följd. Inrikesflyget gick som redan nämnts till en början i stor omfattning med förlust. Läget har blivit omkastat. Betydande delar av inrikesflyget är nu en lönsam affär och koncessioner därför något eftertraktat.

I praktiken har inrikesflyget utvecklats något olika i de tre berörda länderna. I Danmark har SAS huvuddelen av inrikeslinjerna, medan Falck erhållit koncession på en kortare linje. I Norge delas inrikesflyget mellan SAS och Braathen SAFE. I Sverige åter trafikerar SAS vissa linjer och Linjeflyg andra. Aktierna i Linjeflyg äges dock till hälften av SAS och till hälften av ABA. Problemen har ytterligare komplicerats av att även flygföretag från de båda övriga nordiska länderna Finland och Island till viss del kommit att bedriva trafik, som har intresse i detta sammanhang.

Då de regler som ligger till grund för de nuvarande trafikförhållandena bygger på förutsättningar, som icke längre är för handen och dessutom icke kommit att få en enhetlig tillämpning i de tre berörda länderna, synes tiden vara mogen för en allmän genomgång av de frågor, som sammanhänger med inrikesflygets ställning i de nordiska länderna. Hithörande frågor har berörts vid överläggningar i Oslo den 27 juli 1966 mellan stats- och kommunikationsministrarna i Danmark, Norge och Sverige. Från mötet har utfärdats följande kommuniké.

Genom SAS har det skandinaviska luftfartssamarbetet utvecklats till ömsesidig fördel för de deltagande länderna, såväl från trafikpolitiska som från ekonomiska synpunkter. De tre ländernas regeringar är eniga om att SAS-samarbetet skall föras vidare efter de hittills ställda principerna. De tre ländernas praktiska insatser på luftfartens område skall samordnas. Härvid skall den existerande förtursrätten för SAS till luftfartskoncessioner bevaras.

Till följd av den kraftiga utvecklingen av luftfarten i alla de tre länderna, håri ingående upprättandet av nya flygplatser, uppstår en rad problem rörande framtida koncessioner, som det uppdragits åt kommunikationsministrarna att utreda.

Samarbetet förutsätter att parterna håller varandra underrättade i spörsmål av betydelse för den gemensamma verksamheten. Kommunikationsdepartementen ges i uppdrag att se på formerna för det skandinaviska samarbetet i luftfartsspörsmål och att föreslå de närmare regler som befinnes lämpliga.

Det synes emellertid önskvärt att hithörande luftfartsfrågor kunde upptagas på bredare bas än vad kommunikén anvisar. En allmän utredning borde företagas med uppgift att noggrant studera inrikesflygets framtids-

behov i vart och ett av länderna. På grundval av en sådan undersökning skall förslag sedan kunna läggas fram till överenskommelse om inrikesflygets framtida organisation och om de möjligheter som här erbjuder sig till ett utbyggt nordiskt samarbete. Det är av vikt att härvidlag särskilt uppmärksamma SAS ställning som ett gemensamt skandinaviskt företag och som ett konkret och högst påtagligt uttryck för nordisk samarbetsvilja.

Det finns i detta sammanhang anledning erinra om Nordiska rådets rekommendation nr 30/1965 om ett gemensamt beslutande organ för luftfartstekniska frågor. Genom en ökad samordning av behandlingen av luftfartsfrågorna skulle säkerligen successivt skapas ökad förståelse för olika nationella önskemål och en högre beredskap för lösning av de problem, som uppkommer inom ramen för det nordiska luftfartssamarbetet.

Under hänvisning till det anförda får jag hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att gemensamt utreda frågan om den inrikes lufttrafiken samt att giva samarbetet på detta fält en ändamålsenlig utformning.

Stockholm den 31 oktober 1966

Leif Cassel (m)

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

Scandinavian Airlines System:

Som även framgår av medlemsförslaget har redan statsministrarna i Danmark, Norge och Sverige på ett sammanträde i Oslo den 27 juli 1966 uppdragit åt kommunikationsministrarna att närmare utreda frågor och problem i samband med det skandinaviska samarbetet i luftfartsspörsmål. I den kommuniké, som utfärdades efter detta möte, slår man fast, att de tre ländernas regeringar är eniga om, att SAS-samarbetet skall föras vidare efter de hittills gällande principerna. Man poängterar vidare, att den existerande förtursrätten för SAS till koncessioner skall bevaras.

Med anledning av ovanstående utredningsuppdrag finner konsortiet det vara lämpligt att först avvakta resultatet av vad de direkt berörda fackinstanserna kommer fram till, innan man engagerar sig i ytterligare utredningar.

Stockholm den 2 januari 1968

Scandinavian Airlines System

Karl Nilsson

Verkst. direktör

D a n m a r k

Ministeriet for offentlige arbejder:

— — — skal man herved meddele, at ministeriet for offentlige arbejder i princippet stiller sig positivt over for et udvidet nordisk luftfartssamarbejde også på indenrigsflyvningens område, for så vidt et sådant samarbejde kan finde sted uden krænkelser af de rettigheder, som de tre skandinaviske regeringer har tillagt SAS, og som senest er bekræftet ved stats- og kommunikationsministermødet i Oslo den 27. juli 1966. Som eksempel på, hvorledes et udvidet nordisk samarbejde på indenrigsflyvningens område kan praktiseres, skal man henvise til, at den danske regering har godkendt en aftale mellem SAS og Flugfélag Islands (Iceland-Air) om en såkaldt »joint operation» på ruterne København—Bergen—Færøerne (Vågø)—Reykjavik v. v. og Færøerne—Glasgow v. v.

En behandling i de enkelte medlemslande af disses særskilte problemer vedrørende indenrigsflyvningen er dog efter nærværende ministeriums op-

fattelse påkrävet, før de foreslåede fællesnordiske undersøgelser eventuelt kan finde sted.

For Danmarks vedkommende vil indenrigsflyvningens fremtidige struktur foreligge udredet i løbet af sommeren 1967, når »Provinslufthavnsudvalget» under ministeriet for offentlige arbejder har afgivet sin betænkning.

København, den 28. marts 1967

P. m. v.

E. b.

Poul Andersen

Finland

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena, luftfartsavdelningen¹:

I motiveringen till ovannämnda medlemsförslag har utretts problem, som ansluter sig till de s. k. SAS-ländernas bedrivande av inrikes flygtrafik, närmast de i SAS-länderna och i de andra vederbörande länderna registrerade flygbolags andel i denna trafik. I motiveringen har det vidare ansetts, att det borde göras en utredning över dessa länders behov av inrikes flygtrafik i och för åstadkommande av en överenskommelse rörande en framtida organisation för inrikes flygtrafik, varvid möjligheterna att utveckla det nordiska samarbetet skulle tagas i beaktande. I denna del av motiveringen har särskilt framhållits SAS:s ställning och betydelse för ovannämnda verksamhet. I förslaget har även hänvisats till Nordiska rådets rekommendation nr 30/1965, som berör grundandet av ett beslutande organ för luftfartstekniska frågor.

På grund av det i det föregående anförda har det föreslagits »att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att gemensamt utreda frågan om den inrikes lufttrafiken samt att giva samarbetet på detta fält en ändamålsenlig utformning».

Ministeriet konstaterar, att i fråga om den internationella (d. v. s. den sig utöver den egna statens gränser sträckande) delen av flygtrafiken, de nordiska länderna i sin egenskap av medlemmar i ICAO är bundna av den allmänna konventionen rörande internationell civilluftfart, samt att de i denna trafikdeltagande företagen skall behandlas opartiskt av dessa länder, utan diskriminering och oberoende av nationalitet. Vad åter inrikestrafiken beträffar, så har varje stat rätt att ordna saken efter eget gottfinnande. Denna trafik är reserverad för respektive länders egna trafikföretag. Med anledning härav torde motiveringens förslag åtminstone för Finlands vid-

¹ Uttrandet översatt från finska.

kommande knappast kunna förverkligas, eftersom den inrikes flygtrafiken i Finland ombesörjes av inhemska, från SAS skilda företag.

Däremot är utförandet av en utredning av inrikes flygtrafikbehovet och därmed sammanhängande grundläggande faktorer för varje enskilt land ändamålsenligt, och jämförandet av undersökningsresultaten samt ett inter-nordiskt samarbete i detta avseende nyttigt och önskvärt.

Slutligen är det skäl att i detta sammanhang hänvisa till ministeriets ut-låtande rörande rådets rekommendation nr 30/1965.

Helsingfors den 13 december 1967

K. J. Temmes

Chef för luftfartsavdelningen

Veli-Martti Metsälampi

Äldre regeringssekreterare

Aero Oy¹:

— — — meddelar Aero Oy, efter att ha genomgått medlemsförslagets mo-tivering, som sin uppfattning, att ärendet inte gäller Finlands inrikestrafik.

Helsingfors den 13 november 1967

H. Soininvaara

Ekonomidirektör

J. Wartiovaara

Direktör
Trafikpolitiska
avdelningen

N o r g e

Samferdselsdepartementet:

Samferdselsministrene i Danmark, Norge og Sverige har avtalt at det skal foregå en utredning og drøfting av innenriksflygingens problemer i Skandi-navia. I første omgang skal det i samarbeid mellom SAS og hvert enkelt samferdselsdepartement legges til rette prognoser for innenriksflygingens utvikling i en 10 års periode. Deretter skal hvert av de tre departementer utpeke to medlemmer i et embetsmannsutvalg som skal drøfte de spørsmål som foreligger eller må ventes å oppstå for innenriksk ruteflyging i Skan-dinavia til utgangen av 1970 årene. Denne drøfting skal ta utgangspunkt i de gjeldende avtaler om SAS og innenriksflygingen og foregå i kontakt med SAS og konsortiets moderselskaper.

¹ Yttrandet översatt från finska.

Saken vil således bli behandlet i samsvar med det som er uttalt i kommunikeet fra statsministermøtet i Oslo den 27. juli 1966.

Oslo, 10. juni 1968

Etter fullmakt

John H. Paxal

Marta Aarnes

Samferdselsdepartementet viser til sin meddelelse av 10. juni 1968.

Arbeidet med prognoser for utviklingen av innenriksflygingen i Norge ventes avsluttet i løpet av vinteren 1970.

Oslo, 3. desember 1969

Etter fullmakt

Sigurd Lorentzen

John H. Paxal

S v e r i g e

Luftfartsverket:

Luftfartsverket får inledningsvis konstatere, at medlemsforslaget enbart behandler inrikesflygets problem i de tre nordiska länderna Danmark, Norge och Sverige.

I medlemsforslaget antydes att dessa problem ytterligare komplicerats av att även flygföretag från de båda övriga nordiska länderna Finland och Island till viss del kommit att bedriva trafik, som har intresse i detta sammanhang. Luftfartsverket känner för egen del endast till ett fall då ett nordiskt linjeföretag drivit inrikes linjefart (cabotagetrafik) i ett annat nordiskt land. Denna trafik var dock av ringa omfattning och de därmed förbundna problemen kunde lösas i samförstånd mellan berörda myndigheter och flygföretag. Då medlemsforslaget icke heller närmare anger exempel på eller arten av den finska och isländska trafik som skulle kunna ha intresse i detta sammanhang, har luftfartsverket begränsat sitt yttrande till att avse inrikestrafiken i Danmark, Norge och Sverige. Utifrån denna förutsättning finner verket det naturligt att en rekommendation i ämnet från Nordiska rådet riktar sig enbart till regeringarna i de tre sistnämnda länderna.

Medlemsforslaget behandlar inledningsvis den koncessionsrättsliga regleringen av den inrikes lufttrafiken i de tre länderna och SAS:s företrädesrätt att bedriva sådan trafik samt redogör för de resultat som nåtts och de utredningar som ställts i utsikt vid överläggningar i Oslo den 27 juli 1966 mellan stats- och kommunikationsministrarna i Danmark, Norge och Sverige.

Enligt medlemsförslaget är det önskvärt att gå ett steg längre och upptaga hithörande luftfartsfrågor på en bredare bas.

I medlemsförslaget förordas sålunda en allmän utredning med uppgift att noggrant studera inrikesflygets framtidsbehov i vart och ett av länderna, syftande till en överenskommelse om inrikesflygets framtida organisation och ett utbyggt nordiskt samarbete. På grundval av en sådan undersökning skall förslag sedan kunna läggas fram till överenskommelse om inrikesflygets organisation och om de möjligheter, som här erbjuder sig till ett utbyggt nordiskt samarbete. Det är enligt förslaget av vikt att härvidlag särskilt uppmärksamma SAS:s ställning som ett gemensamt skandinaviskt företag och som ett konkret och högst påtagligt uttryck för nordisk samarbetsvilja.

Luftfartsverket finner det riktigt att inrikesflygets framtidsbehov i vad avser såväl flyglinjer som markorganisation blir föremål för noggrant studium. Detta studium hör i första hand bedrivs inom ramen för den långtidsplanering som försiggår hos SAS och för Sveriges del även Linjeflyg samt hos luftfartsmyndigheterna. Med hänsyn till inrikesflygets olikartade geografiska, trafikala och ekonomiska förutsättning i Danmark, Norge och Sverige torde behovsutredningarna i allt väsentligt få bedrivs på nationell basis. Luftfartsverket ställer sig därför tveksamt till medlemsförslagens tanke på en gemensam skandinavisk behovsutredning.

Luftfartsverket delar medlemsförslagens uppfattning att inrikesflygets framtida organisation är i behov av översyn, i varje fall i vad avser Sverige. Enligt verkets mening representerar nuvarande uppdelning av inrikeslinjerna i Sverige mellan SAS och Linjeflyg icke den bästa lösningen av inrikesflygets organisationsfråga. De båda företagen torde vara medvetna här om och det bör i första hand ankomma på företagen själva att föreslå de organisatoriska förändringar som de finner påkallade. Sådana förändringar påverkar självfallet även de koncessionsrättsliga förhållandena, vilket kräver skandinavisk samverkan. Sådan samverkan kan äga rum i den ordning som förutsetts i den i medlemsförslaget återgivna kommunikén från stats- och kommunikationsministermötet i Oslo. Verket får även erinra om de förhandlingar som i Sverige för närvarande pågår mellan ägarintressena i ABA och som bör ge ytterligare möjligheter till omprövning även av inrikesflygets organisatoriska problem.

Under återopande av det anförda får luftfartsverket sammanfattningsvis uttala att en utvidgad utredning om inrikesflygets problem på sätt angivits i medlemsförslaget icke kan anses påkallad i nuvarande läge. Verket får därför avstyrka föreliggande medlemsförslag.

Stockholm den 29 december 1967

Luftfartsverket

För generaldirektören

Folke Görz

Sven Sörenson

Svenska stadsförbundet:

Från svensk kommunal synpunkt är det självfallet ett starkt intresse att den inrikes lufttrafiken handhas av rationellt drivna företag som kan tillhandahålla ett rikt förgrenat transportnät till lägsta möjliga priser. Nuvarande koncessionsprinciper torde dock lägga ett visst hinder för det bästa möjliga utfallet i dessa avseenden. Eftersom SAS har företrädesrätt till de mest bärkraftiga linjerna de s. k. stamlinjerna kan det relativt bättre ekonomiska resultatet på dessa linjer inte begagnas för att i olika avseenden skapa ett förbättrat och mer attraktivt inrikesflyg i övrigt. Gällande koncessionsgrunder ingår visserligen som ett led i det nordiska samarbetet på flygets område men styrelsen är inte övertygad om att så med nödvändighet måste vara fallet. Ett klarläggande härav är i hög grad önskvärt. Bland övriga frågor som också bör uppmärksammas i detta sammanhang är spörsmålet att tillämpa en mer konkurrensbefrämjande koncessionspolitik.

Med hänvisning härtill tillstyrker styrelsen den föreslagna utredningen.

Stockholm den 19 december 1967

Svenska stadsförbundet

Carl Albert Anderson

Eric Olerud

Svenska kommunförbundet:

Från svensk kommunal synpunkt är det självfallet ett starkt intresse att den inrikes lufttrafiken handhas av rationellt drivna företag som kan tillhandahålla ett rikt förgrenat transportnät till lägsta möjliga priser. Nuvarande koncessionsprinciper torde dock lägga ett visst hinder för det bästa möjliga utfallet i dessa avseenden. Eftersom SAS har företrädesrätt till de mest bärkraftiga linjerna de s. k. stamlinjerna kan det relativt bättre ekonomiska resultatet på dessa linjer inte begagnas för att i olika avseenden skapa ett förbättrat och mer attraktivt inrikesflyg i övrigt. Gällande koncessionsgrunder ingår visserligen som ett led i det nordiska samarbetet på flygets område men styrelsen är inte övertygad om att så med nödvändighet måste vara fallet. Ett klarläggande härav är i hög grad önskvärt. Bland övriga frågor som också bör uppmärksammas i detta sammanhang är spörsmålet att tillämpa en mer konkurrensbefrämjande koncessionspolitik.

Med hänvisning härtill tillstyrker styrelsen den föreslagna utredningen.

Stockholm den 10 januari 1968

Svenska kommunförbundet

Sven Järdler

Eric Olerud

Svenska turisttrafikförbundet har i skrivelse den 8 februari 1968 meddelat, att förbundet inte anser sig ha kompetens att yttra sig över medlemsförslaget.

Linjeflyg:

Då åt kommunikationsministrarna i Skandinavien den 27 juli 1966 uppdragits att närmare utreda frågor och problem i samband med det skandinaviska samarbetet i luftfartsspörsmål önskar Linjeflyg, i väntan på denna utredning, inte för närvarande avgiva yttrande i detta ärende.

Bromma den 3 januari 1968

Linjeflyg aktiebolag

Arne Wickberg

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget

Til trafikudvalget er henvist medlemsforslag A 133/t om indenrigsflyvningens problemer. Medlemsforslaget har tidligere været behandlet på trafikudvalgets møder den 21.—22. februar og 26.—27. oktober 1967, den 12.—13. januar og 4. august 1968, den 7. maj, 25.—26. september og 16. december 1969 samt den 22.—23. april, 10.—11. august og 11.—12. november 1970. Følgende ministre har deltaget i behandlingen af medlemsforslaget: den 22. februar 1967 minister for offentlige arbejder Svend Horn, statsråd Håkon Kyllingmark, statsråd Olof Palme og kommunikationsminister Leo Suonpää, den 26. oktober 1967 minister for offentlige arbejder Svend Horn samt den 26. september 1969 minister for offentlige arbejder Ove Guldborg og statsråd Bengt Norling. Udvalget har hørt følgende sagkyndige: den 16. december 1969 byråsjef John B. Paxal, Norge, den 23. april 1970 kontorchef Poul Andersen, Danmark, og den 12. november 1970 generaldirektør Knut Hammarskjöld, IATA. Desuden har udvalget arrangeret to mere omfattende høringer til belysning af luftfartsspørgsmål. Disse høringer, som også omfattede medlemsforslaget, afholdtes den 10. august og 11. november 1970 med deltagelse af repræsentanter fra henholdsvis SAS og Finnair.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget er fremsat af Leif Cassel, som efter en henvisning til det i forbindelse med oprettelsen af SAS etablerede skandinaviske samarbejde på luftfartens område, herunder også for så vidt angår indenrigsflyvningen, og til den stærke udvikling, der har fundet sted, siden konsortieaftalen blev indgået i 1950, påpeger, at der er grundlag for at tage spørgsmålet op til en fornyet, grundig overvejelse, og derfor henstiller til rådet at vedtage en rekommandation til regeringerne i de nordiske lande om i fællesskab at udrede spørgsmålet om den indenrigske luftfart samt at give samarbejdet på dette område en hensigtsmæssig udformning.

2. Udtalelser

I anledning af medlemsforslaget er modtaget udtalelser fra følgende myndigheder, selskaber og organisationer:

Scandinavian Airlines System (SAS).

Danmark

Ministeriet for offentlige arbejder.

Finland

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena, luftfartsavdelningen.

Aero Oy (Finnair).

Norge

Samferdselsdepartementet.

Sverige

Luftfartsverket.

Svenska stadsförbundet.

Svenska kommunförbundet.

Svenska turisttrafikförbundet.

Linjeflyg.

SAS er af den opfattelse, at det vil være hensigtsmæssigt at afvente resultatet af de direkte berørte fagmyndigheders igangværende overvejelser, inden man engagerer sig i yderligere udredninger.

De *finske remissmyndigheder og luftfartsverket* i Sverige finder, at det rejste spørgsmål ikke direkte vedrører Finlands indenrigstrafik, og luftfartsverket finder det derfor naturligt, at en eventuel rekommandation alene rettes til regeringerne i Danmark, Norge og Sverige. Det finske kommunikationsministerium anser dog en undersøgelse af problemerne og en efterfølgende sammenligning af undersøgelsesresultaterne og et nordisk samarbejde herom for nyttigt og ønskeligt.

Ministeriet for offentlige arbejder i Danmark stiller sig i princippet positivt til et udvidet nordisk samarbejde, for så vidt det kan finde sted uden at gribe ind i de rettigheder, som de skandinaviske regeringer har tillagt SAS. Ministeriet mener imidlertid, at de enkelte medlemslandes særlige problemer må behandles, før eventuelle fællesnordiske undersøgelser — i overensstemmelse med medlemsforslaget — kan finde sted.

Luftfartsverket i Sverige finder, at udredningerne foreløbig bør drives på national basis, og at den foreslåede udvidede udredning ikke for tiden er påkrævet. Luftfartsverket fraråder derfor at følge medlemsforslaget. Såvel *Svenska stadsförbundet* som *Svenska kommunförbundet* har en stærk interesse i, at den indenrigske lufttrafik varetages af rationelt drevne selskaber, og finder det derfor ønskeligt, at problemerne søges klarlagt, hvilket vil kunne ske ved, at den foreslåede udredning sættes i gang.

3. Trafikudvalget

Udvalget har — som det fremgår af det tidligere i betænkningen anførte — behandlet forslaget på en lang række møder, herunder fællesmøder med ministrene, og er herved blevet orienteret om de overvejelser og undersøgelser, som har fundet sted i de enkelte lande. Under hensyn til den udvikling, som har fundet sted på indenrigsflyvningens område, og de undersøgelser, som er gennemført på nationalt plan, har udvalget ikke fundet grund til at foreslå, at regeringerne skal foretage en fælles nordisk undersøgelse, således som det er foreslået i medlemsforslaget.

Udvalget indstiller derfor,

at rådet ikke foretager sig noget i anledning af medlemsforslaget.

Stockholm, den 16. januar 1971

Magnus Andersen (A)   *Kresten Damsgaard (V)*   *Veikko Hanhiova (K)*

Allan Hernelius (m)   *Svend Horn (S)*   *Martha Johannessen (A)*

Magnus Kjartansson (Ab)   *Aksel Larsen (SF)*   *Bror Lillqvist (Sd)*

Sven Mellqvist (s)

Pekka Tarjanne (Lkp)

Formand

Medlemsförslag

om vidgat skydd för privatlivets helgd

(Väckt av Osmo Kock, K. Helveg Petersen, Knud Thestrup och Ingrid Segerstedt Wiberg)

Det er en grundlæggende indstilling i de moderne, demokratiske retsforfatninger, at enhver borger i et vist omfang beskyttes mod angreb på den personlige integritet. Dette princip kommer i videste forstand til udtryk i de regler, som værner liv og legeme, den personlige frihed, religions-, forsamlings- og ytringsfriheden. Men i almindelighed vil den personlige integritet blive opfattet som et noget snævrere afgrænset begreb, der i første række har relation til æres- og fredskrænkelser, krænkelser af brevhemmeligheden, telefonaflytning etc. Et særligt problem er, i hvilket omfang den enkelte kan kræve beskyttelse af retten til eget billede.

Udviklingen på det tekniske område har medført, at det i langt større omfang end tidligere er blevet muligt at trænge ind i andres privatliv. Der fremstilles og forhandles i dag kameraer og mikrofoner, radiosendere og båndoptagere, som på grund af deres format let kan skjules i et rum, i klædedragten eller i en brugsgenstand, som normalt ikke vækker mistanke. Trods den beskedne størrelse er disse apparater ofte i stand til at fungere over lang afstand og ved små lys- og lyd mængder.

På denne baggrund har spørgsmålet om en udvidet beskyttelse af privatlivets fred i den senere tid flere gange været fremdraget. På justitiedepartementets foranledning er der i maj måned 1966 i Sverige påbegyndt en udredning angående forstærket integritetsbeskyttelse på personrettens område, idet man har anset det for åbenbart, at de nuværende bestemmelser til værn for privatlivet ikke frembyder en tilstrækkelig effektiv beskyttelse mod den forøgede risiko for krænkelser, som den moderne transistor- og fototeknik muliggør. Udredningsarbejdet er dog ikke begrænset til alene at angå eventuelle foranstaltninger som følge af den tekniske udvikling, idet de sagkyndige kan behandle alle spørgsmål i forbindelse med en forstærkelse af integritetsbeskyttelsen på personrettens område.

Spørgsmålet om individets retsbeskyttelse blev også diskuteret på det 24. nordiske juristmøde i Stockholm i september 1966. Det var den almindelige opfattelse, at den eksisterende lovgivning er utilstrækkelig, særlig under hensyn til de krænkelser af privatlivet, som kan risikeres i forbindelse med de moderne massemedier (presse, radio og fjernsyn).

I denne forbindelse bør det tillige fremhæves, at også Nordisk Råd har beskæftiget sig med disse problemer. I 1963 henstillede rådet til regeringerne at undersøge mulighederne for en i princippet ensartet nordisk lovgivning om radioens juridiske ansvar (rek. 18/1963, se N. R. 11:e sess. 1963 s. 1636), og i et i januar 1965 indgivet medlemsforslag er det henstillet, at rådet anbefaler regeringerne at forberede og udarbejde ensartet nordisk lovgivning om ret til berigtigelse af urigtige oplysninger i radio- og fjernsynsudsendelser. Den førstnævnte sag er slutbehandlet i 1964, efter at det havde vist sig, at ensartet lovgivning ville støde på betydelige vanskeligheder, bl. a. på grund af de historisk betingede forskelligheder i presselovgivningen (se N. R. 12:e sess. 1964 s. 177—178, jfr. juridisk udvalgs betænkning s. 2047). Medlemsforslaget om berigtigelse behandles for tiden af rådet.

Efter det således foreliggende må det antages, at der i alle de nordiske lande er behov for en undersøgelse og fornyet vurdering af problemerne i forbindelse med beskyttelsen af den personlige integritet. Når henses til den gældende nordiske fælleslovgivning angående de personlige retsforhold må det være naturligt, at man også tilstræber ensartede bestemmelser angående integritetsbeskyttelsen. Vi mener derfor, at spørgsmålet bør tages op i alle landene i tilknytning til det igangværende udredningsarbejde i Sverige.

Under henvisning hertil foreslår vi,

at Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at man i tilslutning til den i Sverige iværksatte udredning angående forstærket integritetsbeskyttelse på personrettens område undersøger mulighederne for etablering af ensartet nordisk lovgivning på dette område.

Helsingfors, København og Stockholm i november 1966

Osmo Kock (Skdl)

K. Helveg Petersen (RV)

Knud Thestrup (KF)

Ingrid Segerstedt Wiberg (fp)

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

D a n m a r k

Justitsministeriet:

En øget retsbeskyttelse af den karakter, som forslaget tager sigte på, kræver navnlig en revision af reglerne om strafansvar for fredskrænkelser og af reglerne om erstatningsansvar eller lignende økonomisk ansvar for sådanne krænkelser.

Justitsministeriet vil finde det hensigtsmæssigt, om spørgsmålet vedrørende gennemførelse af ensartede straffebestemmelser på det omtalte område tages op til behandling i den nordiske strafferetskomité (i samarbejde med den nævnte svenske komité og eventuelle udvalg i de andre nordiske lande).

Derimod må justitsministeriet stille sig tvivlende over for hensigtsmæssigheden af allerede på nuværende tidspunkt at indlede et nordisk samarbejde om gennemførelse af regler vedrørende økonomisk ansvar for fredskrænkelser.

En stillingtagen til dette spørgsmål forudsætter bl. a. overvejelse af det generelle spørgsmål om gennemførelse af fællesnordiske regler vedrørende erstatning for ikke-økonomisk skade, og synes derfor at burde bero på mulighederne for at tage dette sidstnævnte spørgsmål op som led i det igangværende nordiske samarbejde på erstatningsrettens område. Det tilføjes, at der for tiden er ret væsentlige forskelle mellem de nordiske landes regler om erstatning for ikke-økonomisk skade.

København, den 2. februar 1967

P. m. v.

Niels Madsen

Advokatraadet har i en skrivelse den 17 februari 1967 förklarat sig inte ha något att tillägga i anledning av medlemsförslaget.

Dansk Journalistförbund:

Forbundet kan tilslutte sig forslaget grundtanke, idet personrettens beskyttelse er et af journalistikens og pressens formål. Det gælder ikke alene forholdet den enkelte borger over for samfundsmaskineriet, især administration og myndigheder, men enhver pression imod eller krænkelse af medmennesket i samfundet. Forudsætningen for, at denne målsætning kan lykkes, og overhovedet for, at individets retsstilling i samfundet sikres, er naturligvis, at ingen foranstaltninger tillades at indgribe med begrænsende virkning på nyhedsformidlingen. Ud fra dette grundsyn vil Dansk Journalistforbund til enhver tid være rede til sagligt samarbejde om medborgernes beskyttelse i samfundet.

Vi har bemærket i medlemsforslagets tekst henvisningen til et i januar 1965 indgivet medlemsforslag, hvori henstilles, at Nordisk Råd anbefaler regeringerne at forberede og udarbejde ensartet nordisk lovgivning om berigtigelse af urigtige oplysninger i radio- og fjernsynsudsendelser, og vi skal høfligt anmode Dem om at tilstille os dette materiale, som jo har nær tilknytning til foranstående sag, til forbundets udtalelse.

København, den 18. januar 1967

Carsten Nielsen

Danske Dagblades Fællesrepræsentation har i en skrivelse den 25 januari 1967 förklarar sig stöda medlemsförslaget.

F i n l a n d**Justitieministeriet:**

Ett effektivt skyddande av individens personliga integritet i hela dess vidd är en komplicerad fråga, enär personligheten är sammansatt av så helt olika komponenter. Den ena ytterligheten är individens med sinnena förnimbara kroppsliga egenskaper, den andra åter känslolivets sensiblaste företeelser.

Rättsordningen har strävat till att såvilt möjligt skydda den personliga integriteten. Enligt lagarna i många länder åtnjuter de rättigheter som hänför sig till personligheten, grundrättigheterna, till och med kvalificerat rättsskydd sålunda, att i grundlagen stadgats om skydd för dem. Som sådana grundrättigheter nämns i allmänhet livet, den kroppsliga integriteten, den fysiska friheten, hemfriden, äran, brev-, telegraf- och telefonhemligheten (s. k. personliga friheter) samt yttrandefriheten, förenings-

och församlingsfriheten ävensom religionsfriheten (s. k. andliga friheter). Alla dessa medborgare tillkommande grundrättigheter är angivna i Finlands regeringsform, II kapitlet. Dessutom har i vanlig lagstiftningsordning stadgats straff- och andra påföljder som kränkningen av grundrättigheterna. Förutom ovan nämnda rättigheter är t. ex. rätten till namn skyddad genom vanlig lag.

Massmediernas utveckling och nya uppfinningar äventyrar individens personlighetsskydd. Speciellt har individen blivit utsatt för faran av att bli beskådad och avlyssnad. Det har framställts miniatyrkameror och fjärrfotograferingsapparater, som gör smygtittande möjligt. Det finns även mikrofoner och sändare, med vilka man i hemlighet lätt kan avlyssna bland annat samtal av privat natur.

Mot dylika kränkningar ger rättsordningen icke numera tillräckligt skydd. Närmast skulle man kanske kunna tillämpa de rättsnormer, som avser skyddandet av ära och hemfrid, men även dessa torde i detta avseende vara otillräckliga. I framtiden torde det behövas nya stadganden, med stöd av vilka enskild medborgare skulle ha bättre möjlighet än förut att åtnjuta skydd mot alla orättnätiga angrepp mot hans personliga integritet.

På grund av vad ovan anförts förordar justitieministeriet den i medlemsförslaget avsedda samnordiska undersökningen.

Helsingfors den 19 januari 1967

Kai Korte

Avdelningschef

Toivo Sainio

Lagstiftningsråd

Ministeriet för inrikesärendena:

Som begärt utlåtande får ministeriet för inrikesärendena, som anser att saken för dess vidkommande närmast berör frågor, som hänför sig till polisverksamheten, värdsamt anföra följande.

I polisverksamheten råkar skyddandet av privatlivet å ena sidan och övriga intressen, såsom tryggheten av rikets självständighet och dess lagliga stats- och samhällsordning, upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet, förebyggandet av brott och utredningen av redan inträffade brott å andra sidan i konflikt med varandra. För att denna motsättning skall kunna lösas måste en värdebedömning ske. Ett fullständigt skydd för privatlivet torde man aldrig kunna uppnå på grund av att ovan nämnda allmänna intressen, som också måste anses vara synnerligen viktiga, motverkar varandra, men detta har förslagsställarna tydligen icke heller avsett.

I detta sammanhang är det likväl skäl att konstatera, att redan gällande lagar, genom vilka en privatpersons liv skyddas, är bindande även för polisen, om icke undantag stadgats. Såsom exempel på ett ovillkorligt förbud också beträffande polisen bör man anse stadgandet i strafflagens 38 kapitel 8 § rörande kränkning av telefonhemligheten. Av inskränkningar kan bland annat nämnas lagen om beslag och rannsakan i brottmål (260/59) och förordningen om tagande av signalement (245/36).

Vidare bör konstateras, att polisen, även då ett uttryckligt stadgande tills vidare saknas, i tillämpliga delar följer föreskrifterna i rättegångsbalkens 17 kapitel. I många av dem beaktas synpunkter, som avser privatlivets skyddande. Angående ärenden som kan hänföras till förslaget har på åtgärd av ministeriet utgivits cirkulär av olika slag, av vilka här såsom exempel kan nämnas i polisens orderblad nr 6/54 föreskrivet förbud mot att låta fotografera anhållna, häktade eller till förhör kallade personer för offentligheten utan deras eget medgivande. Användningen av magnetofon och andra för ljudupptagning avsedda anordningar anses icke sakenlig om vederbörande personer icke är medvetna därom.

Med hänvisning till vad ovan anförts anser ministeriet för inrikesärendena, att ehuru man beträffande privatlivets skyddande mot eventuella kränkningar från polisens sida hos oss redan gått rätt långt, omfattar saken allmänt bedömt dock så många specialfrågor, att en grundlig undersökning av frågan torde vara på sin plats. Samtidigt anser ministeriet det likväl nödvändigt, ifall en undersökning av saken kommer att ske, att ministeriet även beredes tillfälle att utse en representant för deltagande i arbetet.

Helsingfors den 28 januari 1967

S. Suorttanen

Minister

Kyösti Jousimaa

Byråchef, äldre
regeringssekreterare

Helsingfors hovrätt¹:

Ifrågavarande motion avser åstadkommande av sådana sammordiska lagbestämmelser genom vilka skyddet för privatlivets integritet skulle utvidgas. Särskilt omnämnes i motionens motiv att rätten till egen bild borde skyddas mot ingrepp som sker med tillhjälp av nutida fototekniska medel.

Med anledning härav vill hovrätten fästa uppmärksamhet vid att man redan år 1927 införde i finsk lagstiftning en allmän norm som innehöll förbud icke blott mot publicering utan den avbildades samtycke av en

¹ Yltrandet översatt från finska.

porträttbild som utförts efter beställning utan även mot offentliggörande av varje annan porträttbild såframt den avbildades eller hans rättshavares rättmätiga intresse därigenom skulle lida intrång. Denna generella norm upptogs i 20 § lagen den 3 juni 1927 om upphovsmannarätt på grundvalen av lagberedningens år 1920 publicerade förslag och den däri ingående vidlyftiga motiveringar. Stadgandet har utan någon motivering utelämnats i 1961 års lag om upphovsrätt. Även om uttryckligt stadgande i ämnet således för närvarande saknas i lag föreligger intet tvivel om att en allmän rättsregel med samma innehåll som nämnda generella norm alljämt gäller blott med den avvikelser i förhållande till tidigare lag att intrånget ej längre är belagt med straff utan enbart utlöser en civilrättslig sanktion i form av förbuds- eller skadeståndstalan. Det sålunda uppkomna läget har varit föremål för uppmärksamhet jämväl i rättsvetenskaplig litteratur (se Hakulinen, *Obligationsrätt I* 1962 s. 245, densamme, *Velvoiteoikeus I 2* uppl. 1965 s. 256 f.). Det vid lagens redigering begångna felet hade kunnat undvikas genom att nämnda bestämmelse i den tidigare lagen — i likhet med tillvägagångssättet i motsvarande fall vid stiftandet av den tyska lagen om upphovsrätt år 1965 — lämnats att fortfarande gälla i avvaktan på tillkomsten av en särskild lag rörande skydd för personlighet. Då felet emellertid kommit till är det nödvändigt att det blir rättat i lagstiftningsväg. Sådan rättelse kan genomföras i samband med samnordisk lagstiftning. Frågan är blott om icke detta tillvägagångssätt är alltför långsamt och om icke Finland hellre bör omedelbart korrigera det legislativa missgreppet.

Enär i den samnordiska lagstiftningen avseende skulle i första hand fästas vid skyddet för egen bild, vill hovrätten med hänsyn till det ovan anförda gärna förorda att dylika bestämmelser kunde åstadkommas med det ovan nämnda stadgandet i 1927 års finska lag som förebild.

Helsingfors den 7 februari 1967

På Helsingfors hovrätts vägnar

Y. J. Hakulinen

Post- och telegrafstyrelsen¹:

Då i motiveringarna till ifrågavarande medlemsförslag särskilt berörs införskaflande av upplysningar av annan persons tal eller övriga åtgöranden genom utnyttjande av radio- och andra elektroniska anläggningar utan att vederbörande har vetskap om saken, redogör post- och telegrafstyrelsen härmed i korthet för Finlands nuvarande lagstiftning gällande radioverksamheten.

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

Enligt 12 § regeringsformen är bl. a. telegraf- och telefonhemligheten okränkbar. Den internationella telekonventionen av 12 november 1965 förutsätter, att »medlemmar och anslutna medlemmar förbinda sig att vidtaga alla med det använda telesystemet förenliga åtgärder till tryggnad av den internationella korrespondensens hemlighållande». Den omständigheten, att de allmänna telesystemen vanligtvis ansluter sig till internationella förbindelser, förutsätter, att bestämmelserna i nämnda konvention länder till efterrättelse även i internationella telesystem. Det skydd, som gällande lagstiftning bjuder för allmänna telegraf- och telefonförbindelsers del, borde enligt post- och telegrafstyrelsens åsikt justeras och eventuellt utvidgas, så att de reformer, som den tekniska utvecklingen fört med sig, skulle bli beaktade.

I fråga om radioförbindelserna är Finlands lagstiftning synnerligen bristfällig, ty gällande lag angående radioanläggningar innehåller icke direkt något krav på hemlighållande. I det till telekonventionen hörande radioreglementet finns det särskilda stadganden, vilka förbjuder, att radiomeddelanden, som icke är avsedda för alla och envar, utan särskilt tillstånd uppfångas. Det är förbjudet att utan behörigt tillstånd yppa något om innehållet i ett oavsiktligt mottaget radiomeddelande av ovannämnt slag eller ens om förhandenvaron av sådant meddelande, ej heller må man upprepa, offentliggöra eller utnyttja sådant meddelande för något annat ändamål. I den nya radiolagen, som är under arbete, torde man komma att beakta även de i nämnda reglemente ingående internationella bestämmelserna, som Finland har förbundit sig att iakttaga, varvid kravet på hemlighållande blir tydligt uttalat även vad radioförbindelserna beträffar.

Enligt lagen angående radioanläggningar får radioanläggningar användas endast med behörigt tillstånd eller licens. I licensvillkoren föreskrives för vilket ändamål anläggningar får användas. Tills vidare har icke sådana licenser beviljats enskilda, t. ex. detektivbyråer, i vilka licensvillkoren skulle tillåta användning av radioanläggningar för tjuvlyssning eller andra motsvarande ändamål. Då radioanläggningarna blir mindre till formatet, ökar faran, att de används utan tillstånd eller för andra än i licensvillkoren nämnda ändamål. Det är post- och telegrafstyrelsens åsikt att användningen av radioanläggningar för otillåtna ändamål borde i lag förbjudas och bl. a. i den under arbete varande nya radiolagen borde ett sådant förbud jämte straffpåföljder inrymmas. Om radioanläggningar användes för tjuvlyssning eller andra motsvarande ändamål och om licens för användning av anläggningarna saknas, kan enligt gällande lag angående radioanläggningar straffas endast för olovlig användning av radioanläggningar.

Tjuvlyssning och annan dylik införskaffning av upplysningar kan dessutom ske förutom genom användning av dolda mikrofoner, magnetofoner o. s. v., vilka icke hör till lagstiftningen för radio- och den övriga telesektorn, även t. ex. med hjälp av ljusvågor eller med användning av speciellt

inriktade och effektiva mikrofoner, med vilka samtal kan avlyssnas på flera hundra meters håll. Ovan anförda tillvägagångssätt utgör endast exempel. Tekniken, som inom denna sektor är stadd i mycket snabb utveckling, är till beskaffenheten sådan, att endast en sakkunnig på området kan veta i vilka förhållanden det t. ex. icke finns någon risk för tjuvlyssning. De erforderliga anläggningarna kan mycket väl erhållas till så billigt pris, att nästan vem som helst förmår anskaffa sådana. Då förebyggande lagstiftning på området saknas, kan anläggningar av nämnda slag under sådana omständigheter snabbt bli allt allmännare. Då dessutom t. ex. kombinationen mikrofon-radiosändare till storleken kan vara kanske endast en kubikcentimeter, är det mycket svårt att förhindra olovlig användning av dylika anläggningar, emedan det kan vara mycket svårt att finna den som olovligt använder anläggningen. En förutsättning för ett effektivt skydd av privatlivets integritet är således, förutom det ovannämnda tillägg som bör intagas i radiolagstiftningen, att en allmän lagstiftning i nämnda ärende fås till stånd och ytterligare att speciallagar stiftas och andra stadganden uppgöres. Dylika författningar är redan i kraft t. ex. i Förenta staterna och Österrike.

I motiveringarna till medlemsförslaget nämnes ytterligare att de nordiska länderna borde sträva till likartade bestämmelser angående privatlivets integritet. Post- och telegrafstyrelsen anser, att man i fråga om de allmänna stadgandena rörande telefonavlyssning och annat hemligt införskaffande av upplysningar med användning av elektroniska anläggningar borde sträva till ovan anförda mål och att dessa även såsom man hoppas kommer att uppnås så snart som möjligt. De tekniska lagstiftningarna torde delvis gestalta sig olika i de nordiska länderna, eftersom flera olika områden kommer i fråga.

Helsingfors den 31 januari 1967

Oiva Saloila

Generaldirektör

H. E. Kolinen

Direktör

Finlands advokatförbund:

I motiveringen till medlemsförslaget nämnes, att i de moderna demokratiska rättsförfattningarna medborgarna i viss omfattning tillförsäkrats skydd för personlig integritet. Utöver stadgandena, som tryggar till liv och kroppslig integritet, personlig frihet samt religionsfrihet och församlings- och yttrandefrihet, har till individens skydd utfärdats stadganden, som

tryggar till ära och fred. Vidare skyddas han av normer angående brev- och telefonhemligheten. Såsom ett särskilt problem, vilket kräver lösning, har därtill nämnts individens rätt till sin egen bild.

Teknikens utveckling har gjort det väsentligt lättare än lidigare att tränga in på privatlivets område. Allmänt tillgängliga är fotografiapparater och mikrofoner, radiosändare och bandupptagare, vilka på grund av sitt ringa format lätt kan gömmas i rum, klädesplagg och bruksföremål på sätt, som inte väcker uppmärksamhet.

Mot denna bakgrund har på olika håll under senaste tid väckts fråga om effektivare skydd för privatlivets fred. I Sverige har man under senare år börjat utreda frågan om ökning av integritetsskyddet på personrättens område. På nordiska juristmötet 1966 i Stockholm diskuterades samma fråga och den allmänna uppfattningen var, att gällande lagstiftning inte tillräckligt skyddar privatlivet mot den fara som hotar i synnerhet från innehavare av massinformationsmedel. Radions rättsliga ansvar har redan tidigare utretts inom Nordiska rådet, visserligen utan att tillfredsställande resultat uppnåtts. Med härledning från orsaker av detta slag har i motiveringen till förslaget ansetts i alla nordiska länder föreligga ett behov att undersöka och överväga till området för privatlivets rättsskydd hörande frågor. I enlighet med ärendets natur har en enhetlig nordisk reglering av dessa frågor befunnits vara av vikt. På grund härav utmynnar förslaget i en framställning, att Nordiska rådet ville hemställa till regeringarna att man i anslutning till den i Sverige redan igångsatta utredningen skulle undersöka möjligheterna att åstadkomma en enhetlig nordisk lagstiftning på ifrågakvarande rättsområde.

Frågor om förstärkning av det personliga rättsskyddet synes i detta nu vara aktuellt på olika håll i den civiliserade världen. Utvecklingen av transistor- och fjärrfotografitekniken har gjort intrång på privatlivets område lätta och genom massinformationsmedlens inverkan kan kränkningar av individens rätt gestalta sig för honom pinsamma och t. o. m. fördärvliga. I flera länder har frågan därför tilldragit sig de lagstiftande organens uppmärksamhet och betydande undersökningar med utarbetande av en lag i ögonsikte har verkställts.¹

Såsom i motiveringen till förslaget omnämns har också i de nordiska länderna allvarlig uppmärksamhet i olika sammanhang fästs vid nödvändigheten att öka det personliga rättsskyddet. Jämväl i vårt eget lands litteratur har man på senaste tider tagit befattning med dessa frågor såväl *de lege lata* som *de lege ferenda*.² Också inom vårt lands rättspraxis och

¹ T. ex. Der zivilrechtliche Persönlichkeits- und Ehrenschtutz in Frankreich, der Schweiz, England und den Vereinigten Staaten von Amerika. Gutachten des Max-Planck-Instituts für ausländisches und internationales Privatrecht (1960).

² Se *Kivimäki*, *Persoonallisuuden oikeusturvasta*, *Oma maa* (1958); *Kivimäki-Ylöstalo*, *Suomen siviilioikeuden oppikirja*, *Allmänna delen* (1964) sid. 15—18; *Hakulinen*, *Velvoiteoikeus I* (1965) s. 254—258 och *Melander*, *Intimiteetin oikeussuojasta*, *Lakimies* 1964 s. 785—799.

rättsliv har under ifrågavarande tid yppat sig frågor, vilka föranlett oviss-
het och borde medelst lagstadganden regleras.

I Finland finnes visserligen angående det personliga rättsskyddet det
principiella stadgandet i regeringsformens 6 §: varje finsk medborgare vare
tryggad enligt lag till liv, ära, personlig frihet och gods. Angående de i
början nämnda frågorna har utfärdats särskilda stadganden bland annat
på flera ställen i strafflagen. Men lagstiftningen har inte hållit sig i kän-
ning till de snabbt förändrade förhållandena. Sålunda skulle för Fin-
lands vidkommande erfordras stadganden bl. a. om rätt till egen bild, i vil-
ken punkt den nya, år 1961 utfärdade lagen om upphovsmannarätt med
avvikelse från den tidigare lagen om upphovsmannarätt lämnar frågan helt
öppen.¹ Jämväl frågan om och i vad mån det skall anses lovligt att offent-
ligen behandla levande personers privatliv och enskildas öden i litteratu-
ren samt på scenen eller i radio- eller televisionsutskickningar synes för-
tjänas uppmärksamhet.² Stadganden angående brevhemligheten synes som
komplettering behöva särskilda bestämmelser, genom vilka utnyttjande av
brev av privat natur i förtjänstsyfte eller annars i strid mot god sed bleve
förbjudet. Också skyddandet av familjs och enskild persons hemlighet mot
offentlighet över huvud synes förtjänas övervägande. I Finland är det skäl
att påskynda åtgärder för närmare bestämmande av den i monopolställ-
ning befintliga radions och televisionens ansvar för skyddande av såväl
individens som samfundens legitima intressen mot felaktig eller vilseledande
behandling. I samband med advokatverksamheten har stundom yppat sig
ovisshet om, huruvida och under vilka förutsättningar det är tillåtet att
utan andras vetskap uppbevåra t. ex. förhandlingars gång och telefonsam-
tal och när man kan stöda sig på ett sådant material.

Enligt Finlands advokatförbunds uppfattning måste förslaget anses vara
värt understöd. Det är skäl att ytterligare fästa uppmärksamheten på, att
det enligt 12 artikeln i Förenta nationernas den 10 december 1948 ut-
färdade deklARATION om de mänskliga rättigheterna ej är tillåtet att god-
tyckligt inblanda sig i någons privatliv, familj, hem eller brevväxling och
ej heller att kränka någons ära och frejd. Enligt samma artikel bör envar
äga rätt till laga skydd mot sådana inblandningar eller kränkningar. De
övrige nordiska länderna har godkänt den på basis av denna deklARATION
tillkomna konventionen av år 1950 om tryggnad av de mänskliga rättig-
heterna och grundfriheterna och Finland är i sin egenskap av medlem i
Förenta nationerna av den förpliktligad.

Helsingfors den 27 januari 1967

På styrelsens för Finlands advokatförbund vägnar:

Mauri Hakapää

Matti Ylöstalo

¹ Jfr UpphovsrättsL 1961 27 § och UpphovsrättsL 1927 20 §.

² Jfr t. ex. framställningen i publikationen *Der zivilrechtliche Persönlichkeits- und Ehrenschutz* s. 307 o. följ.

N o r g e

Justis- og politidepartementet:

Justisdepartementet antar for sitt vedkommende at det på visse områder, særlig som følge av den senere tekniske utvikling, muligens vil kunne være behov for nye lovregler som utvider eller presiserer vernet mot integritets-krenkelser på personrettens område. Man mener derfor det kan være nyttig at Norge i tilslutning til den i Sverige påbegynte utredning deltar i et nordisk samarbeid for å undersøke og utrede spørsmålet om utvidet beskyttelse av privatlivets fred.

Man vil imidlertid minne om at undersøkelser foretatt så nylig som i 1963/1964 av de nordiske lands regjeringer i forbindelse med Nordisk Råds rekommendasjon nr. 18/1963 om ensartet nordisk lovgivning om radioens juridiske ansvar, viste at ensartet lovgivning på et meget sentralt felt av området for det nå framsatte medlemsforslag ville støte på så betydelige vansker at det måtte oppgis. Dette skyldtes forskjell både i preseslovgivning og den alminnelige straffe- og erstatningslovgivning. Det synes derfor tvilsomt om man nå bør foreta en ny og fullstendig undersøkelse av mulighetene for ensartet nordisk lovgivning om utvidet integritetsbeskyttelse på personrettens område.

Man nevner også at når det gjelder spørsmålet om ensartet nordisk lovgivning om beriktigelse i radio og fjernsyn (medlemsforslag A 56), gikk de nordiske justisministre senest på justisministermötet i Köbenhavn og mötet med Juridisk utvalg i Ringsted i februar 1967 ikke inn for ensartete lovregler på det nåværende tidspunkt, siden justisministrene i Danmark, Norge og Sverige ville avvente erfaringer om virkningen av kringkastingenes egne beriktigelsesregler.

Oslo, 15. februar 1967

Stein Rognlien

Finn Backer

Riksadvokaten:

Jeg kan ikke se at man innen påtalemyndigheten har noen erfaring nå for at det her i landet trenges nye lovregler om en utvidet beskyttelse av privatlivets fred. Og jeg kan heller ikke se at behovet for ensartede nordiske lovregler på dette område er påtrengende.

Derimot antar jeg det vil være av interesse for norske myndigheter at vi holder oss orientert om de svenske undersøkelser som for tiden pågår. Når

den svenske utredning foreligger kan da eventuelt spørsmålet om behovet for et nordisk rettslig samarbeid på dette område tas opp påny.

Oslo, 21. februar 1967

Andr. Aulie

Anton Hiorth

Straffelovrådet:

Straffelovrådet er enig i at man i tilslutning til det utredningsarbeid som er tatt opp i Sverige om utvidet vern av privatlivets fred, undersøker mulighetene for nordisk lovsamarbeid på dette område. Enkelte av de spørsmål som er reist i det foreliggende medlemsforslag, er behandlet i Straffelovrådets innstilling av 29. mai 1956 til bestemmelsen i straffelovens § 145 a (om avlytting av lukkede sammenkomster og av telefonsamtaler m. v.) som ble vedtatt 12. desember 1958. Rådets innstilling er gjengitt i Ot.prp. nr. 5 (1958) s. 36—39.

Oslo, 14. februar 1967

For Straffelovrådet

Rolv Ryssdal

Den norske dommerforening:

Saken har vært forelagt for foreningens permanente utvalg for strafferett som har avgitt uttalelse i saken (*se nedan*).

Saken vil bli behandlet på foreningens styremöte 6. mars d. å. Hvis styret skulle ha noe å føye til strafferettsutvalgets uttalelse, vil en komme tilbake til saken.

Oslo, 30. januar 1967

Jens Fagereng

R. Dietrichs

Dommerforeningens utvalg for strafferett:

Såvidt en kjenner til har det neppe i rettspraksis vært oppe saker som har vist at det er et sterkt behov for utvidet beskyttelse av privatlivets fred. På den annen side er det neppe tvilsomt at muligheten for inngrep i privatlivets fred er betydelig ökt ved den tekniske utvikling. Når det gjelder radio og fjernsyn gjør det seg også adskillig usikkerhet gjeldende om hvor

langt beskyttelse og ansvar går. En antar derfor at det kunne være nyttig om vårt land deltok i et nordisk samarbeid for å utrede spørsmål i forbindelse med beskyttelse av privatlivets fred overfor inngrep muliggjort ved moderne teknikk. Hvorvidt det på bakgrunn av fra før gjeldende rett vil være naturlig å få felles nordiske lovregler tør en ikke si noe bestemt om.

Oslo, 26. januar 1967

Trygve Leivestad

Den norske advokatforening:

Saken har vært forelagt vår forenings permanente lovutvalg for straffere rett og straffeprosess. — — —

Utvalget har avgitt sådan uttalelse:

Det forslag som er fremsatt fra Nordisk Råd om utvidet beskyttelse av privatlivets fred (fremsatt av Osmo Kock m. fl.) tar så vidt skjønnes i første rekke sikte på »en undersøkelse og fornyet vurdering af problemerne i forbindelse med beskyttelsen af den personlige integritet». I annen rekke — utvalget forstår det derhen: dersom en slik undersøkelse skulle lede til dette resultat — skulle man »tilstræbe ensartede bestemmelser angående integritetsbeskyttelsen».

Utvalget er enig i at en slik undersøkelse og fornyet vurdering foretas. Det går ut fra at advokatforeningen og eventuelt utvalget vil få anledning til å uttale seg når eventuelt forslag, på grunnlag av undersøkelsen, måtte være utarbeidet til ensartede bestemmelser om forholdet.

Under disse omstendigheter vil utvalget tiltre forslaget om at forholdene omkring beskyttelse av privatlivets fred gjøres til gjenstand for undersøkelse, og at de eventuelt på grunnlag av undersøkelsens resultater gjøres til gjenstand for nordisk lovgivning.

Den norske advokatforening slutter seg til utvalgets uttalelse.

Oslo, 10. januar 1967

Rolf Christophersen

Norsk rikskringkasting:

De gjeldende bestemmelser man har i straffelov og fotografilov, i bestemmelser om taushetsplikt og presseansvar, i alminnelige rettsregler om personlighetsvern og om erstatning for økonomisk skade og oppreisning for tort og sveie må visstnok antas stort sett å yte en ganske tilfredsstillende beskyttelse for privatlivets fred. Man er i det minste ikke innen Norsk rikskringkasting kjent med at det i praksis har gjort seg gjeldende noe sterkt behov for økt rettsvern. Men så langt en kjenner til, er det på disse områder en del forskjeller i nordisk lovgivning.

Det kan ikke være tvilsomt at moderne teknikk skaper nye muligheter for inngrep i privatlivets fred.

Som nevnt i medlemsforslaget s. 1 ble spørsmålet om en utvidet beskyttelse for privatlivet diskutert på det nordiske juristmöte i Stockholm høsten 1966 med særlig sikte på de moderne massemedier, presse, radio og fjernsyn. Innenfor rammen av dette emnet fremhevet det seg i løpet av diskusjonen tre områder som aktuelle for en regulering av rettslig eller utenomrettslig art. De tre områdene var: 1. skjult kamera og skjult mikrofon, 2. beriktigelser, 3. fremvisning av bilder.

En antar at det er riktig at det på de tre nevnte områder kan gjøre seg behov gjeldende for regler som gir større vern og skaper større klarhet enn nå.

Så vidt en vet er bruk av skjult kamera og skjult mikrofon allerede gjenstand for lovgivningsarbeid i Sverige.

I Norsk rikskringkasting bruker en ikke skjult kamera eller mikrofon i sin programtjeneste. Men en finner det rimelig om det blir overveiet å gi bestemmelser som forbyr eller regulerer bruk av innretninger til avlytting eller fjernfotografering på måter som kan krenke rimelig krav på personlighetsvern og privatlivets fred.

De nordiske radiosjefer vedtok i mai 1966 visse felles-nordiske normer om rett til beriktigelse i radio og fjernsyn. Foranledningen til dette vedtak var en henstilling fra Nordisk Råd om å søke å komme fram til en felles-nordisk lovgivning på området. Normene er trådt i kraft i Danmark, Finland og Sverige. De er foreløpig ikke gitt virkning i Norge, men en må regne med at de vil bli behandlet av styret i Norsk rikskringkasting i den nærmeste tid.

Når det gjelder fremvisning av bilder antas de alminnelige bestemmelser om ærekrenkelser å komme til anvendelse. Det samme vil fotografi-lovens regler.

Bruk av bilder i fjernsynet — av personer, situasjoner, eiendommer m.v. er forholdsvis nytt og skaper muligheter og problemer som det er tvilsomt om gjeldende lovgivning har fullt adekvate regler for. Som før nevnt har man imidlertid ikke inntrykk av at Norsk rikskringkastings bruk av bilder hittil har skapt problemer som skulle gjøre lovregulering påkrevet. Det er Norsk rikskringkastings oppfatning at man for tiden ved lovgivning neppe forsvarlig vil kunne gi lovregler av synderlig konkret og praktisk art, uten at de vil kunne skape vansker for en naturlig utvikling, og at det må vises stor varsomhet med å gi lovregler på disse områder. I Norge har man hittil vært meget forsiktig med å fremtvinge enhver form for regulering av kringkastings virksomhet i engstelse for at det skulle komme inn bestemmelser som kunne misbrukes til begrensnings av institusjonens oppgave som formidler av kunst, opplysning og nyheter. Det vil etter kringkastings skjønn være meget vanskelig å forene

en lovgivning på det området det gjelder med det driftsmønster som tradisjonelt knytter seg til kringkastingen, hvis en slik lovgivning skal bli noe mer enn generelle og vage bestemmelser.

Når det som nevnt neppe har gjort seg gjeldende noe følt behov for lovregler på dette område, antar en det er fordi kringkastingen i sin virksomhet søker å følge etiske normer av liknende art som dem man kjenner fra pressens Vær-Varsom-plakat og de retningslinjer som er utarbeidet for pressens omtale av rettssaker. De behov som eventuelt måtte gjøre seg gjeldende, må en anta vil være de samme i de nordiske land. En vil derfor gjerne i samarbeid med de andre nordiske kringkastingsinstitusjoner søke å finne fram til ensartede retningslinjer.

En kan nevne at de nordiske kringkastingsorganisasjoner i det siste året har hatt dette spørsmålet oppe til inngående drøfting, og at en allerede har tatt innledende skritt til å få utarbeidet visse ensartede normer for billedfremvisning i de nordiske lands fjernsyn. Dette spørsmål vil bli gjenstand for ytterligere drøfting i et møte mellom de nordiske kringkastingsjurister den 23.—24. februar 1967 i København.

Oslo, 13. februar 1967

H. J. Ustvedt

Sve r i g e

Svea hovrätt:

Såsom framhålles i medlemsförslaget har i Sverige tillkallats sakkunniga för utredning angående förstärkt integritetsskydd på personrättens område. Enligt direktiven bör de sakkunniga bland annat undersöka behovet och möjligheterna att genom näringsrättsliga åtgärder få erforderlig kontroll över spridningen av vissa tekniska apparater, vars handhavande kan utgöra en fara för den personliga integriteten. De sakkunniga skall också ge sig i kast med problemet om ingripande mot offentliggörande av bildmaterial. Denna fråga uppmärksammades av auktoritetskommittén, som samarbetade med delegater från de övriga nordiska länderna. De nu antydda frågeställningarna är otvivelaktigt väl lämpade för gemensamt nordiskt övervägande. Frågan om skydd för privatlivets helgd utgör ett för den enskilde betydelsefullt spørsmål. Det är därför, icke minst med hänsyn till den förhållandevis stora in- och utflyttningen mellan de nordiska länderna, värdefullt, om frågan kan lösas på ett i huvudsak likartat sätt

inom dessa länder. På grund av det anförda tillstyrker hovrätten den i medlemsförslaget gjorda framställningen.

Stockholm den 23 januari 1967

På hovrättens vägnar

Gunnar Aquilon

Göran Ljungberg

Justitiekanslern:

Från de synpunkter jag har att företråda vill jag tillstyrka att man i anslutning till den i Sverige pågående utredningen om förstärkt integritetsskydd på personrättens område undersöker möjligheterna att inom de nordiska länderna tillskapa likartade rättsregler på detta område.

Stockholm den 16 januari 1967

Sten Rudholm

Riksåklagaren:

I likhet med förslagsställarna anser riksåklagaren att man i möjligaste mån bör eftersträva enhetliga bestämmelser inom Norden även i fråga om integritetsskyddet på personrättens område. Det finns därför i och för sig anledning att instämma i medlemsförslaget syfte. Emellertid är det inte utan vidare givet att detta syfte bäst främjas genom den form av lagstiftningssamarbete som förslagsställarna förordar. Som framgår av direktiven för den svenska integritetsskyddskommittén kan man tänka sig att med lagstiftningens hjälp förstärka skyddet för privatlivet på flera olika sätt. På grund av rådande olikheter i de nordiska ländernas lagstiftning exempelvis på straffrättens område är det tänkbart att samma lösningar inte passar alla de nordiska länderna. I varje fall synes ifrågavarande område ännu vara alltför obearbetat för att det skall vara möjligt att bilda sig en uppfattning om i vilken mån och på vad sätt en gemensam nordisk reglering skulle kunna komma till stånd. Såvitt man nu kan bedöma behöver det inte heller innebära någon större olägenhet om bestämmelser innefattande vidgat skydd för privatlivets helgd inte utfärdas samtidigt i de nordiska länderna. Tvärtom kan erfarenheterna av nya regler på detta område i ett land tänkas vara av värde för såväl lagstiftningsarbetet inom övriga medlemsländer som det gemensamma arbetet på en enhetlig nordisk reglering. Med hänsyn till vad som i direktiven för den svenska kommittén har uttalats om vikten av att utredningsarbetet bedrivs skynd-

samt torde det från svensk synpunkt vara angeläget att kommittén får tillfälle att fullfölja sitt arbete innan man tar ställning till frågan om gemensam nordisk lagstiftning på ifrågavarande område.

Riksåklagaren får således förorda, att det väckta förslaget inte för närvarande föranleder någon åtgärd från Nordiska rådets sida.

Stockholm den 2 januari 1967

Holger Romander

Thorsten Cars

Rikspolisstyrelsen:

Såsom framgår av medlemsförslaget har justitieministern i Sverige efter Kungl. Maj:ts bemyndigande i maj 1966 tillkallat sakkunniga för utredning angående förstärkt integritetsskydd på personrättens område. Enligt styrelsens mening föreligger, såsom justitieministern i direktiven till utredningen framhållit, ett klart behov att lagstiftningsvägen åstadkomma ett förbättrat skydd för den enskildes privatliv, såväl i förhållandet mellan medborgarna inbördes som vad gäller den enskildes relationer till samhällsorganen. Skydd mot integritetskränkningar åstadkommes för närvarande delvis genom vissa bestämmelser i gällande svensk lagstiftning, till exempel brottsbalkens stadganden om hemfridsbrott och olaga intrång, reglerna i telefonreglementet och lagen om radioanläggningar angående krav på tillstånd för innehav av viss teknisk apparatur samt de processuella bestämmelserna att domstols beslut i princip erfordras för att myndighet på grund av misstanke om brott skall ha rätt att hålla kvar och undersöka post- och telegraafförsändelser eller att avlyssna telefonsamtal. Den moderna transistor- och fototekniken medför emellertid sådana ökade risker för integritetskränkningar att nu förefintligt skydd måste bedömas som otillräckligt. Enligt styrelsens mening är det eftersträvansvärt med enhetlig nordisk lagstiftning i dessa frågor.

Rikspolisstyrelsen tillstyrker därför att möjligheterna att uppnå en gemensam nordisk lagstiftning på detta område blir föremål för närmare undersökning.

Stockholm den 1 februari 1967

Rikspolisstyrelsen

Carl G. Persson

Hans Holmér

Telestyrelsen har i en skrivelse den 16 januari 1967 förklarat att man har intet att anföra i anledning av medlemsförslaget.

Svenska arbetsgivareföreningen:

Med anledning härav önskar Svenska arbetsgivareföreningen i samråd med Näringslivets säkerhetsdelegation uttala, att föreningen i princip stöder tanken på gemensam nordisk lagstiftning rörande integritetsskyddet på personrättens område. De i medlemsförslaget omnämnda angreppen och särskilt de, som möjliggöres genom den senaste tekniska utvecklingen, äger emellertid rum icke blott på personrättens område utan berör även näringslivet. Den ifrågasatta gemensamma nordiska regleringen av hit hörande spørsmål synes därför om möjligt böra omfatta jämväl integritetsskyddet inom näringslivet. Enligt vad som inhämtats är också avsikten, att den svenska integritetsskyddskommittén skall utreda behovet av och formerna för sådant skydd på näringslivets område.

Med tanke på det utvidgade samarbetet i olika former mellan de nordiska länderna måste ett gemensamt ställningstagande i frågan anses angeläget. Därest en lag om utvidgat integritetsskydd genomfördes endast i Sverige, kunde detta medföra, att ett förfarande, som vore straffbart i Sverige, kunde ske utan påföljd i de övriga nordiska länderna. Ensartade regler i det berörda komplexet skulle för övrigt väl ansluta sig till den värdefulla traditionen avseende strävandena i andra sammanhang att åstadkomma rättsgemenskap mellan de nordiska staterna.

Samtidigt vill föreningen i likhet med chefen för justitiedepartementet framhålla det önskvärda i att utredningsarbetet i Sverige bedrivs skyndsamt, så att ny svensk lagstiftning kan träda i kraft snart. I anslutning därtill förutsätter föreningen, att strävandena efter gemensam nordisk reglering icke väsentligen fördröjer den svenska utredningen.

Stockholm den 2 februari 1967

Svenska arbetsgivareföreningen

Curt-Steffan Giesecke

Ake Carlhammar

Svenska avdelningen av Internationella juristkommissionen:

Internationella juristkommissionens huvudmål är att arbeta för att på olika sätt stärka den enskildes rättsställning och att verka för att de ga-

rantier, som uppställts till skydd för de mänskliga rättigheterna, verkligen är effektiva. Ett sådant arbete, bedrivet på det världsomspännande planet, måste hela tiden inriktas efter förhållandena i den miljö där skyddet skall beredas. I Norden är sålunda de elementära rättigheterna om skydd för den personliga friheten, för yttrande- och åsiktsfriheten etc. relativt väl tillgodosedda, och dessa friheter utgör knappast längre några tvisteämnen. I de moderna välfärdsstater, som de nordiska länderna bildar, har emellertid nya problem uppkommit.

Individen har alltid eftersträvat att skapa sig en viss sektor närmast den egna personen, som han vill ha skyddad för intrång utifrån såväl från offentliga myndigheter som från andra enskilda. Denna rätt till privatlivets fredande erkännes också allmänt i västerlandet bl. a. i art. 8 i Europarådets konvention om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Hotet mot denna rätt kommer i välfärdsstaten från olika håll. Dels försvårar den ökade tätbebyggelsen den enskildes möjligheter att avgränsa sitt privatliv från omgivningen. Dels har tekniken gjort sådana framsteg, att de tekniska hjälpmedlen av olika slag för att åstadkomma intrång på den enskildes personliga sfär har radikalt förbättrats och ökats.

Lagstiftningen har onekligen icke kunnat följa med i denna utveckling. Det fordras därför enligt avdelningens mening nu bestämmelser på detta fält, som utgår från de nya faktiska förhållanden, varunder befolkningen i de nordiska länderna lever.

Det var mot bakgrund av dessa faktiska förhållanden, som den svenska avdelningen av Internationella juristkommissionen i våras tog initiativ till en nordisk konferens rörande skyddet av privatlivets helgd. Till grund för konferensen, som avhölls den 22—23 maj 1967 i Stockholm och i vilken företrädare från alla de nordiska länderna deltog, låg en omfattande rapport utarbetad av docent Stig Strömholm vid Uppsala universitet (*här ej tryckt*).

Konferensens arbete ledde fram till antagande av en resolution, vilkens syfte var att försöka finna en europeisk minimistandard för de rättigheter, som ovannämnda artikel 8 i Europarådskonventionen avser att garantera och att närmare utveckla innebörden av dessa rättigheter. Resolutionen innehåller en utläggning av vad privatlivets helgd innebär och vad den fordrar av lagregler till sitt skydd. Denna resolution bifogas i svensk översättning (*Bilaga 2*).

Avdelningen vill särskilt rikta uppmärksamheten på vad som anföres under punkt 13 i resolutionen rörande behovet av skyddsregler på nya områden. Avdelningen föreställer sig att ett nordiskt samarbete för att få fram gemensamma regler på detta fält, som hittills är i stort sett oskyddat, vore värdefullt.

Under hänvisning till det anförda får avdelningen livligt tillstyrka att

en nordisk utredning för att skapa ett förstärkt integritetsskydd på personrättens område kommer till stånd.

Stockholm den 20 oktober 1967

För den svenska avdelningen av Internationella juristkommissionen

*Gustaf Petré*n

Ordförande

Sveriges advokatsamfund har i en skrivelse den 13 december 1966 förklarat sig tillstyrka medlemsförslaget.

Pressens samarbetsnämnd:

Samarbetsnämnden delar förslagsställarnas åsikt att integritetsskyddet för individen är av central betydelse. Gränsdragningen mellan vad som i detta avseende kan anses tillåtet eller icke med hänsyn till pressens nyhetsförmedlande roll är också föremål för ständig övervakning och debatt inom pressorganisationerna i Sverige.

Samarbetsnämnden hyser emellertid en stark skepsis mot ytterligare lagstiftning, när det gäller de områden som berörs i förslagsställarnas motion. Nämnden vill i detta sammanhang hänvisa till den otillfredsställande utformning som förtalsreglerna i brottsbalken nyligen fått i Sverige — regler, vilkas omarbetning pressorganisationerna för närvarande anser nödvändig, för att nyhetsmedia rätt skall kunna bedriva sin verksamhet.

Det är vår bestämda uppfattning att dessa frågor i första hand bör lösas genom självsanerande åtgärder inom berörda media. Vi vill härvidlag fästa uppmärksamheten på den centrala betydelse som Publicistklubbens s. k. sederegler har och den stora roll som Pressens opinionsnämnd spelar som övervakare av att inte individens integritetsskydd kränkes av pressen.

Därest det ändå skulle bedömas riktigt att fullfölja ett lagstiftningsarbete beträffande vidgat integritetsskydd, anser Pressens samarbetsnämnd, att man i så fall bör eftersträva en gemensam lösning på nordisk basis, om detta ur lagteknisk synpunkt låter sig göras.

Stockholm den 31 januari 1967

Pressens samarbetsnämnd

Gustaf von Platen

Ordförande

BILAGA 2

Uttalande om PRIVATLIVETS HELGD av Internationella juristkommissionen vid den nordiska konferensen i Stockholm i maj 1967**Inledning**

Eftersom artikel 12 i den allmänna deklarationen om mänskliga rättigheter och artikel 17 i Förenta Nationernas stadga om medborgerliga och politiska rättigheter av december 1966 har föreskrivit att »ingen skall utsättas för skönsmässiga ingrepp i sitt privatliv, sin familj, sitt hem eller sin korrespondens, inte heller för angrepp på ära eller anseende», och att »alla har rätt till lagens skydd mot sådana ingrepp eller angrepp»,

och eftersom artikel 8 i Europeiska konventionen för skydd av mänskliga rättigheter och grundläggande friheter har föreskrivit att »envar har rätt till skydd för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens»,

erinrande om att Internationella juristkommissionen på sin första internationella kongress i Aten 1955 underströk att en förutsättning för rätts-samhället är att individens privatliv är okränkbart,

och anseende att det moderna samhällets alltmer komplicerade natur gör det önskvärt att skydda PRIVATLIVETS HELGD mer utförligt än hittills,

så har Internationella juristkommissionen beslutat att uppmana denna nordiska juristkonferens att undersöka den nuvarande omfattningen av PRIVATLIVETS HELGD och särskilda problem i anslutning härtill och att ge råd om de garantier och botemedel, som bör finnas till skydd för denna rättighet,

och därför godkännes nu denna nordiska konferens av jurister från Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige, med deltagande av juridiska experter från Österrike, Brasilien, Ceylon, Ecuador, Frankrike, Storbritannien, Indien, Irland, Japan, Nederländerna och Förenta staterna och framstående observatörer från Europarådet, Internationella pressinstitutet, Engelska lagkommissionen, Storbritanniens pressråd, Världsfederation av föreningen för Förenta Nationerna och The World Peace Through Law Center, efter överväganden av frågor rörande PRIVATLIVETS HELGD, följande konklusioner.

K O N K L U S I O N E R

Del I: Naturen av rätten till privatliv

1. Privatlivets helgd, som är av allomfattande betydelse för den mänskliga lyckan, bör erkännas som en grundläggande mänsklig rättighet. Den skyddar individen gentemot statliga myndigheter, allmänheten och andra individer.

2. Privatlivets helgd är rättigheten att få tillfälle att leva sitt eget liv med minsta möjliga inblandning. Vidare utvecklat innebär detta:

Individens rättighet att få tillfälle att leva sitt eget liv skyddad mot:

- (a) inblandning i hans privatliv, familje- och hemliv;
- (b) inblandning i hans fysiska eller själsliga integritet eller hans moraliska eller intellektuella frihet;
- (c) angrepp på hans ära och anseende;
- (d) att bli framställd i oriktig dager;
- (e) avslöjande av irrelevanta, besvärande upplysningar rörande privatlivet;
- (f) användande av hans namn eller identitet eller av likhet med honom;
- (g) spioneri, skuggning, observation och inspärning;
- (h) intrång i hans korrespondens;
- (i) missbruk av hans privata meddelanden, skriftliga eller muntliga;
- (j) avslöjande av upplysningar som lämnats eller mottagits av honom i förtroende under yrkesutövning.

(Begränsningar i denna rättighet är beskrivna i Del II.)

3. På det praktiska planet är ovannämnda definition avsedd att omfatta bl. a. följande:

- (i) visitation av en person;
- (ii) tillträde till och undersökning av fastigheter eller annan egendom;
- (iii) medicinska undersökningar, psykologiska och fysiska prov;
- (iv) osanna eller irrelevanta, besvärande uttalanden om en person;
- (v) öppnande av korrespondens;
- (vi) avlyssning av telegram eller telefon;
- (vii) användande av elektroniska lyssnarapparater eller andra »bugging» — apparater;
- (viii) bandupptagning, fotografering eller filmning;
- (ix) efterhängsenhet från pressen eller representanter för andra massmedia;
- (x) offentligt avslöjande av privata upplysningar;
- (xi) avslöjande av upplysningar som lämnats till eller mottagits från yrkesmässigt verksamma rådgivare eller till statliga myndigheter med skyldighet att iaktta tystnadsplikt;
- (xii) antastande av en person (t. ex. observerande eller bevakning av honom eller trakassering genom telefonpåringningar).

Del II: Begränsningar

4. I det moderna samhället kan PRIVATLIVETS HELGD, lika litet som varje annan mänsklig rättighet, vara utan begränsningar utom i den mening-
en att ingenting kan rättfärdiga åtgärder som är oförenliga med människans

fysiska, psykiska, intellektuella eller moraliska värdighet. De begränsningar som är nödvändiga för att balansera individens intressen mot andra individers, grupper eller statens intressen, varierar beroende på det sammanhang i vilket man eftersträvar att garantera PRIVATLIVETS HELGD.

5. Det offentliga intresset kräver ofta att statliga myndigheter erhåller större befogenhet att blanda sig i individens privata sfär än som kan accepteras i fråga om inblandning från enskilda individers eller grupper sida. Sådana befogenheter får aldrig användas annat än för syften för vilka de är avsedda.

6. De omständigheter under vilka en statlig myndighet kan givas sådana fullmakter har fastställts i Europeiska konventionen för skyddet av mänskliga rättigheter och grundläggande friheter som sådana i vilka ingreppet i den privata sfären är nödvändigt i ett demokratiskt samhälle:

för tillgodoseende av landets yttre säkerhet, den allmänna säkerheten eller landets ekonomiska välbefinnande, förebyggandet av oordning eller brott, hälsovården, skyddandet av sedligheten, eller av andra personers fri- och rättigheter.

7. Det är väsentligt att de fall, i vilka intrång är tillåtna, definieras noggrant. Lagstiftningen bör garantera att fullmakter, som kan innebära intrång i privatlivet, får utövas endast av en särskilt utpekad person eller myndighet på order av en domstolsmyndighet eller någon annan statlig myndighet, som ytterst är ansvarig inför den lagstiftande makten. En sådan order bör fastställa tid och plats för utövandet av ifrågakvarande fullmakter.

8. Beträffande ingrepp under ovannämnda omständigheter är följande överväganden tillämpliga.

a) *Nationell säkerhet, allmän säkerhet och undantagssituationer*

Statliga fullmakter att ingripa i PRIVATLIVETS HELGD måste variera med hänsyn till den situation ett land befinner sig i och får inte utövas annat än i överensstämmelse med dess internationella förpliktelser.

i) *I fredstid* kan den nationella säkerheten kräva intrång i privatlivet för mycket speciella och begränsade syften. För att garantera att sådana intrång göres endast i fall av verkligt hot mot den nationella säkerheten och att fullmakter enligt lagen i den nationella säkerhetens intressen inte missbrukas för politiska syften, är det önskvärt att någon form av oberoende övervakning eller kontroll inrättas.

ii) *I krigstid eller i annat allmänt undantagstillstånd*, då nationens liv är hotat, bör varje ytterligare fullmakt att ingripa i individens privatliv i den allmänna säkerhetens intressen begränsas till de, som är strängt nödvändiga med hänsyn till situationen i och i tiden till den period under vilken krig eller allmänt nödläge råder. Av detta skäl bör de underkastas regelbunden översyn och förnyelse av folkrepresentationen.

iii) *I fall av naturkatastrof* kan den allmänna säkerheten nödvändiggöra intrång i privatlivet för att möjliggöra åtgärder mot sådana kata-

strofer eller andra olyckor som innebär en fara för folkets liv. De vidtagna åtgärderna bör strikt avpassas till det aktuella hotet.

b) *Ett lands ekonomiska välstånd* är inte ett begrepp som kan bli föremål för en precis och avgränsande definition. Därför bör det inte tillgripas utom när det är absolut nödvändigt.

c) *Förhindrande av oordning eller brott* kan rättfärdiga att åtgärder vidtagas inom kriminallagstiftningens område

i) för undersökning av kriminella handlingar och för upptäckande av brottslingar;

ii) för åtal och bestraffning av brottslingar;

iii) för att förhindra begående av brottslig handling eller utbrott av oordning som det finns övertygande skäl tro är omedelbart förestående.

Det förutsättes, att brottet i fråga inte är av den arten att det förbjuder utövande av någon av de grundläggande rättigheterna eller friheterna. Vidare förutsättes det, att lagbestämmelser, i detalj definierar de fullmakter, som polisen och brottsundersökande myndigheter har, fastställer de lagöverträdelser, i fråga om vilka de kan användas och fastlägger exakta gränser för deras användning. Dessa begränsningar bör i synnerhet garantera att åtgärder innefattande ett ingrepp i privatlivet i alla händelser rimligen är nödvändiga med hänsyn tagen till lagöverträdelsens art och att det råder ett rimligt förhållande mellan de vidtagna åtgärderna och lagöverträdelsens gravhet. Därtill måste det föreligga sannolika skäl att antaga att den berörda personen är skyldig till eller står i begrepp att begå en brottslig handling.

d) *Skyddet av hälsan* kan rättfärdiga att rimliga åtgärder vidtas för att bekämpa eller förhindra utbrott av en epidemi eller spridande av smittosamma sjukdomar. Åtgärder vidtagna för *skydd av moralen* (annat än inom ramen för den allmänna kriminallagstiftningen) bör begränsas till det som är nödvändigt för skyddandet av barn och ungdom.

9. *Civilrättsligt procedere*. De avseenden i vilka PRIVATLIVETS HELGD behöver begränsas med hänsyn till rättegången i civilmålen måste klart definieras i civilprocesslagstiftningen.

10. *Yttrandefrihet, pressfrihet och mötesfrihet*

Utövande av dessa friheter är uppenbarligen ett allmänt intresse. Det är oundvikligt att det i vissa fall uppstår en konflikt mellan samhällets intresse att dessa rättigheter kan fritt utövas och individens intresse av ett ostört privatliv. Gränslinjen mellan dessa intressen är mycket svår att dra. Säkerligen kan den inte dras helt enkelt med stöd av axiomet att där det offentliga livet börjar, där måste privatlivet sluta. Offentliga personers privatliv måste vara skyddat utom i den mån det kan visas påverka allmänna händelser. Ännu mindre acceptabelt är axiomet att »vara en allmänt känd person» i sig själv rättfärdigar intrång i privatlivet. Det är icke önskvärt och

b) *Kroppsvsitation*

I de fall, existerande lagar innehåller bestämmelser om kroppsvsitation av en person, bör det garanteras att visitationen begränsas till de syften, som motiverat åtgärden och att den utföres med vederbörlig hänsyn för den kroppsvsiterade.

c) *Obligatoriska medicinska undersökningar och andra prov*

Förutsättningarna för att medicinska undersökningar eller andra prov skall kunna beslutas och utföras måste vara klart definierade.

d) *Brytande av korrespondens och andra meddelanden*

De flesta länder har lagbestämmelser som förbjuder öppnande av brev och skyddar telegramhemligheten. I vissa fall är dessa bestämmelser tillämpliga endast i förhållande till tjänstemän vid post och televerk. Det synes då vara ett behov av mera allmänna bestämmelser — straffrättsliga och civilrättsliga — som skyddar korrespondens och andra personliga meddelanden från att utsättas för ingrepp av tredje man.

e) *Avslöjande av upplysningar som lämnats till offentliga myndigheter eller till yrkesmän med rådgivande uppgift*

Normalt kan lagbestående eller disciplinära åtgärder tillgripas mot avslöjande av upplysningar, som i förtroende lämnats offentliga myndigheter. I fråga om meddelanden till yrkesmän med rådgivande uppgift bör obehörigt avslöjande av sådana vara belagt med sanktioner, som kan vara straffrättsliga, civilrättsliga eller av disciplinär art, eller en kombination av sådana beroende på omständigheterna i fallet.

f) *Ärekränkning*

Ärekränkingslagstiftningen i flertalet rättssystem skyddar individen mot angrepp på hans ära och anseende. I vissa system ger bevisning om påståendets sanningshalt ett absolut försvar i andra icke. I den förra typen av system behövs ett lagligt skydd mot publicering av nedsättande fakta, berörande individens privata sfär, vilka visserligen är sanna men irrelevanta.

13. *Skydd enligt särskilda regler rörande privatlivet*

Det finns former av ingrepp i privatlivet utöver de som nämnts i föregående stycke, vilka påverkar rättigheter som inte på ett tillfredsställande sätt skyddas av förefintliga lagregler tillkomna huvudsakligen för helt andra syften. Sådana rättigheter faller naturligen innanför en lagstiftning om privatlivet och bör skyddas av denna lagstiftning. Följande ingrepp faller inom denna kategori.

a) *Intrång i en persons ensamhet, avskildhet eller privatliv*

Ett obefogat intrång i en persons ensamhet, avskildhet eller privatliv, som den som förövar intrånget, kan förutse komma att medföra allvarligt obehag, antingen genom att den som tränger sig på iakttar eller oroar honom, följer efter honom, spionerar på honom eller kontinuerligt telefonerar eller

faktiskt omöjligt att förutse alla fall i lagstiftningen; men det kan alltså vara otillräckligt att uteslutande lita på pressens och andra massmedias självdisciplin eller på förhållningsregler, som utarbetats av de berörda fackliga organisationerna.

Detta ämne är så fullt av problem och balanssystemet blir så invecklat och känsligt att en kombination av olika metoder, utformandet av yrkesmässiga förhållningsregler, upprättandet av fackliga disciplinnämnder och speciell lagstiftning, kan bli erforderlig för att man skall på ett tillfredsställande sätt komma till rätta med denna aspekt av **PRIVATLIVETS HELGD**.

Det bör emelertid understrykas att, enär yttrandefriheten är en av de stora friheterna av vilken så många andra friheter är beroende, den inte får undertryckas genom särskild lagstiftning, som syftar till att skydda privatlivet mot ingrepp från pressen eller andra massmedia, för så vitt icke självdisciplinen inom pressen och andra massmedia och de av fackliga organisationer fastställda förhållningsreglerna visat sig otillräckliga. Av det sagda följer icke att pressen eller andra massmedia är undantagna från den allmänna lagstiftningen, som skyddar **PRIVATLIVETS HELGD**, inklusive rättsregler som riktar sig mot icke godtagna metoder för att inhämta upplysningar.

Del III: Skyddet

11. Skydd enligt gällande regler

Det finns i de flesta länder lagregler på skilda områden avseende civilrättsliga medel eller kriminella sanktioner mot vissa former av intrång i privatlivet. Några av dessa medel eller sanktioner har inte skyddet av privatlivet som sitt primära syfte. Det kan därför vara nödvändigt att stärka eller modifiera bestämmelserna i fråga för att tillförsäkra berörda aspekter av privatlivet ett effektivare skydd. En institution, som kan lämna ett värdefullt bidrag vad gäller skyddet av privatlivet mot intrång från myndigheters sida är Ombudsmannen.

12. Följande intrång skulle förefalla att falla inom den kategori, som avses i föregående stycke. I de fall, bestämmelser av den natur som nedan beskrives icke redan existerar, måste införandet av sådana betraktas som en nödvändighet — som ett led i skapandet av ett tillfredsställande skydd för **PRIVATLIVETS HELGD**.

a) Tillträde till och undersökning av bostaden och annan egendom

Straffrättsliga bestämmelser på detta område ger måhända icke alltid individens intressen ett tillfredsställande skydd. På liknande sätt kan hända, att civilrättsligt grundade rättsinstitut, vilka främst är avsedda att skydda ägande- eller besittningsrätten, ej ger skydd åt enskild, som har allenast nyttjanderätt till fastigheten eller egendomen.

skriver till honom eller på något annat sätt ofredar honom, bör kunna beivras genom civilrättsliga åtgärder. Offret bör ha rätt erhålla ett domstolsbeslut, som ålägger intränglingen att avhålla sig från att ofreda honom. I allvarligare fall kan även kriminalisering vara nödvändig.

b) Bandupptagning, fotografering, filmning

Hemlig bandupptagning, fotografering eller filmning av en person under privata omständigheter eller under besvärande eller intima förhållanden utan vederbörandes vetskap måste kunna påtalas inför domstol. I allvarligare fall kan även kriminalisering vara nödvändig.

c) Telefonavlyssning och dolda mikrofoner

i) Avsiktlig avlyssning av privata telefonsamtal mellan andra personer utan vederbörandes samtycke måste kunna påtalas inför domstol.

ii) Användandet av elektronisk utrustning eller andra medel — såsom gömda mikrofoner — för att avlyssna telefon eller andra samtal måste kunna påtalas inför domstol såväl i civilmåls- som i brottmålsordning.

d) Användandet av material, som erhållits genom olagligt intrång

Användande (genom publicering eller på annat sätt) av upplysningar, fotografier eller bandupptagningar, som erhållits på olaglig väg (*se punkt a, b och c ovan*) måste vara påtalbart inför domstol i sig självt.

Offret bör kunna erhålla ett domstolsbeslut, som förbjuder användandet av sådana upplysningar, fotografier eller bandupptagningar och som beordrar beslag av materialet och som lämnar ersättning för uppkomna skador.

e) Användandet av material som inte erhållits genom olagligt intrång

i) Utnyttjandet av en persons namn eller identitet eller hans likhet med annan person utan hans samtycke är att anse som en inblandning i hans rätt till helgd för privatlivet och måste vara påtalbart inför domstol.

ii) Publicerandet av uttalanden eller åsikter som falskeligen tillskrives en person, eller publicerandet av hans uttalanden och åsikter, namn eller hans likhet med annan i sammanhang, som sätter honom i en »felaktig dager» måste vara påtalbart inför domstol och ge den berörde rätt att publicera ett beriktigande.

iii) Otillåtet avslöjande av intima eller nedsättande fakta om en persons privatliv, publicerat utan att det påfordras av ett allmänt intresse, bör i princip vara påtalbart inför domstol.

14. Behov av särskilda lagregler

Slutligen rekommenderar denna konferens att alla länder vidtar lämpliga åtgärder för att genom lagstiftning eller på annat sätt skydda rätten till PRIVATLIVETS HELGD i alla dess skilda aspekter och att föreskriva sådana civilrättsliga medel och sådan kriminalisering som behövs för dess skydd.

BILAGA 3

Översikt över rättsregler om personlighetens rättsskydd i USA, England, Frankrike och Tyskland

(Upprättad av docent Stig Strömholm, Uppsala)

1. Av flera skäl, främst sammanhängande med traditionella rättssystematiska indelningar, ha de regler som kunna sägas tjäna personlighetens rättsskydd i vidaste mening inom de stora rättssystemen klassificerats och grupperats efter lämligen olika grunder. I en jämförande översikt, där de systematiska och terminologiska frågorna icke kunna behandlas, ter det sig mest ändamålsenligt att utgå från de faktiska kränkningar som kunna ifrågakomma och ange vilken rättslig behandling som givits dessa fall i de olika rättssystemen.¹

Kränkningarna synas kunna indelas i tre huvudgrupper: intrång, vare sig i fysisk eller annan mening, i en persons privata sfär; insamlande av uppgifter om en persons privata förhållanden; offentliggörande eller annat utnyttjande (t. ex. som bevis inför rätta, som medel för utpressning) av material om en persons privata förhållanden. Mer konkret kräva följande grupper av handlingar beaktande:

1. olovligt tillträde till och genomsökande av privata lokaler eller annan egendom;
2. olovlig kroppsundersökning;
3. medicinska undersökningar, psykologiska tests o. s. v.;
4. intrång i en persons privata sfär genom skuggning, spionerande, telefonterror o. d.;
5. som ett särfall till grupp 4: ofredande genom företrädare för massmedia;
6. olovlig ljudupptagning, fotografering eller filmupptagning;
7. brytande av brevhemligheten;
8. telefonavlyssning;
9. utnyttjande av elektronisk avlyssningsapparat;
10. olovligt spridande av förtrolig information (t. ex. genom advokater, läkare, själasörjare o. d.);
11. ooberättigat avslöjande inför offentligheten av annans privata förhållanden;
12. olovligt bruk av annans namn, bild eller liknande identifieringsmedel;
13. missbruk av annans ord eller meddelanden (t. ex. genom förvrängda eller uppbyggda intervjuer);
14. angrepp på annans heder och ära.

¹ För en fullständigare behandling hänvisas här generellt till Strömholm, *Right of Privacy and Rights of the Personality. A Comparative Survey* (Acta Instituti Upsaliensis Jurisprudentiæ Comparativæ VIII) Sthlm Norstedts 1967, 250 s.

2. Det kan sammanfattningsvis sägas, att medan vissa av de angivna ingreppen i annans personliga förhållanden — t. ex. de under 1—3, 7 och 14 — tidigt uppmärksammats av lagstiftare och jurister, oftast i samband med regleringen av offentliga organs befogenheter i straffprocess och liknande förhållanden eller i tryckfrihetsrätten, flertalet övriga här avsedda kränkningar endast i ringa omfattning sanktioneras genom uttryckliga lagregler. Som ett ytterligare gemensamt karakteristiskt drag kan anföras, att ehuru skyddet mot sådana kränkningar på sina håll (framför allt i Frankrike och Tyskland) i rättspraxis och rättsvetenskap utformats som »absoluta rättigheter», en närmare analys visar, att uppställda regler — framför allt i fråga om de under 11—14 avsedda typerna av kränkningar, som regelmässigt beagås av massmedia och aktualisera konflikten mellan informationsfrihetens krav och den enskildes skyddsanspråk — genomgående ha karaktären av allmänna grundsatser, som lämna domstolarna stor frihet i avvägningen mellan motstående legitima intressen. Hållpunkter för en sådan avvägning förekomma bl. a. i det mest utförliga internationella instrumentet på detta rättsområde, nämligen 1950 års Europarådskonvention om de mänskliga rättigheterna, vars art. 8 förpliktar signatärmakterna att vidmakthålla respekten för privat- och familjeliv, korrespondenshemligheten och hemfriden och samtidigt uppräknar de grunder på vilka avsteg från de uppställda principerna må göras.

Det skall slutligen påpekas, att trots betydande olikheter i rättsskyddets tekniska konstruktion, sanktionerna för personlighetskränkningar — där sådana överhuvudtaget äro sanktionerade — förete en tämligen enhetlig bild: förbuds- och skadeståndstalan torde kunna betecknas som de viktigaste reaktionerna; vid otillåtna offentliggöranden spela åtminstone i kontinental rätt olika former av gemälesrätt och rätt till beriktigande en framträdande roll.

USA

3.1. Allmänt

Situationen i USA är av flera skäl tämligen speciell och svår att jämföra med nordiska förhållanden. Vad först beträffar den faktiska förekomsten av ovan angivna kränkningar, synas såväl massmedia som konkurrenterna i näringslivet och den organiserade brottsligheten här tidigare och med större intensitet än annorstädes ha utvecklat hänsynslösa metoder för insamlande och nyttjande av konfidentiell information. Kampen mot kriminaliteten liksom det »kalla krigets» speciella förhållanden ha medfört, att också vissa myndigheter gått mycket långt i samma riktning. Även offentliga och privata arbetsgivare ha i större omfattning än som torde vara vanligt i Europa sökt med stundom anmärkningsvärda metoder skaffa information om sina anställda.

Vad härnäst gäller rättsreglerna, förtjäna två fenomen särskilt beaktande.

Konstitutionella regler ha av domstolarna gjorts till föremål för delvis mycket vittgående tolkningar för att skydda medborgarna i första hand mot illojala metoder av myndigheterna vid anskaffandet av bevis (elektronisk avlyssning och bandupptagning, telefonavlyssning o. d.). Alltifrån sekelskiftet ha domstolarna i huvudsak utan stöd i lag under inflytande av vissa rättsvetenskapliga författare erkänt en allmän »right of privacy» av mycket omfattande innehåll, som kan sägas utgöra det viktigaste privaträttsliga skyddet för personligheten i amerikansk rätt. Det kan sammanfattningsvis hävdas, att USA vid sidan av Västtyskland är det land där det rättsliga personlighetsskyddet är mest omfattande. »Privacy»-institutets ohämmade växt i de fyrtionio amerikanska rättskretsarnas praxis liksom de komplikationer som ofta uppstå, emedan flertalet fall beröra mer än en rättsordning och därför aktualisera internationellt privaträttsliga regler, ha emellertid medfört betydande rättsosäkerhet. En framstående amerikansk domare har nyligen betecknat rättsområdet som en »höstäck i en orkan».

3.2. Särskilda regler

Sedvanliga straff- och skadeståndsrättsliga regler samt en omfattande judikatur på konstitutionens grund (framför allt i fråga om myndigheters agerande), kompletterade med principen om skydd för den enskildes »privacy» synas i amerikansk rätt ge ett tämligen effektivt skydd mot olovligt tillträde till och genomsökande av privata lokaler eller annan egendom. Kroppsvisitation i samband med myndighetsingripanden av olika slag synes här som annorstädes vara föremål för tämligen ingående legislativ reglering kompletterad av praxis; även här spelar den federala konstitutionen en viktig roll i fråga om myndigheters handlande, och i ett fåtal rättsfall har »right of privacy» åberopats (visitation i varuhus o. d.).

Användningen av medicinska undersökningar och tests genom myndigheter har diskuterats flitigt i USA, bl. a. ur konstitutionell synpunkt. På det straffprocessuella och offentligrättsliga området har en viss praxis etablerats — i ungefärlig överensstämmelse med läget i flertalet västliga länder — och utanför detta fält har i åtminstone något fall »right of privacy» ansetts kränkt av här avsedda ingrepp.

Den svårdefinierade grupp av intrång som upptagits under 4. ovan är föremål för blandad behandling. Viss lagstiftning förekommer (bl. a. mot s. k. »peeping Toms» — fönstertittare och tjuvlyssnare), de traditionella skadeståndsrättsliga anspråken från engelsk common law ge skydd i vissa situationer, men området tillhör dem där »right of privacy» kan sägas ha verkligt avrundat det ofullständiga skydd som äldre straff- och civilrättsliga regler skänkte. I mycket grov sammanfattning kan denna rätt anses effektivt skydda mot de förfaranden som här avses, dock att skyddet icke torde gälla beteende på offentlig plats (skuggning o. d.) och att sådana förfaranden som systematiskt insamlade av uppgifter om en person med i och för

sig rättsenliga metoder knappast äro åtkomliga. Överhuvudtaget synes tillämpningen av de amerikanska »privacy»-reglerna — till skillnad från motsvarande tyska — präglas av en viss mekanisk stelhet i åtskillnaden mellan »offentlig» och »privat», som stundom kan medföra, att även beaktansvärda intressen bli eftersatta (t. ex. vid offentliggörande av uppgifter ur offentliga arkiv o. d.). Exempel finnas emellertid i praxis på bedömningar som i första hand se till de berörda intressena (bl. a. i ett känt fall som avsåg en på domstolsprotokoll byggd framställning av en återanpassad prostituerads tidigare liv). Ofredande genom företrädare för massmedia synes icke intaga någon särställning i amerikansk rätt.

Frågor om olovlig ljudupptagning, fotografering och filmning — till skillnad från *utnyttjandet* av sålunda erhållet material — ha i förvånansvärt ringa grad berörts i den amerikanska diskussionen. Det torde kunna förmodas, att sådana förfaranden äro tillåtna på offentliga platser men därmed icke om de ske i privata förhållanden och utan de berördas vetande. Mot brytande av brev- och telegrafhemligheten finnes lag och praxis som väsentligen överensstämmer med motsvarande reglering i europeisk rätt. Även telefonavlyssning är på motsvarande sätt reglerad; generellt är sådan avlyssning förbjuden utom i särskilt angivna undantagsfall i samband med straffprocessuella undersökningar.

Det »privacy»-problem som i senare tid diskuterats flitigast i USA rör avlyssning med elektronisk apparatur. Här är rättsläget oklart, även i vad gäller myndigheternas rätt att med sådana metoder anskaffa bevis. Federal och statlig lagstiftning förbjuder i princip dylika förfaranden som ske med radiotekniska medel (till skillnad från tråd), och tendensen synes åtminstone vara att i kraft av konstitutionella regler underkänna bevisning som skaffats på sådant sätt. Säkert kan också »right of privacy» åberopas, om nu avlyssningen överhuvudtaget kan upptäckas. Det förekommer även lokal lagstiftning om kontroll över tillverkning och försäljning av avlyssningsapparatur, men tydligen är rättsreglernas effektivitet ringa.

Reglerna om sekretessplikt för vissa anställda i offentlig tjänst och rätten för advokater m. fl. att vägra vittna stå åtminstone i huvuddrag i överensstämmelse med europeiska rättsprinciper.

Den av praxis uppställda »right of privacy» ger ett tämligen effektivt skydd mot avslöjande inför allmänheten av privata förhållanden. Ett stort antal rättsfall ha bekräftat principerna. Å andra sidan inskränkes den enskildes skyddsanspråk av hänsyn till allmänhetens informationsintresse, som bestämmes mycket liberalt. Skyddet för offentliga personer, som frivilligt beträtt den offentliga scenen, liksom för förbrytare, offer för brott och olyckor men även tämligen perifera bipersoner i sådana sammanhang är relativt snävt utmätt. I åtminstone vissa fall ha också avslöjanden som kunnat hämtas ur offentliga handlingar ansetts lovliga; motsatsen — t. ex. i

fråga om återanpassade brottslingar o. d. — har emellertid också hävdats av ansedda domstolar.

Någon ensamrätt till bärandet av namn känner ej amerikansk rätt, men i vissa fall av annat nyttjande, t. ex. i reklam, föreligger en kränkning av »privacy»; på samma sätt har praxis ansett »right of privacy» kränkt om någons bild olovligen publicerats i reklam syfte; här förekommer också lagstiftning. Ärekränkings- och liknande regler kunna ofta träda in vid mer kvalificerade fall av namn- och bildmissbruk.

Missbruk av annans ord eller meddelanden kan beroende på förhållandena beivras som »infringement of privacy», ärekränkning eller som bedrägeri- eller förfalskningsbrott. Praxis på »privacy»-området är ringa och medger inga bestämda uttalanden om rättens utformning i detalj.

De amerikanska ärekränkingsreglerna, vilka i likhet med men i något mindre grad än de engelska förete invecklade tekniska drag ärvda från äldre common law, kunna som redan antytts komplettera »privacy»-skyddet på enskilda punkter.

3.3. Reformförslag

Trots mycket omfattande diskussion, förmliga nödrop från domstolarna och rättsvetenskapen framför allt i fråga om den internationellt privaträttsliga regleringen av ärekränkning och personlighetskränkningar genom massmedia, och vissa kongressmotioner i delfrågor ha såvitt jag vet inga reformförslag med utsikt att vinna framgång framlagts i USA. Den sannolika utvecklingen är måhända partiell federal lagstiftning främst i fråga om avlyssning med teknisk apparatur, kompletterande statlig lagstiftning och en harmonisering av praxis i enlighet med vissa strömningar i den moderna rättsvetenskapen, vilka närmast varna för en orimlig utsträckning av »privacy»-institutet.

England

4.1. Allmänt

Vad i det föregående sagts om rättsläget i USA sådant detta bestod före praxis' anammande av en allmän »right of privacy» äger väsentligen giltighet för Englands del. De skillnader som förekomma i fråga om lagstiftning — denna är genomgående mindre framträdande på här avsedda områden i England — motivera icke någon närmare beskrivning.

Någon »right of privacy» har icke vunnit insteg i engelsk rätt, och domstolarnas tendens att ge en vidsträckt tolkning åt framför allt ärekränkingsreglerna har icke kunnat fylla luckan. Det synes å andra sidan klart, att »privacy»-problemen icke ha tillnärmelsevis samma omfattning som i USA.

4.2. Särskilda fall

Beträffande de ovan under 1—5 upptagna typerna av intrång synes det här tillräckligt att hänvisa till översikten av de amerikanska reglerna, varvid emellertid tydligt varken den federala konstitutionen eller »right of privacy» finnes tillhands för att komplettera det fragmentariska skyddet. Detsamma gäller punkterna 6 och 7. Telefonavlyssning har vållat vissa bekymmer i engelsk debatt; där sådan kan bedrivas utan fysiskt intrång synes någon allmän regel mot förfarandet icke finnas. Offentlighetsrättslig radiolagstiftning kriminaliserar innehav och nyttjande av radioteknisk avlyssningsapparat, men mot sådana anordningar som använda tråd torde ingen regel kunna åberopas. Om tystnadsplikt för vissa kategorier gäller vad ovan sagts beträffande USA.

Mest markant är skillnaden mellan engelsk och amerikansk rätt i fråga om kränkningar av personligheten genom offentliggörande (p. 11—13 ovan); där icke en liberal tolkning av ärekränkingsreglerna eller en tillämpning av vissa andra specialbestämmelser (t. ex. om konkurrensbrott genom framkallande av förväxling eller om »contempt of court» genom offentliggörande av uppgifter eller omdömen i samband med brottmål) kan hjälpa, föreligger heller icke något skydd.

4.3. Reformförslag

Det mest omtalade och mest lovande försöket att reformera den engelska rätten i fråga om personlighetskränkningar genom offentliggörande var en överhusmotion från 1961, Lord Mancroft's Bill, som här intagits som *bihang 1*. Förslaget avlogs.

Under år 1967 väcktes ett par motioner i Underhuset, en med förslag till allmänna regler om »privacy», en med förbud mot telefonavlyssning, men ingen av dem har antagits.² I den rättsvetenskapliga litteraturen ha också vissa förslag framlagts.³ Frågan om personlighetsskydd är f. n. föremål för studium av den engelska lagberedningen, the Law Commission, men något resultat av detta arbete har ännu icke publicerats. En inom kommissionen utarbetad stencilerad arbetspromemoria från juni 1967, som låg till grund för informella diskussioner, visar att arbetet icke nått utöver förberedande studier; enligt uppgift från en ledamot av kommissionen (okt. 1968) har något officiellt ställningstagande till frågan huruvida dessa problem skola behandlas i den närmaste framtiden ännu icke ägt rum.

² Bills 181 och 190 år 1967, Se 740 House of Commons Debates (1967), spalt 1565 ff. och 748 H. C. Deb., sp. 1016; 741 H. C. Deb., sp. 1051 ff.; 744 H. C. Deb., sp. 1616 och 747 H. C. Deb., sp. 537.

³ Se främst International and Comparative Law Quarterly, vol. 15, 1966, s. 189 ff. Se vidare Strömholm, a. a., s. 35, not 36.

Tyskland

5.1. Allmänt

I tysk rätt ha frågor om skydd för personligheten mycket länge diskuterats i den rättsvetenskapliga litteraturen. Utgångspunkten har härvid varit idén om en »allmän personlighetsrätt», som skulle ha till uppgift att skydda en rad i huvudsak icke-ekonomiska intressen av ganska olika art. Att man valde konstruktionen med en enhetlig »absolut rättighet» hade icke endast teoretiska grunder; skadestandsreglerna i den tyska civillagboken (i synnerhet § 823) äro så utformade, att — med bortseende från vissa specialfall — ekonomisk gottgörelse kan krävas endast för ingrepp i bestämda subjektiva rättigheter. Under tiden fram till andra världskrigets slut trängde idén om »personlighetsrätten» fram i rättsvetenskapen och vann också på vissa specialområden, främst upphovsrätten (i form av upphovsmans s. k. ideella rätt), insteg i lagstiftning och praxis. Det verkliga genombrottet kom emellertid först efter antagandet av 1949 års grundlag med dess uttryckliga erkännande av rätten till personlighetsutveckling och dess rättighetskatalog. På denna legislativa grund ansågo sig nu domstolarna kunna upptaga den »allmänna personlighetsrätten», och i ett stort antal avgöranden från efterkrigstiden utvecklades denna till ett omfattande och generellt komplement till befintliga specialregler ungefär på samma sätt som den amerikanska »right of privacy». Ehuru den tyska judikaturen laborerar med vissa teoretiska konstruktioner, som äro främmande för nordisk rätt, synes tysk praxis, vilken på det hela taget präglas av mycket omsorgsfulla och välavvägda analyser och intresseavvägningar, kanske utgöra den källa ur vilken man från nordiskt håll har mest att hämta på personlighetsskyddets område. Bundesgerichtshof har i stort sett lyckats uppdraga tämligen klara linjer för skyddets utformning och omfattning.

5.2. Särskilda fall

Som fallet är i kontinental rätt i allmänhet anses frågor om olovligt tillträde till och genomsökande av privata lokaler eller annan egendom, liksom om kroppsundersökning och medicinska undersökningar och tests traditionellt höra hemma på straffrättens och straffprocessrättens område (regler om hemfridsbrott m. m.). I fråga om offentliga myndigheter äro hithörande frågor reglerade i ungefär samma ordning som i de nordiska länderna. Ehuru konstitutionella regler stundom åberopats, t. ex. beträffande användning av tests o. d. genom myndigheter, ha dessa spörsmål såvitt bekant icke givit upphov till någon praxis, där den allmänna personlighetsrätten åberopats ehuru denna i rättsvetenskapen anses utgöra ett skydd även på dessa områden.

När det gäller sådana intrång som skuggning, spionerande, telefonterror o. d. ger straffrätten, närmast reglerna om ordningsförselser (*grober Un-*

fug), ett skydd, som är ofullständigt på olika punkter, bl. a. beträffande kränkningar som icke störa den allmänna ordningen. Någon praxis där den »allmänna personlighetsrätten» åberopats, synes icke ha förekommit, men man är inom rättsvetenskapen enig om att denna rättighet här bereder skydd i varje fall mot mer allvarliga kränkningar. Icke heller har ofredande genom företrädare för massmedia särskilt beaktats (bortsett från fall av olovlig bildupptagning och inspelning).

Beträffande ljudupptagning, fotografering och filmupptagning har erkännandet av den »allmänna personlighetsrätten» medfört en radikal förändring. Principiellt äro sådana förfaranden förbjudna inom den privata sfären, vars gränser här bestämmas icke genom mekaniskt särhållande av »offentlig» och »privat» mark e. d. utan efter de engagerade intressena. Praxis är tämligen omfattande. I ett antal fall rörande bandinspelning ha domstolarna ansett, att i vissa allvarliga intressekonflikter, t. ex. när det gällt för enskild att säkra viktig bevisning som ej kunnat erhållas på annat sätt (t. ex. i skillnadsmål), »den allmänna personlighetsrätten» måste vika. Utanför förbudet anses också falla sådant som upptagning av affärssamtal på talregistreringsapparat o. d.

Brytande av brev- och telegrafhemligheten anses utgöra en personlighetskränkning, men här förelåg sedan länge en lagreglering som i huvudsak motsvarar nordiska regler. Den »allmänna personlighetsrätten» står vidare i vägen för telefonavlyssning, som dessutom med vissa undantag faller under särskilda offentlighetsrättsliga regler; någon praxis av intresse föreligger icke. Det är på samma sätt klart, att avlyssning med elektroniska hjälpmedel, även där de offentlighetsrättsliga reglerna om innehav och nyttjande av radiomateriel ej träda in, är en otillåten personlighetskränkning.

Reglerna om sekretessplikt och rätt att vägra vittna för vissa kategorier, såsom läkare och advokater, utformades redan inuan den »allmänna personlighetsrätten» erkändes; denna kan dock även här antagas ha en kompletterande funktion.

En omfattande praxis, i vilken informationsintressena vägts mot den enskildes anspråk på att lämnas i fred, förekommer beträffande oberättigat avslöjande av privata förhållanden inför allmänheten. Här har den »allmänna personlighetsrätten» fått reell betydelse. Generellt kan sägas, att tysk praxis är mindre benägen än den amerikanska att prisge enskilda intressen till förmån för sensationslystnad och nyfikenhet, att någorlunda klara linjer uppdragits i frågan vilka personer, som i större eller mindre grad få finna sig i att deras förhållanden offentliggöras och att praxis även sökt precisera vilka områden som alltid måste betraktas som strängt privata («Geheim- eller Intimsphäre») och vilka som måste prisges i vissa fall.

Usurpation av namn är förbjuden redan enligt civillagboken; den »allmänna personlighetsrätten» skyddar nu också mot användning av annans namn t. ex. i reklamsyfte. Offentliggörande av någons bild är principiellt för-

bjudet om icke den avbildade lämnat tillstånd; principen fastslogs redan i 1907 års lag om upphovsrätt till konstnärliga och fotografiska verk, som i denna del alltjämt är gällande. Från huvudregeln gälla en rad undantag (se närmare det som *bihang 3* återgivna lagförslaget, som väsentligen återger praxis' ståndpunkt).

Den »allmänna personlighetsrätten» har i praxis ansetts skydda bl. a. mot förvrängning av annans uttalanden (insändare i tidningar) och mot förfalskade intervjuer.

Vad slutligen beträffar ärekränkingsreglerna — som här i och för sig sakna självständigt intresse — kan anmärkas, att de intresseavvägningar som kommit till uttryck i de straffrättsliga reglerna, och som bl. a. innebära att ansvar för äreröriga uttalanden kan bortfalla om vissa legitima intressen föränlett sådant uttalande, i stor utsträckning »lånats» vid motsvarande intresseavvägningar på den »allmänna personlighetsrättens» område.

5.3. Reformförslag

Straffrättsliga regler bl. a. om avslöjande av annans privata förhållanden, om bandupptagning och om brott mot brev- och telegrafhemligheten förekomma i 1962 års tyska förslag till strafflagsreform. En partiell lagändring infördes redan 1967 (*Bihang 2*).

På det privaträttsliga området förtjänar särskilt att nämnas den mycket utförliga proposition som förbundsregeringen framlade år 1959 (*Bihang 3*). Förslaget mötte, trots att det kan betecknas som en kodifiering av en allmänt gillad praxis, kompakt motstånd från massmedia och kunde icke genomdrivas. En mindre omfattande nyreglering, som torde ha större utsikter till framgång, föreslogs i ett betänkande från 1967; det är här väsentligen fråga om en förändring av de skadeståndsrättsliga reglerna, genom vilken förbundsdomstolens praxis i sådana frågor — innebärande, att ekonomisk gottgörelse kan utdömas för allvarliga kränkningar av icke-ekonomiska intressen — bekräftas i lagstiftningen.

Frankrike

6.1. Allmänt

I förhållande till de länder som ovan berörts företer den franska rättens utveckling på det område som här avses vissa karakteristiska olikheter. I fråga om personlighetsskyddets rättsteoretiska konstruktion står Frankrike numera tämligen nära Tyskland, men på franskt område kan utvecklingen fram till denna situation sägas ha förlöpt på ett sätt som var rakt motsatt det för Tyskland kännetecknande. I Frankrike kom saken först, namnet sedan: tidigt under 1800-talet tillämpade de franska domstolarna den mycket allmänt formulerade skadeståndsrättsliga huvudregeln i art. 1382 civillagen på de mest skilda kränkningar av icke-ekonomiska intressen, låt vara

att skadeståndet ofta bestämdes rent symboliskt (till en franc, »le franc symbolique»). I massan av heterogena rättsfall framtråda på det här behandlade området vissa huvudlinjer: praxis utvecklar framför allt tämligen klara principer om rätten till egen bild och om missbruk av annans namn.

När de franska juristerna börja sysselsätta sig med personlighetsskyddets systematiska och terminologiska aspekter, sker det i stor utsträckning under tyskt inflytande. Vid sidan av andra, mer pragmatiska och kasuistiska klassifikationsmetoder laborera nu franska teoretiker med ett begrepp »personlighetsrätt», som — jämte annat — i huvudsak omfattar de frågor som här äro aktuella. Den franska diskussionen och judikaturen är väsentligt mindre omfattande än den tyska.

6.2. Särskilda fall

Beträffande olovligt tillträde till och genomsökande av privata lokaler eller annan egendom, kroppsundersökning, medicinska undersökningar och tests (de sistnämnda torde ej ha diskuterats i fransk rätt) kan här hänvisas till vad ovan sagts om Tyskland. Det bör emellertid tilläggas, att den franska rättens respekt för människokroppens integritet är utomordentligt stor, och att myndigheternas möjligheter att med fysiskt tvång genomföra kroppsliga ingrepp (t. ex. blodprov) äro ytterst snävt begränsade. Den kroppsliga integriteten framhålls i Frankrike mer än annorstädes som en »personlighetsrätt».

Mot sådana intrång som skuggning, spionerande, telefonstörningar, sändandet av anonyma brev — och f. ö. en del ganska harmlösa tilltag, t. ex. kolporterandet av anstötliga publikationer i hemmen — står art. 1382 civillagen redo. I den brokiga flora av avgöranden som låter sig uppletas förekomma knappast hänvisningar till några sådana sammanfattande rättsbegrepp som »personlighetsrätt»: skadeståndsregeln är nog. Att denna ger ett mycket omfattande skydd är uppenbart. I åtminstone ett omtalat modernt rättsfall synes det ha betraktats som en graverande omständighet att ett i och för sig hänsynslöst intrång i ett barns sjukrum skedde för att skaffa material åt en tidning. Då talan avsåg även det reportage som följde, kan man inte säkert uttala sig om bedömningen av intrånget som sådant.

För såvitt icke bandupptagning, fotografering eller filminspelning sker vid olovligt intrång eller på plats där uttryckligt förbud gäller (t. ex. i domssal), torde fransk rätt icke anse dessa förfaranden som sådana för rättsstridiga. Frågan återkommer emellertid när det gäller offentliggörande av material som nu sagts. Även om här sålunda föreligger en skillnad i förhållande till tysk rätt, torde den praktiska olikheten icke vara så stor, utom i fråga om ljudupptagningar, där den tyska rätten är klart strängare. »Rena» fall till denna fråga torde emellertid icke ha prövats av franska domstolar.

Om brev- och telegrafhemligheten gäller, liksom i Tyskland, straffrättsliga och administrativa regler av ungefär samma innehåll som i de nordiska

länderna. Telefonavlyssning är föga diskuterad; de fall som bedömts av domstolarna ha rört avlyssning genom polisen, vars befogenheter härvidlag icke äro lagreglerade — och förfarandet har förklarats otillåtet av hänsyn till den tilltalades rätt att försvara sig. Elektronisk avlyssningsapparat synes ännu icke ha nämnvärt bekymrat de franska juristerna. Det ter sig sannolikt, att både telefonavlyssning och elektronisk övervakning skulle uppfattas som kränkningar enligt art. 1382 civillagen.

Tystnadsplikten, i de fall sådan föreligger, upprätthålles med ytterlig stränghet i fransk rätt.

I en serie rättsfall från de senaste fem åren ha franska domstolar — med eller utan åberopande av »personlighetsrätten», »rätten till privatliv» e. d. — ingripit mot avslöjanden av privata förhållanden, inklusive publicering av olovligen tagna bilder, inför offentligheten. Gränsdragningen kring den »offentliga» och den »privata» sektorn kan liksom definitionen av begreppet »offentlig person», icke sägas slutgiltigt genomförd. Generellt står de franska domstolarnas inställning närmare den stränga tyska bedömningen än den mot massmedia milda amerikanska attityden, men anmärkningsvärda avvikelser förekomma; sålunda ansågos i ett uppmärksammat fall de intimaste detaljer i Picassos privatliv, prisgivna av konstnärens tidigare älskarinna, angå allmänheten.

Ett namnskydd, dels mot usurpation dels — efter principer som det magra rättsfallsmaterialet ej förmår klarlägga — mot vissa andra former av nyttjande (t. ex. på monument, i kandidatlistor o. d.) dels slutligen mot någorlunda distinktiva namns användning som beteckningar för löjeväckande eller klandervärda personer i litterära framställningar, har sedan länge funnits i fransk rätt utan att man hänvisat till någon »personlighetsrätt». Detsamma gäller rätten till offentliggörande av porträtt. I moderna framställningar sammanföres dessa båda ensamrätter gärna såsom »personlighetsrätter».

Art. 1382 civillagen har av domstolarna i några nyligen avgjorda fall ansetts tillämplig på fiktiva eller förvrängda intervjuer.

Ärekränkingsreglerna förtjäna i detta sammanhang ej närmare beaktande.

6.3. Reformförslag

Någon egentlig reformdiskussion har ej förts i Frankrike. Domstolarna ha visat sig beredda att gripa in med kraft utan nya regler. Skadeståndssanktionens effektivitet gentemot massmedia har diskuterats, men det förtjänar nämnas, att domstolarna i ett par extrema fall från de senaste åren gått så långt som att genom interimistiskt beslut låta beslagtaga hela upplagan av ett tidningsnummer.

Det år 1955 av en högt kvalificerad kommitté avgivna förslaget till ny civillag (del) innehåller vissa stadganden som återges i *bihang 4*. Såvitt be-

kant äro utsikterna för att förslaget i denna del genomföres icke stora. Den väsentliga nyheten i förhållande till gällande rätt torde vara införandet av en förbudstalan efter tyskt mönster.

BIHANG I

Förslag till lag om privatlivets rättsskydd¹*(Lord Mancroft's Bill)*

(England)

1.

Envar har rätt till skadestånd från varje annan som utan hans samtycke offentliggör ord om eller rörande honom, beträffande hans förhållanden eller beteende i tidning, genom filmvisning, television eller ljudradio.

2.

I mål om tillämpning av denna lags bestämmelser bortfaller, med förbehåll för vad i nästföljande paragraf stadgas, skadeståndsskyldigheten om svaranden styrker

(a) att han ej avsåg att hänföra sig till kändanden; eller

(b) att orden offentliggjordes under omständigheter som alltid eller i det särskilda fallet gjorde offentliggörandet rättsenligt²; eller

(c) att kändanden vid tiden för offentliggörandet var föremål för befogat intresse från allmänhetens sida med anledning av uppdrag eller ställning som han innehar eller handlingar som han företagit, samt att de ord som offentliggjorts antingen hänförde sig uteslutande till sådant som med hänsyn till uppdrag, ställning eller handlingar som nu sagts var föremål för befogat intresse från allmänhetens sida eller utgjorde skäligen bedömningar härav³; eller

(d) att kändanden vid tiden för offentliggörandet var föremål för befogat intresse från allmänhetens sida med anledning av någon samtida händelse som direkt angick kändandens person och att

(1) det enligt en skälig bedömning var nödvändigt att avslöja kändandens identitet och

(2) de ord som offentliggjorts hänförde sig uteslutande till sådant som med hänsyn till händelsen och kändandens ställning var föremål för befogat intresse från allmänhetens sida eller utgjorde skäligen bedömningar härav.

3.

Oavsett vad i närmast föregående paragraf stadgas, fritages svaranden ej från ansvar på grund av förhållande som nämnes i sagda paragraf, om kä-

¹ Översatt från engelska.

² Den engelska texten — "that the words were published on an occasion of absolute or qualified privilege" — är närmast översättlig; den syftar på de engelska ärekränkingsreglerna, som innefatta undantag till förmån för t. ex. pressen, uttalanden inför rätta etc. Se t. ex. Salmond on Torts §§ 104—112.

³ Med »skäligen bedömningar» återges här den engelska rätten "fair comment", som är ett tekniskt uttryck från ärekränkingsreglerna; Se a. a. 113 och 114.

randen visar, att svaranden eller någon i hans tjänst eller på hans uppdrag erhållit något material på vilket de offentliggjorda orden grundades genom tvång, hotelser eller genom olovligt tillträde till fastighet eller lokaler som ägdes eller nyttjades av käranden eller någon medlem av dennes familj eller husfolk.

4.

Vid bestämmandet av skadestånd enligt denna lag skall hänsyn tagas till parternas beteende samt till psykiskt lidande eller förödmjukelse som åsamkats käranden genom ordens offentliggörande eller genom det sätt på vilket sådant material som orden grundades på erhöles av svaranden.

5.

1. I denna lag avses med »ord» även bilder, synintryck, gester och andra sätt att förmedla en mening.

2. I denna lag avses med »filmvisning» förevisning av rörliga bilder på duk medelst förfarande som innebär projicering av ljus.

3. I denna lag avses med »television» synintryck som förmedlas medelst television, tillika med ljud sända för att mottagas tillsammans med sådana synintryck; »ljudradio» avser sådan radiosändning som icke ingår i televisionssändning.

4. I denna lag avses med »tidning» varje publikation som innehåller offentliga nyheter, bedömningar av sådana eller helt eller delvis består av annonser och som tryckes för försäljning och utgives i Förenade Konungariket antingen periodiskt eller i delar eller nummer som utkomma med tidsmellanrum som ej överstiger 36 dagar.

6.

1. Denna lag må benämnas »lagen om privatlivets rättsskydd 1961».

2. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1962.

3. Denna lag äger giltighet även i Nordirland.

BIHANG 2

Lag om straffrättsligt skydd mot missbruk av ljudupptagnings- och avlyssningsapparater

av den 22 december 1967¹

(Tyskland)

Art. 1

Strafflagboken kompletteras på följande sätt:

1. Som § 298 infogas följande bestämmelse:

»§ 298

(1) Med fängelse upp till sex månader och med böter eller med ettdera av dessa straff straffas den som rättsstridigt

1. upptager annans icke offentligt uttalade ord på ljudupptagningsapparat eller

¹ *Bundesgesetzblatt, Teil I, Nr. 75, s. 1360, 1967. (Översatt från tyska.)*

2. använder sålunda framställd upptagning eller gör den tillgänglig för annan.

(2) På samma sätt straffas den som rättsstridigt medelst avlyssningsapparat lyssnar till annans icke offentligt uttalade ord, som icke voro avsedda att komma till lyssnarens kännedom.

(3) Försök till gärning som nu sagts är straffbart.

(4) I särskilt svåra fall är straffet fängelse. Därjämte kan även bötesstraff utdömas. Ett särskilt svårt fall föreligger regelmässigt när gärningsmannen handlat mot ersättning eller i avsikt att skaffa sig eller annan rättsstridig vinning eller tillfoga någon skada.

(5) Åtal väckes endast efter ansökan. Ansökan må återtagas.

2. Som § 353 d infogas följande bestämmelse:

§ 353 d

(1) Tjänsteman som under utövning eller med anledning av utövning av sin tjänst kränker skyddet för förtroliga meddelanden enligt § 298 första och andra st. straffas med fängelse. Försök är straffbart.

(2) På samma sätt straffas tjänsteman eller förutvarande tjänsteman som rättsstridigt offentliggör annans icke offentligt uttalade ord, som genom rättsenlig eller rättsstridig tjänsteutövning upptagits å ljudband eller avlyssnats medelst avlyssningsanordning.

Art. 2 och 3 innehålla s. k. »Berlin-klausul» och ikraftträdandebestämmelse (lagen trädde omedelbart i kraft).

BIHANG 3

Förslag till lag om nyordning av det civilrättsliga personlighets- och äreskyddet¹

(Tyskland)

Art. 1. Ändring i civillagboken

Civillagboken ändras på följande sätt:

I. I stället för § 12 träda följande §§ 12 t. o. m. 20:

§ 12

Den som rättsstridigt kränker annans personlighet, är gentemot den kränkte förpliktad att upphöra med intrånget; detta gäller särskilt i de fall som avses i 13—19 §§. Äro fortsatta intrång att befara, kan den kränkte också yrka på förbudsdom. Sådana intrång som enligt förnuftig bedömning måste tålas i mänsklig samlevnad lämnas utan beaktande.

Har den kränkte avlidit eller riktar sig kränkningen mot en redan avlidne så äro hans anhöriga eller, om den avlidne utsett annan, denne berättigad att föra talan som i första st. säges. Efter utgången av trettio år efter den kränktes död må sådan talan ej längre föras, med mindre anspråket erkänts genom avtal eller talan anhängiggjorts dessförinnan.

Med anhöriga förstås i andra st. den avlidnas efterlevande make och barn eller, om varken make eller barn finnas, föräldrar eller om icke heller dessa äro i livet, syskon och barnbarn. Om det finnes flera anhöriga i samma

¹ Översatt från tyska.

släktskapsled kan var och en för sig föra talan som avses i första st.; rättsstridigheten bortfaller genom samtycke endast om alla lämnat sitt samtycke.

§ 13

En rättsstridig kränkning enligt 12 § föreligger om någon utan laga skäl kränker annans liv, kropp, hälsa eller frihet.

§ 14

En rättsstridig kränkning enligt 12 § föreligger om någon förolämpar annan genom att uttrycka sin ringaktning eller om någon inför utomstående om annan framställer eller vidarebefordrar ärerörigt påstående av faktisk art vars sanning han ej förmår bevisa.

Den kränkte kan ej förbjuda yttrandet när detta sker i uppfyllelse av en rättslig förpliktelse eller innebär skäligen tillvaratagande av ett berättigat offentligt eller privat intresse. Press, radio och film tillvarataga berättigade intressen när de inom ramen för sina offentliga uppgifter informera allmänheten eller utöva kritik. Den som framställer eller vidarebefordrar ett ärerörigt påstående av faktisk art med kännedom om dess osanning äger icke åberopa vad nu stadgas om tillvaratagande av berättigade intressen. Den kränkte kan fordra att intrånget upphör så snart något av de skäl ej mer är för handen på grund av vilka yttrandet ej kunde förbjudas.

Har någon vid en offentlig tillställning om annan framställt eller vidarebefordrat ett påstående av faktisk art vars sanning ej kan bevisas, kan den som påståendet avser icke förbjuda en sanningsenlig redogörelse för vad som yttrats, om denna redogörelse innebär ett skäligen tillvaratagande av berättigat offentligt eller privat intresse. Vad i andra stycket andra satsen stadgas äger motsvarande tillämpning.

Ett klandrande omdöme om annans prestation eller beteende liksom ett bevisligen sant ärerörigt påstående av faktisk art som någon inför utomstående framställer eller vidarebefordrar är — med förbehåll för vad i § 15 stadgas — en rättsstridig kränkning enligt § 12 endast om yttrandet genom sin form eller med hänsyn till omständigheterna utgör ett kränkande uttryck för ringaktning eller eljest på ett sätt som strider mot goda seder kränker den berördes personlighet.

§ 15

En rättsstridig kränkning enligt § 12 föreligger, om någon utan laga skäl offentligen framställer eller vidarebefordrar påståenden av faktisk art om annans privat- eller familjeliv. Sådant meddelande är dock lovligt om det innebär ett skäligen tillvaratagande av ett berättigat offentligt eller privat intresse.

En rättsstridig kränkning enligt § 12 föreligger, om någon utan laga skäl offentliggör det förtroliga innehållet i personliga brev eller anteckningar. Sådant offentliggörande är tillåtet om författaren — vid brev också mottagaren — givit sitt tillstånd därtill, eller om det innebär ett skäligen tillvaratagande av ett berättigat offentligt eller privat intresse.

Vad i § 14 andra st. andra satsen stadgas äger motsvarande tillämpning.

§ 16

En rättsstridig kränkning enligt § 12 föreligger, om någon bestrider den därtill vederbörligen berättigades rätt att nyttja ett namn eller utan laga skäl själv nyttjar sådant namn.

§ 17

En rättsstridig kränkning enligt § 12 föreligger, om någon utan laga skäl offentliggör bild föreställande annan.

Offentliggörandet är tillåtet, därest fråga är om:

1. bilder, som höra hemma på samtidshistoriens område;
2. bilder av händelser och platser, där den avbildade framstår blott såsom en bifigur;
3. bilder av församlingar, processioner eller liknande offentliga föreställningar;
4. bilder, som icke framställts på den avbildades beställning, försåvitt ett alivarligt konstnärligt eller vetenskapligt intresse rättfärdigar offentliggörandet.

Även om de i andra st. angivna förutsättningarna äro för handen, är offentliggörandet otillåtet, om det kränker den avbildades berättigade intressen.

En rättsstridig kränkning enligt § 12 föreligger, om någon bortsett från de i andra st. p. 1—3 angivna fallen framställer en bild av annan mot dennes uttryckta vilja eller genom framställning av en bild kränker den avbildades berättigade intressen.

§ 18

En rättsstridig kränkning enligt § 12 föreligger, om någon utan laga skäl med användning av tekniska medel fixerar annans muntliga uttalande eller antingen direkt eller med användning av inregistreringsapparat gör sådant uttalande offentligen tillgängligt. Annans muntliga uttalande må fixeras eller göras offentligen tillgängligt, om det är fråga om återgivning av vad som förevarit i församlingar, vid processioner eller liknande offentliga föreställningar. Vad nu sagts gäller dock icke om den talandes berättigade intressen därigenom kränkas.

§ 19

En rättsstridig kränkning enligt § 12 föreligger, om någon utan laga skäl genom avtyssningsanordning eller på liknande sätt skaffar sig kännedom om annans yttranden, som icke äro avsedda för honom, eller om fakta eller förlopp hörande till annans privat- eller familjeliv.

§ 20

Den som offentligen framställer eller vidarebefordrar påstående av faktisk art, som är ägnat att kränka annans personlighet, är förpliktad att utan dröjsmål på den kränktes begäran offentliggöra dennes genmäle på samma sätt som det framställda eller vidarebefordrade påståendet eller, om detta icke är möjligt eller praktiskt görligt, på annat lämpligt sätt. Gennälet måste inskränka sig till en framställning av sakförhållandet och vara rimligt till omfattning och innehåll. Yttrar sig någon samtidigt över gennälet, måste yttrandet inskränkas till sakuppgifter.

Rätt till gennälet föreligger icke

1. om gennälet uppenbarligen är osant eller om det av annat skäl ej finnes något berättigat intresse i att det offentliggöres,
2. om påståendet framställts eller vidarebefordrats i domstolsförfarande;
3. om det är fråga om yttrande av ledamot av lagstiftande församling eller redogörelse för sådan församlings förhandlingar, försåvitt ansvar för

sådant yttrande eller sådan redogörelse enligt särskilda stadganden icke kan utkrävas.

Den berättigade går sin rätt förlustig om han ej kräver offentliggörande av genmäle inom en månad från det han fick kännedom om att påståendet framställt eller vidarebefordrats offentligt och senast inom tre månader från den dag då påståendet förekom.

Offentliggörande av genmäle kan av domstol åläggas genom interimistiskt beslut. Sådant beslut må ej fattas utan muntlig förhandling. Det är ej erforderligt, att sökanden visar sannolika skäl för att dröjsmål medför fara för genmälesrättens utövning. Stadgandet i § 926 civilprocessordningen är icke tillämpligt.

Har den som enligt första st. är skyldig därtill offentliggjort genmäle, kan han — med förbehåll för andra fordringar som må tillkomma honom — kräva ersättning för därigenom vållade nödiga kostnader, om genmälets innehåll visar sig i huvudsak osant. Framställdes eller vidarebefordrades påståendet genom press, radio eller film, föreligger ersättningsanspråk som nu sagts blott om och i den mån kostnadsersättning av särskilda skäl är motiverad och omfattar blott skada som den till offentliggörande av genmäle förpliktade lidit genom detta.

II.

Efter § 252 infogas följande § 252 a:

§ 252 a

Har någon lidit kränkning av sin personlighet därigenom att ett icke bevisligen sant påstående som avses i § 14 första st. framställt eller vidarebefordrats om honom, gäller den förmodan att kränkningen medfört ekonomisk skada, om detta kan hållas för sannolikt enligt sakernas vanliga ordning eller på grund av särskilda omständigheter.¹

III.

§ 823 första st. erhåller följande ändrade lydelse:

§ 823

Den som avsiktligt eller av vårdslöshet rättsstridigt kränker annans personlighet eller annans äganderätt eller annan rätt, är skyldig att ersätta den kränkte därav uppkommande skada.²

IV.

§ 824 erhåller följande ändrade lydelse:

§ 824

Den som avsiktligt eller av vårdslöshet framställer eller vidarebefordrar ett osant påstående av faktisk art som är ägnat att äventyra annans kredit eller medföra andra nackdelar för dennes näring eller fortkomst, skall ersätta därav uppkommande skada.

Skadeståndsskyldigheten bortfaller, om meddelandet innebär ett rimligt

¹ Bestämmelsen skall ses mot bakgrund av den tyska civilrättens vanliga skadeståndsregler, som eljest skulle ha till följd att ersättning för ekonomisk skada normalt ej skulle kunna utdömas i här avsedda fall.

² Det nya i bestämmelsen är att skadeståndsskyldighet införes även för personlighetskränkning.

I.

§§ 22 och 23 upphäves.⁵

II.

§ 24 erhåller följande lydelse:

§ 24

För rättsvårdens och den offentliga säkerhetens syften äga myndigheterna mångfaldiga och sprida bilder utan den berättigades tillstånd.

Artikel 4. Ändring i straffprocessordningen

§ 81 b straffprocessordningen erhåller följande lydelse:

§ 81 b

I den mån det är nödvändigt för genomförande av straffprocessen eller för identifiering må även mot den tilltalades vilja bilder av denne framställas, mångfaldigas och spridas, fingeravtryck upptagas ävensom mätningar och liknande åtgärder företagas.

(Art. 5—8 innehålla processuella regler, övergångsbestämmelser m. m.)

BIHANG 4

Förslag till civillag¹

(Frankrike)

Om personlighetsrätten

Art. 148

Människan är rättssubjekt från födelsen till döden.

Hon åtnjuter och utöver alla privata rättigheter utom i de fall som stadgas i lag.

Barn som avlats anses fött så snart det är i barnets intresse och under förutsättning att det födes levande och livsdugligt.

(Art. 149—161)

Innehåller regler om konceptionstid, identifikation, åtgärder och förordnanden rörande död människas kropp och begravning.)

Art. 162

Offentliggöres, utställes eller utnyttjas en människas bild, kan den avbildade, om han ej i förväg lämnat sitt samtycke, kräva förbud mot fortsatt sådant förfarande; härigenom går han ej förlustig rätten att kräva ersättning för all ekonomisk eller ideell skada.

Samma rätt tillkommer avlidens make och fränder i första led, upp- och nedstigande linje, om den avlidnes bild efter hans död offentliggöres, utställes eller nyttjas på ett sätt som kränker hans ära eller anseende.

⁵ De angivna paragraferna — som förblivit i kraft även sedan upphovsrättslagstiftningen av 1901—1907 ersatts av ny upphovsrättslag 1965 — innefatta gällande regler om rätten till egen bild.

¹ Översatt från franska.

tillvaratagande av ett berättigat offentligt eller privat intresse. Vad i § 14 andra st. andra satsen stadgas äger motsvarande tillämpning. Den som vet att påståendet är osant kan ej åberopa tillvaratagandet av ett berättigat intresse.³

V.

§ 825 upphäves.⁴

VI.

§ 847 erhåller följande ändrade lydelse:

§ 847

Den som lidit personlighetskränkning kan kräva skälig ersättning i penningar också för icke-ekonomisk skada; sådan ersättning må innefatta gottgörelse för utståndet lidande. Vad nu stadgats gäller icke, om återställande av tillståndet före skadan är möjligt och tillräckligt eller försävt den kränkte erhållit gottgörelse i annan form än i penningar. Obetydliga kränkningar beaktas icke. Ersättningens storlek bestämmes efter omständigheterna, särskilt med hänsyn till kränkningens grovhet och graden av skuld.

Ersättningsanspråket kan icke överlätas och övergår ej på den kränktes arvingar, med mindre det erkänts genom avtal eller talan därom anhängiggjorts.

Artikel 2. Ändring i civillagbokens promulgationslag

Civillagbokens promulgationslag ändras enligt följande:

I.

Efter artikel 33 infogas följande artikel 33 a:

33 a

Förhållanden som äro föremål för reglering i upphovsrättslagarna falla icke under § 12 civillagboken sådan denna bestämmelse lyder enligt lagen om nyordning av det civilrättsliga äre- och personlighetsskyddet, med mindre en kränkning enligt sistnämnda stadgande föreligger på grund av särskilda omständigheter som ej beaktats i den upphovsrättsliga lagstiftningen.

II.

(Regler avsedda att samordna nyordningen med gällande pressrätt i de tyska förbundsländerna.)

Artikel 3. Ändring i lagen om upphovsrätt till konstverk

Lagen om upphovsrätt till verk av bildande konst och fotografi av den 9 jan. 1907 (Reichsgesetzblatt s. 7) i den lydelse texten erhållit senast genom lag av den 12 maj 1940 (Reichsgesetzblatt I, s. 758), ändras på följande sätt:

³ Det nya i bestämmelsen är i huvudsak att den anpassas till de nya reglerna i §§ 12—14.

⁴ Bestämmelsen innehöll en regel om skadeståndsskyldighet för förförelse av kvinna under vissa kvalificerande omständigheter.

Art. 163

Mottagaren av ett förtroligt brev må ej offentliggöra innehållet utan brevskrivarens samtycke.

Dock äger mottagaren förete brevet inför rätta, om han kan styrka ett allvarligt intresse därav.

Dör mottagaren och kan avtal ej träffas i godo, äger brevskrivaren eller de av hans arvingar som äga rätt till familjeminnen inför domstol begära, att brevet återställs, förstöres eller överlämnas till därtill ägnad person, eller yrka varje annan lämplig åtgärd.

Art. 164

Personlighetsrätten kan ej överlåtas. Varje frivilligt medgiven begränsning i denna rätts utövning är ogiltig om den står i strid mot goda seder.²

Art. 165

Varje olaglig kränkning av personligheten ger den förfördelade rätt att kräva förbud mot fortsatt kränkning utan att härigenom gå förlustig sin rätt att kräva ersättning av den skyldige.³

BILAGA 4

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget och ändringsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om udvidet beskyttelse for privatlivets fred og ændringsforslag om lovregler vedrørende personlighedens ukrænkelighed.

Udvalget har behandlet de to forslag på en lang række møder, senest den 27. juni 1969 i Trondheim, den 12. september 1969 i Visby, den 15. januar i København, den 11. maj 1970 i Skive, den 20. november 1970 i Jönköping og den 15. og 16. februar 1971 i København.

Statsrådet Herman Kling, Sverige, deltog i mødet den 12. september 1969. Justitsminister Knud Thestrup, Danmark, deltog i møderne den 15. januar og den 11. maj 1970 samt den 15. februar 1971. Justitieminister Aarre Simonen, statsråd, fru Elisabeth Schweigaard Selmer, Norge og statsrådet Carl Lidbom, Sverige, deltog i mødet den 15. januar 1970. Statsrådet Lenart Geijer, Sverige, deltog i møderne den 20. november 1970 og den 15. februar 1971. I sidstnævnte møde deltog tillige justitieminister Erkki Tuominen, Finland, statsråd Egil Endresen, Norge, justitsminister Auður Auðuns, Island, og statsrådet Carl Lidbom, Sverige.

² »Goda seder» återger franskans »ordre public», som sammanfattningsvis torde innefatta väsentligt lägre krav på anstötthet än motsvarande begrepp i nordisk rätt.

³ Det nya i bestämmelsen är att (efter tyskt mönster) förbudstalan uttryckligen medges vid sidan av skadeståndstalan.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget går ud på, at regeringerne i tilslutning til den i Sverige iværksatte udredning om forstærket integritetsbeskyttelse på personrettens område undersøger mulighederne for etablering af ensartet nordisk lovgivning på dette område.

Forslagsstillerne antager, at der på baggrund af den tekniske udvikling i alle de nordiske lande er behov for en undersøgelse og fornyet vurdering af problemerne i forbindelse med beskyttelse af privatlivets fred.

Medlemsforslaget er fremsat i november måned 1966.

2. Ændringsforslaget

Ændringsforslaget går ud på, at regeringerne bør indlede et lovgivnings-samarbejde om udformningen af generelle regler, der i positiv form beskytter den enkelte borgers personlighed inden for visse i loven angivne grænser.

Forslagsstillerne bemærker, at nordisk lovgivning hidtil har forbudt eller reguleret visse bestemte former for angreb på personligheden, men har undladt at udforme regler, der positivt angiver de grænser for den enkeltes personlige sfære, som ikke må overskrides. Det antages, at der nu er behov for sådanne regler om retten til egen personlighed, og sanktionen ved overtrædelse af reglerne bør i almindelighed være erstatningsansvar, men i særlige tilfælde tillige strafansvar.

Ændringsforslaget er fremsat i juli måned 1968.

3. Remisyringer om medlemsforslaget

Udtalelser om medlemsforslaget blev indhentet i begyndelsen af 1967 fra følgende myndigheder og organisationer:

Danmark

Justitsministeriet.
Advokatrådet.
Dansk Journalistforbund.
Danske Dagblades Fællesrepræsentation.

Finland

Justitieministeriet.
Ministeriet för inrikesärendena.
Helsingfors hovrätt.
Post- och telegrafstyrelsen.
Finlands advokatförbund.

Norge

Justis- og politidepartementet.
Riksadvokaten.
Straffelovrådet.
Den norske dommerforening.

Dommerforeningens udvalg for strafferett.
Den norske advokatforening.
Norsk rikskringkasting.

Sverige

Svea hovrätt.
Justitiekanslern.
Riksåklagaren.
Rikspolisstyrelsen.
Telestyrelsen.
Svenska arbetsgivareföreningen.
Svenska avdelningen av internationella juristkommissionen.
Sveriges advokatsamfund.
Pressens samarbetsnämnd.

Udtalelserne kan sammenfattes således:

Forslaget fik gennemgående en velvillig modtagelse, idet der var bred tilslutning til det grundlæggende synspunkt, at det burde undersøges, om de nuværende lovregler beskytter privatlivets fred i tilstrækkeligt omfang. Endvidere blev det tiltrådt, at mulighederne for ensartede regler i Norden brude undersøges, men chancerne for at opnå fuldstændig retsenhed vurderedes ikke højt.

Forslaget anbefaledes dog ikke af *Riksåklagaren*, som mente, at tiden endnu ikke var moden til fælles nordisk lovgivningssamarbejde på dette område, ligesom en forsinkelse af det svenske udredningsarbejde befrygtedes.

Justitsministeriet tiltrådte, at spørgsmålet om ensartede straffebestemmelser for fredskrænkelser blev taget op til behandling i Den nordiske strafferechtskomité. Derimod ville det næppe være hensigtsmæssigt at undersøge, om der kan gennemføres fælles nordiske regler om økonomisk ansvar for fredskrænkelser.

Justitieministeriet pegede særlig på den fare for personlighedsbeskyttelsen, som massemediernes udvikling frembyder. Imod sådanne krænkelser er den nuværende beskyttelse ikke tilstrækkelig, og en fælles nordisk undersøgelse kunne derfor anbefales.

Ministeriet för inrikesärendena anbefalede en grundig undersøgelse af spørgsmålet i almindelighed. Det antoges, at den nuværende beskyttelse i finsk lovgivning mod krænkelser fra politiets side er ret vidtgående.

Justisdepartementet antog, at der på visse områder, særlig som følge af den tekniske udvikling, muligvis kunne være behov for nye lovregler til værn for integritetskrænkelser. En fælles nordisk undersøgelse i tilknytning til den svenske udredning ville derfor være nyttig.

Svea hovrätt anbefalede medlemsforslaget og bemærkede, at spørgsmålet om næringsretlige foranstaltninger mod visse for privatlivets fred farlige tekniske apparater såvel som eventuelle indgreb med offentliggørelse af billeder utvivlsomt er velegnede problemer for fællesnordisk overvejelse.

4. Remisyringer om ændringsforslaget

Udtalelser om ændringsforslaget blev indhentet i slutningen af 1968 fra følgende myndigheder og organisationer:

Danmark

Justitsministeriet.
Advokatrådet.
Dansk Journalistforbund.

Finland

Justitieministeriet.

Norge

Justis- og politidepartementet.
Riksadvokaten.
Straffelovrådet.
Den norske dommerforening.
Den norske advokatforening.
Det permanente lovutvalg for strafferett og straffeprosess.
Norsk rikskringkasting.
Norsk presseforbund.

Sverige

Svea hovrätt.
Justitiekanslern.
Sveriges advokatsamfund.

Udtalelserne kan sammenfattes således:

Der var gennemgående enighed om, at der i hvert fald på daværende tidspunkt ikke var grundlag for at udvide det allerede igangværende udredningsarbejde vedrørende beskyttelse af privatlivets fred.

Justitsministeriet oplyste, at straffelovrådet i Danmark i forbindelse med overvejelserne om ændrede straffebestemmelser for freds- og æreskrænkelser m. v. vil tage stilling til mulighederne for at udvide adgangen til at tilkende godtgørelse for ikke-økonomisk skade. Man kunne imidlertid ikke anbefale, at de erstatningsretlige sider af problemet vedrørende privatlivets fred søgtes løst gennem fællesnordisk lovgivning.

Justitieministeriet påpegede, at de nuværende regler om erstatning for ikke-økonomisk skade ikke er ensartede i de nordiske lande. En eventuel ændring af disse regler bør foretages i forbindelse med overvejelserne vedrørende erstatningsretten. Førend der er tilvejebragt ensartede regler om erstatning for ikke-økonomisk skade, bør man ikke overveje gennemførelse af det lovgivningssamarbejde, som tilsigtes i ændringsforslaget.

Justisdepartementet henviste dels til det svenske udredningsarbejde, som følges af observatører fra de andre nordiske lande, dels til det samarbejde mellem de nordiske radiofonier, som er indledt med henblik på udformning af ensartede regler for optagelse og fremvisning af billeder i fjernsynet.

Den i ændringsforslaget foreslåede lovgivning vil være vanskelig og problematisk at udforme, idet der på den ene side vil være fare for, at reglerne bliver generelle og intetsigende, og på den anden side vil være fare for, at reglerne bliver så konkrete og detaljerede, at de hindrer retsudviklingen.

Justitiekanslern pegede på, at regler om ansvar for ikke-økonomisk skade må udformes med stor nøjagtighed. De i ændringsforslaget foreslåede generelle regler vil føre til, at der pålægges domstolene en retsskabende opgave, som er fremmedartet i svensk ret. Den igangværende udredning vil overveje de to centrale problemer: 1) den enkelte borgers beskyttelse mod, at hans private forhold bringes til udenforståendes kendskab, og 2) udenforståendes offentliggørelse eller anden lignende udnyttelse af enkeltpersoners forhold f. eks. deres billede.

5. Kort oversigt over gældende nordisk ret ved visse krænkelser af privatlivets fred

a. *Aflytning af telefon* kan foretages enten ved indgreb på ledningsnettet eller ved anbringelse af en sugekopanordning på ledningsnettet.

I Danmark indeholder straffeloven ingen udtrykkelige regler om telefonaflytning, men det er i domspraksis antaget, at aflytning af samtaler med hemmelig lytteanordning kan straffes efter analogien af forbudet imod krænkelser af brevhemmeligheden. Afgørelsens rækkevidde er ivivlsom, og det har været drøftet, om afgørelsen er rigtig.

I Finland skal telefonhemmeligheden efter regeringsformen § 12 være ukrænkelig. I den finske straffelov fastsættes straf for den, der uden at have ret dertil, skaffer sig viden om indholdet i telefonsamtale, der formidles af en telefonindretning.

I Norge blev i 1958 gennemført en særlig bestemmelse i straffeloven, der fastsætter straf for den, som ved hjælp af hemmeligt lytteapparat aflytter telefonsamtaler mellem andre, eller som ved hjælp af lydbånd eller anden teknisk indretning hemmeligt optager sådanne samtaler.

I Sverige straffes den, som ulovligt aflytter telefonsamtaler, der ekspe-deres gennem televerket.

Hvis den, der optager en telefonsamtale på bånd, selv er part i samtalen, foreligger ikke noget ulovligt forhold, selv om den anden part er uvidende om, at optagelse sker. Dette gælder i alle tre lande, men i kommissoriet for den svenske udredning er det angivet, at man må overveje at kriminalisere forholdet.

b. Teknisk er det nu muligt at fremstille *fotografiapparater*, som kan fotografere på op til flere hundrede meters afstand eller i mørke. Det er endvidere muligt at fremstille så små kameraer, at de kan anbringes næsten usynligt, f. eks. i en fyldepen eller i en brystnål.

Hverken i Danmark, Finland, Norge eller Sverige indeholder straffelovgivningen udtrykkelige bestemmelser om forbud mod hemmelig fotografe-

ring. Under særlige omstændigheder vil der evt. kunne straffes for blufærdighedskrænkelse eller krænkelse af brevhemmeligheden eller husfreden, evt. efter disse bestemmelsers analogi, ligesom der kan blive tale om at anvende konkurrencelovens regler om erhvervshemmeligheder.

I direktiverne for den svenske udredning er det blandt andet bestemmelse, der retter sig mod denne form for beluring, som skal overvejes.

c. Der fremstilles endvidere meget *små radioapparater* (sendere eller modtagere), som kan anbringes skjult og enten straks videregive lydbølgerne til en person, der befinder sig et stykke fra optagelsesstedet, eller opbevare det optagne bånd med henblik på senere gengivelse. Sådanne apparater kan takket være transistorteknikken indeholdes i meget små genstande, f. eks. i en oliven i en dry-martini. Pinden fungerer som antenne.

I Danmark findes der ingen straffebestemmelser, der direkte og udtrykkeligt forbyder hemmelig lydoptagelse, men efter omstændighederne kan der foreligge en overtrædelse af § 264 om husfredskrænkelse.

Heller ikke i Finland har man straffebestemmelser, der direkte og udtrykkeligt forbyder hemmelig aflytning. I visse tilfælde kan man dog anvende straffelovens bestemmelser om husfredskrænkelse.

I Norge findes siden 1958 en særlig bestemmelse, hvorefter det er strafbart ved hjælp af hemmeligt lytteapparat at aflytte telefonsamtale eller anden samtale mellem andre eller forhandlinger i et lukket møde, som vedkommende ikke selv deltager i. Bestemmelsen omfatter endvidere den, der ved hjælp af lydbånd eller anden teknisk indretning hemmeligt foretager optagelse af en sådan samtale eller forhandlinger i et lukket møde, som han ikke selv deltager i, eller som han har skaffet sig adgang til ved falske foregivender eller ved at snige sig ind.

I Finland og Sverige findes ingen tilsvarende regler, men i direktiverne for den svenske komité er det blandt andet indførelse af bestemmelser om forbud mod hemmelig aflytning, der skal overvejes.

d. I Norge findes i *fotografiloven* af 17. juni 1960 en særlig beskyttelsesregel mod offentliggørelse af fotografier imod den fotograferedes vilje. Forbudet omfatter ikke tilfælde, hvor billedet har aktuel eller almen interesse, hvor billedet af personen er mindre vigtigt efter hovedindholdet i billedet eller billeder af offentlige møder og folketog m. v. i fri luft.

En tilsvarende bestemmelse findes ikke i lovgivningen i de andre nordiske lande, men efter omstændighederne kan der straffes for at give offentlig meddelelse om privatlivet tilhørende forhold. Rækkevidden af disse straffebestemmelser er dog særdeles tvivlsom, når det gælder offentliggørelse af billeder.

e. Ud over strafansvar kan gerningsmanden eventuelt pådrage sig *erstatningsansvar*. For økonomisk skade bedømmes ansvaret efter den almindelige culperegulering. Typisk vil der imidlertid kun foreligge ikke-økonomisk skade. I Danmark forudsætter et erstatningsansvar i disse tilfælde, at krænkelser

er strafbar. Der kan altså ikke tillægges godtgørelse for fysisk og sjælelig lidelse eller tort og andre følelseskrænkelser, medmindre den foretagne handling er strafbar. Den gældende bestemmelse er tillige fakultativ.

I Norge findes siden 1958 en væsentlig videregående erstatningsregel, hvorefter den, som har tilføjet en anden en æreskrænkelse eller krænket privatlivets fred skal yde erstatning eller betale rimelig oprejsning, såfremt han har vist uagtsomhed, eller vilkårene for straf er til stede.

I Sverige synes der ikke at være hjemmel til at yde erstatning for ikke-økonomisk skade som følge af fredskrænkelse.

f. Særlige ansvarsregler i forbindelse med *databehandling* findes ikke i noget af de nordiske lande. I hvert fald i Danmark og Sverige er man for øjeblikket i gang med at udbygge databehandlingsteknikken, således at der bliver tale om et samordnet informationssystem for hele retsvæsenet, dvs. politiet, anklagemyndigheden, domstolene, fængselsvæsenet og forsorgsvæsenet. Også folkeregistrene og skattevæsenet anvender datateknik, og der kan senere blive tale om at overføre f. eks. tinglysningsvæsenet til EDB-behandling. Man må derfor se i øjene, at der inden for en relativ kort årrække kan foreligge dataregistre, der tilsammen indeholder oplysninger om hver enkelt borgers navn, fødselsdato, ægteskabelige stilling og andre personlige forhold, adresse, forsikringer, indkomst, skat, straffe, ejendomsbesiddelse og forretningstransaktioner.

Også i Finland er der udarbejdet et program for udvikling af den automatiske databehandling inden for justitsministeriets forretningsområde i årene 1972—76.

I denne forbindelse opstår en række meget vanskelige spørgsmål. Retten til et uforstyrret privatliv står i et vist modsætningsforhold til behovet for information om hvert enkelt af samfundets individer, og den nødvendige interesseafvejning i konfliktsituationerne kan være meget vanskelig. Der er næppe tvivl om, at disse forhold må reguleres ved lovgivning, og at straffelovens nuværende bestemmelser ikke giver tilstrækkelig beskyttelse imod uberettiget udnyttelse af datasystemer.

Anvendelse af databehandling rejser i øvrigt ikke blot spørgsmål om beskyttelse mod uberettiget udlevering. Det er også tvivlsomt, hvorledes man sikrer sig imod, at de oplysninger, der med rette udleveres fra systemet, virkelig er rigtige. For øjeblikket er borgernes mulighed for at kontrollere datasystemets sandfærdighed overordentlig ringe, idet der ikke findes nogen garanti for, at de i systemet indleverede oplysninger er rigtige. Selv om de er rigtige ved indleveringen, er der heller ingen garanti for, at de ikke senere ændres. Det er altså et spørgsmål, hvorledes man kan beskytte datamaskinen mod uberettigede indgreb udefra.

g. De nordiske radiochefer har i 1969 antaget et sæt fællesnordiske regler om beskyttelse af privatlivet ved *optagelse og forevisning af billeder i fjernsyn*. Radiocheferne har foretrukket en sådan udenretlig regulering, hvorved

man har søgt at foretage en upartisk og praktisk afvejning mellem de modstående interesser. På den ene side står hensynet til ytringsfriheden, herunder den kunstneriske frihed og adgangen til information, og på den anden side står beskyttelsen af den personlige integritet.

Reglerne indeholder fire hovedafdelinger. Den første (almindelige bestemmelser) indeholder en bestemmelse om, at radiofonierne selv skal fastsætte, at reglerne er gældende, og en bestemmelse om, at der i begrænset målestok kan afviges fra reglerne, forudsat at man herved øger beskyttelsen af privatlivet. Endvidere indeholdes en definition af det grundlæggende begreb "billede". Andet afsnit regulerer optagelse af billeder på forskellige steder, forbud imod optagelse af billede og tilfælde, hvor billede optages uden personens vidende derom. Tredje afsnit fastslår, at udsendelse af billede i fjernsyn ikke kan foretages uden tilladelse af den, der skal tillade optagelse, ligesom der gives regler om forevisning af mistænkte eller dømte personers billede eller andre billeder, som er krænkende for den enkelte. I fjerde afsnit fastslås, at overtrædelse af reglerne kan påtales ved et særligt nævn, som forudsættes at være et fra radioen fritstående organ, hvis nærmere sammensætning og stilling kan reguleres i hvert enkelt land.

h. Det er i hvert fald i Danmark, Finland og Norge antaget, at der på basis af *almindelige retsgrundsætninger* finder en beskyttelse af personligheden og privatlivets fred. Dette grundlæggende synspunkt er fastslået i en række domme, og beskyttelsen af privatlivet rækker således utvivlsomt ud over de positive lovregler. Hvor grænsen går, kan ikke angives i en generel sætning, og det er tvivlsomt, om sanktionerne på det ikke lovregulerede område er tilstrækkeligt effektive.

6. Udvalget

Medlemsforslaget om udvidet beskyttelse af privatlivets fred fik ved remisbehandlingen gennemgående en positiv modtagelse, idet der var alt-overvejende enighed om, at der burde foretages et fælles nordisk udredningsarbejde med henblik på en forøget integritetsbeskyttelse på personrettens område. Derimod stillede man sig fra de hørte myndigheders side tvivlende over for, om der kunne gennemføres ensartet nordisk lovgivning på dette område.

Efter remisbehandlingen oplyste justitsministrene over for udvalget, at straffelovrådet i Danmark var anmodet om at overveje en ændring af de gældende straffebestemmelser til beskyttelse af privatlivets fred. Det var herved forudsat, at de for den svenske komité givne direktiver og de i 1958 i Norge gennemførte ændringer af straffeloven ville indgå i rådets overvejelser. Justitsministrene oplyste endvidere, at der ville blive etableret et nordisk samarbejde på dette område ved direkte kontakt mellem den svenske komité og det danske straffelovråd, medens Norge og Finland ville følge arbejdet gennem observatører. Observatørerne var bemyndiget til at

foreslå eventuelle lovændringer, idet det dog var en forudsætning, at den norske observatør forudgående optog kontakt med justisdepartementet, såfremt forslag om lovændringer blev aktuelt.

Efter de således foreliggende oplysninger måtte medlemsforslaget anses for fuldt ud imødekommet, og det kunne herefter have været indstillet til afskrivning i rådet. Juridisk udvalg foretrak imidlertid at udsætte sagens behandling, idet man ønskede at følge dette vigtige spørgsmål op, og udvalget har da også ved flere senere lejligheder modtaget justitsministrenes redegørelse for, hvorledes arbejdet i de sagkyndige komiteer skred frem. Når medlemsforslaget således først kommer til behandling, en årrække efter at det er fremsat, er dette ikke udtryk for, at udvalget har været negativt indstillet til forslaget eller har anset dette for at være af mindre betydning. Udsættelsen af behandlingen skyldes tværtimod, at man har anset problemerne for særdeles vigtige, og at man har ønsket at kunne tage dem op til drøftelse, så snart de sagkyndige betænkninger forelå og kunne danne basis for en mere realistisk vurdering af behovet for yderligere bestemmelser og disses indhold.

Fremsættelsen af ændringsforslaget gav ikke udvalget anledning til en ændret bedømmelse af situationen, idet ændringsforslaget er båret af den samme tankegang som det oprindelige medlemsforslag, om end dets konklusion er videregående. Den nærmere vurdering af de i ændringsforslaget rejste problemer måtte også foretages i de sagkyndige komiteer, før udvalget mente på et forsvarligt grundlag at kunne tage stilling til sagen. I øvrigt måtte det efter remisbehandlingen være tvivlsomt, om der var nogen realistisk mulighed for at gennemføre en ensartet nordisk lovgivning, der i kortfattet form tillagde den enkelte person ukrænkelighed og gav personligheden en erstatningsretlig beskyttelse. Som det fremgår af det foregående, fik ændringsforslaget om en sådan lovgivning gennemgående en negativ modtagelse hos myndigheder og organisationer.

På mødet den 29. september 1968 redegjorde professor Stig Strömholm over for udvalget for problematikken i forbindelse med en udvidet beskyttelse af privatlivets fred og for de i fremmede retsforfatninger herom gældende bestemmelser. Professoren har endvidere til udvalgets brug udarbejdet en kort oversigt over retsreglerne for personlighedsbeskyttelse i Tyskland, Frankrig, England og USA samt tilvejebragt oplysning om foreliggende lovforslag i disse lande. Dette materiale er optrykt som bilag 3 til medlemsforslaget.

Udvalget har endvidere gjort sig bekendt med den udtalelse om privatlivets fred, der blev vedtaget på Den Internationale Jurisikkommissions nordiske konference i Stockholm i maj 1967. Udtalelsen indeholder konferencens konklusioner, hvoraf der særlig er grund til at fremhæve, at privatlivets fred bør anerkendes som en grundlæggende menneskerettighed, der beskytter individet imod statslige myndigheder, offentligheden og andre indi-

vider. I øvrigt redegøres der i udtalelsen nærmere for en række begrænsninger i retten til privatliv og for beskyttelsen efter gældende ret og behovet for ny lovgivning. Udvalgets daværende formand deltog i den pågældende konference.

Den i Sverige nedsatte komité (integritetsskyddskommittén) har i september måned 1970 afgivet en delbetænkning om beskyttelse mod aflysning (brug af aflytnings- og indspilningsapparater). Komiteen vil i en senere betænkning behandle spørgsmålet om sanktioner imod billedoptagelse (film og fotografering).

Komiteens forslag går ud på, at der i brottsbalken indarbejdes en særlig bestemmelse om straf (bøde eller fængsel indtil to år) for den, der ved hjælp af teknisk hjælpemiddel til gengivelse af lyd aflytter eller optager, hvad der foregår på en andens bopæl uden dennes tilladelse. Det samme gælder på kontor og fabrik m. v., hvis gerningen sker uden tilladelse fra den, som råder over pladsen, eller, for så vidt der er tale om arbejdsplads, uden hjemmel i aftale mellem arbejdsgiver og arbejdstager. Også den, der ulovligt anbringer sådanne apparater på de pågældende steder, kan straffes. Bestemmelsen omfatter ikke møder eller anden sammenkomst, hvortil offentligheden har adgang. Overtrædelser af bestemmelsen foreslås undergivet betinget offentlig påtale.

Komiteen går endvidere ind for, at den krænkede skal kunne få tilkendt erstatning for lidelse og tort på samme måde som ved æreskrænkelser (dvs. hvis forholdet er strafbart).

Om radiosendere foreslås særlige regler. Om andre integritetsfarlige apparater, det vil sige tekniske hjælpemidler for gengivelse af lyd (bortset fra radiosendere), foreslår komiteen en særlig næringsretlig lov. Lovforslaget indeholder foreskrifter om besiddelse, import, salg og reklame. Det er udformet som en bemyndigelse til efter behov administrativt at sætte lovens bestemmelser i kraft for integritetsfarlige apparater. Aflytning af sædvanlige telefonsamtaler omfattes ikke af komiteens forslag.

Udredningen redegør for de forskellige slags tekniske apparater, der kan misbruges til skade for andres personlige integritet. Endvidere redegøres for gældende svensk, nordisk og fremmed ret.

Ved personlig integritet forstår komiteen en retspolitisk vurdering, hvorefter den enkelte person har krav på retsordenens beskyttelse imod, at udenforstående imod hans vilje skaffer sig kendskab til hans private forhold. Integritetsbegrebet kan ikke angive, hvilke forhold der bør betragtes som private, og kravet på retsordenens beskyttelse inden for den angivne ramme er ikke absolut.

De foreslåede strafferetlige bestemmelser knytter sig til de gældende regler om husfredskrænker og ulovlig indtrængen. Men bestemmelserne foreslås udformet generelt, således at de beskytter ikke blot den enkeltes personlige

integritet, men også såkaldt industrispionage, der omfattes af disse handlingstyper.

Komiteen har ikke ment på nuværende tidspunkt at burde foreslå nogen særlig ret til for politiet eller andre myndigheder at anvende ellers ulovlige aflytnings- eller indspilningsapparater som led i bekæmpelse af forbrydelser.

Hovedsynspunktet for den svenske komité har således været, at der bør indføres en beskyttelse mod aflytning og båndoptagelse (såkaldte akustiske krænkelse) på områder, der i forvejen er beskyttet imod husfredskrænkelser. Beskyttelsen er dog indskrænket til forbud mod, af personer, der ikke har dispositionsret over det pågældende lokale m. v., anbringer aflytningsapparater i dette. Biler falder ikke ind under reglen om husfredskrænkelser og omfatte derfor heller ikke at forbudet mod anbringelse af aflytningsapparater. Beskyttelsen er først og fremmest baseret på straffebestemmelser, men der foreslås som nævnt også en vis udvidelse af de næringsretlige og erstatningsretlige regler. Derimod foreslår man ikke en mere generel anvendelse af erstatningsretlige regler (godtgørelsesregler) eller udenretlige regelsystemer (etiske normer).

Juridisk udvalg er af justitsministeren i Danmark gjort bekendt med, at det danske straffelovråd har tilendebragt overvejelserne om en udvidet beskyttelse af privatlivets fred. Betænkningen, der vil omfatte både akustiske og optiske krænkelse, er endnu ikke trykt og afgivet.

Det er endvidere oplyst, at man fra dansk side ikke deler alle de synspunkter, der ligger til grund for den svenske komités indstilling. Straffelovrådets hovedsynspunkt ved aflytning m. v. vil være, at aflytning med skjulte apparater bør være strafbart, idet almenheden ikke er indstillet på at tage sig i agt for flytning, når der ikke er andre personer inden for hørevidde. Der er efter straffelovrådets opfattelse ikke væsentlige legitime hensyn, som taler for, at befolkningen skal indstille sig på en ændret tilstand på grund af det fremkomne tekniske udstyr.

Med hensyn til fotografering og lignende vil straffelovrådet derimod som hovedregel knytte forslaget sammen med området for beskyttelse mod husfredskrænkelser, idet fotografering m. v. på steder, der er frit tilgængelige for offentligheden, har en udvidet legitim anvendelse.

Ud over straffemuligheden vil det danske forslag komme til at gå ud på, at man opbygger et noget videregående erstatningsretligt værn (godtgørelse), som tænkes anvendt på sådanne retsstridige handlinger som f. eks. benyttelse af billeder i reklameøjemed uden udtrykkelig tilladelse.

Justitsministrene har endelig oplyst, at kontaktmændene for lovgivnings Samarbejdet er enige om, at der efter afgivelsen af straffelovrådets betænkning indledes drøftelser mellem departementene med henblik på at opnå større ensartethed i udformningen af de forslag til lovgivning, der kan ventes fremsat i Danmark og Sverige. For Finlands og Norges vedkommende

foreligger der ikke helt det samme behov for at gennemføre nye lovbestemmelser, idet der for Norges vedkommende er henvist til de allerede i 1958 gennemførte straffebestemmelser om beskyttelse mod aflytning. Man er i disse lande indstillet på at følge udviklingen særlig med hensyn til uretmæssig anvendelse af fotografiske gengivelser.

Juridisk udvalg kan tiltræde de synspunkter, der ligger til grund for medlemsforslaget og ændringsforslaget, hvorefter den nuværende beskyttelse af privatlivets fred ikke er fuldt ud tilstrækkelig. Man må dog i denne forbindelse erindre, at der ikke er tale om et klart afgrænset emne, idet "privatlivets fred" er en fælles betegnelse for flere forskellige rettigheder. Som det fremhæves af justitieministeriet i Finland udgøres disse rettigheder i den ene yderlighed af rent kropslige egenskaber, som individet kan sansе, medens der i den anden yderlighed er tale om følelseslivets mest sensible foreteelser. Det er givet, at der ikke i noget af de nordiske lande er behov for yderligere beskyttelse på en række af de områder, der udgør en central del af privatlivets fred. I alle de nordiske lande findes der således en vidtgående beskyttelse af de sædvanligt anerkendte frihedsrettigheder, og denne beskyttelse er ofte af kvalificeret karakter, idet den indeholdes i landenes forfatninger eller dermed ligestillede retsakter. Også beskyttelsen imod drab, vold og andre fysiske integritetskrænkelser må anses for tilstrækkelig, og det samme gælder på mangfoldige andre områder, f. eks. inden for retsplejelovgivningen og politilovgivningen.

Derimod må det ved de foretagne udredninger og rensiytringerne anses for dokumenteret, at der er behov for at værne borgerne mod de indgreb i privatlivets fred, der er blevet mulige ved den nyeste tekniske udvikling. Den nuværende retsbeskyttelse mod misbrug af tekniske genstande, f. eks. skjulte båndoptagere og spionkameraer er utvivlsomt ikke tilstrækkelig. Dette beror på, at den gældende lovgivnings bestemmelser er blevet til på et tidspunkt, hvor man ikke kunne forudse den udvikling, som nu er sket. Man kan ganske vist ikke afvise, at anvendelse af f. eks. spionkameraer eller fintmærkende mikrofoner i visse situationer kan være berettiget, men det må under alle omstændigheder fordres, at det nøje fastlægges i lovgivningen, hvor grænserne for den berettigede anvendelse findes. De gældende bestemmelser om æres- og husfredskrænkelser m. v. giver utvivlsomt i visse tilfælde en fuldstændig beskyttelse og kan også uden for deres direkte område give nogen vejledning om grænsedragningen, men reglerne er ikke fuldt ud tilstrækkelige. De gældende regler om økonomisk ansvar (godtgørelse for ulemper m. v.) kunne formentlig også ændres, således at de i højere grad tjener det formål at forebygge krænkelser.

Der findes heller ingen tilfredsstillende regulering af de problemer, der opstår i forbindelse med anvendelse af datateknik. Det er ikke vanskeligt at forestille sig, at centraliserede dataregistrerede oplysninger om de enkelte borgere kan udnyttes på uberettiget eller direkte skadelig måde, og der er

efter udvalgets opfattelse utvivlsomt grundlag for at sikre sig herimod. Justitsministeren i Danmark har oplyst, at der her allerede er nedsat en særlig komité, der skal behandle registrering og videregivelse af oplysninger, herunder datasystemer og oplysningsbureauer. En tilsvarende komité er nedsat i Sverige, og visse nærtbeslægtede problemer behandles i komitéen om offentlighed och sekretess med hensyn til almene handlinger. I Norge er der i 1970 nedsat to udvalg til at undersøge de problemer, som opstår ved indsamling og brug af personoplysninger. Det ene udvalg skal udrede de retssikkerhedsspørgsmål, der kan opstå ved det offentliges brug af elektronisk databehandling. Det andet udvalg skal udrede de spørgsmål, som knytter sig til kreditoplysningsvirksomhed og til privat registrering og brug af personoplysninger i øvrigt. I Finland har man endnu ikke indledt nogen undersøgelse på disse områder, men man har planer om snarest at nedsætte én eller to komitéer. — Udvalget håber, at der inden alt for længe kan vedtages bestemmelser, som sikrer befolkningen imod misbrug på dette område.

Endelig vil man gerne fremhæve, at der næppe endnu er fundet en tilfredsstillende løsning på de problemer, der kan opstå i forbindelse med afspilning af bånd- eller billedoptagelser i radio og fjernsynsudsendelser. Der tænkes på de tilfælde, hvor der foretages klip i optagelsen eller hvor denne kun udsendes ufuldstændigt eller i en anden sammenhæng end forudsat af den interviewede person. Det er formentlig indlysende, at der herved kan blive tale om en sådan forvanskning af personligheden, at det må sidestilles med en krænkelse af denne, og så vidt ses giver de af radioorganisationerne vedtagne normer ikke nogen sikkerhed over for tilfælde af citatfusk.

Udvalget konstaterer med tilfredshed, at der på det væsentlige felt, der vedrører spionudstyr og lignende hjælpemidler, nu er gennemført et udredningsarbejde i Danmark og (delvis) i Sverige med deltagelse af observatører fra de øvrige nordiske lande. Herved er der foretaget en korilægning af meget centrale problemer og fremkommet forslag om regulering. Udvalget kan meget anbefale, at der fra regeringernes side snarest tages skridt til at fuldføre arbejdet ved at søge de nu foreliggende udkast gennemført, således at man kan dække de eksisterende huller i lovgivningen.

Udvalget har bemærket, at der ikke på alle punkter er overensstemmelse mellem de i Danmark og Sverige udarbejdede udkast om aflytning. Begge forslag er håret af det samme grundlæggende ønske om at værne privatlivet mod misbrug ved hjælp af moderne tekniske hjælpemidler, men det er noget beklageligt, at man ikke også har kunnet opnå nogenlunde ensartethed ved udmønlningen af denne tankegang. Efter udvalgets opfattelse taler meget for, at der bør foretages en regulering gennem strafferetlige sanktioner mod de handlinger, som efter deres indhold typisk er alvorlige indgreb i privatlivets fred, og at der bør opbygges et civilretsligt (evt. tillige på

udenretslige normer) baseret værn for handlinger, der vel kan rumme overgreb mod privatlivet, men dog typisk må anses for forsvarlige. Udvalget kan også tiltræde, at beskyttelsen skal være så effektiv som muligt, og man har megen sympati for en løsning, hvorefter alle former for hemmelig aflytning bør være strafbar. Det er utvivlsomt rigtigt, at befolkningen i almindelighed regner med, at fortrolige samtaler kan føres også uden for hjemmets fire vægge, når der ikke er nogen inden for hørevidde, og der synes derfor at være god grund til at kriminalisere også andre former for uventet aflytning og ikke blot de misbrug, som man ikke på forhånd kan gardere sig imod. For så vidt angår udspejdnings (fotografering), bør dette synspunkt antagelig føre til, at den almindelige beskyttelse må begrænses til lokaliteter, der ikke er frit tilgængelige for andre samt til udbredelse af urimeligt krænkende fotografier, uanset hvor de er optaget.

Udvalget henleder samtidig opmærksomheden på, at straffebestemmelserne også bør omfatte den, der senere udnytter sådanne oplysninger, som er erhvervet ved aflytning eller udspejdnings. Af bevismæssige grunde vil det være betydningsfuldt at lade straffebestemmelserne omfatte sådanne efterfølgende handlinger, idet det i mange tilfælde netop vil være den efterfølgende udnyttelse, som kan afsløres, medens selve indsamlingen af informationer efter hele sin karakter kan være vanskelig at godtgøre.

Udvalget er klar over, at den nærmere udformning af bestemmelserne må foretages efter yderligere drøftelser mellem departementerne. Man har bemærket, at regeringerne er indstillet på sådanne forhandlinger, og udvalget håber, at der herved kan opnås større ensartethed — i hvert fald på de af områderne, hvor særlige hensyn til udformningen af reglerne på grund af landenes forskellige tradition ikke gør sig gældende.

Som foran nævnt er det tillige udvalgets opfattelse, at der er behov for værn mod misbrug af datateknik og mod citatfusk. Også på disse områder bør overvejelserne snarest føre til en virkelig effektiv beskyttelse, og udvalget henstiller til regeringerne at tage de fornødne initiativer også i denne henseende.

Udvalget indstiller herefter,

at Nordisk Råd vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at fortsætte og bevare kontakten for at tilvejebringe en effektiv beskyttelse af privatlivets fred på de områder, hvor denne ikke allerede er værnet forsvarligt, således at der med vejledning i de foreliggende udtalelser og sagkyndige betænkninger snarest tilstræbes gennemførelse af så vidt muligt ensartede regler herom. Rådet henstiller endvidere, at regeringerne er opmærksomme på de problemer, der foreligger med hensyn til en snarlig beskyttelse af individets rettigheder imod

uretmæssig eller forvansket anvendelse af dataregistrerede oplysninger.

Endvidere bør det nærmere undersøges, om der kan fastsættes bestemmelser til regulering af radioens og fjernsynets gengivelse af optaget materiale, således at det sikres, at anvendelsen ikke krænker de medvirkendes personlighed.

København, den 15. februar 1971

<i>Erik Adamsson (s)</i>	<i>Georg C. Ehrnrooth (Sv)</i>	<i>Erling Engan (Sp)</i>
<i>Svend Haugaard (RV)</i>	<i>Carl-Henrik Hermansson (ppk)</i>	<i>Allan Hernelius (m)</i>
<i>Matthias Á. Mathiesen (Sj)</i>	<i>Clara Munck (KF)</i>	<i>K. Axel Nielsen (S)</i>
		Formand
<i>Irma Rosnell (Skdl)</i>	<i>Pertti Salolainen (Kok)</i>	<i>Helge Seip (V)</i>
	<i>Thorstein Treholt (A)</i>	

Ändringsförslag

om lagregler rörande personlighetens okränkbarhet

(Väckt av Georg C. Ehrnrooth, Erkki Hara, Jørgen Jensen och Grethe Philip)

Privatlivets helgd är en av de för individen viktigaste rättigheterna. Att den enskilde har en sfär, som han kan räkna som sin egen, där han i princip icke behöver tåla ingrepp vare sig från andra människors sida eller från det allmänna, är något för våra demokratiska rättsstater fundamentalt. Allteftersom välfärdssamhället utvecklas, får den enskilde i växande grad resurser att på olika sätt utnyttja denna privata sfär till den egna personlighetens förkovran. I äldre tid, då den enskilde oftast var sämre ekonomiskt ställd än i dag, var privatlivet underkastat andra begränsningar. Om sålunda betydelsen av att lagarna skyddar den enskildes personliga ställning på detta sätt efterhand tilltagit, har å andra sidan hotet mot denna den enskildes egen avskilda sektor alltmera ökat i jämförelse med vad som var förhållandet tidigare. Denna utveckling sammanhänger i sin tur med den växande urbaniseringen, som gör att människorna i det moderna samhället rent fysiskt lever närmare varandra än förr. De blir också i allt högre grad beroende av varandra allteftersom samhället blir mer och mer differentierat. Det blir i detta läge behov av helt nya lagregler och av anpassning av nu gällande regler till den förändrade situationen.

Detta läge utgör bakgrund till det i Nordiska rådet väckta medlemsförslaget om samarbete för tillskapande av regler som kan skydda privatlivets helgd (A 135/j). I Stockholm avhölls i maj 1967 under medverkan av Internationella juristkommissionen en nordisk konferens kring dessa problem. I det aktstycke, som utgör resultatet av konferensens arbete, finns en sammanfattning av de olika rättigheter, som kan sägas ingå i sammelbegreppet privatlivets helgd. Denna resolution finns intagen i ett remissyttrande till medlemsförslaget (se s. 22). Vid ett studium av detta dokument framgår, att det regelkomplex, som ger privatlivet dess skydd i dag, är mycket omfattande. Det gäller straffprocessuella regler, som skyddar individen i brottmålsprocessen och över huvud i fall av polisundersökningar. Det gäller regler, som skyddar den personliga äran i förhållande till massmedia — press, radio och TV. Det gäller regler, som skyddar den enskildes kroppsliga inte-

gritet mot ingripanden av olika slag. Det gäller regler, som skyddar individen mot t. ex. att bli fotograferad mot sin vilja, att få sina uttalanden återgivna i brottstycken eller eljest på ett sådant sätt, att omgivningen får en felaktig bild av hans person och åsikter. Det gäller regler som skyddar individens hem o. s. v.

Uppenbart är att ett nordiskt samarbete, som skulle på en gång ta upp alla dessa spörsmål, blir alltför omfattande för att vara praktiskt genomförbart. På åtskilliga områden förekommer dessutom redan ett nordiskt samarbete eller har förekommit vid nu gällande reglers utformning. Det blir därför nödvändigt att på något sätt begränsa det i Nordiska rådet väckta medlemsförslaget, så att arbetet med detsamma kan komma i gång på ett förnuftigt sätt.

Utmärkande för lagstiftningen hittills har varit att den metodiken brukats att regler uppställs som förbjuder och kriminaliserar vissa former av angrepp på personligheten, antingen det nu gäller den fysiska personen eller andra sidor av personligheten. Däremot saknas det regler om den okränkbarhet, som i och för sig bör tillkomma personligheten och som är grunden för de skyddsregler som meddelats. En sådan allmän regel har i de anglosaxiska rättssystemen utarbetats i rättspraxis. I tillämpningen är innebörden av reglerna att, om den enskildes person angripes på en skyddad punkt, den angripne blir berättigad till skadestånd av angriparen. I den rapport, som utarbetades till den ovannämnda konferensen av docent Stig Strömholm i Uppsala (*Right of Privacy and Rights of the Personality*), finns en översiktlig redogörelse för denna rättspraxis såväl i USA som i Frankrike och Tyskland, i vilka länder denna fråga under längre tid ägnats större uppmärksamhet än i de nordiska länderna. Ett nordiskt samarbete synes mot denna bakgrund böra inrikta sig på att få till stånd en gemensam nordisk lagstiftning, som i kortfattad form förklarar den enskilda människans person okränkbar och ger personligheten ett skadeståndsrättsligt skydd. Det finns redan nu i tysk, fransk och engelsk lagstiftningslitteratur utkast till sådana lagar, vilka skulle kunna bilda utgångspunkt för ett nordiskt lagstiftningsarbete på ett hittills ganska oprövat fält.

Det synes oss vara både önskvärt och värdefullt, om man i nordisk rätt kunde på förslaget sätt positivt slå fast de till den egna personen knutna medborgerliga intressena som av samhället förklaras okränkbara. De nordiska länderna är över hela världen kända som de stater, där den enskilda människan sättes högre än någon annanstans på jordklotet och där respekten för människan som individ oavsett hennes ställning, oavsett ras och religion är djupast rotad i det allmänna folkmedvetandet. Det synes naturligt att våra länder också gemensamt går i spetsen med en lagstiftning som i positiva ordalag slår fast den huvudsakliga omfattningen av den sfär, där den enskilde har ett legitimt anspråk på att få vara i fred för störningar utifrån.

Vi är fullt medvetna om att det icke är någon lätt lagstiftningsuppgift som här förestår. Å andra sidan är det ett fält där vi — om vi skall fullfölja våra nordiska rättstraditioner — verkligen borde sätta in våra krafter.

Lagstiftningen bör utformas så att man i positiva ordalag, på samma sätt som i en rättighetsförklaring, anger de gränser för den enskildes personliga sfär som ej får överskridas. Angrepp som görs utöver dessa gränser skall i regel leda till ersättningsskyldighet. Vissa typer av angrepp kan vidare, såsom redan nu är fallet, kriminaliseras. Exempel på dylika regler om kriminalisering finns redan i stort antal i våra strafflagar och på andra håll.

Det danska initiativ som nyligen tagits till ett lagstiftningsarbete på detta område följer till stor del de tankelinjer som här uppdragits. Möjligen skulle det vara praktiskt att med utgångspunkt från detta danska initiativ sätta i gång ett nordiskt lagstiftningsarbete. Att man tar upp det allmänna lagstiftningsproblemet på nordisk bas, bör givetvis icke leda till att pågående arbete med att utforma straffbestämmelser mot vissa former av angrepp mot personligheten avbrytes. Den svenska kommitté, som sysslar med frågor om kriminalisering av angrepp med tillhjälp av moderna tekniska hjälpmedel som avlyssningsapparater och fjärrkameror, bör naturligtvis fortsätta sin verksamhet. Även detta arbete bör om möjligt fullföljas på nordisk bas, så att utredningsresultaten kan komma alla våra länder till godo. Arbetet med specialfrågorna bör givetvis koordineras med den allmänna lagstiftningsuppgiften.

Under återopande av det anförda får vi hemställa,

att Nordiska rådet i anledning av det föreliggande medlemsförslaget om privatlivets helgd (A 135/j) ville rekommendera regeringarna att inleda ett lagstiftningsarbete syftande till att få fram generella regler som i positiv form förklarar den enskilde medborgarens personlighet okränkbar inom vissa i lagen angivna gränser.

Helsingfors och København i juli 1968

Georg C. Ehrnrooth (Sv)

Erkki Hara (Kok)

Jørgen Jensen (KF)

Grethe Philip (RV)

BILAGA 1

Yttranden över ändringsförslaget

D a n m a r k

Justitsministeriet:

I forbindelse med et tidligere medlemsforslag (A 135/j) om, at man i tilslutning til den i Sverige iværksatte udredning angående forstærket integritetsbeskyttelse på personrettens område skulle undersøge mulighederne for etablering af ensartet nordisk lovgivning på dette område, udtalte justitsministeriet i skrivelse af 2. februar 1967, at en øget retsbeskyttelse af den karakter, forslaget tog sigte på, navnlig ville kræve en revision af reglerne om strafansvar for fredskrænkelser og af reglerne om erstatningsansvar eller lignende økonomisk ansvar for sådanne krænkelser.

Medens justitsministeriet gik ind for, at spørgsmålet vedrørende gennemførelse af ensartede straffebestemmelser blev taget op på nordisk plan, stillede man sig tvivlende over for hensigtsmæssigheden af allerede på daværende tidspunkt at indlede et nordisk samarbejde om gennemførelse af regler vedrørende økonomisk ansvar for fredskrænkelser. Man pegede i den forbindelse bl. a. på de ret væsentlige forskelle, der er mellem de nordiske landes regler om erstatning for ikke-økonomisk skade, og på del igangværende nordiske samarbejde på erstatningsrettens område.

Spørgsmålet blev behandlet på det nordiske justitsministermøde i Stockholm i oktober 1967. Herefter blev de strafferetlige sider af problemet taget op ved direkte forhandling mellem den særlige svenske komité vedrørende integritetsbeskyttelse og det danske straffelovråd, medens Norge og Finland følger arbejdet gennem observatører.

Det nu fremsatte ændringsforslag sigter imod en fællesnordisk lovgivning, der skulle give en almindelig erstatningsretlig beskyttelse af den enkeltes personlighed.

I dansk ret findes der allerede nu regler om godtgørelse for ikke-økonomiske skader i tilfælde, hvor der begås strafbare krænkelser af en andens fred og ære med videre. Straffelovrådet er anmodet om i forbindelse med spørgsmålet om ændring af de gældende straffebestemmelser til beskyttelse af privatlivets fred også at overveje mulighederne for at udvide adgangen til at tilkende godtgørelse for ikke-økonomisk skade.

For så vidt kan man sige, at ændringsforslaget er udtryk for synspunkter, der harmonerer med de reformbestræbelser, der er i gang i Danmark.

Til trods herfor må man fortsat udtale sig imod, at de erstatningsretlige sider af problemet vedrørende privatlivets fred på indeværende tidspunkt søges løst gennem en fællesnordisk lovgivning. På grund af de tidligere berørte forskelle mellem de nordiske landes regler om erstatning for ikke-økonomisk skade må man på forhånd frygte, at et sådant forsøg ville støde på ganske betydelige vanskeligheder, og at dette kunne bevirke en forsinkelse af det reformarbejde, der allerede er i gang. Det kan i denne forbindelse oplyses, at justitsministeriet har anmodet straffelovrådet om at give behandlingen af kommissoriet vedrørende privatlivets fred prioritet i forhold til rådets andre opgaver.

København, den 30. oktober 1968

Knud Thestrup

Gersing

Advokatrådet:

I anledning heraf skal man meddele, at sagen har været forelagt i et møde i Advokatrådet, hvor der var enighed om at udtale sin tilslutning til, at de i medlemsforslaget med tilhørende ændringsforslag rejste spørgsmål tages op til behandling.

København, den 13. november 1968

Poul Ostergaard

Generalsekretær

Dansk Journalistforbund:

— — — ikke ønsker at fremsætte nogen udtalelse i anledning af det af Georg C. Ehinrooth, Erkki Hara, Jørgen Jensen og Grethe Philip stillede ændringsforslag om lovregler vedrørende personlighedens ukrænkelighed udover at påpege, at sådanne lovregler om det enkelte individs beskyttelse imod angreb og forstyrrelser udefra naturligvis må udarbejdes under nøje iagttagelse af de konkurrerende hensyn til offentlighedens interesse i en fri presses adgang til at omtale alle forhold, som udfra en samfundsmæssig betragtning bør kunne belyses og evt. kritiseres.

Dansk Journalistforbund mener sig ikke i stand til at fremkomme med supplerende oplysninger, som kan antages at være af interesse for Nordisk Råd i sagens sammenhæng.

København, den 4. december 1968

Carsten Nielsen

F i n l a n d**Justitieministeriet¹:**

I sitt yttrande den 19 januari 1967 över medlemsförslaget om vidgat skydd för privatlivets helgd anförde justitieministeriet såsom sin uppfattning, att det i framtiden torde behövas nya stadganden, med stöd av vilka enskild medborgare skulle ha bättre möjlighet än förut att åtnjuta skydd mot alla orättmätiga angrepp mot hans personliga integritet. Justitieministeriet förordade också den i medlemsförslaget avsedda undersökningen.

Enligt föreliggande ändringsförslag borde man direkt inleda ett lagstiftningssamarbete syftande till att få fram generella regler som i positiv form förklarar den enskilde medborgarens personlighet okränkbar inom vissa i lagen angivna gränser. I motiven till ändringsförslaget anföres bl. a., att angrepp som görs utöver dessa gränser skall i regel leda till ersättningsskyldighet. Det sistnämnda innebär, att också reglerna om ersättning för s. k. icke-ekonomisk skada kommer att utgöra ett av de spörsmål, som skall behandlas i ifrågavarande sammanhang.

Gällande allmänna regler om ersättning för icke-ekonomisk skada är ej enhetliga i de nordiska länderna. Frågan om ersättning för icke-ekonomisk skada bör emellertid enligt justitieministeriets uppfattning tagas upp till behandling såsom ett led i det pågående nordiska samarbetet på skadeståndsrättens område.

I anseende till att största möjliga enhetlighet mellan de nordiska länderna borde uppnås när det gäller genomförandet av den i ändringsförslaget antydda lagstiftningen och då man härvid svårigen torde kunna avskilja frågan om ersättning för icke-ekonomisk skada från det övriga sammanhanget, synes det justitieministeriet som om man skulle vara nödd till att först inleda ovanstående samarbete på skadeståndsrättens område och därefter, när reglerna om ersättning för icke-ekonomisk skada i största möjliga utsträckning förenhetligats, påbörja det i ändringsförslaget avsedda lagstiftningssamarbetet.

På grund av vad ovan anförts anser justitieministeriet, att det i sakens nuvarande skede icke kan förorda en utvidgning av det samarbete, som redan pågår med anknytning till medlemsförslaget om vidgat skydd för privatlivets helgd.

Helsingfors den 1 november 1968

Kai Korte

Avdelningschef

Henry Ådahl

Lagstiftningsråd

¹ Yttrandet översatt från finska.

N o r g e

Justis- og politidepartementet:

Ved brev herfra 25. september 1968 ble forslaget forelagt de samme fagmyndigheter og organisasjoner som det opprinnelige medlemsforslag A 135/j i 1966 med anmodning om uttalelse innen 25. oktober 1968. De nevnte myndigheter og organisasjoner er: Den norske dommerforening, Den norske advokatforening, Straffelovrådet, Riksadvokaten, Norsk presseforbund og Norsk rikskringkasting. Man har mottatt svar fra alle de forespurte (*se nedan*) unntatt Dommerforeningen. Uttalelsen fra Dommerforeningen vil bli sendt delegasjonen så snart den foreligger. Som det går fram, er de motsatte uttalelser gjennomgående nokså reserverte overfor endringsforslaget.

Justisdepartementet vil for sitt vedkommende nevne at på de områder som synes å ha framhevd seg som mest aktuelle for en eventuell nyregulering, er nordisk samarbeid alt i gang. Det vises til det pågående svenske utredningsarbeid — som følges av observatører fra de øvrige nordiske land — med særlig sikte på krenkelser muliggjort av utviklingen innen den moderne radio- og fototeknikk. Videre viser man til det som er opplyst i uttalelsen fra Norsk rikskringkasting om de fellesnordiske regler som er utarbeidede eller er under utarbeidelse innen de nordiske kringkastinger når det gjelder beriktigelse i radio og fjernsyn og vilkår for opptak og visning av bilder i fjernsyn. Gode grunner taler for at man under enhver omstendighet avventer erfaringene med hensyn til kringkastingenes egne regler for et eventuelt lovarbeid blir påbegynt.

Man vil også peke på at det må framstille seg som en vanskelig og problematisk lovgivningsoppgave å gi en alminnelig lov som i positiv form angir området for personlighetens ukrenkelighet sanksjonert ved et erstatningsansvar slik som antydnet i forslaget. På den ene side har man faren for at reglene blir for generelle og intetsigende, på den annen side at de blir for konkrete og detaljerte og dermed til hinder for rettsutviklingen.

Når det gjelder mulighetene for å oppnå ensartet nordisk lovgivning på dette område, viser man til uttalelsen herfra 17. februar 1967 om det opprinnelige medlemsforslag A 135/j. De reservasjoner som her er gjort med hensyn til å foreta en ny og fullstendig undersøkelse av mulighetene for ensartet nordisk lovgivning om utvidet integritetsbeskyttelse på personrettens område, synes også å ha vekt i relasjon til det lovgivningssamarbeid som er antydnet i det nå framsatte endringsforslag.

Utover de betenkeligheter og reservasjoner som det er gitt uttrykk for foran, finner man det imidlertid vanskelig ut fra det foreliggende materiale nå å ta noe nærmere og klart standpunkt til ønskeligheten av og mulighetene for å få i stand en ensartet nordisk lovgivning i samsvar med endringsforslaget. Det er mulig at en videre avklaring av det pågående svenske utred-

ningsarbeid vil gi et bedre grunnlag for å ta stilling til endringsforslaget, slik at gode grunner kan tale for at en fortsatt bør avvente resultatene av dette utredningsarbeid før man tar nærmere standpunkt. Man er videre kjent med at det på juridisk utvalgs siste møte 29. september 1968 i Göteborg var enighet om å få utarbeidd en oversikt over rettsreglene om personlighetens beskyttelse i England, Frankrike, Tyskland og USA og med opplysninger om foreliggende lovforslag, jfr. referatet fra møtet pkt. 2. Man antar at det på grunnlag av den nevnte redegjørelse og en samråding mellom de nordiske justisministre og med juridisk utvalg, vil være mulig å komme fram til et mer avklart syn på forslaget og dets videre behandling. I den anledning viser man til at forslaget er satt opp på dagorden til det forestående fellesmøte mellom juridisk utvalg og de nordiske justisministre 26. november 1968 i Oslo.

Oslo, 31. oktober 1968

Stein Rognlien

Finn Backer

Riksadvokaten:

— — — skal jeg vise til hva det er anført herfra i skriv til Justisdepartementet den 21. februar 1967. Jeg kan fremdeles ikke se at det er noe aktuelt behov for ensartede nordiske lovregler på dette område.

Det norske straffelovråd har for tiden en rekke saker til behandling — saker som tildels er av stor betydning og som haster meget. Hvis straffelovrådet i tillegg til sine andre oppgaver også skulle få et oppdrag angående generelle lovregler vedkommende personlighetens ukrenkelighet, ville en slik oppgave komme til fortrenghet for andre presserende gjøremål.

Oslo, 14. oktober 1968

L. J. Dorenfeldt

Straffelovrådet:

Ved brev av 11. januar d. å. fra det ærede departement ble riksadvokat Andreas Aulie oppnevnt som norsk observatør ved det svenske utredningsarbeid om utvidet integritetsbeskyttelse på personrettens område. Riksadvokat Aulie har fra den svenske komité fått tilsendt arbeidsdokumenter og annet materiale som er lagt til grunn for det svenske utredningsarbeid. Han har også, sammen med observatører fra de andre nordiske land, deltatt i møte som den svenske komité har holdt. Når det svenske utredningsarbeid er blitt mer avklart, vil Straffelovrådet ta opp spørsmålet om det er behov for gjennom lovendringer å styrke det strafferettslige vern av privatlivets fred.

Straffelovrådet finner det vanskelig å uttale seg om ønskeligheten av, eller muligheten av, å få istand en felles nordisk lovgivning i samsvar med det endringsforslag som nå er lagt frem i Nordisk Råd om lovregler om personlighetens ukrenkelighet.

Oslo, 18. oktober 1968

R. Ryssdal

Den norske dommerforening har i skrivelse den 17 januari 1969 förklarat att man ej önskar avge uttalande i saken.

Den norske advokatforening:

Saken har vært forelagt vår forenings permanente lovutvalg for strafferett og straffeprosess. Utvalget har denne sammensetning: høyesterettsadvokat Trygve Norman, formann, advokat K. J. Wiese, advokat Arne J. Wiik og høyesterettsadvokat Per Kolstad.

Utvalget har avgitt uttalelse i brev fra utvalgsformannen, høyesterettsadvokat Trygve Norman, datert 24. ds. (*se nedan*).

Den norske advokatforening slutter seg til utvalgets uttalelse.

Oslo, 25. oktober 1968

Harald Halvorsen

Det permanente lovutvalg for strafferett og straffeprosess:

Utvalget er enig i at det kan være av interesse at det innledes et slikt lov-samarbeid som endringsforslaget antyder. Utvalget finner imidlertid ikke grunn til å gå nærmere inn på saken, idet man mener at lovarbeidet ennå befinner seg på et så forberedende stadium at det ikke naturlig hører inn under lovutvalgets arbeidsområde.

Denne uttalelse er enstemmig.

Oslo, 24. oktober 1968

Trygve Norman

Norsk rikskringkasting:

Norsk rikskringkasting forstår medlemsforslaget slik at tanken er å forme en slags standardregel på personlighetens område — som skal supplere

enkeltlovgivningens regler når disse ikke strekker til, og at eventuelle overtredder av denne regel skal medføre erstatningsansvar. Hvorvidt erstatning også skal omfatte en alminnelig adgang til oppreisning for tort og sveie er noe uklart etter forslaget.

Som Norsk rikskringkasting har pekt på i en tidligere uttalelse av 13. februar 1967 i anledning av medlemsforslag A 135/j for Nordisk Rad, antas de alminnelige bestemmelser om ærekrenkelser og krenkelser av privatlivets fred i straffeloven, reglene i fotografiloven, bestemmelsene om taushetsplikt og presseansvar, og regler i Strl.ikrl. om erstatning for økonomisk skade og oppreisning, stort sett å yte en ganske tilfredsstillende beskyttelse for privatlivets fred.

I tillegg til dette har Norsk rikskringkasting og kringkastingsorganisasjonene i de andre nordiske land, i løpet av de siste årene målbevisst arbeidet for å få gjennomført en stadig større grad av beskyttelse for privatlivets fred og den personlige integritet.

Som nevnt i Norsk rikskringkastings uttalelse av 13. februar 1967 vedtok de nordiske radiosjefer i mai 1966 visse fellesnordiske normer om rett til beriktigelse i radio og fjernsyn. I samsvar hermed vedtok styret i Norsk rikskringkasting den 10. mai 1968 Regler om beriktigelse i radio og fjernsyn. Tilsvarende regler var på dette tidspunkt allerede gjennomført i Danmark, Finland og Sverige.

På samme måte har de nordiske kringkastingsjurister, etter oppdrag av radiosjefene, i den senere tid vært beskjeftiget med et forslag til nordiske regler om vilkår for opptak og visning av bilder i fjernsyn. Dette arbeidet er nå kommet så langt at det vil bli fremlagt et forslag til regler for de nordiske radiosjefer i et møte i Helsingfors i oktober 1968.

Den 4. oktober 1967 vedtok styret i Norsk rikskringkasting såkalte Publisierungsregler, det vil si etiske retningslinjer for programvirksomheten i radio og fjernsyn, av liknende art som dem man kjenner fra pressens Vær-Varsom-plakat, og de retningslinjer som er utarbeidet for pressens omtale av rettssaker. Reglene tar i første rekke sikte på nyhetstjenesten, inklusive aktueltendingene, men vil i den utstrekning de er anvendelige også få virkning for programvirksomheten generelt.

Av medlemsforslag nr. A 135 Ä/j fremgår det videre at spørsmålet om bruk av skjult kamera og skjult mikrofon for tiden er gjenstand for et utredningsarbeid i Sverige. Norsk rikskringkasting vil finne det rimelig at det også i Norge blir overveiet å finne fram til bestemmelser som forbyr eller regulerer bruk av innretninger til avlytting eller fjernfotografering på måter som kan krenke rimelig krav på personlighetsvern og privatlivets fred. Det kan i denne forbindelse nevnes at Norsk rikskringkasting i de få tilfelle hvor det har vært gjort bruk av skjult kamera og skjult mikrofon i programtjenesten, har satt meget strenge vilkår for bruken. Det har blant annet vært en absolutt forutsetning at det innhentes skriftlig samtykke fra

hver av de medvirkende til å sende et slikt opptak.

På bakgrunn av det som er anført ovenfor, antar Norsk rikskringkasting at det for tiden neppe skulle være noe særlig behov for ny lovgivning på området som direkte berører kringkastingens virksomhet. Man er i det minste ikke innen Norsk rikskringkasting kjent med at det i praksis har forekommet alvorlige tilfelle av krenkelse av den personlige integritet.

Norsk rikskringkasting vil ikke fraråde ny lovgivning som anbefalt i medlemsforslag A 135 Ä/j, men man vil peke på at en lovgivning på de områder som berører Norsk rikskringkastings virksomhet vil være forbundet med vansker. Blir lovregler utpreget generelle og viser til dommerskjønn, vil de kunne skape tolkningsvansker og usikkerhet. Blir reglene mer konkrete og detaljerte, vil de kunne bli distanserte av utviklingen. Er det viktig å verne personligheten, er det også betydningsfullt å sikre ytringsfriheten, både når det gjelder formidling av nyheter, av kunst, opplysning og kritikk.

Norsk rikskringkasting vil i kontakt med de andre nordiske kringkastingsinstitusjoner fortsette sitt arbeid med de interne regler som skal sikre god kringkastingsskikk og verne personlighetens fred.

Hvis man fra norsk side kommer til å ta opp lovgivningsarbeid i samsvar med forslaget til Nordisk Råd, går en ut fra at Norsk rikskringkasting blir underrettet; en vil gjerne bistå med det en har av materiale og erfaring fra Norsk rikskringkastings virksomhet.

Oslo, 16. oktober 1968

Trygve Leivestad

Norsk presseforbund:

Norsk presseforbund er innforstått med de viktige hensyn som knytter seg til spørsmålet om en tilstrekkelig rettsbeskyttelse for personligheten. For Norges vedkommende er imidlertid personligheten vernet gjennom en rekke presise rettsregler, likesom personligheten ytes et sterkt og utvidet vern gjennom anvendelse av de alminnelige rettsgrunnsetninger. Etter Norsk presseforbunds oppfatning er det derfor ikke noe aktuelt behov for en videgående lovgivning. En slik lovgivning vil tvertimot kunne begrense anvendelsen av rettsregler som nettop på dette område vil ha hjemmel i generelle rettsgrunnsetninger, og stanse en rettsutvikling som er i naturlig kontakt med den almene rettsfølelse i samfunnet. Norsk presseforbund vil peke på at lovregler av denne art også lett vil komme til å inneholde bestemmelser som kan misbrukes til å begrense informasjonsfriheten, ytringsfriheten og den offentlige kritikk, og at dette oppfordrer til særlig aktsomhet med

hensyn til generell lovgivning. Forbundet vil dessuten peke på at forholdene i de nordiske land med hensyn til massemedianes virkemidler og ytringsformer er høyst forskjellige.

Spørsmålet om »Personlighetsskyddet och massmedia» ble som kjent inngående behandlet under »Förhandlingarna vid det tjugofjärde nordiska juristmötet i Stockholm 31 augusti—2 september 1966». Det henvises til det trykte referat fra forhandlingene side 264—293 og til Bilag 10: Professor Kurt Grönfors: »Personlighetsskyddet och massmedia». Meningene på juristmötet var ulike, men stort sett var oppfatningene hos deltakerne fra alle land at man for tiden ikke ville anbefale en generell lov om personlighetens rettsvern, bl. a. under henvisning til at tiden ikke var moden for en endelig og bindende avveining av de interesser som er berørt av spørsmålene.

Norsk presseforbund slutter seg til de synspunkter som kom til uttrykk på dette møte.

Oslo, 24. oktober 1968

For norsk presseforbund

Vegard Sletten

Formann

Mill Aakrann

S v e r i g e

Svea hovrätt:

Det ursprungliga medlemsförslaget, avgivet i november 1966, syftade till utredning om möjligheterna att i anslutning till den i Sverige pågående utredningen om förstärkt rättsskydd för den personliga integriteten åstadkomma enhetlig nordisk lagstiftning på detta område. I utlåtande den 23 januari 1967 tillstyrkte hovrätten bifall till medlemsförslaget. Ändringsförslaget, som bygger på uppfattningen att ett nordiskt samarbete syftande till att införa enhetliga regler för alla de skiftande frågor som kan anses inbegripna i privatlivets rättsskydd skulle bli alltför omfattande för att vara praktiskt genomförbart, förordar en begränsning av uppgiften i den formen att det nordiska samarbetet inriktas på en gemensam lagstiftning, som i kortfattad form förklarar den enskilda människans person okränkbar inom vissa i lag angivna gränser och ger personligheten ett skadeståndsrättsligt skydd. Denna lagstiftning skulle utformas på samma sätt som s. k. rättighetsförklaringar, där de gränser för den enskildes personliga sfär som ej får överskridas anges i positiva ordalag. Ledning skulle härvid kunna hämtas ur befintliga europeiska lagförslag ävensom i ett förslag som väckts i det danska folketinget. Pågående specialundersökningar, t. ex. den svenska

integritetsskyddsutredningen liksom det nordiska straffrättsliga samarbetet, skulle fullföljas.

Hovrätten, som vidhåller den i utlåtandet den 23 januari 1967 uttalade ståndpunkten, att en gemensam nordisk lösning av de frågor som sammanhänger med personlighetens skydd ter sig angelägen, finner ändringsförslaget ge anledning till vissa betänkligheter.

Att uppställa en generell definition av den skyddade privatsfären skulle sannolikt stöta på betydande svårigheter. Avses därmed icke mer än att uppdraga principiella riktlinjer utan konkreta rättsföljder, som fallet är i vissa staters grundlagar, synes det — bortsett från att en sådan lagstiftning åtminstone för Sveriges del skulle kunna föregripa eller komma i konflikt med pågående grundlagsrevision — tveksamt om en sådan mot nordisk lagstiftningstradition stridande principdeklaration skulle ha nämnvärt praktiskt värde. Om å andra sidan, som förslagsställarnas avsikt snarast synes vara, uppräknigen av integritetsskyddets innehåll och gränser skulle kompletteras med skadeståndsrättsliga och i vissa fall straffrättsliga sanktioner, kan hovrätten för sin del icke inse, att det skulle föreligga någon nämnvärd praktisk skillnad mellan ändringsförslaget och det ursprungliga medlemsförslaget. De rättspolitiska överväganden och de ställningstaganden till framför allt skadeståndsansvarets utsträckning som måste föregå en lagstiftning efter de i ändringsförslaget uppdragna linjerna torde icke bli mindre svåra och omfattande än dem som krävs enligt det ursprungliga förslaget. Det är inte minst i fråga om rätten till ersättning för icke-ekonomisk skada som de nordiska rättsordningarna sinsemellan företer betydande olikheter. Även om man bortser härifrån, ter det sig icke självklart, att skadeståndssanktionen alltid skulle vara det lämpligaste medlet att med privaträttsliga regler skydda privatlivets helgd och personlighetens integritet. I vissa fall, t. ex. i fråga om offentliggörande av kränkande material eller upprepade intrång i privatlivet, torde det kunna ifrågasättas om icke utvidgade möjligheter till förbudstalan och förebyggande åtgärder är viktigare och lämpligare. Även den i ändringsförslaget påyrkade utstakningen av gränser kring personlighetens skyddade sfär kräver uppenbarligen ingående rättspolitiska överväganden. Det förtjänar påpekas, att de lagförslag som framlagts i andra europeiska länder med något enstaka undantag antingen innehåller detaljerade regler för olika fall eller — som förhållandet är särskilt i Tyskland — förutsätter en rik praxis och en omfattande rättsvetenskaplig diskussion, vilka i hög grad bidragit till att klarlägga problemen och uppdraga nyanserade regler för olika fall. I Norden, där sistnämnda förutsättningar icke kan sägas vara för handen, skulle en generellt hållen lagstiftning riskera att föregripa de mer speciella regler som är under utarbetande i skilda sammanhang och därjämte skapa risk för rättsosäkerhet.

Med hänvisning till vad sålunda anförts finner sig hovrätten icke kunna förorda en gemensam nordisk utredning syftande till att snabbt genomföra

lagstiftning efter de linjer som uppdragits i ändringsförslaget. Detta synes å andra sidan understryka angelägenheten i att gemensamt uiredningsarbete kommer till stånd för att i första hand karilägga och om möjligt genom enhetliga regler lösa hela det frågekomplex som integritetsskyddet omfattar. Överblick över hela fältet torde vara önskvärd för att olika områden skall få lämpliga lösningar. Nödig begränsning av arbetsfältet och nödig skyndsamhet i handläggningen torde kunna uppnås bl. a. genom att vissa bestämda arbetsuppgifter efter överenskommelse lämnas åt redan verksamma utredningar, med vilka fortlöpande samarbete etableras. Sådana områden där en enhetlig reglering ter sig särskilt svår att uppnå och där godtagbara bestämmelser redan finns — här kan t. ex. nämnas straffprocessuella frågor — kunde tills vidare lämnas därhän. Det kan möjligen vara lämpligt att arbetet inriktas på utarbetandet av successiva lagförslag för de tämligen olikartade områden som inbegrips i begreppet personlighetsskydd.

Stockholm den 29 november 1968

På hovrättens vägnar:

Sten Rudholm

Stig Strömholm

Justitiekanslern:

Tanken är, såvitt jag förstått, att kränkningar av det genom lagstiftningen tillskapade personlighetsskyddet skall medföra skadeståndspåföljd. Denna tanke torde icke vara förenlig med hittillsvarande rättsuppfattning i Sverige. Den skada som vållas den kränkte är från juridisk synvinkel ett lidande av ungefär samma natur som vid ärekränkning. Dylik skada anses vara ersättningsgill i mycket begränsad omfattning. En huvudlinje är att sådan ideell skada ersättes endast om den uppkommit genom brott. För svensk rättsuppfattning är straffpåföljden den primära och skadeståndet bara sekundärt. Goda skäl kan också andragas för att så bör vara fallet. I detta sammanhang skall särskilt erinras om att eftersom den inträffade skadan inte kan i egentlig mening uppskattas i pengar ersättningen inte på vanligt sätt fyller en reparativ uppgift. I olikhet mot andra skadefall är det huvudsakliga problemet inte att avgöra hur en inträffad skada ekonomiskt skall bäras av de inblandade personerna utan att bestämma vilka handlingar som samhället bör förbjuda. Om sådant förbud görs i straffrättslig form måste förbudets räckvidd preciseras med avsevärd noggrannhet. Angelägenheten härav är betydande, också om påföljden är skadestånd, med hänsyn till att eventuella skadeståndsbelopp lär bli kännbara för den vållande. Ett beträdande av skadeståndsvägen berättigar alltså i detta fall inte

till att kraven på lagtextens tydlighet kan sänkas. Det anförda visar att frågan om skydd för personligheten i svensk rätt inte i första hand är ett skadeståndsrättsligt problem.

Nu synes motionen åsyfta just generella regler av innebörd, å ena sidan, att utanför dessa personligheten inte skyddas och, å andra sidan, att innanför bestämmelserna personligheten i regel — men inte alltid — skyddas. En sådan lagstiftningsteknik kommer att ställa stora anspråk på de rätts-tillämpande myndigheterna. Lagtexten kommer i själva verket att ge mycket ringa ledning och närmast fungera som en plattform, från vilken domstolarna, när de finner skäl till det, kan markera sitt ogillande av ett visst handlande genom att döma ut skadestånd. Ett dylikt system vari alltså domstolarna åläggs rättsskapande uppgifter är även det främmande för svensk rätt.

Man kan vidare sätta i fråga det tänkta systemets effektivitet, nämligen om man antar att syftet med domstolarnas ståndpunktstaganden skall vara att inom lagstiftningens ram ange vilka handlingstyper som medför skadeståndspåföljd. Det synes knappast sannolikt att inom rimlig tid tillräckligt stort antal olika situationer skall komma under domstolarnas prövning för att nämnda syfte skall bli tillgodosett. Härvidlag är att märka att kostnads-synpunkter gör sig gällande i skadeståndstvister i avsevärt större mån än i brottmål; den kränkte kan komma att avhålla sig från att bringa till domstolarna fall i vilka han rättsligt eller faktiskt riskerar att få bära sina rättegångskostnader själv. Också av detta rent praktiska skäl är det anledning att känna tveksamhet huruvida en lagstiftning av den med motionen åsyftade arten kommer att göra mer exakta regler till skydd för personligheten umbärliga.

Till grund för motionen synes ligga den uppfattningen att frågan om tillskapande av rättsligt skydd för personligheten skulle vara en omfattande lagstiftningsuppgift. Riktigheten härav synes också obestridd om man, såsom i motionen, under frågan hänför så olika problemställningar som t. ex. skyddet för den kroppsliga integriteten och den enskildes förhållande till massmedia. Enligt min mening är det emellertid lämpligare för svensk rätts vidkommande att under frågan om skydd för personligheten behandla i huvudsak två problemkomplex. Det ena är den enskildes skydd mot att hans privata förhållanden bringas till utomståendes kännedom. Det andra är utomståendes offentliggörande eller annat liknande utnyttjande av enskilds personliga förhållanden, t. ex. hans bild. I själva verket ingår det i uppdraget åt den svenska kommitté, som i motionen säges syssla med frågor om kriminalisering av angrepp med tillhjälp av moderna tekniska hjälpmedel som avlyssningsapparater och fjärrkameror, att också överväga det andra problemkomplexet.

Otvivelaktigt uppbärs motionen av en angelägen önskan att på rättslig väg söka trygga den enskildes personlighet. Emellertid ger det anförda vid

handen att detta syfte för svensk rätts del sannolikt inte främjas av sådan generell lagstiftning som motionen avser.

Stockholm den 29 oktober 1968

Bengt Lännergren

Göran Ljungberg

Sveriges advokatsamfund har i skrivelse den 4 oktober 1968 förklarat sig inte ha någon erinran mot ändringsförslaget.

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget och ändringsförslaget

(Se Sak A 135/j: Bilaga 4)

Medlemsförslag

om översyn av Nordiska rådets stadga och arbetsordning

*(Väckt av Sigurður Bjarnason, Trygve Bratteli, Leif Cassel, Poul Hartling
och Eino Sirén)*

Danmarks regering har genom ett nyligen väckt regeringsförslag (B 4/j) hemställt om sådana ändringar i Nordiska rådets stadga, som erfordras för att bereda viss representation för Färöarnas lagting och landstyre i Nordiska rådet. Härigenom har frågan om en omarbetning av rådets stadga även på vissa andra punkter fått aktualitet. Om i anledning av nämnda regeringsförslag rådets stadga skall ändras, torde det nämligen vara anledning att överse stadgan även i vissa andra avseenden i ljuset av de erfarenheter, som gjorts under de tio år stadgan haft sin nuvarande lydelse. Bland annat i följande hänseende torde en justering av stadgans nuvarande avfattning vara behövlig.

Enligt 7 § stadgan skall rådets utskott sammanträda mellan sessionerna blott vid särskilda tillfällen. Genom omläggningen av rådets arbetssätt för några år sedan har huvuddelen av utskottets arbete kommit att förläggas till tiden mellan rådets sessioner. När denna omläggning nu blir permanent, nödvändiggöres en ändring i förevarande paragraf av stadgan.

I stadgans § 10 säges att rådet verkar genom debatter och genom antagande av rekommendationer till regeringarna. I själva verket har rådet kommit att få ytterligare möjligheter genom att nya uppgifter lagts på rådet, bl. a. att utse vissa medlemmar i styrelsen för Nordiska kulturfonden samt att besluta i anledning av revision av fonden. Bestämmelsen om rådets uppgifter bör på lämpligt sätt generellt vidgas, så att en naturlig utveckling ej hindras. Presidiets vidgade möjligheter att självständigt agera som företrädare för rådet bör möjligen också stadgefästas.

I 8 § av stadgan förutsättes att den personal, som erfordras för rådets verksamhet, skall vara anställd av de nationella delegationerna. Rådet har emellertid under senare år själv antagit vissa befattningshavare för att ombesörja rådets gemensamma angelägenheter, bl. a. en redaktör för rådets förhandlingar samt utskottssekreterare för utskottsarbetets fullgörande. Stadgan bör innehålla någon regel härom.

Det kan vidare ifrågasättas om icke Helsingforsöverenskommelsen, vilken

förutsätter rådets hörande i viss omfattning, skulle på ett eller annat sätt även formellt bindas samman med stadgan för rådet. Olika möjligheter därvidlag är tänkbara.

Arbetsordningen för rådet är i dagens läge i stort behov av en översyn. Den har ursprungligen skrivits för den situationen, att rådets arbete utslutande försiggår vid de årliga rådssessionerna. Den senare utvecklingen som förskjutit arbetet till mellantiden mellan sessionerna har i stort sett icke fått något uttryck i arbetsordningen. Det blir även som en konsekvens av stadgeändringarna nödvändigt att överse arbetsordningen. Denna översyn bör gälla arbetsordningen i dess helhet.

Vi får under återopande av det anförda hemställa,

dels att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att låta envar i sitt land föranstalta om antagande av de ändringar i Nordiska rådets stadga, vilka kan bli resultatet av en nu inledd översyn av stadgan inom rådet och om vilka enighet kan vinnas,

dels ock att Nordiska rådet måtte uppdraga åt sitt juridiska utskott att, så snart det blivit klart vilka förändringar som kommer att vidtagas i stadgan, utarbeta och framlägga förslag till ny arbetsordning för rådet.

Stockholm, København och Reykjavík den 11 mars 1967

Sigurður Bjarnason (Sj) Trygve Bratteli (A) Leif Cassel (m)

Poul Hartling (V)

Eino Sirén (Sd)

*BILAGA 1***Nordiska organisationskommitténs betänkande med förslag till arbetsordning
för Nordiska rådet***Till de nordiska ländernas statsministrar och Nordiska rådets presidium*

Nordiska organisationskommittén har den 10 december 1969 till statsministrarna och presidiet överlämnat en rapport, vari kommittén framlagt organisatoriska förslag om Nordiska rådet och ett nordiskt ministerråd med kompetens för hela det nordiska samarbetsfältet (*NU 1969: 20*). Kommitténs förslag innebär att de viktigare institutionella bestämmelserna om båda dessa organ skall ingå i 1962 års nordiska samarbetsöverenskommelse (det s. k. Helsingforsavtalet), och kommittén har därför till rapporten fogat textförslag till erforderliga ändringar i denna överenskommelse.

Under sitt fortsatta arbete har kommittén ytterligare behandlat Nordiska rådets organisation och arbetsformer. Som ett resultat härav får kommittén härmed överlämna ett förslag till ny arbetsordning för Nordiska rådet. Förslaget bygger på de tidigare föreslagna ändringarna i Helsingforsavtalet och är avsett att antas av Nordiska rådet, sedan dessa ändringar genomförts.

Vid utarbetandet av detta förslag har kommittén bestått av statsrådet Karl-August Fagerholm, Finland, ordförande, departementschef Otto Müller, Danmark, vice ordförande, folketingsmand Jørgen Jensen, Danmark, regeringsrådet Kai Korte, Finland, avdelningschef Guðmundur Benediktsson och alltingsmand Matthías A. Mathiesen, Island, fhv. stortingsrepresentant Jon Leirfall och statssekretær Emil Vindsetmo, Norge, samt riksdagsman Lars Larsson och statssekreterare Ove Rainer, Sverige. Dessutom har som sakkunniga deltagit konsulent Axel Gormsen, kontorchef Ole Perch Nielsen och generalsekretær Frantz Wendt, Danmark, generalsekreterare Eiler Hultin, Finland, kontorchef Friðjón Sigurdsson, Island, byråsjef Einar Løchen, Norge, samt avdelningsdirektör Pär Kettis och hovrättsrådet Gustaf Petré, Sverige. Kommitténs sekreterare har varit hovrättsassessor Hans Danelius.

Stockholm den 14 september 1970

K.-A. Fagerholm

Hans Danelius

Förslag till arbetsordning för Nordiska rådet

Inledning

Enligt de nordiska ländernas statsministrars och Nordiska rådets presidiums gemensamma beslut har Nordiska organisationskommittén haft i uppdrag att genomgå de hittillsvarande erfarenheterna av Nordiska rådets verksamhet och övriga former av nordiskt samarbete samt att framlägga de eventuella förslag till ändringar i rådets stadga och arbetsordning, vartill en sådan genomgång kunde föranleda. I sin den 10 december 1969 avgivna rapport (NU 1969: 20 s. 29—58) har kommittén framlagt förslag till traktatbestämmelser rörande Nordiska rådet, vilka är avsedda att ersätta rådets nuvarande stadga. Dessa bestämmelser har tillsammans med traktatbestämmelser om ett nordiskt ministerråd med kompetens för hela det nordiska samarbetsfältet av kommittén föreslagits bli inarbetade i den nordiska samarbetsöverenskommelsen (det s. k. Helsingforsavtalet). Nordiska rådet har vid sin adertonde session den 7—12 februari 1970 behandlat och yttrat sig över organisationskommitténs förslag. Detta har därefter den 5—6 mars 1970 behandlats av Nordiska ämbetsmannakommittén, som därvid gjort vissa huvudsakligen redaktionella ändringar i den av organisationskommittén föreslagna traktattexten. Något ställningstagande från de nordiska ländernas regeringars sida har däremot ännu inte kommit till stånd.

På grundval av sina förslag om ändringar i Helsingforsavtalet har kommittén fortsatt sitt arbete med att utforma en ny arbetsordning för Nordiska rådet. Resultatet av detta arbete presenteras i denna rapport.

Enligt kommitténs tidigare framlagda förslag skulle Nordiska rådet ha tre organ, nämligen rådsförsamlingen, presidiet och utskotten. Kommittén har funnit det lämpligt att i de tre första avsnitten av arbetsordningen uppta bestämmelser om dessa tre organ. Därvid används i stället för "rådsförsamlingen" benämningen "plenarförsamlingen", som använts i den av Nordiska ämbetsmannakommittén godkända texten till överenskommelse om ändring i Helsingforsavtalet.

Organisationskommitténs förslag till revision av Helsingforsavtalet innehåller också vissa bestämmelser om de fem delegationerna och om rådets sekretariat vilka, utan att ha tillerkänts ställning av organ för rådet, ändå förutsätts få betydelsefulla uppgifter i rådsarbetet. Kommittén har funnit det naturligt att i arbetsordningen uppta vissa kompletterande bestämmelser om delegationerna och sekretariatet.

I ett följande avsnitt av förslaget till ny arbetsordning föreslår kommittén vissa föreskrifter om sakernas behandling i rådet, varefter arbetsordningen avslutas med en bestämmelse av mera allmän art.

Plenarförsamlingen

Enligt förslaget till ändringar i Helsingforsavtalet skall plenarförsamlingen vara rådets högsta organ, i vilket alla medlemmar av rådet ingår (art. 46). Det anges att plenarförsamlingen skall hålla ordinarie session en gång om året, men inga föreskrifter ges om tid och plats för denna session.

I sitt nu framlagda förslag till arbetsordning förutsätter kommittén, att plats för ordinarie session fastställs av plenarförsamlingen vid närmast föregående ordinarie session. I och för sig bör plenarförsamlingen också ha möjlighet att fastställa tidpunkten för sessionen. Erfarenheten visar dock, att det är svårt att lång tid i förväg besluta härom, och det kan därför som regel väntas bli naturligt att uppdraga åt presidiet att fastställa tidpunkten för sessionen. Även om plenarförsamlingen fastställt tid eller plats för session, kan oförutsedda omständigheter inträffa, som gör det motiverat att ändra plenarförsamlingens beslut. Undantagsvis bör därför presidiet kunna besluta om sådan ändring (1 §).

Anledning att sammankalla plenarförsamlingen till extra session¹ kan föreligga av flera olika skäl. Några exempel har angivits av organisationskommittén i dess rapport av den 10 december 1969 (NU 1969: 20 s. 41). Det anges där, att det ibland kan vara nödvändigt eller önskvärt att få till stånd parlamentarisk diskussion i viss fråga utan alltför stor tidsutdräkt eller att slutbehandla sådana ärenden, som för rådets vidkommande redan är färdiga för avgörande. Det kan också ibland vara önskvärt att befria den ordinarie sessionen från vissa ärenden för att härigenom göra det möjligt att koncentrera debatten vid denna session till några bestämda frågor. I organisationskommitténs förslag ingår som ett viktigt led, att presidiet skall få behörighet att inkalla plenarförsamlingen till extra session, och kommittén anser det sannolikt att, i den mån extra sessioner hålls, detta i allmänhet sker efter initiativ av presidiet. Beträffande sådana sessioner föreslås därför, att tid och plats skall bestämmas av presidiet utom i de fall där plenarförsamlingen redan fattat beslut härom (2 §).

Enligt 4 § i rådets nuvarande stadga skall rådets ordinarie sessioner hållas i de olika ländernas huvudstäder. Organisationskommittén utgår från att det även framdeles kommer att bli naturligt att förlägga sessionerna till huvudstäderna. Kommittén finner det dock inte påkallat att i arbetsordningen inta en generell, undantagslös föreskrift härom.

Enligt kommitténs förslag till ändring av Helsingforsavtalet skall plenarförsamlingen hålla extra session, när plenarförsamlingen eller presidiet så beslutar eller när minst två regeringar eller minst tjugofem valda medlem-

¹ I organisationskommitténs förslag av den 10 december 1969 används uttrycket "särskild session". I enlighet med den text, som antagits av Nordiska ämbetsmannakommittén, används här i stället uttrycket "extra session".

mar framställer begäran därom (art. 46). För de fall då beslut fattas av plenarförsamlingen eller presidiet erfordras inte kompletterande föreskrifter i arbetsordningen. Däremot har kommittén funnit det nödvändigt att införa vissa föreskrifter om förfarandet när minst två regeringar eller minst tjugofem valda medlemmar begär att extra session skall hållas (2 §).

Det är önskvärt, att deltagarna i plenarförsamlingens session i god tid får underrättelse om tid och plats för sessionen. Sådan underrättelse, som även bör innefatta meddelande om klockslag och lokal för första mötet under sessionen, föreslås bli utsänd senast tre månader före sessionens början. I fråga om extra session kan det dock vara svårt att iakttä denna tidsfrist, och möjlighet bör därför finnas att beträffande sådan session utsända underrättelse senare (3 §).

Deltagarna i sessionen bör också såvitt möjligt i förväg få kännedom om vilka saker som skall behandlas vid sessionen. Presidiet bör därför göra upp förslag till saklista, som senast två veckor före sessionens början skall utsändas till deltagarna i sessionen (3 §).

Vid varje session skall upprättas en medlemslista, som skall godkännas av plenarförsamlingen vid sessionens början. Även ändringar i listan skall godkännas av plenarförsamlingen (4 §). Det bör framhållas att, när suppleant inträder i stället för medlem, suppleanten utövar alla de rättigheter som tillkommer medlemmen, medan medlemmen under motsvarande tid inte får utöva några av sina funktioner. Det är sålunda suppleanten och inte medlemmen som är behörig att väcka medlemsförslag under den tid då medlemmen är ersatt av suppleant.

Organisationskommittén har föreslagit, att det i Helsingforsavtalet intas en föreskrift om att plenarförsamlingen vid ordinarie session skall utse ett presidium bestående av en president och fyra vice presidenter. Utöver sina uppgifter inom presidiet bör presidenten liksom hittills leda förhandlingarna vid plenarförsamlingens sessioner. Som ordförande vid dessa sessioner bör han kunna ersättas av en av vice presidenterna inte endast då han har förfall utan också då han av annat skäl finner det lämpligt att frånträda ordförandeskapet (5 §). I den mån arbetsordningen innehåller bestämmelser om presidentens uppgifter under sessionen (8, 9 och 11 §§), är dessa bestämmelser avsedda att tillämpas även på den vice president som tillfälligt övertagit presidentens funktioner.

Huvudansvaret för sekretariatsgöromålen vid session bör enligt kommitténs mening åvila sekreteraren hos den delegation, i vars land sessionen hålls. Denne får därigenom ställning som huvudsekreterare vid sessionen (6 §). I övrigt bör det ankomma på presidiet att förordna den sekretariatspersonal som erfordras. Det är som regel naturligt att även de övriga delegationernas sekreterare och presidiesekreteraren medverkar i sekretariatsgöromålen. Att en nationell sekreterare är huvudsekreterare vid sessionen innebär inte nödvändigtvis, att han svarar för protokollet vid mötena under

sessionen. Möjlighet bör tvärtom finnas att anförtro denna uppgift åt t. ex. presidiesekreteraren eller att fördela ansvaret för protokollföringen på flera personer

Vid första mötet under varje session fastställs saklista för sessionen. I princip skall alla de saker som skall behandlas under sessionen därvid finnas upptagna på saklistan (7 §). Detta bör emellertid inte utesluta att plenarförsamlingen senare under sessionen kan tillfoga ny sak på saklistan, t. ex. om utskott under session blivit färdigt med behandlingen av sak som inte redan är upptagen på saklistan. I sådant fall kan plenarförsamlingen, med tillämpning av den allmänna regeln om rätt att avvika från arbetsordningens bestämmelser (47 §), senare besluta att uppta saken på saklistan. Det bör framhållas, att det givetvis inte föreligger hinder för utskott att i samband med session behandla sak, som inte är upptagen på saklistan för sessionen.

I princip bestämmer plenarförsamlingen själv tidpunkten för de särskilda mötena under sessionen. Tidpunkten för första mötet fastställs dock av presidiet. Som ovan nämnts, bör den underrättelse om tid och plats för sessionen, som skall utsändas före sessionen, även innefatta meddelande om tidpunkt för första mötet. I övrigt bör underrättelse om varje särskilt möte lämnas före närmast föregående mötes avslutande, antingen genom anslag eller på annat sätt, t. ex. genom muntligt meddelande av ordföranden. Undantagsvis bör kallelser till möte kunna utsändas senare, varvid dessa kallelser bör få formen av individuella meddelanden till medlemmarna. Presidiet bör göra upp dagordningen till första mötet under sessionen. Dagordning för de följande mötena bör i allmänhet kunna fastställas av presidenten, som dock därvid är bunden av vad plenarförsamlingen själv kan ha beslutat om vilka frågor som skall behandlas. Endast saker, som är upptagna på dagordningen, får behandlas (8 §). Under plenarförsamlingens möten får medlemmarna ordet i den ordning de anmält sig. Undantag bör dock gälla för fall då medlem vill avge replik i anslutning till annat yttrande, och presidenten bör dessutom ha en allmän befogenhet att med plenarförsamlingens samtycke frångå den normala ordningsföljden (9 §).

Den som presiderar vid behandlingen av en sak får inte delta i debatten. Däremot föreligger inte något hinder för honom att delta i omröstning. Vill den som leder förhandlingarna delta i debatten, skall han kunna göra detta endast under förutsättning att han först frånträder ordförandeskapet. Däremot är det inte tillåtet för den som deltagit i debatten i viss sak att därefter överta ordförandeskapet vid den fortsatta behandlingen av samma sak (9 §).

Möjlighet bör finnas att i särskilda fall begränsa yttrandenas längd eller att sätta slut för debatten i viss sak (9 §).

För beslutförhet bör krävas, att minst hälften av de valda medlemmarna är närvarande. Denna regel kan dock inte tillämpas i de fall då endast medlemmar från vissa länder är röstberättigade. I dessa fall bör det vara till

räckligt att minst hälften av dessa länders valda medlemmar är närvarande (10 §). Enligt organisationskommitténs förslag om ändring i Helsingforsavtalet föreligger en sådan begränsning av rösträtten endast i fråga som ingår tillämpningen av överenskommelser mellan vissa länder (art. 44).

Liksom för närvarande bör tre olika voteringsmetoder kunna användas, nämligen votering genom namnupprop eller med användning av omröstningsapparat, votering med slutna röstsedlar och votering genom upprensning (11 §).

I fall där det i en sak föreligger flera oförenliga förslag kan man i fråga om omröstningsproceduren inte bygga på något enhetligt nordiskt parlamentariskt system, eftersom praxis i de nordiska folkrepresentationerna varierar. I Danmark och Norge tillämpas den s. k. seriemetoden och i Finland och Sverige den s. k. eliminationsmetoden. Även mellan Danmark och Norge samt mellan Finland och Sverige inbördes föreligger vissa skillnader. Enligt seriemetoden ställs ett förslag, t. ex. det mest långtgående förslaget eller det förslag som talmannen bestämmer, först under omröstning. Vinner förslaget majoritet, är det antaget, och övriga förslag har därmed fallit. Vinner det inte majoritet, upptas nästa förslag på motsvarande sätt till omröstning. Enligt eliminationsmetoden röstas om förslagen på så sätt att de röstande får ta ställning till två förslag i sänder. Vid varje omröstning elimineras ett förslag, och omröstningarna fortsätter tills det endast återstår ett förslag, som blir beslutet.

Organisationskommittén har övervägt att i arbetsordningen införa föreskrifter om någon av dessa metoder men har stannat vid att inte föreslå någon ändring i nuvarande bestämmelse, enligt vilken det skall ankomma på presidenten att avgöra i vilken ordning omröstningen skall företas (11 §).

Organisationskommittén har också övervägt, om den nuvarande omröstningsproceduren vid antagande av rekommendationer skulle kunna förenklas. Kommittén har emellertid inte ansett sig kunna frånfalla kravet på att det skall framgå hur varje enskild medlem röstat i fråga om en rekommendation. Omröstningen bör därför alltjämt ske antingen genom namnupprop eller med användning av omröstningsapparat. Samma omröstningsordning bör tillämpas vid antagande av yttrande (12 §).

I princip är det tillräckligt för antagande av rekommendation eller yttrande att mer än hälften av de närvarande röstberättigade medlemmarna röstat ja. Eftersom det för beslutförhet räcker, att hälften av de valda medlemmarna, dvs. för närvarande 39 medlemmar, är närvarande, skulle emellertid resultatet kunna bli att en rekommendation eller ett yttrande antogs med endast 20 jaröster. För att undvika att en så svag meningsyttring leder till en rekommendation eller ett yttrande av rådet, förordar organisationskommittén att man inför en spärregel innebärande att det tillika måste krävas att minst 30 medlemmar röstat ja. Denna regel kan dock inte tillämpas annat än i fall då samtliga valda medlemmar har rösträtt. För

övriga fall, dvs. i frågor som angår tillämpningen av överenskommelser mellan vissa länder, kunde man i och för sig tänka sig att införa liknande spärrregler, men med hänsyn till att antalet tänkbara kombinationer av röstberättigade medlemmar är mycket stort, har kommittén funnit det lämpligt att avstå från att föreslå sådana regler, särskilt som de fall det gäller knappast kommer att bli talrika (12 §).

Vid val har vald medlem rätt att begära votering med slutna röstsedlar (13 §).

I andra fall än dem som gäller antagande av rekommendation eller yttrande eller val som skall företas med slutna röstsedlar företas votering genom uppresning när mer än ett förslag föreligger eller när vald medlem begär sådan votering. Sådan votering kan dock på vald medlems begäran ersättas med votering genom namnupprop eller med användning av omröstningsapparat (14 §).

I sitt förslag till nya bestämmelser i Helsingforsavtalet har organisationskommittén förordat, att det sedan några år i praxis tillämpade frågeinstitutet nu skulle bli föremål för reglering (art. 52). De närmare bestämmelserna härom bör intas i arbetsordningen. En fråga, som vald medlem önskar framställa, skall i förväg inges till presidiet. Vad angår den tid före sessionen, då frågan måste ha framställts, kan å ena sidan erinras om att regeringarna behöver viss tid för att förbereda sitt svar och å andra sidan framhållas önskvärdheten av att frågor kan framställas även i aktuella ämnen. Vid en avvägning av dessa motstridiga synpunkter finner organisationskommittén sig böra föreslå, att en fråga skall inges till presidiet senast tre veckor före sessions början. I fråga om besvarandet av frågan och om det meningsutbyte som kan följa på svaret bör i huvudsak nuvarande praxis följas (15 §). I de fall där fråga rör innehållet i berättelse eller meddelande bör svaret i efterhand överlämnas till det utskott som behandlar berättelsen eller meddelandet.

De beslut som fattas av plenarförsamlingen bör intas i protokollet, som i övrigt också bör innehålla ett fullständigt återgivande av förhandlingarna (16 §). Rekommendationer och yttranden bör underskrivas av presidenten och kontrasigneras av presidiesekreteraren, och detta oavsett vem som fungerat som ordförande eller sekreterare vid handläggningen av saken (17 §). Av rekommendation eller yttrande bör i förekommande fall ett original-exemplar tillställas var och en av de regeringar, till vilka rekommendationen eller yttrandet är riktat.

Presidiet

Presidiet fastställer självt tid och plats för sina möten. I möte med presidiet deltar de fem medlemmarna av presidiet. Har någon av dem förfall,

ersätts han av sin suppleant¹. I sin tidigare framlagda rapport har organisationskommittén dessutom framhållit, att det inte bör föreligga hinder för suppleant att vid sidan av ordinarie medlem delta i presidiets överläggningar i fall då presidiet finner detta önskvärt (*NU 1969: 20 s. 41*). Detta bör komma till uttryck i arbetsordningen (*18 §*).

För beslutförhet bör, då presidiet skall avge framställning eller yttrande, erfordras att alla de fem medlemmarna eller suppleanter för dem är närvarande. Undantag måste dock givetvis gälla vid behandlingen av saker, vari endast medlemmar från vissa länder har rösträtt. Är det inte fråga om avgivande av framställning eller yttrande, bör det för beslutförhet räcka med att fyra länder är representerade (*19 §*).

Har medlem av presidiet och hans suppleant samtidigt förfall, kan annan medlem av samma delegation förordnas att tillfälligt ingå i presidiet (*20 §*). Självfallet kan endast de valda medlemmarna av rådet komma i fråga för sådant förordnande (art. 47 andra stycket förslaget till ändring i Helsingforsavtalet). Föreligger olika meningar inom presidiet, bör till framställningen eller yttrandet fogas minoritetsmeningarna (*21 §*). Framställningar och yttranden bör underskrivas av presidenten och kontratisigneras av presidiesekreteraren (*22 §*).

Utskotten

I sin tidigare rapport framhöll organisationskommittén, att reglerna om utskottens antal, kompetensområden och sammansättning inte borde finnas i Helsingforsavtalet, eftersom detta skulle försvåra en successiv anpassning av dessa regler till ändrade förhållanden inom det nordiska samarbetet. Det borde i stället ankomma på plenarförsamlingen att besluta i dessa frågor, vilket kunde ske i den formen att de viktigare bestämmelserna intogs i den av plenarförsamlingen antagna arbetsordningen (*NU 1969: 20 s. 42*).

I enlighet med detta uttalande föreslår organisationskommittén att det i arbetsordningen införs bestämmelser om de fem nuvarande rådsutskotten och deras sammansättning (*23 §*).

Varje utskott bör liksom för närvarande självt välja sin förman och sin vice förman, och valet förutsätts äga rum i samband med plenarförsamlingens ordinarie session (*24 §*). Om utskottet håller möte under sessionen för att behandla sakfrågor, kan det i många fall vara lämpligast, att valet av ny förman och vice förman sker först vid mötets slut, dvs. efter behandlingen av sakfrågorna. Detta gör det möjligt för den gamle förmannen att fullfölja behandlingen av saker, som tidigare dryftats i utskottet. Den föreslagna bestämmelsen i arbetsordningen ger dock möjlighet att förrätta valen även i början av sessionen. Om utskottet inte har några andra saker

¹ I organisationskommitténs förslag av den 10 december 1969 används ordet "ersättare". I enlighet med den text, som antagits av Nordiska ämbetsmannakommittén, används här i stället ordet "suppleant".

att behandla i samband med sessionen, bör medlemmarna av utskottet ändå komma samman för att förrätta de här angivna valen.

Det bör tilläggas, att dödsfall eller andra oförutsedda händelser kan göra det nödvändigt att förrätta val även vid andra tidpunkter på året.

Får medlem av utskott förfall, kan den delegation som han tillhör utse annan delegationsmedlem eller suppleant för delegationsmedlem att tillfälligt ingå i utskottet (25 §). Självfallet kan endast vald medlem av rådet eller suppleant för sådan medlem utses till sådan tillfällig utskottsmedlem, eftersom endast valda medlemmar kan vara medlemmar av utskott.

Utskotten bestämmer själva tid och plats för sina möten. Fastän mötena inte är offentliga, bör medlemmar av regeringarna samt av landsstyret och landskapsstyrelsen beredas tillfälle att delta i mötena. Utskotten skall också i övrigt kunna inbjuda skilda personer, t. ex. andra medlemmar av rådet, suppleanter eller sakkunniga, att närvara och yttra sig vid utskottens överläggningar (26 §).

För beslutförhet bör krävas, att minst hälften av utskottets medlemmar är närvarande. Undantag bör även här gälla för behandlingen av saker, vari endast medlemmar från vissa länder har rösträtt (27 §). Beslut fattas med enkel majoritet och vid lika röstetal med förmannens utslagsröst (28 §).

Vid behov kan utskott välja talesman för sak vid dess fortsatta behandling inom rådet. Sådan talesman kan även väljas för minoritetsmening inom utskottet (29 §).

Det kan tilläggas att plenarförsamlingen vid behov har möjlighet att, med utnyttjande av sin allmänna rätt att avvika från arbetsordningen (47 §), tillsätta särskilt utskott för beredning av speciella saker.

Delegationerna

I princip bör genom nationella regler fastställas, vilken procedur som skall gälla för delegationernas verksamhet. Organisationskommittén vill dock förorda, att ett par grundläggande principer fastslås redan i arbetsordningen. För det första bör det sålunda anges, att delegationens ordförande och vice ordförande måste utses bland de valda medlemmarna. För det andra bör det också klargöras, att endast de valda medlemmarna har rösträtt inom delegationen (30 §).

Dessutom bör genom föreskrift i arbetsordningen varje delegation åläggas att utse ett arbetsutskott. Föreskrift härom finns redan nu i arbetsordningen. Det skall ankomma på arbetsutskotten att avge förslag beträffande de val som förrättas av plenarförsamlingen och utskotten, t. ex. av presidets medlemmar och deras suppleanter samt av utskottens förmän och vice förmän (31 §). Såvitt angår utskottsposterna skapas genom arbetsutskottens förslagsrätt vissa garantier för en rimlig fördelning av posterna mellan olika länder.

Sekretariatet

Enligt organisationskommitténs förslag till omarbetning av Helsingforsavtalet skall rådet i sin verksamhet bistås av ett sekretariat bestående av presidiesekreteraren och de fem nationella sekreterarna (art. 49). I anslutning härtill har kommittén sökt precisera, vilka uppgifter som skall ankomma på presidiesekreteraren och vilka uppgifter som skall skötas av presidiesekreteraren och de fem nationella sekreterarna gemensamt (NU 1969: 20 s. 43 f). På grundval härav bör i arbetsordningen införas en bestämmelse om att presidiet i frågor av större räckvidd eller eljest av särskilt intresse för delegationerna skall bistås av sekretariatet samt i övriga frågor av presidiesekreteraren ensam (32 §).

De närmare regler, som skall gälla i fråga om sekretariatets befogenheter och verksamhet, skall fastställas av presidiet (33 §). Detta innebär bl. a., att sekretariatet kan få till uppgift att självständigt handlägga och besluta i vissa löpande ärenden. Det kan tilläggas att en viss delegation av beslutande rätt från presidiet till rådssekreterarna redan skett genom beslut av presidiet vid dess möte den 7—8 september 1970.

I arbetsordningen bör också anges, att presidiet skall fastställa presidiesekreterarens tjänstgöringsort och att till presidiesekreterare endast kan utses den som är medborgare i annat nordiskt land än det, vari tjänstgöringsorten är belägen (34 §).

Sakernas behandling

Förslag kan i rådet väckas av regering, ministerrådet eller medlem. Regeringsförslag och ministerrådsförslag kan innehålla förslag till beslut av rådet men bör också kunna få formen av en anmodan om rådets yttrande i viss fråga. Medlemsförslag bör däremot alltid innefatta förslag till beslut av rådet (35 §).

Det nuvarande kravet på att regeringsförslag eller medlemsförslag, för att kunna upptas till behandling vid ordinarie session, skall väckas viss tid före sessionens början bör enligt organisationskommitténs mening inte bibehållas. Med anledning härav saknas också skäl att bibehålla tilläggsförslag som en självständig förslagsform. Däremot finns anledning att alltjämt bibehålla ändringsförslag, som utmärks av sin anknytning till ett tidigare väckt förslag och som enligt kommitténs mening bör kunna väckas senast första dagen under den session, vid vilken saken skall behandlas (36 §).

Suppleant har ingen självständig förslagsrätt men bör kunna gemensamt med vald medlem framlägga medlemsförslag (37 §). Återkallas sådant förslag av den valde medlemmen, kan suppleanten inte ensam vidhålla förslaget.

Förslag väcks genom att det skriftligen inges till sekretariatet, dvs. till presidiesekreteraren eller någon av de nationella sekreterarna. Väckt för-

slag bör utan dröjsmål delges regeringarna, ministerrådet, landsstyret, landskapsstyrelsen och de valda medlemmarna (38 §). Återkallelse av förslag sker i samma form som väckande av förslag. Om förslag återkallas, kan medlem av rådet uppta förslaget vid det möte med plenarförsamlingen, vid vilket återkallelsen anmäls (39 §).

Tidsfristen för avgivande av berättelser och meddelanden föreslås vara en månad innan plenarförsamlingens ordinarie session börjar (40 §).

Alla förslag, berättelser och meddelanden skall utskottsbehandlas, och de bör av presidiet hänvisas till utskott efter hand som de inkommer till rådet. Det bör också ingå i presidiets uppgift att vid behov införskaffa remissyttranden och annan utredning över väckta förslag (41 §).

Utskott skall avge motiverat förslag till beslut av rådet eller till yttrande av rådet i de fall då regeringsförslag eller ministerrådsförslag innefattar begäran om yttrande. Normalt skall utskottets förslag föreläggas plenarförsamlingen, men utskottet kan föreslå att en sak i stället slutbehandlas av presidiet (42 §). Enligt organisationskommitténs tidigare framlagda förslag till revision av Helsingforsavtalet kan sak slutbehandlas av presidiet, när behandling inom plenarförsamlingen inte lämpligen kan avvaktas eller när det föreligger andra skäl därtill (art. 51).

Skall sak efter utskottsbehandling handläggas av plenarförsamlingen, skall allt material utsändas senast två veckor före början av plenarförsamlingens session. Om särskilda skäl föreligger, kan dock avsteg göras från denna tidsfrist (43 §). Detta kan bli nödvändigt i fall då en sak slutbehandlas av utskott i samband med session eller kort före session.

Behandling av plenarförsamling får inte ske förrän dagen efter det att utskottsbetänkande blivit tillgängligt för rådets medlemmar, men även från denna regel kan undantag göras (44 §). Det är dock angeläget, att undantag från tidsfristen, som är kortare än för närvarande, inte görs annat än i mycket få fall.

Rekommendation får beslutas endast om den faller inom ramen för väckt förslag (45 §). Det kan ofta vara tveksamt, om en viss rekommendation faller inom ramen för ett förslag, men detta uttryck bör liksom hittills ges en vidsträckt tolkning.

Utöver de fasta utskotten kan plenarförsamlingen eller, med stöd av plenarförsamlingens bemyndigande, presidiet tillsätta kommittéer för beredning av särskilda uppgifter (46 §).

Allmän bestämmelse

Organisationskommittén anser slutligen att möjlighet bör finnas för plenarförsamlingen att med två tredjedels majoritet avvika från föreskrifterna i arbetsordningen (47 §). Detta är samma kvalificerade majoritet som organisationskommittén i sitt förslag till ny lydelse av Helsingforsavtalet förordat för ändringar i arbetsordningen (art. 54).

Arbetsordning för Nordiska rådet*Plenarförsamlingen*

1 §

Plenarförsamlingen beslutar vid varje ordinarie session var följande ordinarie session skall hållas. Beslut om tid för sessionen fattas av plenarförsamlingen eller, på uppdrag av denna, av presidiet.

Presidiet kan fastställa annan tid och plats för sessionen än plenarförsamlingen bestämt, när särskilda omständigheter ger anledning därtill.

2 §

Önskar minst två regeringar eller minst tjugofem valda medlemmar, att extra session skall hållas, skall de insända skriftlig begäran därom till presidiet.

Tid och plats för extra session fastställs av presidiet, såvida icke beslut härom fattats av plenarförsamlingen.

3 §

Underrättelse om tid och plats för session skall senast tre månader före sessionens början utsändas till regeringarna, ministerrådet, Färöarnas landsstyre, Ålands landskapsstyrelse, de valda medlemmarna och suppleanterna. I fråga om extra session kan dock underrättelse utsändas senare. Ett av presidiet uppgjort förslag till saklista skall utsändas senast två veckor före sessionens början.

4 §

På grund av anmälningar till presidiet, som bör göras senast en vecka före sessionens början, upprättas lista över de medlemmar som skall delta i sessionen. Medlemslistan skall godkännas av plenarförsamlingen vid sessionens början. Även ändringar i medlemslistan, som företages under sessionen, skall godkännas av plenarförsamlingen.

På listan upptages i alfabetisk ordning först regeringarnas, landsstyrets och landskapsstyrelsens representanter och därefter de valda medlemmarna. I denna ordning intar medlemmarna sina platser i sessionsalen.

5 §

Presidenten leder plenarförsamlingens förhandlingar.

Vid förfall för presidenten ledes förhandlingarna av en av rådets vice presidenter. Presidenten kan även överlåta på en av vice presidenterna att leda förhandlingarna.

6 §

Huvudsekreterare vid session är sekreteraren hos den delegation, i vars land sessionen hålles.

7 §

Vid sessionens första möte fastställs saklista för sessionen. På listan uppföres alla de saker som skall behandlas vid sessionen.

8 §

Plenarförsamlingens möten hålles på de tider, som plenarförsamlingen bestämmer. Tiden för första mötet under sessionen bestämmes dock av presidiet.

Underrättelse om möte skall lämnas genom anslag eller annat meddelande före närmast föregående mötes avslutande. Dock får medlemmarna även därefter kallas till möte, om särskilda skäl ger anledning därtill.

Under iakttagande av vad plenarförsamlingen kan ha bestämt om sakernas behandling fastställer presidenten dagordning för varje möte. Dock bestämmer presidiet dagordningen för första mötet under sessionen. Plenarförsamlingen får vid möte icke behandla sak, som icke är uppförd på dagordningen för mötet.

9 §

Under plenarförsamlingens möten får medlemmarna ordet i den ordning de anmält sig. Dock skall medlem, som önskar avge replik, beredas tillfälle därtill i anslutning till det inlägg som repliken avser. Med plenarförsamlingens samtycke kan presidenten även i övrigt frångå den normala ordningsföljden.

Presidenten får icke deltaga i debatten. Den som deltagit i debatten om viss sak får icke därefter leda förhandlingarna om denna sak.

På förslag av presidenten kan plenarförsamlingen för särskild debatt besluta att begränsa yttrandenas längd. På förslag av presidenten eller av fem valda medlemmar kan plenarförsamlingen med två tredjedels flertal besluta, att debatten om en viss sak skall avslutas. Om sådant förslag får debatt icke äga rum.

10 §

Plenarförsamlingen är beslutför, när minst hälften av de valda medlemmarna är närvarande. I sak, vari endast medlemmar från vissa länder har rösträtt, är plenarförsamlingen beslutför, när minst hälften av dessa länders valda medlemmar är närvarande.

11 §

I plenarförsamlingen företages votering på något av följande sätt:

- genom namnupprop eller med användning av omröstningsapparat,
- med slutna röstsedlar,
- genom uppresning.

Vid votering som icke gäller val kan medlem rösta ja eller nej eller avstå från att rösta.

Föreligger i en sak flera oförenliga förslag, bestämmer presidenten, i vilken ordning voteringen skall företagas. Presidenten skall underrätta plenarförsamlingen om denna ordning.

12 §

Vid antagande av rekommendation eller yttrande sker votering genom namnupprop eller med användning av omröstningsapparat.

För antagande av rekommendation eller yttrande erfordras att mer än hälften av de närvarande, i saken röstberättigade medlemmarna röstat ja. Dock skall i sak, där samtliga valda medlemmar är röstberättigade, tillika krävas att minst 30 medlemmar röstat ja.

13 §

Val företages, när vald medlem begär det, genom votering med slutna röstsedlar.

Vid lika röstetal avgör lotten.

14 §

I andra fall än som avses i 12 § första stycket och 13 § sker votering genom uppresning, när mer än ett förslag har framställts eller när vald medlem begär det.

För beslut erfordras, att antalet medlemmar som röstat ja överstiger antalet medlemmar som röstat nej.

Om vald medlem begär det, skall i stället för votering genom uppresning företagas votering genom namnupprop eller med användning av omröstningsapparat.

15 §

Fråga, som vald medlem önskar ställa till regering eller till ministerrådet, skall skriftligen tillställas presidiet senast tre veckor före sessions början. Frågan bör vara försedd med en kort motivering.

Presidiet underrättar ofördröjligen den eller de berörda regeringarna eller ministerrådet om frågan. Svaret lämnas muntligt vid det möte, där frågan är upptagen på dagordningen.

Frågan kan motiveras muntligt av frågeställaren under en tid av högst två minuter. För besvarandet av frågan förfogar varje regeringsrepresentant över fem minuter. Härefter kan frågeställaren och andra medlemmar av rådet få ordet, var och en under två minuter, och varje regeringsrepresentant under ytterligare två minuter. För ytterligare inlägg fordras plenarförsamlingens medgivande.

16 §

Vid plenarförsamlingens möten föres protokoll, som innehåller de beslut som fattats och de uttalanden som gjorts vid mötena.

Protokoll godkännes av presidiet och offentliggöres utom i de delar som angår förhandlingar inom stängda dörrar.

17 §

Rekommendation och yttrande underskrives av presidenten och kontraheras av den av presidiet utsedde sekreteraren (presidiesekreteraren). Voteringsresultatet skall meddelas regeringarna och ministerrådet.

Presidiet

18 §

Presidiet bestämmer självt tid och plats för sina möten.

I presidiemöte deltar de fem medlemmarna av presidiet. Vid förfall för medlem deltar i stället dennes suppleant.

Presidiet kan medge suppleant att utan rösträtt delta i presidiets överläggningar vid sidan av medlem.

19 §

Vid avgivande av framställning eller yttrande är presidiet beslutfört, när de fem medlemmarna eller suppleanter för dem är närvarande. I sak, vari endast medlemmar från vissa länder har rösträtt, är dock presidiet beslutfört när dessa länder är företrädde.

I övriga frågor är presidiet beslutfört, när minst fyra medlemmar eller suppleanter för dem är närvarande.

20 §

Vid samtidigt förfall för medlem av presidiet och hans suppleant får den delegation som de tillhör utse annan medlem av delegationen att tillfälligt ingå i presidiet.

21 §

När framställning eller yttrande avges av presidiet, skall underrättelse lämnas även om minoritetsmeningar inom presidiet.

22 §

Framställning och yttrande underskrives av presidenten och kontrasigneras av presidiensekreteraren.

Utskotten

23 §

I rådet skall finnas ett juridiskt utskott, ett kulturutskott, ett socialpolitiskt utskott, ett trafikutskott och ett ekonomiskt utskott.

Juridiska utskottet består av tretton medlemmar, varav tre utses av vardera Danmarks rikes, Finlands, Norges och Sveriges delegation samt en av Islands delegation.

Kulturutskottet består av sju medlemmar, varav fyra utses av vardera Danmarks rikes, Finlands, Norges och Sveriges delegation samt en av Islands delegation.

Socialpolitiska utskottet består av tretton medlemmar, varav tre utses av vardera Danmarks rikes, Finlands, Norges och Sveriges delegation samt en av Islands delegation.

Trafikutskottet består av tretton medlemmar, varav tre utses av vardera Danmarks rikes, Finlands, Norges och Sveriges delegation samt en av Islands delegation.

Ekonomiska utskottet består av tjugotvå medlemmar, varav fem utses av vardera Danmarks rikes, Finlands, Norges och Sveriges delegation samt två av Islands delegation.

24 §

I samband med plenarförsamlingens ordinarie session väljer varje utskott bland sina medlemmar en förman och en vice förman. Valet försiggår under ledning av den utskottsmedlem, som uppförts först på medlemslistan för sessionen.

25 §

Vid förfall för medlem av utskott får den delegation som medlemmen tillhör utse annan medlem av delegationen eller suppleant för medlem att tillfälligt ingå i utskottet.

26 §

Varje utskott bestämmer självt tid och plats för sina möten.

Utskottsmöte är icke offentligt. Medlemmar av regeringarna samt av Färöarnas landsstyre och Ålands landskapsstyrelse bör beredas tillfälle att del-

taga i utskottens arbete. Utskott skall också i övrigt kunna inbjuda medlemmar av rådet, suppleanter samt sakkunniga eller andra personer som icke är medlemmar eller suppleanter att närvara och yttra sig vid utskottets överläggningar.

27 §

Utskott är beslutfört, när minst hälften av dess medlemmar är närvarande. I sak, vari endast medlemmar från vissa länder har rösträtt, är utskott beslutfört när minst hälften av medlemmarna från dessa länder är närvarande.

28 §

I utskott fattas beslut med enkelt flertal bland de närvarande medlemmarna. Vid lika röstetal har förmannen utslagsröst.

29 §

För sak, som behandlas inom utskott, kan detta välja talesman med uppgift att framlägga saken för plenarförsamlingen. Även mindretal i utskott kan välja talesman.

Delegationerna

30 §

Varje delegation utser ordförande och vice ordförande bland de valda medlemmar, som ingår i delegationen.

Endast de valda medlemmarna har rösträtt inom delegationen.

31 §

Varje delegation utser ett arbetsutskott, som rådslår med presidiet och övriga arbetsutskott i frågor som angår organisationen av rådets verksamhet.

Arbetsutskotten skall avge förslag beträffande de val som förrättas av plenarförsamlingen och utskotten.

Sekretariatet

32 §

I frågor av större räckvidd eller eljest av särskilt intresse för delegationerna bistås presidiet av sekretariatet.

I övriga frågor bistås presidiet av presidiesekreteraren.

33 §

Presidiet fastställer närmare bestämmelser om sekretariatets befogenheter och verksamhet.

34 §

Presidiet fastställer presidiesekreterarens tjänstgöringsort samt utser till presidiesekreterare en person, som är medborgare i annat nordiskt land än del, vari tjänstgöringsorten är belägen.

Sakernas behandling

35 §

Regeringsförslag och ministerrådsförslag skall innehålla antingen förslag till beslut av rådet eller anmodan om rådets yttrande.

Medlemsförslag skall innehålla förslag till beslut av rådet.

36 §

I sak, som väckts genom regeringsförslag, ministerrådsförslag eller medlemsförslag kan regering, ministerrådet eller medlem framlägga förslag (ändringsförslag) senast första dagen under den session, vid vilken saken skall behandlas.

37 §

Suppleant kan gemensamt med vald medlem framlägga medlemsförslag.

38 §

Regeringsförslag, ministerrådsförslag, medlemsförslag eller ändringsförslag skall inges skriftligt till sekretariatet.

Förslag, som väckts enligt bestämmelserna i första stycket, skall utan dröjsmål tillställas regeringarna, ministerrådet, Färöarnas landsstyre, Ålands landskapsstyrelse och rådets valda medlemmar.

39 §

Återkallelse av förslag sker i den ordning som sägs i 38 § första stycket. Återkallat förslag, kan medlem av rådet upptaga förslaget vid det möte med plenarförsamlingen, vid vilket återkallelsen anmäles.

40 §

Berättelser och meddelanden skall inges till sekretariatet senast en månad innan plenarförsamlingens ordinarie session börjar.

41 §

Presidiet hänvisar förslag, berättelser och meddelanden till utskott efter hand som de inkommer till rådet. Presidiet kan besluta att införskaffa utredning om väckta förslag.

42 §

Sedan erforderlig utredning företagits i en sak, avger utskott betänkande i saken innehållande ett motiverat förslag till beslut eller yttrande. Till betänkandet skall i förekommande fall fogas reservationer inom utskottet.

Utskottet kan, när skäl föreligger därtill, föreslå att viss sak skall slutbehandlas av presidiet.

43 §

De förslag, som skall behandlas av plenarförsamlingen vid viss session, skall jämte därtill hörande utredningar och utskottsbetänkanden senast två veckor före sessionens början utsändas till regeringarna, ministerrådet, Färöarnas landsstyre, Ålands landskapsstyrelse, de valda medlemmarna och suppleanterna. Vad nu sagts gäller också berättelser och meddelanden, som skall behandlas vid sessionen. Om särskilda skäl föreligger, kan utsändande ske senare än två veckor före sessionens början.

44 §

Sak, som behandlats i utskott, får icke behandlas av plenarförsamlingen förrän dagen efter det att utskottets betänkande blivit tillgängligt för medlemmarna. Plenarförsamlingen kan dock besluta att saken skall behandlas tidigare.

45 §

Rekommendation kan i sak, som är uppförd på saklistan vid session, beslutas inom ramen för väckt förslag.

46 §

Vid behov kan plenarförsamlingen eller, efter dennas bemyndigande, presidiet tillsätta kommittéer för beredning av särskilda saker.

Till medlem av kommitté kan endast i särskilda fall utses annan än den som är medlem eller suppleant i rådet. Kommitté skall till plenarförsamlingens ordinarie session avge rapport om sin verksamhet.

Allmän bestämmelse

47 §

För särskilt fall kan plenarförsamlingen med två tredjedels flertal besluta avvikelser från föreskrifterna i denna arbetsordning.

BILAGA 2**Förslag till ändringar i utkastet till arbetsordning för Nordiska rådet
framlagda av rådets huvudsekreterare**

Vid sammanträde i Helsingfors den 17 och 18 december 1970 har Nordiska rådets huvudsekreterare genomgått Nordiska organisationskommitténs förslag till arbetsordning för Nordiska rådet samt därvid utarbetat översättningar av förslaget till arbetsordning till danska och norska (*se Bihang*).

I samband med denna genomgång har vissa ändringar även i den svenska texten visat sig erforderliga i syfte att ernå största möjliga likformighet mellan de danska, norska och svenska texterna. De formella ändringar som i sådant syfte företagits kan utläsas av bifogade förslag till danska, norska och svenska parallelltexter. De rent formella ändringarna har ej kommenterats här. Vid genomgången har emellertid även vissa smärre justeringar av den ursprungliga svenska texten av saklig innebörd befunnits önskvärda. För dessa lämnas nedan en redogörelse.

1. Definitionen av termen "presidiesekreterare" som den av presidiet utsedde sekreteraren flyttas från 17 § till 32 §, i vilken paragraf presidiesekreteraren behandlas.

2. Ordet "ofördröjligen" i 15 § andra stycket har ersatts med ordet "snarast". Motsvarande ändring göres i 38 § andra stycket.

3. Ordet "reservation", vilket icke finns på danska, har ersatts genomgående med ordet "minoritetsyttrande" (på svenska).

4. 15 § tredje stycket tredje punkt har omredigerats — dock utan saklig ändring — så att regeringsrepresentanter och valda medlemmar av rådet likställts. En förkortning av den ursprungliga texten har därigenom möjliggjorts.

5. I 20 § har hjälpverket "får" utbytt mot hjälpverbet "skall" med tillägg av "såvitt möjligt" för att markera att ersättare i presidiet skall vid förfall utses om hinder ej finnes. Denna ändring föranledes av att det är nödvändigt att presidiet är beslutfört.

6. Nuvarande 21 och 22 §§ sammanföras i en paragraf med två stycken för att bereda plats till en ny 22 § av följande lydelse: "Presidiet skall till varje ordinarie session avgiva rapport om sin verksamhet sedan senaste ordinarie session." Denna bestämmelse finns i nuvarande arbetsordning men har vid omarbetningen av förbiseende utelämnats.

7. I 25 § har bestämmelsen om att delegation får utse ersättare till utskott vid förfall ändrats till att delegation bör utse ersättare.

8. I 37 § tillägges orden "eller ändringsförslag" för att markera att suppleant kan medverka även vid ändringsförslag.

9. Även suppleanten skall erhålla väckta förslag; så sker i praktiken redan nu. Tillägg till 38 § andra stycket föreslås i sådant syfte.

10. Andra stycket i 42 § har icke fått en adekvat utformning. Avfattningen bör ske i direkt anknytning till texten i förslaget till ändring av Helsingforsavtalet, där det talas om presidiets rätt att göra framställning och antaga yttrande. På grund härav föreslås följande lydelse av stycket: "Betänkande skall avgivas till plenarförsamlingen. I de fall, då utskottet föreslår, att presidiet skall göra framställning eller avgiva yttrande, skall betänkandet dock avgivas till presidiet."

11. För fullständighetens skull bör arbetsordningen också säkerställa att plenarförsamlingen får del av alla presidiets beslut om att på egen hand avgöra ett förslag. Anmälningarna härom från presidiet införes i 43 § andra stycket.

Stockholm den 22 december 1970

*Gustaf Petré*n

**Arbetsordning för
Nordiska rådet**

Plenarförsamlingen

1 §

Plenarförsamlingen beslutar vid varje ordinarie session var följande ordinarie session skall hållas. Beslut om tid för sessionen träffas av plenarförsamlingen eller, på uppdrag av denna, av presidiet.

Presidiet kan fastställa annan tid och plats för sessionen än plenarförsamlingen bestämt, när särskilda omständigheter anledning därtill.

2 §

Önskar minst två regeringar eller minst tjugofem valda medlemmar, att extra session skall hållas, skall de insända skriftlig begäran därom till presidiet.

Tid och plats för extra session fastställas av presidiet, såvida icke beslut härom träffas av plenarförsamlingen.

3 §

Underrättelse om tid och plats för session skall senast tre månader före sessionens början utsändas till regeringarna, ministerrådet, Färöarnas landsstyre, Ålands landskapsstyrelse, de valda medlemmarna och supple-

**Arbetsordning för
Nordisk Råd**

Plenarförsamlingen

§ 1

Plenarförsamlingen beslutar ved hver ordinær session, hvor den følgende ordinære session skal holdes. Beslutning om tid for sessionen træffes af plenarförsamlingen eller i henhold til dennes bemyndigelse af præsidiat.

Præsidiat kan fastsætte anden tid og andet sted for sessionen, end plenarförsamlingen har bestemt, når særlige omständigheder giver anledning dertil.

§ 2

Ønsker mindst to regeringer eller mindst 25 valgte medlemmer, at der skal holdes ekstra session, skal de indsende skriftlig begæring herom til præsidiat.

Tid og sted for ekstra session fastsættes af præsidiat, såfremt beslutning herom ikke er truffet af plenarförsamlingen.

§ 3

Underretning om tid og sted for en session skal senest tre måneder før sessionens begyndelse udsendes til regeringerne, ministerrådet, Færøernes landsstyre, Ålands landskapsstyrelse, de valgte medlemmer og supplean-

**Arbetsordning for
Nordisk Råd**

Plenarförsamlingen

§ 1.

Plenarförsamlingen beslutar ved hver ordinær sesjon hvor følgende ordinære sesjon skal holdes. Beslutning om tid for sesjonen treffes av Plenarförsamlingen eller, etter oppdrag av denne, av Presidiet.

Presidiet kan fastsette annen tid og annet sted for sesjonen enn Plenarförsamlingen har bestemt, når særskilte omständigheter gir grunn til det.

§ 2.

Ønsker minst to regeringer eller minst 25 valgte medlemmer at det skal holdes ekstrasesjon, skal de sende skriftlig begjæring om dette til Presidiet.

Tid og sted for ekstrasesjon fastsettes av Presidiet, såfremt beslutning om dette ikke er truffet av Plenarförsamlingen.

§ 3.

Underretning om tid og sted for sesjonen skal senest tre måneder før sesjonens begynnelse utsendes til regjeringene, Ministerrådet, Færøyenes landsstyre, Ålands landskapsstyrelse, de valgte medlemmene og suppleantene. Hvis ekstrasesjon

antenna. Om extra session skall hållas, kan dock underrättelsen utsändas senare. Ett av presidiet uppgjort förslag till saklista skall utsändas senast två veckor före sessionens början.

4 §

På grund av anmälningar, som hör insändas till presidiet, senast en vecka före sessionens början, upprättas lista över de medlemmar som skall delta i sessionen. Medlemslistan skall godkännas av plenarförsamlingen vid sessionens början. Även ändringar i medlemslistan, som företages under sessionen skall godkännas av plenarförsamlingen.

På listan upptages i alfabetisk ordning först regeringarnas, landsstyrets och landskapsstyrelsens representanter och därefter de valda medlemmarna. I samma ordning intar medlemmarna sina platser i sessionssalen.

5 §

Presidenten leder plenarförsamlingens förhandlingar.

Vid förfall för presidenten ledes förhandlingarna av en av rådets vice presidenter. Presidenten kan även överlåta på en av vice presidenterna att leda förhandlingarna.

6 §

Huvudsekreterare vid session är sekreteraren hos den delegation, i vars land sessionen hålles.

terne. Hvis ekstra session skal holdes, kan en sådan underretning udsendes senere. Et af præsidiet udarbejdet forslag til sakliste skal udsendes senest to uger, før sessionen begynder.

§ 4

På grundlag af anmeldelser, som bør indsendes til præsidiet senest én uge før sessionens begyndelse, opstilles en liste over de medlemmer, der skal deltage i sessionen. Medlemslisten skal godkendes af plenarforsamlingen ved sessionens begyndelse. Også ændringer i medlemslisten, som foretages under sessionen, skal godkendes af plenarforsamlingen.

På listen optages i alfabetisk rækkefølge først regeringernes, landsstyrets og landskapsstyrelsens repræsentanter og derefter de valgte medlemmer. I samme rækkefølge indtages medlemmerne deres pladser i sessionssalen.

§ 5

Præsidenten leder plenarforsamlingens forhandlingar.

Ved forfald for præsidenten ledes forhandlingerne af en af rådets vicepræsidenter. Præsidenten kan også overlade det til en af vicepræsidenterne at lede forhandlingerne.

§ 6

Hovedsekretær ved sessionen er sekretæren for den delegation, i hvis land sessionen holdes.

skal holdes, kan likevel slik underretning sendes ut senere. Et forslag til sakliste som er utarbeidet av Presidiet, skal sendes ut senest to uker før sesjonen begynner.

§ 4.

På grunnlag av påmeldinger til Presidiet, som bør sendes inn senest én uke før sesjonen begynner, blir det satt opp en liste over de medlemmer som skal delta i sesjonen. Medlemslisten skal godkjennes av Plenarforsamlingen ved sesjonens begynnelse. Også endringer i medlemslisten som foretas under sesjonen, skal godkjennes av Plenarforsamlingen.

På listen opptas i alfabetisk rekkefølge først regjeringenes, landsstyrets og landskapsstyrelsens representanter og deretter de valgte medlemmene. I samme rekkefølge inntar medlemmene sine plasser i sesjonssalen.

§ 5.

Presidenten leder Plenarforsamlingens forhandlingar.

Ved forfall for Presidenten ledes forhandlingene av en av Rådets vise-presidenter. Presidenten kan også overlate til en av vise-presidentene å lede forhandlingene.

§ 6.

Hovedsekretær ved sesjonen er sekretæren for den delegasjon, i hvis land sesjonen holdes.

7 §

Vid sessionens första möte fastställs saklista för sessionen. På listan uppföres alla de saker som skall behandlas vid sessionen.

8 §

Plenarförsamlingens möten hålles på de tider, som plenarförsamlingen bestämmer. Tidpunkten för första mötet under sessionen fastställs dock av presidiet.

Underrättelse om möte skall lämnas genom anslag eller på annat sätt före närmast föregående mötes avslutande. Dock kan medlemmarna även därefter kallas till möte, om särskilda skäl ger anledning därtill.

Under iakttagande av vad plenarförsamlingen kan ha bestämt om sakens behandling fastställer presidenten dagordning för varje möte. Dock bestämmer presidiet dagordningen för första mötet under sessionen. Plenarförsamlingen får vid möte icke behandla sak, som icke är uppförd på dagordningen för mötet.

9 §

Under plenarförsamlingens möten får medlemmarna ordet i den ordning de anmält sig. Dock skall medlem, som önskar avgiva replik, beredas tillfälle därtill i anslutning till det inlägg repliken avser. Med plenarförsamlingens samtycke kan presidenten även i övrigt frågå den normala ordningsföljden.

§ 7

På sessionens förste möde fastsättes en sagliste för sessionen. På listan uppföres alle sager, som skal behandles på sessionen.

§ 8

Plenarförsamlingens møder holdes på de tidspunkter, som plenarförsamlingen bestemmer. Tidspunktet for det første møde under sessionen fastsættes dog af præsidiets.

Underretning om møde skal gives ved opslag eller på anden måde forud for det nærmest foregående mødes afslutning. Dog kan medlemmerne indkaldes til møde senere, hvis der er særlige grunde til det.

Under iagttagelse af, hvad plenarförsamlingen måtte have bestemt om sakens behandling, fastsætter præsidenten dagsorden for hvert møde. Dog bestemmer præsidiets dagsorden for det første møde under sessionen. Plenarförsamlingen kan på et møde ikke behandle sager, som ikke er opført på dagsordenen for mødet.

§ 9

Under plenarförsamlingens møder får medlemmerne ordet i den rækkefølge, de har meldt sig. Dog skal medlemmer, som ønsker ordet til replik, have adgang dertil i tilknytning til det indlæg, replikken gælder. Med plenarförsamlingens samtykke kan præsidenten også i øvrigt fravige den normale rækkefølge.

§ 7.

På det første møtet i sessionen fastsettes en sakliste for sesjonen. På listan oppföres alle saker som skal behandles på sesjonen.

§ 8.

Plenarförsamlingens møter holdes på de tider som Plenarförsamlingen bestemmer. Tidspunktet for det første møtet i sessionen fastsettes likevel av Presidiet.

Underretning om möte skal gis ved oppslag eller på annen måte før nærmest foregående møtes avslutning. Likevel kan medlemmene innkalles til möte etter dette, hvis det er særskilte grunner til det.

Under iakttagelse av hva Plenarförsamlingen måtte ha bestemt om sakens behandling, fastsetter Præsidenten dagsorden for hvert möte. Dog bestemmer Presidiet dagsorden for det første möte i sessionen. Plenarförsamlingen kan på möte ikke behandle saker som ikke er oppført på dagsordenen for mötet.

§ 9.

Under Plenarförsamlingens møter får medlemmene ordet i den rekkefølge de har meldt seg. Dog skal medlemmer som ønsker ordet til replikk, gis adgang til det i tilknytning til det innlegg replikken gjelder. Med Plenarförsamlingens samtykke kan Præsidenten også for øvrigt fravike den normale rekkefølge.

Presidenten får icke deltaga i debatten. Den som deltagit i debatten om sak får icke därefter leda förhandlingarna om saken.

På förslag av presidenten kan plenarförsamlingen besluta att för en bestämd debatt begränsa inläggens längd. På förslag av presidenten eller av fem valda medlemmar kan plenarförsamlingen med två tredjedels flertal besluta att debatten om en viss sak skall avslutas. Om sådant förslag får debatt icke äga rum.

10 §

Plenarförsamlingen är beslutför, när minst hälften av de valda medlemmarna är närvarande. I sak, vari endast medlemmar från vissa länder har rösträtt, är plenarförsamlingen beslutför, när minst hälften av dessa länders valda medlemmar är närvarande.

11 §

I plenarförsamlingen företages omröstning på något av följande sätt:

genom namnupprop eller med omröstningsapparat,

med slutna röstsedlar, genom att medlemmarna reser sig.

Bortsett från vid val kan medlem rösta ja eller nej eller avstå från att rösta.

Föreligger i en sak oförenliga förslag, bestämmer presidenten, i vilken ordning omröstning skall företagas. Presidenten skall

Præsidenten kan ikke deltage i debatten. Den, som har deltaget i debatten om en sag, kan ikke derefter lede forhandlingerne om denne sag.

På forslag af præsidenten kan plenarforsamlingen under en bestemt debat beslutte at begrænse indlæggenes varighed. På forslag af præsidenten eller af fem valgte medlemmer kan plenarforsamlingen med to tredjedels flertal beslutte, at debatten om en sag skal afsluttes. Om et sådant forslag kan debat ikke finde sted.

§ 10

Plenarforsamlingen er beslutningsdygtig, når mindst halvdelen af de valgte medlemmer er til stede. I sager hvor kun medlemmer fra visse lande har stemmeret, er plenarforsamlingen beslutningsdygtig, når mindst halvdelen af disse landes valgte medlemmer er til stede.

§ 11

I plenarforsamlingen foretages afstemning på en af følgende måder:

ved navneoppråb eller ved afstemningsapparat,

ved lukkede stemmesedler,

ved at medlemmerne rejser sig.

Bortset fra valg kan medlemmerne stemme ja eller nej eller afholde sig fra at stemme.

Foreligger der i en sag uforenelige forslag, bestemmer præsidenten, i hvilken rækkefølge af-

Presidenten kan ikke delta i debatten. Den som har deltaget i debatten om en sak, kan ikke derefter lede forhandlingene om denne sag.

Etter forslag av Præsidenten kan Plenarforsamlingen beslutte under en bestemt debatt å begrense innleggernes lengde. Etter forslag av Presidenten eller av fem valgte medlemmer kan Plenarforsamlingen med 2/3 flertall beslutte at debatten om en sak skal avsluttes. Om et slikt forslag kan debatt ikke finne sted.

§ 10.

Plenarforsamlingen er beslutningsdyktig når minst halvparten av de valgte medlemmer er til stede. I saker hvor bare medlemmer fra visse land har stemmerett, er Plenarforsamlingen beslutningsdyktig når minst halvparten av disse lands valgte medlemmer er til stede.

§ 11.

I Plenarforsamlingen foretas avstemning på en av de følgende måter:

ved navneoppopp eller ved avstemningsapparat,

ved lukkede stemmesedler,

ved at medlemmene reiser seg.

Bortsett fra ved valg, kan medlemmene stemme ja eller nei eller avholde seg fra å stemme.

Foreligger det i en sak uforenlige forslag, bestemmer Presidenten i hvilken rekkefølge avstemning

underrätta plenarförsamlingen om denna ordning.

12 §

Vid antagande av rekommendation eller avgivande av yttrande sker omröstning genom namnupprop eller med omröstningsapparat.

För antagande av rekommendation eller yttrande erfordras att mer än hälften av de närvarande, i saken röstberättigade medlemmarna röstat ja. I sak, där samtliga valda medlemmar är röstberättigade, fordras tillika att minst 30 medlemmar röstat ja.

13 §

Val företages genom omröstning med slutna röstsedlar, när vald medlem begär det.

Vid lika röstetal avgör lotten.

14 §

I andra fall än som avses i 12 § första stycket och 13 § sker omröstning, när mer än ett förslag har framställts eller när vald medlem begär det, genom att medlemmarna reser sig.

För beslut erfordras, att antalet medlemmar som röstat ja överstiger antalet medlemmar som röstat nej.

Om vald medlem begär det, skall i stället för omröstning genom att medlemmarna reser sig upp företagas omröstning genom namnupprop eller med omröstningsapparat.

stemningen skal foretages. Præsidenten skal underrette plenarforsamlingen om denne rækkefølge.

§ 12

Ved vedtagelse af rekommendation eller udtalelse foregår afstemning ved navneopråb eller afstemningsapparat.

Til vedtagelse af rekommendation eller udtalelse fordres, at mere end halvdelen af de tilstedeværende i sagen stemmeberettigede medlemmer har stemt ja. I sager, hvor samtlige valgte medlemmer er stemmeberettigede, fordres tillige, at mindst 30 medlemmer har stemt ja.

§ 13

Valg foretages ved afstemning med lukkede stemmesedler, hvis et valgt medlem kræver det.

Står stemmerne lige, afgøres valget ved lodtrækning.

§ 14

I andre tilfælde end dem, som er nævnt i § 12, første stykke og § 13, foretages afstemning, når mere end ét forslag er fremsat, eller når et valgt medlem kræver det, ved at medlemmerne rejser sig.

Til beslutning fordres, at antallet af medlemmer, som har stemt ja, overstiger antallet af medlemmer, som har stemt nej.

Dersom et valgt medlem kræver det, skal der i stedet for afstemning, ved at medlemmerne rejser sig, anvendes afstemning ved navneopråb eller afstemningsapparat.

skal foretas. Præsidenten skal underrette Plenarforsamlingen om denne rækkefølgen.

§ 12.

Ved vedtak av rekommendasjon eller uttalelse skjer avstemning ved navneopprop eller ved avstemningsapparat.

For at rekommendasjon eller uttalelse skal vedtas, kreves at mer enn halvparten av de tilstedeværende medlemmer som er stemmeberettigede i saken har stemt ja. I saker hvor samtlige valgte medlemmer er stemmeberettigede, kreves dertil at minst 30 medlemmer har stemt ja.

§ 13.

Valg foregår ved avstemning med lukkede stemmesedler, hvis et valgt medlem krever det.

Ved likt stemmetall avgjøres valget ved loddtrekning.

§ 14.

I andre tilfelle enn de som er nevnt i § 12, første ledd, og § 13 skjer avstemning når mer enn ett forslag er fremsatt eller når et valgt medlem krever det ved at medlemmene reiser seg.

For vedtak kreves at antall medlemmer som har stemt ja, overstiger antallet medlemmer som har stemt nei.

Dersom et valgt medlem krever det, skal det i stedet for avstemning ved at medlemmene reiser seg anvendes votering ved navneopprop eller ved avstemningsapparat.

§ 15

Fråga, som vald medlem önskar ställa till regering eller till ministerrådet, skall skriftligen insändas till presidiet senast tre veckor före sessions början. Frågan bör vara försedd med en kort motivering.

Presidiet underrättar snarast berörd regering eller ministerrådet om frågan. Svaret lämnas muntligt vid det möte, där frågan är upptagen på dagsordningen.

Frågan kan motiveras muntligt av frågeställaren under en tid av högst två minuter. För besvarandet av frågan förfogar varje regeringsrepresentant över fem minuter. Härefter kan frågeställaren och andra medlemmar av rådet få ordet envar under två minuter. För ytterligare inlägg fordras plenarforsamlingens medgivande.

§ 16

Vid plenarforsamlingens möten föres protokoll, som innehåller de beslut som träffas och de uttalanden som gjorts vid mötena.

Protokoll godkännes av presidiet och offentliggöres utom i de delar som angår förhandlingar inom stängda dörrar.

§ 17

Rekommendation och yttrande underskrives av presidenten och presidie-sekreteraren. Omröstningsresultatet skall meddelas regeringarna och ministerrådet.

§ 15

Spørgsmål, som et valgt medlem ønsker at stille til en regering eller til ministerrådet, skal skriftligt indleveres til præsidiets senest tre uger, før sessionen begynder. Spørgsmålet bør ledsages af en kort motivering.

Præsidiets underretter snarest vedkommende regeringer eller ministerrådet om spørgsmålet. Svaret gives mundtligt på det møde, hvor spørgsmålet er opført på dagsordenen.

Spørgsmålet kan motiveres mundtligt af spørgeren inden for et tidsrum af højst to minutter. Til besvarelse af spørgsmålet disponerer hver regeringsrepræsentant over fem minutter. Derefter kan spørgeren og andre medlemmer af rådet få ordet i to minutter hver. Til yderligere indlæg kræves plenarforsamlingens samtykke.

§ 16

Ved plenarforsamlingens møder føres en protokol, som indeholder de beslutninger, der er truffet, og de udtalelser, som er gjort på møderne.

Protokollen godkendes af præsidiets og offentliggøres bortset fra de dele, som angår forhandlinger for lukkede døre.

§ 17

Rekommandationer og udtalelser underskrives af presidenten og præsidiensekretæren. Afstemningsresultatet skal meddeles regeringerne og ministerrådet.

§ 15.

Spørgsmål som et valgt medlem ønsker å stille til en regjering eller til Ministerrådet, skal skriftlig sendes til Presidiet senest tre uker før sesjonen begynner. Spørsmålet bør gis en kort motivering.

Presidiet underretter snarest den eller de berørte regjeringer eller Ministerrådet om spørsmålet. Svaret gis muntlig på det møtet hvor spørsmålet er oppført på dagsordenen.

Spørsmålet kan motiveres muntlig av spørsmålsstilleren i løpet av høyst to minutter. Til å besvare spørsmålet disponerer hver regjeringsrepresentant over 5 minutter. Deretter kan spørsmålsstilleren og andre medlemmer av Rådet få ordet i to minutter hver. For ytterligere innlegg kreves Plenarforsamlingens samtykke.

§ 16.

Ved Plenarforsamlingens møter føres protokoll som inneholder de vedtak som er truffet og de uttalelser som er blitt gjort ved møtene.

Protokollen godkjennes av Presidiet og offentliggjøres unntatt de deler som angår forhandlinger for lukkede dører.

§ 17.

Rekommandasjoner og uttalelser underskrives av Presidenten og Presidiese-kretæren. Avstemningsresultatet skal meddeles regjeringene og Minister-rådet.

Presidiet

18 §

Presidiet bestämmer självt tid och plats för sina möten.

I presidiummöte deltar de fem medlemmarna av presidiet. Vid förfall för medlem deltar i stället dennes suppleant.

Även om medlem är närvarande, kan hans suppleant av presidiet medgivas att utan rösträtt deltaga i presidiets överläggningar.

19 §

I fall då presidiet skall göra framställning eller avgiva yttrande är presidiet beslutfört, när de fem medlemmarna eller suppleanter för dem är närvarande. I sak, vari endast medlemmar från vissa länder har rösträtt, är dock presidiet beslutfört när dessa länder är företrädare.

I övriga frågor är presidiet beslutfört, när minst fyra medlemmar eller suppleanter för dem är närvarande.

20 §

Vid samtidigt förfall för medlem av presidiet och hans suppleant skall den delegation som de tillhör såvitt möjligt utse annan medlem av delegationen att tillfälligt ingå i presidiet.

21 §

När presidiet gör framställning eller avgiva yttrande skall även minori-

Præsidiët

§ 18

Præsidiët bestemmer selv tid og sted for sine møder.

I præsidiëmøder deltar de fem medlemmer af præsidiët.

Ved et medlems forfald deltager i stedet dette medlems suppleant.

Selv om et medlem er nærværende, kan præsidiët tillade hans suppleant at deltage i præsidiëts rådslagninger uden stemmeret.

§ 19

I de tilfælde, hvor præsidiët skal foretage henvendelse eller afgive udtalelse, er præsidiët beslutningsdygtigt, når de fem medlemmer eller suppleanter for disse er til stede. I sager, hvor kun medlemmer fra visse lande har stemmeret, er præsidiët dog beslutningsdygtigt, når disse lande er repræsenteret.

I øvrige spørgsmål er præsidiët beslutningsdygtigt, når mindst fire medlemmer eller suppleanter for disse er til stede.

§ 20

Ved samtidigt forfald for et medlem af præsidiët og hans suppleant, skal den delegation, de tilhører, såvidt muligt udpege et andet medlem af delegationen til midlertidigt at tiltræde præsidiët.

§ 21

Når præsidiët foretager henvendelse eller afgiver udtalelse, skal der også

Presidiet

§ 18.

Presidiet bestemmer selv tid og sted for sine møter.

I presidiummøter deltar de fem medlemmer av Presidiet. Ved förfall för ett medlem deltar istedet dennes suppleant.

Selv om et medlem er tilstede kan Presidiet tillate en suppleant å delta uten stemmerett i Presidiets rådslagninger.

§ 19.

Ved avgivelse av forslag eller uttalelse er Presidiet beslutningsdyktig når de fem medlemmer eller suppleanter for disse er tilstede. I saker hvor bare medlemmer fra visse land har stemmerett, er likevel Presidiet beslutningsdyktig når disse land er representert.

I øvrige spørsmål er Presidiet beslutningsdyktig når minst fire medlemmer eller suppleanter for disse er tilstede.

§ 20.

Ved samtidig förfall för ett medlem av Presidiet og hans suppleant skal den delegasjon de tilhører såvidt mulig utse et annet medlem av delegasjonen til midlertidig å inngå i Presidiet.

§ 21.

Når Presidiet avgir forslag eller uttalelse skal det også gjøres rede for min-

tetsytttrande inom presidiet redovisas.

Framställning och ytterligare underskrives av presidenten och presidiensekretären.

22 §

Presidiet skall till varje ordinarie session avgiva rapport om sin verksamhet sedan senaste ordinarie session.

Utskotten

23 §

I rådet skall finnas ett juridiskt utskott, ett kulturutskott, ett socialpolitiskt utskott, ett trafikutskott och ett ekonomiskt utskott.

Juridiska utskottet består av tretton medlemmar, av vilka Danmarks rikes, Finlands, Norges och Sveriges delegation utser envar tre och Islands delegation en.

Kulturutskottet består av sju medlemmar, av vilka Danmarks rikes, Finlands, Norges och Sveriges delegation utser envar fyra och Islands delegation en.

Socialpolitiska utskottet består av tretton medlemmar, av vilka Danmarks rikes, Finlands, Norges och Sveriges delegation utser envar tre och Islands delegation en.

Trafikutskottet består av tretton medlemmar, av vilka Danmarks rikes, Finlands, Norges och Sveriges delegation utser envar tre och Islands delegation en.

Ekonomiska utskottet består av tjugotvå med-

redogøres for mindretalsudtalelser inden for præsidi-
dret.

Henvendelser og udtalelser underskrives af præsidenten og præsidiensekretæren.

§ 22

Præsidi-
et skal til hver ordinarie session afgive rapport om sin virksomhed siden seneste ordinære session.

Udvalgene

§ 23

I rådet skal der være et juridisk udvalg, et kulturudvalg, et socialpolitisk udvalg, et trafikudvalg og et økonomisk udvalg.

Det juridiske udvalg består af 13 medlemmer, hvoraf tre udpeges af henholdsvis Danmarks Riges, Finlands, Norges og Sveriges delegation samt ét af Islands delegation.

Kulturudvalget består af 17 medlemmer, hvoraf fire udpeges af henholdsvis Danmarks Riges, Finlands, Norges og Sveriges delegation samt ét af Islands delegation.

Det socialpolitiske udvalg består af 13 medlemmer, hvoraf tre udpeges af henholdsvis Danmarks Riges, Finlands, Norges og Sveriges delegation samt ét af Islands delegation.

Trafikudvalget består af 13 medlemmer, hvoraf tre udpeges af henholdsvis Danmarks Riges, Finlands, Norges og Sveriges delegation samt ét af Islands delegation.

Det økonomiske udvalg består af 22 medlemmer,

dretallsmeninger inden
Presidiet.

Forslag og udtalelser underskrives af Presidenten og Presidiesekretæren.

§ 22.

Utvalgene

§ 23.

I Rådet skal det være et juridisk udvalg, et kulturudvalg, et socialpolitisk udvalg, et trafikudvalg og et økonomisk udvalg.

Juridisk udvalg består af 13 medlemmer, hvoraf tre uteses af henholdsvis Danmarks rikes, Finlands, Norges og Sveriges delegasjon samt en av Islands delegasjon.

Kulturutvalget består av 17 medlemmer, hvorav 4 uteses av henholdsvis Danmarks rikes, Finlands, Norges og Sveriges delegasjon samt ett av Islands delegasjon.

Socialpolitisk utskott består av 13 medlemmer, hvorav 3 uteses av henholdsvis Danmarks rikes, Finlands, Norges og Sveriges delegasjon samt ett av Islands delegasjon.

Trafikutvalget består av 13 medlemmer, hvorav 3 uteses av henholdsvis Danmarks rikes, Finlands, Norges og Sveriges delegasjon samt ett av Islands delegasjon.

Økonomisk utvalg består av 22 medlemmer, hvorav

lemmar, av vilka Danmarks rikets, Finlands, Norges och Sveriges delegation utser envar fem och Islands delegation två.

hvoraf fem udpeges af henholdsvis Danmarks Riges, Finlands, Norges og Sveriges delegation samt to af Islands delegation.

5 utses av henholdsvis Danmarks rikets, Finlands, Norges og Sveriges delegation samt 2 av Islands delegation.

24 §

I samband med plenarförsamlingens ordinarie session väljer varje utskott bland sina medlemmar en förman och en vice förman. Valet försiggår under ledning av den utskottsmedlem, som uppförts först på medlemslistan för sessionen.

§ 24

I förbindelse med plenarförsamlingens ordinarie session väljer hvert udvalg blandt sine medlemmer en formand og en viceformand. Valget foregår under ledelse af det udvalgsmedlem, som er opført først på medlemslisten for sessionen.

§ 24.

I förbindelse med Plenarförsamlingens ordinarie sesjon velger hvert utvalg blant sine medlemmer en formann og en viseformann. Valget foregår under ledelse av det utvalgsmedlem som er oppført først på medlemslisten for sesjonen.

25 §

Vid förfall för medlem av utskott bör den delegation som medlemmen tillhör utse annan medlem av delegationen eller suppleant för medlem att tillfälligt ingå i utskottet.

§ 25

Ved et udvalgsmedlems forfald bør den delegation, som medlemmet tilhører, udpege et andet medlem af delegationen eller en suppleant for et medlem til midlertidigt at tiltræde udvalget.

§ 25.

Ved forfall for et medlem av utvalget bör den delegasjon som medlemmen tillhör utpeke et annet medlem av delegasjonen eller en suppleant for et medlem til midlertidigt å inngå i utvalget.

26 §

Utskott bestämmer tid och plats för sina möten.

Utskottsmöte är icke offentligt. Medlemmar av regeringarna samt av Färöarnas landsstyre och Ålands landskapsstyrelse bör beredas tillfälle att delta i utskottens arbete. Utskott kan också i övrigt inbjuda medlemmar av rådet, suppleanter samt sakkunniga eller andra personer som icke är medlemmar eller suppleanter att närvara och yttra sig vid utskottets överläggningar.

§ 26

Udvalgene bestemmer tid og sted for deres møder.

Udvalgsmøderne er ikke offentlige. Medlemmer af regeringerne samt af Færøernes landsstyre og Ålands landskapsstyrelse bør have adgang til at deltage i udvalgenes arbejde. Et udvalg kan også i øvrigt indbyde medlemmer af rådet, suppleanter samt sagkyndige eller andre personer, som ikke er medlemmer eller suppleanter, til at være til stede og udtale sig ved udvalgets forhandlinger.

§ 26.

Utvalgene bestemmer tid og sted for sine møter.

Utvalgsmøtene er ikke offentlige. Medlemmer av regjeringene samt Færøyenes landsstyre og Ålands landskapsstyrelse bör gis adgang til å delta i utvalgenes arbeid. Et utvalg kan også ellers innby medlemmer av Rådet, suppleanter samt sakkyndige eller andre personer som ikke er medlemmer eller suppleanter til å være tilstede og uttale seg ved utvalgets rådslagninger.

27 §

Utskott är beslutfört, när minst hälften av dess

§ 27

Et udvalg er beslutningsdygtigt, når mindst

§ 27.

Et utvalg er beslutningsdyktig når minst halvpar-

medlemmar är närvarande. I sak, vari endast medlemmar från vissa länder har rösträtt, är utskott beslutfört när minst hälften av medlemmarna från dessa länder är närvarande.

28 §

I utskott träffas beslut med enkelt flertal bland de närvarande medlemmarna. Vid lika röstetal har förmannen utslagsröst.

29 §

För varje sak kan utskott välja talesman med uppgift att framlägga saken för plenarförsamlingen. Även minoritet i utskott kan välja talesman.

Delegationerna

30 §

Varje delegation utser ordförande och vice ordförande bland sina valda medlemmar.

Endast de valda medlemmarna har rösträtt inom delegationen.

31 §

Varje delegation utser ett arbetsutskott, som rådslår med presidiet och övriga arbetsutskott i frågor som angår organisationen av rådets verksamhet.

Arbetsutskotten skall avgiva förslag beträffande de val som förrättas av plenarförsamlingen och utskotten.

halvdelen af dets medlemmer er til stede. I sager, hvor kun medlemmer fra visse lande har stemmeret, er et udvalg beslutningsdygtigt, når mindst halvdelen af medlemmerne fra disse lande er til stede.

§ 28

I udvalgene træffes vedtagelser med almindeligt flertal blandt de tilstedeværende medlemmer. Står stemmerne lige, gør formandens stemme udslaget.

§ 29

For hver sag kan udvalget vælge en talsmand til at forelægge sagen for plenarförsamlingen. Mindretal i udvalget kan også vælge en talsmand.

Delegationerne

§ 30

Hver delegation vælger formand og viceformand blandt sine valgte medlemmer.

Kun de valgte medlemmer har stemmeret i delegationen.

§ 31

Hver delegation vælger et arbejdsudvalg, som rådslår med præsidiets og de andre arbejdsudvalg i spørgsmål, som angår organisationen af rådets virksomhed.

Arbejdsudvalgene skal afgive indstilling om de valg, som foretages af plenarförsamlingen og udvalgene.

ten av dets medlemmer er tilstede. I saker hvor bare medlemmer fra visse land har stemmerett, er et utvalg beslutningsdyktig når minst halvparten av medlemmene fra disse land er tilstede.

§ 28.

I utvalg treffes vedtak med alminnelig flertall blandt de tilstedeværende medlemmene. Ved likt stemmetall gjør formannens stemme utslaget.

§ 29.

For hver sak som det behandler kan utvalget velge en ordfører til å legge saken fram for Plenarförsamlingen. Mindretall i utvalg kan også velge ordfører.

Delegasjonene

§ 30.

Hver delegasjon velger formann og viseformann blant sine valgte medlemmer.

Bare de valgte medlemmene har stemmerett i delegasjonen.

§ 31.

Hver delegasjon velger et arbeidsutvalg som rådslår med Presidiet og øvrige arbeidsutvalg i spørsmål som angår organiseringen av Rådets virksomhet.

Arbeidsutvalgene skal avgi innstilling om de valg som foretas av Plenarförsamlingen og utvalgene.

Sekretariatet

32 §

I frågor av större räckvidd eller eljest av särskilt intresse för delegationerna bistås presidiet av sekretariatet.

I övriga frågor bistås presidiet av sin sekreterare (presidiesekreteraren).

33 §

Presidiet fastställer närmare bestämmelser om sekretariatets befogenheter och verksamhet.

34 §

Presidiet fastställer presidiesekreterarens tjänstgöringsort samt utser till presidiesekreterare en medborgare i annat nordiskt land än det, vari tjänstgöringsorten är belägen.

Sakernas behandling

35 §

Regeringsförslag och ministerrådsförslag skall innehålla antingen förslag till beslut av rådet eller anmodan om rådets yttrande.

Medlemsförslag skall innehålla förslag till beslut av rådet.

36 §

I sak, som väckts genom regeringsförslag, ministerrådsförslag eller medlemsförslag kan regering, ministerrådet eller medlem framlägga förslag (ändringsförslag) senast första dagen under den session, vid vilken saken skall behandlas.

Sekretariatet

§ 32

I spørgsmål af større rækkevidde eller i øvrigt af særlig interesse for delegationerne bistås præsidiat af sekretariatet.

I øvrige spørgsmål bistås præsidiat af sin sekretær (præsidiasekretæren).

§ 33

Præsidiat fastsætter nærmere bestemmelser om sekretariatets beføjelser og virksomhed.

§ 34

Præsidiat bestemmer presidiesekretærens tjenestested og vælger til præsidiasekretær en statsborger i et andet nordisk land end det, hvortil tjenestestedet er henlagt.

Sagernes behandling

§ 35

Regeringsforslag og ministerrådsforslag skal indeholde enten forslag til vedtagelse af rådet eller anmodning om rådets udtalelse.

Medlemsforslag skal indeholde forslag til vedtagelse af rådet.

§ 36

I en sag, som er rejst gennem regeringsforslag, ministerrådsforslag eller medlemsforslag, kan en regering, ministerrådet eller et medlem fremsætte forslag (ændringsforslag) senest første dag på den session, hvor sagen skal handles.

Sekretariatet

§ 32.

I spørgsmål av større rekkevidde eller ellers av særskilt interesse for delegasjonene bistås Presidiet av Sekretariatet.

I øvrige spørsmål bistås Presidiet av sin sekretær (Presidiesekretæren).

§ 33.

Presidiet fastsetter nærmere bestemmelser om Sekretariatets kompetanse og virksomhet.

§ 34.

Presidiet fastsetter Presidiesekretærens tjenestegjøringssted samt velger til Presidiesekretær en statsborger i et annet nordisk land enn det tjenestegjøringsstedet er henlagt til.

Sakenes behandling

§ 35.

Regjeringsforslag og ministerrådsforslag skal inneholde enten forslag til vedtak av Rådet eller anmodning om Rådets uttalelse.

Medlemsforslag skal inneholde forslag til vedtak av Rådet.

§ 36.

I en sak som er reist gjennom regjeringsforslag, ministerrådsforslag eller medlemsforslag kan en regjering, Ministerrådet eller et medlem sette fram forslag (endringsforslag) senest første dag under den sesjon saken skal handles.

37 §

Suppleant kan gemensamt med vald medlem framlägga medlemsförslag eller ändringsförslag.

§ 37

En suppleant kan sammen med et valgt medlem fremsætte medlemsforslag eller ændringsforslag.

§ 37.

En suppleant kan sammen med et valgt medlem sette fram medlemsforslag eller endringsforslag.

38 §

Regeringsförslag, ministerrådsförslag, medlemsförslag eller ändringsförslag skall ingivas skriftligt till sekretariatet.

Förslag, som väckts enligt bestämmelserna i första stycket, skall utan dröjsmål sändas till regeringarna, ministerrådet, Föröarnas landsstyre, Ålands landskapsstyrelse, rådets valda medlemmar och suppleanter.

§ 38

Regeringsforslag, ministerrådsforslag, medlemsforslag eller ændringsforslag skal indleveres skriftligt til sekretariatet.

Forslag, som er rejst i henhold til bestemmelserne i første stykke, skal snarest sendes til regeringerne, ministerrådet, Færøernes landsstyre, Ålands landskapsstyrelse, rådets valgte medlemmer og suppleanterne.

§ 38.

Regjeringsforslag, ministerrådsforslag, medlemsforslag eller endringsforslag skal leveres skriftligt til Sekretariatet.

Forslag som er reist i henhold til bestemmelsen i første del, skal straks sendes regjeringene, Ministerrådet, Færøyenes landsstyre, Ålands landskapsstyrelse og Rådets valgte medlemmer.

39 §

Återkallelse av förslag sker i den ordning som sägs i 38 § första stycket. Återkallas förslag, kan medlem av rådet upptaga förslaget vid det möte med plenarförsamlingen, vid vilket återkallelsen anmäles.

§ 39

Tilbagekaldelse af forslag sker på den måde, som er fastlagt i § 38, første stykke. Tilbagekaldes et forslag, kan et medlem af rådet optage forslaget i det møde i plenarforsamlingen, hvori tilbagekaldelsen meddeles.

§ 39.

Tilbakekalling av forslag skjer på den måte som er fastlagt i § 38, første avsnitt. Tilbakekalles et forslag, kan et medlem av Rådet oppta forslaget i det møte med Plenarforsamlingen hvor tilbakekalling blir meddelt.

40 §

Berättelser och meddelanden skall ingivas till sekretariatet senast en månad innan plenarförsamlingens ordinarie session börjar.

§ 40

Beretninger og meddelelser skal indsendes til sekretariatet senest én måned, før plenarforsamlingens ordinære session begynder.

§ 40.

Beretninger og meldinger skal sendes til Sekretariatet senest en måned før Plenarforsamlingens ordinære sesjon begynner.

41 §

Presidiet hänvisar förslag, berättelser och meddelanden till utskott efter hand som de inkommer till rådet. Presidiet kan besluta att införskaffa utredning om väckta förslag.

§ 41

Præsidiets henviser forslag, beretninger og meddelelser til udvalg, efterhånden som de indkommer til rådet. Præsidiets kan beslutte at lade foretage undersøgelser vedrørende forslag, som er rejst.

§ 41.

Presidiet henviser forslag, beretninger og meddelelser til utvalg ettersom de kommer inn til Rådet. Presidiet kan beslutte å la foreta utredninger om forslag som er reist.

42 §

Sedan erforderlig utredning företagits i en sak, avgiver utskottet betänkande i saken innehållande ett motiverat förslag till beslut eller yttrande. I betänkandet skall i förekommande fall intagas minoritetsyttranden inom utskottet.

Betänkande skall avgivas till plenarförsamlingen. I de fall, då utskottet föreslår, att presidiet skall göra framställning eller avgiva yttrande, skall betänkandet dock avgivas till presidiet.

§ 42

Når den nødvendige undersøgelse er foretaget i en sag, afgiver udvalget betænkning i sagen indeholdende et motiveret forslag til beslutning eller udtalelse. I betænkningen skal i påkommende tilfælde optages mindretalsudtalelser.

Betænkning skal afgives til plenarforsamlingen. I de tilfælde, hvor udvalget foreslår, at præsidiets skal foretage henvendelse eller afgive udtalelse, skal betænkningen dog afgives til præsidiets.

§ 42.

Når nødvendig utredning er foretatt i en sak, avgir utvalget betenkning i saken inneholdende et motivert forslag til beslutning eller uttalelse. Til betenkningen skal det i forekommende tilfelle knyttes mindretallsmeninger innenfor utvalget.

Utvalget kan, når det foreligger grunn til det, foreslå at en særskilt sak skal sluttbehandles av Presidiet.

43 §

De förslag, som skall behandlas av plenarförsamlingen vid viss session, skall jämte därtill hörande utredningar och utskottsbetänkanden senast två veckor före sessionens början utsändas till regeringarna, ministerrådet, Färöarnas landsstyre, Ålands landskapsstyrelse, de valda medlemmarna och suppleanterna. Vad nu sagts gäller också berättelser och meddelanden, som skall behandlas vid sessionen, samt presidiet's anmälningar om gjorda framställningar och avgivna yttranden. Om särskilda skäl föreligger, kan utsändande ske senare än två veckor före sessionens början.

§ 43

De forslag, som skal behandles af plenarforsamlingen ved en session, skal sammen med tilhørende undersøgelser og udvalgsbetænkninger senest to uger før sessionens begyndelse udsendes til regeringerne, ministerrådet, Færøernes landsstyre, Ålands landskapsstyrelse, de valgte medlemmer og suppleanterne. Dette gælder også beretninger og meddelelser, som skal behandles ved sessionen, samt præsidiets anmeldelser om foretagne henvendelser og afgivne udtalelser. Hvis der foreligger særlige grunde, kan udsendelse ske senere end to uger, før sessionen begynder.

§ 43.

De forslag som skal behandles av Plenarforsamlingen ved en sesjon skal, sammen med tilhørende utredninger og utvalgsbetenkninger, senest to uker før sesjonens åpning sendes til regjeringene, Ministerrådet, Færøyenes landsstyre, Ålands landskapsstyrelse, de valgte medlemmer og suppleantene. Dette gjelder også beretninger og meldinger som skal behandles ved sesjonen. Hvis det foreligger særlige grunner til det, kan utsendelse skje senere enn to uker før sesjonen begynner.

44 §

Sak får icke behandlas av plenarförsamlingen förrän dagen efter det att utskottets betänkande i sa-

§ 44

En sak kan ikke behandles af plenarforsamlingen før dagen efter, at udvalgets betænkning er gjort

§ 44.

En sak som er blitt behandlet i utvalg, kan ikke behandles av Plenarforsamlingen før dagen etter

ken blivit tillgängligt för medlemmarna. Plenarförsamlingen kan dock besluta att saken skall behandlas tidigare.

tilgjengelig for medlemmerne. Plenarforsamlingen kan dog beslutte, at sagen skal behandles tidligere.

at utvalgets betenkning er gjort tilgjengelig for medlemmene. Plenarforsamlingen kan også beslutte at saken skal behandles tidligere.

45 §

Rekommendation kan i sak, som är uppförd på saklistan vid session, beslutas blott inom ramen för väckt förslag.

§ 45

I en sag, som er opført på saglisten for en session, kan rekommandation besluttet inden for rammen af det fremsatte forslag.

§ 45.

I en sak som er oppført på saklisten, kan en rekommandasjon besluttet vedtatt innenfor rammen av et fremsatt forslag.

46 §

Vid behov kan plenarförsamlingen eller, efter dennas bemyndigande, presidiet tillsätta kommittéer för utredning av särskilda saker.

Till medlem av kommitté kan endast i särskilda fall utses annan än den som är medlem eller suppleant i rådet. Kommitté skall till plenarförsamlingens ordinarie session avgiva rapport om sin verksamhet.

§ 46

Hvis der er behov for det, kan plenarforsamlingen eller i henhold til dennes bemyndigelse præsidiets nedsætte komiteer til undersøgelse af særlige sager.

Som medlem af en komité kan kun i særlige tilfælde udpeges andre end medlemmer og suppleanter i rådet. En komité skal afgive rapport om sin virksomhed til plenarforsamlingens ordinære session.

§ 46.

Ved behov kan Plenarförsamlingen eller Presidiet etter fullmakt av Plenarförsamlingen nedsette komitéer for utredning av særskilte saker.

Som medlem i en komité kan bare i særlige tilfelle utpekes andre enn medlemmer og suppleanter i Rådet. En komité skal avgi rapport om sin virksomhet til Plenarförsamlingens ordinære sesjon.

Allmän bestämmelse

47 §

För särskilt fall kan plenarförsamlingen med två tredjedels flertal besluta avvikelser från bestämmelserna i denna arbetsordning.

Almindelig bestemmelse

§ 47

I særlige tilfælde kan plenarforsamlingen med to tredjedels flertal beslutte at afvige fra bestemmelserne i denne arbejdsordning.

Alminnelig bestemmelse

§ 47.

I særlige tilfelle kan Plenarförsamlingen med 2/3 flertall beslutte avvik fra reglene i denne arbeidsordning.

BILAGA 3

**Betänkande I av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslagen
A 145/j och A 166/j samt tillägsförslaget A 184 T/j**

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om gennemsyn af Nordisk Råds vedtægt og arbejdsordning, medlemsforslag om personalet i Nordisk Råds udvalg og tillægsforslag om samarbejdet mellem Norden og Europa.

Udvalget har behandlet de pågældende forslag på en række møder, senest den 11. maj 1970 i Skive, den 20. november 1970 i Jönköping og den 14. januar 1971 i Stockholm.

I mødet den 11. maj deltog justitsminister Knud Thestrup, Danmark, i mødet den 20. november 1970 deltog statsrådet Lennart Geijer, Sverige, og i mødet den 14. og 15. januar 1971 deltog justitieminister Erkki Tuominen, Finland, statsråd Egil Endresen, Norge, samt statsrådet Lennart Geijer, Sverige.

1. Medlemsforslagene og tillægsforslaget

Medlemsforslaget om gennemsyn af rådets vedtægt og arbejdsordning er fremsat den 11. marts 1967 af medlemmerne af rådets præsidium. Dette forslag går ud på at tilvejebringe en række nærmere angivne ændringer af vedtægten samt en ny arbejdsordning.

Medlemsforslaget om personalet i rådets udvalg er fremsat den 20. september 1967 af fem medlemmer. Det går ud på at bemyndige præsidiets til at forstærke rådssekretariatene ved ansættelse af yderligere heltidsbeskæftiget personale.

Tillægsforslaget om samarbejdet mellem Norden og Europa er fremsat den 19. januar 1968 af et medlem. Det går ud på at anbefale regeringerne at foretage en udbygning af de organisatoriske ressourcer, som kræves af et mere effektivt nordisk samarbejde, samtidig med at der bør indgås en overenskomst om udvidelse af det nordiske økonomiske samarbejde.

2. Behandlingen af forslagene

De tre forslag har ikke været sendt på remis, men er indgået i arbejds materialet for den i henhold til statsministrenes og præsidiets beslutning af 7. oktober 1967 nedsatte Nordiske Organisationskomité.

For så vidt angår ændring af Nordisk Råds vedtægt, afgav organisationskomiteen den 10. december 1969 en rapport, hvori der tillige var indeholdt forslag om oprettelse af et Nordisk Ministerråd (*se NU 1969: 20*). Denne rapport blev behandlet på rådets 18. session og førte til vedtagelse af en rekommandation om revision af Helsingforsaftalen (*rek. nr. 18/1970*).

Nordisk Organisationskomité har den 14. september 1970 afgivet en rapport med udkast til ny arbejdsordning for Nordisk Råd (*se Bilaga 1*). I henhold til statsministrenes og præsidiets beslutning af 2. november 1970 er rapporten henvist til videre behandling i juridisk udvalg.

Fra Nordisk Råds hovedsekretærer foreligger endvidere en skrivelse af 22. december 1970 med oversættelse af udkastet til arbejdsordning til dansk og norsk sprog. I forbindelse med denne oversættelse har det været nødvendigt at foretage visse formelle ændringer i udkastet for at opnå den størst mulige ensartethed i udformningen, ligesom der er foretaget enkelte justeringer i teksten. Disse er dog overvejende af sproglig karakter og ændrer reelt ikke organisationskomiteens udkast.

Endelig har Nordisk Organisationskomité den 17. december 1970 afgivet en rapport til statsministrene og rådets præsidium om personalet i rådets udvalg (*se Sak A 166, Bilaga 1*). Denne rapport er formelt ikke henvist til behandling i juridisk udvalg, men man er bekendt med indholdet og har ikke fundet betænkeligheder ved at lade rapporten ingå i overvejelserne.¹

3. Organisationskomiteens udkast til ny arbejdsordning

a) Formelt er det tilstræbt at opdele arbejdsordningen på en mere overskuelig måde. Bestemmelserne er ordnet i følgende hovedafsnit: plenarfor-samlingen, præsidiets, udvalgene, delegationerne, sekretariatet og sagernes behandling. Hertil slutter sig en almen bestemmelse om adgang til at afvige fra arbejdsordningen.

b) En række ændringer følger af, at der indrettes et Nordisk Ministerråd.

c) Reelt er der kun i beskedent omfang foretaget ændringer. Adskillige af de nye bestemmelser er kun en stadfæstelse eller tydeliggørelse af allerede praktiserede regler.

Dette gælder således bestemmelserne om udsendelse af forslag til sagliste senest to uger før sessionens begyndelse (udkastet § 3, sidste punktum), om vicepræsidenternes adgang til at lede forhandlingerne (§ 5, stk. 2), om saglistens indhold (§ 7, sidste punktum), om rækkefølgen af medlemmernes indlæg (§ 9, stk. 1), om præsidiets adgang til at deltage i debatten (§ 9, stk. 2), om anvendelse af afstemningsapparat (§§ 11, stk. 1 og 12, stk. 1), om

¹ Nordisk Råds præsidium har den 20. januar 1971 henvist rapporten til behandling i juridisk udvalg i sammenhæng med Sag A 166/j.

spørgsmål og svar herpå (§ 15), om antallet af udvalg og medlemmernes fordeling i disse (§ 23), om valg af formand og viceformand for udvalgene (§ 24, sidste punktum), om erstatning af et udvalgsmedlem (§ 25), om delegationerne og arbejdsudvalgene (§§ 30 og 31), om henvisning af sagerne til udvalg (§ 41), om udvalgenes indstillinger (§ 42) og om udsendelse af sagerne før sessionen (§ 43).

d) Af egentlig nye forslag er der særlig grund til at fremhæve følgende:

Til vedtagelse af rekommandation eller udtalelse kræves i almindelighed, at mere end halvdelen af de tilstedeværende medlemmer og mindst 30 medlemmer har stemt ja. Se herom udkastet § 12, stk. 2, sammenholdt med den gældende arbejdsordning § 15, stk. 2.

Fristen for indlevering af spørgsmål er forkortet fra fire uger til tre uger før sessionens begyndelse. Se herom udkastet § 15, stk. 1, sammenholdt med den hidtidige aftale mellem statsministrene og præsidiets. I denne forbindelse erindres om, at det efter revisionen af Helsingforsaftalen ikke længere vil være nødvendigt, at spørgsmålet vedrører en meddelelse eller beretning.

En suppleant for et præsidiemedlem kan få adgang til uden stemmeret at deltage i præsidiets rådslagninger sammen med medlemmet. Se herom udkastet § 18, sidste stk.

Når præsidiets foretager henvendelse eller afgiver udtalelse (på rådets vegne), skal det i almindelighed være fuldtalligt. I øvrigt er præsidiets beslutningsdygtigt, når mindst fire medlemmer eller suppleanter er til stede. Se herom udkastet § 19.

Medlemmer af regeringerne, landsstyret og landskapsstyrelsen bør have adgang til udvalgsmøderne. Se herom udkastet § 26, stk. 2, sammenholdt med den gældende arbejdsordning § 13, stk. 2.

Sekretariatets og præsidiensekretærens funktioner m. m. er nærmere reguleret. Se herom udkastet §§ 32—34, jfr. §§ 17 og 22, sammenholdt med den gældende arbejdsordning §§ 20 og 22.

e) Følgende bestemmelser i den nuværende arbejdsordning er ikke erstatet af andre regler eller gentaget i udkastet: § 1, sidste stk., om sessionens slutning, § 3, stk. 1, for så vidt angår fristen for indsendelse af regerings- og medlemsforslag, § 4 for så vidt angår tillæggsforslag og § 22 om præsidiereportoren og præsidiets adgang til at træffe beslutning uden at holde møde.

Der er herved bortset fra regler i den nuværende arbejdsordning, som vil blive indføjjet i Helsingforsaftalen.

4. Hovedsekretærernes justeringer

a) Den væsentligste del af justeringerne er foranlediget af den foretagne oversættelse til dansk og norsk. Der er således tale om en række ændringer af

rent formel eller sproglig karakter, og der er ingen anledning til en nærmere gennemgang heraf.

b) Enkelte ændringer er foretaget for at opnå en mere eksakt angivelse af arbejdet i rådet. Hertil hører ændringen af § 20 (hvorefter præsidiets "så vidt muligt skal" udpege erstatning for et medlem, der har forfald), den lignende ændring af § 25 og ændringen af §§ 37, 38 og 43, stk. 2.

c) Den eneste egentlige nydannelse i forhold til organisationskomitéens udkast er foreslået i § 22, idet der her er indføjet en bestemmelse om, at præsidiets til hver ordinær session skal afgive rapport om sin virksomhed. Denne bestemmelse findes allerede i den nuværende arbejdsordning og efterlevs i praksis.

5. Organisationskomitéens forslag om udvalgssekretærerne

Allerede i rapporten af 10. december 1969 bemærkede organisationskomiteen, at den ikke ville foreslå nogen forandring af udvalgssekretariaternes organisation, men at der senere kunne blive behov for i større udstrækning end nu at knytte heltidsansatte sekretærer til udvalgene. Komiteen udtalte endvidere, at udvalgssekretærerne som hidtil burde udses af præsidiets, og at det var ønskværdigt, at dette ikke skete, før vedkommende udvalgs synspunkter om personvalget var indhentet.

I rapporten af 17. december 1970 bemærker organisationskomiteen, at det næppe vil være muligt at finde en for alle fem udvalg ensartet løsning af personaleproblemet. Behovet for sekretærhjælp bør bedømmes for hvert enkelt udvalg under hensyn til dets særlige behov og ønsker. Det bør være præsidiets, der ikke blot bestemmer, hvem der skal ansættes som udvalgssekretær, men også i hvilket omfang sådan ansættelse bør finde sted. Komiteen finder det naturligt, at præsidiets herved tager "stor hänsyn" til de forslag om forstærkning af sekretariatsorganisationen, som udvalgene selv fremfører.

Organisationskomiteen finder ingen betænkeligheder ved, at udvalgssekretærerne rekrutteres fra de nationale administrationer, idet der hidtil ikke foreligger erfaringer for loyalitetskonflikter eller andre problemer i den anledning. Komiteen anbefaler, at tjenestemænd i administrationerne, der udpeges som udvalgssekretærer, får mulighed for at få tjenestefrihed i tilstrækkeligt omfang og på tilfredsstillende vilkår, og man henviser herved til forslaget om en overenskomst mellem de nordiske lande angående tjenestemænds stilling ved fællesnordiske institutioner (*se Nordisk tjänstemannarätt, NU 1970:15*). Dette forslag vil omfatte hvervenerne som sekretærer i Nordisk Råds udvalg.

6. Udvalget

Det er oplyst, at udkastet til ny arbejdsordning har været forelagt i de nationale delegationer i hvert af landene, og at der fra delegationernes side ikke er fremkommet bemærkninger hertil bortset fra et enkelt punkt, for hvilket der vil blive redegjort i det følgende.

Efter at have foretaget en gennemgang af de forslag til ændringer, der er sket i forbindelse med oversættelsen af udkastet, kan udvalget anbefale, at arbejdsordningen udformes i overensstemmelse med det til medlemsforslaget A 145 optrykte bilag 2 (parallelteksterne), men efter udvalgets opfattelse vil det være hensigtsmæssigt at foretage to tilføjelser og en mindre ændring af udkastet § 15.

For det første foreslår udvalget, at der indføres en bestemmelse, som kan sikre, at udvalgene får adgang til at udtale sig, før præsidiets tager stilling til ansættelse af sekretærer for udvalgene. Af organisationskomiteens rapporter fremgår, at der har været enighed om, at en sådan fremgangsmåde burde følges, og det må herefter anses for naturligt, at dette også formelt kommer til udtryk i arbejdsordningen.

Bestemmelsen kan indføres som en egen paragraf efter § 22 og udformes således: "Forinden præsidiets udpeger sekretær for et udvalg, skal dette have adgang til at udtale sig om sagen".

For det andet foreslår udvalget, at der indføres en bestemmelse, som sikrer, at præsidietssekretæren, hovedsekretærerne og vedkommende udvalgssekretær har ret til at overvære udvalgsmøderne og at udtale sig under disse. Efter den nuværende arbejdsordning findes der ingen sådan bestemmelse, men der har været fast praksis herfor i rådets arbejde under alle årene.

Bestemmelsen kan indføres som § 26, stk. 3, og udformes således: "Præsidietssekretæren, de af delegationerne udpegede fem sekretærer og udvalgssekretæren har adgang til udvalgsmøderne og til at udtale sig under forhandlingerne."

Endvidere foreslår udvalget, at der sker en justering af talefristerne i § 15, stk. 3, 1. og 3. punkterne. Det drejer sig her om den tid, hvori et valgt medlem kan motivere et spørgsmål til regeringerne eller ministerrådet og om tidsfristen for spørgerens og eventuelle andre medlemmers senere indlæg i en sådan sag. Fra den norske delegations side er det udtalt, at den foreslåede frist på højst to minutter i disse situationer synes vel kort, særlig når det tages i betragtning, at hver af regeringsrepræsentanterne disponerer over fem minutter.

Udvalget tiltræder, at en frist på to minutter kan være noget kort, og man finder ingen betænkeligheder ved, at den i stedet sættes til tre minutter såvel for spørgerens indlæg som for andre medlemmers.

Den nye arbejdsordning bør træde i kraft samtidig med, at den forestående ændring af Helsingforsaftalen efter fornøden ratifikation træder i kraft. Der findes ikke at være behov for at lade enkelte bestemmelser træde i kraft på et tidligere tidspunkt.

Udvalget bemærker, at medlemsforslaget A 145 og tillæggsforslaget A 184 T herefter må anses for færdigbehandlet, idet der som nævnt allerede er taget stilling til de foreslåede ændringer i rådets vedtægt i forbindelse med den anbefalede revision af Helsingforsaftalen.

Endelig bemærkes, at udvalget ikke finder anledning til at henstille, at rådet opfordrer præsidiets til at forstærke udvalgssekretariatene. En sådan henstilling må anses for uforstående, efter at organisationskomiteen har afgivet sin rapport til statsministrene og præsidiets, ligesom der heller ikke findes grundlag for at rette nogen henstilling til regeringerne om at bevilge tjenestefrihed specielt for sådanne tjenestemænd, som måtte blive ansat i rådet. Man henviser herom til udvalgets betænkning om sag A 146.

Udvalget indstiller herefter,

I. at Nordisk Råd i anledning af medlemsforslagene om gennemsyn af rådets vedtægt og arbejdsordning og om personalet i rådets udvalg samt tillæggsforslaget om samarbejdet mellem Norden og Europa med hjemmel i vedtægtens § 12 bestemmer, at arbejdsordningen for rådet skal udformes i overensstemmelse med det i Nordisk Organisationskomité's rapport af 14. september 1970 udarbejdede udkast, således som dette er affattet i de tre paralleltekster i bilaget til medlemsforslag A 145 (*se Bilaga 2, Bihang*) og med tilføjelse og ændring af følgende bestemmelser:

a. Efter § 22:

”Forinden præsidiets udpeger sekretær for et udvalg, skal dette have adgang til at udtale sig om sagen.”

b. Som nyt stykke til § 26:

”Præsidiets sekretær, de af delegationerne udpegede fem sekretærer og udvalgssekretæren har adgang til udvalgs møderne og til at udtale sig under forhandlingerne.”

c. I § 15, stk. 3, 1. og 3. pkt. ændres ”to minutter” til ”tre minutter”.

II: at Nordisk Råd bestemmer, at denne arbejdsordning skal træde i kraft samtidig med, at den i rådets rekommandation nr. 18/1970 anbefalede ændring af Helsingfors-aftalen efter fornøden ratifikation træder i kraft.

Stockholm, den 14. januar 1971

Erik Adamsson (s)   *Georg C. Ehrnrooth (Sv)*   *Erling Engan (Sp)*

Tage Johansson (s)   *Ingemar Mundebo (fp)*   *Clara Munck (KF)*

K. Axel Nielsen (S)   *Grethe Philip (RV)*   *Pertti Salolainen (Kok)*

Formand

Helge Seip (V)

Thorstein Treholt (A)

BILAGA 4

Arbejdsordning for
Nordisk Råd

Plenarforsamlingen

§ 1

Plenarforsamlingen beslutter ved hver ordinær session, hvor den følgende ordinære session skal holdes. Beslutning om tid for sessionen træffes af plenarforsamlingen eller i henhold til dennes bemyndigelse af præsidiets.

Præsidiets kan fastsætte anden tid og andet sted for sessionen, end plenarforsamlingen har bestemt, når særlige omstændigheder giver anledning dertil.

§ 2

Ønsker mindst to regeringer eller mindst 25 valgte medlemmer, at der skal holdes ekstra session, skal de indsende skriftlig begæring herom til præsidiets.

Tid og sted for ekstra session fastsættes af præsidiets, såfremt beslutning herom ikke er truffet af plenarforsamlingen.

§ 3

Underretning om tid og sted for en session skal senest tre måneder før sessionens begyndelse udsendes til regeringerne, ministerrådet, Færøernes

Pohjoismaiden neuvoston
työjärjestys

Yleiskokous

1 §

Yleiskokous päättää jokaisessa varsinaisessa istunnossa missä seuraava varsinainen istunto pidetään. Yleiskokous tai yleiskokouksen toimeksiannosta puheenjohtajisto päättää istunnon ajankohdasta.

Puheenjohtajisto voi yleiskokouksen päätöksellä poiketen määrätä istunnolle toisen ajan ja paikan milloin erityiset olosuhteet tähän antavat aiheen.

2 §

Milloin vähintään kaksi hallitusta tai vähintään 25 valittua jäsentä haluaa ylimääräisen istunnon pidettäväksi tulee heidän lähettää tästä puheenjohtajistolle kirjallinen pyyntö.

Ylimääräisen istunnon ajan ja paikan määrää puheenjohtajisto ellei yleiskokous ole tehnyt tästä päätöstä.

3 §

Tieto istunnon ajasta ja paikasta on lähetettävä viimeistään kolme kuukautta ennen istunnon alkamista hallituksille, ministerineuvostolle. Fär-saarten maa-

Þingskóp Norðurlandaráðs

Þing ráðsins

1 gr.

Þing ráðsins ákveður á hverju aðalþingi, hvar næsta aðalþing skuli háð. Þing ráðsins ákveður, hvenær þingið skuli háð, en getur falið stjórnarnefndinni að ákveða það í sinn stað.

Stjórnarnefndin getur ákveðið, að þing skuli háð á öðrum stað og tíma en þingið hafið ákveðið, þegar sérstakar ástæður mæla með.

2. gr.

Óski að minnsta kosti tvær ríkisstjórnir eða eigi færri en 25 kjörnir fulltrúar eftir því, að kvatt skuli til aukabings, skulu þeir senda skriflega beiðni þar að lútandi til stjórnarnefndarinnar.

Stjórnarnefndin ákveður, hvar og hvenær aukabing skuli háð, enda hafi þingið ekki ákveðið það sjálf.

3. gr.

Tilkynning um, hvar og hvenær þing skuli háð, skal í síðasta lagi þremur mánuðum fyrir þingbyrjun send ríkisstjórnunum ráðherranefndinni, lands-

**Arbetsordning for
Nordisk Råd**

Plenarforsamlingen

§ 1.

Plenarforsamlingen avslutter ved hver ordinær sesjon hvor følgende ordinære sesjon skal holdes. Beslutning om tid for sesjonen treffes av plenarforsamlingen eller, etter oppdrag av denne, av presidiet.

Presidiet kan fastsette annen tid og annet sted for sesjonen enn plenarforsamlingen har bestemt, når særskilte omstendigheter gir grunn til det.

§ 2.

Ønsker minst to regjeringer eller minst 25 valgte medlemmer at det skal holdes ekstrasesjon, skal de sende skriftlig begjæring om dette til presidiet.

Tid og sted for ekstrasesjon fastsettes av presidiet, såfremt beslutning om dette ikke er truffet av plenarforsamlingen.

§ 3.

Underretning om tid og sted for en sesjon skal senest tre måneder før sesjonens begynnelse utsendes til regjeringene, ministerrådet, Færøyenes

**Arbetsordning för
Nordiska rådet**

Plenarförsamlingen

1 §

Plenarförsamlingen avslutar vid varje ordinarie session var följande ordinarie session skall hållas. Beslut om tid för sessionen fattas av plenarförsamlingen eller, på uppdrag av denna, av presidiet.

Presidiet kan fastställa annan tid och plats för sessionen än plenarförsamlingen bestämt, när särskilda omständigheter giver anledning därtill.

2 §

Önskar minst två regeringar eller minst tjugofem valda medlemmar, att extra session skall hållas, skall de insända skriftlig begäran därom till presidiet.

Tid och plats för extra session fastställs av presidiet, såvida icke beslut härom fattats av plenarförsamlingen.

3 §

Underrättelse om tid och plats för session skall senast tre månader före sessionens början utsändas till regeringarna, ministerrådet, Färöarnas

landsstyre, Ålands landskapsstyrelse, de valgte medlemmer og suppleanterne. Når ekstra session skal holdes, kan en sådan underretning udsendes senere. Et af præsidiet udarbejdet forslag til sagliste skal udsendes senest to uger, før sessionen begynder.

§ 4

På grundlag af anmeldelser, som bør indsendes til præsidiet senest en uge før sessionens begyndelse, opstilles en liste over de medlemmer, der skal deltage i sessionen. Medlemslisten skal godkendes af plenarforsamlingen ved sessionens begyndelse. Også ændringer i medlemslisten, som foretages under sessionen, skal godkendes af plenarforsamlingen.

På listen optages i alfabetisk rækkefølge først regeringernes, landsstyrets og landskapsstyrelsens repræsentanter og derefter de valgte medlemmer. I samme rækkefølge indtages medlemmerne deres pladser i sessionssalen.

§ 5

Præsidenten leder plenarforsamlingens forhandlinger.

Ved forfald for præsidenten ledes forhandlingerne af en af rådets vicepræsidenter. Præsidenten kan også overlade det til en af vicepræsidenterne at lede forhandlingerne.

kuntahallitukselle, Ahvenanmaan maakunnanhallitukselle, valituille jäsenille ja varajäsenille. Milloin pidetään ylimääräinen istunto, voidaan ilmoitus kuitenkin lähettää myöhemmin. Puheenjohtajiston laatima ehdotus asialuetteloksi on lähetettävä viimeistään kaksi viikkoa ennen istunnon alkamista.

4 §

Istuntoon osallistuvista jäsenistä laaditaan luettelo ilmoitusten perusteella, jotka on lähetettävä puheenjohtajistolle viimeistään viikkoa ennen istunnon alkamista. Yleiskokouksen on hyväksyttävä istunnon alkaessa jäsenluettelo. Yleiskokouksen on niinkään hyväksyttävä jäsenluetteloon istunnon aikana tehtävät muutokset.

Luetteloon merkitään aakkosjärjestyksessä ensin hallitusten, maakuntahallituksen ja maakunnanhallituksen edustajat ja sen jälkeen valitut jäsenet. Jäsenten paikat ovat istuntonsalissa tässä järjestyksessä.

5 §

Presidentti johtaa asiain käsittelyä yleiskokouksessa.

Presidentin estyneenä ollessa asiain käsittelyä johtaa joku neuvoston varapresidenteistä. Presidentti voi myös luovuttaa jollekin varapresidenteistä asiain käsittelyn johtamisen.

stjórn Færeyja, stjórn Álandseyja, kjörnum fulltrúum og varamönnum. Um aukaping er heimilt að senda tilkynningu með skemmri fyrirvara. Tilögur stjórnarnefndar um málaskrá skulu sendar út eigi síðar en tveimur vikum fyrir þingbyrjun.

4. gr.

Samkvæmt tilkynningunum, sem sendar skulu stjórnarnefndinni í síðasta lagi einni viku fyrir þingbyrjun, skal gera skrá yfir þá fulltrúa, sem taka eiga þátt í störfum þingsins. Bera skal þátttakendalistann upp til samþykktar í þingbyrjun. Breytingar á þátttakendalista, sem eiga sér stað meðan þing stendur, skulu einnig bornar upp til samþykktar á þinginu.

Á listann skal skrá í stafrófsröð, fyrst fulltrúa ríkisstjórnanna, landsstjórnar Færeyja og stjórnar Álandseyja, og síðan hina kjörnu fulltrúa. Fulltrúar taka sæti í þingsalnum í sömu röð og þeir eru á listanum.

5. gr.

Forseti stjórnar umræðunum þingsins.

Í forföllum forseta stjórnar einn af varaforsetum ráðsins umræðum. Forseti getur einnig falið einum varaforsetanna að stjórna umræðum.

landsstyre, Ålands landskapsstyrelse, de valgte medlemmene og suppleantene. Når ekstrasesjon skal holdes, kan slik underretning sendes ut senere. Et forslag til sakliste som er utarbeidet av presidiet, skal sendes ut senest to uker før sesjonen begynner.

landsstyre, Ålands landskapsstyrelse, de valda medlemmarna och suppleanterna. När extra session skall hållas, kan underrettelsen utsändas senare. Ett av presidiet uppgjort förslag till saklista skall utsändas senaste två veckor före sessionens början.

§ 4.

På grunnlag av påmeldinger, som bør sendes inn til presidiet senest én uke før sesjonen begynner, blir det satt opp en liste over de medlemmer som skal delta i sesjonen. Medlemslisten skal godkjennes av plenarforsamlingen ved sesjonens begynnelse. Også endringer i medlemslisten som foretas under sesjonen, skal godkjennes av plenarforsamlingen.

På listen opptas i alfabetisk rekkefølge først regjeringenes, landsstyrets og landskapsstyrelsens representanter og deretter de valgte medlemmene. I samme rekkefølge inntar medlemmene sine plasser i sesjonssalen.

§ 5.

Presidenten leder plenarforsamlingens forhandlinger.

Ved forfall for presidenten ledes forhandlingene av en av rådets visepresidenter. Presidenten kan også overlate til en av visepresidentene å lede forhandlingene.

4 §

På grund av anmeldinger, som bör insändas till presidiet senast en vecka före sessionens början, upprättas lista över de medlemmar som skall delta i sessionen. Medlemslistan skall godkännas av plenarförsamlingen vid sessionens början. Även ändringar i medlemslistan, som företages under sessionen, skall godkännas av plenarförsamlingen.

På listan upptages i alfabetisk ordning först regeringarnas, landsstyrets och landskapsstyrelsens representanter och därefter de valda medlemmarna. I samma ordning inta­ger medlemmarna sina platser i sessionssalen.

5 §

Presidenten leder plenarforsamlingens förhandlingar.

Vid förfall för presidenten ledes förhandlingarna av en av rådets vice presidenter. Presidenten kan även överlåta på en av vice presidenterna att leda förhandlingarna.

§ 6

Hovedsekretær ved sessionen er sekretæren for den delegation, i hvis land sessionen holdes.

6 §

Istunnon pääsihteerinä toimii sen valtuuskunnan sihteeri, jonka maassa istunto pidetään.

6. gr.

Aðalritari þings er ritari inn i deild þess lands, þar sem þing er háð.

§ 7

På sessionens første møde fastsættes en sagliste for sessionen. På listen opføres alle sager, som skal behandles på sessionen.

7 §

Istunnon ensimmäisessä kokouksessa vahvistetaan istunnon asialuettelo. Luetteloon merkitään kaikki ne asiat, jotka on käsiteltävä istunnossa.

7. gr.

Málaskrá fyrir þingið skal ákveðin á fyrsta fundi þess. Á skrána skal taka öll þau mál, sem þingið á að taka til meðferðar.

§ 8

Plenarforsamlingens møder holdes på de tidspunkter, som plenarforsamlingen bestemmer. Tidspunktet for det første møde under sessionen fastsættes dog af præsidenten.

8 §

Yleiskokouksen kokoukset pidetään yleiskokouksen määrääminä aikoina. Istunnon ensimmäisen kokouksen ajankohdan määrää kuitenkin puheenjohtajisto.

8. gr.

Fundur þingsins skulu haldnir á þeim tímum, sem þingið ákveður. Stjórnarnefndin ákveður þó, hvenær fyrsti fundur þingsins skuli hefjast.

Underretning om møde skal gives ved opslag eller på anden måde forud for det nærmest foregående mødes afslutning. Dog kan medlemmerne indkaldes til møde senere, hvis der er særlige grunde til det.

Ilmoitus kokouksesta on tehtävä julkipanolla tai muulla tavoin ennen edellisen kokouksen päättymistä. Jäsenet voidaan kuitenkin senkin jälkeen kutsua kokoukseen jos erityiset syyt antavat siihen aiheen.

Fundur skal boðaður með auglýsingu á töflu eða annarri tilkynningu fyrir lok næsta fundar á undan. Þó er einnig heimilt að kveðja fulltrúa til fundar síðar, ef sérstakar ástæður eru fyrir hendi.

Under iagttagelse af, hvad plenarforsamlingen måtte have bestemt om sagerne behandling, fastsætter præsidenten dagsorden for hvert møde. Dog bestemmer præsidenten dagsorden for det første møde under sessionen. Plenarforsamlingen kan på et møde ikke behandle sager, som ikke er opført på dagsordenen for mødet.

Huomioonottaen mitä yleiskokous mahdollisesti on päättänyt asioitten käsittelystä presidentti vahvistaa jokaisen kokouksen päiväjärjestyksen. Puheenjohtajisto päättää kuitenkin istunnon ensimmäisen kokouksen päiväjärjestyksestä. Yleiskokous ei saa kokouksessa käsitellä asiaa, jota ei ole merkitty kokouksen päiväjärjestykseen.

Forseti ákveður dagskrá hvers fundar með hliðsjón af því, sem þingið kann að hafa ákveðið um meðferð mála. Stjórnarnefndin ákveður þó dagskrá fyrsta fundar þingsins. Þinginu er ekki heimilt að taka til meðferðar á fundi mál, sem hefur ekki staðið á dagskrá fundarins.

§ 9

Under plenarforsamlingens møder får medlemmerne ordet i den rækkefølge, de har meldt sig. Dog skal medlemmer, som

9 §

Yleiskokouksen kokouksissa saavat jäsenet puheenvuoron siinä järjestyksessä kuin he ovat ilmoittautuneet. Jäsenelle

9. gr.

Á fundum þingsins taka fulltrúar til máls i þeirri röð, er þeir beiðast þess. Þó skal fulltrúa, sem óskar að gera stutta leiðréttingu

§ 6.

Hovedsekretær ved sessionen er sekretæren for den delegasjon, i hvis land sessionen holdes.

6 §

Huvudsekreterare vid sessionen är sekreteraren hos den delegation, i vars land sessionen hålles.

§ 7.

På det første møtet i sessionen fastsettes en sakliste for sesjonen. På listen oppføres alle saker som skal behandles på sesjonen.

7 §

Vid sessionens första möte fastställs saklista för sessionen. På listan uppföres alla de saker som skall behandlas vid sessionen.

§ 8.

Plenarforsamlingens møter holdes på de tider som plenarforsamlingen bestemmer. Tidspunktet for det første møtet i sesjonen fastsettes likevel av presidiet.

8 §

Plenarförsamlingens möten hålles på de tider, som plenarförsamlingen bestämmer. Tidpunkten för första mötet under sessionen fastställs dock av presidiet.

Underretning om møte skal gis ved oppslag eller på annen måte før nærmest foregående møtes avslutning. Likevel kan medlemmene innkalles til møte etter dette, hvis det er særskilte grunner til det.

Underrättelse om möte skall lämnas genom anslag eller på annat sätt före närmast föregående mötes avslutande. Dock kan medlemmarna även därefter kallas till möte, om det finns särskilda skäl därtill.

Under iakttagelse av hva plenarforsamlingen måtte ha bestemt om sakenes behandling, fastsetter presidenten dagsorden for hvert møte. Dog bestemmer presidiet dagsorden for det første møte i sesjonen. Plenarforsamlingen kan på møte ikke behandle saker som ikke er oppført på dagsordenen for møtet.

Under iakttagande av vad plenarförsamlingen kan ha bestämt om sakenas behandling fastställer presidenten dagordning för varje möte. Dock bestämmer presidiet dagordningen för första mötet under sessionen. Plenarförsamlingen får vid möte icke behandla sak, som icke är uppförd på dagordningen för mötet.

§ 9.

Under plenarforsamlingens møter får medlemmene ordet i den rekkefølge de har meldt seg. Dog skal medlemmer som

9 §

Under plenarförsamlingens möten får medlemmarna ordet i den ordning de anmält sig. Dock skall medlem, som önskar avgi-

önsker ordet til replik, have adgang dertil i tilknytning til det indlæg, replikken gælder. Med plenarforsamlingens samtykke kan præsidenten også i øvrigt fravige den normale rækkefølge.

Præsidenten kan ikke deltage i debatten. Den, som har deltaget i debatten om en sag, kan ikke derefter lede forhandlingerne om denne sag.

På forslag af præsidenten kan plenarforsamlingen under en bestemt debat beslutte at begrænse indlæggenes varighed. På forslag af præsidenten eller af fem valgte medlemmer kan plenarforsamlingen med to tredjedele flertal beslutte, at debatten om en sag skal afsluttes. Om et sådant forslag kan debat ikke finde sted.

§ 10

Plenarforsamlingen er beslutningsdygtig, når mindst halvdelen af de valgte medlemmer er til stede. I sager hvor kun medlemmer fra visse lande har stemmeret, er plenarforsamlingen beslutningsdygtig, når mindst halvdelen af disse landes valgte medlemmer er til stede.

§ 11

I plenarforsamlingen foretages afstemning på en af følgende måder:
ved navneopråb eller ved afstemningsapparat,

joka haluaa vastauspuheenvuoron on kuitenkin varattava tähän tilaisuus siihen puheenvuoroon liittyen, johon vastauspuheenvuoro kytkeytyy. Yleiskokouksen suostumuksella voi presidentti muutoinkin poiketa säännönmukaisesta järjestyksestä.

Presidentti ei saa osallistua keskusteluun. Se joka on osallistunut keskusteluun asiasta ei sen jälkeen saa johtaa tämän asian käsittelyä.

Presidentin ehdotuksesta yleiskokous voi määrätä asiasta keskusteltaessa päättää rajoittaa puheenvuorojen pituutta. Presidentin tai viiden valitun jäsenen ehdotuksesta yleiskokous voi kahden kolmasosan enemmistöllä päättää, että keskustelu määrätystä asiasta lopetetaan. Tällaisesta ehdotuksesta ei voida keskustella.

10 §

Yleiskokous on päätösvaltainen kun vähintään puolet valituista jäsenistä on läsnä. Asiassa missä ainoastaan määrättyistä maista olevilla jäsenillä on äänioikeus on yleiskokous päätösvaltainen kun vähintään puolet näiden maiden valituista jäsenistä on läsnä.

11 §

Yleiskokouksessa suoritetaan äänestys jollakin seuraavista tavoista:
nimenhuudolla tai äänestyslaitetta käyttäen,

eða athugasemd, veitt tækifæri til þess í framhaldi af þeirri ræðu, sem hann vill gera leiðréttingu eða athugasemd við. Með samþykki þingsins getur forseti einnig vikið frá venjulegri röð ræðumanna á annan hátt.

Forseta er eigi heimilt að taka þátt í umræðum. Sá, sem tekið hefur þátt í umræðum um eitthvert mál, má eigi eftir það stjórna umræðum um það mál.

Að tillögu forseta getur þingið ákveðið að takmarka ræðutíma í einstökum umræðum. Að tillögu forseta eða fimm kjörinna fulltrúa getur þingið samþykkt með tveimur þriðju atkvæða, að umræðum um ákveðið málefni sé lokið. Umræður mega eigi fara fram um slíka tillögu.

10. gr.

Þingið er ályktunarfært, þegar að minnsta kosti helmingur kjörinna fulltrúa er viðstaddur. Í málum, þar sem eingöngu fulltrúar sumra landanna eiga atkvæðisrétt, er þingið þó ályktunarfært, þegar að minnsta kosti helmingur kjörinna fulltrúa þeirra landa er viðstaddur.

11. gr.

Á þinginu fer atkvæðagreiðsla fram á einhvern eftirfarandi hátt:
— með nafnakalli eða notkun sérstakra tækja til atkvæðagreiðslu,

önsker ordet til replikk, va replik, beredas tillfäl-
gis adgang til det i tilknyt- le därtill i anslutning till
ning til det innlegg replik- det inlägg repliken gäller.
ken gjelder. Med plenar- Med plenarförsamlingens
forsamlingens samtykke samtykke kan presidenten
kan presidenten også for även i övrigt frångå den
øvrigt fravike den normale normala ordningsföljden.
rekkefølge.

Presidenten kan ikke Presidenten får icke
delta i debatten. Den som deltaga i debatten. Den
har deltatt i debatten om som deltagit i debatten om
en sak, kan ikke deretter en sak får icke därefter
lede forhandlingene om leda förhandlingarna om
denne sak. saken.

Etter forslag av presi- På forslag av presiden-
denten kan plenarforsam- ten kan plenarförsamling-
lingen beslutte under en en besluta att för en be-
bestemt debatt å begrense stämmd debatt begränsa in-
innleggenes lengde. Etter läggens längd. På forslag
forslag av presidenten el- av presidenten eller av
ler av fem valgte medlem- fem valda medlemmar
mer kan plenarforsamling- kan plenarförsamlingen
en med 2/3 flertall be- med två tredjedels flertal
slutte at debatten om en besluta att debatten om en
sak skal avsluttes. Om et viss sak skall avslutas. Om
slikt forslag kan debatt sådant förslag får debatt
ikke finne sted. icke äga rum.

§ 10.

10 §

Plenarforsamlingen er Plenarförsamlingen är
beslutningsdyktig når beslutför, när minst hälft-
minst halvparten av de ten av de valda medlem-
valgte medlemmer er til marna är närvarande. I
stede. I saker hvor bare sak, vari endast medlem-
medlemmer fra visse land mar från vissa länder har
har stemmerett, er plenar- rösträtt, är plenarförsam-
forsamlingen beslutnings- lingen beslutför, när minst
dyktig når minst halvpar- hälften av dessa länders
ten av disse lands valgte valda medlemmar är när-
medlemmer er til stede. varande.

§ 11.

11 §

I plenarforsamlingen fo- I plenarförsamlingen fö-
retas avstemning på en av retages omröstning på nå-
de følgende måter: got av följande sätt:
ved navneopprop eller genom namnupprop el-
ved avstemningsapparat, ler med omröstningsappa-
rat,

ved lukkede stemmesedler,
ved at medlemmerne rejser sig.

Bortset fra afstemning ved valg kan medlemmerne stemme ja eller nej eller afholde sig fra at stemme.

Foreligger der i en sag uforenelige forslag, bestemmer præsidenten, i hvilken rækkefølge afstemningen skal foretages. Præsidenten skal underrette plenarforsamlingen om denne rækkefølge.

§ 12

Afstemning om rekommandation eller udtalelse sker ved navneopråb eller afstemningsapparat.

For at antage rekommandation eller afgive udtalelse fordres, at mere end halvdelen af de tilstedeværende i sagen stemmeberettigede medlemmer har stemt ja. I sager, hvor samtlige valgte medlemmer er stemmeberettigede, fordres tillige, at mindst 30 medlemmer har stemt ja.

§ 13

Valg foretages ved afstemning med lukkede stemmesedler, hvis et valgt medlem kræver det.

Står stemmerne lige, afgøres valget ved lodtrækning.

§ 14

I andre tilfælde end dem, som er nævnt i § 12, første stykke, og § 13, foreta-

umpilipuin,
seisomaan nousemalla.

Muussa kuin vaalia koskevassa äänestyksessä jäsen voi äänestää jaa tai ei tai luopua äänestämästä.

Milloin asiassa on tehty useampia yhteen soveltumattomia ehdotuksia, määrää presidentti missä järjestyksessä äänestys on toimitettava. Presidentin on ilmoitettava tämä järjestykselle yleiskokoukselle.

12 §

Äänestys suosituksesta tai lausunnon antamisesta suoritetaan nimenhuudolla taikka äänestyslaitetta käyttäen.

Suosituksen hyväksymiseen tai lausunnon antamiseen vaaditaan, että enemmän kuin puolet läsnäolevista äänioikeutetuista jäsenistä on äänestänyt jaa. Asiassa, jossa kaikki valitut jäsenet ovat äänioikeutettuja, vaaditaan lisäksi, että vähintään 30 jäsentä on äänestänyt jaa.

13 §

Vaalit toimitetaan, milloin valittu jäsen niin vaatii, umpilipuin.

Äänten mennessä tasan ratkaisee arpa.

14 §

Muissa kuin 12 §:n 1 momentissa ja 13 §:ssä mainituissa tapauksissa ja kun

— með lokuðum atkvæðaseðlum,
— með því að fulltrúi risi úr sæti.

Við atkvæðagreiðslu, sem varðar ekki kosningu, getur fulltrúi greitt atkvæði með eða á móti eða setið hjá.

Hafi komið fram fleiri en ein tillaga í sama máli og séu þær ósamræmanlegar, ákveður forseti, í hvaða röð þær skuli bornar undir atkvæði. Forseti skal tilkynna þinginu þessa röð.

12. gr.

Atkvæðagreiðsla um ályktun eæa álit fer fram með nafnakalli eða notkun sérstakra tækja til atkvæðagreiðslu.

Til samþykktar á ályktun eða álit þarf fylgi meira en helming þeirra fulltrúa, sem viðstaddir eru og atkvæðisrétt hafa um málið. Þó skulu að minnsta kosti 30 fulltrúar hafa samþykkt tillögu í málum, þar sem allir fulltrúar hafa atkvæðisrétt.

13. gr.

Þegar kjörinn fulltrúi óskar þess, skal kosning fara fram með lokuðum atkvæðaseðlum.

Hlutkesti ræður, þegar atkvæði eru jöfn.

14. gr.

f öðrum tilvikum en þeim, sem greinir í fyrstu málsgrein 12. gr. og í 13.

ved lukkede stemmesedler, med slutna röstsedlar,

ved at medlemmene reiser seg. genom att medlemmarna reser sig.

Bortsett fra avstemning ved valg, kan medlemmene stemme ja eller nei eller avholde seg fra å stemme. Bortsett från omröstning vid val kan medlem rösta ja eller nej eller avstå från att rösta.

Foreligger det i en sak uforenlige forslag, bestemmer presidenten i hvilken rekkefølge avstemningen skal foretas. Presidenten skal underrette plenarforsamlingen om denne rekkefølgen. Föreligger i en sak oförenliga förslag, bestämmer presidenten, i vilken ordning omröstningen skall företagas. Presidenten skall underrätta plenarförsamlingen om denna ordning, rekkefølgen.

§ 12.

Avstemning om rekommandasjon eller uttalelse skjer ved navneopprop eller ved avstemningsapparat.

For å vedta rekommandasjon eller avgj uttalelse kreves at mer enn halvparten av de tilstedeværende medlemmer som er stemmeberettigede i saken har stemt ja. I saker hvor samtlige valgte medlemmer er stemmeberettigede, kreves dertil at minst 30 medlemmer har stemt ja.

12 §

Omröstning om rekommandation eller yttrande sker genom namnupprop eller med omröstningsapparat.

För att antaga rekommandation eller avgiva yttrande erfordras att mer än hälften av de närvarande, i saken röstberättigade medlemmarna röstat ja. I sak, där samtliga valda medlemmar är röstberättigade, fordras tillika att minst 30 medlemmar röstat ja.

§ 13.

Valg foregår ved avstemning med lukkede stemmesedler, hvis et valgt medlem krever det.

Ved likt stemmetall avgjøres valget ved loddtrekning.

13 §

Val företages genom omröstning med slutna röstsedlar, när vald medlem begär det.

Vid lika röstetal avgör lotten.

§ 14.

I andre tilfelle enn de som er nevnt i § 12, første ledd, og § 13 skjer avstem-

14 §

I andra fall än som avses i 12 § första stycket och 13 § sker omröstning.

ges afstemning, når mere end ét forslag er fremsat, eller når et valgt medlem kræver det, ved at medlemmerne rejser sig.

Til beslutning fordres, at antallet af medlemmer, som har stemt ja, overstiger antallet af medlemmer, som har stemt nej.

Dersom et valgt medlem kræver det, skal der i stedet for afstemning, ved at medlemmerne rejser sig, anvendes afstemning ved navneopråb eller ved afstemningsapparat.

§ 15

Spørgsmål, som et valgt medlem ønsker at stille til en regering eller til ministerrådet, skal skriftligt indleveres til præsидiet senest tre uger, før sessionen begynder. Spørgsmålet bør ledsages af en kort motivering.

Præsидiet underretter snarest vedkommende regeringer eller ministerrådet om spørgsmålet. Svaret gives mundtligt på det møde, hvor spørgsmålet er opført på dagsordenen.

Spørgsmålet kan motive-res mundtligt af spørgeren inden for et tidsrum af højst tre minutter. Til besvarelse af spørgsmålet disponerer hver regeringsrepræsentant over fem minutter. Derefter kan spørgeren og andre medlemmer af rådet få ordet i tre

on tehty useampia kuin yksi ehdotus tai kun valittu jäsen sitä vaatii äänestys suoritetaan seisomaan nousemalla.

Päätöksen tekoon vaaditaan, että niiden jäsenten lukumäärä, jotka ovat äänestäneet jaa, ylittää niiden jäsenten lukumäärän, jotka ovat äänestäneet ei.

Milloin valittu jäsen niin vaati, suoritetaan äänestys nimenhuudolla tai äänestyslaitetta käyttäen eikä seisomaan nousemalla.

15 §

Kysymys, jonka valittu jäsen haluaa tehdä hallitukselle tai ministerineuvostolle, on kirjallisena lähetettävä puheenjohtajistolle viimeistään kolme viikkoa ennen istunnon alkamista. Kysymykseen on liitettävä lyhyet perustelut.

Puheenjohtajisto ilmoittaa välittömästi asianomaiselle hallitukselle tai ministerineuvostolle kysymyksestä. Vastaus annetaan suullisesti siinä kokouksessa, jonka päiväjärjestykseen kysymys on merkitty.

Kysyjä saa suullisesti perustella kysymystään korkeintaan kolme minuuttia. Jokainen hallituksen edustaja saa käyttää vastauksen antamiseen viisi minuuttia. Tämän jälkeen voidaan kysyjälle ja muille neuvoston jäsenille myöntää kolmen minuutin

gr., fer atkvæðagreiðsla þannig fram, að fulltrúi ris úr sæti, þegar fleiri en ein tillaga hafa komið fram eða þegar kjörinn fulltrúi óskar þess.

Til þess að ákvörðun verði tekin, þurfa fleiri fulltrúar að hafa greitt atkvæði með en á móti.

Í stað þess, að fulltrúi greiði atkvæði með því að rísa úr sæti, skal atkvæðagreiðsla fara fram með nafnakalli eða notkun sérstakra tækja til atkvæðagreiðslu, ef kjörinn fulltrúi æskir þess.

15. gr.

Fyrirspurn, sem kjörinn fulltrúi vill beina til ríkisstjórnar eða ráðherra-nefndar, skal send skriflega til stjórnarnefndarinnar í síðasta lagi þremur vikum fyrir þingbyrjun. Fyrirspurninni skal fylgja stutt greinargerð.

Stjórnarnefndin skal þegar í stað tilkynna viðkomandi ríkisstjórn eða ríkisstjórnnum eða ráðherranefndinni um fyrirspurnina. Fyrirspurninni skal svara munnlega á þeim fundi, þar sem hún er á dagskrá.

Fyrirspyrjandi getur gert grein fyrir fyrirspurn sinni munnlega í mesta lagi í þejár mínútur. Til þess að svara fyrirspurn hefur hver fulltrúi ríkisstjórnar fimm mínútur til umráða. Á eftir honum geta fyrirspyrjandi og aðrir ráðsfulltrúar tekið

ning når mer enn ett forslag er fremsatt eller når et valgt medlem krever det ved at medlemmene reiser seg.

når mer än ett förslag har framställts eller när vald medlem begär det, genom att medlemmarna reser sig.

For vedtak kreves at antallet medlemmer som har stemt ja, overstiger antallet medlemmer som har stemt nei.

För beslut erfordras, att antalet medlemmar som röstat ja överstiger antalet medlemmar som röstat nej.

Dersom et valgt medlem krever det, skal det i stedet for avstemning ved medlemmene reiser seg anvendes avstemning ved navneopprop eller ved avstemningsapparat.

Om vald medlem begär det, skall i stället för omröstning genom att medlemmarna reser sig upp, omröstning företagas genom namnupprop eller med omröstningsapparat.

§ 15.

Spørsmål som et valgt medlem ønsker å stille til en regjering eller til ministerrådet, skal skriftlig sendes til presidiet senest tre uker før sesjonen begynner. Spørsmålet bør gis en kort motivering.

15 §

Fråga, som vald medlem önskar ställa till regering eller till ministerrådet, skall skriftligen insändas till presidiet senast tre veckor före sessions början. Frågan bör vara försedd med en kort motivering.

Presidiet underretter snarest de berørte regjeringer eller ministerrådet om spørsmålet. Svaret gis muntlig på det møtet hvor spørsmålet er oppført på dagsordenen.

Presidiet underrättar snarast berörd regering eller ministerrådet om frågan. Svaret lämnas muntligen vid det möte, där frågan är upptagen på dagordningen.

Spørsmålet kan motive- res muntlig av spørsmåls- stilleren i løpet av høyst tre minutter. Til å besvare spørsmålet disponerer hver regjeringsrepresentant over 5 minutter. Deretter kan spørsmålsstilleren og andre medlemmer av rådet få ordet i tre

Frågan kan motiveras muntligen av frågeställaren under en tid av högst tre minuter. För besvarande av frågan förfogar varje regeringsrepresentant över fem minuter. Därefter kan frågeställaren och andra medlemmar av rådet få ordet envar under tre mi-

minutter hver. Til yderligere indlæg kræves plenarforsamlingens samtykke.

puheenvuorot. Lisäpuheenvuoroihin vaaditaan yleiskokouksen suostumus.

til máls í þejár mínútur hver. Samþykki þingsins þarf til frekari umræðna.

§ 16

Ved plenarforsamlingens møder føres en protokol, som indeholder de beslutninger, der er truffet, og de indlæg, som er gjort på møderne.

Protokollen godkendes af præsidiets og offentliggøres bortset fra de dele, som angår forhandlinger for lukkede døre.

16 §

Yleiskokouksen kokouksissa pidetään pöytäkirjaa, joka sisältää tehdyt päätökset ja kokouksissa käytetyt puheenvuorot.

Puheenjohtajisto hyväksyy pöytäkirjan ja se julkistetaan niitä osia lukuunottamatta, jotka koskevat keskusteluja suljetujen ovien takana.

16. gr.

Á fundum þingsins skal færa fundargerðabók og skrá í hana þær ákvarðanir, sem teknar eru, og þær umræður, sem þar fara fram.

Fundargerðir skulu samþykktar af stjórnarnefndinni, og skal birta þær, nema að því leyti sem þær varða umræður fyrir luktum dyrum.

§ 17

Rekommandationer og udtalelser underskrives af præsidenten og præsidietssekretæren. Afstemningsresultatet skal meddeles regeringerne og ministerrådet.

17 §

Suosituksen ja lausunnon allekirjoittaa presidentti ja puheenjohtajiston sihteeri. Äänestyksen tulos on ilmoitettava hallituksille ja ministerineuvostolle.

17. gr.

Ályktanir og álitsgerðir skulu undirritaðar af forseta og meðundirritaðar af ritara stjórnarnefndarinnar. Úrslit atkvæðagreiðslna skulu tilkynnt ríkisstjórnunum og ráðherranefndinni.

Præsidiets

§ 18

Præsidiets bestemmer selv tid og sted for sine møder.

I præsidiemøder deltager de fem medlemmer af præsidiets. Ved et medlems forfald deltager i stedet dette medlems suppleant.

Selv om et medlem er nærværende, kan præsidiets tillade hans suppleant at deltage i præsidiets rådslagninger, dog uden stemmeret.

Puheenjohtajisto

18 §

Puheenjohtajisto päättää itse kokouksensa ajasta ja paikasta.

Puheenjohtajiston kokoukseen osallistuvat puheenjohtajiston viisi jäsenä. Jäsenen estyneenä ollessa osallistuu kokoukseen hänen varamiehensä.

Jäsenen ollessa läsnä voi puheenjohtajisto kuitenkin sallia, että hänen varamiehensä ilman äänioikeutta osallistuu puheenjohtajiston neuvotteluihin.

Stjórnarnefndin

18. gr.

Stjórnarnefndin ákveður sjálf, hvar og hvenær hún heldur fundi sína.

Í fundum stjórnarnefndarinnar taka þátt hinir fimm fulltrúar í stjórnarnefndinni. Í forföllum fulltrúa tekur varamaður hans þátt í fundunum.

Stjórnarnefndin getur heimilað varafulltrúa að taka þátt í fundum nefndarinnar án atkvæðisréttar, þótt fulltrúi sé viðstaddur.

minutter hver. For ytterligere innlegg kreves plenarforsamlingens samtykke.

nuter. För ytterligare inlägg fordras plenarforsamlingens medgivande.

§ 16.

Ved plenarforsamlingens møter føres protokoll som inneholder de vedtak som er truffet og de innlegg som er blitt gjort ved møtene.

Protokollen godkjennes av presidiet og offentliggjøres unntatt de deler som angår forhandlinger for lukkede dører.

16 §

Vid plenarforsamlingens möten föres protokoll, som innehåller de beslut som fattats och de inlägg som gjorts vid mötena.

Protokoll godkännes av presidiet och offentliggöres utom i de delar som angår förhandlingar inom stängda dörrar.

§ 17.

Rekommandasjoner og uttalelser underskrives av presidenten og presidie-sekretæren. Avstemningsresultat skal meddeles regjeringene og minister-rådet.

17 §

Rekommendation och yttrande underskrives av presidenten och presidie-sekreteraren. Omröstningsresultatet skall meddelas regeringarna och ministerrådet.

Presidiet

§ 18.

Presidiet bestemmer selv tid og sted for sine møter.

I presidiemøter deltar de fem medlemmer av presidiet. Ved forfall for ett medlem deltar istedet dennes suppleant.

Selv om et medlem er tilstede kan presidiet til late en suppleant å delta i presidiets rådslagninger men uten stemmerett.

Presidiet

18 §

Presidiet bestämmer självt tid och plats för sina möten.

I presidiemöte deltar de fem medlemmarna av presidiet. Vid förfall för medlem deltar i stället dennes suppleant.

Även om medlem är närvarande, kan presidiet medgiva hans suppleant att delta i presidiets överläggningar, dock utan rösträtt.

§ 19

I de tilfælde, hvor præsidiets skal rette henvendelse eller afgive udtalelse, er præsidiets beslutningsdygtigt, når de fem medlemmer eller suppleanter for disse er til stede. I sager, hvor kun medlemmer fra visse lande har stemmeret, er præsidiets beslutningsdygtigt, når disse lande er repræsenteret.

I øvrige spørgsmål er præsidiets beslutningsdygtigt, når mindst fire medlemmer eller suppleanter for disse er til stede.

§ 20

Ved samtidigt forfald for et medlem af præsidiets og hans suppleant skal den delegation, de tilhører, såvidt muligt udpege et andet medlem af delegationen til midlertidigt at tiltræde præsidiets.

§ 21

Når præsidiets foretager henvendelse eller afgiver udtalelse, skal der også redegøres for mindretalsudtalelser inden for præsidiets.

Henvendelser og udtalelser underskrives af præsidenten og præsidietssekretæren.

§ 22

Præsidiets skal til plenarforsamlingens ordinære session afgive rapport om sin virksomhed siden seneste ordinære session.

19 §

Puheenjohtajiston tehdessä esityksiä tai antaessa lausuntoja puheenjohtajisto on päätösvaltainen, kun sen viisi jäsentä tai heidän varamiehensä ovat läsnä. Asiassa, jossa ainoastaan määrätystä maista olevilla jäsenillä on äänioikeus, puheenjohtajisto on kuitenkin päätösvaltainen, kun näiden maiden edustajat ovat läsnä.

Muissa asioissa puheenjohtajisto on päätösvaltainen, kun vähintään neljä jäsentä tai heidän varamiehensä ovat läsnä.

20 §

Jos puheenjohtajiston jäsen ja hänen varamiehensä ovat samanaikaisesti estyneitä, sen valtuuskunnan, johon he kuuluvat, on mikäli mahdollista määrättävä joku valtuuskunnan jäsenistä tilapäisesti puheenjohtajistoon.

21 §

Puheenjohtajiston tehdessä esityksen tai antaessa lausunnon on myös vähemmistön kanta ilmoitettava.

Esityksen ja lausunnon allekirjoittavat presidentti ja puheenjohtajiston sihteeri.

22 §

Puheenjohtajiston on yleiskokouksen varsinaiseen istuntoon annettava kertomus toiminnastaan edellisen varsinaisen istunnon jälkeen.

19. gr.

Til samþykktar á tilmælum eða álitum er stjórnarnefndin ályktunarfær, þegar fulltrúarnir fimm eða varamenn þeirra eru viðstaddir. Í málum, þar sem eingöngu fulltrúar sumra landanna hafa atkvæðisrétt, er stjórnarnefndin ályktunarfær, þegar fulltrúar eða varafulltrúar þessara landa eru viðstaddir.

Í öðrum málum er stjórnarnefndin ályktunarfær, þegar að minnsta kosti fjórir fulltrúar eða varamenn þeirra eru viðstaddir.

20. gr.

Þegar bæði fulltrúi og varafulltrúi í stjórnarnefndinni eru forfallaðir samtímis, getur sú deild, sem þeir eru í, tilnefnt annan fulltrúa úr deildinni í stjórnarnefndina til bráðabirgða.

21. gr.

Þegar stjórnarnefndin setur fram tilmæli eða álitgerð, skal einnig skýrt frá afstöðu minni hluta í stjórnarnefndinni.

Tilmæli og álitgerðir skulu undirritaðar af forseta og meðundirritaðar af ritara stjórnarnefndarinnar.

22. gr.

Stjórnarnefndin skal á hverju aðalþingi birta skýrslu um stört sín frá lokum síðasta aðalþings.

§ 19.

19 §

I de tilfelle presidiet skal rette henvendelse eller avgi uttalelse er presidiet beslutningsdyktig når de fem medlemmer eller suppleanter for disse er tilstede. I saker hvor bare medlemmer fra visse land har stemmerett, er presidiet beslutningsdyktig når disse land er representert.

I fall då presidiet skall göra framställning eller avgiva yttrande är presidiet besluttfört, när de fem medlemmarna eller suppleanter för dem är närvarande. I sak, vari endast medlemmar från vissa länder har rösträtt, är presidiet besluttfört när dessa länder är företrädde.

I øvrige spørsmål er presidiet beslutningsdyktig når minst fire medlemmer eller suppleanter for disse er tilstede.

I øvrige frågor är presidiet besluttfört, når minst fyra medlemmar eller suppleanter för dem är närvarande.

§ 20.

20 §

Ved samtidig forfall for et medlem av presidiet og hans suppleant skal den delegasjon de tilhører såvidt mulig utse et annet medlem av delegasjonen til midlertidig å inngå i presidiet.

Vid samtidigt förfall för medlem av presidiet och hans suppleant skall den delegation som de tillhör såvitt möjligt utse annan medlem av delegationen att tillfälligt ingå i presidiet.

§ 21.

21 §

Når presidiet retter henvendelse eller avgir uttalelse skal det også gjøres rede for mindretallsmeninger innen presidiet.

Når presidiet gör framställning eller avgiver yttrande, skall även minoritetetsmening inom presidiet redovisas.

Henvendelser og uttalelser underskrives av presidenten og presidiesekretæren.

Framställning och yttrande underskrives av presidenten och presidiesekreteraren.

§ 22.

22 §

Presidiet skal til plenarforsamlingens ordinære sesjon avgi rapport om sin virksomhet siden seneste ordinære sesjon.

Presidiet skall till plenarforsamlingens ordinarie session avgiva rapport om sin verksamhet sedan senaste ordinarie session.

§ 23	23 §	23. gr.
Forinden præsidi- et udvalgt sekretær for et udvalg, skal dette have mulighed for at udtale sig.	Ennenkuin puheenjohta- jisto määrää valiokunnalle sihteerin on valiokunnalle varattava mahdollisuus lausunnon antamiseen.	Nefnd skal eiga kost á að láta álit sitt í ljós, áður en stjórnarnefndin ræður henni ritara.

*Udvalgene**Valiokunnat**Fastanefndir*

§ 24	24 §	24. gr.
I rådet skal der være et juridisk udvalg, et kultur- udvalg, et socialpolitisk udvalg, et trafikudvalg og et økonomisk udvalg.	Neuvostossa on juridi- nen valiokunta, sivistysvaliokunta, sosiaalipoliittinen valiokunta, liikennevaliokunta ja talousvaliokunta.	Í ráðinu skulu vera laga- nefnd, menningarmálanefnd, félagsmálanefnd og samgöngumálanefnd og efnahagsmálanefnd.
Juridisk udvalg består af 13 medlemmer, hvoraf tre udpeges af henholdsvis Danmarks Riges, Finlands, Norges og Sveriges delegation samt et af Islands delegation.	Juridisen valiokunnan muodostaa kolmetoista jä- sentä, joista Tanskan val- takunnan, Suomen, Norjan ja Ruotsin valtuuskunnat valitsevat kukin kolme ja Islannin valtuuskunta yh- den jäsenen.	Í laganefnd eiga sæti þrettán fulltrúar. Skulu deildir danska ríkisins, Finnlands, Noregs og Svíþjóðar tilnefna þrjá fulltrúa hver og deild Ís- lands einn.
Kulturudvalget består af 17 medlemmer, hvoraf fire udpeges af henholdsvis Danmarks Riges, Finlands, Norges og Sveriges delegation samt et af Islands delegation.	Sivistysvaliokunnan muo- dostaa seitsemäntoista jä- sentä, joista Tanskan val- takunnan, Suomen, Norjan ja Ruotsin valtuuskunnat valitsevat kukin neljä ja Islannin valtuuskunta yh- den jäsenen.	Í menningarmálanefnd eiga sæti seytján fulltrúar. Skulu deildir danska ríkis- ins, Finnlands, Noregs og Svíþjóðar tilnefna fjóra fulltrúa hver og deild Ís- lands einn.
Socialpolitisk udvalg består af 13 medlemmer, hvoraf tre udpeges af henholdsvis Danmarks Riges, Finlands, Norges og Sve- riges delegation samt et af Islands delegation.	Sosiaalipoliittisen valio- kunnan muodostaa kolme- toista jäsentä, joista Tans- kan valtakunnan, Suomen, Norjan ja Ruotsin valtuus- kunnat valitsevat kukin kolme ja Islannin valtuus- kunta yhden jäsenen.	Í félagsmálanefnd eiga sæti þrettán fulltrúar. Skulu deildir danska ríkis- ins, Finnlands, Noregs og Svíþjóðar tilnefna þrjá fulltrúa hver og deild Ís- lands einn.
Trafikudvalget består af 13 medlemmer, hvoraf tre udpeges af henholdsvis Danmarks Riges, Finlands, Norges og Sveriges delegation samt et af Islands delegation.	Liikennevaliokunnan muodostaa kolmetoista jä- sentä, joista Tanskan val- takunnan, Suomen, Norjan ja Ruotsin valtuuskunnat valitsevat kukin kolme ja Islannin valtuuskunta yh- den jäsenen.	Í samgöngumálanefnd eiga sæti þrettán fulltrúar. Skulu deildir danska ríkis- ins, Finnlands, Noregs og Svíþjóðar tilnefna þrjá fulltrúa hver og deild Ís- lands einn.
Økonomisk udvalg består af 22 medlemmer, hvoraf fem udpeges af henholdsvis Danmarks Ri- ges, Finlands, Norges og	Talousvaliokunnan muo- dostaa kaksikymmentäkak- si jäsentä, joista Tanskan valtakunnan, Suomen, Nor- jan ja Ruotsin valtuuskun-	Í efnahagsmálanefnd eiga sæti tuttugu og tveir fulltrúar. Skulu deildir danska ríkisins, Finnlands, Noregs og Svíþjóðar til-

§ 23.

Innen presidiet utpeker sekretær i et utvalg, skal dette ha mulighet til å uttale seg.

23 §

Innan presidiet utser sekreterare i ett utskott, skall detta ha möjlighet att yttra sig.

Utvalgene

§ 24.

I rådet skal det være et juridisk utvalg, et kulturutvalg, et sosialpolitisk utvalg, et trafikktvalg og et økonomisk utvalg.

Juridisk utvalg består av 13 medlemmer, hvorav 3 utses av henholdsvis Danmarks rikes, Finlands, Norges og Sveriges delegasjon samt et av Islands delegasjon.

Kulturutvalget består av 17 medlemmer, hvorav 4 utses av henholdsvis Danmarks rikes, Finlands, Norges og Sveriges delegasjon samt et av Islands delegasjon.

Sosialpolitisk utvalg består av 13 medlemmer, hvorav 3 utses av henholdsvis Danmarks rikes, Finlands, Norges og Sveriges delegasjon samt et av Islands delegasjon.

Trafikktvalget består av 13 medlemmer, hvorav 3 utses av henholdsvis Danmarks rikes, Finlands, Norges og Sveriges delegasjon samt et av Islands delegasjon.

Økonomisk utvalg består av 22 medlemmer, hvorav 5 utses av henholdsvis Danmarks rikes, Finlands, Norges og Sveriges dele-

Utskotten

§ 24

I rådet skall finnas ett juridiskt utskott, ett kulturutskott, ett socialpolitiskt utskott, ett trafikutskott och ett ekonomiskt utskott.

Juridiska utskottet består av tretton medlemmar, av vilka Danmarks rikes, Finlands, Norges och Sveriges delegation utser envar tre och Islands delegation en.

Kulturutskottet består av sjuutton medlemmar, av vilka Danmarks rikes, Finlands, Norges och Sveriges delegation utser envar fyra och Islands delegation en.

Socialpolitiska utskottet består av tretton medlemmar, av vilka Danmarks rikes, Finlands, Norges och Sveriges delegation utser envar tre och Islands delegation en.

Trafikutskottet består av tretton medlemmar, av vilka Danmarks rikes, Finlands, Norges och Sveriges delegation utser envar tre och Islands delegation en.

Ekonomiska utskottet består av tjugotvå medlemmar, av vilka Danmarks rikes, Finlands, Norges och Sveriges delegation

Sveriges delegation samt af Islands delegation.

§ 25

I forbindelse med plenarforsamlingens ordinære session vælger hvert udvalg blandt sine medlemmer en formand og en viceformand. Valget foregår under ledelse af det udvalgsmedlem, som er opført først på medlemslisten for sessionen.

§ 26

Ved et udvalgsmedlems forfald bør den delegation, som medlemmet tilhører, udpege et andet medlem af delegationen eller en suppleant for et medlem til midlertidigt at tiltræde udvalget.

§ 27

Udvalgene bestemmer tid og sted for deres møder.

Udvalgsmøder er ikke offentlige. Medlemmer af regeringerne samt af Færøernes landsstyre og Ålands landskapsstyrelse bør have adgang til at deltage i udvalgenes arbejde. Et udvalg kan også i øvrigt indbyde medlemmer af rådet, suppleanter samt sagkyndige eller andre personer, som ikke er medlemmer eller suppleanter, til at være til stede og udtale sig ved udvalgets forhandlinger. Sekretariatets medlemmer og udvalgssekretæren har ret til at være til stede og udtale sig ved udvalgets forhandlinger.

nat valitsevat kukin viisi ja Islannin valtuuskunta kaksi jäsentä.

25 §.

Yleiskokouksen varsinaisen istunnon yhteydessä jokainen valiokunta valitsee jäsentensä keskuudesta puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Vaali toimitetaan sen valiokunnanjäsenen puheenjohtajalla, joka mainitaan ensiksi istunnon jäsenluettelossa.

26 §

Valiokunnan jäsenen estyneenä ollessa tulee sen valtuuskunnan, johon jäsen kuuluu, määrätä toinen valtuuskunnan jäsen tai varajäsen tilapäisesti valiokuntaan.

27 §

Valiokunta päättää kokouksensa ajasta ja paikasta.

Valiokuntakokous ei ole julkinen. Hallitusten jäsenille sekä Fär-saarten maakuntahallituksen ja Ahvenanmaan maakunnanhallituksen jäsenille on varattava mahdollisuus osallistua valiokuntien työskenelyyn. Valiokunta voi muutoinkin kutsua neuvoston jäseniä, varajäseniä ja asiantuntijoita taikka muita henkilöitä, jotka eivät ole jäseniä tai varajäseniä, olemaan läsnä ja lausumaan mielipiteensä valiokunnan neuvotteluissa.

Sihteeristön jäsenillä ja valiokunnan sihteerillä on oikeus olla läsnä ja lausua mielipiteensä valiokunnan neuvotteluissa.

nefna fimm fulltrúa hver og deild Islands tvo.

25. gr.

Á aðalþingi kýs hver fastanefnd sér formann og varaformann úr hópi nefndarmanna. Kosningu stjórnar sá nefndarmanna, sem fyrstur stendur á þátttakendalista þingsins.

26. gr.

Þegar nefndarmaður forfallast, getur sú deild, sem hann er í, tilnefnt annan fulltrúa eða varafulltrúa úr deildinni í nefndina til bráðabirgða.

27. gr.

Hver nefnd ákveður sjálf, hvar og hvenær hún heldur fundi sína.

Nefndarfundir eru ekki opinir almenningi. Gefa skal fulltrúum ríkisstjórnanna, svo og landsstjórnar Færeyja og stjórnar Álandseyja, tækifæri til þess að taka þátt í störfum nefnda. Nefndum skal einnig að öðru leyti heimilt að bjóða fulltrúum eða varafulltrúum í ráðinu, sérfræðingum eða öðrum aðilum, sem hvorki eru fulltrúar né varafulltrúar, að vera viðstaddir og taka til máls á fundum nefndarinnar.

Starfsmenn aðalskrifstofunnar og ritari nefndar eiga rétt á að vera viðstaddir og taka til máls á nefndarfundum.

gasjon samt 2 av Islands utser envar fem och Islands delegation två.

§ 25.

I forbindelse med plenarforsamlingens ordinære sesjon velger hvert utvalg blant sine medlemmer en formann og en viseformann. Valget foregår under ledelse av det utvalgsmedlem som er oppført først på medlemslisten for sesjonen.

25 §

I samband med plenarforsamlingens ordinære session väljer varje utskott bland sina medlemmar en förman och en vice förman. Valet försiggår under ledning av den utskottsmedlem, som uppförts först på medlemslistan för sessionen.

§ 26.

Ved forfall for et medlem av utvalget bør den delegasjon som medlemmet tilhører utpeke et annet medlem av delegasjonen eller en suppleant for et medlem til midlertidig å inngå i utvalget.

26 §

Vid förfall för medlem av utskott bör den delegation, som medlemmen tillhör, utse annan medlem av delegationen eller suppleant för medlem att tillfälligt ingå i utskottet.

§ 27.

Utvalgene bestemmer tid og sted for sine møter.

27 §

Utskott bestämmer tid och plats för sina möten.

Utvalgsmøtene er ikke offentlige. Medlemmer av regjeringene samt av Færøenes landsstyre og Ålands landskapsstyrelse bør gis adgang til å delta i utvalgenes arbeid. Et utvalg kan også ellers innby medlemmer av rådet, suppleanter samt sakkyndige eller andre personer som ikke er medlemmer eller suppleanter til å være tilstede og uttale seg ved utvalgets rådslagninger.

Utskottsmöte är icke offentligt. Medlemmarna av regeringarna samt av Färöarnas landsstyre och Ålands landskapsstyrelse bör beredas tillfälle att delta i utskottens arbete. Utskott kan också i övrigt inbjuda medlemmar av rådet, suppleanter samt sakkyndiga eller andra personer, som icke är medlemmar eller suppleanter, att närvara och yttra sig vid utskottets överläggningar.

Sekretariatets medlemmer og utvalgssekretæren har rett til å være tilstede og uttale seg ved utvalgets rådslagninger.

Sekretariatets medlemmar och utskottssekretæren har rätt att närvara och yttra sig vid utskottets överläggningar.

§ 28	28 §	28. gr.
<p>Et udvalg er beslutningsdygtigt, når mindst halvdelen af dets medlemmer er til stede. I sager, hvor kun medlemmer fra visse lande har stemmeret, er et udvalg beslutningsdygtigt, når mindst halvdelen af medlemmerne fra disse lande er til stede.</p>	<p>Valiokunta on päätösvaltainen, kun vähintään puolet sen jäsenistä on läsnä. Asiassa, jossa vain määrättyistä maista olevilla jäsenillä on äänioikeus, valiokunta on päätösvaltainen kun vähintään puolet näiden maiden jäsenistä on läsnä.</p>	<p>Nefnd er ályktunarfær, þegar að minnsta kosti helmingur nefndarmanna er viðstaddur. Í málum, þar sem eingöngu fulltrúar sumra landanna hafa atkvæðisrétt, er nefnd ályktunarfær, þegar að minnsta kosti helmingur nefndarmanna frá þessum löndum er viðstaddur.</p>
§ 29	29 §	29. gr.
<p>I udvalgene træffes vedtagelser med almindeligt flertal blandt de tilstedeværende medlemmer. Står stemmerne lige, gør formandens stemme udslaget.</p>	<p>Valiokunnassa tehdään päätökset läsnä olevien jäsenten yksinkertaisella ääntenenemmistöllä. Äänten mennessä tasan puheenjohtajan ääni ratkaisee.</p>	<p>Nefnd tekur ákvörðun með einföldum meiri hluta viðstaddra nefndarmanna. Þegar atkvæði eru jöfn, ræður atkvæði formanns.</p>
§ 30	30 §	30. gr.
<p>For hver sag kan udvalget vælge en talsmand til at forelægge sagen for plenarforsamlingen. Mindretal i udvalget kan også vælge en talsmand.</p>	<p>Jokaisessa asiassa valiokunta voi valita selostajan, jonka tehtävänä on selostaa asia yleiskokoukselle. Myös valiokunnan vähemmistö voi valita selostajan.</p>	<p>Nefnd getur kosið sér framsögumann í máli, sem hún hefur haft til meðferðar, til þess að reifa málið á þinginu. Minni hluti nefndar getur einnig kosið sér framsögumann.</p>
<i>Delegationerne</i>	<i>Valtuuskunnat</i>	<i>Deildirnar</i>
§ 31	31 §	31. gr.
<p>Hver delegation vælger formand og viceformand blandt sine valgte medlemmer.</p>	<p>Jokainen valtuuskunta valitsee valittujen jäsentensä keskuudesta puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.</p>	<p>Hver deild kýs formann og varaformann úr hópi hinna kjörnu fulltrúa deildarinnar.</p>
<p>Kun de valgte medlemmer har stemmeret i delegationen.</p>	<p>Valtuuskunnassa on vain valituilla jäsenillä äänioikeus.</p>	<p>Aðeins kjörnir fulltrúar eiga atkvæðisrétt í deildinni.</p>
§ 32	32 §	32. gr.
<p>Hver delegation vælger et arbejdsudvalg, som rådslår med præsidiets og de andre arbejdsudvalg i spørgsmål, som angår organiseringen af rådets virksomhed.</p>	<p>Jokainen valtuuskunta valitsee työvaliokunnan, joka neuvottelee puheenjohtajiston ja muiden työvaliokuntien kanssa neuvoston toiminnan järjestelyä koskevistä kysymyksistä.</p>	<p>Hver deild kýs starfsnefnd, sem skal vera stjórnarnefndinni svo og öðrum starfsnefndum til ráðuneytis í málum, sem varða skipulagningu á starfsemi ráðsins.</p>

§ 28.

Et utvalg er beslutningsdyktig når minst halvparten av dets medlemmer er tilstede. I saker hvor bare medlemmer fra visse land har stemmerett, er et utvalg beslutningsdyktig når minst halvparten av medlemmene fra disse land er tilstede.

28 §

Utskott är beslutfört, när minst hälften av dess medlemmar är närvarande. I sak, vari endast medlemmar från vissa länder har rösträtt, är utskott beslutfört när minst hälften av medlemmarna från dessa länder är närvarande.

§ 29.

I utvalg treffes vedtak med alminnelig flertall bland de tilstedeværende medlemmene. Ved likt stemmetall gjør formannens stemme utslaget.

29 §

I utskott fattas beslut med enkelt flertal bland de närvarande medlemmarna. Vid lika röstetal har förmannen utslagsröst.

§ 30.

For hver sak som det behandler kan utvalget velge en talesman til å legge saken fram for plenarforsamlingen. Mindretall i utvalg kan også velge talesman.

30 §

För varje sak kan utskott välja talesman med uppgift att framlägga saken för plenarförsamlingen. Även minoritet i utskott kan välja talesman.

Delegasjonene

§ 31.

Hver delegasjon velger formann og viseformann blant sine valgte medlemmer.

Delegationerna

31 §

Varje delegation väljer ordförande och vice ordförande bland sina valda medlemmar.

Bare de valgte medlemmene har stemmerett i delegasjonen.

Endast de valda medlemmarna har rösträtt inom delegationen.

§ 32.

Hver delegasjon velger et arbeidsutvalg som rådslår med presidiet og øvrige arbeidsutvalg i spørsmål som angår organiseringen av rådets virksomhet.

32 §

Varje delegation väljer ett arbetsutskott, som rådslår med presidiet och övriga arbetsutskott i frågor som angår organisationen av rådets verksamhet.

Arbejdsudvalgene skal afgive indstilling om de valg, som foretages af plenarforsamlingen og udvalgene.

Työvaliokuntien on tehtävä esitykset yleiskokouksessa ja valiokunnissa toimitettavia vaaleja varten.

Starfsnefndirnar skulu leggja fram tillögur um þær kosningar, sem fram fara á þinginu og í fasta-nefndunum.

Sekretariatet

Sihteeristö

Aðalskrifstofan

§ 33

I spörsmål af større rækkevidde eller i øvrigt af særlig interesse for delegationerne bistås præsidediet af sekretariatet.

I øvrige spörsmål bistås præsidediet af sin sekretær (præsidediesekretæren).

33 §

Sihteeristö avustaa puheenjohtajistoa kysymyksissä, jotka ovat laajahkoja tai muutoin erityisesti kiinnostavat valtuuskuntia. Muissa asioissa puheenjohtajistoa avustaa sen sihteeri (puheenjohtajiston sihteeri).

33. gr.

Í veigamiklum málum eða málum, sem deildirnar hafa af öðrum ástæðum sérstakan áhuga á, veitir aðalskrifstofan stjórnarnefndinni aðstoð sína.

Í öðrum málum nýtur stjórnarnefndin aðstoðar ritara síns.

§ 34

Præsidediet fastsætter nærmere bestemmelser om sekretariatets beføjelser og virksomhed.

34 §

Puheenjohtajisto antaa tarkemmat määräykset sihteeristön toimivallasta ja toiminnasta.

34. gr.

Stjórnarnefndin setur nánari ákvæði um valdsvið og starfsemi aðalskrifstofunnar.

§ 35

Præsidediet bestemmer præsidediesekretærens tjenestested og udser til præsidediesekretær en statsborger i et andet nordisk land end det, hvortil tjenestestedet er henlagt.

35 §

Puheenjohtajisto vahvistaa puheenjohtajiston sihteerin toimipaikan ja valitsee puheenjohtajiston sihteeriksi henkilön, joka on toisen pohjoismaan kansalainen kuin sen maan, missä toimipakka sijaitsee.

35. gr.

Stjórnarnefndin ákveður þann stað, þar sem ritari stjórnarnefndarinnar á að hafa aðsetur, og ræður til ritarastartsins ríkisborgara einhvers annars Norðurlandanna en þess, sem hann á að hafa aðsetur í.

Sagernes behandling

Asiain käsittely

Meðferð mála

§ 36

Regeringsforslag og ministerrådsforslag skal indeholde enten forslag til vedtagelse af rådet eller anmodning om rådets udtalelse.

Medlemsforslag skal indeholde forslag til vedtagelse af rådet.

36 §

Hallituksen ehdotuksen ja ministerineuvoston ehdotuksen tulee sisältää ehdotus neuvoston päätökseksi tai kehoitus neuvoston lausunnon antamiseen. Jäsenen ehdotuksen tulee sisältää ehdotus neuvoston päätökseksi.

36. gr.

Tillögur ríkisstjórna og ráðherranefndar skulu vera annaðhvort tillögur um ákvörðun ráðsins eða beiðni um álit ráðsins. Tillögur fulltrúa skulu vera tillögur um ákvörðun ráðsins.

§ 37

I en sag, som er rejst gennem regeringsforslag,

37 §

Asiassa, joka on pantu vireille hallituksen ehdo-

37. gr.

Um mál, sem hreyft er í tillögum ríkisstjórna,

Arbeidsutvalgene skal Arbeidsutskotten skall av-
avgi innstilling om de valg giva förslag beträffande
som foretas av plenarför- de val som förrättas av
samlingen og utvalgene. plenarförsamlingen och ut-
skotten.

Sekretariatet

§ 33.

I spørsmål av større rekkevidde eller ellers av særskilt interesse for delegasjonene bistås presidiet av sekretariatet.

I øvrige spørsmål bistås presidiet av sin sekretær (presidiesekretæren).

§ 34.

Presidiet fastsetter nærmere bestemmelser om sekretariatets kompetanse og virksomhet.

§ 35.

Presidiet fastsetter presidiesekretærens tjenestegjøringssted samt utpeker til presidiesekretær en statsborger i et annet nordisk land enn det tjenestegjøringsstedet er henlagt til.

Sekretariatet

33 §

I frågor av større rekkevidde eller eljest av særskilt interesse för delegationerna bistås presidiet av sekretariatet.

I övriga frågor bistås presidiet av sin sekretärare (presidiesekreteraren).

34 §

Presidiet fastställer närmare bestämmelser om sekretariatets befogenheter och verksamhet.

35 §

Presidiet fastställer presidiesekreterarens tjänstgöringsort samt utser till presidiesekreterare en medborgare i annat nordiskt land än det, vari tjänstgöringsorten är belägen.

Sakenes behandling

§ 36.

Regjeringsforslag og ministerrådsforslag skal inneholde enten forslag til vedtak av rådet eller anmodning om rådets uttalelse.

Medlemsforslag skal inneholde forslag til vedtak av rådet.

§ 37.

I en sak som er reist gjennom regjeringsforslag,

Sakernas behandling

36 §

Regeringsförslag och ministerrådsförslag skall innehålla antingen förslag till beslut av rådet eller anmodan om rådets yttrande.

Medlemsförslag skall innehålla förslag till beslut av rådet.

37 §

I sak, som väckts genom regeringsförslag, minister-

ministerráðsforslag eller medlemsforslag, kan en regering, ministerrådet eller et medlem fremsætte forslag (ændringsforslag) senest første dag på den session, hvor sagen skal behandles.

§ 38

En suppleant kan sammen med et valgt medlem fremsætte medlemsforslag eller ændringsforslag.

§ 39

Regeringsforslag, ministerráðsforslag, medlemsforslag eller ændringsforslag skal indleveres skriftligt til sekretariatet.

Forslag, som er rejst i henhold til bestemmelserne i første stykke, skal snarest sendes til regeringerne, ministerrådet, Færøernes landsstyre, Ålands landskapsstyrelse, rådets valgte medlemmer og suppleanterne.

§ 40

Tilbagekaldelse af forslag sker på den måde, som er fastlagt i § 39, første stykke. Tilbagekaldes et forslag, kan et medlem af rådet optage forslaget i det møde i plenarforsamlingen, hvori tilbagekaldelsen meddeles.

§ 41

Beretninger og meddelelser skal indsendes til sekretariatet senest en måned, før plenarforsamlingens ordinære session begynder.

tuksella, ministerineuvoston ehdotuksella tai jäsenen ehdotuksella, voi hallitus, ministerineuvosto tai jäsen tehdä ehdotuksen (muutosehdotus) viimeistään sen istunnon ensimmäisenä päivänä, jolloin asiaa on käsiteltävä.

38 §

Varajäsen voi yhdessä valitun jäsenen kanssa tehdä jäsenen ehdotuksen tai muutosehdotuksen.

39 §

Hallituksen ehdotus, ministerineuvoston ehdotus, jäsenen ehdotus ja muutosehdotus on toimitettava kirjallisesti sihteeristölle.

Ehdotus, joka on tehty 1 momentin säännösten mukaan, on viivytyksettä toimitettava hallituksille, ministerineuvostolle, Färösaarten maakuntahallitukselle, Ahvenanmaan maakunnanhallitukselle, neuvoston valituille jäsenille ja varajäsenille.

40 §

Ehdotuksen peruuttaminen tehdään 39 §:n 1 momentissa säädetyssä järjestyksessä. Jos ehdotus peruutetaan, voi neuvoston jäsen ottaa ehdotuksen esille siinä yleiskokouksen kokouksessa, jossa peruutuksesta ilmoitetaan.

41 §

Kertomukset ja ilmoitukset on annettava sihteeristölle viimeistään kuukautta ennen yleiskokouksen varsinaisen istunnon alkamista.

ráðherranefndar eða einstakra fulltrúa, getur ríkisstjórn, ráðherranefndin eða einstakir fulltrúar lagt fram tillögur (breytingartillögur), í síðasta lagi á fyrsta degi þess þings, sem taka á málið til meðferðar.

38. gr.

Varamaður getur ásamt með kjörnum fulltrúa lagt fram fulltrúatillögu eða breytingartillögu.

39. gr.

Tillögur ríkisstjórna, ráðherranefndar og einstakra fulltrúa eða breytingartillögur skulu sendar aðalskrifstofunni skriflega.

Tillögur, sem komið hafa fram samkvæmt ákvæðum fyrstu málsgreinar, skulu hið fyrsta sendar ríkisstjórnunum, ráðherranefndinni, landsstjórn Færeyja, stjórn Álandseyja og hinum kjörnu fulltrúum og varafulltrúum ráðsins.

40. gr.

Um afturköllun á tillögum fer samkvæmt ákvæðum fyrstu málsgreinar 39. gr. Ef tillaga er afturkölluð, getur fulltrúi í ráðinu tekið hana upp á þeim fundi þingsins, þar sem afturköllun er tilkynnt.

41. gr.

Skýrslur og greinargerðir skulu sendar aðalskrifstofunni í síðasta lagi einum mánuði fyrir upphaf aðalþings.

ministerrådsforslag eller rådsforslag eller medlemsmedlemsforslag kan en regjering, ministerrådet eller et medlem sette fram forslag (endringforslag) senest første dag under den sesjon saken skal behandles.

förslag, kan regering, ministerrådet eller medlem framlägga förslag (ändringförslag) senast första dagen under den session, vid vilken saken skall behandlas.

§ 38.

En suppleant kan sammen med et valgt medlem sette fram medlemsforslag eller endringsforslag.

38 §

Suppleant kan gemen- samt med vald medlem framlägga medlemsförslag eller ändringsförslag.

§ 39.

Regeringsforslag, ministerrådsforslag, medlemsforslag eller endringsforslag skal levereres skriftlig til sekretariatet.

Forslag som er reist i henhold til bestemmelsen i første ledd, skal snarest sendes regjeringene, ministerrådet, Færøyenes landsstyre, Ålands landskapsstyrelse, rådets valgte medlemmer og suppleantene.

39 §

Regeringsförslag, ministerrådsförslag, medlemsförslag eller ändringsförslag skall ingivas skriftligen till sekretariatet.

Förslag, som väckts enligt bestämmelserna i första stycket, skall snarast sändas till regeringarna, ministerrådet, Färöarnas landsstyre, Ålands landskapsstyrelse, rådets valda medlemmar och suppleanterna.

§ 40.

Tilbakekalling av forslag skjer på den måte som er fastlagt i § 39, første ledd. Tilbakekalles et forslag, kan et medlem av rådet oppta forslaget i det møte med plenarforsamlingen hvor tilbakekalling blir meddelt.

40 §

Återkallelse av förslag sker i den ordning som sägs i 39 § första stycket. Återkallas förslag, kan medlem av rådet upptaga förslaget vid det möte med plenarförsamlingen, vid vilket återkallelsen anmäles.

§ 41.

Beretninger og meldinger skal sendes til sekretariatet senest en måned før plenarforsamlingens ordinære sesjon begynner.

41 §

Berättelser och meddelanden skall ingivas till sekretariatet senast en månad innan plenarförsamlingens ordinarie session börjar.

§ 42

Præsídiyet hevísar forslag, beretninger og meddelelser til udvalg, efterhånden som de indkommer til rådet. Præsídiyet kan beslutte at lade foretage undersøgelser vedrørende forslag, som er rejst.

42 §

Puheenjohtajisto lähettää ehdotukset, kertomukset ja ilmoitukset valiokuntiin sitä mukaan kuin ne saapuvat neuvostolle. Puheenjohtajisto voi päättää selvitysten hankkimisesta tehtyjen ehdotusten johdosta.

42. gr.

Stjórnarnefndin vísar tillögum, skýrslum og greinargerðum til fastanefnda, jafnóðum og þessi skjöl koma til ráðsins. Stjórnarnefndin getur ákveðið að láta fara fram athugun vegna framkominna tillagna.

§ 43

Når den nødvendige undersøgelse er foretaget i en sag, afgiver udvalget betænkning i sagen indeholdende et motiveret forslag til beslutning eller udtalelse. I betænkningen skal i påkommende tilfælde optages mindretalsudtalelser.

Betænkning skal afgives til plenarforsamlingen. I de tilfælde hvor udvalget foreslår, at præsídiyet skal foretage henvendelse eller afgive udtalelse, skal betænkningen afgives til præsídiyet.

43 §

Sittenkun asiassa on suoritettu tarpeelliset selvitykset, valiokunta antaa asiasta mietintönsä, johon sisältyy perusteltu ehdotus päätökseksi tai lausunnoksi. Tarvittaessa on mietintöön liitettävä valiokunnan vähemmistön mielipide.

Mietintö on toimitettava yleiskokoukselle. Niissä tapauksissa, joissa valiokunta ehdottaa, että puheenjohtajisto tekisi asiasta esityksen tai antaisi lausunnon, mietintö toimitetaan puheenjohtajistolle.

43. gr.

Þegar nauðsynleg athugun á máli hefur farið fram, lætur fastanefnd uppi álit sitt á málinu með rökstuddri tillögu um ákvörðun eða álitserð. Þegar við á, skal sérálit einstakra nefndarmanna fylgja nefndarálit.

Nefndarálit skal sent þinginn. Leggi nefnd til, að stjórnarnefndin setji fram tilmæli eða álit, skal nefndarálit sent stjórnarnefndinni.

§ 44

De forslag, som skal behandles af plenarforsamlingen ved en session, skal sammen med tilhørende undersøgelser og udvalgsbetænkninger senest to uger før sessionens begyndelse udsendes til regeringerne, ministerrådet, Færøernes landsstyre, Ålands landskapsstyrelse, de valgte medlemmer og supplementerne. Dette gælder også beretninger og meddelelser, som skal behandles ved sessionen, samt præsídiets anmeldelser om foretagne henvendelser og afgivne udtalelser. Hvis der foreligger særlige

44 §

Ehdotukset, jotka on käsiteltävä yleiskokouksen istunnossa, on selvityksineen ja valiokuntamietintöineen lähetettävä viimeistään kahta viikkoa ennen istunnon alkamista hallituksille, ministerineuvostolle, Fär-saarten maakuntahallitukselle, Ahvenanmaan maakunnanhallitukselle, valituille jäsenille ja varajäsenille. Tämä koskee myös niitä kertomuksia ja ilmoituksia, jotka on käsiteltävä istunnossa, sekä puheenjohtajiston ilmoituksia esityksistään ja antamistaan lausunnoista. Mikäli erityiset syyt niin

44. gr.

Þær tillögur, sem taka skal til meðferðar á þingi, skulu ásamt tilheyrandi athugunum og nefndarálitum sendar ríkisstjórnunum, ráðherranefndinni, landsstjórn Færeyja, stjórn Alandseyja, kjörnum fulltrúum og varamönnum í síðasta lagi tveimur vikum fyrir þingbyrjun. Það, sem sagt hefur verið hér að framan, á einnig við um skýrslur og greinargerðir, sem taka á til meðferðar á þinginu, og einnig tilkynningar stjórnarnefndarinnar um tilmæli og álitserðir. Ef sérstakar ástæður eru fyrir hendi, má

§ 42.

Presidiet henviser forslag, beretninger og meldinger til udvalg ettersom de kommer inn til rådet. Presidiet kan beslutte å la foreta utredninger om forslag som er reist.

42 §

Presidiet hänvisar förslag, berättelser och meddelanden till utskott efter hand som de inkommer till rådet. Presidiet kan besluta att införskaffa utredning om väckta förslag.

§ 43.

Når nødvendig utredning er foretatt i en sak, avgir utvalget betenkning i saken inneholdende et motivert forslag til beslutning eller uttalelse. Til betenkningen skal det i forekommende tilfelle knyttes mindretallsmeninger innenfor utvalget.

Betenkning skal avgis til plenarforsamlingen. I de tilfelle utvalget foreslår at presidiet skal rette henvendelse eller avgi uttalelse, skal betenkningen avgis til presidiet.

43 §

Sedan erforderlig utredning företagits i en sak, avgiver utskottet betänkande i saken innehållande ett motiverat förslag till beslut eller yttrande. I betänkandet skall i förekommande fall intagas minoritetsmeningar inom utskottet.

Betänkande skall avgivas till plenarförsamlingen. I de fall, då utskottet föreslår, att presidiet skall göra framställning eller avgiva yttrande, skall betänkandet avgivas till presidiet.

§ 44.

De forslag som skal behandles av plenarforsamlingen ved en sesjon skal, sammen med tilhørende utredninger og utvalgsbetenkninger, senest to uker før sesjonens begynnelse sendes til regjeringene, ministerrådet, Færøenes landsstyre, Ålands landskapsstyrelse, de valgte medlemmer og suppleantene. Dette gjelder også beretninger og meldinger som skal behandles ved sesjonen, samt presidiets anmeldelser om foretatte henvendelser og avgitte uttalelser. Hvis det foreligger særlige grunner kan

44 §

De förslag, som skall behandlas av plenarförsamlingen vid en session, skall jämte därtill hörande utredningar och utskottsbetänkanden senast två veckor före sessionens början utsändas till regeringarna, ministerrådet, Färöarnas landsstyre, Ålands landskapsstyrelse, de valda medlemmarna och suppleanterna. Vad nu sagts gäller också berättelser och meddelanden, som skall behandlas vid sessionen, samt presidiets anmälningar om gjorda framställningar och avgivna yttranden. Om

grunde, kan udsendelse ske senere end to uger, før sessionen begynder.

vaativat, voidaan asiakirjat lähettää myöhemmin kuin kahta viikkoa ennen istunnon alkamista.

senda gögnin síðar en tveimur vikum fyrir þingbyrjun.

§ 45

En sag, som er behandlet i udvalg, kan ikke behandles af plenarforsamlingen før dagen efter, at udvalgets betænkning over sagen er gjort tilgængelig for medlemmerne. Plenarforsamlingen kan beslutte, at sagen skal behandles tidligere.

45 §

Asiaa, joka on valiokunnassa käsitelty, ei saa käsitellä yleiskokouksessa ennenkuin päivää sen jälkeen kun valiokunnan asiasta antama mietintö on ollut jäsenten saatavana. Yleiskokous voi kuitenkin päättää, että asiaa on käsiteltävä aikaisemmin.

45. gr.

Mál, sem fjallað hefur verið um í nefnd, má eigi taka til meðferðar á þinginu fyrr en daginn eftir að fulltrúar áttu kost á að kynna sér nefndarálit um það mál. Þingið getur ákveðið, að málið skuli tekið fyrr til meðferðar.

§ 46

I en sag, som er opført på saglisten for en session, kan rekommandation kun besluttes inden for rammen af et fremsat forslag.

46 §

Suositus asiassa, joka on istunnon asialuettelossa, voidaan hyväksyä vain tehdyn ehdotuksen puitteissa.

46. gr.

Ályktun í máli, sem er á dagskrá þings, má einungis samþykkja innan takmarka framlagðrar tilögu.

§ 47

Hvis der er behov for det, kan plenarforsamlingen eller i henhold til dens bemyndigelse præsident nedsætte komiteer til undersøgelse af særlige sager.

47 §

Yleiskokous tai sen valtuuttamana puheenjohtajisto voi tarvittaessa asettaa komiteoita erityisten asiain selvittämistä varten.

47. gr.

Þegar þörf krefur, getur þingið, eða stjórnarnefndin samkvæmt umboði þess, skipað nefndir til undirbúnings ákveðnum málum.

Som medlem af en komité kan kun i særlige tilfælde udpeges andre end medlemmer og suppleanter i rådet. En komité skal afgive rapport om sin virksomhed til plenarforsamlingens ordinære session.

Komitean jäseneksi voidaan vain erikoistapauksessa valita muu henkilö kuin neuvoston jäsen tai varajäsen. Komitean tulee antaa yleiskokouksen varsinaiselle istunnolle selostus toiminnastaan.

Í slíka nefnd má aðeins í sérstökum tilvikum skipa annan en þann, sem er fulltrúi eða varamaður í ráðinu. Nefnd skal skila skýrslu til aðalþings um starfsemi sína.

Almindelige bestemmelse

§ 48

I særlige tilfælde kan plenarforsamlingen med tredjedels flertal beslutte at afvige fra bestemmelserne i denne arbejdsordning.

Yleinen määräys

48 §

Erikoistapauksessa voi yleiskokous kahden kolmasosan enemmistöllä päättää poikkeuksista tämmän työjärjestyksen määräyksistä.

Almennt ákvæði

48. gr.

Í sérstökum tilvikum getur þingið með tveimur þriðju atkvæða ákveðið afbrigði frá ákvæðum þingskapa þessara.

utsendelse skje senere enn to uker før sesjonen begynner.

särskilda skäl föreligger, kan utsändande ske senare än två veckor före sessionens början.

§ 45.

En sak, som er blitt behandlet i utvalg, kan ikke behandles av plenarforsamlingen før dagen etter at utvalgets betenkning i saken er gjort tilgjengelig for medlemmene. Plenarforsamlingen kan beslutte at saken skal behandles tidligere.

45 §

Sak, som utskottsbehandlats, får icke behandlas av plenarförsamlingen förrän dagen efter det att utskottets betänkande i saken blivit tillgängligt för medlemmarna. Plenarförsamlingen kan besluta att saken skall behandlas tidigare.

§ 46.

I en sak som er oppført på saklisten for en sesjon, kan en rekommendasjon besluttet bare innenfor rammen av et fremsatt forslag.

46 §

Rekommendation kan i sak, som är uppförd på saklistan för en session, beslutas blott inom ramen för väckt förslag.

§ 47.

Ved behov kan plenarforsamlingen eller presidiet etter fullmakt av plenarforsamlingen nedsette komitéer for utredning av særskilte saker.

47 §

Vid behov kan plenarförsamlingen eller, efter dennas bemyndigande, presidiet tillsätta komitéer för utredning av särskilda saker.

Som medlem i en komité kan bare i særlige tilfelle utpekes andre enn medlemmer og suppleanter i rådet. En komité skal avgi rapport om sin virksomhet til plenarforsamlingens ordinære sesjon.

Till medlem av komité kan endast i särskilda fall utses annan än den som är medlem eller suppleant i rådet. Kommitté skall avgiva rapport om sin verksamhet till plenarförsamlingens ordinarie session.

Alminnelig bestemmelse

§ 48.

I særlige tilfelle kan plenarforsamlingen med 2/3 flertall beslutte avvik fra bestemmelsene i denne arbeidsordning.

Allmän bestämmelse

48 §

För särskilt fall kan plenarförsamlingen med två tredjedels flertal besluta avvikelse från bestämmelserna i denna arbetsordning.

BILAGA 5**Betänkande 2 av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslagen
A 145/j, A 166/j och tilläggförslaget A 184 T/j**

Til juridisk udvalg er på ny henvist medlemsforslaget om gennemsyn af Nordisk Råds vedtægt og arbejdsordning, medlemsforslaget om personalet i Nordisk Råds udvalg og tillæggsforslaget om samarbejdet mellem Norden og Europa.

Udvalget har behandlet de pågældende forslag på et møde den 13. februar 1971 i København.

I forbindelse med den fornyede henvisning af medlemsforslagene til juridisk udvalg er der udarbejdet oversættelser af arbejdsordningen, således at denne nu foreligger som paralleltekst på alle fem sprog (se bilag 4). I teksterne er indarbejdet de forslag til ændring af arbejdsordningen som udvalget indstillede i sin betænkning af 14. januar 1971.

Udvalget har på ny overvejet det tidligere fremsatte forslag om at stadfæste sekretærenes ret til at overvære udvalgmøderne og at udtale sig under disse.

Udvalget bemærker, at den foreslåede bestemmelse i arbejdsordningen er en kodificering af den praksis, der har været fulgt i rådets arbejde under alle årene. Man har blot tilsigtet formelt at stadfæste denne praksis, som indebærer, at sekretærene ikke deltager i politiske meningsudvekslinger og ikke anser sig for berettigede til at stille forslag over for udvalgene.

Udvalget fastholder herefter sin tidligere indstilling, og parallelteksterne gengiver derfor i den nu foreliggende form arbejdsordningen, således som den af udvalget indstilles til vedtagelse i rådet.

Udvalget indstiller herefter

I. at Nordisk Råd i anledning af medlemsforslagene om gennemsyn af rådets vedtægts- og arbejdsordning og om personalet i rådets udvalg samt tillæggsforslaget om samarbejdet mellem Norden og Europa med hjemmel i vedtægtens § 12 bestemmer, at arbejdsordningen for rådet skal udformes således som angivet i de fem paralleltekster (bilag 4 til medlemsforslag A 145), og

II. at Nordisk Råd bestemmer, at den reviderede arbejdsordning skal træde i kraft, samtidig med at den i rådets rekommandation nr. 18/1970 anbefalede ændring af Helsingforsaftalen efter fornøden ratifikation træder i kraft.

København, den 13. februar 1971

Erik Adamsson (s)   *Georg C. Ehrnrooth (Sv)*   *Erling Engan (Sp)*

Svend Haugaard (RV) *Carl-Henrik Hermansson (vpk)* *Allan Hernelius (m)*

Matthias A. Mathiesen (Sj)   *Clara Munck (KF)*   *K. Axel Nielsen (S)*

Formand

Irma Rosnell (Skdl)   *Pertti Salolainen (Kok)*   *Helge Seip (V)*

Thorstein Treholt (A)

Medlemsförslag

om gemensam tjänstemannarätt för nordiskt anställd personal

(Väckt av Folke Björkman)

Efterhand som gemensamma nordiska institutioner byggs ut, har också vid dessa gemensam nordisk personal anställts. Som exempel härpå kan nämnas att inom Nordiska rådet har rådets presidium anställt viss personal som är gemensam för hela rådet, bl. a. en heltidsanställd redaktör. Vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg finns bl. a. en professor som föreståndare, vilken är anställd av den nordiska styrelsen som nordisk tjänsteman. Den nya Nordiska kulturfonden kan väntas behöva personal för utförande av sekretariatsfunktionerna. Inom det nordiska u-landsbiståndet finns ävenså befattningar av nordisk karaktär. Problemen rörande nordisk personal blir brännande, då den planerade nordiska patentklagoinstansen skall träda ut i verkligheten. I denna kommer att finnas ett flertal befattningshavare med nordisk anställning. För Kennedyronden har man tillfälligtvis bildat en särskild nordisk delegation med vissa gemensamma tjänstemän. Ett fortsatt handelspolitiskt samarbete kommer att ställa ökade krav på gemensam personal.

Hittills har man i allmänhet rätt sig på så sätt, att den nordiske tjänstemannen har anställts med löneförmåner beräknade efter de grunder, som tillämpas för statsanställda i det land, där han haft sin verksamhet och varit bosatt. I huvudsak ett fullföljande av denna regel förordas i betänkandet om gemensam personal vid nordiska institutioner (NU 1964: 8). Efterhand som gruppen av nordiska tjänstemän växer ut och blir talrikare, blir det dock nödvändigt att nå fram till gemensamma regler för deras anställning, avlöning och tjänstemannastatus.

De allmänna tjänstemannarättsliga reglerna är ganska olika i de nordiska länderna. En huvudfråga, som kräver svar, är efter vilket lands rätt en nordisk anställds personalförhållanden skall bedömas. I Sverige torde exempelvis i princip icke de offentlighetsrättsliga reglerna bli tillämpliga på en nordisk tjänsteman. Det nordiska organet betraktas sannolikt som ett enskilt rättssubjekt med följd att den anställde blir att betrakta som privatanställd. Huruvida bedömningen är densamma i andra länder är osäkert. En annan huvudfråga är om regleringen av anställningsförhållandet i

princip skall ske genom avtal och i förekommande fall genom kollektivavtal. I senare händelsen uppkommer frågan vilka organisationer som i praktiken skall förhandla och träffa avtal för anställda på ett nordiskt plan.

På åtskilliga andra punkter föreligger också avsevärda olikheter i Norden. Det tjänstemannarättsliga ansvaret är mycket starkare utvecklat i Sverige och i Finland än i övriga länder. Här torde för de nordiska tjänstemännens del icke vara nödvändigt att godta de strängare ansvarsreglerna.

Tidpunkten torde nu vara inne att taga upp frågan om gemensamma rättsregler för den nordiskt anställda personalen. Regler härom torde böra fastläggas i en konvention mellan länderna, som tillförsäkrar denna personal en offentligrättslig status i alla länderna. Efter en jämförelse mellan de nationella systemen torde det vara möjligt att komma fram till en ur nordisk synpunkt acceptabel lösning av denna fråga, vilket blir alltmera påträngande.

Under hänvisning till det anförda får jag hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att förbereda ingåendet av en överenskommelse mellan de nordiska länderna avseende en gemensam tjänstemannarätt för nordiskt anställd personal.

Stockholm den 15 mars 1967

Folke Björkman (m)

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget****Nordiska hälsovårdshögskolan:**

Vid betänkande »*Personalerforhold ved fællesinstitutioner i Norden*», Nordisk udredningsserie NU 1964: 8, har bilagts en »Resumé» (s. 34—38) som på ett överskådligt sätt ger riktlinjer för önskvärda bestämmelser om personalens löne-, pensions- och andra anställningsvillkor.

I NU 1965: 7 (s. 193—215) lämnas en redogörelse för den diskussion över ämnet »De samnordiska forskningsinstitutionernas administrativa problem», som ägde rum vid Nordisk forskningskonferens i Helsingfors den 25—26 april 1965. Av redogörelsen framgår bl. a. att en på Europarådets initiativ tillsatt kommitté arbetar med förslag till anställningsregler för personal vid sådana organisationer som CECD och EURATOM m. fl.

Av betänkandet framgår, att en överenskommelse om gemensamma anställningsvillkor för de nordiska institutionernas personal är ett önskemål, som blir svårt att förverkliga. Styrelsen hyser visserligen stor sympati för en sådan lösning av problemen, som ingående av en dylik överenskommelse skulle innebära, men anser det oaktat, att man för den närmaste framtiden måste lösa frågorna på annat sätt. Den enda praktiskt möjliga utvägen att snabbt skapa ur rekryteringssynpunkt tillräckligt attraktiva anställningsförhållanden, synes vara att bygga vidare på de grunder, som för närvarande tillämpas vid anställning av personal och lönesättning etc. vid bl. a. Nordiska hälsovårdshögskolan.

Detta innebär i huvudsak följande beträffande personalens anställningsförhållanden.

Domicillandets anställningsvillkor för tjänstemän i statlig tjänst bör tillämpas för kontors- och annan personal med rutinmässigt arbete.

För den mera kvalificerade personalen bör anställningsvillkoren vara likvärdiga med de gynnsammaste förhållandena för statstjänstemän i de nordiska länderna.

Beträffande pensionsförhållandena ansluter sig styrelsen till det förslag (Den statliga pensioneringen i Norden), som utarbetats av den av de fem nordiska ländernas regeringar tillsatta arbetsgruppen och som finns intaget i NU 1966: 8.

Styrelsen vill vidare erinra om att styrelsen i yttrande till Nordiska rådets presidium den 18 maj 1965 över ett av fru Ingrid Gärde Widemar väckt medlemsförslag angående administration m. m. av gemensamma institutioner (sak A 63 T/j) uttalat sig i flera av de frågor, som innefattas i herr Björkmans medlemsförslag.

I avvaktan på att sådana regler som arbetsgruppen föreslår eller andra regler kommer till stånd — det gäller här synnerligen komplicerade och svårlösta problem — bör pensionsfrågan kunna ordnas vid anställningen från fall till fall genom överenskommelser mellan styrelsen, den anställde, hans föregående arbetsgivare och eventuellt ifrågavarande försäkringsföretag. Styrelsen bör ha möjlighet att i samband härmed kunna binda sig för samma pensionspremier, som den tidigare arbetsgivaren betalat.

Att skapa särskilda tjänstemannarättsliga regler för nordiskt anställd personal torde knappast låta sig göra. Det synes naturligt att domicillandets regler tillämpas beträffande tjänstemannarättsliga regler. För hälsovårdshögskolans del innebär detta, att de mellan den svenska staten och arbetstagarorganisationerna träffade kollektivavtalen tillämpas.

Även i fråga om offentlighetsrättsliga regler och tjänstemannaansvaret bör domicillandets regler bli gällande. Det förhållandet, att Nordiska hälsovårdshögskolan lyder under en särskild av de nordiska länderna gemensamt tillsatt styrelse bör icke ge skolan och dess tjänstemän en annan rättslig ställning än om skolan skulle lyda under en statlig institution i Sverige. Styrelsen anser sig emellertid icke kompetent att avge förslag i detta hänseende.

Göteborg den 4 september 1967

Bo E. Ingelmark

B. Grapengiesser

Nordita:

Vid flera tillfällen har Norditas styrelse beretts tillfälle att framlägga de förhållanden under vilka en personal av sådan sammansättning och storlek som den vid Nordita bedriver sin verksamhet. Styrelsen konstaterar med tillfredsställelse att Nordiska rådet i betydande grad beaktat dess synpunkter, såsom i betänkandet NU 1964: 8 om gemensam personal vid nordiska institutioner.

Nordita önskar i anledning av det nu föreliggande förslaget åter framhålla att det vid vår institution föreligger det särskilda förhållandet, att huvudparten av den vetenskapliga personalen är medborgare i länder utanför Norden. Det synes oss betydelsefullt att påpeka att denna situation högst sannolikt också kommer att föreligga vid andra större nordiska vetenskapliga institutioner, som kommer att inrättas i framtiden.

Lund den 17 juli 1967

Torsten Gustafson

Professor
Ordförande i Norditas styrelse

Nordens folkliga akademi:

Frågan om grunderna för anställande av personal är i hög grad aktuell för Nordens folkliga akademi. Rektor för akademien har nyligen förordnats och inom den närmaste tiden skall dessutom lärare, en bibliotekarie och ett biträde anställas. I enlighet med rekommendationerna i betänkandet om gemensam personal vid nordiska institutioner (*NU 1964: 8*) avser styrelsen att vid bestämmande av anställningsvillkoren utgå från förhållandena i Sverige eftersom akademien är belägen i detta land.

Styrelsen delar uppfattningen att behov föreligger av gemensamma nordiska regler för anställning, avlönning, tjänstemannastatus och övriga i sammanhanget betydelsefulla frågor för personal vid nordiska institutioner. Styrelsen vill emellertid i detta sammanhang framhålla angelägenheten av att sådana regler ges en viss flexibilitet, då det bl. a. kan visa sig befogat att ta särskild hänsyn till förhållandena i det land där institutionen är belägen.

Akademins styrelse vill också i detta sammanhang framhålla att behov föreligger att närmare klarlägga de särskilda nordiska organens rättsliga ställning. Detta torde vara av betydelse inte enbart i fråga om relationerna mellan huvudman och anställd utan även i en rad andra sammanhang då det nordiska organet skall fungera som rättssubjekt, t. ex. vid ingående av avtal eller då rättsliga krav riktas mot detsamma.

Kungälv den 15 september 1967

Styrelsen för Nordens folkliga akademi

Jørgen Jørgensen

Fhv. minister

Nordisk Akademikerråd:

Nordisk Akademikerråd som er et fellesorgan for sentralorganisasjonene for de akademiske yrkesorganisasjoner i de nordiske land, tillater seg å rette henvendelse til Nordisk Råd i anledning av det i Nordisk Råd fremsatte medlemsforslag om felles tjenstemannsrett for nordisk ansatt personale, som Nordisk Akademikerråds medlemsorganisasjoner har fått til uttalelse gjennom de respektive lands delegasjoner til Nordisk Råd.

Nordisk Akademikerråd anmoder om å måtte delta i det arbeide som skal utføres i forbindelse med utarbeidelsen av et sådant regelkompleks.

Nordisk Akademikerråd anmoder samtidig om å måtte bli holdt orientert om hva som videre passerer i saken.

Oslo, 21. september 1967

Nordisk Akademikerråd

O. Trampe Kindt

Formann

D a n m a r k

Økonomiministeriet:

— — — skal man meddele, at økonomiministeriet ikke skal uttale sig imod, at der i overensstemmelse med forslaget iværksættes overvejelser af spørgsmålet om fælles retsregler for nordisk ansat personale, men at man dog ville finde det rigtigst, om der forinden blev indhøstet erfaringer fra en lidt længere periode end den forløbne med hensyn til praktiseringen af de retningslinier, der er anført i den af et nordisk udvalg den 15. oktober 1964 afgivne betænkning om personaleforhold ved fællesinstitutioner i Norden (jfr *Nordisk udredningsserie 1964: 8*).

København, den 27. september 1967

P. m. v.

P. Bjørn Olsen

K. Byberg

Akademikernes Samarbejdsudvalg:

Sagen har været drøftet i Nordisk Akademikerråd, der består af repræsentanter for de centrale akademikerorganisationer i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Der var enighed om at rette henvendelse til Nordisk Råd med anmodning om, at Nordisk Akademikerråd kommer til at deltage i arbejdet, når de nævnte fælles tjenestemandsbestemmelser skal udarbejdes.

Idet henvendelsen fra Nordisk Akademikerråd til Nordisk Råd hermed fremsendes i kopi, bemærkes det, at AS på denne baggrund ikke finder anledning til at fremkomme med særskilte bemærkninger til det tilsendte medlemsforslag fra Nordisk Råd. Dog forbeholder man sig at vende tilbage til sagen, såfremt anmodningen fra Nordisk Akademikerråd ikke skulle blive imødekommet.

København, den 26. september 1967

Allan Philip

J. Kr. Lomholt

Danske Statsemployemænds Samråd hänvisar i skrivelse den 8 mars 1968 till yttrande från Akademikernas Samarbejdsudvalg av den 26 september 1967 (se ovan).

Fællesrådet for Danske Tjenestemands- og Funktionærorganisationer (FTF):

I denne anledning skal FTF udtale, at man kan tiltræde, at det omhandlede spørgsmål tages op af regeringerne til undersøgelse. FTF forudsætter, at de berørte personalegrupperes faglige organisationer allerede fra begyndelsen inddrages i arbejdet, og FTF anmoder om orientering om, hvad der yderligere passerer i sagen.

København, den 23. oktober 1967

N. C. Thomsen Nielsen

Formand

Marvin Madsen

Direktor

Dansk Magisterforening hänvisar i skrivelse den 8 december 1967 till yttrande från Akademikernas Samarbejdsudvalg av den 26 september 1967 (se ovan).

Danmarks Juristforbund hänvisar i skrivelse den 1 december 1967 till yttrande från Akademikernas Samarbejdsudvalg av den 26 september 1967 (se ovan).

Danske Økonomers Forening har i skrivelse den 22 februari 1968 förklarat sig tillstyrka medlemsförslaget.

F i n l a n d

Tjänstemannaorganisationernas centralförbund r.f.:

Rådsmedlemmen Folke Björkmans förslag, som avser gemensam tjänstemansrätt för nordiskt anställd personal, har i avseende på sakens vidareberedning väckts i rätt tid med tanke på sagda personalkategoris för närvarande ringa numerär ävensom den tid beredningen kommer att kräva. Redan i motiveringen konstaterar förslagsställaren att frågan tangerar åtskilliga juridiskt intressanta men på grund av de olika tjänstemannarättsliga reglerna inom medlemsländerna svårlösliga problem. Av dessa skäl ter det sig enligt undertecknat centralförbunds uppfattning nödvändigt att realisera förslaget i en sådan ordning, att en en- eller flermannakommitté först utreder de i medlemsländerna gällande reglerna för offentligrättsliga tjänsteförhållanden och privaträttsliga arbetsförhållanden, varefter på basis av denna utredning ett förslag till tjänstereglemente för

nordiskt anställd personal uppgöres. En konvention, medelst vilken sagda tjänstereglemente antas av beröra länder, kan lämpligen härefter uppgöras och föreläggas regeringarna.

Förutom bestämmelser beträffande de anställdas skyldigheter och rättigheter borde enligt centralförbundets åsikt reglementet uppta bestämmelser angående avlöning och socialskydd. Vid uppgörandet av de sistnämnda bestämmelserna borde speciell uppmärksamhet ägnas åt möjligheterna att eliminera alla sådana faktorer, som kan förorsaka skevhet i personalens lönesättning. Differenser i löne- och anställningsförmåner på stationsorten i förhållande till respektive hemländer, kan nämnas som ett exempel på faktorer, som inverkar på vederbörande tjänstemans levnadsstandard. Ytterligare borde tjänstereglementet tillförsäkra personalen förhandlingsrätt avseende löne- och anställningsvillkor.

Helsingfors den 9 augusti 1967

Tjänstemannaorganisationernas centralförbund r.f.

Aarne I. Välikangas

Direktör

Lauri Hyppönen

Generalsekreterare

Finlands fackföreningars centralförbund har i en skrivelse den 25 augusti 1967 förklarat, att man har intet att anmärka i anledning av medlemsförslaget.

AKAVA r.y.:

De gemensamma institutionerna och ämbetsverken måste hälsas med tillfredsställelse. Inom ramen för Nordiska rådet finns det redan nu funktionärer, som kan betecknas som samnordiska. Likaså finns det vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg gemensamma funktionärer och det samma kommer att vara fallet inom Nordiska kulturfonden och u-hjälpsverksamheten. Den samnordiska patentdomstolen, som inleder sin verksamhet i början av år 1968, kommer vad sin personal beträffar att innebära nya samnordiska tjänstemän. Det är sålunda nödvändigt att tjänstemannarättsligt reglera personalens ställning vid dessa redan existerande eller i framtiden tillkommande institutioner och ämbetsverk.

Några gemensamma bestämmelser om den samnordiska personalens arbetsvillkor, avlöning och tjänstemannarättsliga ställning finns ännu inte. Då personalen arbetar i gemensamma inrättningar och utför sina uppgifter som ett överstatligt nordiskt organ, förefaller det särartat att tjänstemännen eller motsvarande inom personalen skall ha olika ställning. Det kan inte anses vara riktigt att en person med helt likadana uppgifter som

en annan har olika lön eller att deras ansvar för sina tjänster bestämmes enligt olika reglementen. En grundförutsättning för en lyckad personalpolitik vid de samnordiska institutionerna måste anses vara den att reglerna rörande anställning och arbets- eller tjänsteförhållandet i allmänhet, avlöningen och övriga normer rörande till deras ställning anslutna rättigheter och skyldigheter för varje funktionärs del till sina grunder är likadana. Sålunda anser AKAVA, att ifrågakarande medlemsförslag är positivt och att det innebär en betydande utveckling av det nordiska samarbetet, varför AKAVA högaktningsfullt ansluter sig till det i förslaget framlagda initiativet till avtal mellan de nordiska länderna om åstadkommandet av enhetliga tjänstemannarättsliga reglementen för de samnordiska funktionärerna.

Helsingfors den 30 juni 1967

AKAVA r.y.

Juhani Salminen

Styrelseordförande

Risto Kauppila

Styrelsens viceordförande

N o r g e

Lønns- og prisdepartementet:

Departementet har forelagt forslaget for de fire hovedsammenslutninger av statstjenestemenn til uttalelse. Samtlige har gitt sin tilslutning til at arbeidet med forberedelsen av en konvensjon blir tatt opp. *Statstjenestemannskartellet* og *Yrkesorganisasjonenes hovedsammenslutning* har spesielt gitt uttrykk for at en slik konvensjon bør bygge på de retningslinjer som ble trukket opp i den felles nordiske innstilling om personalforhold ved fellesinstitusjoner i Norden (NU 1964: 8) som tidligere har vært forelagt til uttalelse. *Embetsmennenes landsforbund* har vist til sin tidligere uttalelse om innstillingen i NU 1964: 8, hvorav fotokopi ble sendt Nordisk Råd ved Finansdepartementets ekspedisjon av 28. juli 1965. Embetsmennenes landsforbund har dessuten forutsatt at forbundet vil bli representert under forberedelsen av en slik overenskomst som Folke Bjørkman tar sikte på.

Lønns- og prisdepartementet har for sin del ikke noe å bemerke til at arbeidet med forberedelsen av felles rettsregler for nordisk ansatt personale tas opp, men finner at eventuelle felles rettsregler stort sett bør bygge på de retningslinjer som ble gitt i den felles nordiske innstilling som er gjengitt i NU 1964: 8.

Oslo, 31. juli 1967

Etter fullmakt

Bjarne Døhlen

Edvin Saastad

Sverige**Justitiekanslern:**

Utvecklingen går mot ett ökat nordiskt samarbete på allt flera områden. I den mån detta samarbete leder till upprättandet av ytterligare samarbetsorgan uppkommer säkerligen behov att mer enhetligt ordna avlönings- och andra anställningsförhållanden för den personal som är knuten till dessa organ. Som antydes i medlemsförslaget är att vänta att betydande svårigheter uppkommer när det gäller att utforma en för denna personal gemensam tjänstemannarätt. Det är vanskligt att bedömda huruvida tiden redan nu är mogen för att påbörja arbetet på en konvention i detta ämne. Möjligen kan det dock vara lämpligt att tämligen snart söka åstadkomma en kartläggning av de problem som möter och måhända också undersöka huruvida partiella regleringar är tänkbara.

Stockholm den 3 juli 1967

Bengt Lännergren

K. E. Uhlin

Statens avtalsverk:

Genom statstjänstemannalagen har statens och kommunernas tjänstemän tillerkänts förhandlingsrätt enligt i huvudsak samma regler som sedan lång tid tillbaka gällt för privatanställda i vårt land. Lön och övriga ekonomiska villkor förutsätts bli reglerade i kollektivavtal. I lagen erkännes lockout och strejk som tillåtna stridsmedel i intressetvist mellan stat eller kommun, å ena, samt tjänstemannaorganisation, å andra sidan. Tolknings- och tillämpningstvister om kollektivavtal skall prövas av särskild domstol, arbetsdomstolen. Enligt statstjänstemannalagen får avtal inte träffas om följande frågor, varom arbetsgivaren, stat och kommun, ensam skall få bestämma, nämligen antalet tjänster av olika slag och tjänsteorganisationens utformning, arbetsuppgifterna och ledningen och fördelningen av arbetet, arbetstidens förläggning samt beviljandet av annan ledighet än semester.

Statstjänstemännens löne- och anställningsvillkor regleras framför allt av fyra kollektivavtal; allmänt avlöningsavtal (AST), allmänt tjänsteförteckningsavtal (ATF), tjänsteförteckningsavtal för undervisningsområdet (TFU) samt avtal om vissa statligt reglerade arvodestjänster (ARV).

I medlemsförslaget till Nordiska rådets presidium ställes först frågan efter vilket lands rätt en nordisk anställds personalförhållanden skall bedömas samt därefter frågan om reglering av anställningsförhållandena i princip skall ske genom avtal och i förekommande fall genom kollektivavtal.

Till en början kan nämnas att några regler liknande dem som gäller för stats- och kommunaltjänstemän enligt statstjänstemannalagen och i anledning av lagen träffade avtal inte finns i svensk rätt beträffande tjänsteman som är anställd i internationell organisation eller sammanslutning. Här lämnas åsido de speciella bestämmelser som gäller för statligt reglerad anställning som avser bl. a. militär tjänstgöring för Förenta Nationernas räkning (se 3 kap. 10 § 4 mom. AST). I brist på särskilda bestämmelser på området blir i princip en arbetstagares anställnings- och löneförhållanden, även om anställningen är att anse som nordisk, bedömd efter svensk lag, om han utför sitt arbete och är mantalsskriven här. Arbetsgivarens nationalitet är i detta sammanhang utan betydelse, bortsett från anställning vid utländsk beskickning eller konsulat eller hos sådan arbetsgivare som är bosatt utomlands eller som är utländsk juridisk person utan fast driftställe här i riket. Allmänna försäkringslagen, semesterlagen, arbetarskyddslagen och lagen om arbetstidens begränsning är i princip tillämplig på alla arbetstagare här i riket oavsett nationalitet. Genom skilda konventioner har även utländska medborgare som inte är mantalskrivna här tillerkänts i stor utsträckning samma förmåner i fråga om social trygghet som svenska medborgare (se bl. a. överenskommelsen med våra nordiska grannländer Danmark, Finland, Island och Norge i fråga om folkpensionering och sjukförsäkring m. m., nr 491/1950).

Frågan om nordisk tjänstemans anställningsförhållande i princip skall ske genom avtal och i förekommande fall genom kollektivavtal är närmast av politisk karaktär. I anslutning till vad som sagts inledningsvis vill SAV endast påpeka att kollektivavtalet i vart fall i fråga om arbetstagaresidan förutsätter en viss fast intresseorganisation som kan ingå som avtalspartner. Även bör finnas någon form av domstol dit tvistefrågor kan hänskjutas under löpande avtalstid.

Enligt medlemsförslaget torde tidpunkten nu vara inne att taga upp frågan om gemensamma rättsregler för den nordiskt anställda personalen och fastslå i en konvention mellan de nordiska länderna regler som tillförsäkrar denna personal en offentligrättslig status i alla länder. Vad som gör denna fråga särskilt brännande är enligt förslaget den planerade patentklagoinstansen.

Om nordiskt anställda tjänstemän tilldelades offentligrättsliga funktioner ligger det nära till hands att ifrågasätta om ej deras arbetsgivare måste vara ett överstatligt organ liknande det som tillskapats genom Romfördraget. Det skulle också medföra att vi i vårt land fick en helt ny tjänstemannatyp med offentligrättsliga funktioner. Problemet har många aspekter och fordrar — som medlemsförslaget utgår ifrån — en grundlig utredning.

Enligt vad SAV under hand inhämtat övervägs bl. a. dessa frågor av den nu arbetande svenska kommittén för en nordisk patentbesvärsinstans. Be-

träffande de få fast anställda tjänstemän som för närvarande arbetar för Nordiska rådets räkning kan det knappast föreligga behov av speciella regler för deras anställningsförhållanden m. m. Här hänvisas till det i medlemsförslaget angivna betänkandet om gemensam personal vid nordiska institutioner (NU 1964: 8).

På grund av det sagda anser SAV att medlemsförslaget bör vila i avbidan på att den svenska kommittén för en nordisk patentbesvärsinstans tagit slutlig ställning i saken.

Stockholm den 7 juli 1967

I. Wetterblad

Göran Steen

Landsorganisationen i Sverige:

I förslaget erinras inledningsvis om att efterhand som gemensamma nordiska institutioner byggts ut, har vid dessa gemensam nordisk personal anställts. Hittills har i allmänhet den nordiske tjänstemannen anställts med löneförmåner beräknade efter de grunder, som tillämpas för statsanställda i det land, där han haft sin verksamhet och varit bosatt. Enligt förslagsställaren blir det nödvändigt att nå fram till gemensamma regler för de nordiska tjänstemännens anställning, avlöning och tjänstemannastatus, efterhand som gruppen av sådana befattningshavare växer. Bland de frågor, som enligt förslaget kräver svar, är efter vilket lands rätt en nordisk anställds personalförhållanden skall bedömas och om reglering av anställningsförhållandet i princip skall ske genom avtal eller i förekommande fall genom kollektivavtal.

Tidpunkten torde nu vara inne, framhåller förslagsställaren, att ta upp frågan om gemensamma rättsregler för den nordiskt anställda personalen, vilket borde ske i en konvention mellan länderna, som tillförsäkrar denna personal en offentligrättslig status i alla länderna. I förslaget hemställs därför, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att förbereda ingåendet av en överenskommelse mellan de nordiska länderna avseende en gemensam tjänstemannarätt för nordiskt anställd personal.

I betänkandet »Personaleforhold ved fællesinstitutioner i Norden» (NU 1964: 8) förordades i huvudsak ett fullföljande av de nu tillämpade reglerna. På de i detta betänkande anförda skälen, vilka i huvudsak alltjämt äger giltighet, avstyrker LO medlemsförslaget.

Stockholm den 25 september 1967

Landsorganisationen i Sverige

Edvard Vilhelmsson

Ove Kjellgren

Tjänstemännens centralorganisation (TCO):

I medlemsförslaget framhålls att allt eftersom det nordiska samarbetet utbyggs och nordisk personal anställs vid gemensamma institutioner blir det alltmer nödvändigt att skapa gemensamma regler för denna personals anställning, avlöning och tjänstemannastatus. Då de arbetsrättsliga reglerna är olika i de nordiska länderna kan svårigheter uppstå när det gäller att fastställa t. ex. efter vilket lands rätt anställningsförhållandena skall regleras. Medlemsförslaget utmynnar i en hemställan att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att förbereda ingåendet av en överenskommelse mellan de nordiska länderna avseende en gemensam tjänstemannarätt för nordiskt anställd personal.

TCO har intet att erinra emot att en utredning för att förbereda en överenskommelse av ovan angivet slag kommer till stånd.

Stockholm den 28 augusti 1967

Tjänstemännens centralorganisation (TCO)

Otto Nordenskiöld

Stig Gustafsson

Sveriges akademikers centralorganisation (SACO):

Med hänsyn till ökningen av antalet gemensamma nordiska institutioner är det angeläget att förutsättningarna utreds för en gemensam tjänstemannarätt beträffande den vid ifrågavarande institutioner anställda personalen.

En riktlinje för utredningsarbetet bör vara att arbetsinsatsen skall värderas utan hänsyn tagen till nationalitet. För att erhålla bästa möjliga rekryteringsunderlag till avsedda tjänster vore det önskvärt om ett sådant system kunde skapas att lönesättning och andra anställningsvillkor fastställdes i enlighet med vad som i gynnsammaste fall utgår i något av länderna.

I huvudsak rekryteras tjänstemän till tjänster i gemensamma nordiska organ främst bland tjänstemän i offentlig tjänst, åtminstone såvitt avser Sverige. Det kan därför vara lämpligt att vid diskussionen om en gemensam nordisk tjänstemannarätt särskilt beakta de offentligrättsliga anställningsvillkoren.

SACO förordar att den i medlemsförslaget upptagna frågan blir föremål

för närmare utredning och förutsätter, att personalorganisationerna kontinuerligt får tillfälle deltaga i utredningsarbetet.

Stockholm den 31 juli 1967

Sveriges akademikers centralorganisation

Bertil Östergren

Statstjänstemännens riksförbund (SR):

Hittills har endast funnits ett ytterst begränsat antal personer som varit hel- eller deltidsanställda vid gemensamma nordiska institutioner. Antalet kan beräknas komma att stiga den närmaste tiden men det kommer trots detta att röra sig om en mycket liten grupp. I avsaknad av mer preciserade upplysningar om det antal befattningshavare, som kan komma att beröras av anställningsformerna (heltids- eller deltidstjänster) finner SR svårigheter föreligga att bedöma behovet av en särskild tjänstemannarätt för nämnda kategorier. Det kan därför enligt SR:s mening ifrågasättas huruvida det är lämpligt att på detta stadium vidtaga åtgärder för att fastlägga en gemensam nordisk tjänstemannarätt. Förhållandena blir naturligtvis annorlunda om utvecklingen skulle leda därtill att en större grupp tjänstemän skulle bli anställda av nordiska institutioner. Efter vad som är känt har den nuvarande ordningen inte medfört sådana påtagliga nackdelar för de berörda att detta kunde motivera mera långtgående åtgärder redan nu.

Stockholm den 28 juli 1970

För Statstjänstemännens riksförbund (SR)

S.-O. Cronqvist

Ombudsman

BILAGA 2

Yttranden över betänkandet om nordisk tjänstemannarätt (NU 1970: 15)

Nordiska hälsovårdshögskolan:

Högskolan ansluter sig till följande av Nordiska organisationskommittén framförda förslag.

1. Rättsförhållandet mellan nordiska institutioner och deras tjänstemän bör regleras genom kontrakt, varvid förutsättes att vissa allmänna och grundläggande bestämmelser införes i en konvention mellan de nordiska länderna.

2. Som utgångspunkt vid lönesättningen bör väljas lönenivån i stationeringslandet. Från denna princip bör avsteg kunna göras av olika skäl, bl. a. för att trygga rekryteringen av personal från länder med högre lönenivå än stationeringslandets samt för att få likartade anställningsförhållanden vid institutioner med likartade arbetsuppgifter och rimliga lönerelationer mellan tjänstemän med olika arbetsuppgifter.

3. Upprättande av ett normalkontrakt, vars innehåll överenskommit mellan regeringarna.

4. De nordiska tjänstemännen bör beskattas i stationeringslandet.

5. Huvudprincipen bör vara, att de nordiska tjänstemännen skall vara medborgare i nordiskt land, men möjlighet bör finnas att i särskilda fall avvika från denna regel. Det är vidare önskvärt, att de ledande posterna i samnordisk institution fördelas mellan olika nationaliteter.

6. För varje särskild institution skall i princip ett förslaget nordiskt ministerråd fastställa instruktion och stat för personalen och ange vilket organ som skall utse tjänstemännen.

7. Genom överenskommelse bör staterna åtaga sig att bevilja sina tjänstemän tjänstledighet för tjänstgöring vid nordisk institution, och denna tjänstgöring bör likställas med tjänstgöringen i hemlandet då det gäller rätten till avlöningsförmåner.

8. Personer, som vid anställning i samnordisk institution redan omfattas av en nationell pensionsordning, bör förbli omfattade av denna. Denna tanke bör utvecklas så, att även personer, som vid anställningen icke omfattades av en nationell pensionsförordning, bör bli anknutna till det pensionsystem som gäller i deras hemländer. Arbetstagaren skall icke vara skyldig att betala pensionsavgifter till hemlandet.

9. En särskild skiljenämnd skall avgöra tvister om tolkning och tillämpning av nordiska tjänstemäns anställningsavtal.

Mot de som bilagor till organisationskommitténs skrivelse fogade förslagen till "Överenskommelse mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om nordiska tjänstemäns rättsställning" och till "Normalkontrakt för de anställda vid samnordiska institutioner" har hälsovårdshögskolans styrelse icke något att erinra.

Utöver vad ovan anförts vill Nordiska hälsovårdshögskolan framhålla följande.

I väsentliga delar överensstämmer förslagen med de synpunkter, som hälsovårdshögskolan anförde i sitt yttrande till Nordiska rådet den 4 september 1967. I nämnda yttrande föreslog dock styrelsen att pensionsfrågan — på grund av dess komplicerade natur — borde lösas från fall till fall genom överenskommelse vid anställningen. Med frångående av denna tanke vill styrelsen, som av det ovan anförda framgår, ansluta sig till organisationskommitténs förslag att personer vid samnordisk institution bör bli

knutna till pensionssystemet i deras hemländer. I övrigt har styrelsen icke något att anföra.

Göteborg den 30 januari 1971

För Nordiska hälsovårdshögskolans styrelse

Bo E. Ingelmark

Ordförande

Nordens folkliga akademi:

---

1. Enligt utredningens förslag skall Nordiska ministerrådets medgivande krävas för att till tjänsteman vid samnordisk institution kunna utse medborgare från ett icke-nordiskt land. Styrelsen förutsätter att sådant medgivande skall kunna lämnas ej blott i undantagsfall utan ha en allmän tillämpning.

2. Det vore önskvärt med tanke på de tjänstemän som redan tjänstgör vid samnordiska institutioner om bestämmelserna beträffande pensionering och tjänsteårsberäkning kunde ges retroaktiv verkan.

3. Styrelsen önskar påpeka oklarheten i uttrycket ”i lönehänseende likvärdig statlig tjänst” (artikel 5, rad 5). Det framgår ej av betänkandets motiveringar vad uttrycket avser, varför en närmare precisering synes vara erforderlig.

4. Styrelsen önskar även i detta sammanhang påpeka den nu gällande otillfredsställande situationen som innebär att en dansk eller norsk tjänsteman, vid samnordisk institution i ett annat land än det egna, icke äger politisk rösträtt vare sig i tjänstgöringslandet eller i hemlandet.

5. Avslutningsvis vill akademins styrelse understryka vikten av att dessa bestämmelser även utsträcks till att omfatta alla nordiska tjänstemän med anställning vid universitet eller andra statliga institutioner i ett land utanför det egna inom Norden.

Kungälv den 29 januari 1971

För styrelsen för Nordens folkliga akademi

Björn Höjer

Rektor

Nordiska afrikainstitutet:

Inledningsvis vill institutet uttrycka sin glädje över att ett utredningsresultat i denna fråga nu föreligger, vilket bör ha en rekryteringsfrämjande effekt. Osäkerhet rörande bl. a. tillgodoräknande av tjänstgöringstid för löneklassplacering, tjänstledighet m. m. har gjort tveksamheten stor hos lämpliga kandidater till tjänster vid institutet.

Institutet instämmer i stort i förslagen till reglering av tjänstemännens ställning, speciellt lyckat synes förslaget om kontraktsförfarande. Ehuru Nordiska afrikainstitutet till sin konstruktion skiljer sig något från andra samnordiska institut bl. a. genom att huvudparten av kostnaderna bestrids av svenska staten, har institutet i sin instruktion den föreskriften att högre tjänster vid institutet skall till ansökan kungöras lediga i de nordiska länderna. Det synes institutet som om en sådan bestämmelse torde normaliter böra förekomma i instruktioner för nordiska institut.

Uppsala den 2 februari 1971

Carl Gösta Widstrand

Centralinstitut for Nordisk Asienforskning:

Ansættelsesvilkårene for personale ved CINA er hidtil blevet reguleret nøje i overensstemmelse med den i "Personaleforhold ved fællesinstitutioner i Norden", NU 1964: 8 indeholdte vejledning (p 35 ff). Ansættelse og aflønning er således sket i henhold til overenskomsterne mellem den danske stat på den ene side (ministeriet for statens lønnings- og pensionsvæsen) og akademikerorganisationerne og Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund i Danmark (HK) på den anden. Rent praktisk sker dette ved, at der i ansættelsesbrevet henvises til reglerne i vedkommende overenskomst, og det betyder, at de ansatte ikke kan stilles ringere end statsansatte i tilsvarende stillinger. Instituttets styrelse har i øvrigt lagt vægt på at de videnskabelige assistenter (= amanuenser) såvidt muligt bliver ligestillet med de videnskabelige assistenter på universiteterne, som er instituttets nærmeste konkurrenter på det personalemæssige område. Ansættelsesformen indebærer endvidere den fordel, at de videnskabelige assistenter kan stå som medlemmer af akademikerorganisationerne og disses pensionskasser, hvorved instituttet foreløbig har undgået komplicerede pensionsordninger, ligesom akademikerorganisationerne i øvrigt varetager medlemmernes interesser i forholdet til instituttet.

Det bemærkes, at alle instituttets amanuenser er ansat på ubestemt tid, og at instituttets styrelse bortset fra flytte- og rejsegodtgørelse i forbindelse med varig ansættelse af ikke-danske medarbejdere indtil nu ikke har fundet

anledning til at fravige princippet om aflønning efter de i domicillandet gældende løn- og tillægssatser.

På den baggrund ønsker CINA at knytte følgende bemærkninger til betænkningen:

Efter instituttets opfattelse ligger alternativ 4) i betænkningens "Förslag til reglering av tjänstemännens ställning vid samnordiska institutioner" i flere henseender nær op ad den ordning instituttet hidtil har fulgt, og som i alt væsentligt har fungeret tilfredsstillende.

Ved som udgangspunkt for lønfastsættelsen at vælge lønniveau'et i institutionens domicilland, eller stationeringslandet i det tilfælde hvor en amanuensis skal forrette tjeneste i et andet land end domicillandet, og ved i øvrigt at tage hensyn til domicillandets nationale ret, herunder formentlig de gældende overenskomster mellem staten og akademikerorganisationerne, bevares muligheden for, at de ansatte kan stå som medlemmer af organisationerne i vedkommende land, og/eller hjemlandet, hvilket instituttet tillægger den største betydning. Bl. a. af den grund finder instituttet, at det (p 9) omtalte personaleregulativ ("instruktion och stat") og "Normalkontrakt för de anställda vid samnordiska institutioner" bør udfærdiges i samråd med akademikerorganisationerne i domicillandet, og at denne procedure bør indføjes i Överenskommelse mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om nordiska tjänstemäns rättsställning".

Instituttet finder, at den i udkastet til en normalkontrakt indeholdte adgang til at foretage såvel tidsubestemte som tidsbestemte ansættelser åbner mulighed for en mere fleksibel personalepolitik og imødekommer et eksisterende behov for ansættelse af forskere til løsning af begrænsede opgaver, ligesom det anses for overordentlig vigtigt, at man i en vis ikke for snæver udstrækning bevarer muligheden for at ansætte ikke-nordiske forskere. I den forbindelse bemærkes, at instituttets styrelse i øvrigt i vid udstrækning har tilstræbt en fordeling af de videnskabelige stillinger mellem de fire deltagerlande.

Spørgsmålet om pensionsordninger har som ovenfor nævnt hidtil ikke voldt instituttet nogen vanskeligheder, hvorfor man anser det for afgørende vigtigt, at adgangen for de ansatte til at stå som medlemmer af deres akademiske organisations pensionskasse fortsat holdes åben. Man finder imidlertid, at det ville være et stort fremskridt, dersom personer, som kommer fra en statsstilling kan forblive i deres hidtidige pensionsordninger.

Derudover har instituttet i princippet ikke noget at indvende mod det fremsatte forslag.

København, den 9. februar 1971

P. i. v.

Søren Egerod

Forstander, professor, dr. phil.

Nordiska farmakopénämnden:

— — — Nämnden får i anledning härav efter hörande av de enskilda nordiska farmakopékommittéerna anföra följande.

Det överlämnade förslaget berör visserligen ett ännu relativt litet antal tjänstemän i Norden, men det ger, om det genomföres, den helt nödvändiga och sedan länge saknade grunden för ordnande av anställningsförhållandena för de enskilda befattningshavare, som har rent nordisk anställning och icke kan falla tillbaka på någon anställning i offentlig tjänst i hemlandet. Det har sålunda väsentlig betydelse för bland andra tjänstemännen vid Nordiska farmakopénämndens generalsekretariat. Nämnden ser därför med tillfredsställelse, att Nordiska organisationskommittén utarbetat och framlagt detta förslag och menar, att det bör genomföras så snart som möjligt. Det alternativ för utformningen av rättsförhållandena mellan nordiska institutioner och deras tjänstemän, som organisationskommittén här stannat inför, tillgodoser alla rimliga anspråk och erbjuder enligt nämndens uppfattning den i dagens situation enklaste och smidigaste lösningen på hithörande problem. Nämnden har icke heller något att erinra mot detaljerna i förslaget.

Stockholm den 4 februari 1971

För Nordiska farmakopénämnden

Jens Schou

Ordförande

Miles Fors

Generalsekreterare

Nordforsk:

Nordforsk hälsar med tillfredsställelse initiativet till en överenskommelse mellan de nordiska länderna om nordiska tjänstemäns rättsställning.

Nordiska organisationskommitténs förslag beträffande lönesättning efter lönenivån i stationeringslandet har tillämpats av Nordforsk med goda erfarenheter och rekommenderas sålunda. Nordforsk stöder vidare förslaget till förfarande vid upprättande av kontrakt mellan tjänstemän och institution och vid tvister rörande tolkningen av dessa kontrakt.

I pensionsfrågan förordar Nordforsk en närmare utredning.

Med tanke på att nordiskt samarbete i allmänhet medför en livlig reseverksamhet borde ett så enkelt förfarande som möjligt eftersträvas vid ersättning av resekostnader. Nordforsk har utarbetat regler som gäller för samtliga personer som reser på uppdrag av Nordforsk oberoende av stationeringslandet. Att införa de system som omnämns i förslaget till normal-

kontrakt skulle för Nordforsks del innebära en onödig administrativ belastning.

Nordforsk tillstyrker sålunda tillskapandet av en gemensam nordisk tjänstemannarätt och att denna utformas i huvudsak enligt de riktlinjer som framlagts i Nordiska organisationskommitténs förslag.

Stockholm den 8 februari 1971

För Nordforsk

R. Woxén

Styrelsens ordförande

Erling Hagen

Siv. Ing.

Nordisk Kulturfond:

— — — skal man meddele at det ikke har vært mulig å behandle saken i samlet styremøte i Nordisk Kulturfond.

Nordisk Kulturfond har hittil basert sin sekretariatsvirksomhet på engasjert deltidspersonale. Ordningen er at sekretariatet følger formannskapet, og lønns- og arbeidsvilkår for sekretariatets personale har vært innrettet etter det lønnsnivå og etter de arbeidsvilkår som til enhver tid gjelder for tilsvarende arbeidsoppgaver på deltidsbasis i vertslandet. Denne ordningen har virket tilfredsstillende bortsett fra at arbeidsmengden er blitt så stor at det nå etter hvert er blitt behov for personale på heltidsbasis.

Forslaget fra Nordisk organisasjonskomité om regulering av nordisk tilsatte tjenestemenns stilling ved nordiske institusjoner ligger i prinsippet ganske nær den ordning Kulturfondet har praktisert, men det inneholder formalisering av lønns- og arbeidsvilkårene gjennom tjenestemannskontrakter som i tilfelle tar med seg de vesentligste sider av tjenestemenns plikter og rettigheter. Selv om Nordisk Kulturfond ikke har noen direkte erfaringer med engasjering av personale på kontrakt, antas ordningen med slik tilsettingsform ut fra Kulturfondets arbeidskraftbehov å være praktisk.

Det ligger i sakens natur at arbeidsforholdene ved nordiske institusjoner vil variere sterkt alt etter vedkommende institusjons formål og arbeidsoppgaver. Med et generelt forbehold om at kontraktene må kunne tilpasses institusjonens funksjoner, antar Nordisk Kulturfonds styre at den foreslåtte ordning bør kunne legges til grunn i en forsøksperiode for eksempel på 5 år. I en forsøksperiode måtte det imidlertid være adgang til å foreta justeringer i ordningen om det skulle vise seg nødvendig.

Oslo, 1. februar 1971

Olav Hove

Olav Nyhamar

Nordiska hushållshögskolan:

Nordiska hushållshögskolan (NHH) är vad som brukar kallas en "immaterial" högskola. Man menar därmed, att högskolan icke som samnordisk institution har något hus, ingen utrustning, ingen personal. Enligt reglerna för NHH skall högskolans utbildningar inordnas i redan bestående universitet och högskolor. NHH anordnar alltså speciell utbildning men den förlägges i bestående institutioner vid bestående universitet och högskolor. Enligt reglerna för högskolan skall kostnaderna för utbildningarna bäras helt av det land, där vederbörande utbildning sker. Utbildningen följer alltså så till vida domicillandets regler. Det innebär bl. a., att personalen vid NHH:s linjer och kurser inte tillhör NHH som samnordisk institution utan det universitet eller den högskola, där utbildningen är förlagd. För personalen vid NHH:s olika utbildningar kan därför en nordisk tjänstemannarätt aldrig bli aktuell.

En gemensam nordisk ansvarighet råder däremot i fråga om kostnaderna för NHH:s styrelse och dess verksamhet. Styrelseledamöterna har emellertid endast deltidsarvoden, i regel bara arvode per sammanträde. Av styrelsen anlidade experter av olika slag jämte sekreterar- och skrivbiträdespersonal är heller icke heltidsanställda. Icke heller för denna del av den personal, som är sysselsatt för NHH:s räkning, kan förslaget om nordisk tjänstemannarätt ha aktualitet.

Med hänsyn till det sagda finner sig NHH:s styrelse icke ha anledning att närmare uttala sig om den föreliggande utredningen.

Detta utlåtande har beslutats vid styrelsesammanträde i Stockholm den 27 januari 1971. Utlåtandet är enhälligt.

För styrelsen för Nordiska hushållshögskolan

Birger Öhman

Ordförande

Nordiska institutet för samhällsplanering (Nordplan):

Nordplans lärarråd har tagit del av utredningen och vill anföra följande. Lärarrådet finner förslaget i alla väsentliga avseenden väl utformat. Det torde sålunda vara lämpligt som utredningen föreslår att reglera rättsförhållandena mellan samnordisk institution och tjänsteman genom kontrakt. Också förslagen om beskattning i stationeringslandet liksom om pensionsbestämmelser förefaller väl motiverade.

På någon punkt vill lärarrådet dock ifrågasätta utredningens rekommendationer.

Enligt artikel 3 i förslaget skall varje land förbinda sig att bevilja statsanställd tjänsteman tjänstledighet för tjänstgöring vid sammordisk institution. För att undvika olägenheter i hemlandet av att låsa tjänster vid mycket långvariga tjänstledigheter bör dessa kunna tidsbegränsas, vilket bör regleras i överenskommelsen.

I utredningstexten, däremot inte i förslaget till överenskommelse, framhålls att det är önskvärt att de ledande posterna i en sammordisk institution fördelas mellan olika nationaliteter. Även om lärarrådet instämmer i att en sådan fördelning är önskvärd, vill det dock framhålla att detta önskemål inte bör gå före en strävan att på varje tjänst sätta den i olika avseenden mest lämpade personen.

Detta yttrande har behandlats i Nordplans lärarråd den 20 januari 1971.

Stockholm den 21 januari 1971

Stig Nordqvist

Professor, föreståndare

Nordisk Institut for Teoretisk Atomfysik (Nordita):

Således foranlediget skal man henlede opmærksomheden på at Nordita er den største af de hidtil oprettede fællesnordiske institutioner og har sit virkefelt i alle medlemslandene, og at der derfor for Nordita gør sig ganske specielle forhold gældende. Dette har Nordita gentagne gange gjort opmærksom på, bl. a. over for udvalget om personaleforhold og udgiftsfordeling m. v. ved fællesinstitutioner i Norden. I overensstemmelse dermed har man forskellige steder i udvalgets betænkning (*Udredning 1964: 8*) accepteret Norditas særlige status.

På denne baggrund vil man — bortset fra en række mindre problemer — fra Norditas side fremhæve to punkter i NU 1970: 15.

1. I artikel 1 bestemmes at

Till tjänsteman vid sammordisk institution utses medborgare i nordiskt land. Med Nordiska ministerrådets medgivande kan dock även annan utses.

Vid tjänstetillsättningar skall eftersträvas en rimlig fördelning av de ledande posterna inom varje institution mellan medborgare från de olika nordiska länderna.

Medlemmer af det videnskabelige personale ved Nordita må ifølge sagens natur udvælges således at disse har de højst mulige kvalifikationer inden for deres specialområde. Dette fører naturligt til at institutionen for at

kunne opfylde sit formål ikke kan tage hensyn til en "rimelig fordeling af de ledende stillinger mellem de nordiske lande". Faktisk har man altid søgt til institutionen at knytte de bedste kræfter man kan finde på internationalt plan. Norditas videnskabelige personale består derfor for hovedpartens vedkommende af videnskabsmænd, der ikke er statsborgere i et nordisk land, og denne linie må i overskuelig tid også fortsætte.

Det videnskabelige personale ansættes af Norditas styrelse der ifølge vedtægterne består af sådanne delegerede fra medlemslandene, der selv er repræsentanter for den teoretiske atomfysik med overblik over den aktuelle forskning på dette område. Den i forslaget anførte bestemmelse om at henlægge beslutningen til ministerrådet må derfor anses for at være u hensigtsmæssig for såvidt angår Nordita.

Endvidere må det bemærkes, at ikke-nordiske fysikere der knyttes til Nordita, i reglen forlader en fast akademisk stilling i et andet land og derfor ikke kan tænkes at blive ansat på tidsbestemt kontrakt. Man er nødt til at tilbyde dem en fast stilling, hvilket normalt betyder at de fortsætter til pensionsalderen.

2. De ovenfor under 1. nævnte forhold gør sig også gældende angående løn- og pensionsspørgsmål for det videnskabelige personale, og man henviser i denne sammenhæng til at betænkningen 1964: 8 udtrykkelig går ind for, at den hidtidige praksis i Nordita opretholdes (s. 13, femte afsnit). Med godkendelse af medlemslandenes regeringer har Nordita derfor etableret en pensionsordning for sådant personale.

Det er af vital betydning for opretholdelsen af Norditas virksomhed på det hidtidige høje niveau, der har givet institutionen mulighed for tidssvarende uddannelse af stipendiater og for aktiv deltagelse i internationalt videnskabeligt samarbejde, at den nugældende ordning videreføres, hvilket ligeledes er anerkendt i 1964: 8, f. eks. på side 13, andet afsnit, hvoraf det fremgår, at indførelsen af nye instanser ved ansættelse af ledende personale vil virke stærkt hæmmende. I betænkningen har man i overensstemmelse hermed forudset (s. 32, sidste afsnit og s. 39, sidste afsnit), at styrelsen i større institutioner må kunne have en række særlige beføjelser.

Som det vil fremgå af ovenstående bemærkninger, nærer man betænkelighed ved at den i udredningen 1970: 15 foreslåede ordning skulle gælde for Norditas vedkommende og må under alle omstændigheder henstille at den i artikel 7 (side 13) anførte dispensationsbeføjelse finder anvendelse på Nordita.

København, den 27. januar 1971

Pekka Jauho

Professor, formand for Norditas styrelse

Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning:

På Nordiska samarbetskommitténs för arktisk medicinsk forskning vägnar ger vi härmed det begärda utlåtandet om ifrågavarande betänkande. Vad utlåtandets första del beträffar, önskar vi framföra kommentarer angående det generella avtalet och vad åter den andra delen beträffar angående det specifika tjänsteförhållandeavtalet. Det allmänna intrycket betänkandet ger, är att nordiska organisationskommittén har satt sig in i saken med omsorg och tagit i betraktande de viktigaste svårigheter och oklarheter som berör personer, som arbetar vid samnordiska institutioner. För att avlägsna dessa svårigheter och oklarheter har organisationskommittén framlagt flera motiverade förslag.

*Överenskommelse mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige
om nordiska tjänstemäns rättsställning*

Enligt vår inställning finns det en del att tillägga eller ändra på.

Artikel 1

Första momentet är bra som det är.

Den i andra momentet framlagda principen, att de högre tjänsterna vid varje institution skulle fördelas jämnt mellan de olika nordiska länderna är i och för sig bra. Ett litet tillägg till det andra momentet vore emellertid önskvärt, t. ex. följande: om det inte på grund av institutionens geografiska läge eller någon annan omständighet är uppenbart fördelaktigt, att ifrågavarande institutions funktionärer utses från samma land.

Artikel 2

Inga kommentarer.

Artikel 3

Inga kommentarer.

Artikel 4

Inga kommentarer.

Artikel 5

Inga kommentarer.

Artikel 6

Inga kommentarer.

Artikel 7

Inga kommentarer.

Artikel 8

Inga kommentarer.

Artikel 9

Inga kommentarer.

Normalkontrakt för de anställda vid samnordiska institutioner

I. Arbetstagarens skyldigheter

Arbetsplikt: Inga kommentarer.

Arbetsplats: Alternativ II är bättre.

Arbets tid: Alternativ I är bättre, och därvid skulle lediga dagar definieras i enlighet med de officiella bestämmelser, som är gängse i det land där institutionen i fråga är belägen.

Bisysslor: Första momentet är bra som det är. Man kunde kanske bifoga ett moment till: Arbetstagaren kan på särskild begäran beviljas tillstånd för en bisyssla, ifall bisysslan är nära anknuten till huvudsysselsättningen eller om den i övrigt kan anses vara fördelaktig för den samnordiska institutionen. Ansökan om tillstånd för bisyssla lämnas till ministerrådet.

Sekretess: Bra som det är.

Allmänt uppförande: Inga anmärkningar.

II. Arbetstagarens rättigheter:

Avlöning: Bra som det är.

Övertidsersättning: Går som det är.

Flyttningkostnader: Inga anmärkningar mot innehållet i sak. Det är med glädje vi noterar att denna punkt finns med i betänkandet.

Resekostnader m. m.: Inga kommentarer.

Semester: Inga kommentarer.

Sjukledighet, tjänstledighet: Inga kommentarer.

Sjukhälsovård: Inga kommentarer.

Pension: Inga anmärkningar.

Betyg: Inga anmärkningar.

III. Övriga kontraktsvillkor

Giltighetstid: I alternativet är bättre.

Punkt två går bra som den är.

Skiljenämnd: Inga anmärkningar.

Som slutomdöme vill vi säga, att förslaget om nordisk tjänstemannarätt definitivt är en reform av den nuvarande oklara situationen och denna reform är nödvändig. De kommentarer vi gjort berör eventuellt oväsentliga punkter, och det är kanske inte ens värt att beakta dem, då reformförslaget får sin slutgiltiga form. Våra kommentarer baserar sig på de erfarenheter vi inhämtat under den tid vi har verkat som medlemmar vid Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning.

Uleåborg den 28 januari 1971

Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning

Ole Wasz-Höckert

Ordförande, professor

Jorma Hirvonen

Generalsekreterare, professor

D a n m a r k**Ministeriet for statens lønnings- og pensionsvæsen:**

I denne anledning skal man meddele, at en eventuel gennemførelse efter de i betænkningen anførte retningslinier af de sammesteds optagne forslag til henholdsvis overenskomst mellem de nordiske lande om "nordiska tjänstemäns rättsställning" og "Normalkontrakt för de anställda vid samnordiska institutioner" vil kunne ske uden at komme til at stride mod almindeligt fulgte principper for fastlæggelsen af ansættelsesvilkår for personale i den danske stats tjeneste, således at den skitserede ordning som helhed ikke giver ministeriet for statens lønnings- og pensionsvæsen anledning til særlige bemærkninger.

For så vidt angår enkeltheder i den foreslåede ordning findes der indtil videre anledning til at oplyse og bemærke følgende:

I henseende til den i artikel 3 i overenskomstforslaget omhandlede tjenestefrihed vil der for tjenestemænd ansat efter reglerne i lov om tjenestemænd i staten, folkeskolen og folkekirken være adgang til under tjeneste ved en fællesnordisk institution at opnå den fornødne tjenestefrihed med bevarelse af lønanciennitet. I henhold til de respektive overenskomster har statens overenskomstansatte personale derimod ikke hidtil haft mulighed for at opnå tjenestefrihed (orlov) uden løn, bortset fra enkelte tilfælde, hvor fraværet skyldes uddannelsesmæssige årsager der er af interesse for arbejdsgiveren.

I tilslutning til overenskomstforslagets artikel 4, andet stykke, kan opmærksomheden henledes på bestemmelserne i funktionærlovens § 8 om efterløn, hvilke regler finder anvendelse for grupper af statens overenskomstansatte personale.

I forbindelse med udkastet til normalkontrakt, afsnit II, pkt. 3, om flyttegodtgørelse skal man henlede opmærksomheden på det i betænkningen om personaleforhold ved fællesinstitutioner i Norden (NU 1964: 8) side 26 anførte synspunkt, hvorefter der normalt ikke bør ydes godtgørelse for udgifter til flytning i forbindelse med fratrædelse af stillingen, idet sådanne udgifter naturlig bør afholdes af den pågældendes nye arbejdsgiver.

Det tilføjes, at der af ministeriet for statens lønnings- og pensionsvæsen ikke på indeværende tidspunkt har været optaget kontakt i sagens anledning med de forhandlingsberettigede personaleorganisationer, hvorfra der efter det foreliggende for nogles vedkommende er udbedt udtalelser om sagen.

København, den 10. februar 1971

P. m. v.

E. b.

Ethelberg

Akademikernes Samarbejdsudvalg:

— — — ønsker AS at udtale, at AS ikke i princippet har noget at indvende mod den midlertidige ordning, der tilvejebringes efter de foreliggende udkast. Det forudsættes herved, at de faglige akademikerorganisationer er berettigede til at forhandle med ansættelsesmyndigheden om nærmere vilkår for ansættelse i henhold til normalkontrakten.

København, den 3. februar 1971

Bjarne Nørretranders

J. Kr. Lomholt

F i n l a n d**AKAVA r.y.:**

Såsom AKAVA i sitt utlåtande rörande riksdagsman Folke Björkmans medlemsförslag (A 146/j) på sommaren 1967 påpekade, har det en längre tid förelegat behov av att på ett enhetligt sätt reglera bestämmelserna om den samnordiska personalens arbetsvillkor, avlöning och tjänstemannarättsliga ställning. AKAVA hälsar därför med tillfredsställelse tillblivelsen av förslaget till reglering av tjänstemännens ställning vid samnordiska institutioner. Förslaget att enhetliga de samnordiska tjänstemännens position på grundval av en överenskommelse mellan regeringarna jämte åtföljande normalkontrakt följer i huvudsak de riktlinjer, som det nordiska akademikerrådet uppskisserade år 1969. På grund härav finner AKAVA förslaget till reglering av de samnordiska tjänstemännens anställningsförhållanden i dess huvuddrag godtagbart och förordar dess snara förverkligande.

AKAVA vill dock fästa uppmärksamheten vid en väsentlig omständighet, som ansluter sig till det system man står i beråd att upprätta. Frågan om rätten att förhandla om de samnordiska tjänstemännens tjänstevillkor och dessas granskande har helt förbigåtts. AKAVA anser, att ett dylikt system borde skapas och att åt AKAVA eller åt dess medlemsorganisation borde reserveras rätt att förhandla om ifrågavarande intressefrågor.

Helsingfors den 27 januari 1971

AKAVA r.y.

Aulis Eskola

Styrelsens ordförande

Unto Rissanen

Verkställande direktör

**Virkamiesten ja työntekijöiden yhteisjärjestö VTY r.y.
(Tjänstemännens och arbetstagarnas samorganisation)¹:**

— — — får vi såsom vårt yttrande värdsamt meddela, att vi förenar oss om kommitténs förslag som sådant. Utöver vad i kommittébetänkandet anförts om funktionärers vid samnordiska institutioner rättigheter önskar vi fästa uppmärksamhet vid vederbörandes möjligheter att fira sin semester i hemlandet, vilket med tanke på skötseln av enskilda angelägenheter och kontakternas bevarande enligt vår organisations uppfattning är nödvändigt. Enligt vår uppfattning borde de anställdas semesterresor till vederbörandes egentliga hemort ersättas ur den ifrågavarande institutionens medel, så att firandet av semestern i hemlandet och upprätthållandet av erforderliga förbindelser och kontakt med hemlandet ej skulle försvåras av ekonomiska skäl.

Vi får samtidigt meddela, att vår centralorganisation, Finlands fackföreningars centralförbund, förenar sig om ovanstående yttrande.

Helsingfors den 1 februari 1971

Virkamiesten ja työntekijöiden yhteisjärjestö VTY r.y.

Pekka Oivio

Ordförande

Mikko Laaksonen

Generalsekreterare

Pohjola-Norden r.f.:

Vårt förbund har stiftat bekantskap med betänkandet och på basis härav får vi högaktningsfullt meddela att Pohjola-Norden ger sitt fulla stöd åt de synpunkter, som organisationskommittén framför, då den av de framlagda alternativen understöder det fjärde.

Helsingfors den 13 januari 1971

Pohjola-Norden r.f.

Weio Henriksson

Ordförande

Veikko Karsma

Verkst. direktör

¹ Yttrandet översatt från finska.

N o r g e

Lønns- og prisdepartementet:

Statsministerens kontor har oversendt ovennevnte utredning til Lønns- og prisdepartementet til behandling.

Lønns- og prisdepartementet har forelagt saken til uttalelse for samtlige departementer og statstjenestemennenes hovedsammenslutninger.

Utenriksdepartementet har i sitt svarbrev av 26. januar 1971 bemerket at af Artikkel 1 ikke definerer begrepet *samnordiske institusjoner*, d. v. s. hvorvidt bare institusjoner hvor alle de 5 nordiske land er med faller inn under overenskomsten, eller om en *samnordisk institusjon* er nordiske institusjoner hvor bare 2, 3 eller 4 nordiske land er med. Formuleringen av Artikkel 1 synes å tyde på at en *samnordisk institusjon* bare er en nordisk institusjon hvor alle 5 er med. Etter Utenriksdepartementets oppfatning bør overenskomsten ta uttrykkelig standpunkt til spørsmålet fordi overenskomstens konsekvenser må forutsettes å bli betydelig større dersom også institusjoner med færre enn 5 medlemsland går inn under begrepet "samnordisk institusjon". Utenriksdepartementet vil imidlertid peke på at det vel kan være et behov for å betrakte som *samnordiske* i relasjon til tjenestemannsretten også de nordiske institusjoner som f. eks. Island ikke finner grunn til å delta i, av saklige eller økonomiske grunner.

Utenriksdepartementet antar også at det er grunn til å overveie begrensninger i den forpliktelse signatarlandene påtar seg i Artikkel 3 til å innvilge statsansatte tjenestemenn permisjon for tjenestegjøring ved *samnordisk institusjon*, i hvert fall når det gjelder permisjonens varighet. Eventuelt kunne de enkelte lands regler med hensyn til statstjenestemanns tjenestefrihet for tjenestegjøring i annen statsstilling gis tilsvarende anvendelse.

Videre har Utenriksdepartementet pekt på at en allerede eksisterende institusjon — slik Artikkel 7 nå er formulert — straks må sette i verk overenskomstens bestemmelse selv om den skulle mene at overenskomsten ikke bør komme til anvendelse på den. Det vil etter Utenriksdepartementets vurdering være opraktisk forgjeves å treffe de nødvendige tiltak i løpet av den kortere eller lengre periode som må antas å ville forløpe før det nordiske ministerråd kan treffe beslutning om at overenskomsten allikevel ikke kommer til anvendelse på denne institusjon. Utenriksdepartementet antar at det praktiske ville være å ha den omvendte regel: at den allerede eksisterende institusjon fortsetter i sit gamle spor inntil ministerrådet etter kortere eller lengre tid eventuelt måtte treffe vedtak om at overenskomstens regler for fremtiden skal komme til anvendelse også på denne institusjon.

Lønns- og prisdepartementet finner å kunne slutte seg til Utenriksdepartementets merknader.

Kommunal- og arbeidsdepartementet har i sitt svarbrev av 29. januar 1971 gjort oppmerksom på bestemmelsen i siste ledd i pkt. 5 under avsnitt II i normalkontrakten — som rett til pengeerstatning hvis ferie ikke blir avvirket — ikke vil kunne brukes ved samnordisk institusjon som har Norge til stasjonierungsland, fordi den må antas å stride mot norsk ferielov. Etter denne vil feriepenger under normale forhold bare kunne bli utbetalt i forbindelse med avvikling av ferie. Bestemmelsen står imidlertid i parantes og det fremgår av side 9 i utredningen at bestemmelser som i normalkontrakten er satt i parantes er å betrakte som alternativer som kan strykes uten at dette anses som avvik fra normalkontrakten. Kommunaldepartementet forstår derfor utkastet slik at det ikke vil være i strid med konvensjonen å utelate den nevnte bestemmelse i tjenestekontrakt ved samnordisk institusjon i Norge.

Lønns- og prisdepartementet slutter seg til det synspunkt Kommunaldepartementet her har gjort gjeldende.

Forsvarsdepartementet har i sitt svarbrev av 19. januar 1971 bemerket at norsk militær tjenestemann/embetsmann som søker tilsetning i en samnordisk institusjon må oppnå tjenestefrihet fra Forsvaret før et sådant tjenesteforhold kan etableres. I henhold til gjeldende regler kan en befalingsmann med 10 års tjeneste eller mer innvilges 2 års tjenestefrihet, maksimum 4 år. En befalingsmann som har tjenestefrihet kan forøvrig ikke ses å stå i noen særstilling i forhold til andre nordiske borgere. Han har dog i hele tjenestefrihetens lengde rett til å kunne tre inn i tjeneste igjen hvis han så ønsker.

Militær tjenestemann/embetsmann som tar ansettelse i en samnordisk institusjon, bør kunne mobiliseringsdisponeres og pålegges meldeplikt/møteplikt i sitt hjemland ved mobilisering/krig uavhengig av hvor institusjonen plasseres i Norden.

Lønns- og prisdepartementet viser til det som foran er bemerket fra Utenriksdepartementets side når det gjelder begrensning i forpliktelsen til å gi permisjon. Forsvarsdepartementets foran siterte merknad synes å understreke behovet for å begrense Artikkel 3, slik det er antydning av Utenriksdepartementet.

Tjenestemannsorganisasjonenes hovedsammenslutninger har i sine svarbrev ikke hatt noen vesentlige merknader til forslag om overenskomst og om normalkontrakt.

Statstjenestemannsforbundet peker imidlertid på at de relativt summariske regler neppe vil dekke alle de ønskelige situasjoner og problemer man vil stå overfor i fremtiden. Dette burde tilsi at hovedorganisasjonene i Norden bør tas med på råd når det gjelder slike spørsmål, gjerne fra starten av.

Norsk lærerlag har bemerket at forslaget om tilsettingsprosedyre ikke sier noe om hvorledes de enkelte land skal forholde seg med hensyn til å finne

frem til de best kvalifiserte kandidater, eksempelvis om de respektive regjeringer skal utpeke disse, om stillingene skal utlyses til fri konkurranse blant kvalifiserte kandidater o. s. v. Videre finner Norsk lærerlag det lite tilfredsstillende at instruksene, som skal utformes av minsiterrådet, skal inneholde bestemmelser om hvilket eller hvilke organer som skal utpeke personalet ved de enkelte institusjoner. Lærerlaget savner også en prinsipiell diskusjon om tilsettingsprosedyre, og forholdet mellom stillinger som bør opprettes mer permanent, som åremålstilsetninger eller som engasjementer.

Når det gjelder pensjonsordningen har Lærerlaget festet seg ved at tjenestegjøring ved institusjoner skal likestilles lønnsmessig med en likeverdig stilling i hjemlandet. Lærerlaget ser ikke bort fra at en slik formulering kan føre til tvister som kunne unngås, dersom en la inntekten til grunn for fastsetting av pensjonen uten å trekke inn begrepet "likeverdige stillinger".

Når det gjelder den tvistenemnd som er omhandlet i Artikkel 6 — hvor det er bestemt at medlemmer av nemnden skal være innehavere av dommerembete — har Lærerlaget bemerket at sammensetningen virker noe fremmed sett i relasjon til norske forhold, hvor partsrepresentasjon er vanlig. Lærerlaget savner også nærmere bestemmelser om partsprosedyre for nemnden eller representasjon i nemnden og er av den oppfatning at dette bør innarbeides.

Lønns- og prisdepartementet viser til det foranstående, og har for sin del forøvrig ikke noe vesentlig å bemerke til forslaget om overenskomst og forslaget om normal kontrakt.

Oslo, 2. februar 1971

Etter fullmakt

Edvin Saastad

Helge Barsett

Norges akademikersamband:

— — — og vil uttale sin tilfredshet med at det nå er fremlagt et forslag som bør kunne gi grunnlag for enhetlige regler om ansettelsesforhold ved samnordiske institusjoner.

Norges akademikersamband kan i prinsippet slutte seg til Nordisk organisasjonskomité's forslag til regulering av tjenestemennenes stilling ved samnordiske institusjoner. Man finner det i denne forbindelse ikke hensiktsmessig å komme nærmere inn på de enkelte konkrete bestemmelser i forslagene til overenskomst og til normalkontrakt.

Spørsmålet om lønnsnivået reguleres ikke av den foreslåtte overenskomst. Vi vil imidlertid gjerne understreke organisasjonskomitéens påpekning av

hensynet til at likeartede arbeidsoppgaver ved en institusjon, må betinge stort sett likeartede ansettelsesforhold også lønnsmessig.

Vi forutsetter som en selvfølge at det må gis mulighet for de faglige organisasjoner til å representere sine medlemmer i forhandlinger om ansettelsesvilkår.

Oslo, 1. februar 1971

Norges akademikersamband

Egil A. Stene Johansen

Formann

O. J. Aksnes

Generalsekretær

S v e r i g e

Statens avtalsverk:

Allmänt

Vissa samnordiska institutioner utgör nationella myndigheter i det land där de bedriver sin verksamhet. Exempel på sådana institutioner är Nordiska institutet för samhällsplanering och Nordiska afrikainstitutet, vilka är svenska statliga myndigheter. Tjänstemännen vid dessa myndigheter är statstjänstemän och omfattas av den svenska stats tjänstemannalagen. Avtalsverket utgår från att förslaget till reglering av tjänstemännens ställning vid samnordiska institutioner inte avser tjänstemän vid institutioner som skall vara nationella myndigheter. Enligt uttryckligt uttalande i betänkandet skall nämligen de nordiska tjänstemän som avses där inte stå i tjänsteförhållande till något enskilt land utan vara anställda av de institutioner för vilka de arbetar. Vilken rättslig ställning en samnordisk icke-statlig institution skall ha är inte närmare behandlat i betänkandet. Av betänkandet synes dock framgå att kommittén utgår från att sådan institution skall vara självständigt rättssubjekt.

Såvitt avtalsverket kan förstå blir svensk arbetsrättslig lagstiftning — om undantag inte görs i lag — tillämplig på samnordisk institution i Sverige oavsett om denna är svensk statlig myndighet eller har annan rättslig status. Till denna lagstiftning hör först och främst den s. k. arbetsfredslagstiftningen, som innehåller grundläggande bestämmelser om rätt till löneförhandlingar, stridsåtgärder m. m. Arbetsfredslagstiftningen omfattar lagarna om förenings- och förhandlingsrätt, kollektivavtal, arbetsdomstol och medling i arbetstvister. Till den arbetsrättsliga lagstiftningen hör vidare bl. a. semesterlagen, allmänna arbetstidslagen, arbetarskyddslagen samt lagstift-

ningen om förbud mot avskedande i anledning av äktenskap eller havandeskap eller med anledning av värnplikstjänstgöring.

I betänkandet framhålls att rättsförhållandet mellan nordiska institutioner och deras tjänstemän kan utformas på många olika sätt och anger fyra alternativ som särskilt kan komma i fråga. I betänkandet förordas ett alternativ som innebär att rättsförhållandet mellan institutionen och tjänstemannen regleras genom kontrakt och att vissa allmänna och grundläggande bestämmelser införs i en konvention mellan de nordiska länderna. Den närmare utformningen i betänkandet av detta alternativ innebär, såvitt avtalsverket kan finna, att långtgående inskränkningar lagstiftningens väggen måste ske i de rättigheter enligt arbetsfredslagstiftningen som tillkommer arbetstagare i Sverige. Sålunda synes bestämmelserna i artiklarna 4 och 5 i förslaget till överenskommelse förutsätta att parterna i anställningsförhållandet inte skall kunna efter förhandlingar — eventuellt med stridsåtgärder — överenskomma i kollektivavtal eller enskilda avtal om andra villkor än som anges i artiklarna. Vidare synes artikel 6 i överenskommelsen hindra att parter i kollektivavtal om sådan fråga, som enligt förslaget synes kunna regleras genom kollektivavtal, exempelvis om lörens storlek, enas om att tvist om innehållet i kollektivavtalet inte skall avgöras av den i artikeln nämnda skiljenämnden utan i den för prövning av kollektivavtalstvister gängse ordningen. Dessutom synes bestämmelsen i artikel 3, att statstjänsteman i fråga om rätten till avlöningsförmåner skall tillgodoräknas tjänstgöringstid vid samnordisk institution som om han utövat sin tjänst i hemlandet, kräva förbud i svensk lag mot avtal i sådan fråga. Det kan nämnas att de för svenska statstjänstemän nu gällande kollektivavtalen reglerar frågan om tillgodoräkning av tjänstgöring inom icke-statlig verksamhet.

Avtalsverket vill med hänvisning till det anförda för sin del ifrågasätta om inte rättsförhållandet mellan samnordisk institution och dess tjänstemän i stället för enligt det i betänkandet förordade alternativet bör utformas enligt alternativ 2 i betänkandet, d. v. s. att de nordiska tjänstemännen underkastas lagstiftningen i det land, där institutionen är belägen. Detta alternativ synes vara det närmast till hands liggande eftersom det inte föranleder speciallagstiftning om undantag från de regler som gäller inom landet i fråga om rättsförhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare. Avtalsverket vill tillägga att arbetstagare hos vissa icke-statliga inrättningar i Sverige omfattas av lagen (1965:275) om tjänstemän hos kommuner m. fl. (kommunaltjänstemannalagen) vilken bl. a. reglerar rätten till förhandling och stridsåtgärder. Lagen är enligt Kungl. Maj:ts bestämmande tillämplig på allmän inrättning. Förhandlings- och strejkrätten enligt denna lag är vidsträcktare än vad som följer av förslagen i betänkandet men är begränsad i förhållande till vad som gäller för svenska arbetstagare i allmänhet. Förhandlings- och strejkrätten enligt kommunaltjänstemannalagen är emellertid av samma omfattning som enligt statstjänstemannalagen, vilken

som nämnts gäller för tjänstemän hos de två inledningsvis angivna samnordiska institutioner som är svenska statsmyndigheter. Väljs det alternativt avtalsverket förordar bör enligt verkets mening en sådan ordning åstadkomma att kommunaltjänstemannalagen kan göras tillämplig på icke-statlig samnordisk institution i Sverige, om detta bedöms lämpligt.

Betänkandet avser endast tjänstemän. Av betänkandet framgår inte huruvida man genom att använda begreppet tjänstemän velat från reglering utesluta vissa arbetstagarkategorier. Avtalsverket vill för sin del ifrågasätta om inte en reglering bör avse samtliga arbetstagare vid samnordiska institutioner.

Pensionsfrågor

Om regleringen av den nordiska tjänstemannarätten sker enligt det i betänkandet förordade förslaget vill avtalsverket i fråga om rätten till personalpensionsförmåner för tjänstemän hos samnordisk institution anföra följande.

Förslaget innebär att pension skall utgå enligt de grunder som gäller för innehavare av statlig anställning i tjänstemannens hemland och att varje land skall svara för pensionsförpliktelsen gentemot sina egna medborgare, oavsett om dessa före anställningen vid den samnordiska institutionen varit i statlig tjänst eller inte. Enligt förslaget förutsätts denna ordning vara obligatorisk, dock att undantag skall kunna göras med avseende på tjänstemän vid redan upprättade institutioner.

Utan att gå in på finansieringsfrågorna vill avtalsverket ifrågasätta om inte möjlighet bör finnas att från fall till fall pröva vilken reglering av pensionsförhållandena som är mest ändamålsenlig när medborgare i visst nordiskt land tjänstgör vid institution i annat nordiskt land. Såvitt avtalsverket kan bedöma är den föreslagna ordningen lämplig då fråga är om statliga tjänstemän som under tjänstledighet innehar anställning som beräknas bli av kortare varaktighet vid en i ett annat nordiskt land upprättad samnordisk institution, men mindre lämplig då till sådan anställning ifrågakommer en person som inte innehar eller innehaft offentlig tjänst i hemlandet. I sistnämnda fall bör — med hänsyn bl. a. till samordningssvårigheter mellan olika pensionssystem — möjlighet finnas att bibehålla vederbörande vid den pensionsförsäkring som han själv ordnat med eller som anordnats genom arbetsgivaren i hemlandet.

Då fråga är om sådan anställning vid samnordisk institution i ett annat nordiskt land än det egna som kan bedömas bli av mer permanent karaktär, synes det mest rationellt att för anställningen tillämpa de personalpensionsanordningar som gäller för statsanställda i det land där institutionen är upprättad. Såvitt gäller statliga tjänstemän vill avtalsverket i detta sammanhang särskilt hänvisa till de ställningstaganden i fråga om samordning

av pensionsrätt enligt statliga personalpensionsanordningar som tagits av de nordiska ländernas regeringar och parlament.

Stockholm den 1 februari 1971

K.-L. Ugglå

Mats Borgström

Statens personalpensionsverk:

Organisationskommitténs förslag grundar sig på ett betänkande avgivet i oktober 1969 av en arbetsgrupp tillsatt av kommittén. Arbetsgruppen har i sitt betänkande dels redovisat de överväganden som hittills framförts i olika sammanhang, dels redogjort för hur frågan lösts för vissa samnordiska institutioner, dels ock framlagt allmänna synpunkter på frågan om tjänstemannarätt för tjänstemän vid samnordiska institutioner. Arbetsgruppen fann dock inte möjligt att inom den begränsade tid, som stått gruppen till buds, avge något förslag utan ansåg att frågan borde beredas ytterligare med sikte på en konvention i ämnet.

Organisationskommittén redovisar i sitt förslag till reglering av tjänstemännens ställning vid nordiska institutioner olika alternativ. Kommittén har stannat för att föreslå en kombination av två olika principer, nämligen så att nordisk tjänstemans löneförmåner i huvudfallen baseras på lönenivån i det land där institutionen i fråga är belägen, domicillandet, men att han i pensionshänseende — oavsett tidigare pensionstillhörighet — blir underkastad det personalpensionssystem, som tillämpas för statligt anställda i hans hemland. Kommittén går inte in på vad som i sistnämnda avseende skall gälla för icke nordisk tjänsteman och har alltså lämnat den frågan oreglerad. Vad som redovisats i förslaget utgör inte tillräckligt underlag för att pensionsverket skall kunna slutligt bedöma hur en pensionsreglering lämpligen bör åstadkommas. Pensionsverket anser att härför erfordrats en fylligare redogörelse för de samnordiska institutionerna och de personalpolitiska målsättningarna för verksamheten. Ämbetsverket nödgas därför inskränka sig till vissa allmänna uttalanden.

Det kan naturligen innebära vissa fördelar att tillämpa en pensionsordning som följer tjänstemännens nationella tillhörighet särskilt om man därvid tillser att dessa blir formligt anslutna till respektive pensionsordning så att specialregleringar kan undvikas. Pensionsverket har emellertid bl. a. från administrativ och finansieringsteknisk synpunkt funnit övervägande skäl tala för att — i likhet med vad som redan gäller för tjänstemän vid

vissa sammordiska institutioner — oavsett den anställdes nationalitet tillämpas det pensionsystem som gäller för statsanställda i det land där institutionen är belägen. Detta alternativ kan kombineras med rätt för den som är statligt anställd i sitt hemland att, om han så önskar, med tjänstledighet från sådan anställning för tjänstgöring vid sammordisk institution under viss tid, förslagsvis högst fyra år, i pensionshänseende bibehålla tillhörigheten till den pensionsordning som gäller hans statliga anställning i hemlandet.

Om man alltså skulle välja att låta de sammordiska institutionernas personal, med undantag för anställningshavare med tjänstledighet under viss begränsad tid från statsanställning i sitt hemland, i pensionshänseende inordnas under domicillandets bestämmelser för statsanställda, bör regleringen av kostnaderna för pensioneringen, såvitt pensionsverket kan finna, lämpligen ske genom en aktivtidsfinansiering. Vid varje institution skulle i personalstaten upptas ett visst tillägg till lönekostnader avsett att täcka de framtida personalpensionskostnaderna. Detta belopp skulle med nedan angivet undantag bestämmas enligt domicillandets regler och tillföras de medel som i respektive domicilland användes till pensionskostnader för det landets statsanställda. I tjänstledighetsfallen skulle dock förekomma efter hemlandets förhållanden bestämda aktivtidsavgifter och motsvarande medel inlevereras till detta land. Pensionskostnaderna skulle alltså belasta institutionen under vederbörandes anställningstid och kostnadsfördelningen mellan de nordiska länderna bli desamma som för löner och andra utgifter för personalen vid institutionen.

Enligt ett förslag till konvention mellan de nordiska länderna om samordning av pensionsrätt enligt statliga pensionsordningar i respektive länder skulle som förutsättning för samordning för ålderspension krävas antingen minst tio års tillgodoräkningsbar tjänstgöring i det land där pension beviljas eller ock särskilt medgivande. I dessa tio år skulle med den lösning som ovan anförts anställningstid i sammordisk institution komma att inräknas om anställningshavaren övergår från anställning vid sammordisk institution till statlig anställning i det land, där den sammordiska institution vid vilken han tjänstgjort är belägen. Detta skulle dock inte gälla den som åtnjuter tjänstledighet från statlig anställning i annat nordiskt land och bibehållits vid pensionsrätt i detta land, om ej särskilt medgivande lämnas i det enskilda fallet. Vid samordning i övrigt blir anställning i sammordisk institution jämställd med statligt pensionsreglerad anställning i det land, vars pensionsordning gäller för vederbörande anställningshavare under anställningen i institutionen i fråga.

Administrativt sett synes fördelar vara att vinna om redovisning av personaldata (matrikelföring) finge ske efter samma system för samtliga tjänstemän vid en och samma institution — här bortses från tjänstledighetsfallen — och om enhetliga pensionsåldrar kunde tillämpas. Med hänsyn till att

olika system för samordning med allmänna socialförsäkringsförmåner kan gälla i de olika länderna torde även andra administrativa fördelar kunna vinnas om domicillandets statliga personalpensionsregler får gälla.

En inom pensionsverket upprättad promemoria, som närmare belyser alternativet med domicillandets pensionsordning som den dominerande, närslutes (*se Bihang*).

Stockholm den 28 januari 1971

Folke Ericson

Kerstin Ahlroth

BIHANG

PM rörande personalpensioneringen av personal hos samnordiska institutioner

(Upprättad inom statens personalpensionsverk)

1. Anställning hos samnordisk institution bör regelmässigt tillhöra tillämpningsområdet för de anordningar i fråga om personalpensionering, som tillämpas för statsanställda i det nordiska land, där institutionen är belägen.

Den som omedelbart innan hans anställning i sådan institution börjar haft personalpensionsskydd hos annan nordisk stat än den, inom vars område institutionen är belägen bör likväl äga, om han så önskar, vara tills vidare, dock högst 4 år, i anställning hos den samnordiska institutionen, undantagen från de anordningar, som avses i föregående stycke, och i stället omfattad av motsvarande anordningar hos den stat, där det tidigare pensionsskyddet åtnjutits.

Den stat, vars personalpensionsanordningar är tillämpliga benämnes i det följande *personalpensionsstaten*.

Anmärkning till punkt 1. Beträffande den som är anställd hos samnordisk institution omedelbart innan denna reglering börjar tillämpas och då har pensionsskydd hos annan nordisk stat än den, inom vars område institutionen är belägen, kan ifrågasättas att andra stycket i punkt 1 skall få tillämpas som om han anställdts vid institutionen vid den tidpunkt då regleringen börjar tillämpas.

2. Vad som angivits i punkt 1 innebär för de anställda, att förmånssystemet för personalpensioneringen av anställda hos personalpensionsstaten är avgörande för *dels* under vilka förutsättningar pensionsskydd skall föreligga, *dels* vad som beträffande pensionsskyddet skall anses som pensionsmedförande lön, *dels* under vilka förutsättningar till följd av pensionsskyddet skall utgå pensionsförmån och *dels* vilken storlek sådan förmån skall ha. Angående samordning med annan pensionering, se punkt 5.

3. Fråga skall vara om ett formligt inordnande under personalpensionsstatens personalpensionsanordningar, inte enbart om en av den samnordiska institutionen genom dess huvudmansstater beslutad tillämpning av viss stats

förmånssystem för personalpensioneringen. I den mån inte denna stat annat beslutar skall därför den samnordiska institutionen beträffande respektive personalpensionering intaga samma ställning och ha samma uppgifter som anställningsmyndighet hos personalpensionsstaten och samma ordning tillämpas för prövning av de frågor, som sammanhänger med personalpensioneringen, och för utbetalning av personalpensionsförmånerna, som tillämpas i fråga om personalpensioneringen av de hos ifrågavarande stat anställda.

4. Till den samnordiska institutionens kostnader för anställd personal skall höra aktivtidskostnad för personalpensionsrätten hos respektive personalpensionsstat, beräknad på det sätt som beslutas av denna. Denna kostnad skall repartiseras mellan huvudmansstaterna efter samma grund som tillämpas beträffande andra personalkostnader. Gottgörelse motsvarande sålunda uttryckt värde av personalpensionsrätten skall av den samnordiska institutionen inbetalas till respektive personalpensionsstat, som härvid ensam svarar för utgifter för utgående pensionsförmåner. Nettoeffekten härav blir således att respektive personalpensionsstat svarar för pensionskostnaden men under de anställdas aktivtid får sådana pensionskostnadsbidrag från övriga huvudmansstater, som motsvarar dessas andel i den då beräkneliga pensionskostnaden. Se även punkt 6.

Anmärkning till punkt 4. Om beträffande anställda hos den stat, inom vars område den samnordiska institutionen är belägen, personalpensionskostnaden beräknas kollektivt som viss procent av lönesumman oberoende av i vilken mån denna motsvaras av aktuellt pensionskydd och pensionsmedförande lön, skall detta ske också i fråga om personalpensionskostnaden för anställda hos den samnordiska institutionen. I löneunderlaget skall likväl i sådant fall inte ingå lönerna för anställda, som enligt andra stycket i punkt 1 har personalpensionsrätt i annat nordiskt land.

5. Vad som anges i punkt 1 innebär också att sådan samordning med annan pensionering skall tillämpas, som gäller enligt personalpensionsstatens bestämmelser. I fråga om samordning med annan nordisk stats personalpensionering förutsättes dessa bestämmelser komma att innebära i hudsak följande.

a. Om inträdet av pensionskydd är beroende av viss tids föregående anställning hos ifrågavarande stat eller av att pensionskydd tidigare åtnjutits hos denna stat skall i det förra fallet beaktas även anställningstid som är relevant enligt annan nordisk stats personalpensionsbestämmelser och i det senare fallet beaktas pensionskydd, som åtnjutits på grund av sådana bestämmelser.

b. Om till följd av pensionskyddet utlöses rätt till genast börjande pension och anställning har innehaft hos denna stat sedan minst 10 år, skall ytterligare gälla följande, försåvitt pensionskydd tidigare förelegat enligt annat nordiskt lands personalpensionsbestämmelser. *Å ena sidan* skall få beaktas pensionsmedförande lön och anställningstid, som skolat vara relevant i fråga om det tidigare pensionskyddet. Detta gäller även om inte till följd av det tidigare pensionskyddet föreligger någon medförd pensionsrätt. *Å andra sidan* skall, om sådan pensionsrätt medföres, den genast börjande pensionen minskas med vad som för samma tid utgår i personalpensionsförmån på grund av det tidigare pensionskyddet.

Om den genast börjande pensionen är sjukpension eller sådan familjepension, som inte föregåtts av egenpension, skall tiden av 10 år minskas med tid från pensionsfallet till den levnadsålder, då rätt skulle förelegat att avgå

med ålderspension. Vidare skall dispens i särskilda fall kunna medges från 10-årsvillkoret.

6. En särskild fråga, som sammanhänger med finansieringen, är om en från annan nordisk stats personalpensionering medförd rätt till uppskjutna personalpensionsförmåner skall få elimineras genom denna stats pensionsbestämmelser med hänsyn till att rätt uppkommit till genast börjande pension hos annan nordisk stat. Det har antagits att så i allmänhet skall få ske vid internordisk statlig personalpensionsordning, varvid sålunda personalpensionen kommer att helt belasta den stat hos vilken anställningen senast innehafvs. Det kan emellertid ifrågasättas om en sådan lösning efter principen om ekonomiskt sista hands ansvar är godtagbar, såvitt angår sådan rätt till uppskjutna förmåner, som är grundad på anställning hos samnordisk institution. Anledningen härtill är att, om under aktivtiden beräknelig pensionskostnad enligt det föregående skulle repartiseras mellan huvudmansstaterna, det väl kan inträffa att en stat som lämnat visst pensionskostnadsbidrag därutöver skulle komma att svara för hela pensionsutgiften och sålunda få betala en del av pensionskostnaden dubbelt. Om frågan enbart gällde fall, där anställningshavaren enligt punkt 1 andra stycket under en begränsad tid haft personalpensionsrätt hos annan nordisk stat än den, inom vars område den samnordiska institutionen är belägen, och det senare blir fråga om genast börjande pension hos sistnämnda stat, skulle man eventuellt kunna överväga att söka ett remedium genom att underlåta att repartisera kostnaden för pensionsrätten hos förstnämnda stat. Motsvarande problem inställer sig emellertid också i andra fall, där under aktivtiden förekommit repartisering av då beräknelig personalpensionskostnad och den genast börjande pensionen kommer att utgå från annan nordisk stat än den som svarade för personalpensioneringen, förutsatt att det föreligger samordningsfall. Med beaktande härav torde frågan enklast kunna lösas genom att de nordiska staterna underlåter att i sina pensionsbestämmelser intaga klausuler om eliminering av rätt till uppskjuten förmån grundad på anställningstid hos samnordisk institution.

Stockholm den 28 januari 1971

Landsorganisationen i Sverige:

Med anledning härav får LO meddela, att organisationen avstår från att yttra sig över utredningen.

Stockholm den 22 februari 1971

Landsorganisationen i Sverige

Arne Geijer

Tjänstemännens centralorganisation (TCO):

Den av kommittén tillsatta särskilda arbetsgruppen har, när det gäller medverkan för att fastställa regler för avvägningen av förmåner på grund av anställningen, uttalat att personalen bör vara representerad på samma sätt som när liknande anställningar lönerogleras i det land där den anställda är stationerad. TCO delar givetvis denna uppfattning och vill samtidigt framhålla önskvärdheten av att anställningsförhållandena i möjligaste mån regleras genom kollektivavtal. De föreslagna arbetsvillkoren har sådan generell karaktär att de väl lämpar sig för reglering i kollektivavtalsform.

TCO tillstyrker i övrigt förslaget.

Stockholm den 8 februari 1971

Tjänstemännens centralorganisation (TCO)

Lennart Bodström

Stig Gustafsson

Sveriges akademikers centralorganisation (SACO):

SACO tillstyrker att tjänstemännens ställning vid samnordiska institutioner regleras i huvudsak enligt de riktlinjer som anges i det föreliggande förslaget, varvid dock följande bör beaktas.

SACO förutsätter att berörda personalorganisationer bereds tillfälle till överläggningar innan instruktion och stat för personalen fastställs vid samnordiska institutioner. När det gäller reglering av sådana frågor som lämnats öppna i normalkontraktet utgår SACO från att personalorganisationerna skall vara oförhindrade att förhandla därom med tillämpning av de förhandlingsrättsliga regler, som gäller i stationeringslandet. SACO anser att arbetstagarens hemland bör vara skyldig utbetala, utöver pensionsförmåner, även övriga förekommande sociala förmåner, som t. ex. sjukförmåner, grupplivförsäkringsförmåner och ersättning vid yrkesskada.

Beträffande artikel 4 i förslaget till överenskommelse mellan de nordiska länderna bör inte få avtalas sämre villkor i angivna frågor än vad som följer av de bestämmelser om löne- och anställningsvillkor som gäller för offentliga tjänstemän i arbetstagarens hemland eller stationeringslandet. Tjänstemän som anställs vid samnordisk institution bör således inte kunna ges sämre förmåner än vad som skulle tillförsäkras honom som offentlig tjänstemän vare sig i hemlandet eller i stationeringslandet.

Det kan inte anses godtagbart att tvingande lagenliga rättigheter anges som miniminivå; denna bör i stället anges av närmast tillämpliga löne- och anställningsförmåner.

SACO konstaterar att nomalkontraktet förutsätter att ersättning utan undantag skall utgå för övertidsarbete. Att så sker är en absolut förutsättning för att arbetsgivaren ensidigt skall kunna besluta om utförande av övertidsarbete. Utförande av övertidsarbete måste förutsätta arbetstagarens medgivande, vilket får anses fastslaget genom att överenskommelse träffas om den ersättning som skall utgå. SACO föreslår därför att stycket 2, alt. II, kap. I, medtages i kontraktet endast om överenskommelse därom träffas med arbetstagaren och ersättning för övertidsarbete utgår.

Ersättning för flyttningskosnader bör alltid utgå vid flyttning i samband med anställningens slut, oavsett vart flyttning sker. Någon skillnad bör inte göras om arbetstagaren på grund av anställningens slut flyttar till ny anställning i stationeringslandet, till annat land än stationerings- eller hemlandet eller till hemlandet.

Har semester inte utlagts av arbetsgivaren bör utöver ogulden semesterlön även kunna utgå skadestånd vilket är fallet t. ex. enligt den svenska semesterlagen.

Vid sjukledighet och tjänstledighet bör som miniminorm i normalkontraktet kap. II p. 6 anges vad som gäller för offentliga tjänstemän i hem- eller stationeringslandet. Avsteg däriifrån bör göras endast om det medför bättre villkor för tjänstemannen. Regleringen av de materiella frågorna bör i så komplicerade frågor som det här gäller, inte lämnas helt öppen, som är fallet i förslaget.

Kontraktet bör kunna uppsägas av arbetsgivaren endast om saklig grund härför föreligger och med iakttagande av gällande uppsägningstid.

Avslutningsvis förutsätter SACO att lönejusteringar för berörda tjänstemän skall ske årligen och kunna bli föremål för förhandlingar med berörda personalorganisationer. SACO föreslår att detta anges i normalkontraktet.

Stockholm den 5 mars 1971

Sveriges akademikers centralorganisation

Benne Lantz

Kjell Eriksson

Statstjänstemännens riksförbund (SR) har i skrivelse den 28 januari 1971 förklarat sig avstå från att framföra särskilda synpunkter i anledning av betänkandet.

BILAGA 3**Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget**

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om en fælles tjenestemandretsret for nordisk ansat personale.

Udvalget har behandlet forslaget på en række møder, senest den 11. maj 1970 i Skive, den 19. november 1970 i Jönköping, den 15. januar 1971 i Stockholm og den 15. og 16. februar 1971 i København.

Justitsminister Knud Thestrup, Danmark, har deltaget i møderne den 11. maj 1970 og den 15. februar 1971. Justitieminister Erkki Tuominen, Finland, og statsråd Egil Endresen, Norge, har deltaget i møderne den 15. januar og den 15. februar 1971. Justitsminister Auður Auðuns, Island, har deltaget i mødet den 15. februar 1971. Statsrådet Lennart Geijer, Sverige, har deltaget i møderne den 19. november 1970 samt den 15. januar og den 15. februar 1971. I sidstnævnte møde deltog tillige statsrådet Carl Lidbom, Sverige.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget går ud på at anbefale regeringerne at forberede indgåelse af en overenskomst vedrørende en fælles tjenestemandretsret for nordisk ansat personale.

Forslagsstilleren anfører, at der allerede nu i en vis udstrækning findes fællesnordiske institutioner, og at der kan ventes oprettet nye samarbejdsorganer af denne karakter. Adskillige af disse institutioner er ikke nationale myndigheder, og de personer, der er ansat ved institutionerne, står ikke i tjenesteforhold til noget enkelt nordisk land, men er nordisk ansatte tjenestemænd. Der findes ikke ensartede regler, der regulerer forholdene for dette personale, men det bliver efterhånden nødvendigt med fælles regler for deres ansættelse, aflønning og status. Sådanne regler bør fastlægges i en konvention mellem landene, hvorved der tilsikres personalet en offentligretlig stilling.

Forslaget er fremsat i marts måned 1967.

2. Remisyringer om medlemsforslaget

Udtalelser om forslaget blev i sommeren og efteråret 1967 indhentet fra følgende myndigheder og organisationer:

Nordiska hälsovårdshögskolan.

Nordita.

Nordens folkliga akademi.

Nordisk Akademikerråd.

Danmark:

Økonomiministeriet.
Akademikernes Samarbejdsudvalg.
Danske Statsembedsmænds Samråd.
Fællesrådet for Danske Tjenestemands- og Funktionærorganisationer.
Dansk Magisterforening.
Danmarks Juristforbund.
Danske Økonomers Forening.

Finland:

Tjänstemannaorganisationernas centralförbund.
Finlands fackföreningars centralförbund.
Akava r. y.

Norge:

Lønns- og prisdepartementet.
Statstjenestemannskartellet.
Yrkesorganisasjonenes hovedsammenslutning.
Embetsmennes landsforbund.

Sverige:

Justitiekanslern.
Statens avtalsverk.
Landsorganisationen i Sverige.
Tjänstemännens centralorganisation.
Sveriges akademikers centralorganisation.
Statstjänstemännens riksförbund.

Medlemsforslaget blev anbefalet af *Fællesrådet for danske Tjenestemands- og Funktionærorganisationer, Sveriges Akademikers Centralorganisation, Akava r. y. og Tjänstemannaorganisationernas centralförbund*. Sidstnævnte organisation ønskede, at der først blev foretaget en undersøgelse af de gældende regler i de nordiske lande, hvorefter et forslag til tjenestereglement kunne udarbejdes og antages i en konvention.

Økonomiministeriet, Finlands fackföreningars centralförbund, Lønns- og prisdepartementet og Tjänstemännens centralorganisation havde intet at indvende imod forslaget. *Økonomiministeriet* mente dog at der forinden burde indhøstes erfaringer fra en lidt længere periode end den forløbne med hensyn til praktiseringen af de retningslinjer, der hidtil var fulgt i henhold til betænkningen af 1964 om personaleforhold ved fællesinstitutioner i Norden (NU 1964: 8).

Medlemsforslaget blev *ikke anbefalet* af *Nordiska hälsovårdshögskolan, justitiekanslern, Statens avtalsverk, Landsorganisationen i Sverige og Statstjänstemännens riksförbund*. Man antog, at der savnedes tilstrækkeligt erfaringsgrundlag, og at det ville være vanskeligt at finde frem til en fælles løsning af problemerne på daværende tidspunkt. Der forelå heller ikke noget påtrængende behov, i hvert fald ikke førend det blev klarlagt, hvor-

ledes udfaldet ville blive af de overvejelser, der foregik med henblik på oprettelsen af en fælles klageinstans i patentsager.

Nordisk Akademikerråd, som repræsenterer de centrale akademikerorganisationer i alle de fem lande, ønskede at deltage i udarbejdelsen af de pågældende tjenestemandsbestemmelser.

3. Nordisk Organisationskomité's forslag

Medlemsforslaget og remisytringerne indgik i arbejds materialet for den i henhold til statsministrenes og præsidiets beslutning af 7. oktober 1967 nedsatte Nordiske Organisationskomité. Ved statsministrenes og præsidiets beslutning af 4. november 1969 blev det bekræftet, at organisationskomiteen burde fortsætte sit arbejde med forslag vedrørende blandt andet en nordisk tjenestemandsråd. Til at forberede komiteens stillingtagen har der været nedsat en særlig arbejdsgruppe med sagkyndige fra hvert af landene.

Organisationskomiteen har den 14. september 1970 afgivet sin indstilling til statsministrene og præsidiet, og indstillingen blev på fællesmødet den 2. november 1970 henvist til behandling i juridisk udvalg.

Organisationskomiteen anbefaler, at retsforholdet mellem en fællesnordisk institution og det ansatte personale reguleres ved kontrakt. Man kan ikke gå ind for, at der oprettes en overstatslig organisation med eget budget og beføjelse til at udfærdige forskrifter om de fællesnordiske tjenestemandsråds retsstilling, ligesom man heller ikke kan anbefale, at de pågældende tjenestemænd generelt underkastes lovgivningen i det land, hvor institutionen er beliggende eller lovgivningen i deres hjemland.

Organisationskomiteen går ud fra, at det bør være et princip, at fællesnordiske tjenestemænd ikke nyder særlige privilegier eller immunitet. Det foreslås, at de nordiske tjenestemænd beskattes i det land, hvortil de er stationeret, hvilket er i overensstemmelse med de allerede eksisterende aftaler om dobbeltbeskatning.

De individuelle kontrakter bør udformes på grundlag af en normalkontrakt, som regeringerne er blevet enige om, og andre grundlæggende forhold bør aftales i en overenskomst mellem regeringerne.

Som et hovedprincip i overenskomsten bør det fastslås, at en nordisk tjenestemand skal være statsborger i et af de nordiske lande, men der bør dog være mulighed for i særlige tilfælde at afvige fra denne regel. Det er endvidere ønskeligt, at de ledende poster i fællesnordiske institutioner fordeles mellem personale af forskellig nationalitet. Den nærmere instruktion og status for personalet bør i princippet fastsættes af Nordisk Ministerråd for hver institution for sig og herved kan der også tages stilling til, hvem der skal ansætte personalet.

De nordiske lande bør bevilge tjenestefrihed til personale, der gør tjeneste ved en fællesnordisk institution, og ansættelsen bør foregå på grundlag af den aftalte normalkontrakt, bortset fra tilfælde hvor den ansatte ikke er

statsborger i et nordisk land, eller hvor Ministerrådet tiltræder afvigelser fra normalkontrakten.

Endelig bør overenskomsten indeholde bestemmelser om en særlig voldgiftsdomstol, der kan afgøre tvivlsspørgsmål om fortolkningen af aftalen. Derimod har man ikke fundet det nødvendigt, at der træffes aftale om disciplinære foranstaltninger med nordiske tjenestemænd, idet det må være tilstrækkeligt, at kontraktsforholdet i givet fald kan opløses.

Inden for rammen af normalkontrakten er der i princippet aftalefrihed, men man må respektere visse tvingende regler i stationeringslandet, f. eks. om arbejdstidens længde eller ferie. Som udgangspunkt for lønfastsættelsen bør man vælge lønniveauet i stationeringslandet, men dette princip kan fraviges, blandt andet for at sikre den nødvendige rekruttering af personale fra lande med et højere lønniveau eller for at tilvejebringe rimelige lønrelationer mellem det ansatte personale. Pensionsforholdene bør løses efter de pågældendes nationale pensionssystem, således at hvert land påtager sig pensionsforpligtelser mod sine egne statsborgere, hvad enten disse før ansættelsen i den fællesnordiske institution var statsansatte eller ej.

Organisationskomiteen har på grundlag af disse synspunkter udarbejdet udkast til en overenskomst mellem de nordiske lande om nordiske tjenestemænds retsstilling samt til en normalkontrakt. Disse bestemmelser bør komme i anvendelse ikke blot på fremtidige institutioner, men også i så vid udstrækning som muligt på de allerede oprettede. Dog bør Ministerrådet kunne tillade, at der i særlige tilfælde afviges fra reglerne.

4. Remisytringer om organisationskomiteens forslag

Udtalelser om organisationskomiteens forslag er indhentet fra følgende myndigheder og organisationer:

- Nordiska hälsovårdshögskolan.
- Nordens folkliga akademi.
- Nordiska afrikainstitutet.
- Centralinstitut för Nordisk Asienforskning.
- Nordiska farmakopénämnden.
- Nordisk Kulturfond.
- Nordiska hushållshögskolan.
- Nordiska institutet för samhällsplanering (Nordplan).
- Nordforsk.
- Nordisk Institut för Teoretisk Atomfysik (Nordita).
- Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning.

Danmark:

- Ministeriet for lønnings- og pensionsvæsenet.
- Akademikernes Samarbejdsudvalg.

Finland:

AKAVA r. y.
 Finlands fackföreningars centralförbund.
 Tjänstemännens och arbetstagarnas samorganisation.
 Förbundet Pohjola-Norden.

Norge:

Utenriksdepartementet.
 Kommunal- og arbeidsdepartementet.
 Forsvarsdepartementet.
 Lønns- og prisdepartementet.
 Statens tjenestemannsforbund.
 Norsk lærerlag.

Sverige:

Statens avtalsverk.
 Statens personalpensionsverk.
 Landsorganisationen i Sverige (LO).
 Tjänstemännens centralorganisation (TCO).
 Sveriges akademikers centralorganisation (SACO).
 Statstjänstemännens riksförbund (SR).

Udtalelserne kan sammenfattes således:

Organisationskomiteens forslag har af de fleste remisinstanser fået en særdeles velvillig og anerkendende modtagelse, men der er — særlig fra svensk side — fremkommet nogen kritik af detaljerne.

Lønningsministeriet meddeler, at overenskomsten vil kunne gennemføres uden at komme i strid med de almindeligt fulgte principper for fastlæggelsen af ansættelsesvilkårene for personale i den danske stats tjeneste. Dog vil der være vanskelighed med at bevilje overenskomstansat personale tjenestefrihed (orlov) uden løn, og der bør normalt ikke ydes godtgørelse af udgifter til flytning ved fratrædelse af stillingen.

Lønns- og prisdepartementet mener, at overenskomsten udtrykkeligt bør tage stilling til, hvorvidt der ved en samm nordisk institution også forstås organer, hvori færre end fem medlemslande deltager. Det bør endvidere overvejes at fastsætte begrænsninger i henseende til varigheden af tjenestefrihed, og overenskomsten bør ikke uden videre komme til anvendelse på de allerede oprettede institutioner.

Statens avtalsverk bemærker, at nogle af de allerede eksisterende fællesnordiske institutioner må anses som nationale myndigheder i det land, hvori deres virksomhed foregår. Det må endvidere antages, at svensk arbejdsretlig lovgivning — medmindre andet er bestemt i selve loven — gælder for fællesnordiske institutioner i Sverige, uanset om disse er en national svensk myndighed eller har en anden retlig status (som et selvstændigt retssubjekt). Herefter vil f. eks. arbejdsfredslovgivningen, ferie-loven, den almindelige arbejdstidslov, arbejdstagerbeskyttelsesloven og lov-

givningen om forbud mod afskedigelse i anledning af ægteskab, svangerskab eller værnepligt være anvendelig på alle i Sverige stationerede fællesnordiske institutioner. Organisationskomiteens udkast til konvention og normalkontrakt indebærer imidlertid en række indskrænkninger i de rettigheder, der i henhold til den nævnte lovgivning tilkommer arbejdstagere i Sverige. Avtalsverket er derfor noget skeptisk over for organisationskomiteens forslag og mener, at det bør overvejes at regulere retsforholdet mellem en fællesnordisk organisation og dens personale efter reglerne i det land, hvor institutionen er beliggende. En sådan regulering bør formentlig omfatte samtlige arbejdstagere ved institutionen. Man er også skeptisk over for den af organisationskomiteen foreslåede løsning af pensionsproblemerne og mener, at der bør findes mulighed for fra tilfælde til tilfælde at prøve, hvilken regulering af pensionsforholdene der er mest hensigtsmæssig. Også her finder man det mest rationelt som udgangspunkt at anvende pensionsordningen for statsansatte i det land, hvor institutionen er oprettet.

Statens personalpensionsverk er ligeledes kritisk over for organisationskomiteens forslag til løsning af pensionsproblemerne og mener, at der først må foretages en mere dybtgående undersøgelse af de fællesnordiske institutioner og deres personalepolitiske målsætning. Som et alment udgangspunkt bør man anvende pensionsystemet for statsansatte i det land, hvor institutionen er beliggende, og reguleringen af omkostninger bør foretages gennem en aktivtidsfinansiering.

De faglige arbejdstagerorganisationer (Akademikernes Samarbejdsudvalg, AKAVA r. y., Tjänstemännens och arbetstagarnas samorganisation, Finlands fackföreningars centralförbund, Statens tjenestemannsforbund og Norsk lærerlag) tiltræder stort set organisationskomiteens forslag men lægger megen vægt på, at spørgsmålet om forhandlingsret med ansættelsesmyndigheden må løses. Der peges endvidere på en række enkeltproblemer, såsom spørgsmålet om ferierejser til hjemlandet, opslag af stillinger, ansættelsesproceduren og åremålsansættelse.

Nordforsk støtter forslaget om en kontrakt og lønfastsættelsen, men anbefaler en nærmere udredning om rejseomkostninger.

Nordplan, Nordiska afrikainstitutet, Nordiska hälsovårdshögskolan, Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning, Nordiska institutet för samhällsplanering og *Nordiska farmakopénämnden* finder organisationskomiteens forslag veludformet i alle væsentlige henseender.

Også *Nordisk Kulturfond* støtter forslaget og mener, at det — med fornøden tilpasning til hver enkelt institution — bør lægges til grund for en forsøgsperiode på 5 år.

Nordens folkliga akademi mener, at ikke-nordiske statsborgere i almindelighed bør kunne udses som tjenestemænd ved en fællesnordisk institution. Også flere andre detaljer i forslaget er utilfredsstillende.

Nordita er betænkelig ved, at forslaget skal gælde for denne institutions vedkommende og henstiller derfor, at dispensationsbeføjelsen bringes i anvendelse på *Nordita*.

5. Udvalget

Man henleder indledningsvis opmærksomheden på, at der efter rekommandation fra Nordisk Råd (*rek. nr. 31/1962*) i 1964 blev udarbejdet en sagkyndig redegørelse for problemerne vedrørende ansættelsesforhold m. v. for personale ved fællesnordiske institutioner. Redegørelsen er trykt i NU 1964: 8, og rådet anbefalede senere regeringerne at følge de fremlagte forslag (*rek. nr. 15/1966*).

Herefter var der imidlertid ikke tale om ensartede regler for det ved fællesnordiske institutioner ansatte personale. Fra sagkyndig side anså man det for vanskeligt at tilvejebringe et fællesregulativ om aflønning, pension og andre ansættelsesvilkår for alle institutionerne uanset disses karakter og beliggenhed. Derimod anbefaledes det, at der for hver enkelt institution blev udfærdiget et regulativ efter nærmere angivne retningslinjer.

Helt tilfredsstillende har dette system dog ikke fungeret. I denne forbindelse er det tilstrækkeligt at pege på, at ansættelsesforholdene for det ved Nordisk Råd som sådant tjenestegørende personale ikke har fundet nogen afklaret form, uanset at rådet utvivlsomt må anses for en fællesnordisk institution.

Efter udvalgets opfattelse er det derfor et meget betydelig fremskridt, at der ved organisationskomiteens foranstaltning nu er udarbejdet udkast til en generel regulering af vilkårene for det ved alle fællesnordiske institutioner ansatte personale. Der er herved imødekommet et behov, som har været og vil være stadigt voksende.

Udvalget finder organisationskomiteens forslag som helhed enkelt, praktisk og smidigt. Komiteen har omhyggeligt og med kyndighed udarbejdet et udkast, hvorved man har løst en række hidtil tvivlsomme problemer. Afvejningen af de modstående hensyn synes at være vellykket, og komiteen har fremfor alt fundet en praktisk løsning på opgaven.

Udvalget kan derfor anbefale, at organisationskomiteens tanker og udkast danner grundlag for det fortsatte arbejde med sagen. Man er klar over, at en yderligere bearbejdelse af materialet er nødvendig på nogle punkter, ligesom det naturligt er af vigtighed, at personalets organisationer indrages i forhandlingerne forud for afslutningen af den foreslåede nordiske overenskomst med normalkontrakt. Udvalget vil dog fremhæve, at der næppe er behov for et mere omfattende udredningsarbejde, men for et praktisk syn på problemernes løsning og på forhandling med organisationerne. Regeringerne bør derfor relativt hurtigt kunne nå frem til et endeligt resultat, og udvalget mener, at man bør lægge vægt på fremskyndelse af arbejdet.

Udvalget har afstået fra at gå nærmere ind på de forslag til detailændringer, der er fremført af remissinstanserne. Organisationskomiteens udkast er imidlertid udformet således, at det næppe skulle volde større vanskelighed at imødekomme en række af indvendingerne, og man henleder i øvrigt opmærksomheden på, at der altid med tiltrædelse af ministerrådet vil kunne træffes særlige arrangementer for en institution, hvis dette efter karakteren af institutionen eller de øvrige omstændigheder er påkrævet.

Udvalget indstiller,

at Nordisk Råd i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at gennemføre en regulering af personalets stilling ved fællesnordiske institutioner på grundlag af organisationskomiteens forslag (*NU 1970: 15*), således at der tages rimelig hensyn til de fremkomne udtalelser om forslaget og føres forhandling med vedkommende arbejdstagerorganisationer.

København, den 16. februar 1971

<i>Erik Adamsson (s)</i>	<i>Georg C. Ehrnrooth (Sv)</i>	<i>Erling Engan (Sp)</i>
<i>Svend Haugaard (RV)</i>	<i>Carl-Henrik Hermansson (vpk)</i>	<i>Allan Hernelius (m)</i>
<i>Matthias Á. Mathiesen (Sj)</i>	<i>Clara Munck (KF)</i>	<i>K. Axel Nielsen (S)</i>
		Formand
<i>Irma Rosnell (Skdl)</i>	<i>Periti Salolainen (Kok)</i>	<i>Helge Seip (V)</i>
	<i>Thorstein Treholt (A)</i>	

Medlemsförslag

om personalen i Nordiska rådets utskott

(Väckt av Yngve Holmberg, Nils Kellgren, Juha Rihtniemi, Ingrid Segerstedt Wiberg och Eino Sirén)

De nordiska länderna står under den närmaste tiden inför uppgifter, som kräver helt andra insatser än tidigare. Den handelspolitiska uppdelningen i Europa kommer, om den tillåtes fortsätta, att lägga betydande hinder i vägen för ett fortsatt ekonomiskt och därmed också socialt framåtskridande i alla våra länder. Det är därför en viktig uppgift för statsledningarna i våra länder att söka komma över det dödläge, i vilket de europeiska marknadsfrågorna hamnat. Vid behandlingen av dessa spörsmål har de nordiska länderna hittills i stort sett koncentrerat sig på att bevaka de olika särintressen, som varje land av naturgeografiska och andra skäl måste ha. De betydande gemensamma intressen, som förenar våra länder, har till stor del kommit att skjutas i bakgrunden. Erfarenheterna från slutet av Kennedyronden visar dock att, om de nordiska länderna verkligen håller samman, goda resultat kan uppnås.

De gemensamma intressena har ofta nog svårt att komma till tals med nuvarande organisation av det nordiska samarbetet, då det saknas ett naturligt forum för dem. Bristen på institutionella resurser skulle delvis kunna avhjälpas, om de möjligheter Nordiska rådet erbjuder utnyttjas bättre. Det är naturligt att bygga vidare på Nordiska rådet såsom det organ, vilket redan existerar för ett allsidigt samarbete mellan de nordiska parlamenten och regeringarna. Rådet bör få sådana resurser, att det kan fullgöra uppgiften som en verklig koordineringspunkt i nuvarande läge. Vad som i första hand måste till är sådana personella tillgångar, att rådet blir i stånd att utarbeta och verkligen driva fram nordiska samarbetsprojekt. För att kunna arbeta realistiskt måste rådsorganen ha personal, som kan avlyssna och sammanjämka skilda nationella ståndpunkter i de fall, då meningsmotsättningar och intresseolikheter föreligger. Här har rådet en stor uppgift.

Rådets nuvarande organisation är som känt relativt obetydlig. Något gemensamt sekretariat finns över huvud icke. Vid sidan av rådets fem nationella sekretariat, som har en ganska fåtalig personal, har rådets presidium anställt några tjänstemän direkt hos rådet självt, däribland utskottssekreterarna, som dock alla är deltidsanställda.

För att rådet skall kunna göra några betydande egna insatser till lösning av de stora problem, som reser sig bl. a. inför marknadsförhandlingarna och vad därav kan följa, kräves ökade personalresurser för utskottet. Eljest kan dessa icke mäktas det omfattande arbete, som de behöver kunna prestera, därest rådet skall göra vad på det ankommer.

Tidsnöden gör att den stora frågan om tillskapande av ett gemensamt sekretariat för rådet bör skjutas åt sidan. Enklast är, om man vill nå resultat snabbt, att förstärka utskottssekretariaten. På dessa vilar nämligen att göra det egentliga utredningsarbetet och till rådet föra fram förslag till lösningar på samarbetsproblemen. Omfattningen av den behövligen arbetskraftsförstärkningen, som får antagas inbegripa heltidsanställning i vissa fall, får avgöras efter närmare utredning. Vid en upprustning av utskottssekretariaten bör hänsyn tagas till rådets ställning såsom samarbetsorgan för både parlament och regeringar. Enligt nu gällande ordning är det rådets presidium, som ensamt tillsätter utskottspersonalen. Det kan emellertid övervägas att även anmoda regeringarna att på något sätt medverka vid tillsättningsförfarandet. Utskottskanslierna måste nämligen ha nära kontakt med regeringskontoren för att kunna verka.

Rådets presidium bör kunna snabbutreda denna fråga, så att beslut kan fattas redan vid rådets förestående sextonde session i Oslo i februari 1968.

På längre sikt torde hela frågan om det nordiska samarbetets organisation böra närmare övervägas. Då det emellertid är nödvändigt att i nuvarande läge relativt snabbt få till stånd en förstärkning av rådsorganisationen, har detta förslag begränsats på det sätt här skett.

Under återopande av det anförda får vi föreslå,

att Nordiska rådet ville besluta uppdraga åt presidiet att omedelbart gå i författning om att i samråd med de nordiska ländernas regeringar förstärka rådssekretariaten med viss heltidsanställd personal.

Stockholm den 20 september 1967

Yngve Holmberg (m)   *Nils Kellgren (s)*   *Juha Rihtniemi (Kok)*
Ingrid Segerstedt Wiberg (fp)   *Eino Sirén (Sd)*

BILAGA 1**Nordiska organisationskommitténs betänkande rörande Nordiska rådets
utskotts personal*****Till de Nordiska ländernas statsministrar och Nordiska rådets presidium***

Till Nordiska organisationskommittén har hänskjutits ett i Nordiska rådet väckt medlemsförslag (A 166/j) om personalen i rådets utskott. I sin rapport av den 10 december 1969 gör kommittén vissa uttalanden i denna fråga. Sålunda anger kommittén i rapporten att den inte för närvarande önskar föreslå någon ändring av utskottssekretariatens organisation. Samtidigt framhåller emellertid kommittén att det snart kan komma att föreligga behov av att i större utsträckning än nu ha heltidsanställda utskottssekreterare. Kommittén uttalar vidare, att utskottssekreterarna liksom hittills bör utses av presidiet men att det givetvis är önskvärt att presidiet inte utser en sekreterare utan att först ha inhämtat vederbörande utskotts synpunkter på personvalet.

Med anledning av en hänvändelse från Nordiska rådets juridiska utskott har en kommitté ytterligare studerat frågan om utskottssekretariatens organisation. Till grund för sina överväganden har kommittén lagt en av kommitténs sekreterare utarbetad promemoria, vilken bilägges denna skrivelse (*se Bihang*).

Kommittén finner sig till en början kunna konstatera att utskottens arbete är av central betydelse för Nordiska rådets verksamhet i dess helhet. Det är därför väsentligt att utskotten både kvalitativt och kvantitativt förses med sådana personella resurser att de blir i stånd att på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina viktiga uppgifter i rådsarbetet.

Varken i rådets stadga eller i arbetsordningen för rådet finns för närvarande angivet vilka uppgifter som åvilar utskottssekreterarna. Däremot anges i § 3 i den instruktion för de anställda i Nordiska rådet som antogs av rådets presidium år 1963, att sekreteraren skall dels förbereda utskottsmöten och verkställa beslut som fattas av utskottet samt efter anvisningar av rådets sekretariat företaga mindre utredningar i ämnen inom utskottets verksamhetsområde, dels föredraga sakerna i utskottet och dels göra upp utkast till utskottets förslag. Den promemoria som upprättats av kommitténs sekreterare innehåller en närmare analys av de uppgifter som ankommer på utskottssekreterarna.

Frågan huruvida de arbetsuppgifter som ankommer på utskottssekreta-

19—700190. Nordiska rådet.

riaten motiverar en förstärkning av den nuvarande sekretariatsorganisationen har vid kommitténs möte den 17 november 1970 diskuterats med företrädare för de fem rådettskotten. De uttalanden som därvid gjorts kan sammanfattas på följande sätt.

Förmanen i *juridiska utskottet*, fhv. justitieministern K. Axel Nielsen, har upplyst att utskottets nuvarande sekreterare, som är kontorchef i danska justitieministeriet, ägnar ungefär en femtedel av sitt arbete åt utskottets angelägenheter. Det är utskottets uppfattning att denna arbetsinsats är tillräcklig för att tillgodose utskottets behov av sekreterarhjälp och att en förstärkning av utskottets sekretariat därför inte är påkallad.

Vice förmanen i *kulturutskottet*, riksdagsmannen Ingrid Segerstedt Wi-berg, har påpekat att kulturutskottet redan har en heltidsanställd sekreterare samt förklarat att sekreterarhjälp av sådan omfattning är nödvändig för att utskottet skall kunna fullgöra sina uppgifter.

Förmanen i *socialpolitiska utskottet*, lagtingspresidenten Lars Korvald, har framhållit att utskottets nuvarande sekreterare, som förenar sin befattning i utskottet med tjänstgöring i Nordiska rådets svenska sekretariat, använder hälften eller något mer av sin arbetstid för sina uppgifter som utskottssekreterare. Utskottet skulle kunna tillgodogöra sig en något ökad arbetsinsats från sekreterarens sida, men arbetsuppgifterna är å andra sidan ännu inte tillräckligt stora för att motivera heltidsanställning. En förnuftig organisatorisk lösning, som bör kunna tillämpas även i andra utskott, är att låta utskottssekreteraren ägna sin återstående arbetstid åt arbete i ett av rådets nationella sekretariat.

Förmanen i *trafikutskottet*, riksdagsmannen Pekka Tarjanne, har uttalat att det enligt hans mening redan nu finns tillräckligt omfattande arbetsuppgifter för att motivera en heltidsanställd sekreterare i trafikutskottet. En motsatt mening har framförts av utskottets vice förman, fhv. ministern Svend Horn, som förklarat att det inte är motiverat att förse utskottet med en heltidsanställd sekreterare. Enligt hans uppfattning är det till fyllest att liksom hittills ha en sekreterare som ägnar en mindre del av sin totala arbetskraft åt utskottet och som förenar sin befattning i utskottet med tjänst i nationell administration.

Medlemmen av *ekonomiska utskottet*, riksdagsmannen Sture Palm, har erinrat om att utskottet för närvarande har två sekreterare, som båda är deltidanställda och som förenar sina befattningar i utskottet med nationell tjänst. Om Nordek-planen hade blivit verklighet, skulle utskottets arbetsuppgifter ha ökat väsentligt, och en förstärkning av utskottsorganisationen hade då också blivit nödvändig. I fråga om det framtida ekonomiska samarbetet i Norden är situationen just nu oklar, och det är därför också osäkert hur omfattande utskottets arbetsuppgifter blir i framtiden. Enligt Palms mening bör man inte ställa sig avvisande till tanken på en förstärkning av ekonomiska utskottets sekretariat, men innan man tar ställning härtill, finns det skäl att närmare analysera utskottssekreterarnas funktioner och

de arbetsuppgifter som i framtiden kan väntas ankomma på ekonomiska utskottet.

Organisationskommittén anser det framgå av de här återopade uttalandena att man i fråga om utskottspersonalen inte kan finna en enhetlig lösning, som lämpar sig för alla fem utskotten. I stället måste behovet av sekreterarhjälp bedömas individuellt för varje utskott för sig med beaktande av dess särskilda behov och önskemål.

Enligt organisationskommitténs förslag till ändring i Helsingforsavtalet (art. 49 andra stycket) skall det liksom hittills ankomma på presidiet att förordna utskottens sekreterare. Detta bör enligt kommitténs mening så förstås att presidiet, som har överblick över hela rådsarbetet, har att inte endast bestämma vilka personer som skall vara utskottssekreterare utan också ta ställning till omfattningen av den sekretariatspersonal som skall stå till utskottens förfogande. Kommittén finner det naturligt att presidiet därvid tar stor hänsyn till de förslag till förstärkningar av sekretariatsorganisationen som kan komma att framföras av utskotten själva.

Kommittén förutsätter att det även i framtiden ofta kommer att visa sig lämpligt att rekrytera utskottssekreterarna från nationell administration eller från något av Nordiska rådets nationella sekretariat. De hittillsvarande erfarenheterna ger inte belägg för att en sådan förening av nationell och nordisk tjänst i praktiken ger anledning till lojalitetskonflikter eller särskilda problem av annat slag, och kommittén finner därför inte att några betänkligheter möter mot en sådan rekryteringsordning.

Av stor vikt för en tillfredsställande rekrytering från nationell administration är att de tjänstemän som lämpar sig för uppdrag som utskottssekreterare har möjlighet att för detta ändamål få tjänstledighet från sina ordinarie befattningar under tillräcklig tid och på tillfredsställande villkor. Kommittén vill i detta hänseende erinra om sitt tidigare avlämnade förslag till reglering av tjänstemännens ställning vid samnordiska institutioner. Kommittén har där i ett förslag till överenskommelse mellan de nordiska länderna intagit en föreskrift om att varje land skall förbinda sig att bevilja statsanställd tjänsteman tjänstledighet för tjänstgöring vid samnordisk institution och att i fråga om rätten till avlöningsförmåner låta honom tillgodoräkna sig tjänstgöringstid vid institutionen som om han utövat sin tjänst i hemlandet. Med tjänstgöring vid samnordisk institution bör i detta sammanhang förstås även t. ex. utövande av befattning som sekreterare i utskott i Nordiska rådet.

Vid avgivandet av denna skrivelse har organisationskommittén bestått av statsrådet Karl-August Fagerholm, Finland, ordförande, departementschef Otto Müller, Danmark, vice ordförande, regeringsrådet Kai Korte, Finland, avdelningschef Guðmundur Benediktsson och alltingspresident Matthias A. Mathiesen, Island, fhv. stortingsrepresentant Jon Leirfall och statssekretær Emil Vindsetmo, Norge, samt riksdagsman Lars Larsson och statssekreterare Ove Rainer, Sverige. Dessutom har som sakkunniga deltagit konsulent Axel

Gormsen, kontorchef Ole Perch Nielsen och generalsekretær Frantz Wendt, Danmark, generalsekreterare Eiler Hultin, Finland, kontorchef Friðjón Sigurdsson, Island, byråsjef Einar Løchen, Norge, samt avdelningsdirektör Pär Kettis och hovrättsrådet Gustaf Petrén, Sverige. Kommitténs sekreterare har varit hovrättsassessor Hans Danelius.

Helsingfors den 17 december 1970

K. A. Fagerholm

Hans Danelius

BIHANG

Utskottssekretariatens organisation

(PM av kommitténs sekreterare)

1. Inledning

Av de fem utskotten i Nordiska rådet har endast kulturutskottet en heltidsanställd sekreterare. De övriga utskotten har sekreterare som samtidigt innehar tjänst vid ett nationellt ministerium eller vid ett av Nordiska rådets nationella sekretariat.

I det i Nordiska rådet väckta medlemsförslaget A 166/j¹ förordas en förstärkning av utskottssekretariatet. Det anges att det ankommer på dessa sekretariat att göra det egentliga utredningsarbetet och att till rådet föra fram förslag till lösningar på samarbetsproblemen. Enligt medlemsförslaget bör omfattningen av den behövliga arbetskraftsförstärkningen, som får antagas inbegripa heltidsanställning i vissa fall, avgöras efter närmare utredning.

I medlemsförslaget erinras vidare om att det enligt nu gällande ordning är rådets presidium som ensamt tillsätter utskottspersonalen. Hänsyn bör emellertid tagas till rådets ställning som samarbetsorgan för både parlament och regeringar, och förslagsställarna finner det kunna övervägas att även anmoda regeringarna att på något sätt medverka vid tillsättningsförfarandet. Utskottskanslierna måste nämligen ha nära kontakt med regeringskontoren för att kunna verka.

Medlemsförslaget har hänskjutits till Nordiska organisationskommittén, och i sin rapport av den 10 december 1969 anger kommittén att den i sitt arbete beaktat detta medlemsförslag (NU 1969: 20 s. 32). Kommittén föreslår emellertid i rapporten ingen förändring i fråga om utskottssekretariatens organisation men anger det vara sannolikt att behov snart kan komma att föreligga av att i större utsträckning än för närvarande ha heltidsanställda utskottssekreterare. Kommittén uttalar vidare, att utskottssekreterarna liksom hitills bör utses av presidiet men att det givetvis är önskvärt att presidiet inte utser en sekreterare utan att först ha inhämtat vederbörande utskotts synpunkter på personvalet (NU 1969: 20 s. 45).

¹ Förslagsställare är Yngve Holmberg, Nils Kellgren, Juha Rihniemi, Ingrid Segerstedt Wiberg och Eino Sirén.

Vid sitt möte den 11—12 maj 1970 beslöt Nordiska rådets juridiska utskott att "rikta organisationskommitténs uppmärksamhet" på medlemsförslag A 166/j. Med anledning härav har organisationskommittén funnit det lämpligt att ytterligare studera frågan om utskottssekretariatens organisation.

2. Utskottssekretariatens uppgifter

Enligt art. 48 andra stycket förslaget till ändring i Helsingforsavtalet har utskotten till uppgift att förbereda sakernas behandling i rådet. Utskottssekreterarnas centrala funktion är att bistå utskotten vid fullgörandet av denna uppgift.

I den instruktion, som gäller för de anställda i Nordiska rådet, ges vissa ytterligare föreskrifter om utskottssekreterarnas åligganden. Enligt § 3 i denna instruktion skall utskottssekreteraren dels förbereda utskottsmöten och verkställa beslut som fattats av utskottet samt efter anvisningar av rådets sekretariat företaga mindre utredningar i ämnen inom utskottets verksamhetsområde, dels föredraga sakerna i utskottet och dels göra upp utkast till utskottets förslag.

I det följande görs ett försök att närmare ange utskottssekreterarnas huvudsakliga arbetsuppgifter. Härvid bortses från sekreteraruppgifter av mera teknisk eller formell art, såsom utsändande av kallelser, upprättande av dagordningar och förande av protokoll.

a) Behandlingen av väckta förslag

Enligt art. 50 andra stycket förslaget till ändring i Helsingforsavtalet skall förslag beredas av utskott innan det slutbehandlas inom rådet.

Det ankommer på utskottssekreteraren att i fråga om väckta förslag

- göra sammanställningar av remissyttranden,
- vid behov göra kompletterande utredningar (t. ex. genom att införskaffa uppgifter om lagstiftning och praxis eller statistiskt material från de olika länderna),
- utforma förslag till utskottsutlåtanden.

Det torde förhålla sig så, att en utskottssekreterare som innehar sitt uppdrag som bisyssla i allmänhet inte har möjlighet att i någon större utsträckning företaga egna, kompletterande utredningar till ledning för utskottets ställningstaganden. Man bör undersöka om detta för närvarande upplevs som en brist och om en förstärkning av utskottssekretariatet bör ske för att tillföra utskotten ökade utredningsresurser.

b) Behandlingen av meddelanden och berättelser

Meddelanden och berättelser hänskjuts till utskott som tar ställning till om de bör läggas till handlingarna utan vidare åtgärd från rådets sida. I fråga om meddelande tar utskottet ställning till om den rekommendation som meddelandet avser bör anses som slutbehandlad eller om ytterligare meddelanden skall inväntas.

Det ankommer på utskottssekreteraren att i fråga om meddelanden och berättelser

- vid behov införskaffa ytterligare informationer till ledning för utskottets bedömning,
- utforma förslag till utskottsutlåtanden.

Det bör framhållas att innehållet i meddelanden och berättelser ibland är relativt knapphändig och att det därför ofta kan vara av vikt för utskottet

att få ytterligare material till sitt förfogande, innan det tar ställning till om ett meddelande eller en berättelse skall läggas till handlingarna eller föranleda vidare åtgärder från rådets sida. I viss utsträckning kan informationer erhållas från ministrar och ämbetsmän som deltar i utskottets möten. Det kan emellertid därutöver vara betydelsefullt att utskottssekreteraren är insatt i hur samarbetet på regeringssidan har bedrivits i de frågor som behandlas i meddelanden och berättelser.

Det bör klarläggas vilka krav som kan ställas på en utskottssekreterare i detta hänseende och vilka konsekvenser detta kan få för utskottssekretariatens organisation.

c) *Kontakter mellan utskottssekreterare och nationell administration*

För ett utskott är det av intresse att i någon mån fortlöpande följa de åtgärder som vidtas på regeringssidan med anledning av rådets rekommendationer. Det synes därför önskvärt att en utskottssekreterare håller erforderlig kontakt med de berörda ministerierna och att dessa förser honom med viss information om ärendenas handläggning. Genom informella kontakter av detta slag har utskottssekreteraren också möjlighet att vid behov för ministerierna närmare förklara innebörden av de överväganden som gjorts inom utskottet och att framföra utskottets synpunkter t. ex. på prioritering av olika reformprojekt.

Det förekommer också i viss utsträckning att utskottssekreterare deltar i möten med permanenta samsarbetsorgan på ämbetsmannanivå och i ministermöten. Sålunda brukar sekreteraren i socialpolitiska utskottet deltaga i möten med Nordiska socialpolitiska kommittén samt — tillsammans med en medlem av utskottet — i nordiska socialminister- och arbetsministermöten. På andra områden förekommer däremot inte en sådan representation från rådsutskottets sida.

Det bör närmare övervägas vilka önskemål som föreligger i fråga om utskottssekreterarnas kontakter med ministerierna och hur utskottssekretariatens organisation kan anpassas till dessa önskemål.

d) *Initiativ till nya medlemsförslag*

Både enligt rådets nuvarande stadga (9 §) och enligt förslaget till revision av Helsingforsavtalet (art. 50) har medlem oinskränkt rätt att väcka förslag i rådet. Däremot finns inga föreskrifter om att utskotten skall diskutera ämnen till nya medlemsförslag. Icke desto mindre har i ett par utskott utbildats en praxis enligt vilken utskottssekreteraren vid vissa tidpunkter uppgör en förteckning över lämpliga ämnen för medlemsförslag.

För att en utskottssekreterare skall kunna göra upp en förteckning av detta slag, erfordras att han har en mycket god överblick över utskottets hela ämnesområde. En sådan överblick kan inte utan vidare förutsättas föreligga hos den som har sekreterarskapet i utskottet som en bisyssla. Huruvida denna speciella arbetsuppgift bör beaktas då det gäller att fastställa utskottssekretariatens organisation, blir dock beroende av om man över huvud finner det önskvärt att utskotten på detta sätt diskuterar vilka medlemsförslag som skall väckas.

e) *Övriga uppgifter*

För att kunna fullgöra de uppgifter som angetts i det föregående bör utskottssekreteraren ha mycket goda kunskaper om utskottets hela verksam-

hetsområde, och han måste därför fortlöpande följa utvecklingen på detta område. Uppenbarligen kan dessa krav vara svåra att fylla av den som är utskottssekreterare vid sidan av annat huvudsakligt arbete. Det bör dock observeras att, om utskottssekreterarens huvudsakliga arbete försiggår inom samma sakområde, de kunskaper han härigenom förvärfvar kommer även utskottet till godo.

Bland rådets sekretariatspersonal bör utskottssekreteraren som regel vara den som har de mest omfattande kunskaperna om det nordiska samarbetet inom utskottets sakområde. Som en följd härav blir det naturligt att utskottssekreteraren i vissa sammanhang företräder rådet utåt. På utskottssekreteraren kan det därför också ankomma att vid vissa tillfällen hålla föredrag samt att delta i diskussioner och möten med anknytning till utskottets sakområde.

3. Utskottssekreterarnas rekrytering, tillsättning och ställning

a) Rekrytering

Som redan nämnts, finns för närvarande endast i kulturutskottet en heltidsanställd utskottssekreterare. De övriga utskottens sekreterare är tjänstemän i ett ministerium eller hos en nationell delegation av Nordiska rådet.

I och för sig kan det sägas medföra vissa fördelar att till utskottssekreterare förordna tjänstemän i ministerierna. Detta underlättar otvivelaktigt för utskottssekreteraren att hålla fortlöpande kontakt med de personer inom ministeriet som sysslar med rådets rekommendationer och i övrigt med det nordiska samarbetet. Det blir också lättare för utskottet att formlöst framföra sina synpunkter till de tjänstemän som handlägger rådsärenden.

Å andra sidan kan man från principiella synpunkter rikta anmärkningar mot att en person, som har ett nordiskt uppdrag av detta slag, samtidigt är nationell tjänsteman i ett av de nordiska länderna. Det kan nämligen ibland uppkomma en situation i vilken det är svårt för utskottssekreteraren att göra en klar distinktion mellan sina skyldigheter som nordisk och som nationell tjänsteman. Även om fall av egentliga lojalitetskonflikter sannolikt är mycket sällsynta, kan det även i det löpande utskottsarbetet vara en risk för att den utskottssekreterare som samtidigt är tjänsteman i ett ministerium inte förmår visa den opartiskhet som är erforderlig då det gäller att avväga olika nationella intressen mot varandra.

Om man anser utskotten böra utrustas med heltidsanställda sekreterare, uppkommer frågan varifrån dessa skall rekryteras. Sannolikt kommer det som regel att bli nödvändigt att anlita tjänstemän i nationell administration, vilka bör erhålla tjänstledighet för den tid, under vilken de är anställda som utskottssekreterare. Med en sådan rekryteringsmetod har man också fördelen av att få utskottssekreterare som har goda personliga kontakter i nationell förvaltning. De principiella synpunkter som kan anföras mot en sammankoppling av nationell och nordisk tjänst blir också mindre framträdande, om utskottssekreteraren är tjänstledig från nationell administration under den tid hans anställning i Nordiska rådet varar.

b) Tillsättning

I medlemsförslaget A 166/j anges att det kan övervägas att även anmoda regeringarna att på något sätt medverka i förfarandet vid tillsättning av utskottssekreterare. Som skäl härför anføres att utskottskanslierna måste ha nära kontakt med regeringskontoren för att kunna verka.

Organisationskommittén har i viss mån redan tagit ställning till denna fråga genom att i förslaget till ändring av Helsingforsavtalet (art. 49 andra stycket) ange att presidiet förordnar utskottens sekreterare och genom att i sin rapport av den 10 december 1969 (s. 45) förklara att utskottssekreterarna liksom hittills bör utses av presidiet men att det givetvis är önskvärt att presidiet inte utser en sekreterare utan att först ha inhämtat vederbörande utskotts synpunkter på personvalet.

c) Ställning inom rådssekretariatet

En fråga som förtjänar någon uppmärksamhet gäller utskottsekreterarnas ställning i förhållande till de nationella sekreterarna och till presidiesekreteraren.

Det torde kunna med fog påstås att vid sidan av utskottssekreterarna även de nationella sekreterarna i viss mån känner sig ansvariga för utskottens verksamhet. Om utskotten generellt skulle förses med heltidsanställda utskottssekreterare och om dessutom en presidiesekreterare tillsätts, uppstår delvis en ny situation, och det kan vara anledning att på nytt överväga hur ansvaret för utskottsarbetet skall fördelas och vilka relationer som skall föreligga mellan utskottssekreterarna, å ena sidan, samt de nationella sekreterarna och presidiesekreteraren, å andra sidan.

Stockholm i december 1970

Hans Danelius

BILAGA 2

**Betänkande 1 av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslagen
A 145/j och A 166/j samt tilläggsförslaget A 184 T/j**

(Se Sak 145/j: Bilaga 3)

BILAGA 3

**Betänkande 2 av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslagen
A 145/j och A 166/j samt tilläggsförslaget A 184 T/j**

(Se Sak A 145/j: Bilaga 5)

Medlemsförslag

om nordisk administration på begränsade sakområden

(Väckt av Folke Björkman, A. C. Normann, Ingrid Segerstedt Wiberg och Eino Sirén)

Under de debatter, som föregick tillkomsten av Nordiska kulturfonden diskuterades bl. a. intensivt de konstitutionella aspekterna på en dylik fond. I detta sammanhang framkom också i inlägg bl. a. av den svenske regeringsrepresentanten, dåvarande statsrådet Edenman, vid flera tillfällen tanken, att man borde pröva huruvida icke några avgränsade områden av kulturellt nordiskt samarbete kunde undandragas nationell förvaltning och läggas under gemensam nordisk administration. Denna tanke synes värd att realiseras för att på så sätt erfarenhet kan vinnas av en ökad integration av administrativ art. I och för sig finns icke orsak att inskränka en prövoverksamhet allenast till det kulturella fältet. I det följande skall emellertid exempel hämtas från detta.

Nordiskt kulturellt samarbete bedrivs med nuvarande ordning på så vis, att varje land över sin statsbudget tillskjuter medel till bestämt avgränsade kulturella samarbetsuppgifter, t. ex. inom skolväsende, teater, musik o. s. v. Det ankommer sedan på någon nationell förvaltning att ta hand om de sammanskjutna medlen för att åstadkomma det önskade samarbetet. I många fall går medlen till någon enskild sammanslutning som sedan har att administrera samarbetsuppgiften.

En gemensam nordisk administration skulle i dessa fall skänka en bättre överblick över hur medlen brukas. Om alla medel, som går till ett visst slag av nordiskt samarbete, samlas i en pott och underställes en gemensam nordisk förvaltning, kan högre effektivitet uppnås. En gemensam förvaltning finge bygga på att de medel, som för närvarande i alla fem länderna anvisas till ett visst ändamål, t. ex. till nordiskt folkhögskolesamarbete, från början sköts samman och bildade ett belopp, som ett gemensamt nordiskt organ finge handha.

Många uppslag kan erhållas till samarbete av detta slag vid en genomgång av olika förefintliga samarbetsområden. Om vi håller oss till kultursektorn vill vi erinra om att de nordiska ländernas kultur- och undervisningsministerier utarbetat en översikt över de medel, som i de fem länderna anvisas till kulturella nordiska samarbetsändamål, inom forskning, inom

skolväsende, inom folkbildning, konst och litteratur samt i en särskild avdelning för övriga ändamål. Avsnittet folkbildning, konst och litteratur innehåller fält, som borde vara särskilt väl ägnade att sättas under nordisk administration. I detta avsnitt har uppförts anslagen till Nordens hus i Reykjavik, Nordiska rådets litteraturpris och musikpris, teaterutbytet, musiksamarbetet, samarbetet mellan författarföreningarna, regissörseminarier, litteraturkritikerutbyte, översättning av nordisk skönlitteratur till engelska, inköp av nordisk originallitteratur på originalspråken till folkbiblioteken, nordisk teaterkongress och nordiska konstutställningar. Till de uppräknade ändamålen anvisades under budgetåret 1966 (i Danmark och Sverige budgetåret 1966/67) följande belopp uttryckt i d. kr.

Danmark	486 900
Finland	161 700
Island	285 000
Norge	394 000
Sverige	897 800

Relationerna i tabellen mellan länderna är icke fullt rättvisande. Bland annat har förskjutningar i tiden beträffande bidragen till Nordens hus i Reykjavik, som är en väsentlig post, tydligen förekommit mellan olika budgetår. Slutsumman torde dock vara användbar som ett ungefärligt mått på vilka belopp, som nu tillskjutes för nordiskt samarbete på det fria kulturområdet, tillhoppa 2 225 400 d. kr. Beloppet ligger icke så långt från det, som anvisats till Nordiska kulturfonden (3 000 000 d. kr.).

Väljer vi en annan del av kultursektorn framkommer siffror av liknande storleksordning. Till folkhögskolesamarbetet, inklusive Nordens folkliga akademi i Kungälv, ges i d. kr. följande belopp:

Danmark	335 200
Finland	44 200
Norge	176 100
Sverige	332 300
	<hr/>
	887 800

Hur skall en sådan samnordisk administration anordnas? Olika möjligheter är härvidlag tänkbara. Självfallet måste något gemensamt sekretariat för medlens förvaltning finnas. Ett sådant är under bildande inom kultursektorn. Det torde nämligen vara ställt utom allt tvivel, att det inom kort blir nödvändigt att etablera något slag av permanent självständigt sekretariat för Nordiska kulturfondens förvaltning. Den stora strömmen av ansökningar, som inkommit till kulturfonden, torde nödvändiggöra att en person på heltid ägnar sig åt fonden, särskilt om tanken att fonden snabbt skall kunna ingripa i plötsliga kritiska situationer skall ges någon realitet. Ett sådant permanent kulturfondssekretariat skulle kunna utnyttjas för att

administrera också andra grenar av ett permanent nordiskt kultursamarbete.

Huvudfrågan blir vem som skall ha beslutanderätt över de samlade medlen. Man kan här tänka sig ett rent ministeriellt organ bestående av t. ex. de personer, som sysslar med budgetfrågorna i respektive hemland. Dessa skulle då få rätt att gemensamt handha även detta fält, eventuellt med möjlighet till majoritetsbeslut. Man kan också tänka sig att överlämna detalj-administrationen på sina håll till något privaträttsligt organ. Redan nu användes Föreningarna Norden i viss utsträckning för uppgifter av denna art, t. ex. för att sköta reselektorverksamheten. Möjligt är också att överlämna detaljförvaltningen på något specialfält till ett enskilt organ av typen Nordiska teaterunionen.

Dessa frågor kan emellertid otvivelaktigt ej besvaras utan närmare utredning. Först därefter är tiden inne för att taga ställning till dem.

Under hänvisning till det anförda hemställas,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att undersöka förutsättningarna för att till en gemensam nordisk administration överföra avgränsade samarbetsfält, till en början inom kultursektorn.

Stockholm, Köbenhavn och Helsingfors i november 1967

Folke Björkman (m) A. C. Normann (RV) Ingrid Segerstedt Wiberg (fp)

Eino Sirén (Sd)

BILAGA 1**Yttrande över medlemsförslaget****N o r g e****Kirke- og undervisningsdepartementet:**

En er kjent med at det på møtet mellom Nordisk Råds presidium og de nordiske lands statsministre i Reykjavik 7.—8. oktober 1967 ble besluttet å nedsette en komité hvis oppgave er "att genomgå de hittillsvarande erfarenheterna av Nordiska rådets verksamhet och av övriga former för nordiskt samarbete samt att framlägga de eventuella förslag till ändringar i rådets stadga och arbetsordning, vartill en sådan genomgång kan ge anledning."

Departementet er likeledes kjent med at presidiet har henledet regjeringenes oppmerksomhet på visse i rådet fremsatte medlemsforslag som etter presidiets mening bør overlates til komitéen for videre behandling. Blant disse er også forslaget om felles nordisk administrasjon på begrensede områder.

Kirke- og undervisningsdepartementet er enig i at det vil være naturlig å vurdere det nevnte forslag i sammenheng med komitéens arbeid for øvrig, og en vil på denne bakgrunn avvente komitéens innstilling før en uttaler seg om realiteten i forslaget.

Oslo, 16. februar 1968

Etter fullmakt

Olav Hove

Oddvar Lie

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslag om nordisk administration på begränsade sakområden (A 173/k), tilläggsförslag om organisationen av arbetet med skolordningarnas harmonisering (A 321 T/k), regeringsförslag om ett nordiskt kulturavtal (B 11/k), ändringsförslag om kultursekretariatets placering (B 11 Ä/k), meddelande om rekommendation nr 26/1967 angående enhetlig nordisk skolordning och meddelande om rekommendation nr 21/1970 angående kultursamarbetets organisation och en kulturtraktat

(Se Sak B 11/k: Bilaga)

Tilläggsförslag **om samarbetet Norden och Europa**

(Väckt av Sven Sundin)

Det finns starka skäl för att de nordiska länderna i väntan på att i någon form komma med i den Europeiska gemenskapen (EEC) gör gemensamma förberedelser. Inte minst kräver Finlands och Islands ställning att närmare utredas. Det är olyckligt att olika nationella utredningar om konsekvenserna för näringslivet, lokaliseringspolitiken, social- och arbetsmarknadspolitiken etc. inte samordnats mellan de nordiska länderna. Genom hittills gjorda utredningar har dock vunnits att det i dag finns mycket material om dessa frågor i de enskilda länderna, som kan användas för en nordisk utredning.

Sverige är i dag Norges och Danmarks största kund vad gäller industrivaror. Frågan om vad som händer, därest Sverige och Finland kommer att stå utanför EEC, kan nämnas som ett exempel på vad som närmare bör utredas i väntan på förhandlingar. Ökningen av samhandeln i Norden är närmast explosionsartad. Runt räknat utgör den internordiska handeln i dag en fjärdedel av de nordiska ländernas sammanlagda utrikeshandel. En ökning har skett med 112 procent under sexårsperioden 1959—1965. Under samma tidsperiod ökade den övriga nordiska utrikeshandeln med drygt 60 procent. Den nordiska samhandeln har således ökat nästan dubbelt så snabbt som ländernas totala utrikeshandel. 1959—1965 ökade t. ex. Norges export med 150 procent och Sveriges export till Norge ökade med 112 procent. Av dessa handelssiffror kan man dra den slutsatsen att fördelarna för Norge av ett medlemskap i EEC inte skulle uppväga förlusterna, om en tullmur reses mellan Norge och ett utanför EEC stående Sverige. Det kan således konstateras, att Norden på många sätt är en marknadsmässig ekonomisk enhet och genom Nordiska rådet i viss grad också en politisk enhet. Vi kan tillika slå fast att vi redan är med i Europa genom samarbetet i FN och dess underorganisationer, GATT och OECD samt andra internationella organisationer. Inom EFTA har vi tillsammans med andra europeiska länder skapat ett fullständigt frihandelsområde för industrivaror.

Vid övervägande om en anslutning till EEC bör inte endast de ekonomiska motiven tas i betraktande utan också en rimlig och mera långsiktig målsättning för det europeiska handelssamarbetets geografiska omfattning.

I detta sammanhang bör stor vikt läggas vid möjligheterna att befordra fortsatt avspänning i Europa. Frågan om handelssamarbetet med de öst-europeiska länderna måste också komma in i bilden.

En annan viktig fråga är samarbetets organisatoriska uppbyggnad. Ett europeiskt samarbete måste byggas på demokratiska principer, så att de små länderna får ett rimligt inflytande på de gemensamma beslut som måste fattas.

Det tredje och kanske viktigaste önskemålet är förhållandet till den tredje världen. Det europeiska samarbetet får inte bli protektionistiskt och ytterligare bidra till att Europa blir en rikemansklubb. Handelspolitiken måste gentemot utvecklingsländerna utformas så, att deras ekonomiska uppbyggnad kan gå så snabbt som möjligt. Genom en sådan politik kan Europa i stället för att bli en ny supermakt aktivt bidra till den internationella avspänningen. De nordiska länderna kan genom ett gemensamt uppträdande såsom skett i Kennedyronden ha goda möjligheter att utöva påverkan i rätt riktning.

Under den kommande väntetiden skall den nordiska integreringen intensifieras. Det behövs exempelvis en samlad plan för distriktsutbyggnad och för gränskommunalt samarbete. En mer planmässig utbyggnad av kommunikationerna är önskvärd. Inte minst bör mellanriksvägar förbättras i rask takt, likaså öresundslederna och de internordiska flygförbindelserna. Kapitalproblemen kräver för sin lösning en nordisk investeringsbank. För de särskilt besvärliga sektorerna, lantbruket och fisket, bör man eftersträva nordiska lösningar för att underlätta övergång till en större gemensam marknad. Ifrågakommer devalvering av ett lands valuta, bör övriga länder konsulteras.

För att kunna spela en roll i det europeiska samarbetet kan det bli nödvändigt att formalisera det nordiska samarbetet genom mera förpliktande avtal och genom förbättrad organisation.

Under återopande av det anförda får jag hemställa,

- att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna
1. att ingå en överenskommelse om utbyggnad av det nordiska ekonomiska samarbetet; och
  2. vidtaga åtgärder för att gemensamt åstadkomma en utbyggnad av de organisatoriska resurser som krävs för ett effektivare nordiskt samarbete.

Stockholm den 19 januari 1968

Sven Sundin (cp)

BILAGA 1, Betänkande 1 (se Nordiska rådet 16. sesj., s. 1339).

BILAGA 2

**Betänkande 1 av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslagen
A 145/j och A 166/j samt tilläggförslaget A 184 T/j**

(Se Sak A 145/j: Bilaga 3)

BILAGA 3

**Betänkande 2 av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslagen
A 145/j och A 166/j samt tilläggförslaget A 184 T/j**

(Se Sak A 145/j: Bilaga 5)

Medlemsförslag

om gemensam nordisk sysselsättningspolitik

(Väckt av Johannes Antonsson, Jan-Ivan Nilsson och V. J. Sukselainen)

Alla de nordiska länderna har uppställt den fulla sysselsättningen som politiskt mål. Den avses skola leda till snabbt framåtskridande och en fortsatt höjd levnadsstandard.

I Nordiska ämbetsmannakommitténs rapport om ett utvidgat nordiskt ekonomiskt samarbete (*NU 1969: 1*) konstateras att målet för ett nordiskt samarbete om arbetsmarknadspolitiken bör vara att säkerställa den enskilde arbetstagarens ekonomiska trygghet och att ge honom största möjliga välstånd samtidigt med att arbetskraften utnyttjas så effektivt som möjligt.

Den allmänna sysselsättningspolitiken har sålunda samma målsättning i de nordiska länderna. Ett brett fält av arbetsmarknadspolitiska medel användes för att realisera denna målsättning. Enligt ämbetsmannarapporten finns emellertid behov av en närmare samordning av dessa medel. Det noteras vidare, att med hänsyn till det framtida ekonomiska samarbetet det blir betydelsefullt att ha bästa möjliga överblick över den väntade tillgången på arbetskraft och över de ändamål för vilka denna tillgång skall disponeras. Ett mera effektivt utnyttjande av de möjligheter, som den gemensamma nordiska arbetsmarknaden ger, förutsätter enligt rapporten en vidare utveckling av det samarbete som redan etablerats mellan de nordiska arbetsmarknadsmyndigheterna.

Ett optimalt utnyttjande av den gemensamma arbetsmarknadens fördelar förutsätter att man går in för att använda likartade medel för den gemensamma sysselsättningspolitikens förverkligande. En förutsättning härför är i sin tur att den sociala politiken och lagstiftningen harmoniseras i hög grad. Härvidlag har man redan nått relativt långt.

Målet för sysselsättningspolitiken är att uppnå balans mellan utbud och efterfrågan på arbetskraft. Därvid är bl. a. en effektiv information ett viktigt medel inte minst när det gäller att koordinera en arbetsmarknad, som sträcker sig över landgränser. Informationen skall inte enbart gälla var det finns arbete, när företag tvingas att friställa arbetare, utan bör även innefatta prognoser om vilka branscher och yrken som kan väntas ha över- eller underutbud av arbetskraft. Informationen bör även ge upplysning angående möjlighet att utnyttja olika arbetsmarknadspolitiska stödformer såsom omskolningsbidrag, flyttningsbidrag, etc.

Det är viktigt att erfarenheterna av de olika arbetsmarknadspolitiska instrumenten blir föremål för gemensam prövning liksom att arbetsmarknadsforskningens uppläggning och resultat samordnas. I Sverige har grundats ett särskilt statligt institut för arbetsmarknadsfrågor för bl. a. forskning kring dessa problem. Det synes icke orimligt att det i samband med Nordek-planernas realiserande övervägdes huruvida detta institut kunde bli en nordisk inrättning med hela Norden som arbets- och forskningsfält.

I ämbetsmannakommitténs rapport framhålles önskvärdheten av ett vidgat samarbete mellan arbetsmarknadsmyndigheterna bl. a. i fråga om utarbetande av gemensamma arbetsmarknadsprognoser och genomgång av reglerna för att åstadkomma bättre anpassning på arbetsmarknaden. Vi vill understryka angelägenheten av att sådana initiativ kommer till stånd.

Då det gäller att åstadkomma en bättre anpassning är uppskolning, omskolning och fortsatt utbildning viktiga medel. De nordiska länderna har i dessa avseenden redan vissa fördelar i förhållande till utomnordiska länder. Den nordiska arbetskraftens produktivitet är hög jämförd med arbetskraften i andra länder beroende på större kunskaper och bättre yrkesutbildning. Detta försprång torde kunna bibehållas om vi fortsätter att satsa på undervisning och utbildning. Dessa förhållanden bör särskilt uppmärksammas vid en utvidgning av samarbetet inom sysselsättningspolitiken.

Det är angeläget att närmare utreda utformningen av en utbyggnad av nuvarande nationella ordningar beträffande omskolningsbidrag, flyttningsbidrag etc. för att dessa medel skulle kunna brukas inom hela Norden och till gagn för hela den nordiska arbetsmarknaden. Härvid bör även, som föreslagits av Nordiska ämbetsmannakommittén, övervägas möjligheterna att eliminera kraven på arbetstillstånd för självständiga näringsidkare.

Den traktat om ett nordiskt ekonomiskt samarbete, som enligt Nordiska rådets rekommendation skall utarbetas till den 15 juli 1969, kan väntas komma att innehålla en mera allmänt hållen rekommendation såvitt rör den nordiska sysselsättningspolitiken. Det syns oss emellertid angeläget att denna speciella fråga blir föremål för särskild behandling. Lämpligt synes vara att experter just på detta område tillsättes för att kartlägga på vilka fält inom sysselsättningspolitiken en närmare samordning kan åstadkommas syftande till ett optimalt användande av våra arbetskraftsresurser till gagn för ländernas utveckling.

Under åberopande av vad ovan anförts hemställas,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att vidtaga åtgärder för ett vidgat samarbete syftande till en gemensam nordisk sysselsättningspolitik.

Stockholm och Helsingfors den 17 april 1969

Johannes Antonsson (cp) Jan-Ivan Nilsson (cp) V. J. Sukselainen (K)

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****Nordiska arbetsledareunionen:**

Med anledning härav vill Nordiska arbetsledareunionen meddela att unionens styrelse har tillsatt en särskild kommitté som skall behandla problem som kan komma att uppstå vid en eventuell anslutning av de nordiska länderna till den gemensamma marknaden. Kommittén, som i början av detta år påbörjade sin verksamhet, bedömde det angeläget att i första hand studera problem och frågor i samband med ett ökat ekonomiskt samarbete mellan de nordiska länderna. Under våren lämnade kommittén till unionens styrelse en första rapport över sina diskussioner. Styrelsen beslöt att frågan om ett nordiskt ekonomiskt samarbete skulle tas upp i behandling på Nordiska arbetsledareunionens kongress, vilken hölls i Oslo i slutet av maj månad i år. Kongressen beslöt anta en resolution vilken bifogas i tre exemplar (*se Bihang*).

Frågan om såväl det nordiska ekonomiska samarbetet som ett eventuellt samarbete i en europeisk gemenskap kommer att behandlas vidare inom den angivna kommittén samt inom unionens styrelse.

För kännedom bifogar vi även ett yttrande som SALF, unionens största medlemsorganisation, avgivit rörande ämbetsmannakommitténs rapport i juli (*här ej tryckt*).

Stockholm den 24 september 1969

Nordiska arbetsledareunionen

Sune Eriksson

Anders Cassel

BIHANG

**Resolution antagen vid Nordiska arbetsledareunionens kongress i Oslo den 29—31
maj 1969**

Få bidrag har tillförts debatten från de fackliga organisationerna om ett utvidgat nordiskt samarbete. Nordiska arbetsledareunionen (NAU) som är en facklig sammanslutning av nordiska arbetsledare — Sveriges arbetsledareförbund, Finlands tekniska funktionärsorganisationers centralförbund, Fællesrepræsentationen for Danske Arbejdsleder- og Tekniske Funktionærforeninger, Norges arbejdslederforbund och Verkstjórasamband Islands — har funnit det påkallat att närmare granska de konsekvenser från facklig synpunkt som kan följa på ett nära samarbete de nordiska länderna emellan.

Ett ökat ekonomiskt samarbete de nordiska länderna emellan torde fordra att vissa arbetsrättsliga frågor löses lagstiftningsvägen. NAU finner emellertid att de nordiska ländernas arbetslagstiftning skiljer sig åt på avgörande punkter. Delvis har man i den nordiska ämbetsmannakommitténs preliminära rapport (*Nordisk udredningsserie 1969: 1*) beaktat detta. Sålunda har man föreslagit att ett samnordiskt organ med företrädare för näringslivet, arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer samt olika branschorganisationer upprättas. Emellertid torde detta organ icke ha någon större möjlighet att påverka och effektivt bevaka att erforderlig lagstiftning kommer till stånd, som uniformerar de nordiska ländernas arbetslagstiftning.

NAU anser att detta problem måste angripas och riktlinjer utformas redan innan det föreslagna utvidgade nordiska samarbetet träder i kraft för att icke väsentliga nackdelar skall uppstå på längre sikt för den nordiska arbetsmarknadens parter.

NAU anser det vara påkallat att ta upp följande frågor.

1. Gemensam kollektivavtalslag samt föreningsrättslag
  2. Kollektivavtals rättsliga giltighet utanför det land där avtalet slutits
  3. Gemensam offentligrättslig arbetslagstiftning
  4. Anställningsavtals rättsliga giltighet vid tjänstgöring i annat nordiskt land än det där avtalet slöts
  5. Gemensam nordisk lag om arbetstagares uppfinningar
  6. Gemensamma skadestånds- och straffrättsliga bestämmelser vid olycksfall i arbetet
  7. Lag om gemensam arbetsdomstol
  8. Gemensamma bestämmelser i samband med konkurser så tillvida att förmånsrätt för arbetstagares löner erhåller prioritet i enlighet med svenska handelsbankens bestämmelser — 17: 4
  9. Gemensamma bestämmelser angående arbetslöshetsersättning
  10. Gemensamma bestämmelser angående statens neutralitet vid konflikt på arbetsmarknaden
  11. Gemensamma bestämmelser om konflikträtten
  12. Gemensamma bestämmelser beträffande pensionsstiftelser
- Lösningen av dessa frågor anser unionen ha stor betydelse för att ett när-

mande länderna emellan skall kunna ske så smidigt som möjligt. NAU anser att därest gemensam lagstiftning kommer till stånd på ovan angivna områden, skall den principen gälla att de förmåner som arbetstagarparten i ett land uppnått icke får försämrats.

Med hänsyn till att ett nordiskt samarbete redan försiggår både på arbetsgivarsidan och arbetstagersidan anser NAU att de organisationer som verkar på detta område däribland NAU bör beredas representation i de kommittéer och organ som närmare har att utreda dessa frågor.

D a n m a r k

Arbetsministeriet:

I rapporten fra det nordiske embedsmandsudvalg om udvidet økonomisk samarbejde forudsættes det, at det nordiske arbejdsmarkedsudvalg fortsætter sit arbejde med udbygning af det fælles nordiske arbejdsmarked, og at der herunder skal udarbejdes fælles nordiske arbejdsmarkedsprognoser og undersøges, i hvilken udstrækning man kan udbygge støtten til arbejdskraftens faglige og geografiske bevægelighed.

På baggrund heraf synes det derfor lidet hensigtsmæssigt som anbefalet af de tre forslagsstillere at nedsætte yderligere ekspertgrupper på dette område. Samtlige de i anbefalingen nævnte konkrete opgaver — bortset fra spørgsmålet om fri etableringsret for selvstændige, som behandles i et andet regie — vil kunne tages op af det nordiske arbejdsmarkedsudvalg direkte eller ved et af dettes underudvalg.

Det bemærkes, at et af de udtrykkelig nævnte emner for nærmere samarbejde inden for arbejdsmarkedspolitikken, nemlig spørgsmålet om arbejdsmarkedsprognoser, på foranledning af det nordiske arbejdsmarkedsudvalg i samarbejde mellem dette og et af de nordiske chefsstatistikere nedsat prognoseudvalg blev taget op på et nordisk seminar om arbejdskraft og uddannelsesprognoser den 11.—14. november 1968 i Saltsjöbaden. Rapporten for dette seminar, der mundede ud i forskellige rekommandationer, er afgivet i juli 1969, og er for tiden under overvejelse i arbejdsministeriet.

På dette som på andre områder behandles således en række konkrete samarbejdsspørgsmål inden for allerede etablerede organer og det må vel antages, at en traktat om nordisk økonomisk samarbejde yderligere vil intensivere det nordiske arbejdsmarkedsudvalgs arbejde.

For så vidt angår de tre medlemmers konklusion, at Nordisk Råd skulle anbefale regeringerne at træffe foranstaltninger til et udvidet samarbejde med henblik på en fælles nordisk beskæftigelsespolitik, kan der derfor ikke være indvendinger, for så vidt den alene tilsigter en udbygning og effektivisering af arbejdet i eksisterende institutioner på dette område.

herunder eventuel nedsættelse af underudvalg o. lign. under det nordiske arbejdsmarkedsudvalg vedrørende egnede konkrete problemer.

Det må derimod frarådes som nævnt i motiveringen at nedsætte nye ekspertgrupper ved siden af det nordiske arbejdsmarkedsudvalg, da dette næppe vil fremme, men snarere komplicere og forsinke samarbejdet.

København, den 15. august 1969

P. m v.

G. R. Coln

K. Kampmann

— — — har handelsministeriet anmodet om en fornyet udtalelse over det i Nordisk Råd fremsatte medlemsforslag, A 238/s, om en fælles nordisk beskæftigelsespolitik.

I denne anledning skal man meddele, at arbejdsministeriet kan henholde sig til det i skrivelse herfra af 15. august 1969 anførte (*se oven*).

København, den 21. oktober 1970

P. m. v.

E. b.

K. Kampmann

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd:

— — — skal man meddele, at Erhvervsrådet anser det for hensigtsmæssigt, at spørgsmålet henvises til Nordek-forhandlingerne. Man ønsker tillige at fremhæve de synspunkter om en nordisk beskæftigelsespolitik, som blev fremsat af de nordiske landsorganisationer på mødet i Göteborg i november 1968.

København, den 11. september 1969

P. r. v.

Byrge Kvist

Dansk Arbejdsgiverforening:

 Det principielle i medlemsforslaget er, at Nordisk Råd bør anbefale regeringerne at vedtage foranstaltninger vedrørende et udvidet samarbejde med det formål at indføre en fælles nordisk beskæftigelsespolitik.

Beskæftigelsespolitikken er imidlertid snævert forbundet med og i de fleste henseender direkte afhængig af et lands generelle økonomiske politik. Vi finder derfor, at en fælles nordisk beskæftigelsespolitik nødvendigvis må være nøje knyttet sammen med en eventuel fælles nordisk økonomisk politik. Beslutninger vedrørende formen for og omfanget af en fælles nordisk beskæftigelsespolitik må følgelig afvente den fælles økonomiske politik, som eventuelt måtte blive resultatet af de igangværende forhandlinger om et udvidet nordisk økonomisk samarbejde.

Efter vor opfattelse vil det dog være hensigtsmæssigt med et snævrere nordisk samarbejde på det bevægelsesfremmende område til sikring af en balanceret udvikling i beskæftigelsen i de nordiske lande. Et sådant snævrere samarbejde bør finde sted inden for de gældende rammer for det fælles nordiske arbejdsmarked, så længe problemerne vedrørende et udvidet nordisk økonomisk samarbejde er uløste. En del vil imidlertid kunne opnås inden for disse rammer gennem en effektivisering og intensivering af informationen mellem arbejdsmarkedsmyndighederne om beskæftigelsesudviklingen i de enkelte lande, herunder også udveksling af arbejdskraftprognoser, hvor sådanne måtte eksistere.

København, den 18. august 1969

Dansk Arbejdsgiverforening

Arne Lund

Aage Tarp

Som anført i vor skrivelse af 18. august 1969 (*se oven*) er et lands beskæftigelsespolitik snævert forbundet med og i de fleste henseender direkte afhængig af dets generelle økonomiske politik. Vi er derfor fortsat af den opfattelse, at en fælles beskæftigelsespolitik for en gruppe af lande kun vil have nogen mening, hvis disse lande fører en fælles økonomisk politik.

Vi vil dog mene, at et snævrere samarbejde på det bevægelsesfremmende område bør kunne finde sted inden for de gældende rammer for det fælles nordiske arbejdsmarked, således at man gennem dette samarbejde i nogen grad vil kunne udligne forskelle af mere varig karakter i beskæftigelsesniveauet i de nordiske lande.

København, den 21. oktober 1970

Dansk Arbejdsgiverforening

Arne Lund

Aage Tarp

Landsorganisationen i Danmark:

— — — skal vi meddele, at vi ingen bemærkninger har til forslaget, som vi kan støtte.

København, den 27. juni 1969

P. f. v.

Thomas Nielsen

Haubert Nielsen

— — — skal vi meddele, at vi — idet vi henviser til vort tidligere svar (*se oven*) — heller ingen bemærkninger har denne gang til forslaget, som vi kan støtte.

København, den 8 oktober 1970

P. f. v.

Thomas Nielsen

Fællesrepræsentationen for Danske Arbejdsleder- og Tekniske Funktionærforeninger:

— — — tillader vi os at oplyse, at dette emne har vor organisations største opmærksomhed.

Arbejdsledernes og de tekniske funktionærers beskæftigelse tværs over grænserne i de nordiske lande har gennem en meget lang årrække været behandlet i vore kompetente forsamlinger og interessen herfor har manifesteret sig i dannelsen af Skandinavisk Arbejdslederunion i 1922, og er videreført under unionens senere ændrede navn, Nordisk Arbejdsleder Union, der som medlemmer tæller arbejdslederorganisationerne i Finland, Island, Norge, Sverige og Danmark.

Som medlem af Nordisk Arbejdsleder Union kan Fællesrepræsentationen fuldt ud tiltræde det i medlemsforslaget anførte, at Nordisk Råd henstiller til regeringerne at tage skridt til et udvidet samarbejde med henblik på en fælles nordisk beskæftigelsespolitik.

Ikke mindst for arbejdsleder- og teknikerstanden, som i kraft af de stadigt skærpede af konkurrencehensyn nødvendige rationaliseringsbe-
stræbelser i industrien undergives et stigende pres i det daglige arbejde, vil det være af altoverskyggende betydning, at der i de nordiske lande anvendes ensartede midler til gennemførelsen af den fælles beskæftigelsespolitik.

Med hensyn til det uddannelses- og oplysningsarbejde, Fællesrepræsentationen og vore medlemsforeninger til stadighed har løbende, er det af

betydning så tidligt som muligt at være informeret om prognosen over, hvilke brancher og fag, der kan forventes at få efterspørgsel eller som får overskud af arbejdskraft, ligesom det er af betydning for vor repræsentation i efteruddannelses- og omskolingsudvalg at være informeret om de enkelte nordiske landes varierede arbejdsmarkedspolitiske støtteformer.

Arbejdslederne, der bærer det daglige ansvar for produktionen i virksomhedernes forskellige afdelinger, og som udover de rent ledelsesmæssige funktioner i mange henseender skal medvirke i trivsels- og velfærdsforanstaltninger må lægge megen vægt på, at så mange forhold som muligt vedrørende arbejdsmarkedet koordineres i videste nordiske betydning.

Disse tanker har også været fremherskende ved vor deltagelse i Nordisk Arbejdsleder Unions kongres i Oslo den 29.—31. maj 1969, og til belysning heraf vedlægges en dansk oversættelse af en på kongressen vedtagen resolution (*se Bihang*), der under 10. juni d.å. fra unionens sekretariat i Stockholm er tilstillet de nordiske landes statsministre, herunder hr. statsminister Hilmar Baunsgaard.

København, den 25. juni 1969

Peder Nielsen

Formand

Vilh. Eller

Sekretariatsche

BIHANG

Resolution angående Nordiska arbetsledares synpunkter på utvidgat ekonomiskt samarbete, antagen vid Nordisk Arbejdsleder Unions kongress i Oslo den 29—31 maj 1969

Debatten om et udvidet nordisk samarbejde har fået tilført nogle få bidrag fra de faglige organisationer. Nordisk Arbejdsleder Union (NAU), som er en faglig sammenslutning af nordiske arbejdsledere — Sveriges arbetsledareförbund, Teknisten liitto r.y., Fællesrepræsentationen for Danske Arbejdsleder- og Tekniske Funktionærforeninger, Norges arbejdslederforbund og Verkstjórasamband Islands — har fundet det påkrævet ud fra et fagligt synspunkt at se nærmere på de konsekvenser, som kan følge med et nærmere samarbejde mellem de nordiske lande.

Et øget økonomisk samarbejde mellem de nordiske lande synes at medføre, at visse arbejdsretlige spørgsmål anses ad lovgivningsvejen. NAU finder imidlertid, at de nordiske landes arbejdslovgivning adskiller sig på afgørende punkter. I den nordiske embedsmandskomite (*Nordisk udredningsserie 1969: 1*) har man delvis taget hensyn hertil. Således har man foreslået oprettelsen af et samnordisk organ med repræsentanter for

næringslivet, arbejdsgiver- og arbejdstagerorganisationer samt forskellige brancheorganisationer. Imidlertid synes dette organ ikke at have nogen større mulighed for at påvirke og effektivt kontrollere, at der tilvejebringes en krævet lovgivning, som uniformerer de nordiske landes arbejdslovgivning.

NAU formener, at dette problem må tages op og retningslinier udformes allerede inden det foreslåede udvidede nordiske samarbejde træder i kraft, for at der ikke på længere sigt skal opstå væsentlige ulemper for det nordiske arbejdsmarkeds parter.

NAU formener det påkrævet at tage følgende spørgsmål op:

1. Fælles kollektivaftalelov samt foreningsretslov.
2. Kollektivaftalers retslige gyldighed uden for det land, hvor aftalen er truffet.
3. Fælles offentligretlig arbejdslovgivning.
4. Ansættelsesaftalers retlige gyldighed ved tjeneste i andet nordisk land end det, hvor aftalen er truffet.
5. Fælles nordisk lov om arbejdstagers opfindelser.
6. Fælles erstatnings- og strafferetlige bestemmelser ved tilskadekomst under arbejde.
7. Lov om fælles arbejdsdomstol.
8. Fælles bestemmelser i forhold til konkurser, således at fortrinsret for arbejdstagers løntilgodehavender erholder prioritet i lighed med den svenske handelslovs bestemmelser — 17: 4.
9. Fælles bestemmelser vedrørende arbejdsløshedsgodtgørelse.
10. Fælles bestemmelser vedrørende statens neutralitet ved konflikter på arbejdsmarkedet.
11. Fælles bestemmelser om konfliktretten.
12. Fælles bestemmelser vedrørende pensionsordninger.

Unionen anser løsningen af disse spørgsmål som havende stor betydning for, at en tilnærmelse landene imellem skal kunne finde sted så smidigt som muligt. NAU formener, at i den udstrækning, der finder lovgivning sted på de ovenfor anførte områder, skal det princip være rådende, at de fordele, som arbejdstagerparten i et land har opnået, ikke må forringes. Under hensyn til, at et nordisk samarbejde allerede finder sted både på arbejdsgiverside og arbejdstagerside, formener NAU, at de organisationer, som virker inden for dette område, deriblandt NAU, bør have adgang til repræsentation i de udvalg og organer, som nærmere skal undersøge disse spørgsmål.

Finland

Statsrådets kansli:

Statsrådets kansli anser de nordiska arbetsmarknaderna vara utomordentligt viktiga för Finland. Det är till gagn för den ekonomiska och över huvud taget den samhällspolitiska planeringen i vårt land, om den nordiska arbetskraftspolitiken kan nå fram till klara målsättningar, som beaktar varje lands förhållanden, och om åtgärderna i syfte att nå målen kan koordineras. Kansliet finner det påkallat och angeläget att en utredning sättes i gång

i överensstämmelse med berörda medlemsförslag för att klarlägga vilka möjligheter som finnes att åstadkomma en effektivare nordisk arbetskraftspolitik genom ett utvidgat och mera enhetligt samarbete mellan de nordiska arbetskraftsförvaltningarna.

Helsingfors den 7 augusti 1969

Johannes Virolainen

Minister, statsministerns
ställföreträdare

Kauko Sipponen

Tf. kanslichef

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena:

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena meddelar som sitt utlåtande, att det finner det ändamålsenligt att i enlighet med det sagda medlemsförslaget börja utreda möjligheterna för en effektivisering av den nordiska arbetskraftspolitiken genom utvidgat, effektiviserat och samordnat nordiskt samarbete inom arbetskraftsförvaltningen. Samtidigt anser ministeriet, att detta utredningsarbete och framläggandet av erforderliga förslag i saken borde hänskjutas till Nordiska arbetsmarknadsutskottet.

Helsingfors den 12 juni 1969

Jouni Hakkarainen

Överdirektör

A. Olavi Koskinen

Äldre regeringssekreterare

Arbetskraftsministeriet:

Arbetskraftspolitiken är en del av den allmänna samhällspolitiken. Ytterligare specificerat kan man konstatera att arbetskraftspolitiken är ett medel att realisera allmänna samhällspolitiska målsättningar. Sålunda är det inte ändamålsenligt att planera, än mindre att förverkliga en arbetskraftspolitik som inte tar hänsyn till samhällspolitiska målsättningar och medel i sin helhet.

Medlemsförslaget om en gemensam nordisk sysselsättningspolitik ställdes i april 1969, samtidigt som även Nordekplanen var under planering. Ett realiserat Nordek skulle ha betytt en långtgående harmonisering av samhällspolitiken, speciellt på näringslivets område. Effektiverandet av det sysselsättningspolitiska samarbetet till den grad, att man i arbetskraftspolitiska utslag skulle sträva till ett optimalt utnyttjande av hela nordens ar-

betskraftsresurser, skulle ha sammanfallit med de mera omfattande harmoniseringssträvandena inom samhällspolitiken.

Inom arbetskraftspolitiken finns det gott om utrymme för utvecklandet av det nordiska samarbetet. Som exempel må nämnas forskningen och planeringen på arbetskraftspolitikens område, där samarbetet kunde utvidgas bl. a. för utvecklandet av metoder för arbetskraftsstatistik och arbetskraftsprognoser. Likaså vore det av största betydelse att på gemensamt initiativ befrämja arbetskraftspolitiska medel. Det är till gagn för alla nordiska länder att i möjligaste mån få arbetskraften att passera den officiella arbetsförmedlingen. Denna målsättning är svår att nå om inte vederbörande myndigheter fattar gemensamma beslut angående de åtgärder som fordras i olika situationer och om de överhuvud inte står i nära kontakt med varandra.

Eventuella samnordiska samhällspolitiska målsättningar går ej att uppnå enbart med arbetskraftspolitiken. Om man t. ex. som en sådan målsättning ställde att utjämna skillnaderna i välfärden per capita de nordiska länderna emellan, skulle en gemensam arbetskraftspolitik knappast bringa önskat resultat. Följden skulle sannolikt bli, att skillnaden i välfärden ytterligare skärptes då de starkaste arbetsmarknaderna skulle dra till sig arbetskraft ifrån andra länder där löner, socialskydd m. m. är svagare.

I enlighet med det ovan sagda anser arbetskraftsministeriet det vara nödvändigt att utvidga och befrämja samarbetet inom arbetskraftspolitiken. Forsknings- och utredningsarbetet för detta ändamål bör brådskande effektiviseras. Hänsyn bör dock tagas till de faktorer som begränsar en gemensam arbetskraftspolitik.

Helsingfors den 13 oktober 1970

Veikko Helle

Arbetskraftsminister

Heikki Salovaara

Avdelningschef

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund:

Kännetecknande för vårt lands arbetsmarknad har varit störningar på grund av starka säsong- och konjunkturförändringar. Under 1960-talet har därtill en stabil utveckling av sysselsättningen försvårats av en stark strukturförändring inom näringslivet med tyåtföljande förändringar på arbetsmarknaden. Samtidigt har de s. k. stora åldersklasserna inträtt på arbetsmarknaden. Under dessa omständigheter har en minskning av nationalproduktens tillväxttakt till en nivå om c:a 2 procent under åren 1966—1968 lett till en ytterligare försämring av sysselsättningsläget i vårt land.

Sedan den ekonomiska tillväxten åter tagit fart, håller sysselsättningsläget för närvarande på att avsevärt förbättras. En förbättring av det totala sysselsättningsläget innebär emellertid inte, utan speciella åtgärder, en omedelbar och effektiv ökning av sysselsättningen inom undersysselsatta områden. Ifall arbetskraftens yrkesskicklighet och andra dylika faktorer inte motsvarar de krav dagens produktionsteknik ställer, kommer vi även i framtiden att lida av strukturarbetslöshet som beror på andra faktorer än efterfrågans storlek. Även för närvarande, medan den allmänna arbetslöshetsgraden fortfarande är relativt hög, försvåras produktionsverksamheten inom bl. a. metall- och textilbranscherna av bristen på arbetskraft. Därför är det nödvändigt att man i vårt land med det snaraste övergår till en s. k. aktiv arbetskraftspolitik. Härvid bör uppmärksamhet fästas framför allt vid ökandet av fortsättningsutbildningen, omskolningen och annan dylik utbildning på alla nivåer. Likaså bör större uppmärksamhet fästas vid övriga åtgärder som är ägnade att befrämja arbetskraftens rörlighet.

Ovan framlagda synpunkter belyser de rådande problemen inom Finlands sysselsättningspolitik samt målsättningen för denna politik i framtiden. Centralförbundet anser även att en undersökning och koordinering av dessa frågor på samnordisk basis med tanke på alla nordiska länder kan betraktas som ändamålsenligt samarbete. Detta skulle likaså erbjuda allt större möjligheter för en utjämning av efterfrågan och utbud på arbetskraft i Norden. Även det ekonomiska samarbetet mellan de nordiska länderna torde, i synnerhet om Nordek-planen förverkligas, kunna effektiveras. Detta skulle även återspegla sig i de nordiska ländernas såväl enskilda som gemensamma sysselsättningspolitik, varvid en balanserad sysselsättning och den ekonomiska tillväxten i varje land bättre än hittills kunde tryggas.

De olika nordiska ländernas, bl. a. Finlands och Sveriges arbetskraftsmyndigheter har redan nu inlett samarbete. En utvidgning av samarbetet på detta område i enlighet med medlemsförslaget skulle vara alla de nordiska länderna till nytta. Med beaktande av ovan framlagda synpunkter önskar centralförbundet understöda det i delegationens skrivelse avsedda förslaget om utvecklande av en gemensam nordisk sysselsättningspolitik.

Helsingfors den 14 juli 1969

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund

(Sign.)

AKAVA r.y.¹:

I det inom Nordiska rådet väckta förslaget konstateras att de nordiska länderna har samma sysselsättningspolitiska målsättning. Samtidigt betonas

¹ Yltrandet översatt från finska.

den samnordiska arbetsmarknadens betydelse. I förslaget konstateras, att utnyttjandet av fördelarna av den samnordiska arbetsmarknaden förutsätter samordning av den nordiska arbetskraftspolitiken och fortsatt utveckling av samarbetet.

Utvecklingen av det nordiska arbetskraftspolitiska samarbetet bör anses nyttigt och ändamålsenligt för samtliga nordiska länder. Utvecklingen av samarbetet torde bäst äga rum via ett effektivare informationsutbyte än för närvarande mellan de organisationer, som i de enskilda länderna ansvarar för arbetskraftspolitiken. Däremot bör den i Nordiska rådets förslag nämnda möjligheten att ombilda Sveriges marknadsundersökningsinstitut till en samnordisk forskningsinstitution åtminstone i detta skede anses för tidigt aktualiserad. När Nordek-planen har förverkligats, torde man bättre än för närvarande kunna avgöra vilka arbetskraftspolitiska samnordiska organ som är behövliga och realiserbara. I detta skede förefaller det ändamålsenligt att närmast koncentrera sig på att utveckla informationen mellan länderna (inbördes).

Helsingfors den 27 juni 1969

Juhani Salminen

Styrelsens ordförande

Unto Rissanen

Ombudsman

— — — AKAVA hänvisar till det utlåtande i saken, som den 27 juni 1969 avgetts och upprepar de synpunkter, vilka däri framställdes.

Helsingfors den 19 november 1970

AKAVA r. y.

Risto Kauppila

Styrelsens förste viceordförande

Unto Rissanen

Verkställande direktör

N o r g e

Kommunal- og arbeidsdepartementet:

Departementet har forstått det slik at forslaget av 17. april 1969 fra Johannes Antonsson og Jan-Ivan Nilsson går ut på at Nordisk Råd skal henstille til regjeringene å ta initiativ til et utvidet samarbeid med sikte på å nå fram til en felles nordisk sysselsettingspolitikk. I forslaget er det også angitt en del konkrete oppgaver som bør tas opp i denne sammenheng.

Departementet har bedt en del offentlige instanser og private organisasjoner om å uttale seg i saken.

Landsorganisasjonen i Norge
 Norsk arbeidsgiverforening
 Handelens arbeidsgiverforening og Norges handelsstands forbund
 Skibsfartens arbeidsgiverforening
 Norges industriforbund
 Norske håndverks- og industribedrifters forbund
 Finansdepartementet
 Arbeidsdirektoratet

Departementet vil understreke at vi allerede har et meget vidtrekkende samarbeid om arbeidsmarkedspolitik i Norden, bl. a. i form av et felles nordisk arbeidsmarked og et eget samarbeidsorgan — Nordisk arbeidsmarkedsutvalg.

Departementet stiller seg prinsipielt positivt til et utvidet nordisk samarbeid på sysselsettingspolitikens område, og flere av de tiltak som er berørt i forslaget er i samsvar med det syn departementet har gitt uttrykk for i St. meld. nr. 45 (1968—69) Om arbeidsmarkedspolitikken. Departementet har således bl. a. uttalt at en vil overveie å gjøre framlegg om å oppheve kravet til arbeidstillatelse for selvstendig næringsdrivende. Departementet er også enig i en utvidet planlegging og samordning av arbeidsmarkedsforskningen. Etter initiativ fra Norge ble organiseringen av arbeidsmarkedsforskningen drøftet i Nordisk arbeidsmarkedsutvalg i januar. Utvalget vedtok å nedsette en arbeidsgruppe som skal utrede behovet og formene for en felles forskning på området.

Et enda mer intimt samarbeid på arbeidsmarkedspolitikens område bør ses i sammenheng med de nordiske økonomiske samarbeidsbestrebelsene i sin alminnelighet. En bør derfor vente på utfallet av de pågående forhandlinger om utvidet nordisk økonomisk samarbeid før en tar standpunkt til hvordan samarbeidet på arbeidsmarkedspolitikens område bør føres videre.

Oslo, 18. juli 1969

Helge Seip

Berger Ulsaker

I brev av 18. juli 1969 avga Kommunaldepartementet uttalelse om medlemsforslaget fra Johannes Antonsson og Jan-Ivan Nilsson og sendte samtidig ved uttalelser fra en del offentlige instanser og private organisasjoner. Disse uttalelsene sees å være tatt med som vedlegg til medlemsforslaget som nå er sendt ut til uttalelse igjen.

Departementet har på ny bedt de samme organer om uttalelse. Vedlagt følger kopi av brev fra: Landsorganisasjonen i Norge, Norsk arbeidsgiver-

forening, Handelens arbeidsgiverforening og Norges handelsstands forbund, Norges industriforbund og Finansdepartementet (*se nedan.*)

Norske håndverks- og industribedrifters forbund har meddelt at det ikke har noe å tilføye til sin tidligere uttalelse.

Kommunaldepartementet har i brevet av 18. juli ifjor gitt uttrykk for sin prinsipielle holdning til utvidet nordisk samarbeid på sysselsettingspolitikens område, samt pekt på konkrete tiltak som alt er satt i gang på noen av de områder som nevnes i medlemsforslaget. En viser til dette.

Departementet vil ellers tilføye at samarbeidet er ført videre innenfor de bestående samarbeidsorganer også i inneværende år. En kan peke på de nordiske arbeidsministermøtene der situasjonen på de respektive lands arbeidsmarkeder blir tatt opp til generell debatt, og der også konkrete samarbeids tiltak drøftes. For de nordlige områder av Finland, Norge og Sverige har arbeidsministrene opprettet et spesielt organ, ad hoc-utvalget for Nordkalotten, som søker å klarlegge og utnytte samarbeidsmulighetene både innenfor distriktpolitikk og sysselsettingspolitikk. I løpet av året er et felles nordisk voksenopplæringscenter, som utvalget har tatt initiativ til, opprettet i Övertorneå i Sverige.

Samarbeidet er også videreført innenfor Nordisk arbeidsmarkedsutvalg og dets underutvalg. Arbeidsgruppen som ble nedsatt for å utrede behovet og formene for et samarbeid om arbeidsmarkedsforskning, har i mai 1970 avgitt rapport til Nordisk arbeidsmarkedsutvalg der den anbefaler etablert en permanent nordisk samarbeidsgruppe for arbeidsmarkedsforskning. På Nordisk arbeidsmarkedsutvalgs møte i januar 1970 ble det framhevet at de som bruker arbeidsmarkedsstatistikk og -prognoser har behov for et eget forum for drøfting av faglige spørsmål og det ble vedtatt å oppnevne et underutvalg for nordisk samarbeid om arbeidsmarkedsstatistikk og arbeidsmarkedsprognoser.

Mot denne bakgrunn antar departementet at det nordiske samarbeidet innenfor sysselsettingspolitikken kan utvikles tilfredsstillende innenfor de eksisterende rammer og samarbeidsorganer.

Oslo, 25. november 1970

Etter fullmakt

Torstein Slungård

Kaare Bangor

Finans- og tolldepartementet:

En eventuell utvidelse av det økonomiske samarbeid i Norden vil naturlig omfatte også et nærmere samarbeid på det arbeidsmarkedspolitiske område. Finansdepartementet antar, i påvente av hva som måtte komme ut

av de pågående samarbeidsdrøftinger, at det for tiden ikke bør institueres nye samarbeidsorganer på området utover de som allerede eksisterer.

Oslo, 6. juni 1969

Etter fullmakt

Hermod Skånland

Finn Isachsen

Medlemsforslaget reiser spørsmålet om en utbygging av både en mer effektiv informasjon om og koordinering av det nordiske arbeidsmarked og en samordning av arbeidsmarkedspolitikken, herunder bruken av virkemidlene og harmonisering av lovgivningen. Forslaget nevner spesielt at reglene for omskoleringsbidrag, flyttebidrag m. v. bør utvides til å gjelde hele Norden.

Det må kunne antas at en ytterligere utbygging av en effektiv informasjon om det nordiske arbeidsmarked vil være nyttig. Det kunne sikkert også være nyttig med en nærmere samordning av den økonomiske politikk på visse felter, idet sysselsettingspolitikken i alle fall må ses i sammenheng med den generelle økonomiske politikk. En har imidlertid allerede et omfattende samarbeid i OECD, hvor alle de nordiske land nå deltar. Denne samordning av medlemslandenes økonomiske politikk tar bl. a. sikte på å redusere belastningen på sysselsettingspolitikken ved at de konjunkturelle svingninger i etterspørselen blir minst mulig.

Finansdepartementet har tidligere gitt uttrykk for at samarbeid av denne art bør ha et videre siktepunkt enn de nordiske land, fordi våre lands næringsliv er så sterkt avhengig av utviklingen i andre land i Vest-Europa.

Selv om kravene til sysselsettingspolitikken kan påvirkes ved dette internasjonale samarbeid, vil behovet for arbeidsmarkedstiltak i de enkelte land avhenge av den økonomiske politikk som føres. Det må således være betydelig rom for individuelle tilpasninger til den aktuelle situasjon i hvert land. Valg av virkemidler og den vekt en legger på de ulike typer virkemidler kan derfor ikke begrenses for sterkt ved f. eks. inter-nordiske samarbeidsavtaler.

En vil også nevne at en må vurdere nærmere både den distriktspolitiske side av et utvidet samarbeid på disse felter, og fordelingen av fordeler og kostnader for de enkelte land, ved tiltak som reisetilskott, tilskott til omskolering etc.

Spørsmålet om videre samarbeid på arbeidsmarkedspolitikken område

må også vurderes på bakgrunn av landenes ulike forhandlingsstilling til EEC.

Oslo, 16. november 1970

Etter fullmakt

Egil Bakke

Steinar Sjørbotten

Arbeidsdirektoratet:

Det foreliggende medlemsforslag berører spørsmål av sentral betydning for det nordiske arbeidsmarked. Selv om det kanskje ikke inneholder noe vesentlig nytt, vil forslaget kunne føre til prinsipiell avklaring og en fornyelse av den konkrete diskusjon på mange viktige områder. Arbeidsdirektoratet ser derfor positivt på forslaget som for øvrig på flere punkter gjen-speiler oppfatninger som gjorde seg gjeldende under det sist avholdte møte i Nordisk arbeidsmarkedsutvalg. Eksempelvis kan nevnes samordning av arbeidsmarkedsforskningen i de nordiske land.

På sakens nåværende stadium er det trolig ingen grunn til å komme nærmere inn på de enkelte detaljer. Hovedhensikten synes å ha vært å slå til lyd for at sysselsettingspolitikken blir undergitt særskilt behandling på grunnlag av en generelt utformet rekommandasjon om nordisk økonomisk samarbeid. Behandlingsmåten skisseres slik:

»Lämpligt synes vara att experter just på detta område tillsättes för att kartlägga på vilka fält inom sysselsättningspolitiken en närmare samordning kan åstadkommas syftande till ett optimalt användande av våra arbetskraftresurser till gagn för ländernas utveckling.»

I denne sammenheng er det naturlig å tenke på den rolle Nordisk arbeidsmarkedsutvalg har spilt som kontaktskapende og utredende organ. På sitt siste møte vedtok utvalget å selte embetsmannsrapporten om nordisk økonomisk samarbeid opp på dagsorden for neste utvalgsmøte, og det foreliggende medlemsforslag bør gå inn som en viktig faktor i utvalgets drøftinger.

Under forutsetning av at medlemsforslaget vinner tilslutning i Nordisk Råd bør første trinn i den videre saksbehandling være behandlingen i Nordisk arbeidsmarkedsutvalg.

En vil for øvrig gi uttrykk for ønsket om at det vedtak som måtte bli fattet kunne gi en noe klarere formulering av hensikten med det hele enn den som nå foreligger i konklusjonen på medlemsforslaget. En anvendelig formulering finnes for så vidt allerede i det foran siterte avsnitt.

Oslo, 1. juli 1969

Etter fullmakt

J. Tannæs Fjeld

Landsorganisasjonen i Norge:

Landsorganisasjonen vil for sin del støtte forslaget om en harmonisering av alle lover og regler som angår sysselsettingspolitikken i Norden.

Man forutsetter at den traktat om et nordisk økonomisk samarbeid, som skal utarbeides i 1969, vil inneholde visse prinsipielle retningslinjer om dette spørsmålet. Man vil utover dette erklære seg enig i at spørsmålet om en felles nordisk arbeidsmarkedspolitikk blir gjort til gjenstand for særskilt behandling. Det bør derfor snarest settes i gang en ekspertutredning for å kartlegge på hvilke områder det er praktisk mulig å foreta en samordning og videre utbygging av samarbeidet når det gjelder arbeidskraftpolitikken.

Landsorganisasjonen vil sette stor pris på å bli holdt orientert om hvordan saken videre utvikler seg.

Oslo, 5. juni 1969

Tor Aspengren

Kurt Mosbakk

Landsorganisasjonen avga uttalelse 5. juni 1969 om samme sak hvor man stillet seg positiv til tanken om å harmonisere lover og regler som angår sysselsettingspolitikken i Norden. Man er i prinsippet av samme oppfatning også i dag, men spørsmålet må nå sees i sammenheng med de pågående forhandlingene om norsk tilslutning til EEC.

Oslo, 6. november 1970

Landsorganisasjonen i Norge

Odd Højdahl

Norsk arbeidsgiverforening:

De nordiske land har stort sett samme målsetting for den alminnelige sysselsettingspolitikk og har derfor et godt grunnlag for samarbeid når det gjelder praktisk politikk og de virkemidler som tas i bruk. Felles nordisk arbeidsmarked er forlenget gjennomført og de nordiske land følger i store trekk de samme retningslinjer i sysselsettingspolitikken. Etter vår vurdering er det riktig å føre samarbeidet mellom de nordiske land videre og vi støtter forslaget om at Nordisk Råd tar opp en anbefaling om dette.

Vi har ikke grunnlag for å bedømme nærmere på det nåværende tidspunkt i hvilken utstrekning sosialpolitikken og arbeidskraftlovgivningen bør harmoniseres i de nordiske land og heller ikke hvordan et samarbeid

om forskning på dette området bør organiseres. Før vi tar standpunkt til slike konkrete spørsmål forutsetter vi at det blir foretatt en nærmere utredning om hvordan det nordiske samarbeidet bør utvikles videre.

Oslo, 7. juli 1969

Norsk arbeidsgiverforening

Lars Aarvig

— — — skal meddele at vi ikke har noen nye kommentarer til forslaget om felles nordisk sysselsettingspolitikk.

Oslo, 11. november 1970

Norsk arbeidsgiverforening

Kaare N. Selvig

Norges industriforbund:

Under de pågående drøftelser om et utvidet økonomisk samarbeid i Norden er også sysselsettingspolitikken tatt opp. Den preliminære rapport fra den Nordiske embetsmannskomiteé inneholder således bl. a. en omtale av arbeidsmarkedspolitikken i Norden, og det pekes på områder hvor det vil være ønskelig med en videre utvikling av samarbeidet. I og med at saken omfattes av de nordiske samarbeidsdrøftelser, vil det etter vår oppfatning være uheldig å ta saken opp isolert og behandle den parallelt med de pågående felles nordiske drøftelser. Vi vil også peke på at vi anser det ønskelig at sysselsettingspolitikken blir behandlet og vurdert i relasjon til den økonomiske politikk for övrig i de nordiske land. En slik behandlingsform er man sikret under de nordiske samarbeidsdrøftelser. Dette vil neppe i samme grad være tilfelle dersom man skulle følge opp det forslag som er sendt oss til uttalelse.

Oslo, 1. juli 1969

Norges industriforbund

Rolf Roem Nielsen

For adm. direktör

Arne M. Holm

I vår uttalelse av 1. juli 1969 pekte vi på at sysselsettingspolitikken ble behandlet i forbindelse med drøftelsene om et utvidet økonomisk samar-

beid i Norden, og at man burde avvente utfallet av disse forhandlinger. Samarbeidsdrøftelsene viste seg ikke å resultere i det utvidede økonomiske samarbeid som man hadde tatt sikte på, og spørsmålet om en felles nordisk sysselsettingspolitikk er derfor kommet i en noe annen stilling.

Vi stiller oss i prinsippet positivt til et utvidet nordisk samarbeid om sysselsettingspolitikken. Som kjent har man allerede et ganske vidtgående samarbeid, og det synes riktig å føre dette arbeid videre. I forslagetets premisser er angitt enkelte konkrete oppgaver som vi på det nåværende tidspunkt ikke finner grunn til å ta endelig stilling til. Dersom Nordisk Råd skulle anbefale forslaget, går vi ut fra at det blir anledning til å komme tilbake til disse spørsmål, etter at de er blitt nærmere utredet.

Oslo, 18. november 1970

Norges industriforbund

Jan Didriksen

Adm. direktör

Handelens arbeidsgiverforening:

Forövrig kan vi slutte oss til Norsk arbeidsgiverforenings brev av 7. juli 1969 til departementet (*se ovan*).

Vi har også forelagt spørsmålet for Norges handelsstands forbund. Vi er også enige i de betraktninger som er fremkommet i forbundets brev av 1. juli 1969 (*se nedan*).

Oslo, 7. juli 1969

Handelens arbeidsgiverforening

L. W. Aagaard

Adm. direktör

Norges handelsstands forbund:

Vi viser til Handelens arbeidsgiverforenings brev av 24. juni 1969 (*se ovan*), hvorved vi ble forelagt til uttalelse et medlemsforslag til Nordisk Råd om en felles nordisk sysselsettingspolitikk. Som De selv anfører berører medlemsforslaget også NHF's arbeidsområde og vi tør derfor foreslå en fellesuttalelse fra HA og NHF med følgende innhold:

Handelsnæringen har på prinsipielt grunnlag gått inn for tiltak som tjener til å liberalisere de økonomiske forbindelser mellom de nordiske land. Dette gjelder også forholdene på arbeidsmarkedet og de sosiale bestemmelser som har nær tilknytning til arbeidsmarkedspolitikken. En mest mulig mobil

situasjon på arbeidsmarkedet vil være til fordel for såvel arbeidstakere som arbeidsgivere. Dette har særlig betydning for de nordiske land som følge av den meget raske vekst i 1960-årene, såvel i samhandelen som i bedriftssamarbeidet over landegrensene i Norden.

Vi vil i denne forbindelse peke på at de nordiske land er kommet lengre i retning av samordning på arbeidsmarkedets og sosialpolitikens områder enn på de fleste andre felter av det økonomiske liv, og at landene også er kommet lengre enn hva EEC har oppnådd på tilsvarende felter.

Når det gjelder medlemsforslagets konkrete anbefalinger, vil vi sterkt understreke behovet for at den kommersielle side ved bl. a. utdannelsen, omskoleringen og videreopplæringen blir tatt med. Som følge av utviklingen finner stadig flere nye arbeidstakere sine arbeidsplasser i handelsbedriftene, noe man bl. a. bør ta hensyn til ved yrkesopplæringen for ungdommen. Stadig flere som søker seg bort fra andre næringer får også sitt fremtidige virke i handelen. Dette bør tas hensyn til i opplegget for omskolering av denne arbeidskraft. I alle samfunn vil det være grupper som ikke har anledning til å arbeide full arbeidstid. Dette gjelder ikke minst husmødrene som etterhvert søker seg ut i arbeidslivet som deltidsansatte og for hvem handelsbedriftene ofte vil være det beste og kanskje det eneste alternativ. For alle disse grupper vil det være behov for at de får en best mulig innføring i sitt nye yrke som på grunn av stadig voksende produksjon og økende vareutvalg setter tilsvarende større krav til yrkesutøverne. Det raskt skiftende vareutvalg i det moderne industrisamfunn skaper også økende behov for etterutdanning av alle kategorier arbeidskraft i handelen.

For øvrig har vi ingen bemerkninger til de forskjellige konkrete tiltak som medlemsforslaget går inn for. Vi vil dog anbefale at man avventer resultatet av de spesielle Nordøk-forhandlinger, som etter planen snart vil være avsluttet, slik at de foreslåtte sysselsettingstiltak i tilfelle går inn som et ledd i en mer generell utvidelse av samarbeidet i Norden.

Oslo, 1. juli 1969

Norges handelsstands forbund

Herman Scheel

Adm. direktør

Thor Støre

Ass. direktør

Våre to organisasjoner opprettholder det samme syn på såvel forholdene på arbeidsmarkedet som på de tilhørende sosiale bestemmelser i et nordisk samarbeid, slik dette fremgår av de nevnte uttalelser. Etter at Nordøk-forhandlingene iallfall foreløpig har vist seg resultatløse og samtlige nordi-

ske land nå er inne i forhandlinger om medlemskap i eller et arrangement med et utvidet EEC, mener vi imidlertid at gjennomføringen av de forskjellige konkrete tiltak i medlemskapsforslaget bør utstå inntil disse forhandlinger er nærmere avklaret.

Oslo, 6. november 1970

Handelens arbeidsgiverforening

L. W. Aagaard

Adm. direktør

Norges handelsstands forbund

Herman Scheel

Adm. direktør

Skibsfartens arbeidsgiverforening:

Medlemsforslaget sees å konkludere med at Nordisk Råd bør anbefale regjeringene å treffe tiltak for et utvidet samarbeid på dette felt med henblikk på å etablere en felles nordisk sysselsettingspolitikk. I forslagens premisser er angitt en del konkrete oppgaver som forslagsstillerne tenker seg bør gjøres til gjenstand for felles bearbeidelse.

På bakgrunn av det nære samarbeid som for lengst er etablert mellom landenes arbeidsmarkedsmyndigheter, forekommer det oss unødvendig med instituering av helt nye organer for å koordinere de aktuelle tiltak på dette felt. Og under enhver omstendighet vil det etter vår mening være mest hensiktsmessig at man fra norsk side venter med å avgi uttalelse til Nordisk Råd angående det foreliggende medlemsforslag inntil man ser hva en eventuell traktat om nordisk økonomisk samarbeid vil inneholde for så vidt angår de nordiske lands sysselsettingspolitikk.

Oslo, 26. juni 1969

Skibsfartens arbeidsgiverforening

Sverre Lund

Advokat

Norske håndverks- og industribedrifters forbund:

Norske håndverks- og industribedrifters forbund antar at i den nåværende situasjon kan det ikke være aktuelt å ta ut en enkelt sektor av det omfattende problemkompleks som er oppe til behandling når det gjelder videreføring av nordiske samarbeidsbestrebelse.

Det bemerkes for øvrig at selv om man prinsipielt stiller seg positivt til en felles nordisk sysselsettingspolitikk og den frie bevegelighet av arbeidskraft i Norden, er det i og for seg tvilsomt om ytterligere fremstøt for å fremme mobiliteten egentlig er i samsvar med norske nasjonale interesser. Et slikt

syn tjener til ytterligere å begrunne standpunktet om at en videre utbygging av det felles nordiske arbeidsmarked bør skje som et ledd i en pakkelsesning.

Oslo, 3. juni 1969

Norske håndverks- og industribedrifters forbund

Einar Høstmark

Adm. direktør

Arne Getz

Sjefkonsulent

S v e r i g e

Arbetsmarknadsstyrelsen:

Under etterkrigstiden har det nordiska samarbeidet successivt utveklats och utvidgats. Den nordiska lagstiftningen är redan i väsentliga avseenden harmoniserad. Detta gäller speciellt lagstiftningen inom de ekonomiska och sociala områdena där en långtgående integration uppnåtts.

Alla de nordiska länderna har uppställt den fulla sysselsättningen som politiskt mål. Ett brett fält av arbetsmarknadspolitiska medel används för att realisera detta mål. I enlighet med 1954 års konvention om en gemensam nordisk arbetsmarknad finns en kommission, nordiska arbetsmarknadsutskottet, med uppgift att följa utvecklingen på arbetsmarknaden i de nordiska länderna och arbetskraftens rörelser, utforma riktlinjer för samarbeidet mellan de nordiska ländernas arbetsmarknadsmyndigheter och i övrigt dryfta och framlägga förslag om åtgärder av gemensamt arbetsmarknadspolitiskt intresse.

Samarbeidet mellan de nordiska arbetsmarknadsmyndigheterna har sedan tillkomsten av 1954 års konvention utveklats såväl på det centrala planet som mellan arbetsförmedlingsorganen i de nordiska länderna. På statistikkens och forskningens områden sker numera ett nära samarbete bl. a. i olika arbetsgrupper. Enligt arbetsmarknadsstyrelsens uppfattning bör detta samarbete kunna ytterligare utvidgas och fördjupas framöver. Åtgärder i detta syfte finner styrelsen utgöra ett betydelsefullt led i strävanden att inom ramen för ett närmare nordiskt ekonomiskt samarbete åstadkomma en ytterligare integrerad nordisk arbetsmarknad.

Stockholm den 25 juni 1969

Arbetsmarknadsstyrelsen

Bertil Olsson

C. Canarp

L. Lövdahl

Arbetsmarknadsstyrelsen har i yttrande av den 25 juni 1969 bl. a. anfört att det redan tidigare långtgående samarbetet, med bl. a. en gemensam nordisk arbetsmarknad, ytterligare borde kunna utvidgas och fördjupas. Styrelsen framhöll vidare att åtgärder i detta syfte utgjorde ett betydelsefullt led i strävandena att inom ramen för ett närmare ekonomiskt samarbete åstadkomma en ytterligare integrerad nordisk arbetsmarknad.

Mot bakgrund av vad som senare inträffat får styrelsen härmed tillägga att samarbetet på arbetsmarknadspolitikens område bör kunna ytterligare utvidgas och fördjupas oberoende av om ett närmare ekonomiskt samarbete i den form som avsågs med Nordek-planen kommer till stånd. Genom de kontinuerligt återkommande arbetsministermötena och genom nordiska arbetsmarknadsutskottets och dess underkommittéers arbete synes en garanti föreligga att alla möjligheter till ytterligare samarbete på sysselsättningspolitikens område tillvaratages. Styrelsen finner det emellertid viktigt att sådana organisatoriska former skapas att också parterna på arbetsmarknaden blir företrädna och direkt engagerade i detta samarbete.

Styrelsen vill i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på betydelsen av en förstärkning av den offentliga arbetsförmedlingsverksamheten och betona vikten av samverkan mellan de olika ländernas arbetsförmedlingar. Enligt artikel 2 i 1954 års överenskommelse om den gemensamma nordiska arbetsmarknaden skall de centrala arbetsmarknadsmyndigheterna i de fördragsslutande staterna samarbeta i syfte att arbetskraften i största möjliga omfattning förmedlas genom den offentliga arbetsförmedlingen och så att den blir till gagn för envar av staterna. Det skulle därigenom bli möjligt att ge information om de aktuella sysselsättningsmöjligheterna och om andra förhållanden av betydelse för de arbetssökande. Detta är en viktig förutsättning för den flyttande arbetskraftens anpassning.

Invandringen till Sverige, i synnerhet från Finland, har under de senare åren ökat kraftigt. Antalet i Sverige arbetsanmälda från de nordiska länderna ökade med 14 000 från oktober 1968 till oktober 1969 och med 26 000 från oktober 1969 till oktober 1970. En rörlighet av nuvarande omfattning skapar problem av skilda slag. Det brister ofta i mottagandet på arbetsplatsen och på inflyttningssorten i övrigt. Samhällsservicen hinner inte byggas ut i den takt som skulle krävas för ett tillfredsställande arrangemang i fråga om bostäder, barnens skolgång, fritidsaktiviteter etc. Många problem sammanhänger vidare med att de inflyttande inte förstår och inte kan göra sig förstådda på immigrationslandets språk.

Det krävs en vidgad information om dessa förhållanden, t. ex. om vikten av att i förväg ha ordnat arbete och bostad och om betydelsen av att kunna landets språk. De nuvarande svårigheterna att nå ut med information till de arbetssökande sammanhänger bl. a. med att flertalet av de flyttande söker arbete vid sidan av den offentliga arbetsförmedlingen. Styrelsen anser det därför angeläget att man i överensstämmelse med innehållet och andan

i den konvention som antagits finner former inte minst på arbetsförmedlings- och informationssidan som ger goda förutsättningar för en lösning av de antydda anpassningsproblemen.

Stockholm den 9 november 1970

Arbetsmarknadsstyrelsen

Bertil Olsson

C. Canarp

Lars Lövdahl

Institutet för arbetsmarknadsfrågor:

Institutet önskar begränsa sitt yttrande till de avsnitt av förslaget som direkt berör institutets verksamhetsområde. Enligt sina instruktioner (SFS 1966: 541) har institutet bl. a. till uppgift att inom sitt verksamhetsområde med uppmärksamhet följa förhållandena i de andra nordiska länderna. Genom ömsesidiga besök, brevväxling och informationsutbyte har en rad nordiska kontakter på arbetsmarknadsforskningens område etablerats. Nordiska arbetsmarknadsutskottet behandlade på sitt möte i Odense den 30—31 januari 1969 på norskt initiativ frågan om en samordning mellan de nordiska länderna av forskningen om arbetsmarknaden. Som ett resultat av överläggningarna fattades beslut om att tillsätta en expertgrupp med uppgift att utreda omfånget av och formerna för ett nordiskt samarbete på arbetsmarknadsforskningens område. Gruppen skall avge rapport härom till utskottets nästkommande sammanträde. Det kan förväntas, att även den institutionella sidan av arbetsmarknadsforskningen kommer att bli föremål för gruppens uppmärksamhet. I avvaktan på resultatet av gruppens arbete finner institutet för arbetsmarknadsfrågor inte nu anledning att ta ställning till den i medlemsförslaget väckta tanken att göra det svenska institutet till en nordisk inrättning med hela Norden som arbetsfält.

Förslagsställarna finner det vidare angeläget, att ett vidgat nordiskt samarbete i fråga om utarbetande av gemensamma arbetsmarknadsprognoser kommer till stånd. Institutet vill erinra om att ett nordiskt seminarium rörande arbetskrafts- och utbildningsprognoser hållits i Saltsjöbaden i november 1968. Vid seminariet utarbetades riktlinjer för det framtida arbetet, vilka utmynnade i vissa rekommendationer, bl. a. beträffande vidgat nordiskt samarbete inom ifrågavarande område.

Institutet vill avslutningsvis framhålla, att såväl dess styrelse som dess rådgivande nämnd i olika sammanhang har uttalat ett starkt intresse för att ett ingående studium av den nordiska arbetsmarknaden kommer till stånd och att ett sådant forskningsprojekt har hög prioritet bland de forsknings-

uppgifter, som institutet anser sig böra initiera. Denna synpunkt underströks också i den promemoria, som från svensk sida framlades vid Nordiska arbetsmarknadsutskottets möte i Odense. Institutet välkomnar därför alla initiativ, som kan leda till att en dylik forskning kommer till stånd och förklarar sin beredvillighet att i mån av ekonomiska och personella resurser medverka vid en sådan forskning, som synes kunna bli av stort värde för utformningen av en gemensam nordisk sysselsättningspolitik.

Stockholm den 26 juni 1969

Bertil Olsson

Rudolf Meidner

Svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges industriförbund:

Organisationerna vill i likhet med förslagsställarna understryka de gynnsamma förutsättningar som föreligger inom Norden för en vidareutveckling av samarbetet i sysselsättningspolitiska frågor. Hit hör den sedan 1954 gemensamma nordiska arbetsmarknaden och det gemensamma målet för arbetsmarknadspolitiken, nämligen att säkerställa arbetslagarnas ekonomiska trygghet och ge dem största möjliga välstånd samtidigt med att arbetskraften utnyttjas så effektivt som möjligt. Av stor betydelse i sammanhanget är också den nordiska arbetskraftens höga produktivitet och den förhållandevis långtgående harmoniseringen av socialpolitiken i Norden. Inte minst i ett vidare europeiskt perspektiv framstår en gemensam nordisk sysselsättningspolitik som angelägen. Det bör därvid noteras att sysselsättningspolitiken i de nordiska länderna mycket väl kan inrymmas inom den ram som Romfördraget anger.

Av stor praktisk betydelse när det gäller att göra den nordiska arbetsmarknaden alltmer gemensam är en successivt förbättrad information om arbetsmarknadsläget i Norden till de enskilda arbetssökandena. En sådan information bör ges mot bakgrund av prognoser om arbetsmarknadsutvecklingen i olika delar av Norden inom för den arbetssökande aktuella yrken. En omflyttning från ett land till ett annat bör företrädesvis ske först efter en bedömning av relativt långsiktig karaktär, något som ökar kraven på prognosunderlag.

Ett annat viktigt område för fortsatta samordningsåtgärder rör utformningen av de särskilda arbetsmarknadspolitiska insatserna och de regler som är förknippade därmed.

Vi tillstyrker den av Nordiska ämbetsmannakommittén och förslagsställarna framförda propån att utformningen av omskolningsbidrag, flyttningsbidrag m. m. i de nordiska länderna bör bli föremål för gemensam genomgång med syfte att uppnå en ökad samordning. Dessa frågor har ett

direkt samband med den ökade arbetsmarknadsinformation som berörts tidigare. Målet är i båda fallen att uppnå en önskad rörlighet på arbetsmarknaden.

Vi ställer oss också positiva till den föreslagna undersökningen om möjligheterna att eliminera kraven på arbetstillstånd för självständiga näringsidkare. En sådan frihet bör i möjlig mån eftersträvas.

De samordningsåtgärder som berörts i det ovanstående bör enligt vår uppfattning kunna vidtas med utnyttjande av redan existerande nordiska arbetsgrupper och kontaktvägar.

Stockholm den 24 juni 1969

Svenska arbetsgivareföreningen

Sveriges industriförbund

Gunnar Lindström

Tage Kahlin

S. W. Nilsson

Erik Hafström

Organisationerna understök i remissyttrandet den 24 juni 1969 de gynnsamma förutsättningarna för en vidareutveckling av samarbetet inom Norden i sysselsättningspolitiska frågor och gav några exempel på särskilt angelägna åtgärder. Händelseutvecklingen sedan föregående år beträffande Nordek-planen gör det enligt vår mening ej mindre angeläget att samarbetet mellan de nordiska länderna i fråga om sysselsättningspolitiken intensifieras. Detta bör vidare ske oavsett vad förhandlingarna med EEC kommer att leda till, såsom vi även framhöll i vårt förra yttrande.

Vad särskilt gäller samarbetet mellan Finland och Sverige beträffande de finska arbetstagarnas förhållanden i Sverige kan vi även hänvisa till det remissyttrande vi nyligen (den 7 augusti 1970) avgav till Nordiska rådet över ett medlemsförslag i denna fråga.

I övrigt vill vi här endast tillägga följande till vårt yttrande från 1969. Då det gäller samarbetet på arbetsförmedlingens område bör förmedlingen mellan de nordiska länderna ske i så fria och smidiga former som möjligt och onödiga hinder bör sålunda ej resas för de arbetssökande och arbetsgivarna då det gäller att utnyttja förmedlingsorganens tjänster i ett annat nordiskt land. En fråga som i detta sammanhang enligt vår mening förtjänar att uppmärksammas av Nordiska rådet är frågan om det i något land förekommer författningsbestämmelser eller i administrativ väg utfärdade föreskrifter, som strider mot syftet med den gemensamma nordiska arbetsmarknaden.

Det utvidgade samarbetet bör, som vi framhöll i vårt yttrande 1969, kunna ske med utnyttjande av redan existerande nordiska arbetsgrupper och kontaktvägar. Det kan emellertid finnas skäl att överväga om inom ramen

för dessa samarbetsformer ökat utrymme kan beredas för medverkan från arbetsmarknadens parter.

Stockholm den 10 november 1970

Svenska arbetsgivareföreningen

Gunnar Lindström

Sven-Wilhelm Beckman

Sveriges industriförbund

Britt-Marie Bystedt

Bengt Jobin

Landsorganisationen i Sverige:

Förslaget innebär att de nordiska regeringarna skulle rekommenderas att vidga samarbetet syftande till en gemensam nordisk sysselsättningspolitik, en rekommendation som man anser skulle gå utöver vad det begärda traktatförslaget rörande vidgat nordiskt samarbete kommer att innehålla.

LO kan hänvisa till det uttalande om Nordek, som gjorts av de fackliga organisationerna i Norden, vari en samordning av den nordiska arbetsmarknadspolitiken angavs som ett väsentligt mål. Ett särskilt organ för sådan samordning föreslogs vidare. Då man nu befinner sig i förhandlingar om vidgat nordiskt samarbete, där arbetsmarknadsfrågorna också ingår, är det dock diskutabelt om en särskild rekommendation är nödvändig. LO räknar med att en alltmer enhetlig nordisk arbetsmarknadspolitik måste växa fram, baserad på samma grundläggande mål i de skilda nordiska länderna beträffande människors anpassningsmöjligheter i arbetslivet och delar i så måtto motionärernas grundsyn.

Stockholm den 16 juni 1969

Landsorganisationen i Sverige

Arne Geijer

Bert Ekström

Något beslut om utvidgat nordiskt ekonomiskt samarbete kunde inte tas under våren 1970. Det är dock angeläget att innehållet i ämbetsmannakommitténs eniga förslag senare i någon form förverkligas, varvid också arbetsmarknads- och sysselsättningspolitiken i Norden på nytt aktualiseras. De pågående EEC-förhandlingarna har ännu inte hunnit visa klart vilka förutsättningar som på grund därav blir gällande för det nordiska arbetsmark-

nadssamarbetet. LO avstyrker därför att en utredning nu tillsätts med den av motionärerna antydda inriktningen.

Stockholm den 9 november 1970

Landsorganisationen i Sverige

Arne Geijer

Gösta Dahlström

Sveriges akademikers centralorganisation:

I en skrivelse den 28 maj 1969 till regeringarna i de olika nordiska länderna uttryckte SACO tillsammans med övriga centralorganisationer för akademiker sin positiva inställning till ett utvidgat nordiskt ekonomiskt samarbete. En naturlig del i de pågående samarbetssträvandena måste enligt organisationens mening vara att försöka harmonisera sysselsättnings- och arbetsmarknadspolitiken i de nordiska länderna. SACO delar därför förslagsställarnas uppfattning, att åtgärder bör vidtas för att vidga det samarbete som syftar till en gemensam nordisk sysselsättningspolitik.

I medlemsförslaget konstateras, att den allmänna sysselsättningspolitiken har samma målsättning i de nordiska länderna. SACO vill då tillägga, att åtgärderna för att uppnå målsättningen har utformats något olika i de skilda länderna. Som följd härav varierar också kostnaderna för arbetsmarknadspolitiken mellan länderna. SACO anser därför, att första steget mot en harmonisering på detta område likaväl som på andra områden bör innebära en kartläggning av nuvarande nationella ordningar, och att utredningar angående utbyggnaden av dessa bör komma i andra steget.

SACO vill i detta sammanhang erinra om att 10:e kapitlet 2:a artikeln i förslaget till traktattext om utvidgat nordiskt ekonomiskt samarbete lyder: »De fördragsslutande staterna skall i nära samarbete bygga ut den gemensamma nordiska arbetsmarknaden. Som ett led häri skall bl. a. utarbetas gemensamma nordiska arbetsmarknadsprognoser och undersökas i vad mån stödet för arbetskraftens yrkesmässiga och geografiska rörlighet kan utbyggas.» Denna artikel synes enligt SACO:s uppfattning ta upp samma problemställningar som det väckta medlemsförslaget. En rekommendation enligt förslaget kan därför enligt SACO:s mening vänta, tills man närmare bedömt möjligheterna till det utvidgade samarbete som föreslagits av arbetsmannakommittén.

Stockholm den 27 augusti 1969

Sveriges akademikers centralorganisation

Lars F. Tobisson

Mirja Kvaavik

Tjänstemännens centralorganisation (TCO):

I förslaget föreslås att Nordiska rådet skall rekommendera regeringarna att vidta åtgärder för att öka samarbetet i sysselsättningsfrågor. Slutmålet skall vara att föra en gemensam nordisk sysselsättningspolitik.

Skulle planer på ett utvidgat nordiskt ekonomiskt samarbete genomföras, är det naturligt att en ökad harmonisering av olika verksamhetsområden kommer till stånd. Detta torde även gälla arbetsmarknads- och sysselsättningspolitiken. TCO är i stort sett positivt inställd till detta.

Målsättningen för sysselsättningspolitiken är i stort sett lika för alla nordiska länder. Trots detta har åtgärderna för att uppnå de sysselsättningspolitiska målen utformats ganska olika. Kostnaderna för arbetsmarknadspolitiken varierar mellan en och två procent av bruttonationalprodukten i de nordiska länderna. Olikelheterna i kostnaderna kan bero på en mängd olika faktorer.

I Sverige utgör arbetsmarknadspolitiken — i vilken den selektiva sysselsättningspolitiken ingår — en viktig del av den ekonomiska politiken. Den traktat om ett nordiskt ekonomiskt samarbete som är under utarbetande syftar ej till en ekonomisk union, varför de enskilda länderna under övergående tid kommer att föra en självständig ekonomisk politik.

Avslutningsvis vill TCO framhålla att organisationen ej har något att invända mot att sysselsättningspolitiken blir föremål för särskild behandling i samband med det fortsatta arbetet på ett nordiskt ekonomiskt samarbete. TCO förutsätter dock att löntagarna kommer att bli representerade bland de som skall kartlägga på vilka områden inom sysselsättningspolitiken en närmare samordning är möjlig och önskvärd inom Norden.

Stockholm den 8 juli 1969

Tjänstemännens centralorganisation (TCO)

Otto Nordenskiöld

Bo Göranson

BILAGA 2**Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över
medlemsförslaget**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om gemensam nordisk sysselsättningspolitik. Medlemsförslaget har behandlats av utskottet vid dess möten i Reykjavik den 23—24 juni 1969, i Maribo den 22—23 september 1969, i Tavastehus den 1—2 december 1969, i Stockholm den

16 juni 1970, i Tønsberg den 27—28 april 1970, i Göteborg den 24—25 augusti 1970, i Odense den 27—28 november 1970 och i Stockholm den 18 januari 1971.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställas att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att vidtaga åtgärder för ett vidgat samarbete syftande till en gemensam nordisk sysselsättningspolitik.

2. Remissyttrandena

Medlemsförslaget har remissbehandlats första gången under 1969 under pågående Nordek-förhandlingar. Förslaget har därefter med hänsyn till Nordek-frågans utveckling varit föremål för förnyad remissbehandling under senare delen av 1970.

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Nordiska arbetsledarcunionen.

Danmark:

Arbejdministeriet.
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd.
Dansk Arbejdsgiverforening.
Landsorganisationen i Danmark.
Fællesrepræsentationen for Danske Arbejdsleder- og Tekniske Funktionærforeninger.

Finland:

Statsrådets kansli.
Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena.
Arbetskraftsministeriet.
Arbetsgivarnas i Finland centralförbund.
AKAVA r. y.

Norge:

Kommunal- og arbeidsdepartementet.
Finans- og tolldepartementet.
Arbeidsdirektoratet.
Landsorganisasjonen i Norge.
Norsk arbeidsgiverforening.
Norges industriforbund.
Handelens arbeidsgiverforening.
Norges handelsstands forbund.
Skipsfartens arbeidsgiverforening.
Norske håndverks- og industribedrifters forbund.

Sverige:

Arbetsmarknadsstyrelsen.

Institutet för arbetsmarknadsfrågor.

Svenska arbetsgivareföreningen och Svenska industriförbundet.

Landsorganisationen i Sverige.

Sveriges akademikers centralorganisation.

Tjänstemännens centralorganisation.

Med några få undantag återfinnes hos remissorganen en positiv inställning till frågan om ett vidgat nordiskt samarbete inom sysselsättningspolitiken.

Olika uppfattningar gjorde sig gällande vid den första remissbehandlingen, huruvida denna fråga skulle lösas skilt från frågan om ett vidgat nordiskt ekonomiskt samarbete (Nordek) eller ej. Likaså fanns olika uppfattningar huruvida man skulle avvakta utgången av Nordek-förhandlingarna eller ej, innan ställning togs till ifrågavarande spörsmål. Här bör uppmärksammas att så gott som samtliga remissyttranden i den första remissomgången avlämnats före offentliggörandet av traktatförslaget om Nordek.

Finans- och tolldepartementet, Norges industriförbund, Norges handelsstands förbund, Skibsfartens arbeidsgiverforening, Norske håndverks- og industribedrifters forbund samtliga i Norge, *Dansk arbejdsgiverforening*, samt *arbetsmarknadsstyrelsen, LO* och *SACO* i Sverige menade att i första hand borde utgången av de pågående Nordek-förhandlingarna avvaktas, innan ställning togs till medlemsförslaget. Det ansågs olämpligt att ta upp denna fråga isolerad från de pågående allmänna ekonomiska förhandlingarna.

TCO i Sverige hade däremot ej något att invända mot att sysselsättningspolitiken behandlades i samband med det fortsatta arbetet på ett nordiskt ekonomiskt samarbete.

Positiva till ämnet i sin helhet var *Landsorganisationerna i Danmark, Norge och Sverige. Landsorganisationen i Sverige* var dock tveksam till huruvida en särskild rekommendation var nödvändig i denna del, då denna fråga redan rymdes inom pågående Nordek-förhandlingar.

Negativa till förslagsställarnas önskemål om tillsättande av experter för kartläggning av på vilka fält inom sysselsättningspolitiken en samordning var möjlig var *arbejdsministeriet* i Danmark, *ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena* i Finland, *Arbetsdirektoratet* och *Skibsfartens arbeidsgiverforening* i Norge samt *Svenska arbetsgivareföreningen* och *Svenska industriförbundet*. Flertalet av här uppräknade remissorgan menade, att denna fråga lämpligen borde utredas inom det nu befintliga Nordiska arbetsmarknadsutskottet.

Danmarks arbejdsgiverforening uttalade beträffande påpekandet om arbetsmarknadsinformationen att så länge problemen beträffande ett utvidgat nordiskt samarbete var olöst, borde inom den gällande ramen för en gemensam nordisk arbetsmarknad vissa åtgärder vidtagas genom en effektiv-

sering och intensifiering av informationen mellan arbetsmarknadsmyndigheterna om sysselsättningsutvecklingen i de olika länderna härunder också utväxling av arbetskraftsprognoser. *Svenska industriförbundet* och *Svenska arbetsgivareföreningen* delade dessa synpunkter. *AKAVA r. y.* i Finland underströk likaså behovet av ett effektivare informationsutbyte mellan arbetsmarknadsmyndigheterna. Beträffande förslagsställarnas uttalande om behovet av utarbetande av gemensamma arbetsmarknadsprognoser påpekade *Institutet för arbetsmarknadsfrågor* i Sverige att vissa rekommendationer antagits beträffande vidgat nordiskt samarbete på detta område.

Förslagsställarnas påpekande om behovet av uppskolning, omskolning och fortsatt utbildning berördes av vissa remissorgan. *Arbetsgivarnas i Finland centralförbund* framhöll behovet av fortsättningsutbildning, omskolning och annan dylik omskolning för att avhjälpa bristen på yrkeskunnig personal och på en aktiv arbetskraftspolitik.

Svenska arbetsgivareföreningen och *Svenska industriförbundet* tillstyrkte särskilt förslaget i vad det avser att utformningen av omskolningsbidrag, flyttningsbidrag m. m. i de nordiska länderna blev föremål för gemensam undersökning för att uppnå en ökad samordning.

Förslagsställarna underströk även nödvändigheten av en samordning av arbetsmarknadsforskningens uppläggning och resultat. *Kommunal- og arbeidsdepartementet* i Norge var enigt häri och framhöll att Nordiska arbetsmarknadsutskottet beslutat tillsätta en arbetsgrupp för att undersöka behovet och formerna för gemensam forskning på området. *Arbeidsdirektoratet* hänvisade i denna del likaså till arbetet inom Nordiska arbetsmarknadsutskottet. *Institutet för arbetsmarknadsfrågor* uttalade ett starkt intresse för ett studium av de nordiska arbetsmarknaderna men framhöll, att frågan om möjligheterna att omvandla institutet till en nordisk inrättning med hela Norden som arbets- och forskningsfält, övervägdes av en arbetsgrupp inom Nordiska arbetsmarknadsutskottet.

Vid den förnyade remissbehandlingen anknyter flertalet remissorgan till sina tidigare uttalanden. *Arbejdsministeriet* i Danmark vidhåller således sin tidigare uppfattning att utöver Nordiska arbetsmarknadsutskottet bör ytterligare organ ej inrättas för samarbete beträffande sysselsättningspolitiken. *Landsorganisationen i Danmark* tillstyrker förslaget utan närmare motivering. *Arbejdsgiverforeningen* i Danmark understryker på nytt att en gemensam sysselsättningspolitik förutsätter en gemensam ekonomisk politik i övrigt. Inom ramen för den nordiska arbetsmarknaden bör man sträva efter att utjämna olikheterna av mera varaktig karaktär såvitt gäller sysselsättningsnivån i de nordiska länderna. *Arbetskraftsministeriet* i Finland anser det nödvändigt att utvidga och befrämja samarbetet inom arbetsmarknadspolitiken. Forsknings- och utbildningsarbetet för detta ändamål bör effektiviseras och intensifieras. Likaså anses det vara av största betydelse att gemensamt befrämja arbetsmarknadspolitiska medel. Här pekas på nyttan av

att i möjligaste mån få den emigrerande arbetskraften att använda den officiella arbetsförmedlingen. *AKAVA r. y.* hänvisar till tidigare yttrande.

Arbetsmarknadsstyrelsen i Sverige understryker att samarbetet på arbetsmarknadspolitikens område bör kunna ytterligare utvidgas och fördjupas oberoende av om ett närmare ekonomiskt samarbete i den form Nordek-planen avser kommer till stånd. Även här liksom från finsk sida pekas på behovet av en förstärkning av den offentliga arbetsförmedlingens verksamhet och betonas vikten av en samverkan mellan de olika ländernas arbetsförmedlingar. *Svenska arbetsgivareföreningen* i Sverige menar, att samarbetet mellan de nordiska länderna på sysselsättningspolitikens område bör intensifieras och är ej mindre angeläget sedan Nordek-planen fallit. Även *Arbetsgivareföreningen* påpekar behovet av samarbete i fråga om den finska arbetskraften i Sverige. *Arbetsgivareföreningen* finner att ytterligare samarbete på sysselsättningspolitikens område bör kunna ske med utnyttjande av redan existerande nordiska arbetsgrupper och kontaktvägar. *Arbetsgivareföreningen* menar liksom *arbetsmarknadsstyrelsen* att ett ökat utrymme bör beredas för medverkan från arbetsmarknadens parter i befintliga nordiska arbetsgrupper.

Kommunal- og arbeidsdepartementet i Norge framhåller på nytt det nära samarbete som finns mellan de nordiska länderna inom arbetsmarknadspolitik och menar att samarbetet kan utvecklas tillfredsställande inom befintliga ramar och samarbetsorgan. Departementet hänvisar härvid särskilt till arbetet inom Nordiska arbetsmarknadsutskottet, som nu tagit upp frågor om samarbete beträffande arbetsmarknadsforskning samt beträffande arbetsmarknadsstatistik och arbetsmarknadsprognoser. Vidare pekas på de regelbundet återkommande nordiska arbetsministermötena och ad-hoc-utskottet för samarbete beträffande lokaliserings- och sysselsättningspolitik på Nordkalotten. *Finans- og tolldepartementet* i Norge ställer sig tveksamt till förslaget bland annat mot bakgrund av skillnader i ländernas ekonomiska politik och ländernas olika förhandlingssituation gentemot EEC. *Landsorganisasjonen i Norge*, som är principiellt positiv till förslaget. *Handelens arbeidsgiverforening* och *Norges handelsstands forbund* anser likaså att de pågående förhandlingarna med EEC måste i första hand avvaktas innan medlemsförslaget kan realiseras. *Norges industriforbund* är i princip positivt till förslaget, men anser sig på grundval av föreliggande material ej kunna ta slutlig ställning till de konkreta förslagen.

3. Utskottet

Medlemsförslaget avser en kartläggning av på vilka fält inom sysselsättningspolitiken en närmare samordning mellan de nordiska länderna kan åstadkommas i avsikt att nå fram till ett optimalt användande av ländernas arbetskraftsresurser till nytta för utvecklingen i hela Norden. Förslaget

väcktes vid en tidpunkt, då Nordek-förhandlingarna ännu pågick och väntades ge resultat. Det ansluter också nära till vad som sägs i Nordek-planen om en nordisk sysselsättningspolitik. Förslagsställarna menade emellertid att ett stadgande i Nordek-traktaten om sysselsättningspolitiken kunde befaras bli alltför allmänt hållet. Frågan om nordiska sysselsättningspolitiken borde därför brytas ut och göras till föremål för särskild behandling.

Vid behandlingen av förslaget under år 1969 kom socialpolitiska utskottet — i likhet med flertalet remissorgan — fram till att sysselsättningspolitiken utgjorde en integrerad del av Nordek-planen. Denna politik kunde därför icke behandlas separat från det övriga nordiska ekonomiska samarbetet. Utskottet ansåg därför att i första hand utgången av Nordek-förhandlingarna borde avvaktas, innan initiativ togs i anledning av medlemsförslaget. Mot bakgrund av vad som under våren 1970 inträffat beträffande Nordek-planen har utskottet funnit anledning att i det uppkomna läget inhämta förnyade uttalanden över medlemsförslaget.

Det nya materialet föranleder knappast ett frångående av utskottets tidigare ståndpunkt, att sysselsättningspolitiken utgör en integrerad del av det ekonomiska samarbetet över huvud. Vidare kan utskottet konstatera, att många av de speciella sysselsättningspolitiska spörsmål, som aktualiseras i medlemsförslaget, redan är under behandling i befintligt organ, kommittéer etc. Under beaktande härav bör enligt utskottets mening, vilken delas av flera remissorgan, samarbetet rörande sysselsättningspolitiska frågor för närvarande icke tas upp till särbehandling utöver vad redan skett. Bättre än att tillsätta ytterligare samsarbetsorgan är att intensifiera arbetet i redan befintliga organ.

Utskottet ställer sig liksom flertalet remissorgan positivt till tanken på en utvidgad nordisk sysselsättningspolitik.

Utskottet får i detta sammanhang i första hand peka på arbetet inom Nordiska arbetsmarknadsutskottet och dess underutskott, som för närvarande överväger frågorna om samarbete om arbetsmarknadsforskning och samarbete om arbetsmarknadsstatistik och arbetsmarknadsprognoser. Betydelsen av samarbete på dessa områden har särskilt påpekats i medlemsförslaget. Vidare vill utskottet framhålla den kontakt som hålles mellan de nordiska regeringarna genom de regelbundet återkommande arbetsministermötena, där även konkreta samsarbetsåtgärder brukar diskuteras. Vidare kan pekas på det planerade samsarbetsorganet för utredning av samsarbetsmöjligheter inom lokaliserings- och sysselsättningspolitiken på Nordkalotten, liksom på det nordiska vuxenutbildningscentrum, som startat i Övertorneå i december 1970.

Sysselsättningspolitiken är såsom ovan nämnts direkt avhängig av ett lands generella ekonomiska politik. Den kan därför ej behandlas skilt från denna. I ett vidgat nordiskt ekonomiskt samarbete skulle gemensam nordisk sysselsättningspolitik i enlighet med medlemsförslaget te sig helt na-

turligt. I det nu föreliggande läget finner utskottet ej skäl föreligga för åtgärder av det slag medlemsförslaget åsyftar i form av ytterligare särskilda utredningar. Däremot är det angeläget att i redan befintliga samarbetsorgan fördjupa och utvidga forskning och ömsesidig information på arbetsmarknadsområdet. Därvid har utskottet beaktat att de nordiska länderna knappast under pågående EEC-förhandlingar kan inlåta sig på några initiativ nu till en gemensam nordisk sysselsättningspolitik.

Då utskottet sålunda anser att medlemsförslaget icke bör föranleda åtgärder från rådets sida, får socialpolitiska utskottet föreslå,

att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Stockholm den 18 januari 1971

<i>Pentti Antila (Snp)</i>	<i>Roald Bye (A)</i>	<i>Erling Dinesen (S)</i>
<i>Sven Hammarberg (s)</i>	<i>Lars Korvald (Kf)</i>	<i>Lars Larsson (s)</i>
	Förman	
<i>Gerda Møller (KF)</i>	<i>Niels Mørk (S)</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson (cp)</i>
<i>Antti-Veikko Perheentupa (Sd) Salve Salvesen (A) Raino Westerholm (Kr)</i>		

BILAGA 3

I efterhand inkommet yttrande

N o r g e

Arbeidsdirektoratet:

Det framgår av de innhentede uttalelser at arbeidsmarkedsmyndighetene i de nordiske land anser Nordisk arbeidsmarkedsutvalg som rette instans for videre utvikling av det nordiske arbeidsmarkedspolitiske samarbeid. Det advares mot etablering av nye ekspertgrupper på dette område idet det allerede etablerte kontaktsystem har de nødvendige faglige og administrative forutsetninger for å påta seg nye oppgaver av utredningsmessig og praktisk art.

Arbeidsdirektoratet vil for sitt vedkommende fastholde og understreke dette synspunkt, og har forøvrig ingen ytterligere kommentarer til saken.

Oslo, 12. januar 1971

Reidar Danielsen

J. Tannæs Fjeld

Medlemsförslag

om offentlighetsgrundsatsens tillämpning i nordisk förvaltning

(Väckt av Georg C. Ehrnrooth och Sture Palm)

Om Nordek-planen blir förverkligad i Norden, kommer administrationen i berörda nordiska länderna att på många punkter träda i än närmare kontakt med varandra än vad som för närvarande är fallet. Det blir då än mer angeläget att förvaltningen ombesörjes efter principer som icke alltför mycket avviker från varandra från land till land. För närvarande finns vissa iögonfallande olikheter. Av särskild betydelse är att på en punkt, som här skall beröras, det föreligger grundläggande skiljaktigheter mellan administrationsordningarna i å ena sidan Danmark, Island och Norge, och å andra sidan Finland och Sverige. Här syftas på de i de senare båda länderna gällande reglerna om allmänna handlingars offentlighet, vilka regler saknar motsvarighet i de tre övriga länderna.

Sedan gammalt gäller, som nyss sagts, i Sverige och tillika i Finland den huvudprincipen att handlingar, som förvaras hos en offentlig myndighet, statlig eller kommunal, i princip är tillgängliga för alla och envar. Självfallet har denna huvudregel måst vidkännas en rad undantag av olika slag. Som exempel kan nämnas att handlingar av utrikespolitisk och militär natur liksom handlingar som angår statlig affärsverksamhet eller enskildas personliga ekonomiska förhållanden i stor omfattning är undandragna offentligheten. Dessa och andra undantag angives på något olika sätt i svenska och finländska rättsregler.

I Danmark, Norge och Island har sedan gammalt gällt motsatt ordning. Alla dokument som finns hos en offentlig myndighet anses där vara tillgängliga endast för myndigheten själv. Först på senaste tiden har i Danmark och i Norge införts principerna om partsoffentlighet, d. v. s. regeln om att den enskilde, som direkt berörs av ett ärende, har rätt att under vissa omständigheter få se på de handlingar som gäller hans egen sak. Denna regel gäller redan i Danmark och kommer att införas i Norge i och med att den nya förvaltningslagen träder i kraft. Både i Danmark och i Norge har emellertid också frågan om en allmän handlingsoffentlighet varit under diskussion, och statliga utredningar har under efterkrigsperioden arbetat därmed i båda länderna. Ännu så länge har emellertid statsmakterna ej tagit någon ståndpunkt till saken.

Det måste i vår tid anses som en självklarhet att den allmänna förvaltningen skall arbeta för medborgarnas väl och icke vara ett myndigheternas självändamål. De nu gällande reglerna på området är en kvarleva från en tidsålder av auktoritärt furstestyre, då alla handlingar och dokument var till för statsmaktens egen skull och hänsyn icke togs till medborgarnas önskemål och behov.

I en modernt arbetande demokrati bör tjänstemännen i största möjliga utsträckning vara beredda att verka inför öppna dörrar. Offentlighetsprincipen skapar en sund atmosfär och berikar debatten. Att offentlighetssystemet kan fungera utmärkt även i dag, visar de tvåhundraåriga erfarenheterna från Sverige och Finland. Självfallet kan inget regelsystem överföras direkt från ett land till ett annat. Undantag och regler erfordras avpassade till vederbörande lands administrativa system. Men själva grundsatsen kan överallt i Norden få en liknande utformning.

Av särskild betydelse för det nordiska samarbetet är, som ovan anförts, att i huvudsak samma regler gäller just på detta område. Redan nu händer ofta att dokument, vilka i Danmark och Norge uppfattas såsom interna och där icke är tillgängliga för utomstående, i samband med olika frågor avseende nordiskt samarbete kommer svenska eller finländska myndigheter till handa. Där behandlas de på samma sätt som motsvarande inhemska dokument, d. v. s. de blir ofta fritt tillgängliga för allmänheten och för pressen.

Med ett intensifierat nordiskt samarbete föreligger stor risk för att allvarliga friktioner i samarbetet kan uppstå, om på denna ganska väsentliga punkt helt skiljaktiga regler gäller mellan nära samarbetande stater. Ett förenhetligande av regelsystemet på detta fält kan, såvitt vi kan bedöma, endast försiggå på ett sätt: offentlighetsgrundsatsen bör i mer eller mindre vittgående utformning erkännas också i Danmark, Island och Norge.

Under hänvisning till det anförda får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark, Island och Norge att i samråd med regeringarna i Sverige och Finland överväga hur en övergång till principiell offentlighet beträffande handlingar som förvaras hos allmänna myndigheter kan genomföras.

Helsingfors och Stockholm i april 1969

Georg C. Ehrnrooth (Sv)

Sture Palm (s)

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

D a n m a r k

Justitsministeriet:

I den anledning skal justitsministeriet udtale følgende:

Regeringen agter i begyndelsen af folketingsåret 1969/70 at fremsætte forslag for folketinget til lov om offentlighed i forvaltningen. Under henvisning hertil, og til at også den norske regering har fremsat lovforslag om spørgsmålet (Ot. prp. nr. 70/1968—69), er der efter justitsministeriets opfattelse ikke anledning til at foretage videre vedrørende det nævnte medlemsforslag.

København, den 8. august 1969

Knud Thestrup

J. Gersing

F i n l a n d

Justitieministeriet:

I Nordiska rådet har väckts ett medlemsförslag om offentlighetsprincipens tillämpning inom administrationen i Norden. Förslagsställarna har, med hänvisning till det nordiska samarbetet och den utvidgning av detsamma ett eventuellt förverkligande av Nordek-planen skulle innebära, framhållit att administrationen i de nordiska länderna i framtiden på många punkter kommer att träda i än närmare kontakt med varandra. Därvid blir det viktigare än förut att inom administrationen i Norden tillämpa principer, vilka icke alltför mycket avviker från varandra. En sådan olikhet av grundläggande art råder emellertid nu beträffande en, nämligen principen om handlingars offentlighet, mellan å ena sidan Danmark, Island och Norge och å andra sidan Finland och Sverige. I de sistnämnda länderna gäller såsom huvudprincip ett stadgande, enligt vilket vem som helst är berättigad att få del av handlingar, som finns hos en offentlig myndighet. Från denna huvudregel finns sedan olika undantag. I Danmark, Island och Norge gäller åter sedan gammalt en helt motsatt ordning. Alla handlingar, som finns hos en myndighet, är tillgängliga endast för myndigheten själv. Redan nu har fall förekommit, då handlingar, vilka i Danmark och Norge uppfattats såsom

interna och av vilka en utomstående icke fått taga del, i samband med det nordiska samarbetet överlåtits till finska eller svenska myndigheter, varvid sagda handlingar i de senare länderna jämställts med motsvarande inhemska handlingar, och sålunda ofta blivit fritt tillgängliga för allmänheten och pressen. Detta sakernas tillstånd kan medföra friktioner vid ett utvidgat nordiskt samarbete. Ifrågakarande missförhållande kan enligt förslagsställarnas åsikt avlägsnas endast så, att offentlighetsprincipen i en viss utsträckning erkännes också i Danmark, Island och Norge. Förslagsställarna har därför hemställt, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i sagda länder att i samråd med regeringarna i Finland och Sverige överväga hur en övergång till principiell offentlighet beträffande handlingar, som förvaras hos allmänna myndigheter, kunde genomföras.

Vid behandlingen av offentlighetsprincipen i förvaltningen bör skillnad göras mellan å ena sidan allmän handlingsoffentlighet och å andra sidan partsoffentlighet.

Allmän handlingsoffentlighet i dess vidaste bemärkelse innebär, att vem som helst, eller åtminstone alla rikets medborgare, har rätt att få del av varje allmän handling eller av sådan handling, som enligt lagen är offentlig. Denna rätt tillkommer med andra ord även personer, vilka icke direkt berörs av saken och vilka icke heller på tjänstens vägnar kommer i beröring med densamma. Detta är handlingsoffentlighetens innebörd såväl enligt finsk som svensk rätt. Denna princip möjliggör framför allt den i en demokrati synnerligen viktiga kontrollen av förvaltningen, där tidningspressen har en viktig uppgift. Förverkligad är denna princip sålunda ägnad att öka medborgarnas förtroende för myndigheterna genom att tvinga de offentliga organen att verka under allmänhetens kontroll.

Med partsoffentligheten avses parts, sökandes eller annan direkt berörd persons sätt att utfå behövlig handling och tjänar sålunda den enskildes rättsskydd. Då förvaltningsförfarandet är övervägande skriftligt, är det för den enskilde särskilt betydelsefullt att få del av alla faktorer i hans fall. Partsoffentligheten är därmed ett till förvaltningsförfarandet och -processen hörande institut, som i själva verket innebär audiatur ett altera pars-regelns tillämpning även inom förvaltningen.

Partsoffentlighetens princip är numera förutom i Finland och Sverige även allmänt erkänd i Danmark, Island och Norge. I Danmark skedde detta genom en den 13 maj 1964 given lag och i Norge ingår motsvarande stadganden i den nya förvaltningslagen. Island har icke något uttryckligt lagstads-gande om partsoffentlighet, men i praktiken tillämpas denna princip och prejudikat finns som stöder detta. Det i Nordiska rådet gjorda ifrågakarande medlemsförslaget syftar sålunda till att även principen om allmän handlingsoffentlighet skulle bliva allmänt erkänd och tillämpad inom administratio-nen i Norden.

Utan att i detta sammanhang närmare gå in på de enskilda stadgandena i Finlands och Sveriges lagstiftning på området kan sammanfattningsvis konstateras, att i dessa länder såsom huvudregel gäller, att allmänna handlingar är offentliga och att den svåraste frågan vid lagregleringen blivit den, huru de handlingar som skall hemlighållas skall definieras och i vilken ordning beslut om hemlighållande skall fattas.

Internationellt sett är den lagfästa handlingsoffentligheten icke någon allmän företeelse. Förutom i Finland och Sverige torde detta institut i detta nu endast vara gällande i Förenta staterna. Detta innebär dock icke, att inte allmänheten även i övriga länder skulle ha möjligheter att följa med förvaltningens verksamhet, utan snarare, att man ordnat allmänhetens och särskilt tidningspressens möjligheter att erhålla uppgifter om förvaltningsmyndigheternas verksamhet på annat sätt. I praktiken är det sålunda möjligt att tillgången på uppgifter i ett sådant land kan vara lika god som i ett land med lagfäst handlingsoffentlighet.

Så är säkerligen fallet i Danmark, Island och Norge. Den lagfästa handlingsoffentligheten är ingalunda okänd i dessa länder. Tvärtom har spörsmålet om handlingsoffentlighet i flera repriser varit föremål för utredningar i Danmark och Norge. I Danmark har tvenne utredningskommittéer, vilka avgivit sina betänkanden åren 1946 och 1956, avvisat tanken på allmän offentlighet, om än med mycket knapp majoritet. I Norge har frågan senast blivit utredd av ett tremannautskott, som avgivit sitt betänkande i april 1967. De argument som anförts för handlingsoffentlighetens införande, d. v. s. dess betydelse för den enskildes rättssäkerhet, för det demokratiska styrelseskicket och för pressen, har utskottet behandlat utgående från de rådande förhållandena och därvid kommit till att något aktuellt behov för principens införande icke förelåg. De eventuella fördelarna därav skulle enligt utskottets uppfattning dessutom näppeligen uppvägas av de nackdelar, som skulle uppstå vid regleringen av de nödvändiga undantagsbestämmelserna och de följder principens införande kunde antagas ha för parterna i förvaltningsärenden. Utskottet ansåg sig på grund härav icke kunna tillråda ett införande av lagfäst handlingsoffentlighet utan föreslog att den fortsatta utvecklingen av kontrollen av förvaltningen borde ske på samma sätt som hittills inom ramen för existerande kontrollanordningar och på basis av landets egna traditioner.

Hänvisande till det ovan sagda kan sålunda konstateras, att den lagfästa handlingsoffentlighetens stora och avgörande betydelse i teorin består däri, att den tryggar allmänhetens och i synnerhet pressens rätt till informationer. Dess betydelse i praktiken avgöres av huru stadgandena tillämpas och huru allmänheten och pressen utnyttjar sin rätt. Betydelsen av denna lagstiftning hos oss och i Sverige bör dock icke överbetonas. För medborgarkontrollen av myndigheternas verksamhet har varje land sitt eget system ofta tillkommet

som resultat av en historisk utveckling och traditionsbundna inslag. Förslagsställarnas farhågor för framtida friktioner i det nordiska samarbetet på grund av denna sak torde sålunda vara obefogade.

Helsingfors den 5 augusti 1969

Kai Korte

Avdelningschef

P. Johansson

Tf. lagstiftningsråd

N o r g e

Justis- og politidepartementet:

— — — skal Justisdepartementet opplyse at regjeringen nå har satt fram forslag om å innføre offentlighetsprinsippet. Man viser til vedlagte Ot. prp. nr. 70 (1968—69) (*här ej tryckt*) om lov om offentlighet i forvaltningen. På denne bakgrunn har man ikke funnet det påkrevd å foreta noen høringsbehandling av medlemsforslaget.

Oslo, 27. juni 1969

Arne Christiansen

Rolv Hellesylt

S v e r i g e

Justitiekanslern:

Grundsatsen om offentlighet i förvaltningen har i Sverige erkänts och tillämpats sedan lång tid och utgör ett väsentligt drag i det demokratiska samhällsskicket i vårt land. Detsamma gäller förhållandena i Finland. Mot bakgrund av det stora värde som vi sålunda tillägger offentlighetsgrundsatsen vore naturligen att hälsa med tillfredsställelse om denna kom till uttryck även inom de övriga nordiska länderna. För det nordiska samarbetet är också av värde att något så när enhetliga regler gäller i de olika länderna på detta område. En viss utveckling i riktning mot ökad offentlighet inom förvaltningen pågår — som antyds i medlemsförslaget — både i Danmark och Norge. Huruvida Nordiska rådet bör avge någon rekommendation i frågan undandraget sig mitt bedömande.

Stockholm den 15 september 1969

Bengt Lännergren

K. E. Uhlin

Riksdagens ombudsmän:

Grundsatsen om allmänna handlingars offentlighet infördes i Sverige år 1766 som ett nödvändigt komplement till den samtidigt instiftade rätten att i tryck ge ut domstolars och myndigheters handlingar. Syftet var att ge allmänheten och pressen en i möjligaste mån fri insyn i domstolarnas och myndigheternas verksamhet som underlag för debatt och kritik i fråga om denna verksamhet. Den öppenhet, under vilken domstolsväsendet och den offentliga förvaltningen sålunda haft att arbeta, har i hög grad bidragit till en lugn och sund utveckling av det allmännas verksamhet och till att skapa förtroende för det allmännas företrädare hos allmänheten. Det skall dock inte fördöljas att svårigheterna att åstadkomma en från alla synpunkter tillfredsställande avvägning mellan det allmänna intresset av insyn och skilda skyddsintressen som motiverar sekretess blivit allt större genom samhällsverksamhetens ökande omfattning och stigande komplikationsgrad. Det sagda gäller inte minst frågan om skydd mot blottande av enskildas personliga och ekonomiska förhållanden. Offentlighetskommitténs förslag (SOU 1966: 60) och de däröver avgivna remissyttrandena bär talande vittnesbörd om dessa svårigheter.

Offentlighetsgrundsatsen gäller såvitt bekant för närvarande endast i Sverige och Finland samt inom den federala förvaltningen i USA. I vad mån tekniska, organisatoriska och opinionsmässiga förutsättningar föreligger för dess införande i Danmark, Island och Norge undandrar sig mitt bedömande. Jag förfogar ej heller över material som gör det möjligt för mig att ta ställning till vilken betydelse Nordek-planens förverkligande bör tillmätas som skäl för ett förenhetligande inom Norden av reglerna om allmänna handlingars tillgänglighet för allmänheten. Jag kan därför endast rent allmänt uttala att offentlighetsgrundsatsen enligt min erfarenhet utgör en av de värdefullaste garantier man kan tänka sig mot oegentligheter och maktmissbruk i offentlig verksamhet och tillika ett utomordentligt verkamt medel att skapa ett gott förhållande mellan myndigheter och medborgare. Ett särskilt värde ligger däri att grundsatsen möjliggör en fri och öppen diskussion om samhälleliga missförhållanden. Med denna uppfattning kan jag inte annat än rekommendera grundsatsen till införande i alla länder.

Stockholm den 9 juli 1969

Alfred Bexelius

Bertil Wennergren

Riksarkivet:

I medlemsförslaget, dagtecknat Helsingfors och Stockholm i april 1969, hemställles, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark, Island och Norge att i samråd med regeringarna i Sverige och Finland överväga, hur en övergång till principiell offentlighet beträffande handlingar, som förvaras hos allmänna myndigheter kan genomföras.

Förslagsställarna motiverar sin hemställan med angelägenheten, att enhetliga principer, som icke alltför mycket avviker från land till land, genomföres i de nordiska ländernas offentliga förvaltning, om planen på närmare ekonomiskt samarbete dem emellan (Nordek-planen) skulle förverkligas. Särskilt gäller detta reglerna om allmänna handlingars offentlighet, som nu företer grundläggande skillnader mellan å ena sidan Sverige och Finland och å den andra Danmark, Island och Norge. Offentlighetsprincipen tillämpas sedan länge i de båda förstnämnda men saknar ännu motsvarighet i de tre sistnämnda.

I ett remissyttrande över ett medlemsförslag om tillgången till källmaterial för samtidshistorisk forskning, avgivet den 17 juni 1968, framhöll riksarkivet bl. a., att enhetliga sekretessbestämmelser i de nordiska länderna vore en eftersträvarsvärd målsättning. Det nu väckta förslaget är mera vittsyftande. Ju intimare förbindelserna mellan dessa länder, deras offentliga förvaltningar och medborgare blir, desto angelägnare blir det att enhetliga bestämmelser såvitt möjligt genomföres på ett så viktigt område som detta. Offentlighetsgrundsatsens tillämpning är ju av avgörande betydelse för medborgarnas möjlighet att få insyn i förvaltningens verksamhet och därmed ett viktigt led i den demokratiska kontrollen av densamma. Sannolikt kommer avsaknaden av enhetliga principer på detta område att bli mera kännbar om Nordek-planen förverkligas och föranleder nya krav på en samordning i detta hänseende.

Riksarkivet delar förslagsställarnas uppfattning också i det hänseendet, att enhetliga principer på detta område endast kan komma till stånd genom att offentlighetsgrundsatsen införes också i Danmark, Island och Norge. Att detta kan ske utan olägenheter för förvaltningsarbetet visar förhållandena framför allt i Sverige under de senaste tvåhundra åren. Det kan i varje fall inte bli tal om att i samordningens intresse avskaffa offentlighetsgrundsatsen i de båda länder där den nu tillämpas. Hur den föreslagna åtgärden med lagtekniska och andra medel skall kunna genomföras undandrar sig dock riksarkivets bedömning.

Riksarkivet vill sålunda stödja de strävanden att genomföra offentlighetsgrundsatsen i nordisk förvaltning för vilket det föreliggande medlemsför-

slaget är ett uttryck och tillstyrker därför att den föreslagna rekommendationen framställs.

Stockholm den 2 juli 1969

Åke Kromnow

Olof Jägerskiöld

Svenska kommunförbundet:

Frågan om allmänna handlingars offentlighet berör främst förhållandet mellan myndigheterna och allmänheten inom varje land. Efter hand som det internordiska samarbetet utvecklas och intensifieras på skilda områden blir självfallet behovet av enhetlighet länderna emellan i fråga om reglerna för allmänna handlingars offentlighet alltmer framträdande. Av förslagsställarna påtalade olikheter i lagstiftningen på berörda område har dock inte hittills, såvitt styrelsen känner till, vållat några större olägenheter i vad gäller det interkommunala samarbetet över gränserna.

Även om grundsatsen om allmänna handlingars offentlighet för närvarande gäller endast i Sverige och Finland medan en i princip motsatt ordning alljämt gäller i övriga nordiska länder har likväl reglerna för allmänna handlingars offentlighet genom sekretessbestämmelser respektive offentlighetsregler i betydande utsträckning fått ett i praktiken likartat innehåll i de nordiska länderna eller i vart fall i flertalet av dessa länder. Ett sådant ur rättssäkerhetssynpunkt särskilt viktigt område — principerna om parts-offentlighet — har för övrigt nämnts av förslagsställarna, men även på andra områden finns exempel som tyder på en fortgående utveckling i nyssnämnd riktning. Det förhållandet att offentlighetsgrundsatsen som sådan inte är lagfäst på samma sätt i övriga nordiska länder som i Sverige och i Finland behöver således inte i och för sig utgöra något avgörande hinder för en sådan utveckling.

Det kan erinras om att sekretesslagstiftningen i Sverige för närvarande är föremål för en ny utredning, föranledd bl. a. av remisskritiken över offentlighetskommitténs år 1966 avgivna betänkande Offentlighet och sekretess (SOU 1966: 60 och 61). Nordiska rådet har ju också till respektive regeringar hänskjutit frågan om en utredning om kommunalt samarbete över gränserna. Det synes önskvärt att dessa utredningar får uppmärksamheten riktad på olägenheterna med de av förslagsställarna påtalade olikheterna i lagstiftningen i de nordiska länderna.

Enligt styrelsens mening föreligger sålunda anledning att ägna den av förslagsställarna väckta frågan viss uppmärksamhet. Önskvärt är att kvarstående hinder för ett fritt informationsutbyte mellan de nordiska länderna

och för offentlighetsprincipens tillämpning i övrigt i görligaste mån undanröjs. En rekommendation till regeringarna i de nordiska länderna i sådant syfte kunde sannolikt bidra till att påskynda utvecklingen.

Stockholm den 1 oktober 1969

Svenska kommunförbundet

Hj. Mehr

Vilhelm Berg

Svenska landstingsförbundet:

I yttrande över den av riksdagens konstitutionsutskott remitterade motionen nr 1: 305 år 1968 om samarbete mellan kommuner i nordiska länder framhöll förbundet bland annat, att det inom den nordiska gemenskapen ter sig naturligt att en samverkan sker över de nationella gränserna. Förbundet hade sig icke bekant i vilken utsträckning nuvarande lagstiftning förhindrat samarbetssträvandena mellan kommunala organ i skilda nordiska länder, och förordade därför att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en utredning med syfte att inventera samarbetsbehoven och systematiskt genomgå de formella hinder som kan föreligga eller uppstå samt lämna förslag till undanröjande av dessa.

Under hösten 1968 beslöt riksdagen att avslå motionen med hänvisning till att frågan om gränskommunalt samarbete var upptagen inom Nordiska rådet.

De i föreliggande medlemsförslag aktualiserade frågorna om offentlighetsgrundsatsens tillämpning i nordisk förvaltning synes ha anknytning till de ovan relaterade frågeställningarna, samtidigt som de belyser ett problem som blir akut vid ett förverkligande av Nordek-planen. Av vad som ovan anförts framgår förbundsstyrelsens positiva inställning till åtgärder i syfte att underlätta ett vidgat nordiskt samarbete.

De av förslagsställarna berörda frågorna synes emellertid endast vara en del av ett komplex av frågor, som närmare behöver utredas därest Nordek-planen förverkligas. Det undandrar sig styrelsens bedömande huruvida dessa frågor skall behandlas separat eller i ett vidare sammanhang.

Stockholm den 25 september 1969

Svenska landstingsförbundet

Stig F. Hansson

Bengt Olsson

Pressens samarbetsnämnd (Publicistklubben, Svenska journalistförbundet och Svenska tidningsutgivareföreningen):

Nämnden, som är väl medveten om vilken avgörande roll offentlighetsprincipen haft för nyhets- och opinionsförmedlingen i Sverige och Finland vill varmt tillstyrka att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Island och Norge att i samråd med regeringarna i Sverige och Finland införa regler om allmänna handlingars offentlighet.

Stockholm den 30 september 1969

Pressens samarbetsnämnd

Gustaf von Platen

Ordförande

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om offentlighedsgrund-sætningens tillem্পning i nordisk forvaltning. Forslaget har været behandlet på udvalgets møder den 28. og 29. november 1969 i Åbo, den 15. januar 1970 i København, den 11. maj 1970 i Skive og den 14. august 1970 i Kautokeino.

Justitieminister Aarre Simonen, Finland, deltog i møderne den 28. og 29. november 1969 og den 15. januar 1970. I mødet den 15. januar 1970 deltog tillige justitsminister Knud Thestrup, Danmark, statsråd, fru Elisabeth Schweigaard Selmer, Norge, og statsrådet Carl Lidbom, Sverige. Justitsminister Thestrup deltog endvidere i mødet den 11. maj 1970 og statsråd, fru Schweigaard Selmer endvidere i mødet den 14. august 1970.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget går ud på, at Nordisk Råd skal anbefale regeringerne i Danmark, Island og Norge sammen med regeringerne i Finland og Sverige at overveje, hvorledes man kan gennemføre principiel offentlighed inden for offentlige myndigheders forvaltning.

Forslagsstillerne anfører, at princippet om offentlige handlingers tilgængelighed for alle og enhver igennem lang tid har været gældende i Finland og Sverige. Danmark og Norge har først for nylig anerkendt partsøffentlighed

i forvaltningen. En videreudvikling af det nordiske samarbejde antages at kunne føre til alvorlige vanskeligheder, såfremt forskellen på dette område vedvarer, og ensartethed kan kun opnås ved, at Danmark, Island og Norge i mere eller mindre vidtgående udformning anerkender offentlighedsgrundsætningen.

2. Remisyringer

Udtalelser om medlemsforslaget er indhentet fra følgende myndigheder og institutioner:

Danmark:

Justitsministeriet.

Finland:

Justitieministeriet.

Norge:

Justis- og politidepartementet.

Sverige:

Justitiekanslern.

Riksdagens ombudsmän.

Riksarkivet.

Svenska kommunförbundet.

Svenska landstingsförbundet.

Pressens samarbetsnämnd.

Udtalelserne kan sammenfattes således:

Medlemsforslaget anbefales af myndighederne i Sverige. *Justitiekanslern* har dog ikke hermed taget stilling til, om Nordisk Råd bør fremkomme med en rekommandation i sagen, og *Svenska kommunförbundet* har ikke hidtil stødt på større vanskeligheder i det mellemkommunale samarbejde over grænserne, trods den gældende lovgivnings uensartethed. *Riksdagens ombudsmän* fremhæver de for svensk lovgivning stadigt øgende vanskeligheder med at begrænse offentlighedsgrundsætningen, således at enkelte borgeres personlige og økonomiske forhold beskyttes tilfredsstillende.

Justitieministeriet bemærker bl. a., at almindelig offentlighed kun er lovfæstet i Finland, Sverige og USA (den føderale forvaltning). I andre lande har man tilgodeset almenhedens og pressens behov for oplysning om forvaltningens virksomhed på en anden måde, men denne kan være lige så tilfredsstillende. Der er ikke grundlag for at antage, at borgernes mulighed for kontrol med forvaltningen er ringere i Danmark, Island og Norge, og frygten for gnidninger i det nordiske samarbejde på dette område er ubeføjet.

Justitsministeriet og *justisdepartementet* henviser til de i Danmark og Norge fremsatte forslag til love om offentlighed i forvaltningen, og mener, at der herefter ikke for Nordisk Råd er anledning til at foretage videre i sagen.

3. Udvalget

Ved lov nr. 280 af 10. juni 1970 er der i Danmark gennemført offentlighed i forvaltningen. Loven træder i kraft den 1. januar 1971 og kommer ikke til anvendelse på dokumenter udfærdiget eller indkommet før denne dato.

Hovedbestemmelsen i den danske lov er sålydende:

”§ 1. Enhver kan forlange at blive gjort bekendt med dokumenter i sager, der er eller har været under behandling i den offentlige forvaltning.

Begæringen skal angive den sag, hvis dokumenter den pågældende ønsker at blive gjort bekendt med.”

I Norge er der ved lov af 19/6 1970 nr. 69 gennemført offentlighed i forvaltningen. Tidspunktet for lovens ikrafttræden bestemmes af kongen, og det påregnes, at loven vil træde i kraft den 1. juli 1971. Ligesom i Danmark har loven ikke virkning for dokumenter, der er oprettet eller indkommet før ikrafttrædelsen.

Hovedbestemmelsen i den norske lov er sålydende:

”§ 2. Forvaltningens saksdokumenter er offentlige for så vidt det ikke er gjort unntak i eller i medhold av lov.

Enhver kan hos vedkommende offentlige organ kreve å få gjøre seg kjent med innholdet av et offentlig saksdokument i en bestemt sak.”

Begge love indeholder en række bestemmelser om undtagelser fra offentlighedsprincippet. Udformningen heraf er ikke gennemført på helt ensartet måde, men det må antages, at anvendelsen af bestemmelserne i praksis som altovervejende hovedregel vil føre til det samme resultat.

Udvalget bemærker, at den væsentligste forskel mellem ordningerne i Danmark og Norge på den ene side og Finland og Sverige på den anden side herefter er, at den danske og norske ordning ikke giver enkeltpersoner eller pressen en umiddelbar adgang til at gøre sig bekendt med alle sager, således som det er tilfældet i Finland og Sverige. Efter den dansk-norske ordning skal begæringen om aktindsigt således indeholde en nærmere angivelse af den sag, hvis dokumenter vedkommende ønsker at gøre sig bekendt med. Dog er forvaltningens journaler i Norge ikke undtaget fra offentlighed, således at en interesseret via journalerne kan gøre sig bekendt med, hvilke sager forvaltningen behandler, bortset fra sager, der føres i hemmelige journaler. I forbindelse med gennemførelsen af de to love er der imidlertid ved flere lejligheder givet udtryk for, at der ikke hermed er taget endelig stilling til, om man på et senere tidspunkt bør gennemføre en offentlighedsordning efter finsk-svensk mønster. Man har ment, at det ved en så gennemgribende reform, som indførelse af offentlighed i dansk og norsk forvaltning indebærer, vil være rimeligt at gå forsigtigt til værks, således at man i hvert fald ikke, før der foreligger nærmere erfaringer om, hvorledes nyordningen vil virke i praksis, skrider til den samme ordning som den finske og svenske.

Udvalget konstaterer herefter med tilfredshed, at der på dette vigtige område er foretaget en væsentlig tilnærmelse af ordningerne i de nordiske lande, således at nu forvaltningen i alle landene — bortset fra Island, hvor der formentlig vil være den samme interesse for sagen — principielt er offentlig. Dette er et naturligt led i en demokratisk styreform og indebærer en retssikkerhedsgaranti for borgerne, som herved har mulighed for at vurdere og eventuelt kritisere myndighedernes dispositioner. Samtidig giver offentlighedsprincippet pressen grundlag for en almindelig informationsvirksomhed, om end det formentlig netop er på dette punkt, at der fortsat vil vise sig at være størst forskellighed mellem ordningerne.

Efter udvalgets opfattelse er der under de nu tilvejebragte forhold ikke grundlag for, at Nordisk Råd foretager noget i anledning af medlemsforslaget, men udvalget vil udtrykke håb om, at der ved en eventuel kommende revision af bestemmelserne stræbes efter at tilvejebringe en fuldstændig ensartet lovgivning om offentlighed i forvaltningen.

Udvalget indstiller,

at Nordisk Råd ikke foretager sig noget i anledning af medlemsforslaget om offentlighedsgrundsætningens tillem্পning i nordisk forvaltning.

Kautokeino, den 14. august 1970

<i>Erik Adamsson (s)</i>	<i>Georg Ehrnrooth (Sv)</i>	<i>Erling Engan (Sp)</i>
<i>Svend Haugaard (RV)</i>	<i>Jørgen Jensen (KF)</i>	<i>Tage Johansson (s)</i>
<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>K. Axel Nielsen (S)</i>	<i>Irma Rosnell (Skdl)</i>

Formand

<i>Pertti Salolainen (Kok)</i>	<i>Thorstein Treholt (A)</i>
--------------------------------	------------------------------

Medlemsförslag

om inrättande av ett nordiskt institut för östeuropeiska frågor

(*Väckt av K. B. Andersen, Georg Backlund, Sven Hammarberg, Pekka Kuusi, Juha Rihniemi, Kerttu Saalasti och Sylvi Siltanen*)

Den 29 januari 1969 tillsatte Helsingfors universitets konsistorium en kommission för att planera samarbetet mellan fakulteterna vid universitetet och formerna för detta samarbete inom undervisningen och forskningen rörande Östeuropa samt för att utreda frågan om universitetets förhållande till Sovjetinstitutet, som sorterar under undervisningsministeriet, ävensom de nordiska samarbetsplanerna på området. Kommissionen avgav sitt betänkande den 10 april 1969 (*se Tillägg*).

Kommissionen har i enlighet med sitt mandat sett det som en huvuduppgift att behandla undervisningen och forskningen på området vid Helsingfors universitet och därvid ställa denna verksamhet i relation till Sovjetinstitutet och utrikespolitiska institutets sovjetologiska forskningsgrupp, vilken redan tagit initiativ till samarbete med motsvarande organ i de övriga nordiska länderna. Som en andra huvuduppgift har kommissionen behandlat frågan om ett nordiskt samarbete inom området för forskning och undervisning rörande Östeuropa. Vid en genomgång av undervisnings- och forskningsmöjligheterna vid Helsingfors universitet har kommissionen kunnat konstatera, att universitetet kan erbjuda betydande fördelar för en koncentring och koordinering i Finland av det nordiska vetenskapliga samarbetet på området. De sakkunniga pekar i sitt betänkande bl. a. på att Helsingfors universitets bibliotek har det förnämsta slaviska biblioteket för åren 1828—1917 utanför Sovjetunionen. Såvida även Sovjetinstitutets drygt 41 000 band med nyare litteratur beaktas, kan ett betydande bibliotek ställas till förfogande för en samlad nordisk forskning och undervisning. Därtill kommer riksarkivets unika mikrofilmsamling med material rörande östeuropeiska områden. Kommissionen har mot bakgrund av anförda omständigheter föreslagit inrättande av ett nordiskt institut för östeuropeisk forskning och undervisning i Helsingfors.

Helsingfors universitets konsistorium tog del av kommissionens betänkande vid sammanträde den 21 maj 1969. Vad gäller det nordiska samarbetet beslöt konsistoriet i enlighet med kommissionens förslag hos undervisningsministeriet hemställa om åtgärder för inrättande av ett nordiskt institut för östeuropeiska frågor.

Under de senaste åren har inom nordisk forskning etablerats samarbete på sådana forskningsområden, där ett lands resurser inte är tillräckliga för insatser av internationella mått. Forskningen har vidare på många håll erhållit karaktär av projekt- och gruppforskning, som implicerar insatser av ett flertal forskare från olika vetenskapliga områden. Denna forskning har berett möjligheter att angripa problemen ur olika utgångspunkter och sålunda tillåtit en mångsidigare belysning av forskningsuppgifterna. Under-tecknade ser inrättandet av ett nordiskt institut för forskning och undervisning rörande Östeuropa som en naturlig lösning i ovannämnda avseenden. Därtill kommer de av kommissionen anförda omständigheterna, som talar för ett gemensamt nordiskt utnyttjande av de möjligheter, som Finland kan erbjuda med sina rika traditioner av vetenskapligt och övrigt kulturellt samarbete med östeuropeiska länder.

Såvitt verksamheten vid ett nordiskt Östeuropa-institut är av tvärvetenskaplig art, kan vid sidan av bättre forskningsfaciliteter för enskilda nordiska forskare åstadkommas målforskning, som med särskild hänsyn till nordiska intressen tillgodoser exempelvis handelns, industrins och det politiska livets behov. Därtill bidrar en sammanslagning av de personella och ekonomiska resurserna till skapande av en effektiv grundforskning och en mera planmässig och omfattande vetenskaplig information och dokumentation.

Instruktionen för det nordiska Afrika-institutet utfärdades år 1964. Det nordiska Asien-institutet i Köpenhamn började sin verksamhet år 1967. Erfarenheterna av dessa nordiska institut för regional forskning har varit positiva. För närvarande föreligger planer på inrättande av ett nordiskt institut för latinamerikansk forskning (*se Nordiska rådets rek. nr 28/1968*). Vid planeringen av Asien-institutet hänvisades särskilt till de förmåner Köpenhamn kunde erbjuda i form av utbyggda forskningsfaciliteter, vilket på ett avgörande sätt kom att påverka placeringen av institutet till Danmark.

Finland saknar för närvarande ett nordiskt institut av samma art som de ovan nämnda. Såsom den av Helsingfors universitets konsistorium tillsatta kommissionen framhållit i sitt betänkande har Finland gamla traditioner inom forskning och undervisning rörande de östeuropeiska länderna och kan även i övrigt erbjuda betydande förmåner för en nordisk koordinering av verksamheten på området. Hänvisande härtill får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera de nordiska ländernas regeringar att i Finland inrätta ett nordiskt institut för östeuropeiska frågor.

København, Helsingfors och Stockholm den 28 maj 1969

K. B. Andersen (S)
Pekka Kuusi (Sd)

Georg Backlund (Skdl)
Juha Rihtniemi (Kok)
Sylvi Siltanen (Sd)

Sven Hammarberg (s)
Kerttu Saalasti (K)

TILLÄGG

**Betänkande avgivet av Helsingfors universitets kommission för utredning
av frågan om forskning och undervisning rörande Östeuropa¹**

I. Regional forskning och undervisning rörande Östeuropa

Under de senaste åren har i ett flertal europeiska länder och vid amerikanska universitet etablerats vetenskapligt samarbete mellan sådana områden inom forskning och högskoleundervisning, som ur olika synpunkter och med tillhjälp av olika metoder undersöker frågor rörande regionala helheter. En sådan regional helhet är Östeuropa. Sålunda har i flera länder inrättats Östeuropa-institut i anslutning till universitet. Det östeuropeiska området har i varje enskilt land på olika vetenskapliga områden definierats i enlighet med egna forsknings- och undervisningsbehov.

*II. Den nuvarande forskningen och undervisningen rörande Östeuropa
vid Helsingfors universitet*

1. Teologiska fakulteten

Ortodoxa institutet har insamlat litteratur och material rörande kyrkorna i Ryssland och övriga ortodoxa länder samt tidvis anordnat temaseminarier rörande östeuropeiska frågor.

2. Historisk-filologiska sektionen

Av lärarna i historia har en extraordinarie professor vid sidan av Väst-europas medeltidshistoria bedrivit forskning närmast rörande Östeuropas västra randområden, en docent bedrivit forskning och meddelat undervisning rörande Karelen under medeltiden och en annan docent rörande Östeuropas historia under nyaste tid.

Vid den för fakulteterna gemensamma historiska institutionen verkar en assistent för dokumentation rörande Östeuropas historia. Denne håller även kurser i Sovjetunionens historia gemensamt för studerande såväl vid statsvetenskapliga som filosofiska fakulteten. Vid institutionen anordnas även kurser i ryska för studerande i ämnet historia.

Examensfördringarna omfattar kurser i såväl Rysslands som Balticums historia.

I ryska språket och litteraturen finns för närvarande endast två ordinarie lärare, en professor och en lektor. Dessutom finns i det närstående ämnet

¹ Betänkandet översatt från finska.

slavisk filologi en professor och en lektor i polska. Ovannämnda professorer har en gemensam tillförordnad halvdagsassistent, vartill i ryska finns en tillförordnad biträdande lektor och fem timplärare. Förbättringar i den svåra lärarsituationen kan väntas först på 1970-talet. Nästa år inrättas en ny tjänst i ryska (biträdande lektor), och före utgången av år 1980 planeras följande tjänster och befattningar vara inrättade: två biträdande professorer (den ena i nyryska och den andra i rysk litteratur), två lektorer, två biträdande lektorer och tre assistenter.

Forskningen och undervisningen i fennougristik och altaistik riktar sig i synnerlig hög grad mot Östeuropa. Undervisningsprogrammet omfattar regelbundet alla närbesläktade språk samt mera avlägset besläktade språk, ofta t. o. m. samojediska. Vid föreläsningarna har bl. a. även de östliga finsk-ugriska folkens historia berörts. En docentur i finsk och slavisk lärdoms historia har funnits sedan år 1962. En lärare av tatariskt ursprung har redan i många års tid hållit kurser i tatariska. Även i arkeologi, etnologi och folkloristik berörs kontinuerligt Östeuropa och undersökningar av de finsk-ryska kontakterna har nyligen tagits upp inom den litteraturhistoriska forskningen.

3. *Matematisk-naturvetenskapliga sektionen*

I geografi, botanik och zoologi meddelas undervisning om östeuropeiska länder i samma utsträckning som om andra områden, men specialundervisning och -forskning rörande Östeuropa förekommer inte. I geografi hålls då och då föreläsningar om Sovjetunionens geografi.

4. *Statsvetenskapliga fakulteten*

I politisk historia har under innevarande termin utnämnts en docent med Östeuropas historia som specialitet.

I statslära meddelas undervisning om Sovjetunionens utrikespolitik, särskilt om förhållandena mellan Sovjetunionen och Finland.

I nationalekonomi hölls läsåret 1967—68 en tvåterminers föreläsningsserie om det nationalekonomiska systemet i de socialistiska länderna.

5. *Agrikultur-forstvetenskapliga fakulteten*

Undervisningen i jordbrukspolitik har i någon mån även omfattat undervisning om kolchossystemet.

III. *Undervisningsministeriets sovjetinstitut och utrikespolitiska institutets sovjetologiska forskningsgrupp*

Verksamheten vid Sovjetinstitutet, som inrättades år 1948, har under år 1968 i betydande mån utvidgats och effektiviserats. Institutet har som uppgift att införskaffa och publicera information om Sovjetunionens sociala,

ekonomiska och kulturella förhållanden samt deras utveckling. Detta äger rum genom upprätthållande av ett bibliotek och genom att institutet utger en årsbok och duplicerade serier. Vid sidan av informationsverksamheten ankommer på institutet uppgifter inom ramen för kulturutbytet mellan Finland och Sovjetunionen. I samband med institutets reorganisation inrättades en föreståndartjänst samt extraordinarie befattningar för en bibliotekarie, en translator, en biblioteksamanuens, ett arkivbiträde, en kanslist och två biblioteksbiträden. Från början av år 1970 har föreslagits inrättande av två tjänster som vetenskaplig assistent (av högre och lägre löneklass) och en tjänst som byråsekreterare. Assistenten av högre löneklass ansvarar närmast för den samhällsvetenskapliga forskningen och assistenten av lägre löneklass för dokumentationen. Institutets bibliotek omfattade i slutet av år 1968 41 437 band.

Utrikespolitiska institutets sovjetologiska forskningsgrupp började sin verksamhet år 1965. Forskningsgruppen fungerar som kontaktorgan för forskare inom olika områden samt sköter kontakterna med Sovjet- och Östeuropa-instituten för forskning i övriga länder. Gruppen anordnar föreläsningar (en gång i månaden), nordiska forskningskongresser för sovjetologi i samarbete med de utrikespolitiska instituten i de övriga nordiska länderna (den första hölls i Finland år 1968) samt utger en skriftserie och en duplicerad serie, »Sovjetologiska utredningar» (Sovjetologisia tutkimuksia). För närvarande kartlägger gruppen för Finland lämpliga forskningsuppgifter rörande Sovjetunionen, särskilt med hänsyn till målforskning, och på grundval härav uppgörs planer för tvärvetenskapliga forskningsprojekt.

IV. Åtgärder för främjande av forskningen och undervisningen vid Helsingfors universitet

Mot bakgrund av förutsättningarna och de nuvarande behoven är forskningen och undervisningen rörande de östeuropeiska länderna obetydlig och av tillfällig karaktär inom vissa studieriktningar. Vi föreslår följande åtgärder och reformer för att främja verksamheten:

1. Biblioteket

Helsingfors universitets biblioteks nuvarande anslag är otillräckliga, varför de även för att effektivisera anskaffningen av litteratur rörande Östeuropa borde ökas i betydande grad. För att öka helhetsanskaffningen och effektivisera anslagens användning borde bokanskaffningarna mellan universitetsbiblioteket, Sovjetinstitutet och övriga bibliotek, som anskaffar litteratur på området, koordineras i enlighet med de förslag, som kommissionen för utveckling av de vetenskapliga biblioteken (Tieteellisten kirjastojen kehittämissuositus) framfört i delbetänkande III.

Utrymmesbristen i universitetsbiblioteket har lett till en ohållbar situation, som kunde underlättas betydligt, om man i närheten av biblioteket kunde få en särskild läsesal för östeuropeisk litteratur, forskarrum och ett omfattande handbibliotek. Synnerligen lämplig för detta ändamål vore radiofysiska institutets nuvarande byggnad.

2. *Samarbetsorgan för fakulteterna*

En delegation bestående av representanter för de olika fakulteterna borde bildas som samarbetsorgan för fakulteterna för att effektivisera forskningen och undervisningen.

Konsistoriet tillsätter delegationen och utser dess medlemmar.

Delegationen tillkallar själv sin sekreterare.

Delegationen har rådgivande och koordinerande uppgifter och till dessa hör:

- a. koordineringen och effektiviseringen av undervisningen i frågor rörande Östeuropa samt planeringen av specialkurser och temaseminarier,
- b. planeringen och organiseringen av universitetsforskningen samt handhavandet av de internationella kontakterna,
- c. koordineringen av den inre vetenskapliga informationen och dokumentationen på området.

3. *Nya tjänster vid fakulteterna*

Undervisningen och forskningen rörande Östeuropa kan främjas genom inrättande av tjänster vid fakulteterna. De tjänster, som fakulteterna anhållit om, särskilt en professur i Östeuropas historia samt ovannämnda tjänster i ryska språket och litteraturen, borde inrättas utan dröjsmål.

Bristen på tjänster är störst i statsvetenskapliga fakulteten, där undervisningen och forskningen på området bäst kunde påbörjas genom inrättande av en assistenttjänst (eventuellt överassistent), som skulle ha hand om dokumentation och undervisning.

4. *Språkundervisningen*

Grunden för undervisning och forskning rörande Östeuropa är goda insikter i ryska. Därför borde undervisningen i ryska och övriga slaviska språk nödvändigtvis ökas. Detta kunde ske genom anordnande av språkkurser vid fakulteterna eller för flera fakulteter gemensamt efter behov, varvid deltagarna skulle ha möjlighet att avlägga ett andra prov i ett främmande språk i något slaviskt språk.

V. Inrättande av ett nordiskt Östeuropa-institut

Under de senaste åren har etablerats samarbete mellan de nordiska länderna på sådana vetenskapsområden, där ett land inte har tillräckliga förutsättningar för en effektiv forskning. På de samhällsvetenskapliga och humanistiska områdena har inrättats samnordiska forskningsinstitut, som arbetar

på regional basis. Sådana är Afrika-institutet i Uppsala och Asien-institutet i Köpenhamn samt det Latinamerika-institut, som planeras i Norge. Finland deltar i underhållet av alla dessa institut, men efter inrättandet av Latinamerika-institutet är Finland det enda nordiska land, som inte har ett samnordiskt institut. Kostnaderna har fördelats mellan länderna i förhållande till folkmängden, dock har det land, där institutet är beläget, ansvarat för en större del av kostnaderna samt ställt utrymmen och inredning till institutets disposition.

Många skäl talar för inrättande av ett Östeuropa-institut i Helsingfors:

Av de nordiska länderna har Finland som känt de bästa förutsättningarna för regional forskning rörande Östeuropa, särskilt då Helsingfors universitet, som har det bästa slaviska biblioteket för åren 1828—1917 utanför Sovjetunionen. Undervisningsministeriets Sovjetinstitut har dessutom en betydande samling nyare sovjetisk litteratur och riksarkivet mikrofilmmaterial. Av de nordiska länderna ligger Finland geografiskt närmast de östeuropeiska länderna och det vetenskapliga och kulturella utbytet är relativt störst.

Det nordiska institutets uppgifter skulle inte sammanfalla med Sovjetinstitutets, emedan det nordiska institutets huvuduppgift skulle vara regional vetenskaplig forskning rörande Östeuropa, medan Sovjetinstitutets uppgifter omfattar förmedling av information från Sovjetunionen, kulturutbyte och biblioteksverksamhet. Dessutom tillgodöser Sovjetinstitutet specialbehov i Finland, varför det inte kan utvidgas till ett nordiskt forskningsinstitut. Det är naturligt att det nordiska Östeuropa-institutet och Sovjetinstitutet skulle komma att ha ett omfattande och nära samarbete.

Emedan ett nordiskt Östeuropa-institut främjar undervisningen och forskningen på området vid Helsingfors universitet och emedan institutets grundbibliotek kommer att vara universitetsbibliotekets slaviska avdelning, är det mest ändamålsenligt om institutet är beläget i universitetets och universitetsbibliotekets omedelbara närhet, varvid institutet och biblioteket kunde ha ett nära samarbete.

Det förefaller ändamålsenligt att inrätta ett nordiskt Östeuropa-institut enligt samma riktlinjer som Asien-institutet. Sålunda borde tillsättas en styrelse, som består av åtta medlemmar, av vilka varje undervisningsministerium utser två. Dessutom skulle till institutet knytas fyra—fem forskare, en bibliotekarie och eventuellt två biträdande bibliotekarier beroende på förhållandet till universitetsbibliotekets slaviska avdelning, två sekreterare samt annan arbetskraft efter behov.

Hänvisande till vad ovan anförts föreslår vi

1. att konsistoriet vidtar åtgärder för anskaffning av utrymmen för en särskild läsesal, forskarrum och handbibliotek för forskning rörande Östeuropa i närheten av universitetsbiblioteket,

2. att konsistoriet tillsätter ett samarbetsorgan för fakulteterna enligt förslaget under punkt IV: 2 samt

3. att konsistoriet föreslår för undervisningsministeriet inrättande av ett nordiskt Östeuropa-institut i anslutning till Helsingfors universitet.

Helsingfors den 10 april 1969

Kauko Pirinen

Göran von Bonsdorff

Erkki Kuujo

Igor Vahros

Aulis J. Joki

Kaarlo Pihkala

Jorma Vallinkoski

/Osmo Jussila

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Undervisningsministeriet:**

Således foranlediget har undervisningsministeriet forelagt spørgsmålet for forskningssekretariatet i Danmark, som har afgivet udtalelse af 2. december 1969, hvortil ministeriet for sit vedkommende kan henholde sig (*se nedan*).

København, den 3. december 1969

P. m. v.

E. b.

Hjalte Rasmussen

Sekretær

— — — skal ministeriet udtale, at man kan henholde sig til sin ved skrivelse af 3. december 1969 afgivne udtalelse i sagen.

Man bemærker i øvrigt, at den ved ovennævnte udtalelse af 3. december 1969 oversendte skrivelse af 2. december 1969 fra forskningsskretariatet var udarbejdet efter forhandling med formanden for det danske humanistiske forskningsråd, og at denne agter at forelægge sagen på det førstkommende møde i det nordiske samarbejdsnævn for de humanistiske forskningsråd i de nordiske lande.

Det tilføjes, at man beklager sagens forsinkelse, men at man nu vil indhente en udtalelse fra universiteterne i København, Århus og Odense. Denne udtalelse vil man søge fremskaffet så betids, at den vil kunne lægges til grund for sagens behandling på Nordisk Råds 18. session i dagene 7.—12. februar 1969.

København, den 17. december 1969

*Helge Larsen**J. Munch-Petersen*

Ekspeditionssekretær

----- skal man meddele, at Københavns universitet, Århus universitet og Odense universitet, efter at være hørt i sagen, har stillet sig således.

Københavns universitet kan slutte sig til nedenciterede udtalelse fra *det filosofiske fakultet*:

Tanken om et nordisk institut for østeuropæiske spørgsmål er ikke ny. På grundlag af et i 1957 udarbejdet notat af nu afdøde professor A. Sten-

der-Petersen blev spørgsmålet rejst på det nordiske undervisnings- og kulturministermøde i Stockholm i januar 1963 af den daværende kulturminister. Efter at sagen var sendt til høring hos Københavns universitet blev det af et udvalg under det filosofiske fakultet i november 1963 anbefalet, at man søgte tanken nærmere afklaret og uddybet ved afholdelse af en nordisk ekspertkonference. En sådan konference har aldrig fundet sted.

Det nu fremsatte forslag, som ikke henviser til de tidligere verserende tanker om sagen, ses ikke at indebære mere konkrete og udarbejdede planer om et sådant instituts opgaver og funktioner, end de tidligere fremsatte, når bortses fra det stærkt understregede ønske om instituttets placering i Finland.

Motiveringerne for instituttets anbringelse i Finland er i hovedsagen, at Finland ikke er hjemsted for noget nordisk forskningsinstitut endnu, at Finland traditionelt har snævre forbindelser med de østeuropæiske lande, at finske forskningsinstitutioner driver intens virksomhed på de pågældende felt og at finske forskningsfaciliteter, særlig universitetsbiblioteket i Helsinki, er de mest velegnede i Norden. Disse begrundelser fremhæves i betænkning af 10. april 1969, afgivet af den af universitetet i Helsinki nedsatte kommission.

Der skal her kun tages stilling til de tre sidstnævnte begrundelser, idet den første ikke forudsætter en faglig stillingtagen, men alene en politisk. Hvad angår Finlands snævre østeuropæiske forbindelser, bør det — uden i nogen henseende at undervurdere disse — bemærkes, at også de øvrige nordiske lande opretholder livlig forskningsmæssig kontakt med Østeuropa. Omtalen af de finske forskningsaktiviteter antyder ikke en mere alsidig og intens virksomhed, end hvad de øvrige nordiske lande kan opvise. Endelig er forskningsfaciliteterne kun særlig fordelagtige for så vidt angår russisk trykt litteratur fra tiden frem til 1917. Spørgsmålet om instituttets placering bør følgelig tages op til en langt grundigere debat, dersom tanken skal virkeliggøres.

Hvad angår selve behovet for et nordisk institut for østeuropæiske anliggender, bør det iagttages, at foretliggende forslag på ingen måde præciserer instituttets arbejdsopgaver. Det østeuropæiske område er ikke defineret geografisk, så lidt som en definition af forskningsfeltet er antydet. Før sådanne definitioner er fastlagt, bør det tages i betragtning, at nordisk samarbejde og koordination allerede er virkeliggjort for så vidt angår et meget betydeligt område inden for østeuropæiske anliggender gennem Nordisk Slavistforbund og dets tidsskrift "Scando-slavica". Ad denne vej er nordisk samarbejde vedrørende studiet af de slaviske landes sprog og literaturer i virkeligheden udmærket sikret.

På samfundsvidenskabernes område forholder sagen sig anderledes. Der vil utvivlsomt på mange måder kunne drages fordel af et intensivere nordisk samarbejde vedrørende forskningen af østeuropæisk historie, herunder også samtidshistorien, østeuropæisk økonomi og geografi etc. samt det meget omfattende forskningsområde, som kan kaldes sovjetologi.

Det er imidlertid umiddelbart set et meget stort spørgsmål, om oprettelsen af et nordisk institut er den fordelagtigste vej at gå. Forudsætningen bør være, at der i samtlige nordiske lande allerede forud eksisterer stærkt udbyggede forskningsinstitutioner på de her nævnte felter. Det gør der kun delvis, og i hvert fald slet ikke i Danmark. En dansk tilslutning til oprettelsen af et nordisk institut for østeuropæiske spørgsmål bør følgelig under

alle omstændigheder kun gives under den forudsætning, at der samtidig sættes stærkt ind på at skabe tilfredsstillende faciliteter for en dansk forskningsindsats. Indtil denne forudsætning er opfyldt, vil lejlighedsvis nordisk samarbejde om begrænsede, konkrete forskningsprojekter uden opbygning af et større, permanent apparat være at foretrække.

Ud fra de her anførte betragtninger må konklusionen blive en henvisning til den tidligere afgivne anbefaling af en nordisk eksperikonference med henblik på en fuldt forsvarlig undersøgelse og faglig vurdering af Nordisk Råds medlemsforslag.

Århus universitet henholder sig til følgende af *det humanistiske fakultet* afgivne udtalelse.

Til udforskning af de i forslaget omtalte områder og problemer findes der i de nordiske lande en lang række veletablerede og i adskillige tilfælde aktivt fungerende videnskabelige institutter, såvel inden for humaniora som samfundsvidenskaberne. Vi finder ikke, at den skitserede plan byder på væsentlige fordele og må fraråde det omtalte instituts oprettelse.

Det ville efter vor mening være mere hensigtsmæssigt at oprette en permanent koordinationskomité med repræsentanter for de eksisterende institutter, der beskæftiger sig med udforskning af østeuropæiske spørgsmål, eventuelt med et tilknyttet sekretariat, hvis placering man senere kunne drøfte.

Odense universitet meddeler efter indhentede udtalelser fra *historisk og slavisk sektioner* at man kan tilslutte sig forskningssekretariatets skrivelse af 2. december 1969 (*se nedan*).

Undervisningsministeriet henviser for sit vedkommende til de i nærværende skrivelse fremsatte synspunkter.

København, den 13. marts 1970

P. m.v.

B. Brynskov

Afdelingschef

J. Munch-Petersen

Ekspeditionssekretær

Forskningssekretariatet:

I denne anledning skal man udtale, at man ikke på det foreliggende grundlag mener at kunne tage stilling til, om et sådant forskningssamarbejde bør ske på den i medlemsforslaget angivne måde gennem oprettelse af et selvstændigt forskningsinstitut, eller om det med forslaget tilsigtede formål ikke vil kunne opnås ved støtte af konkrete samarbejdsprojekter, evt. gennem de relevante forskningsråd. Endvidere savnes en foreløbig vurdering af udgifterne til oprettelse og drift af det ønskede institut.

Man skal henvise til, at det samarbejdsnævn, som de humanistiske forskningsråd i de nordiske lande nu har oprettet, muligvis vil være et naturligt forum for en nærmere undersøgelse som nævnt.

København, den 2. december 1969

P. f. s.

P. A. Koch

Finland

Undervisningsministeriet:

— — — önskar undervisningsministeriet, efter att ha införskaffat utlåtande av det till ministeriets förvaltningsområde hörande sovjetinstitutet (*se nedan*), varom avgiven lag (174/67) (*se Bihang 1*) och förordning (433/68) (*se Bihang 2*) bifogas, framföra följande:

Förutom det, som nämnts i sagda utlåtande kan det konstateras, att det nordiska samarbetet, på grund av erfarenheter av både Centralinstitutet för nordisk asienforskning i København och Nordiska afrikainstitutet i Uppsala, visat sig vara synnerligen fruktbart för vetenskaplig forskning och akademisk studieverksamhet av area study-typ.

Det pågående arbete, som gäller Nordiska rådets rekommendation nr 28/1968 angående inrättandet av ett ibero-amerikanskt institut, förstärker ytterligare denna nordiska kulturella samarbetslinje.

I ovannämnda medlemsförslag definieras dock inte närmare hurudant forskningsområde det nordiska institutet för östeuropeiska frågor skulle täcka. Denna fråga borde nödvändigtvis kartläggas, innan man kan ta slutlig ståndpunkt beträffande behovet av ett i medlemsförslaget avsett institut. Å andra sidan kan det hänvisas till, att man vid vissa utländska universitet har ansett det vara skäl att sammanfoga studier och forskning gällande Östeuropa och slaviska språk till en enhet (University of London, School of Slavonic and East European Studies).

Ifall man i de nordiska länderna anser det ändamålsenligt, att förstärka dylik forskning och dylika studier, kunde inrättandet av ett samnordiskt institut ekonomiskt vara väl motiverat och också leda till en gynnsam internationell forskningsmiljö.

När man överväger de möjligheter Helsingfors kan erbjuda såsom placementsort för det föreslagna institutet, bör man, såsom nämnts i motiveringarna till medlemsförslaget, framför allt beakta de slaviska samlingar som finns i Helsingfors universitets bibliotek, vilka innehåller 350 000 volymer och vilka är de största samlingarna utanför Sovjetunionen av rysk litteratur från tiden före första världskriget. Dessa samlingar används i stor utsträckning av utländska forskare. Det föreslagna institutet skulle på så

sätt berikas av redan existerande internationella relationer både till Sovjetunionen och till västliga länder.

Hänvisande till vad som ovan anförts, önskar undervisningsministeriet vördsamt meddela, att ministeriet förordar en utredning av möjligheterna för inrättandet av ett nordiskt institut för östeuropeiska studier.

Helsingfors den 30 oktober 1969.

Kalervo Siikala

Avdelningschef

Matti Gustafson

Föredragande

BIHANG 1

N:o 674/1967

Lag

om Sovjetinstitutet

(Given i Helsingfors den 22 december 1967)

I enlighet med Riksdagens beslut stadgas:

1 §.

Sovjetinstitutet är en undervisningsministeriet underställd statlig inrättning. Institutet har till uppgift att systematiskt införskaffa uppgifter om det vetenskapliga arbetet rörande det ekonomiska och kulturella livet i Socialistiska Rådsrepublikernas Förbund, bedriva forskning på detta område, idka publicerings- och informationsverksamhet samt främja det vetenskapliga och övriga kulturella samarbetet mellan Finland och Socialistiska Rådsrepublikernas Förbund.

Institutets hemort är Helsingfors stad.

2 §.

Institutet har en föreståndare med avtalslön. Vid institutet må även finnas extraordinarie befattningshavare, tillfälliga funktionärer samt personal i arbetsavtalsförhållande.

3 §.

Institutet äger rätt att mottaga donationer.

För institutets expeditioner och tjänsteförrättningar må uppbäras avgifter, som närmare bestämmas genom förordning. Avgifterna fastställas på sätt, varom stadgas i 2 § lagen den 17 oktober 1942 om grunderna för avgifter, som skola erläggas för särskilda myndigheters expeditioner och tjänsteförrättningar (806/42).

4 §.

Närmare bestämmelser angående verkställigheten och tillämpningen av denna lag utfärdas genom förordning.

5 §.

Denna lag träder i kraft den 1 september 1968, och genom densamma upphäves lagen den 17 maj 1947 om ett Sovjetinstitut och ett i samband därmed inrättat centralbibliotek (389/47).

I denna lag avsedda tjänster och befattningar må inrättas och besättas samt jämväl andra åtgärder, som äro erforderliga för institutets fortsatta verksamhet efter denna lags ikraftträdande, vidtagas före lagens ikraftträdande.

Republikens President

Urho Kekkonen

R. H. Oittinen

Undervisningsminister

BIHANG 2

N:o 432/1968

Förordning

om Sovjetinstitutet

(Given i Nådendal den 9 juli 1968)

På föredragning av undervisningsministern stadgas med stöd av 4 § lagen den 22 december 1967 om Sovjetinstitutet (674/67):

1 §.

Sovjetinstitutet har till uppgift:

1) att införskaffa och publicera uppgifter om de samhälleliga, ekonomiska och kulturella förhållandena i Socialistiska Rådsrepublikernas Förbund och om utvecklingen av dem;

2) att upprätthålla ett bibliotek och till detsamma ansluten litteratur-, broschyr- och kopieringstjänst samt att främja samarbetet och utbytet av litteratur mellan biblioteken i Finland och i Socialistiska Rådsrepublikernas Förbund;

3) att idka vetenskaplig och allmänbildande informations- och publiceringsverksamhet samt till sitt område ansluten föreläsungsverksamhet;

4) att bistå myndigheter, vetenskapliga institutioner och samfund samt enskilda forskare i frågor, som ansluter sig till institutets verksamhetsområde; samt

5) att på uppdrag av undervisningsministeriet utföra även andra uppgifter i anslutning till det kulturella samarbetet mellan Finland och Socialistiska Rådsrepublikernas Förbund.

2 §.

Vid institutet finnes en föreståndartjänst med avtalslön. Vid institutet må därjämte finnas extraordinarie befattningshavare och tillfälliga funktionärer samt personal i arbetsavtalsförhållande.

3 §.

Kompetensvillkor för föreståndartjänsten är för tjänsten lämplig, vid universitet eller annan högskola avlagd slutexamen, erfarenhet i administrativa värv samt god kunskap i ryska språket.

4 §.

Föreståndaren utnämnes av statsrådet på framställning av undervisningsministeriet sedan tjänsten varit lediganslagen att sökas inom 30 dagar hos undervisningsministeriet.

De extraordinarie befattningshavare, för vilka kompetensvillkor är vid universitet eller annan högskola avlagd slutexamen, anställs av undervisningsministeriet. Övriga extraordinarie befattningshavare och tillfälliga funktionärer samt personal i arbetsavtalsförhållande anställs av föreståndaren för institutet.

5 §.

Föreståndaren för institutet beviljas tjänstledighet av undervisningsministeriet, likväl sålunda, att tjänstledighet utöver tre månader beviljas av statsrådet.

Extraordinarie befattningshavare, som anställts av undervisningsministeriet, beviljas tjänstledighet av sagda ministerium. Övriga extraordinarie befattningshavare och tillfälliga funktionärer beviljas tjänstledighet av föreståndaren för institutet.

Tjänstförrättande handhavare av vakant tjänst eller befattning förordnas av den myndighet, som beviljar tjänstledighet från tjänsten eller befattningen.

Avsked från tjänst eller befattning beviljas av den myndighet, som besatt tjänsten eller befattningen.

6 §.

Föreståndaren för institutet skall:

- 1) leda och utveckla institutets verksamhet och ansvara för att institutet arbetar effektivt;
- 2) utöva tillsyn över skötseln av den egendom som innehaves av institutet; samt
- 3) utföra övriga på honom enligt denna förordning eller institutets reglemente ankommande åligganden.

7 §.

Såsom ett rådgivande organ för institutet finnes en delegation. Till delegationen kallar undervisningsministeriet för tre år i sänder en ordförande och högst tio andra medlemmar. Delegationen väljer inom sig viceordförande.

Avgår ordföranden eller annan medlem före mandattidens utgång, kallas ny ordförande eller medlem i hans ställe för den återstående mandattiden.

8 §.

Delegationen har till uppgift att göra framställningar för utvecklande av institutet samt att till undervisningsministeriet avgiva utlåtanden om institutet och dess verksamhetsområde.

Delegationen sammanträder på kallelse av ordföranden eller, vid förfall för honom, viceordföranden, och är beslutför, då ordföranden eller viceordföranden och fem andra medlemmar är närvarande. Ärendena avgöres med enkel röstmajoritet. Faller rösterna lika, blir delegationens beslut den åsikt som ordföranden för sammanträdet biträtt.

9 §.

Sekreterare för delegationen är föreståndaren för institutet, som handhar dessa uppgifter såsom tjänsteåliggande.

Delegationen äger rätt att höra sakkunniga.

Till delegationens ordförande, övriga medlemmar och sakkunniga erlägges mötesarvoden, resekostnadsersättning och dagtraktamente enligt samma grunder som angående statens kommittéer är stadgat.

10 §.

Institutet skall för varje kalenderår före utgången av påföljande juni månad till undervisningsministeriet avgiva berättelse över verksamheten.

11 §.

Undervisningsministeriet fastställer för institutet ett reglemente, i vilket meddelas närmare föreskrifter om innehavarnas av tjänst eller befattning vid institutet uppgifter och om arbetets organisering.

12 §.

Denna förordning träder i kraft den 1 september 1968, och genom densamma upphäves förordningen den 26 november 1948 angående verkställighet och tillämpning av lagen om ett Sovjetinstitut och ett i samband därmed inrättat centralbibliotek samt om institutes verksamhet (807/48).

Nådendal den 9 juli 1968

Republikens President

Urho Kekkonen

Johannes Virolainen

Undervisningsminister

Helsingfors universitet, konsistoriet:

Konsistorium har i dag behandlat frågan och beslutat omfatta det betänkande som avgivits av den av konsistoriet tillsatta kommissionen för utredning av frågan om forskning och undervisning rörande Östeuropa och får som sitt utlåtande högaktningfullt framföra följande.

Emedan det till Nordiska rådet inlämnade medlemsförslaget i huvuddrag är likt den framställning som universitetet gjort till undervisningsministeriet, understöder konsistoriet förverkligandet av detta förslag i enlighet med de huvudlinjer som däri anförts.

Förutom det som nämnts i universitetets framställning till undervisningsministeriet, anser konsistoriet det dock motiverat att ytterligare framhålla följande synpunkter.

1. Emedan Helsingfors universitet strävar till att med hjälp av universitetsbibliotekets slaviska avdelning i den mån det låter sig göras erbjuda institutet goda arbetsförhållanden samt att även i övrigt understödja inrättandet av institutet och dess verksamhet, borde institutet planeras så, att det skulle främja forskningen och undervisningen på området vid Helsingfors universitet genom att såvitt möjligt bistå universitetets lärare, institutioner och studerande samt erbjuda dem inspirerande kontaktmöjligheter med forskare på detta område. Härvid förutsättes även, att instruktionen för institutet avfattas så, att även finska språket vid behov kan användas trots att institutets huvudspråk är svenska.

2. Den särställning Finland intar genom sina kulturrelationer till Sovjetunionen och övriga östeuropeiska länder borde vid institutets planläggning beaktas och såvitt möjligt utnyttjas.

Vad verksamheten utåt beträffar borde man utgå ifrån, att institutet inte bara skulle förläggas till Finland, utan att Finland även närmast skulle bära ansvaret för det och dess utveckling. Såframt det anses icke ändamålsenligt att inrätta institutet på nordisk bas på så sätt att de nordiska länderna i samma utsträckning deltar i omkostnaderna borde man även överväga alternativet att göra institutet till en huvudsakligen finländsk institution, dock så att det skulle betjäna alla nordiska länder, eller med andra ord till sin funktion likt afrikainstitutet i Uppsala. Det nordiska östeuropainstitutet borde utformas så, att det i främsta rummet skulle tjäna de nordiska ländernas gemensamma behov men lämna varje enskilt land möjlighet att jämsides utveckla egna institut för att tjäna landets egna specialbehov.

Institutet borde verka i nära och förtroendefullt samarbete med de östeuropeiska ländernas vetenskapliga institutioner, enär en framgångsrik forskning av östeuropeiska frågor inte är möjlig utan ett sådant samarbete. Å andra sidan borde institutet även skapa goda relationer till motsvarande institut i andra länder. I någon mån skulle detta kunna förverkligas genom att institutet kunde bistå forskare från östeuropeiska länder som gästar Helsingfors.

3. Stipulationerna om institutets ändamål och uppgifter borde göras tillräckligt vida och grundas på regionala principer utan att vikten av någon specialgren av forskningen av Östeuropa skulle framhållas.

I så fall att man vid institutet skulle inleda målforskning på handels och politikens område såsom i medlemsförslaget till Nordiska rådet nämns, bor-

de denna riktas att tjäna enbart utvecklingen av nordiska och östeuropeiska länders relationer på kulturens och handelns område.

Helsingfors den 22 oktober 1969

Å konsistoriets vägnar

Erkki Kivinen

Ritva Ukkonen

Sovjetinstitutet¹:

Med hänsyn till effektiveringen av undervisningen och forskningen rörande Östeuropa vid universitet och högskolor i Finland anser delegationen inrättandet av ett dylikt institut i Finland vara värt understöd. För inrättandet talar såsom i förslaget och det närslutna betänkandet nämns även Finlands goda kulturella förutsättningar samt traditionella vetenskapliga och kulturella relationer med de östeuropeiska länderna. Enligt delegationens mening är det inte tillräckligt att som motivering anföra endast det faktum, att Finland inte har något sådant regionalt forskningsinstitut, som finns eller planeras i de övriga nordiska länderna.

Delegationen anser det vara en brist i förslaget att begreppet Östeuropa inte har definierats, varför det förblir oklart om därmed avses ett geografiskt område eller de socialistiska länderna i Östeuropa.

Med beaktande av de redan förefintliga institutionerna på området i Finland och de övriga nordiska länderna borde vid institutets planering dess uppgifter, verksamhetsområden och verksamhetsformer omsorgsfullt övervägas och definieras, emedan riktlinjer rörande dessa saknas såväl i medlemsförslaget som i Helsingfors universitets forsknings- och undervisningskommissions betänkande. Därför torde även medlemsförslagets namn på institutet (nordiskt institut för östeuropeiska frågor) ha blivit i viss mån oklart.

För att säkra en effektiv anskaffning av informationsmaterial till det planerade institutet anser delegationen det vara viktigt att institutet etablerar ett så omfattande och nära samarbete som möjligt med de östeuropeiska länder, som institutets verksamhet kommer att beröra, vartill även hänvisas i medlemsförslaget beträffande Finland.

Vad gäller det planerade nordiska institutets och sovjetinstitutets uppgifter skulle de inte sammanfalla, emedan det planerade institutet enligt förslaget skulle syfta till en effektivering närmast av undervisningen och forskningen rörande Östeuropa, medan sovjetinstitutets uppgift är att anskaffa information om vetenskapligt arbete rörande Sovjetunionens ekonomiska och kulturella liv, utföra forskningar rörande detta, idka publika-

¹ Yttrandet översatt från finska.

tions- och informationsverksamhet samt främja vetenskapligt och övrigt kulturellt samarbete mellan Finland och Sovjetunionen. Samarbete mellan institutionerna kan tänkas i form av gemensamma seminarier och kurser som koordinering bl. a. av bokanskaffningarna på biblioteksområdet.

Vad gäller organisationen av det planerade institutet understöder delegationen den i det till förslaget närslutna betänkandet föreslagna och om asieninstitutet påminnande grundstrukturen. Enligt delegationens mening vore det dock viktigt att säkra ett tillräckligt effektivt praktiskt samarbete mellan detta och sovjetinstitutet.

Helsingfors den 29 september 1969

Lauri Posti

Delegationens ordförande

Risto Rönkä

Delegationens sekreterare

Ulkopolitiikan tutkimuksen säätiö — Stiftelsen för utrikespolitisk forskning¹:

Det är enligt stiftelsens styrelses mening motiverat att med det snaraste inrätta ett nordiskt institut för östeuropeisk forskning såsom i medlemsförslaget föreslås, men vid dess planering och förverkligande bör följande principiella synpunkter beaktas.

1. Det är viktigt att det planerade institutet från början skapar goda relationer med de länder som är forskningsobjekt.

2. Forskningsverksamheten vid institutet bör vara tvärvetenskaplig och applicerad på bred bas.

För placeringen av ett sådant institut talar enligt stiftelsens styrelses mening de materialsamlingar rörande Ryssland och Sovjetunionen som finns i Helsingfors. För att avhjälpa bristerna i dessa materialsamlingar samt för att systematiskt anskaffa materialsamlingar som över huvud taget berör Sovjetunionen och övriga östeuropeiska länder till åtminstone ett nordiskt land i tillräcklig utsträckning på samma sätt som till afrika- och asieninstitutet är inrättandet av ett nordiskt institut för östeuropeisk forskning i Helsingfors en brådskande och önskvärd angelägenhet.

Helsingfors den 29 september 1969

Ulkopolitiikan tutkimuksen säätiö —
Stiftelsen för utrikespolitisk forskning

Jan-Magnus Jansson

Stiftelsens styrelseordförande

Jaakko Blomberg

Stiftelsens ombudsman

¹ Yltrandet översatt från finska.

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Medlemsforslaget har vært sendt ut til uttalelse til en rekke instanser. Til medlemsforslaget har *Departementet for handel og skipsfart* uttalt følgende:

Betydningen av å opprette et nordisk institutt for østeuropeiske spørsmål i Helsingfors vil naturlig i første rekke ligge på undervisnings- og forskningsplanet. Den umiddelbare praktiske nytte av et institutt til fordel for handel og industri må antas å være mindre, selv om dette vil avhenge av hvordan arbeidet blir drevet.

Berettigelsen av et slikt institutt må derfor etter Handelsdepartementets oppfatning i første rekke bedømmes ut fra andre interesser enn de økonomiske.

Universitetet i Bergen, Rådet for det historisk-filosofiske fakultet, uttaler:

Rådet for det historisk-filosofiske fakultet kan for tiden ikke slutte seg til tanken om opprettelsen av et nordisk østeuropeisk institutt i Helsingfors. Rådet vil i den forbindelse slutte seg til de synspunkter som er gjort gjeldende på opprettelsen av et nordisk iberamerikansk institutt i innstillingen fra den komite som ble oppnevnt av det XVI. norske rektormøte for å utrede spørsmålet om ikke-europeiske kulturestudier i Norge. Særlig henvises til innstillingens avsnitt VII s. 36—41.

Det akademiske kollegium ved Universitetet i Bergen har sluttet seg til denne uttalelsen.

Universitetet i Oslo opplyser at kollegiet som sin foreløpige oppfatning stiller seg positivt til medlemsforslaget, men fortutsetter å komme tilbake til saken når den har vært forelagt de interesserte fakulteter.

Fra *Norges industriforbund* har man mottatt følgende uttalelse:

Vi viser til Deres brev av 26. august 1969, hvori De ber om vår uttalelse vedrørende forslag om å opprette et nordisk institutt for øst-europeiske studier. Vi anser at en koordinering av de nordiske lands innsatser på forskningsområder i mange henseender kan være praktisk og nyttig. Dette tror vi også vil kunne gjelde forskning vedrørende Øst-Europa.

Vi har merket oss at det i forslaget er nevnt muligheten for å fremme »målforskning, som med særskild hänsyn till nordiska intressen tilgodoser livets behov». Grunnlaget for en plassering av et Nordisk Øst-Europeisk Institutt i Finland synes i første rekke å ligge i den innsats som er gjort i Finland på det rent kulturelle område. Vi vil peke på at når det gjelder økonomiske og politiske spørsmål, er det i Norge bygget opp et miljø som kan danne et godt grunnlag for et nordisk institutt. Vi vil derfor anmode om at steds plasseringen blir nøye vurdert dersom man går inn for å opprette et Nordisk Øst-Europa-Institutt.

Norsk arbeidsgiverforening viser til det svar som er sendt fra Norges industriforbund og støtter dette.

Kirke- og undervisningsdepartementet vil først minne om at forskning og

undervisning innen en rekke disipliner ved våre universiteter og høyskoler når det gjelder de øst-europeiske land er grunnfestet på en helt annen måte enn når det f. eks. gjelder Afrika og Sør-Amerika og store områder av Asia. Vår situasjon undervisnings- og forskningsmessig sett er derfor etter dette departements oppfatning annerledes enn den man har stått overfor når det gjaldt oppbygging av Afrika- og Asia-instituttene.

Videre vil man peke på de mange land og det store området som forslaget om et øst-europeisk institutt i tilfelle skulle omfatte. Hensiktsmessigheten av å søke samlet et så vidt og mangeartet område i et institutt synes meget diskutabelt, særlig tatt i betraktning at det her gjelder nær beliggende land som hver især har ganske omfattende forbindelser med de skandinaviske land. Selv det å skille ut Sovjetsamveldet — en av de to supermakter — i ett nordisk fellesinstitutt synes å være en for omfattende oppgave.

Den mest relevante begrunnelse for medlemsforslaget om et institutt samlet for alle de øst-europeiske land måtte være studier i disse lands styresett. Dette må imidlertid anses for å være en oppgave for alle statsvitenskapelige institutter og undervisning og forskning innen andre samfunnsvitenskapelige disipliner i det enkelte nordiske land.

Ut fra slike synspunkter som her er anført stiller Kirke- og undervisningsdepartementet seg sterkt tvilende til forslaget om opprettelsen av et felles-nordisk institutt for øst-europeiske spørsmål og vil frarå det.

Oslo, 23. oktober 1969

Etter fullmakt

Olav Hove

E. Skadsem

S v e r i g e

Universitetskanslersämbetet:

Yttranden till UKÄ har avgivits av rektorsämbetet vid universitetet i Uppsala efter hörande av historisk-filosofiska och språkvetenskapliga sektionerna och dessas utbildningsnämnder, juridiska fakulteten samt samhällsvetenskapliga fakulteten och dess utbildningsnämnd, av rektorsämbetet vid universitetet i Lund efter hörande av humanistiska, teologiska, samhällsvetenskapliga och matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna samt dessas utbildningsnämnder, av rektorsämbetet vid universitetet i Göteborg efter hörande av humanistiska fakulteten samt samhällsvetenskapliga fakulteten och dess utbildningsnämnd, av rektorsämbetet vid universitetet i Stockholm efter hörande av historisk-filosofiska och språkvetenskapliga sektionerna och dessas utbildningsnämnder samt samhällsvetenskapliga fakulteten och dess utbildningsnämnd och slutligen av rektorsämbetet vid universitetet i

Umå efter hörande av humanistiska och samhällsvetenskapliga fakulteterna samt dessas utbildningsnämnder. Yttrandena bifogas (*se nedan*).

De slaviska institutionerna vid universiteten i Uppsala, Lund och Stockholm har av utbildningsdepartementet anmodats avge yttranden i särskild ordning.

Ärendet har inom UKÄ behandlats av fakultetsberedningarna för humaniora och teologi samt för rätts- och samhällsvetenskaperna. Protokollsutdrag från beredningarna bifogas (*se nedan*).

I förslaget jämföras ett inrättande av ett nordiskt östeuropainstitut med inrättandet av de befintliga afrika- och asieninstituterna. Förutsättningarna är emellertid enligt UKÄ:s uppfattning väsentligt annorlunda. Utbildningen och forskningen rörande Afrika och Asien var — och är — i vart och ett av de nordiska länderna så begränsad att en gemensam satsning från början framstår som naturlig. Vad gäller Östeuropa — ett begrepp vars innebörd i och för sig inte exakt definierats i sammanhanget — har som framgår av bl. a. universitetsmyndigheternas yttranden en betydande forsknings- och utbildningsverksamhet utvecklats vid åtskilliga läroanstalter och inom åtskilliga discipliner. Målet för gemensamma nordiska insatser blir därför här enligt UKÄ:s bedömning mindre att koncentrera personella och materiella forskningsresurser än att skapa en bas för systematisk information och dokumentation samt för samordning och initiering av tvärvetenskapliga forskningsprojekt.

Ett nordiskt östeuropainstitut bör mot den angivna bakgrunden fungera som en serviceinstitution för den vetenskapliga verksamhet inom de närmast berörda områdena som alltefter de lokala förutsättningarna utvecklas på skilda håll i Norden. Med detta påpekande har UKÄ i princip inget att erinra mot att ett institut inrättas.

Vad gäller förläggningen av ett östeuropainstitut erbjuder Helsingfors utan tvivel vissa fördelar, främst i fråga om humanistiskt och historiskt inriktad forskning. Om emellertid hänsyn tas också till verksamhet med samhällsvetenskaplig inriktning — vilken givetvis är i hög grad aktuell i sammanhanget — kan goda skäl anföras för en förläggning av ett institut även till andra orter i Norden, exempelvis Stockholm/Uppsala. I alla händelser bör — något som inte synes ha skett i samband med det aktuella förslaget — förutsättningarna för förläggning på olika orter undersökas allsidigt, innan slutlig ställning tas i frågan. En sådan undersökning kunde lämpligen ske i Nordiska kulturkommissionens regi.

Stockholm den 14 november 1969

Hans Löwbeer

Erland Ringborg

Universitetskanslersämbetet, fakultetsberedningen för rätts- och samhällsvetenskaperna (SaB):

Beredningen ansåg att ett nordiskt institut för dokumentation och främjande av forskning om Östeuropa enligt samma principer som gäller för de nordiska afrika- och asieninstituten bör inrättas. Det borde däremot inte — som syntes vara förslagsställarnas avsikt — vara fråga om ett institut med egna forskningsfunktioner. Med hänsyn till de resursmässiga förutsättningarna och till förläggningsavtalet för övriga liknande institut tillstyrkte beredningen att ett östeuropainstitut förläggs till Finland. Beredningen förutsatte härvid att resurser skulle ställas till förfogande för dokumentation m. m. också vad gäller den samhällsvetenskapliga östeuropaforskningen.

Stockholm den 15 oktober 1969

Lennart Bodström

Universitetskanslersämbetet, fakultetsberedningen för humaniora och teologi (HuB):

Beredningen konstaterade, att det föreliggande förslaget och dess redovisade underlag i flera avseenden var oklart. Sålunda saknades såväl en definition av det geografiska området för det föreslagna institutets verksamhet — Östeuropa — som en precisering av de fakultets- och ämnesområden som i första hand skulle beröras av denna. Vidare syntes förslaget avse ett institut med direkta forskningsfunktioner och inte med enbart initierande, samordnande och dokumenterande funktioner som de befintliga nordiska regionala instituten, afrikainstitutet i Uppsala och asieninstitutet i Köpenhamn.

Beredningen fann det för sin del självklart att ett eventuellt östeuropainstitut borde vara av samma karaktär som de sistnämnda och sålunda innebära på sin höjd en gemensam administrativ ram för det vetenskapliga samarbetet mellan berörda institutioner och för dessas forskningsinsatser men ingen direkt koncentration av forskningsresurser.

Beredningen fann i och för sig en förläggning av ett institut till Helsingfors rimlig, även om det i förslaget åberopade ryska biblioteket där knappast kunde anses vara av större relevans för en modernt inriktad sovjetforskning. Allmänt sett fann beredningen emellertid ytterligare utredning i frågan — med beaktande av bl. a. de av beredningen anförda synpunkterna — nödvändig.

Stockholm den 29 oktober 1969

Harald Håkansson

Kommerskollegium:

— — — — Kollegiet som i ärendet begärt yttrande från Stockholms handelskammare och Sveriges industriförbund får i anledning av remissen anföra följande.

I förslaget framhålles bl. a. att inrättandet av ett nordiskt institut för forskning och undervisning rörande Östeuropa får ses som en naturlig lösning när det gäller att skapa möjligheter till insatser av internationella mått på detta område samt till en mångsidigare belysning av här aktuella forskningsuppgifter. Vidare påpekas att såvitt verksamheten vid ett nordiskt östeuropainstitut är av tvärvetenskaplig art det dessutom kan åstadkommas en målforskning som med särskild hänsyn till nordiska intressen tillgodoser exempelvis handelns, industrins och det politiska livets behov. En sammanslagning av de personella och ekonomiska resurserna bidrar dessutom enligt förslagsställarnas mening till skapandet av en effektiv grundforskning och en mer planmässig och omfattande vetenskaplig information och dokumentation.

Under hänvisning till att Finland för närvarande saknar ett nordiskt institut av den art som hittills upprättats eller skall upprättas i Sverige, Danmark och Norge samt till att Finland, såsom framgår av ett till förslaget fogat betänkande från Helsingfors universitet, har gamla traditioner inom forskning och undervisning rörande de östeuropeiska länderna och även i övrigt kan erbjuda betydande förmåner för en nordisk koordinering av verksamheten på området hemställer förslagsställarna därför att Nordiska rådet måtte rekommendera de nordiska ländernas regeringar att i Finland inrätta ett nordiskt institut för östeuropeiska frågor.

Såsom framgår av remissmaterialet har man inom Norden tidigare gjort en positiv bedömning vad gäller behovet av liknande nordiska institut för Afrika, Asien och Latinamerika. Behovet av ett institut inriktat på den östeuropeiska regionen torde enligt kollegiets mening rent allmänt knappast kunna anses såsom mindre angeläget och kollegiet vill därför i princip ställa sig positiv till inrättandet av ett nordiskt östeuropeiskt institut.

Vad gäller de särskilda aspekter som kollegiet för sin del i sammanhanget har att beakta, d. v. s. främst näringslivets behov av ett nordiskt östeuropainstitut, kan konstateras att *Stockholms handelskammare* (se *nedan*) i sitt yttrande till kollegiet tillstyrker inrättandet av ett dylikt institut medan *Sveriges allmänna exportförening* och *Sveriges industriförbund* i ett gemensamt yttrande (se *nedan*) säger sig inte kunna uttala sig på denna punkt. Sistnämnda organisationer framhåller dock samtidigt att den forskning och undervisning om östeuropeiska frågor på det samhällsvetenskapliga området som bedrivs vid universitet — främst Uppsala universitet — och högskolor i Sverige, är av största betydelse för svensk industri. I yttrandet

understrykes vidare att det för industrins vidkommande är angeläget att det i Sverige finns ett omfattande erfarenhetsmaterial rörande utvecklingen i Östeuropa samt en utbildning som underlättar rekryteringen av akademiskt utbildad personal, särskilt för de exportinriktade företagen. Mot bakgrund härav anser organisationerna det önskvärt att forskningen i dessa hänseenden kontinuerligt byggs ut inom Sverige. — Kollegiet instämmer för sin del i dessa synpunkter och får i sammanhanget även framhålla att den verksamhet som för närvarande bedrivs i Helsingfors enligt remissmaterialet i första hand synes vara inriktad på de historiska vetenskaperna, studiet av det grekisk-ortodoxa kyrkolivet samt viss språkforskning och undervisning medan resurserna på det samhällsvetenskapliga området är begränsade.

Vad gäller lokaliseringen av ett östeuropeiskt institut får kollegiet mot denna bakgrund anföra följande.

Inom Norden har som bekant redan upprättats två institut av liknande karaktär — ett afrikainstitut med placering i Sverige samt ett asieninstitut i Köpenhamn. Man har vidare för avsikt att upprätta ett nordiskt iberomericanskt institut med placering i Norge. Det skulle därför i och för sig te sig naturligt att förlägga ett eventuellt nordiskt östeuropeiskt institut till Finland. Mot bakgrund av vad ovan anförts får dock kollegiet uttrycka viss tveksamhet till en lokalisering av den samlade verksamheten enbart till Finland. Kollegiet finner i stället, i likhet med Stockholms handelskammare, sig böra förorda att frågan om lokaliseringen av ett dylikt institut blir föremål för en allsidig utredning. Härvid bör enligt kollegiets mening särskilt beaktas frågan om på vilket sätt det praktiska livets behov i respektive land av konkreta informationer i östfrågor skall bäst kunna tillgodoses och i anslutning därtill möjligheterna till en fördelning av den fortsatta verksamheten, med den mer direkt forskningsbetonade och historiskt inriktade verksamheten förlagd till ett eventuellt nordiskt institut och den mer samhällsvetenskapliga delen till institutioner inom respektive land.

Stockholm den 30 oktober 1969

O. G. Lindqvist

C.-E. von Oelreich

M. Nordqvist

Uppsala universitet, rektorsämbetet:

Rektorsämbetet tillstyrker det föreslagna östeuropeiska institutet i Helsingfors.

Rektorsämbetet vill i detta sammanhang påpeka, att östeuropeiska problem redan är föremål för speciellt intresse i Uppsala. Här arbetar en särskild tvärvetenskaplig forskargrupp för östeuropeiska frågor med representanter för institutionerna för företagsekonomi, juridik, statskunskap,

nationalekonomi och slaviska språk. Av bifogade handlingar framgår närmare vilken bakgrund och inriktning denna grupp har.

När de närmare riktlinjerna för det planerade Nordiska forskningsinstitutet för östeuropeiska frågor dras upp, bör särskilt beaktas sådana speciella aktiviteter med direkt anknytning till verksamheten vid det föreslagna institutet, vilka redan existerar inom de olika nordiska länderna. Rektorsämbetet förutsätter, att institut och forskningsgrupper som bedriver egen forskning inom hithörande och angränsande område för möjligheter att fungera som lokala kontaktorgan för institutet men i övrigt får möjligheter utvecklas enligt de intentioner som betingas av de speciella förutsättningar bakom varje enskilt forskningsorgan.

Uppsala den 31 oktober 1969

På rektorsämbetets vägnar:

G. Wijkman

Harald Bohlin

Uppsala universitet, forskningsgruppen för östeuropeiska frågor:

1. Aktiviteten på östforskningens område inom Uppsala universitet har sin utgångspunkt i verksamheten inom de realiabetonade specialmoment, som ingår i en av de alternativa studielinjerna för två betyg i ryska språket. Denna studieinriktning var ursprungligen tänkt att motsvara det s. k. merkantilalternativ som år 1962 inrättades för ämnena franska, tyska, engelska, spanska och ryska. Men medan man för studiet av ekonomi och studiet av kommersiella förhållanden i Frankrike, Tyskland etc. hade en god utgångspunkt i den grundläggande överensstämmelsen med motsvarande förhållanden i vårt land, erbjöd Sovjetunionen med dess helt avvikande samhällsstruktur, ekonomiska reglering och utformning av näringslivet ett mera krävande arbetsfält.

Sedan 1964 har därför undervisningen inom vad som snart kom att benämnas den *ekonomisk-samhällsvetenskapliga linjen* syftat till att på god språklig grund ge en inblick i hur Sovjetunionens näringsliv, ekonomiska reglering, ekonomi och samhällsstruktur är beskaffade samt en orientering om motsvarande förhållanden i de andra östeuropeiska staterna. Man har därvid eftersträvat att ta fasta på de växande behoven inom samhället — från myndigheter, organisationer och företag — av unga akademiker med dessa kunskaper, en efterfrågan som förmånligt skiljer sig från den ogynnsamma arbetsmarknadssituationen för språkutbildade i allmänhet. I regel har dessa studenter härvid valt att förena sina två eller tre betyg i ryska efter ekonomisk-samhällsvetenskaplig linje med betyg i nationalekonomi,

företagsekonomi eller statskunskap (i olika kombinationer) ja, t. o. m. i inte så få fall med jur. kand.-examen, trots att detta inte ger någon examensmässig fördel.

2. Så snart de utbyggda specialmomenten — i vilka undervisningen sker på svenska — infördes, började ett växande antal studenter (60—70 årligen), som inte läst eller läste ryska, från nationalekonomiska, företagsekonomiska, statsvetenskapliga och juridiska institutionerna att på eget initiativ besöka nyssnämnda kurser för att därigenom bereda sin utbildning som endast i begränsad omfattning tog upp »östliga» förhållanden. Detta ledde till kontakter och så småningom till samarbete mellan de berörda institutionerna och ekonomisk-samhällsvetenskapliga avdelningen vid slaviska institutonen. Till en början bestod detta samarbete i att orienterande föreläsningar om östförhållanden infogades i några av de samhällsvetenskapliga institutonenas studieprogram och att handledning lämnades åt studenter som författade uppsatser med inriktning på östämnen. Ett nära samarbete etablerades 1968 på lic.-nivån, med utbyte av föreläsare och gemensamma handledningsinsatser (som bl. a. lett fram till en lic.-avhandling 1969).

3. För närvarande pågår diskussioner mellan de berörda institutionerna om hur de till östforskningen hörande momenten skall vara utformade och om de möjligheter som därvid föreligger. Som en orientering kan följande framhållas:

Stadiet 0—20 poäng (= ettbetygsstadiet)

I studierna på samtliga berörda institutioner kommer att ingå orienterande information i form av inslag i undervisningen och kurslitteraturen om öststaternas samhällssystem och ekonomi.

Stadiet 21—40 poäng (= tvåbetygsstadiet)

Möjligheten övervägs att på de samhällsvetenskapliga institutionerna erbjuda 6 à 8 timmars undervisning med översiktliga redogörelser ur komparativ synpunkt för särskilt betydelsefulla områden inom öststaternas samhällsliv och ekonomiska system. Dessutom finns förutsättningar för att särskilt handledning för uppsatsförfattare med inriktning på östämnen skall kunna ges (företrädesvis utvalda inom ramen för en större gruppuppgift). På *ekonomisk-samhällsvetenskaplig linje* är den redan existerande undervisningens omfattning större, men här motsvaras uppsatskravet endast av ett kortare föredrag (uppsatskravet ligger på trebetygsnivån).

Stadiet 41—60 poäng (= trebetygsstadiet)

Den kurs i Sovjetunionens ekonomiska reglering och ekonomi som för närvarande ges på slaviska institutionens ekonomisk-samhällsvetenskapliga

avdelning skulle här kunna ingå som ett gemensamt moment för dem som valt ta samhällsvetenskapliga studieplanernas »fria» respektive »internationella» alternativ; kursen omfattar 20 timmar. Vissa *specialiserade föreläsningar* kan erbjudas för respektive samhällsvetenskaplig institution i anslutning till de uppsatssuppgifter (förelädesvis inom ramen för ett gemensamt lagarbete) för vilka även *specialhandledning* kan ställas till förfogande.

För slaviska institutionen utbytes Sovjetunionens ekonomiska reglering och ekonomi (som ingår på tvåbetygsstudiet) mot *Sovjetunionens näringsliv och ekonomiska geografi*.

På denna (och i viss mån även föregående) nivå förekommer *ad hoc-seminarier* med inbjudna föreläsare, gemensamma för ett par eller flera av de aktuella institutionerna (beroende på ämnet).

Stadiet 61—80 poäng (= fyrabetygsstudiet, lic.- och doktorandutbildning)

Ett högre seminarium som täcker östforskningsproblematiken på det ekonomiska och statsvetenskapliga planet har redan inrättats med metodföreläsningar avseende de ingående ämnena, seminarier med inbjudna gästföreläsare samt forskarhandledning. För närvarande (efter ett och ett halvt års verksamhet) finnes sju studenter på detta stadium.

Även för *juridikens* del förutsättes viss orienterande undervisning kunna inläggas på kandidatplanet, kompletterad med handledning för dem som valt ämnen med östanknytning för tillämpade studier eller högre examina.

4. Lärarkrafter

Tillfälligtvis har tidigare forskare vid de samhällsvetenskapliga och juridiska fakulteterna ägnat sig åt östproblem, förelädesvis i komparativa sammanhang. Andreas Ådahl började sin verksamhet som lärare vid slaviska institutionen 1964 och har 1967 utsetts till docent i samhällsvetenskaplig slavistik (= östforskning). Han är ansvarig för den ekonomisk-samhällsvetenskapliga avdelningen vid slaviska institutionen och har som lärare medverkat i östforskningsprogrammen vid samtliga berörda institutioner.

En kvalificerad kader av yngre lärare finnes, som i flertalet fall även ägnar sig åt högre studier inom östforskningens område. Bland dem ingår även några framstående yngre forskare från Stockholm. Sammanlagt rör det sig om 8—10 personer.

Den gynnsamma lärarsituationen har gjort det möjligt att ställa undervisning till förfogande för stora delar av det vidsträckta område som östforskningen vid Uppsala universitet omfattar.

5. Dokumentation

Slaviska institutionen i Uppsala har en till juridik och ekonomi koncentrerad boksamling, som tämligen väl täcker det sovjetiska området från 1965 och framåt. *Skytteanums* boksamling innehåller en rad statsvetenskapliga verk från 50- och 60-talen samt ett mycket betydande klipparkiv. *Institutet för jämförande rättsvetenskap* har en rad arbeten såväl på ryska som på andra språk rörande östlänternas juridiska förhållanden samt en betydande samling otränkta översättningar till svenska av sovjetisk lagtext. På *universitetsbiblioteket Carolina* har man ett omfattande material från 1920- och 1930-talen. Därjämte har sedan mitten av 1960-talet medvetet eftersträvat att inom Carolinas bokbestånd komplettera det material som finns på slaviska institutionen. Bl. a. gäller detta mera speciella arbeten och litteratur avseende de övriga östeuropeiska länderna.

Forskare och studenter i Uppsala har också tillgång till värdefulla bibliotek i Stockholm. *Ryska institutet i Stockholm* har ett gott bibliotek då det gäller juridisk och statsvetenskaplig litteratur från 1920-talet med vissa luckor fram till 1950-talets slut. *Kungliga biblioteket* har betydande resurser, framför allt på det politiska och ideologiska området och *handelshögskolans i Stockholm* bibliotek är välförsett med aktuell litteratur om östekonomi med tyngpunkt på västliga bearbetningar. *Utrikespolitiska institutet* förfogar över en omfattande dokumentation inom sitt verksamhetsområde. Ekonomisk-samhällsvetenskapliga avdelningen vid slaviska institutionen prenumererar sedan några år på ett 20-tal *facktidskrifter* inom områdena juridik, ekonomi och statskunskap.

Verksamheten på trebetygsstadiet vid den ekonomisk-samhällsvetenskapliga avdelningen har bedrivits i form av lagarbete där för varje »årgång» ett större ämnesområde delats upp i deluppgifter i förhållande till studentantalet. Som föremål för lagarbetet har valts ämnen som ej tidigare blivit föremål för bearbetning på svenska och i sina detaljer över huvud taget ej i väst. Trots den begränsade ambitionsnivån har de samlade uppsatssuppgifterna varit av intresse för olika samhällsorgan. Uppsatserna har i korrigerat och redigerat skick utgetts i en stencilerad volym. Hittills har utgivits »Den statliga ledningen av Sovjetunionens näringsliv» och »Arbetstagare i Sovjetunionen. »Det kooperativa jordbruket i Sovjetunionen och Östeuropa» är under utgivning.

För att de valda ämnena skall tjäna sitt informativa ändamål konsulteras varje år en rad organisationer och institutioner. Så har t. ex varit fallet med årets uppsatssuppgift -- östblockets utrikeshandel.

Det är avsikten att i större utsträckning gå myndigheter och organisationer till hand med dylika utredningar — härigenom kombineras nyttan av uppsatsarbetet och därav följande förstärkt motivation med en praktisk erfarenhet för uppsatsförfattaren som kan vara av värde för hans framtida

verksamhet och underlätta hans övergång till förvärvsarbete efter studiernas avslutande.

Av institutionens forskare och lärare har en rad arbeten, bl. a. för undervisningsändamål utgivits. Andreas Ådahl har, förutom sin gradualavhandling om civilrättsterminologin i Sovjetunionen, författat arbeten om Sovjetunionens straff- och processrätt samt ekonomiska reglering, Östeuropas ekonomiska och politiska bakgrund samt ett flertal artiklar om Sovjetunionens ekonomi och — liksom Freimut Möschler — ett bibliografiskt arbete till ledning för dem som söker litteratur i östforskningsämnen.

Andreas Ådahl är Nordenrapportör för det östforskningsarbete som bedrivs i Europarådets juridiska kommittés regi och rapportör för öst-västligt ekonomiskt samarbete vid European League for Economic Cooperation i Bryssel.

6. Utvecklingsperspektiv

En naturlig konsekvens av östforskningens dynamiska utveckling och nuvarande ställning vid Uppsala universitet är att man under de närmaste åren kommer att ha behov av en viss resursförstärkning på personalsidan både när det gäller forskning, undervisning och kansliservice. På litet längre sikt framstår det som ett önskemål att kunna centralisera verksamheten och biblioteksresurserna till egna lokaler.

Vissa rationaliseringsfördelar skulle kunna vinnas genom att delar av den bevakning och utredningsverksamhet beträffande östförhållanden, som nu bedrivs inom myndigheter och organisationer, skulle kunna centraliseras till Uppsala. Avdelningen står beredd att i en högre grad än hittills gå de myndigheter och organisationer, med vilka den redan samarbetar, till handa i dessa avseenden; det skulle bl. a. för dessa vara möjligt att låta befattningshavare på olika stadier delta i vissa kurser t. ex. i fortbildningssyfte.

7. Sommaren 1969 ansågs tiden vara mogen för en mera systematiserad samverkan i syfte att tillvarata den betydande kapacitet som ackumulerats både beträffande undervisning och dokumentation och i fråga om studenternas intresse för denna utbildning. En arbetsgrupp bildades bestående av professorerna i nationalekonomi, företagsekonomi och statskunskap, profekten för institutet för jämförande rättsvetenskap samt docenten i samhällsvetenskaplig slavistik vid slaviska institutionen.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts beträffande östforskningens hittillsvarande utveckling och framtida möjligheter i samarbete mellan de berörda institutionerna anhåller undertecknade att konsistoriet måtte utse två representanter — en ordinarie och en suppleant — för vardera av institutionerna för nationalekonomi, företagsekonomi, statskunskap, slaviska språk samt för institutet för jämförande rättsvetenskap och ekonomisk-samhällsvetenskapliga avdelningen att såsom *styrelse* ansvara för den fort-

satta samordningen och utvecklingen av östforskningen inom ramen för en *östforskningsavdelning* vid universitetet.

Uppsala den 20 oktober 1969

För Företagsekonomiska institu-
tionen

Sune Carlson

För Nationalekonomiska institu-
tionen

(Ej underskrift)

För Statsvetenskapliga institu-
tionen

Carl Arvid Hessler

För Institutet för jämförande
rättsvetenskap

Åke Malmström

För Slaviska institutionen

(Ej underskrift)

Uppsala universitet, juridiska fakulteten:

Fakulteten vill till en början erinra om att särskilda sakkunniga, utsedda av regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige, för närvarande utreder frågan om ett gemensamt nordiskt institut för komparativ rätt. Denna utredning är föranledd av ett medlemsförslag väckt inom Nordiska rådet år 1966. Enligt vad som upplysts för fakulteten, undersöker de sakkunniga möjligheten att åvägabringa ett sådant institut med förläggning till Sverige. De sakkunnigas betänkande torde avlämnas i början av år 1970.

Med anledning av det nu föreliggande remissärendet har å fakultetens vägnar professor Malmström deltagit i överläggningar med företrädare för slaviska institutionen, företagsekonomiska institutionen, nationalekonomiska institutionen och statsvetenskapliga institutionen.

Fakulteten vill vitsorda önskvärdheten av en ökad forskning om östeuropeiska frågor och behovet av ökad dokumentation på detta område. Fakulteten finner det därför riktigt, att dylik forskning — med en bred inriktning på språkliga, historiska, kulturella, ekonomiska och samhällsliga förhållanden — får bättre institutionella resurser till sitt förfogande, och fakulteten anser det troligt, att en nordisk samverkan i detta hänseende skulle innebära fördelar, förutsatt att den så utformas, att lokala initiativ och lokala verksamheter icke hämmas. Med hänsyn till storleken av det arbetsfält, som här öppnar sig, vill fakulteten dock ifrågasätta om det är lämpligt att koncentrera de nordiska insatserna till ett institut som har sin förläggning på ett enda ställe. Det bör övervägas om man icke, med ett rationellt utnyttjande av redan befintliga resurser och verksamheter, skulle kunna vinna avsevärda fördelar genom en mindre stark koncentration.

Av remisshandlingarna synes framgå, att det i Helsingfors föreligger goda

förutsättningar att upprätta ett institut för östforskning, inriktat på historiska vetenskaper, teologi och vissa språkliga discipliner. Vad angår den typ av östforskning, som hänför sig till stats- och rättsvetenskap, ekonomi m. m., kan fakulteten icke underlåta att framhålla, att det i dessa hänseenden redan finns mycket omfattande resurser i Uppsala och Stockholm. Fakulteten vill erinra om den framgångsrika verksamhet, som bedrivs inom slaviska institutionen i Uppsala med dess ekonomisk-samhällsvetenskapliga linje. Även vid det till juridiska fakulteten hörande institutet för jämförande rättsvetenskap har östforskningen uppmärksammats, och institutet har kunnat åstadkomma viss dokumentation rörande östeuropeisk rätt. Det finns därför enligt fakultetens mening gynnsamma förutsättningar för att till uppsala—stockholmsområdet förlägga ett institut (eller en institutsavdelning) med inriktning på samhällsvetenskaplig forskning om östeuropeiska frågor. Det kan tilläggas, att en sådan placering skulle kunna leda till en fördelaktig samverkan med ett kommande nordiskt institut för komparativ rätt, därest detta kan komma att förverkligas, eftersom en förläggning av ett dylikt institut till Sverige med all säkerhet skulle innebära att institutet komme att lokaliseras till Uppsala eller Stockholm.

På här angivna grunder vill fakulteten för sin del förorda att en utredning sker om möjligheterna att upprätta ett nordiskt institut för östeuropeiska frågor med förläggning dels till Helsingfors, dels till Uppsala/Stockholm, varvid arbetsuppgifterna skulle fördelas efter de riktlinjer som ovan antytts. Institutet bör ha en gemensam styrelse, som skall ha att svara för den allmänna ledningen och sörja för erforderlig samordning i fråga om dokumentation, forskning, vetenskapliga konferenser osv.

Uppsala den 22 oktober 1969

På juridiska fakultetens vägnar (dekanus):

Svante Bergström

Marianne Hasselrot-Herbai

Uppsala universitet, historisk-filosofiska sektionen:

Vid nu företagen handläggning av detta ärende beslöt sektionen tillstyrka det remitterade förslaget.

Uppsala den 17 oktober 1969

Sven Nyborg

Uppsala universitet, historisk-filosofiska sektionens utbildningsnämnd:

I den mån ett nordiskt östeuropainstitut i Helsingfors kan tänkas att tillgodose de ökade krav på specialundervisning som förutsättes i den nya forskarutbildningen vill historisk filosofiska sektionens utbildningsnämnd tillstyrka inrättandet av ett sådant institut.

Uppsala den 9 oktober 1969

På utbildningsnämndens vägar

Sten Lindroth

Per-Axel Wiktorsson

Uppsala universitet, språkvetenskapliga sektionen har i yttrande den 15 oktober 1969 hänvisat till yttrande av sektionens utbildningsnämnd (se nedan).

Uppsala universitet, språkvetenskapliga sektionens utbildningsnämnd:

Utbildningsnämnden finner det framförda förslaget tilltalande och tillstyrker att ett nordiskt institut för östeuropeiska frågor inrättas i Helsingfors.

På flera håll i Norden, bland annat i Uppsala, bedrivs forskning rörande östeuropeiska frågor. Denna forskning inrymmer olika ämnesområden, exempelvis historia, statsvetenskap, ekonomi och juridik. I detta sammanhang skulle det planerade institutet bli ett stöd.

Den forskning rörande östeuropeiska frågor, vilken bedrivs vid universitetet i Uppsala omfattar bland annat de ovan nämnda ämnesområdena. Den är i huvudsak knuten till institutionen för slaviska språk och representeras i undervisningen på såväl grundexamensnivå som forskarnivå av alternativa utformningar inom ämnet slaviska språk. Forskningsverksamheten har snabbt expanderat genom det samarbete som kommit till stånd med andra institutioner, exempelvis företagsekonomiska institutionen, nationalekonomiska institutionen, statsvetenskapliga institutionen och institutionen för jämförande rättsvetenskap. I samband med inrättandet av ett institut för östeuropeiska frågor i Helsingfors är det av vikt att den anförda forskningen vid Uppsala universitet ej behöver vidkännas någon form av inskränkning.

I medlemsförslaget avses olika verksamheter inom det aktuella forskningsområdet komma att främjas genom att de olika ländernas representa-

tion i institutets styrelse säkras. I samband härmed får utbildningsnämnden understryka vikten av att vid rekrytering av institutets styrelse och forskarstab hänsyn tas till den forskning rörande östeuropeiska frågor, som bedrivs i Norden och att härvid berörda fakulteter och institutioner i Norden beredes tillfälle att inkomma med synpunkter och förslag.

Uppsala den 7 oktober 1969

På utbildningsnämndens vägnar

Valter Jansson

Per-Axel Wiktorsson

Uppsala universitet, samhällsvetenskapliga fakulteten:

Fakulteten finner i princip tanken på ett nordiskt institut för östeuropeiska frågor mycket intressant och värd allt beaktande. Emellertid vill fakulteten i första hand föreslå, att Nordiska rådet — på samma sätt som skedde då rådet hade att ta ställning till frågan om inrättande av ett nordiskt iberio-amerikanskt institut — låter föranstalta om en inventering av resurserna för ett östforskningsinstitut och dess möjliga lokalisering till en eller flera orter. Att så vore önskvärt framgår för övrigt av att man inom Nordiska rådet tydligen hittills ej varit informerad om den i Uppsala bedrivna verksamheten på området.

Liksom i fråga om det tilltänkta iberio-amerikanska institutet bör en utredning ställa frågorna vilken ort eller vilka orter, som har de bästa förutsättningarna och vad som kan komma att ske med den eller de institutioner, som ej kommer att utbyggas på nordisk basis. Fakulteten vill i detta sammanhang erinra om att fakulteten i yttrande den 9 september 1969 över Nordiska kulturkommissionens förslag i fråga om nordiskt samarbete inom forskning på vuxenpedagogikens område i princip uttalat sig för intensifierat stöd till forskning vid de redan befintliga vetenskapliga institutioner, som ägnat sig åt uppgiften i fråga, i stället för inrättande av särskilda forskningscentra inom området.

Uppsala den 16 oktober 1969

Ur protokollet:

Sven Nyborg

Uppsala universitet, samhällsvetenskapliga fakultetens utbildningsnämnd:

Under senare år har regionala institut inrättats i flera nordiska länder, varvid en viss specialisering skett.

Det synes rimligt att Finland nu på nordisk basis får inrätta det föreslagna institutet för östeuropeiska frågor.

I Uppsala finns ett betydande intresse för östeuropeiska frågor t. ex. bland språkmän, statsvetare och ekonomer. Det är inte nu rimligt att Uppsala försöker konkurrera med Finland om det föreslagna institutet, men det kunde vara skäl att undersöka möjligheterna att någon form av organiserat samarbete inrättas mellan institutet i Finland och de intresserade institutionerna i Uppsala.

Uppsala den 6 oktober 1969

Å utbildningsnämndens vägnar

Gunnar Arpi

Magnus Söderström

Uppsala universitet, slaviska institutionen:

Ämnesområdet för det tänkta nya institutets verksamhet är i medlemsförslaget inte definierat på annat sätt än att verksamheten förutsätts komma att bygga på forskningar i slaviska biblioteket för åren 1828—1917 vid Helsingfors universitet och i en samling nyare litteratur på finländska sovjetinstitutet samt att institutet anges komma få betydelse bl. a. för en målforskning som med hänsyn till nordiska intressen tillgodoser exempelvis handelns, industrins och det politiska livets behov.

Medlemsförslaget och ett därvid fogat betänkande av en kommission vid Helsingfors universitet har emellertid givit slaviska institutionen anledning anta, att det tilltänkta institutets verksamhet närmast skall avse en nordisk koordinering av forskningen i samhällsvetenskapliga och juridiska, ekonomiska, kulturella och historiska frågor rörande Sovjetunionen i dess helhet (s. k. sovjetologi) och rörande de länder, som i övrigt i dag ingår i begreppet Östeuropa. För sådan forskning används i det följande beteckningen östforskning.

Någon redovisning har i remisshandlingarna inte lämnats av den östforskning eller liknande verksamhet, som inom Norden på andra orter än Helsingfors nu äger rum vid universitet, fackhögskolor eller andra institutioner eller inom organisationer på näringslivets område.

Vid Uppsala universitet har östforskningen (och därmed sammanhängande verksamhet i fråga om undervisning och dokumentation) under senare år

successivt byggts ut, intensifierats och samordnats. Den är i huvudsak knuten till slaviska institutionen, där den såväl på grundexamensnivå som forskarnivå representeras av ekonomisk-samhällsvetenskapliga alternativ. I östforskningen vid universitetet medverkar därjämte bl. a. företagsekonomiska institutionen, nationalekonomiska institutionen, statsvetenskapliga institutionen och institutionen för jämförande rättsvetenskap. Universitetets konsistorium har, efter en av vissa berörda institutioner gjord framställning i fråga om den fortsatta samordningen och utvecklingen på området, den 20 oktober 1969 beslutat inrätta en forskningsgrupp för östeuropeiska frågor och som styrelse för gruppen tillsatt en representant (jämte suppleant) för var och en av de nu nämnda institutionerna (representanter: för slaviska institutionen docenten i samhällsvetenskaplig slavistik, för övriga institutioner vederbörande ämnesprofessor; suppleanter: studierektorerna).

I bilaga (*här ej tryckt*) lämnas en fyllig redogörelse för östforskningen och därmed sammanhängande förhållanden vid Uppsala universitet (biblioteksresurser, undervisning, forskarutbildning m. m.). Framhållas bör, att östforskningen i Uppsala bedrivs under samverkan med forskare vid universitetet i Stockholm och med utnyttjande jämväl av de i Stockholm tillgängliga betydande biblioteksresurserna.

Slaviska institutionen delar de synpunkter, som i medlemsförslaget har anförts till stöd för att man på lämpligt sätt samordnar de spridda insatser som inom det vida komplexet östforskning för närvarande i större eller mindre skala förekommer på olika håll inom Norden, och att man för detta ändamål inrättar ett under Nordiska rådet sorterande nordiskt institut. Omständigheter, som har anförts i remisshandlingarna, är uppenbarligen, särskilt när det gäller historieforskningen, av beskaffenhet att i och för sig motivera en förläggning av institutsverksamheten till Helsingfors. Slaviska institutionen finner det emellertid lika uppenbart, att de resurser och den erfarenhet, som på det i sammanhanget centrala ekonomisk-samhällsvetenskapliga området redan föreligger inom samverkande arbetsenheter vid universitetet i Uppsala (och medverkande instanser i Stockholm) utgör ett starkt underlag för en fortsatt och ytterligare utbyggd verksamhet inom ramen för en nordisk samverkan.

Ett slutligt avgörande i frågan om ett nordiskt östforskningsinstitut måste emellertid enligt slaviska institutionens uppfattning i varje fall föregås av ytterligare undersökningar och överväganden. De nuvarande forskningsresurserna på olika håll inom Norden bör närmare inventeras. En precisering bör vidare ske av den huvudsakliga inriktningen av institutets verksamhet och ingående överväganden företas om verksamheternas lämpligaste förläggning. Utredas bör slutligen, hur organisationen vid institutet lämpligen bör uppläggas och i vilka former institutet skall samverka med andra instanser inom östforskningen, däribland med sådana vetenskapliga institutioner, som inte kommer att byggas ut på nordisk grund.

Slaviska institutionen är självfallet beredd att inom ramen för sin verksamhet lämna den medverkan vid en fortsatt utredning i ämnet, som kan befinnas påkallad.

Uppsala den 30 oktober 1969

På institutionsstyrelsens vägnar

N. Tolstoy

Carin Davidsson

Andreas Ådahl

Lunds universitet, rektorsämbetet:

Rektorsämbetet vid universitetet i Lund får härmed överlämna av teologiska, humanistiska, samhällsvetenskapliga och matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna samt dessas utbildningsnämnder avgivna yttranden i ärendet (*se nedan*).

I likhet med samtliga fakulteter och utbildningsnämnder tillstyrker rektorsämbetet inrättandet av ett nordiskt institut för östeuropeiska frågor, som för forskningen och undervisningen rörande Östeuropa kan komma att bli av betydande värde. Mot den föreslagna placeringen av institutet i Helsingfors har rektorsämbetet intet att erinra.

Lund den 22 oktober 1969

Per Stjernquist

Birgitta Eriksson

Lunds universitet, teologiska fakulteten:

— — — tillstyrker det framlagda förslaget. Inom institutets intresseområde faller även religionsvetenskaplig forskning beträffande de östeuropeiska länderna. För detta syfte är en placering av ett eventuellt institut i Finland att föredra framför varje annat nordiskt land, dels på grund av de allmänna kulturella relationerna mellan Finland och Östeuropa och dels därför att denna forskning också i hög grad måste gälla de ortodoxa kyrkorna. Då det i Finland finns en ortodox kyrka med officiell ställning, eget utbildningsinstitut och därmed följande faciliteter beträffande litteratur och annat material såväl som kontakter med andra ortodoxa kyrkor har en forskning på detta område gynnsammare möjligheter i Finland än i något annat nordiskt land.

Lund den 1 oktober 1969

Birger Gerhardsson

Ingegerd Cederholm

Lunds universitet, humanistiska fakulteten:

Det framgår, att förslagsställarna tänkt sig en brett upplagd verksamhet för det planerade institutet, att detta skulle ha ett omfattande intresseområde.

Den svenska pressdiskussionen i denna fråga (DN juli—augusti 1969) har nästan genomgående satt likhetstecken mellan östforskningen och forskning inom Sovjetunionens ekonomiska och sociala förhållanden. Utan att man vill förringa den prominenta betydelsen av sådan vetenskaplig verksamhet bör här framhållas, att en dylik ensidighet skulle vara föga önskvärd.

För att rätt kunna fylla sin uppgift som förmedlare av kunskap om östländerna på olika områden, bör det planerade institutet ha en bred inriktning på språk och förhållanden inom alla öststater, även de mindre.

I pressdiskussionen har en enda skribent (DN 30 juli 1969) framhållit att benämningen Östeuropa strängt taget icke täcker hela den region som borde utgöra östinstitutets intressesfär. Denna bör givetvis omfatta, förutom Sovjetunionen, Polen, Tjeckoslovakien, Bulgarien och Jugoslavien också de icke slaviska Ungern, Rumänien och Albanien. Hithörande är strängt taget också Östtyskland, med andra ord samtliga socialistiska stater i Europa.

I överensstämmelse med de föreskrifter som gäller för nordiska asien- och afrikainstituten bör det östeuropeiska institutets främsta uppgifter vara att koordinera och stödja och i viss utsträckning planera den nordiska östforskningen. (Benämningarna »Östinstitut» och »östforskning» begagnas i det följande av praktiska skäl.) Verksamheten bör för övrigt omfatta *rådgivning, information, dokumentation, översättning, publikationsverksamhet* (bok- och skriftserier i östforskning), *organisation av föreläsningar och symposier* och över huvud *främjande av vetenskaplig forskning inom olika vetenskapsgrenar av intresse för östforskningen*. (Jfr instruktionen för Nordiska afrikainstitutet, Uppsala, s. 1 §§ 2—4. Jfr även statuterna för Nordiska asieninstitutet, Köpenhamn, s. 1 § 1. (här ej tryckta) bl. a. genom *anslag och stipendier*.

Därtill skulle det vara angeläget att institutet fungerar som kontaktorgan och förmedlar besök av östeuropeiska gästföreläsare i olika universitetsämnen (även sådana som icke direkt hör till institutets forskningsområde).

Flera vägande skäl har redan åberopats i diskussionen för att det föreslagna institutet förläggs till Finland och Helsingfors. En förutsättning härför bör emellertid vara institutets nära anknytning till de övriga nordiska länderna, vilka samtliga bör vara representerade i institutets styrelse, så som fallet är beträffande styrelserna för de nordiska afrika- och asieninstitutet. Likaså bör de till institutet knutna befattningshavarna kunna sökas och innehas av personer från även andra nordiska länder än Finland.

varvid den i detta land gällande bestämmelsen att statstjänsteman skall behärska finska språket icke bör äga sin tillämpning, med hänsyn till institutets allmänt nordiska bakgrund.

Institutets informations- och publikationsspråk bör, förutom något av de stora västeuropeiska kulturspråken, kunna vara svenska, danska, norska, finska eller något slaviskt språk. I de fall finska eller slaviskt språk användes bör översättning eller resumé till något skandinaviskt språk finnas.

I det följande lämnas en kort redogörelse för olika grenar av den nordiska östforskningen, som har ett nära samband med humanistiska fakultetens ämnesområden och bör tillhöra östinstitutets intressesfär.

Den nordiska slavistiska forskningens förbindelser med slavistiken i östländerna bör genom institutets förmedling på allt sätt intensifieras. Samma gäller de nordiska språkliga institutionernas kontakter med den livliga språkvetenskapliga debatten i Sovjetunionen.

Framhållas bör det stora behovet av ökad forskning och förbättrade forskningsvillkor på området för de nordiska ländernas, särskilt Sveriges och Finlands, förbindelser med Ryssland århundradena igenom. Samma gäller relationerna mellan Sverige och Polen. Här bör erinras om vikingatidens nordisk-ryska förbindelser, medeltidens förbindelser mellan Sverige och Novgorod, senare relationer mellan Norden och Östeuropa.

Östinstitutet har viktiga uppgifter att informera om forskningens utveckling i dessa ämnen i öststaterna. Vidare bör institutet förmedla tillgång till källmaterial inom dessa vetenskapsgrenar och organisera en systematisk mikrofilmning av material från olika epoker av de nordisk-ryska historiska relationerna.

Den *finska* vetenskapen har gjort en grundläggande och utomordentligt stor insats för utforskningen av de *finsk-ugriska och altaiska språken och folken i Sovjetunionen* (ingermanländare, karelare, vepser, lappar, votjaker och syrjäner, mordviner och tjeremisser väster om Ural, östjaker, voguler och samojeder öster om Ural, här till ett 10-tal altaiska folk i SSR:s europeiska och asiatiska delar.) (I vad mån nordiska östinstitutet eller asieninstitutet har ett omedelbart intresse av att syssla med dessa asiatiska folks språk och förhållanden kan avgöras från fall till fall.)

I intet land utanför Sovjetunionen torde kännedom om de av dessa folk bebodda europeiska och asiatiska delarna av Sovjetunionen vara så betydande som hos finnarna. Vikten av att detta väldiga forskningsområde nära innefattas i östinstitutets verksamhet antydes i förslaget (s. 4, andra stycket).

En nära anknytning till Helsingforsinstitutet bör även studiet av de *finsk-ryska historiska relationernas* område under olika tidevarv erhålla. Hit hör givetvis den historiska forskning »rörande Östeuropas västra randområden», som omtalas i förslaget s. 3.

I Uppsala existerar sedan några år (fr. o. m. 1964) en ekonomisk-samhälls-

vetenskaplig avdelning vid därvarande slaviska institution. Undervisning och forskning bedrivs rörande bl. a. Sovjetunionens ekonomiska reglering, ekonomi, ekonomiska geografi. För den fortsatta utvecklingen av detta gebit inom östforskningen i Uppsala finnes gynnsamma förutsättningar. Ett nära samarbete i östeuropeiska frågor har etablerats mellan institutionerna för statskunskap, nationalekonomi, företagsekonomi, rättskunskap och avdelningen för »samhällsvetenskaplig slavistik». I Uppsala har man tillgång till ett mycket välförsett ekonomisk-samhällsvetenskapligt specialbibliotek.

Med tanke på det rationella i att tillvarataga redan existerande resurser och forskningspotential bör den nordiska *ekonomiska samhällsvetenskapliga forskningen* förläggas i första hand till Uppsala universitet som för närvarande är ledande på detta område. Framhållas bör i detta sammanhang, att den högre forskningen vid nyssnämnda avdelning fordrar icke blott språklig utan även nationalekonomisk och sociologisk utbildning. Avdelningens anslutning till slaviska institutionen är dikterad av vissa praktiska skäl.

Lätt inses den synnerligen stora betydelsen för vår utrikespolitik och vårt näringsliv om en intensifierad forskning inom de socialistiska ländernas samhällsförhållanden och ekonomiska system kommer till stånd. Institutet har här en viktig initiativkrävande uppgift.

Givet är också att behovet av undervisning och forskning inom östländernas moderna ekonomiska och sociologiska förhållanden bör tillgodoses bättre än hittills även vid de andra universiteten i Norden. Här har östinstitutet en viktig uppgift att planera och understödja dessa studier så att de få en tillfredsställande omfattning i de olika nordiska länderna.

Vid Stockholms universitet finnes en professur i *slavisk litteraturhistoria* och bedrivs en intensiv litteraturhistorisk forskning inom den ryska och andra slaviska litteraturers område. Ett välförsett bibliotek finnes vid slaviska institutionen därstädes. Att denna erhåller stöd från östinstitutet och organiseras som ett nordiskt centrum för studier i östländernas äldre och moderna litteratur synes väl motiverat. Även i Köpenhamn och Oslo finnas lärostolar i slavisk litteraturforskning. En gemensam planering för forskningarna rörande socialistländernas litteraturer vid nämnda institutioner bör ingå i östinstitutets uppgifter.

Att genom understöd och planering bidra till att slaviska institutionen vid Stockholms universitet fungerar som nordiskt centrum för studier i östländernas äldre och moderna litteratur är en viktig uppgift för östinstitutet.

Lunds universitets slaviska institution äger speciella förutsättningar som *centrum för västslaviska studier* (rörande språk och förhållanden i Polen, Tjeckoslovakien och de sorbiska områdena i Östtyskland). Sedan professor S. Agrells tid finnes här en livaktig polsk undervisnings- och forskningstradition. Elva år i följd har institutionen utsänt en expedition för lingvistiskt fältarbete i nordöstra Polen. Enligt ett separat kulturavtal, ingånget mel-

lan institutionen och Vetenskapssamfundet i Bialystok under överinseende av Svenska institutet och Polska akademien, Warszawa, bedrivs detta fältarbete varje år med möjlighet till utvidgning av undersökningsområde med ämnessfär.

Expeditionens verksamhet är förlagd till tidigare baltiskt (jätvingiskt) område, vilket sedermera aviserats. Expeditionens forskningar hör därför hemma även inom *baltisk språkvetenskap*. I själva verket har Lund allt sedan slutet av 1940-talet varit ett av de få *baltologiska forskningscentra* som finnes i Europa. För närvarande är här tre forskare sysselsatta med baltologiska ämnen. Lund har förutsättningar att inom ramen för östinstitutets verksamhet bidra med sakkunskap rörande språk och förhållanden i Sovjetunionens Litauiska rådsrepublik och Lettiska rådsrepublik. I Lund bedrivs sedan 1947 undervisning i litauiska.

I Lund bedrivs även undervisning och forskning inom betydelsefulla områden av *fornrysk filologi*. Översättningar av de för den svenska historiska vetenskapen viktiga Nestors- och Novgorodkrönikorna är under utarbetande, likaså en översättning av den äldsta ryska rätten (Russkaja Pravda). Samtidigt undersöker i samarbete med rättshistoriska seminariet den äldsta ryska rättens förhållande till andra medeltida lagsamlingar, bl. a. de nordiska landskapslagarna. Jämför yttrandet beträffande ämnet rätts-historia.

Med östinstitutets verksamhet bör även koordineras den undervisning och forskning i rumänska språket och den sakkunskap om rumänska förhållanden som är att tillgå vid *Lunds universitet*. Sedan år 1938 har rumänska språket varit representerat vid romanska institutionen. Här befinner sig landets enda centrum för rumänska forskningar. Ett välförsett rumänskt bibliotek — det största i Norden — finnes.

Som framgår av bifogade särskilda yttranden (*se Bihang 1—7*) är intresset för inrättande av ett nordiskt östinstitut stort vid Lunds universitet inom ämnena arkeologi, historia, folklivsforskning, idé- och lärdomshistoria.

Vid universiteten i *Aarhus* och *Oslo* finnes redan en förnämlig forskningstradition i fråga om studiet av *sydslaviska* språk (serbokroatiska, slovenska och bulgariska). Det är av vikt, att denna forskningspotential tillvaratages och att en fortsatt forskning rörande sydslaviska språk och folk vid dessa universitet blir föremål för östinstitutets planerande och understödande verksamhet.

Vid universitetet i Oslo finnes även ett viktigt baltologiskt forskningscentrum.

Inledningsvis framhölls att även de mindre betydande socialistländerna borde vara föremål för det planerade östinstitutets intresse. Vad t. ex. *Albanien* och albanska språket beträffar finnes expertis att tillgå vid Slavisk Institut i *Aarhus*.

En rationell planering och koordinering av östforskningen i Norden är uppenbarligen ett angeläget önskemål, som skulle kunna förverkligas genom det föreslagna östinstitutet. Det är allmänt erkänt att kännedomen i Norden om språk och förhållanden i östländerna borde ökas. En förbättring i denna riktning är en förutsättning för ett vidgat och rationellt utbyte med dessa länder på olika områden. Grundandet av ett östeuropeiskt institut i Helsingfors borde senarast förverkligas.

Lund den 10 oktober 1969

Carl Fehrman

Pia Sellers

BIHANG 1

Yttrande av professorn i nordisk och jämförande folklivsforskning

Nils-Arvid Bringéus

Speciellt för utforskningen av de äldre skikten i den europeiska traditionskulturen har Östeuropa en central betydelse. Det är här ännu mångstades möjligt att i fältet studera funktionen hos en rad kulturelement och institutioner som i Västeuropa ej längre är gripbara mer än i museer och historiska dokument. Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet har därför etablerat kontaktverksamhet bl. a. med Comenius-universitetet i Bratislava, varigenom svenska studenter beretts möjlighet att företaga exkursioner i Tjeckoslovakiet och delta i fältarbete i Karpaterna. Det är ytterst angeläget att dylika förbindelser kan knytas även med andra östeuropeiska universitet och institutioner samt att möjlighet till självsyn och fältforskning kan beredas nordiska folklivsforskare i öststaterna. Det är även önskvärt att östeuropeiskt etnologisk litteratur blir tillgänglig för nordiska forskare. Jag finner det ytterst värdefullt om ett nordiskt institut för östeuropeiska frågor kunde bidra till att underlätta kontakt- och forskningsmöjligheterna rörande östeuropeisk folkkultur.

Lund den 30 september 1969

Nils-Arvid Bringéus

Professor i nordisk och jämförande
folklivsforskning

Yttrande av professorn i rättshistoria Gerhard Hafström

Mellan ämnena *rättshistoria* vid juridiska fakulteten och slaviska institutionen har sedan lång tid tillbaka ägt rum ett tvärvetenskapligt forskningsarbete. Detta har framför allt avsett den äldsta ryska rätten, återgiven dels i Nestors- och Novgorodkrönikorna, dels i de olika texterna av Russkaja Pravda. För översättningar från fornryska till nutidsvenska av dessa källor är det å ena sidan nödvändigt att äga såväl ingående kännedom om de äldsta nordiska samt väst- och nordeuropeiska rättskällorna som förtrogenhet med rättshistorisk metod. För att använda dessa källor för komparativ rättshistorisk forskning är det å andra sidan oundgängligen nödvändigt med slavisk-filologisk sakkunskap.

Den ryskspråkiga och övriga litteraturen beträffande de äldsta slaviska rättskällorna är mycket omfattande och nya bidrag kommer årligen. Det samma är förhållandet med nya källutgåvor.

Den sekelgamla motsättningen mellan de s. k. normanniska och antinormanniska uppfattningarna om de äldsta ryska rättskällornas ursprung har föranlett, att detta forskningsområde även under de senaste åren uppmärksammas inte blott av den sovjetiska forskningen utan även av filologisk och rättshistorisk forskning i alla de nordiska länderna. Av naturliga skäl föreligga särskilt gynnsamma förhållanden för denna tvärvetenskapliga forskning i Finland. Ett nordiskt institut för östeuropeiska frågor i Helsingfors kan antagas bli av utomordentlig betydelse för tvärvetenskaplig utforskning av Nordens och Rysslands forntida och medeltida historia, det är tiden för statsbildningarnas tillkomst.

Juridicum, Lund den 30 september 1969

Gerhard Hafström

Professor i rättshistoria

Yttrande av docenten i idé- och lärdoms historia Sven-Eric Liedman

Inrättandet av ett nordiskt forskningsinstitut för östeuropeiska frågor i Helsingfors är av vitalt intresse även för idé- och lärdoms historien. Nyare forskning har visat på många viktiga paralleller mellan den lärda utvecklingen i Sverige och Östeuropa. I den moderna tidens idéhistoria intar den ideologiska utvecklingen i Östeuropa, i synnerhet Sovjetunionen, en central ställning. Hittills har emellertid idé- och lärdoms historikerna endast ytligt och sporadiskt kunnat ta ställning till dessa problem, främst på grund av språksvårigheter, vilka utgör ett mäktigt hinder så länge ett centralt forskningsinstitut saknas.

Lokaliseringen av ett sådant forskningsinstitut till Helsingfors ter sig självklar. Vid Helsingfors universitet finns sedan 1962 en docentur i finsk och slavisk lärdoms historia, och vid Sovjetinstitutet bedrivs forskning om den ideologiska och vetenskapliga utvecklingen i Sovjetunionen. Om dessa resurser konsekvent kunde tillvaratagas och utvecklas, så skulle många väsentliga informationer och resultat kunna meddelas även företrädare för den allmänna idé- och lärdoms historien.

Lund den 29 september 1969

Sven-Eric Liedman

Docent i idé- och lärdoms historia
vid Lunds universitet

BIHANG 4

Yttrande av professorn i historia Birgitta Odén

Intresset för östeuropeisk, historisk forskning är i starkt stigande. Detta gäller även *historiska institutionen i Lund*, där sedan 1965 ett tiotal yngre forskare haft ryska i sin grundexamen och senare planerat eller fullföljt licentiatstudier i historia. Till detta kommer en forskare med polska och en med ungerska som modersmål. Möjligheter att ge dem adekvat forskarhandledning har dock varit begränsade, eftersom ingen forskarhandledare på institutionen haft tillräckliga kunskaper i östeuropeisk historia. Ett för Norden gemensamt institut skulle på ett utmärkt sätt kunna förmedla bättre kontakter och ge de yngre forskare den vägledning vid ämnesvalet, som visat sig vara en stötesten.

Följande östeuropeiskt orienterade arbeten har framkommit eller är under arbete vid institutionen:

A. C. *Meurling*, Den svenska domstolsförvaltningen i Livland 1634—1700. Ak. avh. 1967.

E. *Thomson-Roos*, Emigrationen till S:t Petersburg 1830—1910. Lic. avh.

L. *Postén*, Sveriges inställning till de polska upproren 1830 och 1863. Doktorsarbete.

S. *Andersson*, Rysslandsbildn i Västeuropa. En trendstudie. Doktorsarbete.

K. *Gerner*, Problem kring gränsen Polen—Sverige 1918—. Doktorsarbete.

U. *Stenbacka*, Johan III och Polen. Doktorsarbete.

Härtill kommer, att professor S. *Rubenson* vid Haile Selassie University, Addis Abeba, och knuten även till institutionen i Lund, förbereder ett arbete om Etiopiens 1800-talshistoria, där detta lands diplomatiska förbindelser med Ryssland kommer att utredas, så snart det ryska materialet efter katalogisering blir frisläppt för forskning.

Följande åtgärder för ökad forskning rörande Östeuropa har vidtagits.

1. Sommaren 1968 kontaktades undertecknad av ambassadör I. Hägglöf, Helsingfors, som föreslog ett historiskt orienterat forskningsamarbete *Helsingfors—Lund—Warschawa*. En konkret uppgift utvaldes och en licen-

tiand åtog sig arbetet från svensk sida. Sedermera har planerna lagts på is på ambassadör Hägglöfs begäran.

2. Hösten 1968 kontaktade undertecknad ambassadör Kjell Öberg rörande bristen på forskning i historia rörande Östeuropa. Ärendet remitterades till ambassadör Jarring och vid ett sammanträffande sommaren 1969 förklarade sig ambassadör Jarring beredd att ge *historisk forskning i Moskva* allt stöd. Ambassadör Jarring har också under 1930-talet försetti Lunds universitetsbibliotek med ett omfattande bestånd av historiska källpublikationer.

3. Efter *Forskningsberedningens* behandling av frågan om nordiskt forskningssamarbete i maj 1969 insände undertecknad till beredningen en promemoria den 6 maj 1969 över humanistisk forsknings behov av sådan gemensam forskning. Bland de aktuella områdena och med hög prioritering nämndes ett östeuropa-institut, där icke blott språkliga utan också historiskt-samhällsvetenskapliga arbetsuppgifter skulle kunna lösas.

Med hänsyn till historiska institutionens starka intressen för en ökad historisk forskning rörande Östeuropa, vilket också i sinom tid skulle kunna leda till ökade kontakter med forskare i dessa områden, vill jag livligt tillstyrka att ett östeuropa-institut kommer till stånd och jag finner en placering i Helsingfors ur mitt ämnes synvinkel rationell och väl motiverad.

Lund den 29 september 1969

Birgitta Odén

Professor

BIHANG 5

Yttrande av t. f. professorn i nordisk och jämförande fornknuskap

Berta Stjernquist

Ämnet nordisk och jämförande fornknuskap analyserar bl. a. problem rörande kulturkontakter under förhistorisk tid mellan nordiskt område och olika delar av övriga Europa. Att sådana kulturkontakter har varit livliga kan belysas med några exempel. Så har den äldsta åkerbrukskulturen introducerats i Europa från östra medelhavsområdet. Synnerligen betydelsefulla undersökningar och materialbearbetningar, som rör problemen kring denna process, pågår i Tjeckoslovakien, där det finns rika fyndplatser. Materialet har stor betydelse för den förhistoriska forskningen i Norden. För analys av kulturutvecklingen under bronsåldern är det ungerska materialet av central betydelse. För bearbetning av problem, som rör bronsåldern och den äldre järnåldern, står materialet på nuvarande polskt område i centrum. För vikingatiden är fynden i såväl Polen som i Sovjetunionen synnerligen betydelsefulla.

Vid Lunds universitets historiska museum har material från dessa östliga områden utnyttjats för forskningen så långt detta med nuvarande resurser varit möjligt. Behovet av utökade studie- och kontaktmöjligheter har emellertid varit kännbart. Det skulle därför vara av mycket stort värde för forskningen inom ämnet om kontakter i fråga om litteratur, forsknings-

resor och diskussioner mellan forskare från olika institut kunde omhändertagas och utvecklas på ett bättre sätt än vad som hittills varit möjligt.

Lund den 28 september 1969

Berta Stjernquist

T. f. professor

BIHANG 6

Reservation från professorn i tyska språket Tage Ahldén

Med beklagande måste jag reservera mig mot humanistiska fakultetens yttrande över förslaget om inrättande av ett nordiskt institut för östeuropeiska frågor. Det är för mig omöjligt att finna, att Norden erbjuder lämplig bas för en omfattande, även för en internationell publik givande penetrering av hithörande stoff.

För mig framstår *Schweiz* genom sitt geografiska läge och av andra och kända skäl som det bästa värdlandet för ett i bästa mening europeiskt institut för dessa frågor.

Lund i september

Tage Ahldén

Professor

BIHANG 7

Reservation från universitetslektorn Tryggve Sköld

Undertecknad får härmed reservera sig mot humanistiska fakultetens beslut vid dagens sammanträde att anta ett förslag av professor Knut-Olof Falk m. fl. om att tillstyrka inrättandet av ett östeuropeiskt institut vid Helsingfors universitet. Som motivering för min reservation får jag anföra följande:

Det är mycket troligt att placeringen av ett östeuropeiskt forskningsinstitut i Helsingfors skulle underlätta möjligheterna att få källmaterial från Sovjetunionen, och jag hyser fullt förtroende för mina finländska kollegers vilja och *vetenskapliga* förmåga att utnyttja detta på bästa sätt. Men det finns å andra sidan ingenting som garanterar, att ett dylikt institut i ett kärvare politiskt läge helt skulle undgå att utsättas för mer eller mindre diskreta påtryckningar av politisk art, påtryckningar som det kunde bli svårt eller omöjligt att stå emot. Det synes mig viktigare, att forskningens frihet garanteras än att man får en något bättre tillgång till källmaterial.

I en politisk krissituation, där Sverige kom att ligga mellan å ena sidan Nato-länderna och å andra sidan ett genom den ömsesidiga biståndspakten med Sovjetunionen allierat Finland, skulle tillgång till referensverk (i ordets vidaste mening), som behandlar Östeuropa, vara av stor betydelse för

dem som handlägger den svenska alliansfria politiken. Dessa skulle då vara föga hjälpta av material som ligger i ett Helsingfors, dominerat och dirigerat österifrån.

På dessa grunder avstyrker jag planerna på ett nordiskt östeuropeiskt institut i Helsingfors.

Lund den 10 oktober 1969

Tryggve Sköld

Universitetslektor

Lunds universitet, historisk-filosofiska och språkvetenskapliga sektionernas utbildningsnämnder:

I förslaget till inrättande av ett östeuropeiskt institut för de nordiska länderna i Helsingfors gives en översikt över den nuvarande forskningen och undervisningen rörande Östeuropa vid nämnda universitet. Det finnes att sådan forskning bedrivs inom *teologiska* fakulteten, *juridiska* fakulteten, *historisk-filologiska* sektionen, *matematiska* sektionen, *statsvetenskapliga* fakulteten och *agrikultur-forstvetenskapliga* fakulteten.

Det framgår, att förslagsställarna länkt sig en brett upplagd verksamhet för det planerade institutet, att detta skulle ha ett omfattande intresseområde.

Den svenska pressdiskussionen i denna fråga (D. N. juli—aug. 1969) har nästan genomgående satt likhetstecken mellan östforskningen och forskning inom Sovjetunionens ekonomiska och sociala förhållanden. Utan att man vill förringa den prominenta betydelsen av sådan vetenskaplig verksamhet bör här framhållas, att en dylik ensidighet skulle vara föga önskvärd.

För att rätt kunna fylla sin uppgift som förmedlare av kunskap om östländerna på olika områden, bör det planerade institutet ha en bred inriktning på språk och förhållanden inom alla öststater, även de mindre.

I pressdiskussionen har en enda skribent (D. N. 30.7.69) framhållit att benämningen Östeuropa strängt taget icke täcker hela den region som borde utgöra östinstitutets intressesfär. Denna bör givetvis omfatta, förutom Sovjetunionen, Polen, Tjeckoslovakien, Bulgarien och Jugoslavien också de icke slaviska Ungern, Rumänien och Albanien. Hithörande är strängt taget också Östtyskland, m. a. o. samtliga socialistiska stater i Europa.

I överensstämmelse med de föreskrifter som gälla för nordiska asien- och afrikainstituten bör det östeuropeiska institutets främsta uppgifter vara att koordinera och stödja och i viss utsträckning planera den nordiska östforskningen.¹ Verksamheten bör f. ö. omfatta *rådgivning*, *information*, *dokumentation*, *översättning*, *publikationsverksamhet* (bok- och skriftserier i

¹ Benämningarna »östinstitut och »östforskning» begagnas i det följande av praktiska skäl.

östrforskning), organisation av *föreläsningar* och *symposier* och överhuvud *främjande av vetenskaplig forskning inom olika vetenskapsgrenar av intresse för östrforskningen*,¹ bl. a. genom *anslag* och *stipendier*.

Flera vägande skäl ha redan återopats i diskussionen för att det föreslagna institutet förläggas till Finland och Helsingfors. En förutsättning härför bör emellertid vara institutets nära anknytning till de övriga nordiska länderna, vilka samtliga böra vara representerade i institutets styrelse, så som fallet är beträffande styrelserna för de nordiska afrika- och asieninstitutet. Likaså böra de till institutet knutna befattningarna kunna sökas och innehas av personer från även andra nordiska länder än Finland, varvid den i detta land gällande bestämmelsen att statstjänsteman skall behärska finska språket icke bör äga sin tillämpning, med hänsyn till institutets allmänt nordiska bakgrund.

Institutets informations- och publikationsspråk bör förutom något av de stora västeuropeiska kulturspråken kunna vara svenska, danska, norska eller finska eller något slaviskt språk. I de fall finska eller ett slaviskt språk användes bör översättning eller resumé till något skandinaviskt språk finnas.

I det följande lämnas en kort redogörelse för olika grenar av den nordiska östrforskningen, som ha ett nära samband med Humanistiska fakultetens ämnesområden och böra tillhöra östrinstitutets intressesfär.

Den nordiska slavistiska forskningens förbindelser med slavistiken i östländerna bör genom institutets förmedling på allt sätt intensifieras. Samma gäller de nordiska språkliga institutionernas kontakter med den livliga språkvetenskapliga debatten i Sovjetunionen.

Framhållas bör det stora behovet av ökad forskning och förbättrade forskningsvillkor på området för de *nordiska ländernas*, särskilt Sveriges och Finlands, förbindelser med Ryssland århundradena igenom. Samma gäller relationerna mellan Sverige och Polen.

Här bör erinras om vikingatidens nordisk-ryska förbindelser, medeltidens förbindelser mellan Sverige och Novgorod, senare relationer mellan Norden och Östeuropa.

Östrinstitutet har viktiga uppgifter att informera om forskningens utveckling i dessa ämnen i ösistaterna. Vidare bör institutet förmedla tillgång till källmaterial inom dessa vetenskapsgrenar och organisera en systematisk mikrofilmning av material från olika epoker av de nordisk-ryska historiska relationerna.

Den *finska* vetenskapen har gjort en grundläggande och utomordentligt stor insats för utforskningen av de *finsk-ugriska och altaiska språken och folken i Sovjetunionen* (ingermanländare, karelare, vepser, lappar, voljaker och syrjäner, mordviner och tjeremisser väster om Ural, ostjaker, voguler

¹ Jfr instruktionen för nordiska afrikainstitutet, Uppsala, s. 1 §§ 2—4.
Jfr även statuterna för nordiska asieninstitutet, Köpenhamn, s. 1 § 1.

och samojeder öster om Ural, här till ett 10-tal altaiska folk i SSSR:s europeiska och asiatiska delar.¹

I intet land utanför Sovjetunionen torde kännedomen om de av dessa folk bebödda europeiska och asiatiska delarna av Sovjetunionen vara så betydande som hos finnarna. Vikten av att detta väldiga forskningsområde nära innefattas i östinstitutets verksamhet i Förslaget.

En nära anknytning till helsingforsinstitutet bör även studiet av de *finskryska historiska relationernas* område under olika lidetvarv erhålla. Hit hör givetvis den historiska forskning »rörande Östeuropas västra randområden» som omtalas i Förslaget.

I Uppsala existerar sedan några år (fr. o. m. 1964) en ekonomisk-samhällsvetenskaplig avdelning vid därvarande slaviska institution. Undervisning och forskning bedrivs rörande bl. a. Sovjetunionens ekonomiska reglering, ekonomi, ekonomiska geografi. För den fortsatta utvecklingen av detta gebit inom östforskningen i Uppsala finnes gynnsamma förutsättningar. Ett nära samarbete i östeuropeiska frågor har etablerats mellan institutionerna för statskunskap, nationalekonomi, företagsekonomi, rättskunskap och avdelningen för »samhällsvetenskaplig slavistik». I Uppsala har man tillgång till ett mycket välförsett ekonomisk-samhällsvetenskapligt specialbibliotek.

Med tanke på det rationella i att tillvarataga redan existerande resurser och forskningspotential bör den nordiska *ekonomiska samhällsvetenskapliga forskningen* förläggas i första hand till Uppsala universitet som f. n. är ledande på detta område. Framhållas bör i detta sammanhang, att den högre forskningen vid nyssnämnda avdelning fordrar icke blott språklig utan även nationalekonomisk och sociologisk utbildning. Avdelningens anslutning till slaviska institutionen är dikterad av vissa praktiska skäl.

Lätt inses den synnerligen stora betydelsen för vår utrikespolitik och vårt näringsliv om en intensifierad forskning inom de socialistiska ländernas samhällsförhållanden och ekonomiska system kommer till stånd. Institutet har här en viktig initiativkrävande uppgift.

Givet är också att behovet av undervisning och forskning inom östländernas moderna ekonomiska och sociologiska förhållanden bör tillgodoses bättre än hittills även vid de andra universiteten i Norden. Här har östinstitutet en viktig uppgift att planera och understödja dessa studier så att de få en tillfredsställande omfattning i de olika nordiska länderna.

Vid Stockholms universitet finnes en professur i *slavisk litteraturhistoria* och bedrivs en intensiv litteraturhistorisk forskning inom den ryska och andra slaviska litteraturs områden. Ett välförsett bibliotek finnes vid slaviska institutionen därstädes. Att denna erhåller stöd från östinstitutet och organiseras som ett nordiskt centrum för studier i östländernas äldre och

¹ I vad man nordiska östinstitutet eller asiatiskinstitutet har ett omedelbart intresse av att syssla med dessa asiatiska folks språk och förhållanden kan avgöras från fall till fall.

moderna litteratur synes väl motiverat. Även i Köpenhamn och Oslo finnas lärostolar i slavisk litteraturforskning. En gemensam planering för forskningarna rörande socialistländernas litteraturer vid nämnda institutioner bör ingå i östinstitutets uppgifter.

Att genom understöd och planering bidra till att slaviska institutionen vid Stockholms universitet fungerar som nordiskt centrum för studier i östländernas äldre och moderna litteratur är en viktig uppgift för östinstitutet.

Lunds universitets slaviska institution äger speciella förutsättningar som *centrum för västslaviska studier* (rörande språk och förhållanden i Polen, Tjeckoslovakien och de serbiska områdena i Östtyskland). Sedan prof. S. Agrells tid finnes här en livaktig polsk undervisnings- och forsknings-tradition. Elva år i följd har institutionen utsänt en expedition för lingvistiskt fältarbete i n.ö. Polen. Enligt ett separat kulturavtal, ingånget mellan institutionen och Vetenskapssamfundet i Białystok under överinseende av Svenska institutet och Polska akademien, Warszawa, bedrivs detta fältarbete varje år med möjligheter till utvidgning av undersökningsområde och ämnessfär.

Expeditionen verksamhet är förlagd till tidigare baltiskt (jätvingiskt) område, vilket sedermera slaviserats. Expeditionens forskningarna höra därför hemma även inom *baltisk språkvetenskap*. I själva verket har Lund allt sedan slutet av 1940-talet varit ett av de få *baltologiska forskningscentra* som finnes i Europa. F. n. äro här tre forskare sysselsatta med baltologiska ämnen. Lund har förutsättningar att inom ramen för östinstitutets verksamhet bidra med sakkunskap rörande språk och förhållanden i Sovjetunionens Litauiska rådsrepublik och Lettiska rådsrepublik. I Lund bedrivs sedan 1947 undervisning i litauiska.

I Lund bedrivs även undervisning och forskning inom betydelsefulla områden av *fornrysk filologi*. Översättningar av de för den svenska historiska vetenskapen viktiga Nestors- och Novgorodkrönikorna äro under utarbetande, likaså en översättning av den äldsta ryska rätten (*Russkaja Pravda*). Samtidigt undersökes i samarbete med rättshistoriska seminariet den äldsta ryska rättens förhållanden till andra medeltida lagsamlingar, bl. a. nordiska landskapslagarna. Jämför yttrandet beträffande ämnet *rätts-historia*.

Med östinstitutets verksamhet bör även koordineras den undervisning och forskning i *rumänska språket* och den sakkunskap om rumänska förhållanden som är att tillgå vid *Lunds universitet*. Sedan år 1938 har rumänska språket varit representerat vid romanska institutionen. Här finner sig landets enda centrum för rumänska forskningarna. Ett välförsett rumänskt bibliotek — det största i Norden — finnes.

Som framgår av bifogade särskilda yttranden är intresset för inrättande av ett nordiskt östinstitut stort vid Lunds universitet inom ämnena arkeologi, historia, folklivsforskning, idé- och lärdoms-historia.

Vid universiteten i *Aarhus* och *Oslo* finnes redan en förnämlig forskningstradition i fråga om studiet av *sydslaviska* språk (serbokroatiska, slovenska och bulgariska). Det är av vikt, att denna forskningspotential tillvaratages och att en fortsatt forskning rörande sydslaviska språk och folk vid dessa universitet blir föremål för östinstitutets planerande och understödjande verksamhet.

Vid universitetet i *Oslo* finnes även ett viktigt baltologiskt forskningscentrum.

Inledningsvis framhölls att även de mindre betydande socialistländerna borde vara föremål för det planerade östinstitutets intresse. Vad t. ex. *Albanien* och albanska språket beträffar finnes expertis att tillgå vid Slavisk Institut i *Aarhus*.

En rationell planering och koordinering av östforskningen i Norden är uppenbarligen ett angeläget önskemål, som skulle kunna förverkligas genom det föreslagna östinstitutet. Det är allmänt erkänt att kännedomen i Norden om språk och förhållanden i östländerna borde ökas. En förbättring i denna riktning är en förutsättning för ett vidgat och rationellt utbyte med dessa länder på olika områden. Grundandet av ett östeuropeiskt institut i Helsingfors borde snarast förverkligas.

Lund den 9 oktober 1969

På humanistiska fakultetens utbildningsnämnders vägnar

Carl Fehrman

Robert Joachimsson

Lunds universitet, samhällsvetenskapliga fakulteten har i skrivelse förklarat sig instämma i av samhällsvetenskapliga fakultetens utbildningsnämnd avgivet yttrande (se nedan).

Lunds universitet, samhällsvetenskapliga fakultetens utbildningsnämnd:

Samhällsvetenskapliga fakultetens vid Lunds universitet utbildningsnämnd har intet att erinra emot det i skrivelsen framlagda konkreta förslaget och vill i och för sig gärna tillstyrka detsamma. Däremot vill utbildningsnämnden framföra vissa principiella synpunkter.

Ett alltför generöst inrättande av institut av den föreslagna tvärvetenskapliga karaktären med avsikt att studera olika regioner eller länder från ett flertal differentierade utgångspunkter kan medföra en koncentration av resurserna och en mera allsidig bedömning av objekten. Men utvecklingen innebär också vissa splittringstendenser av de befintliga institutionernas resurser. Väsentliga avsnitt kan ryckas loss ur sina sammanhang och allvarliga luckor kan bildas både inom forskning och undervisning. Utbild-

ningsnämnden förutsätter att frågan om bildandet av specialinstitutioner av tvärvetenskaplig karaktär vid de nordiska universiteten bör tas upp till en ingående debatt och att deras roll såväl i forsknings- som undervisnings-sammanhang grundligt penetreras.

Utbildningsnämnden förutsätter vidare att institutets arbete inte i alltför hög grad kommer att koncentreras kring Sovjetunionen, utan att hela Östeuropa kommer att involveras.

Lund den 29 september 1969

Nils Stjernquist

Peter Stenkula

Lunds universitet, slaviska institutionen:

I förslaget till inrättande av ett östeuropeiskt institut för de nordiska länderna i Helsingfors gives en översikt över den nuvarande forskningen och undervisningen rörande Östeuropa vid nämnda universitet. Det befinner sig att sådan forskning bedrivs inom teologiska fakulteten, historisk-filologiska sektionen, matematiska sektionen, statsvetenskapliga fakulteten och agrikultur-forstvetenskapliga fakulteten.

Det framgår, att förslagsställarna tänkt sig en brett upplagd verksamhet för det planerade institutet, att detta skulle ha ett omfattande intresseområde.

Den svenska pressdiskussionen i denna fråga (DN juli—augusti 1969) har nästan genomgående satt likhetstecken mellan östforskningen och forskning inom Sovjetunionens ekonomiska och sociala förhållanden. Utan att man vill förringa den prominenta betydelsen av sådan vetenskaplig verksamhet bör här framhållas, att en dylik ensidighet skulle vara föga önskvärd.

För att rätt kunna fylla sin uppgift som förmedlare av kunskap om östländerna på olika områden, bör det planerade institutet ha en bred inriktning på språk och förhållanden inom alla öststater, även de mindre.

I pressdiskussionen har en enda skribent (DN 30 juli 1969) framhållit att benämningen Östeuropa strängt taget icke täcker hela den region som borde utgöra östinstitutets intressesfär. Denna bör givetvis omfatta, förutom Sovjetunionen, Polen, Tjeckoslovakien, Bulgarien och Jugoslavien också de icke slaviska Ungern, Rumänien och Albanien. Hithörande är strängt taget också Östtyskland, med andra ord samtliga socialistiska stater i Europa.

I överensstämmelse med de föreskrifter som gäller för nordiska asien- och afrikainstituten bör det östeuropeiska institutets främsta uppgifter vara att koordinera och stödja och i viss utsträckning planera den nordiska öst-

forskningen. Verksamheten bör för övrigt omfatta rådgivning, information, dokumentation, översättning, publikationsverksamhet (bok- och skriftserier i östforskning), organisation av föreläsningar och symposier och över huvud främjande av vetenskaplig forskning inom olika vetenskapsgrenar av intresse för östforskningen¹, bl. a. genom anslag och stipendier.

I samband härmed bör institutet även verka för organisering av feriekurser för nordiska lärare och studerande vid universitet i Sovjetunionen och andra slaviska länder.

Flera vägande skäl har redan återopats i diskussionen för att det föreslagna institutet förläggas till Finland och Helsingfors. En förutsättning härför bör emellertid vara institutets nära anknytning till de övriga nordiska länderna, vilka samtliga bör vara representerade i institutets styrelse, såsom fallet är beträffande styrelserna för de nordiska afrika- och asieninstitutet. Likaså bör de till institutet knutna befattningarna kunna sökas och innehåas av personer från även andra nordiska länder än Finland, varvid den i detta land gällande bestämmelsen att statstjänsteman skall behärska finska språket icke bör äga sin tillämpning, med hänsyn till institutets allmänt nordiska bakgrund.

Institutets informations- och publikationsspråk bör kunna vara svenska, danska, norska, engelska, finska eller ryska, eller annat slaviskt språk. I de fall finska eller slaviskt språk användes, bör översättning eller resumé till engelska eller något skandinaviskt språk finnas.

I det följande lämnas en kort redogörelse för olika grenar av den nordiska östforskningen, som bör tillhöra östinstitutets intressesfär.

Den nordiska slavistiska forskningens förbindelser med slavistiken i östländerna bör genom institutets förmedling på allt sätt intensifieras. Samma gäller de nordiska språkliga institutionernas kontakter med den livliga språkvetenskapliga debatten i Sovjetunionen.

Framhållas bör det stora behovet av ökad forskning och förbättrade forskningsvillkor på området för de nordiska ländernas, särskilt Sveriges och Finlands förbindelser med Ryssland århundradena igenom. Samma gäller relationerna mellan Sverige och Polen. Här bör erinras om vikingatidens nordisk-ryska förbindelser, medeltidens förbindelser mellan Sverige och Novgorod, senare relationer mellan Norden och Östeuropa.

Östinstitutet har viktiga uppgifter att informera om forskningens utveckling i dessa ämnen i öststaterna. Vidare bör institutet förmedla tillgång till källmaterial inom dessa vetenskapsgrenar och organisera en systematisk mikrofilmning av material från olika epoker av de nordisk-ryska historiska relationerna.

Den finska vetenskapen har gjort en grundläggande och utomordentligt stor insats för att utforskningen av de finsk-ugriska och altaiska språken

¹ Jfr instruktionen för Nordiska afrikainstitutet, Uppsala, s. 1 §§ 2—4. Jfr även statuterna för Nordiska asieninstitutet, Köbenhavn, s. 1 § 1.

och folken i Sovjetunionen (ingermanländare, karelar, vepser, lappar, voljaker och syrjäner, mordviner och tjeremisser väster om Ural, ostjaker, voguler och samojeder öster om Ural, här till ett tiotal altaiska folk i SSSR:s europeiska och asiatiska delar).¹

I intet land utanför Sovjetunionen torde kännedomen om de av dessa folk bebodda europeiska och asiatiska delarna av Sovjetunionen vara så betydande som hos finnarna. Vikten av att detta väldiga forskningsområde nära innefattas i östinstitutets verksamhet antydes i medlemsförslaget (s. 4, andra stycket).

En nära anknytning till helsingforsinstitutet bör även studiet av de finsk-ryska historiska relationernas område under olika tidevarv erhålla. Hit hör givetvis den historiska forskning rörande Östeuropas västra randområden, som omtalas i medlemsförslaget.

I Uppsala existerar sedan några år (fr. o. m. 1964) en ekonomisk-samhällsvetenskaplig avdelning vid därvarande slaviska institution. Undervisning och forskning bedrivs rörande bl. a. Sovjetunionens ekonomiska reglering, ekonomi, ekonomiska geografi. För den fortsatta utvecklingen av detta gebit inom östforskningen i Uppsala finnes gynnsamma förutsättningar. Ett nära samarbete i östeuropeiska frågor har etablerats mellan institutionerna för statskunskap, nationalekonomi, företagsekonomi, rättskunskap och avdelningen för samhällsvetenskaplig slavistik. I Uppsala har man tillgång till ett mycket välförsett ekonomisk-samhällsvetenskapligt specialbibliotek.

Med tanke på det rationella i att tillvarataga redan existerande resurser och forskningspotential bör den nordiska ekonomiska samhällsvetenskapliga forskningen förläggas i första hand till Uppsala universitet som för närvarande är ledande på detta område. Framhållas bör i detta sammanhang, att den högre forskningen vid nyssnämnda avdelning fordrar icke blott språklig utan även nationalekonomisk och sociologisk utbildning. Avdelningens anslutning till slaviska institutionen är dikterad av vissa praktiska skäl.

Lätt inses den synnerligen stora betydelsen för vår utrikespolitik och vårt näringsliv om en intensifierad forskning inom de socialistiska ländernas samhällsförhållanden och ekonomiska system kommer till stånd. Institutet har här en viktig initiativkrävande uppgift.

Givet är också att behovet av undervisning och forskning inom östländernas moderna ekonomiska och sociologiska förhållanden bör tillgodoses bättre än hittills även vid de andra universiteten i Norden. Här har östinstitutet en viktig uppgift att planera och understödja dessa studier så att de får en tillfredsställande omfattning i de olika nordiska länderna.

Vid Stockholms universitet finnes en professur i slavisk litteraturhistoria

¹ I vad mån Nordiska östinstitutet eller asieninstitutet har ett omedelbart intresse av att syssla med dessa asiatiska folks språk och förhållanden kan avgöras från fall till fall.

och bedrivs en intensiv litteraturhistorisk forskning inom den ryska och andra slaviska litteraturers område. Ett välförsett bibliotek finnes vid slaviska institutionen därstädes. Att denna erhåller stöd från östinstitutet och organiseras som ett nordiskt centrum för studier i östlänternas äldre och moderna litteratur synes väl motiverat. Även i Köpenhamn och Oslo finnes lärostolar i slavisk litteraturforskning. En gemensam planering för forskningarna rörande socialistlänternas litteraturer vid nämnda institutioner bör ingå i östinstitutets uppgifter.

Att genom understöd och planering bidra till att slaviska institutionen vid Stockholms universitet fungerar som nordiskt centrum för studier i östlänternas äldre och moderna litteratur är en viktig uppgift för östinstitutet.

Vid ungerska institutet vid Stockholms universitet finnes även goda förutsättningar för en vidare utveckling av studier och forskning i ungerska språket och i ungerska förhållanden.

Lunds universitets slaviska institution äger speciella förutsättningar som centrum för västslaviska studier (rörande språk och förhållanden i Polen, Tjeckoslovakien och de sorbiska områdena i Östtyskland). Sedan professor S. Agrells tid finnes här en livaktig polsk undervisnings- och forskningstradition. Elva år i följd har institutionen utsänt en expedition för lingvistiskt fältarbete i nordöstra Polen. Enligt ett separat kulturavtal, ingånget mellan institutionen och Vetenskapssamfundet i Białystok under överinseende av Svenska institutet och Polska akademien, Warszawa, bedrivs detta fältarbete varje år med möjligheter till utvidgning av undersökningsområde och ämnessfär.

Expeditionens verksamhet är förlagd till tidigare baltiskt (jätvingiskt) område, vilket sedermera slaviserats. Expeditionens forskningar hör därför hemma även inom baltisk språkvetenskap. I själva verket har Lund allt sedan slutet av 1940-talet varit ett av de få baltologiska forskningscentra som finnes i Europa. För närvarande är här tre forskare sysselsatta med baltologiska ämnen. Lund har förutsättningar att inom ramen för östinstitutets verksamhet bidra med sakkunskap rörande språk och förhållanden i Sovjetunionens litauiska rådsrepublik och Lettiska rådsrepublik. I Lund bedrivs sedan 1947 undervisning i litauiska.

I Lund bedrivs även undervisning och forskning inom betydelsefulla områden av fornnrysk filologi. Översättningar av de för den svenska historiska vetenskapen viktiga Nestors- och Novgorodkrönikorna är under utarbetande, likaså en översättning av äldsta ryska rätten (*Russkaja Pravda*). Samtidigt undersöks i samarbete med rättshistoriska seminariet den äldsta ryska rättens förhållande till andra medeltida lagsamlingar, bl. a. de nordiska landskapslagarna.

Med östinstitutets verksamhet bör även koordineras den undervisning och forskning i rumänska språket och den sakkunskap om rumänska förhållanden som är att tillgå vid Lunds universitet. Sedan år 1938 har ru-

mänska språket varit representerat vid romanska institutionen. Här befinner sig landets enda centrum för rumänska forskningar. Ett välförsett rumänskt bibliotek — det största i Norden — finnes.

Som framgår av bifogade särskilda yttranden är intresset för inrättande av ett nordiskt östinstitut stort vid Lunds universitet inom ämnena arkeologi, historia, folklivsforskning, idé- och lärdomshistoria.

Vid universiteten i Aarhus och Oslo finnes redan en förnämlig forskningstradition i fråga om studiet av sydslaviska språk (serbokroatiska, slovenska och bulgariska). Det är av vikt, att denna forskningspotential tillvaratages och att en fortsatt forskning rörande sydslaviska språk och folk vid dessa universitet blir föremål för östinstitutets planerande och understödande verksamhet.

Vid universitetet i Oslo finnes även ett viktigt baltologiskt forskningscentrum.

Inledningsvis framhölls att även de mindre betydande socialistländerna borde vara föremål för det planerade östinstitutets intresse. Vad t. ex. Albanien och albanska språket beträffar finnes expertis att tillgå vid Slavisk institut i Aarhus.

En rationell planering och koordinering av östforskningen i Norden är uppenbarligen ett angeläget önskemål, som skulle kunna förverkligas genom det föreslagna östinstitutet. Det är allmänt erkänt att kännedom i Norden om språk och förhållanden i östländerna borde ökas. En förbättring i denna riktning är en förutsättning för ett vidgat och rationellt utbyte med dessa länder på olika områden. Grundandet av ett östeuropeiskt institut i Helsingfors borde snarast förverkligas.

Lund den 15 oktober 1969

Knut-Olof Falk

Lunds universitet, matematisk-naturvetenskapliga fakulteten har i skrivelse den 3 oktober 1969 förklarat sig instämma i av matematisk-naturvetenskapliga fakultetens utbildningsnämnd avgivet yttrande.

Lunds universitet, matematisk-naturvetenskapliga fakultetens utbildningsnämnd:

Utbildningsnämnden finner inrättandet av ett nordiskt institut för östeuropeiska frågor vara av betydande värde. Inom fakultetens område kan forskningsobjekten synas begränsade men i fråga om vissa viktiga problemkomplex av regional fysisk karaktär rörande landytan kan pekats på ett redan etablerat samarbete inom forskning och undervisning mellan

finska och andra nordiska forskare. Det föreslagna specialinriktade biblioteket hälsas med tillfredsställelse. Utbildningsnämnden vill dock framhålla, att det även bör rymma delar av den oerhört rika litteraturen av regional art över Östeuropa inom t. ex. geografi, geologi, botanik, zoologi, pedologi m. fl. ämnen inom fakultetens intresseområde.

Förslaget att placera ett institut för östeuropeiska frågor i Helsingfors synes realistiskt grundat.

Lund den 1 oktober 1969

Carl H. Lindroth

Ann Mari Adesten

Stockholms universitet, rektorsämbetet:

I samtliga yttranden framhålls att tanken på inrättande av ett nordiskt institut för östeuropeiska frågor är värd stöd och att ett sådant institut skulle kunna verka stimulerande och effektiviserande för forskningsinsatser på området. Samtidigt framhålls emellertid att flera frågor kräver närmare utredning innan det kan vara möjligt att fatta beslut om inrättande av ett sådant institut. Bl. a. bör en kartläggning göras av pågående forskning och befintliga forskningsresurser. Rektorsämbetet delar dessa synpunkter och vill sålunda förorda ytterligare utredningar i frågan innan beslut fattas. Härvid bör särskilt beaktas de resurser i fråga om personal och bibliotek som redan nu finns.

Stockholm den 13 november 1969

Dag Norberg

Allan Hellstrand

Stockholms universitet, historisk-filosofiska sektionen och dess utbildningsnämnd:

Upprättandet av ett särskilt nordiskt institut för östeuropeiska frågor skulle säkerligen kunna verka stimulerande och samtidigt effektiviserande för forskningsinsatser på området i fråga. Som ett positivt värde bör också betraktas de ökade möjligheter till samarbete som därmed skulle ges för forskare från olika nordiska länder.

Inrättandet av nordiska forskningsinstitut reser emellertid det vidare problemet om samarbete mellan de olika regionala forskningsinstituten. Upprättande av dylika institut får inte leda till att svårigheterna ökar för studier och forskning vid forskningsinstitutioner inom respektive nordiska länder eller leda till en monopolisering av den berörda forskningen till ve-

derbörande institut. De bör i stället ha sin huvudsakliga inriktning på forskningsservice till andra forskningscentra inom Norden. Det bör exempelvis vara en angelägen uppgift att genom mikrofilmning av forskningsmaterial göra det tillgängligt för andra institutioner och det måste över huvud skapas förutsättningar av skilda slag, framför allt ekonomiska, som möjliggör för nordiska forskare att nyttiggöra sig ett sådant instituts samlingar och deltaga i dess forskningsarbete.

Mot bakgrund av det anförda och under hänvisning till inkomna yttranden från konstvetenskapliga institutionen, institutet för folklivsforskning samt religionshistoriska institutionen finner historisk-filosofiska sektionen att flera frågor kräver närmare utredning innan det kan vara möjligt att fatta beslut om inrättande av ett nordiskt östeuropa-institut.

Stockholm den 11 november 1969

Gunnar T. Westin

Inger Magnusson

Stockholms universitet, samhällsvetenskapliga fakulteten har i skrivelse förklarat sig instämma i av fakultetens utbildningsnämnd avgivet yttrande (se nedan).

Stockholms universitet, samhällsvetenskapliga fakultetens utbildningsnämnd:

Med utgångspunkt från de tidigare inrättade afrika- och asieninstituterna i respektive Sverige och Danmark finner förslagsställarna att det också för östeuropeiska frågor finns behov av att koncentrera de knappa forskningsresurserna i Norden till tvärvetenskaplig projektforskning.

Utan tvivel förhåller det sig så att intresset och resurserna varit alltför ringa inom Norden för den region som förslagsställarna har i tankarna. Upprättandet av ett särskilt nordiskt institut skulle säkerligen kunna verka stimulerande och samtidigt effektiviserande för forskningsinsatser på området i fråga. Som ett positivt värde bör också betraktas de ökade möjligheter till samarbete som därmed ges för forskare från olika nordiska länder. Det bör emellertid påpekas att språksvårigheter även i nordiskt samarbete av forskningskaraktär kan föreligga. Det är därför viktigt att verksamheten vid ett nordiskt institut bedrivs på språk, som kan väntas vara förståeligt för representanter från alla nordiska länder.

Tvekan kan råda om hur »Östeuropa» bör avgränsas i förhållande till andra regioner. I medlemsförslaget synes man i första hand ha utgått från

en politiskt-administrativ indelning, där en grupp av stater räknas utgöra Östeuropa. Med en sådan avgränsning blir Sovjetunionen som helhet en del av Östeuropa, trots att en väsentlig del ligger i Asien. En språklig indelning innebär likartade avgränsningsproblem och det är av förslaget oklart om begränsningen av regionen bör variera beroende på arten av forskningsuppgifter. Problematiken reser emellertid det vidare perspektivet om samarbete mellan de olika regionala forskningsinstituten. Upprättande av regionala forskningsinstitut får inte leda till att svårigheterna ökar för studier och forskning som kan beröra två eller flera regioner.

Institutens viktiga uppgift att stimulera forskning för olika regioner får inte leda till en monopolisering av den berörda forskningen till vederbörande institut. Uppgiften bör i stället ha sin huvudsakliga inriktning på forskningsservice till andra forskningscentra inom Norden. Det bör exempelvis vara en angelägen uppgift att genom mikrofilmning av forskningsmaterial göra det tillgängligt för andra institutioner.

Informationer saknas om tillgången av relevant forskningsmaterial vid andra institutioner. Den redogörelse som lämnats i medlemsförslaget av i Helsingfors befintligt material tyder knappast på att bättre förutsättningar för samhällsvetenskaplig forskning skulle föreligga i Helsingfors än vid andra universitetsorter i Norden.

Mot bakgrund av det anförda finner utbildningsnämnden att flera frågor kräver närmare utredning innan det kan vara möjligt att fatta beslut om inrättande av ett nordiskt östeuropa-institut.

Stockholm den 24 september 1969

Gunnar Boalt

Berit Petterson

Stockholms universitet, slaviska institutionen:

En klar definition av vad som menas med Östeuropa saknas. Avses härmed ett geografiskt, politiskt eller eventuellt språkligt begrepp? Skall studiet begränsas till i första hand Sovjetunionen och de slaviska folken? Eller skall länder som Ungern, Rumänien, DDR, Albanien inkluderas?

En ytterligare klarläggning av institutets syftning är nödvändig. Avser man i första hand grundforskning kring ett antal politiska, ekonomiska eller statsvetenskapliga problem? Eller bör en målinriktning ske genom anpassning av arbetet till undervisningen i ryska eller andra slaviska språk vid universitet och där gällande studieplaner? Skall institutet stå självständigt gentemot universitet och fakultet i så måtto att det kan åta sig

uppgifter som ges (och betalas) av näringslivet eller institutioner utanför universitetet?

Relationen mellan det 1948 inrättade sovjetinstitutet och ett eventuellt östeuropeiskt institut i Helsingfors förefaller oklar. Sovjetinstitutet inrättades i anslutning till gällande fredsavtal. I vilken utsträckning kan ett eventuellt östeuropeiskt institut påverkas av detta fredsavtal?

Förslaget att förlägga institutet till Helsingfors är synbarligen ett utslag av en speciell lokaliseringspolitik. Det är emellertid viktigt att en sådan inte blir självändamål utan att man i varje fall undersöker vart ett sådant nordiskt institut bör förläggas med tanke på tillgängliga resurser och arbetsmöjligheter. I detta fall har någon sådan undersökning inte gjorts. Vi måste därför föreslå att en utredning görs, innan beslutet fattas om vart ett eventuellt östeuropeiskt institut bör förläggas.

Vad beträffar forskningsfaciliteter och redan pågående forskningsverksamhet synes mycket tala för att ett sådant institut förläggs till Sverige och förverkligas genom samarbete mellan Stockholms och Uppsala universitet.

Vad beträffar Stockholms universitet vill vi framhålla följande.

Studiet av ryska i Stockholm har sedan gammalt en inriktning på kulturpolitiska och samhällsvetenskapliga aspekter. När undervisningen i ryska språket startade vid dåvarande Stockholms högskola på 1940-talet, fick professuren benämningen »med undervisningsskyldighet i nutidens ryska språk och litteratur» vilket skulle betona att man i motsats till dåvarande inriktning vid övriga universitet ville befrämja framför allt studiet av moderna ryska och sovjetiska förhållanden. Samtidigt inrättades med privata medel från svenska industrier ett ryskt institut. Avsikten var att detta institut skulle efter krigsslutet syssla med studiet av det moderna Ryssland. De optimistiska förhoppningar man ännu 1944 hade om samarbetet mellan stormakterna infriades som bekant icke och institutet kunde därför icke fullfölja sitt ursprungliga syfte. Det kom i stället att inrikta sig på uppbyggnaden av ett modernt ryskt bibliotek. Genom inköp och donationer växte detta bibliotek ut till Nordens största efter Helsingfors ryska bibliotek. Dess inriktning var framför allt lagd på perioden efter 1917. Stockholms högskola lyckades bl. a. förvärva utrikesrådet Nils Linds stora samlingar rörande rysk ekonomi och politik, som i dag utgör en stomme i bibliotekets samhällsvetenskapliga avdelning. Genom nära samarbete med kungl. biblioteket och dess ryska samlingar har bibliotekets betydelse och värde ytterligare stigit under senare år. Det har flera gånger under 1950- och 1960-talen diskuterats olika möjligheter att finna en organisationsform för ett studium av ryska och östeuropeiska frågor på basis av bibliotekens rika samlingar.

Studiet av Sovjetunionen har sedan början av 1960-talet intagits i studieplanen som en alternativ kurs för fil. kand.-examen. Intresset för denna kurs har hela tiden varit stort. För att stimulera intresset har sedan

några år tillbaka en särskild studiegrupp arbetat med dessa problem. Nämnas bör också att under perioden 1960—1969 tolv uppsatser för 4 betyg ventilerats i sovjetkunskap. Två doktorsavhandlingar i statskunskap över ryska respektive ukrainska problem har till stor del tillkommit med hjälp av bibliotekets samlingar.

Vi får sålunda avslutningsvis begära att frågan om vart ett nordiskt östeuropeiskt institut skall förläggas måtte bli föremål för ytterligare förutsättningslös utredning.

Stockholm den 10 oktober 1969

Nils Åke Nilsson

Professor

Göteborgs universitet, rektorsämbetet:

I likhet med fakulteterna är rektorsämbetet av den uppfattningen att en dokumentationscentral beträffande Östeuropa, särskilt den europeiska delen av Sovjetunionen, förlagd till Finland, skulle vara av betydande värde för forskningen rörande ifrågavarande område. Rektorsämbetet har intet att invända mot att forskning bedrivs i anslutning till dokumentationsverksamheten men anser, att institutets existens icke får utgöra en återhållande faktor för forskning beträffande Östeuropa vid andra universitet och högskolor inom Norden.

Göteborg den 28 oktober 1969

Bo E. Ingelmark

Carin Thelning Broberg

Göteborgs universitet, humanistiska fakulteten:

Fakulteten tillstyrker förslaget om upprättandet av ett östeuropeiskt institut i Helsingfors. Den förutsätter emellertid härvid, att institutet i första hand inriktar sin verksamhet på det europeiska Ryssland och först efter kontakt med övriga universitet och forskningscentra i Norden utvidgar verksamheten till andra kultur- och språkområden i Östeuropa.

Göteborg den 10 oktober 1969

Humanistiska fakulteten

Åke Holmberg

Dekanus

Brita Björnör

Göteborgs universitet, samhällsvetenskapliga fakulteten:

Medlemsförslaget återgår på ett betänkande av Helsingfors universitets konsistorium rörande regional forskning och undervisning rörande Östeuropa. Det är välbekant att Helsingfors universitetsbibliotek är det främsta slaviska biblioteket för åren 1828—1917 utanför Sovjetunionen och att Finland i övrigt har en omfattande dokumentation rörande Ryssland.

Forskningen rörande östeuropeiska frågor ingår emellertid som ett naturligt led i annan forskning, och det synes fakulteten föga rationellt att uppdelat forskning och undervisning efter regionala principer, i all synnerhet när det gäller europeiska förhållanden. Dylig forskning och undervisning hör därför som hittills bedrivs vid de olika universitetsinstitutionerna i Norden.

Däremot torde forskningen och undervisningen rörande Östeuropa vara i hög grad betjänt av en dokumentationscentral i Helsingfors, som mera systematiskt registrerade källmaterial och litteratur rörande östeuropeiska förhållanden. För detta ändamål borde den omfattande och värdefulla dokumentationen, som redan föreligger i finska arkiv och bibliotek, utbyggas genom att nya resurser ställdes till förfogande, varigenom en fortlöpande information skulle kunna lämnas till de övriga nordiska länderna. Fakulteten tillstyrker därför att en sådan dokumentationscentral anordnas, exempelvis i Helsingfors.

Göteborg den 2 oktober 1969

Samhällsvetenskapliga fakulteten

Kjell Härnqvist

Margit Thorslund

Umeå universitet, rektorsämbetet har i skrivelse den 14 oktober 1969 förklarat sig instämma i vad som anföres i gemensamt yttrande från humanistiska fakulteten, humanistiska fakultetens utbildningsnämnd samt samhällsvetenskapliga fakultetens utbildningsnämnd (se nedan).

Umeå universitet, humanistiska fakulteten och dess utbildningsnämnd samt samhällsvetenskapliga fakultetens utbildningsnämnd:

Humanistiska fakulteten och dess utbildningsnämnd samt samhällsvetenskapliga fakultetens utbildningsnämnd delar förslagsställarnas uppfattning om det värdefulla i regional forskning med stor tvärvetenskaplig bredd. En

ökad information och forskning i fråga om Östeuropa bör dessutom vara en angelägen skandinavisk uppgift. Fakulteten och utbildningsnämnderna inser också det berättigade i att resurser härför ställs till förfogande från samtliga nordiska länder. Ett dylikt nordiskt institut för östeuropeiska frågor bör enligt fakultetens och utbildningsnämndernas mening med fördel förläggas till Finland med tanke på de unika förutsättningar som därför förefinnes. Fakulteten och utbildningsnämnderna vill dock framhålla att delta dess ställningstagande görs med vissa reservationer.

För det första får forskningen inom ett dylikt från universitetet administrativt friställt institut inte bli så institutionell att den nödvändiga vetenskapliga debatten med forskare vid slaviska och andra berörda institutioner vid olika skandinaviska universitet avskärs eller blir bristfällig. En nödvändig förutsättning för att de nordiska länderna skall tillskjuta de begärda resurserna bör därför vara att institutet utger forskningsrapport i form av en årlig eller kvartalsmässig tidskrift där information och resultat publiceras i artikelform skrivna på företrädesvis engelska eller tyska och franska. I denna publikationsverksamhet bör också ingå en årlig accessionskatalog över de till institutet inköpta böckerna. Dessa forskningsrapporter bör dels utsändas i visst antal exemplar till samtliga nordiska universitetsbibliotek samt till senare angivet antal institutioner, som kan vara speciellt berörda härav, samt användas som bytesexemplar vid införskaffandet av motsvarande internationella publikationer. På längre sikt bör även en skriftserie inrättas där slutresultaten av större undersökningar publiceras.

För det andra får detta samnordiska påtagande inte innebära att de enskilda ländernas resursgivning för en nödvändig expansion av ryska och andra slaviska språk vid de enskilda nordiska universiteten blir åsidosatt.

Fakulteten och utbildningsnämnderna vill i detta sammanhang på nytt med kraft hävda de aspekter som humanistiska fakulteten tidigare framfört i sin petitaskrivelse av den 20 februari 1969. Med hänsyn till den klart uttalade ökningen i fråga om elevtillströmningen till studierna i ryska på såväl skol- som universitetsnivå finner fakulteten och utbildningsnämnderna det »mycket viktigt att den språkundervisning som kommer att erbjudas i Umeå också innefattar ryska. Genom att ryskan införts som undervisningsämne på gymnasiet väljer blivande språklärare icke sällan en kombination med ryska i sin ämbetsexamen. Med hänsyn till den allt större litteraturvetenskapliga inriktningen inom samtliga språkämnen är det nu av stor vikt att främst den klassiska ryska 1800- och 1900-tals litteraturen numer kan studeras på originalspråk av litteraturhistoriker, översättare och journalister. Även ekonomer, matematiker och tekniker har behovet av elementära kunskaper i ryska».

Fakulteten och utbildningsnämnderna vill alltså med dessa tillägg varmt

tillstyrka förslaget om inrättandet av en samnordisk institution för östeuropeiska frågor i Finland.

Umeå den 8 oktober 1969

På humanistiska fakultetens vägnar

Sverker Ek

Siw Lindquist

På humanistiska fakultetens utbildningsnämnds vägnar

Sverker Ek

Klas Tennberg

På samhällsvetenskapliga fakultetens utbildningsnämnds vägnar

Dick Ramström

Ulla Blomqvist

Umeå universitet, samhällsvetenskapliga fakulteten:

— — — vill i princip instämma i det yttrande som avlämnats av humanistiska fakulteten och dess utbildningsnämnd samt samhällsvetenskapliga fakultetens utbildningsnämnd. Fakulteten ifrågasätter dock den föreslagna placeringen av institutet. En utredning borde, enligt fakultetens mening, göras för att utröna var de bästa förutsättningarna finns för ett nordiskt institut för östeuropeiska frågor.

Umeå i oktober 1969

På samhällsvetenskapliga fakultetens vägnar

Dick Ramström

Ulla Blomqvist

Umeå universitet, matematisk-naturvetenskapliga fakulteten samt fakultetens utbildningsnämnd har i skrivelser den 1 och 7 oktober förklarat sig vilja avstå från att yttra sig i ärendet.

Statens humanistiska forskningsråd:

Rådet beslöt vid sammanträde den 3 oktober 1969 tillstyrka att ett sådant institut inrättades och fann att Helsingfors var den lämpliga förläggnings-

platsen. Mot detta senare reserverade sig enligt bifogade protokollsutdrag två av ledamöterna (*se Bihang*).

Stockholm den 3 oktober 1969

Statens humanistiska forskningsråd

Erik Lönnroth

Åke Lilliestam

BIHANG

**Utdrag ur protokoll från sammanträde med statens humanistiska forskningsråd
i Stockholm den 3 oktober 1969**

---

§ 11

Från utbildningsdepartementet hade inkommit en remiss av den 15 augusti 1969 (dnr 164/69) med anmodan om yttrande före den 1 november 1969 över Nordiska rådets medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för östeuropeiska frågor. Rådet beslöt på arbetsutskottets förslag att tillstyrka inrättandet av ett sådant institut i Helsingfors. Herrar Norberg och Karlén reserverade sig med avseende på institutets förläggning, vilken de ansåg närmare måste utredas.

In fidem

Åke Lilliestam

Statens råd för samhällsforskning:

Forskningsrådet delar förslagsställarnas åsikt om det värdefulla i forskning rörande regionala objekt och med tvärvetenskaplig inriktning. Det kan inte råda någon tvekan om att ökad information och forskning i fråga om Östeuropa är en uppgift, lämpad för insatser på nordisk bas, exempelvis genom inrättandet av ett nordiskt institut.

Ur rådets synvinkel ter det sig naturligt att peka på betydelsen av att forskning rörande sociala företeelser i Östeuropa erhåller en framskjuten plats bland institutets verksamheter. En effektiv samhällsvetenskaplig grundforskning underlättas i och för sig rimligen om den kan äga rum inom ramen för ett institut, där tillgång finns till språk- och historievetenskaplig expertis. Emellertid innebär karaktären av de boksamlingar och annat

forskningsmaterial, som ett nyinrättat institut vid starten kan få överta, en viss risk för slagsida. Rådet vill därför understryka det angelägna i att ett institut erhåller tillräckliga anslag för att jämförelsevis snabbt komplettera bokbestånden med litteratur av primärt samhällsvetenskapligt intresse.

Vad beträffar lokaliseringen av det föreslagna institutet syns de av motionärerna till förmån för Helsingfors anförda skälen i huvudsak beaktansvärda. Rådet anser det riktigt att Finland i likhet med Sverige, Danmark och (enligt plan) Norge erhåller ett nordiskt regionalt institut, även om denna synpunkt inte kan få vara helt avgörande. Det kan framhållas att särskilt socialvetenskaplig forskning med inriktning på Östeuropa med framgång bedrivs på andra håll i Norden, t. ex. i Stockholm och Uppsala. Rådet anser därför att det blivande institutet bör söka få livligast möjligt forskningsutbyte med de grupper på nämnda orter, som bedriver östeuropeisk forskning. Rådet finner dock att Helsingfors, till följd av de omfattande bokbestånden, det gynnsamma geografiska läget och de gamla traditionerna vad beträffar undervisning och forskning rörande Östeuropa, äger ett försteg.

Forskningsrådet tillstyrker alltså förslaget om att i Finland inrätta ett nordiskt institut för östeuropeiska frågor.

Stockholm den 28 oktober 1969

För statens råd för samhällsforskning

Torgny Segerstedt

Åke Bruhn-Möller

Ingeniörsvetenskapsakademien:

Ingeniörsvetenskapsakademien bedömer att mycket starka skäl talar för att forskning inom speciella områden koncentreras till gemensamma nordiska institut. Särskilt i sådana fall där effektiv forskning kräver omfattande experimentella resurser eller tillgång till stora litteratursamlingar måste en koncentration leda till inte bara minskade kostnader utan även till bättre resultat. Inom det område akademien särskilt känner ansvar för, nämligen tillämpad naturvetenskaplig och teknisk forskning, har den funnit en rad exempel på institutioner som med fördel borde drivas i nordisk regi. Akademien hänvisar här till sitt bilagda remissyttrande över Nordiska ämbetsmannakommitténs rapport »Utvidet nordisk økonomisk samarbejde» (se *Bihang*).

Som ett led i sina försök att främja den svenska forskningens internationella kontakter har akademien på olika sätt sökt öka intresset i landet för den naturvetenskapliga och tekniska utvecklingen i Sovjetunionen och

i övriga östeuropeiska länder. En stor svårighet i detta sammanhang är att det fortfarande är ett begränsat antal forskare inom dessa fack som tillfredsställande behärskar slaviska språk. Förhållandena har på denna punkt under senare år något förbättrats, särskilt sedan vid exempelvis universiteten i Stockholm och Uppsala anordnats särskilda kurser med inriktning på sovjetisk och östeuropeisk ekonomi och samhällsvetenskap. Dessa kurser har kopplats till de slaviska institutionerna; källmaterialet om förhållandena föreligger nästan uteslutande på ryska eller andra slaviska språk.

Med hänsyn till den stora betydelse Sovjetunionen numera har i världsökonomien och Sveriges särskilda möjligheter att fungera som en förbindelse-länk mellan västerlandet och Östeuropa, är det betydelsefullt att undervisning och forskning om östeuropeisk ekonomi och samhällsliv bedrivs vid flera av våra universitet. Inom svensk offentlig förvaltning, såväl som hos näringslivet och dess organ, kommer allt fler akademiker med insikter i sovjetologi att efterfrågas. Förhållandet måste sannolikt vara detsamma i de övriga nordiska länderna. Akademien anser att i framtiden måste vid skilda universitet kunna erbjudas ett spektrum av kurser som ingående behandlar olika aspekter av ekonomiska och samhälleliga förhållanden i länder med socialistisk ekonomi. Elementär undervisning kan givetvis ske med användande av till svenska eller västerländska språk översatt material, **men avancerade studier kräver möjlighet att behandla originaldokument.** Så länge kunskaper i ryska språket är tämligen exklusiva måste därför anknytningen till de slaviska institutionerna behållas. Dessa bör också ges förbättrade ekonomiska resurser för att kunna möta efterfrågan på undervisning och forskningsuppgifter om sovjetiska förhållanden.

För att kunna rekrytera goda lärar- och handledarkrafter bör vid dessa institutioner också finnas möjligheter till högre studier och kvalificerad forskning. För studier av vissa ryska problem synes, som det till medlemsförslaget bilagda betänkandet utvisar, Helsingfors universitet för närvarande kunna erbjuda unika förutsättningar. Därmed är ingalunda givet att t. ex. moderna sovjetiska samhällsförhållanden bäst analyseras och debatteras i denna miljö. Vad beträffar kontakterna med övriga östeuropeiska områden, vare sig dessa har slaviska språk eller icke-slaviska som ungerska eller rumänska, torde Finland för närvarande icke erbjuda något försteg framför övriga länder.

Enligt akademiens uppfattning utgör det förelagda materialet icke någon tillräcklig grund för en formell rekommendation till de nordiska ländernas regeringar att inrätta ett samnordiskt institut för östeuropeiska frågor vare sig i Finland eller annorstädes. Med hänsyn till det stora behovet t. ex. av ökad dokumentation om östeuropeiska förhållanden och att en rad forskningsuppgifter sannolikt bäst behandlas i ett tvärvetenskapligt och nordiskt sammanhang anser akademien däremot att frågan om inrättande av ett sådant bör ingående analyseras.

Akademien föreslår att en grupp med företrädare för samtliga länder får i uppdrag att så snabbt som möjligt studera förutsättningarna för ett nordiskt institut för såväl sovjetiska som andra östeuropeiska frågor, varvid särskilt skall beaktas relationerna mellan ett sådant institut och den verksamhet som under alla förhållanden måste bedrivas vid olika universitet och högskolor i de nordiska länderna.

Stockholm den 13 november 1969

Ingenjörsvetenskapsakademien

Sven Brohult

Hans G. Forsberg

BIHANG

Yttrande av ingenjörsvetenskapsakademien över Nordiska ämbetsmannakommitténs rapport »Udvidet nordisk økonomisk samarbejde» (NU 1969:11)

Akademien har alltid ställt sig mycket positiv till ett omfattande nordiskt samarbete. Det var sålunda akademien som omedelbart efter andra världskriget tog initiativ till en rad samarbetsprojekt på de vetenskapliga och tekniska områdena, vilket ledde till bildandet år 1947 av Nordforsk, den nordiska samorganisationen för teknisk-naturvetenskaplig forskning som i dag har nio akademier och forskningsråd i de fem nordiska länderna som medlemmar. Akademien har allt sedan dess aktivt medverkat i denna organisations arbete och har också arbetat för nordisk samverkan inom internationella organisationer. Innevarande års första akademisammanskomst ägnades de nordiska samarbetsfrågorna och föredragen och diskussionen från denna sammankomst har utgivits som en IVA-rapport¹. Akademiens tidskrift TVF bevakar fortlöpande utvecklingstendenser och viktigare händelser på forsknings- och forskningsadministrationens område i de nordiska grannländerna. Två gånger per år publiceras i TVF förteckningar över bidrag från anslagsgivande myndigheter i de nordiska länderna till tekniskvetenskapliga forskningsprojekt.

Det är akademiens bestämda uppfattning att så stora långsiktiga vinster finns att göra på det ekonomiska området om ett bättre integrerat Norden kan skapas, att ingen möda får lämnas ospard att finna vägar att överbrygga organisatoriska svårigheter, och att Sverige, som nu har den högsta nationalinkomsten av de nordiska länderna, måste göra åtskilliga kortsiktiga ekonomiska uppoffringar för att målet skall nås. En nordisk integration utgör visserligen endast ett steg på vägen mot ett mer omfattande globalt samarbete, men de nordiska ländernas möjligheter att påverka den internationella utvecklingen måste vara väsentligt större om man kan förhandla utifrån en integrerad marknad med 20 miljoner människor än som 4 eller 5 enskilda nationer, av vilka den största blott har 8 miljoner innevånare.

¹ IVA-rapport nr 17: Nordiskt ekonomiskt samarbete.

Beträffande de olika avsnitten i ämbetsmannakommitténs rapport tar akademien här endast upp frågor som berör dess speciella område, nämligen forskning och teknisk utveckling. Dessa återfinns i huvudsak i rapportens kapitel 6, 15 och 16.

Utbildning och grundforskning

Akademien delar helt kommitténs uppfattning att det är viktigt att såväl den grundläggande som den högre utbildningen ges en så enhetlig utformning som möjligt i de olika nordiska länderna. Detta gäller då också de krav som ställs för avläggande av vissa formella examina. Detta behöver naturligtvis inte betyda att kursinnehållet skall eller ens bör vara identiskt vid olika högskolor och universitet. Tvärtom är det av åtskilliga skäl önskvärt med långt gående specialisering, i synnerhet när det gäller forskning och forskarutbildning. Man bör därför eftersträva att i en akademisk examen skall kunna ingå betyg som tagits vid flera nordiska lärosäten.

De konklusioner ämbetsmannakommittén drar beträffande forskningens roll i det nordiska samarbetet synes akademien alltför generaliserande. Enligt akademiens uppfattning måste man vid en analys av det nordiska samarbetets möjligheter och svårigheter dela upp forskningen i åtminstone tre avsnitt nämligen grundläggande forskning, tillämpad forskning och industriellt utvecklingsarbete.

Grundforskningen inom åtskilliga ämnen karakteriseras i dag av att man dels har behov av mycket stora och dyrbara anläggningar, dels måste samarbeta horisontellt utöver ramen av de traditionella disciplinerna. T. o. m. ett enat Norden blir en alldeles för liten ekonomisk enhet för att i egen regi kunna bedriva t. ex. effektiv rymdforskning eller högenergifysikforskning. Här har man också redan nu engagerat sig i västeuropeiska gemensamhetsprojekt. Samma sak gäller eller kommer att gälla t. ex. optisk astronomi och radioastronomi. På en hel del andra områden är det emellertid troligt att tillfredsställande forskargrupper skulle kunna byggas upp t. ex. inom olika delar av livsvetenskaperna. I de fall där kvalificerad forskning bedrivs vid ett eller flera universitet eller institut i vart och ett av de nordiska länderna, synes det högst ändamålsenligt med en koncentration och specialisering. Det till Uppsala universitet anknutna institutet för tillämpad biokemi som en av Styrelsen för teknisk utveckling tillsatt arbetsgrupp nyligen föreslagit, skulle, liksom termokemiska laboratoriet i Lund, t. ex. kunna bli ett nordiskt institut liknande Nordita i Köpenhamn. Också vid andra universitet finns framstående forskargrupper, kring vilka man skulle kunna bygga upp i internationella sammanhang konkurrensvärdiga forskningscentra. Detsamma gäller en rad mer tillämpade områden, varom mera nedan. Att grunda institut av denna typ är snarare ekonomiska än organisatoriska problem. Eftersom grundforskningen till en överväldigande del finansieras över statsbudgeten i de olika länderna, synes det dock icke vara någon svårighet för de politiska organen att driva fram den nödvändiga specialiseringen och koncentreringsen.

De nordiska naturvetenskapliga forskningsråden, som svarar för en mycket stor del av de löpande forskningskostnaderna, har redan en egen nordisk samarbetsorganisation. Det synes rimligt att anta att denna organisation kommer att flitigt utnyttjas som utredningsorgan och koordinerande myndighet inom ramen för den utbildnings- och forskningspolitiska samarbetskommitté som ämbetsmannakommittén föreslår, eventuellt i form av ett fast utskott under denna.

Tillämpad forskning

När det gäller den tillämpade forskningen synes möjligheterna vara mycket goda att få fram ett effektivt nordiskt samarbete. Erfarenheterna från Nordforsk tyder på att det finns en mycket stor vilja till nordisk samverkan bland forskarna såväl vid olika fackhögskolor som vid nationella forskningsinstitut, antingen de är branschvis organiserade eller har mera horisontell inriktning. Den stora svårighet Nordforsk haft att brottas med under den gångna 20-årsperioden har varit av ekonomisk art. Primärorganisationerna har av skilda anledningar icke kunnat ställa de medel till Nordforsks förfogande som skulle varit nödvändiga för att åstadkomma en effektiv arbetsfördelning. Tillkomsten år 1965 av en s. k. samarbetsfond, ur vilken medel kunnat beviljas för symposier, konferenser, utredningar och i enstaka fall genomförande av forskningsprojekt, har utgjort ett första betydelsefullt steg på vägen mot en aktivare insats från Nordforsks sida. Den har successivt utökats och vid Nordforsks plenarmöte i september 1969 beslöts att för 1970 det inbetalade beloppet från medlemsorganisationerna skulle utgöra 1,5 miljoner kronor och för 1971 rekommenderades minst 1,9 miljoner kronor.

I Nordforsks kommittéer är för närvarande cirka 300 personer aktivt engagerade. Att det finns ett mycket omfattande fält för ett utvidgat nordiskt samarbete framgår också av den långtidsplan för organisationens arbete som presenterades 1968¹.

Inom tillämpad forskning utgör en hel rad nationella institut tillräckligt stora enheter eller skulle kunna utvecklas så att de kan väl hävda sig i internationell konkurrens. Redan nu pågår visst samarbete och viss arbetsfördelning mellan branschinstitut i de olika nordiska länderna. Det förefaller ändå rimligt att antaga, att när det finns tre eller fyra sådana organisationer i Norden, ett betydande dubbelarbete och en uppsplittning av begränsade resurser föreligger. Ett tecken härpå är att de svenska och danska färgindustrierna från den 1 juli i år sammanslagit sina branschlaboratorier till ett gemensamt forsknings- och utvecklingsinstitut. Detta är ett intressant experiment och det är säkerligen värt att noga följa resultaten därifrån för att vinna erfarenhet hur liknande samordning kan vidtagas inom andra branscher. Ett annat värdefullt initiativ är att Jernkontoret öppnat sin kommittéverksamhet för representanter från grannländernas järn- och stålindustri.

Här bör också noteras att industriforskningsutredningen i sitt på hösten 1967 framlagda delbetänkande föreslog, att statliga bidrag till branschforskning skulle kunna utgå även till nordiska institut på samma villkor som till svenska.

I Sverige har det befunnits särskilt svårt att finna de långsiktiga finansieringsformerna för så kallade horisontella forskningsinstitut. Dessas problem belystes endast ytligt av industriforskningsutredningen. Akademien finner emellertid att man här har mycket intressanta objekt för nordisk samordning. Karakteristiskt för de horisontella instituten är, att de utvecklats en specialitet som är av begränsat intresse för ett mycket stort antal företag i olika branscher men att verksamheten inte är av primärt intresse för någon bransch eller något företag. Typiska exempel på detta utgör t. ex. korrosion, industriell isotopteknik, reologi, ytkemi, samt åtskilliga miljö- och värdfrågor. Eftersom det i alla dessa fall varit svårt att organisera ett

¹ K. Stenstadvold: *Långtidsplan för Nordforsk (Nordisk utredningsserie 1968:11)*.

tillfredsställande industriellt stöd, är det sannolikt att även i framtiden det allmänna får ta på sig huvudansvaret för den långsiktiga målbundna forskningen vid dessa institut. Möjligheterna att med ekonomiska medel driva utvecklingen i en för det nordiska samarbetet gynnsam riktning är alltså även här goda.

I den tillämpade forskningen vid universitet, högskolor och institut utgår medlen i betydande utsträckning från statliga forskningsråd och fonder. Dessa utgör Nordforsks medlemsorganisationer. Det synes akademien rimligt att respektive regeringar ger dessa organisationer vidsträckta fullmakter att genom anslagstilldelning till forskning vid institut i andra nordiska länder och gemensam projektfinansiering söka åstadkomma en integration och arbetsfördelning inom den nordiska tillämpade forskningen. De bör själva få möjlighet att bestämma om de vill göra det inom Nordforsks ram eller genom att fungera som ett särskilt underorgan till den föreslagna industri- och energipolitiska samarbetskommittén. Väsentligt är enligt akademiens bedömande att en organisation skapas som har så betydande ekonomiska resurser att den kan fungera som ett nordiskt forskningsråd.

Liksom på det grundläggande området finns det på det tekniska ett antal svenska institut, som skulle kunna utgöra basen för bildandet av samnordiska enheter t. ex. institutet för mikrovågsteknik vid tekniska högskolan i Stockholm, ytkemiska institutet i Stockholm och Stiftelsen svensk detonikforskning.

Särskilda samarbetsområden

I en särskild bilaga till ämbetsmannarapporten presenteras en serie samarbetsförslag, vilka till mycket stor del omfattar tekniska forskningsinsatser.

Akademien noterar att två av dessa hänför sig till områden, där Nordforsk redan har engagerat sig mycket kraftigt, och där det nordiska samarbetet alltså redan funnit former, vilka man bör utnyttja och förbättra genom att ställa resurser till Nordforsks förfogande. Den ena omfattar miljövård. Nordforsk upprättar från den 1 januari 1970 ett särskilt till Helsingfors förlagt miljövårdssekretariat, som fortsätter Nordforsks arbete på detta område, samtidigt som huvudsekretariatet flyttar till Stockholm. Särskilda kommittéer har upprättats för luftvård och vattenvård. En biocidkommitté har temporärt avvecklats, men arbetet kan utan svårigheter återupptas.

Nordforsk gjorde 1968 på uppdrag av Nordiska rådets socialpolitiska utskott en analys av förefintliga samarbetsprojekt i Norden på föroreningsområdet. Analysen, presenterad som Nordforsks miljövårdsutredning¹, överlämnades till Nordiska rådet, som i mars 1969 med anledning härav antog en rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att skapa förutsättningar för ett effektivt nordiskt samarbete på miljövårdens område, exempelvis i de av Nordforsk föreslagna formerna: nationell lagstiftning på miljövårdsområdet, kontaktorgan med kompetens på hela miljövårdsområdet i varje nordiskt land, likartade nordiska tillämpningsregler, vidgade nordiska utbildningsmöjligheter på miljövårdens område och intensifierad upplysning till allmänheten om föroreningsproblemen.

¹ Mustelin, N & Åkerblom. A: Nordforsks miljövårdsutredning (Nordisk udredningsserie 1969:3).

Akademien bedömer nödvändigheten av nordisk samordning på miljöområdet som synnerligen stor, bl. a. som underlag för gemensamt upprådande i internationella sammanhang, t. ex. inför FN:s miljökonferens 1972 och för diskussioner av regionala problem som Östersjöns förorening eller nederbördens förurning över Nordeuropa. Akademien ifrågasätter om det icke borde skapats en särskild samarbetskommitté för miljöpolitik, helst som miljövärdproblematiken utöver att beröra industripolitiken också griper in både i jordbruks- och fiskeripolitiken. Då akademien emellertid icke genom formellt förslag på denna punkt vill fördröja behandlingen av hela Nordek-traktaten, begränsar sig akademien till att föreslå att en särskild arbetsgrupp omedelbart bildas mellan berörda nationella myndigheter på miljövärdområdet, vilken i sinom tid får ställning som ett fast utskott inom kommittén för industri- och energipolitik. För att upprätthålla nära kontakt med forsknings-, analys- och utvecklingsarbetet föreslår akademien att Nordforsks miljövärdsekreteriat utses att fungera som sekretariat åt denna arbetsgrupp.

Det andra område där Nordforsk utarbetat detaljerade planer för ett nordiskt samarbete utgör informations- och dokumentationsfrågorna. Förslagen till ämbetsmannarapportens bilaga synes i allt väsentligt följa Nordforsks intentioner. Akademien anser de föreslagna åtgärderna ändamålsenliga och anser det vara riktigt att det koordinationsorgan som föreslås upprättas t. o. m. innan traktaten i dess helhet behandlats. Akademien föreslår att detta upprättas genom överläggningar mellan de fyra nordiska länderna inom ramen för en förstärkt Nordforsk-kommitté för teknisk information, vilken i sinom tid kan ingå som ett fast utskott inom kommittén för industri- och energipolitik. Organet bör kunna verka redan från den 1 januari 1970. Nordforsks huvudsekreteriat har erbjudit sig att interimistiskt kunna fungera som organets sekretariat.

Ämbetsmannakommittén framhåller mycket starkt oceanografins framtida betydelse, och akademien tillstyrker varmt att vidare utredningar görs om formerna för vidgat nordiskt samarbete på detta område. Akademien anser att den inom industridepartementet pågående utredningen om svensk oceanografisk forskning bör få ett vidgat mandat att söka koordinera de svenska förslagen med pågående och planerad verksamhet i övriga nordiska länder.

Utöver de exempel som ges i kommitténs rapport vill akademien framhålla att särskild vikt bör läggas vid att göra gemensamma nordiska utredningar och bedömningar angående tillvaratagandet av naturresurserna. Utöver vad som mer konventionellt inräknas i detta begrepp anser akademien också att åtskilliga av jordbrukets och livsmedelsindustrins områden kan föras hit. Ett område som akademien i olika sammanhang gjort sig till talesman för som ett fält för svensk eller nordisk specialisering utgör näringsforskning. Denna har många aktuella anknytningar både till områden där olika nordiska grupper nått en framträdande position och till de satsningar på grundläggande livsvetenskaper som akademien tidigare förordat, ävensom till en inriktning av den nordiska forskningen på u-ländernas behov, som akademien i många andra sammanhang gjort sig till talesman för.

Andra områden för en mer integrerad samnordisk forskning utgör t. ex. trafiksäkerhet och transportteknik.

Utvecklingsarbete

När det gäller frågan om industriellt utvecklingsarbete har akademien en mera tveksam attityd till särskild nordisk samordning än ämbetsmannakommittén. Samarbete i fråga om teknisk utveckling har enligt akademiens bedömning föga värde, om man inte i förväg organiserat formerna för utvecklingsarbets exploatering. Kan man å andra sidan få en tillfredsställande nordisk industriell integration, torde också utvecklingsarbetet automatiskt komma att bedrivas i nordiskt samarbete. Akademien finner det därför vara rimligt att anta, att insatserna för att främja tekniskt utvecklingsarbete bör ske i form av främjande av industriell integration över de nuvarande gränslinjerna. Sådan pågår redan i betydande utsträckning, och akademien finner knappast att några skäl kan resas mot en sådan, under förutsättning att social och ekonomisk lagstiftning förenhetligas.

Undantag får givetvis göras för mycket stora projekt, där staten i de nordiska länderna av tradition har påtagit sig ett betydande finansieringsansvar. Hit kan räknas t. ex. energiteknik, telesatellitutveckling och kollektivtransporter. Akademien finner det riktigt att det nordiska utvecklingsarbetet här bedrivs gemensamt och hänvisar t. ex. till Nordel-planen.

Särskilt intresse måste i detta sammanhang knytas till utvecklingen av sådan teknik, som i dag icke automatiskt kan hänföras till det ena eller andra industriföretagets intresseområde. Så kallade utvecklingsföretag — såväl statliga som enskilda — torde här kunna spela en mycket väsentlig roll. Det synes akademien önskvärt att samnordisk utveckling och exploatering av ny teknik inom ramen för samnordiska utvecklingsbolag, såväl statsägda som enskilda, bör främjas.

Stockholm den 15 september 1969

Ingenjörsvetenskapsakademien

Sven Brohult

Hans G. Forsberg

Svenska institutet:

Svenska institutet har beretts tillfälle att avgiva yttrande över förslag om inrättande av ett nordiskt institut för östeuropeiska frågor. Jag får härmed meddela, att förslaget endast mycket marginellt rör institutets verksamhetsområde och att därför inga synpunkter finns att anföra från institutets sida.

Stockholm den 4 september 1969

Per-Axel Hildeman

Stockholms handelskammare:

Enligt handelskammarens uppfattning finns det, främst med hänsyn till forskningen, behov av minst ett nordiskt bibliotek med omfattande samlingar av både historiskt och aktuellt material rörande de socialistiska statshandelsländerna, d. v. s. de länder som i dag brukar hänföras till Öst-

europa. Beträffande det något äldre materialet syns universitetsbiblioteket och riksarkivet i Helsingfors ha de största samlingarna i Norden. Vad avser nyare litteratur torde samlingarna i biblioteken i Köpenhamn och Stockholm vara av ungefär samma storlek som universitetsbibliotekets i Helsingfors. Under senare år har också en hel del ekonomisk och samhällsvetenskaplig litteratur avseende Östeuropa tillförts universitetet i Uppsala.

Avsikten med ett nordiskt östeuropainstitut torde främst vara, att genom koncentration och/eller utökning av resurserna för materialinköp och dokumentationsverksamhet till ett bibliotek skapa ett centrum för den framtida nordiska forskningen om Östeuropa. Ekonomiska skäl talar för en sådan lösning — dubbelköp skulle till viss del kunna undvikas och besparingarna utnyttjas till en bättre materialtäckning och en aktiv materialackquisition. Institutet kunde inspirera till projekt- och gruppforskning och till en målforskning som — för att citera förslagsställarna — med särskild hänsyn till nordiska intressen tillgodoser exempelvis handelns, industrins och det politiska livets behov. Institutet kunde också på skilda sätt medverka vid utbildning i östeuropafrågor av olika grupper som t. ex. tidningsmän och företrädare för olika delar av näringslivet.

Handelskammaren vill därför tillstyrka förslaget om ett nordiskt östeuropainstitut. Beträffande placeringen av ett sådant institut vill handelskammaren förorda en allsidig utredning.

Stockholm den 9 oktober 1969

Stockholms handelskammare

Olof Leffler

Hadar Cars

Sveriges allmänna exportförening och Sveriges industriförbund:

Organisationerna kan för sin del inte uttala sig om behovet av ett samnordiskt östforskningsinstitut. Vi vill emellertid framhålla att den forskning och undervisning som bedrivs framför allt vid Uppsala universitet, men även vid andra universitet och högskolor i Sverige, om östeuropeiska frågor på det samhällsvetenskapliga området är av största betydelse ur svensk industris synpunkt. Det är för industrins vidkommande angeläget att det i vårt land finns ett omfattande erfarenhetsmaterial rörande utvecklingen i Östeuropa samt en utbildning som underlättar rekryteringen av akademiker särskilt för de exportinriktade företagen. Det är därför önskvärt att forskningen i dessa hänseenden kontinuerligt byggs ut i vårt land.

Av det till medlemsförslaget fogade betänkandet synes dessutom framgå att universitetet i Helsingfors är sämre rustat med avseende på östforskningen inom det samhällsvetenskapliga området. Om ett nordiskt östeuropainstitut skall upprättas anser vi därför att åtminstone den samhällsvetenskapliga delen av detta bör förläggas till Uppsala universitet.

Stockholm den 15 oktober 1969

Sveriges allmänna exportförening
Åke Myrlöv

Sveriges industriförbund
Erik Braunerhielm

Sveriges förenade studentkårer (SFS):

Inledningsvis vill SFS uttala sin positiva inställning till att de nordiska ländernas resurser samordnas i fråga om forskning, utbildning, dokumentation, biblioteksutbyggnader etc. Särskilt gäller detta sådana områden, där ländernas samverkan är en förutsättning för en tillräckligt omfattande insats och där samarbetet kan skapa särskilt goda förutsättningar för mångsidig tvärvetenskaplig verksamhet.

Institutionaliserat samarbete med avsikt att studera regioner eller länder från differentierade utgångspunkter kan medföra ett rationellare resursutnyttjande och mer allsidig belysning av studieobjekten. SFS vill därför tillstyrka nordiskt samarbete i institutionaliserade former i fråga om forskning, utbildning m. m. rörande Östeuropa.

Begreppet Östeuropa definieras inte i vare sig medlemsförslaget eller Helsingfors universitets kommissions betänkande. Detta gör det svårt att få en klar uppfattning av vilken verksamhet, som förslaget avser skall bedrivas inom ramen för det institutionaliserade samarbetet. Ett tvärvetenskapligt synsätt i fråga om området är givetvis mycket önskvärt. Likväl bör strukturering och prioritering av de olika aspekterna på det mångfacetterade begreppet Östeuropa ske, när det gäller den närmare planeringen av samarbetet. Östeuropa kan studeras utifrån ett flertal utgångspunkter: Som en politiskt—regional enhet med avseende på samhällssystem och ekonomisk struktur, med utgångspunkt i språkliga och därmed vissa kulturella likheter mellan ett antal länder, med avseende på gemensamma historiska utvecklingsdrag inom regionen, utgående från gemensamheter i fråga om religion etc. Härvid torde det för närvarande vara motiverat att i första hand förstärka resurserna för studier inom det samhällsvetenskapliga och ekonomiska området. SFS vill i detta sammanhang framhålla vikten av att verksamheten inte i alltför hög grad koncentreras kring Sovjetunionen utan kommer att omfatta Östeuropa i vidare mening.

Det synes SFS som om forskning, utbildning, dokumentationsverksamhet,

nyanskaffningar till bibliotek m. m. i fråga om olika aspekter på östeuropaområdet för närvarande sker utan tillräcklig samordning inom Norden, vilket har lett till en olycklig splittring av såväl personella som materiella resurser. Särskilt mot bakgrund av områdets pluralistiska karaktär vore det därför synnerligen önskvärt med en samordnad arbetsfördelning och ett sådant institutionaliserat samarbete, som möjliggör förbättrade kontakter mellan forskare, gemensamt utnyttjande av biblioteksresurser och en förbättrad tvärvetenskaplig överblick över verksamheten.

SFS är mot denna bakgrund positiv till inrättande av ett nordiskt institut för östeuropeiska frågor i den meningen att gemensam administration för forskning samt för materialinsamling och dokumentation för vetenskapliga ändamål om Östeuropa bör byggas upp för att underlätta ovannämnt samarbete, för att svara för information om pågående verksamhet inom området och för att en gemensam kontaktyta för forskare m. fl. skall skapas. Denna gemensamma administration skulle bl. a. kunna svara för att befintliga biblioteksresurser inom Norden samkatalogiseras och att nyanskaffningar sker på ett samlat planerat sätt. Inom ramen för ett sådant institut skulle också vissa koncentrationer av biblioteks- och arkivresurser kunna ske. Viss materialinsamling bör även kunna ske centralt.

SFS vill alltså inte i första hand se inrättandet av ett nordiskt institut för östeuropeiska frågor som fysisk — lokalmässig och geografisk — koncentration av vetenskapligt arbete med inriktning mot Östeuropa och av personella och materiella resurser för detta, utan som skapande av förutsättningar för överblick över och gemensamt utnyttjande av befintliga resurser samt för arbetsfördelning och väl planerad utbyggnad av verksamheten.

Uppbyggande av från universiteten fristående forskningsinstitut och motsvarande kan innebära, att till universitetsinstitutioner bundna resurser inte kan utnyttjas fullt ut och att alltså den lokala basen för mer centralt bedriven verksamhet försvagas på ett olyckligt sätt. Brister kan uppstå i underlaget för såväl forskning som utbildning vid de lokala lärosätena.

Ett nordiskt östeuropainstitut bör bl. a. mot denna bakgrund inte självständigt bedriva vare sig forskning eller utbildning av mot universitetens svarande slag, utan verksamheten bör begränsas till vad som ovan nämnts. Egentlig forskning och utbildning bör som hittills ske vid universiteten. Detta hindrar dock inte, att ett institut av detta slag både kan och bör svara för framställning av underlag för utbildning och information, fördela stipendier till forskare inom östeuropaområdet och liknande.

I detta sammanhang vill SFS dessutom framhålla, att det nu synes angeläget, att frågorna om upprättande av tvärvetenskapliga specialinstitutioner på nordisk bas måste tas upp till generell debatt och översyn. Deras roll i och återverkan på forskning och utbildning i de nordiska länderna bör penetreras grundligt. På basis av erfarenheter från de redan existerande gemensamma nordiska institutens verksamhet bör formerna för vidareut-

veckling av denna form för forskning och dokumentation göras till föremål för ingående diskussioner och överväganden.

Mer institutionaliserat samarbete inom Norden rörande Östeuropa synes för närvarande i första hand kunna byggas upp grundat på nuvarande verksamhet dels i Uppsala och Stockholm, dels i Helsingfors. Enligt SFS:s uppfattning är förutsättningarna för vidareutveckling av forskningsverksamhet m. m. på östeuropaområdet goda såväl i Uppsala/Stockholm som i Helsingfors, ehuru nuvarande verksamhet är olika inriktad vid dessa orter.

Helsingfors har bl. a. fördelen av tillgång till goda biblioteksresurser, främst rörande tiden 1828—1917. Vidare är den historiska forskningen om Östeuropa relativt välutvecklad, litteratur och material samt viss verksamhet rörande de ortodoxa kyrkorna finns och verksamheten inom vissa språkvetenskapliga områden — fennougristik och altaistik — torde vara av unik kvalitet. Särskilt inom det politisk-historiska området synes Helsingfors universitet ha goda personella resurser. Möjligheterna till samarbete med Sovjetinstitutet i Helsingfors är givetvis även mycket värdefulla.

Vid universiteten i Uppsala och Stockholm samt vid handelshögskolan i Stockholm har betydande forsknings-, dokumentations- och utbildningsverksamhet rörande Östeuropa på de samhällsvetenskapliga, juridiska och ekonomiska områdena byggts upp. Vid den slaviska institutionen i Uppsala bedrivs i samarbete med samhällsvetenskapliga institutioner och institutet för jämförande rättsvetenskap avancerade studier kring östeuropeisk realia inom ramen för den s. k. ekonomisk-samhällsvetenskapliga avdelningen av institutionen. Vid Stockholms universitets slaviska institution har bl. a. forskningsarbete om östeuropeisk litteratur- och kulturpolitik utvecklats. I Stockholm finns vidare genom det ryska institutet, Kungliga biblioteket och handelshögskolans bibliotek mycket goda biblioteksresurser i fråga om Östeuropa.

Enligt SFS:s mening bör möjligheterna i såväl Stockholm/Uppsala som Helsingfors användas och utvecklas vid uppbyggandet av institutionaliserat nordiskt samarbete på östeuropaområdet. Det vore synnerligen olyckligt, om upprättandet av ett östeuropainstitut skulle låsas till att innebära, att personella och materiella resurser med nödvändighet skulle koncentreras till vissa lokaler på en viss ort och att utvecklingen av verksamheten just på denna ort helt skulle prioriteras på bekostnad av verksamheten vid andra institutioner, vilken senare i så fall skulle lämnas att degenerera genom brist på stöd.

SFS kan inte finna några giltiga skäl för att ett östeuropainstituts verksamhet uteslutande skall koncentreras till Helsingfors. Det faktum att övriga motsvarande nordiska institut är förlagda till eller planeras förläggas till respektive Danmark, Sverige och Norge och att Finland saknar ett sådant motiverar på intet sätt i sig en förläggning till Helsingfors. Konsekvenserna av ett sådant kompensationsresonemang kunde då lika gärna bli, att t. ex. ett nordiskt institut för folklivsforskning måste förläggas till Färöarna

eller att ett nordiskt institut för fornnordiska språk måste byggas upp på Island. Även skälen att Finland skulle ha det för ändamålet lämpligaste geografiska läget och att Finlands förbindelser med östeuropeiska länder, särskilt Sovjetunionen, skulle göra en förläggning till Helsingfors särskilt önskvärd, är enligt SFS:s mening helt otillräckliga. Mot det senare skälet kan särskilt anföras, att i synnerhet statsvetenskapligt forskningsarbete om Östeuropa — trots landets personella resurser på området — torde kunna ske mer förutsättningslöst utanför Finland. Vidare måste biblioteksresurserna ses i förhållande till verksamhetens inriktning. SFS vill härvid ifrågasätta, om de finska biblioteksresurserna verkligen är den bästa nu befintliga grunden för en på moderna, ekonomiska och samhällseliga förhållanden inriktad forskning, något som dock måste ges mycket stort utrymme när det gäller studier av Östeuropa.

SFS finner — med hänvisning till ovanstående — det lyckligaste sättet att åstadkomma ett institutionaliserat nordiskt samarbete rörande Östeuropa vara, att ett nordiskt institut enbart utgör en administrativ samordnande ram för ett mer decentraliserat samarbete. Med en sådan lösning kan också en effektivare arbetsfördelning med hänsyn till nuvarande inriktning av verksamheten vid Uppsala/Stockholm respektive Helsingfors ske.

Detta institut bör ledas av en styrelse med representation från de olika nordiska länderna. Till sitt förfogande bör styrelsen ha vissa sekretariatsresurser. En central bibliotekarie bör vara knuten till sekretariatet. Detta kan väl förläggas till Helsingfors.

Under styrelsen ombesörjs samordningen då genom en avdelning av institutet i Helsingfors och en i Uppsala. Varje avdelning leds av en föreståndare. Avdelningen i Helsingfors skulle lämpligen främst inriktas på de historiska vetenskaperna, religionsvetenskap och fennougristik samt allaisitik, eventuellt även på mer specialiserad slavistik. Avdelningen i Uppsala — som också skulle ha Stockholms resurser som bas — skulle främst ha samhällsvetenskaplig-ekonomisk och juridisk samt kultur- och litteratur-sociologisk inriktning.

Arbetsfördelning i enlighet med ovan skisserat skulle enligt SFS:s mening vara mer ägnat att främja ett övernationellt nordiskt samarbete på forskningens och utbildningens områden än koncentration av verksamhet till ett nordiskt institut.

Vid utvecklingen av institutets respektive avdelningar är det väsentligt att de inte integreras med enskilda institutioner, utan får en i förhållande till dessa fristående, tvärvetenskaplig karaktär. Alltför stark knytning till universitetsinstitutioner torde kunna försvåra det nordiska samutnyttjandet.

SFS ser det som mycket önskvärt att östeuropaforskningen ges möjligheter att utvecklas självständigt och tvärvetenskapligt. Uppbyggnaden av institutionaliserade samsarbetsformer för detta inom Norden innebär att den påbörjade värdefulla verksamheten i såväl Helsingfors som Uppsala och

Stockholm kan ges sådana möjligheter. Vidare kan därigenom ett öppnare forum för verksamheten åstadkommas än vad som är möjligt om den väsentligen är knuten till de slaviska institutionerna. Givetvis är utbildning i slaviska språk en nödvändig grund för östeuropaforskningen och givetvis måste realiaundervisning i dessa språk under alla omständigheter ges resurser. De nämnda lärosätena har dock på slavistikens grund nått en så hög nivå i fråga om mer allmän östeuropaforskning, att knytningen till de slaviska institutionerna inte längre är praktiskt nödvändig. Dessutom ingår ju ett flertal länder med icke-slaviska språk i östeuroparegionen. Som de slaviska institutionernas huvudinriktning naturligtvis måste förbli språklig, innebär detta naturliga begränsningar i dessas möjligheter. De slaviska språken kan dock inte bli mycket mer än redskap för östeuropaforskningen i övrigt.

För att möjligheterna till utbildning, forskning och information om östeuropaområdet skall kunna bli större för även andra än slavister på universitetsnivå, ser SFS det som ytterst önskvärt att de slaviska språken ges en starkare ställning redan på gymnasienivån i de nordiska länderna.

Avslutningsvis vill SFS framhålla, att de huvudsakliga syftena med institutionaliserat samarbete om Östeuropa essentiellt måste vara att biblioteksresurser kan samutnyttjas effektivt och att forskare m. fl. verka inom området får goda kontaktmöjligheter. De geografiska avstånden mellan Stockholm/Uppsala och Helsingfors är inte nu och kommer i framtiden än mindre att vara så stora, att dessa syften motverkas genom den av SFS förespråkade lösningen av institutsfrågan. Begränsade nackdelar av ett på två länder fördelat institut vägs väl upp av de goda möjligheterna till effektiv arbetsfördelning.

Sammanfattningsvis vill SFS alltså föreslå,

att institutionaliserade samarbetsformer inom Norden rörande östeuropaforskning m. m. inrättas,

att detta samarbete sker inom en gemensam administrativ ram, men att forskning och utbildning inte koncentreras till ett till en ort förlagt institut, utan väsentligen sker vid universiteten,

att institutets verksamhet fördelas på avdelningar i Helsingfors respektive Uppsala/Stockholm med specialiserad huvudinriktning,

att denna verksamhet inte knyts till de slaviska institutionerna, utan får en självständig, tvärvetenskaplig karaktär samt

att slaviska språk ges ökat utrymme på gymnasial nivå.

Stockholm den 30 oktober 1969

Sveriges förenade studentkårer

Per Åke Hallberg

Åke Johnsson

BILAGA 2

Skrivelse från kansler för Helsingfors universitet till undervisningsministeriet i Finland rörande inrättande av ett nordiskt östeuropainstitut i Helsingfors¹

Hänvisande till bifogade konsistorieförslag (*se Bihang*), som jag synnerligen gärna förordar, får jag högaktningsfullt anhålla att undervisningsministeriet måtte vidtaga åtgärder för inrättande av ett nordiskt östeuropainstitut i Helsingfors.

Helsingfors den 4 juni 1969

Pentti Renvall

Toivo Holopainen

BIHANG

Skrivelse från Helsingfors universitets konsistorium till universitetets kansler rörande inrättande av ett nordiskt östeuropainstitut i Helsingfors¹

Konsistoriet anhåller högaktningsfullt, att kansler i en framställning till undervisningsministeriet föreslår, att undervisningsministeriet måtte vidtaga lämpliga åtgärder för inrättande av ett nordiskt östeuropainstitut i Helsingfors, där det kunde verka i nära samarbete med Helsingfors universitet.

Under de senaste åren har mellan de nordiska länderna etablerats samarbete på sådana vetenskapsområden, där ett land inte har tillräckliga möjligheter för en effektiv forskning. Inom samhällsvetenskaperna och på de humanistiska områdena har inrättats regionala samnordiska forskningsinstitut. Sådana är Afrikainstitutet i Uppsala och Asieninstitutet i Köpenhamn samt det Latinamerikainstitut som planeras i Norge. Finland deltar i underhållet av alla dessa institut, men när Latinamerikainstitutet inrättats är Finland det enda nordiska land, som inte har ett nordiskt institut. Kostnaderna har fördelats mellan länderna i förhållande till folkmängden; dock har det land, där institutet är beläget, ansvarat för en större del av kostnaderna samt dessutom ställt utrymmen och inredning till institutets disposition.

Ett regionalt samnordiskt forskningsinstitut, som lämpligen kunde placeras i Finland och enkannerligen i Helsingfors, är ett nordiskt östeuropainstitut. Av de nordiska länderna har Finland veterligen de bästa förutsättningarna för regional forskning rörande Östeuropa, särskilt vid Helsingfors universitet, som har det bästa slaviska biblioteket för åren 1828—1917 utanför Sovjetunionen. Det under undervisningsministeriet sorterande Sovjet-

¹ *Skrivelserna översatta från finska.*

institutet har dessutom en betydande samling nyare sovjetisk litteratur och riksarkivet mikrofilmmaterial. Av de nordiska länderna ligger Finland geografiskt närmast de östeuropeiska länderna och de vetenskapliga kontakterna och kulturutbytet är det mest omfattande i Norden. Å andra sidan förekommer intresse för forskning rörande Östeuropa även i andra nordiska länder och håller uppenbarligen på att öka. Då forskningsinstitut för de viktigaste utvecklingsområdena har inrättats i de tre övriga nordiska länderna, skulle ett initiativ från Finlands sida om inrättande av ett forskningsinstitut för Östeuropa i Helsingfors sannolikt tas välvilligt emot.

Det är knappast skäl att i ett begynnelsekede definiera institutets forskningsområde närmare än institutets namn anger. Det östeuropeiska området har på olika vetenskapsområden definierats på något olika sätt beroende på forsknings- och undervisningsbehoven. Karakteristiskt för de regionala forskningsinstituten är att frågor i anslutning till den regionala helheten undersöks ur olika synpunkter och enligt olika metoder. Vid Helsingfors universitet har forskning rörande Östeuropa bedrivits närmast inom språkvetenskap och historia och i viss mån även inom statsvetenskaperna, medan ett regionalt betraktelsesätt varit mera sällsynt inom naturvetenskaperna.

I Finland verkar sedan gammalt det under undervisningsministeriet sorterande Sovjetinstitutet. Dess och det föreslagna nordiska institutets uppgifter sammanfaller inte, emedan det nordiska institutets huvuduppgift kommer att vara regional vetenskaplig forskning rörande Östeuropa, medan på Sovjetinstitutet ankommer förmedling av information från Sovjetunionen, kulturutbyte och biblioteksverksamhet. Dessutom tillgodoser Sovjetinstitutet endast Finlands specialbehov, varför det inte kan utvecklas till ett nordiskt forskningsinstitut. Sovjetinstitutets bibliotek skulle dock utan svårigheter kunna ställas till disposition för forskarna vid ett nordiskt östeuropainstitut. Mellan instituten kunde även i övrigt etableras ett nära samarbete.

Det nordiska institutets grundbibliotek skulle komma att vara Helsingfors universitetsbiblioteks slaviska avdelnings samlingar. Dessa skulle även vara det grundkapital, som Finland skulle kunna erbjuda för ett framtida institut. Det vore därför mest ändamålsenligt att placera institutet i samma byggnad som universitetsbibliotekets slaviska samlingar. Även Sovjetinstitutets bibliotek borde placeras så nära det framtida institutet och det slaviska biblioteket som möjligt. Helsingfors universitet hoppas, att undervisningsministeriet kan vidtaga lämpliga åtgärder för förverkligande av en sådan placering. Då ett nordiskt östeuropainstitut skulle inverka förmånligt på undervisningen och forskningen på området vid universitetet, är universitetet naturligtvis redo att för egen del underlätta dessa arrangemang.

Det vore ändamålsenligt att inrätta det nordiska östeuropainstitutet med en grundstruktur som påminner om Asieninstitutets. Dess ledning skulle bestå av en styrelse, till vilken skulle höra två av undervisningsministerierna utsedda representanter från varje land. Dessutom skulle till institutet höra 4—5 forskare, en bibliotekarie och eventuellt två biträdande bibliotekarier, beroende på sambandet med universitetsbibliotekets slaviska avdelning, samt hjälparbetskraft enligt behov.

Inrättandet av ett nordiskt institut kan aktualiseras som ett medlemsförslag i Nordiska rådet. Oberoende av vad som är ändamålsenligare, ett regeringsförslag eller ett medlemsförslag, är det nödvändigt att på förhand veta landets högsta kulturförvaltnings inställning till initiativet och dess

uppfattning om vad Finlands regering kunde förbinda sig till för att förverkliga projektet. Av denna anledning har Helsingfors universitet funnit det vara ändamålsenligt att aktualisera saken så att universitetet för sin del anmäler att universitetet anser inrättandet av ett nordiskt östeuropainstitut vara en behövlig åtgärd och är redo att ta emot institutet i nära samarbete med universitetet.

Helsingfors den 21 maj 1969

På konsistoriets vägnar

Erkki Kivinen

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för östeuropeiska frågor. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sammanträden den 4 och 5 december 1969, den 12—14 april 1970, den 7 och 8 december 1970 samt den 21 och 22 januari 1971.

Vid utskottets möte den 7 december 1970 hördes såsom sakkunniga professor Erling Bjøl, professor Bjarne Nørretranders och amanuensis Jørn Henrik Petersen från Danmark, professor Göran von Bonsdorff och sekreterare Ilmari Susiluoto från Finland, professor Arne Gallis, redaktör Harald Hallaraaker och professor John Sanness från Norge samt professor Nils Åke Nilsson och direktör Åke Sparring från Sverige.

Utskottet har därtill tagit del av skriftliga sammanställningar rörande undervisning och forskning om Östeuropa i Danmark, Finland, Norge och Sverige från professor Erling Bjøl, professor Bjarne Nørretranders, amanuensis Jørn Henrik Petersen, professor Göran von Bonsdorff, professor John Sanness, professor Nils Åke Nilsson och direktör Åke Sparring.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet ville rekommendera de nordiska ländernas regeringar att i Finland inrätta ett nordiskt institut för östeuropeiska frågor.

2. Remissyttranden

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttranden över medlemsförslaget:

Danmark

Undervisningsministeriet.
Forskningssekretariatet.
Københavns universitet.
Århus universitet.
Odense universitet.

Finland

Undervisningsministeriet.
 Helsingfors universitet, konsistoriet.
 Sovjetinstitutet.
 Ulkopoliittikan tutkimuksen säätiö — Stiftelsen för utrikespolitisk forskning.

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet.
 Departementet for handel og skipsfart.
 Universitetet i Bergen, Rådet for det historisk-filosofiske fakultet.
 Universitetet i Bergen, Det akademiske kollegium.
 Universitetet i Oslo.
 Norges industriforbund.
 Norsk arbeidsgiverforening.

Sverige

Universitetskanslersämbetet.
 Universitetskanslersämbetet, fakultetsberedningen för rätts- och samhällsvetenskaperna (SaB).
 Universitetskanslersämbetet, fakultetsberedningen för humaniora och teologi (HuB).
 Kommerskollegium.
 Uppsala universitet, rektorsämbetet.
 Uppsala universitet, forskningsgruppen för östeuropeiska frågor.
 Uppsala universitet, juridiska fakulteten.
 Uppsala universitet, historisk-filosofiska sektionen.
 Uppsala universitet, historisk-filosofiska sektionens utbildningsnämnd.
 Uppsala universitet, språkvetenskapliga sektionen.
 Uppsala universitet, språkvetenskapliga sektionens utbildningsnämnd.
 Uppsala universitet, samhällsvetenskapliga fakulteten.
 Uppsala universitet, samhällsvetenskapliga fakultetens utbildningsnämnd.
 Uppsala universitet, slaviska institutionen.
 Lunds universitet, rektorsämbetet.
 Lunds universitet, teologiska fakulteten.
 Lunds universitet, humanistiska fakulteten.
 Lunds universitet, historisk-filosofiska och språkvetenskapliga sektionernas utbildningsnämnder.
 Lunds universitet, samhällsvetenskapliga fakulteten.
 Lunds universitet, samhällsvetenskapliga fakultetens utbildningsnämnd.
 Lunds universitet, slaviska institutionen.
 Lunds universitet, matematisk-naturvetenskapliga fakulteten.
 Lunds universitet, matematisk-naturvetenskapliga fakultetens utbildningsnämnd.
 Stockholms universitet, rektorsämbetet.
 Stockholms universitet, historisk-filosofiska sektionen och dess utbildningsnämnd.
 Stockholms universitet, samhällsvetenskapliga fakulteten.
 Stockholms universitet, samhällsvetenskapliga fakultetens utbildningsnämnd.
 Stockholms universitet, slaviska institutionen.

Göteborgs universitet, rektorsämbetet.

Göteborgs universitet, humanistiska fakulteten.

Göteborgs universitet, samhällsvetenskapliga fakulteten.

Umeå universitet, rektorsämbetet.

Umeå universitet, humanistiska fakulteten och dess utbildningsnämnd samt samhällsvetenskapliga fakultetens utbildningsnämnd.

Umeå universitet, samhällsvetenskapliga fakulteten.

Umeå universitet, matematisk-naturvetenskapliga fakulteten och dess utbildningsnämnd.

Statens humanistiska forskningsråd.

Statens råd för samhällsforskning.

Ingenjörsvetenskapsakademien.

Svenska institutet.

Stockholms handelskammare.

Sveriges allmänna exportförening.

Sveriges industriförbund.

Sveriges förenade studentkårer (SFS).

De flesta remissinstanser stödjer förslaget om inrättande av ett nordiskt institut för östforskning. Vissa instanser förordar en koncentrerad administration, medan forsknings- och undervisningsaktiviteterna skulle äga rum på olika håll. Beträffande placeringen av ett centrum för samarbetet råder olika uppfattning. Majoriteten föreslår Helsingfors som placeringsort, medan vissa remissinstanser företräder uppfattningen att institutet skulle fördelas på Sverige och Finland. Ett flertal remissinstanser rekommenderar en utredning rörande institutets placering samt dess verksamhetsområde och -former.

Undervisningsministeriet i Danmark ansluter sig till yttrande från *Forskningssekretariatet*, som på föreliggande grundval inte anser sig kunna ta ställning till om forskningssamarbetet skall äga rum genom upprättande av ett forskningsinstitut eller om syftet kunde uppnås genom att stödja konkreta samarbetsprojekt via forskningsråden. Enligt *Forskningssekretariatet* kunde de humanistiska forskningsrådets samarbetsnämnd vara ett naturligt forum för närmare undersökningar av frågan.

Undervisningsministeriet i Finland, som inhämtat yttrande från *Sovjetinstitutet*, hänvisar till de goda erfarenheterna av de redan förefintliga samnordiska instituten för regional forskning och tendenserna vid större utländska universitet att sammanföra olika grenar av östforskningen. Ministeriet ställer sig mot bakgrund härav positivt till inrättandet av ett nordiskt institut för östforskning men föreslår en utredning bl. a. för att närmare definiera institutets verksamhetsområde. Även *Sovjetinstitutet* föreslår en utredning och framhåller betydelsen av att institutet etablerar ett så nära och omfattande samarbete som möjligt med de östeuropeiska länder, som verksamheten kommer att beröra. *Helsingfors universitets konsistorium*, som låtit utarbeta det betänkande, vilket ligger till grund för medlemsförslaget, uttrycker önskemålet att institutet inrättas så att det i

främsta rummet tjäna de nordiska ländernas gemensamma behov, men lämnar varje enskilt land möjlighet att jämsides utveckla egna institut för att tjäna landets specialbehov. Institutets verksamhet bör vidare enligt konsistoriets mening basera sig på goda relationer med vetenskapliga institutioner i de östeuropeiska länderna samt motsvarande institut i andra länder. *Stiftelsen för utrikespolitiska institutet* finner det riktigt att det planerade institutet från början skapar goda relationer med de länder som är forskningsobjekt samt att forskningsverksamheten är tvärvetenskaplig och upplagd på bred bas.

Kirke- och undervisningsdepartementet i Norge bestyrker förslaget om inrättande av ett nordiskt Östeuropa-institut, emedan det enligt departementets mening är diskutabelt att samla ett så vitt och mångsidigt område inom ramen för ett institut. Inte heller *Rådet for det historisk-filologiske fakultet ved universitetet i Bergen*, till vars yttrande *Det akademiske kollegium ved Universitetet i Bergen* ansluter sig, ger förslaget sitt stöd. *Norges Industriforbund* och *Norsk arbeidsgiverforening* anser däremot att en koordinering av de nordiska ländernas insatser på forskningsområdena i många avseenden kan vara praktiska och nyttiga. *Departementet for handel og skipsfart* i Norge anser att behovet av ett nordiskt institut bör avgöras utgående från andra intressen än de ekonomiska.

Statens råd för samhällsforskning i Sverige finner det vara en lämplig uppgift för nordiskt samarbete att öka informationen och den tvärvetenskapliga forskningen om Östeuropa, särskilt beträffande de sociala företeelserna. Rådet anser ett institut vara en ändamålsenlig form för detta samarbete och understryker att institutet bör erhålla tillräckliga anslag för att jämförelsevis snabbt kunna komplettera eventuella grundbibliotek med litteratur av primärt samhällsvetenskapligt intresse. Ur rådets synpunkt är det även viktigt att det blivande institutet får ett livligt forskningsutbyte med östeuropeisk forskning på andra håll i Norden. Även *statens humanistiska forskningsråd* i Sverige ger förslaget om inrättande av ett nordiskt institut sitt stöd.

Kommerskollegium i Sverige, som inhämtat yttranden från *Sveriges allmänna exportförening* och *Sveriges industriförbund*, framhåller att den svenska östforskningen är av största betydelse för svensk industri och att det för Sverige är angeläget med ett omfattande erfarenhetsmaterial och utbildning av forskare på området. Samtidigt som kollegiet i princip ställer sig positivt till inrättandet av ett nordiskt Östeuropa-institut framhåller det önskvärdenheten av att forskningen kontinuerligt byggs ut i Sverige. *Stockholms handelskammare* anser avsikten med ett nordiskt institut främst böra vara att bygga upp en effektiv dokumentation på området. Sveriges allmänna exportförening och Sveriges industriförbund anser sig inte kunna uttala sig om behovet av ett nordiskt institut, men understryker behovet av en utbyggnad av östforskningen i Sverige.

Universitetskanslersämbetet i Sverige hänvisar till att en betydande forsknings- och undervisningsverksamhet rörande Östeuropa har utvecklats vid åtskilliga läroanstalter och inom åtskilliga discipliner och anser mot bakgrund härav att målet för gemensamma insatser blir att skapa en bas för systematisk information och dokumentation samt för samordning och initiering av tvärvetenskapliga forskningsprojekt och inte en koncentrerings av personella och materiella forskningsresurser.

Rektorsämbetet vid Uppsala universitet tillstyrker förslaget med tillägget att vid planeringen av institutets verksamhet särskilt sådana speciella aktiviteter bör beaktas, som har direkt anknytning till verksamheten vid det föreslagna institutet och som redan existerar inom de olika nordiska länderna. *Juridiska fakulteten vid Uppsala universitet* ifrågasätter lämpligheten av att koncentrera de nordiska insatserna till ett institut och föreslår en prövning av frågan om ett rationellt utnyttjande av resurserna genom en mindre stark koncentrerings. *Historisk-filosofiska sektionen* och dess *utbildningsnämnd* samt *språkvetenskapliga sektionen* och dess *utbildningsnämnd*, samtliga vid *Uppsala universitet*, tillstyrker förslaget. Sistnämnda utbildningsnämnd betonar dock, att vid inrättandet av ett nordiskt institut hänsyn bör tas till den forskning rörande östeuropeiska frågor, som bedrivs i Norden. *Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Uppsala universitet* rekommenderar en utredning omfattande en inventering av resurserna och ett instituts möjliga lokalisering till en eller flera orter. *Slaviska institutionen vid Uppsala universitet* redogör i en omfattande bilaga för östforskningen och därmed sammanhängande förhållanden vid sagda universitet samt föreslår att man samordnar de spridda insatserna på östforskningens område i Norden och inrättar ett nordiskt institut för ändamålet. Inrättandet av ett institut bör emellertid enligt institutionens mening föregås av en utredning rörande de nuvarande forskningsresurserna på olika håll, den huvudsakliga inriktningen av institutets verksamhet, institutets organisation och dess samverkan med andra instanser inom östforskningen.

Rektorsämbetet vid Lunds universitet tillstyrker i likhet med samtliga fakulteter och utbildningsnämnder vid universitetet inrättandet av ett nordiskt institut för östeuropeiska frågor. *Teologiska fakulteten vid Lunds universitet* framhåller, att Finland är att föredra framför varje annat nordiskt land vid placeringen av ett nordiskt institut, om man ser till de religionsvetenskapliga synpunkterna. *Humanistiska fakulteten*, *historisk-filosofiska* och *språkvetenskapliga sektionernas utbildningsnämnder* och *Slaviska institutionen*, samtliga vid *Lunds universitet*, vilka ingående redogör för forskning och undervisning vid universitet och högskolor i Danmark, Norge och Sverige, finner en rationell planering och koordinering av östforskningen i Norden vara ett angeläget önskemål, som skulle kunna förverkligas genom det föreslagna institutet. Som uppgifter för institutet nämner sistnämnda

remissinstanser rådgivning, information, dokumentation, översättning, publikationsverksamhet, föreläsningar och symposier samt överhuvud främjande av vetenskaplig forskning inom olika vetenskapsgrenar av intresse för östforskningen. Dessa aktiviteter bör ha en bred inriktning på språk och förhållanden inom alla öststater, även de mindre. *Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Lunds universitet* och dess *utbildningsnämnd* tillstyrker förslaget om ett nordiskt institut, men förutsätter att institutets verksamhet kommer att involvera hela Östeuropa och inte får sin koncentration på Sovjetunionen. *Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid Lunds universitet* och dess *utbildningsnämnd* finner inrättandet av ett nordiskt institut vara av betydande värde, i synnerhet förslaget om ett specialinriktat bibliotek.

Hänvisande till inhämtade yttranden i ärendet finner *rektorsämbetet vid Stockholms universitet* att ett beslut om inrättande av ett nordiskt institut för ösieuuropeiska frågor bör föregås av en utredning omfattande bl. a. en kartläggning av pågående forskning och befintliga forskningsresurser. *Historisk-filosofiska sektionen vid Stockholms universitet* och dess *utbildningsnämnd* finner likaså att flera frågor i anslutning till ett nordiskt institut kräver en utredning och framhåller att ett institut inte får medföra en monopolisering av östforskningen till detta. *Samhällsvetenskapliga fakulteten* och dess *utbildningsnämnd vid Stockholms universitet* intar en positiv ståndpunkt till förslaget om inrättande av ett nordiskt institut, men finner att ett flertal frågor förutsätter närmare utredning, innan beslut i saken fattas. *Slaviska institutionen vid Stockholms universitet* tillstyrker själva tanken på inrättande av ett nordiskt institut, men efterlyser en ytterligare kartläggning av institutets syftning.

Rektorsämbetet vid Göteborgs universitet, som tillstyrker förslaget, anser att institutets huvuduppgift bör vara dokumentation, men har inlet att invända mot att även forskning bedrivs i anslutning till verksamheten. Ämbetet framhåller dock att institutets existens inte får vara en återhållande faktor för forskning vid universitetet och högskolor i Norden.

Umeå universitetets humanistiska fakultet och dess *utbildningsnämnd* samt universitetets *samhällsvetenskapliga fakultet* och dess *utbildningsnämnd*, till vilkas yttranden rektorsämbetet ansluter sig, förutsätter att forskningen vid ett nordiskt institut inte blir så institutionell att den övriga debatten med forskare vid slaviska och andra berörda institutioner vid olika skandinaviska universitet avskärs eller blir bristfälliga. Nyssnämnda remissorgan uttrycker önskemålet att de enskilda ländernas resursgivning för en nödvändig expansion av ryska och andra slaviska språk vid de enskilda nordiska universiteten inte skall bli åsidosatt på grund av ett nordiskt institut.

Sveriges förenade studentkårer föreslår i sitt yttrande sammanfattningsvis att institutionaliserade samarbetsformer inom Norden rörande östforsk-

ningen skapas och att detta samarbete skulle ske inom en gemensam administrativ ram, men att forskning och utbildning inte koncentreras till ett till en ort förlagt institut, utan väsentligen sker vid universiteten.

Ingenjörsvetenskapsakademien i Sverige finner det vara betydelsefullt med undervisning vid flera svenska universitet men har ingenting att invända mot en nordisk samordning. Akademien anser dock att det föreliggande förslaget inte är tillräckligt underbyggt för en formell rekommendation till de nordiska regeringarna och föreslår att förutsättningarna för inrättandet av ett institut så snabbt som möjligt utredes.

3. U t s k o t t e t

Förslagsställarna har med hänvisning till ett vid Helsingfors universitet utarbetat betänkande föreslagit inrättande av ett nordiskt institut för östeuropeiska frågor i Finland. I betänkandet åberopas biblioteken i Helsingfors och deras samlingar av litteratur om Östeuropa samt Finlands traditionella kulturkontakter med de östeuropeiska länderna såsom skäl för placeringen av ett institut i Helsingfors. Det nordiska institutets huvuduppgift skulle enligt vad Helsingfors universitets sakkunniga föreslagit vara regional forskning.

Det i Helsingfors universitets betänkande ingående förslaget om ett nordiskt institut anser utskottet inte vara tillräckligt underbyggt. Genom att institutets verksamhetsområde inte klart definieras och institutets huvudinriktning inte har tydligt angivits saknas förutsättningar för att rekommendera åtgärder för inrättande av ett institut. Utskottet saknar i materialet även ett klagörande av förutsättningarna för att inom ramen för ett institut koordinera forskning och utbildning inom så olika vetenskapsområden som religionsvetenskap, språkvetenskap, historia och samhällsvetenskaper. Utskottet anser sig därför i nuläget sakna grundval för en formell rekommendation till regeringarna i enlighet med medlemsförslagets hemställan.

Inom östforskningen har redan förekommit nordiskt samarbete. Nordiska kontakter har etablerats särskilt inom språkvetenskaperna i form av nordiska möten och utbyte av information. Representanter för den sovjetologiska forskningen anordnar regelbundet temaseminarier. Utskottet har såväl av remissmaterialet som av de sakkunniga erfarit, att en ytterligare utbyggnad av samarbetet inom östforskningen och -undervisningen är önskvärd och behövlig. Målet för samarbetet anser utskottet böra vara samordning och initiering av forskningsprojekt och uppbyggnad av en systematisk information och dokumentation. För att samarbetet skall få en ändamålsenlig utbyggnad bör formerna härför närmare utredas. Utskottet föreslår därför tillsättande av en utredning, som får i uppdrag att efter kartläggning av pågående östforskning och -undervisning både på nationellt

och samnordiskt plan framlägga förslag till effektivisering av samarbetet. Särskilt bör utredningen uppmärksamma frågan om vilka projekt som bör prioriteras för nordiskt samarbete. Utskottet finner det vara en förutsättning för åstadkommande av ett effektivt samarbete att utredningen uppgör ett generalprogram för den nordiska samverkan på de olika vetenskapsfälten inom östforskningen och -undervisningen. I detta program bör även ingå förslag till åtgärder för tillskapande av ett system för internordisk vetenskaplig information och dokumentation på området. I utredningens uppdrag bör enligt utskottets mening ingå behandling av frågan om behovet av ett nordiskt institut för östeuropeiska frågor, vars huvudinriktning samt verksamhetsområde och -former — härunder alla uppkommande avgränsningsfrågor — bör närmare klargöras. Innan åtgärder i enlighet med utredningens förslag vidtas bör slutligen enligt utskottets bedömning östforskningens och -undervisningens prioritet prövas i förhållande till övrigt nordiskt forsknings- och undervisningssamarbete.

Hänvisande till vad ovan anförts får utskottet föreslå,

att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för ett ökat nordiskt samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa.

Stockholm den 21 januari 1971

<i>Per Bergman (s)</i>	<i>Niels Eriksen (V)</i>	<i>Gunnar Garbo (V)</i>
<i>Guttorm Hansen (A)</i>	<i>Niels Helveg Petersen (RV)</i>	<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>
<i>Eysteinn Jónsson (F)</i>	<i>Rune Jonsson (s)</i>	<i>Niels Matthiasen (S)</i>
Förman		
<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Erlendur Patursson (Tvfl)</i>	<i>Berte Rognerud (H)</i>
<i>Per Olof Sundman (cp)</i>	<i>Mirjam Tuominen (Skdl)</i>	

Medlemsförslag

om åtgärder till skydd för laxbeståndet

(*Väckt av Sigurður Ingimundarson och Nils Jacobsen*)

Utvecklingen under senare år inom laxfisket har givit anledning till oro beträffande laxens fortbestånd. Från många håll görs gällande att det fiske med lina efter lax, som bedrivs på internationellt vatten i Nordatlanten, är att betrakta som rovfiske. Fortsatt aktivitet med linfiske efter lax anses ha ödeläggande verkningar på laxstammen. Från norsk sida har hävdats att fångsterna av lax på internationellt vatten utanför den norska kusten träffar sådan lax, vilken är på väg upp i norska älvar för lek eller som fortfarande har ett å två år kvar till lektiden. Odlingen av lax företages i Norge, medan resultaten av odlingsarbetet skördas ute på internationellt vatten av även andra än norska fiskare.

Liknande intressekonflikter har uppstått beträffande laxbeståndet i Östersjön. Östersjö laxen torde till 20—25 procent komma från Sverige såsom ett resultat av det i Sverige bedrivna laxodlingsarbetet med utplantering av unglaxar, som drivits fram på laxodlingsanstalter. Denna utplantering är en kompensation för den naturliga laxproduktionen i de älvar som till följd av vattenreglering icke längre kan tjäna som uppehållsplatser för laxen under lek- och tillväxttid. Fångsten av östersjö laxen är enligt svensk mening alltför hård för närvarande. Mer än hälften av laxfångsten i Östersjön torde komma danska fiskare till del. Från dansk sida lämnas dock för närvarande icke något bidrag till reproduktion av lax i Östersjön. Mellan Danmark, Sverige och Västtyskland gäller sedan 1962 en konvention om laxfisket i Östersjön, vilken innehåller bestämmelser till skydd för smålaxen. En tanke vore att komplettera konventionen med bestämmelser om att länderna skulle gemensamt bidra till reproduktionen av lax i Östersjön.

För att återgå till frågan om linfiske efter lax på internationellt vatten utanför den norska kusten är att anteckna att fiske efter lax med lina är enligt lag förbjudet innanför norska tolvmilgränsen. Inom detta område bedrivs fisket i huvudsak med drivgarn. Av forskare hävdas, att det nu är fullt klarlagt att det drivgarnsfiske, som bedrivs efter lax utanför norska kusten, ävensom det laxfiske med lina, som bedrivs på laxens uppväxtområden, kraftigt minskar laxbeståndet och riskerar att omintetgöra det norska laxodlingsarbetet. Risken för en överbeskattning av laxbeståndet anses över-

hängande, vilket lett till beslut om införande av restriktioner för drivgarnsfisket efter lax inom norskt sjöterritorium.

Från fiskarnas organisationer har framförts starka protester mot införande av dessa restriktioner beträffande drivgarnsfisket. Det framhålls, att restriktioner av ifrågavarande slag har ringa betydelse för bevarande av laxfisket som näring med hänsyn till att laxfisket på internationellt vatten kan bedrivas utan hinder av sådana restriktioner.

Enligt vissa pressuppgifter har, sedan restriktioner beträffande drivgarnsfisket införts, ett flertal norska fiskare beslutat införskaffa flytlinor för att delta i laxfisket efter lina på internationellt vatten, i vilket fiske tidigare endast ett fåtal norska fiskare deltagit.

I laxfisket på internationellt vatten utanför Norge deltar också danska och svenska fiskare. Så länge några internationella överenskommelser beträffande laxfisket icke begränsar möjligheterna därtill, har medborgare från alla nationer rätt att delta i detta fiske. Naturligt är emellertid att när från norsk sida initiativ togs till restriktioner i kustlaxfisket inom det egna sjöterritoriet för att skydda laxbeståndet, det omfattande linfisket efter lax på internationellt vatten icke kan ses med blida ögon av de norska fiskare, vilkas utkomstmöjligheter hotas, om laxbeståndet går allvarligt tillbaka.

Att risker föreligger för en alltför hård beskattning av laxbeståndet på grund av nuvarande ordning bestyrkes i viss mån av att så stora fiskena- tioner som USA, Sovjet, England och Island gått in för förbud mot linfiske efter lax på internationellt vatten.

Hos Nordiska rådet har även Nordiska sportfiskarunionen i särskild skrivelse (*se Tillägg*) understrukit behovet av ett förbud mot fiske av lax på in- ternationellt vatten i Atlanten till skydd för laxbeståndet. I skrivelsen hemstäl- les att de nordiska ländernas regeringar ville medverka till införande av ett sådant förbud, som anses nödvändigt, då havsfisket kraftigt reducerar lax- beståndet i älvarna.

De nordiska länderna bör inta en gemensam ståndpunkt i denna fråga och anta likartade bestämmelser på området. Spörsmålet om laxfisket i havet inklusive i Östersjön behöver tas upp till behandling i hela sin omfattning på nordiskt plan och ges en allsidig bedömning. Härvid bör övervägas om en begränsning av havsfisket på lax lämpligen bör ske genom ett totalförbud eller genom andra kontrollåtgärder. Otvivelaktigt är en reglering av laxfisket med lina på internationellt vatten i Atlanten ofrånkomlig, om laxbeståndet i Norden skall kunna bevaras framdeles. Då laxen till dels vandrar mellan Östersjön och Atlanten, bör ett nordiskt ställningstagande gälla allt laxfiske till havs.

Det nu aktualiserade spörsmålet har anknytning till det arbete, som utfö- res av Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål. Det synes naturligt att frågan i första hand tas upp där till ingående prövning.

Under åberopande av vad ovan anförts hemställer vi,
att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i de
nordiska länderna att gemensamt verka för att sådana en-
hetliga bestämmelser skapas beträffande laxfisket på inter-
nationellt vatten, att laxbeståndet tryggas för framtiden.

Reykjavik och Oslo den 3 juni 1969

Sigurður Ingimundarson (A)

Nils Jacobsen (A)

TILLÄGG**Skrivelse från Nordiska sportfiskarunionen till Nordiska rådet rörande
laxfiske i havet**

På det 17. årsmöte i kommisjonen for fiske i det nordlige Atlanterhav (ICNAF) i Quebec 1967 fremsatte Canada et forslag om forbud mot fiske av laks i internasjonalt farvann. Forslaget er begrunnet med at det tiltagende fiske etter laks på internasjonalt område i Atlanterhavet har fått et så stort omfang at bestanden vil bli skadelidende.

Endel av fisket foregår på unglaks (etter 1—2 års opphold i sjøen) hvorfor fisket høster i laksebestanden på en meget urasjonell måte.

Nordisk Sportsfiskerunion har på et møte i Island i september drøftet den utvikling laksefisket i internasjonalt farvann har hatt de siste år og mener at dette økende havfiske vil bli en trussel mot laksebestanden.

Unionen vil derfor så sterkt som mulig henstille til regjeringene i Danmark, Finland, Island, Sverige og Norge å støtte arbeidet for et forbud mot fiske av laks i internasjonalt farvann i Atlanterhavet.

Vi vil be om at dette spørsmål eventuelt blir tatt opp til behandling i Nordisk Råd.

Reykjavík, den 10. september 1969

E. Christoffersen

TILLÄGGSBIHANG

Norsk redogörelse vid Nordiska sportfiskarunionens arbetsutskotts möte i**Reykjavík den 10 september 1967 rörande fiske av lax i havet**

Når det fra norsk side er bedt om at denne post blir satt opp på dagsordenen, skyldes det en tildels sterkt økende bekymring for utviklingen av fisket på den norske laksebestanden

Norge har idag ca. 170 registrerte lakseførende elver, som i tiden 1951—1962 har gitt en avkastning som har ligget mellom 208 000—263 000 kg. pr. år. I sjøen utenfor Norges kyst har fangstene variert fra vel 890 000 kg. til ca. 1,7 mill. kg. Tillsammen gir dette en fangst av laks på ca. 2 mill. kg. det siste år, til en verdi for kjøttet alene på ca. kr. 25 mill.

Den samlede sum i kroner for utleie av lakseelver i Norge var i 1962 ca. 1,2 mill. kr. Disse tall er hentet fra den siste melding fra fiskeriinspektøren frem til 1962. Imidlertid vet vi at prisen på laksekjøttet som prisen på utleie av

vare elver, har øket betraktelig i det siste i takt med den veldige øking i sportsfiskeinteressene i vårt land og i Skandinavien.

Gjennom mange års merking av voksen laks er det påvist at mellom 85—90 % av disse 2 mill. kg. laks fiskes i sjøen (saltvann), mens fra 10—15 % fiskes i elvene. De samme merkingene viser at ca. 70 % av den laks som kommer inn til Norges kyst blir fanget igjen, enten i sjø eller elv. Avkastningen i sjøen har øket i den siste 20 års periode, bortsett fra de siste 2 årene. Også i elvene har avkastningen øket endel, men ikke på noen måte i forhold til avkastningen i sjøen. En avkastningskurve, fremstillet fra Den vitenskapelige avdeling for ferskvannsfiskeriene viser at den totale avkastningen av laks i elvene hele tiden har ligget mellom 200—250 000 kg. Det skyldes da å opplyse at statistikken etterhvert har omfattet flere og flere elver. Mens den opprinnelige statistikk fra ca. 1870 omfattet vel 60 elver, er elveantallet idag, som tidligere nevnt, over 170.

Redskapet som brukes i elvene er vesentlig stang, noe not-teine og garnfiske foregår nok. I sjøen fiskes bl. a. med kilenot og antallet har i perioden 1951—62 variert fra ca 7 000—7 500.

For ca. 10 år siden begynte et nytt fiske etter laks i havet utenfor Norge, det såkalte drivgarnfiske. Dette fisket er av fiskerikonsulent Leif Rosseland den 9. februar 1962 beskrevet slik: »Foreløpig foregår fisket i alle fall i Finnmark for en stor del med sjarker 20—24 fot lange, men det brukes båter helt ned til 15—17 fots størrelse. De minste båtene, skøytene, driver med få garn og forholdsvis nær land, så nær at det hender de kommer i konflikt med faststående redskaper. Adskillige av de større båtene driver flere kartmil av land, enkelte av de største båtene på Sørøyfeltet (Finnmark) er drevet opp til 25—30 kvartmil av land og fått bra med laks der. Disse større båtene bruker nå 30—35 garn, d. v. s. et bruk på 11—1 200 meters lengde. Garna var fra 50—70 masker dype, d. v. s. 6—7 meter. Et slikt redskap feier da over en flate på ca. 7—8 000 m². Og det er ikke noe rart at slike redskaper fanger langt mer laks enn de små stågarn og kilenøtene som bare rekker noen få meter ut fra land».

Om *størrelsen* av den fisk som tas på drivgarnene sier han at drivgarnslaksen fra 1966 var noe over kilenotlaksen og ellers er forskjellen lite merkbar.

Når det gjelder *kvaliteten* av den fisk som tas i drivgarnene er det heller ingen merkbar forskjell mellom denne laksen og den som tas i kilenøter eller med annen redskap lenger inne på kysten.

Når det gjelder *kvantitetsforringelsen* på grunn av fiskemåten, viser undersøkelser av tildels betydelig antall laks at drivgarnene påfører laksen skader som i høy grad er med å forringe laksens verdi.

Når det gjelder *kjønnsutviklingen* har de undersøkelser som Rosseland gjør rede for også vist at det ikke er funnet noen forskjell i kjønnsutviklingen for drivgarnslaksen og kilenotlaksen, altså den laksen som tas nærmere land.

Rosseland sier videre i sin utredning av 19. oktober 1966 om drivgarnsfiske:

»Det hevdes stadig at havet utenfor vår kyst har store laksemengder som burde utnyttes ved drivgarnsfiske eller linefiske. Laks som ikke hører til den vanlige stamme som kilenøtene beskatter. At det ett eller annet sted i havet må finnes ganske store laksemengder under oppvekst er sikkert nok. Dette har vært kjent i lange tider. Det er nemlig bare endel av laksen i havet som blir kjønnsmodne og søker inn til elvene for å gyte. Vi vet at mye

av smålaksen ikke blir kjønnsmoden og følgelig oppholder seg videre i havet til den blir mellomlaks. Men heller ikke på langt nær all mellomlaksen blir kjønnsmoden og en god del går derfor enda ett år i havet og blir storlaks. Heller ikke alle treåringene i havet blir kjønnsmodne. Vi har således svært mange årsklasser ute i havet. I tillegg til dette kommer også endel vinterstøying av forskjellig alder som går til havs for å fete seg. Denne delen av laksebestanden har gjerne vært kalt havreserven, med et noe uheldig ord. De representerer i alle fall ikke noen reservbestand som uten fare kan beskattes slik mange later til å tro. Denne delen av laksebestanden er i sterk vekst. En vanlig laks som kommer igjen etter ett år i havet veier ca. 2 kg. Får den ett år til i havet får den en oppvekt på ca. 5 kg, og etter enda ett år veier den ca. 10 kg. Fisk som har gått tre år i havet kan imidlertid veie hele 20 kg. Bare denne sterke veksten skulle tilsi at det er en tvilsom affære å fange laks før den er noenlunde utvokst. Dessuten har vi høyst forskjellig kg. pris på smålaks, mellomlaks og storlaks. Basert på prisene i 1963 har jeg satt opp følgende regnestykke:

En mellomlaks er like mye verd som 4,6 smålaks, en storlaks er like mye verd som 3,6 mellomlaks og en storlaks er altså like mye verd som 16,6 smålaks.

Skal det lønne seg å fiske på den såkalte havreserven må en forutsette en nesten utenkelig stor dødelighet på laks av denne størrelsen. Selv med den begrensede viten en har i dag om laksen i havet må en kunne regne med at det er helt ulønnsomt å fange laksen før den er nær utvokst eller helt utvokst. En får derfor håpe at havreserven fortsatt vil bli utbeskattet. Dette er da også den alminnelige mening blant alle lands laksebiologer.»

Ved siden av drivgarnfiske på laks er det i de aller siste år også oppstått ytterligere et nytt fiske i sjøen utenfor Norges kyst, nemlig linefisket. Linefiske etter laks er forbudt innenfor norsk territorialfarvann. Om dette fiske sier forsøksleder Rosseland i en uttalelse av 10. juni 1967:

»I de aller siste årene har en også fått et fiske etter laks i havet utenfor vår kyst. Det ble allerede forsøkt slikt fiske like etter siste verdenskrig, men først i de siste 2—3 årene har det fått nevneverdig omfang. Det ser ut til at det er line som er den beste redskapen. Hvor fisket har foregått og hvilket kvanta som er tatt opp er ikke kjent i detalj.

Danske fiskere har imidlertid flere ganger uttalt i avisene at fisket har vært meget givende og det har i alle år i alle fall deltatt over 20 skuter, vesentlig danske fiskere. Også endel norske skuter har i det siste prøvd linefiske utenfor vår fiskerigrense.

Det er sikkert at fiske har foregått i alle fall på strekningen fra Trøndelag til og med Finnmark, og at det har foregått langt til havs tydeligvis, men at det er på det rene at båter også har fisket nokså nær inntil fiskerigrensen.

En hadde ifjor prøver på vel 200 linefanget laks fra Trenabanken og havet utenfor Vesterålen og Andøya. Laksen var tatt fra 30—70 kvartmil fra land.

Fra meget omfattende merkinger vet vi at den laksen som kommer inn til Norskekysten for den alt overveiende del er norsk. Nordpå har vi et visst anslag russisk laks, sydpå et innslag av skotsk—engelsk og svensk laks, men f. eks. på kysten fra Trøndelag og Nordland er det praktisk talt bare norsk laks det fiskes på.

Ennå har en ikke hatt merking av nevneverdig omfang ute i havet utenfor vår kyst, men det er etter min mening overveiende sannsynlig at den vesentlige del av laksen som fanges der er norsk. Jeg har sett at danske fiske-

re har uttalt at det ikke kan dreie seg om norsk laks all den stund de ikke har fått norsk merket laks. Dette kan så være, en ting er imidlertid sikkert Vi begynner å få laks utenfor kysten med danske linekroker i magen. Hitil i år har vi fått tilsendt fra merkestasjonen på Tarva 4 linefortommer med kroker og søkker, og såvidt jeg kan bedømme er de helt identiske med de kroker og søkker som danske fiskere bruker.

Den laksen som ikke er norsk må skrive seg fra andre lakseproduserende land. Det kan være fra Island, Storbritannia, Irland, Russland, for en mindre delts vedkommende fra Sverige. (Sverige har få elver med utløp fra atlantisk farvann og fra Østersjøen går laksen i liten grad ut av Atlanteren.)

Alle de nevnte land har strenge regler for fiske av laks i egne farvann, alle land har kostet store summer på å øke laksebestanden. Ingen av de nevnte har nå havfiske etter laks i atlantisk farvann, bortsett fra at svenskene visstnok har prøvd fiske utenfor vår kyst.

Jeg har også all grunn til å tro at land som Island og Storbritannia, Irland og Russland i høy grad er interessert i å stoppe alt fiske i internasjonalt farvann i Atlanteren. Sverige har neppe stor interesse å forsvare, det har nesten all lakseproduksjon i elver til Østersjøen og det alt vesentlige av kunstig oppforet laks settes også der.

Danmark har som kjent ingen lakseproduserende elver å snakke om, så danskene har ingen egen laksebestand å verne om».

(Sitat slutt, så langt Leiv Rosseland.)

For å forsøke å bringe på det rene vandringsen av norsk laks og hvor stor prosent som vender tilbake til elvene er det gjennom mange, mange år i Norge drevet merking av utvandrende lakseunger (smolt). Årlig merkes nå fra 20—30 000 smolt.

Gjenfangster i norske elver av denne merkete smolten ligger fra 1—2 1/2 %.

Et nytt stort laksefiske delvis i internasjonalt farvann og delvis innenfor vedkommende lands territorialfarvann er i det siste år begynt ved Grønland. Her er fisket gått opp til over 2 mill. kg. pr. år.

Til dato er det i denne laksefangsten ikke påvist noen laks, merket i Norge.

Derimot er det funnet laks merket i Storbritannia og visstnok på Irland.

Norge har selv innført ganske strenge restriksjoner for å verne om laksebestanden innenfor norsk territorialfarvann. Således gjelder det fredning for laks i sjøen fra 5. august til 30. april. I elven er laksen fredet fra 1. september til 30. april. Dessuten forekommer det en rekke ytterligere restriksjoner i bestemte områder, utenfor elvemunninger etc.

Maskevidden for laks i garn er 5,8 mm., det samme gjelder spileavstanden i teiner hvis fisket foregår i elver.

En hel del redskap er forbudt, som tidligere nevnt line og visse nøter. Minstemål for laks er 30 cm. Dessuten er det ved lov påbudt at visse deler av fjorder og elver alltid skal holdes åpne slik at laksen kan ha fri gang der.

Ellers er det å opplyse at retten til å fiske laks og sjøørret i Norge tilligger gunneieren, altså eieren av eiendom ned til elv eller sjø. Eneretten til å fiske laks og sjøørret i sjøen er dog begrenset til visse faststående redskaper.

Jeg vil så vise til den konklusjon som forsøksleder Rosseland har gitt i sin uttalelse av 19. oktober 1966.

»I alle land er laksen en fiskeart som bør beskyttes godt av lovgivningen om bestanden skal holdes oppe. Dette gjelder både den atlantiske laks og stillehavslaksene som har en ikke ulik biologi. For stillehavslaksenes vedkommende har overbeskatningen ført til kolossale tap og kostbare restaurerings-

tiltak. Meget strenge restriksjoner på dette fiske ser nå ut til å bringe bestanden på fote. (Jeg vil her bemerke at det nå er inngått en avtale mellom Japan og USA om begrensning av fiske i sjøen etter stillehavslaks. Roms bemerkning). Jeg siterer videre fra Rosseland:

Hos oss har vi i lang tid hatt ganske strenge regler for laksefiske. Alle disse reglene for å gjøre disse redskaper mindre effektive slik at det kan bli rikelig mengde med gytelaks igjen til reproduksjonen.

Dette innviklele nettet av restriksjoner har i praksis virket ganske bra. I alle fall har vi i senere tid, som nevnt, hatt en gledelig oppgang av laksebestanden. Denne oppgang har hittil omlag bare ført til oppsving av fiske i sjøen til tross for at den, som før nevnt, i stor utstrekning skyldes kultiveringsarbeid i elvene. Arbeidet som for en stor del gjøres vederlagsfritt av interesserte folk, grunneierforeninger, fiskerforeninger, klekkeribestyrer som ofte arbeider nesten gratis for andre, men meget av kultiveringsarbeidet er også utført for det offentliges regning. Ser vi på statistikken og grafiske fremstillinger ser vi på klart at elvefisket har hatt liten andel i det økte utbytte av laksefisket. Det ligger en stor fare i dette at kulturarbeidet i elvene gir så lite igjen. Selvsagt kan en ikke se bort fra at det kunne fiskes mere i elvene dersom fisket ikke var belagt med så sterke restriksjoner eller en brukte mer effektive redskap enn sportsredskap. De som er kjent i norske elver vil ha vanskelig for å tro at der er noen stor mulighet for å ta vesentlig mer laks og dessuten ha igjen en rimelig bestand av gytefisk i mange elver.

Jeg tror en må se den realiteten i øynene at et fritt fiske etter laks, det gjelder i elvene eller i sjøen, enten med drivgarn eller med andre redskaper, er uforenlig med rasjonell utnyttelse av fiskebestanden og elvenes produksjonsevne. Til det er laksen for kostbar fisk og for lett å fange. Den mengde av laks i norske elver som kan tas er også sterkt begrenset. Jo flere fiskere laksemengden skal deles på jo mindre utbytte får hver enkelt og jo kostbarere blir fisket. Til slutt kan det bli lite lønnsomt for de fleste.

En regulering av fisket er derfor til fordel for alle parter. Å finne den beste måten å regulere drivgarnfisket på kan være vanskelig. I andre land er det brukt forskjellige måter, som nevnt har enkelte land gått så drastisk til verks at de har forbudt alt sjøfiske, i andre land er det lisensordning eller midlertidig forbud mot drivgarnfiske. Andre land har begrenset båtstørrelse, begrenset lengde på drivgarnlenkene o. l. Selv om problemet er vanskelig kommer jeg imidlertid ikke fra at en måte å løse det på må finnes.» (Sitat slutt, forsøksleder Rosseland.)

På grunnlag av de ovenfor anførte opplysninger har Den vitenskapelige avdeling for ferskvannsfiske, fremdeles v/forsøksleder Rosseiland, den 20. juni 1967 avgitt følgende uttalelser til Landbruksdepartementet. (*Här ej tryckta.*)

Saken er behandlet i Direktoratet for viltstell, jakt og ferskvannsfiske og på møtet i direktoratets styre den 26. juni d. å. ble det fattet følgende enstemmige vedtak i forbindelse med spørsmålet om regulering av laksefiske i internasjonale farvann: »Styret for Direktoratet for viltstell, jakt og ferskvannsfiske ser med uro på det stadig økende fiske etter laks med drivgarn og line i internasjonalt farvann utenfor norskekysten. Etter styrets oppfatning representerer dette fisket en alvorlig fare for katastrofal desimering av den norske laksebestand og er også i høy grad egnet til å svekke interessen for effektivt kulturarbeid i våre vassdrag. En henstiller derfor til Landbruksdepartementet om å ta initiativ til forhandlinger om reguleringer av laksefiske i internasjonalt farvann. Styret viser i så måte til et kanadisk

forslag på det 17. årsmøte i kommisjonen for fiske i det nordvestlige Atlanterhav.»

Direktoratet konkluderer sin henvendelse til departementet med å be departementet så snart som mulig å ta det nødvendige skritt i saken.

På dette grunnlag ønsker representantene fra Norge i dagens møte å fremsette følgende henstilling som vi vil be om at de øvrige land støtter opp om. (*Här ej tryckt.*)

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

D a n m a r k

Fiskeriministeriet:

For så vidt angår laksebestanden i Østersøen findes som bekendt en overenskomst af 20. december 1962 indgået mellem Danmark, Forbundsrepublikken Tyskland og Sverige, der tager sigte på beskyttelse af laksebestanden.

I nævnte konvention er fastsat mindstemål for laks, mindstemaskestørrelser for drivgarn og regler om spændvidde for fiskekroge. Spørgsmålet om nødvendigheden af yderligere foranstaltninger behandles i den i henhold til overenskomsten nedsatte kommission, og man er bekendt med, at der fra kommissionen kan forventes indstilling om indførelse af visse fredningstider samt et forbud mod anvendelse af flydetrawl til laksefiskeri.

Fiskeriet i Nordatlanten er dækket af to konventioner, nemlig konventionen for fiskeriet i det nordøstlige Atlanterhav og konventionen for fiskeriet i det nordvestlige Atlanterhav. Begge de i henhold til nævnte konventioner nedsatte kommissioner beskæftiger sig også med beskyttelse af laksebestanden, ligesom en særlig fælles videnskabelig arbejdsgruppe er nedsat af nævnte kommissioner og Det internationale Havundersøgelsesråd med henblik på undersøgelse af problemerne i forbindelse med laksefiskeriet.

De af nævnte arbejdsgruppe hidtil afgivne rapporter har ikke indeholdt oplysninger, der har kunnet begrunde vedtagelse af særlige beskyttelsesforanstaltninger, men gruppen fortsætter sine undersøgelser, og spørgsmålet om vedtagelse af foranstaltninger til beskyttelse af laksebestanden må forventes at komme til behandling på ny i de ovennævnte kommissioner ved deres forestående møder i maj og juni måned 1970. Man har dog intet at indvende imod, at spørgsmålet forinden drøftes på nordisk basis, og man kan i denne forbindelse tiltræde, at spørgsmålet drøftes i det nordiske kontaktorgan for fiskerispørgsmål, således som henstillet i medlemsforslaget.

København, den 25. september 1969

J. Nørgaard

K. Løkkegaard

Finland**Lantbruksministeriet, byrån för internationella ärenden¹:**

Sedan laxfisket gått tillbaka, framför allt som en följd av utbyggandet av forsarna har laxfångsten förflyttats till den finska kusten och till Östersjöns internationella vatten, där förutom finska fiskare också danska, svenska och inom det sydliga östersjöterritoriet tyska och polska fiskare fiskar lax. Vid fisket har huvudsakligen använts drivgarn och lina.

Oaktat de hittillsvarande överenskommelserna angående storleken på nätets maskor och kroken har det konstaterats, att fångsten huvudsakligen består av tämligen små fiskar i synnerhet i Östersjöns södra delar. Emedan en sådan sammansättning av fångsten minskar laxbeståndet, är det på sin plats, att man i enlighet med Nordiska rådets medlemsförslag A 247/e påbörjar en undersökning av möjligheterna att skydda laxbeståndet i havet. Enligt lantbruksministeriets åsikt borde saken behandlas närmast i de nordiska samarbetsorganen inom fiskeriet och i olika länders fiskforskningsanstalter.

Lantbruksministeriet anser vidare, att ärenden angående skyddandet av laxbeståndet i Östersjön och i Nordatlanten borde behandlas vart för sig när det är fråga om både geografiskt och biologiskt olika laxbestånd.

Helsingfors den 15 september 1969

Martti Miettunen

Minister

Antti Nikkola

Byråchef

Fiskeriföreningen i Finland:

Med anledning av ovannämnda ärende önskar Fiskeriföreningen i Finland, med hänsyn till att finländska fiskare ej deltar i laxfisket på Atlanten, fästa uppmärksamheten endast vid de förhållanden som berör Östersjön, och anför härom högaktningsfullt följande.

Fiskeriföreningen och dess medlemsorganisationer har speciellt under de två senaste decennierna med oro noterat den ogynnsamma utveckling, som de finländska laxbestånden uppvisar. Utbyggnaden av våra mest betydande laxförande älvar och det ökade fisket ute till havs har ej kunnat undgå att kännbart påverka laxbestånden i negativ riktning. Vår organisation har tagit åtskilliga initiativ speciellt till effektivisering av laxodlingen i vårt land.

¹ Ytterändel översatt från finska.

Situationens ohållbarhet har framgått även vid de kontakter, som förekommit med fiskarorganisationerna på Sveriges ostkust. Bekymren har speciellt rört den intensiva fångsten av smålax i södra delarna av Östersjön.

Då Danmark, Sverige och Västtyskland år 1962 överenskom om regleringsåtgärder i avsikt att skydda smålaxen, ryckte Finland in motsvarande stadganden i lagstiftningen. Erfarenheten har dock klart visat, att upprätthållandet av ett produktivt laxbestånd kräver allt effektivare insatser inte bara av alla nordiska länder som gränsar till Östersjön, utan även av de övriga staterna vid nämnda hav. Åtgärderna i fråga bör inte begränsas till fördrag om skyddet av laxen på internationellt vatten, utan alla vederbörande stater borde jämväl effektivera sin verksamhet i syfte att öka och skydda laxen inom sina vattengränser. Endast på detta sätt kan man uppnå de effektiva resultat som situationen kräver.

Fiskeriföreningen i Finland understöder i princip det ovannämnda medlemsförslaget i sin helhet, men understryker i detta sammanhang än en gång speciellt alla östersjöstaters skyldigheter i fråga om möjligast effektiva åtgärder för ökandet och skyddet av laxbeståndet.

Helsingfors den 30 september 1969

Lauri Liedes

Ombudsman

Gösta Bergman

Fiskeribiolog

Naturskyddsföreningen i Finland¹:

Laxen är en fiskeriekonomiskt betydelsefull vandringsfisk. Den förökar sig i de i havet utmynnande floderna. Ynglen lever två till fem år i floden, beger sig sedan som vandringsyngel ut på sin havsvandring och återvänder efter två till fyra år till sin födelseflod för att leka. Utbyggandet av vattenkraften och flodernas förorening har i stor omfattning förstört laxens fortplantningsmöjligheter speciellt inom östersjöområdet, men även i nordatlantområdet. Det bör även beaktas, att Östersjön utgör växtområde för de laxbestånd, som härrör från de i Östersjön utmynnande floderna och att enligt märkningarna det inte är många laxar som passerar de danska sunden i riktning mot världshaven. Östersjölaxen hålls inom östersjöområdet.

Av de i Östersjön utflytande laxförökningsfloderna har en stor del förlorat sin betydelse som laxförande älvar. Av de från finskt territorium i Östersjön utflytande laxförande älvarna är blott tre fria: Simo älv, Kiminge älv och gränsälven Torne älv. Även största delen av de svenska laxförande älvarna har förlorat sin betydelse för laxens fortbestånd. I Sverige drar man försorg om laxbestånden i de uppdämda floderna genom att utplantera i

¹ Yltrandet översatt från finska.

fiskodlingsanstalter till vandringsstorlek uppfödda laxyngel vid flodmynningarna i lika stort antal som ifrågavarande flod i naturtillståndet producerat. Denna förpliktelse innefattas i de av vattenrätten utfärdade byggnadstillstånden. På detta sätt bevaras flodernas laxbestånd och fisket i havet och vid flodmynningen förblir oförändrat. Oaktat en i hög grad likartad vattenrättslagstiftning bedrivs i Finland ej dylik påbjuden vård av fiskbeståndet i tillräcklig utsträckning. T. ex. Isohaara kraftverk, som stänger av Kemi älv, blev färdigt år 1948. Tills dato har vandringsyngel ej utplanterats vid älvmyningen eller i havsområdet, emedan frågorna om skyldigheten att vårda sig om fiskbeståndet är juridiskt oreglerade. Det naturliga laxbeståndet i Kemi älv har dött ut. Samma sak har skett bl. a. i fråga om Kymmene och Kumo älvar.

Laxfisket i Östersjön har fortlöpande effektiviserats. Fångsten med rev och nät har ökat, och tar allt större andel av fångsten i anspråk. Detta innebär även att allt färre laxar återvänder från sin havsvandring för att leka i sin födelseälv. Skötseln av återstående i Östersjön utmynnande orörda älvarnas laxbestånd och ett förnuftigt utnyttjande av den naturtillgång laxavkastningen i Östersjön innebär och preciseringen av de olika fiske bedrivande nationaliteternas skyldigheter och förmåner bör skötas genom en överenskommelse mellan alla kuststater vid Östersjön. Nordiska rådet bör taga initiativ till ingående av en dylik överenskommelse.

Laxen i Nordatlanten är säkert utsatt för lika stora risker som östersjö-laxen. Saken berör nära även Finland, ty Tana älv och Neiden älv utgör betydande laxälvar, vilkas laxars vandringsområden sträcker sig till Nordatlanten och Ishavet. För att förhindra en utrotning av laxbestånden bör en gräns uppställas för ökningen av laxfisket till havs, ty produktionen av vandringsyngel i fortplantningsälvarna är begränsad. Ett visst bestånd av honfiskar måste få återvända till fortplantningsområdena.

Bevarandet av laxbestånden har varit en av orsakerna till att man från Finlands sida till Project Aqua-listan föreslagit Kiminge älv, Torne älv och Tana älv. Ingåendet av en överenskommelse mellan Finland och Sverige om bibehållandet av Torne älv i naturtillståndet finner Naturskyddsföreningen i Finland angeläget och kommer att i ärendet avlåta en skrivelse till Nordiska rådet. Enbart ett skyddande av fortplantningsälvarna är emellertid ej till fyllest.

Naturskyddsföreningen i Finland förenar sig om motiven till det ifrågavarande medlemsförslaget och finner vidtagandet av de föreslagna åtgärderna erforderligt. Föreningen konstaterar därjämte, att laxskyddet förutsätter åtgärder även inom varje enskild stats egna havsområden och särskilt i laxens fortplantningsälvar. Med hänsyn till naturskyddet och fiskerihushållningen innebär det ett felaktigt utnyttjande av naturtillgångarna då laxbeståndet utrotats i en älv som en följd av någon annan åtgärd. Forskning och erfarenheter har visat på vilket sätt även i en utbyggd älv laxbe-

ståndet kan bibehållas. I den föreslagna överenskommelsen borde fästas uppmärksamhet vid laxskyddet som helhet, ej allenast vid frågor angående laxfiske på internationella havsområden.

Heisingfors den 1 oktober 1969

Naturskyddsföreningen i Finland

Pekka Nuorteva

Docent, ordförande

Veikko Huhta

Fil. lic., sekreterare

I s l a n d

Landbruksministeriet:

— — — oversender ministeriet hermed en kopi av brev av 21. ds. fra direktøren for ferskvannsfisket med bilag på dansk (*se nedan*) og engelsk (*här ej tryckt*) om laksefiskespørsmålene her i landet. Ministeriet er enig i direktørens standpunkt i disse spørsmål.

Reykjavík, den 30. september 1969

Ingólfur Jónsson

Gunnl. E. Briem

Direktøren for ferskvannsfisket:

Som kjent har den laksefangst som i senere tid har pågått på uthavet, vakt stor frykt for at bl. a. den islandske laksestammen blir beskattet på fjerne fiskefelter. Spørsmålet om forbud mot laksefiske på uthavet har vært mye diskutert, bl. a. på internasjonale konferanser om fiskerispørsmål. Danskene og svenskene har drevet fiske av omtalte art, og de har stemt mot et slikt forbud. Det er meget fordelaktig å få dette omdiskuterte spørsmål om laksefiske på uthavet tatt opp til behandling på møtene i Nordisk Råd, og det må hilses med glede at initiativtakerne til nevnte representantforslag har lagt dette fram.

Vedlagt følger en kort redegjørelse på dansk for laksefiskespørsmålene her i landet (*se Bihang*), bl. a. kostbare tiltak som har vært satt i verk her for å opprettholde og øke oppgangen av laks i elvene og laksefisket. Laksefiskets utvikling på uthavet og mulighetene for at islandsk laks fanges der er også omtalt. Videre nevnes der som undertegnedes mening at laksen burde få en særlig behandling på internasjonalt plan med hensyn til fisket,

fordi det satses så mye på lakserökt i de forskjellige land hvor det drives laksefiske.

Enn videre følger vedlagt et foredrag på engelsk om samme sak, holdt på en internasjonal laksekonferanse (The International Salmon Conference) som ble holdt i London 15. og 16. april 1969 (*här ej tryckt*).

Reykjavík, den 21. september 1969

Dór Guðjónsson

BILANG

PM angående laxfiskefrågorna i Island

I Island er der stor interesse for at vedligeholde god laksefangst i vandløb og søer, med særlige bestemmelser i lov angående beskyttelse af laksebestanden ved foranstaltninger som bygning af laksetrapper, regulering af vandføring i vandløbene med hensyn til laksens opvækst og opvandring, såvel som udsætning i stor stil af lakseunger med særlig vægt på udsætning af smolts, d. v. s. udvandrende unglaks. Med de dyre foranstaltninger venter man at gøre laksefiskeriet i fremtiden mange gange værdifuldere end det er i dag. Fiskeriet i lakseelvene, på to undtagelser nær, er lejede helt eller delvis til sportsfiskere, og hver anden laks der fanges bliver fanget af dem. Sportsfiskeriet er af forholdsvis stor værdi i Island og det har i voksende grad betydning for turismen.

I Island er det forbudt ved lov at fange laks i havet, d. v. s. inden for fiskerigrænsen. I den islandske ferskvandsfiskerilov findes der mange klausuler angående restriktioner af laksefiskeriet med hensyn til årlige, ugentlige og daglige fredningstider, fredningsbælter og begrænsende bestemmelser angående konstruktion af de faste fiskeredskaber såvel som til afstand mellem disse. Restriktioner af denne art når også til fangst med fiskestang, i hvilket tilfælde den daglige fangsttid er højst 12 timer og med et bestemt maksimalt antal fiskestænger for hvert vandløb per dag.

I den islandske ferskvandsfiskerilov findes der bestemmelser om lokal fiskeriadministration såvel som for hele landet. Ved de fleste vandløb, og også ved søer, findes der fiskeriforeninger dannet af fiskeriejerne, som i de fleste tilfælde samtidig ejer den til fiskevandene tilstødende grund. Foreningerne har ansvaret for udnyttelsen af fiskeriet og vedligeholdelsen af det. Fiskeriforeningene lejer fiskeretten for hele vandløbet som oftest til sportfiskare i et til ti år ad gangen.

Direktoratet for ferskvandsfiskeriet tager sig af fiskeriadministrationen for hele landet. Det har også med beskyttelse og forbedring af laksefiskeriet at gøre, såvel som fiskeriundersøgelser og forsøgsarbejde angående opdræt af laks. Et forsøgsdambrug der ejes af staten er blevet oprettet på gården Kollafjörður for at arbejde med problemer vedrørende opdræt af ferskvandsfisk med særlig vægt på opdræt af lakseunger til smoltstadiet. I Island findes der ni andre anlæg, der opdrætter lakseunger for udsætning i vand-

løbene, som er næsten helt frie af forurening og som kun i meget få tilfælde er blevet spærrede af damme. I foråret 1969 er der blevet udsat omtrent 200 tusind laksesmolts i de islandske elve. Dette er et bidrag til den naturlige produktion af molts, men ikke kompensation for ødelagt fiskeri.

I et bjergigt land som Island findes der mange vandfald i vandløbene, som hindrer laksen på dens vandring. I Island er der blevet bygget mange laksetrapper i løbet af de sidste årtier. Således er der blevet åbnet sammenlagt mere end 200 kilometer af elvstrækninger for naturlig produktion af laks. I nogle tilfælde er der blevet bygget damme ved udløbet af søer for at regulere vandføring i lakseelven nedenfor for at forbedre laksens livsvilkår og sikre jævn opvandring.

I løbet af de sidste ti år er der sket en stor udvikling i laksefiskeriet i Atlanterhavet. Det begyndte med store fangster af laks på et nyt område, d. v. s. ved Grønland. I mellemtiden er laksefiskeriet rykket bort fra områder indenfor de enkelte landes fiskerigrænser ud på det åbne Atlanterhav, og dette fiskeri er i voksende grad en trusel mod vedligeholdelsen af laksebestandene, særlig i Canada, USA, Norge og De Britiske Øer. Hvad den islandske laksebestand angår ved man endnu meget lidt om hvor stort et bidrag den giver til laksefiskeriet uden for Island. Genfangst af laks mærkede i Island som molts er kun to. Den ene er fra Vest-Grønland og den anden fra Færøerne. Genfangsterne tyder på, at den islandske laks vandrer til flere end et område i havet for at søge føde. Man kan vente, at det også kan ske, at den islandske laks fanges uden for den norske kyst. I Island frygter man at den islandske laks i fremtiden vil blive fanget i voksende grad ude i det åbne hav til skade for islandske interesser. Det vil være særdeles farligt, hvis udviklingen i laksefiskeriet går i den retning, at flere fangstområder i havet bliver opdaget og at laks af mindre størrelser end nu fanges vil blive eksploiteret.

Laksen er en special fiskeart. Den gyder og vokser delvis op i ferskvand, selv om den opnår den største del af sin vækst i havet, hvor den vandrer over store afstande. Men for laksens vedligeholdelse er det vitalt at der findes gydepladser, naturlige eller kunstige, og muligheder for lakseungerne til at vokse op til smoltstadiet så at de kan vandre ud i havet. I de lande hvor der findes laks, bliver der i mindre eller større grad udført arbejde, som kræver store udgifter, med kunstig klækning af lakseæg og opdræt af lakseunger for at vedligeholde eller forøge laksebestandene. Laksen kan således til en vis grad siges at være et husdyr. Fangsten af laks burde derfor få special behandling, og landet som laksen stammer fra skulde garanteres retten til at fange sin laks inden for sit eget territorium.

Reykjavík i september 1969

Den islandske sportfiskerunion:

På Den islandske sportfiskerunions generalmøde, der blev holdt i Akranes den 22. november 1969, vedtog man blandt andet følgende resolution:

Den islandske sportfiskerunion udtrykker sin glæde over, at to parlamentarikere Sigurður Ingimundarson fra Island og Nils Jacobsen fra Norge i Nordisk Råd har fremsat et forslag om fredning af laksebestanden i Nordatlanten.

Som det fremgår af deres redegørelse vedtog man på Nordisk Sportfisker-

unions möde i Reykjavik den 10. september 1967 et forslag til Nordisk Råd om at Rådet tog initiativet til at forbyde laksefiskeri i Nordatlanten.

Da det har vært Den islandske sportfiskerunions offentlige holdning i de sidste år, at det var af den største vigtighed at forbyde alt laksfiskeri i saltvand i Nordatlanten, erklærer Den islandske sportfiskerunions generalmøde, holdt i Akranes lørdag den 22. november 1969, at det støtter dette forslag og er endvidere forhåbningsfuldt om, at Islands regering og de islandske repræsentanter i Nordisk Råd bruger deres indflydelse til at denne sag bliver taget til behandling og løst på Nordisk Råds næste session i Reykjavik i februar 1970.

Idet resolutionen forklarer sig selv, vil vi ikke nærmere omtale den, men stoler på, at Islands höjtærede regering, dens repræsentanter og parlamentarikere bestræber sig for, at denne sag bliver optaget på dagsordenen på Nordisk Råds næste session her i Reykjavik og der får en tilfredsstillende behandling.

Reykjavik, den 8. december 1969

Den islandske sportfiskerunion

Hákon Jóhannesson

Sekretær

N o r g e

Landbruksdepartementet:

Landbruksdepartementet vil gi sin støtte til det oversendte medlemsforslag om, at de nordiske lands regjeringer anbefales om i fellesskap å arbeide for at det skapes ensartede bestemmelser vedrørende laksefisket i internasjonale farvann slik at laksebestanden trygges for framtiden.

Medlemsforslaget har vært forelagt til uttalelse for Direktoratet for jakt, viltstell og ferskvannsfiske, Norges elveeigarlag, Noregs grunneigar- og sjø-laksefiskarlag, Norges jeger- og fiskerforbund, Norges bondelag og Norsk bonde- og småbrukarlag samt Fiskeridepartementet. Saken er også forelagt for Laksefiskernes drivgarnslag hvis uttalelse vil bli ettersendt når den kommer inn.

Oslo, 23. oktober 1969

Etter fullmakt

Signe Forberg

Fiskeridepartementet:

Fiskeridepartementet viser til den instruks som ble gitt til årsmøtene i NEAFC og ICNAF i 1969 vedrørende Norges holdning til spørsmålet om

regulering av laksefiske i internasjonalt farvann og finner å kunne anbefale at en støtter det fremsatte medlemsforslag til Nordisk Råd.

Oslo, 25. september 1969

Etter fullmakt

G. H. Gundersen

Magne Amdal

Fiskeridirektoratet:

Fiskeridirektøren finner ingen grunn til å komme med bemerkninger i anledning av omhandlede medlemsforslag fra Nordisk Råd.

Oslo, 22. september 1969

Klaus Sunnanå

Olav Lund

Norges elveeigarlag:

Ovennevnte sak er diskutert med Norges bondelag som i dag har avgitt sin uttalelse (*se nedan*). Norges elveeigarlag er enig i de synsmåler som det er gitt uttrykk for i uttalelsen, og anser seg for sin del dekket av denne.

Oslo, 22. september 1969

Erik Bartnes

Sekretær

Noregs grunneigar- og sjølaksefiskarlag:

Før drivgarnsfisket etter laks med nylongarn tok til i 1960—61 ble laksefisket i sjøen i Norge i alt vesentlig bare drevet med faststående redskap. Disse redskaper, kilenøter, lakseverp, krokgarn, el. lign. kan bare settes av grunneiere, og dette fisket er sterkt regulert ved lovbestemmelser, for eks. 3 døgns helgefredning d. v. s. bare 4 døgns fiske pr. uke. En kan trygt slå fast at en hadde herredømme over beskatningen av laksestammen i sjøen. Dette fisket har i generasjoner gjort det mulig for svært mange på kysten og i fjordene å livberge seg på mange småbruk. Fisket har vært særskilt skattlagt med 2 % av brutto utbyttet til laksestyrene (før fiskeristyrene) som har brukt disse midlene til kulturiltak til opphjelv av laksestammen. Med disse redskapene blir laksen bare fanget på gytevandringen til elvene, og dette samt den måte laksen blir fanget på gir den absolutt beste kvalitet.

Når så de nye redskaper, drivgarn og line ble tatt i bruk på havet, mistet

man fullstendig kontrollen med beskatningen av laksestammen. Laks som kommer i kontakt med disse redskapene blir svært ofte skadd og river seg løs. En vil i denne forbindelse vise til undersøkelser i Alta og Repparfjordelva i Finnmark av fiskerikonsulent, nåværende kontorsjef Magnus Berg som viser at bortimot 70 % av laksen i disse elver var maskeskadd, og til den mengde lineangler man har fått de siste 2—3 år i laks fisket i kilenøter og i elvene. Laks med slike skader går meget ofte en sørgelig skjebne i møte.

Prisene på kilenotfangel laks var siste sesongen pr. kg. ca. 10,— kr for laks under 3 kg, ca. kr. 20,— for laks mellom 3 og 7 kg. og ca. kr. 30,— for laks over 7 kg. Når laksen da fanges på havet på et galt utviklingstrinn, som også gir en dårlig kvalitet, må en kunne si at det mistes forholdsvis meget store verdier. For eks. en laks på 2 kg. fisket på havet i år ville med den dårlige kvaliteten den har neppe gi mer enn 10 til 15 kroner, mens den neste år kjønnsmoden fanget i kilenot eller i elv ville veie 5 kg. og gi ca. kr. 100,—, eller året deretter hvis den først ville komme på gytevandring etter 3 år i sjøen ville være ca. 10 kg. og ha en verdi på ca. kr. 300,—.

Med de strenge restriktive tiltak som var satt i verk for faststående redskap i sjøen tidligere, og med det kulturarbeid som er utført, fikk vi en jevn stigning i utbyttet av laksefisket inntil for 4 år siden. Nå viser imidlertid undersøkelser i elvene en stor tilbakegang i antall gytelaks, og det har heller ikke siste året vært mulig å få nok stamfisk til stamlaksanleggene. Det alarmerende ved situasjonen er at overbeskatningen først slår ut med full tyngde flere år etter. Dette på grunn av laksens biologi med 2 til 4 år i elvene før den går til havs. En kan si at de norske elver har et lager av småfisk som går ut hver vår, og som gjør at det tilsynelatende ennå er betydelige mengder laks i havet. Av dette vil en også skjønne at det vil ta meget lengre tid å bygge laksestammen opp på nytt. Det er derfor av avgjørende betydning at havfisket eller laks stoppes snarest mulig.

Vår organisasjon har i mange år sterkt advart mot disse nye fiskemåter på havet, som vi mener er den rene vandalisme slik havfisket etter laks har utviklet seg. Følgene av dette nye laksefisket vil dersom det får fortsette, bli at laksestammen desimeres slik at den ikke lenger blir næringsgrunnlag for noen. 2—3 000 bruk langs kysten og i fjordene vil bli mere eller mindre ulønnsomme og trues av fraflytting, og dette ofte i strøk med et svakt næringsgrunnlag forøvrig. Kilenøter og andre redskaper for mange millioner kroner vil bli liggende unyttet, ubrukbare til andre formål. Laksefiske som sportsfiske og turistnæring vil være forbi. Dette er meget dystre perspektiver for næringer med meget gamle tradisjoner.

En rasjonell utnyttelse av laksestammen og elvenes produksjonsevne er absolutt uforenlig med en ukontrollerbar beskatning av laksen på havet. Det er dypt beklagelig at det vedtak som ble fattet for laksens vedkommen- de på møtet i London 7. til 12. mai i år i Kommisjonen for fisket i det

nordøstlige Atlanterhav ikke blir respektert av alle nasjoner. Vi hilser derfor med glede det initiativ som her er tatt for å bringe saken inn for Nordisk Råd.

Vi vil gjerne nytte anledningen til å rette en inntrengende appell til Den norske delegasjon til Nordisk Råd og til Nordisk Råd om å legge vekt på de forskningsresultater og sikre opplysninger som foreligger og gå inn for totalt forbud mot havfiske etter laks i Atlanterhavet.

Forslandsosen, 6. september 1969

For Noregs grunneigar- og
sjølaksefiskarlag

Per Olav Aaring

Varaformann

Norges jeger- og fiskerforbund:

I den anledning vises til det brev som den Nordiske Sportsfiskerunion 10. september 1968 sendte til Nordisk Råd (*se ovan, Tillägg*).

Videre vedlegges en pressemelding som er sendt fra Norges Jeger- og Fiskerforbund i forbindelse med en resolusjon som ble vedtatt i Nordisk Sportsfiskerunions arbeidsutvalgsmøte i Stockholm 29. august 1969 (*se Bihang 1*).

Siden medlemsforslaget fra Sigurdur Ingimundarson og Nils Jacobsen er fremsatt er jo det skjedd at de to kommisjoner som arbeider med fiske i Atlanterhavet begge to har vedtatt forbud mot fiske av laks i internasjonalt farvann i det nordlige Atlanterhav.

Som kjent har Danmark, Sverige og Vest-Tyskland protestert i den østlige kommisjonen og Danmark og Vest-Tyskland protesterte i den vestlige kommisjonen.

Fristen for å opprettholde denne protest utløper 15. september.

Vi viser videre til brev, sendt til Den norske regjering av 7. juli 1969, (*se Bihang 2*) hvor vi sterkt henstiller til regjeringen å ta kontakt med den danske og svenske regjering for å få utvirket at disse regjeringer ikke opprettholder protesten mot forbudet som den danske og svenske delegasjonen avga på møtet i de to kommisjoner henholdsvis i mai og juni d. å.

Sfremt den danske og den svenske regjering skulle opprettholde sin protest i de to kommisjoner vil vi så varmt vi kan støtte det forslag som er fremsatt av de to representanter fra Island og Danmark i Nordisk Råd.

Vi viser også til at fra svensk hold, visstnok ved Bertil Ohlin, er denne saken tatt opp i Europarådet.

Straks referat fra Nordisk Sportsfiskerunions møte i Stockholm er godkjent vil det bli tilstillet Landbruksdepartementet.

Vi peker i den anledning på at forsøksleder Leiv Rosseland og Sveriges fremste lakseekspert dir. B. Carlin var tilstede på møtet.

Vi vil svært gjerne fortsatt bli holdt underrettet om hvorledes denne saken utvikler seg.

Oslo, 15. september 1969

Norges jeger- og fiskerforbund

Egil Aamodt

Fiskestellutvalgets formann

Arnt Stenklev

BIHANG 1

**Pressmeddelande avgivet av Norges jeger- og fiskerforbund i samband med att
en resolution antagits vid Nordisk Sportfiskerunions arbetsutskottsmöte i
Stockholm den 29 augusti 1969**

Nordiske sportsfiskere henstiller til den danske og svenske regjering om å gå inn for forbud mot fangst av laks i internasjonalt farvann i Atlanterhavet.

Nordisk Sportsfisker Union, som er sportsfiskernes samarbeidsorganisasjon i Norden har på møte i Stockholm fredag 29/8 enstemmig vedtatt følgende henstilling til den danske og svenske regjering:

»Nordisk Sportsfisker Union (NSU), samlet til møte i Stockholm 29. august 1969, viser til det vedtaket som North-East Atlantic Fisheries Commission (NEAF) gjorde i London 10. mai d. å. om totalforbud mot fiske av laks i internasjonalt farvann i Atlanterhavet.

NSU gir under henvisning til vedtaket unionen har gjort i Reykjavik i 1967 og i Etne i Norge 1968, vedtaket i NEAF sin fulle støtte idet det også vises til de biologiske resultater som er fremlagt i rapporter fra The Joint Working Group (ICNAF/ICES).

Det vises dessuten til ytterligere biologiske opplysninger gitt på møtet i dag.

NSU henstiller til den danske og svenske regjering å avstå fra å opprettholde den protest mot vedtaket om forbudet som den danske og svenske delegasjon fremsatte på møtet i NEAF i mai i London dette år.»

Et dansk eller svensk nei til dette forbudet vil bety en alvorlig fare for den øst-atlantiske laksebestand og et kraftig slag mot det intense kulturarbeid som norske jeger- og fiskerorganisasjoner driver i norske lakselver.

Det ukontrollerte line-fisket og drivgarns-fisket på laks som drives utenfor den norske kysten og som *norske* yrkesfiskere går inn for å få stoppet betyr en alvorlig overbelastning av den øst-atlantiske laksestamme.

Dessuten fiskes laksen i en tid da laksekjøttet er meget dårlig og laksen fremdeles er i kraftig vekst.

Line-fisket pågår for det meste i tiden april, mai og juni. Dette er den tid da utgytt laks er på vei ut mot beiteområdene i havet for å spise seg opp eller laks på vei inn ennå kan legge på seg opptil 40 %. I vekt før den når kystområdene.

Laksen som er fisket på line i denne tiden har så dårlig kvalitet at store partier blir dumpet på sjøen og selv danske lakseeksportører har nektet å omsette den.

Danske og svenske fiskebåter fanget med line (som er forbudt å bruke til laks innenfor den norske fiskerigrænse) i 1968 ca 330—350 000 kg. laks.

De danske elver produserer som kjent praktisk talt ingen laks og de svenske vestkyst-elver er beregnet til å produsere 30—50 000 kg.

Det er altså den norske laksestammen danske, svenske og vesttyske fiskebåter beskatter på en så urasjonell måte.

BILAG 2

Skrivelse till Norges regering från Norges jeger- og fiskerforbund rörande dansk och svensk protest mot förbud mot laxfiske på internationellt vatten

Norges jeger- og fiskerforbunds representantskapsmøte 1969 er kjent med de vedtak om totalt forbud mot fiske av laks i internasjonalt farvann i det nordlige Atlanterhav som er gjort i Nort-East Atlantic Fisheries Commission (NEAF) i London og i International Commission for the North-West Atlantic Fisheries (ICNAF) i Warszawa dette år.

Vedtakene er tilrådt av bl. a. følgende land: Canada, Frankrike, Island, Portugal, USA, Storbritannia (UK), Irland, Norge, og Sovjet-Unionen (USSR), mens Danmark, Sverige og Vest-Tyskland stemte i mot.

Representantskapet henstiller innstendig til regjeringen om så snart som overhodet mulig å ta nødvendig kontakt med regjeringene i Danmark og Sverige for å få disse to skandinaviske land til å avstå fra formelt å protestere og dermed opprettholde sin vegring mot dette vedtak i de to kommisjoner i en sak som er så livsviktig for store deler av vårt land.

Oslo, 7. juli 1969

Knut Rom

Norges bondelag:

Fisket etter laks i elv og sjø har gått sterkt tilbake de siste år, dette til tross for at kulturarbeidet er øket med bl. a. utsetting av fisk og trappebygging slik at laksens oppvekstområder er henimot fordoblet i vårt land. Årsaken til denne nedgangen synes klart å ligge i drivgarnfisket innenfor vår fiskerigrænse, men særlig i det linefisket som nå foregår i internasjonalt farvann. Hver lakseelv har sin egen laksestamme, og hvis laksen beskattes for hardt ute på beiteplassene i havet, vil laksestammen desimeres. Lakse-

forskere fra de fleste aktuelle land har påvist at det er dette som nå er i ferd med å skje.

Drivgarnfisket i norske farvann har nå fått en viss regulering, men linefisket i internasjonalt farvann er ikke underlagt tilsvarende reguleringer, og øker stadig.

Disse forhold har vært drøftet i flere internasjonale konferanser siste sommer bl. a. i NEAF 7.—12. mai 1969 i London og i ICNAF 2.—7. juni d. å. i Warszawa. På disse konferanser er det med overveiende flertall vedtatt å stanse alt laksefiske i internasjonalt farvann. Etter det som nå er opplyst har noen få av disse organisasjoners medlemsland protestert mot disse vedtakene, slik at de sannsynligvis ikke vil bli gjort gjeldende.

Fra de land som er imot en slik fredning er det hevdet at vi mangler forskningsresultater som kan danne et tilstrekkelig grunnlag for fredningen. Det er nå nylig lagt fram en rapport om disse forhold fra The Joint Working Group (ICNA/ICES). Denne arbeidsgruppen er sammensatt av fremtredende forskere fra de fleste aktuelle land i Europa og rapporten er enstemmig. Den fastslår at den lindefiskede laksen utenfor norskekysten for det all vesentlige tas på den norske laksestammen og at fisken er av dårlig kondisjon. De opplysninger som er gitt i denne rapporten om de faktiske forhold stiller derfor saken i et nytt lys. Med utgangspunkt i ovennevnte rapport bør det nå være grunnlag for å komme fram til en endelig enighet om saken mellom de interesserte parter.

Denne saken blir sett på som meget alvorlig for de i Norge som er direkte implisert. Det kan nevnes at Norges elveeigarlag, Norges jeger- og fiskerforbund og Noregs grunneigar- og sjølaksefiskerlag i fellesskap har latt opp tanken med å utarbeide en kriseplan for overhodet å berge den norske laksestammen gjennom den krise som nå er oppstått.

Når saken er latt opp innenfor Nordisk Råd så må den sikkert behandles der. Det skal imidlertid pekes på at dette i prinsippet ikke er noen nordisk sak, men en sak som angår alle lakseproduserende land omkring det Nord-Østlige Atlanterhav. Norge har sine meningsfeller fortrinnsvis utenom Norden, og de toneangivende motstandere av arbeidet med å bevare laksestammen er nettopp de mest dominerende land i Nordisk Råd.

Hvis det under forhandlingene i Nordisk Råd skulle vise seg at det fortsatt er uklarhet omkring det foreliggende vitenskapelige materiale, bør det nedsettes en ekspertgruppe til å gjennomgå og vurdere dette, før Rådet tar standpunkt.

Oslo, 22. september 1969

Paul M. Dahlberg

Erik Barines

Norsk bonde- og småbrukarlag:

Saken er behandlet av Norsk bonde- og småbrukarlags styre idag.

Norsk bonde- og småbrukarlag er enig i de begrunnelser som er gitt i medlemsforslaget om nødvendigheten av å komme frem til bestemmelser om en effektiv regulering av fiske etter laks i internasjonale havområder.

Vi vil anse en anbefaling i Nordisk Råd om felles standpunkt og opptreden fra de nordiske land etter de intensjoner forslaget gir, som et verdifullt bidrag i det fortsatte arbeid med saken.

Norsk bonde- og småbrukarlag vil derfor gi det omhandlede medlemsforslag fra Sigurður Ingimundarson og Helge Jacobsen full støtte.

Oslo, 25. september 19669

Bjarne Hervik

Laksefiskernes drivgarnslag:

----- Styre og generalforsamling kommer ikke sammen för i desember maned, slik at det ikke er mulig å få forelagt saken for disse för den tid.

Imidlertid kan vi vise til de uttalelser vi tidligere har avgitt angående drivgarnsfisket etter laks. Av disse fremgår det at vi ikke er enig i en ensidig regulering av drivgarnsfiske, men påpeker at en eventuell regulering av laksefisket må fordeles over samtlige interesserte. Forövrig har vårt lag tidligere forsåvidt sagt seg enig i at det sökes iverksatt tiltak for å regulere laksefisket i internasjonalt farvann, men dette under forutsetning av at drivgarnsfisket etter laks innenfor det norske territorium ikke blir ytterligere begrenset.

Bergen, 22. oktober 1969

Laksefiskernes drivgarnslag

Stig Wigum

Norges fiskarlag:

Dette er en sak som Norges fiskarlag har viet stor oppmerksomhet, og senest 12. august 1969 ble saken fremmet for vårt landsmöte.

Vi vedlegger utskrift av det vedtak som ble fattet (*se Bihang*).

En finner det riktig å presisere at Norges fiskarlag er interessert i at det blir arbeidet med henblikk på å finne fram til reguleringstiltak for laksefisket i internasjonalt farvann, men tar klart avstand fra totalforbud. På den annen side er Norges fiskarlag av den mening at laksebestanden er alt for lite utforsket, og at det derfor er påkrevd med en betydelig ökning i

forskningsinnsatsen på dette området. En finner det rimelig at også dette arbeidet blir lagt opp på internasjonal basis.

Trondheim, 17. september 1969

Norges fiskarlag
Arnulv Midtgaard

Martin Dahle

BILAG

**Beslut rörande laxfiske i havet fattat vid Norges fiskarlags landsstyres möte
i Trondheim den 12—15 augusti 1969**

Landsmötet i Norges fiskarlag behandlet på möte i Trondheim i dagene 12.—15. august som sak 9 — Sjølaksefisket.

Landsmötet fattet følgende enstemmige vedtak:

»Norges fiskarlag viser til tidligere vedtak i landsstyret og landsmøte, og må på ny og på det sterkeste ta avstand fra Regjeringens beslutning av 6. februar 1969 om forbud mot drivgarnfiske etter laks, sjøaure og sjørøye innenfor grunnlinjen med unntak av et avgrenset område i Vestfjorden. En slik form for regulering har ikke noen effekt på beskatningen av laks i total sammenheng, og står da heller ikke i noe forhold til de meget praktiske og økonomiske ulemper forbudet har påført drivgarnfiskerne. Forbudet må betraktes som et ensidig tiltak for økt beskyttelse for de øvrige interesser i laksefisket, og slår dermed også klart i strid med Lakselovens § 1, der det heter:

Formålet med loven er å legge forholdene slik til rette at laksefisket og innlandsfisket kan bli til størst mulig gagn for *samfunnet* og de enkelte rettighetshavere.

Norges fiskarlag er imidlertid enig i belenklighetene som er kommet til uttrykk når det gjelder utviklingen i laksefisket i internasjonalt farvann, og en ser det som en viktig oppgave å komme frem til en avtale på internasjonal basis om regulering av dette fiske.

Samtidig vil en understreke nødvendigheten av økt forskningsinnsats både nasjonalt og internasjonalt slik at man kan få en tilfredsstillende kartlegging av alle forhold som influerer på laksebestandens styrke.

Idet en viser til tidligere vedtak i såvel landsstyre som landsmøte, og samtidig det forhold at virksomheten ved Fiskeridirektoratets forskningsinstitutt i dag er i støpeskjeen, må Norges fiskarlag kreve at man nå tar skrittet helt ut og legger forskning og administrasjon av laks og aurefisker under fiskerimyndighetene. Det vil sikre en bedre utnyttelse av personell og materiell, samtidig som man vil kunne nyte godt av de rike og verdifulle erfaringer Havforskningsinstituttet sitter inne med såvel vitenskapelig som fra praktisk samarbeid på det internasjonale plan.

Etttersom det er påkrevet med en lovendring dersom norske fiskere skal kunne pålegges å følge reguleringstiltak i fisket etter laks i internasjonalt

farvann, er Norges fiskarlag av den bestemte oppfatning at slik hjemmel blir gitt i loven om saltvannsfiskeriene. Det understrekes i denne sammenheng at norske fiskere ved en slik lovendring ikke må pålegges strengere begrensninger enn fiskere fra andra nasjoner.

Norges fiskarlag krever ellers at det blir oppnevnt et utvalg, der også yrkesfiskerne er representert, til å vurdere og utrede de forslag som eventuelt måtte bli fremmet til regulering av laksefisket både i nasjonale og internasjonale farvann».

Landsstyrets innstilling for landsmøtet vedlegges (*se Bihangstillägg*).

Norges fiskarlag
Arnulv Midtgaard

Anders Tangen

BIHANGSTILLÄGG

Utlåtande av Norges fiskarlags landsstyre rörande laxfiske i havet

Den 7. februar 1969 etablerte Regjeringen, med øyeblikkelig virkning, forbud mot drivgarnfiske etter laks, sjøaure og sjørøye, innenfor grunnlinjen, med unntak for et område i Vestfjorden.

På møte i Arbeidsutvalget den 28. februar ble denne sak behandlet og følgende vedtak fattet:

»Norges fiskarlag beklager på det sterkeste at et flertall i Regjeringen har sluttet seg til og bifalt Landbruksdepartementets forslag til forbud mot drivgarnfiske etter laks innenfor grunnlinjen, uten at det overhodet er lagt frem vitenskapelig materiale som rettferdiggjør et så alvorlig inngrep i norske fiskeres yrkesutøvelse.

En viser i denne forbindelse til tidligere vedtak og uttalelser der en bl. a. har fremmet krav om at administrasjon og forskning av laks, sjøaure og sjørøye blir underlagt Fiskeridepartementet og Fiskeridirektoratet, og at lakseforskning blir gitt høy prioritet.

En står her overfor en form for saksbehandling som står klart i strid med det som er vanlig og akseptert praksis ved liknende saker.

I tillegg til de meget alvorlige skadevirkninger i mange av våre kyststrøk som har problemer nok fra før å stri med, vil det som her har skjedd også i høy grad bidra til å undergrave rettsbevisstheten.

Norges fiskarlag finner derfor å måtte kreve at Regjeringens vedtak i denne sak straks blir omgjort».

Saken ble så tatt opp i landsstyret, og da ble det fattet følgende enstemmige vedtak:

»Norges fiskarlag beklager meget sterkt Regjeringens vedtak om forbud mot drivgarnfiske etter laks innenfor grunnlinjen, med unntak for et område i Vestfjorden. Den begrensning i beskatningen en slik regulering av drivgarnfiske måtte innebære, har overhodet ikke noen effekt på beskatningsforholdene på laks i total sammenheng, og står under ingen omstendigheter i forhold til de praktiske og økonomiske ulemper dette skaper for drivgarnfiskerne. Forbudet må derfor betraktes som et ensidig tiltak

for økt beskyttelse for de øvrige interesser i laksefisket. Landsstyret kan ikke godta reguleringen på et slikt grunnlag, og heller ikke den fremgangsmåte som er fulgt i den foreliggende sak, og en må derfor kreve at forbudet blir opphevet med øyeblikkelig virkning.

Norges fiskarlag deler på den annen side den bekymring som er kommet til uttrykk når det gjelder følgene av den stadig økte innsats i laksefisket — i første rekke med line — i internasjonalt farvann, og en vil se det som en avgjort fordel om det på internasjonal basis kan finnes fram til regulerings tiltak, og Norges fiskarlag vil gjerne medvirke til dette.

En er kjent med at en lovendring er påkrevd dersom norske fiskere skal kunne pålegges å følge regulerings tiltak i internasjonale farvann, idet laks, sjøaure og sjørøye er holdt utenfor loven om saltvannsfiskeriene, og lakseloven bare gjelder innenfor territorialgrensen. Norges fiskarlag er av den bestemte oppfatning at det riktige i denne situasjon må være at det ved endring av loven om saltvannsfiskeriene blir gitt hjemmel for slik regulering for såvidt angår norske fiskere i internasjonalt farvann.

En vil i denne sammenheng presisere at norske fiskere ikke ved en slik lovendring må pålegges strengere begrensninger i fisket i internasjonalt farvann enn fiskere fra andre nasjoner, f. eks. Danmark.

Norges fiskarlag vil også be om at man fra norsk side tar initiativet til en betydelig økning av innsatsen i forskningssektoren når det gjelder laks, også gjennom internasjonalt samarbeid. En vil finne det naturlig at denne sak reises i de internasjonale organer der norsk havforskning i dag er representert.

Norges fiskarlag finner ellers å måtte reise krav om at det blir oppnevnt et utvalg, der også yrkesfiskerne er representert, til å vurdere og utrede de forslag som eventuelt måtte bli fremmet til regulering av laksefisket både i nasjonale og internasjonale farvann».

Denne saken har også vært gjenstand for behandling i Stortinget ved to anledninger i år, først på foranledning av en interpellasjon fra representanten Magnus Andersen, dernest i forbindelse med en innstilling fra den forsterkede landbrukskomite, men forbudet er blitt opprettholdt uavkortet, trass i antydninger fra landbruksministeren under siste gangs behandling i Stortinget om visse dispensasjonsmuligheter.

Som det ellers vil fremgå av foranstående, har Norges fiskarlag meget sterkt beklaget at regulerings tiltak blir satt ut i livet uten at de som blir berørt av det, får høve til å uttale seg, og i den forbindelse ta stilling til bl. a. de tekniske og praktiske sider ved reguleringen. Dette har både redusert den tilsiktede effektivitet av selve reguleringen, det har skapt problemer ved håndhevingen av bestemmelsene, og det har skapt en meget sterk harme blant de berørte fiskere, som har fått sine inntekter sterkt redusert. At det i dette tilfelle i vesentlig grad rammer distrikter som også på andre måter har vært til dels meget vanskelig stilt, gjør saken enda mer alvorlig.

Landsstyret har, som det vil gå fram av det foran siterte vedtak, gått inn for at det fra norsk side ble arbeidet med henblikk på regulerings tiltak i laksefisket i internasjonalt farvann, mens Regjeringen gikk inn for *totalforbud*, og med dette bundne mandat møtte så den norske delegasjon opp i Kommisjonen for fiske i det nordøstlige Atlanterhav — NEAFC — i mai i år der denne saken sto på dagsordenen.

Resultatet av behandlingen i kommisjonen ble som kjent et flertall for forbud, mens et mindretall gikk imot. Etter dette er en i første omgang avskåret fra å drøfte reguleringer.

En må bare beklage at Landbruksdepartementet ennå ikke har innsett at enten det gjelder nasjonalt eller internasjonalt, så fører ikke departementets forbudslinje til annet enn å forhindre at fornuftige reguleringer kan bli satt i verk.

Det har vært et ufravikelig krav fra Norges fiskarlags side at et internasjonalt samarbeid på dette område må skje på basis av *regulering*. En må innrømme også andre en viss rett til å beskatte laksebestanden, mot å bidra til kultiveringsarbeider.

Norges fiskarlag har tidligere inntatt det standpunkt at administrasjon og forskning av laksefisket bør legges under Fiskeridepartementet. En vil i denne sammenheng peke på at virksomheten ved Fiskeridirektoratets Havforskningsinstitutt nå er i støpeskjeen, og at et offentlig oppnevnt utvalg (Mosby-utvalget) har avgitt sin innstilling. En vil finne det rimelig at man nå tar skrittet helt ut og sørger for at all forskning av laks og aurefisker — og dermed også administrasjonen — blir overdratt fiskerimyndighetene. Det vil sikre en bedre utnytting både av materiell og personell, samtidig som de rike erfaringer man i dag har i norsk havforskning kan komme også lakseforskningen til gode.

Når det gjelder den likeså intense som usaklige hets som har vært drevet mot drivgarns- og linefisket etter laks, må Direktoratet for jakt, viltstell og ferskvannsfiske bære sin del av ansvaret. En kan forstå at rettighetshavere (elveeiere) kan la seg lede av ekstreme synspunkter som er kommet til uttrykk, og det er også langt på vei unnskyldende.

Men når Direktoratet for jakt, viltstell og ferskvannsfiske nører opp under denne ensidige hetsen, blir det straks mere alvorlig. En må nemlig forutsette at en offentlig institusjon som det her er tale om sitter inne med såvidt mye sakkunnskap at man vet at det ikke er grunnlag for en så rask og kategorisk konklusjon når det gjelder det relativt dårlige elvefisket i *begynnelsen* av sesongen som det en har opplevd. Utviklingen i laksefisket i fjorder og elver i den senere tid har da også med all ønskelig tydelighet vist at Direktoratet har opptrådt på en etter Norges fiskarlags mening utilbørlig måte.

Det er, etter Norges fiskarlags mening, en rekke viktige faktorer som fra Direktoratets side ikke er berørt, ihvertfall ikke offentlig, i denne forbindelse.

1. Den ekstraordinære vannsituasjon i år, som følge av små snømengder. Eller mener man at lakseoppgangen er uten påvirkning av vannføringen i elvene?

2. Hva med den hydrografiske situasjon i våre kystfarvann og nære havområder, temperaturforhold etc? Eller mener man at dette er forhold som ikke har noen betydning for laksens adferdsmønster?

3. Hva med den stadig økende bruk av biocider i jordbruk, bær- og frukthager langs de lakseførende elver? Mener man at dette ikke har betydning for forurensning av vassdragene?

I den senere tid har en jo sett meldinger om at all laks i et par elver er drept ned som følge av forgiftning.

Når man skal drøfte en bevaring av laksebestanden er det etter Norges fiskarlags mening en rekke faktorer som både må klarlegges og vurderes. Noen spredte merkeforsøk kan saktens fortelle en del, men det kan aldri bli annet enn fragmenter i det samlede bilde en må søke å komme fram til. Det er også ul fra denne forutsetning at Norges fiskarlag har gått inn for at forskningsinnsatsen også på internasjonal basis må intensiveres i vesentlig grad.

Landsmøtet i augusti 1969

S v e r i g e

Statens jordbruksnämnd har i skrivelse den 25 september 1969 förklarat sig instämma i fiskeristyrelsens yttrande av den 7 augusti 1969 (se nedan).

Fiskeristyrelsen:

Förslaget i fråga innebär en hemställan, att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att gemensamt verka för att sådana enhetliga bestämmelser skapas beträffande laxfisket på internationellt vatten, att laxbeståndet tryggas för framtiden. För Östersjöns del finnes en i dylikt syfte träffad överenskommelse mellan Danmark, Sverige och Västtyskland med ett därtill hörande ständigt utskott. Finland tillämpar, ehuru formellt ej anslutet till konventionen, i huvudsak dennas föreskrifter. I Öresund, Kattegatt, Skagerack och Nordsjön har hitintills icke från svensk sida eller eljest från nordisk sida förekommit något laxfiske på internationellt vatten.

Med hänsyn till att laxen är ett värdefullt och vid fiske mycket eftersträvat fångstobjekt och mot bakgrunden av denna fiskarts speciella biologi, som gör att på många håll i våra dagar laxen är utrotad eller starkt decimerad, vill styrelsen tillstyrka förslaget i fråga.

Styrelsen vill dock understryka att när här talas om åtgärder för laxbeståndets tryggande styrelsen därmed främst förstår odling och andra beståndsvårdande åtgärder. En åtgärd innebärande blott och bart ett totalförbud mot fiske efter lax året om i dessa vatten vill styrelsen däremot icke nu stödja.

Göteborg den 7 augusti 1969

Jöran Hult

Överdirektör

Sven Sahlin

Byråchef

Svenska ostkustfiskarens centralförbund:

Vad som i skrivelsen framhålles beträffande östersjö laxen är i stort sett riktigt. Det är ungefär 25 procent av den i Östersjön fångade laxen som kommer från de svenska laxodlingsanstalterna medan större delen av produktionen kommer från naturlig lek i de svenska älvarna. Centralförbundet vill, i överensstämmelse med framställningen till Nordiska rådet, framhålla nödvändigheten av internationella bestämmelser till skydd för laxbeståndet i såväl Östersjön som Atlanten. Förbundet har under en lång följd av år genom kontakt med fiskeorganisationer i Sverige, Danmark och

Finland gjort framställningar till myndigheter m. fl. och oförtrulet arbetat för skyddsåtgärder för laxbeståndet i Östersjön. Vid ett flertal sammankomster åt utrikes- och jordbruksdepartementen med delegationer från länder omkring Östersjön har förbundet framhållit nödvändigheten av reglerande åtgärder för laxfisket i havet. Ett svensk önskemål har varit förbud under viss tid av året för fiske med linor (drivande långrev) ett fiskesätt som numera, efter införandet av syntetiskt material i drivgarnen, gått starkt tillbaka. Detta önskemål finns fortfarande kvar. Det har dock aldrig varit tal om totalförbud för linfiske under hela året.

På grund av konvention mellan Västtyskland, Danmark och Sverige gäller följande bestämmelser beträffande Östersjön: Minimimått å lax 60 cm från den 1 mars 1966, minimimått å krokor från den 1 mars 1969 och minimimått å maskor i drivgarn från den 1 mars 1971. Å sammanträde med sländiga konventionsutskottet i Hamburg den 6 mars 1969 har utskottet enhälligt beslutat föreslå respektive regeringar totalförbud för fiske efter lax inom östersjöområdet från den 1 juni till den 25 augusti och från den 20 december till den 10 januari.

Det är förbundets mening att man med gemensam forskning, förändring av redskapens konstruktion och andra åtgärder bör åstadkomma en begränsning av smålaxfisket.

I framställningen till Nordiska rådet framkastas tanken att de laxfiskande länderna omkring Östersjön skulle delta i reproduktionen av laxbeståndet. I detta sammanhang vill förbundet anföra, att förbundet år 1963 i underdånig framställning till Konungen anhållit om sådana åtgärder i Nordiska rådet att odling av lax i de övriga nordiska länderna kan utöka produktionen av lax i Östersjön. Tyvärr blev framställningen avslagen på grund av negativa yttranden av laxforskningsinstitutet och fiskeristyrelsen. Förbundet hyser fortfarande den åsikten att positiva åtgärder i fråga om reproduktion av laxbeståndet kan vidtagas av de i Östersjön laxfiskande nationerna.

Tillsammans med Svenska sydkustfiskarnas centralförbund har förbundet i början av detta år i skrivelse till Konungen anhållit om sådana åtgärder att länderna omkring Östersjön kompensera sitt laxfiske i havet genom att delta i och utöka produktionen av smolt (tvåsomrigt laxyngel). Samtidigt har förbundet i skrivelse till Finska fiskeriföreningen framhållit nödvändigheten av smoltproduktion i lämpliga finska vattendrag.

Beträffande Nordiska sportfiskeunionens framställning med bilaga angående restriktioner i laxfisket å norskt territorialvatten vill förbundet framhålla att 5,8 mm maskstorlek och 30 cm minimimått inte kan utgöra restriktiva åtgärder i laxfisket. Att, såsom Nordiska sportfiskarunionen föreslår — ett totalförbud av laxfiske i internationellt område i Atlanten — till förmån för sport- och nöjesfiske, är enligt förbundets mening att bruka större våld än nöden kräver. Det skulle utgöra ett förkrossande slag mot yrkesfisket,

som med stora investeringar i båtar och specialutrustning skulle råka i en prekär ekonomisk situation. Följden skulle i många fall bli en övergång till fiske av andra fiskslag och bidra till ett förvärrat läge på en redan dålig marknad.

Förbundet vill understryka vad som redan tidigare framhållits, att man bör verka för att så många länder som möjligt ansluter sig till konventionen och med iakttagande av nödvändiga restriktiva bestämmelser och en ökad reproduktion av laxyngel skapas ett skydd för laxbeståndet i Östersjön och Atlanten.

I övrigt har vi icke något att anföra.

Stockholm den 26 september 1969

För Svenska ostkustfiskarens centralförbund

Carl Eric Hedin

Ordförande

Gösta Lindebo

Ombudsman

Svenska sydkustfiskarnas centralförbund:

Enligt sammanfattningen föreslår man från Island och Norge, att Nordiska rådet skulle rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att gemensamt verka för att sådana enhetliga bestämmelser skapas beträffande laxfisket på internationellt vatten, att laxbeståndet tryggas för framtiden.

Mot ett sådant förslag har förbundet inget att erinra, eftersom detta varit förbundets uppfattning under hela den tid vi har diskuterat skyddsbestämmelser för laxen inom Östersjön.

Men däremot kan förbundet icke ansluta sig till tanken att förbjuda ett visst slag av fiske till skydd för en eller två intressenter i laxfisket. Alla bestämmelser i denna fråga bör ha det gemensamt, att man skall skydda laxbeståndet och inte olika intressegrupper. Huruvida man löser detta med att förbjuda linfiske i Atlanten undandrar sig förbundets bedömande, eftersom inte några forskningsresultat ligger till grund för förslaget. Att laxfisket ett eller två år kan ge mindre fångster behöver nödvändigtvis inte innebära, att laxen är utfiskad. Olika faktorer kan här ha avgörande betydelse, t. ex. vattenmängden i de laxförande vattendragen, föroreningar av dessa m. m.

Det torde därför så långt förbundet kan bedöma vara nödvändigt med en omfattande undersökning i denna fråga, innan förslag framställs om åtgärder. Men eftersom Norge förfogar över direktoratets kvalificerade personal, torde efter samråd mellan de olika grupperna i Norge, en betryg-

gande undersökning i detta avseende kunna ge belägg för vilka skyddsåtgärder, som anses erforderliga för att skydda laxbeståndet.

I framställningen berörs även de skyddsåtgärder, som gäller för laxen i Östersjön och de motsvarande skyddsåtgärder, som tillämpas i Norge. Av denna framgår, att medan man i Östersjön har ett minimimått på 60 cm tillämpar norrmännen 30 cm. Minsta måttet i maskorna för Östersjön är 160 mm, medan norrmännen har 58 mm. Dessutom finnes bestämmelser om minsta gapet på kroken, vilket är 19 mm. Här finns alltså tillfälle för förslagsställaren att i första hand vidta de skyddsåtgärder för smålaxens bevarande, som man gjort när det gäller östersjölaxen.

Förbundet motsätter sig sålunda inte åtgärder till skydd för laxbeståndet men vi anser, att denna fråga bör utredas och diskuteras mellan representanter för såväl yrkesfisket som andra berörda parter, och har vi givetvis inget emot att detta sker på internordisk basis.

Med stöd av vad ovan framförts får Svenska sydkustfiskarnas centralförbund ansluta sig till tanken om åtgärder, som syftar till skydd av laxbeståndet men samtidigt motsätter vi oss att detta blir i form av förbud, innan godtagbar utredning i frågan föreligger.

Karlskrona den 26 september 1969

Svenska sydkustfiskarnas centralförbund

B. Lilja

Ombudsman

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

Till ekonomiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om åtgärder till skydd för laxbeståndet. Medlemsförslaget har behandlats av ekonomiska utskottets niomannakommitté vid dess möten i Stockholm den 2 november 1969 och 17 augusti 1970 och i Köpenhamn den 26 oktober 1970 samt av utskottet denna dag.

1. I n l e d n i n g

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att gemensamt verka för att sådana enhetliga bestämmelser skapas beträffande laxfisket på internationellt vatten att laxbeståndet tryggas för framtiden. Enligt medlemsförslaget bör övervägas om en begränsning av laxfisket i havet lämpligen bör ske genom ett totalförbud eller genom olika kontrollåtgärder.

2. Gällande bestämmelser

Fisket av lax i Östersjön regleras genom en överenskommelse år 1962 mellan Danmark, Sverige och Västtyskland. Finland tillämpar, utan att formellt ha undertecknat överenskommelsen, huvudsakligen dess bestämmelser. Polen står i begrepp att ansluta sig. Gällande bestämmelser i Sovjetunionen torde förhindra ryska fiskare från att fiska lax på internationellt vatten i Östersjön. Överenskommelsen innehåller bestämmelser till skydd för smålaxen i form av minimimått på fisk, krokar och garnmaskor. I enlighet med överenskommelsen har upprättats ett ständigt utskott med uppgift att bl. a. överväga ytterligare skyddsåtgärder. Detta utskott har i mars 1969 enhälligt beslutat föreslå berörda regeringar att införa totalförbud för fiske efter lax inom östersjöområdet från och med den 1 juni till den 25 augusti samt från och med den 20 december till den 10 januari.

Fisket i Nordatlanten regleras genom två fiskekonventioner, den nordostatlantiska fiskekonventionen och den nordvästatlantiska. Till den nordostatlantiska är anslutna samtliga europeiska kuststater från Italien i söder till Sovjetunionen i norr — med undantag för Östtyskland — samt Canada. Den nordvästatlantiska konventionen omfattas av USA och Canada samt de europeiska stater som fiskar i dessa vatten. I enlighet med konventionerna har tillsatts två ständiga kommissioner, en för Nordostatlanten (NEAFC) och en för Nordvästatlantens (ICNAF), med uppgift att utreda behovet av fiskereglerande åtgärder m. m. Efter rekommendationer från dessa kommissioner har flertalet medlemsstater antagit åtskilliga bestämmelser om bl. a. minimimått på fisk och storleken av maskor i fiskeredskap av nät. Kommissionerna kan även rekommendera fridlysningstider och upprättandet av skyddsområden. Sådana rekommendationer rörande laxfisket har sedan några år tillbaka varit under diskussion och förberedelse. För Nordostatlantens del antogs en sådan rekommendation i maj 1970 och för Nordvästatlantens del i juni 1970.

3. Remissyttrandena

Yttranden över förslaget har inhämtats från följande myndigheter och organisationer m. fl.:

Danmark

Fiskeriministeriet.

Finland

Lantbruksministeriet, byrån för internationella ärenden.

Fiskeriföreningen i Finland.

Naturskyddsföreningen i Finland.

Island

Landbruksministeriet.

Direktören för ferskevannsfisket.

Den islandske sportfiskerunion.

Norge

Landbruksdepartementet.
 Fiskeridepartementet.
 Fiskerdirektoratet.
 Norges elveeigarlag.
 Norges grunneigar- og sjølaksefiskarlag.
 Norges jeger- og fiskerforbund.
 Norges bondelag.
 Norsk bonde- og småbrukarlag.
 Laksefiskernes drivgarnslag.
 Norges fiskarlag.

Sverige

Statens jordbruksnämnd.
 Fiskeristyrelsen.
 Svenska ostkustfiskarens centralförbund.
 Svenska sydkustfiskarnas centralförbund.

Flertalet remissinstanser är eniga med förslagsställarna om att åtgärder bör vidtagas för att trygga laxbeståndet för framtiden.

Vad gäller spørsmålet om att få till stånd en reglering av fisket i Östersjön uttalar *fiskeriministeriet* i Danmark, att denna fråga för närvarande behandlas i det ovannämnda ständiga utskottet, vilket väntas avge förslag om införande av vissa fridlysningstider samt förbud mot användande av flyttlina. Vad laxfisket i Nordatlanten beträffar uttalar ministeriet, att frågan för närvarande bereds i de två kommissioner som tillsatts i enlighet med konventionerna för fisket i Nordost- respektive Nordvästatlanten. Frågan väntas komma upp till behandling vid sammanträden sommaren 1970. Ministeriet har emellertid inget att erinra mot att frågan dessförinnan diskuteras på nordiskt plan i Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål.

Landbruksministeriet framhåller, att det kunnat konstateras att oaktat bestämmelserna i överenskommelsen om östersjöfisket fångsten i synnerhet i Östersjöns södra delar huvudsakligen bestått av tämligen små fiskar. Ministeriet anser att frågan om skydd av laxbeståndet i Östersjön och i Nordatlanten bör behandlas var för sig. *Fiskeriföreningen* i Finland anser, att åtgärder i frågan inte bör begränsas till överenskommelser om skydd av laxen på internationellt vatten. Berörda stater bör dessutom effektivisera sin verksamhet i syfte att öka och skydda laxen inom sina vattengränser. *Naturskyddsföreningen i Finland* menar, att en överenskommelse bör träffas mellan alla kuststater vid Östersjön för precisering av skyldigheter och förmåner i samband med laxfisket. Vad atlantfisket beträffar bör förhindrande av en utrotning av laxbestånden en gräns uppställas för ökningen av laxfisket. *Landbruksministeriet* i Island framhåller, att allt laxfiske inom den isländska fiskerigränsen enligt lag är förbjudet och att man i Island fruktar att den isländska laxen i framtiden i ökad utsträckning fångas på internationellt vatten till skada för isländska intressen. *Landbruksdeparte-*

mentet och *Fiskeridepartementet* i Norge tillstyrker båda medlemsförslaget. *Noregs grunneigar- og sjølaksefiskarlag* anser att det är av avgörande betydelse att havsfisket efter lax stoppas snarast möjligt och hälsar med glädje Nordiska rådets initiativ. *Norges bondelag* framhåller att detta i princip ej är en nordisk angelägenhet utan angår alla laxproducerande länder runt Nordostatlanten. Norge har sina meningsfränder företrädesvis utanför Norden och de tongivande motståndarna till arbetet på att bevara laxstammen är de mest dominerande länderna i Nordiska rådet. *Norges fiskarlag* är intresserade av regleringsåtgärder för fisket i internationellt vatten men önskar ta klart avstånd från totalförbud.

Svenska ostkustfiskarens centralförbund anför, att förbundet i olika sammanhang framhållit nödvändigheten av reglerande åtgärder för laxfiske i havet. Ett svenskt önskemål har därvid varit förbud under viss tid av året för fiske med lina. Totalförbud för linfiske under hela året har emellertid aldrig ifrågasatts. Förbundet framhåller, att det ständiga utskott, som tillsatts i enlighet med 1962 års överenskommelse, i mars 1969 enhälligt beslutat föreslå berörda regeringar totalförbud för fiske efter lax inom östersjöområdet från den 1 juni till den 25 augusti och från den 20 december till den 10 januari. Vad beträffar det i medlemsförslaget nämnda uttalandet från Nordiska sportfiskarunionen om totalförbud av laxfiske på internationellt vatten i Atlanten till förmån för sport- och nöjesfiske uttalar förbundet, att en sådan åtgärd vore att bruka större våld än nöden kräver. Den skulle utgöra ett förkrossande slag mot yrkesfisket, som med stora investeringar i båtar och specialutrustning skulle råka i en prekär ekonomisk situation. Även *Svenska sydkustfiskarnas centralförbund* tar avstånd från tanken att förbjuda ett visst slag av fiske till skydd för en eller två intressenter. Förbundet anser att en omfattande undersökning är av nöden innan förslag om åtgärder framställs. Förbundet omtalar vidare att bestämmelserna till skydd för laxen i Östersjön är strängare än motsvarande bestämmelser i Norge.

Vad gäller det i medlemsförslaget resta spørsmålet om att komplettera 1962 års överenskommelse rörande skydd för beståndet av lax i Östersjön med bestämmelser om att berörda länder gemensamt skulle bidra till laxproduktionen m. m. uttalar *Naturskyddsföreningen i Finland*, att i Finland frågorna om skyldighet att vårda sig fiskebeståndet är juridiskt oreglerade. Trots att den finska vattenlagstiftningen är likartad den svenska, finns i Finland ej motsvarighet till den i Sverige tillämpade förpliktelsen att vid vattenregleringar utplantera i fiskeodlingsanstalter till vandringsstorlek uppfödda laxyngel vid flodmynningarna i lika stort antal som ifrågasvarande flod i naturtillståndet producerat. *Fiskeristyrelsen* i Sverige understryker, att åtgärder för laxbeståndets framtida trygghet främst bör avse odling och andra beståndsvårdande åtgärder. En åtgärd innebärande blott och bart i ett totalförbud mot fiske efter lax året om vill styrelsen ej stödja.

Svenska ostkustfiskarens centralförbund anser, att positiva åtgärder i fråga om reproduktion av laxbeståndet kan vidtagas av de i Östersjön laxfiskande nationerna. Förbundet omtalar att det tillsammans med Svenska sydkustfiskarnas centralförbund i början av 1969 hos svenska regeringen anhållit om sådana åtgärder att länderna omkring Östersjön kompenserar sitt laxfiske i havet genom att delta i och utöka reproduktionen av tvåsomrigt laxyngel. Förbundet anser att man bör verka för att så många länder som möjligt ansluter sig till överenskommelsen och med iakttagande av nödvändiga restriktiva bestämmelser och med en ökad reproduktion av laxyngel skapar ett skydd för laxbeståndet i Östersjön och Atlanten.

4. U t s k o t t e t

Såväl förslagsställarna som flertalet remissinstanser understryker att åtgärder bör vidtagas för att trygga laxbeståndet för framtiden. Utskottet delar denna uppfattning.

Under utskottets behandling av denna sak har det kommit till utskottets kännedom, att det rått betydande skiljaktigheter i åsikterna mellan de berörda nordiska regeringarna. På norsk sida eftersträvar man sålunda ett totalförbud mot laxfiske på öppna havet i Nordatlanten, medan man på dansk och svensk sida ej ansett behovet av en sådan åtgärd tillräckligt dokumenterat.

I sammanhanget bör även nämnas, att Storbritannien såväl inom Nordostatlantiska fiskerikommissionen som bilateralt med stort eftertryck drivit önskemålet om ett totalförbud för laxfiske på internationellt vatten i Atlanten. På brittisk sida har kritiken i första hand kommit att rikta sig mot Danmark, som enligt brittisk uppfattning bedriver rovfiske i Atlanten efter lax. Den vikt man å brittisk sida fäst vid ärendet framgår av att man, i varje fall med ett nordiskt land, t. o. m. upptagit detta på statsminister-nivå.

I likhet med förslagsställarna anser utskottet det naturligt, att frågan om laxskyddet tas upp till prövning av Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål. Detta har också varit fallet såsom framgår av de berättelser som avlämnats från kontaktorganet till Nordiska rådets sjuttonde och adertonde sessioner. Vid kontaktorganets behandling av detta spörsmål har även de för fiskerifrågor ansvariga ministrarna närvarit. Sedan man inom kontaktorganet enats om att söka nå fram till en enhetlig nordisk linje i denna sak till Nordostatlantiska fiskerikommissionens (NEAFC) sammanträde våren 1970, fann utskottet det lämpligast att avvakta resultaten vid detta. Vid Nordostatlantiska fiskerikommissionens sammanträde i London i maj 1970 beslöt kommissionen antaga en rekommendation i fråga om laxfiske, enligt vilken fiske på internationellt vatten skall tillåtas endast under perioden 5 maj—30 juni under vart och ett av de närmaste två åren räknat från 1 januari 1971

inom det havsområde där 90—95 procent av fångsterna för närvarande sker. Vidare skall inom detta område gälla vissa andra skyddsåtgärder som är möjliga att vidta enligt Nordostatlantiska fiskerikommissionen såsom införande av minimimått, förbud mot vissa fångstredskap m. m. Nordväst-atlantiska fiskerikommissionen (ICNAF) antog i juni 1970 en rekommendation innebärande totalförbud mot laxfiske på internationellt vatten. Då spørgsmålet således nu tillsvidare synes få en lösning, torde vidare åtgärd från Nordiska rådets sida för närvarande ej var påkallad. Utskottet utgår emellertid från att frågan om laxskyddet även fortsättningsvis kommer att behandlas inom Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål och att Nordiska rådet således genom kontaktorganets berättelse får möjlighet att följa ärendets fortsatta utveckling.

Utskottet får därför föreslå,

att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

København den 27 oktober 1970

<i>John Austrheim (Sp)</i>	<i>Trygve Bratteli (A)</i>	<i>Eric Carlsson (cp)</i>
<i>Ragnar Christiansen (A)</i>	<i>Knud Edgaard (V)</i>	<i>Arne Geijer (s)</i>
		Förman
<i>Ivar Nørgaard (S)</i>	<i>Bertil Ohlin (fp)</i>	<i>Sture Palm (s)</i>
<i>Juha Rihtniemi (Kok)</i>	<i>Jón Skaftason (F)</i>	<i>Ib Stetter (Kf)</i>
<i>Ulf Sundqvist (Sd)</i>	<i>Johannes Virolainen (K)</i>	<i>Kåre Willoch (H)</i>

Medlemsförslag

om samlad skadeståndsrättslig lagstiftning

(Väckt av Georg C. Ehrnrooth, Allan Hernelius och Lars Leiro)

Redan i det program för det nordiska lagstiftningssamarbetet, som uppgjordes 1946 omedelbart efter andra världskrigets slut, intog de skadeståndsrättsliga lagstiftningsämnen en central roll. Arbetet med dessa igångsattes också omedelbart. År 1950 var den förberedande utredningen klar. Den resulterade i tre olika betänkanden, avgivna av respektive den danske, den norske och den svenske medlemmen av arbetsgruppen. I dessa drogs riktlinjer för det vidare arbetet upp. Stort intresse väckte särskilt de propåer, som den svenska medlemmen professor Strahl framförde i sitt betänkande. Han förordade en radikal övergång från skadestånd till försäkring.

Därefter upptogs två specialområden till nordiskt lagsamarbete, nämligen bilansvarigheten och stats och kommuns ansvar för sina anställda. Dessa frågor utreddes därefter nordiskt. Ett nytt skede inträdde 1959, då nya riktlinjer antogs vid ett justitieministermöte. Dessa gick ut på att man skulle i nordiskt samarbete gripa sig an med ytterligare specialområden, såsom principalansvaret, jämkning av anställdas skadeståndsskyldighet, jämkning av skadestånd med hänsyn till arten av den skadevållande handlingen och på grund av den skadades medvållande, skada vid järnvägsdrift och vissa frågor avseende skadeståndets storlek.

Trots att det sålunda icke saknats uppslag och planering, har dock resultatet blivit skäligen magert. Få gemensamma lagregler har antagits på grundval av det utförda utredningsarbetet.

Utgångsläget var och är alltfört att vissa regler om skadestånd av generell natur finns i alla länderna. De har vanligen samband med strafflagstiftningarnas ikraftträdanderegler. Dessa allmänna regler, vilka ej är inbördes överensstämmande, har tillkommit vid skilda tidpunkter. Tanken att skapa en enhetlig grundläggande allmän skadeståndslag, gemensam för hela Norden, av samma typ som den nordiska avtalslagen eller den nordiska köplagen, har framförts men aldrig kunnat realiseras.

Det betydande och stora arbete som nedlagts på skilda specialfält har som nämnts icke givit nordiska resultat. Vad gäller bilansvaret hamnade länderna i olika positioner. Samnordiska utredningar om barns och föräldrars skadeståndsansvar och om stats och kommuns skadeståndsansvar har ej heller givit upphov till någon gemensam lagstiftning. Här kan hänvisas till bifogad översikt av läget (*Tillägg*).

Inom Nordiska rådet framfördes i början på 1960-talet med stor energi

synpunkter syftande till att bygga upp de allmänna skadeståndsrättsliga reglerna på en annan grundval än den klassiska culparegeln. Den bedömdes icke passa in i dagens starkt tekniskt betonade samhälle. Dessa framstötningar ledde inte till annat än att man i Nordiska rådet enades om att företaga en stor rättssociologisk undersökning av försäkringens inverkan på skadeståndslagstiftningen (*rek. nr 5/1966*). Det är nämligen främst försäkringstanken, som framstått som ett alternativ till culparegeln. Hittills har emellertid endast planläggningen av denna undersökning påbörjats och några resultat brukbara i lagstiftningsarbetet är knappast att vänta inom det närmaste decenniet.

Det brådskar emellertid att nå resultat. Inte minst hänsynen till de i antal snabbt växande bilskadorna och de sligande skadeståndsbeloppen tvingar till nya värderingar av skadeståndets allmänna funktioner i samhällslivet. Omfattningen av trafikskadorna i Norden framgår av nedanstående tabell:

	Dödsolyckor 1967	Skadade 1967	Bilantal 1966 i 1 000
Danmark	1 080	25 100	813
Finland (1960)	1 098	14 827	505
Norge	478	10 100	515
Sverige	903	19 291	1 885

Sammanställningen visar att det finns stora skillnader i olycksfrekvensen mellan länderna, ehuru problemen är gemensamma. Finland har mer än dubbelt så många dödsolyckor som Norge med ungefär samma bilantal och även antalet skadade skiljer sig påtagligt i de båda länderna. Mindre förvånande är att Danmark, som är transitoland för Nordens vägburna biltrafik till kontinenten, har betydligt flera skadade än något av de övriga länderna. På grund av biltrafikens oerhört snabba utveckling, inte minst till eller genom grannländerna, blir trafiksäkerheten i hela Norden av betydelse för alla trafikanter.

I sammanhanget måste vidare beaktas, att en snabb ekonomisk integration i Norden är på gång. Den kommer att påskyndas, därest Nordek-planen blir verklighet. Härom heter det i rapporten den 17 juli 1969 från Nordiska ämbetsmannakommittén (*NU 1969: 11*):

Avskaffandet av tullgränserna mellan de nordiska länderna och den kraftiga ökningen av den internordiska handeln och tillväxten inom näringslivet i övrigt gör det naturligt att som ett led i ett utvidgat ekonomiskt samarbete vidta åtgärder som syftar till en enhetlig lagstiftning och en enhetlig tillämpning av denna på alla de områden som är av betydelse för samarbetet. Detta kan underlätta näringsverksamheten på den gemensamma marknaden, bidra till enhetliga konkurrensförhållanden i de nordiska länderna samt främja åtgärder för rationalisering av produktionen.

Oavsett hur det går med Nordek-planen, kommer det att bli nödvändigt att vi får likartade regler för lösning av de skadeståndsrättsliga problemen. Det gäller här en väsentlig faktor för utvecklingen av ländernas ekonomiska samarbete.

Allt i detta läge låta anstå med arbete att kodifiera hittills vunna resultat i en allmän skadeståndslag synes icke tillrådligt. Det bör därför nu prövas om icke ett nytt initiativ, som bryter det rådande dödläget vad gäller nordisk skadeståndsrättslig lagstiftning, kunde tagas. Det har emellertid upplysts i Nordiska rådets juridiska utskott, att man inom justitieministerierna för närvarande inte har någon enhetlig plan för uppläggningsen av det nordiska lagstiftningssamarbetet inom skadeståndsrätten. Man har i de olika länderna i stället kommit att slå in på skilda vägar. Med hänsyn till skadeståndsrättens centrala roll för bl. a. det ekonomiska livet ter sig denna utveckling oroande.

Det borde icke vara omöjligt för alla fem länderna att få till stånd en gemensam grundläggande skadeståndslag. Utkast till allmänna skadeståndslagar har redan uppgjorts i några länder. I Norge har en sådan lag redan antagits. En samordning av dessa lagar erfordras. Den måste i sin tur föregås av att man resonerar sig fram till enighet om vilken ställning som skadeståndsrätten över huvud taget skall få och vilka sociala funktioner den skall fylla i dagens och morgondagens samhälle.

I den allmänna lagen borde alla centrala frågor få sin lösning. De särskilda områden, där man nått eller hoppas nå enighet, bör också ingå i lagen. Här kan nämnas frågorna om barns ansvar, om husbondeansvaret, om jämkning på grund av medvållande och om skadeståndets storlek, frågan om det allmännas ansvar, spörsmål om skadeståndsbeloppens beräkning, t. ex. om ersättning för förlorad arbetsförtjänst och för nedsättning av arbetsförmåga samt vid förlust av försörjare och för sveda och värk.

Erfarenheterna av nordiska lagar som avtalslagen och köplagen visar, att en central lag av detta slag verkar normerande och stabiliserande på rättsutvecklingen i alla länderna. Olika heterna i det skadeståndsrättsliga tänkandet i Norden är icke större än att det här skisserade programmet bör vara möjligt att realisera, om man med intresse och vilja griper sig an saken. Ett imponerande förarbete är gjort. Mängder av specialutredningar har verkställts och ett omfattande material insamlats. Det borde vara en lockande uppgift för en grupp kvalificerade lagstiftare att av det föreliggande materialet och med hjälp av behövt nytt åstadkomma en modern skadeståndslagstiftning som täcker alla de generella frågeställningarna. Norden bör här kunna lämna ett väsentligt bidrag till den fortsatta utvecklingen på skadeståndsrättens område.

Under återopande av det anförda får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att
snarast inleda arbetet med att få till stånd en allmän nordisk
skadeståndslagstiftning.

Helsingfors, Stockholm och Oslo i augusti 1969

Georg C. Ehrnrooth (Sv)

Allan Hernelius (m)

Lars Leiro (Sp)

TILLÄGG

Nordiskt lagstiftningsarbete på skadeståndsrättens område

(PM upprättad i svenska justitiedepartementet av hovrättsassessorn
E. Strömbäck)

Många lagregler inom den utomobligatoriska skadeståndsrätten har tillkommit i nordiskt samarbete. Dessutom förekommer eller har förekommit samnordiska utredningar som ännu inte resulterat i lagstiftning.

De viktigaste punkterna i detta utredningsarbete anges i det följande.

En kartläggning av överensstämmelser i *nordisk praxis på skadeståndsområdet* är däremot inte möjlig att genomföra annat än inom ramen för en större vetenskaplig undersökning. Materialet är nämligen mycket omfattande och svåröverskådligt.

A. Allmän skadeståndsrätt

Allmänna regler om skadestånd finns i *danska* Loven om Ikrafttræden af Borgerlig Straffelov § 15, *finska* strafflagen 9 kap., *isländska* almenn hegningarlög § 264, *norska* loven om straffelovens ikrafttræden §§ 19—28 samt *svenska* strafflagen 6 kap. Därtill kommer §§ 63 och 64 i *danska* loven om myndighed og værgemål (skadeståndsansvaret för barn, sinnessjuka m. fl.) och DL 3—19—2 (husbondeansvaret), *isländska* Jonsbok Mannhelgi kap. 8 (skadeståndsansvaret för sinnessjuka) samt NL 3—21—2 (husbondeansvaret).

Bortsett från det historiskt betingade sambandet mellan de finska och de svenska strafflagsreglerna samt mellan de danska och norska reglerna om husbondeansvaret är de allmänna reglerna endast undantagsvis överensstämmande.

På enstaka punkter har dock nordiskt samarbete legat till grund för gällande lag. I åtskilliga skadeståndsfrågor har också sådant samarbete förekommit utan att lagstiftning ännu genomförts.

Viktigare *planer för samarbetet på skadeståndsrättens område* har presenterats

- I. 1946, i form av program utarbetat av delegerade för nordiskt lagstiftningsarbete och diskuterat vid justitieministermöte i november 1946,
- II. 1950, i form av betänkanden av de danska, norska och svenska utredningsmän som fått i uppdrag att göra en förberedande utredning angående lagstiftning på skadeståndsrättens område, samt
- III. 1959, i form av riktlinjer för det fortsatta reformarbetet utarbetade av delegerade för nordiskt lagsamarbete och diskuterade vid justitieministermöte i juni 1959.

I 1950 års betänkanden föreslogs att till en början frågorna om stats och kommuns skadeståndsansvar samt bilansvarigheten borde utredas (*jfr. A 3 och B 3 nedan*).

De riktlinjer som föreslogs 1959 innehöll följande ämnen som lämpligen borde utredas:

- 1) principalansvaret,
- 2) jämkning av anställds skadeståndsskyldighet,
- 3) jämkning av skadestånd med hänsyn till arten av den skadevållande handlingen, på grund av den skadelidandes medvållande etc.
- 4) om ansvar för skada i följd av järnvägs och spårvägs drift, samt
- 5) om skadeståndets storlek såvitt angår a) ersättning för förlorad arbetsförtjänst och förlust eller nedsättning av arbetsförmågan, b) ersättning för förlust av försörjare och c) ersättning för sveda och värk samt lyte och annat stadigvarande men.

1959 års riktlinjer har beaktats när de olika etapperna för 1960-talets utredningsarbete faststälts av justitieministrarna (*jfr. A 2 och 5 nedan*).

De områden där nordiskt samarbete har resulterat i *lagstiftning eller gemensamma förslag* kan anges enligt följande.

A 1. *Barns och föräldrars skadeståndsansvar*. Nu gällande §§ 63 och 64 i *danska* myndighedsloven samt 6 kap. 6 § svenska strafflagen har väsentligen överensstämmande innehåll. Bestämmelserna tillkom efter visst samarbete mellan delegerade från Danmark och den svenska lagberedningen, som 1918 fått i uppdrag att revidera förmynderskapsrätten. De danska reglerna utfärdades den 30 juni 1922, de svenska den 27 juni 1924. — De kommittéer som år 1959 tillsattes i Danmark, Finland, Norge och Sverige med uppdrag att utreda vissa skadeståndsrättsliga frågor behandlade bl. a. barns och föräldrars skadeståndsansvar. Den *svenska* kommittén framlade 1963 förslag till lag med allmänna bestämmelser om skadestånd. Lagen skulle ersätta 6 kap. strafflagen och innefattade bl. a. omarbetade regler om barns och föräldrars skadeståndsansvar. Förslag till ny lagstiftning i denna del framlades av de *danska, finska* och *norska* kommittéerna påföljande år. — Ämnet behandlas i de skadeståndslagar som är under utarbetande inom justitieministerierna i Danmark, Finland och Sverige och i det förslag till skadeståndslag som i Norge förelagts Stortinget. Förslagen, som tillkommit efter nordiska departementsöverläggningar, är i fråga om barns och föräldrars skadeståndsansvar i stort sett överensstämmande, med vissa avvikelser dock i fråga om föräldraansvaret.

A 2. *Arbetsgivares och arbetstagares skadeståndsansvar*. Förslag till lagbestämmelser framlades år 1964 av 1959 års skadeståndskommittéer. Bestämmelserna har inarbetats i departementsförslagen till skadeståndslagar. Förslagen är i denna del väsentligen överensstämmande.

A 3. *Stats och kommuns skadeståndsansvar*. Nordiska kommittéer tillsattes 1952 och avlämnade förslag 1958. Bestämmelser på grundval av förslagen kommer att ingå i skadeståndslagarna. Om dessa genomförs, bringas de

nordiska bestämmelserna på detta område i väsentligt närmare överensstämmelse med varandra än vad som gäller för närvarande.

A 4. *Försäkringsgivares regressrätt.* Efter förslag från delegerade för nordiskt samarbete på lagstiftningens område togs år 1955 frågan om revision av 25 § försäkringsavtalslagarna upp av utredningar i de nordiska länderna. Syftet var att undersöka möjligheterna att begränsa regressrätten och nå större nordisk rättslikhet. I huvudsak överensstämmande förslag till nya regressbestämmelser lades fram i betänkanden år 1958. Några lagstiftningsåtgärder har dock inte vidtagits. Jfr. A 5 nedan.

A 5. *Övriga frågor.* För närvarande utreds av nordiska skadeståndskommittéer, tillsatta år 1966, frågorna om *ersättning för framtida förlust av arbetsinkomst* och om *ersättning till efterlevande*, d. v. s. punkterna 5 a) och b) i 1959 års riktlinjer. — Efter rekommendation av Nordiska rådet den 31 januari 1966, nr 5, pågår i de nordiska länderna utredning av *möjligheterna att företa en rättssociologisk undersökning av försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen*. Betänkandena kan väntas i början av år 1969.

Någon mera långsiktig planering av det fortsatta reformarbetet föreligger inte. Om man emellertid följer 1959 års riktlinjer återstår följande frågor att utreda:

Punkt 3: Jämkning av skadestånd. I det sammanhanget blir det, särskilt för Danmarks del, sannolikt nödvändigt att på nytt ta upp frågan om en revision av 25 § försäkringsavtalslagen.

Punkt 4: Ansvar för skada i följd av järnvägs och spårvägs drift.

Punkt 5 c): Ersättning för ideell skada.

B. Skadestandsregler på särskilda områden

B 1. *Sjörätten.* Sjölagarna har tillkommit i skandinaviskt samarbete i slutet av 1800-talet (nuvarande lagar *danska søloven* den 7 maj 1937, *norska loven* den 20 juli 1893 om sjöfarten och *svenska sjölagen* den 12 juni 1891, senare också *isländska siglingalög* den 30 november 1914. En härmed i väsentliga delar sakligt överensstämmande *finsk sjölag*, som ersatte 1873 års sjölag, utfärdades den 9 juni 1939). På det utomobligatoriska området inträtter följande regler: a) 8 § *sjölagarna ang. redares ansvar* för skada som genom fel eller försumlighet åstadkommit av befälhavare, besättningsman, lots m. fl. b) Bestämmelserna i 8 kap. sjölagarna om skada genom fartygs sammanstötning grundar sig på 1910 års Brysselkonvention i ärendet. c) *Reglerna ang. begränsning av redares ansvarighet* (danska, norska och svenska lagarna §§ 254—263, finska lagen §§ 13—23). 1957 års Brysselkonvention om begränsning av redares ansvar infogades i sjölagarna i början av 1960-talet efter utredningsarbete av de nordiska sjölagskommittéerna. d) *Reglerna ang. skadeståndsskyldighet i tjänsten för befälhavare* (§ 67 i samtliga lagar) har omarbetats efter förslag år 1966 av sjölagskommittéerna. Ansvar för lots utreddes också. Föreskrift härom infördes i finska och

svenska lagarnas § 67. d) *Reglerna om sjömans skadeståndsansvar i tjänsten* i § 50 stk. 2 *danska sømandsloven* den 7 juni 1952, 50 § 2 mom. *finska sjömanslagen* den 30 juni 1955, § 50 stk. 2 *norska sjömannsloven* den 17 juli 1953 och 50 § andra stycket *svenska sjömanslagen* den 30 juni 1952. Lagarna har tillkommit i nordiskt samarbete, och har ersatt bestämmelserna »Om besättningen» i 4 kap. sjölagarna.

De nordiska sjölagskommittéerna utreder nu — såvitt här är av intresse — *regressrätten mellan solidariskt ansvariga kollisionsparter*.

B 2. *Järnvägstrafik*. Gemensamt lagstiftningsarbete har inte förekommit. Jfr. punkt 4 i 1959 års riktlinjer och A 5. ovan.

B 3. *Biltrafik*. Enligt de nordiska utredningsmännens förslag år 1950 borde bilansvaret och trafikförsäkringsplikten utredas under den första etappen av det nordiska reformarbetet. År 1957 framlade nordiska kommittéer, tillsatta 1952, förslag till ny lagstiftning i dessa ämnen. Förslagen genomfördes i Finland (trafikförsäkringslagen den 26 juni 1959) och Norge (loven den 3 februari 1961 om ansvar för skade som motorvogner gjer). I Danmark och Sverige har någon lagstiftning på grundval av förslagen inte genomförts (i Danmark gäller Færdselslov, nr 153, den 24 maj 1955, §§ 65—70, samt i Sverige lagen den 30 juni 1916 ang. ansvarighet för skada i följd av automobiltrafik och lagen den 10 maj 1929 om trafikförsäkring å motorfordon). I avvaktan på resultatet av det samarbete på området som pågår inom Europarådet torde några reformförslag inte komma att läggas fram i dessa båda länder.

B 4. *Lufträtten*. Följande regler är av intresse: a) *Reglerna ang. ansvarighet för skada på person eller egendom som inte befordras med luftfartyget*. Här gäller i Danmark §§ 127—130 loven den 10 juni 1960 om luftfart, i Finland §§ 6—13 luftfartslagen den 25 maj 1923 (jfr. §§ 52 och 76 luftfartslagen den 11 december 1964), i Norge §§ 153—160 loven den 16 december 1960 om luftfart och i Sverige lagen den 26 maj 1922 ang. ansvarighet för skada i följd av luftfart. Efter första världskrigets slut förekom nordiskt arbete med sikte på gemensam lagstiftning på lufträttens område. I det utkast som presenterades ingick ett kapitel »Om ansvarighet för skada», innefattande bl. a. bestämmelser om utomobligatorisk skadeståndsskyldighet. I Danmark, Finland och Norge inflöt dessa bestämmelser i luftfartslagarna. I Sverige bröts de ut ur 1922 års luftfartsförordning och infogades i den särskilda luftfartsskadelagen samma år. Vid den nordiska revisionen under 1950-talet av luftfartslagarna, föranledd bl. a. av vissa internationella konventioner (*Warszawa 1929, Chicago 1944*), bibehöll Sverige 1922 års luftfartsskadelag, till vilken 10 kap. 1 § luftfartslagen den 6 juni 1957 hänvisar. I Finland är i praktiken förhållandet detsamma som i Sverige genom att 1923 års luftfartslag ännu gäller i de delar som nu är av intresse. — b) *Regler angående jämkning av anställds skadeståndsskyldighet* infördes efter det nordiska utredningsarbetet under 1950-talet i den norska luftfarts-

lagen (159 §), den finska luftfartslagen (10 kap. 53 §) och i den svenska (10 kap. 3 §).

B 5. *Atomansvarighet*. Internationella konventioner på detta område har föranlett nordiskt lagstiftningsarbete, som inleddes 1958. Den svenska atomskadetredningen föreslog år 1959 en provisorisk lagstiftning. Förslaget lades till grund för atomansvarighetslagen den 3 juni 1960 (vartill knutiis en fullmaktslag, lagen den 17 maj 1963 om ersättning för skada i följd av atomfartygs drift). Den danska kommittén lade år 1961 fram förslag som resulterade i lov den 16 maj 1962 om nukleare anlägg (atomanlägg). Lagen har emellertid t. v. begränsad tillämpning. Den norska kommittén framlade sitt betänkande år 1962 och den finska år 1963. De finska, norska och svenska förslagen samt den danska lagen har sedan överarbetats, i Sverige inom justitiedepartementet och i övriga länder av särskilda kommittéer, tillsatta år 1964. Syftet med överarbetningen var bl. a. att uppnå överensstämmelse mellan lagarna och föreliggande internationella konventioner. I Sverige har ny lagstiftning genomförts på grundval av departementsförslaget (atomansvarighetslagen den 8 mars 1968). I övriga länder väntas motsvarande lagstiftning genomförd under år 1969 eller i början av år 1970.

B 6. *Immateriälrätten*. De skadeståndsregler som finns i 7 kap. av de nya *upphovsrättslagarna* har tillkommit i nordiskt samarbete, liksom § 17 i *fotografilagarna*. — Bestämmelserna i *varumärkeslagarnas* § 38 vilar på förslag som utarbetats i nordiskt samarbete. — 1967 års nordiska *patentlagar* innehåller i § 58 ensartade regler om ersättning vid patentintrång. — Nordiskt samarbete pågår inom *mönsterrätten* och *firmarätten* samt beträffande lagstiftning mot *otillbörlig konkurrens*.

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Justitsministeriet:**

— — — skal man meddele, at det i Danmark som følge af andet lovgivningsarbejde næppe for tiden vil være muligt at afse arbejdskraft til et så omfattende arbejde, som udarbejdelse af en almindelig, nordisk erstatningslov vil indebære.

Hertil kommer, at det formentlig ikke ville være rigtigt at drøfte retningslinierne for en eventuel fremtidig undersøgelse på dette område, før dette kan ske også på grundlag af de undersøgelser om en retssociologisk undersøgelse af forsikringens betydning for erstatningsloven, der for tiden gennemføres på nordisk plan.

I overensstemmelse med det anførte kan justitsministeriet ikke anbefale, at man nu påbegynder et arbejde, som foreslået.

København, den 22. december 1969

P. m. v.

E. b.

Gersing

F i n l a n d**Justitieministeriet:**

Såsom framgår av medlemsförslaget har det nordiska samarbetet på skadeståndsrättens område när det gäller allmän skadeståndsrätt bl. a. resulterat i gemensamma kommittéförslag om stats och kommuns skadeståndsansvar, barns och föräldrars skadeståndsansvar samt arbetsgivares och arbetstagares skadeståndsansvar. På basis av dessa förslag pågår inom justitieministeriet beredningsarbete, som väntas leda till att regeringens proposition kan föreläggas riksdagen under år 1970.

Vid övervägandena om i vilken form den nya lagstiftningen skall genomföras, har man inom justitieministeriet utgått ifrån att målet för det skadeståndsrättsliga reformarbetet bör vara att samla de grundläggande bestämmelserna om skadestånd i utomobligatoriska förhållanden i en allmän ska-

deståndslag. Därför har man inte tänkt genomföra de i sagda förslag förut-satta tre lagarna skilt för sig utan strävat till att samordna ifrågavarande regelsystem så, att man utan större svårigheter kan komplettera denna så-lunda påbörjade allmänna skadeståndslag efter hand som reformarbetet framskrider.

Justitieministeriet är nämligen å andra sidan helt på det klara med att man med hänsyn till nuvarande resurser är tvungen att i det skadestånds-rättsliga reformarbetet gå fram på de partiella reformernas väg. Detta hind-rar emellertid inte att en allmän skadeståndslag så småningom byggs upp. Förutsättningen härför är att lagstiftningen från början utformas i syste-matiskt och lagtekniskt hänseende på ovan nämnt sätt.

Justitieministeriet anser, att det nordiska samarbetet på ifrågavarande område bör fortsättas såsom tidigare i etapper och att resultaten skall sam-las i en allmän skadeståndslag. I anseende till att målsättningen för det pågående skadeståndsrättsliga lagstiftningsarbetet sålunda är densamma som avses i medlemsförslaget finner justitieministeriet inte skäl föreligga för att den hemställda rekommendationen antages.

Helsingfors den 31 december 1969

Kai Korte

Avdelningschef

Henry Ådahl

Lagstiftningsråd

Helsingfors universitet, konsistoriet, har i skrivelse den 19 december 1969 förklarat sig instämma i juridiska fakultetens yttrande av den 17 november 1969 (se nedan).

Helsingfors universitet, juridiska fakulteten:

De nordiska länderna har redan under flera decennier utfört samnordiskt lagberedningsarbete. Såsom ett resultat av detta arbete har stadgandena i ett stort antal frågor kunnat bringas i långt gående överensstämmelse i de nordiska länderna. Exempel på detta utgör bl. a. de sjö- och patenträttsliga stadgandena. När det internationella umgänget ökar och hindren för utrikes-handeln avlägsnas, bör man även allt intensivare arbeta på att avlägsna så-dana olikheter som är till förfång för det nordiska samarbetet. Fakulteten förordar därför förslaget. Fakulteten vill emellertid också fästa uppmärk-samhet vid de betydande olikheter i den skadeståndsrättsliga lagstiftningen i de olika nordiska länderna, som förekommer trots den likartade samhälls-strukturen. Även om det är mycket angeläget att också på skadeståndsrättens område åstadkomma enhetliga stadganden, förhåller sig fakulteten tvek-

sam till möjligheten att åstadkomma en enhetlig nordisk skadeståndslagstiftning. De svårigheter som härvidlag kan förutsättas, har uppenbarligen också varit orsaken till att tidigare initiativ i frågan inte lett till avsett resultat. Enligt fakulteten borde man därför i första hand sträva till att förverkliga de skadeståndsrättsliga revisionsförslag som tillkommit i nordiskt samarbete, men som ännu inte lett till lagstifningsåtgärder. Först härefter vore det skäl att i vidare utsträckning överväga förenhälligande av skadeståndslagstiftningen.

Helsingfors den 17 november 1969

Esko Hoppu

Leif Sevón

Finska försäkringsbolagens centralförbund:

Sedan ett program för det nordiska lagstiftningsarbetet, i vilket de skadeståndsrättsliga frågorna intog en central plats, hade uppgjorts år 1946, framlades år 1950 förberedande utredningar i Danmark, Norge och Sverige för skadeståndsrättens vidkommande. I dessa föreslogs, att man för att avhjälpa de mest framträdande bristerna som första etapp skulle gripa sig an med reformering av reglerna rörande bilansvarigheten och stats och kommuns skadeståndsansvar och att efter dessa partiella reformers förverkligande skulle tillsättas en kommitté med uppgift att företaga en allmän revision av skadeståndsrätten i dess helhet.

Utredningsarbete har därefter utförts på ovannämnda och vissa andra viktiga specialområden. Att man nöjt sig med partiella reformer torde få sin förklaring i att dessa varit brådskande och inte kunnat uppskjutas, samtidigt som man väl har ansett, att partiella reformer på centrala områden i vart fall är ägnade att bereda jordmånen för en helhetsreform. Det bör likväl framhållas, att i fyra nordiska länder med anledning av ett i Nordiska rådet den 31 januari 1966 godkänt initiativ igångsatts ett med tanke på en totalreform av skadeståndsrätten viktigt utredningsarbete rörande möjligheterna att företaga en rättssociologisk undersökning av försäkringens inverkan på skadeståndsrätten.

Nordiska rådets rekommendation från år 1966, som redan lett till vissa resultat, innebär vad gäller en totalreform av skadeståndsrätten anammandet av den utgångspunkten, att en totalreform kräver förberedande utredningar i syfte att klarlägga i vilka avseenden den ekonomiska, tekniska och sociala utvecklingen i det nutida samhället påverkar innehållet i de tilltänkta skadeståndsreglerna. Frågor som aktualiseras i detta sammanhang är bl. a. bestämning av ansvarsområdet för s. k. farlig verksamhet, skydd för personlighetsrätten, det s. k. principalansvarets omfattning samt försäkringens bl. a. ansvarighetsförsäkringens och socialförsäkringens inverkan på

skadeståndsrätten. Det är uppenbart att meningarna om efter vilka principer lösningarna skall sökas först nu håller på att utkristalliseras liksom även utbildad rättspraxis saknats i många dylika frågor. I åtskilliga centrala specialfrågor föreligger ännu inga samnordiska utredningar över huvud taget.

Även initiativtagarnas förslag om omedelbart vidtagande av åtgärder för att få till stånd en allmän nordisk skadeståndslagstiftning icke ännu kan anses vara ändamålsenligt, är det all anledning att förena sig med förslagsställarna i bedömningen av det angelägna i ett fortsatt och utvecklat nordiskt lagstiftningssamarbete, icke minst för den ekonomiska integrationens skull. Som konkreta samarbetsobjekt kommer närmast partiella reformer och förberedelser för utvidgad kodifiering i fråga.

Helsingfors den 27 januari 1970

Finska försäkringsbolagens centralförbund

Kari Karhunen

Tauno Suontausta

Suomen lakimiesliitto — Finlands juristförbund:

Såsom i förslaget konstateras, har en nordisk lagstiftning hörande till skadeståndsrättens område varit under beredning under hela den på krigens följande tiden, men trots omfattande utredningar och framställda förslag har några lagstiftningsåtgärder icke dess vidare blivit vidtagna. Detta torde framför allt vara en följd av ifrågavarande rättsområdes omfång och mångskiftande karaktär. Lagstiftningen skulle komma att påverka jämväl många speciallagar, som redan lagtekniskt ordnats på olika sätt i de skilda länderna. Likaså kan det följa av olikheten i deras materiella innehåll, att ansvaret ej går att förverkliga på liknande sätt i de skilda länderna. Så t. ex. torde ansvaret enligt den som bäst under beredning varande radioansvarighetslagen icke kunna gestaltas på samma sätt som i Sverige, då man i den finska tryckfrihetslagen omfattat ett ansvarighetssystem av annat slag än i motsvarande svenska lagstiftning. Därför ställer det sig svårt att finna på en enhetlig lagstiftningslinje.

De olägenheter som vållas av att lagstiftning saknas har delvis kunnat avhjälpas genom att ty sig till rättspraxis. Utformningen av en enhetlig praxis har för sin del påverkats även av det redan utförda lagberedningsarbetet. Det är emellertid ett obestriddigt faktum, att tillfredsställande resultat kan nås blott genom gemensamma lagstiftningsåtgärder. För ett närmande av de nordiska folken till varandra är det därför av vikt, att det nordiska lagstiftningsarbetet oavsett de svårigheter som yppat sig skulle

följas upp och att man skulle söka finna en gemensam grund för skadeståndslagstiftningen att bygga på i de nordiska länderna.

Helsingfors den 29 december 1969

Suomen lakimiesliitto — Finlands juristförbund r.y.

Reino J. Auvinen

Styrelsens ordförande

Penuti Ajo

Verksamhetsledare

N o r g e

Justis- og politidepartementet:

Justisdepartementet har forelagt medlemsforslaget for Sosialdepartementet, Norske forsikringsselskapers forbund og Den norske advokatforening. Man har mottatt uttalelser fra Advokatforeningen og Forbundet (se nedan).

Til forslaget skal *Justisdepartementet* uttale:

Man er enig i at det er ønskelig å ha en ensartet nordisk erstatningsrettslovgivning. Det utredningsarbeid som i de senere år har vært drevet i nordisk samarbeid, har da også bygd på denne forutsetning. Behovet for ensartete regler er imidlertid neppe så stort innen erstatningsretten som innen obligasjonsretten, hvor omsetningslivets krav på forutberegnelighet o.l. gjør seg gjeldende med særlig styrke. Etter Justisdepartementets oppfatning er det som anføres i medlemforslaget om behovet for en felles nordisk erstatningsrettslig lovgivning, noe overdrevet.

Det er grunn til å understreke at det ikke er noen enkel oppgave å nå fram til felles erstatningsrettslige regler, noe det arbeid som hittil er utført også synes å illustrere. Man må være oppmerksom på at erstatningsrettens regler ikke kan ses isolert fra de øvrige rettsregler i samfunnet. Erstatningsretten henger således sammen med hele den offentlige trygdelovgivning og med forsikringsretten. Man har dessuten i Norge hatt en særlig domstolskapt utvikling i retning av erstatningsansvar på objektivt grunnlag, bl. a. for såkalt »farlig bedrift». Rettspraksis har her ledet til resultater som man i Norge finner meget tilfredsstillende, og som man vanskelig kan gi slipp på. På den annen side vil kanskje de øvrige nordiske land ha vansker med å innføre tilsvarende regler.

De forhold som her er nevnt, tilsier etter Justisdepartementets oppfatning at man ved lovregulering av erstatningsretten går skrittvis fram. I samme retning trekker det at samfunnet på mange måter er inne i en omveitningsperiode, og at man om noen år innen samfunnsvitenskapen kanskje vil ha utviklet metoder som kan gjøre det mulig å få et langt bedre empirisk ma-

teriale som grunnlag for det videre arbeid med lovgivningen om erstatning, trygd og forsikring.

Man antar etter dette at arbeidet med erstatningslovgivningen bør tas i etapper, og at man på komitéstadiet bør slutføre de arbeider som nå utredes før nye emner tas opp. Det synes liten grunn til å tro at man lettere skulle kunne overvinne de vansker arbeidet med en felles erstatningsrettslig lovgivning byr på, ved å søke å ta opp hele dette vide felt på en gang.

Oslo, 29. desember 1969

Stein Rognlien

Rolv Hellesylt

Sosialdepartementet hänvisar i skrivelse den 13 januari 1970 till yttranden från Forsikringsrådet av den 12 december 1969 och från Rikstrygdeverket av den 8 december 1969 (se nedan).

Forsikringsrådet:

Det fremgår av medlemsforslaget at spørsmålet om et nordisk lovgivnings-samarbeid har vært behandlet flere ganger i Nordisk Råd siden 1946.

Rådet har i 1950 og i 1959 vedtatt å behandle visse spesialområder. Resultatet er i medlemsforslaget betegnet som "skäligen magert".

I 1966 vedtok Nordisk Råd å henstille til regjeringen å la foreta en retts-sosiologisk undersøkelse av forsikringens virkninger på erstatningslovgivningen. I den norske rapport, forfattet av professor dr. juris Knut S. Selmer, heter det i innledningen at det viste seg på et tidlig tidspunkt at det ville by på store vanskeligheter å komme til enighet om en felles rapport. De sakkyndige utarbeidet derfor særskilte rapporter til de respektive lands justis-departementer.

Det skal bemerkes at Forsikringsrådet ikke har hatt noen spesiell kontakt med det nordiske lovsamarbeid på erstatningsrettens område. Når dette arbeid, som nevnt innledningsvis i medlemsforslaget har gitt magert resultat, antar man at dette må skyldes at man må ta hensyn til den forskjell som måtte være i samfunnsutviklingen i de nordiske land.

Forsikringsrådet antar for sitt vedkommende at det vil være riktig å fortsette den trinnvise regulering av erstatningsretten i nordisk samarbeid som man hittil har tatt sikte på. Man er i tvil om nytten av å forsøke å forsere arbeidet med en samlet nordisk erstatningsrettslig lovgivning.

Oslo, 12. desember 1969

Forsikringsrådet

Erling Sæbø

Odd Storeby

Rikstrygdeverket:

Den intensivering av arbeidet med å forberede en felles nordisk lovgivning på det erstatningsrettslige område som medlemsforslaget anbefaler gjelder i alt vesentlig felter som ligger utenfor Rikstrygdeverkets arbeidsområde.

Rikstrygdeverket vil derfor innskrenke seg til å peke på trygdelovgivningens erstatningsrettslige betydning, idet de trygdeytelser som en skadet har rett til som følge av en skadevoldende handling, kan anses som hel eller delvis dekning av lidt økonomisk tap. Under arbeidet med en samlet erstatningsrettslig lovgivning, synes det derfor nødvendig også å ta opp til vurdering trygdesystemets plass i denne.

Oslo, 8. desember 1969

Finn Alexander

H. Gulbrandsen

Norske forsikringsselskapers forbund:

Flere erstatningsrettslige emner har vært under utredning på fellesnordisk grunnlag og det er i tidens løp lagt frem innstillinger fra oppnevnte sakkyndige med forslag til fellesnordiske regler på viktige felter. Disse forslag har utvilsomt øvet en viss innflytelse på rettsutviklingen, men de har bare i noen grad resultert i fellesnordiske lovregler. Synet på vesentlige spørsmål innenfor erstatningsretten er forskjellig fra land til land og i betraktning av at det dreier seg om spørsmål som er av vesentlig betydning for den enkelte borger, vil ønsket om en fellesnordisk normering komme i annen rekke. I de enkelte land vil man rett og slett ikke godta sakkyndige kommisjonsmedlemmer som »lagstiftare». Man vil stå fritt til å gjennomføre slike reformer som faller naturlig på bakgrunn av rettstradisjon og rettsutvikling i de enkelte land.

Vårt land har gjennomført viktige reformer som ligger nær opptil hva som har vært foreslått etter fellesnordisk utredningsarbeid. Det gjelder Bilansvarsloven av 1961 og Loven om skadeerstatning i visse forhold av 13. juni 1969. Forslagsstillerne har ikke klart presisert hvilke emner som bør trekkes inn i en samlet erstatningsrettslig lovgivning. Etter vår oppfatning kan det ikke tjene noen hensikt for vårt land å delta i et utredningsarbeid som omfatter felter dekket av nevnte ferske lovgivning.

Som nevnt i Departementets brev er spørsmålet om erstatning for tap i fremtidig erverv og for tap av forsørger, samt spørsmålet om å få en generell lempningsregel i erstatningsretten allerede under utredning i fellesnordiske komitéer. Av »centrala frågor» som ikke er utredet eller under utredning kan nevnes

1. Det vanlige culpaansvar ved brudd på de normer samfunnet har satt for borgernes handlefrihet, i første rekke gjennom bestemmelsene i Straffeloven.

2. Næringsdrivendes ansvar for skade påført utenforstående tredjemann, i Norge utformet gjennom rettspraksis som et objektivt ansvar bygget på risikobetraktninger (farlig bedrift).

3. Ansvar for skade påført naboer, i Norge regulert gjennom Graneloven av 16. juni 1961. Ansvarsreglene — objektive i karakter — er også foreslått gjort gjeldende ved vannforurensning.

4. Erstatningsnormene ved ekspropriasjon av fast eiendom, i Norge fastsatt i lov av 23. oktober 1959.

5. De særlige ansvarsregler innenfor arbeidsretten som gir oppsigelsesvern og sikrer arbeidsfred.

6. Erstatningsreglene i Boikottloven av 1947 og Prisloven av 1953.

Etter vår oppfatning ligger forholdene ikke til rette for å søke gjennomført fellesnordiske erstatningsregler på disse felter. Erstatningsreglene kan ikke løsrives fra sin sammenheng med de øvrige normer som gjelder på de her nevnte felter: strafferettsnormer, ekspropriasjonsnormer, bestemmelser om arbeidervern, arbeidstvister, boikott samt pris- og kartell-lovgivning.

Vi har vanskelig for å forstå forslagsstillernes anførsel om at utviklingen virker »oroande». Innenfor de områder hvor rettsenhet virkelig er av betydning har vi langt på vei identiske regler i de nordiske land. Det gjelder handelskjøp, forsikringsdekning og sjølovgivningens bestemmelser om konnossementer og rederansvar. Vi stiller oss også tvilende til fordelene ved å fastsette regler som i høyere grad kan virke normerende og stabiliserende på rettsutviklingen. Bedriftsansvaret — ansvar for farlig bedrift — har i vårt land fått en smidig og adekvat utforming nettopp fordi det ikke har vært lovfestet.

Vårt forbund vil derfor fraråde et slikt utredningsarbeid som foreslått av de tre medlemmer av Nordisk Råd.

Oslo i desember 1969

Knut E. Henriksen

Adm. direktør

Den norske advokatforening:

Etter å ha forelagt saken for formennene i Advokatforeningens permanente lovutvalg for forsikringsrett, sjørett og sjøforsikring samt transport og samferdsel, høyesterettsadvokatene Erik Dahlen, Frode Ringdal og Vincent Galtung vil Den norske advokatforening få anbefale at arbeid settes i gang med sikte på en samlet nordisk erstatningsrettslig lovgivning.

Vi tillater oss dog å referere en anførsel fra formannen i utvalget for sjørett og sjøforsikring, *høyesterettsadvokat Frode Ringdal*:

For så vidt angår erstatningsreglene i sjøretten gjør jeg imidlertid oppmerksom på at der allerede foreligger et meget intimt nordisk samarbeid, et

samarbeid som har dype røtter langt tilbake i tiden. Dette bør fortsette på den vel innarbeidede måte, og det vil ikke være naturlig for en ny nordisk samarbeidskommisjon å ta opp erstatningsrettslige spørsmål innen sjøretten. Jeg går ut fra at dette må kunne sies helt generelt om transportretten.

Oslo i desember 1969

H. E. Helliesen

Forman i Hovedstyret

Rolf Christophersen

Generalsekretær

Sve r i g e

Justitiekanslern:

Riktlinjer för ett nordiskt samarbete vid lagstiftningen på skadeståndsrättens område har antagits vid flera tillfällen, senast 1959. Detta samarbete har inom vissa avsnitt av skadeståndsrätten lett fram till åtminstone delvis överensstämmande lagstiftning eller gemensamma förslag såsom framgår av den till medlemsförslaget fogade promemorian. Utredningsarbetet har hittills bedrivits i etapper inom olika områden av skadeståndsrätten. Det har även inom sådana begränsade avsnitt visat sig vara mycket svårt att nå fram till enhetliga lagförslag. Med tanke på de mycket komplicerade problem som möter vid lagstiftningsarbetet på skadeståndsrättens område torde man även i fortsättningen vara hänvisad till att bedriva det nordiska samarbetet etappvis inom olika fält av skadeståndsrätten för att därigenom åstadkomma allt större överensstämmelse mellan de nordiska ländernas lagar. Det skulle naturligtvis vara av mycket stort värde om man redan nu kunde enas om att arbeta på en allmän nordisk skadeståndslag. En gemensam nordisk skadeståndslagstiftning skulle få mycket stor betydelse för rättsutvecklingen i de nordiska länderna och underlätta det ökade ekonomiska samarbetet i Norden. I vad mån ett gemensamt lagstiftningsarbete i nuläget är möjligt och ändamålsenligt undandrar sig emellertid mitt bedömande.

Stockholm den 22 december 1969

Bengt Lännergren

Lars Hedberg

Svea hovrätt:

En likformig nordisk skadeståndsrätt bör enligt hovrättens mening eftersträvas.

Förslag till lagstiftning på väsentliga områden inom skadeståndsrätten, nämligen om det allmännas skadeståndsansvar, om arbetsgivares skade-

ståndsansvar och om föräldrars och barns skadeståndsskyldighet, kommer enligt uttalande av den svenske justitieministern att remitteras till lagrådet i början av nästa år. Man kan förvänta att allmänna skadeståndsrättsliga synpunkter kommer att framläggas i detta sammanhang. Med hänsyn härtill anser sig icke hovrätten för närvarande kunna taga ställning till om det fortsatta lagstiftningsarbetet bör inriktas på en allmän skadeståndsrättslig lagstiftning eller på fortsatta delreformer. Vilken väg man än väljer bör det ske i nordiskt samarbete.

Stockholm den 18 december 1969

På hovrättens vägnar

Sten Rudholm

Bo Harling

Riksförsäkringsverket:

Den successiva utbyggnaden av den svenska socialförsäkringen har medfört att försäkringen har fått att i allt större omfattning bära ersättningar för personskador, som tidigare täckts av skadestånd. Utvecklingen i de övriga nordiska länderna torde gå i samma riktning. Enligt en vid medlemsförslaget fogad promemoria kunde betänkanden väntas bli framlagda i år på grundval av utredningar i de nordiska länderna om möjligheterna till en rätts-sociologisk undersökning av försäkringars inverkan på skadeståndslagstiftningen. Resultaten av dessa utredningar torde kunna påverka inriktningen av det fortsatta nordiska lagstiftningssamarbetet inom skadeståndsrätten.

Av promemorian framgår också, att överläggningar mellan det svenska justitiedepartementet och de danska, finska och norska justitieministerierna har lett fram till vissa i stort sett överensstämmande riktlinjer för lagstiftningen inom viktiga delar av skadeståndsrätten. Riksförsäkringsverket kan inte bedöma om ytterligare initiativ från Nordiska rådets sida är ägnade att medverka till att de alltsedan andra världskrigets slut bedrivna utredningarna ger praktiska resultat.

Stockholm den 4 december 1969

L.-Å. Åström

Helmer Sandberg

Föredragande

Jurist- och samhällsvetareförbundet:

Såsom nämns i medlemsförslaget har en allmän skadeståndslag redan antagits i Norge. Förslag till en sådan lag väntas bli förelagt riksdagen i Sverige under år 1970. Det kan antas att den nordiska samordning som varit praktiskt möjlig att göra ägt rum under lagstiftningsarbetets gång i de olika länderna. Härmed är inte sagt att samordningssträvandena bör upphöra i och med att nya lagar antagits. Tvärtom synes det angeläget att upprätthålla sambandet länderna emellan under de år då erfarenheter samlas av de nya lagarnas tillämpning. I vad mån ett sådant samarbete kan avkasta resultat på längre sikt i form av en mera enhetlig skadeståndsrättslig lagstiftning, kanske t. o. m. en gemensam skadeståndslag, är det för tidigt att uttala sig om. Jurist- och samhällsvetareförbundet begränsar sig därför till att förorda att fasta former för samverkan på skadeståndsrättens område inom Norden skapas för tillvaratagande av de intressen av rättslikhet som gör sig gällande här.

Stockholm den 2 december 1969

Jurist- och samhällsvetareförbundet

Styrbjörn von Feilitzen

Svenska försäkringsbolags riksförbund:

Efter officiellt uppdrag att verkställa en förberedande utredning angående lagstiftning på skadeståndsrättens område avgav delegerade från Danmark, Norge och Sverige, en från varje land, på våren 1950 var sitt betänkande i ämnet. De tre betänkandena slutar med ett — frånsett språket — likalydande kapitel, i vilket de delegerade framlägger en plan för arbetet på reformering av skadeståndsrätten. Inledningsvis framhålles i detta kapitel, att det är angeläget att man icke åtnöjes med partiella reformer, avsedda att avhjälpa de mest framträdande bristerna i den nuvarande ordningen, utan att man förelägger en omprövning av skadeståndsrätten i dess helhet. Vidare betonas att skadeståndsrättens olika delar står i ett nära samband med varandra samt att det är av vikt att undersöka om icke den tekniska utvecklingen i nutiden ger anledning till en nyorientering beträffande principerna för skadeståndsrättens reformering. Ett spörsmål som särskilt framhålles i detta sammanhang är frågan i vad mån försäkring kan avlösa skadeståndsrätten. Enligt de delegerade borde, sedan i två etapper lagstiftningen om skador orsakade genom bruk av motorfordon samt om stats och kommuns skadeståndsansvar reviderats, tillsättas en kommitté med uppgift att föreläggja en allmän revision av de skadeståndsrättsliga reglerna.

Arbetet med en översyn av skadeståndsrätten i Norden befinner sig ännu i dag på de partiella reformernas stadium. Resultaten måste dessutom sägas vara tämligen blygsamma. Liksom förslagsställarna vill riksförbundet i hög grad beklaga detta. Den besvikelse över de i stort sett uteblivna resultaten som det nu framlagda medlemsförslaget andas finner riksförbundet naturlig. Samtidigt måste man dock inse att arbetet med en allmän revision av skadeståndsrätten är inte bara högst omfattande utan också av mycket komplicerad och intrikat natur. Framför allt är väsentligt att uppgiften kräver — för att inte resultaten i den mån sådana kan uppnås skall bli mer eller mindre skrivbordsprodukter — en helst mycket ingående kännedom om skilda nya lösningars faktiska verkningar i samhällslivet. I insikt härom pågår nu i de nordiska länderna, efter rekommendation av Nordiska rådet den 31 januari 1966, fem utredningar av möjligheterna att företaga en rätts-sociologisk undersökning av försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen. Betänkandena torde, enligt vad riksförbundet erfarit, komma att publiceras inom den närmaste tiden.

När i sin tur resultaten av eventuella rättssociologiska undersökningar kan föreligga är osäkert. Det kan säkerligen dröja ännu avsevärd tid. Inte desto mindre finner riksförbundet det nödvändigt att avvakta resultatet av dylika undersökningar. Ett arbete på en allmän revision av den nordiska skadeståndslagstiftningen kan eljest inte förväntas bli meningsfullt.

Med instämmande i förslagsställarnas syften finner sig riksförbundet sålunda böra för närvarande avstyrka det framlagda förslaget.

Stockholm den 12 december 1969

Svenska försäkringsbolags riksförbund

Olle Karleby

Styrelsens ordförande

Richard Schönmeyr

Verkställande direktör

Folksam:

Våra allmänt spridda skadeståndsförsäkringar, bilförsäkringen och den i våra familjeförsäkringar ingående ansvarsförsäkringen är gällande inom Norden. Det blir därför allt vanligare att skador, som inträffar i annat nordiskt land, omfattas av svenska försäkringar. På grund av de internationellt privaträttsliga reglerna skall dessa regleras enligt lagen i det land där skadan inträffat. Det är uppenbart att omgången över utländsk rätt medför vissa nackdelar för skaderegleringen.

En lagstiftning ägnad att undanröja denna olägenhet i den nuvarande

ordningen skulle vara att hälsa med tillfredsställelse under förutsättning att åt reglerna ges ett innehåll som bättre än de nuvarande svarar mot de krav man kan ha rätt att ställa på ett riktigt ersättningsssystem. Att det nuvarande är föråldrat och behäftat med brister torde det i stort sett råda enighet om.

Som en viktig etapp i lagstiftningsarbetet ser Folksam beslutet att låta verkställa en utredning rörande möjligheterna att företa en rättssociologisk undersökning av försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen och planläggningen av en dylik undersökning.

Rapport härom kommer enligt vad som inhämtats att avges inom den allra närmaste tiden. Även i övriga nordiska länder pågår liknande utredningar, som enligt uppgift kan förväntas bli presenterade inom loppet av första halvåret 1970 — för Norges del har rapport redan avgivits.

Det föreliggande förslaget syftar till att arbetet med att få till stånd en nordisk skadeståndslagstiftning snarast inledas. Folksam vill emellertid understryka vikten av att resultatet av ovannämnda utredningar avvaktas även om detta skulle leda till viss förskjutning av tidsschemat.

Stockholm den 22 december 1969

Folksam

Klas Back

Knut Lindberg

Svenska försäkringsföreningen har i skrivelse den 30 december 1969 förklarat sig instämma i Försäkringsjuridiska föreningens yttrande av den 27 december 1969 (se nedan).

Försäkringsjuridiska föreningen:

Föreningen delar helt uppfattningen, att det är önskvärt att skadeståndsrätten kodifieras i sina viktigaste delar. En sådan uppfattning ligger också till grund för det reformarbete på skadeståndsrättens område som sedan åtskilliga år pågår i Norden. Svårigheterna med en kodifiering är dock betydande. De principer som nu tillämpas av domstolarna är mycket nyanserade och innehållsrika, och mängden av problem är nära nog oöverskådlig. Att i lagtext fixera principer som ger någon ledning måste betecknas som en mycket svår uppgift även för en kvalificerad lagstiftare.

Härtill kommer så nödvändigheten att ej blott kodifiera gällande rätt utan även genomföra reformer där sådana är lämpliga. Det utredningsarbete som äger rum och fortfarande pågår är präglad av uppfattningen, att den rätta metoden är att vidtaga ett antal delreformer för att sedan eventuellt kunna sammanfatta dessa i en enhetlig lagstiftning. Erfarenheterna av detta

arbete ger ej stöd för att det skulle vara lättare att i stället gå vägen att söka åstadkomma en allmän skadeståndslag. Tvärtom pekar erfarenheterna i riktning att delreformernas väg är den enda framkomliga. Den osäkerhet om skadeståndsrättens lämpligaste utveckling och de meningsskiljaktigheter som framträtt bl. a. i de olika reaktionerna på professor Strahls principuppfattningar stöder klart tanken, att den enda möjliga metoden tills vidare är att söka genomföra de delreformer om vilka enighet kan uppnås.

Det är även förenat med avsevärda svårigheter att uppnå nordisk gemenskap på området, särskilt när man ser ej blott till rättsreglernas innehåll utan även till de skadelidandes faktiska möjligheter att erhålla ersättning. Bland de omständigheter som för närvarande medför betydande olikheter mellan de nordiska länderna må nämnas inverkan av socialförsäkring på ersättning för personskada, nivån för ersättning av invaliditet och förlust av försörjare samt utbredningen av frivillig ansvarsförsäkring.

Den nuvarande situationen är ej heller sådan att det ter sig lämpligt att omedelbart utan vidare förberedelser igångsätta ett omfattande lagstiftningsarbete på skadeståndsrättens område. I Sverige väntas inom en ganska nära framtid proposition till riksdagen om en allmän skadeståndslag, vilken skall bygga på de sedan länge föreliggande förslagen till lag om det allmännas skadeståndsansvar, omarbetning av 6 kapitlet strafflagen samt arbetsgivares och arbetstagares ansvar. Det synes nödvändigt att avvakta resultatet av denna etapp innan man kan avgöra vilka allmänna reformer som är önskvärda. Rapport om den planerade rättssociologiska undersökningen av skadeståndsrätten har i Norge framlagts av professor Knut S. Selmer och nyligen i Sverige av professor Jan Hellner. Särskilt i den senare rapporten understrykes behovet av att till grund för reformer på skadeståndsrätten lägga empiriska undersökningar. Båda rapporterna innehåller förslag till undersökningar som skall belysa reformbehovet inom viktiga områden. Dessa undersökningar synes, i händelse att beslut om deras genomförande fattas, kunna igångsättas utan tidsutdräkt och, även om man tar hänsyn till behovet av detaljplanering och bearbetning av resultaten, möjliggöra säkrare slutsatser om hur skadeståndsrätten bör reformeras än som är möjliga nu.

På grund av det nu anförda får föreningen — samtidigt som den uttalar sin allmänna anslutning till förslaget att kodifiera och reformera skadeståndsrätten — avstyrka att arbete på stiftande av en allmän nordisk skadeståndslag nu inleds.

Stockholm den 27 december 1969

Försäkringsjuridiska föreningen

Olof H. Appeltofft

Arne Hallström

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om samlet erstatningsretlig lovgivning.

Udvalget har behandlet forslaget på møder den 15. januar 1970 i København, den 11. maj 1970 i Skive, den 14. august 1970 i Kautokeino, den 21. november 1970 i Jönköping og den 14. januar 1971 i Stockholm.

Justitsminister Knud Thestrup, Danmark, statsråd, fru Elisabeth Schweigaard Selmer, Norge, og statsrådet Carl Lidbom, Sverige, deltog i mødet den 15. januar 1970. Justitieminister Aarre Simonen, Finland, deltog i møderne den 28. november 1969 og den 15. januar 1970, og statsrådet Herman Kling, Sverige, deltog i mødet den 12. september 1969. Justitsminister Thestrup deltog i mødet den 11. maj 1970, statsråd, fru Schweigaard Selmer i mødet den 14. august 1970 og statsrådet Lennart Geijer, Sverige, i mødet den 21. november 1970. I mødet den 14. og 15. januar 1971 deltog justitieminister Erkki Tuominen, Finland, statsråd Egil Endresen, Norge, og statsrådet Lennart Geijer, Sverige.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget går ud på at formå regeringerne til snarest at indlede arbejdet med tilvejebringelse af en almindelig nordisk erstatningslovgivning.

Forslagsstillerne mener, at det haster med at nå til et resultat på dette område og henviser herved særlig til det hurtigt voksende antal bilskader og de stigende erstatningsbeløb. Erstatning anses for at være en væsentlig faktor for udviklingen af landenes økonomiske samarbejde, og der henvises til den på tidspunktet for forslagets fremsættelse planlagte udvidelse af samarbejdet gennem Nordekplanen. Forslagsstillerne peger på, at det hidtidigt udførte arbejde vedrørende fælles erstatningsregler på specielle områder kun har ført til et temmelig magert resultat, og det fremhæves, at justitsministrene ikke længere skulle være enige om planlægningen af det fortsatte nordiske lovgivningssamarbejde angående erstatningsretten. Dette anses for at være foruroligende, og der er derfor behov for et nyt initiativ. Tanken om en almindelig erstatningslovgivning har tidligere været fremført, men det antages, at der nu er mulighed for at realisere den, således at der opnås enighed om udformningen af lovregler ikke blot på særlige områder, som f. eks. børns ansvar, ansvar for egen skyld, erstatningens størrelse og lignende, men også om de generelle problemer. Forslagsstillerne er imidlertid

klar over, at man forinden må tage stilling til, hvilke sociale funktioner erstatningsretten skal udfylde i det moderne samfund.

Medlemsforslaget er fremsat i august måned 1969.

2. Remissyttringer

Udtalelser om medlemsforslaget er indhentet fra følgende myndigheder og organisationer:

Danmark:

Justitsministeriet.

Finland:

Justitieministeriet.

Helsingfors universitet, konsistoriet.

Helsingfors universitet, juridiska fakulteten.

Finska försäkringsbolagens centralförbund.

Finlands juristförbund.

Norge:

Justis- og politidepartementet.

Sosialdepartementet.

Forsikringsrådet.

Rikstrygdeverket.

Norske forsikringsselskapers forbund.

Den norske advokatforening.

Sverige:

Justitiekanslern.

Svea hovrätt.

Riksförsäkringsverket.

Jurist- och samhällsvetareförbundet.

Svenska försäkringsbolags riksförbund.

Folksam.

Svenska försäkringsföreningen.

Försäkringsjuridiska föreningen.

Udtalelserne kan sammenfattes således:

Tanken om en almindelig erstatningslovgivning *anbefales principielt af det juridiske fakultet ved Helsingfors universitet, Den norske advokatforening og Justitiekanslern.*

Svea hovrätt understreger betydningen af nordisk samarbejde om erstatningslovgivningen i hvilken form den end bliver, og *Jurist- och samhällsvetareförbundet* begrænser sig til at anbefale faste former for samarbejdet.

Forslaget om nu at iværksætte arbejdet med en almindelig erstatningslovgivning kan *ikke anbefales af justitsministeriet, justitieministeriet, Helsingfors universitet, Justisdepartementet, sosialdepartementet, Forsikringsrådet, Norske forsikringsselskapers forbund, riksförsäkringsverket, Svenska för-*

säkringsbolags riksförbund og *Folksam*. Flere af disse myndigheder henviser til den igangværende nordiske undersøgelse af forsikrings betydning for erstatningslovgivningen og mener, at resultatet af denne retssociologiske undersøgelse er af så afgørende betydning, at det må foreligge før man eventuelt tager fat på at udforme den almindelige erstatningslovgivning. *Hel-singfors universitet* finder, at man foreløbig bør søge at gennemføre de erstatningsretlige revisionsforslag, der allerede foreligger udarbejdet på særlige områder.

Justitsministeriet og *justitieministeriet* henviser tillige til manglende arbejdskraft til for tiden at tage et så omfattende arbejde op. *Justitieministeriet* og *Justisdepartementet* antager, at arbejdet med erstatningslovgivningen bør fortsætte etapevis, således som det allerede er i gang. *Justisdepartementet* peger særlig på erstatningsrettens sammenhæng med den offentlige trykdelovgivning og forsikringsretten, ligesom man fremhæver, at de nordiske samfund på mange måder er inde i en omvæltningsperiode, der tilsiger, at man bør gå skridtvis frem.

3. Udvalget

Nordisk Råd har tidligere beskæftiget sig med samarbejdet på erstatningsrettens område. I 1966 henstillede rådet til regeringerne at lade foretage en retssociologisk undersøgelse af forsikrings virkninger på erstatningslovgivningen (*rek. nr 5/1966*), og denne rekommandation er endnu ikke slutbehandlet. Regeringerne har foreløbig anmodet fire sagkyndige om at undersøge mulighederne for at imødekomme rådets henstilling, og betænkninger herom er afgivet i Norge og Sverige. Betænkningerne i Danmark og Finland forventes at foreligge i nær fremtid, og regeringerne vil derefter tage stilling til, om arbejdet skal fortsættes i overensstemmelse med rekommandationen. Det er oplyst over for udvalget, at den egentlige undersøgelse af spørgsmålet vil være meget omfattende og tidkrævende.

Justitsministrene i Danmark, Norge og Sverige besluttede allerede i 1946 at lade undersøge, hvilke emner inden for lovgivningen om erstatning for skadegørende handlinger uden for kontraktsforhold der kunne inddrages under et nordisk lovsamarbejde, og hvilke retningslinjer et sådant arbejde burde følge. Betænkning herom forelå i 1950 og dannede grundlag for samarbejdet i de følgende år. I 1959 udarbejdedes retningslinjer for det fortsatte reformarbejde, og disse blev fulgt ved fastlæggelsen af udredningsarbejdet i 1960erne. I 1965 bekræftede justitsministrene på ny, at man ville fortsætte det erstatningsretlige samarbejde efter samme linje som hidtil, nemlig ved at tage afgrænsede emner op til behandling.

I overensstemmelse hermed er der i årenes løb i nordisk samarbejde udarbejdet komitébetænkninger om automobilansvaret, om det offentliges erstatningsansvar, om børns og forældres erstatningsansvar, om arbejdsgiveres og arbejdstageres erstatningsansvar og om forsikringssselskabernes regresret.

Ud over den foran nævnte undersøgelse af mulighederne for at imødekomme rekommandation nr. 5/1966 foretages der for tiden udredning af spørgsmålet om erstatning for invaliditet og for tab af forsørger.

Efter de i 1959 fastsatte retningslinjer vil tillige følgende emner være velguede for fællesnordisk undersøgelse: lempelse af erstatningsansvaret, herunder særlig bestemmelserne i forsikringsaftalelovens § 25, ansvar for skade som følge af jernbane- og sporvejsdrift og erstatning for ideel skade. Arbejdet er ikke igangsat på disse områder, men justitsministrene overvejer for liden at genoptage spørgsmålet om revision af forsikringsaftalelovenes bestemmelser om ansvarslempelse.

Til nærmere belysning af omfanget af det hidtil gennemførte samarbejde om erstatningsretlig lovgivning er der i justitiedepartementet efter aftale mellem ministrene og udvalget udarbejdet et notat, der er trykt som tillæg til medlemsforslaget.

Justitsministrene har — dels i remisytringerne og dels under fællesmøder med udvalget — fremhævet, at de erstatningsretlige regler må ses i sammenhæng med den sociale lovgivning og forsikringsretten, og at det derfor — selv på begrænsede områder — kan være vanskeligt at gennemføre ensartet erstatningslovgivning. At søge udarbejdet en almindelig nordisk erstatningslov vil på baggrund af de foreliggende erfaringer ikke være nogen realistisk tanke på nuværende tidspunkt. Arbejdet med erstatningslovgivningen må nødvendigvis ske etapevis, og man er indtil videre indstillet på at fortsætte de fællesnordiske overvejelser i overensstemmelse med de hidtil fastlagte og fulgte retningslinier.

På baggrund af de oplysninger, der nu foreligger og som til dels er fremkommet under sagens behandling, kan udvalget tiltræde, at forslaget om tilvejebringelse af en almindelig nordisk erstatningslovgivning ikke nu bør søges gennemført. Udvalget er med justitsministrene enige i, at problemerne bør løses inden for enkelte afgrænsede områder, og man har ved gennemgangen af materialet konstateret, at omfattende udredninger er foretaget og at samarbejdet på nordisk basis vil fortsætte. Efter udvalgets opfattelse er det meget ønskeligt, at det nordiske lovgivningssamarbejde netop på erstatningsrettens område bevares og fremmes, idet der vil være mulighed for, at tilvejebringelse af ensartede regler på afgrænsede felter herefter kan danne grundlag for en successiv opbygning af en almindelig lov om erstatning uden for kontraktforhold. Medlemsforslagets tanke vil således antagelig kunne realiseres på et noget senere tidspunkt, men udvalget har med nogen bekymring bemærket, at arbejdet skrider så langsomt fremad. Man udtrykker derfor håb om, at de foretagne udredninger snart vil føre til ensartet lovgivning.

Udvalget har i denne forbindelse overvejet, om det ville være rimeligt at foretage en mere langsigtet planlægning og prioritering af erstatningslovs-samarbejdet. Justitsministrene har stillet sig stærkt tvivlende til, om forud-

sælningerne herfor er til stede på nuværende tidspunkt og har særlig henvist til, at nye tankegange om ansvar og skade synes at bane sig vej. En nærmere udformning af retningslinier og målsætning bør i hvert fald ikke finde sted, før der er taget stilling til, i hvilket omfang den af Nordisk Råd anbefalede retssociologiske undersøgelse af forsikringens betydning for erstatningsretten kan og bør gennemføres. Når disse problemer er afklaret og det allerede planlagte udredningsarbejde afsluttet, vil sagen på ny kunne tages op til overvejelse.

Efter drøftelserne med justitsministrene har udvalget tilsluttet sig ministrenes opfattelse. Allerede i forbindelse med vedtagelsen af rekommandation nr. 5/1966 blev der fra rådets side givet udtryk for tvivl om, hvorvidt erstatningsretten fortsat bør bygge på en grundlæggende culperegulering, og man er derfor tilfreds med, at dette synspunkt synes at have fundet støtte i den senere udvikling. En detaljeret planlægning kan under disse forhold være vanskelig og uhensigtsmæssig.

Herefter antager udvalget, at der ikke er tilstrækkeligt grundlag for, at rådet foretager videre i sagen på nuværende tidspunkt.

Udvalget indstiller,

at Nordisk Råd ikke foretager sig videre i anledning af medlemsforslaget om samlet erstatningsretlig lovgivning.

Stockholm, den 14. januar 1971

Erik Adamsson (s)   *Georg C. Ehrnrooth (Sv)*   *Erling Engan (Sp)*

Tage Johansson (s)   *Clara Munck (KF)*   *Ingemar Mundebo (fp)*

K. Axel Nielsen (S)   *Grethe Philip (RV)*   *Pertti Salolainen (Kok)*

Formand

Helge Seip (V)

Thorstein Treholt (A)

Medlemsförslag

om nordisk äktenskapsrätt

*(Väckt av Georg C. Ehrnrooth, Erkki Hara, Svend Haugaard och
Ingrid Segerstedt Wiberg)*

I Sverige har nyligen tillkallats sakkunniga med uppdrag att verkställa utredning angående den familjerättsliga lagstiftningen. Enligt direktiven (*se Tillägg*) skall utredningen avse en genomgripande revision av äktenskapslagstiftningen.

En likartad stor reform av äktenskapslagstiftningen genomfördes i samarbete mellan samtliga nordiska länder under åren 1915—1929. Smärre revisioner av lagstiftningen har därefter ägt rum vid några tillfällen senast 1968. Det nationella revisionsarbetet har hittills skett i samarbete mellan länderna i syfte att bibehålla likformigheten inom äktenskapsrätten. Inom Nordiska rådet har denna fråga behandlats vid olika tillfällen. År 1955 och 1967 antogs av rådet rekommendationerna (*rek. nr 12/1955* och *7/1967*) om likartad nordisk äktenskapslagstiftning. Rekommendationerna har huvudsakligen genomförts.

I direktiven till den i Sverige tillsatta utredningen uttalas beträffande det nordiska samarbetet, att det tidigare reformarbetet på familjerättens område i stor utsträckning skett i nordisk samverkan samt att det nu är betydelsefullt att bevara kontakterna och tillvarata möjligheterna att fortsätta det nordiska samarbetet. Vidare hänvisas till att danska folketinget nyligen uttalat sig för en undersökning av behovet av djupgående reformer av äktenskapslagstiftningen. Beträffande övriga nordiska länder anser man på svensk sida att det finns anledning att räkna med att de vill följa utredningsarbetet i Danmark och Sverige antingen genom observatörer eller genom egna kommittéer. Dock antyds att den föreslagna svenska utredningen ej torde kunna leda fram till ökad rättslikhet mellan de nordiska länderna i vart fall omedelbart.

Det är angeläget understryka vikten av att slå vakt om den enhetlighet, som med viss möda uppnåtts inom Norden på detta betydelsefulla område. Det synes oss självklart att en så genomgripande revision, som de nu aktuella svenska direktiven förutsätter, företages på samnordisk bas. Detta ligger så mycket närmare till hands som frågan om en större reform av äktenskapslagstiftningen är aktuell även i Danmark. Även övriga länder torde

ha ett icke obetydligt intresse av att äktenskapsrätten blir enhetlig i Norden. Den ökade integrering, som eftersträvas på många områden inom Norden och som återspeglas även inom familjebildningen, bör ej hindras av att nuvarande enhetlighet ersättes av besvärande olikheter inom äktenskapsrätten.

Under åberopande av vad ovan anförts hemställas,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att eftersträva fortsatt likformighet i ländernas äktenskapslagstiftning på så sätt att behövliga revisioner sker i nära samarbete och med enhetlighetens bevarande.

Helsingfors, Köbenhavn och Stockholm den 8 september 1969

Georg C. Ehrnrooth (Sv)   Erkki Hara (Kok)   Svend Haugaard (RV)

Ingrid Segerstedt Wiberg (fp)

TILLÄGG

**Utdrag av protokollet över justitieärenden, hållet inför
Hans Maj:st Konungen i statsrådet på Sofiero den 15 augusti 1969**

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet *Kling*, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *översyn av den familjerättsliga lagstiftningen* och anför.

Vår familjerättsliga lagstiftning har i sina huvuddrag kommit till i en tid då de rättigheter och skyldigheter som följer med äktenskapet och släktbanden för flertalet människor var den viktigaste garantin för social och ekonomisk trygghet. Lagen utgår från att äktenskapet i princip är livsvarigt. Enligt lagens bokstav är makarna likställda, men det är tydligt att lagstiftaren förutsatt som det normala en fast rollfördelning mellan makarna med mannen som förvärvsarbetsande familjeförsörjare och hustrun bunden till sysslor i hemmet. Makarna är gemensamt ansvariga för barnens uppfostran och utbildning. I princip är barnen i sin tur skyldiga att vid behov lämna bidrag till föräldrarnas försörjning på deras ålderdom. Giftermålsbalkens och föräldrabalkens regler om egendomsgemenskap mellan makar och om underhållsskyldighet kompletteras av ärvdabalkens regler om arvsrätt, om laglott och om rätt till underhållsbidrag ur kvarlåtenskap.

Äktenskapet är fortfarande den dominerande formen för familjebildning, och även om skilsmässorna är mångfalt fler i dag än vid giftermålsbalkens tillkomst år 1920 är flertalet äktenskap fortfarande livsvariga. Familjerelationerna och familjebandens betydelse som trygghetsfaktor förändras emellertid successivt under inflytande av samhällsutvecklingen i stort. Det blir allt vanligare med äktenskap där båda makarna har förvärvsarbete. Ingen betraktar längre jämlikhet mellan män och kvinnor på arbetsmarknaden som en utopi, även om man allmänt inser att det krävs målmedvetna politiska och fackliga ansträngningar och kommer att ta åtskillig tid innan jämlikhetstanken fått full täckning i verkligheten. Samhället har övertagit en väsentlig del av kostnaderna för barnen under uppväxttiden, och barnens utbildningsmöjligheter är inte längre på samma sätt som tidigare beroende av föräldrarnas ekonomi. Socialförsäkringar och andra trygghetsanordningar ger skydd mot inkomstbortfall vid arbetslöshet, vid sjukdom och invaliditet, efter familjeförsörjares död och på ålderdomen. Allt färre är beroende av underhåll från anhöriga. Sin väsentliga betydelse har den familjerättsliga underhållsskyldigheten numera i förhållande till minderåriga barn. Arvsrätten är fortfarande ett betydelsefullt rättsinstitut, men efterlevande är sällan beroende av arvet för sin försörj-

ning. Sett från de enskilda människornas synpunkt innebär samhällsordningen fortgående frigörelse och växande trygghet.

Utvecklingen mot nya förutsättningar för familjegemenskapen är ännu långtifrån avslutad. Det finns också stora skillnader mellan olika generationer och mellan olika delar av landet. För det uppväxande släktet är det naturligt att flickor skaffar sig lika god yrkesutbildning som pojkar, och de flickor som nu lämnar skolan torde allmänt vara inställda på att ha förvärvsarbete under större delen av sitt vuxna liv. Bland de nu vuxna generationerna finns emellertid många familjer som inrättat sig efter att hustrun skall ägna sin arbetskraft uteslutande åt hemmet. I vissa delar av landet är arbetstillfällena för få och näringslivet för ensidigt för att man skall kunna bereda sysselsättning åt alla kvinnor som vill gå ut i förvärvsarbete. Familjens valmöjligheter begränsas också ofta av bristen på daghem och barnstugor.

Man kan ha olika meningar om när den lämpliga tidpunkten skall anses ha kommit för att dra konsekvenserna av nya samhällsförhållanden på familjerättens område. Som framgår av prop. 1968:136 med förslag till vissa ändringar i giftermålsbalken anser jag för min del att en genomgripande revision av bl. a. äktenskapsrätten bör genomföras inom en inte alltför avlägsen framtid. Åtskilligt i gällande lagstiftning ter sig redan nu gammalt och förlegat. Det finns på flera punkter stora spänningar mellan de värderingar som lagstiftningen bygger på och den syn på rollfördelningen mellan makarna i ett äktenskap och på familjebanden som omfattas av växande grupper av vårt folk, framför allt av ungdomen. Familjegemenskap inom äktenskapets ram är fortfarande den naturliga samlevnadsformen för det helt övervägande flertalet människor, men nya rättsregler behövs om äktenskapet skall kunna fylla sin funktion också i framtiden. På detta område liksom på andra gäller f. ö. att lagstiftningen är ett av de viktigaste instrument som samhället förfogar över när det gäller att möta människornas önskningsar eller att länka in utvecklingen i nya banor. Jag är medveten om att djupgående reformer inom familjerätten kommer att ge upphov till stora övergångsproblem, men enligt min mening är detta inte något skäl för överksamhet. Övergången från gammalt till nytt bör göras med varsamhet och omtanke om de enskilda människorna, men det finns ingen anledning att avstå från att använda lagstiftningen om äktenskapet och familjen som ett av flera instrument i reformsträvandena mot ett samhälle där varje vuxen individ kan ta ansvar för sig själv utan att vara ekonomiskt beroende av anhöriga och där jämlikhet mellan män och kvinnor är en realitet. Jag föreslår att särskilda sakkunniga nu tillkallas för att företa en allmän översyn av den familjerättsliga lagstiftningen i enlighet med vad som förutskickades i 1968 års proposition.

Det är utan tvekan inom äktenskapsrätten som man finner de mest påtagliga reformbehoven. En revision av äktenskapslagstiftningen måste be-

röra både reglerna om ingående och upplösning av äktenskap och reglerna om äktenskapets ekonomiska rättsverkningar. I anslutning till ändringar beträffande giflorättsinstitutet kommer man med nödvändighet också in på efterlevande makes arvsrätt och intressekollisioner mellan make och barn. Men även oberoende av detta finns det anledning att ompröva vissa grundläggande arvsrättsliga frågor, bl. a. frågan om hur vidsträckt kretsen av arvsberättigade bör vara. På föräldrabalkens område pågår visst utredningsarbete, och de reformer som bör aktualiseras på det området gäller främst vissa avgränsade frågor. Bl. a. behöver reglerna om förhållandet mellan utomäktenskapliga barn och deras föräldrar modifieras.

Innan jag går in mera i detalj på olika ämnen som bör tas upp av de sakkunniga skall jag i korthet ange vissa allmänna riktklinjer för reformarbetet. En ny lagstiftning bör enligt min mening så långt möjligt vara neutral i förhållande till olika samlevnadsformer och olika moraluppfattningar. Äktenskapet har och bör ha en central plats inom familjerätten, men man bör försöka se till att den familjerättsliga lagstiftningen inte innehåller några bestämmelser som skapar onödiga svårigheter eller olägenheter för dem som skaffar sig barn och bildar familj utan att gifta sig. Jag skall strax i annat sammanhang återkomma med exempel på bestämmelser i gällande lagstiftning som inte är tillfredsställande i detta hänseende och som med fördel kan ändras. Beträffande gifta bör generellt gälla att reglerna skall vara utformade så att makarna kan behålla ett stort mått av självständighet under äktenskapet. Formerna för ingående och upplösning av äktenskap bör förenklas. Det minskade ömsesidiga beroende mellan makarna som är en följd av nutida utbildnings-, arbetsmarknads- och socialpolitik måste resultera i att äktenskapets ekonomiska rättsverkningar begränsas i skilda hänseenden. Makarnas rättigheter och skyldigheter i samband med ev. skilsmässa bör inte få påverkas av moraliskt grundade bedömningar av deras personliga relationer till varandra och uppträdande i äktenskapet. Äktenskapet bör, som jag framhöll i prop. 1968: 136, vara en form för frivillig samlevnad mellan självständiga personer. Lagstiftningens funktion i sammanhanget är att lösa praktiska problem, inte att privilegiera en samlevnadsform framför andra.

Giftermålbalken inleds med bestämmelser om trolovning, äktenskapshinder och vigsel. Trolovningens rättsliga betydelse är redan nu snävt begränsad, och om riksdagen godtar det förslag om likställighet i arvsrättsligt hänseende mellan barn utom äktenskap och barn i äktenskap som nyligen remitterats till lagrådet återstår mycket få rättsverkningar av trolovningen. Det är i huvudsak fråga om vissa bestämmelser om återlämnande av gåvor och om skadestånd vid bruten trolovning. Skadestandsbestämmelserna kan knappast stå kvar i en ny lag. De sakkunniga bör överväga om institutet trolovning kan utmönstras ur lagstiftningen.

De ändringar i giftermålsbalken som beslöts med anledning av prop.

1968: 136 innebär bl. a. att antalet äktenskapshinder reduceras. Bl. a. skall epilepsi eller könssjukdom hos någon av kontrahenterna inte längre stå i vägen för giftermål. Som jag framhöll i propositionen bör man under det nu förestående utredningsarbetet undersöka om man också kan undvara bestämmelserna i giftermålsbalken om sinnessjukdom och sinnesslöhet som särskilda äktenskapshinder. Även utan dessa bestämmelser gäller på grund av allmänna rättsgrundsatser att den som är så svårt mentalt sjuk eller handikappad att han inte kan förstå innebörden i ett giftermål inte kan ingå äktenskap. Jag vill också i detta sammanhang påpeka att det bör vara möjligt att uppmjuka vissa av de hinder mot äktenskap som har sin grund i att kontrahenterna är släkt eller besvägrade med varandra.

Frågan om införande av obligatoriskt civiläktenskap har behandlats av riksdagen vid flera tillfällen under senare år. Förslagsställarna har därvid i allmänhet närmast tänkt sig att den borgerliga vigseln skulle vara obligatorisk för alla. För dem som vill ha kyrklig vigsel skulle det i så fall behövas dubbla ceremonier. Jag är inte övertygad om att detta är en lycklig lösning. För min del är jag benägen att principiellt se det så att själva registreringen hos vederbörande folkbokföringsmyndighet bör vara det konstitutiva momentet för äktenskapets tillkomst. Registreringen måste föregås av prövning av förekomsten av ev. äktenskapshinder, men i övrigt synes inte behöva krävas mer än ett anmälningsförfarande. Om de sakkunniga stannar för ett sådant system, bör det givetvis stå makarna fritt att komplettera registreringen med vigsel. Den kyrkliga vigseln blir — liksom numera lysningen — en frivillig personlig angelägenhet som har sitt stöd i traditionen och inte i lagstiftningen, och kyrkan får själv bestämma i vilken omfattning och under vilka villkor prästerna skall medverka i vigselakter. Det system som jag antytt lämnar också utrymme för att behålla en civil vigsel såsom en frivillig ceremoni. I så fall bör man undersöka möjligheterna att göra den civila vigseln till ett likvärdigt alternativ för dem som önskar en högtidlighet utan kyrklig medverkan i samband med äktenskapets ingående.

Enligt gällande bestämmelser är möjligheterna till skilsmässa begränsade på olika sätt. Makar som är ense om att skiljas kan göra detta men först efter en ganska omständlig procedur med medling, hemskillnadsdom och ett års särlevnad som etapper på vägen mot äktenskapsskillnad. Om bara den ena av makarna vill skiljas är principen att han eller hon inte har obetingad rätt till skilsmässa. Det vanliga är dock att vederbörande kan få hemskillnad. Omedelbar äktenskapsskillnad kan utverkas bara på vissa i lagen angivna grunder. För tillämpningen av skilsmässoreglerna är det i åtskilliga fall av betydelse vem av makarna som skall anses ha skulden till söndringen i äktenskapet.

Det är uppenbart att regler av denna konstruktion inte står i överensstämmelse med tanken på äktenskapet som en form för frivillig samlevnad

mellan självständiga personer. En konsekvent tillämpning av denna tanke kräver att lagstiftningen inte i någon situation tvingar en person att fortsätta att leva i ett äktenskap som han vill frigöra sig från. Det torde emellertid finnas skäl att ha kvar bestämmelser om ett hemskillnadsår som ett medel att förebygga förhastade skilsmässor. En lämplig ordning skulle kunna vara att öppna möjlighet till omedelbar äktenskapsskillnad när makarna är ense om att upplösa äktenskapet men i övrigt ha omgången över hemskillnad som huvudregel. I så fall måste dock huvudregeln kompletteras med en möjlighet till omedelbar äktenskapsskillnad på yrkande av bara den ena maken när omständigheterna visar att söndringen mellan makarna är så djupgående att äktenskapet är definitivt spolerat och en betänketid därför meningslös. Make som inte har rätt till omedelbar äktenskapsskillnad bör alltid kunna få hemskillnad även mot andra makens bestridande. Vad jag nu har sagt innefattar emellertid bara en av flera tänkbara lösningar. De sakkunniga bör vara oförhindrade att pröva också andra alternativ. Så mycket står emellertid redan nu klart som att nya skilsmässoregler måste innebära vidgad frihet för makar att själva bestämma över sina levnadsförhållanden. Skilsmässoreglerna torde vidare böra förenklas betydligt. Man behöver inte som nu, utöver vissa grundläggande bestämmelser i ämnet, ha "privilegierade" skilsmässogrunder av typen otrohet, misshandel eller alkoholmissbruk. Frågan om vem som har skuld till att söndring har uppstått i äktenskapet bör i enlighet med vad jag tidigare anfört i annat sammanhang vara ovidkommande för bedömningen av skilsmässofrågan. I konsekvens härmed bör också nuvarande bestämmelser om skadestånd på grund av otrohet m. m. slopas.

Det är en utbredd åsikt att samhället bör medverka till att förebygga förhastade skilsmässor. Jag delar denna åsikt. Jag anser emellertid i princip att det bör ske med andra medel än restriktiva skilsmässoregler som ibland tvingar makar att fortsätta ett äktenskap som den ena eller båda anser tillspillogivet. Ett institut som står till buds för att motverka onödiga skilsmässor är medlingen. F. n. gäller att medling är processförutsättning i hemskillnadsmål, d. v. s. det får inte dömas till hemskillnad innan medling har ägt rum eller åtminstone ett medlingsförsök har gjorts. Som jag anförde under förarbetena till 1968 års lagstiftning tror jag att medlingen kan vara värdefull i vissa fall. Men jag är tveksam till det ändamålsenliga i medlingens nuvarande konstruktion. Jag tror att en frivillig medling till förfogande för makar som önskar hjälp med att reda ut tvister och misshälligheter med eller utan samband med förestående skilsmässa kan vara ett effektivare familjepolitiskt instrument än en medling som huvudsakligen är knuten till processer i skilsmässomål och lätt kan uppfattas som en tom formalitet just därför att den är obligatorisk. Beträffande medlingsverksamhetens organisatoriska uppbyggnad bör övervägas en anknytning till den statsunderstödda familjerådgivningen. I varje fall bör en ny organisa-

tion bygga på personal vars utbildning är särskilt inriktad på sådant som har betydelse för rådgivning och medling i familjefrågor. Den nuvarande ordningen med kyrkan som i första hand ansvarig för verksamheten är inte lämplig.

I 10 kap. giftermålsbalken regleras en speciell form för upplösning av äktenskap, återgång av äktenskap. Det i praktiken sällan tillämpade återgångsinstitutet används bl. a. om äktenskap ingåtts trots att hinder av visst slag förelegat för äktenskapet. De sakkunniga bör överväga, om det finns behov av att behålla detta speciella institut.

Äktenskapet ger upphov till vittgående ekonomiska rättsverkningar. Det gäller både för bestående äktenskap och vid upplösning av äktenskap.

I 5 kap. giftermålsbalken finns vissa allmänna bestämmelser om makars personliga och ekonomiska förpliktelser gentemot varandra under äktenskapets bestånd. Det är mycket ovanligt att dessa bestämmelser åberopas i rättegång mellan makar utan att det är aktuellt att upplösa äktenskapet. Det händer visserligen någon gång att makar som lever åtskilda på grund av söndring utan att ha begärt hemskillnad eller äktenskapsskillnad processar om rätt till underhåll. Även sådana processer är dock sällsynta. Det kan ifrågasättas, om det finns anledning att i lagen behålla regler som endast i rena undantagsfall ligger till grund för rättsliga avgöranden och bedömningar. Av större betydelse är de s. k. rådighetsinskränkningarna, d. v. s. de regler i giftermålsbalken som begränsar makes rätt att förfoga över egendom, bl. a. fast egendom, utan den andra makens samtycke. Rådighetsinskränkningarna står emellertid åtminstone delvis i mindre god överensstämmelse med önskemålet om självständighet för makarna. Jag finner det naturligt att en make inte utan den andra makens samtycke skall kunna förfoga över den gemensamma bostaden eller det gemensamma bohaget. Däremot är jag inte säker på att det utöver detta behövs andra begränsningar i makes rätt att fritt förfoga över sin egendom. De sakkunniga bör närmare undersöka de nu berörda frågorna.

När äktenskapet upplöses genom skilsmässa kan den ena maken bli ålagd att utge bidrag till den andras underhåll. Enligt gällande rätt skall underhållsbidrag ofta utgå under hemskillnadstiden. Principen är att makar under hemskillnad skall leva på i huvudsak samma standard. Ibland utdöms underhållsbidrag också för tid efter äktenskapsskillnad. Detta förekommer främst om den ena maken på grund av sjukdom eller invaliditet har särskilt behov av underhållsbidrag eller om äktenskapet varat lång tid. Det förekommer emellertid även annars att en frånskild hustru får underhållsbidrag av mannen efter äktenskapsskillnad om hon har vårdnaden om små barn och inte kan ta förvärvsarbete på grund av att tillfredsställande tillsyn över barnen inte kan ordnas.

Frågan om underhållsbidrag efter skilsmässa måste ses i samband med frågan om rätt till upplösning av äktenskapet. Skyldighet för en make att

utge underhållsbidrag till den andra maken kan i praktiken innebära att han hindras från att begära skilsmässa därför att han inte kan klara av underhållsbördan. Enligt min uppfattning bör utgångspunkten för utredningsarbetet vara, att underhållsbidrag mellan makar inte skall komma i fråga efter upplösning av äktenskapet. Det kan dock vara svårt att genomföra denna princip fullt ut. Jag vill erinra om vad jag inledningsvis anförde om att utvecklingen i fråga om makars försörjningsmöjligheter gått olika fort i skilda delar av landet och att det finns stora skillnader mellan olika generationer. Praxis beträffande rätt till underhållsbidrag efter äktenskapsskillnad är redan nu jämförelsevis restriktiv. Utvecklingen mot allt större återhållsamhet kommer sannolikt att fortsätta och den bör kunna få stöd i en ny lagstiftning. Men jag räknar knappast med att det skall bli möjligt att helt utesluta rätt till underhållsbidrag för frånskild make. Detta skulle i vissa fall kunna leda till obilliga konsekvenser. Om makarna har små barn är det visserligen naturligt att knyta underhållsbidragen enbart till barnen. Men det kan förekomma fall där barnen är vuxna när skilsmässan äger rum och frånskild make ändå rimligen bör få ett visst underhåll under kortare eller längre tid. Ett exempel kan vara att han eller hon saknar yrkesutbildning och av en eller annan anledning har särskilda svårigheter att få förvärvsarbete.

Giftermålsbalkens regler om giftorättsgemenskap mellan makar går ut på att all egendom som make hade då äktenskapet ingicks eller som han senare förvärvat i princip är underkastad giftorätt. Då äktenskapet upplöses genom skilsmässa eller den ena makens död sker som regel en hälften-delning mellan makarna av deras sammanlagda giftorättsgods. Egendomen kan undantas från giftorätt genom äktenskapsförord, testamente eller villkor som är förknippat med gåva.

En begränsning av giftorättsinstitutet ligger i linje med den principiella uppfattning om äktenskapet i det framtida samhället som jag gett uttryck åt. Det är emellertid här frågan om ett utomordentligt invecklat problemkomplex. Jag skall nöja mig med att peka på ett par lösningar som kan övervägas och ev. kan kombineras på ett eller annat sätt. Jag vill då först erinra om det system som f. n. förekommer vid återgång av äktenskap, s. k. återgångsdelning. Det innebär att egendom som make hade före äktenskapet eller förvärvat under äktenskapet genom arv, gåva eller testamente inte ingår i någon delning mellan makarna. Däremot tillämpas även vid återgångsdelning giftorätt i besparingar och i allmänhet i det gemensamma bohaget. En liknande ordning förekommer på många håll utomlands. Den har bl. a. den fördelen att den gör det möjligt att komma till rätta med en av det nuvarande giftorättsinstitutets ofta påpekade avigsidor, att make kan "skilja sig till pengar". Detta är en tänkbar lösning. En annan är att begränsa giftorätten till att gälla bara den gemensamma bostaden och bohaget. Rör min del tror jag att det skulle vara att gå för långt om man tilläm-

pade den principen generellt. Men en mycket stark begränsning av giftorätten kan vara rimlig när äktenskapet upplöses efter kort tid. De sakkunniga bör ha full frihet att pröva olika alternativ som harmonierar med den principiella målsättningen för utredningsarbetet. Jag vill bara tillägga att de sakkunniga just i detta sammanhang bör ägna särskild uppmärksamhet åt övergångsproblemen. Om genomgripande reformer skall genomföras beträffande giftorätten kan man kanske inte undgå att få olika förmögenhetsordningar för olika familjer beroende på när äktenskapet ingåtts. Detta är i och för sig inte lyckligt och utredningen bör pröva vilka möjligheter som kan finnas att undvika en sådan ordning. Övergångsbestämmelser i ämnet måste under alla förhållanden utformas så att det inte uppstår brutala och oväntade konsekvenser för personer som har inrättat sig efter den nuvarande lagstiftningen.

Mot bakgrunden av de nya giftorättsregler de sakkunniga kommer att föreslå bör också nuvarande regler om bodelning och äktenskapsförord ses över.

Vid en reform av giftorättsinstitutet kommer man med nödvändighet in på frågan om makes ställning i arvsrättsligt hänseende. Till en början kan konstateras, att den nuvarande ordningen med en kombination av giftorätt och arvsrätt för efterlevande make inte är alldeles självklar. Reduceras giftorättsinstitutets betydelse, skulle det kunna vara tänkbart att slopa bodelningen vid dödsfall och kompensera efterlevande make genom arvsrätt. Därmed är man inne på frågan om man bör ändra den nuvarande ordningen enligt vilken bröstarvingar ärver före efterlevande make.

Normalt sett har efterlevande make stått den döde minst lika nära som den dödes bröstarvingar. Efterlevande maken är ofta gammal då dödsfallet inträffar. Hans eller hennes behov av att få tillgodogöra sig kvarlåtenskapen är i allmänhet större än barnens, eftersom barnen regelmässigt är vuxna och kan försörja sig själva. I de flesta fall betyder arvet inte mycket för barnens försörjning. En undersökning av de under år 1967 inregistrerade bouppteckningarna har sålunda visat, att 60 % av de dödsbon där efterlevande make finns har en behållning som understiger 40 000 kr. Även om kvarlåtenskapen inte är stor kan det dock betyda mycket för den efterlevande maken, om han får överta kvarlåtenskapen, eftersom han därmed kan sitta i orubbat bo. Redan nu torde det f. ö. ganska ofta förekomma, att barnen avstår från att ta ut sina arvslotter så att den efterlevande maken skall kunna komma i åtnjutande av denna förmån. Även om många skäl talar för att efterlevande makes ställning bör förstärkas i arvsrättsligt hänseende kan man knappast gå hur långt som helst härvidlag. En utväg att lösa intressekollisionen mellan make och barn kan vara att bygga vidare på den bodelningsregel som finns i det förslag om arvsrätt för utomäktenskapliga barn som nyligen remitterats till lagrådet. Bodelningsregeln i förslaget innebär att efterlevande make i all-

mänhet är garanterad att i den mån boet förslår få egendom till ett värde motsvarande fyra basbelopp (f. n. 24 000 kr.). Vid bestämmande av beloppsgränsen hade jag sympatier för att garantera efterlevande make en större andel, men jag ansåg mig av hänsyn till arvsordningen inte kunna gå längre inom ramen för en så begränsad reform som det då var fråga om. I det sammanhang som nu är aktuellt möter inget hinder att ompröva vare sig beloppet eller andra moment i bodelningsregeln.

Många gånger tar makarna själva genom inbördes testamente ställning till hur egendomen skall fördelas vid den ena makens död. Inbördes testamenten ger större möjligheter att komma fram till en lämplig fördelning av kvarlåtenskapen i det särskilda fallet än arvsrättsliga regler som naturligen måste vara ganska schematiska. Det finns all anledning för samhället att främja ordningen med inbördes testamenten. Emellertid stöter man på en svårighet om makarna har barn. Enligt gällande lag har nämligen bröstarvingar rätt till laglott motsvarande halva arvslotten. Innebörden av laglottsrätten är främst att den laglotsberättigade inte behöver finna sig i att hans laglott kränks genom testamentariska förordnanden. Laglotten kan alltså lägga hinder i vägen för ett fullständigt genomförande av ett inbördes testamente. Vid en reform av laglotsinstitutet måste emellertid ett speciellt problem beaktas. Har den döde minderårigt barn eller vuxet barn som är handikappat bör barnets anspråk på bidrag till kostnader för uppfostran eller uppehälle inte behöva vika för efterlevande makes intressen. De anförda synpunkterna leder till att de sakkunniga bör överväga om man lämpligen kan ersätta laglotsinstitutet med en rätt för vissa kategorier av barn till underhållsbidrag ur kvarlåtenskapen. Sådant underhållsbidrag måste i så fall få en schematisk konstruktion.

Vid behandlingen av frågan om makes arvsrätt måste de sakkunniga även granska det nuvarande systemet med sekundosuccession, d. v. s. rätten för vissa av den först avlidne makens arvingar, de s. k. sekundosuccessorerna, att få del i den sist avlidne makens kvarlåtenskap. Systemet är relativt invecklat och leder dessutom inte alltid till det åsyftade resultatet, att trygga sekundosuccessorernas rätt, eftersom den efterlevande maken kan förbruka sitt arv. Mycket talar för att systemet bör utmönstras ur den arvsrättsliga lagstiftningen. De sakkunniga bör vidare undersöka om reglerna om den s. k. istadarätten kan jämkas så att man undgår sådana från rättvisesynpunkt mindre tilltalande effekter som att exempelvis barnbarn får olika stora arvslotter.

Tidigare framhöll jag att det finns anledning att ompröva även andra grundläggande arvsrättsliga frågor än förhållandet mellan efterlevande makes och bröstarvingars arvsrätt. Jag åsyftade inte en begränsning av arvsrätten som sådan. I den mån det av samhällsekonomiska eller fördelningspolitiska skäl anses önskvärt att arvs- och testamentsrätten begränsas är det adekvata instrumentet arvsbeskattningen och inte ändringar

i det successionsrättsliga regelsystemet. Kapitalskatteberedningen håller på med en översyn av bl. a. arvsbeskattningen. Vad jag däremot hade i tankarna var att det finns anledning att uppmärksamma reglerna om kretsen av arvsberättigade. Det finns ett behov av ändringar härvidlag som sammanhänger med att släktbanden tunnats ut och familjebegreppet blivit snävare. Kretsen av arvsberättigade har inte omprövats sedan arvsrätt för kusiner och avlägsnare släktingar togs bort år 1928.

Enligt gällande rätt tillfaller arvet föräldrarna, om arvlåtaren inte efterlämnar bröstarvingar eller make. Är föräldrarna döda delar arvlåtarens syskon arvet. I avlidet syskons ställe träder dess avkomlingar. Efterlämnar arvlåtaren varken föräldrar, syskon eller syskons avkomlingar, går arvet till släktingar i tredje parentelen, d. v. s. far- eller morföräldrar eller, om de är döda, deras barn.

Arvsrätten för släktingar i tredje parentelen torde inte längre ha tillräcklig förankring i det allmänna rättsmedvetandet och den bör därför slopas. I vad mån ytterligare begränsningar kan vara befogade får prövas förutsättningslöst av de sakkunniga. Vid bedömningen av reformbehovet måste man hålla i minnet bl. a. att det här är fråga endast om att begränsa den lagstadgade arvsrätten och inte om att inskränka arvlåtarens frihet att förfoga över sin egendom genom testamente.

På föräldrabalkens område har nyligen genomförts vissa reformer. Under våren beslutades sänkning av myndighetsåldern jämte regler som ger underåriga vidgade möjligheter att själva ingå rättshandlingar av olika slag (prop. 1969:25, 1LU 32). Jag vill också erinra om att den tidigare nämnda lagrådsremissen om utomäktenskapliga barns arvsrätt innehåller förslag till nya regler om fastställande av faderskapet till barn utom äktenskap. En särskild utredning ser över förmynderskapslagstiftningen. I syfte att ytterligare understryka familjebanden mellan adoptant och adoptivbarn företas f. n. inom justitiedepartementet en översyn av reglerna om hävande av adoptivförhållanden. Vad som övervägs är bl. a. att helt eller delvis ta bort rådande möjligheter att häva adoptivförhållande (jfr rskr 1967:322). Det reformarbete som sålunda pågår i andra sammanhang gör, att de sakkunnigas arbetsuppgifter inom föräldrabalkens område kan hållas inom jämförelsevis snäva gränser. Jag skall här nämna några exempel på bestämmelser som kan behöva revideras.

Enligt föräldrabalken har modern ensam vårdnaden om barn utom äktenskap. Fadern har i praktiken knappast några möjligheter att få vårdnaden om barnet. I många fall är fadern inte heller intresserad av att ta hand om barnet. Det är emellertid en brist att gällande bestämmelser inte tar hänsyn till att det finns utomäktenskapliga barn som växer upp hos båda föräldrarna fastän dessa inte är gifta. I och för sig kan det finnas vissa skäl som talar för att föräldrarna i sådana fall borde ha vårdnaden om barnet gemensamt. Det praktiska behovet av en sådan ordning torde dock

inte vara stort eftersom föräldrarna i allmänhet är ense om att uppfostra barnet tillsammans. Däremot är det enligt min mening av betydelse att man liksom vid skilsmässa kan avgöra vårdnadsfrågan fritt utifrån barnets bästa, när en sådan familj splittras. Detta är en av de punkter där jag finner en lagändring påkallad av hänsyn till de s. k. samvetsäktenskapen. En annan punkt gäller rätten till bostad. Vid fast samlevnad utanför äktenskapet finns det inget skydd för den som bäst behöver bostaden, om den fasta samlevnaden upphör. Vid upplösning av samlevnaden bör den gemensamma bostaden i princip kunna tilldelas den av kontrahenterna som har störst behov av bostaden enligt i stort sett samma principer som gäller vid skilsmässa.

Som jag förut nämnde innebär gällande rätt att barn kan åläggas att bidra till sina föräldrars underhåll om dessa är ur stånd att försörja sig. Tilläggspensioneringen och de förbättrade folkpensionerna har avsevärt reducerat behovet av en sådan underhållsskyldighet. Processer om barns skyldighet att utge bidrag till föräldrarnas underhåll är mycket sällsynta. Mot bakgrund härav synes de sakkunniga böra överväga om det finns något behov av att behålla lagregler om barns skyldighet att bidra till föräldrarnas underhåll.

I fråga om omfattningen av föräldrars skyldighet att bidra till barns underhåll råder en viss oklarhet med hänsyn till den kraftiga utbyggnaden under senare år av det statliga studiestödet. Vid utformningen av nya regler i ämnet bör de sakkunniga ta hänsyn till att barns behov av bidrag från föräldrar för högre studier reducerats genom åtgärder från samhällets sida. En detalj i det nuvarande regelsystemet som också bör uppmärksammas är den särreglering som finns i fråga om underhållsbidrag till utomäktenskapliga barn. Avtal om framtida underhållsbidrag till barn utom äktenskap kan under vissa förutsättningar bli bindande för barnet, medan för barn i äktenskap gäller, att sådana avtal aldrig utgör hinder för barnet att senare göra gällande rätt till högre underhållsbidrag. Denna särreglering kan medföra en viss risk för att det utomäktenskapliga barnets intressen blir lidande. Det finns knappast någon anledning att behålla den. I sammanhanget vill jag beröra ytterligare en underhållsfråga. Den gäller bestämmelserna om underhållsbidrag till utomäktenskapligt barns moder för tiden vid nedkomsten. Numera utgår ekonomiskt stöd från det allmänna i samband med nedkomsten. Det kan ifrågasättas om ogifta mödrars situation verkligen är sådan att barnets fader bör åläggas att utge underhållsbidrag till modern i samband med nedkomsten. De sakkunniga bör överväga den frågan.

Barnavårdsmannainstitutionen har för några år sedan granskats av familjeberedningen, som år 1967 avlämnade betänkandet "Barnstugor barnavårdsmannaskap barnolycksfall" (SOU 1967: 8). Familjeberedningen tog då upp frågan om det obligatoriska förordnandet av barnavårdsman för

barn utom äktenskap kunde anses innebära en opåkallad särbehandling av barn utom äktenskap. Familjeberedningen stannade dock för att rådande ordning borde bibehållas. Själv anser jag att goda skäl talar för den ståndpunkten. Mödrar till barn utom äktenskap är ofta mycket unga. Erfarenheten visar att de många gånger har svårt att utan bistånd tillvarata barnets rätt. I de flesta fall torde mödrarna uppskatta, att samhället automatiskt tillhandahåller den hjälp en barnavårdsman kan ge. Jag vill också erinra om att det till lagrådet nyligen remitterade förslaget till nya regler om fastställande av faderskap till barn utom äktenskap bygger på att barnavårdsman automatiskt förordnas för barn utom äktenskap. De sakkunniga bör därför i sitt arbete utgå från att denna ordning skall bestå. En annan sak är att det i regel inte är nödvändigt att låta barnavårdsmanförordnandet bestå under barnets hela uppväxttid. För att barnavårdsmaninstitutionen inte skall uppfattas som en diskriminerande kontroll av ogifta mödrars sätt att sköta sina barn bör man överväga att utforma bestämmelserna så att modern i allmänhet kan avstå från barnavårdsman om hon så önskar.

I det föregående har jag i första hand tagit upp stora och principiellt betydelsefulla problem som måste granskas av de sakkunniga. Jag vill emellertid understryka att redogörelsen inte är fullständig. De sakkunniga bör ha fria händer att inom ramen för de allmänna riktlinjerna för utredningsarbetet ta upp även andra familjerättsliga frågor till övervägande. De sakkunniga bör samråda med andra utredningar i den mån det kan ha betydelse för deras arbete. Samråd bör äga rum bl. a. med familjepolitiska kommittén, socialutredningen, pensionsförsäkringskommittén, kapitalskatteberedningen, utredningen om periodiska understöd och förmynderskapsutredningen.

Reformarbete på familjerättens område har tidigare i stor utsträckning bedrivits i nordiskt samarbete. Det danska folketinget har nyligen anslutit sig till en förklaring av den danske justitieministern att man bör undersöka behovet av djupgående reformer av äktenskapslagstiftningen. Beträffande de övriga nordiska länderna är läget mera oklart. Men det finns anledning att räkna med att de vill följa det utredningsarbete som kommer att bedrivas i Danmark och Sverige antingen genom observatörer eller genom egna kommittéer. Även om det visar sig svårt att på nuvarande stadium nå fram till ökad rättslikhet mellan de nordiska länderna, anser jag för min del att det är av vikt att man bevarar kontakterna och tillvaratar möjligheterna att fortsätta det nordiska samarbetet.

På grundval av det anförda hemställer jag att Kungl. Maj:t bemyndigar chefen för justitiedepartementet

att tillkalla högst sju sakkunniga med uppdrag att verkställa utredning angående den familjerättsliga lagstiftningen,

att utse en av de sakkunniga att vara ordförande,

att besluta om experter, sekreterare och annat arbetsbiträde åt de sakkunniga.

Vidare hemställer jag att Kungl. Maj:t föreskriver

att de sakkunniga får samråda med myndigheter samt begära uppgifter och yttranden från dem,

att ersättning till sakkunnig, expert och sekreterare skall utgå i form av dagarvode enligt kommittékungörelsen den 28 juni 1946 (nr 394), om ej annat föreskrivs,

att kostnaderna för utredningen skall betalas från andra huvudtitelns kommitténslag.

Slutligen hemställer jag, att Kungl. Maj:t medger att statsrådsprotokollet i detta ärende offentliggörs omedelbart.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet

Margit Edström

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Justitsministeriet:**

Justitsministeriet har den 19. december 1969 nedsat et udvalg med den opgave at overveje, i hvilket omfang der på baggrund af de ændrede samfundsforhold, ændringen af kvindens stilling i samfundet og de heraf følgende ændringer af opfattelsen af ægteskabsinstitutionen er behov for en revision af reglerne om ægteskabs indgåelse og opløsning, herunder reglerne om fremgangsmåden ved separation og skilsmisse, samt reglerne om ægteskabets retsvirkninger og om børnenes retsstilling under ægteskabet og efter separation eller skilsmisse. Udvalget skal samtidig overveje, om der i tilknytning hertil er behov for ændring af regler i den øvrige lovgivning, der har forbindelse med ægteskabslovgivningen, og om nogle af de bestemmelser i lovgivningen, der knytter retsvirkninger til ægteskabet, bør kunne anvendes på visse ægteskabslignende forhold.

Ved nedsættelsen af udvalget har man udtrykkeligt bemyndiget dette til at træde i forbindelse med sagkyndige fra de øvrige nordiske lande. Dette er sket i overensstemmelse med justitsministerens udtalelser i folketinget under dettes behandling af det som lov nr. 256 af 4. juni 1969 gennemførte forslag til lov om ægteskabs indgåelse og opløsning. Justitsministeren fremhævede her værdien af at sikre, at man såvidt muligt opretholder den ensartethed, der hidtil har bestået mellem de nordiske landes ægteskabslovgivninger, og oplyste, at det udvalg, som ville blive nedsat, ville få til opgave at samarbejde med de tilsvarende udvalg, som måtte blive nedsat i de andre nordiske lande.

Det fremgår af direktiverne af den 15. august 1969 for det svenske udvalg, at man også fra svensk side anser det for væsentligt, at det nordiske samarbejde på det foreliggende område fortsættes, og det må forventes, at også det udvalg, som efter det oplyste vil blive nedsat i Finland, vil få til opgave at samarbejde med udvalgene i Danmark og Sverige.

Det norske justisdepartement har den 28. november 1969 udpeget en kontaktperson til at følge det nordiske samarbejde, og justisdepartementet har i denne forbindelse givet udtryk for, at spørgsmålet om en udvidet norsk repræsentation i samarbejdet senere vil kunne tages op, hvis udviklingen af arbejdet giver anledning dertil.

I Island er der endnu ikke nedsat noget udvalg.

Der synes således at være tilvejebragt de fornødne forudsætninger for, at den hidtidige nordiske retsenhed kan søges opretholdt i videst muligt omfang, og det er derfor justitsministeriets opfattelse, at et initiativ fra Nordisk Råd i dette øjemed næppe kan anses for påkrævet.

København, den 6. januar 1970

Knud Thestrup

Gersing

Danske Kvinders Nationalraad:

I denne anledning skal Nationalrådet udtale, at man finder det vigtigt, at man som hidtil søger at bevare ensartede grundprincipper i de nordiske landes familieretlige lovgivning, og at man især lægger vægt på, at de økonomiske virkninger af ægteskabs indgåelse bliver så ligeartede som muligt.

Det kan i øvrigt oplyses, at Nationalrådet, efter at der er truffet bestemmelse om at nedsætte et nyt ægteskabsudvalg her i landet, har sat spørgsmålet om reformer af ægteskabslovgivningen til debat, jfr. vedlagte eksemplar af DKN-NYT for oktober 1969 og notat desangående fra byretsdommer Inger Margrete Petersen (*här ej tryckta*).

p. r. v.

Edele Kruchow

Inger Langberg

F i n l a n d

Justitieministeriet:

Medlemsförslaget syfte och det förfarande som där föreslås måste betraktas som angelägna och i princip godtagbara. Detta förutsätter dock att rättsuppfattningarna i de berörda länderna står varandra mycket nära samt att samhällsutvecklingen och situationen på lagstiftningens område i länderna i fråga påkallar ungefär lika omfattande lagreformer i dem alla, d. v. s. att ett ensartat behov av att äktenskapslagstiftningen reformeras föreligger i dessa länder.

I fråga om samhällsutvecklingen torde det kunna anses, att levnadsstandarderna är högre i en del av de berörda länderna än i de andra samt att mot-

svarande skiljaktigheter föreligger också när det gäller den sociala tryggheten och kvinnans ställning på arbetsmarknaden.

I fråga om reformer av familje- och arvsrätten bör beaktas, att en total reform av arvsrätten genomfördes i Finland år 1965, d. v. s. nästan femtio år senare än motsvarande reform i Sverige. I Finland återstår alltså att förnya lagstiftningen om barn utom äktenskap och om adoptivbarn, så att en samnordisk linje härvidlag uppnås. I Finland ligger därför tyngdpunkten i fråga om reformer på familjerättens område uppenbarligen inom en annan sektor än vad fallet är i de andra nordiska länderna.

Vidare bör observeras, att stadgandena om de förmögenhetsrättsliga förhållandena i äktenskapet i betydande omfattning bildar en samlad helhet tillsammans med de arvsrättsliga bestämmelserna, och att det kräver en rundlig tid att tillägna sig de grundläggande principerna i denna helhet. Det torde knappast heller annars vara motiverat att i väsentlig mån ändra dessa principer genast efter den totala reformen av arvsrätten.

Det förefaller också som om det i de nordiska länderna skulle råda något divergerande åsikter om, huruvida det just nu föreligger behov av omfattande reformer inom äktenskapslagstiftningen och vilka principer ändringarna borde bygga på. Detta beror till en del på ovan berörda skillnad i utveckling på samhällslivets och lagstiftningens område. Å andra sidan förekommer också i vart och ett av dessa länder inom olika meningsriktningar och åldersgrupper olikartade uppfattningar om huvudprinciperna för en reform av familje- och arvsrätten. En antydan härom torde kunna spåras i det faktum, att de förslag till en total reform av äktenskapslagstiftningen, som utformades genom ett gemensamt lagberedningsarbete under åren 1956—1968, delvis fått förfalla i några av de nordiska länderna.

Den familjerättskommitté som inom kort kommer att tillsättas i Finland kommer under alla omständigheter att få i uppdrag att fortlöpande följa med de reformer inom äktenskapslagstiftningen som sker i andra länder och dess uppgift blir att, med beaktande av de ovan nämnda synpunkterna, eftersträva ett förverkligande av det mål som uppställs i nu föreliggande medlemsförslag i Nordiska rådet.

Helsingfors den 23 december 1969

Kai Korte

Avdelningschef

Pentti Kurkela

Lagstiftningsråd

Helsingfors universitet, konsistoriet, har i skrivelse den 31 december 1969 förklarat sig instämma i juridiska fakultetens yttrande av den 19 november 1969 (se nedan).

Helsingfors universitet, juridiska fakulteten:

I Sverige har för någon tid sedan tillsatts sakkunniga för att utreda den familjerättsliga lagstiftningen och för att på basis av denna utredning bereda ett förslag till totalrevision av äktenskapslagen. I Danmark har folkettinget likaså uttalat sig för behovet av en grundlig revision av äktenskapslagstiftningen.

I medlemsförslaget i Nordiska rådet konstateras, att en djupgående revision naturligtast kan beredas på det samnordiska planet, varvid målet skulle vara att uppnå enhetlighet i lagstiftningen. I förslaget hemställs därför, att Nordiska rådet skulle rekommendera regeringarna att eftersträva enhetlighet i äktenskapslagstiftningen sålunda, att nödiga ändringar skulle genomföras i nära samarbete.

Vad först beträffar den tekniska sidan av samarbetet fäster fakulteten uppmärksamhet därvid, att ett möjligast fast samarbetsorgan inte med tanke på beredningens effektivitet alltid innebär den mest ändamålsenliga lösningen. Lagberedningen torde kunna ske på basis av självständig grundforskning i varje nordiskt land, om samtidigt utbytet av information och erfarenheter mellan de olika nordiska länderna göres effektivt.

I detta sammanhang förtjänar också den omständigheten uppmärksamhet, att en fast samnordisk lagberedning kan förhindra eller fördröja genomförandet av grundligt förberedda reformer i sådana i beredningen deltagande länder, där man redan under en längre tid utfört sådan grundforskning, som är av nöden med tanke på reformen. Det kan nämnas, att sådant arbete i Sverige i själva verket pågått från och med år 1949, medan man i Finland över huvud taget inte utfört några grundliga utredningar. Det dröjsmål ett tekniskt förenhetligande av lagberedningen kunde åstadkomma, skulle därför kunna ha till följd, att den nya enhetliga äktenskapslagstiftningen vid ikraftträdandet t. ex. i Sverige redan kunde vara föråldrad. I Finland kunde situationen bli den motsatta. I avsaknad av grundlig utredning kunde reformen upplevas såsom alltför djupgående, varvid den inte skulle kunna genomföras i planerad form.

För materiellt förenhetligande av äktenskapslagstiftningen har man ofta anfört att den medför vissa fördelar bl. a. med tanke på den internationella privaträtten. Denna synpunkt är av betydelse för Finland speciellt på grund av emigrationen till Sverige. Det är dock inte skäl att övervärdera fördelarna av förenhetligande, inte heller att på grund av dem uppställa förenhetligandet som avgörande mål. Detta framgår redan därav, att man för närvarande,

då bl. a. grunddragen av den äktenskapliga förmögenhetsrätten är enhetliga i alla nordiska länder, inte kunnat finna att detalj avvikelser i lagstiftningen skulle vara till betydande förfång.

Mellan de nordiska länderna finnes också olikheter bl. a. beroende på olika historisk utveckling. Såväl dessa som de sociala specialförhållandena borde beaktas vid beredning av lagstiftningen i varje land. Betydelsen av denna synpunkt är särskilt stor just i fråga om äktenskapslagstiftningen, där andra än förmögenhetsrättsliga synpunkter intager en synnerligen dominerande ställning.

Helsingfors den 19 november 1969

Aulis Aarnio

Matti Savolainen

Soumen lakimiesliitto — Finlands juristförbund:

Äktenskapslagstiftningen har redan länge hört till området för det samnordiska lagstiftningsarbetet. Som ett resultat av Sveriges, Norges och Danmarks gemensamma lagberedningsarbete genomfördes äktenskapslagstiftningens förnyande i Sverige år 1915, i Norge år 1918 och i Danmark år 1922.

Även i Finland påbörjades förnyandet av äktenskapslagstiftningen, men det skedde till en början på nationell grund. Redan år 1918 beslöt man emellertid att i lagstiftningsarbetet omfatta de av de skandinaviska länderna godtagna principerna, vilka den år 1929 utfärdade äktenskapslagen sedan kom att grunda sig på.

De orsaker som då invercade på tillkomsten av den samnordiska lagstiftningen har under nuvarande förhållanden i väsentlig grad ökats. På grund härav har man i alla nordiska länder även vid verkställandet av lagändringar strävat att bevara en enhetlig linje och att verka i samförstånd med de övriga nordiska länderna.

För närvarande torde det i Finland icke föreligga något egentligt behov av en totalreform med avseende på äktenskapslagstiftningen. Äktenskapslagen av år 1929 har ett flertal gånger ändrats i överensstämmelse med utvecklingen av samhällsförhållandena och den rådande allmänna rättsuppfattningen. Dessa ändringar har särskilt berört ingående och upplösande av äktenskap, varutöver hemskillnadsinstitutets och den nya ärvdabalkens ikraftträdande orsakat ändringar av lagrummen berörande bl. a. avvitring av äkta makars egendom. Särskilt bör beaktas, att stadgarna beträffande äktenskapslagens skilsmässogrunder och en del övriga av densamma betingade bestämmelser nyligen blivit ändrade genom lagen av den 23 maj

1969, som trädde i kraft den 1 innevarande december, varför skäl ej borde föreligga till en ändring åtminstone av dessa grundläggande lagrum.

Beaktas bör likväl de krav, som ställes på den nationella lagstiftningen av det internationella och speciellt nordiska umgänget. Om de skilda ländernas lagar avviker i viktiga punkter från varandra kan detta leda till stora svårigheter, vilket man mången gång kunnat erfara vid den praktiska tillämpningen av lagen angående vissa familjerättsliga förhållanden av internationell natur. Så t. ex. skiljer sig de i Västtyskland och Finland gällande skilsmässogrunderna till den grad från varandra, att en i Västtyskland ådömd skilsmässa ofta nog ej kan fastställas i Finland, åtminstone ej utan tilläggsutredningar. Om en skiljaktighet av motsvarande slag skulle uppstå mellan Finlands och de övriga nordiska ländernas lagstiftning, kunde det medföra stora svårigheter i fråga om de äktenskap, som ingåtts mellan en finländsk medborgare och en medborgare i ett annat nordiskt land. Dessa svårigheter skulle beröra äktenskapslagstiftningen i dess helhet.

Då finländska medborgare i allt större omfattning ingår äktenskap med medborgare i de övriga nordiska länderna och då den fortgående flyttningsrörelsen till Sverige har till följd att allt flera finska medborgare beviljas svenskt medborgarskap, är det nödvändigt att vår äktenskapslagstiftning hålles kvar på samnordisk grund. Fördenskull borde man för Finlands del sträva till, att denna enhetlighet förblir orubbad. Det föreliggande förslaget bör därför enligt juristförbundets mening understödats och i brådskande ordning förverkligas.

Helsingfors den 29 december 1969

Suomen lakimiesliitto — Finlands juristförbund r. y.

Reino J. Auvinen

Styrelsens ordförande

Pentti Ajo

Verksamhetsledare

Väestöliitto r. y. — Befolkningsförbundet:

Lagstiftningen på det familjerättsliga området har tidigare i stor utsträckning baserat sig på samarbete mellan de nordiska länderna. Ehuru det med hänsyn till nuvarande förhållanden och tänkesätt i de nordiska länderna måhända inte är möjligt att åstadkomma en familjelagstiftning som till sitt innehåll är lika i alla de nordiska länderna, vore det dock viktigt att denna form av samarbete bibehålls, och att äktenskapslagstiftningen i de nordiska länderna vore så likformig som möjligt. För detta talar också den gemensamma nordiska arbetsmarknaden och den internordiska migrationen. En

enahanda lagstiftning gör det lättare för den enskilda individen att i de olika nordiska länderna tillgodogöra sig de rättigheter som henne tillkommer.

I medlemsförslaget avses en revidering av äktenskapslagstiftningen. Enligt Väestöliittos uppfattning borde en granskning av lagstiftningen utsträckas till hela det familjerättsliga området, särskilt då lagstiftningen rörande adoptivbarn samt barn födda utom äktenskapet. Härvid borde man speciellt inrikta sig på att barn som är födda utom äktenskapet ävensom adoptivbarn skulle erhålla samma rättsliga ställning som barn födda inom äktenskapet.

Helsingfors den 29 december 1969

Väestöliitto r. y.

V. J. Sukselainen

Jouko Hulkko

N o r g e

Justis- og politidepartementet:

Ved brev herfra 2. desember 1969 ble følgende institusjoner og organisasjoner forelagt forslaget med anmodning om uttalelse innen 20. desember 1969: Sosialdepartementet, Familie- og forbrukerdepartementet, Kirke- og undervisningsdepartementet, Den norske dommerforening, Den norske advokatforening, Norske kvinners nasjonalråd, Norges husmorforbund, Norsk kvinnesaksforening og LO's kvinnenemnd. Man har mottatt svar fra Sosialdepartementet, Familie- og forbrukerdepartementet, Norske kvinners nasjonalråd, Norges husmorforbund og Norsk kvinnesaksforening, som vedlagte kopier viser (*se nedan*). Til orientering vedlegger man også kopi av det brev datert 29. september 1969 som det vises til i Sosialdepartementets uttalelse. Eventuelle uttalelser fra øvrige forespurte institusjoner og organisasjoner vil bli sendt delegasjonen så snart de foreligger.

Til medlemsforslaget skal man bemerke:

Justisdepartementet er enig i at det er av vesentlig betydning at rettsenheten mellom de nordiske land innen ekteskapslovgivningen opprettholdes. Man har imidlertid antatt at en rekke av de reformforslag som er tatt opp i den svenske komites direktiver, f. t. ikke er aktuelle å gjennomføre i Norge. Man viser til at det så sent som våren 1969 ble foretatt en omfattende revisjon av ekteskapslovens bestemmelser (lov 7. februar 1969 nr. 7). Man viser også til at det er fremmet en proposisjon om endringer i loven om ektefellers formuesforhold (Ot. prp. nr. 66 for 1968—69 og nr. 15 for 1969—70).

Justisdepartementet har antatt at man fra norsk side bør følge utred-

ningsarbeidet i Danmark og Sverige, og man har den 28. november 1969 oppnevnt byråsjef i Justisdepartementet, Vera Holmøy, til å delta som norsk kontaktperson i det nordiske samarbeid om revisjon av familieretten. Byråsjef Holmøy er gitt i oppdrag herunder å vurdere om det er grunnlag for en revisjon også i Norge for så vidt angår enkelte spørsmål vedrørende en oppmyking av vilkårene for ekteskap og spørsmål som vedrører revisjon av formuesordningen mellom ektefeller. Dersom man kommer til at det bør bli tale om mer omfattende lovendringer i Norge, vil man ta opp til vurdering spørsmålet om en utvidd norsk representasjon i det nordiske samarbeid og om en norsk komité til å utrede disse spørsmål.

Oslo, 30. desember 1969

Stein Rognlien

Karin B. Heffermehl

Sosialdepartementet:

Sosialdepartementet antar at det ikke er behov for en revisjon av enkelte av rettsreglene vedrørende barn utenfor ekteskap etter de prinsipper som er angitt i utkastet til mandat for den svenske komite.

En antar likevel at det fra norsk side bør delta en *observatør* også for så vidt angår denne del av revisjonsarbeidet.

Oslo, 29. september 1969

For sosialministeren

Ottar Lund

M. Langholm

Sosialdepartementet finner ikke at medlemsforslaget av 8. september d. å. foranlediger endring i eller tillegg til det som ble uttalt i departementets brev av 29. september d. å.

Oslo, 13. desember 1969

For sosialministeren

Ottar Lund

Ingrid Solheim

Departementet for familie- og forbrukersaker:

En har merket seg at Justisdepartementet foreløpig har oppnevnt en kontaktperson i det nordiske samarbeid om familieretten og at spørsmålet om revisjon av visse sider av den norske ekteskapslovgivning vil bli vurdert.

Departementet finner det vanskelig på det nåværende tidspunkt å uttale seg om hvorvidt det er behov for en utvidet representasjon i det nordiske samarbeid på dette område, men forstår også at dette vil Justisdepartementet eventuelt komme tilbake til.

Foreløpig vil dette departement peke på at det kan være behov for her i Norge å søke å komme fram til ensartede lovregler for barn født i og utenfor ekteskap og at spørsmålet om en samordning av de to lovene blir tatt opp.

En ser av det svenske mandatet at det er lagt særlig vekt på prinsippet om likestilling mellom kvinner og menn i ekteskapslovgivningen. Som Justisdepartementet vil være kjent med foreligger det et forslag til Regjeringen om å oppnevne et eget råd eller en kommisjon til å ta opp spørsmål vedrørende kvinnens stilling i samfunnet. Forslaget er under behandling i dette departement, og om et råd eller en kommisjon blir etablert, vil det være naturlig at spørsmål vedrørende likestilling i ekteskapslovgivningen blir tatt opp der.

For övrig vil dette departement gjerne bli holdt underrettet om det nordiske samarbeid på dette område og om eventuelle forslag til endringer i det norske lovverket som måtte bli aktuelt.

Oslo, 22. desember 1969

Etter fullmakt

Rolf H. Bærøe

Karen Sofie Brynnildsen

Den norske advokatforening:

— — — Etter konferanse med formannen i Advokatforeningens permanente lovutvalg for familierett, arv og skifte, høyesterettsadvokat Oluf Lützow Erlandsen, tiltrer Den norske advokatforening den oppfatning Justisdepartementet har gitt uttrykk for i nevnte brev.

Oslo, 22. desember 1969

H. E. Helliesen

Formann

Wenche Siewers

Sekretær

Norske kvinners nasjonalråd:

Norske kvinners nasjonalråd har planer om å ta opp spørsmålene vedrørende den nye danske ekteskapslov og den svenske komites direktiver i vårhalvåret 1970. Det er derfor for tidlig å avgi en uttalelse om saken i detalj på vegne av våre 22 tilsluttede organisasjoner.

Vi er enig i at en del av de reformforslag som tas opp i den svenske komites direktiver for tiden ikke bør gjennomføres i Norge. Men vi kan ikke se bort fra at en del av de krav som der reises også kan bli aktuelle hos oss, og at det derfor er viktig å holde seg nær underrettet om utviklingen i våre naboland. Vi mener heller ikke at man kan se bort fra at våre naboland kanskje også burde være tjent med å dempe eller utsette visse reformer slik at rettsenheten mellom de nordiske land kan opprettholdes.

Norske kvinners nasjonalråd tør derfor be det ærede Justis- og politidepartement om at en representant for Norske kvinners nasjonalråd kunne oppnevnes som observatør eller representant i det nordiske samarbeidet. Vi tror en av de to jurister som sitter i Nasjonalrådets arbeidsstyre — juris sekretær i høyesterett Anna Louise Beer, eller høyesterettsadvokat Signe Stray Ryssdal her vil kunne representere på en utmerket måte.

Oslo, 18. desember 1969

For arbeidsstyret i Norske kvinners nasjonalråd

Randi Bagge-Skarheim

Org. sekr.

Norsk kvinnesaksforening:

Tiden har vært for knapp til at vi kan foreta en mer inngående vurdering, men vi vil gjerne få bemerke:

Direktivene for den svenske sakkyndige komite tar utgangspunkt i det faktum at unge kvinner i større utstrekning enn tidligere skaffer seg en yrkesutdannelse og forblir i sitt yrke også etter at de har stiftet familie. Man regner med at den faktiske utvikling innen familien og familielivet om ikke lenge vil tilsi en inngripende reform av den familierettslige lovgivning. Allerede nå finner man det ønskelig å få i gang et utredningsarbeid med sikte på at også lovgivningen kan bli et instrument til fremme av en utvikling henimot et samfunn der hvert voksent individ kan ta ansvaret for seg selv og er økonomisk uavhengig av andre, og der likestilling mellom mann og kvinne kan bli en realitet. Det antydes endringer ikke bare i lovreglene om inngåelse og oppløsning av ekteskap, i reglene for de økonomiske rettsvirkninger av ekteskapet og i de arverettslige regler, men også endrede regler for forholdet mellom et barn født utenfor ekteskap og dets foreldre.

Norsk kvinnesaksforening mener at det er all grunn til at også Norge deltar i det etter vår mening viktige utrednings- og reformarbeid som nå skal settes i gang i Sverige og Danmark. En analyse og ny-vurdering synes ikke mindre påkrevd i Norge enn i de andre skandinaviske land.

Vi kan ikke se at den revisjon av den norske familierettslovgivning som har pågått de senere år, har gjort en deltakelse fra Norges side overflødig. Revisjonen har resultert i mindre endringer i en lovgivning som er blitt til under andre forhold enn i dag. Det har ikke vært foretatt en analyse og vurdering under perspektiver som angitt i de svenske direktiver.

Også ut fra hensynet til det nordiske lovsamarbeid som har vært praktisert med godt resultat på familierettens som på andre områder, ville vi finne det lite tilfredsstillende om ikke også Norge skulle delta aktivt i utrednings- og reformarbeidet.

Norsk kvinnesaksforening er av den oppfatning at det ikke er tilstrekkelig med en kontaktmann i det nordiske samarbeidet om en revisjon av familieretten og foreslår oppnevnt en komite til utrednings- og reformarbeidet som kan samarbeide med den svenske og den danske komiteen på dette området.

Oslo, 19. desember 1969

For Norsk kvinnesaksforening

Clara Ottesen

Formann

Norges husmorforbund:

Det synes som om den norske familierett ikke har samme behov for revisjon som den svenske. På en rekke punkter vil imidlertid svensk lovgivning komme til å vike fra den norske, dersom lovforslaget blir vedtatt. Vi ber derfor om å bli holdt orientert om resultatet av kontaktmannens vurdering og ber om å bli kontaktet dersom man kommer til at det bør bli tale om mer omfattende lovendringer i Norge.

Oslo, 10. desember 1969

Norges husmorforbund

Anne-Johanne Loe Whist

Generalsekretær

S v e r i g e**Svea hovrätt:**

Likformigheten i de nordiska ländernas äktenskapslagstiftning är enligt hovrättens mening av stort värde och bör bevaras.

Inför den revision av äktenskapslagstiftningen som nu är aktuell vill hovrätten i anslutning till vad som också sägs i direktiven till den svenska kommittén understryka vikten av att man verkligen tillvaratar alla möjligheter att fortsätta det nordiska samarbetet på detta område.

Stockholm den 18 december 1969

På hovrättens vägnar

Sten Rudholm

Bo Harling

Lagberedningen:

De nordiska länderna har gjort storartade insatser för gemensam lagstiftning på vidsträckta därför lämpade områden. Betydelsen härav för den nordiska samhörigheten och de livliga förbindelserna inom Norden kan knappast överskattas. De nordiska lagarna har också utgjort basen för ett gemensamt framgångsrikt uppträdande i större internationella sammanhang som visat sig ytterst värdefullt när det gällt att vinna gehör hos andra.

En förutsättning för samarbetet har varit, att man — delvis med ledning av de nordiska juristmötena — klokt valt ämnen som lämpat sig därför. Alltjämt finns eller öppnas nya betydelsefulla områden där arbetet kan fortsätta eller fördjupas.

Ännu tycks inte samhällsutvecklingen i de olika nordiska länderna ha gått så skilda vägar att de måste föra till en brytning i samarbetet. Det är emellertid klart, att t. ex. näringslivets strukturer kan avvika i sådan grad att gemensamma mål inte alltid kan uppställas eller inte kan uppnås i ekonomiska frågor. Inom familje- och arvsrätten möter inte dylika hinder, och gemensam lagstiftning på sådana områden är särskilt värdefull, om svårigheter uppstår i andra hänseenden.

Det ligger i sakens natur att intresset för gemensamma nordiska bestämmelser växlat något tid efter annan. I stort sett har man emellertid på alla håll — och inte minst i Finland efter frigörelsen — förstått att rätt uppskatta samarbetets värde. Erfarenheten visar likväl, att det, när ett stort gemensamt lagarbete med allmän anslutning förts till lyckligt slut, ibland inte dröjer så länge förrän nationellt betonade krav på ändringar dyker upp. Man har då åtminstone tidigare emellanåt försummat att hålla kon-

takt med grannländerna. År 1946 togs emellertid initiativ till en bättre ordning och därefter planerades det nordiska lagsamarbetet i första hand av särskilda nordiska delegerade. De ersattes senare av kontaktmän inom departementen med en mindre självständig ställning. Nordiska rådet har under de sista decennierna framstått som en garanti för en gemensam kurs med starka krav på enhetlig lagstiftning.

Intresset av nordisk rättsgemenskap bör ha en mycket hög prioritet i lagstiftningsövervägandena. Man bör, om den önskvärda rättslikheten skall bibehållas, var och en på sitt håll ge sig till tåls till en viss grad och, om det med hänsyn till sakens beskaffenhet låter sig göra, ta den fördröjning som samarbetet ibland ej kan undgå att vålla.

Familjerätten hör till de områden som varit och är särskilt väl ägnade för gemensam nordisk lagstiftning. I fråga om den närliggande arvsrätten finns en del traditionella olikheter som inte hittills övervunnits. Det omfattande arbete vari den svenska familjerättskommittén deltog emellertid till förslag som innebar väsentliga närmanden (*SOU 1969: 34 och 35*). I direktiven hade också särskilt understrukits, att nordisk rättslikhet skulle eftersträvas vid de reformer som de olika nordiska justitieministerna aktualiserat.

De grunder på vilka de nordiska kommitterade enligt sina direktiv skulle bygga har nu på sina håll ansetts föråldrade och en nyorientering synes vara på väg. I direktiven för den nya familjerättsutredningen i Sverige har delvis helt nya frågor aktualiserats.

Lagberedningen saknar anledning att gå in på de nya direktivens materiella innehåll. Remissen rör endast frågan vilket tillvägagångssätt som i hithörande sammanhang är lämpligt ur nordisk synpunkt.

För att det nordiska samarbetet inte skall komma i vanrykte är det nödvändigt, att det planläggs väl samt genomförs konsekvent och målmedvetet, såsom t. ex. skedde med 1909 års stora nordiska program (NJA II 1910 art. 2). Att, när förslag enligt givna direktiv framläggs efter nordiskt samarbete, rycka undan grunden för förslagen bör såvitt möjligt inte förekomma. Helst bör på ett första stadium frågorna genomdiskuteras i sina huvuddrag och därvid gemensamma riktlinjer fixeras. Dessa bör underställas regeringarna, Nordiska rådet och vid behov även parlamenten. Först därefter bör detaljförslag utformas. Är förslagen genomgripande, bör de också genomföras samtidigt. I annat fall uppkommer besvärande olägenheter (jfr vad som nedan sägs om konventionsreglering). Fullständig garanti mot misslyckanden kan naturligtvis inte uppnås med den angivna metoden men den måste ändå innebära ett framsteg.

Direktiven för den nya familjerättsutredningen innebär till synes en allvarlig risk för att de nordiska ländernas lagstiftning splittras på det allmänmänskligt så centrala område som saken gäller. En sådan utveckling vore mycket beklaglig. Beredningen vill påpeka, att även den lagtek-

niskt märkliga och praktiskt viktiga internordiska regleringen av hithörande frågor måste sprängas, om de aviserade ändringarna genomförs i ett eller ett par av Nordens länder och inte i de andra. 1931 och 1934 års konventioner om äktenskapsrätt respektive arvsrätt med därtill hörande omfattande, mycket kvalificerade lagar och författningar förutsätter en långt gående rättslikhet. Enligt den förra konventionen skall t. ex. nordiska makars egendomsordning regleras av det aktuella hemvistlandets lag, om makarna flyttar inom Norden. De legala grundreglerna för makars egendomsordning måste givetvis vara desamma för att en dylik s. k. statutväxling skall kunna fungera. Hela systemet är uppbyggt från denna utgångspunkt, och det har varit möjligt därför att samtliga nordiska länder för närvarande bygger på en legal ordning med giftorättsgemenskap eller motsvarande. 1934 års arvskonvention innebär en kompromiss mellan domicil- och nationalitetsprinciperna som också förutsätter att regelsystemen liknar varandra.

Med det betraktelsesätt som beredningen anlägger och den värdering av den nordiska samhörigheten som ligger till grund därför är det närmast en självklar sak, att de nya familjerättsliga utredningarna måste utmyнна i en nordisk syntes, med ömsesidigt respekterande av synpunkter från olika sidor och ett gemensamt handlingsschema för genomförande av de nya tankar som vinner anslutning.

Stockholm den 29 december 1969

På lagberedningens vägnar

Gösta Walin

Torkel Gregow

Sveriges domareförbund:

Med utgångspunkt från direktiven för de i Sverige nyligen tillkallade sakkunniga med uppdrag att verkställa utredning angående den familjerättsliga lagstiftningen hemställs i förslaget, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att eftersträva fortsatt likformighet i ländernas äktenskapslagstiftning på så sätt att behövliga revisioner sker i nära samarbete och med enhetlighetens bevarande.

Det arbete på åstadkommande av rättsgemenskap mellan Nordens länder som fortgått alltsedan slutet av 1800-talet har avsatt ett av sina mest betydelsefulla resultat i den nydaning av äktenskapsrätten som i nära samarbete mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige genomfördes under åren 1915—1929. Värdet av enhetlighet inom den nordiska äktenskapslagstiftningen har sedan dess oavblåtligt stegrats, i samma mån som individens och familjers rörlighet mellan våra länder ökats. Härav har de svenska dom-

stolarna i hög grad känning på grund av det stora antalet invandrare från våra nordiska grannländer.

Då nu en genomgripande revision av den svenska liksom tydligen även av den danska äktenskapsrätten skall förberedas, är det därför ur de synpunkter förbundet har att anlägga av stor vikt, att den rättslikhet inom Norden som på detta område består sedan ett halvt århundrade icke går förlorad.

Stockholm i december 1969

För Sveriges domareförbund

Sture Petré

Ordförande

Lars-Erik Tillinger

Sekreterare

Jurist- och samhällsvetareförbundet:

Några delade meningar torde inte råda om önskvärdheten av att största möjliga rättslikhet eftersträvas på äktenskapslagstiftningens område i Norden och att det är högst angeläget att några besvärande olikheter inte tillåts. Samtidigt står det emellertid klart att innehållet i ett lands äktenskapslagstiftning är intimt beroende av hur de allmänna kulturella värderingarna utvecklas i landet och hur man vill att de skall utvecklas. Ett land måste här kunna gå sin egen väg. Önskemålet om nordisk rättslikhet kan inte tillmätas en så oerhörd vikt att det enskilda landet inte skulle som led i den allmänna samhällsutvecklingen kunna få forma sin egen rättspolitik i fråga om äktenskap och därmed jämförliga samlevnadsformer.

Jurist- och samhällsvetareförbundet anser visserligen att man i möjligaste mån skall slå vakt om den gemensamma nordiska kulturen men vill samtidigt framhålla att denna inte får bli ett självändamål utan att olikheter måste kunna tänkas där vägande sakliga skäl talar för det. En realistisk målsättning synes vara att söka säkerställa att sådana reformer som den nu planerade på äktenskapsrättens område sker under kontinuerligt utbyte av information och synpunkter med övriga länder. Härigenom fås en garanti för att onödiga olikheter inte uppkommer och att de olikheter som kan framkomma blir så litet besvärande som möjligt. Längre än till en sådan garanti torde man inte böra sträcka sina ambitioner.

Stockholm den 2 december 1969

Jurist- och samhällsvetareförbundet

Styrbjörn von Feilitzen

Sveriges advokatsamfund har i skrivelse den 12 december 1969 förklarat sig tillstyrka medlemsförslaget.

Fredrika-Bremer-Förbundet (FBF):

Fredrika-Bremer-Förbundet har under de senaste åren på olika sätt ägnat stor uppmärksamhet åt de familjerättsliga reglerna och har blivit alltmer medvetet om den stora betydelse dessa har för möjligheten att förverkliga jämställdhet mellan kvinnor och män. Förbundet har därför med stor tillfredsställelse tagit del av justitieministerns direktiv till den nya svenska familjerättsutredningen. FBF inser att enhetliga nordiska regler på det ekonomiska planet inom familjerätten kan ha stor praktisk betydelse för såväl den enskilda människan som för de myndigheter och institutioner som har att tillämpa reglerna, men finner likväl att det nyligen inledda reformarbetet i Sverige är så angeläget att det bör genomföras även om förutsättningar nu inte skulle föreligga för en utredning på sammordisk bas.

FBF vill dock instämma i justitieministerns i direktiven uttalade uppfattning att det är av vikt att man bevarar kontakterna och tillvaratar möjligheterna att fortsätta det nordiska samarbetet på detta område.

Stockholm den 16 december 1969

Astrid Schönberg

Förbundsordförande

Anne-Marie Fjellgren

Förbundssekreterare

BILAGA 2

**Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över
medlemsförslaget**

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om nordisk ægteskabslovgivning.

Udvalget har behandlet forslaget på møder den 12. september 1969 i Visby, den 28. november 1969 i Åbo, den 15. januar 1970 i København, den 11. maj 1970 i Skive, den 14. august 1970 i Kautokeino og den 21. november 1970 i Jönköping.

Justitsminister Knud Thestrup, Danmark, statsråd, fru Elisabeth Schweigaard Selmer, Norge, og statsrådet Carl Lidbom, Sverige, deltog i mødet den 15. januar 1970. Justitieminister Aarre Simonen, Finland, deltog i møderne den 28. november 1969 og den 15. januar 1970, og statsrådet Herman

Kling, Sverige, deltog i mødet den 12. september 1969. Justitsminister Thestrup deltog i mødet den 11. maj 1970, statsråd, fru Schweigaard Selmer i mødet den 14. august 1970 og statsrådet Lennart Geijer, Sverige, i mødet den 21. november 1970.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget går ud på, at rådet skal anbefale regeringerne at tilstræbe fortsat ligeartet ægteskabslovgivning, således at nødvendige revisioner sker i nært samarbejde og med bevarelse af ensartetheden.

Forslagsstillerne henviser til, at der i Sverige for nylig er nedsat en komité til at foretage undersøgelse med henblik på en gennemgribende revision af den familieretlige lovgivning, herunder især ægteskabslovgivningen. En mere omfattende reformering af ægteskabslovgivningen synes også at være aktuel i Danmark.

Forslagsstillerne anser det for indlysende, at en gennemgribende revision af lovgivningen på et område, hvor der gennem en lang årrække har været tale om ensartethed i Norden, bør foretages på nordisk basis, og man fremhæver derfor ønsket om bevarelse af den ensartede ægteskabslovgivning.

2. Remisyringer

Der er omkring årsskiftet 1969/70 indhentet udtalelser om forslaget fra følgende myndigheder og organisationer:

Danmark

Justitsministeriet.
Danske Kvinders Nationalråd.

Finland

Justitieministeriet.
Helsingfors universitet, konsistoriet.
Helsingfors universitet, juridiska fakulteten.
Finlands juristförbund.
Befolkningsförbundet.

Norge

Justis- og politidepartementet.
Sosialdepartementet.
Familie- og forbrukerdepartementet.
Den norske advokatforening.
Norske kvinners nasjonalråd.
Norsk kvinnesaksforening.
Norges husmorforbund.

Sverige

Svea hovrätt.
Lagberedningen.
Sveriges domareförbund.

Jurist- och samhällsvetareförbundet.
Sveriges advokatsamfund.
Fredrika-Bremer-Förbundet.

Udtalelserne kan sammenfattes således: Forslaget om bevarelse af nordisk retsenhed på ægteskabslovgivningens område *anbefales* fra alle sider.

Justitsministeriet oplyser, at der i Danmark er nedsat et udvalg for blandt andet at overveje, i hvilket omfang der på baggrund af de ændrede samfundsforhold, ændringen af kvindens stilling i samfundet og de heraf følgende ændringer af opfattelsen af ægteskabsinstitutionen er behov for en revision af reglerne om ægteskabs indgåelse og opløsning, herunder reglerne om fremgangsmåden ved separation og skilsmisse, samt reglerne om ægteskabets retsvirkninger og om børnenes retsstilling under ægteskabet og efter separation eller skilsmisse. Udvalget skal samarbejde med de tilsvarende udvalg i Finland og Sverige og med den norske observatør, og de fornødne forudsætninger for opretholdelse af den nordiske retsenhed i videst muligt omfang synes således at være tilvejebragt.

Justitieministeriet fremhæver blandt andet, at samfundsudviklingen i landene næppe er helt overensstemmende, ligesom sammenhængen mellem ægteskabets økonomiske retsvirkninger og arvelovgivning må tages i betragtning. For Finlands vedkommende er det først og fremmest påtrængende at forny lovgivningen om børn født uden for ægteskab og om adoption, men den kommende familieretskomité vil få til opgave at følge reformarbejdet vedrørende ægteskabsloven i de andre nordiske lande og at tilstræbe bevarelse af retsenheden.

Justisdepartementet mener, at en række af de i den svenske komités direktiver antydede reformforslag for tiden ikke ville være aktuelle i Norge, men man har dog udpeget en kontakthand (observatør) til at deltage i det nordiske samarbejde om revision af familieretslovgivningen. Hvis der herigennem viser sig grundlag for mere omfattende lovændringer i Norge, vil man overveje spørgsmålet om en udvidet norsk repræsentation og en udredningskomité.

Svea hovrätt og *Sveriges domareförbund* anser den ensartede ægteskabslovgivning for at være af stor værdi og mener, at retsenheden bør bevares. *Lagberedningen* udtaler blandt andet, at man fra alle sider må slå sig til fåls i nogen grad og så vidt muligt acceptere den udsættelse af reformerne, som samarbejdet iblandt ikke kan undgå at forvolde. Direktivet til familieretskomiteen synes at indebære en alvorlig risiko for, at der opstår forskellighed på det almenmenneskeligt centrale område, som udgøres af familieretten. *Jurist- och samhällsvetareförbundet* og *Fredrika-Bremer-Förbundet* tiltræder, at der under arbejdet med en ny familieretslovgivning bør være kontakt mellem de nordiske lande, således at unødvendige uoverensstemmelser undgås, og at eventuelle uligheder bliver så lidt besværlige som muligt. Men ensartetheden bør ikke være et mål i sig selv, og hvert enkelt land

må som led i den almindelige samfundsudvikling kunne forme sin lovgivning — også på familierettens område — uden hensyn til, om der for tiden foreligger tilsvarende forudsætninger i de andre nordiske lande.

3. Udvalget

Udvalget konstaterer, at der er eller vil blive etableret komiteer vedrørende familieretslovgivningen, herunder særlig ægteskabslovene, i Danmark, Finland og Sverige, og at arbejdet fra norsk side vil blive fulgt af en observatør og på et senere tidspunkt eventuelt af en udvidet repræsentation og en udredningskomité. Det fremgår af de foreliggende udtalelser om medlemsforslaget, at komiteerne skal samarbejde og så vidt muligt stræbe efter at bevare retsenheden. Denne opfattelse har justitsministrene bekræftet over for udvalget.

Efter udvalgets opfattelse bør man herefter afvente resultatet af det igangværende komitéarbejde, før der tages endelig stilling til sagen. Udvalget anser det dog for hensigtsmæssigt, om der allerede på nuværende tidspunkt kan foretages en drøftelse af sagen på nordisk parlamentarisk plan, idet der herved blandt andet åbnes mulighed for, at de fremkomne synspunkter kan tjene som vejledning for komitéarbejdet.

Direktivet for den svenske udredningskomité er i væsentlig grad lagt til grund for den af udvalgets sekretær udarbejdede oversigt, der følger med nærværende betænkning (*Bihang*).

Efter debatten i rådet vil udvalget fortsætte behandlingen af medlemsforslaget.

Dette anmelder man herved.

Jönköping, den 21. november 1970

<i>Erik Adamsson (s)</i>	<i>Svend Haugaard (RV)</i>	<i>Tage Johansson (s)</i>
<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>K. Axel Nielsen (S)</i>	<i>Victor Procopé (Sv)</i>
	Formand	
<i>Pertti Salolainen (Kok)</i>	<i>Helge Seip (V)</i>	<i>Thorstein Treholt (A)</i>
	<i>Johan Vikan (Sp)</i>	

Notat

(*Udarbejdet af O. Perch Nielsen*)

1.1. I Prædikerens Bog (4 kap. 9.—12. vers) står der: "To er bedre faren end een, thi de får god løn for deres flid; hvis den ene falder, kan den anden rejse sin fælle op. Men ve den ensomme! Thi falder han, er der ingen til at rejse ham op. Og når to ligger sammen bliver de varme; men hvorledes kan den ensomme blive varm? Og når nogen kan overvælde den ensomme, så kan to stå sig imod ham; tvevundet snor brister ikke i hast."

Bibelen henviser fra dette sted til skabelsesberetningens berømte ord: "Det er ikke godt for mennesket at være ene; jeg vil gøre ham en medhjælp, som passer til ham!" Og i det danske ritual for brudevielse følges dette umiddelbart af Jesu ord om ægteskabets hellighed og ukrænkelighed: "Har I ikke læst, at Skaberen fra begyndelsen skabte dem som mand og kvinde og sagde: derfor skal en mand forlade sin fader og moder og holde sig til sin hustru, og de to skal blive eet kød. Derfor, hvad Gud har sammenføjet, må et menneske ikke adskille."

I direktivet for det igangværende reformarbejde i Sverige forkyndes det nu: "En ny lagstiftning bör så långt möjligt vara neutral i förhållande till olika samlevnadsformer och olika moraluppfattningar. — Äktenskapet bör vara en form för frivillig samlevnad mellan självständiga personer. Lagstiftningens funktion i sammanhanget är att lösa praktiska problem, inte att privilegiera en samlevnadsform framför andra."

1.2. Bibelens ord er formet for mere end 2 000 år siden. De er i første række taget med for at erindre om, at man ikke kan foretage en sand vurdering af vor nuværende ægteskabslovgivning uden at medtage dens baggrund. Adskillige af bestemmelserne har rod i kirkens opfattelse af forholdet mellem mand og kvinde og har derfor deres oprindelse i kulturkredse af meget betydelig ælde.

Ægteskabet som grundlag for familien har igennem århundreder været en hjørnesteen i samfundets opbygning. Det har religiøs forbindelse, men er også et praktisk anliggende. Det handler om rettigheder og forpligtelser — ikke blot af guddommelig karakter, men i nær sammenhæng med ejendomsretten, og også disse regler (om formueforholdet) har rødder langt tilbage i tiden.

1.3. Det første af citaterne giver tillige en nordisk anvisning ("Den snor som lægges af strenge tre, den brister fuldnæppelig"). Sammen giver de en disposition af stoffet.

I det følgende vil først blive gennemgået en række centrale problemer i ægteskabslovgivningen, i hovedsagen baseret på de synspunkter, som findes i retningslinjerne for den svenske familieretskomité. Disse afsnit er alle samlet under II. Derefter følger — som III — nogle spredte betragtninger om det nordiske samarbejde, specielt på lovgivningens område. Det hele er ment som oplæg til en debat.

II.1. Almindelige synspunkter

Ægteskabet kan defineres som en i princippet livsvarig forbindelse mellem en mand og en kvinde, som samfundet anerkender og tillægger visse retsvirkninger. Det er hævdet, at lovgivningen i sin nuværende form går ud fra, at ægtefællerne normalt har en fast rollefordeling med manden som erhvervsarbejdende familieforsørger og kvinden som den af mad, rengøring og børn optagne husmoder.

Det er næppe nødvendigt at redegøre nærmere for, at et sådant billede ikke længere svarer til faktiske forhold i et moderne velfærdssamfund. Det er heller ikke vanskeligt at forudsige, at kommende års udvikling vil gøre spændingen mellem lovgivningens idealbillede og de opvoksede generationers levemåde endnu større.

Direktivet for den svenske udredning peger på, at overgangen fra gammelt til nyt vil give store problemer og bør foretages med varsomhed og omtanke, men lovgivningen om ægteskabet og familien bør kunne anvendes som et af flere instrumenter i reformbestræbelserne mod et samfund, hvor erhvert voksent individ har ansvar for sig selv uden at være økonomisk afhængig af andre, og hvor lighed mellem mænd og kvinder er en realitet.

II.2. Slægtskab og svogerskab

Efter gældende ret i alle de nordiske lande må ægteskab ikke indgås mellem slægtninge i ret op- og nedstigende linje eller mellem søskende. I Finland, Island og Sverige er der tillige forbud mod ægteskab mellem en person og dennes broders eller søsters afkom. Endvidere findes der i alle landene visse bestemmelser om forbud mod ægteskab mellem personer, af hvilke den ene har været gift med den andens slægtning i ret op- eller nedstigende linje (svogerskab).

Ved nogle lejligheder har det blandt andet i dagspressen været fremhævet, at forbud mod ægteskab mellem søskende ikke var rimeligt begrundet. Det gælder særlig i tilfælde, hvor halv søskende er opvokset hver for sig og måske uden at have kendt hinanden. Arvebiologiske og medicinske hensyn kan i et vist omfang anføres som forsvar for et forbud, men det kan være tvivlsomt, i hvilket omfang man vil tillægge disse indvendinger vægt i vore dage, og det afgørende hensyn bliver herefter ønsket om at bevare roen i det daglige familieliv.

I overensstemmelse hermed er det i de svenske direktiver påpeget, at visse af de ægteskabshindringer, der skyldes parternes slægtskab og svogerskab, bør kunne lempes.

II.3. Formueforholdet mellem ægtefællerne

Hovedprincipperne i lovgivningen om ægteskabets retsvirkninger er ensartede. Derimod er terminologien forskellig fra land til land, og på en lang række mindre væsentlige punkter indeholder lovene særlige bestemmelser, der afviger fra de øvrige landes regler.

Meget kortfattet udtrykt er hovedreglen formuefællesskab med særråden og særhæftelse. Alt, hvad ægtefællerne ejer ved ægteskabets indgåelse eller senere erhverver, indgår således i det almindelige formuefællesskab mellem dem, for så vidt det ikke er gjort til særeje. Særejet omfatter arv og gave, som er modtaget med vilkår herom, samt ejendele, som ved ægtepagt er gjort til særeje.

I levende live har hver af ægtefællerne rådighed over, hvad han eller hun har indført i fællesboet, og hver af ægtefællerne hæfter over for sine kreditorer med denne del af fællesboet. Fra denne hovedregel gøres der undtagelser for så vidt angår visse faste ejendomme og indbo i det fælles hjem m. v., ligesom der findes bestemmelser om, at hver af ægtefællerne på begges ansvar kan stifte retligt bindende dispositioner til fyldestgørelse af den daglige husholdning eller børnenes fornødenheder, som sædvanligt foretages i dette øjemed. Endvidere har hustruen i nogle af landene beføjelse til på begges ansvar at indgå retshandler til fyldestgørelse af sit særlige behov.

Ved ægteskabets ophør, ved bosondring eller separation deles fællesboet som hovedregel ligeligt mellem ægtefællerne. Herfra findes imidlertid også en række undtagelser, og blandt disse er der særlig grund til at fremhæve en bestemmelse i den danske skiftelov, hvorefter en ægtefælle kan begære en nærmere angiven skævdeling af boet, såfremt en lighed vil være åbenbart urimelig, fordi ægteskabet har været kortvarigt og uden økonomisk fællesskab af betydning. Bestemmelse om skævdeling træffes af skifteretten.

I direktiverne for det svenske udredningsarbejde er det anført, at en begrænsning af fællesejeinstituttet ligger på linje med den principielle opfattelse af ægteskabet som en form for frivilligt samliv mellem selvstændige personer. Der er imidlertid tale om et overordentlig indviklet problemkompleks, og direktivet påpeger to løsninger, som kan overvejes og eventuelt kombineres. Det er dels det nugældende system ved omstødelse, hvorefter fællesejereglerne kun anvendes på opsparing og erhvervelse af fælles bohave under ægteskabet, og dels en regel om, at fællesejet begrænses til den fælles bolig og indboet.

Problemet er i første række, om der ved separation og skilsmisse samt ved den ene ægtefælles død som hovedregel skal foretages lighedeling (dette er

den gældende regel) eller om der i højere grad skal være adgang for hver af ægtefællerne til at udtage egne aktiver. En stærk fravigelse af lighedingsreglen er navnlig rimelig i de tilfælde, hvor ægteskabet opløses efter kort tid, idet det er en ofte påpeget svaghed ved det nuværende system, at en ægtefælle kan lade sig skille til penge.

I direktivet peges der særlig på overgangsproblemerne, idet gennemgribende reformer kan gøre det nødvendigt at tillempe forskellige formueordninger for forskellige familier afhængigt af, hvornår ægteskabet er indgået. En sådan tilstand er ikke heldig og bør så vidt muligt undgås, men overgangsbestemmelserne må på den anden side ikke bevirke brutale, uventede konsekvenser for personer, som har indrettet sig under de nuværende regler.

II.4. Mægling

Forud for separation og skilsmisse skal der forsøges mægling mellem ægtefællerne om fortsættelse af ægteskabet. Mæglingen foretages i første række af de gejstlige myndigheder, men reglerne er ikke helt ensartede i de nordiske lande.

Det kan imidlertid betvivles, om den nuværende konstruktion af mæglingsinstituttet er formålstjenlig. Der er næppe tvivl om, at mæglingen i adskillige tilfælde af parter såvel som myndigheder blot betragtes som en formalitet, der er besværlig og overflødig.

Man kunne i stedet tænke sig at indføre rådgivning i en familierådgivningsinstitution, således at denne hjælp var til rådighed for ægtefællerne i alle tilfælde, hvor der opstår tvister eller misforståelser i ægteskabet, uanset om dette har forbindelse med en separation eller skilsmisse. Mæglingen skulle altså være frivillig og udføres af personale, der særlig er uddannet til at rådgive og vejlede om løsningen af familieproblemer.

II.5. Separation og skilsmisse

De nordiske ægteskabslove indeholder et temmelig udførligt katalog over betingelser for separation og skilsmisse. Hele denne udførlige opregning må ses som et udtryk for, at samfundet ønsker at lægge hindringer i vejen for opløsning af ægteskabet. Det kan diskuteres, om det er et principielt rigtigt synspunkt, at samfundet således ved restriktive skilsmisseregler søger at tvinge ægtefæller til fortsættelse af ægteskabet, uanset om den ene eller begge parter anser det for ødelagt.

Efter gældende ret er det i adskillige tilfælde af betydning, hvem af ægtefællerne der må antages at bære skylden for ægteskabets ødelæggelse, men efter de svenske direktiver bør dette forhold være uvedkommende ved vurderingen af spørgsmålet.

I hvert fald kunne det overvejes at lempe separationsbetingelserne, således at separation altid er en ubetinget ret for hver af ægtefællerne, samtidig med

at adgangen til direkte skilsmisse begrænses stærkt, f. eks. til de direkte nødvendige tilfælde (bigami og bortblivelse).

Man kunne også vælge en løsning, hvorefter adgangen til direkte skilsmisse knyttes til, om ægteskabet er ødelagt på grund af dyb og varig uoverensstemmelse.

Hvis ægteskabet opfattes som en form for frivilligt samliv mellem selvstændige personer, vil det være konsekvent, at lovgivningen ikke under nogen form forsøger at gennemtvinge en fortsættelse af et ægteskab, som den ene af parterne vil frigøre sig fra. Man kan i så fald tænke sig en ordning, hvorefter ægtefællerne kan opnå umiddelbar skilsmisse, hvis de er enige om at opløse ægteskabet. Såfremt enighed herom ikke foreligger, kunne man som hovedregel give hver af ægtefællerne adgang til at kræve separation, idet separationstiden må anses som et middel til at forebygge forhastede skilsmisser. Hvis det imidlertid må antages, at ægteskabet definitivt er spoleret og betænkningstid derfor meningsløs, skulle skilsmisse kunnet gives umiddelbart efter anmodning fra den ene ægtefælle — selv mod den anden ægtefælles protest.

Ved vurderingen af, i hvilket omfang ægtefællerne bør kunne kræve ægteskabet opløst umiddelbart, kunne man også lægge nogen vægt på, om der er mindreårige børn i ægteskabet.

I de svenske direktiver fremhæves det, at man i hvert fald bør stræbe efter en udvidet frihed for ægtefællerne til selv at bestemme over deres livsforhold. Skilsmissereglerne bør forenkles betydeligt, således at man ikke bevarer privilegerede skilsmissegrunde af typen; ægteskabsbrud, mishandling, alkoholsmisbrug osv.

Meget sammentrængt er problemerne i forbindelse med dette afsnit følgende:

- a. Bør der være ensidig ret til separation?
- b. Bør enige ægtefæller have ret til umiddelbar skilsmisse?
- c. Bør der være ensidig ret til skilsmisse (uden begrænsning eller kun i visse særlige tilfælde, f. eks. ved den andens utroskab)?

II.6. Ægtefællebidrag

I forbindelse med separation eller skilsmisse skal der træffes afgørelse om underholdsbidrag, men parterne kan indgå aftale herom. Ved afgørelsen af bidragets varighed og størrelse tages der hensyn til parternes økonomiske forhold, deres behov for støtte til uddannelse eller lignende samt ægteskabets varighed.

Der er næppe tvivl om, at pligten til at betale underholdsbidrag i praksis kan indebære, at en ægtefælle hindres i at begære skilsmisse, fordi byrden ved betaling af underholdsbidraget bliver for tyngende. Udgangspunktet for den svenske komité skal være, at undholdsbidrag mellem ægtefæller ikke kommer på tale efter ægteskabets opløsning, men dette princip kan ikke

gennemføres fuldt ud. Har ægtefællerne små børn, vil det være naturligt at knytte underholdsbidraget til børnene, men der kan forekomme tilfælde, hvor børnene er voksne, når skilsmisse finder sted, og hvor den fraskilte ægtefælle alligevel med rimelighed bør have et vist underholdsbidrag i kortere eller længere tid.

II.7. Ægteskabslignende forhold

I Danmark har socialistisk folkeparti i folketinget fremsat forslag om anerkendelse af ægteskabslignende forhold. Forslagets udgangspunkt er, at når to personer over 21 år i mindst tre år uden afbrydelse af længere varighed har levet i et fast samlivsforhold, kan enhver af dem kræve samlivsforholdet anerkendt af overøvrigheden med de samme retsvirkninger, som om ægteskab var indgået. Forslaget indebærer en væsentlig nydannelse, men selve grundtanken har lighedspunkter med gammel nordisk ret.

Forslaget sigter på at tilvejebringe en bedre beskyttelse af den svagere part i et ikke-formaliseret samlivsforhold og af de eventuelle børn, ligesom bestemmelsen vil kunne anvendes på samlivsforhold, der ikke kan formaliseres ved ægteskab, f. eks. mellem personer af samme køn.

Efter gældende ret har moderen alene forældremyndigheden over børn født uden for ægteskab. Denne ordning har været kritiseret, idet man netop har fremhævet, at der herved ikke er taget hensyn til de tilfælde, hvor børnene vokser op hos forældre, som lever sammen uden at være gift. Når en sådan familie splittes, kunne man åbne adgang til at afgøre spørgsmålet om forældremyndigheden frit efter barnets tarv.

En bestemmelse om retsvirkninger for ægteskabslignende forhold ville også få betydning for tildeling af den fælles bolig, idet der herved ville åbnes mulighed for, at boligen ligesom ved skilsmisse kunne tildeles den af parterne, der har størst behov for boligen.

II.8. Storfamilier

I socialistisk folkepartis forslag findes et kapitel om storfamilier, hvorved forstås grupper på mere end to personer, der ikke bindes sammen af slægtskab, men har fælles bolig og husførelse samt faktisk indbyrdes forsørgelse. Efter forslaget kan en storfamilie registreres hos overøvrigheden med visse retsvirkninger. Problemerne vil navnlig kunne opstå ved opløsning af storfamilien, hvis den har bestået i nogen tid, og vil især dreje sig om økonomiske spørgsmål. Til løsning heraf bør myndighederne efter forslaget yde bistand.

Direktiverne til den svenske komité indeholder intet om storfamilier.

III: Bemærkninger om det nordiske lovsamarbejde

Ægteskabslovgivningen i de nordiske lande er resultatet af et forudgående grundigt samarbejde. I deres nuværende form er lovene stort set ensartede

i alle landene, og det er derfor ikke uvæsentligt, at der i et eller nogle enkelte af disse overvejes gennemgribende ændringer. Forholdet er det samme med hensyn til adskillige andre love, særlig inden for familieretten og obligationsretten.

Det er næppe tilfældigt, at de harmoniseringsbestræbelser, der i de sidste hundrede år er foretaget på lovgivningens område, i første række har ført til resultater inden for civilretten. En traditionelt ensartet opfattelse gjorde sig her gældende allerede forud for forsøgene på at etablere overensstemmende lovgivning, og området har hidtil været kendetegnet af, at det kun i begrænset omfang indeholdt politisk spændingsfyldte problemer.

Man kan diskutere, om der herved er imødekommet noget større behov i befolkningen. Hvor stor praktisk betydning har det, at reglerne om ægteskabs indgåelse og opløsning er ensartede i de nordiske lande? Vil det være nogen ulempe af større omfang, at bestemmelserne om ægteskabets økonomiske retsvirkninger er afvigende inden for Norden? Står besværet og omkostningerne ved en møjsommelig tilvejebringelse af helt identiske lovbestemmelser i rimeligt forhold til de praktiske fordele?

Nogen entydig besvarelse af disse spørgsmål kan næppe gives, og der er vist aldrig foretaget nogen statistisk beregning af antallet af tilfælde, hvor den ensartede lovgivning har lettet gennemførelsen af en sag. Men uanset besvarelsen er det et væsentligt synspunkt, at ensartet civilretlig lovgivning i de nordiske lande har en ideel værdi. Det må føles naturligt, at fem lande med fælles tradition og livsførelse udtrykker samhørigheden ved at gennemføre ensartede regler på alle områder, hvor dette er muligt, uden at der i denne forbindelse anlægges praktisk-økonomiske betragtninger.

I den mellem de nordiske lande afsluttede overenskomst af 23. marts 1962 (Helsingforsaftalen) har de nordiske lande da også tilkendegivet, at man tilstræber at gennemføre ensartede retsregler i så mange henseender som muligt. Retlig ligestilling mellem statsborgerne i alle landene og størst mulig overensstemmelse inden for lovgivningen er en erklæret målsætning. Helsingforsaftalen indeholder ingen begrænsninger i den henseende, at samarbejdet skal føre til praktisk påviselige resultater. Den ideelle stræben er afgørende.

Set fra et sædvanligt nordisk synspunkt forekommer Helsingforsaftalens deklARATIONER helt selvfølgelige. Det nordiske samarbejde har i vide kredse været opfattet som et samarbejde, hvis egentlige mål var tilvejebringelse af en sådan overensstemmelse mellem de nordiske lande, at statsgrænserne kun blev streger på papiret. Med eller uden klar bevidsthed om det har man derfor stræbt efter et forenet Norden, således som man i forrige århundrede stræbte efter et forenet Skandinavien.

Det kan næppe nægtes, at denne indstilling i hvert tilfælde glimtvis er blevet til nordisk selvtilstrækkelighed, og det kan heller ikke betvivles, at selve metoden kan føre til udslettelse af værdifulde kulturelle særpræg og

måske til et vist snæversyn i opfattelsen. De store visioner og de friske ideer har dårlig grobund i et arbejde, hvor man leder efter en fællesnævner for allerede fastlagte opfattelser. Hug en hæl og klip en tå, så bliver resultatet ensartet lovgivning. Det kan hænde, at man ad denne vej kommer frem til et resultat, der vel er brugbart, men alligevel mindre vellykket.

Man kunne i stedet indtage det standpunkt, at de nordiske lande bør forblive fem selvstændige stater, og at samarbejdet begrænses til i første række at løse praktiske behov. En sådan opfattelse rokker naturligvis ikke ved den kendsgerning, at grundsynspunkterne imellem vore lande er og vil forblive ensartede. Det følger af fælles tradition og kultur. Et af de praktiske behov må være, at landene udveksler erfaringer og synspunkter på alle områder. Vi kan lære af hverandre.

Anvendt på lovgivningssamarbejdet ville et sådant nordisk standpunkt føre til, at man tilstræbte enighed om lovenes grundsynspunkter, og at man derfor altid forud for ny eller ændret lovgivning udvekslede erfaringer og viden. Men det skulle ikke være nogen større ulykke, hvis det viste sig udelukket at bevare fuldstændig ensartede bestemmelser.

Man bør imidlertid ikke glemme, at ikke-ensartede lovbestemmelser i visse tilfælde kan føre til betydelige ulemper for parterne. Lovvalgsregler er altid nødvendige i de situationer, hvor der foreligger tilknytning til to eller flere lande med uoverensstemmende materiel ret. De nordiske konventioner, som på hensigtsmæssig og rimelig måde har løst international-privatretnlige spørgsmål af meget indviklet karakter, ville næppe kunne opretholdes i samme praktiske form, såfremt lovgivningen i et af landene fjerner sig stærkt fra de andres.

Det nordiske samarbejde står muligvis over for en periode, hvor der er risiko for, at nogle af de vundne resultater i form af ensartet lovgivning ikke kan opretholdes. Udviklingen i et eller nogle enkelte af landene kan bevirke, at hensynet til den nordiske retsenhed må træde i baggrunden. Ægteskabslovgivningen vil måske blive et eksempel herpå.

November 1970

Tilläggsförslag om viss revision av sjömansskattelagstiftningen

(Väckt av Georg C. Ehrnrooth och Tyyne Leivo-Larsson)

Enligt de nordiska sjömansskattelagarna utgör sjömansskatten en vid källan uppburen definitiv skatt, och sjömännens inkomster ombord å fartyg beskattas uteslutande i det land fartyget tillhör. I anledning härav uppkommande problem upptogs i en år 1965 av Nordiska rådet antagen rekommendation (*rek. nr 7/1965*) angående sjömansskattelagstiftningen, som hade följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder — genom bilaterala avtal, genom en revision av dubbelbeskattningsavtalen och sjömansskattelagarna eller på annat sätt — för att kommunandelarna av sjömansskatteintäkterna måtte tillfalla den beskattade sjömannens hemkommun, för såvitt gäller skatt erlagd av nordisk sjöman, som är hemmahörande i kommun i nordiskt land.

Finland utsågs som koordinerande land för rekommendationen. Då rekommendationen ansågs kräva särskild utredning för Finlands del, tillsattes där en kommitté som skulle utarbeta förslag till åtgärder. Därefter skulle Finlands regering ta kontakt med övriga nordiska länders regeringar. Utredningen har nu framlagts och tryckts: *Nordisk sjömansskattefördelning (NU 1969: 10)*.

Kommittén har vid diskussion av de olika alternativ till lösning av problemet som föreslagits i rekommendationen kommit fram till att frågan om kompensation av kommunandelar av sjömansskatt i det fall att sjöman, bosatt i ett nordiskt land, får sin inkomst ombord på fartyg hemmahörande i annat nordiskt land bör ske efter utredning och prövning i varje land för sig, i den mån berörda kommuner styrker inkomstbortfall och påyrkar kompensation. Man har alltså i första hand funnit en nationell kompensation av skattebortfallet utgöra den lämpliga formen för lösning av det aktuella problemet. Skiljaktigheter i ekonomi och näringslivets utveckling anses fortfarande så stora länderna emellan att i dagens läge svårigen en sådan enhetlig kompensationsordning kan utformas, som skulle tillfredsställa behoven i alla nordiska länder.

Kommittén har stannat för ett system som i stort bygger på den i Norge tillämpade kompensationsordningen, innebärande att kompensation utgår från staten till de kommuner, vilkas skatteinkomster blivit väsentligt reducerade på grund av gällande regler om beskattning av sjömansinkomsten. Givetvis skulle det vara ändamålsenligt enligt kommittén att kompen-

sation erlægges från det land, som tillgodogjort sig arbetskraften i fråga, men intill dess en sådan ordning kommer till stånd, bör kommunernas rätt till kompensation ordnas på nationell bas.

Det vore naturligt, om de nordiska regeringarna träffade överenskommelse om att åstadkomma en utjämning mellan länderna i ekonomiskt avseende. Då detta torde dröja, finner kommittén det befogat att varje land självt ser till att de i landet belägna kommunerna kompenseras för de negativa följderna av reglerna om sjömansskatt.

Bortfallet av sjömansskattens kommunandelar belastar vissa finländska skärgårdskommuner särskilt hårt, framför allt på Åland. Många åländska sjömän är nämligen anställda på icke finländska fartyg, framför allt svenska. Kommittén finner därför att problemet i fråga framför allt, åtminstone för närvarande, berör Finland—Sverige. Ett bilateralt clearingavtal mellan dessa länder vore därför det mest ändamålsenliga sättet att lösa problemet. Enligt kommittén kan det dock ej uteslutas att även andra nordiska länder skulle ha intresse för att närmare överväga ett sådant alternativ. Kommittén anser emellertid att det icke fallit inom dess uppdrag att framlägga utarbetade förslag till bilaterala kompensationsavtal mellan nordiska länder.

De av kommittén framförda förslagen och synpunkterna borde beaktas av de berörda länderna. För närvarande synes problemen i fråga vara mest aktuella för de åländska kommunerna. Emellertid finns det i samtliga nordiska länders handelsflottor anställda ett betydande antal sjömän hemmahörande i annat nordiskt land än det under vars flagg fartyget seglar. Problemet måste därför på sikt anses ha ett allmän nordiskt intresse. Även om ett första clearingavtal borde beröra blott Finland—Sverige, kan enligt kommitténs mening dock utvecklingen även i övriga nordiska länder gå därhän att motsvarande alternativ bör övervägas även av sistnämnda länder.

Med understrykande av detta kommitténs uttalande och under hänvisning även till reservantens synpunkter att frågan måste anses ha ett allmänt nordiskt intresse, får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera de nordiska regeringarna att med beaktande av de synpunkter, som framförts i betänkandet om nordisk sjömansskattefördelning (*NU 1969: 10*), vidtaga sådana åtgärder som på ett tillfredsställande sätt kan lösa de problem, som i anledning av gällande nordiska sjömansskattelagar uppstår för sjömäns hemkommuner på grund av bortfall av kommunandelarna av sjömansskatteintäkterna.

Helsingfors den 6 oktober 1969

Georg S. Ehrnrooth (Sv)

Tyyne Leivo-Larsson (Tpsl)

*BILAGA 1***Yttranden över tilläggsförslaget****D a n m a r k****Finansministeriet:**

I denne anledning skal man under henvisning til departementets meddelelse af 19. november 1965 vedrørende Nordisk Råds rekommandation nr. 7/1965 meddele, at man af de i departementets tidligere skrivelse af 3. januar 1964 (*se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 477*) anførte grunde fortsat må nære betænkelighed ved at gennemføre en regel, hvorefter en andel af den sømandsskat, der opkræves om bord på danske skibe af sømænd bosiddende i andre nordiske lande, skal afregnes med de pågældende sømænds hjemkommuner. Man kan derfor ikke herfra anbefale det fremsatte medlemsforslag.

København, den 23. december 1969

Hans P. Gøtrik

Erik Møller

Kontorchef

Indenrigsministeriet:

— — — skal man udtale, at indenrigsministeriet principielt intet har at indvende imod, at der anbefales en statslig tilskudsordning i hvert land for sig til fordel for visse af landets kommuner efter de i betænkningen om nordisk sømandsskattefordeling (*NU 1969: 10*) indeholdte retningslinier, men at der for Danmarks vedkommende ikke for tiden ses at være behov for en sådan ordning.

København, den 12. januar 1970

P. m. v.

E. b.

Johs. Pedersen

F i n l a n d**Finansministeriet¹:**

Finansministeriet konstaterar, att Finlands regering ännu ej haft möjlighet att taga ställning till de i ifrågavarande betänkande framslagna för-

¹ Yttrandet översatt från finska.

slagen. På grund härav och enär ärendet, som i främsta rummet gäller Finlands kommuner, ansluter sig till andra, mera omfattande med utanför landet sysselsatt arbetskraft sammanhängande problem, rörande vilka utredningar pågår i andra sammanhang, finner finansministeriet, att ministeriet ej kan förorda tilläggsförslaget.

Helsingfors den 8 januari 1970

Eino Raunio

Finansminister

Paul Paavela

Statssekreterare

Frågan om en dirigerings av kommunandelarna av sjömansskatteintäkterna till sjömannens hemkommuner behandlades vid en nordisk tjänstemannakonferens på ministerplan i Stockholm den 22 oktober 1970. Härvid meddelades från de danska, norska och svenska finansministeriernas sida, att det ej är möjligt att genom ändring av skatteavtalen lösa den förevarande frågan, emedan en dylik ändring skulle stå i strid med principerna för de internationella avtalen för undvikande av dubbelbeskattning. Sagda ministerier fann därjämte, att ett förslag om ett ersättningförfarande mellan de nordiska länderna, som framlagts av kommittén för utredning av sjömansskattens fördelning mellan de nordiska länderna (*Nordisk utredningsserie 1969: 10*), ej heller kan genomföras, emedan det skulle medföra väsentliga olägenheter. Med anledning härav anmälde representanterna för de förenämnda ländernas finansministerier såsom sin ståndpunkt, att ettvarit land skulle, för så vitt de fann det av behovet påkallat, vidtaga åtgärder på det nationella planet för en dirigerings av kommunandelarna av sjömansskatteintäkterna till sjömannens hemkommuner.

Danmarks finansministerium har sedermera brevledes bekräftat den av ministeriet vid förenämnda möte omfattade ståndpunkten. Även från de norska och svenska myndigheternas sida förväntas motsvarande skriftliga meddelanden.

Vid finansministeriet har undersökts, huruvida det vore möjligt att ändra skatteavtalen mellan de nordiska länderna på föreslaget sätt. Enligt skatteavtalen mellan Finland och Sverige (FördrS 220/50) skall av finsk sjöman på svenskt fartyg förvärvat lön beskattas där, vareft verksamheten bedrivits (arbetet utförs), d. v. s. i Sverige. Svensk sjöman beskattas i motsvarande fall i Finland. Enligt skatteavtalet mellan Finland och Norge (FördrS 264/55) skall en person på finskt eller norskt fartyg i utrikesfart beskattas för på

fartyget förvärvat inkomst i de stater där fartyget hör hemma. Beskattningsrätten bestämmes sålunda enligt det ställe där arbetet utförts. Jämlikt XI artikelns tredje styckes andra mening skall skattebeloppet likväl på ansökan restitueras om utredning företes därom att samma inkomst blivit beskattad i den skattepliktigas boendeland. Jämlikt skatteavtalet mellan Finland och Danmark (FördrS 12/65) kan gottgörelse för personligt arbete på fartyg i internationell trafik beskattas i den fördragsslutande stat, i vilken företagens faktiska ledning finns. I detta fall är beskattningsrätten beroende av det ställe där arbetet utförs. Den i de nordiska skatteöverenskommelserna följda regeln om platsen för arbetets utförande överensstämmer med de principer som allmänt följs inom internationella skatteöverenskommelser i fråga om fördelning av beskattningsrätten. På grund härav förenar sig finansministeriet om de danska, norska och svenska myndigheternas ståndpunkt, enligt vilken det icke är skäl att ändra den beskattningsmässiga handläggningen av sjömansskatteintäkterna i jämförelse med vad som är gällande enligt de mellan de nordiska länderna ingångna skatteöverenskommelserna.

Enligt det förenämnda betänkandet nr 1969: 10 kunde de ifrågavarande kommunandelarna dirigeras till sjömännens hemkommuner med tillhjälp av ett utredningsförfarande som skulle bringas i kraft mellan de nordiska länderna. Den i betänkandet framförda ståndpunkten kan emellertid ej av flera orsaker anses godtagbar. För det första föreligger icke tillräcklig utredning om vilka i Finland bosatta sjömän som utför arbete i utlandet på så sätt att de i stöd av skatteavtalen erlägger sin skatt utomlands. Det är på så sätt ej möjligt att för rimliga kostnader klarlägga hur stor ersättning kommunerna borde erhålla för varje skatteår. Frågan inskränker sig ej enbart till sjömännen och sålunda till de kommuner, från vilka sjömän tjänstgör på de övriga nordiska länderna tillhöriga fartyg, utan i samma ställning är även de kommuner, från vilka andra arbetstagare än sjömän tagit anställning utomlands. Av ovan anförda orsaker finner finansministeriet, att det föreslagna ersättnings- och utjämningsförfarandet mellan olika stater på grund av sakens omfattning i praktiken är svårt att förverkliga och illa passar in i det internationella umgänget. Vid sådant förhållande förenar sig finansministeriet om de danska, norska och svenska myndigheternas avstyrkande uppfattning i frågan.

Helsingfors den 17 november 1970

Carl Olof Tallgren

Finansminister

Rainer Söderholm

Äldre regeringssekreterare

Ålands landskapsstyrelse:

Landskapslagen om sjömansskatt i landskapet Åland har antagits av Ålands landsting den 28 juli 1958. Under ärendets behandling uppehöll sig de landstingsmän, som uttalade sig, huvudsakligen vid önskemålet om att likartade bestämmelser beträffande sjömansskatt skulle bli gällande i hela Norden, med andra ord också för de åländska sjömännens vidkommande. De ekonomiska konsekvenserna för kommunerna av den nya lagen berördes icke. Men redan till landstingets vårsession år 1959 inlämnades en hemställningsmotion med begäran om åtgärder för att kompensera de åländska kommunerna för de minskade skatteintäkter, som måste bli en följd av sjömansskattelagen. Landstingets lag- och ekonomiutskott uttalade i betänkande av den 16 mars 1959 över ifrågavarande motion bl. a. följande:

Den förlust enbart Mariehamns stad åsamkas till följd av sjömansskattelagen uppgår till c:a 8—10 miljoner (gamla) mark årligen, varför för hela landskapets vidkommande icke ringa skatteintäkter synes gå förlorade på grund av sagda lag.

I december år 1961 tillsatte Ålands landskapsstyrelse en särskild kommitté med uppdrag att närmare utreda och bearbeta frågan. Kommittén hade sin utredning klar redan år 1962 och siffermaterialet, som hade hämtats från beskattningen för år 1960, klarlade med all önskvärd tydlighet att landskapets kommuner gått förlustiga, i anseende till kommunernas ringa storlek och skatteunderlag, avsevärda skattebelopp. Detta åländska kommittébetänkande tillställdes också finansministeriet i Helsingfors. Efter förberedande underhandlingar såväl i Helsingfors som i Stockholm träffades en överenskommelse om att ärendets vidare behandling skulle överföras till Nordiska rådet och den 4 november 1963 överlämnade en av Finlands rådsdeleger, riksdagsmannen Sven Högström, till Nordiska rådet ett medlemsförslag i syfte att åstadkomma sådan ändring av sjömansskattelagstiftningen, att kommunandelen av sjömansskatten för de sjömän, som är bosatta i annat land än det, under vars flagga de seglar, skulle erläggas till respektive sjömans hemkommuner. Nämnda medlemsförslag jämte en promemoria i saken hade även i avseende å kännedom överlämnats till Sveriges generalkonsul i Mariehamn ävensom till Danmarks och Norges vicekonsuler på Åland. Den 18 november 1963 gjordes också från åländsk sida en uppvaktning hos finansdepartementet i Stockholm för information om de åländska synpunkterna och önskemålen.

Riksdagsman Högströms medlemsförslag behandlades av Nordiska rådet vid dess session i Stockholm i februari 1964 och slutbehandlades vid rådets session i Reykjavik i februari 1965.

Den 22 september 1966 tillsatte statsrådet i Helsingfors en kommitté med uppdrag att utarbeta ett motiverat förslag till de åtgärder, som från Fin-

lands sida kunde anses påkallade i anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 7/1965 av den 15 februari 1965. Den 13 februari 1969 avslutade utredningskommittén för nordisk sjömansskattefördelning sitt arbete med undertecknandet av det vid denna tidpunkt offentliggjorda betänkandet.

Av utredningskommitténs tabeller framgår — förutom annat — att skattebortfallet för de åländska kommunerna skatteåret 1966 på grund av sjömansskatt, som åländska sjömän med tjänst på svenska fartyg erlagt till svenska staten, uppgått till cirka 450 000 mark och skatteåret 1967 till sammanlagt cirka 530 000 mark.

Efter det utredningskommittén överlämnat sitt betänkande till finansministern, företog den 10 april 1969 representanter för självstyrelsemyndigheterna och för Mariehamns stad en uppvaktning i Helsingfors, där hos ministern nödvändigheten av statsmyndigheternas ställningstagande i enlighet med utredningskommitténs förslag kraftigt blev understruket. Självstyrelsemyndigheterna på Åland och de åländska kommunernas representanter hade självfallet avsett, att finansministeriets och statsrådets principiella beslut om de av skattebortfallet berörda kommunernas rätt till kompensation ur statsmedel skulle ha fattats i samband med behandlingen av statsförslaget för år 1970. Så har emellertid icke blivit fallet. Ålands lands ting har dock i ordinarie årsstaten för landskapet Åland under år 1970 för Ålands del upptagit ett anslag om 500 000 mark såsom ersättning till kommunerna för bortfallet av sjömansskatt. Skulle icke statsrådet i Helsingfors för de övriga finländska kommunernas vidkommande fatta principbeslut om rätten till kompensation ur statsmedel, synes emellertid också Ålands landskapsstyrelse för de åländska kommunernas vidkommande komma att ställas inför beaktansvärda problem, då någon drabbad kommun framställer anspråk på ersättning ur detta anslag.

Såväl utredningskommittén som förslagsställarna Georg C. Ehrnrooth och Tyyne Leivo-Larsson understryker dels att förslaget om nationell kompensation till kommunerna såsom en preliminär lösning av problemet borde vinna beaktande och dels att frågan slutgiltigt borde avgöras genom bilaterala avtal mellan nordiska länder. Ålands landskapsstyrelse omfattar utan förbehåll dessa principer. Synnerligen viktigt vore dock, att ett erkännande av de förlustlidande kommunernas rätt till kompensation enligt utredningskommitténs förslag icke skulle fördröjas ända till dess möjligen hela frågan blivit slutgiltigt löst genom bilaterala eller rent av multilaterala avtal. För varje år, som går till ända utan något ställningstagande i detta ärende, drabbas flere kommuner i Finland men så gott som alla kommuner i landskapet Åland av ett beaktansvärt skattebortfall. Enligt erhållna uppgifter hade för år 1967 sjömän bosatta i Finland men med hyra på svenska fartyg, till svenska statsverket såsom sjömansskatt erlagt 5,5 miljoner svenska kronor och för år 1968 såsom sjömansskatt erlagt 6,3 miljoner

kronor. Såsom jämförelse kan nämnas, att för år 1968 hade sjömän bosatta i Norge eller Danmark men med hyra på svenska fartyg, till svenska statsverket såsom sjömansskatt erlagt 5,5 miljoner svenska kronor respektive 4,2 miljoner svenska kronor. Dessa siffror borde i och för sig utvisa, att icke enbart ansvaret för och omsorgerna om kommunernas ekonomi skulle understryka nödvändigheten för statsmakten i Finland, men även i andra nordiska länder, att med alla tillgängliga medel eftersträva en lösning av problemet med den på grund av sjömansskattelagstiftningens utformning ifrågakomna sjömansskatten från sådana sjömän, som är fast bosatta i det ena landet men förtjänar till sjömansinkomst på ett annat lands fartyg.

Under hänvisning till ovanstående får Ålands landskapsstyrelse varmt understöda rekommendationen om att de nordiska regeringarna skulle vidtaga åtgärder, som på ett tillfredsställande sätt skulle lösa de problem, som i anledning av gällande nordiska sjömansskattelagar uppstår för sjömans hemkommuner på grund av bortfall av kommunandelarna av sjömansskatteintäkterna.

Mariehamn den 28 januari 1970

På landskapsstyrelsens vägnar:

August Johansson

Viceanträd

Jan-Erik Lindfors

Äldre landskapssekr.

Länsstyrelsen i landskapet Åland:

En kompensation till kommunerna på grund av ett bilateralt eller multilateralt clearingavtal synes icke ur kommunernas synvinkel vara en sämre lösning än det av utredningskommittén för nordisk sjömansskattefördelning framförda förslaget. Det väsentliga för de av det nuvarande systemet drabbade kommunerna är ju att inkomstbortfallet kompenseras. Praktiska svårigheter för förverkligande genom clearing torde dock kunna uppstå i högre grad än vid en nationell kompensation.

Med hänsyn till detta vill länsstyrelsen tillstyrka tilläggsförslaget, dock med den reservationen, att behandlingen av detsamma icke bör försvåra eller fördröja förverkligandet av det av kommittén föreslagna kompensationsförslaget. De åländska kommunerna har väntat länge nog på sin kompensation och på grund därav varit tvungna att skjuta många nödvändiga investeringar på framtiden.

Mariehamn den 22 januari 1970

Tor Brenning

Rolf Sundman

**Finlands svenska landskommuners förbund och Suomen kunnallisliitto
(Finlands kommunförbund):**

Tilläggsförslaget bygger på de synpunkter som framförts i betänkandet om Nordisk sjömansskattefördelning (*NU 1969: 10*). I betänkandet erinras om att i Finland bosatta sjömän under år 1959 till svenska staten erlade skatt om cirka 4 miljoner svenska kronor för sjömansinkomst ombord på svenska fartyg och att motsvarande belopp för år 1966 uppgått till cirka 5 miljoner svenska kronor. Dessa siffror visar, att sjömansskattens bortfall innebär en betydande försämring av skatteunderlaget i sjömannens hemkommuner. Det för närvarande gällande systemet enligt vilket sjömansskatt tillfaller det land, under vars flagga fartyget seglar, ställer sig sålunda särskilt betungande för de kommuner, från vilka sjömän inträtt i utländska rederiers tjänst.

Utredningskommittén för nordisk sjömansskattefördelning har efter diskussion av olika alternativ till lösning av problemet stannat för att nationell kompensation av skattebortfallet utgör den lämpliga formen för lösning av det aktuella problemet. Kommittén har ansett det vara ändamålsenligt och godtagbart att man för kommunernas i Finland vidkommande skulle uppställa som villkor för erhållande av kompensation ur statsmedel för här ifrågavarande inkomstbortfall i kommunalhushållningen, att den frångångna kommunala andelen av sjömansskatten skulle påvisas utgöra åtminstone 3 procent av det totala beloppet influten kommunalskatt för respektive år. Redan denna begränsning gör, att en stor del av sjömannens hemkommuner inte skulle komma i åtnjutande av kompensation för skatteinkomstbortfallet. I beaktande av att ovannämnda 3-procentsgräns utestänger de flesta kommunerna från möjligheterna att erhålla kompensation, föreslår förbunden att nämnda gräns helt och hållet skulle avlägsnas, så att ersättning i princip skulle betalas för hela den frångångna kommunala andelen av sjömansskatten. Kommunernas rätt till kompensation borde i ingen händelse begränsas mera än vad 3-procentsgränsen anger.

Enligt en utredning som Finlands svenska landskommuners förbund uttorde i förbundets medlemskommuner år 1965 rörande fördelningen av kommunernas andelar av sjömansskatten för åren 1959—1963 kunde konstateras att kommunernas andelar av sjömansskatten i många fall sänts till annan kommun än sjömannens hemkommun. Dessa missförhållanden beträffande fördelningen av kommunernas andelar av sjömansskatten existerar fortfarande. Enligt undertecknade förbunds åsikt är det därför viktigt, att kommun som anser sig ha rätt att erhålla kompensation för inkomstbortfall av sjömansskatt även bör styrka, att de sjömän, vilkas sjömansskatt det gäller, haft sitt egentliga bo och hemvist i kommunen under ifrå-

gavarande år. I utredningskommitténs betänkande uttalas även att frågan om kompensation av kommunalandelar av sjömansskatt i det fall att sjöman, som är bosatt i något av de nordiska länderna, erhåller sin inkomst ombord på fartyg hemmahörande i annat nordiskt land bör ske efter utredning och prövning i varje nordiskt land särskilt för sig, och i den mån berörda kommuner styrker inkomstbortfall och påyrkar kompensation.

Nationell kompensation av skattebortfallet på det sätt kommittén föreslagit ger emellertid inte full rättvisa åt sjömännens hemkommuner. Målsättningen borde därför vara att kommunandelarna av sjömansskatten alltid skulle tillfalla den beskattade sjömannens hemkommun, för såvitt det gäller skatt erlagd av nordisk sjöman, som är hemmahörande i kommun i nordiskt land. Detta överensstämmer även med Nordiska rådets rekommendation (*rek. nr 7/1965*).

Det av riksdagsmännen Georg C. Ehrnrooth och Tyyne Leivo-Larsson väckta tilläggsförslaget om viss revision av sjömansskattelagstiftningen grundar sig på de synpunkter som framförts i betänkandet om nordisk sjömansskattefördelning (*NU 1969: 10*). Finlands svenska landskommuners förbund och Suomen kunnallisliitto förordar tilläggsförslaget med beaktande av de synpunkter som ovan anförts.

Helsingfors den 29 januari 1970

Finlands svenska landskommuners
förbund

Bertel Lindh

Henrik Ahlman

Suomen kunnallisliitto

Paavo Pekkanen

Eero Koivukoski

Finlands stadsförbund¹:

Det av den kommitté som undersökt fördelningen av sjömansskatten avgivna betänkandet ger ostridigt vid handen, att det nuvarande systemet enligt vilket sjömansskatten i sin helhet tillfaller den stat inom vilken fartygets hemort är belägen är orättvist med tanke på kommunalbeskattningen. Sjömannens familj bor nämligen normalt i sin gamla hemkommun och åtnjuter de förmåner som kommunen erbjuder. För dessa förmåner erhåller kommunen ingen ersättning då familjens huvudman tjänstgör som sjöman på ett fartyg som seglar under annat nordiskt lands flagga.

Särskilt tydligt kommer somliga av Finlands kommuner att bli lidande av det nuvarande systemet, emedan antalet finska sjömän, som tjänstgör på fartyg tillhörande de övriga nordiska länderna, är stort. Enligt de utredningar den förenämnda kommittén framlagt förlorade enbart de åländska kom-

¹ Yttrandet översatt från finska.

munerna till Sverige under år 1966 i kommunalskatt ett belopp som motsvarade cirka 6 procent av den totala avkastningen av kommunalskatten inom de åländska kommunerna. Även inom vissa kommuner på fastlandet i Finland var förlusten av kommunalskatt av samma orsak förhållandevis stor.

Missförhållandet har redan år 1965 konstaterats och erkänts inom Nordiska rådet. Fråga kan därför i detta skede endast vara därom, genom vilka åtgärder missförhållandet kunde elimineras.

En kommitté som undersökt frågan har i sitt betänkande som en slutlig lösning betraktat ett system enligt vilket, på basis av mellan staterna ingångna överenskommelser, skulle förrättas först en utjämning av sjömansskatten mellan staterna varefter envar stat skulle draga försorg om erläggande av kompensation till vederbörande kommuner. Kommittén har likväl ej ansett sig kunna avge en exakt rekommendation angående en överenskommelse mellan staterna, utan endast konstaterat, att frågan ytterligare borde undersökas och utvecklas.

Enligt kommitténs slutliga förslag skulle kompensationen av kommunalskatt tills vidare försiggå som en inre angelägenhet mellan staterna. Utan att heller i denna punkt framlägga ett exakt förslag har kommittén beräknat att i Finland av statsmedel kunde erläggas kompensation åt en sådan kommun, vars skatteintäkter nedgått med 3 procent per år av den orsaken att i kommunen hemmahörande sjömän har tjänstgjort på främmande lands fartyg. Härvid skulle för kompensationen i statsmedel erfordras cirka 500 000 mark.

Enligt vad kommitténs kalkyler ger vid handen, skulle 500 000 mark förslå för erläggande av kompensation åt de kommuner, vilka eventuellt lider mest av det nuvarande sjömansskattesystemet. Däremot är den av kommittén föreslagna 3-procentsgränsen så hög att med en tillämpning av densamma en skälig kompensation ej kan åstadkommas för sådana kommuners vidkommande vilkas förluster beloppsmässigt är stora. Det kan knappast betraktas såsom rättvist att exempelvis Kristinestad, i fråga om vilken gäller så kallade gammal stads särskilda bördor, skulle bli utan kompensation enbart av den anledningen att, som en följd av uttaxeringen per skatteöre om 13,7 penni förlusten i sjömansskatt ej stiger högre än till 2,3 procent för år 1966. Ifall skatteöret hade varit lika lågt som i flertalet åländska kommuner eller 11 penni, skulle procenttalet ha varit nästan 3. Av detta exempel kan man dra den slutsatsen att kommitténs förslag oskäligt gynnar sådana kommuner inom vilka skatteöret av en eller annan anledning har hållits lågt. Då den låga uttaxeringen per skatteöre i de flesta av de kommuner som kommitténs undersökningar har gällt, har varit beroende av ringa kommunala tjänster kommer man till ett rätt bakvänt resultat om kompensationen fastställs på det av kommittén föreslagna sättet.

Den mest rättvisa lösningen vore givetvis att bevilja kompensation åt varje kommun, som förlorar kommunalskatt av den anledningen att finsk

sjöman tjänstgör på fartyg tillhörande annat nordiskt land. Vill man undvika helt ansenliga och för den kommunala hushållningen betydelselösa kompensationer kunde en undre gräns — exempelvis 5 000 mark — uppställas så att kompensationer under detta belopp ej skulle utbetalas annat än för den händelse att förlusten utgör mer än 3 procent av kommunalskattens avkastning.

Enligt Stadsförbundets uppfattning bör den av kommittén föreslagna inom staten försiggående kompensationen särskilt för Finlands vidkommande anses oskälig, emedan Finland inom det nuvarande systemet utgör det nordiska land som lider mest därav. I första hand borde man därför också sträva efter att lösa frågan om kompensation av kommunalskatt genom överenskommelser mellan staterna, varvid det för Finland givetvis vore viktigast att med Sverige få till stånd en överenskommelse, enligt vilken Sverige såsom utjämning erlägger de belopp som kommunerna i Finland förlorar i skatteintäkter av den orsaken att närmare 1 000 finska sjömän tjänstgör på svenska fartyg. Nordiska rådet borde också vid sådant förhållande inta den ståndpunkten, att frågan i första hand borde skötas genom överenskommelser mellan staterna och att ett kompensationssystem inom staterna kunde komma i fråga enbart som en temporär lösning.

Helsingfors den 26 januari 1970

Finlands stadsförbund

Veikko Järvinen

L. O. Johansson

Sjöfartens arbetsgivareförbund r. f.:

Frågan om kompensation av bortfallet av sjömansskattens kommunandelar i det fall att sjöman, bosatt i ett nordiskt land, får sin inkomst ombord på fartyg hemmahörande i annat nordiskt land, synes på basis av de utredningar som gjorts inom ramen för Nordiska rådets verksamhet svårlost. I den av Nordiska rådet år 1965 antagna rekommendationen föreslås att problemet löses a. genom bilaterala nordiska avtal, b. genom en revision av dubbelbeskattningsavtalen och sjömansskattelagarna eller c. på annat sätt.

Den av statsrådet tillsatta finska utredningskommittén har stannat för det senast nämnda alternativet och föreslår att kompensation bör ske efter utredning och prövning i varje land skilt för sig. Man har med andra ord stannat för en nationell lösning av problemet. Då frågan för tillfället är mest aktuell för Finland-Sverige framhåller kommittén dessutom att ett bila-

teralt clearingavtal mellan dessa länder vore den mest naturliga och ändamålsenliga lösningen.

I det nu aktuella tilläggsförslaget framföres att Nordiska rådet måtte rekommendera de nordiska regeringarna, att med beaktande av de synpunkter som framförts i ovan berörda betänkande, vidtaga åtgärder för att nå en tillfredsställande lösning på problemet.

Undertecknat förbund kan förena sig med förslagsställarna, dock med den reservationen att en nationell lösning av frågan ej kan betecknas som tillfredsställande. Ett förfarande som skulle förutsätta kompensation ur statsmedel kan accepteras endast i yttersta nödfall som en interimistisk lösning och tillämpas blott i ett sådant läge då ifrågavarande kommun råkat i en svår ekonomisk situation. Däremot borde kraftiga ansträngningar göras för att ett bilateralt clearingavtal, i första hand mellan Sverige och Finland, skulle kunna bringas i kraft.

Helsingfors den 29 januari 1970

Sjöfartens arbetsgivareförbund r.f.

P. Forsskåhl

Ålands redarförening r. f.

Såsom i kommitténs betänkande framhålls, är det obilligt att finländska kommuner år efter år skall gå miste om i vissa fall för de enskilda kommunerna beaktansvärda skattebelopp genom att en del av befolkningen arbetar på fartyg, som tillhör övriga länder. De bortovarandes familjer åtnjuter ju en stor del av de förmåner, som kommunerna med hjälp av skattemedel tillhandahåller. Att de enskilda kommuner detta berör ensamma utöver diverse olägenheter måste bestraffas genom skattebortfall för att de tillhör de gränsområden som är utsatta för en stark dragning från den svenska arbetsmarknaden är icke skäligt, och en ändring borde snarast möjligt fås till stånd.

Med hänvisning till det uttalande vi den 30 juni 1967 avgav till utredningskommittén för nordisk sjömansskattelagstiftning (*här ej tryckt*) stöder vi helt det nu aktuella tilläggsförslaget om revision av sjömansskattelagstiftningen.

Mariehamn den 23 januari 1970

Ålands redarförening r.f.

(Sign.)

N o r g e**Finans- og tolldepartementet:**

1. Etter de bilaterale skatteavtaler mellom de nordiske land skal sjømenns hyreinntekter som regel skattlegges i det land hvor skipet hører hjemme, ikke i det land hvor sjømannen er bosatt.

2. Det omhandlede forslag innebærer at hvert enkelt land skal søke gjennomført en kompensasjonsordning på nasjonal basis for de tilfelle der sjømenn er bosatt i ett nordisk land og seiler med skip som er registrert i et annet nordisk land. Det skal gis kompensasjon til bostedskommunen for å oppveie den andel av skatten som bostedskommunen ville hatt krav på dersom beskatningsretten hadde tilkommet bostedslandet.

Det foreslås at en på lengre sikt søker å nå fram til bilaterale avtaler mellom de nordiske land om en form for »clearing», slik at det til finansiering av kompensasjonsordningen blir overført pengemidler landene i mellom under hensyn til det antall sjømenn fra ett land som har tjenestegjort på skip som hører hjemme i et annet land.

3. Finansdepartementet har forelagt forslaget for en rekke forvaltningsorganer og organisasjoner i Norge.

Kommunaldepartementet anser det mest rasjonelt at mulige urimeligheter som oppstår ved at beskatningsretten tilligger rederiets hjemland, for Norges vedkommende blir avhjulpet gjennom den alminnelige skatteutjamningsordningen.

Det tilføyes at de problemer som er omhandlet i forslaget, må sies å være av forholdsvis liten betydning for norske kommuner.

Direktøren for skattevesenet uttaler at det fra et administrativt synspunkt er mest fordelaktig å beholde den någjeldende ordning.

Direktoratet for sjømenn tiltrer forslaget om at spørsmålet om kompensasjon blir løst på nasjonal basis.

Norges by- og herredsforbund har ikke funnet å kunne gi noen uttalelse, da de forskjellige norske kommuner ikke har sammenfallende interesser i saken.

Norsk styrmandsforening mener at trukket kommuneskatt for sjømenn om bord i nordiske fartøyer bør godskrives vedkommende sjømanns hjemkommune, uansett fartøyets hjemsted.

Norges skibsførerforbund støtter det fremsatte forslag.

Norges Rederforbund og *Skibsfartens arbeidsgiverforening* uttaler at forslaget ikke foranlediger spesielle kommentarer fra deres side.

De innkomne uttalelser følger vedlagt (*se nedan*).

Forslaget har også vært forelagt følgende institusjoner, som ikke har gitt uttalelse:

Sosialdepartementet

Det norske maskinistforbund

Norsk sjømannsforbund.

Uttalelser som måtte komme til på et senere tidspunkt vil bli ettersendt.

4. *Finansdepartementet* vil for sitt vedkommende uttale.

Forslaget bygger på en finsk utredning om nordisk sjømannsskattefordeling, publisert i Nordisk utredningsserie (*NU 1969: 10*). I den finske utredning omtales bl. a. en kompensasjonsordning som har vært praktisert i Norge.

Angående denne ordningen vises til den utredning som er gitt i vedlagte innstilling av 30. januar 1969 (side 18—19) fra komitéen til vurdering av skatte- og avgiftsreglene for sjømenn. Ordningen er hjemlet i lov av 3. april 1964 om endringer i sjømannsskatteloven. Ordningen er imidlertid opphevet med virkning fra og med inntektsåret 1970, da den har funnet det mest hensiktsmessig at urimeligheter som måtte oppstå ved at beskatningsretten vedrørende hyreinntekter tilligger rederiets hjemland, blir avhjulpet gjennom reglene om tilskott av skatteutjammingsmidler.

Når det gjelder forslaget om en viss refusjon av skatteinntekter landene i mellom, synes det klart at en slik ordning i realiteten ville komme i strid med prinsippet om beskatning til skipets hjemland. Dette prinsipp ligger til grunn ikke bare for våre skatteavtaler med Danmark, Island og Sverige, men også for de fleste skatteavtaler som Norge har inngått med andre land. Prinsippet er også tatt opp i den mønsteravtale som er utarbeidet av OECD, (jfr. § 15, punkt 3). Det tilføyes at en endring i forholdet mellom de nordiske land med hensyn til den reelle fordeling av sjømannsskatten ville kunne få uheldige konsekvenser i forhold til land som en i dag har skatteavtaler med på basis av OECD's mønsteravtale, og dessuten i forhold til land som en ønsker å inngå avtale med på grunnlag av det samme prinsipp.

Finansdepartementet antar at hvert land bør stå fritt i spørsmålet om hvorvidt det skal søkes gjennomført en ordning som gir de enkelte kommuner kompensasjon for det tap de lider ved at deres innvånere gjør tjeneste på skip som er registrert i et annet nordisk land.

Departementet finner å måtte frarå at man søker å nå fram til en ordning med refusjoner mellom de nordiske land som reelt sett vil innebære at domisilprinsippet blir lagt til grunn for så vidt angår kommunenes andel av skatten av hyreinntekter.

Oslo, 17. januar 1970

Etter fullmakt

K. Kvisli

John E. Vinnem

Kommunal- og arbeidsdepartementet:

Den kompensasjonsordning en har hatt i Norge for skatletap på grunn av Sveriges beskatningsrett vedrørende visse hyreinntekter, har vært sterkt fremme i drøftingene. Kompensasjonsordningen var hjemlet i lov av 3.

april 1964 om endringer i sjømannsskatteloven. Som nevnt i det ærede departements brev av 10. desember 1969 er imidlertid omhandlede lovbestemmelse opphevet med virkning fra og med inntektsåret 1970. Det var særlig to kommuner, Narvik og Ankenes, som ble rammet av at beskatningsretten vedrørende hyreinntekter etter skatteavtalen med Sverige skulle tilkomme rederiets hjemland. Kompensasjonstilskuddet til Narvik og Ankenes kommuner utgjorde for 1968 henholdsvis kr 525 000 og kr 270 000. Mindre tilskudd ble for det året gitt til fire andre kommuner.

Lovbestemmelsen ble foreslått opphevet i innstilling II, av 30. januar 1969, om skatte- og avgiftsreglene for sjømenn, fra en komité oppnevnt ved kongelig resolusjon av 3. mars 1967. Kommunaldepartementet erklærte seg i brev til Finansdepartementet av 7. mars 1969 enig med komiteen i at ordningen med erstatning for skalletapet var lite rasjonell og ville etter omstendighetene ikke reise innvending mot at den ble opphevet. Forutsetningen var at de kommuner som ble rammet, måtte hjelpes gjennom den alminnelige skatteutjammingsordningen.

Etter de erfaringer Kommunaldepartementet har hatt, må således de problemer som er omhandlet i forslaget for Nordisk Råd, sies å være av forholdsvis liten betydning for norske kommuner. Det synes å være mest rasjonelt at de urimeligheter som oppstår ved at beskatningsretten tilligger rederiets hjemland, avhjelpes gjennom skatteutjammningen.

Oslo, 5. januar 1970

Helge Seip

Per Øygard

Direktøren for skattevesenet:

Inntil 1960 var ordningen at sjømenn som var bosatt i ett av de nordiske land og som gjorde tjeneste på fartøy tilhørende et annet nordisk land ble skattlagt til bostedslandet. Denne ordning medførte et betydelig antall dobbeltligninger og meget administrativt arbeid. Fra og med 1960 har derfor ordningen vært at skatt av hyreinntekten skal betales til det land hvor skipet er hjemmehørende.

Skattedirektøren vil bestemt fraråde at man nå går tilbake til den tidligere, tungvinte ordning. Så vidt forstås er dette heller ikke meningen. Spørsmålet om kompensasjon til kommunen som lider skalletap er et spørsmål som skattedirektøren for sitt vedkommende ikke finner grunn til å uttale seg om.

Oslo, 17. desember 1969

S. Fagernæs

Bjørn Skreiberg

Direktoratet for sjømenn:

— — — Dette forslag må ses i sammenheng med Rådets tidligere rek.nr. 7/1965 også angående en viss revisjon av sjømannsskattelovgivning. I forbindelse med forberedelsen av den sistnevnte rekommandasjon har Direktoratet for sjømenn avgitt sin prinsipielle uttalelse i brev av 8. januar 1964 (se *Nordiska rådet, 13:e sess., s. 491*), jfr. for øvrig også tilleggsopplysninger gitt i direktoratets brev av 5. februar 1965.

Det foreliggende forslag synes prinsipielt å basere seg på at skattebortfall for bostedskommunen som følge av at sjømannens skatt går til skipets hjemland, i "första hand" bør søkes kompensert av statsmidler på nasjonal basis i bostedslandet.

"Givetvis" ville dog de to nevnte komitemedlemmer ha ansett det formålstjenlig om kompensasjon kunne erlegges av det land som har nyttiggjort seg arbeidskraften. Inntil en slik ordning kan komme i stand, aksepterer dog forslagsstillerne den nasjonale løsning. De viser til et system som "i stort" bygger på den norske ordning.

Forslagsstillerne finner det ellers naturlig om de enkelte nordiske land på tosidig basis søker å finne frem til en utjevning med sikte på å kompensere de negative følger av reglene om sjømannsskatt. "På sikt" antar komitemedlemmene at dette problem burde ha almen-nordisk interesse, og at man bør kunne finne frem til mønstre på bilaterale kompensasjonsavtaler som samtlige land bør overveie.

Direktoratet for sjømenn finner ingen grunn til å endre på sitt prinsipielle standpunkt slik det er kommet til uttrykk i brevet herfra av 8. januar 1964. En minner om hva en den gang anførte med hensyn til det OECD-mønster som ligger til grunn for de norske skatteavtaler med andre stater innenfor sjøfartens område, og den mangel på konsekvens som synes å gjøre seg gjeldende, idet man i en sammenheng ønsker å unndra skatt fra skipets hjemland, mens man i andre forbindelser benytter skatteinngangen i skipets hjemland som et argument for utvidede rettigheter.

Direktoratet for sjømenn tiltrer etter dette de to komitemedlemmers oppfatning av at spørsmål om kompensasjon bør løses på nasjonal basis.

En vil heller ikke ha noe å bemerke til at eventuelt kompensasjonsspørsmål søkes løst i forholdet mellom Finland og Sverige, som i denne henseende vel må sies å være de land som interessen i første rekke dreier seg om. En viser til den stilling som grenseområdet Ålandsøyene vel må sies å ha i forholdet mellom de to land.

For øvrig kan en vanskelig innse at innholdet av noen slik kompensasjonsavtale for tiden skulle være av interesse i forholdet mellom Norge og noe annet nordisk land.

En vil til slutt ikke unnlate å peke på at utviklingen på arbeidsmarkedet for sjømenn i den senere tid har medført en vesentlig tilbakegang i antallet

utenlandske sjømenn beskjeftiget i vår handelsflåte. Den tendens som også gjør seg gjeldende med hensyn til nærmere tilknytning mellom rederi og sjømann må antas i fremtiden ytterligere å kunne styrke denne utvikling. Pr. 1. november 1967, 1968 og 1969 gjorde således følgende antall sjømenn fra de øvrige nordiske land tjeneste i vår handelsflåte:

	1967	1968	1969
Danmark	1 166	956	734
Finland	259	262	183
Island	34	30	46
Sverige	388	286	201

Med hensyn til tallene for 1969 skal tilføyes at disse er beregnet og vil i en viss grad måtte justeres senere. Det er dog neppe grunn til å anta at de faktiske tall vil ligge vesentlig høyere.

Det forekommer Direktoratet for sjømenn at den antydde kompensasjonsadgang i forhold til nordiske sjømenn på norske skip på noe lengere sikt burde tape sin interesse i forhold til de øvrige land.

En er ellers gjort kjent med at Norsk maskinistforbund og Norsk sjømannsforbund ikke kommer til å avgi noen uttalelse i sakens anledning. En har for øvrig bemerket at Norges rederforbund og Skibsfartens arbeidsgiverforening i felles uttalelse av 19. desember 1969 (*se nedan*) har meddelt at forslaget ikke foranlediger spesielle kommentarer fra disse organisasjoners side. Derimot sees Norges skibsførerforbund og Norsk styrmandsforening i brev av 15. desember og 18. desember 1969 å tiltre forslagene fra Ehrnrooth og Leivo-Larsson. Disse uttalelser medfører dog ingen endringer med hensyn til de standpunkter som direktoratet har inntatt ovenfor.

Oslo, 12. januar 1970

K. F. Langfeldt

Even R. Lund

Norges byforbund — Norges herredsforbund:

En rekke norske kommuner lider et betraktelig skattetap som følge av sjømannsskatteordningen mellom de nordiske land. Vi viser til forbundenes uttalelse av 17. mars 1969 vedrørende opphevelsen av bestemmelsene i avsnitt III i lov av 3. april 1964 nr. 2. (*se Bihang*).

På den annen side oppbærer de norske kommuner skatteinntekter fra utenlandske sjøfolk på norske skip, jfr. sjømannsskattelovens § 11.

Da kommunene i denne sak ikke har sammenfallende interesse finner man i samsvar med tidligere styrevedtak i tilsvarende saker av prinsipielle grunner ikke å burde avgi noen uttalelse.

Styrene i Norges byforbund — Norges herredsforbund har møte 15. og 16. januar 1970. Saken vil bli fremlagt der.

Oslo, 7. januar 1970

Arne Rødskog

Karl Walter Tveter

BIHANG

Yttrande av Norges byforbund—Norges herredsforbund till Finansdepartementet i Norge rörande »Innstilling II om skatte- og avgiftsreglene for sjømenn»

Norges Byforbund—Norges Herredsforbund vil støtte komiteens mindretall, Huitfeldt og Tostrup, i spørsmålet om å få opphevet forbudet i sjømannsskattelovens § 8 mot trekk i inntekt ombord til dekning av restskatt, etterskuddsskatt og annen utlignet skatt. Forbundene vil fraråde at regelen om erstatning til kommunene for skattelap på visse hyreinntekter blir fjernet.

Når det gjelder forbudet mot trekk i inntekt ombord til dekning av utlignede skatter minner Norges Byforbund—Norges Herredsforbund om de klager fra kommunalt hold som er nevnt i innstillingen s. 14—16, og viser til mindretallets begrunnelse for opphevelse, jfr. innstillingen s. 17 og 18, hvor det bl. a. er utfalt:

”Disse medlemmer vil understreke at restansene av skatter som er utlignet på sjømanns inntekt i land, vil kunne bringes vesentlig ned dersom det åpnes adgang til å foreta påleggstrekk i inntekt om bord. Flere mindre og økonomisk vanskeligstilte kommuner vil være interessert i en slik adgang. Bevisstheten om at det foreligger muligheter for påleggstrekk vil kunne anspore skattyteren til å ordne sine restanser før han går ombord. En vil i denne forbindelse minne om yrkeskombinasjonen fisker—sjømann, og småbruker—sjømann. Det vil også forekomme skattytere som tidvis gjør tjeneste på båter som faller utenfor ordningen med sjømannsskatt og tidvis på båter som går inn under ordningen. Det synes lite rimelig at adgangen til påleggsstrekk skal opphøre når skattyteren etter å ha gjort tjeneste om bord på et fartøy som faller utenfor ordningen (f. eks. et fraktestartøy på 90 tonn), tar tjeneste om bord på et fartøy som kommer inn under den (f. eks. et fraktestartøy på 100 tonn).

For øvrig er det etter disse medlemmers oppfatning ikke tilstrekkelig grunn til å sette restskatter m.v. i en annen stilling når det gjelder innkrevingen enn underholdsbidrag og premie til syketrygden som begge kan pålegges trukket om bord. En gjør i denne sammenheng oppmerksom på at restskatt som refererer seg til inntektsåret 1967 og senere år, som regel vil omfatte også medlemsavgift til folketrygden.

Disse medlemmer kan ikke være enig i at sjømannsskattens karakter av en lønnskatt bør lede til at det ikke skal være adgang til å foreta trekk i inntekten om bord av andre skatter enn de som refererer seg til denne

inntekt (jfr. referatet foran av Finansdepartementets merknader i Ot.prp. nr. 67 for 1956, side 12, første spalte). Den opprinnelige begrunnelse for forbudet mot påleggsstrekk i inntekt om bord — å lette overgangen til den nye ordningen med sjømannsskatt — kan ikke påropes etterat sjømannsskatteordningen har vært gjeldende i over 20 år.

Disse medlemmer vil endelig minne om at den danske og svenske sjømannsskatteordning ikke inneholder noe forbud mot trekk i inntekt om bord av skatt av inntekt i land.”

Forbundene er helt ut enig med mindretallet når det uttaler:

”Det pekes på at bestemmelsen i § 8, nr. 1, danner et unntak fra den alminnelige regel i skattebetalingslovens § 33 om at forskuddsskatt, restskatt, etterskuddsskatt eller annen utlignet skatt, når de ikke blir betalt i rett tid, kan kreves trukket i lønn og annen godtgjørelse for arbeid i offentlig eller privat tjeneste. Adgangen til å gi pålegg om skattetrekk er et viktig supplement til bestemmelsene om inndrivelse ved utpanting (skattebetalingslovens § 32). Det må foreligge særlig tungtveiende grunner dersom enkelte lønnsutbetalinger skal unntas fra den alminnelige regel om adgang til å sette i verk påleggstrekk. De forhold som er påpekt av komiteens flertall, er etter disse medlemmers oppfatning bare tilstrekkelig til å begrunne et unntak for så vidt angår trekk av forskuddsskatt.”

Komiteeforslaget om opphevelse av bestemmelsene om erstatning til kommunene for skattetap på grunn av Sveriges beskatningsrett for visse hyreinntekter har av Norges Byforbund—Norges Herredsforbund vært forelagt kommunene Ankenes, Balingen, Evenes, Lødingen, Narvik, Tjeldsund og Tysfjord.

Av de innkomne uttalelser refereres:

Ankenes kommune:

”Komiteens innstilling som går ut på å oppheve bestemmelsene under avsnitt III i tilleggsloven av 3. april 1964, slik at bestemmelsene gjelder siste gang for inntektsåret 1969 og at man for senere år synes det er mest rasjonell at nødvendig støtte blir gitt etter de alminnelige regler om tilskudd av skatteutjammingsmidler m. v., kan en ikke uten videre være enig i.

Den någjeldende ordning har virket tilfredsstillende.

Kommunen mottok i terminen 1967 en erstatning på kr. 300 000.

Dette utgjorde ca. 5 % av kommunens samlede skatteinntekter. I samme termin ble kommunen tildelt kr. 1 200 000 i tilskudd av skatteutjammingsmidler. Dette tilskudd måtte således ha vært øket med hele 25 % dersom man skulle ha oppnådd balanse i inntektene ved å inkorporere erstatningsbeløpet i skatteutjammingsstilskuddet. I terminene som ligger forut for 1967 og for terminen 1968 er forholdene noen lunde de samme. Ifølge den avgitte innstilling er det bare 7 kommuner i Nordland som for terminen 1967 ble utbetalt tilskudd etter loven av 3. april 1964. Av rasjonaliseringshensyn burde det derfor ikke være nødvendig å gå til endringer i det bestående forhold.

Tilståelse av erstatning for skattetap på grunn av den svenske beskatningsretten for visse hyreinntekter kan tilstås når den samlede skatt til kommunen blir vesentlig redusert som følge av bestemmelsene i skatteavtalen med Sverige. Dersom denne inntektssvikt skal repareres ved å anvende de alminnelige regler om tilskudd av skatteutjammingsmidler, behøver resultatet for kommunen ikke nødvendigvis å bli det samme ettersom

reglene for tilståelse av skatteutjæmningstilskudd og bestemmelsene som har ledet til tilståelse av erstatninger, sammenholdt med den praksis som har vært fulgt, ikke faller sammen.

Man vil sterkt anbefale at den tilskuddsordning som er grunnlagt med at enkelte kommuner kan bli særlig skadelidende ved at de er avskåret fra å skattlegge de hyreinntekter som sjømenn bosatt i kommunen opptjener ombord på svenske skip, opprettholdes, og at man beholder bestemmelsene under avsnitt III i tilleggsloven av 3. april 1964. Dersom tilleggslovens bestemmelser oppheves på dette punkt og tildeling av tilskudd til kommunene overdras annen myndighet, bør det på grunn av den særlige betydning ordningen har for enkelte kommuner, være en klar forutsetning at tilståelse av erstatning av skattetap av de inntekter det her dreier seg om foretas etter spesielle bestemmelser og ikke etter de alminnelige regler om tilskudd av skatteutjæmningsmidler som anvendes felles for alle kommuner.”

Ballangen kommune:

”Formannskapet viser til at kommunen har forholdsvis mange sjømenn forhyret på svenske skip, og at hyreinntekten for disse dreier seg om ca. kr. 650 000,— pr. år, som gir et direkte skattetap på ca. kr. 70 000,— sett i relasjon til om disse sjømenn hadde hatt hyre på norske skip.

Kommunens samlede inntekt av skatter i 1967 var kr. 1 985 000,— inklusive ordinær sjømannsskatt. En må derfor kunne si at den inntekt som vil gå tapt ved opphevelse av lov av 3/4-64, vil være av stor betydning for en kommune som Ballangen med ytterst svak økonomi. Den kompensasjon kommunen har fått i årene 1964/68 har gitt kommunen noenlunde dekning for skattetapet. Dersom lov av 3/4-64 blir opphevet slik som foreslått, tror ikke formannskapet at kommunen vil få fullverdig kompensasjon for skattetapet ved økning av tilskottet av skatteutjæmningsmidlene.

Ut fra foranstående tillater formannskapet seg å protestere mot innstillingen om oppheving av lov av 3/4-64.”

Evenes kommune:

”En må på det mest bestemte protestere mot den foreslåtte endring om at tilskottet til kommunene for skattetap på grunn av norske sjømanns inntekt på svenske båter skal oppheves. Og videre at kommunenes tilskott blir gitt etter de vanlige regler for tilskott av skatteutjæmningsmidler.

Evenes kommuner fikk for 1968 et tilskott vedr. sjømenn på svenske båter på kr. 40.000,00. Faller dette bort vil det si at tilskottet til skatteutjæmning må økes med ca. 5 %, og en har ikke noen tro på at så vil skje.

En antar derfor at den foreslåtte nyordning vil bringe kommunene i en meget vanskeligere økonomisk stilling, og en henstiller derfor til Norges Byforbund — Norges Herredsforbund å gå inn for å opprettholde den nåværende ordning.”

Lødingen kommune:

”De fleste av de sjømenn fra Nordland, som saken her dreier seg om, er personer bosatt i Ofotområdet. En stor del er familieforsørgere. Disse sjømenn mønstrer vanligvis ut fra Narvik, og seiler med malmskipene til oversjøiske havner. De aller fleste setter sjelden sin fot på svensk jord. Disse sjøfolkene har sine familier boende i de berørte kommuner i Norge og disse nyter de samfunnsogoder vedkommende kommune kan gi dem.

Den inntekt sjømenn fra vår kommune har ombord i svenske skip, varierer sterkt fra år til år, og selvsagt også da skatteinntektene. Men i sitt sammenheng kan en nok si at de skattebeløp kommunen har fått refundert etter den nåværende ordning, har hatt stor økonomisk betydning for vår kommune, som på ingen måte av økonomiske grunner tåler skattetaf i noen form.

Kommunen må be om at forbundene går inn for å få opprettholdt den ordning en nå har ut over 1970."

Narvik kommune:

"Under henvisning til forbundets skriv av 6. ds. tillater en seg å meddele at Narvik formannskap i møte den 11. ds. har besluttet å protestere på det mest bestemte mot opphevelse av bestemmelsen i lov av 3. april 1964 om erstatning for skattetaf ved at norske sjømenn på svenske båter beskattes i Sverige.

Det direkte skattetaf ved denne lovbestemmelse utgjør for Narviks vedkommende

1964	kr. 680 935
1965	„ 752 061
1966	„ 813 200
1967	„ 834 633

Den erstatning man etter samme lov har mottatt for disse år utgjør:

1964	kr. 270 794
1965	„ 474 302
1966	„ 515 000
1967	„ 550 000

Netto skattetaf for disse 4 år utgjør da kr. 1 270 733,—.

Formannskapet finner komiteens begrunnelse for forslaget svak, spesielt når det gjelder henvisning til at skogsarbeidere eller anleggsarbeidere tar arbeid i Sverige uten at dette har foranlediget tilsvarende tilskottsordninger. En gjør oppmerksom på at også for de nord-norske kommuner tar anleggsarbeidere, snekkere, malere osv. arbeid på svensk side.

En antar at når det gjelder norske sjømenn på svenske skip, står Narvik i en særstilling, idet størstedelen av malmeksporten over Narvik har foregått ved det svenske Grängesbergbolagets båter som har gått i fast fart mellen Narvik og de oversjøiske importhavner. Temporært har Grängesbergbolagets andel i malmeksporten gått noe ned, men dette kan fort ta seg opp igjen.

En del av skattetafet skyldes også Grängesbergbolagets 2 slepebåter, som er fast stasjonert på Narvik havn.

Det kan også anføres at mange hustruer til sjøfolk på svenske båter, arbeider i Narvik og oppnår dermed klassefradrag for sine menn. Formannskapet har ingen forhåpninger om at tilskudd av skatteutjammingsmidler vil oppveie den erstatning man nu oppbærer for det samlede skattetaf."

Tjeldsund kommune:

"Kommunen må gå ut fra at dersom forslaget blir gjennomført, må kommunene fortsatt få kompensasjon for skattetafet på en eller annen måte."

Tysfjord kommune har telegrafisk sluttet seg til uttalelsen fra Ballangen formannskap.

Norges byforbund—Norges herredsforbund vil peke på den økonomiske betydning tilskuddsordningen har hatt for kommuner som Ankenes, Ballangen og Narvik. På den annen side er det et fåtall kommuner som er i den situasjon at regelen får anvendelse, og man kan derfor neppe si at ordningen administrativt har virket svært tyngende.

Forutsetningen for en opphevelse av tilskuddsreglene måtte være at kommunene ble sikret full kompensasjon ved skatteutjæmningsmidler. *Norges byforbund—Norges herredsforbund* viser for så vidt til kommunenes uttalelser. De kommuner det her gjelder har alle en meget anstrengt økonomi. Det er kommuner som er satt i en særstilling ved det skattetape de påføres som følge av Norges beskatningsavtale med Sverige, hvorved de avskjæres adgangen til å skattlegge visse inntekter for personer bosatt i kommunen.

Norges byforbund—Norges herredsforbund vil under henvisning til sakens økonomiske betydning for de interesserte kommuner for tiden sterkt fraråde at tilskuddsordningen blir opphevet med slik begrunnelse som er nevnt i innstillingen s. 19.

På grunn av den korte frist som har vært satt for vår uttalelse har det ikke vært mulig å forelegge saken for styrene. Dette vil bli gjort på første styremøte.

Oslo, 17. mars 1969

Kjell T. Evers

Karl Walter Tvetter

Norges rederforbund og Skibsfartens arbeidsgiverforening har i skrivelse den 19 desember 1969 forklarat att tilläggsförslaget icke föranleder några kommentarer från deras sida.

Norges skibsførerforbund:

Vi er enig i at Nordisk Råd — overfor regjeringene i Norden — anbefaler de synspunkter som er fremført i de betenkningen om nordisk sjömannsskatteforling. (*NU 1969: 10*) og avtaler regler som tilfredsstillter og löser de problemer som oppstår for en sjömanns hjemmekommune på grunn av redusering av kommuneneandelene av sjömannsskatteinntektene.

Oslo, 15. desember 1969

Norges skibsførerforbund

Inge Furre

Norsk styrmandsforening:

Etter vår oppfatning bør trukket kommuneskatt for sjömenn i tjeneste ombord i nordisk fartøy godskrives vedkommende sjömanns hjemsteds-kommune, uansett fartøyets hjemsted.

Utover dette har vi ingen bemerkninger til forslaget fra Georg C. Ehrnrooth og Tyyne Leivo-Larsson.

Oslo, 18. desember 1969

Norsk styrmandsforening

B. Sivertsen

S v e r i g e

Riksskattenämnden:

Enligt de mellan Sverige och de övriga nordiska länderna ingångna avtalen för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter på inkomst och förmögenhet gäller, med vissa undantag, att inkomst på grund av anställning skall beskattas i den stat där verksamheten utövas. Vidare gäller att inkomst, som förvärvas genom arbete ombord på nordiskt fartyg, skall beskattas i den stat, vars nationalitet fartyget äger.

Enligt det remitterade förslaget — som utarbetats av en i Finland tillsatt kommitté — skulle de nordiska regeringarna rekommenderas att vidtaga sådana åtgärder som på ett tillfredställande sätt kunde lösa de problem, som i anledning av gällande nordiska sjömansskattelagar uppstod för sjömans hemkommuner på grund av bortfall av kommunandelarna av sjömansskatteintäkterna. Kommittén har därvid tänkt sig, att frågan skulle lösas i första hand genom att vederbörande kommuner fick kompensation från den egna staten för skattebortfallet. Vidare har kommittén funnit det ändamålsenligt och naturligt att de nordiska staterna — i första hand Sverige och Finland — träffade bilaterala clearing-avtal om kompensation från det land, som enligt vederbörligt dubbelbeskattningsavtal ägde utöva beskattningsrätten.

Riksskattenämnden får erinra om att den i rekommendationen berörda frågan — vad angår interna svenska förhållanden — är löst genom bestämmelser i 1958 års förordning om sjömansskatt. Enligt dessa bestämmelser erhåller vederbörande kommuner ersättning av statsmedel för den minskning i kommunens skatteintäkter som sker till följd av att i kommunen bosatta sjömän icke är skyldiga att erlægga kommunal skatt för sådan inkomst, som beskattats enligt förordningen om sjömansskatt.

Riksskattenämnden får vidare anföra följande. Det remitterade förslaget innebär att man genom särskilda clearing-avtal skulle genombryta den princip, på vilken alla de nordiska dubbelbeskattningsavtalen i förevarande hänseende bygger, nämligen att inkomst ombord på nordiskt fartyg skall beskattas endast i den stat, vars nationalitet fartyget äger. Riksskattenämnden anser för sin del att tillräckliga skäl för ett dylikt frångående av avtalen icke föreligger. Kompensationsfrågan är — även om den för vissa kommuner

kan vara allvarlig — likväl av så begränsad betydelse i förhållandet mellan staterna att man icke bör komplicera tillämpningen av dubbelbeskattningsavtalen genom sidoavtal, enligt vilka varje stat skulle ha att erlagga kompensation till de övriga staterna för viss del av den skatt, som staten i fråga uppburit i enlighet med avtalens bestämmelser. Riksskattenämnden vill i sammanhanget även framhålla att, om man beträffande sjömännens skulle införa ett kompen-sationssystem, liknande krav på kompensation skulle kunna resas beträffande andra och större grupper av arbetstagare, som har sitt egentliga bo och hemvist inom ett nordiskt land men som under kortare eller längre tid arbetar inom annat nordiskt land.

På grund av det anförda anser riksskattenämnden sig böra avstyrka det framlagda förslaget i vad det avser kompen-sationsavtal mellan de nordiska länderna.

Stockholm den 20 januari 1970

Rolf Dahlgren

Stig Sagnert

Sjömansskattenämnden:

Sjömansskattenämnden vill hänvisa till sitt till Nordiska rådet den 17 december 1963 avgivna yttrande i denna fråga (*se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 147*). I sitt yttrande framhöll nämnden bl. a. att ett system med skatte-clearing skulle utgöra ett avsteg från den grundsats, på vilken de dubbelbeskattningsavtal bygger, som Sverige ingått med Danmark, Finland och Norge.¹ Nämnden framhöll att samma grundsats också återfinnes i flertalet av de avtal som Sverige ingått med icke nordiska stater och att ett clearing-förfarande med tanke på konsekvenserna gentemot dessa senare stater måste inge betänkligheter. Nämnden underströk även att spörsmålet icke är begränsat till sjömännens inkomster utan också kan uppstå beträffande andra inkomsttagare, som är verksamma utomlands men ändå behållit anknytning till hemorten. Vidare anfördes att ett clearingförfarande icke är tekniskt olösligt om vissa grova schabloner tillämpas, men att det administrativa merarbete som ett sådant förfarande skulle medföra icke stod i proportion till frågans ekonomiska vikt. Bl. a. med hänsyn härtill ansåg sig nämnden icke vilja förorda en sådan lösning. Nämnden berörde avslutningsvis möjligheten att sådana kommuner, där skattebortfallet är stort, kunde få inkomma med utredning härom till respektive lands högsta finansmyndighet. Huruvida annat land än det egna skall lämna bidrag till täckande av gottgörelse för sådant skattebortfall ansåg sig nämnden emellertid icke böra ta ställning till.

¹ Ett liknande avtal föreligger nu även med Island (avtalet 23.1.1964, SFS 1964: 584).

De synpunkter som nämnden sålunda framfört anser nämnden alltjämt bärande. Nämnden har därför ej funnit skäl att i anledning av det nu väckta förslaget frånga sin tidigare tillkännagivna mening i frågan.

Stockholm den 9 januari 1970

På sjömansskattenämndens vägnar

Folke Elfving

Hans Wolgast

Svenska kommunförbundet:

I sina yttranden år 1963 över det tidigare förslaget om viss revision av sjömansskattelagstiftningen anförde förutvarande Svenska kommunförbundet och Svenska stadsförbundet, att sjömansskatten innefattar en kommunalskatteandel, men att vederbörande nordiska stat behåller hela den sjömansskatt som erlagts av sjömän bosatta i annat nordisk land. Ur denna synpunkt kunde enligt förbundens mening en fördelning av sjömansskatteintäkterna mellan vederbörande stat och ifrågavarande sjömäns hemkommuner vara motiverad.

Visserligen skall enligt huvudprincipen i dubbelbeskattningsavtalen mellan de nordiska länderna all inkomst av tjänst genom arbete i annat nordisk land och således inte endast inkomst av arbete ombord på fartyg tillhörigt annat nordiskt land beskattas allenast i detta land, där den skattskyldige utövat verksamhet. För alla sådana arbetstagare gäller att vederbörandes kommun i hemlandet inte erhåller någon andel av skatten. Men såsom framhålls i utredningen "Nordisk sjömansskattefördelning" föreligger den skillnaden mellan sjömännen och övriga inkomsttagare verksamma utomlands men med viss bibehållen anknytning till hemorten, att det för sjömännens del knappast blir fråga om ett utnyttjande av arbetsgivarlandets sociala förmåner. Sjömännen är inte bosatta i och vistas ej heller stadigvarande i arbetsgivarlandet, medan övriga utanför hemlandet arbetande är mer eller mindre fast bosatta i arbetsgivarlandet. För den senare gruppen erhåller vederbörande kommun i arbetsgivarlandet kommunalskatt, men i fråga om sjömännen behåller vederbörande stat även kommunandelen av sjömansskatten.

För de svenska kommunernas del har det nuvarande bortfallet av kommunandelarna av sjömansskatteintäkterna emellertid ringa ekonomisk betydelse. Enligt ovannämnda utredning var antalet svenska sjömän i tjänst på danska, norska och finska fartyg, i början av 1966 endast 476. Spridningen torde också vara stor i fråga om dessa sjömäns kommuntillhörighet. Skattebortfallet är såsom redovisats i utredningen däremot relativt betydande för i synnerhet vissa åländska kommuner. Styrelsen har förståelse för att gäl-

lande internordiska fördelningsregler för sjömansskatten för dylika kommuner kan framstå som orättvisa och anser att ovan redovisade skäl i och för sig kan motivera åtgärder för att lösa frågan om kompensation för skattebortfallet.

Om skattebortfallsproblemet — som för närvarande huvudsakligen är ett finländskt problem i förhållande till Sverige — bedömes vara av så stor ekonomisk vikt att det kräver en lösning, synes enligt styrelsen det av utredningskommittén föreslagna systemet med nationell kompensation vara att förorda. Förslaget innebär att varje nordisk stat för sig beslutar om utgivande av en årlig kompensation till de kommuner i det egna landet som drabbas av ett väsentligt skattebortfall till följd av de gällande sjömansskattereglererna. I vad mån kompensationen till kommunerna skall finansieras genom överföringar av medel de nordiska staterna emellan — således någon form av skatteclearing — är en fråga som styrelsen inte anser sig böra ta ställning till.

Stockholm den 16 januari 1970

Svenska kommunförbundet

Gösta Sterne

Erik Sterfeldt

Sveriges redareförening:

Det torde i huvudsak ha varit det skattebortfall, som träffat vissa åländska kommuner, som varit den närmaste anledningen till att förslaget väckts. Föreningen har förståelse för de svårigheter, som uppkommit, men vill för sin del varna för de konsekvenser ett genomförande av förslaget skulle få. Som bekant är det icke endast åländska sjömän, som tjänstgör i svenska fartyg utan jämväl ett mycket stort antal finska och norska sjömän. Ett genomförande av förslaget skulle därför enligt föreningens uppfattning få besvärliga konsekvenser.

Göteborg den 16 februari 1970

Sveriges redareförening

Douglas Forssblad

Svenska sjöfolksförbundet:

Förbundet finner det angeläget framhålla, att det icke är, enligt förbundets mening, att hänföra till en förbundsangelägenhet utan snarare till en mellanstatlig affär mellan Sverige och Finland.

I princip anser emellertid förbundet att skatteplikt åligger alla medborgare i det land där den anställde har sin inkomst.

Göteborg den 14 maj 1970

Svenska sjöfolksförbundet

Gustaf Klang

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över tilläggsförslaget

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett tilläggsförslag om viss revision av sjömansskattelagstiftningen. Förslaget har behandlats av utskottet vid dess möten i Tönsberg den 27—28 april 1970, i Göteborg den 24—25 augusti 1970, i Odense den 27—28 november 1970 och i Stockholm den 18 januari 1971.

1. Inledning

I tilläggsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera de nordiska regeringarna att med beaktande av de synpunkter som framförts i betänkandet om nordisk sjömansskattefördelning (*NU 1969: 10*) vidtaga sådana åtgärder som på ett tillfredsställande sätt kan lösa de problem som med anledning av gällande nordiska sjömansskattelagar uppstår för sjömäns hemkommuner på grund av bortfall av kommunandelarna av sjömansskatteintäkterna. Tilläggsförslaget har väckts på grundval av ett betänkande om Nordisk sjömansskattefördelning avgivet i anledning av tidigare rådsrekommendation (*rek. nr 7/1965*) angående sjömansskattelagstiftningen.

2. Remissyttrandena

Yttranden över tilläggsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer.

Danmark

Finansministeriet.
Indenrigsministeriet.

Finland

Finansministeriet.
Ålands landskapsstyrelse.
Länsstyrelsen i landskapet Åland.

Finlands svenska landskommuners förbund och Finlands kommunförbund.
 Finlands stadsförbund.
 Sjöfartens arbetsgivareförbund r.f.
 Ålands redareförening r.f.

Norge

Finans- og tolldepartementet.
 Kommunal- og arbeidsdepartementet.
 Direktøren for skattevesenet.
 Direktoratet for sjømenn.
 Norges byforbund — Norges herredsforbund.
 Norges rederforbund og Skibsfartens arbeidsgiverforening.
 Norges skibsførerforbund.
 Norsk styrmandsforening.

Sverige

Riksskattenämnden.
 Sjömansskattenämnden.
 Svenska kommunförbundet.
 Sveriges redareförening.
 Svenska sjöfolksförbundet.

Remissuttalandena går i något skilda riktningar. Vissa remissorgan anser frågan om ersättning för bortfall av sjömansintäkternas kommunandelar ha ringa betydelse, och en kompensationsordning bör, i den mån en sådan skall komma till stånd, ske på nationell bas. En kompensationsordning mellan de nordiska länderna avstyrkes av vissa remissorgan med hänvisning till det avsteg en sådan ordning innebär från nu gällande princip om att inkomst skall beskattas i det land, där fartyget hör hemma.

Från dansk sida uttalar *finansministeriet* tveksamhet i fråga om att genomföra en regel innebärande att en andel av den sjömansskatt som inkräves ombord på danskt skepp av sjöman bosatt i annat nordiskt land skall avräknas med vederbörande sjömans hemkommun. *Indenrigsministeriet* har i princip ingen erinran mot förslaget men anser behovet av den föreslagna ordningen ringa.

Från finsk sida tillstyrkes förslaget av samtliga remissorgan med undantag av *finansministeriet* som i ett första yttrande i januari 1970 ej ansett sig kunna förorda förslaget med hänvisning till frågans sammanhang med andra likartade problem, som är föremål för undersökningar i Finland. Ministeriet har därefter avgivit ett förnyat yttrande i november 1970 och på nytt avstyrkt förslaget denna gång med hänvisning till principerna i de nordiska dubbelbeskattningsavtalen. Ministeriet hänvisar vidare till att förslaget ersättnings- och utjämningsförfarande mellan olika stater på grund av praktiska olägenheter ej kan genomföras. *Ålands landskapsstyrelse* tillstyrker kommitténs förslag att en nationell kompensation till kommunerna skapas som en preliminär lösning av problemet och att frågan slutgiltigt avgörs genom bilaterala avtal mellan de nordiska länderna. Landskapsstyrel-

sen framhåller, att för varje år som går utan något ställningstagande i detta ärende drabbas flera kommuner i Finland men så gott som alla kommuner i landskapet Åland av ett icke obetydligt skattebortfall. Det anföres, att för 1968 hade till svenska statsverket såsom sjömansskatt av sjömän bosatta i Finland erlagts 6,3 miljoner svenska kronor. Även *länsstyrelsen i landskapet Åland* påpekar nödvändigheten av att denna fråga snarast löses. Länsstyrelsen anser att det väsentliga för de av det nuvarande systemet drabbade kommunerna är att inkomstbortfallet kompenseras och att oberoende av sättet en kompensationsordning ordnas snabbt. *Finlands svenska landskommuners förbund* och *Finlands kommunförbund* tillstyrker kommitténs förslag med viss reservation för föreslagen begränsning att kompensation skulle utgå först då inkomstbortfallet av sjömansskatten överstiger 3 procent av det totala beloppet influten kommunalskatt för respektive år. *Finlands stadsförbund* gör likaså en viss reservation för förslaget om denna 3-procentsbegränsning. Den mest rättvisa lösningen anses vara att bevilja kompensation åt varje kommun som förlorar kommunalskatt av den anledningen att finsk sjöman tjänstgör på fartyg tillhörande annat nordiskt land. Stadsförbundet motsätter sig även kommitténs förslag om att ifrågavarande spörsmål skulle lösas genom kompensation inom landet. I första hand borde man enligt stadsförbundet sträva efter att lösa frågan om kompensation av kommunalskatt genom överenskommelser mellan staterna. Det påpekas härvid att närmare 1 000 finska sjömän tjänstgör på svenska fartyg. Även *Sjöfartens arbetsgivareförbund r.f.* påpekar att en nationell lösning av frågan ej kan anses vara tillfredsställande. Kraftiga ansträngningar borde göras för att ett bilateralt clearingavtal i första hand mellan Sverige och Finland kommer till stånd.

Finans- og tolldepartementet i Norge avstyrker genomförandet av ett clearingavtal mellan länderna och menar att det bör stå respektive land fritt att genomföra en ordning inom länderna som ger de enskilda kommunerna kompensation för förlust av sjömansskatt. Departementet påpekar att ett clearingavtal mellan länderna skulle vara i strid med principen om beskattning i fartygets hemland, en princip även införd i OECD:s mönsteravtal. *Kommunal- og arbeidsdepartementet* påpekar, att ifrågavarande spörsmål har ringa betydelse för de norska kommunerna och att det mest rationella är att kommunerna kompenseras genom skatteutjämning. *Direktøren for skattevesenet* delar denna uppfattning. *Direktoratet for sjømenn* menar att spörsmålet om kompensation bör lösas på nationell bas. Direktoratet pekar på att antalet nordiska sjömän på norska fartyg något minskat under de senaste åren och att en kompensationsordning får allt mindre betydelse i förhållande till övriga nordiska länder. *Norges skibsførerforbund och styrmandsforening* tillstyrker tilläggsförslaget, medan *Norges rederforbund og Skibsfartens arbeidsgiverforening* förklarar att tilläggsförslaget icke föranleder några kommentarer från deras sida.

Riksskattenämnden i Sverige avstyrker förslaget i vad det avser kompensationsavtal mellan länderna. Riksskattenämnden pekar på att ifrågavarande kommuner i Sverige enligt gällande förordning om sjömansskatt ges ersättning av statsmedel för den minskning i kommunens skatteintäkter som sker till följd av att i kommunen bosatta sjömän icke är skyldiga att erlägga kommunalskatt för sådan inkomst som beskattas enligt förordningen om sjömansskatt. Riksskattenämnden framhåller, att särskilda clearingavtal skulle innebära avsteg från gällande princip i de nordiska dubbelbeskattningsavtalen. Det påpekas även att kompensationsfrågan är av begränsad betydelse. *Sjömansskattenämnden* avstyrker tilläggsförslaget på enahanda grunder som riksskattenämnden. *Svenska kommunförbundet* förordar ett system med nationell kompensation. Kommunförbundet har förståelse för att gällande internordiska fördelningsregler för sjömansskatten kan framstå som orättvisa för vissa åländska kommuner och anser att åtgärder bör vidtagas för att lösa frågan om kompensation för skattebortfallet. Enligt kommunförbundet var antalet svenska sjömän i tjänst på danska, norska och finska fartyg i början av 1966 endast 476. *Sveriges redareförening* är negativ till förslaget, även om förståelse finns för de åländska kommunernas vidkommande. *Svenska sjöfolksförbundet* anser, att skatteplikt åligger i princip alla medborgare i det land där den anställde har sin inkomst.

3. Utskottet

Enligt de nordiska sjömansskattelagarna erlägger sjömän alltid, oberoende av egentlig hemort eller nationalitet, skatt till den stat, i vars fartygsregister fartyget i fråga är infört. Bestämmelser i de nordiska dubbelbeskattningsavtalen kompletterar sjömansskattelagarnas föreskrifter och garanterar den enskilde sjömannen rätt att erlägga skatt endast en gång och endast till den stat vars nationalitet fartyget tillhör. Systemet innebär således att sjömansskatten, om sjömannen tjänstgör ombord på annat än hemlandets fartyg, tillfaller annat land än hemlandet och att kommunandelen av sjömansskatten följaktligen ej tillfaller sjömannens hemkommun.

Bortfallet av kommunandelen av sjömansskatteintäkterna belastar vissa kommuner i Finland särskilt hårt. Framför allt är systemet ogynnsamt för Åland, där befolkningsantalet i kommunerna är mycket litet och där det i så gott som samtliga kommuner finns sjömän anställda på icke finska fartyg. Huvudsakligast återfinns de åländska sjömännen på svenska fartyg. Sjömannens familj, som bor kvar i hemkommunen, får del av kommunens service utan att kommunen dock uppbär någon skatt från familjens huvudförsörjare, som betalar skatt till det land under vars flagga fartyget seglar. Socialpolitiska utskottet finner förståelse för de problem som åsamkas dessa kommuner genom gällande internordiska fördelningsregler för sjömansskatten. Vid tillkomsten av sjömansskattelagarna torde ej förutsetts de

nackdelar som det nya systemet skulle komma att medföra. Enligt utskottets mening bör de kommuner, som går miste om kommunandelen av sjömansskatten, på något sätt erhålla kompensation för sitt skattebortfall.

Den kommitté, som avgivit den inledningsvis omnämnda utredningen om Nordisk sjömansskattefördelning (*NU 1969: 10*), har vid diskussion av olika alternativ till lösning av frågan om kompensation av bortfallet av sjömansskattens kommunandelar funnit att frågan borde lösas i första hand genom att vederbörande kommun fick kompensation från den egna staten för skattebortfallet. Kommittén har som slutgiltig lösning av problemet ansett det ändamålsenligt att de nordiska staterna — i första hand Finland och Sverige — träffade bilaterala clearingavtal om kompensation från det land, som enligt vederbörligt dubbelbeskattningsavtal utövar beskattningsrätten.

Enligt utskottets mening vore det naturligt att kompensation för bortfallet av sjömansskattens kommunandelar erlättes från det land som tillgodogjort sig arbetskraften. Utskottet har vid sin bedömning av formen för en kompensationsordning dock nödgats konstatera det ej vara möjligt att i nuvarande läge förorda, att överenskommelser träffas mellan de nordiska länderna om att åstadkomma en utjämning mellan länderna i ekonomiskt avseende, emedan en sådan ordning skulle innebära avsteg från principen i de nordiska dubbelbeskattningsavtalen om att inkomst ombord på nordiskt fartyg endast skall beskattas i den stat, vars nationalitet fartyget har. En sådan ordning skulle även stå i strid med principerna i de internationella avtalen för dubbelbeskattning. Utskottet har därför funnit att kommunernas rätt till kompensation för skattebortfallet för närvarande bör ordnas inom varje land för sig.

Utskottet finner således ej tilläggsförslaget för närvarande böra föranleda åtgärder från rådets sida. Utskottet får därför med hänvisning till vad ovan anförts föreslå,

att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av tilläggsförslaget.

Stockholm den 18 januari 1971

<i>Pentti Antila (Smp)</i>	<i>Roald Bye (A)</i>	<i>Erling Dinesen (S)</i>
<i>Sven Hammarberg (s)</i>	<i>Lars Korvald (Kf)</i>	<i>Lars Larsson (s)</i>
	Förman	
<i>Gerda Møller (KF)</i>	<i>Niels Mørk (S)</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson (cp)</i>
<i>Antti-Veikko Perheentupa (Sd)</i>	<i>Salve Salvesen (A)</i>	<i>Raino Westerholm (Kr)</i>

Tilläggsförslag

om internordisk giltighet för recept

(Väckt av Sigurður Bjarnason, Lars Korvald och Juho Tenhiälä)

År 1965 antog Nordiska rådet en rekommendation (nr 22/1965) angående internordisk giltighet för recept av följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för att recept å läkemedel, utfärdad i ett nordiskt land, skall kunna expedieras vid apotek även i övriga nordiska länder.

I anledning av rekommendationen tillsattes en nordisk arbetsgrupp, Nordisk reseptkomité, som i juni 1969 framlagt förslag till genomförande av internordisk giltighet för recept (se NU 1969:18). Nordisk reseptkomité föreslår, att nordiska recept göres giltiga för expedition i ett nordiskt land inom en tidrymd av ett år efter receptets utfärdande, att ordningen omfattar uteslutande recept, utställda av läkare som är auktoriserade av vederbörande lands centrala hälsovårdsmyndigheter, att ordningen icke omfattar läkemedel som enligt ländernas bestämmelser räknas till narkotika, ej heller vissa sprithaltiga läkemedel, att ordningen omfattar recept för vilka staten, sjukkassan m. fl. ger hel eller delvis refusion, att de nordiska ländernas hälsovårdsmyndigheter fortsätter strävandena att uppnå ett mer enhetligt läkemedelsurval, minska skillnaderna såvitt gäller receptplikt och att harmonisera reglerna för rekvisition och utlämnande av läkemedel samt att tidpunkten för genomförande av ordningen fastställs efter närmare överenskommelse mellan ländernas hälsovårdsmyndigheter.

Frågan om internordisk receptgiltighet har nära samband med frågan om gemensam nordisk registrering av farmaceutiska specialiteter. Nordisk reseptkomité konstaterar således att det största hindret för införande av internordisk receptgiltighet utgör det förhållandet, att sortimentet av farmaceutiska specialiteter i de enskilda länderna företer ganska stora variationer. Endast 12 procent av samtliga specialiteter torde vara gemensamma för alla nordiska länder. Även beträffande andra läkemedel än farmaceutiska specialiteter föreligger väsentliga skillnader. Reseptkomitén framhåller behovet av en gemensam nordisk specialitetsregistrering som förutsättning för internordisk receptgiltighet.

Frågan om gemensam nordisk specialitetsregistrering är aktuell i de nordiska länderna i anledning av en rekommendation från Nordiska rådet (rek. nr 16/1969). Nordisk läkemedelskommitté, som haft att utreda frågan om nordiskt läkemedelssamarbete, har föreslagit en harmonisering av de nor-

diska ländernas lagstiftning för att i möjligaste utsträckning avlägsna de olikheter, som ännu finns i fråga om registrering av farmaceutiska specialiteter i de nordiska länderna, och med avsikt att vid senare tidpunkt införa en gemensam nordisk registrering. Vid behandlingen i rådet av ämnet noterades, att enighet syntes råda om att eftersträva en gemensam nordisk specialitetsregistrering så snart som möjligt samt att det syntes möjligt att genom en harmonisering av ländernas lagbestämmelser om farmaceutiska specialiteter eliminera nu befintliga olikheter för att på längre sikt få till stånd ett likartat urval av specialiteter i Norden. Vi vill här understryka betydelsen av att harmoniseringsarbetet snarast kommer i gång i enlighet med vad som föreslagits av Nordiska rådet i dess rekommendation om nordiskt läkemedelssamarbete.

Nordisk reseptkomité konstaterar att, även om i de nordiska länderna återfinnes samma grundsyn på frågan om receptplikt i fråga om läkemedel, det föreligger vissa olikheter som utvecklats i respektive land under en lång tidrymd. Receptplikten bör vara likartat utformad i länderna för att icke den situationen skall uppstå, att en person vid hänvändelse till apotek i annat nordiskt land avkräves recept för preparat, som vederbörande i sitt hemland köper utan recept. En samordning av bestämmelserna härutinnan bör kunna komma till stånd. Arbetet med denna fråga synes lämpligen böra anförtros den i ovannämnda rådsrekommendation om nordiskt läkemedelssamarbete föreslagna nordiska läkemedelsnämnden. Reglerna om utlämnande av läkemedel bör samordnas i enlighet med receptkommitténs förslag.

Nordisk reseptkomité har ifrågasatt om internordisk giltighet av recept kan få särskilt stor praktisk betydelse. Den nordiska arbetsmarknaden och den växande turistströmmen mellan de nordiska länderna har föranlett olika initiativ för att åstadkomma nordisk samverkan på det medicinska och sociala området. Internordisk receptgiltighet måste ses som en praktisk del i dessa strävanden. Det synes önskvärt att nordiska medborgare som vistas i ett grannland i så ringa utsträckning som möjligt belastas med restriktioner som sammanhänger med att han vistas utom hemlandets gränser. Ett sådant hinder måste anses vara att icke i ett grannland kunna använda i hemlandet utställt recept.

Under hänvisning till vad ovan anförts hemställer vi,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att införa nordisk giltighet av recept i enlighet med det förslag, som framlagts av Nordisk reseptkomité i dess utredning (NU 1969: 18).

Tavastehus den 1 december 1969

Sigurður Bjarnason (Sj)

Lars Korvald (Kf)

Juho Tenhiälä (K)

BILAGA 1**Yttranden över tilläggsförslaget****Nordiska medicinarrådet:**

Nordiska medicinarrådet hälsar med tillfredsställande detta förslag som en praktisk lättnad för både patienter och läkare i de nordiska länderna.

Vi vill bifoga en önskan om att snarast utvidga förslaget till att också omfatta narkotika och alkoholhaltiga läkemedel. Icke minst för narkotikagruppen finner vi, att behovet av enhetliga bestämmelser blir ständigt mer påträngande. Sådana bestämmelser om ordination (eventuellt kopieplikt och dylikt) behöver inte nödvändigtvis hänga samman med gemensamma straffrättsliga regler för missbruk.

Vi vill framhäva Nordisk reseptkommittés anmärkningar om önskvärdheten av ett enhetligt gemensamt nordiskt utbud av farmaceutiska specialiteter. Kanske skulle införandet av en gemensam nordisk receptgiltighet kunna påskynda denna utveckling.

I anknytning till det sistnämnda vill vi påtala den stora förvirring, som råder på den farmaceutiska nomenklaturens område. Även inom ett lands gränser finns en rad olika namn på samma preparat. Än större blir förvirringen, när man betraktar hela det nordiska området. Vi vill föreslå, att man som en obestriddlig lättnad strävar mot användandet av det generiska namnet (i vissa fall en internationellt vedertagen benämning) med bifogande av fabriksnamn.

Samtliga 16 medlemsorganisationer inom Nordiska medicinarrådet instämmer i ovanstående utom medicinarklubben Thorax i Helsingfors. De anser inte, att förslaget skall omfatta narkotika och alkoholhaltiga läkemedel utan hävdar tvärt emot de andra organisationerna att ett sådant förslag skulle leda till ökat missbruk.

Århus den 27 mars 1970

P. r. v.

Jørgen Nystrup

Generalsekreterare

D a n m a r k**Indenrigsministeriet:**

— — — skal man meddele, at sundhedsstyrelsen har afgivet følgende udtalelse, hvortil *indenrigsministeriet* kan henholde sig:

Sundhedsstyrelsen kan anbefale forslaget gennemført og i øvrigt i overensstemmelse med betænkningen fremføre, at forslagets praktiske betyd-

ning i høj grad er afhængig af de nordiske landes sundhedsmyndigheders bestræbelser for at opnå et mere ensartet lægemiddeludvalg i landene, samt at man mindsker forskelle i spørgsmål om receptpligt og harmoniserer reglerne for rekvirering og udlevering af lægemidler.

Sundhedsstyrelsen finder det naturligt, at sådanne koordineringsopgaver tillægges det Nordiske Lægemiddelnævn, som Nordisk Råd har anbefalet oprettet.

Man vedlægger udtalelser af 5. og 11. maj 1970 fra foreningen af danske medicinfabrikker MEFA og medicinalimportørforeningen MEDIF fremsat på sundhedsstyrelsens foranledning (*se Bihang 1 och 2*).

København, den 20 maj 1970

P. m. v.

E. b.

Jørgen H. Koch

BIHANG 1

**Skrivelse från Foreningen af Danske Medicinfabrikker till Sundhedsstyrelsen
rörande Nordisk reseptkomité's betänkande om »Internordisk gyldighet
av resepter» (NU 1969: 18)**

Efter MEFA's opfattelse kan der ikke rejses principielle indvendinger mod de i betænkningen fremlagte synspunkter og forslag. En internordisk gyldighed af recepter vil sikkert byde på fordele og lettelser. Noget andet er, at det efter vor opfattelse ikke kan være realistisk at antage, at der vil være praktiske resultater at hente ved gennemførelse af en sådan ordning så længe de gældende love og bestemmelser på lægemiddelområdet er så forskelligartede i de nordiske lande, som tilfældet er. Disse forhold er nærmere belyst i Nordisk lægemiddelkomité's betænkning "Nordisk samarbejde om lægemidler" (NU 1968: 7). De store forskelligheder i de nordiske landes sortiment af farmaceutiske specialiteter fremgår klart af denne betænkning's bilag 12.

København, den 5. maj 1970

G. Myhre

**Skrivelse från Medicinalimportörforeningen till Sundhedsstyrelsen rörande
Nordisk reseptkomites betänkande om »Internordisk gyldighed av
recepter» (NU 1969: 18)**

— — — skal vi meddele, at det efter MEDIF:s opfattelse næppe vil være muligt at gennemføre en fællesnordisk ordning med hensyn til gyldigheden af recepter under de nugældende stærkt forskelligartede lovgivningsmæssige og administrative forhold på lægemiddelområdet i de nordiske lande.

Nordisk receptkomités betænkning bør i øvrigt under alle omstændigheder inddrages i Apotekerlovsudvalgets arbejde.

København, den 11. maj 1970

Groth-Andersen

Den Alm. Danske Lægeforening:

— — — skal det meddeles, at Den Alm. Danske Lægeforenings hovedbestyrelse finder såvel betænkningen som tillægforslaget klart og entydigt, og at Den Alm. Danske Lægeforening fuld ud kan gå ind for, at tillægforslaget søges fremmet.

København, den 22. maj 1970

P. h. v.

J. Larsen

Dansk Tandlægeforening:

— — — skal man herved henvide til, at Dansk Tandlægeforenings medicinaludvalg i skrivelse af 23. december 1969 (*se Bihang*) over for sekretariatet har redegjort for de nordiske tandlægeorganisationers bestræbelser på at få gennemført ensartede lægemiddelbestemmelser for tandlæger i de nordiske lande.

Denne redegørelse kan tandlægeforeningen i det hele henholde sig til, idet man med særligt henblik på følgende passus i ovennævnte tillægfsforslags 3. afsnit: "ordningen omfatter uteslutande recept, utställda av läkare", skal udtale, at reglerne om internordisk gyldighed for recepter også bør gælde

for tandlægeområdet, i det væsentlige med samme motiver, som anføres for lægeområdet.

København, den 14. april 1970

For hovedbestyrelsen

N. U. Brams

Formand

V. Stenning

Direktør

BIHANG

**Skrivelse från Dansk Tandlægeforenings medicinaludvalg till Nordiska rådet
rörande likartade läkemedelsbestämmelser för tandläkare i de nordiska länderna**

Medicinaludvalget henviser til brev af 4. oktober 1968 til Nordisk Råds danske delegation som svar på sekretariatets skrivelse af 5. juli 1968 (j.nr. 5.D.29. d/1) (*här ej tryckt*), i hvilket brev Dansk Tandlægeforenings hovedbestyrelse stiller i udsigt, at et forslag om koordinering af de gældende bestemmelser om tandlægers ret til at anvende og ordinere lægemidler vil blive fremsat.

Medicinaludvalget kan oplyse, at et sådant forslag, udarbejdet af det danske medicinaludvalg, blev forelagt på et fællesmøde mellem de skandinaviske tandlægeorganisationers medicinaludvalg den 3. juli 1969 i Stockholm. Man enedes dog på mødet om i stedet at anerkende den svenske socialstyrelses kundgørelse af 1. april 1969 om tandlægers ret til at forordne receptbelagte lægemidler m. m. som velegnet som forbillede for tilsvarende bestemmelser i de øvrige skandinaviske lande. Man enedes derfor om at opfordre de skandinaviske tandlægeorganisationer til over for deres respektive sundhedsmyndigheder at anbefale de svenske lægemiddelbestemmelser for tandlæger som grundlag for en revision af de i de øvrige skandinaviske lande gældende bestemmelser. Selv om de svenske bestemmelser vil kræve en vis tilpasning efter de for de enkelte lande gældende særlige forhold, vil det dog, hvis de svenske bestemmelser anvendes som grundlag for en revision af gældende bestemmelser være muligt at opnå den så stærkt ønskede ensartethed for tandlægers ordinationsret i de skandinaviske lande.

I overensstemmelse med ovenstående har Dansk Tandlægeforenings medicinaludvalg på Dansk Tandlægeforenings vegne rettet henvendelse til sundhedsstyrelsen om at ville overveje en revision af de for danske tandlægers

anvendelse af og ordination af lægemidler gældende bestemmelser, hvilket hermed bringes til Nordisk Råds danske delegations kendskab.

København, den 23. december 1969

På Medicinaludvalgets vegne

Johs. Juul Holst

Professor, odont.dr. h.c.

Formand

Dansk Tandlægeforening, Medicinaludvalget:

— — — skal man fra Dansk Tandlægeforenings Medicinaludvalg foreslå den konkrete ændring i oplæget, at der i 11. linie fra oven efter "läkare" indføjes "och tandläkare".

København, den 23. april 1970

Jørgen Rud

Tandlæge, dr.odont.,

formand

Dansk Farmaceutforening:

Dansk Farmaceutforening er principielt tilhænger af det bredest mulige internationale og regionale samarbejde på lægemiddelområdet. Det er derfor med tilfredshed, at foreningen ser, at ekspedition af recepter fra andet skandinavisk land bliver mulig. Foreningen er imidlertid enig med Nordisk reseptkomité i, at visse begrænsninger er nødvendige af praktiske og kontrolmæssige årsager. Det er foreningens skøn, at den foreslåede afgrænsning er rimelig. Ved et fortsat samarbejde på lægemiddelområdet vil der kunne ske en gradvis udvidelse af ordningen.

Foreningen skal fremhæve, at ordningens succes i første række beror på det farmaceutiske skøn, der må udøves i hvert enkelt tilfælde. Dette gælder muligheden for at oversætte brugsanvisninger f. eks. fra finsk ved hjælp af patientinterview. Desuden muligheden for at skønne, om præparaterne er terapeutisk identiske. Foreningen er klar over, at visse præparater, der forhandles i flere nordiske lande under samme navn, ikke er identiske. Det er derfor nødvendigt, at administrationen — for Danmarks vedkommende sundhedsstyrelsens farmaceutiske laboratorium — forsynes med sådanne ressourcer, at tvivlsspørgsmål kan besvares på betryggende vis. Tilsvarende gælder de sandsynligvis mindre almindelige tilfælde, hvor der er tvivl om lægens autorisation.

Foreningen skal videre henlede opmærksomheden på, at andre skandinaviske medborgere under ophold i Danmark er dårligere stillet end danske

turister andetsteds i Norden på grund af restriktive danske udleveringsbestemmelser. Det vil næppe være muligt at informere offentligheden om, at de ved besøg i Danmark bør medbringe recepter på sugetabletter, kodeinholdige analgetica etc.

Foreningen skal til sidst foreslå, at de nordiske sundhedsmyndigheder i fællesskab udgiver en pjece om ordningen, således at ferierejsende er orienteret om ordningens muligheder og begrænsninger.

København, den 14. maj 1970

P. f. v.

Verner Andersen

Danmarks Apotekerforening:

Under henvisning til den af Nordisk reseptkomité i sin betænkning på side 21 anvendte sammenfatning af indstilling og forslag skal Danmarks Apotekerforening udtale følgende:

1. Ligesom af komiteen fremført er vi af den opfattelse, at behovet for internordisk gyldighed af recepter formentlig er af mindre omfang, end man umiddelbart skulle tro. Derimod er der allerede i dag et udtalt behov for, at reglerne for salg af lægemidler uden recept bliver ensartede i de nordiske lande. Adskillige danske apoteker er udsat for anmodning fra nordiske turister om køb af et lægemiddel, som i deres hjemland kan sælges uden recept. Dette forhold er formentlig mest udtalt i Danmark, som efter vor opfattelse har de mest restriktive bestemmelser på dette område.

2. Vi kan tilslutte os den opfattelse, at der er forholdsvis stor overensstemmelse i spørgsmålet om receptpligt for de enkelte lande. For de eksisterende forskelle i receptpligt gælder imidlertid, jfr. bemærkningerne til pkt. 1, at netop disse giver anledning til problemer i Danmark, hvorfor vi meget kraftigt vil anbefale, at der snarest indføres ensartede bestemmelser for de nordiske lande.

3. Vi er enig med komiteen i, at de store forskelle i lægemiddelsortimentet indebærer store problemer. I denne forbindelse skal som et særligt problem fremhæves, at samme navn i enkelte tilfælde benyttes til lægemidler, som ikke er identiske fra land til land.

4. Vi kan tiltræde forslaget om at begrænse ordningen til recepter udstedt af læger. Vedrørende kontrollen med lægernes ret til at udstede recepter skal vi for Danmarks vedkommende foreslå, at kontrollen hermed sker ved telefonisk henvendelse fra apoteket til sundhedsstyrelsen.

5. Vi er enig i, at recept på narkotika bør undtages fra ordningen, hvormod vi ikke finder særligt grundlag for af kontrolhensyn at undtage sprit-recepter.

6. Af hensyn til de uensartede refusionsregler for sygekasserne anses en ordning, hvor patienten betaler det fulde beløb mod kvittering til senere refusion i vedkommendes egen sygekasse, for mest hensigtsmæssig.

7. Komiteens forslag til samordning af reglerne vedrørende rekvirering

og udlevering af lægemidler vil næppe medføre problemer, da de i rimelig udstrækning svarer til de i Danmark gældende.

8. Den gennemførte begrænsede undersøgelse understreger, at de store forskelle i præparatsortimentet medfører de største vanskeligheder for ordningens etablering.

Generelt skal Danmarks Apotekerforening udtale, at gennemførelse af forslaget om internordisk gyldighed for recepter formentlig vil indebære visse praktiske fordele ved rejser i Norden, men foreningen skal samtidig understrege, at ensartede regler for udlevering af lægemidler uden recept utvivlsomt vil være af endnu større værdi, specielt da dette område omfatter hyppigt anvendte lægemidler, som ofte købes i forbindelse med et akut opstået behov, og som man, i modsætning til receptmedicin, sjældent medbringer på rejser.

København, den 20. marts 1970

P. f. v.

L. Bagger Hansen

H. Tovborg-Jensen

F i n l a n d

Social- och hälsovårdsministeriet¹:

Social- och hälsovårdsministeriet framhåller vördsamt som sitt utlåtande i ärendet rörande giltigheten av recept i Norden, sig intet ha att anmärka mot de i receptkommitténs betänkande (*NU 1969: 18*) angivna riktlinjerna. Inte heller enligt gällande sjukförsäkringslag finns några hinder för utbetalande av lagstadgad ersättning till försäkrad på basis av recept givet av läkare från annat nordiskt land eller av recept som utskrivits av i Finland legaliserad läkare och som sedermera uttagits på apotek i annat nordiskt land. Ersättning skulle i dessa fall utbetalas av sjukförsäkringsbyrå eller arbetsplatskassa.

För att systemet skall kunna förverkligas erfordras dock samarbete mellan de nordiska ländernas medicinalmyndigheter rörande utformningen av detaljerna. Sålunda bör de enskilda ländernas läkarkataloger finnas att tillgå i tillräcklig mängd inom apoteksväsendet. Förutom att en del läkemedel helt utesluts ur systemet i synnerhet vid ökning av missbruk, bör också möjlighet finnas att på enskild åtgärd av medicinalmyndigheten i något av länderna vid behov smidigt och snabbt utvidga också förteckningen över förbjudna läkemedel eller läkemedelssammansättningar. Därtill skulle apoteken för att trygga medicinskyddet i stöd av normer ha rätt vägra expediera

¹ *Yltrandet översatt från finska.*

ifrågavarande recept, om fallet är oklart eller då uppenbara tolkningssvårigheter föreligger.

Med hänvisning till vad ovan sagts konstaterar social- och hälsovårdsministeriet, att systemet kan förordas, men att dess förverkligande ger upphov till många förberedande åtgärder i de nordiska länderna. På grund härav finner social- och hälsovårdsministeriet det ändamålsenligt att den tidpunkten för projektets förverkligande skulle fastslås först efter det att de nordiska medicinalmyndigheterna slutfört det förberedande arbetet.

En avskrift av medicinalstyrelsens, folkpensionsanstaltens (*här ej tryckta*) och Finlands apotekarförenings (*se nedan*) utlåtanden i saken bifogas.

Helsingfors den 20 augusti 1970

A.-L. Tiekso

Social- och hälsovårdsminister

Risto Jaakkola

Äldre regeringssekreterare

Finlands läkarförbund har i skrivelse den 17 mars 1970 förklarat sig stödja tilläggsförslaget.

Finlands tandläkarförbund:

I varje nordiskt land verkar inom respektive tandläkarorganisation en läkemedelsnämnd. De nationella läkemedelsnämnderna sammanträder till en gemensam rådplägning varje år. Under hela 1960-talet har det viktigaste målet varit att åstadkomma för tandläkarkåren tillfredsställande samnordiska recepträttigheter. I samtliga nordiska länder har man kommit framåt i detta avseende och Sverige nådde som första land detta mål år 1969. Sålunda har man försökt förverkliga de rekommendationer, som Nordiska rådet har gett i sitt betänkande om tandläkarnas nordiska arbetsmarknad (*NU 1962: 6*).

Med hänvisning till ovan beskrivna nordiska samarbets- och jämställdhetslinje anser Finlands tandläkarförbund att den ståndpunkten som företräds av det på remiss utsända betänkandet, d. v. s. att tandläkarnas recept inte skulle vara giltiga i ett annat nordiskt land inte är förenligt med Finlands tandläkarförbunds strävanden.

Helsingfors den 5 maj 1970

Finlands tandläkarförbund

Antti Kotiranta

Ordförande

Erkki Leino

Lagfaren ombudsman

Finlands veterinärförbund:

Finlands veterinärförbund rekommenderar införandet av nordisk giltighet för veterinärrecept i enlighet med det förslag, som framlagts av Nordiska receptkommittén i dess utredning NU 1969: 18. Den gemensamma nordiska arbetsmarknaden inom veterinärvården och den ökade samfärdseln de nordiska länderna emellan bl. a. i form av ökad tillströmning av hundar till utställningar och bruksprov gör internordiska veterinärrecept nödvändiga. Turisterna medför även ofta sina sällskapsdjur under sina resor inom Norden, likaså de semesterfirande finska undersåtar, som arbetar i andra nordiska länder. I veterinärrecepten bör givetvis djurägarens namn och hemort framkomma och de bör såvitt det är fråga om ett recept utskrivet av en veterinär i Finland, men avsett att uttas i annat nordiskt land, vara avfattade på något skandinaviskt språk.

Helsingfors den 21 april 1970

Finlands veterinärförbund

T. Elonheimo

Ordförande

K. Tuominen

Verksamhetsledare

Finlands apotekareförening:

Kommittén har enligt Finlands apotekareförenings uppfattning gjort ett omsorgsfullt arbete och tagit i beaktande alla synpunkter, som bör beaktas vid förverkligandet av det förvaringssätt, som planeras. Fastän förslaget som sådant icke har någon större betydelse, ger det i vissa fall en möjlighet för sjuka människor att lättare än nu för tiden få mediciner i de olika nordiska länderna. Det finns cirka 200 000—300 000 finnar, som arbetar i Sverige och de tillbringar ofta sin semester i hemlandet. Även turismen ökar år för år. I gränstrakterna kan det även annars bli fråga om expediering av nämnda slag av läkemedel. Överenskommelsen underlättar också utbyte av sanitetspersonal i de nordiska länderna. Slutligen kan ytterligare konstateras ett för övrigt ökat nordiskt samarbete. Av största vikt är dock, att det planerade systemet icke sätter läkemedelssäkerheten i fara och att de bestämmelser, som hänför sig till detta, är sådana att det vid anskaffandet av mediciner icke kan uppstå missbruk. Därför är det nödvändigt att göra bestämmelserna angående läkemedlens expediering enhetliga i alla nordiska länder ävensom att utföra nödiga begränsningar.

Vid systemets planering är, såsom framgår av betänkandet, en av de viktigaste omständigheterna, som bör beaktas, att läkemedelsurvalet i de olika nordiska länderna skiljer sig mycket från varandra. Man borde sträva efter att förenhetliga detta, till en början åtminstone vad beträffar de livsviktiga läkemedlen. Samtidigt borde man avgöra, hur man bör förfara med synonympreparat, som finns på marknaden under olika namn i olika nordiska länder. Vi har ju i Finland enligt nuvarande bestämmelser icke möjlighet att i apoteket utbyta ett i receptet angivet preparat mot motsvarande från annan fabrik. Läkemedelssäkerheten åter kan sättas i fara i sådana fall då det är fråga om preparat med samma namn men olika komposition i de olika nordiska länderna. Det nordiska samarbetet på området av registrering av farmaceutiska specialpreparat bör främja förenhetligandet av läkemedelsurvalet; det är av största vikt.

Giltigheten av de sammordiska recepten skulle enligt förslaget begränsas endast till läkares recept. Detta är enligt Finlands apotekareförenings uppfattning en saklig begränsning. En utvidgning att gälla även tandläkares och veterinärers recept skulle ändå knappast ha någon praktisk betydelse. Det bör naturligtvis finnas tillräckliga möjligheter för att konstatera den receptskrivande läkares legalitet, t. ex. förteckningar över de i Norden legaliserade läkarna skulle sändas till vissa apotek och möjligen apoteksvaruaffärer i olika delar av landet.

Finlands apotekareförening anser det icke vara skäl att inkludera i systemet narkotika- och spritcept. För deras del skulle trots kontrollsystemet förfalskningsmöjligheterna vara stora och de misstänkta fallens handhavande mycket besvärligt.

Alla sociala förmåner, som hänför sig till läkemedlets expediering, borde enligt Finlands apotekareförenings mening handläggas i patientens eget land. Angående åtgärderna kring läkemedelsinköpet skulle åt patienten ges tillräcklig förklaring vid expedieringen.

Enhetliga bestämmelser angående expediering av läkemedel har avgörande betydelse vid förverkligandet av systemet. Förslaget, som kommittén utarbetat i sitt betänkande, grundar sig närmast på de övriga nordiska ländernas expedieringsbestämmelser angående läkemedel. Bestämmelserna som gäller i vårt land avviker i betydlig grad. Förverkligandet av systemet, som avses i betänkandet, fordrar sålunda en snabb omplanering av expedieringsbestämmelserna.

I övrigt har Finlands apotekareförening ingenting att anmärka mot det i betänkandet utredda systemets förverkligande.

Helsingfors den 14 april 1970

För Finlands apotekareförening

P. J. Porthan

Irkka Arvola

N o r g e**Sosialdepartementet:**

Innstillingen fra Nordisk reseptkomité om internordisk gyldighet av resepter (*NU 1969: 18*) har vært forelagt en rekke institusjoner og organisasjoner til uttalelse. De hittil innkomne uttalelser vedlegges (*se nedan*).

Samtlige gir i hovedsaken sin tilslutning til komitéens forslag, men *Norsk medisinaldepot* anbefaler at ordningen først settes i kraft når legemiddelutvalget i de nordiske land er gjort mer ensartet.

Sosialdepartementet viser til komitéinnstillingen og de avgitte uttalelser og er enig i at en begrenset ordning med internordisk gyldighet for resepter bør kunne gjennomføres i alt vesentlig i samsvar med komitéens forslag så snart de praktiske problemer i forbindelse med gjennomføringen er nærmere avklart. Tidspunktet for iverksettelsen må fastsettes etter nærmere avtale med de nordiske lands helsemyndigheter.

Oslo, 1. april 1970

Etter fullmakt

Jon Bjørnsson

B. Jøldal

Universitetet i Oslo, farmakologisk institutt:

Komiteen har utredet saken så godt at Farmakologisk institutt finner meget lite å tilføye.

Side 22 punkt 2 tilrådes ekspedisjon av "identiske" preparater i de tilfelle pasienten selv uttrykkelig ønsker det. På side 20 nevnes problemer av juridisk art dersom pasienter påberoper seg "feilekspedisjoner". Analoge situasjoner kan vel tenkes å oppstå dersom pasienter hevder at de på apoteket er blitt uriktig informert med hensyn til preparaters identitet.

Oslo, 16. januari 1970

J. Molland

Norges apotekerforening:

Norges apotekerforenings hovedstyre har behandlet innstillingen i møte 21. januar 1970. Norges apotekerforening er enig i komitéens syn på mulig-

hetene idag for internordisk reseptyldighet: Bare en begrenset, nøye definert internordisk gyldighet kan gjennomføres nå.

Man er også enig i den begrensning komitéen foreslår: Bare skriftlige resepter fra autorisert lege, bare en gangs ekspedisjon innen et år etter utstedelsen og bare legemidler som er identiske både i navn og sammensetning, eller som er identiske med hensyn til innhold, selv om navnene er forskjellige. Narkotika, sentralt stimulerende preparater underkastet narkotikalovgivning, samt alkoholholdige legemidler underkastet særskilt lovgivning unntas.

Man vil imidlertid peke på at det er meget ønskelig med en klarere og mer utdypet definisjon av det komitéen kaller "identisk preparat" og definerer som "preparater med nøyaktig samme innholdsstoffer, markedsført under forskjellige fabrikknavn". Dersom begrepet innholdsstoffer her er ment å dekke både virkestoffer og hjelpestoffer, vil det f. eks. når det gjelder tabletter, ikke bli tale om "identiske" preparater fra forskjellige produsenter når hjelpestoffene er forskjellige. Svært ofte vil forøvrig hjelpestoffene ikke kunne fastslås med sikkerhet. Dette gjelder også for de fleste andre legemiddelformer.

Sannsynligvis kan den etterlyste definisjon formuleres bedre i retning av "preparater med nøyaktig samme terapøytisk aktive stoffer og med slik sammensetning at de alt vesentlig har samme terapøytiske virkning". Siste ledd skulle f. eks. utelukke at et "retard-preparat" blir utlevert istedenfor et foreskrevet preparat med raskt avklingende virkning.

Komitéen omtaler nødvendigheten av at apotekene kan kontrollere reseptutstederen. Man er enig i komitéens forslag, men vil tilføye at det kan være naturlig at Norges apotekerforening ved informasjonsavdelingen kan fungere som "sentral", som til enhver tid har ajourførte legefertegnelser fra samtlige nordiske land. Det er imidlertid neppe behov for slik kontroll på apoteket i særlig mange tilfelle, med de begrensninger som foreslås i preparatutvalget. Dessuten må man kunne gå ut fra at resepter som tidligere er ekspedert i hjemlandet er i orden og uten videre kan ekspederes uten at man behøver å undersøke om reseptutstederen er autorisert som lege.

Like nødvendig, eller mer nødvendig vil det være at apotekene raskt kan fastslå hvorledes et ukjent preparat er sammensatt. Apotekene må enten selv ha, eller raskt kunne få opplysninger fra alle nordiske lands legemiddelregistre, felleskataloger, spesialitetstakster eller andre håndbøker. Også dette vil kreve en "sentral", og kanskje best den før nevnte Informasjonsavdeling ved Norges apotekerforening.

Den foreslåtte ordning for internordisk gyldighet av resepter er en sterkt begrenset sådan, som etter hvert må gjøres mer omfattende. Utvidelsene må skje i takt med annet internordisk samarbeid som har som siktemål: Større overensstemmelse i legemiddelsortiment, bestemmelser om reseptplikt og utleveringsbestemmelser, m. m.

Sannsynligvis er dette oppgaver som ligger vel til rette for den påtenkte Nordisk legemiddelnemnd, slik komitéen er inne på.

Oslo, 23. januar 1970

Norges apotekerforening

Inge Johannessen

Sigurd Reizer

Vi viser til vårt brev av 23. januar 1970, og tillater oss å oversende vedlagte tilleggsuttalelser avgitt av Norges apotekerforenings fagkomité til Norges apotekerforenings hovedstyre (*se Bihang 1 och 2*).

Oslo, 18. februar 1970

Norges apotekerforening

Inge Johannessen

Sigurd Reizer

BIHANG I

Uttalende av Norges apotekerforenings fagkomité angående tandläkares rekvisitionsrätt

---

På møte i Fagkomiteen 29. januar 1970 diskuterte man på ny formuleringen av forslagets punkt 5, som gjelder mengdebegrensninger. Fagkomiteen vedtok å uttale at det synes noe upraktisk med to grenser: 25 tabletter og 20 tabletter, henholdsvis 25 doser og 20 doser ved annen legemiddelform. Fagkomiteen foreslår at det kun fastsettes en maksimumsgrense, nemlig 25 tabletter, henholdsvis 25 doser, som gjøres gjeldende for de oppførte legemiddelgrupper i punkt 5 a og 5 b. Fagkomiteen peker på at det selvsagt er full anledning for tannlegen til å foreskrive mindre mengder når han ønsker dette.

Oslo, 2. februar 1970

Etter fullmakt

F. O. Gundersen

Dr. scient. nat. laboratoriesjef

**Uttalande av Norges apotekerforenings fagkomité angående internordisk giltighet av
recept**

Fagkomiteen drøftet saken på møte 29. januar 1970. Man kom herved inn på de juridiske spørsmål som kunne bli aktuelle, f. eks. søksmål fra en turists side etter at hans resept eventuelt har måttet avvises av det norske apotek. Apotekets rett og plikt til slik avvisning må være helt klart definert og presisert gjennom de forskrifter som gis.

En særlig vanskelighet kan oppstå ved resepter avfattet på finsk eller delvis finsk, f. eks. med finsk bruksrettledning. Det vil forekomme at man kan tyde preparatets navn, men bruksrettledningen vil man ikke forstå. Det er nærliggende å påby avvisning av resepten i slike tilfelle, og kreve at bruksrettledningen må være på svensk eller også på svensk og finsk. Det forekommer jo også at man, når preparatets navn er utydelig skrevet, først kan tyde dette ved å ta til hjelp bruksrettledningen.

Fagkomiteen vil be om at man ved den endelige avfattelse av forskrifter angående nordiske resepters gyldighet har de juridiske aspekter klart for øyet, samt at man særlig inngående behandler alle spørsmål i forbindelse med finske resepter.

Oslo, 2. februar 1970

Etter fullmakt

F. O. Gundersen

Dr. scient. nat. laboratoriesjef

Norges medisinalindustri felleskontor:

Vi går ut fra at detaljene vedrørende ordningens gjennomføring vil bli behandlet av andre organisasjoner som er direkte implisert i utstedelse og ekspedisjon av resepter.

Vi vil for vår del derfor bare uttale at vi prinsipielt intet har å innvende mot innførelse av internordisk gyldighet av resepter.

Oslo, 26. januar 1970

Norges medisinalindustri felleskontor

Olav Bjørnson

Styrets formann

Tancred Edwin

Direktor

Norsk medisinaldepot:

Komiteén har i sin innstilling bl. a. pekt på at det er av primær betydning at de nordiske lands utvalg av legemidler er mer ensartet og at sannsynligvis bare 40—50 % av de internordiske reseptene vil kunne ekspederes umiddelbart.

Dersom den foreslåtte ordning settes i kraft før utvalget av legemidler er mer samordnet er vi redd for at ordningen kan føre til "nordiske motsetninger" istedetfor samarbeid idet en pasient med en gyldig resept har rett til å bli ekspedert mer eller mindre umiddelbart.

Vi er enig med komiteén i at det vil være visse praktiske vansker med å kontrollere reseptutstederens identitet og autorisasjon og vil erklære oss villig til å påta oss den service som er antydnet på side 14 i komitéinnstillingen.

Vi har forøvrig ingen vesentlige bemerkninger til innstillingen, men vil anbefale at ordningen først trer i kraft når legemiddelutvalget er gjort mer ensartet.

Når det gjelder de samordnede utleveringsbestemmelser er vi av den oppfatning at pasientens fødselsår og dato alltid bør anføres ved ekspedisjon av legemidler i gruppe A.

Oslo, 27. februar 1970

For Norsk medisinaldepot

Magne Moe

Institutt for farmakoterapi:

Prinsipielt er Institutt for farmakoterapi av den mening at man bør tilstrebe å få felles nordiske regler for utlevering av legemidler. Allerede i 1960 ble spørsmålet tatt opp til bred diskusjon i "Nordisk Medicin", som det vil fremgå av vedlagte særtrykk (*ej tryckt här*).

Stort sett vil vi si oss tilfreds med den innstilling som nå foreligger fra Nordisk reseptkomité. Komiteén har etter vår oppfatning gitt en nøktern oversikt over de problemer som er forbundet med en internordisk gyldighet av resepter, og vi slutter oss til komitéens håp om at en gjennomføring av de foreslåtte retningslinjer også vil påskynde løsningen av andre samarbeidsproblemer på legemiddelsektoren.

Komiteén har fremlagt utkast til felles nordiske regler for:

1. Resepters gyldighet.
2. Avfattelse av resepter, herunder bestemmelser om reiterasjon.
3. Generelle merkingsbestemmelser.

Til de enkelte punkter i utkastet har vi følgende bemerkninger:

Resepters gyldighet

Det er foreslått 2 grupper, gruppe A (narkotika m. v.) og gruppe B (andre legemidler).

Rent praktisk må dette sies å være et hensiktsmessig forslag. Ettersom resepter i gruppe A vil bli holdt utenfor ordningen med fellesnordisk gyldighet, vil alle nordiske resepter være gyldig for én gangs ekspedisjon i inntil ett år, med adgang til reiterasjon et ubegrenset antall ganger. En så enkel ordning må kunne gjennomføres uten for store vanskeligheter.

Som vi imidlertid har påvist i brev av 23. desember 1969 til Helsedirektøren, er det en del legemidler som det bør føres nøye kontroll med, men som ikke bør plasseres i gruppe A. Som eksempler kan nevnes barbiturater, meproamat og formodentlig også pentazocin. Vi har derfor foreslått at man benytter gruppe B til enkelte preparater av denne type og tillater oss å fastholde dette.

Det skulle ikke være til hinder for en internordisk gyldighet at resepter på disse preparater ikke kan reitereres.

Men vi har merket oss at man innenfor "Partial Agreement" under Europarådet foreslår at reseptpliktige legemidler inndeles i 2 hovedgrupper og forstår at komitéen prinsipielt går inn for den samme ordning også i de nordiske land.

Det forslag om reiterasjonsregler som er fremsatt av komitéen kan vi ikke slutte oss til. Erfaringer med lignende ordninger tidligere har vist at det er vanskelig å få legene til å anføre ved reiterasjon hvor lang tid det skal gå mellom hver ekspedisjon. I de tilfelle hvor det anses hensiktsmessig og nødvendig kan man benytte tidsintervall, men påbud om dette er neppe realistisk. Det er imidlertid mulig at man under utformingen av reiterasjonsbestemmelsene har tenkt mer på en tilråding enn et påbud når uttrykket "bør det angis hvor lang tid det skal gå mellom hver ekspedisjon" er brukt.

Avfattelse av resepter

Det bør vurderes i hvilken grad det er nødvendig med et påbud om at sykehusets navn skal være påført resepten når den er utskrevet ved sinnsykehus o. l.

Når det gjelder påbud om at pasientens navn skal være påført resepten, regner vi med at det fortsatt vil bli gjort unntak når det gjelder spesielle resepter (legemidler ved kjønnsykdommer).

Generelle merkingsbestemmelser

Vi er enig i komitéens forslag om at legemidler forsynes med hvit etikett, hva enten de anvendes til innvortes eller utvortes bruk. Dette skulle ikke innebære noen fare for forvekslinger forutsatt at det gis tilstrekkelige opplysninger om preparatenes anvendelse på etiketten.

Komitéens syn på ekspedisjon av "synonyme preparater"

Instituttet slutter seg til forslaget om at legemidlene må utleveres nøyaktig som forskrevet, men at det må kunne tillates å ekspedere et annet preparat med samme innholdsstoff, når det aktuelle spesialpreparat ikke finnes i vedkommende land. Ordningen vil ellers bli unødig stivbent.

Til innstillingen forøvrig har vi ingen kommentarer, men vil understreke at det er nødvendig med en informasjonskampanje overfor det medisinsbrukende publikum før de nye regler trer i kraft.

Det må gjøres rede for hvilken nytte man kan ha av ordningen og ikke minst hvilke begrensninger den innebærer. Det må også utgis detaljerte kommentarer til bruk for leger og apotek, slik at reglene blir fortolket likt.

Oslo, 5. februar 1970

Knut Næss

Professor, dr.med.

Per Flatberg

Cand.pharm

Norges farmaceutiske forening:

Det fremgår av innstillingen fra Nordisk reseptkomite at det fremdeles eksisterer til dels betydelige forskjeller i utvalget av legemidler i de nordiske land. Dertil kommer avvikelser med hensyn til definisjoner av legemidler, ulikheter i reseptplikt og i utleveringsbestemmelser som kompliserende faktorer. Det er derfor meget som taler for at forholdene burde vært lagt bedre til rette for en internordisk gyldighet av resepter, før det blir innført en ordning som komiteen selv gjør oppmerksom på vil bli av begrenset verdi.

Når vi likevel finner å kunne anbefale at forslaget blir gjennomført, er det således mest av hensyn til den prinsipielle betydning ordningen vil få for det videre harmoniseringsarbeid. En detaljert gjennomgang av komiteens innstilling og forslag har vi derfor ikke funnet å være nødvendig, og vi vil innskrenke oss til å peke på et par forhold som er av praktisk betydning i det daglige arbeid.

Komiteen har drøftet de problemer som oppstår ved ekspedering av "synonyme" preparater og har kommet til at man ikke vil anbefale at det tillates ekspedert preparater med tilsvarende virkning, etter det farmasøytiske personalets skjønn. Vi kan uten videre si oss enige i dette. Komiteen foreslår imidlertid at det bør overveies å tillate ekspedisjon av "identiske" preparater, d. v. s. preparater med nøyaktig samme innholdsstoffer, markedsført under forskjellige fabrikknavn, i de tilfelle pasienten selv ut-

trykkelig ønsker en slik ordning. Rent umiddelbart forekommer dette å være en rimelig løsning. Vi vil likevel vise til at selve begrepet identiske preparater heller ikke er entydig, idet preparatets formulering som kjent kan føre til visse forskjeller m. h. t. den terapøytiske virkningsgrad (f. eks. hurtig virkning, retardert virkning etc.). Bestemmelsen må derfor utformes slik at definisjonen også giver entydighet i dette henseende.

Videre nevner vi det informasjonsproblem som oppstår ved gjennomføringen av ordningen. Det vises til komiteens uttalelse i kapittel XI, punkt 10 (innst. s. 22): "Komiteen vil understreke betydningen av at almenheten blir gjort kjent med de vesentlige begrensninger forslaget innebærer, slik at det ikke stilles forventninger til ordningen, og at unødige irritasjon dermed kan unngås."

Informasjonsbehovet går imidlertid langt ut over denne snevre ramme. Skal farmasøytene kunne utføre sin løpende informasjonsplikt overfor leger og almenhet, må det sørges for at apotekene er i stand til å møte denne situasjonen. I den forbindelse vil vi sterkt presisere betydningen av ajourført oppslagslitteratur.

Vi har ellers ikke noe å bemerke til de begrensninger i den internordiske gyldighet komiteen foreslår, idet vi regner med at begrensningene faller bort etter hvert som harmoniseringsprosessen innen Norden gjør det mulig.

Oslo, 24. april 1970

For Norges farmaceutiske forening

Oddbjørn Solli

Mathis Gundersveen

Sve r i g e

Socialstyrelsen:

Socialstyrelsen har inhämtat yttranden över betänkandet från läkemedelsnämnden, statens farmaceutiska laboratorium och läkemedelsbiverkningsnämnden (*se nedan*).

Det praktiska värdet av ett genomförande av en internordisk receptgiltighet är enligt utredningen beroende av flera faktorer. Sjuka människor antas resa mindre än friska och turister med kroniska sjukdomar medför i regel nödvändiga läkemedel. Samma läkemedel bör såvitt möjligt vara receptpliktigt eller receptfritt i samtliga nordiska länder. Det är också av betydelse att läkemedlen i största möjliga utsträckning är gemensamma.

En avgörande förutsättning för genomförande av förslaget är enligt utredningen att säkerheten i expeditionen icke äventyras. Man föreslår bl. a. därför att recept skall vara utfärdat av läkare som legitimerats av respektive

lands centrala hälsomyndighet. Om ett recept redan expedierats i patientens hemland bör det kunna godtas även om det utfärdats av läkare med tillfälligt förordnande. Av kontrollhänsyn rekommenderar utredningen undantag för recept som upptar narkotika och vissa centralstimulerande läkemedel samt de alkoholhaltiga läkemedel, som är underkastade kontroll i de olika länderna. Desinfektionssprit till exempelvis diabetespatienter skall dock kunna utlämnas. Patienten föreslås få återbäring för läkemedelskostnader av försäkringskassan i det egna landet.

Utredningen konstaterar att det föreligger betydande olikheter mellan de nordiska länderna i fråga om expeditionsbestämmelser och läkemedelssortiment. Den föreslår att hälsovårdsmyndigheterna skall harmonisera reglerna för förskrivning och utlämnande av läkemedel, samordna bestämmelserna om receptplikt samt arbeta för att åstadkomma ett mera ensartat läkemedelsurval i länderna. Utan att avvakta resultatet härav bör man dock eventuellt som en övergångsordning göra recepten generellt giltiga för engångsexpedition inom ett år.

Socialstyrelsen tillstyrker att förslaget genomförs. Även om den omedelbara praktiska betydelsen är begränsad ligger ett förverkligande enligt styrelsens uppfattning i linje med nu pågående önskvärda enighetssträvanden inom Norden. Förslaget kan genomföras även om en i annat sammanhang föreslagen nordisk läkemedelsnämnd inrättas i avsikt att åvägabringa den nordiska harmonisering och samordning som också föreslagits av utredningen.

I några detaljfrågor önskar socialstyrelsen uttrycka en uppfattning som avviker från utredningens. Liksom läkemedelsnämnden och statens farmaceutiska laboratorium vill styrelsen avstyrka expedition av deklaramässigt synonymt preparat även om kunden så skulle begära.

Av praktiska skäl bör vidare, vad avser Sverige, patienten erhålla sin återbäring på apotek och ej på sjukkassa, som ej handhar utbetalning av prisnedsättningsbeloppen etc. till de försäkrade. På apoteken bör alltså dylika recept prissättas och patienten få sin prisnedsättning kontant, varefter det "nordiska" receptet medtas i apotekets räkning till riks försäkringsverket.

Expedition av alkoholhaltiga läkemedel torde vidare icke inrymma sådana säkerhetsrisker att recept på dem undantas från en överenskommelse.

Eftersom långtifrån alla recept kommer att kunna expedieras internordiskt förutsätter ett realiserande av utredningens förslag en omfattande information till apotek, läkare och allmänhet.

Stockholm den 6 mars 1970

Bror Rexed

Åke Wahlqvist

Läkemedelsnämnden:

Nordisk reseptkomité föreslår att ett nordiskt recept skall vara giltigt i samtliga nordiska länder under följande förutsättningar:

a. Expedition får ske endast en gång och receptet får vara högst ett år gammalt.

b. Receptet skall vara utfärdat av läkare som legitimerats av respektive lands centrala hälsomyndighet. Tandläkar-, veterinär- och telefonrecept är undantagna.

c. Av kontrollhänsyn får recept upptagande narkotikum, vissa centralstimulerande eller alkoholhaltiga läkemedel ej expedieras.

d. Patienten får återbäring för läkemedelskostnader i det egna landet.

Kommittén föreslår vidare att de nordiska ländernas hälsomyndigheter skall harmonisera reglerna för förskrivning och utlämnande av läkemedel och minska skillnaderna i fråga om receptplikt samt fortsätta arbetet på att åstadkomma ett mera enhetligt läkemedelssortiment.

Även om den föreslagna internordiska receptgiltigheten, som kommittén framhåller, i begynnelsen inte får så stor praktisk räckvidd, utgör den dock ett led i arbetet att skapa bättre förutsättningar för den internordiska rörligheten över gränserna. Läkemedelsnämnden förordar därför att förslaget genomföres.

Enligt kommitténs uppfattning bör det kunna "overveies å tillate ekspedisjon av identiske preparater, dvs. preparater med nøyaktig samme innholdsstoffer, markedsført under forskjellige fabrikknavn, i de tilfelle pasienten selv uttrykkelig ønsker en slik ordning".

Läkemedelsnämnden avstyrker ett sådant tillvägagångssätt. Enligt nämndens uppfattning kan även smärre skillnader i exempelvis läkemedels sammansättning och farmaceutiska utformning ge läkemedlen olika egenskaper.

Däremot skall givetvis ett läkemedelsföretags produkt som saluförs med olika namn i de nordiska länderna kunna expedieras.

Läkemedelsnämnden förutsätter att läkare, apotekare och allmänhet informeras om överenskommelsen och dess begränsningar.

Stockholm den 30 januari 1970

Stig Nordlund

Ordförande

Sven Elqvik

Sekreterare

Statens farmaceutiska laboratorium:

Det är sedan länge klart, att de medicinska och farmaceutiska förutsättningarna finnes för en sammanslagning av läkemedelsmarknaderna i Nor-

den. Då arbetet på den nordiska farmakopén igångsattes, troddes det fortfarande att dess färdigställande skulle medföra ett betydande gemensamt läkemedelssortiment. Så har icke blivit fallet. Farmakopén har i detta avseende enbart fått marginell betydelse. Läkemedelsmarknaden domineras helt av de farmaceutiska specialiteterna. På detta område har även sedan gammalt rått ett samarbete mellan de nordiska registrerings- och kontrollorganen, vilket sannolikt medfört viss ömsesidig påverkan i förenhetligande riktning men som inom den väsentliga läkemedelsutväljande funktionen lett till alltför obetydliga verkningar. Så är mindre än 20 procent av de i Sverige registrerade farmaceutiska specialiteterna även registrerade i alla de andra tre nordiska länderna. Nordisk reseptkomiténs uppfattning, att uppemot 50 procent av recepten från ett nordiskt land skulle kunna omedelbart expedieras i ett annat, torde vara optimistisk.

Nordisk reseptkomité anför även en rad andra svårigheter för expedition av läkemedel i andra nordiska länder. Där gäller sålunda olika regler om receptplikt, det föreligger svårigheter kontrollera receptutfärdarens identitet, det finns avsevärda skillnader i utlämningsbestämmelserna. Man framhåller det önskvärda i att dessa skillnader undanröjes och man framlägger direkta förslag till förenhetligande av expeditiionsbestämmelserna. Laboratoriet vill på det livligaste tillstyrka att ett sådant förenhetligande snarast genomföres. Det finns knappast några sakliga grunder för de — i huvudsak av tradition och historisk utveckling förorsakade — skillnader som finns. I detta sammanhang vill laboratoriet rörande detaljerna framhålla att det synes onödigt och olämpligt att tillåta iteration av recept ett obegränsat antal gånger samt att det torde vara till följande om man utsäger att intervallen mellan expeditionerna kan utsättas. Möjlighet för läkaren att göra namnförtydligande med skrivna tryckbokstäver bör finnas. Det svenska systemet med obligatoriskt utsättande av födelsedatum borde även bevaras.

För att en internordisk receptgiltighet skall fungera smidigt kräves emellertid i dagens läge enligt laboratoriets mening att patient och läkare redan vid receptskrivningen är medvetna om att receptet skall kunna expedieras i ett annat nordiskt land och att receptet avpassas därefter. Receptkomiténs förslag att ett preparat, som av patienten och det expedierande apoteket bedömes deklarationsmässigt identiskt med det utskrivna, skall få expedieras, därest receptet är utfärdat i annat nordiskt land, vill laboratoriet avstyrka. Preparats kliniska identitet är mycket svårbedömbart och förändringar bör därför icke få ske utan samråd med receptutfärdaren. I detta sammanhang vill vi fästa uppmärksamheten på att frågan om hur långt apotekens skyldighet expediera recept från andra nordiska länder sträcker sig, icke är behandlad i betänkandet. Skyldigheten bör väl inte sträcka sig längre än till de inom det expedierande landet saluhållna farmaceutiska specialiteterna samt de extemporepreparat, som kan framställas av råvaror, som normalt förekommer på det expedierande landets apotek.

Statens farmaceutiska laboratorium är i högsta grad intresserat av utökat nordiskt samarbete på läkemedelsområdet och är berett medverka såväl till förenhetligande av expeditionsbestämmelser som till åtgärder i riktning mot en gemensam specialitetsregistrering. Vi hyser emellertid den uppfattningen att vittgående åtgärder i båda dessa avseenden är förutsättning för en någorlunda väl fungerande internordisk receptgiltighet. Vid ett genomförande i dag skulle de omfattande inskränkningarna i möjligheterna att praktiskt utnyttja reformen ofta vålla besvikelse, irritation och missförstånd. Då behovet av internordisk receptgiltighet i praktiken är ringa, föreslår laboratoriet att införandet av denna får anstå intill dess väsentligt större överensstämmelse uppnåtts beträffande läkemedelssortimentet och expeditionsbestämmelserna i de nordiska länderna.

Stockholm den 13 januari 1970

Hans Hellberg

Läkemedelsbiverkningsnämnden:

Nämnden anser inte några hinder föreligga för en internordisk giltighet av recept enligt de föreslagna principerna. Nämnden vill understryka utredningens åsikt att endast föreskrivna farmaceutiska specialiteter utlämnas och ej s. k. synonympreparat i de fall den föreskrivna specialiteten ej finns tillgänglig. Det kan i många fall vara svårt att avgöra vad som kan räknas som synonympreparat, eftersom även små skillnader i sammansättning och beredning kan inverka på preparatens farmakokinetiska och farmakodynamiska egenskaper och därmed förändras deras terapeutiska egenskaper. Det måste ankomma på den behandlande läkaren och ej på apotekaren att avgöra vilket alternativt medel som är lämpligast för patienten.

Om en internordisk giltighet av recepten införes bör läkarna informeras om systemets begränsning. Läkarna eller apotekaren i sin tur bör informera patienterna om huruvida läkemedlet i fråga finns tillgängligt i de övriga nordiska länderna.

Stockholm den 13 januari 1970

Läkemedelsbiverkningsnämnden

Börje Uvnäs

Ordförande

Barbro Westerholm

Verkställande ledamot

Riksförsäkringsverket:

— — — får verket hänvisa till sitt yttrande den 30 januari 1970 över Nordisk reseptkomités betänkande Internordisk gyldighet av resepter (*Nordisk udredningsserie 1969: 18; se Bihang*). Utöver vad i nämnda yttrande anförts har verket ingen ytterligare synpunkt.

Stockholm den 5 mars 1970

L.-Å. Åström

Karin Wetterström

BIHANG

**Yttrande av riksförsäkringsverket över betänkandet Internordisk gyldighet av resepter
(NU 1969: 18)**

Som kommittén antyder torde det inte finnas något särskilt utbrett praktiskt behov av en internordisk giltighet av recept. Riksförsäkringsverket har dock från sina utgångspunkter inte något att erinra mot kommitténs förslag att recept på läkemedel, utfärdad i ett nordiskt land, får expedieras vid apotek i övriga nordiska länder. Det förefaller också lämpligt att patienten därvid betalar hela kostnaden för läkemedlet på apoteket i det land där inköpet görs och därefter söker återbäring i det egna landet.

För Sveriges del finns bestämmelser om ersättning för kostnader för läkemedel i förordningen den 4 juni 1954 (nr 519) angående kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel samt i kungörelsen den 3 december 1954 (nr 735) med tillämpningsföreskrifter till denna förordning. Då dessa författningar avser ersättning för läkemedel, som utlämnats på svenskt apotek, torde ett genomförande av kommitténs förslag fordra att hithörande bestämmelser ändras eller att särskilda föreskrifter utfärdas. Enligt riksförsäkringsverkets mening bör följande ordning tillämpas om man önskar realisera kommittéförslaget.

Ersättning för kostnader för läkemedel, som köpts på apotek i annat nordiskt land än Sverige enligt recept — eller i förekommande fall läkemedelskort — utfärdad av svensk läkare, bör utges av svenskt apotek enligt bestämmelser motsvarande dem som gäller om kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel, som utlämnats på svenskt apotek. De svenska apoteken erhåller rutinmässigt från verket ersättning för sålda läkemedel i början av månaden efter försäljningen. Utbetalning av ersättning för läkemedel, som sålts på apotek i ett annat nordiskt land, torde utan olägenhet kunna inordnas i denna rutin. Det bör däremot inte åläggas riksförsäkringsverket eller allmän försäkringskassa att betala ut sådan ersättning till den enskilde. För en sådan ordning skulle fordras att man inför ett särskilt administrativt förfarande, eftersom verket och de allmänna försäkringskassorna inte handhar utbetalningar i fråga om läkemedel direkt till de försäkrade. De an-

teckningar om läkemedel, expediering m. m. som finns på recept (läkemedelskort) är välbekanta för personalen vid apoteken men främmande för såväl verkets som kassornas personal. Apotekspersonalen har dessutom vana att taxera recepten.

För att få ut ersättning för kostnader för läkemedel, som köpts i ett annat nordiskt land, bör man kräva att den försäkrade visar upp dels särskilt kvitto på erlagt belopp och dels receptet (läkemedelskortet) försett med stämpel av det apotek där inköpet gjorts. Ersättning bör beräknas på erlagt belopp omräknat till svenska kronor. Ersättning bör utbetalas med högst det belopp, som för kostnadsfria läkemedel motsvarar i Sverige fastställt försäljningspris och som i övriga fall motsvarar föreskriven prisnedsättning om läkemedlet hade utlämnats vid svenskt apotek. Apoteket behåller det särskilda kvittot, receptet (läkemedelskortet) eller — i de fall då någon expediering återstår — etikettsavskrift samt kvittering av utgiven ersättning. Verifikationerna tas sedan med i den månatliga räkningen till riksförsäkringsverket.

För övrigt vill riksförsäkringsverket endast med anledning av kommitténs uttalanden om registrering av farmaceutiska specialiteter hänvisa till vad som anförts härom i verkets remissyttrande den 13 januari 1970 över betänkandet Läkemedelsförsörjning i samverkan.

Stockholm den 30 januari 1970

L.-Å. Åström

N. E. Ahlström

Föredragande

Apotekarsocieteten:

Såsom vårt yttrande får vi härmed överlämna vår skrivelse den 10 februari 1970 till socialdepartementet i samma ärende (*se Bihang*).

Stockholm den 10 februari 1970

På direktionens vägnar:

Leif H. Eklund

Börje Holtendal

BIHANG

Yttrande av apotekarsocieteten över betänkandet Internordisk gyldighet av resepter
(NU 1969: 18)

Nordiska rådet efterhörde genom remiss den 4 juni 1964 bl. a. vår inställning till ett förslag om internordisk giltighet för recept. I remissyttrande den

10 juli 1964 förklarade vi, att vi ansåg förslaget vara ett angeläget mål att arbeta för men framhöll samtidigt, att betydande samordningsproblem måste lösas för att förslaget skulle kunna realiseras.

Nordisk reseptkomité har på sid. 21 i sitt betänkande sammanfattat sina synpunkter och rekommendationer i ett antal punkter. Vi följer denna uppställning i nedanstående kommentarer.

1. Vi delar kommitténs uppfattning när den framhåller att behovet av en internordisk giltighet för recept måhända icke är omedelbart och trängande. Ett ökat turistutbyte och framför allt en gemensam internordisk arbetsmarknad för medicinalpersonal synes dock höra få som logisk följd att recepten får internordisk giltighet. Det är då självklart, att säkerheten i expeditionen icke får på något sätt äventyras, varför vissa specialbestämmelser och inskränkningar synes ofrånkomliga, i varje fall under en övergångsperiod.

2. Den bristande överensstämmelsen beträffande receptpliktighet för olika läkemedel synes höra till de smärre stötestenarna. Kommitténs förslag att det av Nordiska läkemedelskommittén föreslagna samarbetsorganet, Nordisk läkemedelsnämnd, skall anförtros uppgiften att samordna hithörande frågor synes vara en naturlig utväg.

3. Kommittén konstaterar att den anmärkningsvärt stora skillnaden i varusortimentet utgör det allvarligaste och svåraste problemet när det gäller att tillämpa en internordisk receptgiltighet. Vi är överens med kommittén om att det är angeläget att finna vägar att åstadkomma en bättre överensstämmelse. Det måste dock noteras att överensstämmelsen torde vara bättre när det gäller vissa frekventa preparat än om man jämför hela sortimentet. Bland speciella detaljproblem må nämnas att ett och samma namn för närvarande kan avse olika läkemedel i skilda nordiska länder. Detta är icke acceptabelt. Den under punkt 2 nämnda läkemedelsnämnden bör ges uppdraget att bearbeta även denna fråga.

4. Kommitténs förslag att begränsa den internordiska giltigheten till att gälla endast läkarrecept anser vi vara väl motiverat.

Kontrollen av receptutfärdarens identitet och behörighet är självfallet en komplikation. Man kan — som kommittén säger — ha tillgång till övriga nordiska länders läkarförteckningar på vissa centrala apotek. Problemet kan dock förmodas vara mindre än man först tänker sig. Itererade recept som först expedierats i hemlandet kan därigenom anses vara granskade och receptutfärdarens behörighet styrkt.

5. Kommittén föreslår att recept på narkotika och sprit skall undantas från giltighetsregeln. Att undantaga narkotikarecept anser vi vara nödvändigt inte blott med tanke på kontrollföreskrifter utan även med hänsyn till risken för förfalskningar m. m. Däremot kan man möjligen söka finna vägar att slippa undanta spritrecept, där kontrollfrågorna inte kan anses vara så betydande.

6. Läkemedelsförmånen och motsvarande bestämmelser i övriga nordiska länder bör givetvis kunna utnyttjas även om läkemedel på recept inköps utomlands. Enklast synes vara att man begär ett kvitto på kostnaden och erhåller kompensation i hemlandet. Det bör påpekas att detta för närvarande icke är möjligt i Sverige utan ändring av gällande bestämmelser. Eftersom patienten enligt förslaget skall få tillbaka sina läkemedelskostnader endast under förutsättning att rabatt eller kostnadsfrihet skulle föreligga i hemlandet synes den enklaste lösningen vara att recept och kvitto presenteras

på ett apotek i hemlandet för bedömning. I Sverige skulle således receptet — om det skulle medge rabatt eller kostnadsfrihet — kunna tas med i fakturan till Rfv. Kostnaden för läkemedlen kan variera i länderna men patienten bör få tillbaka sitt utlägg — minus kundens andel. Omräkning av valuta kan beräknas efter schablonmässiga grunder.

7. Kommitténs rekommendationer med avseende på utlämningsbestämmelser ansluter sig i stor omfattning till de föreskrifter som gäller i Sverige. Vissa avvikelser av mindre vikt kan accepteras (t. ex. vit etikett även för läkemedel till utvärtes bruk samt varningstexter på förpackningar med vagitorier, solubletter m. fl. läkemedelsformer, som vid felaktig administrering kan framkalla skada).

Ur svensk synvinkel anser vi det däremot svårare att godta iteration ett obegränsat antal gånger under den tid av ett år som receptet är giltigt.

Kommitténs förslag att ett recept skall få expedieras i annat nordiskt land endast en gång under det år receptet är giltigt synes vara en för närvarande ofrånkomlig begränsning på grund av att iterationsbestämmelserna är så varierande.

8. Den begränsade receptundersökning som kommittén gjort för att få en uppfattning om i vilken utsträckning nordiska recept kan expedieras i annat nordiskt land, är av stort intresse. Frågan har viss relation till vad som sagts under punkt 3, då olikheter i sortimentet medför de största svårigheterna.

Kommitténs förslag att apoteken skall tillåtas att på kundens begäran expediera identiska preparat om det på receptet upptagna medlet saknas, bör i regel kunna accepteras. Därigenom skulle enligt beräkningarna totalt 65—75 procent av recepten för närvarande kunna expedieras.

Sammanfattningsvis och med hänvisning till vad ovan sagts vill apotekarsociteten tillstyrka bifall till kommitténs förslag

att nordiska recept göres giltiga för en expedition i ett nordiskt land inom en tidsrymd av ett år efter receptets utfärdande,

att ordningen omfattar uteslutande recept, utställda av legitimerade och centralt auktoriserade läkare,

att ordningen icke skall omfatta narkotika,

att de nordiska länderna skall sträva efter att uppnå ett mera enhetligt läkemedelsurval samt söka harmonisera reglerna för utlämning av läkemedel,

att tidpunkten för genomförandet skall fastställas efter närmare förhandlingar mellan respektive länders medicinalmyndigheter.

Det är därjämte angeläget att den föreslagna nordiska läkemedelsnämnden snart kommer till stånd. Värdet av en internordisk giltighet för recept skulle kunna öka väsentligt om denna läkemedelsnämnd uppnådde reella resultat efter de riktlinjer som beskrivits i det tidigare anförda. Även efter ökad harmonisering av utlämningsbestämmelser måste dock en internordisk giltighet för recept m. m. komma att vara förenad med vissa inskränkningar. För att undvika onödigt irritation kommer därför att erfordras en god information till allmänheten om bestämmelsernas omfattning och begränsningar.

Stockholm den 10 februari 1970

Leif H. Eklund

Börje Holtendal

Sveriges läkarförbund:

Mot bakgrunden av det alltmer ökade samarbetet mellan de nordiska länderna, speciellt inom hälso- och sjukvården, kan det synas ändamålsenligt med en internordisk giltighet för recept. Man kan peka på den mycket omfattande resandeströmmen mellan länderna i fråga — behovet i detta sammanhang är väl dock ej särskilt stort — vidare på det mellan Norge, Sverige och Finland etablerade samarbetet över gränserna tjänsteläkare emellan och slutligen den stora grupp nordiska läkare från de övriga länderna som är verksam i Sverige.

Innan internordisk giltighet för recept kan förverkligas måste emellertid en del åtgärder vidtagas för att harmoniera förhållandena i de nordiska länderna. För det första föreligger till exempel olika bestämmelser angående receptplikten, för det andra kan det uppstå svårigheter att verifiera att vederbörande har rätt att utfärda receptet i fråga, för det tredje föreligger olikheter i specialitetsförteckning-läkemedelssortiment och slutligen gäller olika bestämmelser om receptets tidsmässiga giltighet respektive giltighet vid iteration.

Man har föreslagit att recepten skall vara giltiga inom en tidsrymd av ett år efter utfärdandet och att iteration ej skall gälla. Detta kan förbundet ansluta sig till.

Förbundet tillstyrker också förslaget att recept på narkotika och vissa sprithaltiga läkemedel, som kommer in under särskild lagstiftning i respektive land, skall undantas. Vidare tillstyrkes att man på samma sätt undantar de medel som i de olika länderna är föremål för samma bestämmelser som för narkotika.

Receptutfärdaren måste enligt förbundets mening vara legitimerad läkare respektive fullständigt auktoriserad. Här blir det sannolikt vissa svårigheter med kontrollen, men man får väl försöka finna någon lösning via någon central registrering, gemensam för hela Norden.

På recept bör patientens födelsedata, vilket fordras i Sverige, antecknas. Telefonrecept skall icke kunna ifrågakomma. I de fall föreskrivet preparat ej finns måste läkarförbundet bestämt avstyrka att utbyte till så kallat likvärdigt preparat skulle få ske genom respektive apoteks försorg. Tyvärr förekommer det också i ett fåtal fall att samma namn kan avse skilda läkemedel i de olika länderna, vilket naturligtvis ytterligare bidrar till riskabla förväxlingar. Man bör således snarast samordna läkemedelssortimentet i de olika länderna liksom receptföreskrifterna.

Förslaget om att recept från tandläkare och veterinärer ej skall ha internordisk giltighet föranleder ej något ställningstagande från förbundets sida.

De sociala förmånerna d. v. s. i detta fall läkemedelsrabatteringen över-

ensstämmer ej heller i de olika länderna. Utredningens förslag att patienten därför mot kvitto på sina utgifter i annat land hos myndigheterna i sitt eget bör kunna få den återbäring hon är berättigad till tillstyrker förbundet. Gällande bestämmelser i Sverige måste emellertid i så fall ändras då det för närvarande inte är möjligt att på detta sätt erhålla kompensation.

Läkarförbundet tillstyrker att en snar samordning sker av de differenta förhållandena inom medicinförskrivningens område så att medicinalmyndigheterna i en nära framtid kan genomföra reformen om internordisk giltighet för recept.

Stockholm den 27 februari 1970

Sveriges läkarförbund

Karl-Fredrik Blom

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över tilläggsförslaget

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett tilläggsförslag om internordisk giltighet för recept. Förslaget har behandlats av utskottet vid dess möten i Tønsberg den 27—28 april 1970 och i Göteborg den 24—25 augusti 1970.

1. I n l e d n i n g

I tilläggsförslaget hemställes, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att införa nordisk giltighet för recept i enlighet med det förslag, som framlagts av Nordisk reseptkomité i dess utredning (*NU 1969: 18*).

2. R e m i s s y t t r a n d e n a

Yttranden över tilläggsförslaget har avlämnats av följande myndigheter och organisationer:

Nordiska medicinarrådet.

Danmark

Indenrigsministeriet.

Den Alm. Danske Lægeforening.

Dansk Tandlægeforening.

Dansk Tandlægeforening, Medicinaludvalget.

Dansk Farmaceutforening.

Danmarks Apotekerforening.

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet.
Finlands läkarförening.
Finlands tandläkarförbund.
Finlands veterinärförbund.
Finlands apotekareförening.

Norge

Sosialdepartementet.
Universitetet i Oslo, farmakologisk institutt.
Norges apotekerforening.
Norges medisinalindustri felleskontor.
Norsk medisinaldepot.
Institutt for farmakoterapi.
Norges farmaceutiske forening.

Sverige

Socialstyrelsen.
Läkemedelsnämnden.
Statens farmaceutiska laboratorium.
Läkemedelsbiverkningsnämnden.
Riksförsäkringsverket.
Apotekarsocieteten.
Sveriges läkarförbund.

Bland remissorganen återfinnes en nära nog enhetligt positiv inställning till genomförande av internordisk receptgiltighet, detta till trots att de praktiska fördelarna av en sådan för närvarande inte anses vara särskilt stora.

Nordiska medicinarrådet, som finner förslaget fördelaktigt både för patienter och läkare i de nordiska länderna, önskar att förslaget snarast utvidgas till att omfatta också narkotika och alkoholhaltiga läkemedel.

Från dansk sida tillstyrker *indenrigsministeriet* förslaget och framhåller att praktiskt betydelsefullt blir förslaget om mera likartat läkemedelssortiment skapas i länderna, om likartade regler om receptgiltighet skapas och om en harmonisering av reglerna om rekvisition och utlämning av läkemedel nås. *Danmarks Apotekerforening* delar indenrigsministeriets synpunkter och framhåller därutöver att, även om införande av internordisk receptgiltighet förmodligen skulle medföra vissa praktiska fördelar för resande i Norden, ensartade nordiska regler för utlämnande av läkemedel utan recept bör otvivelaktigt vara av ännu större betydelse. *Dansk Farmaceutforening* uttalar i sitt positiva yttrande farhågor för svårigheter vid utlämnande av läkemedel på grund av att vissa läkemedel har samma namn i de nordiska länderna utan att vara identiska. *Dansk Tandlægeforening* anser, att förslaget även bör omfatta recept utfärdade av tandläkare.

Finlands apotekarförening finner förslaget värdefullt, bl. a. med hänsyn till det stora antal finländare som vistas i Sverige och för turismen. Föreningen understryker att läkemedelssäkerheten i första hand måste bevaras

och att därför expedieringsbestämmelserna bör göras likartade. Ett likartat läkemedelsurval bör eftersträvas genom ett samarbete syftande till nordisk registrering av farmaceutiska specialiteter. Det påpekas att expedieringsbestämmelserna för Finlands del skiljer sig avsevärt från övriga länder. *Finlands tandläkarförening* framhåller i likhet med övriga länders tandläkarorganisationer betydelsen av att förslaget även bör avse recept utfärdade av tandläkare och hänvisar i detta sammanhang bl. a. till den nordiska arbetsmarknaden för tandläkare. *Finlands veterinärförbund* menar, att den föreslagna ordningen även bör omfatta recept utfärdade av veterinärer och hänvisar bl. a. till tillströmningen av hundar till utställningar och bruksprov.

Från norsk sida tillstyrkes förslaget i huvudsak. *Socialdepartementet* delar Nordisk reseptkommittés uppfattning om att en begränsad ordning med nordisk receptgiltighet bör kunna ordnas så snart de praktiska problemen i förbindelse med genomförandet är närmare avklarade. *Norges apotekerforening* konstaterar att bara en begränsad, noga definierad nordisk giltighet kan genomföras nu. Apotekerforeningen menar dock att denna ordning bör göras mera omfattande och pekar på denna frågas samband med frågan om större överensstämmelse i ländernas läkemedelssortiment. Apotekerforeningen anser att detta är en uppgift som ligger väl till rätta för den föreslagna nordiska läkemedelsnämnden. Till frågan om expediering av identiska preparat i den mån exakt samma preparat ej finns i annat nordiskt land ställer sig apotekerforeningen liksom flera av de svenska remissorganen skeptisk. Man pekar på de risker som i ett sådant sammanhang kan uppstå. Bedömningen av identiska preparat bör avgöras av läkare och icke av farmaceutisk personal. *Norsk medisinaldepot* är positiv i sin syn på förslaget men menar, att internordisk receptgiltighet bör träda i kraft först när läkemedelssortimentet uppnått större överensstämmelse. *Institutt for farmakoterapi* understryker behovet av en informationskampanj för allmänheten angående den begränsning, som den föreslagna ordningen innehär. Instituttet är till skillnad från flertalet remissorgan positivt till förslaget om expediering av identiska preparat. *Norges farmaceutiska forening* uppehåller sig i sitt positiva yttrande vid frågan om expediering av identiska preparat och ställer sig tveksam till förslaget i denna del. Foreningen framhåller behovet av information till allmänheten om den föreslagna ordningen, icke minst till den farmaceutiska personalen.

Socialstyrelsen i Sverige, som inhämtat yttrande från *läkemedelsnämnden, statens farmaceutiska laboratorium* och *läkemedelsbiverkningsnämnden*, tillstyrker att förslaget genomföres och anser det vara i linje med nu pågående önskvärda enhetssträvanden inom Norden. Socialstyrelsen har en avvikande uppfattning till vissa av kommitténs förslag och avstyrker i likhet med många andra organ expedition av deklaramässigt synonyma preparat. Vidare pekas bl. a. på att expedition av alkoholhaltiga läkemedel icke torde behöva undantagas från den föreslagna ordningen. Liksom anförts från

norsk sida anser socialstyrelsen en omfattande information om den nordiska receptgiltighetens innehåll nödvändig till apotekare och läkare. *Statens farmaceutiska laboratorium* är i hög grad intresserat av utökat nordiskt samarbete på läkemedelsområdet men anser att införande av den internordiska receptgiltigheten får vänta tills väsentligt större överensstämmelse uppnåtts i fråga om läkemedelssortiment och expeditionsbestämmelser i de nordiska länderna. *Riksförsäkringsverket*, som inte har någon erinran mot förslaget, uppehåller sig vid frågan om återbäring av kostnaderna för läkemedlen. Verket anser det lämpligt att patienten därvid betalar sina kostnader för läkemedlet i det land där inköpet görs och därefter söker återbäring på apotek i det egna landet. *Apotekarsocieteten* delar i stort kommitténs förslag och konstaterar, att det svåraste problemet vid genomförandet av internordisk receptgiltighet utgör den stora skillnaden i varusortiment. Det är angeläget att åstadkomma en bättre överensstämmelse härvidlag. Apotekarsocieteten anser i likhet med vissa andra remissorgan, att det icke är absolut nödvändigt att undanta spritreceipt från internordisk giltighet. Den föreslagna nordiska läkemedelsnämnden bör anförtros uppgiften att samordna frågan om receptplikt. Beträffande expediering av identiska preparat menar Apotekarsocieteten att det i regel bör kunna tillåtas att på kundens begäran expediera identiska preparat om det på receptet upptagna medlet saknas. Apotekarsocieteten understryker behovet av att den föreslagna nordiska läkemedelsnämnden snarast kommer till stånd och påpekar vikten av en god information till allmänheten om bestämmelsernas omfattning och begränsning. *Sveriges läkarförbund* finner förslaget värdefullt för resande inom Norden, för samarbetet mellan tjänsteläkare i gränstrakterna och för den grupp nordiska läkare, som är verksamma i Sverige. Förbundet motsätter sig bestämt förslaget om utbyte till s. k. likvärdigt preparat.

3. Utskottet

’ Socialpolitiska utskottet tillstyrker i likhet med flertalet remissorgan att Nordisk reseptkomités förslag om nordisk giltighet för recept genomföres. Utskottet är väl medvetet om att en nordisk receptgiltighet i enlighet med nämnda förslag får en relativt begränsad användning i dagens läge. Det synes emellertid utskottet riktigt att nu ta ett första steg mot en mera generell nordisk receptgiltighet.

Olika initiativ har tagits på det medicinska och sociala området för att underlätta kontakterna mellan befolkningen i de nordiska länderna. Man har eftersträvat att undanröja sådana hinder, som uppstår på grund av att en nordisk medborgare vistas i annat nordiskt land än sitt eget. Internordisk receptgiltighet är att se som ett praktiskt led i dessa strävanden. Praktisk betydelse får nordisk giltighet för recept på grund av den omfattande resandeströmmen mellan de nordiska länderna och den nordiska arbetsmarknaden.

För den resande allmänheten är det en serviceåtgärd att recept, erhållna i hemlandet, kan expedieras i annat nordiskt land. Vidare är nordisk receptgiltighet av betydelse för det samarbete som etablerats mellan tjänsteläkare vid gränserna mellan Finland, Norge och Sverige.

Utskottet delar receptkommitténs uppfattning att en avgörande förutsättning för genomförande av förslaget är att säkerheten i expeditionen icke sätts i fara. Läkemedelssäkerheten får sålunda ej eftersättas för de praktiska fördelarna av en nordisk receptgiltighet.

Receptkommittén konstaterar, att ett av de största hindren för genomförande av nordisk receptgiltighet utgör de stora skillnaderna i varusortimenten länderna emellan. Liksom receptkommittén anser utskottet det angeläget att eftersträva en bättre överensstämmelse i läkemedelsurvalet. Utskottet vill här peka på rådets rekommendation nr 16/1969 angående nordiskt läkemedelssamarbete. Vid behandlingen i rådet av detta ämne framhölls att det syntes möjligt att genom en harmonisering av ländernas lagbestämmelser om farmaceutiska specialiteter eliminera nu befintliga olikheter för att på längre sikt få till stånd ett likartat urval av specialiteter i Norden. Det synes angeläget att detta harmoniseringsarbete snarast kommer i gång. Ett detaljproblem i detta sammanhang, vilket måste anses angeläget att snarast lösa, är att en och samma benämning för närvarande kan avse olika läkemedel i olika nordiska länder, ett förhållande som icke kan accepteras. I rådets ovannämnda rekommendation föreslås att en nordisk läkemedelsnämnd inrättas som ett normgivande, rådgivande och kontrollerande organ. Denna läkemedelsnämnd torde lämpligen böra ta upp denna delfråga.

Utskottet anser att den föreslagna läkemedelsnämnden även skall ges i uppdrag att söka nå överensstämmelse i ländernas regler om receptplikt. Dessa regler innehåller för närvarande vissa skiljaktigheter, vilka försvårar genomförandet av nordisk receptgiltighet. De nordiska hälsovårdsmyndigheterna bör gå in för att samordna reglerna i detta avseende.

En förutsättning för förslagets realiserande är likaså en harmonisering av ländernas regler om utlämning av läkemedel. Av remissmaterialet framgår att bestämmelserna härvidlag för Finlands del skiljer sig avsevärt från övriga nordiska länders regler. Utskottet utgår från att dessa skiljaktigheter dock icke skall utgöra hinder för förslagets genomförande. En harmonisering av expedieringsbestämmelserna bör såsom receptkommittén föreslagit genomföras.

Utskottet anser i motsats till receptkommittén att även recept utfärdade av tandläkare och veterinärer skall ges nordisk giltighet. Med hänsyn till strävandena att underlätta nordiskt samarbete för olika slags medicinalpersonal synes det utskottet motiverat att låta tandläkare och veterinärer få del av de praktiska fördelar som nordisk receptgiltighet ger. Den nordiska arbetsmarknaden för tandläkare utgör även skäl härför. Beaktas bör också tandläkarnas egna strävanden att förskaffa sig samnordiska recepträttig-

heter. På samma sätt som receptkommittén föreslår en ordning med kontroll av vilka läkare som har rätt att förskriva läkemedel genom samarbete mellan ländernas apotekare och läkarorganisationer bör en motsvarande ordning kunna etableras såvitt gäller tandläkare och veterinärer.

Receptkommitténs förslag om att narkotika och alkohol av kontrollhän- syn undantages från giltighetsregeln tillstyrkes.

Förmånerna i form av kostnadsfria eller nedsatta läkemedel skall självklart kunna utnyttjas även om läkemedel inköps på recept i annat nordiskt land än det egna. På vilket sätt återbetalningen av kostnaden till kunden skall ske får närmare utredas.

Flertalet remissorgan har uppehållit sig vid receptkommitténs förslag om expedition av innehållsmässigt identiska preparat, om det på receptet upptagna medlet saknas. Utskottet vill avstyrka expedition av deklarationsmässigt synonymt preparat även om kunden skulle begära detta. Preparatens kliniska identitet är mycket svårbedömbär och förändringar i ett recept får därför ej ske utan kontakt med receptutfärdaren.

Genomförandet av en internordisk receptgiltighet, som i enlighet med vad tidigare anförts kommer att få en viss begränsning även efter en ökad harmonisering av utlånningsbestämmelserna, torde för att undvika onödig irritation böra föregås av information till såväl allmänheten som läkare och farmaceutisk personal.

Utskottet vill slutligen understryka vikten av att den föreslagna nordiska läkemedelsnämnden snarast kommer till stånd.

Under hänvisning till vad ovan anförts föreslår socialpolitiska utskottet, att Nordiska rådet ville antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att införa nordisk giltighet för recept utfärdade av läkare, tandläkare och veterinärer i nära anslutning till det förslag som framlagts av Nordisk reseptkomité i dess utredning (*NU 1969: 18*).

Göteborg den 24 augusti 1970

<i>Erling Dinesen (S)</i>	<i>Sven Hammarberg (s)</i>	<i>Lars Korvald (Kf)</i> Förman
<i>Lars Larsson (s)</i>	<i>Heimo Linna (K)</i>	<i>Gerda Møller (KF)</i>
<i>Niels Mørk (S)</i>	<i>Antti-Veikko Perheentupa (Sd)</i>	<i>Salve Salvesen (A)</i>
<i>Anna-Greta Skantz (s)</i>	<i>Olavi Tupamäki (Smp)</i>	

Medlemsförslag

om byggande av väg mellan Virtaniemi och Nyrud

(Väckt av Magnus Andersen, Erling Norvik, Tuure Salo och Veikko Savela)

Frågor i anslutning till mellanriksvägar på Nordkalotten har ända sedan Nordiska rådets tillkomst behandlats av rådet och dess trafikutskott. Betydelsefulla resultat har uppnåtts, men fortfarande återstår olösta problem. Mellan Norge och Finland har under senare år tillkommit flera nya förbindelser. Den av Nordiska rådet rekommenderade vägen mellan Sevettijärvi och Neiden kommer att tagas i bruk år 1970 och enligt uppgifter från norsk sida vara helt färdig 1972. Denna väg, som har stor lokal betydelse och samtidigt utgör en viktig turistled, har ej planerats för tung trafik. Från de lokala och regionala myndigheternas sida såväl i Norge som i Finland har man starkt framhållit betydelsen av att Kirkenes-området och området sydost om Enare träsk bör åter få en fullgod väg med tillräcklig kapacitet även för tyngre trafik. Efter andra världskriget har den förbindelse för tung trafik som tidigare fanns mellan Kirkenes- och Ivalo-området genom Pasvikdalen brutits. Tanken på en ny vägförbindelse har framförts redan tidigare, men enligt vår mening borde man nu genom regeringarnas försorg undersöka möjligheterna för en vägförbindelse mellan Virtaniemi i Finland och Nyrud i Norge. Preliminära undersökningar och beräkningar visar att en väg kunde byggas över Pasvikälven till norska gränsen, en sträcka på c:a 40 kilometer. Projektet förutsätter att en bro byggs över Pasvikälven, men bron kunde vara av trä och därigenom kunde avsevärda inbesparingar göras. Kostnaderna kan på finsk sida beräknas till c:a 3,2 miljoner mark. Vägsträckan på norsk sida är betydligt kortare och kostnaderna avsevärt lägre.

En väg mellan Virtaniemi och Nyrud har, utöver att den skulle befrämja Kirkenes-områdets förbindelser söderut, även betydelse för det ekonomiska utnyttjandet av områdena på var sin sida av riksgränsen såväl beträffande skogsbruk som renskötsel. Den föreslagna vägen skulle helt naturligt bli en viktig turistväg och samtidigt möjliggöra en ökad lokaltrafik. Alla dessa omständigheter talar för att vägen skulle få ett gynnsamt inflytande på de ekonomiska och trafikala aktiviteterna inom det berörda området.

På grund av det ovan anförda får vi härmed föreslå,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Norge och Finland att med det snaraste utreda möjligheterna för att bygga en mellanriksväg Virtaniemi—Nyrud.

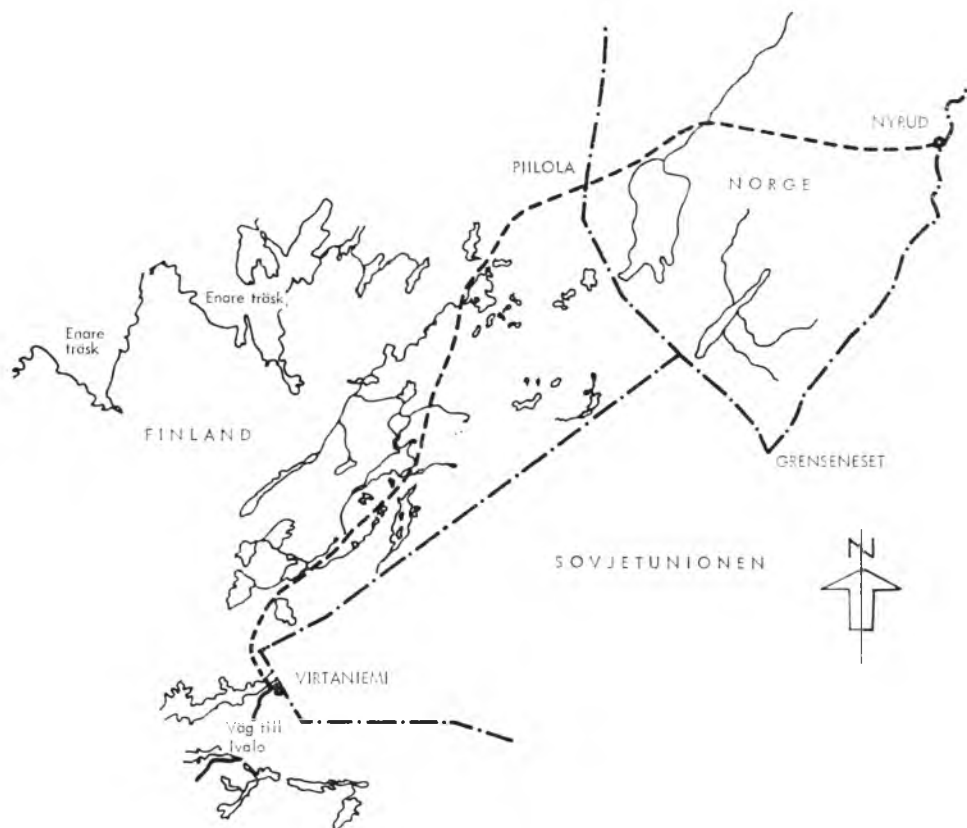
Oslo och Helsingfors i december 1969

Magnus Andersen (A)

Erling Norvik (H)

Tuure Salo (Lkp)

Veikko Savela (K)

TILLÄGG**Kartskiss över den förslagna mellanriksvägen Virtaniemi och Nyrud**

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

Finland

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen:

Då man granskar trafikförbindelserna från Kirkenes-verkningsområdet i Norge till Finland kan man konstatera att landsvägen mellan Kaamanen och Utsjoki ävensom vägen mellan Vetsikko och Nuorgam till riksgränsen är oljegrusbelagda vägar. Vägen mellan Nuorgam och riksgränsen blir helt färdig och kan tagas i bruk hösten 1970

Som en ny vägförbindelse till Norge kan beaktas stigningsvägen mellan Kaamanen—Sevettjärvi—norska gränsen, som för närvarande kan på den finska sidan trafikeras med bilar ända till norska gränsen. På norska vägmyndigheternas försorg byggs vägförbindelsen på den norska sidan, vilken torde färdigställas i trafikabelt skick under denna sommar. Meningen är att fortfarande förbättra stigningsvägen mellan Kaamanen—Sevettjärvi—norska gränsen i sådan utsträckning att vägen kan förändras till landsväg. Under den tid marken är tjälfri är vägen redan i sitt nuvarande skick nöjaktigt trafikduglig. På vägen finns visserligen fem broar, vilka har en viktbegränsning på 8 ton och vilka sålunda hindrar tunga transporter.

Medlemsförslaget om byggande av väg mellan Virtaniemi och Nyrud betyder att man borde bygga en ny väg på finska sidan c:a 38 km. Ifall vägen skulle planeras och byggas för lätt trafik skulle kostnaderna stiga åtminstone till 3 milj. mark, men ifall man skulle ta till dimensioneringsgrund en prognos enligt vilken trafiken ökar snabbt och en betydande mängd av trafiken är tung, bör kostnaderna beräknas stiga till c:a 10 milj. mark, varutöver man vore tvungen att grundförbättra landsvägen mellan Ivalo—Virtaniemi. Denna vägsträckas längd är c:a 45 km och dess förbättringskostnader skulle utgöra c:a 7 milj. mark.

Enligt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens åsikt kommer vägförbindelserna från Finland till Kirkenes-verkningsområdet på grund av det ovan anförda att bli betydligt bättre än tidigare och speciellt kommer turisttrafiken att draga en väsentlig nytta härav. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anser att varken trafikala eller finansiella förutsättningar föreligger under nuvarande förhållanden att vidtaga vidare åtgärder för byggande av en ny väg från Virtaniemi på finska sidan till Nyrud på norska sidan.

Däremot konstaterar väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att man borde överväga eventuella åtgärder för att få till stånd överläggningar med myndigheterna i Sovjetunionen, varvid man skulle undersöka möjligheterna att i behövlig utsträckning få utnyttja den förra Petsamovägen som leder till Norge genom Sovjetunionen för genomfartstrafiken från Ivalo till Kirkenes. Det må nämnas att man byggt i Paatsjoki på Sovjetunionens område ett vattenkraftverk. Den behövlige dammbron är veterligen riven endast för överbyggnadens del men underbyggnaden har lämnats i användbart skick, så att med skäligen kostnader torde man kunna få till stånd en övergång av Paatsjoki sålunda, att den skulle tillfredsställa till och med den tunga trafiken. I detta skede har man dock icke haft möjligheter att utreda vilka andra förbättrings- eller byggnadsarbeten som borde utföras på Sovjetunionens område och vad dessa skulle komma att kosta, ifall man i princip kunde anta att åstadkommande av en dylik genomfartstrafik vore inom möjlighetens gränser.

Helsingfors den 10 juni 1970

Simo Jaatinen

T. f. generaldirektör

V. Skogström

Chef för vägplanläggningsavdelningen,
byggnadsråd

Länsstyrelsen i Lapplands län¹:

Landsvägsförbindelsen längs Pasvig älv mellan Kirkenes och Ivalo bröts efter det senaste kriget varefter man särskilt på lokalt håll framfört önskemål om att på nytt öppna denna förbindelse. Då avsikten med den från Kaamanen via Sevettjärvi till Neiden anlagda stigvägen ej varit att i egentlig mening ersätta landsvägsförbindelsen längs Pasvig älv och den ej heller kan betjäna trakterna sydost om Enareträsk, är frågan om en mellanrikslandsväg i Pasvig-riktningen fortfarande öppen.

Utnyttjandet av skogarna norr om Virtaniemi inom ifrågasvarande område förutsätter en väg som förmår bära tunga trävarutransporter och vars byggande i sinom tid kommer före. Det vore även förenligt med renhushållningens intressen att erhålla en trafikförbindelse till detta väglösa område.

Kirkenesområdet som har en isfri hamn, borde även anslutas genom en landsvägsförbindelse till Ivaloområdet. Denna förbindelse vore ägnad att främja trafiken och handeln över gränsen och på så sätt stimulera näringslivet även inom vidsträcktare områden i de båda länderna.

Då förbindelsen via Sevettjärvi är längre än vid Virtaniemi är byggan-

¹ Uttrandet översatt från finska.

det av en landsväg i den riktningen uppenbarligen fördelaktig. Oaktat en ny landsvägsförbindelse anläggs, kommer vägen via Sevettijärvi även framgent att behövas varför den även borde förbättras.

Med stöd av vad ovan anförts och med omfattande av medlemsförslagets motivering uttalar länsstyrelsen att den förenar sig om det väckta förslaget och uttrycker förhoppningen att åtgärder i sinom tid skall vidtagas för åstadkommande av den nya landsvägsförbindelsen mellan länderna.

Rovaniemi den 26 augusti 1970

Martti Miettunen

Landshövding

Viljo Tervahauta

Länsråd

Suomen matkailuliitto r. y. — Finlands turistförbund¹:

Finlands turistförbund håller en förbättring av vägförbindelserna på Nordkalott-området för ytterst viktig och anser, att den föreslagna vägen mellan Virtaniemi och Nyrud har en väsentlig betydelse för turistnäringens utveckling i Lappland. Vägsträckan är planerad att gå genom landskapligt omväxlande områden och ansluter sig naturligt till de redan bestående förbindelserna, varför den har utmärkta förutsättningar att bli en omtyckt turistled.

På grund av det ovanstående förordar Finlands turistförbund det gjorda förslaget och med tanke på växande turistmängder hoppas, att byggandet av den ifrågavarande vägsträckan kunde fullbordas så fort som möjligt.

Helsingfors den 2 juni 1970

Finlands turistförbund r. f.

Heikki Mäki

Verkst. direktör

N o r g e

Samferdselsdepartementet:

Medlemsförslaget har vært forelagt Vegdirektoratet som igjen har forelagt det for vegsjefen i Finnmark.

¹ Yttrandet översatt från finska.

Vegsjefen i Finnmark opplyser følgende:

I forbindelse med planer om en norsk-finsk cellulosefabrikk i Kirkenes-området ble det i 1955 utarbeidet plan for vegforbindelsen Norge—Finland. Planen forutsatte utbedring av eksisterende riksveg 885 opp til Tjærebykt (10 km nord for Nyrud) og fra Tjærebykt ny veg til finskegrensen. Veglengden Kirkenes—Tjærebykt er 97 km. Vegen er i forbindelse med byggingen av kraftverkene i Skogfoss og Hestefoss utbedret og forsterket og tåler nå tungtrafikk.

Videre opplyser vegsjefen at det manglende vegstykke fra Tjærebykt til Finskegrensen har en lengde på 16,7 km. Etter dagens krav og prisnivå og med fast dekke, vil kostnaden for dette anlegg anslagsvis bli ca. kr. 7 000 000,—. Det er forutsatt vegklasse II d med kjørebredde 6,0 m.

Vegdirektoratet gjør oppmerksom på at utgangspunktet for den eventuelt nye vegforbindelse er Tjærebykt, ca. 10 km nord for Nyrud. I vedlagte kart er vegtraséen på norsk side inntegnet med rødt (*här ej tryckt*).

Den med kgl. resolusjon av 6. februar 1970 opprettede "Øvre Pasvik nasjonalpark" er inntegnet med grønt. Området berøres ikke av vegtraséen.

Oslo, 27. mai 1970

Etter fullmakt
Sigurd Lorentzen

John. H. Paval

S v e r i g e**Statens vägverk:**

Förslaget avser byggande av väg på finländskt respektive norskt territorium i dessa båda länders nordligare delar.

Vägverket har inte något att invända mot förslaget ur de synpunkter verket har att beakta.

Stockholm den 28 april 1970

Bertil Ström

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget

Til trafikudvalget er henvist et medlemsforslag om bygning af vej mellem Virtaniemi og Nyrud. Udvalget har tidligere behandlet forslaget på møde i Øster-Marie den 11. august 1970.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslaget, som er fremsat af Magnus Andersen, Erling Norvik, Tuure Salo og Veikko Savela, henvises til, at genoprettelse af en vejforbindelse gennem Pasvikkdalen vil være af stor økonomisk betydning for områderne omkring Kirkenes og Virtaniemi for så vidt angår skovbruget og rendriften, ligesom den helt naturligt vil blive en vigtig turistvej og samtidig muliggøre en øget lokaltrafik. Der henvises endvidere til, at den mellemrigsvejforbindelse, der er under bygning mellem Sevettjärvi og Neiden, ikke vil kunne tage den tunge trafik. Forslagsstillerne henstiller derfor til rådet at vedtage en rekommandation til regeringerne i Finland og Norge om snarest at udrede mulighederne for at bygge en mellemrigsvej Virtaniemi—Nyrud.

2. Udtalelser

Udtalelser i anledning af medlemsforslaget er afgivet af følgende myndigheder og organisationer m. fl.:

Finland

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.
Länsstyrelsen i Lapplands län.
Finlands turistförbund.

Norge

Samferdselsdepartementet.

Sverige

Statens vägverk.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i Finland oplyser, at en ny vejforbindelse mellem Virtaniemi og Nyrud forudsætter, at der på finsk side bygges en ny vej på en strækning af ca. 38 km. Omkostningerne ved anlæg af en sådan vej vil andrage mindst 3 millioner mark, hvis vejen kun skal kunne tage let trafik, og ca. 10 millioner mark, hvis den også skal kunne tage tung trafik. I det sidstnævnte tilfælde må der foretages forbedringer for

ca. 7 millioner mark på den eksisterende 45 km lange vej mellem Ivalo og Virtaniemi. Styrelsen henviser til den udbygning af vejforbindelserne mellem Finlands og Norges nordligste dele, som allerede har fundet sted eller er i gang, herunder vejen Kaamanen—Sevettijärvi—Neiden, og til, at denne forbedring af vejforbindelserne mellem Finland og Kirkenesområdet — specielt for turisttrafikken — vil være et væsentligt fremskridt. Styrelsen mener derfor ikke, at der for tiden er trafikale eller finansielle forudsætninger for at bygge en ny vej fra Virtaniemi til Nyrud.

Länsstyrelsen i Lapplands län anfører, at bygningen af den foreslåede vej, således at den er egnet til befordring af tunge trævaretransporter, er en betingelse for udnyttelse af skovområdet nord for Virtaniemi. Området er i dag uden veje, og anlæg af en vej ville også være af interesse for rennæringen. Den foreslåede vej vil være den korteste forbindelse mellem Ivaloområdet og Kirkenesområdet, som har en isfri havn, og vil derfor være egnet til at fremme trafikken og handelen over grænsen og til at stimulere næringslivet inden for vidtstrakte områder i de to berørte lande. Länsstyrelsen anbefaler derfor medlemsforslaget.

Finlands turistförbund finder en forbedring af vejforbindelserne yderst vigtig og mener, at den foreslåede vej, som må formodes at blive en yndet turistrute, vil være af væsentlig betydning for udviklingen af turistnæringen i Lappland. Forbundet anbefaler forslaget og udtrykker den forhåbning, at den pågældende vej må blive anlagt så snart som muligt.

Det norske samferdselsdepartement oplyser, at den eksisterende norske vejstrækning på 97 km fra Kirkenes til Tjærebukt i forbindelse med anlæg af kraftværkerne ved Pasvikelven blev udbygget til tung trafik, og at omkostningerne ved anlæg af den manglende vejstrækning på 16,7 km fra Tjærebukt til den finske grænse anslås til ca. 7 millioner kroner. Det oplyses endvidere, at den nyoprettede "Øvre Pasvik nasjonalpark" ikke vil blive berørt af den foreslåede vej.

Statens vägverk i Sverige har intet at indvende imod forslaget.

3. Trafikudvalget

Udvalget har ved flere tidligere lejligheder gjort sig til talsmand for det synspunkt, at udbygningen af trafikforbindelserne i og mellem de nordiske lande bør foregå uden hensyntagen til landegrænserne. Dette synspunkt er sikkert mest relevant for så vidt angår Nordkalotten. Den er et stort, tyndt befolket område med lange trafikforbindelser, og det må derfor antages, at der i mange tilfælde vil kunne opnås store besparelser ved en fælles planlægning, hvorved man ser bort fra de eksisterende grænser. Hertil kommer, at et gennemgående vejsystem vil give næringslivet de naturlige udfoldelsesmuligheder, ligesom det vil bryde isolationen for befolkningen, som i mange tilfælde kun har forbindelsesmulighed til det nationale trafiknet, men ikke til nærboende naboer på den anden side af en landegrænse.

Den i det foreliggende medlemsforslag omhandlede vej vil i givet fald komme til at gå gennem et område, som siden afbrydelsen af den gamle Pelsamovej har været uden vejforbindelse med omverdenen, og den vil være den korteste forbindelse mellem Kirkenesområdet og Ivalo-området. Den foreslåede vej vil være af stor betydning. Trafikken er i dag henvist til at benytte så store omveje, at det må antages at virke prohibitivt på det potentielle transportbehov. Det skal herved bemærkes, at den nye vejforbindelse Kaamanen—Sevettijärvi—Neiden ikke er udbygget til at tage tung trafik.

Trafikudvalget foreslår,

at rådet vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i Finland og Norge snarest at undersøge mulighederne for at bygge en mellemrigsvej mellem Virtaniemi og Tjærebukten.

Østersøen om bord i m/s "Finlandia", den 12. november 1970

<i>Magnus Andersen (A)</i>	<i>Leif Cassel (m)</i>	<i>Kresten Damsgaard (V)</i>
<i>Veikko Hanhiova (K)</i>	<i>Svend Horn (S)</i>	<i>Martha Johannessen (A)</i>
<i>Magnus Kjartansson (Ab)</i>	<i>Aksel Larsen (SF)</i>	<i>Bror Lillqvist (Sd)</i>
<i>Sven Mellqvist (s)</i>	<i>Erling Norvik (H)</i>	<i>Gösta Skoglund (s)</i>
	<i>Pekka Tarjanne (Lkp)</i>	

Formand

Tilläggsförslag

om samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik

(Väckt av Georg Backlund och Salve Salvesen)

Vid sin tolfte session antog Nordiska rådet en rekommendation om införande av en gemensam nordisk arbetsmarknad för bibliotekarier (*rekommendation nr 2/1964*). Enligt regeringarnas meddelanden om rekommendationen till rådets adertonde session är den gemensamma arbetsmarknaden redan ett faktum för folkbibliotekariernas vidkommande, medan vissa formella hinder ännu återstår för införande av en sådan arbetsmarknad för universitetsbibliotekarierna. En fråga som nära sammanhänger med införandet av en nordisk bibliotekariearbetsmarknad är frågan om en samordning av utbildningen för bibliotekarier.

I Sverige tillsattes år 1965 en utredning för att framlägga förslag till utbildning för bibliotek, arkiv och informatik. Även om utredningens huvuduppgift var att behandla behovet av utbildning i Sverige, hade den som särskild uppgift att pröva möjligheterna till en framtida nordisk samverkan. Utredningen avgav sitt betänkande den 7 oktober 1969 (*SOU 1969: 37*).

Utredningen har beträffande det nordiska samarbetet funnit, att skillnaderna mellan de nordiska länderna vad gäller biblioteks- och arkivväsendet och utbildningen på dessa områden för närvarande förhindrar en direkt samverkan inom grundutbildningen. Utredningen anser dock, att en längre gående samverkan även på detta stadium bör eftersträvas. Såsom lämpliga samarbetsformer på grundutbildningens område nämner utredningen personalutbyte och gemensam framställning av läromedel.

Ett visst samarbete har redan förekommit mellan de nordiska länderna på biblioteksutbildningens område. Samnordiska fortbildningskurser har årligen hållits för anställda inom olika bibliotekssektorer. Bland de kategorier, som deltagit i dessa kurser, kan nämnas sjukhusbibliotekarier, barnbibliotekarier och dokumentalister. Det bör dock tilläggas, att en del av dessa kurser varit nationella men att deltagare från de övriga nordiska länderna har inbjudits. År 1949 började den nordiska fortsättningskolan för folkbibliotekarier sin verksamhet. Sedan denna utbildning nu upphört på grund av att lärar- och understödsfrågan inte kunnat lösas, har en viktig form för samnordisk fortbildning för bibliotekarier gått förlorad.

Särskilt värdefull vore en samnordisk fortbildning för personal vid de vetenskapliga specialbiblioteken. Dessas verksamhetsformer har under de

senaste åren starkt förändrats. Forskningen har på de flesta områden utvecklat kraftigt med påföljd att utbudet på vetenskapliga arbeten fått en omfattning, som gör det svårt för forskarna att följa utvecklingen. Det ankommer därför på biblioteken att i allt större utsträckning vara forskarna behjälpliga med information. Detta ställer ökade krav på de biblioteksanställda. Fortbildning och specialutbildning för dokumentalister/informatiker bör naturligtvis ordnas i ett vart av nordiska länderna, men betydande fördelar kunde uppnås genom en samnordisk fortbildning för att tillgodose behovet av starkt specialiserad fortbildning för personal vid t. ex. tekniska, naturvetenskapliga och medicinska bibliotek. Den snabba utvecklingen av de tekniska systemen för dokumentation gör det även nödvändigt med ett kontinuerligt utbud av fortbildningskurser, för vilka gemensamma nordiska resurser kunde utnyttjas. I detta sammanhang bör erinras om att Nordiska rådet vid sin elfte session antog en rekommendation om nordiskt samarbete beträffande vetenskaplig dokumentation (*rekommendation nr 12/1963*). En samordning av den vetenskapliga dokumentationen liksom även utbyggnaden av arbetsmarknaden för bibliotekarier gör det naturligt med en ökad samverkan inom utbildningen på biblioteksområdet.

Vid en konferens för representanter för biblioteksväsendet i de nordiska länderna, som på initiativ av den ovannämnda svenska utredningen hölls i Stockholm i januari 1969, förordades åtgärder för

1. skapande av ett samarbetsorgan mellan biblioteksutbildningsanstalterna för
  - a. diskussion av läromedelsfrågor, inklusive eventuella åtgärder för programmerad undervisning,
  - b. diskussion av utbildningsplanefrågor,
  - c. planering av vidareutbildnings- och fortbildningskurser öppna för deltagare från andra nordiska länder, t. ex. de svenska fördjupningsalternativen under bibliotekarieutbildningens åttonde termin,
  - d. information om nordiska utbildningsmöjligheter,
  - e. eventuell samplanering av biblioteksforskning;
2. anordnande av större nordiska lärarkonferenser, exempelvis vart tredje år, och mindre konferenser vid behov;
3. anordnande av nordiska symposier för yrkesverksamma bibliotekarier kring speciella problem.

De vid konferensen gjorda uttalandena ger enligt vårt förmenande en god grundval för vidare åtgärder för en samordning av utbildningen, särskilt fortbildningen av bibliotekarier och dokumentalister/informatiker.

De undersökningar, som utförts av den svenska utredningen, har därjämte gett vid handen att en gemensam utbildningsverksamhet på arkivområdet är behövlig i synnerhet kring lokalfrågor, konservering, mikrofilm och ADB. Dessutom anses det önskvärt med samnordisk utbildning om den grundläggande arkivteorin och grannländernas arkiv och arkivväsen. Utredningen har funnit att det, på grund av att behovet av specialister inom arkivväsendet i de enskilda länderna är begränsat, är förenat med svårigheter

att anordna specialkurser inom varje land för sig. En samordning av utbildningsverksamheten skulle ge ett bredare elevunderlag och öka tillgången på speciallärare. Inom läromedelsframställningen kunde vissa rationaliseringsvinster göras genom gemensam produktion av läroböcker, handböcker, bildband och annat åskådningsmaterial. I första hand borde utarbetas en gemensam översikt över nordisk arkivterminologi.

Hänvisande till vad ovan anförts hemställer vi,

att Nordiska rådet måtte antaga en så lydande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för att samordna utbildningen för bibliotek, arkiv och informatik, särskilt beträffande fortbildningen på dessa områden.

Stockholm den 13 januari 1970

Georg Backlund (Skdl)

Salve Salvesen (A)

*TILLÄGG***Utdrag ur betänkande avgivet i Stockholm den 7 oktober 1969 av utredningen rörande utbildning av bibliotekspersonal (SOU 1969: 37)***2.4.4. Nordisk samverkan**2.4.4.1. Bibliotekspersonal*

Det hittillsvarande nordiska samarbetet beträffande biblioteksutbildningen har kortfattat behandlats ovan och gäller i samtliga fall vidareutbildning och fortbildning. För folkbibliotekens del har den tills vidare nedlagda nordiska fortsättningsskolan i Kungälv spelat en framträdande roll. Nordiska kurser för sjukhusbibliotekarier och barnbibliotekarier bör nämnas liksom Nordforsks seminarier i speciella dokumentationsfrågor. Nordiska vetenskapliga biblioteksförbundet (NVBF) har anordnat ett par veckokurser i medicinsk dokumentations- och bibliotekstjänst; och vid karolinska institutets biomedicinska dokumentationscentral tar man emot personal från bl. a. övriga nordiska länder för kurser om en månad i frågeformulering vid användning av MEDLARS. Till det nordiska samarbetet hör även NVBF:s utgivning av *Nordisk handbok i bibliotekskunskap (1957—1960)*.

I direktiven till BU framhåller departementschefen att tillfällen till samverkan speciellt bör uppmärksammas:

De sakkunniga bör studera vissa länders utbildning på här ifrågavarande områden och därvid särskilt pröva möjligheterna till framtida nordisk samverkan.

I syfte att undersöka utsikterna till en vidgad gemensam verksamhet inbjöd BU företrädare för biblioteksutbildning från samtliga nordiska länder till en konferens i Stockholm den 8—9 januari 1969 angående framkomliga samarbetsvägar. Vid överläggningarna deltog representanter för Danmarks Biblioteksskole, Danmarks Tekniske Bibliotek, Norges teknisk-naturvetenskapelige forskningsråd, riksdagsbiblioteket i Helsingfors, skolstyrelsens biblioteksbyrå i Helsingfors, Statens biblioteksskole i Oslo, Statens bibliotekstilsyn i Köpenhamn och Statens bibliotekstilsyn i Oslo, Svenska social- och kommunalhögskolan i Helsingfors samt för Universitetsbiblioteket i Oslo.

Avsnittet om utbildning i andra länder visar att den grundläggande yrkesmässiga skolning som ligger före specialiseringsstadiet skiftar avsevärt länderna emellan. Vid diskussionerna framgick att dessa olikheter i dag förhindrar samverkan på detta stadium. Förutsättningarna för kurser i gemensam regi på specialiserings-, vidareutbildnings- och fortbildningsnivåer

bedömdes som gynnsammare. Emellertid konstaterades att det för närvarande föreligger svårigheter att få till stånd fullständig nordisk samverkan i påbyggnadsutbildningen, eftersom man särskilt i Danmark redan inriktat sig på ett system med egna kurser.

Konferensen resulterade i uttalanden till förmån för

1. skapande av ett samarbetsorgan mellan biblioteksutbildningsanstalterna för
  - a. diskussion av läromedelsfrågor, inklusive eventuella åtgärder för programmerad undervisning,
  - b. diskussion av utbildningsplanefrågor,
  - c. planering av vidareutbildnings- och fortbildningskurser öppna för deltagare från andra nordiska länder, t. ex. de svenska fördjupningsalternativen under bibliotekarieutbildningens åttonde termin,
  - d. information om nordiska utbildningsmöjligheter,
  - e. eventuell samplanering av biblioteksforskning;
2. anordnande av större nordiska lärarkonferenser, exempelvis vart tredje år, och mindre konferenser vid behov;
3. anordnande av nordiska symposier för yrkesverksamma bibliotekarier kring speciella problem.

Givetvis bör enligt BU en längre gående samverkan, även beträffande grundutbildningen, eftersträvas. Det föreslagna samarbetsorganet bör härvidlag kunna verka initierande och förslagsställande. Frågan om biblioteksforskning (1 e ovan) har behandlats under utbildningens organisation (s. 111—112).

BU utgår i sina kostnadsberäkningar från att medel kommer att ställas till förfogande för den föreslagna verksamheten på nordisk grund.

2.4.4.2. Arkivpersonal

Mellan arkivinstitutionerna i de nordiska länderna har ett utbyte av erfarenheter och synpunkter sedan länge ägt rum. Samarbetssträvandena har manifesterat sig i konferenser, överläggningar, föredrag, stipendiatutbyte o. s. v. En för de nordiska länderna gemensam tidskrift, *Nordisk Arkivnyt*, utges numera i Köpenhamn. Även bland företagsarkivarierna finns ett visst samarbete av liknande art. Möjligheterna till en gemensam nordisk utbildning av arkivpersonal diskuterades vid en nordisk arkivdag i Helsingfors 1967 i anslutning till ett anförande av den svenske riksarkivarien Åke Kromnow.

I avsikt att närmare utröna möjligheterna till en nordisk samverkan vid utbildningen av arkivpersonal har representanter för BU överlagt med företrädare för arkivväsendet i Danmark, Finland och Norge. Resultatet av dessa överläggningar kan sammanfattas på följande sätt.

Skiljaktigheterna mellan de nordiska ländernas arkivväsen är i vissa avseenden betydande. Förutsättningarna för en långtgående samordning av utbildningen synes därför inte vara särdeles gynnsamma. För arkivinstitutio-

nerna är det karakteristiskt att deras verksamhet är bunden till ett bestämt område; de mottar och vårdar endast sådana arkiv som uppstått inom detta område. Härav följer att de i högre grad än flertalet andra kulturella institutioner är bundna till den egna nationen och dess administrativa organ. Då skillnaderna mellan de olika nordiska länderna i fråga om förvaltning och förvaltningstradition delvis är stora, följer därav att även arkivväsendet, dess arbetsmetoder och terminologi utvecklats olikformigt.

De skillnader som finns mellan de olika ländernas arkivväsen torde snarast ha ökats genom den utveckling som skett under senare år. Denna har lett till ett ytterligare närmande mellan arkivväsendet och förvaltningen, bl. a. beroende på gallringens växande betydelse. Detta närmande har i de olika länderna skett i växlande omfattning och utefter växlande linjer.

Överläggningarna har således bekräftat att grundutbildningen i huvudsak måste ske på nationell basis. Detta hindrar givetvis inte att enstaka elever från andra — nordiska men även utonordiska — länder bör beredas tillträde till den föreslagna utbildningen, om önskemål härom uppkommer.

Däremot har det framgått av den företagna undersökningen, att det finns ett betydande intresse för en gemensam utbildningsverksamhet inom vissa begränsade sektorer. På det arkivtekniska området är beröringspunkterna många, så exempelvis i fråga om lokalfrågor, konservering, mikrofilm och ADB. Också i fråga om den grundläggande arkivteorin torde det finnas en betydande samstämmighet. Därjämte är det givet att en genom nordisk undervisning fördjupad kunskap om grannländernas arkiv och arkivväsen skulle vara till gagn.

På dessa områden föreligger därför ett behov av gemensam utbildningsverksamhet. I huvudsak blir det härvid fråga om fortbildningskurser, syftande till kunskapsfördjupning och specialisering. Då behovet av specialister är begränsat, torde det möta svårigheter att anordna kurser av denna art inom varje land för sig. En viss samordning av undervisningen i sådana fall skulle därför vara rationell. Den skulle bredda elevunderlaget och öka tillgången på speciallärare. Från dansk sida har påpekats att de seminarier kring ett visst tema (t. ex. gallring) som sedan några år anordnats i Danmark, lämpligen kunde göras nordiska. Seminarierna, som anordnas någon gång varje år, brukar räkna två till tre dagar. Det skulle otvivelaktigt vara av stort värde, om dessa seminarier finge en nordisk karaktär.

Om en samverkan kommer till stånd, är det naturligt att den bör utsträckas också till läromedelsområdet. I första hand skulle tillgången på moderna läroböcker därigenom förbättras. Från flera håll har påpekats att början borde göras med utarbetandet av en gemensam översikt över nordisk arkivterminologi. Även bildband och annat åskådningsmaterial torde delvis kunna utarbetas genom ett samarbete mellan de nordiska länderna.

Planläggningen av gemensamma fortbildningskurser och annan nordisk samverkan synes i första hand böra ske genom riksarkivarierna. Då delta-

gandet i sådana kurser torde vara beroende av att tidpunkten för dem kan tillkännages i god tid före kursens början, är det önskvärt att planläggningen blir relativt långsiktig.

BU utgår i sina kostnadsberäkningar från att medel kommer att ställas till förfogande för de åtgärder som ovan föreslagits i syfte att organisera en nordisk samverkan i fråga om utbildning av arkivpersonal.

BILAGA 1

Yttranden över tilläggsförslaget

Nordisk Videnskabeligt Bibliotekarforbund:

Nordisk Videnskabeligt Bibliotekarforbund er en føderation af de nationale forskningsbibliotekarsammenslutninger i Norge, Finland, Island, Sverige og Danmark. Dets formål er at fremme samarbejdet mellem de nordiske forskningsbibliotekers personale for derved at øge samarbejdet mellem bibliotekerne. Uddannelsen af medarbejdere ved forskningsbibliotekerne har altid ligget NVBF på sinde. Tydeligst er det markeret ved NVBF:s udgivelse af tre-bindsværket Nordisk Håndbog i Bibliotekskundskab, som blev afsluttet i 1960, og hvortil der er taget initiativ til forberedelse af en ny udgave.

Derfor har koordinationen af uddannelsen på nordisk basis inden for de forskellige medarbejderkategorier NVBF:s største interesse. I øjeblikket synes der ikke nogen mulighed for en fællesnordisk basisuddannelse, men på efteruddannelsesområdet kommer det nordiske perspektiv stærkt ind i billedet. Vedlagte liste over NVBF:s rundbordskonferencer vidner om, at forbundet siden 1956 energisk har arbejdet på nordisk plan med efteruddannelsen. Derfor besluttede NVBF:s styrelse på sit møde i Umeå den 23. juni 1970 (i forbindelse med det almindelige medlemsmøde, som havde samlet ca. 130 deltagere fra alle fem nordiske lande) at henstille til Nordisk Råd, at man — også økonomisk — støttede det efteruddannelsesarbejde, som NVBF står for. Det er på efteruddannelsesområdet, der er grobund for en fællesnordisk indsats. Til orientering vedlægges program for mødet i Umeå og skriftlig beretning for 1968—1970 (*här ej tryckta*). Det kan yderligere nævnes, at NVBF:s næste initiativer bliver et kursus i FN-publikationer i Oslo i oktober 1970 og en rundbordskonference om reprografi i Sverige i forsommeren 1971.

København, den 3. august 1970

Karl V. Thomsen

Formand for NVBF

Nordforsk:

Nordforsk har innenfor det teknisk-naturvitenskapelige området gjennom sin komité for teknisk informasjon, som ble tilsatt i året 1953, i en årrekke virket for nordisk samarbeid omkring utdannelsesproblemene innen doku-

mentasjon og bibliotekstjeneste. Dette har bl. a. skjedd ved generell kursvirksomhet som imidlertid senere har blitt tatt bort fra programmet for Nordforsks virksomhet, idet akademisk utdanning i dokumentasjon og teknisk informasjon har blitt tatt opp på nasjonalt plan. Nordforsk har derfor i de senere år konsentrert sitt engasjement på dette felt omkring seminarer og konferanser innenfor spesialemner så som referering og indeksering, utnyttelse av patenter som informasjonskilde, utnyttelse av metallurgisk informasjon, automatisk databehandling i dokumentasjon og bibliotekstjeneste, undervisning ved tekniske høyskoler i utnyttelse av faglitteratur og rapportskrivning etc. Disse konferanser og seminarer har tilsammen samlet flere hundre deltakere og synes således å ha bidratt til å dekke et behov for spesialutdanning, som fortsatt foreligger i betydelig omfang for såvel personale ved vitenskapelige spesialbibliotek som andre bibliotekstyper. I de siste år har anvendelsen av EDB i informasjons- og dokumentasjonsarbeidet skapt øket behov av spesialistutdanning. Et problem som har avdekket seg i denne sammenheng, er at en innenfor rammen av de nordiske land ikke rår over et tilstrekkelig antall egnede spesialister som kan meddele undervisning av den type som utviklingen krever. Spesielt vil dette være et problem når en ønsker å initiere nasjonale virksomheter som tar sikte på å gi spesialundervisning på et faglig sett høyt plan.

Uten å gå inn på de enkelte detaljer av det tilsendte tilleggsforslag, vil Nordforsk generelt uttrykke at en finner det verdifullt at det iverksettes tiltak for å fremme utdannelsen for bibliotek, arkiv og informatikk innenfor rammen av de nordiske land. En anser imidlertid at en forutsetning for nordisk samarbeid på dette område må være at hvert av landene opprettholder et høyt aktivitetsnivå med hensyn til den nasjonale, akademiske undervisning. Av særlig nytte mener en at det vil være å etablere et nordisk samarbeid omkring kurser for spesialutdanning, som bygger på høyeste utdannelsesstrinn i den nasjonale undervisning. Med hensyn til den nåværende mangel på kvalifiserte undervisningskrefter innen det aktuelle fagområde i de nordiske land, bør en i denne sammenheng overveie mulighetene for å engasjere utenlandske forelesere i samband med nordiske spesialistkurser.

Nordforsk vil forøvrig henlede oppmerksomheten på det samarbeidsorgan for teknisk og vitenskapelig informasjon og dokumentasjon som er foreslått opprettet bl. a. som et resultat av virksomheten innen den nordiske embetsmannskomiteé for utredning av utvidet nordisk økonomisk samarbeid. Det burde være naturlig at videre tiltak for å fremme utviklingen på det området som forslaget behandler overlates til dette organ.

Stockholm, 30. april 1970

For Nordforsks styre

Erling Hagen

Siv.ing.

D a n m a r k

Undervisningsministeriet, det internationale kontor, *hänvisar i skrivelse den 8 maj 1970 till yttrande av den 30 april 1970 från Forskningens fællesudvalg, udvalget for videnskabelig og teknisk information og dokumentation (se nedan).*

Ministeriet for kulturelle anliggender:

-- -- fremsendes hermed en fra Danmarks Biblioteksskole indhentet udtalelse (*se nedan*), til hvilken ministeriet kan henholde sig.

Det tilføjes, at man på det foreliggende grundlag ligeledes har anmodet rigsarkivaren om en udtalelse.

København, den 13. maj 1970

P. m. v.

E. b.

Niels-Jørgen Nielsen

Sekretær

— — — skal man meddele, at *rigsarkivaren* nu har afgivet en udtalelse, i hvilken det bl. a. hedder, "at det danske arkivæsen med glæde må hilse det initiativ, der er blevet taget af Nordisk Råd. Fra dansk side vil vi være interesseret i, at der skabes en mulighed for en internordisk undervisning på de områder inden for arkivvæsenet, som må være fælles for alle arkiver, herunder almindelige arkivteoretiske problemer, information om det europæiske og ikke mindst det nordiske arkivvæsens historie og struktur, tekniske problemer som konservering, mikrofotografering, EDB m. m. Vi må endvidere anse det for yderst ønskeligt, at der skabes en nordisk håndbog i arkivvæsen, først og fremmest omfattende de nævnte spørgsmål."

København, den 17. juli 1970

P. m. v.

E. b.

Niels-Jørgen Nielsen

Sekretær

Forskningens fællesudvalg, Udvalget for videnskabelig og teknisk information og dokumentation:

Samtidig med at gøre opmærksom på at udvalget kun mener sig kompetent til at behandle sagen for så vidt angår uddannelse af dokumentalister

samt bibliotekarer til forskningsbiblioteker, skal man som udvalgets opfattelse udtale, at selv om man naturligvis ser med stor sympati på en koordinering af bibliotekar- og dokumentalistuddannelser i de nordiske lande, må man dog konstatere, at der med hensyn til basisuddannelsen er så store forskelle i de respektive landes tilrettelægning af uddannelserne og deres mål-sætning, en forskel, der vil blive endnu mere udtalt, såfremt den i SOU 1969: 37 skitserede svenske uddannelsesplan gennemføres, at det næppe for tiden vil være muligt at nå frem til en fællesnordisk grunduddannelse.

Man kan anbefale, at den foreslåede kontakt mellem de pågældende biblioteksskoler o. l. etableres, ligesom der er stor interesse for en videreudvikling af de gennem flere år bl. a. af Nordforsk og Nordisk Videnskabeligt Bibliotekarforbund gennemførte fællesnordiske seminarer, kurser, rundbordskonferencer m. v. Der er her skabt en basis for en systematiseret efter- og videreuddannelse i nordisk regi, som uden tvivl vil være meget frugtbar, også med henblik på en nærmere koordinering af biblioteks- og dokumentationsvæsenet i Norden.

Udvalget finder det formålstjenligt, at en videre drøftelse af muligheden for fællesnordiske aktiviteter på de nævnte uddannelsesområder, især for så vidt angår dokumentalistuddannelsen, tages op i det nyligt etablerede nordiske koordineringsorgan for videnskabelig information og dokumentation — NORDDOK (*se Danmarks videnskabelige bibliotekers sammenslutning. Bihang*), og at man til grundlag for sådanne drøftelser bør have en klar national målsætning fra de enkelte lande, hvad angår biblioteks-, arkiv- og dokumentationsuddannelse.

København, den 30. april 1970

På udvalgets vegne

Palle Birkelund

Danmarks videnskabelige bibliotekers sammenslutning:

Idet det indledningsvis må bemærkes, at der i det følgende er tænkt på uddannelsen af bibliotekarer (tidligere kaldet biblioteksassistenter), forskningsbibliotekarer og dokumentalister, vil Sammenslutningen af danske videnskabelige og faglige biblioteker gerne give udtryk for, at man er meget interesseret i bestræbelserne for at koordinere uddannelsen i de nordiske lande af personale til forskningsbibliotekerne.

Med hensyn til basisuddannelsen må det dog nok konstateres, at der af mange grunde er store forskelligheder i de respektive lande, og det forslag, der foreligger fra svensk side (SOU 1969: 37) vedrørende den fremtidige uddannelse, afviger således fra den for et par år siden i Danmark gennemførte uddannelsesordning for bibliotekarer og forskningsbibliotekarer.

Det vil således i øjeblikket næppe være realistisk at foreslå nogen fælles basisuddannelse, men på den anden side må det anses for meget ønskeligt, at der etableres en nær kontakt mellem de nordiske landes biblioteksskoler, således at der derigennem opnås mulighed for at følge — og påvirke — udviklingen.

Der foreligger gode muligheder for en nærmere koordinering af efter- og videreuddannelse, og grundlaget for en sådan koordinering er lagt bl. a. af Nordisk Videnskabeligt Bibliotekarforbund og Nordforsk, der i en længere årrække har gennemført nordiske kurser, rundbordskonferencer, møder, udgivelse af publikationer (f. eks. Nordisk håndbok i bibliotekskundskab, I—III, 1959—61 udgivet af NVBF) etc.

Det nystiftede nordiske dokumentationsorgan NORDDOK (hvis statutter (*se Bihang*) vil uden tvivl i samarbejde med de nationale dokumentationsråd arbejde for en intensivisering af efteruddannelse for dokumentalister på nordisk plan, og når der om kort tid er etableret et nordisk samarbejdsorgan mellem de i de nordiske lande etablerede fællesråd o. l. for forskningsbiblioteker, vil der også her være et forum for drøftelser af uddannelsesproblemer.

København, den 13. maj 1970

Palle Birkelund

BIHANG

Statutter for nordisk koordineringsorgan for vitenskapelig og teknisk informasjon og dokumentasjon (NORDDOK)

Regjeringene i Norden har som et ledd i det nordiske samarbeid besluttet å opprette et nordisk koordineringsorgan for vitenskapelig og teknisk informasjon og dokumentasjon (NORDDOK). Med "teknikk" forstås i denne forbindelse den systematiske tillempling av kunnskaper innen alle grener av vitenskapen. For koordineringsorganet gjelder følgende statutter:

Formål

§ 1

NORDDOK er et nordisk samarbeidsorgan som har til formål å fremme organiseringen av nordiske dokumentasjonsnett med nasjonale og internasjonale tilknytning ved rådgivning, initiativ og andre tiltak. NORDDOK skal bl. a.:

utvikle retningslinjer for utveksling av dokumenterbar vitenskapelig og teknisk informasjon på nasjonal, nordisk og internasjonal basis,

fremme en koordinert utnyttelse av internasjonale informasjonssystemer i Norden og herunder fremme fastsettelsen av en ensartet prispolitikk for databaserte informasjonssystemer,

utarbeide retningslinjer for presentasjon av primær informasjon for å

lette input i informasjonssystemene og under dette støtte arbeid med standardisering av vitenskapelige publikasjoner og rapporter,

fremme samarbeid om seleksjon og input av materiale fra de nordiske land i de internasjonale informasjonssystemer,

følge utviklingen og driften av informasjonssystemer og initiere forsknings- og utviklingsarbeider innen denne sektor,

initiere tiltak for spesialutdannelse av dokumentasjons- og informasjonspersonell og trening av brukere av dokumentasjons- og informasjonssystemer.

Organisasjon

§ 2

NORDDOK skal bestå av to medlemmer fra hvert av landene som sammen med hver sin suppleant oppnevnes av regjeringene etter forslag av de nasjonale sentralorganer innen informasjons- og dokumentasjonssektoren. Det ene medlem bør representere de teknisk-vitenskapelige områder.

§ 3

NORDDOK velger sin formann for en 2-års periode, ifølge en turnusordning, slik at hvert enkelt land innehar formannsstillingen i en 2-årsperiode.

§ 4

NORDDOK sammentrer eller innkalling av formannen eller når minst to medlemmer forlanger det.

§ 5

NORDDOK skal initiere nødvendige utredninger og studier ved ekspert- og konsulenthjelp og ellers kunne støtte seg til referansegrupper, spesielle utvalg eller fagkonsulenter på de forskjellige fagområder.

Finansiering

§ 6

NORDDOK's virksomhet finansieres av bidrag fra medlemslandene i forholdet 00:00:00:00 for Danmark, Finland, Norge og Sverige. NORDDOK kan også søke om bidrag fra organisasjoner, fonds, m. v.

Revisjon av statuttene

§ 7

Revisjon av statuttene skal overveies innen to år etter NORDDOK's opprettelse. Revurdering av NORDDOK's målsetting og virksomhet skal forøvrig foretas med regelmessige mellomrum.

Bibliotekarsammenslutningen for De Videnskabelige og Faglige Biblioteker har i skrivelse den 16 maj 1970 förklarat sig icke ha något att anföra i anledning av tilläggsförslaget.

Danmarks Biblioteksskole:

I denne anledning skal Danmarks Biblioteksskole udtale, at man kan anbefale, at der arbejdes videre ud fra de retningslinjer for udbygning af det nordiske samarbejde, der er fremlagt i den svenske utredning (SOU

1969: 37) om Uddannelse for bibliotek, arkiv och informatik. Disse retningslinjer er omtalt og til dels gengivet i forslaget.

Med hensyn til samarbejde vedrørende uddannelse inden for biblioteksvæsenet skal man henvise til de specifikke forslag fra utredningen, som er gengivet i medlemsforslaget. Efter biblioteksskolens opfattelse er det vigtigt, at der etableres et samarbejdsorgan mellem de nordiske lærestalter for uddannelse inden for biblioteksvæsenet. I første omgang kunne dette organiseres ved afholdelse af et fast årligt møde mellem rektorerne for lærestalterne. Herved ville man sikre den løbende kontakt, som er en forudsætning for udbygning af det samarbejde om den videregående uddannelse, der er foregået igennem flere år. Dette forum vil også kunne forberede de lærerkonferencer, som foreslås afholdt med passende mellemrum, ligesom et samarbejde om udgivelse af lærebøger kan sikres. Danmarks Biblioteksskole har på denne baggrund planer om at indbyde til et møde mellem rektorerne for de nordiske lærestalter i undervisningsåret 1970/1971.

Med hensyn til grunduddannelserne for bibliotekarer er biblioteksskolen enig i, at et egentligt samvirke ikke er muligt for tiden, men det er vigtigt at det fællesnordiske perspektiv inddrages ved ændringer af uddannelserne. Det nævnte samarbejdsorgan mellem læreranstalterne vil kunne få stor betydning i denne sammenhæng.

Den videregående uddannelse af bibliotekarer og forskningsbibliotekarer vil på specielle områder med fordel kunne gives i form af fællesnordiske kurser.

Indtil sådanne kurser etableres er det centralt, at der som hidtil ved særligt egnede kurser ved de enkelte lærestalter åbnes adgang for deltagere fra de andre nordiske lande. Det kan i denne forbindelse nævnes, at Danmarks Biblioteksskole i 1970 afholder et tre måneders kursus i biblioteksadministration. Dette kursus betragtes som en fortsættelse af de opførte nordiske fortsættelseskurser for folkebibliotekarer i Kungälv. Til dette kursus er derfor indbudt deltagere fra de nordiske lande. Denne linje agter biblioteksskolen at fortsætte for kurser, der er særligt egnede. I september 1969 deltog således fem deltagere fra Norge og Sverige i et kursus for musikbibliotekarer.

Med hensyn til fællesnordisk uddannelse inden for arkivvæsenet må biblioteksskolen henvise til den nævnte svenske utredning og til rigsarkivaren. Det skal dog nævnes, at Danmarks Biblioteksskole inden for sit undervisningsområde kan afholde kurser for medarbejdere ved offentlige arkiver. Der er således mulighed for til særligt egnede kurser at indbyde arkivarer og andet arkivpersonale fra de andre nordiske lande.

København, den 11. maj 1970

Preben Kirkegaard

Edv. Jeppesen

Bibliotekarforeningen:

Forslaget vil indgå i materialet i et af Bibliotekarforeningen og Foreningen af fagligt uddannede tjenestemænd ved statens arkiver og museer nedsat fælles udvalg med bibliotekaruddannelsen som arbejdsområde.

Desuden vil Bibliotekarforeningen foranledige forslaget oplaget på dagsordenen i førstkommende møde i Nordiske Folkebibliotekarers Råd.

Foreningen kan i princippet tilslutte sig de i forslaget fremsatte tanker om en fælles nordisk bibliotekaruddannelse, specielt på efteruddannelsens område.

Hvidovre, den 17. juni 1970

P. f. v.

Jan Østergaard Bertelsen

Formand

Bent Hyldkrog

Kontorchef

F i n l a n d**Undervisningsministeriet:**

För tidigare behandling av ovannämnda fråga vistades i Finland senaste sommar två ledamöter av den kommitté som i Sverige förberett frågan och som numera avgivit sitt betänkande (Utbildning för bibliotek, arkiv och informatik; Statens offentliga utredningar 1969: 37, Utbildningsdepartementet, Stockholm 1969). Denna vistelse skedde uttryckligen för att diskutera bl. a. den i sagda tilläggsförslag avsedda fortbildningen. Redan i detta sammanhang framkom de synpunkter som nu nämnts i tilläggsförslaget och till vilka riksarkivet meddelat kunna ansluta sig.

Helsingfors den 27 juli 1970

Kalervo Siikala

Avdelningschef

Matti Gustafson

Kultursekreterare

Skolstyrelsen¹:

Man har redan under många års tid, bl. a. med tanke på de samnordiska arbetsmarknaderna, strävat till att förenhetliga utbildningen av biblioteks-föreståndarna vid de nordiska biblioteken. Trots detta är det dock stor skillnad i utbildningen i de olika länderna. I något land krävs det akademisk slutexamen som utbildning före biblioteksexamen, i något annat land krävs det enskilda akademiska vitsord eller endast kunskaper motsvarande studentexamen. Även utbildningstidens längd varierar. Åtgärder för förenhetligande av målsättningen för biblioteksexamen och dess innehåll samt av de böcker som examen omfattar skulle främja det nordiska samarbetet inom biblioteksbranschen och skulle uppenbarligen vara till fördel för den samnordiska arbetsmarknaden.

Utbildningen av biblioteksföreståndare för allmänna bibliotek torde även i de övriga nordiska länderna i enlighet med den svenska biblioteksutbildningskommitténs planer i någon mån kunna anslutas till grundutbildningen för skolbiblioteksföreståndare, föreståndare för vetenskapliga bibliotek och arkivföreståndare. Därefter skulle specialiseringen på vederhörande biblioteks- och arkivlinje ske.

Såsom det poängteras i förslaget är samarbete av speciell betydelse vid utbildningen av personal för de vetenskapliga biblioteken. På grund av den ansevärd ökningen av vetenskapligt material vore fortbildningskurser i informationsverksamhet inom biblioteksbranschen och dokumentering av material ytterst viktiga. Dessa frågor ansluter sig nära till arkivering och därför borde tillräcklig uppmärksamhet även fästas vid en samnordisk utveckling av utbildningen inom arkivbranschen.

Under ledning av de nordiska biblioteksbyråerna har man redan under c:a 20 år samfällt — med stöd av statsbidrag som beviljats av Danmark, Finland, Norge och Sverige — arrangerat nordiska fortbildningskurser för biblioteksföreståndare. Nu har denna verksamhet åtminstone tillfälligt avstannat. Orsaken till detta är å ena sidan ekonomisk, å andra sidan svårigheter att få tag i ledar- och lärarkrafter. Såsom det tidigare har konstaterats vore samnordiska fortbildningskurser dock av behovet påkallade, kurserna skulle vara av betydelse även som impuls-källa för det övriga samarbetet inom biblioteksbranschen. Det är därför att hoppas att man undersöker möjligheterna till att åter arrangera samnordiska fortbildningskurser för biblioteksföreståndare och att de utvecklas med tanke på den samnordiska arbetsmarknaden inom biblioteksbranschen.

Helsingfors den 27 maj 1970

R. H. Oittinen

Generaldirektör

Urpo Hilska

Föredragande

¹ Yltranäet översatt från finska.

Helsingfors universitet, kanslern¹:

— — — översända överbibliotekariens vid universitetsbiblioteket yttrande (*se nedan*), om vilket konsistoriet förenat sig. Även för egen del förenar jag mig om detta yttrande. Jag får dock fästa uppmärksamhet vid att yttrandet på grund av frågans art gäller enbart biblioteks- och informatikområdena, medan däremot den samnordiska utbildningen på arkivområdet, i fråga om vilken riksarkivet torde vara rätt remissinstans, faller utanför universitetets yttrande. Inom universitetets verksamhetsområde finns åtminstone två sådana områden, nämligen handhavandet av handskriftsamlingarna samt konserveringen av litteratur och dokument, i fråga om vilka utbildningen bäst kan ordnas i anslutning till motsvarande arkivutbildning.

Helsingfors den 12 maj 1970

Pentti Renvall

Tovio Holopainen

Helsingfors universitet, universitetsbiblioteket¹:

Mellan de vetenskapliga biblioteken i de nordiska länderna råder sedan gammalt ett fast samarbete. Till samarbetsformerna har traditionellt hört även fortbildning av personal vid biblioteken, som ombesörjts av Nordiska vetenskapliga bibliotekarieförbundet (NVBF). Skolningen har delvis skett även vid s. k. rundabordskonferenser, delvis genom olika kurser. För tillfället vore det viktigt, att man kunde skapa tillräckliga ekonomiska förutsättningar för den kursverksamhet NVBF bedriver och att man jämte de hittills ordnade några-dagars-kurser också skulle kunna ordna utbildningskurser som sträckte sig över en längre tid.

Sedan egna centralorgan i de olika länderna skapats för att utveckla den vetenskapliga informatiken, kommer samarbetet småningom att antaga även nya former. Dessa nationella organ på dokumentationens område har gjort en överenskommelse om att grunda ett nordiskt samarbetsorgan, som torde gå i författning om att samordna fortbildningen för informatiker i de nordiska länderna. Ett ekonomiskt stöd även av denna verksamhet vore nödvändig. Närmare upplysningar om detta torde fås av den konsultativa kommissionen för vetenskaplig dokumentation, av vilken enligt remisskri-velsen även inbegärts eget utlåtande i denna sak.

I förslaget till Nordiska rådet har man även hänvisat till en nordisk samplanering av biblioteksforskningen. Då biblioteksväsendet för närvarande genomgår ett skede av synnerligen snabb utveckling speciellt genom införandet av ADB, är en sådan samordning av yttersta vikt. Ett enskilt land

¹ Yttrandet översatt från finska.

är under nuvarande förhållanden redan en alltför liten enhet för att kunna förverkliga ekonomiskt betungande utrednings- och forskningsuppgifter. Därför borde särskild uppmärksamhet fästas vid understödandet av sådana utredningsarbeten, som satts i gång genom samnordisk investering. Av de mest angelägna vore att garantera de ekonomiska förutsättningarna för det utredningsarbete som NVBF gått i författning om, att genom ADB-förfarande samkatalogisera tidskrifter och serierpublikationer. Utom rent praktiska uppgifter finns det på biblioteksområdet även rikligt objekt som fordrar gemensamma undersökningar för vilkas del ett nordiskt samarbete vore absolut nödvändigt. Det vore även skäl att gå i författning om specialutbildning jämsides med en allmän utbildning. Som några exempel kan jag nämna anordnandet av en kurs för inkunabelspecialister och utbildning för skötsel av handskriftssamlingar. Det skulle finnas ännu många andra liknande utbildningsobjekt.

Utgående från föregående anser jag att det vore en välmotiverad och av praktiska behov dikterad åtgärd att godkänna tilläggsförslaget som avlåtits till Nordiska rådet. Det vore skäl att överlåta det praktiska genomförandet av utbildningen på biblioteksområdet på NVBF, som för ändamålet av samtliga nordiska länder härför skulle erhålla årliga bidrag.

Helsingfors den 26 mars 1970

J. Vallinkoski

Överbibliotekarie

Tampereen yliopisto (Tammerfors universitet), kanslern, hänvisar i skrivelse den 30 april 1970 till universitetets styrelses yttrande av den 20 april 1970 (se nedan).

Tampereen yliopisto (Tammerfors universitet), styrelsen¹:

Planen på en samnordisk utbildning inom biblioteks- och informatiksektorn förtjänar varmt understöd. Den samnordiska kursverksamheten har tidigare varit effektivare än för närvarande. Det har anordnats nordiska kurser som varat t. o. m. en och en halv månad. På senaste tid har man i främsta rummet anordnat kortare nordiska kurser om informatik och vissa specialbibliotek. Enligt universitetets uppfattning förslår det ej att den samnordiska kursverksamheten på biblioteks- och informationsområdet tvingas till samma effektivitetsgrad som tidigare. Den borde med det snaraste ytterligare utvecklas. Universitetet konstaterar med tillfredsställelse att i ärendet i slutet av föregående år i Sverige färdigställts ett kommittébetänkande och att Nordiska rådet vidtagit åtgärder i syfte att ytter-

¹ Yttrandet översatt från finska.

ligare utveckla saken. Detta emedan en samnordisk utbildning på hög nivå nu verkligen är mera av behovet påkallad än tidigare. Det förefaller som om bristen på medel och måhända även avsaknaden av en av uppgiften intresserad ledare varit orsaken till att kurser på senaste tiden ej kunnat anordnas och att det nu ej heller finns vetskap om anordnande av sådana. Universitetet hoppas att Nordiska rådets åtgärder skall medföra en korrigering av den rådande situationen. Med tanke på att få i gång verksamheten och dess kontinuitet är det av vikt att en organisation av det slag, som i förslaget projekterats, tillskapas.

Tammerfors den 20 april 1970

Jaakko Uotila

Rektor

Aunis K. Kantonen

Universitetssekreterare

Svenska social- och kommunalhögskolan:

— — — framhålla, att högskolan helt omfattar de synpunkter som där framställts. Högskolan har strävat till att utbildningen vid dess bibliotekslinje skulle motsvara nordisk målsättning för biblioteksutbildning.

Det är socialhögskolans förhoppning att den tidigare nordiska fortsättningsskolan i Kungälv avsedd för bibliotekarier i ledande ställning skall kunna fortsättas i någon form. Gemensam nordisk framställning av läromedel för biblioteksområdet är likaså synnerligen önskvärd liksom även grundandet av ett samarbetsorgan, gemensamma nordiska biblioteksskol-lärarkonferenser och samplanering av biblioteksforskningen. Svenska social- och kommunalhögskolan förordar gemensamma fortbildnings- och specialkurser såväl på informatikens som på biblioteksväsendets område.

Helsingfors den 27 april 1970

Svenska social- och kommunalhögskolan

På lärarrådets vägnar:

Anita Meinander

Rektor

Delegationen för vetenskaplig information (TINFO):

Delegationen för vetenskaplig information anser det ytterst viktigt att nordiskt samarbete i fråga om bibliotekarie- och informatikerutbildning utvecklas, särskilt vad angår vidareutbildning och fortbildning på dessa områden. Bibliotekariernas och informatikernas grundutbildning däremot bör kunna organiseras i varje enskilt land.

Det hittills organiserade nordiska samarbetet rörande utbildning på dessa områden — t. ex. olika nordiska organisationers som Nordforsks (Nordiska samarbetsorganisationen för teknisk-naturvetenskaplig forskning) och NVBF:s (Nordiska vetenskapliga bibliotekarieförbundet) kursverksamhet — har i allmänhet varit mycket uppskattat bland nordiska forskningsbibliotekarier och informatiker. Denna verksamhet har dock i brist på resurser varit till sitt omfång otillräcklig, och dess utbyggande vore därför önskvärd. Vad härutöver särskilt saknas, är organiserad samnordisk högre utbildning för ernående av licentiat- och doktorsgrad i informatik och bibliotekslära. I detta sammanhang bör också erinras att det planerade nordiska koordineringsorganet för vetenskaplig och teknisk information och dokumentation (NORDDOK) enligt sina stadgar skall "initiere tiltak for spesialutdannelse av dokumentasjons- og informasjonspersonell".

Delegationen för vetenskaplig information anser sig inte vara kompetent att ta ställning till behovet av samarbete och samarbetsorgan inom hela biblioteksområdet eller rörande arkivutbildningen. Vad särskilt beträffar utbildning i informatik, har man i de flesta nordiska länderna inte nått längre än planläggningsstadiet. Grundutbildning meddelas för närvarande genom kursverksamhet som inte institutionaliserats. Parallellt med utvecklandet av samarbete rörande biblioteksutbildning bör samverkan på informatikutbildningens område beaktas.

Helsingfors den 20 april 1970

På Delegationens för vetenskaplig information vägnar:

Henrik Schauman

Viceordförande

Eila Junnila

Sekreterare

Tieteellisten kirjastojen lautakunta (Nämnden för de vetenskapliga biblioteken):

De nordiska vetenskapliga biblioteken har redan länge samarbetat i frågan om fortbildning av bibliotekspersonal. Forum för detta samarbete har varit Nordiska vetenskapliga bibliotekarieförbundet (NVBF), som organiserat fortbildningen genom att anordna bl. a. särskilda kurser och s. k. rundabordskonferenser. Nämnden önskar framhålla betydelsen av att NVBF ges ekonomiska möjligheter att utvidga denna kurs- och skolningsverksamhet.

ADB, som börjat tillämpas också på biblioteksområdet, förutsätter stora enheter, varför det nordiska samarbetet är nödvändigt för genomförandet av utrednings- och forskningsuppgifter. Detta samarbete borde också få ekonomiskt stöd. Som exempel på de viktigaste samnordiska projekten må näm-

nas den utredning som påbörjats rörande samkatalogisering av tidskrifter och seriepublikationer enligt ADB.

På ovannämnda grunder anser Nämnden för de vetenskapliga biblioteken det motiverat att förorda det förslag till rekommendation som framställts i Nordiska rådet och föreslår att de vetenskapliga bibliotekens samnordiska utbildningsverksamhet centraliseras hos NVBF, som av alla de nordiska länderna bör erhålla ett årligt understöd för detta ändamål.

Helsingfors den 15 maj 1970

J. Vallinkoski

Ordförande

Erkki Palmqvist

Biträdande sekreterare

Suomen tieteellinen kirjastoseura — Finlands vetenskapliga bibliotekssamfund:

Finlands vetenskapliga bibliotekssamfund anser att nordiskt samarbete i utbildning av bibliotekarier och informatiker bör kraftigt utvecklas, vilket endast kan ske genom en mera regelbunden organisation och större officiellt stöd. Samfundet framför som sin åsikt, att ett stödjande av vissa redan existerande nordiska utbildningsformer skulle leda till snabbare resultat än till sättandet av ett nytt samarbetsorgan. Stöd för utvecklandet av följande utbildningsmöjligheter ställes av samfundet i första rummet:

1. Nordiska vetenskapliga bibliotekarieförbundet (NVBF) har sedan 1956 arrangerat s. k. rundabordskonferenser för ett begränsat antal (20—25) experter från alla nordiska länder. Under de hittills arrangerade tolv konferenserna har behandlats referenssamlingar, urval av litteratur, tidskrifter, officiella publikationer, tidningar, tekniska hjälpmedel, biblioteksadministration, interurbana lån, friexemplar, inbindning av böcker, bibliotekens PR-verksamhet samt planering av byggnader för forskningsbibliotek. NVBF har också anordnat kurser för större antal deltagare, bl. a. för bibliotekarier vid medicinska bibliotek och (hösten 1970) om problem beträffande Förenta Nationernas publikationer. — NVBF:s medlemsmöten, som sedan 1963 arrangerats vart tredje år för 100-tal deltagare, har i allmänhet haft som tema ett visst problem, som belysts mångsidigt. Deltagandet i NVBF:s konferenser, kurser och medlemsmöten har varit fritt, eller har deltagareavgiften varit mycket låg.

NVBF:s verksamhet finansieras med medlemsavgifter från de enskilda bibliotekarierna samt bidrag av de nordiska undervisningsministerierna. Eftersom understödet inte varit årligt eller regelbundet, har arrangörerna av konferenserna och kurserna ofta ställts inför ytterst stora svårigheter. Om NVBF kunde räkna med fasta årliga understöd från de nordiska regeringarnas sida, kunde NVBF:s utbildningsverksamhet planeras på längre sikt, få en fastare organisation, möjligen med hjälp av fast (deltids-)anställd sekreterare, vilket skulle möjliggöra flera och längre konferenser och kurser och därigenom utbildning för ett större antal personer verksamma inom bibliotek och informationscentraler.

2. Nordforsk har tidigare arrangerat kurser för dokumentalister samt symposier kring problem angående dokumentation och automation. Det vore en fördel, om det planerade nordiska koordineringsorganet (NORDDOK) kunde få ekonomiska möjligheter för att överta denna verksamhet, givetvis i samarbete med NVBF, så att man skulle komma överens om en arbetsfördelning mellan NORDDOK och NVBF.

3. Anordnande av större och mindre nordiska konferenser för lärarna vid biblioteksutbildningsanstalterna vore nödvändigt bl. a. för de i Nordiska rådets tilläggsförslag nämnda frågorna.

4. Diskussionen kring biblioteksutbildning har hittills i allmänhet rört grundutbildningen. Det är en viss anledning att betvivla, om grundutbildning på nordisk basis vore ändamålsenlig. Däremot vore nordiskt samarbete nödvändigt på den systematiska vidareutbildningens område. I synnerhet om planerna på biblioteksutbildning på akademisk nivå i Finland realiseras, torde nordiskt samarbete gällande biblioteks- och informatikerutbildning och forskning på licentiat- och doktorandstadiet vara fruktbart och givande.

Helsingfors den 28 april 1970

Eeva-Maija Tammekann

Ordförande

Annikki Kaivosoja

Sekreterare

Suomen kirjastoseura (Finlands biblioteksörening):

Enligt Suomen kirjastoseuras åsikt kunde man rekommendera gemensam bibliotekariefortbildning med beaktande av att biblioteksarbetet i stort sett är likartat i de nordiska länderna. Vi anser, att ett mångsidigare samarbete skulle utveckla och gagna alla berörda parter.

Det vore skäl att börja samarbetet på ett så lidigt stadium som möjligt, speciellt beträffande utbildning och preliminär information. Biblioteksskolelevernorna borde informeras om de olika möjligheter som förefinns för deras fortbildning. Önskvärt vore även att flera stipendier skulle stå till buds speciellt för nordiska studieresor. Samtidigt borde möjligheterna för de finska bibliotekarierna att arbeta vid svenska, norska eller danska bibliotek underlättas.

Vi understöder den i Stockholm i januari 1969 avhållna konferensens förslag till åtgärder för skapande av ett samarbetsorgan mellan biblioteksutbildningsanstalterna samt anordnande av nordiska symposier för bibliotekarier kring speciella problem.

Vi vill dock fästa uppmärksamhet på de språksvårigheter, som t. ex. danska språket bereder finska bibliotekarier, även om de behärskar svenska.

Helsingfors den 15 maj 1970

För Suomen kirjastoseura

Mikko Mäkelä

Ordförande

Hilkka M. Kauppi

Verksamhetsledare

Arkistoyhdistys r.y. (Arkivföreningen):

De synpunkter angående fortbildning och specialutbildning på arkivområdet som framförs i Georg Backlunds och Salve Salvesens förslag är samtliga viktiga, beaktansvärda och mycket aktuella. En grundförutsättning för vidare åtgärder är att en gemensam terminologi och handbok utarbetas. Fortbildningen bör vara inriktad på olika specialområden och sålunda syfta till att utbilda specialister. Det område arkivadministrationen omfattar utvidgas hela tiden och arkiven måste kunna framlägga lösningar i de frågor som ställs av ett alltmer tekniskt och i fråga om informationstjänster alltmera utvidgat samhälle. Arkivföreningen anser att skolad personal även från andra arkiv än de statliga och kommunala bör ges möjlighet att delta i fortbildningen. En samnordiskt genomförd fortbildning kan nå en betydligt högre standard än vad som är möjligt med utnyttjande av ett enda lands resurser. Samtidigt kommer de medel som satsas på utbildningen att ha optimal effekt.

Med hänvisning till det ovan sagda stöder Arkivföreningen förslaget å det varmaste.

Helsingfors den 29 april 1970

Lauri Kujala

Ordförande

Sirkka Impola

Sekreterare

Liikearkistoyhdistys r.y. (Näringslivets arkivförening):

Liikearkistoyhdistys bispringer förslaget till den del det berör fortsatt skolning av arkivpersonal på samnordisk basis. Områden, där gemensam skolning skulle betyda rationalisering och effektivisering av skolningen vore de i förslaget nämnda sakerna: grundläggande arkivteori med därtill hörande mångahanda specialfrågor (t. ex. ordnings- och gallringsprinciper

för arkiv), lokal- och tillbehörsfrågor, konservering, mikrofilmning samt inverkan av ADB på arkiveringen. Ytterligare anser vår förening, att nu då omfattningen av arkiverade data oerhört växer även arkivarerna borde bekanta sig med problem rörande vetenskaplig dokumentation, så att arkivens data på ett rationellt sätt kommer de behövande till handa. Den tilläggs skolning arkivarierna härvid borde få, kunde måhända handhas inom en samnordisk ram.

Numera behövs även i stora företag arkivarier, som har detta arbete till sin huvudsyssla. I och för skolning av denna personal har i Finland Liikearkistoyhdistys r.y., i Sverige Näringslivets arkivråd och i Norge Norsk arkivråd anordnat diverse kurser, arkivdagar samt seminarier. Kurserna i Finland har haft föreläsare från Sverige och de i Sverige arrangerade tillfällena har haft deltagare från Finland. Emedan diverse angelägenheter vid skötandet av näringslivets arkiv är av olika vikt och betydelse än i allmänna arkiv, vilka huvudsakligen har hand om historiska dokument, vore en samnordisk skolning även på näringslivets arkivområde att rekommendera. Den kunde ske t. ex. genom gemensamma seminarier eller specialkurser omfattande diverse olika problem.

Den grundläggande arkivskolningen borde — för Finlands del redan beroende på språksvårigheterna — ske i eget land, vilket även förutsattes i det för Nordiska rådet framlagda förslaget. Emellertid kunde det vara på sin plats, att med samnordiska krafter skapa ramprogram för grundskolningen samt för densamma utarbeta föreläsningsduplikat, läroböcker och annat undervisningsmaterial. På detta sätt kunde man kanske bäst förvissa sig om, att skolningsprogrammen motsvarar högsta möjliga internationella standard.

Helsingfors den 12 maj 1970

Huugo Raninen

Ordförande

Lars Törnvall

Sekreterare

AKAVA r.y.:

I tilläggförslaget hänvisas till den utredning, som utförts i Sverige angående utbildning för bibliotek, arkiv och informatik (*SOU 1969: 37*). Denna utredning har utarbetats efter det att biblioteks- och arkivmyndigheterna i Finland och Sverige diskuterat frågan och konstaterat att en principell enhällighet råder på vardera hållet rörande behovet och nyttan av att anordna en samnordisk fortbildning såväl inom de olika bibliotekssektorerna som på arkivområdet. Likaså understödes i tilläggförslaget de åtgärder, vilka en

samnordisk konferens för biblioteksväsendet i de nordiska länderna i januari 1969 förordade för att effektivisera samordningen av fortbildningen på området.

AKAVA ger de i förslaget framförda synpunkterna sitt fulla stöd. Kravet på en ökad fortbildning och specialutbildning på ifrågavarande områden på samnordisk nivå är helt i överensstämmelse med de ståndpunktstaganden AKAVA tidigare intagit i liknande frågor i nationella sammanhang. Speciellt viktig bör åstadkommandet av en gemensam översikt över nordisk arkivterminologi anses vara. Ett motsvarande jämförande verk har redan år 1968 skapats på biblioteksområdet (*Vocabularium bibliothecarii nordicum*).

Helsingfors den 8 maj 1970

AKAVA r. f.

Risto Kauppila

Styrelsens förste viceordförande

Unto Rissanen

Verkställande

Suomen kirjallisuuspalvelun seura — Samfundet för litteraturtjänst i Finland:

Samfundet för litteraturtjänst i Finland, som närmast representerar informatiken, anser det nordiska samarbetet på biblioteksområdet och inom informatiken vara mycket viktigt. Speciellt anser samfundet det vara viktigt med tanke på fortbildningen, det är ju dock lämpligast att varje land för sig sköter grundutbildningen. Av informatikernas samnordiska kursverksamhet, främst arrangerad av Nordforsk har erfarenheterna varit enbart positiva.

Den samnordiska fortbildningen skulle vara synnerligen önskvärd inom informatiken, speciellt i samband med högre akademisk utbildning, vid avläggandet av licentiat- och doktorsexamen. Också för inom särskilda områden specialiserade informatiker skulle samnordiska fortbildningskurser vara på sin plats, ty arrangerandet av sådana kurser i varje land skilt för sig skulle inte ännu löna sig. En samnordisk fortbildningsverksamhet skulle dessutom främja det nordiska samarbetet. Detta är speciellt att rekommendera för representanter från ett sådant yrkesområde som informatikernas.

vars område, den tekniska och vetenskapliga informationen, förenar olika vetenskaper och är internationell.

Helsingfors den 28 april 1970

Samfundet för litteraturtjänst i Finland

E. Wegelius

Ordförande

Adele Linnamo

Sekreterare

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Kirke- og undervisningsdepartementet har lagt saken fram for Riks-bibliotekaren, Riksarkivet, Statens bibliotektilsyn og Statens bibliotek-skole.

Riksbibliotekjentesten uttaler i brev 23. april 1970.

Først vil jeg gjerne si noen ord om det nordiske arbeidsmarked for bibliotekarer. I praksis er det i virkeligheten ikke så dårlig som man ofte tror. I Norge er således den grunnutdannelse som blir gitt i de andre nordiske land fullt ut akseptert. Jeg kan nevne at det ved Universitetsbiblioteket i Oslo er et par bibliotekarer med eksamen fra Danmarks Bibliotekskole, og det er prinsipielt ingen ting i veien for å ansette bibliotekarer med utdanneelse fra Sverige og Finland. Det som trengs er et samarbeid mellom bibliotekskolene for at undervisningsplanene mest mulig skal legges opp etter samme linjer. Et slikt samarbeid må etableres allerede på planleggingsstadiet, da det ofte er for sent når forandringer er gjennomført i et enkelt land.

For det vitenskapelige bibliotekpersonalet har det vært krevd full embets-eksamen fra universitet eller høyskole. Ved Universitetsbiblioteket i Oslo er det således to unversitetsbibliotekarer med eksamen fra dansk universitet. Det som nå skaper problemer, er den svenske utredning av 7. oktober 1969 (*SOU 1969: 37*). Tendensen i denne går på tvers av kompetansekravene i de andre nordiske land, og jeg forstår at det også er stor uenighet om utredningen i Sverige. Jeg var med på det møtet i Stockholm som er nevnt i Nordiska rådet A 270 T/k, men dette møte gir et eksempel på at det er for sent å organisere et nordisk samarbeid i det øyeblikk en nasjonal utredning på området er praktisk talt ferdig.

I Norge skal antakelig spørsmålet om en høyere bibliotekarutdannelse utredes, og dette arbeidet bør ikke utsettes av hensyn til mulige nordiske løsninger.

Meget kan utvilsomt gjøres for å legge grunnen for et nærmere nordisk samarbeid på disse områdene. Hittil har forsøk i den retning vært hemmet av mangel på økonomiske ressurser. Da vi i sin tid (1957—1959) arbeidet med utgivelsen av Nordisk håndbok i bibliotek-kunnskap, ble det med rette fremholdt at det kostet nesten like meget arbeid å skaffe de nødvendige midler i alle de nordiske land som det gikk til selve utarbeidelsen og

produksjonen av verket. Liknende eksempler på mangel på pengemidler til nordisk samarbeid kan det nevnes mange av. En må derfor ønske velkommen et initiativ fra Nordisk råd, da jeg går ut fra at det innebærer en enklere mekanikk for finansiering av nordiske tiltak på disse områdene.

Jeg vil til slutt nevne at vi står foran etablering av to nordiske organer som utvilsomt vil måtte spille en stor rolle når det gjelder nordisk samarbeid på dokumentasjons- og bibliotekområdene.

Det skal opprettes et felleråd for de vitenskapelige og faglige biblioteker i Norden. Hittil har meget av samarbeidet vært basert på Nordisk Vitenskapelig Bibliotekar-Forbund (NVBF), men dette er en personalorganisasjon, og etter alle erfaringer er den ikke egnet til å gjennomføre større nordiske prosjekter. Etableringen av den nye organisasjon har hittil vært utsatt fordi den nødvendiggjør en større kontingent fra de enkelte biblioteker, og dette har det vært vanskelig å gjennomføre. Det er altså igjen pengemidler samarbeidet vil stå på.

Etter anbefaling fra møte i Nordisk råd i Reykjavik i februar 1970 skal det opprettes en nordisk overbygning av de nasjonale informasjons- og dokumentasjonskomitéer. Navnet på denne organisasjon blir Nordek. Den vil blant meget annet ta opp spørsmålet om dokumentalistutdanningen i de nordiske land.

Statens bibliotekskole uttaler i brev 30. april:

Det har ikke vært mulig å få avholdt styremøte i april, men undertegnede har konferert med bibliotekdirektøren og riksbibliotekaren.

I det oversendte forslag er det nevnt at det i januar 1969 ble holdt en konferanse i Stockholm med representanter fra de nordiske lands bibliotekskoler, riksbibliotekstjenester og de statlige bibliotektilsyn. Jeg var tilstede på denne konferansen, og må si at jeg fikk inntrykk av at det ikke var noen stemning for en felles nordisk videreutdanning for bibliotekarer, men alle ønsket et samarbeid om de forskjellige prosjekter som er nevnt i forslaget.

Spørsmålet om hvordan dette samarbeid skal organiseres, bør tas opp når en vet mer om grunnutdannelsen for svenske bibliotekarer. Forslaget om en ny svensk bibliotekhøgskole er ikke ferdig behandlet.

Så snart en har mottatt svar fra de to andre institusjoner skal departementet komme tilbake til saken.

Oslo, 11. mai 1970

Etter fullmakt

E. Skadsen

O. O. Dahl

Vi viser til brev av 11. mai d. å. hvor vi refererer svarene fra Riksbibliotekaren og Statens bibliotekskole. Departementet har nå mottatt en uttalelse fra Riksarkivaren, som følger vedlagt (*se nedan*).

Departementet vil stille seg positivt til videreutvikling av samarbeidet på det området der her gjelder. Både innen arkiv- og biblioteksvesenet er det i de enkelte nordiske land sentralorgan som allerede har etablert seg med noenlunde regelmessige nordiske kontaktmøter og som samarbeider om kon-

krete spørsmål. Et eget nordisk samarbeidsorgan for dokumentasjonsproblematikken blir nå organisert og vil blant annet få i oppdrag å vurdere utdanningsbehov og utdanningsmuligheter for dette spesielle området. Det synes etter dette naturlig at videreutviklingen av det samarbeid det her er tale om kan skje ved hjelp av det apparat man alt har eller som er under etablering.

Oslo, 30. juli 1970

Etter fullmakt

E. Skadsem

Ø. O. Dahl

Riksarkivaren:

Dei spørsmåla i det oversende medlemsframlegget frå Nordisk Råd som gjeld arkivutdanning, har frå tid til anna vore drøfta mellom nordiske arkivfolk innbyrdes, seinast i 1969 i samband med den svenske komiteutgreiinga som det er vist til i framlegget (*SOU 1969: 37*). Det rår semje om at det er behov for visse nordiske samarbeidstiltak, slik som referert i medlemsframlegget. Riksarkivaren vil derfor stø framlegget.

Planlegginga av desse tiltaka bør venteleg skje gjennom riksarkivarane (som også den nemnde svenske komiteen gjev uttrykk for, jfr. *SOU 1969: 37*, s. 147). I den samanhengen skal det nemnast at dei nordiske riksarkivarane i eit møte i 1969 drøfta spørsmålet om utarbeiding av ei nordisk handbok i arkivkunnskap og eit oversyn over nordisk arkivterminologi. Det sistnemnde tiltaket er naudsynt fordi ulik terminologi skaper visse vanskar for samarbeidet. Det er difor naturleg at medlemsframlegget nemner det terminologiske oversynet særskilt som ei sak ein kunne byrja med.

Om dei naudsynlege løyvingane til nordiske samarbeidstiltak blir gjevne under Nordisk kulturkommisjon eller på budsjetta til Arkivverket, kan koma på eitt ut. Det skal nemnast at på budsjettframlegget for Arkivverket for 1971 har Riksarkivaren ført opp ekstraordinært ein sum (kroner 6 000) til reisetilskot for deltakarar i det nordiske arkivmøtet som skal haldast i København i 1971. Desse møta har — når dei er godt planlagde — ikkje liten fagleg verdi og kjem for ein stor del på line med dei etterutdanningsstiltak som er omtala i medlemsframlegget og meir utførleg i *SOU 1969: 37*.

Oslo, 4. mai 1970

Dagfinn Mannsåker

Thorsten Eken

S v e r i g e

Riksarkivet:

Redan nu förekommer ett nära samarbete på arkivområdet de nordiska länderna emellan. Detta kommer till uttryck i den kontakt, som upprätthålles mellan ledande tjänstemän, de regelbundet återkommande nordiska arkivdagarna samt andra konferenser och överläggningar. Vidare har ett visst utbyte av stipendier ägt rum.

Givetvis har också utbildningsfrågorna härvidlag dryftats — bl. a. vid den nordiska arkivdagen i Helsingfors den 7 augusti 1967 och i samband med utredningen rörande utbildning av bibliotekspersonal m. m. Det har emellertid såsom framgår av de sakkunnigas betänkande (*SOU 1969: 37 s. 146*) konstaterats att grundutbildningen av arkivpersonalen i huvudsak måste ske på nationell bas. Anledningen härtill är de tämligen betydande skilljaktigheter som — främst till följd av ländernas skilda administrativa och rättsliga förhållanden — råder mellan de nordiska länderna också i fråga om arkivväsendet. Till de sakkunnigas slutsatser härvidlag ansluter sig riksarkivet.

Likaledes delar riksarkivet de sakkunnigas uppfattning, att möjligheterna bör prövas att ordna gemensamma nordiska fortbildningskurser för arkivtjänstemän i vissa tekniska specialiteter, som ju är oberoende av nationella särförhållanden.

Beträffande framställning av läromedel är läget i stort likartat. De läromedel, som erfordras för grundutbildningen, måste i stor utsträckning ta hänsyn till förhållandena i de särskilda länderna. Det gäller framför allt arkivförfattningar, förtecknings- och gallringsfrågor men också ländernas skilda administrativa och rättsliga förhållanden. Redan den omständigheten, att offentlighets- och sekretesslagstiftningen utformats olika i några av de nordiska länderna utgör härvidlag en grundläggande svårighet. Det försök som gjorts att genom gemensam nordisk samproduktion åstadkomma ett bildband till arkivutbildningens tjänst har som bekant ej heller lett till resultat. Det synes därför framför allt vara i fråga om den allmänna arkivteorin, vissa tekniska specialiteter och ADB-tekniken som resultat skulle kunna vinnas. Givetvis bör grundliga kunskaper om grannländernas liksom om övriga länders arkivväsen ingå i arkivutbildningen. En första grund härtill har lagts genom landsarkivarien Jørgensens förra året utgivna bok *Nordiske arkiver*. Det bör också vara möjligt att låta enstaka elever från de andra nordiska länderna deltaga i den egna utbildningen. Det redan inledda utbytet av stipendier för några månaders tjänstgöring i grannländernas arkivinstitutioner har visat sig vara ett gott medel att fördjupa kunskaperna och vidga erfarenheterna.

Innan ramen och den organisatoriska uppbyggnaden av den av utredningen rörande utbildning av bibliotekspersonal m. m. föreslagna arkivutbildningen fastställts, är det knappast möjligt att utforma detaljerade förslag till en samnordisk utbildning på detta område. Det är emellertid riksarkivets avsikt att försätta och fullfölja det inledda samarbetet med de andra nordiska länderna på detta område efter de här angivna riktlinjerna och med tillvaratagande av de uppslag som redan framkommit och senare kan yppas.

En förutsättning för att positiva resultat skall kunna uppnås synes riksarkivet vara att planeringen och ledningen av verksamheten läggs i dess händer och att detta kan ske i samverkan med de nordiska systerinstitutionerna. De förslag, som kan föranledas härav, kommer riksarkivet att underställa vederbörande departement.

Med åberopande av det ovan sagda får riksarkivet tillstyrka det framlagda förslaget till rekommendation.

Stockholm den 7 april 1970

Åke Kromnow

Olof Jägerskiöld

Kungl. biblioteket hänvisar i skrivelse den 28 april 1970 till Forskningsbiblioteksrådets yttrande av den 28 april 1970 (se nedan).

Universitetskanslersämbetet:

UKÄ har i detta ärende hört överbibliotekarierna vid universitetsbiblioteken, tekniska högskolan i Stockholm samt karolinska institutet.

Med överlämnande av remissyttrandena (*se nedan*) får UKÄ för egen del anföra följande.

I tilläggsförslaget föreslås, att ett samarbetsorgan mellan de nordiska biblioteksutbildningsanstalterna inrättas. UKÄ är i likhet med remissinstanserna positivt inställt till förslaget, men anser sig inte kunna ta definitiv ställning förrän utrednings- och planeringsarbetet för den reformerade biblioteksutbildningen i Sverige avslutats.

Stockholm den 19 maj 1970

Hans Löwbeer

Åke Uhlin

Skolöverstyrelsen:

Förslaget utgår från det betänkande, som 1969 avgavs av den svenska utredningen rörande utbildning av bibliotekspersonal m. m. (SOU 1969: 37). Överstyrelsen har i sitt yttrande över betänkandet icke funnit anledning att göra några erinringar mot förslaget i denna del. I likhet med utredningen finner överstyrelsen att en samverkan bör eftersträvas och att för bibliotekens del som första åtgärd ett initierande och förslagsställande samarbetsorgan bör skapas mellan biblioteksutbildningsanstalterna i Norden. På något längre sikt bör de hinder, som nu kan finnas för ett ökat samarbete, kunna bemästras. Särskilt gäller detta inom området för vidareutbildning och fortbildning. Överstyrelsen tillstyrker alltså den föreslagna rekommendationen.

Stockholm den 24 april 1970

Lars Sköld

Ulf Dittmer

Uppsala universitetsbibliotek:

Förslaget utgår från önskvärdheten att åstadkomma en gemensam nordisk arbetsmarknad för olika typer av bibliotekarier. Med hänsyn till utbildningens grundläggande betydelse föreslås en rekommendation till regeringarna att vidtaga åtgärder för att samordna utbildningen för bibliotek, arkiv och informatik, särskilt beträffande fortbildningen på dessa områden.

Förslaget är till stor del ett referat av vissa delar av den svenska bibliotekarieutredningens betänkande, SOU 1969: 37. Vid en nordisk konferens i utbildningsfrågan i januari 1969 hade klarlagts, att direkt samarbete inom grundutbildningen tills vidare icke är möjligt. Utredningen pekade däremot på lämpligheten av att genom samnordiska specialkurser tillgodose behovet av fortbildning för personal vid t. ex. tekniska, naturvetenskapliga och medicinska bibliotek. Det bör framhållas, att detta gäller i hög grad även personalen vid de stora vetenskapliga allmänbiblioteken, som i växande utsträckning behöver specialiserad utbildning för verksamheten vid universiteten. Sådan specialutbildning främjar också det utbyte av personal, som bör eftersträvas redan på grundutbildningens nivå. Särskilt viktigt blir under de kommande åren utbildningen inom ADB-området, som beträffande informationsåtervinning inom medicinska och kemiska ämnesområden med fördel torde kunna bedrivas på nordisk bas.

De av bibliotekarieutredningen förordade åtgärderna i övrigt är i hög grad önskvärda. Skapande av ett samarbetsorgan mellan biblioteksutbildningsanstalterna kan realiseras först sedan den föreslagna svenska biblioteksskolan kommit till stånd. Nordiska lärarkonferenser bör anordnas snarast möjligt. Symposier för yrkesverksamma bibliotekarier kring speciella problem har i viss utsträckning hittills skett i Nordiska vetenskapliga bibliotekarieförbundets regi, och verksamheten bör utbyggas.

Ett grundläggande problem vid planeringen av den nya bibliotekarieutbildningen blir framställningen av läromedel. Det förefaller ändamålsenligt att detta i så stor utsträckning som möjligt kunde ske på nordisk grundval.

Sammanfattningsvis ville jag varmt tillstyrka det inom Nordiska rådet väckta tilläggsförslaget.

Uppsala den 14 april 1970

Gert Hornwall

Överbibliotekarie

Lunds universitetsbibliotek:

I förslaget togs upp synpunkter på önskvärdheten av men också svårigheterna i fråga om en samverkan på nordisk basis med avseende på utbildningen av bibliotekarier vid de vetenskapliga biblioteken, vilka tidigare redovisats i den svenska bibliotekarieutredningens betänkande (*SOU 1969: 37*). Utredningen har konstaterat att skillnaden i fråga om utbildningen inom biblioteks- och arkivväsendet i de nordiska länderna för närvarande gör en direkt samverkan inom grundutbildningen omöjlig men ansett att en längre gående samverkan även på detta stadium bör eftersträvas och som lämpliga samarbetsformer angivit personalutbyte och gemensam framställning av läromedel. I tilläggsförslaget lägges tyngdpunkten på en samordisk fortbildning av bibliotekspersonalen. Denna säges vara av speciellt värde för specialbiblioteken och det hänvisas till att dessas verksamhetsformer under de senare åren starkt förändrats. Det måste emellertid framhållas att de angivna förändringarna och de därav föranledda behoven av en vidareutbildning av bibliotekspersonalen även gäller de vetenskapliga allmänbiblioteken, som i stort sett har att på det lokala planet fylla samma funktioner som specialbiblioteken inom t. ex. de tekniska, naturvetenskapliga och medicinska områdena.

I förslaget hänvisas vidare till de rekommendationer som framkommit som resultat av en i januari 1969 anordnad konferens för representanter för biblioteksväsendet i de nordiska länderna. Dessa rekommendationer betecknas som en god grundval för vidare åtgärder för en samordning av utbildningen, särskilt fortbildningen av bibliotekarier och informatiker. Ur

de vetenskapliga bibliotekens synpunkt torde det vara av särskild betydelse att — i avvaktan på att ett eventuellt fast samarbetsorgan inrättas — konferenser av rundabordstyp kan anordnas för diskussioner av läromedelsfrågor, utbildningsplanefrågor samt för planering av vidareutbildnings- och fortbildningskurser i samnordisk regi.

Lund den 13 april 1970

Krister Gierow

Överbibliotekarie

Göteborgs universitetsbibliotek:

Förslaget huvuddel utgör en kortfattad översikt över de samnordiska initiativ, som tidigare tagits på bibliotekariet utbildningens område, samt över de överväganden i frågan, som redovisats i den nyligen framlagda svenska utredningen "Utbildning för bibliotek, arkiv och informatik" (*SOU 1969: 37*). Det utmynnar i en hemställan att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna "att vidtaga åtgärder för att samordna utbildningen för bibliotek, arkiv och informatik, särskilt beträffande fortbildningen på dessa områden".

Det synes mig uppenbart, att detta förslag förtjänar allt stöd. Såsom inledningsvis framhålles i förslaget har Nordiska rådets tidigare rekommendation om en gemensam nordisk arbetsmarknad för bibliotekarier redan delvis förverkligats, och självfallet måste varje åtgärd ägnad att främja en samordning av utbildningen för bibliotekarier få stor positiv effekt härvidlag. Även i övrigt måste en delvis gemensam eller i största möjliga utsträckning likvärdig utbildningsbakgrund starkt underlätta det dagliga praktiska samarbetet mellan de nordiska biblioteken och arkiven, t. ex. på förvärvs-, dokumentations- och interurbanlåneområdena, och därmed bli av icke oväsentlig betydelse för forskningen och de högre studierna över huvud taget.

Såsom framhålles såväl i ovan omnämnda betänkande som i förslaget till Nordiska rådet, torde förutsättningarna för nordiska samordningsåtgärder vara betydligt gynnsammare i fråga om fortbildningen än i fråga om grundutbildningen. Utöver den tidigare verksamhet på vidareutbildningens område, som förslagsställarna nämner, vill jag för de vetenskapliga bibliotekens vidkommande särskilt peka på de initiativ, som Nordiska vetenskapliga bibliotekarieförbundet (NVBF) här tagit. Under åtskilliga år har NVBF exempelvis arrangerat årliga rundabordskonferenser med ett begränsat antal deltagare, som samlats för att diskutera konkreta avgränsade problemkomplex inom de vetenskapliga bibliotekens arbete och lära av varandras erfarenheter. Vidare har i NVBF:s regi anordnats två mycket uppskattade fortbildningskurser för personal vid medicinska bibliotek. Det är

angeläget, att sådan konferens- och kursverksamhet kan fortleva och vidareutvecklas och att erforderliga resurser härför ställes till förfogande av de nordiska ländernas anslagsbeviljande myndigheter.

Jag vill även instämma i vad som anföres i förslaget angående de särskilt stora behov av nordisk fortbildningssamverkan, som föranledes av den snabba utvecklingen av de tekniska dokumentationssystemen, och därvid endast tillägga att detta ingalunda gäller enbart de vetenskapliga specialbiblioteken utan i lika hög grad de vetenskapliga allmänbiblioteken. Det torde numera råda full enighet om att ett rationellt utnyttjande av dessa system, vilkas utvecklings- och investeringskostnader är mycket stora, förutsätter en mycket hög grad av internationell samverkan.

Slutligen vill jag kraftigt understryka vikten av att möjligheterna till samnordiskt utbyte av biblioteks- och arkivpersonal som ett led i fortbildningsverksamheten på allt sätt underlättas, bl. a. genom undanröjande av ännu existerande formella hinder av olika slag.

Göteborg den 25 mars 1970

Gösta Ottervik

Överbibliotekarie

Paul Hallberg

Förste bibliotekarie

Umeå universitetsbibliotek:

Universitetsbiblioteket instämmer i tilläggsförslagets rekommendation att åtgärder bör vidtagas för att samordna utbildningen för bibliotek, arkiv och informatik i de nordiska länderna. För grundutbildningen torde de lämpligaste samarbetsformerna bestå i personalutbyte och gemensam framställning av läroböcker. Framför allt den sistnämnda faktorn bör enligt universitetsbibliotekets uppfattning verka starkt befrämjande för framväxten av en enhetlig utbildning.

Tilläggsförslaget tar upp frågan om fortbildning och specialutbildning av bl. a. dokumentalister/informatiker och understryker att fördelar kan uppnås genom samnordisk fortbildning av personal vid t. ex. tekniska, naturvetenskapliga och medicinska bibliotek. I detta sammanhang säges: "Särskilt värdefull vore en samnordisk fortbildning för personal vid de vetenskapliga specialbiblioteken".

Förslagets begränsning till de vetenskapliga specialbiblioteken finner universitetsbiblioteket icke vara motiverad. I den mån de vetenskapliga allmänbiblioteken, exempelvis universitetsbiblioteken, lämnar bibliotekservice inom ifrågavarande ämneskategorier, gäller givetvis samma önskemål om samordnad och effektiv utbildning för den personal som inom dessa bibliotek arbetar med motsvarande uppgifter.

Forskningsbibliotekens verksamhet vad gäller ADB/dokumentation/informatik kan förutsättas öka mycket snabbt i omfång och betydelse. Möjligan kan det också vara motiverat att i Nordiska rådets rekommendation låta komma till uttryck att framför allt bibliotekens ADB-verksamhet i möjligaste mån bör utvecklas på sannordisk grund.

Umeå den 3 april 1970

Paul Sjögren

Överbibliotekarie

Karolinska mediko-kirurgiska institutets bibliotek:

En sannordisk utbildning av bibliotekarier och dokumentalister/informatiker i form av fortbildningskurser och symposier är ett gammalt önskemål. Sedan längre tid tillbaka har kortare kurser och symposier emellanåt arrangerats av bl. a. Nordforsk och Nordiska vetenskapliga bibliotekarieförbundet (NVBF) och under de senaste åren har Biomedicinska dokumentationscentralens (BMDC) kurser för frågeformulerare haft flera deltagare från de nordiska länderna. I brist på medel har kursverksamheten dock aldrig nått sådan omfattning som skulle ha varit önskvärt.

I syfte att undersöka utsikterna till en vidgad sannordisk biblioteksutbildning inbjöd BU (Utredningen rörande utbildningen av bibliotekspersonal m. m.) representanter för biblioteksväsendet i de nordiska länderna till en konferens som hölls i Stockholm i januari 1969. Jag finner samtliga vid denna konferens föreslagna åtgärder väl genomtänkta och berättigade men vill särskilt fästa uppmärksamheten vid punkt 3 som talar om anordnande av nordiska symposier för yrkesverksamma bibliotekarier kring speciella problem. Detta slags symposier liksom även fortbildningskurser kunde i betydande omfattning arrangeras av redan befintliga samarbetsorgan om där till erforderliga medel kunde erhållas. För personal vid de vetenskapliga specialbiblioteken inklusive universitetsbibliotekens biomedicinska och tekniska avdelningar vore symposier och fortbildningskurser av särskilt stort värde, eftersom dessa bibliotek i högre grad än universitetsbibliotek har infört enhetliga arbetsmetoder t. ex. Universella decimalklassifikationer och Medical subject headings. Det är även personalen vid specialbiblioteken som har fått den starkaste känningen av forskningens explosiva utveckling och ökade krav på effektiv dokumentation och annan biblioteksservice. Detta förhållande har även observerats av tilläggsförslagets upphovsmän Georg Backlund och Saive Salvesen, och jag delar till fullo deras åsikt om att "betydande fördelar kunde uppnås genom en sannordisk fortbildning för att tillgodose behovet av starkt specialiserad fortbildning för personal vid t. ex. tekniska, naturvetenskapliga och medicinska bibliotek".

En utbyggnad av sannordisk fortbildning av bibliotekarier, dokumenta-

lister och informatiker skulle sannolikt även stimulera biblioteksforskningen i de nordiska länderna, vilka i detta hänseende för närvarande är klart distanserade av flera andra länder. För att utveckla sig behöver biblioteksforskningen även ekonomiskt stöd främst i form av ökade resurser för publiceringsverksamhet.

Då svårigheterna att skapa en enhetlig grundutbildning för bibliotekari-er, dokumentalister och informatiker i de nordiska länderna synes vara jämförelsevis stora finner jag det vara synnerligen angeläget att Nordiska rådet i enlighet med Backlunds och Salvesens hemställan skulle rekommendera regeringarna att vidtaga åtgärder för att på ett effektivt sätt främja den sannordiska fortbildningen av bibliotekari-er, dokumentalister, informatiker och arkivarier.

Stockholm den 7 april 1970

Erkki Hakulinen

T.f. överbibliotekarie

Tekniska högskolan i Stockholm, rektorsämbetet:

Med anledning härav får rektorsämbetet överlämna av överbibliotekarien Björn Tell i ärendet avgivet yttrande (*se nedan*).

Rektorsämbetet får ansluta sig till vad som anförts i överbibliotekariens yttrande.

Stockholm den 15 april 1970

Göran Borg

Harald Häggquist

Tekniska högskolan i Stockholm, biblioteket:

Utbildning av bibliotekari-er och informatiker är under diskussion i internationella sammanhang främst inom UNESCO och OECD. Det synes därvid framgå att utbildningen för dessa grupper på det högre planet bör sammanhållas, ehuru man ännu är oviss om ett lämpligt kursinnehåll och därför välkomnar de olika kursplaner som exempelvis finns vid amerikanska universitet i ämnen av typen "information science". Frågan om en samordnad nordisk utbildning bör därför ses i det internationella perspektivet.

En första förutsättning för en samordnad nordisk utbildning är att varje land har sört för den grundläggande utbildningen om 2—3 terminer. Detta är icke i Sverige fallet, varför motionärernas rekommendation förtjänar att starkt stödjas.

Ett samgående vad gäller högre undervisning i dessa ämnen synes ha vissa förutsättningar, eftersom en dylik icke ännu föreligger i något land. Det

vore angeläget att de nordiska länderna gick samman om att för högre utbildning inkalla någon amerikansk gästprofessor, som kunde meddela sådan undervisning vid någon högskola eller universitet. Ett sådant initiativ skulle följas upp genom att studerande från de andra länderna skulle kunna erhålla stipendier för att utbildas vid den läroanstalt där denna undervisning meddelas.

Stockholm den 14 april 1970

Björn Tell

Överbibliotekarie

Vetenskapsakademien har i skrivelse den 30 april 1970 förklarat sig ansluta sig till tilläggsförslaget.

Forskningsbiblioteksrådet:

Nämnda tilläggsförslag är i långa stycken ett referat av tillämpliga delar av den svenska bibliotekarietredningens betänkande, SOU 1963: 37. Forskningsbiblioteksrådet kan överlag instämma i bibliotekarietredningens och därmed tilläggsförslagets synpunkter beträffande nordisk samverkan som går ut på att en längre gående samverkan bör eftersträvas redan nu, även om ett direkt samarbete inom grundutbildningen för närvarande icke är möjlig. Beträffande t. ex. personalutbytet mellan de nordiska ländernas bibliotek kan erinras om att forskningsbiblioteksrådet aktivt verkat för att ett sådant skall komma till stånd. I skrivelse till konungen den 13 februari 1969 föreslår t. ex. forskningsbiblioteksrådet att de enskilda biblioteken skall ges bemyndigande att sända utbytesbibliotekarier på högst 16 dagar på samma villkor som gäller för svensk lärare som deltagar i utbyte samt för längre perioder — dock högst sex månader — med oavkortad lön.

Beträffande samnordisk fortbildning vill forskningsbiblioteksrådet understryka den betydelse som fortbildningskurser för olika bibliotekariekategori-er har och har haft. Utöver de kurser som nämns i förslaget kan rådet peka på den utbildning för frågeformulering för MEDLARS som äger rum vid karolinska institutets biomedicinska dokumentationscentral för bibliotekarier och dokumentalister inte bara inom de nordiska länderna. Att fortsatt samnordisk fortbildning vore värdefull för personal vid de vetenskapliga specialbiblioteken kan forskningsbiblioteksrådet ansluta sig till, men måste samtidigt poängtera att en sådan fortbildning i och för sig vore lika värdefull för allmänbiblioteken.

Rådet vill framhålla att utbildning av bibliotekarier och informatiker är under diskussion även i internationella sammanhang främst inom UNESCO och OECD. Även om ännu inga konkreta förslag föreligger synes skäl tala

för att utbildningen på det högre planet för ovannämnda grupper bör så långt som möjligt internationellt samordnas. En samordning av den nordiska utbildningen bör ses i detta perspektiv varför möjligheterna till bl. a. gästföreläsningar och resestipendier bör beaktas. En förutsättning är dock att de enskilda nordiska länderna har sört för den grundläggande utbildningen.

De åtgärder som förordades vid den svenska bibliotekarietbildningens konferens för representanter för biblioteksväsendet i de nordiska länderna, januari 1969, kan forskningsbiblioteksrådet helhjärtat instämma i — även om tillkomsten av ett samarbetsorgan mellan biblioteksutbildningsanstalterna måste anstå till dess även Sverige får en etablerad biblioteksutbildningsanstalt för samtliga bibliotekarietkategorier. Vad beträffar de i punkt 3 omtalade symposierna för yrkesverksamma bibliotekarier kring speciella problem vill forskningsbiblioteksrådet särskilt understryka den betydelse av den Nordiska vetenskapliga bibliotekarföreningen anordnade symposierna och rundabordskonferenserna har haft. Dessa, som hållits på olika ställen i de nordiska länderna, har i allmänhet centrerats kring något eller några väsentliga spörsmål inom biblioteksväsendet, t. ex. bibliotekens byggnadsproblem, tryckleveranserna till arkivbiblioteken, handhavandet av dagstidningar, tekniska hjälpmedel inom bibliotek. etc.

Med hänvisning till ovanstående vill forskningsbiblioteksrådet därför varmt tillstyrka att Nordiska rådet antar den av förslagsställaren anförda rekommendationen. Rådet skulle för sin sida gärna se att Nordiska rådet därutöver skulle rekommendera respektive regeringar att till välvillig prövning ta upp sådana framställningar om medel för anordnande av samnordiska konferenser som kan komma att framföras av nordiska biblioteks-sammanslutningar.

Stockholm den 28 april 1970

För Forskningsbiblioteksrådet

Uno Willers

Thomas Tottie

Statens råd för vetenskaplig information och dokumentation (SINFODK):

SINFODK vill tillstyrka att man prövar olika vägar att i ökad utsträckning anordna en samnordisk utbildning inom informations- och dokumentationsområdet och för personal inom biblioteks- och arkivväsendet. Därigenom bör man kunna tillgodose önskemålen såväl om att göra Norden till en gemensam arbetsmarknad inom dessa områden, som att höja de fackliga kvalifikationerna. Som ett ytterligare skäl för en samnordisk ut-

bildning bör också framhållas möjligheten att skapa gemensamma arbetsmetoder och främja en sammanlänkning mellan de olika ländernas informationssystem, vilket har blivit av allt större betydelse efter hand som volymen av vetenskaplig och teknisk information ökat.

Möjligheterna att redan på grundutbildningen skapa gemensamma utbildningsformer är beroende av hur utbildningsfrågorna på detta plan lösts eller löses i olika länder, med varierande utformning betingade av lokala förhållanden, såsom behov, traditioner och allmänna samhällseliga och kulturella faktorer. Den svenska utredningen om utbildningen för biblioteksväsende m. m. (*SOU 1969: 37*) har skisserat en lösning för Sveriges del som, om den genomföres, också leder till begränsade praktiska möjligheter för samordning med de andra ländernas inbördes olika utbildningssystem. Som alternativ till utredningsförslaget kan ett infogande av utbildningen i universitetsutbildningen tänkas, vilket föreslagits bl. a. från SINFODK, men ur samordisk synpunkt skulle även en sådan utbildning troligen endast med svårighet kunna direkt samordnas med de andra ländernas utbildningssystem inom det berörda området. Det förefaller dock sannolikt, att om utbildningsfrågan för samtliga länder lösts genom universitetsanknytning, skulle studenterna lättare kunna förlägga senare delen av sina studier till ett valfritt land, eller också kunna inhämta sådana universitetskurser såsom en påbyggnad på sin akademiska grundexamen. Genom att samordna kraven för olika befattningar inom biblioteksväsendet och den kunskapsnivå som uppnås inom olika kursavsnitt, skulle en nordisk arbetsmarknad kunna skapas för berörda yrkeskategorier.

Oavsett om en sådan lösning kan uppnås i framtiden, bör ett utökat utbyte av erfarenheter på det ämnesmässiga och pedagogiska planet mellan lärare av olika kategorier inom de olika utbildningssystemen vara av stort värde, och härigenom bör också förutsättningarna kunna framkomma för samarbete om exempelvis framställning av läromedel.

Det område, där samarbete och samordning inom utbildningen bör kunna ge mest utbyte under nuvarande förhållanden, är fortbildningen samt specialiserade kurser inom informations- och dokumentationsområdet. Såsom framhålles i det inför Nordiska rådet framställda förslaget är ett gemensamt utnyttjande av speciallärare samt ett bredare rekryteringsunderlag viktiga faktorer som talar härför. Om ett nordiskt koordineringsorgan för vetenskaplig och teknisk information och dokumentation kommer till stånd, i enlighet med förslag som behandlats i Nordiska rådet och inom Nordek-förhandlingarna, bör anordnandet av nordiska kurser bli ett viktigt inslag i det föreslagna samarbetet. En samverkan inom utbildningen har redan förekommit, exempelvis kurser avseende medicinsk och teknisk information. En breddning av denna verksamhet bör vara av stor betydelse för att skapa kompetens inför de höjda krav, som de nya internationella

informationssystemen ställer, och vars utnyttjande är av största angelägenhet för vetenskap och forskning i de nordiska länderna.

Stockholm den 21 april 1970

För statens råd för vetenskaplig information och dokumentation

Hans Håkansson

Rådets ordförande

Eskil Möller

Rådets sekreterare

Näringslivets arkivråd:

Näringslivets arkivråd (NLA) som sedan 1955 bedrivit utbildning inom arkivområdet — delvis på nordisk basis — ansluter sig i huvudsak till det tilläggsförslag om samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik som väckts av herrar Georg Backlund och Salve Salvesen.

I ett till det svenska utbildningsdepartementet avgivet remissyttrande den 2 mars 1970 (*se Bihang*) om statlig utbildning för hithörande fackområden har NLA ifrågasatt om inte frågan om en samnordisk utbildning avseende såväl den grundläggande arkivteorin som fortbildningskurser i olika specialområden bör bedrivas på nordisk basis.

NLA har i sitt remissvar föreslagit att frågan blir föremål för närmare utredning.

Stockholm den 23 mars 1970

Näringslivets arkivråd

Bengt Orméus

Lars Gefvert

Karl Erik Thelin

BIHANG

Yttrande över remiss avseende utbildning för bibliotek, arkiv och informatik (SOU 1969: 37)

Näringslivets arkivråd (NLA) får härmed avge följande yttrande över ovanstående utredning. Inledningsvis vill vi framhålla att vi i allt väsentligt ansluter oss till vad utredningen framför i fråga om utbildning av allmän arkiv personal. Vårt yttrande berör endast denna del av utredningen.

NLA, som sedan 1955 verkat som ett samordnande organ inom den enskilda sektorn av arkivområdet, har under hela denna tid konstaterat ett allt mer stigande behov av och intresse för utbildning av personal som antingen helt ägnar sig åt arkivarbete eller som mer indirekt kommer i kon-

takt med arkivfrågor i egenskap av exempelvis AR-män, kontorschefer eller i liknande befattningar.

NLA uttalar sin tillfredsställelse över att organiserad utbildning inom arkivområdet har tagits upp till behandling och anser i likhet med utredningen att organiserad utbildning av arkivarier är i högsta grad önskvärd. Av utredningen föreslagna kurser — en 20-veckorskurs för arkivarier, en 10-veckorskurs för arkivassistenter m. fl. samt kortare speciella kurser, förslagsvis tvåveckorskurser — är det specialkurserna som närmast har intresse för näringslivet i sin helhet.

Utredningen föreslår att som rådgivande organ i utbildningsfrågor skall bildas ett utbildningsråd. NLA anser att utbildningsrådet inte enbart bör följa utbildningen inom den statliga sektorn, utan även bevaka den totala utbildningen inom detta område. Detta föreslagna utbildningsråd bör ha en allsidig representation. Det är av vikt att samtliga utbildningsresurser inom arkivområdet utnyttjas rationellt. NLA:s uppfattning är att utbildningsrådet bör ha som en av sina uppgifter att etablera ett organiserat samarbete med organisationer som bedriver och kommer att bedriva utbildning och information inom arkivområdet.

NLA ifrågasätter om inte en viss samnordisk utbildning avseende såväl den grundläggande arkivteorin som beträffande fortbildningskurser utan olika specialområden bör närmare utredas.

Härvid bör beaktas de förslag om samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik som väckts inom Nordiska rådet. Vi hänvisar därvid till en skrivelse från Nordiska rådets presidium av den 24 februari 1970. (Beträffande förslag om samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik, A 270 T/k).

Näringslivets arkivråd

Bengt Orméus

Lars Gefvert

Karl-Erik Thelin

Sveriges allmänna biblioteksforening (SAB):

Mot bakgrund av rådets tidigare rekommendationer om gemensam nordisk arbetsmarknad för bibliotekarier, som för folkbibliotekens vidkommande redan är ett faktum, tar förslagsställarna upp frågan om samordning av utbildningen inom berörda områden. Förslaget bygger väsentligen på den redogörelse för möjligheterna till samnordisk utbildning, som givits i 1965 års utredning beträffande utbildning av bibliotekspersonal m. m. Däri konstateras, efter kontakt med företrädare för de övriga nordiska länderna, att den grundläggande yrkesmässiga skolning som ligger före specialiseringsstadiet, skiftar avsevärt länderna emellan samt att dessa olikheter för närvarande förhindrar samverkan på detta stadium. Förutsättningarna för kurser i gemensam regi på specialiserings-, vidareutbildnings- och fortbildningsnivåerna bedömdes däremot som gynnsammare. SAB vill understryka att alla åtgärder på utbildningens område som kan underlätta rörligheten på den nordiska arbetsmarknaden för bibliotek och doku-

mentationscentraler bör befrämjas. Bland andra förväntade resultat av en sannordisk utbildning, som SAB bedömer som värdefull, är den normerande betydelse som sådan utbildning får för bl. a. enhetliga arbetsrutiner och därmed för ett effektivare nordiskt samarbete.

I nuvarande läge kan SAB endast ansluta sig till de förslag till åtgärder som framläggs i tilläggsförslaget och som grundar sig på den konferens som anordnades av den svenska utredningen i januari 1969. SAB bedömer det som särskilt angeläget att det föreslagna samarbetsorganet mellan biblioteksutbildningsanstalterna kommer till stånd, vilket för Sveriges del kan ske först sedan en sådan utbildningsinstitution inrättats.

I tilläggsförslaget nämns sannordisk fortbildning som särskilt värdefull för personal vid de vetenskapliga specialbiblioteken. SAB, som företräder hela det svenska biblioteksväsendet, vill i detta sammanhang livligt understryka behovet av sådan fortbildning också för andra bibliotekstyper. Här kan utöver specialbiblioteken nämnas de vetenskapliga allmänbiblioteken, som i stor utsträckning har likartade arbetsuppgifter. En annan i detta sammanhang viktig bibliotekskategori är företagsbiblioteken, som exempelvis inom ADB-sektorn i många fall bedriver en avancerad verksamhet och därmed kan få betydelse inte endast som deltagare i kurser av angivet slag utan också på planerings- och lärarplanet. Även folkbiblioteken ställs inför nya uppgifter i samband med bl. a. utbildningens expansion och skulle otvivelaktigt ha stor nytta av denna typ av kursverksamhet.

De datorbaserade dokumentationssystemen som nu finns tillgängliga inom flera områden av naturvetenskaperna och de tillämpade vetenskaperna och som håller på att utvecklas inom flera andra discipliner (t. ex. juridik, pedagogik och olika samhällsvetenskaper), ställer stora krav på bibliotekspersonalen och är särskilt väl lämpade som ämnen vid sannordiska kurser. Även kurser och seminarier behandlande utvecklingen av teorier och metodik i samband med ADB för bibliotek och dokumentation bör lämpligen kunna anordnas på nordisk basis.

SAB vill slutligen rikta uppmärksamheten på frågan om läromedel inom biblioteksområdet. I Sverige föreligger behov av nya läromedel inom flera sektorer av biblioteksundervisningen. Även om förhållandena är bättre i de övriga nordiska länderna, där man har en mer institutionaliserad utbildning än vad fallet för närvarande är i Sverige, föreligger det säkerligen även där behov av nya läromedel och revidering och uppdatering av gamla. Framställning av läromedel bör därför med fördel kunna bedrivas som sannordiska projekt.

Med hänvisning till vad ovan anförts får Sveriges allmänna biblioteks-förening tillstyrka tilläggsförslag om sannordisk utbildning för bibliotek,

arkiv och informatik såsom ett första steg mot en mera integrerad samverkan på utbildningsområdet.

Lund den 30 april 1970

För Sveriges allmänna biblioteksörening

Joel Ohlsson

Kanslichef

Folkrörelsernas arkivförbund:

I sitt remissyttrande över biblioteksutredningens förslag till arkivutbildning (*SOU 1969: 37*) har Folkrörelsernas arkivförbund bl. a. framhållit att möjligheterna till nordisk samverkan på detta område starkt underskattats genom att de ensidigt betraktats från det statliga arkivväsendets synpunkt. De olikheter i förvaltning och förvaltningstradition, som utredningen åberopat som argument mot ett mer omfattande nordiskt samarbete inom arkivutbildningen gäller huvudsakligen den statliga administrationen. För arkivpersonal inom t. ex. näringsliv och folkrörelser torde rika möjligheter till samverkan på nordisk basis föreligga eftersom likheterna i uppbyggnad och funktionssätt såväl mellan industriella företag som folkrörelseorganisationer i de nordiska länderna är mycket stora. Folkrörelsernas arkivförbund har därför i sitt yttrande hemställt att möjligheterna till nordisk samverkan på arkivutbildningens område måtte få en grundligare och allsidigare belysning än som varit fallet i biblioteksutredningens förslag.

Både i fråga om historisk bakgrund och aktuella funktioner och utvecklingstendenser finns stora överensstämmelser mellan folkrörelserna i de nordiska länderna. De till Folkrörelsernas arkivförbund anslutna organisationerna har också synnerligen omfattande kontakter med sina motsvarigheter i övriga Norden. Exempel på nordiska samarbetsorgan inom folkrörelserna är Arbetarrörelsens nordiska samarbetskommitté, Nordens bondeorganisationers centralråd och Nordiska missionsrådet. Härav följer att även den arkivpersonal, som skall samla in och förvara material från dessa folkrörelser har stor nytta av ett samarbete, som omfattar samtliga nordiska länder. Det förtjänar framhållas att regelbundna kontakter i arkivfrågor förekommit mellan arbetarrörelsearkiven i Helsingfors, Köpenhamn, Oslo och Stockholm alltsedan 1909.

Folkrörelsernas arkivförbund — bildat 1968 — har som uppgift att främja arkivverksamheten inom folkrörelserna och är ett samarbets- och serviceorgan för medlemmerna. Huvudvikten läggs vid konsultationsverksamhet och vid skolning av de personer, som ansvarar för arkiv inom rörelserna. Arkivförbundet höll i egen regi en arkivkurs på Runöskolan i maj 1969 och kommer att anordna en andra kurs i maj innevarande år. Kurs-

verksamheten har finansierats genom statsbidrag. Folkrörelsernas arkivförbund anser det både önskvärt och möjligt att kurser av den typ förbundet hållit anordnas för representanter för folkrörelserna i alla de nordiska länderna.

Folkrörelsernas arkivförbund skulle därför med tillfredsställelse hälsa en rekommendation från Nordiska rådet till regeringarna att vidta åtgärder för att samordna utbildningen för bl. a. arkiv, särskilt beträffande fortbildningen på detta område.

Stockholm den 30 april 1970

Enligt uppdrag

Ake Wedin

Sekreterare

Sveriges akademikers centralorganisation (SACO):

SACO vill erinra om att utbildningen för bibliotek, arkiv och informatik nyligen varit föremål för utredning i Sverige. I ett remissyttrande av den 27 februari 1970 till statsrådet och chefen för utbildningsdepartementet har SACO utvecklat sina synpunkter i hithörande frågor. Mellan de nordiska länderna äger ett livligt samarbete rum på biblioteksområdet. Utöver de stora nordiska biblioteksmötena kan nämnas regelbundet återkommande bibliotekschefsmöten för olika typer av bibliotek, nordiska rundabordskonferenser för yrkesverksamma bibliotekarier kring speciella problem samt samarbete kring olika konkreta projekt. Enligt SACO:s mening är det önskvärt, att en samordnad fort- och vidareutbildning för bibliotek, arkiv och informatik kommer till stånd i de nordiska länderna. SACO tillstyrker därför, att Nordiska rådet måtte anta den föreslagna rekommendationen.

Stockholm den 29 april 1970

Sveriges akademikers centralorganisation

Lars F. Tobisson

Lennart Fleischer

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över tilläggsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats tilläggsförslag om samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik. Utskottet har behandlat tilläggsförslaget vid sammanträde den 20 och 21 augusti 1970.

1. Tilläggsförslaget

Hänvisande till den svenska utredningen rörande utbildning för bibliotek, arkiv och informatik (SOU 1969: 37) hemställs i tilläggsförslaget, att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att vidtaga åtgärder för att samordna utbildningen för bibliotek, arkiv och informatik, särskilt beträffande fortbildningen på dessa områden.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttrandena över tilläggsförslaget:

Nordisk Videnskabeligt Bibliotekarförbund (NVBF).
Nordforsk.

Danmark

Undervisningsministeriet, det internationale kontor.
Ministeriet for kulturelle anliggender.
Rigsarkivaren.

Forskningens fællesudvalg, Udvalget for videnskabelig og teknisk information og dokumentation.

Danmarks videnskabelige bibliotekers sammenslutning.

Bibliotekarsammenslutningen for De Videnskabelige og Faglige Biblioteker.

Danmarks Biblioteksskole.
Bibliotekarforeningen.

Finland

Undervisningsministeriet.
Skolstyrelsen.

Helsingfors universitet, kanslern.

Helsingfors universitet, universitetsbiblioteket.

Tampereen yliopisto (Tammerfors universitet), kanslern.

Tampereen yliopisto (Tammerfors universitet), styrelsen.

Svenska social- och kommunalhögskolan.

Delegationen för vetenskaplig dokumentation (TINFO).

Tieteellinen kirjastojen lautakunta (Nämnden för de vetenskapliga biblioteken).

Suomen tieteellinen kirjastoseura — Finlands vetenskapliga biblioteks-samfund.

Suomen kirjastoseura (Finlands biblioteks-förening).

Arkistoyhdistys r. y. (Arkivföreningen).

Liikearkistoyhdistys r. y. (Näringslivets arkivförening).

AKAVA r. y.

Suomen kirjallisuuspalvelun seura — Samfundet för litteraturtjänst i Finland.

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet.

Riksbibliotekstjenesten.

Statens bibliotekskole.

Riksarkivaren.

Sverige

Riksarkivet.

Kungl. biblioteket.

Universitetskanslersämbetet.

Skolöverstyrelsen.

Uppsala universitetsbibliotek.

Lunds universitetsbibliotek.

Göteborgs universitetsbibliotek.

Umeå universitetsbibliotek.

Karolinska mediko-kirurgiska institutets bibliotek.

Tekniska högskolan i Stockholm, rektorsämbetet.

Tekniska högskolan i Stockholm, biblioteket.

Vetenskapsakademien.

Forskningsbiblioteksrådet.

Statens råd för vetenskaplig information och dokumentation (SINFODK).

Näringslivets arkivråd.

Sveriges allmänna biblioteksforening (SAB).

Folkrörelsernas arkivförbund.

Sveriges akademikers centralorganisation (SACO).

Samtliga remissinstanser tillstyrker tilläggsförslagets hemställan om en utbyggnad och effektivisering av det nordiska samarbetet om utbildning för bibliotek, arkiv och informatik. I likhet med förslagsställarna är remissinstanserna i allmänhet av den åsikten, att den grundläggande undervisningen på de nämnda utbildningsområdena bör anordnas i de enskilda nordiska länderna, medan fortbildningen i stor utsträckning med fördel kunde äga rum på samnordiskt plan.

Bibliotek och informatik

Nordisk Videnskabeligt Bibliotekarforbund framhåller, att utbildningen på nordisk basis är av största intresse för olika kategorier inom biblioteksväsendet, särskilt inom fortbildningen. Förbundet understryker behovet av statligt stöd — även ekonomiskt — för det nordiska samarbetet på området.

Nordforsk, som hänvisar till sina erfarenheter av seminarier och konferenser i dokumentation och bibliotekstjänst, anser det vara värdefullt med åtgärder för att främja utbildningen för bibliotek, arkiv och informatik på

samnordiskt plan. Denna bör enligt organisationens uppfattning särskilt basera sig på högsta utbildningsnivå i den nationella undervisningen.

Danmarks Biblioteksskole, till vars yttrande *minitseriet för kulturelle anliggender* ansluter sig, förordar åtgärder enligt de i den svenska utredningen föreslagna riktlinjerna beträffande nordiskt samarbete. Biblioteksskolan föreslår tillsättande av ett samarbetsorgan mellan de nordiska läroanstalterna för utbildning inom biblioteksväsendet för att på detta sätt säkra den löpande kontakt, som är en förutsättning för en utbyggnad av samarbetet inom den redan etablerade fortbildningen. I likhet med förslagsställarna finner Biblioteksskolen, att fortbildningen av bibliotekarier och forskningsbibliotekarier på speciella områden med fördel kan ordnas i form av samnordiska kurser, men att en samverkan inom grundutbildningen för närvarande inte är möjlig. Dock bör enligt samma remissinstans uppfattning nordiska perspektiv i framtiden beaktas vid ändringar av den nationella utbildningen. *Forskningens fællesudvalg, Udvalget for videnskabelig og teknisk information og dokumentation* i Danmark, till vars yttrande *undervisningsministeriet* hänvisar, anser likaså att det på grund av olikheterna i grundutbildningen för närvarande inte finns förutsättningar för en gemensam nordisk grundutbildning. Däremot finns grundval för en systematisk fortbildning i nordisk regi tack vare de kontakter, som redan etablerats. En vidare utbyggnad vore fruktbar såväl ur utbildningssynpunkt som med tanke på en närmare koordinering av biblioteks- och dokumentationsväsendet i Norden. En vidare prövning av möjligheterna för samnordiska åtgärder borde enligt udvalgets mening tas upp i det planerade nordiska koordineringsorganet för vetenskaplig information och dokumentation (NORDDOK). *Bibliotekarforeningen* i Danmark stöder i princip tilläggsförslaget, särskilt beträffande specialiserad fortbildning. *Danmarks videnskabelige bibliotekers sammenslutning* framhåller önskvärdheten av en koordinering av utbildningen i de nordiska länderna av personal för forskningsbiblioteken. Organisationen anser det inte vara realistiskt att för närvarande föreslå gemensam grundutbildning på området, medan en god grundval finns för en närmare koordinering av efter- och vidareutbildningen. Organisationen anser det vidare vara naturligt, att det planerade nordiska dokumentationsorganet NORDDOK får i uppgift att arbeta för en effektivisering på samnordiskt plan av efterutbildningen av dokumentalister.

Skolstyrelsen i Finland efterlyser ett förenhetligande i Norden av målsättningen för biblioteksexamen och dess innehåll samt av de böcker som examen omfattar, emedan detta skulle främja det nordiska samarbetet inom biblioteksbranschen och den samnordiska arbetsmarknaden för bibliotekarier. Skolstyrelsen framhåller vidare, att nordiskt samarbete är av speciell betydelse för utbildningen av personal för de vetenskapliga biblioteken och arkiven samt att samnordiska kurser är av betydelse som impulskälla för det övriga samarbetet inom biblioteksbranschen. *Helsingfors universitet, universi-*

tetsbiblioteket och kanslern betonar behovet av ekonomiska förutsättningar för ett fortsättande av den av Nordiska vetenskapliga bibliotekarieförbundet initierade kursverksamheten och dess utbyggnad. Nyssnämnda remissinstanser fäster vidare uppmärksamhet vid biblioteksforskningen och utredningsarbetet rörande moderna dokumentationsmetoder. *Tampereen yliopisto* (Tammerfors universitet), *kanslern* och *styrelsen* anser, att den samnordiska kursverksamheten med det snaraste borde utbyggas, och betonar, att ekonomiska förutsättningar för detta utvecklingsarbete bör skapas. *Svenska social- och kommunalhögskolan* i Finland uttrycker förhoppningen, att den tidigare nordiska fortsättningskursen i Kungälv avsedd för bibliotekariere i ledande ställning skall kunna fortsättas samt att gemensamma läromedel på biblioteksområdet skall kunna åstadkommas. Såsom ytterligare åtgärder för att effektivisera bibliotekarietutbildningen föreslår skolan grundande av ett samarbetsorgan, anordnande av gemensamma nordiska biblioteksskollärarkonferenser och samplanering av biblioteksforskningen. Beträffande kursverksamheten föreslår skolan gemensamma fortbildningskurser såväl på informatikens som på biblioteksväsendets område.

Finlands vetenskapliga bibliotekssamfund framför som sin åsikt, att ett stödjande av vissa redan existerande nordiska utbildningsformer skulle leda till snabbare resultat än tillsättandet av ett nytt samarbetsorgan. Det nordiska samarbetet på de aktuella utbildningsområdena bör enligt samfundets mening kraftigt utvecklas genom en utbyggnad av Nordiska vetenskapliga bibliotekarieförbundets (NVB) konferens- och kursverksamhet och övrig liknande verksamhet samt genom etablerande av kursverksamhet i det planerade nordiska koordineringsorganet NORDDOK:s regi. Samfundet anser det vara nödvändigt med en systematisk nordisk fortbildning men finner grundutbildning på samnordisk basis inte vara ändamålsenlig. Också *Delegationen för vetenskaplig dokumentation* (TINFO) och *Nämnden för de vetenskapliga biblioteken* hänvisar till NVB:s verksamhet som lämplig grundval för en utbyggnad av utbildningssamarbetet och efterlyser bättre ekonomiska förutsättningar för samarbetet. *Suomen kirjallisuuspalvelun seura* — *Samfundet för litteraturtjänst i Finland* finner det vara lämpligast, att varje land för sig sköter grundutbildningen men att samnordisk utbildning är synnerligen önskvärd inom informatiken, speciellt i samband med högre akademisk utbildning, vid avläggandet av licentiat- och doktorsexamen. *Suomen kirjastoseura* (Finlands biblioteksörening) påpekar, att biblioteksarbetet i stort sett är likartat i de nordiska länderna och mot bakgrund härav skulle ett mångsidigare samarbete än för närvarande gagna alla berörda parter. Organisationen anser därför, att samarbete borde etableras på ett så tidigt stadium som möjligt, speciellt beträffande utbildning och preliminär information.

Kirke- og undervisningsdepartementet i Norge ställer sig positivt till en vidare utveckling av samarbetet rörande utbildningen av såväl biblioteks-

som arkivpersonal. Departementet finner det naturligt, att en utbyggnad av samarbetet sker med hjälp av den organisation, som redan finns eller är under etablering.

Riksbibliotekstjensten i Norge efterlyser ett samarbete mellan biblioteksskolorna i Norden för att undervisningsplanerna i så stor utsträckning som möjligt skall kunna läggas upp enligt samma linjer. Detta samarbete bör etableras redan på planeringsstadiet, emedan det ofta är för sent när reformer genomförts i de enskilda länderna. Ämbetet, som hänvisar till att den gemensamma arbetsmarknaden för bibliotekarier åtminstone för Norges vidkommande i stort sett kan anses vara ett faktum, finner att tendenserna i den svenska biblioteksutredningen (SOU 1967: 37) inte harmonierar med kompetenskraven i de andra nordiska länderna, vilket kan komma att innebära problem för den nordiska arbetsmarknaden och utbildningen på samnordiskt plan. Ämbetet betonar, att ökade ekonomiska resurser skulle skapa bättre förutsättningar för det nordiska utbildningssamarbetet, som lämpligen kunde äga rum inom ramen för nordiska samarbetsorgans verksamhet på området. *Statens bibliotekskole* i Norge anser, att frågan om nordiskt samarbete bör tas upp till prövning först när den svenska utbildningen har ordnats.

Universitetskanslersämbetet i Sverige, som inte anser sig kunna ta definitiv ställning till tilläggsförslaget förrän utrednings- och planeringsarbetet för den reformerade biblioteksutbildningen i Sverige avslutats, har i saken inhämtat yttranden från *Uppsala universitetsbibliotek, Lunds universitetsbibliotek, Göteborgs universitetsbibliotek, Umeå universitetsbibliotek, Karolinska mediko-kirurgiska institutets bibliotek samt Tekniska högskolan i Stockholm, rektorsämbetet och biblioteket*. Dessa tillstyrker samtliga tilläggsförslaget, särskilt beträffande frågan om fortbildning och utbildning i ADB och andra moderna informations- och dokumentationsmetoder. *Forskningsbiblioteksrådet* i Sverige, till vars yttrande *Kungl. biblioteket* och *vetenskapsakademien* ansluter sig, anser fortsatt fortbildning värdefull för personal vid de vetenskapliga specialbiblioteken men poängterar samtidigt, att en sådan utbildning vore lika värdefull för allmänbiblioteken. Rådet betonar vidare, att utbildningen på det högre planet för bibliotekarier så långt som möjligt bör samordnas.

Skolöverstyrelsen i Sverige anser i likhet med den svenska utredningen rörande utbildning av bibliotekspersonal m. m. (SOU 1969: 37), att ett koordineringsorgan för det nordiska samarbetet bör inrättas och tillägger, att de hinder, som nu kan finnas för ett ökat samarbete, bör kunna bemästras på något längre sikt, särskilt inom vidareutbildningen och fortbildningen. *Sveriges allmänna biblioteksförning* understryker, att alla åtgärder på utbildningens område, som kan underlätta rörligheten på den nordiska arbetsmarknaden för bibliotek och dokumentationscentraler, bör befrämjas. Såsom särskilt angeläget bedömer föreningen, att det föreslagna samsarbets-

organet mellan biblioteksanstalterna kommer till stånd, vilket för Sveriges del kan ske först när en sådan utbildningsinstitution inrättats. Föreningen betonar ytterligare, att utbyggnaden av fortbildningsverksamheten bör omfatta även andra bibliotekstyper än de vetenskapliga biblioteken. Föreningen riktar slutligen uppmärksamheten på att framställningen av läromedel inom biblioteksområdet med fördel bör kunna bedrivas som sammordiskt projekt.

Arkiv

Rigsarkivet i Danmark är intresserat av initiativ till sammordisk undervisning på gemensamma områden inom arkivväsendet såsom allmänna arkivteoretiska problem, information om det europeiska och inte minst det nordiska arkivväsendets historia och struktur, tekniska problem, mikrografering, ADB m. m. Särskilt önskvärd är enligt riksarkivets mening en nordisk arkivhandordbok.

Riksarkivet i Finland har i sitt yttrande till undervisningsministeriet meddelat, att ämbetsverket ansluter sig till de i tilläggsförslaget framförda synpunkterna angående sammordisk utbildning för arkivpersonal. *Riksarkivaren* i Norge stödjer tilläggsförslaget och nämner utarbetandet av en nordisk handbok i arkivterminologi som en lämplig sak att börja samarbetet med på utbildningens område. Planläggningen av samordningsåtgärderna på arkivområdet bör enligt ämbetets mening anföras de nordiska riksarkivarierna. *Riksarkivet* i Sverige betonar, att grundutbildningen av arkivpersonalen i huvudsak måste ske på nationell bas på grund av skiljaktigheterna — främst till följd av ländernas skilda administrativa och rättsliga förhållanden — mellan de nordiska länderna i fråga om arkivväsendet. Emedan utbildning i tekniska specialiteter är oberoende av nationella särförhållanden, kan gemensamma nordiska fortbildningskurser med fördel ordnas. Därtill kan ett samarbete enligt riksarkivets uppfattning lämpligen etableras även beträffande produktionen av läromedel rörande den allmänna arkivteorin, vissa tekniska specialiteter och ADB-teknik. Avslutningsvis betonar riksarkivet, att en förutsättning för att positiva resultat skall kunna uppnås är att planeringen och ledningen av verksamheten anföras de nordiska riksarkiven.

Arkistoyhdistys r.y. (Arkivföreningen) i Finland, finner, att en gemensam arkivterminologi och handbok är en förutsättning för vidare åtgärder på området. Föreningen betonar, att personal från andra arkiv än de statliga och kommunala bör få tillfälle att delta i en sammordisk fortbildning, med vilken man kan nå en betydligt högre standard än vad som är möjligt med utnyttjande av ett enda lands resurser. *Liikearkistoyhdistys r.y.* (Näringslivets arkivförening r.f.) i Finland efterlyser sammordisk fortbildning även för näringslivets arkivpersonal, ett ramprogram för grundutbildningen samt föreläsningsdublikat, läroböcker och annan undervisningsmateriel

för att på detta sätt höja den nordiska arkivutbildningen till högsta möjliga internationella nivå. *Näringslivets arkivråd* i Sverige ställer sig positivt till tilläggsförslaget men ifrågasätter, om inte frågan om en viss samnordisk utbildning avseende såväl den grundläggande arkivteorin som beträffande fortbildningskurser bör närmare utredas. *Folk rörelsernas arkivförbund* i Sverige framhåller, att möjligheterna till en nordisk samverkan på arkivutbildningens område starkt har underskattats genom att de ensidigt betraktats från det statliga arkivväsendets synpunkt. Likheterna i uppbyggnad och funktionssätt såväl mellan industriella företag som folkrörelseorganisationer erbjuder rika möjligheter till samverkan. Förbundet efterlyser därför en allsidigare belysning av frågan om nordisk samverkan än som varit fallet i den svenska biblioteksutredningens förslag (SOU 1969: 37).

3. U t s k o t t e t

Utskottet vill inledningsvis erinra om två av rådet tidigare antagna rekommendationer, vilka anknyter till tilläggsförslaget om utbildning för bibliotek, arkiv och informatik. Av regeringarnas meddelande i anledning av rekommendation nr 2/1964 framgår, att den gemensamma arbetsmarknaden för folkbibliotekarier redan är ett faktum, medan vissa formella hinder ännu återstår för införande av en gemensam arbetsmarknad för universitetsbibliotekarier. Enligt meddelandet anses det vara naturligt, att frågan om arbetsmarknaden övervägs närmare i anslutning till den svenska utredningen om utbildning för bibliotek, arkiv och informatik (SOU 1969: 37). Rekommendation nr 12/1961 äsyftar en prövning av möjligheterna till ett nordiskt samarbete beträffande vetenskaplig dokumentation. Till rådets 18:e session meddelade regeringarna, att tillsättande av ett samarbetsorgan på området planerades. Enligt vad utskottet erfarit, har regeringarna nyligen förelagts ett förslag till stadgar för ett nordiskt koordineringsorgan för vetenskaplig och teknisk information och dokumentation, NORDDOK. Enligt förslaget skall detta samarbetsorgan bl. a. initiera åtgärder för att åstadkomma specialutbildning av dokumentations- och informationspersonal samt undervisning i utnyttjande av dokumentations- och informationssystem.

Utbyggnaden av den gemensamma arbetsmarknaden för bibliotekspersonal, effektiveringen av samarbetet om vetenskaplig dokumentation och information och behovet av utbildning i moderna informations- och dokumentationssystem är enligt utskottets mening faktorer som starkt talar för ett närmare samarbete mellan de nordiska länderna inom utbildningen på området. Utskottet är enigt med de remissinstanser, som betonar att en enhetlig nordisk grundutbildning på grund av de nationella särdragen för närvarande varken är möjlig eller önskvärd. Utskottet finner det dock värdefullt med nära kontakter mellan utbildningsinstitutionerna för bibliotekarier, dokumentalister och informatiker för att undvika att utbildningsformerna i framtiden ytterligare skall komma att avvika från varandra. Från

sistnämnda synpunkt är det angeläget att man såsom på andra utbildningsområden eftersträvar största möjliga samordning av utbildningen genom kontakter redan vid planeringen av reformer av undervisningens innehåll och struktur i de olika länderna. Utskottet uttrycker därför förhoppningen, att åtgärder i anledning av den ovannämnda svenska utredningen inte måtte försvåra samarbetet på grundutbildningens område mellan de nordiska länderna.

Belräffande den behövliga utbyggnaden av samarbetet inom fortbildningen finner utskottet det vara mest ändamålsenligt att bygga vidare på erfarenheterna av tidigare verksamhet med seminarier, kurser och konferenser på samnordiskt plan. Enligt utskottets mening torde ett nytt koordinerande organ för samarbetet inte vara nödvändigt. Utskottet finner tidigare samarbetsorgan som Nordforsk och Nordiska vetenskapliga bibliotekarieförbundet samt det planerade nordiska kontaktorganet för teknisk och vetenskaplig information och dokumentation (NORDDOK) vara väl ägnade att handha den fortsatta utbyggnaden av fortbildningsverksamheten. Utskottet vill även understryka behovet av att den för närvarande nedlagda fortsättningskolan för folkbibliotekariéer i Kungälv bereds möjligheter att fortsätta sin verksamhet. Utskottet finner det även värdefullt, att deltagare från övriga nordiska länder får tillfälle att delta i nationella fortbildningskurser för bibliotekariéer, dokumentalister och informatiker. Utskottet vill i detta sammanhang särskilt understryka nödvändigheten av att länderna via statsbudgeterna skapar ekonomiska förutsättningar för utbyggnaden av en mångsidig och effektiv samnordisk fortbildning, i synnerhet med tanke på fördelarna för de enskilda länderna genom att starkt specialiserade kurser och seminarier kan anordnas tack vare ett gemensamt utnyttjande av resurserna.

För arkivpersonal har hittills inte förekommit egentlig kursverksamhet på samnordiskt plan. Utskottet har vid ärendets beredning kunnat erfara, att behov föreligger av samnordisk fortbildning på högsta plan även för arkivpersonal, för vilken i de enskilda länderna på grund av otillräckligt deltagarunderlag inte kan anordnas fortbildning rörande moderna tekniska hjälpmedel, moderna informations- och dokumentationsmetoder m. m. Uppgiften att arrangera dylik samnordisk utbildning bör enligt utskottets mening kunna anförtros de nordiska centralarkiven, vilka bör erhålla statsmedel för den samnordiska fortbildningsverksamheten.

Utskottet vill avslutningsvis rikta uppmärksamhet på vad ett flertal remissinstanser yttrat om behovet av gemensam produktion av läromedel för utbildningen av såväl biblioteks-, informations- och dokumentationspersonal som arkivpersonal. Utskottet anser det välmotiverat, att regeringarna ger berörda utbildningsmyndigheter och -institutioner i uppdrag att i anslutning till planeringen av utbildningssamarbetet på områdena för bibliotek, arkiv och informatik även planera utgivandet av lämpliga läromedel för un-

dervisningen på både nationellt och samnordiskt plan. Beträffande läromedel för utbildningen av arkivpersonal vill utskottet särskilt peka på behovet av en nordisk handbok i arkivkunskap och en översikt över nordisk arkivterminologi.

Hänvisande till vad ovan anförts får utskottet föreslå,

att Nordiska rådet antar en rekommendation av följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för att samordna utbildningen för bibliotek, arkiv och informatik, särskilt beträffande fortbildningen och produktionen av läromedel på dessa områden.

Tórshavn den 21 augusti 1970

Per Bergman (s)   *Niels Eriksen (V)*   *Thorvald Eriksson (ÅS)*

Gunnar Garbo (V)   *Guttorm Hansen (A)*   *Niels Helveg Petersen (RV)*

Elsi Hetemäki (Kok)   *Eysteinn Jónsson (F)*   *Jan-Ivan Nilsson (cp)*

Förman

Ivar Nørgaard (S)   *Poul Petersen (Ftkfl)*   *Terho Pursiainen (Skdl)*

Dagmar Ranmark (s)   *Berte Rognerud (H)*   *Ingrid Segerstedt Wiberg (fp)*

Sylvi Siltanen (Sd)

BILAGA 3

I efterhand inkommet yttrande

D a n m a r k

Bibliotekarforeningen:

I dette tillæggsforslag fremhævede forslagsstillerne (Georg Backlund og Salve Salvesen) at betænkningen afgivet af Utredningen rörande utbildning af bibliotekspersonal (SOU 1969: 37) indeholdt en anbefaling af større nordisk samarbejde på bibliotekaruddannelsernes område.

Bibliotekarforeningen kunne på dette tidspunkt tilslutte sig forslaget om en øget samordning af de nordiske landes bibliotekaruddannelser, idet man måtte tage sit udgangspunkt i de daværende uddannelsesordninger i de øvrige nordiske lande.

Bibliotekarforeningen er imidlertid blevet gjort bekendt med et forslag om ændring af den svenske bibliotekaruddannelse (Kungl. Maj:ts proposition nr. 52 år 1971) som i korte træk går ud på, at bibliotekaruddannelsen i Sverige fremtidig skal være en toårig "yrkesinriktad utbildning" placeret umiddelbart efter afsluttet gymnasieuddannelse. Efter forslaget bortfalder det nuværende krav om en akademisk eksamen som adgangsgivende til det egentlige bibliotekarstudium, og hvor man i Danmark må erkende behovet for en yderligere "akademisering" af bibliotekaruddannelsen, bevæger man sig i Sverige den modsatte vej. Efter Bibliotekarforeningens opfattelse står forslaget i et grelt modsætningsforhold til nordiske folkebibliotekers udvikling og behov, og det vil bevirke en sænkning af de svenske bibliotekarers kundskabsniveau i en så alvorlig grad i forhold til uddannelserne i de øvrige nordiske lande, at man ser sig nødsaget til at tilbagekalde sin tidligere fremførte tilslutning til forslaget om en samordning af de nordiske landes bibliotekaruddannelser.

Man ser med største alvor på, at den foreslåede radikale sænkning af den svenske bibliotekaruddannelses niveau kan få alvorlige konsekvenser for det nordiske kulturelle samarbejde og specielt for en tidligere vedtagelse i Nordisk Råd om fællesnordisk arbejdsmarked for bibliotekarer.

På nuværende tidspunkt arbejder såvel norske som svenske bibliotekarer i danske folkebiblioteker. Gennemføres forslaget kan Bibliotekarforeningen imidlertid næppe fortsat acceptere, at svenskere som kun har gennemgået en uddannelse som den foreslåede skal kunne arbejde i danske folkebiblioteker på lige fod med danske bibliotekarer.

Man skal herved tillade sig at anmode Nordisk Råds danske delegation om at gøre den svenske Riksdag opmærksom på de konsekvenser for det nordiske kulturelle samarbejde som den foreslåede ændring af bibliotekaruddannelsen kan medføre.

København, den 16. april 1971

P. f. v.

Jan Østergaard Bertelsen

Bent Hyldkrog

Medlemsförslag

om inrättande av ett nordiskt institut för medicinsk genetik

(Väckt av Jan-Ivan Nilsson och Salve Salvesen)

Et forslag om opprettelse av et nordisk institutt for medisinsk genetik er fremsatt av samtlige for tiden tjenestegjørende professorer i medisinsk genetik i de nordiske land:

Kåre Berg, Institutt for medisinsk genetik, Universitetet i Oslo,
 Jan Arvid Böök, Institutionen för medicinsk genetik, Uppsala universitet,
 Jan Mohr, Institut for human arvebiologi og eugenik, Københavns universitet.

Disse fremholder følgende:

1. Begrunnelse

a) *De genetiske sykdommer representerer et omfattende og meget alvorlig sykdomsproblem*

De genetiske sykdommer¹ rammer ikke mindre enn 1 % av de levendefødte, altså vel 100 000 ramte i en »levendefødtepopulasjon» på 10 millioner.

Det dreier seg om dominante, recessive og X-koplede sykdommer, med de recessive som den største kategori. Det er overveiende særdeles alvorlige sykdommer, som medfører store lidelser for pasienten og en betydelig påkjenning for de pårørende gjennom mange år, når da ikke sykdommen i løpet av forholdsvis få år fører til døden. I meget stor utstrekning gjelder det pasienter som må hospitaliseres det meste av sitt liv eller eventuelt holdes i pleie hos sin familie.

I tillegg til de lidelser sykdommene innebærer for pasientene selv kommer altså en betydelig påkjenning for de pårørende, og særdeles store utgifter for de pårørende og det offentlige.

b) *De genetiske sykdommer er sterkt forsømt, såvel forskningsmessig som med hensyn til forebyggende tiltak*

Med de nåværende organisatoriske rammer, blir de genetiske sykdommer sterkt forsømt, såvel forskningsmessig som med hensyn til forebyggende tiltak.

¹ Med de genetiske sykdommer menes her og i det følgende de genetiske sykdommer i snevrere forstand, det vil si de såkalte enkeltgen-sykdommer eller monomere sykdommer. Sykdomsårsaken kan ved hver enkelt av disse sykdommer henføres til et enkelt gen, som kan være dominant, recessivt eller X-koplet.

En av grunnene til at de blir forsømt er at disse sykdommer, svarende til at der ialt finnes ca. 1 500 enkeltgensykdommer, hver for seg er relativt sjeldne. Fra visse synspunkter blir de derfor misoppfattet som en slags kuriositeter og neglisjert, til tross for det — også tallmessig sett — overordentlig alvorlige sykdomsproblem de samlet representerer.

c) *Oppgavene kan ikke løses av de nasjonale institutter alene*

De nye tekniske muligheter som er fremkommet kan av de nasjonale institutter ikke utnyttes effektivt i forskningsarbeidet.

Det genetiske kartlegningsarbeidet krever større observasjonsmateriale enn man kan få ved isolert arbeid i de enkelte land.

De forebyggende tiltak kan neppe vinne frem ved isolert arbeid i de enkelte land, blant annet fordi de enkelte diagnostiske kategorier (kfr. de 1 500 forskjellige enkeltgensykdommer) da er for små til å gi rom for organisatorisk sett tilfredsstillende tiltak.

De nasjonale institutter er også, etter sitt organisatoriske tilhørsforhold, for brede i sin målsetning til å ta opp denne viktige forskning med den tyngde som er nødvendig.

d) *Et nordisk institutt kan sikre en meget betydelig, og forutseelig fremgang, såvel forskningsmessig som med hensyn til forebyggelse*

Instituttet vil blant annet utnytte en rekke nye tekniske metoder langt fullstendigere enn det er mulig ved de nasjonale institutter.

Målsetningen er slik, at det forskningsmessige utbytte av instituttets arbeid i vesentlige henseender klart kan forutses; det samme gjelder effekten av forebyggende tiltak.

Instituttet kan bidra til en nødvendig øket årvåkenhet når det gjelder forskjellige miljøfaktorer og forurensningers genetiske skadevirkninger.

Instituttet vil berike det medisinsk-genetiske forskningsmiljø i Norden, og være en nødvendig, betydelig støtte for de nasjonale institutter.

2. *Det nordiske institutts omfang og art*

Den samlede vitenskapelige og tekniske stab vil omfatte 60—70 personer, lokalene ialt ca. 3 000 m².

Det forutsettes en særlig høyt kvalifisert teknisk stab, i overensstemmelse med de funksjoner målsetningen for instituttet innebærer.

Den vitenskapelige ledelse skjer ved et kollegium av professorer eller medlemmer på 3—5 personer (herunder eksempelvis forslagsstillerne).

3. *Budsjett*

	N. kr.
Faste årlige utgifter til lønninger, drift, nyanskaffelser, lokale . .	6 000 000
Engangsutgifter til etablering (apparat, utstyr, inventar)	5 000 000
Engangsutgifter til bygning (beregnet etter 3 000 m ² à kr. 3 000	9 000 000

Vi anbefaler forslaget og henstiller til Nordisk Råd å vedta følgende rekkommandasjon:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene i Danmark, Norge og Sverige å opprette et nordisk institutt for medisinsk genetikk.

Stockholm og Oslo, 1. februar 1970

Jan-Ivan Nilsson (cp)

Salve Salvesen (A)

TILLÄGG**Skrivelse till Nordiska rådet med förslag om ett
nordiskt institut för medicinsk genetik***Förslagstillere:*

Samtlige tre for tiden tjenestegjørende professorer i medisinsk genetik i de nordiske land: Berg, Oslo; Böök, Uppsala; og Mohr, København.

Hvorfor bør tiltaket igangsettes?

Det eksisterer et meget bredt spektrum av arvelige sykdommer, spennende fra meget hyppige sykdommer der arvelige faktorer nok spiller en meget betydelig rolle, men der arvegangen er ytterst kompleks, til relativt sjeldne sykdommer med enkel, »Mendelsk» arvegang (i det følgende kalt »enkeltgensykdommer») og sykdommer som skyldes kromosomanomalier. Når det gjelder en rekke av de hyppigere sykdommene der arvelige faktorer er av betydning men der arvegangen er kompleks (det gjelder f. eks. sukkersyke, for høyt blodtrykk, og sikkert andre av hjerte-karsykdommene) drives det en aktiv forskning mange steder i de nordiske land.

Når det gjelder de genetiske sykdommer i snevrere forstand, nemlig »enkeltgen-sykdommene» og sykdommer som skyldes kromosomanomali, er forskningsaktiviteten, herunder forsøkene på å komme frem til forebyggende tiltak, etter vår oppfatning alt for liten. Disse sykdommer tenderer til å bli neglisjert på grunn av at de hver for seg er relativt sjeldne. Tilsammen representerer de imidlertid et meget betydelig antall pasienter. Det finnes omlag 1 500 enkeltgen-sykdommer, og når disse tas i betraktning under ett, rammer de noe over 1 % av de levendefødte, og hyppigheten av sykdommer som skyldes kromosomanomalier er nesten like høy. Per 10 000 000 levendefødte (tallet er valgt i relasjon til den samlede nordiske befolknings størrelse) rammes altså omkring 100 000 av en eller annen form for enkeltgen-sykdom.

Det overveiende antall enkeltgen-sykdommer er recessivt nedarvede, og denne kategori omfatter nesten utelukkende særdeles alvorlige sykdommer som medfører store lidelser for pasienten og en betydelig påkjenning for de pårørende, gjennom mange år, når da ikke sykdommen i løpet av forholdsvis kort tid fører til døden. I meget stor utstrekning dreier det seg om pasienter som må hospitaliseres det meste av sitt liv eller eventuelt holdes i pleie hos sin familie. I tillegg til de lidelser skyddommene innebærer

for pasientene selv kommer s aledes en betydelig p akjenning for de p ar rende, og s erdeles store utgifter b ade for de p ar rende og det offentlige. De store utgifter denne sykdomsgruppe medf orer for samfunnet kan illustreres ved det nevnte eksempel med 10 000 000 levendefødte individer. Om man i denne gruppen kunne forebygge bare 1/100 av enkeltgen-sykdommene, ville man sannsynligvis spare et beløp av størrelsesorden 40 000 000—50 000 000 norske kroner  rlig.

Det er s aledes på det rene at sykdommene er alvorlige, at de samlet representerer et meget stort antall pasienter, og at det også vil svare seg samfunnsøkonomisk   motvirke disse sykdommene.

Om mulighetene for ved forskning   motvirke genetiske sykdommer

Det er i de senere år gjort s erdeles betydelige fremskritt i forskningen innen den basale, molekylære genetikk, og de forskere som har utredet det fundamentale, biologiske grunnlag for arv ved   erkjenne arvestoffets natur, l se den genetiske kode og avklare enkeltheter om hvordan den genetiske informasjon styrer biologiske prosesser, har f att et meget betydelig antall av de senere års Nobelpriser. En foreløpig topp i denne forskning ble nylig n dd, da det for første gang lyktes   renfremstille et enkelt gen. Dette nye fremskritt var gjenstand for en stor oppmerksomhet verden over og igangsatte en ny diskusjon om mulighetene menneskene selv har for   påvirke sin videre biologiske utvikling.

Også innen den medisinske genetikk har det v ert en rivende utvikling de siste få år. Det er utviklet nye teknikker som gjør at man nå har helt nye muligheter for   arbeide mot en omfattende genetisk kartlegging av menneskets arvestoff, og det er utviklet muligheter for diagnose av friske anleggsb rere for mange arvelige sykdommers vedkommende. Det er særlig forskningen over de såkalte markørsystemer (blodtypesystemer, serumtypesystemer, enzymsystemer) og forskningen over celler i kultur som har gjort denne fremgang mulig.

Ved en grundig kartlegging av menneskets genom kan man bli i stand til   holde rede på sykdomsgeners tilstedeværelse ned gjennom generasjonene, også når disse sykdomsgener ikke på noen m ate manifesterer seg selv (heller ikke ved noen av de nye spesielle teknikker for fremstilling av celler i kultur). En fullstendig kartlegging av menneskets genom ville i prinsippet gjøre det mulig   følge genene for samtlige enkeltgen-sykdommer gjennom generasjonene, noe som ville innebære at man kunne diagnostisere tilstedeværelse hos klinisk helt friske personer av det store flertall av sykdomsgener.

Resultatene av en slik kartlegging av menneskets genom, i samspill med de nye metoder for fremstilling av celler i kultur, vil som nevnt gi helt nye muligheter for diagnostikk av friske anleggsb rere. Resultater fra begge forskningskategorier vil dessuten sammen med resultatene av cytogenetisk

forskning, kunne utnyttes i tidlig fosterdiagnostikk. De tekniske forutsetninger for forskning med sikte på å etablere en omfattende fosterdiagnostikk er allerede til stede, idet det er mulig å fremskaffe fosterceller på et tidlig tidspunkt i graviditeten, dyrke dem i kultur og utføre de nevnte diagnostiske prosedyrer. Undersøkelsen, som naturligvis i første rekke vil bli utført der man vet at det foreligger betydelig øket risiko for arvelig sykdom hos avkommet, vil vise om fostret er angrepet av arvelig sykdom. I sistnevnte tilfelle vil man kunne foreta abort. Dersom det ikke foreligger tegn til sykdom hos fostret kan kvinnen gå graviditeten ut. Man vil således få muligheter for å undersøke det foreliggende foster, og treffe avgjørelse på grunnlag av det konkrete undersøkelsesresultat, i stedet for å operere med statistiske beregninger, slik man må gjøre i øyeblikket.

Forholdene ligger usedvanlig godt til rette i de nordiske land for slike undersøkelser, idet vi har en stasjonær, i alt vesentlig veldefinert, og velregistrert befolkning. Dette er forutsetningen for at man med rimelig effektivitet skal kunne kartlegge forekomsten av sykdomsgener i en befolkning. Flere steder i verden ligger forholdene meget dårlig til rette for slik forskning. Tilsvarende forskning kan f. eks. meget vanskelig gjennomføres i USA på grunn av den heterogene og mobile befolkning.

Sammenfattende kan man følgelig slå fast at vi står overfor et sykdomsproblem som sett under ett er tallmessig stort og som er særdeles alvorlig på grunn av sykdommenes alvorlighetsgrad, men det har skjedd en utvikling i de senere år som gjør at vi i dag kan se en helt klar forskningsmessig vei å gå fremover, for å motvirke disse sykdommer. Den planlagte virksomhet kan med sikkerhet forventes å føre til en reduksjon av antall arvelige sykdommer, og det er all grunn til å håpe på at denne reduksjon, om man i denne forskning får gode arbeidsforhold, kan bli meget betydelig. En betydelig reduksjon av antallet av disse alvorlige sykdommer innebærer en så stor økonomisk besparelse at selv relativt store investeringer ville svare seg økonomisk. Vi har som nevnt fordelen av at forholdene ligger usedvanlig godt til rette i de nordiske land for å gjennomføre en slik forskning, og denne fordel innebærer etter vår oppfatning også et betydelig ansvar. Resultatet av den planlagte forskning vil naturligvis bli til nytte internasjonalt, således også i land som ikke selv har tilsvarende forutsetninger for å drive forskning av denne art.

Hvorfor et nordisk institutt?

Når det genetiske kartleggingsarbeid og den sykdomsmotvirkende virksomhet det her dreier seg om bør foregå ved et felles nordisk institutt henger dette sammen med at de eksisterende institutter hverken hver for seg eller samlet har den nødvendige kapasitet for den meget store forskningsoppgave det er tale om. Kartleggingen av arvelige sykdommer i befolkningene vil nødvendiggjøre registrering, undersøkelser og prøvetaging,

av pasienter med forskjellige arvelige sykdommer og av medlemmer av deres familie, og på instituttet må de innsamlede prøver av blod og celler undersøkes med henblikk på en lang rekke markørsystemer. Antallet av nyttige sådanne er blitt så stort at det ikke lenger er mulig for et enkelt institutt å ha full virksomhet i gang med samtlige systemer til enhver tid.

Problemene vil ikke kunne løses ved fordeling av materialet på de enkelte institutter, idet det for mange markørsystemer og flere celletyper er slik at undersøkelsene bør utføres snarest mulig etter at prøvene er tatt, og enhver unødig transport bør unngås. De eksisterende institutter ville, heller ikke samlet, ha kapasitet til å dekke behovet for markørundersøkelser i det omfang slike må drives om forskningen skal ha noen mening.

De eksisterende medisinsk-genetiske institutter i de enkelte land har andre oppgaver og vil derfor ikke under noen omstendighet kunne ta opp denne viktige forskning med den tyngde som er nødvendig. En samlet nordisk innsats på dette område vil være langt det mest effektive og økonomiske.

Et felles nordisk institutt for denne virksomhet innebærer mange forskningsmessige fordeler. For de enkelte sykdomskategorier vil man etter hvert oppnå en mere komplett registrering for Norden som sådan, og man vil i forbindelse med den alminnelige kartlegging få informasjon om forskjellige markørsystemers forhold i de nordiske land. Man vil dermed kunne bidra til å belyse befolkningens genetiske struktur fra det ene området til et annet, og man vil få øket informasjon om spesielle befolkningsgrupper, f. eks. samene. Slik detaljinformasjon om Norden som helhet vil gi økede muligheter for forståelse av hvorledes de hyppigheter som foreligger for de forskjellige genetiske sykdommer og markørsystemer opprettholdes.

I betraktning av de uventet store genetiske konsekvenser som forskjellige miljøfaktorer og forurensninger har vist seg å innebære, synes øket årvåkenhet på dette område sterkt indisert. Det har f. eks. vist seg, at visse virus kan øke mutasjonsfrekvensen til det dobbelte; og kvikksølvforurensning av miljøet har vist seg å gi øket frekvens av kromosombrudd i kroppscellene hos fiskespisende individer i de ramte landområder. Etablering av et institutt, som her foreslått, vil kunne bidra meget vesentlig til øket årvåkenhet også overfor problemer av denne art.

Opprettelse av et institutt som det foreslåtte må i det hele tatt forventes å virke meget berikende på det medisinsk-genetiske forskningsmiljø i Norden og bidra til en øket oppmerksomhet og øket forståelse for dette viktige, men hittil nokså neglisjerte forskningsområde. Et sentralt nordisk institutt vil ikke bare som miljøskapende faktor være en betydelig støtte for de eksisterende institutter, men også konkret yte service overfor de nasjonale institutter, såvel av forskningsmessig art som ved assistanse i forbindelse med forebyggende arbeid. Den informasjon om forekomsten av de forskjellige arvelige sykdommer i de nordiske land som etterhvert vil akku-

muleres ved instituttet, vil komme direkte til nytte i det primære genetiske veiledningsarbeid som de enkelte nasjonale institutter driver.

Det foreslåtte nordiske institutt vil representere en utdanningsmulighet både for vitenskapelig og teknisk stab ved instituttene i de enkelte land. Vi mener det planlagte institutt også må ta på seg den oppgave å utdanne stipendiater fra utviklingslandene.

Vi foreslår opprettelse av Nordisk institutt for medisinsk genetikk fordi vi er overbevist om at det nå er absolutt nødvendig at de nordiske land engasjerer seg tilstrekkelig sterkt forskningsmessig i et område som rommer muligheter av så skjebnesvanger art på godt og ondt som den medisinske genetikk.

Kortfattet om omfang og utforming av det planlagte institutt

Forskningsarbeidet vil bli drevet ved en kombinasjon av feltundersøkelser, registreringsarbeid, laboratorieundersøkelser og analysearbeid (kfr. ovenfor). Det mere direkte sykdomsmotvirkende arbeid vil bl. a. skje i form av diagnostikk av friske bærere av sykdomsanlegg og tidlig fosterdiagnostikk, på grunnlag av de fremkomne forskningsresultater, etterfulgt av genetisk veiledning, i samarbeid med de øvrige nordiske medisinsk-genetiske institutter.

For å kunne ta opp arbeidet med disse oppgaver i et omfang som står i et rimelig forhold til de alvorlige medisinske problemer det her dreier seg om, må det etableres et helt nytt, rimelig stort institutt. Det rommelige omfang antas å måtte være minimum 3 000 m², og den samlede vitenskapelige og tekniske stab må ikke være mindre enn 60—70 personer.

Det foreslås at de nordiske land går sammen, etter en hensiktsmessig fordelingsnøkkel, om å dekke såvel de engangssummer som trenges for den utstyrs-, apparat-, og instrumentmessige etablering av instituttet, og bygning for det, som de faste årlige utgifter til lønninger, drift, nyanskaffelser etc. Instituttet bør ligge nær et sentralt kommunikasjonsentrum, og gjerne i samme by som et av de eksisterende, nasjonale institutter (det siste er dog ingen absolutt betingelse).

På grunn av oppgavenes viktighetsgrad foreslås instituttet opprettet straks.

I tiden frem til nybygg er ferdig eller man på annen måte kan overta en permanent bygning, foreslås virksomheten lagt til egnede, leiede lokaler (f. eks. i et industribygg), der de kan skaffes. De midlertidige lokaler må være av samme størrelsesorden som det endelige bygg.

Det tekniske personale (laboratoriepersonell, feltarbeidere, registreringsstaben) vil spille en helt avgjørende rolle i det planlagte institutt på grunn av oppgavenes art. Det dreier seg nemlig om oppgaver som stiller de største krav til denne del av staben, og man må ta sikte på en tilstrekkelig stor, og usedvanlig høyt kvalifisert teknisk stab, rekruttert fra samtlige nor-

diske land. De overordnede innen denne viktige del av staben må, sammen med den vitenskapelige ledelse, ha sete i instituttets styre.

Den vitenskapelige ledelse foreslås lagt til et kollektiv bestående av 3—5 professorer eller medlemmer (eksempelvis forslagstillerne og 1—2 til). Stipendiatene utgjør resten av den vitenskapelige stab.

Sammenfattende utgiftsoverslag

	N. kr.
Faste årlige utgifter til lønninger, drift, nyanskaffelser, lokale	6 000 000
Engangsutgifter til etablering (apparaturl, utstyr, inventar) ..	5 000 000
Engangsutgifter til bygning (beregnet etter 3 000 m ² å kr. 3 000)	9 000 000

Kåre Berg

Professor, dr. med.
Institutt for medisinsk genetik
Universitetet i Oslo

Jan Arvid Böök

Professor, dr. med.
Institutionen för medicinsk genetik
Uppsala universitet

Jan Mohr

Professor, dr. med.
Institut for human arvebiologi og eugenik
København's Universitet

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning:**

Den inventering av utförd, pågående och planerad arktisk medicinsk forskning inom de nordiska länderna, som för närvarande utförs genom nordiska sekretariatets för arktisk medicinsk forskning försorg, har utvisat, att en synnerligen aktiv populationsgenetisk vetenskaplig forskning pågår, särskilt rörande befolkningsgrupper, vilka så småningom befaras sammanmälta med majoritetspopulationen inom omgivande områden. Samarbetskommittén anser därför, att förslaget om upprättande av ett nordiskt institut för humangenetik är väl indicerat såsom förslagsställarna har påpekat för Nordiska rådet. Däremot bör placeringen av ett dylikt genetiskt institut omsorgsfullt utredas och beslut fattas efter omprövning av samtliga medlemsländer inom Nordiska rådet.

Såväl nordiska samarbetskommitténs som dess sekretariats arbete har i högsta grad försvårats av helt otillräckliga budgetanslag. Med beaktande av den budget som nu föreslagits nödvändig för inrättandet och upprätthållandet av ett genetiskt institut i Oslo, anser samarbetskommittén, att Nordiska rådet skulle göra en ekonomisk inbesparing om det föreslagna institutet skulle förläggas till Uleåborg i anslutning till nordiska sekretariatet för arktisk medicinsk forskning och medicinska fakulteten vid Uleåborgs universitet. Dessutom kan en funktionell rationalisering göras om det humangenetiska institutet skulle sammanslås med det arktiska, särskilt då den medicinska genetiska forskningen ingår som en väsentlig och viktig del av den arktiska medicinska forskningen. Därtill bör beaktas, att de populationsgenetiskt viktiga forskningsområdena och huvudparten av de patientfamiljer som är i behov av humangenetisk rådgivningsverksamhet ligger närmare Uleåborg, Umeå eller Tromsö än Oslo. Även den cytogenetiska forskningen kan försiggå utanför forskningscentra i huvudstäderna.

Den åsikt Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning nu framför, läderar på intet sätt det humangenetiska intresset som ligger bakom förslaget om inrättande av ett nordiskt genetiskt medicinskt forskningsinstitut. Tvärtom framhäves på detta sätt betydelsen av den genetiska forskningen. Samarbetskommittén anser emellertid på ekonomiska och rationella grunder, att denna forskningsaktivitet skulle inlemmas och sam-

ordnas med den arktiska forskningen såsom en självständig enhet eller som en del av ett arktiskt medicinskt institut i Uleåborg med ett fristående expertorgan för humangenetisk forskning.

Uleåborg den 13 augusti 1970

På samarbetskommitténs vägnar

Ole Wasz-Höckert

Ordförande

D a n m a r k

Indenrigsministeriet har i skrivelse den 21 augusti 1970 förklarat sig instämma i Det lægevidenskabelige forskningsråds skrivelse den 21 maj 1970 (se nedan).

Undervisningsministeriet:

— — — skal man hoslagt oversende en af Det lægevidenskabelige forskningsråd afgiven udtalelse af 21. maj 1970 (se nedan), hvortil ministeriet kan henholde sig.

København, den 29. maj 1970

P. m. v.

B. Brynskov

Afdelingschef

E. Drostby

Det lægevidenskabelige forskningsråd:

Selvom det generelt er forskningsrådets indstilling, at fællesnordiske forskningsinitiativer bør nyde fremme, er rådet af den formening, at oprettelse af fællesinstitutter må proriteres inden for de områder, hvor f. eks. forskningsapparaturets høje priser er prohibitive for den pågældende forskning på et nationalt plan. Et sådant forhold gør sig næppe gældende inden for den medicinske genetik, ligesom de i forslaget skitserede projekter meget vel ville kunne gennemføres ved samarbejde mellem de eksisterende medicinskgenetiske institutter i Skandinavien.

Forskningsrådet kan således ikke anbefale det stillede forslag.

København, den 21. maj 1970

P. f. v.

Preben Plum

Jytte Kvorning

Den Alm. Danske Lægeforening:

— — — skal det meddeles, at hovedbestyrelsen for Den Alm. Danske Lægeforening finder ønsket om et nordisk institut for medicinsk genetik velmotiveret og kan henstille, at forslaget søges fremmet.

København, den 22. maj 1970

P. h. v.

J. Larsen

A. H. Schleisner

F i n l a n d**Undervisningsministeriet:**

— — — önskar undervisningsministeriet meddela, att ministeriet inte anser sig kunna avge utlåtande i detta ärende, som är riktat enbart till regeringarna i Danmark, Norge och Sverige.

Helsingfors den 28 juli 1970

Kalervo Siikala

Avdelningschef

Matti Gustafson

Kultursekreterare

Helsingfors universitet, kansler¹:

Efter att ha erhållit medicinska fakultetens yttrande jämte bilaga (ytt-
rande från medicinska fakulteten vid Uleåborgs universitet, *se nedan*), till
vilket konsistoriet anslutit sig och till vars synpunkter jag även för eget vid-
kommande till stor del kan ansluta mig, hänvisar jag därjämte till följande
omständigheter.

Det måste anses tämligen förvånande, att Finland har åsidosatts vid pla-
neringen av ett sådant samnordiskt institut. Det är det med så mycket
större skäl, då Finlands uteslutande från den planerade kartläggnings- och
utredningsverksamheten skulle göra de utredningar, som utförts i övriga
nordiska länder, ensidiga och bristfälliga. Förslagsställarna har motiverat
sitt förslag med att det är en viktig förutsättning för ett effektivt utrednings
arbete att befolkningen är stationär. Detta strider dock mot det faktum,
att en livlig migration äger rum i Norden (t. ex. överflyttning av finländare
till Sverige), vilket å ena sidan gör kartläggningen mera krävande, men
även ökar dess aktuella betydelse. Å andra sidan finns — såsom förslags-

¹ Yttrandet översatt från finska.

ställarna även anför -- i de nordiska länderna särskilda befolkningsgrupper, som kan förlikas vid samerna och vilkas genetiska struktur kräver sådana specialundersökningar, som knappast med framgång kan utföras utan Finlands deltagande i projektet.

Medicinska fakulteten vid Uleåborgs universitet har föreslagit, att den humangenetiska forskningen i Finland skulle knytas till det nordiska sekretariatet för arktisk medicin, och det är även uppenbart, att dessa projekt har tydliga beröringspunkter. Utan en mera ingående utredning är det emellertid svårt att bilda sig en uppfattning om hur nära de ansluter sig till varandra eller i hur stor utsträckning de täcker varandra. Å andra sidan har medicinska fakulteten vid Helsingfors universitet understrukit behovet av att utveckla undervisningen och forskningen i medicinsk genetik vid universiteten i såväl Helsingfors och Åbo som Uleåborg, och sättet att lösa denna fråga inverkar även på ställningstagandet beträffande ett nordiskt institut.

Då således förslaget, innan beslut i saken fattas, uppenbarligen ännu kräver grundligare förberedelser, i anslutning till vilka även Finlands deltagande borde övervägas, anser jag att förverkligandet av detta i och för sig viktiga förslag bör skjutas upp tills tillräckliga utredningar föreligger.

Helsingfors den 15 oktober 1970

Pentti Renvall

Toivo Holopainen

Helsingfors universitet, konsistoriet¹:

Konsistoriet har i dag behandlat ärendet och beslutat ansluta sig till bifogade yttrande från medicinska fakulteten (*se nedan*).

Helsingfors den 16 september 1970

På konsistoriets vägnar:

Erkki Kivinen

Ritva Ukkonen

Helsingfors universitet, medicinska fakulteten:

Vi har studerat förslaget om inrättande av ett nordiskt institut för medicinsk genetik samt institutets program- och budgetförslag.

Det finns allt skäl att instämna i initiativtagarnas uppfattning om nyttan av en koncentrerad medicinsk-genetisk forsknings- och undervisningsverk-

¹ Yttrandet översatt från finska.

samhet. I motiveringarna betonas helt riktigt de ärftliga sjukdomarnas betydelse samt det faktum, att moderna forskningsresultat håller på att leda till att ärftliga sjukdomar kan förebyggas eller botas. Dylik verksamhet kan bäst bedrivas i samband med effektivt forskningsarbete av sådan typ som skulle kunna utföras vid det planerade institutet.

Vi stöder tanken på att grunda ett nordiskt institut för medicinsk genetik. Om institutet inrättas, är det utomordentligt viktigt att Finland deltar. I anledning av planerna önskar vi dock framställa tvenne reservationer.

1. Emedan detta förslag indirekt tangerar frågan om det nordiska institut för arktisk medicinsk forskning, om vars grundande beslutats, men som ännu inte förverkligats, är det skäl att studera det uttalande som gjorts av medicinska fakulteten vid Uleåborgs universitet. Vi anser att synpunkterna i skrivelsen från Uleåborgs universitet är beaktansvärda. En möjlighet vore att binda de två planerna vid varandra så, att byggandet av det arktiska institutet skulle ske innan det genetiska institutet börjar förverkligas. Detta skulle kunna leda till att institutet för arktisk medicinsk forskning i Uleåborg, som vi anser vara en viktig angelägenhet, skulle förverkligas snabbare, oberoende av tidpunkten för det genetiska institutets grundande eller dess verksamhetsort.

2. Vår andra reservation gäller förhållandena i Finland. I landet finns inte en enda institution för eller lärostol i medicinsk genetik. Detta leder till att läkargeneration efter läkargeneration på grund av bristfällig undervisning inte erhåller tillräckliga kunskaper i humangenetik. Människans ärftliga sjukdomar, deras behandling och prognos, blir försummade. I detta hänseende måste Finland uppfattas som ett utvecklingsland.

Även om inrättandet av ett nordiskt institut för medicinsk genetik är ett gott och brådskande förslag, anser vi att medicinsk-genetisk undervisning och forskning i hemlandet i första hand bör utvecklas. Till att börja med borde denna viktiga vetenskap beredas plats vid universiteten i Helsingfors, Åbo och Uleåborg.

Helsingfors den 20 maj 1970

K. O. Renkonen

Albert de la Chapelle

Turun yliopisto (Åbo universitet), medicinska fakulteten¹:

Angående institutets tilltänkta vetenskapliga sektor samt den i planerna inneslutna centraliseringen av den praktiska verksamheten (diagnostik och rådgivning) anser fakulteten förslaget vara ytterst väl motiverat.

¹ Yttrandet översatt från finska.

Eftersom Finland är det enda av de nordiska länderna utan ett forskningsinstitut specialiserat på humangenetik, anser fakulteten att i fråga om forskarutbildningen i synnerhet Finland skulle komma att dra den relativt mesta nyttan av ett samnordiskt institut. Förslaget går ut på att hela den vetenskapliga personalen — med undantag av en grupp av 3—5 personer i ledande ställning — skulle komma att bestå av stipendiater.

I fråga om förutsättningarna för humangenetisk forskning bildar de nordiska länderna en helhet (på grund av t. ex. ett likartat disputationssystem, långt utvecklad social- och hälsovård samt enhetlig grundläggande forskarutbildning); ur just denna synpunkt bör upprättandet av en samnordisk institution anses vara en synnerligen välplacerad åtgärd.

De positiva erfarenheterna man samlat under det sedan länge bestående nordiska samarbetet på den allmänna genetikens område (om detta samarbete vittnar bl. a. Nordisk genetisk förening samt den samnordiska facktidskriften *Hereditas*) ger anledning till förhoppningen att Finlands nationella särönsknningar och -fördelar kommer att tillvaratagas i den föreslagna institutionens verksamhet, på basis av fullständig likvärdighet.

Fakulteten anser att förslagets realisering skulle bidra till att främja men ingalunda till att fördröja upprättandet av ett i och för sig outhärligt forskningsinstitut för nationell humangenetik i vårt land.

På grundval av det ovan anförda meddelar fakulteten utan reservationer sin positiva inställning till det väckta förslaget.

Åbo i juli 1970

För medicinska fakulteten

Jyrki Raekallio

Dekanus

Atte Grönros

Notarius

Uleåborgs universitet:

De genetiska sjukdomarnas utforskning och kartläggning i de nordiska länderna är, såsom förslagsställarna framhåller, en synnerligen viktig uppgift. Likväl motsätter sig Uleåborgs universitet förläggandet av ett inter-nordiskt medicinskgenetiskt institut till Oslo på följande grunder:

Även om det är uppenbart, att den på hela Fennoskandia sedan länge fast bosatta lantbefolkningen utgörs av olika isolat, bildar dock de nordliga landsändarna av Norge, Sverige och Finland den bästa möjliga miljön för studier av ärftliga sjukdomar. Långa avstånd, en relativt fåtalig, sedan århundraden fast bosatt population samt ingifte har i dessa områden format befolkningsstrukturen. Med avseende på släktutredningar och studier

av familjemedlemmar är det väsentligt, att den medicinskgenetiska institutionen icke förläggs till någon av huvudstäderna, där recessivt ärvda sjukdomar förekommer i ringa utsträckning. Ju längre norrut man går, desto mer märkbar är också den gemensamma genetiska bakgrunden länderna emellan. T. ex. samerna, som speciellt omnämns i det gjorda förslaget, har livligt rört sig över gränserna.

Uleåborgs universitet fäster uppmärksamheten vid att det i Finland inte existerar ett enda nordiskt institut. I Uleåborg har år 1969 likväl grundats ett anspråkslöst sekretariat för arktisk medicinsk forskning. Att ett medicinskt institut ej grundats beror på, att de andra nordiska länderna icke önskat ställa medel till förfogande för att utveckla sekretariatet till ett verkligt forskningsinstitut, vilket varit de finska medlemmarnas ursprungliga förslag och vilket även omfattats av de övriga medlemmarna i den nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning. Budgeten har därför stannat vid anspråkslösa 105 000 svenska kronor om året. Å andra sidan skulle anläggningskostnaderna för det planerade genetiska institutet i Oslo stiga till 14 000 000 norska kronor och de årliga utgifterna till 6 000 000 norska kronor.

Uleåborgs universitet vill fästa uppmärksamheten även vid det faktum, att Finlands representant, professor O. Wasz-Höckert, redan vid Nordiska samarbetskommitténs för arktisk medicinsk forskning möte i Oslo år 1965 föreslog, att ett medicinskgenetiskt institut skulle grundas i Uleåborg i anslutning till nordiska sekretariatet för arktisk medicinsk forskning. Universitetet understöder grundläggandet av ett internordiskt medicinskgenetiskt institut förlagt i Uleåborg.

Å Uleåborgs universitets kansli den 9 juni 1970

Sakari Piha

Vicerektor

Jorma Visanko

Biträdande sekreterare

Finlands läkarförbund:

Finlands läkarförbund understöder i princip allt nordiskt samarbete, icke minst på hälso- och sjukvårdens område. Det aktuella förslaget om inrättande av ett nordiskt institut för medicinsk genetik är dock till den grad en specialfråga, att Finlands läkarförbund icke önskar redovisa någon detaljerad inställning till förslaget. Enligt förbundets uppfattning borde Nordiska rådets Finlands delegation i denna fråga främst anlita den

sakkunnskap som medicinalstyrelsen och de medicinska fakulteterna representerar.

Helsingfors den 16 juni 1970

Finlands läkarförbund

Pentti Rokkanen

Ordförande

Tapani Kosonen

Verksamhetsledare

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Det framlagte forslag synes i første rekke å være begrunnet ut fra behovet for å drive forskning innen medisinsk genetik og ikke ut fra utdanningsbehov.

Behovet for utvidet forskning på dette felt er begrunnet med at dette trengs som tillak i bekjempelsen av de genetiske sykdommer, og faller dermed utenfor den basisforskning innen medisin som er nødvendig for utdanningen av leger. Dette departement anser seg derfor ikke kompetent til å gi filråding i denne sak, idet vi har bemerket at de medisinske fakulteter vil avgjøre uttalelse direkte.

Vi ser selvsagt at utbyggingen av et slikt nordisk institutt vil ha positiv innvirkning på undervisningen i denne spesialiteten innen det medisinske studium, men vi mener dette ikke bør tillegges noen avgjørende vekt ved vurderingen av om det skal opprettes et slikt institutt.

Oslo, 1. juni 1970

Etter fullmakt

E. Skadsem

Dag Omholt

Sosialdepartementet:

Medlemsforslaget har av Sosialdepartementet vært forelagt til uttalelse for Det medisinske fakultet ved Universitetet i Oslo, Det medisinske fakultet ved Universitetet i Bergen, Interimstyret ved Universitetet i Tromsø, Hovedkomitéen for norsk forskning og Den norske lægeforening. Videre er Kirke- og undervisningsdepartementet forespurt om departementet har bemerkninger til forslaget.

Fra Den norske lægeforening foreligger ennå ikke svar. Fotokopi av de øvrige uttalelser vedlegges (*se nedan*).

Departementet skal bemerke:

Det foreligger et klart dokumentert behov for samarbeid om løsning av nordiske fellesproblem innen den medisinske genetikk. Spørsmålet som derfor står igjen å vurdere er hvorvidt den foreliggende oppgave løses best ved etableringen av et nordisk institutt eller ved et organisert samarbeid mellom allerede bestående og fremtidige nasjonale institutter. Departementet antar at det er vanskelig å gi et bestemt svar på dette spørsmål.

Kvaliteten av det forskningsarbeid som foregår i Norge innen den medisinske genetikk, er høy, og har tiltrukket seg internasjonal oppmerksomhet. Forskningsmiljøet er imidlertid lite, og det blir for tiden fra miljøet selv uttrykt betenkeligheter ved å skulle foreta noen oppdeling av det.

Behovet for å utvikle et institutt for medisinsk genetikk ved Universitetet i Bergen er aktuelt av hensyn til undervisningen av medisinske studenter der. Tilsvarende behov vil om kort tid også foreligge ved Universitetet i Tromsø.

Etableringen av et nordisk institutt for medisinsk genetikk vil kunne få som konsekvens at det eneste norske miljø vi har, forbigående vil bli svekket ved at forskerne ved dette søker seg til det nordiske institutt. Dette vil også i første omgang kunne virke uheldig på mulighetene for å bygge opp institutter i Bergen og Tromsø. På lengre sikt vil imidlertid et nordisk institutt kunne virke stimulerende på de nasjonale institutter og medføre at rekrutteringen av kvalifiserte forskere til disse blir lettere.

Alt tatt i betraktning finner departementet ikke å burde uttale seg mot opprettelsen av et nordisk institutt. Saken bør imidlertid utredes videre, slik at man også får vurdert nøyere om opprettelsen av det på det nåværende tidspunkt vil kunne få uheldige innvirkninger for de nasjonale institutter som må bygges opp i nær fremtid, og hvordan disse mulige skadevirkninger eventuelt kan motvirkes.

Oslo, 16. juni 1970

Egil Aarvik

Jon Bjørnsson

Universitetet i Oslo, Det medisinske fakultet:

Genetiske sykdommer i snevreste forstand, dvs. slike som skyldes et enkelt gen, rammer ikke mindre enn 1 % av levendefødte, dvs. ca. 100 000 individer pr. generasjon i de nordiske land. I stor utstrekning må pasientene hospitaliseres det meste av sitt liv eller holdes i pleie hos sin familie. Sykdommene representerer derfor en betydelig påkjenning såvel for pasienten selv som for de pårørende, og medfører dertil store utgifter såvel for pårørende som for det offentlige.

Det dreier seg om i alt ca. 1 500 forskjellige sykdommer som hver for seg er relativt sjeldne, men som tilsammen representerer et betydelig medisinsk problem.

Det er derfor av betydning at disse sykdommer blir kartlagt slik at man får muligheter for en effektiv rådgivning og bekjempelse av dem. Den planlagte forskning er også av betydelig vitenskapelig interesse. Den vil kunne gi ny og viktig informasjon av fundamental betydning for forståelsen av mange sykdommer og dermed også kunne føre til bedre muligheter for terapi.

Under de nåværende forhold med isolerte nasjonale institutter er det ikke mulig tilnærmedesvis å kartlegge de forskjellige sykdommer, dels fordi de enkelte institutter har for liten kapasitet, dels fordi det i hvert land ofte er for få tilfelle av den enkelte sykdom. Et nordisk genetisk institutt ville, med støtte fra de enkelte nasjonale institusjoner langt på vei kunne løse presserende oppgaver vedrørende disse sykdommer.

Målsettingen for et slikt nordisk institutt måtte være en omfattende innsamling av medisinsk erfaringsmateriale om slike sykdommer, med en påfølgende analyse av materialet med tanke på kobling av sykdomsgener til kjente genetiske markører. Dette arbeid vil i betydelig utstrekning bidra til den generelle kartlegging av de genetiske forhold hos mennesket. Et institutt som det foreslåtte vil også kunne bidra til å oppklare eventuelle miljøfaktorer og forurensningers genetiske skadevirkninger. Et institutt på felles nordisk grunnlag vil videre styrke det medisinsk-genetiske forskningsmiljø og bety en meget ønskelig støtte for de nasjonale genetiske institusjoner. Det foreslåtte institutt vil kunne spille en viktig rolle i forskerutdannelsen.

Det forutsettes at instituttet bemannes med en høyt kvalifisert stab av vitenskapelig og teknisk personale. Det må forutsettes at instituttet skal fungere i nøye forståelse med de nåværende nasjonale institusjoner slik at kollisjoner angående forsknings- og service-oppgaver unngås. En forutsetning må videre være at instituttet kommer som et tillegg, og ikke som et alternativ, til den videre utbygging av de nasjonale medisinske skoler. Fakultetet tar ikke standpunkt til størrelse eller administrasjon, men vil varmt støtte idéen om opprettelse av instituttet.

På disse premisser vil Det medisinske fakultet ved Universitetet i Oslo varmt støtte det fremsatte forslag.

Oslo, 6. mai 1970

Haakon Natvig

Dekanus

Per Bengt Fuglestad

Fakultetssekretær

Universitetet i Oslo, Institutt for medisinsk genetikk:

I dette arbeid har vi, spesielt hva angår de kliniske aspekter av prosjektet, særlig hatt forbindelse med professor dr. med. Jan Waldenström (Malmö, Sverige).

Det gleder oss å kunne meddele at professor Waldenström tiltrer forslaget, og at han er villig til å være med i det videre planleggings- og forskningsarbeid, også ved eventuelt å tre inn som medlem av instituttet.

Vi har funnet det av betydning å underrette Dem om dette, da vi er sikre på at deltagelse av denne eminente og genetisk-orienterte kliniker ytterligere vil sikre kontakt med klinisk medisin, og generelt styrke tiltaket.

Dette oversendes på vegne av samtlige tre faglige forslagsstillere, selv om professor Böök ikke er til stede og kan medundertegne dette brev.

Vi benytter anledningen til å takke Dem for Deres initiativ, og håper på fremgang i denne viktige sak. Vi står selvfølgelig gjerne til tjeneste for konsultasjon under sakens videre behandling.

Oslo, 11. juli 1970

Jan Mohr

Professor dr. med.

Kåre Berg

Professor dr. med.

Universitetet i Bergen, Det medisinske fakultet:

Det medisinske fakultetsråd ved Universitetet i Bergen gir sin prinsipielle tilslutning til at det kan være behov for større samarbeid innen medisinsk genetikk i Norden. Man sier seg også enig i behovet for større diagnostisk og terapeutisk ekspertise på dette område. Med de fremskritt som stadig finner sted, kan det forutsies at disse behov vil være raskt tiltagende, og at løsningen kan komme til å ligge utenfor det som er praktisk og organisatorisk mulig på det lokale plan.

Imidlertid vil Det medisinske fakultetsråd peke på at i dagens situasjon er behovet for et medisinsk genetisk institutt på det lokale plan langt mer iøynefallende. Ved Universitetet i Bergen er der således intet institutt eller lærestol for medisinsk genetikk. Man har derfor måttet ty til improviserte løsninger både når det gjelder studentundervisning og vedrørende diagnose, behandling og genetisk rådgivning for denne pasientgruppe. Dersom det blir tale om en prioritering, synes det derfor ganske åpenbart at man i første rekke må gå inn for en utbygning på det nasjonale plan. Dette kan skje ved at det opprettes et institutt for medisinsk genetikk ved Universitetet

i Bergen, og ved at en tar sikte på at lignende institutter blir planlagt ved de påtenkte nye medisinske fakulteter.

I den forbindelse vil Det medisinske fakultetsråd understreke at en fullgod utnyttelse av et eventuelt nordisk institutt bare er mulig dersom det på forhånd finnes rimelig utbygde institutter på det nasjonale plan som sitter inne med den nødvendige ekspertise til å kunne betjene seg av det sentrale nordiske institutt.

Bergen, 25. mai 1970

Torstein Bertelsen

Dekanus

Jan Johnsen

Fakultetssekretær

Universitet i Tromsø, Interimsstyret:

— — — Interimsstyret skal ikke ha møte før 11. juni 1970, og jeg tillater meg derfor å sende foreløpig svar med en gang, slik at departementet skal kunne overholde sin frist. Umiddelbart etter møtet vil jeg underrette Dem om Interimsstyrets eventuelle bemerkninger til mitt svar.

Saken er resymert i dokumentene, og jeg begrenser meg derfor til å summere opp mine synspunkter.

Jeg er enig i at det er et stort behov for nordisk samarbeid på det genetiske området, men denne oppgaven burde kunne løses forholdsvis godt også ved å styrke de bestående institutter og knytte dem sammen i et effektivt samarbeid. For vårt eget lands vedkommende vil jeg understreke at det skal bygges opp to nye genetiske institutter, et i Bergen og et i Tromsø. Disse oppgaver må prioriteres foran det nordiske institutt.

Mange andre medisinske oppgaver ville også kunne løses bedre ved nordisk samarbeid, for eksempel transplantasjon, sammenlignende sosialmedisinske undersøkelser, forurensningsproblemer, osv. Jeg er derfor engstelig for at slike nordiske initiativ vil komplisere den nasjonale prioritering av oppgaver. Problemet ligger jo ikke i å finne verdifulle og nyttige oppgaver, men i å prioritere midler som er alt for små i forhold til disse oppgaver.

Konklusjon: Det er behov for nordisk samarbeid på det genetiske området, men et nordisk institutt må prioriteres etter en forsvarlig utbygging av de nasjonale institutter.

Tromsø, 5. juni 1970

Peter F. Hjort

Formann i Interimsstyret

Hovedkomiteen for norsk forskning:

Hovedkomiteen er ikke selv noe sakkyndig organ på dette fagområde og har heller ikke innhentet uttalelse fra sakkyndige, men den utredning og begrunnelse som følger forslaget fra de tre professorer i human genetikk synes å være saklig vel fundert.

Saken viser imidlertid flere spørsmål av prinsipiell art. Det dreier seg særlig om følgende:

Prioritering av saken innenfor et relevant fagområde.

Instituttets rettslige og organisasjonsmessige status, f. eks. egen stiftelse, tilknytning til et universitet eller liknende. Dette har betydning både for instituttets virksomhet, f.eks. undervisningsformål og for budsjetteringsprosedyren.

Det er organisert nordiske forskningsinstitutter på forskjellige områder. De synes alle å ha tilfelles at de egentlig er bygget opp av et av de nordiske land som har ansvaret for deres eksistens og utvikling, men med regelmessige tilskott fra andre nordiske land. Av disse institutter er vel "NORDITA" i København det som er utviklet lengst i retning av et nordisk institutt i egentlig forstand, idet de løpende utgifter fordeles etter folkemengden i deltakerlandene, men også dette institutt har i praksis på mange måter karakter av et dansk institutt med regelmessige bidrag fra de andre nordiske land, fordi virksomheten er så nær knyttet til Niels Bohrs institutt.

Under arbeidet med Nordøk-planene ble spørsmålet om det nordiske samarbeidet i forskning også tatt opp.

På møtet i Nordisk Råd i Reykjavík 1970 ble det vedtatt å skille ut det kulturelle nordiske samarbeid, medregnet forskningen, som egen sak under betegnelsen "Nordkult".

Forarbeidet til avtale om slikt samarbeid er igang med sikte på slutføring i begynnelsen av 1971.

Det synes rimelig at en sak av denne art bør vente til resultatet av arbeidet med "Nordkult" foreligger.

Dersom saken skal tas opp før, med sikte på realisering, synes den beste framgangsmåten å være at den tas opp til drøfting i samarbeidsorganet mellom de medisinske forskningsråd med sikte på prioritering og eventuell utarbeiding av et konkret opplegg til organisatorisk løsning og finansiering.

Saken bør vel også legges fram for nordisk kulturkommisjon.

Dersom det gjennom forskningsrådene eller på annen måte blir mulig å finansiere et institutt som foreslått, bør organisasjonsformen overveies nøye. Det synes å være tungtveiende grunner for at et slikt institutt knyttes til et bestemt universitetsmiljø som får hovedansvaret, og at de andre lands

forskningsmiljøer sikres forskningsmuligheter og forplikter seg til ytelser gjennom avtaler på regjeringsplan.

Oslo, 2. mai 1970

G. Kvifte

E. Fjellbirkeland

S v e r i g e

Socialstyrelsen:

Medlemsförslaget har — som anges i detsamma — föranletts av att ärftliga sjukdomar representerar ett omfattande och mycket allvarligt sjukdomsproblem, att de genetiska sjukdomarna inte är tillräckligt beaktade, varken forskningsmässigt eller i avseende på förebyggande åtgärder, att de vetenskapliga uppgifterna inte kan lösas av enbart de nationella organen samt att ett nordiskt institut därför skulle utgöra en betydelsefull förstärkning. Det föreslagna institutet beräknas få en stab av mellan 60 och 70 personer och ha en årlig driftbudget på cirka 60 miljoner norska kronor.

Socialstyrelsen är väl medveten om det angelägna i att de genetiska sjukdomarnas uppkomst och utbredning blir föremål för ökad forskning. Inom ramen för bl. a. det medicinska forskningsrådets resurser har också i överensstämmelse med denna uppfattning sedan en lång tid tillbaka satsats medel på den kliniska genetikens område i vårt land. Som exempel på den vikt medicinska forskningsrådet fäster härvid kan nämnas att rådet i tilläggsskrivelse till anslagsframställning för budgetåret 1970/71, daterad 14 oktober 1969, föreslagit inrättande av två forskargrupper omfattande ämnesområdet klinisk genetik. Förslaget har såtillvida vunnit statsmakternas bifall som att en av forskargrupperna inrättats (*Su 1970: 88, rskr 215*).

Socialstyrelsen anser sig kunna påstå att man i Sverige numera är mycket uppmärksam på de problem som sammanhänger med den medicinska genetik. Socialstyrelsen har vidare inhämtat att medicinska forskningsrådet även fortsättningsvis kommer att ställa medel till förfogande för forskning inom detta område. Den genetiska grundforskningen har även nått stark uppmärksamhet i vårt land bl. a. i samband med utvecklingen av molekylärbiologin och immunologin.

Det är givetvis önskvärt att samverkan sker mellan de nordiska länderna inom den medicinska genetikens område. Emellertid hör enligt socialstyrelsens mening en sådan samverkan kunna ske i form av kontinuerliga kontakter mellan de olika ländernas forskare och forskningsorganisationer. Socialstyrelsen finner därför att det för närvarande saknas anledning att inrätta ett särskilt nordiskt institut för ändamålet.

För att en samverkan på nordiskt eller på annat internationellt plan t. ex. inom genetiken skall till fullo kunna utnyttjas på nationell nivå krävs, att de olika länderna har en egen vetenskaplig basorganisation inom samma område att falla tillbaka på. En väsentlig uppgift är därför — även om man på lång sikt strävar efter att få fram ett nordiskt institut för medicinsk genetik — att förbättra de nationella forskningsresurserna inom området.

Stockholm den 26 juni 1970

Bror Rexed

Guje Söderström

Statens medicinska forskningsråd:

Forskningsrådet ansluter sig till förslagsställarnas åsikt att de ärftliga sjukdomarna tillsammans antagna representerar ett stort och allvarligt folkhälsoproblem och att den medicinska genetiken är ett snabbt expanderande ämne som framvisar talrika praktiska applikationer. Rådet kan dock ej dela åsikten att forskningsfronten för närvarande är så framskjuten att det är möjligt att åstadkomma en mer eller mindre rutinmässig genetisk kartläggning av stora populationer. Antalet praktiskt användbara markörssystem uppgår för närvarande ej till mer än ett drygt tjugotal och påvisande av koppling mellan markör och anlag för ärftlig sjukdom har varit möjlig endast i ett fåtal praktiskt föga betydelsefulla fall. Cellodlingstekniken har utvecklats under senare år men möjligheten att härmed diagnostisera anlagsbärare är begränsad till ett fåtal sjukdomstillstånd. Möjligheterna av att genom odling av fosterceller på ett tidigt stadium av graviditeten diagnostisera ärftliga sjukdomar är under utforskning bl. a. genom stöd av rådet men metodens räckvidd och praktiska användbarhet kan för närvarande ej fastställas. Under dessa omständigheter torde det vara mera fruktbart att satsa de ekonomiska resurserna på enskilda utvecklingsbara projekt som på sikt kan bidra till kartläggningen av människans genuppsättning.

För Sveriges vidkommande bör också följande omständigheter framhåvas. I motsats till Norge och Danmark saknas i Sverige ett centralt register över ärftliga sjukdomar. Ett sådant är en förutsättning för det arbete som skulle ingå i uppgifterna för ett genetiskt institut och bör under alla omständigheter snarast tillkomma. De gynnsamma erfarenheter man från danskt och norskt håll erhållit av användning av dator bör här vara värdefulla för den svenska planeringen. Den medicinska genetiken i Sverige har vidare med endast en professur betydligt svagare representation än i Norge och Danmark och med hänsyn till ämnets ökande betydelse har medicinska forskningsrådet föreslagit Kungl. Maj:t att inrätta en särskild forskargrupp i klinisk genetik. Det synes sålunda angeläget att den medicinska genetiken

i första hand utbygges inom Sverige innan man aktualiserar planerna på ett nordiskt institut.

Forskningsrådet vill också peka på möjligheterna att i mindre strukturerade former utföra arbete på nordisk bas. Ett genetiskt institut skulle ha fördelen att man med stora laboratorieresurser kunde göra kopplingsanalys med avseende på ett stort antal markörer. Den möjligheten finns dock även genom utbyte av sällsynta antigen och sera mellan genetiska institutioner.

Sammanfattningsvis vill rådet framhålla att tiden ännu ej synes mogen för inrättande av ett nordiskt institut för medicinsk genetik med den planerade målsättningen. För svensk del synes det mest angeläget att bygga ut den fasta organisationen för ämnet. Ett register över ärftliga sjukdomar efter norskt och danskt mönster bör snarast komma till stånd.

Stockholm den 17 juni 1970

För statens medicinska forskningsråd

Bengt Gustafsson

Professor, sekreterare

Ingvar Lennerfors

Byrådirektör

Uppsala universitet, medicinska fakulteten:

I förslaget framhålles med rätta, att de genetiska sjukdomarna representerar ett betydande och allvarligt sjukdomspanorama samt att våra kunskaper om dessa sjukdomar ökat markant under det senaste decenniet samt att resurserna för forskning och förebyggande verksamhet för närvarande är otillräckliga inom de enskilda nordiska länderna.

Ämnet medicinsk genetik har vunnit allt större beaktande såväl inom klinisk verksamhet — inkluderande genetisk rådgivning — som inom teoretisk forskning. I Danmark och Norge meddelas för närvarande 80 respektive 100 timmars undervisning inom detta ämnesområde under den medicinska grundutbildningen och professorur i ämnet finns vid samtliga medicinska fakulteter i Danmark. Samma är förhållandet vid flertalet moderna medicinska centra i Europa och USA.

Vid de medicinska fakulteterna i vårt land har genetiken däremot formellt en mycket svag ställning som undervisnings- och forskningsämne. Det finns endast en institution för medicinsk genetik i Sverige, den i Uppsala och endast en professorur i ämnet. I övrigt saknas såväl lärare som institutionella resurser. Enligt nuvarande studieplan anordnas den obligatoriska kursen i medicinsk genetik under andra studietermen före medicine kandidatexamen och den omfattar endast 10 föreläsningstimmar i elementär genetik. Undervisning i ärftliga sjukdomars klinik, patogenes och epidemiologi saknas för närvarande helt enligt nuvarande studieplan. Trots de bristande

resurserna pågår för närvarande ett intensivt forskningsarbete inom medicinsk genetik vid flera forskargrupper i vårt land. Detta har i huvudsak möjliggjorts genom stöd av statens medicinska forskningsråd samt enskilda forskningsfonder.

Ämnets föga uppmärksammade ställning i Sverige är uppenbar och genom den snabba utveckling, som för närvarande äger rum, riskerar vi att komma efter i utvecklingen, om inte institutioner och avdelningar vid universitets-sjukhus av permanent karaktär tillkommer som integrationscentra för forskning, forskarutbildning och undervisning i medicinsk genetik.

I ett vidgat perspektiv med önskemål om ett mera rationellt läckande av ämnesområdets olika subspecialiteter inom en utökad geografisk ram, t. ex. de nordiska länderna, synes ett intensifierat samarbete mellan förefintliga forskargrupper med skilda intresseinriktningar och kompetensområden vara en lycklig lösning. Detta samarbete kan praktiskt taga formen av låta personliga kontakter och utbyte av stipendiater de olika institutionerna och grupperna emellan. Härvid skulle en viss inbördes arbets- och metodfördelning sannolikt medföra ett väsentligt ökat utbyte av den totala forskningsinsatsen. Inrättandet av en mindre arbetsenhet av administrativ koordinerande natur, gärna i anslutning till redan befintlig universitetsinstitution, skulle härvidlag möjligen kunna fylla en viktig funktion och även göra den ernådda samlade forskningsinformationen lätt tillgänglig. I denna begränsade form torde ett nordiskt institut för medicinsk genetik kunna komma i fråga.

De ursprungliga förslagsställarna, professorerna Berg, Böök och Mohr, önskar inrätta ett helt nytt institut om 3 000 kvadratmeters golvyta à 9 miljoner norska kronor; med utrustning för 5 miljoner norska kronor och med en personalstab på "ikke mindre enn 60—70 personer" till en årlig kostnad av 6 miljoner norska kronor för allt om möjligt stimulera och fördjupa medicinsk genetisk forskning i Norden. Härvid har behovet av en central nordisk registrering av data beträffande patienter med ärftliga sjukdomar och anlagsbärare angivits som ett väsentligt skäl för institutets inrättande. I en era av allt snabbare teleteknisk och dataelektronisk utveckling torde det emellertid finnas betydligt enklare och billigare lösningar av registreringsproblemet. Verksamheten vid institutet skulle även omfatta undersökning och provtagning av patienter med ärftliga sjukdomar, dessas anhöriga samt andra presumtiva anlagsbärare. Härvid har fördelen med ett snabbt bearbetande av provtagningsmaterialet framhållits som särdeles viktigt. De praktiskt sociala och ekonomiska konsekvenserna av ett transporterande av den betydande mängden patienter, dessas anhöriga jämte andra presumtiva anlagsbärare från hela Norden till ett enda institut för provtagning m. m. ter sig närmast oöverskådliga och väcker tvekan beträffande genomförbarheten av förslagsställarnas intentioner. Institutets värde såsom "miljøskapende faktor" samt dess möjlighet att "yte service overfor de nasjonale institutter"

ter sig hypotetiskt och kan knappast motivera en så betydande ekonomisk satsning. De tre förslagsställarna, vilka samtliga redan är institutionschefer vid hårt arbetsbelastade institut, har dessutom välvilligt erbjudit sig att ställa sig till förfogande som kollektiva vetenskapliga ledare för det planerade nordiska institutet. Med hänsyn till det stora krav på personligt engagemang, som detta kommer att kräva, ter sig erbjudandet ambitiöst i överkant.

Mot bakgrund av det ovan anförda vill medicinska fakulteten framhålla:

att förslaget att Nordiska rådet skall stimulera den medicinsk-genetiska forskningen i Norden är värt allt beaktande.

att formerna för det ökade samarbetet snarast bör göras till föremål för en förutsättningslös diskussion mellan de praktiskt verksamma forskarna inom området, gärna med bistånd från Nordiska rådet.

att det ur svensk synvinkel främst måste anses angeläget att i första hand satsa på en nödvändig upprustning av den medicinska genetiken vid samtliga våra undervisningscentra i Sverige.

att inrättandet av en mindre nordisk samarbetsenhet av administrativt koordinerande natur skulle kunna fylla en viktig funktion *men att* förslaget om inrättande av ett centralt nordiskt institut för medicinsk genetik i den av förslagsställarna aktualiserade formen icke bör ligga till grund för ett ställningstagande inom Nordiska rådet för närvarande.

Uppsala den 29 maj 1970

Martin H:son Holmdahl

Birgit Lannering

Uppsala universitet, biologisk-geografiska sektionen:

Sektionen tillstyrker livligt förslaget om inrättandet av ett nordiskt institut för medicinsk genetik. Sektionen finner, att de omfattande medicinskt-genetiska problem, som föreligger inom Norden, lättare kan lösas, om de angrips med gemensamma resurser.

Uppsala den 26 maj 1970

K. G. Nyholm

John E. Gustavsson

Lunds universitet, rektorsämbetet:

Rektorsämbetet finner sig ej kunna ta ställning till medlemsförslaget förrän en grundlig utredning gjorts innefattande bl. a. institutets uppgifter och organisation, dess förläggning, dess förhållande till universitets-

institutionerna samt dess konsekvenser för utbyggnaden av den medicinska genetiken vid enskilda lärosäten.

Lund den 3 juni 1970

Per Stjernquist

Birgitta Eriksson

Lunds universitet, medicinska fakulteten:

Medicinska fakulteten i Lund instämmer i förslagställarnas åsikt att medicinsk genetik är ett ytterst betydelsefullt ämne, som snabbt expanderar. Redan nu finns talrika praktiska applikationer och i en nära framtid kan dylika förväntas öka i betydelse. Fakulteten kan emellertid ej dela åsikten, att det inom överskådlig framtid skall vara möjligt att åstadkomma mer eller mindre rutinmässig genetisk kartläggning av stora populationer. Mera realistiskt torde vara att förvänta, att en serie diagnostiska möjligheter utvecklas, som i speciella situationer kan vara av betydelse för genetisk rådgivning respektive för utvärdering av eugenisk abortindikation. Diagnostiska försök på celler eller vätska erhållen vid amniocentes eller med liknande metodik torde även böra begränsas till situationer, där mycket strikta indikationer föreligger, eftersom riskerna med ingreppen ej är negligerbara.

Fakulteten anser, att inrättandet av ett nordiskt institut för medicinsk genetik kan vara ett betydelsefullt initiativ för att stärka detta viktiga ämnes ställning. Fakulteten tänker sig därvid, att en nordisk institutforskningsaktivitet närmast kanaliseras till långsiktiga projekt, t. ex. att dit förlägges ett omfattande registreringsarbete av olika genetiskt betingade sjukdomar. Som ovan framhållits anser däremot fakulteten att den laboriemässiga diagnostik, som förslagställarna sätter i centrum, måste begränsas till speciella fall och därvid med fördel bör bedrivas vid nationella institutioner. Ett nordiskt instituts betydelse som utbildningsinstitut skall också understrykas.

Fakulteten anser det vara av allra största betydelse att inrättandet av ett nordiskt institut ej får fördröja den medicinska genetikens utbyggnad vid de olika lärosätena. Så t. ex. saknas i Lund fast tjänst i ämnet och det vetenskapliga arbetet bedrivs vid ett flertal olika institutioner (genetik, mikrobiologi, embryologi etc.).

Sammanfattningsvis tillstyrker alltså fakulteten inrättandet av ett nordiskt institut för medicinsk genetik, under förutsättning

att utbyggnaden av den medicinska genetiken vid de olika universiteterna ej fördröjes, samt

att en översyn av målsättningen för institutet genomföres. Fakulteten förutsätter, att den får taga förnyad ställning till ett sådant förslag.

Fakulteten önskar även påtala det önskvärda i att vid en fortsatt diskussion Finlands behov och resurser medtages i övervägandena.

Lund den 15 maj 1970

På medicinska fakultetens vägnar

Bengt Borgström

Jill Falk

Lunds universitet, matematisk-naturvetenskapliga fakulteten:

De tre nordiska professorerna i medicinsk genetik (K. Berg, Oslo, J. A. Böök, Uppsala och J. Mohr, Köpenhamn) har framställt förslag om inrättandet av ett nordiskt institut för medicinsk genetik. Två medlemmar i Nordiska rådet har med detta som grund väckt motsvarande förslag i Nordiska rådet, vilket i sin tur hos danska, norska och svenska regeringarna hemställt om inrättandet av ett dylikt institut.

Förslaget innebär ett institut om 3 000 m² yta och en total stab på 60—70 personer. Den totala årliga budgeten beräknas uppgå till 6 miljoner, byggkostnaderna till 9 miljoner och engångsutrustningen till 5 miljoner norska kronor.

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Lund instämmer i förslagställarnas åsikt att medicinsk genetik är ett ytterst betydelsefullt ämne, som snabbt expanderar. Redan nu finns talrika praktiska applikationer och i en nära framtid kommer dylika säkerligen att starkt öka i betydelse.

Fakulteten anser på grundval härav att inrättandet av ett nordiskt institut för medicinsk genetik torde utgöra ett betydelsefullt initiativ för att stärka detta viktiga ämnes ställning. Fakulteten tänker sig därvid, att ett nordiskt instituts forskningsaktivitet närmast kanaliseras till långsiktiga projekt, t. ex. att dit förlägges ett omfattande registreringsarbete av olika genetiskt betingade sjukdomar, varvid institutet torde komplettera och vidga den forskning som bör bedrivas vid de enskilda universiteten. Ett nordiskt instituts betydelse som utbildningsinstitut bör i detta sammanhang understrykas.

Fakulteten anser det vara av allra största vikt att inrättandet av ett nordiskt institut ej tillåts fördröja den medicinska genetikens utbyggnad vid de olika lärosätena. I Lund t. ex. saknas fast tjänst i ämnet och det vetenskapliga arbetet i medicinsk genetik splittras därför upp på ett flertal olika institutioner inom de medicinska och matematisk-naturvetenskapliga fa-

kulteterna (genetik, mikrobiologi, embryologi etc.), vilket måste anses otillfredsställande för forskningen och undervisningens rätta bedrivande.

Sammanfattningsvis tillstyrker alltså fakulteten inrättandet av ett nordiskt institut för medicinsk genetik, men betonar därvid

att utbyggnaden av den medicinska genetiken vid de enskilda universiteterna ej får fördröjas, samt

att en ytterligare översyn av målsättningen för institutet genomföres. Fakulteten vill i detta sammanhang framhålla det önskvärda i att vid Finlands behov och resurser medtages i de fortsatta övervägandena.

Lund den 15 maj 1970

Sture Fronæus

Pia Sellers

Stockholms universitet, genetiska institutionen:

Förslaget om ett nordiskt institut för medicinsk genetik fokuserar intresset till ett länge starkt försummat område. Under en lång följd av år fanns det i Norden två centra för medicinsk genetik, i Köpenhamn (föreståndare prof. Kemp) och i Uppsala (föreståndare prof. Dahlberg).

Under 1950-talet påbörjades uppbyggandet av en enhet i Oslo.

En ny enhet har under senare år upprättats i Aarhus, ytterligare en är under planering i Odense.

Detta vittnar om ökad insikt i behovet av utbildning och forskning inom området medicinsk-genetik främst i Danmark. I Sverige har förslag framlagts om bildandet av forskargrupper ledda av biträdande professor Lindsten, Stockholm och docent Beckman, Umeå.

Detta förslag har icke lett till permanentning av de båda forskargrupperna, som fortsätter sin verksamhet med stöd från forskningsråd med tidsbegränsade anslag.

För att den medicinska genetiken skall kunna utvecklas krävs att den förstärks vid de medicinska fakulteterna för såväl undervisning som forskning. Med en ökad insikt i den medicinska genetiken hos medicinare ökar möjligheterna till samarbete med experterna inom området. Jag finner därför att i första hand bör den medicinska genetiken få en lokal minimirepresentation vid de medicinska fakulteterna. På grundval av dessa lokala grupper kan en differentierad specialisering byggas upp, vilken genom samverkan inom Norden kan nå avsevärda resultat.

Det föreslagna nordiska institutet har en påfallande begränsning genom att Finland icke berörts. Det finns visserligen ingen professur i medicinsk genetik i Finland, men flera aktiva grupper med anknytning till medicinsk-genetisk forskning är verksamma.

I avvaktan på att initiativ tas att på nationell basis stärka den medicinsk-

genetiska forskningen, bör det framlagda förslaget vila eller eventuellt göras till föremål för utredning på en bredare bas än som här redovisats.

Stockholm den 13 maj 1970

K. G. Luning

Professor

Göteborgs universitet, medicinska fakulteten:

I Nordiska rådet har föreslagits att ett nordiskt institut för medicinsk genetik skall inrättas. Institutet motiveras av det faktum att vår kunskap om ärftliga sjukdomar markant ökat under det senaste årtiondet och av att de resurser som finns separat i de olika länderna är otillräckliga. Tanken är att ett centralt nordiskt institut dels skulle stimulera den genetiska forskningen dels genom större ekonomisk satsning kunde möjliggöra forskningsprojekt som annars för de enskilda länderna skulle ställa sig dyrbara.

Ämnet medicinsk genetik intar i Sverige en mycket svag ställning vid de medicinska fakulteterna. I Uppsala finns landets enda institution och professur; övriga fakulteter är ej ens försedda med ordinarie lärare eller forskare i ämnet. Statens medicinska forskningsråd har i år åskat två biträdande professurer i klinisk genetik; tjänsterna har emellertid ej tagits upp i årets statsverksproposition. Ämnet genetik vid filosofisk fakultet representeras av institutioner och professur vid samtliga universitet utom i Göteborg, genetikerna och den medicinska genetikens ställning är således speciellt svag i Västsverige.

Medicinsk genetik är en vetenskap som utvecklats lavinartat under 1950- och 1960-talen. Den medicinska genetikerna av idag inrymmer en rad subspecialiteter. Bakteriegenetik, biokemisk genetik, cytogenetik, farmakogenetik, immunogenetik eller serologisk genetik kan tjäna som exempel på nya genetiska tillämpningsområden. Dessa nya grenar av ämnet medicinsk genetik har skapat ett behov av forskningsanledning, undervisning, genetisk rådgivning eller cytogenetisk rutinservice som inte på något sätt tillfredsställande kan täckas i något av de nordiska länderna. Det synes mycket angeläget därför att en utbyggnad av ämnet medicinsk genetik kommer till stånd.

Det initiativ som har tagits i det Nordiska rådet att inrätta ett nordiskt institut för medicinsk genetik kan mot bakgrunden av ovanstående hälsas med tillfredsställelse. Med all sannolikhet skulle den medicinska genetikens ställning avsevärt förstärkas genom ett dylikt centralt institut. Det är dock betydelsefullt att även en upprustning av den medicinska genetikerna i de enskilda länderna, speciellt i Sverige där ämnet är sämre företrätt än i de övriga nordiska länderna, kommer till stånd. Ett upprättande av ett nordiskt

institut för medicinsk genetik synes således angeläget, men får inte utgöra ett alternativ till en annars nödvändig regional utbyggnad av den medicinska genetiken.

Göteborg den 13 maj 1970

S. Ranström

Barbro Sirand

Umeå universitet, medicinska fakulteten:

Fakulteten ansluter sig till förslagsställarnas åsikt att de ärftliga sjukdomarna tillsammans representerar ett mycket stort och allvarligt folkhälsoproblem. Redan nu finns många praktiska möjligheter att kartlägga och diagnostisera flera sjukdomar samt att i speciella situationer lämna rådgivning och indikationer. Resurserna för forskning inom detta område är som förslagsställarna påpekar otillräckliga för närvarande.

Fakulteten vill emellertid framhålla att det ur svensk synpunkt för närvarande ter sig mest angeläget att utbygga basorganisationen för ämnet medicinsk genetik vid våra universitet. Här kan det bl. a. framhållas att medan man i Danmark och Norge har professorer i medicinsk genetik vid fyra universitet (Aarhus, Köpenhamn, Odense och Oslo) har Sverige endast en professur på fem universitet (Uppsala). Vidare har man i Danmark och Norge en central registrering av ärftliga sjukdomar, vilket saknas i Sverige.

Fakulteten vill också erinra om det lämpliga i att vid en planering av ett nordiskt institut för medicinsk genetik samtliga nordiska länder medtages och beredes möjlighet att yttra sig över förslaget.

Fakulteten anser att medicinsk genetik är ett mycket betydelsefullt ämne och att inrättandet av ett nordiskt institut för medicinsk genetik på ett verkligt sätt skulle kunna stärka detta ämnes ställning. Fakulteten vill därför tillstyrka inrättandet av ett nordiskt institut för medicinsk genetik, dock under förutsättning att utbyggnaden av den medicinska genetiken vid de svenska universiteten ej härigenom fördröjes.

Fakulteten vill emellertid ej tillstyrka inrättandet av ett institut för medicinsk genetik av den karaktär och de dimensioner, som förslaget innebär. I stället vill fakulteten erinra Nordiska rådet om den Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning, som tillkommit genom förslag från Nordiska rådet och som borde beredas tillfälle att yttra sig i denna fråga. Fakulteten har fått information om, att en betydande del av den arktiska medicinska forskningen eller forskningen rörande medicinska problem inom de nordliga glesbygdsområdena omfattar genetiska forskningsprojekt.

Genetisk forskning har till en betydande del sitt arbetsfält inom de nordli-

ga glesbygdsområdena, där en stationär och väl registrerad befolkning utgör ett unikt undersökningsmaterial. En samordning av denna forskning på internordisk bas kunde på ett naturligt sätt ske genom Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning.

Umeå den 28 maj 1970

På medicinska fakultetens vägnar

Sture Falkmer

Katarina Holmqvist

Karolinska institutet, medicinska fakulteten:

Den medicinska genetiken är ett ämnesområde som förgrenar sig på ett ovanligt rikt sätt inom ett stort antal teoretiska och kliniska medicinska discipliner. Ämne har genomgått en utomordentligt kraftig och snabb utveckling under det senaste årtiondet. Detta gäller speciellt kunskapen om den genetiska informationen och genetiska faktors betydelse för olika normala egenskaper och fysiologiska regulationsmekanismer. Den kraftiga utvecklingen har lett till att det uppstått en rad specialområden inom eller i intim relation med den medicinska genetiken, till exempel biokemisk genetik, cytogenetik, immunogenetik, klinisk genetik, mikrobiologisk genetik och populationsgenetik.

Ett mycket stort antal sjukdomar har visat sig vara betingade av olika genrubbingar eller kromosomförändringar. Sjukdomsbilden kan i många av dessa fall föras tillbaka till metaboliska förändringar, som allt oftare kan kartläggas. En rad blod- och serumproteingrupper samt enzymssystem visar sig kunna användas som markörgener, och så kallade kopplingsanalyser kan därför förväntas ge mycket värdefull information vid kartläggningen av människans genetiska konstitution. Härmed öppnar sig stora möjligheter att diagnostisera bärare av anlag med skadlig effekt, och att på olika sätt förhindra uppkomsten av eller bota individer med manifesta, genetiskt betingade sjukdomstillstånd.

Trots att olika genetiska mekanismer spelar en avgörande roll som orsak till ett mycket stort antal sjukdomar är den reglerade undervisningen i medicinsk genetik för medicinare i Sverige begränsad till en 10-timmars kurs under det första studieåret. Som jämförelse kan nämnas att undervisningen i Danmark omfattar cirka 75 timmar per student, och att man nu genomför en omändring och utökning av undervisningen till ungefär samma storleksordning i Norge. Härtill kommer att det i Sverige endast finns en professur och en biträdande professur i medicinsk genetik, i Uppsala respektive Stockholm. Det saknas alltså fasta lärartjänster och institutioner vid landets övriga medicinska undervisningscentra. Undervisningen handhas där

av tillfälliga lärarkrafter. I Danmark finns tre och i Norge en professur i medicinsk genetik. Fåtalet tjänster och institutioner i Sverige gör att forskningen är relativt begränsad.

Fakulteten delar således de synpunkter som framförs i förslaget att den medicinska genetiken utgör ett kraftigt expanderande och mycket viktigt forskningsområde. Det råder heller ingen tvekan om att den medicinska genetiken är ett eftersatt område i Sverige såväl utbildnings- som forskningsmässigt sett ur internationell synvinkel. En förstärkning av ämnets resurser måste därför anses mycket angelägen. Fakulteten ställer sig därför i princip positiv till inrättandet av ett nordiskt institut för medicinsk genetik men anser dock att vissa aspekter i förslaget redan på detta stadium må anses kräva en mer ingående analys av rådande förhållanden samt en mer detaljerad planering. Detta gäller speciellt följande punkter.

1. Det nordiska institutets ansvarsförhållande vad beträffar ledning och planering berörs ej i förslaget. En större och mer representativ kommitté måste här anses önskvärd.

2. Relationerna mellan det nordiska institutet och existerande nationella institutioner för medicinsk genetik är inte klart specificerade. Förslaget bygger på förekomsten av sådana institutioner, vars antal är begränsat i Sverige. En tillräcklig förstärkning av utbildnings- och forskningsresurserna vid sådana institutioner skulle innebära att man vid dessa kan genomföra såväl en effektivare utbildning som till exempel delar av de forskningsprojekt som föreslagits.

3. Det nordiska institutets betydelse för genetikundervisningen i Sverige torde bli begränsad, bland annat på grund av att det saknas fasta lärartjänster. Institutet får därför inte orsaka en försening av uppbyggnaden av ökade utbildnings- och forskningsresurser för den medicinska genetiken vid de medicinska lärosätena. Det bör inte heller få påverka rekryteringen av forskare vid de lokala institutionerna.

4. Förslaget anger inte någon tidsplan för uppbygganden av ett nordiskt institut, som knappast kan tänkas starta med en personal på 60—70 personer på en gång.

5. Den registrering av genetiskt betingade sjukdomstillstånd och markör-gener som föreslås kräver en centralisering, men knappast en självständig institution. Registreringen skulle relativt lätt kunna utföras i samarbete med en redan befintlig ADB-central med stor kapacitet och erfarenhet av liknande problem. Vad beträffar de olika prover som diskuteras, så är det idag ytterst få som inte kan transporteras.

6. Förslaget berör också problemet om miljöföreningar. Detta har utan tvivel en mycket betydande genetisk aspekt, men också en hel rad andra och minst lika viktiga sidor, till exempel kemiska, toxikologiska och ekologiska. Det förefaller därför naturligt att andra institutioner, som är mer lämpade härför, organiserar verksamheten på detta mycket viktiga fält i samarbete med såväl medicinska som andra genetiker. Någon egentlig anledning till centralisering finns inte heller.

Sammanfattningsvis vill medicinska fakulteten framhålla följande. Den medicinska genetiken utgör ett mycket viktigt och snabbt expanderande område vars utbildnings- och forskningsresurser är mycket begränsade i

Sverige. Fakulteten stöder i princip förslaget om upprättandet av ett Nordiskt institut för medicinsk genetik, men anser att frågan härom bör utredas i detalj redan på detta stadium av en större och mer representativ kommitté.

Stockholm den 28 maj 1970

Börje Uvnäs

Professor

Eyvor Wahlbom

Statens rättsläkarstation, paternitetsavdelningen:

Man vill helhjärtat instämma i förslagsställarens konstaterande att: "med de näværende organisatoriske rammer, blir de genetiske sykdommer sterkt forsømt, såvel forskningsmessig som med hensyn till forebyggende tiltak". Inte minst i Sverige har de humangenetiska problemen mötts med kall-sinnighet av berörda myndigheter. Krafttag behövs för att medicinsk-genetisk forskning skall kunna nå upp i internationell klass. Ett halvsekels försummelser härvidlag gör att kostnaden för en upprustning kan bli betydlig. Ytterst gäller det att få fram medel. Ett nordiskt samarbete i dessa frågor där Finland (som icke nämnes i medlemsförslaget) icke får glömmas, synes kunna vara en framkomlig väg att få fram tillräckliga anslag. Det är möjligt att en enad nordisk forskarfront skulle kunna lyckas därmed.

Finnes i princip intet att invända mot ett nordiskt samarbete kan däremot den lämpliga formen för ett sådant diskuteras. I det föreliggande förslaget synes knappast fördelarna med en nyuppförd institutionsbyggnad för ett nordiskt institut motiverade. Det kan ifrågasättas om icke kostnader här för, som beräknats till 9 miljoner norska kronor, bättre skulle kunna användas för en behövlig upprustning av redan befintliga institutioner. Vidare skulle "den vetenskapliga ledning" som skisserats för ett nordiskt institut, där majoriteten skulle bestå av chefer för de största humangenetiska institutionerna i respektive länder, praktiskt taget komma att dirigera denna forskning i Norden. Medicinsk-genetisk forskning bedrivs dock på ett flertal skilda institutioner och den är alltför mångfacetterad för att bindas av en liten forskarkrets.

Ett alternativ att framföras i diskussionen vore bildandet av ett råd representativt för all humangenetisk forskning i Norden. Detta råd skulle kunna samla information om pågående forskning inom respektive länder samt ge förslag om projekt att utföras i gemensam nordisk regi. Rådet skulle också få disponera vissa anslag för sådana ändamål. Huvudparten av de föreslagna 20 miljonerna norska kronor kunde gå till förstärkning personellt och materiellt till redan etablerade institutioner som bedriver humangenetisk forskning.

Det lovvärda initiativet att stärka forskningen inom medicinsk genetik bör skänkas allt möjligt stöd. Att i ett något vidare sammanhang diskutera sig fram till en lämplig form för ett nordiskt samarbete borde vara möjligt.

Stockholm den 15 maj 1970

Torsten Romanus

Sveriges läkarförbund:

Förbundet har icke möjligheter att bedöma det vetenskapliga värdet av förslaget men föreställer sig att en samordning av de nordiska ländernas resurser måste i detta sammanhang som i så många andra vara av stor betydelse. Sveriges läkarförbund vill därför tillstyrka att ett nordiskt institut för medicinsk genetik kommer till stånd.

Stockholm den 3 juni 1970

Sveriges läkarförbund

Sture Järnmark

Karl-Fredrik Blom

BILAGA 2

Betänkande I av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för medicinsk genetik. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sammanträden den 20 och 21 augusti 1970 samt den 26 oktober 1970.

1. Medlemsförslaget

Mot bakgrund av att den genetiska forskningen i Norden är försummad har tre professorer i medicinsk genetik i de nordiska länderna i en skrivelse till Nordiska rådet föreslagit inrättande av ett nordiskt institut på området. Hänvisande till denna framställning hemställes i medlemsförslaget, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark, Norge och Sverige att inrätta ett nordiskt institut för medicinsk genetik. Detta skulle enligt förslaget omfatta en vetenskaplig och teknisk personal på 60—70 personer samt förutsätta årliga utgifter på 6 000 000 Nkr samt engångsutgifter för etablering och byggnadsarbete på 14 000 000 Nkr.

2. Remissyttranden

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttranden över medlemsförslaget:

Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning

Danmark

Indenrigsministeriet.
Undervisningsministeriet.
Det lægevidenskabelige forskningsråd.
Den Alm. Danske Lægeforening.

Finland

Undervisningsministeriet.
Helsingfors universitet, kansler.
Helsingfors universitet, konsistoriet.
Helsingfors universitet, medicinska fakulteten.
Turun yliopisto (Åbo universitet), medicinska fakulteten.
Uleåborgs universitet.
Finlands läkarförbund.

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet.
Sosialdepartementet.
Universitetet i Oslo, Det medisinske fakultet.
Universitet i Oslo, Institutt for medisinsk genetikk.
Universitetet i Bergen, Det medisinske fakultet.
Universitetet i Tromsø, Interimsstyret.
Hovedkomiteen for norsk forskning.

Sverige

Socialstyrelsen.
Statens medicinska forskningsråd.
Uppsala universitet, medicinska fakulteten.
Uppsala universitet, biologisk-geografiska sektionen.
Lunds universitet, rektorsämbetet.
Lunds universitet, medicinska fakulteten.
Lunds universitet, matematisk-naturvetenskapliga fakulteten.
Stockholms universitet, genetiska institutionen.
Göteborgs universitet, medicinska fakulteten.
Umeå universitet, medicinska fakulteten.
Karolinska institutet, medicinska fakulteten.
Statens rättsläkarstation, paternitetsavdelningen.
Sveriges läkarförbund.

Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning finner förslaget vara väl underbyggt men placeringen av ett institut bör utredas omsorgsfullt. Kommittén anser att en inbesparing kunde göras, om institutet skulle förläggas till Uleåborg i anslutning till Nordiska sekretariatet för

arktisk medicinsk forskning. På ekonomiska och rationella grunder borde enligt kommitténs mening den samnordiska genetiska forskningsaktiviteten inlemmas och samordnas med den arktiska forskningen såsom en självständig enhet eller som en del av ett arktiskt medicinskt genetiskt institut i Uleåborg.

Det lægevidenskabelige forskningsråd i Danmark, till vars yttrande *indenrigsministeriet* och *undervisningsministeriet* ansluter sig, är av åsikten, att gemensamma nordiska institutioner bör prioriteras på de områden, där de höga kostnaderna för forskningsapparaturl förhindrar en forskningsutbyggnad på nationellt plan. Emedan detta enligt forskningsrådets uppfattning inte är fallet inom den medicinska genetiken och gemensamma uppgifter kan skötas inom ramen för samarbetet mellan de nationella instituten i Skandinavien, anser sig rådet inte kunna tillstyrka medlemsförslaget. *Den Alm. Danske Lægeforening* finner däremot förslaget välmotiverat och tillstyrker detsamma.

Undervisningsministeriet i Finland tar inte ställning till förslaget med motiveringen att detta endast riktar sig till regeringarna i Danmark, Norge och Sverige. *Helsingfors universitets kansler* uttrycker sin förvåning över att Finland åsidosatts vid planeringen av ett nordiskt institut för medicinsk genetik mot bakgrund av att det ur såväl forsknings- som demografisk synpunkt är motiverat att inkludera samtliga nordiska länder i en sådan planering. Kanslern finner dock att förslaget kräver grundliga förberedelser och föreslår att förverkligandet av tanken på ett nordiskt institut skjuts upp tills tillräckliga utredningar föreligger. *Helsingfors universitets konsistorium* ansluter sig till *medicinska fakultetens* yttrande, vari förslaget om ett nordiskt institut förordas. Även om den nordiska samordningen bör anses vara angelägen och brådskande, bör dock enligt fakultetens mening forskningen och undervisningen på området i Finland i första hand utbyggas. Fakulteten föreslår vidare, att förslaget om ett nordiskt institut för medicinsk genetik skulle förverkligas med utnyttjande och kombinerande av de forskningsaktiviteter, som etablerats på den arktiska medicinens område vid det nordiska sekretariatet i Uleåborg. *Medicinska fakulteten vid Turun yliopisto* (Åbo universitet) påpekar, att prövningen av frågan om ett nordiskt institut för medicinsk genetik bör omfatta även Finland. I övrigt finner fakulteten, att förslaget är ytterst välmotiverat och att inrättandet av ett nordiskt institut på området skulle bidra till att främja och ingalunda fördröja upprättandet av ett oundgängligt institut av motsvarande art i Finland. *Uleåborgs universitet* ställer sig i princip positivt till inrättandet av ett nordiskt institut, men anser att detta inte bör förläggas till någon av huvudstäderna, där recessivt ärvda sjukdomar förekommer i ringa utsträckning. Enligt universitetets mening bör det föreslagna institutet förläggas till de nordliga landsändarna av Finland, Norge eller Sverige, förslagsvis Uleåborg, som är värdort för det nordiska sekretariatet för arktisk medicinsk forskning.

Sosialdepartementet i Norge befarar, att inrättandet av ett nordiskt institut för medicinsk genetik skulle leda till en försvagning av den norska forskningen på området, men framhåller å andra sidan, att ett nordiskt institut på längre sikt skulle kunna verka stimulerande på de nationella instituten och underlätta rekrytering av kvalificerade forskare till dessa. Saken bör därför enligt departementets uppfattning utredas vidare särskilt i fråga om de nationella institutens relation till ett nordiskt institut. *Kirke-og undervisningsdepartementet* i Norge, som endast berör det föreslagna institutets uppgifter inom utbildningen, anser att ett institut skulle ha en positiv verkan på undervisningen men att utbildningsaspekten inte bör vara avgörande vid väderingarna rörande upprättande av ett nordiskt institut. *Det medisinske fakultet vid universitetet i Oslo* finner, att ett nordiskt institut skulle stärka den medicinsk-genetiska forskningsmiljön och innebära ett välkommet stöd för de nationella genetiska institutionerna. Såsom målsättning för ett nordiskt institut nämner fakulteten en omfattande insamling av medicinskt erfarenhetsmaterial, analys av materialet och forskning rörande eventuella miljöfaktorer och föroreningars genetiska skadeverkningsar. *Det medisinske fakultet vid universitetet i Bergen* anser det däremot vara ganska uppenbart, att den nationella utbyggnaden bör prioriteras, emedan behovet av genetiska institut på det lokala planet är mera iögonenfallande än på samnordiskt plan. Fakulteten framför som sin uppfattning, att ett fullgott utnyttjande av ett eventuellt nordiskt institut endast är möjligt om den nationella utbyggnaden är tillräcklig i fråga om expertis, som kan betjäna sig av ett nordiskt institut. Även *universitetet i Tromsø* framhåller, att den nationella genetiska forskningen bör prioriteras framför ett nordiskt institut. *Hovedkomiteen for norsk forskning* hänvisar till arbetet på en nordisk kulturtraktat och finner det rimligt, att frågan om ett nordiskt institut väntar tills resultaten av detta arbete föreligger. En tidigare behandling av saken bör enligt hovedkomiteens uppfattning skötas av samarbetsorganet för de medicinska forskningsråden. Beträffande placeringen av ett eventuellt institut uttalar hovedkomiteen, att det bör knytas till en bestämd universitetsmiljö med huvudansvar och att de andra ländernas forskningsmiljöer bör säkras forskningsmöjligheter och förplikta sig till understöd genom avtal på regeringsplan.

Socialstyrelsen i Sverige konstaterar, att det är önskvärt med samverkan mellan de nordiska länderna på den medicinska genetikens område. Enligt socialstyrelsens mening saknas anledning att inrätta ett särskilt nordiskt institut för ändamålet, emedan samarbetet kan ske i form av kontakter mellan de olika ländernas forskare och forskningsorganisationer. Socialstyrelsen framhåller slutligen, att en fruktbar samverkan nordiskt eller internationellt förutsätter förbättrade nationella forskningsresurser. Även *statens medicinska forskningsråd* finner det vara mest angeläget med en utbyggnad av den medicinska genetikerna i Sverige och tiden ännu inte vara mogen för

inrättande av ett nordiskt institut på området. *Medicinska fakulteten vid Göteborgs universitet* understryker betydelsen av en upprustning av den medicinska genetiken i de enskilda länderna, speciellt i Sverige, där ämnet är sämre företrätt än i övriga nordiska länder, men betonar å andra sidan att den medicinska genetiken ställning avsevärt skulle förstärkas genom ett nordiskt centralinstitut. *Rektorsämbetet vid Lunds universitet* förutsätter en närmare utredning om institutets uppgifter och organisation, dess placering, dess förhållande till universitetsinstitutionerna och konsekvenser för utbyggnaden av den medicinska genetiken vid de enskilda lärosätena, innan ämbetet slutligt vill ta ställning till medlemsförslaget. *Medicinska fakulteten och matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid Lunds universitet* anser, att inrättandet av ett nordiskt institut kan vara ett betydelsefullt initiativ för att stärka genetiken ställning, men att ett nordiskt institut inte får fördröja den medicinska genetiken utbyggnad vid de olika lärosätena. Fakulteterna efterlyser därför en ytterligare översyn av målsättningen för institutet samt beaktande av Finlands behov och resurser i de fortsatta övervägandena. Även *genetiska institutionen vid Stockholms universitet* betecknar det som en påfallande begränsning, att Finland inte berörts i medlemsförslaget. Institutionen förordar en utredning på bredare bas rörande ett nordiskt institut i avvaktan på initiativ till en förstärkning av den medicinsk-genetiska forskningen på nationell basis. *Biologisk-geografiska sektionen vid Uppsala universitet* tillstyrker medlemsförslaget, medan *medicinska fakulteten* vid nyssnämnda universitet föreslår tillsättande av en mindre nordisk samarbetsenhet av administrativt koordinerande natur. Formerna för samarbetet bör vidare enligt sistnämnda fakultets mening göras till föremål för en förutsättningslös diskussion mellan de praktiskt verksamma forskarna inom området. *Medicinska fakulteten vid Karolinska institutet* i Stockholm ställer sig i princip positiv till inrättandet av ett nordiskt institut, men anser att vissa aspekter i förslaget redan på detta stadium kräver en utredning rörande rådande förhållanden och en mera detaljerad planering. *Paternitetsavdelningen vid statens rättsläkarstation* i Sverige understryker, att Finland inte får glömmas vid prövningen av ett nordiskt samarbete inom den medicinska genetiken. Formerna för detta kan dock enligt avdelningens mening diskuteras. De i förslaget nämnda fördelarna förefaller inte tillräckligt motiverade och de föreslagna medlen kunde användas ändamålsenligare genom att utnyttjas för nationell upprustning. Såsom en lämpligare form för nordiskt samarbete anför avdelningen ett råd representativt för all humangenetisk forskning i Norden. *Sveriges läkarförbund* framför som sin uppfattning, att en samordning av de nordiska ländernas resurser i detta sammanhang som i många andra är av stor betydelse och tillstyrker därför förslaget.

3. U t s k o t t e t

Såvitt utskottet kan bedöma har den genetiska medicinska forskningen stor betydelse på grund av att den söker kartlägga problem, som rör allvarliga sjukdomar. Det i saken inhämtade remissmaterialet utvisar också att de ärftliga sjukdomarna utgör ett omfattande forskningsområde, beträffande vilket det kan ifrågasättas om den nuvarande utvecklingsnivån är tillfredsställande i de nordiska länderna. En effektiv forskning rörande ärftligt betingade sjukdomar förutsätter en omfattande teknisk apparatur, ett ingående kartläggningsarbete och en betydande forskningsorganisation. Det är svårt att tillgodose kraven på en sådan utbyggnad i de nordiska länderna var för sig på grund av begränsade ekonomiska och personella resurser. Mot denna bakgrund finner utskottet det angeläget att stödja ett nordiskt samarbete på den medicinska genetikens område.

Förslagsställarna har med sin hemställan riktat sig endast till regeringarna i Danmark, Norge och Sverige. Likheterna mellan de nordiska länderna i fråga om social- och hälsovård samt traditionerna inom det hittillsvarande forskningssamarbetet liksom även fördelarna av ett maximalt utnyttjande av de nordiska resurserna är enligt utskottets mening omständigheter, som klart talar för att också Finland och Island bereds tillfälle att delta i nordiskt samarbete inom den genetiska forskningen.

Vissa remissinstanser befarar, att en institutionalisering av den genetiska forskningen på samnordiskt plan skulle inverka menligt på forskningsutbyggnaden i de enskilda länderna. Såsom alternativa åtgärder föreslås etablerande av direkta kontakter mellan forskarna och forskningsinstitutionerna på området eller inrättande av ett samarbetsorgan för koordinering av forskningsinsatserna och planering av samarbetet i övrigt. Utskottet vill inte på grundval av föreliggande material uttala sig om de lämpligaste formerna för ett fastare nordiskt samarbete. Klart är att nordiskt samarbete inom den medicinska genetikens område måste planeras med beaktande av den nationella forskningen på området. Genom en utbyggnad och effektivisering i de olika länderna av denna forskning skapas bättre förutsättningar för att utveckla det nordiska samarbetet inom den medicinska genetikens område. Enligt utskottets mening bör närmare undersökas om inrättandet av ett nordiskt institut för medicinsk genetik på sikt är den mest fördelaktiga lösningen.

Emedan medlemsförslaget och den därtill fogade skrivelsen inte ger en tillräcklig grundval för direkta åtgärder, bör enligt utskottets mening frågan om inrättande av ett nordiskt institut först bli föremål för en sakkunnig utredning. Därvid bör särskilt övervägas, vilken prioritet samordningen av den genetiska forskningen bör ges inom ramen för det nordiska forskningssamarbetet, i synnerhet på medicinens område, och i förhållande till forskningsutbyggnaden i de enskilda länderna. Utredningen bör omfatta en kartläggning av pågående forskningsverksamhet på genetikens område i

Norden. Vidare bör enligt utskottets mening utredningen värdera och framlägga förslag om utformningen av samarbetet, bl. a. förutsättningarna för inrättandet av ett nordiskt institut för medicinsk genetik. Ytterligare vore värdefullt om frågan om ett instituts placering kunde prövas. Först när de av utskottet nämnda frågorna varit föremål för överväganden och efter hörande av berörda forskarkategorier och institutioner kan enligt utskottets bedömning frågan om inrättande av ett institut tas upp till prövning.

Hänvisande till vad ovan anförts får utskottet föreslå,

att Nordiska rådet måtte antaga en rekommendation av följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att utreda förutsättningarna för inrättande av ett nordiskt institut för medicinsk genetik.

Köpenhamn den 26 oktober 1970

<i>Niels Eriksen (V)</i>	<i>Thorvald Eriksson (ÅS)</i>	<i>Arne Gadd (s)</i>
<i>Gunnar Garbo (V)</i>	<i>Guttorm Hansen (A)</i>	<i>Niels Helveg Petersen (RV)</i>
<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>	<i>Eysteinn Jónson (F)</i>	<i>Niels Matthiasen (S)</i>
Förman		
<i>Jan-Ivan Nilsson (cp)</i>	<i>Odvar Nordli (A)</i>	<i>Poul Petersen (Ftkfl)</i>
<i>Dagmar Ranmark (s)</i>	<i>Berte Rognerud (H)</i>	<i>Ingrid Segerstedt Wiberg (fp)</i>
<i>Sylvi Siltanen (Sd)</i>	<i>Mirjam Tuominen (Skdl)</i>	

BILAGA 3

I efterhand inkomna yttranden

D a n m a r k

Undervisningsministeriet:

Dette initiativ har fremkaldt følgende udtalelse af 3. november 1970 fra *statens naturvidenskabelige forskningsråd*:

Statens naturvidenskabelige forskningsråd har behandlet det fra det internationale kontor fremsendte medlemsforslag fra Nordisk Råd om oprettelse af et fællesnordisk institut for medicinsk genetik, jfr. j.nr. NK 223, skrivelse af 20. april og 11. juni 1970.

Rådet kan tilslutte sig en del af den skepsis, der fra flere sider er fremsat over for forslaget i den foreliggende form.

I betragtning af emnets betydning har rådet imidlertid besluttet sammen med statens lægevidenskabelige forskningsråd at søge nedsat en arbejdsgruppe af nordiske eksperter med det formål at belyse hele problematikken omkring nordisk samarbejde på dette område.

Forskningsrådet skal derfor anbefale, at endelig beslutning om eventuel oprettelse af et nordisk institut for medicinsk genetik udsættes, indtil resultatet af den nævnte arbejdsgruppes overvejelser foreligger.

Til belysning af baggrunden for rådets stillingtagen til det foreliggende medlemsforslag skal man anføre følgende:

Eksistensen af en omfattende genetisk kortlægning, der afbilder arveanlæggenes indbyrdes placering i kromosomerne, er et meget vigtigt grundlag for at kunne arbejde effektivt med genetiske problemstillinger. Tilfredsstillende koblingskort er gennem mangeårigt forskningsarbejde blevet tilvejebragt for et mindre antal dyr, planter og mikroorganismer, som har været anvendt intensivt i den eksperimentelle genetik.

Udforskningen af menneskets koblingsgrupper har indtil for nyligt været stærkt hæmmet af mangelen på tilstrækkelig mange markøgener, hvis alternativer forekommer med rimelig hyppighed i befolkningerne. Denne situation ændres imidlertid i disse år til det bedre med stor hastighed. Nye metoder, hvoraf de på længere sigt mest lovende bygger på adskillelsen af alternative polypeptider, har allerede ført til opdagelsen af mange veldefinerede markøgener, og der er al grund til at tro, at denne udvikling vil accelereres i den kommende tid. Forudsætningen for en systematisk kortlægning af det menneskelige genom er dermed til stede.

Det er forskningsrådets opfattelse, at dette kortlægningsarbejde vil udgøre et yderst centralt og et meget betydningsfuldt arbejdsfelt inden for human-genetikken i de kommende årtier.

En virkningsfuld deltagelse i dette arbejde vil forudsætte relativt store forskningsressourcer. Af afgørende betydning vil det være, at ekspertise inden for mange specialområder, f. eks. formalgenetik, cytogenetik, biokemi, immunologi, klinisk medicin, statistik og datalogi, kan samles i dette arbejde, der også vil forudsætte et omfattende teknisk apparat.

Rådet anser det for tvivlsomt, at tilstrækkelig kapacitet til at sikre denne forskning rimelige arbejdsvilkår vil kunne samles på nationale institutter i hvert af de nordiske lande, og det forekommer derfor nærliggende at overveje et nordisk samarbejde.

Undervisningsministeriet, der kan henholde sig til den citerede skrivelse, som man må betragte som en nuancerende tillægsudtalelse til ministeriets svar af 29. maj 1970, anbefaler på baggrund af de i skrivelsen fremlagte oplysninger, at endelig beslutning om eventuel oprettelse af et nordisk institut for medicinsk genetik udsættes, indtil resultatet af den nedsatte arbejdsgruppes overvejelser foreligger.

København, den 20. november 1970

Helge Larsen

E. Drostby

BIHANG 1

Statens lægevidenskabelige forskningsråd:

Idet man hoslagt tilbagesender skrivelse af 8. juni 1970 fra professorerne Ove Frydenberg, Arne Lundqvist og D. von Wettstein (*se nedan*) vedrørende medlemsforslag af 1. februar 1970 til Nordisk Råd om oprettelse af et nordisk institut for medicinsk genetik, skal man meddele, at forskningsrådet i august—september agter at holde et møde med repræsentanter fra rådet, fra det naturvidenskabelige og det jordbrugs- og veterinærvidenskabelige forskningsråd samt de nævnte professorer og professor Maaløe angående såvel dette projekt som det større molekylær-biologiske projekt med henblik på formerne for og muligheden af støtte til human-genetisk forskning.

Det tilføjes, at det svenske medicinske forskningsråd har oplyst, at man i juni 1970 har udtalt sig om forslaget til Det nordiske institut for medicinsk genetik og har understreget, at man endnu ikke anser tiden moden hertil, men foreslår en konsolidering af den svenske organisation på området i de nærmeste år. Om det finske og norske medicinske forskningsråds stilling til sagen er der foreløbig ikke fremkommet oplysninger til rådet.

København, den 3. juli 1970

P. f. v.

E. b.

Jytte Kvorning

Ekspeditionssekretær

BIHANG 2

Aarhus universitet, genetisk institut:

Som det fremgår af det stillede forslag udgør genetisk betingede sygdomme et både menneskeligt og økonomisk meget alvorligt problem. Bekæmpelsen af disse sygdomme kan tage flere former, men det gælder for de fleste af disse, at de vil tillægge betydeligt i effektivitet efterhånden som kendskabet til de menneskelige arveanlægs indbyrdes placering øges. Betydningen af en sådan genetisk kortlægning er veldokumenteret fra en række forsøgsorganismer, dyr, planter og mikroorganismer, hvor det af forskellige grunde er betydelig lettere at gennemføre en sådan kortlægning end tilfældet er for menneskets vedkommende.

Metodiske, tekniske og teoretiske fremskridt inden for de sidste årtier har

imidlertid åbnet mulighed for også for menneskets vedkommende at kunne få kendskab til de store antal såkaldte markørgener, som er en absolut forudsætning for en kritisk og detaljeret genetisk kortlægning. Antallet af kendte markørgener hos mennesket er steget kraftigt i de senere år, og denne udvikling vil utvivlsomt fortsætte. Hermed er den alvorligste hindring for en systematisk kortlægning af menneskets arveanlæg overvundet, og det er vort skøn, at arbejdet med denne store opgave vil få en central placering i den humangenetiske forskning i de kommende årtier.

Vi finder det naturligt, at de nordiske landes humangenetikere får lejlighed til at deltage i denne forskning under omstændigheder, der giver dem mulighed for at præstere en videnskabelig indsats på et internationalt acceptabelt niveau, og vi er ikke i tvivl om, at kun aktiv deltagelse i dette forskningsområde vil gøre det muligt umiddelbart at omsætte den indvundne viden i praktiske medicinske anvendelser.

Det er imidlertid klart, at en alvorlig deltagelse i dette forskningsarbejde stiller krav om en så betydelig indsats af medicinsk, biokemisk, genetisk og teknisk ekspertise, at man ikke kan forvente, at de eksisterende medicinsk-genetiske institutioner i de nordiske lande vil kunne rumme denne. På denne baggrund forekommer det os fornuftigt og realistisk at forsøge at gennemføre denne forskning på fælles nordisk grundlag gennem oprettelse af en nordisk institution for medicinsk genetik, og vi vil derfor opfordre de relevante danske myndigheder til at se med velvilje på det fremsatte forslag om et sådant institut.

Århus, den 8. juni 1970

Ove Frydenberg

Prof. dr. phil.
Genetisk institut
Aarhus universitet

Arne Lundqvist

Prof. fil. dr.
Veterinær- og
Landbohøjskolen

D. v. Wettstein

Prof. fil. dr.
Genetisk institut
Københavns
universitet

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet¹:

Social- och hälsovårdsministeriet meddelar efter att ha inhämtat medicinalstyrelsens samt ministeriets hälsovårdsavdelnings utlåtande i saken sin ståndpunkt vara, att grundandet av ett nordiskt genetiskt institut inte i detta skede kan anses vara moliverat.

Då inte ett enda av våra universitet ännu har någon lärostol i genetik, är det av primärt intresse att ifrågavarande vetenskapsgren utvecklas inom den egna högskoleinstitutionen.

Helsingfors den 26 oktober 1970

A.-L. Tiekso

Social- och hälsovårdsminister

Elisabeth Groop

Äldre regeringssekreterare

BILAGA 4

Betänkande 2 av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har för förnyad behandling hänvisats medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för medicinsk genetik. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid möte den 13 februari 1971.

Vid sitt möte i Köpenhamn den 26 oktober 1970 beslöt utskottet för rådet föreslå en rekommendation till regeringarna i de nordiska länderna att utreda förutsättningarna för inrättande av ett nordiskt institut för medicinsk genetik. I ett efter utskottets behandling till rådet inkommet yttrande över medlemsförslaget har undervisningsministeriet i Danmark fäst uppmärksamhet vid att statens naturvidenskabelige forskningsråd i samråd med statens lægevidenskabelige forskningsråd beslutat tillsätta en arbetsgrupp av nordiska experter för att belysa problematiken i anslutning till det nordiska samarbetet på den medicinska genetikens område. Hänvisande till att problemen rörande det nordiska samarbetet på det i medlemsförslaget aktualiserade området har tagits upp i nordiskt sammanhang har utskottet vid sin förnyade prövning av frågan funnit att anledning inte i detta skede föreligger för en rekommendation från rådets sida.

Hänvisande till vad ovan anförts får utskottet föreslå,

att Nordiska rådet inte måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Köpenhamn den 13 februari 1971

<i>Per Bergman (s)</i>	<i>Niels Eriksen (V)</i>	<i>Thorvald Eriksson (AS)</i>
<i>Gunnar Garbo (V)</i>	<i>Guttorm Hansen (A)</i>	<i>Niels Helveg Petersen (RV)</i>
<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>	<i>Tage Johansson (s)</i>	<i>Eysteinn Jónsson (F)</i>
		Förman
<i>Niels Matthiasen (S)</i>	<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Odvar Nordli (A)</i>
<i>Sylvi Siltanen (Sd)</i>	<i>Erlendur Patursson (Töfl)</i>	<i>Berte Rognerud (H)</i>
<i>Per Olof Sundman (cp)</i>	<i>Mirjam Tuominen (Skdl)</i>	

Medlemsförslag

om nordiskt utställningssamarbete

(*Väckt av Gunnar Garbo, Guttorm Hansen, Odvar Nordli, Sture Palm,
Berte Rognerud, Kerttu Saalasti och Per Olof Sundman*)

På kulturens område liksom på de flesta andra samarbetsområden gäller att de nordiska länderna tagna vart för sig är för små att kunna göra en aktiv insats i internationella sammanhang. Det har visat sig vara en praktisk lösning att länderna förenat sig om ett gemensamt framträdande för att därmed få till stånd en mera slagkraftig presentation av nordiska kulturmanifestationer. Detta har inte minst varit fallet då det gällt utställningar. Samarbetet på detta område har bl. a. resulterat i gemensamt deltagande i internationella utställningar, såsom biennalen i Venedig, eller anordnande av särskilda samnordiska utställningar utanför Norden. Utställningssamarbetet har även varit ett viktigt led i arbetet för att inom Norden främja samarbetet på olika områden och sprida kännedom om olika kulturaktiviteter. När det gäller den internationella utställningsverksamheten bör här även erinras om de positiva erfarenheterna av de nordiska ländernas gemensamma framträdande vid världsutställningen i Montreal 1967 samt beslutet att Norden vid världsutställningen i Osaka 1970 skall representeras av en gemensam paviljong.

Vid den av Nordiska rådet i Danmark den 19 och 20 april 1968 arrangerade kulturförmedlingskonferensen aktualiserades ett centralt problem inom det nordiska utställningssamarbetet på bildkonstens område (*NU 1968: 12*). Vid konferensen efterlystes ett samarbete på lång sikt för att möjliggöra att stora internationella utställningar kunde visas i alla nordiska länder. För denna koordineringsuppgift föreslogs tillsättande av en kommitté.

Inlägget vid konferensen berörde en stor brist inom det nordiska konst-samarbetet. På grund av små ekonomiska resurser i de enskilda länderna eller försenad information har dylika utställningar — såsom Toulouse-Lautrec-utställningen och Picasso-utställningen för att nämna ett par exempel från de senaste åren — kunnat visas i endast ett eller ett par av de nordiska länderna. När det gäller dylika utställningar avseende konst eller någon annan kulturaktivitet, vilka sällan återkommer inom loppet av en mans-ålder och som har sammanställts med stor möda och som ett resultat av ett

långvarigt förberedelsearbete, borde kollektionerna redan på planeringsstadiet ha bjudits ut i alla nordiska länder. Därmed kunde en större nordisk publik ha beretts möjlighet att se utställningarna samtidigt som länderna kunde ha delat på de icke obetydliga grundkostnaderna bl. a. för transport och försäkringar i anslutning till utställningarnas anordnande.

Nordiska konstförbundet, vars syfte i enlighet med stadgarna för de nationella medlemsförbunden är att stärka och utbygga samarbetet mellan de nordiska länderna bl. a. genom att anordna konstutställningar, har i en skrivelse till Nordiska rådet (*se Tillägg*) pekat på vissa ur koordinerings-synpunkt allvarliga missförhållanden i anslutning till utställningsverksamheten. I skrivelsen framhålls, att denna verksamhet är splittrad så till vida att arrangörerna är flera till antalet och inte tillräckligt informerade om varandras verksamhet. Som en följd härav har två eller flera likartade utställningar kommit att arrangeras så gott som samtidigt i samma land. Frånvaron av en rationell ordning har lett till ett beklagligt slöseri med arbetsinsatser och medel. Nordiska konstförbundet har därför i sin hemställan till rådet förordat en utredning av frågekomplexet för att skapa en grundval för förbättringar.

Bristerna i det nordiska utställningssamarbetet har som av det sagda framgår med stor tydlighet gjort sig gällande på bildkonstens område. En behövlig rationalisering och effektivisering av utställningssamarbetet bör dock enligt vår mening omfatta även utställningar av annan art. Detta är naturligt med hänsyn till att bildkonsten ofta sammanställs för visningar tillsammans med andra kulturformer. En sådan koordinering av verksamheten eftersträvas t. ex. i Sverige, där 1965 års musei- och utställningssakkunniga i samarbete med Riksutställningar utreder hela den museala verksamheten.

Det är alltså ur rationaliserings-, ekonomisk och allmänskulturell synpunkt önskvärt med en fastare organisation av det nordiska utställningssamarbetet. Koordineringen bör omfatta såväl det internordiska utställningsutbytet som de för internationell publik avsedda nordiska utställningarna och de för nordisk publik avsedda internationella utställningarna. En rationalisering torde knappast kunna uppnås på annat sätt än genom inrättande av ett samnordiskt organ, som erhåller i uppgift att vara koordinerande för samtliga nordiska länder, eller genom att överlåta denna uppgift till något redan existerande organ. Organ och institutioner med ansvar för utställningsverksamhet i de nordiska länderna bör vara företrädde i samarbetsorganet.

De nuvarande aktiviteterna på området representerar ett brokigt och svåröverskådligt fält. Bl. a. bör övervägas vilka ämnesområden ett dylikt samarbetsorgan skall omfatta. För att få en grund för den framtida organisationen borde därför verkställas en utredning av frågan med uppgift att utgående från en kartläggning av de rådande förhållandena framlägga

förslag till rationellare verksamhetsformer. Det förefaller naturligt att erfarenheterna av den svenska utredningen rörande utställningsverksamheten utnyttjas till fromma för motsvarande nordiska samarbete.

Vid en utredning av behovet av effektivisering och rationalisering av det nordiska utställningssamarbetet bör man även beakta behovet av information om nordisk kultur i form av publikationer och liknande för såväl nordisk som internationell publik.

Hänvisande till vad ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda möjligheterna för en rationalisering och effektivisering av det nordiska utställningssamarbetet.

Oslo, Stockholm och Helsingfors i februari 1970

Gunnar Garbo (V)

Guttorm Hansen (A)

Odvar Nordli (A)

Sture Palm (s)

Berte Rognerud (H)

Kerttu Saalasti (K)

Per Olof Sundman (cp)

TILLÄGG**Skrivelse från Nordiska konstförbundet till Nordiska rådet rörande det nordiska utställningssamarbetet**

Nordiska konstförbundet har i sin verksamhet upprepade gånger slött på problemet med koordinering och rationalisering av konstarbetet i de nordiska länderna. Det är uppenbart, att en stor mängd i sig värdefullt arbete nu görs så att säga dubbelt, d. v. s. parallellt i de fem olika länderna och därtill i flera olika organisationer inom vart och ett av dem. I många av dessa fall kunde avsevärda besparingar och en större effektivitet säkerligen uppnås, såvida ett samarbetsorgan av ett eller annat slag kunde fås till stånd. Nordiska konstförbundet verkar som ett sådant — men för närvarande endast inom en begränsad sektor, d. v. s. i fråga om utställningsverksamhet inom Norden, där två eller flera nordiska länder ställer ut gemensamt. Förbundet har i sitt arbete också stött på de problem som uppstår av att liknande verksamhet även bedrivs av andra organ, samtidigt som det på grund av de ifrågavarande organisationernas olikartade uppbyggnad i de olika nordiska länderna råder stor oklarhet om vem som i det ena eller det andra fallet bär ansvaret för eller skall erhålla uppdraget att förverkliga ett projekt.

Inom Nordiska konstförbundet är man medveten om, att spridningen på ett större antal organisationer och sammanslutningar givetvis äger många fördelar. Det är ofta frivillig arbetskraft som tas till vara, det enskilda initiativet sporras därigenom och själva arbetet inom dessa sammanslutningar är ägnat att sprida intresset för konst. Men samtidigt nödgas förbundet i praktiskt taget alla sina initiativ konstatera att detta också är en brist — så länge det inte existerar någon organiserad form av kontakt mellan dessa olika intressegrupper som dock alla arbetar mot ett och samma mål. Avsaknaden av sådan kontakt leder också till att det är svårt, ofta rent av omöjligt att ens erhålla information om vad som planeras eller förbereds på andra håll. Resultatet är bl. a. att utställningar, vilkas sammanställande och skickande från en ort till en annan kostar rätt avsevärda belopp, äger rum vid olämpliga tidpunkter eller att andra utställningar, som väl kunde visas på flera orter efter varandra, på grund av bristande information görs för ett enda museum eller galleri, varefter materialet återsänds eller splittas. Man har också inom förbundet kunnat konstatera att den slags dubbelring och konkurrens som detta ofta leder till rent av kan ge upphov till förstämning och minska arbetslusten hos de personer som, ofta oegennyttigt, ägnar sig åt denna verksamhet.

Nordiska konstförbundet vill för sin del inte i detta skede framlägga några konkreta förslag om hur frågan skulle kunna lösas. Förbundet skulle emellertid sätta stort värde på varje åtgärd som kunde leda till en förbättring. I en detaljfråga, rörande arrangerandet av samnordiska utställningar utanför Norden, har förbundet tidigare vänt sig till Nordiska kulturkommissionen, som dock remitterat ärendet för vidare åtgärder till Föreningarna Norden. Det är emellertid uppenbart att såväl Nordiska konstförbundets som andra likartade organisationers verksamhet avsevärt skulle underlättas, om hela frågekomplexet på ett eller annat sätt skulle kunna tas upp till behandling med sikte på att åstadkomma en förbättring. Fältet är dock svåröverskådligt och de organisationer som verkar på området så många, att framläggandet av konkreta förslag till en lösning förmodligen borde föregås av en utredning av det nu aktuella läget. Om Nordiska rådet vore intresserat av att taga initiativ till en sådan utredning, ställer sig Nordiska konstförbundet mycket positivt till tanken och är berett att inom ramen för sina möjligheter bidra till dess genomförande.

Helsingfors den 15 september 1969

För Nordiska konstförbundet

Erik Kruskopf

Förbundssekreterare

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Ministeriet for kulturelle anliggender:**

Ved skrivelse af 15. august 1970 har Nordisk Kunstforbunds danske sektion meddelt Nordisk Råds danske delegation, at man kan anbefale, at Nordisk Råd med henblik på den bredest mulige belysning af det nordiske udstillingssamarbejde vedtager en rekommandation om, at de nordiske landes regeringer søger iværksat en undersøgelse af mulighederne for en rationalisering og effektivisering af det nordiske udstillingssamarbejde.

Man henleder samtidig opmærksomheden på, at Nordisk Kunstforbund i 1962 afgav en omfattende udtalelse til Nordisk Kulturkommissions sektion III i anledning af, at sektionen forestod en undersøgelse af det nordiske samarbejde inden for den bildende kunst. Desuden gør man opmærksom på, at Nordisk Kulturkommissions sektion III for tiden undersøger mulighederne for at etablere en vandreudstillingsvirksomhed af en mere almen kulturelt oplysende karakter.

I erkendelse af at kunstforbundets udtalelse fra 1962, som var ledsaget af en redegørelse fra hvert enkelt land, næppe giver et fulgyldigt billede af situationen i dag, finder man det værdifuldt, hvis man gennem en ny, samlet undersøgelse kunne få belyst de vanskeligheder, der gør sig gældende i det nordiske udstillingssamarbejde ikke blot inden for den bildende kunst men også inden for udstillingslivet i bredere forstand.

Under henvisning til det ovenfor anførte skal man herved meddele, at ministeriet for kulturelle anliggender for sit vedkommende kan tilslutte sig den af Nordisk Kunstforbunds danske sektion afgivne udtalelse.

København, den 20. august 1970

P. m. v.

E. b.

Ole Wildt Pedersen

Sekretær

Nordisk Kunstforbund, Danmarks sektion:

Under henvisning hertil skal man herved meddele, at den danske sektion af Nordisk Kunstforbund kan anbefale, at Nordisk Råd med henblik på den bredest mulige belysning af det nordiske udstillingssamarbejde vedtager en rekommandation om, at de nordiske landes regeringer søger iværksat en undersøgelse af mulighederne for en rationalisering og effektivisering af det nordiske udstillingssamarbejde.

Som det formentlig er Nordisk Råd bekendt, arbejder Nordisk Kulturkommissions sektion III allerede med en del af dette problem, idet man for tiden undersøger mulighederne for at etablere en vandredstillingsvirksomhed af en mere almen kulturelt oplysende karakter.

Herudover har Nordisk Kulturkommission tidligere forestået en undersøgelse af det nordiske samarbejde inden for den bildende kunst til brug for hvilken de 5 sektioner af Nordisk Kunstforbund i foråret 1962 afgav hver en redegørelse. Et eksemplar af den danske redegørelse af 6. juni 1962 vedlægges til orientering (*här ej tryckt*).

Den danske redegørelse giver næppe et fuldt gyldigt billede af situationen i dag, men de problemer der behandles i redegørelsen er fortsat placeret blandt de spørgsmål, man kunne ønske belyst i forbindelse med en undersøgelse af det nordiske samarbejde inden for den bildende kunst.

Med henblik på en fornyet undersøgelse af det nordiske udstillingssamarbejde skal man herfra pege på de vigtigste af de relationer inden for udstillingssamarbejdet, som bør tages op.

Hovedsondringen går i de nordiske lande imellem det såkaldte officielle og det private udstillingssliv. Til førstnævnte område henhører de udstillingsarrangementer, som staten eller kommunerne, anerkendte udstillingsorganer, offentlige museer, uddannelsesinstitutioner eller skoler står som arrangører af, medens de vigtigste private udstillingsarrangementer må formodes at være museer, foreninger og kunstnersammenslutninger.

Inden for udstillingsarbejdet må endvidere skelnes mellem det interne samarbejde de nordiske lande imellem og det nordiske samarbejde i forhold til andre lande. I sidstnævnte situation kan et samarbejde være aktuelt dels ved modtagelsen af udstillinger ude fra, dels ved forevisning i udlandet af fællesnordiske udstillinger.

Inden for de forskellige former for samarbejde må man formentlig også sondre imellem kunststudstillinger og udstillinger af et bredere alment kulturelt indhold.

I forståelse af, at det nordiske udstillingssamarbejde fortsat har væsentlige mangler, agter den danske sektion af Nordisk Kunstforbund på forbundets rådsmøde i Reykjavik i oktober d. å. at rejse spørgsmålet, om man, medens en eventuel undersøgelse af udstillingssamarbejdet står på, gennem

kunstforbundets forbundsrådssekretær kunne opnå en bedre kommunikation og eventuel koordination de nordiske lande imellem for så vidt angår de kunstudstillingsarrangementer, som måtte komme på tale i de enkelte lande.

For Danmarks vedkommende skulle dette spørgsmål kunne løses, når det drejer sig om udstillinger med et officielt tilhørsforhold, idet Nordisk Kunstforbunds danske sektion er en integrerende del af den under ministeriet for kulturelle anliggender hørende Kunstnerkomité for udstillinger i udlandet. Kunstnerkomiteen for udstillinger i udlandet har af ministeriet fået til opgave at virke til fremme af forbindelsen mellem dansk og udenlandsk kunst ved formidling af dansk deltagelse i internationale kunstudstillinger samt ved afholdelse af repræsentative danske udstillinger i udlandet og tilsvarende udenlandske udstillinger i Danmark. Komiteen virker endvidere som rådgivende organ for ministeriet for kulturelle anliggender og yder bistand i ethvert udstillingsspørgsmål vedrørende Danmarks kulturelle samarbejde med udlandet.

København, den 15. august 1970

P. k. v.

Kai Mottlau

Formand

Sammenslutningen af Danske Kunstforeninger:

— — — skal jeg oplyse, at der netop i Danmark foregår en koordinering af flere forskellige udstillingsaktiviteter igennem et fælles organ, hvilket vil gøre forhandlinger i den ønskede retning betydelig lettere.

Naturligvis er Sammenslutningen af Danske Kunstforeninger meget interesseret i enhver form for nordisk samarbejde, hvilket alene fremgår af den kendsgerning, at vi igennem flere år har formidlet udstillinger til en række danske kunstforeningar af norsk, svensk og islandsk kunst og kunsthåndværk. Enhver lettelse af dette arbejde vil være meget velkommen.

Indtil en ny organisation fremstår af de i øjeblikket pågående forhandlinger, vil alle henvendelser i denne sag kunne ekspederes gennem undertegnede formand for foreningen.

Rønde, den 12. april 1970

A. Boesen

Lyngby Kunstforening:

Vi vil selvfølgelig ikke kunne afvise, at et nordisk udstillings samarbejde kan have nogen betydning, men for os at se vil dette koncentrere sig enten

om de ganske få udstillinger, der kvalitativt ligger så højt, at det ønskede grundlag for en gennemførelse — bl. a. på grund af forsikringernes tårnhøje priser — kun kan etableres, hvis disse vises mere end et enkelt sted eller på det jævner plan, hvortil der skaffes et udstillingsmateriale, der ikke er mere efterspurgt, end at det kan undværes af ejerne gennem den længere periode, det vil tage at vise udstillingerne i flere nordiske lande.

En meget stor del af Lyngby Kunstforenings aktivitet er koncentreret om at etablere udstillinger, der ikke tidligere har været vist noget sted, og disse udstillinger har i rig udstrækning omfattet billeder fra offentlige museer og privatsamlinger, som kun kunne tænkes at ville låne ud til en enkelt udstilling af høj klasse, men som næppe vil ønske at undvære deres kunstgenstande over så lang en periode, som en udstilling i flere forskellige byer vil tage.

Lyngby, den 11. maj 1970

P. Fenneberg

Finland

Undervisningsministeriet:

Beträffande ovannämnda medlemsförslag om att utreda behovet av effektivisering och rationalisering av det nordiska utställningssamarbetet, har förslagsställarna fäst uppmärksamhet vid en central och beaktansvärd sektor inom nordiskt kulturellt samarbete.

Nordiska kulturkommissionens sektion III har redan vid sitt möte i Åbo 1—4 januari 1969 på sin dagordning upptagit frågan om inrättandet av samnordiska vandringsutställningar av allmänupplysande karaktär i enlighet med den försöksverksamhet med riksutställningar, som pågår i Sverige.

Efter en remissbehandling av förslaget uppdrog sektionen vid sitt möte i Köpenhamn den 12—14 oktober 1969 åt Föreningarna Nordens Förbund att i samråd med Riksutställningar i Sverige uppgöra ett konkret förslag till en nordisk ordning för vandringsutställningar av allmänupplysande karaktär.

Frågan behandlades vid sektionens möte i Kungälv den 6—7 april 1970, vid vilket en utförlig promemoria, som upprättats av Föreningarna Nordens Förbund i samråd med Riksutställningar i Sverige, låg som grund för diskussionen. Promemorian utmynnade i ett förslag om en nordisk konferens med representanter för olika områden. Sektionen anslöt sig till förslaget och beslöt att en nordisk konferens skulle hållas i Stockholm den 8—9 juni 1970 med företrädare för bl. a. museerna, folkbiblioteken, folkbildningsarbetet, Föreningarna Norden och Nordiska kulturkommissionen. Konferensen arrangerades i samarbete med Riksutställningar och Föreningen Norden.

Vid ovannämnda konferens konstaterades att det nordiska kultursamarbetet bör vidgas till utställningsområdet. Redan existerande samarbete på detta område bör organiseras närmare och även omfatta andra utställningar än konstutställningar. Det finns för närvarande ett mycket stort intresse för debattutställningar i de nordiska länderna.

Vid konferensen enades deltagarna om följande principer för den planerade utställningsverksamheten:

1. Målsättning

En av förutsättningarna för demokrati är att människor meddelar sig med varandra. Former skall eftersträvas för fruktbar samverkan mellan experter och övriga. Detta är bakgrunden för all informations- och utbildningsverksamhet. Syftet med alla utställningar bör vara att göra människan mer medveten om sin egen situation.

Genom vandringsutställningsverksamhet kan en större samlidighet och överensstämmelse i den nordiska kulturdebatten uppnås. Det är viktigt att vandringsutställningarna engagerar lokala och regionala organ såsom museer, bibliotek, skolor, folkbildningsorganisationer m. fl., så att ett stort deltagande uppnås i kringaktiviteter som en oundgänglig ingrediens i verksamheten.

2. Innehåll

Det bör understrykas att utställningar skall kunna handla om alla ämnen. Den enda avgränsningen sammanhänger med kvalitetskravet. Utställningen skall i första hand ge väldokumenterad information kring ämnen av hög angelägenhetsgrad. Härigenom skapas förutsättningar för den äkta debatt som verksamheten syftar till.

Av särskilt intresse måste anses vara frågor som belyser de nordiska ländernas situation i förhållande till omvärlden samt olika nationella aspekter på gemensamma problem. Utrymme bör även ges för enskilda nordiska länder att redovisa sina problem och för behandling av omvärldens problem utan direkt nordisk anknytning. Samtliga nordiska länder behöver inte nödvändigtvis vara medverkande i alla projekt.

I strävan efter en större samnordisk språkförståelse ställs igen fordran på fullständig översättning. Detta får dock inte innebära minskade krav på begriplighet. Härvid bör särskilt beaktas de problem som sammanhänger med presentationen av utställningar för finländsk och isländsk publik.

3. Organisation

Konferensen föreslog att en försöksverksamhet rörande nordiskt samarbete med vandringsutställningar organiseras under minst en 3-årsperiod.

För utställningsverksamheten föreslogs upprättande av nationella kommittéer i varje land. De nationella kommittéerna skulle vara så representativt sammansatta som möjligt med företrädare för exempelvis bibliotek, museer, folkbildning och Föreningen Norden. Antalet ledamöter i kommittéerna bör begränsas till 5—7. Varje kommitté bör enligt konferensens förslag ha ett mindre kansli, som av praktiska skäl bör vara knutet till något redan existerande organ i respektive länder.

Ordförande och sekreterare i de nationella kommittéerna föreslogs ingå i

ett nordiskt utställningsråd. Rådets sekretariat skulle under försöksperioden vara förlagt till Riksutställningar. Rådet skulle enligt konferensens förslag fungera som ett expertutskott under sektion III.

Sektion III beslöt vid sitt möte i Reykjavik den 1—16 juni 1970 att ansluta sig till ovannämnda förslag och att tillsätta det föreslagna nordiska utställningsrådet som ett expertutskott under sektionen.

Sektionen beslöt även att rikta en ansökan till Nordiska kulturfonden om stöd för försöksverksamheten under en treårig försöksperiod fr. o. m. år 1971. De nationella kommittéerna torde inleda sin planerande verksamhet redan rösten 1970.

Nordiska kulturkommissionens sektion III har vid sitt möte i Åbo den 1—4 juni 1969 upptagit även frågan om det bristande samarbetet mellan de nordiska kulturattachéerna och, i anslutning därtill, likväl de problem som gäller sannordisk utåtriktad kulturinformation överhuvudtaget. Vid sektionens möte i Köpenhamn den 13—14 oktober 1970 förelåg en av sektionens huvudsekretariat uppgjord PM om Nordiska rådets initiativ sedan år 1959 beträffande sannordisk utlandsinformation om nordiskt kulturliv och de åtgärder dessa initiativ lett till.

Vid sitt möte i Reykjavik den 14—16 juni 1970 i anslutning till Nordiska kulturkommissionens plenarmöte utarbetade sektion III, på basis av tidigare material och diskussioner, en PM om sannordiskt kulturutbyte med utlandet. Kulturkommissionens plenarmöte beslöt översända ifrågavarande PM till de nordiska ländernas regeringar för att ämbetsmannautskottet för planeringen av det framtida nordiska kulturarbetet — Nordiska rådets rekommendation nr 21/1970 angående kultursamarbetets organisation och en kulturtraktat — skulle uppmärksamgöras på att en samordning av det nordiska kulturutbytet med utlandet borde beaktas i utkastet till traktaten om det nordiska kultursamarbetet. En skrivelse innehållande nämnda PM har den 16 juni 1970 av Nordiska kulturkommissionen översänts till regeringarna i de nordiska länderna (*se Bihang*).

Undervisningsministeriet konstaterar, på grund av det som ovan anförts, att sådana åtgärder som i nämnda medlemsförslag (Sak A 277/k) efterfrågas redan har vidtagits. Därför anser ministeriet att man tills vidare borde fortsätta med den nu pågående verksamhet på ifrågavarande område som Nordiska kulturkommissionen inlett och i övrigt avvakta resultaten av de åtgärder som vidtagits med anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 21/1970 angående kultursamarbetets organisation och en kulturtraktat.

Helsingfors den 29 juli 1970

Kalervo Siikala

Avdelningschef

Matti Gustafson

Kultursekreterare

Skrivelse från Nordiska kulturkommissionen till regeringarna i de nordiska länderna
rörande det nordiska kultursamarbetet

Nordisk kulturkommissjon har på sitt plenarmöte i Reykjavik 14.—16. juni 1970 vedtatt följande resolusjon, utarbeidet av kommisjonens seksjon III, om opprettelse av nordiske kulturattachéstillinger og et forsterket kulturelt samarbeid med utviklingslandene:

I. Alt for mer enn 10 år siden tok Nordisk Råd opp spørsmålet om å styrke det nordiske samarbeid innenfor utenriktstjenesten, på alle nøytrale områder. Således henstilte i 1959 Nordisk Råd (*rek. nr. 8/1959*) til regjeringene å undersøke mulighetene for å samarbeide om kostnadene for spesialattachéposter. Danmark ble koordinerende land. Remissinstansene var enige om at opprettelse av felles nordiske spesialattachéposter på tekniske, forskningsmessige og andre nøytrale områder kunne betraktes som både mulig og ønskelig. I 1961 erklærte det nordiske utenriksministermötet seg enig. Det videre arbeid med denne saken ble deretter en del av en generell utredning: om mulighetene for nordisk samarbeid innenfor utenriktstjenesten, særskilt i de nye statene. I 1963 kom et nytt medlemsforslag i Nordisk Råd, denne gang om samarbeid mellom institusjonene for kulturell opplysning i utlandet. Medlemsforslaget foreslo en permanent nordisk nemnd for kultur- og opplysning i utlandet. Kulturutvalget i Nordisk Råd tok ikke opp denne tanken, men nöyet seg med å anbefale regelmessige möter mellom sjefene for de nevnte institusjonene. En slik rekommandasjon ble vedtatt (*rek. nr. 5/1964*), som også konkret anbefalte opprettet et nordisk kultur- og informasjonssentrum i vest-USA (Sverige koordinerende land). I meddelelse om rekommandasjonen fra Sverige i 1964 opplyses at regelmessige möter nå finner sted mellom de omtalte institusjonene. Et kontinuerlig samarbeid finner sted mellom kulturattachéene i London, Paris, Bonn og Washington.

I 1966 behandlet Nordisk Råd et nytt medlemsforslag om utenlandsinformasjon om nordisk samarbeid. Nordisk Råds kulturutvalg mente at en slik virksomhet kunne baseres på det eksisterende samarbeid mellom presse- og informasjonstjenesten, og at Nordisk kulturfond ikke burde tas i bruk til dette formål. I rek. nr. 8/1966 anbefales bevilgning til samnordisk utenlandsinformasjon. I melding til 17. sesjon, 1969, konstaterte Sveriges regjering at utredningsarbeidet om mulighetene for finansiering av den samnordiske utenlandsinformasjon ennå ikke var avsluttet.

Seksjonen har ment at det ikke bare ville være rasjonelt og økonomisk fordelaktig å samordne de nordiske lands utenlandsinformasjon, men at det også av ideologiske grunner var en vesentlig oppgave, særlig i de nye land, å presentere Norden som en kulturell og åndelig enhet. I denne forbindelse har seksjonen dröftet spørsmålet om igangsettelse av et nordisk internasjonalt kulturtidsskrift. Et slikt tidsskrift måtte ta sikte på å presentere de fem nordiske land i et kulturelt samspill, hvor Norden fremtrer som en kulturell og åndshistorisk enhet.

Som et ledd i samordningen vil NKK også understreke verdien av et nærmere samarbeid mellom de nordiske lands utlandslektorer.

Etter seksjonens mening vil det være av særlig interesse å få i stand for-

söksordninger i nye områder f. eks. ved opprettelse på forsøksbasis av nordiske kulturattachéstillinger i Sør-Amerika, Afrika eller Asia, hvor det enkelte land ikke ville finne opprettelsen av sådanne stillinger økonomisk mulig. Særlig i de nye land, som mottar teknisk hjelp, vil en nærmere kulturell kontakt, som må ha som siktemål en kulturformidling begge veier, være av verdi. Utgangspunktet må være at de nevnte attachéer er nordiske tjenestemenn, og administrativt knyttet til et fellesnordisk administrasjonsorgan.

Opprettelse av fellesnordiske attachéstillinger i andre land enn utviklingslandene bør også overveies f. eks. i de østeuropeiske land.

Av den utvikling vi er inne i, med raskt økende internasjonale kommunikasjoner på alle tekniske og økonomiske områder, og forsterkning av teknisk assistanse til utviklingslandene, er en økt nordisk innsats også på det kulturelle område en oppgave som nå bør tas opp til nærmere planlegging. Med det sterkere organisatoriske apparat som en kommende nordisk kulturtraktat må medføre, skulle de praktiske og administrative spørsmål ikke lenger bli særlig vanskelige.

II. Den bistand, som de nordiske lande i en årrække har ydet til utviklingslandene, har skabt en kontakt mellem vore lande og en række utviklingslandene, som i sig selv må antages at få kulturelle konsekvenser for begge parter, og som under alle omstændigheder indebærer muligheder for en kulturell udveksling, som ikke tidligere har været tilstede.

Et forstærket kulturelt samarbejde med udviklingslandene uden for rammerne af de egentlige bistandsydelse vil være ønskeligt ud fra de nordiske lands egne interesser. De kulturelle kontakter, vore lande i dag har med andre lande, er i det store og hele ensidigt begrænset til den vesteuropæiske kulturkreds, og der er ingen grund til at give afkald på de muligheder for inspiration og nytænkning, som et øget kendskab til udviklingslandenes kulturer kan skabe.

Omvendt må det antages, at et sådant samarbejde også vil kunne være til nytte for udviklingslandene som et bidrag til at fremkalde samfundsmæssig bevidsthed, selvstændighed og initiativ i bredere kredse af disse landes befolkninger. Under alle omstændigheder vil samarbejdet kunne bringe det element af gensidighed ind i vore forbindelser med udviklingslandene, som ofte efterlyses, bl. a. af psykologiske grunde. Samarbejdet vil endelig kunne indgå som et led i det oplysningsarbejde, der foregår i de enkelte nordiske lande for at udbrede kendskabet til udviklingslandene og deres problemer og dermed skabe forståelse for nødvendigheden af en bistandsindsats.

Det forekommer indlysende, at det — allerede af rent praktiske grunde og for at sikre en effektiv udnyttelse af de forhåndenværende ressourcer — vil være nødvendigt, at den kulturelle indsats i forholdet til udviklingslandene sker i nært nordisk samarbejde. Kun hvis flere lande går sammen, vil det være muligt at opbygge det kommunikationssystem i forhold til udviklingslandene, som savnes idag.

Konklusion

Nordisk kulturkommission vil udtrykke ønske om at det traktatudkast, som er under forberedelse af en nordisk embedsmandsgruppe, må kunne udformes således at en nærmere samordning af kulturudvekslingen med udlandet kan sikres. Der tænkes herved f. eks. på oprettelse af fællesnordiske

kulturattachéstillinger og en forstærkelse af kultursamarbejdet med udviklingslandene.

Reykjavík, den 16. juni 1970

For Nordisk kulturkommissjon

Birgir Thorlacius

Vice-formann

Árni Gunnarsson

Generalsekretær

Föreningen Konstsamfundet r.f., Amos Andersons konstmuseum:

Frågan om koordinering och rationalisering av det nordiska kulturarbetet på olika områden har diskuterats vid olika tillfällen. Av de olika verksamhetsformerna intresserar utställningssamarbetet särskilt konstmuseerna.

Senast dryftades utbytet av vandringsutställningar av allmänupplysande karaktär vid en konferens anordnad av den svenska avdelningen inom Nordiska kulturkommissionen, sektion III. Mötet föreslog en treårig försöksperiod för nordiskt utställningsutbyte inom en ekonomisk ram om minst 300 000 Dkr. Vid mötet berördes inte samarbetet inom bildkonstsektorn då den tillhör bl. a. Nordiska konstförbundets verksamhetsfält. Mötet betonade emellertid vikten av kontakt mellan vandringsutställningarnas arrangörer och redan befintliga organ såsom t. ex. Nordiska konstförbundet. De planerade vandringsutställningarna bör kunna visas i bibliotek, skolor såväl som i museer av olika slag. Undertecknad representerade museisektorn vid konferensen i Stockholm den 8—9 juni 1970. För mötets diskussioner hänvisas till protokoll av den 11 juni 1970.

Den största nackdelen i det nordiska konstutställningssamarbetet i Nordiska konstförbundets regi är de alltför långa mellanrummen mellan de stora utställningarna i respektive länder. En annan sak är sedan att man kanske når publiken bara på den ort där utställningarna arrangeras. Nordiska konstförbundet har därför strävat till att fylla ut mellanrummen med t. ex. de nordiska ungdomsbiennalerna och säkert lyckats bättra upp läget i någon mån. Viktiga är också alla de enskilda insatser som görs för att sprida kunskap om nordisk konst i respektive länder. Museerna (såsom t. ex. Åbo konstmuseum och Amos Andersons konstmuseum) anordnar själva regelbundet återkommande nordiska utställningar (*se Bihang*). Ibland kan de försiggå på initiativ eller i regi av t. ex. Föreningen Pohjola-Norden, Fadderortsförbundet el. dyl. I motsats till dessa icke-kommersiella utställningar bedriver gallerierna (Artek, Pinx m. fl.) regelbunden — dock i mindre skala — utställningsverksamhet av konstnärer som exempelvis erhållit stipendier för utställning i något nordiskt land.

Enligt min uppfattning är utställningskontakterna mellan de nordiska länderna, åtminstone då det gäller visningar av nordisk konst, förhållande-

vis goda. Frågan är om museerna, konsthallarna och gallerierna i dagens läge vore benägna att satsa så mycket mera. Visningar av samtidig nordisk konst lockar inte lika mycket publik som någon motsvarande fransk, italiensk eller amerikansk utställare. En nordisk konstnär som ställer ut i ett annat nordiskt land har kanske inte lika lätt för att sälja sina verk som hemma. Detta betyder samtidigt uteblivna vinster för gallerierna och museerna räknar också gärna med större entréintäkter.

Samarbetet mellan europeiska (och utomeuropeiska) konstmuseer är inte fast organiserat. Representanter för museerna brukar emellertid träffas med jämna mellanrum bl. a. för att delge varandra sina utställningsplaner för ca 1—2 år framåt. Resande museifolk brukar vanligen också vara underriktade om skeendena i Europa. Kontakter knyts också vid internationella museiförbundets regelbundet återkommande möten. Konstmuseernas oorganiserade "utställningsbörs" är inte helt tillfredsställande på grund av ett alltför ensidigt deltagarintresse. För två år sedan anordnades börsen i Düsseldorf, i år har den hållits i Danmark. Vid den danska konferensen var ungefär hälften av deltagarna från Tyskland, medan t. ex. Frankrike, Italien och Holland var orepresenterade. Mötet blev därför i hög grad en tysk uppgörelse och var för detta lands deltagare helt nyttigt. Ingen av de närvarande kunde självfallet redogöra för vad de viktiga museerna t. ex. i Holland skall syssla med i den närmaste framtiden.

Det kan vara skäl att konstatera att den senaste utställningsbörsen inte gav vid handen en enda större utställning av t. ex. någon av den moderna konstens stora klassiker som Picasso, Matisse, Chagall. Ingen av de ca 40 representanterna från ungefär lika många museer i Europa sysslade med att sammanställa sådana. Frankrike är kanske det land som producerar de största separatvisningarna av sina klassiker. Musée de l'art moderne och utställningshallarna i Grande Palais presenterar magnifika expositioner av Chagall, Matisse m. fl. Gemensamt för dessa är att de sällan som sådana kan lånas av t. ex. de nordiska länderna. Louisiana-museet, på tröskeln till Europa, har lyckats visa delar av bl. a. Chagall-utställningen och kunde till sitt 10-årsjubileum för ett par år sedan samla ihop en betydande Picasso-kollektion. I båda dessa fall stannade utställningarna i Danmark och i intetdera fallet tror jag att det berodde på dålig information eller bristande koordinering att inte t. ex. Moderna Museet i Stockholm eller Ateneum i Helsingfors fick nöjet att ställa ut dem. Utställningarna passade säkert inte så väl in i Moderna Museets program och knappast i dess budget (vars utställningsanslag inte är större än vårt museums). Nämnas kan att Matisse-utställningen i Paris denna vår kostade 1 750 000 Frs och Chagall i vintras 900 000 Frs. Utställningarna besöktes i Paris av 500 000 respektive 250 000 personer.

Den stora stötestenen för alla utställningar av den moderna konstens mästare är f. n. de svindlande kostnaderna. Också den moderna konsten kostar. Louisiana-museet kalkylerar med kostnader om 100 000 \$ för en utställning

av modern konst från USA i närmaste framtid. Det är ett företag som knappast något annat nordiskt museum ens vågar delta i. Att utställningen håller på att förberedas, är bekant för oss alla.

Det är ett faktum att konst- och kulturklimatet i de nordiska länderna inte är detsamma. En utställning som vi drömmer om är ingenting för de andra och tvärtom. Vi beundrar kanske vissa utställningspresentationer i Sverige och Danmark medan norrmännen kanske inte alls reflekterat över dem. Var och en har fått rätta sig efter konsumenternas smak och den är inte helt lika på alla ställen. Därför har vi alla sökt våra utställningar på olika håll och våra program tett sig mycket olika.

Det bör påpekas att de nordiska länderna har något olika handelspartners och att vissa utställningar i låt oss säga statliga museer kan vara resultat av diplomatiska förbindelser. Sverige kan t. ex. efter kriget ha haft förmånen att visa betydande utländska samlingar på grund av sin ställning under kriget och all hjälpverksamhet. Det var utställningar (ex. konstskatterna från Wien) som ingen annan kunde tänka sig att visa och knappast heller skulle ha fått. I dag är sådana komplett otänkbara att arrangera. Kanske de inte heller är "inne".

För den finländska publiken vore det viktigt att man med jämna mellanrum kunde åstadkomma jämförelsevis stora, orienterande utställningar av den moderna konstens klassiker, av den aktuella konstens strömningar (typ ARS) eller varför inte av äldre mästare. Utställningarna får gärna fylla hela Ateneum eller tre våningar i Amos Andersons konstmuseum el. dyl. För oss som eventuellt saknar det underlag som våra nordiska grannländer redan har tack vare sina rikare samlingar och rikare utställningsverksamhet som pågått i decennier utan längre avbrott är det viktigt att så mångsidiga och högklassiga utställningar som möjligt visas regelbundet. Jag är övertygad om att även andra nordiska länder kunde fås med i arrangerandet av dylika, varför inte samlade ur de bästa nordiska privatsamlingarna. Vi bör inte fästa oss vid om t. ex. vissa namnkunniga museer i Norden undanber sig deltagande. Det finns provinsmuseer av hög klass i alla länder som är lika värdefulla att samarbeta med och besitter alla de resurser som t. ex. vi har i huvudstaden.

Personligen skulle jag inte anse att en ny organisation behövdes för att åstadkomma "pedagogiska" utställningar av ovannämnd typ. De bör kunna skötas inom ramen för t. ex. Nordiska konstförbundet med tillkallade experter och specialanslag.

Med det ovannämnda vill jag inte ha sagt att stora separatvisningar av Picasso, Toulouse-Lautrec måste undvikas. Jag bara tror att de andra vore viktigare för oss och angelägnare att verkställa i sann nordisk regi. Övriga utställningar får de enskilda museerna efter råd, lägenhet och pejlade av publikens smak i respektive länder göra själva. Observera t. ex. att Föreningen Nutidskonst i våras förmådde anordna en utställning av Picassos

erotiska grafik, Max Ernst surrealism och Amos Andersons konstmuseum en utställning av originalverk ur Skokloster samlingar och Armans bilkonst "Accumulations Renault". De sistnämnda utställningarna kostade över 30 000 mk i arrangemang, per utställning. Man kan alltså inte påstå att finländarna varit mindre lyckligt lottade ifråga om utställningar på sista tiden än andra nordiska länder.

I Nordiska konstförbundets skrivelse till Nordiska rådet framhålls att många arbetar med liknande utställningar och att krafterna borde koncentreras. Praktiken har visat att det inte är så alldeles lätt. För vår del följer vi rätt nogga med skeendena i de nordiska länderna och blir i regel underrättade om sådana utställningar som länkts som vandringsutställningar. Det finns dessutom sådana nordiska (t. ex.) utställningar som görs (t. ex.) i vår regi vilka inte kan utsträckas till andra länder och museer. Vanligen är de inte, åtminstone i vårt fall, så påkostade att det skulle betecknas som ekonomiskt olönsamt att endast visa dem på ett ställe. Vi bygger rätt mycket på vår egen lokal och så att säga skraddarsyr medelstora, tillräckligt ofta återkommande utställningar av skiftande slag. Det är en linje som visat sig vara lyckad. Av tio utställningar per år är kanske två sådana som vi bl. a. av smidighetsskäl gör enbart för oss själva.

Jag tror inte avsikten varit att monopolisera utställningsverksamheten i Norden utan grunda ett organ som kan överblicka läget och koordinera verksamheten. Härvid blir det viktigt att alla behandlas rättvist, anslag för utställningar fördelas såväl till stalliga som privata museer om det blir fråga om understöd för vandringsutställningar, att utställningarna inte alltid visas på samma orter o. dyl.

Med dessa strödda tankegångar vill vi framföra vår syn på detta angelägna och många gånger tangerade ämne som torde intressera museifolk och utställningsarrangörer i alla nordiska länder i alla tider.

Helsingfors den 6 juli 1970

Bengt von Bonsdorff

BIHANG

Nordiska utställningar som anordnats i Amos Andersons konstmuseum 1965—70:

Ung svensk linje	(1965)
Edward Munch	(1966)
Louisianas danska samlingar	(1967)
II Nordiska ungdomsbiennalen	(1968)
Sama asia/Samma sak — ung svensk konst	(1968)
Endre Nemes' surrealism	(1969)

Svenska skolbarn illustrerar Finland (Tidningen Kamratpostens tävling)	(1969)
Zigenskt smycketradition — Rosa Taikon	(1970)
Skokloster	(1970)

Museet har ytterligare arrangerat:

KONGO-NIGER

Afrikansk skulptur ur svenska samlingar	(1968)
Ryska revolutionsplakat från svenska arkiv o. samlingar	(1969)

Andra exempel på nordiskt samarbete:

Museets hittills framgångsrikaste utställning, den engelska Hulton-samlingen, erbjöds oss av Moderna Museet i Stockholm. Samlingen visades även i Louisiana museet i Danmark och Lunds konsthall (1967).

Utställningen av Henri Matisse's teckningar och grafik (1965) sammanställdes av dr Hans Eklund vid Stockholms stadsmuseum och bestod av verk ur svenska och finländska samlingar.

Utställningen av Henri Laurens' skulpturer och grafik gjordes i samarbete med Svensk-Franska konstgalleriet och Galerie Samlaren i Stockholm.

Utställningen Italienska smycken (1966) visades även i Stockholm.

Textilkonstnärinnan Dora Jungs utställning (1968) inbjöds till Konstindustrimuseet i Köpenhamn. Visades där i maj 1970.

Utställningen "Ljus och rörelse II" sammanställdes av Kunstnernes Hus i Oslo och visades även på Bella Centret i Köpenhamn.

Utställningen "40 tyskar under 40", anordnad av konstmuseet i Recklinghausen, visades i Norge (Bergen, Trondhjem o. Oslo), Finland (Helsingfors, Åbo, Tammerfors o. Jyväskylä) och Sverige (Göteborg) år 1969. Utställningen var den största tyska som visats i Finland på fem år.

Den franska utställningen, Arman's "Accumulations Renault" visas efter oss av Liljevalchs konsthall i Stockholm. Museet erbjöd utställningen även åt Kunstnernes Hus i Oslo.

Den av museet hösten 1969 visade brittiska utställningen "System" erbjöds Moderna Museet i Stockholm och Lunds konsthall.

Piotr Kowalskis experimentella utställning som närmast kommer från Stedelijk museum i Amsterdam, visas förutom hos oss även i Moderna Museet i Stockholm.

Amos Andersons Konstmuseum

Bengt von Bonsdorff

Finlands arkitekturmuseum¹:

I det ifrågavarande medlemsförslaget avses med nordiskt utställnings-samarbete flera olika saker.

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

För såvitt fråga är om utbyte av informationer och koordinering av utställningarnas rotation är initiativet enligt museets uppfattning enbart värt stöd. Förestående allmänt betydelsefulla eller även ur en snävare synvinkel betydande utställningar borde på ett så tidigt skede som möjligt bringas till vederbörande nordiska institutioners, som anordnar utställningar, kännedom så att dessa har möjlighet att, såvida övriga förutsättningar det medger, få utställningen till ifrågavarande land i samband med en allmän nordisk utställningsomgång.

Vad beträffar en längre gående koordinering och anordnande av utställningar som nordiskt samarbete är det fråga om en angelägenhet, som bör lösas in casu mellan de olika nordiska ländernas institutioner för respektive kultursektorer och med bevarande av spontaniteten i verksamheten.

Beroende på ämnet kan vissa utställningar göras i form av samnordiska gemensamma uppträdanden men ej exempelvis enbart av rationaliserings-skäl. Museet kan sålunda ej på något sätt förena sig om den i förslaget framförda uppfattningen om nytta av samarbete i samband med världsutställningarna i Montreal och Osaka. Museet nödgas tvärtom konstatera att den nordiska paviljongen i båda fallen knappt tilldragit sig någon uppmärksamhet i världens arkitekturtidskrifter. Såsom motsatta exempel kan nämnas att Finland vid tidigare världsutställningar haft tre eller fyra paviljonger som fått en varaktig plats i arkitekturhistorien och av vilka bilder fortfarande publiceras i olika delar av världen trots att den äldsta av dessa förekom för mer än 70 år sedan. Även de övriga nordiska länderna har liknande erfarenheter.

Museets reserverade inställning till en långt förd koordinering eller institutionalisering av utställningsverksamheten baserar sig på vidsträckt erfarenhet av utländsk utställningsverksamhet. Denna ger vid handen att handhavandet av sakerna med sådana länder i förhållande till vilka utställningsrelationerna är reglerade genom s. k. kulturavtal eller i vilka de officiella organen sköter förbindelserna är avsevärt svårare och även mindre fruktbara än i länder i vilka förbindelserna sköts direkt genom vederbörande kulturinstitutioner.

I det museet understryker vikten av nordisk utställningsinformation är museet medvetet om att detta ej eliminerar de förekommande bristerna förutom i fråga om en ringa del. För Finlands vidkommande bör det till exempel konstateras att avsaknaden av en tillräckligt stor och lämplig utställningshall i Helsingfors i det närmaste kategoriskt förhindrar erhållandet av förstklassiga värdefulla utställningar. Som en följd härav borde man överväga att utvidga informationsverksamheten mellan institutionerna att gälla även den stora allmänheten så att intresserade kunde ordna sina resor till grannländerna på så sätt att de samtidigt skulle göra sig förtrogna med utställningar, som de är intresserade av. Denna informationsverksamhet

kunde med rådande livliga resevanor omfatta även värdefulla utställningar utanför de nordiska länderna.

Helsingfors den 29 juni 1970

Finlands arkitekturmuseum

Esko Suhonen

Styrelsens viceordförande

Kyösti Alander

Intendent

Finska konstföreningen:

Finska konstföreningen har i sin verksamhet strävat efter att främja nordiskt utställningsarbete. Detta har huvudsakligen skett så, att Finska konstföreningen under utnyttjande av detta samarbete i Finland anordnat ett stort antal betydande utställningar, och utställningsmaterialet för dessa utställningar har anskaffats i de andra nordiska länderna. Man har emellertid varit tvungen att avstå från många sådana utställningar, som Finska konstföreningen gärna skulle ha tagit till Finland och vilka den ansett vara betydelsefulla för vår konstintresserade publik. Detta har skett antingen på grund av försenad information eller framför allt på grund av bristande ekonomiska möjligheter. Finska konstföreningen har mött svårigheter både vid ett nordiskt utbyte av utställningar och även vid införskaffandet av internationella utställningar till Finland.

Äberopande det ovan anförda stöder Finska konstföreningen varmt det till Nordiska rådet inlämnade förslaget om effektivisering av nordiskt utställningssamarbete och vill gärna vara med om koordinerande verksamhet som en av de organisationer, vilka stöder nordiskt utställningssamarbete i Finland.

Helsingfors den 8 juni 1970

Finska konstföreningen

K. A. Fagerholm

Ordförande

Seppo Niinivaara

Sekreterare

Föreningen Nutidskonst r.f.:

Föreningen Nutidskonst understöder tanken att ett särskilt utredningsorgan tillsätts för att undersöka det nordiska konstutställningssamarbetets möjligheter och praktiska genomförande.

Vår förening har flera decennier lång erfarenhet av sådant samarbete, då Nutidskonst enligt sina stadgar vill följa med strömningarna inom samtidens konst, bland annat genom att anordna representativa konstutställningar i Finland. Bland dylika utställningar vill vi här endast nämna vår senaste, utställningen av 347 grafiska blad av Picasso i maj—juni 1970, som innebar den första visningen av denna kollektion i Norden.

Vi instämmer i att förhandsinformation om aktiviteter i de olika länderna absolut behövs. På grund av brist på information har många viktiga utställningar gått Finland förbi, fastän förutsättningarna för en visning i Finland för övrigt varit för handen.

Å andra sidan har Nutidskonst tack vare sina goda informationskällor ofta först av alla kunnat rikta uppmärksamheten på viktiga evenemang.

Förslaget borde emellertid inte få leda till uppbyggnaden av en alltför komplicerad och tungrodd organisation. Enligt vår åsikt bör man i detta sammanhang undvika all stelbent byråkrati. Sakkunskapen hos fria och obundna, djärvt satsande sammanslutningar och enskilda är en nödvändig förutsättning för ett fortsatt framgångsrikt samarbete.

Nutidskonst föreslår att delegationen tar upp bl. a. följande frågor:

— I varje nordiskt land bör en informationspunkt grundas; dessa organ bör tillsammans undersöka tillgängliga utställningars kvalitet, tidsplan och kostnader. Informationspunkten bör utgöras av en del av någon redan existerande organisation, dock vald så att den blir så opartisk som möjligt.

— I varje nordiskt land bör en samutställningsnämnd grundas. Dennas uppgift är att i samarbete med de nordiska kollegerna och inom sitt eget land genomföra gemensamma utställningsprojekt. De praktiska arrangemangen behöver inte falla på denna nämnd utan kan anförtros åt olika konstsammanslutningar.

— Utställningssamarbetets budgetproblem; härvid bör man utreda varje lands minimianslag för finansiering av informationspunkten samt av informations- och utställningsverksamheten.

Det bör observeras att stora konsevenemang ofta inbringar stora belopp i entréavgifter, men före detta kräver betydande förhandsinvesteringar.

— Slutligen bör man utreda vilka penningbelopp som årligen skulle kunna anslås för detta ändamål från Nordiska rådet, de nordiska kulturdelegationerna och fonderna samt separata fonder i respektive land.

Helsingfors den 6 juli 1970

Nykytaide — Nutidskonst r.f.

P. H. Taucher

N o r g e

Departementet for handel og skipsfart:

Begrunnelsen for medlemsforslaget og fortegnelsen over de svenske instanser som har fått det til uttalelse tyder på at forslaget hovedsakelig tar sikte på samarbeid vedrørende kunst- og kulturutstillinger. For så vidt slike utstillinger angår viser Handelsdepartementet til vedlagte notat av 22. d. m. fra Utenriksdepartementet (*se Bihang*) hvori redegjøres for Utenriksdepartementets syn på de spørsmål som er behandlet i forslaget.

Når det gjelder nordisk samarbeid ved deltagelse i verdensutstillinger er det Handelsdepartementets oppfatning at dette spørsmål må vurderes i hvert enkelt tilfelle. En forutsetning for slikt samarbeid må være at spørsmålet tas opp så tidlig at det på forhånd kan bringes på det rene om det er mulig å finne frem til et prinsipielt opplegg som alle deltagerland finner tilfredsstillende.

Når det gjelder kommersielle utstillinger (varemesser) mener Handelsdepartementet at det ikke er grunn til å la en eventuell utredning om nordisk utstillingssamarbeid omfatte slike tiltak. Det er få markeder hvor de nordiske lands interesser faller sammen i en slik grad at fellesrepresentasjoner er naturlige.

Oslo, 29. juni 1970

For handelsministeren

Chr. Brinch

BIHANG

PM från Utenriksdepartementet rörande nordiskt utställningssamarbete

(1) Utenriksdepartementet er enig i at det ville være en stor fordel om man kunne nå frem til et mere effektivt og rasjonelt nordisk samarbeid på utstillingsområdet.

(2) Departementet er derimot ikke umiddelbart enig i at det etableres et nytt sannordisk organ for dette formål. Etter Departementets oppfatning bør man kunne utnytte allerede foreliggende institusjoner, idet man er engstelig for at et nytt organ bare vil skape ytterligere byråkrati og forsinkelser i den praktiske behandlingen av sakene.

(3) Departementet tror heller ikke det vil være formålstjenlig å søke å samle all utstillingsvirksomhet "under en hatt". Som kjent sorterer her i Norge kommersielle utstillinger under Handelsdepartementet (i samarbeid med Norges varemesse og Norges eksportråd), verdensutstillingene under Handelsdepartementet og Utenriksdepartementet og kunstutstillinger som oftest under Kirke- og undervisningsdepartementet hvis de er internordiske og under Utenriksdepartementet hvis det gjelder land utenfor Norden. Det er derfor symptomatisk at den foreliggende sak er fremsendt gjennom Han-

delsdepartementet, mens Kirke- og undervisningsdepartementet — som i høy grad kommer inn i bildet når det gjelder nordiske kunstutstillinger — såvidt det kan sees ennå ikke er hørt.

(4) Når det gjelder *kommersielt pregede utstillinger* er det som kjent et nært samarbeid mellom Norges varemesse og Norges eksportråd og de tilsvarende organisasjoner i de andre nordiske land. Hvorvidt det kan gjøres mere på dette område for å effektivisere samarbeidet kan sikkert de to norske organisasjoner uttale seg om.

(5) Når det gjelder de store *verdensutstillinger* tror Departementet ikke det vil være hensiktsmessig å lage en ny overbygning på toppen av den samarbeidsform som allerede praktiseres og som såvidt kan bedømmes har funksjonert stort sett tilfredsstillende under de siste to verdensutstillinger i Montreal og Osaka. For hver verdensutstilling vil hvert land nødvendigvis måtte oppnevne en egen komité og det har i praksis ikke vist seg vanskelig å få i stand et effektivt og rasjonelt samarbeid mellom de enkelte komitéer i de respektive land. Disse utstillinger er av en såvidt spesiell natur at Departementet tviler på om det vil være hensiktsmessig å la denne form for utstillingsvirksomhet administrativt behandle av et felles nordisk utstillingsorgan.

(6) Når det imidlertid gjelder *utstillinger av bildende kunst, brukskunst, historiske utstillinger og andre gjenstandsutstillinger av kulturell og informativ karakter*, er forholdene anderledes. Bl. a. er Norge i de fleste av sine ca. 20 kulturavtaler og kulturavtaleprogrammer forpliktet til å både ta imot og sende ut utstillinger. I slike tilfelle vil det følgelig være "senderlandet" som må ta initiativet til eventuelt å utnytte utstillingsmaterialet rasjonelt og sende det til flere land, noe som alltid forsøkes gjort når det gjelder de utstillinger som Utenriksdepartementets Kulturavdeling sender ut. At andre land burde forsøke å være like rasjonelle og vise sine utstillinger ikke bare i ett, men helst i flere av de skandinaviske land, er noe man fra skandinavisk side vel ikke kan legge seg opp i. En annen sak er at man kanskje bør forsøke å få nedtrappet noe av den utenlandske utstillingsvirksomhet her i landet som foregår i statlig regi og isteden satse på direkte etablerte kontakter, f. eks. mellom utenlandske kunstforeninger, museer og gallerier og de tilsvarende institusjoner i Norge. Dette turde være ønskelig og gjennomførbart, i et hvert fall når det gjelder de vesteuropeiske land.

Medlemsforslaget kommer inn på store utenlandske utstillinger, nevnt er bl. a. en Toulouse-Lautrec-utstilling og en Picasso-utstilling som burde kunne vært vist i flere av de nordiske land. På dette område er det utvilsomt behov for et bedre nordisk samarbeid, i første rekke utveksling av informasjon om slike tilbud som mottas, selv om det vel også her kan sies at senderlandet og/eller senderorganisasjonen bør kunne henvende seg til mer enn ett av de nordiske land. I Utenriksdepartementet sørger man imidlertid som oftest for å bringe dette på det rene og i praksis er dette forholdsvis lett. Et brev eller en telefonsamtale med København eller Stockholm er som oftest tilstrekkelig. Dersom man ved internordiske utstillinger kunne komme frem til en praksis som muliggjorde bruk av en felles katalog på et av de nordiske språk, ville dette være en betydelig økonomisk besparelse. Utgivelsen av katalogene kunne eventuelt gå "på omgang" mellom de nordiske land.

Når det gjelder det motsatte forhold, nemlig felles nordiske utstillinger i utlandet, vil det som oftest være klart i og med opplegget, idet innbydelsen til å delta tilsier fellesnordisk opptreden, f. eks. under navnet "skandinavisk uke" eller liknende.

Praksis har vist at også i disse tilfeller etableres det fort kontakt mellom Utenriksdepartementets kulturavdeling og tilsvarende organisasjoner i de andre nordiske land.

Et allerede etablert og meget effektivt nordisk samarbeid på dette område eksisterer forsåvidt allerede gjennom den nordiske biennale-komité som sørger for inter-nordisk koordinering når det gjelder kunstbiennialene i Sao Paulo og Venezia.

Utenriksdepartementet, Oslo, 22. juni 1970

Sverige

Nationalmuseum:

Medlemsförslaget utmynnar i en rekommendation till regeringarna att utreda möjligheterna för en rationalisering och effektivisering av det nordiska utställningssamarbetet.

Av motiveringen inhämtas, att bakgrunden till rekommendationen närmast synes vara en del såsom brister i det samarbeide det h r gäller betecknade omständigheter, bl. a. påtalade av Nordiska konstförbundet i skrivelse till rådet av den 15 september 1969, vilken såsom tillägg fogats till medlemsförslaget. Bristerna oppges främst ha bestått däri, att den nordiska utställningsverksamheten på bildkonstens område vore splittrad så till vida som arrangörerna vore flera till antalet och inte tillräckligt informerade om varandras verksamhet. Detta hade försvårat och stundom omintetgjort en rationell samordning. En st rre nordisk publik skulle annars ha beretts tillfälle att se utställningarna samtidigt som länderna skulle ha kunnat dela på de icke obetydliga grundkostnaderna bl. a. för transport och försäkringar i anslutning till utställningarnas anordnande. Mot denna bakgrund hade fråga väckts om en utredning syftande till att åstadkomma en koordinering av det nordiska utst llningsarbetet icke blott på bildkonstens område utan även inom andra sektorer av kulturlivet, d. v. s. en samordning av all nordisk kulturaktivitet i fråga om utställningar.

Sett enbart ur nationalmuseets synvinkel är det självfallet inte så lätt att anlägga en riktig aspekt på de brister som h r ansetts föreligga och än mindre att hysa en väl grundad oppfattning om de rätta metoderna för dessa bristers avhjälpande. I medlemsförslaget uttalas bl. a., att de små ekonomiska resurserna i de enskilda länderna utgör en av orsakerna till föreliggande brister, ett uttalande som nationalmuseet utan förbehåll anser sig kunna instämma i och som enligt museets mening förtjänar att ytteligare understrykas. Såvitt gäller bristerna i informationsh nseende sammanhänger väl även dessa i någon m n med de knappa ekonomiska resurserna. Härtill kommer emellertid också en del svårigheter av mer praktiskt betonad art.

För att efter måttet av tillgängliga resurser kunna bjuda sin publik det vid varje tillfälle mest högklassiga och attraktiva i utställningsavseende har i varje fall nationalmuseet ofta tvingats att — med mycket kort varsel och med avsteg från tidigare planering — inlåna, motta och sammanställa material till utställningar. Om så ej hade skett, skulle möjligheterna att visa utställningar av nyss nämnd art mången gång ha gått helt förlorade och detta icke blott för stunden utan i åtskilliga fall för alltid. Denna av de faktiska förhållandena framtvingade rörlighet i programmeringen har helt naturligt medfört icke blott kännbara påfrestningar på tillgängliga resurser utan även starkt försvårat och stundom omöjliggjort en tillfredsställande information till andra utställningsarrangörer. Nationalmuseet föreställer sig, att dess erfarenheter härvidlag icke är ensartade utan att de i hög grad delas av motsvarande institutioner i de nordiska grannländerna. Understrykas må emellertid i detta sammanhang, att de i och för sig besvärande omständigheterna också har en annan sida, som är av helt positiv art. Endast genom en utställningsplanering med stark flexibilitet har det nämligen, som redan antytts, ställt sig möjligt att så att säga fånga tillfället i flykten för att därigenom på bästa sätt kunna tillgodose allmänhetens berättigade krav på en högklassig och attraktiv utställningsverksamhet. Skulle en mera bunden tågorrdning ha följts, skulle helt visst sådana dröjsmål ha inträffat, att utställningsprogrammet på väsentliga punkter mer eller mindre utarmats.

Mot denna bakgrund kan nationalmuseet för sin del icke underlåta att bestämt understryka angelägenheten av att de anordningar i samordningshänseende, vartill en blivande utredning kan ge anledning, under inga förhållanden utformas så, att det egentliga syftet, d. v. s. en så rationellt planerad och bedriven utställningsverksamhet som möjligt, försvåras eller t. o. m. omintetgöres genom ett alltför stelt och bundet samordningssystem. I övrigt finner nationalmuseet i likhet med förslagsställarna frågan mer än väl värd att utredas, inte minst med tanke på de fördelar av såväl ekonomisk som allmänskulturell art som skulle stå att vinna med ett smidigt samordningssystem för den nordiska kulturaktiviteten i fråga om utställningar. Med ovan angivna modifikation med avseende på systemets utformning kan nationalmuseet alltså för sin del ansluta sig till föreliggande medlemsförslag om nordiskt utställningssamarbete.

Stockholm den 19 maj 1970

Bengt Dahlbäck

Överintendent och chef för Nationalmuseum

Sven Ljunberg

Nordiska museet:

Nordiska museet har sedan början av 1930-talet genomfört ett antal utställningar i främmande länder och även mottagit utställningar utifrån, vilka senare i vissa fall gått vidare till andra platser i Sverige.

Nordiska museet har sålunda sänt utställningar till bl. a. följande länder: De skandinaviska länderna, England, Irland, Frankrike, Västtyskland, Holland, Estland, Lettland, Litauen, Israel, Brasilien och Förenta staterna.

Nordiska museet har mottagit utställningar från många av dessa länder samt dessutom Tjeckoslovakien, Polen, Ungern och Rumänien och i vissa fall (Norge, Finland, Estland) gjort utställningar inom museet på grundval av museets eget material från dessa länder.

Utbytet av utställningar har givit erfarenheter, som det kan finnas anledning att delvis redovisa, eftersom planer nu föreligger att samordna och intensifiera denna form av kulturförmedling.

Traditionellt utser museet för varje utställning en kommissarie, som ansvarar för utställningens uppbyggnad. Det har visat sig vara nödvändigt att kommissariens ansvar när det gäller vandringsutställningar vidgas till att omfatta överinseendet av transporter och uppställningar i olika utställningslokaler. Härigenom får kommissarien tillfälle att anpassa utställningen efter de olika krav som möter en vandringsutställning med hänsyn till förslitning, skydd, vård och olika tekniska förutsättningar (skiftande lokaler, belysning, värme, befuktning etc.). Det är särskilt viktigt att kommissarien får tillfälle att i god tid orientera sig om de lokala förhållandena hos planerade utställningsmottagare.

En tidig kontakt mellan kommissarien och mottagaren är nödvändig även för att mottagaren skall kunna bygga upp den PR-verksamhet omkring utställningen som är en förutsättning för att verksamheten skall bli meningsfull.

En annan erfarenhet som Nordiska museet har av sina vandringsutställningar är att varje utställning bör ledsagas av en saklig presentation i form av en illustrerad trycksak. Detta har även den fördelen att de forskningsresultat som ett utställningsarbete medför får en längre livslängd än själva utställningen.

En utställning har visat sig få ytterligare slagkraft om den kombineras med olika publika evenemang (föredrag, visningar, diskussioner, musik, film, skådespel).

Nordiska museet har slutligen den erfarenheten att utställningen är ett utmärkt medium för kulturförmedling, förutsatt att de ekonomiska re-

surserna medger en helhjärtad satsning. Med knappa ekonomiska tillgångar lorde man i många fall nå en större framgång med andra media.

Stockholm den 20 augusti 1970

Hans Hansson

Skans Torsten Nilsson

BILAGA

PM rörande Nordiska museets vandringsutställningar

Information om planerade utställningar, avsedda att användas som vandringsutställningar, utsändes till landets museer på ett så tidigt stadium som möjligt. Informationen går via undervisningsavdelningen, som även är motagningscentral för beställning av Nordiska museets utställningar.

Transport och försäkring betalas av mottagarmuseet. Försäkring ordnas i princip genom Nordiska museets försorg och kostnaderna fördelas på mottagarna. Kostnaderna för återtransporten från sista utställningsplatsen till Nordiska museet fördelas på samliga mottagare av en utställning. Vid mycket ojämna transportkostnader bör, om så önskas av någon part, en inre clearing mellan samtliga mottagare uppgöras av Nordiska museet efter det att vandringsutställningen slutförts.

Nordiska museets del av ansvaret för att transport och uppställning av utställningen sker på ett ur säkerhets- och andra synpunkter tillfredsställande sätt vilar på den tjänsteman, som byggt utställningen i Nordiska museet, eller den styresmannen satt i dennes ställe. Ett granskningsprotokoll över utställningens material medföljer varje utställning, vari alla eventuella skador och stölder antecknas då utställningen lämnar en plats samt konfirmeras av mottagaren på nästa plats. Anmälan insänds, så snart en skada eller stöld upptäckts, till undervisningsavdelningen på Nordiska museet.

PR-verksamheten kring utställningen drivs av mottagarmuseet i samråd med Nordiska museets undervisningsavdelning. Affischer, broschyrer och vägledningar framställs genom Nordiska museets försorg och distribueras i samarbete mellan Nordiska museet och mottagarmuseet.

Till vernissagen inbjuder mottagarmuseet två representanter för Nordiska museet. Resor och traktamenten för en representant betalas av mottagarmuseet. Copyright för broschyrer och vägledningar tillhör Nordiska museet eller vederbörande författare.

Publiceringsrätten för i utställningen ingående bildmaterial förvaltas av Nordiska museets bildarkiv.

Kontaktorgan mellan mottagarmuseet och Nordiska museet är undervisningsavdelningen.

Stockholm i november 1969

Hans Hansson

1965 års musei- och utställningssakkunniga (MUS 65):

Den bild förslagsställarna givit av det nordiska utställningssamarbetet torde i stort sett överensstämma med verkligheten. De sakkunniga kan dock icke underlåta att påpeka de understundom avsevärda svårigheter som varit förenade med detta samarbete, icke minst i konstutställningssammanhang. Det är ett välkänt faktum att samarbetet vid stora internationella utställningar många gånger varit bristfälligt. Beträffande möjligheterna att visa stora internationella konstutställningar på flera platser inom Norden så vill de sakkunniga peka på att detta icke bara är beroende av större ekonomiska resurser eller förbättrad information om utställningarna. De främsta svårigheterna sammanhänger med att ägarna till de dyrbara konstverken icke önskar låna ut dem under så långa tider som skulle erfordras för en längre utställningsturné. Trots detta kan emellertid hävdas att det förekommer fall då internationella utställningar kan utnyttjas på fler platser inom Norden än nu. En samordning av denna verksamhet förefaller de sakkunniga lämplig.

De ovan påpekade bristerna i samarbetet är tillsammans med det ringa nordiska utställningsutbytet sannolikt förorsakat av skillnader mellan länderna beträffande kulturdebattens aktualiteter och kulturella värderingar. En större samtidighet och överensstämmelse inom kulturlivet framstår som eftersträvansvärd. På utställningsområdet innebär detta ett starkt argument för en bättre samordning. Enligt de sakkunnigas mening bör denna i första hand omfatta ett ökat utbyte av utställningar inom och mellan de nordiska länderna. MUS 65 vill i likhet med förslagsställarna betona att detta samarbete icke bara bör omfatta konstutställningar utan jämväl alla andra inom ramen för ett vidsynt kulturbegrepp.

Genom ett bättre samarbete på utställningsområdet skapas tillsammans med åtgärder på andra kulturella fält förbättrade möjligheter till deltagande i en hela Norden omfattande kulturdebatt, vilken i sin tur hör vidga möjligheterna till förståelse mellan de nordiska folken. Det är sannolikt att detta kommer att underlätta samarbetet vid de tillfällen då de nordiska folken vill uppträda tillsammans på ett internationellt forum. Detta torde också komma att gälla samarbetet vid internationella utställningar såsom biennalen i Venedig eller världsutställningar.

Beträffande de organisatoriska formerna för samarbetet vill de sakkunniga peka på det lämpliga att dra nytta av de erfarenheter som insamlats inom den försöksverksamhet som utredningen bedrivit med Riksutställningar. Den i förslaget rekommenderade utredningen bör enligt de sakkunniga kombineras med en praktisk försöksverksamhet på sätt som skett i Sverige. MUS 65 bedömer det lämpligt att ge utredningen formen av ett nordiskt utställningsråd och att i varje fall under en övergångstid Riksutställningar i

Sverige fungerar som rådets sekretariat. De sakkunniga förutsätter därvid att Riksställningar erhåller ekonomiskt bidrag för att täcka uppkommande merkostnader.

Stockholm den 12 juni 1970

För 1965 års musei- och utställningssakkunniga

Lennart Holm

Bengt M. Holmquist

Akademien för de fria konsterna:

Akademien finner det angeläget att understryka vad motionärerna liksom Nordiska konstförbundet anför om de beklagliga konsekvenserna av nuvarande brist på ömsesidig information och rimligt effektiva samarbetsformer inom de nordiska länderna, när det gäller konstutställningar. Detta gäller, som motionärerna också påpekar, såväl om visningar av utomnordisk konst som om det interna nordiska konstutbytet. En utredning som efter en kartläggning av nuvarande förhållanden kan leda till förslag om fastare och mera effektiva nordiska samarbetsformer vore därför mycket värdefull.

Det synes riktigt att, som motionärerna föreslår, en sådan utredning icke begränsas enbart till konstutställningar utan även behandlar möjligheter till utställningar av annan eller sammansatt art.

Den stora betydelse det har att utställningar av detta slag sköts väl (hängning, inbjudningar, pressmeddelanden, annan information, uppföljning med diskussioner, gruppbesök etc.) gör det angeläget att vid utredningen även kartlägges den grad av effektivitet i detta hänseende som olika nordiska utställningsarrangörer kan förväntas besitta bl. a. med hänsyn till tillgång av anställd eller frivillig arbetskraft.

Eftersom vid en stor del av de internordiska evenemangen de utställda konstverken är till salu, torde det även vara av intresse att i samband med utredningen få klarhet i principerna i de olika länderna för statliga och kommunala inköp. I de fall där utställning icke har kommersiell karaktär bör enligt akademiens mening deltagande bildkonstnärer erhålla särskild ersättning för att de ställer sina arbeten till förfogande.

Stockholm den 15 juni 1970

Akademien för de fria konsterna

Paul Hedqvist

Aigot Törneman

Svenska slöjdföreningen:

Vid många tillfällen har Svenska slöjdföreningen kunnat notera hur an-
tingen dubbelarbete i det närmaste samtidigt har förekommit i de nordiska
länderna med utställningsprojekt av olika slag, eller att även betydande,
större, internationella utställningar endast har gästade ett eller ett par av de
nordiska länderna i stället för att göra en full nordisk vandringskedja. Det
är uppenbart att dessa brister i fråga om nordisk samordning av dessa
evenemang både är beklagliga ur kulturlivets allmänintresse, och dessutom
åtskilligt fördyrande på många fronter.

Svenska slöjdföreningen vill varmt tillstyrka varje form av utredning om
hur man kunde vidga möjligheterna till samordning, effektivisering och
ökning av den inbördes informationen inom det nordiska kulturutbytet,
vare sig det gäller utställningar eller informationskanaler av annat slag.
Eftersom det inom form- och miljöområdet, sedan början av 1950-talet, re-
dan har funnits en i det närmaste konstant, effektiv och öppen kontakt ge-
nom de nordiska brukskonstföreningarna, kan det kanske vara av värde att
vi i detta sammanhang redogör för vårt samarbete.

De nordiska brukskonstföreningarna — Landsföreningen Dansk Brugs-
kunst og Design, Konstflitföreningen i Finland, Landsförbundet norsk bruks-
kunst och Norsk designcentrum samt Svenska slöjdföreningen — upprätt-
håller genom direktörmöten, med alternerande värdskap minst fyra gånger
årligen, kontinuerlig kontakt för främst gemensamma utställningsfram-
trädanden i utlandet, mottagande av gästade utställningar från utlandet
och för ömsesidig information. Informationen kan få formen av samnordiska
konferenser, utdelande av nordiska formgivningpris, gemensamma publika-
tioner och gemensamma omhändertaganden av gästade fackfolk och jour-
nalister från utlandet. För att i möjligaste mån söka åstadkomma sam-
nordiska framträdanden i utländska utställningar har föreningarna gjort
till sin rutin att inbördes vidarebefordra varje mottagen inbjudan till ut-
ställningsdeltagande i utlandet.

Av upprepade egna erfarenheter styrks vi i vår uppfattning att, som fram-
går i medlemsförslaget, de nordiska länderna tagna vart för sig är för små
för att kunna göra en aktiv och betydelsefull insats i dagens kulturella ut-
byte på internationell grund, i stor konkurrens med andra länder med ofta
betydligt större resurser. Bortsett från värdet av våra sammanslagna resur-
ser, har vi på senare år särskilt noterat en allt större respekt för våra
samlade nordiska framträdanden, en respekt för att fyra (och ibland fem)
länder vill — och kan — harmoniskt enas om en profil, eller ett tema. Våra
föreningar har framstått som ett beundrat exempel på praktiskt och ratio-
nellt internationellt samarbete. Självfallet har det samlade utställnings-
materialet betydligt större förutsättningar att innehålla en starkare uppvis-
ning av ländernas både industriella och konsihantverkliga produktioner.

De största utställningar, som de nordiska brukskonstföreningarna gemensamt har anordnat, är:

Design in Scandinavia, vandringsutställning i USA och Canada, 1954—1956

Formes Scandinaves, Paris 1958 (inklusive Island)

H 55, Hälsingborg 1955 (nordiska paviljonger)

Design in Scandinavia, vandringsutställning i Australien 1968

Design Cavalcade 1955—1967, årligen återkommande nordiska sommarutställningar

Vi bifogar katalog och slutrapport från några av dessa utställningar, för information (*här ej tryckta*).

Brukskonstföreningarna har vidare samordnat sina framträdanden vid Triennialerna i Milano så att utställningsytorna har lagts intill varandra för att på så sätt bilda en större nordisk enhet.

Till aktuella planer för den närmaste framtiden räknas: nordisk keramikutställning i Tel Aviv, nordisk industridesign vid andra biennalen på Museu de Arte Moderna i Rio de Janeiro, Sao Paulo och Brasilia, vandringsutställning med Lunningpristagar-arbeten i USA samt vandringsutställning med konstindustri i Asien.

Samarbetet brukskonstföreningarna emellan har präglats av praktisk koordinering och stor inbördes solidaritet och det får med varje år en alltmer permanent självklarhet. Ett stort mått stimulerande konkurrens uppnås även genom att våra produktioner kan sammanställas med varandra och komplettera varandra.

Detta arbets sätt hoppas vi skall kunna genomföras lika intimt inom andra nordiska kulturinstitutioners samarbete. Vi tvivlar på att man har något att vinna på att inrätta en nordisk överorganisation. Ett lika fullt eller rent av mer effektivt samarbete skulle kunna uppnås genom att ledande institutioner inom varje fack etablerar det kontinuerliga och öppna informationsutbytet. En noggrann granskning av vilka institutioner och organisationer som f. n. arbetar inom olika former av kulturinformation i resp. land vore önskvärd. En genomgång av de större städernas resurser av utställningslokaler av olika storlekar vore även det en god start för en effektivisering av samarbetet.

Stockholm den 14 augusti 1970

Svenska slöjdföreningen

Ulla Tarras-Wahlberg

Föreningen Norden:

Centralstyrelsen delar förslagsställarnas uppfattning om att en rationalisering och effektivisering av det nordiska utställningssamarbetet måste eftersträvas, både när det gäller utbyte av utställningar inom Norden, mottagandet och utnyttjandet inom Norden av utställningar från omvärlden samt nordisk utställningsverksamhet utanför Norden.

Genom initiativ av Nordiska kulturkommissionen har en sida av den inomnordiska verksamheten med utställningsutbyte på sistone aktualiserats. Det gäller närmast ett utbyte av mindre utställningar av debattskapande karaktär. På kommissionens uppdrag gjorde Föreningarna Nordens Förbund våren 1970 en utredning i saken (*se Bihang*) och i enlighet med vad som föreslogs i utredningen anordnade Nordiska kulturkommissionen den 8 och 9 juni en konferens i Stockholm, där i sammanhanget relevanta parter från de nordiska länderna fick tillfälle närmare diskutera möjligheterna för ett utbyte av ifrågavarande slag. På basis av uttalanden från konferensen har Nordiska kulturkommissionen sedermera tillsatt en nordisk kommitté att föra saken vidare och har för avsikt att hos Nordiska kulturfonden äska medel för en treårig försöksverksamhet gällande nordiskt utbyte av vandringsutställningar av debattskapande karaktär. Tanken är att Riksutställningar i Sverige skall spela en viktig roll i sammanhanget och att föreningarna Norden, biblioteken m. fl. skall aktivt engageras både i samband med utställningarnas distribution och när det gäller åstadkommande av s. k. kringverksamhet.

I den skrivelse från Nordiska konstförbundet som är fogad som ett tillägg till medlemsförslaget anges att Nordiska kulturkommissionen remitterat frågan om anordnandet av samnordiska utställningar utanför Norden till Föreningarna Norden. Sannolikt föreligger här en sammanblandning med ovan nämnda utställningsverksamhet. I och för sig, finner centralstyrelsen det dock angeläget att de nordiska länderna i större utsträckning än hittills söker få till stånd gemensamma nordiska utställningar på olika håll i världen, vilket måste anses vara av betydelse för att i de internationella sammanhangen den nordiska samhörigheten och det nordiska samarbetet på ett bättre sätt än hittills kommer till uttryck. De försök som gjorts vid världsutställningarna i Seattle och Osaka bör fullföljas och samarbete av den typ som förekommer vid Biennalen i Venedig vidareutvecklas.

Också när det gäller mottagande och distribution av större internationella utställningar inom Norden bör ett planmässigt samarbete äga rum.

För centralstyrelsen ter det sig naturligt att när en särskild traktat om nordiskt kulturellt samarbete nu skall ingås ett rationellt och omfattande nordiskt utställningssamarbete uppfattas som en naturlig konsekvens härav och att effektiva åtgärder vidtages för att ett sådant samarbete skall komma till stånd.

I medlemsförslaget pekas på behovet av information om nordisk kultur i form av publikationer och liknande för såväl nordisk som internationell publik. Med anledning härav vill centralstyrelsen fästa uppmärksamhet vid att Nordiska kulturkommissionen ägnat hitgörande frågor stor uppmärksamhet och för närvarande arbetar med planer på en särskild periodisk kulturpublikation avsedd för världen utanför Norden samt att man också planerar startandet av en serie kulturella debattskrifter för inomnordisk spridning. Beträffande den senare avses Föreningen Nordens institut Biskops-Arnö bli tilldelat en central roll.

Vidare vill centralstyrelsen erinra om att Föreningarna Norden inom ramen för sina resurser bedriver en kontinuerlig publikationsverksamhet avseende nordiska kulturella förhållanden. Till denna hör bl. a. utgivandet av serien "Ny litteratur i Norden samt årsböcker som "Nordisk skulptur" och liknande. Senast hösten 1970 har Föreningarna Nordens Förbund givit ut en skrift av arkitekt Hans-Erland Heineman kallad "Rum för kulturen?" (*här ej tryckt*), i vilken kulturens villkor, kulturens vägar och den rent fysiska planeringen av kulturlivet i Norden behandlas.

Centralstyrelsen vill därför ansluta sig till medlemsförslaget och förordar att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda möjligheterna för en rationisering och effektivisering av det nordiska utställningssamarbetet.

Stockholm den 28 september 1970

För Föreningen Nordens centralstyrelse

Bertil Olsson

Ordförande

Arne F. Andersson

Verkst. direktör

BIHANG

PM rörande nordiskt utbyte av vandringsutställningar av allmänupplysande karaktär

I.

Vid möte den 13—14 oktober 1969 med Nordiska kulturkommissionens sektion III behandlades ett nordiskt utbyte av vandringsutställningar. I ärendet förelåg en av förste intendanten vid Riksutställningar i Sverige Bengt M. Holmquist upprättad PM, som gav en översikt över utbytesverksamheten hittills samt också synpunkter på framtiden. Sektionen anmodade Föreningarna Nordens Förbund att i samråd med Riksutställningar till sektionens nästkommande sammanträde söka ytterligare utreda frågan. Vid ut-

arbetandet av förestående PM har också nära kontakt hållits med chefen för Riksutställningar fil. dr Gunnar Westlin samt med intendent Holmquist.

Som framgår av intendent Holmquists PM är den organisationsapparat för vandringsutställningar, vilken föreligger i de olika länderna, av starkt olikartad beskaffenhet. Riksutställningar i Sverige, som är ett instrument för både produktion och distribution av utställningar, saknar motsvarigheter i grannländerna, där de organ som finns i första hand synes inriktade på sammanställning och distribution av konstutställningar. Föreningarna Nordens Förbund har förstått, att NKK:s intresse i särskilt hög grad gäller andra typer av utställningar, i synnerhet sådana av allmänupplysande karaktär, ägnade att skapa debatt i aktuella samhällsfrågor och medverka till en nordisk samtidighet beträffande dylik debatt, något som ter sig både naturligt och eftersträvansvärt i utvecklingen mot ett allt intimare nordiskt samarbete. För Riksutställningar intar denna utställningstyp en central plats på arbetsprogrammet.

Naturligtvis ter det sig i första hand önskvärt, att beträffande detta slag av utställningar ett verkligt utbyte inom Norden äger rum, eftersom ett sådant skulle ge en önskvärd balans i det ömsesidiga givandet och tagandet. Även om man i de övriga länderna icke har centrala utställningsskapande organ av Riksutställningars typ, borde tills vidare i icke ringa mån rent kommersiella krafter, reklambyråer och liknande, kunna utnyttjas, förutsatt att dessa får beställning på bestämda utställningar av något ansvarigt organ, som också skall spela roll vid distributionen i det egna landet och träffa överenskommelse om utställningarnas överförande till grannländerna. Det torde i och för sig böra undersökas, om man icke i Sveriges grannländer till en början kunde tillskapa åtminstone kommittéer av representanter för relevanta parter, vilka dels borde överväga åtgärder för det egna landets behov på området, dels bedöma en nordisk utbytesverksamhets omfattning och karaktär. Till en början kunde en huvuduppgift för en dylik kommitté vara att organisera just det samarbete med Riksutställningar, som NKK yttrat intresse för. Sannolikt skulle de nationella föreningarna Norden med deras omfattande nät av lokalavdelningar och samverkande riksorganisationer kunna spela en icke oviktig roll i sammanhanget.

II.

I enlighet med förutsättningarna berörs i föreliggande PM icke utbyte av stora kostnadskrävande föremålsutställningar och liknande.

Det förtjänar påpekas, att enkla konstutställningar avseende t. ex. grafik erbjuder små problem både kostnads- och distributionsmässigt och därför i och för sig även i fortsättningen kan vara lämpliga objekt för utbyte.

De idé- och debattutställningar, som i detta sammanhang särskilt synes böra komma i fråga, kan vara dels något större utställningar, vilka i viss mån omfattar föremål samt emellanåt tar i anspråk ljud- och ljusbildeffekter, dels enkla skärmutställningar, som är lätta att transportera och lätta att ställa upp, dels sluttigen s. k. slit- och släng-utställningar (engångsutställningar).

Riksutställningar anger, att en tillfredsställande allmänupplysande utställning i Sverige kan åstadkommas för en genomsnittskostnad av c:a 50 000 svenska kronor. Härtill kommer transportkostnader, lokalkostnader och liknande, vilka vanligen täcks genom lokalt anskaffade medel. Utställ-

ningar av denna typ framställs ofta i flera exemplar och för turnéer i grannländerna behövde alltså möjligen endast tillkommande reproduktions- och översättningskostnader komma ifråga, om icke en utställnings anpassning till speciella grannlandsönskemål skulle vålla mera avsevärda fördyringar. Självfallet vore det tilltalande, om Riksutställningar kunde motta grannlandsutställningar i utbyte.

Beträffande slit- och släng-utställningar kan framhållas, att de är relativt prisbilliga och synnerligen lätttransporterade. De görs i en relativt stor upplaga och varje exemplar kasseras, sedan det begagnats på ett mindre antal platser. Vanligen köper den lokale arrangören sitt exemplar av Riksutställningar, som för närvarande har ute dylika utställningar betecknade "Miljö för miljoner", "Invandrarna i Sverige" och "Undervisning eller undergång".

Man kan tänka sig, att man i ett av länderna gör enkla vandringsutställningar belysande sidor av det egna landet och redan från början avsedda att visas i grannländerna. Man får då göra versioner på olika förekommande språk. Under de närmaste åren kan i samråd producerade utställningar belysande olika sidor av nordiskt samarbete, inte minst Nordek, vara angelägna och iacksamma.

Sammanfattningsvis kan sägas, att följande typer av vandringsutställningar bör vara bäst ägnade för en nordisk verksamhet av den art NKK avser:

A. Vandringsutställningar av allmänupplysande karaktär

1. Något större vandringsutställningar av typen "Upptäcka — uppleva", "Än sen då" (producerad av arkitektstuderande vid Chalmers tekniska högskola), "Den rike mannens bord", "Folkets musik". Det bör nämnas att "Upptäcka — uppleva" nyligen har visats på två platser i Finland (c:a 10 000 besökare) samt i Nordens Hus i Reykjavik (c:a 10 000 besökare).

2. Slit- och släng-utställningar av typen "Miljö för miljoner" eller "Undervisning eller undergång".

B. Utställningar producerade speciellt för grannländerna

1. Enkla presentationer av ett lands samtida konst, i första hand grafik.

2. Reproduktionsutställningar visande vissa epoker i ett land f. ex. av typen "Uppländska kyrkomålningar".

3. Reproduktionsutställningar belysande vissa perioders arkitektur o. s. v. I sammanhanget kan också belysas sociala förhållanden och liknande.

4. Utställningar av typen "Finn Finland", vilken på ett antal rullgardiner gav en framställning av Finlands kulturella, ekonomiska och politiska utveckling från äldsta tid fram till våra dagar.

C. I samarbete, eller i varje fall i samråd producerade utställningar belysande nordiska förhållanden och nordiskt samarbete

Vandringsutställningar belysande nordiskt samarbete synes hittills ha förekommit endast undantagsvis. Svenska Föreningen Norden producerade en mindre dylik på 1950-talet, vilken visades på ett antal platser i landet, och Nordiska rådet gjorde en liten utställning på 1960-talet, vilken visades i Strasbourg och på andra ställen.

I samband med planerna på ett starkt utvidgat nordiskt samarbete (Nord-ek, Nordkult o. s. v.) har en särskild av statsministrarna och Nordiska rådets presidium tillsatt kommitté för nordisk upplysningsverksamhet (ordförande docent Nils Erik Bæhrendtz) med Riksutställningar och svenska Föreningen Norden diskuterat planer på olika vandringsutställningar. Hittills har dessa planer icke kunnat förverkligas. Olika utställningstyper dryftades och som exempel bilägges en av intendent Holmquist gjord kostnadsberäkning för ett projekt "Nordisk skrattspegel" (*här ej tryckt*).

Det förefaller icke uteslutet att de nordiska ländernas regeringar i en nära framtid anslår medel för produktion av en eller annan utställning av här ifrågakommande slag. Otvivelaktigt bör dessa ifrågakomma som objekt för det tänkta utställningssamarbetet.

III.

En nödvändig förutsättning för en lyckad verksamhet med vandringsutställningar är, att man i varje land har en något så när välfungerande markorganisation. Riksutställningar utnyttjar museer, bibliotek, Folkets Hus o. s. v. och samarbetar med studieförbund, folkbildningsorganisationer, konstföreningar, kulturnämnder, föreningen Nordens lokalavdelningar m. fl. Säkert vore det i Sveriges grannländer lämpligt att bygga på Föreningarna Nordens lokalavdelningar i samarbete med t. ex. bibliotek, skolor, lokala bildningsorganisationer, varuhus och banker.

Av stor betydelse är den kringverksamhet, som på varje ort kan skapas i samband med en utställning. Det bör vara fråga om organiserade visningar, föredragsaftnar och möten, specialartiklar i pressen m. m. Ansvaret för en dylik kringverksamhet måste åvila lokala organ, vilka dock kan få stöd och hjälp från centralt håll. De med dylik kringverksamhet förknippade kostnaderna bör bestridas genom lokalt anskaffade medel. På orter, där kommunala kulturnämnder fungerar, bör dessa kunna utgöra ett värdefullt stöd.

IV.

Hur stor central ekonomisk satsning, som i varje land skulle behövas för att få till stånd en utbytesverksamhet av här ifrågavarande art är svårt att bedöma. Tillgängliga anslags storlek blir naturligtvis i hög grad bestämmande för verksamhetens omfattning. I den mån Riksutställningar skall fungera som producent av utställningar även för grannländerna, blir det ju fråga om överenskommelser i varje särskilt fall. Sannolikt skulle dock enligt Riksutställningars bedömande till en början ett årligt anslag på 100 000 kronor i varje land kunna medge en så pass omfattande försöksverksamhet, att erfarenheter för bedömande av den framtida utvecklingen skulle kunna vinnas.

V.

Det vore sannolikt lämpligt — både av psykologiska och praktiska skäl — att inom en snar framtid en nordisk konferens anordnades med representanter för i sammanhanget viktiga parter. Från varje land kunde tänkas fem deltagare: en representant för NKK, en för museerna (i Sverige Riksutställningar), en för föreningen Norden, en för folkbildningsarbetet och en för folkbiblioteken. Konferensen borde räkna två dagar och kunde beräknas

kosta (resor och traktamenten) högst 10 000 svenska kronor. Vid konferensen borde diskuteras dels en ev. kortsiktig ordning med Riksutställningar som centralt organ i samarbete med speciella kommittéer i de övriga länderna, dels riktlinjer för en framtida mera långsiktig utbytesverksamhet antingen upplagd så att Riksutställningar utvecklas till ett för Norden permanent gemensamt tekniskt organ för utställningsproduktion med samtliga nordiska länder som beställare eller så att man i varje land åstadkommer mot Riksutställningar svarande institutioner.

Troligen vore det ändamålsenligt om den föreslagna konferensen kunde äga rum under tiden mellan sektion III:s möte i Kungälv den 5—7 april och NKK:s plenarmöte i Reykjavik den 14—17 juni. Vid det senare kunde då eventuellt en mera definitiv plan utarbetas, vilken kunde vara underlag för ett anslagsäskande hos Nordiska kulturfonden redan innevarande år. I bästa fall kunde så försöksverksamheten ta sin början redan under 1971.

Stockholm den 26 mars 1970

På uppdrag av Föreningarna Nordens Förbund

Arne F. Andersson

Verkst. direktör i
svenska Föreningen Norden

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslag om nordiskt utställningssamarbete (Sak A 277/k) och medlemsförslag om inrättande av Nordiska rådets pris för bildande konster (A 280/k)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om nordiskt utställningssamarbete (Sak A 277/k) och medlemsförslag om inrättande av Nordiska rådets pris för bildande konster (Sak A 280/k). Utskottet har behandlat medlemsförslagen vid sammanträden den 20 och 21 augusti 1970 samt den 7 och 8 december 1970.

I sakens behandling i utskottet den 7 december 1970 deltog såsom sakkunnig konsulent Gunnar Nessing, Norge.

1. Medlemsförslagen

I medlemsförslagen hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att utreda möjligheterna för en rationalisering och effektivisering av det nordiska utställningssamarbetet (Sak A 277/k) samt att rådet måtte rekommendera regeringarna att inrätta Nordiska rådets konstpris på 50 000 danska kronor att utdelas årligen på samma sätt som rådets litteraturpris (Sak A 280/k).

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttranden över medlemsförslagen:

*Sak A 277/k**Danmark*

Ministeriet for kulturelle anliggender
Sammenslutningen af danske kunstforeninger
Lyngby Kunstforening
Nordisk Kunstforbund, Danmarks sektion

Finland

Undervisningsministeriet
Finlands arkitekturmuseum
Finska konstföreningen
Föreningen konstsamfundet r. f.
Nykytaide — Nutidskonst r. f.

Norge

Departementet for handel og skipsfart
Utenriksdepartementet

Sverige

1965 års musei- och utställningssakkunniga (MUS 65)
Nationalmuseum
Nordiska museet
Akademien för de fria konsterna
Svenska slöjdföreningen
Föreningen Nordens centralstyrelse

Sak A 280/k

Nordiska konstförbundet

Danmark

Ministeriet for kulturelle anliggender
Nordisk Kunstforbund, Danmarks Sektion
Billedkunstnernes Forbund
Foreningen af Danske Kunstkritikere

Finland

Undervisningsministeriet
Finska konstföreningen
Föreningen konstsamfundet r. f.
Forum Artis
Konstnärsgillet i Finland
Taidemaalariliitto — Finlands målartförbund
Suomen kuvanveistäjäliitto r. y. — Finlands bildhuggartförbund
Suomen taidegraafikot — Finlands grafiska konstnärer

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet
Nasjonalgalleriet
Bildende kunstneres styre
Norske grafikere
Foreningen Norden
Norsk kulturråd
Riksgalleriet

Sverige

Statens konstråd
Akademien för de fria konsterna
Konstnärernas riksorganisation (KRO)
Föreningen Norden

Sak A 277/k

Remissinstanserna företräder från varandra starkt avvikande åsikt om värdet av en koordinering av verksamheten rörande utställningar av samnordiskt intresse.

Nordiska Konstförbundets Danmarks Sektion hänvisar till Nordiska kulturkommissionens behandling av frågan om ökat samarbete på utställningsverksamhetens område men ansluter sig till tanken på en rekommendation i enlighet med medlemsförslagets hemställan. Den föreslagna undersökningen bör enligt sektionens mening dryfta särskilt frågorna om relationen mellan den s. k. officiella och den privata utställningsverksamheten, om det internordiska samarbetets förhållande till de nordiska ländernas framträdande på internationellt plan samt om relationen mellan konstutställningar och utställningar med ett bredare allmänskulturellt innehåll. Av yttrandet framgår slutligen, att kretsar inom Nordiska konstförbundet är beredda att inom ramen för förbundets verksamhet undersöka möjligheterna att genom konstförbundets sekreterare få till stånd en bättre kommunikation och eventuell koordinering mellan de nordiska länderna beträffande konstutställningsarrangemang. *Ministeriet för kulturelle anliggender* i Danmark ansluter sig till sektionens yttrande och finner det värdefullt med en utredning, som belyser de svårigheter som gör sig gällande i det nordiska utställningssamarbetet i vidare bemärkelse.

Sammenslutningen af danske kunstforeninger är intresserad av alla former för nordiskt samarbete och uttrycker sin tillfredsställelse över varje åtgärd, som underlättar detta samarbete. Sedan den planerade koordineringen av flera olika utställningsaktiviteter genom tillsättande av ett gemensamt organ åstadkommits i Danmark, är det enligt organisationens mening lättare att uppta förhandlingar av liknande art på samnordiskt plan. *Lyngby Kunstforening* uppger, att kommunens konstförenings aktivitet i stor utsträckning omfattat verk från institutioner, som knappast ville låna ut föremålen för en så lång tid som en utställning till olika orter skulle förutsätta.

Undervisningsministeriet i Finland hänvisar i sitt yttrande till Nordiska kulturkommissionens sektion III:s initiativ rörande nordiska vandringsutställningar, vilka från och med år 1971 kommer att anordnas under en försöksperiod på 3 år. Ministeriet påpekar vidare på att sektion III för de nordiska ländernas regeringar framhållit bristerna i samarbetet mellan de nordiska kulturattachéerna samt understrukit, att behovet av en samordning av det nordiska kulturutbytet med utlandet borde beaktas i anslutning till arbetet på en traktat om det nordiska kultursamarbetet. Ministeriet förordar därför, att det sålunda påbörjade arbetet fortsätts och att resultaten av arbetet rörande kulturtraktaten avvaktas utan att nya initiativ görs i anledning av medlemsförslaget. *Finlands arkitekturmuseum* stödjer tanken på utbyte av informationer och koordinering av utställningarnas rotation, men samtidigt som museet understryker vikten av nordisk utställningsinformation är museet medvetet om att denna kan eliminera de förekommande bristerna endast till en ringa del. Dessutom befarar museet, att en ökad samordning mellan länderna beträffande utställningsverksamheten skulle inverka menligt på spontaniteten i fråga om arrangemangen. *Finska konstföreningen* stödjer varmt förslaget hänvisande till att föreningen på grund av försenad information och bristande ekonomiska möjligheter varit tvungen att avstå från utställningar som varit betydelsefulla också för publik i Finland. Även *Nykytaide — Nutidskonst r. f.* ger förslaget sitt stöd, men betonar, att åtgärder i enlighet med förslaget inte får leda till uppbyggnad av en alltför komplicerad och tungrodd organisation, bl. a. på grund av att sakkunskapen hos fria och obundna, djärvt satsande sammanlutningar och enskilda är en nödvändig förutsättning för ett fortsatt framgångsrikt samarbete. Föreningen föreslår som lämpliga åtgärder tillsättandet av en informationsgrupp i varje land för att i samråd med systergrupperna i övriga länder undersöka tillgängliga utställningars kvalitet, tidsplan och kostnader, tillsättandet av en samutställningsnämnd i varje land för att i samarbete med systemnämnderna i de övriga länderna genomföra gemensamma utställningsprojekt. Dessutom bör enligt föreningens mening utställningssamarbetets budgetproblem och finansieringsmöjligheter utredas. *Föreningen Konstsamfundet r. f.* i Finland anser att utställningskontakterna mellan de nordiska länderna är förhållandevis goda när det gäller visning av nordisk konst. Beträffande stora internationella utställningar passar vissa av dem enligt samfundets omfattning inte alltid in i nationella utställningsprogram och dessutom ställer de sig synnerligen dyra. Däremot förordar samfundet anordnande av relativt stora orienterande utställningar av den moderna konstens klassiker, den aktuella konstens strömningar eller de äldre mästarna, en verksamhet som dock kunde skötas inom ramen för Nordiska konstförbundets verksamhet. Avslutningsvis framhåller samfundet att ett eventuellt inrättande av ett samnordiskt organ inte får leda till en monopolisering av utställningsverksamheten, utan att samtliga berörda parter bör behandlas rättvist.

Departementet for handel og skipsfart i Norge anser, att nordiskt samarbete rörande världsutställningar bör avgöras in casu och att kommersiella utställningar inte bör omfattas av en eventuell utredning om nordiskt utställningssamarbete. *Utenriksdepartementet* är enigt med förslagsställarna om att det vore en stor fördel om man kunde nå fram till ett effektivare och mera rationellt utställningssamarbete, men ifrågasätter värdet av ett nytt samarbetsorgan, vilket kunde skapa ytterligare byråkrati och förseningar i praktiken. I synnerhet beträffande utställningar av bildande konst, brukskonst, historiska utställningar och andra utställningar av kulturell och informativ karaktär föreligger enligt departementets mening ett stort behov av ett bättre nordiskt samarbete, i första hand utbyte av information, även om anordnandet av internationella utställningar i stor utsträckning är beroende av initiativ från "sändarlandet", som avgör var en utställning skall visas.

Redogörelsen för det nordiska utställningssamarbetet i medlemsförslaget är enligt *1965 års musei- och utställningssakkunnigas (MUS 65)* bedömning i stort sett överensstämmande med verkligheten. Svårigheterna att visa stora internationella konstutställningar på flera platser sammanhänger med att ägarna till de dyrbara konstverken inte vill låna ut dem för så långa perioder som skulle erfordras för en längre utställningsturné. En samordning av den internationella utställningsverksamheten är dock enligt de sakkunnigas mening lämplig, eftersom det förekommer fall då utställningar kunde utnyttjas på flera platser. En förutsättning för ett fruktbart samarbete på utställningsområdet är en större samtidighet och överensstämmelse inom kulturlivet. MUS 65 förordar därför i första hand ett ökat utbyte av utställningar inom och mellan de nordiska länderna, både konstutställningar och andra inom ramen för ett vidsynt kulturbegrepp. MUS 65 är vidare av den uppfattningen, att ett bättre samarbete på utställningsområdet tillsammans med åtgärder på andra kulturella fält skulle skapa förbättrade möjligheter till deltagande i en hela Norden omfattande kulturdebatt och därmed även vidga möjligheterna till förståelse mellan de nordiska folken. En utredning av utställningsverksamheten vill MUS 65 kombinera med praktisk försöksverksamhet under ledning av ett nordiskt utställningsråd. *Nationalmuseum* i Sverige understryker bestämt, att åtgärder i samordningssyfte under inga omständigheter får utformas så att en rationellt planerad och bedriven utställningsverksamhet försvåras eller omintetgörs genom ett alltför stelt och bundet samordningssystem. I övrigt ger museet förslagsställarna sitt stöd. Också *Akademien för de fria konsterna* i Sverige anser en utredning rörande den nordiska utställningsverksamheten värdefull, men framhåller att utredningen inte bör begränsas enbart till konstutställningar utan även omfatta utställningar av annan eller sammansatt art. *Föreningen Nordens centralstyrelse* i Sverige delar förslagsställarnas uppfattning om att en rationalisering och effektivisering av det nordiska utställningssamarbetet måste eftersträvas. Centralstyrelsen redogör i sitt yttrande vidare för Nordiska kulturkommissionens försöksverk-

samhet med vandringsutställningar, varvid syftet är att få till stånd ett utbyte av mindre utställningar av debattskapande karaktär. Centralstyrelsen finner det naturligt att den planerade nordiska kulturtraktaten skapar grundval för ett rationellt och omfattande nordiskt utställningssamarbete och för effektiva åtgärder för åstadkommande av ett sådant samarbete. *Svenska slöjdföreningen* har vid många tillfällen kunnat konstatera uppenbara brister i fråga om nordisk samordning inom utställningsverksamheten, vilka brister är beklagliga ur kulturlivets allmänintresse och åtskilligt fördyrande i många fall. Föreningen tillstyrker därför varmt varje form av utredning om hur man kunde vidga möjligheterna till samordning, effektivisering och ökning av den inbördes informationen inom det nordiska kulturutbytet, vare sig det gäller utställningar eller informationskanaler av annat slag.

Sak A 280/k

Remissinstanserna tillstyrker överlag förslaget om inrättande av Nordiska rådets pris för bildande konst. Ett flertal remissinstanser har fäst uppmärksamhet vid medlemsförslagets formulering om att priset borde utdelas till "en framstående målare eller skulptör i Norden" och föreslår, att även de grafiska konstnärerna måtte beaktas vid instiftande av det föreslagna priset.

Ministeriet for kulturelle anliggender i Danmark finner det önskvärt med en vidareutveckling av det nordiska samarbetet om konst- och konstnärsstöd men framhåller att formerna för det framtida samarbetet nogga bör övervägas. Innan dylika överväganden har ägt rum ifrågasätter ministeriet ändamålsenligheten av att öka antalet konstnärspris. Även *undervisningsministeriet* i Finland stödjer tanken på bildkonstens främjande inom det nordiska samarbetet men föreslår, att samarbetsåtgärderna inriktas på en utbyggnad av stipendiesystemet, vilket skulle kunna ge yngre konstnärer möjlighet till studieresor i de nordiska länderna. Ministeriet fäster även uppmärksamhet på att uttrycket bildande konst i finskspråkig text avser bildkonst, arkitektur och konstindustri och alltså avser ett mer omfattande fält än medlemsförslaget åsyftar. *Kirke- og undervisningsdepartementet* i Norge föreslår en utredning, emedan bedömningen när det gäller bildkonst kan bli mer komplicerad än beträffande litteratur och musik.

Finska konstföreningen anför praktiska skäl, som talar för att priset borde utdelas på grundval av en särskild, omfattande nordisk konstutställning eller konståvling, vilken skulle anordnas varlannat år. Vid sidan av priset borde enligt *Föreningen konstsamfundets* i Finland mening även tillräckliga stipendier för studieresor i utlandet beviljas. Föreningen betonar, att gränserna mellan målare och bildhuggare ibland är svår att dra samt att en del konstverk tillkommer som grupparbete. *Akademien för de fria konsterna* finner att övervägande skäl kan anföras för inrättande av ett nordiskt konstpris och att utdelandet av priset kunde kombineras med en till de fem

länderna ambulerande utställning av pristagarens verk. *Konstnärernas riksorganisation* (KRO) i Sverige är i princip positiv beträffande ett nordiskt pris men anser att detta borde användas till att ge en konstnär en konkret arbetsuppgift eller beställning som gagnar det kulturella utbytet mellan de nordiska länderna.

3. U t s k o t t e t

Nordiska rådets litteratur- och musikpris inrättades som ett led i arbetet på att främja den nordiska kulturgemenskapen. Förslaget om inrättande av ett Nordiska rådets pris för bildande konster (*Sak A 280/k*) har väckts i avsikt att med ett tredje pris komplettera de båda hittillsvarande priserna.

Utskottet hälsar med tillfredsställelse förslag, som avser åtgärder för att utveckla det kulturella utbytet mellan de nordiska länderna. Vid utskottets behandling av frågan om ett nordiskt pris för bildkonst har emellertid framgått, att valet av pristagare skulle komma att vara förenat med större svårigheter än beträffande litteratur- och musikprisen. Allmänhetens möjligheter att tillgodogöra sig ett prisbelönat verk eller en prisbelönad produktion på bildkonstens område är små jämfört med möjligheterna att komma i kontakt med t. ex. belönad litteratur. Utskottet ifrågasätter därför ändamålsenligheten av att inrätta ytterligare ett nordiskt pris på konstens område.

Enligt utskottets mening bör i stället andra vägar prövas för stödjande av det nordiska samarbetet på bildkonstens område. Åtgärder bör i första hand äsyfta en ökad och effektivare information mellan konstnärerna i Norden och skapande av en integrerad nordisk miljö för konstnärer. En möjlighet härvidlag är att genom beställning av konstverk över gränserna fästa uppmärksamhet på bildkonstens roll i kultursamarbetet. Av betydelse för åstadkommandet av en ökad integrering i Norden på bildkonstens område är vidare enligt utskottets uppfattning att stipendiemedel kan ställas till konstnärernas förfogande för studievistelse i de nordiska grannländerna. Ytterligare vill utskottet framhålla samnordiska seminarier och konferenser som en viktig form för samverkan när det gäller utbyte av erfarenheter och information.

En angelägen samarbetsform särskilt på bildkonstens område har aktualiserats i förslaget om nordiskt utställningssamarbete (*Sak A 277/k*). Remissmaterialet i saken ger klart uttryck för att utställningssamarbetet är av stor betydelse för spridande av information om grannländernas kulturliv. Brister i utbytesverksamheten har dock förekommit och dubbelarbete har inte kunnat undvikas vid anordnandet av utställningar. Den bristande koordinationen beror enligt vad flertalet remissinstanser uppger på att informationen mellan organisationer, institutioner och andra utställningsarrangörer inte alltid fungerat tillfredsställande. På ett flertal håll befarar man dock, att inrättande av det föreslagna samarbetsorganet för koordinering av

utställningsverksamheten skulle komma att innebära tillskapande av en invecklad och tungrodd organisationsapparat och dessutom förta något av den spontanitet, som måste kunna göra sig gällande beträffande anordnandet av utställningar.

Såväl ur allmänhetens som ur konstnärernas synpunkter är det enligt utskottets mening angeläget med en bättre koordinering av utställningssamarbetet mellan de nordiska länderna. Pluraliteten i de nuvarande samarbetsformerna har varit huvudorsak till splittringen i verksamheten hittills och motiverar därför åtgärder för en bättre samordning. På grund av det stora antalet utställningsarrangörer kan det emellertid visa sig vara svårt att åstadkomma ändamålsenliga samarbetsformer. Samnordiska åtgärder på området bör framför allt syfta till en ordning, som inte blir mera byråkratisk och invecklad än de nuvarande samarbetsformerna. Dessutom bör genom en omorganisation möjligheterna bevaras att spontant och med kort varsel arrangera utställningar på nationellt plan utan allt friktioner i samarbetet på utställningsområdet uppstår.

I Danmark och Sverige pågår — såsom i remissmaterialet anförts — strävanden att centralisera utställningsverksamheten. Liknande koordineringsåtgärder i de övriga länderna skulle skapa goda förutsättningar att med utnyttjande av en centraliserad organisation i de olika länderna få till stånd en motsvarande samnordisk organisation. I detta sammanhang bör även erinras om att försöksverksamheten i Sverige under ledning av 1965 års musei- och utställningssakkunniga har resulterat i material och erfarenheter, som med fördel kunde utnyttjas för en nordisk samordning. I detta sammanhang vill utskottet även peka på Nordiska konstförbundet, som har rika erfarenheter av att anordna utställningar på samnordiskt plan. Utskottet vill ytterligare erinra om det utställningsråd för försöksverksamhet med vandringsutställningar, som tillsatts av Nordiska kulturkommissionens sektion III.

Såsom utskottet ovan framhållit torde ett ökat samarbete beträffande utställningar vara bättre ägnat att stimulera allmänhetens intresse för manifestationer på bildkonstens område än utdelandet av ett nordiskt pris. Regeringarna torde med utgångspunkt i de erfarenheter av utställningsverksamhet, som under senare år gjorts i de enskilda länderna och på samnordiskt plan inom Nordiska kulturkommissionen och Nordiska konstförbundet, utan något mera omfattande utredningsarbete kunna planera de organisatoriska åtgärder, som är behövliga för att åstadkomma en rationalisering och effektivisering. I detta sammanhang bör även beaktas behovet av en ökad koordinering beträffande anordnandet av internationella utställningar i Norden samt anordnandet av nordiska utställningar på internationellt plan. Vidare bör enligt utskottets förmenande övervägas huruvida samordningen av utställningsverksamheten bör omfatta alla temata inom ramen för ett vidgat kulturbegrepp.

Sammanfattningsvis vill utskottet betona angelägenheten av att regeringarna vidtar åtgärder för att effektivisera det nordiska samarbetet och utbytet på bildkonstens område. För att denna samverkan skall få en tillfredsställande omfattning bör statsmakterna enligt utskottets förmenande ställa medel till förfogande för stipendiatutbyte, samnordiska seminarier och konferenser, utställningsutbyte och andra ändamålsenliga samarbetsformer. Betydande ekonomiska satsningar bör göras särskilt beträffande utställningsutbytet, varigenom allmänheten även utanför de nordiska huvudstäderna skulle kunna bringas i direkt kontakt med bildkonsten i de nordiska grannländerna.

Hänvisande till vad ovan anförts får utskottet föreslå,

A. att Nordiska rådet utgående från medlemsförslagen (*Sak A 277/k och A 280/k*) måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för ett ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område bl. a. genom stipendiatutbyte, gemensamma seminarier och en rationalisering och effektivisering av utställningssamarbetet samt att ställa medel till förfogande för detta samarbete;

B. samt att Nordiska rådet icke i övrigt företager sig något i anledning av medlemsförslaget om inrättande av Nordiska rådets pris för bildande konster (*Sak 280/k*).

Oslo den 8 december 1970

<i>Jo Benkow (H)</i>	<i>Per Bergman (s)</i>	<i>Niels Eriksen (V)</i>
<i>Thorvald Eriksson (ÅS)</i>	<i>Guttorm Hansen (A)</i>	<i>Niels Helveg Petersen (RV)</i>
<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>	<i>Eysteinn Jónsson (F)</i>	<i>Sinikka Luja (Sd)</i>
	Förman	
<i>Niels Matthiasen (S)</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson (cp)</i>	<i>Dagmar Raunmark (s)</i>
<i>Ingrid Segerstedt Wiberg (fp)</i>	<i>Helge Seip (V)</i>	<i>Johan Støa (A)</i>
	<i>Mirjam Tuominen (Skdl)</i>	

Medlemsförslag

om skatt på utlandsresor

(Väckt av Jan-Ivan Nilsson)

Konsumtionsbeskattningen kan sägas vara orättvis genom att inte all konsumtion faller under beskattning. Genom mervärdeskatten, som införts i Danmark, Norge och Sverige, har visserligen en mycket stor del av all konsumtion dragits in under beskattning men områden finns som ligger utanför beskattning. Ett viktigt sådant är utlandsresorna.

Orättvisan består framför allt i att alla konsumenterna icke har samma ekonomiska möjligheter att välja då det gäller att styra sin konsumtion till beskattade eller obeskattade varuområden. Medan man i en familj kanske är tvungen att använda praktiskt taget hela den behållna inkomsten till konsumtion av beskattade varor som mat, kläder m. m., kan en annan familj med högre inkomst få pengar över till en icke beskattad utlandsresa per år.

Utlandsresorna har också andra aspekter. Utströmningen av valutor på grund av utlandsresor är betydande. För Sveriges del har man räknat med att valutarenserven under 1969 minskat med många miljoner kronor som en följd av utlandsresorna.

Införande av skatt på utlandsresor skulle innebära att ytterligare ett viktigt område drogs in under konsumtionsbeskattningen. Därigenom skulle utlandsresor upphöra att vara favoriserade i jämförelse med annan konsumtion. En sådan åtgärd skulle därjämte bidra till att minska stigningen av valutautflödet på grund av turistresor. Rimligt är att vid utlandsresor resevalutan och/eller biljettkostnaden belägges med en avgift som motsvarar konsumtionsbeskattningen, om samma belopp skulle ha förbrukats inom landet.

I de statliga utredningar som företagits om konsumtionsbeskattningen har också frågan om beskattning av resor tagits upp. Det har därvid framhållits att det ur skatteteknisk synpunkt inte är möjligt att åstadkomma en beskattning av utlandsresorna. Man har hänvisat till åtaganden gentemot Internationella valutafonden, som formellt sett torde utgöra hinder mot skatt på resevalutan men däremot inte mot skatt på resor. En skatt på resevaluta skulle få samma innebörd som att man tillämpar olika växlingskurser på de valutor, som drabbas av skatten, och en sådan tillämpning

anses oförenlig med nyssnämnda åtaganden gentemot Internationella valutafonden.

Enligt OECD:s liberaliseringskod skall för turistresor garanteras en viss årlig minimitilldelning av valuta — 700 dollar. Sverige liksom ett flertal andra medlemmar i OECD tillämpar väsentligt högre tilldelning av resevaluta. Bland dem som på grund av svårigheter med betalningsbalansen tillämpar eller nyligen har tillämpat lägre valutatilldelning än liberaliseringskoden rekommenderar kan nämnas Frankrike, Storbritannien och Finland. Vid utresor från Sverige får resande till utlandet utan särskilt tillstånd utföra resevaluta till ett värde av högst 6 000 kronor. Utförelse av resevaluta därutöver skall kunna styrkas med inköpsanmälan.

Inom OECD-länderna finns för närvarande inte någon resebeskattning i den meningen att man uttar en konsumtionsavgift på resor till utlandet. Vissa länder bland annat Storbritannien har dock restriktioner i fråga om tilldelning av resevaluta. Finland har fr. o. m. den 1 februari 1968 infört en reseskatt av mera begränsad räckvidd, en s. k. passagerarskatt. Denna innebär att i Finland bosatt person, som sjöledes reser till utlandet med handelsfartyg, är skyldig att vid utresan betala passagerarskatt till staten, som utgår med fem mark för resa, vars längd är högst 90 sjömil, och med 10 mark för resa vars längd överstiger 90 sjömil.

Ett annat skäl som anförts mot beskattning av biljettkostnaden för resor till utlandet är att den resande kan köpa biljetten utanför gränsen och därigenom undgå beskattning. Åtminstone för det nordiska området bör denna fråga kunna lösas om länderna enas om ett system för beskattning av nordiska resor. Men intresset för beskattning gäller i högre grad utomnordiska resor. En undersökning bör därför göras om hur en beskattning av dessa kan genomföras. Denna utredning skulle sedan kunna utgöra grundlag för ställningstagande till om det är möjligt att införa en beskattning på utlandsresor.

Med hänvisning till det anförda föreslås,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att gemensamt utreda frågan om möjligheterna att belägga utlandsresor med skatt.

Stockholm i februari 1970

Jan-Ivan Nilsson (cp)

BILAGA

Återkallelse

Jan-Ivan Nilsson har meddelat, att han återkallar medlemsförslaget om skatt på utlandsresor (*A 278/e*).

Stockholm i oktober 1970

Medlemsförslag

om nordiska instituts framtida ställning

*(Väckt av Folke Björkman, Erling Engan, Ingrid Segerstedt Wiberg
och Thorstein Treholt)*

Under tiden efter andra världskriget har tillkommit en rad nordiska forsknings- och utbildningsanstalter. Som exempel kan nämnas Nordiska atomforskningsinstitutet i Köbenhavn, Nordisk journalistkursus i Århus, Nordiska sjörettsinstitutet i Oslo, Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg och Nordiska hushållshögskolan. Bland de senast tillkomna kan nämnas Nordiska institutet för samhällsplanering i Stockholm.

Dessa institut har inbördes till viss del en något likartad utformning. Flertalet har karaktären av nordiska inrättningar med styrelser tillsatta av nationella organ i de olika deltagarländerna och med viss gemensam nordisk personal. För närvarande utredes i Nordiska organisationskommittén vilken ställning nordisk personal vid dessa inrättningar skall ha och vilka anställningsvillkor och andra arbetsrättsliga regler som skall gälla för den.

Av betydelse är emellertid också att även institutionerna som sådana kommer att inordnas i det blivande organisationsmönstret. Närmast kommer i fråga att ställa instituten under det blivande Nordiska ministerrådet. Det synes självfallet att exempelvis styrelserna för dessa tillsättes av ministerrådet. Likaså bör budgetfrågorna avseende dessa inrättningar diskuteras och behandlas inom Nordiska ministerrådet.

Då nyligen ett samarbetsavtal rörande Nordiska institutet för samhällsplanering, vilket är förlagt till Stockholm, behandlades i norska stortinget, påtalades, att i stadgan för ifrågavarande institut inskrivits att institutet skulle vara en statlig svensk myndighet och att alla medlemmarna i institutets styrelse skulle utses av svenska regeringen dock till viss del efter förslag av andra regeringar. Bestämmelser av denna art är knappast förenliga med det organisatoriska systemet som nu är under uppbyggnad för nordiskt samarbete. I stortingsdebatten påpekades också att ifrågavarande bestämmelser i avtalet kunde sägas upp med ett års varsel.

Det synes oss önskvärt, att man snarast börjar undersöka hur existerande nordiska institutioner skall kunna inordnas inom ramen för de nya nordiska samarbetsorganen.

Under hänvisning till det anförda får vi hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att inordna gemensamma nordiska institutioner på ett enhetligt sätt under det blivande Nordiska ministerrådet.

Stockholm och Oslo i februari 1970

Folke Björkman (m) Erling Engan (Sp) Ingrid Segerstedt Wiberg (fp)

Thorstein Treholt (A)

BILAGA 1

Yttrande över medlemsförslaget

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Etter vedtak på det nordiske undervisnings- og kulturministermøte 27. april 1970 er det nedsatt en nordisk arbeidsgruppe som innen utgangen av inneværende år skal legge fram forslag til

- a. traktat angående nordisk kulturelt samarbeid, og
- b. tiltak for en styrking av det nordiske kultursamarbeidets organisasjon.

Den direkte foranledning til at arbeidsgruppen ble nedsatt var Nordisk Råds rekommandasjon nr. 21/1970 angående det nordiske kultursamarbeidets organisasjon. I tillegg til denne rekommandasjonen forutsattes imidlertid arbeidsgruppen også å ta hensyn til rådets rekommandasjon nr. 18/1970 angående revisjon av Helsingfors-avtalen. Den nordiske organisasjonskomiteen (NOK) har som kjent forutsatt at samarbeidsavtaler på spesielle områder skal referere til den reviderte Helsingfors-avtale, og at det øverste organ for de ulike samarbeidsområder skal være det foreslåtte ministerråd med kompetanse for hele det nordiske samarbeidsfelt.

Den nedsatte arbeidsgruppe under undervisnings- og kulturministeriene skal som nevnt legge fram forslag om styrking av kulursamarbeidets organisasjon. Kirke- og undervisningsdepartementet antar at gruppen i denne forbindelse naturlig vil komme inn på spørsmålet om en hensiktsmessig administrativ ordning både når det gjelder videreføring av eksisterende samarbeidstiltak, herunder også fellesnordiske institutter og institsjoner av ulike slag.

Det foreliggende medlemsforslag berører prinsipielt ikke bare det kulturelle samarbeidsområde. I praksis er det imidlertid her i stor utstrekning tale om institusjoner som sorterer under undervisnings- og kulturministeriene, jfr. den fortegnelse som er gitt innledningsvis i medlemsforslaget. På denne bakgrunn, og ettersom den fremtidige organisasjon på kulturområdet forutsettes å bli underlagt ministerrådet, antar Kirke- og undervisningsdepartementet at det vil være hensiktsmessig å la den ovennevnte arbeidsgruppe vurdere de spørsmål som er reist i medlemsforslaget. Det må formodes at de løsninger man måtte komme fram til, også vil kunne tilpasses for eventuelle liknende institusjoner innenfor andre samarbeidsområder.

Oslo, 21. juli 1970

A. E. Sørensen

E. Skadsem

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget**

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om nordiske institutioners fremtidige stilling. Forslaget har været behandlet på udvalgets møder den 11. maj 1970 i Skive og den 14. august 1970 i Kautokeino.

Justitsminister Knud Thestrup, Danmark, deltog i mødet den 11. maj 1970 og statsråd, fru Elisabeth Schweigaard Selmer, Norge, deltog i mødet den 14. august 1970.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget, som er fremsat i februar måned 1970, går ud på, at Nordisk Råd skal anbefale regeringerne at tilvejebringe en ensartet indordning af fællesnordiske institutioner under det kommende Nordiske Ministerråd.

Forslagsstillerne fremhæver, at der i tiden efter den anden verdenskrig er skabt en række nordiske forsknings- og uddannelsesanstalter. Flertallet af disse har karakter af nordiske indretninger med styrelser, som er ansat af nationale organer i de forskellige lande og med et vist fællesnordisk personale. Forholdene for det nordisk ansatte personale undersøges for tiden i en særlig komité, men det er vigtigt, at også selve institutionen indordnes i et kommende organisationsmønster.

Efter forslagsstillernes opfattelse bør de pågældende institutioner henhøre under Nordisk Ministerråd, som bør have kompetence til at udnævne styrelser og behandle budgetspørgsmål for institutionerne.

2. Remisyringer

Medlemsforslaget har været sendt til udtalelse hos Kirke- og undervisningsdepartementet i Norge, som har oplyst, at der i april måned 1970 af de nordiske undervisnings- og kulturministre er nedsat en arbejdsgruppe, der inden årets udgang skal fremlægge forslag til en traktat om nordisk kulturelt samarbejde og foranstaltninger til styrkelse af det nordiske kultursamarbejdes organisation. De allerede eksisterende fællesnordiske institutioner sorterer i vidt omfang under undervisnings- og kulturministrene, og det vil efter departementets opfattelse derfor være hensigtsmæssigt at lade arbejdsgruppen vurdere de i medlemsforslaget rejste spørgsmål. Den løsning, man her vil komme frem til, vil antagelig kunne tilpasses for lignende institutioner på andre samarbejdsområder.

3. U d v a l g e t

Udvalget kan tiltræde forslagsstillernes opfattelse, hvorefter det er naturligt, at de fællesnordiske institutioner på ensartet måde indordnes i det nordiske samarbejdes mønster. Udvalget antager, at de nuværende institutioners forhold bør undersøges og klarlægges, før der kan træffes en endelig beslutning om deres fremtidige organisationsform og indpasningen i et udbygget nordisk samarbejdes rammer, og man kan tiltræde, at den af undervisnings- og kulturministrene nedsatte arbejdsgruppe foreløbig bør inddrage de i medlemsforslaget rejste problemer under sine overvejelser.

Nordisk Råd har i rekommandation nr. 18/1970 anbefalet regeringerne at revidere Helsingforsaftalet af 1962, således at der blandt andet oprettes et Nordisk Ministerråd med kompetence inden for hele det nordiske samarbejdsfelt. Det forekommer derfor også udvalget selvfølgeligt, at det i forbindelse med undersøgelsen af institutionernes nuværende struktur udredes, hvorledes deres forhold, herunder særlig styrelsen af institutionerne og det finansielle grundlag for disse, bør samordnes med dannelsen af ministerrådet.

Udvalget indstiller,

at Nordisk Råd i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i forbindelse med etableringen af et Nordisk Ministerråd at udrede, hvorledes de fællesnordiske institutioner på ensartet måde kan indordnes under ministerrådet.

Kautokeino, den 14. august 1970

Erik Adamsson (s)   *Georg C. Ehrnrooth (Sv)*   *Erling Engan (Sp)*

Svend Haugaard (RV)   *Jørgen Jensen (KF)*   *Tage Johansson (s)*

Ingemar Mundebo (fp)   *K. Axel Nielsen (S)*   *Irma Rosnell (Skdl)*

Formand

Pertti Salolainen (Kok)   *Thorstein Treholt (A)*

Medlemsförslag

om inrättande av Nordiska rådets pris för bildande konst

(Väckt av *Sigurður Bjarnason, Gunnar Garbo, Guttorm Hansen och Per Olof Sundman*)

Nordiska rådets litteraturpris har nu blivit utdelat nio gånger och Nordiska rådets musikpris tre gånger. Båda priserna har tillvunnit sig stort intresse bland allmänheten och bidragit att göra nordisk litteratur och nordisk musik allmänt känd överallt i Norden men också skänkt de prisbelönta verken internationell uppmärksamhet. Detta initiativ som tagits av Nordiska rådet måste därför betecknas som synnerligen lyckat.

Enligt vår mening är det emellertid en brist i nuvarande ordning att ett motsvarande pris icke finnes för de bildande konsterna. Dessa spelar en betydande roll i Nordens kulturliv. Det kan här pekats på det epokgörande arbete som utförts av Nordiska konstnärsförbundet genom dess allmänna nordiska utställningsverksamhet. Tidpunkten torde därför nu vara inne att komplettera de båda nämnda priserna med ett tredje, Nordiska rådets konstpris. Det bör på samma sätt som litteraturpriset utdelas varje år till en framstående målare eller skulptör i Norden. Pristagaren bör kunna utväljas på liknande sätt som sker beträffande de båda övriga priserna genom en tiomannanämnd som granskar vissa av kommittémedlemmarna själva ingivna förslag. Otvivelaktigt intager bildkonsten en så framskjuten ställning i nordiskt kulturliv att det kommer att bli en mycket betydande konkurrens om erhållande av det årliga priset. Priset, som bör vara av samma storleksordning som övriga priser d.v.s. på 50 000 danska kronor, bör liksom dessa utdelas vid Nordiska rådets årliga session.

Under åberopande av det anförda får vi hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att inrätta Nordiska rådets konstpris på 50 000 danska kronor att utdelas årligen på samma sätt som rådets litteraturpris.

Reykjavik den 12 februari 1970

Sigurður Bjarnason (Sj)   Gunnar Garbo (V)   Guttorm Hansen (A)
Per Olof Sundman (cp)

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget****Nordiska konstförbundet:**

— — — meddela, att förbundet tagit upp ärendet till behandling på förbundsrådets möte i Oslo den 20—21 maj 1970.

Förbundsrådet beslöt därvid rekommendera instiftandet av ett sådant pris, avsett att utdelas på liknande sätt som de hittills instiftade prisen för litteratur och musik.

Helsingfors den 28 september 1970

För Nordiska konstförbundet

Erik Kruskopf

Förbundssekreterare

D a n m a r k**Ministeriet for kulturelle anliggender:**

— — — skal man meddele, at ministeriet for kulturelle anliggender meget gerne ser en videreudvikling af det nordiske samarbejde med hensyn til kunst- og kunstnerstøtte, således som det bl. a. har givet sig udtryk ved oprettelsen af litteratur- og musikpriserne og ved etablering af stipendieordninger for forfattere og krilikere, men at man finder, at man nøje må overveje formerne for det fremtidige samarbejde, og at man, indtil sådanne overvejelser har fundet sted mellem de nordiske lande, stiller sig tvivlende over for det rigtige at udvide antallet af kunstnerpriser.

København, den 7. juli 1970

P. m. v.

E. b.

J. Harder Rasmussen

Eksp.sekr.

Nordisk Kunstforbund, Danmarks Sektion:

— — — skal man herved meddele, at spørgsmålet blev drøftet på Nordisk Kunstforbunds rådsmøde i Oslo 19.—20. maj 1970.

Den danske sektion var sammen med de øvrige nordiske sektioner enige om at anbefale oprettelsen af en nordisk pris på 50 000 kroner til bildende kunstnere.

København, den 4. august 1970

P. k. v.

Kai Mottlau

Formand

Billedkunstnernes Forbund:

B.K.F. tilslutter sig stærkt det tilsendte forslag og ønsker at gøre opmærksom på, at kunstprisen bør uddeles til en maler, en billedhugger eller en grafiker.

Samtidig ønsker vi, at det omtalte timands nævn udpeges af kunstnernes egne organisationer — i Danmark Billedkunstnernes Forbund.

København, den 1. juli 1970

Tove Køie Poulsen

Sekr.

Foreningen af Danske Kunstkritikere:

Foreningen af danske Kunstkritikere finder, at initiativet m.h.t. at indstifte en pris for billedkunsten i lighed med de eksisterende priser for litteratur og musik er særdeles værdifuldt.

Foreningen vil i givet fald gerne tilbyde at deltage i udvælgelsen, hvis Nordisk Råd skulle ønske dette.

København, den 5. juli 1970

Henning S. Møller

Formand

F i n l a n d**Undervisningsministeriet¹:**

— — — får undervisningsministeriet, som i ärendet införskaffat yttrande från statens bildkonstkommission, fästa uppmärksamhet vid att i medlemsförslaget används begreppet Nordiska rådets pris för bildande konst, var-

¹ Yttrandet översatt från finska.

om statens bildkonstkommission för sin del använder termen bildkonstpris (kuvataiteen palkinto). I finskspråkig text utgör bildande konst (kuvaamataide) ett vidsträcktare begrepp, som avser bildkonst, arkitektur och konstindustri.

Då i förslaget nämns, att priset "— — — utdelas varje år till en framstående målare eller skulptör i Norden" står det klart, att därmed avses enbart bildkonst eller bildkonstnärer. I den nyss citerade satsen fästes uppmärksamheten därjämte vid att förslagsställarna talar enbart om målare och skulptörer men icke om konstgrafiker.

Undervisningsministeriet meddelar förty, att det stöder tanken på bildkonstens främjande inom det nordiska samarbetet, likväl så, att vid prövningen av samarbetsformerna möjligheterna att åvägabringa nordiska stipendier för bildkonstnärer skulle undersökas och icke antalet nordiska prisserier utökas, emedan i sistnämnda fall betydelse ofta tillmäts personer, som åtminstone i sitt hemland på sitt eget område uppnått en god position. Ett stipendiesystem däremot skulle ge även unga och på sin bana vid ifrågasvarande tidpunkt måhända ännu okända bildkonstnärer möjligheter att mottaga intryck genom studieresor till de övriga nordiska länderna.

Helsingfors den 30 juli 1970

Kalervo Siikala

Avdelningschef

Matti Gustafson

Kultursekreterare

Finska konstföreningen:

Finska konstföreningen är medveten om de svårigheter vilka kommer att uppstå vid utdelningen av priset. De bildande konsternas ställning och nivå är dock så höga att prisets inrättande måste anses motiverat av samma orsaker som på litteraturens och musikens område.

För att priset inte skall bli en ren formalitet och prestigefråga samt för att underlätta prisdistributionen, anser vi att priset borde utdelas på basis av en härför inrättad omfattande nordisk konstutställning eller konstitävling. En sådan utställning kunde t. ex. anordnas vartannat år i olika nordiska länder, så att även priset skulle utdelas vartannat år.

Finska konstföreningen är av den åsikten, att priset för bildande konst inte borde utdelas för ett enda arbete, utan för en mera omfattande konstnärlig produktion. Dessutom borde vid prisutdelningen grafikerna vara i samma ställning som målarna och skulptörerna.

Finska konstföreningen stöder således förslaget om inrättandet av ett

nordiskt pris för bildande konst och önskar att ovan anförda synpunkter måtte tagas i betraktande vid utarbetandet av prisreglerna.

Helsingfors den 5 juni 1970

Finska konstföreningen

K. A. Fagerholm

Ordförande

Seppo Niinivaara

Sekreterare

Föreningen konstsamfundet r.f.:

— — — får vi, efter att ha inhämtat yttrande av Nämnden för Amos Andersons konstmuseum, framföra följande:

Det kan ifrågasättas, om uttrycket "bildande" konstier är adekvat som benämning av priset. Beteckningen bildande (= formande) konstier torde avse också arkitektur. Av texten framgår att förslagsställarna tänkt sig enbart bildkonst. Priset borde därför enligt vår uppfattning hellre heta Nordiska rådets pris för bildkonst eller möjligen endast för konst.

Vad sedan beträffar huvudfrågan, utdelandet av ett nordiskt bildkonstpris, är det utan tvivel lika nödvändigt och lovvärt som de tidigare litteratur- och musikprisen. Bildkonstnärerna är kanske de mest förfördelade och åtnjuter inte ännu sådana sociala förmåner som exempelvis författarna.

Priset bör inte bli en konstnärspension, utan en belöning åt en konstnär i full skaparkraft. En konstnär som vunnit framgångar och som inriktat sig på internationellt samarbete (också inom Norden) bör gärna premieras. Konstnärer som utsetts till officiella representanter för något nordiskt land vid regelbundet återkommande internationella utställningar borde understödjas. Vidare borde tillräckliga stipendier ges för studier i utlandet.

Valet av mottagare kommer självfallet att bli svårt. Trots detta synes det oss riktigt att också konstgrafikerna borde fogas till målarna och bildhuggarna.

Slutligen bör man beakta att gränserna mellan målare och bildhuggare stundom är svår att dra i den moderna konsten samt att en del konstverk tillkommer som grupparbeten. Då det gäller att bestämma prissumman måste man också minnas att bildkonstnärernas materialkostnader ofta är av annan klass än t. ex. författarnas och musikernas.

Helsingfors den 9 juni 1970

Tor-Erik Lassenius

Forum Artis:

— — — meddelar jag härmed på Forum Artis' vägnar att Finlands konstnärorganisationers centralförbund Forum Artis anser inrättande av Nordiska rådets pris också för bildande konst som en naturlig och självklar sak.

Kangasniemi den 10 juni 1970

Kalervo Tuukkanen

FA:s sekreterare

Konstnärsgillet i Finland:

Konstnärsgillet i Finland förhåller sig positivt till förslaget om att inrätta Nordiska rådets konstpris, som skall utdelas varje år. Konstnärsgillet anser att ett sådant pris är behövt. Det kommer att inspirera konstnärerna, befrämja den nordiska växelverkan samt öka kännedomen om den nordiska konsten även i internationella sammanhang. Samtidigt utgör priset också en välbehövlig och välkommen komplettering till de pris som Nordiska rådet redan har hand om.

Som ett riksomfattande centralorgan för de olika bildande konsterna är Konstnärsgillet i Finland redo att även i framtiden samarbeta beträffande förverkligandet av det ifrågakvarande priset.

Helsingfors den 17 juni 1970

Konstnärsgillet i Finland

Raimo Heino

Ordförande

Veli-Pekka Vahanen

Ombudsman

Taidemaalariliitto — Finlands målarförbund:

Förbundet konstaterar att initiativet är viktigt och betyder mycket för bildkonsterna. Sålunda beslöt man att understöda det på det varmaste.

Man fäste uppmärksamheten vid det faktum att konstgrafikerna saknas i förslaget.

Målarförbundet tackar initiativtagarna och hoppas att detta mycket betydelsefulla initiativ måtte förverkligas.

Helsingfors den 25 maj 1970

Finlands målarförbund r.f.

Stig Fredriksson

Ordförande

Matti Vainikainen

Sekreterare

Suomen kuvanveistäjäliitto r.y. — Finlands bildhuggarförbund:

Inom bildkonsten har det ömsesidiga nordiska kulturutbytet blivit allt betydelsefullare. Den allt livligare nordiska utställningsverksamheten såväl inom de nordiska bildkonstorganisationerna som bland olika konstnärsgupper och enskilda konstnärer i form av utställningsgästspel har visat sig vara berikande för kulturlivet och särskilt fruktbringande för konstnärernas skapande arbete. Enär inom bildhuggarkonsten — som över huvud taget inom alla områden av bildkonst — ett ömsesidigt kulturutbyte över gränserna betraktas som en av de centralaste och nödvändigaste utvecklingsförutsättningar för skapande konst och konstkultur, bör samtliga åtgärder, som stöder denna målsättning, ges särskilt stort värde.

Finlands bildhuggarförbund anser, att instiftandet av Nordiska rådets pris för bildkonst är utomordentligt nödvändigt och att ett dylikt pris regelbundet utdelat av ett gemensamt nordiskt auktoritativt forum på ett anmärkningsvärt sätt befrämjar såväl skapande bildkonst som nordiskt kultursamarbete.

Helsingfors den 14 maj 1970

Finlands bildhuggarförbund

Heikki Häiväoja

Ordförande

Oula Pakkala

Sekreterare

Suomen taidegraafikot — Finlands grafiska konstnärer¹:

Finlands grafiska konstnärers styrelse har vid sitt sammanträde den 21 april 1970 beslutat att varmt förordna medlemsförslaget om inrättande av Nordiska rådets pris för bildande konst.

Finlands grafiska konstnärer förordar att ett pris, stort 50 000 danska

¹ Yttrandet översatt från finska.

kronor, årligen utdelas för de bildande konsterna på samma sätt som rådet nu delar ut ett litteraturpris.

Helsingfors den 8 maj 1970

Suomen taidegraafikot — Finlands grafiska konstnärer

Anne Valkonen

Ombudsman

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Ovennevnte forslag, framsatt i Nordisk Råd 12. februar i år, har vært forelagt følgende norske instanser:

Bildende kunstneres styre, Norsk billedhuggerforening, Norske grafikere, Landsforbundet norske malere, Unge kunstneres samfund, Norsk kulturråd, Nasjonalgalleriet, Riksgalleriet og Foreningen Norden.

De som har besvart henvendelsen har uttalt seg slik:

Nasjonalgalleriet (brev 21. mai 1970):

Det faller naturlig å tilrå opprettelsen av en slik pris for så vidt som det allerede eksisterer priser for andre områder av kunstlivet.

En pris vil rimeligvis stimulere offentlighetens interesse for bildende kunst gjennom den publisitet det blir om utdelingen av prisen.

Noen direkte betydning for selve den kunstneriske utfoldelse er det vel tvilsomt om prisen vil få, og det vil alltid i spørsmål som dette være et stort problem å peke ut de kunstnere som faktisk har gjort seg fortjent til prisen.

Man kan prøve ordningen og ta i betraktning om en annen disposisjon av midlene i fremtiden vil vise seg mer fruktbar.

Bildende kunstneres styre (brev 25. mai 1970):

Under henvisning til Deres brev av 8. mai 1970 meddeles at Bildende kunstneres styre på møte den 19. mai d. å. enstemmig sluttet opp om Nordisk Råds forslag.

Norke grafikere (brev 25. mai 1970):

Vi er selvsagt meget glade for dette forslag, men er meget uenige i definisjonen, sitat fra A 280 "det bör på samma sätt som litteraturpriset utdelas varje år till en framstående målare eller skulptör i Norden".

Selvsagt bör ikke en slik pris bindes til bare to kategorier innenfor den bildende kunst. Foruten oss grafikere har vi jo både tegnere, kunstnere som arbeider med materialbilder, billedtepper o. l. I vår tid viskes ofte de gamle markerte grenser mellom de ulike billedkunstformer ut og man skiller ikke alltid så strengt mellom maler, grafiker og billedhugger. Vi håper da at man i dette utmerkede forslag bruker benevnelsen bildende kunstner.

Foreningen Norden (brev 28. mai 1970) :

Den norske Foreningen Norden gir sin fulle støtte til medlemsforslaget. Nordisk Råds prissystem bør ikke være begrenset til områdene litteratur og musikk, men også komme utøvende kunstnere på andre områder til gode. Ut fra dette syn vil Foreningen Norden fremholde at det også må være ønskelig å få opprettet en Nordisk Råds filmpris og en Nordisk Råds teaterpris.

Foreningen Norden har ingen bemerkninger til forslaget om prisbeløpets størrelse, og foreningen er enig i at pristageren bør kunne velges etter de samme regler som i dag gjelder for litteratur- og musikkprisen.

Norsk kulturråd (brev 12. juni 1970) :

Til orientering vil Rådet først minne om de norske priser for bildende kunst som er opprettet som en prøveordning finansiert av Norsk kulturfond og som vil bli realisert fra og med 1971. Ved vedtak av Rådet 19. mars i år ble bevilget kroner 80 000 av disponible midler til prisordningen "Årets kunstverk". Ordningen vil bli gjort gjeldende for norske kunstverk som blir utstilt i norske gallerier og andre utstillingsinstitusjoner fra 1. januar til 31. desember 1971.

Norsk kulturråd mener den bildende kunst representerer et så viktig område innen nordisk kunst- og kulturliv, at det vil være naturlig å opprette en nordisk pris tilsvarende de to andre priser som Nordisk Råd utdeler.

Norsk kulturråd hilser derfor medlemsforslaget med glede, og vil gi det sin anbefaling.

Riksgalleriet (brev 15. juni 1970) :

En har med interesse lest medlemsforslaget fra Nordisk Råd om opprettelse av en Nordisk Råds pris for bildende kunst og vil uttale at en slik pris må hilses med glede.

Kirke- og undervisningsdepartementet viser til disse uttalelser og har særlig festet seg ved Norske grafikerers anmodning om at en eventuell nordisk pris på den bildende kunsts område ikke utelukkende bør bindes til maleri og skulptur, slik det synes å framgå av medlemsforslaget. Departementet deler foreningens syn på dette spørsmål.

Kirke- og undervisningsdepartementet finner for øvrig å burde peke på at når det gjelder bildende kunst vil juryeringen kunne bli betydelig mer komplisert enn for litteratur og musikk. Denne side av saken bør derfor utredes nærmere før man tar standpunkt til spørsmålet.

Oslo, 17. juni 1970

Etter fullmakt

Olav Hove

E. Skadsem

S v e r i g e**Statens konstråd:**

Konstrådet har ingenting att erinra emot förslaget men ifrågasätter en formulering på fjortonde raden, där det nämns att priset skall utdelas varje år till en "framstående målare eller skulptör i Norden". Konstrådet önskar, att det här citerade stycket ändras till "framstående konstnär i Norden", eftersom annars exempelvis framstående grafiker aldrig skulle kunna komma i fråga för priset.

Stockholm den 14 juni 1970

För statens konstråd

Bo Lindwall

Rådets sekreterare

Akademien för de fria konsterna:

Utdelandet av ett Nordiska rådets pris jämväl på bildkonstens område vid sidan av redan utgående litteraturpris och musikpris skulle säkerligen uppmärksammas med stort intresse ej blott av de för bildkonst särskilt intresserade utan även av allmänheten. Priset skulle även bidra till att stimulera nordiskt samarbete på detta område och utgöra en internationellt uppmärksammanad manifestation av detta samarbets existens. Övervägande skäl torde därför kunna anföras för instiftande av ett sådant pris även om enligt akademiens mening för det nordiska samarbetet direkt stimulerande åtgärder även skulle kunna erhålla hög prioritet.

Det förefaller naturligt om utdelandet av ett sådant pris på bildkonstens område om möjligt kombinerades med en till de fem länderna ambulerande utställning av pristagarens verk. Härigenom skulle det även vara möjligt att låta priset få en förankring hos opinionen i de nordiska länderna.

Motionärerna har tydligen i första hand tänkt på målare och skulptörer. Akademien vill framhålla att mellan dessa grupper numera ofta icke finnes några fasta gränser. Om man likväl använder begreppen torde det vara riktigt att även innefatta grafikerna bland de kategorier som kan komma i åtnjutande av priset. Det nu föreslagna priset torde därför böra utdelas för framstående insatser inom måleri, skulptur och grafik.

Stockholm den 15 juni 1970

För Akademien för de fria konsterna

Paul Hedqvist

Algot Törneman

Konstnärernas riksorganisation, KRO:

KRO vänder sig bestämt emot den form av utdelning av 50 000 kronor som skisserats i en till oss översänd motion, vilken vi ombetts yttra oss över. Se bifogade enhälligt formulerade styrelseparagraf. Av denna framgår tydligt vad vi anser (*se Bihang*).

Stockholm den 11 juni 1970

För Konstnärernas riksorganisation

Calle Wahl

Ombudsman

BIHANG

Utdrag ur protokoll fört vid sammanträde med KRO:s centralstyrelse
den 22—23 april 1970 på Konstakademien, Stockholm

Föredrogs ett inom Nordiska rådet väckt förslag om inrättande av ett nordiskt bildkonstpris på 50 000 danska kronor. Rådet hade begärt KRO:s synpunkter på förslaget. Styrelsen uttalade sig enhälligt för att pengarna i stället för till ett konstpris borde användas till att ge en konstnär en konkret arbetsuppgift eller beställning som gagnar det kulturella utbytet mellan de nordiska länderna.

Vid protokollet

Calle Wahl

Sekreterare

Föreningen Norden:

Otvivelaktigt har tillkomsten av Nordiska rådets litteraturpris och Nordiska rådets musikpris spelat en betydande roll, när det gällt att väcka allmänhetens intresse för den nordiska litteraturen och musiken. Uppmärksamheten har på ett effektivt sätt riktats mot framstående yttringar av nordiskt kulturliv och känslan av Norden som en kulturell enhet har stärkts. När förslag nu väckts om inrättandet av ett Nordiska rådets pris för bildande konst vill centralstyrelsen varmt tillstyrka, att denna komplettering av de nordiska kulturprisen sker så snart som möjligt. Centralstyrelsen menar liksom förslagsställarna, att priset bör vara årligen återkommande, av sam-

1078

A 280/k: Bilaga 2

ma storlek som övriga priser och liksom dessa utdelas vid Nordiska rådets årliga session.

Stockholm den 20 september 1970

Bertil Olsson

Ordförande

Arne F. Andersson

Verkst. direktör

BILAGA 2

**Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslagen
A 277/k och A 280/k**

(Se Sak A 277/k: Bilaga 2)

Medlemsförslag

om översättning av nordisk skönlitteratur till nordiska språk

(Väckt av Eysteinn Jónsson och Grethe Lundblad)

Nordiska rådet antog vid sin sjätte session i Oslo 1958 en rekommendation till regeringarna angående gemensam bokmarknad (*rek. nr 30/1958*). Rekommendationen avsåg bl. a. ökade anslag i varje nordiskt land i syfte att skapa bättre förutsättningar för att öka kännedomen om grannländernas litteratur samt avskaffandet av tull och importrestriktioner på böcker, trycksaker, klichéer och matriser. Rekommendationens punkt 1 åsyftade en utredning i Nordiska kulturkommissionens regi rörande praktiska åtgärder för att skapa en nordisk bokmarknad.

Huvudtanken med rekommendationen var att skapa bästa möjliga förutsättningar för spridning av litteratur på originalspråket från ettvar av de nordiska länderna även i de övriga nordiska länderna. I den enmansutredning, som i enlighet med rådets rekommendation utfördes på uppdrag av Nordiska kulturkommissionen, betonades emellertid översättningslitteraturens betydelse inom det nordiska litteratursamarbetet (*NU 1962: 4*). Enligt utredningsmannen, överbibliotekarien Ib Magnussen, vore det orealistiskt — även med bortseende från den finskspråkiga och isländska litteraturens särställning — att avskaffa översättningar från ett nordiskt språk till ett annat. Bekämpandet av översättningslitteraturen bör enligt utredningsmannen inte anses som ett första rangens problem vid försöken att inom Nordens gränser öka intresset för grannländernas litteratur. Ett missförhållande är dock att översättningarna inte är kvalitativt representativa i det att de företräder endast en liten del av de nordiska ländernas bästa litteratur. Utredningsmannen konstaterade mot bakgrund härav, att man i stället för att påstå att översättningarna är för många kan säga att de är för få om man ser till den kvalitativt högtstående litteraturen. En ökning av översättningarna av denna litteratur borde därför eftersträvas för att även på detta sätt stimulera efterfrågan på originallitteratur.

Redan i ett tidigt skede uppmärksammade Nordiska rådet de problem som av språkliga orsaker uppstår för spridning av finskspråkig och isländsk litteratur. I rekommendation nr 13/1955 åsyftades sålunda en utredning angående statligt främjande av översättning av facklitteratur från finska och isländska till danska, norska eller svenska. Rekommendationen hänvisades

för beredning till Nordiska kulturkommissionen. På grundval av kommissionens förslag väcktes inför rådets femte session 1957 ett förslag om översättning av facklitteratur från finska och isländska. I anledning av denna hemställan antog rådet i enlighet med kulturutskottets förslag en rekommendation (*rek. nr 3/1957*) om åtgärder till främjande av översättning av dylik litteratur till danska, norska eller svenska. Rekommendationen slutbehandlades av rådet vid åttonde sessionen 1960 med hänvisning till att de förutsatta beloppen för översättning antingen redan beviljats eller i en snar framtid kunde väntas bli beviljade. Behovet av stalligt ekonomiskt stöd till översättningsarbeten kan därmed till en del anses ha tillgodosetts. Översättningsverksamheten får emellertid inte begränsas endast till facklitteratur på finska eller isländska.

Såsom i den ovannämnda enmansutredningen framhållits bör översättningsverksamheten naturligt ingå i det nordiska samarbetet på litteraturens område. Den bör vara ett led i strävan att öka kännedomen om de nordiska ländernas litteratur.

Nordiska kulturkommissionens sektion III har kontinuerligt arbetat för att öka intresset för grannländernas litteratur i de nordiska länderna. För närvarande har sektionen på sin dagordning frågan om utgivande av en serie nordisk litteratur som pocketböcker både på originalspråken och i översättning. En ansökan om medel från Nordiska kulturfonden för finansiering av detta projekt under en försöksperiod på tre år har inte beviljats, sannolikt på grund av att fondens styrelse inte anser sig böra binda fondens medel för en så lång tid. Enligt vårt förmenande vore tillskapandet av ett nordiskt bibliotek av största värde för främjandet av det nordiska kultursamarbetet, emedan man därmed kunde få ett forum för spridning av nordisk litteratur i samtliga nordiska länder. Det är dock knappast troligt att man genom utgivande av en serie nordisk litteratur kunde tillgodose behovet av översättningsarbeten.

Nordiska rådets litteraturpris har inneburit ett stort steg framåt i arbetet på att internordiskt sprida kännedomen om grannländernas litteratur. Andra praktiska åtgärder är dock nödvändiga, om man vill göra så många som möjligt av de bästa nordiska skönlitterära arbetena tillgängliga för hela Nordens folk. Man kan utan överdrift hävda, att de litterära kontakterna inte bara inom ett toppskikt men på en bred och solid grundval är en av de allra viktigaste förutsättningarna för den kulturella samhörigheten och därmed för det reella samarbetet på många områden i Norden. Det isländska författarförbundet har vid sitt årsmöte 1970 föreslagit upprättandet av ett samnordiskt organ med uppgift att administrera översättningar av nordisk litteratur till nordiska språk. Enligt författarförbundets mening borde statsmakterna om det visar sig nödvändigt understödja förlagsverksamheten härvidlag finansiellt. Tillsättandet av det föreslagna samarbetsorganet vore i överensstämmelse med inrättandet av sakkunnigorgan för översättning av

facklitteratur. Förutom dessa översättningskommittéer bör i detta sammanhang erinras om Norden-föreningarnas bokkommittéer, vilkas syfte är att främja den nordiska bokmarknaden. Kommittéerna, som är sammansatta av medlemmar företrädande förlagsverksamhet och övrig sakkunskap på området, kunde utgöra grundvalen för en effektivisering av översättnings-samarbetet.

Hänvisande till vad ovan anförts föreslår vi härmed en rekommendation av följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att taga initiativ till inrättande av ett nordiskt samarbetsorgan för utbyggnad av översättningsverksamheten rörande nordisk skönlitteratur samt till finansiering av denna verksamhet.

Reykjavik och Stockholm i mars 1970

Eysteinn Jónsson (F)

Grethe Lundblad (S)

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****Nordiska kulturkommissionen, expertkommittén för översättning av finskspråkig facklitteratur till svenska:**

Expertkommittén har en nu snart tioårig erfarenhet av översättningsarbete av det slag som medlemsförslaget avser att, i en mera vid omfattning, initiera även för skönlitteraturens del. Problemen måste dock bedömas som mycket olika och i medlemsförslagets fall troligen också mera svårbedömda, i synnerhet vad gäller projektets organisatoriska del. En förhandsbedömning ter sig vanskelig på åtskilliga punkter.

Expertkommittén instämmer i den slutsats som överbibliotekarie Ib Magnussen kommit till i sin utredning: att översättningar av skönlitteratur även inom de tre närbesläktade nordiska språken är av nöden. Detta är ett beklagligt faktum. Fördenskull vill expertkommittén ansluta sig till förslagets grundtanke.

Expertkommittén har för sin del definierat begreppet facklitteratur så vitt som möjligt och räknar dit allt som inte direkt skall betecknas som skönlitteratur. En motsvarande vid definition av begreppet skönlitteratur är önskvärd. Beteckningen bör tillåtas avse även sådana verk som visserligen bibliotekstekniskt klassificeras som facklitteratur men som är av ett litterärt snitt och ett litterärt intresse, såsom biografier, memoarer, essästik, vissa typer av populärvetenskap m. m. I vår tid upphävs alltmer den stränga boskillnaden mellan vitterhet och skriftställarskap av exemplifierat slag, och detta synsätt bör anläggas även här. I annat fall riskeras att betydelsefulla sektorer av de olika ländernas litterära kulturer tappas bort.

Lika angeläget är att verksamheten inte bara skall gälla nytkommen litteratur. Det förefaller lika viktigt att klassikerna föreligger i goda tolkningar. Som exempel kan nämnas att finska klassiker, i den mån de över huvud har överflyttats till de nordiska språken, i stor utsträckning föreligger i onöjaktiga tolkningar. Många är knappast alls översatta till svenska (Haanpää, Lehtonen m. fl.). Vidare gäller om den äldre nordiska litteraturen överhuvudtaget att den som regel är utgången ur bokhandeln. Det skall tilläggas, att om det är svårt att finna förläggare för aktuell nordisk skönlitteratur, torde svårigheten vara ännu större när det gäller den äldre litteraturen.

I förslaget omnämns ett planerat utgivande av en serie nordisk litteratur som pocketböcker både på originalspråken och i översättning. Några medel har emellertid inte beviljats härför. Expertkommittén vill beklaga detta. I samband med det nyss sagda — att även äldre skönlitteratur bör beaktas — vill expertkommittén föreslå en prisbillig utgivning av skisserat slag av de nordiska ländernas nationallitteratur i översättning. (Lyriken bör dock,

vad gäller danska, norska och svenska, återges på originalspråket.) Det kan nämnas att man i Danmark, Finland och Norge har utgett sina nationallitteraturer under 1960-talet, vilka trots ett stort omfång, upp till 50 volymer, har blivit betydande försäljningsframgångar. I Sverige har ett förlag sedan länge planerat en ny, från grunden omredigerad upplaga av "Sveriges nationallitteratur".

Som nämnt ligger den stora svårigheten på det organisatoriska planet. Innan slutlig ståndpunkt tages till förslaget måste organisationsfrågan ägnas en omsorgsfull, sakkunnig utredning. Expertkommittén vågar inte komma med några konkreta förslag på denna punkt och bedömer sina egna arbetsformer såsom icke tillämpliga för den tänkta verksamheten. Som självklart framstår likväl, att en nordisk kommitté bildas, som handhar medlen och som träffar urvalet av översättningsobjekt. Av förslaget kan utläsas, om än inte med full tydlighet, att varje bok skall översättas till samtliga övriga nordiska språk. Otvivelaktigt skulle det verka effektiviserande och förbilligande, om översättningarna och en rad redaktionella åtgärder ombesörjes samtidigt och centralt. Fördenskull måste övervägas om inte kommittén bör ges en fast, institutionell uppbyggnad av förlagsliknande karaktär. Ansvaret för översättningarnas kvalitet bör också läggas på denna organisation. Enligt expertkommitténs erfarenhet är granskningen av inkomna översättningar en betungande, men oeftergivlig uppgift.

En risk som man inte kan bortse från är att det statliga initiativet får till följd, att de enskilda förlagen blir mindre villiga att på egen risk utge nordisk skönlitteratur i översättning. Många förlag skulle säkerligen välkomna en institution som avbördade dem ansvaret för grannländernas litteratur. I olyckligaste fall kan konsekvensen bli att det absoluta antalet översättningar sjunker i stället för stiger. Det är svårt att finna en lycklig lösning på problemet. Inskränker man verksamheten till att endast omfatta 'svår' skönlitteratur, som inte har utsikt att bli utgiven på förlag, riskeras att ett brett och betydelsefullt skikt av seriös litteratur lämnas i sticket av båda parter. En annan utväg är att helt lämna utgivningen åt de enskilda förlagen, men att efter norsk förebild garantera stödköp, som ekonomiskt säkerställer utgivningen. Kommittén skulle då inskränka sin verksamhet till att vara rådgivande, i viss utsträckning organiserande samt subsidierande. Stödköpet kunde förslagsvis ske efter första årsredovisning. Den del av upplagan, som stödköpet kom att omfatta, skulle utdelas till biblioteken.

Stockholm den 6 november 1970

För Expertkommittén

Sten Rudholm

Kai-Inge Hillerud

D a n m a r k**Ministeriet for kulturelle anliggender:**

Ministeriet for kulturelle anliggender kan oplyse, at den netop gennemførte revision af loven om statens kunsthøjråd har åbnet visse muligheder for af fondens midler at yde støtte til udgivelse af kunstnerisk værdifulde oversættelser til dansk af udenlandsk litteratur, der ellers ikke ville blive tilgængelig for et dansk publikum, og at disse muligheder også står åbne for værker fra de øvrige nordiske lande. Ministeriet er i øvrigt med hensyn til løsningen af det foreliggende spørgsmål indstillet på at afvente gennemførelsen af de stillede forslag om styrkelse af det nordiske kultursamarbejdes organisation og om indgåelse af en nordisk kulturtraktat (*rek. nr. 21/1970*).

København, den 17. november 1970

P. m. v.

E. b.

J. Harder Rasmussen

Ekspeditionssekretær

Forfatterforbundet:

— — — som vi har gennemgået ved et bestyrelsesmøde og på alle måder kan bifalde. Blot vil vi påpege risikoen ved at en udvælgelseskomité bliver for eensidigt traditionelt sammensat.

København, den 30. juni 1970

P. b. v.

Poul Borum

Den Danske Forlæggerforening:

Den Danske Forlæggerforening har altid set med glæde på de bestræbelser, der har været gjort for at udbygge oversættelsesvirksomheden vedrørende nordisk skønlitteratur, og vi kan derfor varmt tilslutte os det fremsendte forslag.

København, den 2. september 1970

Ole Restrup

Formand

Erik V. Krustrup

Kontorchef

Finland**Undervisningsministeriet:**

— — — meddela, att *statens litteraturkommission* beträffande ovan nämnda ärende avgivit utlåtande, som bifogas på finska (*här ej tryckt*), och däri framhävt betydelsen av ömsesidig översättning av nordisk skönlitteratur. Denna ömsesidiga verksamhet är synnerligen värdefull för randsområdena såsom t. ex. Finland och Island. Då man med nämnda medlemsförslag strävar till att säkra en fortsatt och systematisk översättningsverksamhet, understöder statens litteraturnämnd sagda förslag.

Ministeriet anser dock att man, innan ytterligare åtgärder vidtas, i främsta rummet borde fullfölja de av Nordiska kulturkommissionens III sektion redan igångsatta strävanden, som nämnts i motiveringarna till detta medlemsförslag, och i övrigt tills vidare avvakta förverkligandet av Nordiska rådets rekommendation nr 21/1970 angående det nordiska kultursamarbetets organisation och en nordisk kulturtraktat.

Helsingfors den 4 november 1970

Kalervo Siikala

Avdelningschef

Matti Gustafson

Kultursekreterare

Finlands svenska författareförening:

Finlands svenska författareförening stöder förslaget angående översättning av nordisk skönlitteratur till nordiska språk (Sak A 281/k) och hänvisar till de diskussioner kring översättningsfrågor som förts inom statens litteraturkommission och mellan representanter för kommissionen och undervisningsministeriet. Likaså hänvisar vi till de förslag som i år utarbetats av en kontaktkonferens som sammanträtt i föreningen Pohjola-Nordens regi.

Helsingfors den 27 augusti 1970

Viveca Ramstedt-Bergman

Sekreterare

Suomen näytelmäkirjailijaliitto — Finlands dramatikerförbund r.y.:

Enligt vår åsikt är den i förslaget nämnda översättningsverksamheten av behovet påkallad och förtjänt av understöd. Vi ville dock speciellt framhålla, att de största bristerna i översättningsverksamheten framstår på dramalitteraturens område och att förläggarverksamheten inte förmår täcka informa-

tionsbehovet. På grund härav föreslår vi, att en ansenlig del av det av de för ändamålet anvisade medlen måtte speciellt reserveras för bekantgörande av ny aktuell dramatik i de nordiska länderna.

Helsingfors den 27 juli 1970

Pekka Lounela

Ordförande

Kaiju Sareva

Sekreterare

Suomen arvostelijain liitto — Finlands kritikerförbund:

Vår styrelse beslöt att varmt understöda tanken på att detta utbyte borde nyorganiseras på någon utbytesbas och att man därvid speciellt borde beakta att finsk litteratur i högre grad än förr borde översättas till andra skandinaviska språk.

Vi hänvisar för övrigt till det sakkunnigutlåtande som den av Pohjola-Nordens s. k. clearingkonferens tillsatta Suurpää-kommitteen givit i denna fråga, ett utlåtande där också synpunkter som ligger vårt förbund nära, har kommit fram. I samband med detta har också vårt förbunds sekreterare magister Hamberg i en understreckartikel och en annan längre artikel, båda publicerade i Hufvudstadsbladet (25 april 1970 respektive 11 juni 1970) (*här ej tryckta*) hänvisat till hithörande problem och framlagt synpunkter som hör samman med dessa frågor.

Helsingfors den 17 juli 1970

Å styrelsens vägnar, enligt uppdrag

Lars Hamberg

Sekreterare

Pohjola-Norden r.y.:

Beträffande den svensk-, dansk- och norskspråkiga litteraturen har Föreningarna Nordens allmänna strävan i första hand gått ut på att främja läsning av grannlänternas litteratur på originalspråket. I detta syfte arrangerade vårt förbunds nordiska boknämnd, som i likhet med motsvarande nämnder inom de övriga Föreningarna Norden på sin tid tillsattes på anmodan av Nordiska kulturkommissionen för att främja en nordisk bokmarknad, för några år sedan i samarbete med förläggarna ett "Nordiskt bokår i Finland". Under bokåret presenterades varje månad "Månadens nordiska författare". Meningen var att vårt lands svenskkunniga

skulle läsa ifrågavarande författare på originalspråket och med beaktande av vårt lands speciella förhållanden också att främja läsning av nordisk litteratur i översättning — främst från skandinaviska språk till finska.

Föreningarna Norden och Nordiska kulturkommissionen har länge behandlat frågan om ett "Nordiskt bibliotek" och som bäst planeras försäljning av billiga nordiska pocketböcker för de skandinaviska språkens vidkommande på originalspråken och på finska och isländska i översättning. Planen har än så länge inte kunnat förverkligas på grund av att Nordiska kulturfonden inte ännu har kunnat anvisa medel för ändamålet.

Vi ber att i detta sammanhang få redogöra för de planer vårt förbund har och för det arbete som vi har uträttat, då vi strävat efter att kartlägga situationen beträffande översättning av finskspråkig litteratur till andra nordiska språk och till att främja efterfrågan på finskspråkig litteratur i översättning och finlandssvensk litteratur i Norden. Kartläggningsarbetet beaktar även översättning av nordisk litteratur till finska och främjandet av intresset för denna litteratur i Finland.

Representanter för förläggare, författare, kritiker och översättare samt för Nordiska kulturkommissionens III sektion ävensom övriga av saken intresserade inbjöds till ett möte, som ägde rum den 21 november 1969. Mötet diskuterade bl. a. om det vore skäl att årligen arrangera s. k. clearingkonferenser mellan representanter för förläggare, översättare och kritiker, varvid man skulle diskutera och eventuellt komma överens om den närmaste framtidens översättningsverksamhet beträffande nordisk litteratur samt diskutera åtgärder för att öka intresset för nordisk litteratur. Mötet beslöt att frågan till en början skulle begränsas till att beröra Finland och Sverige.

Till följande möte den 22 januari 1970 hade inbjudits även en representant för statens litteraturkommission, Finska kulturfonden och ett bokförlag i Stockholm. Mötet beslöt tillsätta en särskild kommitté för att vidare utreda frågan.

Vid mötet den 24 mars 1970 närvar förutom dem som tidigare varit med på dessa möten även representanter för Rundradion, pressen, Nordiska kulturfonden och Kommissionen för översättning av vetenskaplig litteratur. Man beslöt uppmana Pohjola-Norden att översända en skrivelse till undervisningsministeriet, vari skulle framföras önskemålet att undervisningsministeriet skulle tillsätta en bilateral svensk-finländsk kommission för översättning och publicering av skönlitteratur och därmed jämförbar litteratur. Kommissionen skulle således följa samma modell som Kommissionen för vetenskaplig litteratur. — En skrivelse med detta innehåll översände Pohjola-Norden till Finlands undervisningsministerium den 6 maj 1970. Mötet befullmäktigade den tidigare tillsatta kommittén att fortsätta sitt arbete.

Den 10 juni 1970 hölls ett fjärde möte, som behandlade en förberedande

promemoria av den nämnda kommittén. — Kommittén tillställer Pohjola-Norden den slutliga promemorian i augusti 1970.

I den promemoria, som förelades mötet i juni föreslog kommittén bl. a. följande.

En för Föreningarna Norden gemensam artikeltjänst; distribution till biblioteken genom Föreningarna Norden av informationsmaterial för utdelning åt allmänheten; verket "Ny litteratur i Norden", som utkommer vart tredje år och som presenterar nordisk litteratur, bör få en betydligt mera omfattande distribution än tidigare; genom försorg av förläggare, boklådor, bibliotek och föreningarna Norden borde vartannat år arrangeras en "Nordisk litteraturvecka"; ambassaderna borde inbjuda författare på turnéer och i större omfattning än hittills distribuera artiklar och annat gratismaterial; bibliotekens klubbverksamhet borde utvidgas; den fortsatta utbildningen av funktionärer vid bibliotek och förlag borde intensifieras; internordiska stipendier borde utdelas åt studerande och forskare vid universiteten, det samma gäller översättare och kritiker; modersmåls-lärarna borde delta i kurser om nordisk litteratur; radion och televisionen borde i högre grad än för närvarande presentera nordisk litteratur; förläggarna borde ha en förteckning över nordiska kritiker, till vilka böcker borde sändas, speciellt borde man då beakta de fåtaliga finskkunniga skribenterna i Sverige, Danmark och Norge; man borde få till stånd åtminstone korta litteraturhistoriska verk om grannländernas litteratur och slutligen — en clearingkonferens av det slag som mötet tidigare diskuterat borde arrangeras. — Mötet fäste även uppmärksamhet vid den finska minoritetens i Sverige och Norge behov av litteratur på sitt eget språk.

Såsom framgår av ovanstående har Pohjola-Norden behandlat denna fråga synnerligen mångsidigt. Fastän det slutliga betänkandet ännu inte färdigställts, framgår av det som här refererats att ifrågavarande kommitté understöder arrangerandet av en s. k. clearingkonferens — i begynnelskedet en svensk-finländsk konferens — senare, om detta visar sig ändamålsenligt, en samnordisk konferens. Vårt förbund har även för undervisningsministeriet föreslagit tillsättandet av en finländsk-svensk kommitté för skönlitteraturen och därmed jämförbar litteratur.

Vår uppfattning och de av denna föranledda åtgärderna tar sikte på i stort sett samma mål som det medlemsförslaget vittnar om. Därför är det naturligt att vårt förbund anser det ändamålsenligt att man undersöker möjligheterna att främja översättning av nordisk skönlitteratur och därmed även efterfrågan på denna. En dylik utredning torde klargöra om det är lämpligt att årligen eller vartannat år anordna överläggningar på samnordisk bas mellan förläggare, översättare och kritiker om den kommande översättnings- och publikationsverksamheten eller om det är sakligt att grunda ett särskilt samarbetsorgan för denna sak såsom föreslås i medlemsförslaget. Såsom saken nu ligger till anser sig vårt förbund inte kun-

na understöda såsom en första åtgärd tillsättandet av ett dylikt organ, utan anser det mera ändamålsenligt att få till stånd en sammordisk utredning. Då vår avsikt är att i början av år 1971 få till stånd en finländsk-svensk s. k. clateringkonferens, ställer vi gärna dessa resultat till Nordiska rådets och det eventuella utredningsorganets förfogande.

Helsingfors den 30 juni 1970

Pohjola-Norden r.y.

Weio Henriksson

Ordförande

Veikko Karsma

Verkst. direktör

Kirja- ja paperikauppojen litto — Finlands bok- och pappershandelsförbund r.y. har i skrivelse den 24 juli 1970 meddelat sig varmt understöda medlemsförslaget.

Island

Kulturministeriet:

De fleste er vel enige om, at det er ønskeligt at bidrage til at hvert af de nordiske landes kendskab til de andre nordiske landes litteratur forøges. Det er åbenlyst, at på grund af deres sprog har finner, islændinge og færinger et særproblem på dette område. Man har riktignok i Island længe og i stor grad læst de andre nordiske folks litteratur, især dansk, svensk og norsk, både på originalsprogene og i oversættelse. I de sidste år er deres position desuden blevet forbedret ved oprettelsen af Nordens Hus i Reykjaviks bibliotek, der allerede nyder stor popularitet. Denne oplysningsvirksomhed kunne dog endnu forbedres væsentligt især hvad angår finsk litteratur. Derimod er det klart, at islandske forfatteres muligheder for at præsentere deres böger for læsere i de andre nordiske lande er meget dårlige, bl. a. fordi dér kan man ikke undgå oversættelse.

Med henblik på det ovenanførte anser ministeriet det af stor betydning, at man undersøger på hvilken måde man bedst kan bidrage til forøgede oversættelser af nordisk litteratur for at gøre den tilgængelig for alle nordboer. Det synes mest naturligt, at en sådan undersøgelse bliver et led i de foranstaltninger man nu forbereder for at styrke organisationen af det nordiske kulturelle samarbejde.

Reykjavik, den 3. december 1970

P. m. v.

Birgir Thorlacius

Árni Gunnarsson

Islands kulturråd har i skrivelse den 30 november 1970 förklarat sig stöda medlemsförslaget.

Islands forfatterforening:

Islands forfatterforening uttrykker sin glæde over at Nordisk Råd har taget denne sag op og håber, at den får en positiv behandling. Det forekommer os, at rekommandationen går i samme retning som den der blev vedtaget på forfatterkongressen her i fjor. Islands forfatterforening fremsatte også dette forslag på det nordiske forfatterråds årsmøde, der blev holdt i Reykjavik i juni 1970, hvor det blev enstemmigt vedtaget.

Reykjavik, den 28. september 1970

På styrelsen for Islands forfatterforenings vegne

Ingólfur Kristjánsson

Foreningen Norden har i skrivelse den 18 september 1970 förklarat sig tillstyrka medlemsförslaget.

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Ovennevnte forslag, framsatt i Nordisk Råd i mars i år, har vært forelagt følgende norske instanser: Norsk kulturråd, Statens bibliotektilsyn, Institutet for nordisk språk og litteratur, Den norske forfatterforening, Den norske forleggerforening og Foreningen Norden.

Disse har uttalt seg slik:

Norsk kulturråd (brev av 3. juni 1970):

Rådet vil få minne om sin uttalelse av 6. juli 1967 om et tilsvarende forslag (*här ej tryckt*).

Norsk kulturråd gir i samsvar med uttalelsen jevniig tilskott til oversettelser til norsk fra finsk, islandsk og færøysk, men ikke til oversettelser fra dansk eller svensk.

Norsk kulturråd er prinsipielt for ethvert tiltak som kan øke forståelsen for og kjennskapet til nabolandenes litteratur. Rådet har i den forbindelse med glede merket seg den politikk som de nordiske lands kringkastingsstasjoner følger, såvel i radio som fjernsyn, hvor man nødig tekster sender fra nabolandene, og i ganske stor utstrekning bruker korrespondenter fra nabolandene i reportasjer og kommentarer.

Kulturrådet mener at man i tilhøvet mellom dansk, norsk og svensk litteratur fortrinnsvis bør ta sikte på tiltak som kan stimulere til lesing av nabolandslitteratur på originalspråkene.

Støtte til oversettelser bør i alminnelighet bare komme på tale når det

gjelder bøker til og fra finsk, færøysk og islandsk. Slik støtte bør imidlertid også kunne gis når det dreier seg om litteratur i særlig vanskelig språkdrakt (f. eks. dialekt) eller om bøker som vender seg til et publikum som erfaringsmessig har vansker med å forstå nabospråkene.

Statens bibliotektilsyn (brev av 2. juli 1970):

Statens bibliotektilsyn ville finne det gunstig om arbeidet for oversettelser av finsk og islandsk litteratur til andre nordiske språk kunne styrkes.

Når det gjelder originallitteratur i Norden forøvrig, mener Bibliotektilsynet at man fortrinnsvis bør sette i verk tiltak som kan øke kjennskapen til og lesningen av disse verk på originalspråkene. En vil i denne forbindelse minne om at det i Norge hvert år bevilges penger over statsbudsjettet til "å auke kjennskapen til litteraturen i nabolanda", midler som i det vesentlige fordeles til sentralbibliotekene til innkjøp av nabolandenes litteratur på originalspråket.

Videre kan nevnes at de skandinaviske lands biblioteksentraler har planer om et nærmere samarbeid når det gjelder opplysning om nyutkommet litteratur — både for voksne og barn — i det enkelte land, med tanke på videre informasjon til bibliotekene.

Instituttet for nordisk språk og litteratur, Universitetet i Oslo (brev av 17. juni 1970):

Norskseksjonen ved Universitetet i Oslo har i møte 16. juni 1970 behandlet det oversendte medlemsforslag og vil uttale:

Seksjonen støtter forslaget når det gjelder oversettelser fra finsk og islandsk til de andre nordiske språk og fra de andre nordiske språk til finsk og islandsk. For øvrig finner den ikke å kunne gi det sin støtte.

Den norske forfatterforening (brev av 10. juni 1970):

— — — kan vi selvfølgelig ikke gjøre annet enn med glede å slutte oss til deres rekommandasjon. Men vi vil samtidig peke på at det den 5. og 6. juni i år ble holdt et møte i Stockholm i KLYS's regi, finansiert av Nordisk Kulturfond. Til stede var representanter for de aller fleste kunstnerorganisasjoner i Norden, samt fra fellesorganene som tilsvarer Norges Kunstnerråd, i alt ca. 70, hvorav 21 fra Norge. Det ble der besluttet opprettet et felles nordisk sekretariat, ledet av en komité med én representant fra hver av de fem lands fellesorganisasjoner motsvarende Norges Kunstnerråd. Stellan Arvidson ledet møtene, og han hadde åpenbart et tilsagn om at Nordisk Kulturfond skulle finansiere sekretariatet.

Såvidt jeg kan se måtte det være praktisk, tidligst mulig å koble dette sentrale nordiske organ inn på disse oversettelsesproblemer. Sekretariatet, som ble henlagt til Stockholm, vil begynne sitt virke straks Nordisk Kulturfond har gitt sin bevilgning. Adressen blir da KLYS, Linnégatan 12, Stockholm 5. KLYS kan også oppgi sekretariatets statutter og arbeidsområde.

Den norske forleggerforening (brev av 24. juni 1970):

Spørsmålet har som kjent stadig vært oppe til debatt i de senere år, og to hensyn har alltid krysset hverandre: det nedverdiggende i å skulle behandle nabolandenes språk som fremmede og erkjennelsen av at våre naboers lit-

litteratur kan bli fremmed for oss, fordi den ikke oversettes. Løsningen har nærmest vært et kompromiss: et minste antall bøker — de som har vært betraktet som særlig nødvendige — er oversatt, mens man for det store flertalls vedkommende holder fast ved den ideologi som i og for seg er den eneste rimelige.

Vårt synspunkt er at en institusjonalisering av de skjønnlitterære oversettelser mellom de nordiske land på lengere sikt ikke vil fremme arbeidet for et felles nordisk bokmarked, men kanskje heller være til skade for et slikt arbeid. Vi er også forvisset om at nordiske forleggere på kortere sikt fortsatt vil sørge for at de viktigste bøkene vil utkomme i oversettelse.

Vi kan altså ikke anbefale det fremsatte forslag forsåvidt det gjelder dansk-norsk-svensk litteratur. Det sier seg selv at islandsk og finsk litteratur kommer i en helt annen stilling.

Foreningen Norden (brev av 16. juni 1970):

Det har alltid vært Foreningen Nordens syn at nabolandenes litteratur — når man ser bort fra den som er skrevet på finsk, færøysk og islandsk — bør leses på originalspråket. Denne linje har foreningene fulgt konsekvent, og det kan neppe være tvil om at den har gitt resultater, selv om man fra et nordisk synspunkt kunne ha ønsket at resultatene var større.

Norsk "Norden" holder prinsipielt fast ved det syn at skjønnlitteratur på dansk, svensk og norsk bare i unntakstilfelle bør oversettes med tanke på lesere i Danmark, Sverige og Norge, og den vil under alle omstendigheter frarå at oversettelsesvirksomheten skal administreres fra et fellesnordisk organ finansiert med statsmidler. Skal statsmidler anvendes for å spre kjennskap til nabolandenes litteratur, bør de settes inn i arbeidet for å gjøre den kjent på originalspråket. Som forslagsstillerne selv minner om, har man ennå ikke kunnet realisere Foreningene Nordens og Nordisk Kulturkommissjons forslag om å gjøre nabolandslitteraturen kjent ved hjelp av utvalgte billighøker, fordi Nordisk Kulturfond ikke har kunnet støtte tiltaket økonomisk.

En av årsakene til at nabolandslitteraturen ikke i særlig utstrekning blir lest på originalspråket, tror "Norden" er den at distribusjonsapparatet ikke er godt nok utbygget, og at det — om man nå tar Norge som eksempel — faktisk er ganske besværlig å få tak i skjønnlitteratur på dansk og svensk. Selv i en by som Oslo kan man oppleve at bokhandlerne ikke er tilstrekkelig orientert om hva som utkommer av litteratur i de andre nordiske land, og ønsker man en spesiell bok, må den bestilles, og det kan gå flere uker før den foreligger. Enda verre er forholdene utenfor hovedstaden. Til det kommer at importerte bøker blir uforholdsmessig dyre om man sammenligner med prisene i utgivelseslandet. Slike rent kommersielle forhold virker i høy grad dempende på lesernes interesse. Man burde derfor kanskje undersøke nærmere hvordan forleggere og bokhandlere kan aktiviseres mer i arbeidet for å rive ned de skranker som synes å eksistere på deres område.

Den norske Foreningen Norden har all sympati for tanken som ligger bak medlemsforslaget, og den ville utvilsomt ha gitt det sin fulle støtte om den følte seg sikker på at alt var gjort for å stimulere til lesning av nabolandenes litteratur på originalspråket. Det er den imidlertid ikke. Derfor mener den at oversettelse av f. eks. dansk og svensk skjønnlitteratur til norsk bare i helt spesielle tilfelle bør få offentlig støtte, og at det i stedet bør settes inn

midler til finansiering av prosjekter som tar sikte på å skape et virkelig nordisk bokmarked.

Kirke- og undervisningsdepartementet viser til de avgitte uttalelser og slutter seg for sin part i alt vesentlig til det syn som i første rekke Norsk kulturråd, Statens bibliotektilsyn og Foreningen Norden har gitt uttrykk for. Dette innebærer at en fra norsk side har et positivt syn på tiltak som kan fremme en utvidet lesning av nabolandenes skjønnlitteratur på originalspråkene, bortsett fra finsk, islandsk og færøysk, der oversettelser i sterkere grad enn hittil bør bli tilgjengelige.

Ut fra dette vil det trolig være lite hensiktsmessig å opprette et eget samarbeidsorgan, som utelukkende skal beskjeftige seg med utbygging av oversettelsesvirksomheten for nordisk skjønnlitteratur.

Oslo, 21. juli 1970.

Etter fullmakt

E. Skadsem

Alv Heltne

S v e r i g e

Kungliga biblioteket:

Bokförlagen arbetar ju kommersiellt och måste därför räkna med att komma över en viss lönsamhetströskel innan de vågar satsa på att låta översätta en bok. Följden är dels att den litteratur som översätts är kvalitativt ojämn — både god och dålig litteratur kan vara säljbar — dels att det finns besvärande luckor i översättningslitteraturen; många böcker finner över huvud taget ingen förläggare därför att de inte kan tänkas vara lönsamma på kort sikt, fastän de alldeles uppenbart har sådana kvalifikationer, att de borde göras tillgängliga för läsare i grannländerna. (Detsamma gäller naturligtvis också litteratur från andra språkområden än de nordiska.)

Dessa förhållanden, som alla initierade redan under lång tid har känt som ytterst otillfredsställande, kan man knappast komma till rätta med utan att lönsamhetskravet åtminstone delvis sätts ur spel genom att de kommersiella förlagens utgivning kompletteras med en renodlad kvalitetsutgivning, som kan planeras utan tanke på ekonomisk vinst. Ett nordiskt samarbetsorgan av det slag som föreslås av Nordiska rådet skulle kunna råda bot på en stor del av de nu rådande missförhållandena. Värdet av att de bästa verken i grannländernas litteratur finns tillgängliga i goda översättningar överväger mer än väl de relativt små kostnaderna för en verksamhet av det rekommenderade slaget; även om en bok inte går ut i någon ekonomiskt lönsam upplaga, kan den ändå komma att få en kvantitativt mycket stor läsekrets och

därigenom spela en betydande roll, då den ju har en lång livslängd på biblioteken. Jag anser det därför angeläget att Nordiska rådets förslag realiseras. Jag vill dock tillägga, att jag ser det som en viktig uppgift att även i fortsättningen jämsides med denna verksamhet underlätta spridningen av litteratur på originalspråken; särskilt gäller detta naturligtvis de tre närbesläktade språkområdena svenska, danska och norska.

Stockholm den 29 juli 1970

För Kungliga biblioteket

Uno Willers

Svenska akademien:

Att öka intresset för grannländernas litteratur i de nordiska länderna är en angelägenhet av mycket stor vikt. Av grundläggande betydelse, när det gäller praktiska åtgärder, är den fundamentala skillnad som råder mellan svenska, norska och danska å ena sidan och finska och isländska å den andra.

De tre förstnämnda språken visar inbördes så stora likheter, att den som har ett av dem till modersmål, därmed har naturliga förutsättningar att förstå de båda andra, naturligtvis mer eller mindre exakt, mer eller mindre obehindrat och snabbt, allt efter erfarenhet och övning. Men förutsättningar finns, och detta har ett utomordentligt värde. De åtgärder som vidtages bör därför i första hand syfta till att öka läsningen av texter på originalspråken. Detta gäller i lika hög grad om skönlitteratur som om olika facklitteratur. Dansk och norsk dikt och prosa bör sålunda läsas i svenska skolor och i så stor utsträckning som möjligt, och eleverna bör vänjas vid att ledigt och lätt uppfatta också talat språk, genom föredrag och uppläsning. Värdefulla hjälpmedel står numera till buds genom inspelningar för grammofon och uppläsningar i radio och TV. Att själva språkformen på detta sätt blir ungdomen förtrogen och välbekant, gör läsningen på egen hand lockande och ger den ett ökat värde. Det bör också erinras om att utbildningen vid universiteten av våra modersmåls lärare i fråga om grannländernas språk har både vidgats och fördjupats på senare år. Nya lektoral har tillkommit, och tillfälliga förordnanden har ersatts av fasta tjänster. Detta är en utveckling som bör stödjas och fullföljas.

I fråga om isländska och finska lägger språkformen avgörande hinder i vägen för förståelsen i de andra nordiska länderna, och tolkning är här sålunda nödvändig. En rikt utvecklad översättningsverksamhet är i hög grad angelägen för att i vårt land liksom Danmark och Norge göra den finska och isländska skönlitteraturen tillgänglig och njutbar. Goda översättningar bör uppmuntras genom offentligt erkännande, om möjligt också

genom särskilda översättarpris. Detsamma gäller givetvis också om facklitteratur på finska och isländska.

Även om detta bör vara de allmänna riktlinjerna för nordisk kulturpolitik måste vissa undantag och modifikationer göras. Man bör beakta, att norskt språk varierar mycket starkt. I vissa former kan det avvika så starkt, att det närmar sig ett främmande språk. Många norska författare använder också med förkärlek en personlig språkform, som ligger lokal dialekt mycket nära. Detta lägger hinder i vägen för en vidsträckt spridning i vårt land. I sådana fall kan översättning vara på sin plats och förtjäna att stödjas och uppmuntras. Som exempel kan nämnas en så betydande norsk författare som Tarjei Vesaas. Även rent vetenskaplig litteratur på norskt mål kan i vissa fall behöva översättas för att få större spridning i vårt land.

Stockholm den 4 maj 1970

Enligt uppdrag

Karl Ragnar Gierow

Svenska akademiens ständige sekreterare

Svenska bokförläggareföreningen:

De problem förslagsställarna aktualiserat är väl kända bland föreningens medlemmar. Benägenheten hos den svenska publiken att läsa nordisk, icke-svensk litteratur på originalspråken är tyvärr mycket ringa. För att böckerna skall läsas är därför översättning i regel nödvändig. Sådan litteratur utges också i svensk översättning så snart efterfrågan på lång sikt kan beräknas bli så stor att kostnaderna för framställning och marknadsföring av böckerna blir täckta. Under 1969 utgavs enligt Bibliografiska institutets statistik 190 sådana översättningar.

Det är uppenbart att åtgärder från det allmännas sida för att fritt ställa översättningar av kvalificerade verk till förfogande i flera fall skulle kunna underlätta utgivning. Det svåra problemet att också få böckerna sålda och lästa kvarslår dock. De problem för bokutgivningen som sammanhänger med att vårt språkområde är så litet och vår bokmarknad så begränsad utreds nu av litteraturutredningen.

Föreningen är beredd att medverka i det fortsatta utredningsarbete som torde bli nödvändigt innan ett nordiskt samarbetsorgan för utbyggnad av översättningsverksamheten rörande nordisk skönlitteratur tillskapas. En viss samordning synes naturligt med arbetet inom Nordiska kulturkommis-

sionens sektion III på en serie nordisk litteratur med både originalverk och översättningar.

Stockholm den 3 juni 1970

C. Eberstein

E. u.

Föreningen Norden:

För Föreningen Norden har främjandet av den nordiska språkgemenskapen och kännedomen om de nordiska grannlänternas litteratur alltid varit en central fråga. När det gäller det språkområde, där danska, norska och svenska talas, har föreningen sökt åstadkomma ökad grannspråksförståelse främst genom insatser på skolans område. Genom föreningens ansträngningar har grannspråksundervisningen med åren fått en mera framskjuten plats i undervisningen och genom verksamhet med reselektorer samt lärar- och elevutbyte har ytterligare ansträngningar gjorts. På initiativ av föreningarna Norden har också Nordiska kulturkommissionen relativt nyligen rekommenderat regeringarna att i de tre i första hand berörda länderna ytterligare stärka grannspråksundervisningen.

Det är mot denna bakgrund naturligt, att det för Föreningen Norden i första hand ter sig önskvärt att dessa tre länders invånare i så stor utsträckning som möjligt tillägnar sig grannspråklitteraturen på originalspråket. I samarbete med Nordiska kulturkommissionen planerar Föreningarna Norden sålunda att en treårig upplysningskampanj om grannlandslitteratur, relaterande sig till ett särskilt urval av billighetsböcker. För genomförandet av denna kampanj är föreningarna Norden beroende av särskilda anslag, som Nordiska kulturkommissionen sökt utverka hos Nordiska kulturfonden.

Det står emellertid klart att intresset för grannlänternas skönlitteratur fortfarande är mycket svagt i Danmark, Norge och Sverige och att det icke nämnvärt ökat under senare år. Försäljningen av grannlandslitteraturen på originalspråk är obetydlig i respektive länder och detsamma gäller biblioteksutlåningen. Som en illustration kan nämnas beträffande huvudbiblioteket i Stockholm att av en total årlig utlåning av mer än 750 000 band mindre än 3 000 band är skönlitteratur på originalspråken danska och norska, varav kanske större delen lånas av danskar och norrmän bosatta i Stockholm. Försäljning och utlåning av dansk och norsk skönlitteratur i översättning visar bättre siffror, även om dessa i och för sig icke är tillfredsställande.

Dessa omständigheter tyder på att den litteraturintresserade allmänheten i de tre aktuella grannländerna, trots de ansträngningar som hittills gjorts,

finner språktröskeln svår att forcera. Vi måste konstatera att vi fortfarande har långt kvar till den situationen att de tre ländernas invånare uppfattar den danska, norska och svenska skönlitteraturen som en gemensam kulturell ägodel.

Inför denna verklighet nödgas föreningen åtminstone tills vidare frångå sitt tidigare principiella ställningstagande i dessa frågor och tillstyrka även åtgärder som parallellt med ovannämnda upplysningskampanj och annan liknande verksamhet stimulerar översättning av skönlitteratur mellan dessa tre grannspråk.

När det gäller översättning, mellan å ena sidan danska, norska och svenska och å den andra sidan finska, färöiska och isländska samt översättning mellan de sistnämnda språken inbördes är självfallet behovet av översättningsfrämjande åtgärder alldeles särskilt stort, möjligen med undantag för översättning mellan färöiska och isländska, då dessa båda språk har särskilt nära släktskap.

Till slut vill föreningen framhålla följande.

Kunskaperna på hithörande område är små. Vi vet inte i vilken utsträckning och av vilka som grannländernas skönlitteratur läses i original respektive översättning. En undersökning, som ger elementära fakta, är nödvändig och bör kunna genomföras utan större kostnader.

Åtskilliga av de översättningar som publicerats har kritiserats för bristande kvalitet. Enligt vissa kritiker underskattar man alltför ofta svårigheterna att tolka nyanser och tonfall. Det torde sannolikt vara nödvändigt att t. ex. genom stipendier underlätta översättarnas möjligheter att mera intimt lära känna språkvanor och språkutveckling i grannländerna.

Det svaga intresset för grannlandslitteraturen är icke enbart en fråga om språkförståelse. Svårigheterna för svenska författare i Finland att nå läsare i Sverige pekar tydligt på detta. Det är mycket som brister i kontakterna mellan nordiska förlag, översättare, kritiker, kulturjournalister, radioföretag, tidningar etc. Tillkomsten av de nordiska kulturkritikerstipendier, som Föreningen Norden på statsmakternas uppdrag administrerar, är säkert av positiv betydelse. Men kraftfullare åtgärder inom denna sektor är otvivelaktigt en fundamental förutsättning för att stimulera intresset i de nordiska länderna för grannlitteraturen såväl i original som översättning.

Huruvida inrättandet av ett sådant nordiskt samarbetsorgan, som medlemsförslaget förordar, skulle effektivt kunna avhjälpa nu rådande brister har föreningen svårt att för närvarande bedöma. Enligt dess uppfattning borde först mera ingående undersökningar och överläggningar på samnordisk bas äga rum. Förslagsvis kunde Nordiska rådet föranställa om en konferens, gärna med Föreningarna Nordens Förbund som arrangör, med deltagande förläggare, författare, översättare och kritiker samt företrädare för Nordiska kulturkommissionen, Föreningarna Norden, bokhandeln, bibliote-

ken, radio-TV och pressen. Sannolikt skulle en sådan konferens kunna ge underlag för vidare åtgärder i sammanhanget

Stockholm den 25 september 1970

För Föreningen Nordens centralstyrelse

Bertil Olsson

Ordförande

Arne F. Andersson

Verkst. direktör

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om översättning av nordisk skönlitteratur till nordiska språk. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sammanträde den 7 och 8 december 1970.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att taga initiativ till inrättande av ett nordiskt samarbetsorgan för utbyggnad av översättningsverksamheten rörande nordisk skönlitteratur samt till finansiering av denna verksamhet.

2. Remissyttranden

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttranden över medlemsförslaget:

Nordiska kulturkommissionen, expertkommittén för översättning av finskspråkig facklitteratur till svenska.

Danmark

Ministeriet for kulturelle anliggender.
Forfatterforbundet.
Den Danske Forlæggerforening.

Finland

Undervisningsministeriet.
Finlands svenska författareförening.
Suomen näytelmäkirjailijaliitto — Finlands dramatikerförbund r. y.
Suomen arvostelijain liitto — Finlands kritikerförbund.
Pohjola — Norden r. y.
Kirja- ja paperikauppojen liitto (Finlands bok- och pappershandelsförbund r. y.).

Island

Kulturministeriet.
Islands kulturråd.
Islands forfatterforening.
Foreningen Norden.

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet.
Norsk kulturråd.
Statens bibliotektilsyn.
Universitetet i Oslo, Instituttet for nordisk språk og litteratur.
Den norske forfatterforening.
Den norske forleggerforening.
Foreningen Norden

Sverige

Kungliga biblioteket.
Svenska akademien.
Svenska bokförläggareföreningen.
Föreningen Norden.

Nordiska kulturkommissionens expertkommitté för översättning av finsk-språkig facklitteratur till svenska har funnit, att översättningar av skönlitteratur även inom de tre närbesläktade nordiska språken är av nöden och ansluter sig mot bakgrund härav till grundtanken i förslaget. Dess realiserande är dock enligt kommitténs mening förenat med svårigheter av organisatorisk art. Kommittén finner det vara självklart, att en kommitté bör bildas för administrering av medlen och handhavande av urvalet av översättningsobjekt. Kommittén föreställer sig en institutionell uppbyggnad av förlagsliknande karaktär. Kommittén betonar dock, att organisationsfrågan bör ägnas en omsorgsfull, sakkunnig utredning, innan slutlig ståndpunkt tas till förslaget. Avslutningsvis pekar kommittén på behovet att lösa frågan om en statligt understödd verksamhets förhållande till de enskilda förlagen, vilka som följd av ett statligt initiativ kan antas bli mindre villiga att på egen risk utge nordisk skönlitteratur i översättning.

Undervisningsministeriet i Finland hänvisar till att statens litteraturkommission i Finland framhållit betydelsen av översättning av nordisk skönlitteratur, en verksamhet som är synnerligen värdefull för Finland och Island. Kommissionen har därför funnit anledning att understöda medlemsförslaget. Ministeriet anser för sin del att Nordiska kulturkommissionens strävanden att främja spridningen av de nordiska ländernas litteratur borde fullföljas och att vidare åtgärder borde uppskjutas i avvaktan på arbetet med en nordisk kulturtraktat. *Kirke- og undervisningsdepartementet* i Norge vill i första hand stimulera intresset för nordisk skönlitteratur på originalspråk med undantag för litteratur på finska, isländska och färöiska, som i högre grad än hittills bör bli tillgänglig i översättning. Enligt depar-

tementets uppfattning är det därför föga ändamålsenligt att tillsätta ett samarbetsorgan, som uteslutande befattar sig med utbyggnad av översättningsverksamheten rörande nordisk skönlitteratur. *Norsk kulturråd* företräder en liknande åsikt i det rådet framhåller, att stöd till översättningar i allmänhet bör gälla översättning till och från finska, isländska och färöiska och i viss utsträckning litteratur på t. ex. dialekt.

Statens bibliotekstilsyn i Norge ser gärna, att översättningsverksamheten rörande finskspråkig och isländsk litteratur stärks, men anser att åtgärder rörande övrig litteratur i Norden bör syfta till att sprida kännedom om denna litteratur på originalspråket. *Kungliga biblioteket* i Sverige konstaterar dels att den litteratur som översätts är kvalitativt ojämn, dels att det finns besvärande luckor i översättningslitteraturen. Enligt bibliotekets mening borde därför förlagens utgivning kompletteras med en renodlad kvalitetsutgivning utan tanke på ekonomisk vinst. Biblioteket finner det därför angeläget med inrättande av det föreslagna samarbetsorganet, då man därmed kunde råda bot på en stor del av de nu rådande missförhållandena. *Svenska akademien* finner det vara i hög grad angeläget att genom översättningar göra den finska och isländska litteraturen tillgänglig och njutbar i Danmark, Norge och Sverige. Därför borde goda översättningar uppmuntras genom offentligt erkännande. Även när det gäller dansk, norsk och svensk litteratur kan enligt akademiens mening översättningar i vissa fall vara på sin plats, bl. a. med hänsyn till de starka variationerna i norskt språk och författarnas personliga språkform.

Pohjala-Norden r. y. i Finland meddelar, att förbundet för undervisningsministeriet föreslagit tillsättande av en bilateral svensk-finländsk kommission för översättning och publicering av skönlitteratur och därmed jämförbar litteratur såsom en parallell till Kommissionen för vetenskaplig litteratur. Beträffande översättningsverksamheten på sannordiskt plan anser sig förbundet dock inte såsom en första åtgärd kunna föreslå inrättande av ett liknande samarbetsorgan utan finner det vara mer ändamålsenligt att först utreda möjligheterna att främja översättning av nordisk skönlitteratur och öka kännedomen om denna. *Föreningen Norden* i Norge kan inte tillråda att översättningsverksamheten administreras av ett sannordiskt organ, som finansieras av statsmedel. Dessa bör enligt föreningens uppfattning disponeras för att sprida kännedom om grannlänternas litteratur på originalspråk. Föreningen anser, att understöd till översättning av dansk och svensk litteratur till norska bör ges endast i speciella fall, medan offentliga medel i huvudsak bör disponeras för projekt som siktar mot en verklig nordisk bokmarknad. Vid sidan av en upplysningskampanj, som *Föreningen Norden* i Sverige planerar i samarbete med Nordiska kulturkommissionen för att stimulera intresset för nordisk litteratur på originalspråket, förordar föreningen även åtgärder för att främja översättning av grannspråklitteratur i Norden. Vidare föreslår föreningen följande åtgärder i avsikt att stimulera

intresset för nordisk litteratur: en undersökning rörande kännedomen om grannländernas litteratur, en ökning av möjligheterna för översättare att lära känna språkvanor och språkutveckling i grannländerna, en aktiv kampanj för att stimulera intresset för nordisk skönlitteratur såväl i original som i översättning samt andordnande av en konferens för att erhålla underlag för vidare åtgärder.

Forfatterforbundet i Danmark, *Finlands svenska författareförening*, *Islands författareförening*, *Foreningen Norden* i Island och *Den norske forfatterforening* ger förslaget sitt stöd. Sistnämnda remissinstans pekar samtidigt på att representanter för de flesta konstnärsorganisationer i Norden samt för motsvarande sammordiska organ vid ett möte i Stockholm sommaren 1970 beslutat tillsätta ett nordiskt sekretariat, vilket kunde kopplas in på översättningsproblemen. *Suomen näytelmäkirjallisuusliitto* — *Finlands dramatikerförbund r. y.* framhåller särskilt behovet av ökade översättningar av dramalitteratur.

Suomen arvostelijain liitto — *Finlands kritikerförbund* understöder varmt tanken på en ökad översättningsverksamhet, särskilt beträffande finsk litteratur, och ansluter sig till de synpunkter som framkommit vid Pohjola-Nordens behandling av frågan.

Den norske forleggerforening betvivlar att en institutionalisering av översättningsverksamheten skulle komma att främja arbetet på att åstadkomma en nordisk bokmarknad och vill därför inte rekommendera förslaget för genomförande när det gäller dansk, norsk och svensk litteratur. *Svenska bokförläggareföreningen* tar inte avstånd från medlemsförslagets hemställan men anser det vara nödvändigt med en utredning innan det föreslagna nordiska samarbetsorganet tillskapas. Föreningen anser det även vara naturligt med en viss samordning i frågan med Nordiska kulturkommissionens sektion III:s arbete på att främja utgivning av nordisk litteratur på originalspråk och i översättning. *Den danske forlæggerforening* och *Kirja- ja paperikauppojen liitto r. y.* (Bok- och pappershandelsförbundet) i Finland understöder varmt medlemsförslaget.

3. U t s k o t t e t

För nordiskt samarbete är det en central uppgift att stärka den kulturella gemenskapen i Norden. En väg att nå detta mål är att öka intresset för att läsa nordisk litteratur på originalspråk. Stora svårigheter möter härvidlag.

I medlemsförslaget har hänvisats till uttalanden, enligt vilka det är naturligt att även anlita översättningar för att i Norden kunna öka kännedomen om grannländernas litteratur. Samtliga remissinstanser ansluter sig till denna uppfattning när det gäller finskspråkig, isländsk och färöisk litteratur, flera instanser även beträffande litteratur på danska, norska och

svenska, särskilt då dialekt har utnyttjats som stilmedel eller då arbetet i övrigt har en svårförståelig språkdräkt.

Utskottet hyser för sin del den meningen att ett ökat antal tillfredsställande översättningar behövs för att främja läsningen av grannländernas skönlitteratur vid sidan av åtgärder för att öka kännedomen om sådan litteratur på originalspråk. En utbyggnad av översättningsverksamheten bör dock främst taga sikte på litteratur, som i de nordiska grannländerna är svårförståelig eller helt omöjlig att förstå på originalspråk utan speciella språkkunskaper. Särskilt gäller detta litteratur på finska, isländska och färöiska.

Förslagsställarna har hemställt om inrättande av ett samarbetsorgan för administrering av översättningsverksamheten rörande nordisk skönlitteratur. Detta förslag har dock inte erhållit de i saken hörda remissinstansernas fulla stöd.

Utskottet finner att en närmare utredning erfordras, innan åtgärder kan vidtagas för att skapa bättre organisatoriska förutsättningar för den åsyftade verksamhetens utbyggnad. Vid en prövning av frågan bör redan befintliga samarbetsformer beaktas. Nordiska kulturkommissionens expertkommitté för översättning av finskspråkig facklitteratur till svenska har erfarenheter av en flerårig verksamhet, vilka såvitt möjligt bör utnyttjas.

I detta sammanhang kan utskottet erinra om att Nordiska kulturkommissionens sektion III en tid behandlat ett förslag om utgivande av en serie billigböcker med nordisk skönlitteratur, som skulle omfatta såväl översättningar som litteratur på originalspråk. Ansökningar om medel ur Nordiska kulturfonden för finansiering av projektet har hittills inte beviljats. Utskottet finner sektion III:s initiativ lovvärt och uttrycker förhoppningen att finansiella förutsättningar för dess förverkligande skapas. Såsom av remissmaterialet framgår föreligger behov av tillfredsställande översättningar såväl av nutida skönlitteratur som av äldre arbeten. Den av Nordiska kulturkommissionen planerade litteraturutgivningen skulle inte komma att fullt ut tillgodose behovet av översättningar. Vid en fortsatt utbyggnad erbjuder dock den av kommissionen planerade utgivningen en god grundval för vidare åtgärder. Ytterligare önskar utskottet peka på Norden-föreningarnas bokkommittéer, som arbetat för att sprida kännedom om nordisk litteratur och vilkas erfarenheter är av värde för en utbyggnad av översättningsverksamheten.

Det kan enligt utskottets mening ifrågasättas om en utredning bör begränsas till endast de organisatoriska förutsättningarna. För att utöka översättningsverksamheten erfordras ytterligare åtgärder. För närvarande föreligger inga uppgifter, som belyser i hur stor utsträckning och av vem nordisk skönlitteratur läses i original och i översättning. Översättningarnas kvalitet har inte varit föremål för undersökning, trots att de har kritiserats för

brister i detta avseende. Kartläggning av dessa omständigheter bör föregå en utbyggnad av översättningsverksamheten.

Allt sprida kännedom om grannländernas litteratur i Norden är såsom utskottet framhållit en viktig uppgift inom ramen för det nordiska samarbetet. Utskottet finner det naturligt, att regeringarna vidtar organisatoriska och finansiella åtgärder, som möjliggör effektiva insatser på området. Det statliga stödet bör dock enligt utskottets mening i första hand ges åt projekt, som avser att öka intresset för nordisk skönlitteratur på originalspråk. Vid sidan härav bör översättningsverksamheten slödjäs som ett led i strävan att stimulera intresset för litteratur i de nordiska grannländerna, särskilt då litteratur på finska, isländska eller färöiska. Innan åtgärder för att effektivisera översättningsverksamheten vidtages, bör dock de organisatoriska förutsättningarna för en utbyggnad av och formerna för det ekonomiska stödet till översättningsverksamheten närmare utredas.

Hänvisande till vad som ovan anförts får utskottet föreslå,

att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för en organisatorisk utbyggnad av översättningsverksamheten rörande nordisk skönlitteratur till nordiska språk samt formerna för finansieringen av denna verksamhet.

Oslo den 8 december 1970

<i>Jo Benkow (H)</i>	<i>Per Bergman (s)</i>	<i>Niels Eriksen (V)</i>
<i>Thorvald Eriksson (ÅS)</i>	<i>Guttorm Hansen (A)</i>	<i>Niels Helveg Petersen (RV)</i>
<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>	<i>Eysteinn Jónsson (F)</i>	<i>Sinikka Luja (Sd)</i>
	Förman	
<i>Niels Matthiasen (S)</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson (cp)</i>	<i>Dagmar Ranmark (s)</i>
<i>Ingrid Segerstedt Wiberg (fp)</i>	<i>Helge Seip (V)</i>	<i>Johan Støa (A)</i>
	<i>Mirjam Tuominen (Skdl)</i>	

Medlemsförslag om samnordiska arkiv

(Väckt av Georg Backlund och Pekka Kuusi)

Ett viktigt led i utbyggnaden av det nordiska samarbetet under de två senaste decennierna har varit det arbete, som utförts av samnordiska expertutskott, kommittéer och andra organ av samnordisk natur. De flesta samarbetsorganen har tillsatts på ad hoc-basis, men många har även erhållit permanent natur. Bland de permanenta samarbetsorgan, som regelbundet på begäran inlämnar berättelse till rådet, kan nämnas Nordiska kulturkommissionen, Nordiska socialpolitiska kommittén, det tulladministrativa rådet, Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete, Nordiska arbetsmarknadsutskottet, Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor, de nordiska språknämnderna, Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål, Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål, Nordiska utlänningsutskottet, Nordiska ministerkommittén för administration av gemensamma biståndsprojekt i utvecklingsländerna, Nordiska samarbetskommittén för materialforskning och -provning, Nordisk kommitté för trafik-säkerhetsforskning, Nordiska kontaktutskottet för radio- och TV-frågor, Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning, Nordisk kommitté för transportekonomisk forskning och finsk-svenska utbildningsrådet. Enbart under Nordiska kulturkommissionen sorterar därtill för närvarande ett tjugotal expertutskott och kommittéer. Vidare mottager Nordiska rådet varje år berättelse från ett flertal samnordiska institutioner, såsom Nordiska hälsovårdshögskolan, Nordiska hushållshögskolan, Nordens hus i Reykjavík, Nordens folkliga akademi och Nordiska asieninstitutet. Nordek-planen och utredningsarbete i anslutning därtill har föranlett tillsättande av flera nordiska samarbetsorgan, som på ett avgörande sätt kommer att påverka det nordiska samarbetets utveckling under de närmaste åren.

Den kraftiga expansionen av det nordiska samarbetet efter andra världskriget kommer att bli av största intresse för den samhällsvetenskapliga och historiska forskningen i en nära framtid. Redan nu har forskare uppmärksammat frågor i anknytning till samarbetet på administrativt och parlamentariskt plan. De nordiska riksarkiven har ställts inför förfrågningar om tillgången till och förvaringsplatsen för olika nordiska sam-

arbetsorgans handlingar, utan att arkiven — förutom i enstaka fall — varit underrättade om förhållandena.

En vid det svenska riksarkivet utarbetad promemoria (*se Tillägg*) behandlar frågan om de nordiska kommittéerna och andra arkivbildare inom det nordiska samarbetet mot bakgrund av att oklarhet för närvarande råder beträffande principerna för deponering av samnordiska arkiv. I promemorian hänvisas rörande de samnordiska institutionerna till att Nordiska afrikainstitutet i Sverige hänvänt sig till svenska riksarkivet om råd i arkivvårdsfrågor. Ett sådant institut kan naturligtvis påräkna hjälp i arkivfrågor från arkivmyndigheter i det land där institutionen är belägen. Däremot är det inte utan vidare klart att de nationella arkivförfattningarna kan tillämpas på samnordiska institutioner.

Ett annat problem gör sig gällande beträffande de samnordiska kommittéerna och andra liknande organ, som dels kan sammanträda i nationella avdelningar, dels sammanträder till gemensamma möten. Dessa arbetsorgans handlingar inlevereras till uppdragsgivande myndighet eller arkivmyndighet antingen såsom den nationella avdelningens arkiv eller som hela kommitténs arkiv. Principerna för skyldigheten att inleverera handlingarna till myndigheterna avviker från land till land. Arkivförfattningarna kan formellt anses gälla endast de nationella avdelningarna inom dylika arbetsorgan. Däremot finns inga gemensamma nordiska principer för förvaringen av handlingar av rent samnordisk natur.

Den oklarhet, som hittills rått beträffande inlevererandet av samnordiska organs handlingar till myndighet, har naturligtvis lett till att arkiven förvaras hos olika myndigheter utan någon samnordisk enhetlighet eller förblivit i privatpersoners förvar. Över de handlingar som inlämnats till myndigheter saknas för närvarande internordiska översiktsförteckningar, som för forskare skulle underlätta spårandet av undersökningsmaterial. Det är därför en angelägen uppgift för nordiskt samarbete att utarbeta riktlinjer för arkivbildningen och samnordiska handlingars förvaring samt att förteckna redan förefintliga samnordiska arkiv och förenhetliga förvaringen av handlingar från de kommittéer, som redan slutfört sitt arbete.

Frågan om offentlighetsgrundsatsens tillämpning i nordisk förvaltning har aktualiserats i medlemsförslag A 242/j, som för närvarande bereds av rådets juridiska utskott. Förslagsställarna har hemställt om en rekommendation till regeringarna i Danmark, Island och Norge att i samråd med regeringarna i Sverige och Finland överväga hur en övergång till principiell offentlighet beträffande handlingar som förvaras hos allmänna myndigheter kan genomföras. I detta sammanhang bör en annan fråga av stor principiell betydelse uppmärksammas. För de samnordiska handlingar, som förvaras i de olika nordiska länderna, kan för närvarande endast nationella bestämmelser om offentlighet och sekretess åberopas av ansvariga myndigheter. Detta innebär att ett arbetsorgans handlingar, som förvaras

på olika håll i Norden, ställs till forskares och andras disposition enligt skilda principer. Det är därför av största betydelse att de nordiska länderna sinsemellan kommer överens om vissa offentlighetsprinciper rörande utlämnandet av handlingar av samnordisk natur till forskare.

Hänvisande till vad ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utforma gemensamma principer för inlevereringen till och förvaringen hos myndighet av samnordiska organs handlingar samt att utforma enhetliga regler för dylika handlingars offentlighet.

Helsingfors i mars 1970

Georg Backlund (Skdl)

Pekka Kuusi (Sd)

TILLÄGG**PM angående de nordiska kommittéerna och andra arkivbildare inom
det nordiska samarbetet**

(Upprättad av tf. arkivassistent Björn Aronsson, riksarkivet, Sverige)

Inledning

Det nordiska samarbetet har efter hand blivit allt intensivare och utvidgats till att omfatta allt fler samhällsområden. Under efterkrigstiden kan två formella milstolpar urskiljas. Den ena är tillkomsten av Nordiska rådet 1952, den andra är ikraftträdandet av den s. k. Helsingforsöverenskommelsen 1962. Denna traktat sammanfattar de resultat som intill dess uppnåtts men innehåller också ett handlingsprogram för det fortsatta samarbetet.

Begreppet nordiskt samarbete används allmänt i mycket oprecis mening, ofta om sådant som inte är något arbete än mindre samarbete.¹ Samarbetet har hittills — med något undantag — utvecklats utan överstatliga organ och främst skett på det beredande och utredande planet. De amerikanska forskarnas integrationsmodeller passar därför dåligt på samarbetet i Norden. Nordiska statsvetenskapsmän som intresserat sig för denna teoribildning har givit abstrakta och vida definitioner på begreppet (nordisk) integration.²

Företrädesvis svenska källor har anlitats för föreliggande promemoria. Uppgifterna om kommittéarkiven i de övriga nordiska länderna bygger endast på en kortfattad privat forskarförfrågan hösten 1968. Uppgifter om isländska förhållanden har ej stått till buds.

*Nordiska samarbetsformer***I. Nordiska samarbetsorgan**

1. *Nordiska institutioner.* Inrättandet av självständiga nordiska offentliga institutioner förutsätter att organisation, arbetsformer och finansieringssätt regleras. Detta kan ske genom internordiska överenskommelser och/eller nationellt antagna stadgar. Förslag till mönsterbestämmelser för nordiska institutioner har utarbetats av en nordisk kommitté.³

Exempel på sådana institutioner med förläggning till Sverige är Nordiska institutet för samhällsplanering och Nordiska afrikainstitutet. Det förra av dessa har hänvänt sig till riksarkivet med begäran om råd i arkivvårdsfrågor. Det torde få anses naturligt, att sådana råd lämnas av arkivmyndighe-

(Nothänvisningar se s. 10—12).

terna i det land, där institutionen är belägen. Det torde dock få anses tycksamt, om arkivförvaltningarna är tillämpliga på institutioner av denna art.

2. *Permanent samarbetsorgan.* Regeringarna har sedan 1945 tillsatt fasta utskott (kommittéer, kommissioner) på de viktigaste samsamarbetsområdena. Utskotten etc. är i regel sammansatta av höga ämbetsmän inom respektive område. Dessa organ ger ministrarna råd i nordiska frågor men kan också själva ta initiativ till samsamarbete på nya områden. Speciellt omfattande uppgifter har Nordiska kulturkommissionen, Nordiska socialpolitiska kommittén, Nordiska ekonomiska samsamarbetsutskottet och Kontaktutskottet för nordiskt lagstiftningsarbete. Den nu upphörda Nordiska samfärdselkommittén hörde till dessa organ med vidsträckt verksamhetsfält.

Utskotten har i sin tur bildat många mindre kommittéer för att lösa särskilda uppgifter. Arbetet inom de permanenta samsamarbetsorganen redovisas i verksamhetsberättelser till Nordiska rådet (s. k. C-saker i sessionstrycket).

3. *Nordiska specialutskott.* Inom allt fler områden av statsförvaltningen förekommer ett systematiskt nordiskt samsamarbete. Fasta specialutskott upprättas därför för att följa utvecklingen på sådana mera begränsade områden. Nordiska arbetsmarknadsutskottet, Nordiska transportforskningskommittén, Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor och Nordiska straffrättskommittén är exempel på detta.

4. *Nordiska kommittéer.* Samsamarbetsorgan som tillsätts för att utreda eller bereda frågor i vilka nordisk samverkan kan förekomma.

5. *Ministermöten.* De nordiska ländernas regeringar har vid sidan om Nordiska rådet sina egna organ. Möten mellan ministrarna hålls regelbundet. Ministergrupperna sammanträder vanligen en eller två gånger per år för att besluta om nya utredningar eller om innehållet i redan avgivna betänkanden. På två områden har skapats fasta ministergrupper. Den ena är Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samsamarbete, den andra Nordiska ministerkommittén för administration av gemensamma biståndsprojekt.

6. *Nordiska konferensorgan.* För att behandla aktuella frågor inom visst samhällsområde hålls mer eller mindre regelbundet möten mellan representanter för nationella organ. Sådant samsamarbete regleras i en del fall av bestämmelser, t. ex. samsamarbetet mellan luftfarts⁴ och tullmyndigheter.⁵

II. *Nordisk rättsunifiering.* Genom nationella lagändringar m. m. åstadkommer staterna jämkningar för att närma de olika lagarna till varandra (nationella harmoniseringar). Någon gång tillkommer nya likalydande lagar i nordisk regi.

III. *Privata nordiska samsamarbetsprojekt,* såsom utgivandet av en nordisk domssamling.⁶

IV. *Övriga konkreta samsamarbetsformer*

Många samsamarbetsåtgärder faller utanför de här uppställda typerna. Som exempel kan nämnas utväxling av straffregisterutdrag⁷, utbyte av förvalt-

ningstjänstemän⁸, och uppgifters lämnande till ett kalendarium över nordisk överenskommelse⁹ kompletterad av nationella förfallningar.

Nordiska rådet

Uppgift. Rådets uppgift är att vara organ för samråd mellan parlament och regeringar i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige i frågor som avser samverkan mellan dessa länder eller några av dem. Rådet har alltså rådgivande funktion. Dess väsentliga medel är att avlåta rekommendationer till regeringarna.¹⁰

Sammansättning och arbetsformer. Till skillnad från vad som är fallet i FN och i Europarådet är enskilda fysiska personer medlemmar i rådet, icke de i rådet samverkande länderna.¹¹ Av medlemmarna finns två grupper: dels av parlamenten valda medlemmar, dels regeringsrepresentanter. Dels bildar varje lands valda medlemmar jämte regeringsrepresentanter en nationell delegation med säte i hemlandet.¹² Dels är de valda medlemmarna fördelade på fem utskott: ett juridiskt utskott, ett kulturutskott, ett trafikutskott, ett socialpolitiskt utskott och ett ekonomiskt utskott.

Ledningen av rådet omhändershas av ett av rådet valt presidium. Rådets administrativa apparat är relativt liten. Ett gemensamt generalsekretariat finns sålunda icke, utan varje lands delegation har sitt eget sekretariat.¹³ Dessa sekretariat samarbetar under presidiets ledning för att tillsammans fullgöra sina gemensamma uppgifter. Delegationerna, som endast i förbigående omnämns i stadgan för rådet (8 §), är att betrakta som nationella organ utan folkrättslig karaktär, vilkas verksamhet regleras av intern lagstiftning.¹⁴

Rådet sammanträder i sin helhet en gång om året till ordinarie session. Fram till tolfte sessionen 1964 fungerade utskotten endast vid sessionerna.¹⁵ Under mellanperioderna bereddes sakerna¹⁶ av fyra niomannakommittéer: den juridiska, den socialpolitiska, den kulturella och den ekonomiska. Trafikfrågor bereddes av Nordiska samfärdselkommittén.

Vid en sessions slut överenskommer regeringsrepresentanter om vilket land som skall koordinera det kommande samarbete som förutsätts äga rum på grund av rådets rekommendation. Ärendet bereds sedan i regel genom samarbete i kommittéer, mellan ministrarna eller inom permanenta samsarbetsorgan. De olika länderna handlägger därefter frågan på gängse parlamentariskt sätt. Om skiljaktiga saker finns kan parlamentens utskott ta kontakt med varandra, innan förslaget föreläggs in pleno.

Kommittéväsendet

Kommitté¹⁷ kan definieras som en grupp personer tillsatta för att handlägga en speciell uppgift. Vanligen avses i Sverige med kommitté sakkunniga tillsatta av Kungl. Maj:t för utredning av mer omfattande frågor. En statlig

kommitté består i regel av högre ämbetsmän och riksdagsmän samt särskilda experter och sekreterare. Utredningarnas arbetsformer varierar på grund av uppdragets natur och kommitténs sammansättning. Resultatet av en kommittés arbete redovisas i ett betänkande.

Flertalet utredningar erhåller direktiv i form av departementschefsanföranden till statsrådsprotokollet. Undantagsvis kan en rekommendation från Nordiska rådet vara det enda direktivet.¹⁸ Redan i utredningsdirektiven anges ibland om en utredning skall samarbeta med t. ex. kommittéer i de andra nordiska länderna.

Kommittéer och sakkunniga, även i nordiska frågor, förtecknas i den s. k. riksdagsberättelsen under respektive departement. I regel framgår av namnet om det är fråga om en nordisk kommitté (t. ex. Nordiska kommittén för ... eller svenska sakkunniga inom Nordiska kommittén för ...). Till sättandet av utredningen kan exempelvis motiveras på följande sätt. »Tillkallade av Kungl. Maj:t den 21 januari 1966 för att som svenska ledamöter delta i en nordisk kommitté för utredning av förutsättningarna för ... i de nordiska länderna, föranledd av Nordiska rådets rekommendation nr 32/1965.»

Det nordiska samarbetet kan äga rum genom tillfälliga nationella kommittéer. Dessa avslutar sitt arbete då den föreslagna frågan utretts och ett betänkande avgivits till respektive lands regering.

De nationella kommittéerna brukar utses vid ungefär samma tidpunkt i de olika länderna och med i stort sett likalydande direktiv.

Kommittéerna framlägger i regel efter samråd sina betänkanden samtidigt. Utredningsresultaten presenteras i Sverige inte sällan i form av stencilerade departementspromemorior.

Ibland utses en nordisk kommitté, som lämnar ett gemensamt betänkande. Delta kan innehålla ett förslag till överenskommelse mellan staterna (konvention). Betänkandet trycks i regel i Nordisk utredningsserie.¹⁹ Innan denna serie startades 1960 kunde utredningsresultatet i Sverige publiceras i serien Statens offentliga utredningar. Den nordiska kommittén består oftast av nationella delegationer som dels håller egna sammanträden — bildar eget arkiv — dels sammanträder gemensamt som en nordisk kommitté.

Den befintliga statliga administrationen nyttjas som regel för utredningsarbetet. Nordiska rådet har emellertid genom egna kommittéer rätt omfattande utredningar. Rådet har på grundval av dessa kunnat rekommendera regeringarna att vidta preciserade åtgärder.²⁰

En författare uppger, att den s. k. kommittékungörelsen enligt den svenska delegationens arbetsutskotts beslut den 29 maj 1959 och den 29 maj 1964 äger tillämpning beträffande svenska medlemmar i särskilda jämlikt 7 § stadgan för Nordiska rådet tillsatta kommittéer (motsvarande).²¹ Ifrågavarande beslut gäller emellertid endast det som finns stadgat med avseende å ersättning för kommittéuppdrag.

Nordiska samarbetsorgan och kommittéer är genom nationella förordningar²² ålagda att till Nordiska rådets svenska sekretariat anmäla tid och plats för kommande möten. Dessa förtecknas i »Kalendarium över nordiska möten», stencilerade meddelanden som i regel utkommer med två veckors mellanrum.

En bearbetning av kalendariet visar att c:a 90 kommittéer (motsvarande) rapporterat tid och plats för sammanträde åren 1962—1968. Flertalet har av meddelandena att döma sammanträtt endast under ett år. Sex kommittéer har varit verksamma hela den undersökta perioden. Dessa är Nordiska kommittén för byggnadsbestämmelser, Nordiska aktiebolagslagstiftningskommittén/nordiska aktiebolagsutredningarna, Nordiska socialpolitiska kommittén, Nordiska vägtrafikkommittén, Nordiska konkurslagstiftningskommittén/utskotten och Nordiska tulladministrativa rådets tariffutskott. Nordiska kulturkommissionen har också med olika sektioner varit verksam under nämnda år.²³

Registren till riksdagsberättelserna för åren 1959—1969 upptar 36 olika kommittéer (justitiedepartementet 12, socialdepartementet 11, kommunikationsdepartementet 4, inrikesdepartementet 3 och utrikes-, ecklesiaslik- och handelsdepartementen 1 vardera. Vid ingången till 1969 fanns 19 mer eller mindre verksamma nordiska kommittéer. Av dessa sorterade 7 under justitiedepartementet, 5 socialdepartementet, 4 kommunikationsdepartementet samt vardera 1 under utrikes-, handels- och inrikesdepartementen.²⁴

De nordiska kommittéerna inom forskningens och den högre undervisningens område inventerades för c:a tre år sedan av Nordiska kulturkommissionens Finlandsavdelning.²⁵ Speciellt inom de tekniskt-vetenskapliga forskningsfälten existerar många kommittéer. En stor del av Nordforsks (Nordiska samarbetsorganisationen för teknisk-vetenskaplig forskning) arbete bedrivs sålunda inom kommittéer och arbetsgrupper.²⁶ Nordforsk stimulerar forskare till att föreslå nya samarbetsprojekt och följderna blir nya nordiska utredningsgrupper.²⁷

Enligt vissa uppgifter skulle ett hundratal kommittéer vara verksamma vid årsskiftet 1964/1965. C:a 75 kommittéer lämnade regelbundet meddelanden om sammanträden.²⁸

Att exakt bestämma antalet nordiska kommittéer torde knappast vara möjligt. Det beror bl. a. på svårigheten att åstadkomma en adekvat definition på begreppet nordisk kommitté.

Kommittéarkiven i de nordiska länderna

Danmark

Om en kommitté tillsatts av Nordiska rådet, levereras arkivalierna till folketingets arkiv. Det gäller enbart den danska delegationen i den ifrågasvarande utredningen. Rör det sig däremot om en nordisk kommitté, som sor-

terar under ett ministerium, levereras arkivhandlingarna till riksarkivet, men som i föregående fall, endast de delar, som hör till den danska underavdelningen. Några bestämmelser om fasta tidsgränser för leverans av sådana arkivalier finns inte.

Handlingarna från statliga institutioner är normalt tillgängliga, när de är c:a 50 år gamla. Inte heller finns några särskilda regler för registrering av denna typ av handlingar. Många nyare arkiv är icke registrerade, och i sådana fall finns bara summariska förteckningar över arkivens innehåll.

Finland

Gällande allmänna bestämmelser fastställdes i statsrådets beslut den 6 mars 1968 (Finlands författningssamling nr 112/1958). Enligt dessa bör en kommitté efter avslutat arbete överlämna tillkomna handlingar och anskaffad litteratur till vederbörande ministerium (§ 28). Från ministerierna levereras kommittéernas arkiv i sinom tid till riksarkivet.

Enligt Finlands gällande lagstiftning om allmänna handlingars offentlighet (lag 9.2.1951 och förordning 22.12.1951, Finlands författningssamling nr 83 och 650/1951) jämställes kommitté med myndighet och efter det att kommittén avgett sitt betänkande blir dess handlingar offentliga enligt de närmare bestämmelserna i denna lagstiftning.

Enligt uppgift (hösten 1968) av sekreteraren i Finlands delegation för Nordiska rådet kommer problemet med förvaringen m. m. av handlingar från nordiska kommittéer snart att tas upp till beredning.

Norge

Arkivhandlingar från parlamentariska kommittéer levereras vanligen till stortingets arkiv och handlingar från andra offentliga kommittéer läggs till ifrågavarande departements arkiv. Materialet kommer sedan i sinom tid till riksarkivet tillsammans med departementets övriga arkivhandlingar. Dokumenten från nordiska kommittéer under efterkrigstiden finns troligen i första hand i utrikesdepartementets arkiv, men sådana handlingar finns säkerligen också i andra departements arkiv (handels-, justitie-, social-, kommunikations- och finansdepartementen). Någon bestämmelse om att dokument från offentliga kommittéer skall levereras till riksarkivet eller andra arkiv, när kommittéerna har avslutat sitt arbete förekommer inte. Offentliga arkivalier i Norge är i princip fritt tillgängliga, när de levereras till riksarkivet. Det sker normalt, när de är 25 år gamla förutsatt, att arkivet kan ta emot dem. Från denna huvudregel finns en rad undantag. De flesta handlingarna i utrikesdepartementets arkiv är i praktiken tillgängliga, när de är c:a 40 år, men i vissa fall får forskare tillgång även till nyare handlingar.

Sverige

Föreskrifter. De grundläggande bestämmelserna om arkivvård och leveransplikt finns i allmänna arkivstadgan av den 10 november 1961 (SFS 1961: 590), och riksarkivets cirkulär rörande tillämpningen av allmänna arkivstadgan (SFS 1968: 473). I cirkuläret anges vissa undantag från stadgans tillämpning som gäller för kommittéer (I:1). Att allmänna arkivstadgan skall gälla i fråga om kommittéers behandling av sina arkiv fastslås i kommittékungörelsens anvisningar till dess 2 § (gällande lydelse SFS 1964: 506).

Avlämning av kommittéhandlingar till riksarkivet. Enligt 32 § allmänna arkivstadgan skall kommitténs handlingar avlämnas till riksarkivet inom tre månader efter verksamhetens upphörande. Riksarkivet kan efter ansökan meddela dispens från denna avlämningskyldighet.

Minst 24 kommittéer i nordiska frågor har under tiden 1945—1966 levererat sina handlingar till det svenska riksarkivet. I flertalet fall tycks det röra sig om enbart de svenska ledamöternas (motsvarande) arkivalier.²⁹

Avslutning

De nordiska kommittéer som tillsätts för utredning eller beredning av viss fråga är i regel sammansatta av nationella delegationer. Eventuella direktiv gäller vanligen formellt endast de sistnämnda. Varje land för sig fattar fullt självständigt ett beslut, vilket är identiskt lika eller i varje fall likartat med vad övriga länder var för sig beslutar. Detta är också den i nordiskt lagstiftningssamarbeite brukliga samarbetsmetoden, då endast internrättsliga normer tillämpas.

Varje land utser alltså i regel egna ledamöter i en nordisk kommitté och varje lands sakkunniga torde i de flesta fall bilda eget arkiv. I princip utgör då inte frågan om vart kommittén skall leverera sina handlingar efter avslutat arbete något problem. Den svenska delegationen levererar till riksarkivet i Sverige o. s. v. Som framgår av svaret på påminnelsen till Nordisk läkemedelskommittés avslutade arkiv är det i praktiken inte alltid lika enkelt. Ordföranden i den svenska delegationen till nämnda kommitté anför: »Kommitténs ordförande och sekretariat har varit danska med säte i Köpenhamn. — — — Kommitténs arbete har grundat sig på de enskilda medlemmarnas insatser och nästan aldrig inneburit några nationella ställningstaganden. Som följd därav har inga handlingar av specifikt svenskt ursprung utöver de rent administrativa samlats hos mig. Jag förmodar att kommitténs arkivalier i Danmark omhändertages av deras riksarkiv. Enligt min bedömning finns här i landet inget material att insända till Riksarkivet».³⁰

Kommittéarkiven utgör en väsentlig dokumentation för administration, rättsskipning och forskning. En eventuell utredning om tillgången till käll-

material för samtidshistorisk forskning³¹ borde även uppmärksamma de problem, som är förknippade med tillgången till kommittéarkiven.

Nothänvisningar

1. Herlitz N., Nordisk gemenskap i offentlig rätt (Nordisk administrativ tidskrift 3/1965)
2. Andrén N., Nordiskt samarbete och nordisk integration (Utrikespolitik 1961: 1); Andrén N., Nordisk integration — synpunkter och problemställningar (Internasjonal Politikk 1964: 4); Hafström E., Nordisk integration eller separation (artikel i Sydsvenska Dagbladet Snällposten 15.4.1967)
3. NU 1960: 2; kompletterande utredning ang. avlöning och pensionering av personal (NU 1964: 8); »PM angående administration av Nordiska institutioner». NR 1966, s. 559 ff
4. Blix H., Statsmyndigheternas internationella förbindelser, s. 90 och 99
5. Blix H., a.a., s. 75 ff; Beträffande gränstullsarbetet i allmänhet, se även NU 1962: 8, s. 249 ff
6. Någon förteckning över nordiska kommittéer inom den privata sektorn torde inte finnas. — Enligt redogörelse februari 1969 av Nordiska ämbetsmannakommittén har minst 91 omfattande samarbetsavtal mellan nordiska företag ingåtts under tioårsperioden 1958—1968
7. Blix H., a.a. s. 163 ff; SFS 1963: 193—194
8. Se NU 1962: 8, s. 62 ff
9. Internordiska överenskommelser publiceras i Sverige i serien Sveriges överenskommelser med främmande makter.
10. Stadga den 20 augusti 1952 för Nordiska rådet (SFS nr 618/1952, ändrad SFS 296/1957)
11. Petrén G., Nordiska rådet, ett egenartat folkrättssubjekt (Nordisk tidskrift for international ret, 1959)
12. Angående den svenska delegationens ställning, arbetsformer och arkiv, se bankoutskottets utlåtande, nr 37/1959
13. Om anledningen till denna organisation, se Herlitz, Statsvetenskaplig tidskrift 1953, s. 17 ff
14. I § 3 lag om Nordisk Råd stadgas t. ex. att den danska delegationen skall avge en årlig berättelse till folketinget. I Sverige har riksdagen i maj 1959 antagit ett särskilt reglemente för Nordiska rådets svenska delegation.
15. Undantagsvis även mellan sessionerna. Se härom 7 § stadgan och Nordiska rådet, 1957 s. 171, 380 och 1527 f
16. Enligt terminologin i rådets arbetsordning benämnes ärendena saker.
17. I stället för kommitté används även andra benämningar: utredning, beredning, kommission, arbetsutskott . . .
18. Meijer, Kommittépolitik och kommittéarbete har (s. 220) som exempel utredningen om en nordisk parlamentarisk publikation.
19. »Nordisk utredningsserie», bil. 1. (Här ej återgiven)
20. Förslag om en nordisk journalistutbildning (NR 1956, s. 336 ff), förslag om nordisk arbetsmarknad för läkare och tandläkare (NR 1957, s. 1064 ff), förslag om likställighet i fråga om förvärv av fast egendom (NR 1958, s. 345 ff)
21. Wallmén O., Nordiska rådet och nordiskt samarbete, s. 121 f

22. För Sverige: Kungl. Maj:ts cirkulär den 27 oktober 1961 (SFS 502/1961)
23. Bil. 4. (Här ej återgiven)
24. Bil. 5. (Här ej återgiven)
25. NU 1967: 2
26. Bil. 6. (Här ej återgiven)
27. Teknisk-vetenskaplig forskning nr 6/1968
28. Wallmén O., a.a. s. 29
29. Bil. 2. Jfr Bil. 3 (Här ej återgivna)
30. RA Ing. I 13.3.1968 dnr 374/S 7
31. Jfr Nordiska rådets rekommendation 1968 om tillgången till källmaterial för samtidshistorisk forskning

Förkortningar

- NR = Nordiska rådets sessionstryck
NU = Nordisk udredningsserie
RA = Riksarkivet (i Sverige)
SFS = Svensk författningssamling

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****Nordiska hälsovårdshögskolan:**

Under den korta tid, som högskolan verkat, har det icke varit aktuellt att för förvaring översända arkivhandlingar till annan institution. När i en framtid så kommer att ske, bör en förteckning uppgöras över vad som översändes. En sådan förteckning kan lätt mångfaldigas och exemplar överlämnas till forskare och andra. För högskolan skulle det vara en fördel, att icke själv behöva arkivera äldre, sällan efterfrågade handlingar. Ur registreringssynpunkt och för forskare och andra intresserade är det fördelaktigt med enhetliga regler beträffande arkivering. Högskolan tillstyrker därför en utredning om gemensamma principer för förvaring av handlingar och om enhetliga regler för handlingars offentlighet i enlighet med vad som anföres i medlemsförslaget

Göteborg den 9 juni 1970

Bo E. Ingelmark

Bengt Lambert

B. Grapengiesser

Nordforsk:

Nordforsks oppgave er å initiere, fremme og organisere samarbeid mellom de nordiske land innenfor teknisk og dermed sammenhengende naturvitenskapelig forskning, virke for utnyttelse av forskningsresultatene og for samordning av de nordiske lands innsatser i internasjonalt samarbeid. Rapportering om virksomheten og overlevering av relevante dokumenter skjer for Nordforsks vedkommende blant annet til de nasjonale medlemsorganisasjoner som på sin side er underlagt respektive lands retningslinjer for sentral registrering og arkivering. I denne sammenheng foreligger hverken fra medlemsorganisasjonenes eller Nordforsks side bestemmelser som kan virke begrensende på dokumentenes offentlighet.

Med hensyn til nordisk samarbeid om teknisk-naturvitenskapelig forskning er det av stor betydning at dokumenteringen og lagringen av relevante samarbeidsresultater skjer på en slik måte at en total oversikt over all virksomhet med anknytning til området kan framskaffes. Dette vil blant annet medføre at en mer rasjonell utnyttelse av resultatene kan oppnås og unødvendig dobbeltarbeid kan unngås. Nordforsk anser at en ved å fremme det

ovenfor angitte medlemsforslag vil kunne bidra til en bedre total utnyttelse av de nordiske lands ressurser også innen det område Nordforsk arbeider.

Nordforsk vil således støtte det foreliggende medlemsforslag om samnordiske arkiv.

Stockholm, 11. september 1970

Nordforsk

R. Woxén

Professor

Erling Hagen

Sivilingeniør

D a n m a r k

Ministeriet for kulturelle anliggender:

— — — skal man meddele, at sagen har været forelagt rigsarkivet.

Rigsarkivaren har udtalt, at der efter hans opfattelse bør drages omsorg for, at dokumenter fra Nordisk Råds organer i videst muligt omfang opbevares samlet.

Dokumenter fra institutioner under Nordisk Råd, som har eget sekretariat, bør afleveres i rigsarkivet i det land, hvor de har deres permanente sæde.

Hvad angår de forskellige nordiske delegationers arkiver, må det anses for naturligt, at de henføres til rigsarkivet i vedkommende land.

Der bør i denne forbindelse etableres en ordning, således at der gennem et samarbejde mellem rigsarkiverne i de nordiske lande drages omsorg for, at der løbende udarbejdes fælles oversigter over afleveret arkivmateriale med relation til Nordisk Råd.

Endelig udtaler rigsarkivaren, at der bør tilstræbes fælles nordiske regler for så vidt angår tilgængelighedsspørgsmålet.

Sagen kan forventes gjort til genstand for drøftelse mellem de nordiske rigsarkivarer.

Ministeriet for kulturelle anliggender kan henholde sig till rigsarkivarens bemærkninger.

København, den 20. oktober 1970

P. m. v.

Niels-Jørgen Nielsen

Sekretær

Finland

Justitieministeriet:

I Finland har inga särskilda stadganden utfärdats vare sig om inleverering av samnordiska organs handlingar till myndigheterna eller förvaring av sådana handlingar eller dylika handlingars offentlighet. Därför har frågorna om sådana handlingars arkivering och offentlighet blivit avgjorda med iakttagande i tillämpliga delar av vad som stadgas om nationella organs handlingar.

De viktigaste i Finland gällande författningarna om inleverering av offentliga handlingar till och förvaring av sådana hos myndigheter ingår i lagen den 20 januari 1939 om offentliga arkiv (18/1939), förordningen den 24 mars 1939 angående verkställighet och tillämpning av lagen om offentliga arkiv (85/1939), förordningen den 8 augusti 1952 om riksarkivet (313/1952) samt statsrådets beslut den 27 december 1968 om kommittéer (721/1968). Enligt dessa författningar skall t. ex. en kommitté, när den har slutfört sitt arbete, överlämna sina handlingar, ordnade på ändamålsenligt sätt, till vederbörande ministerium, som åter i sinom tid skall överföra dem till riksarkivet. Riksarkivet har till uppgift att tillse, att nämnda överföring blir verkställd samt att mottaga, förvara och förteckna ifrågavarande arkivmaterial samt hålla detta tillgängligt för dem som behöver det. Vad i det nämnda statsrådsbeslutet om kommittéer är stadgat gäller under vissa förutsättningar även en del andra beredningsorgan.

Då de handlingar som tillkommer i samnordiska organ och de som tillkommer inom de nationella organen i nordiskt samarbete i sak är likvärdiga, borde även samma arkiveringsprinciper kunna tillämpas på dem. Detta förutsätter förenhetligande av de nordiska ländernas lagstiftning om arkivering åtminstone till den del de gäller arkiveringen av dessa handlingar. Då detta även bör anses ändamålsenligt, förordar justitieministeriet, med hänvisning till artiklarna 2 och 6 i samarbetsöverenskommelsen mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige inledandet av en samnordisk utredning i arkiveringsfrågan. I detta utredningsarbete, vari även frågan om vad slags material som i allmänhet skall bevaras är en av de centrala frågorna, borde enligt justitieministeriets förmenande de möjligheter utnyttjas som den moderna arkiveringstekniken och datamaskintekniken öppnar.

Justitieministeriet fäster vidare avseende vid den synpunkt som anföres i medlemsförslaget (s. 3) som åtföljer yttrandeberäran, enligt vilken de samnordiska arkiven borde förtecknas. Med anledning härav vill justitieministeriet understryka betydelsen för dem som behöver handlingarna av följdenligt uppgörande och koncentrerad förvaring av förteckningarna.

De viktigaste stadgarna i finsk lag om allmänna handlingars offentlighet ingår i lagen den 9 februari 1951 om allmänna handlingars offentlighet (83/51). Enligt den är allmänna handlingar enligt huvudregeln offentliga.

Varje finsk medborgare har rätt att få del av allmän handling som är offentlig. Däremot beror det på myndighets prövning om utlännning skall få del av allmän handling. — Medborgare i de övriga nordiska länderna har inte i detta avseende försatts i annan ställning än andra utlännningar. — Om hemlighållande av handlingar skall i regel stadgas genom lag. I fråga om vissa i lagen uppräknade ämnesgrupper kan hemlighållande av handling dock föreskrivas i förordning, såsom i fråga om statens säkerhet eller dess förhållande till främmande makter. Stadganden av detta slag finnes i förordningen den 22 december 1951 innefattande vissa undantag i fråga om allmänna handlingars offentlighet (650/51). Vidare kan republikens president, statsrådet eller riksdagen i enskilt fall förordna, att ärende som är föremål för handläggning skall hemlighållas.

Följden av att stadgandena om handlingars offentlighet avviker från varandra i de nordiska länderna samt av att de samnordiska organens arkiv i dessa stater inte är samlade, är att dessa handlingar, såsom även av förslagets motivering framgår, tillhandahålles forskare på olika sätt, beroende på i vilken stat de förvaras. Då det inte torde kunna anses ändamålsenligt att möjligheterna att ta del av ifrågavarande handlingar ens i teorin är beroende av var handlingarna finns — i praktiken torde det inte ha ställt sig alltför svårt för nordiska forskare att få studera arkivmaterial som omhänderhas av annan nordisk myndighet — är offentlighetsstadgandenas oenhetlighet ett uppenbart missförhållande. Justitieministeriet slöder därför, även härvidlag med hänvisning till nämnda samarbetsöverenskommelse, strävandena att utforma en enhetlig nordisk lagstiftning om handlingars offentlighet i allmänhet och samnordiska organs handlingars i synnerhet.

Såsom av förslagets motivering framgår, är frågan om tillämpning av offentlighetsprincipen på den nordiska förvaltningen som bäst under beredning i Nordiska rådets juridiska utskott. Fördenskull anser justitieministeriet, att beredningen av nu ifrågavarande ärende borde ske med beaktande av de resultat som eventuellt uppnås vid handläggningen av förstnämnda fråga. Ytterligare hänvisar justitieministeriet till Nordiska rådets rekommendation nr 24/1969, som tangerar den nu föreslagna frågan samt till justitieministeriets yttrande av den 7 maj 1968 i samband med beredningen av detta ärende (*se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 963*).

Helsingfors den 27 juli 1970

Pentti Kurkela

Ställföreträdare för avdelningschefen,
Lagstiftningsråd

Eero J. Aarnio

T.f. Lagstiftningssekreterare

Undervisningsministeriet:

Med anledning av i hänvisningen nämnda brev har undervisningsministeriet ombett riksarkivet att inkomma med utlåtande i ärendet. Riksarkivet anser medlemsförslaget vara väl motiverat och stöder vidtagandet av nödiga åtgärder.

Det bör ytterligare nämnas att ärendet behandlats vid de nordiska riksarkivariernas möte i Helsingfors den 27—28.10.1970 och att åtgärder — åtminstone för Finlands del — redan vidtagits för kartläggandet av i medlemsförslaget avsett arkivmaterial.

Ministeriet ansluter sig till riksarkivets ovannämnda utlåtande, men framhåller dock att man, innan ytterligare åtgärder av avgörande betydelse vidtas, av lämplighetsskäl och för undvikande av dubbelarbete avvaktar resultatet av Nordiska rådets rekommendation nr 21/1970 angående det nordiska kulturarbetets organisation och en nordisk kulturtraktat.

Helsingfors den 16 november 1970

Kalervo Siikala

Avdelningschef

Matti Gustafson

Kultursekreterare

Tieteellisen informoinnin neuvottelukunta — Delegationen för vetenskaplig information (TINFO):

De samnordiska organisationernas arkivmaterial utgör, såsom medlemsförslaget framhåller, viktigt källmaterial för forskare på olika områden. Ur forskarnas synpunkt har arkivens nuvarande splittring och det förhållande att de icke katalogiserats ofta visat sig menligt, då bibliotek och arkiv långtifrån alltid kan lämna upplysningar om arkivets placering eller dess innehåll.

Delegationen för vetenskaplig information anser förslaget att samnordiska dokument skulle överlämnas till lämplig myndighet för arkivering samt att deras offentlighetsprinciper skulle förenhetligas motiverat och betydelsefullt ur informationssynpunkt. Arkivmaterialet bör placeras och ordnas så att det blir lätt tillgängligt för forskare. Flera synpunkter talar för att arkivmaterial från olika samnordiska organisationer skulle koncentreras på ett ställe, där det centralt skulle katalogiseras. Delegationen för vetenskaplig information anser det inte vid nuvarande stadium nödvändigt att lämna detaljerade förslag till ändamålsenlig ordning av ifrågavarande ar-

kivmaterial men tillstyrker forslaget att frågan skulle tas opp inom Nordiska rådet.

Helsingfors den 26 juni 1970

På Delegationens för vetenskaplig information vägnar:

Elin Törnudd

Ordförande

Eila Junnila

Sekreterare

Pohjola-Norden r.y.:

Under utveckling av det nordiska samarbetet har, såsom ock betonas i medlemsförslaget, erhållandet av källmaterial både för forskare och andra som är i behov därav blivit alltmera aktuellt. Det är då naturligt att sträva efter att det i Norden skulle existera gemensamma principer om överlämnande av nordiska organs dokument till myndigheterna och förvaringen av dessa handlingar. Vårt förbund anser sig därför helt och fullt kunna stöda detta medlemsförslag. Likaså stöder vi tanken på att de nordiska regeringarna skulle komma överens om gemensamma bestämmelser för publicering av ifrågavarande handlingar. Detta är enligt vårt förmenande angeläget och eftersträvansvärt.

Helsingfors den 30 juni 1970

Pohjola-Norden r.y.

Weio Henriksson

Ordförande

Veikko Karsma

Verkst. direktör

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Man har lagt saken fram for *Riksarkivaren* som har avgitt følgende uttalelse i brev av 10. juli 1970:

1. Det ovennemnde medlemsforslaget (A 282/k) reiser for det første spørsmålet om sams regler for avlevering av arkiv etter samnordiske organ. Det synest vera på det reine at reglane i dei ymse nordiske land varierer så sterkt og gjennomgående er så uklære at det er vanskeleg å få oversyn over dette arkivmateriale og å finna fram til det. Dette er til ulempe både for administrasjonen og aller mest for forskarane. Riksarkivaren har drøfta 36—700190. Nordiska rådet.

spørsmålet med ymse forskarar innan samfunnsvitskap og historie, og har konstatert at der er aukande interesse for arkiva etter samnordiske organ, og eit sterkt ønske om at desse arkiva blir lettare tilgjengelege. Sams nordiske reglar for avleveringa ville tvillaust gjera situasjonen lettare for forskarane. Føresetnaden måtte då vera at reglane tvinga fram klåre definisjonar av dei organ det gjeld, ei formålstenleg registrering av arkiva deira, ei konsekvent utskiljing av desse arkiva frå andre arkiv, og ei overføring til institusjonar der det er praktisk mogeleg for forskarane å bruka arkiva.

Det er mogeleg at det sistnemnde punktet vil bli vanskeleg å gjennomføra på same måten i alle land, fordi det har samanheng med spørsmålet om forvaringsstad for komite-arkiv generell, og dette spørsmålet er ordna på ulik vis i dei ymse land. I Danmark og Sverige blir arkiv etter departementale komitear avleverte til riksarkiva, i Finland og Noreg blir dei avleverte til vedkomande departement og først på eit seinare tidspunkt avleverte til riksarkiva saman med andre arkivsaker frå departementa. Frå forskarsynspunkt ville det tvillaust vera ein føremon om Finland og Noreg gjekk over til det danske eller svenske systemet. Men problemet har fleire sider som for Noregs vedkomande i alle fall må greiast ut før ein går til ei forandring av reglane, og ei eventuell nyordning med avieivering direkte til Riksarkivet vil ikkje kunna gjennomførast før Riksarkivet har fått meir magasinplass (det vil først skje ved innflyttinga i nybygget i 1974).

Dette er etter Riksarkivarens syn likevel ikkje noka avgjerande hindring for at ein prøver å koma fram til sams nordiske reglar for avlevering av samnordiske komite-arkiv. Prinsipielt kan det ikkje vera noko i vegen for å setja nordiske komitear i ei særstilling og løysa arkivproblema for dessa som ei sak for seg.

Riksarkivaren vil difor stø framlegget om å prøva å forma ut sams avleveringsreglar for arkiv frå samnordiske organ. Dersom framlegget vinn tilslutning i alle landa, vil det bl. a. kunna drøftast vidare av dei nordiske riksarkivarane.

2. Medlemsframlegget reiser for det andre spørsmålet om "enhetliga regler för dylika handlingars offentlighet". For forskarane er dette eit rimeleg og logisk ønskemål, og Riksarkivaren kan ikkje sjå at det finst vektige grunnar imot det, bortsett frå den reservasjonen at sams nordiske reglar om slikt dokumentinnsyn ikkje i noko land bør føra til meir restriktiv praksis enn den som rår i dag. Når det gjeld Noreg er saka komen i eit nytt lys no etter at rett til allment dokumentinnsyn er vedteken ved "Lov om offentlighet i forvaltningen". Dermed er Noreg i prinsippet kome på linje med Finland og Sverige, og så vidt ein har forstått, er det grunn til å tru at Danmark vil følgja etter. Det som då vil stå alt, er å syta for at unntaksreglane blir slik utforma og praktiserte at tilgjenge til samnordiske komité-arkiv og anna blir det same i alle land, herunder også reglane om tilgjenge til dei dokument i Noreg (og eventuelt Danmark) som skriv seg frå før gjennomføringa av prinsippet om allment dokumentinnsyn og difor ikkje utan vidare blir offentlege med ein gong. Skal ønsket om einsarta reglar kunne sameinast med den ovannemnde reservasjonen om at reglane ikkje i noko land må føra til meir restriktiv praksis enn den som gjeld i dag, må konsekvensen bli at reglane frå det landet som har den mest liberala praksis blir gjort gjeldande i dei andra landa og.

Riksarkivaren vil difor gje sin stønad også til denne delen av medlemsframlegget.

Det synes etter Kirke- og undervisningsdepartementets oppfatning å være et klart behov for felles regler om nordisk arkivmateriale, såvel innen administrasjonen som blant forskere og andre interesserte. De særlige interesser og hensyn som knytter seg til dokumenter av denne art gjør det mindre betenkelig å søke innført regler som i noen grad vil måtte avvike fra de enkelte lands bestemmelser om behandling av interne dokumenter.

Under henvisning til dette vil man peke på at det fra norsk side, og antakelig også fra de øvrige lands side, er visse spørsmål som må utredes nærmere. Det gjelder såvel rent praktiske arkivtekniske og juridiske sider av saken, men uten at dette nødvendigvis behøver forsinke et nordisk samarbeid.

Kirke- og undervisningsdepartementet vil støtte det fremsatte forslag, og vil, som Riksarkivaren, foreslå at saken i første omgang drøftes videre av de nordiske riksarkivarer.

Oslo, 30. juli 1970

Etter fullmakt

E. Skadsem

Steffen Johanssen

S v e r i g e

Justitiekanslern:

Det framstår som en brist att enhellige regler saknas om inlevering och förvaring av de nordiska samarbetsorganens handlingar. Redan på grund härav är det sålunda önskvärt att bestämmelser om samnordiska arkiv kommer till stånd.

För den samhällsvetenskapliga och historiska forskningen är det naturligen av stort intresse att åga tillgång till ifrågavarande handlingar. En förutsättning härför är emellertid att överenskommelse träffas länderna emellan om dessa handlingars offentlighet och därmed sammanhängande frågor. Motionärerna har också beaktat detta spørsmål. Därvid synes de mena, att särskilda internordiska regler bör utformas angående rätten att taga del av dessa handlingar. Det är dock synnerligen tveksamt huruvida detta låter sig göra så länge skilda interna regler om handlingars offentlighet gäller i de nordiska länderna. I Sverige och Finland äger sålunda envar i princip tillgång till myndigheters handlingar, medan förhållandet är det motsatta i övriga nordiska länder. Möjligen kan vara lämpligt att frågan blir föremål för en förberedande undersökning av Nordiska rådets juridiska utskott. I motionen upplyses nämligen, att utskottet för närvarande bereder ett medlemsförslag om en rekommendation till regeringarna i Danmark, Island och Norge att i samråd med regeringarna i Sverige och Finland

överväga hur en övergång till principiell offentlighet beträffande handlingar som förvaras hos allmänna myndigheter kan genomföras.

Stockholm den 23 juni 1970

Per Hylander

Thore Wisén

Riksarkivet:

De nationella statsmyndigheternas arkivvård är sedan länge underkastad bestämmelser, som relativt ingående reglerar handhavandet och förvaringen av handlingarna. Genom dessa författningar regleras således ej endast avlämnandet av arkivhandlingar till vederbörande arkivinstitution utan även handlingarnas ordnande, förtecknande, gallring och förvaring hos myndigheten liksom användningen av skrivmateriel. För de svenska myndigheternas vidkommande har bestämmelser härom främst meddelats i allmänna arkivstadgan den 10 november 1961 (nr 590) och riksarkivets cirkulär den 6 augusti 1968 (nr 473) om tillämpningen av allmänna arkivstadgan. Genom riksarkivet, krigsarkivet och landsarkiven utövas ej endast kontroll av arkivförfattningarnas efterlevnad utan även en omfattande rådgivnings- och serviceverksamhet gentemot myndigheterna.

För de nordiska samarbetsorganen finns ännu ej någon dylik, i fasta former organiserad arkivvård. Som påpekats i det remitterade medlemsförslaget är de olika ländernas arkivförfattningar i regel ej tillämpliga på dessa organs arkiv. Följaktligen saknas också i största utsträckning föreskrifter om vart — och vid vilken tidpunkt — upphörande institutioners arkiv skall avlämnas. I ett stort antal fall tillspetsas problemen därigenom, att det rör sig om utredande organ med relativt kort varaktighet. I vissa fall flyttas därjämte kansliet mellan de nordiska ländernas huvudstäder; därvid medtages stundom blott de aktuella handlingarna.

Inom det svenska riksarkivet har olägenheterna av den nuvarande ordningen i olika sammanhang varit märkbara, främst i samband med forskares förfrågningar efter hithörande arkivmaterial. Såsom framgår av den till medlemsförslaget fogade promemorian — författad av extra tjänstemannen Björn Aronsson, riksarkivet — har frågan också upptagits till förberedande undersökning inom ämbetsverket. Riksarkivet hälsar därför medlemsförslaget om en närmare prövning och reglering av hithörande frågor med största tillfredsställelse. Att problemet upptas till behandling är ur arkivväsendets synpunkt angeläget. Vad i förslaget anförs om handlingarnas stora värde för samhällsvetenskaplig och historisk forskning förtjänar att starkt understrykas.

Att frågan om handlingarnas avlämnande och förvaring upptas till be-

handling synes därjämte önskvärt även från en annan synpunkt. Den nuvarande ordningen kan nämligen i ogynnsamma fall leda till en arkivsplittning, som strider mot allmänt vedertagna principer för arkivvården.

På grund av de nordiska organens skiftande karaktär och starkt varierande arkivbildning torde de frågor, som berörts i medlemsförslaget, vara relativt komplicerade och i vissa fall svårlösta. I första hand torde det därför bli nödvändigt att närmare klarlägga materialets art och omfattning och dess anknytning till skilda nationella organs arkiv. Stundom torde det möta svårigheter att dra en klar gräns mellan nationella och nordiska organs arkivbildning. Först sedan en överblick över hithörande förhållanden vunnits torde det vara möjligt att dra upp riktlinjerna för en reglering på området.

Om en utredning härom kommer till stånd, torde denna emellertid ej böra begränsas till avlämnings- och förvaringsfrågor och till frågan om materialets tillgänglighet. De nordiska organen har i många fall samma behov som nationella myndigheter av fortlöpande rådgivning och service i arkivfrågor. Detta behov gör sig gällande redan på arkivbildningsstadiet. I vissa fall kompliceras förhållandena därjämte av den skillnad, som råder mellan de olika länderna i fråga om administrativa traditioner. Även gallringen måste, här som eljest inom modern förvaltning, ägnas betydande uppmärksamhet.

Riksarkivet finner det således angeläget, att de nordiska samarbetsorganens arkivproblem liksom frågorna om arkivens tillgänglighet för forskning upptas till närmare behandling, i första hand genom en utredning. Då en sådan utredning kommer att beröra ett flertal arkivproblem, delvis av intrikat natur, och då den därjämte i olika avseenden kommer att tangera de nationella arkivinstitutionernas arbetsområde, utgår riksarkivet från att arkivväsendet blir representerat i utredningen.

Stockholm den 24 juli 1970

Ake Kromnow

Nils Nilsson

Pressens samarbetsnämnd:

Pressens samarbetsnämnd instämmer i det av Georg Backlund och Pekka Kuusi framlagda förslaget om samnordiskt arkiv. Samarbetsnämnden vill dock understryka vikten av att svensk och finsk rätt blir grundläggande, när det gäller dylika handlingars offentlighet.

Stockholm den 30 juni 1970

Pressens samarbetsnämnd

Carl-Adam Nycop

Ordförande

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om samnordiska arkiv. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sammanträde den 7 och 8 december 1970.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att utforma gemensamma principer för inlevereringen till och förvaringen hos myndighet av samnordiska organs handlingar samt att utforma enhelliga regler för dylika handlingars offentlighet.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttranden över medlemsförslaget.

Nordiska hälsovårdshögskolan.

Nordforsk.

Danmark

Ministeriet for kulturelle anliggender.

Finland

Justitieministeriet.

Undervisningsministeriet.

Tieteellinen informoinnin neuvottelukunta — Delegationen för vetenskaplig information (TINFO).

Pohjola-Norden r. y.

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet.

Riksarkivaren.

Sverige

Justitiekanslern.

Riksarkivet.

Pressens samarbetsnämnd.

Arkivbildningen inom samnordiska organ

Nordforsk framhåller, att det för forskningen inom de teknisk-naturvetenskapliga forskningsfälten är av stor betydelse att dokumenteringen och förvaringen av samarbetsresultaten äger rum på ett sådant sätt att en hel-

hetsöversikt över verksamhet med anknytning till området kan åstadkommas. De i medlemsförslaget skisserade åtgärderna skulle enligt Nordforsks mening kunna leda till ett bättre totalt utnyttjande av de nordiska ländernas resurser också på de områden organisationen företräder. *Nordiska hälsovårdshögskolan* anser det vara en fördel att inte själv behöva arkivera äldre handlingar och att det ur registreringssynpunkt och för forskare och andra intresserade är fördelaktigt med enhetliga regler för arkivering av samnordiska arkiv.

Ministeriet for kulturelle anliggender i Danmark ansluter sig till yttrande de från *Rigsarkivet*, som anser det naturligt att Nordiska rådet och dess organs handlingar inlevereras till riksarkiven i de nordiska länderna. Arkivet framhåller vidare, att gemensamma översikter över avlevererat arkivmaterial kontinuerligt bör utarbetas. Även *undervisningsministeriet* i Finland hänvisar till yttrande från *riksarkivet*, som anser förslaget vara välmotiverat och föreslår vidtagande av behövliga åtgärder. Av ministeriets yttrande framgår, att frågan behandlats av de nordiska riksarkivarierna vid ett möte i Helsingfors i oktober 1970. Ministeriet föreslår, att arbetet på en nordisk kulturtraktat avvaktas, innan ytterligare åtgärder av avgörande betydelse vidtas. *Justitieministeriet* i Finland anser att samnordiska organs handlingar är likvärda med dem som tillkommer inom nationella organ i nordiskt samarbete. Enligt ministeriet förutsätter detta, att de nordiska ländernas lagstiftning om arkivering förenhetligas åtminstone till den del denna gäller handlingarnas arkivering. Ministeriet föreslår att en utredning tillsätts för ändamålet och att denna utredning skulle behandla bl. a. frågan om vilket material som skall bevaras, särskilt med hänsyn till de möjligheter, som den moderna arkiverings- och datamaskinstekniken erbjuder. Ministeriet understryker även behovet av att handlingarna förtecknas och att förteckningarna står till forskarnas disposition genom en centraliserad förvaring. *Justitiekanslern* i Sverige finner det vara en brist, att enhetliga regler saknas om inleverering och förvaring av nordiska samarbetsorgans handlingar.

Riksarkivaren i Norge har konstaterat ett ökande intresse för samnordiska organs arkiv och möjligheterna att utnyttja dessa. Enhetliga nordiska regler för handlingarnas inleverering till myndigheter skulle enligt riksarkivarens mening underlätta situationen för forskarna. En svårighet för införandet av enhetliga regler är emellertid att olika principer råder i de nordiska länderna för avleverering av kommittéarkiv till myndigheter. Riksarkivaren understryker dock, att detta inte är något avgörande hinder för en överenskommelse om enhetliga regler, i det att samnordiska kommittéer kan ges en särställning och att arkivproblemet för dessa kan lösas som en sak för sig. Mot bakgrund av att olägenheterna med den nuvarande ordningen gjort sig gällande i olika sammanhang, särskilt vid forskares för-

frågningar efter arkivmaterial, hälsar *riksarkivet* i Sverige medlemsförslaget med tillfredsställelse. Rådande förhållanden kan leda till en arkivsplittning, som strider mot vedertagna principer för arkivvården. Å andra sidan pekar riksarkivet på svårigheterna att åstadkomma enhetliga principer, emedan åtgärder förutsätter en kartläggning av materialets art, omfattning och dess anknytning till nationella organs arkiv samt en gränsdragning mellan nationella och samnordiska organs arkivbildning. Ett centralt problem är även frågan om gallringsprinciper för samnordiska arkiv. Innan åtgärder vidtas för att åstadkomma större systematik inom den samnordiska arkivbildningen, är det enligt arkivets mening angeläget med en utredning där arkivväsendet är representerat.

Tieteellisen informoinnin neuvottelukunta — *Delegationen för vetenskaplig information (TINFO)* i Finland finner förslaget vara välmotiverat och betydelsefullt ur informationssynpunkt. Delegationen anser att arkivmaterialet bör placeras och ordnas så att det blir tillgängligt för forskare och att flera synpunkter talar för att arkivmaterialet från olika samnordiska organisationer skulle koncentreras på ett ställe, varvid central katalogisering skulle uppnås. Även *Pohjola-Norden r. y.* i Finland ger förslaget sitt stöd med hänsyn till behovet att göra samnordiskt material lätt tillgängligt för forskare.

Samnordiska handlingars offentlighet

Ministeriet for kulturelle anliggender och *riksarkivaren* i Danmark stödjer förslaget om enhetliga nordiska regler för utnyttjandel av samnordiska arkiv.

Möjligheterna att utnyttja handlingar av samnordisk natur bör enligt *justitieministeriets* i Finland uppfattning inte vara beroende av var handlingarna förvaras. Ministeriet finner därför offentlighetsstadgandenas olikhet i delta fall vara ett uppenbart missförhållande och stödjer därför strävandena att utforma en enhetlig nordisk lagstiftning om handlingars offentlighet i allmänhet och samnordiska organs handlingars offentlighet i synnerhet. Ministeriet anser dock att denna fråga i första hand bör behandlas av rådets juridiska utskott i anslutning till frågan om offentlighetsprincipen i den nordiska förvaltningen. *Riksarkivaren* i Norge menar, att det för forskarna är ett rimligt och logiskt önskemål att få till stånd enhetliga regler för samnordiska handlingars offentlighet, förutsatt att dessa regler inte leder till en mer restriktiv praxis än den som nu tillämpas i de olika länderna. *Kirke- og undervisningsdepartementet* ansluter sig till Riksarkivarens yttrande och föreslår som en första åtgärd en utredning av rent praktiska, arkivtekniska och juridiska frågor i anslutning till förslaget. Enligt departementets mening bör frågan preliminärt dryftas av de nordiska riksarkivarierna.

Justitiekanslern i Sverige finner, att en enhetlig praxis beträffande tillgången till samnordiska arkiv förutsätter en överenskommelse mellan länderna om handlingarnas offentlighet och därmed sammanhängande frågor. Ämbetet ifrågasätter dock möjligheten att få till stånd internordiska regler, så länge skilda regler om handlingarnas offentlighet råder i de nordiska länderna, och föreslår att frågan blir föremål för en förberedande undersökning av rådets juridiska utskott, där frågor rörande offentlighet i administrationen är aktuella. Även *riksarkivet* i Sverige finner det angeläget att frågan om de samnordiska arkivens tillgänglighet för forskningen blir föremål för närmare behandling, i första hand genom utredning.

Pressens samarbetsnämnd i Sverige understryker vikten av att svensk och finsk rätt blir grundläggande, när det gäller samnordiska handlingars offentlighet.

3. U t s k o t t e t

Den av förslagsställarna aktualiserade frågan om de samnordiska arkiven är enligt utskottets mening av centralt intresse för den samhällsvetenskapliga forskningen och den vetenskapliga informationen och dokumentationen på detta område. Såsom i förslaget anförts har det nordiska samarbetet utvecklats kraftigt under de två senaste decennierna och därvid visat tendenser till en allt starkare institutionalisering. Vid sidan av de samnordiska institutionerna har permanenta organ och organ på ad hoc-basis tillkommit och på ett avgörande sätt bidragit till skapandet av den nuvarande utvecklingsnivån. Hittills har arkivfrågorna av förstaeliga skäl inte ägnats något större intresse. Integreringen i Norden har emellertid föregåtts av en utveckling, som alltmer börjat intressera den samhällsvetenskapliga och samtidshistoriska forskningen. Av avgörande betydelse för att denna skall vara resultatrik är att forskarna har tillgång till relevant material, d. v. s. material som tillkommit inom ramen för samnordiska organs och institutioners verksamhet. De samnordiska handlingarna är även av betydelse för den löpande administrationen i aktuella spörsmål såsom material till belysning av utvecklingen eller tolkningsdata av bestämmelser tillkomna i nordiskt samarbete. Utskottet har funnit, att forskningen och administrationen under nuvarande förhållanden inte har förutsättningar att på ett tillfredsställande sätt utnyttja arkivmaterial av samnordiskt intresse på grund av att klara principer för arkivbildningen och inlevereringen av handlingar till myndigheter saknas.

Samnordiska organs handlingar eller handlingar tillkomna inom nationella avdelningar av samnordiska organ har hittills inlämnats till arkiv eller andra myndigheter enligt nationella principer. Beträffande inleverering av arkiv till myndigheter tillämpas olika principer i de nordiska länderna. De nationella principerna bör enligt utskottets bedömning inte till-

lämpas på samnordiska arkiv. För att övervinna olägenheterna med att på dessa arkiv tillämpa arkiveringsnormer, som avviker från varandra, finner utskottet att de samnordiska organen bör ges en särställning och att arkivfrågorna för deras vidkommande bör lösas som en sak för sig.

Enligt utskottets mening förutsätter detta å andra sidan en utredning av det relevanta materialets art, dess omfattning och dess anknytning till nationella organs arkiv. En dylik kartläggning av redan förefintligt material skulle möjliggöra utarbetande av en översiktsförteckning över materialet samt ge grundval för en gränsdragning mellan nationella och samnordiska organs arkivbildning. Vid en kartläggning borde även uppmärksammas frågan om gallring av samnordiskt material med beaktande av möjligheterna att utnyttja modern arkiverings- och datamaskinsteknik.

Frågan om samnordiska handlingars offentlighet har hittills varit beroende av nationella bestämmelser. Så vitt utskottet kan bedöma torde sekretessbestämmelser inte i någon större utsträckning vara nödvändiga beträffande samnordiskt material. Utskottet anser det dock vara av principiellt intresse att frågan om de samnordiska handlingarnas offentlighet löses i samråd mellan länderna. Vissa remissinstanser har föreslagit en behandling av frågan i samband med den i nordiska rådet anhängiga saken om offentlighetsgrundsatsens tillämpning i nordisk förvaltning (*Sak A 242/j*). Denna sak berör emellertid nationella bestämmelser, som endast i begränsad omfattning har betydelse för samnordiskt arkivmaterial. På grund härav anser utskottet att frågan om enskildas tillgång till samnordiskt material bör behandlas i samband med en utredning av övriga spörsmål rörande detta material.

Av remissmaterialet framgår, att de nordiska riksarkiven är uppmärksamma på frågan om arkiveringen av de samnordiska organens handlingar. Problemet har redan diskuterats vid en rådplägning mellan riksarkivarierna. På initiativ av det svenska riksarkivet har en preliminär översikt uppgjorts över de nordiska kommittéerna och andra arkivbildare inom det nordiska samarbetet. Hänvisande till riksarkivens sakkunskap beträffande arkiveringsfrågor och offentlighetsprincipernas tillämpning föreslår utskottet, att regeringarna ger riksarkiven i uppdrag att framlägga förslag till åtgärder för införande av enhetliga principer för arkivbildningen och för förvaringen av det samnordiska arkivstoffet. Därvid bör eftersträvas en ordning, enligt vilken forskare och andra intresserade till sin disposition kan erhålla förteckningar över förefintligt relevant material samt att dessa förteckningar anger förvaringsplatser för materialet. Utskottet finner det vara naturligt, att juridisk och annan expertis enligt behov anlitas i utredningsarbetet.

Hänvisande till vad som ovan anförts får utskottet föreslå,

att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att efter nödiga utredningar utforma gemensamma principer för inlevereringen till och förvaringen hos myndighet av samnordiska organs handlingar samt att utfärda enhetliga regler för dylika handlingars offentlighet.

Oslo den 8 december 1970

<i>Jo Benkow (H)</i>	<i>Per Bergman (s)</i>	<i>Niels Eriksen (V)</i>
<i>Thorvald Eriksson (ÅS)</i>	<i>Guttorm Hansen (A)</i>	<i>Niels Helveg Petersen (RV)</i>
<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>	<i>Eysteinn Jónsson (F)</i>	<i>Sinikka Luja (Sd)</i>
	Förman	
<i>Niels Matthiasen (S)</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson (cp)</i>	<i>Dagmar Ranmark (s)</i>
<i>Ingrid Segerstedt Wiberg (fp)</i>	<i>Helge Seip (V)</i>	<i>Johan Støa (A)</i>
	<i>Mirjam Tuominen (Skdl)</i>	

Medlemsförslag om en nordisk transportöverenskommelse

(Väckt av *Magnus Andersen, Leif Cassel och Martha Johannessen*)

Arbetet i Nordiska rådet med transportpolitiska och trafikpolitiska spörsmål har sedan rätt länge varit inriktat på att söka få till stånd en allmän överenskommelse mellan de nordiska länderna, som drar upp riktlinjer för hur de fem länderna skall samordna sin politik på dessa viktiga områden och som även kunde ange på vilka fält en samordning av tillgängliga resurser kring gemensamma anläggningar av olika slag borde eftersträvas.

Nordiska rådets trafikutskott har genom utredningen NORDTRANS (*NU 1969: 13*) gjort en första kartläggning av de problem som möter i detta sammanhang. Denna utredning har nu varit föremål för en omfattande remissbehandling. De inkomna svaren kan i förening med själva utredningen väntas ge anledning till åtskilliga uppslag för hur en allmän transportöverenskommelse bör läggas upp. Arbetet härmed är brådskande och hela saken bör tagas upp skyndsammast. Det synes i detta sammanhang icke nödvändigt att avvakta att de olika Nordek-institutionerna kommer i verksamhet. Arbetet med en transportöverenskommelse både kan och bör inledas dessförinnan.

Efter en genomgång av NORDTRANS-materialet kan trafikutskottet sannolikt för rådet lägga fram förslag till huvuddragen för en sådan överenskommelse. Trafikutskottets arbete härmed bör påskyndas, så att rådet vid nästa session kan få taga ställning till resultaten av utskottets arbete.

Under hänvisning till det anförda får vi hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att
ingå en nordisk transportöverenskommelse (NORDTRANS).

Oslo och Stockholm den 1 april 1970

Magnus Andersen (A)   Leif Cassel (m)   Martha Johannessen (A)

BILAGA

**Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget A 283
och ändringsförslaget A 2 Å 2**

Til trafikudvalget er henvist et ændringsforslag (*sag A 2 Æ 2/t*) om samarbejde på luftfartens område og et medlemsforslag (*sag A 283/t*) om indgåelse af en nordisk transportoverenskomst. Om den tidligere behandling af ændringsforslaget *se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 307—310*. De to forslag er derefter behandlet ved udvalgets møder 22.—23. april 1970, den 11. august 1970, den 12. november 1970 og den 15.—16. januar 1971. Ved mødet den 15. januar 1971 har minister for offentlige arbejder Ove Guldberg, statsråd Håkon Kyllingmark, statsråd Bengt Norling og trafikminister Veikko Saarto samt Islands ambassadør i Stockholm Haraldur Krøyer deltaget i behandlingen; som sagkyndig hørte udvalget kanslichef Klaus Häkkänen, Finland.

1. Medlemsforslaget

Forslaget er fremsat af Magnus Andersen, Leif Cassel og Martha Johannessen, som henstiller til Nordisk Råd at vedtage en rekommandation til regeringerne om at indgå en nordisk transportoverenskomst (NORDTRANS). Forslagsstillerne henviser til, at arbejdet i Nordisk Råd med transportpolitiske og trafikpolitiske spørgsmål længe har været tilrettelagt med henblik på at tilvejebringe en nordisk overenskomst, hvori der fastsættes retningslinier for, hvorledes de fem lande skal samordne deres politik i disse vigtige spørgsmål, og hvori det angives, på hvilke områder der bør tilstræbes en samordning af de eksisterende ressourcer. Forslagsstillerne henviser endvidere til, at Nordisk Råds trafikudvalg gennem betænkningen NORDTRANS (*NU 1969: 13*) har foretaget den første kortlægning af problemerne i denne forbindelse, og at betænkningen og det i anledning af denne indkomne, omfattende remismateriale på flere punkter anviser, hvorledes en generel transportoverenskomst bør udformes.

2. Ændringsforslaget

Ændringsforslaget er fremsat af Sven Sundin, som henstiller til Nordisk Råd at vedtage en rekommandation til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige om i fællesskab at nå frem til en holdbar løsning af de nordiske luftfartspolitiske problemer, som forårsages af konkurrencen mellem private nordiske luftfartsselskaber. Forslagsstilleren henviser til de forhandlinger, som finder sted mellem SAS på den ene side og Finnair på den anden side, og anfører, at de eksisterende problemer burde løses ud fra et helhedssynspunkt, således at Norden kan blive en fælles region i transportpolitisk henseende.

3. Trafikudvalget

Udvalget har tidligere behandlet de i medlemsforslag A 283/t rejste spørgsmål på grundlag af et medlemsforslag af 16. december 1969 om samarbejde på transportområdet (*sag A 271/t*). At udvalget i sin betænkning af 10. februar 1970 vedrørende blandt andet sag A 271/t ikke indstillede til Nordisk Råd på sin 18. session at vedtage en rekommandation i overensstemmelse med forslaget, skyldtes udelukkende, at udvalget havde grund til at antage, at NORDEK-traktaten, hvori der i kapitel 9 om transportpolitik var optaget bestemmelser om et udbygget samarbejde og om oprettelse af en samarbejdskomité, ville være ratificeret inden sommeren 1970. Da en sådan ratifikation ikke har fundet sted, finder udvalget det rigtigt, at spørgsmålet om indgåelse af en nordisk transportoverenskomst er rejst igen i det nu foreliggende medlemsforslag.

Trafikudvalget henviser til NORDTRANS-betænkningen og det i anledning heraf foreliggende remismateriale. Man vedlægger en fortegnelse over de punkter, i hvilke der har været fremsat kritik, samt en udtalelse fra trafikudvalget vedrørende betænkningen (*TILLÆGG 1—2*).

Af NORDTRANS-betænkningen og remissvarene fremgår, at en række problemer allerede nu er aktuelle og derfor bør tages i betragtning ved udarbejdelse af en nordisk transportoverenskomst. Under det fortsatte arbejde vil der sikkert opstå en række nye problemer, som også bør løses i fællesskab. Udvalget har givet den arbejdsgruppe, som foretog NORDTRANS-udredningen, til opgave yderligere at foretage visse kompletterende undersøgelser. Disse undersøgelser forventes tilendebragt i løbet af 1971.

I en overenskomst bør endvidere tages stilling til, hvorledes standardisering skal kunne ske på en række tekniske områder. Også mulighederne for en samordning af transportpolitikken bør undersøges. Samhandelen og produktionssamarbejdet mellem de nordiske lande medfører et stadigt voksende behov for, at transporterne gennemføres på den mest rationelle måde. Dette kan imidlertid efter trafikudvalgets opfattelse kun ske gennem et nordisk samarbejde både for så vidt angår planlægningen inden for transportsektoren og for så vidt angår transportpolitikken.

De fornødne aftaler om et sådant samarbejde bør træffes i form af en nordisk transportoverenskomst, der skal indeholde bestemmelser om såvel samarbejdets organisation som indholdet af samarbejdet.

En nordisk transportoverenskomst kan selvsagt ikke være i strid med Romtraktaten, såfremt et eller flere af de nordiske lande tilslutter sig denne. Behovet for et nordisk transportsamarbejde vil ikke blive mindre under en tilslutning til det europæiske fællesmarked. Man kan i denne forbindelse pege på, at Benelux-landene blandt andet netop i transportsamarbejdet inden for deres regionale område er nået betydeligt længere, end man er nået inden for fællesskabet som helhed. Selv om kun ét eller nogle af de nordiske lande bliver tilsluttet det europæiske fællesmarked, vil der

foreligge muligheder for et praktisk samarbejde på transportområdet inden for hele Norden.

Trafikudvalget skal endvidere henlede opmærksomheden på, at Nordisk Organisationskomité i sin hovedbetænkning af 10. december 1969 har forudsat, at de generelle samarbejdsregler i Helsingforstraktaten skal kompletteres med specialtraktater på de enkelte samarbejdsområder, og at Nordisk Råd på sin 18. session vedtog en rekommandation (*rek. 21/1970*) til regeringerne om blandt andet inden den 1. januar 1972 at indgå en kulturtraktat. Trafikudvalget finder, at transportsektoren også er et sådant vigtigt samarbejdsområde, som bør have sin egen nordiske overenskomst. Det bemærkes herved, at det af *communiquéet* fra mødet med de nordiske landes statsministres og Nordisk Råds præsidium i København fremgår blandt andet, *dels* at den reviderede Helsingforsaftale, hvorefter der oprettes et nordisk ministerråd, kan ventes at træde i kraft senest den 1. juli 1971, *dels* at udkast til en nordisk kulturaftale i tilknytning til Helsingforsaftalen vil foreligge til behandling på rådets 19. session, og *dels* at spørgsmålet om afslutning af en nordisk transportaftale fra regeringernes side vil blive lagt således til rette, at det kan blive et centralt emne på 19. session.

Trafikudvalget finder, at udarbejdelsen af en nordisk transportaftale mest hensigtsmæssigt kan ske ved regeringernes foranstaltning, og vil foreslå, at der snarest nedsættes en permanent nordisk embedsmandskomité, der kan arbejde i tilslutning til det kommende nordiske ministerråd, med den første opgave at forestå udarbejdelsen af forslag til en transportaftale. En sådan aftale bør være en rammeaftale omfattende hele transportområdet: land-, sø- og lufttransport samt post- og telekommunikation m. m. Samarbejdet bør omfatte såvel planlægning og udbygning af transportapparatet som en politik, der tager sigte på den bedst mulige udnyttelse af dette apparat.

Den organisation, som skal bygges op i forbindelse med en transportoverenskomst, kan i øjeblikket kun skitseres med henvisning til det mønster, som foreligger i form af udkast til en ny Helsingforsaftale. Således skulle den løbende virksomhed varetages af en embedsmandskomité, medens det besluttede organ skulle udgøres af det nordiske ministerråd, hvori trafikministrene skulle indgå ved behandling af transportspørgsmål.

Udvalget vil i denne sammenhæng også pege på samarbejdet på luftfartens område, hvilket spørgsmål er taget op i ændringsforslag A 2 Æ 2/t. Der opstår i forbindelse hermed visse vanskeligheder, fordi forskellige nordiske luftfartsselskaber konkurrerer indbyrdes. Efter udvalgets opfattelse må de spørgsmål, som herved rejser sig, lages i betragtning ved indgåelse af en nordisk transportaftale. Trafikudvalget kan principielt erklære sig enig med den i ændringsforslag A 2 Æ 2/t opstillede målsætning, at de nordiske landes næringsliv får samme mulighed for at udvikle sig inden for Norden. Derfor bør Norden — både af økonomiske grunde og af hensyn til den rejssende almenhed — også betragtes som en fælles region i transportpolitisk

henseende. Det er imidlertid over for udvalget oplyst, at forhandlinger mellem de berørte luftfartsselskaber fortsat er i gang og foregår i flere fælles arbejdsgrupper, og det er udvalgets opfattelse, at disse forhandlinger bør fortsættes uden medvirken af eller indgriben fra myndighedernes side.

Udvalget forudsætter, at forslaget til en transportaftale forelægges Nordisk Råd i overensstemmelse med Helsingforsaftalens § 36, og forventer, at forslaget vil kunne foreligge inden rådets 20. session i 1972.

Udvalget indstiller,

at rådet i anledning af forslagene vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne:

1. snarest at oprette en permanent nordisk embedsmandskomiteé for transportspørgsmål, der kan arbejde i tilslutning til det kommende nordiske ministerråd og i øvrigt indgå i den organisation, der vil blive oprettet i en nordisk transportaftale, og

2. at udarbejde forslag til en aftale mellem de nordiske lande om samarbejde på transportområdet omfattende såvel organisationen som indholdet af samarbejdet til forelæggelse på Nordisk Råds 20. session.

Stockholm, den 16. januar 1971

Magnus Andersen (A)   Kresten Damsgaard (V)   Veikko Hanhiova (K)

Allan Hernelius (m)   Svend Horn (S)   Martha Johannessen (A)

Magnus Kjartansson (Ab)   Aksel Larsen (SF)   Bror Lillqvist (Sd)

Svend Mellqvist (s)

Pekka Tarjanne (Lkp)

Formand

TILLÄGG 1

Uttalande av Nordiska rådets trafikutskott angående **NORDTRANS-** betänkandet (NU 1969: 13) och det i anledning av betänkandet framkomna remissmaterialet (NU 1970: 21)

Som et led i behandlingen af to til udvalget henviste forslag, medlemsforslag om en fælles nordisk transportpolitik (A 2/t) og ændringsforslag om retningslinjer for en nordisk transportpolitik (A 2/Æ 1/t), nedsatte trafikudvalget efter bemyndigelse fra rådets præsidium den 10. december 1968 en arbejdsgruppe med den hovedopgave i store træk at foretage en kortlæg-

ning af behovet for store trafik anlæg til betjening af hele det nordiske område eller væsentlige dele heraf.

I september 1969 afgav arbejdsgruppen sin endelige betænkning NORDTRANS (NU 1969: 13). Heri er med udgangspunkt i erhvervslivets lokalisering og udvikling belyst de forbindelser, som eksisterer i Norden, og foretaget en udredning af behovet og fordelene for Danmark, Finland, Norge og Sverige ved fælles trafik anlæg m. m.

Betænkningen har været udsendt til en række myndigheder og organisationer i de fire lande, og trafikudvalget, der har gennemgået det indkomne remissmateriale, giver — som bebudet i udvalgets betænkning af 10. februar 1970 vedrørende sagerne A 2/t, A 2Æ 1/t, A 2Æ 2/t og A 271/t — i det følgende et kort resumé dels af betænkningens forslag og dels af remiss materialet (NU 1970: 21).

1. I n d l e d n i n g

I den meget omfattende betænkning er der stillet en række forslag til rekommandationer m. v., der kan sammenfattes således:

A. Luftrafik

I betænkningens luftrafikafsnit rettes opmærksomheden på, at man inden for de nordiske lande i højere grad end tidligere bør tage spørgsmålet op om forudsætningerne for en *særlig nordisk lufthavn for godstrafik*. Tidsrammen for den foreliggende rapport har dog ikke tilladt nogen dybere analyse, men en væsentlig forudsætning for at kunne give en lufthavn af en sådan type den rette lokalisering m. v. er, at landtransporterne integreres på et tidligt stadium i planeringsprocessen.

For så vidt angår den *internationale passagertrafik* udtales det samme steds, at en *storlufthavn ved København* synes at udgøre den rigtigste lokalisering for Nordens langdistancelufttrafik, såvel for passagerer som gods.

Det tilføjes dog, at til spørgsmålet om nødvendigheden af en speciel gods-lufthavn kan føjes dels luftfragteekspansionen, dels de negative virkninger i form af overbelægning og de lange ventetider, som i de seneste år er blevet sædvanlige på visse større lufthavne. Ventetiderne formindsker væsentlig den tidsgevinst, som udgør fragtflyenes stærkeste konkurrencemiddel, hvilket kan indebære, at godslufthavne bliver en forudsætning for ekspansion.

B. Havne

a) Nordisk containerhavn for transoceansk gods

Efter at der med hensyn til den del af *den nordiske transoceanske søtrafik*, der er *egnet til transport i enhedslaster* (parti- og stykgods), er redegjort for en omkostningssammenligning mellem et såkaldt Göteborgalternativ med direkte afsejlinger fra Göteborg og en transport af godset med feeder-

fartøjer til Rotterdam og derefter videre med transoceansk fartøj, konkluderes der i betænkningen derhen, at med alle de forenklinger, der ligger bag beregningerne, kan besparelserne ved et Göteborgalternativ opgøres til at være af størrelsesordenen 45—60 mill. sv. kr. på årsbasis. Det pointeres endvidere, at godsunderlaget alene er tilstrækkeligt for én nordiska havn. (I tekstafsnittet udpeges Göteborg til at være denne havn, men i afsnittet ”Sammenfatning og rekommandationer” er denne udpegelse slettet).

b) Nordisk oliehavn

Det er i betænkningens afsnit om dette emne undersøgt, om der i dag foreligger nogen reel mulighed for at koncentrere den nuværende meget spredte olieimport, og den foretagne analyse giver som resultat, at der ikke findes at være anledning til på nordisk basis at foreslå nogen koncentration. Det konstateres endvidere, at udsigterne for lokalisering af en storoliehavn i noget nordisk land — Norges sydkyst forekommer dog mest velegnet — ikke synes at være store.

c) Øvrige specialhavne

Betænkningen peger bl. a. på, at der synes at kunne opnås store samfundsøkonomiske gevinster ved at bygge specialhavne. Dette bør ske ved ombygning af eksisterende havne. Nye havne bør ikke bygges på grund af den i forvejen eksisterende store havnekapacitet.

Med hensyn til spørgsmålet om en fælles havn for losning af korn fra transoceanske lande til Norge og Sverige peger betænkningen på Stavanger.

C. Jernbanetransporter

Der peges bl. a. på, at en samordning af de transoceanske godsstrømme til en enkelt nordisk havn eller én eller flere kontinenthavne forudsætter en meget omfattende integrering af de nordiske jernbanevæsen.

D. Transportpolitikken

Betænkningen gør opmærksom på den bristende samordning, som råder mellem de nordiske lande med hensyn til transportpolitik, specielt hvad angår landevejsrafikkens stilling i forhold til de øvrige transportmidler. Der gives udtryk for, at spørgsmålet om en harmonisering af den lokale nordiske transportpolitik og de enkelte transportmidlers ”kostnadsansvarighed” og sociale funktioner bør undersøges nærmere. I forbindelse hermed påpeges vigtigheden af en forbedret og sammenlignelig transportstatistik.

E. Den regionale og lokale samplaneringen i grænsregioner

I betænkningens appendiks A behandles en række regionsspørgsmål. De afgivne udtalelser herom vil ikke blive gjort til genstand for en sammenfattende behandling, men der henvises til de enkelte udtalelser.

F. Det nordiske samarbejde med hensyn til trafiklovgivning, trafikpolitik og transportorganisation

I betænkningens appendiks B har man præsenteret en række spørgsmål, som det har ligget uden for betænkningens kompetenceområde at behandle nærmere.

Disse spørgsmål er følgende:

1. Fælles regler for største dimensioner for lastbiler og busser.
2. Tilnærmelse af de nordiske landes forskellige trafikpolitiske opfattelser.
3. Et frit fælles nordisk marked for erhvervsmæssig biltrafik.
4. Gennemgående takstberegning for stykgods- og persontrafik på jernbanerne.
5. Fortsat teknisk, økonomisk og administrativt samarbejde mellem de nordiske statsbaner.
6. Sammenslutning af SAS og Finnair og eventuelt Lofthleidir.
7. I størst muligt omfang ensartet lovgivning og politik med hensyn til luftfart, søfart og havnevæsen samt rørledninger.
8. Ensartede telefontakster og
9. Hensyntagen til planlægningsproblematikken i specielle grænseområder.

2. Remisudtalelser

Udtalelser over betænkningen er afgivet af følgende myndigheder og organisationer:

Danmark

Justitsministeriet.
 Ministeriet for offentlige arbejder.
 Ministeriet for offentlige arbejder, generaldirektoratet for statsbanerne.
 Arbejdsministeriet.
 Handelsministeriet.
 Boligministeriet, landsplanudvalget, sekretariatet.
 Akademiet for de tekniske videnskaber.
 Københavns Havnevæsen.
 Århus Havnevæsen.
 Scandinavian Airlines System (SAS).
 Landbrugsrådet.
 Danmarks Rederiforening.
 Transportøkonomisk Forening.
 Oliebranchens Fællesrepræsentation.
 Rederiforeningen for Mindre Skibe.
 Arbejderbevægelsens Erhvervsråd.
 Landsforeningen Danmarks Bilruter.

Finland

Ministeriet för inrikesärendena.
 Finansministeriet, avdelningen för folkhushållningen.
 Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena.
 Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena, vägtrafikavdelningen.

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena, luftfartsavdelningen.

Handels- och industriministeriet.

Järnvägsstyrelsen.

Sjöfartsstyrelsen.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Centralhandelskammaren.

Finlands transportekonomiska förening.

Finlands hamnförbund.

Finlands redareförening.

Ålands redareförening.

Finska träförädlingsindustriernas centralförbund.

Finlands industriförbund.

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund.

Ekonomiska utredningsbyrån.

Industrins transportutskott.

Centrallaget för handelslagen i Finland.

Konsumtionsandelslagens centralförbund.

Finlands lastbilsförbund.

Norge

Kommunal- og arbeidsdepartementet.

Samferdselsdepartementet.

Departementet for industri og håndverk.

Fiskeridepartementet.

Departementet for handel og skipsfart.

Havnedirektoratet.

Fyrdirektøren.

Norges rederforbund.

Norges lastebileier-forbund.

Sverige:

Televerket.

Arbetsmarknadsstyrelsen.

Statens järnvägar.

Statens vägverk.

Statens vägverk, vägförvaltningen i Göteborgs och Bohus län.

Sjöfartsverket.

Statens planverk.

Transportnämnden.

Kommerskollegium.

Luftfartsverket, västra flygplatsförvaltningen.

Länsstyrelsen i Stockholms län.

Länsstyrelsen i Malmöhus län.

Länsstyrelsen för Göteborgs och Bohus län.

Länsstyrelsen i Värmlands län.

Länsstyrelsen i Jämtlands län.

Länsstyrelsen i Norrbottens län.

Stockholms handelskammare.

Östergötlands och Södermanlands handelskammare.

Gollands handelskammare.

Skånes handelskammare.
 Handelskamrarna i Göteborg, Borås och Karlstad.
 Handelskammaren för Örebro och Västmanlands län.
 Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare.
 Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare.
 Ingenjörsvetenskapsakademien.
 Svenska kommunförbundet.
 Kommunalförbundet för Stockholms stads och läns regionala frågor.
 Stockholmstraktens regionplanekontor.
 Göteborgs och Bohus läns landstings näringsnämnd.
 Värmlands läns landsting, förvaltningsutskottet.
 Jämtlands läns landsting, förvaltningsutskottet.
 Göteborgs stadskollegium.
 Göteborgs regionplanekontor.
 Hamndirektören i Göteborgs stad.
 Drätselkammaren i Malmö.
 Hälsinborgs stad.
 ARKO-delegationen.
 Nordvärmlands kommunala samarbetsregion.
 Sydvästra Skånes kommunalförbund.
 Nordvästra Skånes kommunalförbund.
 Hälsingsborgs hamndirektion.
 Samarbetsnämnden för Eda-Köla-Järnskögs kommunblock.
 Samarbetsnämnden för Sunne kommunblock.
 Samarbetsnämnden för Torsby kommunblock.
 Samarbetsnämnden för Ekshärad och Norra Ny kommunblock.
 Samarbetsnämnden för Finnskoga-Dalby kommunblock.
 Svenska arbetsgivareföreningen og Sveriges industriförbund.
 Sveriges grossistförbund.
 Sveriges lantbruksförbund.
 Landsorganisationen i Sverige.
 Näringslivets trafikdelegation.
 Svenska hamnförbundet.
 Svenska åkeriförbundet.
 Kooperativa förbundet.
 Sveriges redareförening.
 Svenska petroleum institutet.

Generelle bemærkninger

Blandt de afgivne udtalelser indeholder en del en række generelle bemærkninger. Sådanne generelle bemærkninger er fremkommet fra følgende:

Danmark

Transportøkonomisk Forening.
 Arbejderbevægelsens Erhvervsråd.

Finland

Finansministeriet, afdelingen för folkhushållningen.
 Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena, vägtrafikavdelningen.

Handels- og industriministeriet.
 Järnvägsstyrelsen.
 Finlands transportekonomiska förening.
 Finlands redareförening.
 Finska träförädlingsindustriernas centralförbund.
 Finlands industriförbund.
 Arbetsgivarnas i Finland centralförbund.
 Ekonomiska utredningsbyrån.
 Industrins transportutskott.

Norge

Kommunal- og arbeidsdepartementet.
 Samferdselsdepartementet.

Sverige

Kommerskollegium.
 Ingeniörsvetenskapsakademien.
 ARKO-delegationen.
 Landsorganisationen i Sverige.

Et væsentligt træk i de pågældende bemærkninger — samt i øvrigt i så godt som alle afgivne udtalelser i øvrigt — er, at der gives udtryk for, at betænkningen på udmærket måde har behandlet samtlige transportspørgsmål og har en rimelig dækning vedr. mængderne og disses transportkanaler. Det udtales, at betænkningen giver et væsentligt bidrag til NORDEK-undersøgelserne, men at undersøgelserne må udvides og uddybes, før rekommandationer kan gennemføres. Der peges i denne forbindelse bl. a. på, at det kunne være af værdi for en dyberegående forskning også at have et vægtigere økonomisk billede af omkostningernes fordeling på de pågældende transportmidler og investeringerne i samme — især for bil- og banetransporten.

Det anbefales, at andre trafikpolitiske spørgsmål tages op til undersøgelse for at skabe forudsætningerne for et nærmere samarbejde af trafikøkonomisk karakter.

Det påpeges endvidere, at den givne tid til undersøgelsernes gennemførelse har været meget kort i betragtning af undersøgelsernes omfang og almene betydning.

I lidt mere kritiske bemærkninger til betænkningen anføres det, at rekommandationerne er af almen natur, og at det ikke angives, hvorledes de skal virkeliggøres. Det anføres endvidere, at undersøgelsesarbejdet er énsidigt udført, og at det bærer "Göteborgspræg". Der er ikke trukket på alle sagkyndige ressourcer, og det anbefales, at der ved fremtidige undersøgelser lægges større vægt på planlægningen af undersøgelserne.

Fra finsk side beklages det, at der mangler et finsksproget sammendrag.

Blandt de afgivne udtalelser skal alene fremhæves de generelle udtalelser fra a) Finska träförädlingsindustriernas centralförbund, Finlands industriförbund, Arbetsgivarnas i Finland centralförbund, Ekonomiska utrednings-

byrån samt Industrins transportudskott og b) det svenska Ingeniörsvetenskapsakademien.

I den førstnævnte udtalelse, der tillige får tilslutning fra handels- og industriministeriet, henledes bl. a. opmærksomheden på, at betænkningens undertitel er forkert oversat til finsk. Endvidere anføres det, at betænkningens emneområde har været så omfattende, at programmet ikke har kunnet gennemføres. Det bør dog uafhængigt heraf kunne kræves, at en betænkning er opbygget af to adskilte dele, en forskningsdel og en rekommandationsdel. I det foreliggende tilfælde er disse dele ikke symmetriske. Betænkningen efterlader det indtryk, at rekommandationerne savner tilknytning til forskningsdelen, at de er umotiverede. Prognoser af den fremtidige udvikling savnes. De eneste prognoser for storhavn og storflyveplads er verbale. Forskningsdelen er herudover usammenhængende, og den betragter spørgsmålene ensidigt fra Sveriges synsvinkel.

Betænkningen betragtes derefter ud fra et forskningssynspunkt, og det anføres, at den bærer et meget nationalt præg. Man kritiserer undersøgelserne af næringslivet og trafiksystemet og anfører, at disse spørgsmål burde have været undersøgt i hvert land.

Der peges endelig på, at det pågældende udredningsarbejde kan udføres, da de fornødne informationer er til stede, og undersøgelsesmetodikken tillige er udviklet. I undersøgelserne af de pågældende spørgsmål bør deltage repræsentanter fra de offentlige myndigheder og statistiske institutter, det private næringsliv og den nationaløkonomiske forskning. Alle nordiske lande bør være repræsenteret på lige fod.

I den nævnte svenske generelle udtalelse anføres det bl. a., at det er vigtigt, at den fremtidige udvikling på trafikområdet søges konkretiseret. Det beklages, at betænkningen hovedsagelig kun omfatter svenske og alene i mindre grad nordiske synspunkter. Selv for et pionerarbejde er denne begrænsning en mangel. Oplægget er ambitiøst og indeholder meget af interesse. Adskillige detailopgaver er fejlagtige og baseret på uklare definitioner; i nogle tilfælde er vildledende konklusioner draget.

Uagtet disse bemærkninger anføres det, at betænkningen dog bør betragtes som et interessant om end på visse punkter ufuldstændigt bidrag til diskussion om et mere samordnet nordisk transportsystem.

For så vidt angår de enkelte rekommandationer kan udtalelserne sammenfattes således:

ad A. — Lufttrafikken

Der er om dette spørgsmål afgivet udtalelser fra følgende:

Danmark:

Ministeriet for offentlige arbejder.

Boligministeriet, landsplanudvalget, sekretariatet.

Scandinavian Airlines System (SAS).

Finland

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena, luftfartsavdelningen.
 Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.
 Centralhandelskammaren.
 Finlands transportekonomiska förening.
 Finska träförädlingsindustriernas centralförbund.
 Finlands industriförbund.
 Arbetsgivarnas i Finland centralförbund.
 Ekonomiska utredningsbyrån.
 Industrins transportutskott.
 Centrallaget för handelslagen i Finland.

Norge

Departementet for industri og håndverk.

Sverige

Statens vägverk.
 Statens planverk,
 Kommerskollegium.
 Luftfartsverket, västra flygplatsförvaltningen.
 Länsstyrelsen i Stockholms län.
 Länsstyrelsen för Göteborgs och Bohus län.
 Stockholms handelskammare.
 Näringslivets trafikdelegation.
 Östergötlands och Södermanlands handelskammare.
 Skånes handelskammare.
 Handelskammaren i Göteborg.
 Handelskammaren för Örebro och Västmanlands län.
 Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare.
 Ingeniörsvetenskapsakademien.
 Svenska kommunförbundet.
 Kommunalförbundet för Stockholms stads och läns regionala frågor.
 Göteborgs stadskollegium.
 Göteborgs regionplanekontor.
 Hamndirektören i Göteborgs stad.
 Drätselkammaren i Malmö.
 Sydvästra Skånes kommunalförbund.
 Svenska arbetsgivareföreningen og Sveriges industriförbund.
 Sveriges grossistförbund.
 Sveriges lantbruksförbund.

Et gennemgående træk i mange af disse udtalelser er, at såvel spørgsmålet om en særlig nordisk lufthavn for godstrafik som spørgsmålet om en storlufthavn ved København såvel for passagerer som for gods bør undersøges nærmere, forinden der kan tages stilling til forslagene.

I forbindelse med ønsker om yderligere undersøgelser af spørgsmålet om en særlig nordisk lufthavn for godstrafik peger *kommerskollegium* på, at

det er vigtigt, at undersøgelsen heraf er tilendebragt, inden der skal tages endelig stilling til Saltholmprojektet.

Herudover peger *luftfartsverket, västra flygplatsförvaltningen, länsstyrelserne i Stockholms samt Göteborgs och Bohus län, handelskammaren i Göteborg, Göteborgs regionplanekontor, hamndirektören i Göteborgs stad, drätselkammaren i Malmö og Sydvästra Skånes kommunalförbund* på en lokal placering af en lufthavn for den pågældende godstrafik. (Henholdsvis Härryda og Sturup).

Statens planverk og Skånes handelskammare tilslutter sig begge, at både gods- og passagertrafikken forlægges til Københavnsregionen.

Länsstyrelsen i Stockholms län giver tillige udtryk for, at stærke hensyn peger på København med hensyn til en nordisk lufthavn for passagerer, dog peges der også på Arlanda lufthavn, og *länsstyrelsen för Göteborgs och Bohus län* er tillige enig i, at en storlufthavn for passagerer lokaliseres ved København. *Kommunalförbundet för Stockholms stads och läns regionale frågor* forudsætter, at en eventuel stillingtagen til Københavnsområdet som placeringssted for storlufthavn for Nordens fjerntrafik kombineres med forudsætningen om, at der også i fremtiden kræves en storlufthavn i Storstockholmsområdet. Videre anføres det, at forslaget om en særlig lufthavn for godstrafik synes noget tvivlsomt, da økonomiske hensyn taler for en samordning af trafikken.

Hamndirektören i Göteborgs stad henleder opmærksomheden på, at der i betænkningen mangler statistiske oplysninger til underbygning af forslaget om en storlufthavn ved København.

Ministeriet for offentlige arbejder udtaler, at man ikke på nuværende tidspunkt finder det hensigtsmæssigt at etablere isolerede fragtlufthavne, og har i øvrigt intet at bemærke til lufttrafikspørgsmålene.

På lignende måde finder *ingenjörsvetenskapsakademien*, at der ikke for tiden foreligger grundlag for en differentiering mellem passager- og specielt godstrafikken.

Näringslivets trafikdelegation m. fl. erindrer om, at de pågældende luftfartsmyndigheder og øvrige interesserede allerede har spørgsmålet om en storlufthavn under kontinuerlig observation.

SAS giver udtryk for, at man bør satse på en storlufthavn, så man kan drage størst mulig nytte af rationel stordrift. En placering i det københavnske område foretrækkes, da det giver den mest naturlige tilslutningstrafik. Med hensyn til spørgsmålet om en speciel lufthavn for luftgods anses det for at være for tidligt at tage stilling hertil, da størstedelen af luftfragt stadig går med passagerfly.

Endelig tager man fra *finsk* side bl. a. afstand fra et eventuelt krav om obligatorisk mellemlandning på en storlufthavn i Københavnsområdet, ligesom man omtaler eksisterende vanskeligheder med hensyn til det nordiske luftfartssamarbejde.

ad B. a) Nordisk containerhavn for transoceansk gods

Der er om dette spørgsmål afgivet udtalelser fra følgende:

Danmark

Ministeriet for offentlige arbejder.
Handelsministeriet.
Boligministeriet, landsplanudvalget, sekretariatet.
Københavns Havnevæsen.
Århus Havnevæsen.
Danmarks Rederiforening.
Transportøkonomisk Forening.
Rederiforeningen for Mindre Skibe.

Finland

Handels- og industriministeriet.
Järnvägsstyrelsen.
Sjöfartsstyrelsen.
Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.
Centralhandelskammaren.
Finlands transportekonomiska förening.
Finlands hamnförbund.
Finlands redareförening.
Ålands redareförening.
Finska träförädlingsindustriernas centralförbund.
Finlands industriförbund.
Arbetsgivarnas i Finland centralförbund.
Ekonomiska utredningsbyrån.
Industrins transportutskott.
Centrallaget för handelslagen i Finland.
Konsumtionsandelslagens centralförbund.

Norge

Kommunal- og arbeidsdepartementet.
Samferdselsdepartementet.
Departementet for industri og håndverk.
Fiskeridepartementet.
Departementet for handel og skipsfart.
Havnedirektoratet.
Fyrdirektøren.
Norges rederforbund.

Sverige

Statens järnvägar.
Statens vägverk.
Sjöfartsverket.
Statens planverk.
Kommerskollegium.
Länsstyrelsen i Stockholms län.
Länsstyrelsen i Malmöhus län.
Länsstyrelsen för Göteborgs och Bohus län.
Länsstyrelsen i Värmlands län.

Länsstyrelsen i Jämtlands län.
 Stockholms handelskammare.
 Näringslivets trafikdelegation.
 Östergötlands och Södermanlands handelskammare.
 Skånes handelskammare.
 Handelskammaren i Göteborg.
 Handelskammaren för Örebro och Västmanlands län.
 Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare.
 Ingeniörsvetenskapsakademien.
 Svenska kommunförbundet.
 Kommunalförbundet for Stockholms stads och läns regionala frågor.
 Värmlands läns landsting, förvaltningsudskottet.
 Jämtlands läns landsting, förvaltningsudskottet.
 Göteborgs stadskollegium.
 Göteborgs regionplanekontor.
 Hamndirektören i Göteborgs stad.
 Drätselkammaren i Malmö.
 Sydvästra Skånes kommunalförbund.
 Hälsingborgs stad.
 Hälsingborgs hamndirektion.
 Svenska arbetsgivareforeningen og Sveriges industriförbund.
 Sveriges grossistförbund.
 Sveriges lantbruksförbund.
 Svenska hamnförbundet.
 Kooperativa förbundet.
 Sveriges redareforening.

I et flertal af de afgivne udtalelser om dette spørgsmål gives der klart udtryk for, at der til trods for det værdifulde arbejde, der er udført, ikke foreligger tilstrækkeligt grundlag for at træffe konklusioner i spørgsmålet. Der må foretages uddybende undersøgelser, og det må klarlægges, hvilke midler der skal bringes i anvendelse for at gennemføre politikken.

Blandt de lidt mere kritiske bemærkninger anføres det bl. a., at den pågældende fragtbesparelsesopgørelse forekommer teoretisk, at beregningerne er udført ensidigt til fordel for Göteborg, at realistiske alternative muligheder ikke er antydnet, at der mangler mere udførlige oplysninger om de mængdeangivelser, der er anvendt i beregningerne, at beregningerne burde have været suppleret med beregninger over investeringer og besparelser ved de pågældende storprojekter, at der mangler oplysninger om de internordiske transportomkostninger, og at der bør foretages lignende undersøgelser med deltagelse af samtlige nordiske lande.

Endvidere anføres det bl. a., at hastighedskravene kan føre til en spredning af trafikken og give øget konkurrencekraft for andre skandinaviske havne, at det er de pågældende rederier, der selv bestemmer linietrafikken på basis af erhvervsøkonomiske overvejelser, og at der er en tendens til en koncentration inden for den regelmæssige søfart. Göteborg vil derfor formentlig af egen kraft kunne hævde sig.

Fra finsk side anføres det specielt, at forslaget har relativ lille umiddelbar betydning for Finland.

Fra norsk side anføres specielt af *Havnedirektoratet*, at Norge ikke bør binde sig til Göteborg som hovedhavn, idet det formentlig vil være af større interesse at opretholde forbindelsen med Nordeuropa, og *Fiskeridepartementet* er enigt med havnedirektoratet i, at det ville være af interesse at få undersøgt, om Sverige er interesseret i at udnytte nordnorske og trønderske havne.

I enkelte danske og svenske udtalelser henvises der endvidere til havnene i Århus og Esbjerg, i Øresundsregionen (København, Hålsingborg og Malmö) og i Stockholmsregionen.

Fra myndighederne i Jämtland peges der specielt på havnene ved Trondheimsfjorden, og med hensyn til Göteborgsprojektet spørges der, om de besparelser, man forventer, er af en sådan størrelsesorden og har en sådan grad af sikkerhed, at ikke skadevirkninger på de afsides beliggende regioner kan være af større betydning.

Endelig anføres det fra svensk side bl. a., at det er ønskeligt, at der i Skandinavien er et tilfredsstillende alternativ til de kontinentale storhavne. Det anføres dog endvidere, at der i Sverige bør findes mere end én havn med udrustning for containerhandling.

En række svenske myndigheder m. v. udtrykker sig dog positivt for Göteborgsalternativet. Dette gælder: *statens järnvägar, statens vägverk, statens planverk, länsstyrelsen för Göteborgs och Bohus län* samt *Värmlands län, handelskammaren i Göteborg, Värmlands läns landsting, Göteborgs stadskollegium, Göteborgs regionplanekontor, Göteborgs hamn* og *Sveriges redareförening*.

Det anføres af disse myndigheder bl. a., at forslaget medfører mere rationelle transportløsninger med containertog, at forslaget har bestyrket den svenske havneudrednings undersøgelser, at forslaget vil virke omkostningsbesparende, yde prisgaranti og give bedre service m. v., og at det er værdifuldt, at beregningerne har kunnet vise rigtigheden af satsningen på storhavnen i Göteborg.

Samme positive indstilling til Göteborgsalternativet har *ingeniörsvetenskapsakademien*, der dog kritiserer de foretagne beregninger som alt for optimistiske. En af akademiet foretaget beregning giver alene en fordel for Göteborgsalternativet på 29 mill. sv. kr. pr. år.

Af *Göteborgs hamn* anføres det specielt, at man med hensyn til den i betænkningen omtalte risiko for havneinvesteringer uden rentabilitet først og fremmest kan henvise til investeringerne i havnene i "Ørestadsregionen". Der peges endvidere på, at Göteborg tilvejebringer den fornødne kapacitet til at ekspedere en godsomsætning på 5—6 mill. tons. Med hensyn til de gjorte beregninger anføres det, at der er stillet for høje krav, når det er forudsat, at fartøjernes maksimale kapacitet skal udnyttes hver gang, samt at

der ikke finder komplettering sted fra 1 eller 2 havne fra kontinentet. Endelig anføres det med hensyn til besparelsen på 45—60 mill. sv. kr., at denne er af en sådan størrelsesorden, at den alene motiverer direkte transoceanske containerlinier på Norden og bidrager til at forstærke erhvervslivets internationale konkurrencekraft.

ad B. b) Nordisk Oliehavn

Der er om dette spørgsmål afgivet udtalelser fra følgende:

Danmark

Handelsministeriet.
Københavns Havnevæsen.
Danmarks Rederiforening.
Oliebranchens Fællesrepræsentation.

Finland

Finlands transportekonomiska förening.
Finlands hamnförbund.
Finska träförädlingsindustriernas centralförbund.
Finlands industriförbund.
Arbetsgivarnas i Finland centralförbund.
Ekonomiska utredningsbyrån.
Industrins transportutskott.

Norge

Departementet for industri og håndverk.

Sverige

Sjöfartsverket.
Statens planverk.
Länsstyrelsen i Stockholms län.
Länsstyrelsen för Göteborgs och Bohus län.
Göteborgs regionplanekontor.
Hamndirektionen i Göteborgs stad.
Hälsingborg stad.
Hälsingborgs hamndirektion.
Svenska hamnförbundet.
Svenska petroleum institutet.

Et overvejende flertal af de udtalende myndigheder m. v. giver udtryk for enighed med hensyn til betænkningens udtalelse om, at der ikke findes at være anledning til på nordisk basis at foreslå nogen koncentration for så vidt angår oliehavne. Fra *Hälsingborgs hamn* og *Svenska hamnförbundet* gives der tillige udtryk for, at forslaget om placering af en storoliehavn ved Oslofjorden indtil videre synes mindre realistisk underbygget.

Der foreligger dog mindre afvigende udtalelser. Nævnes kan det således, at *Departementet for industri og håndverk* ønsker gennemført en undersøgelse af, hvilke erhvervsøkonomiske og andre virkninger forslaget vil få. *Statens planverk* fremhæver, at med en mere kontrolleret etablering kunne

olieindustrien have været koncentreret til et mindre antal steder. Endelig anfører *Göteborgs regionplanekontor*, at det var ønskeligt, om koncentrationen af oliehavne kunne gennemføres for at spare de få urørte kyststrækninger, og *Göteborgs hamn* peger på fordelene ved en koncentration af oliehavnsanlæggene.

ad B. c) Øvrige specialhavne

Der er om dette spørgsmål afgivet udtalelser fra følgende:

Danmark

Handelsministeriet.
Københavns Havnevæsen.
Danmarks Rederiforening.

Finland

Finlands transportekonomiska förening.
Finlands hamnförbund.
Finska träförädlingsindustriernas centralförbund.
Finlands industriförbund.
Arbetsgivarnas i Finland centralförbund.
Ekonomiska utredningsbyrå.
Industrins transportutskott.

Alle de afgivne udtalelser giver udtryk for, at man intet har at bemærke til eller er enig i betænkningens synspunkter.

ad C. — Jernbanetransporter

Der er om dette spørgsmål afgivet udtalelser fra følgende:

Danmark

Generaldirektoratet for statsbanerne.

Finland

Järnvägsstyrelsen.

Sverige

Statens järnvägar.

Fra *dansk og svensk* side henvises der bl. a. til, at der i mange år har været et intimt samarbejde mellem de nordiske jernbaner.

I øvrigt henvises der til udtalelserne.

ad. D. — Transportpolitikken og

ad F. — Det nordiske samarbejde med hensyn til trafiklovgivning, trafikpolitik og transportorganisation.

(På grund af den nære tilknytning, der er mellem disse punkter, behandles de samlet.)

Der er om disse to spørgsmål afgivet udtalelser fra følgende:

Danmark

Ministeriet for offentlige arbejder.

Ministeriet for offentlige arbejder, generaldirektoratet for statsbanerne.

Boligministeriet, landsplanudvalget, sekretariatet.

Landsforeningen Danmarks Bilruter.

Finland

Finansministeriet, afdelingen for folkehushållningen.

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena, vägtrafik-
avdelningen.

Järnvägsstyrelsen.

Centralhandelskammaren.

Finlands transportekonomiska förening.

Finska träförädlingsindustriernas centralförbund m.v.

Finlands lastbilsförbund.

Norge

Norges lastebileier-forbund.

Sverige

Televerket.

Statens vägverk.

Statens vägverk, vägförvaltningen i Göteborgs och Bohus län.

Transportnämnden.

Länsstyrelsen för Göteborgs och Bohus län.

Länsstyrelsen i Jämtlands län.

Näringslivets trafikdelegation.

Östergötlands och Södermanlands handelskammare.

Skånes handelskammare.

Handelskammaren i Göteborg.

Handelskammaren för Örebro och Västmanlands län.

Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare.

Ingenjörsvetenskapsakademien.

Svenska kommunförbundet.

Nordvästra Skånes kommunalförbund.

Svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges industriförbund.

Sveriges grossistförbund.

Sveriges lantbruksförbund.

Svenska åkeriförbundet.

Kooperativa förbundet.

De afgivne udtalelser er gennemgående positive over for de fremsatte forslag.

Fra *dansk* side fremhæves specielt, at en nordisk ligestilling på landevejs-transportområdet må forudsætte harmonisering af bestemmelserne om arbejdsvilkår, motorbeskatning og køreløjsstørrelser. Endvidere fremhæves det, at statsbanernes konkurrencemæssige stilling må forbedres ved, at driftspligten bliver lempet på nærmere angivet måde.

Fra *finsk* side gør en lidt forskellig opfattelse sig gældende. Næsten alle finske myndigheder m. v. er enige i, at bestemmelserne om lastbilers akseltryk og vægt m. v. må tilstræbes gjort ensartede.

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena, vägtrafikavdelningen og Centralhandelskammaren tilslutter sig rekommandationerne med hensyn til koordinering af bestemmelserne vedrørende beskatning m. v. af den erhvervsmæssige biltrafik samt de foreslåede økonomiske forskrifter og legislative samt tekniske bestemmelser. *Finlands transportekonomiska förening og Finlands lastbilsförbund* kan derimod ikke tilslutte sig forslagene om fælles skatteprincipper m. v. samt et frit marked for erhvervsmæssig biltrafik. Endelig giver *Finska träförädlingsindustriernas centralförbund m. v.* udtryk for, at det ikke er muligt at tage stilling til rekommandationerne med hensyn til telefontakster og jernbanetariffer, uden at følgerne ved en gennemførelse er undersøgt.

Fra *svensk* side giver f. eks. *Transportnämnden, länsstyrelsen i Jämtlands län, Näringslivets trafikdelegation m. fl., handelskammaren i Göteborg, Nordvästra Skånes kommunalförbund og Svenska åkeriförbundet* udtryk for, at der bør gennemføres en harmonisering af de grundlæggende konkurrencevilkår, specielt på biltrafikkens område, mens *handelskammaren i Göteborg* herudover går ind for gennemførelse af gennemgående takstberegning på jernbaner for stykgods, udbygget samarbejde mellem de nordiske statsbaner og lufttrafikforetagender samt ensartede telefontakster. *Televerket* oplyser heroverfor, at på grund af de nordiske landes forskellige forudsætninger med hensyn til folkemængde og folkefordeling m. v. må takstobgningen i Norden blive meget varieret.

ad E. — Den regionale og lokale samplaneringen i grænsregioner

Der er om dette spørgsmål afgivet udtalelser fra følgende:

Finland

Finansministeriet, afdelningen för folkhushållningen.

Sverige

Arbetsmarknadsstyrelsen.

Statens vägverk.

Statens planverk.

Gotlands handelskammare.

Handelskammaren i Göteborg.

Norrbottnens och Västerbottnens läns handelskammare.

Jämtlands läns landsting, förvaltningsutskottet.

ARKO-delegationen.

Nordvärmlands kommunala samarbetsregion.

Samarbetsnämnden för Eda-Köla-Järnskögs kommunblock.

Samarbetsnämnden för Sunne kommunblock.

Samarbetsnämnden för Torsby kommunblock.

Samarbetsnämnden för Finnskoga-Dalby kommunblock.

3. Høring

Udvalget har hørt en række trafiksagkyndige på sit møde i Stockholm den 22.—23. april 1970. Udtalelserne på mødet er trykt i Nordisk udredningsserie (se *NU 1970: 21*). Fortegnelse over de bemærkninger, som fremkom ved denne høring findes som *Tillæg 2* til nærværende betænkning.

4. Trafikudvalget

Den igangværende integrering af de nordiske landes næringsliv medfører fordele for alle de nordiske lande og forstærker deres stilling i konkurrencen i forhold til andre lande. Et led i denne integration er et nært samarbejde på transportområdet, som kan bidrage til at formindske fordelingsomkostningerne inden for Norden og derved fremme en maksimal udnyttelse af de nordiske landes ressourcer. Trafikudvalget finder det hensigtsmæssigt, at dette samarbejde stimuleres ved foranstaltninger fra de nordiske landes regeringers side. Dette gælder uanset, hvilken udvikling der sker i de europæiske markedsspørgsmål.

Det er et særkende for transportvirksomhedens geografiske fordeling, at intensiteten i almindelighed aftager, jo nærmere man kommer til grænserne, og når sit laveste niveau ved grænseovergangene. Selv om den internordiske handel har haft en kraftig udvikling i de senere år, er der langt igen, inden den har nået samme omfang og regelmæssighed som indenrigshandelen. Målet for en langtgående økonomisk integration er blandt andet, at varer og tjenesteydelser kan udbydes over grænserne på samme betingelser som inden for et land. Udviklingen går i denne retning, men der findes endnu mange hindringer — og der kan opstå nye hindringer —, som må overvindes, inden man når frem til en sådan tilstand.

En udvidelse af det europæiske fællesmarked med nogle af de nordiske lande ville medføre, at forudsætningerne for det nordiske samarbejde også på transportområdet ændres i visse vigtige henseender. Der vil imidlertid også i dette tilfælde findes et omfattende felt for et fortsat nordisk samarbejde på transportområdet. Dette gælder ikke mindst den geografisk beligede planering af forskellige transportanlæg. Det bør være en vigtig opgave for et nordisk samarbejdsorgan nærmere et kortlægge det fremtidige nordiske samarbejde på transportområdet i forbindelse med forberedelsen af en særlig nordisk transportoverenskomst.

Den foreliggende NORDTRANS-betænkning er et første — men efter udvalgets opfattelse et værdifuldt — bidrag til belysning af Nordens transportproblemer. Den bør sammen med det tilhørende remismateriale gøres til genstand for en fortsat bearbejdning med henblik på at tilvejebringe et fælles grundlag for fremtidige beslutninger vedrørende det nordiske transportsamarbejde.

NORDTRANS-betænkningen er udarbejdet med henblik på at skabe en

første kortlægning af problemstillingen på transportområdet inden for Norden. Allerede på grund af den korte tid, der var givet arbejdsgruppen af sagkyndige til at gennemføre undersøgelserne, var det udelukket at gennemarbejde alle problemer til bunds. Desuden var de i de enkelte lande tilgængelige oplysninger, herunder statistik, ikke i alle tilfælde direkte sammenlignelige. Hertil kommer, at betænkningen på en række områder vil være forældet, når der skal træffes beslutninger. Betænkningen må derfor yderligere bearbejdes, ligesom den, inden der træffes beslutninger i anledning af dens forslag, må ajourføres eller suppleres med yderligere undersøgelser på de pågældende områder. Dette arbejde bør imidlertid udføres af det nordiske samarbejdsorgan, som trafikudvalget i anden forbindelse foreslår oprettet.

Betænkningen og remismaterialet samt høringen af trafiksagkyndige på mødet den 22.—23. april giver dog trafikudvalget grundlag for allerede nu at drage nogle konklusioner.

Luftfarten

Den tekniske udvikling henimod større og hurtigere flyvemaskiner og mere komplicerede anlæg for ekspedition af afgående og ankommende passagerer og gods medfører, at en moderne lufthavn må have et større opland. Der vil derfor kunne blive tale om fælles investeringer. Meget tyder på, at det ville være en fordel at samle en stadig større andel af den internationale passagertrafik til og fra Norden i en nordisk storlufthavn. Nordisk Råd har tidligere rekommanderet regeringerne at lægge denne storlufthavn i Københavnsområdet. Trafikudvalget er fortsat af den opfattelse, at anlægget af en storlufthavn er et spørgsmål af hastende karakter, og at den endelige beslutning — også af hensyn til planlægningen af udviklingen af hele Øresundsområdet — snarest bør træffes.

Udredningsmaterialet viser, at det for tiden ikke er aktuelt at anlægge en separat nordisk lufthavn for godstrafik. Spørgsmålet om flytransport af gods og forudsætningerne for en speciel godslufthavn bør imidlertid udredes, således at en plan foreligger, når det af økonomiske eller sikkerhedsmæssige grunde bliver aktuelt at separere gods- og passagertrafikken.

En samordning af de nationale rutenet er ønskelig. Inden for visse regioner, f. eks. på Nordkalotten og i Øresundsområdet, er behovet for koordination åbenbart, men også generelt bør en sammenknytning af rutenettene indgå som et led i en nordisk integrationspolitik.

Søfarten

I forbindelse med udviklingen af stadig større fartøjer og af systemet af enhedslaster har flere af de største nordiske rederier indgået et samarbejde — i nogle tilfælde også med deltagelse af ikke-nordiske rederier — om oprettelse af drift af godsruiter for derved bedre at kunne udnytte stordriftens

fordele. Samtidig er trafikken blevet koncentreret på nogle få havne for at mindske antallet af anløb pr. rejse og for at få det større opland, som er en forudsætning for benyttelsen af store og specialiserede fartøjer. Udvalget finder, at stærke grunde taler for, at den oversøiske containertrafik koncentrerer sig til en nordisk storhavn. Der skulle herved skabes grundlag for at udbygge oversøiske ruter for containergods. Alternativet er, at det oversøiske containergods til og fra Norden omlades i Rotterdam eller en anden kontinental havn, på samme måde som gods til og fra Norden i forrige århundrede blev omladet i Hamburg. Den udvikling, som sker, kan på længere sigt få betydning for mulighederne for at opretholde rederieringen i de nordiske lande på det nuværende niveau. Hvis man vælger at koncentrere transporten af visse godsarter på en nordisk storhavn, opstår spørgsmålet om planlægning for alle arter af transport. Foruden de for havnebygning ansvarlige myndigheder, i almindelighed kommunerne, og rederierne kommer landevejstransporten og jernbanetransporten m. m. ind i billedet. Det bliver en opgave for de statslige myndigheder at samordne de forskellige interesser, som her spiller ind.

Selv om det er nødvendigt, at en del havne udbygges til at kunne ekspedere containere, vil der i Norden næppe være behov for mere end en storhavn som hovedterminal for den oversøiske trafik for dette gods. De nordiske rederier synes allerede i vid udstrækning at gå ud fra, at Göteborg vil blive den nordiske storhavn for containertrafikken. Trafikudvalget finder imidlertid ikke på det foreliggende grundlag at kunne tage stilling til spørgsmålet, som bør gøres til genstand for yderligere udredning med deltagelse af de interesserede parter, herunder rederierne.

Ifølge NORDTRANS-betænkningen er udsigterne for at anlægge en storhavn for olieprodukter i et nordisk land ikke store. Fra sagkyndig side er det imidlertid foreslået, at der iværksættes en indgående udredning af dette spørgsmål, navnlig med henblik på at undersøge mulighederne for at mindske risikoen for oliekalastrofer i Østersøen, Bælterne og Øresund samt Kattegat og Skagerrak. Efter folkeretten er det ikke tilladt at lægge hindringer i vejen for, at f. eks. store tankskibe passerer ind i Østersøen. Grænsen for, hvor store fartøjer der kan sejle ind i Østersøen, bestemmes af vanddybden i Øresund og Storebælt og af sejlruternes beskaffenhed. For så vidt angår de nuværende tankskibe ligger grænsen ved eller noget over 100 000 tons. Der bygges imidlertid nu tankskibe, som er 2—4 gange større end de skibe, som kan passere ind i Østersøen. Derved kan behovet for en nordisk omladningshavn, f. eks. på Norges sydkyst, blive aktuelt. Opdagelsen af store olieforekomster ud for Norges kyst er et helt nyt moment, som kan komme til at påvirke lokaliseringen af anlæg.

Trafikudvalget tilslutter sig forslaget om en indgående udredning af spørgsmålet om en nordisk storliehavn eller omladningshavn.

Landtransporten

En kanalisering af godsstrømmene på den ovenfor beskrevne måde forudsætter en samordning både af jernbanetransporten og af anlæg og udbygning af hovedveje. Der må i det hele taget ved planlægning af forbindelsesveje på landjorden tages hensyn til søfartens behov. Transportmulighederne med jernbane og ad landevej er af afgørende betydning for gennemførelsen af de nordiske landes lokaliseringspolitik.

For så vidt angår jernbanerne må man gå ud fra, at de kommer til at spille en væsentlig rolle i det fremtidige transportsystem. Trafikudvalget vil give udtryk for det ønskelige i, at de igangværende forhandlinger om udvidelse af området for de nordiske enhedstariffer til også at omfatte Danmark må lede frem til et positivt resultat. En højere udnyttelsesgrad af jernbanerne burde kunne medføre en aflastning i landevejstrafikken og derved blandt andet også bidrage til en forøget færdselssikkerhed.

Nordisk Råd har ved mange tidligere lejligheder virket for anlæg af nye og udbygning af eksisterende vejforbindelser mellem de nordiske lande, f. eks. en fast forbindelse over Øresund, forbedring af E 18 og mellemrigsveje på Nordkalotten. Fra rådets side er herved tilstræbt, at der anlægges et helhedssynspunkt på trafikforbindelserne i Norden. Det er endvidere af største vigtighed også at få tilvejebragt en samordning af landenes transportpolitik med henblik på at opnå den bedst mulige udnyttelse af trafik anlæggene; dette spørgsmål er for så vidt angår visse sider af lastbiltrafikken taget op af Nordisk Råd i rek.nr 1/1967. En koordineret udbygning af landtransporterne og en samordning af transportpolitikken er givetvis en langvarig proces, hvor mange internationale hensyn spiller ind. Gennemførelsen heraf vil imidlertid efter trafikudvalgets opfattelse kunne lattes, hvis der gennem en videreførelse af NORDTRANS-undersøgelsen skabes et fælles grundlag for nationale beslutninger i de nordiske lande.

Østersøen om bord i m/s "Finlandia", den 12. november 1970

<i>Magnus Andersen (A)</i>	<i>Leif Cassel (m)</i>	<i>Kresten Damsgaard (V)</i>
<i>Veikko Hanhiova (K)</i>	<i>Svend Horn (S)</i>	<i>Martha Johannessen (A)</i>
<i>Magnus Kjartansson (Ab)</i>	<i>Aksel Larsen (SF)</i>	<i>Bror Lillqvist (Sd)</i>
<i>Sven Mellqvist (s)</i>	<i>Erling Norvik (H)</i>	<i>Gösta Skoglund (s)</i>
<i>Pekka Tarjanne (Lkp)</i>		

Formand

TILLÄGG 2

**Förteckning över anmärkningar och önskemål om ytterligare utredning
framförda vid remissbehandlingen och höringen 22—23 april 1970
angående NORDTRANS**

NORDTRANS allmänna uppläggning

NORDTRANS bar ensidig Göteborgsprägel, mer allnordisk sammansättning av arbetsgruppen hade bort eftersträvas.

Utredningens forsknings- resp. rekommendationsdel ej samstämda. Förslagen ej underbyggda med tillräckliga prognoser. Alternativa förslag till uppläggning av forskningsdelen (näringsliv, transportsystem etc.).

Utredningen borde ha framlagt flera konkreta förslag.

Mest svenska och minst nordiska synpunkter i NORDTRANS, som bör kompletteras med motsvarande undersökningar i övriga länder.

Flera detaljanmärkningar angående definitioner och beräkningar i statistiken.

Finlands redareförening

Finlands industriförbund
m. fl.

Handelskammaren i Göteborg

IVA (Sverige)

IVA (Sverige)

Hamndirektören i Göteborgs stad

Luftfart

Frågan om en särskild flygplats för godstrafik bör ytterligare utredas.

Uppgifter saknas om utvecklingen av Finnairs trafik. Statistiska uppgifterna om Finlands flyg är föråldrade.

Finnairs synpunkter bör beaktas ang. Saltholm.

Saknas statistiskt material som stöd för Saltholm.

Verkningarna av de nya flygplanstyperna på flygbolagens ekonomi bör utredas.

Borde undersökas huruvida trafikunderlaget i Köpenhamn på sikt räcker till för en konkurrenskraftig långdistanstrafik.

Utredning erfordras ang. Saltholms ev. nytta för Finlands del.

Kommerskollegium (Sverige)
Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län

Finlands transportekonomiska förening

Finlands industriförbund
m. fl.

Göteborgs hamn

La Cour (Danmark) 22/4
Nr 15

Handelskammaren i Göteborg

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, (Finland)

Centralhandelskammaren
(Finland)

Finlands industriförbund
m. fl.

Finlands transportekonomiska förening

Utredning erfordras ang. de ekonomiska och andra verkningar av en nordisk storflygplats för godstrafik.

Materialet ang. luftfartens produktion synnerligen magert.

Materialet om flygfraktutvecklingen för knapphändigt.

Ministeriet för industri och händverk (Norge)

Luftfartsverket, (Västra flygplatsförvaltningen) (Sverige)
Handelskammaren i Göteborg

Containerhamn

Beräkningen av fördelen med Göteborgsalternativet för optimistiskt.

Beräkningen ang. fraktbesparingen vid ett Göteborgsalternativ är för teoretisk.

Beräkningarna av fraktkostnader, tillförseltrafik m. m. utförda ensidigt till fördel för Göteborg.

Relevanta alternativa möjligheter ej redovisade.

Saknas upplysningar om de internordiska transportkostnaderna.

Fortsatta undersökningar bör företas med deltagande av alla nordiska länder och med beaktande av alla intressenters synpunkter.

Storhamnsfrågan bör övervägas med utgångspunkt från fler alternativ än de NORDTRANS presenterat.

NORDTRANS ger ej tillräcklig grundval för ett avgörande av storhamnsfrågan.

Ytterligare utredning behövs ang. de ekonomiska verkningarna av en storhamn.

Ytterligare utredning behövs för att klarlägga om Finland får någon nytta av en koncentration till Göteborg.

Godstrafiken mellan Norden och övriga Europa och dess framtida fördelning på båt-, järnvägs-, landsvägs- och flygtransport bör utredas.

Hänsyn ej tagen till det läge som uppstår i och med fasta broförbindelser över Öresund och Stora Bält.

Fördelarna med enhetslaster vid kombinerad bil-, järnvägs- och sjötransport borde betonas mer, liksom den optimala storleken av terminalanläggningar.

IVA (Sverige)

Arbetsdirektoratet
(Danmark)
Skands (Danmark) 23/4
Nr 26

Landsplanudvalget (Danmark)
Københavns Havnevæsen
Københavns Havnevæsen
Järnvägsstyrelsen (Finland)
Finlands hamnförbund
Københavns Havnevæsen

Centralhandelskammaren
(Finland)

Kommerskollegium (Sverige)

Norges redarforbund
Svenska kommunförbundet
Ministeriet for industri og händverk (Norge)
Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen (Finland)
Järnvägsstyrelsen (Finland)
Centralhandelskammaren
Finlands transportekonomiska förening
Landsplanudvalget
(Danmark)

Danmarks Rederiforening

Transportøkonomisk Forening (Danmark)

De internordiska transporterna måste utredas innan man kan uttala sig om gemensam storhamn.

Konkurrensförhållanden mellan olika hamnar bör utredas.

Finlands hamnförbund

Magnus Andersen (Norge)
23/4 Nr 31

Stor-oljehamn

Undersökning bör utföras ang. vilka företagsekonomiska och andra konsekvenser en nordisk oljehamn skulle få.

Tanken på stor-oljehamn i Norge ej realistiskt underbyggd.

Ministeriet for industri og håndverk (Norge)

Hälsingborgs hamndirektion
Svenska hamnförbundet

Järnvägstrafik

Närmare undersökning bör företas hur järnvägarna läcker sina kostnader i de nordiska länderna.

Transittrafiken på Sovjetunionen via Finland borde utredas ytterligare.

Myrup (NKTF) 22/4

Järnvägsstyrelsen (Finland)
Finlands industriförbund

Vägtrafik

Utredningen underskattat betydelsen av Trondheimsleden.

Den nordiska transport- och trafiklagstiftningen bör utredas.

Behovet av jämförbar statistik bör betonas.

Hänsyn borde tas till kostnadsberäkning och räntabilitet.

Länsstyrelsen i Jämtlands län

La Cour (Danmark) 23/4
Nr 73

Trafikministeriet (Finland)

Trafikministeriet (Finland)

Färjetrafik

Felaktig bedömning av vikten hos färjlederna Trelleborg—Travemünde resp. Hälsingborg—Helsingör.

Utredningen helt förbisett betydelsen av Kapellskär.

Bilfärjeförbindelser Finland—Baltikum bör beaktas.

Hälsingborgs hamndirektion

Ålands redareförening

Finlands industriförbund
m. fl.

Transportpolitik

Konsekvenserna av förslagen om telefontaxor och järnvägstariffer bör ytterligare utredas.

NORDTRANS betonar för mycket de ekonomiska framför de lokaliseringpolitiska synpunkterna.

Finska träförädlingsindustriernas centralförbund

Bjørnland (Norge) 23/4 Nr 66

Angeläget få till stånd en klar bild av olika synsätt och prioritering mellan olika målsättningar.

Utvidgad undersökning önskvärd ang. vilka medel som erfordras för att genomföra en nordisk transportpolitik, i synnerhet hur man skall tillförsäkra sig om samordning av den offentliga transportverksamheten och främja tillkomsten av gemensamma privata transportorgan.

Vi bör diskutera den nödvändiga utbyggnaden av det nordiska transportsystemet och de medel som skall användas därför.

Brist på realistiskt underlag om Öresundsregionen.

Samuelsson (IVA) (Sverige)
23/4 Nr 79

Landsplanudvalget
(Danmark)

Halck (Danmark) 23/4 Nr 70

Handelskamrarna i Göteborg,
Borås och Karlstad

Medlemsförslag

om inrättande av Nordiska rådets pris för scenkonst

(Väckt av Thorvald Eriksson och Per Olof Sundman)

Nordiska rådets litteratur- och musikpris, som nu utdelats, litteraturpriset nio gånger och musikpriset tre gånger, har verksamt bidragit till att sprida kännedom och intresse för nordisk litteratur och musik såväl inom som utom Norden. Ord- och tonkonsten har sålunda tillgodosetts med nordiska belöningar.

Frågan om nordisk prisbelöning av de fria konsterna har emellertid också tagits upp i rådet i ett nyligen väckt medlemsförslag om inrättande av ett Nordiska rådets pris för bildande konst. Förslagsställarna menar, att det är en brist i nuvarande ordning att ett litteratur- och musikpriset motsvarande pris ej finns för de bildande konsterna. Det synes därför enligt dessa förslagsställare naturligt att i linje med de två inrättade prisen en nordisk belöning även utdelas för de bildande konsterna.

Ytterligare en konstart, som bör uppmärksammas och belönas med ett likartat pris, utgör otvivelaktigt scenkonsten. Insatser inom nordisk teater, opera och film synes liksom författarens och kompositörens prestationer väl värda att premieras. Sådana insatser ger utan tvekan värdefulla bidrag till den nordiska kulturella gemenskapen. Ett scenkonstpris bör liksom litteraturpriset och såsom föreslagits beträffande konstpriset utdelas årligen och utgå till en framstående konstutövare inom teater, opera eller film.

Det är uppenbart att utväljandet av pristagare inom scenkonsten torde bli betydligt mer komplicerat än såvitt gäller litteratur- och musikpris. Antalet utövare som kan komma i fråga för bedömning är stort, och svårigheterna att värdera de insatser, som presteras inom teater, opera och film, uppenbara.

En undersökning torde därför vara nödvändig angående möjligheterna att inrätta ett Nordiska rådets pris för scenkonst, innan beslut fattas i saken. Vi förutsätter dock att vanskligheterna icke är större än att de kan övervinnas.

Under åberopande av det anförda hemställer vi,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna att inrätta ett nordiskt pris på scenkonstens område att utdelas årligen på samma sätt som rådets litteraturpris.

Mariehamn i april 1970

Thorvald Eriksson (ÅS)   Per Olof Sundman (cp)

Ändringsförslag om nordiskt samarbete på scenkonstens område

(Väckt av Eysteinn Jónsson)

I Nordiska rådet har väckts ett medlemsförslag, vari rådet föreslås rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna att inrätta ett nordiskt pris på scenkonstens område att utdelas årligen på samma sätt som rådets litteraturpris. Vid behandlingen av medlemsförslaget i rådets kulturutskott har ändamålsenligheten av nordiska pris som stöd till samverkan på konstens område i Norden ifrågasatts. Såsom en lämpligare form att stimulera intresset för konstnärliga prestationer på scenkonstens område har nämnts utbyte av teaterföreställningar. Vidare har beträffande möjligheterna att främja det nordiska samarbetet på scenkonstens område inom utskottet framhållits önskvärdheten av stipendier till scenkonstnärer för studievistelse i de nordiska grannländerna.

Hänvisande till vad ovan anförts får jag föreslå,

att Nordiska rådet antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för ett ökat nordiskt samarbete på scenkonstens område, särskilt i form av stipendiatutbyte och utväxling av teaterföreställningar.

Oslo den 7 december 1970

Eysteinn Jónsson (F)

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****Nordisk Film og TV Union:**

----- meddele Dem at medlemsforslaget har vært forelagt Nordisk Film og TV Unions danske, finske, svenske og norske seksjoner. Samtlige seksjoner stiller seg meget positive til forslaget og anbefaler at det snarest realiseres.

Nordisk Film og TV Union er klar over den store betydning som Nordisk Råds pris for litteratur og musikk har hatt i Norden, og det er unionens håp at en pris for scenekunst også vil ha en heldig virkning for fremme av kultur- og kunstlivet i Norden.

Etter unionens oppfatning utgjør scenekunsten en så stor gruppe at det vil være vanskelig å foreta en rettferdig seleksjon blant dem som måtte fortjene prisen. Unionens oppfatning er også at filmen er et så særpreget medium og dekker et så stort felt i alle de nordiske land at den bør bedømmes for seg. Å vurdere prestasjoner innen filmen mot prestasjoner innen teater og opera er etter unionens oppfatning, vanskelig.

Nordisk Film og TV Union tillater seg også å peke på fjernsynets plass innen nordisk scenekunst. Både fjernsynsteater og fjernsynsfilm bør derfor også komme inn i bildet når det gjelder utdeling av en nordisk pris til scenekunst. En tør derfor be overveiet om man bør inndele scenekunstgruppen i tre:

1. teater, opera, ballett,
2. film,
3. fjernsyn.

Prinsipalt er unionen av den oppfatning at det derfor bør utdeles 3 priser for scenekunstnere.

Subsidiært foreslås iallfall to priser, nemlig:

1. teater, opera, ballett,
2. film.

Forutsetningen må da være at scenekunstnere som arbeider innen fjernsynsteatrene og fjernsynsfilm, under enhver omstendighet bør tas med i vurderingen av de to nevnte grupper.

Nordisk Film og TV Union tillater seg derfor å anbefale at medlemsforslaget som foreslått, utredes nærmere.

I denne forbindelse vil unionen gjerne understreke at prisen bør kunne gis for alle typer av kunstneriske prestasjoner innen scenekunsten (teater,

opera, ballett og film), således regi, skuespillerprestasjoner, scenografi og koreografi.

Oslo, 22. september 1970

Arljot Engh

Formann

Nordiska teaterunionen:

Vi finner forslaget ytterst positivt og anser i ikkhet med forslagsstallarna att det ar en brist i nuvarande ordning att ett litteratur- og musikprisen motsvarande pris ej finns for scenkonsten og att ett sadant pris skulle verksamt bidra til knnedomen om konstnarligt hogstlående insatser inom teater, opera og film.

Vi anser att priset skulle utdelas arligen og jant fordelt mellom scen- og filmkonsten.

En sarskild namnd, med oppgift att utvalje pristagere, bor tillsattas forslagsvis for en tid av tre ar med ledamoter fran de fem nordiska landerna.

Man kan diskutere om priset endast skulle tildeles enskilda konstnere (direktorer, regissorer, skadespelere, koreografer, scenografer) eller om aven spesielle teatergrupper skulle komme i fraaga. Det finns numera en sa klar tendens inom teatern att laa en hel gruppe vara ansvarig for det konstnarlige resultatet og vi anser det darfor baide forsvarelig og rekommendabelt att inte laa priset vid endast enskilda prestasjoner.

Vi onskar aven papeke att dansen bor betraktas som scenkonst.

Stockholm den 5 augusti 1970

Hans Ullberg

President

Ingrid Luterkort

Generalsekretare

Nordiska teaterledarradet:

Nordiska radet bidrager til att nordisk ord- og tonkonst oppmarksamas genom att arligen utdela Nordiska radets litteratur- og musikpris. Forslag foreligger om en liknande beloning for de bildande konsterna. Ett innrattende av ett motsvarande pris for scenkonsten synes darfor naturligt. Vi forutsatter att utover de sceniske konstarter, som namns i medlemsforslaget, ogsaa balettforestallningar avses.

Aven om det nu aktuelle forslaget i og for sig far anses vara mycket lovvarit maaste man emellertid stalla sig tveksam til den foreslagna oppleggningen. Inom scenkonsten ar sa manga ulike kategorier verksamma att det

får anses vara helt uteslutet att på något rättvisande sätt göra bedömningar och jämförelser mellan de olika konstarterna. Erfarenhetsmässigt brukar prisnämnder i sådana situationer falla tillbaka till något turordningssystem, vilket icke torde motsvara intentionerna med priset.

Nordiska teaterledarrådet vill därför föreslå en annan uppläggning av det nu aktuella priset. Vi anser att meningsfulla jämförelser och bedömningar endast kan ske inom klart avgränsade konstnärskategorier och vi anser vidare att det närmast torde rimma med förslagsställarnas intentioner att i första hand tillgodose de uppträdande scenkonstnärerna. Inom denna grupp kan särskiljas skådespelare, sångare och dansare. Vi föreslår därför att priset uppdelas så att ett pris kan instiftas till envar av dessa kategorier. Vi är självfallet medvetna om att även andra konstnärliga grupper t. ex. regissörer och scenografer är sceniskt verksamma men har likväl ansett att sceniska belöningar i första hand bör komma dessa kategorier till godo. När det gäller uttrycksmedlet film menar vi att det bör instiftas ett eget pris.

En särskild omständighet att beakta vid utväljandet av pristagarna är att teaterföreställningar till skillnad från många andra konstarter oftast icke låter sig fixeras för eftervärlden. Eftersom det torde vara ett minimikrav att prisnämndens ledamöter innehåller personer med egna direkta intryck av de prestationer som skall bedömas och det knappast torde finnas någon enskild person med fullständig överblick över all nordisk scenproduktion, föreslår vi att Nordiska teaterunionen tilldelas uppdraget att fungera som Nordiska rådets bedömningskommitté för de ovan föreslagna priserna. Nordiska teaterunionen innehåller som bekant företrädare för de flesta typer av teatermän såsom teaterchefer, regissörer, skådespelare, författare och även kritikerkåren.

Stockholm den 14 september 1970

G. Brunvoll

Ordförande

Klas Holming

Generalsekreterare

D a n m a r k

Ministeriet for kulturelle anliggender:

— — — skal man meddele, at ministeriet for kulturelle anliggender meget gerne ser en videreudvikling af det nordiske samarbejde med hensyn til kunst- og kunstnerstøtte, således som det bl. a. har givet sig udtryk ved oprettelsen af litteratur- og musikpriserne og ved etablering af stipendieordninger for forfattere og kritikere, men at man finder, at man nøje må overveje formerne for det fremtidige samarbejde, og at man, indtil sådanne

overvejelser har fundet sted mellem de nordiske lande, stiller sig tvivlende over for det rigtige i at udvide antallet af kunstnerpriser.

København, den 7. juli 1970

P. m. v.

E. b.

J. Harder Rasmussen

Eksp. sekr.

Foreningen af Danske Filmproducenter:

— — — skal jeg bemærke, at forslaget har været behandlet på et medlemsmøde i vor forening, hvor man enstemmigt vedtog at tilslutte sig det svenske forslag som særdeles rimeligt og velbegrundet.

København, den 24. juni 1970

P. f. v.

Børge Harup

Danmarks Teaterforeninger:

Danmarks Teaterforeninger udtrykker sin almindelige tilslutning til og interesse for, at en sådan pris bliver gennemført.

Danmarks Teaterforeninger tillader sig tillige at fremhæve det ønskelige i, at tildelingen også vil kunne omfatte enkelte teatre for en særlig bemærkelsesværdig præstation. Danmarks Teaterforeninger anser det for helt naturligt, at også børneteater kan komme på tale. Samtidig må det søges sikret, at en sådan tildeling ikke kan få til følge, at der sker nedskæring af støtte fra anden side.

Endvidere vil Danmarks Teaterforeninger gerne anbefale, at man sikrer sig en bred indstillingsmulighed, således fra instanser, der dækker over hele det område, inden for hvilket man påtænker at kunne tildele priser.

Glostrup, den 17. august 1970

P. f. v.

Ove Nielsen

Formand

Teaterdirektør-Foreningen:

I skrivelsen fremhæves det, at udvælgelsen af en pristager i scenekunst vil blive mere kompliceret, end når det gælder litteratur- og musikprisen.

Det kan jeg erklære mig ganske enig i.

Jeg har ikke haft lejlighed til at drøfte dette med mine kolleger blandt teaterlederne, så forslaget står altså for min egen regning.

Efter min mening bør prisbeløbet, der er til rådighed for udøverne af scenekunst, hvert år deles i enten tre eller fem portioner.

Hvis man ved en udøvende scenekunstner mener den for tilskuerens øjne optrædende, skal prisen deles i tre portioner og tildeles en balletdanser, en operasanger og en skuespiller.

Hvis man forstår scenekunstnere i videre forstand, bør iscenesættelen og scenografen også tages med.

Hvis ikke en sådan opdeling finder sted, vil der jo kunne gå mange år imellem, at en af udøverne af den enkelte kunstart betænkes.

København, den 6. august 1970.

Bj. Watt Boolsen

Teatermedarbejderforeningen:

Der var almindelig sympati for oprettelsen af en sådan pris, men for vor forenings vedkommende pointerede man, at vi ikke kunne påtage os ansvar for fordeling af en filmpris, idet vi anså det for rimeligt at en sådan udskiltes og defineredes særskilt.

I det hele taget var vi ikke ganske klar over, hvordan sagen skulle gribes an, idet det jo er umuligt for foreningens medlemmer at holde sig ajour med samtlige Nordens sceniske begivenheder. Man antydede under diskussionen muligheden af, at der årligt fra hvert land gjordes opmærksom på eventuelle forestillinger fra de forskellige landes repertoire — endog med den mulighed, at der gennem Nordisk Råd kunne skabes grundlag for sådanne forestillingers turnébesøg i de forskellige lande — hvorved der dog kunne komme en bedømmelse i stand af de særlige forestillinger i de forskellige lande.

Idet vi foreløbig forholder os afventende over for et videre initiativ fra Nordisk Råd i dette spørgsmål, vil vi gerne understrege, at Teatermedarbejderforeningen i København absolut står positiv over for den tanke, som ligger bag en nordisk scenekunstpris.

København, den 25. august 1970

Svend Krogh-Jacobsen

Sekretær

Finland

Undervisningsministeriet:

— — — meddela, att ministeriet stöder tanken på scenkonstens främjande inom det nordiska samarbetet, dock så att man vid prövningen av samsarbetsformerna undersöker möjligheterna att åvägabringa nordiska stipendier för dem, som är verksamma på ifrågakommande konstområde, i stället för att utöka antalet nordiska prissier, då i sistnämnda fall sådana personer ofta tillmäts betydelse, som åtminstone i sitt hemland på sitt eget område redan uppnått en anseelig position.

Däremot skulle ett stipendiesystem ge även unga personer, som på sin bana vid ifrågavarande tidpunkt måhända ännu är okända, möjligheter att mottaga intryck genom studieresor till de övriga nordiska länderna.

För att få en klarare helhetsbild av de skilda system och förslag till nya system, som i stil med ovannämnda ärende uppkommit, borde man, enligt undervisningsministeriets åsikt, innan ytterligare åtgärder vidtas dock först avvakta förverkligandet av Nordiska rådets rekommendation nr 21/1970 angående det nordiska kultursamarbetets organisation och en nordisk kulturtraktat.

Helsingfors den 4 november 1970

Kalervo Siikala

Avdelningschef

Matti Gustafson

Kultursekreterare

Finlands nationalopera har i skrivelse den 17 augusti 1970 förklarat sig stöda medlemsförslaget.

Finlands filmstiftelse¹:

Finlands filmstiftelses styrelse och dess arbetsutskott har vid möten 18 augusti, 20 augusti och 15 september 1970 behandlat det inom Nordiska rådet väckta medlemsförslaget om inrättande av Nordiska rådets pris för scenkonst.

Finlands filmstiftelse finner inrättandet av det nämnda priset önskvärt, men hemställer även vördsamt om prövning av möjligheten att på grund av de vid fastställandet av det föreslagna prisets fördelningsgrunder uppenbarligen årligen förekommande svårigheterna Nordiska rådet skulle inrätta vid

¹ *Stiftandet översatt från finska.*

sidan av det särskilda scenkonstpriset (teater, opera) även ett annat särskilt pris, avsett enbart för film.

Helsingfors den 15 september 1970

Kari Uusitalo

Ombudsman för Finlands
filmstiftelse

Finlands teaterorganisationers centralförbund r.f.¹:

Finlands teaterorganisationers centralförbund konstaterar med tillfredsställelse att syftet med förslaget är att söka öka kännedomen om och understödet för nordisk scenkonst, film och opera.

Det nordiska teatersamarbetet har redan utvecklats mycket långt och det har varit möjligt att på många sätt förena de nordiska ländernas resurser i syfte att förbättra förutsättningarna för scenkonsten genom anordnandet av bl. a. gemensamma möten, seminarier och utbildningstillfällen samt genom ökad gemensam information. Detta arbete kräver allt större medel och vi uttrycker förhoppningen att Nordiska rådet måtte ägna denna omständighet uppmärksamhet även i detta sammanhang. Det föreslagna priset är synnerligen svårt att utdela ty för det första är de konstområden som priset föreslagits avse ej jämförbara. I synnerhet filmen och teatern skulle förutsätta olika pris för så vitt sådana skulle anses av behovet påkallade. För det andra förekommer inom scenkonstens egen krets konstnärer av många slag vilkas andel är svår att åtskilja från helheten och vilka är svåra att inrymma i ett enda pris. Det är exempelvis omöjligt att sinsemellan jämföra regissörer, skådespelare och scendekoratörer.

Dessutom är en samnordisk jämförelse mellan teaterkonstnärer arbetskrävande för att säga omöjlig. För att uppnå ett tillfredsställande resultat borde en samnordisk prisenämnd se talrika föreställningar i de olika länderna, något som väl genomfört skulle gestalta sig synnerligen kostsamt.

Hänvisande till vad ovan anförts finner Finlands teaterorganisationers centralförbund, att det vore skäl att söka utfinna andra mera ekonomiska och ändamålsenliga vägar att främja och understöda det nordiska teatersamarbetet exempelvis genom att till Nordiska teaterunionens förfogande ställa större medel än hittills. För så vitt det väckta förslaget emellertid

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

skulle vidareutvecklas borde organisationerna på området höras, exempelvis angående utkastet till stadgar för priset.

Helsingfors den 29 juni 1970

Finlands teaterorganisationers centralförbund r. f.

Erkki Salonen

Ordförande

Tuomo Tirkkonen

Ombudsman

Suomen teatteriliitto r.y. — Finska teaterförbundet:

Under senaste år har man på olika håll diskuterat mycket, att de förtjänstfulla scenkonstliga utförandena borde belönas. Utgångspunkten har varit densamma som hos dem, som tog initiativ till förslaget, nämligen, att scenkonsten skulle få det allmänna erkännande, som följer priset, såsom de andra konsterna.

Man har, liksom herrarna Eriksson och Sundman, konstaterat att svårigheten ligger på problemet, på vilka grunder man kan kritisera olika utföranden och projekter. Man behöver knappast göra egentliga undersökningar för att förklara saken, men det behövs nog klarläggande av ståndpunkten, om man skall ge priset till en enskild person, ett institut, en teater, eller en fri grupp.

Vi anser, liksom herrarna Eriksson och Sundman, att priset skulle fördelas jämnt mellan scen- och filmkonsten alltid, när de båda parterna har gjort sådant utförande, som anses att vara belöningsvärt.

Avgörandet skulle höra till en sakkunnig nämnd, som skulle bestämmas av alla nordiska undervisningsministerier, till exempel så att den fungerade tre år i sänder.

Vi är även av den åsikt, att priset skulle begränsas så, att det gäller endast enskilda personer (direktörer, regissörer, skådespelare, koreografer, scendekoratörer).

Teatrar och grupper tycks vara rätt så likvärdiga, att urvalet är svårt att göra. Men det finns alltid enskilda konstnärer, som på grund av topppresentationen skiljer sig från alla andra.

Helsingfors den 15 juni 1970

Finska teaterförbundet

Simo Konsala

Suomen elokuvataiteilijat r.y. — Finlands filmkonstnärer¹:

Föreningens styrelse behandlade vid möte den 3 september 1970 ärendet och hälsade med tillfredsställelse det väckta förslaget. Vi önskar dock samtidigt fästa uppmärksamhet vid det faktum att filmen knappast hör hemma under rubriken "scenkonst". Filmen har ju inom konstpolitiken i alla de nordiska länder betraktats som en självständig konstart, som det ej är skäl att sammanblanda lika litet med bildkonsterna eller litteraturen som med scenkonsten eller musiken, ehuru den tillgodogör sig delprestationer inom dessa konstarter vid uppbyggandet av en helhet.

Vi anser därför, att det vid inrättandet av ett dylikt pris är skäl att åtskilja scenkonsten och filmen från varandra och samtidigt inrätta två särskilda pris, ett för scenkonst och ett för film.

Helsingfors den 4 september 1970

Suomen elokuvataiteilijat r. y.

Matti Kassila

Ordförande

Centralförbundet för Finlands svenska teaterorganisationer r.f.:

Förbundet ställer sig givetvis i princip positivt till alla förslag som avser att stimulera nordisk scenkonst, men anser att det i praktiken skulle bli svårt att kombinera så olika konstformer som opera och film med teater. Förbundet föreslår därför att priset enbart skulle omfatta teaterverksamheten och kunde för att stimulera samarbetet hellre delas ut i form av stipendier, understöd för gästspel och turnéer e. d.

Helsingfors den 14 augusti 1970

Centralförbundet för Finlands svenska teaterorganisationer r.f.

Ingeborg Spiik

Sekreterare

Suomen teatteriohjaajien liitto r.y. — Finlands teaterregissörsförbund r.f.:

Finlands teaterregissörsförbund r. f:s styrelse värdesätter det gjorda förslaget och anser det vara ett glädjande bevis på viljan att fästa uppmärksamhet på den nordiska scenkonsten, främjandet av film och opera samt bekantgörandet av desamma.

¹ Yttrandet översatt från finska.

Förbundet föreslår dock, att priset inte skulle ges åt någon enskild konstutövare, utan att det skulle beviljas någon grupp, som gjort ett banbrytande, målmedvetet arbete och att priset skulle användas för fortsättandet av detta arbete.

Helsingfors den 7 september 1970

Suomen teatteriohjaajien liitto r.y. — Finlands teaterregissörsförbund r.f.

Sini Seitsalo

Sekreterare

Suomen harrastajateatteriiliitto — Finlands amatörteaterförbund:

Skulle pris för nordisk scenkonst inrättas, vore det skäl att utdela det samma enbart till teatern. Vi understöder ej en prisbelöning av film och opera tillsammans med teater, utan anser att filmen och operan tillkommer deras egna priser. Dessutom borde man enligt vår mening vidare överväga huruvida priset för scenkonst skall utdelas till person, d. v. s. regissör, författare eller skådespelare, eller för hela genomförandet, alltså till grupp.

För närmare utredning av detta spörsmål föreslår Suomen harrastajateatteriiliitto (Finlands amatörteaterförbund) att ett gemensamt utlåtande inbegäres av organisationerna inom branschen. Utlåtandet kunde härvid av-
givas av t. ex. ITI Finland.

Helsingfors den 22 juli 1970

Suomen harrastajateatteriiliitto (Finlands amatörteaterförbund)

Kaarina Virolainen

Ordförande

Tuovi Laukkanen

Sekreterare

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Ovennevnte forslag, framsatt i Nordisk Råd i april i år av Thorvald Eriksen og Per Olof Sundman, har vært forelagt følgende norske instanser: Norsk teaterleder-forening, De norske teatres forening, Norsk teaterunion, Norsk skuespillerforbund, Norsk sceneinstruktørforening, Den norske opera, Norsk filmråd, Norsk filmforbund, Norske filmprodusenters forening, Norsk kulturråd og Foreningen Norden.

Disse har, bortsett fra Norsk sceneinstruktørforening, uttalt seg slik:

Norsk teaterleder-forening (brev av 4. juli 1970) :

Norsk teaterleder-forening har behandlet medlemsforslaget på sitt plenumsmøte 17. juni, og enstemmig besluttet å be det ærede departement om å støtte forslaget slik at det kan bli vedtatt på neste møte i Nordisk Råd.

Det sier seg selv at en pris som den foreslåtte vil kunne representere en stor stimulans for alle aktive scenekunstnere i Norden. Det virker som om den nordiske filmproduksjonen muligens burde skilles ut og gis en egen pris da det kan bli vanskelig å sammenligne kreative ytelser innenfor de to media. Vi tillater oss å foreslå at Nordisk teaterlederråd blir trukket aktivt inn i bildet når det gjelder å innstille kandidater overfor Nordisk Råd og at de nasjonale organisasjonene blir bedt om å være behjelpelig med dette.

De norske teatres forening (brev av 16. juni 1970) :

De norske teatres forening vil være takknemlig om det ærede departement støtter dette forslag slik at det kan bli vedtatt på neste møte i Nordisk Råd og gjennomført så snart som mulig.

Norsk teaterunion (brev av 26. juni 1970) :

Norsk teaterunions styre stiller seg meget positivt til forslaget om opprettelse av Nordisk Råds pris for scenekunst.

Vi tror at en slik pris kan virke stimulerende og at en slik pris vil medvirke til å knytte nordisk teater mer sammen i og med at det på denne måten blir vurdert under ett.

Norsk skuespillerforbund (brev av 2. juli 1970) :

Norsk skuespillerforbund ser meget gjerne at det opprettes en nordisk pris for scenekunst, og vil for sin del støtte det fremsatte forslag.

Den norske opera (brev av 17. juni 1970) :

Vi foreslår at Nordisk teaterlederråd innstiller kandidat overfor Nordisk Råd. Nordisk teaterlederråd tar sin avgjørelse på grunnlag av forslag fra de nasjonale organisasjonene, dvs. for Norges vedkommende Norsk teaterlederforening, i Sverige Teaternas riksförbund o. s. v. Dermed har man dekket Nordens talescener, opera og ballett. Problemet er da at film også er involvert. Jeg har drøftet denne sak med direktøren i Norsk film, Erik Borge, som i farten mente at det kanskje kunne være en løsning at Norsk filmråd og Norsk teaterlederforening hadde et samarbeid når man skulle innstille kandidater fra norsk side, og at et tilsvarende samarbeid ble opprettet i hvert av de nordiske land mellom den nasjonale teaterlederorganisasjon og filmfolkene.

Når vi nå for teatrenes vedkommende har et fast nordisk apparat bygd opp, er det vel naturlig å bruke dette i denne forbindelse, og ikke lage noe nytt apparat.

Norsk filmråd (brev av 4. juli 1970) :

Filmrådet ser med interesse på forslaget om opprettelse av en nordisk pris for scenekunst. Man antar imidlertid at utvelgelsen av de prestasjoner som bør premieres vil by på store problemer. I motivene for forslaget er det overhodet ikke nevnt hvordan disse problemer praktisk sett skal løses, og man finner det vanskelig å foreta noen egentlig vurdering av forslaget uten en nærmere redegjørelse på dette punkt.

For så vidt angår anvendelsen av forslaget på film, er man for øvrig noe i tvil om hvilke prestasjoner som ville komme inn under en premieringsordning for scenekunst. Filmrådet vil gjerne gi uttrykk for at man ville hilse med glede en spesiell nordisk premieringsordning for film. En slik ordning antas ikke å by på tilsvarende praktiske vansker som en mer omfattende premieringsordning for all scenekunst.

Norsk filmforbund (brev av 14. juli 1970):

— — — og vi vil anbefale at en slik pris blir opprettet.

I medlemsforslaget antydes det at utvelgelsen av prismottagerne innenfor scenekunst og film vil bli komplisert. Norsk filmforbund er enig i dette synspunktet, og vi ser det derfor som en forutsetning at det prisinnstillende utvalg er så bredt sammensatt som mulig, med representanter for hvert av de fagområder som scenekunstprisen omfatter.

Videre vil vi foreslå at prisens navn forandres til Nordisk Råds pris for film- og scenekunst, da ordet scenekunst i vårt land i alminnelighet assosieres med det kunstneriske uttrykk som formidles fra en teater- eller operascene.

For øvrig har forslaget vår tilslutning.

Norske filmproducenters forening (brev av 8. juli 1970):

Norske filmproducenters forening har overveiet Deres forespørsel om opprettelse av en nordisk pris for scenekunst.

Vi er enig i at man bør ha nordiske priser for film og scene på linje med litteratur og musikk.

Vi mener imidlertid det bør være adskilte priser slik at én pris går til film. Denne bør kunne utdeles til regissør og/eller skuespiller.

Norsk kulturråd (brev av 29. juni 1970):

De priser som nå utdeles av Nordisk Råd: Nordisk Råds litterære pris og Nordisk Råds pris for skapende tonekunst, dreier seg om priser for klart definerte og avgrensede kunstområder.

Det samme vil gjelde en eventuell pris for bildende kunst, som det foreligger medlemsforslag om, og som Norsk kulturråd har gitt sin anbefaling (*jfr. uttalelse av 17. juni 1970; här ej tryckt*). Det foreliggende forslag gjelder scenekunsten i videste forstand: teater, opera og film. Kunstneriske innsatser av kunstutøvere på disse områder kan imidlertid være innbyrdes ulikeartede og dermed vanskelige, for ikke å si umulig å sammenligne.

Dette er vanskeligheter som medlemsforslaget selv er oppmerksom på, og forslaget går derfor heller ikke lenger enn til å foreslå en undersøkelse av muligheten for å opprette en slik pris.

Norsk kulturråd har for sin del vanskelig for å se at en eventuell undersøkelse kunne komme lenger enn til å konstatere denne vesensforskjell mellom kunstneriske prestasjoner innen teater (skuespill, instruksjon), opera (sang, ballett, dirigentvirksomhet), film (skuespill, instruksjon, fotografi, klipp o.a.).

Norsk kulturråd vil få minne om de andre muligheter til å fremme nordisk samarbeid på disse viktige områder, gjennom Nordisk film- og TV-union, Nordisk teaterunion og det nylig etablerte samarbeidet mellom de nordiske opera-institusjoner.

Foreningen Norden (brev av 11. juni 1970):

Den norske Foreningen Norden har tidligere gitt sin støtte til medlemsforslaget om opprettelse av Nordisk Råds pris for bildende kunst. I den forbindelse pekte foreningens arbeidsutvalg på at Nordisk Råds prissystem burde utvides til også å omfatte teater og film. "Norden" vil derfor uttrykke sin glede over at det nå er fremmet forslag om opprettelse av en Nordisk Råds pris for scenekunst.

I motsetning til forslagsstillerne mener den norske Foreningen Norden at det bør være en pris som omfatter teater og opera og en pris for film. Etter foreningens mening er filmen et så særpreget medium og dekker så stort felt i alle de nordiske land at den bør bedømmes for seg. Det må dessuten være vanskelig å vurdere den mot prestasjoner innenfor teater og opera.

"Norden" er enig med forslagsstillerne i at spørsmålet bør utredes nærmere. Blant annet må man finne frem til klarere regler for hvem prisen for scenekunst skal gå til — et teater, en regissør, skuespiller eller andre.

Kirke- og undervisningsdepartementet viser til disse uttalelser og slutter seg for sin del til Norsk kulturråds synspunkter i denne sak.

I og med at medlemsforslaget omfatter en felles pris basert på tre kunstneriske medier som innbyrdes er så ulike i virkemidler og uttrykksform, har departementet liten tro på at en nærmere undersøkelse vil kunne gi noen rimelig løsning på de utvelgelsesproblemer en her står overfor.

Oslo, 17. juli 1970

Etter fullmakt

Olav Hove

E. Skadsem

S v e r i g e

Teater- och musikrådet:

Enligt TMR:s mening torde det framlagda förslaget vara svårt att genomföra. Medan litterära och musikaliska verk oftast har en enda upphovsman, har teaterföreställningar många: författare, tonsättare, regissör, koreograf, scenograf, fotograf, skådespelare, musiker, tekniker o. s. v. Att bland dessa fördela en prissumma skulle oftast stöta på lika oöverstigligen svårigheter som det vore för en prisnämnd att i ett sådant kollektiv skilja ut en individuell insats som är värd att belönas.

Ytterligare ett par skillnader mellan scenkonstverk å ena sidan samt litterära och musikaliska verk å den andra bör i detta sammanhang påpekas.

En teaterföreställning lever ett tillfälligt, kortvarigt liv. Den är unik, kan inte reproduceras. När den är slutspelad i den miljö för vilken den producerats, försvinner den. Stor risk finns därför för att en föreställning som en prisnämnd vill premiera inte längre finns att visa upp.

Ett scenkonstpris kan inte heller få samma propagandaeffekt som de nordiska litteratur- och musikprisen visat sig ha: de belönade verken har tack vare priset fått uppmärksamheten riktad mot sig och därmed vunnit gynnsamma belingelser för översättning och vidare spridning inom hela det nordiska området.

TMR finner — trots dessa invändningar — att grundtanken i förslaget är positiv, nämligen att stimulera till vidgade kontakter och ökat utbyte inom den nordiska scenkonstens område.

Ett sätt att tillgodose förslagsställarnas syfte kunde därför vara att vidga det gästspelsutbyte som redan förekommer inom ramen för Nordiska kulturfonden. Eventuellt kunde tänkas att utöver vad som nu anordnas med stöd därifrån två föreställningar, exempelvis en exponent för den institutionella teaterkonsten och en experimentföreställning, från något nordiskt land kunde gästspela varje år i de övriga. De föreställningar som skulle komma i fråga kunde eventuellt utses av en särskild nämnd inom respektive land.

TMR vill i sammanhanget erinra om att ett nordiskt expertutskott för gästspelsutbyte inom teater, opera, balett m. m. förordnats med uppgift att överväga de fortsatta formerna för dylika utbyten mellan de nordiska länderna.

Enligt TMR:s mening bör de frågor som här berörts lämpligen övervägas ytterligare inom detta utskott.

Stockholm den 17 augusti 1970

Teater- och musikrådet

Ragnar Edenman

G. Lindenbaum

Svenska teaterförbundet:

Förbundet anser det i och för sig värdefullt med en spridning och ökning av intresset för nordisk scenkonst, såväl inom som utom Norden. Vi anser även att det internordiska samarbete och erfarenhetsutbyte konstutövare emellan, som kan äga rum genom gästspel, symposier, kurser och liknande, bör främjas.

Förbundet ställer sig dock frågande till inrättandet av ett individuellt pris av det slag som antydts i förslaget och som redan finns på litteratur- och musikområdet. Inom teatern gör sig för närvarande starka strävanden till en demokratisering och gruppverksamhet gällande. Likaså prövas nya vägar till kontakt med nya publikgrupper. Att då premiera någon enskild framstående konstutövare skulle framstå som olidsenligt, särskilt som det

kan förmodas att någon redan bekant och relativt välställd artist skulle komma i fråga för priset.

Vi vill i stället föreslå att de nordiska regeringarna överväger att i ökad omfattning avsätta medel till utökning av gästspel, kurser m. m.

Om en utredning ändå ger vid handen att ett pris skall inrättas bör detta riktas till s. k. fria grupper eller till publikuppsökande experiment för vilka medel saknas i teaternas eller gruppernas budget. Teaterförbundet förutsätter att de teaterverksammas fackliga organisationer i det fall ett pris av ovan antytt slag kommer till får delta i bedömningen av vilken grupp eller teater, som skall erhålla medel.

Stockholm den 7 september 1970

Svenska teaterförbundet

Lars Edström

Christina Hallman

Svenska filminstitutet:

Priser av detta slag har till syfte såväl att belöna konstnärligt framstående insatser som att väcka allmänhetens intresse speciellt naturligtvis för de belönade insatserna men även allmänt för betydelsen av det konstnärliga område, inom vilket insatserna har gjorts.

Ur denna synpunkt har var och en som arbetar inom det konstnärliga området anledning att välkomna initiativ av det här aktuella slaget. Trots att det med skäl kan ifrågasättas om det bakom en utmärkelse av detta slag verkligen ligger helt rationella överväganden. Det är onekligen svårt och ur vissa synpunkter diskutabelt att jämföra, t. ex. olika romaner med varandra. Dessa svårigheter ökar om man rör sig inom ett så vitt begrepp som scenkonst, i vilken bl. a. teater, opera och film inkluderas. För filmens vidkommande är det i och för sig redan diskutabelt om begreppet scenkonst är tillämpligt.

Svenska filminstitutet välkomnar således initiativet men skulle ställa sig ännu mera positivt om man inom Nordiska rådet kunde inrätta ett särskilt pris för film, en avgränsad och kvalitativt och kvantitativt ytterligt betydelsefull del av kulturlivet i Norden.

Stockholm den 29 maj 1970

För styrelsen av
Svenska filminstitutet

Harry Schein

Föreningen Norden:

I ansträngningarna att hos allmänheten stärka känslan av Norden som en kulturell enhet har otvivelaktigt inrättandet av Nordiska rådets litteraturpris och musikpris spelat stor roll. Om medlemsförslag 280/k om inrättandet av Nordiska rådets pris för bildande konster förverkligas, vilket centralstyrelsen tillstyrkt, har ytterligare en i detta avseende positiv faktor tillkommit.

Säkert skulle också inrättandet av ett Nordiska rådets pris för scenkonst vara av stort värde från samma synpunkt. Liksom förslagsställarna anser emellertid centralstyrelsen att utdelandet av ett dylikt pris gällande framstående konstutövare inom teater, opera eller film är en vida mer komplicerad uppgift än utdelandet av de tre i det föregående nämnda prisen. Sannolikt krävs en ganska komplicerad apparat för att en rättvis bakgrund för en bedömning av ifrågakommande prestationer skall kunna ske. Centralstyrelsen anser emellertid tanken så värdefull, att förutsebara svårigheter i sammanhanget icke bör få avskräcka. Den vill därför ansluta sig till förslagsställarnas rekommendation, att regeringarna undersöker möjligheterna att inrätta ett nordiskt pris även på detta område. Otvivelaktigt skulle ett dylikt på ett särskilt sätt vara ägnat att hos den stora allmänheten stimulera intresset för nordiskt skapande inom teaterns, operans och filmens områden.

Stockholm den 20 september 1970

För Föreningen Nordens centralstyrelse

Bertil Olsson

Ordförande

Arne F. Andersson

Verkst. direktör

BILAGA 2

**Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget
och ändringsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om inrättande av Nordiska rådets pris för scenkonst (Sak A 284/k) samt ändringsförslag om nordiskt samarbete på scenkonstens område (Sak A 284 Ä/k). Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sammanträde den 20 och 21 augusti 1970

samt medlemsförslaget och ändringsförslaget vid sammanträde den 7 och 8 december 1970.

Vid utskottets behandling av förslaget den 7 december 1970 deltog såsom sakkunnig konsulent Gunnar Nessing, Norge.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna att inrätta ett nordiskt pris på scenkonstens område att utdelas årligen på samma sätt som rådets litteraturpris.

2. Ändringsförslaget

I ändringsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att utreda förutsättningarna för ett ökat nordiskt samarbete på scenkonstens område, särskilt i form av stipendiatutbyte och utväxling av teaterföreställningar.

3. Remissyttrandena

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttranden över medlemsförslaget A 284/k:

Nordisk Film og TV Union.
Nordiska teaterunionen.
Nordiska teaterledarrådet.

Danmark

Ministeriet for kulturelle anliggender.
Foreningen af Danske Filmproducenter.
Danmarks Teaterforeninger.
Teaterdirektør-Foreningen.
Teatermedarbejderforeningen.

Finland

Undervisningsministeriet.
Finlands nationalopera.
Finlands filmstiftelse.
Finlands teaterorganisationers centralförbund r. f.
Suomen teatteriliitto r. y. — Finska teaterförbundet.
Suomen elokuvataiteilijat r. y. — Finlands filmkonstnärer.
Centralförbundet för Finlands svenska teaterorganisationer r. f.
Suomen teatteriohjajien liitto r. y. — Finlands teaterregissörsförbund r. f.
Suomen harrastajateatteriliitto — Finlands amatörteaterförbund.

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet.
Norsk teaterleder-forening.
De norske teatres forening.

Norsk teaterunion.
 Norsk skuespillerforbund.
 Den norske opera.
 Norsk filmråd.
 Norsk filmförbund.
 Norske filmproducenters forening.
 Norsk kulturråd.
 Foreningen Norden.

Sverige

Teater- och musikrådet.
 Svenska teaterförbundet.
 Svenska filminstitutet.
 Föreningen Norden.

Flertalet remissinstanser ställer sig positiva till medlemsförslaget. I remissmaterialet pekas dock allmänt på att utdelandet av ett nordiskt pris för scenkonst är förenat med betydligt större svårigheter än beträffande litteratur- och musikpriset eller det i rådet föreslagna priset för bildande konster (*Sak A 280/k*). Scenkonst i vidaste bemärkelse kan avse så skilda aktiviteter som teater, opera, balett, film och television. I remissmaterialet anförs vidare, att utdelande av ett scenkonstpris kräver en bedömning av olika slag av konstnärliga prestationer såsom regi, skådespelarprestationer, scenografi och koreografi. Flera remissinstanser föreslår, att ett särskilt pris utdelas på filmens område.

Nordisk Film og TV Union är principiellt av den uppfattningen, att 3 pris bör utdelas för ett vart av områdena 1. teater, opera och balett, 2. film samt 3. television. Unionen betonar i synnerhet televisionens plats inom den nordiska scenkonsten. *Nordiska teaterunionen* vill inte låsa priset vid enskilda prestationer, emedan tendensen inom teatern under senare tid varit att låta en hel grupp ansvara för resultatet. *Nordiska teaterrådet* finner det vara helt uteslutet att på ett rättvist sätt kunna bedöma och jämföra de olika konstarterna inom scenkonsten. Enligt rådets mening borde därför pris utdelas särskilt till skådespelare, sångare och dansare, medan ett eget pris borde instiftas för film.

Liksom beträffande förslaget om pris för bildande konster (*Sak A 280/k*) ifrågasätter *ministeriet for kulturelle anliggender i Danmark* ändamålsenligheten av att inrätta flera kulturpris. *Danmarks Teaterforeninger* framhåller önskvärdheten av att priset skall tilldelas även enskilda teatrar för särskilt anmärkningsvärda prestationer. *Teaterdirektør-Foreningen* och *Teatermedarbejderforeningen* i Danmark understryker svårigheterna att rättvist utse en nordisk pristagare på scenkonstens område.

Undervisningsministeriet i Finland finner stipendier vara en mera ändamålsenlig form för stöd till nordiskt konstsamarbete än utdelandet av nordiska pris. *Finlands teaterorganisationers centralförbund* uttrycker sin till-

fredsställelse över medlemsförslaget men understryker även önskvärdheten av att förena de nordiska ländernas resurser i syfte att förbättra förutsättningarna för scenkonsten genom anordnande av gemensamma möten, seminarier och utställningar samt genom gemensam information. Enligt förbundets mening vore det därför skäl att söka andra mera ekonomiska och ändamålsenliga vägar att främja och understöda det nordiska teatersamarbetet exempelvis genom att till Nordiska teaterunionens förfogande ställa större medel än hittills. *Suomen teatteriliitto* — *Finska teaterförbundet* anser att inrättandet av ett scenkonstpris kräver ett klarläggande av frågan om priset skall tilldelas en enskild person, ett institut, en teater eller en fri grupp. *Suomen teatteriohjaajien liitto* — *Finlands teaterregissörsförbund* anser att priset borde utdelas till en grupp, som gjort ett banbrytande, målmedvetet arbete och att priset skulle användas för fortsättande av detta arbete.

Norsk kulturråd betvivlar, att den föreslagna utredningen skulle kunna komma längre än till att konstatera väsensskillnaden mellan konstnärliga prestationer inom teater, opera och film. Rådet fäster därför uppmärksamhet vid möjligheten att främja det nordiska samarbetet på dessa viktiga områden genom Nordisk Film og TV Union, Nordiska teaterunionen och det nyligen etablerade samarbetet mellan de nordiska operainstitutionerna. *Kirke- og undervisningsdepartementet* i Norge ansluter sig till Norsk kulturråds synpunkter.

Teater- och musikrådet i Sverige finner, att grundtanken i förslaget är positiv, men ifrågasätter ändamålsenligheten av att inrätta ett nordiskt scenkonstpris. Såsom ett sätt att tillgodose förslagsställarnas syfte föreslår rådet ett utvidgat gästspelsutbyte, varvid både den institutionella teaterkonsten och experimentteaterverksamheten kunde beredas tillfälle till gästspel i de nordiska grannländerna. Även *Svenska teaterförbundet* föreslår ökade medel för gästspel samt dessutom för gemensamma kurser och liknande i stället för inrättande av ett nordiskt scenkonstpris. Såvida ett pris inrättas borde det enligt förbundets uppfattning tilldelas fria grupper eller publikuppsökande experiment, för vilka medel saknas i teatrarnas eller gruppernas budget.

4. U t s k o t t e t

I förslaget om inrättande av ett Nordiska rådets pris för scenkonst framhålls att denna konstart förtjänar att uppmärksammas på samma sätt som litteraturen och musiken. Utskottet är enigt med förslagsställarna om att åtgärder bör vidtas för att stödja det nordiska samarbetet på scenkonstens område.

Vid utskottets behandling av förslaget har emellertid framgått, att utdelandet av ett pris inte torde vara den mest lämpliga formen för stöd till detta samarbete. Utdelandet av ett nordiskt scenkonstpris skulle komma att vara förenat med betydande svårigheter. Ges begreppet scenkonst en vid tolkning,

innefattar det ett flertal konstarter, mellan vilka avsevärda skillnader gör sig gällande. Dessa olikheter skulle motivera inrättande av särskilda pris för teater, opera, balett, film och konstnärliga framträdanden i television. Samtliga dessa konstformer sysselsätter konstnärer med mycket olikartade uppgifter, såsom regissörer, skådespelare och scenografer, vilka samtliga borde ha möjlighet att konkurrera om ett nordiskt pris. Under senaste tid har scenkonsten ofta kännetecknats av kollektiva arbetsinsatser, varför ett pris på området borde kunna ges både till enskilda konstnärer och till grupper eller institutioner. En försvårande omständighet vid utdelandet av ett scenkonstpris vore ytterligare att en klar gräns inte alltid kan dras mellan den konstnärliga och den tekniska insatsen.

Med hänvisning till berörda svårigheter, som framkommit under utskottets behandling av medlemsförslaget, har i ändringsförslaget aktualiserats vissa andra former för stöd till det nordiska samarbetet på scenkonstens område. Utskottet ansluter sig till förslagsställarens uppfattning, att ett omfattande utbyte av teaterföreställningar effektivare än ett nordiskt scenkonstpris skulle medverka till att öka intresset för scenkonsten i de nordiska grannländerna.

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att Nordiska kulturkommissionens sektion III sedan något år arbetar med ett projekt om utväxling av teatergästspel. En treårig försöksverksamhet inleddes fr. o. m. 1968 finansierad av medel, som Nordiska kulturfonden beviljat. Verksamheten utvidgades ett år senare till att gälla även balettgästspel och mindre operagästspel. Försöksordningen utlöper i slutet av år 1970. Sektionen har funnit, att den treåriga försöksperioden inte är tillräcklig för att rekommendera regeringarna att med statsmedel finansiera verksamheten i fortsättningen.

I anledning av en hemställan från sektionen har Nordiska kulturfondens styrelse beslutat förlänga försöksperioden med ytterligare två år samt höja det årliga anslaget för verksamheten fr. o. m. 1971 till 550 000 danska kronor. Sektion III har dessutom tillsatt ett expertutskott för att planera utbytet fortsatta utformning samt för att fungera som remissorgan för ansökningarna om anslag för gästspelsutbytet. Expertutskottet skall enligt sitt uppdrag före september 1971 framlägga förslag om en eventuell övergång till budgetstöd för gästspelsutbytet fr. o. m. 1973.

Utskottet finner sektionens initiativ till utbyte av teaterföreställningar lovvärt och uttrycker förhoppningen om att regeringarna går i författning om att det påbörjade utredningsarbetet snarast slutförs och en fast ordning för utbytet på scenkonstens område kommer till stånd. Utskottet har funnit att även andra åtgärder bör vidtagas för att effektivisera samarbetet på området. Särskilt vill utskottet framhålla angelägenheten av stipendier till scenkonstnärer för studievistelse i de nordiska grannländerna. Ett stipendiesystem skulle enligt utskottets mening verksamt bidra till att påskynda en nordisk integrering på scenkonstens område. Ytterligare föreslår utskottet

att regeringarna utreder förutsättningarna för andra åtgärder i syfte att främja samarbetet, särskilt beträffande anordnandet av nordiska seminarier och konferenser för scenkonstnärer.

Hänvisande till vad ovan anförts får utskottet föreslå,

A. att Nordiska rådet med bifall till ändringsförslaget om nordiskt samarbete på scenkonstens område (*Sak A 284 Ä/k*) måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för ett ökat nordiskt samarbete på scenkonstens område, särskilt i form av stipendiatutbyte och utväxling av teaterföreställningar;

B. samt att Nordiska rådet därför inte måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget om inrättande av Nordiska rådets pris för scenkonst (*Sak A 284/k*).

Oslo den 8 december 1970

Jo Benkow (H)

Per Bergman (s)

Niels Eriksen (V)

Thorvald Eriksson (ÅS) Guttorm Hansen (A) Niels Helveg Petersen (RV)

Elsi Hetemäki (Kok)

Eysteinn Jónsson (F)

Sinikka Luja (Sd)

Förman

Niels Matthiasen (S)

Jan-Ivan Nilsson (cp)

Dagmar Ranmark (s)

Ingrid Segerstedt Wiberg (fp) Helge Seip (V)

Johan Støa (A)

Mirjam Tuominen (Skdl)

Medlemsförslag

om utbildning av isländska läkare vid Umeå universitet

(Väckt av Gösta Skoglund)

Vid Nordiska rådets senaste session i Reykjavík i februari 1970 talades mycket om ett intensifierat nordiskt kulturellt samarbete. En rekommendation, vari regeringarna uppmanades att förbereda en nordisk kulturellt samarbetsöverenskommelse, antogs också av rådet vid sessionen.

Det kulturella samarbetet i Norden består till stor del av i och för sig begränsade insatser, vilkas sammanlagda verkan dock blir betydande. Det är därför av vikt att var och en på sitt håll bidrar med vad som kan göras. En sådan fråga av relativt begränsad räckvidd men dock med visst perspektiv skall upptagas här.

Island utbildar läkare för eget behov vid universitetet i Reykjavík där årligen plats kan beredas för 24 läkarkandidater. Denna intagningsstorlek svarar inte mot det behov av läkare som förefinnes i landet. Det borde därför övervägas om icke i annat nordiskt land vissa utbildningsplatser kunde ställas till förfogande för blivande isländska läkare. Flera isländska läkare har arbetat och arbetar fortfarande i Sverige. Under den senaste 10-årsperioden har 72 isländska läkare erhållit svensk läkarlegitimation. Den 1 oktober 1969 var vidare 13 isländska läkare utan sådan legitimation verksamma här. Ur många synpunkter torde Umeå universitet vara det bland de svenska universiteten som i första hand skulle lämpa sig för att gå in i ett praktiskt utbildningssamarbete med det isländska universitetet, ett samarbete som måhända även kunde innefatta forsknings- och utvecklingsarbete på det medicinska området liksom samverkan inom hälso- och sjukvårdsplaneringen. Det torde böra prövas, om ej några platser vid Umeå universitet kunde reserveras för utbildning av islänningar till läkare.

Den nuvarande intagningen av studerande vid medicinska fakulteten i Umeå är 80 per år. Det har emellertid diskuterats att höja detta tal till 100 per år. Enligt vad som inhämtats pågår en utredning härom i universitetskanslersämbetets regi. Det borde icke bereda några större svårigheter att utöver de 80 eller 100 platserna avsätta förslagsvis två—tre platser per år för

isländska läkarkandidater. En anordning av föreslagen art skulle även innebära ett praktiskt bidrag till ett ökat studentutbyte mellan de nordiska länderna. Ett sådant har sedan länge eftersträvats.

Under återopande av det anförda får jag hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Island och Sverige att undersöka möjligheterna att reservera ett antal platser vid Umeå universitets medicinska fakultet för isländska läkarstuderande.

Stockholm den 9 april 1970

Gösta Skoglund (s)

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget****Nordiska medicinarrådet:**

Nordiska medicinarrådet hälsar ett förslag, vars ändamål är att intensifiera det nordiska kulturella samarbetet, välkommet. För vårt vidkommande är vi naturligtvis särskilt intresserade, då det gäller samarbete om forsknings- och utvecklingsarbete på det medicinska området, inklusive samverkan inom hälsovårds- och sjukhusplanläggningen.

Angående det framlagda förslaget har vi emellertid en rad reservationer.

Intagning av medicinska studenter vid Reykjavíks universitet har ökat under det sista året (1967: cirka 65, 1968: cirka 70, 1969: cirka 80 av vilka dock cirka hälften faller bort under det första året). En reservkapacitet vid Umeå universitet bör inte hämma utbyggnaden av den medicinska fakulteten vid Reykjavíks universitet. Detta måste med de existerande nationella gränserna anses som en icke önskvärd konsekvens.

För tillfället finns det isländska studenter vid andra fakulteter i Sverige. Dessa har emellertid svåra ekonomiska problem, beträffande studiefinansieringen. Med hänsyn till studiebidrag kommer dessa studenter i kläm mellan den isländska och den svenska regeringen. Liknande förhållanden för eventuellt kommande isländska studenter är inte eftersträvänsvärt.

Det finns i Norden precedensfall för ett arrangemang som det föreslagna, i det att Århus universitet tidigare på grund av speciella samarbetsavtal har upplagit dels en kontingent norska studenter, dels en kontingent finska studenter till medicinska studier. Resultaten från dessa projekt kan i övervägande grad anses vara positiva, men projektens brister och olyckliga konsekvenser bör nog granskas innan man påbörjar ett projekt av liknande typ.

Avslutningsvis skall vi rekommendera det ställda förslaget om att inta 2—3 isländska studenter vid Umeå universitets medicinska fakultet, när lämplig hänsyn tagits till de ovan framförda synpunkterna.

Stockholm den 15 augusti 1970

Jörgen Nystrup

Generalsekretärare

D a n m a r k**Undervisningsministeriet:**

— — — skal man herved meddele, at medlemsforslaget ikke giver undervisningsministeriet anledning til bemærkninger.

Til belysning af muligheden for islandske studenter for at blive uddannet til læger ved Københavns og Aarhus universiteter vedlægges fotokopi af to i sagens anledning indhentede udtalelser af henholdsvis 26. juni og 6. juli d. å. (*se nedan*). Ved Odense universitet optages kun et begrænset antal studerende ved det lægevidenskabelige studium, og de forhåndenværende studiepladser er forbeholdt danske studerende, henholdsvis studerende med dansk adgangsgivende eksamen.

København, den 17. juli 1970

P. m. v.

E. b.

E. Goldschmidt

Eksp.sekr.

Københavns universitet, universitetets rektor:

— — — hvorledes universitetet har forholdt sig i sager om immatrikulationsbegæring fra islandske studenter til det lægevidenskabelige fakultet.

— — — skal man meddele, at sådanne ansøgninger bliver behandlet ganske parallelt med ansøgninger fra andre, der ikke har bestået en dansk adgangsgivende eksamen, hvilket vil sige, at man normalt meddeler ansøgeren afslag, idet man beklager, at det på grund af pladsmangel for tiden er ugørligt at modtage studerende uden dansk adgangsgivende eksamen ved herværende lægevidenskabelige fakultet, medmindre ganske særlige omstændigheder, f. eks. familiære forhold, kan begrunde en dispensation fra gældende praksis.

København, den 26. juni 1970

P. r. v.

e. b.

H. Gade-Rasmussen

Aarhus universitet, Det lægevidenskabelige fakultet:

— — — skal man herved meddele, at det lægevidenskabelige fakultet på grund af pladsmangelen ved fakultetet behandler ansøgninger om immatrikulation af islandske studenter på samme måde som ansøgninger fra andre udenlandske studenter, dvs. at der normalt kræves dansk studentereksa-

men. Hvor der foreligger ganske særlige forhold, fraviges reglen. Der har hidtil inden for de sidste 5 år kun foreligget ganske få ansøgninger fra islændinge, og i ét tilfælde, hvor den pågældendes forældre og øvrige familie flyttede her til landet (faderen skulle tiltræde en stilling som højskoleforstander), tillodes immatrikulation.

Århus, den 6. juli 1970

E. A. Freundt

H. a. dec.

Bent Muxoll

Fakultetssekretær

S v e r i g e

Universitetskanslersämbetet:

UKÄ har inhämtat yttranden från rektorsämbetet och medicinska fakulteten vid universitetet i Umeå (*se nedan*).

Medicinska fakulteten anför att den inte har någon erinran mot att det inom ramen för det fr. o. m. budgetåret 1970/71 ökade intaget till läkarutbildning i Umeå bereds plats för två isländska studenter eller studenter från annat nordiskt land. Rektorsämbetet biträder fakultetens yttrande.

UKÄ delar i princip fakultetens mening, att om ett antal isländska eller andra studerande i särskild ordning skall beredas plats vid medicinsk fakultet i Sverige detta bör ske inom ramen för gällande intagningskapacitet.

UKÄ vill framhålla, att isländska studerande för närvarande kan antagas till läkarutbildning i Sverige inom ramen för den s. k. fria kvoten vilken är avsedd för bl. a. sökande med utländska studentbetyg. Innevarande hösttermin antogs således åtta isländska medborgare till sådan utbildning.

Eftersträvas emellertid en i förväg ordnad lösning, bör enligt UKÄ:s mening avtal träffas om att ett antal utbildningsplatser reserveras för isländska studerande. Därvid bör också ersättningsfrågan tas upp till behandling. UKÄ vill erinra om att avtal slutits mellan Sverige och Norge beträffande flygteknikerutbildning av norska medborgare vid tekniska högskolan i Stockholm (prop. 1966: 1, bil. 10, s. 451; avtalet godkänt av Kungl. Maj:t 3 mars 1967). UKÄ bifogar avskrift av avtalet (*här ej tryckt*). UKÄ förordar att — om en reglerad ordning anses påkallad — ett motsvarande avtal sluts mellan Sverige och Island.

Stockholm den 7 september 1970

Hans Löwbeer

Per Sandblom

Umeå universitet, rektorsämbetet, har i skrivelse den 31 augusti 1970 förklarat sig instämma i medicinska fakultetens och dess utbildningsnämnds yttrande av den 24 augusti 1970 (se nedan).

Umeå universitet, medicinska fakulteten och medicinska fakultetens utbildningsnämnd:

Medicinska fakulteten och medicinska fakultetens utbildningsnämnd i Umeå har intet att invända om universitetskanslersämbetet beslutar att inom ramen för det ökade intaget till medicinarutbildning i Umeå bereda plats för två isländska studenter eller studenter från annat nordiskt land.

Umeå den 24 augusti 1970

På medicinska fakultetens vägnar

Erik Linnér

På medicinska fakultetens utbildningsnämnds vägnar

Herman Diamant

Centrala studiehjälpsnämnden:

CSN bedömer åtgärder som medför ett vidgat utbyte mellan de nordiska länderna som värdefulla. Denna inställning har CSN uttryckt i tidigare sammanhang bl. a. i sitt yttrande över förslaget om nordiska skol- och studentbetygs giltighet. Utgångspunkten länderna emellan bör vara en fri nordisk studiemarknad. Det föreliggande förslaget faller inom ramen för denna. Mot den bakgrunden vill CSN i och för sig tillstyrka att utbildningsplatser vid medicinsk fakultet i Sverige reserveras för isländska studerande.

Under de senaste åren har frågan om intagning av icke svenska medborgare vid våra läroanstalter livligt diskuterats. Bl. a. har i samband med kommitténs för utländska studerande arbete frågan starkt uppmärksamats. I sitt yttrande över kommitténs betänkande berörde CSN bl. a. de oförmanliga konsekvenser för våra nordiska grannländer som kunde följa av en alltför generös inställning från svensk sida när det gällde regler för studie-socialt stöd. Främst avsåg CSN risken för avtappning av presumtivt högutbildad arbetskraft.

Det är, även när det gäller genomförandet av det väckta förslaget, viktigt att beakta sådana ev. verkningar av ovan angiven karaktär. Av uppgifterna i framställningen om antalet utbildningsplatser i Island och antalet i Sverige verksamma isländska läkare framgår, att av de under senaste tio åren i Island utbildade läkarna cirka en tredjedel varit eller är verksamma i Sverige. Detta sammanhänger delvis med att möjligheterna till allsidig praktik efter examen inte är stor i det egna landet. Särskilt är det för läkare som

önskar skaffa sig specialistutbildning nära nog nödvändigt att söka sig utomlands. Behovet av praktik är emellertid inte tillräcklig förklaring till att så många isländska läkare arbetar i Sverige.

Mot bakgrund härav förefaller det inte säkert att den föreslagna utbildningen verkligen skulle komma Island till godo. Utbildningstiden för läkare är lång. Under denna tid kan anknytningen till Sverige komma att bli stark. Man bör också räkna med den svenska arbetsmarknadens attraktivitet. Dessa faktorer kan medföra, att de färdiga läkarna väljer att bosätta sig i Sverige för viss tid eller för gott.

I de fortsatta överläggningarna bör, enligt CSN:s mening, även beaktas att Island för närvarande bereder utländska medborgare möjlighet att genomgå medicinsk utbildning i Reykjavik. CSN beviljar för närvarande studiemedel till två svenska medicine studerande där. Ytterligare två väntas ha vunnit inträde i höst. Enligt vad CSN har sig bekant, har även antagits vissa norska och danska studerande. Därmed skulle man kunna betrakta det som en gottjänst att Sverige å sin sida också ställer utbildningsplatser till förfogande för isländska medborgare. Huruvida byte av utbildningsplatser på detta sätt innebär någon praktisk vinst är dock tveksamt.

När det gäller finansieringen av studierna vill CSN framhålla, att svenskt studiestöd i form av studiemedel inte kan ifrågakomma. De isländska studenterna måste betraktas som gäststuderande. Studerande, som vistas i Sverige huvudsakligen i utbildningssyfte äger enligt 5 § studiemedelsförordningen (1964: 401) inte rätt till studiemedel. Endast studerande som är att betrakta som invandrare kan enligt nuvarande regler beviljas studiemedel. Nämnden utgår alltså från att utbildningen kommer att finansieras av de studerande själva eller av isländska staten. En möjlighet är självfallet också att kostnaderna helt eller delvis täckes genom stipendiering i särskild ordning från svenska staten.

I detta sammanhang vill CSN påminna om det arbete som för närvarande pågår mellan de nordiska länderna i syfte att uppnå mer enhetliga normer för de nordiska studiesociala systemen. CSN hoppas att överläggningarna snarast leder till ett positivt resultat.

Stockholm den 25 september 1970

Centrala studiehjälpsnämnden

Lars Larsson

Ordförande

Stig Mattsson

Byråchef

Sveriges läkarförbund:

---

1. Utbildningen i Sverige

Under senare år har medicinarintagningen ökat kraftigt vid de medicinska högskolorna. En effekt härav har varit att tillgängliga resurser har ansträngts, i flera fall utöver vad som är godtagbart utifrån kraven på att undervisningen måste hålla en viss nivå, t. ex. vad avser tillgång till laboratorieresurser, handledare i klinisk undervisning, patientmaterial o. s. v.

Det måste krävas att ett intag av medicinstuderande, in- eller utländska, håller sig inom sådana ramar att nyss angivna anspråk kan tillgodoses. Huruvida det är fallet kan avgöras främst av det berörda lärosätet.

2. Läkarbehovet och intagningen

Såvitt kunnat inhämtas från Islands läkarförbund är examinationen per år cirka 20 läkare. Av olika skäl synes den aktuella läkartätheten icke ha direkt samband med dessa siffror. Enligt WHO:s statistik har Island ett större antal läkare per invånare än Sverige, nämligen 135 per 100 000 mot Sveriges 110.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts vill Sveriges läkarförbund sätta i fråga om inte ett beslut bör underbyggas med en säkrare prognos vad avser det framtida läkarbehovet på Island. Om en sådan skulle ge underlag för att medge en framställning vill läkarförbundet understryka de synpunkter som redovisas under 1. Förbundet vill också peka på den allmänna erfarenhet man har av att utländska studerande endast i begränsad omfattning återvänder för att utöva sitt yrke i hemlandet efter avslutade studier.

Stockholm den 14 oktober 1970

För Sveriges läkarförbund

Sture Järnmark

Uncas Serner

Sveriges förenade studentkårer:

SFS vill inledningsvis deklarerera sin principiellt positiva syn på dels ett utökat nordiskt kulturellt samarbete och dels på ett utökat utbyte av studerande mellan olika nordiska länder.

SFS finner dock att viss kritik kan riktas mot det föreliggande medlemsförslaget. Således torde årligen mer än 24 medicine studerande kunna beredas plats på Island, då tillträdet till medicinska studier på Island enligt uppgift från UKÄ är helt fritt. Däremot är tillträdet till den andra avdelningen inom den medicinska utbildningen begränsat. Ett antal studerande

får alltså avbryta sina medicinska studier mellan första och andra avdelningen. Av dessa studerande hade vid den senast centrala antagningen till medicinska studier i Sverige 9 ansökt om att bli antagna till första årets medicinska studier. Dessa 9 placerades i den s. k. fria kvoten och 8 av dem antogs.

I medlemsförslaget sägs också att utbildningsresurserna för läkarutbildning på Island inte svarar mot det behov av läkare som finns i landet. SFS vill i detta sammanhang bara peka på att enligt WHO:s statistik finns på Island 135 läkare/100 000 innevånare medan motsvarande siffra för Sverige är 110 och t. ex. för Finland 77.

Vidare saknas i medlemsförslaget varje form av argumentation för varför just den medicinska fakulteten i Umeå är den lämpligaste att intaga de eventuella två—tre isländska medicine studerandena.

Vad som ovan sagts visar dels att en viss tveksamhet torde kunna råda om huruvida den isländska bristen på läkare är större än den motsvarande svenska, dels att redan nu isländska studerande har vissa möjligheter att läsa medicin i Sverige. Dock torde den redan förefintliga möjligheten till medicinstudier för isländska studerande i Sverige vara behäftad med den nackdelen att de först läst den första avdelningen av en isländsk medicinsk utbildning, varpå de får börja om den första avdelningen av en svensk medicinsk utbildning. En onödig förlängning av studietiden torde på detta sätt uppstå.

SFS vill vidare framhålla att vid ett sådant mer organiserat utbyte som det i medlemsförslaget framförda, torde det vara nödvändigt att lösa de studiesociala problemen för de studerande. Detta för att undvika de problem som uppstått för andra isländska studerande vid studier i ett annat nordiskt land vad gäller studiemedel.

Avslutningsvis vill SFS framhålla att organisationen av principiella skäl inte vill ställa sig avvisande till det föreslagna intaget. Ett eventuellt beslut torde dock behöva grunda sig på en betydligt noggrannare utredning än den som presterats i medlemsförslaget.

Stockholm den 23 september 1970

Sveriges förenade studentkårer

Karl-Göran Ottosson

Vice ordförande

Peter Honeth

Utbildningssekreterare

BILAGA 2**Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om utbildning av isländska läkare vid Umeå universitet. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sammanträde i Oslo den 7 och 8 december 1970.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Island och Sverige att undersöka möjligheterna att reservera ett antal platser vid Umeå universitets medicinska fakultet för isländska läkarstuderande.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttranden över medlemsförslaget:

Nordiska medicinarrådet.

Danmark

Undervisningsministeriet.

Københavns universitet, universitetets rektor.

Aarhus universitet, Det lægevidenskabelige fakultet.

Sverige

Universitetskanslersämbetet.

Umeå universitet, rektorsämbetet.

Umeå universitet, medicinska fakulteten och medicinska fakultetens utbildningsnämnd.

Centrala studiehjälpsnämnden.

Sveriges läkarförbund.

Sveriges förenade studentkårer.

Remissinstanserna förordar i princip förslaget men pekar på ett antal frågor, som bör lösas innan det kan förverkligas.

Nordiska medicinarrådet ställer sig positivt till förslaget men framhåller, att projektets brister och olyckliga konsekvenser noga bör granskas före dess förverkligande. Rådet anför bl. a. att intagningen av medicinestuderande vid Reykjaviks universitet under de senaste åren har ökat, varför en reservkapacitet kunde inverka negativt på utbyggnaden i Island. Vidare understryker rådet, att isländska studenter i Sverige har svåra ekonomiska problem. Detta påpekas även av *Centrala studiehjälpsnämnden* i

Sverige, som meddelar att svenskt studiestöd i form av studiemedel inte kan komma i fråga, emedan de isländska studenterna måste betraktas som gäst-studerande, vilka enligt svenska bestämmelser inte har rätt till studiemedel. En möjlighet att lösa denna fråga är att svenska staten beviljar stipendier för medicinska studier i Sverige. Nämnden befarar, att intagning av isländska medicine studerande kunde komma att innebära en icke önskad avtappning av presumtivt högt utbildad arbetskraft för Islands vidkommande i det att de isländska studerandena efter avlagd examen kan komma att stanna kvar i Sverige. Nämnden hänvisar även till att utländska studerande bereds möjlighet att studera medicin i Reykjavik och ifrågasätter mot bakgrund härav om detta byte av utbildningsplatser egentligen innebär någon praktisk vinst.

Universitetskanslersämbetet i Sverige, som hänvisar till yttranden från *rektorsämbetet*, *medicinska fakulteten* och *medicinska fakultetens utbildningsnämnd vid Umeå universitet*, meddelar, att isländska studerande bör beredas plats vid svenska universitet inom ramen för gällande intagningskapacitet. För närvarande kan isländska studenter antagas till läkarutbildning i Sverige inom ramen för den s. k. fria kvoten, avsedd för sökande med utländsk studentexamen. Såvida denna fråga anses böra lösas särskilt, bör avtal träffas om ett antal utbildningsplatser för isländska studerande, vari även ersättningsfrågan tas upp till behandling. *Sveriges förenade studentkårer* betvivlar att läkarbristen i Island är större än i Sverige och anför i detta sammanhang att läkartätheten i Island är större än t. ex. i Finland och Sverige. Organisationen saknar i medlemsförslaget en övertygande argumentation för att Umeå är den mest lämpliga universitetsorten för intagning av isländska medicine studerande. Ett mera organiserat utbyte av föreslagen art mellan Island och Sverige förutsätter enligt organisationens mening att de studiesociala problemen kan lösas. Avslutningsvis framhåller organisationen det principiellt positiva i åtgärder som syftar till ett ökat studentutbyte, men finner att ett beslut i saken kräver betydligt noggrannare utredningar.

Sveriges läkarförbund efterlyser en säkrare prognos om det framtida läkarbehovet i Island innan beslut i saken fattas. Förbundet pekar även på att utländska studerande endast i begränsad omfattning återvänder för att utöva sitt yrke i hemlandet efter avslutade studier. En ökad kapacitet med intag av isländska medicine studerande får enligt förbundets mening inte inverka menligt på undervisningsnivån i Sverige genom att de nationella resurserna blir ansträngda.

Undervisningsministeriet i Danmark, *Københavns universitets rektor* och *Aarhus universitet*, *Det lægevidenskabelige fakultet* redogör för de danska förhållandena, enligt vilka isländska studenter beviljas tillträde på samma sätt som andra utländska studenter, som inte har avlagt dansk studentexamen. Undantag från denna regel har dock gjorts i enstaka fall.

3. U t s k o t t e t

Utskottet hälsar med tillfredsställelse initiativ och åtgärder, som avser ökat studentutbyte i Norden och införande av en gemensam nordisk studiemarknad. Mot denna bakgrund ställer sig utskottet i princip positivt till medlemsförslaget om intagning av isländska läkarstuderande vid Umeå universitets medicinska fakultet. Utskottet har dock funnit, att några övertygande skäl inte talar för att särskilda åtgärder skulle vidtas för att i den föreslagna begränsade omfattningen lösa nordiska studiemarknadsproblem.

Såsom av remissmaterialet framgår har isländska studenter redan sökt sig till övriga nordiska länder för att bedriva medicinska studier. De har i regel behandlats såsom utländska studerande och i Sverige beträffande den i medlemsförslaget aktualiserade studieriktningen tagits emot inom den s. k. fria kvoten, som är avsedd för studerande med utländsk studentexamen. Av 9 sökande bereddes 8 plats vid svensk medicinsk fakultet vid senaste centrala antagning. Dessutom har isländska läkarstuderande förekommit i de övriga nordiska länderna, främst i Danmark. Vid sidan av dessa möjligheter att studera utomlands kommer enligt vad utskottet av remissmaterialet inhämtat intagningskapaciteten för medicinska studier vid universitet i Reykjavik i en nära framtid att ytterligare ökas.

Utskottet finner det vara en positiv utveckling, att isländska studenter liksom även studerande från de andra nordiska länderna i vidgad omfattning bereds tillfälle att vistas i de nordiska grannländerna i studiesyfte. Därvid bör man enligt utskottets mening vara uppmärksam på att utbildning i ett annat land än hemlandet kan leda till en icke önskad avtappning av högt utbildad arbetskraft i vissa länder, såvida förmånligare arbetsvillkor erbjuds i studielandet än i hemlandet. Beträffande isländska studerande i Sverige har undersökningar visat, att en stor del av de utbildade läkarna kvarstannat i Sverige.

Det är utskottet bekant, att en av de största svårigheterna för utländska studerande i Sverige har varit de små möjligheterna att erhålla studiemedel. Enligt nuvarande svenska bestämmelser utgår studiemedel inte till gäststuderande, d. v. s. till studerande som vistas i Sverige i studiesyfte. För isländska studerande har förhållandena visat sig medföra allvarliga ekonomiska problem. Utskottet finner, att ett system för intagning av ett visst antal isländska läkarstuderande vid universitetet i Umeå eller vid övriga svenska universitet förutsätter att dessa studerande kan erhålla tillräckliga studiemedel under utbildningstiden.

Intagning av 2—3 isländska medicine studerande vid Umeå universitet kräver ett omfattande utredningsarbete, som enligt utskottets bedömning inte torde komma att medföra fördelar av någon större betydelse för Island. Utskottet vill i detta sammanhang dessutom peka på att läkarlättheten i Island i jämförelse med de övriga nordiska länderna är relativt stor. Behov torde föreligga att i avsevärt större utsträckning och även på andra studieom-

råden än det medlemsförslaget avsedda bereda isländska studenter möjlighet att vinna inträde till studielinjer i de övriga nordiska länderna, särskilt till mera specialiserade studieriktningar. Dessa frågor har beaktats av Nordiska rådet, som i rekommendation nr 13/1970 hemställt, att regeringarna måtte utreda möjligheterna att avlägsna föreliggande hinder för nordiska studerande att vinna inträde vid utbildningslinjer i annat nordiskt land än hemlandet samt att de måtte utreda förutsättningarna för ett förenhetligt beviljande av studiesociala förmåner i de nordiska länderna. Resultatet av denna rekommendation torde böra avvaktas. Först då den slutförts, kan den i medlemsförslaget aktualiserade frågan och i övrigt frågor rörande studier i annat nordiskt land än hemlandet erhålla en tillfredsställande lösning.

Hänvisande till vad ovan anförts får utskottet föreslå,

att Nordiska rådet inte måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Oslo den 7 december 1970

<i>Jo Benkow (H)</i>	<i>Per Bergman (s)</i>	<i>Niels Eriksen (V)</i>
<i>Thorvald Eriksson (ÄS)</i>	<i>Guttorm Hansen (A)</i>	<i>Nils Helveg Petersen (RV)</i>
<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>	<i>Eysteinn Jónsson (F)</i>	<i>Sinikka Luja (Sd)</i>
	Förman	
<i>Niels Matthiasen (S)</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson (cp)</i>	<i>Dagmar Ranmark (s)</i>
<i>Helge Seip (V)</i>	<i>Johan Støa (A)</i>	<i>Mirjam Tuominen (Skdl)</i>

BILAGA 3

I efterhand inkomna yttranden

Island

Islands universitet:

— — — meddele Dem, at det medicinske fakultets råd ikke har noget at indvende mod, at islandske medicinske studenter får deres uddannelse i Umea, lige såvel som at svenske medicinske studenter får deres uddannelse i Island i det omfang, det medicinske fakultet kan rumme til hver tid.

Herved fremsendes en skrivelse fra det medicinske fakultets præsident af den 31. december 1970 (*se nedan*).

Reykjavik, den 14. januar 1971

Magnús Már Lárusson

Rektor

Sundheds- og forsikringsministeriet:

Ifølge en undersøgelse man har foretaget om Islands behov for læger i de næste to decennier må det anses, att Islands universitets medicinske fakultet kan besørge lægeuddannelsen for Island. Dog bör det tages i betragtning, at forholdene kan være således, at enkelte studenter kan foretrække at afslutte en del af studierne eller hele studiet udenlands. Ud fra det synspunkt er det ønskeligt, at de medicinske fakulteter i universiteterne i de nordiske lande giver islændinge adgang til at studere ligesom Islands universitets medicinske fakultet har taget imod studenter fra de andre nordiske lande.

I den forbindelse ville universitetet i Umeå ikke være mere egnet end andre universiteter i de nordiske lande. Det ville i så fald være ønskeligt, at en sådan tilladelse også gjaldt i andre universiteter både i Sverige og i de andre nordiske lande.

Reykjavik, den 11. januar 1971

P. m. v.

Páll Sigurðsson

Medicinaldirektören:

Jeg sender hermed en fotostatkopi af min skrivelse til sundheds- og forsikringsministeriet af den 25. maj 1970 angående samme sag (*se Bihang*). Som der fremgår af denne skrivelse blev der i den oprindelige rekommandation påstået, at kun 9 medicinske studenter blev indskrevet hvert år i det medicinske fakultet. I det nye dokument anser man, at det medicinske fakultet kan modtage 24 studenter hvilket ikke anses tilstrækkeligt til at dække landets behov for læger.

Jeg er af den mening, at universitetet her kan dække landets behov for læger, selv om studenterantallet eventuelt bliver begrænset. Om dette har man dog ikke taget nogen endelig beslutning så vidt jeg ved. Jeg tillader mig at henvise til slutningen af min ovennævnte skrivelse hvor jeg siger, at det

ikke er min sag at give en udtalelse om dette tilbud skal afvises eller accepteres bortset fra om der foreligger et behov eller ej.

Reykjavik, den 5. januar 1971

Benedikt Tómasson

Fungerende

BIHANG

**Skrivelse från Medicinaldirektören till sundhets- och försäkringsministeriet i Island
rörande medicinsk utbildning för isländska studenter**

Ministeriet har sendt mig til udtalelse Nordisk Råds medlemsforslag om uddannelse af islandske læger i Umeå's universitet. I dette dokument tilbydes man at undersøge mulighederne for at modtage hvert år i det medicinske fakultet i Umeå universitet i Sverige for eksempel 2 til 3 islandske studenter på grund af den begrænsede adgang til det medicinske fakultet i universitetet her. I dokumentet står der, at kun 9 medicinske studenter bliver indskrevet hvert år i det medicinske fakultet, hvilket er for lidt til at dække Islands behov for læger.

Dette tilbud er selvfølgelig gjort i god mening og bør værdsættes, men det baseres øjensynligt på en stor misforståelse, der formentlig skyldes en eller flere islandske parter. Hidtil har der ikke været nogen begrænsning på adgang til universitetets medicinske fakultet. Indskrivningsantallet i de sidste år har da også været meget højt og i de sidste 10 år har man gennemsnitligt udskrevet 19 lægekandidater hvert år. Man har diskuteret at i fremtiden begrænse adgangen til det medicinske fakultet, men så vidt jeg ved er det ikke faldet nogen ind at regne med et lavere indskrivningsantal end 24 til 30 per år, hvis begrænsningen da bliver en realitet.

Det er selvfølgelig ikke min sag at udtale mig om dette tilbud skal afvises eller accepteres, uten der nu findes et behov eller ej. Derimod anser jeg det for nødvendigt at rette den misforståelse som dokumentet vidner om.

Reykjavik, den 25. maj 1970

Benedikt Tómasson

Fungerende

Medlemsförslag

om enhetlig nordisk marknadsföringslagstiftning

(Väckt av Georg C. Ehrnrooth, Allan Hernelius och Pertti Salolainen)

Man får inte tappa ur sikte att, oavsett om det ekonomiska samarbetet i Norden kommer att utvecklas inom den organisatoriska ram som Nordekplanen avser att skapa eller ej, en integration på näringslivets alla områden försiggår i rask takt. Angeläget är att, oavsett inom vilka yttre ramar det sker, kunna utnyttja alla till buds stående medel för att skapa bästa möjliga former för nordiskt näringsliv att till våra folkhushålls gemensamma bästa tillgodogöra sig de rationaliseringsvinster som den nordiska marknaden erbjuder. Möjligheterna härför är ingalunda uttömda, även om Nordek ej skulle kunna realiseras i dess tilltänkta form. Det bör vara en självfallen uppgift för Nordiska rådet att här visa på nya vägar.

I det nordiska lagstiftningssamarbetet har nordiskt samarbete fått sina första konkreta uttryck. Detta berör vitt skilda former av vårt samhällsliga liv. Redan från början har samarbetet varit inriktat på harmonisering av alla regler berörande handel och näringsliv. Mot bakgrund av vad ovan anförts är det angeläget att även i dag ägna fortsatt uppmärksamhet åt den del av lagstiftningen som har omedelbart intresse för varuutbytet. En viktig sektor, där ett nydaningsarbete pågår, gäller lagstiftningen som reglerar marknadsföringen av varor och tjänster. Just här torde vid en fortgående ekonomisk integration behovet av en harmonisering vara särskilt påtagligt.

Det arbete som igångsatts av de nordiska utredningarna om illojal konkurrens vilka slutfördes under 1960-talets senare del har i de nordiska länderna förts olika långt fram. Längst har man kommit i Sverige. Ur nordisk rättslighetssynpunkt måste man tyvärr konstatera att trots ett gemensamt förberedelsearbete vissa skiljaktigheter uppkommit. I nordiskt samarbete har härefter utretts frågan om en allmän jämningsregel i köplagen efter mönster av 8 § skuldebrevslagen och frågan om en sådan regel, som skulle ge köparen rätt att frånträda avtal vid s. k. hemförsäljning. Som ett ensidigt svenskt initiativ får däremot ses det lagförslag om förbud mot otillbörliga avtalsvillkor, som nyligen framlagts i svenska justitiedepartementet.

Nämnda lagstiftningsåtgärder har alla det gemensamt, särskilt vad beträffar uppläggningsen i Sverige, att konsumentens behov av skydd mot otillbörliga metoder för marknadsföring i främsta rummet tillgodosetts.

Även andra aspekter av konsumentskyddet än de nu nämnda är i Sverige föremål för vittomfattande utredningar, som avses skola i sinom tid leda till lagstiftning eller offentlig reglering och kontroll i annan form. Också i Danmark tillsattes i oktober 1969 en kommission för utredning av konsumentproblemen. Kommissionen har i uppdrag att företaga en samlad värdering av hela detta område att läggas till grund för utformningen av en konsumentpolitik svarande mot tidens krav. Det förutsätts härvid bl. a. " — — — at man undersøger forbrugerens stilling inden for eks. konkurrenceelovgivningen, prisindseendeloven og afbetalingsloven, at man belyser forholdet mellem erhvervslivet og forbrugerne, behovet for neutral oplysning om varer og tjenesteydelser, reklamens forhold til forbrugeroplysningen og mulighederne for tilfredsstillende behandling af klager, og at man vurderer samarbejde og arbejdsdeling mellem institutioner og organisationer, hvis formål er at gennemføre undersøgelses- og oplysningsvirksomhed for forbrugerne."

Med tillfredsställelse kan man notera att kommissionen fått i uppdrag att beakta möjligheterna för ökat nordiskt samarbete om undersöknings- och upplysningsverksamhet samt om lagstiftning av betydelse för konsumenterna.

I Norge behandlas nu i stortinget ett lagförslag som innehåller regler rörande användning av visst emballage vid marknadsföring av vissa konsumtionsvaror. I propositionen sägs uttryckligen att man ej kan avvakta resultatet av nordiskt samarbete på detta område.

I Norge liksom i de övriga nordiska länderna torde intresset för ovan berörda spörsmål ej vara mindre än i Danmark och Sverige, även om det ännu ej konkretiserats i generella utredningsuppdrag. Nordiska rådets intresse för en sida av saken har dokumenterats bl. a. i rådets rekommendation nr 5/1970 om nordiskt varudeklarationssamarbete.

Konsumentskyddsaspekten på marknadsföringsområdet har således, vill det synas, uppmärksamrats på flera håll i Norden, och vissa förutsättningar är till finnas för att en nordisk rättsgemenskap skall kunna växa fram på detta centrala område, även om svårigheterna är påtagliga. Ett nödvändigt vilkor för framgång härvidlag är att regeringarna enas om att göra vissa ansträngningar i samordnande syfte. Vilken vikt man än önskar tillmätta konsumentskyddsaspekten, är den dock blott en av flera rättsliga synpunkter, vartill en företagare har att taga hänsyn vid marknadsföringen av sina varor. Med en viss förenkling kan man säga att följande aspekter härvid gör sig gällande: konsumentskydd, allmän ordning, företagsskydd och reklam. Invändningar kan förvisso göras mot en sådan systematik, men den kan vara praktisk i förevarande sammanhang.

Önskar man skapa bästa möjliga betingelser för uppkomsten av en i verklig mening enhetlig nordisk marknad, där utbytet av varor och tjänster kan ske ostört av nationella särregleringar, krävs det otvivelaktigt samordningsåtgärder. Ett väsentligt bidrag skulle vara en enhetlig nordisk mark-

nadsföringslagstiftning, d. v. s. hela det komplex av lagar, som normerar de väsentliga aspekterna till vilka enligt vad ovan sagts en företagare har att taga hänsyn vid marknadsföringen. Det är därvid likgiltigt i vilken begreppskategori dessa rättsregler hör hemma enligt traditionella juridiska indelningsgrunder. Vad vi eftersträvar är således ett enhetligt nordiskt rättssystem som bestämmer företagarnas uppträdande på marknaden gentemot konsumenterna, gentemot det allmänna och gentemot varandra.

En sådan harmonisering kan självfallet inte genomföras på kort tid. Vad som i första hand erfordras är en samlad överblick över relevanta frågeställningar i samtliga nordiska länder och en arbets- och prioriteringsplan för ett nordiskt samarbete på området. Självfallet fordras också att de enskilda regeringarna under arbetets gång undviker att ensidigt antaga rent nationell lagstiftning, som bidrager till att ytterligare splittra rättstillståndet. Exempelvis bör det ovannämnda svenska lagförslaget om förbud mot otillbörliga avtalsvillkor, som berör problemen kring den s. k. formullärrätten, sättas in i ett nordiskt sammanhang. Genomföres en sådan lag ensidigt, kan det betyda att ett företag, som planerar att marknadsföra en produkt på en integrerad nordisk marknad, måste vidta särskilda åtgärder beträffande den del som skall avsättas på den svenska marknaden med kostnadsfördyringar som konsekvens för den svenske konsumenten. Lagen kan således ge upphov till nya indirekta handelshinder. I just detta fall synes det märkligt, att ett lagförslag, som berör ett centralt gemensamt nordiskt rättsområde nämligen avtalsrätten, framlägges utan att nordiskt samråd synes ha förekommit. Även om förhållandena i ett land kan framtvunga en snar nationell lösning, fordrar dock intresset av nordisk rättslikhet att i möjligaste mån kontakt hållas mellan länderna och stegen framåt tages gemensamt. Grundtankar av detta slag har Sveriges justitieminister i propositionen med förslag till lag om otillbörlig marknadsföring formulerat sålunda (Kungl. Maj:ts prop. 1970: 57 s. 63):

För den som planerar en marknadsföringskampanj i flera nordiska länder är det onekligen värdefullt om han kan utgå från att de materiella reglerna i stort sett är desamma i alla länder som berörts av kampanjen. Att anpassa marknadsföringsåtgärder efter skiftande krav på olika håll komplicerar och fördyrar planeringen.

Behovet av enhetlighet på detta vida lagstiftningsfält är väsentligt ej minst för de små och medelstora företagen, som ej har stora specialiserade avdelningar för marknadsföring. De har just inom den nordiska marknadens ram fått den vidgade hemmamarknad, som ofta är en nödvändig förutsättning för att denna typ av företag skall kunna rationalisera sin produktion och därigenom överleva i dagens hårda konkurrensläge. De stora företagsenheterna har med sina större resurser hittills i stor utsträckning lättare kunnat tillgodogöra sig stormarknadens fördelar men till priset av fördyrade specialåtgärder. De största nordiska företagsenheterna är dock

små i internationell jämförelse. Underlåtenhet att göra allt som är möjligt för att säkerställa att nordisk företagsamhet inom Norden får sin naturliga, enhetliga hemmamarknadsbas, så att den kan hävda sig i den ständigt skärpta internationella konkurrensen, kan få beklagliga konsekvenser på längre sikt. Det borde därför vara en central uppgift för nordiskt lagstiftningsarbete att ta upp detta ämne till snabb behandling.

Under åberopande av vad ovan anförts hemställas,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att förenhetliga lagstiftningen i de nordiska länderna rörande marknadsföring av varor och tjänster och att i sådant syfte till en början samordna nationella utredningar som pågår rörande normer för företagarnas uppträdande på marknaden.

Helsingfors och Stockholm i april 1970

Georg C. Ehrnrooth (Sv) Allan Hernelius (m) Pertti Salolainen (Kok)

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget****Nordisk forbund for markedsføring:**

Presidiet vil gjerne overfor Nordisk Råd få uttale: Det er — rent prinsipielt — helt klart at en størst mulig grad av ensartet nordisk markedslovgivning vil kunne være av stor verdi for forbrukerne og næringslivet i de nordiske land, uansett hvilke markedsdannelser landene kommer til å ta del i. Vi forstår av det framsatte medlemsforslag til Nordisk Råd at man med markedslovgivning i denne forbindelse tenker på lovgivning om illojal konkurranse, kjøpsloven, lovgivning om utilbørlige avtalevilkår, avbetalingsloven og mer generelt lovgivning som vedrører merking og deklarerering av forbruksvarer. Vi kan uten videre gi vår tilslutning til dette.

Vi tror imidlertid at ved siden av at Nordisk Råd avgir en generell rekommandasjon til de nordiske regjeringer om å harmonisere den nordiske lovgivning på dette området, bør man mer konkret ta opp til overveieelse harmoniseringsspørsmål innenfor klart avgrensede deler av denne lovgivning, under forutsetning av at foretatte utredninger på området klart viser at dette er ønskelig og praktisk, og politisk mulig.

Under henvisning til dette, tør vi anbefale at Nordisk Råd avgir en generell rekommandasjon som antydnet i medlemsforslag A 268/j, og at man intensiverer utredningsarbeidene omkring harmoniseringen av bestemte deler av den lovgivning som er nevnt i medlemsforslaget.

Vi vil imidlertid peke på det uheldige i at enkelte land fraviker harmoniseringstendensene, slik f. eks. svenskene har gjort med konkurranseloven og den nye lov om utilbørlig markedsføring. Denne siste lov kan ikke sies å være et produkt av nordisk samarbeid, og den bygger ikke på det system av frivillighet som etter vår mening er nødvendig for å opprettholde en gjensidig tillitt mellom forbrukerne og næringslivet.

Kan Nordisk Råd virkeliggjøre en nordisk samhörighet ved ensartet nordisk markedslovgivning vil vi hilse et initiativ med største glede. Hvis resultatet blir at man uten reservasjoner vil følge et lands allerede etablerte lovgivning kan vi vanskelig gi vår tilslutning.

Oslo, 3. november 1970

Nordisk forbund for markedsføring

Knut-Jørgen Erichsen

President

Kaare Flaata

Sekretær

D a n m a r k**Justitsministeriet:**

Inden for justitsministeriets forretningsområde berører medlemsforslaget den privatrettlige lovgivning (især aftale-, købe- og kommissionslovene), der regulerer forholdet mellem handelsforetagender og forbrugerne og, i et vist omfang, mellem handelsforetagenderne indbyrdes.

På dette område har justitsministeriet udpeget sagkyndige til at overveje en revision af kommissionslovgivningen og købelovgivningen og nedsat et udvalg til at overveje behovet for en lovbestemmelse, som giver en køber ret til at træde tilbage fra en aftale inden for en kortere tid. I alle tre tilfælde foregår overvejelserne i snævert samarbejde med tilsvarende udvalg og sagkyndige i de andre nordiske lande.

Endvidere er det hensigten at udpege en dansk sagkyndig til at følge det svenske udredningsarbejde med hensyn til de såkaldte generalklausuler i formueretten.

De lovbestemmelser, der i øvrigt vedrører markedsføring, herunder foretagendernes forhold til det offentlige og den konkurrencerettlige regulering af foretagendernes indbyrdes forhold, hører under andre ministerier, specielt handelsministeriet.

København, den 3. september 1970

P. m. v.

Ole Due

Handelsministeriet:

Ved ovennævnte medlemsforslag opfordres Nordisk Råd til at henstille til regeringerne, at der søges tilvejebragt ensartet lovgivning i de nordiske lande vedrørende markedsføring af varer og tjenesteydelser, og at der med henblik herpå indledningsvis sker en samordning af de i landene nedsatte kommissioner og udvalg vedrørende normer for næringsdrivendes optræden i forbindelse med markedsføringen.

Det fremgår af motiveringen for medlemsforslaget, at man er bekendt med, at det er pålagt den af handelsministeren i december 1969 nedsatte kommission til undersøgelse af forbrugerproblemer (forbrugerkommissionen) at tage mulighederne for et øget nordisk samarbejde om bl. a. lovgivning af betydning for forbrugerne i betragtning.

I denne anledning skal man, efter indhentet udtalelse fra forbrugerkommissionen, som har anset det for en selvfølge, at der optages kontakt med de respektive kommissioner og udvalg i de øvrige nordiske lande også angående det af medlemsforslaget omfattede lovgivningsområde, meddele, at

handelsministeriet kan tiltræde, at et samarbejde som nævnt i medlemsfor-
slaget søges indledt mellem de respektive kommissioner og udvalg.

Man vedlægger til orientering eksemplarer af forbrugerkommissionens
kommissorium (*se Bihang*).

København, den 14. august 1970

P. m. v.

H. Christiansen

K. Arnskov

Eksp.sekr.

BIHANG

Uppdrag åt en kommission att undersöka konsumentproblemen

Den hastige udvikling i det moderne samfund med det stærkt voksende og differentierede udbud af varer og tjenesteydelser gør det i stigende grad vanskeligt for forbrugerne at orientere sig om priser, kvaliteter m.v. Såvel i det private som i det statslige regie er der som en følge heraf særlig gennem de senere år iværksat en række foranstaltninger med sigte på at styrke forbrugernes stilling. Kommissionen vil have til opgave at foretage en samlet vurdering af hele dette område som grundlag for udformningen af en tidsvarende forbrugerpolitik. Kommissionen forudsættes i denne forbindelse blandt andet

at undersøge forbrugerens stilling inden for lovgivningsområder af særlig interesse i denne sammenhæng, således f.eks. konkurrencelov, prisindseendelov og afbetalingslov,

at undersøge betydningen af og former for forbrugeroplysning, herunder også i radio og TV,

at belyse forholdet mellem erhvervslivet og forbrugerne, herunder behovet for neutral oplysning om varer og tjenesteydelser, reklamens forhold til forbrugeroplysningen, mulighederne for en såvel for forbrugerne som erhvervslivet i alle henseender tilfredsstillende og hurtig behandling af klager m.v. samt

at foretage en vurdering af koordineringen af og arbejdsdelingen mellem institutioner og organisationer, der har til formål at gennemføre undersøgelses- og oplysningsvirksomhed for forbrugerne, først og fremmest Statens Husholdningsråd og Forbrugerrådet, men tillige Dansk Varedeklarations-Nævn og andre institutioner og organisationer, hvis virksomhed er af betydning på dette område.

Det forudsættes, at kommissionen kan fremsætte forslag til ændringer i lovgivning og om administrations- og organisationsforhold vedrørende forbrugeraktiviteter samt finansieringen heraf.

Kommissionen må ved fremsættelsen af forslag tage mulighederne for et øget nordisk samarbejde om undersøgelses- og oplysningsvirksomhed samt om lovgivning af betydning for forbrugerne i betragtning.

Kommissionen vil i sit arbejde kunne inddrage særligt sagkyndige uden for medlemmernes kreds.

København, den 14. oktober 1969

Industriraadet:

På foranledning heraf skal Industriraadet udtale, at den væsentligste del af den emnekreds, medlemsforslaget omfatter, allerede har været genstand for et særdeles omfattende nordisk udredningsarbejde under Nordisk Råd. Indtil engang i 1969 var der i hovedsagen kun mindre meningsforskelle om indholdet af harmoniseret nordisk lovgivning vedrørende illoyal konkurrence, men denne enighed blev i lyset af konsumentpolitikken i Sverige pludselig brudt. Udgangspunktet er herefter det, at Sverige — som også nævnt i medlemsforslaget — fra 1. januar 1971 vil have gennemført en meget speciel markedsføringslovgivning med nye organer til at administrere denne lovgivning (Konsumentombudsmanden og Marknadsrådet), men dog således at domstolene er kompetente på visse områder, herunder det strafferetlige. I Norge er der fremsat proposition om lov om utilbørlig konkurrence for Stortinget efter mere traditionelle retningslinier, men loven er endnu ikke vedtaget. I Danmark er de lovforslag, der har været delbehandlet i folketinget, reelt trukket tilbage, og en ny konkurrencelov afventer forbrugerkommissionens arbejde.

Under disse omstændigheder må man — om end med beklagelse — konstatere, at mulighederne for et nordisk samarbejde på konkurrencelovgivningens område ikke længere er til stede. Sverige vil naturligvis have brug for en årrække til at få de fornødne erfaringer for, om den vej, landet er slået ind på, giver de ønskede resultater, og de andre nordiske lande har ved samarbejdets sprængning klart tilkendegivet, at de ikke kunne acceptere den nye svenske lovgivning.

Hertil kommer, at fællesmarkedsforhandlingerne for Danmarks og Norges vedkommende meget vel vil kunne føre til, at der ved den endelige udformning af en konkurrencelovgivning herbjemme må tages hensyn til eventuel harmonisering af lovgivningen inden for fællesmarkedet.

På foranstående baggrund er det ikke realistisk på nuværende tidspunkt at søge en nordisk harmonisering af markedsføringslovgivningen gennemført. Industriraadet skal derfor henstille, at medlemsforslaget stilles i berø.

København, den 24. september 1970

P. r. v.

E. b.

F. Hjorth Hansen

Forbrugerrådet:

----- skal man meddele, at Forbrugerrådet på sit møde den 29. september drøftede forslaget opfordring og de heraf opståede problemer.

Man blev herefter enige om at arbejde på at gennemføre en lovgivning på

området efter det svenske mønster dog med tilbørlig hensyntagen til de problemer, der kan opstå på grund af forskelle i de to landes nuværende lovgivning og øvrige forhold.

København, den 19. oktober 1970

P. r. v.

Lis Groes

Formand

Helle Munch-Petersen

Kontorchef

Håndværksrådet har i skrivelse den 2 september 1970 forklarat sig icke ha något att erinra i anledning av medlemsförslaget.

Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger (FDB):

I denne anledning skal bemærkes, at FDB som deltager i et omfattende produktions- og handelssamarbejde med søsterorganisationer i det øvrige Norden har indlysende interesse i et nordisk retsfællesskab på markedsføringsområdet. Selv om de nordiske kooperative fællesforeninger principielt tilrettelægger deres markedsføring hver for sig, kan fællesnordiske markedsføringsprogrammer og reklamekampagner i stigende grad blive aktuelle som en videreudvikling af indkøbssamarbejdet gennem Nordisk Andelsforbund, den igangværende industrielle integration med etablering af fællesejede fabrikker, erfaringsudveksling om etablering og drift af store varehusenheder m.v.

Sådanne samarbejdsopgaver vil blive lettere at løse, når der gælder ensartede regler på de lovområder, der berører virksomhedernes markedsføring i Norden, herunder konkurrence- og forbrugerlovgivning. FDB er derfor enig i, at Nordisk Råd bør søge harmoniseringen af markedsføringslovgivningen fremmet.

København, den 15. september 1970

Ebbe Groes

Danske Reklamebureauers Brancheforening:

Danske Reklamebureauers Brancheforening kan tiltræde det synspunkt, at det principielt vil være en fordel for erhvervsvirksomhederne i de nordiske lande, såfremt de regler, der gælder for markedsføringen af varer og

tjenester, er ensartede fra land til land, hvorved dog bemærkes, at disse reglers indhold selvsagt er af den største betydning.

Såfremt ensartethed på dette område derfor skulle indebære en generel vanskeliggørelse af markedsføringen — idet den valgte fælles standard måske er ringere end den, der i forvejen gælder i et eller flere af landene — kan en ensartethed ikke uden videre anbefales. Der må i dette tilfælde ske en afvejning af de fordele, som ensartetheden frembyder, med de ulemper, som måtte følge af en generel vanskeliggørelse.

I denne forbindelse finder vi anledning til at pege på, at medlemsforslaget i sætningen: »Längst har man kommit i Sverige», pag. 1, 3. afsnit, giver en antydning af en opfattelse hos forslagsstillerne, hvorefter den svenske lovgivning vedrørende utilbørlig markedsføring bør tjene som mønster for en eventuel fælles nordisk lovgivning.

Dette kan ikke uden videre tiltrædes. Den nye svenske lovgivning er i flere henseender radikal, og kun de erfaringer, som man i de kommende år vil gøre i Sverige, kan afgøre, om den svenske lovgivning — der i øvrigt er blevet til i et brud med det nordiske samarbejde på dette område — bør tjene som mønster for en nordisk fælles lovgivning.

På forhånd har vi den opfattelse, at det er meget værdifuldt, når det drejer sig om kontrol med utilbørlig markedsføring, at der udvikles et system, der ikke alene er baseret på offentlig kontrol, men giver plads for frivillig kontrol — såkaldt selvjustits — som i samarbejde med offentlig kontrol i andre lande, Storbritannien f.eks., har vist sig at være et meget effektivt og smidigt system.

Afslutningsvis ønsker vi endvidere at pege på, at formålet med det nævnte medlemsforslag — at lette markedsføringen af varer og tjenester mellem de fire nordiske lande — ikke vil kunne realiseres alene igennem en ensartet lovgivning vedrørende utilbørlig markedsføring. For at opnå en virkelig lettelse vil det være nødvendigt at udvide bestræbelserne til også at omfatte en ensartet lovgivning vedrørende de krav der stilles til en række forskellige produkter og deres emballage.

Den uensartethed, som gør sig gældende på disse områder — jfr. eksempelvis spørgsmålet om engangsemballage — frembyder større hindringer for en lettelse af markedsføringen i Norden end den herskende forskellighed med hensyn til de konkurrenceretlige og reklamemæssige spørgsmål.

Vi beder Dem holde os underrettet om denne sags videre forløb.

København, den 10. september 1970

M. Borch-Madsen

Formand

Børge Mannov

Direktør

Dansk Annoncør-Forening:

Det foreliggende medlemsforslags understregning af værdien af ensartede retsregler for erhvervslivet i de nordiske lande kan vi i princippet tilslutte os.

Det forekommer os imidlertid, at der intet nyt er her i, eftersom samarbejdet i Nordisk Råd lige fra dets etablering har sigtet mod størst mulig harmonisering af erhvervslovgivningen på linie med dets bestræbelser for samordning på andre områder.

Således har man jo som bekendt allerede søgt at nå frem til en fælles nordisk konkurrencelov, uden at det dog er lykkedes at skabe fuld enighed.

Et nærmere studium af medlemsforslagets ordlyd afdækker da også dets egentlige hensigt, nemlig gennem Nordisk Råd at søge skabt enighed om en fælles indstilling til løsning af problemerne omkring forbrugerbeskyttelsen, og det synes som om den nye svenske lovgivning om utilbørlig markedsføring — som ikke er et produkt af nordisk samarbejde — agtes sat op som forbillede for en eventuel lovgivning i de andre nordiske lande, hvilket vi ikke uden videre vil kunne tilslutte os.

Indenfor Dansk Annoncør-Forenings medlemskreds, der omfatter hovedparten af danske handels- og industriselskaber med højt udviklet organisation af deres markedsføring, er det en udbredt opfattelse, at forbrugerproblemerne bør løses i frihed gennem oprettelse af selvdisciplinære organer i samarbejde med de respektive forbrugerorganisationer, og at lovgivningen på dette område kun bør omfatte generelle grundprincipper, således som det for markedsføringens vedkommende er udtrykt i den danske konkurrencelovs generalklausul.

København, den 14. september 1970

Dansk Annoncør-Forening

Henrik Kraft

Næstformand

Harry Larsen

Direktør

Den Danske Handelsstands Fællesrepræsentation:

— — — skal vi herved meddele, at det i henvendelsen omtalte forslag til Nordisk Råd om indførelse af fælles nordisk markedsføringslovgivning har været drøftet dels i fællesrepræsentationens to medlemsorganisationer — Grosserer-Societetet og Provinshandelskammeret — dels også har været genstand for en drøftelse på møde i fællesrepræsentationen.

Indledningsvis vil vi gerne fremhæve, at som bekendt har man gennem flere år her i Danmark arbejdet med revision af bl.a. den danske konkur-

rencelovgivning, og under disse revisionsdrøftelser var det også stærkt på tale, at man skulle søge at nå frem til en ensartet konkurrencelovgivning i de skandinaviske lande.

Senest blev dette synspunkt på ny fremhævet i forbindelse med forhandlingerne om oprettelse af Nordek-unionen.

Vi vil gerne yderligere gøre opmærksom på, at handelsministeriet i første halvår nedsatte en forbrugerkommission, der har fået et ganske bredt kommissorium for sit arbejde herunder også at gennemgå den gældende danske konkurrencelov og eventuelt fremsætte forslag om revision af denne.

Under hensyn til dette forhold, samt da den danske forbrugerkommission i øvrigt må antages at ville beskæftige sig med et bredt udsnit af lovgivning, der vedrører udøvelse af næring m.v., finder fællesrepræsentationen at måtte advare mod, at der i Nordisk Råd inledes drøftelser om fælles nordisk lovgivning på disse områder, idet vi er af den opfattelse, at man set med danske øjne ikke kan anse det for formålstjenligt at føre sådanne drøftelser i Nordisk Råd, før man har set resultatet af den førnævnte forbrugerkommissions arbejde for så vidt angår eventuel revision af den nuværende danske lovgivning.

København, den 10. september 1970

P. f. v.

Mogens Aasted

B. Kremer

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd:

— — — skal vi meddele at erhvervsrådet kan tilslutte sig forslaget, om at tilstræbe større ensartethed, i de nordiske landes markedsføringslovgivning.

Ved en sådan eventuel samordning af bestemmelserne bør man efter vor opfattelse sikre sig at konsumenternes interesser tilgodeses, ligesom man bør være opmærksom på, hvilken betydning de nordiske landes forhandlinger med EEC kan få for spørgsmålet.

København, den 4. december 1970

P. r. v.

Fritthiof Hagen

De Danske Handelsforeningers Fælles-organisation:

I denne anledning skal man meddele, at det efter fællesorganisationens opfattelse er for tidligt at tage stilling til spørgsmålet. Lovgivningen i de nordiske lande er højst forskellig på dette område, og synspunkterne afvi-

ger meget fra hinanden. Hovedhjørnestenen i dansk lovgivning har været konkurrenceloven, som fastsætter ganske klare regler for, hvorledes varerne bør markedsføres, uden at forbrugerne vildledes. Der er forbud mod tilsløring af priserne ved udsalg uden for to måneder om året, forbud mod tilgift og sammenkobling af varer, regler om rabat og lotterier m. v. — Uoverensstemmelser afgøres af Sø- og Handelsretten i København og tilsvarende retter i provinsen, hvor sagkyndige erhvervsfolk medvirker. Fra dansk side har man lagt megen vægt på, at afgørelserne træffes af en domstol med hele den sikkerhed, det indebærer (vidneforklaring under ansvar, åbenhed i afgørelserne, anvendelse af det kontradiktoriske princip, appeladgang osv.). En sådan retsinstans kendes f. eks. ikke i Sverige, hvor man — så vidt det er fællesorganisationen bekendt — har etableret et mere privat retsvæsen gennem opinionsnævn, forbrugerombudsmand og markedsføringsråd, der også giver visse moralske forskrifter, og hvor retsplejen afviger fra den normale.

Der er netop nedsat to kommissioner i Danmark om disse problemer — en forbrugerkommission og en lukkelovskommission — og det vil være hensigtsmæssigt at afvente resultatet af disse kommissioners arbejde, inden man sammenligner rets- og lovsystemerne i de nordiske lande. Det vil også være hensigtsmæssigt at afvente, hvorledes det svenske system med en forbrugerombudsmand og et markedsføringsråd virker i praksis, når det begynder sin virksomhed den 1. januar 1971. På forhånd er der i Danmark i mange kredse stor skepsis over for de specielle ombudsmand — presseombudsmand, radioombudsmand, militærombudsmand og forbrugerombudsmand har været bragt i forslag — som bag lukkede døre afsiger kendelser, der begrænser pressens, radioens, militærets eller erhvervenes virksomhed. Der er derimod inden for erhvervslivet stor tillid til de utvildige og helt uafhængige retsinstanser og der skal nok stærke argumenter til at ændre denne opfattelse.

Hellerup, den 20. november 1970

P. f. v.

Erik Langsted

Dansk Textil Union har i skrivelse den 20 november 1970 förklarat sig icke ha något att anföra i anledning av medlemsförslaget.

Finland

Justitieministeriet:

I förslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att förenhetliga lagstiftningen i de nordiska länderna rörande marknadsföring av varor och tjänster och att i sådant syfte till en början samordna nationella utredningar som pågår rörande normer för företagens uppträdande på marknaden. Förslagsställarna understryker den betydelse som en enhetlig nordisk marknadsföringslagstiftning skulle ha när det gäller att åstadkomma en i verklig mening enhetlig nordisk marknad, där utbytet av varor och tjänster kan ske ostört av nationella särregleringar. Ett enhetligt rättssystem borde enligt förslagsställarna innehålla stadganden om företagens uppträdande på marknaden gentemot konsumenterna, gentemot det allmänna och gentemot varandra.

Såsom framgår av motiveringen för förslaget har ett livligt samarbete förekommit i Norden kring lagstiftningen om marknadsföring. I detta nu är främst tre lagstiftningsprojekt föremål för detta samarbete. I alla dessa ingår en tydlig strävan att förbättra konsumentskyddet. Längst kommet av dessa projekt är en plan på att utfärda stadganden som skulle skydda köparen vid s. k. hemförsäljning och vid ingäendet av andra motsvarande avtal. I samband med beredningen av en allmän lagstiftning om lösöreköp undersöker frågan om upplagande i lagen av stadganden som skulle ge köparen en starkare ställning än förut. För det tredje bör nämnas ett utredningsarbete, som avser att utveckla generalklausulerna inom lagstiftningen på förmögenhetsrättens område, så att de kan användas i större utsträckning än för närvarande. Detta sistnämnda utredningsarbete är ännu i sin början.

Dessutom kan konstateras, att ett kommittéförslag till reform av lagstiftningen mot illojal konkurrens enligt planerna kommer att föreligga färdigt i Finland under förra hälften av år 1971. Då inga lagstiftningsåtgärder ännu har vidtagits i Norge och Danmark med anledning av de motsvarande förslag som har utarbetats där, är det möjligt att på ministernivå fortsätta samarbetet mellan Finland och de nämnda två länderna i syfte att i detta skede förenhetliga lagstiftningen mot illojal konkurrens. Än så länge kan det inte slutgiltigt bedömas i vilken utsträckning lagstiftningen på detta område i Finland kommer att avvika från motsvarande lagstiftning i Sverige.

Vad sedan beträffar förenhetligandet på lång sikt av lagstiftningen om marknadsföring i Norden är justitieministeriet i princip positivt inställt till saken. Ministeriet hoppas, att de anhängiga samnordiska lagstiftningsprojekten för sin del skall föra till det mål som åsyftas i medlemsförslaget. Om dylika projekt, lämpligt avgränsade, senare anhängiggöres inom området för lagstiftningen rörande marknadsföring av varor och tjänster, kommer justitieministeriet i mån av möjlighet att delta i utformningen av dem. Å

andra sidan är det klart, att det på detta omfattande och dynamiska rättsområde t. ex. på grund av olikartade åtgärder inom den ekonomiska politiken (såsom prisreglering och priskontroll) lätt kan uppstå olikheter i de nordiska ländernas lagstiftning, hur beklagligt detta än är.

Rättspraxis kan variera i någon mån i de nordiska länderna, trots att lagstiftningen formellt är enhetlig. Möjligheten till avvikelser i rättspraxis blir större, då man i lagstiftningen om marknadsföring i allt högre grad övergår till att använda generalklausuler med avrundad formulering. Avvikelser av detta slag är från förelagarsynpunkt sett i fråga om sina reella verkningar likvärdiga med avvikelser i lagstiftningen. I det nordiska lagsamarbetet borde därför enligt justitieministeriets uppfattning större uppmärksamhet än för närvarande ägnas en harmonisering av rättspraxis, så att en rättsdifferens, som måhända eljest uppstår såsom en följd av generalklausuler med avrundade formuleringar, kan undvikas.

Helsingfors den 31 december 1970

Kai Korte

Avdelningschef

Matti L. Aho

Lagstiftningsråd

Handels- och industriministeriet:

I medlemsförslaget betonas behovet av enhetlighet på det vida lagstiftningsfält, som berör marknadsföring av varor och tjänster på den nordiska marknaden. Förslagsställarna framhåller bl. a., att ett ensidigt genomförande av lagstiftningsåtgärder i ett nordiskt land kan skapa indirekta hinder för den samnordiska handeln. Mot denna bakgrund hemställer de, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att förenhetliga lagstiftningen i de nordiska länderna rörande marknadsföring av varor och tjänster och att i sådant syfte till en början samordna nationella utredningar som pågår rörande normer för företagarnas uppträdande på marknaden.

Den lagstiftning, som reglerar marknadsföring av varor och tjänster, är synnerligen omfattande. I medlemsförslaget nämns, att flera sektorer redan är eller har varit föremål för nordiskt lagstiftningssamarbete. Så är fallet med bl. a. köplagstiftningen och lagstiftningen rörande illojal konkurrens. Detsamma gäller patent- och mönsterskyddslagstiftningen. Av största vikt i synnerhet för små och medelstora företag, vilka sköter sin försäljning i andra länder genom agenter, är att en för alla nordiska länder ensartad lagstiftning om kommission, handelsagentur och handelsresande möjligen kan förverkligas inom en snar framtid på basis av de betänkanden som redan

överlämnats eller genast efter årsskiftet 1970—71 kommer att överlämnas till regeringarna i de nordiska länderna.

Av det sagda framgår att lagstiftningen rörande marknadsföring av varor och tjänster åtminstone till vissa delar håller på att förenhetligas på nordisk nivå. Handels- och industriministeriet har alltid intagit en positiv ställning till samnordisk lagstiftning. Den internordiska handelns snabba ökning under de senaste åren förutsätter att indirekta handelshinder i form av lagstiftning och övriga föreskrifter avskaffas. Då den lagstiftning, som reglerar marknadsföringen, är ett ytterst heterogent område, är det naturligt att en samordning bäst sker sektorsvis. Handels- och industriministeriet kommer därför även i fortsättningen att arbeta för att lagstiftningsåtgärder på det i medlemsförslaget avsedda fältet företages under nödigt hänsynstagande till utvecklingen i de övriga nordiska länderna och att samarbete etableras där en koordinering kan anses vara i samtliga nordiska länders intresse.

Helsingfors den 31 december 1970

Kalervo Hentilä

Avdelningschef

Christian Andersson

Tf. äldre regeringssekreterare

Finlands utrikeshandelsförbund har i skrivelse den 9 januari 1971 förklarat sig instämma i Finlands industriförbunds yttrande av den 21 december 1970 (se ovan).

Centralhandelskammaren¹:

— — — Med anledning av detta konstaterar Centralhandelskammaren, att näringslivets organisationer den 5 april 1968 till handels- och industriministeriet avgivit ett yttrande om ett kommittébetänkande innehållande ett förslag till lag om otillbörlig konkurrens. I detta framlades följande beträffande ifrågavarande arbete för förenhetligande.

Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges kommittéer har stått i intimt samarbete för att i alla dessa länder få till stånd en så enhetlig lag som möjligt. I stor utsträckning har man lyckats i denna strävan, men i vissa t. o. m. mycket viktiga punkter avviker förslagen från varandra. Detta torde åtminstone delvis bero på, att de gällande lagarna om illojal konkurrens i varje land har givit upphov till en mycket omfattande och divergerande rättspraxis.

Kommitténs förslag till lag om otillbörlig konkurrens bör i fråga om allmänna principer anses välfunnen. Den avlägsnar flera av den nuvarande lagens mycket tolkningsbara och rentav inkonsekventa punkter, och i förslaget har beaktats den uppfattning, att lagens syfte är att skydda förutom

¹ Yttandet översatt från finska.

konkurrenten även konsumenten för handlingar som strider mot god affärs-sed, en uppfattning som omfattas i samtliga nordiska länder.

Sedan detta yttrande avgivits har i Sverige stiftats en lag om otillbörlig marknadsföring, vilken träder i kraft i början av år 1971. I Danmark, Finland och Norge är I11KonkL:s revisionsarbete redan mycket långt hunnet. Ursprungligen samarbetade alla nordiska länder och som mål hade uppställts skapandet av så enhetliga normer som möjligt.

Det i Nordiska rådet i våras tagna initiativet till skapandet av ett ännu fastare samarbete är inte längre aktuellt sedan Sverige stiftat sin egen lag, och då Sverige av allt att döma inte är villigt att omedelbart ändra sin egen lag. Ett samarbete är sålunda inte tänkbart annat än högst mellan de tre övriga nordiska länderna.

Med hänsyn till detta och att revisionen av lagstiftningen om illojal konkurrens redan länge låtit vänta på sig samt att det reformförslag som nu redan befinner sig i avslutningsskedet har uppgjorts i fast nordiskt samarbete, kan enligt Centralhandelskammarens uppfattning det i rådet väckta förslaget inte anses motiverat eller ändamålsenligt.

Med anledning av detta anser Centralhandelskammaren sig inte kunna understöda det väckta förslaget, utan framhåller som sin önskan att vårt lagreformarbete inte mera borde fördröjas och att de lagar som stiftas i Danmark, Finland och Norge måtte bli så enhetliga som möjligt.

Helsingfors den 29 december 1970

Centralhandelskammaren

Sakari Yrjönen

Verkställande direktör

Risto Piepponen

Vice verkställande direktör

Finlands industriförbund¹:

Det bör anses självklart att åstadkommande av en enhetlig nordisk marknadslagstiftning ur näringslivets och även ur industrins synpunkt bör anses vara viktigt. Den motivering som anförts för förslaget är vägande och förbundet kan utan förbehåll omfatta densamma. Ett dylikt samnordiskt lagstiftningsarbete vore ägnat att vidare utveckla den enhetlighet som på många näringslivet närstående lagstiftningsområden uppnåtts och varav positiva erfarenheter erhållits.

Behovet av att förnya marknadslagstiftningen har särskilt framträtt på den grund, att kravet på att stärka konsumenternas ställning trätt starkt i

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

förgrunden. Det är ett faktum, såsom även i förslaget nämnes, att det lagstiftningsarbete som avser detta kravs tillfredsställande i de olika nordiska länderna framskridit olika långt. Olikheten av denna utveckling beror naturligtvis på den varierande styrka med vilken intresset för denna fråga i de olika länderna framträtt, men även och kanske i främsta rummet på de resurser, som stått till buds för utförandet av nödiga utredningar. Enligt Industriförbundets uppfattning är det nämligen uppenbart, att åstadkommande av en lagstiftning varmed man avser ingripa i grundprinciperna för ett flertal till marknadsföringsverksamheten nära anslutande lagar, särskilt lagen om rättshandlingar, konkurrenslagstiftningen och den på utredningsstadiet varande köplagen, är möjligt endast om arbetet baseras på grundliga utredningar. Då fråga speciellt är om en lagreform som motiveras av sociala skäl, bör vid dessa utredningar, förutom vid juridiska synpunkter, särskild uppmärksamhet fästas vid på saken verkande sociala faktorer, såsom t. ex. konsumenternas inköpsvanor och den verkan marknadens impulser har på dessa. Alla de omständigheter, som påverkar detta utredningsarbete är, trots vissa likheter, icke i samtliga nordiska länder så enhetliga, att i ett land utförda undersökningar utan vidare skulle kunna tillämpas på förhållandena i ett annat land.

En omständighet, som för sin del även försvårar tillämpningen av utländska erfarenheter är det faktum, att eventuella lagstiftningsreformer förutsätter en omorganisation av de organ som skall tillämpa bestämmelserna eller rent av skapande av helt nya förvaltningsorgan. I detta avseende är de traditioner på vilka förvaltningsapparatusens organisation bygger i hög grad olika i de olika nordiska länderna, vilket icke underlättar uppgörande av enhetliga bestämmelser och i synnerhet icke uppnående av en enhetlig praxis, som måste anses vara en förutsättning för att den enhetlighet i lagstiftning som möjligen kan uppnås även skulle ge verklig nytta i praktiken.

Förslagsställarna uppräknar fyra områden som skulle beröras av de planerade reformerna, nämligen konsumentskydd, allmän ordning, företagskydd och reklam. Redan denna allmänt hållna indelning utvisar, att fråga är om ett lagstiftningsarbete, vars verkningar sträcker sig vida och då man beaktar, att gränserna för ovannämnda områden är obestämda och att i dem ingår ett flertal detaljspörsmål vars inbördes växelverkan inte är lätt att överblicka framträder uppgiftens omfattning klart. Redan en utredning av hela det ifrågakommande lagstiftningskomplexet enbart på det nationella planet kommer att kräva ett långvarigt utredningsarbete; en samordning av uppfattningarna inom fyra länder är ännu betydligt svårare.

Förberedandet av det nordiska lagstiftningsarbete som förslaget avser, kommer enligt Industriförbundets uppfattning att kräva flera år och härvid är inte att vänta, att de nordiska länder, som redan är beredda att förverkliga de planer som de uppgjort på vissa ifrågavarande områden, skulle nöja sig med att invänla resultatet av ett långvarigt nordiskt samarbete. Det plane-

rade samarbetet skulle komma att förverkligas i en situation då en del av de deltagande länderna redan skulle ha fattat ståndpunkt till vissa av de frågor som samarbetet avser, varvid de övriga ländernas möjligheter att påverka arbetets utveckling skulle vara ytterst små. Under dessa omständigheter skulle ett samarbete icke motsvara sitt ändamål.

Med beaktande av det lagstiftningsarbete på ifrågavarande område, som i de olika nordiska länder, särskilt i Sverige, redan utförts och den olika takten i och målsättningen för påbörjade utredningar måste man med beklagande konstatera, att utvecklingen fört till en situation, där det icke förefaller att finnas realistiska möjligheter att gemensamt och i sin helhet utreda de mångfasetterade **spörsmålet** som den nu aktuella frågan väcker. Industriförbundet kan därför icke ansluta sig till det nu behandlade förslaget.

Även om möjligheter att förverkliga ett till en helhetslösning strävande samarbete i detta skede icke kan skönjas, vill Industriförbundet för sin del föreslå, att Nordiska rådet för regeringarna måtte rekommendera utförande av en gemensam utredning för att konstatera huruvida det på något av de särskilda lagstiftningsområden, som ansluter sig till det komplex som förslaget avser, föreligger förutsättningar för ett nyttigt samarbete.

Helsingfors den 21 december 1970

Finlands industriförbund

Sakari T. Lehto

Konsumentrådet:

Konsumentrådet konstaterar till att börja med, att det i olika sammanhang fäst de judiciella myndigheternas uppmärksamhet vid de brister som vår nuvarande marknadsföringslagstiftning uppvisar när det gäller tryggandet av konsumenternas intressen samt att rådet försökt att påskynda förnyandet av denna lagstiftning.

I det nu föreliggande förslaget poängteras vikten av en enhetlig nordisk marknadsföringslagstiftning för handel och industri, enär en sådan vore ägnad att delvis underlätta rationaliseringen av produktionen och distributionen, vilket indirekt även skulle tjäna konsumenternas syften. I förslaget har huvudvikten av en enhetlig lagstiftning emellertid lagts vid dess betydelse i konsumentskyddshänseende. Konsumentrådet anser just detta vara den viktigaste sidan av saken och därför borde förutom de juridiska aspekterna även de sociala förutsättningarna och verkningarna av de planerade åtgärderna utredas. De i en sådan utredning ingående faktorerna, som t. ex. konsumenternas vanor och inverkan av de impulser de får på marknaden, är

trots många likheter ändå inte i den mån identiska i alla nordiska länder, att utredningar som gjorts i ett land utan vidare kunde anpassas på förhållandena i ett annat land.

Förberedandet av det i förslaget avsedda synnerligen mångfasetterade nordiska lagstiftningsarbetet skulle enligt konsumentrådets uppfattning ta många år i anspråk. Man kan därför inte vänta sig, att de länder, som redan står i beråd att förverkliga vissa reformplaner, skulle ställa sig att vänta på framtida resultat av ett samnordiskt arbete. Samarbetet skulle sålunda ske i en situation, där en del av de länder som deltar i samarbetet, redan skulle ha fattat ståndpunkt i vissa arbete underkastade frågor. De andra ländernas möjligheter att inverka på arbetets utveckling vore då synnerligen små. Under sådana förhållanden kunde ett samarbete inte vara ändamålsenligt.

Med hänsyn till de i de olika nordiska länderna på marknadsföringslagstiftningens område gjorda reformerna och det förberedande arbetets olika utvecklingsstadiet, anser konsumentrådet, att reella möjligheter inte finns för ett universalt förenhetligande av den i förslaget avsedda lagstiftningen.

Trots att ett fullständigt samarbete i alla frågor inte är möjligt, bör man i möjligaste mån dra nytta av det lagförberedningsarbete med därtill hörande utredningar som gjorts i de olika nordiska länderna. Dessutom bör man försöka finna de specialområden inom lagstiftningen, vilka erbjuder möjligheter till ett framgångsrikt samarbete.

Helsingfors den 30 december 1970

Konsumentrådet

Olavi Väyrynen

Viceordförande

Riitta Ritvala

Sekreterare

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund:

Vi ber härmed att få meddela, att om i denna fråga, vilken ligger utanför vårt verksamhetsområde, har inbegärts utlåtande även av Finlands industriförbund, Finlands utrikeshandelsförbund, Centralhandelskammaren samt Finlands grossistförbund, dessa organisationers ställningstaganden kan anses representera även Arbetsgivarnas i Finland centralförbunds uppfattning i denna fråga.

Helsingfors den 31 december 1970

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund

Ingvär S. Melin

N o r g e**Justis- og politidepartementet:**

Det fremlagte forslag synes i første rekke å berøre det nordiske samarbeid innen konkurranselovgivningen, som her i landet hører under Lønns- og prisdepartementet.

Når det gjelder Justisdepartementets sakområde, nevner man at det allerede er i gang et nordisk samarbeid på komiteplanet om revisjon av kjøpsloven. Den norske komite har blant annet fått i oppdrag å vurdere lovverket særlig med sikte på forbrukerkjøp. Spørsmålet om en lovfestet »angrefrist» ved dørsalg har vært gjenstand for drøftelser mellom utvalg og sakkyndige fra de forskjellige nordiske land og innstillingen fra den norske komite ventes avgitt innen utgangen av året.

Det kan nevnes at Justisdepartementet har tatt initiativet til et møte 25. august 1970 med representanter for Lønns- og prisdepartementet, Departementet for familie- og forbrukersaker og Forbrukerrådet hvor man skal drøfte muligheten for ytterligere utredning om forskjellige forbrukerspørsmål. Det er vanskelig å angi hvilke spørsmål som kan bli aktuelle, men det må antas at det arbeid som pågår på dette område i Danmark og Sverige (jfr. om dette i begrunnelsen for medlemsforslaget) vil spille en vesentlig rolle. Når det gjelder Justisdepartementets sakområde, er man for sin del innstilt på at eventuell utredning, så langt det er praktisk, foregår i nordisk samarbeid, dette gjelder spesielt for spørsmål som berører lovgivningen som er kommet i stand på denne måte.

Oslo, 21. august 1970

Finn Backer

Sosialdepartementet, helsedirektoratet, har i skrivelse den 17 juli 1970 forklarat sig stöda medlemsförslaget.

Departementet for industri og håndverk:

Av den lovgivning som hører inn under Industridepartementet grenser bestemmelsene for industrielt rettsvern nær opp til den egentlige markedslovgivning som medlemsforslaget sikter til. På dette lovområde foregår det et nordisk samarbeid som man på norsk side er innstillet på å føre videre.

Det nordiske lovsamarbeid kan komme i en annen stilling dersom Norge og/eller andre nordiske land blir medlemmer i EEC, og spørsmålet vil antagelig måtte bli nærmere utredet.

Industridepartementet vil tro at en enhellig og moderne nordisk markedslovgivning vil kunne representere et verdifullt bidrag til en all-europeisk lovgivning som med tiden kan ventes å bli utviklet.

Oslo, 21. juli 1970

Etter fullmakt

Odd Gøthe

Rolf Gunnar Strand

Lønns- og prisdepartementet:

Det foreliggende medlemsforslag i Nordisk Råd om ensartet nordisk markedslovgivning berører flere lover, som her i landet hører under forskjellige departementer. Lønns- og prisdepartementet vil her begrense sin uttalelse til nordisk samarbeid vedrørende loven om utilbørlig konkurranse, som hører under dette departement.

Den gjeldende norske lov om utilbørlig konkurranse av 7. juli 1922 er for tiden under revisjon. Tilsvarende lover has også i Danmark, Finland og Sverige. Ved kongelig resolusjon av 12. februar 1960 ble det oppnevnt en komité til i nordisk samarbeid å gjennomgå den norske lovgivning om utilbørlig konkurranse. Komitéer med tilsvarende mandat ble også oppnevnt i de øvrige tre nevnte land. Disse komitéer arbeidet med sikte på å komme fram til lovutkast som i forsvarlig utstrekning var like, slik at lovgivningen om utilbørlig konkurranse kunne bli så vidt mulig ens i de fire land. De innstillinger som ble avgitt fra disse komitéer, inneholdt lovforslag som innholdsmessig var vesentlig like for så vidt gjaldt hovedbestemmelsene.

Etterat den norske konkurranselovkomité avga sin innstilling i juni 1966 og departementet hadde forelagt innstillingen for interesserte organisasjoner og institusjoner til uttalelse, ble det etter forespørsel fra det svenske justisdepartement tatt opp felles drøftinger mellom representanter fra de respektive departementer i de fire nordiske land med sikte på å komme fram til ytterligere mer ensartet lovgivning på dette område. I det siste møte om dette som ble holdt høsten 1969, ble ytterligere forsøk på å komme fram til mer like lovutkast oppgitt. Grunnen til dette var særlig at de svenske myndigheter da hadde slått inn på en vesentlig ny linje i lovrevisjonen, idet loven mot illojal konkurranse der ble ansett som et av flere tiltak for øket konsumentvern som det ble arbeidet med.

Lønns- og prisdepartementet arbeider for tiden med et utkast til nytt forslag til lov om utilbørlig konkurranse. Det overveies i den forbindelse også forslag om endringer i prisloven som går ut på å tillegge prismyndighetene en tilsvarende myndighet i saker om utilbørlig konkurranse som Marknadsrådet er foreslått å skulle få i det foreliggende svenske forslag til lov om utilbørlig markedsføring. Også for øvrig er det lovforslag en arbeider med

på flere punkter likt det svenske. En antar imidlertid at det — slik saken nå står — ikke er grunn til å gjenoppta de tidligere felles nordiske drøftinger på dette område særlig for så vidt gjelder loven om utilbørlig konkurranse.

Lønns- og prisdepartementet vil imidlertid vise til at en utredning av visse spørsmål om forbrukervern vil bli tatt opp i et møte mellom representanter for Justisdepartementet, Departementet for familie- og forbrukersaker, Forbrukerrådet og Lønns- og prisdepartementet den 25. august 1970. En går ut fra at spørsmål som er omhandlet i de forelagte medlemsforslag i Nordisk Råd vil bli tatt opp i dette møtet.

Oslo, 23. juli 1970

Etter fullmakt

Øystein Gjelsvik

Sæmund Lombnæs

Departementet for familie- og forbrukersaker:

— — — og er enig i at en bør ta sikte på en ensartet nordisk markedslovgivning. Dette er imidlertid et langsiktig prosjekt, og departementet ville finne det beklagelig om ønskelig nybrottsarbeid på dette felt i enkelte av de nordiske land skulle bli utsatt i påvente av en harmonisering av bestemmelsene.

Departementet har ingen merknader til at en som første skritt tar sikte på å utarbeide en samlet oversikt over de relevante spørsmålsstillinger i de nordiske land vedrørende normer for de næringsdrivendes opptreden i markedet.

En beklager at det på grunn av den korte frist ikke har vært mulig å forelegge saken for Forbrukerrådet.

Oslo, 7. juli 1970

Etter fullmakt

Rolf H. Bærøe

Odd Hekland

Departementet for handel og skipsfart:

Handelsdepartementet har mottatt uttalelser fra Lønns- og prisdepartementet, Departementet for familie- og forbrukersaker, Industridepartementet (se ovan), Sosialdepartementet, Norges handelsstands forbund, Norges

industriforbund og Norske håndverks- og industribedrifters forbund (se nedan).

Dette departement har også forelagt saken for Justisdepartementet, Norges kooperative landsforening og Fellestrådet for markedsføring. Eventuelle uttalelser vil bli oversendt senere.

Handelsdepartementet er på samme måte som de som har uttalt seg, positivt innstilt til arbeidet med nordisk harmonisering på markedslovgivningens område. Feltet er imidlertid meget omfattende. Det synes derfor naturlig at man går sektorvis fram. Departementet vil videre tilrå at de nordiske land søker å samordne mest mulig det nasjonale utredningsarbeid som allerede pågår vedrørende lovgivningen på disse felter.

Under den nåværende europeiske markedssituasjon må man også ha for øyet at det nordiske lovsamarbeid må utformes under hensyntagen til utviklingen av arbeidet med utvidelsen av Det europeiske økonomiske fellesskap.

Oslo, 29. juli 1970

For Handelsministeren

Chr. Brinch

Ivar Stugu

Norges industriforbund:

Det fremgår av motiveringen for forslaget at forslagsstillerne tar sikte på å oppnå et ensartet nordisk rettssystem som bestemmer de næringsdrivendes opptreden på markedet, både overfor konsumentene og overfor almenheten og overfor hverandre. Spørsmålet berører en rekke rettsfelter som kjøp og avtalelov, lov om utilbørlig konkurranse, kartellovgivning, for å nevne enkelte hovedfelter. Slik problemet er formulert i forslaget, tror vi det vil berøre en rekke rettssektorer, som tildels allerede har vært gjenstand for nordisk utredning, tildels er under nasjonal utredning, og som delvis nylig er lovregulert. Det er vår oppfatning at feltet er så omfattende, at hvis problemet skal utredes i nordisk regi og dekke alle rettsfelter, vil man få et så omfattende og tungrodd apparat, at vi har vanskelig for å tro at noe positivt vil komme ut av en slik utredning.

Vi kan vel se behovet for en samordning av de nordiske lands regler på dette feltet. Vi tror imidlertid den nordiske samarbeidslanken vil være best tjent med at man, i likhet med gjeldende praksis, fortsatt søker å gå frem sektorvis, og at man lar problemene utrede av nasjonale komitéer og gjerne i samarbeid med tilsvarende komitéer i de andre nordiske land. Det kan

vel kanskje i denne forbindelse være grunn til å minne om at spørsmålet om ensartet nordisk lovgivning mot utilbørlig konkurranse ble behandlet av parallelle komiteer i de nordiske land gjennom en årrekke, og en betydelig grad av rettslikhet ble foreslått i de respektive innstillinger. Ikke desto mindre har Sverige nylig brutt ut av det opplegg til ensartet lovgivning som det var lagt opp til og vedtatt regler som klart bryter med de felles nordiske forslag, et forhold forslagsstillerne selv peker på i det forslag vi fikk oversendt.

Oslo, 2. juli 1970

Norges industriforbund

R. Roem Nielsen

Adm. direktør

Norske håndverks- og industribedrifters forbund:

NHIF har tidligere gitt uttrykk for sin tilslutning til et utvidet nordisk samarbeid, herunder lovsamarbeid. Vi er i prinsippet for en felles nordisk lovgivning på det område forslaget tar sikte på.

Den praktiske vanskelighet en slik samordning støter på er at ved å føye flere nye ledd til utredningsprosessen, blir denne ytterligere tidkrevende, (*jfr. forslaget s. 2, 3. avsnitt*).

Vi er derfor noe i tvil om det er hensiktsmessig å komme med en generell anbefaling om utvidet samarbeid uten samtidig å peke på hvordan dette kan skje på en praktisk måte, utover det ganske utstrakte samarbeid som i dag finner sted.

Formodentlig vil det være en forutsetning at det forberedende komiteearbeid ble utført under tidsfrister og med sekretærer som var fritatt for annet arbeid.

Oslo, 8. juli 1970

Norske håndverks- og industribedrifters forbund

Arne Getz

Sjefkonsulent

Norges handelsstands forbund:

Norges handelsstands forbund har ved flere anledninger gitt uttrykk for sin støtte til bestrebelser som tar sikte på internasjonal harmonisering på næringslovgivningens område. De nordiske land har gjennom lange tider samarbeidet om slike spørsmål, dels gjennom internordiske lovutvalg og dels gjennom konsultasjoner i forbindelse med nasjonale lovrevisjoner.

Resultatet av dette arbeid har vært at man på enkelte felter har nådd frem til en høy grad av konformitet i lovgivningen. På andre områder må man konstatere at det — endog tross årelangt nordisk komité-samarbeid på utredningsstadiet — ikke har vist seg mulig å oppnå en harmonisert lovgivning, jfr. arbeidet med sikte på en felles nordisk konkurranselov.

Under henvisning bl. a. til det som er anført i det oversendte forslag, vil vi anbefale at det mellom de nordiske land etableres ordninger som sikrer en samordning av det nasjonale utredningsarbeid som pågår vedrørende lovgivning av betydning for markedsføringen. Vi vil imidlertid understreke at man i alt arbeid som vedrører denne lovgivning, også må ta hensyn til utviklingen ellers i Europa og spesielt i fellesmarkedslandene.

Oslo, 27. juli 1970

Norges handelsstands forbund

Herman Scheel

Adm. direktør

Paul Brunsvig

Ass. direktør

Fellesrådet for markedsføring:

Det er neppe tvilsomt at en størst mulig grad av ensartet nordisk markedslovgivning vil kunne være av stor verdi for næringslivet i de nordiske land, uansett hvilke markedsdannelse Norge kommer til å ta del i. Vi forstår av det fremsatte medlemsforslag til Nordisk Råd at man med markedslovgivning i denne forbindelse tenker på lovgivning om illojal konkurranse, kjøpsloven, lovgivning mot utilbørlig avtalevilkår, avbetalingsloven og mer generelt lovgivning som vedrører merking og deklarerering av forbruksvarer. Vi kan således uten videre gi vår tilslutning til de tanker som er fremsatt herom av det svenske Justisdepartement i proposisjon til ny lov om utilbørlig markedsføring, gjengitt i medlemsforslaget til Nordisk Råd:

»För den som planerar en marknadsföringskampanj i flera nordiska länder är det onekligen värdefullt om han kan utgå från att de materiella reglerna i stort sett är desamma i alla länder som berörts av kampanjen. Att anpassa marknadsföringsåtgärder efter skiftande krav på olika håll komplicerar och fördyrar planeringen.»

Vi finner imidlertid grunn til å stille et spørsmål om verdien av at Nordisk Råd avgir en generell rekommandasjon til de nordiske regjeringer om å harmonisere den nordiske markedslovgivning.

Forsåvidt gjelder lovgivningen om illojal konkurranse, har det nemlig gjennom mange år pågått felles nordiske utredninger med sikte på harmonisering av denne lovgivning. Som Departementet vil være kjent med, synes

ikke dette utredningsarbeid å ville resultere i full harmonisering av konkurranselovgivningen i de nordiske land. Det forslag til proposisjon til en ny lov om illojal konkurranse som vi har hatt anledning til å studere, avviker fra f. eks. det tilsvarende svenske forslag på en del sentrale punkter — også forsåvidt gjelder håndhevelsen av loven. I den uttalelse som Fellesrådet for markedsføring har avgitt til Lønns- og Prisdepartementet om dette forslag til lovproposisjon, gir vi med endel prinsipielle bemerkninger vår tilslutning til Departementets lovforslag.

Når det gjelder vår lovgivning vedrørende merking av forbruksvarer og den måte man i dag har reorganisert Varefakta-komiteén på — er heller ikke dette sammenfallende med f. eks. tilsvarende svenske ordninger. Etter vår oppfatning synes man her i landet nå å ha funnet frem til gode og realistiske løsninger på dette området.

Under henvisning til ovenstående, tør vi anbefale at Nordisk Råd ikke avgir en generell rekommandasjon som antydnet i medlemsforslag A 286/j. Vi ser heller at man i første omgang anbefaler iverksatt et videregående utredningsarbeid for ytterligere å avklare mulighetene for harmonisering av avgrensede deler av den lovgivning som er nevnt i medlemsforslaget.

Når det spesilt gjelder eventuell nordisk utredning av spørsmålet om ensartet »konsumentpolitikk» i Norden, regulert gjennom dertil egnet harmonisert lovgivning, tror vi også at dette kan være av verdi. Under enhver omstendighet vil man ved dette kunne få en bred utveksling av synsmåter på disse spørsmål. Det bør imidlertid være en klar forutsetning for utredningsarbeidet på området at næringslivets organisasjoner gis anledning til å delta på likeverdig basis sammen med de etablerte forbrukerinstitusjoner i de nordiske land.

Fellesrådet for markedsføring

Kåre Lyngstad

Styrets formann

Kjell Salbu

Direktør

Norges kooperative landsforening — NKL:

Til ovennevnte forslag vil vi innskrenke oss til å uttale vår interesse for en harmonisering av gjeldende lovgivning innenfor Norden. Spesielt vil vi understreke vår interesse for samordnede og hensiktsmessige bestemmelser når det gjelder å beskytte forbrukerne mot utilbørlige metoder på markedsføringsområdet.

Oslo, 6. august 1970

Norges kooperative landsforening

Harald Korsell

Sverige**Justitiekanslern:**

Som förslagsställarna anför har det nordiska lagstiftningssamarbetet redan från början varit inriktat på harmonisering av alla regler berörande handel och näringsliv. Självfallet är det för näringsidkare med verksamhet inriktad på den nordiska marknaden ett stort intresse att marknadslagstiftningen inom de nordiska länderna visar största möjliga överensstämmelse. Marknadslagstiftningen berör emellertid så många olika områden med sinsemellan skilda, ofta komplicerade problem, att det torde komma att vålla stora svårigheter att överse hela lagstiftningen i ett sammanhang. Det synes mig därför nödvändigt, att den i och för sig önskade harmoniseringen får ske etappvis.

Det måste vidare hållas för sannolikt att en eventuell anslutning av vissa av de nordiska länderna till EEC kommer att medföra ytterligare svårigheter i fråga om ett förenhetligande av den nordiska marknadslagstiftningen. Enligt min mening föreligger därför även av denna anledning skäl till att ej för närvarande företaga utredning i frågan.

Stockholm den 10 september 1970

Bengt Lännergren

Axel Nilsson

Näringsfrihetsrådet:

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att förenhetliga lagstiftningen i de nordiska länderna rörande marknadsföring av varor och tjänster och att i sådant syfte till en början samordna nationella utredningar som pågår rörande normer för företagarernas uppträdande på marknaden.

I förslaget erinras inledningsvis om den integration på näringslivets alla områden som försiggår i rask takt. Enligt förslaget är det angeläget att kunna utnyttja alla till buds stående medel för att skapa bästa möjliga former för nordiskt näringsliv att tillgodogöra sig de rationaliseringsvinster som den nordiska marknaden erbjuder. Vid en fortgående ekonomisk integration torde behovet av en harmonisering vara särskilt påtaglig när det gäller lagstiftningen som reglerar marknadsföringen av varor och tjänster.

Det erinras bl. a. om att konsumentskyddsaspekten på marknadsföringsområdet uppmärksammas på flera håll i Norden och att vissa förutsättningar finns för att en nordisk rättsgemenskap skall kunna växa fram på detta område. Vilken vikt man än önskar tillmätta konsumentskyddsaspek-

ten är den dock, sägs det, blott en av flera rättsliga synpunkter vartill en företagare har att ta hänsyn vid marknadsföringen av sina varor. Önskar man skapa bästa möjliga betingelser för uppkomsten av en i verklig mening enhetlig nordisk marknad krävs det enligt förslaget otvivelaktigt samordningsåtgärder. Ett väsentligt bidrag skulle vara en enhetlig nordisk marknadsföringslagstiftning, d. v. s. hela det komplex av lagar som normerar de väsentliga aspekterna till vilka en företagare har att ta hänsyn vid marknadsföringen. Det är därvid likgiltigt i vilken begreppskategori dessa rättsregler hör hemma enligt traditionella indelningsgrunder. Vad förslagsställarna eftersträvar är ett enhetligt rättssystem som bestämmer företagarnas uppträdande på marknaden gentemot konsumenterna, gentemot det allmänna och gentemot varandra.

Näringsfrihetsrådet vill allmänt framhålla att det, från de synpunkter rådet har att företräda, är eftersträvansvärt att de regler en företagare har att beakta vid marknadsföringen framför allt i materiellt hänseende står varandra nära i de nordiska länderna. Den allmänna utvecklingen mot större företagsenheter gör det särskilt önskvärt att marknaderna vidgas och att hinder för en effektiv konkurrens över gränserna i görligaste mån undanröjs. Näringsfrihetsrådet gav också uttryck åt liknande synpunkter i sitt yttrande över Nordiska ämbetsmannakommitténs rapport angående utvidgat nordiskt ekonomiskt samarbete (Nordek). Nordek-planen i dess fulla omfattning torde i varje fall för närvarande inte vara aktuell. Enligt näringsfrihetsrådets mening utgör detta emellertid inte hinder för att man på särskilda områden utvecklar det nordiska samarbetet i enlighet med vad som ursprungligen var tänkt inom denna plan.

På konkurrensbegränsningsområdet förekommer redan ett fortlöpande samarbete mellan kartellmyndigheterna i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Sålunda hålls sedan slutet av 1950-talet årligen gemensamma möten med deltagande av verkscheferna och ett antal andra ämbets- och tjänstemän från de olika myndigheterna. Mötena omfattar överläggningar och diskussioner framför allt om innebörden och tillämpningen av gällande regler på konkurrensbegränsningsrättens område. De allmänna mötena planeras genom ett särskilt förberedande sammanträde med verkscheferna. Vid sidan av dessa möten innefattar samarbetet åtskilliga kontakter i särskilda frågor, samordnade branschundersökningar m. m. För att kanalisera de löpande kontakterna finns för varje land en särskild kontaktman.

Ämbetsmannakommittén föreslog i sin rapport att verkscheferna skulle utvidga och intensifiera sitt samarbete. Vidare föreslogs att en särskild undersökning skulle företas för att fastslå bl. a. huruvida konkurrensbegränsningar som hämmar eller förrycker villkoren för den nordiska samhandeln effektivt kan motverkas. Därvid utslöts inte möjligheten av viss harmonisering av lagstiftningen på området.

Den omständigheten att Nordek-planen ej synes komma att förverkligas

i dess tilltänkta form har inte påverkat det redan förekommande nordiska samarbetet på konkurrensbegränsningsområdet. Detta förekommer i ovan beskrivna former och kan sägas i viss mån vara under fortsatt utbyggnad. Bl. a. kan nämnas att bitr. professorn i civilrätt (marknadsrätt) vid Stockholms universitet, Ulf Bernitz, på särskilt uppdrag inom ramen för detta samarbete för närvarande genomför en studie av konkurrens- och prispolitikens syften och medel i de nordiska länderna. Det var ursprungligen tänkt att denna studie skulle utgöra inledningen till den ovan berörda särskilda undersökningen på konkurrensbegränsningsområdet som ämbetsmannakommittén föreslagit. Studien kommer naturligtvis att vara av värde även som en fristående analys av och komperativ översikt över lagarna på detta område i de nordiska länderna.

Det förtjänar i detta sammanhang att tilläggas, att man inför det senaste nordiska kartellmyndighetsmötet (som hölls i Finland den 10 och 11 september 1970) visade ett starkt intresse hos övriga nordiska länders myndigheter att ha en diskussion om förhållandet mellan lagstiftningen om illojal konkurrens/otillbörlig marknadsföring och konkurrensbegränsningslagstiftningen mot bakgrunden bl. a. av den nya svenska lagstiftningen om otillbörlig marknadsföring. En sådan diskussion ägde också rum och i ett inledningsanförande från svensk sida lämnades en redogörelse för den nya lagstiftningen som ju sammankopplar dessa områden mycket intimt. En diskussion av detta slag mellan företrädare för fackmyndigheter beträffande lagstiftning och praxis är naturligtvis ägnad att närma grunduppfattningarna om hithörande problem inom de olika länderna till varandra.

Det har i olika sammanhang framhållits — vad för övrigt Bernitz' studie torde komma att ge ytterligare belägg för — att utformningen av lagstiftningen på konkurrensbegränsningsområdet visserligen i viss mån skiljer sig åt i de nordiska länderna men att huvudlinjerna är likartade och grundtankarna i själva verket ligger varandra nära. Dessa drag framträder också tydligt vid det samarbete som pågår på expertplanet inom kommittéer i EFTA och OECD. Denna likartade grundsyn i lagstiftningarna på konkurrensbegränsningsområdet är mycket värdefull för integrationssträvandena på hithörande områden i Norden. Att sedan på grund av olikheter i lagstiftningspraxis och administrativ struktur och tradition åtskilliga olikheter samtidigt förefinns betyder måhända i detta sammanhang mindre.

Nordek-planen innehöll konkreta förslag på åtskilliga områden av betydelse för en ekonomisk integration. Arbetet skulle bedrivas i olika samsarbetskommittéer m. m. Samarbetskommittén för näringsrätt och konkurrensrätt — som skulle ha huvudansvaret för den ovan nämnda särskilda undersökningen på konkurrensbegränsningsområdet — skulle härjämte fortlöpande företa undersökningar om statliga stödåtgärder, offentlig upphandling och offentliga arbeten. Den skulle även ha vissa uppgifter på det etableringsrättsliga området. Beträffande lagharmonisering i allmänhet

föreslog ämbetsmannakommittén särskilda åtgärder för uppnående av enhetlig lagstiftning om aktiebolag och andra juridiska personer, på patentområdet och såvitt gäller s. k. tekniska föreskrifter.

Om Nordek-planen ej skulle kunna genomföras i tilltänkt utformning inom den närmaste framtiden, kan det enligt näringsfrihetsrådets mening finnas anledning att med utgångspunkt från den samlade genomgång av hithörande frågor, som företogs av ämbetsmannakommittén, tillvarata åtskilliga av de förslag som framkom i dess rapport. Detta arbete — som förmodligen bör genomföras i något annan organisatorisk form än vad en fullständig Nordek-plan förutsätter — med sikte på en ökad enhetlighet i lagstiftning och praxis skulle ytterligare främjas även genom en fortsatt utbyggnad av det samarbete mellan nordiska sakkmyndigheter på olika områden som redan pågår.

Stockholm den 24 september 1970

På näringsfrihetsrådets vägnar:

Frank Öhman

Olov Hertzman

Näringsfrihetsombudsmannen:

I proposition nr 57/1970 som ligger till grund för den nya svenska lagen om otillbörlig marknadsföring har departementschefen (s. 62) behandlat frågan om nordisk rättslikhet på marknadsföringsområdet. Departementschefen har förklarat att det inte visat sig möjligt att med utgångspunkt från de i nordiskt samarbete bedrivna nationella utredningarna om illojal konkurrens nå fram till lagförslag av enhetligt innehåll. Skiljaktigheterna avsåg närmast konsumentintressets betydelse i sammanhanget och samhällets ansvar för lagens efterlevnad. Enligt departementschefens mening vägrade inte intresset av identiskt lika lagregler och likartade administrativa system inom Norden så tungt att vi i Sverige borde avstå från att konstruera en ny lag och en ny administration som erfordras för att konsumentintressena skall bli tillräckligt väl tillgodosedda. I samband med riksdagsbehandlingen av propositionen väcktes två motioner av enskilda riksdagsmän, som bl. a. uttalade farhågor för att här ifrågavarande lagförslag kunde få negativa återverkningar på det nordiska samarbetet. Tredje lagutskottet anslöt sig emellertid till den i propositionen uttalade meningen att man icke av hänsyn till intresset av nordisk rättslikhet borde avstå från här ifrågavarande lag för tillgodosedande av konsumentintressena. Riksdagen har godkänt propositionen och den nya lagen om otillbörlig marknadsföring träder i kraft vid årsskiftet 1970/1971.

Även om nyssnämnda lag medför en viss skillnad de nordiska länderna emellan när det gäller det rättsliga förfarandet kan dock konstateras att synen på vilka marknadsföringsåtgärder som bör vara tillåtna är någorlunda enhetlig i de nordiska länderna. Det har för övrigt hävdats att Sverige genom tillkomsten av marknadsföringslagen i själva verket närmat sig vad som gäller i de andra länderna. Man har därvid pekat på att Sverige infört en generalklausul och utvidgade förbud mot vissa former av kombinerade utbud och att skillnaderna de nordiska länderna emellan främst ligger i systemen för kontroll och rättslig bedömning¹).

Vad sedan gäller det förslag till lag om förbud mot otillbörliga avtalsvillkor, som framlagts i en promemoria utarbetad inom justitiedepartementet, kan framhållas att förslaget tar sikte på själva avtalsformulären och inte på rättsverkningarna av individuella avtal. I promemorian betonas att dessa civilrättsliga frågor är av sådan art att de bör behandlas inom ramen för ett mera omfattande utredningsarbete som måste ske i nordiskt samarbete. Enligt promemorian övervägs frågan om ett sådant samarbete inom de nordiska ländernas justitieministerier.

Det synes angeläget att det nordiska samarbete som siktar till en saklig samordning av rättsreglerna fortsätter. En begränsad reform av formulär-rätten har i promemorian ansetts böra genomföras utan avbidan på resultatet av ett samnordiskt civilrättsligt utredningsarbete. En utmönstring av otillbörliga kontraktsvillkor synes enligt NO:s uppfattning knappast såsom förslagsställarna befarat kunna ge upphov till handelshinder för varuutbytet i Norden.

Slutligen må framhållas att man genom ett nära samarbete mellan de nordiska kartellmyndigheterna fortlöpande följer utvecklingen i de nordiska länderna av utrednings- och lagstiftningsarbete samt praxis i fråga om marknadsföring av varor och tjänster. Detta samarbete är ägnat att främja ett gemensamt nordiskt synsätt på tillhörande frågor i den praktiska tillämpningen.

Stockholm den 29 september 1970

Torsten Löwbeer

Sven-Hj. Lord

Kommerskollegium:

Norden som helhet har alltmer kommit att utgöra en naturlig hemmamarknad för stora delar av de nordiska ländernas näringsliv. Med hänsyn härtill vore det självfallet av stort praktiskt värde om större nordisk rättslikhet än vad för närvarande är fallet kunde ernås på marknadsföringslagstiftningens område.

¹ Otillbörlig marknadsföring, *Bernitz m.fl., 1970, s. 68.*

I vilken utsträckning en önskvärd harmonisering är möjlig att genomföra är, enligt kollegiets mening, svårt att bedöma. I det enskilda fallet måste uppenbarligen intresset av identiskt lika lagregler och likartade administrativa system vägas mot vederbörande lands intresse av att konstruera och behålla den lag och den administration, som av olika anledningar bedöms erforderlig. Ett lämpligt första led i strävandena att uppnå ökad enhetlighet synes kollegiet därför vara att, såsom anges i förslaget, åstadkomma en samlad överblick över relevanta frågeställningar i samtliga nordiska länder och en arbets- och prioriteringsplan för ett nordiskt samarbete på området. Kollegiet vill i sammanhanget framhålla att de förslag i hithörande frågor som redovisades i Nordiska ämbetsmannakommitténs rapport angående utvidgat nordiskt ekonomiskt samarbete (Nordek) härvid bör kunna utgöra en god grund.

I likhet med de hörda handelskamrarna (*se nedan*) tillstyrker kollegiet föreliggande medlemsförslag.

Stockholm den 2 oktober 1970

Bertil Swärd

G. v. Wachenfeldt

Statens konsumentråd:

Statens konsumentråd ställer sig principiellt positivt till de i medlemsförslaget framförda önskemålen om en ytterligare intensifiering av det nordiska samarbetet på lagstiftningens område. Den i förslaget närmast berörda samordningen av marknadslagstiftningen kan motiveras utifrån olika synpunkter. De i huvudsak företagsekonomiska skäl som förslagsställarna anför rymmer i sin förlängning också från konsumentens synpunkt betydelsefulla aspekter.

Konsumenternas intressen sammanfaller således till väsentlig del med företagets intressen. Det är emellertid betydelsefullt, att man särskilt betraktar dessa samordningssträvanden med utgångspunkt från konsumenternas behov. Beträffande behovet av harmonisering av det rättsliga normsystemet i de nordiska länderna är det av speciell vikt att peka på medborgarnas ökade rörlighet länderna emellan. För det stora antal personer som flyttar från ett nordiskt land och bosätter sig i ett annat land eller under en tid uppehåller sig i annat land än hemlandet kan en bristande överensstämmelse i rättsligt avseende förorsaka betydande problem och anpassningssvårigheter. Dessa problem är svåra att eliminera på annat sätt än via en enhetlig lagstiftning.

Den under senare år påtagligt ökade medvetenheten om behovet av lagstiftningsåtgärder till skydd och stöd för de enskilda konsumenterna har självfallet varit ägnad att i hög grad understryka det angelägna i en sam-

ordnad nordisk lagstiftning. Från konsumenthåll har man i första hand inom Nordiska kommittén för konsumentfrågor sökt verka för en sådan integrerad syn på lagstiftningsarbetet på konsumentskyddets område. Den höggradiga samstämmighet beträffande inställningen till lagstiftningsskyddets utformning som kommit till uttryck inom kommittén gör harmoniseringssträvandena så mycket mer naturliga.

Rent principiellt är konsumentrådet alltså av den uppfattningen att en vidgad samordning bör komma till stånd. Rådet vill emellertid kraftigt understryka, att önskemålen om samordning ej får innebära hinder för ett enskilt land att vidta åtgärder som är av betydelse för dess innevånare. En samordning av sådant slag att den förhindrar en progressiv utveckling av konsumentskyddet i ett land på grund av annan uppfattning i ett annat land kan ej accepteras. I vissa situationer måste det inte bara formellt utan också reellt vara förbehållet ett lands regering rätten att ensidigt utfärda viss lag eller förordning till främjande av konsumentintresset. Takten i lagstiftningsarbetet inom konsumentområdet får således ej — under åberopande av samordningsaspekterna — hållas tillbaka av hänsyn till situationen i det land där möjligheterna till progressiva åtgärder av olika skäl inte är så starka.

Stockholm den 2 oktober 1970

Stina Engström

Christer Bergman

Stockholms handelskammare:

I förslaget hemställes att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att förenhetliga lagstiftningen i de nordiska länderna rörande marknadsföring av varor och tjänster. Med förslaget eftersträvar man ett enhetligt nordiskt rättssystem som bestämmer företagens uppträdande på marknaden gentemot konsumenterna, det allmänna och varandra. Förslagsställarna pekar på att enhetlighet på detta vida lagstiftningsfält är väsentligt, ej minst för de små och medelstora företagen, vilka just inom den nordiska marknadens ram fått den vidgade hemmamarknad, som ofta är en nödvändig förutsättning för att dessa företag skall kunna överleva dagens hårda konkurrensläge.

Handelskammaren har i tidigare remissyttrande över de lagförslag, vilka tagit sikte på konsumentens behov av skydd mot otillbörliga metoder för marknadsföring och som huvudsakligen utfärdats ensidigt för Sverige, beklagat, att man genom dessa lagförslag avlägsnat sig från det betydelsefulla nordiska samarbetet på marknadsföringsområdet. Som motiv för dessa särregleringar har anförts att man på grund av det snara behovet av kon-

sumentskydd ej kunnat avvakta resultatet av det nordiska samarbetet på området. Handelskammaren finner det olyckligt att man på detta sätt uppskjuter en internordisk harmonisering av marknadsföringsreglerna. I en integrerad nordisk marknad måste man på sikt samordna lagsliftningen på området och avlägsna de hinder som finns i form av nationella särregleringar.

En över hela linjen nordisk marknadslagstiftning är av olika skäl säkerligen ganska avlägsen. Mycket kan emellertid göras för att underlätta förutsättningarna för en framtida harmonisering. I förslaget anges vissa åtgärder i detta hänseende, nämligen uppgiften att åstadkomma en samlad överblick över relevanta frågeställningar i samtliga nordiska länder och en arbets- och prioriteringsplan för ett nordiskt samarbete på området. Handelskammaren finner dessa åtgärder vara ett adekvat och riktigt led i strävanden att uppnå den önskvärda rättsgemenskapen. Det synes därvid vara angeläget, att man på ett så tidigt stadium som möjlig söker få till stånd överläggningar mellan länderna, när lagförslag på området aktualiseras i något av dem. Handelskammaren vill här också betona vikten av att man i möjligaste mån undviker att splittra samarbetet i lagsliftningsfrågor genom att efter hand anta rent nationella lagar. Genom enhetliga lagar på området skapas gynnsammare förutsättningar för utvecklingen av internordisk handel på konkurrensmässigt likvärdiga villkor.

Handelskammaren, som finner det föreliggande förslaget ägnat att ligga till grund för en rekommendation, vill på anförda skäl tillstyrka detta.

Stockholm den 18 september 1970

Stockholms handelskammare

Olof Leffler

Kjell Ehrenstråhle

Handelskammaren i Göteborg:

Handelskammaren får efter samråd i ärendet med handelskamrarna i Borås och Karlstad som svar på remissen anföra följande.

I allt väsentligt kan handelskammaren ansluta sig till vad som framhålles i föreliggande medlemsförslag till Nordiska rådet. Vare sig Nordek kommer till stånd eller ej, utgör hela Norden en naturlig hemmamarknad för stora delar av de nordiska ländernas näringsliv. Fördelarna för det nordiska näringslivet att ha tillgång till en hemmamarknad med 20 miljoner konsumenter i stället för i bästa fall 8 miljoner är alldeles uppenbara i en tid med integration på näringslivets alla områden. Det är emellertid också tydligt, att ett optimalt utnyttjande av de möjligheter till en rationell produktion och distribution, som den större nordiska marknaden erbjuder, förutsätter enhetliga regler för marknadsföringen inom hela Norden. I den mån avvi-

kelser förekommer bör de olika regeringarna sträva efter att successivt avskaffa dessa. Målet bör vara en harmonisering av den nordiska marknadsföringen.

Mot den här skisserade bakgrunden finner handelskammaren det olyckligt — såsom också antydes i förslaget — att de nordiska länderna genomför en rent nationell lagstiftning på det berörda området. Exempel härpå är lagförslag i Sverige om förbud mot otillbörliga marknadsvillkor och i Norge och Danmark om förbud mot användning av visst slags emballage. Tillkomsten av sådana lagar i enskilda nordiska länder innebär onekligen att nya indirekta handelshinder bygges upp inom Norden. Detta bör självfallet undvikas. Handelskammaren får därför tillstyrka det framlagda förslaget, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att förenhetliga lagstiftningen i de nordiska länderna rörande marknadsföring av varor och tjänster och att i sådant syfte till en början samordna nationella utredningar som pågår rörande normer för företagens uppträdande på marknaden.

Göteborg den 22 september 1970

För Handelskammaren i Göteborg

B. Thorburn

Ake Segge

Skånes handelskammare:

Såsom erinras i förslaget har marknadsrätten inom de nordiska länderna under senare tid — trots de klart uttalade ambitionerna att uppnå en vidgad nordisk rättslighet — i icke oväsentliga delar kommit att följa skilda utvecklingslinjer. Det behöver inte särskilt understrykas att en enhetlig marknadslagstiftning i de nordiska länderna är en förutsättning för att den större marknads fördelar skall kunna till fulla utnyttjas. Inte minst för företagen inom Skånes handelskammares verksamhetsområde, av vilka åtskilliga i allt större utsträckning kommit att betrakta Danmark som en naturlig hemmamarknad, framstår olikheterna i lagstiftningen som ett hinder. Att anpassa marknadsföringsåtgärderna efter skiftande krav i de olika länderna medför en fördröjning av varorna och därmed en begränsning av konkurrenskraften, vilket — såsom förslagsställarna framhåller — inte minst går ut över de mindre och medelstora företagen.

Handelskammaren får mot bakgrund av vad sålunda anförts tillstyrka det framlagda förslaget.

Malmö den 16 september 1970

Skånes handelskammare
omfattande Skåne och södra Halland

Holger Crafoord

Lars C. G. Samzelius

Sveriges industriförbund:

Förslagsställarna syftar på sikt till en förenhetligad lagstiftning i de nordiska länderna rörande marknadsföring av varor och tjänster och föreslår att man till en början samordnar pågående utredningar rörande normer för företagens uppträdande på marknaden.

Förbundet ställer sig positivt till ökad nordisk harmonisering på förevarande område. Detta har kommit till uttryck bl. a. i förbundets remissyttranden (*här ej tryckta*) över betänkandet »Otillbörlig konkurrens» (SOU 1966:71) och över »PM om vissa organisationsfrågor i samband med en ny lag om otillbörlig marknadsföring» (JU 1969:27). Förbundet anslöt sig i förstnämnda yttrande till ett medlemsförslag inom Nordiska rådet om enhetlig lagstiftning rörande regler mot illojal konkurrens. I det senare yttrandet framhöll förbundet att den svenska särlösningen i fråga om otillbörlig marknadsföring var beklaglig med hänsyn både till angelägenheten i och för sig av största möjliga nordiska rättslighet på området och till de negativa allmänna återverkningarna på det nordiska samarbetet.

Den ökande samhandeln inom Norden skulle gynnas av en enhetlig marknadslagstiftning. Företagen, inte minst de små och medelstora, kan då lättare planera för hela den nordiska marknaden. Inom bl. a. konsumtionsvaruindustrierna är en nordisk koordinering av marknadsplanerna mycket vanlig och betydande stordriftsfördelar skulle kunna vinnas med en enhetligare lagstiftning. Även om en fullständig överensstämmelse inte kan uppnås bör lagstiftningen bygga på samma principer och lagarna utformas så lika som möjligt.

Stockholm den 24 september 1970

Sveriges industriförbund

Lennart Körner

Anders Mallmén

Sveriges grossistförbund:

Vi kan för vår del instämma i förslagets önskemål om större samstämmighet mellan de nordiska länderna i lagstiftningsarbetet på marknadsförings- och konsumentområdet. Vi berörde denna fråga redan i ett yttrande till Nordiska rådet den 11 augusti 1967 över ett av Ingrid Gärde Widemar och A. C. Normann väckt förslag om samordning av lagstiftningen om illojal konkurrens (*se Nordisk Råd, 16. sesj., s. 873*). I vårt i oktober 1967 avgivna yttrande över det svenska förslaget till lagstiftning om otillbörlig

konkurrens konstaterade vi såsom särskilt värdefullt, att förslaget utformats i samarbete med övriga nordiska länder och att huvudlinjerna i förslagen var likartade. Den nya svenska lagstiftningen om otillbörlig marknadsföring skiljer sig emellertid i väsentliga hänseenden från det tidigare förslaget om lag om otillbörlig konkurrens. Med hänsyn till den alltmer utvidgade samhandeln i Norden hade det varit önskvärt med i stort sett likartade regler i samtliga länder.

Även om man givetvis inte kan eller ens behöver räkna med fullständig samstämmighet i lagstiftningen, finner vi det angeläget att man i det fortsatta lagstiftningsarbetet, som kommer att beröra flera i sammanhanget viktiga områden, t. ex. köplagen, söker bygga på likartade principer, så att Norden för företagen verkligen blir den hemmamarknad, som det utvidgade ekonomiska samarbetet syftar till. Vi tillstyrker därför det föreliggande medlemsförslaget och hemställer att Nordiska rådet måtte utfärda en rekommendation i enlighet med förslagets intention.

Stockholm den 1 oktober 1970

Sveriges grossistförbund

Åke Sundquist

Iwan Ahlström

Sveriges allmänna exportförening åberopar i skrivelse den 28 september 1970 Industriförbundets yttrande av den 24 september 1970 (se ovan).

Exportrådet för den mindre industrin:

Ärendet har ingående diskuterats i samråd med Sveriges industriförbund och Sveriges allmänna exportförening och Exportrådet ber därför få hänvisa till och åberopa det av Industriförbundet gjorda remissyttrandet av den 24 september 1970 (se ovan).

Stockholm den 29 september 1970

Exportrådet för den mindre industrin

Stig Wollroth

Sven Volckerts

Svenska arbetsgivareföreningen har i skrivelse den 29 september 1970 förklarat sig instämma i Sveriges industriförbunds yttrande av den 24 september 1970 (se ovan).

Landsorganisationen i Sverige:

LO uttalade i sitt remissyttrande över »Hemförsäljning, Rätt att frånträda hemförsäljnings- och abonnemangsavtal», SOU 1970:35 nedanstående:

LO anser det önskvärt och nyttigt med lagregler som skyddar och stöder konsumenten när han blivit utsatt för påträngande försäljning. LO vill betona vikten av att lagreglerna utformas så att de kommer att innebära ett effektivt skydd oavsett vilken lagstiftningsmetod som användes.

LO vill framhålla vikten av ett nordiskt samarbete på lagstiftningsområdet men vill också betona att detta inte får innebära en fördröjning av lagstiftningsarbetet och en uttunning av dess innehåll. LO är tillfredsställd med den form som det nordiska samarbetet har när det gäller marknadslagstiftningen. LO avstyrker därför det föreliggande förslaget.

Stockholm den 19 oktober 1970

Landsorganisationen i Sverige

Arne Geijer

Lillemor Erlander

Svenska annonsörers förening:

I sitt yttrande till justitiedepartementet den 31 december 1969 över »PM om vissa organisationsfrågor i samband med en ny lag om otilbörlig marknadsföring» framhöll annonsörföreningen bl. a. följande:

Annonsörföreningen har som tidigare meddelats med undantag av frågan om KO:s kompetens — inte några mera väsentliga invändningar mot den föreslagna organisationen eller mot den föreslagna lagstiftningen. Emellertid finner föreningen det beklagligt, att man inte lyckats nå enighet om ett gemensamt nordiskt förfarande. För den ökade handeln mellan de nordiska länderna och för utländska företag, vilka ofta betraktar Norden som en marknad, är det väsentligt, att samma regler för marknadsföring råder i samtliga nordiska länder. Det synes därför angeläget, att lagstiftningen inte träder i kraft förrän garantier erhållits om i största möjliga mån enhetliga nordiska regler.

Till det ovan sagda bör fogas, att det för att svenska och andra nordiska nationella företag på sikt skall kunna konkurrera på lika villkor med utomnordiska företag krävs en växande hemmamarknad. Det naturliga för ett

nationellt nordiskt företag är att söka denna ökade hemmamarknad inom den nordiska totala marknaden. En hemmamarknad som den nordiska med relativt stor köpkraft och cirka 22 miljoner invånare bör ge de nödvändiga förutsättningarna för konkurrenskraft och investeringar i utvecklingsarbete. För närvarande finns både synliga och osynliga handelshinder mellan länderna. Vidare är det stora detaljvariationer i bestämmelserna inom de enskilda varuområdena. Enbart bestämmelser rörande förpackningsutformning etc. inom livsmedelssektorn är av det slaget, att det krävs stora och omfattande undersökningar, innan man kan gå in på en ny marknad, och det är praktiskt taget omöjligt att på samtliga marknader arbeta med samma förpackningsutformning och samma text, även om den översätts till de olika språken.

Annonsörföreningen vill instämma i förslagsställarnas påpekande att kostnadsförordningar blir en av konsekvenserna för konsumenterna, därest gemensamma nordiska marknadsföringsregler inte kan införas.

Med anledning av vad ovan anförts vill annonsörföreningen tillstyrka förslagsställarnas hemställan.

Stockholm den 28 september 1970

Svenska annonsörers förening

Eric Lindström

Ordförande

Lars Wiege

Verkst. direktör

Kooperativa förbundet:

I medlemsförslaget erinras bl. a. om att nordiskt samarbete fått sina första konkreta uttryck i det nordiska lagstiftningssamarbetet. Förslagsställarna redogör för ett antal exempel på det lagstiftningssamarbete som hittills förekommit men konstaterar att på några områden där lagstiftningsåtgärder företagits under senare tid skiljaktigheter föreligger i skilda hänseenden. I förslaget anförts att det är angeläget att fortsatt uppmärksamhet ägnas åt lagstiftning som har omedelbart intresse för varuutbytet mellan de nordiska länderna. Särskilt gäller detta den lagstiftning som reglerar marknadsföringen av varor och tjänster. Vidare anförts i förslaget att det för företagen — ej minst för de små och medelstora som ej har specialiserade avdelningar för marknadsföring — föreligger ett behov av enhetliga nordiska regler för marknadsföringsåtgärder.

Förslagsställarna har hemställt, att Nordiska rådet rekommenderar medlemmarna att förenhetliga lagstiftningen i de nordiska länderna rörande marknadsföring av varor och tjänster och att i sådant syfte nationella utredningar som pågår rörande normer för företagens uppträdande på marknaden till en början samordnas.

Förbundet erinrar om att förbundet i yttrande den 15 september 1969 över Nordiska ämbetsmannakommitténs rapport juli 1969 uttalade, att det är angeläget att den pågående konsumentpolitiska verksamheten i samtliga nordiska länder inryms i det nordiska samarbetet. Förbundet förordade, att det då föreliggande utkastet till »Traktat om upprättande av organisationen för nordiskt ekonomiskt samarbete» utökades med ett kapitel berörande detta område. Målet skulle vara att åstadkomma ett rationellt utnyttjande av de inom Norden samlade resultaten för forsknings-, utrednings- och upplysningsarbete, att genom enhetliga normer och metoder bättre informationsmöjligheter borde skapas för konsumenterna och att man genom enhetlighet i föreskrifter och lagstiftning borde undvika att oavsedda handelshinder uppstår. Förbundet fann det också lämpligt att en särskild samarbetskommitté upprättades för detta ändamål.

Under hänvisning härtill och till de önskemål som ökat nordiskt samarbete på skilda områden som förbundet uttalat i andra sammanhang och även i mycket stor utsträckning praktiskt medverkat till vill förbundet framhålla, att det är önskvärt även från konsumentsynpunkt, att normerna för marknadsföring i de nordiska länderna är så likartade som möjligt. Förbundet kan därför tillstyrka den hemställan som gjorts i medlemsförslaget.

Stockholm den 6 oktober 1970

Kooperativa förbundet

Nils Thedin

Gunnar Ekman

Jan Bjarne

BILAGA 2**Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget**

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om ensartet nordisk markedslovgivning.

Udvalget har behandlet forslaget på møder den 21. november 1970 i Jönköping og den 14. januar 1971 i Stockholm.

Statsrådet Lennart Geijer, Sverige, deltog i møderne den 21. november 1970 og den 14. januar 1971. I sidstnævnte møde deltog tillige justitieminister Erkki Tuominen, Finland, og statsråd Egil Endresen, Norge.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget er fremsat i april måned 1970. Det går ud på at tilvejebringe ensartet lovgivning i de nordiske lande vedrørende markedsføring af varer og tjenesteydelser, således at regeringerne med dette formål for øje bør anbefales indledningsvis at samordne de nationale udredninger, der er iværksat om normer for næringsdrivendes optræden i forbindelse med markedsføringen.

Forslagsstillerne anfører blandt andet, at integrationen på alle næringslivets områder foregår hurtigt, og at det nordiske lovgivningsarbejde allerede fra starten har søgt at tilvejebringe harmonisering af bestemmelserne for handel og næringsliv. I den øjeblikkelige situation bør opmærksomheden særligt rettes med de love, som har umiddelbar interesse for vareudvekslingen, idet næringslivet herved får gode muligheder for at udnytte den rationaliseringsgevinst, som det nordiske marked frembyder.

Forslagsstillerne peger særlig på lovgivningen om markedsføring, dvs. hele det lovkompleks, som udgøres af konsumentbeskyttelsen, den almindelige ordning, beskyttelsen af foretagender og reklamen. Det bør tilstræbes at indrette et ensartet nordisk retssystem, som bestemmer de forretningsdrivendes optræden på markedet mod konsumenterne, mod samfundet og mod hverandre.

De nordiske landes overvejelser foregår imidlertid ikke samordnet. På visse områder er reformarbejdet forberedt på nordisk basis, men på andre områder foreligger der lovforslag, som ikke har været drøftet i alle landene. Forslagsstillerne anser det for nødvendigt, at der i første omgang tilvejebringes et samlet overblik over de relevante problemstillinger i samtlige nordiske lande og en arbejds- og prioriteringsplan for et nordisk samarbejde på området. Under arbejdets gang må det undgås, at der ensidigt antages rent national lovgivning, som bidrager til yderligere splittelse af retstilstan-

den. Interessen i nordisk retsenhed fordrer, at der i videst muligt omfang holdes kontakt mellem landene, og at fremskridt tages i fællesskab.

Forslagsstillerne mener endvidere, at ensartet lovgivning om markedsføring har særlig betydning for de små og middelstore foretagender uden specialafdelinger for markedsføring. Det antages, at Norden kan udgøre det udvidede hjemmemarked, som kræves for at disse foretagender kan overleve under de herskende konkurrencevilkår og kan hævde sig i den internationale konkurrence.

2. R e m i s y t r i n g e r

Udtalelser om medlemsforslaget er indhentet fra følgende myndigheder og organisationer:

Nordisk forbund for markedsføring.

Danmark

Justitsministeriet.
Handelsministeriet.
Industriraadet.
Forbrugerrådet.
Håndværksrådet.
Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger (FDB).
Danske Reklamebureauers Brancheforening.
Dansk Annoncør-Forening.
Den Danske Handelsstands Fællesrepræsentation.
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd.
De Danske Handelsforeningers Fællesorganisation.
Dansk Textil Union.

Finland

Justitieministeriet.
Handels- och industriministeriet.
Finlands utrikeshandelsförbund.
Centralhandelskammaren.
Finlands industriförbund.
Konsumentrådet.
Arbetsgivarnas i Finland centralförbund.

Norge

Justis- og politidepartementet.
Sosialdepartementet, helsedirektoratet.
Departmentet for industri og håndverk.
Lønns- og prisdepartementet.
Departmentet for familie- og forbrukersaker.
Departmentet for handel og skipsfart.
Norges industriforbund.
Norske håndverks- og industribedrifters forbund.
Norges handelsstands forbund.
Fellesrådet for markedsføring.
Norges kooperative landsforening (NKL)

Sverige

Justitiekanslern.
 Näringsfrihetsrådet.
 Näringsfrihetsombudsmannen.
 Kommerskollegium.
 Statens konsumentråd.
 Stockholms handelskammare.
 Handelskammaren i Göteborg.
 Skånes handelskammare.
 Sveriges industriförbund.
 Sveriges grossistförbund.
 Sveriges allmänna exportförening.
 Exportrådet för den mindre industrin.
 Svenska arbetsgivareföreningen.
 Landsorganisationen i Sverige.
 Svenska annonsörers förening.
 Kooperativa förbundet.

Udtalelserne kan sammenfattes således:

Forslaget i almindelighed anbefales af eller møder ikke modstand hos *Nordisk forbund for markedsføring, Forbrugerrådet i Danmark, Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger, Håndsværksrådet, Sosialdepartementet, Norges kooperative landsforening, Sveriges grossistförbund, Sveriges industriförbund, Sveriges allmänna exportförening, handelskammaren i Göteborg, Skånes handelskammare, Svenska arbetsgivareföreningen, Exportrådet og Kooperativa förbundet.*

Følgende kan slutte sig til tanken om, at der etableres samarbejde mellem de nedsatte udredninger: *Handelsministeriet, justitsministeriet, Departementet for handel og skipsfart, Justis- og politidepartementet, Departementet for familie- og forbrugsaker, Departementet for industri og håndverk, Norges handelsstands forbund, Norges industriforbund, kommerskollegium og Stockholms handelskammare.* Kommerskollegium peger særlig på, at der bør skaffes et samlet overblik over de relevante problemer og en arbejds- og prioriteringsplan for samarbejdet og mener, at den nordiske embedsmandskomités rapport om Nordek danner et godt udgangspunkt.

Finlands industriförbund og Fellesrådet for markedsføring anbefaler, at der foreløbig foretages en undersøgelse af, hvilke muligheder der er for harmonisering af afgrænsede dele af lovgivningen.

Dette synspunkt kommer i øvrigt frem i flere af udtalelserne, som fremhæver, at man bør gå frem sektorvis. Det gælder således *Nordisk forbund for markedsføring, Handelsdepartementet, Norges industriforbund, Norges håndverks- og industribedrifters forbund og justitiekanslern.*

Näringsfrihetsombudsmannen og näringsfrihetsrådet fremhæver det igangværende nære samarbejde mellem de nordiske kartelmyndigheder.

Nogle udtalelser påpeger, at Danmarks og Norges forhandlinger med EEC om oplagelse i fællesmarkedet bør iagttages ved overvejelserne om

udformning af nye lovbestemmelser. Det gælder således: *Industriraadet, Departementet for handel og skibsfart, Departementet for industri og håndverk og Norges handelsstands forbund.*

Efter *justitiekanslerns* opfattelse er der alene af denne grund ingen anledning til på nuværende tidspunkt at foretage udredning om spørgsmålet.

Flere af remisudtalelserne omtaler det mislykkede samarbejde om ensartet konkurrencelovgivning. Særlig fra dansk og norsk side synes der at være nogen utilfredshed med, at dette samarbejde blev afbrudt gennem fremsættelsen af Lag om otillbørlig markedsføring i Sverige. Dette gælder således i Danmark: *Industriraadet, Dansk Markedsføringsforbund, Den Danske Handelsstands Fællesrepræsentation, Danske Reklambureauers Brancheforening og Dansk Annoncefor-forening*, som alle tager afstand fra den svenske lovgivnings tanker og advarer mod efterligning. For Norges vedkommende omtales de uensartede konkurrencelove af *Lønns- og prisdepartementet* samt *Fellesrådet for markedsføring*. Også *Nordisk forbund för markedsføring* fremhæver, at den svenske lovgivning ikke er et produkt af nordisk samarbejde, og at den ikke bygger på det system af frivillighed, som efter forbundets mening er nødvendig for at bevare tilliden mellem forbrugerne og næringslivet. Forbundet tager afstand fra tanken om, at nordisk samhørighed skal bestå i, at man uden reservationer følger et af landenes allerede etablerede lovgivning.

På den anden side vil *Forbrugerrådet* arbejde på, at der i Danmark gennemføres lovgivning om markedsføring efter svensk mønster.

Industriraadet anser det ikke for realistisk på nuværende tidspunkt at søge en nordisk harmonisering af markedsføringslovgivningen gennemført og henstiller derfor, at medlemsforslaget stilles i bero. *Den Danske Handelsstands Fællesrepræsentation (Grosserer-Societetet og Provinshandelskammeret)* advarer imod, at Nordisk Råd indleder drøftelser om fælles nordisk lovgivning, før forbrugerkommissionen i Danmark har tilendebragt sit arbejde.

Statens konsumentråd understreger kraftigt, at ønsket om samordning ikke må hindre de enkelte lande i foranstaltninger af betydning for borgerne. Man kan ikke acceptere en samordning, der hindrer en progressiv udvikling af konsumentbeskyttelsen i det ene land, fordi opfattelsen er anderledes i et andet land.

Centralhandelskammaren, Finlands industriförbund og Landsorganisationen i Sverige siger lige ud, at man ikke kan anbefale forslaget.

3. U d v a l g e t

Statsministrene og Nordisk Råds præsidium besluttede den 2. november 1970, at "Lovgivning til beskyttelse af forbrugere" burde være et af hovedemnerne på Nordisk Råds session i 1971. Juridisk udvalg går ud fra, at der i denne forbindelse blandt andet har været tænkt på markedsføringslovgiv-

ningen, og udvalget har herefter ment at burde fremlægge medlemsforslaget og de indhentede remissudtalelser til debat i rådet. Som yderligere grundlag for debatten har udvalgets sekretær udarbejdet et kort notat, der følger med nærværende betænkning (*se Bihang*).

Efter debatten i rådet vil udvalget fortsætte behandlingen af medlemsforslaget.

Dette anmelder man herved.

Stockholm, den 14. januar 1971

<i>Erik Adamsson (s)</i>	<i>Georg G. Ehrnrooth (Sv)</i>	<i>Erling Engan (Sp)</i>
<i>Tage Johansson (s)</i>	<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Clara Munck (KF)</i>
<i>K. Axel Nielsen (S)</i>	<i>Grethe Philip (RV)</i>	<i>Pertti Salolainen (Kok)</i>
Formand		
<i>Helge Seip (V)</i>		<i>Thorstein Treholt (A)</i>

BIHANG

Notat

(*udarbejdet af O. Perch Nielsen*)

Medlemsforslaget om ensartet nordisk markedslovgivning omfatter et meget stort og ikke helt klart afgrænset område. En vis systematisering er dog mulig, og i det følgende peges på tre emner af særlig central betydning.

a) Konkurrencelovgivningen

De i Danmark, Finland, Norge og Sverige nedsatte komiteer afgav i 1966 og 1967 betænkninger med udkast til lovgivning om (illoyal) konkurrence. Komiteerne havde samarbejdet, og hovedbestemmelserne i lovudkastene var ensartede. Der fandtes dog visse forskelligheder, særlig med hensyn til bestemmelserne om særlig salgsfremmende foranstaltninger (markedsføringsmeloderne).

Blandt andet på foranledning af Nordisk Råd blev der i 1968 indledt drøftelser mellem departementerne i de fire lande for at opnå yderligere tilnærmelse af lovudkastene. Dette førte ikke til noget resultat, idet man fra svensk side ønskede at give konsumentinteresserne en dominerende plads, hvilket de øvrige tre lande — i hvert fald på daværende tidspunkt — ikke uden videre var parat til at acceptere.

I Sverige gennemførtes herefter en særlig lov om utilbørlig markedsføring, som er trådt i kraft den 1. januar 1971. Den centrale bestemmelse heri er

en generalklausul, hvorefter det er muligt at forbyde reklame- og markedsføringsmetoder, der strider mod god forretningsskik eller på anden måde er utilbørlige mod konsumenter eller næringsdrivende. Praktiseringen af denne bestemmelse tilkommer særlige centrale organer (konsumentombudsmanden og markedsrådet) om skal fortrinsvis bygge på og videreudvikle allerede dannede normer. Ved siden af generalklausulen findes regler, der fastsætter straf for visse typer af handlinger. Forfølgningen af disse bestemmelser foregår ved de almindelige domstole.

I Finland og Norge har der ikke været fremsat forslag om ny konkurrence-lovgivning på grundlag af komiteernes indstillinger, men det norske løn- og prisdepartement arbejder med et nyt forslag herom, som på flere punkter svarer til den svenske lovgivning.

I Danmark blev der på grundlag af komitébetænkningen tre gange fremsat lovforslag, men de blev af forskellige grunde ikke færdigbehandlet. I 1969 nedsatte handelsministeriet en kommission til undersøgelse af forbrugerproblemer, blandt andet forbrugernes stilling inden for konkurrence-lovgivningen. Kommissionens arbejde er ikke tilendebragt.

Ensartet nordisk lovgivning foreligger således ikke på dette område, men det er ikke ensbetydende med, at retsenheden er gået tabt. Det er lovgivningens udformning, der til en vis grad adskiller sig fra land til land, men hovedlinierne er ensartede, og grundtankerne ligger nær hverandre. Ulighedene er først og fremmest en følge af uensartet lovgivningspraksis og administrativ struktur.

Denne vurdering var også den væsentligste baggrund for, at Nordisk Råd på 18. session 1970 vedtog ikke at foretage sig noget i anledning af to medlemsforslag om konkurrencelovgivningen.

b) Formueretlig lovgivning

Herved tænkes i første række på lovene om aftaler, køb og kommission. Alle tre er blevet til i nordisk samarbejde (dog er købe- og kommissionslovene ikke gennemført i Finland), og lovene er i alt væsentligt ensartede. Overvejelser om revision af købe- og kommissionslovene foregår i nært samarbejde mellem nordiske sagkyndige komiteer (*jfr. beretningen om lov-samarbejde og meddelelsen om rek. 32/1962*), og der er næppe grundlag for at frygte, at dette arbejde vil føre til større uoverensstemmelser.

Også de igangværende overvejelser om indførelse af en "angrefrist" foregår i nært nordisk samarbejde. Det i medlemsforslaget omhandlede svenske lovforslag om forbud mod utilbørlige aftalevilkår angår alene aftaleformularen, men ikke de civilretlige virkninger af individuelle aftaler.

c) Krav til produkter og emballage

Dette område fremhæves af flere remisudtalelser, og Danske Reklamebureauers Brancheforening mener endog, at den herværende uensartethed er

en större hindring för en lettelse af marknadsföringen i Norden end forskeligheder med hensyn til konkurrenceretlige og reklamemæssige spørgsmål.

BILAGA 3

I efterhand inkommet yttrande

Ministeriet för utrikesärendena:

Enligt ministeriets för utrikesärendena åsikt utgör frågan om ett nordiskt förenhetligande av lagstiftningen rörande marknadsföringen av varor och tjänster en del av den allmänna strävan att förenhetliga lagstiftningen inom de nordiska länderna på områden, där detta är nyttigt med tanke på underlättandet av umgänget dessa länder emellan.

Tack vare EFTA bedrivs den internordiska handeln med få undantag fri från kvantitativa importrestriktioner och tullar. För att kunna draga största möjliga nytta av den fria ramen för handelsutbytet, borde man sträva efter, att ej heller andra hinder skulle stå i vägen för handels utveckling. En oenhetlig lagstiftning rörande marknadsföring i de olika nordiska länderna kan bilda olägenheter och t. o. m. hinder för en ökning av handelsutbytet, varför ministeriet för utrikesärendena i princip understöder åtgärder — inbegripet möjligheten att förenhetliga den nordiska lagstiftningen rörande marknadsföringen av varor och tjänster — vilka är ägnade att främja handels utveckling.

Det bör konstateras, att den relativa andelen av Finlands export till de nordiska länderna i förhållande till vår totalexport har ökat från 9 procent i början av 1960-talet till över 20 procent och att varusortimentet i Finlands export till de övriga nordiska länderna omfattar rikligt med konsumtionsvaror, vilket för sin del stöder behovet av en harmonisering av marknadsföringslagstiftningen.

Helsingfors den 21 januari 1971

Pentti Uusivirta

Avdelningschef

Bo Ådahl

Byråsekreterare

Medlemsförslag

om en järnvägsförbindelse över Svinesund

(Väckt av Magnus Andersen, Martha Johannessen och Sven Mellqvist)

Enligt föreliggande planer skall förstärkning av Svinesundsbron utföras under 1970—1971. Totala kostnaden beräknas till 1 100 000 kronor, varav Norge och Sverige bidrager med halva beloppet var.

Beslut om byggande av en bro mellan Sverige och Norge över Idefjorden vid Svinesund fattades av svenska riksdagen och norska stortinget år 1938. Bron som är utförd i tre bågspann är en landsvägsbro. Brons tillkomst medförde redan de första åren en mycket hög trafikintensitet både till och från Norge. Såväl personbilstrafiken som den tunga lastbilstrafiken har ökat varje år. Under 1969 var ökningen rekordartad. Enligt uppgift från tullverket ökade godsmängden till Sverige med inte mindre än 183 071 till 329 200 ton, och i motsatta riktningen ökade godsmängden från 307 458 ton till 626 255 ton. Det är framför allt skogsprodukter som exporteras till Norge, och tullen konstaterar att handeln ökat sedan EFTA:s tillkomst liksom att allt större mängd transporterats på lastbil jämfört med tidigare. Förr om åren har mycket gods transporterats med hjälp av fartyg.

Denna ökade trafik har medfört att bron måste förstärkas. Även om en förstärkning av bron löser dagens trafikproblem över Svinesund, måste ändå utredningar nu göras för att lösa trafikproblem som kommer att uppstå i en mycket nära framtid när E 6 ombyggs såväl på den svenska som på den norska sidan av Svinesund. Den växande gemensamma nordiska varumarknaden ställer också krav på förbättrade kommunikationer länderna emellan. Enligt vår uppfattning bör en överflyttning av lastbilstrafik till järnväg stimuleras. En ytterligare förstärkning av bron kan övervägas, men den bästa lösningen kan visa sig vara nybyggnad av en kombinerad järnvägs- och lastbilsbro över Svinesund. Därmed frigöres den nuvarande bron helt för persontrafiken. Byggande av en järnvägsbro över Svinesund var aktuell redan i slutet av 1800-talet när järnvägen från Göteborg genom Bohuslän till Norge planlades. Enighet uppnåddes emellertid icke mellan de norska och svenska myndigheterna om järnvägens sträckning på den norska sidan av Svinesund. Beslut fattades därför av den svenska riksdagen år 1898 (Kungl. Maj:ts proposition 45) om att bygga järnvägen till Skee 7 kilometer

söder om Strömstad i avvaktan på att överenskommelse kunde träffas med Norge om byggandet av den 25 kilometer långa återstående delen till det norska järnvägsnätet.

I Kungl. Maj:ts proposition 298 år 1938 lämnades en utförlig redogörelse för utvecklingen fram till år 1938. Av denna redogörelse framgår att de offentliga utredningarna hade framhållit betydelsen av att den gamla järnvägsplanen förverkligades men att full enighet icke hade kunnat nås om sträckningen av denna mellanriksbana.

Frågan om en eventuell lösning av den tunga trafikens problem till och från Norge genom byggande av en järnvägsförbindelse över Svinesund har i år tagits upp i en motion i Sveriges riksdag (nr I: 484 år 1970). Då båda länderna är berörda, skulle det vara värdefullt att få denna fråga behandlad i Nordiska rådet. En rekommendation till regeringarna i Norge och Sverige att undersöka lämpligheten av att bygga en järnvägsförbindelse över Svinesund bör eftersträvas.

Med hänvisning till det anförda hemställer vi,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Norge och Sverige att företa en undersökning om den tunga trafikens problem över Svinesund kan lösas genom en fortsatt utbyggnad av Bohusbanan med anknytning till det norska järnvägsnätet, t. ex. med järnvägsbro över Svinesund.

Stockholm den 23 april 1970

Magnus Andersen (A)   *Martha Johannessen (A)*   *Sven Mellqvist (s)*

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget****N o r g e**

Samferdselsdepartementet hänvisar i skrivelse den 4 augusti 1970 till yttranden från Norges statsbaner och Vegdirektoratet (se nedan).

Statens vegvesen, vegdirektoratet:

Det foregår for tiden forsterkningsarbeider på Svinesunds bru. Planene for disse forsterkningsarbeider bygger på de svenske belastningsforskrifter av 1960. Disse ligger noe over den norske vektklasse 10/16 aksel/boggitrykk og nær opptil den vektklasse på 13/21 aksel/boggitrykk som norsk vegplan forutsetter for bruer.

Sett på bakgrunn av de aksel/boggitrykk som kan tillates på E-6 fra Svinesund, og videre i Norge vil en ytterligere forsterkning av Svinesunds bru for å oppnå en høyere belastningsklasse enn den brua nå vil få, ikke være aktuell sett fra et norsk synspunkt.

Det er imidlertid må regne med, er at trafikkøkningen på E-6 vil føre til at de nåværende 2 kjørefelt over Svinesund ikke vil være tilstrekkelige i fremtiden.

Svinesundbrua hadde i 1969 en døgntrafikk målt som årsmiddel på 3 250 motorkjøretøyer. Våre prognoser viser tilsvarende for 1975 6 400 motorkjøretøyer og for 1990 12 000 motorkjøretøyer.

Føringsavstanden mellom fortauskantene på Svinesund bru er 7,0 meter, og denne vil ikke bli endret ved den planlagte forsterkning. Det er 2-sidige fortau av bredde 1,25 meter. I forbindelse med de planlagte forsterkninger vil det bli oppsatt 0,5 meter høye rekkverk langs fortauskantene for å hindre kjøretøyer i å komme inn på fortauet. Fri åpning mellom rekkverkene er forutsatt å skulle bli 7,0 meter. Brua vil da få et tverrsnitt som tilsvarer vegklasse II d.

Den mulige kapasitet for denne vegklasse er i vegnormalene angitt til 1 200 personbilenheter pr. time, det kan da regnes med at strekningen over brua vil kunne tåle en ÅDT på ca. 10 500 kjøretøyer. Det vil si at brua med sine to kjørefelt vil kunne avvikle de forventede trafikkmengder fram mot 1990-årene. En må da akseptere at det periodevis kan bli en forholdsvis betydelig oppstuvning av trafikken på begge sider av brua.

I norsk vegplan er det angitt at E-6 mot Svinesund bygges ut til 4 kjørefelt i 3. periode.

Vegdirektoratet regner med at bare en ubetydelig del av den forventede trafikk på E-6 vil bli overført til en eventuell jernbane over Svinesund. Den forutsatte utbygging av E-6 til 4 kjørefelt vil være nødvendig enten det kommer en jernbane eller ikke. Det vil bli en relativ kostbar utbygging. En bør imidlertid være klar over at E-6 med 4 kjørefelt og høy standard ellers vil ha en meget betydelig kapasitetsreserve, slik at en betydelig tungtrafikk vil kunne avvikles uten særlige problemer.

Sett på denne bakgrunn kan en ut fra vegvesenets synspunkt ikke finne at det er et reelt behov for å avlaste E-6 med en jernbaneforbindelse over Svinesund.

Oslo, 13. juli 1970

Etter fullmakt

Olav A. B. Torpp

A. J. Grotterød

Norges statsbaner:

Forslag om å bygge ut jernbaneforbindelse mellom Norge og Sverige over Svinesund som erstatning for, eller i tillegg til, forbindelsen over Kornsjö, ble sist reist i den svenske Riksdagen i 1934. Det ble den gang lagt fram to alternativer til ny jernbanetracé, nemlig:

1. Berg—Svinesund—Skee—Göteborg og
2. Halden—Bullaren—Göteborg.

Det første alternativ ble nærmere vurdert av NSB. Det ble foretatt en del beregninger og utarbeidet kostnadsoverslag for den norske anleggsstrekningen fra Berg til Svinesundbrua, og den norske andelen av Svinesundbrua. Av disse beregninger kan fastslåes:

I stedet for de 38,19 km som man i dag har fra Berg til Kornsjö, vil avstanden fra Berg til Iddefjorden midtvanns bli 6,72 km, altså en forkortelse av den norske strekning med 31,47 km.

Dessuten vil man kunne få bedre stignings-/fallforhold enn de nåværende opp til 25 ‰, og trolig også noe bedre kurvatur.

På svensk side vil avstanden fra grensen Kornsjö/Svinesund til Göteborg öke fra 188 km til vel 194 km, slik at avstanden Berg—Göteborg blir ca. 25 km kortere. Dette vil bety en forkortelse av reise-/transporttiden med ca. 20 min.

Transportmengder ved NSB over Kornsjö, og utviklingen de siste 5 år, vises i etterfølgende tabell.

Trafikkslag	1965	1966	1967	1968	1969	Endring i %
Reisende til/fra Sverige	185 996	152 703	144 824	127 816	124 816	+ 32
" " Kontinentet	95 323	108 596	141 103	138 402	79 840	+ 16
Sum:	281 319	261 299	285 927	266 219	204 710	+ 27
Sendte vognlaster, ant. tonn	149 009	152 001	144 323	167 206	186 201	+ 25
Herav til Kontinentet "					74 851	
Mottatte vognlaster "	347 618	486 744	536 653	543 521	597 118	+ 72
Herav:						
Fra Kontinentet "					141 980	
Kubb (fra Sverige) "	163 200	262 700	268 900	240 300	230 982	
Sendt stykkgoods "	6 146	5 720	5 879	5 062	4 698	+ 23
Herav til Kontinentet "					1 221	
Mottatt stykkgoods "	10 351	10 317	11 494	11 273	11 190	+ 8
Herav fra Kontinentet "					3 942	

Under forutsetning av at Kornsjø/Halden utbygges som planlagt, er NSB's kapasitet o/Kornsjø tilstrekkelig i overskuelig framtid, hensyn tatt til forventet trafikkøkning.

En ny jernbaneforbindelse over Svinesund, i tillegg til den bestående o/Kornsjø, vil derfor bety en overkapasitet.

Da trafikken til/fra Sverige og Kontinentet utgjør den alt overveiende del av trafikken på strekningen Halden—Kornsjø, kan denne del av nåværende bane synes å stå i fare for å miste sin eksistensberettigelse dersom man går inn for den nye linjen over Svinesund. Man forutsetter at Halden bør beholde sin tilknytning til jernbanenettet, og man vil i tilfelle få en 5,71 km lang sidelinje fra Berg til Halden.

Den forholdsvis beskjedne reduksjon av transportlengden (25 km) og transporttiden (20 min) som man vil kunne oppnå over Svinesund, antas ikke å få nevneverdig innflytelse på NSB's konkurranseevne.

Det synes derfor vanskelig å forsvare de store investeringer som det foreslåtte prosjekt vil måtte medføre.

Oslo, 9. juli 1970

Edvard Heiberg

E. Øiseth

S v e r i g e

Statens järnvägar:

En likalydande motion har väckts i Sveriges riksdag och har besvarats som framgår av bifogade kopia (*se Bihang*).

Som SJ svar på medlemsförslaget får jag alltså hänvisa till denna kopia.

Stockholm den 11 juni 1970

Enligt uppdrag

Ingemar Bäckström

Driftdirektör

BIHANG

Yttrande av statens järnvägar till statsutskottet i den svenska riksdagen rörande järnvägsförbindelse över Svinesund

---

De kvantiteter gods som anges av motionärerna kan — även om de i sin helhet skulle överföras till järnväg — bilda underlag för omkring 4 tåg i vardera riktningen.

Då det är orealistiskt att räkna med att allt gods skulle kunna överföras till järnväg bör man räkna med 2 à 3 tågpar per dygn.

De transportrelationer som det är fråga om, kan betjänas på fullgott sätt via den nu befintliga järnvägen över Mellerud—Kornsjö.

Med nuvarande trafikomfattning på denna bandel kan ytterligare 3 tågpar per dygn framföras med befintlig linjekapacitet.

Banstandarderna på Bohusbanan upp till Skee är till övervägande del lägre än på sträckan Göteborg—Mellerud—Kornsjö. Vinster i tid och väg vid en broförbindelse över Svinesund blir för järnvägens del därför obetydliga.

En kombinerad järnvägs- och landsvägsbro som nämns i motionerna torde inte ge någon sammanlagd nytrafik över gränsen men kan innebära att trafik överföres från nu befintlig linjesträckning till en förlängd Bohusbana.

Ett realiserande av motionerna skulle alltså resultera i en nybyggd och från början knappast lönsam bana jämte en allvarligt försämrad lönsamhet på den nu befintliga järnvägsförbindelsen över Mellerud—Kornsjö.

En kombinerad järnvägs- och landsvägsbro är enligt SJ mening varken samhällsekonomiskt eller transportekonomiskt motiverad.

Stockholm den 21 maj 1970

Lars Peterson

Ingemar Bäckström

Statens vägverk:

Landsvägsbron över Svinesund togs i bruk 1946. Den dimensionerades enligt 1931 års belastningsbestämmelser (byggnadsarbetet påbörjades 1939, men avbröts av kriget). Vägmyndigheterna i Sverige och Norge har träffat överenskommelse om förstärkning av bron, så att den kan bära den belastning, som broar i dag dimensioneras för.

Detta förstärkningsarbete pågår och beräknas vara avslutat under hösten 1971.

I anslutning till arbetena på bron kommer även förstärkningsarbeten att genomföras på den svenska delen av riksväg E 6, för att även vägen skall kunna belastas med nu tillåtna axel- och boggitryck samt bruttovikt. Dessa arbeten sker inom ramen för verkets flerårsplaner och beräknas vara avslutade under år 1972.

På längre sikt kommer inte dessa åtgärder att vara tillfyllest. Av den anledningen kommer under året en omfattande trafikundersökning att genomföras i norra Bohuslän. Resultaten av denna avses bilda en del av grunden i den utredning angående lämpligaste sträckningen för en helt nybyggd riksväg E 6, som nu inletts. Denna utredning görs helt förutsättningslös och kommer även att ge anvisning om var gränsövergången mot Norge bör ske. Därmed definieras även kraven på en eventuellt ny bro över Svinesund.

Den i föreliggande medlemsförslag rekommenderade åtgärden, att bygga en ny, kombinerad järnvägs- och lastbilsbro över Svinesund med avsikten att den existerande bron skulle betjäna övrig vägtrafik, är inte acceptabel ur vägtrafiksynpunkt, då denna övriga vägtrafik — vid den tidpunkt då den nya bron kan tagas i bruk — har nått en sådan storleksordning, att den inte kan avvecklas på den gamla bron.

Järnvägsfrågorna i förslaget anser sig verket inte ha förutsättningar att taga ställning till, då ett sådant ställningstagande knappast kan göras utan omfattande grundmaterial av såväl teknisk som ekonomisk natur.

Stockholm den 12 juni 1970

Gust. Vahlberg

Bertil Ström

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län:

Länsstyrelsen vill med anledning härav åberopa bilagt yttrande över vid innevarande riksdag väckta motionerna I: 484 och II: 551 i rubricerade ärendet (*se Bihang*).

Göteborg den 2 juli 1970

På länsstyrelsens vägnar:

Carl-Gustaf Carlsson

Yttrande från länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län till statsutskottet i den svenska riksdagen rörande järnvägsförbindelse över Svinesund

---

Länsstyrelsen har tidigare i sitt yttrande över betänkandet "NORDTRANS. Norden som en gemensam lokaliserings- och kommunikationsregion" (NU 1969: 13) kraftigt understrukit nödvändigheten av dels en total integrering mellan olika transportsystem, dels en samordning av de nordiska ländernas trafikpolitik.

I yttranden över såväl betänkandet "De statliga sjöfartsavgifterna" (Stencil k 1968: 9) som "Vägplan 1970" (SOU 1969: 56 (*här ej tryckta*)) har länsstyrelsen dessutom framhållit att det starkt kan ifrågasättas om lastbilstrafiken bär sin del av samhällskostnaderna i transporthänsesamt överhuvud satt i fråga om trafikpolitiken, som tidigare i stor utsträckning varit fallet, skall vara autonom och sidordnad den regionala utvecklings- och lokaliseringpolitiken.

Dessa ovan framförda synpunkter av mera principiell art synes kunna ligga till grund för länsstyrelsens bedömning i det följande av den väckta frågan angående en järnvägsförbindelse över Svinesund.

Gods- och persontrafiken till lands mellan Norge å ena sidan och väst-syd-Sverige samt kontinenten å andra sidan kommer med all sannolikhet att öka starkt under tiden fram mot kommande sekelskifte. Europaväg 6 genom norra Bohuslän är i nuläget föga skickad att ta emot denna ökning. Trots det förbättringsarbete, som nu pågår, kommer vägen inom några få år att vara omodern. Den långsiktiga planeringen av landtransporttrafiken mellan Norge och väst-syd-Sverige och kontinenten bör därför påskyndas, varvid samverkan med norska myndigheter bör äga rum. Vid en dylik trafikplanering bör järnvägs- och landsvägstrafiken ses i ett sammanhang. Att härvid en bedömning av frågan om en järnvägsförbindelse mellan Bohusbanan och det norska statsbanenätet bör göras anser länsstyrelsen vara helt naturligt. Dagens aktuella trafiksiffror torde vid en sådan långsiktig planering endast ha betydelse som en första utgångspunkt för en prognostisering, som måste ta med i bilden utvecklingen av centralhamnen i Göteborg, den starka expansionen av näringslivet i Osloregionen, tillkomsten av den projekterade Dröbakbroen, som bland annat avser att ge Vestfold och västnorge kortare och snabbare vägförbindelser med Sverige och kontinenten samt det ökade varuutbyte med mellaneuropa, som Norges ev. framtida anknytning till EEC kan komma att medföra.

Länsstyrelsen är sålunda angelägen att de här skisserade perspektiven på den framtida trafikutvecklingen tages med i bilden vid planeringen av landtransportförbindelserna genom Bohuslän över riksgränsen mot Östfold fylke. Länsstyrelsen vill därför förorda att motionen tages som utgångspunkt för ett förslag om en allsidig norsk-svensk utredning om förevarande trafikproblem och deras regionalpolitiska sammanhang, varvid det förutsättes att även frågan om järnvägsförbindelsen från norra Bohuslän till det norska industriområdet tages med i bedömningen. Att en vägning mot den redan

befintliga järnvägslinjen Mellerud—Kornsjö därvid bör ske är för länsstyrelsen självklart.

Göteborg den 29 juni 1970

Per Nyström

Carl-Gustaf Carlsson

Göteborgs och Bohus landsting:

— — — meddelas härmed att landstingets näringsnämnd den 19 maj 1970 avgivit yttrande över de i Sveriges riksdag väckta motionerna I: 484 och II: 551) om järnvägsförbindelse över Svinesund. Detta yttrande bifogas (*se Bihang*).

Vidare kan meddelas att landstingets näringsnämnd vid behandlingen av ifrågavarande ärende uppdrog åt undertecknad, förste planeringssekreterare Per-Olof Brogren, att undersöka förutsättningarna för att utföra en utredning rörande sträckningen av den i motionerna föreslagna järnvägsförbindelsen.

Göteborg den 2 juni 1970

För landstingets kansli

Per-Olof Brogren

BIHANG

Skrivelse från Göteborgs och Bohus läns landstings näringsnämnd till länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län rörande järnvägsförbindelse över Svinesund

Genom skrivelse den 16/4 1970 har länsstyrelsen hemställt om yttrande över vid riksdagen väckta motionerna I: 484 och II: 551 om en järnvägsförbindelse över Svinesund. I anledning härav får landstingets näringsnämnd anföra följande.

Som framgår i motionen ökade den sammanlagda godsmängden över Svinesund med i det närmaste 100 procent under år 1969. Upprustningen av Europaväg 6 kan innebära att Svinesundsbron kommer att få vidkännas en så kraftigt ökad trafikmängd att dess kapacitet — trots vidtagna förstärkningsarbeten — ej är tillräcklig.

Dessutom bör hänsyn tagas till att ett vidgat ekonomiskt samarbete mellan Norge och Sverige torde medföra att godstrafiken på E 6 kommer att öka ytterligare.

Det synes därför motiverat att pröva alternativa lösningar rörande trafikledernas utformning i ifrågavarande gränsområde.

Näringsnämnden instämmer därför i motionärernas förslag om att den tunga trafikens problem till och från Norge måste bli föremål för behandling av svenska och norska myndigheter och att frågan om en järnvägsbro över Svinesund beaktas i detta sammanhang.

Göteborg den 19 maj 1970

På Göteborgs och Bohus läns landstings näringsnämnds vägnar

Kjell A. Mattsson

Per-Olof Brogren

BILAGA 2

Skrivelse från Nordiska rådets presidium till Sven Baaz, Strömstad, rörande en järnvägsförbindelse mellan Norge och Sverige

Till Nordiska rådet har Sven Baaz, Strömstad, ingivit en den 7 juni 1970 dagtecknad framställning om en järnvägsförbindelse mellan Norge och Sverige via Svinesund och om en ny dragning av Europaväg 6 över svensk-norska gränsen.

De i framställningen väckta frågorna kommer att behandlas i rådet i anledning av ett av två norska och en svensk rådsmedlem väckt medlemsförslag om en gemensam norsk-svensk undersökning av om problemen i samband med den tunga trafiken över Svinesund kan lösas genom en vidare utbyggnad av Bohusbanan med anslutning till den norska järnvägen, t. ex. genom en järnvägsbro över Svinesund.

Nordiska rådets presidium får hänvisa till detta medlemsförslag och anser ytterligare åtgärd i saken icke erforderlig. Baaz' skrivelse föranleder därför icke något presidiets initiativ.

Arild den 7 september 1970

För Nordiska rådets presidium

Enligt uppdrag:

Gustaf Petrén

*BILAGA 3***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget**

Til trafikudvalget er henvist et medlemsforslag om jernbaneforbindelse over Svinesund. Udvalget har tidligere behandlet forslaget på et møde i Øster-Marie den 11. august 1970.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslaget, der er fremsat af Magnus Andersen, Martha Johannessen og Sven Mellqvist, henvises til, at den stadige vækst såvel i personbiltrafikken som i lastbiltrafikken har gjort det nødvendigt nu at foretage væsentlige forstærkningsarbejder på den eksisterende vejbro over Svinesund. Forslagsstillerne, som forventer en fortsat stigning i trafikken, og som er af den opfattelse, at en overflytning af godstransport fra lastbiler til jernbane bør stimuleres, henstiller, at Nordisk Råd vedtager en rekommandation til regeringerne i Norge og Sverige om at foretage en undersøgelse af, om problemerne vedrørende den tunge trafik over Svinesund kan løses ved en fortsat udbygning af Bohusbanen med tilknytning til det norske jernbanenet f. eks. ved en jernbanebro over Svinesund.

2. Udtalelser

Udtalelser i anledning af medlemsforslaget er afgivet af følgende myndigheder m. fl.:

Norge

Samferdselsdepartementet.
Statens vegvesen, Vegdirektoratet.
Norges statsbaner

Sverige

Statens järnvägar.
Statens vägverk.
Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län.
Göteborgs och Bohus landsting.

Norges statsbaner oplyser, at man ved at føre jernbaneforbindelsen mellem Norge og Sverige over Svinesund vil kunne forkorte strækningen mellem Berg og Göteborg med ca. 25 km, hvilket vil betyde en nedsættelse af køretiden med ca. 20 minutter. Der er imidlertid planlagt en udbygning af strækningen Kornsjö—Halden, og en sådan udbygning vil medføre, at NSB's kapacitet på denne strækning vil være tilstrækkelig inden for en

overskuelig fremtid, også når hensyn tages til forventet øgning af trafikens omfang.

En ny jernbaneforbindelse over Svinesund som supplement til den eksisterende forbindelse over Kornsjö vil derfor betyde en overkapacitet. Norges statsbaner er af den opfattelse, at den beskedne reduktion, der kan opnås i transportafstand og transporttid, ikke kan få nævneværdig indflydelse på banernes konkurrenceevne, og finder det derfor ikke forsvarligt at foretage de store investeringer, som det i medlemsforslaget omhandlede projekt om anlæg af en jernbaneforbindelse over Svinesund ville kræve.

Statens järnvägar i Sverige henviser ligeledes til, at det transportbehov, der kan blive tale om, på tilfredsstillende måde kan dækkes af den eksisterende jernbaneforbindelse over Mellerud og Kornsjö, som har kapacitet til yderligere 3 togpar i døgnet. Da standarden på Bohusbanen, som skulle indgå i en eventuel forbindelse over Svinesund, for størstedelen er lavere end for den nuværende mellemrigsforbindelse Göteborg—Mellerud—Kornsjö, bliver tidsgevinsten kun ubetydelig, ligesom nedsættelsen af afstanden kun bliver lille. SJ mener, at det hverken samfundsøkonomisk eller transportøkonomisk er motiveret at bygge en jernbaneforbindelse med bro over Svinesund.

Det norske vejdirektorat redegør for de igangværende forstærkningsarbejder på vejbroen over Svinesund og udtaler, at en yderligere forstærkning af broen for at kunne tillade kørsel med endnu tungere køretøjer, end broen nu udbygges til, ikke vil være aktuel set fra et norsk synspunkt. Man må imidlertid regne med, at de nuværende 2 kørebaner over Svinesund ikke vil være tilstrækkelige i fremtiden. Vejdirektoratet regner med, at kun en ubetydelig del af den forventede trafik på Europavej 6 vil blive overført til en eventuel jernbane over Svinesund, og at den fortsatte udbygning af vejen vil være nødvendig, uanset om der bygges en jernbane eller ikke. En udbygning af Europavej 6 til en vej med høj standard og 4 kørebaner vil give vejen en stor kapacitet, således at en betydelig tung trafik vil kunne afvikles uden særlige problemer. Fra vejråsenets side finder man derfor ikke, at der er et reelt behov for at aflaste Europavej 6 ved at bygge en jernbaneforbindelse over Svinesund.

Statens vägverk i Sverige oplyser, at det igangværende forstærkningsarbejde på Svinesundsbroen ventes afsluttet i efteråret 1971, og at udbygningen af den svenske del af Europavej 6, således at den kan belastes med de nu tilladte aksel- og boggietryk samt totalvægt, ventes gennemført i løbet af 1972. Disse foranstaltninger vil imidlertid ikke være tilstrækkelige på længere sigt, og der vil derfor i løbet af 1970 blive gennemført en omfattende trafikundersøgelse i det nordlige Bohuslän. Resultatet af denne undersøgelse vil indgå i grundlaget for en påbegyndt udredning vedrørende den mest hensigtsmæssige linieføring for en nybygget Europa-

vej 6. Denne udredning vil også definere behovet for en eventuel ny broforbindelse over Svinesund.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län henviser til tidligere i andre anledninger fremsatte udtalelser af principiel karakter. Länsstyrelsen er i disse udtalelser gået ind for en total integrering mellem de forskellige transportsystemer og en samordning af de nordiske landes trafikpolitik. Länsstyrelsen har også stærkt fremhævet spørgsmålet, om lastbiltrafikken bærer sin del af samfundets udgifter til transportapparatet, og spørgsmålet om, hvorvidt trafikpolitikken i samme grad som hidtil skal være autonom og ligestillet med den regionale udviklings- og lokaliseringspolitik. Länsstyrelsen henviser også til væksten af landtrafikken og til, at den nuværende Europavej 6 ikke vil kunne tage imod denne vækst. Länsstyrelsen går derfor ind for, at der iværksættes en alsidig norsk-svensk udredning af de foreliggende trafikproblemer og deres regionalpolitiske sammenhæng, idet herved forudsættes, at også spørgsmålet om jernbaneforbindelse mellem Bohusbanen og det norske statsbanenet tages op.

Göteborgs og Bohus landsting henviser ligeledes til tidligere udtalelse, hvori landstinget er gået ind for, at problemerne vedrørende den tunge trafik til og fra Norge tages op til behandling af norske og svenske myndigheder, og at spørgsmålet om en jernbanebro herved tages i betragtning. Landstinget oplyser, at det har iværksat en undersøgelse af forudsætningerne for at foretage en udredning vedrørende linieføringen for en ny jernbaneforbindelse.

3. T r a f i k u d v a l g e t

Trafikudvalget har ved flere lejligheder gjort sig til talsmand for, at forbindelserne mellem de nordiske landes hovedstæder udbygges til en høj standard, og på grundlag af indstillinger fra udvalget har Nordisk Råd vedtaget flere rekommandationer herom. Som eksempler herpå kan nævnes for så vidt angår forbindelsen mellem Helsingfors og Stockholm rek.nr. 29/1967, hvori det henstilles at fastlægge linieføringen og at indlemme forbindelsen i Europavejsystemet som en forlængelse af E 3, for så vidt angår forbindelsen mellem Oslo og Stockholm rek.nr. 13/1969 vedrørende blandt andet udbygning af E 18 og for så vidt angår forbindelserna mellem København på den ene side og Helsingfors, Oslo og Stockholm på den anden side, senest rek. nr. 21/1969 vedrørende blandt andet anlæg af en bro og/eller tunnel over Øresund, der vil komme til at indgå i disse forbindelser. Den i det nu foreliggende medlemsforslag omhandlede bro over Svinesund indgår i forbindelsen mellem Oslo og København, som efter udvalgets opfattelse også bør underkastes væsentlige forbedringer. Udvalget er derfor positivt indstillet til en udbygning af såvel vej- som jernbaneforbindelsen og ser — både af økonomiske og trafiksikkerhedsmæssige grunde — med stor sympati på tanken om en undersøgelse af mulighederne for at

overføre en del af den tunge trafik fra lastbiler til jernbane. Da det i anledning af medlemsforslaget indkomne remismateriale imidlertid viser, at den eksisterende jernbaneforbindelse har tilstrækkelig kapacitet til at befordre den forøgelse i godsmængden, som kan forventes i en overskuelig fremtid, finder trafikudvalget det ikke nødvendigt at iværksætte en isoleret undersøgelse vedrørende trafikken over Svinesund, men finder det mere hensigtsmæssigt, at dette spørgsmål tages op som et led i det fremtidige nordiske transport-samarbejde, som trafikudvalget agter at stille forslag om i sin betænkning til medlemsforslag om en nordisk transportoverenskomst (*Sak A 283/t*) og som også skulle omfatte fælles planlægning.

Det tilføjes, at der — som det også fremgår af bilag til remissvarene til nærværende forslag — i den svenske riksdag er rejst forslag om norsk-svenske forhandlinger om problemerne vedrørende den tunge trafik over Svinesund. Disse forslag, som blev fremsat den 28. januar 1970 (motion nr. 484 i Första kammaren og motion nr. 551 i Andra kammaren), er endnu ikke færdigbehandlet i riksdagen.

Udvalget indstiller,

at rådet ikke foretager sig noget i anledning af medlemsforslaget.

Østersøen om bord i m/s "Finlandia", den 12. november 1970

<i>Magnus Andersen (A)</i>	<i>Leif Cassel (m)</i>	<i>Kresten Damsgaard (V)</i>
<i>Veikko Hanhiova (K)</i>	<i>Svend Horn (S)</i>	<i>Martha Johannessen (A)</i>
<i>Magnús Kjartansson (Ab)</i>	<i>Aksel Larsen (SF)</i>	<i>Bror Lillqvist (Sd)</i>
<i>Sven Mellqvist (s)</i>	<i>Erling Norvik (H)</i>	<i>Gösta Skoglund (s)</i>
	<i>Pekka Tarjanne (Lkp)</i>	

Formand

Medlemsförslag

om internordisk kommitté för vattenfrågorna i Kattegatt och Skagerack

(Väckt av Doris Håvik, Martha Johannessen och Ingrid Segerstedt Wiberg)

Det växande intresset för miljöfrågor i Norden har på olika sätt avspeglats i Nordiska rådets verksamhet. En konferens om mark- och vattenföroreningar hölls 1967 (NU 1967:13) och ett medlemsförslag om samarbete rörande föroreningsfrågorna (A 164/s) framlades samma år och behandlades i rådets socialpolitiska utskott. Utskottet gav det samnordiska organet Nordforsk i uppdrag att göra en analys av "förefintliga samarbetsmöjligheter i Norden på föroreningsområdet samt uppgöra förslag till prioritering av dessa samarbetsprojekt inbördes". Nordforsks miljövrdsutredning (NU 1969: 3) framlades för rådet vid den sjuttonde sessionen i Stockholm, varvid rådet rekommenderade regeringarna "att skapa förutsättningar för ett effektivt nordiskt samarbete på miljövrdsområde, exempelvis i de av Nordforsk föreslagna formerna". Den gränsregionala aspekten av miljöproblemen har tillika uppmärksamats bl. a. genom den dansk-svenska Öresundsvattenkommittén. Det förefaller realistiskt att miljöproblemen i gränsregionerna blir föremål för en särskild intensiv uppmärksamhet parallellt med att olika åtgärder för ett fastare nordiskt miljövrdsarbete på central nivå övervägs.

Vid Föreningarna Nordens Förbunds seminarium "Nordisk gränsregion: Miljövrds och urbanisering" i Göteborg den 4—5 oktober 1969 behandlades en rad frågor av stark angelägenhetsgrad för i första hand städer och orter utmed Västerhavet och Öresund. I seminariet deltog efter inbjudan ett 60-tal företrädare för kommunala, regionala och centrala organ i Danmark, Norge och Sverige och representanter för Nordiska rådet. Ett preliminärt fakta-material om föroreningssituationen på vattenvrdsområdet hade sammanställts inför seminariet. Deltagarna antog ett uttalande som bifogas (se Tillägg).

Deltagarna i seminariet föreslog bl. a. mot bakgrund av de diskussioner som hållits att "intressenter utmed recipienter som Öresund, Skagerack och Kattegatt bör ges möjligheter att samordna sina reningsproblem t. ex. genom en verkställande kommitté". Uttalandet baserades på det förhållandet, att den aktuella recipienten är ett internationellt hav där föroreningar kommer från olika länder, främst Sverige, Danmark och Norge, men även indirekt, om än mer svårbedömt, från Östersjöns strandstater. Det är följaktli-

gen väsentligt, att grannländerna vidtar likartade reningsåtgärder med tanke på recipienten. Om så ej sker, kan åtgärder vidtagna på en plats omintetgöras genom fortsatt nedsmutsning från städer och orter i ett grannland. Ställt på sin spets kunde problemet uttryckas så, att sådana reningsåtgärder som vidtas av en av intressenterna skulle kunna utnyttjas av de övriga genom att dessa kunde dröja så mycket längre med att vidta egna åtgärder. I syfte att få till stånd varaktiga förbättringar är det alltså nödvändigt att överenskommelser träffas mellan berörda länder.

I syfte att på ett kontinuerligt sätt samordna vattenvårdsfrågorna utmed Västerhavet borde ett internordiskt organ sammansatt av företrädare från de tre berörda länderna tillsättas. Organet skulle ha som målsättning att skaffa fram och bearbeta fakta angående förhållandena och förändringarna i Västerhavet. Uppgiften skulle också vara att sammanställa och bedöma dessa faktorer för att få säkrare vetskap om det stora händelseförloppet i havet. Det framstår som anmärkningsvärt, att man i dag ej har en kontinuerlig kontroll på vattenutbytet genom Öresund och Bälten och ej heller mer än helt allmänt vet vilka faktorer som styr utvecklingsförloppen exempelvis i Östersjön. Man har också otillräcklig kunskap om den vattenventilation längs västkustområdet, som genereras av den Balliska strömmen och andra faktorer. Även kunskapen om vattenutbytet mellan Nordsjön—Skagerack och Skagerack—Kattegatt är i dag otillräcklig.

Arbetsuppgifterna skulle möjligen kunna exemplifieras sålunda:

1. Samordning och systematisering av genomförda, pågående och planerade undersökningar inklusive aktualisering av nya undersökningar.
2. Kontroll av förändringarnas omfattning och intensitet både beträffande miljöbefrämjande och miljöhotande aktiviteter (vandrande gifter).
3. Samordning av och förslag till åtgärder från de olika ländernas sida beträffande miljöskydd.

Det är angeläget att en dylik internordisk kommitté inte förlorar sig i djuplodande vetenskapligt forskningsarbete utan med en klart realistisk inställning gör bedömanden efter hand angående praktiska åtgärder, som kan anses erforderliga.

För olika kustavsnitt inom respektive länder kunde sedan miljövårdsgrupper bildas med sikte på en regional samordning och redovisning av lokalt bedrivna undersökningar.

Under återopande av vad som ovan anförts hemställer vi,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark, Norge och Sverige att tillsätta en kommitté för samordning av miljövårdsåtgärder utmed Västerhavet.

Stockholm och Oslo den 29 april 1970

Doris Håvik (s) Martha Johannessen (A) Ingrid Segerstedt Wiberg (fp)

TILLÄGG

**Uttalande från Föreningarna Nordens Förbunds seminarium
»Nordisk gränsregion: Miljövård och urbanisering»
i Göteborg den 4—5 oktober 1969**

Seminariet konstaterar att de nordiska länderna har ett starkt intresse av ett fastare samarbete inom natur- och miljövårdsfrågor och efterlyser en helhjärtad politisk satsning från statsledningarnas sida inom detta fält. Lokaliseringspolitik och natur- och miljövårdsfrågor bör i ökad utsträckning samordnas och ländernas målsättning och lagstiftning harmoniseras.

Seminariet anser att frågan om en nordisk natur- och miljövårdskonvention bör övervägas i syfte att i Helsingforsavtalets anda skapa bättre grundlag för framtida samverkan. En sådan regional konvention skulle på ett värdefullt sätt manifesteras nordisk sammanhållning inför det europeiska naturvårdsåret 1970 och FN:s planerade världskonferens i Sverige 1972 samt komplettera pågående ansträngningar inom Nordek och Nordiska rådet.

I konventionen kunde riktlinjerna för ett fastare administrativt samarbete på internationell, central, regional och kommunal nivå dras upp samt angelägna samarbetsuppgifter närmare preciseras. Bland dessa märks t. ex. en utbyggd kapacitet för nordiska forskningsinstitutioner vad gäller vatten- och havsforskning samt en utvidgning och samordning av hydrologiska undersökningar. Förutsättningar för en fortlöpande registrering av ändringar i naturförhållandena i Norden bör skapas och dokumentering av miljöfarliga ämnen vid särskilda analysstationer komma till stånd. En nordisk samverkan vid avsättande av naturvårds- och fritidsområden i gränsregionerna bör uppmantras. Intressenter utmed recipienter som Öresund, Skagerack och Kattegatt bör ges möjligheter att samordna sina reningsprogram t. ex. genom en verkställande kommitté. Det inledda utredningsarbetet att i varje enskilt lands lagstiftning undanröja hindren för ett samarbete i gränsregionerna bör intensifieras.

De nordiska ländernas regeringar bör gemensamt verka för att ett internationellt miljövårdsinstitut upprättas, gärna förlagt till Norden.

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****Öresundsvattenkommittén:**

Även om kommitténs resurser varit begränsade torde dock genom kommitténs verksamhet baserad på engagerat och energiskt arbete från enskilda personer och vetenskapliga institutioner vid universitet och högskolor framför allt i Köpenhamn och Lund åtskilligt värdefullt vetenskapligt material insamlats under årens lopp. Materialet har samlats dels i en rapport "Öresundsvattenkommitténs undersökningar 1959--1964" och i en 5-årsrapport, som nu är under utarbetande och beräknas färdigställas i början av år 1971, dels i uppsatser, artiklar och föredrag. Genom att vidare till sina plenarmöten två gånger per år inbjuda representanter för vetenskapliga institutioner, statliga och kommunala myndigheter har kommittén försökt sprida information om föroreningsproblemen i Öresund.

Under de senaste åren har det för kommittén framstått som alltmer uppenbart att föroreningsfrågorna i Öresund inte kan behandlas isolerat. Öresund såsom ett av Östersjöns utlopp i Kattegatt är beroende av och påverkar förhållandena inom dessa vattenområden. Överläggningar har förts inom kommittén om att försöka utvidga undersökningsverksamheten genom samarbete med institutioner eller sammanslutningar, som sysslar med vattenvården i Östersjön och Kattegatt eller genom att påverka centrala myndigheter att skapa ett överordnande organ. Vidare har det i arbetet framstått som en brist att det inte varit möjligt att påverka en samordning mellan Sverige och Danmark i frågan dels om lagstiftning rörande vattenvård, så att likartad målsättning och bedömning av föroreningsfrågor på ömse sidor om Öresund kan åstadkommas, dels beträffande genomförandet av reningsåtgärder, så att en gemensam prioritering vid utbyggandet av vattenvårdsanläggningar kan äga rum.

Öresundsvattenkommittén vill sålunda starkt understryka, att erfarenheterna från kommitténs verksamhet klart talar för att det bör tillskapas ett internordiskt samarbetsorgan för Västerhavet på sätt, som i medlemsförslaget angivits och att regionala organ, bland vilka Öresundsvattenkommittén kan vara ett, bildas för att arbeta inom vissa mindre, naturligt avgränsade områden. Huruvida Östersjön även bör inbegripas i samordningen bör närmare övervägas. Kommittén vill även framhålla att förutom en samordning beträffande undersökningar och kontroll är det mycket angeläget

att också frågorna om samordning beträffande lagstiftning, allmän miljö-
vårdspolicy och åtgärdsprogram tas upp till behandling.

Malmö den 4 november 1970

För Öresundsvattenkommittén

V. Rønne

Ordförande

Tryggve Dackman

Nordforsk:

Nordforsk hälsar med tillfredsställelse alla initiativ till åtgärder som är
ägnade att bidra till nordiskt samarbete på föroreningsområdet i enlighet
med de allmänna synpunkter som anförts i Nordforsks miljövårdsutredning
och som nu lagts till grund för rådets rekommendation nr 4/1969.

Vattenfrågorna kring Västerhavet hör utan tvivel till de problem där ett
samarbete mellan de närmast berörda nordiska länderna ter sig naturligt
och angeläget. Upprättandet av en särskild kommitté för dessa frågor vore
därför enligt Nordforsks uppfattning ett steg i rätt riktning.

Å andra sidan kan en dylik kommitté knappast verka med optimal effekti-
vetet som ett helt fristående organ. Såsom förslagsställarna påpekar, in-
verkar även Östersjön på föroreningssituationen i Västerhavet, varför den
föreslagna kommittén bl. a. bör bedriva sin verksamhet i nära samarbete
med de förefintliga och planerade organen för koordinering av östersjö-
frågorna.

Vid Nordiska rådets adertonde session i februari 1970 i Reykjavik fram-
hölls i anslutning till medlemsförslaget om åtgärder mot Östersjöns förore-
ning (A 246/s) att ett eventuellt nordiskt kontaktorgan för miljövårdsfrågor
på departementsnivå skulle vara rätt forum för koordinering av östersjö-
samarbetet. Nordforsk delar denna uppfattning och finner det naturligt att
ett dylikt kontaktorgan, om det kommer till stånd, även skulle ta sig an
frågorna rörande Västerhavet och dess förorening.

Nordforsk tillstyrker sålunda det gjorda medlemsförslaget med den re-
servationen att en internordisk kommitté för samordning av miljövårds-
åtgärder utmed Västerhavet om möjligt bör organisatoriskt anknytas till
det tillänkta nordiska kontaktorganet för miljövårdsfrågor eller på annat
sätt inordnas i ett större organisatoriskt sammanhang.

Helsingfors den 11 september 1970

För Nordforsk

R. Woxén

Styrelsens ordförande

Nils Mustelin

Miljövärdsssekretariatets
föreståndare

D a n m a r k**Fiskeriministeriet:**

— — — skal man meddele, at der i fiskeriministeriet har været afholdt et møde om spørgsmålet med repræsentanter for handelsministeriet, udenrigsministeriet, indenrigsministeriet, boligministeriet, landbrugsministeriet, undervisningsministeriet, ministeriet for kulturelle anliggender og forureningsrådet, og at man på mødet er enedes om følgende udtalelse vedrørende forslaget:

Uanset, at man er enig med forslagsstillerne i, at spørgsmålet om miljøbevaring i Kattegat og Skagerrak er af den allerstørste interesse og betydning for de nordiske lande, mener man ikke på indeværende tidspunkt at burde gå ind for nedsættelse af den foreslåede komité, idet man finder, at spørgsmålet om en eventuel udvidelse af det nordiske samarbejde og koordinering af igangværende og fremtidige undersøgelser inden for de allerede eksisterende nationale organer på det pågældende område bør placeres i det nordiske kontaktorgan om miljø- og forureningsspørgsmål, hvis oprettelse i øjeblikket forberedes (*jfr. rekommandation nr. 4/1969*).

Fra dansk side er man ligesom forslagsstillerne af den opfattelse, at der kun foreligger utilstrækkeligt kendskab til forureningskilder, vandudvekslingsforhold m. v., og at fortsatte undersøgelser heraf er påkrævet. Sådanne undersøgelser har fundet sted og vil i øget omfang finde sted ikke blot på nationalt plan, men også ved nordisk og internationalt samarbejde inden for allerede eksisterende organer. Man kan eksempelvis nævne Øresunds-vandkomiteen og Det internationale havundersøgelsesråd. En koordinering af opgaverne bør fortsat i første række ske direkte mellem de institutter og organisationer, der er impliceret i undersøgelserne, og den samordning af såvel undersøgelser som foranstaltninger, der herudover måtte skønnes ønskelig i relation til mere generelle miljø- og forureningsspørgsmål, mener man på fuld hensigtsmæssig måde vil kunne varetages af det nævnte kontaktorgan. Etableringen af den foreslåede komité med deraf følgende omkostninger og beslaglæggelse af arbejdskraft synes således ikke påkrævet.

København, den 14. oktober 1970

P. m. v.

J. Nørsgaard

K. Løkkegaard

Amtsrådsforeningen i Danmark:

I den anledning skal man meddele, at Amtsrådsforeningen har sendt forespørgslen til de amtskommuner, som er beliggende omkring Kattegat, og man har fra amtskommunerne modtaget tilkendegivelser, som giver udtryk for en positiv indstilling over for forslaget.

Et enkelt amtsråd har foreslået, at der også søges kontakt med den finske regering med henblik på at bekæmpe forureningen af Østersøen, og det er amtsrådets opfattelse, at en komité burde stræbe imod etablering af kontakt og samarbejde ikke alene de nordiske lande imellem men i hele det baltiske område.

Der er givet udtryk for, at den til rådighed værende viden om forureningen af havene og betydningen heraf er mangelfuld, og at man i det videre undersøgelses- og forskningsarbejde finder det naturligt, at de nordiske lande udøver et nært samarbejde.

Amtsrådsforeningen kan i det hele henholde sig til de afgivne udtalelser.

København, den 8. december 1970

V. Hauch

N. U. Hartmann

Kommunernes Landsforening:

I denne anledning skal det meddeles, at Kommunernas Landsforening er enig i, at spørgsmålet om beskyttelse af Kattegat mod forurening bør tages op på internordisk basis af de tre lande, der grænser op til Kattegat.

Såfremt der med henblik herpå nedsættes en fællesnordisk komité, skal landsforeningen henstille, at kommunalbestyrelserne i de kommuner, der grænser op til Kattegat, og som har det direkte ansvar for forureningsbekæmpelse langs kysterne, bliver repræsenteret i komiteen.

København, den 1. oktober 1970

Henning Rasmussen

O. Ingvartsen

N o r g e**Kommunal- og arbejdsdepartementet:**

Kommunaldepartementet finder det positivt at forurensingen av "Vesterhavet" (Kattegat og Skagerak) tas opp til drøfling i internordisk sammenheng.

En er imidlertid i tvil om forurensingsproblemene i "Vesterhavet" bør tas opp i en egen komité. En viser i den forbindelse til at det arbeides med et forslag om opprettelse av et utvalg under Nordisk Råd: "Nordisk kontaktorgan for miljøspørsmål".

Dessuten vil en peke på det samordningsorgan, Nordforsk, som de teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd i de nordiske land har etablert og som har en egen vattenvårdskomité.

Kommunaldepartementet antar at ovennevnte forslag i første omgang bør vurderes i sammenheng med de to nevnte organene.

Oslo, 21. oktober 1970

Etter fullmakt
Torstein Slungård

Kåre Grønbech

Departementet for industri og håndverk:

Industridepartementet stiller seg positivt til at det etableres et nordisk samarbeid med sikte på miljøverntiltak ved Kattegat og Skagerak (Vesterhavet). Departementet mener at dette samarbeid må ses i relasjon til andre nordiske tiltak på vannforurensningsområdet og at omfanget av og formen for dette samarbeid bør bli gjenstand for nærmere drøftelser mellom de nordiske land.

På grunnlag av rådets rekommandasjon nr. 4/1969 har de nordiske land for tiden forhandlinger igang om opprettelse av et nordisk kontaktorgan på departementsplanet for hele miljøvernområdet. Det vil være naturlig at ovennevnte medlemsforslag blir drøftet i et slikt kontaktorgan så snart det er opprettet, med sikte på å komme frem til en best mulig ordning.

Vedlagt følger uttalelser fra Kommunaldepartementet (*se oven*), Fiskeridepartementet, Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen og Norsk institutt for vannforskning (*se nedan*).

Oslo, 28. oktober 1970

S. Walter Rostoft

Odd Gøthe

Fiskeridepartementet:

Ovennevnte sak har vært forelagt Havnedirektøren og Fiskeridirektøren. Havnedirektøren har i ekspedisjon av 15. oktober 1970 uttalt at han for sitt vedkommende intet har å bemerke til at det blir satt ned en internordisk komité for vannspørsmål omkring Vesterhavet.

Fiskeridirektøren har i brev av 16. oktober 1970 uttalt at han ikke har noe å bemerke til at det som foreslått nedsettes en internordisk komité for samordning av miljøverntiltak i Vesterhavet m. v.

Fiskeridepartementet har for sitt vedkommende intet å bemerke til at det blir nedsatt en komité for samordning av miljøverntiltak ved Vesterhavet.

Oslo, 24. oktober 1970

J. H. Bertnes

Erik Jahr

Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen:

Det knytter seg store interesser til de nordiske sjøområder Øresund, Kattegat og Skagerak som i de senere år er blitt mer og mer utsatt for forurensinger tilført fra en stadig økende boligbygging og industrireisning i de tiliggende landområder. Fra flere hold i de respektive land har det reist seg advarende røster mot denne utviklingen som uhemmel kan føre til de alvorligste konsekvenser for forholdene i sjøområdene.

De tilgrensende nasjoner — Danmark, Norge og Sverige — har hver for seg ved lover og forordninger søkt å få en best mulig kontroll over forurensingsforholdene, men det er utvilsomt påkrevet med et engere samarbeid nasjonene imellom. Et slikt samarbeid bør kunne starte med felles undersøkelsesprosjekter, for på bakgrunn av disse å komme frem til mest mulig ensartede tiltak.

NVE vil således gi sin tilslutning til det angjeldende medlemsforslag. En finner at den foreslåtte komites arbeidsområde og mandat bør sees i nøye sammenheng med de synspunkter og eventuelle avtaler en vil finne frem til angående nordisk samarbeid på miljøvernområdet som følger av Nordisk Råds rekommandasjon nr. 4/1969.

Som kjent eksisterer det allerede et dansk-svensk samarbeid angående forurensingsforholdene i Øresund. I og med det foreliggende medlemsforslag vil det nordiske samarbeid strekke seg nordover og omfatte også Kattegat og Skagerak. Også forholdene i Østersjøen vil bli tatt opp i et nordisk samarbeidsprosjekt (Danmark, Finland, Sverige) i henhold til Nordisk Råds rekommandasjon nr. 30/1970. En forutsetter at en eventuell ny nordisk samarbeidskomite som foreslått vil måtte ha et nært samarbeid med såvel Øresund- som Østersjø-komiteen.

Til slutt vil en bemerke at de angjeldende sjøområder i nærværende medlemsforslag vel kun på svensk side benevnes med Vesterhavet. Såvidt vites anvendes ikke denne benevnelsen i Norge. I Danmark benevnes dessuten sjøområdene vest for Jylland for Vesterhavet. En finner det derfor mere i over-

ensstemmelse med almengyldige geografiske betegnelser om de angjeldende sjøområder benevnes Kattegat og Skagerak.

Oslo, 6. oktober 1970

Etter fullmakt

Torolf Moe

Anders Aarseth

Norsk institutt for vannforskning:

NIVA er kjent med den problemstilling som medlemsforslaget handler om. Instituttets sjef var en av de foredragsholderne på det symposium som Foreningen Norden avholdt i Göteborg 4.—5. oktober 1969. Han var likeledes den norske deltaker i et nordisk panel som diskuterte Västerhavets forurensning under utstillingen Världen, Vattnet och Vi-konferansen i Jönköping 2.—9. september 1970.

Til nå har praktiske, internordiske forurensningsproblemer av direkte betydning for Norge begrenset seg til Iddefjorden — Singlefjorden. Vi må imidlertid regne med at andre sjøpåvirkninger i dette området, spesielt fra Glåma og Oslofjorden, kan bli gjenstand for oppmerksomhet. Havstrømmen i dette området går imidlertid fra Øresund, langs Bohuslän og opp mot ytre Oslofjord. Det vil således i høy grad være i tråd med norske interesser at overvåkingen i dette området styrkes.

Bortsett fra forurensning av olje fra skip, skyldes de aller fleste sjøvannsforurensninger aktivitet på land. Det er derfor viktig at en eventuell komité som skal vurdere forurensning av Kattegat, Skagerak er sammensatt slik at den har god kontakt med de forurensningskilder på land som er mest aktuelle.

Medlemsforslaget henviser til Nordforsks miljøvårdsutredning av 1969. En av hovedkonklusjonene i denne utredningen er at et nordisk samarbeid om miljøvern ikke kan bli effektivt før hvert land har fått samordnet sin innsats. Dette er en konklusjon av direkte betydning for vårt land, hvor det ennå råder stor usikkerhet om hvorledes de forskjellige naturvern- og forurensningsproblemer skal behandles.

NIVA vil derfor tilrå at Norge stiller seg positivt til det fremsatte medlemsforslag, men at vi reserverer oss tid til å gjennomføre en nærmere vurdering av hvorledes vi fra norsk side bør delta i et slikt samarbeid.

Norsk institutt for vannforskning

Kjell Baalsrud

Instituttssjef

Sverige

Fiskeristyrelsen har i skrivelse den 9 september 1970 förklarat sig instämma i havsfiskelaboratoriets i Lysekil yttrande av den 3 september 1970 (se nedan).

Havsfiskelaboratoriet:

Förutsättningarna för ett gemensamt agerande i fråga om vattenvård i Västerhavet synes vara gynnsammare än t. ex. i Östersjön. Vid en begränsning av Västerhavet till Öresund, Kattegatt och Skagerack (västra gränsen Hanstholmen-Lindesnäs) är det fråga om endast tre kuststater och inom dessa har det sedan länge bedrivits en forskning som är av relevans för den aktuella frågeställningen. Det är uppenbart att dessa grundkunskaper och de långa observationsserierna, insamlade vid fasta stationer och från forskningsfartyg bildar basmaterialet för en bedömning av vilken roll människan haft eller har och hur hon påverkat havet, samt vad som är naturliga förändringar.

Territorialvattnet och överenskommelser om kontinentalsockeln ger teoretiskt tillräckligt stöd för att reglera exploateringar och förhindra föroreningar. Dylika regleringar bör rimligtvis vara väl avstämde kuststaterna emellan.

På det fria vattnet utanför territorialgränsen saknas med få undantag ännu möjligheter för kontroll, vilket är otillfredsställande då Skagerack, Kattegatt och Öresund även är genomfartsområdet för trafiken till och från Östersjön. Överenskommelser för att förhindra att sprida föroreningar genom olja och radioaktivitet gäller dock även här.

Internordiskt och internationellt samarbete rörande vattenfrågor finns på flera sätt än de som upptas i medlemsförslaget A 289/s. Förutom den nämnda dansk-svenska Öresunds vattenkommittén bör nämnas den norsk-svenska samarbetsdelegationen beträffande Idefjorden (som styres av resp. länders utrikesdepartement). Även på det kommunala planet finns det vissa kontakter i vattenvårdsfrågor mellan grannländerna (Göteborgs stad och Danmark).

Internationellt finns det flera organisationer som sysslar med vattenvårdsfrågor i nordeuropeiska farvatten. Hit hör t. ex. Internationella rådet för havsforskning (ICES) som har tillsatt två arbetsgrupper för att behandla föroreningsproblem i Östersjön respektive i Nordsjön. Dessa arbetsgruppers rapport finns redan i tryck (Report of the ICES working group on pollution of the North Sea, Cooperative Research Report Ser. A., Nr 13, juli 1969, samt Report of the ICES working group on pollution of the Baltic, *ibidem*. Nr 15, febr. 1970). Bägge rapporter ger en utförlig kartläggning av situationen i det

nu aktuella området. Inom särskilda kommittéer av ICES tas frågor om föroreningar och deras inverkan på miljön och på fisken upp för att åstadkomma en nyanserad bild av situationen inom rådets arbetsområden.

Även de nordiska ländernas IOC-organisationer har gemensamma sammanträden i vilka forskningsplanering diskuteras, som är av relevans för den här efterlysta samarbetsformen. Även när det gäller oljeföroreningar och radioaktiva föroreningar finns det organisationer inom vars arbetsområde Västerhavet ligger.

Av det sagda framgår att det redan finns internordiska samarbetsgrupper som exklusivt sysslar med delar av det aktuella området och att det finns internationella organisationer inom vars ämnesområde eller geografiska område de här väckta frågorna ligger.

Det bör även erinras om att Västerhavet enligt definitionen ovan icke är ett innanhav vars renhet i huvudsak beror på kuststaternas åtgärder för att förhindra vattenföroreningar m. m. Västerhavet är en passage för talrika nationers fartyg i synnerhet fartyg från Östersjöns övriga strandstater. Därför kan Västerhavets skydd och utforskning tänkas ligga även inom andra staters intressesfär.

Som en upplysning kan nämnas att inom Östersjöområdet för närvarande förutom den förutnämnda ICES även finns gruppen Baltiska oceanografer och gruppen Baltiska marinbiologer och dessa tre grupper tillsammans utgör de viktigaste samarbetsorganisationerna mellan ländernas forskare och organisatörer.

Som förslagsställarna framhåller är vattenutbytet mellan å ena sidan Baltiska havet och å andra sidan Nordsjön av största betydelse för Skagerack och Kattegatt vilket väl måste innebära att forskning och forskningsplanering ej bör ske utan hänsynstagande till t. ex. det internationella arbetet i Östersjön.

Då det trots allt saknas ett organ som exklusivt sysslar med Västerhavet skulle undertecknad vilja hålla med förslagsställarna om att bildandet av ett multinationellt forum för Skagerack-Kattegatt, där stöttepelarna utgjordes av Danmark, Norge och Sverige, är nödvändigt. Organisationen borde få en officiell status och ha arbetsformer som delvis liknar dem som finns i Öresundsvattenkommittén. Till skillnad mot ren naturvårds- och vattenvårdsverksamhet bör organisationen även syssla med forskningsfrågor då utan vetenskapligt forskningsarbete inga kunskaper av värde kan vinnas. Hur pass djuplodande arbetet kan tyckas vara beror icke sällan på förutsättningarna för att ta del av resultaten.

Det är riktigt att kunskaperna om vattenutbytet och cirkulationen är otillräckliga vilket bl. a. beror på att havsforskning är en synnerligen kostsam vetenskapsgren. De resultat som nåtts har givit de tre nordiska länderna en ledande plats i havsforskningen och denna plats har vunnits med tidvis mycket små medel. Det kan med goda skäl antas att en fokusering

av undersökningsverksamheten inom Skagerack-Kattegatt-området kommer att ge värdefulla resultat som av administrationen kan användas för förslagsställarnas syften. Ett exempel på vad internationella kraftansträngningar kan åstadkomma föreligger i den just nu publicerade översikten av Skageracks hydrografi, som åstadkommits genom en gemensam forskningsinsats 1966 mellan Finland, Västtyskland, Norge och Sverige (Joint Skagerack Expedition 1966, ICES 1970). I det sammanhanget kan man även med tillfredsställelse konstatera att byggandet av ett nytt svenskt oceangående forskningsfartyg har beslutats av riksdagen.

Sammanfattningsvis vill undertecknad framhålla att det föreliggande initiativet är ett steg i rätt riktning. Samordningsfrågor ligger i samhällets intresse. Om formerna för samordning framlades ovan olika synpunkter som alla utgår från uppfattningen att en samordningskommitté väl kan utgå som nordiskt initiativ men att dess arbete ej bör vara exklusivt nordiskt.

Lysekil den 3 september 1970

Armin Lindquist

Statens naturvårdsverk:

Statens naturvårdsverk delar förslagsställarnas uppfattning att vattenvårdsfrågorna i Västerhavet — varmed verket i första hand förstår Kattegatt och Skagerack jämte anslutande vatten samt östra Nordsjön — är av sådan betydelse att ökad uppmärksamhet bör ägnas åt dem. Verket finner det också riktigt att det undersökningsarbete som erfordras redan från början ges en praktisk inriktning.

Frågan om gemensamma ansträngningar att genom samordnade åtgärder förbättra vattenkvaliteten i det berörda området är — som förslagsställarna också påpekat — ingalunda ny. Verket inskränker sig här att erinra om det ytterst betydelsefulla undersöknings- och forskningssamarbete som sedan 1960 utförts av den dansk-svenska Öresundsvattenkommittén.

Av väsentlig betydelse i sammanhanget är också Nordiska rådets initiativ, som utnynnade i rekommendation nr 4/1969 angående nordiskt samarbete om föroreningsfrågorna, och som på ett avgörande sätt vidgat problemkomplexet.

Sistnämnda rekommendation har föranlett förberedande nordiska diskussioner och det synes för dagen sannolikt att ett nordiskt ämbetsmannautskott för miljövårdsfrågor inom kort kommer att konstitueras. Dess främsta uppgift synes därvid naturligen vara att verka för nordiskt samarbete och samordnande av arbetsuppgifter inom hela miljövårdsområdet, av vilket Västerhavets vattenvårdsfrågor endast är en del.

Mot denna bakgrund ställer sig naturvårdsverket tveksam till förslagsställarnas tanke att upprätta en speciell samordningskommitté för Väster-

havets miljövårdsproblem. Enligt verkets mening bör den ämbetsmannakommitté som planeras i enlighet med Nordiska rådets rekommendation nr 4/1969 först etableras och dess arbetsprogram fastställas innan försök görs att upprätta ytterligare nordiska samordningsgrupper. Det synes för dagen inte uteslutet att de frågor förslagsställarna aktualiserar lämpligen borde kunna anförtros nyssnämnda ämbetsmannakommitté när denna trätt i verksamhet.

Solna den 10 september 1970

Valfrid Paulsson

Ulf Hänninger

Kommerskollegium:

Kollegiet har inhämtat yttranden i ärendet från handelskamrarna i Stockholm, Malmö och Göteborg (*se nedan*). Överlämnande dessa yttranden får kollegiet anföra följande.

Miljövårdsfrågorna visar sig i allt större utsträckning kunna lösas endast genom internationellt samarbete. Så är fallet med luftföroreningarna och det är också uppenbart att vårt land inte ensamt förmår att lösa vattenvårdsproblemen kring våra kuster. De åtgärder som vidtas från vårt lands sida kan bli mer eller mindre verkningslösa om inte de övriga länderna kring Västerhavet vidtar samma åtgärder.

I samband med sina uppgifter med avseende å sand-, grus- eller stentäkt på kontinentalsockeln har kollegiet känt behov av ett samarbete av det slag varom här är fråga. Det är exempelvis önskvärt att på detta sätt samordna undersökningar om täktverksamhetens effekt ur hydrologiska och vattenhygieniska synpunkter. Och det är också angeläget att inom ett sådant organ söka dra upp vissa riktlinjer för denna verksamhet. Risk finns att den restriktivitet man från svensk sida ålägger sig exempelvis vid tillståndsgivningen för sandtäkt blir verkningslös om man på dansk sida inte har samma inställning.

Med hänsyn inte minst till sina egna erfarenheter på förevarande område anser kollegiet det önskvärt att en kommitté bildas för vattenfrågorna kring Västerhavet. I likhet med Skånes handelskammare vill kollegiet dock förorda att kommitténs arbetsområde utvidgas att omfatta även Östersjön, och att man från kommitténs sida eftersträvar att inlemma samtliga strandstater kring Östersjön i samarbetet.

Stockholm den 10 september 1970

Bertil Swärd

G. v. Wachenfeldt

Institutet för vatten- och luftvårdsforskning och Industrins vatten- och luftvård AB:

Enligt medlemsförslaget skulle arbetsuppgifterna för en sådan kommitté kunna sammanfattas i tre punkter.

1. Samordning och systematisering av undersökningar
2. Kontroll av förändringar i vattenområdet
3. Samordning och förslag till åtgärder i de olika länderna

Utan tvekan är det önskvärt att undersökningarna i det aktuella området både utökas och systematiseras liksom att resultaten följs upp. Detta är emellertid ett arbete på lång sikt. Med säkerhet kommer det att dröja flera år innan någon trend kan skönjas i ett så vidsträckt och komplicerat undersökningsområde. Eftersom Nordforsk redan är inkopplat på internordiskt miljösamarbete bör emellertid samordningen av de olika ländernas arbete kunna utföras av denna institution.

Den viktigaste och svåraste uppgiften som enligt förslaget skulle åvila kommittén vore att föreslå åtgärder i de olika länderna. En väsentlig svårighet är att länderna har olika miljölagstiftning. I Sverige gäller i princip att det som är tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt att genomföra skall komma till utförande. Motsvarande principer tillämpas ännu ej i de övriga länderna. Skall man vänta med åtgärder tills kommittén kommit på vissa effekter i vattenområdet går flera år av fortsatt nedsmutsning utan att ens planering för åtgärder behöver ifrågakomma.

Därför synes enda möjligheten till en relativt snabb sanering vara ett accepterande av principen bakom den svenska miljövårdslagen. Då kunde åtgärder på punkter som t. ex. Köpenhamn, Oslo och den tunga norska industrin påbörjas utan att föroreningen pågår alltför många år till. Sådana åtgärder torde dock inte kunna påverkas av någon internordisk kommitté utan enbart genom beslut i respektive länder.

IVL:s styrelse ser sålunda inte någon orsak att för miljövårdsarbete tillsätta ytterligare samarbetsorgan för Västerhavet utan rekommenderar utökad aktivitet från Nordforsks sida och en harmonisering av lagstiftningen på miljövårdsområdet i Norden.

Stockholm den 10 september 1970

Institutet för vatten-
och luftvårdsforskning

T. Henrikson

S. Freyschuss

Industrins vatten-
och luftvård AB

I. Eidem

S. Freyschuss

Stockholms handelskammare:

— — — — —

Såväl det internordiska som det internationella samarbetet på naturvårdsområdet har ökat under de senaste åren. Först genom åtgärder över gränserna torde på sikt miljövårdsarbetet kunna ge effektivare och fullvärdiga resultat. För en sådan samverkan finns det ett flertal organisationer som inom och utom Norden på olika delområden inom miljövården gör betydelsefulla insatser. Av olika orsaker — bl. a. miljömässiga och ekonomiska skillnader i de olika länderna — är dock detta samarbete mellan länderna i många avseenden splittrat. En annan orsak härtill är också — om man utgår från det nu aktuella förslaget — att exempelvis vattenvården för många organisationer blott är en deluppgift och att dessa behandlar vattenfrågorna från sina speciella synvinklar. En angelägen uppgift för dessa organisationer är därför att få till stånd en effektiviserad internordisk och på sikt internationell samverkan i olika miljövårdsfrågor och då inte minst på vattenvårdsområdet — ett samarbete vars mål måste vara att efter ett analytiskt och konstruktivt arbete uppnå lösningar som är enhetliga för de berörda länderna. Inte minst viktigt ur denna synpunkt är att konkurrensvillkoren för företag i olika länder blir så lika som möjligt.

I förevarande medlemsförslag föreslås att man — för att på ett kontinuerligt sätt samordna vattenvårdsfrågorna utmed Västerhavet — tillsätter ett internordiskt organ sammansatt av representanter från de tre berörda länderna. Organet skulle ha som målsättning att skaffa fram och bearbeta fakta angående förhållandena och förändringarna i Västerhavet. Det är därvid angeläget — säger förslagsställarna — att en sådan kommitté ej förlorar sig i djuplodande vetenskapligt forskningsarbete utan med en klart realistisk inställning gör bedömanden efter hand angående praktiska åtgärder, som kan anses erforderliga.

Med hänsyn till behovet av en samordning av det nordiska arbetet på naturvårdsområdet bör enligt handelskammarens mening en kommitté av föreslagen utformning fylla en viktig och värdefull funktion. Handelskammaren vill här peka på det dansk-svenska samarbete på vattenvårdsområdet som påbörjades i och med den s. k. Öresundsvattenkommitténs tillkomst 1960. Under de tio år kommittén verkat har den varit en betydelsefull faktor i samarbetet mellan de båda länderna i frågor som rör föroreningen av Öresund.

Med hänsyn till att samma problem som Öresundsvattenkommittén haft att behandla i stor utsträckning gäller också de vattenområden som förslaget avser, framstår det som önskvärt att man åstadkommer en effektiv samverkan mellan de tre länderna även på detta vidgade fält. Huruvida för detta samarbete bör skapas en särskild kommitté efter förebild av Öresundsvattenkommittén och med utnyttjande av dennas erfarenheter eller

om Öresundsvattenkommitténs arbetsområde bör vidgas så att denna blir basorgan också för de vidare uppgifterna rörande Västerhavet, är en fråga som handelskammaren icke har möjlighet att bedöma.

Handelskammaren vill till sist framhålla betydelsen av den praktiskt inriktade inställning som kommittén enligt förslaget bör få. Samordnade undersökningar torde i allmänhet kunna genomföras utan större svårigheter och på ett effektivt sätt. När det däremot gäller den praktiska tillämpningen av vunna resultat, är samarbetet ofta inte lika lätt att nå. Detta har sin grund bl. a. i den olika lagstiftning som gäller inom de skilda länderna på områden som är relevanta i miljövårdssammanhang. En självklar förutsättning för det framtida internordiska samarbetet måste vara att sådana olikheter såvitt möjligt undanröjs.

Med åberopande av ovanstående vill handelskammaren tillstyrka förslaget.

Stockholm den 9 september 1970

Stockholms handelskammare

Olof Leffler

Kjell Ehrensträhle

Skånes handelskammare:

Handelskammaren har tidigare vid ett flertal tillfällen framhållit att föroreningsproblemen har en sådan räckvidd att det krävs en internationell samverkan för att komma till rätta med dem. Möjligheterna att i vårt land genomföra en reglering till skydd mot föroreningar och andra störningar är också i viss mån beroende av att motsvarande regleringar genomföres även i andra länder. Stränga krav på immissionshindrande åtgärder i vårt land kan sålunda till den del kraven riktar sig mot företagen försvåra för dem att hävda sig i konkurrensen med näringsidkare i länder där kraven är mindre.

Vad nu sagts gäller icke minst beträffande haven runt våra kuster. Handelskammaren kan därför för sin del inte annat än tillstyrka en rekommendation om inrättandet av en internordisk kommitté för vattenfrågorna kring Västerhavet samt om bildandet av regionala miljövårdsgrupper. Handelskammaren vill dock understryka önskvärldheten av att utvidga kommitténs arbetsområde till att omfatta även Östersjön. Det är således enligt Handelskammarens mening angeläget att man från kommitténs sida strävar efter att inlemma samlliga strandstater kring Östersjön i samarbetet. Handelskammaren vill vidare framhålla betydelsen av att såväl den centrala kommittén som de regionala miljövårdsgrupperna ges en sådan samman-

sättning att de olika problemen får en allsidig och saklig belysning av bl. a. det skälet att framlagda förslag och rekommendationer därigenom har större förutsättningar att vinna allmän anslutning. Handelskammaren utgår sålunda från att respektive länders centrala naturvårdsorgan liksom näringslivet blir representerade i den centrala kommittén och att det regionala näringslivet och de regionala naturvårdsmyndigheterna blir företrädare i de regionala kommittéerna. Såvitt avser de sistnämnda anser handelskammaren att de i möjligaste mån bör vara internationella såsom fallet är beträffande den dansk-svenska Öresundsvattenkommittén.

Malmö den 3 september 1970

Skånes handelskammare
omfattande Skåne och södra Halland

Holger Crafoord

Magnus Björkman

Handelskammaren i Göteborg:

— — — Efter samråd med handelskamrarna i Borås och Karlstad får handelskammaren i ärendet anföra följande.

Handelskammaren finner det i medlemsförslaget av Martha Johanssen och Ingrid Segerstedt Wiberg framlagda förslaget om inrättandet av en internordisk kommitté för samordning av miljövårdsfrågor utmed Västerhavet väl motiverat och värt att snarast möjligt genomföras. Vad som framförts i motiven om det önskvärda i att ett sådant samarbetsorgan i första hand ägnar sig åt aktuella praktiska frågor och efter ett realistiskt bedömande söker komma till rätta med dem, förtjänar att understrykas. Representanterna i en kommitté sådan som den föreslagna bör enligt handelskammarens mening i främsta rummet vara hämtade från de områden och samhällen, som närmast är berörda av de aktuella miljöfrågorna. Utöver de experter och representanter, som torde vara självskrivna som medlemmar, synes det handelskammaren vara av vikt att i kommittén även kommer att finnas företrädare för de industriföretag, som är lokaliserade till de berörda kustområdena. Samtidigt härmed är det av betydelse, att antalet medlemmar i kommittén icke blir större än att kommittén kan arbeta på ett effektivt och praktiskt sätt. En tänkbar modell för en sådan organisation kan då vara, att för varje land utses en statlig representant med allmän och praktisk erfarenhet av miljövårdsfrågor, en representant för angränsande län och kommuner samt en representant för näringslivet inom berörda områden, inalles tre representanter för varje land, d. v. s. summa nio ledamöter. En kommitté av denna storlek skulle bli väl arbetsduglig, och

den borde därjämte givetvis ha möjligheter att i särskilda fall inhämta råd och upplysningar av speciella sakkunniga.

Göteborg den 1 september 1970

För handelskammaren i Göteborg

B. Thorburn

R. Uddenberg

Svenska kommunförbundet:

Styrelsen vill för sin del tillstyrka att den föreslagna kommittén tillskapas med i princip de arbetsuppgifter som angivits i förslaget. Förbundet vill dock i nuläget ej ta ställning till förslagsställarnas uttalanden om formerna för en blivande regional och lokal samordning och uppföljning av arbetet.

Stockholm den 4 september 1970

Svenska kommunförbundet

Hj. Mehr

Tore Eriksson

Sveriges industriförbund:

— — — Industriförbundet vill med anledning av denna remiss dels hänvisa till bilagda skrivelse av den 17 september 1969 till handelsministern beträffande det nordiska samarbetet inom miljövårdsområdet (*se Bihang*) dels anföra följande.

Det remitterade förslaget gör följande sammanfattningar av arbetsuppgifterna för den tänkta kommittén:

1. Samordning och systematisering av genomförda, pågående och planerade undersökningar.
2. Kontroll av miljöbefrämjande och miljöhotande aktiviteter i vattenområdet.
3. Samordning av och förslag till åtgärder i miljöskyddande syfte.

Industriförbundet delar förslagställarnas uppfattning att en vidgad undersökningsverksamhet beträffande Västerhavet är nödvändig. Med hänsyn till det redan etablerade och väl fungerande formella och informella samarbetet mellan de tre nordiska länderna kan förbundet dock inte finna att härför skulle behöva etableras en ny administration. Detta skulle faktiskt

snarare kunna medföra en risk för att samarbetet i vissa avseenden blir mera tungrott. Enligt förbundets mening bör man i stället söka ytterligare intensifiera det samarbete som redan förekommer, t. ex. inom Nordforsks arbetsgrupp för vattenanalys och standardiseringsgruppen inom Scantest. Nordforsk har, som bekant, arbetat med förutsättningarna för en allmän standardisering inom vattenanalysområdet, medan man inom Scantest utarbetat standardmetoder för bestämning av vissa komponenter i skogsindustriella avloppsvatten.

Sveriges industriförbund finner sålunda att en ökad aktivitet inom dessa redan väl inarbetade organ bör kunna vara en av de grunder på vilka ett vidgat samarbete skulle kunna bygga. Förbundet vill i detta sammanhang också erinra om den aktiva insats institutet för vatten- och luftvårdsforskning (IVL) utför.

I förslaget finner Industriförbundet särskilt angeläget framhålla den passus som berör Östersjöns strandstateras förorenande bidrag till Västerhavet. Med anledning bl. a. av de rapporter som framtagits av statens naturvårdsverk beträffande föroreningssituationen i Östersjön finner Industriförbundet det angeläget att Östersjöns bidrag till Västerhavets föroreningssituation och inte minst situationen i Öresund göres till föremål för överväganden på internordisk nivå — givetvis också i kontakt med Östersjöns övriga strandstater.

Med ovan förda resonemang vill Industriförbundet inte bestrida, att förslagställarna materiellt sett har utomordentligt goda motiv för sina propåer. Inte minst gäller detta det tredje av förslagen — kravet på en harmonisering av de nordiska ländernas miljövårdslagstiftning. Ingen tvekan kan råda om allt en sådan harmonisering av en rad skäl är angelägen. Allt som kan göras för att främja den välkomnas av Industriförbundet, som likväl ej kan inse, att härför skulle krävas en institutionalisering i form av en särskild kommitté.

Det vill synas som om en utökad informell kontakt mellan vederbörande departement i de nordiska länderna vore till fyllest — givetvis kompletterat med de konkreta initiativ, som kan väckas från Nordiska rådet.

Stockholm den 27 november 1970

Sveriges industriförbund

Bo Helmerson

Martin Carlstein

**Skrivelse från Sveriges industriförbund till handelsdepartementet i Sverige rörande
det nordiska samarbetet inom miljövårdsområdet**

I anslutning till vad som sägs om industripolitiken i det av Svenska arbetsgivareföreningen, Sveriges allmänna exportförening och Sveriges industriförbund i dag avgivna yttrandet om vidgat nordiskt ekonomiskt samarbete får Industriförbundet härjämte överlämna en PM (*se Bihangstillägg*) om samarbetet inom miljövårdsområdet, som upprättats av institutet för vatten- och luftvårdsforskning. Förbundet ansluter sig till de i promemorian framförda synpunkterna.

Stockholm den 17 september 1969

Sveriges industriförbund
Axel Iveroth

BIHANGSTILLÄGG

PM rörande nordiskt samarbete inom miljövårdsområdet

(Upprättad av H. O. Bouveng, institutet för vatten- och luftvårdsforskning)

I Nordiska ämbetsmannakommitténs förslag till organisation av Nordek har bl. a. framlagts förslag rörande samarbete inom miljövårdsområdet (s. 56 och 57 i den rapport som offentliggjordes den 24 juli). Sveriges industriförbund har utbett sig om IVL:s synpunkter på de frågor som behandlas i det nämnda avsnittet. Följande bör enligt IVL:s uppfattning tillföras den fortsatta diskussionen.

Beträffande samarbete inom analysområdet så förekommer sådant allredan, dels inom en av Nordforsk konstituerad arbetsgrupp för vattenanalys, dels i form av standardiseringsarbete inom Scandinavian Pulp, Paper and Board Testing Committee (Scan-test). Nordforsk-gruppen har penetrerat förutsättningarna för en allmän standardisering inom vattenanalysområdet medan man inom Scan-test utarbetat standardmetoder för bestämning av vissa komponenter i skogsindustriella avloppsvatten. Scan-test är representerat i Nordforsk-gruppen.

Enligt IVL:s uppfattning kan upprättandet av en generell analysstandard inom vattenanalysområdet ifrågasättas av två skäl. För det första är de vattenvårdsproblem som analysarbetet skall belysa siffermässigt liksom de rent praktiska problemen i samband med det egentliga analysarbetet utomordentligt skiftande. Metoder för vattenanalys är därför betydligt mindre ägnade för standardisering än t. ex. material- och produktanalyser vilka ju tillämpas under relativt väldefinierade betingelser. För det andra befinner sig analysområdet i ett skede av snabb utveckling. Detta medför att metoder

kan åldras inom en påfallande kort tidsrymd vilket uppenbarligen försvårar ett standardiseringsarbete. Det kan nämnas att utvecklingen av atomabsorptionsspektrofotometrin på ett fåtal år förpassat en rad metoder för bestämning av metalljoner i vatten till den museala avdelningen.

En ytterligare svårighet är att speciella vattenvårdsförhållanden i de olika länderna påverkar respektive myndigheters uppfattning och krav på ett sätt som kan medföra konsekvenser även inom vattenanalytiken. Oliktformade önskemål om information kan försvåra antagandet av vissa metoder som gemensamma.

Det ovanstående hindrar emellertid inte att fortsatt samarbete på analysområdet är i hög grad önskvärt. Syftet bör dock i första hand inriktas på utprovning och rekommendation av analysmetoder. Rekommenderade metoder kan antingen ges ut efter lämplig överarbetning efter de principer som tillämpas inom t. ex. Scan-test och IVL eller anbefallas genom hänvisning till originalarbete eller utländsk standardsamling. Som exempel kan nämnas att såväl traditionell vätkemisk metodik som automatiserade förfaranden och atomabsorptionsteknik kan anbefallas för bestämning av järn medan för närvarande knappast annat än atomabsorption kommer i fråga för koppargestämning.

En uppläggnings av samarbetet syftande till rekommenderade metoder erbjuder med hänsyn till analysområdets snabba utveckling fördelaktig flexibilitet. Utvecklingsintensiteten motiverar att arbetet förläggs till en tills vidare permanent arbetsgrupp. Ett system med rekommenderade metoder torde vara lika effektivt som ett baserat på en mer strikt standardisering vad avser att verka för en förbättrad teknisk standard hos laboratorier sysselsatta med vattenanalyser.

Frågan om en rationalisering av det vattenanalytiska arbetet på lång sikt med vidgat utnyttjande av automatiska förfaranden etc. bör göras till föremål för ett aktivt studium. Nuvarande situation med ett stort antal, beträffande den personella och materiella kvaliteten starkt skiftande vattenanalytiska laboratorier är otillfredsställande från såväl resultatmässig som ekonomisk synpunkt. I själva verket har problematiken tagits upp inom en informell arbetsgrupp i vilken bl. a. IVL ingår. Diskussionerna inom gruppen har dock hittills varit av förberedande karaktär.

En förutsättning för att den av ämbetsmannakommittén förordade vidgningen av samarbetet skall kunna realiseras är att kontakterna mellan myndigheter, forsknings- och utvecklingsorgan i de olika länderna byggs ut och institutionaliseras i lämplig omfattning. De nuvarande institutionella kontaktformerna är Nordforsks kommittéer för vattenforskning, luftvård och biocider samt de av dessa organiserade arbetsgrupperna och symposierna.

Vad gäller vattenforskningskommittén (och i tillämpliga delar även de andra kommittéerna) synes en viss breddning nödvändig om kommittén skall kunna tjäna som bas för ett utökat samarbete. Samtidigt bör rapporterna från kommitténs arbete ges en effektivare spridning. En breddning av kommittén bör kombineras med en vidgning av dess mandat till att omfatta betydligt mer än enbart forskning. Förutom vetenskaplig, teknisk och administrativ expertis bör även ekonomiska experter kunna ingå som permanenta eller adjungerade medlemmar.

Det bör påpekas att väsentliga fördelar vore att vinna i ett välorganiserat samarbete på det reningstekniska området — det må gälla rening av kom-

munalt avloppsvatten eller reduktion av industriella emissioner genom förbättrad processteknik. En utbyggnad på arbetsgrupp-nivå av Nordforsks verksamhet inom detta område borde därför vara ett ändamålsenligt komplement till en breddning av den centrala kommittén. Därvid bör samarbete i frågor av utpräglad bilateral karaktär även kunna främjas.

Genom det nära sambandet mellan vatten- och luftvårdsfrågorna samt biocidproblemen bör de centrala kommittéernas arbete göras till föremål för viss samordning.

Möjligheterna att komplettera de hittillsvarande Nordforsk-symposierna med andra former för internordiskt informationsutbyte bör prövas.

Stockholm den 12 augusti 1969

Göteborgs stadskollegium åberopar i skrivelse den 18 november 1970 Göteborgs stads vatten- och avloppsnämnds yttrande av den 12 november 1970 (se nedan):

Göteborgs stads vatten- och avloppsverk:

I handlingen redovisas Nordiska rådets, Nordforsks och Föreningarna Nordens Förbunds tidigare verksamhet inom miljövårdsområdet ävensom samarbetet inom den dansk-svenska Öresundsvattenkommittén. På grundval av Nordforsks miljövårdsutredning rekommenderade Nordiska rådet regeringarna att skapa förutsättningar för effektivt nordiskt samarbete på miljövårdens område. Vid Föreningarna Nordens Förbunds seminarium i Göteborg i oktober 1969 — med deltagande även av representanter för staden — antogs ett uttalande om fastare samarbete beträffande natur- och miljövårdsfrågor.

Medlemsförslaget avser inrättande av ett internordiskt organ, vars arbetsuppgifter exemplifieras i följande punkter:

1. Samordning och systematisering av genomförda, pågående och planerade undersökningar inklusive aktualisering av nya undersökningar.
2. Kontroll av förändringarnas omfattning och intensitet både beträffande miljöbefrämjande och miljöhotande aktiviteter (vandrande gifter).
3. Samordning av och förslag till åtgärder från de olika ländernas sida beträffande miljöskydd.

Det understrykes i förslaget att kommittén bör ha en realistisk inställning och göra bedömanden angående erforderliga praktiska åtgärder utan att förlora sig i ett djuplodande vetenskapligt forskningsarbete.

Va-verket har i sitt arbete med undersökningar och utredningar för lösnande av göteborgsregionens vattenvårdsfrågor funnit, att ett fastare samarbete inom hithörande tekniskt-vetenskapliga områden är högst önskvärt när det gäller vattenområden gränsande till flera stater — men även att samordningen inom Sverige av dylika undersökningar borde kunna förbätt-

ras. För ett projekt erforderliga undersökningar och utredningar av detaljkaraktär borde kunna anknytas till utförda översiktliga undersökningar och samordnas med andra utförda eller planerade detaljundersökningar.

Att bestämmelserna för åtgärder beträffande vattenvård liksom i möjligaste mån verkställigheten av dessa åtgärder i en för flera länder gemensam recipient bör samordnas har sedan länge stått klart för fackmän inom vattenvårdsområdet.

Eftersom den föreslagna internordiska kommittén utan tvekan skulle utgöra ett steg på vägen till underlättande av samarbete och samverkan vill va-verket förorda att ett sådant organ inrättas och alltså tillstyrka förslaget.

Göteborg den 6 november 1970

Göteborgs stads vatten- och avloppsverk

Erik Rindegård

Sören Hallquist

Göteborgs stads vatten- och avloppsnämnd:

I ärendet har va-verket avgivit en den 6 november 1970 dagtecknad skrivelse (*se ovan*).

Med överlämnande av handlingarna i ärendet får va-nämnden såsom eget yttrande åberopa innehållet i den av va-verket avgivna skrivelsen.

Göteborg den 12 november 1970

På vatten- och avloppsnämndens vägnar:

B. Filipson

Ingvar Mellquist

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om internordisk kommitté för vattenfrågorna i Kattegatt och Skagerack. Medlemsförslaget har behandlats av utskottet vid dess möten i Odense den 27—28 november 1970 och i Stockholm den 18 januari 1971. Vid Odense-mötet har som sakkunnig deltagit magister Vagn Olsen, Danmark.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark, Norge och Sverige att tillsätta en kommitté för samordning av miljövårdsåtgärder utmed Västerhavet. Förslagsställarna anser det realistiskt, att miljöproblemen i gränsregionerna blir föremål för en särskild intensiv uppmärksamhet parallellt med att olika åtgärder för ett fastare nordiskt miljövårdsamarbete på central nivå övervägs. Det föreslås att ett internordiskt organ med företrädare från de tre länderna tillsättes med uppgift att skaffa fram och bearbeta fakta angående förhållandena och förändringarna i Kattegatt, Skagerack och Öresund och att föreslå åtgärder beträffande miljöskydd. På det regionala planet föreslås organ för den regionala samordningen och redovisning av lokalt bedrivna undersökningar.

2. Remissyttrandena

Yttrande över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Öresundsvattenkommittén.
Nordforsk.

Danmark

Fiskeriministeriet.
Amtsrådsforeningen i Danmark.
Kommunernes Landsforening.

Norge

Kommunal- og arbeidsdepartementet.
Departementet for industri og håndverk.
Fiskeridepartementet.
Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.
Norsk institutt for vannforskning.

Sverige

Fiskeristyrelsen.
Havsfiskelaboratoriet.
Statens naturvårdsverk.
Kommerskollegium.
Institutet för vatten- och luftvårdsforskning och Industrins vatten- och luftvård AB.
Stockholms handelskammare.
Skånes handelskammare.
Handelskammaren i Göteborg.
Sveriges kommunförbund.
Sveriges industriförbund.
Göteborgs stadskollegium.
Göteborgs stads vatten- och avloppsverk.
Göteborgs stads vatten- och avloppsnämnd.

Samtliga remissorgan är eniga om att vattenvårdsfrågorna i Kattegatt och Skagerack bör ägnas stor uppmärksamhet och att undersökningarna i området bör utökas, systematiseras och följas upp. Olika uppfattningar gör sig dock gällande i fråga om hur organisationen av detta arbete skall ske. Flera remissorgan åberopar Nordiska rådets rekommendation (*rek. nr 4/1969*) angående nordiskt miljövårdssamarbete och menar att i medlemsförslaget aktualiserade frågor bör knytas till det i anledning av rekommendationen planerade nordiska kontaktorganet för miljövårdsfrågor.

Fiskeriministeriet i Danmark, Departementet for industri og håndverk i Norge och *naturvårdsverket* i Sverige anser således att i förslaget aktualiserade frågor bör knytas till ett sådant kontaktorgan. Särskilt organ bör icke skapas för Västerhavets miljövårdsfrågor. *Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen* menar, att den föreslagna kommitténs arbetsområde och mandat bör ses i relation till de resultat som rådets rekommendation om miljövårdsfrågor ger. *Nordforsk* tillstyrker en särskild kommitté för miljövårdsfrågorna i Kattegatt och Skagerack, men anser att en sådan kommitté om möjligt bör knytas till det tillänkta kontaktorganet för miljövårdsfrågor.

Vissa remissorgan anser, att den föreslagna kommittén bör samarbeta med Öresundsvattenkommittén eller att Öresundsvattenkommitténs arbete bör utvidgas till att avse vattenfrågorna även i Kattegatt och Skagerack. *Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen* påpekar i detta sammanhang att en kommitté för Kattegatt och Skagerack bör ha kontakt med de kommittéer som behandlar Öresunds och Östersjöns vattenfrågor. Även *Stockholms handelskammare* uppehåller sig vid det arbete som utföres inom Öresundsvattenkommittén och finner det svårt att ta ställning till hurvida en kommitté bör tillsättas för i medlemsförslaget aktuella frågor eller om detta arbete kan knytas till en utvidgad Öresundsvattenkommitté. *Öresundsvattenkommittén* själv utgår från sin erfarenhet på området och förordar ett centralt internordiskt samarbetsorgan och regionala organ för mindre avgränsade områden, bland vilka Öresundsvattenkommittén kan vara ett. *Kommerskollegium* i Sverige, *Skånes handelskammare* och *Amtrådsforeningen i Danmark* menar, att den förordade kommitténs arbetsområde borde omfatta även Östersjöns vattensituation.

Institutet för vatten- och luftvårdsfrågor, Industrins vatten- och luftvårds AB och *Sveriges industriförbund* anser, att det icke finns anledning att tillsätta en särskild kommitté för här aktualiserade frågor. Eftersom Nordforsk redan är inkopplat på internordiskt miljövårdssamarbete, bör samordningen av de olika ländernas arbete kunna utföras av Nordforsk. Sveriges industriförbund pekar även på möjligheten av en intensifiering av arbetet inom Scantest. Dessa remissorgan betonar att om åtgärder skall kunna vidtagas på ifrågavarande område, förutsättes att miljövårdslagstiftningen i de nordiska länderna harmoniseras. Även *Kommunal- og arbeidsdepartementet* i Norge pekar på möjligheten att knyta an till Nordforsks verksamhet.

Kommunernes Landsforening i Danmark, *Fiskeriministeriet* i Norge, *Norsk institutt for vannforskning, fiskeristyrelsen* i Sverige och *Svenska kommunförbundet* har inga invändningar mot den föreslagna kommittén. *Norsk institutt for vaunforskning* reserverar sig dock för att få göra en närmare värdering av på vilket sätt man från norsk sida bör delta i ett samarbete. *Göteborgs stad* förordar den föreslagna kommittén och understryker att behovet av en samordning av bestämmelser för åtgärder inom vattenvården och verkställighet av sådana åtgärder sedan länge framstått som klart, när frågan är om en för flera länder gemensam recipient.

Handelskammaren i Göteborg och *Stockholms handelskammare* understryker särskilt vad förslagsställarna framhållit om att den föreslagna kommittén i första hand bör få en praktisk inriktning.

3. U t s k o t t e t

Föreningen av Kattegatt, Skagerack och Öresund har under senare år tilltagit på grund av ökat utsläpp från växande bostadsområden och nya industrianläggningar i omkringliggande länder. Utskottet delar den av remissorganen uttalade uppfattningen, att vattensituationen är sådan att åtgärder snarast måste vidtagas av strandstaterna för att minska dessa föroreningar.

Föroreningsproblemen har oftast en sådan räckvidd, att det krävs internationell samverkan för att komma till rätta med dem. Möjligheten att i ett land genomföra en reglering i miljöskyddande syfte är i många fall beroende av motsvarande regleringar även i andra länder. Detta avhängighetsförhållande är särskilt markant i ifrågavarande område, där recipienten är ett internationellt hav med föroreningar härrörande från olika länder, främst strandstaterna Danmark, Norge och Sverige men även indirekt från Östersjöns strandstater. Det är betydelsefullt att länderna koordinerar sina åtgärder med avseende å recipienten, så att inte reningsåtgärder vidtagna i något av länderna spolieras genom fortsatt förorening från ett grannland.

Insatser har gjorts i Danmark, Norge och Sverige såvitt gäller vattenförhållandena i ifrågavarande område. Här kan särskilt nämnas Öresunds-vattenkommitténs arbete. Kommittén har varit en viktig faktor då det gällt att utveckla samarbetet beträffande frågor som rör föreningen av Öresund. Den gränsregionala aspekten av miljövärdproblemen har här uppmärksammas. Förslagsställarna pekar emellertid på att nu även det större vattenområdets föroreningssituation måste uppmärksammas från gränsregional synpunkt. Utskottet anser liksom förslagsställarna att en kontinuerlig samordning av vattenvårdsfrågorna i Kattegatt, Skagerack och Öresund är angelägen.

Miljövärdfrågorna har uppmärksammas av Nordiska rådet bl. a. i rekommendation nr 4/1969 angående nordiskt miljövärdssamarbete. Även frågan om samarbete beträffande Östersjöns föroreningar har behandlats av

rådet (*rek. nr 30/1970*). Den förstnämnda rekommendationen har resulterat i beslut om tillsättande av ett nordiskt kontaktorgan för miljövärdsfrågor. Förslagsställarna menar emellertid att, samtidigt som frågan om ett allmänt nordiskt miljövärdssamarbete övervägs på centralt plan, miljöproblemen i gränsregionerna kräver särskild behandling. I detta sammanhang kan erinras om att rådet 1969 tog upp frågan om gränskommunalt samarbete och rekommenderade regeringarna att utreda behovet av och möjligheterna för sådana ändringar i kommunallagstiftning och annan lagstiftning att fasta legala former skapas för samarbetet mellan kommuner över riksgränserna (*rek. nr 22/1969*).

Förslagsställarna önskar, att ett internordiskt organ med företrädare för de tre berörda länderna tillsätts för att samordna vattenvärdsfrågorna i ifrågavarande vattenområden. Arbetsuppgifterna skulle bestå i en koordinering av undersökningsverksamheten, en kontroll av förändringarna i vattenområdena och uppgörande av förslag till åtgärder från de olika ländernas sida beträffande miljöskyddet.

Utskottet anser, att en samordning av olika länders undersökningar och kontrollarbete i allmänhet bör kunna genomföras utan större svårigheter. När det gäller den praktiska tillämpningen av vunna resultat, är det — på grund av olikheter i ländernas miljölagstiftningar — ofta ej lika lätt att föra samarbetet vidare. Ett framtida nordiskt samarbete på miljövärdens område förutsätter därför en harmonisering av ländernas miljölagstiftning.

Angående organisationen av samarbetet finns olika meningar hos remissorganen. Flera av dessa menar, att det vore mest naturligt att knyta arbetet till ovannämnda i anledning av rådets rekommendation nr 4/1969 beslutade nordiska kontaktorgan för miljövärdsfrågor. Ett annat förslag går ut på att knyta en särskild kommitté för ifrågavarande gränsregionala frågor till det nämnda kontaktorganet. Vissa remissorgan uppehåller sig vid arbetet inom Öresundsvattenkommittén och anser det mest naturligt att denna kommittés arbetsområde utvidgas till att omfatta även Skagerack och Kattegatt. Andra remissorgan förordar, att en blivande internordisk kommitté för vattenfrågorna rörande Skagerack, Kattegatt och Öresund skall omfatta även Östersjön, varvid bör eftersträvas att alla strandstater kring Östersjön inlemmas i samarbetet. Slutligen pekar något remissorgan på att Nordforsk, som särskilt engagerat sig i miljövärdsfrågorna, lämpligen bör anförtros samordningen av ländernas arbete.

Utskottet har vid sina överväganden om hur arbetet rörande vattenfrågorna i Skagerack och Kattegatt organisatoriskt bör ordnas funnit det lämpligast att förorda att det anknyter till ett centralt organ. Naturligt synes då vara att det nu beslutade nordiska kontaktorganet för miljövärdsfrågor omhänderhar denna uppgift. Ytterligare nordiska samarbetsorgan på miljövärdssområdet bör ej tillskapas. Utskottet kan här särskilt hänvisa till Öresundsvattenkommitténs på praktiska erfarenheter grundade uttalande om

behovet av ett överordnat organ. Från denna utgångspunkt är önskvärt, att regionala kommittéer underställes det centrala kontaktorganet med uppgifter inom ett mindre, naturligt avgränsade områden lokalt bedriva undersökningar och utföra regional samordning. Öresundsvattenkommittén är redan en sådan kommitté. Övervägas bör huruvida den i ny sammansättning bör få sitt arbetsområde utvidgat till att avse även Skagerack och Kattegatt.

Under återopande av vad ovan anförts hemställer socialpolitiska utskottet,

att Nordiska rådet ville antaga följande rekommendation:
 Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Norge och Sverige att i samverkan bekämpa föroreningarna i Kattegatt, Skagerack och Öresund och därvid samordna nödiga miljövårdande åtgärder.

Stockholm den 18 januari 1971

<i>Pentti Antila (Smp)</i>	<i>Roald Bye (A)</i>	<i>Erling Dinesen (S)</i>
<i>Sven Hammarberg (s)</i>	<i>Lars Korvald (Kf)</i>	<i>Lars Larsson (s)</i>
	Förman	
<i>Gerda Møller (KF)</i>	<i>Niels Mørk (S)</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson (cp)</i>
<i>Antti-Veikko Perheentupa (Sd)</i>	<i>Salve Salvesen (A)</i>	<i>Raino Westerholm (Kr)</i>

BILAGA 3

I efterhand inkomna yttranden

Sverige

Halmstads stad, drätselkammaren:

På tillstyrkan av beredningsutskottet beslöt drätselkammaren avgiva yttrande i enlighet med byggnadschefens förslag.

Halmstad den 3 december 1970

Ake Sjöberg

Halmstads stad, byggnadskontoret:

Behovet av åtgärder i vattenvårdsfrågor har sedan länge påkallat samarbete därom. Det har medfört utbyte över gränserna av erfarenheter och

metoder, mellan enskilda och mellan internationella sammanslutningar av tjänstemän, statliga och kommunala verk, institutioner och företag. I första hand var detta ett led i varje lands strävan att bemästra interna, men sinsemellan likartade problem.

Med växande föroreningar har riskerna ökat för deras spridning över gränserna, från ett land till ett annat. De problem, som tidigare varit enbart likartade blir därvid gemensamma, men intressena kan vara sammanfattande eller kontroversiella. Härigenom har naturvårdsfrågorna med nödvändighet förts upp på det politiska planet.

Europarådet tog upp vattenvården i sitt program år 1963 genom tillsättandet av en naturvårdskommitté som ett rådgivande organ med mål bl. a. att lägga grunden till en europeisk vattenvårdskonvention. Rådet antog 1968 den s. k. europeiska vattenvårdsstadgan med de 12 "buden" som ett led i strävan att nå fram till en konvention. Buden kan sammanfattas i tre punkter:

Utan vatten intet liv;

tillgången är begränsad och måste väl vårdas;

vatten är ett gemensamt arv utan gränser, en tillgång som kräver internationellt samarbete.

Den internationella standardiseringsorganisationen, ISO, har som ett led i detta samarbete i år tillsatt bl. a. en kommitté för vattenföroreningar. Avsikten är att skapa internationellt gångbara metoder att mäta och kontrollera föroreningar och ge en gemensam grund för lagstiftningen i olika länder. Nationella sådana standarden finns redan i vissa länder, i Sverige pågår utarbetandet av en.

Även Nordiska rådet har beaktat behovet av internationellt samarbete av detta slag, vilket framgår av redogörelsen i ovannämnda medlemsförslag. Samarbete är givetvis särskilt angeläget för grannländer, där såväl sammanfallande som motstridiga intressen lätt kan uppstå. Detta har t. ex. varit fallet i gränsvatten mellan Danmark—Sverige—Norge. Dessa länder samarbetar i Europarådet och Nordiska rådet bl. a. i fråga om vattenvård. Europarådet har som nämnts en särskild kommitté härför, och Nordiska rådet torde också behöva en sådan för de internordiska frågorna.

Vad här har sagts om behov av internationellt samarbete gäller icke enbart vattenvård utan även andra grenar av natur- och miljövården.

Med hänvisning till redogörelsen föreslår jag, att drätselkammaren tillstyrker, att kommittén tillsättes.

Halmstad den 12 november 1970

I tjänsten

Gösta Blide

Byggnadschef

Medlemsförslag

om idrottsutbyte

(*Väckt av Arne Berner, Erkki Hara, Svend Haugaard, Lars Larsson och Matthias A. Mathiesen*)

I det nordiska ungdomsarbetet intar idrottsutbytet en framskjuten plats. Mellan de nordiska ländernas ungdomar försiggår ett mycket omfattande tävlingsutbyte. Det förekommer också nordiskt samarbete för utbildning av idrottsledare. Detta sker inom ramen för en nordisk felleskommitté, i vilken de nordiska ländernas riks-idrottsorganisationer samarbetar.

Det nordiska idrottsutbytet mellan ungdomar är i hög grad beroende av de bidrag till täckande av rese- och uppehållskostnader som kan erbjudas från olika håll, i första hand från riks-idrottsorganisationerna och staten. De begränsade resurserna och en önskan att få med så många ungdomar som möjligt nödvändiggör att man försöker hålla resekostnaderna så låga som möjligt. Detta medför svårigheter att, med undantag för elitidrottsmän, få till stånd ett mera omfattande idrottsutbyte med deltagare från avlägsnare delar av Norden. Resekostnaderna blir då höga. Problemen gäller främst Island och Färöarna och över huvud taget de idrottsliga kontakterna emellan Nordens ytterområden. De höga resekostnaderna utgör en broms för den utveckling av idrottskontakterna inom hela Norden, som man inom idrottsorganisationerna på ömse sidor gärna önskar få till stånd.

På Nordiska rådets adertonde session antogs en rekommendation till regeringarna (rek. nr 26/1970) att utreda förutsättningarna för tillskapandet av en ordning, som ekonomiskt tryggar genomförandet av samnordiska ungdomsarrangemang och som särskilt tar sikte på att stödja gemensamma nordiska ungdomsorganisationers verksamhet. Ett ökat ekonomiskt stöd kunde ges antingen genom höjning av nationella bidrag till ungdomsorganisationernas internationella och nordiska samarbete eller genom beviljande av medel ur Nordiska kulturfonden eller genom skapande av en särskild nordisk ungdomsfond. Inom det utskott som behandlade frågan ansågs det tveksamt om ytterligare en fond vid sidan av Nordiska kulturfonden borde upprättas, men sympati fanns dock för att tillstyrka bildandet av en särskild ungdomsfond för ändamålet.

När det gäller idrottsutbytet kan inte bidrag erhållas från Nordiska kul-

turfonden. En möjlighet att främja ett ökat idrottsutbyte mellan nordisk ungdom är att ge ökade anslag till de nationella riksidsrottsorganisationernas verksamhet för ungdomsutbyte. En annan möjlighet är att skapa en särskild fond för utjämnning av resekostnader, som kunde utnyttjas när det gäller särskilt dyra researrangemang.

Det är angeläget att ökade resurser ställs till förfogande för att främja idrottsutbytet mellan ungdom i enlighet med vad ovan förordats. På vilket sätt detta skall ske kan lämpligen överlämnas till regeringarna att ta ställning till.

Med hänvisning till ovanstående föreslår vi,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att ge ekonomiskt stöd till ett ökat nordiskt idrottsutbyte, så att det kan omfatta idrottsutbyte även med ungdom i Nordens ytterområden.

Helsingfors, Köpenhamn, Stockholm och Reykjavik i juni 1970

Arne Berner (Lkp)   *Erkki Hara (Kok)*   *Svend Haugaard (RV)*

Lars Larsson (s)   *Matthias Á. Mathiesen (Sj)*

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Indenrigsministeriet:**

Indenrigsministeriet har ikke for tiden fundet mulighed for at søge bevillingsmyndighedernes tilslutning til at yde støtte til formålet i form af en egentlig statsbevilling. Man har derfor ved sagens forelæggelse for Dansk Idræts-Forbund, overbestyrelsen for De Danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger og De Danske Gymnastik- og Ungdomsforeninger bedt oplyst, hvorvidt idrættens nævnte hovedorganisationer ville kunne tiltræde, at der eventuelt stilles et beløb til rådighed for formålet af de tipsmidler, der årligt fordeles til idrætsformål af indenrigsministeren med tilslutning af folketingets finansudvalg i overensstemmelse med § 7, stk. 2, i lov om tipning.

Dansk Idræts-Forbund har ikke kunnet tiltræde, at økonomisk støtte til en øget nordisk idrætsudveksling ydes af tipsmidlerne, da behovet for støtte af tipsmidlerne til idrætsformål i forvejen langt overstiger det beløb, der årligt er til rådighed.

Overbestyrelsen for De Danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger har udtalt, at man finder en udveksling særdeles formålstjenlig, men at der fra organisationens side ofres meget netop på dette område, og at man derfor ikke kan tilråde, at der yderligere stilles tipsmidler til rådighed for dette formål.

De Danske Gymnastik- og Ungdomsforeninger har i princippet kunnet anbefale, at en mindre andel af de tipsmidler, der årligt fordeles af indenrigsministeren, afsættes til støtte af en øget nordisk idrætsudveksling.

Indenrigsministeriet finder herefter for sit vedkommende ikke for tiden mulighed for at imødekomme det i medlemsforslaget fremdragne ønske om økonomisk støtte til en øget nordisk idrætsudveksling.

København, den 26. oktober 1970

P. m. v.

E. b.

Helge Odel

Undervisningsministeriet:

I den anledning skal undervisningsministeriet udtale, at man ikke i øjeblikket har mulighed for at støtte egentlig idrætsudveksling, og at man i øvrigt mener, at en eventuel støtte til ungdomsudveksling bør ske til alt ungdomsarbejde og ikke specielt til idræt, hvorved bemærkes at nogle af de større gymnastik- og idrætsorganisationer også beskæftiger sig med andet end idræt.

København, den 1. december 1970

P. m. v.

E. b.

Gregers Thomsen

Dansk Idræts-Forbund:

— — — skal det meddeles, at vort forretningsudvalg på sit møde den 28. september drøftede sagen, og man så med sympati på tanken om at skaffe øgede midler til udveksling af ungdom også inden for idrætten.

De respektive specialforbund og også idrætsforbundene i Norden står til en vis grad for en udveksling af ungdom, både inden for konkurrenceidræt og på en bredere basis i form af nordiske ungdomslejre og nordiske ungdomslederkursus, men ganske naturligt sætter de økonomiske midler, der står til rådighed, en grænse for denne aktivitet, og det er rigtigt, at det, navnlig for samarbejdet med Island og Færøerne, er vanskeligt at udrette noget væsentligt på grund af de uforholdsmæssige store udgifter til rejser.

Hvis der kan skaffes øgede midler til et sådant udvekslingsprogram inden for ungdommen, ser man fra Dansk Idræts-Forbund med velvilje på forholdet; dog vil man ikke undlade at fremføre, at sådanne midler ikke må tages fra de penge, der i forvejen er forbeholdt idrætten.

Dansk idræts hovedorganisationer modtager offentlig støtte gennem tiplovgivningen, og midler til ovennævnte formål kunne fremskaffes gennem en for idrætten gunstigere lovgivning om tipning eller også ved oprettelse af et særligt fond.

København, den 7. oktober 1970

Emanuel Rose

Generalsekretær

Finland

Undervisningsministeriet:

— — — har undervisningsministeriet i Finland anmodat statens idrottsråd att inkomma med utlåtande i ovannämnda ärende.

Emellertid har *Riksidrottsförbundet* beträffande detta förslag den 3 november 1970 inlämnat följande skrivelse:

Riksidrottsförbundet anser att det är synnerligen önskvärt att Finlands regering anvisar ökat ekonomiskt stöd för idrottsmannautbyte mellan ungdomen på kalottområdet.

Representanter för idrottscentralorganisationerna på riksnivå i Norge och Sverige har vid de nordiska gemensamma felleskommittémötena ondgjort sig över att finska staten beviljar så litet understöd jämfört med det understöd som beviljas för de norska och svenska kalottområdena. Detta begränsar utvecklingen av idrottsmannautbytet på kalottområdet, anser de. Speciellt de ungdomar, som får tråda tillbaka då det gäller representationsidrottens tävlingsresor, blir lidande av penningknappheten.

På basis av det som ovan anförts föreslår Riksidrottsförbundet att Finlands regering i allmänhet skulle sträva efter att öka det finansiella understödet till idrotten och att den beviljar ökat verksamhetsunderstöd för idrottsverksamheten i kalottområdet. En del av understödet kunde då användas för att främja idrottsmannautbytet bland ungdomen i våra nordiska grannländer.

Statens idrottsråd meddelar i sitt utlåtande den 16 november 1970 följande:

Statens idrottsråd anser att det nordiska idrottsmannautbytet inom ungdomsidrotten är mycket viktigt. För närvarande kan den idrottsliga och fysiska fostran, som bedrivs på kalottområdet och som sker inom ramen för de tippningsvinstmedel vilka årligen anvisas för idrott och fysisk fostran, av undervisningsministeriet erhålla understöd endast för det allra nödvändigaste.

Om det är meningen att i framtiden i ökad grad understöda denna idrottsverksamhet inom kalottområdet, anser statens idrottsråd att utdelningen av s. k. tippningsvinstmedel för idrott och fysisk fostran ökas och att de idrottsorganisationer som i praktiken har hand om idrottsverksamheten på kalottområdet, beviljas mera medel.

Undervisningsministeriet ansluter sig till de synpunkter som ovan framförts av statens idrottsråd, men framhåller — beträffande frågans finansiella sida — att någon omedelbar generell ökning av nämnda tippningsvinstmedel näppeligen är att vänta under den närmaste framtiden, vilket beror av omständigheter som ministeriet inte rör för.

Tillika anser ministeriet, att man, innan ytterligare åtgärder beträffande detta ärende vidtas, av lämplighetsskäl borde avvakta resultaten av Nor-

diska rådets rekommendation nr 21/1970 angående det nordiska kultursamarbetets organisation och en nordisk kulturtraktat.

Helsingfors den 2 december 1970

Heikki Hosia

Kanslichef

Matti Gustafson

Kultursekreterare

Finlands svenska centralidrottsförbund r.f.:

Finlands svenska centralidrottsförbund stöder alla sådana förslag, som kan leda till ett ökat idrottsutbyte inom Norden och då givetvis också sådana, som berör idrottsutbyte omfattande ungdom från de nordiska ytterområdena.

Medan idrottsutbytet på elitidrottsmannanivå i de allra flesta fall kan anses tillfredsställande löst också ur ekonomisk synpunkt, bör det konstateras att begränsade resurser ofta ställer hinder i vägen då det gäller ungdoms- och junioridrott. Icke minst gäller detta faktum ett deltagande från Island och Färöarna i nordiska arrangemang på nämnd nivå. Också övriga nordiska länders möjligheter att sända representanter till Island och Färöarna är mången gång starkt begränsade. Otaliga konkreta exempel härpå kunde anföras.

Då de medel riksidsrottsorganisationerna och staten kan avdela för nämnda ändamål åtminstone tills vidare inte kan tänkas bli av en sådan storleksordning, att ett ökat idrottsutbyte på denna nivå vore möjligt, får Finlands svenska centralidrottsförbund stöda det väckta förslaget, som kan tänkas ge bättre ekonomiska resurser för att genomföra ett utvidgat idrottsutbyte berörande främst ungdomen i de nordiska ytterområdena.

Helsingfors den 11 november 1970

Finlands svenska centralidrottsförbund

Nils-Erik Nyman

Styrelseordförande

Roland Wiik

Kanslichef

Suomen nuorison liitto (Finlands ungdomsförbund)¹:

Suomen nuorison liitto hör ej till gruppen av centrala idrottsorganisationer, men inom förbundet bedrivs även idrottsverksamhet, närmast just ungdomsidrott. Då andras än toppidrottsmännens möjligheter att delta

¹ Yttrandet översatt från finska.

i den nordiska utbytesverksamheten i praktiken är minimala hälsar förbundet med glädje initiativet, som bättre än hittills skulle säkerställa genomförandet av nordiska ungdomsevenemang och erbjuda möjlighet att erhålla även ekonomiskt understöd.

Behovet av understöd är mest angeläget i fråga om handhavandet av utbytesverksamhet mellan Nordens ytterregioner, emedan redan enbart resekostnadernas andel därvidlag i synnerhet för ungdomens vidkommande utgör ett oöverstigligt hinder. Understödet finge dock ej enbart inskränka sig till understöd för verksamhet inom ytterområdena, utan det borde i mån av möjlighet även inriktas på att främja och utbygga umgänget mellan grannländerna och speciellt på andra nivåer än toppidrottsmännens. Vi understryker särskilt att det avsedda understödet borde utsträckas att omfatta ungdomsevenemang och gästbesöksverksamheten på ungdomsplanet även i vidare mening än enbart i fråga om idrottsutövare. Ungdomsorganisationerna borde erhålla en med idrottsorganisationerna jämbördig ställning.

Helsingfors den 4 november 1970

Suomen nuorison liitto

Juhani Yli-Rantala

Generalsekreterare

I s l a n d

Islands Idrætsforbund:

Islands Idrætsforbunds årsmøde, holdt den 14. november 1970, støtter helt og holdent Matthías Á. Mathiesens rekommandation til Nordisk Råd angående opfordring til de nordiske landes regeringer om i fællesskab med pengebidrag at bestræbe sig for forøget sportkontakt mellem unge mennesker i de nordiske lande.

Islands Idrætsforbund tillader sig at takke for den store venlighed den højtærede altingsmand viser islandske sportsfolk ved at stille dette forslag, som vi anser vil blive til uvurderlig nytte for sporten her i landet, hvis rekommandationen bliver vedtaget i Nordisk Råd.

Reykjavík, den 27. november 1970

På Islands Idrætsforbunds vegne

Valdimar Órnólfsson

Det Islandske Glimaforbund:

Glimaforbundets styrelse anser, at det samkvem som rekommandationen tilsigter er af stor nytte for idrætsungdommen og støtter derfor helt og holdent rekommandationen.

Reykjavik, den 20. oktober 1970

På Det Islandske Glimaforbunds vejne,

Kjartan Bergmann Guðjónsson

Formand

Islands Sportforbund:

Den administrerende bestyrelse anser, at man her har berørt en vigtig og nyttig sag og anbefaler helt og holdent, at Nordisk Råd bruger sin indflydelse på regeringerne til at forøgede pengemidler stilles til rådighed til dette formål.

Erfaringen af det nordiske kulturfond i de år det har virket er så positiv, at man nemt kan gøre sig klart hvilken uvurderlig nytte det ville blive for sportskontakten, at give unge mennesker muligheder for en lignende støtte som den kulturfondet har vist, at det er i stand til at yde.

Det var da også vort håb, at man fra begyndelsen havde afset et finansbidrag fra kulturfondet til sportskontakt, idet sporten uomtvisteligt er en vigtig del af kulturen og vistnok den del, der mest er egnet til på en bred basis at skabe forøget forståelse, kendskab til og venskab mellem de så nært beslægtede nordiske nationer.

Islands kontakt med udlandet har altid været og er endnu til en overvejende del med de nordiske lande. Dette beror på naturlige grunde. Disse folks sammenflettede historie, fælles kulturarv og de islandske sportsmænds særlige vilje til at fostre slægtskabet med de andre nordiske lande har altid været en ledestjerne for deres kurs.

I denne forbindelse ville det særlig være grund til at undersøge islændingenes bidrag til disse sager helt fra begyndelsen. Der findes eksempler på, at islandske parter har betalt indtil 80 % af rejseudgifterne for nordboer der har besøgt Island tillige med alle udgifterne i forbindelse med opholdet i landet. Ellers ville denne kontakt ikke have været mulig. Derimod har islændingene altid selv måttet betale deres rejseudgifter, men fået gratis ophold når enkelte eller grupper har besøgt de andre nordiske lande.

I de sidste år er sportskontakten mellem islændinge og de andre nordiske folk i væsentlig grad blevet formindsket. Grunden dertil er udelukkende

mangel på pengemidler til at bestride udgifterne af en sådan kontakt. Det er endnu mere foruroligende, at dette gælder også for landskampe i så populære sportsgrene som håndbold og fodbold.

Den administrerende bestyrelse udtrykker derfor sin glæde over denne rekommandation om forøget finansstøtte til sportskontakt. Bestyrelsen anser, at den mest praktiske fremgangsmåde ville være at stifte en særlig fond, der yder direkte bidrag til rejseudgifter. Endvidere er den af den mening, at fonden burde virke selvstændigt under administration af repræsentanter fra de nordiske landes statssportforbund og fra Nordisk Råd. Et sådant system ville gøre det muligt at organisere kontakt på langt sigt og gøre brug af de forøgede muligheder for lavere rejseudgifter, der er tilkommet med charterflyet.

Bestyrelsen stoler på, at Islands repræsentanter i Nordisk Råd anstrænger sig for at få sagen sat igennem så at den hurtigst muligt bliver en realitet.

Reykjavik, den 21. december 1970

På Islands Sportforbunds vejne

Gisli Halldórsson

Formand

Hannes Þ. Sigurðsson

Mødessekretær

Islands Golfforbund:

Golfforbundet hilser denne rekommandation med glæde og anbefaler helt og holdent at den bliver vedtaget. I de sidste år er golfspillernes antal vokset meget ikke mindst blandt unge mennesker. Derimod har de unge mennesker hidtil på grund af de store udgifter forbundet dermed ikke haft lejlighed til at spille golf med kollegaer i andre lande. Der råder ingen tvivl om, at hvis denne situation kan forbedres ville det virke stimulerende og forbedre resultatet. Golfforbundets styrelse er klar over, at mangel på deltagelse i matcher og bristende kendskab til forskellige lokaliteter i andre lande er hovedårsagen til at vi ikke kan opnå et rimeligt resultat i golfmatcher udenlands. Hvis vore unge golfspillere på et tidligt stadium fik lejlighed dertil ville det hurtigt vise resultater. Det er dog ikke blot matcher der er af betydning. Det andet er ikke af mindre værdi, nemlig at styrke de nordiske landes samhørighed med de størst mulige kontakter på de flest mulige områder. Denne rekommandation peger i den rigtige retning og diverse kontakter kunne skabes der hidtil ikke har været mulige. Islands golfforbunds styrelse har dog af naturlige grunde først og fremmest inter-

esse af at få et nærmere samarbejde med de andre nordiske landes golfspillere. Dette har hidtil været meget ringe. Derfor tillader vi os at fremføre vor tak til forslagsstillerne og håber at sagen får et lykkeligt udfald.

Reykjavik, den 10. december 1970

Páll Ásg. Tryggvason

Formand

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Kirke- og undervisningsdepartementet har forelagt saken for *Norges idrettsforbund* som uttaler følgende:

Idrettsstyret er forelagt saken, og vil uttale at norsk idrett er interessert i at det gis økonomisk støtte til en økt nordisk idrettsutveksling, spesielt med henblikk på ungdom fra Nordens ylterpunkter.

Når det gjelder spørsmålet om hvorfra slike midler skal tildeles idretten, antar Norges idrettsforbund at dette best kan løses av respektive lands myndigheter, eventuelt gjennom særskilt fond.

Dessuten har *Nordens ungdomsnemnd* avgitt følgende uttalelse i saken:

Foreningen Nordens ungdomsrepresentantskaps arbeidsutvalg vil gi sin tilslutning til forslaget om idrettsutveksling innen Norden.

Ungdomsrepresentantskapets arbeidsutvalg mener at behovet for økt idrettsutveksling i stor grad er til stede, spesielt i de nordligste områder hvor avstandene ofte kan være et hinder for en slik utveksling.

Arbeidsutvalget regner med at de nordiske riks-idrettsforbund blir forespurt før forslaget realitetsbehandles.

Hovedstyrets arbeidsutvalg er gjort kjent med uttalelsen og gir den sin fulle tilslutning.

Kirke- og undervisningsdepartementet er enig med forslagsstillerne i at det er av betydning om utveksling av idrettsungdom mellom de nordiske land, utenom eliteidrettsutøverne, kan styrkes.

Saken bør imidlertid nærmere utredes og departementet antar at dette bør skje i samarbeid med idrettsforbundene i de nordiske land. Det bør i denne sammenheng legges stor vekt på å finne fram til en praktisk løsning av saken, som kan administreres på en enkel og økonomisk forsvarlig måte.

Oslo, 30. september 1970

Etter fullmakt

E. Skadsem

Bjarne Ingsøy

S v e r i g e**Statens ungdomsråd:**

Statens ungdomsråd har vid ett tidigare tillfälle, 1969, yttrat sig över ett medlemsförslag om ökat stöd till nordiskt ungdomsarbete och åstadkommandet av en nordisk ungdomsfond, tillstyrkt att Nordiska rådet skall rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att utreda förutsättningarna för stöd till ökad samverkan mellan ungdomen i Norden (*se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 910*). I detta sammanhang framhöll ungdomsrådet det som önskvärt att det i dessa utredningar skulle finnas företrädare för olika ungdomsorganisationer och att utredningarna borde överväga dels ett direkt stöd till ungdomsförbundens samnordiska kontaktorgan och deras verksamhet, dels ett stöd till andra instanser som avser att föra ungdomen i Norden närmare varandra. Vid Nordiska rådets session i februari 1970 antog rådet en rekommendation (*rek. nr 26/1970*) vars innehåll i huvudsak sammanföll med ungdomsrådets yttrande.

Enligt statens ungdomsråds uppfattning sammanfaller nu framlagt medlemsförslag väl med det förslag rörande ökat stöd till nordiskt ungdomsarbete som framlades 1969. Den enda egentliga skillnaden är att förslaget nu enbart gäller frågan om stöd till ungdomsutbyte på idrottens område.

Det är statens ungdomsråds mening att frågan om ett stöd till ökat nordiskt ungdomsutbyte måste innefatta även frågan om bättre stöd till kontakter mellan den idrottande ungdomen i Norden, liksom att man vid utformningen av stödet måste beakta de särskilda problem som sammanhänger med de långa reseavstånden i Norden som exempelvis mellan Sverige, Norge, Danmark, Finland å ena sidan och Island, Färöarna och åtskilliga orter inom den s. k. Nordkalotten å den andra sidan.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår statens ungdomsråd att de frågor som aktualiserats i medlemsförslag om idrottsutbyte bör bli föremål för behandling i samma sammanhang som frågan om ett ökat stöd till nordiskt ungdomsarbete prövas.

Stockholm den 30 september 1970

För statens ungdomsråd

Bert Valtersson

Huvudsekreterare

Sveriges riksidrottsförbund:

Såsom i det framlagda medlemsförslaget framhållits intar idrottsutbytet en framskjuten plats i det nordiska ungdomsarbetet, men som också påpe-

kats tillåter inte de begränsade ekonomiska resurserna en önskvärd utveckling av detta utbyte.

Idrottsutbytet mellan de nordiska länderna har gamla anor men har i huvudsak varit begränsat till landskamper och större allmänna tävlingar inom olika idrotter under det att t. ex. utbytet på föreningsnivå främst skett i gränstrakterna. Ett undantag har Nordkalotten utgjort, där ett omfattande idrottsutbyte sker med ekonomiskt stöd av respektive riksidsrottsorganisationer.

Inom ungdomsidrotten ordnas sedan flera år idrottsläger med deltagare från Danmark, Finland, Norge och Sverige. I år har RF varit värd för ett sådant läger förlagt till Visby under tiden 2 till 8 augusti. Island har av ekonomiska skäl nödgats stå utanför detta samarbete.

Enligt RF:s uppfattning är det synnerligen angeläget att det nordiska samarbetet och idrottsutbytet bland ungdom intensifieras. Som exempel på önskvärda åtgärder må framhållas ungdomsledarutbildning, som i vissa avsnitt med fördel skulle kunna ske för samtliga nordiska länder gemensamt. I Sverige genomförs i år en bred ungdomsidrottspropaganda, kallad 70-iaden. Övriga nordiska länder har visat stort intresse härför och man har redan diskuterat möjligheten av att bygga ut denna propaganda till att omfatta hela Norden för att t. ex. år 1973 komma fram till en nordisk finaltävling.

Som inledningsvis framhållits har bristande ekonomiska resurser hindrat en utbredning av det nordiska idrottsutbytet bland ungdom. Därtill kommer att samarbetet med Island av samma skäl varit av förhållandevis ringa omfattning och Färöarna har hittills praktiskt taget stått helt utanför den nordiska idrottsgemenskapen. För det nordiska idrottsliga samarbetet är det angeläget att ökade ekonomiska resurser skapas för att främja detsamma och särskilt då för att möjliggöra Islands och Färöarnas medverkan.

Stockholm den 16 oktober 1970

Sveriges riksidsrottsförbund

Bo Bengtson

Föreningen Norden:

Medlemsförslaget gäller en sektor av det nordiska utbytet, vilken har särskilda förutsättningar att på en gång engagera icke obetydliga grupper av ungdom och mötas av intresse hos en större allmänhet, för vars upplevelse av det nordiska sammanhanget den är långtifrån betydelselös. Som förslagsställarna framhåller förutsätter emellertid en ökning av idrottsutbytet, särskilt när det gäller att få med Island och Färöarna — även Grönland borde beaktas i sammanhanget — att särskilda ekonomiska insatser görs. Vilken

omfattning dessa rimligen borde få och huruvida de bör ges karaktären av ökade anslag till nationella idrottsorganisationer eller upprättandet av en särskild fond för utjämning av resekostnader torde icke närmare kunna bedömas utan en ingående utredning. Troligen får det bli fråga om särskilda medel, frikopplade från den nordiska ungdomsfond, som berörs i rådets rekommendation nr 26/1970, och vars tillskapande ter sig något ovisst, sedan regeringarna i en första omgång beslutat medverka till åstadkommandet av en europeisk ungdomsfond. Uppenbart synes emellertid vara, att en huvudpart av de kostnader, som utkantsområdenas inlemmande i ett hela Norden omfattande utbyte medför, i mycket väsentlig mån måste bäras av det övriga Norden.

Mot bakgrunden av det ovan anförda får därför centralstyrelsen för Norden, svensk förening för nordiskt samarbete, tillstyrka, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att ge ekonomiskt stöd till ett ökat nordiskt idrottsutbyte så att det kan omfatta även ungdom i Nordens ytterområden, och att närmare utreda de lämpligaste formerna härför.

Stockholm den 6 november 1970

För Föreningen Nordens centralstyrelse

Bertil Olsson

Ordförande

Arne F. Andersson

Verkst. direktör

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget samt över meddelande om rekommendation nr 26/1970 angående ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om idrottsutbyte samt ett till rådets nittonde session av Sveriges regering å samtliga regeringars vägnar avgivet meddelande om rekommendation nr 26/1970 angående ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sitt möte i Odense den 27—28 november 1970 och i Stockholm den 18 januari 1971. Vid Stockholmsmötet behandlades även meddelandet.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att ge ekonomiskt stöd till ett ökat nordiskt idrottsutbyte, så att det kan omfatta idrottsutbyte även med ungdom i Nordens ytterområden.

Förslagsställarna finner en möjlighet att främja ökat idrottsutbyte mellan nordisk ungdom vara att ge ökade anslag till de nationella riksorganisationernas verksamhet för ungdomsutbyte. En annan möjlighet är att skapa en särskild fond för utjämning av resekostnader.

Av meddelandet framgår att frågan om en speciell nordisk ungdomsfond bör vila i avvaktan på resultaten av förberedelsearbetet för en europeisk fond samt i avvaktan på erfarenheterna av den Nordiska kulturfondens roll på området i fråga.

2. Remissyttrandena

Yttranden över förslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Danmark

Indenrigsministeriet.
Undervisningsministeriet.
Dansk Idrætsforbund.

Finland

Undervisningsministeriet.
Finlands svenska centralidrottsförbund r. f.
Finlands ungdomsförbund.

Island

Det Islandske Glimaforbund.
Islands idrætsforbund.
Islands sportforbund.
Islands golfforbund.

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet.
Norges idrettsforbund.
Nordens ungdomsnemnd.

Sverige

Statens ungdomsråd.
Sveriges riksidrottsförbund.
Föreningen Norden.

Remissorganen med ett fåtal undantag tillstyrker förslaget. Vissa remissorgan anser dock att en närmare undersökning bör företagas för att finna fram till en lämplig ordning för hur det ekonomiska stödet skall utformas.

Dansk Idrætsforbund ställer sig helt positivt till förslaget och förutsätter att det ökade stödet till idrottsutbyte ej kommer att medföra minskade anslag till det danska idrottsförbundet. *Undervisningsministeriet* i Finland åberopar yttranden av *Riksidrottsförbundet* och *statens idrottsråd*, som båda tillstyrker förslaget och framhåller att ökade tipsmedel bör ställas till för-

fogande för idrottsverksamheten på kalottområdet. Ministeriet anser dock att tipsmedel för ifrågavarande ändamål ej kan förväntas inom närmaste framtid. Ministeriet framhåller att sakens behandling bör anstå i avvaktan på resultatet av rådets rekommendation nr 21/1970 angående en nordisk kulturtraktat. *Finlands svenska centralförbund r. f.* tillstyrker förslaget och understryker behovet av ekonomiskt stöd till ungdoms- och junioridrott, särskilt såvitt gäller ungdom från Nordens utkantsområden. *Finlands ungdomsförbund* delar denna uppfattning och tillägger att stödet bör avse även andra ungdomsaktiviteter än idrotten. *Det islandske glimaforbund*, *Islands idrætsforbund*, *Islands sportforbund* och *Islands golfforbund* tillstyrker samtliga förslaget och påpekar dess betydelse för isländska idrottsmäns möjlighet till kontakt med övriga nordiska länders idrottsfolk.

Sveriges ridsidrottsförbund finner mycket angeläget att det nordiska samarbetet och idrottsutbytet bland ungdom intensifieras. På grund av bristande ekonomiska resurser har samarbetet med Island varit förhållandevis ringa och med Färöarna har hittills praktiskt taget ingen idrottsgemenskap förekommit. Det anses därför angeläget att ökade ekonomiska resurser skapas för att främja idrottsutbytet bland ungdom och då särskilt med Island och Färöarna. *Föreningen Norden* understryker i sitt positiva yttrande särskilt utkantsområdenas svårigheter att komma med i det nordiska samarbetet. Huvudparten av de kostnader som ett inlemmande av dessa områden medför måste emellertid i väsentlig mån bäras av det övriga Norden. På vilket sätt det ekonomiska stödet skall administreras, i en särskild fond eller på annat sätt, förutsätter en ingående utredning, menar *Föreningen Norden*.

Norska kirke- og undervisningsdepartementet har hört *Norges idrettsforbund*, som i sitt positiva yttrande framför att denna fråga bäst kan lösas av respektive lands myndigheter, eventuellt genom en särskild fond. Vidare har departementet hört *Nordens ungdomsnemnd*, som ansluter sig till förslaget. Departementet självt anser, att frågan bör närmare utredas. Departementet utgår från att en utredning bör ske i samarbete med idrottsförbunden i de nordiska länderna.

Statens ungdomsråd i Sverige finner att denna fråga har, liksom förslagsställarna framfört, nära anknytning till rådets rekommendation nr 26/1970 angående en nordisk ungdomsfond men skiljer sig från denna däruti att här uteslutande avses medel till idrottsarbete. Ungdomsrådet föreslår, att den nu aktuella frågan om idrottsutbyte blir föremål för behandling i samband med den tidigare rekommendationen.

Indenrigsministeriet i Danmark avstyrker förslaget med hänvisning till att de tipsmedel som årligen fördelas till idrottsändamål icke är av den omfattningen att de även skulle kunna täcka kostnaderna för ett ökat idrottsutbyte. Även *undervisningsministeriet* i Danmark är negativt till förslaget under motivering att det för närvarande ej är möjligt att stödja egentligt idrottsutbyte.

3. U t s k o t t e t

Socialpolitiska utskottet delar förslagsställarna uppfattning om att idrottsutbytet utgör en betydelsefull del av det nordiska ungdomsarbetet. I nuvarande läge är detta utbyte begränsat till elitidrottsmän, medan brist på ekonomiska resurser hindrar ungdoms- och junioridrottsutbytet mellan de nordiska länderna. Särskilt märkbart blir detta naturligtvis för idrottande ungdomar från t. ex. Island och Färöarna, vilka, såsom framgår av remissuttalandena, knappast alls kan delta i nordiska idrottstävlingar. Liksom flertalet remissorgan förordar därför utskottet att ekonomiska resurser ställs till förfogande för ett ökat nordiskt idrottsutbyte för ungdom, varvid särskilt idrottsutbyte med Island och Färöarna bör främjas.

Den i medlemsförslaget aktualiserade frågan har nära anknytning till en tidigare rekommendation (*rek. nr 26/1970*) angående ökat stöd till nordiskt ungdomsarbete. Däri hemställes till regeringarna att utreda förutsättningarna för tillskapande av en ordning — t. ex. genom en nordisk fond — som ekonomiskt tryggar genomförandet av samnordiska ungdomsarrangemang och som särskilt tar sikte på att stödja nordiska ungdomsorganisationers verksamhet. Utskottet som behandlade saken vid senaste rådssessionen framhöll i sitt betänkande, att det ekonomiska stödet kunde ges genom en höjning av de nationella bidragen till ungdomsorganisationernas verksamhet eller genom beviljande av medel ur Nordiska kulturfonden eller genom skapande av en särskild nordisk ungdomsfond. Utskottet ansåg det visserligen tveksamt om ytterligare en fond borde upprättas vid sidan av Nordiska kulturfonden, men det fanns inom utskottet sympati för att förorda bildandet av en särskild ungdomsfond.

När det gäller idrottsutbyte kan bidrag ej erhållas från Nordiska kulturfonden. Förslagsställarna menar att en möjlighet att främja ett ökat idrottsutbyte är att ge ökade anslag för ungdomsutbyte till de nationella riksorganisationernas verksamhet eller skapa en särskild fond för utjämning av resekosnader för särskilt dyra researrangemang.

Utskottet finner för sin del att frågan om ekonomiskt stöd till nordisk idrottsungdom bör behandlas gemensamt med frågan om stöd till nordiskt ungdomssamarbete över huvud taget. Enligt utskottets mening bör ej en särskild ordning skapas med syfte att tillgodose enbart idrottsutbyte. Många andra ändamål skulle i sådant fall med lika god rätt kunna tänkas komma i fråga för en särordning med ekonomiskt stöd från de nordiska regeringarna. Idrottsutbytet med ungdom inom Norden utgör en naturlig del i samarbetet mellan nordiska ungdomsorganisationer, till vars verksamhet Nordiska rådet i sin ovannämnda rekommendation förordat ekonomiskt stöd. Utskottet föreslår därför att frågan om ekonomiskt stöd till idrottsutbyte behandlas inom ramen för arbetet med denna rekommendation.

Utskottet vill mot bakgrund av regeringsmeddelandet till rådets nittonde session om rekommendation nr 26/1970 om ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete erinra om vad utskottet uttalade i sitt betänkande i saken till 1970 års råds-session. Utskottet underströk där att en utredning borde företagas för att klarlägga förutsättningarna för stöd till nordiskt ungdomssamarbete. Enligt utskottets mening är frågan av väsentlig betydelse då det gäller att stimulera ungdomens intresse för gemensamma aktiviteter. Utredningen bör därför ej uppskjutas i avvaktan på undersökningar på ett europeiskt plan. Även om Nordiska kulturfonden lämnat vissa bidrag till ungdomsaktiviteter, är uppenbart — vilket också är belagt av erfarenheten — att vid utdelning av kulturfondens medel stödet till ungdomsaktiviteter regelmässigt får stå tillbaka för andra ändamål. Härutöver tillkommer det faktum att bidrag till idrottsutbyte ej kan erhållas ur kulturfonden. Utskottet menar därför att den föreslagna utredningen ej heller bör uppskjutas i avvaktan på erfarenheterna av Nordiska kulturfondens roll såvitt gäller stöd till nordiskt ungdomssamarbete.

Under hänvisning till vad ovan anförts föreslår socialpolitiska utskottet,

1. att Nordiska rådet ville antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att i anslutning till behandlingen av rådets rekommendation nr 26/1970 angående ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete även överväga möjligheterna för ekonomiskt stöd till nordiskt idrottsutbyte

2. samt att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 26/1970 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Stockholm den 18 januari 1970

<i>Pentti Antila (Smp)</i>	<i>Roald Bye (A)</i>	<i>Erling Dinesen (S)</i>
<i>Sven Hammarberg (s)</i>	<i>Lars Korvald (Kf)</i> Förman	<i>Lars Larsson (s)</i>
<i>Gerda Møller (KF)</i>	<i>Niels Mørk (S)</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson (cp)</i>
<i>Antti-Veikko Perheentupa (Sd)</i>	<i>Salve Salvesen (A)</i>	<i>Raino Westerholm (Kr)</i>

*BILAGA 3***I efterhand inkommet yttrande****I s l a n d****Undervisningsministeriet:**

Det idrottsliga utbytet spelar en viktig roll när det gäller att öka den ömsesidiga bekantskapen mellan Nordens folk, icke minst bland ungdomen. Det är uppenbart, att för islänningar och andra som har sina hem i Nordens ytterområden, är deltagandet i detta utbyte förbundet med stora svårigheter på grund av resekostnaderna. Ministeriet finner det önskvärt att man undersöker vilka utvägar som kan tänkas för att åstadkomma en utjämning av möjligheterna härvidlag.

Reykjavik den 9 februari 1971

P. m. v.

Birgir Thorlacius

Departementschef

Árni Gunnarsson

Medlemsförslag

om utbyggnad av TV-samarbetet mellan Finland och Sverige

*(Väckt av Elsi Hetemäki, Jan-Ivan Nilsson, Ingrid Segerstedt Wiberg,
Sylvia Siltanen och Ulf Sundqvist)*

Televisionen har såsom ett modernt, effektivt och allmänt utbrett massmedium ägnats stor uppmärksamhet inom Nordiska rådet. Den snabba tekniska utvecklingen på TV-området erbjuder möjligheter att avsevärt öka programurvalet inom ramen för det nordiska samarbetet. För närvarande är rådets rekommendation nr 12/1967 angående utvidgat TV-samarbete föremål för beredning på regeringsnivå. Denna rekommendation avser ett utbyggt TV-samarbete samt åtgärder för ökad sebarhet av TV-program mellan de nordiska länderna, särskilt i fråga om gränstrakterna.

Vid frågans behandling i Nordiska rådet framhöll rådets kulturutskott, att alla möjligheter att kraftigt bygga ut det nordiska inslaget i TV bör tillvaratas utgående från erfarenheterna av nordvisionssamarbetet samt med beaktande av de möjligheter den snabba utvecklingen på det tekniska området erbjuder. Vidare underströk utskottet, att avskärmning av TV-program mellan de nordiska länderna med det snaraste bör avlägsnas.

Det programmässiga TV-samarbetet kan ske genom att utbyta TV-program och genom att öka antalet direktsändningar från ett land till ett annat. För Finlands och Sveriges vidkommande är den sistnämnda formen av samarbete särskilt aktuell med tanke på de nära 300 000 i Sverige bosatta finskspråkiga invandrarna och finsktalande svenskar och den svensktalande befolkningen i Finland.

Efter överenskommelsen mellan Finlands och Sveriges regeringar den 25 augusti 1965 om åtgärder för förbättrad televisionsmottagning, har Sveriges radio och Finlands rundradio utvecklat sändningarna av Sveriges radios televisionsprogram på Åland. Som ett resultat av samarbetet kan svenska TV-sändningar numera ses i landskapet tack vare den svenska väddösändaren och reläsändaren i Eckerö och Sund. Sändarna i Tervola och Yllästunturi i norra Finland når med sin sändning långt in på den svenska sidan. För att i viss mån tillgodose de i Sverige bosatta finskspråkiga invandrararnas behov av kontakter med och information om Finland sänder Sveriges radio två gånger i veckan (sammanlagt 2 timmar) finskspråkiga TV-program.

Samarbete med direktöverföring av TV-program mellan Finland och Sverige har fört till så positiva resultat att en fortsättning på den inslagna linjen förefaller naturlig. Med bilaterala överenskommelser kan de två länderna utforma programutbyte genom direktsändningar för att särskilt tillgodose respektive språkgruppers behov av information på sitt modersmål. Trots de positiva erfarenheterna av samarbetet har utvecklingen av TV-utbytet inte motsvarat de verkliga förutsättningarna. De möjligheter som ligger i kontinuerliga sändningar över gränserna har lämnats obeaktade. Man har vid tidigare behandling av frågan om att bygga ut samarbetet med direktsändningar mellan länderna hänvisat till att detta stöter på olösliga tekniska och framför allt juridiska problem. Den senaste tidens utveckling har dock visat, att hindren ingalunda är oöverstigliga. Landskapet Åland har i samråd med svenska myndigheter och organisationer lyckats få till stånd de nämnda sändningarna av svenska TV-program, som snart täcker hela landskapet. Överenskommelse har ingåtts mellan å ena sidan landskapet Åland, å andra sidan Sveriges radio och den största svenska upphovsmannaorganisationen STIM, övriga svenska upphovsmannaorganisationer och leverantörer av nyhetsmaterial. Det kan dessutom i detta sammanhang beträffande möjligheterna att lösa de upphovsmannarättsliga frågorna hänvisas till att man på samnordiskt plan lyckats ingå synnerligen gynnsamma avtal för Island.

De juridiska problemen kan alltså inte längre sägas vara omöjliga att lösa vid en utbyggnad av direktsändningarna från ett land till ett annat i Norden. Ännu mindre är detta fallet med de tekniska frågorna. Det är redan möjligt att överföra program direkt från Sverige till de svenskspråkiga trakterna i sydvästra Finland och sålunda även i motsatt riktning. Därmed föreligger goda förutsättningar att med tanke på de finsktalande i Sverige och de svensktalande i Finland ytterligare bygga ut TV-samarbetet mellan Finland och Sverige.

Hänvisande till vad ovan anförts får vi föreslå, att Nordiska rådet ville antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att avsevärt bygga ut samarbetet med direkta TV-sändningar mellan länderna.

Helsingfors och Stockholm i juni 1970.

Elsi Hetemäki (Kok) Jan-Ivan Nilsson (cp) Ingrid Segerstedt Wiberg (fp)

Sylvi Siltanen (Sd)

Ulf Sundqvist (Sd)

*TILLÄGG 1***Fråga till Finlands riksdag rörande ökat TV-programutbyte mellan Finland och Sverige ställd av riksdagsmännen Ralf Friberg, Bror Lillqvist, Ulf Sundqvist och Lars Lindeman**

Televisionen är ett modernt, effektivt och allmänt utbrett massmedium. Den snabba tekniska utvecklingen på TV-området erbjuder stora möjligheter att öka programurvalet inom ramen för det nordiska samarbetet. Detta kan ske genom att utbyta TV-program och genom att öka antalet direktsändningar från ett land till ett annat. För Finlands vidkommande är den sistnämnda formen av samarbete särskilt aktuell i relation till Sverige med tanke på de nära 300 000 i Sverige bosatta finskspråkiga invandrarna och den svensktalande befolkningen i Finland.

Svenska TV-sändningar kan numera ses på Åland tack vare den svenska Väddö-sändaren och reläsändaren i Sund. Vissa delar av Österbotten kan ta in svenska program. Sändaren i Tervola i norra Finland når med sina sändningar långt in på den svenska sidan. För att i viss mån tillgodose de i Sverige bosatta finskspråkiga invandrarnas behov av kontakter med och information om Finland sänder Sveriges radio två gånger i veckan i Finland producerade finskspråkiga TV-program.

Det direkta TV-samarbetet har fört till så positiva resultat att en fortsättning på den inslagna linjen förefaller naturlig. Med bilaterala överenskommelser kan de två länderna utforma programutbytet genom direktsändningar för att särskilt tillgodose begränsade språkgruppers behov av information på sitt modersmål. En sådan utveckling är i överensstämmelse med de nordiska TV-företagens erfarenheter av nordvisionssamarbetet. Det har därvid påståtts, att utbytet mellan de nordiska länderna i större utsträckning bör läggas upp som bilateralt samarbete.

Trots de positiva erfarenheterna av samarbetet mellan Finland och Sverige på TV-samarbetets område förefaller det som om TV-utbytets utveckling i stort mellan de båda länderna vore i en återvändsgränd. Trots denna brist på klara utvecklingslinjer har de möjligheter som ligger i kontinuerliga sändningar över gränserna lämnats obeaktade. Man har vid tidigare behandling av frågan om att bygga ut det direkta sändningssamarbetet mellan länderna hänvisat till att detta stöter på olösliga tekniska och framför allt juridiska problem. Den senaste tidens utveckling har emellertid utvisat, att hindren ingalunda är oöverstigliga, såvida verklig samarbetsvilja föreligger. T. ex. landskapet Åland har i samråd med svenska myndigheter och organisationer lyckats få till stånd sändningar av svenska TV-program, som snart täcker

hela landskapet. Överenskommelse har ingåtts mellan å ena sidan landskapet Åland, å andra sidan Sveriges radio och den största svenska upphovsmannaorganisationen STIM, övriga svenska upphovsmannaorganisationer och leverantörer av nyhetsmaterial. Det kan dessutom i detta sammanhang beträffande möjligheterna att lösa de tidigare som svårlösta ansedda upphovsmannarättsliga frågorna hänvisas till att man på samnordiskt plan lyckats ingå synnerligen gynnsamma avtal som gäller Island.

De juridiska problemen kan alltså knappast längre med sakliga argument påvisas vara omöjliga att lösa vid en utbyggnad av direktsändningarna från ett land till ett annat i Norden. Ännu mindre är detta fallet med de tekniska frågorna. Det är redan för närvarande möjligt att överföra program direkt från Sverige till de svenskspråkiga trakterna i sydvästra Finland och sålunda även i motsatt riktning. Därmed föreligger goda förutsättningar att i de i Sverige bosatta finskspråkiga invandrarnas och Finlands svensktalande befolknings intresse aktivt bygga ut TV-samarbetet mellan Finland och Sverige.

Hänvisande till vad ovan anförts får vi med stöd av riksdagsordningens 37 § 1 mom. framställa följande spörsmål att besvaras av vederbörande medlem av statsrådet:

Är Regeringen medveten om möjligheterna och behovet att ordna permanenta direkta TV-sändningar mellan Finland och Sverige, och om så är fallet, vilka åtgärder avser Regeringen att vidta för att i samråd med svenska myndigheter avsevärt bygga ut detta samarbete för att tillgodose den i Sverige bosatta finskspråkiga och den i Finland bosatta svenskspråkiga befolkningens intresse att tillgodogöra sig aktuella och mångsidiga program på sitt eget modersmål?

Helsingfors den 22 maj 1970

Ralf Friberg

Bror Lillqvist

Ulf Sundqvist

Lars Lindeman

TILLÄGG 2**Trafikminister Niskalas svar på fråga om ökat TV-programutbyte mellan Finland och Sverige**

I det syfte 37 § 1 mom. riksdagsordningen anger har ni, herr talman, med Eder skrivelse av den 23 maj 1970 (nr 474) till vederbörande medlem av statsrådet för avgivande av svar översänt följande av riksdagsman Ralf Friberg m. fl. ställda spørsmål:

Är Regeringen medveten om möjligheterna och behovet att ordna permanenta direkta TV-sändningar mellan Finland och Sverige, och om så är fallet, vilka åtgärder avser Regeringen att vidta för att i samråd med svenska myndigheter avsevärt bygga ut detta samarbete för att tillgodose den i Sverige bosatta finskspråkiga och den i Finland bosatta svenskspråkiga befolkningens intresse att tillgodogöra sig aktuella och mångsidiga program på sitt eget modersmål?

Såsom svar på detta spørsmål får jag värdsamt anföra följande:

Spörsmålet utgår från den positiva tanken, att televisionssamarbetet i Norden och särskilt mellan Finland och Sverige borde utvecklas. Tanken är ingalunda alldeles ny. I Nordiska rådet har i frågan gjorts medlemsförslag och på ministernivå har den varit föremål för underhandlingar mellan Finland och Sverige.

I fråga om samarbetet på televisionsverksamhetens område måste man fästa särskild uppmärksamhet vid samarbetets form och dess tekniska förverkligande.

Inom de nordiska rundradiobolagen har man med kraft strävat att effektivt programutbytet antingen så, att med linkförbindelse sändes s. k. nordvisionsprogram från ett land till ett annat eller så, att materialet (film, videoband) sändes per post till det land som skall använda det.

Den i spörsmålet framförda samarbetsformen bygger på anordnandet av kontinuerliga direkta televisionssändningar mellan Finland och Sverige. Såsom exempel nämnes Väddö station i Sverige och Yllästunturi station i norra Finland. På nuvarande stadium är tekniken icke tillräcklig för att förverkliga ett samarbete i denna form. Bottniska viken bildar ett naturligt hinder, för vars övervinnande stationerna behöver stora sändningseffekter och högt installerade antennkonstruktioner. Ökas sändningseffekterna, skulle verksamheten för stationerna i det land, till vilket sändningen är riktad, i hög grad försvåras. Med andra ord sagt, utan att försämra det nuvarande störningstillståndet är det icke möjligt att förbättra kuststationernas sebarhet. Såvida man mellan staterna skulle nå en överenskommelse om kanalernas

användning i detta syfte, skulle den direkta sebarheten vara av betydelse endast på Bottniska vikens smalaste ställen och på Nordkalottområdet. Utöver det normala programutbytet och den direkta sändningen kan man som en tredje form av samarbete tänka sig ett system, i vilket t. ex. en sändare på Sveriges område skulle sända Finlands program, eller motsvarande, att en sändare på Finlands område skulle sända svenskt televisionsprogram. Ett system av denna typ torde man komma att prova i Sunds station på Åland, vilken skulle kunna sända Sveriges televisionsprogram 2. En ansökan i detta ärende behandlas som bäst i trafikministeriet. Det förefaller likväl uppenbart, att byggande av rundradiostationer som sänder annat lands program ännu icke är aktuellt, med undantag av stationen i Sund.

Det i spörsmålet framförda antagandet, att det redan nu skulle vara möjligt att direkt överföra program från Sverige till de svenskspråkiga områdena i sydvästra Finland, liksom även i motsatt riktning, bygger på en uppenbar missuppfattning. I bägge fallen måste man anlita linkförbindelse.

Oberoende av, att den tekniska utvecklingen i framtiden kan göra det lätt att förverkliga det nordiska televisionssamarbetet, kan man icke förbigå det faktum, att programmens överförande från ett land till ett annat på ett eller annat sätt kommer att öka produktionskostnaderna för programmen med 50—100 % beroende på programtyp. De specialarrangemang som gjorts på Åland är icke jämförbara med det växande programutbytet länder emellan.

Utvecklandet av samarbetet mellan Finland och Sverige inom televisionsverksamhetens område måste anses viktigt, men utvecklingens tyngdpunkt bör ligga i effektiverandet av programutbytet mellan länderna. Den tekniska och ekonomiska utvecklingen ger ännu icke möjligheter att anordna kontinuerliga, direkta sebara televisionssändningar mellan Finland och Sverige.

Helsingfors den 24 juni 1970

M. Niskala

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****Nordisk Film og TV Union:**

Unionens styre antar at det bør legges stor vekt på å fremme og utvikle samarbeidet mellom de nordiske land via film og fjernsyn. Styret tror at man kan oppnå det mest effektive resultat ved intensivering av program-samarbeid landene i mellom.

Det synes åpenbart at det kan være risiko for at Nordvisjonssamarbeidet kan hemmes av det svenske systemet med to konkurrerende program i fjernsynet. Konkurranseshensyn kan tenkes å slå ut program som har til hensikt å fremme forståelsen mellom folkegruppene fordi de ut fra et rent programsynspunkt muligens savner den attraktivitet som konkurransen kan gjøre ønskelig.

Unionens styre er også av den oppfatning at den finske trafikkminister Niskala har rett når han påpeker de tekniske problemer som idag eksisterer.

Vi antar derfor at en utbygging av samarbeidet mellom Finland og Sverige innen fjernsynet bør skje som et utbygget programsamarbeid.

Nordisk Film og TV Union tillater seg derfor å anbefale at det overveies iverksatt et større integrert samarbeid, flere fellesproduksjoner som stilles til fjernsyn-seernes forføyning via de ordinære sendingsveier. Samtidig bør man være særlig oppmerksom på og prøve alle muligheter for utnyttelse av den tekniske utvikling i den hensikt så snart som mulig å nå så mange lytterkretser som det er mulig å nå i begge land.

Oslo, 1. december 1970

Arnljot Engh

Formann

Sigurd Moe Heland

Sekretær

Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor:

Kontaktorganet har behandlat nämnda medlemsförslag vid sammanträde i Stockholm den 24 november 1970. I sammanträdet deltog de ledamöter som utsetts av regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Enligt de närvarande ledamöternas mening bör — såsom kontaktorganets uppgift utformats — redogörelse för de synpunkter på medlemsförslaget som framfördes vid sammanträdet lämnas regeringarna i nämnda länder. Kon-

taktorganet vill dock upplysa om att de frågor som berörs i medlemsförslaget är föremål för särskild uppmärksamhet från radioföretagens sida.

Stockholm den 9 december 1970

Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor

Jöran Mueller

Ordförande

F i n l a n d

Trafikministeriet hänvisar i skrivelse den 7 oktober 1970 till trafikminister Niskalas yttrande i riksdagen den 24 juni 1970 (se Tillägg 2).

Ålands landskapsstyrelse:

Självstyrelsemyndigheterna på Åland, som också har till uppgift att övervaka och tillgodose befolkningens i detta landskap garanterade rättigheter till svenskt språk och svensk kultur, har nu under mera än ett decennium kämpat för rätten till återutsändning över landskapets område av Sveriges radios televisionsprogram. Problemen och svårigheterna har dock varit många och svårbemästrade. Oftast förekommande har varit invändningarna om juridiska svårigheter med avseende å upphovsmannarättsliga och ansvarighetsfrågor ävensom hänvisningar till de stora ekonomiska satsningar, som skulle bli aktuella. Genom tillkomsten av den s. k. vaddösändaren i Sverige hade dock en del av landskapets befolkning fått möjligheter att på ett godtagbart sätt tillgodogöra sig Sveriges radios televisionsprogram 1. Finlands rundradios televisionsprogram kunde vid denna tidpunkt mycket otillfredsställande emottagas på fasta Åland och Sveriges radios televisionsprogram 2 kunde senare uppfångas blott med anlitande av särskilda, förhållandevis dyrbara tilläggsanordningar, som varje enskild apparatinnehavare i så fall måste införskaffa. Under då aktuella förhållanden måste landskapsmyndigheterna fortsätta med ansträngningarna att för hela landskapet Ålands område åstadkomma godtagbara mottagningsmöjligheter för åtminstone ett svenskspråkigt helaftons televisionsprogram. Eftersom emellertid inget för sådant ändamål lämpligt utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige egentligen existerade, var det nödvändigt för landskapsstyrelsen att dels etablera kontakter med Finlands rundradio och med Sveriges radio, dels för diskussioner i saken sammanföra representanter för de bägge radioföretagen samt dels söka kontakter med av upphovsmannarättsfrågor intresserade organisationer i Sverige. Kostnadsfrågorna i samband med en eventuell återutsändningsanläggning på Åland för Sveriges radios televisionsprogram måste också ägnas särskild uppmärksamhet.

Landskapsstyrelsen hade till en början utgått från att Sveriges radios te-

televisionsprogram 1, som från vaddösändaren framgångsrikt kunde emottagas av mera än hälften av landskapets befolkning, skulle via en linkstation på Åland återutsändas också till de delar av landskapet, som icke godtagbart kunde nås av vaddösändaren. Kostnaderna för en sådan särskild linkstation hade av fackmän beräknats till c:a 450 000 mark (c:a 550 000 svenska kronor). Efter det Finlands rundradios radio- och televisionstation på Åland, den s. k. ålandssändaren, blivit färdigställd kunde emellertid, efter det Sveriges radio och ett stort antal svenska och utländska upphovsmän lämnat sitt samtycke härtil, avtal ingås mellan Ålands landskapsstyrelse och Finlands rundradio om återutsändning över hela landskapet Ålands område via apparatur och anläggningar, som installerats i Ålandssändaren, av dels Finlands rundradios svenskspråkiga program och dels därutöver av Sveriges radios televisionsprogram 2. I dag har alltså alla TV-apparatinnehavare på Åland möjligheter att tillgodogöra sig ett svenskspråkigt televisionsprogram och mer än hälften av befolkningen därjämte möjligheter att tillgodogöra sig Sveriges radios televisionsprogram 1. Slutmålet för landskapsmyndigheternas strävanden är naturligtvis ett sådant arrangemang, som skulle möjliggöra god sebarhet över hela Åland också av Sveriges radios televisionsprogram 1.

Landskapsstyrelsen har uppehållit sig relativt utförligt vid omständigheter i samband med bearbetandet av Ålands TV-fråga dels därför att Åland berörts och åberopats såväl i själva medlemsförslaget som i den särskilda bilagan till förslaget men dels också för att landskapsstyrelsen genom att lämna en grovt skisserad redogörelse över omgångarna i denna fråga, ansett det önskvärt och nödvändigt att belysa behovet av ett i någorlunda fasta former utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige.

Såsom inledningsvis redan anförts, har självstyrelsemyndigheternas svårigheter och problem varit i huvudsak av tvenne slag, nämligen dels juridiska och dels ekonomiska. Det har också i vissa avseenden varit rätt svårt att samla och koordinera de uttalanden och förslag, som olika beslutsinstanser i länderna under årens lopp avlevererat.

De upphovsmannarättsliga problemen kan i många fall lösas på ekonomisk väg. Svårigheterna synas närmast ha legat därutinnan, att ett visst program inköpts av eller producerats blott för ett lands radioföretag (undantag förekommer naturligtvis) och att dess överförande till ett annat land omedelbart medför komplicerade ersättningsfrågor. Otvivelaktigt hade det avsevärt underlättat programöverföringen från ett land till ett annat om de nordiska länderna bildat en pool, som ekonomiskt ansvarat för de televisionsprogram, som skulle återutsändas över ett eller flera av de deltagande ländernas sändarstationer. En annan fråga, som i direkt ekonomiskt avseende synes spela en betydelsefull roll i sammanhanget, är de mycket dryga avgifter, som uppenbarligen måste erläggas i fall ett televisionsprogram skall reläas från ett land till ett annat över särskilda linkstationer. Dessa

avgifter har uppgivits vara fastställda i internationella avtal, som ett enskilt nordiskt land icke kan åsidosätta. Också i dessa sammanhang kunde det vara till synnerlig fördel för ett enskilt land om alla nordiska länder tillsammans kunde få betraktas såsom en enhet, inom vilken program utan denna avsevärda linkavgift kunde få överföras från ett land till ett annat och återutsändas.

Över huvud taget, men särskilt om minoritetsgrupper i ett nordiskt land skulle ha önskemål om att få tillgodogöra sig televisionsprogram från ett annat nordiskt land, borde frågor i anslutning till en sådan programöverföring behandlas smidigare och enhetligare än hittills. Rent tekniska svårigheter kan ofta lättare övervinnas än juridiska och ekonomiska hinder. Man frågar sig, om det inte skulle vara ändamålsenligt att tillsätta antingen en sammordisk nämnd, som skulle få till uppdrag att förbereda frågan om friast möjliga utbyte av televisionsprogram mellan samtliga nordiska länder, som härvid utåt skulle framstå som en samlad enhet, eller åtminstone ett organ, som skulle såsom första instans så att säga bereda önskemål från olika håll om utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige. I dagens läge skall önskemål och synpunkter i berörda avseende framföras till respektive nationella radioföretag och man måste förstå, att behandlingen av dylika ärenden, som syftar till samarbete över nationella gränser, icke alltid kan ägnas samma uppmärksamhet, som andra aktuella frågor av mera närliggande och av måhända också allmännationell natur. Ett särskilt samarbetsorgan med företrädare för olika berörda länder och parter, kunde däremot ha möjligheter att förbereda och bearbeta föreliggande ärenden på ett sådant sätt att de politiska beslutsinstanserna hade problemställningarna utredda, avgränsade och samlade och därför utan ytterligare omgångar kunde vidtaga med eventuella verkställighetsåtgärder.

Mariehamn den 19 november 1970

På landskapsstyrelsens vägnar:

Martin Isaksson

Lantråd

Jan-Erik Lindfors

Äldre landskapssekreterare

Svenska Finlands folktingsfullmäktige:

Det förefaller naturligt att TV-samarbetet mellan Sverige och Finland skulle utbyggas. I vardera landet bor och verkar betydande befolkningsgrupper som skulle vara betjänta av ökad information genom televisionsmidiet på sitt respektive modersmål. Ett utbyggt samarbete skulle lättast kunna ske genom förbättrade möjligheter av direkt överföring mellan länderna, såsom föreslås i medlemsförslaget.

Samtidigt som den svenska befolkningen i Finland skulle kunna få sina intressen i detta avseende tillgodosedda, bör det anses för riktigt att även den till Sverige inflyttande finsktalande befolkningen skulle beredas möjligheter till trivselbefrämjande television på deras eget modersmål.

För folktingsfullmäktige är ett ökat nordiskt samarbete på detta område en hjärtesak. Folktinget är den svenska befolkningens i Finlands genom allmänna val utsedda nationella representation. Folktingsfullmäktige önskar därför i denna fråga se till de speciellt finlandssvenska intressena.

Det är av vikt i sammanhanget att notera, att den svenska befolkningen i Finland är koncentrerad till vissa kustregioner och bebor sammanhängande bosättningsområden. En direktöverföring av sändningar för dessa svenskbygder av svenskt program från Sveriges television skulle, förefaller det, med lätthet kunna utbyggas att omfatta betydande delar av ifrågavarande områden. Åland har genom åtgärder av dess landsting och landskapsstyrelse erhållit svenska TV-sändningar bl. a. genom direktöverföring och genom förmedling av reläsändare.

Den svenska befolkningen i den till Åland gränsande åboländska skärgården har genom sina kommunala förtroendemän framfört starka krav att även de skulle komma i åtnjutande av svensk TV-mottagning genom direktöverföring. Den svenska kustbefolkningen i de nyländska bygderna har även uttryckt liknande önskemål.

I norra och mellersta delarna av svenska Österbotten har kustbefolkningen redan i årtal kunnat mottaga och följa med svensk televisionsverksamhet. De södra delarna av Österbotten står dock tillsvidare utanför. Reläsändare kunde monteras på den finländska sidan och härigenom skulle problemet till denna del kunna lösas.

Det synes troligt att den snabba tekniska utvecklingen skulle erbjuda goda möjligheter att utbygga en programöverföring mellan länderna. Förutom genom direktöverföring via reläsändare kan programöverföringen naturligtvis även ske på annat sätt, till områden som inte annars skulle nås.

Hänvisande till vad ovan anförts önskar Svenska Finlands folktingsfullmäktige till Nordiska rådets Finlands delegation framföra, att folktinget uttalar sitt oförbehållsamma stöd för det förslag, som framförts i medlemsförslaget om ökat TV-samarbete mellan Sverige och Finland och emotser att förslaget förverkligas i skyndsam ordning.

Helsingfors den 12 november 1970

Svenska Finlands folktingsfullmäktige

K.-A. Fagerholm

Ordförande

Wilhelm Schalin

Sekreterare

Oy Yleisradio Ab:

I sitt utlåtande med anledning av Nordiska rådets rekommendation 12/1967 fäste bolaget uppmärksamheten vid den stora tillgång man ansåg det nordiska radio- och TV-samarbetet vara. Utgående från denna synpunkt har de nordiska radioföretagen strävat efter att utveckla samarbetet, vilket huvudsakligen skett inom ramen för Nordvisionen. Som ett exempel på den praktiska tillämpningen av samarbetet kan nämnas inrättande av ett permanent Nordvisionssekretariat som inleder sin verksamhet den 1 januari 1971.

Särskilt aktuellt är naturligtvis samarbetet mellan Sverige och Finland med tanke på å ena sidan de nära 300 000 i Sverige bosatta finskspråkiga invandrarna och finsktalande svenskarna och å andra sidan den svensktalande befolkningen i Finland.

Förbättrandet av sebarheten av Sveriges radios TV-program i Finland och Rundradions TV-program i Sverige har också därför varit synnerligen aktuellt under hela 1960-talet.

De programmässiga samarbetsformerna som härvid kan komma i fråga, vilket även påpekats i medlemsförslaget, är utbyte av TV-program, kontinuerliga direktsändningar över gränserna från ett land till ett annat och direktsändningar över sändare belägna i det andra landet.

Av de ovannämnda samarbetsformerna har bolaget ansetti den förstnämnda, "utbyte av TV-program", vara den absolut viktigaste i detta skede. Bolaget och Sveriges radio har också strävat efter att vidare utbygga och utveckla det ömsesidiga programutbytet.

Beträffande den andra samarbetsformen, "kontinuerliga direktsändningar över gränserna från ett land till ett annat", på vilken Väddö-sändaren i Sverige och Yllästunturi station i norra Finland är exempel, kan konstateras att de tekniska resurserna att utbygga denna samarbetsform är så gott som uttömda både på Åland och inom kalottområdet. Dessutom kan konstateras att Bottniska viken bildar ett naturligt hinder för vars övervinnande stationerna behöver stora sändningseffekter. Ökade sändningseffekter försvårar emellertid verksamheten för stationerna i det land till vilket sändningarna är riktade. En utveckling av denna samarbetsform är med andra ord inte möjlig utan en samtidig överenskommelse mellan de berörda länderna om TV-kanalernas användning. Dessutom bör konstateras att den direkta sebarheten enbart skulle vara av betydelse på de orter som ligger i närheten av de smalaste ställena av Bottniska viken.

Som exempel på den tredje samarbetsformen, enligt vilken sändningarna sker över sändare belägna i det mottagande landet, kan nämnas Sunds sändare på Åland, som sänder Sveriges TV 2:s program. Enligt Oy. Yleisradio Ab:s uppfattning finns det emellertid inte ekonomiska möjligheter att för tillfället utbygga ett dylikt sändarnät i Finland.

Bolaget önskar i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid att av-

skärmning av TV-sändningar i Sverige och Finland nu äger rum enbart i den mån det är nödvändigt för att man skulle kunna undvika att störa varandras sändningar.

Även om den tekniska utvecklingen i framtiden gör det lättare att förverkliga det nordiska TV-samarbetet och man beträffande de juridiska spörsmålen når överenskommelser, kvarstår det faktum att produktionskostnaderna för program som förutom i produktionslandet även sänds i ett annat nordiskt land kommer att öka med 50—100 procent. De upphovsrättsliga specialarrangemang som ingåtts beträffande landskapet Åland och de avtal som träffats för Islands del är inte jämförbara då det gäller ett ökat samarbete mellan de nordiska länderna.

Med hänsyn till det ovan anförda anser Oy. Yleisradio Ab. det vara av stor vikt att utveckla TV-samarbetet mellan Sverige och Finland, men att utvecklingens tyngdpunkt för tillfället bör ligga i programutbytet mellan länderna.

Helsingfors den 16 november 1970

Christoffer Schildt

Direktör för
de svenskspråkiga programmen

P. Velander

Teknisk direktör

Oy Yleisradio Ab, svenska programrådet:

Svenska programrådet vid Oy Yleisradio Ab — det organ av förtroendemän, till vilket bolagets förvaltningsråd delegerat den svenska programverksamhetens praktiska övervakning — vill härmed uttala sitt stöd för det i Nordiska rådet väckta medlemsförslaget om utökat TV-samarbete mellan Finland och Sverige. Ett utökat samarbete på detta område skulle få stor betydelse mot bakgrunden av de starkt begränsade möjligheter som dels finlandssvenskarna, dels de i Sverige bosatta finnarna för närvarande har att se TV-program på sitt eget språk. Svenska programrådet hoppas därför, att en allsidig och konstruktiv utredning av de juridiska, tekniska och ekonomiska frågor som aktualiseras genom ökat TV-samarbete skall fås till stånd så snart som möjligt.

Helsingfors den 28 december 1970

Oy Yleisradio Ab, svenska programrådet

Frank Jernström

Ordförande

Pohjola-Norden:

Speciellt under efterkrigstiden har man strävat till att utveckla det nordiska samarbetet på många områden och rätt anmärkningsvärda resultat har även nåtts. Den gemensamma arbetsmarknaden, konventionen om social trygghet, passunionen, den ökande ekonomiska integrationen är exempel på detta. Förverkligandet av alla dessa vinningar har inte gått helt utan besvär och ens utan ekonomiska uppoffringar, men med god vilja har svårigheterna övervunnits.

Mot denna bakgrund är det svårt att förstå att genomförandet av direkta TV-sändningar mellan Finland och Sverige vore en alldeles övermäktig och osedvanligt dyr åtgärd. Under en tid, då TV-program med tillhjälp av satelliter kan sändas från ena sidan av jordklotet till den andra, ter det sig ofattbart att tekniken inte skulle förmå verkställa direkta sändningar mellan Finland och Sverige. Om man hänvisar till att denna åtgärd ställer sig dyr, frågar man sig om det existerar kalkyler om vilka kostnader direkta sändningar innebär och om kostnaderna är oskäligen i jämförelse med den nytta och glädje som följandet av ett annat lands TV-program skulle medföra för medborgarna i vardera landet. Då den finskspråkiga befolkningen i Sverige numera börjar uppgå till inemot samma antal som finlandssvenskarna vore det av utomordentlig vikt att sverigefinnarna skulle beredas möjlighet att direkt kunna följa Finlands televisions finskspråkiga program på samma sätt som Finlands svenskspråkiga befolkning borde beredas möjlighet att följa med Sveriges televisions program. Programutbyte med en av naturnödvändighet beskuren programtid motsvarar aldrig de fördelar som direkta sändningar för med sig. Programutbyte kan blott ses som ett svagt surrogat och som ett försök att för stunden avvisa kraven på bättre service.

Förbundet Pohjola-Norden har i likhet med de övriga föreningarna Norden redan under en rätt lång tid fäst uppmärksamhet vid de möjligheter televisionen har, då det gäller att öka kännedomen och kunskapen om det övriga Norden. Senast underströks behovet av direkta sändningar vid föreningarna Nordens sjunde Nordkalottkonferens i Rovaniemi den 21—23 augusti 1970. Konferensens resolutioner har vidare befordrats till Finlands regering samt kommunikations- och justitieministerierna.

Under hänvisning till ovanstående understöder Pohjola-Norden r. f. varmt medlemsförslaget.

Helsingfors den 30 december 1970

Pohjola-Norden

Weio Henriksson

Ordförande

Veikko Karsma

Verkst. dir.

Suomen näyttelijäliitto (Finlands skådespelarförbund) och Finlands svenska skådespelarförbund:

Suomen näyttelijäliitto och Finlands svenska skådespelarförbund konstaterar att de principiellt är för en ökning av det nordiska samarbetet. Ett programutbyte, vilket avser de båda ländernas språkliga minoriteter är otvivelaktigt av särskilt stor betydelse. Vid förverkligandet av detsamma får likväl ej de nationella arbetsmöjligheterna kränkas. Ett omfattande utbyte av program leder lätt till en inskränkning av de inhemska arbetsmöjligheterna, vilken ej står i överensstämmelse med förbundens verksamhetsprinciper.

Vi anser att ”den åländska länken” och enahanda planerade arrangemang för utökning av samarbetet innebära en överföring av program från ett land till ett annat. Vid sådan direkt — eller bandad överföring bör självfallet till medverkande konstnärer erläggas gage i enlighet med det kollektivavtal som gäller mellan skådespelarorganisationerna och Oy Yleisradio Ab.

Helsingfors den 14 november 1970

Suomen näyttelijäliitto (Finlands
skådespelarförbud)

Jalmari Rinne

Finlands svenska skådespelar-
förbund

Erik Österberg

Suomen näytelmäkirjailijaliitto — Finlands dramatikerförbund r.y.:

Suomen näytelmäkirjailijaliitto—Finlands dramatikerförbund ry:n styrelse meddelar högaktningsfullt att den håller förslaget både mycket positivt och värt att stöda. Enligt vår åsikt är alla förslag och all verksamhet, som siktar på utbyggnaden av TV-samarbetet mellan Finland och Sverige viktiga och nödvändiga. Lika naturligt som utbyggnaden och utredningen av detta samarbete, håller vi det, att man tager vara på de internationellt accepterade copyrighträttigheterna efter Bern-avtalet.

Helsingfors den 13 november 1970

Suomen näytelmäkirjailijaliitto

Finlands dramatikerförbund

Pekka Launela

Ordförande

Kaiju Sareva

Sekreterare

S v e r i g e**Televerket:**

Det aktuella medlemsförslaget går ut på att Nordiska rådet skall rekommendera regeringarna i Finland och Sverige att avsevärt bygga ut samarbetet med direkta TV-sändningar mellan länderna. Frågan är då i vad mån tekniska förutsättningar härför föreligger.

Frågan om mottagning av grannländernas TV-program har tidigare vid flera tillfällen varit föremål för behandling inom Nordiska rådet. Bland annat har rådet den 20 februari 1964 antagit två rekommendationer i ämnet, nämligen dels rekommendation nr 21/1964, vari regeringarna rekommenderades att snarast förbättra möjligheterna att i de nordiska länderna taga del av radio- och TV-program från de övriga nordiska länderna, dels rekommendation nr 22/1964 vari regeringarna i Finland och Sverige rekommenderades att träffa överenskommelse om förbättrad mottagning av svensk television inom de svenskspråkiga bosättningsområdena i Finland samt att finna medel så att den finskspråkiga befolkningen i Sverige i större utsträckning än för närvarande kan få tillfälle att följa radio- och TV-program på det egna språket.

I yttrande den 14 augusti 1963 över det medlemsförslag, som låg till grund för dessa rekommendationer, anförde telestyrelsen bland annat följande:

Vad beträffar sändningar på utrakortvåg (metervåg, VHF), som användes för såväl FM-ljudradio som television, förutsätter dessa för god mottagning i stort sett optisk sikt mellan sändarstationens antenn och mottagarantennen. Detta ger för de större stationerna räckvidder på 80—100 kilometer, vilket innebär att godtagbar mottagning i grannländerna blir möjlig endast i vissa gränstrakter. Slavstationer, som etableras som komplement till de större, regionala FM/TV-stationerna, får endast använda låg effekt och har därför endast lokala räckvidder.

För televisionssändningar har även decimetervåg (UHF) börjat användas och på detta våglängdsband är räckvidderna ytterligare begränsade.

De svenska FM-ljudradio- och televisionsnät, som erfordras för distribution av nuvarande program, är i det närmaste fullt utbyggda. I den del av Finland som gränsar till Norrbotten är möjligheterna att mottaga svenska ljudradio- och televisionssändningar relativt väl tillgodosedda genom Harparanda och Pajala FM/TV-stationer.

Att åstadkomma större räckvidder och därmed ökade mottagningsmöjligheter genom att öka FM- och televisionssändarnas effekter är som regel icke möjligt. (Beträffande Pajala-stationen kan dock nämnas, att den för närvarande är under utbyggnad till permanent utförande, vilket kommer att ge ökade mottagningsmöjligheter i berörda finska gränstrakter). FM-ljudra-

dio och televisionsnäten byggs nämligen ut i överensstämmelse med den plan som antogs vid den senaste europeiska rundradiokonferensen för fördelning av sändningskanaler inom VHF- och UHF-banden, vilken avhölls i Stockholm år 1961. I planen angivna sändningsdata, bl. a. positioner, maximalt tillåtna effekter och antennhöjder, är avpassade för bästa möjliga utnyttjande av det begränsade antalet tillgängliga kanaler, vilka skall delas av ett stort antal sändare. Varje ökning av sändningseffekter och antennhöjder utöver vad som angivits i planen betyder ökad risk för interferensstörningar på andra platser.

Vidare framgår, att FM-ljudradio- och televisionssändningarna endast ger möjligheter till god mottagning i vissa gränstrakter. Förhållandena är likartade beträffande möjligheterna att i Sverige ta emot sändningar från de övriga nordiska länderna. Sett mot bakgrunden av vad som ovan nämnts, kan teledirektionen för närvarande inte lämna något förslag till förstärkning av de tekniska förutsättningarna för ett utvidgat nordiskt samarbete på ljudradios och televisionens område genom direktmottagning av grannländernas rundradiosändningar. Ett ökat samarbete i form av programutbyte, bl. a. inom Nordvisionens ram, blir dock möjligt genom den omfattande utbyggnad av förbindelser som pågår.

Vad som sades i detta yttrande äger alltså giltighet. Televerket kan därför helt ansluta sig till trafikminister Niskalas uttalande i det svar, som han angav den 24 juni 1970 på en fråga om ökat TV-programutbyte mellan Finland och Sverige och som i form av tillägg 2 fogats till medlemsförslaget. I detta svar anföres, att tekniken på nuvarande stadium icke är tillräcklig för att förverkliga ett samarbete i form av direkta TV-sändningar mellan Finland och Sverige. Det konstateras vidare, att det icke är möjligt att förbättra stationernas sebarhet genom ökade effekter och högre antennkonstruktioner, då detta skulle försämra det nuvarande störningstillståndet och den direkta sebarheten ändå skulle vara av betydelse endast på Bottniska vikens smalaste ställen och i Nordkalottområdet. Det framhålls slutligen, att det i spörsmålet framförda antagandet att det redan nu skulle vara möjligt att direkt överföra program från Sverige till de svenskspråkiga områdena i sydvästra Finland, liksom även i motsatt riktning, bygger på en uppenbar missuppfattning.

På två kartor, bilagorna 1 och 2 (*se Bihang 1—2*), har markerats täckningsområdena för de svenska TV1 och TV2-stationer — Pajala, Haparanda, Vännäs och Väddö endast TV1) — som kan beräknas ge acceptabel mottagning av svenska TV-program i Finland och på en karta, bilaga 3 (*se Bihang 3*), täckningsområdena för de finska TV-stationer — Yllästunturi och Tervola — som kan beräknas ge acceptabel mottagning av finska TV-program i Sverige. Såsom framgår av dessa kartor, är direkt mottagning av grannlandets TV-sändningar möjlig endast inom mycket begränsade områden i Finland och Sverige. Den fortsatta utbyggnaden av de svenska distributionsnä-

ten kan ej förväntas åstadkomma någon nämnvärd förbättring vad beträffar möjligheten till direktmottagning av svensk TV i Finland.

En teknisk möjlighet att täcka åtminstone vissa tätorter inom ett vidare område av ett angränsande land är att sistnämnda land upprättar egna stationer med låg effekt för återutsändning av grannlandets program. Med hänsyn till sådana stationers ringa räckvidd måste de placeras i omedelbar anslutning till de orter, som skall förses med program. En av förutsättningarna för en sådan lösning av problemet är, att man kan disponera lämpliga sändningsfrekvenser. Vad Sverige beträffar, kan man i allmänhet icke räkna med att ta i anspråk frekvenser inom VHF-banden för ändamålet, då tillgängliga sändningskanaler erfordras för det egna TV1-nätet. Inom UHF-banden, där antalet kanaler är större än inom VHF-banden, skulle vissa frekvenser kunna disponeras dock med motsvarande begränsning av möjligheten att begagna dem för det svenska TV2-nätet och de ytterligare TV-nät, som framdeles eventuellt kan bli aktuella.

I bilaga 4 (*se Bihang 4*) lämnas en sammanställning över antalet arbetsansmällda finska medborgare i Sverige den 1 oktober 1970, ordnade länsvis efter fallande antal. Såsom framgår därav bor de finska medborgarna framför allt i Stockholms, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Västmanlands, Södermanlands, Örebro och Malmöhus län. Ett för de finskspråkiga invandrarna speciellt avsett nät av TV-stationer skulle sålunda bli utspritt över stora delar av Sverige. Förutom själva sändarstationerna skulle det krävas ett särskilt, mycket kostnadskrävande system av förbindelser för överföring av programmen till stationerna.

Sammanfattningsvis vill televerket instämma i trafikminister Niskalas slutsats, att tyngdpunkten i utvecklandet av TV-samarbetet mellan Finland och Sverige bör ligga i ett ökat programutbyte mellan länderna. Tekniska förutsättningar härför vad distributionsmöjligheterna beträffar finns inom Nordvisionens ram.

Stockholm den 13 november 1970

Nils Roos

TI generaldirektör

H. Strömberg

TI driftdirektör

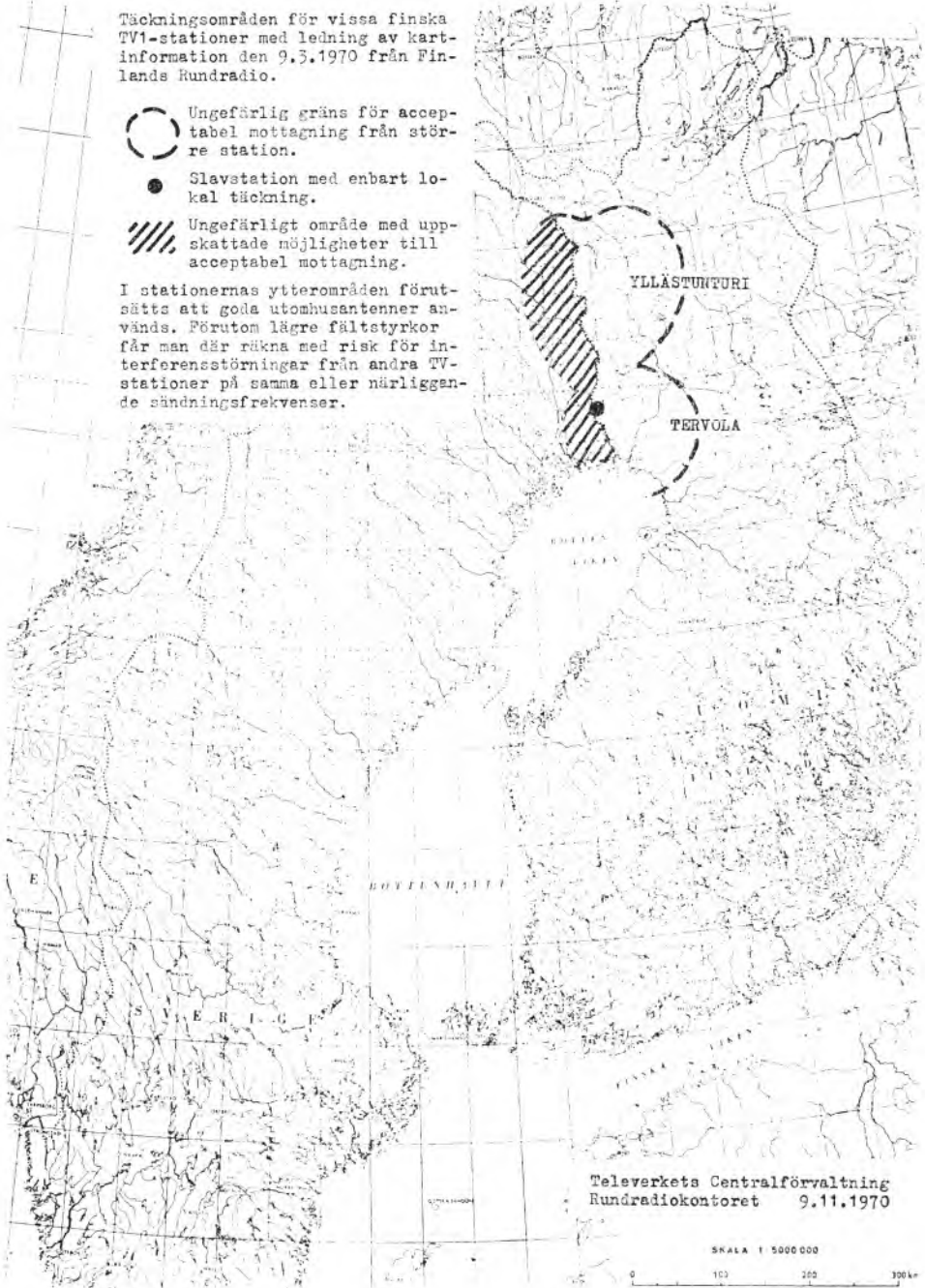
T. Rosenlund

Avdelningsdirektör

Täckningsområden för vissa finska TV1-stationer med ledning av kartinformation den 9.3.1970 från Finlands Rundradio.

- Ungefärlig gräns för acceptabel mottagning från större station.
- Stavsstation med enbart lokal täckning.
- Ungefärligt område med uppskattade möjligheter till acceptabel mottagning.

I stationernas yttre områden förutsätts att goda utomhusantennor används. Förutom lägre fältstyrkor får man där räkna med risk för interferensstörningar från andra TV-stationer på samma eller närliggande sändningsfrekvenser.

Televerkets Centralförvaltning
Rundradiokontoret 9.11.1970

SKALA 1 5000 000

0 100 200 300 km

BIHANG 2

Täckningsområden för vissa svenska TV1-stationer vid utgången av budgetåret 1970/71.

- Ungefärlig gräns för acceptabel mottagning från större station.
- Slavstation med enbart lokal täckning.
- Ungefärligt område med konstaterade eller uppskattade möjligheter till acceptabel mottagning.

I stationernas ytterområden förutslits att goda utomhusantennor används. Förutom lägre fältstyrkor får man där räkna med risk för interferenstörningar från andra TV-stationer på samma eller närliggande sändningsfrekvenser.

Televerkets Centralförvaltning
Rundradiokontoret 9.11.1970

SKALA 1:1 000 000

Täckningsområden för vissa svenska TV2-stationer vid utgången av budgetåret 1970/71.

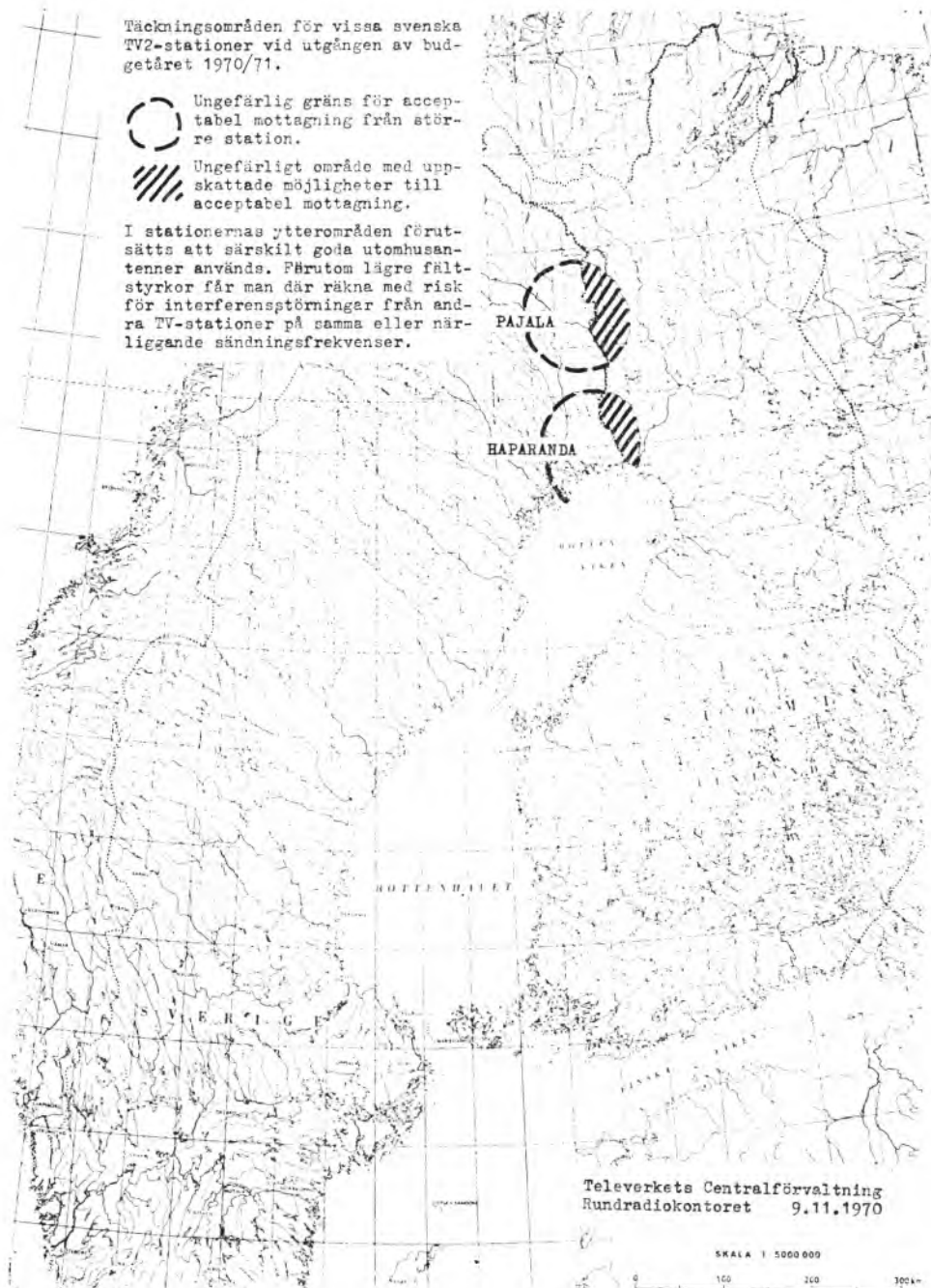

Ungefärlig gräns för acceptabel mottagning från större station.

Ungefärligt område med uppskattade möjligheter till acceptabel mottagning.

I stationernas ytterområden förutsätts att särskilt goda utomhusantennor används. Förutom lägre fältstyrkor får man där räkna med risk för interferensstörningar från andra TV-stationer på samma eller närliggande sändningsfrekvenser.

Antal arbetsanmälda finländska medborgare i Sverige den 1 oktober 1970

Nr	län	antal	Nr	län	Antal
1	Stockholms	33 715	13	Jönköpings	2 400
2	Göteborgs och Bohus	13 250	14	Värmlands	2 167
3	Älvsborgs	10 701	15	Uppsala	2 031
4	Västmanlands	8 968	15	Blekinge	1 650
5	Södermanlands	7 188	17	Västernorrlands	1 601
6	Örebro	4 964	18	Hallands	915
7	Malmöhus	4 895	19	Jämtlands	745
8	Östergötlands	3 695	20	Kristianstads	696
9	Kopparbergs	3 039	21	Kalmar	678
10	Gävleborgs	2 952	22	Västerbottens	499
11	Norrbottns	2 768	23	Kronobergs	462
12	Skaraborgs	2 561	24	Gotlands	82

Invandrarutredningen:

I olika sammanhang har frågan om ett vidgat samarbete mellan de nordiska länderna på ljudradions och televisionens område berörts under de senare åren. Man har bl. a. påpekat att de nordiska ländernas etermedia är bundna av nationella gränser på ett sätt som inte står i överensstämmelse med de tilltagande befolkningsrörelserna inom Norden. Vikten av ett utbyggt samarbete mellan Finland och Sverige har särskilt framhållits. De konkreta åtgärder som vidtagits som en följd av de överläggningar som förts har emellertid hittills i stort inskränkt sig till att Sveriges radios sändningar på Åland förbättrats och till ett visst samarbete mellan Sveriges radio och Finlands rundradio avseende utsändning av finska program i den svenska ljudradion och televisionen.

Idag finns i runt tal 300 000 personer i Sverige som har anknytning till Finland genom härstamning eller modersmål. Merparten av dessa saknar i dag möjligheter att se respektive höra TV- och radioutsändningar från Finland. Även stora delar av de danska och norska invandrargrupperna i Sverige saknar möjlighet att följa TV-utsändningar från ursprungsländerna. Med den väsentliga roll televisionen och ljudradion idag spelar för information och utbildning är det av stor vikt att de nordiska invandrarna i Sverige inte helt avskämmas från den kontakt med utvecklingen i ursprungsländerna som televisionen och ljudradion ger.

Åtskilliga av de finländska invandrarna i Sverige kan antas återvända till Finland. För dem är det av ett särskilt intresse att hålla kontakt med utvecklingen i hemlandet. TV- och radioprogram producerade i Finland kan möj-

liggöra sådana kontakter och ger även en möjlighet att bibehålla kontakten med det finska språket.

I Finland producerade TV- och ljudradioprogram kan nå de finländska invandrarna i Sverige på flera sätt. Ett sätt är det som föreslås i medlemsförslaget, nämligen i Sverige mottagbar direktsändning från Finland, ett annat är ett intensivare utbyte av program mellan de bägge länderna. Invandrarutredningen förordar att dessa bägge vägar att bygga ut TV- och radioarbetet mellan samtliga nordiska länder prövas samtidigt.

I en särskild skrivelse till kommunikationsdepartementet påpekar invandrarutredningen önskvärdheten av att man vid framtida europeiska våglängdsförhandlingar beaktar de i Sverige bosatta finländska invandrarernas önskemål om bättre hörbarhet på Finlands rundradios sändningar, liksom även önskvärdheten av att Sveriges radios ljudradiosändningar görs hörbara i de befolkningstäta delarna av Finland (*se Tilläggsbilag*).

Yngve Möller

Ordförande

Jonas Widgren

Biträdande sekreterare

BILAG 5

**Skrivelse från invandrarutredningen till kommunikationsdepartementet i Sverige
angående svenska radiosändningars hörbarhet i Finland och finska
radiosändningars i Sverige**

Det finns i dag i runt tal 300 000 personer i Sverige som har anknytning till Finland genom härstamning eller modersmål, d. v. s. ungefär lika många som antalet svensktalande i Finland. Under efterkrigstiden och till och med slutet av första kvartalet i år beräknas omkring 220 000 människor ha flyttat till Sverige från Finland. Till dessa kommer den finsktalande befolkningen i Norrbotten och de finländska invandrare som kom före andra världskrigets slut.

Vid utgången av år 1969 var sammanlagt 180 984 finländska medborgare kyrkoskrivna i Sverige. På olika åldersgrupper fördelade sig dessa enligt följande:

0—6 år	7—17 år	18—24 år	25—44 år	45—66 år	67— år
32 701	30 299	38 161	64 175	14 493	1 155

Under perioden 1948—1969 naturaliserades drygt 58 000 finländska medborgare.

Invandringen från Finland till Sverige har tilltagit kraftigt under de senaste åren och från juli 1969 till juli 1970 var ökningen i antalet arbetsanmälda finländska medborgare sammanlagt 24 000. Flera tecken tyder på en viss fortsatt invandring från Finland under åtminstone de närmaste åren.

Sveriges radio sänder för närvarande finskspråkiga program i ljudradion och televisionen avsedda för finländare i Sverige. I ljudradion beräknas sändningstiden under budgetåret 1970/71 uppgå till 367 timmar. I televisionen omfattar sändningarna 2 timmar per vecka. TV-programmen har i huvudsak bestått av program producerade av Finlands rundradio som redigerats av Sveriges radio.

De sändningar för finländare som Sveriges radio producerar svarar inte på långt när mot det behov av information, utbildning och underhållning via etermedia som de finländska invandrarna i Sverige har. I invandrarutredningens direktiv framhålls bland annat vikten av att invandrarna i Sverige får hålla kontakt med hemlandet och dess språk och kultur. Enligt invandrarutredningen hör finländarna i Sverige till de invandrargrupper för vilka denna kontakt är av särskild betydelse. Åtskilliga av de finländska invandrarna i Sverige kan antas återvända till Finland. För dem är det väsentligt att bl. a. via radion ha kontakt med samhällsutvecklingen i hemlandet och även tillgång till underhållning och förströelse på det egna språket.

Invandrarutredningen vill därför hos kommunikationsdepartementet hemställa om att dessa synpunkter beaktas när frågor om den svenska radions hörbarhet i utlandet tas upp till behandling. Invandrarutredningen är väl medveten om de tekniska komplikationer som är förenade med dessa önskemål. Enligt vad utredningen erfarit efter överläggningar med företrädare för televerket och Sveriges radio är det en förutsättning för att en långsiktig lösning av de aktuella frågorna skall nås att en internationell våglängdskonferens anordnas för en ny fördelning av våglängder inom lång- och mellanvågsbanden. Invandrarutredningen anser att de aktuella problemen är av en sådan vikt att stor hänsyn bör tas till dem vid departementets överväganden i samband med en framtida våglängdskonferens.

Stockholm den 27 oktober 1970

Yngve Möller

Ordförande

Jonas Widgren

Biträdande sekreterare

Sveriges radio:

Sveriges radio vill inledningsvis framhålla att vår naturliga önskan är att våra program sprids till så stor publik som möjligt. Redan nu föreligger därför ett intensivt utbyte och samarbete på televisionens område inte minst mellan de nordiska radioföretagen. Vi ser detta som ett av de viktigaste sätten för att stärka samhörigheten mellan de nordiska länderna och överbrygga de hinder språkolikheter innebär. Ehuru Sveriges radio sålunda intar en klart positiv ståndpunkt till programutbyte och samarbete med de nordiska radioföretagen nödgas vi emellertid konstatera flera omständigheter som begränsar möjligheterna härutinnan när det gäller andra och mera omfattande former än de redan etablerade.

Det framförda förslaget utgör en i förhållande till de redan etablerade samarbetsformerna helt ny form av samarbete innebärande kontinuerlig direktöverföring av respektive lands ordinarie program. Förslaget innebär sålunda att publikunderlaget för samtliga program permanent utökas med mottagarlandets innevånare.

Under hänvisning till att de juridiska och tekniska frågorna för ett motsvarande samarbete kunnat lösas i vad avser det svenska TV-programmets mottagande och återutsändning på Åland finner förslagställarna frågan böra kunna lösas även för direktsändningar mellan Sverige och Finland.

Jämförelsen med Åland belyser visserligen något omfattningen av de juridiska problem som måste lösas innan det föreslagna samarbetet skulle komma till stånd. Med hänsyn till den utomordentligt ringa utvidgning av mottagarkretsen som återutsändning på Åland innebär (cirka 20 000 personer) kunde emellertid överenskommelser med berörda upphovsmän och rättsinnehavare i de svenska programmen träffas mot en närmast symbolisk ersättning och för vissa fall helt fritt.

När det gäller permanenta direktsändningar mellan Sverige och Finland av föreslagen art kommer däremot frågan om sändningsmedgivande och ersättningar i ett annat läge då ju utvidgningen av mottagarkretsen blir av en helt annan storlek.

Den juridiska problematiken rörande sändningsmedgivanden måste nog klargöras. En lösning av problemen torde komma att kräva omfattande arbetsinsatser inte minst i form av förhandlingar med upphovsmän och andra rättsinnehavare i programmen. Betydande fördyringar på ömse sidor kommer att bli självklara följder, därest erforderliga uppgörelser över huvud taget kan ernås.

Då de tekniska, finansiella och inte minst de politiska förutsättningarna för den föreslagna samarbetsformen måste sägas vara något knapphändig utredda och belysta kan Sveriges radio för närvarande ej finna det meningsfullt att utförligare yttra sig om omfattningen av de problem vars lösningsmåste föregå ett förverkligande av förslaget.

Stockholm den 1 december 1970

Otto Nordenskiöld

Föreningen Svenska tonsättares internationella musikbyrå (STIM)

Frågan om ett intensifierat samarbete mellan de nordiska länderna på televisionens område har tidigare varit föremål för motioner och medlemsförslag inom Nordiska rådet och STIM har däröver kunnat avge yttrande. I princip har STIM varmt tillstyrkt varje initiativ, som kan medverka till att de verk, som ingår i den av STIM förvaltade repertoaren får ökad sprid-

ning och därmed blir kända av en större allmänhet. STIM har också uttalat, att STIM å de upphovsmäns vägnar, vars rättigheter STIM förvaltar, gärna deltar i varje aktivitet, som kan bidra till att föra de nordiska folken närmare varandra och att öka språkförståelsen.

Vad gäller speciellt Sverige och Finland, som närmast beröres av det nu aktuella medlemsförslaget, är det naturligt att stor hänsyn bör tas till den stora svenska befolkningsgruppen i Finland, liksom till den alltmer ökande finsktalande befolkningsgruppen i Sverige.

Ur STIM:s synpunkt är det, som också tidigare framhållits, utomordentligt viktigt, att de upphovsrättsliga problemen noggrant beaktas och nödvändiga utredningar i samråd med upphovsmännen eller deras företrädare sker, innan nya projekt igångsättes. För att klargöra den rättsliga situationen, sedd ut STIM:s synpunkt, torde följande böra framhållas.

1. En TV-produktion i Sveriges radio för finsk-talande eller i Finland för svensk-talande, utsänd inom ramen för respektive TV-företags normala sändningar, bereder inga problem. Gällande avtal täcker givetvis sådan produktion.

2. Inspelning av TV-program i ett land per film eller band, vilka tillställs det andra landet för utsändning i egna program, täcks av gällande avtal — både beträffande inspelningen och utsändningen.

3. Om ett lands utsändningar över det normala sändningsnätet, avsedda för inhemsk konsumtion, också kan avlyssnas inom vissa områden på andra sidan gränsen till ett annat land, uppstår inga nya upphovsrättsliga problem.

4. Om däremot speciella sändare byggs enkom för direkt avlysning i ett annat land t. ex. Väddösändaren eller för reläsändning av ett annat lands program t. ex. Eckerö och Sund, uppstår problem, som måste lösas. De avtal om nyttjande av upphovsrättsliga skyddade verk, som träffas mellan upphovsmännens organisationer och det nationella Radio och TV-företaget kan — såvitt annat ej särskilt angivits — endast gälla utsändningar, avsedda att tillgodose det egna landets lyssnare och tittare.

Som redan av medlemsförslaget framgår, har dylika problem hittills kunnat lösas i samförståndets tecken och utan större svårigheter. Så bör även i framtiden kunna ske. Men STIM vill avslutningsvis än en gång understryka vikten av att åtgärder icke planeras eller genomföres utan att man på förhand genom betryggande avtal försäkrat sig om att alla upphovsrättsliga problem blivit uppmärksammade.

Stockholm den 20 oktober 1970

STIM

Enligt uppdrag:

Sven Wilson

Verkställande direktör

Svenska teaterförbundet:

Teaterförbundet delar förslagsställarens uppfattning att de svensk resp. finskspråkiga minoriteterna i Finland och Sverige bör få ökad tillgång till TV-program på sina egna språk. Att tillgodose detta behov är en uppgift för radioföretagen i de båda länderna. De kan i första hand göra det genom anlåtande av den konstnärliga och tekniska kapacitet, som den i landet boende minoriteten erbjuder. Denna egenproduktion på minoritetsspråket (svensk produktion i Finland, finsk i Sverige) är i sig ett viktigt bidrag till aktivisering och bevarande av språkgruppens kulturella liv.

En ytterligare möjlighet att tillgodose språkminoriteternas programbehov är att utnyttja programproduktionen i det land där deras språk är majoritetsspråk. Detta kan ske på två sätt. Dels kan sådana program infogas i det ordinarie, nationella programmet, med hjälp av direktöverföring (nordvision) eller genom användning av film- eller bandkopior. Dels kan de förmedlas genom länkförbindelser, som gör det möjligt att ta emot programmen utanför det nationella programmet. Det senare alternativet har under några år gällt beträffande Åland. Den s. k. Väddösändaren har gjort det möjligt för invånarna på Åland att ta emot det svenska TV-programmet (numera kanal 1) direkt i sina apparater, som ett alternativ till de finländska programmen.

Då svenska respektive finländska TV-program användes utanför produktionslandet gäller särskilda villkor, fastställda i kollektivavtal eller på annat sätt. I dessa fastslås, att de medverkande (med undantag för fast anställda) äger rätt till tilläggsersättningar, om programmet visas i ett annat land, i enlighet med de principer som internationellt tillämpas av upphovsmännens och de utövande konstnärernas organisationer. Det bör alltså i klarhetens intresse understrykas, att program som produceras för språkmajoriteten i ett land inte utan avtalsenliga tilläggsersättningar kan sändas för en språkminoritet i ett annat land. Det finns särskild anledning att göra detta påpekande mot bakgrund av den oklarhet, som till en början tycktes råda kring överföringen av svenska program till Åland. Dessa utgör ovedersägligen en utlandssändning i enlighet med gällande definitioner.

Det har i detta sammanhang inväntats, att t. ex. svenska program kan uppfattas i delar av Danmark och danska i södra Sverige, utan att detta har ansetts ge någon rätt till ökad ersättning för de svenska respektive danska medverkande i programmen. Skillnaden är emellertid tydlig. De danska respektive svenska TV-sändningarna är inte uttryckligen avsedda för mottagning i det andra landet; att så ändå kan ske är en följd av de geografiska förhållandena. Att de svenska TV-programmen kan tas emot på Åland är däremot ett resultat av ett direkt arrangemang från Sveriges radios sida.

TV-sändaren på Vaddö är överhuvud inte avsedd för att distribuera program till svensk publik.

Avslutningsvis vill vi vädja till Nordiska rådet att i första hand beakta det behov, som en språklig minoritet har att själv få ge uttryck för sina kulturella ambitioner. I Finland finns en långvarig svenskspråkig kulturtradition som bör kunna göra anspråk på att få fortsätta att utvecklas med hjälp av bland annat en inhemsk TV-produktion. I Sverige finns inte på motsvarande sätt en fungerande finskspråkig kultur, bl. a. därför att den finskspråkiga befolkningen först på senare år fått den omfattning den har i dag. Den snabba tillväxten av finskspråkig befolkning i Sverige och de heterogena förhållanden som skapas av en snabb omflyttning gör det emellertid särskilt angeläget att ge den möjlighet att artikulera sina problem och sina behov genom en egenverksamhet bl. a. på det konstnärliga området och inte minst genom radio och television.

Stockholm den 13 november 1970

Svenska teaterförbundet

Jan-Olof Strandberg

Rolf Rembe

Sveriges författareförening:

Medlemsförslagets grundtanke är att regeringarna i Finland och Sverige skall avsevärt bygga ut samarbetet med direkta TV-sändningar mellan länderna. Den yrkade rekommendationen måste alltså få till innehåll, dels att sådan utbyggnad bör ske, dels att regeringarna skall ställa erforderliga medel till de nationella sändningsföretagens förfogande för att genomföra utbyggnaden. De kostnadsökningar som blir aktuella gäller såväl den tekniska sidan som programverksamheten. Förslaget medför också vissa komplikationer på det upphovsrättsliga området. Motionärerna har varit medvetna om detta och utgår från att förslaget kan genomföras endast om dessa frågor löses.

Det allmänna yrkandet om ett ökat TV-samarbete vill föreningen självfallet biträda. Föreningen driver sedan början av seklet själv nordiskt samarbete inom Nordiska författarrådet och vill främja varje försök att öka kulturutbytet och att skapa breddat läsare-tittarunderlag för nordiska originalverk.

Motionärernas inställning till de upphovsrättsliga frågorna är glädjande, eftersom det ingalunda alltid framstår som självfallet för politiker, att de utnyttjade upphovsmännen bör få ett ord med i laget, då man söker lösa

mellanfolkliga kulturproblem. Vi tror liksom motionärerna att det skall vara möjligt att lösa de upphovsrättsliga frågorna. Därvid är vi emellertid icke benägna att utan vidare falla tillbaka på (av motionärerna delvis åberopade) precedensfall, eftersom dessa antingen gällt interimistiska åtgärder eller också speciella problem berörande mycket små befolkningsgrupper. För sådana fall har det varit rimligt att skjuta de ekonomiska frågorna i bakgrunden. När det gäller mera permanenta lösningar, måste emellertid de upphovsrättsliga spörsmålen ges en klart ekonomisk accent.

De nationella uppgörelserna mellan upphovsmannaorganisationerna och sändningsföretagen bygger på förutsättningen, att en nationell TV-sändning är avsedd endast för mottagning inom landet, och de uppgjorda taxorna är avvägda med hänsyn härtill. För svenskt vidkommande omfattar avtalet alltså ej program som är avsett att sändas i Nordvision eller Eurovision. Från upphovsmännens sida är det en självfallen princip, att taxorna skall återspegla tittarunderlaget, detta i synnerhet om tittarna kommer från olika länder, eftersom sådan samsändning begränsar en upphovsmans möjlighet att vinna avsättning för sitt verk utomlands. Att vi inte lyckats få denna princip att slå igenom i form av taxeavtal beträffande de angivna multi-nationella sändningarna beror inte på att vi eftergivit vår ståndpunkt utan endast på att sändningsföretaget, så vitt vi kunnat bedöma, ej haft resurser, som motsvarar våra rimliga krav. Skulle man nu föreslå en permanent utvidgning av tittarunderlaget för svenska sändningar måste man tillförsäkra det nationella sändningsföretaget sådana resurser, att en generell uppräkn-ning av överenskomna taxor kan ske. Vi är självfallet beredda att förhandla om sådana taxor och ställer gärna vår sakkunskap till förfogande vid vidare bearbetning.

Under åberopande av det sagda vill Sveriges författareförening tillstyrka ett utvidgat samarbete mellan de båda länderna men uppställer som en absolut förutsättning, att sändningsföretagen tilldelas sådana resurser, att upphovsmännen kan tillerkännas berättigad ersättning för det utökade utnyttjande av deras verk, som ett sådant samarbete kan medföra.

Stockholm den 2 november 1970

Sveriges författareförening

Jan Gehlin

Ordförande

Riksförbundet finska föreningar i Sverige:

I Stor-Stockholm och Stockholms län finns för närvarande ca 100.000 finstalande invandrare. Bland dem har det sedan länge varit ett allmänt önskemål att se direkt även Finska rundradions TV-program. Riksförbun-

det finska föreningar i Sverige har under de senaste fem åren vid upprepade tillfällen fört fram detta önskemål till statsmakterna i Sverige och Finland. Vid kustområdena i Stockholms län och till en del även längre in i landet har man periodvis kunnat se finsk TV redan under nuvarande förhållanden.

Riksförbundet finska föreningar i Sverige har nu fått på remiss medlemsförslaget i Nordiska rådet om utbyggnad av TV-samarbetet mellan Finland och Sverige. I förslagets tillägg 2 framförs de officiella finska synpunkterna, som talar mot utökandet och förbättrandet av finska TV-sändningarnas sebarhet i Sverige och då speciellt i stockholmsområdet. Samma synpunkter har förts fram av televerket här.

Riksförbundet finska föreningar i Sverige anser att de framförda argumenten inte är hållbara. De återopade juridiska hindren kan ej vara överkomliga om man redan med mellanstatliga överenskommelser har kunnat överföra svensk TV till Åland. Inte heller har man gjort något försök på finska sidan att bevisa den påstådda omöjligheten av direkta finska TV-sändningar till stockholmsområdet. Man talar även kategoriskt om störningseffekter utan att någonting har gjorts för att bevisa deras förekomst. Riksförbundet finska föreningar i Sverige har ett flertal gånger framfört önskemål om sebarhets- och störningsmätningar. Vid förfrågan i slutet av augusti i år hade inga sådana mätningar utförts.

Riksförbundet finska föreningar i Sverige framhåller

att man borde låta utföra mätningar i Stockholms, Uppsala och Gotlands län för att fastställa under vilka förhållanden mottagandet av de finska TV-sändningarna är möjlig redan nu och

att man samtidigt borde mäta den eventuella störningseffekten som dessa sändningar ger.

Riksförbundet finska föreningar i Sverige anser det ävenså angeläget

att man snarast utreder frågan om upphovsmannarätten vid direkta TV-sändningar mellan Sverige och Finland med hänsyn till gällande praxis på kontinenten, där grannländernas TV-sändningar ganska allmänt täcker varandras områden. Sebarhetsförhållandena i södra Sverige, i Danmark och i Norge gentemot grannländernas TV bör samtidigt klarläggas. Några upphovsmannarättsliga eller andra internationella frågor har veterligen ej diskuterats i detta avseende.

Riksförbundet finska föreningar i Sverige uttrycker sin tillfredsställelse över att möjligheterna att se finska TV-sändningar nu avsevärt har förbättrats i Tornedalen och övre Norrland. Riksförbundet anser att samma möjlighet bör beredas även den finskspråkiga befolkningsdelen i Mellansverige. Riksförbundet anser att detta i storstockholmsområdet kan åstadkommas med direktsändningar på samma sätt som i norr. Som ett steg vidare bör de ekonomiska och juridiska konsekvenserna vid linkförmedling av TV-programmen undersökas.

Med dessa kompletterande synpunkter tillstyrker Riksförbundet finska

föreningar i Sverige Elsi Hetemäkis m. fl. förslag i juni 1970 till Nordiska rådet om utbyggnad av TV-samarbetet mellan Finland och Sverige.

Stockholm den 22 oktober 1970

Riksförbundet finska föreningar i Sverige

Osmo Hormia

Ordförande

Martti Pöysälä

Generalsekreterare

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om utbyggnad av TV-samarbetet mellan Finland och Sverige. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid möten den 7 och 8 december 1970, den 21 och 22 januari 1971 samt den 13 februari 1971.

I utskottets behandling av saken den 13 februari 1971 har deltagit undervisningsminister Jaakko Itälä, Finland.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs om en rekommendation till regeringarna i Finland och Sverige att avsevärt bygga ut samarbetet med direkta TV-sändningar mellan länderna.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttranden över medlemsförslaget:

Nordisk Film og TV Union.

Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor.

Finland

Trafikministeriet.

Ålands landskapsstyrelse.

Svenska Finlands folktingsfullmäktige.

Oy Yleisradio Ab.

Oy Yleisradio Ab, svenska programrådet.

Pohjola-Norden.

Suomen näyttelijäliitto (Finlands skådespelarförbund).

Finlands svenska skådespelarförbund.

Suomen näytelmäkirjailijaliitto — Finlands dramatikerförbund r.y.

Sverige

Televerket.
Invandrarutredningen.
Sveriges radio.
Föreningen Svenska tonsättares internationella musikbyrå (STIM).
Svenska teaterförbundet.
Sveriges författareförening.
Riksförbundet finska föreningar i Sverige.

I remissmaterialet förordas i princip förslaget om en utbyggnad av TV-samarbetet mellan Finland och Sverige. Myndigheter och företag med ansvar för TV-verksamheten finner emellertid, att denna främst bör inriktas på ett ökat programutbyte, emedan ekonomiska möjligheter inte anses föreligga för en teknisk utbyggnad av verksamheten med direktsändningar mellan länderna. Såsom svårlösta betecknas vissa juridiska, närmast upphovsrättsliga problem med anknytning till frågan.

Nordisk Film og TV Union hänvisar till de av trafikminister Niskala anförda tekniska svårigheterna (se *Tillägg 2*) och föreslår därför ett ökat programsamarbete bl. a. genom gemensam programproduktion. Samtidigt bör dock enligt unionens mening uppmärksammas möjligheterna att utnyttja den tekniska utvecklingen för att så snart som möjligt nå så stora lyssnarkretsar som möjligt i de båda länderna. *Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor* påpekar att radioföretagen ägnar de i medlemsförslaget nämnda frågorna särskild uppmärksamhet.

Trafikministeriet i Finland hänvisar till svaret på en fråga i riksdagen, vari trafikministern hävdar, att utbyggnad av den i förslaget avsedda verksamheten med direktsändningar saknar tekniska förutsättningar för förverkligande. Ökade sändningseffekter i ett land skulle dessutom störa sändningarna i mottagarlandet, förutom att Bottniska viken utgör ett naturligt hinder för en önskvärd utbyggnad. Enligt ministeriets uppfattning bör utvecklingens tyngdpunkt ligga i effektiverande av programutbytet mellan länderna. *Televerket* i Sverige ansluter sig till trafikministerns i Finland svar och tillägger, att den fortsatta utbyggnaden av TV-verksamheten i Sverige inte kan förväntas åstadkomma någon nämnvärd förbättring vad beträffar direktmottagning av svensk TV i Finland. Såsom en teknisk möjlighet att täcka vissa tätorter nämner televerket att ett mottagarland kan upprätta egna stationer med låg effekt för återsändning av grannlandets program, vilket dock förutsätter att lämpliga sändningsfrekvenser kan disponeras. För de i Sverige bosatta finländarnas vidkommande kräver detta enligt televerkets uppfattning mycket kostsamma anordningar.

Oy Yleisradio Ab i Finland anför, att de tekniska förutsättningarna för direktsändningar mellan Sverige och Finland är så gott som uttömda både på Åland och inom nordkalottområdet. Vidare saknas enligt bolagets uppfattning ekonomiska möjligheter för att bygga ut sändningarna över sän-

dare belägna i det mottagande landet. Ytterligare nämner bolaget, att upphovsrättsliga och produktionsekonomiska omständigheter försvårar en lösning av den i medlemsförslaget aktualiserade frågan. *Svenska programrådet* vid Oy Yleisradio Ab framhåller att ett ökat samarbete i enlighet med medlemsförslagets hemställen skulle få stor betydelse mot bakgrund av de starkt begränsade möjligheter som dels finlandssvenskarna, dels de i Sverige bosatta finskspråkiga för närvarande har att se TV-program på sitt modersmål. Rådet hoppas därför på en allsidig och konstruktiv utredning av de juridiska, tekniska och ekonomiska problem som aktualiseras genom ökat TV-samarbete.

Ålands landskapsstyrelse framhåller, att de upphovsrättsliga problemen i många fall kan lösas på ekonomisk väg. Programöverföringen mellan de nordiska länderna hade enligt landskapsstyrelsens uppfattning underlättats, om de nordiska länderna bildat en pool, som ekonomiskt ansvarat för programsändningarna över ett deltagande lands stationer. Lättnader beträffande erläggandet av avgifter för länkstationer kunde enligt landskapsstyrelsens mening även uppnås, om de nordiska länderna tillsammans kunde få betraktas som en enhet. Landskapsstyrelsen framhåller vidare, att frågor i anslutning till programöverföring mellan de nordiska länderna över huvud taget borde behandlas smidigare och enhetligare än hittills, och föreslår tillsättande av en samnordisk nämnd med uppgift att förbereda frågan om friast möjliga utbyte av TV-program i Norden. Därmed kunde förutsättningar skapas för politiska beslut på grundval av utredda problemställningar och för snara verkställighetsåtgärder. *Svenska Finlands folktingsfullmäktige*, som hänvisar till starka opinionsyttringar för svenska sändningar i Finland, emotser att förslaget förverkligas i skyndsam ordning. *Pohjois-Norden* i Finland hänvisar till betydande nordiska samarbetsresultat på det sociala och ekonomiska området och frågar sig mot bakgrund härav om ett realiserande av medlemsförslaget skulle visa sig vara en övermäktig och osedvanligt dyr åtgärd.

Invandrarutredningen i Sverige framhåller, att det med den väsentliga roll televisionen och ljudradion idag spelar för information och utbildning är av stor vikt att de nordiska invandrarna i Sverige inte helt avskärmas från den kontakt med utvecklingen i ursprungsländerna som televisionen och ljudradion ger. Utredningen förordar därför såväl ökat programutbyte som en utbyggnad av direktsändningarna mellan länderna. Avslutningsvis anför utredningen, att den för kommunikationsdepartementet framhållit angelägenheten av att man beaktar önskemålen om bättre hörbarhet för Sveriges ljudradio i Finland vid europeiska våglängdsförhandlingar.

Sveriges Radio ser positivt på strävanden, som går ut på att öka publikunderlaget för samtliga svenska program med ett annat lands invånare. En lösning av de juridiska problemen i anslutning till realiserandet av medlemsförslaget kommer dock enligt företagets uppfattning att kräva omfat-

tande arbetsinsatser inte minst i form av förhandlingar med upphovsmän och andra rättsinnehavare i programmen. Om erforderliga uppgörelser kan nås, kommer detta dock att medföra betydande fördyringar i de båda länderna. Företaget framhåller slutligen, att de tekniska, finansiella och politiska förutsättningarna är knapphändigt utredda.

Riksförbundet finska föreningar i Sverige betvivlar hållbarheten av de argument som anförts beträffande svårigheterna att öka verksamheten med direktsändningar mellan Sverige och Finland. Förbundet föreslår därför mätningar av möjligheterna att mottaga finska TV-sändningar i Sverige redan nu, mätningar av den påstådda störningseffekten samt en utredning av frågan om upphovsmannarätten.

STIM, Svenska teaterförbundet och Sveriges författareförening tror på möjligheten att lösa de upphovsrättsliga frågorna men framhåller att dessa måste ges en klart ekonomisk accent. Organisationerna hävdar vidare, att en permanent utvidgning av litteraturunderlaget för svenska sändningar förutsätter att det nationella sändningsföretaget har sådana resurser, att en generell uppräknig av överenskomna taxor kan ske. Även *Finlands skådespelarförbund, Finlands svenska skådespelarförbund* och *Finlands dramatikerförbund* betonar, att gager enligt gällande kollektivavtal bör erläggas till konstnärerna vid en ytterligare utbyggnad av TV-samarbetet mellan Finland och Sverige.

3. Utskottet

Kulturutskottet har vid behandlingen av frågor om nordiskt TV-samarbete konsekvent framhållit angelägenheten av att den tekniska utvecklingen i de olika nordiska länderna går i sådan riktning att TV-samarbetet inte försvåras och att föreliggande hinder avlägsnas för en fortsatt utveckling av samarbetet. Dessa önskemål har en särskild aktualitet beträffande TV-samarbetet mellan Finland och Sverige.

I oktober 1970 var drygt 112 000 finländska medborgare arbetsanmälda i Sverige. För närvarande finns i Sverige c:a 300 000 personer, som har anknytning till Finland genom härstamning eller modersmål. Rådets socialpolitiska utskott, som behandlat ett medlemsförslag om den finska arbetskraftens förhållanden i Sverige (*Sak A 295/s*), har understrukit att kontakten med hemlandets kultur och språk är betydelsefull för de finska invandrarnas trygghet och trivsel i Sverige. För att denna kontakt skall kunna hållas levande är det enligt kulturutskottets mening väsentligt att länderna strävar att intensifiera TV-samarbetet i syfte att bereda de i Sverige bosatta finskspråkiga invandrarna ökade möjligheter att få information om förhållandena i hemlandet.

För närvarande täcker svenska TV-sändare endast områden i norra Finland och i kusttrakterna i Österbotten. Taek vare att specialöverenskommelser ingåtts och särskilda stationer uppåtats kan befolkningen i land-

skapet Åland se svenska TV-sändningar. Det är utskottet bekant att en stark opinion bland den svensktalande befolkningen i Finland under senaste tiden yrkat på en komplettering av de fåtaliga svenskspråkiga TV-sändningarna. Utskottet anser det vara angeläget att länderna vidtar åtgärder för att tillmötesgå den i Finland bosatta svenskspråkiga befolkningens önskemål om ökad information, utbildning och ökat utbud på kulturprogram på sitt modersmål genom att bygga ut möjligheterna att se svenska TV-sändningar.

Radioföretagen och myndigheter med ansvar för TV-verksamheten ställer sig enligt yttrandena i föreliggande ärende principiellt positiva till en allsidig utbyggnad av TV-samarbetet mellan Finland och Sverige. Detta anses i första hand böra inriktas på utbyte av TV-program och på gemensam programproduktion. Beträffande den i medlemsförslaget aktualiserade samarbetsformen framhålls svårigheterna att bygga ut direktsändningarna mellan länderna för att på detta sätt öka möjligheterna för den svenskspråkiga befolkningen i Finland och den finskspråkiga befolkningen i Sverige att se TV-program på sitt modersmål. Särskilt betonas, att tekniska förutsättningar saknas för att ytterligare öka sändningarna från en station i det ena landet över gränsen till det andra landet. Utskottet har dock fäst uppmärksamhet vid att länderna inte utnyttjat möjligheterna att genom en ny fördelning av kanalerna undvika en ökning av störningarna vid en eventuell förstärkning av stationernas sändningseffekter. En utbyggnad av stationernas sebarhet genom ökade effekter och justerad inriktning av sändningarna skulle vara av betydelse för Nordkalottområdet och Österbotten.

Utskottet saknar i remissmaterialet ett klagörande av möjligheterna att över stationer i det mottagande landet sända grannlandets program. En sådan ordning tillämpas på Åland, där de upphovsrättsliga frågorna har lössts på ett tillfredsställande sätt mellan myndigheter, radioföretag och organisationer i Finland och Sverige. De upphovsrättsliga frågor, som är förknippade med en utbyggnad av TV-samarbetet mellan Finland och Sverige genom utnyttjande av länkförbindelser, är enligt vad utskottet av remissmaterialet inhämtat främst av ekonomisk natur. Genom förhandlingar med upphovsmännens organisationer borde de ekonomiska och juridiska möjligheterna för en utbyggnad av de permanenta sändningarna mellan Finland och Sverige kunna klarläggas.

Beträffande de upphovsrättsliga problemen och avgifterna vid utnyttjande av länkförbindelser är de nordiska länderna bundna av internationella avtal. För en ytterligare utbyggnad av TV-samarbetet mellan de nordiska länderna vore det av värde om de nordiska länderna vid internationella förhandlingar rörande TV-verksamheten kunde få betraktas som en enhet med särskilda överenskommelser beträffande upphovsrätt och utnyttjande av länkförbindelser. Utskottet anser det vara naturligt att de nordiska länderna såsom ett led i arbetet med rekommendation nr 12/1967 angående utvidgat TV-sam-

arbete tar upp de upphovsrättsliga problemen och frågan om utnyttjande av länkförbindelser och därvid särskilt prövar att få till stånd överenskommelser som underlättar en fortsatt utveckling av TV-samarbetet. Flyttningsrörelsen mellan Finland och Sverige och det därmed sammanhängande behovet av ökad information och utbildning på modersmålet för begränsade språkgrupper i Sverige och Finland förutsätter emellertid enligt utskottets mening att frågan om TV-samarbetet mellan de båda länderna tas upp till särskild prövning innan problemen generellt lösts i Norden.

Hänvisande till vad ovan anförts får utskottet föreslå,

att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att vidtaga åtgärder för att möjliggöra en utbyggnad av TV-samarbetet mellan länderna för att tillgodose den i Sverige bosatta finskspråkiga och den i Finland bosatta svenskspråkiga befolkningens intresse att tillgodogöra sig aktuella och mångsidiga program på sitt modersmål.

Köpenhamn den 13 februari 1971

<i>Per Bergman (s)</i>	<i>Niels Eriksen (V)</i>	<i>Thorvald Eriksson (AS)</i>
<i>Gunnar Garbo (V)</i>	<i>Guttorm Hansen (A)</i>	<i>Niels Helveg Petersen (RV)</i>
<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>	<i>Tage Johansson (s)</i>	<i>Eysteinn Jónsson (F)</i>
		Förman
<i>Niels Matthiasen (S)</i>	<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Odvar Nordli (A)</i>
<i>Erlendur Patursson (Tvfl)</i>	<i>Berte Rognerud (H)</i>	<i>Sylvi Siltanen (Sd)</i>
<i>Per Olof Sundman (cp)</i>	<i>Mirjam Tuominen (Skdl)</i>	

Medlemsförslag

om samnordisk utbildning av konservatorer

*(Väckt av Elsi Hetemäki, Poul Petersen, Dagmar Ranmark och
Berte Rognerud)*

I nordiska bibliotek, arkiv, museer och andra institutioner bevaras betydande samlingar, som belyser de nordiska ländernas historia och kulturella liv under århundraden. Dessa samlingar av konst, dokument och kulturhistoriska föremål är av oskattbart värde och utgör en väsentlig förutsättning för ländernas andliga liv. Det är därför statsmakternas skyldighet att se till att samlingarna bevaras utan att de förfaller. Bristen på kvalificerade konservatorer samt den industriella utvecklingen, som medfört skadliga och nedbrytande ämnen i luften, har redan varit orsaken till betydande skador i samlingarna. En liknande fortsatt utveckling bör snarast förhindras genom skolning av ett tillräckligt antal konservatorer, som genom sin skicklighet kan avvärja ytterligare skadegörelse.

I de nordiska länderna förekommer tills vidare inte någon helt tillfredsställande ordnad utbildning av konservatorer. De som sysslar med konservering och restaurering av konst, dokument och kulturhistoriska föremål har en mycket skiftande bakgrund. Inte sällan har praktisk utbildning under några år kombinerats med kortvariga kurser eller liknande teoretisk utbildning samt kostsamma studieresor till kontinenten och specialstudier vid internationella konserverings- och restaureringsinstitutioner. Kravet på praktisk och teoretisk utbildning har under de senaste åren kraftigt ökat på grund av att nya material ständigt tas i bruk. Dessutom gäller konserveringen ofta tidigare restaurerade föremål, en behandling som förutsätter insikter i äldre och numera övergivna metoder. På det teoretiska området har därför särskilt behovet av adekvata kunskaper i kemi ökat.

Det är alltså tydligt att konservatorsutbildningen under de närmaste åren bör effektiviseras för att vården av de kulturella och historiska arven i nordiska museer, bibliotek och arkiv skall kunna hållas på en tillräckligt hög nivå. Såsom tidigare nämndes har utbildningen av konservatorer ännu inte ordnats helt tillfredsställande i något nordiskt land. Inom en nära framtid torde dock väsentliga förbättringar vara att vänta på de flesta håll. Oberoende av dessa förbättringar och trots att grundutbildningen gestaltar

sig olika i de nordiska länderna, finns det goda möjligheter och faktiska behov för en viss samverkan mellan länderna på grundutbildningens område. I de enskilda länderna förekommer särskilda institutioner för specialiserade former av konservering. Det vore därför av stor betydelse för utbildningen i ettvarrt av de nordiska länderna om konservatorsaspiranter kunde beredas tillfälle att som ett led i den grundläggande utbildningen såsom utbyteselever få vistas i ett annat nordiskt lands ateljéer eller institut för att där få taga del av en utbildning som hemlandet inte kan erbjuda. En ändamålsenlig lösning vore att varje land årligen skulle anslå ett antal stipendier för utbyte av konservatorselever, som i ett annat nordiskt land än hemlandet skulle kunna följa konservering på specialiserade områden.

I fråga om specialkurser och fortbildning för konservatorer torde betydligt bättre förutsättningar finnas för en nordisk samverkan på bredare bas än inom grundutbildningen. Konservatorernas arbete omfattar behandling av så vitt skilda material som metall, sten och keramik, trä, textilier, handskrifter, böcker och målningar. Det säger sig självt att en ingående behandling av dessa ämnen inte kan ske inom ramen för den begränsade grundutbildningen. Dessutom tillkommer kontinuerligt nya material och metoder, vilket förutsätter en organiserad fortsatt utbildning av konservatorerna. Dessa utgör i ettvarrt av länderna en liten yrkesgrupp, för vilken det nationellt sett ställer sig ekonomiskt alltför betungande med en effektiv specialutbildning och fortbildning. Däremot kunde de nordiska förutsättningarna utnyttjas rationellt genom en sammanslagning av resurserna för åstadkommande av permanent samnordisk fortbildningsverksamhet. Denna kunde med fördel anordnas i anslutning till konservatorsutbildningen i de enskilda länderna med utnyttjande av gemensamma lärarkrafter och nationella lokaliteter eller vid institut för specialkonservering på olika håll i Norden. Detta är dock en angelägen form för fortbildning, som ännu inte prövats, varför förutsättningarna härför borde utredas. Detta kunde med fördel ske i samband med inrättandet av den planerade konservatorsskolan i Danmark, den första i sitt slag i Norden. Enligt vårt förmenande kunde vid denna på försöksbasis i samband med det samnordiska utredningsarbetet anordnas gemensamma nordiska kurser. Erfarenheterna av dessa kurser skulle utgöra en värdefull grundval vid utarbetandet av konkreta förslag till en permanent samnordisk fortbildning av konservatorer.

Hänvisande till vad ovan anförts får vi föreslå en rekommendation av följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att årligen ställa ett antal stipendier till förfogande för konservatorselever för studier i ett annat nordiskt land än hemlandet, samt

2. att framlägga förslag till en permanent sannordisk
fortbildning och specialutbildning av konservatorer.

Helsingfors, Tórshavn, Stockholm och Oslo i juni 1970

Elsi Hetemäki (Kok)

Poul Petersen (Ftkfl)

Dagmar Ranmark (s)

Berte Rognerud (H)

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Ministeriet for kulturelle anliggender:**

I 1969 afgav et af ministeriet for kulturelle anliggender nedsat udvalg en betænkning (nr. 525) om organisation af konserveringsvirksomheden samt om oprettelsen af en konservatorskole.

Det påtænkes på grundlag heraf at søge etableret en konservatorskole i tilknytning til Kunstakademiet i København fra og med finansåret 1973—74.

Medlemsforslaget har blandt andet været forelagt et under kunstakademiet nedsat arbejdsudvalg vedrørende forberedelse af konservatoruddannelsen.

Udvalget har udtalt, at grunduddannelse af konservatorer bedst vil kunne gennemføres i de enkelte nordiske lande i nært samarbejde med de institutioner, hvor konservatorerne fremtidig skal arbejde, men at det vil være ønskeligt, om grunduddannelsen søges koordineret, således at senere uddannelse på fællesnordisk basis kan ske med ensartede forudsætninger.

Efter udvalgets opfattelse vil det endvidere være vigtigt, at der hurtigst muligt etableres efter- og videreuddannelseskurser, hvilke kurser eventuelt ville kunne organiseres som fællesnordiske.

Med hensyn til spørgsmålet om stipendier til konservatorer er det oplyst, at konserveringsafdelingen ved statens museum for kunst allerede i en række år med gode erfaringer har haft et antal praktikanter fra Norge, Sverige og Finland i perioder fra 3—6 måneder. Udbyggede muligheder for sådanne studier ved nordiske museer, biblioteker og arkiver må efter udvalgets opfattelse anses for at være et værdifuldt supplement til konservatoruddannelserne.

København, den 15. december 1970

P. m. v.

E. b.

Niels-Jørgen Nielsen

Sekretær

Nordisk Konservatorforbund, Den Danske Afdeling:

Nordisk Konservatorforbund, Den Danske Afdeling, stiller sig principielt positivt til forslaget, idet vi dog skal tillade os at henlede opmærksomheden på, at der er en række forhold i relation til uddannelsen af konservatorer, som nærmere bør belyses — bl. a. finansiering af en udveksling af lærerkræfter mellem de nordiske lande og tilvejebringelsen af fælles nordisk lærebogsmateriale.

Som det vil være bekendt, har et ministerielt udvalg i Danmark arbejdet med uddannelsesspørgsmål og i en betænkning (nr. 525) forelagt sine forslag. Efter betænkningens udarbejdelse har de fire i udvalget siddende konservatorer dannet en arbejdsgruppe med henblik på gennemførelse af betænkningens forslag.

Vi finder det derfor naturligt, om denne arbejdsgruppe — såvel som Nordisk Konservatorforbunds Danske Afdeling — måtte blive inddraget i en nøjere udredning af den i medlemsforslaget fra Nordisk Råd rejste problematik på internordisk plan.

København, den 19. november 1970

P. b. v.

Henrik Bjerre

Fung. formand

Dansk Kulturhistorisk Museums Forening:

— — — skal oplyse, at henvendelsen har været drøftet på et den 7. ds. afholdt styrelsesmøde.

På formanden, museumsinspektør Peter Seebergs vegne, skal jeg oplyse, at styrelsen ser med den største sympati på forslagens indhold, men da man, som det vil være bekendt, står over for her i landet at skulle oprette en konservatorskole, er man af den opfattelse, at det anses for hensigtsmæssigt at se tiden an indtil man har set, hvordan denne skole kommer til at fungere.

København, den 18. november 1970

B. Munthe Morgenstjerne

Sekretær

F i n l a n d**Undervisningsministeriet:**

— — — har undervisningsministeriet ombett statens bildkommission att inkomma med utlåtande i ärendet (*se nedan*).

Ministeriet ansluter sig till statens bildkonstkommissions ovannämnda utlåtande, men framhåller dock att man, innan några åtgärder av avgörande betydelse vidtas, av lämplighetsskäl och för undvikande av dubbelarbete avvaktar resultatet av Nordiska rådets rekommendation nr 21/1970 angående det nordiska kultursamarbetets organisation och en nordisk kulturtraktat.

Helsingfors den 16 november 1970

Kalervo Siikala

Avdelningschef

Matti Gustafson

Kultursekreterare

Riksarkivet:

— — — har riksarkivet äran framhålla, att det finner initiativet väl motiverat och anser för sin del ändamålsenligt att skrida till de föreslagna praktiska åtgärderna. Riksarkivet önskar dock ytterligare framhålla det betydelsefulla i att därjämte kunna utnyttja utomnordiska erfarenheter och metoder på arkonserveringens område.

Helsingfors den 28 oktober 1970

Tuomo Polvinen

Riksarkivarie

Berndt Federley

Arkivråd

Finlands konstakademi¹:

Konservatorsbehovet är stort i Finland, men personer med konservatorsutbildning finns tills vidare endast i Konstmuseet Ateneum, Nationalmuseet, Museiförbundet, Historiska museet i Åbo, Österbottens historiska museum och Vammala hembygdsmuseum. Utbildningen är oenhetlig och oorganiserad. Den omfattar i huvudsak praktik under ledning av museernas konservatorer och olika kurser i hemlandet och utlandet. Några entydiga kompetenskrav finns inte.

¹ Yltrandet översatt från finska.

Finlands konstakademi stöder av nämnda orsaker varmt den föreslagna sammordiska konservatorsutbildningen och förenar sig om förslagen om beviljande av stipendier för studier i annat nordiskt land och om anordnande av permanent sammordisk fortbildningsverksamhet och specialutbildning för konservatorer.

Härför finns goda förutsättningar emedan Danmark sedan gammalt varit centrum för konservatorsutbildningen i de nordiska länderna och understöder planer på att inrätta en permanent konservatorskola. Det är icke ändamålsenligt att grunda liknande skolor var för sig i alla de nordiska länderna, utan den grundläggande skolan kunde vara en medan undervisning på specialområden skulle ges vid i de olika nordiska länderna befintliga institutioner som man skulle söka utveckla till nordiska centralinstitutioner. Även den med utbildningen sammanhängande publikationsverksamheten kunde tillgodogöra sig den redan förefintliga publikationen *Meddelelser om konservering*.

För administrationen av utbildningen borde en nordisk centralkommision tillsättas och i ett vart land en nationell utbildningskommision.

En synnerligen viktig och brådskande uppgift vore att precisera enhetliga kompetenskrav för konservatorer. Härvid borde tagas i beaktande konservatorsallmänbildning, kännedom om konsteknik, praktik i hemlandet och utlandet, kunskaper i konsthistoria, kemi och fysik samt språkkunskaper.

Möjligheterna att erhålla fortbildning även i andra länder än i de nordiska, borde även tryggas genom stipendier. Vid utdelningen av stipendier borde beaktas förutom studerande även färdiga konservatorer, för vilka det är mycket angeläget att kunna följa med utvecklingen på området i utlandet och som kan förmedla de kunskaper vid kurser som anordnas i hemlandet.

Helsingfors den 16 november 1970

Finlands konstakademi

Antti Hannikainen

Ordförande

Jorma Honkasalo

Sekreterare

Statens bildkonstkommission¹:

Statens bildkonstkommission förenar sig om förslagets motivering däri, att i Finland ännu ej finnes en på ett tillfredsställande sätt ordnad utbildning och fortbildning för konservatorer. Då behov föreligger — med beaktande dels av de samlingars antal, som skall vårdas, och dels det ringa antalet personer med tillfredsställande grundutbildning — även under den

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

omständigheten att den erforderliga yrkesskickligheten är svår att förvärva under en kortvarig grundutbildningsperiod — intar kommissionen en positiv hållning till förslaget. Bildkonstkommissionen anser även, att det nordiska samarbetet är en synnerligen lämplig form för anordnande av utbildning i form av specialkurser och fortbildning med beaktande av att det på detta område är fråga om en kostsam utbildningsform.

Helsingfors den 28 oktober 1970

Aimo Tukiainen

Ordförande

Pekka Pekkonen

Sekreterare

Finlands museiförbund:

Konsverings- och restaureringsuppgifterna utgör en så viktig del av den moderna museiverksamheten, att hela museiinstitutionens betydelse till väsentlig grad är beroende av hur dessa uppgifter sköts. Tyvärr är konservatorernas utbildning dock synnerligen bristfälligt organiserad i vårt land och saknar enhetlig helhetsplanering. Museiförbundet betraktar därför det till Nordiska rådet framförda initiativet om organisation av konservatorsutbildningen som ytterst välkommet.

I fråga om grundskolningen anser förbundet den bästa lösningen vara, att denna del av utbildningen organiseras på nationell bas. Nordisk samverkan på denna nivå motsvarar inte sitt ändamål, då den skulle medföra onödigt stora kostnader för grundskolningen och göra det omöjligt att i tillräckligt hög grad ta hänsyn till respektive lands speciella behov. Till dessa olägenheter måste ännu språksvårigheterna läggas. Initiativet till grundskolning i form av kurser har hos oss redan tagits inom Nordiska konservatorförbundets finländska avdelning och den första tredelade grundkursen pågår för närvarande i Helsingfors, bekostad av Helsingfors stad.

I fråga om planeringen av konservatorernas fortbildning understöder Museiförbundet initiativet om att anordna denna på samnordisk bas och framlägger till prövning följande alternativ

1. att ett samnordiskt utbildningscentrum för konservatoryrket (en nordisk konservatorskola) grundas
2. att fortbildningen sker vid olika specialinrättningar på området.

Lärarytbyte mellan länderna anser förbundet däremot medföra mindre fördelar än ovannämnda förslag. Vid övervägande av alternativ 2 bör särskilt undersökas i vilken mån det finns att tillgå inrättningar på tillräckligt hög nivå, som är intresserade av ett fast, kontrollerat undervisningsarbete, vilket som en väsentlig del bör anslutas till den praktiska övning-

en. Vardera alternativet förutsätter för att kunna förverkligas, att det vid sidan om ett samnordiskt centralorgan grundas nationella kommissioner. Att utbildningen i form av experiment påbörjas t. ex. vid den konservatorsskola som håller på att upprättas i Danmark, är en åtgärd som förbundet understöder.

Som lösning av stipendiefrågan föreslår Museiförbundet, att regeringarna årligen reserverar anslag, avsedda att användas av konservatorer och konservatorselever för studier både i hemlandet och i andra nordiska länder, samt för sådana krävande specialstudier på kontinenten som — tills vidare — inte kan bedrivas i de nordiska länderna. Utom för studier vid egentliga konserveringsinstitutioner hör det vara möjligt att i specialfall erhålla statligt understöd för studier under ledning av privata konservatorer.

Helsingfors den 14 november 1970

Finlands museiförbund

Esko Järventaus

Ordförande,
professor

Riitta Heinonen

Sekreterare,
fil. mag.

Nordiska konservatorförbundet, finska sektionen — Pohjoismainen konservatoriliitto, suomen osasto r. y.:

Nordiska konservatorförbundet har redan under många år försökt att lösa problemet om ordnandet av konservatorsutbildning och har konstaterat att det inte är en enkel sak. Från förbundets medlemslista kan konstateras, att i synnerhet hos oss i Finland verkar konservatorer på många olika områden och på de olika områdena endast fåtal personer. Denna omständighet gör organiserandet av utbildningen ännu svårare. Nordiska rådets initiativ är således ur vår synpunkt en verkligt välkommen sak, emedan vi på detta sätt möjligen kan få regeringens stöd för våra strävanden att organisera en ändamålsenlig utbildning för konservatorer.

Nordiska konservatorförbundets finska sektion är av den åsikten, att man borde kunna ordna grundskolning i hemlandet så långt som möjligt men att en permanent samnordisk fortbildning och specialutbildning vore nödvändig. Därför borde botten- och grundskolningskraven i Norden göras likformiga. Även överensstämmande föreläsnings- eller kursböcker i Norden vore av stor betydelse.

Som svar på Nordiska rådets medlemsförslag, som berör utbildningen av konservatorer, föreslår vi följande tillägg:

1. Stipendier rekommenderas att årligen ställas till konservatorselevers förfogande för studier, inte endast i ett annat nordiskt land utan även i hemlandet, samt för facklitteraturs översättningar och publikationer i varje nordiskt land.

2. En permanent samnordisk fortbildning och specialutbildning för konservatorer rekommenderas förutsättande att utbildningens standard i förhållande till andra konserveringsinstitutioners utbildning bevaras lika högt.

Helsingfors den 14 november 1970

Nordiska konservatorförbundet, finska sektionen

Anna-Maija Rinne

Sekreterare

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet:

— — — Man har lagt saken fram for Riksantikvaren, Den norske seksjon av Nordisk konservatorforbund, Norske kunst- og kulturhistoriske museer, Nasjonalgalleriet, Riksarkivet, Riksbibliotekaren og Universitetsbiblioteket. De respektive institusjoners uttalelser følger vedlagt sammen med en uttalelse man har mottatt fra Foreningen Nordens norske seksjon (*se nedan*).

Den første del av det fremsatte forslag gjelder grunnutdanning og munner ut i et forslag om at hvert av de nordiske land årlig stiller til disposisjon et antall stipendier for studieopphold ved andre nordiske konserveringsinstitusjoner. Annen del gjelder videreutdanning og spesialisering, og munner ut i et forslag om permanent nordisk samarbeid ved opplegget av slik utdannelse.

Kirke- og undervisningsdepartementet kan for sitt vedkommende slutte seg til de gjennomgående synspunkter som er kommet til uttrykk i de innhentede uttalelser. Det synes i dag hverken ønskelig eller realiserbart med en felles nordisk grunnutdannelse idet den någjeldende ordning, alle forhold tatt i betraktning, synes å virke tilfredsstillende. Departementet antar imidlertid at den foreslåtte stipendieordning med utveksling av konservatorelever er mer hensiktsmessig og at den vil kunne dekke et behov.

Når det gjelder spørsmålet om en videreutdanning og en spesialisering, synes dette å ligge vel tilrette for et nordisk samarbeid, Kirke- og undervisningsdepartementet antar at saken bør gjøres til gjenstand for en nærmere utredning, og viser forøvrig til de innhentede uttalelser.

Man vil særskilt vise til uttalelsene fra Riksbibliotekaren og Riksarkivaren. Det pekes der på at det i dag er et behov for å bedre mulighetene til en nødvendig grunnutdannelse for konservatorer og preparanter innenfor denne del av kulturvernet. Riksbibliotekaren synes å være av den oppfatning at dette bør kunne løses på det nasjonale plan, mens Riksarkivaren

gir uttrykk for at det bør skje gjennom et nordisk samarbeid. Riksarkivaren peker imidlertid også på at ethvert nordisk samarbeid, særlig ved videreutdanning og spesialisering, bør innordnes de internasjonale tiltak som er under utvikling på dette felt, og at et nordisk samarbeid ikke under noen omstendighet bør skje på bekostning av et videre internasjonalt samarbeid.

Kirke- og undervisningsdepartementet antar at man ved den nærmere utredning av saken bør være særskilt oppmerksom på de noe spesielle forhold som for så vidt gjør seg gjeldende innenfor bibliotekvesenet og arkivverket.

Oslo, 16. november 1970

Etter fullmakt

Olav Hove

Steffen Johanssen

Universitetsbiblioteket i Oslo:

Forslaget tar sikte på å utdanne *tekniske konservatorer*. Dette er en kategori av tjenestemenn som idag finnes ved museene under beleggelsene: teknisk konservator, maleri-konservator, preparant og muligens andre lignende titler.

Ved biblioteker og arkiver har man hittil ikke hatt tilsvarende stillinger, noe som uten tvil har virket uheldig. Her har bokbinderne tatt seg av oppgavene, og selv ved eget initiativ søkt å skaffe seg den tilleggsutdannelse som arbeidet har krevet. Således har Riksarkivet utviklet en restaurerings- og konserveringstjeneste av høy kvalitet.

Ved bibliotekene er det bare ved Universitetsbiblioteket i Oslo en har påtatt seg restaurerings- og konserveringsarbeider, men også ved bibliotekene i Bergen og Trondheim er det behov for restaureringsspesialister.

Slik som forholdene ligger an her i landet, må en først og fremst satse på en grunnutdanning. Denne bør kunne gis i landet. For tjenestemenn sysselsatt med mere avanserte oppgaver, vil stipendiestøtte til hospitant-tjeneste ved et større restaurerings-/konserveringslaboratorium være ønskelig. Her er det et behov for et nordisk samvirke, og Universitetsbiblioteket i Oslo gir derfor sin tilslutning til opprettelsen av en nordisk restaurerings- og konserveringsinstitusjon.

Oslo, 21. oktober 1970

Gerhard Munthe

Nasjonalgalleriet:

Det er i Norge i de siste 15—20 år foregått en meget vesentlig endring i forholdene for malerikonservering. I løpet av dette tidsrom har en lang rekke idag yngre og helt unge folk fått en omfattende og tidsmessig utdanning. Denne er foregått dels hjemme (Oslo og Bergen), dels ved sentrale institusjoner i utlandet (København, Amsterdam, München, London, Bruxelles, Firenze, Roma o. s. v.). — Disse folk arbeider idag som konservatorer og konservatorassistenter ved Riksantikvariatet og hovedmuseer som Universitetets Oldsaksamling, Nasjonalgalleriet, Oslo kommunes kunstsamlinger, Universitetet i Bergen, m. fl.

Det er vår oppfatning at disse konservatorer har en tidsmessig utdanning med hensyn til såvel den konserverende som artistiske side av faget. De har kunnskaper i kjemi, fototeknikk og lignende sider av faget, og innsikt i kunsthistorie. (Det blir stadig mer vanlig å ta grunnfagseksamen i kunsthistorie ved Universitetet i Oslo).

Der er en viss forskjell i oppfatningen av konservatorfaget innen de nordiske land, og det synes ikke lett å komme frem til en enhetlig oppfatning som kunne danne grunnlag for felles utdanning, f. eks. en felles skole. Nordisk Konservatorforbund har diskutert disse spørsmål.

Det en kan feste seg ved i medlemsforslaget er tanken om "utbyteselever", som gis adgang til opphold i et annet nordisk lands atelierer. I praksis har det forekommet. — Og i den sammenheng Rådets anbefaling av årlige stipendier for konservatorelever til studier i et annet nordisk land. — Fra norsk side kan f. eks. nevnes mangelen på fullkvalifiserte papirkonservatorer, og at det må være større muligheter i København enn i Oslo på dette felt.

Hva medlemsforslagets p. 2 angår, er vi ikke overbevist om at tanken for tiden er realiserbar, ifall det er tale om en permanent sannordisk utdanning.

En vil imidlertid fremholde det nyttige i kurs eller kollokvier over bestemte spesialemner.

En internordisk ordning må under ingen omstendighet stenge for den verdifulle kunnskapsvervelse og stimulans studieopphold utenlands betyr.

Oslo, 4. november 1970

Nasjonalgalleriet

Sigurd Willoch

Riksbibliotekstjenesten:

Det er etter min oppfatning et utmerket forslag som er fremmet av de fire parlamentarikere gjennom Nordisk Råd om utdanning av konservatorer i arkiver, biblioteker og museer. Det gjelder et utdanningsområde som har

vært mer eller mindre forsømt i alle de nordiske land og ikke minst i Norge. Det ligger veldig oppgaver og venter på folk med utdanning på de områder som det her gjelder, og uerstattelige kulturverdier går langsomt til grunne hvis det ikke i den nærmeste fremtid blir satt evner og krefter inn i redningsarbeidet.

Når det gjelder elementærutdanning, finnes det utvilsomt utmerkede miljøer ved en rekke norske institusjoner. I arkiver og biblioteker er det ofte bokbindermesteren som mer eller mindre tilfeldig har utdannet seg videre og er blitt en slags spesialist i praktiske konserveringsspørsmål som måtte melde seg. Ofte står han imidlertid nokså isolert, og i hvert tilfelle mangler det personale til å ta opp mere omfattende oppgaver.

I første rekke vil det være naturlig at det blir foretatt en kartlegging av situasjonen ved de forskjellige institusjoner, og jeg antar at en gjennom dette vil få trukket fram en god del ekspertise som kan nyttiggjøres for oppbygging av en grunnutdanning i faget. Det skulle ikke være nødvendig å bygge opp en nordisk utdanning på grunn-nivået, selv om det vil være stimulerende med stipendiereiser til naboland for å delta i spesialkurser. En viss kursvirksomhet på spesialområder vil det også være mulig å ha i Norge, med deltaking fra de andre nordiske land.

Et viktig moment er det at de som går igjennom en grunnutdanning på konserveringsområdene i tillegg til f. eks. en full bokbinderutdanning må få lønsmessig kompensasjon for dette. Jeg har selv fått erfare at dyktige bokbindere har gått over fra det offentlige til det private fordi det offentlige lønnsregulativ ikke ga dem muligheter for den kompensasjon de mente de hadde krav på.

Når det gjelder den teoretiske utdanning, burde det være store muligheter for å bygge opp et nordisk samarbeidssystem uten å sentralisere for sterkt i en enkelt institusjon. Etter min oppfatning skulle det være unødvendig å reise til naboland for å følge kurser i fag som kunst- og kulturhistorie, matematikk, fysikk og kjemi osv. Innenfor en fast oppbygget nordisk undervisningsplan kan etter alt å dømme flere fag studeres i hjemlandet, mens det for andre vil være naturlig å søke et naboland. Jeg tar ikke avstand fra muligheten av at en bestemt institusjon, f. eks. den påtenkte danske konserveratorskole, påtar seg det initiativ og den koordinering som vil være naturlig, men min oppfatning er at alle studiegrener ikke nødvendigvis må samles på ett sted.

Det bør nedsettes en norsk komité som kan utrede spørsmålet fra et norsk synspunkt og studere de muligheter som finnes for en grunnutdanning her i landet. Dernest — eller samtidig — bør det nedsettes en nordisk komité som utreder mulighetene for en nordisk utdanning.

Jeg har drøftet saken med overbibliotekar Gerhard Munthe ved Universi-

tetsbiblioteket i Oslo, og hans oppfatning går i liknende retning som min. Kopi av hans uttalelse følger vedlagt (*se oven*).

Oslo, 7. november 1970

Harald L. Tveterås

Riksbibliotekar

Riksantikvaren:

Riksantikvaren har mottatt det tilsendte forslag fra Nordisk Råd angående etterutdanning av tekniske konservatorer og skal meddele at man er meget vel fornøyet med dette. Man håper at rådets rekommandasjon til de respektive regjeringer vil bli fulgt. Etterutdanningen er nemlig vel så viktig som grunnutdannelsen.

Det kan meddeles at konservatorenes utdanning var en av de viktigste saker som ble drøftet på det felles møte av Nordens riksantikvarer som undertegnede deltok i i København i sommer. Det var her full enighet om at det var vanskelig å legge opp til noen felles grunnutdanning, idet de forskjellige lands og også institusjoners ønsker angående konservatorenes grunnutdanning kan være noe forskjellig. Derimot kan etterutdannelsen med stor fordel samordnes på en rekke spesialområder.

Med unntagelse av Danmark, som har lagt opp til en felles skole for tekniske konservatorer, en plan som på grunn av dens overvekt på det teoretiske, er sterkt omdiskutert blant danske museumsledere og fagfolk delvis også blant konservatorene selv, var de øvrige riksantikvarene i Norden enige om at den praktiske del av grunnutdannelsen bør skje ved de større eksisterende atelierer slik forholdet er i Norge idag.

Denne ordning er det også som konservator Michelsen ved Historisk Museum i Bergen har foreslått i den utredning Norsk kulturråd hadde bedt ham avgi angående utdanning av preparanter til museene. Michelsen peker her på den betydning det har at grunnutdannelsen foregår i det faglige miljø, og ikke på en mere eller mindre teoretisk skole. Han peker også på det uheldige ved en sentralisert utdanning i Norge. Dette er Riksantikvaren fullt enig i, også når det gjelder malerikonservatorers utdanning.

En forutsetning for bevilgninger til det formål Nordisk Råd foreslår, er selvsagt at det ikke går ut over de alt for knappe bevilgninger man ellers har til gjennomføring av konserveringstjenesten i Norge, men at denne tvertom utbygges videre på landsbasis, i henhold til den melding det ærede departement allerede har forelagt Stortinget. Riksantikvaren har i denne sak forlenget gjort oppmerksom på den utbygging på området som institusjonen står overfor, og som må skje, om ikke vår malte kunstkapital i landets kirker og fredete hus skal forkomme videre. En vesentlig betingelse for utbyggingen er bl. a. at den rekke av konservatorer og elever som Riks-

antikvaren idag har som engasjert personell, og som tynger sterkt på budsjettposten kap. 377, post 72, blir overført til institusjonens eget budsjett, slik at nevnte budsjettpost kan frigjøres både for det formål Nordisk Råd foreslår; og for engasjement av nye elever til konserveringstjenesten landet over.

Oslo, 24. september 1970

Roar Hauglid

Riksarkivaren:

Vi har her til lands ikke mange arkivkonservatorer. Til restaurering av dokumenter (på pergament eller papir) har vi ved Riksarkivet og statsarkivene bare 6. Endel av disse har assistenter (betjenter), til sammen 6. Videre er det ansatt en seglkonservator ved Riksarkivet.

Av dette lave tall vil det umiddelbart ses at etterspørselen etter nyutdannede fagfolk innen denne sektor av arkivenes virksomhet nødvendigvis må bli liten, og at det derfor dessverre er vanskelig å etablere en permanent utdanningsinstitusjon for dette spesialfelt i vårt land.

Utdanningen her er for tiden gjennomgått bokbinderlære, avsluttet med svenneprøve. (Dokumentrestauratorene har da også i statens lønnsregulativ tittel av bokbinder.) For Riksarkivets vedkommende har den nåværende bokbinderen supplert sin utdanning ved studieopphold i det svenske og i det danske riksarkiv, i London, Firenze og Roma. Siden har han ved kortvarige kurs orientert sine 5 kolleger i statsarkivene om sine erfaringer. Av kollegene har 3 siden arbeidet i Firenze; den ene av dem har dessuten gjennomgått et kurs i Ascona (Schweiz). Seglkonservatoren har sine spesialkunnskaper især fra studieopphold i det svenske riksarkivet.

I det medlemsforslag som denne uttalelse gjelder, er det med rette pekt på det økte behov av visse kunnskaper i kjemi. Det kunne tilføyes fysikk og biologi i den utstrekning disse fag er av betydning for spesialområdet. For arkiv- og seglkonservatorenes vedkommende burde det utarbeides en fellesnordisk håndbok eller et brevkurs, helst supplert med et opphold av passende varighet ved en fellesnordisk konservatorskole eller et fellesnordisk fagkurs som kunne arrangeres med høvelige mellomrom. Det ville ventelig være naturlig at bokbindere ved større biblioteker fikk samme utdanning for å spesialisere seg i bokkonservering. — I denne sammenheng burde også diskuteres om det kan eller bør utarbeides en fellesnorm for hvilke praktiske ferdigheter en må kreve av en utdannet konservator av de nevnte slag. — Disse tiltak bør for øvrig innordnes i en internasjonal sammenheng.

En stipendicordning til utveksling av konservatorer under utdanning finner Riksarkivaren verdifull, især om den kommer som et supplement til den

ovenstående ordning. Som förhållandena är i dag, må man anta att icke alla institusjoner har lika gode möjligheter för att gi stipendiaterna full nytta av deras upphold. — Det är ellers en kjenngjering att slika utvekslingsordningar är av stor verdi för institusjonerna ved den faglige kontakt og den kollegiale samfølelse som dermed etableres innen en relativt liten og spredt gruppe av spesialister.

Tanken om å bygge opp en fellesnordisk videreutdanningssskole er umiddelbart svært tiltalende, men Riksarkivaren finner det vanskelig å støtte den og skal begrunne sitt standpunkt:

Det har lenge vært arbeidet atskillig utenlands med de spørsmål som ligger til grunn for det foreliggende medlemsforslag, og det fins internasjonalt ansatte institusjoner på dette området som f. eks. Instituto di Patologia del Libro og International Centre for the Study of the Preservation and the Restoration of Cultural Property i Roma, British Museum og Public Record Office i London, eller den tilsvarende institusjonen i München.

For tiden holder man på å opprette et "International Centre for the Preservation of Books and Documents" i Firenze med deltaging fra mange land. Senteret vil utnytte den rikdom av erfaringer som er vunnet under den verdensomfattende redningsaksjonen i Firenze etter flomkatastrofen i november 1966, der også Danmark, Finland, Norge og Sverige deltok i tre år ved fellestiltaket Nordisk senter for restaurering i Firenze. — På forespørsel har Riksarkivaren stilt seg positivt til planen om det nye internasjonale senteret, der det skal arbeides med utdanning og anvendt forskning og med internasjonal utveksling i utdanningsøyemed. Under et møte i mars 1970, der det m. a. også deltok en representant for UNESCO, ble det dannet en organisasjonskomite med en nordisk deltaker, dr. Nordstrand fra Det kgl. bibliotek i København, som formann.

En samling på bred internasjonal basis om en effektiv løsning av de problemer som medlemsforslaget så prisverdig har tatt opp, må etter Riksarkivarens syn i lengden være det mest effektive og regningssvarende. Riksarkivaren deler også den engstelse man nærer i internasjonale arkivkretser for tendenser til å splitte kreftene ved å opprette regionale institusjoner.

Riksarkivaren finner altså å måtte rå til at man først og fremst setter inn kreftene for å delta i det internasjonale samarbeid og heller utsetter arbeidet med planen om et fellesnordisk videreutdanningsinstitutt inntil videre. Så får tiden vise om instituttet vil trenge allikevel.

Oslo, 10. november 1970

Dagfinn Mannsåker

Norske kunst- og kulturhistoriske museer:

— — — Elter å ha gått gjennom det trykte forslag vil styret i NKKM slutte seg til framstillingens konklusjoner, pkt. 1 og 2.

Styret har videre forelagt samme dokument for den nedsatte nemnd for å utrede spørsmålet om utdanning av tekniske konservatorer og preparanter, for så vidt gjelder de kulturhistoriske museer. Det har ikke vært tid til å innkalle nemnda, men formannen, *museumsdirektör Lauritz Opstad*, har formulert endel synsmåter i brev til NKKM's styre. Innholdet av dette brev gjengis nedenfor:

6 mai 1970 vedtok Norsk kulturråd at det skulle nedsettes en arbeidsgruppe med den oppgave å utarbeide planer for videre- og etterutdanning av preparanter ved de kulturhistoriske museer.

Arbeidsgruppen har ikke behandlet forslaget om felles nordisk utdanning av konservatorer, men som medlem av gruppen vil jeg uttale at forslaget har stor interesse. Forslagets pkt. 1 om stipendier til konservatorelever vil under enhver omstendighet være sterkt å anbefale, idet det kan praktiseres også under de rådende omstendigheter. På mange felter søker selv i dag konservatorelever til atelierer i nabolandene. Å få denne ordning inn i etablerte former under Nordisk Råds egide er meget verdifullt.

Hvorvidt en videre etterutdanning på nordisk basis vil kollidere med arbeidsgruppens planer, er det for tidlig å uttale seg om. Under enhver omstendighet vil en nordisk skole som driver avansert spesialundervisning gjerne kombinert med forskning, kunne komme som en meget velkommen utfylling av evtl. nasjonal grunnopplæring. Forslaget er meget interessant og vil bli tatt med i arbeidsgruppens vurderinger, slik at det evtl. senere kan bli anledning til en nærmere utdyping av spørsmålet.

Oslo, 9. november 1970

For Styret

Halvor Landsverk

Formann

Nordisk konservatorforbund, den norske seksjon:

Den norske seksjon av NKF har behandlet saken i et styremöte nylig. Seksjonen er i prinsippet positivt innstillet til de forslag som er fremmet i Nordisk Råd. Vi ber imidlertid om å få komme tilbake til saken når det bebudede utredningsarbeid er avsluttet. For ordens skyld gjør vi oppmerksom på at Nordisk konservatorforbunds seksjoner i fellesskap vil utarbeide svar til Nordisk Råd.

Oslo, 12. oktober 1970

Truls Magnus Löken

Formann

Foreningen Norden:

— — — Forslaget ble behandlet i foreningens hovedstyre i møte 30. september 1970.

Norsk Nordens hovedstyre er enig med forslagsstillerne i at et nærmere nordisk samarbeid om utdanning av konservatorer er ønskelig, både når det gjelder grunnutdanning, videreutdanning og spesialkurser. Det dreier seg her om en så liten yrkesgruppe at et samarbeid over grensene må gi store fordeler både faglig og økonomisk.

Den norske Foreningen Norden stiller seg også positivt til forslaget om at det blir etablert en stipendieordning som vil gjøre det mulig for vordende konservatorer å få studere i et granneland.

Oslo, 12. oktober 1970

Gerhard Arnesen

Adm. direktør

S v e r i g e**Riksantikvarieämbetet:**

Ämbetet, som finner de föreslagna rekommendationerna i ärendet i hög grad värda att beaktas, vill utöver detta uttalande åberopa innehållet i bilagda tre yttranden, avgivna av chefen för tekniska avdelningen vid riksantikvarieämbetet och statens historiska museum fil. lic. Birgit Arrhenius, av t. f. chefen för riksantikvarieämbetets byggnadsminnesavdelning fil. lic. Åke Nisbeth och av chefen för textilsektionen vid sistnämnda avdelning fil. lic. Anne Marie Franzén (*se nedan*).

Stockholm den 9 november 1970

Sven B. F. Jansson

K. E. Högner

Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum, tekniska avdelningen:

Det är med stor tillfredsställelse som vi ser att frågan om konservatorernas vidareutbildning ses i större sammanhang. Det är ingen tvekan om att de kunskaper som fordras för konservering av föremål är av samma slag var än konserveringen sker i Norden. En nordisk samordning av utbildningen inom detta specialfack torde kunna ge betydligt större underlag av såväl elever som specialutbildade lärarkrafter.

Emellertid så vill vi också framhäva att den konservering som rör arkeologiska jordfynd i avsevärd grad skiljer sig från annan konservering av konsiföremål. Skillnaden beror på att man i fråga om arkeologiska fynd i anslutning till konserveringen gör en arkeologisk dokumentation som fordrar specialkunskaper. En konservator av detta slag måste, förutom kunskaper i vanlig konservering, även ha ingående kunskaper i det enskilda landets arkeologi. Därför kan den utbildning som föreslås vara gemensam för de nordiska länderna endast utgöra en grundutbildning medan sedan specialutbildning bör ske. För specialutbildningen blir de i förslag 1 anförda årliga stipendierna för konservatorselev för studier i annat nordiskt land än hemlandet särskilt lämpliga, då en kännedom om flera laboratoriers specialområden otvivelaktigt kommer att ha stor betydelse för vidareutvecklingen av konserveringstekniken. Vi tycker dock att dessa stipendier inte bara bör gälla konservatorselever utan även gälla en fortsatt vidareutbildning. I laboratorierna kommer nämligen ständigt nya tekniker och nya metoder i användning, varför en konservator hela tiden måste räkna med att fortbilda sig. Förslag 2 bör, som jag framhållit, främst koncentrera sig kring en grundutbildning, och jag vill också här framhålla den utbildning som har utförts på konstakademien i Stockholm, där en konservatorskurs hållits under ledning av fil. lic. Björn Hallström. Konservatorselever har intagits i denna kurs via en intagningsnämnd i vilken riksantikvarieämbetet, nationalmuseum och konstakademien haft sina representanter.

Stockholm den 19 oktober 1970

Birgit Arrhenius

Förste antikvarie

Riksantikvarieämbetet, byggnadsavdelningen:

Det nu aktuella förslaget syftar i första hand till att underlätta ett nordiskt utbyte av erfarenheter inom konserveringsfacket genom att ett antal stipendier skulle kunna ställas till förfogande för ett utbyte av elever inom Norden. B-avdelningen finner detta förslag ytterst angeläget och vill rekommendera att resurser ställes till förfogande för ett realiserande av denna möjlighet till ett aktivare nordiskt samarbete inom denna del av kulturminnesvården.

Förslaget innefattar även en rekommendation att frågan om en permanent samnordisk fortbildning och specialutbildning av konservatorer blir föremål för utredning. Ämbetet finner ur många synpunkter att denna fråga förtjänar att närmare utredas. B-avdelningen anser det emellertid vara av vikt att begreppet konservator i detta sammanhang även får innefatta representanter för sådana yrkesgrupper, som genom strukturförändringen

i samhällsutvecklingen hotar att försvinna såsom t. ex. stenhuggare, målare och snickare förtrogna med gångna tiders hantverkstraditioner. Det kan för övrigt enligt ämbetets mening ifrågasättas om inte målsättningen för denna utredning bör kunna vidgas till att omfatta en undersökning rörande möjligheterna till ett mer aktivt nordiskt samarbete mer allmänt i frågor rörande utbildningen för olika verksamhetsområden inom kulturminnesvården.

Stockholm den 5 november 1970

För B-avdelningen

Åke Nisbeth

Carl-Filip Mannerstråle

Riksantikvarieämbetet, textilsektionen:

Förslag 1: att regeringen årligen ställer stipendier till förfogande för konservatorselever för studier i ett annat land än hemlandet. Detta förslag är mycket berömvärt och bör verka stimulerande på konserveringsarbetet. Det bör dock gälla icke blott konservatorselever utan även konservatorer med en längre utbildning och praktik bakom sig.

Förslag 2: att framlägga förslag till en permanent samnordisk fortbildning och specialutbildning av konservatorer. Beträffande fortutbildningen av textilkonservatorer så har detta problem aldrig utretts i Sverige. De som nu arbetar med textilkonservering har en flera års grundutbildning. Den består i allmänhet av examen på textillinjen vid Konstfackskolan eller vävläroinneeexamen. Därefter kommer många års praktik vid en konserveringsateljé. Därvid har riksantikvarieämbetets textilkonservering ofta fungerat som utbildningsanstalt. Emellertid har länge funnits ett behov av vidareutbildning. Denna önskan har framförts enskilt och av Svenska föreningen för textilkonservering. Försök har gjorts av konservatorsutbildningen vid konsthögskolan i Stockholm att anordna en sådan kurs på 14 dagar denna höst. Vid ett möte där Stockholms samtliga konservatorer var närvarande framkom emellertid, att den planerade kursen icke tillfredsställde de flesta av de närvarande. Det beslöts att tillsätta en programkommitté med representanter från de skilda textilanstalterna som skulle söka utarbeta ett lämpligt kursprogram för fortbildning i textilkonservering.

Ett samnordiskt utbildningsorgan bör kunna erhålla ett mer tillfredsställande underlag för utbildningen inom det textila specialområdet samt bättre utbildningsresurser och oftare återkommande kurser.

Tanken på en permanent fortbildning och specialutbildning av konservatorer som skulle vara gemensam för hela Norden verkar således synnerligen

rationell. Man bör dock i varje land göra en grundlig utredning om dess speciella problem rörande textilkonservering och om vilka lärarkrafter som erfordras och kan erhållas, dels för grundutbildning av textilkonservatorer, dels för vidareutbildning av i yrket redan verksamma personer.

Stockholm den 15 oktober 1970

Anne Marie Franzén

Nationalmuseum:

Medlemsförslaget utmynnar i en rekommendation till regeringarna att årligen ställa ett antal stipendier till förfogande för konservatorselever för studier i annat nordiskt land än hemlandet samt att framlägga förslag till en permanent sammordisk fortbildning och specialutbildning av konservatorer. Till stöd därför åberopas, att utbildningen av konservatorer ännu inte ordnats helt tillfredsställande i något nordiskt land samt att bristen på kvalificerade konservatorer och den industriella utvecklingen, som medfört skadliga och nedbrytande ämnen i luften, redan orsakat betydande skador i de nordiska ländernas samlingar av konst- och kulturföremål. Därjämte påpekas, att nya material ständigt tas i bruk samt att behandlingen såvitt gäller tidigare restaurerade föremål förutsätter insikter också i äldre och numera övergivna metoder. Allt detta har, framhålls vidare, lett till att kraven på såväl praktisk som teoretisk utbildning, särskilt i vad avser kemi, kraftigt ökat under de senaste åren. För att vården av det nordiska kulturarvet skall kunna hållas på en tillräckligt hög nivå behöver sålunda konservatorsutbildningen enligt förslagsställarna effektiviseras under de närmaste åren.

För egen del vill nationalmuseet till en början gärna framhäva, att museet i princip delar de åsikter, som föreliggande medlemsförslag uttrycker. Enligt museets mening kan emellertid konst- och kulturminnesvårdens problem inte ses enbart som en fråga om utbildning av konservatorer. Det rör sig nämligen här om en planeringsuppgift av betydligt större räckvidd. De enskilda konservatorerna kan inte ensamma svara för skyddet av våra konst- och kulturföremål. Betydande insatser krävs också från annat håll, inte minst från stat och kommun. Miljöerna måste göras konst- och kulturvänligare, temperatur och luftfuktighet måste avpassas efter objekten etc.

Av största vikt är självfallet också, att konservatorer med erforderliga kvalifikationer finnes att tillgå i tillräcklig omfattning. Erinras må dock, att situationen för svenskt vidkommande kan sägas ha förbättrats något på senare år. Museet tänker därvid på den konservatorsutbildning med karaktär av vidareutbildning, som sedan ett halvt decennium tillbaka med teoretiskt och praktiskt bistånd från museet på försök anordnats i konsthögskolans regi. I denna utbildning, som hitintills genomgått av drygt ett tjugotal ele-

ver och inemot ett trettiotal specialelever, har även lärarkrafter från andra länder, särskilt nordiska, medverkat. Bland annat på grund därav synes det lämpligt att bygga vidare på denna utbildningslinje. Innan så sker, torde dock det verkliga utbildningsbehovet böra klarläggas genom tillförlitliga prognoser med avseende på den framtida arbetsmarknaden för konservatorer. Annars kan risker uppkomma för en socialt sett olycklig och från ekonomisk synpunkt förkastlig överproduktion av denna nu alltför fåtaliga och i en del fall ej tillräckligt kvalificerade yrkesgrupp. Den första åtgärden för att lösa de problem det här gäller torde alltså under alla förhållanden böra bli den, att en på så hållfasta prognoser som möjligt stödd inventering av behovet av konservatorer och det därav följande kravet på utbildning företages.

Den konservatorsutbildning, som efter företagen behovsinventering bör komma till stånd, torde liksom hittills böra omhändershas av konsthögskolan. Tänkbart är emellertid, att det kunde vara av värde att de blivande eleverna redan under studietiden bereddes tillfälle till viss praktik hos redan yrkesverksamma konservatorer. Frågan om införande av ett sådant moment i deras studiegång förtjänar därför enligt museets mening att närmare undersökas och övervägas. I anledning av vad som i medlemsförslaget rekommenderats i fråga om stipendier kan museet dessutom inte underlåta att erinra därom, att svenska heltidsstuderande på postgymnasial nivå — med utnyttjande av studiemedel — kan förlägga sin utbildning till annat land i den mån motsvarande utbildningsmöjligheter saknas i hemlandet. Behov av särskilda stipendier torde alltså i högre grad föreligga för redan yrkesverksamma konservatorer, som i olika avseenden behöver fortbildning och specialutbildning men ej kan erhålla studiemedel.

Påpekas må slutligen, att den framtida konservatorsutbildningen i Sverige enligt vad museet har sig bekant för närvarande undersökes och överväges av två därutinnan samarbetande sakkunnigutredningar, 1965 års musei- och utställningssakkunniga (MUS 65) samt konstnärsutbildningssakkunniga (KUS). Angeläget är självfallet, att i detta sammanhang alla till buds stående möjligheter till ett organiserat nordiskt samarbete i de avseenden det här gäller uppmärksammas och tillvaratas.

Stockholm den 10 november 1970

Bengt Dahlbäck

Överintendent och chef för nationalmuseum

Sven Ljungberg

Akademien för de fria konsterna:

Ärendet har behandlats av Konsthögskolans nämnd för konservatorsutbildning. Akademien får efter föredragning och beslut den 26 oktober 1970 härmed som eget yttrande översända nämndens skrivelse i ärendet av den 21 oktober 1970 (*se nedan*).

Stockholm den 3 november 1970

För Akademien för de fria konsterna

Paul Hedqvist

Algot Törneman

Konsthögskolans nämnd för konservatorsutbildning:

Den svenska konservatorsutbildning som pågått vid konsthögskolan i Stockholm sedan läroåret 1965/66 har karaktär av vidareutbildning. I utbildningen har lärare deltagit från exempelvis Danmark och Norge. Också medverkan av västtyska, italienska och tjeckiska konserveringsspecialister har förekommit i icke obetydlig omfattning. Genom den samnordiska hjälpaktionen för konservering i Florens under åren 1967—1970, varvid ett stort antal konservatorer från de nordiska länderna haft tillfälle att arbeta i en internationell och vetenskapligt inriktad miljö i anslutning till konst- och kulturminnesvård, har kontakterna mellan nordiska yrkesmän sinsemellan och med specialister från andra europeiska länder kommit att intensifieras. För en vidareutbildning av konservatorer ter sig ett internationellt erfarenhetsutbyte oundgängligt.

De erfarenheter som den svenska konservatorsutbildningen gett under åren 1965—1970 antyder emellertid, att konst- och kulturminnesvårdens problem inte enbart är en fråga om utbildning av nya konservatorer eller en ökad vidareutbildning. Liksom andra grenar av samhällelig förvaltning är konst- och kulturminnesvården en planeringsuppgift, som måste lösas på grundval av överväganden om organisation och resurser. I Sverige har 1965 års musei- och utställningssakkunniga, MUS-65, sedan länge sökt utreda frågorna om konst- och kulturminnesvårdens framtida organisation i Sverige. I samarbete med denna utredning kommer närmast de konstnärsutbildningssakkunniga, KUS, att utreda förutsättningarna för den framtida konservatorsutbildningen i Sverige. Möjligheterna till ett organiserat, inter-nordiskt samarbete tillhör en av de huvudfrågor som härvid kommer att uppmärksammas.

Föreståndaren för konsthögskolans institut för materialkunskap Björn Hallström har av Kungl. Maj:t den 30 december 1968 kallats att vara expert

åt de konstnärsutbildningssakkunniga i frågor rörande konservatorsutbildning.

Med anledning av den föreliggande remissen vill konsthögskolans nämnd för konservatorsutbildning framhålla, att den stöder de tankegångar som redovisas i Nordiska rådets rekommendation. I vad avser de båda konkreta förslagen i rekommendationen vill nämnden dock betona, att svenska heltidsstuderande på postgymnasial nivå har möjlighet att med utnyttjande av studiemedel förlägga sin utbildning utomlands i den mån motsvarande utbildningsmöjligheter saknas i hemlandet. Behov av särskilda stipendier synes alltså i högre grad avse redan verksamma konservatorer, som på olika sätt behöver fortbildning och specialutbildning men inte kan erhålla studiemedel. Behov av resebidrag och traktamenten finns för alla kategorier som deltar i konservatorsutbildning utom hemlandet, således även för medverkande lärare och sakkunniga.

Nämnden vill framhålla, att en samnordisk fortbildning och specialutbildning av konservatorer baserad på ett utbyte av lärarkrafter och kompendier samt ordnade möjligheter för konservatorer och konservatorselever att praktisera i nordiska länder utom hemlandet redan visat sig vara en lämplig och angelägen utbildningsform, som med måttliga resurser skulle kunna breddas och effektiviseras. För att göra en sådan utbildning samhällligt meningsfull bör emellertid på sikt vissa internordiska överenskommelser eftersträvas angående behörighetskrav för olika typer av konserveringsteknisk personal inom ramen för ett reglerat förvaltningsförfarande för konst- och kulturminnesvård.

Stockholm den 21 oktober 1970

Å nämndens för konservatorsutbildning vägnar

Philip von Schantz

Björn Bergman

Nordiska konservatorförbundet, svenska sektionen:

Dessa problem har legat latent hos de praktiserande konservatorerna sedan 1930-talet. Efter kriget togs kontakt mellan de nordiska kollegerna, vilket resulterade i bildandet av Nordiska konservatorförbundet vid ett sammanträde i Stockholm 1951. I 1 § i förbundets stadgar (*se även Bihang*) heter det vidare:

Nordiska konservatorförbundets ändamål skall vara att befrämja samarbetet mellan medlemmarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige och därigenom verka för en god och allsidig konservatorsutbildning samt en hög facklig standard.

Det är således helt i linje med förbundets intresse som sektionen inspirerade till en motion i riksdagen i utbildningsfrågan 1960. I skrivelse till konsthögskolans direktör i oktober 1963 begärdes ett konstituerande sammanträde med berörda myndigheter, vilket i oktober 1964 resulterade i Förslag till utbildningsgång för konservatorer avgivet av den 11 oktober 1963 tillsatta arbetsgruppen.

Så sent som i december 1969 uppvaktade sektionen utbildningsministern i samma ärende med anledning av planerade omorganisationer av skolväsendet och utredningarna i MUS 65 och KUS.

Sektionen är vidare alltjämt representerad i nämnden för konservatorsutbildning.

Mot bakgrund av vad ovan nämnts har sektionen velat inspirera och bistå den försöksverksamhet och vidareutbildning av konservatorer, som sedan 1965 bedrivits vid konsthögskolan. Den nära kontakten med våra grannländer har gjort att utbytet av utbildningserfarenheter varit stort särskilt som vi gått fram på i viss mån skilda vägar. Sålunda har våra erfarenheter i Sverige vunnits genom den praktiska försöksverksamheten under det att man t. ex. i Danmark arbetat med en utredning, där hela problemet tagits upp för riket.

Det bör dessutom framhållas att elevtjänster redan finnes vid ett par museer och elevutbytet fungerar utmärkt. Att detta skulle kunna få ekonomiskt stöd och därigenom utvidgas skulle vi se med tillfredsställelse. Det är nämligen av största betydelse att icke blott konservatorer i början av sin bana får möjlighet att samla erfarenheter utan även att stipendier gör det möjligt för redan etablerade yrkesmän att följa upp den snabba utvecklingen inom yrket. Hittills har denna viktiga del av verksamheten måst ske med privata medel.

En annan synpunkt som sektionen finner angelägen att rikta uppmärksamheten på är grundutbildningen. Den har i huvudsak lagts på konservatorerna, som utan ekonomisk ersättning fått ägna sig däråt för att sedan se sin lärling försvinna när vederbörande börjar kunna göra nytta. Eftersom de flesta målerikonservatorer arbetar som privata företagare med alltmer krympande marginaler, kan en sådan lärarverksamhet många gånger vara betungande. Praktik börjar också därför bli allt svårare att få.

Dessa förhållanden synes oss så mycket värre som arbetsuppgifter i allmän ägo ingalunda saknas och ofta påtalats av förbundet och enskilda medlemmar. Det kan vara bittert att se kienoder förstöras trots yrkesmannens ideliga påpekanden, endast beroende på, att erforderliga ekonomiska resurser ej ställes till förfogande.

Kan Nordiska rådets presidium medverka till att framhålla dessa synpunkter så att en bättring kommer till stånd, skulle det verkligen vara till

stor hjälp, icke blott i förbundets intresse, utan främst för allas vår strävan att bevara vårt gemensamma kulturarv.

Stockholm den 9 oktober 1970

Arnold Hansen

Eva Möller

Gunnar Schiller

Bo Wildenlam

Marie-Louise Wulfcrona-Dagel

Linköping den 19 oktober 1970

Bertil Bengtsson

Ordförande

BIHANG

STADGAR

för Nordiska konservatorförbundet

§ 1

Nordiska konservatorförbundets ändamål skall vara att befrämja samarbetet mellan medlemmarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige och därigenom verka för en god och allsidig konservatorsutbildning samt en hög facklig standard.

Förbundet skall söka nå detta syfte bl. a. genom:

1. att lösa praktiska, tekniska och ekonomiska frågor rörande konservering och restaurering, vilka är av gemensamt intresse för medlemmarna.
2. att utge en gemensam tidskrift vars redaktör utses av rådet samt
3. att anordna ett vartannat eller vart tredje år återkommande gemensamt nordiskt möte efter invitation av sektionerna i tur och ordning.

§ 2

Ansökan om medlemskap ställes till respektive sektionsstyrelser, som efter prövning framlägger förslag om inval inför årsmötet.

För att bli upptagen som medlem i förbundet skall sökandens yrkeskvalifikation motsvara de krav som förbundet ställer, nämligen att sökanden *antingen* fullgjort utbildningen enligt för konservatoryrket gällande utbildningsplan

eller på annat sätt dokumenterat motsvarande kunskaper.

Förbundsrådet kan dessutom upptaga korresponderande medlemmar efter hemställan från sektionerna. Dessa associeras Nordiska konservatorförbundet enligt särskilda bestämmelser.

Korresponderande medlemmar

§ 1)

a) Som korresponderande medlemmar kan upptagas konservatorer bosatta utanför Danmark, Finland, Norge och Sverige,

b) och danska, finska, norska och svenska museimän och andra med särskilt intresse för konserverings- och restaureringsspörsmål.

§ 2)

- a) Korresponderande medlemmar associeras Nordiska konservatorförbundet.
- b) Medlemskap är kostnadsfritt och för livstid.
- c) Korresponderande medlemmar kan deltaga i Nordiska konservatorförbundets kongresser o. d.

§ 3)

- a) Upplagande av korresponderande medlemmar företages av förbundsrådet efter hänvändelse från de danska, finska, norska och svenska sektionerna eller på förslag av förbundsrådets ordförande.
- b) Upptagande sker efter röstning. Var sektion äger en röst, och alla fyra sektionerna skall vara representerade.
- c) Slutligt godkännande av korresponderande medlemskap skall vara enstämmigt.

§ 3

Förbundets medlemmar utgöras av fyra sammanslutningar, en sektion för vart och ett av länderna Danmark, Finland, Norge och Sverige. Varje sektions sammansättning och arbetsordning bestämmes av vederbörande land, som likväl tillser att dess stadgar icke strida gentemot dessa statuter. Varje sektion äger en röst.

§ 4

Förbundets styrelse, förbundsrådet, utgöres av högst 12 ledamöter och en ordförande. Ledamöterna utses till lika antal av var och en av de fyra sektionernas styrelser.

§ 5

Förbundsordföranden väljes av förbundsrådet för en tid av tre år och kan efter mandattidens utgång omväljas.

Förbundsordföranden kan icke utses bland fungerande sektionsordföranden.

Om ordföranden väljes bland rådsmedlemmarna, skall respektive land utse ersättare.

Vid sammanträde utses vice ordförande samt sekreterare. På den senare ankommer det att verkställa de beslut, som förbundsrådet fattar.

Förbundsrådet kan vid sammanträde tillsätta arbetsutskott.

§ 6

Förbundsrådet är beslutsmässigt, om minst tre sektioner är representerade. Vid fattande av beslut äger varje sektion en röst. Beslut fattas med enkel majoritet. Vid lika röstetal äger ordföranden utslagsrösten.

§ 7

Förbundsrådet sammanträder med en kallelsetid av en månad, om minst tre medlemmar av förbundsrådet, alla tillhörande olika sektioner, så begära eller på uppmaning av förbundsordföranden ensam.

§ 8

Eventuella utgifter för rådets arbete täckes av de skilda sektionerna gemensamt i förhållande till deras medlemsantal och efter rådets beslut.

§ 9

Förbundsordföranden skall vid mandattidens slut (d. v. s. vart tredje år) avgiva en berättelse för rådets verksamhet, som tillställs sektionerna.

§ 10

Förslag till ändring av förbundets stadgar skall föreläggas respektive sektioner vid följande årsmöte.

Beslut om stadgeändring fattas av förbundsrådet och är sådant beslut bindande för sektionerna.

§ 11

Innan förbundet kan upplösas skall beslut härom ha fattats på två på varandra följande förbundsrådsmöten varvid 3/4 av rösterna avgivits för sådant beslut.

BILAGA 2**Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om samnordisk utbildning av konservatorer. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sammanträde den 7 och 8 december 1970 i Oslo.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna 1. att årligen ställa ett antal stipendier till förfogande för konservatorselever för studier i ett annat nordiskt land än hemlandet, samt 2. att framlägga förslag till en permanent samnordisk fortbildning och specialutbildning av konservatorer.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttranden över medlemsförslaget:

Danmark

Ministeriet for kulturelle anliggender.
Nordisk Konservatorforbund, Den Danske Afdeling.
Dansk Kulturhistorisk Museums Forening.

Finland

Undervisningsministeriet.
Riksarkivet.
Finlands konstakademi.
Statens bildkonstkommission.
Finlands museiförbund.
Nordiska konservatorförbundet, finska sektionen.

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet.
Universitetsbiblioteket i Oslo.
Nasjonalgalleriet.
Riksbibliotekstjenesten.
Riksantikvaren.
Riksarkivaren.
Norske kunst- og kulturhistoriske museer.
Nordisk konservatorförbund, den norske seksjon.
Foreningen Norden.

Sverige

Riksantikvarieämbetet.
Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum, tekniska avdelningen.
Riksantikvarieämbetet, byggnadsavdelningen.
Riksantikvarieämbetet, textilsektionen.
Nationalmuseum.
Akademien för de fria konsterna.
Konsthögskolans nämnd för konservatorsutbildning.
Nordiska konservatorförbundet, svenska sektionen.

Undervisningsministeriet i Finland, som ansluter sig till yttrande från *statens bildkonstkommission*, anser nordiskt samarbete av i medlemsförslaget aktualiserad art synnerligen lämpligt med beaktande av att det på konservatorsutbildningens område är fråga om en kostsam utbildningsform. *Kirke- og undervisningsdepartementet* i Norge anser, att den föreslagna stipendieordningen för konservatorselever kan täcka ett behov, men att en samnordisk grundutbildning varken är önskvärd eller realiserbar. Vidareutbildningen är enligt departementets mening en fråga som närmare bör utredas. Departementet finner, att goda möjligheter föreligger för ett samarbete på detta område men att åtgärder för att samordna vidare- och specialutbildningen bör inordnas i ett internationellt perspektiv. Avslutningsvis påpekar departementet, att vissa särskilda förhållanden kan göra sig gällande beträffande arkiv- och biblioteksväsendet.

Nordisk Konservatorförbund, Den Danske Afdeling, som i princip stöder medlemsförslaget, påpekar att vissa förhållanden i anslutning till ett nordiskt samarbete på området närmare bör belysas, såsom utbytet av lärarkrafter och produktionen av gemensam undervisningsmateriel. *Nordiska konservatorförbundets finska sektion* efterlyser stipendier och medel för

studieresor och översättning av facklitteratur och publikationer samt en sammordisk fortbildning för konservatorer med hög utbildningsstandard. En förutsättning för att samordningen av fortbildningen skall bli resultatrik är enligt sektionens mening att grundutbildningen görs likformig. *Nordisk konservatorförbund, den norske seksjon* vill inte uttala sig i saken förrän ett inom förbundet påbörjat utredningsarbete rörande i förslaget aktualiserade frågor har slutförts. *Nordiska konservatorförbundets svenska sektion* har positiva erfarenheter av utbildningssamarbetet. Sektionen efterlyser därför ekonomiskt stöd till elevutbytet, men även till stipendier för redan etablerade yrkesmän.

Riksarkivet i Finland rekommenderar de föreslagna åtgärdernas genomförande under betoning av att utomnordiska erfarenheter och metoder därjämte bör kunna utnyttjas. *Riksarkivaren* i Norge anser en stipendieordning för utväxling av konservatorer vara värdefull. I övrigt finner ämbetet, att en samling på bred internationell basis i längden skulle komma att vara den mest effektiva lösningen av de i medlemsförslaget föreslagna åtgärderna.

Riksantikvaren i Norge uttalar sin tillfredsställelse med förslaget om sammordisk fortbildning för konservatorer, medan grundutbildningen bör skötas vid de existerande ateljéerna såsom fallet är i Norge för närvarande. Ämbetet betonar dock, att sammordiska åtgärder inte bör få inverka menligt på de alltför knappa nationella bevilningarna för konservering. *Riksantikvarieämbetet i Sverige*, som finner de föreslagna rekommendationerna i hög grad värda att beakta, hänvisar i övrigt till yttranden från ämbetets avdelningar. *Tekniska avdelningen* finner stipendier vara särskilt lämpliga för studier i de nordiska länderna, både beträffande konservatorselever och för fortbildning. Förslaget om den permanenta utbildningen anser avdelningen främst böra koncentreras kring grundutbildningen. *Byggnadsavdelningen* finner medlemsförslaget vara ytterst angeläget men understryker att begreppet konservatorer även borde omfatta yrkesgrupper som genom strukturförändringen i samhället hotar att försvinna, såsom stenhuggare, målare och snickare förtrogna med gångna tiders hantverkstraditioner. *Textilsektionen* betecknar tanken på en permanent fortbildning och specialutbildning som synnerligen rationell men anser att åtgärder i enlighet med medlemsförslaget bör basera sig på utredningar om de speciella problemen rörande textilkonservering i varje land. Stipendierna för studieresor bör enligt sektionens mening gälla såväl konservatorselever som konservatorer med en längre utbildning och praktik bakom sig.

Riksbibliotekstjenesten i Norge betecknar det som stimulerande med stipendieresor till de nordiska länderna för att deltaga i specialkurser, men anser att en alltför stark centralisering inte får ske t. ex. till en institution för sammordisk utbildning. Enligt ämbetets mening är medlemsförslaget i princip utmärkt, men dess genomförande synes förutsätta norska och sam-

nordiska utredningar av möjligheterna för nordisk utbildning. *Universitetsbiblioteket i Oslo* föreslår inrättande av en nordisk konserverings- och restaureringsinstitution och efterlyser i övrigt stipendiestöd för vistelse vid större konserverings- och restaureringslaboratorier.

Dansk Kulturhistorisk Museums Forening hänvisar till planerna på upprättande av en dansk konservatorskola och anser det mot bakgrund av dessa planer vara ändamålsenligt att avvakta resultaten i Danmark. *Finlands museiförbund* föreslår inrättande av ett samnordiskt utbildningscentrum för konservatorer (en nordisk konservatorskola) och samnordisk fortbildning vid specialinrättningar på området. Förbundet anser lärarutbytet innebära mindre fördelar än dessa förslag. Förbundet föreslår vidare, att regeringarna beviljar medel för studieresor i hemlandet, andra nordiska länder och på kontinenten. *Nasjonalgalleriet* i Norge betvivlar att en permanent samnordisk utbildning, närmast i form av en nordisk utbildningsanstalt, för närvarande kan åstadkommas. Galleriet betonar däremot värdet av samnordiska kurser, seminarier och stipendier för studier utomlands. *Norske kunst- og kulturhistoriske museer* hälsar en nordisk skola för konservatorsutbildning som ett välkommet komplement till en nationell grundutbildning. Organisationen betonar även starkt stipendiernas betydelse. *Nationalmuseum* i Sverige delar i princip medlemsförslagets åsikter men finner, att åtgärder i anledning av förslaget förutsätter prognoser och inventeringar av behovet i de nordiska länderna av konservatorer och utbildning för dessa. Ett klart behov föreligger dock enligt museets mening för särskilda stipendier för redan yrkesverksamma konservatorer, som ej kan erhålla svenska studiemedel. Även *akademien för de fria konsterna* och *konsthögskolans nämnd för konservatorsutbildning* framhåller betydelsen av stipendier för nyssnämnda kategori. I övrigt framhåller nämnden att samnordisk fortbildning och specialutbildning visat sig vara en lämplig och angelägen utbildningsform. För att denna utbildning skall vara meningsfylld bör emellertid enligt nämndens uppfattning vissa internordiska överenskommelser eftersträvas angående behörighetskrav för olika typer av konserveringsteknisk personal inom ramen för ett reglerat förvaltningsförfarande för konst- och kulturminnesvård.

3. U t s k o t t e t

Inom konst- och kulturminnesvården spelar konservatorerna en viktig roll. De tillagande miljöföreningarna i det nutida samhället har tillfört konserveringsarbetet nya och svåra problemställningar. En förutsättning för att denna vård skall kunna handhas på ett effektivt och sakkunnigt sätt är att tillgången på yrkeskunniga konservatorer kan säkras. Konservatorerna utgör i ettvarrt av de nordiska länderna en fåtalig yrkesgrupp, för vilken utbildningen i inget nordiskt land ännu anses vara tillfredsställande ordnad. Förslagsställarna aktualiserar denna fråga.

De höga kostnaderna har hittills varit det största hindret för utbyggnaden av en tillfredställande utbildning. Med hänsyn härtill finner utskottet det vara önskvärt, att de nordiska länderna gemensamt prövar om man icke genom ett gemensamt utnyttjande av resurserna skulle kunna samordna och förbilliga konservatorsutbildningen till fördel för samtliga länder. Vid denna samordning på nordiskt plan bör enligt utskottets mening möjligheterna beaktas att anpassa den samnordiska utbildningen efter internationella åtgärder på området.

Utskottet har vid beredningen av ärendet funnit, att en viss omläggning och effektivisering av grundutbildningen av konservatorer planeras på de flesta håll i Norden. Det är enligt utskottets förmenande naturligt, att denna grundutbildning såvitt möjligt anordnas i de enskilda länderna. Utskottet uttrycker dock förhoppningen, att utbyggnaden av konservatorsutbildningen i de olika länderna planlägges så att en samordning av grundutbildningen på nordiskt plan inte försvåras. Ett ytterligare fjärrmande av undervisningssystemen från varandra i Norden på detta utbildningsområde finner utskottet vara oförmånligt med tanke på de fördelar en likartad grundutbildning innebär för koordineringen av den kostsamma fortbildningen och för utbyggnaden av en gemensam arbetsmarknad för konservatorer.

För att den nordiska samverkan skall bli meningsfull på konservatorsutbildningens område anser utskottet det även vara önskvärt, att länderna eftersträvar ett förenhetligande av behörighetskraven för olika slag av konservatorer inom konst- och kulturminnesvården. Utskottet vill i detta sammanhang också peka på att begreppet konservator bör ges en vidare tolkning än den traditionella. Samordningen av vidareutbildningen på nordiskt plan bör sålunda gälla även yrkesgrupper, vilka utan att bruka betecknas som konservatorer arbetar på närliggande hantverksområden och där upprätthåller traditioner som är i färd att försvinna i den moderna samhällsstrukturen.

Fastän grundutbildningen av konservatorer i huvudsak bör äga rum i de olika nordiska länderna, har utskottet funnit viss samordning även på detta utbildningsstadium ändamålsenlig. För närvarande föreligger i samtliga nordiska länder behov av undervisningsmateriel för denna utbildning, närmast därför att nationell produktion av läromedel för en så begränsad form av undervisning hittills ställt sig alltför kostsam. I anledning härav föreslår utskottet, att regeringarna undersöker möjligheterna att på detta område gemensamt producera läroböcker och övrig undervisningsmateriel, anpassad till de nordiska förhållandena och i övrigt lämpad för undervisningen i Norden.

En viss utväxling av konservatorselever har redan ägt rum mellan de nordiska länderna. Detta utbyte har visat sig vara en värdefull form av samarbete genom att eleverna beretts tillfälle att göra sig förtrogna med undervisning och konserveringsarbete på olika specialområden vid laboratorier

och övriga konserveringsinstitutioner i de nordiska grannländerna. Den snabba utvecklingen av konserveringsmetoderna och övrig utveckling på området motiverar enligt utskottets uppfattning en fortsatt utbyggnad av detta utbyte. Utskottet vill dock understryka, att denna utväxling bör utsträckas till att omfatta även utbildade konservatorer för vilkas yrkesverksamhet det är nödvändigt att under studieresor följa den snabba utvecklingen inom konservatorsyrket. Utskottet rekommenderar därför regeringarna att årligen anslå ett antal stipendier för såväl konservatorselever som för yrkesverksamma konservatorer för studievistelse vid konserveringsinstitutioner i de nordiska grannländerna.

I likhet med förslagsställarna vill utskottet framhålla, att det särskilt beträffande fort- och specialutbildningen av konservatorer föreligger behov av nordiskt samarbete. De kurser och annan utbildning, som hittills har anordnats på samnordiskt plan, har visat sig vara en lämplig form för ett angeläget samarbete, som dock får anses vara otillräckligt i sin nuvarande omfattning. En ökad nordisk samverkan på detta område skulle utgöra ett viktigt komplement till den nationella grundutbildningen och specialundervisningen, för vilken de personella och ekonomiska resurserna i de enskilda länderna inte förslår.

Utskottet vill inte i detta skede uttala sig närmare om den samnordiska fortbildningens omfattning och utformning. Enligt utskottets mening bör dock denna utbildning ges en permanent karaktär, så att ett visst antal fortbildningskurser anordnas per år i de nordiska länderna alltefter dessas specialförutsättningar. Den samnordiska fortbildningen måste basera sig på omsorgsfullt gjorda prognoser i de nordiska länderna rörande behovet av olika slag av konserveringsteknisk personal. Utskottet vill i detta sammanhang även peka på möjligheterna att inom ramen för utbildningen i de olika länderna anordna specialkurser för konservatorer.

Hänvisande till vad ovan anförts får utskottet föreslå,

att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att undersöka förutsättningarna för en gemensam produktion av läromedel för utbildningen av konservatorer,
2. att årligen ställa ett antal stipendier till förfogande för konservatorselever och yrkesverksamma konservatorer för studievistelse i de nordiska grannländerna, samt

3. att framlägga förslag till en permanent samnordisk
fortbildning och specialutbildning av konservatorer.

Oslo den 8 december 1970

<i>Jo Benkow (H)</i>	<i>Per Bergman (s)</i>	<i>Niels Eriksen (V)</i>
<i>Thorvald Eriksson (ÅS)</i>	<i>Guttorm Hansen (A)</i>	<i>Niels Helveg Petersen (RV)</i>
<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>	<i>Eysteinn Jónsson (F)</i>	<i>Sinikka Luja (Sd)</i>
Förman		
<i>Niels Matthiasen (S)</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson (cp)</i>	<i>Dagmar Ranmark (s)</i>
<i>Ingrid Segerstedt Wiberg (fp)</i>	<i>Helge Seip (V)</i>	<i>Johan Støa (A)</i>
<i>Mirjam Tuominen (Skdl)</i>		

BILAGA 3

I efterhand inkomna yttranden

F i n l a n d

Helsingfors universitet, kanslern¹:

Såsom av Helsingfors universitet inbegärt yttrande får jag närslutet värd-
samt översända av Helsingfors universitets bibliotek avgivet yttrande (*se
nedan*), om vilket konsistorium förenat sig och varom jag med så mycket
större skäl förenar mig då motsvarande samnordiska fortbildningsfrågor
för närvarande även i vidare bemärkelse är föremål för övervägande inom
Nordiska kulturkommissionen.

Helsingfors den 11 januari 1971

Pentti Renvall

Kansler

Toivo Holopainen

Kanslersekreterare

¹ Yttrandet översatt från finska.

Helsingfors universitet, biblioteket¹:

Vari jag inskränker mig till att behandla frågan om behovet av en samnordisk konservatorsutbildning särskilt med utgående från Helsingfors universitets bibliotek och vårt lands övriga bibliotek, således utan att befalla mig med museernas och institutioners av annan art konserveringsbehov.

Helsingfors universitets bibliotek är det enda biblioteket i vårt land som har en specialutbildad pappers- och bokkonservator samt som assistent en preparator. Denna knappa specialarbetskraft förslår ej ens tillnärmelsevis för iståndsättande av alla de bibliotek tillhöriga tusentals värdefulla tryckalster och handskrifter som oundgängligen vore i behov av konservering. Kompetent extra arbetskraft finns under rådande förhållanden ej heller att tillgå i vårt land. I en ännu sämre ställning befinner sig landets övriga bibliotek som likaså innehar ofta synnerligen värdefulla men i avsevärd mån i trängande behov av konservering varande samlingar utan att det vid dessa bibliotek finns att tillgå några som helst konservatorer med specialutbildning.

Helsingfors universitets biblioteks konservator och preparator har hittills av tvingande skäl huvudsakligen fått inskränka sig till att konservera handskrifter och tillfälligtvis vissa äldre värdefulla tryckalster samt avhjälpande av spåren av en viss särskild skadegörelse. Det må dock på det allvarligaste understrykas att med konservering av böcker sammanhänger avsevärt vidsträcktare uppgifter som med en gemensam benämning kunde kallas bokvård. Såväl vid Helsingfors universitets bibliotek som andra bibliotek borde man komma därhän att hela bokförrådets och de övriga samlingarnas yttre skick vore föremål för en betydligt effektivare och mera sakkunnig tillsyn, skydd och reparationsverksamhet än vartill våra bibliotek i detta nu har möjlighet. Man borde med andra ord fortlöpande och omsorgsfullt följa med bl. a. skadeverkningarna av värme, fukt, damm, olika föroreningar, vatten- och oljeläckage samt givetvis även böckernas användning samt alltid ofördröjligen vidtaga så sakkunniga åtgärder som möjligt för att avhjälpas redan konstaterade skador. En ovillkorlig förutsättning för en dylik systematisk bokvårdsverksamhet vore emellertid att varje bibliotek skulle ha tillgång till en tillräcklig yrkespersonal med specialutbildning på den allsidiga bokvårdens område, vartill biblioteken dock ej för närvarande har några som helst möjligheter. Utvecklandet av den ifrågasvarande personalen bör därför med hänsyn till bibliotekens intressen anses vara utomordentligt viktigt.

I fråga om konservatorsutbildningen bör man särskilja mellan två olika skeden, grundutbildningen och fortbildningen. Den i förslagets motivering

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

nämnda i Danmark planerade första konservatorskolan i Norden är uppenbarligen avsedd närmast som en grundskola för konservatorer, vars grundkurs enligt de uppgifter vi erhållit kommer att räcka flera år. Det bör i hög grad ifrågasättas om personer från Finland som önskar ägna sig åt konservatorsyrket skulle ha möjligheter att för flera års tid flytta till ett främmande land för att genomgå den ifrågavarande konservatorskolan. Det vore därför mera ändamålsenligt att för konservatorsaspiranter på biblioteksområdet anordna grundutbildning i hemlandet på så sätt att utbildningens första skede skulle bestå av arbetsplatspraktik vid Helsingfors universitets bibliotek och som komplettering härtill i hemlandet då och då anordnade kurser, bland vilkas lärarkrafter vore företrädna flera till bokvården hörande specialområden. Det bör beaktas att den första inhemska biblioteks-, arkiv- och museikonservatorskursen av detta slag för närvarande pågår i Nordiska konservatorförbundets Finlandsavdelnings regi. Den är avsedd att vara två år och har som elever både redan som konservatorer verksamma personer och sådana som utbildar sig för detta område. Det vore dock av största vikt att det på konservatorsområdet som komplettering till denna inhemska utbildning skulle anordnas med vissa tidsintervaller samnordiska fortbildnings- och specialkurser, vid vilka eleverna under ledning av nordiska experter skulle göra sig förtrogna med de erfarenheter som i de olika nordiska länderna funnits bl. a. på bokvårdens område.

Med hänvisning till vad ovan anförts finner jag att Helsingfors universitets bibliotek har all anledning att förorda det i närslutna medlemsförslag väckta förslaget som avser anordnande av en samnordisk fortbildning och specialutbildning för konservatorer. Biblioteket önskar också livligt tillstyrka det i medlemsförslaget framförda förslaget om att deltagandet i dessa samnordiska fortbildningskurser skulle möjliggöras genom att ställa till förfogande ett av de olika nordiska ländernas regeringar årligen anvisat tillräckligt antal stipendier, emedan deltagandet i kurserna i annat fall för vederbörande skulle gestalta sig ekonomiskt synnerligen svårt.

Helsingfors den 5 oktober 1970

J. Vallinkoski

Överbibliotekarie

Medlemsförslag

om stipendier till studieresor i Norden för medarbetare vid massmedia

(Väckt av Ruth Hamrin-Thorell, Ivar Nørgaard, Sture Palm, Poul Petersen,
Berte Rognerud, Ingrid Segerstedt Wiberg och Per Olof Sundman)

Kendskab til de andre nordiske folk, deres næringsliv, samfundstilstand, politiske forhold og kulturelle problemer er betingelsen for at forstå deres måde at tænke og handle på og dermed forudsætningen for et intimt og tillidsfuldt samarbejde i Norden. Derfor må det være en central opgave at udbrede oplysning i de enkelte lande om det øvrige Norden. Der er da også på en række områder gjort værdifulde indsatser herfor.

I skolerne gives der nordisk geografi og historie, sprog og litteratur en vis — om ikke tilstrækkelig — plads i læseplanerne. Lige siden sin oprettelse for et halvt århundrede siden har Foreningen Norden søgt at fremme den gensidige oplysning gennem sin kursus- og foredragsvirksomhed, udsendelse af årbøger, medlemsblade og andre skrifter, ved et omfattende arbejde for den gensidige sprogforståelse, fremfor alt hos skoleungdommen, og ved etableringen af de mange venskabsbyforbindelser. Fra 1930'erne begyndte radiofonierne — især deres radioaviser — et vist nordisk oplysningsarbejde. Efter 1945 er dette blevet udvidet og har desuden fået en betydningsfuld udvidelse gennem fjernsynet — især i de områder, hvor man direkte kan modtage nabolandenes udsendelser — og det nordiske samvirke, som etableredes gennem Nordvisionen.

Dagspressen, som trods de nye massemedier stadig er det mest værdifulde redskab for folkelig oplysning, har gennem de sidste 10—12 år fået et nyt, stadigt voksende tilskud af nordisk viden og interesse gennem de 15—20 yngre journalister, som hvert år gennemgår Nordisk Journalistkursus i Århus. Lige siden 1920'erne har Foreningen Norden holdt sine årlige journalistkursus af en uges varighed på skift i landene. Siden 1955 udgiver de nordiske rigsdage det parlamentariske tidsskrift *Nordisk Kontakt* med dets alsidige orientering om det politiske liv i Norden, og Nordisk Råd udsender til en betydelig kreds af meningsdannende personligheder sit stencilerede "*Nytt från Nordiska rådet*" med uddrag af artikler i den nordiske presse.

Trods det arbejde, som således fra mange sider udføres for at udbrede nordisk oplysning, er det ikke desto mindre et faktum, at kendskabet i alle de nordiske lande til det øvrige Norden og dets problemer er højst begrænset. Dette forhold, som hidtil har været beklageligt, kan i fremtiden blive direkte skadeligt. Thi jo nærmere de nordiske lande knyttes til hinanden, fremfor alt økonomisk, og jo mere de søger at føre en politik efter fælles linjer, des mere må de tage hensyn til hinanden og gøre hinanden indrømmelser for at muliggøre de nødvendige kompromiser. For at undgå overflødige gnidninger og misforståelser og de deraf flydende praktiske vanskeligheder bliver det vigtigere end nogensinde, at de nordiske folk forstår hinandens forudsætninger, motiver og bestræbelser.

Derfor bliver der i fremtiden behov for nordisk oplysning i et omfang som aldrig før. Det er udtryk herfor, når Nordisk Råds præsidium sammen med statsministrene har nedsat en informationsgruppe til at studere problemet, at Nordisk Råd blandt sine egne medlemmer har valgt en informationskomité, i én rekommandation til regeringerne har foreslået en videregående uddannelse indenfor rammerne af Nordisk Journalistkursus (*rek. nr. 11/1969*) og i en anden rekommandation en omfattende oplysningskampagne især om det økonomiske fællesskab (*rek. nr. 23/1970*). Arbejdet bør ligeledes intensiveres på alle de tidligere nævnte områder: indenfor skolen og i voksenundervisningen, af Foreningen Norden, radio og fjernsyn og ikke mindst af pressen. Hele dette oplysningsarbejde rummer en mangfoldighed af opgaver, af hvilke nogle må løses over et langt åremål og med indsats af betydelige pengemidler, mens andre kan sættes i gang omgående og med begrænsede omkostninger.

Til disse sidste hører den opgave at give medarbejdere i presse, radio og fjernsyn øget viden om nordiske forhold og ny nordisk inspiration. Der kan i denne forbindelse peges på erfaringerne fra Foreningen Nordens pressekursus. Gang på gang møder man dagbladsredaktører eller journalister, der beretter om den tilskyndelse til en stedsevarende nordisk interesse og om den viden, som deltagelse i disse kortvarige kursus har givet dem. Gennem de senere år har Foreningen Norden efter forslag fra Nordisk Kulturkommission og i samråd med de nationale journalistforbund og kritikeroorganisationer administreret en række statsstipendier for kulturkritikere. Også i dette tilfælde har erfaringerne været meget positive.

Denne sidste vej bør man følge også for journalister med økonomiske, sociale, politiske, trafikale, miljøvæns- samt undervisnings- og forskningsmæssige emner som speciale. Foreløbigt for en femårsperiode bør der i hvert land stilles 10 stipendier samt gratis rejse til rådighed, i Island dog færre, for medarbejdere ved dagblade, fagpresse, radio og fjernsyn til mindst én måneds studieophold i et af de øvrige lande eller for at behandle et emne tværnordisk. Stipendierne bør reserveres for journalister som har vist interesse for nordiske spørgsmål. Alternativt bør disse journalister have for-

trinsret til stipendierne fremfor andre journalister. I lighed med kulturstipendierne bør disse stipendier administreres af Foreningerne Nordens Forbund eller af de enkelte Foreninger Norden og i hvert tilfælde i samråd med de nationale journalistforbund.

Vi foreslår derfor,

at Nordisk Råd henstiller til regeringerne foreløbig for en femårsperiode at stille 10 stipendier og frirejser i hvert land, i Island dog færre, til rådighed for medarbejdere ved dagblade, i fagpresse og ved radio og fjernsyn til studierejser af mindst én måneds varighed i de andre nordiske lande.

Stockholm, København, Tórshavn og Oslo i juli 1970

Ruth Hamrin-Thorell (fp) Ivar Nørgaard (S) Sture Palm (s)
Poul Petersen (Ftkfl) Berte Rognerud (H) Ingrid Segerstedt Wiberg (fp)
Per Olof Sundman (cp)

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

Nordisk journalistkursus:

Nordisk Journalistkursus har siden sin start haft over 200 kursister fra alle nordiske lande. På kurserne har der været en meget betydelig interesse for en yderligere fordybelse i specielle nordiske emner. Det vil derfor efter vor opfattelse være af stor interesse, såfremt der gennem stipendier gives journalister mulighed for studierejser af længere varighed til nordiske lande. I denne forbindelse henledes opmærksomheden på det studiemateriale vedrørende nordiske forhold, som er tilvejebragt ved Nordisk Journalistkursus og Danmarks Journalisthøjskole, og som det i adskillige tilfælde vil lønne sig for eventuelle stipendiater at sætte sig ind i.

Nordisk Journalistkursus kan anbefale, at der ved tildeling af stipendier i henhold til medlemsforslaget tages særligt hensyn til ansøgninger fra medarbejdere ved massemedierne, som har haft lejlighed til gennem deltagelse i Nordisk Journalistkursus at vise særlig interesse for studium af nordiske emner.

Århus, den 22. oktober 1970

Henrik von Bonsdorff

Formand

Erik Reske-Nielsen

Kursusforstander

D a n m a r k

Statsministeriet:

— — — skal man herved meddele, at sagen har været forelagt udenrigsministeriet (*se nedan*) og Nordisk Journalistkursus (*se ovan*), som har afgivet vedlagte udtalelser af henholdsvis 12. november 1970 og 22. oktober 1970. Statsministeriet er endvidere gjort bekendt med de af Nordisk Råds danske sekretariat indhentede udtalelser af 28. oktober og 5. november 1970 fra henholdsvis Dansk Journalistforbund og Dansk Fagpresseforening samt en udtalelse af 16. november 1970 fra Danske Dagblades Fællesrepræsentation (*se nedan*).

Statsministeriet kan på baggrund af disse udtalelser anbefale, at der gennem en stipendieordning tilvejebringes mulighed for at udvide studiemulighederne i Norden for medarbejdere ved massemediernes ud over den undervisning, der i forvejen varetages af Nordisk Journalistkursus.

Man skal dog samtidig henlede Nordisk Råds opmærksomhed på den af udenrigsministeriet siden 1951 administrerede stipendieordning og skal henstille, at denne ordning, der bygger på nært samarbejde med journalisternes faglige organisationer, tages med i overvejelserne vedrørende medlemsforslaget, idet den, som af udenrigsministeriet fremhævet, ved en udbygning af den økonomiske ramme muligvis kunne danne grundlaget for den tilsigtede udvidelse af studiemulighederne i Norden for medarbejdere ved Nordens massemedier.

København, den 18. november 1970

P. m. v.

E. b.

Ruth Christensen

Udenrigsministeriet:

Medlemsforslaget opregner i sine præmisser en række bestræbelser på at øge den internordiske informationsindsats. Til de nævnte aktiviteter kan føjes følgende:

I maj 1950 vedtog Nordisk Journalistforbund at gennemføre en fællesnordisk stipendieordning for journalister. Udenrigsministeriets pressebureau fulgte dette initiativ op, således at der siden 1951 årligt på finansloven har været bevilget et beløb til stipendier til nordiske journalister. Den samlede bevilling var oprindeligt kr. 4 000, som deltes i lige portioner til hvert af de fire andre nordiske lande. Bevillingen for 1970/71 andrager kroner 6 100, som deles i to portioner. Hver nordisk land får således nu kun én stipendieportion hvert andet år.

Udvælgelsen af stipendiatere foregår i Danmark som i de øvrige nordiske lande i nært samarbejde med journalisternes faglige organisationer.

Den eksisterende ordning med statsstipendier for nordiske journalister adskiller sig fra den i medlemsforslaget skitserede ordning kun derved, at der ifølge medlemsforslaget skal ydes stipendiaterne rejsegodtgørelse, og at administrationen af ordningen henlægges til Foreningerne Nordens Forbund eller den enkelte Forening Norden.

Medlemsforslaget indeholder intet om de foreslåede stipendiars størrelse.

Udenrigsministeriet er enig med forslagsstillerne om behovet for en intensivering af bestræbelserne for at bibringe massemediernes medarbejdere øget kendskab til de nordiske lande og det nordiske samarbejde og tillader

sig at henstille, at den eksisterende stipendieordning, hvis økonomiske ramme er utilstrækkelig til at dække behovet, tages med i overvejelserne af medlemsforslaget. Muligvis kunne en udbygning af den økonomiske ramme for denne ordning danne grundlaget for den tilsigtede udvidelse af studiemulighederne i Norden for medarbejdere ved Nordens massemedier.

København, den 12. november 1970

Sven Ebbesen

Ministeriet for kulturelle anliggender:

— — — skal man meddele, at ministeriet har indhentet en udtalelse fra *Danmarks Radio*.

Ministeriet henviser til denne udtalelse, i hvilken det blandt andet hedder, at *Danmarks Radio* vil være interesseret i den forelåede ordning, idet man anser det for værdifuldt, at der på denne måde skabes mulighed for, at medarbejderne ved dagblade, i fagpresse og ved radio og fjernsyn på udvekslingsbasis har lejlighed til nærmere at studere de problemer, der opstår i forbindelse med de nævnte former for massekommunikation.

København, den 24. november 1970

P. m. v.

E. b.

Niels-Jørgen Nielsen

Sekretær

Dansk Fagpresseforening (D.F.):

Idet D. F. udtaler sin fulde tilslutning til medlemsforslaget, tillader man sig at henstille, at det ved administrationen af stipendierne påtænkte samråd med de nationale journalistforbund udstrækkes til samråd med de nationale fagpresseforeninger, for Danmarks vedkommende Dansk Fagpresseforening, hvis medlemmer i deres redaktioner foruden medlemmer af journalistforbundet også beskæftiger en række fagbladsredaktører, der for manges vedkommende har arbejde, som bl. a. omfatter nordiske spørgsmål.

Det er vor opfattelse, at det ville være urimeligt ved samråd om stipendietildelingen, at ikke også D. F. fik lejlighed til at udtale sig om ansøgenes kvalifikationer.

København, den 5. november 1970

P. f. v.

Aa. V. Andersen

Formand

Dansk Journalistforbund:

Dansk Journalistforbund vil gerne bedst muligt anbefale det stillede forslag om, at Nordisk Råd henstiller til regeringerne, foreløbig for en 5 års periode, at stille ti stipendier og frirejser i hvert land, i Island dog færre, til rådighed for medarbejdere ved dagblade, i fagpresse og ved radio og fjernsyn til studierejser af mindst en måneds varighed i de andre nordiske lande. Forbundet kan for sit vedkommende tiltræde motiveringen for forslaget.

Dansk Journalistforbund ønsker dog at pege på, at også medarbejdere ved ugebladene og andre tidsskrifter bør have mulighed for at søge de omtalte stipendier, og at det samme bør gælde free-lance journalister, idet der ikke synes at være nogen grund til at udelukke disse udøvere af det journalistiske fag, så meget mere, som disse journalistgrupper ofte har vist stor interesse for og øvet stor indsats for udbredelse af kendskabet til nordiske forhold.

København, den 28. oktober 1970.

Jens Buhl

Danske Dagblades Fællesrepræsentation:

Jeg er overbevist om, at fællesrepræsentationen vil se med sympati på planens gennemførelse, men rent konkret har vi ingen forslag at stille. Vore rent faglige interesser er jo i særlig grad koncentreret om Nordisk Journalistkursus ved Journalisthøjskolen i Aarhus, der synes at være i god gænge.

København, den 16. november 1970

Terkel M. Terkelsen

F i n l a n d**Undervisningsministeriet:**

önskar undervisningsministeriet meddela, att man i Finland redan en längre tid årligen åt journalister och tidskriftsredaktörer utdelat stipendier för utländska resor. Budgetförslaget för instundande år innehåller en ansenlig ökning av sagda stipendiemedel.

Ministeriet anser att man kunde överväga möjligheterna att utöka dessa resestipendiemedel så att de skulle innefatta även övriga i medlemsförslaget nämnda personkategorier. Härvid borde man dock i främsta rummet sikta på ökade resemedel, enär ett system med totalt kostnadsfria resor, inklusive kost och logi, inte ter sig helt rättmätigt jämfört med övriga nationella stipendielagargrupper.

För att få klarare helhetsbild av de skilda nordiska stipendiesystemen, borde man enligt undervisningsministeriets åsikt, innan ytterligare åtgärder vidtas, dock först avvakta förverkligandet av Nordiska rådets rekommendation nr 21/1970 angående det nordiska kultursamarbetets organisation och en nordisk kulturtraktat.

Helsingfors den 6 november 1970

Kalervo Siikala

Avdelningschef

Matti Gustafson

Kultursekreterare

Tampereen yliopisto (Tammerfors universitet)¹:

Tampereen yliopisto tillstyrker en ökning av resemöjligheterna för journalister på i förslaget avsett sätt. Detta kan betraktas som en viktig del av journalisternas fortbildning, som än så länge till största delen är oordnad. För den finska journalistkåren är dylika kulturkontakter med tanke på erhållandet av intryck synnerligen värdefulla.

Universitetet önskar därjämte fästa uppmärksamheten vid en de i förslaget avsedda grupperna närstående yrkeskategori, lärarna i journalistik vid de olika nordiska ländernas högskolor. Det vore även önskvärt att utöka resemöjligheterna för denna grupp på föreslaget sätt. Även om de nordiska ländernas lärare i journalistik har upprätthållit fasta förbindelser sinsemellan har de årliga gemensamma mötena av kostnadsskäl blivit mycket kortvariga. Tillskapandet av möjligheter att erhålla resestipendier för lärare inom branschen skulle erbjuda tillfälle att på ett mera djupgående sätt göra sig förtrogen med problemställningarna inom ett annat nordiskt lands tidningspress och journalistutbildning, och nyttan därav skulle genom förmedling av utbildningen i omfattande mån återverka på den framtida journalistkåren. På grund härav hemställer universitetet om prövning, hurvida utöver de föreslagna tio journaliststipendierna ytterligare årligen till ettvarvt av länderna kunde anvisas åtminstone ett stipendium i syfte att erbjuda lärarkåren inom branschen resemöjligheter på i förslaget anført sätt.

Tammerfors den 6 november 1970

Jaakko Uotila

Rektor

Aunis K. Kantanen

Universitetssekreterare

¹ Yltrandet översatt från finska.

Svenska social- och kommunalhögskolan:

Svenska social- och kommunalhögskolan anser det vara av största vikt att informationen om de nordiska länderna är så allsidig och fyllig som möjligt i massmedierna i Norden. Som i medlemsförslaget A 294/k nämns har Nordisk Journalistkursus bidragit till att öka insikten om både kultur och politik i de skandinaviska grannländerna.

Den grupp som genomgått Nordisk Journalistkursus är dock relativt liten och impulser som skulle medföra ett ytterligare stegrat intresse för nordiska frågor i vår press skulle vara synnerligen viktiga.

Nordiska rådet har i sin undersökning NU 1967: 6, "Dansk, norsk og svensk presses inhold av nordisk stof", konstaterat att händelserna i ett nordiskt land får relativt litet utrymme i de övriga ländernas press. Händelserna anses varken tillräckligt lokala eller tillräckligt internationella för att röna nödvändig prioritering vid nyhetsvärderingen på redaktionerna. Man noterar i undersökningen också att stoffet ofta väljs helt slumpmässigt och ibland används enbart som fyllnadsmaterial.

Med utgångspunkt i detta vore det därför allt skäl att i så stor utsträckning som möjligt fästa massmediernas och de enskilda journalisternas uppmärksamhet vid betydelsen av en bättre information om nordiska frågor.

Detta kan göras på tre sätt:

1. genom att sända unga journalister till Nordisk Journalistkursus
2. genom att anslå stipendier för journalister för studieresor i Norden enligt föreliggande medlemsförslag A 294/k
3. genom att anslå stipendier för lärare i journalistik för studieresor i Norden.

Punkt 3 vill Svenska social- och kommunalhögskolan motivera med att betona vikten av att journaliststuderande redan i ett tidigt skede av sina studier får en så allsidig och grundlig information som möjligt om grannländerna, för att de i sin tur som aktivt arbetande journalister skall ha ett större och djupare intresse för Norden än vad fallet är på tidningsredaktionerna i dag.

De första impulserna till detta intresse ger en välorienterad lärare. Men för att få denna orientering och de fördjupade kunskaper som behövs, bör också lärarna ha möjlighet att företa studieresor i grannländerna.

Svenska social- och kommunalhögskolan föreslår därför att Nordiska rådet hemställer till regeringarna i de nordiska länderna inte blott om tio stipendier för aktiva journalister under en femårsperiod, utan utökar denna hemställan till att omfatta elva stipendier, varav ett skulle tillfalla en lärare vid en journalistiska skola.

Helsingfors den 26 oktober 1970

På lärarrådets vägnar

Anita Meinander

Rektor

Oy Yleisradio Ab¹:

 Med anledning av förslaget får Oy Yleisradio Ab meddela, att bolaget förhåller sig positivt till initiativet och finner lämpligt att bolaget höres vid fattande av beslut rörande utdelningen av stipendierna.

Helsingfors den 17 november 1970

Oy Yleisradio Ab

L. H. Vennola

Raimo Koski

Sanomalehtien liitto — Tidningarnas förbund:

— — — meddela, att Tidningarnas förbund förordar förverkligandet av ovannämnda initiativ, emedan det befordrar det nordiska samarbetet och samförståndet.

Helsingfors den 2 november 1970

Sanomalehtien liitto — Tidningarnas förbund r. y.

Heikki V. Vuorinen

Verkställande direktör

Finlands journalistförbund:

— — — Förbundets styrelse har behandlat frågan och ställer sig i princip positivt till förslaget. Kännedomen om andra nordiska folk, om deras ekonomiska, sociala, politiska och kulturella förhållanden är, som förslagsställarna framhåller, allttjämt ytterst bristfällig. Detta gäller inte minst just Finland i relation till det övriga Norden. Vi är övertygade om att massmedia här kan göra en betydande insats för att råda bot på detta missförhållande. Och en stipendieordning enligt medlemsförslaget skulle därför innebära ett framsteg mot ökad inbördes upplysning inom den nordiska kretsen.

Vad förslagets enskildheter angår synes den aktuella skrivningen nu utsluta medarbetare i veckopressen från möjlighet att erhålla stipendier. För vår del finner vi en sådan begränsning omotiverad med tanke på veckopressens betydelse som informationsmedium.

I likhet med Norsk journalistlag ställer vi oss också tvekande till bestämmelsen att "stipendierna bör reserveras för journalister som har visat intresse för nordiska spörsmål". En medarbetare som ansöker om stipendium

¹ Yltrandet översatt från finska.

av här avsedd karaktär, ådagalägger väl redan därmed intresse för nordiska spörsmål. Det förefaller därför inte särskilt lyckat att binda de stipendie-beviljande instansernas händer på i förslaget angivet sätt.

Vi vill slutligen understryka att det föreslagna stipendiesystemet inte bör få inkräkta på möjligheterna att upprätthålla och bygga ut stipendieordningen för deltagarna i Nordisk Journalistkursus i Århus.

Helsingfors den 13 november 1970

Suomen sanomalehtimiesten liitto — Finlands journalistförbund r.y.

J. A. Juutti

Ordförande

Pohjola-Norden r.f.:

Det är för Pohjola-Norden i likhet med de övriga Föreningarna Norden en central uppgift att sprida kännedom om de övriga nordiska länderna och främja en allsidig information om dem. Därför är det naturligt att vår inställning till medlemsförslaget är synnerligen positiv och vi tror att de tankar det ger uttryck för i avsevärd grad skulle främja den ömsesidiga informationsverksamheten i Norden.

Pohjola-Norden har i samarbete med Finlands kritikerförbund handhaft kritikerstipendierna. Finlands journalistförbund är en av våra samverkande medlemmar. Vi är gärna beredda att i samförstånd med detta förbund handha även stipendierna till studieresor i Norden för medarbetare vid massmedia.

Vi understöder således varmt ett godkännande av medlemsförslaget.

Helsingfors den 2 november 1970

Pohjola-Norden r.f.

Weio Henriksson

Veikko Karsma

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Kirke- og undervisningsdepartementet har innhentet uttalelser om forslaget fra Norsk rikskringkasting, Norsk presseforbund, Norske avisers landsforbund og Foreningen Norden.

Norsk rikskringkasting, Norsk presseforbund og Foreningen Norden gir

forslaget sin støtte, og Norske avisers landsforbund har ikke noe å bemerke til forslaget.

Norsk rikskringkasting har uttalt:

”Norsk rikskringkasting gir sin tilslutning til ovennevnte forslag.”

Norsk presseforbund har uttalt:

Norsk presseforbund ser det slik at presse og kringkasting har ei særskilt viktig oppgave når det gjeld å auke kjennskapen mellom folk flest til dei nordiske grannelanda og å skape større interesse for det nordiske samarbeidet. Avgjerande for den innsatsen massemedia kan gjere på dette området er at dei sjølv har medarbeidarar som kjenner tilhøva elles i Norden.

Mange aviser har ein så trong økonomi at dei må vere svært varsame med å sende medarbeidarar utanlands. Ofte er det og så knapt med arbeidshjelp i redaksjonane at det er vanskeleg å la ein medarbeidar få sleppe frå. Eit reisestipend løyser ikkje bare eventuelle økonomiske problem, det vil og bli eit tildriv til å la vedkomande medarbeidar få gjere den reisa han er interessert i.

Norsk presseforbund vil derfor varmt stø framlegget om stipend til reiser i Norden for pressefolk og kringkastingsmedarbeidarar. Vi ser gjerne at det blir overlata til foreningane Norden å ordne med slike stipend, i samråd med presseorganisasjonane. Her i landet er det Norsk presseforbund som steller med alle pressestipend på den redaksjonelle sida gjennom stipendkomiteen sin. Det vil derfor vere naturleg at det blir Norsk presseforbund som får med pressestipenda til norske pressefolk å gjere.

Foreningen Norden har uttalt:

— — — Forslaget ble behandlet av Nordens hovedstyre i møte 30. september.

Norsk Nordens hovedstyre gir forslaget sin fulle støtte. I likhet med forslagsstillerne, mener den norske Foreningen Norden at det viktige ledd i nordisk informasjons- og opplysningsvirksomhet som massemedia utgjør, bare kan gjøres en nordisk innsats hvis medarbeiderne fullt ut kjenner samarbeidets problematikk og muligheter, og har gjort seg nærmere kjent med forholdene i grannelandene. De nordiske kulturkritikerstipendiene som Foreningene Norden administrerer og som forslagsstillerne viser til, har hatt sin store betydning for den interesse massemedia har vist kulturlivet i Norden. En lignende stipendieordning for andre medarbeidere i massemedia vil utvilsomt komme til å spille en stor rolle når det gjelder informasjon og opplysning om andre sider ved samfunnslivet i de nordiske land.

Dersom ordningen med stipendier for medarbeidere i massemedia kommer i stand, sier den norske Foreningen Norden seg villig til å forvalte stipendiene i samarbeid med presseorganisasjonene på samme måte som den i dag forvalter kulturkritikerstipendiene i samarbeid med kritikerorganisasjonene.

Kirke- og undervisningsdepartementet finner at forslaget med journaliststipendier for studiereiser i de nordiske naboland bør søkes realisert for en prøveperiode på 5 år.

Oslo, 16. november 1970

Etter fullmakt

E. Skadsem

Hans Sørbø

S v e r i g e

Universitetskanslersämbetet:

I avsikt att stärka kontakten och öka förmedlingen av information på det nordiska kulturlivets område har tidigare inrättats stipendier för kulturkritiker och kulturjournalister, vilka avser att studera förhållandena i övriga nordiska länder. Med hänsyn till att nyhetsförmedlare och opinionsbildare i ökad utsträckning kan förutsättas bli i behov av vidareutbildning i nordiska frågor anser UKÄ det värdefullt att stipendier inrättas på föreslaget sätt, så att representanter för skilda massmedia kan beredas tillfälle att studera även ekonomiska och sociala förhållanden, miljöproblem m. m.

Stockholm den 2 november 1970

På universitetskanslersämbetets vägnar

Kerstin Sönnnerlind

Annika Belkert

Samarbetsnämnden för journalisthögskolorna:

Samarbetsnämnden för journalisthögskolorna och de båda högskolorna i Stockholm och Göteborg tillstyrker samtliga Nordiska rådets medlemsförslag angående stipendier till studieresor i Norden för medarbetare vid massmedia.

Stockholm den 4 januari 1971

Samarbetsnämnden för journalisthögskolorna

Jan-Otto Modig

Ordförande

Sveriges radio:

Inom Sveriges radio finns sedan lång tid tillbaka ett anslag för studieresor som varje år fördelas till olika förtjänta medarbetare. Dessa studieresor har visserligen inte varit begränsade till de nordiska länderna, men en del av dem har också gått till dessa länder. Genom ett antal speciella resestipendier som företagsnämnden vid Sveriges radio har ansvaret för, har vissa medarbetare beretts tillfälle att resa på ett friare sätt än de mera bundna studieresorna. Dessutom har Sveriges radio vid ett par tillfällen gett särskilda stipendier till den i medlemsförslaget omtalade Nordiska journalistkursen i Århus. Samma sak gäller för en del kurser på bl. a. Biskops Arnö där speciellt nordiska frågor beaktas.

Eftersom Sveriges radio delar den i medlemsförslaget framförda åsikten att det är av stort värde med direkta erfarenheter av de skilda nordiska länderna, speciellt för medarbetare i massmedia, och då vi samtidigt inte har möjlighet att inom nuvarande kostnadsram själva åstadkomma en utökning av antalet stipendier för sådana studieresor vill vi varmt tillstyrka det framlagda förslaget. Vår uppfattning är att stipendier av det här slaget på ett utmärkt sätt skulle positivt främja det praktiska nordiska samarbetet och skapa möjligheter till ökad förståelse de nordiska folken emellan.

Stockholm den 5 oktober 1970

Otto Nordenskiöld

Radiochef

Föreningen Norden:

Föreningen Norden har med stort intresse tagit del av medlemsförslaget, som enligt dess uppfattning för fram ett värdefullt initiativ. Föreningen delar helt förslagsställarnas uppfattning, att den tilltagande nordiska integrationen gör det allt nödvändigare att medarbetare i massmedia är väl orienterade om de nordiska grannländernas förhållanden och det nordiska samarbetets möjligheter. Endast en sådan orientering kan garantera ett tillräckligt levande intresse hos dessa viktiga opinionsskapare och göra det möjligt för dem att på ett tillräckligt inträngande och sakkunnigt sätt behandla de allt viktigare nordiska samarbetsfrågorna.

Uppenbarligen är det en motsvarande uppfattning som är bakgrunden för tillkomsten av de nordiska kulturkritikerstipendier, som Föreningarna Norden under senare år administrerat och som finansierats genom statliga medel på Nordiska kulturkommissionens tillskyndan. Erfarenheterna från denna verksamhet, som föreningarna handlägger i nära kontakt med de

nationella journalistorganisationerna och också med kritikerorganisationerna i de länder, där sådana existerar, har som förslagsställarna understryker varit mycket positiva.

Enligt förslagsställarna skulle det vara lämpligt med tio årliga stipendier i vart och ett av länderna samt något färre för Islands del. Stipendierna borde gälla minst en månads vistelse i ett grannland samt också innebära fria resor. Föreningen finner dessa villkor rimliga. Beträffande stipendiernas storlek kan följande sägas. För svenskar på officiellt uppdrag i ett grannland utgår för närvarande vanligen ett dagtraktamente av 65 kronor samt ersättning för hotellrum. Om man antar, att ett hotellrum kostar 60 kronor skulle dygnskostnaden alltså bli 125 kronor eller under en månad 3 750 kronor. Därutöver behöver stipendiaten givetvis ytterligare medel för buss- och spårvagnsresor, teaterbesök m. m. Måhända stipendiesumman måste avrundas till 4 500 kronor för att vara tillräckligt attraktiv.

Normalt torde journalister, som erhåller stipendier för studier i ett grannland, hos ländernas järnvägsförvaltningar kunna utverka fria resor. Men en del reskostnader därutöver kan säkert förekomma och med hänsyn härtill kanske ett stipendiums storlek borde bli 5 000 kronor.

För tio stipendier skulle sålunda ett årligt anslag på 50 000 kronor erfordras för Sveriges del och i grannländerna blir det troligen tal om motsvarande belopp bortsett från Island.

Det bör emellertid beaktas, att ett stipendium av här ifrågasatt storlek blir attraktivt endast om mottagaren under stipendieperioden uppbär hel eller i varje fall endast obetydligt reducerad lön från sin arbetsgivare. Om det icke skulle bli fallet torde ett stipendium behöva kompletteras med ytterligare kanske 3 000 kronor motsvarande en månadslön för att kunna verka lockande. Till ovannämnda summa, 50 000 kronor, skulle då eventuellt behöva läggas ytterligare 30 000 kronor.

Medlemsförslaget är enligt föreningens uppfattning av sådan vikt, att man snarast i varje land närmare borde utreda möjligheterna för dess genomförande. Föreningen Norden vill därför tillstyrka, att Nordiska rådet hemställer till regeringarna att de tills vidare under en femårsperiod ställer stipendier till förfogande av det slag, som föreslås i medlemsförslag A 294/k.

Stockholm den 4 december 1970

För Föreningen Nordens centralstyrelse

Bertil Olsson

Ordförande

Arne F. Andersson

Verkställande direktör

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om stipendier till studieresor i Norden för medarbetare vid massmedia. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sammanträden den 7 och 8 december 1970 och den 21 och 22 januari 1971.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs, att regeringarna tills vidare för en femårsperiod måtte ställa 10 stipendier och friresor i vart land, i Island dock färre, till disposition för medarbetare vid dagstidningar, i fackpressen och vid radio och TV för studieresor på minst en månad i de andra nordiska länderna.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttranden över medlemsförslaget:

Nordisk Journalistkursus.

Danmark

Statsministeriet.
Udenrigsministeriet.
Ministeriet for kulturelle anliggender.
Dansk Fagpresseforening.
Dansk Journalistforbund.
Danske Dagblades Fællesrepræsentation.

Finland

Undervisningsministeriet.
Tampereen yliopisto (Tammersfors universitet).
Svenska social- och kommunalhögskolan.
Oy Yleisradio Ab.
Sanomalehtien liitto — Tidningarnas förbund.
Finlands journalistförbund.
Pohjola-Norden r. f.

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet.
Norsk rikskringkasting.
Norsk presseforbund.
Foreningen Norden.

Sverige

Universitetskanslersämbetet.
Samarbetsnämnden för journalisthögskolorna.
Sveriges radio.
Föreningen Norden.

Remissinstanserna ger överlag förslaget om stipendier till medarbetare vid massmedia sitt stöd.

Statsministeriet och *udenrigsministeriet* i Danmark hänvisar till att danska medel redan disponeras för utbyte av journalister, innebärande ett stipendiebelopp per land vartannat år, och finner att denna ordning bör beaktas vid en fortsatt behandling av medlemsförslaget. I övrigt finner ministerierna det angeläget att utöka stipendieordningen för nordiska journalister enligt medlemsförslagets hemställan. *Ministeriet for kulturelle anliggender* i Danmark hänvisar till uttalande av *Danmarks Radio*, som är intresserad av att möjligheter skapas för medarbetare vid massmedia att under studieresor närmare studera problem som uppstår i förbindelse med olika former för masskommunikation. *Undervisningsministeriet* i Finland omnämner de nordiska stipendierna till journalister och tidskriftsredaktörer och anser att möjligheterna kunde övervägas att öka stipendiemedlen för medarbetare vid massmedia. *Universitetskanslersämbetet* i Sverige hänvisar likaså till redan förekommande stipendier för kulturkritiker och kulturjournalister men anser det med hänsyn till att nyhetsförmedlare och opinionsbildare i ökad utsträckning kan förutsättas bli i behov av vidareutbildning i nordiska frågor värdefullt att stipendier inrättas på föreslaget sätt, så att representanter för skilda massmedia kan beredas tillfälle att studera även ekonomiska och sociala förhållanden, miljöproblem m. m. *Kirke- og undervisningsdepartementet* i Norge förordar förslaget om journaliststipendier för studieresor under en försöksperiod på fem år.

Tammerfors universitet och *Svenska social- och kommunalhögskolan* i Finland tillstyrker vardera förslaget om en ökning av resemöjligheterna för journalister på i förslaget avsett sätt. Vardera utbildningsinstitutionen framhåller emellertid även lärarna i journalistik och deras betydelse för journalistelevernas framtida nordiska orientering och föreslår att ett särskilt stipendium per år inrättas för dessa lärare.

Sveriges radio meddelar sig inte ha möjlighet att i önskad utsträckning bevilja understöd för resor i de nordiska länderna och anser det mot bakgrund härav välkommet med förslagsställarnas initiativ. Ett genomförande av förslaget skulle enligt Sveriges radios uppfattning positivt främja det praktiska nordiska samarbetet och skapa möjligheter till ökad förståelse mellan de nordiska folken.

Dansk Journalistforbund rekommenderar förslaget varmt men framhåller att medarbetare vid veckotidningar och andra tidskrifter bör ha möjlighet att erhålla stipendier av föreslagen art. Även *Finlands journalistför-*

bund finner att veckopressen inte bör uteslutas från den föreslagna stipendieordningen och framhåller vidare, att denna ingalunda bör inkräkta på möjligheterna att upprätthålla och bygga ut stipendiesystemet för deltagare i Nordisk Journalistkursus. *Norsk presseforbund* hänvisar till att många tidningar har en ansträngd ekonomi och därför inte har möjlighet att sända sina medarbetare utomlands. Mot bakgrund härav stödjer förbundet varmt medlemsförslaget.

Pressens organisationer betonar allmänt, att även pressen bör kunna uttala sig om de sökandes kvalifikationer och att bedömningen inte utslutande bör anförtros föreningarna Norden.

Pohjola-Norden i Finland och *Foreningen Norden* i Norge framhåller den föreslagna stipendieordningens betydelse för informationen och upplysningsverksamheten rörande de sociala förhållandena i de nordiska länderna. *Föreningen Norden* i Sverige delar förslagsställarnas uppfattning, att den tilltagande nordiska integrationen gör det allt nödvändigare att medarbetare vid massmedia är väl orienterade om de nordiska grannländernas förhållanden och det nordiska samarbetets möjligheter. Föreningen framhåller, att endast en sådan orientering kan garantera ett tillräckligt levande intresse hos dessa viktiga opinionsskapare och göra det möjligt för dem att på ett tillräckligt inträngande och sakkunnigt sätt behandla de allt viktigare nordiska samarbetsfrågorna. Enligt föreningens beräkningar skulle de föreslagna tio stipendierna för Sveriges del förutsätta ett anslag på c:a 80 000 kronor årligen.

Dansk Fagpresseforening, Danske Dagblades Fællesrepræsentation, Oy Yleisradio Ab och *Tidningarnas förbund* i Finland, *Norsk rikskringkasting* samt *Samarbetsnämnden för journalisthögskolorna* i Sverige uttalar sig samtliga positivt om medlemsförslaget.

3. Utskottet

Utskottet vill inledningsvis i likhet med förslagsställarna understryka, att en mångsidig information om de nordiska grannländerna är en viktig förutsättning för en ökad förståelse mellan de nordiska folken och för utbyggnaden av det nordiska samarbetet. En central roll som opinionsskapare spelar massmedia. Det är därför enligt utskottets mening en angelägen uppgift för de nordiska länderna att bereda massmedia i Norden möjligheter att på ett mer tillfredsställande sätt än hittills förmedla information om förhållandena i de nordiska länderna.

En väg att öka det nordiska inslaget i massmedia är att såsom i medlemsförslaget rekommenderas bereda medarbetare vid massmedia tillfälle att genom studieresor öka sina insikter om förhållandena i de nordiska grannländerna. Utskottet vill här peka på de nordiska kulturkritikerstipendierna, Nordisk Journalistkursus och Norden-föreningarnas journalist-

kurser. De goda erfarenheterna av dessa samarbetsföretag finner utskottet tala för ett ökat utbyte av personal, som har såsom uppgift att orientera allmänheten i nordiska frågor. Mot bakgrund av det anförda ställer sig utskottet positivt till förslagsställarnas initiativ om stipendier och friresor till medarbetare vid dagstidningar och facktidningar samt vid radio och TV. Möjlighet att söka dessa stipendier borde enligt utskottets mening utsträckas även till medarbetare vid veckotidningar och till free lance-journalister. Vidare föreslår utskottet att stipendierna skall kunna tilldelas lärare i journalistik, vilka ansvarar för att journalisterna redan under studietiden får en grundlig information om grannländerna. Utskottet ifrågasätter ändamålsenligheten av att utdela stipendierna endast till journalister, som visat intresse för nordiska frågor. Enligt utskottets uppfattning borde stipendierna utdelas i syfte att stimulera intresse för grannländernas förhållanden hos medarbetare vid massmedia.

Utskottet anser det vara lämpligt att i enlighet med det ställda förslaget inrätta stipendierna såsom en försöksordning under en period på fem år. Utskottet kan även ansluta sig till förslaget om att 10 stipendier per år och land anslås under denna försöksperiod med undantag för Island, där ett lägre antal stipendier torde kunna anses tillräckligt. Förslagsställarna föreslår, att stipendierna i likhet med kulturkritikerstipendierna skulle administreras av Föreningarna Nordens förbund eller de nationella Nordenföreningarna. Utskottet vill understryka, att massmedia och berörda fackorganisationer bör beredas tillfälle att delta vid valet av stipendiater.

Hänvisande till vad ovan anförts får utskottet föreslå,

att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att tills vidare för en femårsperiod ställa 10 stipendier och friresor i vart land, i Island dock färre, till disposition för medarbetare vid massmedia för studieresor på minst en månad i de andra nordiska länderna.

Stockholm den 21 januari 1971

<i>Per Bergman (s)</i>	<i>Niels Eriksen (V)</i>	<i>Gunnar Garbo (V)</i>
<i>Guttorm Hansen (A)</i>	<i>Niels Helveg Petersen (RV)</i>	<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>
<i>Eysteinn Jónsson (F)</i>	<i>Rune Jonsson (s)</i>	<i>Niels Matthiasen (S)</i>
Förman		
<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Erlendur Patursson (Tvfl)</i>	<i>Berte Rognerud (H)</i>
<i>Per Olof Sundman (cp)</i>	<i>Mirjam Tuominen (Skdl)</i>	

*BILAGA 3***I etterhand inkommet yttrande****N o r g e****Den norske fagpresses forening:**

— — — skal man meddele at også Den norske fagpresses forening støtter forslaget.

Når stipendieforslagene skal vurderes skal dette såvidt man kan se foregå igjennom et samråd med de nasjonale journalistforbund, og man må be om at også de nasjonale fagpresseforeninger, — for Norges vedkommende Den norske fagpresses forening — kommer med ved administrasjonen av stipendiene gjennom det påtenkte samråd med de nasjonale journalistforbund.

I fagpressen arbeider en lang rekke journalister og fagpresseredaktører, som i sitt arbeid er sterkt opptatt av nordiske spørsmål. Man mener derfor at det ikke ville være riktig å utelukke Den norske fagpresses forening fra leiligheten til å uttale seg om stipendieansøkernes kvalifikasjoner.

Oslo, 21. januar 1971

Ole K. Harlem

Formann

Leif A. Brendel

Generalsekretær

Medlemsförslag

om den finska arbetskraftens förhållanden

(Väckt av Lars Larsson, Jan-Ivan Nilsson, Juha Rihniemi, Sylvi Siltanen och Anna-Greta Skantz)

För de nordiska länderna framstår ett vidgat ekonomiskt samarbete som betydelsefullt. I ett sådant samarbete ingår den redan etablerade fria nordiska arbetsmarknaden helt naturligt som ett led. Ett vidgat samarbete kan icke ses endast ur ekonomisk synpunkt. Konsekvenserna för den enskilde individen av arbetskraftens rörlighet över gränserna måste också beaktas.

Redan under nuvarande förhållanden innebär icke sällan befolkningsförflyttningar mellan de nordiska länderna nackdelar, som måste bemästras på något sätt. Under senaste året har inträffat en rad händelser, som direkt pekar på dessa svårigheter. Även vid förflyttningar inom ramen för den fria nordiska arbetsmarknaden kan effekter av denna art uppstå för enskilda. Den finländska arbetskraftens anpassningssvårigheter i Sverige är exempel härpå.

Till Sverige har under efterkrigsperioden skett en icke obetydlig invandring. På sistone har den största invandrargruppen kommit från Finland. Under 1969 uppgick invandringen från Finland till Sverige till drygt 20 000 arbetstagare. Sammanlagt finns i Sverige drygt 250 000 personer med finskt ursprung, av vilka drygt 100 000 utgör registrerade finska arbetstagare.

Den finska arbetskraftens liksom övriga invandrares svårigheter med anpassningen till det svenska samhället och det svenska arbetslivet torde kunna förklaras på många sätt. Bland annat kan pekas på ändrade bostadsförhållanden och ändrad miljö över huvud taget, ändrade förhållanden på arbetsplatsen liksom barnens skolgång. Huvudorsaken till de finska invandrarnas kontaktsvårigheter torde emellertid vara att söka i brister på kunskaper i svenska språket. Åtgärder har vidtagits för att förbättra språkkunskaperna hos den finska arbetskraften. Bland annat har initiativ tagits genom det av regeringarna med anledning av en rekommendation från Nordiska rådet tillsatta finsk-svenska utbildningsrådet, vilket bland annat verkat för erhållande av tvåspråkiga lärare från Finland till Sverige. Centralförbundet för finska föreningar i Sverige bidrager också verksamt till att underlätta den finsktalande befolkningsdelens svårigheter. Likaså har kulturfonden för Sverige och Finland tagit upp frågan om de finsk-svenska språksvårigheterna och därvid särskilt berört frågan om vuxenundervisning i finska och svenska.

Såsom nämnts står den migrerande finskspråkiga arbetskraften i allmän-

het ej väl utrustad i språkligt hänseende. Krav kan knappast ställas på motagarlandet Sverige att skapa sådana möjligheter till språkinläring att varje invandrare omedelbart känner sig hemmastadd i det nya landet. Det är emellertid ur det nordiska samarbetets synpunkt beklagligt att de nyinflyttades ringa eller obefintliga språkkunskaper leder till onödiga konflikter och friktioner. Naturligtvis är det inte enbart de bristfälliga språkkunskaperna som orsakat dessa konfliktsituationer, andra faktorer bidrager, men de språkliga torde vara de som starkast medverkat till att missförstånd om gällande förhållanden och regler på arbetsmarknaden uppstått.

Insatser har gjorts i Sverige för att underlätta den finska arbetskraftens anpassning särskilt genom språkundervisning. Så till exempel kan i Sverige invandrare genom studieförbundens försorg erhålla kostnadsfri av staten betald undervisning i svenska språket. Vidare ges i den svenska grundskolan möjlighet för elev att välja finska som ämne utan att därigenom valmöjlighet beträffande andra ämnen begränsas. Stödundervisning i svenska och invandrarbarnens modersmål ges också i grundskolan. Skolöverstyrelsen har tillsatt en utredning för att undersöka problemen med invandrarbarnens särskilda situation. Det är önskvärt att arbetet inom denna utredning bedrivs med skyndsamhet. Även näringslivet och kommunerna har bidragit till att söka underlätta finska arbetskraftens anpassning till svenska förhållanden.

Ytterligare åtgärder krävs emellertid för att den finsktalande befolkningen i Sverige skall kunna inlemmas i det svenska samhället. Här skall särskilt pekas på behovet av information till finnarna om de förhållanden, rättigheter och skyldigheter som råder på den svenska arbetsmarknaden. Betydelsen av arbetslivsorientering markeras av att svenska riksdagen beslutat att undervisningen i detta ämne införes i gymnasiet som obligatoriskt ämne. För invandrare som avser att söka arbete i Sverige måste en orientering om det svenska samhället och arbetslivet vara minst lika väsentlig som för skolelever. Föreliggande brist på kuratorer som kan tala finska och hjälpa invandrarna med deras problem bör avhjälpas.

I Sverige arbetar sedan 1968 en särskild utredning med invandrares anpassningsproblem. Det kan förväntas att denna framlägger förslag om en förbättrad information till invandrare. Med hänsyn till det brådskande behov av orientering om det svenska arbetslivet som föreligger särskilt för de finska invandrarna, synes provisoriska åtgärder böra övervägas i avvaktan på den slutliga utredningen.

Många av de initialsvårigheter som uppstår för de finskspråkiga torde kunna undvikas eller begränsas om ansvariga myndigheter och organisationer i Sverige aktivt engagerar sig för att lösa problemet.

Här aktualiserade problem torde emellertid ej ensidigt kunna lösas genom åtgärder blott från svensk sida. Även från finsk sida måste ansvar tas för den i Sverige bosatta finska befolkningen. Ett värdefullt initiativ har

tagits genom inrättande av en socialattaché-tjänst vid Finlands ambassad i Stockholm. Med hänsyn till det stora antal finska medborgare, som finns i Sverige och de olika sociala och andra problem förenade med arbetsanställning m. m. som uppstår för dessa i Sverige, fyller en sådan befattning en betydelsefull uppgift. En annan åtgärd av värde vore att från finsk sida öka stödet till Centralförbundet för finska föreningar i Sverige. Ytterligare en åtgärd för att på sikt bidra till språkförståelsen och kännedomen om Sverige i Finland vore att bereda finsk ungdom större möjligheter till praktikant-tjänstgöring i Sverige på olika arbetsfält. Fördelar torde vinnas om ungdomar i Finland redan under sin uppväxttid under kortare eller längre perioder fick tillfälle att lära känna svenska förhållanden.

Icke minst angeläget är att genom information sprida kunskaper i Finland till den arbetskraft som avser att flytta till Sverige om arbetsförhållanden, organisatoriska förhållanden på arbetsmarknaden, bostadsmöjligheter, sociala förmåner, språkförhållanden, barnens skolgång m. m. i Sverige. I detta avseende bör samarbetet mellan ländernas arbetsmarknadsmyndigheter intensifieras. Det råder enighet om att överföringen av arbetskraft i största möjliga omfattning kanaliseras till de officiella arbetsförmedlingsorganen, enär endast på detta sätt både en effektiv och saklig information kan tryggas och goda arbetsförhållanden garanteras.

Den nordiska arbetsmarknaden bör alltid tjäna samtliga deltagande länders intressen. Därför anser man i Finland att vid lösandet av hithörande problem hänsyn bör tagas till möjligheterna för den till ett annat land överflyttade arbetskraften att återvända till sitt hemland. Det ankommer närmast på myndigheterna i Finland att i samråd med motsvarande svenska organ stå till tjänst med information om förhållandena i hemlandet.

Ovannämnda svenska invandrarutredning har under innevarande månad avlagt studiebesök i Finland. Förhoppningar ställes att de kontakter som härvid knutits skall leda till värdefulla resultat för lösande av de olika problem som är förenade med den pågående befolkningsförflyttningen från Finland till Sverige. Utöver de åtgärder som redan vidtagits måste snarast ytterligare sådana tagas från finsk och svensk sida i syfte att underlätta den finska arbetskraftens anpassning till den svenska arbetsmarknaden.

Under åberopande av vad ovan anförts hemställes,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Finland och Sverige att intensifiera sitt arbete vad gäller att underlätta den finska arbetskraftens anpassning till den svenska arbetsmarknaden.

Stockholm och Helsingfors den 23 juni 1970

Lars Larsson (s)

Jan-Ivan Nilsson (cp)

Juha Rihniemi (Kok)

Sylvi Siltanen (Sd)

Anna-Greta Skantz (s)

BILAGA 1

**Resolution av Nordkalottkonferensens socialutskott i Rovaniemi den
21—23 augusti 1970 rörande diverse socialpolitiska frågor**

1. Informationen om de övriga nordiska länderna borde ökas avsevärt i alla nordiska länder.
2. Ett avtal som garanterar ett jämbördigt förhållande mellan språken borde åstadkommas.
3. En tillförlitlig redogörelse för språkförhållandena i de nordiska länderna borde fås till stånd.
4. Den forskningsverksamhet, som syftar till utredning av anpassningsproblem hos nyinflyttade, borde effektiveras.
5. De som flyttat till Sverige borde erhålla effektiv undervisning i svenska under arbetstid och med fullständiga löneförmåner.
6. Utbildningen, legaliseringen och avlöningen av tolkar borde fås att motsvara behovet, så att man i synnerhet på sjukhus inför myndigheterna kunde undvika de svårigheter som bristfälliga språkkunskaper orsakar.
7. För stödjande av de finskspråkiga barnens skolundervisning och insikterna i det finska språket borde seminariet i Haparanda bevaras för utbildningen av tvåspråkiga lärare. Dessutom borde tjänster för ambulerande lärare inrättas med tanke på informationen om det nutida Finland.
8. En professor i finska språket borde inrättas vid alla Sveriges universitet utöver den professur i finska som redan existerar i Stockholm.
9. Informations- och rådgivningsverksamheten borde effektiveras på arbetsgivarnas, fackföreningarnas, kommunernas, statsmaktens och medborgarorganisationernas försorg. Bl. a. borde man få en finskspråkig broschyr om sociala förmåner.
10. Radions och televisionens se- och hörbarhetsområde borde utvidgas så att man i båda länderna kunde följa varandras program.
11. Arbetarna borde oberoende av nationalitet vara i samma ställning, då det gäller den skolning som ges på arbetsplatsen.
12. I sådana fall, då patient söker läkarvård i ett annat nordiskt land för att erhålla den på sitt eget språk, borde denna vård ersättas inom ramen för sjukförsäkringen.
13. För en effektivisering av hälsovården borde hälsovårdskorten från spädbarnsrådgivningen överflyttas mellan vederbörande myndigheter i de nordiska länderna på samma sätt som i övrigt inom landet.
14. Alla medborgare i de nordiska länderna borde erhålla kommunal rösträtt efter två års vistelse i landet.

BILAGA 2**Nordisk arbetskraft i Sverige**

(Anförande av generaldirektören Bertil Olsson, Sverige, vid Nordkalottkonferensen i Rovianemi augusti 1970)

Rekrytering av arbetskraft i annat nordiskt land skall ske enligt riktlinjerna i överenskommelsen av år 1954 om gemensam nordisk arbetsmarknad. Detta innebär bl. a. att arbetskraften i största möjliga omfattning skall förmedlas genom den offentliga arbetsförmedlingen. Denna svarar för information om arbetsmarknaden i övriga nordiska länder, för upplysningar till den flyttande arbetskraften redan i dess hemland samt för åtgärder för att sysselsättningen i invandringslandet blir så väl planerad som möjligt.

Tillströmningen av nordisk, framför allt finländsk arbetskraft, till Sverige har ökat kraftigt de två senaste åren. Så länge den höga efterfrågan på arbetskraft kvarstår kommer inflyttningen av nordisk arbetskraft till Sverige att ligga på hög nivå. Enbart under år 1969 kom över 20 000 finländska arbetare till Sverige.

Samarbetet mellan de nordiska arbetsförmedlingarna har utvecklats under de senaste åren. Särskilt gäller detta mellan Finland och Sverige. Ändock går bara en del av arbetskraften via de offentliga förmedlingarna, för den finska arbetskraftens del beräknat till en tredjedel.

Det är från många håll omvittnat att de arbetssökande som går via den offentliga förmedlingen är bättre informerade om arbetsmarknad och arbetstillfällen än den arbetskraft som kommer spontant. Det hindrar naturligtvis inte att det sker många bra förmedlingar också genom personliga kontakter. Genom att t. ex. en familj rekommenderar en annan. Det är ett allmänt önskemål att flera sökande skall förmedlas via de offentliga förmedlingarna. De svenska arbetsmarknadsmyndigheterna har därför i år vidtagit flera åtgärder i detta syfte och för att bättre uppfylla bestämmelserna i 1954 års överenskommelse.

1. Arbetsförmedlingen i Haparanda — genom vilken framför allt nordfinländsk arbetskraft går — har förstärkts personellt. En genomgångsstation har också upprättats, där sökande som anser sig behöva några dagar för att överväga sitt arbetsval erhåller inkvartering. På denna station finns även en finsk arbetsförmedling, som erbjuder arbete på olika håll i Finland. Ett mycket nära samarbete mellan arbetsförmedlingen i Haparanda och länsarbetsnämnden i Luleå har etablerats med de finska regionala arbetsmarknadsmyndigheterna och de lokala arbetsförmedlingskontoren.

2. Ett liknande samarbete finns även mellan Umeå och Vasa och deras arbetskraftsmyndigheter och vi syftar till att förstärka och bygga ut detta.

3. I Stockholm och Norrtälje genom vilka en stor del av den finska arbetskraften reser har särskilda finska förmedlingar upprättats för att bättre kunna taga emot och hjälpa den finländska arbetskraften.

4. Vi syftar till bättre arbetsförmedlingskontakter i övriga gränsregioner mellan de nordiska länderna, nämligen i Öresundsregionen, i Bohuslän-Värmlandsregionen och motsvarande norska regioner, i Jämtlands-Västernorrlandsregionen och motsvarande norska regioner i Tornedalsregionen. Avsikten är att framöver kalla till gemensamma regionala konferenser, där arbetsmarknadsfrågorna diskuteras och riktlinjer för samarbetet över gränserna dragas upp.

Det är viktigt att ett fylligt informationsmaterial om den nordiska arbetsmarknaden finns till hands. En översyn och komplettering av detta material har påbörjats i Sverige. I första hand gäller detta informationen till den finländska arbetskraften. Den tvåspråkiga broschyren "Bra att veta vid arbete i Sverige" utges i ny upplaga och kompletteras med en mindre upplysningsfolder, avsedd att utdelas på grannländernas arbetsförmedlingskontor. Foldern informerar om svensk arbetsförmedling och dess service, om möjligheterna till undervisning i språk, om värdet av kontakter med den lokala fackorganisationen m. m.

Arbetsförmedlingen i inreseorten skall bistå den sökande från annat nordiskt land med erforderlig individuell förmedlingsservice och med anvisning av lämpligt arbete. Därvid skall särskilt observeras förhållanden som sammanhänger med arbete på en ny bostadsort. Sökande som av arbetsförmedling i hemlandet hänvisats att söka arbete genom svensk förmedling, kan av denna erhålla bidrag till resekostnaderna.

Hos arbetsförmedlingarna på inreseorterna förekommer i betydande utsträckning besök av personalanställare från svenska företag för rekrytering av i första hand finländsk arbetskraft. Det är angeläget att samverka mellan arbetsförmedlingarna och personalanställarna sker i ordnade former och under medverkan av fackföreningarna, varvid företagens representanter måste vara medvetna om sitt ansvar för nyinflyttade.

Det är angeläget att en klar ansvarsuppdelning mellan de olika intressenterna göres, så att migrationen löper så smidigt som möjligt. Intressenterna är arbetsgivarna, fackföreningarna, de statliga arbetsmarknads- och invandringsmyndigheterna samt kommunerna. Det är dessa som bör åläggas särskilda ansvarsuppgifter. Föreningarna Norden kan också hjälpa till i anpassningsåtgärderna för den nordiska arbetskraften.

Den svenska centrala arbetsmarknadsmyndigheten — arbetsmarknadsstyrelsen — har framlagt ett program för denna ansvarsuppdelning.

Enligt detta omfattar ansvarsområdet följande åtgärder.

A. *Arbetsgivarna* åligger

- a. Information till kommun och fackorganisation om den verkställda rekryteringen av nordisk arbetskraft,
- b. introduktion på arbetsplatsen och fortlöpande information om arbetsvillkor och arbetsrättigheter; åtgärderna skall vidtagas i samverkan med fackföreningarna,
- c) tillhandahållande av eller anvisning av bostad i samverkan med kommunala myndigheter,
- d. att tillse att undervisning i svenska språket lämnas på betald arbetstid,
- e. medverkan till att de nyinflyttade och även deras anhöriga informeras om och deltar i bildningsorganisationernas svenska undervisning,
- f. åtgärder för att tolkar finns tillgängliga i arbetet och för kontakter med myndigheter och organisationer,
- g. att tryckt informationsmaterial angående arbetsvillkor, arbetarskyddsbestämmelser m. m. finns översatt till finskt språk.

B. *Fackföreningarnas ansvarsområde* omfattar bl. a.

- a. information om de fackliga organisationernas verksamhet och uppgifter och anvisning på fackliga representanter inom företag och avdelningar,
- b. fortlöpande kontakt med den utländska arbetskraften för medverkan till att lösa problem, som kan uppstå i och utom arbetet,
- c. medverkan till att den nyinflyttade arbetskraften intresseras i samhället, får kontakt med skilda organisationer, varvid särskilt intresse bör ägnas organisationer som medverkar i svenskundervisning,
- d. medverka till att avtal och annat viktigt informationsmaterial finns tillgängligt på finskt språk.

C. *Kommunerna* skall bl. a. svara för,

- a. att informationskontor för utländsk arbetskraft inrättas,
- b. att — i samverkan med företagen — sörja för att bostäder kan tillhandahållas,
- c. att inflyttades barn erhåller undervisning inom det ordinarie skolväsendet, bl. a. också i erforderlig stödundervisning,
- d. att tryckt informationsmaterial angående kommunernas och det allmännas service finns tillgängligt på mera frekventa utländska språk,
- e. att i samverkan med företag och fackföreningar verka för att inflyttade utlänningar får kontakt med ortens fritids- och kulturaktiviteter och erhåller undervisning i svenska.

D. De *centrala arbetsmarknads- och invandringsmyndigheterna* — arbetsmarknadsstyrelsen och invandrarverket — står för förmedling av och introduktion till arbetskraften och upplysningar om arbetsmarknadsförhållanden (arbetsmarknadsstyrelsen) och har överblicken och ansvaret för att

anpassningen till det svenska samhället sker på bästa möjliga sätt (invandrarverket) och står gemensamt för en stor del av kostnaderna för anpassningen.

E. *Föreningarna Norden* kan och skall vara behjälpliga i anpassningsarbetet för den nordiska arbetskraften. Den svenska Föreningen Norden kommer i höst att gå ut med riktlinjer för hur detta arbete lokalt kan drivas.

Detta program arbetas det nu med i Sverige. Alla punkter är inte än uppfyllda. Men underhandlingar försiggår på regeringsnivå och mellan de olika ansvariga intressenterna.

Det är förhoppningen att när detta program blir genomfört samarbetet på den nordiska arbetsmarknaden och anpassningen av den nordiska arbetskraften skall bli än bättre än nu och ett mönster även för andra.

BILAGA 3

Finska invandrares problem i Sverige

(Anförande av viceordföranden Väinö Jokela vid Riksförbundet finska föreningar i Sverige)¹

Som svensk-finsk befolkningsorganisation och som finsk invandrarorganisation lägger Riksförbundet finska föreningar i Sverige med nöje märke till den ökade positivism och aktivism, med vilken både det svenska och det finska samhället har deltagit för att förbättra och underlätta levnadsbetingelserna för de finska invandrarna i Sverige. Man har skapat förutsättningar för ett långtgående nordiskt samarbete och lagstiftning på den sociala och kulturella jämlikhetens nivå.

Men då invandringen fortfarande är i starkt stigande, är det naturligt, att de praktiska åtgärderna inte har följt de principiella lösningarna tillräckligt fort och i tillräcklig omfattning.

Den arbetsgrupp, som undersöker de finska invandrarfrågorna och vars ordförande är vår organisations ordförande, professor Osmo Hormia, har avgett ett betänkande (De sociala frågorna och Sveriges finnar, Stockholm 15 maj 1970) i vilket man för fram flera sociala frågor, som angår finnarna i Sverige.

I det följande några synpunkter, som i huvudsak grundar sig på den ovan nämnda arbetsgruppens betänkande.

Socialtrygghetsfrågorna

Inom det interna nordiska samarbetet har man genomfört principen, att en nordisk medborgare vid vistelse i ett annat nordiskt land, i huvudsak har

¹ Anförandet översatt från finska.

samma sociala förmåner som landets egna invånare. Denna princip om samma förmåner bygger på en överenskommelse som ingicks år 1955 mellan Sverige, Finland, Danmark och Norge. När det gäller finska medborgare ingår dock i överenskommelsen uppenbara missförhållanden. Men också vissa delar av överenskommelsen ger myndigheterna möjligheter att ge olika tolkningar och därför finns det i bruk olika tillämpningar. Mest diskutabelt är dock, att bland Sveriges finnar råder stor okunnighet om att en överenskommelse finns, dess innehåll och tillämpning. Det mest utbredda missförhållandet gäller betalning av barnbidrag. I vissa fall har finnarna möjlighet att få barnbidrag samtidigt både från Finland och Sverige. Detta gäller de finnar, som har flyttat till Sverige i oktober. Men familjer, som har flyttat till landet i mars—juni, blir utan en kvartalsbetalning.

Sjukförsäkringsorganisationen har man i princip genomfört så, att en nordisk medborgare borde få ersättning för sjukvård då han befinner sig i något av de undertecknade länderna. Men man betalar ej sjukvårdskostnaderna, om resan till Sverige är företagen för att få vård. Denna regel har man tolkat på olika sätt. Framför allt när det gäller ensamstående mödrar har man tolkat det så, att de har kommit till landet för att få vård. Om detta finns ingenting nämnt i det informeringsmaterial, som delas ut i Finland. En följd av detta har blivit, att oftast helt betalningsoförmögna mödrar har fått betala sjukhusräkningar i samband med förlossningen. Dessa kan uppgå till flera tusen kronor. Man borde undersöka möjligheterna att bestämma vården så noggrant, att ingen ont anande, först när hon fått vård skulle få veta att man inte betalar räkningarna för hennes del. Även de regler, som gäller mödravård, borde man granska, så att den inflyttade inte skulle bli utan den del av mödrabidrag, som man betalar efter barns börd.

I detta nu betalar Sverige åt dem, som bor i landet före barns födsel, men inte åt dem, som inte har undergått efterkontroll i Finland.

Enligt nuvarande bruk kan man skriva in sig i Sveriges allmänna försäkringskassa, om man har för avsikt att stanna i landet mer än tre månader. Men stor oklarhet medför den omständigheten, att allmänna folkbokningsregistret använder andra principer vid bokföringen, enligt vilken tiderna är reglerbara beroende på avsikten med vistelsen i landet. Vanligen förutsätter man sex månaders vistelse i landet, så att ifrågavarandes flyttningsbevis tas emot. Här kan man samtidigt nämna, att den nordiska flyttningsbevisordningen var en ytterst välkommen nyhet för de finska invandrarna. Men samtidigt bör man nämna, att förnyelsen av organisationen har genomförts under en förvånande mörkläggning och utan någon som helst information i massmedierna. Trots detta angick nydaningen hundratusentals människor och förändrade betydligt t. ex. äktenskapslicensernas erhållande. Fortfarande ett halvt år efter förnyelsen, är många enskildheter mörklägda. Som exempel kan man nämna finska invandrare, som tagit med sig från Finland flyttningsbevis men här får reda på att befolkningsregist-

ret inte tar emot flyttningsbevis, då det är oklart hur länge vederbörande tänker stanna i landet.

För finnarnas del är det ytterst viktigt, att man vidare utvecklar den nordiska socialtrygghetsorganisationen, eliminerar missförhållanden och tar hänsyn till sociala förändringar i de olika länderna. För finnar bosatta i Sverige vore det till stor nytta, att man skulle utge överenskommelsen om de sociala förmånerna på finska i populär form och framför allt med beaktande av förhållandena i Sverige och Finland. På detta sätt skulle man minska framför allt den stora okunnighet som omger pensionsfrågorna. Om man inte tar hänsyn till informationen, kan man vänta sig, att i arbetspensionsfrågor kommer att framträda mycket olägenheter. Ty många, som förtjänar en del av sin arbetspension i Sverige och en del i Finland, och kanske i bägge länderna i olika omgångar, blir utan stora pensionssummor.

Socialhjälpens serviceverksamhet

Man har sagt att socialhjälpen bör vara ett serviceorgan, som grundar sig på demokrati, frivillighet och öppenhet. Men dessa principer raseras för finska invandrare redan genom att de nyinflyttades kunskaper ofta bygger på dålig muntlig information. Många onödiga missförstånd uppstår, när enda möjligheten att granska myndigheternas beslut är att jämföra sina papper med grannens och motiveringen blir okänd. Här kan man nå en viss förbättring, ifall man kan grunda informationsbyråer för invandrare på alla större orter.

För att finnarna skulle komma i åtnjutande av socialhjälpens stora förmåner, skulle man behöva följande brådskande åtgärder: Verksamheten vid finnarnas informationsbyråer borde utvidgas så, att man skulle kunna övergå från nuvarande tolkförmedling till mera kurativ service.

Tolkverksamheten och tolkskolningen borde effektiviseras. Även om man ökar antalet socialarbetare, blir tolkarna oftast nyckelpersoner. De borde få skolning för sina uppgifter.

Behov att skapa informationsmaterial på finska och översättning av blanketter till finska förefinns.

Sjukvård

Det är känt, att i många sjukhus är antalet finskspråkig personal stort. Dessa personresurser använder man inte till att betjäna finskspråkiga patienter. Visserligen använder man dem ibland som tillfälliga tolkar, vilken uppgift de har vid sidan av sitt ordinarie arbete utan extra arvode. Dessa är dock utan tolkskolning. Ganska vanligt är att patienterna för med sig egna tolkar, men också dessa saknar utbildning. Till och med barn under skolåldern får agera som tolkar åt sina föräldrar och deras bekanta. Organisering av tolkning inom sjukvården är nog den mest brådskande angelägen-

heten. Vid centralsjukhus och större sjukhus borde finnas en heltidstjänst för en skolad tolk, som både patienter och läkare kunde anlita.

Det finns sjukvårdsområden, där man inte kan använda sig av en tolk, vilket gäller bl. a. psykiatrisk vård. Med tolkens hjälp kan man inte nå önskade resultat vid samtalsterapi och diagnostik.

Tolkar

Den nyinflyttade är helt beroende av en tolk under en lång tid. Härom har varit fråga i det föregående vad gäller socialhjälp och sjukvård. Samma gäller oräkneliga andra områden, som exempelvis arbetsmarknadsfrågor, skolor, lösning av bostadsfrågor m. m. Ett särskilt viktigt område är också rättsväsendet. Från svenska juristers sida har man fäst uppmärksamhet vid den otillfredsställande tolkningen inom rättsväsendet. Så delvis av den anledningen, att den anklagade ofta blir beroende av samma person under hela rättegången. På samma sätt finns ingen egentlig kontroll av tolkarnas kunskapsnivå. Vid personlig tolkning borde användas personer, som vid sidan av yrkesutbildning skulle ha en tillräckligt god kunskap i finska. Vidare, inom rättsväsendet har den obemedlade ingen möjlighet att få tolkhjälp gratis.

Det centrala problemet i tolkfrågor är att kunna lösa skolningen av tolkar.

Samtidigt som man utreder tolkarnas utbildnings- och auktorisationsfrågor, borde man också lösa tolkarnas lönefrågor. Å ena sidan ur tolkens synpunkt, så att de skulle få en tillräcklig ersättning för sitt arbete, å andra sidan från kundens sida, så att de inte kommer i sämre ställning, när de har ärende till myndigheterna eller när de besöker sjukhus.

Bostadsfrågan

I många sammanhang har man upptäckt, att invandrare, som bosätter sig i de stora städerna hamnar i slumområden. Detta ger bara delvis en bild av hur svårt finska invandrare, bosatta i storstäderna har att få en god bostad.

Sommarstugor, som hälsovårdsnämnden har utdömt som bostadsdugliga, bebos i allmänhet av invandrare, likaså källare. Från familjer måste man ofta ta hand om barnen i samhällets vård, när familjen inte kan finna en lämplig bostad.

Det är nog sant, att ett anmärkningsvärt stort antal finnar med arbetsgivarens hjälp har fått en bättre bostad i Sverige än vad de hade i Finland. Men detta borde inte göra oss blinda för realiteten, att en stor del av invandrarna lever utan fast bostad eller i odugliga bostäder eller är beroende av bostadshajar.

Invandrarungdomens problem

I livliga debatter och i undersökningar som man har gjort hittills har man nästan helt glömt realiteten, att till invandrarnas problem kommer också ett stort ungdomsproblem. Man vet att invandrarnas åldersfördelning är en helt annan än den ursprungliga befolkningens. Ungdom under 25 år finns det mycket av.

Invandrarungdomar kan indelas i tre olika grupper, för att därmed belysa problemen. Först kan man nämna ungdom, som självständigt har flyttat till storstäderna. Denna grupps problem är de samma som ungdomsproblemen i storstäderna i allmänhet, av vilka som exempel kan nämnas bostadsfrågan, kontaktsvårigheter samt alkohol- och narkotikaproblem. Från denna grupp skiljer sig klart den ungdom, som har hamnat i små industriorters barackbostäder och som är utan fritidssysselsättning. Den tredje gruppen utgör inflyttade familjers ungdom. Den blir utsatt för talrika stridiga faktorer. Föräldrarnas ofta auktoritära uppfostran stöter sig med de fria svenska idealen.

I undersökningar, som har gjorts på många håll (USA, Israel), har man funnit att denna grupp, med andra ord den andra generationens invandrare, är ytterst benägen att reagera på ett socialt sätt. Man bör ta i beaktande en sådan hotande utveckling.

I det ovan framförda har berörts endast en del av de problem och missförhållanden som arbetsgruppen för fram i sitt betänkande.

Riksföreningen finska föreningar i Sverige håller det för nödvändigt, att man arbetar med att göra allt för att eliminera missförhållandena.

För egen del har riksföreningen som mål att ännu effektivare verka som en intresseorganisation och som en kanal för att föra fram finnarnas problem. Vårt mål är också att vara initiativtagare i förhållande till det svenska och det finska samhället när det gäller att lösa olika problem.

BILAGA 4

Yttranden över medlemsförslaget

F i n l a n d

Statsrådets kansli:

För att förhindra uppkomsten av minoritetsproblem borde man i de nordiska länderna vänja sig vid tanken på ett samhälle med pluralistisk kultur, i vilket emigranterna ges tillfälle att i så hög grad som möjligt leva även

sitt eget kulturliv inom ramen för sina egna språkliga och kulturella traditioner. De i Sverige bosatta finnarnas möjligheter till kultur- och fritidsverksamhet borde förbättras t. ex. genom att öka finskspråkiga program i Sveriges radio och television, genom att utvidga det område inom vilket radio- och televisionsutsändningar från Finland är hörbara och sebara samt genom att understöda teaterutbyte och filmförmedling, amatörteaterverksamhet, publikationsverksamhet på finska, finskspråkig vuxenutbildning, idrottsverksamhet o. s. v. Av emigranternas många sociala problem må nämnas barnbidragen, pensionerna, informationen om kommunala socialförmåner, ordnandet av rättshjälp, undvikande av risken att bli arbetslös, anskaffande av socialkuratorer samt särskilt ordnandet av skol- och språkfrågorna.

Bristande språkkunskap är en av de faktorer som i högsta grad bidrar till uppkomsten av vantrivsel. Just på grund av språksvårigheterna har hemnavarande husmödrar visat sig vara en grupp som har svårt att anpassa sig. I Sverige har man redan fäst uppmärksamhet vid det stora antal personer, som avbrutit sina språkstudier. Detta torde till en del bero på skolorbildningens olika nivå, på ålder, intellektuella förutsättningar, bostad, arbetets art, arbetstid o. s. v. Språkundervisningen borde ordnas så smidigt som möjligt t. ex. så att negativa faktorer icke skulle kunna inverka. En effektiv studierådgivning och en viss gruppering av studerandena skulle även vara ägnade att underlätta situationen.

Det nordiska samarbetet och förenhetligandet har vuxit fram stegvis, när det varit av behovet påkallat. På grund av frånvaron av planering har åtgärderna icke i tillräcklig grad koordinerats inbördes och målsättning på lång sikt har icke förekommit. Det är fortfarande stor brist på empiriska fakta om emigrationen; det behövs undersökningar som främjar social-, arbetskrafts- och kulturpolitiken, undersökningar i anslutning till ekonomiska frågor samt demografiskgeografiska undersökningar. Det skulle vara av behovet påkallat att i dessa frågor förenhetliga de nordiska forskningsprogrammen, förverkliga gemensamma projekt och eventuellt även skapa ett gemensamt forskningsorgan.

Friheten på den nordiska arbetsmarknaden har lett till stor rörlighet hos konjunkturkänslig arbetskraft. Finlands befolkning minskade senaste år med 12 000—15 000 personer och detta år torde minskningen vara betydligt större. Orsaken till befolkningsminskningen under dessa år har varit den tilltagande flyttningsrörelsen till Sverige. Trots att det i Finland för närvarande råder en ekonomisk högkonjunktur och det t. ex. i södra Finland finnes flera tusen lediga platser för metallarbetare, har yrkeskunnig arbetskraft i tämligen ringa omfattning återvänt från Sverige. Under de närmaste åren föreligger fara för att Finland alltför ensidigt blir ett land, som producerar arbetskraft för samhällen med högre levnadsstandard.

Flyttning till Sverige har i Finland under ett par år blivit en folkrörelse,

som redan har orsakat och som kommer att orsaka många svåra samhällsliga problem såväl i Finland som i Sverige. Hitintills har myndigheterna i de båda länderna i otillräcklig grad förberett sig för att behärska dessa problem. Under de senaste månaderna har myndigheterna i Sverige vidtagit många nödiga utredningar och förberedande åtgärder. Även i Finland bör man kunna dra upp riktlinjerna för en klar och målbestämd emigrationspolitik.

I detta utlåtande är det icke möjligt att i detalj behandla alla de problem, vilka såsom separata frågor ansluter sig till den finska arbetskraftens rörlighet. Riktlinjerna för vissa huvudprinciper kan dock dras upp:

1. Finland kommer i framtiden att tävla med Sverige om samma arbetskraft, antingen genom att bromsa upp utflyttning från landet eller genom att underlätta återflyttning. Det första underlättas av att den olagliga värvningen av arbetskraft, som icke går genom de officiella arbetskraftsmyndigheterna, en gång för alla måste upphöra och att man i bägge länderna vid behov skrider till sanktioner. Återflyttningen betjänas av att den finska arbetskraftens anpassning till svenska förhållanden förverkligas i Sverige sålunda, att denna arbetskraft, när den så önskar, har reella och verkliga möjligheter att återvända till Finland. Detta förutsätter att det i Sverige organiseras informationsverksamhet om förhållandena i Finland samt att den tvåspråkiga kulturen bevaras bland finnarna.

2. Finland börjar driva en konsekvent emigrationspolitik genom att konsolidera dessa syften och genom att tillhandahålla rikligt med fakta om emigranternas ställning i det svenska samhället.

3. Finlands representanter i Nordiska rådet ser till att den finska emigranten med sina många stora svårigheter och den plötsliga tillväxten av emigrationen till Sverige jämte åtföljande problem icke drunknar i en allmän strävan att bevara något som i rådet kan leda till allmänt hållna rekommendationer som undviker de svåra problemen — till skada för den finska emigranten.

Helsingfors den 26 oktober 1970

Ahti Karjalainen

Statsminister

Kauko Sipponen

T.f. kanslichef

Finansministeriet:

Förslagsställarna hemställer om att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Finland och Sverige att intensifiera sitt arbete på att underlätta den finska arbetskraftens anpassning till den svenska arbetsmarknaden. Av motiveringen till förslaget framgår, att förslagsställarna främst

fäster uppmärksamhet vid den finskspråkiga arbetskraftens svårigheter att anpassa sig till det svenska samhället och det svenska arbetslivet.

Finansministeriets uppfattning är att man, när det gäller att överväga de åtgärder som åsyftas i förslaget, framför allt borde se till att dessa åtgärder överensstämmer med vissa, samfällt omfattade, ekonomiska synpunkter på arbetsmarknaden i Norden. Ministeriet finner det naturligt att den finska arbetskraften i Sverige inte på något sätt diskrimineras eller nedklassas.

En motsatt utgångspunkt kan sägas komma till uttryck i uppfattningen att man, när det gäller att välja åtgärder för behandling av den nyssnämnda arbetskraften, inte borde godta sådana åtgärder som skulle locka den arbetskraft som står till buds på den samnordiska arbetsmarknaden att flytta till Sverige. Den finska arbetskraftens fortgående utflyttning ur landet äventyrar den ekonomiska tillväxten i Finland. Att den svenskspråkiga befolkningen i Finland flyttar till den svenska arbetsmarknaden innebär dessutom en allvarlig kulturpolitisk förlust för Finland.

Finansministeriet föreslår på grundval av vad ovan har anförts att det nu väckta förslaget inte godkännes i oförändrad form. Däremot finner ministeriet det angeläget att hela frågan om den samnordiska arbetsmarknaden tas upp till diskussion i det ministerråd som skall grundas och att detta ministerråd gör en framställning hos Nordiska rådet om att ett utredningsarbete i ärendet påbörjas och möjligen också om att en översyn göres av de avtal och gemensamma förfarings sätt i saken som nu är i kraft.

Helsingfors den 2 december 1970

Carl Olof Tallgren

Finansminister

Paul Paavela

Statssekreterare

Social- och hälsovårdsministeriet:

Framställningen i medlemsförslaget om intensifiering av samarbetet mellan regeringarna i Finland och Sverige i syfte att underlätta den finska arbetskraftens anpassning till den svenska arbetsmarknaden är moliverad. Den till Sverige överflyttade arbetskraften jämte familjer har främst haft svårigheter med att ordna tillfredsställande bostad, skolgång för barnen samt att sköta till arbetsförhållandet anknutna beskattnings- m. fl. angelägenheter med vederbörande svenska arbetsgivare och myndigheter ävensom i fråga om att få nödig andlig vederkvickelse. I dessa svårigheter har bristande kunskaper i svenska haft betydande del.

Det är sålunda av vikt, att svenska och finska myndigheter i gott samarbete försöker finna lösningar, genom vilka den finska arbetskraftens ut-

komst och anpassning till de nya förhållandena i Sverige underlättas så mycket som möjligt. I detta syfte har också kontakt redan tagits med den svenska invandrarutredningen, som besökte Finland senaste sommar, samt med representanter för socialministerierna i Sverige och Finland. För att få till stånd ett på lång sikt framgångsrikt planerings- och verkställighets-samarbete skulle det säkerligen vara skäl att överväga möjligheterna att för detta ändamål tillsätta ett bestående samarbetsorgan för Sverige och Finland. Detta samarbetsorgan skulle planera behövliga åtgärder och till behöriga myndigheter i de bägge länderna göra framställningar om verkställighet, motta till organet riktade förfrågningar, besvara dem samt avge utlåtanden till vardera landets myndigheter. Statsrådet kommer inom närmaste framtid att tillsätta en kommission för emigrantärenden, vars mandat delvis torde komma att inkludera de åtgärder, som förutsätts i medlemsförslaget av de finska myndigheterna.

Helsingfors den 27 oktober 1970

A-L. Tiekso

Social- och hälsovårdsminister

Elisabeth Groop

Äldre regeringssekreterare

Undervisningsministeriet, kommissionen för finnarnas i Sverige utbildningsfrågor¹:

1. Kommissionen förordar den föreslagna, med statsstöd från Sverige och Finland finskspråkiga informationsverksamheten i ärenden rörande såväl det svenska som finska samhället och särskilt utbildningsfrågor.

2. Kommissionen föreslår, att tolkverksamheten borde utökas och effektiviseras. Det borde exempelvis vid sjukhusen finnas fast avlönade tolkar för de finskspråkiga.

3. Kommissionen föreslår, att bildningsverksamheten på finska språket för den finskspråkiga befolkningen i Sverige skulle understödjas med av statsmakten i vardera länderna beviljade anslag.

4. Kommissionen föreslår, att för i Sverige bosatta, något äldre finska barn måtte med tillhjälp av statsunderstöd från Finland anordnas lägerskolor i Finland för att lära sig finska och främja kännedomen om Finland.

Helsingfors den 28 september 1970

Veli Nurmi

Kommissionens ordförande

Artturi Similä

Sekreterare

¹ Yttrandet översatt från finska.

Arbetskraftsministeriet:

Ministeriet förenar sig med de i medlemsförslaget framställda synpunkterna angående de problem, som framkommit i fråga om den finsktalande befolkningens i Sverige ställning och förhållanden. I detta utlåtande inskränker sig ministeriet till att endast granska de aspekter, som faller inom ramen för dess behörighet, nämligen arbetsförmedlingsverksamheten och därmed förknippad distribution av information, dels åt arbetssökande som överväger flyttning till Sverige, dels åt i Sverige bosatta finländare som överväger att återvända till hemlandet samt praktikantförmedlingen för studerande.

Arbetsförmedlingsmyndigheterna förfogar över tillräckligt synnerligen mångsidigt informationsmaterial, som Sveriges arbetsmarknadsstyrelse har utgett på finska angående den svenska arbetsmarknaden. På så sätt får de finländare, som söker sig till Sverige, redan i planeringsskedet en detaljerad utredning om arbetsmarknadsläget i Sverige, om sin blivande arbetsplats, lönenivå, levnadskostnader, bostadsläge, socialskydd o. s. v. samt också om de svårigheter som möter invandrare. Ett beklagligt faktum är likväl, att uppskattningsvis endast ungefär en tredjedel av den arbetskraft, som flyttar till Sverige, går genom arbetsförmedlingen. Det är därför sannolikt, att största delen av invandrarna har ytterst bristfälliga och ofta direkt felaktiga uppgifter om förhållandena i Sverige, och den verklighet de där möter motsvarar inte deras förväntningar.

Det vore därför av allra största vikt att få flyttningsrörelsen kanaliserad genom arbetsförmedlingen. Vid sidan om den sakliga information som utdelas, kunde man öka möjligheterna att ändamålsenligt styra rörligheten och förhindra att den finländska arbetskraften irrar planlöst på arbetsmarknaden. Informationen om den svenska arbetsmarknaden och levnadsförhållandena i Sverige borde för att kunna nå största möjliga allmänhet, distribueras genom massmedia och härvid poängtera arbetsförmedlingens betydelse som såväl den enskildes som arbetsmarknadens tjänare. Likaså borde man försöka verka därhän, att till den yrkesvägledning som meddelas i grundskolan skulle länkas en mera ingående information om arbetsmarknadspolitiken och dess mekanismer samt om arbetsförmedlingsorganisationens betydelse i alla frågor, som anknyter till sökande, byte m. m. av arbetsplats.

Arbetskraftsmyndigheterna har strävat efter att bland de i Sverige bosatta finländarna kontinuerligt utsprida information om hemlandets arbetsmarknad. I synnerhet i år, då sysselsättningsläget här hemma alltjämt har varit gynnsamt t. o. m. i så måtto, att brist på arbetskraft har förekommit i vissa delar av landet och i vissa yrkesgrupper, har distributionen av information kraftigt effektiviserats. Den broschyr, som distribueras genom den svenska arbetsförmedlingen och Finlandsföreningarna i Sverige, "Suo-

men työnvälitys tiedottaa” (Finlands arbetsförmedling meddelar) redogör för arbetsmarknadsläget i hemlandet och ger detaljerade uppgifter om till buds stående arbetsmöjligheter. Information har också i mån av möjlighet spritts genom de svenska dagstidningar, som publicerar finskspråkiga spalter. Man planerar anslagstavlor till de största arbetsförmedlingsbyråerna i Sverige för material från de finländska arbetskraftsmyndigheterna.

År 1964 etablerades en särskild skandinavisk sektion vid arbetskraftsministeriets byrå för praktikantförmedling. Största delen av de språk- och yrkespraktikanter denna förmedlat, har placerats i Sverige. För sju år sedan placerades 500 praktikanter, år 1970 ungefär 2 000. Praktikantförmedlingens främsta syfte är att vid sidan om arbetspraktiken bereda ungdomen tillfälle att lära sig svenska, samtidigt som de med sitt praktikantarbete bekostar sin vistelse i Sverige. I avsikt att stöda språkstudierna anordnar Föreningen Norden av svenska staten bekostade språkkurser, där det är meningen att praktikanterna innan de börjar sitt arbete skall få praktisk övning i svenska.

Man måste tyvärr konstatera, att svenska arbetsgivare, tydligen dels på grund av bristfällig information, dels på grund av den särskilt om sommaren ytterst kännbara bristen på arbetskraft, inte alltid rätt insett praktikverksamhetens huvudsyfte. Man har inte gjort någon större åtskillnad mellan finska praktikanter och från Finland invandrad arbetskraft. Praktikanterna placeras sinsemellan i gemensam inkvartering och på arbetsplatsen i samma arbetsgrupper. De har knappast tillfälle eller behov av att tala svenska. Dessutom är arbetsgivarnas intresse för de nämnda språkkurserna svagt och deras kännedom därom obefintlig.

Ett annat problem ligger i beskattningen. Trots att man i år fått en slutlig tolkning av slutprotokollet till artikel 8, 4 mom. i avtalet mellan Sverige och Finland för undvikande av dubbelbeskattning (förordning given år 1949, ändrad år 1968), är beskattningen alltjämt ytterst brokig. De opinionsundersökningar, som årligen tillställs praktikanterna, visar att beskattningen i hög grad varierar från ort till ort, och t. o. m. samma arbetsgivare kan tillämpa olika beskattning på olika praktikanter. Dessutom har de lokala taxeringsmyndigheterna och Centrala folkbokförings- och uppborädsnämnden gjort divergerande tolkningar av ifrågavarande förordning.

Praktikantförmedlingen måste ses som ett ytterst viktigt medel i stärkandet av ungdomens kunskap av grannlandet och dess levnadsförhållanden, och samtidigt som en utväg att öka deras kunskaper i svenska. Det är därför av vikt att de missförhållanden, som framkommit i det praktiska genomförandet av praktikantförmedlingen, och vilka enligt ministeriets uppfattning nästan helt beror på bristande information, med det snaraste rättas till genom att praktikantförmedlingens syften klagörs för de svenska arbetsgivarna samt att klara entydiga anvisningar ges dem angående beskattningen av praktikanter.

Då den finländska arbetskraften i Sverige de senaste åren mångfaldigats, kan dess intressen icke längre bevakas endast inom ramen för det traditionellt fasta samarbetet mellan de svenska och finska arbetskraftsmyndigheterna. Arbetskraftsmyndigheterna har vid upprepade tillfällen, senast i en skrivelse den 14 oktober 1970 till utrikesministeriet, poängterat att en arbetsattachébefattning utan dröjsmål borde inrättas vid Finlands ambassad i Stockholm. Enligt arbetskraftsministeriet skulle det åligga arbetsattachén att bevaka den finska arbetsmarknadens intressen i Sverige för arbetskraftsfrågors vidkommande, ävensom den i Sverige sysselsatta finländska arbetskraftens intressen, samt att förbättra de allmänna förutsättningarna för praktikantförmedling från Finland till Sverige.

Helsingfors den 22 oktober 1970

Veikko Helle

Arbetskraftsminister

Heikki Salovaara

Avdelningschef

Finlands industriförbund¹:

— — — — —

År 1969 var c:a 250 000 finländare bosatta i Sverige, av vilka c:a 100 000 personer registreras som finländsk arbetskraft. Då arbetskraften i Finland vid utgången av år 1969 utgjorde 2 288 000 personer (inklusive ovannämnda, i Sverige bosatta), utgör den i Sverige bosatta finländska arbetskraften således c:a 4,4 procent av Finlands totala arbetskraft. År 1969 flyttade c:a 20 000 finländska arbetstagare till Sverige.

De orsaker som lett till arbetskraftens förflyttning fördelar sig på till emigration tvingande och till emigration lockande orsaker. Den icke yrkeskunniga arbetskraftens långvariga regionala och strukturella arbetslöshet har i Finland förorsakat emigrationstryck som har stärkts av den i Sverige högre, till en del visserligen endast nominellt högre förtjänstnivån. Orsaken till den yrkeskunniga arbetskraftens utvandring kan i första hand anses vara de i Sverige högre reallönerna. I Finland råder ju för närvarande brist på yrkeskunnig arbetskraft, varför denna del av arbetskraften inte har något egentligt emigrationstväng.

Arbetskraftens fria rörlighet i Norden utgör en del av de nordiska ländernas omfattande ekonomiska samarbete. Då emigrationen av arbetskraft från Finland till Sverige har antagit så omfattande proportioner, kan det i Nordiska rådet framlagda medlemsförslaget om den finländska arbetskraftens förhållanden i Sverige anses viktigt. Industriförbundet ställer sig positivt till de i förslaget framlagda åtgärderna, vilka efter vad vi kan se

¹ Yttrandet översatt från finska.

skulle inverka positivt på den finländska arbetskraftens förhållanden och trivsel i Sverige. Vi poängterar dock, att det vore ännu viktigare att finna medel som skulle minska den finländska arbetskraftens benägenhet att flytta till Sverige och få så många som möjligt av dem som redan flyttat dit att återvända till hemlandet.

Finlands industriförbund vill därför särskilt fästa uppmärksamhet vid den punkt i förslaget som behandlar arbetskraftens återvändande till Finland. För att det nordiska samarbetet i form av arbetskraftens fria rörlighet skulle tjäna alla samarbetsparters intressen i samma utsträckning, borde den i ifrågavarande medlemsförslag nämnda informationen, som sammanhänger med arbetskraftens återvändande, särskilt poängteras vid förbättrandet av den finländska arbetskraftens ställning i Sverige.

Helsingfors den 15 oktober 1970

Finlands industriförbund

Sakari T. Lehto

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund:

Till följd av Sveriges och Finlands gemensamma historiska och kulturella traditioner är det naturligt att den del av vårt lands arbetskraft, som av olika orsaker inte får en tillräcklig utkomst i Finland, i första hand flyttar till Sverige. Det är lättare för den finska arbetskraften att anpassa sig i det svenska samhället än i mångt annat land. Trots detta har de finska invandrarna i Sverige stora anpassningsproblem. Det svåraste av dessa torde utgöras av bristande språkkunskaper, vilket även i medlemsförslaget i ett flertal sammanhang framhållits. Även andra hinder för anpassning föreligger. Därför anser vi det vara tillbörligt, att de i medlemsförslaget avsedda åtgärderna vidtas, för att de finska arbetstagarna skall känna sig jämställda med de svenska medborgarna.

Vi anser det dock inte vara tillbörligt att man i Sverige, som i princip varit ett land med efterfrågan på arbetskraft, ser problemet enbart som ett invandrarutbildningsproblem. Om man som mål ställer främjandet av den nordiska arbetskraftens rörlighet, anser vi en mera omfattande information vara nödvändig. Lika viktigt som att informera den finska arbetskraften om Sveriges förhållanden, är det att förmedla aktuell information om förhållandena i Finland. I Finland har redan en längre tid inom ett flertal industribranscher, bl. a. inom de arbetskraftsdominerade metall- och textilbranscherna, ävensom inom byggnadsbranschen och servicenäringarna, rått brist på främst yrkeskunnig arbetskraft. Enligt en färsk prognos kommer arbetskraftsbristen redan nästa år att tilltaga och i högre grad än tidigare omfatta även icke utbildad arbetskraft.

På basis av ovanstående önskar vi framhålla vikten av en objektiv information. Vi anser att det bör stå de finska arbetstagarna fritt att välja sin arbetsplats med tanke på läget. Vi är även av den åsikten, att åtgärder som avser att underlätta den finska arbetskraftens anpassning till Sveriges arbetsliv och samhälle är att rekommendera. Dessa åtgärder bör dock enligt vår uppfattning inte enbart innebära förmedling av för arbetskraften bindande invandrarinformation, utan informationen bör vara objektiv. Härvid befrämjas även arbetskraftens rörlighet i de olika nordiska länderna, vilket ofta framhållits i Nordiska rådet.

Helsingfors den 15 oktober 1970

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund

Tapani Virkkunen

AKAVA r. y.:

Antalet i Sverige bosatta finländare uppgår till cirka 300 000. På det hela taget har de finländska invandrarernas anpassning skett relativt friktionsfritt. De i Sverige och Finland i så mångt avseende likartade förhållandena har delvis underlättat anpassningen.

Under den senaste tiden har emellertid händelser inträffat, som tydligt visat hurudana anpassningsproblem de från Finland inflyttade ofta har. Fastän svårigheterna mest accentuerat framträtt på arbetsplatserna bör man även minnas de problem, de finska arbetstagarna och deras familjemedlemmar mött i det dagliga livet i Sverige t. ex. såsom konsumenter, skattebetalare, patienter och skolelever. Man bör i detta sammanhang även minnas de motigheter, som de inflyttade på grund av sina språksvårigheter haft, när de skött sina angelägenheter i domstolar och andra ämbetsverk.

Akava understöder varmt motionärernas framställning att effektivisera informationsspridningen till de finländska invandrarna om de förhållanden, rättigheter och skyldigheter, som råder på den svenska arbetsmarknaden och förordar dess snara förverkligande. Detta syftemål torde bäst uppnås genom att intensifiera samarbetet mellan de bägge ländernas arbetsmarknadsmyndigheter. Dessutom borde man sträva till att förbättra de i Sverige bosatta finländska arbetstagarnas och deras familjemedlemmars rättsskydd.

Helsingfors den 17 november 1970

AKAVA r. y.

Risto Kauppila

Styrelsens förste viceordförande

Unto Rissanen

Verkställande direktör

Pohjola-Norden r. f.¹:

Inom Pohjola-Norden har under årens lopp flera gånger behandlats frågor rörande den till Sverige överflyttade finskspråkiga arbetskraftens och respektive familjemedlemmars, i synnerhet barnens i skolåldern, förhållanden. Sålunda inledde vårt förbund anordnandet av s. k. lägerskolor sommartid i Sverige för där bosatta finska barn i skolåldern så att de skulle få en möjlighet att lära sig läsa och skriva på sitt modersmål. Finlands undervisningsministerium gav ett par år finansiellt stöd för verksamheten till dess att den svenska skolöverstyrelsen påtog sig att ansvara för lärarnas omkostnader och respektive kommuner i Sverige för sina "egna" finska barns kostnader.

Frågan om finnarnas trivsel i Sverige och anpassning till det svenska samhället har även ofta behandlats inom vår krets. Sålunda uppmanade vårt förbundsmöte år 1969 enhälligt förbundets centralstyrelse att bl. a. hos den svenska Nordenföreningens centralstyrelse framföra en hemställan om att denna skulle göra sitt bästa för att den finskspråkiga befolkningen i Sverige skulle beredas möjlighet till kulturell verksamhet på sitt eget språk, vilket enligt vårt förbundsmötes uppfattning i hög grad skulle öka den finska befolkningens i Sverige trivsel.

Dessa frågor har senast behandlats vid den av vårt förbund anordnade 7. nordkalottkonferensen för Nordenföreningarna i Rovaniemi den 23—25 augusti detta år. Konferensen — i vilken deltog närmare 500 representanter för regeringarna, ministerier, parlament, centrala- och lokala myndigheter, kommuner, organisationer, sammanslutningar från Finland, Norge och Sverige — hade uppdelat sig på fem utskott på samma sätt som Nordiska rådet. Utskotten uppgjorde förslag till klämmor som antogs av generalförsamlingen. I socialutskottets kläm nämns bl. a. följande:

Den sakliga informationen om övriga nordiska länder bör ökas. En överenskommelse som garanterar en likvärdig behandling av nordiska medborgare i språkligt hänseende i övriga nordiska länder bör bringas i kraft. Befolkningens språkförhållanden bör på ett tillförlitligt sätt klarläggas i alla de nordiska länderna. Forskningsarbetet rörande immigranternas anpassningsproblem bör effektiviseras. De till Sverige inflyttade finnarna bör erhålla effektiv undervisning i svenska språket med sådana villkor i fråga om lön och tid att ett gott studieresultat uppnås. Utbildningen, legaliseringen och avlöningen för tolkar bör ordnas så att den motsvarar behovet och så att i synnerhet på sjukhus och hos myndigheter menliga följder kan undvikas förorsakade av bristande språkkunskap. En professor i finska språket bör inrättas i varje svenskt universitet förutom professuren vid Stockholms universitet. Informations- och rådgivningsverksamheten för immigranter till Sveriges bör effektiviseras genom försorg av arbetsgivarna, fackföreningarna, kommunerna, statsmakten och medborgarorganisationerna och en klar ansvarsfördelning mellan dessa borde åstad-

¹ Yttrandet översatt från finska.

kommas. Bl. a. borde en finspråkig broschyr om social- och hälsovårdsförånder uppgöras. Radions och televisionens hörbarhets och sebarhetsområden bör utökas så att man i alla de nordiska länderna kan följa med de övrigas program. I samband med arbetsplatsutbildningen bör arbetstagarna oberoende av sin nationalitet vara försatta i samma ställning. I sådana fall i vilka sökande av vård i ett annat nordiskt land försiggår genom medicinalvården på det egna språket bör dylik vård ersättas inom ramen för sjukförsäkringen.

För att effektivisera emigranternas hälsovård bör exempelvis moder-skaps- och barnarådgivningsstationernas hälsokort utvecklas mellan vederbörande myndigheter även mellan de nordiska länderna på samma sätt som i samband med flyttning inom landet. Medborgare i annat nordiskt land bör beviljas kommunal rösträtt efter två års vistelse i landet.

I den av kulturutskottets utbildningssektion uppgjorda klämman anföras bl. a. att konferensen fäst allvarlig uppmärksamhet vid de finskspråkiga emigranternas skolningssituation i Sverige. Anskaffande av tvåspråkiga lärare till de svenska grundskolorna borde effektiviseras. Kompetensfordringarna för dem som undervisar svenska för emigranter borde fastställas och den frivilliga finskspråkiga vuxenutbildningen i Sverige erhålla understöd.

I varidera utskottet var närvarande representanter för Centraförbundet för de finska föreningarna i Sverige.

Hänvisande till vad ovan anförts förordar vi medlemsförslaget om att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Finland och Sverige att effektivisera det arbet som avser underlättandet av den finska arbetskraftens anpassning till den svenska arbetsmarknaden.

Helsingfors den 15 oktober 1970

Pohjola-Norden r. f.

Eino Sirén

Vicceordförande

Veikko Karsma

Verkst. dir.

S v e r i g e

Svenska ambassaden i Helsingfors:

Efterkrigstidens och speciellt de senaste årens starka flyttningsrörelse från Finland till Sverige har kommit att utveckla sig till en av de allra viktigaste faktorerna i de svensk-finska förbindelserna. Ungefär var tjugonde finländare är numera bosatt i Sverige, och den direkta koniakten mellan

de båda folken har nått en omfattning som aldrig tidigare. De många problem, som därvid uppkommit, har ställt de traditionella formerna för det nordiska samarbetet på svåra prov och givit impulser till ett utvidgande av detta samarbete till nya områden. Ännu krävs emellertid stora ansträngningar av regeringarna i Sverige och Finland för att de av befolkningsrörelserna förorsakade problemen skall kunna anses tillfredsställande lösta. I första hand gäller det att avhjälpa de finska immigranternas anpassnings-svårigheter i Sverige, på längre sikt bör dock målet vara att underlätta rörlighet i båda riktningarna. Det bör också beaktas att ett vidgat samarbete på det kulturella och sociala området har ett egenvärde långt utöver dess arbetsmarknadspolitiska betydelse.

I medlemsförslaget till Nordiska rådet om den finska arbetskraften i Sverige beröres många av de åtgärder som vidtagits eller föreslagits för att underlätta de finska invandrarnas anpassning till det svenska samhället och arbetslivet. Det framhålles bl. a. att de bristande språkkunskaperna hos invandrarna utgör det svåraste hindret för anpassningen, varför en effektivisering av språkundervisningen måste ges hög prioritet. Ambassaden vill med instämmande häri särskilt hänvisa till den av kulturfonden för Sverige och Finland verkställda utredningen om vuxenundervisningen i finska och svenska samt understryka vikten av att utredningens förslag snarast genomföres.

I medlemsförslaget påpekas vidare önskvärdheten av att finsk ungdom beredes ökade möjligheter till praktikanttjänstgöring i Sverige. I anslutning härtill vill ambassaden på grundval av egna erfarenheter framhålla, att intresset hos den finska ungdomen för språkpraktik i Sverige är stort och för närvarande endast till en mindre, helt otillräcklig del tillgodoses genom befintliga arrangemang. Införandet av obligatorisk undervisning i svenska i den finska grundskolan är en för det nordiska samarbetet betydelsefull reform, som kan väntas ytterligare öka behovet av praktikanttjänstgöring och andra former för praktisk språkträning i Sverige.

Man borde i detta sammanhang beakta, att i Finland ges redan nu undervisning i svenska som främmande språk, inklusive ett betydande mått av realia om Sverige och svensk kultur, i en omfattning som saknar motstycke i andra länder. Intresset för svenska språket så som det talas i Sverige har på sistone starkt ökat, vilket torde vara en följd av de allt livligare kontakterna med Sverige. Trots detta finns i Finland icke ett enda av de många svenska utlandslektorat, som med bistånd av svenska statsmedel upprätthålles på andra håll i världen. Det vore därför skäl att överväga, om inte inrättandet av rikssvenska lektorat vid de finländska universiteten på ett värdefullt sätt skulle bidra till förbättrade kunskaper hos de finländska studenterna om samhällsliv, kultur och språkbruk i Sverige.

Radio och television spelar i dagens samhälle en viktig roll som informations- och kulturförmedlande organ. Emellertid är etermedia i Sverige

och Finland bundna av de nationella gränserna på ett sätt, som inte längre svarar mot de krav de ökade befolkningsrörelserna över gränserna ställer på dem. Sändningar på grannlandets språk förekommer visserligen i begränsad omfattning, men huvuddelen av befolkningen i Sverige och Finland saknar möjlighet att direkt höra eller se grannlandets radio- och TV-program. Särskilt beträffande radion är det ett lika anmärkningsvärt som otillfredsställande förhållande, att man endast i de glest befolkade norra delarna av Sverige och Finland nöjaktigt kan avlyssna det närliggande grannlandets radioprogram. Det skulle otvivelaktigt vara av stor betydelse för de finska invandrarnas trivsel i Sverige, om den finska radions sändningar gjordes hörbara över hela landet. På motsvarande sätt skulle förbättrad hörbarhet för Sveriges radio i Finland ge ökade möjligheter till språkträning och inhämtande av informationer om Sverige.

Bland ytterligare önskvärda åtgärder för tillgodoseende av de finskspråkiga invandrarnas kulturella behov må nämnas en utvidgning av teaterutbytet mellan Sverige och Finland. Publikunderlaget i Sverige för finskspråkig teater borde numera vara tillräckligt för att motivera regelbundna gästspel av olika finska teatrar. För motsvarande svenska besök i Finland finnes intresse sedan gammalt.

Slutligen vill ambassaden hänvisa till behovet av en ytterligare samordning av svensk och finsk sociallagstiftning, vilket bl. a. belysts av den i Sverige verksamma arbetsgruppen för finska invandrarfrågor. Exempelvis har svårigheter uppkommit beträffande barnbidragens utbetalning i samband med flyttning mellan de båda länderna. De talrika förfrågningarna i skatteärenden hos de svenska konsulaten i Finland tyder på att även ytterligare information på finska om det svenska skattesystemet behövs. Av största vikt är vidare att berörda svenska myndigheters och organisationers åtgärder för invandrarnas omhändertagande efter ankomsten till Sverige ytterligare samordnas och effektiviseras. Från svenska arbetsmarknadsstyrelsens sida har framlagts ett program för ansvarsuppdelning i detta avseende mellan de svenska intressenterna såsom arbetsgivare, fackföreningar, statliga och kommunala myndigheter m. fl., vilket, om det godkännes och tillämpas av de berörda parterna, torde undanröja många missförhållanden och svårigheter.

Helsingfors den 12 oktober 1970

Ingemar Hägglöf

Skolöverstyrelsen:

SÖ är klart medveten om de svårigheter, som möter olika grupper av invandrare som söker sig över till vårt land och här skall inpassas i svenskt samhälls- och arbetsliv. SÖ, som har att svara för den viktiga del av inpass-

ningen som avser att förmedla kunskaper i svenskt språk och svenskt samhällsliv har funnit uppgiften i fråga svårbemästrad. Även om man skapar resurser av erforderligt slag för att hjälpa invandrarna till rätta i anpassningen till det svenska samhället har man därigenom inga garantier för att alla invandrare är beredda att utnyttja de möjligheter som står till buds. Framför allt när det gäller den finska invandrargruppen — som är den största — finner man ofta en bristande motivation för att lära sig det svenska språket. När man sökt finna orsaken till detta har man framhållit att ett stort antal av från Finland invandrade har sökt sig över till Sverige för att vistas här endast under kort tid. De har varit helt inställda på att ganska snart återvända till hemlandet och har därför inte funnit skäl att lägga ned någon större ansträngning på att lära sig svenska eller att mera ingående informera sig om det svenska samhällslivet.

Eftersom deltagandet i språkkurser för invandrare alljämt måste betraktas som ett frivilligt åtagande från den enskilde, kan några andra åtgärder från det svenska samhällets sida än att erbjuda kostnadsfri utbildning knappast komma i fråga. Det är emellertid förklarligt om många invandrare som helt saknar studievana och erfarenhet av mera teoretiskt inriktat arbete har stora svårigheter att övervinna inför starten av språkstudier. Men erfarenheten visar också att de har stora svårigheter att fullfölja en påbörjad utbildning. Det bör emellertid framhållas, att det krävs en ganska stor ansträngning för att efter en arbetsdag i en ny miljö med nya arbetsuppgifter och med betydande svårigheter till kommunikation med sin omgivning orka med ett teoretiskt studiearbete på kvällstid. Det är mot den bakgrunden som man nu på ansvarigt håll överväger möjligheten att åtminstone förlägga den intensivkurs i svenska, som bedömts nödvändig för alla invandrare, till betald arbetstid. Omfattningen av en sådan intensivkurs har preliminärt angetts till 250 timmar.

Inom SÖ pågår för närvarande ett prioriterat arbete med att utforma läroplan, studieplaner för olika målgrupper och framställning av lämpliga läromedel för denna undervisning. Alla som i dag har att utreda och handlägga frågor rörande åtgärder för att bättre än hittills hjälpa invandrarna att mera friktionsfritt smälta in i den svenska miljön tycks vara eniga om att en väl tillrättalagd svenskundervisning är den viktigaste anpassningsåtgärden. Det framslår också som angeläget att i en sådan språkkurs bygga in väsentliga delar av den samhällsorientering, som måste betraktas som nödvändig för varje invandrare.

Dessa åtgärder är emellertid inte tillfyllest för att motsvara det mål som man från det svenska samhällets sida uppställt för sin invandrapolitik, nämligen att så långt möjligt skapa jämnställdhet mellan invandrare och svenska medborgare. Det gäller därför för samhället att ställa resurser till förfogande för att varje invandrare skall få möjlighet att fördjupa sina kunskaper i det svenska språket och vidga sin orientering i svenskt arbets- och

samhällsliv liksom att på skilda områden kunna komplettera och förbättra sina i hemlandet inhämtade grundkunskaper och färdigheter. Redan nu står alla de utbildningsmöjligheter som erbjuds svenska vuxna till buds också för invandrarna. Dessa resurser måste emellertid för invandrarna kompletteras med speciella åtgärder i avsikt att hjälpa dessa över den besvärande språktröskeln. Sådan kompletterande undervisning kan erbjudas inom den frivilliga bildningsverksamheten.

Även om vad här anförts är mycket väsentligt för att invandrarna skall kunna känna trygghet och trivsel i den svenska miljön är man från svensk sida helt medveten om att invandrarna hyser starka behov av att vidmakthålla kontakten med sitt hemlands kultur och språk. Från SÖ:s sida har det därför bedömts angeläget att på olika sätt söka understödja sådana önskemål. Inom SÖ har ett initiativ lagits för att skapa underlag för ett kulturutbyte mellan respektive hemland och Sverige. Tanken bakom detta initiativ är att försöka överbrygga de tendenser till motsättningar som ibland kan iakttas mellan invandrare och den svenska befolkningen. Enligt SÖ:s mening kan sådana motsättningar bäst motarbetas om svenskarna själva ges möjligheter till kunskaper och insikter om olika förhållanden i invandrarernas hemländer. Avsikten är därför att framställa ett studiematerial, som ger inblick i förhållandena i de mest representativa länderna, varifrån invandring till Sverige äger rum. Ett sådant material skulle enligt SÖ:s mening vara av stort värde för invandrarna i första hand. Det torde vara långt ifrån alla som väl känner sitt eget lands politiska, ekonomiska och sociala strukturer. När en invandrare tvingas att sätta sig in i och förstå svenska arbetsmarknadsproblem och samhällsförhållanden över huvud taget behöver han ett jämförelsematerial. Det är troligt att han lättare kan acceptera och förstå hur det svenska samhället har löst sina ekonomiska, politiska, sociala och utbildningsmässiga problem, om han kan se dessa lösningar i relation till hur motsvarande problem behandlats och lösts i det egna landet.

Här nämnt material anses också som redan antytt ingå som ett underlag för den internationaliseringsundervisning, som utgör ett viktigt inslag i all skolundervisning, oavsett om det gäller barn, ungdom eller vuxna. Genom en breddning av denna undervisning och orientering skulle enligt SÖ:s mening en större förståelse åstadkommas för olika invandrargruppers problem och de reaktioner från invandrarernas sida som kan spåras vid mötet med det svenska samhället och dess värderingar. Åtgärder av detta slag har av SÖ bedömts som ett väsentligt led i strävandena att åstadkomma en attitydförändring mot en mera positiv inställning till invandrarna.

Trots att mycket gjorts för att lösa problemen i samband med den omfattande invandringen till Sverige under senare år av såväl statsmakten som kommuner, organisationer, olika företag och enskilda, torde av vad här anförts framgå att en omprövning av utbildningsfrågorna i första hand be-

dömts synnerligen angelägen. För det ändamålet har SÖ tillsatt en egen arbetsgrupp med uppgift att göra en översyn av hittills vidtagna åtgärder och att utreda och framlägga förslag till erforderliga förbättringar på alla de områden där SÖ har ett ansvar. Det mera aktiva engagemang som i Medlemsförslaget efterlyses bör väl bl. a. med här berörda åtgärder kunna anses tillgodosett.

När det gäller de speciellt från Finland invandrade barnen i skolpliktig ålder har en rad åtgärder vidtagits. Att övergången till svensk grundskola inte kan ske problemfritt är emellertid SÖ helt medveten om. Den stora tillströmningen av finska skolelever till den svenska skolan har medfört stora svårigheter för de mottagande kommunerna. Genom den fria arbetsmarknaden sker inga förhandsmeddelanden till skolmyndigheterna när en invandring äger rum. Skolorna överraskas därför i regel av att ett antal elever till finska föräldrar inställer sig till undervisning. Skolledningarna tvingas därför att i hast improvisera nödvändiga åtgärder. Ofta inträffar detta vid skolor där redan förut resurserna i form av lokaler och lärare är hårt ansträngda med hänsyn till att det ofta rör sig om befolkningsmässigt expansiva orter. De nyanlända eleverna medför inte heller några data vare sig om tidigare skolgång, studieförutsättningar eller andra uppgifter för bedömning av den enskilde eleven. Placering i klass eller årskurs får därför ofta ske helt slumpartat. Några läroböcker eller annan studiemateriel från sin tidigare skola medför eleven inte. Har man vid en sådan skola tillgång till en finskspråkig lärare kan man efter hand komma till rätta med situationen men saknas sådan är förutsättningarna stora för att eleven på ett eller annat sätt blir missgynnad. Det finns därför från de mottagande skolorna ett mycket starkt önskemål om medverkan från skolmyndigheterna i Finland för att få dessa missförhållanden avhjälpna.

Ett annat önskemål från de svenska myndigheterna är att någon form av information ges till utvandrande föräldrar om den svenska skolan bl. a. om skolpliktstidens längd. Det inträffar nu ofta att elever till finska föräldrar kommer över till Sverige i den tron att de fullgjort sin skolplikt i Finland och är helt omedvetna om att skolplikten i Sverige är nio år. Enligt svensk lag är alla barn som varaktigt vistas i Sverige skolpliktiga upp till fyllda 16 år. Det upplevs av både föräldrar och elever som en oangenäm överraskning, när de svenska myndigheterna kräver fortsatt skolgång i svensk skola. Enligt elevs och föräldrars planer skulle vederbörande i stället placeras i inkomstbringande arbete.

Från svensk sida ser vi det som mycket angeläget att dessa ungdomar tas in i den svenska skolan, där bl. a. möjligheter finns att ge vederbörande undervisning i svenska i första hand men också annan undervisning och färdighetsträning. I den svenska skolan bedrivs nu en försöksverksamhet med för sådana ungdomar särskilt anpassad undervisning. Avsikten med denna åtgärd är att hjälpa de unga med en snabb anpassning, som underlättar för

dem att kunna fungera på en arbetsplats men också öppnar möjligheter till någon form av yrkesutbildning.

För ungdomar som fyllt 16 år måste andra anpassningsåtgärder vidtas, eftersom den reguljära skolans resurser inte är tillgängliga för dem, då de i regel saknar sådana kunskaper i svenska som gör det möjligt att följa undervisning och utbildning på gymnasial nivå, på vars yrkesutbildande linjer de eljest skulle kunna beredas utbildning. För invandrare i åldersgruppen 16—20 år bedrivs från och med i år en försöksverksamhet vid yrkeskola med en utbildning på 20 veckor, där huvuddelen av undervisningstiden anslås till ämnena svenska och samhällsorientering, varvad med yrkesorientering, yrkesprövning och yrkesträning. Efter genomgången sådan kurs skall de ha möjlighet att fortsätta i reguljär yrkesutbildning eller placeras direkt i arbetslivet.

För ungdomar i samma åldersgrupp som antingen måste avbryta en påbörjad gymnasieutbildning på grund av utflyttning till Sverige eller erhållit behörighet för inträde vid finskt gymnasium anordnas från och med innevarande höst en gymnasieundervisning vid en svensk folkhögskola, där undervisningen utgör en förberedelse för senare inträde i svenskt gymnasium eller fackskola. Det rör sig här om en internatskola där all undervisning är kostnadsfri och inackorderingskostnaderna till största delen täcks av statliga studiebidrag. Denna studieväg står även öppen för invandrade elever som intagits i svenskt gymnasium men som på grund av bristande kunskaper i svenska har svårt att följa undervisningen. Även sådana elever som har formell behörighet att söka till svenskt gymnasium eller fackskola men som av samma anledning inte bedömt sig ha förutsättningar att tillgodogöra sig en undervisning på svenska kan komma i fråga.

Utöver här angivna åtgärder bör nämnas den omfattande undervisning i svenska och samhällsorientering som äger rum i anslutning till den arbetsmarknadsutbildning för vuxna som bedrivs av SÖ på uppdrag av AMS.

Denna utbildning sker genomgående på dagtid. De deltagande erhåller s. k. utbildningsbidrag under hela utbildningstiden. Under senaste redovisningsåret deltog cirka 10 000 invandrare i sådan utbildning.

Av det sagda torde framgå att SÖ på olika sätt och i samarbete med andra myndigheter och institutioner sökt intensifiera arbetet rörande invandrarfrågorna allt i avsikt att underlätta den utländska arbetskraftens anpassning till den svenska arbetsmarknaden.

Stockholm den 12 oktober 1970

Lars Sköld

Ragnar Israelsson

Arbetsmarknadsstyrelsen:

Den 1 juli 1970 var 107 494 finländare arbetsanmälda i Sverige mot 83 725 vid samma tidpunkt föregående år, en ökning med närmare 25 000 personer. Under budgetåret 1968/69 ökade antalet arbetsanmälda finländare med 11 000 personer. Bruttoinvandringen från Finland uppgick under 1969 till 38 645 personer.

Överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad, som trädde i kraft 1954, innebar att den enskilde medborgaren i de nordiska länderna utan hinder av formell art skulle kunna bege sig till annat nordiskt land för att ta arbete. För att i görligaste mån förhindra olägenheterna med att arbetskraften på egen hand reste omkring och sökte arbete, innehöll överenskommelsen en klausul om att de centrala arbetsmarknadsmyndigheterna i berörda länder skulle samarbeta, för att arbetskraften i största möjliga omfattning skulle förmedlas genom den offentliga arbetsförmedlingen.

Det beräknas att en tredjedel av den invandrande finska arbetskraften går via den offentliga arbetsförmedlingen. Denna arbetskraft är i regel bättre informerad om arbets- och bostadsmarknad än den arbetskraft som invandrar spontant. Även om många av de inflyttande genom egna kontakter skaffat sig en god bild av förhållandena i Sverige, visar det sig att ett betydande antal inflyttar utan att i förväg ha förvässat sig om arbete och bostad.

I syfte att förebygga detta avråder arbetsmarknadsstyrelsen i samarbete med det finska arbetskraftsministeriet genom information i press och radio samt upplysningsbroschyrer arbetssökande från att flytta till Sverige utan att ha förberett sin vistelse där. Vidare informeras om samarbetet mellan de finska och svenska arbetsförmedlingarna, om den svenska arbetsförmedlingens service, om värdet av kontakter med de fackliga organisationerna, om möjligheterna till undervisning i svenska m. m.

Med hänsyn till ökningen som invandringen från Finland uppvisat, samt för att ge de arbetssökande bättre service har resurserna vid arbetsförmedlingarna på de främsta invandringsorterna förstärkts.

Vid arbetsförmedlingen i Haparanda, där cirka 6 000 finländare söker arbete varje år, har personalen utökats med arbetsförmedlare för den finländska arbetskraften. Vid denna arbetsförmedling placeras endast de som anvisats av finsk arbetsförmedling. Ingen sänds vidare om inte bostadsfrågan för vederbörande är löst.

En mottagningsstation för finländska arbetssökande och deras familjer öppnades den 1 maj 1970 i Vojakkala. Stationen inrättades med syfte att ge en sådan information om arbetsmarknad och samhälle att ett meningsfullt val av arbete och bosättning underlättades. Avsikten är att den arbetssökande skall vistas på stationen i minst tre dagar under vilka information ges om arbetsmarknads- och arbetsförhållanden i Sverige, fackföreningar, avtal

och löner, arbetarskydd, arbetsförmedling, svenskundervisning m. m. Jäm- sides med informationen bedrivs av arbetsförmedlare ackquisition av lämpligt arbete och bostad. Varje dag sker även besök av tjänstemän från finsk arbetsförmedling, vilka redogör för förhållandena på den finska arbetsmark- naden. Hittills har cirka 560 arbetssökande tagit stationens tjänster i an- språk.

Arbetsförmedlingen i Stockholm öppnade i mitten av maj 1970 en ny ex- pedition för finländare. Vid denna expedition arbetar för närvarande två finstalande tjänstemän. Avsikten är att personalstyrkan skall utökas. Sedan starten och fram till den 10 september har cirka 2 700 besök skett, varav två tredjedelar förstagångsbesök.

Vid arbetsförmedlingen i Norrtälje har placerats finskspråkig personal. Under tiden maj—augusti 1970 besöktes förmedlingen av cirka 300 finlän- dare, varav de flesta tidigare inte varit i kontakt med arbetsförmedlingen.

Vad arbetsförmedlingen i övrigt angår kan nämnas att finstalande tjän- stemän finns på ett betydande antal orter runt om i landet. På vissa orter har speciella åtgärder satts in för att förbättra servicen till den finstalande arbetskraften.

Vid arbetsförmedlingen i Borås har under senare år funnits placerade tjänstemän från den finländska arbetsförmedlingen.

I samband med utbildningen av finländsk arbetskraft vid Rikspappers- skolan i Markaryd, har arbetsmarknadsverket anställt föreståndaren vid arbetsförmedlingen i Pello, Finland.

Vid länsarbetsnämnden i Västerås har en feriepraktikant från universitetet i Åbo varit anställd. Erfarenheterna härav har varit goda och för närvarande övervägs möjligheterna att mottaga ytterligare finska feriepraktikanter näs- ta år.

Genom Föreningen Norden har svenska arbetsförmedlare till ett antal av lio beretts tillfälle att deltaga i kurser i finska språket i Finland. Härvid har oavkortad lön utgått.

Vid avvecklingen av företaget YFA i Norrköping har finstalande tjänste- män anstälts av arbetsförmedlingen för att förbättra servicen för de fin- ländska anställda vid företaget.

Kostnadsfri svensktutbildning på fritid har bedrivits av de olika bildnings- organisationerna. Det beräknas att cirka 100 000 personer deltar i denna ut- bildning årligen. Styrelsen finner emellertid att det är nödvändigt att språk- utbildningen får en mera rationell lösning. Därvid torde utbildning på dagtid vara det mest ändamålsenliga. Styrelsen vill i detta sammanhang erinra om att arbetskraft från de olika nordiska länderna har samma rättighet som den svenska när det gäller deltagande i arbetsmarknadsutbildning. Vid den svensktutbildning som där bedrivs uppskattas antalet deltagare under budget- året 1969/1970 till 6 400 varav 2 600 finländare. Motsvarande antal före- gående budgetår uppgick till 2 800 respektive 800. En översyn av arbets-

marknadsutbildningens språkkurser pågår för närvarande, bl. a. med avsikten att ytterligare integrera språkstudierna med yrkesutbildningen i övrigt. Svensk kurserna kommer som ett led i denna integrering att i största möjliga utsträckning förläggas till skolöverstyrelsens utbildningscentra.

Arbetsmarknadsverket söker i den omfattning som arbetsmarknadsförhållandena medger, tillgodose behovet av feriearbetstillfällen för finsk ungdom. Genom praktikantbyrån i Helsingfors förmedlades under 1970 cirka 2 500 feriearbetande finska ungdomar till Sverige. Ungdomarna ges, om de så önskar, tillfälle att delta i kurs i svenska. Kurserna bedrivs i samarbete med Föreningen Norden och är förlagda till olika folkhögskolor.

Styrelsen finner det angeläget att en klar ansvarsfördelning mellan berörda intressenter görs så att immigration och anpassning i Sverige sker så smidigt som möjligt. Arbetsgivarna, fackföreningarna, de statliga arbetsmarknads- och invandringsmyndigheterna bör därvid åläggas särskilda ansvarsområden. Enligt styrelsens uppfattning bör ansvaret för åtgärder i samband med rekrytering av arbetskraft i nordiska länder, som styrelsen i en promemoria till inrikesdepartementet i februari 1970 framhållit, fördelas på följande sätt.

Arbetsgivarnas ansvarsområde omfattar bl. a.:

information till kommun och fackorganisation om den verkställda rekryteringen av nordisk arbetskraft;

introduktion på arbetsplatsen och fortlöpande information om arbetsvillkor och arbetsrättigheter. Åtgärderna vidtas i samverkan med fackföreningen;

tillhandahållande av eller eventuell anvisning av bostad i samverkan med kommunala myndigheter;

att tillse att undervisning i svenska språket lämnas på betald arbetstid;

medverkan till att de nyinflyttade och även deras anhöriga informeras om och deltar i bildningsorganisationernas svenskundervisning;

åtgärder för att tolkar finns tillgängliga i arbetet och för kontakter med myndigheter och organisationer;

att tryckt informationsmaterial angående arbetsvillkor, arbetarskyddsbestämmelser m. m. finns översatt till finskt språk.

Fackföreningarnas (fackklubbarnas) ansvarsområde omfattar bl. a.:

information om de fackliga organisationernas verksamhet och uppgifter och anvisning på fackliga representanter inom företag eller arbetsavdelningar;

fortlöpande kontakt med den utländska arbetskraften för medverkan till att lösa problem, som kan uppstå i och även utom arbetet;

medverkan till att den nyinflyttade arbetskraften introduceras i samhället, får kontakt med organisationer av skilda slag etc., varvid särskilt intresse bör ägnas åt organisationer som medverkar i svensk undervisning av utlänningar;

medverkan till att avtal och annat viktigt informationsmaterial finns tillgängligt på finskt språk.

Kommunerna skall bl. a. svara för:

- att informationskontor för utländsk arbetskraft inrättas;
- att — i samverkan med företagen — sörja för att bostäder kan tillhandahållas;
- att inflyttades barn erhåller undervisning inom det ordinarie skolväsendet, bl. a. också erforderlig stödundervisning;
- att tryckt informationsmaterial angående kommunens och det allmännas service finns tillgängligt på mera frekventa utländska språk;
- att i samverkan med företag och fackföreningar verka för att inflyttade utlänningar får kontakt med ortens fritids- och kulturaktiviteter, bl. a. möjligheterna att erhålla undervisning i svenska.

De centrala arbetsmarknads- och invandringsmyndigheterna skulle enligt programmet ha ansvar för förmedling av och introduktion till arbetskraften och ge information om arbetsmarknadsförhållanden (arbetsmarknadsstyrelsen) samt ha överblick och ansvar för att anpassningen till det svenska samhället sker på bästa möjliga sätt (invandrarverket).

Överläggningar angående detta program pågår för närvarande med deltagande av olika ansvariga intressenter. Det är styrelsens uppfattning att ett genomförande av programmet skulle underlätta immigration och anpassning i samband med rekrytering av arbetskraft i de nordiska länderna.

Arbetsmarknadsstyrelsen

Bertil Olsson

Ulf Ektundh

Statens invandrarverk (SIV):

Statens invandrarverk (SIV) kan i princip instämma i de önskemål som framlägges i rubricerade medlemsförslag. SIV utgår härvid från att den önskade rekommendationen från Nordiska rådet avser åtgärder för att underlätta de finska invandrarnas anpassning till det svenska samhället i sin helhet. I det följande ger SIV en översiktlig redogörelse för de åtgärder som hittills vidtagits av svenska myndigheter och pekar på några av de mest påtagliga återstående bristerna.

Invandringen till Sverige har under hela efterkrigstiden huvudsakligen skett från de övriga nordiska länderna. Under efterkrigstiden och till och med slutet av första kvartalet i år beräknas omkring 220 000 människor ha flyttat till Sverige från Finland.

Vid utgången av år 1969 var sammanlagt 180 984 finska medborgare kyrkoskrivna i Sverige. På olika åldersgrupper fördelade sig dessa enligt följande

0—6 år	7—17 år	18—24 år	25—44 år	45—66 år	67— år
32 701	30 299	38 161	64 175	14 493	1 155

Under perioden 1948—1969 naturaliserades totalt 58 421 finska medborgare.

Antalet arbetsanmälda finska medborgare uppgick den 1 juli 1969 till 83 725, den 1 januari 1970 till 98 370 och den 1 juli 1970 till 107 494. Från juli 1969 till juli 1970 var ökningen i antalet arbetsanmälda finska medborgare således sammanlagt 23 769.

Den kraftiga invandrarströmmen från Finland har givetvis aktualiserat en rad åtgärder på anpassningens område, berörande inte bara arbetstagarna utan även deras familjer. Sedan SIV:s tillkomst den 1 juli 1969 och redan under den period då den av regeringen i Sverige tillsatta arbetsgruppen för invandrarfrågor förberedde anpassningsarbetet har uppmärksamheten främst riktats på fem huvudområden sedan de självklara villkoren för en god anpassning, nämligen bostad och arbete, uppfyllts. De fem åtgärdsgrupperna sammanfattas i det följande.

För det första bör invandraren så snart som möjligt, helst redan i hemlandet när han överväger och planerar en eventuell invandring till Sverige, få en grundläggande information på det egna språket om förhållandena i Sverige. En fortlöpande information på det egna språket om väsentliga händelser och företeelser i det svenska samhället är likaledes nödvändig när han väl är här men ännu inte hunnit lära sig det svenska språket. För det tredje bör invandraren få en snabb och effektiv undervisning i svenska. För det fjärde skall man inte bara förutsätta att invandraren anpassas till Sverige utan också arbeta för att i görligaste mån anpassa det svenska samhället till invandrarna, öka svenskarnas kunskaper om dem och därigenom söka motverka fördomar och påverka attityder. För det femte behövs en bättre grund för det fortsatta anpassningsarbetet, d. v. s. mera forskning om invandringen. De forskningsfält som främst bör komma i fråga är disciplinerna ekonomi, sociologi och pedagogik.

Medvetna försök att komma en bit på väg inleddes med det arbete som utfördes av arbetsgruppen för invandrarfrågor under åren 1966—1969. Detta arbete har sedan den 1 juli 1969 fortsatt av invandrarverket. Många andra institutioner har jämsides arbetat på samma fält. Detta gäller både kommunala och statliga myndigheter, främst arbetsmarknadsstyrelsen och skolöverstyrelsen, men även vissa organisationer.

I syfte att erbjuda en form av grundläggande information för invandrare från Finland har en illustrerad broschyr på ett sextiototal sidor utgivits i sammanlagt 230 000 exemplar (2 upplagor). Denna har i Finland distribuerats genom samarbete med de svenska och finska arbetsmarknadsmyndigheterna och delvis också genom svenska ambassaden. I Sverige har distributionen främst ordnats med hjälp av arbetsgivare och fackföreningar och kompletterande utdelning har skett via finska föreningar och vissa informationskontor för invandrare. Av handboken *Ny i Sverige*, som behandlar utlänningars rättigheter och skyldigheter, har också gjorts en finsk version *Suomalainen*

Ruotsissa (154 sidor, utkom 1966) vars andra, reviderade upplaga för närvarande är under tryckning. Handboken som egentligen avser att ge information om utlänningars rättigheter och skyldigheter till svenska myndigheter och organisationer kan i sin finska version också användas av invandrarna själva.

En form av den kontinuerliga informationen till de finsktalande invandrarna är Viikkoviesti, en nyhetsbulletin som sedan hösten 1967 utges av den statliga stiftelsen Invandrarlidningen. Viikkoviestis veckoupplaga till prenumeranterna uppgick den 1 oktober 1970 till cirka 21 000 exemplar. Den hitintills vanligen fyrsidiga tidningen utökas i mitten av oktober till åtta sidor varannan vecka. Förutom till prenumeranterna går särskilt angelägen samhällsinformation i tidningens s. k. temanummer fyra gånger om året ut till samtliga i Sverige kyrkoskrivna vuxna finska medborgare enligt centrala register. Senast ett sådant temanummer utgavs var i samband med den nu pågående folk- och bostadsräkningen.

Tidningen har också omfattande kontakter med läsekretsen. Genom sin frågespalt mottar den ett stort antal brev bl. a. i sociala frågor. Både år 1968 och 1969 inkom cirka 800 brev och under 1970 års första tre kvartal 728 brev från finska läsare. Dessa brev, som ofta innehåller mer än en fråga, besvaras på invandrarverkets konsulentsektion. Omfattande utredningsarbete, kontakter med statliga och kommunala myndigheter, organisationer, arbetsgivare, vanligen i Sverige men i förekommande fall även i Finland, föregår ofta det slutliga svaret till brevskrivaren. Endast ett fåtal svar får plats i tidningens spalter, vilket betyder att brevskrivarna nästan utan undantag får personliga brevsvar. Ett gott samarbete föreligger med Finlands ambassad och konsulat. Liksom tidningen besvarar invandrarverket frågor också per telefon och har för denna service finsktalande personal.

Ett annat led i försöken att förbättra den rådgivande servicen för invandrarna har varit grundandet av särskilda informationsbyråer för invandrare. Dessa byråer fungerar vanligen som slussar till myndigheter och institutioner. Vid ett fåtal finns för närvarande egna kuratorer. I den mån personalen inte är finsktalande finns tolkar tillgängliga; tolk ordnas också för invandrans kontakter utanför byrån med myndigheter, läkare m. m. Byråerna har vidare översättarservice. Kommunerna har nästan genomgående ansvaret för dessa informationscentraler. I många fall fungerar de som centra för fritidsaktiviteter. I oktober 1970 finns sådana byråer i Avesta, Borås, Eskilstuna, Gällivare, Göteborg, Hallstahammar, Hälsingborg, Katrineholm, Kumla, Köping, Landskrona, Lilla Edet, Lund, Malmö, Motala, Norrköping, Nässjö, Olofström, Oskarshamn, Skövde, Stockholm, Södertälje, Trelleborg, Trollhättan, Uppsala, Västerås (med filial i Skultuna) och Växjö. — Sedan länge har t. ex. hos försäkringskassorna, de sociala myndigheterna och arbetsförmedlingarna funnits en del tvåspråkiga anställda, och det torde vara

en väl grundad gissning att anta att dessas antal under den senare tidens kraftiga invandring ökat avsevärt.

Som ett led i arbetet för en förbättrad kontakt med de finsktalande invandrarna kan också ses de tolkkurser, som sedan 1968 anordnats i dåvarande arbetsgruppens för invandrarfrågor, numera SIV:s regi. I anslutning till de på arbetsmarknad, polis- och domstolsväsende, sociala och sjukvårdsfrågor specialiserade kurserna har specialordlistor utarbetats. Examination av tolkarna har inletts och auktoritetsförfarande övervägs. Frågan om ansvaret för samhällets tolkservice åt invandrarna har emellertid ännu inte fått någon generell lösning. En rekommendation från landstingsförbundet har sommaren 1970 utgått till samtliga landsting i Sverige rörande kostnaderna för tolkning inom sjukvården. Denna innebär att tolkning ingår i sjukvårdsbegreppet och att kostnaderna härigenom stannar hos huvudmannen. Rekommendationen betyder ett viktigt steg mot en rättvisare tillämpning av den allmänna försäkringens förmåner för den icke svensktalande. En liknande rekommendation till kommunerna att svara för tolkkostnaden för invandrarna har nu utfärdats av kommunförbundet.

I de svenska biblioteken har en upprustning av den finskspråkiga servicen pågått sedan början av 1960-talet. Anslag har genom dåvarande arbetsgruppen för invandrarfrågor, numera SIV, anvisats till biblioteken i Västerås och Borås för viss försöksverksamhet. Medel har ställts till förfogande för biblioteksinformation på finska. Förutom bokutlåning m. m. ägnar sig många svenska bibliotek också åt ren informationsverksamhet. Den service som kan erbjudas varierar emellertid starkt från plats till plats. Den är i fråga om material på finska långt ifrån tillräcklig. Man har dock blivit medveten om bristerna. Det kan exempelvis nämnas att bibliotekens insatser för de finsktalande den 28—29 oktober 1970 skall diskuteras på en bibliotekariekonferens som skolöverstyrelsen anordnar i samarbete med Föreningen Norden.

Antalet informationsskrifter på finska om speciella svenska förhållanden har under senare delen av 1960-talet ökat avsevärt. Åtskilliga informationsskrifter har utgivits på finska. Av centralt utformat material kan nämnas en deklaraionshandledning (årligen sedan 1967), information om arbetarskydd, ungdomsarbete, hälsovård, vaccinationer, tillval i den svenska skolan, bostad i Sverige samt sexualupplysning. Dessutom finns en folder med råd för den som tänker flytta till Sverige från Finland eller till Finland från Sverige. Den svenska fackföreningsrörelsen och arbetsgivarna har också utgivit en rad småskrifter på finska. Några av de viktigaste kollektivavtalen finns i finsk översättning.

Brister finns emellertid ännu på många områden. Det svenska samhället har haft svårt att möta de ökade kraven. Stora förändringar pågår ständigt i samhället — det kanske främsta exemplet på detta är skolan och utbildningen. Inom grundskolan skulle det pågående reformarbetet i själva verket förutsätta dubbla informationer: dels bör det finnas information om den

gamla grundskolan, som ännu tillämpas i två tredjedelar av hela skolformen, dels information om den nya skolan som i höst trätt i kraft för årskurserna 1, 4 och 7. För undervisning t. ex. i finska gäller här två helt skilda system. Dessutom upptäcks eller skapas ständigt nya informationsbehov. Inte bara människor i arbetslivet måste få information utan även deras anhöriga. Inte bara barnen i skolan måste nås utan deras föräldrar och andra personer utanför skolan som kanske har ett ännu inte tillgodosett utbildningsbehov eller genom utbildningssamhällets förändringar riskerar ett utbildningshandikapp.

En av SIV:s arbetsformer på informationens område är att söka påverka andra myndigheter och svenska organisationer att färdigställa och distribuera information till invandrarna. Genom sina kontaktmän försöker verket också medverka till bättre mottagningsförhållanden på arbetsplatserna. Inom de fackliga organisationerna och arbetsgivarorganisationerna har man kurser för invandrarna. Många företag har en särskilt anordnad introduktionsverksamhet för invandrarna i början av deras anställning.

Vid den svenskundervisning för vuxna som hösten 1965 startade med statliga medel och utan kostnad för invandraren har stora förhoppningar fästs. Kvaliteten har varit — åtminstone till en början — varierande, liksom deltagandet i kurserna. Viss samhällsorienterande del har knutits till svensk-cirklarna och genom statsbidragsbestämmelserna har denna i år gjorts obligatorisk. Specialister på olika samhällsfrågor samt tolkar får anlitas för denna del av undervisningen. Försöksverksamheten har också bedrivits med särskilda samhällsorienterande studiecirklar samt med folkhögskolekurser. Kontaktkurser för invandrarkvinnor startar i höst i blygsam skala. Det huvudsakliga innehållet häri blir konsumentupplysning.

Från det svenskundervisningen började 1965 har omfattande utvecklingsarbete genomförts. Bättre material har producerats för undervisningen, metoderna har utvecklats, och endast godkänt material får numera statsbidrag. Lärarkurser har anordnats av såväl skolöverstyrelsen som studieförbunden. Undervisningen har emellertid bedrivits huvudsakligen på deltagarnas fritid och därigenom blivit helt beroende av invandrarnas egna fysiska och psykiska ansträngningar. Överläggningar mellan arbetsmarknadens parter har nu inletts om svenskundervisning på betald arbetstid. Parterna förutsätter därvid att staten svarar för själva undervisningskostnaderna. I årets anslagsframställning pekar SIV på behovet att snarast bygga upp ett system med intensivundervisning omfattande c:a 250 timmar för i princip alla invandrare. Invandrarnas försörjningsförmåga får inte bli lidande under undervisningen, som därför bör försiggå på betald tid. Om de nu pågående förhandlingarna mellan LO och SAF inte ger ett resultat som motsvarar detta mål bör författningsreglering övervägas.

Inom den undervisning som meddelas genom radio-TV har också en expan-

sion ägt rum. Förutom svenskundervisning på nybörjarstadium har en fortsättningskurs utarbetats och en samhällsorienterande del skall tillfogas.

Denna skall sändas i samarbete mellan radio och TV. I radioundervisningen finns nu åter svenskkurser för finsktalande Ruotsin ruotsia. En förkortad version av en TRU-kurs i arbetsmarknadskunskap utsänds för närvarande på finska.

För att öka svenskarnas förståelse för invandrare, deras bakgrund, kultur och särart har vissa insatser gjorts. I samma riktning verkar också den nya grundskolans möjligheter till undervisning i och på det egna språket; genom att infoga studiet av modersmålet i den schemabundna undervisningen stärker den nya läroplanen de finska barnens ställning också i de svenska barnens ögon. Inom lärarhögskolorna t. ex. i Umeå och Uppsala har initiativ tagits för särskilda insatser. I Umeå avser man att framställa ett fortbildningsprogram för skolans samlade personal om invandrarbarnens bakgrund och traditioner, deras hemländer och kultur. Därigenom tror man sig kunna skapa mera insiktsfulla mottagningsförhållanden för invandrarbarnen i skolorna. Inom SIV pågår visst kartläggningsarbete om elevvården beträffande invandrarbarnen, liksom man vid lärarhögskolan i Uppsala särskilt fäst sig vid detta moment i skolarbetet. Fortbildningsavdelningen vid Malmö lärarhögskola har i sommar anordnat en kurs för tvåspråkiga lärare från Finland och skolöverstyrelsen håller på att färdigställa ett fortbildningspaket för invandrarbarnens lärare. Vid samtliga dessa aktioner har SIV medverkat med information, material och/eller aktivt deltagande. För att förbättra informationen till invandrarelevernas föräldrar och för att öka kontakten mellan svenska och invandrade föräldrar har SIV beviljat medel till Riksförbundet hem och skola.

I Sverige ordnas en rad konferenser och sammankomster i invandrarfrågor. I den mån SIV har medverkat vid dessa, har det varit i det allmänna syftet att öka svenskarnas kunskaper om invandrarerna för att därigenom öka förståelsen grupperna emellan. Ett seminarium för svenska journalister har i dagarna anordnats i denna fråga och ytterligare tre är planerade. Som exempel på annan regelbunden kursmedverkan kan nämnas SIV:s deltagande i de kurser som av Järnbruksförbundet anordnas för arbetsledare.

SIV har också sammanställt material på svenska om invandrarerna. Exempel på detta är stillfilmen Ny i Sverige, en anslutande frågefolder och ett faktablad. Dessa kan komma till användning vid sammankomster, diskussionsaftnar och konferenser.

En kontinuerlig insats sker genom upplysningsverksamhet till massmedia. Man söker därvid också att komma till rätta med de onödiga hänvisningarna till nationalitet eller språk som tidigare ofta förekom i pressens brottsreportage m. m.

Det kan vidare nämnas att studieförbund i Sverige haft särskilda studiecirkelar om Finland som avslutats med en för deltagarna gemensam turist-

resa till Finland. Det är också ett allmänt intryck att svenskarnas semesterresor till Finland under de senaste åren ökat vilket för sin del torde verka för större kunskaper om landet och därigenom också större förståelse för de finländska invandrarna i Sverige.

Initiativ har tagits för att öka forskningen om invandrarna, deras bakgrund och villkor i Sverige. Visst arbete har kommit i gång såväl i Sverige som i Finland. Insatserna på forskningens område måste emellertid ännu anses helt otillräckliga. I Sverige arbetar dessutom den parlamentariska invandrarutredningen som förväntas avge ett första delbetänkande på våren 1971. Utredningen har till uppgift att föreslå mera långsiktiga anpassningsåtgärder.

Till slut skall bara nämnas det arbete som utförts av de finska föreningarna i Sverige och deras centralorganisation Riksförbundet finska föreningar i Sverige. Föreningarna har fungerat som viktiga informationskanaler till ett stort antal finländare, men har också en omfattande förenings- och kursverksamhet. Riksförbundet — tidigare Centralförbundet för finska föreningar i Sverige — har genom dåvarande arbetsgruppen för invandrarfrågor och sedermera från SIV fått statligt stöd, i höst med 65 000 kronor.

Med undantag för åtgärder inom det egentliga skolväsendet och de offentliga biblioteken samt de finskspråkiga sändningarna i Sveriges radio-TV har emellertid mycket litet gjorts för att stimulera de finska invandrarernas språkliga och kulturella kontakter med Finland. Ökad uppmärksamhet är här nödvändig om man vill slå vakt om de finsktalande familjernas möjligheter att utan hinder av förlorad språkkontakt eventuellt återvända till Finland.

De insatser som gjorts för de finska invandrarernas anpassning i arbetesliv, skola och samhälle är, som framgått av ovanstående, långtifrån tillräckliga. En grund har emellertid lagts för en utveckling och fördjupning av de åtgärder som är nödvändiga för att förverkliga de nordiska avtalens anda. Bland de långtgående förbättringar som SIV fört fram i sin anslagsframställning är frågan om undervisning i svenska språket. En sådan undervisning, vars syfte är att hjälpa invandraren till rätta i samhällslivet, är grundläggande för anpassningen och står enligt SIV:s mening på intet sätt i strid med den finsktalande invandrarens helt naturliga krav att bibehålla sin kontakt med det finska språket och den finska kulturen.

Stockholm den 15 oktober 1970

Statens invandrarverk

Ingemar Källberg

Arne Hedemo

Invandrarutredningen:

Invandrarutredningen, som tillsattes år 1968, har att kartlägga de problem som möter invandrare i Sverige och att framlägga förslag för att minska eller undanröja dessa problem.

Under sitt utredningsarbete — varunder utredningen bl. a. har kontakt med företrädare för invandrare från Finland — har utredningen uppmärksammat de problem för finländska invandrare som nämns i det remitterade medlemsförslaget.

Utredningen avser att i början av år 1971 avge ett delbetänkande, som skall omfatta utbildningsfrågor för invandrare, "Utbildning för invandrare", och vari bl. a. förslag kommer att läggas fram angående undervisning i svenska språket, samhällsorientering och arbetslivsorientering för vuxna invandrare m. m.

Senare kommer utredningen att redovisa sina överväganden och förslag beträffande problem som invandrare har på andra områden.

Stockholm den 18 december 1970

För invandrarutredningen

Yngve Möller

Ordförande

Jan Svedberg

Sekreterare

Svenska kommunförbundet:

Allmänt

Genom den stora invandringen till Sverige har frågor som sammanhänger med invandringspolitiken rönt ökad uppmärksamhet. Särskilt under 1960-talet kunde noteras ett betydande tillskott av utländsk arbetskraft, vilket otvivelaktigt varit till gagn för såväl den svenska ekonomin som befolkningens ålderssammansättning. Den grundläggande principen för utlänningspolitiken har varit, att yttersta målet är ett fritt folkutbyte mellan världens nationer. Inom ramen för det nordiska samarbetet har denna princip kommit till klart uttryck genom överenskommelsen om en fri arbetsmarknad. Konsekvensen härav har blivit, som påpekas i medlemsförslaget, att Sverige i allt större utsträckning kommit att bli ett invandrarland för finländsk arbetskraft. Under exempelvis första halvåret 1970 uppgick antalet invandrade finska medborgare till 15 000. Härigenom har förutsättningarna för utlän-

ningslagstiftningens reglerande funktion radikalt förändrats. Ett väsentligt syfte med denna lagstiftning är nämligen, att åstadkomma samordning på så sätt, att invandringens omfattning bestämmes med hänsyn till tillgången på arbetskraft inom landet samt möjligheterna att erbjuda lämplig bostad och annan samhällsservice. När riksdagen 1968 beslutade om de gällande riktlinjerna uttalades också den målsättningen, att invandrare skall ha möjlighet att leva på samma standardnivå som den inhemska befolkningen. Styrelsen anser att dessa grundläggande principer alltså måste vara vägledande för invandringspolitiken. Faktum kvarstår emellertid att den okontrollerade befolkningsomflyttningen från Finland medfört många problem när det gäller att tillgodose de enskilda människornas möjligheter till trygghet i socialt, kulturellt och rättsligt avseende. Enligt styrelsens mening är lösningen av de spörsmål motionärerna aktualiserar av stor betydelse för hela samhället. I det följande avser styrelsen att inte enbart behandla den finländska arbetskraftens förhållanden utan kommer att framföra synpunkter på invandrarfrågan i stort utifrån de intressen förbundet har att företräda.

Ansvarsfördelningen mellan bl. a. stat och kommun

Ansvar för utlänningspolitikens utformning och invandringens omfattning måste i sin helhet åvila statsmakterna. När det gäller insatser för anpassningsåtgärder av olika slag fordras däremot även aktiv medverkan från bl. a. kommuner, arbetsgivare och arbetstagarorganisationer. Från kommunal synpunkt är det därvid väsentligt, att beslut på central nivå utformas med hänsynstagande till kommunernas möjligheter att tillhandahålla samhällsservice. Ett alltför ensidigt beaktande av arbetsmarknadspolitiska motiv kan få till följd att behovet av t. ex. bostäder, utbildning och barn tillsyn inte kan tillgodoses på ett tillfredsställande sätt.

När de nuvarande riktlinjerna för utlänningspolitiken fastställdes antogs den principiella ståndpunkten att ansvaret för erforderliga åtgärder skall åvila de olika fackmyndigheter, som har att bistå svenska medborgare i liknande situationer. I de fall en speciell anpassningsfråga inte direkt kan hänföras till någon bestämd myndighets område skall handläggningen åvila centrala utlänningsmyndigheten. Styrelsen ansluter sig till detta betraktelsesätt och menar, att den principen också bör tillämpas på det lokala planet. Genom en sådan arbetsfördelning torde man underlätta och påskynda invandrarnas inlemmande i och anpassning till det svenska samhället. Inrättande av speciella organ för att enbart tillgodose invandrarnas behov bör endast komma till stånd om detta anses nödvändigt med hänsyn till t. ex. koncentrationen av invandrare på en ort.

När det gäller kommunernas engagemang framhöll utlänningsutredningen i sitt betänkande (SOU 1967: 18), som låg till grund för riksdagens beslut, att kommunerna åläggs ett alltför stort ansvar. Med hänsyn till att ansvaret för invandringspolitiken åvilar statsmakterna borde det enligt ut-

redningen vara ”mera följdriktigt att staten i princip svarar för alla kostnader för den socialhjälp och det bistånd i övrigt som kommunerna lämnar invandrade utlänningar under tiden närmast efter invandringen”. Vid remissbehandlingen framhöll bl. a. socialstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, Landsorganisationen och de båda primärkommunala förbunden, att den alltjämt gällande fördelningen av kostnaderna borde omprövas. Genom den ökade invandringen under de gångna tre åren har kommunernas bistånd till hjälpbehövande invandrare blivit än mer omfattande. Styrelsen vill därför starkt understryka angelägenheten av att en snar omprövning kommer till stånd av kostnadsfördelningen mellan stat och kommun på ifrågavarande område. Enligt vår mening är det otillfredsställande att denna fråga inte inbegriper invandrarutredningens uppdrag.

Informationen till invandrarna

Invandrarnas informationsbehov är i de flesta fall omfattande. Betydande insatser i detta har gjorts av såväl stat och kommun som frivilliga samman slutningar av olika slag. Beträffande den finländska befolkningsomflyttningen finns anledning understryka vikten av att information ges om svenska förhållanden före avresan till vårt land. Enligt styrelsens mening är detta en viktig åtgärd i strävandena att förebygga anpassningsproblem i det nya landet. Arbetsmarknadsmyndigheterna i både Finland och Sverige har härvid en viktig funktion att fylla.

När det gäller informationen till utländska medborgare i Sverige har förslag framförts att inrättande av särskilda informationsbyråer skulle vara en lämplig åtgärd. I de kommuner där andelen invandrare är stor kan sådana insatser anses vara motiverade. I övrigt bör, som tidigare framhållits, principen gälla, att speciella invandrarorgan inte skall inrättas. Enligt uppgifter från statens invandrarverk finns redan ett 25-tal informationsbyråer och på ytterligare några orter pågår utredningsarbete. Kommunerna har på ett aktivt sätt engagerat sig i denna informationsverksamhet antingen genom direkt huvudmannaskap eller genom att anslag beviljats för ändamålet. Anledning finns att i detta sammanhang ägna huvudmannaskapsfrågan uppmärksamhet.

Om särskilda informationsbyråer bedöms erforderliga anser styrelsen att starka skäl talar för ett samhälleligt huvudmannaskap. Härigenom torde de bästa garantierna skapas för att objektiv och allsidig information meddelas invandrarna. Styrelsen har tidigare anslutit sig till principen att staten som ansvarig för utlänningspolitiken måste ta ett betydande ansvar för de särskilda anpassningsåtgärderna. Om informationen till invandrarna blir av sådan omfattning, att särskilda organ måste inrättas torde detta vara en åtgärd som faller utanför den ordinarie kommunala verksamheten. Att kommunerna gjort betydande insatser på ifrågavarande område utgör inget erkännande, att detta skulle vara en renodlad kommunal uppgift. Ur prak-

tisk synpunkt kan det dock anses vara lämpligt att kommunerna blir huvudmän. Däremot hävdar styrelsen att frågan om kostnadsfördelningen måste bli föremål för snara överväganden.

En grundläggande förutsättning för framgång i arbetet beträffande invandrarnas inlemmande i det svenska samhället är ökad förståelse bland den övriga befolkningen för utlänningarnas problem. I detta hänseende synes ytterligare informationsåtgärder befogade. De centrala statliga myndigheterna bör ges resurser för egna åtgärder liksom för bistånd till kommuner och föreningsliv i deras arbete.

Invandrarnas språkproblem

I medlemsförslaget ägnas den finländska arbetskraftens språkproblem i Sverige stor uppmärksamhet. Styrelsen delar helt motionärernas uppfattning, att kunskaper i svenska utgör en grundläggande förutsättning om de finska medborgarna skall kunna finna sig till rätta i samhället. En avgörande fråga är härvid, att invandrarna ges förbättrade möjligheter att delta i språkundervisningen. En tänkbar åtgärd med detta syfte är förslaget, som för närvarande är föremål för överläggningar mellan Arbetsgivarföreningen och Landsorganisationen, att de anställda skall få utbildning på betald arbetstid. Önskvärt är att de pågående förhandlingarna leder till snabbt positivt resultat.

Det är emellertid inte tillräckligt att man löser språkundervisningen för de vuxna invandrare som finns i produktionen. Hemarbetande kvinnor drabbas ofta av djup isolering i sin nya miljö på grund av bristande språkkunskaper och frånvaro av stimulerande kontakt med det omgivande samhället. Det är angeläget att man finner någon form av utbildning för denna grupp som en bland flera åtgärder för att motverka isolering och främja en allmän anpassning till samhällsmiljön. Anordnande av språkundervisning för invandrare i form av gemensam familjeundervisning kan från dessa utgångspunkter förtjäna närmare prövning.

Under en övergångstid är möjligheten att erhålla tolkservice av stor betydelse. I en del fall har oklarhet förelegat beträffande kostnadsansvaret för utgiven tolkhjälp. Utifrån sociala rättviseskäl kan det nämligen anses orimligt, att invandrarna själva skall svara för tolkkostnaderna vid kontakter med samhällets organ. Kommunförbundet liksom landstingsförbundet har därför efter samråd med inrikesdepartementet och invandrarverket utfärdat rekommendationer till medlemskommunerna, att det bör ankomma på respektive samhällsorgan att utan kostnad tillhandahålla den tolkservice som erfordras för att icke svensktalande personer skall kunna få del av berättigad kommunal service i olika avseenden. Styrelsen anser vidare, att en samordning av tolkservicen i organisatoriskt avseende bör eftersträvas och att resurserna för utbildning av tolkar bör förstärkas.

Informationen till kommunerna

Ett vidgat informationsutbyte mellan samhällets organ, arbetsgivare och arbetstagarorganisationer framstår som väsentligt om de berörda problemen skall få en acceptabel lösning. Vid överföring av utländsk arbetskraft från utomnordiska länder gäller, att yttrande inhämtas från länsarbetsnämnd samt berörda centrala arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer. Däremot föreligger ingen skyldighet att bereda kommunala organ tillfälle att yttra sig. Styrelsen anser detta otillfredsställande då invandringen medför behov av insatser på olika områden av den berörda kommunen. Av erfarenhet kan konstateras, att bristfällig information om företagens rekrytering många gånger varit till avsevärd nackdel för såväl kommuner som invandrare. Med hänsyn härtill har styrelsen gjort en framställning till Kungl. Maj:t om ändring av här berört remissförfarande.

Det nämnda remissförfarandet tillämpas enbart vid rekrytering av utomnordisk arbetskraft. På grund av den fria arbetsmarknaden sker dock huvuddelen av invandringen från de nordiska länderna. Det är därför angeläget, att de informationsproblem som härigenom kan uppstå ägnas särskild uppmärksamhet. Styrelsen fäster så stor vikt vid frågan, att åtgärder bör vidtas i syfte att förbättra informationen mellan länsarbetsnämnder, företag och berörda kommuner även beträffande oreglerad invandring.

Sammanfattningsvis vill styrelsen framhålla, att de frågor som aktualiserats i medlemsförslaget måste ges hög prioritet. I remissyttrandet har endast ett begränsat antal spörsmål kunnat behandlas. Förutom de berörda torde särskilda insatser vara motiverade när det gäller att tillgodose exempelvis invandrarnas behov av bostäder, utbildning och barntillsyn. Motionsnärarna föreslår, att provisoriska åtgärder bör vidtas i avvaktan på förslag från pågående statliga utredningar. Även om mycket gjorts och görs finns skäl för en intensifiering av arbetet i syfte att förbättra den finländska arbetskraftens levnadsvillkor. Särskilt betydelsefullt torde vara att förebyggande åtgärder sätts in innan de finländska medborgarna avreser till Sverige. Slutligen vill styrelsen understryka betydelsen av att åtgärderna samordnas liksom att ett vidgat informationsutbyte mellan alla inblandade parter kommer till stånd.

Svenska kommunförbundet

Hj. Mehr

Carl-Gunnar Peterson

Svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges industriförbund:

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att intensifiera arbetet för underlättande av den finska arbetskraftens anpassning till den svenska arbetsmarknaden. Förslagsställarna pekar särskilt på språkproblemen och behovet av information till invandrarna om förhållandena på den svenska arbetsmarknaden.

Organisationerna delar uppfattningen, att arbetet på att underlätta de finska arbetstagarnas anpassning i Sverige måste intensifieras. Detta gäller för övrigt även ifråga om invandrare från flera andra länder än Finland. Samtidigt vill vi framhålla att dessa frågor för närvarande, något som förslagsställarna även är medvetna om, i Sverige är föremål för myndigheternas och näringslivets uppmärksamhet samt att flera kommittéer arbetar med problemen. Överläggningar pågår också mellan SAF och LO om anpassningsfrågorna.

Enighet torde råda om de olika slag av anpassningsåtgärder som omnämnes i motionen. Vi vill dock i sammanhanget beröra den information, som lämnas redan i Finland om förhållandena i Sverige. Organisationerna delar förslagsställarnas uppfattning, att det är angeläget att sådan information ges i samråd med svenska myndigheter till de arbetstagare, som avser att flytta till Sverige, men vi är inte helt övertygade om att man i Finland har tillräcklig förståelse för detta. Myndigheterna i Sverige bör på liknande sätt samverka med de finska myndigheterna, då det gäller informationen om förhållandena i hemlandet till de invandrare i Sverige, som vill återvända till Finland.

Det är enligt vår mening, med hänsyn till vad ovan anförts, något tveksamt om en rekommendation från Nordiska rådet verkligen behövs, men vi anser det ändå lämpligt att anpassningsfrågans vikt ytterligare understrykes genom en rekommendation av det slag, som föreslås i motionen.

Stockholm den 13 oktober 1970

Svenska arbetsgivareföreningen

Curt-Steffan Giesecke

Sven-Wilhelm Beckman

Sveriges industriförbund

Axel Iveroth

Britt-Marie Bystedt

Landsorganisationen i Sverige:

LO delar i stort vissa uppfattningar i förslaget men vill samtidigt understryka att en avvikelse från de huvudprinciper som allmänt accepterats på den svenska arbetsmarknaden, nämligen att samtliga utländska arbetstagare

i Sverige skall ha samma rättigheter och skyldigheter som svenskar, skulle leda till en orättvis favorisering.

Det vore önskvärt att speciellt de finländska arbetstagarna kunde få ökad information om eventuellt inflyttningsland inom ramen för den gällande konventionen om gemensam nordisk arbetsmarknad. LO avser med detta att de arbetstagare som i Finland har för avsikt att söka arbete i annat nordiskt land bör redan på hemorten få den första informationen och orienteringen om förhållandena i det andra landet.

Den svenska invandringpolitiken syftar till att underlätta invandrarnas anpassning i det svenska samhället utan att invandrarna därigenom förlorar sin identitet. LO delar denna uppfattning och hävdar samtidigt att invandring kan vara acceptabel bara inom ramen för befintliga samhällsresurser. En prioritering till vissa språkgruppers favör kan icke vara förenlig med anpassningens huvudsyfte.

LO anser i likhet med förslagsställarna bl. a. att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Finland och Sverige att få till stånd ökad information redan i ursprungslandet.

Stockholm den 19 oktober 1970

Landsorganisationen i Sverige

Arne Geijer

Jalmar Rantanen

Tjänstemännens centralorganisation (TCO):

Den fria nordiska arbetsmarknad, som upprättades 1954 har lett till en betydande invandring till Sverige från Finland. Enligt finska uppgifter skulle nettoemigrationen ha utvecklats på följande sätt

1955—1960 årsgenomsnitt	7 000
1961—1965 årsgenomsnitt	10 500
1966	10 000
1967	4 500
1968	11 000
1969	32 500 (varav c:a 22 000 arbetstagare)

För Sveriges del har denna folkomflyttning inneburit ett värdefullt arbetskraftstillskott. För Finland har den medfört temporära lösningar på vissa sysselsättningssvårigheter, men förorsakar också arbetskraftsproblem.

Konkurrensen om den finländska arbetskraften är hård t. ex. mellan metallindustrin i Finland och Sverige.

Mycket talar för, att den svenska arbetsmarknadens dragningskraft har större betydelse för immigrationen än faktorer, som immigranterna kan upp-

leva som negativa i utflyttningslandet. Särskilt torde den högre svenska lönenivån vara en viktig stimulans. Av denna anledning är det angeläget, att ge de finländare, som överväger flyttning, en allsidig och korrekt information om de förhållanden, som möter en finsk invandrare i Sverige.

Det kan finnas skäl att erinra om, att den överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad, som trädde i kraft 1954 innehöll bestämmelser om samverkan mellan de olika ländernas arbetsmarknadsmyndigheter. En sådan samverkan är en förutsättning för att den gemensamma arbetsmarknaden skall fungera på ett för alla parter tillfredsställande sätt. Enligt TCO:s mening är samverkan mellan de svenska och finska arbetsmarknadsmyndigheterna inte av den omfattning som överenskommelsen får anses ha avsett. Det visas bland annat av flera företags s. k. värningsresor samt av det förhållandet, att blott en mindre del av de flyttande besöker arbetsförmedlingen före flyttningen.

Samarbetet mellan de svenska och finländska arbetsmarknadsmyndigheterna behöver intensifieras. Så många invandrare som möjligt bör vända sig till arbetsförmedlingen före flyttningen. Det är i det sammanhanget en uppgift för de svenska arbetsmarknadsmyndigheterna att förse sina finska motsvarigheter med underlag för sådan förmedlingsverksamhet samt i övrigt med informationsmaterial innehållande uppgifter som behövs för ett rationellt och välövärdigt invandringsbeslut från de enskilda finska arbetssökandenas sida. Inte minst väsentligt är, att de sökande informeras om de praktiska svårigheter som ibland möter invandrare, vilka inte före flyttningen inhämtat grundläggande kunskaper i svenska språket. På motsvarande sätt borde det på de svenska arbetsförmedlingarna finnas en platsjournal eller andra uppgifter om lediga platser i Finland för dem, som överväger återflyttning.

TCO fäster av naturliga skäl en mycket stor vikt vid att invandrarna får en tillfredsställande information om partsförhållandena på den svenska arbetsmarknaden och de fackliga organisationernas verksamhet. Det är en uppgift, som naturligtvis i första hand åvilar de fackliga rörelserna själva, men arbetsmarknadsmyndigheterna bör också känna ett ansvar i detta sammanhang.

I medlemsförslaget om den finska arbetskraftens förhållanden har man inte lagt tonvikten vid bristerna i den arbetsmarknadspolitiska samordningen, utan i stället betonat de i och för sig viktiga frågorna om anpassningsåtgärder efter invandringen.

Hittillsvarande erfarenheter visar att många invandrades språkkunskaper och kännedom om svenska förhållanden är otillfredsställande även efter en lång tids vistelse i vårt land. Enligt TCO:s mening är det nödvändigt att omfattande åtgärder snarast vidtas så att man kan komma tillrätta med nu föreliggande och kommande problem på detta område. I första hand bör de

kommunala och statliga myndigheternas ansvar och skyldigheter gentemot invandrarna preciseras bättre än hittills. Frågan om vilket organ, som skall ha det övergripande och samordnande ansvaret på primärkommunal nivå, måste klaras ut. Resurserna för kurativ och uppsökande verksamhet måste kraftigt förstärkas, och kommunerna åläggas skyldighet att anordna särskild vuxenutbildning av tillfredsställande omfattning för invandrarna. Erfarenheterna tyder på att många nu lämnas åt sitt öde och att undervisningen i svenska inte har tillräcklig omfattning. Åtskilliga lämnar kurserna utan tillräckliga språkkunskaper.

Det är angeläget att understryka arbetsgivarnas ansvar för den invandrade arbetskraftens anpassning och språkträning. Särskilt höga krav måste ställas på introduktionen av nyanställda invandrare. Dessa bör också beredas möjlighet till språkstudier under ordinarie arbetstid.

Hemnavarande familjemedlemmar har inte sällan en oförstående inställning till behovet av språkträning. Särskilda stimulansåtgärder från samhällets sida, t. ex. stimulansbidrag, torde behöva övervägas.

Invandrarbarnens skolgång har visat sig bereda omfattande problem. Möjligheterna till insatser begränsas bland annat av bristande lärarresurser. TCO vill därför framhålla nödvändigheten av en kraftig satsning på lärarfortbildningen. Ökade stödinsatser erfordras genom förskolan och hela ungdomsskolan. Vidare är läromedelssituationen otillfredsställande.

TCO vill kraftigt understryka förslagsställarnas allmänna åsikt om behovet av ytterligare åtgärder för att underlätta den finska arbetskraftens anpassning till den svenska arbetsmarknaden och i samhället i övrigt.

Arbetsgruppen för finska invandrarfrågor utreder anpassningsfrågor åt bland annat invandrarutredningen. Utredningsarbetet sker enligt vad TCO inhämtat i visst samarbete med finska myndigheter.

Som tidigare framgått anser TCO liksom förslagsställarna, att de svenska och finska regeringarna har ett gemensamt intresse för hur de finska invandrarernas introduktion och anpassning sker på svensk arbetsmarknad och i svenskt samhällsliv. Däremot finner TCO förslagsställarnas hemställan om en rekommendation rörande anpassningsfrågorna från Nordiska rådet mindre angelägen. TCO utgår nämligen från, att arbetsgruppen för finska invandrarfrågor bedriver sitt arbete så, att förslag till nya och utvidgade anpassningsåtgärder snarast kan framläggas. Sådana förslag är en angelägenhet för bägge länderna och bör därför underkastas de svenska och finska regeringarnas gemensamma prövning.

Stockholm den 19 oktober 1970

Tjänstemännens centralorganisation (TCO)

Lennart Bodström

Jan-Erik Nyberg

Föreningen Norden:

Medlemsförslaget fäste uppmärksamhet på de allvarliga problem som drabbar invandraren i samband med överflyttningen från Finland till Sverige. Genom invandringens ändrade karaktär under slutet av 1960-talet, då i allt större utsträckning arbetstagare med ringa yrkesutbildning från agrara förhållanden sökt sig till den svenska arbetsmarknaden, har problemen än mer accentuerats. Ett mycket allvarligt problemkomplex som medlemsförslaget fäster speciell vikt vid är de svårigheter som bristande kunskaper i svenska skapar. Ur individens synpunkt framstår dock de sociala problemen som minst lika betydelsefulla, varför åtgärder på språkundervisningens område enligt föreningens uppfattning inte kan frikopplas från åtgärder på det sociala fältet.

Föreningen har sedan länge ägnat hithörande frågor uppmärksamhet, då de är betydelsefulla även från de allmänna nordiska samarbetssträvandenas synpunkt. Kontinuerlig kontakt har hållits med föreningens finländska systerorganisation förbundet Pohjola-Norden. Redan 1960 tillsatte föreningen en särskild nämnd för finskspråkig verksamhet, vilken arbetat för att genom åtgärder för stärkandet av finska språkets ställning i Sverige inom en rad samhällsområden underlätta de finsktalandes anpassning till det svenska samhället. En rad initiativ har tagits för en ökad satsning på samhällsinformation på finska, finskspråkiga radio- och TV-utsändningar och inte minst reella möjligheter för invandrarnas barn att inom det svenska skolväsendets ram få undervisning i modersmålet. Föreningen har med tillfredsställelse noterat att en rad förbättringar på dessa områden kommit till stånd, inte minst genom tillkomsten av statens invandrarverk och det för regeringarna i Sverige och Finland gemensamma organet Finsk-svenska utbildningsrådet.

Från nordisk samarbetssynpunkt är det viktigt att svenska språkets ställning inom det finska skolväsendet stärks och naturligtvis vore det även önskvärt att kännedomen om Sverige i Finland ökade starkt inte minst inom skolväsendet, men dessa åtgärder bör tillmätas ett egenvärde och inte sammankopplas med de språkproblem som möter den finsktalande invandraren i Sverige. Ansvar för den undervisning i Sverige som är nödvändig för att den finsktalande invandraren skall beredas möjligheter att anpassa sig till sin nya omgivning bör självklart ligga på mottagarlandet. Vidare är det angeläget att man genom arbetsmarknadsmyndigheternas försorg redan i Finland sprider kunskap om Sverige till den arbetskraft som avser att flytta. Denna information bör dock ges betydligt mer konkret utformning än den allmänna informationsverksamheten om Sverige. Den till utvandrarerna riktade informationen bör speciellt uppmärksamma frågor rörande arbetsmarknad, social trygghet och utbildning.

Det förtjänar i detta sammanhang nämnas att föreningen sedan år 1965

varje sommar anordnat 20 å 30 fjortondagars intensivkurser i svenskt vardagspråk och talspråk för sådan ungdom från Finland som tagit praktiskt arbete i Sverige. Deltagandet i kurserna har varit kostnadsfritt. Arbetsmarknadsstyrelsen har anslagit erforderliga medel. I genomsnitt har omkring 500 ungdomar årligen genomgått kurserna. Verksamheten, som blivit livligt uppskattad, kommer av allt att döma att fortsätta. Eventuellt kan den utvidgas.

Ett viktigt led i invandrarens möjligheter till social och kulturell anpassning i den nya omgivningen är också att hans möjligheter till egenverksamhet tillvaratas. En värdefull insats i detta sammanhang gör Riksförbundet finska föreningar i Sverige som har aktiva lokalföreningar på de flesta av de orter, där ett större antal inflyttade finnar bor. Föreningen Norden avser nu att i samarbete med Riksförbundet såsom försöksverksamhet få till stånd en vidgad aktivitet gällande finnarna i Västmanlands län, där dels dessas antal är särskilt stort, dels båda organisationerna förfogar över en välfungerande föreningsapparat. Verksamheten skall avse ökad orientering bland finnarna om svenskt samhällsliv, ökade kontakter mellan finnar och svenskar samt ökad upplysning bland svenskar om finnarnas bakgrund och situation.

Inte minst viktigt är att åtgärder i större skala vidtas för att sprida upplysning om invandrarna bland den svenska allmänheten, bl. a. för att nedbryta de många gånger diskriminerande och anpassningshämmande attityder som invandraren möter. Föreningen har därför för avsikt att intensifiera sitt arbete på detta fält och har som en första åtgärd ansökt om medel för en finsk reselektor som i svenska skolor skulle ha till uppgift att sprida kännedom om det moderna Finland, språkförhållandena i Finland och de finsktalande invandrarbarnens situation i Sverige.

Det bör konstateras att de inflyttade finnarna, så länge de icke blivit svenska medborgare, saknar rösträtt i Sverige och har svårigheter att delta i hemlandets val. Detta ter sig starkt otillfredsställande. Utan tvivel vore det rimligt om de t. ex. efter två års vistelse i Sverige finge kommunal rösträtt här, inte minst mot bakgrunden av att de i form av skatt tillför landet betydande inkomster, beträffande vilkas användning de för närvarande inte har något inflytande. Föreningen Norden har hos den svenska grundlagsberedningen gjort framställning om att i Sverige bosatta nordbor skall få kommunal rösträtt efter två års vistelse.

Det föreliggande medlemsförslaget gäller problem av central och tilltagande betydelse både för de direkt berörda människorna, förhållandet Finland—Sverige och de och de nordiska sammanhangen överhuvud. Även kvantitativt är frågan av stor räckvidd, då antalet till Sverige inflyttade finnar är mycket stort och oavbrutet synes öka. För närvarande brukar anges att antalet invånare i Sverige med finska som förstaspråk överstiger 300 000. En säker beräkning föreligger inte. Det måste anses anmärkningsvärt att man i samband med 1970 års folk- och bostadsräkning i Sverige underlät

att inhämta uppgifter om förstaspråk. Något så när säkra dylika uppgifter ter sig nödvändiga som grundval vid bedömningen av vilka och hur omfattande åtgärder som erfordras för att de av förslagsställarna påtalade problemen skall kunna bli föremål för effektiv och rationell behandling.

Under hänvisning till det sålunda anförda får därför centralstyrelsen för Norden, svensk förening för nordiskt samarbete tillstyrka, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Finland och Sverige att intensivifiera sitt arbete vad gäller att underlätta de till Sverige inflyttade finnarnas anpassning till det svenska samhället, vilket är en förutsättning för att de i olika avseenden icke skall bli sämre ställda än landets övriga befolkning.

Stockholm den 10 november 1970

För Föreningen Nordens centralstyrelse

Enligt uppdrag:

Arne F. Andersson

Verkst. dir.

Sulo Huovinen

Sekreterare

Riksförbundet finska föreningar i Sverige:

— — — anser dess författare att de flesta anpassningssvårigheterna hos de finska invandrarna till största delen beror på ofullständiga eller helt obefintliga kunskaper i svenska språket. I denna framställning hänvisas dessutom till i följd inträffade händelser, onödiga konflikter och splittringar beroende på bristande språkkunskaper. Förslagets undertecknare syftar väl på den i landet inträffade serien av strejker och argumenterar som om de i språket okunniga finländarna stod bakom händelserna. I avsaknad av egentlig bevisning — arbetstagareorganisationerna stöder ju inte denna tolkning — måtte förklaringen att oroligheterna inom arbetsmarknaderna är orsakade av bristande språkkunskaper vara ett rätt tvivelaktigt effektsökeri. En helt annan sak är, att även finländarna var tvungna att under oroligheterna avbryta sitt arbete.

Behärskandet av svenska språket är en grundförutsättning till anpassning. Helt oberoende av språkkunskaper är emellertid de arbets- och bostadsförhållanden, löner och andra faktorer som råder i samhället. I stället är det självklart att språkkunskaper i sinom tid ger möjligheter att bevaka sina egna intressen. Åtgärder som avser att befrämja inläring av svenska språket bör få betydligt större effektivitet. Motiveringen för språkstudier bör emellertid utföras på ett annat sätt än genom ett tjataktigt upprepan- de som utesluter andra i en anpassningsprocess medverkande faktorer. Beroende på arbetskraftens rörlighet, åldersstruktur, utbildningsnivå etc. är det uppenbart att det fortfarande kommer att finnas en enbart finsktalande folkdel i landet. Speciell uppmärksamhet borde därför riktas på en effekti-

visering av finskspråkig service för denna folkdel — en sak som medlemsförslagets avfattare har lämnat obeaktad. Utvidgandet av tolkserviceverksamhet t. ex. kräver kraftiga stödåtgärder. Arbetsgivarnas instruktionsprogram inom industrin borde snarast utvidgas så att överenskommelsen angående ifrågavarande program skulle täcka arbetsmarknaden i dess helhet. Fortsatt utbildning av finska invandrare på arbetsplatserna borde garanteras. Bostadspoliitik av kommunerna samt arbetsgivarnas anskaffning av arbetskraft borde koordineras etc. Även befolkningens mentalhygieniska frågor förutsätter åtgärder, som de båda länderna borde uppmärksamma.

I framställningen förelägges sålunda sålunda en önskan att den finska befolkningen skulle inlemmas i det svenska samhället. Hurudant inlemmande det är frågan om framgår icke av framställningen. Vi vill dock framhålla att anpassning till det svenska samhället förutsätter anpassning av både grundbefolkning och invandrare. Denna synpunkt saknas i förslaget. Vi anser även önskan om erhållande av praktikantplatser för finska ungdomar i Sverige som symptomatisk. Även andra synpunkter i formgivning av ungdomens framtid torde finnas än enbart en ökning av kunskaper om Sverige. Det är speciellt viktigt att skolornas läroplaner i varje nordiskt land omfattar alltmer sådana ämnen som kan öka kunskapen om de övriga grannländerna.

I sin helhet grundar medlemsförslaget sig på det vidare obevisade antagandet, att efterfrågan av arbetskraften i Sverige fortsätter även i framtiden. Vi kan inte heller undvika att märka att det i texten framskymtar en tendensmässig tanke om Finland som Sveriges arbetskraftsreserv. En något klarare betoning på tal om det nordiska samarbetet skulle ha varit önskvärt vid avfattande av förslagets motiveringar. Man kunde ha fäst mycket allvarigare uppmärksamhet vid ökad efterfrågan av arbetskraft i Finland än vad som gjorts.

I princip ställer vi oss positiva till det intensivare samarbetet mellan regeringarna att försöka anpassa den finska arbetskraften till Sveriges arbetsmarknad. Vid planering av samarbetet borde ändock karaktären av flyttningstrafiken observeras. Från Sverige återvänder årligen cirka 30 procent av de inflyttade till sitt hemland. Om samarbetet mellan regeringarna skall effektiviseras är det nödvändigt att problemet med återvändandet uppmärksammas i båda länderna och att möjligheterna till det förberedes på ett mera effektivt sätt. Med hänseende till detta borde samhällsinformationen m. m. om de båda länderna intensifieras.

Lidingö den 10 oktober 1970

Riksförbundet finska föreningar i Sverige

Osmo Hormia

Ordförande

Martti Pöysälä

Generalsekreterare

*BILAGA 5***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över
medlemsförslaget**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om den finska arbetskraftens förhållanden. Förslaget har behandlats av utskottet vid dess möten i Odense den 27—28 november 1970 och i Stockholm den 18 januari 1971. I Odensemötet deltog som sakkunnig kanslirådet Bert Isacson, Sverige.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Finland och Sverige att intensifiera sitt arbete vad gäller att underlätta den finska arbetskraftens anpassning till den svenska arbetsmarknaden. Förslagsställarna uppehåller sig vid den ökade invandring som under senare år skett till Sverige från Finland och vid de olika anpassningssvårigheter som därvid uppstått. Förslagsställarna anser att huvudorsaken till de finska invandrarnas kontaktsvårigheter torde vara bristande kunskaper i svenska språket. Åtgärder behöver därför särskilt sättas in på språkundervisningens område. Det pekas även på behovet av ytterligare information om det svenska samhället. Förslagsställarna menar att initiativ även bör tagas från finsk sida. Det anses angeläget att sprida information i Finland om den svenska arbetsmarknaden till den arbetskraft som avser att flytta till Sverige. Information bör likaså spridas i Sverige om arbetsförhållandena i Finland med tanke på den arbetskraft som önskar återvända till Finland.

2. Remissyttrandena

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Finland

Statsrådets kansli.

Finansministeriet.

Social- och hälsovårdsministeriet.

Undervisningsministeriet, kommissionen för finnarnas utbildningsfrågor.

Arbetskraftsministeriet.

Finlands industriförbund.

Finlands arbetsgivares centralförbund.

AKAVA r. y.

Pohjola-Norden r. f.

Sverige

Svenska ambassaden i Helsingfors.
 Skolöverstyrelsen.
 Arbetsmarknadsstyrelsen.
 Statens invandrarverk.
 Invandrarutredningen.
 Svenska kommunförbundet.
 Svenska arbetsgivareföreningen (SAF).
 Sveriges industriförbund.
 Landsorganisationen i Sverige (LO).
 Tjänstemännens centralorganisation (TCO).
 Föreningen Norden.
 Riksförbundet finska föreningar i Sverige.

I remissmaterialet återfinnes en så gott som genomgående positiv inställning till förslaget. *Sveriges industriförbund*, *Svenska arbetsgivareföreningen* och *Tjänstemännens centralorganisation* i Sverige ifrågasätter dock huruvida en rekommendation från rådet är nödvändig i detta läge, med hänsyn till att frågan är aktuell i andra sammanhang.

Flertalet remissorgan anser språkundervisningen vara det område på vilket åtgärder i första hand bör vidtagas för att underlätta de finska invandrarnas anpassning till det svenska samhället. *Statsrådets kansli* i Finland uppehåller sig särskilt vid denna fråga och menar att det är mycket viktigt att alla kategorier av de finska invandrarna nås. Härmed åsyftas särskilt de hemmavarande husmödrarna, som, vilket framgår av flera remissyttrandena, är en grupp som svårigen nås av språkundervisningen. *Svenska kommunförbundet* föreslår i detta sammanhang en anordning med språkundervisning i form av gemensam familjeundervisning, varigenom fler kategorier bör kunna nås. *TCO* påpekar likaså de hemmavarande familjemedlemmarnas behov av språkträning. *Skolöverstyrelsen* och *statens invandrarverk* i Sverige uppehåller sig vid den kostnadsfria svenskundervisning som sedan 1965 givits åt vuxna invandrare i Sverige, till vilken viss samhällsorienterande del även knutits. *Skolöverstyrelsen* meddelar att sedan 1965 erbjuds alla vuxna invandrare till Sverige kostnadsfri undervisning i svenska. Undervisningen sker huvudsakligen på fritid. *Skolöverstyrelsen* finner uppgiften svårbemästrad. Som en förklaring härtill anføres att många invandrare saknar studievana och erfarenhet av teoretisk utbildning. En påbörjad undervisning avbrytes ofta. *Invandrarutredningen* i Sverige anmäler att delbetänkande, "utbildning för invandrare", kommer att avlämnas i början av år 1971, omfattande förslag angående undervisning i svenska språket, samhällsorientering m. m. *Arbetsmarknadsstyrelsen*, *statens avtalsverk* och *Svenska kommunförbundet* tar upp frågan om svenskundervisning till invandrare på betald arbetstid. Överläggningar härom har inletts mellan arbetsmarknadens parter. *Föreningen Norden* i Sverige framhåller att språkundervisningens betydelse ej får överbetonas i förhållande till behovet av

åtgärder på det sociala fältet. *Statens invandrarverk* betonar att svenskundervisningen är den insats som är mest angelägen och grundläggande för invandrarens anpassning och strider på intet sätt mot den finsktalande invandrarens naturliga krav att bibehålla sin kontakt med det finska språket och den finska kulturen.

Radions och televisionens betydelse som förmedlare av information och kultur framhålles bl. a. av *Statsrådets kansli* i Finland och *Svenska ambassaden i Helsingfors*. Förbättrade möjligheter att höra och se grannlandets radio- och TV-program anses som något särskilt betydelsefullt.

Flera remissorgan uppehåller sig vid invandrarens behov av att vidmakthålla kontakten med hemlandets kultur och språk. *Skolöverstyrelsen* i Sverige har för avsikt att framställa studiematerial över förhållandena i de mest representativa länderna, varifrån invandring till Sverige sker, att användas i första hand av invandrarna själva. Studiematerialet är emellertid avsett även för svenskar och anses kunna bidra till att överbrygga de tendenser till motsättningar som kan iaktas mellan invandrare och den svenska befolkningen. *Föreningen Norden* i Sverige har för att bredda kunskaperna om det moderna Finland i Sverige ansökt om medel för en finsk reselektor i svenska skolor. *Finlands arbetsgivares centralförbund* och *Finlands industriförbund* pekar likaså på betydelsen för den finska arbetskraften av kontakt med den finska kulturen och språket och de finska arbetsmarknadsförhållandena. Med hänsyn till att ett icke obetydligt antal av de finska arbetstagarna återvänder till Finland bör information ges om förhållandena på den finska arbetsmarknaden, där för närvarande brist råder på yrkeskunniga arbetare. *Finlands industriförbund* framhåller att det är viktigt att finna medel som minskar den finländska arbetskraftens benägenhet att flytta till Sverige och som medverkar till att så många som möjligt av dem som redan flyttat återvänder till hemlandet. *Arbetskraftsministeriet* i Finland framhåller att man försöker att hålla den i Sverige bosatta finska befolkningen kontinuerligt informerad om arbetsmarknaden i Finland. *Svenska arbetsgivareföreningen* och *Sveriges industriförbund* påpekar likaså behovet av information om förhållandena i Finland till sådana invandrare i Sverige som önskar återvända till Finland och menar att en samverkan måste ske mellan de svenska och finska myndigheterna härvidlag. *Riksförbundet finska föreningar i Sverige* understryker likaså detta.

Finansministeriet i Finland uppehåller sig vid den finska arbetskraftens fortgående utflyttning, som anses äventyra den ekonomiska tillväxten i Finland. Ministeriet föreslår att hela frågan om den samnordiska arbetsmarknaden tas upp till diskussion i det planerade nordiska ministerrådet.

Förslagsställarnas påpekande om behov av information i Finland angående förhållandena på svenska arbetsmarknaden för sådana som avser att ta arbete i Sverige understrykes av *LO*, *SAF*, *Sveriges industriförbund*, *Svenska kommunförbundet*, *TCO* och *Föreningen Norden* i Sverige. Svenska kom-

munförbundet framhåller, att arbetsmarknadsmyndigheterna i både Finland och Sverige bör samverka för att ge god information om svenska arbetsmarknadsförhållanden före flyttning från Finland. Denna information är en viktig åtgärd i strävandena att förebygga anpassningsproblemen i Sverige.

Arbetskraftsministeriet i Finland, *Svenska ambassaden i Helsingfors*, *arbetsmarknadsstyrelsen* och *Föreningen Norden* i Sverige uppehåller sig särskilt vid förslagsställarnas påpekanden om praktikantutbyte. *Arbetskraftsministeriet* framhåller att praktikantförmedlingen får ses som ett ytterst viktigt medel i stärkandet av ungdomens kunskaper om grannlandet och dess levnadsförhållanden och samtidigt som en form för att öka dess kunskaper i svenska. *Arbetsmarknadsstyrelsen* anför att olika initiativ tagits i Sverige för att tillgodose behovet av feriearbetstillfällen för finländsk ungdom. *Föreningen Norden* har med medel anvisade av arbetsmarknadsstyrelsen årligen sedan 1965 givit intensivkurser i svenska för finska praktikanter. *Ambassaden* framhåller att det stora intresse som finns hos finska ungdomar för praktikantutbyte tyvärr ej helt kan tillgodoses inom befintliga arrangemang. Införandet av obligatorisk undervisning i svenska i den finska grundskolan kan väntas medföra ytterligare behov av praktikant-tjänstgöring och andra former för praktisk språkträning i Sverige.

Arbetsmarknadsstyrelsen i Sverige påpekar behovet av en klar ansvarsfördelning mellan berörda intressenter så att invandring till och anpassning i Sverige sker så smidigt som möjligt. Arbetsgivare, fackföreningar, statliga och kommunala myndigheter får därvid åläggas särskilda ansvarsområden. Arbetsmarknadsstyrelsen har framlagt ett program för denna ansvarsfördelning.

Statsrådets kansli i Finland och *statens invandrarverk* i Sverige uppehåller sig kring frågan om ökad forskning om invandrare, deras bakgrund och villkor. Det framhålls att visst forskningsarbete kommit i gång såväl i Sverige som i Finland. Insatserna måste dock ännu anses helt otillräckliga. Statsrådets kansli föreslår att ett samarbete kommer igång mellan Sverige och Finland för att samordna det nordiska forskningsprogrammet, förverkliga gemensamma projekt och eventuellt även skapa ett gemensamt forskningsorgan.

3. U t s k o t t e t

Till Sverige har under efterkrigstiden förekommit en avsevärd invandring. Den har till största delen skett från övriga nordiska länder. Omkring 250 000 människor beräknas ha flyttat till Sverige från Finland under efterkrigsperioden fram till och med år 1970. Den 1 oktober 1970 fanns i Sverige c:a 112 500 arbetsansmällda finska medborgare.

Den fria nordiska arbetsmarknaden har möjliggjort en omfattande invandring. Enligt särskild klausul i överenskommelsen av år 1954 om ge-

mensam arbetsmarknad skall de centrala arbetsförmedlingsmyndigheterna i berörda länder samarbeta för att arbetskraften i största möjliga omfattning skall förmedlas genom den offentliga arbetsförmedlingen. Det kan emellertid noteras, att en icke obetydlig del av invandringen sker vid sidan av den offentliga arbetsförmedlingen. Enligt uppgifter i remissmaterialet beräknas endast en tredjedel av den invandrande finska arbetskraften gå genom den offentliga arbetsförmedlingen. De finska arbetsförmedlingarna tillhandahåller informationsmaterial om den svenska arbetsmarknaden, vilket utgivits på finska av arbetsmarknadsstyrelsen i Sverige. Då den övervägande delen av invandrarna går vid sidan av den offentliga arbetsförmedlingen och därför ej nås av informationen om Sverige, kommer invandrarna mången gång till Sverige med bristfälliga och ofta direkt felaktiga uppgifter om svenska förhållanden. Den verklighet de möter motsvarar ofta icke förväntningarna.

För invandrarna uppstår därför lätt svårigheter vad gäller anpassningen till och kontakterna med det svenska samhället och det svenska arbetslivet. Förslagsställarna anser, att huvudorsaken till anpassningssvårigheterna återfinnes i de finska invandrarnas bristande kunskaper i svenska språket. Så gott som samtliga remissorgan delar denna uppfattning och trycker starkt på att utöver de insatser som redan gjorts från svensk sida för att bereda invandrarna möjlighet till svenskundervisning bör ytterligare initiativ tagas. Enligt utskottets uppfattning utgör undervisningen i svenska språket en betydelsefull faktor för att hjälpa invandrarna tillräkta i samhällslivet och synes vara grundläggande för anpassningen. Utskottet menar att undervisningen i svenska ej heller kan anses stå i strid med de finsktalande invandrarnas naturliga krav på att bibehålla sin kontakt med det finska språket och den finska kulturen. Förbättrade möjligheter till språkstudier bör därför ges invandrarna enligt utskottets mening. Utskottet utgår från att den överenskommelse som nyligen träffats mellan Arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen om svenskundervisning på betald arbetstid kommer att i viss utsträckning tillgodose detta önskemål.

Svenskundervisningen bör enligt utskottets uppfattning ej endast nå de finska invandrare som finns i produktionen. De hemarbetande kvinnorna blir ofta isolerade i sin nya miljö på grund av bristande språkkunskaper och kontakt med det omgivande samhället. Det är angeläget att språkundervisningen når ut till alla grupper av finska invandrare. Språkundervisning i form av gemensam familjeundervisning för finländska invandrare borde kunna prövas. Den inom skolöverstyrelsen i Sverige särskilt tillsatta arbetsgruppen angående invandrarnas svenskundervisning kunde överväga denna möjlighet.

Remissmaterialet ger vid handen att skolgången för de från Finland invandrade barnen bereder svenska kommuner med stor tillströmning av invandrare vissa problem. Skolmyndigheten i den mottagande kommunen

underrättas sällan i förväg om nya elevers ankomst och kan ej därför stå rustade att ta emot invandrarbarnen. Utskottet finner angeläget att fortlöpande kontakter mellan skolmyndigheterna i Finland och Sverige etableras i denna sak. Vidare är önskvärt att information ges i Finland om att alla barn som vistas varaktigt i Sverige är skolpliktiga till 16 år. Skolpliktens längd i Sverige upplevs nämligen av många invandrande föräldrar och elever som en obehaglig överraskning.

Ett viktigt moment i anpassningsåtgärderna för de finska invandrarna är enligt utskottet grundläggande information och orientering till den finska arbetskraften om förhållandena på den svenska arbetsmarknaden före avresan från Finland. I remissmaterialet har understrukits att informationen bör göras betydligt mer konkret än den allmänna information som nu lämnas om Sverige. Informationen bör särskilt uppmärksamma frågor rörande arbetsmarknad, social trygghet och utbildning. Förhållandet är emellertid såsom tidigare nämnts att en stor del av den finska arbetskraft, som söker sig till Sverige, går vid sidan av den offentliga arbetsförmedlingen i Finland, som tillhandahåller informationsmaterial på finska om den svenska arbetsmarknaden. Denna arbetskraft nås ej av befintlig information. Enligt utskottets mening är en intensifiering av samarbetet mellan ländernas arbetsmarknadsmyndigheter nödvändig för att få arbetskraften i större utsträckning än nu sker att vända sig till den offentliga arbetsförmedlingen i Finland före flyttningen till Sverige. Det är därför utskottet med tillfredsställelse noterar att beslut fattats vid möte mellan Finlands och Sveriges arbetsministrar i december 1970 om tillsättande av en arbetsgrupp för effektivisering av arbetet mellan arbetsförmedlingarna i Finland och Sverige i syfte att arbetskraftens flyttning mellan de båda länderna skall ske via den offentliga arbetsförmedlingen.

Enär den fria arbetsmarknaden avser att underlätta arbetskraftens rörlighet över gränserna, är det naturligt att information ges även i syfte att hålla den finska arbetskraften underrättad om arbetsmarknadssituationen och om förhållandena över huvud i hemlandet. Enligt vad utskottet erfarit under hand ingår i nämnda arbetsgrupps uppgifter även att undersöka på vad sätt en information av detta slag skall ske. Utskottet utgår därför från att frågan om information om arbetsmarknadsförhållandena i Finland och rörande andra omständigheter av betydelse för personer, som är intresserade av att flytta tillbaka till Finland, blir löst inom arbetsgruppen.

Information på finska om det svenska samhället och förhållandena på arbetsmarknaden är emellertid också nödvändig för invandrarna i Sverige, så länge de inte lärt sig svenska språket. Förslagsställarnas påpekande om betydelsen av arbetslivsorientering för invandrare torde vara värt att beakta. Utskottet finner att särskild uppmärksamhet bör ägnas åt att informationen verkligen når fram och förstås av den som informationen riktar sig till. För de finska invandrarna är möjligheten att under en övergångs-

tid erhålla tolkservice av stor betydelse. Av remissmaterialet framgår att rekommendation lämnats till kommunerna om tillhandahållande utan kostnad av tolkservice till icke svensktalande personer för erhållande av berättigad kommunal service. Utskottet finner önskvärt att denna rekommendation efterföljs.

Vid bedömningen av frågan om de finska invandrarnas förhållanden i Sverige måste beaktas att för invandrarnas trygghet och trivsel i Sverige är kontakten med hemlandets kultur och språk betydelsefull. Möjligheterna att återvända till Finland måste vara en realitet att räkna med. Dessa underlättas genom bibehållande av kontakten med det egna språket. Radio och television spelar i detta avseende en viktig roll som informations- och kulturförmedlande organ. Sändningar på grannlandets språk förekommer i begränsad omfattning. Huvuddelen av befolkningen i Finland och i Sverige saknar möjlighet att direkt höra eller se grannlandets radio- och TV-program. Av stort värde för de finska invandrarnas trivsel i Sverige vore, att den finska radions sändningar gjordes hörbara över hela Sverige. Dessa frågor har vid olika tillfällen tagits upp i Nordiska rådet. Utskottet vill i detta sammanhang peka på det medlemsförslag om utbyggnad av TV-samarbetet mellan Finland och Sverige (*Sak A 292/k*) som behandlas av rådets kulturutskott.

Under återopande av vad ovan anförts hemställas,

att Nordiska rådet antager följande rekommendationer:

1. Nordiska rådet rekommenderar regeringen i Sverige att i samråd med Finlands regering vidtaga ytterligare åtgärder i syfte att främja de finska invandrarnas anpassning till det svenska samhället och den svenska arbetsmarknaden samt att i ökad omfattning tillgodose de finska invandrarnas sociala och kulturella behov på deras modersmål;
2. Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att i samråd verka för att den till Sverige inflyttade finskspråkiga befolkningens kulturella och övriga kontakter med hemlandet effektivt upprätthålles.

Stockholm den 18 januari 1971

<i>Pentti Antila (Smp)</i>	<i>Roald Bye (A)</i>	<i>Erling Dinesen (S)</i>
<i>Sven Hammarberg (s)</i>	<i>Lars Korvald (Kf)</i>	<i>Lars Larsson (s)</i>
	Förman	
<i>Gerda Møller (KF)</i>	<i>Niels Mørk (S)</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson (cp)</i>
<i>Antti-Veikko Perheentupa (Sd)</i>	<i>Salve Salvesen (A)</i>	<i>Raino Westerholm (Kr)</i>

Medlemsförslag om löneskydd vid konkurs

(Väckt av Tage Johansson, Bror Lillqvist, Ulf Sundqvist och
Thorstein Treholt)

Arbetstagarnas löneskydd när företag går i konkurs är ofullständigt. Lönefordringarna har visserligen förmånsrätt till betalning. Det händer emellertid inte så sällan att arbetstagarnas fordringar på inestående lön är värdelösa, därför att konkursboet praktiskt taget saknar tillgångar. Beräkningar som har gjorts i Sverige tyder på att den totala förlusten på lönefordringar i konkurser som har inletts år 1965, rör sig omkring 5 miljoner kronor och att motsvarande förlust i 1966 års konkurser är några miljoner kronor större. Även om löneanspråken blir helt eller delvis tillgodosedda, tvingas arbetstagarna ofta att vänta ganska länge på betalning. Enligt gjorda undersökningar sker utbetalningar i allmänhet mer än sex månader efter konkursbesluten.

Frågan om att trygga arbetstagarnas lönefordringar i konkurs har på senare tid tilldragit sig åtskillig uppmärksamhet. I Nordiska rådet har behandlats frågan om enhetliga regler i Norden för lönefordringars förmånsrätt i konkurs. En rekommendation härom antogs vid adertonde sessionen (nr 12/1970). Fråga är nu om man icke borde gå ett steg längre och skapa ett garantisystem för lönefordringar.

En lönegaranti skulle då gälla sådana löne- och pensionsfordringar som i konkurs har förmånsrätt. Det skulle innebära bl. a. att vissa personer i ledande ställning i aktiebolag och med eget stort aktieinnehav lämnas utanför.

Lönegarantin bör avse allt som kan hänföras till avlöningsförmån på grund av anställning och bör dessutom omfatta vissa skadestånd m. m. Ett visst maximum för betalning enligt garantin för varje arbetstagare torde böra föreskrivas, t. ex. vid 15 000 svenska kronor. Knappast något socialt välmotiverat anspråk på löneskydd skulle då falla utanför lönegarantin. Statens garanti borde täcka även vissa av de kostnader som löneborgenären kan behöva vidkännas för att få ut sin fordran, i huvudsak konkursansökningskostnader.

För att hindra missbruk och undvika andra komplikationer kan det bli nödvändigt att hålla inne med betalning enligt garantin till dess viss tid

gått efter konkursbeslutet t. ex. en--tre månader. Viss möjlighet borde dock finnas för löneborgenär att få betalning tidigare. Arbetstagaren skulle efter konkursutbrottet kunna överlåta sin lönefordran till sin fackliga organisation eller till en av organisationen bildad fond. Organisationen eller fonden kan då infria fordringen och betala arbetstagarna. Genom garantin får organisationen eller fonden senare betalt. Lönegarantin skulle finansieras av en av arbetsgivaren betald lönegarantiavgift. Det torde vara tillräckligt om denna avgift utgår med 0,5 promille av arbetsgivarens löneutgifter.

Det skulle vara värdefullt om en ordning liknande den ovan redovisade kunde införas i alla nordiska länder. Ett förslag har för Sveriges del framlagts i detta land (inrikesdepartementets promemoria maj 1970). Behovet av en sådan lönegaranti torde emellertid vara i stort sett detsamma i alla länderna.

Med hänvisning till det anförda föreslår vi,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att genomföra ett enhetligt lönegarantisystem vid konkurs.

Stockholm, Helsingfors och Oslo i augusti 1970

Tage Johansson (s)

Bror Lillqvist (Sd)

Ulf Sundqvist (Sd)

Thorstein Treholt (A)

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Justitsministeriet:**

— — — skal justitsministeriet efter brevveksling med arbejdsministeriet meddele:

Spørgsmålet om tilvejebringelse af et løngarantisystem ved konkurs er for tiden til behandling i det danske folketing i anledning af et privat lovforslag om oprettelse af en garantifond for lønmodtagere. Det må forventes, at medlemsforslaget vil indgå i folketingsudvalgets overvejelser.

For så vidt angår spørgsmålet om mulighederne for at tilvejebringe et ensartet løngarantisystem i de nordiske lande, skal man fremhæve, at et sådant system formentlig må knyttes snævert til de gældende konkursbestemmelser.

Man skal endvidere fremhæve, at der med hensyn til feriegodtgørelse, der også er omfattet af medlemsforlaget, gælder forskellige regler i de nordiske lande, og at dette vil kunne vanskeliggøre indførelse af ensartede bestemmelser om løngaranti.

Da spørgsmålet som nævnt er under overvejelse i folketinget, ser justitsministeriet sig ikke i stand til på nuværende tidspunkt at fremsætte yderligere bemærkninger til medlemsforlaget.

Der henvises til vedlagte skrivelse af 11. december 1970 fra arbejdsministeriet med bilag (*se nedan*).

København, den 16. december 1970

P. m. v.

E. b.

Ole Unmack Larsen

Arbejdsministeriet:

Som det vil være justitsministeriet bekendt, har medlemmer af socialdemokratiet den 10. november 1970 i folketinget fremsat forslag til lov om Lønmodtagernes Garantifond. Første behandling af forslaget har fundet sted den 2. december 1970, jfr. vedlagte eksemplar af fortryk af Folketingstidende, sp. 1835 ff (*här ej tryckt*).

Spørgsmålet om tilvejebringelse af et løngarantisystem ved konkurs er således på denne baggrund taget op til behandling i Danmark, og det må formodes, at også det nævnte forslag fremsat af medlemmer af Nordisk Råd vil indgå i de videre overvejelser.

For så vidt specielt angår spørgsmålet om muligheden for at tilvejebringe et ensartet løngarantisystem i de nordiske lande skal man pege på, at et sådant system formentlig må knyttes snævert til gældende konkursbestemmelser, jfr. det af arbejdsministeren under første behandling af lovforslaget anførte.

Endvidere skal man pege på, at der med hensyn til feriegodtgørelse, der også skulle omfattes af et løngarantisystem, gælder forskellige regler i de nordiske lande, og at dette ville kunne vanskeliggøre indførelse af ensartede bestemmelser om løngaranti.

Arbejdsministeriet finder i øvrigt på nuværende tidspunkt at burde afvente den videre behandling i folketinget af det nævnte lovforslag.

København, den 11. december 1970

Lauge Dahlgaard

K. Kampmann

Dansk Arbejdsgiverforening:

Således foranlediget skal man anføre, at konkursloven i sommeren 1969 blev ændret til fordel for lønmodtagerne, så at disses stilling i konkurstilfælde blev yderligere sikret. Krav på løn og vederlag for arbejde i skyldneres tjeneste, feriegodtgørelse m. v. står således fremtidig forrest i konkursfølgen umiddelbart efter de egentlige massekrav (krav opstået i anledning af selve konkursen og ved konkursboets behandling).

Det skal i denne forbindelse oplyses, at der også på andre punkter for øjeblikket er bestræbelser i gang for at sikre lønmodtagernes krav i konkurstilfælde. Dette gælder således hvad angår garantiordninger for feriepenge.

I betragtning af de ovenanførte ændringer og de igangværende bestræbelser synes der ikke i Danmark at være noget relevant behov for regler på nordisk grundlag vedrørende et ensartet løngarantisystem ved konkurs.

København, den 1. december 1970

Dansk Arbejdsgiverforening

Arne Lund

Aage Tarp

Landsorganisationen i Danmark:

— — — tillader vi os hoslagt i fotokopi at fremseende eksemplar af et af folketingsmand Erling Dinesen m. fl. den 10. november d. å. i folketinget fremsat forslag til Lov om Lønmodtagernes Garantifond (*se Bihang*), idet vi samtidig skal bemærke, at Landsorganisationen i Danmark kan tilslutte sig de i nævnte forslag med bemærkninger indeholdte principper og betragtninger.

København, den 3. december 1970

Thomas Nielsen

Verner Sørensen

BIHANG

**Forslag
til Lov om Lønmodtagernes Garantifond**

§ 1. Med det formål at sikre lønmodtagerne udbetalingen af tilgodehavende løn, feriegodtgørelse m. v. i overensstemmelse med denne lov oprettes Lønmodtagernes Garantifond.

§ 2. Lønmodtagernes Garantifond omfatter alle lønmodtagere beskæftiget her i riget.

§ 3. Garantifondens opgave er i form af forlods udbetaling og endelig afholdelse af tab at sikre lønmodtageres økonomiske fordringer mod arbejdsgivere i tilfælde af virksomheders konkurs, betalingsstandsninger m. v.

Stk. 2. Garantien omfatter tilgodehavende løn, feriegodtgørelse samt ethvert øvrigt økonomisk krav, som udspringer af et ansættelsesforhold.

Stk. 3. Lønmodtagerens krav er sikret efter denne lov, selv om arbejdsgiveren ikke har indbetalt bidrag til fonden.

Stk. 4. Fonden indtræder i lønmodtagerens krav mod konkursboet, arbejdsgiveren m. v. i det omfang, hvori den har betalt tilgodehavendet.

§ 4. Lønmodtagernes Garantifond oprettes under arbejdsministeriet, som administrerer fondens midler under behørig hensyntagen til den fornødne likviditet.

Stk. 2. Den daglige administration af fondens arbejde, herunder med behandling af modtagne anmeldelser og foretagelse af udbetalinger, varetages af et sekretariat.

§ 5. Arbejdsministeren fastsætter de nærmere regler for fremgangsmåden ved ydelse af garanti efter denne lov samt for fondens administration i øvrigt.

§ 6. Garantifondens midler tilvejebringes ved bidrag fra arbejdsgiver-side. Enhver, der efter lov om Arbejdsmarkedets Tillægspension betragtes som arbejdsgiver, betaler for hver af de i virksomheden ansatte lønmodta-

gere, der er fyldt 18 år, et årligt bidrag til fonden på 5 kr. Indbetalingen foretages årligt forud og finder sted i forbindelse med indbetalingen af bidrag til Arbejdsmarkedets Tillægspension.

Stk. 2. Arbejdsministeren kan regulere bidragets størrelse i forhold til fondens behov for midler.

§ 7. Med bode straffes den arbejdsgiver, der undlader at betale bidrag til Lønmodtagernes Garantifond trods påkrav herom.

§ 8. Denne lov træder i kraft den . . . . .

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

Lønmodtagernes beskyttelse af lønkrav m. v. i tilfælde af virksomheders konkurs, betalingsstandsninger m. v. er ufuldstændig og bør udbygges.

Efter de hidtidige regler i konkursloven var krav på løn og andet vederlag privilegerede krav på lige fod med en lang række andre privilegerede fordringer, navnlig skatter og afgifter.

Ved lov nr. 332 af 18. juni 1969 om ændring af lov om konkurs er privilegiet for krav på skatter og afgifter afskaffet, således at fordringer på løn m. v. alene skal vige for boets massekrav. Endringen af konkursloven indebærer, at lønkrav kan påregnes dækket i større omfang i tilfælde af en arbejdsgivers konkurs m. v. end efter den hidtidige konkursorden.

Der kan imidlertid stadig blive tale om alvorlige tab for lønmodtagerne i konkurstillfælde samt i øvrigt i tilfælde af betalingsstandsninger. Ikke mindst i den seneste tid har bl. a. strukturændringer og omlægning af arbejdsprocesserne inden for industri og håndværk bevirket, at mange virksomheder har måttet give op, hvilket har haft til følge, at mange lønmodtagere ikke har fået fuld dækning for tilgodehavende løn m. v.

Hertil kommer den afgørende rolle, tidsfaktoren spiller. Selv i de tilfælde, hvor lønmodtagernes krav helt eller delvis dækkes, tvinges lønmodtagerne som regel til at vente temmelig længe på at få deres penge. Eksempelvis kan nævnes, at tidsfaktoren ofte betyder, at feriegodtgørelse — selv om der er dækning i boet — ikke kan udbetales, når ferien skal holdes, ligesom foretagne undersøgelser viser, at udbetaling i almindelighed først finder sted lang tid efter konkursbegæringens indgivelse.

På denne baggrund er det naturligt, at spørgsmålet om at skabe en beskyttelse af lønmodtagerkravene i tilfælde af virksomheders konkurs m. v. har tiltrukket sig stor opmærksomhed, og behovet for at etablere en garantifond til sikring af midlernes udbetaling må bedømmes som stort.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til § 2.

Det foreslås, at alle lønmodtagere skal være omfattet af ordningen, hvilket samtidig indebærer, at der ikke vil være administrative vanskeligheder forbundet med personkredsens afgrænsning.

Det bemærkes, at lønmodtagerens krav er sikret efter loven, selv om arbejdsgiveren ikke har indbetalt bidrag til fonden, jfr. § 3, stk. 3.

Til § 3.

Det foreslås i stk. 1 at sikre lønmodtagernes økonomiske fordringer mod arbejdsgivere i form af forlods udbetaling og endelig afholdelse af tab. Herved er tænkt på at sikre lønmodtagerne udbetalingen af de pågældende fordringer inden for en rimelig frist — uanset om den senere viser at være hel eller delvis dækning for kravene. At sikringen gælder såvel i tilfælde af virksomheders konkurs som i tilfælde af betalingsstandsninger m. v., skal ses i sammenhæng hermed.

Det foreslås i stk. 2, at garantien skal omfatte løn, feriegodtgørelse samt ethvert øvrigt økonomisk krav, som udspringer af et ansættelsesforhold. Feriegodtgørelse er direkte nævnt på grund af den praktiske betydning.

Til § 4.

Tilvejebringelse af fondens midler og administrationen heraf vil på baggrund af den foreslåede indbetalingsform af arbejdsgiverbidrag gennem Arbejdsmarkedets Tillægspension være enkel, ligesom administrationen af udbetalinger og endelig afholdelse af tab ikke kan påregnes at blive særlig byrdefuld.

Administrationsudgifterne må derfor antages at blive meget beskedne.

Til § 6.

Det foreslås i stk. 1, at fondens midler tilvejebringes ved, at enhver, der efter lov om Arbejdsmarkedets Tillægspension betragtes som arbejdsgiver, betaler bidrag til fonden, hvilken ordning ikke er forbundet med administrative vanskeligheder.

Den foreslåede ordning med hensyn til indbetaling af bidrag fra arbejdsgiverside vil betyde et årligt samlet beløb på ca. 8 mill. kr., beregnet på grundlag af et samlet antal ATP-registrerede lønmodtagere på ca. 1,7 mill.

Indbetaling af bidrag foreslås foretaget årligt forud og af praktiske grunde i forbindelse med indbetalingen af bidrag til Arbejdsmarkedets Tillægspension, som herefter overfører midlerne til garantifonden, hvilken ordning må antages at være særdeles enkel og nem at administrere.

I stk. 2 er det foreslået, at arbejdsministeren kan regulere bidragets størrelse i forhold til fondens behov for midler, og fonden vil således kunne hvile i sig selv. Behovet for fondsmidler antages ikke at blive særlig stort, da fonden efter foretagne udbetalinger indtræder tilsvarende i lønmodtagernes krav mod konkursboet m. v. og således efterfølgende må antages at få tilbageført en væsentlig del af de udbetalte beløb.

Akademikernes Samarbejdsudvalg har i skrivelse den 18 november 1970 forklarat sig stødt medlemsförslaget.

Fællesrepræsentation for Danske Arbejdsleder- og Tekniske Funktionærforening:

— — — skal Fællesrepræsentationen for Danske Arbejdsleder- og Tekniske Funktionærforeninger udtale, at forslaget om at gennemføre ensartet løngarantisystem ved konkurs har vor interesse.

Det kan oplyses, at fællesrepræsentationen er repræsenteret i et af arbejdsministeriet i 1968 nedsat udvalg bl. a. vedrørende garanti for feriegodtgørelse i tilfælde af konkurs, og at fællesrepræsentationen også har opmærksomheden henledt på ønskeligheden af sikring af løn- og pensionskrav ved konkurser.

Antallet af konkurser i Danmark, der berører fællesrepræsentationens medlemmer, har i den senere tid været i stigning, og hyppigheden af tilfælde, hvor der enten ingen dækning er for lønkrav, eller hvor sådanne ikke fuldt ud kan indfries, synes at være tiltagende.

Ligeledes er fællesrepræsentationen bekendt med tilfælde, hvor det udover lønkrav drejer sig om krav vedrørende pensionspræmier, der er tilbageholdt i lønmodtagerens løn som dennes præmieandel, men hvor hverken denne andel eller arbejdsgiverens — som regel dobbelt så store — præmieandel er indbetalt til pensionsforsikringsselskabet, forinden virksomheden er erklæret konkurs, og hvor der herefter har vist sig ikke at være midler til dækning af pensionspræmierne. .

Fællesrepræsentationen kan tiltræde forslaget om et maksimum for betaling efter den foreslåede garanti på f. eks. svenske kroner 15 000 — svarende til omkring danske kroner 22 000 — idet et sådant maksimum ikke synes at kunne udelukke motiverede krav om løn- og pensionstilgodehavender, selv eventuel tilgodehavende feriegodtgørelse taget i betragtning.

På baggrund af ovenstående skal fællesrepræsentationen anbefale, at medlemsforslaget nyder fremme.

København, den 18. november 1970

Peder Nielsen

Vilh. Eller

F i n l a n d

Justitieministeriet:

Arbetstagares lönefordrans ställning i arbetsgivarens konkurs har tidigare varit mycket otillfredsställande reglerad. Detta berodde därpå, att i samma förmånsrättskategori som lönefordringarna även var offentligträttsliga tillgodohavanden och på arbetsförhållande grundade pensionsfordringar, vilka uppgå till rätt stora belopp. De bevakades också såsom maximibelopp och det var ofta ett tidsödande arbete att reda ut deras slutliga storlek. Härav följde, att en del av lönefordringarna inte blev betalade vid konkurs och att utbetalningen fördröjdes. Detta missförhållande har påtalats bl. a. i Nordiska rådet. Genom en lagändring den 4 november 1966 (536/66) har arbetstagares ställning i arbetsgivarens konkurs dock under-

gått en avsevärd förbättring. Enligt gällande rätt har arbetstagares på arbetsförhållande grundade lönefordran bästa s. k. allmänna förmånsrätt. Före lönefordringarna utgår allenast i dödsbos konkurs begravningsutgifterna och kostnaderna för bouppteckningen och de fattigas andel. Några större svårigheter för löntagarna vid arbetsgivarens konkurs har efter lagändringen icke förspöts. Lönefordringarna utgår nu utan onödigt dröjsmål och kan ofta erläggas fullt ut. Heft och hållet kan riskerna för förluster naturligtvis icke elimineras genom de medel lagstiftningen om förmånsrätt i konkurs erbjuder.

Ett sätt att ytterligare förbättra löntagares ställning i arbetsgivarens konkurs erbjuder det i medlemsförslaget föreslagna garantisystemet. Redan tidigare har i diskussionerna om förbättring av löntagares ställning framställts förslag om införande av en obligatorisk ansvarsförsäkring. Detta förslag har dock stött på motstånd bl. a. på grund av de därmed förbundna kostnaderna. De med systemet förbundna avgifterna måste ställas i relation till det skydd därmed uppnås. En ingående undersökning borde i varje fall företagas för att utröna de kostnader som kan beräknas uppkomma genom det föreslagna systemet. Dessutom borde en jämförelse göras mellan dessa kostnader och de kostnader en ansvarsförsäkring skulle betinga. Enär löntagarnas förluster i Finland för närvarande kan betecknas såsom relativt små får kostnaderna icke heller uppgå till belopp som blir betungande. Den i medlemsförslaget uppgivna avgiften om 0,5 promille av arbetsgivarens löneutgifter uppgå till 8 152 500 mark.

För att löntagares lönefordringar skulle erhålla fullständigt skydd borde den föreslagna garantin också omfatta de fall, att arbetsgivaren inlett ackordsförhandlingar eller inställt sina betalningar, ty i dessa fall kan åtminstone dröjsmål med utbetalningen av lönerna uppstå. Eljest finns anledning antaga att konkursernas antal kommer att öka. Möjligheterna att även i dessa fall göra utbetalningar enligt garantin borde övervägas. Det är nämligen angeläget att försöka undvika konkurser som inte har annan funktion än att tjäna som underlag för utbetalning av lönefordringar enligt statens garanti.

För undvikande av missbruk bör de förutsättningar noggrant anges under vilka betalning enligt garantin kan fordras. Enär de vid konkursens början obetalade lönerna borde utbetalas så snart som möjligt efter konkursutbrottet före bevakningen och konkursdomen borde grunden för anspråken och deras berättigande prövas förrän utbetalningen. Då tid även bör reserveras för denna prövning kommer utbetalningen av lönerna att i motsvarande mån fördröjas. Av det ovan sagda följer, att det föreslagna garantisystemet blir invecklat och svårhanterligt. Från den utestående lönefordran, som omfattas av garantin, bör även avdragas den lön arbetstagaren under uppsägningstiden förvärvat på annat håll eller som utbetalats i arbetslöshetsersättning. Den prövning av fordringarna som är nödvändig för

undvikande av missbruk kan leda till att det föreslagna garantisystemet förlorar sin betydelse. Dessutom kan systemet leda till att konkursmässiga företag kan fortsätta sin verksamhet.

Även om det på grund av det ovan sagda förefaller ovisst om det föreslagna systemet skulle fylla de därtill knutna förhoppningarna, anser justitieministeriet att saken borde undersökas i nordiskt samarbete.

Helsingfors den 10 december 1970

Kai Korte

Avdelningschef

Harald af Hällström

Lagstiftningsråd

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund:

Frågan om arbetstagares löneskydd i konkurs är som sådan viktig. Enligt vår uppfattning tryggar vår gällande lagstiftning arbetstagarnas rättigheter förhållandevis väl genom att deras löner i konkursfall har förmånsrätt jämfört t. o. m. med offentlighetsrättsliga fordringar. Vi önskar även fästa uppmärksamheten på det faktum, att industriarbetarnas fordringar på grund av de ikraftvarande lönebetalningsperioderna vanligen gäller lönen för en eller två veckor. Om frågan behandlas uteslutande med tanke på tryggandet av arbetstagarnas utkomst, anser vi vårt nuvarande socialskyddssystem redan som sådant garantera arbetstagarna förutsättningar för en nödvändig utkomst, såvida de utan eget förvållande blivit arbetslösa. Detta gäller även när ett arbetsförhållande upphör på grund av konkurs. Det vore därför enligt vår uppfattning inte motiverat att förverkliga medlemsförslaget. Då vi inte heller känner till, att arbetsstagarorganisationerna någonsin skulle ha behandlat frågan, anser Arbetsgivarnas i Finland centralförbund att det inte vore ändamålsenligt att i detta skede skapa ett garantisystem i likhet med det ovannämnda. Ifall ett dylikt system dock i framtiden skulle visa sig bli aktuellt, är vi beredda att på nytt ta ställning till frågan.

Helsingfors den 31 december 1970

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund

Ingvar S. Melin

Finlands fackföreningars centralförbund r. f.¹:

Finlands fackföreningars centralförbund meddelar, att förbundet tillstyrker medlemsförslaget och ger det hela sitt stöd samt anser, att saken skyndsamt borde lösas på det föreslagna sättet.

Helsingfors den 20 november 1970

Finlands fackföreningars centralförbund r. f.

Niilo Hämäläinen

Arvo Hautala

Tjänstemannaorganisationernas centralförbund r. f.:

— — — meddelas härmed, att undertecknat centralförbund omfattar förslaget till samnordisk lagstiftning angående skydd för lönefordran vid konkurs. Även om lönefordrans prioritet i konkursfall enligt vår lagstiftning är obestridlig, har sagda stadga inte i samtliga fall praktisk betydelse, främst av den anledningen att konkursboet är insolvent. Då arbetstagare genom sin arbetsinsats in i det sista fullgjort sina skyldigheter gentemot företaget och sålunda även ökat konkursboets tillgångar, är vederbörande även berättigad till ersättning för sitt arbete. Genom att ta i bruk det föreslagna systemet komme man att uppnå detta mål.

Förslaget avser att utanför systemet lämna bl. a. vissa personer i ledande ställning inom företaget. Enligt centralförbundets åsikt borde av löntagare lämnas utanför endast verkställande direktör, som i sista hand ansvarar för företagets verksamhet samt fattade beslut. Även om också andra personer i chefsställning ev. kan ha stor del i att verksamheten felriktats utgör dessa de facto experter utan beslutanderätt i sak. Att dra gränsen på andra grunder och dymedelst lämna en del av företagets personal utanför systemet, ter sig enligt centralförbundets uppfattning ej motiverat. Av den anledningen föreslås att, då ifrågavarande medlemsförslag till Nordiska rådet ställes inför verkställighet, även ovannämnda synpunkter beaktas.

Helsingfors den 28 december 1970

Tjänstemannaorganisationernas centralförbund r. f.

Aarne I. Välikangas

Direktör

Lauri Hyppönen

Generalsekreterare

¹ Yltrandet översatt från finska.

AKAVA r. y.:

Genom en lag (536/1966) av den 4 november 1966 ändrades lönefordrans förmånsställning vid konkurs sålunda, att lönefordringarna numera näst efter boets förvaltningskostnader innehar förmånsrätt till betalning vid konkurs. Pantinnehavaren har dock fortsättningsvis förmånsrätt framför lönefordringarna. Efter denna reform har lönefordran i allmänhet utfåtts vid konkurs, ifall den inte varit obetald en längre tid.

Enligt AKAVA:s uppfattning skulle man kunna förbättra lönefordrans förmånsställning endast genom att förordna, att lönefordringar äger rätt till betalning ur sådan egendom, som innehas med panträtt, framom sådan borgenär, som har dylik egendom i handom som säkerhet för sin fordran. Härvid kunde dock realkreditens ställning råka i farozonen. På vissa konjunkturkänsliga områden förekommer det därför anledning att i undantagsfall avkräva arbetsgivaren en kreditförsäkring eller annan garanti för att vid fall av konkurs trygga utfäendet av lönefordringarna. Ett sådant arrangemang skulle dock resultera i en höjning av utgiftsnivån.

I Finland utreder för närvarande en speciell kommitté reformeringen av förmånsrättslagstiftningen. Ordförande i kommittén är avdelningschef T. I. Kasanen. Enligt AKAVA:s mening föreligger det skäl att bringa det i Nordiska rådet väckta medlemsförslaget till denna kommittés kännedom och utredning. Kommittén torde nästa år avge sitt belänkande, på grundval av vilket man sedan kan värdera lönefordrans ställning och skydd vid konkurs.

Helsingfors den 23 december 1970

AKAVA r. y.

Risto Kauppila

Styrelsens förste viceordförande

Unto Rissanen

Verkställande direktör

N o r g e**Justis- og politidepartementet:**

Justisdepartementet har forelagt ovennevnte medlemsforslag for Kommunal- og arbeidsdepartementet, Landsorganisasjonen i Norge og Norsk arbeidsgiverforening. Uttalelsene fra Kommunal- og arbeidsdepartementet og Landsorganisasjonen i Norge vedlegges (*se nedan*).

For så vidt gjelder beskyttelse av lønnsfordringer i konkurs, kan opplyses at reglene om fortrinnsrett for arbeidstakeres lønnsfordringer i konkurs ble revidert ved prioritetsloven 31. mai 1963 på grunnlag av en delinnstilling

fra konkurslovutvalget som arbeider med revisjon av akkord- og konkurslovgivningen i nordisk samarbeid. Konkurslovutvalget vil etter det opplyste avgi innstilling i løpet av 1971, og vil da blant annet fremlegge forslag til en lov om fordringshavernes dekningsrett hvor reglene om fortrinnsrett er innarbeidet.

Justisdepartementet antar at spørsmålet om beskyttelse av lønnsfordringer bør vurderes generelt i forbindelse med behandlingen av konkurslovutvalgets innstilling. Den ordning med et ensartet nordisk lønnsgarantisystem i konkurs som foreslås i medlemsforslag A 296/j vil derfor bli vurdert i denne forbindelse.

Oslo, 8. desember 1970

Finn Backer

Trond Dolva

Kommunal- og arbeidsdepartementet:

Vi henviser til telefonsamtale med byråsjef Dolva 4. ds., hvorunder ble opplyst at saken var forelagt Landsorganisasjonen i Norge og Norsk arbeidsgiverforening til uttalelse. Vi vil sette pris på å bli gjort kjent med disse uttalelser.

Når det gjelder sikring av "dermed ligestillede ydelser" minner vi om at det i 1961 — etter samarbeid med det ærede departement — ble etablert en støtteordning for beskyttelse av fordringer på feriegodtgjøring ved arbeidsgiveres konkurs (senere utvidet til å omfatte feriepengetap ved hans manglende betalingsevne), ferielovens § 11, jfr. vedlagte avtrykk av rundskriv herfra av 28. mars 1968 til skifterettene (*här ej tryckt*). Til orientering kan meddeles at denne støtte-ordning har medført følgende erstatningsutbetalinger i de siste 5 år:

1965	kr.	1 102 608
1966	»	2 446 403
1967	»	1 168 133
1968	»	5 702 226
1969	»	2 327 644

Det store beløp i 1968 skyldes at vi måtte utbetale feriepengeerstatninger med tilsammen *kr. 2 978 153* til arbeidstakerne i en enkelt bedrift.

Oslo, 13. november 1970

Etter fullmakt

Hans Arisholm

N. P. Arctander

Landsorganisasjonen i Norge:

På bakgrunn av det faktum at en rekke arbeidstakere hvert år taper til dels betydelige beløp ved at deres arbeidsgivere går konkurs eller innstiller sine betalinger, har et utvalg innenfor Landsorganisasjonen i Norge vurdert hvilke tiltak som bør iverksettes for å hindre dette. Etter de undersøkelser som er foretatt, har man ikke i Norge noen samlet oversikt over de beløp som tapes. Man vet at det over den siste 5-årsperiode ble åpnet ca. 300 konkurser pr. år. En vesentlig del antas å være mindre bedrifter. Når det gjelder feriegodtgjøringen blir denne som kjent dekket av Feriefondet som opplyser at det gjennom siste 5-årsperiode har vært erstatningsutbetalinger på gjennomsnittlig 2,3 mill. kr. pr. år. Det er grunn til å regne med at det tapes et vesentlig større beløp ved innestående lønn, lønn i lovlig oppsigelsestid, pensjoner og andre lønnsytelser.

I Sverige gjorde man i 1965 regning med at arbeidstakerne tapte 5 mill. kr. ved konkurser og andre betalingsinnstillinger. Man gjør der regning med at dette beløp har steget i de senere år.

Etter Landsorganisasjonens oppfatning hefter det to vesentlige svakheter ved den gjeldende ordning i Norge.

For det første har ikke de fleste de tilstrekkelige midler til dekning av lønn og liknende krav. Det blir derfor sjelden full dekning selv om kravene er prioritert av første klasse, jfr. prioritetsloven av 31. mai 1963.

Den andre svakhet er at selv der hvor man får dekning, tar det uforholdsmessig lang tid før pengene blir utbetalt, idet bobehandlingen gjerne strekker seg over 1 til 2 år. Man har også eksempel på at et konkursbo først er gjort opp etter ca. 4 år. Etter gjeldende regler i konkursloven er det som kjent ikke adgang til for boet å utbetale noe på forskudd.

I Sverige foreligger det nå et forslag som i prinsippet går ut på at det offentlige skal garantere at full lønn også blir utbetalt ved konkurs. Dette garantiansvar er begrenset til 2 ganger det såkalte "basbeløp" som for tiden er sv. kr. 6 300,—. Man har således en begrensning på sv. kr. 12 600,—. Ordningen forutsetter at arbeidstakerne skal få dekning senest 3 måneder etter konkursen. Det er forøvrig også åpnet adgang til å overføre lønnskravet til faglige organisasjoner som kan forskuttere beløpet.

Det svenske forslag har stor likhet med den ordning som allerede er etablert i Norge for så vidt angår feriegodtgjøring, jfr. ferielovens § 11.

Vi tillater oss å foreslå at det for Norges vedkommende gjennomføres en ordning i likhet med den som nå er foreslått i Sverige. Det skulle imidlertid ikke være noe grunnlag for å etablere noen maksimumsgrense for beløpenes størrelse. Det vil også være relativt sjelden at de innestående beløp sammen med lønn i lovlig oppsigelsestid, vil overstige en eventuell maksimumsgrense. Den ordning som etableres vil kunne lages etter mønster av den vi allerede kjenner gjennom dekning av feriegodtgjøring. Når det gjelder finansie-

ringen, mener vi at arbeidsgiverne her må være solidarisk ansvarlige på samme måte som ved feriegodtgjøring. Det naturlige vil derfor være at det fastsettes en mindre avgift på arbeidsgivernes hånd.

Vi vil understreke at ordningen ikke bare bør omfatte de rene konkurstilfeller, men også de tilfeller hvor arbeidsgiveren ikke kan gjøre opp lønnskrav på grunn av manglende betalingsevne som ikke har utløst en konkurshandling. Dette er som kjent også ordningen for feriegodtgjøring.

Det forslag vi her fremmer vil også være vårt svar på det ærede departements brev av 29. oktober d.å. vedrørende forslag til rekommandasjon nr. 12/1970 i Nordisk Råd. Det følger av det som foran er nevnt at vi vil støtte et slikt forslag til rekommandasjon.

Oslo, 30. november 1970

Tor Aspengren

Sverige

Riksförsäkringsverket:

Kungl. Maj:t har förelagt innevarande års riksdag en proposition (nr 201) med förslag till lag om statlig lönegaranti vid konkurs, m. m. Enligt förslaget skall arbetsgivare till finansiering av den statliga lönegarantin tills vidare erlägga lönegarantiavgift med belopp som motsvarar en femtiondels procent av summan av vad han under året utgett som lön till arbetstagare hos honom i pengar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad eller, vid s. k. överenskommelse enligt 3 kap. 2 § andra stycket sista punkten lagen om allmän försäkring, annan ersättning för utfört arbete. Vid avgiftsberäkning skall bortses från arbetstagare, vars lön under året inte uppgått till trehundra kronor och lön eller ersättning som för arbetstagare och år överstigit sju och en halv gånger det vid årets ingång gällande basbeloppet. Lönegarantiavgiften föreslås alltså bli debiterad på samma avgiftsunderlag som arbetsgivaravgiften till sjukförsäkringen och yrkesskadeförsäkringen.

Anknytningen till sjukförsäkringsavgiften innebär att lönegarantiavgift i vissa fall kommer att debiteras i Sverige såväl för svenska arbetstagare som sänts för arbete utomlands som för utländska arbetstagare i Sverige.

Om svensk arbetsgivare sänt en arbetstagare som är svensk medborgare för arbete utomlands, gäller nämligen, att arbetsgivaren i sina uppgifter till yrkesskade- och sjukförsäkringarna skall redovisa arbetstagaren för tid intill ett år efter dennes avresa från Sverige.

För utländsk arbetsgivare gäller, att han skall erlägga yrkesskade- och sjukförsäkringsavgift i Sverige för svensk arbetstagare som han sysselsätter här i landet. Om den utländska arbetsgivaren kan anses driva verksam-

het i Sverige och därvid anlitar utländsk arbetskraft, är han i regel skyldig att erlægga yrkesskade- och sjukförsäkringsavgift även för de utländska arbetstagarna. I den mån bestämmelserna i artikel 10 punkt a) i den nordiska konventionen om social trygghet är tillämpliga tar man dock inte ut yrkesskade- och sjukförsäkringsavgift för medborgare i annat nordiskt land som utsänts för arbete i Sverige för de första 12 månaderna av deras vistelse här.

Om garantisystem grundade på arbetsgivaravgifter införs i övriga nordiska länder kan frågan om dubbelbetalning av avgiften tänkas komma upp beroende på hur avgiftsreglerna utformas. Dessa frågor torde dock såvitt riksförsäkringsverket kan finna inte bli av större betydelse.

Stockholm den 27 november 1970

L.-Å. Åström

K. Ljungholm

Svenska arbetsgivareföreningen:

Medlemsförslaget innebär att man i samtliga nordiska länder bör införa ett löneskydd för arbetstagare vid konkurs. Förslaget skisserar också innehållet i en sådan ordning. Samtidigt åberopar förslagsställarna det departementsförslag i ifrågavarande hänseende som tidigare framlagts i Sverige. Oavsett huruvida förslagsställarna menat att det svenska förslaget borde anpassas till förslagsställarnas synpunkter är läget nu det att proposition i fråga framlagts och att denna kommer att behandlas inom den närmaste tiden.

Med hänsyn härtill avstår föreningen från att framföra synpunkter beträffande de enskildheter varigenom medlemsförslaget skiljer sig från propositionen.

Stockholm den 30 oktober 1970

Svenska arbetsgivareföreningen

Erik Elmstedt

Erik Forstadius

Landsorganisationen i Sverige:

Förslagsställarna hemställer att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att genomföra ett enhetligt lönegarantisystem vid konkurs. För Sveriges del har nu en proposition med förslag till lag om statlig lönega-

ranti vid konkurs m. m. lämnats till riksdagen. LO kan för sin del tillstyrka att liknande lagstiftningsåtgärder vidtages av övriga nordiska länder.

Stockholm den 30 november 1970

Landsorganisationen i Sverige

Arne Geijer

Ove Kjellgren

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om lønbeskyttelse ved konkurs.

Udvalget har behandlet forslaget på møder den 14. januar 1971 i Stockholm og den 15. februar 1971 i København.

I møderne den 14. januar og den 15. februar 1971 deltog justitieminister Erkki Tuominen, Finland, statsråd Egil Endresen, Norge, og statsrådet Lennart Geijer, Sverige. I mødet den 15. februar 1971 deltog tillige justitsminister Knud Thestrup, Danmark, justitsminister Auður Auðuns, Island, og statsrådet Carl Lidbom, Sverige.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget går ud på at anbefale regeringerne at gennemføre et ensartet løngarantisystem ved konkurs.

Forslagsstillerne påpeger, at de gældende regler om lønkravs fortrinssstilling ved konkurs ikke altid er tilstrækkelige til at sikre betaling. Hvis konkursboet savner midler, vil lønprivilegiet være værdiløst, og nogle svenske undersøgelser har godtgjort, at de samlede årlige tab på denne måde drejer sig om adskillige millioner kroner. Men selv i de tilfælde, hvor lønkravene fyldestgøres helt eller delvis, tvinges arbejdstagerne til at vente på betalingen i et tidsrum, som i Sverige almindeligvis udgør mere end et halvt år efter konkursens indtræden.

Efter forslagsstillernes opfattelse kan disse mangler afhjælpes ved, at staten garanterer for dækning af alle fordringer på løn, pension og erstatning i tilknytning hertil, som har fortrinssstilling ved konkurs. Garantien bør dog maksimalt kunne udgøre et nærmere fastsat beløb for hver arbejdstager (f. eks. 15 000 sv. kr.), og udbetalinger i henhold til garantien bør først kunne finde sted, efter at et vist tidsrum er forløbet fra konkurs-

beslutningen (f. eks) én—tre måneder). I denne periode måtte arbejdstageren imidlertid kunne opnå forskudsbetaling gennem sin faglige organisation eller et af denne dannet fond, som så senere kan modtage betaling i henhold til garantisystemet.

Et sådant løngarantisystem bør efter medlemsforslaget finansieres gennem en af arbejdsgiverne betalt afgift, som det antagelig vil være tilstrækkeligt at fastsætte till 0,5 ‰ af arbejdsgivernes lønudgifter.

2. R e m i s y t r i n g e r

Medlemsforslaget har været sendt til udtalelse hos følgende myndigheder og organisationer:

Danmark:

Justitsministeriet.
Arbejdsministeriet.
Dansk Arbejdsgiverforening.
Landsorganisationen i Danmark.
Akademikernes Samarbejdsudvalg.
Fællesrepræsentationen for Danske Arbejdsleder- og Tekniske Funktionærforeninger.

Finland:

Justitieministeriet.
Arbetsgivarnas i Finland centralförbund.
Finlands fackföreningars centralförbund.
Tjänstemannaorganisationernas centralförbund.
AKAVA r. y.

Norge:

Justis- og politidepartementet.
Kommunal- og arbeidsdepartementet.
Landsorganisasjonen i Norge.

Sverige:

Riksförsäkringsverket.
Svenska arbetsgivareföreningen.
Landsorganisationen i Sverige.

Udtalelserne kan sammenfattes således:

Forslaget anbefales af arbejdstageres organisationer (dvs. *Landsorganisationen i Danmark, Fællesrepræsentationen, Akademikernes Samarbejdsudvalg, Tjänstemannaorganisationernas centralförbund, Finlands fackföreningars centralförbund, Finlands fackförbunds centralorganisation, Landsorganisasjonen i Norge og Landsorganisationen i Sverige*). En enkelt af arbejdstagerorganisationerne (L.O i Norge) vil endog gå videre end medlemsforslaget, idet den ikke finder grundlag for at fastsætte en maksimumsgrænse, ligesom det understreges, at ordningen også bør omfatte be-

talingsstandsning uden for konkurstillfælde. *Akava r. y.* mener, at forslaget bør udredes i komiteen for reformering af förmånsrättslovgivningen.

Arbejdsgivernes organisationer synes at være mindre begejstrede for forslaget. Det kan direkte *ikke anbefales* af *Dansk Arbejdsgiverforening* og *Arbetsgivarnas i Finlands centralförbund*. *Svenska arbetsgivareföreningen* afstår fra nærmere kommentarer under henvisning til den i Sverige fremlagte proposition til lov om statslig løngaranti ved konkurs.

Justitsministeriet og *arbejdsministeriet* knytter heller ikke realitetsbemærkninger til medlemsforslaget, men henviser til, at der i Danmarks folketing er fremsat et privat lovforslag om oprettelse af en garantifond for lønmodtagere. Lovforslaget er henvist til udvalgsbehandling. De to ministerier fremhæver dog, at det — i hvert fald i detaljer — kan vise sig vanskeligt at gennemføre ensartede nordiske bestemmelser, da et løngarantisystem formentlig må knyttes snævert til de gældende bestemmelser om konkurs og feriegodtgørelse, der ikke er fuldstændig overensstemmende.

Justitieministeriet peger på, at arbejdstagernes stilling ved arbejdsgiverens konkurs blev forbedret væsentligt ved ændringen af konkursordenen i 1966, og at lønfordringer i Finland dækkes uden unødigt forsinkelse og ofte i fuldt omfang. Det foreslåede løngarantisystem vil antagelig medføre betydelige omkostninger, og disse må i hvert fald beregnes og sammenlignes med omkostningerne ved en obligatorisk ansvarsforsikring. Garantisystemet måtte endvidere også dække akkord og betalingsstandsning uden for konkurs, og der måtte fastsættes nærmere regler for at hindre misbrug. Justitieministeriet antager herefter, at garantisystemet vil blive indviklet og vanskeligt at håndtere, og at det er uvist, om det vil indfri forhåbningerne, men man kan dog anbefale, at sagen undersøges på nordisk plan.

Justisdepartementet antager, at løngarantisystemet bør vurderes i sammenhæng med behandlingen af den indstilling, som konkurslovudvalget i Norge forventes at afgive i 1971, og som blandt andet vil indeholde forslag til en lov om fordringshavernes dækningsret, hvori reglerne om konkursordenen er indarbejdet.

Riksförsäkringsverket redegør nærmere for det af regeringen i Sverige fremsatte lovforslag om statslig løngaranti ved konkurs, som stort set svarer til medlemsforslaget.

3. U d v a l g e t

I Sverige er der den 11. december 1970 gennemført en lov (nr. 741) om statslig løngaranti ved konkurs. Herefter svarer staten for betaling af arbejdstagerens fordring på en falleret arbejdsgiver. Garantien omfatter løn- og pensionsfordringer med fortrinsret i konkursordenen samt tilsvarende erstatningskrav, og den kan for hver arbejdstager højst udgøre tre gange basisbeløbet efter loven om allmän försäkring (dvs. pr. september 1970: $3 \times 6\,400$ sv. kr. = $19\,200$ sv. kr.). Garantioordningen finansieres ved, at ar-

bejdsgiverne indbetaler 1/50 % af den årlige løn til arbejdstagerne beregnet på samme grundlag som afgiften til syge- og arbejdsulykkesforsikringen. Indbetalingerne indgår i et særligt fond.

Den svenske lovgivning muliggør tillige, at garantibeløbet kan udbetales relativt hurtigt (ved "förvaltarkonkurser" ca. tre måneder og ved "fattigkonkurser" én eller to måneder efter konkursbeslutningen). Endnu hurtigere udbetaling kan ske ved, at arbejdstageren efter konkursbeslutningen kan overlade fordringen til sin organisation eller et af denne (eventuelt sammen med arbejdsgiverorganisationen) forvaltet fond.

Loven omfatter ikke tilfælde af betalingsstandsning uden for konkurs.

Det i Danmark foreliggende lovforslag om Lønmodtagernes Garantifond er fremsat af medlemmer af socialdemokratiet. Forslaget har været til 1. behandling i folketinget og er nu henvist til udvalgsbehandling. Dette forslag går ud på at oprette et særligt garantifond under arbejdsministeriet, hvis opgave er ved forlods udbetaling og endelig afholdelse af tab at sikre lønmodtagernes økonomiske fordringer mod arbejdsgivere i tilfælde af konkurs, betalingsstandsninger m. v. Fondets midler skal efter forslaget tilvejebringes ved et af arbejdsgiverne betalt bidrag på årligt 5 kr. for hver ansat lønmodtager over 18 år.

Dette lovforslag indeholder ingen begrænsning af lønmodtagergruppen, der er omfattet af garantien, og ingen begrænsninger tids- eller størrelsesmæssigt i de af ordningen omfattede lønkrav.

I Norge har der siden 1961 eksisteret en støtteordning for beskyttelse af fordringer på feriegodtgørelse ved arbejdsgiveres konkurs (og manglende betalingsevne). I 1968 blev der i Danmark nedsat et udvalg til at overveje etablering af en særlig garantiordning til sikring af feriegodtgørelse, men dette arbejde er endnu ikke afsluttet.

Juridisk udvalg kan tiltræde, at beskyttelsen af arbejdstagernes lønfordringer og dermed sidestillede krav i tilfælde, hvor arbejdsgiveren går konkurs, er ufuldstændig. Lønfordringer har ganske vist i alle de nordiske lande fortrinsret i konkursordningen og der er på dette punkt i nogle af landene i de seneste år foretaget en væsentlig forbedring af arbejdstagernes stilling. Men det er alligevel uundgåeligt, at lønfordringer i en række tilfælde ikke fyldestgøres, eller at dette kun sker delvis, idet der findes konkursboer, der alene er i stand til at dække de såkaldte massekrav, som nødvendigvis må have dækning forud for alle andre krav. I sådanne tilfælde er konkursprivilegiet helt eller delvis værdiløst, ligesom det er ubestrideligt, at arbejdstagerne i alle tilfælde ofte må vente i længere tid på udbetalingen, som i almindelighed først sker, når hele konkursbehandlingen er afsluttet.

Udvalget har bemærket, at der i Norge allerede findes en tilfredsstillende ordning til sikring af feriegodtgørelse, men ordningen omfatter altså kun en begrænset del af arbejdstagernes lønkrav. Man har endvidere været

opmærksom på, at forholdene i Finland på hele dette område tilsyneladende ikke kan give anledning til helt den samme kritik som i de andre lande. Man må dog formode, at der også i Finland forekommer en række tilfælde, hvor konkursboet ikke har tilstrækkelige midler til at dække lønmodtagernes krav, eller hvor betalingen af disse trækker ud på grund af bobehandlingen. I princippet er der således i alle de nordiske lande (bortset fra Sverige) behov for at overveje de i medlemsforslaget fremførte tanker.

Efter udvalgets opfattelse taler stærke sociale hensyn for, at arbejdstagernes lønfordringer sikres i videst muligt omfang. Konkursprivilegiet udgør en form for sikring, men det er ikke altid tilstrækkeligt, og der har i de senere år været stigning i antallet af konkurser, hvilket formentlig i første række hænger sammen med strukturrationaliseringen.

Udvalget kan derfor være enig i den generelle målsætning, som medlemsforslaget er udtryk for. Den fuldstændige sikring af arbejdstagernes krav på løn og dermed sidestillede fordringer er et problem, som bør løses i alle de nordiske lande. Et fuldstændigt ensartet system vil næppe kunne gennemføres i alle fem lande, men det er efter udvalgets opfattelse heller ikke afgørende, om detaljerne i udformningen bliver ensartede. Forskellighederne i proces- og konkurslovgivningen og i den administrative og organisatoriske opbygning i landene vil antagelig bevirke, at løngarantiordningerne må indrettes med henblik på hvert af landenes særlige forhold, og forslagsstillerne har næppe heller forestillet sig andet. Det afgørende må være, at der tilvejebringes en tilfredsstillende løngarantiordning, enten ved lovgivning således som i Sverige, eller eventuelt ved frivillig overenskomst mellem arbejdsmarkedets parter, og at denne ordning sikrer arbejdstagerne fuldstændig betaling af deres krav på løn og andre fordringer som følge af arbejdsforholdet inden for en nogenlunde kort tidsfrist. Hermed vil man dog ikke udelukke, at der kan fastsættes et maksimumsbeløb for garantien, eller at denne på anden måde kan begrænses således som konkursprivilegiet, f. eks. tidsmæssigt eller til ikke at omfatte visse ledende stillinger. Også for så vidt angår finansieringen kan der eventuelt være grund til at tage hensyn til særlige nationale forhold i de enkelte lande.

Udvalget vil tillige fremhæve betydningen af, at der i forbindelse med etableringen af løngarantiordningen skabes sikkerhed imod misbrug, og at administrationen bliver så enkel som mulig. Ordningen bør ikke føre til opbygning af et besværligt og kostbart administrationsapparat, men må kunne virke i tilknytning til allerede eksisterende organer, således som det synes at være tilfældet efter den svenske lovgivning.

Udvalget indstiller herefter,

at Nordisk Råd i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Island og Norge at gennemføre et tilfredsstillende løn-garantisystem ved konkurs.

København, den 15. februar 1971

<i>Erik Adamsson (s)</i>	<i>Georg C. Ehrnrooth (Sv)</i>	<i>Erling Engan (Sp)</i>
<i>Svend Haugaard (RV)</i>	<i>Carl-Henrik Hermansson (vpk)</i>	<i>Allan Hernelius (m)</i>
<i>Matthias A. Mathiesen (Sj)</i>	<i>Clara Muncik (KF)</i>	<i>K. Axel Nielsen (S)</i>
		Formand
<i>Irma Rosnell (Skdl)</i>	<i>Pertti Salolainen (Kok)</i>	<i>Helge Seip (V)</i>
	<i>Thorstein Treholt (A)</i>	

Medlemsförslag

om förenklat tullförfarande för uthyrningsmaskiner

(Väckt av Eric Carlsson och Johannes Virolainen)

Inom Norden har vi som bekant på ett antal väsentliga områden kunnat undanröja de hinder som de nationella gränserna skapar. Men på många fält förorsakar de existerande gränserna alltfört hinder för ett naturligt och önskvärt samarbete. Som exempel härpå kan nämnas, att det alltjämt ej är möjligt att utan tullutgifter och administrativ omgång tillfälligt föra maskiner och redskap t. ex. på uthyrningsbas från ett nordiskt land till ett annat.

Vintern 1969/70 vände sig svenska skogsägare i gränstrakterna mot Norge ofta till norska uthyrningsfirmor för att få hyra traktorer och andra maskiner för skogsbruket, främst för att röja upp efter höstens omfattande stormfällningar i skogarna. För dessa traktorer och maskiner beviljades dispens från gällande svenska bestämmelser, så att skogsägarna fick temporär tullfrihet och skattefrihet, trots att traktorerna användes i egentlig inrikestrafik. I en interpellation i svenska riksdagen år 1970 framfördes önskemålet att detta förfarande skulle utsträckas att generellt gälla uthyrning och entreprenader av liknande slag. Näringsidkare i gränsbygderna skulle i så fall kunna anlita uthyrningsföretag i grannländerna på samma villkor som vid liknande transaktioner med inhemska företag. Det framhölls att nuvarande tullbestämmelser — när det krävs särskilt ansökningsförfarande och dispens i varje enskilt fall — i praktiken utgör hinder för uthyrning av maskiner över gränserna på ett smidigt sätt. Den svenske finansministern svarade på denna interpellation, att han ej var beredd att införa en ordning av ovannämnt slag generellt men att han liksom hittills var beredd att medverka till att dispens gavs när det fanns särskilda skäl.

En ändring i enlighet med interpellantens önskan skulle för Sveriges del förutsätta ändring i tulltaxeförordningen antingen i 8 § angående särskild tullfrihet eller i 10 § angående temporär tullfrihet. En ändring av denna art skulle dock få betydelse endast i de fall då den införda maskinen betjänas av medföljande yrkesutövare. Ett annat alternativ vore att öppna möjligheter att tillämpa bestämmelserna i 6 a § tullrestitutionsförordningen om s. k. reducerad restitution. Användningsområdet för reglerna i lagrummet skulle utvidgas till att omfatta materiel som används i skogsarbete och jord-

bruksarbete o. d. För närvarande äger reglerna tillämpning endast på materiel som brukas i arbeten å fastighet inrättad för industriell verksamhet. Här kan erinras om Nordiska rådets rekommendation nr 5/1955 angående tulllättnader vid tillfällig införsel av anläggningsmaskiner m. m. och denna rekommendations behandling. Väljes denna senare metod, skulle importören dock ej befrias från allehanda tullformaliteter. Vidare kvarsiode kravet på inbetalning av tull vid införseltillfället och en restitution vid återutförsel beräknad med avdrag för ett belopp som svarar mot 5 procent av tullbeloppet räknat för varje påbörjad månad.

Då ungefärligen likartade bestämmelser gäller även i övriga nordiska länder, är de alternativ som här diskuterats för Sveriges vidkommande relevanta också i övriga länder. Angeläget är att man överallt kommer fram till likartade lösningar. Det gäller att reformera nuvarande system med deposition av avgifter, reducerad restitution eller dispens för förhyrning av anläggningsmaskiner från grannländerna och se till att en blivande ordning kommer att omfatta även maskiner för användning i skogs- och jordbruk.

Under hänvisning till det anförda hemställer vi,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att stadga fri in- och utförsel mellan länderna av förhyrda maskiner för bl. a. skogsbruks- och jordbruksändamål medelst ett system av tullpassersedlar.

Stockholm och Helsingfors i augusti 1970

Eric Carlsson (cp)

Johannes Virolainen (K)

*BILAGA 1***Yttrandén över medlemsförslaget****D a n m a r k****Finansministeriet, departementet for told- og forbrugsafgifter:**

Departementet finder, at en imødekommelse af forslaget — sådan som det fremtræder som en anbefaling af toldfri indførsel af alle lejede maskiner — ikke harmonerer med de i den danske toldlov indeholdte bestemmelser til varetagelse af erhvervslivets interesse i toldbeskyttelse.

Lejede maskiner, herunder lejede maskiner til skov- og landbrug, vil derfor som hovedregel kun kunne indgå toldfrit, såfremt de er toldfri efter toldtariffen — således er landbrugsmaskiner henhørende under pos. 84.24 A og 84.25 B og alle traktorer, pos. 87.01, toldfri, medens skovbrugsmaskiner henhørende under pos. 84.49 eller 84.59 er toldpligtige med 6,8 pct. af værdien — eller såfremt maskinerne er berettigede til EFTA-toldbehandling og indklarerer med fremlæggelse af de foreskrevne EFTA-dokumenter.

De i den danske toldlov indeholdte undtagelsesbestemmelser om toldfrihed for midlertidig indførsel i visse tilfælde — toldlovens §§ 130, 131 og 185 (reduceret toldgodtgørelse), jfr. merværdiafgiftslovens § 29, der hjemler fritagelse for eller godtgørelse af merværdiafgiften i tilsvarende omfang — vil kun sjældent kunne finde anvendelse på de omhandlede land- og skovbrugsmaskiner.

Ifølge toldlovens § 135 a kan den danske regering afslutte overenskomster med andre stater om told- og afgiftsfrihed for varer, herunder transportmidler, maskiner, redskaber og dyr samt elektricitet, der i den lokale grænsetrafik indføres til forbrug eller midlertidig anvendelse her i landet. En sådan overenskomst er allerede indgået for så vidt angår grænsetrafikken over den danske landegrænse til Tyskland. Der foreligger formentlig ikke noget påtrængende behov for en tilsvarende overenskomst om lokal grænsetrafik, når denne ikke foregår over en landegrænse.

Det tilføjes, at den i forslaget ønskede forenkling af toldbehandlingen i nogen grad vil blive tilgodeset i Danmark ved anvendelse pr. 1. januar 1971 af en ny fortoldningsbegæring (enhedsblanket).

København, den 16. december 1970

P. m. v.

H. Lund

Dansk Skovforening:

— — — skal Skovforeningen herved udtale, at den på det varmeste støtter Nordisk Råds rekommandation til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige gående ud på fri ind- og udførsel mellem landene af udlejningsmaskiner i skov- og jordbrug.

Efter stormfaldet i Sverige har der også fra dansk side været udlejet specialtraktorer til oprydning i skovene, og man må forvente, at der i fremtiden fra dansk side vil blive et større og større behov for at leje specialmaskiner fra Sydsverige til skovningsformål. Der kan her nævnes store kapitalkrævende afkvistningsmaskiner og andet udstyr.

Man må derfor hilse med glæde, hvis ind- og udførselen kan foregå ganske frit ved hjælp af de foreslåede toldpassersedler.

Udover ovennævnte kommentarer vil vi meget gerne herfra fremhæve, at Skovteknisk Institut, der udfører forsøgsvirksomhed i de danske skove, i adskillige tilfælde har været i vanskeligheder, når man har villet afprøve (og tilbagelevere) udenlandsk — og herunder også svensk og norsk — materiel. I disse tilfælde har det været et krav fra myndighedernes side, at instituttet har udlagt penge til told og moms i den tid, forsøgene har stået på, og så derefter, når forsøgene er afsluttet og maskinen eventuelt sendt tilbage, har man fået beløbet refunderet. Skulle maskiner til forsøgs- og afprøvningsformål kunne komme ind under nyordningen, ville man være stærkt interesseret heri.

København, den 5. november 1970

Dansk Skovforening

Marcus Pedersen

F i n l a n d**Lantbruksministeriet:**

På vår begäran har lantbruksstyrelsen, forststyrelsen och statens försöksinrättning för lantbruksmaskiner givit sitt utlåtande i saken. Förslaget har av alla dessa verk ansetts gott. Förutom förenkling av tullförfarande vid förande av uthyrningsmaskiner erforderliga för egentligt praktiskt arbete från ett nordiskt land till ett annat, har också framställts, att föreslagna förfaringsätt borde tillämpas även på mättnings- och undersökningsredskap som används i undersöknings- och forskningsverksamhet samt på maskiner, apparater och ämnen som erfordras vid provningsarbete. Ministeriet har samma uppfattning om saken. Då det av olika orsaker, som t. ex. på grund av konjunkturväxlingar kan vara möjligt, att uthyrningsmaskiner kan föras till något nordiskt land i betydande mängder med påföljden att

brist på sådana uppstå i annat land, borde enligt vår uppfattning regeringarna ha möjlighet i dylikt fall att vidtaga åtgärder som inskränker på rätten till förenklat tullförfarande.

Helsingfors i december 1970

Nestori Kaasalainen

Minister

Holger Mauria

Föredragande

Tullstyrelsen¹:

I det väckta medlemsförslaget har förslagsställarna hemställt att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att stadga fri in- och utförsel mellan länderna av förhyrda maskiner för bl. a. skogs- och jordbruksändamål.

Enligt gällande bestämmelser kan traktorer eller större maskiner som temporärt användes i skogs- eller jordbruksarbete icke temporärt införas tullfritt. Temporär införsel av ovannämnda maskiner förutsätter undantagslöst en normal tullklarering samt inbetalning av införselskatterna. Erlagda skatter kan icke efter återutförsel av maskinerna varken helt eller delvis restitueras, eftersom skogs- eller jordbruksarbete icke kan jämföras med i 99 § tullagen avsett reparationsarbete. Även en kortvarig temporär användning av ovan anförda maskiner i skogs- eller jordbruk medför således att införselskatterna till sitt fulla belopp bör bestridas av importören. Undantag utgör varor med EFTA-ursprung för vilka med stöd av EFTA-konventionen under vissa villkor beviljas tullfrihet men icke befrielse från omsättningsskatt.

Till Finland torde införsel av hyrda skogs- eller jordbruksmaskiner knappast ha förekommit under de senare åren eftersom till tullstyrelsen icke inkommit en enda ansökan eller förfrågan som skulle ha hänfört sig till import av nämnt slag. Av detta torde den slutsatsen kunna dragas att maskinbeståndet i landet är tillräckligt eller åtminstone motsvarar det normala behovet. Exceptionella händelser, såsom naturkatastrofer, kan förorsaka att vid brådskande röjningsarbeten användningen av från utlandet hyrda maskiner skulle vara påkallat. Tullklareringen av maskinerna i dylika fall enligt nu gällande bestämmelser skulle tydligen vara onödigt invecklad och för importören oekonomisk.

För den händelse att det anses föreligga behov av att införseln av hyrda maskiner för skogs- och jordbruk icke skulle belastas med införselavgifter, borde enligt tullstyrelsens uppfattning frågan regleras medelst en ändring av

¹ Uttrandet översatt från finska.

99 § i tullagen. Eftersom övergång av äganderätt kan förekomma under den tid maskinerna är i landet anser tullstyrelsen att ställande av garanti vore nödvändigt i samband med beviljandet av temporär tullfrihet.

Helsingfors den 27 november 1970

Jorma Uitto

Generaldirektör

E. Kunnas

Byråchef

Lantbruksekonomiska forskningsanstalten:

Enligt forskningsanstalten bör en förenkling av tullbehandlingen för uthyrningsmaskiner kunna försvaras, även om den endast har lokal betydelse i närheten av gränsen. En förflyttning av uthyrningsmaskiner från ett land till ett annat kommer i fråga, där det geografiskt sett är lätt att gå över gränsen. Under dylika omständigheter är det uppenbart att en hyrning av tunga röjnings-, diknings- och övriga grundförbättringsmaskiner från ett land till ett annat är fördelaktigt, då det på samma gång jämnar maskinkapaciteten som finns i gränstrakten. I vissa fall kan även en hyrning av lättare maskiner och anordningar från ett land till ett annat komma i fråga.

Forskningsanstalten har på grund av denna sak varit i kontakt med Forskningsanstalten för lantbruksmaskiner, från vars håll det betonades att förenklingen av tullbehandlingen har en väsentlig betydelse i forsknings- och försöksverksamheten för maskiner och anordningar som behövs.

Helsingfors den 18 november 1970

Matias Torvela

Forskningsanstaltens tf. direktör, dr

Finska träförädlingsindustriernas centralförbund:

Frågan har behandlats närmast med tanke på skogsarbetena. Man har kommit till den slutsatsen att fastän förslagets godkännande kunde medföra vissa fördelar kunde det också leda till en ökad arbetartrafik över gränsen inkluderande maskiner, vilket skulle kunna hota skogsarbetenas genomförande hos oss. Mot denna bakgrund anser vi att dispens fortfarande vore att föredra.

Helsingfors den 26 november 1970

Finska träförädlingsindustriernas centralförbund

Aarne Castrén

Maatalousstuottajain keskusliiton metsävaltuuskunta (Lantbruksproducenternas centralförbunds skogsdelegation)¹:

Man bör i princip förhålla sig positivt till ett förenklande av tullbehandlingen mellan de nordiska länderna. Under exceptionella förhållanden bland vilka t. ex. må nämnas finska skogsarbetares och maskinföretagares deltagande vintern 1969/70 i avverkningsarbetena på de sydsvenska stormrådena vållade de gällande tullbestämmelserna besvärligheter för förflyttningen av skogsmaskinsentreprenörer jämte maskiner till Sverige.

I detta nu börjar det i de nordiska länderna råda brist på yrkeskunnig med användningen av skogsmaskiner förtrogen arbetskraft. Försåvitt förflyttningen från ett land till ett annat underlättas genom att tullbehandlingen förenklas kan efterfrågan på arbetskraft i de övriga nordiska länderna leda till växande underskott på arbetskraft i Finland och på så sätt föranleda störningar inom vårt lands skogshushållning. Under exceptionella förhållanden bland vilka som t. ex. ovan nämnts den genom stormskadorna i Sydsverige uppkomna situationen, borde dock en förflyttning av lant- och skogsbruksmaskiner från ett land till ett annat underlättas genom temporära ändringar i tullbestämmelserna.

Med stöd av vad ovan anförts, föreslår vi att lagstiftningen rörande tullbehandlingen för lant- och skogshushållningen avsedda maskiner tills vidare ej måtte ändras.

Helsingfors den 18 december 1970

Maataloustuottajain keskusliiton metsävaltuuskunta

V. Ihamuotila

Elina Rutanen

Metsäkoneurakoitsijain liitto r. y. (Skogsmaskinsentreprenörernas förbund):

Såsom det i det till Nordiska rådet framlagda förslaget konstateras, utgör de regler och bestämmelser, som nu gäller i de nordiska länderna i praktiken ett hinder för arrendering av maskinutrustning från ett land till ett annat, genom att de förutsätter ett särskilt ansöknings- och dispensförfarande. Då det även har skett, att dispens från tullavgifter har beviljats endast för så kort arrendetid, att en programmerad användning av arrenderat maskineri icke varit möjlig, kan man förstå, att maskinutrustning endast i sällsynta undantagsfall arrenderats från ett land till ett annat.

Dock är det enligt Skogsmaskinsentreprenörernas förbund klart, att en utökning av samarbetet mellan de nordiska länderna skulle förutsätta så stor frihet som möjligt i ifrågavarande sak.

¹ Yttrandet översatt från finska.

Särskilt vill vi betona de synpunkter, som är förknippade med det faktum, att förhållandet mellan efterfrågan och tillgång på maskinutrustning varierar i varje särskilt land under olika tider. Då behovet av maskinutrustning i något land tillfälligt ökar, förefinns faran, att mängden utrustning i det egna landet lätt kommer att växa för stor med tanke på en sund ekonomisk aktivitet på lång sikt, om man inte kan få arrendera maskiner från ett grannland för att utjämna arbetstopparna. Det är också möjligt, att behovet av maskiner i något land tillfälligt växer så stort, att man icke är i stånd att tillgodose efterfrågan ens om man ökar maskinutrustningen i det egna landet. Dessa synpunkter kom särskilt tydligt fram till exempel vintern 1969/70, då det i Sverige på grund av de av stormen förorsakade skadorna behövdes ett betydligt större antal skogstraktorer än vanligt för att forsla bort träd. För dessa arbeten användes även från Finland arrenderade traktorer. Erfarenheterna av detta var enligt de uppgifter Skogsmaskinsentreprenörernas förbund erhållit ömsesidigt positiva.

Hänvisande till ovanstående framför Skogsmaskinsentreprenörernas förbund högakttningsfullt som sin uppfattning, att ett förverkligande av det föreliggande till Nordiska rådet framlagda förslaget endast skulle ha positiva följder. Enligt Skogsmaskinsentreprenörernas förbunds uppfattning borde man sträva till att åstadkomma reformen så snabbt som möjligt.

Helsingfors den 23 november 1970

Skogsmaskinsentreprenörernas förbund r. f.

Tapani Alanko

Ordförande

Pekka Tiililä

Ombudsman

N o r g e

Finans- og tolldepartementet:

— — — Medlemsforslaget har vært forelagt fagmyndigheter og organisasjoner til uttalelse.

Generelt sett skal det ved innførsel av maskiner etc. som lånes eller leies fra et annet land betales tariffmessig toll og merverdiavgift som ved innførsel av varer for bruk innenlands. Ifølge tolltariffenes innledende bestemmelser § 13 kan det tilståes midlertidig tollfrihet ved innførsel til midlertidig bruk av bl. a. yrkesutstyr av mindre verdi som innføres av personer, firmaer, institusjoner som er bosatt eller hjemmehørende i utlandet, når utstyret skal nyttes av importøren selv eller under dennes ledelse.

Ifølge tolltariffenes innledende bestemmelser § 23 kan det tilståes delvis tilbakebetaling av toll ved bl. a. gjenutførsel av anleggsmaskineri og materiell som har vært til midlertidig bruk her i landet.

Regelen går ut på at det skal refunderes et beløp som svarer til det ved innførselen erlagte tollbeløp med fradrag av 5 pst. for hver måned eller del av måned som er gått siden varene ble innført.

Ifølge gjeldende forskrifter om merverdiavgift ved innførselen og beregning av investeringsavgift er det på samme måte som når det gjelder toll adgang til å innrømme delvis tilbakebetaling av avgiftsbeløp ved gjenutførselen av varer som har vært innført for leie eller lån. Bestemmelsen vedrørende merverdiavgift gjelder såfremt vedkommende ikke er registrert som avgiftspliktig for merverdiavgift. Registrerte virksomheter har fradragsrett for merverdiavgift på innkjøp (leie/lån), men må betale investeringsavgift ved anskaffelsen. Disse virksomheter vil da kunne få beregnet investeringsavgift delvis tilbakebetalt ved gjenutførselen av varer som tidligere er mottatt fra utlandet for leie eller lån. Nevnte bestemmelse gjelder for såvidt angår investeringsavgift alle driftsmidler, mens bestemmelsene angående merverdiavgiften for ikke registrerte virksomheter bare gjelder anleggsmaskiner, anleggs- og transportmateriell.

Gjeldende bestemmelser for refusjon av toll, merverdiavgift og investeringsavgift ved gjenutførsel av maskiner etc. etter midlertidig leie/lån fra utlandet er fastsatt ut fra ønsket om å unngå forvridning av konkurranseforholdene for norsk næringsvirksomhet i relasjon til innførsel fra utlandet. Departementet vil i denne forbindelse peke på at det innrømmes generell tollfrihet ved innførsel av industrivarer som oppfyller kravene om slik tollbehandling ifølge EFTA-konvensjonens bestemmelser.

Departementet finner på grunnlag av ovenstående ikke å kunne anbefale forslaget om å innføre generell toll- og avgiftsfrihet ved innførsel fra de andre nordiske land av maskiner for leie eller lån. En slik begrenset regional fritaksordning vil også være i strid med våre internasjonale forpliktelser når det gjelder våre toll- og avgiftsbestemmelser i forhold til EFTA og GATT. Fra norsk side er en imidlertid innstilt på eventuelt å utvide gjeldende bestemmelser om delvis tilbakebetaling av toll- og merverdiavgift ved gjenutførsel til også å omfatte maskiner til bruk i jord- og skogbruk, dersom dette kan skje på gjensidighetsbasis mellom de nordiske land.

Oslo, 11. desember 1970

Elter fullmakt

Jens Sterri

Bjørn Frisholm

S v e r i g e**Generaltullstyrelsen:**

För varor som införs till riket för att här brukas skall i princip erläggas tull enligt gällande tulltaxa och mervärdeskatt enligt förordningen (1968: 430) om sådan skatt oavsett om brukandet är tillfälligt eller ej. Från denna huvudregel medger dock tullförfattningarna vissa undantag.

Enligt 9 § tulltaxeringsförordningen får sålunda tullfrihet åtnjutas för varor som införs i egentlig gränstrafik i den omfattning Konungen förordnar. Enligt 36 § 2 mom. tulltaxeringskungörelsen får sådan tullfrihet åtnjutas av befolkningen i gränstrakterna mellan Sverige samt Finland och Norge eller av där etablerat företag för bl. a. maskiner, redskap, dragare och fordon som förs från Finland eller Norge till närbelägen ort i Sverige för att under kortare tid där användas vid skötsel av fastighet eller eljest till timmerforsling, jordbruksarbete eller annat dylikt ändamål. Enligt 37 a § i de av generaltullstyrelsen utfärdade anvisningarna till tulltaxeringskungörelsen skall med gränstrakter avses kommuner eller delar av kommuner (delar av vissa större kommuner i Norrland) utmed landgränsen mot Finland och Norge samt finska och norska kommuner utmed landgränsen mot Sverige. Med befolkningen i gränstrakterna skall enligt samma paragraf förstås personer stadigvarande bosatta inom nyssnämnda gränstrakter samt med maskiner, redskap, dragare och fordon föremål av dessa slag som ägs eller innehas av befolkningen i gränstrakterna eller av företag, föreningar eller liknande, som är etablerade inom gränstrakterna.

Enligt 8 § punkten 5 tulltaxeringsförordningen åtnjuts definitiv tullfrihet för mindre maskiner och apparater samt instrument, redskap, verktyg och föremål av annat slag, som inresande yrkesutövare inför i och för sin yrkesutövning under tillfälligt uppehåll i riket, därest de är avsedda att användas av honom eller under hans personliga överinseende samt tullanstalten icke med hänsyn till varornas mängd eller beskaffenhet finner tullfrihet böra medges endast på sätt i 10 § punkten 3 samma förordning sägs. Enligt sistnämnda författningsrum får tullfrihet under viss tid (temporär tullfrihet) medges för utrustning, som för inresandes yrkesutövning tillfälligt införs och för vilken tullfrihet enligt 8 § punkten 5 inte medges, i den omfattning Konungen därom förordnar. Sådan tullfrihet får enligt 45 § tulltaxeringskungörelsen medges för maskiner och apparater samt instrument, redskap, verktyg och föremål av annat slag, som för inresandes yrkesutövning tillfälligt införs, om föremålen är avsedda att användas av den inresande eller under hans personliga överinseende och det inte är fråga om större maskiner och apparater avsedda att användas vid industriell tillverkning eller emballering av varor, vid utnyttjande av naturtillgångar, vid uppförande,

reparation eller underhåll av byggnader eller vid jordarbeten eller liknande arbeten. Som villkor för temporär tullfrihet enligt 10 § tulltaxeringsförordningen gäller jämlikt 41 § tulltaxeringskungörelsen att mot tullen — och därmed även mervärdeskatten — svarande belopp deponeras eller att säkerhet därför ställs. Om varorna återutförs under tullkontroll eller inom föreskriven tid, återställs depositionen eller säkerheten.

Temporär tullfrihet enligt 10 § punkten 3 tulltaxeringsförordningen medges enligt praxis inte för transportmedel. För dessa kan i stället temporär tullfrihet ifrågakomma med stöd av 11 § tulltaxeringsförordningen. Enligt detta författningsrum äger Konungen förordna om tullfrihet under viss tid för transportmedel som endast tillfälligt skall användas inom riket. Med stöd av 50 § 1 mom. c) tulltaxeringskungörelsen får sådan temporär tullfrihet medges för transportmedel som införs med eller utan last eller passagerare för att här i riket tillfälligt användas för transport av last eller passagerare eller som införs utan last eller passagerare för att endast föras genom riket. Enligt stadgande i paragrafens fjärde moment får emellertid sådant transportmedel inte användas för befordran av gods efter personer i egentlig inrikestrafik i annat fall än då Kungl. Maj:t lämnat medgivande därtill. Vid tillämpning av 11 § tulltaxeringsförordningen erfordras inte någon deposition eller säkerhet för belöpande införselavgifter.

Sistnämnda dispensstadgande har såsom antytts i medlemsförslaget tillämpats beträffande vissa skogstraktorer som införts för skogsarbete i anledning av stormfällningar i de svenska skogarna. Dispenserna har emellertid i dessa fall varit tidsbegränsade.

Om tullfrihet medges enligt något av ovannämnda stadganden är varorna — på grund av förordningen (1960:396) om frihet från införselavgift i vissa fall — även fria från mervärdeskatt.

Om varan har EFTA-ursprung kan tullfrihet (men ej skattefrihet) på vissa villkor komma i fråga med stöd av EFTA-konventionen.

Enligt 6 a § tullrestitutionsförordningen ges i vissa fall möjligheter till så kallad reducerad restitution av vid införseln erlagd tull — och på grund av stadgande i ovannämnda förordning 1960:396) även av erlagd mervärdeskatt — vid återutförsel av materiel som införts för tillfälligt brukande vid utförande av anläggnings-, byggnads- eller liknande arbeten eller komplettering, reparation, avprovning eller liknande arbeten på anläggning eller byggnad eller på fastighet som är inrättad för industriell verksamhet eller på maskiner tillhörande byggnad eller sådan fastighet. Reducerad restitution som här avses medges för, utom i visst undantagsfall, tullbeloppet — och därmed även för mervärdeskattebeloppet — med avdrag för varje påbörjad månad efter materielens införsel av fem procent.

Gällande tullsatser är fastställda under hänsynstagande till näringslivets berättigade intressen av tullskydd för den inhemska tillverkningen. Som ovan berörts uttages — utom i särskilda undantagsfall för vilka redogjorts

ovan och som åtminstone i viss utsträckning är ägnade att tillgodose jämväl de ändamål som avses i medlemsförslaget — full tull för införd vara oberoende av om varan här skall användas längre eller kortare tid. De av förslagsställarna ifrågasatta lättnaderna får anses som ett långtgående avsteg från nyssnämnda huvudprincip. Ett genomförande av förslaget skulle uppenbarligen innebära även befrielse från mervärdeskatt för maskiner som förhys från annat nordiskt land. Även denna omständighet torde kunna bidra till att skapa ojämnheter i konkurrensförhållandena. Lättnaderna i fråga skulle å andra sidan endast tillämpas med avseende på införsel från och utförsel till annat nordiskt land, en omständighet som icke synes vara förenlig med principen om mest-gynnad-nationshandling som kommit till uttryck bl. a. i allmänna tull- och handelsavtalet (GATT). Styrelsen anser sig för sin del icke kunna tillstyrka ett genomförande av förslaget.

Stockholm den 28 oktober 1970

Generaltullstyrelsen

Hans Hartler

G. Guste

Skogsstyrelsen:

Ett förenklat tullförfarande vid uthyrning av skogsmaskiner inom de nordiska länderna hälsas med tillfredsställelse. Skogsstyrelsen har endast funnit en delfråga som närmare bör uppmärksammas vid förslagets behandling.

För närvarande finns vissa skiljaktigheter i de nordiska ländernas säkerhetsbestämmelser och i den snabba utveckling av arbetsmetoder och maskiner som för närvarande sker är det troligt att vissa åtminstone temporära skillnader kommer att finnas även i framtiden. Dessa säkerhetsbestämmelser bör inte kunna kringgå genom att hyra maskiner från ett grannland.

Skogsstyrelsen får därför föreslå att arbetarskyddsstyrelsen bereds tillfälle att granska medlemsförslaget och lämna kompletterande förslag.

Vällingby den 24 november 1970

Fredrik Ebeling

Ragnar Hjorth

Ingemar Lindström

Kommerskollegium:

Med överlämnande av inhämtade yttranden från handelskamrarna i Luleå och Sundsvall, Sveriges grossistförbund, Sveriges mekanförbund samt gemensamt yttrande från Sveriges industriförbund och Sveriges allmänna exportförening (*se nedan*) får kollegiet anföra följande.

Uppenbart är att i de fall införda varor används i landet endast under en ringa del av sin ekonomiska livslängd, uttagande av tull i vanlig ordning kan medföra en orimligt hög tullbeskattning och ett därav följande omotiverat högt skydd för den inhemska produktionen av varuslagen i fråga. Detta har beaktats i svensk tullagstiftning. Denna medger sålunda i viss utsträckning tullåttnader vid införande av bl. a. här aktuell produktionsutrustning om denna endast tillfälligt skall användas inom landet.

Med stöd av 9 § tulltaxeringsförordningen och 36 § 2 mom. tulltaxeringskungörelsen åtnjuter befolkningen i gränstrakterna mellan Sverige samt Finland och Norge tullfrihet för bl. a. maskiner och fordon som införs från Finland och Norge för att under kortare tid användas vid bl. a. timmerforsling och jordbruksarbete. Inresande yrkesutövare åtnjuter med stöd av 8 § p. 5 tulltaxeringsförordningen under vissa förutsättningar definitiv tullfrihet för mindre maskiner, apparater etc. vilka vederbörande inför i och för sin yrkesutövning under tillfälligt uppehåll i riket. Med stöd av 10 § p 3 tulltaxeringsförordningen och 45 a § tulltaxeringskungörelsen kan temporär tullfrihet under vissa förutsättningar medges för viss annan utrustning, som för inresandens yrkesutövning införs i riket. Temporär tullfrihet kan vidare, med stöd av 11 § tulltaxeringsförordningen och 50 § tulltaxeringskungörelsen, i vissa fall medges för transportmedel som införs för tillfälligt bruk. I fråga om transportmedel som skall användas för inrikes trafik fordras Kungl. Maj:ts medgivande i varje särskilt fall. (Här må erinras om att Kungl. Maj:ts, efter framställningar från Södra Sveriges skogsägares förbund, domänverket, Firma Gebrüder Schaller samt Skogsägareföreningen Vänerskog lämnade sådant medgivande för 38 skogstraktor vilka infördes under våren 1970 för terrängtransport av stormfälld skog.) Härutöver ger tullrestitutionsförordningen 6 a § i viss utsträckning möjlighet till reducerad restitution av tull för utrustning som tillfälligt används inom landet. — Om tullfrihet eller reducerad restitution medges enligt något av ovannämnda författningsrum åtnjuts, enligt förordningen om frihet från införselavgift i vissa fall (SFS 1960:396), jämväl befrielse från eller reduktion av mervärdesskatt. Slutligen bör framhållas att tullfrihet men ej skattefrihet kan ifrågakomma med stöd av bestämmelserna i EFTA-konventionen.

Enligt kollegiets mening talar vägande skäl mot en ordning som innebär generell tullfrihet vid in- och utförsel mellan de nordiska länderna av förhyrda maskiner för bl. a. skogsbruks- och jordbruksändamål. Den förordade

tullfriheten synes bl. a. ej förenlig med den i GATT, artikel I, uttalade principen om mest-gynnad-nationsbehandling. Ett fritt varuutbyte mellan de nordiska länderna torde vidare förutsätta en för länderna gemensam yttre tullnivå och ett harmoniserat system för uttag av indirekta skatter. I Sverige förekommer en omfattande tillverkning av olika slags anläggningsmaskiner, bl. a. av skogsbruks- och jordbruksmaskiner. Ett genomförande av medlemsförslaget kan under rådande handelspolitiska läge få till följd att det tullskydd, vilket tillmätts svenska tillverkare av ifrågavarande produkter urholkas på sådant sätt, att lika konkurrensförhållanden ej kan upprätthållas inom tillverkar- och förbrukarled. Därest en eventuell reform kommer att innebära jämväl generell befrielse från erläggande av bl. a. mervärdesskatt — vilket synes vara avsikten i medlemsförslaget — torde förutsättningarna att upprätthålla konkurrensneutralitet komma att ytterligare försämrans.

De skäl vilka talar för en tullreform i enlighet med medlemsförslaget synes kollegiet i och för sig beaktansvärda. Fri in- och utförsel mellan länderna av uthyrningsmaskiner bör leda till ökad internordisk förhyrningsverksamhet och därigenom måhända medföra ett bättre utnyttjande av ländernas samlade maskintillgångar. Samma motiv torde för övrigt kunna åberopas för genomförande av tullättnader vid temporär in- och utförsel av även annan förhyrd produktionsutrustning än skogs- och jordbruksmaskiner.

En tänkbar väg att från svensk sida åtminstone till viss del tillgodose förslagsställarnas önskemål och skapa ökade förutsättningar för internordisk uthyrning av olika slags produktionsutrustning vore, enligt kollegiets uppfattning, att utvidga bestämmelserna i 6 a § tullrestitutionsförordningen. Tillämpningen av detta författningsrum är begränsad och avser väsentligen endast rullande järnvägsmateriel, materiel, som införs för tillfälligt brukande vid utförande av anläggnings-, byggnads- eller liknande arbeten eller för vetenskapligt, undervisnings- eller tekniskt ändamål samt maskiner, apparater och instrument som införs som tillfällig ersättning för skadad eller felaktig utrustning.

Kollegiet avgav den 2 september 1970 remissyttrande till finansdepartementet över en framställning från Föreningen Sveriges filmproducenter om ändring eller komplettering av gällande bestämmelser så att utrusning förhyrd för inspelning av kinomatografisk film kunde införas tullfritt. Kollegiet anförde i yttrandet — efter att ha avvisat tanken på tullfrihet — att skäl syntes tala för tillämpning av 6 a § tullrestitutionsförordningen även i andra fall än de, som vid tillfället för framställningen omfattades av författningsrummet. För att fastställa möjligheterna för en utvidgning torde emellertid, framhöll kollegiet, krävas en mer allmän utredning där hänsyn bl. a. fick tagas till därmed förbundna administrativa problem. Att i ett isolerat fall föregripa en eventuell utredning ansåg kollegiet ej lämpligt. Kungl. Maj:t torde ännu ej ha fattat beslut i ärendet.

Med hänvisning till vad ovan anförts avstyrker kollegiet genomförandet av föreliggande medlemsförslag. Kollegiet har däremot ej något att invända mot en allmän utredning av förutsättningarna för utvidgad tillämpning av 6 a § tullrestitutionsförordningen.

Då det självfallet är angeläget att man i den nordiska kretsen kommer fram till enhetliga lösningar på förevarande problem, synes en eventuell utredning lämpligen böra ske i nordiskt samråd.

Stockholm den 8 december 1970

Anders Lindstedt

G. v. Wachenfeldt

Christer Lefrell

Handelskammaren i Karlstad:

Förslaget utmynnar i en hemställan, att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att stadga fri in- och utförsel mellan länderna av förhyrda maskiner för bl. a. skogsbruks- och jordbruksändamål medelst ett system av tullpassersedlar.

Efter att ha närmare granskat den argumentation, motionärerna anfört till stöd för sin hemställan, vill handelskammaren för sin del tillstyrka bifall till densamma.

Karlstad den 3 december 1970

För handelskammaren i Karlstad

Sven Lönnqvist

Ordförande

Per-Olof Esping

Verkst. direktör

Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare:

I stora delar av gränsområdet mellan Norge och Sverige är servicegraden låg och tillgången på maskiner för olika ändamål liten. Enligt handelskammaren skulle ett förenklat tullförfarande ge de vid gränserna boende människorna möjlighet att på nära håll oberoende av land få hyra de maskiner som behövs vid olika tillfällen.

Handelskammaren får därför tillstyrka motionärernas förslag och hemställa, att förslaget göres till föremål för en ingående utredning.

Sundsvall den 25 november 1970

Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare

Per-Richard Molén

Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare:

Av i medlemsförslaget framfört fall synes det närmast gälla varor som införes i egentlig gränstrafik. Bestämmelser härom finnes i 9 § tulltaxeförordningen. Enligt paragrafen må tullfrihet av befolkningen i gränstrakterna mellan Sverige samt Finland och Norge eller av där etablerat företag åtnjutas för bl. a. maskiner och redskap som införes till närbelägen ort i Sverige för att kortare tid där användas vid skötsel av fastighet eller eljest till timmerforsling, jordbruksarbete eller annat dylikt ändamål. Viss depositionsskyldighet kan krävas enligt paragrafens 4 moment.

Emellertid synes det av hemställan som om förmånerna skulle bli generella, alltså ej begränsade till gränstrafik. Leasing kommer in i bilden. Medlemsförslaget syftar till befrielse från eventuell tull, trafikskatter samt sannolikt främst mervärdesskatt.

Konsekvenserna på olika områden av näringslivet är svåra att överblicka vid ett generellt genomförande av förslaget.

Handelskammaren är positiv till förslagets syfte men anser att frågan bör bli föremål för en tullteknisk och näringspolitisk utredning innan ändrade bestämmelser utfärdas.

Luleå den 22 november 1970

Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare

Folke Burström

Ake Tåhlin

Sveriges grossistförbund:

Inom ramen för EFTA-avtalet har en tullfri marknad för industrivaror tillskapats i Norden. Den sålunda etablerade marknaden är emellertid begränsad till produkter, som tillverkats inom frihandelsområdet och som uppfyller EFTA:s ursprungskriterier. Ett fullständigt fritt varuutbyte mellan de nordiska länderna skulle förutsätta en gemensam yttre tullnivå och ett harmoniserat system för indirekta skatter. Förbundet har emellertid förståelse för de problem som aktualiserats i medlemsförslaget. Inte minst för skogs- och jordbruk i gränstrakterna skulle ett förfarande som tillät tullfritt utnyttjande av uthyrningsmaskiner från grannländerna kunna medföra väsentliga rationaliseringar och ett bättre utnyttjande av tillgänglig maskinpark på ömse sidor om gränsen. Med hänsyn till förefintliga skillnader i tullnivå och i beskattningshänseende mellan de nordiska länderna kan man dock inte bortse från risken för snedvridning av den nordiska handeln om förslaget förverkligas. Svåra gränsdragningsproblem kan dessutom lätt upp-

stå vid bedömning av vilka typer av maskiner, som skall innefattas i systemet. Det synes vidare vara tveksamt om de tullåttnader, varom det här är fråga, är förenliga med GATT-avtalet.

Även om förbundet delar förslagsställarnas uppfattning att det kan vara en angelägen uppgift att underlätta ett nordiskt samarbete i ovan berört avseende kan vi dock icke underlåta att anmäla viss tveksamhet rörande de handelspolitiska förutsättningarna att förverkliga det föreliggande förslaget. Olika vägar bör emellertid prövas för att åstadkomma en ordning, som medger praktiska och ekonomiska förfaranden för temporär uthyrning av maskiner från ett nordiskt land till ett annat.

För svenskt vidkommande synes därvid en överarbetning av bestämmelserna i 6 a § tullrestitutionsförordningen angående reducerad restitution kunna vara en framkomlig väg. Ett utökat antal varuslag innefattande de i medlemsförslaget nämnda maskinerna bör därvid kunna upptas under punkt b i ovan nämnda paragraf. Det tullpliktiga beloppet bör i princip icke överstiga den svenske nyttjarens hyreskostnader för den aktuella utrustningen. Man torde därför vid en revision av föreskrifterna om reducerad restitution också göra en kalkyl, som utvisar om de aktuella procentbeloppen (för punkt b 5 procent per månad) verkligen anknyter till ett genomsnittligt nyttjandevärde för den temporärt införda utrustningen eller om ovan nämnda procentsats möjligen kunde sänkas.

I avvaktan på en permanent lösning av de i medlemsförslaget aktualiserade problemen förutsätter förbundet att de nordiska ländernas regeringar bör kunna komma överens om att medge dispenser i en generös anda då i något av länderna tillfälliga angelägna behov av en förstärkning av maskinparken uppstår (som t. ex. skedde i samband med de omfattande stormfällningarna under 1969).

Stockholm den 25 november 1970

Sveriges grossistförbund

Holger Nyström

P. Wallin

Sveriges allmänna exportförening och Sveriges industriförbund:

I förslaget refereras en interpellation i svenska riksdagen 1970, varvid bl. a. anfördes att — om temporär tullfrihet och skattefrihet generellt tillämpades vid uthyrning av maskiner — näringsidkare i gränsbygderna skulle kunna anlita uthyrningsföretag i grannländerna på samma villkor som vid liknande transaktioner med inhemska företag. Finansministern svarade på interpellationen att han inte var beredd att införa en ordning av detta slag generellt.

Ett genomförande av förslaget skulle innebära att vissa näringsidkare, främst sådana i gränsbygderna, generellt skulle kunna komma i åtnjutande av tull- och skatteförmåner. Ett sådant förfarande skulle kunna urholka det tullskydd som tillmätts svenska tillverkare av skogs- och jordbruksmaskiner. Några övertygande skäl för att maskiner för skogsbruks- och jordbruksändamål skulle från tullsynpunkt behandlas annorlunda än produktionsutrustning i allmänhet har inte framförts av förslagsställarna. Dessa tycks vidare inte ha observerat att den föreslagna tullfriheten inte torde kunna begränsas till Danmark, Finland, Norge och Sverige. Enligt GATT, artikel I, torde det nämligen vara nödvändigt att utsträcka tullfriheten att gälla maskiner införda från samtliga till GATT anslutna stater.

Med hänvisning till ovanstående vill organisationerna avstyrka genomförandet av förslaget. Vi är dock, liksom tidigare, beredda att pröva ansökningar om dispens från gällande tullbestämmelser när särskilda skäl därtill föreligger.

Sveriges mekanförbund har uppgett sig instämma i detta yttrande.

Stockholm den 23 november 1970

Sveriges allmänna exportförening

B. Nyrén

S.-G. Lindström

Sveriges industriförbund

Curt Bose

Sveriges mekanförbund:

Vi har i detta ärende samrått med Sveriges industriförbund och ansluter oss helt till de synpunkter som framförts i det gemensamma yttrande som avgivits av Sveriges allmänna exportförening och Sveriges industriförbund (*se ovan*).

Stockholm den 26 november 1970

Sveriges mekanförbund

Olle Björck

Sveriges lantbruksförbund:

Förslagsställarna hemställer, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att stadga fri in- och utförsel mellan länderna av förhyrda maskiner för bl. a. skogsbruks- och jordbruksändamål medelst ett system av tullpassersedlar.

I förslaget hänvisas bl. a. till, att svenska skogsägare hade att dispensvägen utverka temporär tull- och skattefrihet för sådana traktorer och andra maskiner, som förhyrdes av norska uthyrningsfirmor för att röja upp efter stormfällningarna i skogarna hösten 1969.

Enligt förslagsställarna borde gällande tullbestämmelser avseende förhyring i grannländerna av anläggningsmaskiner reformeras och de sålunda ändrade bestämmelserna omfatta även maskiner för användning i skogs- och jordbruk. I förslaget understrykes angelägenheten av att man i samtliga nordiska länder kommer fram till likartade lösningar.

Lantbruksförbundet tillstyrker på i förslaget angivna grunder, att den i förslaget uttalade rekommendationen kommer till genomförande.

Stockholm den 30 november 1970

Sveriges lanbruksförbund

Oscar Westerlind

Harry Hasselgren

Sveriges skogsägareföreningars riksförbund:

SSR vill med anledning av medlemsförslaget framhålla att riksgränsen i stora delar av landet icke utgör en naturlig skoglig gräns. Icke obetydliga kvantiteter avverkat virke transporteras över gränsen och då i första hand mot Norge men även i motsatt riktning. Likaså förekommer det att företagare i det ena landet äger skogstillgångar i det andra.

Med hänsyn härtill och med stöd av erfarenheterna från den gångna avverkningssäsongen 1969/70, då från Norge inhyrda maskiner var verksamma med att upparbeta stormfälld skog i Sverige, får SSR tillstyrka att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att stadga fri in- och utförsel mellan länderna av förhyrda maskiner för skogsbruksändamål. SSR förutsätter emellertid att denna in- och utförsel skall vara tidsbegränsad så att det i praktiken icke blir fråga om förtäckta köp av maskiner. In- och utförseln bör ske med minst möjliga krav på formaliteter, gärna med ett system av tullpassersedlar.

Stockholm den 30 november 1970

Sveriges skogsägares riksförbund

Kjell Kilander

Erik Lundh

Riksförbundet landsbygdens folk (RLF):

Riksförbundet vitsordar behovet av att i vissa situationer — exempelvis vid omfattande stormfällningar — kunna utnyttja den maskinkapacitet som finns i grannländerna. Ofta krävs i sådana fall en snabb insats, vilken försvåras om uthyrningen är förenad med en tidskrävande administrativ omgång. Riksförbundet ställer sig därför i princip positivt till åtgärder i det syfte som avges i medlemsförslaget. Detta anger emellertid inte någon bestämd lösning av problemet utan antyder endast ett par olika alternativ. Inte något av dessa förutsätter fullständig frihet att anlita uthyrningsföretag i grannland. Såvitt riksförbundet kan finna skulle också en sådan frihet kunna utnyttjas för att kringgå gällande tullbestämmelser.

De antydda lösningarna torde i och för sig vara tänkbara även om de, som också framhålls i medlemsförslaget, inte innebär att tullformalitetserna kan slopas. Utan närmare utredning om konsekvenserna i olika avseenden är emellertid riksförbundet inte berett att ta ställning till vilken form av förenklat tullförfarande som bör väljas. Riksförbundet är dock angeläget understryka att kommande regler även omfattar materiel som används i skogs- och jordbruksarbete.

Stockholm den 9 december 1970

Riksförbundet landsbygdens folk (RLF)

Sigge Oscarsson

Olof Nilsson

Sveriges schaktentreprenörers riksförbund:

Vid förfrågan hos våra gränsdistrikt och broderorganisationer i Finland och Norge har inga uppgifter framkommit, att nu gällande formaliteter vållat några svårigheter för ägare av anläggningsmaskiner. I samtliga nordiska länder finns även under högkonjunkturförhållanden överskott på anläggningsmaskiner, varför fri in- och utförsel i endast obetydlig utsträckning skulle medverka till mera rationell användning. Däremot kan en liberalisering av bestämmelserna medföra ökad konkurrens i expansiva områden.

Förbundet ställer sig dock positivt till förslaget, som ett led i det nordiska ekonomiska samarbetet, under förutsättning att bestämmelserna blir likalydande inom Norden och att tullsatserna för nya maskiner samt beskattningsbestämmelserna blir likartade, så att ägare av anläggningsmaskiner har möjlighet att arbeta under lika villkor på en gemensam nordisk marknad.

I gränstrakter där en gemensam arbetsmarknad redan finnes och vid byggande av förbindelseleder över gränserna är det, oavsett ovanstående förutsättningar, av allmänt intresse att dispens medgives från nuvarande tullbestämmelser, så att uthyrningsmaskiner på ett smidigt sätt kan tillfälligt införas eller arbeta över gränsen.

Solna den 27 november 1970

Sveriges schaktentreprenörers riksförbund

Göte Nilsson

Rune Orvenius

Svenska schaktentreprenörföreningen (SSF):

Förslaget synes syfta till att underlätta in- respektive uthyrning av maskiner med förare mellan företag och personer på ömse sidor av en riksgräns, som i många gränsbygder uppfattas som ett konstlat hinder för den regionala utvecklingen. Utan tvivel skulle ett stadgande om särskild eller temporär tullfrihet för sådana maskiner underlätta och främja en ökad rörlighet över gränsen av dessa maskiner.

Vi saknar anledning att motsätta oss detta under förutsättning att bestämmelserna utformas enhetligt för samtliga berörda länder.

Vi vill dock samtidigt fästa uppmärksamheten på att ett genomförande av förslaget, åtminstone för entreprenadmaskinernas del, riskerar medföra en ytterligare ökning av det överutbud av maskintjänster som sedan länge karakteriserat uthyrningen av entreprenadmaskiner i Sverige. Den åtföljande försämringen av maskinägarnas ekonomiska villkor ger i vissa fall återverkningar inte bara för maskinägarna själva utan även för maskinsäljare och andra leverantörer till maskinägarna eller dessas borgenärer.

Vi hemställer därför att även den aktuella och förväntade marknadssituationen inom respektive land tas i beaktande vid bedömningen av förslagets genomförande.

Stockholm den 1 december 1970

Svenska schaktentreprenörföreningen

Folke Marmstål

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget**

Till ekonomiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om förenklat tullförfarande för uthyrningsmaskiner. Medlemsförslaget har behandlats av ekonomiska utskottets niomannakommitté vid dess möte i Stockholm den 18 januari 1971 och av utskottet i Stockholm denna dag.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att stadga fri in- och utförsel mellan länderna för förhyrda maskiner för bl. a. skogsbruks- och jordbruksändamål medelst ett system av tullpassersedlar.

2. Remissyttrandena

Yttranden över medlemsförslaget har inhämtats från följande myndigheter, organisationer m. fl.

Danmark:

Finansministeriet, Departementet for told- og forbrugsafgifter.
Dansk Skovforening.

Finland:

Lantbruksministeriet.
Tullstyrelsen.
Lantbruksekonomiska forskningsanstalten.
Finska träförädlingsindustriernas centralförbund.
Maataloustuottajain keskusliiton metsävaltuuskunta (Lantbruksproducenternas centralförbunds skogsdelegation).
Metsäkoneurakoitsijain liitto r. y. (Skogsmaskinsentreprenörernas förbund).

Norge:

Finans- og tolldepartementet.

Sverige:

Generaltullstyrelsen.
Skogsstyrelsen.
Kommerskollegium.
Handelskammaren i Karlstad.
Handelskammaren i Västernorrlands och Jämtlands län.
Handelskammaren i Norrbottens och Västerbottens län.
Sveriges grossistförbund.
Sveriges allmänna exportförening.
Sveriges industriförbund.

Sveriges mekanförbund.
 Sveriges lantbruksförbund.
 Sveriges skogsägareföreningars riksförbund.
 Riksförbundet landsbygdens folk (RLF).
 Sveriges schaktentreprenörers riksförbund.
 Svenska schaktentreprenörföreningen (SSF).

Remissinstansernas meningar om medlemsförslaget går starkt isär. De remissinstanser som företräder de intressenter som skulle dra nytta av förslaget ställer sig positiva, under det att de myndigheter som har att beakta tull- och handelspolitiska intressen ställer sig avvisande liksom företrädare för maskinproducenterna.

Finansministeriet i Danmark anför att tullfri införsel av hyrmaskiner ej harmoniserar med de av danska tullagens bestämmelser som avser att tillvarata näringslivets skyddsintresse.

Dansk Skovforening stöder på det varmaste en rekommendation till regeringarna om fri in- och utförsel av uthyrningsmaskiner i skogs- och jordbruk mellan de nordiska länderna. Man väntar att det från dansk sida kommer att bli allt större behov att hyra specialmaskiner från Sydsverige. Dessutom anføres, att Skovteknisk Institut har stort intresse av att maskiner för forsknings- och provningsändamål kan införas utan de svårigheter som är förenade med gängse restitutionsförfarande.

Tullstyrelsen i Finland framhåller att införsel av hyrda skogs- eller jordbruksmaskiner till Finland knappast förekommit under de senare åren varav man kunde dra slutsatsen att maskinbeståndet i Finland var tillräckligt eller åtminstone motsvarade det normala behovet. Om det i undantagsfall ansågs föreligga behov av utländska hyrmaskiner och man inte ville att införseln av hyrda maskiner för skogs- och jordbruk skulle belastas med införselavgifter, borde enligt tullstyrelsens uppfattning frågan regleras medelst en ändring av 99 § i tullagen. Eftersom övergång av äganderätt kunde förekomma när maskinerna var i Finland ansåg styrelsen det nödvändigt med garanti i samband med beviljande av temporär tullfrihet.

Enligt *Lantbruksekonomiska forskningsanstalten* i Finland borde en förenkling av tullbehandlingen för uthyrningsmaskiner kunna försvaras, även om den endast hade lokal betydelse i närheten av gränsen. En hyrning av tunga röjnings-, diknings- och övriga grundförbättringsmaskiner från ett land till ett annat var fördelaktigt, då den utjämnade maskinkapaciteten i gränstrakten. Man hade varit i kontakt med Forskningsanstalten för lantbruksmaskiner, varifrån det betonades att förenklingen av tullbehandlingen hade en väsentlig betydelse i forsknings- och försöksverksamheten för maskiner och anordningar som behövdes.

Skogsmaskinsentreprenörernas förbund i Finland är ense med förslagsställarnas bedömning att gällande regler i praktiken utgör ett hinder för arrendering av maskinutrustning från ett land till ett annat. Då dispens

från tullavgifter på arrenderat maskineri icke varit möjlig, var det naturligt att maskinutrustning endast i sällsynta undantagsfall arrenderats från ett land till ett annat. En tillfällig ökning av behovet av maskinutrustning i något land kunde medföra, att mängden utrustning i det egna landet utbyggdes för mycket med tanke på en sund ekonomisk aktivitet på lång sikt, om man inte kunde arrendera maskiner från ett grannland för att utjämna arbetstopparna. Förbundet anser sålunda, att ett förverkligande av förslaget endast skulle ha positiva följder och att man borde sträva till att åstadkomma reformen så snabbt som möjligt.

Finska träförädlingsindustriernas centralförbund uttalar vissa farhågor för att förslaget kan leda till ökad arbetartrafik över gränsen inkluderande maskiner, vilket skulle kunna hota skogsarbetenas genomförande i Finland och säger sig föredra dispensförfarande.

Finans- og tolldepartementet i Norge anser sig ej kunna stödja förslaget, dels med hänsyn till risker för snedvridning av konkurrensen, dels med hänsyn till att en sådan begränsad regional tullfrihet skulle strida mot förpliktelser i GATT och EFTA. Man är emellertid på norsk sida beredd att utvidga gällande bestämmelser om delvis restitution av tull och mervärdeskatt till att omfatta även maskiner i jord- och skogsbruk, om detta kan ske på ömsesidig basis.

Generaltullstyrelsen i Sverige anser sig för sin del ej kunna tillstyrka genomförande av förslaget. Man framhåller att gällande tullsatser är fastställda under hänsynstagande till näringslivets intressen av tullskydd för den inhemska tillverkningen. Ett genomförande av förslaget skulle uppenbarligen innebära även befrielse från mervärdeskatt för maskiner som förhys från annat nordiskt land. Även denna omständighet kunde bidra till att skapa ojämnheter i konkurrensförhållandena. Lättnaderna i fråga skulle endast tillämpas med avseende på införsel från och utförsel till annat nordiskt land, en omständighet som icke syntes förenlig med principen om mest-gynnad-nationsbehandling som kommit till uttryck bl. a. i GATT.

Skogsstyrelsen i Sverige hälsar förslaget med tillfredsställelse men påpekar att de problem som följer av vissa skiljaktigheter i de nordiska ländernas säkerhetsbestämmelser bör uppmärksammas vid förslagets behandling. Säkerhetsbestämmelserna bör ej kunna kringgås genom att hyra maskiner från ett grannland.

Enligt Sveriges *kommerskollegium* talar vägande skäl mot en ordning som innebär generell tullfrihet vid in- och utförsel mellan de nordiska länderna av förhyrda maskiner. Den förordade tullfriheten synes bl. a. ej förenlig med den i GATT uttalade principen om mest-gynnad-nationsbehandling. Ett fritt varuutbyte mellan de nordiska länderna torde vidare förutsätta en för länderna gemensam yttre tullnivå och ett harmoniserat system för uttag av indirekta skatter. I Sverige förekom en omfattande tillverkning av olika slags anläggningsmaskiner, bl. a. av skogsbruks- och jordbruksmaskiner.

Ett genomförande av medlemsförslaget kan under rådande handelspolitiiska läge få till följd att det tullskydd, vilket tillmätts svenska tillverkare av ifrågavarande produkter, urholkades på sådant sätt, att lika konkurrensförhållanden ej kunde upprätthållas inom tillverkar- och förbrukarled. Därest en eventuellt reform kom att innebära jämväl generell befrielse från erläggande av bl. a. mervärdeskatt torde förutsättningarna att upprätthålla konkurrensneutralitet komma att ytterligare försämrats.

De skäl som talade för en tullreform i enlighet med medlemsförslaget var dock i och för sig beaktansvärda. Fri in- och utförsel mellan länderna av uthyrningsmaskiner borde leda till ökad internordisk förhyrningsverksamhet och därigenom måhända medföra ett bättre utnyttjande av ländernas samlade maskintillgångar. Samma motiv torde för övrigt kunna åberopas för genomförande av tullättnader vid temporär in- och utförsel av även annan förhyrd produktionsutrustning än skogs- och jordbruksmaskiner. En tänkbar väg att från svensk sida åtminstone till viss del tillgodose förslagsställarnas önskemål vore enligt kollegiets uppfattning att utvidga bestämmelserna i 6 a § tullrestitutionsförordningen.

Kommerskollegium överlämnade inhämtade yttranden från handelskammarna i Karlstad, Luleå och Sundsvall, Sveriges grossistförbund, Sveriges mekanförbund samt gemensamt yttrande från Sveriges industriförbund och Sveriges allmänna exportförening, vilka i allt väsentligt anförde liknande synpunkter, med undantag för handelskammarna i Karlstad och Sundsvall som tillstyrker förslaget. Handelskammaren i Luleå är positiv till förslagets syfte men anser att frågan bör bli föremål för en tullteknisk och näringspolitisk utredning innan ändrade bestämmelser utfärdas.

Sveriges lantbruksförbund tillstyrker att den i förslaget uttalade rekommendationen kommer till genomförande.

Riksförbundet landsbygdens folk (RLF) i Sverige vitsordar behovet av att i vissa situationer kunna utnyttja den maskinkapacitet som finns i grannländerna. Ofta krävdes i sådana fall en snabb insats, vilken försvårades om uthyrningen är förenad med en tidskrävande administrativ omgång. RLF ställde sig därför i princip positivt till åtgärder i det syfte som angavs i medlemsförslaget som emellertid ej angav någon bestämd lösning av problemet utan endast antydde ett par alternativ. Utan närmare utredning om konsekvenserna i olika avseenden var RLF inte berett att ta ställning till vilken form av förenklat tullförfarande som borde väljas. Kommande regler torde även omfatta materiel som används i skogs- och jordbruksarbete.

Sveriges skogsägareförenings riksförbund (SSR) påpekar att riksgränsen i stora delar av landet icke utgör en naturlig skoglig gräns och att icke obetydliga kvantiteter avverkat virke transporterades över gränsen. Likaså förekom det att företagare i det ena landet ägde skogstillgångar i det andra.

SSR tillstyrkte förslaget men förutsätter att denna in- och utförsel skulle

vara tidsbegränsad så att det i praktiken icke blir fråga om förtäckta köp av maskiner. In- och utförseln borde ske med minsta möjliga krav på formaliteter, gärna med ett system av tullpassersedlar.

Sveriges schaktentreprenörers riksförbund har vid förfrågan hos sina gränsdistrikt och broderorganisationer i Finland och Norge ej funnit att nu gällande formaliteter vållat några svårigheter för ägare av anläggningsmaskiner. Man anser att i samtliga nordiska länder finns sådant överskott på anläggningsmaskiner, att fri in- och utförsel endast i obetydlig utsträckning skulle medverka till mera rationell användning. Däremot kunde en liberalisering av bestämmelserna medföra ökad konkurrens i expansiva områden. Förbundet ställde sig dock positivt till förslaget under förutsättning att bestämmelserna bleve likalydande inom Norden och att tullsatserna för nya maskiner samt beskattningsbestämmelserna även bleve likartade, så att ägare av anläggningsmaskiner hade möjlighet att arbeta under lika villkor i en gemensam nordisk marknad.

Svenska schaktentreprenörföreningen (SSF) vill ej motsätta sig förslaget under förutsättning att bestämmelserna utformas enhetligt för samtliga berörda länder. Man vill dock samtidigt fästa uppmärksamheten på att ett genomförande av förslaget, åtminstone för entreprenadmaskinernas del, riskerar medföra en ytterligare ökning av det överutbud av maskintjänster som sedan länge karakteriserat uthyrningen av entreprenadmaskiner i Sverige och hemställer därför att även den aktuella och förväntade marknadsituationen inom respektive land tas i beaktande vid bedömningen av förslagets genomförande.

3. U t s k o t t e t

Utskottet finner det klart framgå av remissyttrandena, att medlemsförslaget motsvarar ett aktuellt behov inom skogsnäringen att enklare än vad som för närvarande är fallet kunna förhyra maskiner för skogsbruk över de nationella gränserna.

Gentemot detta intresse står å andra sidan den starka kritik som riktats mot förslaget från tull- och handelspolitiskt ansvariga instanser. Till en del synes visserligen de betänkligheter som där anförts överdrivna såsom att de föreslagna lättnaderna skulle strida mot GATT- och EFTA-förpliktelserna. Den föreslagna temporära tullfriheten kunde ges en icke-diskriminatorisk utformning utan att detta ändock finge praktiska konsekvenser annat än för de nordiska grannländerna, då det ter sig föga troligt att det skulle vara lönsamt att på uthyrningsbas transportera ifrågavarande maskiner från annat land till de nordiska länderna för uthyrning under kortare tid. Enda undantaget härvidlag skulle vara anläggningsmaskiner där tyska firmor möjligtvis skulle kunna dra nytta av tullfrihet i Danmark.

Trots detta påpekande synes det utskottet tveksamt om den kritik som

riktats mot förslaget kan helt åsidosättas. Å andra sidan noterar utskottet att även sådana remissinstanser som ställer sig avvisande till förslaget såsom kommerskollegium i Sverige dock vitsordar att de skäl som talar för en tullreform i och för sig är beaktansvärda. Utskottet vill också erinra om att främjandet av största möjliga rörelsefrihet över gränserna på alla områden från begynnelsen varit en av Nordiska rådets huvuduppgifter. Utskottet anser därför att berörda myndigheter i de nordiska länderna nog bör överväga i vad mån det är möjligt att tillgodose förslagsställarnas syfte.

Då det bl. a. från svenskt myndighetshåll antytts att problemställningen är aktuell även på andra områden än som åsyftas i medlemsförslaget finner utskottet det ändamålsenligt att de nordiska länderna gemensamt överser de här aktuella bestämmelserna om temporär tullfrihet och tullrestitution med målsättningen att nå fram till en ordning som tillåter temporär gränspassage av förhyrd produktionsutrustning med minsta möjliga administrativa omgång och ekonomiska pålagor för vederbörande ut- och förhyrare. Vid en sådan översyn bör berörda näringslivsrepresentanter beredas tillfälle medverka.

Under hänvisning till vad här ovan anförts får ekonomiska utskottet hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att gemensamt överse gällande bestämmelser rörande temporär tullfrihet och tullrestitution i syfte att förbättra och förenkla möjligheterna till förhyring särskilt i vad avser maskiner för skogs- och jordbruksändamål.

Stockholm den 19 januari 1971

<i>Ele Alenius (Skdl)</i>	<i>John Austrheim (Sp)</i>	<i>Knud Enggaard (V)</i>
<i>Arne Geijer (s)</i> Förman	<i>Guttorm Hansen (A)</i>	<i>Erkki Hara (Kok)</i>
<i>Yngve Holmberg (m)</i>	<i>Jens Otto Krag (S)</i>	<i>Kåre Kristiansen (Kf)</i>
<i>Sture Palm (s)</i>	<i>Karl Skytte (RV)</i>	<i>Veikko Vennamo (Smp)</i>
<i>Kåre Willoch (H)</i>	<i>Knud Østergaard (KF)</i>	

TILLÄGG**Gällande bestämmelser rörande temporär tullfrihet och tullrestitution**

Hyrmaskiner kan som huvudregel endast införas tullfritt i *Danmark* om de är tullfria eller enligt EFTA. Bestämmelser om temporär tullfrihet finns i Tulloven §§ 130, 131 samt 185 och avser reducerad restitution. Motsvarande bestämmelser finns i mervärdeavgiftlagens § 29 om restitution av mervärdeavgift. Nämnade bestämmelser torde enligt danska myndigheter endast sällan kunna tillämpas på de maskiner som avses i medlemsförslaget. Vad beträffar den rena gränstrafiken finns möjlighet att träffa avtal om tull- och avgiftsfrihet för varor, inklusive transportmedel och maskiner i lokal gränstrafik.

Enligt gällande bestämmelser i *Finland* kan traktorer eller större maskiner som temporärt användes i skogs- eller jordbruksarbete icke införas tullfritt. Temporär införsel av ovannämnda maskiner förutsätter undantagslöst en normal tullklarering samt inbetalning av införselskatterna. Erlagda skatter kan icke efter återutförsel av maskinerna varken helt eller delvis restitueras, eftersom skogs- eller jordbruksarbete icke kan jämföras med i 99 § tullagen avsett reparationsarbete. Även en kortvarig temporär användning av ovan anförda maskiner i skogs- eller jordbruk medför således att införselskatterna till sitt fulla belopp bör bestridas av importören. Undantag utgör varor med EFTA-ursprung för vilka med stöd av EFTA-konventionen under vissa villkor beviljas tullfrihet men icke befrielse från omsättningsskatt.

I *Norge* måste vid hyrning av maskiner från annat land betalas tull och mervärdeavgift. För bl. a. yrkesutrustning av mindre värde kan enligt § 13 i tulltarifflagen beviljas temporär tullfrihet vid införsel för temporär användning av personer eller institutioner hemmahörande i utlandet. Enligt tulltarifflagen § 23 kan delvis restitution av tull beviljas bl. a. vid återutförsel av anläggningsmaskiner och material som tillfälligt använts i Norge. Liknande bestämmelser gäller om restitution av mervärdeavgift och beträffande anläggningsmaskiner och transportmateriel vad gäller delvis restitution av investeringsavgift vid återutförsel av anskaffade maskiner etc.

Med stöd av 9 § i den *svenska* tulltaxeringsförordningen och 36 § 2 mom. tulltaxeringskungörelsen åtnjuter befolkningen i gränstrakterna mellan Sverige samt Finland och Norge tullfrihet för bl. a. maskiner och fordon som införs från Finland och Norge för att under kortare tid användas vid bl. a. timmerforsling och jordbruksarbete. Inresande yrkesutövare åtnjuter med stöd av 8 § p 5 tulltaxeringsförordningen under vissa förutsättningar

definitiv tullfrihet för mindre maskiner, apparater etc., vilka vederbörande inför i och för sin yrkesutövning under tillfälligt uppehåll i riket. Med stöd av 10 § p 3 tulltaxeringsförordningen och 45 a § tulltaxeringskungörelsen kan temporär tullfrihet under vissa förutsättningar medges för viss annan utrustning, som för inresandens yrkesutövning införs i riket. Temporär tullfrihet kan vidare med stöd av 11 § tulltaxeringsförordningen och 50 § tulltaxeringskungörelsen i vissa fall medges för transportmedel som införs för tillfälligt bruk. I fråga om transportmedel som skall användas för inrikes trafik fordras Kungl. Maj:ts medgivande i varje särskilt fall. Härutöver ger tullrestitutionsförordningen 6 a § i viss utsträckning möjlighet till reducerad restitution av tull för utrustning som tillfälligt används inom landet. — Om tullfrihet eller reducerad restitution medges enligt något av ovannämnda författningsrum åtnjuts, enligt förordningen om frihet från införselavgift i vissa fall (SFS 1960: 396), jämväl befrielse från eller reduktion av mervärdeskatt. Tullfrihet men ej skattefrihet kan ifrågakomma med stöd av bestämmelserna i EFTA-konventionen.

Tilläggsförslag

om enhetliga principer för lagstiftning om engångsförpackningar

(Väckt av Erling Dinesen, Lars Larsson, Anna-Greta Skantz och Olavi Tupamäki)

Nordiska rådet antog 1969 en rekommendation (nr 5/1969) angående användande av engångsförpackningar med hemstället till de nordiska regeringarna att undersöka möjligheterna för en likartad lösning av de samhällsproblem, som det ökade bruket av engångsförpackningar föranleder.

Tyvärr synes några kontakter hittills icke tagits mellan regeringarna i anledning av rekommendationen. Tvärtom har saken uppenbarligen behandlats i varje land för sig oberoende av vad som företages i grannländerna. Det aktuella läget förefaller vara följande. I Norge har under våren 1970 antagits en lag — en fullmaktslag — som möjliggör att förbud meddelas mot användande av engångsemballage. I Danmark övervägs för närvarande införande av en liknande fullmaktslag, som skulle ge underlag för förbud mot användning av engångsemballage för öl och mineralvatten. I Finland är frågan om lagstiftning rörande förbud mot engångsförpackningar i vissa fall under övervägande. I Sverige har utarbetats lagförslag om skärpta åtgärder mot nedskräpning. I detta förslag tas avstånd från tanken att lagfästa förbud mot engångsförpackningar. Överhängande risk föreligger nu att länderna kommer till olika bestämmelser på detta område.

Det synes anmärkningsvärt att på detta fält lagregler införes utan hänsyn till grannländerna. Saken har nämligen stor betydelse för nordisk samhandel. Överläggningar bör därför snarast komma till stånd för att om möjligt nå fram till enhetliga bestämmelser.

I sakfrågan menar vi att man bör utgå från konsumenternas intresse av en rationell varudistribution. Det är uppenbart att engångsförpackningar är ett ofrånkomligt hjälpmedel för att få till stånd ett effektivt och billigt system för distribution av varor, framför allt av livsmedel.

De handelspolitiska aspekterna är också betydelsefulla. Genom olikartade nationella regler kan hinder tillskapas för den nordiska samhandeln. Tillåter man exempelvis endast returförpackning för vissa varor, t. ex. öl och läskedrycker, innebär en sådan åtgärd att man i realiteten monopoliserar

handeln med dessa varor för de inhemska producenterna. Ett system med returglas kan i huvudsak brukas endast inom ett land. Att mera genomgående sända returglas mellan länder är knappast praktiskt genomförbart.

Självfallet måste miljövårdssynpunkterna skänkas all behörig uppmärksamhet. Att ingripa med förbud på enstaka punkter mot vissa typer av glas och burkar men icke mot andra löser inte miljövårdsproblemen. Därvid måste man gå fram med upplysning, straffskärpning mot nedskräpning, forskning och utveckling i syfte att få fram lätt förstörbara material att användas för förpackningar och ett utbyggt renhållningsväsende.

Under återopande av vad ovan anförts hemställer vi,

att Nordiska rådet ville rekommendera de nordiska regeringarna att tillämpa enhetliga principer för lagstiftning som gäller användningen av engångsförpackningar.

København, Stockholm och Helsingfors den 3 september 1970

Erling Dinesen (S)

Lars Larsson (s)

Anna-Greta Skantz (s)

Olavi Tupamäki (Smp)

*BILAGA 1***Yttranden över tilläggsförslaget****Skandinaviska emballagesällskapet:**

Såsom i ett den 23 november 1968 till Nordiska rådet avgivet utlåtande framhölls, anser Skandinaviska emballagesällskapet i sin egenskap av nordisk samarbetsorganisation i branschen den s. k. engångsförpackningsfrågan i första hand vara en samnordisk fråga, vars lösning enbart med beaktande av de olika ländernas nationella synpunkter vore högst olycklig. Enligt organisationens uppfattning bör de olägenheter, som förekommer i samband med engångsförpackningar vägas mot de fördelar det genom välplanerade och ändamålsenliga engångsförpackningar är möjligt att vinna. Om så sker, är enligt organisationens åsikt de fördelar, som sålunda ernås, så överlägsna ur såväl social som ekonomisk synpunkt att man tvingas angripa nackdelarna ur annan synvinkel än ett totalt eller partiellt förbud mot sådana.

Organisationen omfattar sålunda helt rubricerade förslag.

Helsingfors den 11 december 1970

Skandinaviska emballagesällskapet

Kauko Ikävalko

Ordförande

Aimo Poutiainen

Sekreterare

D a n m a r k**Indenrigsministeriet:**

Nordisk Råds rekommandation nr. 5/1969 anbefaler regeringerne i de nordiske lande at undersøge mulighederne for en ensartet løsning af de samfundsproblemer, som den øgede anvendelse af engangsemballage giver anledning til.

Det foreliggende af 4 medlemmer rejste tillæggsforslag (A 298 T/s) henstiller, at Nordisk Råd anbefaler regeringerne at følge ensartede principper for lovgivning med henblik på anvendelse af engangsemballage.

I denne anledning skal man meddele, at man fortsat kan tilslutte sig, at

spørgsmålet om mulighederne for en ensartet nordisk løsning af problemerne i forbindelse med anvendelsen af engangsemballage undersøges på fællesnordisk plan.

Man kan endvidere være enig med forslagsstilleren om, at der bør følges ensartede principper for lovgivning med henblik på anvendelsen af engangsemballage, men kun i den udstrækning, som problemernes art og de særlige forhold i de enkelte lande gør det ønskeligt.

Det tilføjes, at regeringen efter indstilling fra det i efteråret 1969 nedsatte forureningsråd for folketinget har fremsat forslag til lov om beholdere til øl og læskedrikke. Lovforslaget tilsigter at give indenrigsministeren en bemyndigelse, således at han for at forebygge sundhedsfare, forurening af omgivelserne og ulemper for renovationsvæsenet kan træffe foranstaltninger til at forhindre, at øl, most og kulsyreholdige læskedrikke detailforhandles her i landet i engangsemballage.

Ifølge bemærkningerne til lovforslaget tager bemyndigelsen i første række sigte på eventuelle forbud mod anvendelse af engangsemballage til de varegrupper, der må påregnes i et vist omfang at blive medbragt og konsumeret i det fri, således at den bortkastede emballage vil kunne medføre forurening af omgivelserne. Kulsyreholdige læskedrikke omfatter foruden sodavand og mineralvand drikke af cola-typen; disse kulsyreholdige drikke har ligesom øl og most her i landet traditionelt ikke været forhandlet i engangsemballage og har derfor ikke hidtil udgjort nogen væsentlig forureningskilde.

København, den 11. december 1970

P. m. v.

E. b.

Folmer Nielsen

Forbrugerrådet:

I den anledning skal man meddele, at Forbrugerrådet finder det ønskeligt og ganske naturligt, om der kunne indføres ensartede regler i de nordiske lande om det nævnte emne, engangsemballage, dog kun i det omfang de fælles regler sigter på at tage primært hensyn til forbrugernes og dermed almenvællets interesser.

Forbrugerrådet har søgt at trænge ind i problemerne vedrørende engangsemballagens fordele og ulemper, set fra forbrugernes synspunkt, men har endnu ikke kunnet tage endelig stilling til spørgsmålet, da det i denne sag er vanskeligt entydigt at gøre rede for et forbrugersynspunkt.

Imidlertid ligger det fast, at der ved valg af emballageform efter Forbrugerrådets mening skal tages hensyn ikke blot til dennes pris og vægt

m. m., selv hvor disse kan have umiddelbare fordele, men også til materialernes beskaffenhed, herunder den kemiske sammensætning og nedbrydelighed, som er bestemmende for miljø-, losseplads- og forbrændingsforurening. Da det er åbenbart, at prisen for afhjælpning af de nævnte problemer i sidste ende pålægges forbrugerne direkte eller indirekte, bør der holdes nøje kontrol med, hvilke typer emballage der bliver anvendt, og med deres faktiske totalpris. Endelig bør også hele problematikken omkring anvendelsen af værdifulde råmaterialer m. v. inddrages i diskussionen.

Forbrugerrådet vil gerne anmode om, at disse problemer vil blive tilgode- set ved en eventuel fællesnordisk lovgivning på området, da Forbrugerrådet i modsat fald hellere vil støtte et selvstændigt dansk initiativ. Forbrugerrådet vil senere vende tilbage til sagen, hvis der skulle fremkomme nye syns- punkter til vurdering af problematikken.

København, den 23. december 1970

P. r. v.

Lis Groes

Formand

Helle Munch-Petersen

Kontorchef

Danmarks Naturfredningsforening:

— — — skal det meddeles, at Danmarks Naturfredningsforening den 13. oktober d. å. har skrevet til indenrigsminister H. C. Toft vedrørende engangsemballage.

Til rådet orientering vedlægges en kopi af foreningens skrivelse (*se Bi- hang*).

København, den 6. november 1970

P. f. v.

E. h.

Hans H. Sune Ebbesen

BIHANG

Skrivelse från Danmarks Naturfredningsforening till indenrigsminister H, C. Toft rörande engångsemballage

I tilslutning til forslag til lov om beholdere til øl og læskedrikke skal det anføres, at Danmarks Naturfredningsforening i 1966 rettede en henvendelse til ministeriet for kulturelle anliggender, idet man påpegede de uoverskuelige følger, det ville få for vore naturområder, hvis engangsflasker til mineralvand og øl vandt indpas på det danske marked.

Den påbegyndte produktion af dåsesøl understreger på ny, at det er absolut påkrævet, at der snarest gennemføres en lovgivning, der giver retningslinier for, hvilke former for engangsemballage der kan tillades, herunder evt. om der skal pålægges afgift på disse til afholdelse af udgiften ved den fornødne destructing.

Danmarks Naturfredningsforening finder grund til at påpege, at spørgsmålet om, hvorledes byerne kan skaffe sig af med deres affald — det være sig køkken- eller haveaffald samt affald fra industrier og andre, — allerede i dag er helt uoverskueligt.

Affaldsmængden stiger dag for dag, og opgaven bliver mere og mere nøjselig.

Det åbne land bliver i stadig højere grad skændet af de utallige lossepladser. Det forhold, at fredningsplanudvalgene nu efter den nye naturfredningslov skal godkende en losseplads' etablering og herunder kan stille krav om en rimelig sløring af lossepladsen, slår slet ikke til, idet udvalgene er stillet over for et uomgængeligt krav fra kommunerne, om, at de skal have mulighed for at komme af med deres affald.

Følgen er derfor, at man vælter affald ud i dalsænkninger, søer, moser og alle mulige andre steder, hvor man mener at kunne skjule det med større eller mindre held.

Hvilken følge det på længere sigt vil få for det danske landskab samt for forurening af vore grundvandsressourcer står helt uklart.

En yderligere belastning af renovationen med indførelse af øldåser synes derfor at indeholde helt uoverskuelige konsekvenser, og foreningen finder derfor anledning til indtrængende at henstille, at der i hvert tilfælde indføres et midlertidigt forbud mod dåser til øl og mineralvand, indtil man har sikret en rimelig destruering af dette enorme antal dåser.

København, den 13. oktober 1970

P. f. v.

Vald. M. Mikkelsen

Professor, dr. phil.

Hans H. Sune Ebbesen

Butikshandelens Fællesraad:

— — — skal Fællesraadet meddele, at vi kan tiltræde den foreslåede re-kommandation til de nordiske regeringer.

Det i Danmark fremsatte lovforslag (forslag til lov om beholdere til øl og læskedrikke) — der har karakter af en bemyndigelseslov — har især været drøftet på basis af ønsker fra visse sider om et forbud imod dåsesøl. Det er efter Fællesraadets opfattelse urimeligt at gennemføre et sådant forbud, som ikke kan begrundes med hensynet til at undgå forurening, men som derimod må anlages at have en konkurrencemæssig baggrund.

Vi skal i denne forbindelse henvise til den i fotokopi vedlagte skrivelse

af 13. oktober 1970 fra De Samvirkende Købmandsforeninger i Danmark til det folketingsudvalg, der behandler det pågældende lovforslag (*Bihang*).

København, den 17. november 1970

P. f. v.

E. Groth-Andersen

BIHANG

Skrivelse från De Samvirkende Købmandsforeninger i Danmark till folketingsudvalget vedrørende forslag til lov om beholdere til øl og læskedrikke

Motiveringen for, at der søges vedtaget en lov med vidtgående bemyndigelse til at gennemføre forbud imod eller pligt til anvendelse af bestemte emballagetyper for øl og læskedrikke, er, at man ønsker at forebygge sundhedsfare, forurening af omgivelserne og ulemper for renovationsvæsenet.

Efter vor opfattelse frembyder den aktuelle situation på ingen måde forhold, som kan begrunde en så rigoristisk lovgivning.

Forholdet er som bekendt det, at de berørte erhverv — herunder også den kooperative og den private butikshandel — allerede under forhandlingerne med indenrigsministeriet i 1966 og 67 gav tilsagn om at medvirke til, at bryggeriprodukter i engangsflasker ikke blev indført på det danske marked.

Den mellemliggende periode har vist, at de frivillige aftaler herom har været effektive. De enkeltstående forsøg, som har været gjort på at markedsføre bryggeriprodukter (læskedrikke) i engangsflasker, er effektivt standset på initiativ af distributionsleddene.

Det vil utvivlsomt også kunne ske fremover. Ønsker indenrigsministeriet dette frivillige system yderligere underbygget — f. eks. ved en tilslutning fra den private engroshandel såsom indkøbscentraler og de frivillige kæder — skønner vi, at dette kan ske ved fornyede drøftelser herom.

Man henviser i bemærkningerne til, at introduktionen af øl i blikdåser har aktualiseret spørgsmålet om offentlige indgreb.

Det må være rimeligt at påpege, at der ingen form for sundhedsfare knytter sig til denne emballageform, at den hverken forurener vand eller luft samt at blikdåsen relativt hurtigt nedbrydes.

Hertil må føjes, at man ved forbud mod anvendelse af blikdåser som emballageform griber væsentligt ind såvel i den tekniske udvikling som i handelspolitiske og forbrugerpolitiske forhold og med et perspektiv, der også kan få betydning for den rationelle produktion og distribution af en lang række andre teknisk højt udviklede forbrugsvarer.

Da som nævnt engangsflaskerne er holdt borte fra det danske marked gennem et frivilligt system, og da en formentlig særdeles begrænset produktion af bryggeriprodukter i nedbrydelige blikdåser ikke kan antages at give renovationsvæsenet nævneværdige ulemper, finder vi ikke tilstrækkelig grundelse for, at lovforslaget gennemføres.

I debatten om, hvorvidt den såkaldte omløbsflaske i økonomisk og forureningsmæssig henseende byder på afgørende fordele sammenholdt med f. eks. blikdåsen, skal følgende anføres:

Den i bemærkningerne til § 1 angivne pris på ca. 40 øre pr. enhed dækker en emballage med et indhold svarende til ca. 1 1/2 gang en almindelig pilsnerflaske.

Den almindelige pilsnerflaske — omløbsflasken — koster den handlende i gennemsnit ca. 5 øre i rene håndteringsudgifter som følge af, at de tomme flasker skal sorteres, oplagres og returneres.

Selve transporten fra købmanden og tilbage på bryggeriet koster — ifølge oplysninger et mellemstort bryggeri har forsynet os med — andre 5 øre, indtil den rensede flaske tages i produktion.

Til rensningen medgår ifølge samme kilde et vandforbrug på ca. 7 gange flaskens indhold. Vandet er tilsat lud og klor.

De har nævnte omkostninger til håndtering og transport m. v. bortfalder naturligvis ved anvendelse af blikdåser, og dermed modvirkes øget emballagekostning.

Det er formentlig heller ikke uden interesse at vurdere det enorme vandforbrug og de de forureningsproblemer, som knytter sig hertil.

Som anført i bemærkningerne til lovforslaget har man hverken i Norge, Finland eller Sverige forbud mod dåser som engangsemballage i bryggeriindustrien. I Sverige har man klart taget afstand fra et forbud, idet man i stedet vil betræde de veje for oplysning og opdragelse, der åbner mulighed for en generel bekæmpelse af forurening af naturen — en øget forståelse for, at bortkastning af affald skal forhindres, uanset om det drejer sig om øldåser eller alle de øvrige engangsemballager, der internationalt anvendes i rationel produktion og distribution.

Alt i alt anser vi lovforslaget for forfejlet, både fordi det rummer en irrelevant sammenblanding af sundheds- og renovationsproblemer, og fordi der ikke er behov for en så uliberal lovgivning omfattende bryggeriemballage m. v.

Hellerup, den 13. oktober 1970

De Samvirkende Købmandsforeninger i Danmark

Chr. Johansen

Formand

Svend Gade

Bryggeriforeningen:

Tillægsforslaget indeholder en anbefaling af at anvende ensartede principper med hensyn til de 4 nordiske landes lovgivning om engangsemballage, og det er foranlediget af, at der i hvert af de 4 lande er taget initiativ til en lovgivning, der er indbyrdes forskellig. Tillægsforslaget er motiveret med 3 argumenter, til hvilke vi skal tillade os at bemærke følgende:

1. I konsumenternes interesse bør varedistributionen være så effektiv og billig som mulig.

ad 1. Uanset at der både i produktions- og distributionsleddet kan spares nogle øre i omkostninger, er det i Danmark fastslået, at øl i dåse à 45 cl er ca. 50 øre dyrere for forbrugeren end det samme kvantum øl i returflaske.

2. Med henblik på at undgå hindringer for den nordiske samhandel anføres, at et påbud om alene at anvende returemballage for øl og læskedrikke i realiteteten indebærer, at handelen monopoliseres for de indenlandske producenter, da returflasker i hovedsagen kun anvendes inden for ét land, og at det ikke i større grad er praktisk gennemførligt at forsende returflasker mellem landene.

ad 2. Den fremsatte påstand bekræftes ikke af de danske bryggeriers erfaring. Til den danske øleksport, der i de senere år er større end øleksporten fra noget andet land, benyttes de emballageformer, der er mest hensigtsmæssige i de enkelte markeder. Eksporten i returflasker, der tappes i Danmark, udgør således 20 % af totaleksporten, hvortil kommer at størstedelen af det øl, der eksporteres in bulk, aflappes i modtagerlandet i returflasker. Salget af dansk øl i returflasker i eksportmarkederne er således større end i nogen anden emballageform. Det vil heraf fremgå, at øleksport ikke betinges af adgang til at levere i engangsemballage i hvert enkelt marked.

3. Det anføres, at naturbeskyttelsessynpunkter må tillægges behørig opmærksomhed og det tilføjes, at problemer i den retning ikke løses ved at forbyde dåser og visse typer af glasemballage, men ikke anden glasemballage.

ad 3. Tømt engangsemballage vil 100 % vise sig enten som renovationsaffald eller som affald i naturen. Pr. 10 mill. dåser skal der således fjernes 710 ton affald. I Danmark er det ved en undersøgelse for 2 år siden konstateret, at antallet af de returflasker, der kommer tilbage til bryggerierne, kun er 4—6 ‰ mindre end det antal, der udleveres fra bryggerierne. Pr. 10 mill. returflasker opstår der således et spild på 16 ton (5 ‰ af 3.200 ton = 16 ton). Størsteparten af dette spild opstår i restauranter, markettenderier og husholdninger, hvorfra det fjernes under kontrol gennem renovationsvæsenet. Det antal returflasker, der i bryggerierne, udover nævnte kvantum, frasorteres på grund af slitage, eller som går i stykker, leveres som skår til glasværkerne og belaster således ikke den offentlige renovation.

I USA er anvendelse af engangsemballage mere udbredt end i de nordiske lande. Allerede nu anvendes engangsemballage til 75 % af ølomsætningen og 58 % af omsætningen af mineralvand, og det forventes at disse procenter i 1975 vil være steget til henholdsvis 90 og 80.

Udviklingen i USA har medført, at der for tiden (oktober 1970) er indbragt 10 lovforslag for kongressen, 65 lovforslag i 27 enkeltstater, og et ikke nærmere angivet antal forslag til kommunale vedtægter. Forslagene synes at gå ud på enten direkte forbud mod anvendelse af engangsemballage eller en særlig afgift på engangsemballage eller pligt til opkrævning

af et depositum af forbrugeren. (National Association of Alcoholic Beverage Importers). Det skal endelig oplyses, at den canadiske delstat British Columbia med virkning fra det kommende år har bestemt, at alle dåser og flasker til drikkevarer skal pålægges et depositum. (Bulletin of the National beer wholesalers Association of America, November 1970).

I USA og i Canada synes man således at anvende andre former i kampen mod naturforureningen end forslagsstillerne over for Nordisk Råd har anført.

København, den 14. december 1970

Bryggeriforeningen

J. Simonsen

Blikvarefabrikantforeningen:

Blikvarefabrikantforeningen skal i den anledning udtale, at man kan tilslutte sig tankegangen i forslaget, som jo er, at hensynet til en rationel varedistribution bør være det fremherskende.

Det er foreningens opfattelse, at separate foranstaltninger ingen problemer løser. Efter foreningens formening er øldåserne i den senere tid blevet gjort til en slags syndebuk for hele samfundets forureningsproblem, hvilket må undre, når man tager mængden og betydningen af alle de øvrige meget alvorlige forureningskilder i betragtning.

Det er foreningens opfattelse, at denne del af forureningsproblemet bør angribes ud fra renovationssynspunkter og med den målsætning, at befolkningen må opdrages til ikke at kaste affald i naturen. Søger man problemet løst med rigoristiske punktforbud, er det vor opfattelse, at dette kun kan virke hemmende for den almindelige udvikling inden for samfundet og give en usikkerhedsfornemmelse i erhvervslivet, der slet ikke står i rimeligt forhold til det, man ønsker at opnå.

København, den 14. december 1970

Blikvarefabrikantforeningen

Poul Haustrup

Niels Mølgaard

Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger (FDB):

FDB støtter det fremsendte forslag, sag A 298 T/s, da det efter vor opfattelse er væsentligt, at der netop på dette område udarbejdes retningslinier af hensyn til det frie varebytte.

Albertslund, den 30. oktober 1970

Ebbe Groes

Danske Mineralvandsfabrikanters Fællesforening:

— — — tillader vi os at henvise til vort brev under ovenstående journal nr. af 18/11 1968 (se *Nordiska rådet, 17:e sess., s. 1487*), hvori vi gav udtryk for, at vi ikke anser det for nødvendigt at søge problemerne vedrørende anvendelsen af engangsemballage løst på fælles nordisk basis.

Vi beklager at måtte meddele Dem, at der ikke i den mellemliggende tid har været anledning for os til at ændre denne opfattelse.

København, den 19. november 1970

Danske Mineralvandsfabrikanters

Fællesforening

H. B. Krogh

F i n l a n d

Statsrådets kansli:

Av motiveringen för förslaget framgår, att man i de nordiska länderna enligt undertecknarnas förmenande närmast borde följa den linje som tillämpas i Sverige. Då emellertid de övriga nordiska länderna har haft vägande skäl till att följa sin egen linje, vore det skäl att rekommendera det i Sverige tillämpade förfarandet såsom gemensamt förfarande endast om det är mer ändamålsenligt och progressivt än de andra.

Från Finlands sida kan det konstateras, att sedan Oy Alkoholilike Ab efter flera uppskov i saken beslutat tillåta försäljning av öl på burk fr. o. m. 1 mars 1971, diskussionen närmast har gällt frågan huruvida även engångsflaskor bör tillåtas vid försäljning av öl och läskedrycker. Vid prövningen av denna fråga bör följande omständigheter beaktas:

— avfallshanteringen är ännu rätt outvecklad utanför Finlands större städer. Frågan bereds i kommittén för avfallshantering som kommer att avge sitt betänkande först under förra hälften av år 1971;

— frågan om vem som skall bära kostnaderna för den av ökad användning av engångsförpackningar förorsakade avfallshanteringen har ännu inte behandlats;

— Bryggeriindustriförbundet har icke ansett tappning av öl och läskedrycker på plåtburkar eller engångsglas vara att rekommendera vare sig från industri- eller konsumentsynpunkt. Den besparing som genom burkarna åstadkommes i distributionen betalas drygt tillbaka i form av högre produktionskostnader och genom att konsumenten varje gång köper innehållet i nytt hölje; och

— från miljövardssynpunkt har läget hittills varit rätt tillfredsställande då glasflaskorna har hållits i cirkulation långa tider.

Av dessa och många andra skäl har bland annat konsument- och naturskyddsorganisationerna samt många andra medborgarorganisationer i Fin-

land krävt, att engångsförpackningar inte tas i bruk i nämnda branscher, innan avfallshanteringen ordnats, frågan om kostnadsfördelningen utretts och i lagstiftningen intagits lämpliga bestämmelser om straff för nedskräpning i naturen. För finländska förhållanden gäller frågan huruvida naturens tillstånd skall bibehållas oförändrat eller om en försämring skall tillåtas. Det är inte möjligt att under de närmaste månaderna eller åren tillräckligt effektivt bedriva medborgarfostran och upplysning och finna ut lämpliga förpackningsmaterial. Läget är sålunda ett annat än t. ex. i USA och måhända t. o. m. i Sverige, där den ökade användningen av engångsförpackningar för öl och läskedrycker och andra förnödenheter redan har blivit en belastning i naturen. I USA:s delstater övervägs veterligen legislativa åtgärder mot engångsförpackningarna. Det är också uppenbart, att övergången till engångsförpackningar inom bryggeri- och läskedrycksindustrin i USA och Förbundsrepubliken Tyskland gjort produkterna dyrare utan att dock medföra ökad försäljning, varför branschens lönsamhet har nedgått betydligt.

Granskar man läget i Finland utgående från dessa synpunkter, förefaller det uppenbart, att det kan vara svårt att tillämpa likadana åtgärder i alla de nordiska länderna, eftersom dessas ekonomiska utveckling redan är olika. För Finlands del gäller det även att komma i håg, att den nuvarande regeringens program förutsätter undersökning av frågan huruvida produkter som förorenar naturen eller miljön borde beläggas med en särskild skatt eller avgift; härtill ansluter sig frågan huruvida även engångsförpackningarna skulle kunna hänföras till denna klass. Saken behandlas för närvarande i sin helhet av handels- och industriministeriet, i vars utlåtande utredning om ärendets nuvarande skede torde intas.

Statsrådets kansli hyser den uppfattningen, att förenhetligandet av de legislativa principerna rörande engångsförpackningar inte kommer att vara någon lätt uppgift, i synnerhet som det i detta skede är mycket svårt att säga vilket lands åtgärder som i det långa loppet skulle komma att visa sig mest ändamålsenliga. Beaktas bör nämligen, att miljövärden med tiden kommer att tillmätas allt större betydelse och att det å andra sidan icke i och för sig är godtagbart att åstadkomma lättnader i handelns distributionskostnader genom överföring av sådana kostnader på samhället i form av kostnader för avfallshantering, utan saken borde snarare skötas t. ex. så, att kostnaderna för den av engångsförpackningarna förorsakade avfallshanteringen skulle läggas till produktens pris i form av skatt eller avgift.

Helsingfors den 31 december 1970

Uolevi Hakavuori

Tf. kanslichef

Stig Segercrantz

Yngre regeringssekreterare

Handels- och industriministeriet¹:

Åtgärderna till förhindrande av de olägenheter som är förenade med användningen av engångsförpackningar har överförts till handels- och industriministeriet, vilket under innevarande höst har gjort sig förtroget med situationen och införskaffat vissa utlåtanden om saken. I detta sammanhang har man även studerat läget i de olika nordiska länderna och konstaterat, att i Norge redan godkänts en fullmaktslag som möjliggör förbud mot användning av engångsförpackningar och att åstadkommande av en sådan lag som bäst övervägs i Danmark, medan man icke i Sverige önskat slå in på linjen att förbjuda användning av engångsförpackningar. På grund av åtgärdernas brådskande natur har man tydligen i ettvarrt land stannat för de alternativ som prövats bäst, utan närmare samgående med grannländerna, varför åstadkommande av enhetliga stadganden nu, när saken redan framskridit till detta stadium, torde kunna vara rätt svårt. I Finland konstateras, att saken kräver skyndsamma åtgärder, men om dessas art har beslut tillsvidare icke fattats, och saken är ännu på undersökningsstadiet. Till saken ansluter sig även sådana frågor som tangerar handeln mellan de nordiska länderna, vilka måste ägnas uppmärksamhet i samband med ärendets behandling. Handels- och industriministeriet anser det vara på sin plats, att tillämpning av enhetliga principer rekommenderas i fråga om den lagstiftning i de olika nordiska länderna, som ansluter sig till användningen av engångsförpackningar, om det ännu är möjligt och såframt icke möjligen annat följer av något lands speciella förhållanden.

Helsingfors den 1 december 1970

Arne Berner

Handels- och industriminister

Tauno Heikonen

Biträdande avdelningschef

Social- och hälsovårdsministeriet har i skrivelse den 4 januari 1971 förklarat sig instämma i Konsumentrådets yttrande av den 3 december 1970 (se nedan).

Statens naturskyddsinspektör¹:

I det jag helt förenar mig om vad Finlands naturskyddsförbund i 18 december 1970 till delegationen avgivet yttrande (*se nedan*) anfört finner jag att ett förenhetligande av lagstiftningen i de nordiska länderna rörande engångsförpackningar ur naturskyddets synpunkt vore synnerligen önskvärt. Saken är även aktuell emedan lagstiftning mot nedsmutsningen för närvarande förbereds i flera av de nordiska länderna.

¹ Yttrandet översatt från finska.

Denna koordineringsfråga torde skyndsamt kunna tagas upp i det nyligen inrättade nordiska kontaktorganet för miljövärdfrågor, vars första möte hålls i Helsingfors 25 februari 1971.

Såsom komplettering till Finlands naturskyddsförbunds yttrande må nämnas att avfallsvårdskommittén fått sitt betänkande färdigt 31 december 1970 och överlämnat det till statsrådet 12 januari 1971. Kommittén har uppgjort ett förslag till lag om avfallsvård, enligt vilken angående den förevarande frågan skulle stadgas följande:

21 §.

Konstateras färdigt minuthandelsemballage som är avsett att användas som förpackning för masskonsumtionsartikel förorsaka betydande merkostnader för avfallsvården eller synnerlig nedsmutsning av naturen och omgivningen kan förpackningens användning inskränkas eller förbjudas genom statsrådsbeslut, ifall ej en så effektiv restitution av förpackningarna kan anordnas att nämnda olägenheter förhindras.

Genom förordning kan i 1. mom. omnämnda fall förordnas att tillverkare eller importör av minuthandelsemballaget bör erlægga skälig avgift som högst motsvarar merkostnaderna för avfallsvården eller kostnaderna för naturens och omgivningens rengöring.

Jag föreslår, att delegationen ytterligare skulle införskaffa yttrande i ärendet från delegationen för miljövärd som nyligen inlett sin verksamhet (Alexandersgatan 3 I, Helsingfors 17, generalsekreterare fil. lic. Ilppo Kangas, tel. 14311/645) och som även förbereder det förenämnda nordiska kontaktorganets möte 25 februari 1971.

Helsingfors den 26 januari 1971

Reino Kalliola

Delegationen för miljövärd:

Huvuddelen av fastighetsavfallet består av avfall i form av olika färdiga minutförsäljningshöljen, vilka för sin del har gjort den moderna organiserade renhållningen nödvändig. Förpackningarnas andel av det fasta avfallet förefaller för närvarande att vara i fortsatt tillväxt. Valet av förpackningsmaterial och förpackningstyp påverkar sålunda renhållningen på ett avgörande sätt. Nedskräpningen av miljön och den övriga naturen förorsakas till den största delen av olika förpackningar. Inom områden med gles bebyggelse kan nedskräpningen icke motverkas med hjälp av renhållning, ty organiseringen av denna skulle föranleda alltför höga kostnader. Ökningen av nedskräpningen är sålunda en följd av en ökning av försäljningen av färdigt förpackade förnödenheter. När man härtill beaktar, att den betalas av samhället och därmed av skattebetalarna, måste man dra

slutsatsen, att den växande användningen av förpackningar, speciellt engångsförpackningar, åstadkommer stigande kostnader, samtidigt som nedskräpningen av miljön och den övriga naturen ökar. Nedskräpningen kan inte ens med stora ekonomiska uppoffringar helt förhindras eller avlägsnas.

Samhället måste ingripa i förpackningsbranschens utveckling och reglera och styra den så, att både nu i bruk förekommande och nya förpackningsmaterial och förpackningar i så ringa grad som möjligt ger upphov till nedskräpning av miljön och den övriga naturen samt till olägenheter och ökade kostnader för renhållningen. Det är nödvändigt, att åtgärder, vilka syftar till att förhindra miljöskador, förorsakade av förpackningsmaterial och förpackningar, möjliggörs lagstiftningsvägen. Följande förfaringsätt är möjliga:

Införande av ett obligatoriskt system för återinsamlande av förpackningar med en tillräcklig hög återbäringsavgift.

Införande av en särskild, tillräckligt hög renhållningsavgift som ersättning till samhället för merkostnader föranledda av effektiviseringen av renhållningen och förebyggandet av nedskräpningen; renhållningsavgiften påverkar även valet av förpackningsmaterial och -typ.

Allmänna eller för bestämda förmögenheter tillämpliga förbud mot förpackningsmaterial och -typer, vilka ger upphov till väsentliga merkostnader för renhållningen eller till betydande nedskräpning.

Standardisering av förpackningar för att underlätta återsamlandet och återanvändningen av dem.

Dessa åtgärder kan komma till användning såväl samtidigt som oberoende av varandra.

Enligt delegationens för miljövårds uppfattning borde Danmarks och Norges exempel följas av de övriga länderna i Norden, vilket innebär, att man borde inleda lagstiftningsåtgärder för att förebygga miljöskador och reglera renhållningskostnader, förorsakade av förpackningar. En möjligast stor enhetlighet de nordiska länderna emellan i denna lagstiftning bör vara målet. Ur miljövårdens synpunkt skulle det vara positivt om Nordiska rådet i syfte att uppnå detta ändamål skulle rikta en rekommendation till regeringarna i de nordiska länderna.

Helsingfors den 3 februari 1971

Raimo Pekkanen

Ordförande

Ilppo Kangas

Generalsekreterare

Stadsförbundets byrå¹:

— — — finner Stadsförbundets byrå, att byrån redan tidigare, den 15 november 1968, i en till Nordiska rådets Finlands delegation riktad skrivelse redogjort för Stadsförbundets åtgärder rörande engångsförpackningarna (se *Nordiska rådet, 17:e sess., s. 1503*) samt pekat på möjligheterna för att utveckla saken vidare. Stadsförbundets byrå hyser fortfarande den uppfattningen, att man i första hand på frivillig väg borde sträva efter att begränsa de skadliga engångsförpackningarna. Det vore givetvis även önskvärt att i frågan kunde åstadkommas enhetliga nordiska bestämmelser, även om det förefaller som om små möjligheter härtill skulle förefinnas åtminstone för närvarande.

Helsingfors den 21 oktober 1970

Stadsförbundets byrå

L. O. Johanson

Verkställande direktör

Jorma Niemelä

Överingenjör

Finlands industriförbund¹:

Industrieförbundet har i sitt yttrande av den 25 november 1968 över ett inom rådet väckt förslag, A 214/s, om engångsförpackningar (se *Nordiska rådet, 17:e sess., s. 1504*) redogjort för sin syn på betydelsen av dylika förpackningar. I detta avseende finnes intet att tillägga.

Industrieförbundet kan helt ansluta sig till den oro som förslagsställarna ger uttryck för över att i de nordiska länderna gällande eller planerade bestämmelser för att förhindra av engångsförpackningar uppkommande olägenheter är från varandra avvikande.

De flesta konsumtionsvaror tillverkas numera färdigt förpackade i konsumentförpackningar och den övervägande delen av dessa förpackningar är inte avsedd att returneras. Denna utvecklings nödvändighet underströks av praktiskt taget alla dem som yttrade sig över ärendet A 214/s.

Varuutbytet de nordiska länderna emellan är särskilt livligt just i fråga om konsumtionsvaror men i detta avseende finnes i synnerhet för Finlands del utrymme för vidare utveckling. Vi har ännu inte inom Norden uppnått en tillnärmelsevis lika stor marknadsandel som de övriga nordiska länderna sinsemellan.

Ett tvång att packa varor för olika marknader i olika förpackningar för att motsvara på dessa marknader gällande avvikande bestämmelser försvå-

¹ Yttrandet översatt från finska.

rar en rationalisering av marknadsföringen och innebär för sin del ett hinder för uppnående av de fördelar ett större marknadsområde kan erbjuda.

Finlands industriförbund kan därför på det närmaste understöda den rekommendation som ingår i tilläggsförslaget A 298 T/s.

Helsingfors den 5 december 1970

Finlands industriförbund

Sakari T. Lehto

Finlands naturskyddsförbund:

En av de företeelser, som förstör eller hotar att förstöra naturen, av vilken människans livsmiljö utgör en del, är nedskräpningen. Även om nedskräpningen tillsvidare inte skulle innebära ett hot mot jämvikten i naturen, medför den dock olägenheter speciellt ur trivselsynpunkt. Nedskräpningen orsakas huvudsakligen av olika förpackningar. Det måste därför anses vara berättigat, att samhället som åtgärd mot nedskräpningen försöker påverka och styra utvecklingen på förpackningsområdet. Enligt socialpolitiska utskottets belänkande av den 24 januari 1969¹ är 90 procent av förpackningarna s. k. engångsförpackningar. Förpackningar för malt- och läskedrycker blir förhållandevis ofta nedskräpande föremål. Detta gäller alldeles särskilt engångsflaskor av glas och plast samt plåtburkar, vilka till sin natur alltid är engångsförpackningar. Samhället bör därför allvarligt överväga ett förbud mot dylika förpackningar.

Den glesa bebyggelsen i Norge, Sverige och Finland är ett överkomligt hinder mot en effektiv renhållning i hela Norden. Nedskräpningen kan sålunda inte motarbetas enbart genom att förbättra renhållningstekniken. Upplysning och försök att skärpa den lagstiftning som riktar sig mot nedskräpningen är ej heller tillräckliga medel. Nedskräpningen måste därför bekämpas dels genom användning av returförpackningar, dels genom lagstiftning som möjliggör begränsningar och förbud mot förpackningar som konstaterats ge upphov till betydande nedskräpning.

Det bör i detta sammanhang framhållas, att returneringen av förpackningar inte behöver betyda förnyad användning av dessa utan att t. ex. glas returneras som råvara till industrin på samma sätt som avfallspapper samlas in för pappersindustrins behov. Detta innebär också, att det inte nödvändigtvis är detaljhandeln, som skall ta emot returflaskorna.

Det påpekas i förslaget av Erling Dinesen m. fl., att en lag har antagits i Norge som möjliggör förbud mot engångsförpackningar och att motsvarande åtgärd står att vänta i Danmark. I Finland övervägs för närvarande möjligheterna för att med lagstiftning begränsa användningen av nedskräpande

¹ Se Nordiska rådet, 17:e sess, s. 1542.

förpackningstyper. Engångsförpackningar för malt- och läskedrycker förekommer i Finland tillsvidare i en tämligen liten utsträckning. Engångsglas används för drycker avsedda för inhemskt bruk endast av tre företag. Dessa cider-, long drink- och läskedrycksflaskor har redan orsakat märkbar nedskräpning.

Enligt en statskommitté, renhållningskommittén, som den 23 mars 1970 till statsrådets kansli givit ett utlåtande beträffande engångsförpackningar, borde engångsflaskor av glas helt förbjudas i Finland. Detta förslag har inte väckt någon större diskussion. Samma kommitté har också föreslagit, att bruket av plåtburkar för öl inte skulle tillåtas innan renhållningen i hela landet är tillräckligt utvecklad för att kunna ta hand om burkarna, vilket bl. a. med tanke på landets delvis tämligen glesa bebyggelse skulle betyda, att även ölburkarna tillsvidare borde förbjudas. Detta förslag har mött starkt motstånd från förpackningsindustrins och det statliga alkoholbolagets, Oy Alko Ab:s, sida. Bryggeriindustrin i Finland har förhållit sig tämligen neutral till frågan om användningen av plåtburkar för öl. Emedan Alko har meddelat att försäljningen av öl i plåtburkar kommer att tillåtas, har dock de flesta bryggerierna förberett sig för tillverkning av öl i burkar, trots att stadsrådet (regeringen) den 15 april 1970 träffat ett principbeslut enligt vilket man försöker vidtaga åtgärder för att tillsvidare uppskjuta införandet av plåtburken som detaljförpackning för öl. Enligt Alkos beslut börjar försäljningen av burköl den 1 mars 1971.

En enhetlig lagstiftning angående engångsförpackningar inom hela Norden är att rekommendera bl. a. för att skapa förutsättningar för förhindrandet av nedskräpningen. I Danmark, Norge och Finland försöker man lagstiftningsvägen ingripa mot nedskräpande förpackningar. Uppgifter från Island saknas. Å andra sidan har myndigheterna i Sverige hittills ansett, att samhället inte bör eller kan styra utvecklingen på förpackningsområdet. I stället har åtgärder för att effektivisera renhållningen föreslagits. Sålunda försöker Sverige att bekämpa nedskräpningen med andra metoder än övriga nordiska länder.

Finlands naturskyddsförbund anser, att en enhetlig lagstiftning i hela Norden mot nedskräpningen som orsakas av engångsförpackningar är både motiverad och nödvändig. En rekommendation av Nordiska rådet i syfte att få till stånd sådan lagstiftning skulle vara av stor betydelse.

Helsingfors den 18^e december 1970

Finlands naturskyddsförbund

Olli Ojala

Ordförande

H. Ignatius

Sekreterare

Konsumentrådet:

Hänvisande till det av Konsumentrådet den 15 november 1968 till Nordiska rådets Finlands delegation lämnade utlåtandet om det av medlem gjorda förslaget A 214/s angående engångsförpackningar (*se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 1500*), understöder Konsumentrådet nu detta tilläggsförslag. Konsumentrådet önskar särskilt understryka vikten av att åtgärder omedelbart vidtas för att få till stånd samnordiska bestämmelser innan stora, svårt korrigierbara legislativa skillnader och olägenheter till följd av dessa hinder uppstår. Vid förenhetligandet av bestämmelserna borde man emellertid inte enbart utgå från rationalisering och underlättande av varudistributionen mellan de nordiska länderna. Särskild uppmärksamhet borde fästas därvid, att konsumenternas intressen såväl vid köp av produkter som användande av miljön i tillräcklig grad och i rätt förhållande tas i beaktande.

Helsingfors den 3 december 1970

Konsumentrådet

Olavi Väyrynen

Viceordförande

Riitta Ritvala

Sekreterare

Oy Alko Ab:

I det utlåtande vårt bolag 22 november tillställde Finlands delegation av Nordiska rådet behandlades frågan om engångsförpackningar utförligt¹, närmast beträffande engångsglas. Därvid konstaterades att många skäl ger anledning att anse engångsglaset vara en idealisk förpackning, ävensom att vi kontinuerligt kommer att följa med den allmänna produktutvecklingen i fråga om engångsglas, och vid behov på nytt taga ställning.

Emedan problemen med nedskärpning och spridning av skärvor blir allt mera centrala, har vi ansett det vara nödvändigt att upptaga frågan om återköpspriset för returglas till ny behandling, utan beaktande av företags-ekonomiska principer, ävensom frågan om engångsglas såsom ölemballage, trots att engångsglaset erbjuder likaväl tekniska som produktions- och transportekonomiska samt servicemässiga fördelar.

Vår egen produktion buteljeras så gott som uteslutande på returglas, av vilka det såldes 57 miljoner stycken år 1969. På grund av det låga återköpspriset (5 penni/flaska) var retureringensprocenten endast 27 under det nämnda året. Returglasets har alltså i praktiken till största delen blivit engångsglas. För att minska de olägenheter detta miljömässigt innebär höjes priset på returglasets till 15 penni fr. o. m. början av år 1970, varefter returering-

¹ *Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 1491.*

na steg till cirka 50 procent. Detta resultat visar att man genom en kännbar höjning av returglasets pris visserligen kan minska de skador en ringa returnering medför, men inte helt eliminera dessa. Detta gäller särskilt alkoholdrycker, eftersom returglasets pris utgör en relativt ringa del av produktens försäljningspris. Returpriset för ölglas är likaså 15 jenni, vilket för närvarande utgör för mellanölet 15 procent och för starkölet 12,5 procent av produktens försäljningspris inklusive glas. Returneringen av dessa tomglas har fortlöpande varit ungefär 95 procent. Det framkommer sålunda att returprisets andel av produktens försäljningspris tycks ha en väsentlig effekt på returneringen.

Eftersom all utminuterung av öl i Finland för närvarande sker i returglas, och då ett uppenbart behov av engångsemballage för öl föreligger har bolaget sett sig tvungen att precisera sin ståndpunkt i frågan.

Vi har härvid stannat för öl på platsbyrk och samtidigt förkastat engångsglaset. Med beaktande av att det sistnämnda lätt krossas och är oförstörbart, har det ansetts utgöra en så stor riskfakta för miljön, att engångsglaset åtminstone i detta skede icke kan godkännas såsom ölförpackning. Användning av engångsglas såsom massartikel, särskilt vid förpackning av öl och läskedrycker, förutsätter enligt vår åsikt en riksomfattande organisation för avfallshantering, välordnad och effektivare än den nuvarande, ävensom en effektivare uppfostrings- och upplysningsverksamhet.

Därtill bör man genom forskning försöka utveckla sådana nya lösningar i fråga om material, som kunde minimera de olägenheter förpackningarna och destruktionen av dessa vållar miljön.

Med ovannämnda reservationer beträffande engångsglas kan Oy Alko Ab förena sig om den i tilläggsförslaget gjorda framställningen angående för enhetligande av nordisk lagstiftning om engångsförpackningar, och om de motiveringar, på vilka framställningen grundas.

Helsingfors den 14 december 1970

Oy Alko Ab

M. Numia

P. I. Forsius

Suomen pakkausyhdistys r. y. — Finska förpackningsföreningen:

I ett till Nordiska rådet den 15 november 1968 givet utlåtande¹ betonades från Finska förpackningsföreningens sida nödvändigheten av en effektiv utbildnings- och informationsverksamhet på bred basis samt en koncentrerad avfallsvårdorganisation i och för eliminering av eventuella negativa

¹ Se Nordiska rådet, 17:e sess, s. 1512.

faktorer i samband med förpackningsavfall. I samma utlåtande anfördes även faktorer, med anledning av vilka det vore skäl att avstå från en verksamhet som siktar till förbud mot användning av engångsförpackningar. Ävenså understöddes tanken på att få till stånd en samnordisk lösning.

Finska förpackningsföreningen omfattar fortfarande samma åsikter som för två år sedan. Föreningen har även i ett flertal sammanhang betonat vikten av forsknings- och utvecklingsverksamhet. Sålunda ansluter sig föreningen villigt till de i tilläggsförslaget framförda åsikterna och understöder tanken på en rekommendation till de nordiska regeringarna om tillämpande av enhetliga principer i frågor rörande engångsförpackningar.

Helsingfors den 4 december 1970

Finska förpackningsföreningen

Aimo Poutiainen

Verkst. direktör

N o r g e

Kommunal- og arbeidsdepartementet:

Kommunaldepartementet har i prinsippet ingen innvendinger mot at enhetlige prinsipper tillempes i lovgivningen vedrørende engangsemballasje i de nordiske land, slik det er uttrykt i det fremsatte forslag.

Av kommentarene til forslaget fremgår imidlertid at bakgrunnen i større grad synes å være en kritikk fra forslagsstillerne mot de land som har eller har planlagt lovmessige forholdsregler mot denne form for emballasje, i første rekke Norge, enn ønske om å få gjennomført tilsvarende lovregler i de øvrige land. Begrunnelsen er at slike bestemmelser kan virke hindrende for samhandelen mellom landene ved å vanskeliggjøre eksport. En kan ikke si seg enig i at handelsmessige aspekter skal tillegges avgjørende betydning i denne forbindelse. De frivillige avtaler som vi i en rekke år har hatt i Norge om forbud mot engangsflasker til øl og mineralvann, har vært av meget stor verdi for å redusere forsøplingen av naturen og har også vakt stor interesse i en rekke land ellers i verden. Etter dette departements oppfatning bør en eventuell harmonisering av lovbestemmelsene derfor skje ved at tilsvarende regler blir gjort gjeldende også i øvrige land.

Oslo, 26. januar 1971

Etter fullmakt

Berger Ulsaker

Gunnar Germeten

Sosialdepartementet:

Det har innen den fastsatte frist ikke vært mulig å innhente uttalelse fra interesserte fagmyndigheter og organisasjoner. Nevnte uttalelser vil derfor bli ettersendt så snart de foreligger.

Hva angår sakens realitet, vises til melding til Nordisk Råd — fellesmelding fra Norges regjering (Sosialdepartementet) — vedrørende rekommendasjon nr. 5/1969 om anvendelse av engangsemballasje.

Oslo, 18. desember 1970

Jon Bjørnsson

Fr. Mellbye

Sosialdepartementet meddelte 18. desember 1970 at det innen den fastsatte frist ikke hadde vært mulig å innhente uttalelse fra interesserte fagmyndigheter og organisasjoner, men at disse uttalelser ville bli ettersendt så snart de forelå.

Vedlagt følger de innkomne uttalelser (*se nedan*).

Sosialdepartementet viser forøvrig til melding til Nordisk Råd — fellesmelding fra Norges regjering (Sosialdepartementet) — vedrørende rekommendasjon nr. 5/1969 om anvendelse av engangsemballasje, der det blant annet ble uttalt at det utvilsomt vil reise store økonomiske og administrative problemer å nå frem til en felles politikk på området og at det vil ta tid å utrede disse. Videre ble uttalt at Sosialdepartementet i 1971 vil ta initiativet til en diskusjon på embetsmannsnivå om disse problemer, som et første skritt til å søke oppnådd en harmonisering av lovbestemmelsene, noe som er åpenbart påkrevd.

Oslo, 2. februar 1971

Etter fullmakt

Jon Bjørnsson

Inger-Margrethe Onsum

Departementet for handel og skipsfart:

Handelsdepartementet har ved en tidligere anledning (jfr. brev av 9. desember 1968 til Sosialdepartementet)¹ gitt sin tilslutning til at det foretas en undersøkelse av myndighetene for en likeartet nordisk løsning av de problemer som knytter seg til bruken av engangsemballasje.

Til det foreliggende forslag A 298 Tæs vil Handelsdepartementet bemerke

¹ *Här ej tryckt.*

at det lett kan oppstå tekniske handelshindringer dersom de enkelte land anvender ulike prinsipper i sin lovgivning. Norges EFTA-forpliktelser og mulighetene for en eventuell norsk tilslutning til Det europæiske Fellesskap tilsier at man bør søke å komme fram til ensartede prinsipper i lovgivningen på dette felt. Handelsdepartementet vil således gi sin tilslutning til det fremsatte forslag.

Oslo, 9. januar 1971

Etter fullmakt

Tor Stokke

Harald Bøyum

Departementet for industri og håndverk:

Industridepartementet har ingen merknader til ovennevnte medlemsforslag. Departementet vil understreke det som er fremholdt i nest siste avsnitt på side 2 i forslaget om at inngrep med forbud mot visse typer engangsemballasje men ikke mot andre ikke løser miljøvernproblemene, samt de i samme avsnitt nevnte forslag til alternative tiltak.

Idet Industridepartementet viser til ovenstående og for øvrig til sitt brev av 9. november 1970 (*här ej tryckt*) vedrørende tiltak mot forsøpling vil departementet tilrå at man fra norsk side slutter seg til det foreliggende medlemsforslag i Nordisk Råd.

Oslo, 13. januar 1971

Etter fullmakt

Finn Osc. Svendsen

Anders Hovden

Norges industriforbund:

— — — som har vært forelagt de mest interesserte bransjeforeninger og firmaer til uttalelse. Et resymé av de svar vi har fått følger.

Norsk hydro A/S, brev av 6. januar 1971:

Forslaget er helt i tråd med det syn som jeg selv har og som også er Norsk hydros syn, at alle former for tekniske hindringer for en fri handel bør unngås.

Jeg har også forelagt Deres henvendelse for styret i Den Norske Emballasjeforening, som også deler ovennevnte syn. Vi ser således frem til at det vil komme en felles nordisk lovgivning hva gjelder anvendelse av engangs-emballasje.

Noblikk-Sannem A/S, brev av 5. januar 1971:

Det prinsipp som de fire medlemmer gjør seg til talsmann for, nemlig en-
hellige regler for lov om engangsemballasje, eller prinsipper som skal ligge
til grunn for lover, korresponderer såvidt vi kan se, nøyaktig med en ut-
talelse fra statsråd Aarvik i det norske sosialdepartement. Han ga ved en
viss anledning uttrykk for at han gjerne så at de nordiske land fant frem til
de samme prinsipper for sine lovutkast når det gjaldt forurensningsproble-
mene som eksempelvis forsøpling av naturen, og vi erklærte oss også for-
ståelsesfull for et slikt synspunkt.

Faren ved et fellesstandpunkt i ovennevnte sak kan selvsagt være at
der oppstår forsinkelser og skjevheter på grunn av forskjellig utgangspunkt,
noe som kan medføre ulemper som da vil være varierende i de nordiske
land inntil lovprinsippene er fastlagte. Dette kan igjen føre til handels-
messig diskriminerende forhold i en overgangstid. Forutsetningen bør vel
derfor i foreliggende tilfelle være at inntil prinsippene er fastlagte for samt-
lige nordiske land, må ethvert land avholde seg fra å praktisere forbud som
kan ha diskriminerende konsekvenser eller på annen måte virke skadelig
for de enkelte lands næringsliv.

Tenker man ellers tanken videre frem, vil muligens et slikt fellesopplegg
kunne føre til at man får en samlet innsats for tiltak av diverse art som
skal virke forhindre på naturforurensningene og fremme et renere
naturmiljø i hele Norden.

At en slik felles anstrengelse vil være heldig og ha positive virkninger
av stort omfang, kan det neppe være tvil om.

Som konklusjon må vi derfor gi uttrykk for at vi er enig i det prinsipp
tilleggsforslaget gir uttrykk for, når man tar hensyn til at de løpende saker
derved ikke utsettes eller kjøres inn i blindgater hvor de får uheldige kon-
sekvenser.

Moss glasværk, brev av 20. desember 1970:

Våre synspunkter vedrørende engangsemballasje er kjent for Dem fra
tidligere konferanser og korrespondanse og er i full overensstemmelse med
de synspunkter som er representert i forslaget til Nordisk Råd. Vi gir også
vår fulle tilslutning til uttalelsen vedrørende de handelspolitiske aspekter
og anser det som sterkt ønskelig at denne sak snarest mulig blir tatt opp
på nordisk basis.

Oslo, 15. januar 1971

Norges industriforbund

Nils Vogt

Norges handelsstands forbund:

I premissene for forslaget er bl. a. sakens handelspolitiske aspekter under-
streket. Vi vil i denne forbindelse få peke på at herunder må også de han-
delspolitiske relasjoner til land utenfor Norden tas i betraktning.

Med denne reservasjon vil vi gi vår tilslutning til det foreliggende forslag om ensartet nordisk lovgivning for engangsemballasje.

Oslo, 23. desember 1970

Norges handelsstands forening

Herman Scheel

Stein Graham

Norges kooperative landsforening — NKL:

NKL vil se det som en fordel om man får ensartede prinsipper for lovgivning om engangsemballasje i de nordiske land.

Oslo, 11. januar 1971

Norges kooperative landsforening

Per Brynning

Norges kolonial- og landhandelforbund:

Etter foreleggelse av dette spørsmål for vår Emballasjekomite vil vårt forbunds arbeidsutvalg slutte seg til det fremsatte tilleggsforslag om ensartede prinsipper for nordisk lovgivning om engangsemballasje.

Dog vil vi peke på betydningen av at eventuelle fellesbestemmelser på dette felt blir gitt en slik utforming at det forholdsvis enkelt kan foretas fremtidige justeringer eller tillempninger etterhvert som erfaringen med engangsemballasje innen nordisk dagligvarehandel blir større.

Oslo, 14. januar 1971

Norges kolonial- og landhandelforbund

(Sign.)

Den norske bryggeriforening:

I vårt brev til sosialdepartementet og utenriksdepartementet av 29. november 1968 gjorde vi rede for hvorfor det fra et norsk synspunkt ikke ville være tilrådelig å gå inn for en felles nordisk lovgivning for engangsemballasje for såvidt angår øl og mineralvann. Utviklingen har bestyrket riktigheten av dette standpunkt, og det er neppe noen tilfeldighet at Stortinget (i motsetning til i 1968) ikke er representert blant de nordiske tingmenn

som har fremsatt det foreliggende tilleggsforslag om ensartede prinsipper for lovgivningen om engangsemballasje.

Innenfor den nordiske bryggeriindustri har man tidligere uformelt drøftet mulighetene for at bryggeriene i Norden kunne enes om en felles linje i saken, men har måttet resignere i erkjennelse av at forholdene er så forskjellige i de enkelte land at grunnlaget for en ensartet politikk ikke er tilstede.

I Danmark, Finland og Norge har returflasken 95—100 % av markedet mens engangsflasken ikke blir benyttet. I Sverige har utviklingen vært slik, målt i prosent:

	Returflaske	Engangsflaske	Boks
1963	91,4	4,5	4,1
1964	87,1	9,0	3,9
1965	79,5	16,8	3,9
1966	78,7	18,7	2,6
1967	74,3	20,7	5,0
1968	66,4	14,4	19,2

Danmark, Finland og Norge har således holdt igjen, mens Sverige følger mønsteret fra USA hvor fordelingen er slik:

	Returflaske	Engangsflaske	Boks
1960	53,8	9,3	37,9
1962	48,9	14,0	37,1
1964	42,8	16,4	40,8
1966	37,4	17,6	45,0
1968	31,6	19,2	49,2

I 1975 gjør man regning med at det i USA vil bli produsert 100 milliarder emballasjeeenheter for øl og mineralvann, men at dette tall kunne bli redusert til 6 milliarder dersom man bare skulle bruke returflasken.

Tingmennene fra våre nordiske naboland som har fremmet nevnte tilleggsforslag mener at man i saksbehandlingen bør ta utgangspunktet i forbrukernes interesse i en rasjonell varedistribusjon. Forsåvidt norsk opinion angår, vet vi imidlertid at bruk av engangsflasken vekker sterk kritikk. For endel av bryggerienes kunder representerer engangsemballasjen en rasjonalisering, mens andre tar sterkt avstand fra denne emballasjetype.

Hittil har det vært mulig for våre myndigheter å holde engangsflasken tilbake ved hjelp av henstillinger. Men dette er en uholdbar situasjon som vi nu i Norge har anledning til å sette en stopper for med hjemmel i den nye fullmaktslov av 19. juni 1970. Vi mener at et eventuelt forbud må komme mens man ennå har forholdene under kontroll. Gir man seg nu igjen ut i nye drøftelser og sogar med land hvor forholdene og interessene kan være andre, vil mulighetene til senere å innføre forbud gå tapt eller bli vesentlig

redusert. Mye tyder på at en slik situasjon allerede er inntruffet i land som Sverige og USA.

Tingmennene anfører også at dersom man bare tillater returflasken som emballasjetype for øl og mineralvann, vil dette i realiteten monopolisere handelen med disse varer for hjemmemarkedets produsenter.

Dette gjelder iallfall ikke i forholdet mellom naboland hvor avstandene spiller mindre rolle. Man må også være mere oppmærksom på at uansett om det er et forbud mot engangsemballasje eller ikke, er det et faktum at den internasjonale handel med øl er av lite omfang. Av alt øl som tilvirkes innen EEC (hvor det hittil ikke er noe forbud mot engangsemballasje), er det bare 1 1/2 % som finner veien over landegrensene innen dette område. Importens andel av forbruket i enkelte land var i 1968 som følger: Belgia 6 %, Danmark 0,07 %, Finland 0,3 %, Nederland 2,17 %, Norge 0,2 %, Storbritannia 1 % (eksklusive Guinness-øl fra Irland), Sveits 1,8 %, Sverige 10,4 % og Tyskland 0,5 %.

Til slutt finner vi grunn til å understreke at vi i Norge har en meget velordnet flaskepark for øl. Både de offentlige bestemmelser om at flaskestørrelsene skal være 35 cl og 70 cl, bryggerienes avtale om standardisering av flasketyper for disse to lovbestemte størrelser (NS 4401 og NS 4002) og pantepreisen på 30 øre pr. flaske, har ført til at ølflasken brukes en rekke ganger før den går ut av sirkulasjon. Etter opplysninger vi nylig har innhentet fra de tre bryggeriene i Oslo (som har nærmere 50 % av markedet), ble hver ølflaske brukt:

	70 cl	35 cl
1965	18 ganger	18 ganger
1966	21 »	16 »
1967	23 »	19 »
1968	15 »	18 »
1969	18 »	23 »

På grunnlag av ovenstående tabell kan man ikke se noen tendens til at forbrukerne har begynt å betrakte returflasken som engangsflaske. Det ser ut til å være en vel innarbeidet vane at våre standardiserte 35 cl og 70 cl flasker skal returneres til produsenten. Denne innstilling vil bli undergravet dersom engangsflasken på ny blir tatt i bruk.

Oslo, 13. januar 1971

Den norske bryggeriforening

Fredrik Ramm

Mineralvannindustriens landslag:

— — — Som tidligere fremholdt anser man det fra norsk synspunkt særdeles ønskelig at det snarest utferdiges forskrifter i henhold til loven av 19. juni 1970 nr. 68 om bemyndigelse til å gi forskrifter om forbud mot bruk av visse slag engangsemballasje ved markedsføring av forbruksvarer. Man viser i den forbindelse til det som er fremkommet i Ot. prp.nr. 77 for 1969/70.

Som det vil erindres ble det etter foranledning fra Sosialdepartementet i 1965 inngått en overenskomst mellom departementet, de interesserte organisasjoner og Vinmonopolet om at produsentene skulle avstå fra å bruke engangsflasker ved markedsføringen av øl og mineralvann (leskedrikker). Der har stadig forekommet endel tilfeller hvor det har vært brudd på denne overenskomst fra importører og produsenter som ikke respekterer eller har vært part i overenskomsten.

Det er derfor bransjeforeningenes ønske at det utferdiges forskrifter i henhold til loven, slik at dette kan komme inn i ordnede forhold.

Mineralvannindustriens landslag finner ingen grunn til å slutte seg til anbefalinger fra enkelte medlemmer av Nordisk Råd om at man skal avvente felles lovregler i de nordiske land. Dertil er såvel forholdene som den utvikling som har foregått i de respektive land alt for forskjelligartet. I Sverige har man således tatt avstand fra tanken om å lovfeste forbud mot engangspakninger, hvilket er fordi det såvel fra produsentene av engangspakninger som fra øl- og leskedrikksprodusentenes side er nedlagt kolosale beløp, slik at den stedfunne utvikling økonomisk sett ikke kan reverseres. De sterke økonomiske interesser som står bakom presser selv sagt på for å unngå å få innført et slikt forbud. Heller ikke i Finland eller Danmark er forholdene likeartet, fordi man ikke i disse land i tide har tatt forholdsregler mot utviklingen i retning av engangsemballasje for leskedrikker m. v., på samme måte som er skjedd her i Norge ved Sosialdepartementets før nevnte initiativ. Også i disse land vil man derfor ha spesielle økonomiske komplikasjoner når det gjelder å innføre et slikt forbud. Til dette kommer at man vel trygt kan si at Norge som et utpreget turistland har en særinteresse i å beskytte naturen mot forurensning av den art det her er tale om.

Da Sosialdepartementet fremsatte sin proposisjon var man fullt oppmerksom på at disse spørsmål hadde vært under overveielse i Nordisk Råd. Man siterer således fra proposisjonen:

Spørsmålet om et felles nordisk forbud mot engangsemballasje har vært tait opp i Nordisk Råd. Imidlertid er det enighet blant de interesserte parter i Norge om at forbud må gjennomføres her uten å avvende resultatet av behandlingen i Nordisk Råd.

Senere har det av forståelige grunner fra norske produsenter av engangsemballasje for leskedrikker m. v. fremkommet en opposisjon mot slikt lov-

forbud, men hensett til de naturverninteresser som står på spill vil man innstendig henstille til departementet nå å utferdige forskrifter i henhold til den vedtatte lov.

Med hensyn til innholdet av disse forskrifter vises til proposisjonens 6. avsnitt, punktene a—d.

Man vil ikke unnlate i denne forbindelse spesielt å gjøre oppmerksom på Ot.prp.nr. 77 av 10. april 1970, pkt a, som uttaler:

Det bemerkes at forbudet bare omfatter flasker, hva enten de er laget av glass eller plast, derimot ikke bokser (vår understreking), idet disse antas å være selvdestruerende på noe lengre sikt.

Det er på basis av denne proposisjon Stortinget har truffet sitt lovvedtak av 19. juni 1970, og nå etter Stortingets vedtak å trekke inn spørsmålet om nordisk lovsamarbeid eller boks-spørsmålet er i tilfelle i strid med folkevalgtes ønske, uttrykt i lovvedtaket.

Oslo, 7. januar 1971

Mineralvannindustriens landslag

Trygve Hirsch

Mineralvannfabrikkenes landsforening:

Vi er blitt kjent med Deres brev til Mineralvannindustriens landslag av 18. desember 1970 og må for ordens skyld nok en gang beklage at departementet tilsynelatende fremdeles er uvitende om vår eksistens. — Heller ikke utkastet til lov om adgang til å forby bruken av visse slags engangsemballasje ble forelagt vår forening til tross for at vi vitterligen representerer en vesentlig del av mineralvannindustrien og i en menneskealder var den eneste forening innen denne industri. Vi fikk først anledning til å uttale oss etterat odelstingsproposisjon nr. 77/1969—70 var offentliggjort. Vi henviser i denne forbindelse til våre brev av 28. mai og 8. juni 1970 som vi forutsetter kjent.

Vi er ikke enig i tilleggsforslaget om ensartede prinsipper for lovgivning om engangsemballasje, fremsatt 3. september d. å. av en del av Nordisk Råds medlemmer. Vi venter at det snarest utferdiges forslag til forskrifter i henhold til loven av 19. juni 1970 nr. 68.

Norge står idag i en særstilling. Vi benytter ikke engangsflasker ved markedsføring av øl og mineralvann. Vi benytter idag kun i meget liten utstrekning boksemballasje, noe øl blir tappet på boks i Norge, — og noe mineralvann blir hjemført fra utlandet på boks. De andre nordiske land har til dels allerede nedlagt kolossale beløp på dette emballasjeområde og sterke økonomiske interesser presser selvsagt på for å unngå å få innført et forbud mot bruken av engangsemballasje. For Norge er derimot situasjonen at de sterke økonomiske interesser som ønsker at engangsembal-

lasjen starter sitt inntog, spesielt når det gjelder boksemballasje, nu ligger i stargropen og venter på skuddet. La oss derfor nu få forskrifter som forbyr bruken av såvel glass som boks som engangsemballasje for øl og mineralvann før skuddet avfyres.

Med hensyn til innholdet av disse forskrifter, viser vi til odelstingsproposisjon nr. 77, 6. avsnitt, punktene *a* til *c*, men selvsagt ikke punkt *d*. Et forbud må også omfatte *bokser* — det er *bokser* som i fremtiden vil være den store fare, — det er bare over meget lang tid at *deler* av boksen er selvdestruerende, — lokket og flip-åpneren forsvinner aldri.

Til slutt vil vi nevne at en distribusjon med engangsemballasje for leskedrikk betyr en vesentlig fordyrelse for konsumentene.

Oslo, 29. desember 1970

Mineralvannfabrikkenes landsforening

(Sign.)

S v e r i g e

Statens naturvårdsverk:

Frågan om engångsförpackningarnas fördelar och nackdelar har ingående diskuterats i Sverige bl. a. av kommittén för ett renare samhälle. Det försök till en samhällsekonomisk total kalkyl av de ekonomiska konsekvenserna av engångs- och returglas som kommittén utfört i sitt betänkande (SOU 1969: 18), har visat att i vårt land övervägande skäl synes tala mot ett förbud mot engångsglas. För att motverka den nedskräpning som kan förorsakas av emballage förordade därför kommittén andra åtgärder, bl. a. ökade resurser för samhället att styra utvecklingen från miljöskadliga till mera miljövänliga förpackningsmaterial, intensifierad upplysning och förbättrade möjligheter att uppsamla och destruera avfall.

I yttrande över kommitténs förslag på denna punkt har statens naturvårdsverk anfört bl. a. att

glasets dominerande roll som material för förpackningsindustrin under de sista åren minskat till förmån för annan material, varför ett förbud mot engångsglas skulle innebära att man påskyndade denna övergång. Då emellertid olägenheterna av nedskräpningen med olika slags engångsförpackningar inte på något avgörande sätt skiljer sig beroende på vilket material som används, anser verket inte att ett förbud mot engångsglas i och för sig skulle innebära någon effektiv åtgärd mot nedskräpningen. Genomförs kommitténs förslag i övrigt i full skala, kommer man däremot att kunna avsevärt minska olägenheterna av nedskräpningen genom såväl engångsglas som övriga förpackningar. Verket ansluter sig därför till kommitténs bedömning

att man i första hand bör pröva dessa åtgärder. Om det skulle visa sig att man ändå inte kan komma till rätta med nedskräpningsproblemet, vill verket understryka att samhället i och för sig alltid har möjlighet att ingripa mot såväl engångsförpackningar som andra miljöfarliga produkter. Med hänsyn till de negativa effekter som ett förbud mot engångsglas skulle innebära för samhället ur övriga synpunkter anser verket, att man nu inte bör tillgripa ett dylikt ingrepp i den fria konkurrensen. Även med hänsyn till de praktiska svårigheterna som kan befaras vid ett förbud, bl. a. vid precisering av vad som skall innefattas i begreppet engångsglas, finner verket det mindre lämpligt att nu införa förbud mot engångsglas.

Som närmare framgår av proposition 1970:157 har regeringen inlagit en ståndpunkt i frågan som i stort överensstämmer med av verket anförda synpunkter. I propositionen framhålls emellertid att om de föreslagna åtgärderna inte leder till önskat resultat, andra medel — lagstiftning om förbud mot eller inskränkningar i användningen av miljöfarligt material — måste övervägas.

Riksdagen väntas ta ställning till propositionen i december 1970.

Naturvårdsverket kan i övrigt bekräfta riktigheten i förslagsställarnas påpekande dels att Nordiska rådets rekommendation nr 5/1969 angående användande av engångsglas, för vilken Norge är koordinerande land, inte föranlett några åtgärder och dels att i varje fall Danmark, Finland och Norge tydligen vidtagit lagstiftningsåtgärder som inneburit att fyra av de nordiska länderna uppvisar bristande enhetlighet i nu berört avseende. Situationen i Island saknar verket kännedom om.

Det undandrar sig naturvårdsverkets bedömande huruvida under förevarande omständigheter förutsättningar föreligger för en ändring i de nordiska länderna av nyligen fattade beslut och en efterföljande harmonisering av lagstiftningen.

Under åberopande av det ovan anförda inskränker sig därför naturvårdsverket till att förorda att den i tilläggsförslaget väckta frågan överlämnas för övervägande till det nordiska miljövårdsutskott som inom en snar framtid väntas bli tillsatt i anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 4/1969.

Stockholm den 16 november 1970

Valfrid Paulsson

Ulf Hänninger

Kommerskollegium:

Med överlämnande av inhämtade yttranden från handelskamrarna i Stockholm och Malmö samt gemensamt yttrande från handelskamrarna i Göteborg, Borås och Karlstad (*se nedan*) får kollegiet anföra följande.

Handelskamrarna understryker i sina yttranden de vägande skäl, vilka i medlemsförslaget anförs mot att förbud meddelas mot användande av engångsförpackningar i vissa fall. Anförda synpunkter delas av kollegiet.

Det är önskvärt att man i de nordiska länderna tillämpar så långt möjligt enhetliga principer för lagstiftning som gäller användningen av engångsförpackningar. Det aktuella läget synes vara att det i Norge finns en fullmaktslag som möjliggör att förbud meddelas mot användande av engångsemballage, att i Danmark förslag framlagts till en liknande fullmaktslag och att i Finland frågan om förbudslagstiftning för närvarande övervägs. I Sverige har utarbetats lagförslag om skärpta åtgärder mot nedskräpning vari avstånd tagits från tanken att lagfästa förbud mot engångsförpackningar.

Kollegiet finner mot denna bakgrund angeläget att en diskussion snarast kommer till stånd i den nordiska kretsen rörande fördelar och nackdelar ur olika synvinklar med användande av engångsförpackningar. Kollegiet vill i sammanhanget framhålla att det vore av värde om de nordiska länderna kunde komma fram till enhetliga uppfattningar om vilka andra åtgärder än införande av förbud mot engångsförpackningar, som bör vidtagas för att lösa nedskräpningsproblemet.

Bertil Swärd

G. v. Wachenfeldt

Christer Lefrell

Stockholms handelskammare:

I förslaget redovisas det aktuella läget beträffande vad som i lagstiftningshänseende gäller för användningen av engångsemballage i de nordiska länderna. Av redovisningen framgår att man i Norge har och i Danmark och Finland förmodligen kommer att få lagar, vilka möjliggör att förbud kan meddelas mot användande av engångsförpackningar. Förslagsställarna finner det anmärkningsvärt att man på detta fält inför lagregler utan att hänsyn tas till grannländerna och hävdar att överläggningar snarast bör komma till stånd för att om möjligt nå fram till enhetliga bestämmelser.

Handelskammaren vill inledningsvis erinra om att kammaren i remissyttrande till Nordiska rådet den 5 november 1968 över ett inom rådet väckt förslag om användande av engångsförpackningar (*se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 1525*) framhöll angelägenheten av att man icke i något av de nordiska länderna genomförde lagstiftningsåtgärder på förevarande område i avvaktan på en gemensam nordisk behandling av frågan. Denna ståndpunkt

torde ha större giltighet i dag med tanke på såväl den vidgade integrationsprocessen mellan de nordiska länderna de senaste åren som den allt viktigare roll engångsemballaget kommit att spela för en rationell och effektiv varudistribution.

Sedan handelskammarens yttrande avgavs har kommittén för ett renare samhälle framlagt sitt betänkande. Kommittén föreslår i betänkandet mer generella åtgärder för att komma till rätta med den fortsatta nedskräpningen och avstår från punktvisa åtgärder i form av förbud mot olika förpackningstyper.

Av olika skäl finner handelskammaren detta kommitténs ståndpunktstagande riktigt. Tekniken inom förpackningsområdet utvecklas kontinuerligt och kommer att erbjuda lösningar som lär eliminera många av de problem som i den allmänna debatten förknippats med engångsförpackningarna. Alldeles oavsett denna utveckling bör också framhållas det faktum, att det i praktiken är mycket svårt att klart dra gränsen mellan engångsförpackningar och andra former av förpackningar — exempelvis returglas — då det gäller deras roll i nedskräpningen. Redan av denna anledning skulle ett förbud mot den förstnämnda kategorin knappast få den verkan man ur nedskräppingssynpunkt avsåg med detta. Det främsta skälet för ett behållande av engångsförpackningarna är emellertid deras stora betydelse för varudistributionen såväl inom landet som i den internationella handeln. Inte minst med tanke på önskvärdheten av en fri och oberoende konkurrens synes det angeläget att man inom de nordiska länderna — och på sikt i ett vidare perspektiv — strävar efter i möjligaste mån likvärdiga regler på området. Handelskammaren vill betona att en restriktiv inställning från ett land gentemot vissa slag av förpackningar kan få betydande handelshindrande effekter.

Handelskammaren finner det angeläget att man i de nordiska länderna söker uppnå sådana lösningar på olika handelspolitiska problem som underlättar ett vidgat nordiskt varuutbyte. I detta utbyte spelar förpackningsfrågan en icke oväsentlig roll. Handelskammaren anser det därför viktigt att man får till stånd en gemensam nordisk bedömning av de frågor som sammanhänger med användningen av engångsförpackningar. På sikt synes man böra sträva efter en nordisk samordning i dessa frågor; därvid torde man icke kunna undgå att ta vederbörlig hänsyn till engångsförpackningens viktiga funktion i dagens varudistribution.

Mot bakgrund av vad här anförts vill handelskammaren tillstyrka förevarande förslag.

Stockholm den 5 november 1970

Stockholms handelskammare

Olof Leffler

Kjell Ehrenstråhle

Skånes handelskammare:

I förslaget erinras om att Nordiska rådet år 1969 hemställt till de nordiska regeringarna att undersöka möjligheterna för en likartad lösning av de samhällsproblem som det ökade bruket av engångsförpackningar föranleder. Det konstateras vidare i förslaget att några kontakter hittills icke synes ha tagits mellan regeringarna i anledning av rekommendationen; tvärtom har saken uppenbarligen behandlats av varje land för sig oberoende av vad som företages i grannländerna. Till komplettering av vad som nämnes i förslaget kan erinras om att i Danmark numera framlagts förslag till fullmaktslag syftande till att möjliggöra ett förhinderande av engångsförpackningar.

För vårt lands vidkommande har hithörande frågor som bekant ingående prövats i det av kommittén för ett renare samhälle år 1969 avgivna betänkandet "Ett renare samhälle" (SOU 1969: 18). Kommittén har på i betänkandet redovisade grunder avvisat tanken på att nu införa förbud mot engångsförpackningar. Vid denna bedömning har särskild vikt tillmätts konsumentorganisationernas intresse för engångsförpackningar. Dessa har av kommittén främst tillmätts betydelse genom de fördelar de visat sig medföra, nämligen ekonomiska besparingar i varudistributionens olika led, ökade konkurrensmöjligheter för bryggeri- och läskedrycksindustrierna såväl inom landet som internationellt, hygieniska fördelar och ökad bekvämlighet för konsumenten.

I det till lagrådet remitterade departementsförslag, som väntas komma att föreläggas årets höstriksdag såsom proposition, förklarar departementschefen i likhet med kommittén och en överväldigande majoritet av remissinstanserna att ett förbud mot engångsförpackningar inte bör genomföras. Det framhålls därvid att andra åtgärder i första hand bör prövas för att komma till rätta med problemen rörande engångsglasen.

Sävtill gäller de naturvårdsproblem som föreligger i fråga om engångsförpackningar — och som för övrigt i mycket betydande utsträckning uppkommer även vid bruk av returglas — torde det icke finnas anledning anta att en realistisk prövning i de olika nordiska länderna kan leda till olika resultat. Det får i stället förutsättas att, i likhet med vad som föreslås i det ovan nämnda svenska förslaget, andra åtgärder än förbud bör vidtagas, bl. a. i form av skärpta straffsatser för nedskräpning i naturen.

Från handelspolitisk synpunkt är det, som angives i medlemsförslaget, angeläget att olikartade regler i de nordiska länderna icke införes eller upprätthålls som försvårar eller förhindrar en nordisk samhandel och ett varuutbyte inom större handelsblock. Om man endast tillåter returglas skapas ett hinder för samhandeln i form av ökade distributionskostnader, vilka i praktiken nära nog kommer att omöjliggöra försäljning av exempelvis malt- och läskedrycker mellan de olika länderna.

För att komma till rätta med dessa problem är det enligt handelskammarens mening nödvändigt att nordiskt samråd äger rum i syfte att uppnå rättslighet mellan de olika länderna och därigenom förhindra uppkomsten av resp. undanröja förekommande handelshinder länderna emellan.

Handelskammaren får därför bestämt tillstyrka förslaget att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna att tillämpa enhetliga principer för lagstiftning som gäller användningen av engångsförpackningar. Det är därvid angeläget att strävandena går ut på att — med vederbörligt hänsynstagande till naturvårdsintressena på sätt som skett i den väntade svenska propositionen — tillgodose önskemålet om ett fritt handelsutbyte mellan de nordiska länderna i fråga om de varuslag för vilka distribution i engångsförpackningar framstår som naturlig.

Malmö den 2 november 1970

Skånes handelskammare
omfattande Skåne och södra Halland

S. Hammarskiöld

Lars C. G. Samzelius

Handelskammaren i Göteborg:

Handelskammaren får i anledning härav och efter samråd i ärendet med *handelskamrarna i Borås och Karlstad* meddela, att kammaren tillstyrker det föreliggande medlemsförslaget. De skäl för en sådan tillstyrkan och de synpunkter i övrigt, som i ärendet anförts av Skånes handelskammare, finner handelskammaren beaktansvärda varför kammaren som eget yttrande vill åberopa Skånes handelskammares (*se ovan*).

Göteborg den 6 november 1970

För handelskammaren i Göteborg

David Sandén

Åke Segge

Svenska kommunförbundet:

Frågan om lagstiftning rörande engångsförpackningar har som bekant varit föremål för en intensiv debatt även i Sverige och har för övrigt behandlats ingående av kommittén för ett renare samhälle. Denna ansåg sig dock ej böra föreslå någon lagstiftning om förbud mot engångsemballage av typ engångsglas och liknande. Som skäl angavs i huvudsak att fördelarna med dylikt emballage var större än nackdelarna. Innan lagstiftning till-

greps borde i vart fall effekten av kommitténs övriga förslag avvaktas. Denna kommitténs uppfattning delades för övrigt av praktiskt taget alla remissinstanser däribland kommunförbundet. Av 115 remissvar var det endast sju som intog en avvikande ståndpunkt.

I den lagstiftning som för närvarande förbereds som en följd av kommitténs betänkande torde av den nyligen framlagda propositionen att döma det ej heller bli aktuellt med ett förbud. Departementschefen framhåller dock att om de insatser på renhållningens område, som blir en följd av den nya lagstiftningen, inte medför önskvärt resultat i fråga om olägenheter av engångsförpackningar andra medel måste övervägas.

Den olikartade behandling inom Norden av frågan om engångsglas m. m., som redan är ett faktum, måste enligt styrelsen medföra åtskilliga nackdelar. Styrelsen delar därför motionärernas uppfattning om önskvärdheten av enhetliga principer inom de nordiska länderna för lagstiftning om dessa frågor. Då motionärerna i själva sakfrågan tycks ansluta sig till den linje som i vart fall tills vidare kommer att följas i Sverige utgår styrelsen från att kravet på enhetliga principer inte med nödvändighet behöver innebära en anpassning till lagstiftningen i det land eller de länder som ställer sig positiva till ett förbud. Med denna utgångspunkt får styrelsen tillstyrka förslaget.

Tjänstgörande suppleanten *O. Johansson* samt ledamöterna *K. Boo* och *B. Thomasson* (samtliga cp) anförde i särskilt uttalande att motionärernas krav på enhetliga principer inom de nordiska länderna enligt deras mening borde fullföljas genom att Sverige eftersträvar förbud mot engångsförpackningar i Norden och därvid verkar för samstämmighet i förbundets avgränsning och bestämmelserna i övrigt.

Stockholm den 6 november 1970

Svenska kommunförbundet

Gunnar Larsson

Tore Eriksson

Sveriges industriförbund:

Industriförbundet finner, liksom förslagsställarna, det anmärkningsvärt att överläggning mellan ansvariga myndigheter i de nordiska länderna ej förekommit i fråga om en eventuell lagstiftning beträffande engångsförpackningar. Av framställningen framgår att Norge under året antagit en fullmaktslag, som möjliggör ett förbud mot dylika emballage. I Danmark övervägs för närvarande en liknande fullmaktslag. I Finland synes också frågan om en sådan lagstiftning vara under övervägande. I Sverige har nyligen antagits en lag om skärpta åtgärder mot nedskräpning. I förar-

betena till denna tas avstånd från tanken att lagfästa förbud mot engångsförpackningar; så blev också riksdagens beslut.

Bakom den svenska attityden till engångsförpackningsproblematiken ligger ett ganska omfattande utredningsarbete — bl. a. manifesterat i betänkandet "Ett renare samhälle". Av detta framgår, att engångsförpackningarnas fördelar i många avseenden — kanske framför allt de hygieniska och distributionstekniska — är obestridliga.

Beträffande engångsförpackningarnas negativa miljöpåverkan kan förbundet instämma i det som framförs av förslagsställarna. Upplysning och — på sikt — utveckling av miljövänliga förpackningsmaterial utgör enligt Förbundets mening den enda framkomliga vägen mot en realistisk lösning på denna del av nedskräppningsproblemet. Förbundet har därför också aktivt engagerat sig i den rikskampanj mot nedskräppning, som utgör ett svenskt försök att komma tillrätta med detta.

Engångsförpackningarna utgör — som förslagsställarna framhåller — ett väsentligt inslag i rationell varudistribution. Den gamla returglashanteringen krävde manuellt arbete, vilket höjde detaljhandelns lönekostnader och därmed varans pris. Att återgå till denna hantering synes mycket svårt. Det kan ej heller anses önskvärt, då det skulle medföra allvarliga konsekvenser ur konkurrenssynpunkt. Användningen av engångsförpackningar utgör i själva verket en grundläggande förutsättning för märkeskonkurrensen på kanske framför allt livsmedelsområdet. Den har gjort även mindre företag konkurrenskraftiga inom större områden. Vidare underlättar den varudistributionen i glesbygd, där även stora företag av ekonomiska skäl har svårt att upprätthålla en egen distributionsapparat för hanteringen av returförpackningar.

I sammanhanget är också de utrikeshandelspolitiska aspekterna betydelsefulla. De nordiska ländernas attityd till engångsförpackningarna får en direkt inverkan på det nordiska varuutbytet. Vid förbud torde sålunda förutsättningarna för en samhandel på bl. a. öl- och läskedryckssidan i praktiken bli obefintliga. Förutsättningar för en returglashantering på nordisk nivå torde nämligen knappast föreligga. Härvidlag kan förbundet således helt instämma med förslagsställarna.

Av vad nyss anförts framgår att Sveriges industriförbund tveklöst tillstyrker förslaget om en rekommendation till de nordiska regeringarna att tillämpa enhetliga principer i lagstiftningen rörande användningen av engångsförpackningar.

Stockholm den 22 december 1970

Sveriges industriförbund

Bo Helmerson

Martin Carlstein

Sveriges grossistförbund:

I föreliggande tilläggsförslag behandlas en för den nordiska samhandeln väsentlig fråga. Förslagsställarna konstaterar, att den rekommendation som Nordiska rådet 1969 antog och som innebar en hemställan till de nordiska regeringarna att undersöka möjligheterna för en likartad lösning av de samhällsproblem, som det ökade bruket av engångsförpackningar föranleder, hittills icke föranlett några kontakter mellan regeringarna. Tvärtom har saken kommit att behandlas på olika sätt i de olika länderna. Förslagsställarna finner det anmärkningsvärt, att på detta fält lagregler införes utan hänsyn till grannländerna.

Vi vill för vår del instämma i detta konstaterande. Den olikartade behandling, som frågan rönt, skapar allvarliga hinder i den nordiska samhandeln. Vi delar därför förslagsställarnas uppfattning att överläggningar snarast bör komma till stånd mellan regeringarna för att om möjligt nå fram till enhetliga bestämmelser

Likaså delar vi förslagsställarnas uppfattning att man i sakfrågan bör utgå från konsumenternas intresse av en rationell varudistribution. Det kan inte råda någon tvekan om att engångsförpackningar utgör ett väsentligt inslag i en rationell handel. Ett system med returförpackningar nödvändiggör ett manuellt hanteringsarbete, som blir mycket kostsamt för detaljhandeln. För partihandelsföretagen, vilkas arbetsrutiner över huvud taget inte är uppbyggda för hantering av returvaror, kan en medverkan i distribution av returförpackningar knappast ifrågakomma. Detta skulle få allvarliga konsekvenser särskilt för mindre företag, som saknar resurser att på egen hand klara distributionen av ifrågavarande produkter, liksom också för varudistributionen i glesbygd, där även större företag av ekonomiska skäl saknar möjligheter att upprätthålla en egen distributionsapparat.

Förslagsställarna pekar också på att frågans handelspolitiska aspekter är betydelsefulla. De konstaterar helt riktigt att ett system med returglas i huvudsak endast kan brukas inom ett land. Ett förbud mot engångsförpackningar blir därför ett handelshinder, som gör alla ansträngningar att öka samhandeln av ifrågavarande produkter helt verkningslösa. Även denna aspekt talar alltså för att förbud mot engångsförpackningar inte bör komma i fråga.

Vi vill slutligen instämma i vad som i tilläggsförslaget anföres beträffande miljövårdssynpunkterna. Det synes uppenbart att förbud mot vissa förpackningstyper icke löser några problem, utan endast innebär att miljöproblem överföres till de förpackningar som blir tillåtna. Förslagsställarnas synpunkter på bl. a. upplysning och forskning utgör enligt vår mening de enda realistiska lösningarna på de miljövårdsproblem, som förpackningarna skapar.

Vi tillstyrker således förslaget om att Nordiska rådet måtte rekommendera

dera de nordiska regeringarna att tillämpa enhetliga principer för lagstiftning på förpackningsområdet och hemställer att de synpunkter på frågans lösning, som tilläggsförslaget innehåller, beaktas vid den fortsatta handläggningen av ärendet.

Stockholm den 25 november 1970

Sveriges grossistförbund

Ake Sundquist

Iwan Ahlström

Sveriges köpmannaförbund:

— — — får vi hänvisa till vårt yttrande den 20 november 1968 över det tidigare av medlemmar av rådet framlagda förslaget om användande av engångsförpackningar (*se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 1536*).

De olika åtgärder som vidtagits inom de nordiska länderna har inte bidragit till att nå fram till enhetligare bestämmelser på detta område. Vi hälsar därför med tillfredsställelse det initiativ som medlemmar av rådet har tagit och ansluter oss helt till förslaget.

Stockholm den 17 november 1970

Sveriges köpmannaförbund

Krister Olausson

Svenska naturskyddsföreningen:

Föreningen har i skrivelse till Nordiska rådet den 19 november 1968 (*se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 1528*) framfört sina synpunkter på engångsförpackningar liksom senare i föreningens yttrande till socialdepartementet med anledning av betänkandet *Ett renare samhälle (se Bihang)*.

Glasflaskor och plåtburkar är för närvarande de besvärligaste och riskablaste engångsförpackningar som sprids i naturen. Det är nödvändigt att rationellt motarbeta denna form av miljöförstöring.

En ökad användning av returförpackningar torde vara möjlig även om det skulle medföra större kostnader i distributionsledet. Det är inte något orimligt att i så fall producenten och i viss mån konsumenten får vidkännas dessa kostnader. Denna form av ingripande mot nedskräpningen är säkerligen billigare än att försöka städa i naturen och insamla avfallet. Frågan är främst hur stor effekten blir. Vi måste på alla sätt försöka stoppa den beklagliga utveckling som skett. Enhetliga nordiska regler med förbud mot olämpliga engångsförpackningar skulle ha stort värde och utgöra en god bakgrund för propagandan mot nedskräpning.

En intensifierad forskning för att få fram lämpliga förpackningar parad med god vilja bör kunna hejda den nuvarande utvecklingen och länka in den på en ur miljövårdssynpunkt bättre väg.

Svenska naturskyddsföreningen finner det angeläget att Sverige intar en restriktivare hållning på detta område än hittills. Straffbestämmelser mot nedskräpning är ineffektiva i hithörande fall, propaganda är i och för sig inte tillräcklig och städning är en dyrbar medicin, som för övrigt även av andra skäl endast i begränsad omfattning låter sig användas.

Stockholm den 9 november 1970

Svenska naturskyddsföreningen

Gösta Walin

Ordförande

Anne von Hofsten

Biträdande sekreterare

BIHANG

**Skrivelse från Svenska naturskyddsföreningen till socialdepartementet i Sverige
rörande betänkandet Ett renare samhälle**

Avfallet och nedskräpningen inom bebyggda områden och i naturen erbjuder praktiskt svårbemästrade problem. Det är så mycket viktigare att de angrips på ett rationellt sätt. Karakteristiskt för nedskräpningen är, att den är så besvärlig att avlägsna. Den återställande verksamheten blir mycket kostsam, om den över huvud låter sig genomföras. Föreningen vill därför med eftertryck framhålla, att man måste i största möjliga utsträckning satsa på förebyggande åtgärder och ingripa vid källan. Profylax är långt rationellare än terapi. Profylaxen kan använda en rad verkningsfulla instrument, medan terapin i fråga om nedskräpning i naturen måste bokstavligen bestå i handplockning.

Väsentliga förebyggande åtgärder är.

1. Kontroll över de produkter som sätts i allmänhetens händer.
2. Rationell mottagning, förvaring och transport av avfall till lands och sjöss.
3. Rationell fördelning av ansvaret.
4. Rationell hantering av avfallet.
5. Propaganda och straffhot.

1. Kontroll över produkter

Samhället måste om möjligt bestämma, vilka produkter som är acceptabla ur miljövårdssynpunkt och får släppas ut, samt motverka produkter som visat sig eller med skäl kan befaras ägnade att skapa sanitära eller andra olägenheter, inte minst ur trevnadssynpunkt. Det är uppenbart, att samhället kan ha svårt att fullgöra denna funktion i all önskvärd omfatt-

ning, men principen bör vara klar. I betänkandet förordas, att man tolererar miljöskadliga produkter tills det går så långt att det tröga samhället måste bekväma sig till att ingripa. Denna mentalitet måste bekämpas. Vi skall inte vänta för att stå med gapande mun och förvånas att det kunde bli så illa som det blivit. Resultatet blir då bl. a. lätt, att det anses ha gått så långt att ingenting är att göra åt saken. En långtgående nedskräpning är som redan antytts inte lätt att få bort. Dessutom gäller här — liksom på andra områden — att om man släpper fram en produktion för långt, inställer sig automatiskt besvärande billighetshänsyn mot industrin som inte varnats eller hindrats i tid och mot de anställda som är beroende av industrin för sin försörjning.

Engångsförpackningarna är en företeelse som måste betraktas ur nu angivna synpunkter. Det sägs — med ett starkt förenklat resonemang — att det inte är något fel på förpackningarna bara därför att de sprids i naturen, utan felet ligger hos människorna. Ingen kan förneka människornas brister, men det hindrar inte att man kan behöva kontrollera och motarbela även en tekniskt perfekt vara. Läkemedelsförsäljningen är t. ex. i stor omfattning receptbelagd för att läkemedlen inte skall missbrukas, vapen är underkastade licensivång o. s. v. Skillnaden är i fråga om engångsförpackningar endast att den risk för olägenheter som deras spridning medför inte är in casu lika drastisk utan väsentligen hänför sig till de stora talen och den kumulering som nedskräpningen efter hand medför. Denna risk kan i viss mån påverkas genom propaganda, men propagandans påverkan är inte i och för sig mer än marginell, låt vara att man med intensifiering kan påverka fler som befinner sig i marginalen.

Om man kan utesluta engångsförpackningar — t. ex. engångsglas — till förmån för förpackningar som människor stimuleras att återbära — såsom returglas — eller som snabbt förintas, bör det såsom en rationell förebyggande åtgärd kunna väsentligt motverka nedskräpning. Dessutom är det stimulerande för propagandan och dem som deltar i slädkampanjer, om samhället självt medverkar med rationella förebyggande åtgärder. Med ett sådant samspel ter det hela sig mera meningsfullt.

Föreningen har upprepade gånger påkallat åtgärder mot engångsglasen. Vi vill inte tro, att man nu låtit det gå så långt att ingen återvändo är möjlig. Åtgärder mot engångsglasen är betydelsefulla i och för sig och som ett led i en mera omfattande målmedveten förebyggande strävan. Till stöd för sådana åtgärder kan anföras.

a. Returglasen synes i och för sig alltjämt vara mera ekonomiska ur samhällets synpunkt (se utredningen i betänkandet). Även om detta ändras, bör olägenheterna av engångsglasen och därav föranledda kostnader beaktas vid valet.

b. Panten för returglasen stimulerar människor, som medför dem vid utfärder m. m., att ta dem med tillbaka. Detta framstår som något meningsfullt, även om det i själva verket är mycket lite lönsamt i tider av penningöverskott. Engångsglasen däremot vill man spontant bli av med så fort som möjligt, och även annars ordentliga människor försöker sticka undan eller slänga dem.

c. Om panten för returglas höjs, påverkas återlämnandet i gynnsam riktning. Farhågan för otillbörlig handel synes mycket överdriven och kan motverkas. Ett försök även i vårt land är väl värt att göra. Skulle det medföra beaktansvärda olägenheter, är ingenting lättare än att åter sänka pant-

beloppet. Det är emellertid klart att en höjning av panten snarast motverkar sitt syfte om man samtidigt låter engångsglasen säljas fritt.

d. Glas är en värdefull vara som väl lämpar sig för flerfaldig användning. I vad mån slöseri med materialet har praktisk betydelse på längre sikt undandrar sig föreningens bedömande.

De skäl som talar för ökad användning av engångsglas har utvecklats i betänkandet. Föreningen anser fortfarande, att engångsglasen bör motarbetas beträffande alla produkter som brukar medföras ut i naturen. Ett ingripande på den punkten har lyckligtvis opinionen för sig och skulle i hög grad stödja och stimulera propagandan mot nedskräpningen. Det motsatta skulle påverka arbetet negativt och uppfattas som liknöjdhet eller i bästa fall som en motsägelsefull attityd. Föreningen vill särskilt understryka, att engångsglasen beklagligtvis redan påverkat benägenheten att återlämna returglas i negativ riktning. Denna tendens kan vändas med hjälp av propaganda. Att vi ändå får dras med folk som lämnar både flaskor och annat efter sig är uppenbart.

Föreningen vill i detta sammanhang uttala sin stora förvåning över det otroliga att näringsfrihetsombudsmannen, enligt vad som sägs i betänkandet (s. 75) reagerat mot en kommun som sökt motverka engångsglas. Skall det strida mot näringsfriheten? Det finns ju ändå synpunkter som betyder mer än att alla slags förpackningar skall få användas efter tillverkarnas skön.

Plåtförpackningarna för drycker har verksamt bidragit till nedskräpningen. Det är möjligt att de kommer att bli en ännu större plåga än glasen, eftersom de är särskilt illa ägnade för återtransport och de dyrare plåtförpackningarna kanske föredras av dem som är alldeles likgiltiga för tioöringarna. Att insamling av de tömda burkarna är motbjudande — och aldrig kan bli lönsam — bör också framhållas. Även plåtförpackningarna bör därför motarbetas.

Förpackningar av aluminium är oförstörbara och kan inte heller samlas eller sorteras på magnetisk väg eftersom de ej är magnetiska.

Engångsförpackningar som vid förbränning sprider skadliga gaser bör självfallet bannlysas om effekten ej är helt försumbar, sedan förpackningar som är oskadliga och förintas av sig själva bör främjas av det allmänna.

En förebyggande åtgärd på ett annat område som föreningen länge efterlyst är sådan registrering av motorfordon som möjliggör identifiering av bilvrak. Åtgärden synes vara på väg. Föreningen vill emellertid understryka, att även bilvrak som ägaren lämnat på egen mark bör bli föremål för ingripande.

2. Rationell mottagning, förvaring av transport av avfall

Industrin möjliggör en massproduktion som föranleder motsvarande mängd avfall. Föreningen har brukat understryka, att jämvikt inte uppnås utan att avfallet omhändertas med lika effektiva medel som produktionen använder och att vinsten av produktionens rationalisering måste i första hand användas till att avlägsna olägenheterna därav.

Till lands och sjöss måste därför skapas en modern effektiv utrustning i form av mottagningsanordningar: sopstationer, containers, prämar o. s. v. Detta gäller även toaletter på tåg och fartyg. Särskilt bör framhållas, att containers efter vägarna och prämar i skärgården måste till för att det skall bli en bättre ordning i fråga om avfallet. Intill dess reguljär avfallshämtning ordnas för dem som bor inom ett område måste tillfälle ges dem att

köra fram avfallet till lämplig plats. Det har förekommit, att man dragit in containers vid rastplatser och liknande därför att de "missbrukats", medan man på annat håll (t. ex. Göteborgs och Bohus län) berömvärt i stället ställt ut fler. Den senare metoden måste väljas så att man generöst tar emot allt avfall som människor behöver bli av med. Ett uppdämt behov tillgodoses snart och därefter blir det lugnare. Man får ej fresta folk att slänga smörjan i sjön eller köra ut den i skogen eller stjälpna den i något dike. Gri-seriet med överfulla små skräptunnor eller liknande efter vägarna får inte tolereras. Avlämnandet av avfall får inte motverkas genom avgifter m. m. utan bör på alla sätt främjas.

Om kommunerna inte kan hålla sina soptippar öppna på lämpliga tider, måste containers finnas utställda inte bara vid rastplatser eller liknande utan också på andra lämpliga upptagningsställen.

Containers eller liknande bör vara försedda med lock och kunna lätt transporteras bort av lämpliga effektiva fordon.

Utredningens förslag om särskilt fastighetsutrymme för skrymmande avfall respektive gratis avhämtning av sådant avfall på vissa i förväg angivna dagar hälsas med tillfredsställelse. Föreningen har länge sökt verka för en sådan ordning.

Föreningen har noterat, att de svåra nedskräpningsproblemen i vår skärgård endast flyktigt berörts i betänkandet. Påbörjad kommunal renhållning för den fasta bebyggelsen måste snabbt byggas ut och det rörliga friluftslivets avfall beaktas. För varje år ökar antalet småbåtar vid våra kuster. Nedskräpningen tilltar, olaglig tippning i sjön framstår för många som den enda möjligheten, den fekala nedskräpningen på öarna och i vattnet skapar vantrivsel och allvarliga hälsoproblem. Radikala lösningar krävs. Svenska turistföreningen har med sina gästhamnar givit ett värdefullt bidrag, men det är naturligtvis inte tillräckligt. Även i frekventerade s. k. naturhamnar måste man söka ordna enkla toaletter och sopbehållare. Vidare måste båtfolket informeras om förbudet att kasta avfall i sjön. Föreningen har de två senaste säsongerna distribuerat en folder i 250 000 exemplar i syfte att verka för denna upplysning men mera upplysning behövs. Båtbyggarna bör planera in särskilt utrymme för sopor i båtlarna och möjlighet att sedan avlämna samlade sopor t. ex. i prämar måste ges. Frågan om båttoaletter som medför stora olägenheter bör också närmare utredas.

Föreningen kan i övrigt inte gå närmare in på alla de praktiska frågor som här är aktuella.

3. Rationell fördelning av ansvaret

Föreningen har brukat framhålla, att väghållningen är en verksamhet vars utövare bör själva avlägsna därmed förenade olägenheter för omgivningen. Detta synsätt har slagit igenom i betänkandet. Tydligt är också, att man inte kan begära att markägaren skall avlägsna bilvrak och allt avfall m. m. som från vägarna hamnar på deras mark. Föreningen har utgått från att staten som väghållare i stor skala har de tekniska resurserna att ta hand om allt avfall som samlas efter de allmänna vägarna, främst vid rastplatserna. Väghållaren borde också — för att nödig effektivitet skall uppnås — på avskild plats uppställa containers för att täcka behovet av större uppsamlingskärl. Toalettfrågan efter vägarna har mycket stor betydelse men är också svårlöst. Väghållaren bör i samverkan med hälsovårdsnämnderna söka åstadkomma en bättre ordning även i det hänseendet. Det är bedrövligt, att ett tekniskt högt utvecklat land som vårt inte hittills

kunnat klara uppgiften att hålla vägarna och deras närmaste omgivning snygga (se illustrationerna i betänkandet). Huruvida det är tekniskt och ekonomiskt genomförbart att väghållarnas renhållning sträcker sig 50 meter åt vardera sidan undandrar sig vårt bedömande. Ett modus vivendi bör emellertid kunna åstadkommas. Föreningen tillstyrker livligt, att väghållarna ålägges ett vidsträckt ansvar därför.

I betänkandet läggs renhållningen även ur trevnadssynpunkt på kommunerna som en hälsovårdsuppgift. Föreningen ansluter sig till att hälsovården bör ha ett generellt ansvar. Att väghållarna (inklusive staten) blir skyldiga att hålla rent efter vägarna får ej hindra att respektive kommuner också har ansvar för att renhållningen där är fullgod, på samma sätt som kommunerna skall övervaka enskilda och statliga företag, markägare m. fl.

Synnerligen viktigt är, att kommunerna ordnar renhållning vid fritidsbebyggelse om inte befintliga vägföreningar och liknande kan ordna saken på egen hand. Innan det sker kan man inte vänta sig att oansvariga personer skall sluta att vräka avfall där de behagar. Även glesbebyggelsen bör för övrigt få kommunal renhållning.

Det bör klargöras vad som ankommer på markägare, företag m. fl. Det allmänna måste kunna ingripa mot uppläggning av skrot och annat som skapar otrevnad — av sanitära, estetiska eller andra skäl. Markägaren bör också i rimlig omfattning snygga upp där där vållat nedskräpning. Betänkandet innehåller också föreskrifter i den riktningen. Vidare bör klargöras, huruvida rester av i och för sig helt ändamålsenliga åtgärder (rostig taggråd m. m.) bör bortskaffas av markägaren. I lämplig utsträckning bör nog det allmänna, även frånsett vägarnas närmaste omgivning, ha både rätt och plikt att vidtaga städningsaktioner på enskild mark och att bekosta åtgärden.

Föreningen vill särskilt peka på riskerna för besvärande nedskräpning i avlägsna bygder i följd av snöscotertrafik och liknande, vid vilken åtskilligt avfall kastas. Det måste särskilt övervägas vem som här skall svara för renhållningen. Detta gäller bl. a. vandringslederna i fjällvärlden. I skärgårdarna uppkommer liknande problem. Bl. a. är plast mycket besvärande i havsbandet.

4. *Rationell hantering av avfallet*

Rationella åtgärder är ofrånkomliga och kommer givetvis fram efter hand. Det är emellertid fråga om takten. Föreningen vill endast framhålla angelägenheten av att hanteringen blir industriellt organiserad på alla områden där det kan ske och att stat, kommunförbund och andra driver en intensiv upplysningsverksamhet och ger detaljerade anvisningar på hur det skall gå till med alla praktiska råd som står till buds.

I fråga om bilvraken måste också den industriella hanteringen främjas, och olämpligt belägna bilkyrkogårdar motarbelas. Det kan i mera glest bebodda trakter bli nödvändigt att staten medverkar med ambulering skrotbilspress och liknande.

Bilvrak bör, såsom föreningen understrukit i tidigare sammanhang, absolut inte få lippas i sjön.

5. *Propaganda, straffbestämmelser*

Föreningen har i åtskilliga år drivit kampanjen "Håll naturen ren". Det har glädjande nog från många håll betygats, att den, trots de be-

gränsade resurserna, gett betydande resultat och påverkat opinionen. Många lokala städaktioner har genomförts, med eller utan föreningens medverkan, och den intensiva "Håll Skåne rent"-kampanjen har följt.

Propagandan tjänar till att upplysa allmänheten och skapa opinion mot nedskräpningen. Den är en förutsättning för att statliga och kommunala organ skall känna sig manade att vidtaga effektiva åtgärder. Den påverkar också direkt och indirekt industrier och andra företag och inverkar naturligtvis också på allmänhetens handlande. En stimulerande propaganda är också nödvändig för att städaktionerna skall genomföras.

I betänkandet föreslås statlig propagandaverksamhet med en ganska stor administrativ apparat. Föreningen understödjer livligt att betydande medel anslås för propaganda. Verksamheten får emellertid inte överorganiseras. Vi bör inte heller lita till en mycket ivrig och aggressiv propaganda år efter år. Den förlorar sin verkan och låter sig knappast hålla i gång på ett sätt som undgår att trötta i stället för att stimulera positivt.

Enligt föreningens mening bör det allmänna koncentrera sig på sakliga broschyrer för statens organ, kommuner, företag och allmänheten samt undervisning i skolorna. Skolan har sedan länge medverkat på ett fördömligt sätt och de nya läroplanerna och skolöverstyrelsens intentioner i övrigt tyder på att så kommer att ske i fortsättningen.

Massmedia bör också anlitas för saklig upplysning i all den mån det anses möjligt utan att propagandan, genom att trötta, motverkar syftet.

Propagandan bör i övrigt i så stor utsträckning som möjligt bedrivas av ideella föreningar med statligt stöd. Den gör nog ett gynnsammare intryck än sådan propaganda som det allmännas organ matar med. Det är enligt föreningens mening viktigt, att allmänheten ser att det bakom propagandan står intresserade sammanslutningar som verkar för en god sak och inte bara statligt anställda som blivit utsedda att göra visst jobb. Staten driver för övrigt genom egna företag verksamhet som bidrar till nedskräpning — liksom till förörening av olika slag — och förhandlar med industrier och andra i hithörande ämnen. Staten är därför inte själv någon pålitlig opartisk huvudman för propagandan.

Föreningen har inte bara beträffande nedskräpning framställt en lång rad småskriftler förutom foldrar, affischer och annat som haft en strykande åtgång (se bilagda litteraturförteckning jämte exempel).¹ Vi är naturligtvis angelägna om att denna verksamhet kan fortsätta.

Propaganda är absolut nödvändig men man får inte inbilla sig att propagandan löser nedskräpningsproblemet. Den är bara en av de viktigare förutsättningarna för att det skall lösas något så när, även om den marginella påverkan som man hoppas på är nog så betydelsefull. Förutom de förebyggande åtgärderna måste också repressiva åtgärder stå till buds.

I betänkandet föreslås, att straffbestämmelsen mot nedskräpning flyttas till hälsovårdsstadgan. Föreningen anser, att nedskräpningen till stor del framträder som ett naturvårdsproblem, och hemställer därför, att straffbestämmelser får stå kvar i naturvårdslagen. De bör innehålla både böter (dagsböter) och frihetsstraff. Dessutom bör återställande åtgärder kunna föreskrivas. Även hälsovårdsstadgan bör innehålla straffbestämmelse för nedskräpning, t. ex. i samhällen eller vid fritidsbebyggelse. Något krav på att nedskräpning bör vara kvalificerad för att kunna bestraffas bör ej kvarstå. Kvalificeringen är olycklig ur preventiv synpunkt, och det blir,

¹ Här ej tryckt.

även om den stryks, i praktiken så att myndigheterna inte kan beivra alla bagatellfall. 3 § allmänna ordningsstadgan bör justeras i samma riktning.

Bestämmelser om ordningsbot synes lämpliga, om man inte fördenskull avslår från strängare reaktionsformer. Fräckheten är ofta allt för grov för att enbart ordningsbot skall vara nog.

Med det anförda vill föreningen varmt tillstyrka att, med utgångspunkt från betänkandet och beaktande av vad föreningen anför, effektiva åtgärder vidtages för att åstadkomma ett renare samhälle och bevara naturens stora rekreativa värden.

Stockholm den 14 oktober 1969

Svenska naturskyddsföreningen

Gösta Walin

Ordförande

Arne von Hofsten

Biträdande sekreterare

Svenska bryggareföreningen:

Vi delar helt de i tilläggsförslaget framförda synpunkterna och vill understryka att utvecklingen i Sverige tydligt visar att det inom varudistributionen finns ett behov av engångsförpackningar. Ändrade inköpsvanor hos konsumentgrupper och detaljhandels strukturförändring med en fortlöpande övergång till självbetjäningbutiker har påverkat utvecklingen i riktning mot en starkt ökad andel engångsförpackningar. Framför allt ölförsäljningen på burk har kraftigt ökat och har i dag en förpackningsandel som är sju gånger större än för tre år sedan. Denna ökning måste tolkas som ett uttryck för konsumenternas önskan och behov av engångsförpackningar. Att i någon form förbjuda dessa synes i dagens läge orealistiskt.

Såsom motionärerna påpekar är de handelspolitiska aspekterna betydelsefulla genom att reglerande ingrepp mot engångsförpackningar påverkar möjligheterna till en nordisk samhandel t. ex. för malt- och läskedrycker. Tillåter man endast returförpackningar skapas därigenom ett hinder för samhandeln i följd av ökade distributionskostnader. Det kan nämnas att i stort sett all försäljning av utländskt mellanöl i Sverige sker på engångsförpackningar. Ett förbud mot dessa i gränsländerna skulle praktiskt taget omöjliggöra försäljning av svenska malt- och läskedrycker i dessa länder.

Vi instämmer i motionärernas uppfattning att miljövårdsproblemen skall lösas på andra vägar än genom förbud på enstaka punkter mot vissa typer av glas och burkar.

För att nå resultat på detta område måste andra åtgärder tillgripas såsom upplysning, straffskärpning mot nedskräpning, forskning och utveckling i syfte att få fram lätt förstörbara material samt ett utbyggt renhållningsväsende.

Med hänsyn till behovet av enhetliga riktlinjer på förpackningsområdet vill vi starkt ansluta oss till motionärernas hemställan att Nordiska rådet ville rekommendera de nordiska regeringarna att tillämpa enhetliga principer för lagstiftning som gäller användningen av engångsförpackningar.

Stockholm den 26 oktober 1970

Svenska bryggareföreningen

Ove Hamberg

Kooperativa förbundet:

I framställningen till Nordiska rådet framhålls att rådet år 1969 antog en rekommendation angående användande av engångsförpackningar och att man hemställde till de nordiska regeringarna "att undersöka möjligheterna för en likartad lösning av de samhällsproblem som det ökade bruket av engångsförpackningar föranleder". Det påpekas att några kontakter hittills inte tagits mellan regeringarna i denna fråga utan att man tvärtom behandlat frågan i varje land för sig utan officiell kontakt med grannländerna. Förslagsställarna kontaterar att läget för närvarande synes vara följande: I Norge har under våren 1970 en fullmaktslag antagits som möjliggör att förbud meddelas mot användande av engångsemballage. I Danmark övervägs liknande fullmaktslag beträffande engångsemballage för öl och mineralvatten.

I Finland övervägs lagstiftningsförbud i viss utsträckning. I Sverige har man tagit avstånd från att utfästa förbud mot engångsförpackningar och i stället föreslagit skärpta åtgärder mot nedskräpning och en effektivare renhållning. Förslagsställarna anser det anmärkningsvärt att lagregler införes utan att hänsyn tas till grannländerna. Det framhålls att man i sakfrågan bör utgå från konsumenternas intresse av en rationell varudistribution och att engångsförpackningar är ett ofrånkomligt hjälpmedel för att få till stånd en sådan. De handelspolitiska aspekterna betonas och olägenheten av att man genom olikartade nationella särregler skapar hinder för den nordiska samhandeln. Slutligen framhålls att miljövårdssynpunkterna måste ges stor uppmärksamhet men att man genom punktvisa förbud inte löser miljövårdsproblemet. Förslagsställarna anser att man måste gå fram med positiva åtgärder såsom upplysning, straffskärpning mot nedskräpning, forsknings- och utvecklingsarbete samt ett utbyggt renhållningsväsende. Förslagsställarna hemställer att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna att tillämpa enhetliga principer för lagstiftning som gäller användningen av engångsförpackningar.

Kooperativa förbundets synpunkter

KF delar helt förslagsställarnas grunduppfattning om det anmärkningsvärda i att olika lagregler införs beträffande engångsförpackningar utan att man tar kontakt med och hänsyn till de nordiska grannländerna. Särskilt betänkligt är att detta tillåtits ske ungefär samtidigt med att Nordek-förhandlingarna ägt rum, vilka inte minst syftade till en ökad nordisk samhandel. Genom att införa nationella särregler i Norden inom förpackningsområdet skapas artificiella handelshinder som motverkar varuutbytet. I sitt remissyttrande angående den statliga utredningen "Ett renare samhälle" (SOU 1969: 18) framhöll KF bl. a. att en generellt negativ inställning till engångsförpackningar var verklighetsfrämmande eftersom vår moderna och effektiva produktions- och distributionsteknik i hög grad bygger på engångsförpackningar — inte minst inom livsmedelsområdet. Vidare framhöll KF att engångsförpackningar ger ekonomiska fördelar och ökad bekvämlighet för konsumenterna och utgör en förutsättning för en hög hygienisk standard. Samtidigt måste de nackdelar från allmän miljövärdssynpunkt och särskilt från nedskräpningssynpunkt, i största möjliga utsträckning motverkas och om möjligt elimineras. Därför måste också förpackningstekniken på sikt även anpassas till miljövärdskraven. Sålunda måste också enligt KF:s uppfattning forsknings- och utvecklingsarbetet gå längre än förr och även ta hänsyn till hela kretsloppet, det vill säga även till vad som sker sedan konsumenten använt förpackningen. Självklart måste bland de åtgärder som krävs för att motverka nedskräpningen finnas sådana som tar sikte på att ändra människors attityder och särskilt deras beteende, vilket inte minst kan ske genom en intensifierad upplysning och utbildning.

Under senare år har KF under hand haft kontakt med de kooperativa organisationerna i andra nordiska länder för att få dem att medverka till att inte olika lagregler infördes på förpackningsområdet i de nordiska länderna. Likväl synes det som om protektionistiska intressen mer än miljövärdssynpunkter legat bakom och fått påverka lagstiftningen angående engångsförpackningar i övriga nordiska länder. Det förhåller sig nämligen bl. a. så att returförpackningar för t. ex. öl och läskedrycker i Danmark kommer att behandlas som en engångsförpackning i länder med andra typer av returförpackningar. Det torde nämligen vara praktiskt ogenomförbart att i större utsträckning räkna med återsändande av returglas mellan länderna. En förutsättning för konkurrens på lika villkor vid användande av returförpackningar skulle sålunda vara att man lyckades framskapa enhetliga returförpackningar som kan användas i hela Norden. Detta anser KF i och för sig skulle kunna vara en positiv utveckling i syfte att rationalisera förpackningsutvecklingen på dryckesområdet, vilken dock vid ett närmare betraktande knappast förefaller genomförbar. Även av denna anledning är det sålunda angeläget med en harmonisering av lagstiftning och praxis beträffande användningen av engångsförpackningar i Norden.

Sammanfattningsvis får KF framhålla att att punktförbud på förpackningsområdet inte löser nedskräpningsproblem och än mindre miljövårdsfrågor. För att lösa dessa krävs kraftfulla aktiva åtgärder inom olika områden, bl. a. sådana som KF ovan angivit och vilka nära ansluter till det förslag som föreliggande Tilläggsförslag till Nordiska rådet föreslår. KF tillstyrker sålunda att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna att tillämpa enhetliga principer för lagstiftning beträffande användningen av engångsförpackningar.

Stockholm den 14 december 1970

Kooperativa förbundet

Harry Hjalmarson

John Sallborg

Bengt Kristensson

Svenska förpackningsföreningen:

Svenska förpackningsföreningen vill till fullo ansluta sig till förslagsställarna och ytterligare poängtera det väsentliga i att lagreglerna angående tillverkning och sättet för kvittblivning av engångsemballage samordnas mellan de nordiska länderna.

Vi är införstådda med svårigheten av att stadfästa för de nordiska länderna gemensamma lagar då teknologi och konsumtionsvanor kan vara olika från land till land. Med hänsyn till den framtida utvecklingen inom handeln och arbetsmarknaden är det dock väsentligt att frågan om engångsemballagets berättigande uppmärksammas.

Det vanligaste argumentet mot engångsförpackning är nedskräpningen i naturen. Det är riktigt som förslagsställarna uttrycker det att upplysning mot nedskräpning, forskning på materialsidan samt utbyggandet av renhållningsväsendet är faktorer som kan bidra till ett renare samhälle.

Stockholm den 11 december 1970

Svenska förpackningsföreningen

Stig-G. Bergstedt

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över tilläggsförslaget samt meddelanden om rekommendation nr 5/1969 angående användande av engångsförpackningar

Till Nordiska rådets socialpolitiska utskott har hänvisats ett tilläggsförslag om enhetliga principer för lagstiftning om engångsförpackningar och av Finlands och Sveriges regeringar avgivna meddelanden om rekommendation nr 5/1969 angående användande av engångsförpackningar. Tilläggsförslaget har behandlats av utskottet vid dess möten i Odense den 27—28 november 1970, i Stockholm den 18 januari 1971 och i Köpenhamn den 15 och 16 februari 1971. Vid Köpenhamnsmötet den 15 februari deltog som sakkunnig kontorchef Helge Odel, Danmark, statssekretær Per Høybråten, Norge, och rättschef Gunnar Danielson, Sverige. Vid mötet den 16 februari behandlades även meddelandena.

1. Inledning

I tilläggsförslaget hemställs att Nordiska rådet ville rekommendera de nordiska regeringarna att tillämpa enhetliga principer för lagstiftning som gäller användningen av engångsförpackningar. I tilläggsförslaget åberopas en av rådet tidigare antagen rekommendation (*rek. 5/1969*) angående användande av engångsförpackningar, vari hemställdes till de nordiska regeringarna att undersöka möjligheterna för en likartad lösning av de samhällsproblem som det ökade bruket av engångsförpackningar föranleder. I tilläggsförslaget noteras att kontakter icke tagits mellan regeringarna i anledning av rekommendationen. Varje land för sig har i stället behandlat frågan helt oberoende av vad som företagits i grannländerna. Det framhålls att saken har stor betydelse för nordisk samhandel och att överläggningar därför snarast bör komma till stånd för att om möjligt nå fram till enhetliga bestämmelser.

Utskottet har tagit del av meddelandena liksom av en vid nittonde sessionen av Sven Hammarberg ställd fråga om användande av engångsförpackningar. Härav framgår att norska socialdepartementet avser att under 1971 taga initiativ till diskussioner på nordiskt plan mellan ämbetsmän om dessa frågor. Vidare framgår att utvecklingen gått i olika riktningar i de nordiska länderna i fråga om engångsförpackningar på grund av olika värderingar av ekonomiska intressen och miljövärdintressen.

2. Remissyttrandena

Yttranden över tilläggsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Skandinaviska emballagesällskapet.

Danmark

Indenrigsministeriet.

Forbrugerrådet.

Danmarks Naturfredningsforening.

Butikshandelens fællesraad.

Bryggeriforeningen.

Blikvarefabrikantforeningen.

Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger (FDB).

Danske Mineralvandsfabrikanter Fællesforening.

Finland

Statsrådets kansli.

Handels- och industriministeriet.

Social- och hälsovårdsministeriet.

Statens naturskyddsinspektör.

Degelationen för miljövård.

Stadsförbundets byrå.

Finlands industriförbund.

Finlands naturskyddsförbund.

Konsumentrådet.

Oy ALKO Ab.

Finska förpackningsföreningen.

Norge

Kommunal- og arbeidsdepartementet.

Sosialdepartementet.

Departementet for handel og skipsfart.

Departementet for industri- og håndverk.

Norges industriforbund.

Norsk hydro A/S.

Noblikk-Sannem A/S.

Moss glasværk.

Norges handelsstands forbund.

Norges kooperative landsforening (NKL).

Norges kolonial- og landhandelforbund.

Den norske bryggeriforening.

Mineralvannindustriens landslag.

Mineralvannfabrikkenes landsforening.

Sverige

Statens naturvårdsverk.

Kommerskollegium.

Stockholms handelskammare.

Skånes handelskammare.
 Handelskammaren i Göteborg.
 Svenska kommunförbundet.
 Sveriges industriförbund.
 Sveriges grossistförbund.
 Sveriges köpmannaförbund.
 Svenska naturskyddsföreningen.
 Svenska bryggareföreningen.
 Kooperativa förbundet.
 Svenska förpackningsföreningen.

Hos övervägande antalet remissorgan återfinns en positiv inställning till förslaget om enhetliga principer för lagstiftningen som gäller användningen av engångsförpackningar. Som motiv för att skapa enhetliga principer på området åberopas främst de handelspolitiska hinder som olika bestämmelser om engångsemballage måste innebära för det ökade varutbyte som eftersträvas mellan de nordiska länderna.

Skandinaviska emballagesällskapet, Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger, social- och hälsovårdsministeriet i Finland, Konsumentrådet i Finland, Finlands industriförbund, Finska förpackningsföreningen, kommerskollegium i Sverige, Stockholms handelskammare, Skånes handelskammare, Göteborgs handelskammare, Svenska kommunförbundet, Sveriges industriförbund, Svenska bryggareföreningen, Sveriges grossistförbund och Svenska förpackningsföreningen understryker samtliga behovet av nordisk enhetlighet på området. *Skandinaviska emballagesällskapet* framhåller således att engångsförpackningsfrågan i första hand måste anses vara en fråga vars lösning med beaktande enbart av nationella synpunkter vore högst olycklig. *Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger* tillstyrker förslaget med hänvisning till det fria varuutbytet. Enligt *Konsumentrådet* i Finland, till vars yttrande *social- och hälsovårdsministeriet* ansluter sig, bör samnordiska bestämmelser skapas innan svårt korrigerbara legislativa skillnader och olägenheter hinner uppstå mellan de nordiska länderna. *Finlands industriförbund* uttalar oro över utvecklingen mot olikartade bestämmelser i de nordiska länderna beträffande engångsförpackningar och framhåller att tvång att använda olika förpackningar för olika marknader för att motsvara på dessa marknader gällande avvikande bestämmelser försvårar en rationalisering av marknadsföringen och innebär att hinder för uppnående av de fördelar ett större marknadsområde kan erbjuda. *Kommerskollegium* i Sverige, som hört *handelskamrarna i Stockholm, Skåne och Göteborg*, finner det önskvärt att de nordiska länderna tillämpar så långt möjligt enhetliga principer på området och anser det angeläget att en diskussion snarast kommer till stånd rörande fördelar och nackdelar ur olika synvinklar beträffande engångsförpackningar. *Handelskamrarna* anser att punktvisa åtgärder i form av förbud mot olika för-

packningstyper ej kan lösa föroreningsfrågorna, en synpunkt som delas av *Finska förpackningsföreningen*. *Svenska kommunförbundet* är inne på samma linje och utgår från att kravet på enhelliga principer ej med nödvändighet behöver innebära en anpassning till en förbudslagstiftning. *Svenska bryggareföreningen* understryker, att inom varudistributionen finns ett behov av engångsförpackningar och påpekar att ölförsäljningen på burk nu har en förpackningsandel som är sju gånger större än för tre år sedan. *Sveriges grossistförbund* och *Sveriges industrieförbund* understryker att den olika behandling som frågan rönt i de nordiska länderna skapar allvarliga hinder i den nordiska samhandeln. I övrigt ansluter sig grossistförbundet till förslagsställarnas synpunkter på konsumenternas intresse av rationell varudistribution, på frågans handelspolitiska betydelse och på miljövårdande åtgärder.

De norska departementen med undantag för socialdepartementet tillstyrker en harmonisering av bestämmelserna om engångsförpackningar. *Departementet for handel og skipsfart* åberopar härvid som skäl att tekniska handelshinder lätt kan uppstå om länderna använder olika principer i sin lagstiftning om engångsförpackningar. Samma skäl för en harmonisering åberopas av *Norsk Hydro A. S.*, *Nobblikk-Sannem A/S* och *Moss glasværk*. *Norges handelsstands forbund* anför att de handelspolitiska aspekterna även bör beaktas i relation till länder utanför Norden. *Kommunal- og arbeidsdepartementet* tillstyrker en harmonisering under förutsättning att en sådan skulle innebära förbud mot engångsflaskor för öl och mineralvatten. *Norges kooperative landsforening* och *Norges kolonial- og landhandel-forbund* tillstyrker förslaget utan närmare motiv.

Forbrugerrådet i Danmark finner det önskvärt och naturligt med likartade nordiska regler på området i fråga, dock under förutsättning att sådana regler primärt tar hänsyn till konsumenterna och därmed allmänhetens intressen, varvid bör beaktas bl. a. förpackningens pris och materialens beskaffenhet.

Butikshandelens fællesraad i Danmark, som tillstyrker förslaget, motsätter sig kraftigt det i Danmark dryftade förbudet mot distribution av öl i burk. *Blikvarefabrikantforeningen* uppehåller sig i sitt positiva yttrande till frågan om öl i burk och framhåller att föroreningsproblemet bör angripas ur renhållningssynpunkt. Punktförbud måste anses verka hämmande på den allmänna utvecklingen i samhället. *Kooperativa förbundet (KF)* i Sverige understryker likaså att punktförbud på förpackningsområdet inte löser nedskräpningsproblemen och ännu mindre miljövårdsfrågorna. KF anför att genom införande av nationella särregler i Norden på förpackningsområdet skapas artificiella handelshinder som motverkar varuutbytet. KF framhåller vidare, att kontakt tagits med de kooperativa organisationerna i andra nordiska länder för att försöka få dem att medverka till att olika lagregler ej införes på förpackningsområdet i Norden. KF anser dock

att det är mer protektionistiska intressen än miljövårdsintressen som legat bakom lagstiftningen angående engångsförpackningar i de övriga nordiska länderna.

Finlands naturskyddsförbund, Statens naturskyddsinspektör i Finland och *Svenska naturskyddsföreningen* anser att en enhetlig lagstiftning i hela Norden mot nedskräpningen som orsakas av engångsförpackningar är både motiverad och nödvändig. Även *delegationen för miljövård* i Finland menar att åtgärder mot nedskräpning genom förpackningsmaterial måste möjliggöras medelst lagstiftning och föreslår att det tillvägagångssätt som Danmark och Norge valt bör följas även av övriga nordiska länder, varvid nordisk enhetlighet bör eftersträvas. *Danmarks naturfredningsforening* åberopar en till indenrigsministeriet avgiven skrivelse i anledning av frågan om förbud mot distribution av öl på burk och motsätter sig sådan distribution.

Indenrigsministeriet i Danmark ansluter sig till tilläggsförslaget men endast under den förutsättningen att problemens art och de särskilda förhållanden i de skilda länderna gör detta önskvärt. *Handels- och industriministeriet* i Finland framför motsvarande synpunkter. *Oy ALKO Ab* i Finland konstaterar, att ett uppenbart behov av engångsemballage finns i Finland. Vid diskussioner i frågan har man stannat för distribution av öl på plålburk och samtidigt förkastat tanken på engångsglasen. Med denna reservation beträffande engångsglaset ansluter sig *Oy ALKO Ab* till tilläggsförslaget. En kännbar höjning av returglasets pris anses kunna minska de skador en ringa returnering medför men inte eliminera dessa. *Statsrådets kansli* i Finland finner det svårt att nå fram till ett förenhetligande av ländernas bestämmelser på området. Det i Sverige tillämpade systemet anses böra komma i fråga som gemensamt system endast om det är mera ändamålsenligt och progressivt än övriga länders system.

Socialdepartementet i Norge hänvisar till sitt meddelande om rådets rekommendation nr 5/1969 i ämnet, där departementet framhåller att olika praxis har utvecklats på området på grund av olika intressen och synpunkter och att det kommer att innebära stora ekonomiska och administrativa problem att nå fram till en gemensam politik. Departementet avser dock att under 1971 ta initiativ till en diskussion i ämnet på ämbetsmannanivå.

Naturvårdsverket i Sverige anser sig ej kunna ta ställning till huruvida förutsättningar föreligger för ändring i de nordiska länderna av de nyligen fattade besluten i ämnet och för en efterföljande harmonisering av lagstiftningen. Naturvårdsverket föreslår att frågan överlämnas för övervägande till det i anledning av rådsrekommendationen nr 4/1969 beslutade kontaktorganet för nordiskt miljövärdssamarbete.

Negativa till förslaget är *Bryggeriforeningen* i Danmark och *Danske Mineralvandsfabrikanter Fællesforening*. Den sistnämnda anser att ifrågavarande spörsmål ej bör lösas på nordisk bas. Bryggeriforeningen anför såvitt gäller i tilläggsförslaget anförda synpunkter om en rationell varudistribu-

tion genom bruk av engångsförpackning att man i Danmark konstaterat att öl i burk är ca 50 öre dyrare för konsumenten än samma kvantitet öl i returflaska. Såvitt gäller den handelspolitiska aspekten vid användande av returflaskor anför Bryggeriforeningen att försäljning av danskt öl i returflaskor på exportmarknaden är större än i någon annan emballageform. Såvitt gäller miljövårdsaspekterna framför föreningen att avfallet blir betydligt större vid användande av burkar än vid användande av returflaskor. Likaså är *Mineralvannfabrikkenes landsforening, Den norske bryggeriforening* och *Mineralvannindustriens landslag* i Norge negativa till förslaget. Det anföres, att det ej kan vara realistiskt att söka nå en gemensam nordisk lösning då utvecklingen på området gått i alltför olika riktningar i länderna. I Norge är den allmänna opinionen emot engångsflaskor framför allt av hänsyn till den miljöförstörande effekt dessa har. Det framhålls vidare att användningen av returflaskor ej kan anses ha en monopoliserande effekt åtminstone mellan grannländer, där avstånden spelar mindre roll, och att en sådan användning blir avgjort billigare för konsumenten än engångsflaskor. Dessa remissorgan menar, att ett lagfäst förbud mot användande av engångsflaskor måste finnas. *Mineralvannfabrikkenes landsforening* anser att ett förbud bör utsträckas till att avse även användande av burkar.

Stadsförbundets byrå i Finland framhåller att man i första hand på frivillig väg bör försöka nå fram till en begränsning av de skadliga engångsförpackningarna. Det vore dock önskvärt att i frågan kunna åstadkomma enhetliga nordiska bestämmelser.

3. U t s k o t t e t

Utvecklingen i de nordiska länderna, såvitt gäller bestämmelser och praxis rörande användningen av engångsförpackningar, har gått i skilda riktningar. I *Danmark* har sålunda regeringen under hösten 1970 framlagt förslag till lag om emballage för öl och läskedrycker. Lagförslaget innebär ett bemyndigande för inrikesministern att — för att förebygga hälsofara, förorening av miljön och olägenheter för renhållningsväsendet — föranstalta om åtgärder till förhindrande av att öl, must och kolsyrehaltiga läskedrycker säljes i detaljhandeln i engångsemballage. I *Norge* har under våren 1970 antagits en lag — en fullmaktslag — som möjliggör förbud mot användande av vissa slag av engångsemballage. Förbudet får endast gälla flaskor av glas eller plast. I *Finland* är frågan om förbud mot användande av engångsemballage under övervägande. I Finland har öl hittills tillhandahållits endast i returflaskor. Det finska systembolaget har emellertid, då ett uppenbart behov av engångsemballage för öl anses föreligga, beslutat att från den 1 mars 1971 marknadsföra öl på plåtburk. Tanken på engångsflaskor för öl har förkastats. I *Sverige* har riksdagen i december 1970 antagit be-

stämmelser om skärpta åtgärder mot nedskräpning. Avstånd har därvid tagits från tanken att nu lagfästa förbud mot engångsförpackningar. Man har i stället valt att söka motverka nackdelarna med engångsförpackningarna genom skärpning av naturvårdslagens bestämmelser om nedskräpning och genom en ny kommunal renhållningslag, varigenom skapas förutsättningar för ett effektivt omhändertagande av engångsförpackningar.

Nordiska rådet antog 1969 en rekommendation (*nr 5/1969*) med hemställan till regeringarna att undersöka möjligheterna för en likartad lösning av de samhällsproblem, som det ökade bruket av engångsförpackningar föranleder. I det nu aktuella tilläggsförslaget noteras att några kontakter mellan regeringarna i anledning av 1969 års rekommendation ej tagits. Utvecklingen på området har sålunda tvärtom försiggått nationellt utan att man beaktat vad som företagits i grannländerna. Utskottet finner liksom flertalet remissorgan denna utveckling anmärkningsvärd och vill nu lägga tyngd bakom önskemålet om att enhetliga nordiska principer bör tillämpas vid lagstiftning som gäller användningen av engångsförpackningar.

Olikartade bestämmelser på området måste enligt utskottets mening skapa vissa hinder för den nordiska samhandeln. Ur handelspolitisk synpunkt bör eftersträvas en sådan lösning av förpackningsfrågan som främjar det nordiska varuutbytet. Utskottet finner det därför betydelsefullt att de frågor som sammanhänger med användningen av engångsförpackningar underkastas en gemensam nordisk bedömning.

I sakfrågan menar utskottet, att ett förbud mot engångsförpackningar för öl och läskedrycker leder till att förutsättningar för en samhandel beträffande dessa varor starkt försvåras. Möjligheter för en returglashantering på nordisk nivå kan nämligen knappast antagas föreligga. Utskottet delar förslagsställarnas uppfattning att handeln med dessa varor gynnar de inhemska producenterna, om bruk av ett system med engångsglas förbjödes.

Förslagsställarna hävdar vidare i sakfrågan att för en rationell varudistribution är engångsförpackningar ett betydelsefullt hjälpmedel. Denna uppfattning delas av utskottet liksom av ett stort antal remissorgan. Engångsförpackningarnas fördelar är i många avseenden obestridliga. Främst kan pekas på de hygieniska och distributionstekniska fördelarna och den ökade bekvämlighet som bruket av engångsförpackningar innebär för konsumenten. Ändrade inköpsvaror hos konsumenten och detaljhandelns strukturförändring med övergång till självbetjäningsbutiker torde ha påskyndat utvecklingen och snabbt ökat bruket av engångsförpackningar.

Utskottet är väl medvetet om de nackdelar som engångsförpackningarna medför ur miljövardssynpunkt. Utskottet menar dock, att ett förbud mot engångsförpackningar beträffande vissa slag av emballage för vissa varor knappast kan innebära en avgörande lösning av nedskräpningsproblemet. Det torde vara svårt att avgöra den roll engångsförpackningar spelar ur nedskräpningssynpunkt jämfört med andra former av förpackningar såsom

returflaskor. Andra lösningar på problemet än punktvis insatta åtgärder i form av förbud mot olika förpackningstyper måste under alla omständigheter sökas. Utskottet vill här peka på sådana åtgärder som skärpta straffsatser för nedskräpning i naturen, upplysning, utveckling av miljövänliga förpackningar och utbyggd renhållningsskyldighet för samhället.

Särskilt vill utskottet framhålla den kontinuerliga utvecklingen av tekniken på förpackningsområdet. Lösningar bör kunna finnas som eliminerar många av de problem som nu är förknippade med engångsförpackningar. Utskottet anser det nödvändigt att eftersträva att genom intensifierad forskning och utvecklingsarbete nå fram till miljövänliga förpackningsmaterial. Utskottet vill understryka betydelsen av ett kontinuerligt erfarenhetsutbyte mellan länderna på detta område.

Utskottet vill vidare liksom vissa remissorgan framhålla nödvändigheten av en aktiv informationsverksamhet, som icke minst bör riktas till skolorna. Redan tidigt bör eleverna läras en riktig attityd till nedskräpningsproblemet.

Såvitt gäller de inledningsvis nämnda meddelandena om rekommendation nr 5/1969 anser utskottet, sedan ett förslag till rekommendation nu framlagts i anledning av här behandlat medlemsförslag, ytterligare åtgärder ej påkallade. Utskottet finner därför rekommendationen av 1969 vara slutbehandlad.

Under återopande av vad ovan anförts får socialpolitiska utskottet föreslå,

1. att Nordiska rådet ville antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att tillämpa enhetliga principer för lagstiftningen och i sina strävanden i övrigt för att komma till rätta med de problem i olika hänseenden, som engångsförpackningarna medför,

2. att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser rekommendationen nr 5/1969 såsom för rådets del slutbehandlad.

Köpenhamn den 16 februari 1971

Kaj Bundvad (S)

Roald Bye (A)

Erling Dinesen (S)

Sven Hammarberg (s)

Rune Johansson (s)

Birgir Kjæran (Sj)

Lars Korvald (Kf)

Gerda Møller (KF)

Jan-Ivan Nilsson (cp)

Förman

Salve Salvesen (A)

Reservation

Emedan i denna fråga gör sig gällande delvis motsatta handelspolitiska och miljövärdsmässiga aspekter, av vilka de senare dock bör anses utgöra ledmotivet för de åtgärder som är av behovet påkallade, anser undertecknade att detta även klart bör framgå av rådets rekommendation. Vi föreslår därför,

1. att Nordiska rådet ville antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att tillämpa enhetliga principer i sina strävanden att komma till rätta med de allvarliga problem i miljövärdshänseende, som engångsförpackningarna medför,

2. att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser rekommendationen nr 5/1969 såsom för rådets del slutbehandlad.

Köpenhamn den 16 februari 1971

Pentti Antila (Smp)   *Antti-Veikko Perheentupa (Sd)*   *Saimi Ääri (K)*

Medlemsförslag om nordiskt samarbete för ökad trafiksäkerhet

*(Väckt av Magnus Andersen, Leif Cassel, Svend Horn, Martha Johannessen,
Bror Lillqvist, Sven Mellqvist, Anna-Greta Skantz och Pekka Tarjanne)*

De seneste årtiers hastige udvikling i biltrafikken har ført med sig et så stort antal trafikulykker, der har krævet menneskeliv, at færdselsdrab er blevet en af det moderne samfunds hyppigste dødsårsager. Endvidere har ulykkerne krævet et meget stort antal kvæstede, heraf mange hårdt kvæstede med svær invaliditet til følge. Foruden de svære menneskelige lidelser forvolder ulykkerne samfundet meget store udgifter til hospitalsophold m. v., hvortil kommer direkte materielle skader, som i de nordiske lande beløber sig til flere milliarder kroner om året.

Tilgængeligt statistisk materiale viser, at der er stor forskel på ulykkesfrekvensen mellem landene. F. eks. har Finland mere end dobbelt så mange dødsulykker (940 år 1968) som Norge (480) med nogenlunde samme antal biler (ca. 0,7 mill.), og antallet af tilskadekomne differerer også påfaldende i begge lande. Biltrafikkens hurtige udvikling med flere og flere rejser til eller gennem de nordiske nabolande medfører, at trafiksikkerheden i hele Norden er af betydning for alle trafikanter. Man ved imidlertid meget lidt om årsagen til, at ulykkesbilledet viser sig at være så forskelligt inden for de nordiske lande. Dette spørgsmål bør derfor studeres nærmere.

En af dagens vigtigste samfundsopgaver er at reducere ulykkesrisikoen i trafikken i alle de nordiske lande. Et middel hertil er, at de foranstaltninger, som har vist sig at øge trafiksikkerheden i et af landene, hurtigst muligt også gennemføres i de øvrige lande. En tilpasning må derved ske til forholdene i hvert land. I hvert enkelt af de nordiske lande udføres et omfattende trafiksikkerhedsarbejde, som også indbefatter forskning. Udveksling af erfaringer og praktisk samarbejde mellem de for trafiksikkerheden ansvarlige myndigheder og organisationer i de nordiske lande finder kontinuerligt sted. Dette samarbejde bør intensiveres.

Nordisk Råd har ved flere lejligheder gennem vedtagelse af rekommandationer til regeringerne givet udtryk for, at man her står over for store og vigtige problemer, som bør løses ved, at de nordiske lande gennem et samarbejde udnytter de ressourcer, som står til rådighed ved bekæmpelse af trafikulykkerne, på den mest rationelle måde. Regeringerne har allerede i vidt

omfang gennemført rådets rekommandationer, bl. a. den i rek. nr. 17/1966 fremsatte henstilling om oprettelse af en nordisk komité for trafiksikkerhedsforskning.

I februar 1970 besluttede Nordisk Råds præsidium på baggrund af, at den stærkt voksende internordiske trafik gør det hensigtsmæssigt, at sikkerhedsarbejdet udvides og udvikles efter ensartede retningslinier i alle landene, at lade afholde en konference "Trafiksäkerheten i Norden". I konferencen, som fandt sted i Stockholm den 20.—21. april 1970, deltog parlamentarikere og eksperter fra alle de nordiske lande. En række sagkyndige holdt foredrag om det arbejde, der udføres inden for forskningen, i administrationen og ved oplysningsvirksomhed for at skabe større sikkerhed i trafikken. Foredragene og de efterfølgende diskussioner, som praktisk taget dækker alle de områder, hvor man i dag arbejder med trafiksikkerhed, er optrykt i Nordisk udredningsserie (*NU 1970: 8*). De fleste foredragsholdere — i hvert fald for så vidt angår forskerne — gav udtryk for optimisme med hensyn til mulighederne for at reducere antallet af ulykkestilfælde. En forsker var således af den overbevisning, at man faktisk ved, hvorledes antallet kan reduceres med 50 procent, ja, måske op imod 60 procent. Det blev imidlertid understreget, at man ikke blot står over for et teknisk men også et politisk og økonomisk problem.

I visse sagsspørgsmål fremførtes forskellige opfattelser. Således blev helt differerende undersøgelseresultater fremlagt vedrørende værdien af forskellige hastighedsbegrænsninger. Det er derfor ønskeligt, at en speciel ekspertgruppe studerer, hvorfor man er kommet frem til så forskellige resultater på dette område og ser, om ensartede konklusioner kan drages.

På konferencen blev også den menneskelige faktor taget op, menneskets præstationsevne og hvordan denne påvirkes af træthedsfaktorer og forskellige berusende og bedøvende midler. Spørgsmålet om spirituskørsel er behandlet af rådet, bl. a. i det juridiske udvalg. Ifølge meddelelse til 18. session i Reykjavik om rekommandation nr. 24/1965 vedrørende ensartet lovgivning om spirituskørsel beregnes den svenske udredning vedrørende lovgivning om spirituskørsel med deltagelse af observatører fra Danmark, Finland og Norge at afslutte sit arbejde i løbet af 1970. Den danske færdselssikkerhedskommission har fremlagt en betænkning (nr. 515/69). — Det kan påpeges, at den nævnte rekommandation ifølge sin formulering kun refererer til lovgivning om misbrug af alkohol i trafikken. Man bør dog i denne forbindelse ikke glemme den virkning, som medicin og andre bedøvende midler har på bilisten, et synspunkt som blev understreget på trafiksikkerhedskonferencen.

Køretøjernes køreegenskaber bør forbedres, og de bør gøres så sikre som muligt, hvis en ulykke skulle indtræffe. Bilfabrikanterne bør stimuleres til at fortsætte deres arbejde med at fremstille sikrere køretøjer. Det bør overvejes at indføre en fælles nordisk typebesigtigelse af biler på samme måde, som

forberedes inden for EEC. Enslydende foreskrifter i de nordiske lande kræves så, når det drejer sig om køretøjets konstruktion og udførelse. De nordiske landes muligheder for at hævde sikkerhedssynspunkter imod stærke internationale producentinteresser skulle øge, hvis de kunne optræde som en enhed med samme krav på køretøjets udførelse og egenskaber.

Trafikmiljøet udgør ifølge flere talere på konferencen det område, hvor den største effekt kan opnås for at øge trafiksikkerheden. Ved udformning af trafikmiljø bør man stræbe efter, at føreren ikke behøver at blive overrasket og forvirret af uventede situationer. Typer af trafik med forskellig rytme og karakter bør i videst muligt omfang separeres. Lignende principper bør være vejledende ved samfundsplanering, ved udbygning af vejnettet og ved trafiksanerung som en del af planlægningen og ombygningen af tætbebyggede områder. Forbedringen af trafikmiljøet kræver en bevidst og langvarig indsats fra myndighedernes side, og store ressourcer må reserveres til dette formål. I dette tilfælde ligger det stort set uden for rækkevidde at gennemføre effektive foranstaltninger for de egentlige trafiksikkerhedsorganer i de nordiske lande. Ansvar for denne del hviler på regeringerne, som i sidste instans svarer for en forbedring af trafiksikkerheden inden for hele det nordiske område.

Det er undertegnede forslagsstilleres opfattelse, at det i forhold til skadernes omfang er et meget lille beløb, der anvendes til at imødegå dem, og at det — hvis man blot betragter den materielle side af sagen — vil være en god investering at sætte yderligere ressourcer ind på bekæmpelse af trafikulykkerne. Vi er endvidere af den opfattelse, at samfundet her står over for en sag af hastende karakter, og at de forslag og synspunkter, der er fremkommet ved Nordisk Råds trafiksikkerhedskonference, for at undgå kostbare fejlinvesteringer må indgå i overvejelserne ved al fremtidig planlægning. Det omfattende arbejde på mange områder, man i denne forbindelse står over for, vil imidlertid gøre det påkrævet at foretage en nærmere vurdering af forslagene og en prioritering af opgaverne. Regeringerne bør snarest påbegynde dette arbejde.

I første række bør de myndigheder, som har det umiddelbare ansvar for trafiksikkerheden i de respektive lande, udvide deres samarbejde. De mere forskningsbetonede opgaver vil formentlig kunne udføres eller koordineres af Nordisk Komité for Trafiksikkerhedsforskning. Komiteen må i givet fald have de nødvendige midler til sin rådighed.

Under henvisning til det anførte foreslår vi,

at Nordisk Råd vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at stille de fornødne ressourcer til rådighed til et udvidet trafiksikkerhedssamarbejde, der omfatter alle relevante sider af et sådant arbejde, og i belysning af forskningens nyeste resultater snarest

at lade foretage en vurdering og prioritering af arbejdet med
at skabe et mere sikkert trafikmiljø.

Oslo, Stockholm, København og Helsingfors i september 1970

Magnus Andersen (A)   *Leif Cassel (m)*   *Svend Horn (S)*
Martha Johannessen (A)   *Bror Lillqvist (Sd)*   *Sven Mellqvist (s)*
Anna-Greta Skantz (s)   *Pekka Tarjanne (Lkp)*

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****Nordisk komité för trafikksikkerhetsforskning (NKT):**

Nordisk komité för trafikksikkerhetsforskning (NKT) vil i anledning av medlemsförslaget om nordisk samarbeid for økt trafikksikkerhet, fremsatt av Magnus Andersen m. fl., vise til sin årsberetning for 1970¹, avgitt etter anmodning av Nordisk Råd, der komitéen også angir sine hovedoppgaver og siktepunktet for komitéens fortsatte arbeid i tiden fremover.

Som et samarbeidsorgan for trafikksikkerhetsforskning i Norden, vil NKT gå sin tilslutning til tiltak som kan lette og effektivisere et trafikksikkerhets-samarbeid mellom de nordiske land som omfatter alle relevante sider av arbeidet. Slike tiltak vil også kunne stimulere til økt forskning på dette område i de nordiske land og derigjennom kunne bidra til å øke trafikksikkerheten og å bedre trafikkmiljøet i landene.

Oslo, 12. desember 1970

R. N. Torgersen

Nordisk union för alkoholfri trafik (NUAT):

NUAT finner de anförda motiveringarna till förslaget tungt vägande. Bilismen är under stark expansion. Antalet bilar i Norden uppgår till närmare 6 miljoner, varav omkring 5 miljoner personbilar. Med motorismens expansion har olycksutvecklingen inom trafiken blivit ett allt mera svår-bemästrat problem. Utöver mänskliga tragedier medför trafikolyckorna stora nationalekonomiska förluster. Trafikolyckornas samhällsliga kostnader enbart i Sverige beräknas för närvarande uppgå till 2 000 miljoner svenska kronor per år. Olycksutvecklingen måste brytas. Erfarenheterna visar, att med en ökad insats av resurser och en samordning av dessa är det möjligt att ernå väsentliga förbättringar av olycksläget. Detta visar bl. a. arbetet i samband med omläggningarna till högertrafik i Sverige och Island. Det statistiska materialet från Sverige visar, att antalet i trafiken dödade var 1 313 år 1966, 1 077 år 1967, då trafikomläggningen ägde rum, och 1 262 år 1968. Siffrorna bör ses i relation till utvecklingen av bilbeståndet, som ökade 1966 från 1 936 000 till 2 034 000 år 1967 och 2 126 000 år 1968. Siffrorna

¹ Se C 21/t, s. 00.

avser början av respektive år. Nedgången av dödsolyckorna 1967 kan givetvis icke tillskrivas någon enskild åtgärd, men torde ändå visa att trafiksäkerheten kan påverkas i gynnsam riktning genom att tillräckliga ekonomiska resurser sätts in i forsknings-, utbildnings- och informationsarbetet samtidigt som mellanstatlig samordning beaktas.

NUAT delar den i medlemsförslaget framförda uppfattningen, att det är en god investering att ställa ytterligare resurser till förfogande i kampanjen mot trafikolyckorna. Enligt NUAT:s mening har satsningen från statsmakternas sida för trafiksäkerhetsfrämjande åtgärder varit otillräcklig i samtliga nordiska länder. Särskilt påtaglig synes bristen vara när det gäller att samordna forskningsinsatserna mellan de olika nordiska länderna. En ökad samordning här skulle säkerligen leda till att medel för forskningsändamål skulle kunna disponeras på ett mera rationellt sätt än för närvarande.

Bilismen i dag tillför genom olika skattepålager statskassorna avsevärda belopp. Enligt NUAT är det då rimligt att merparten av dessa medel utnyttjas för trafiksäkerhetsfrämjande åtgärder. Så är för närvarande ej fallet, åtminstone inte i alla nordiska länder.

I medlemsförslaget uppräknas ett flertal områden, där samordning och utbyte mellan de nordiska länderna bör komma till stånd. Då fältet härvidlag är stort och kräver avsevärda resurser, bör man enligt NUAT:s mening göra en prioritering av och koncentration till de mest angelägna objekten.

I medlemsförslaget berörs bl. a. alkoholens inverkan för trafiksäkerheten. Även om statistiken på detta område är bristfällig synes alkoholen vara den största enskilda faktorn när det gäller uppkomsten av olyckor. Enligt NUAT:s mening bör man därför ägna alkoholen i trafiksammanhang en betydligt större uppmärksamhet än vad som hittills skett. På trafiknykterhetslagstiftningens område har Norge och Sverige varit pionjärer, då man tidigt i respektive länders lagstiftning införlivat promillereglerna. Denna promillelagstiftning synes ha bidragit till att påverka beteendet bland motoristerna i gynnsam riktning och därmed haft väsentlig betydelse för trafiksäkerheten. Även om andelen alkoholpåverkade förare är alltför stor synes dock situationen i Norge och Sverige vara bättre än i länder med en liberalare lagstiftning.

Av de nordiska länderna saknar Danmark och Finland en i lagen inskriven fast promillegräns. I Danmark har emellertid år 1968 avgivits ett betänkande med förslag till ny lagstiftning på detta område, som i sina grundprinciper ansluter sig till den norska och svenska lagstiftningen. Den nedre straffbarhetsgränsen sammanfaller med den som gäller i Norge och Sverige d. v. s. 0,5 promille. Förslaget innebär, att den övre promillegränsen sättes vid 0,8.

I Sverige har i dagarna en statlig utredning framlagt ett betänkande med

förslag om reformering av den svenska lagstiftningen. I fråga om den övre gränsen föreslår denna utredning att den sänkes från nuvarande 1,5 till 1,2.

Enligt NUAT:s mening synes det danska förslaget om en övre gräns vid 0,8 vara mera ändamålsenlig, då riskökningen är särskilt markant vid promillehalter omkring 0,8—1,0. Det är angeläget, att man får en samordning till stånd av trafiknykterhetslagstiftningen i de nordiska länderna. När det gäller inriktningen av detta samordningsarbete vill NUAT åberopa sitt handlingsprogram (*se Bihang*).

I medlemsförslaget har icke berörts motororganisationers och andra frivilliga organs insatser i trafiksäkerhetsarbetet. NUAT anser det värdefullt att dessa insatser stimuleras och inpassas i planeringen av ett samordnat nordiskt trafiksäkerhetsarbete.

Mot bakgrunden av de positiva erfarenheter, som vunnits under högertrafikomläggningen i Sverige och Island vill NUAT föreslå, att Nordiska rådet tar initiativ till ett *nordiskt trafiksäkerhetsår*, där man genom en mångfald åtgärder aktualiserar trafiksäkerhetsfrågorna. Programmet för ett sådant gemensamt trafiksäkerhetsår skulle kunna innehålla många stimulerande tävlingsinslag mellan de olika länderna, när det gäller att nedbringa antalet olyckor.

NUAT vill i övrigt ansluta sig till de i medlemsförslaget framförda synpunkterna och tillstyrker att Nordiska rådet hemställer hos berörda regeringar att ställa ökade resurser till förfogande för att utvidga ett samordnat nordiskt trafiksäkerhetsarbete.

Stockholm den 30 november 1970

Nordisk union för alkoholfri trafik

Axel Ivan Pedersen

President

Valeri Surell

Generalsekreterare

BIHANG

NUAT:s handlingsprogram i trafiknykterhetsfrågan

(Antaget vid unionens generalförsamling i Esbjerg, Danmark,
den 4—5 september 1970)

NUAT skall verka för en harmonisering av trafiknykterhetslagstiftningen såväl mellan de nordiska länderna som internationellt med inriktning på en i lagen inskriven straffbarhetsgräns vid 0,5 promille alkohol i blodet.

NUAT skall verka för att pålitlighet i nykterhetshänseende blir ett internationellt accepterat villkor för innehav av bevis att föra motorfordon.

NUAT skall verka för att lagstiftningsåtgärderna får generalpreventiv effekt. I fråga om sådana personer, som har alkoholproblem, bör påföljden utformas så att den främjar deras återanpassning till skötsamhet.

NUAT skall verka för att polisen medges rätt att genom prov på motorförarnas utandningsluft vid kontroller stickprovsvis pröva nykterheten.

NUAT skall verka för att jämväl andra berusande och bedövande medel än alkohol skall omfattas av trafiknykterhetsbestämmelserna.

NUAT skall bedriva och främja upplysning om alkoholens och andra berusande och bedövande medels inverkan på körfunktionerna.

NUAT skall stimulera forskning rörande dels alkoholens och andra medels inverkan på olika körfunktioner och dels sambandet mellan påverkan och trafikolyckorna.

D a n m a r k

Justitsministeriet:

Allerede i dag foregår der et snævert samarbejde mellem de nordiske lande på trafiksikkerhedsområdet. Dette samarbejde finder udtryk dels gennem fællesnordiske organer, herunder Nordisk Vejtrafik Komité (udarbejdelse af færdselsregler m. v.), Nordisk Komité for Trafiksikkerhedsforskning (koordinering af nordisk trafiksikkerhedsforskning) og Den Nordiske Trafiksikkerhedskomité (samarbejde angående færdselspropaganda), dels gennem ad hoc-udvalg nedsat til behandling af særlige spørgsmål med nordiske aspekter, dels endelig gennem kontakt mellem vedkommende embedsmænd m. fl. i de nordiske lande.

Justitsministeriet tillægger dette nordiske samarbejde den allerstørste betydning og kan anbefale, at samarbejdet intensiveres mest muligt.

Hvad angår sidste led i rekommandationsforslaget er justitsministeriet enig i, at forskningsresultater, herunder resultater af forskning på nordisk plan, bør danne grundlag for færdselssikkerhedsarbejdet og for en prioritering af de foranstaltninger, der vil kunne bringes i anvendelse til fremme af færdselssikkerheden. Ministeriet vil ikke på forhånd afvise, at fællesnordisk kontakt angående disse prioriterings spørgsmål vil kunne have betydning.

København, den 9. december 1970

Knud Thestrup

Gersing

Fællesudvalget for Forenede Danske Motorejere og Kgl. Dansk Automobil Klub har i skrivelse den 30 november 1970 förklarar sig stöda medlemsförslaget.

Automobilforsikringssekskabernes Fællesråd:

— — — skal vi meddele, at vi ikke har nogen bemærkninger at knytte til forslaget, og at man fra Fællesrådets side heller ikke mener at kunne stille supplerende oplysninger til rådighed for Nordisk Råds behandling af det fremsatte medlemsforslag.

København, den 24. november 1970

P. r. v.

B. Agerskov

Assuradør-Societetet:

— — — skal man meddele, at man ikke har nogen bemærkninger at knytte til forslaget, og at man fra societetetets side heller ikke mener at kunne stille supplerende oplysninger til rådighed.

København, den 6. november 1970

Assurandør-Societetet

G. Koefoed

Dansk Cyklist Forbund:

Forbundet takker for den givne lejlighed til at udtale sig. Henvendelsen har været behandlet i forbundets trafikudvalg og forretningsudvalg, hvor man særlig har hæftet sig ved de fremførte betragtninger om ensartede retningslinier for trafiksikkerhedsarbejdet i de nordiske lande og forslaget om adskillelse af typer af trafik med forskellig rytme og karakter. Med hensyn til den almindelige færdselslovgivning kan forbundet meget anbefale, at der søges tilvejebragt størst mulig ensartethed inden for det nordiske område. Man kan i så henseende henvise til forbundets skrivelse af 10. maj 1967 (*se Bihang*) angående Nordisk Vejtrafik Komité's betænkning om fællesnordiske færdselsregler.

Med hensyn till adskillelse af de enkelte grupper af trafikanter bemærkes, at cyklistforbundet ser det som en af forbundets hovedopgaver at virke for, at der anlægges særlige cykelveje adskilt fra hovedgader og hovedveje, således at cyklisterne separeres fra den øvrige trafik. Forbundet kan derfor meget anbefale, at denne arbejdsopgave optages af Nordisk Råd og er indstillet på at yde bistand i det omfang det er forbundet muligt. Vi vil endvidere være taknemmelige for at få lejlighed til at lade forbundet repræsentere under de kommende forhandlinger om de ovennævnte spørgsmål.

København, den 26. november 1970

Knud Frederiksen

Præsident for
Cyklisternes Nordiske Råd

Jörgen Behrend

Formand for
trafikudvalget

**Dansk Cyklist Forbunds yttrande i anledning av Nordisk Vejtrafik Komité's
betänkande rörande sammordiska trafikregler**

Dansk Cyklist Forbund kan i det væsentligste tiltræde Nordisk Vejtrafik Komité's betænkning om fællesnordiske færdselsregler, men har dog nogle bemærkninger at fremsætte, som måske kan give anledning til nogle tilføjelser.

På grund af de talrige ulykker der sker ved, at bilister ubetænksomt eller uden at have iagttaget tilstrækkelig forsigtighed åbner bildøre mod kørebanen og dermed rammer forbikørende cyklister eller knallertførere eller foranlediger, at disse slår et sving til siden og derved rammes af bagved kørende, foreslår forbundet — da det forstår vanskelighederne ved at forbyde vogndøres åbning ud mod trafikken — at man gør det obligatorisk for den motorførende i en venstrestyret vogn at åbne vogndøren ud mod trafikken med højre hånd, hvorved vedkommende tvinges til at have opmærksomheden henvendt på den forbikørende trafik.

Ad § 10:

Forbundet finder, at knallerter er motorkøretøjer, der principielt hører til på kørebanen. Den senere udvikling understreger dette, idet en knallert ikke længere blot er en cykel med hjælpemotor, men en letvægtsmotorcykel, der ikke kan betjenes med fodpedaler.

Da det ikke kan påregnes, at politiet vil være i stand til at yde cyklisterne fornøden beskyttelse mod hård kørsel fra visse knallertførere og det også må bemærkes, at mange cyklister er børn og ældre, altså grupper, hvortil der må tages særligt hensyn, mener vi, at cykelstier skal reserveres for cykler, således at knallertføreren, hvor dette er angivet, har tilladelse til at benytte cykelstierne.

Såfremt dette ikke kan accepteres — bl. a. på grund af politiets ønsker om at skabe størst mulig sikkerhed for knallertkørsel — må der på anden vis kunne findes en løsning, hvorunder cykelstierne kan blive delt på en tilfredsstillende måde, som antagelig vil skabe lidt bedre sikkerhed for cyklisterne uden at forringe sikkerheden for knallertførerne. Det er hermed også taget i betragtning, at en så effektiv benyttelse af cykelstier som muligt antagelig vil forøge myndighedernes interesse i at anlægge cykelstier i forbindelse med nye vejanlæg. Måske burde spørgsmålet om forsyning af nummerplader på knallerter optages til ny behandling.

Ad § 18:

Det foreslås at anføre, at parkering på cykelstier er forbudt. Parkering af køretøjer på cykelstiger — og i øvrigt også på fortov — finder efterhånden sted i stigende omfang. Det sker alt for tit, at biler parkerer halvt eller helt på selve cykelstien. Dette bør klart forbydes.

Ad § 25:

Da vi finder det uheldigt, at en overhalende bilist skal kunne tvinge f. eks. en voksen, der cykler ved siden af et barn, måske støtter dette, til at slippe barnet, foretrækker vi færdselslovens § 52, som med udtrykket "så vidt muligt" mere går ind for cyklisternes sikkerhed.

Udover de anførte bemærkninger kan følgende nævnes:

Kørsel med påhængsvogne volder stor fare navnlig for cyklister og knallertførere. Afmærkningen er således, at den oftest først bemærkes, når forste del af vogntoget er passeret cyklisten eller knallertførern.

Ved kørsel i opmarchfelt og ved svingning til højre tages ofte ikke hensyn til cyklisterne, der presses mellem vogntoget og kantstenen — og dermed er i livsfare.

I myldretiden morgen og aften i byer burde trafik med påhængsvogn henvises til særlig brede gader (tvangsruiter) og færdsel med disse vogne andre steder i det pågældende tidsrum være forbudt.

København, den 10. maj 1970

P. f. v.

Jørgen Behrend

Sv. Marker

Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejder Forbund har i skrivelse den 23 november 1970 förklarar sig icke ha något att anföra i anledning av medlemsförslaget.

Førerprøvesagkyndiges Landsforening:

I den anledning bemærkes det, at landsforeningen fuldt ud kan tilslutte sig og støtte det foreliggende forslag, idet det kun kan tjene et færdselssikkerhedsmæssigt fremskridt med et udvidet nordisk samarbejde for større færdselssikkerhed.

København, den 1. januar 1971

Leif Hansen

Formand

F i n l a n d

Ministeriet för inrikesärendena:

De nordiska ländernas samarbete inom trafiksäkerhetens område bör anses viktigt. Man bör härvid sträva till att i vart och ett land finna lämpliga medel för en effektivare förbättring av trafiksäkerheten.

Trafikolyckorna orsakas av många olika delfaktorer, varför det forskningsarbete, som strävar till att klarlägga orsakerna till dessa olyckor och sålunda i framtiden hindra deras uppkomst, är synnerligen betydelsefullt. Syftemålet för trafiksäkerhetsarbetet bör vara att få till stånd sådana förhållanden, som skapar förutsättningar för större säkerhet i trafiken. Det allt större antalet trafikolyckor visar, att alla till buds stående möjligheter till skapande av säkrare trafikförhållanden uppenbarligen inte tillgripits vad den ständigt växande trafiken beträffar.

Ministeriet för inrikesärendena förenar sig med rekommendationens avlåtare och anser, att ärendet är av brådskande art samt att man först borde få fram de spörsmål, vilkas lösande kommer i främsta rummet.

Helsingfors den 10 december 1970

Artturi Jämsén

Minister för inrikesärendena

Lauri Lausmaa

Yngre regeringssekreterare

Trafikministeriet:

Trafikministeriet förenar sig med i medlemsförslagets motivering framställd åsikt om effektivisering av nordiskt samarbete på trafiksäkerhetsområdet. Detta är synnerligen nödvändigt för att gemensamt kunna planera och förverkliga de åtgärder vartill resultaten av trafiksäkerhetsforskningen ger anledning. Genom förslag av Nordiska kommittén för trafiksäkerhetsforskning utredes redan nu koordinering av forskningen på ifrågavarande område liksom även vilka möjligheter som föreligger att dra slutsatser på basis av de forskningsresultat som finnes tillgängliga. För detta arbete borde allt större anslag reserveras i samtliga nordiska länder. En effektiv organisering av nämnda kommittés arbete förutsätter trots detta även en centraliserad nationell koordinering av trafiksäkerhetsforskningen.

Möjligheten av samordnandet av gällande fordonstekniska stadganden i de nordiska länderna utreder en teknisk grupp inom Nordiska vägtrafikkommittén. Med bearbetande av typbesiktningen är detta samordnande av stor vikt.

Prioriteten och bedömandet av trafiksäkerhetsarbetet förutsätter en kraftig insats i utvecklandet av planeringsverksamheten inom trafiksäkerhetsområdet. För närvarande undersökes ordnandet av högsta administrationen för trafiksäkerhetsbranschen i Finland av en kommitté. Dess uppgift är bl. a. att utreda möjligheter till effektivisering av utnyttjandet av trafiksäkerhetsforskning vid myndigheternas beslut. Kommittén väntas avge sitt betänkande under första hälften av år 1971. Medelst organisationsrevideringen strävar man inom den nationella ramen delvis till samma mål som behandlas i medlemsförslaget.

På grund av ovan nämnda förordar trafikministeriet förslaget som väckts av medlemmar i Nordiska rådet.

Helsingfors den 30 november 1970

Veikko Saarto

Trafikminister

Klaus Häkkänen

Kanslichef

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen:

I motiveringen till förslaget konstaterar man, att trafikolyckorna utgör ett allvarligt mänskligt och ekonomiskt problem. En viktig uppgift för samhället är att reducera riskerna för olyckor inom trafiken i alla nordiska länder. Samarbetet mellan de olika nordiska länderna bör för utbyte av i trafiksäkerhetsarbetet erhållna positiva erfarenheter ytterligare effektiviseras.

I motiveringen konstateras vidare, att det är fråga om stora och viktiga problem, för vilkas möjligast förnuftiga lösning de nordiska länderna bör verka i samarbete och med bruk av de resurser, som finns för bekämpning av trafikolyckor. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anför härutöver, att man i skyndsam ordning måtte klarlägga, huruvida i trafiksäkerhetsarbetet förbrukade anslag är tillräckliga i relation till de förluster, som trafikolyckorna åsamkar. Likaså bör man klarlägga, i vilka proportioner de till förbättring av trafiksäkerheten använda anslagen skulle fördelas på de olika sektorerna inom trafiksäkerhetsarbetet.

Inverkan av skolning, upplysning, trafiklagstiftning, fordonsteknik m. m. på trafiksäkerheten är säkert betydande. Utöver dessa har trafikmiljön en mycket stor inverkan på olyckornas antal och svårighetsgrad. Dess betydelse har ofta undervärderats. Såsom i motiveringen konstateras, kan man medelst riktig planering av trafikmiljön uppnå den största effekten för förbättring av trafiksäkerheten. En förbättring av trafikmiljön kräver målmedvetet och långvarigt arbete och bör för detta ändamål reserveras tillräckliga anslag. På basis av de erfarenheter väg- och vattenbyggnadsstyrelsen erhållit, har det varit ytterst lönande att investera medel i detta arbete. Det har förekommit flera fall, där man genom att investera några hundra mark i en förbättring av trafikmiljön har uppnått en minskning av olyckskostnader på tiotusentals mark. I jämförelsen ovan har man granskat endast trafikolyckornas materiella sida. Olyckorna medför härutöver alltid mänskliga lidanden, som ej kan mätas i pengar.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anser den av Nordiska rådet framlagda rekommendationen vara i princip bra, och anför ytterligare, att ordalydelsen "utvidgat trafiksäkerhetsarbete" måtte preciseras. Denna ordalydelse torde åsyfta förutom en effektivisering av det nordiska samarbetet, även en effektivisering av såväl forskning, planering som praktiskt förverkligande även i det egna landet.

Helsingfors den 25 november 1970

M. Niskala

Generaldirektör

V. Skogström

Chef för vägplanläggnings-
avdelningen, byggnadsråd

Järnvägsstyrelsen:

— — — meddelar järnvägsstyrelsen högaktningsfullt, att den ingenting har att anmärka till ifrågavarande förslag, emedan det i förslaget närmast är fråga om trafiksäkerheten inom landsvägstrafiken.

Helsingfors den 30 november 1970

Esko Rekola

Generaldirektör

Reino J. Auvinen

Direktör för
administrativa avdelningen

Helsingfors universitet, sociologiska institutionen¹:

Trafikolyckorna har i alla industrialiserade samhällen nu blivit en av de allvarligaste farorna för folkhälsan. Så även i de nordiska länderna. T. ex. i Finland avlider årligen genom trafikolyckor c:a tusen personer och antalet varaktiga invalidiserade människor är mångfaldigt. Vägtrafikolyckorna är inom åldersgrupperna 5—24 på första plats av de enskilda dödsorsakerna och inom åldersgrupperna 1—4 och 25—34 på andra plats. Med beaktande av samtliga åldersgrupper är vägtrafikolyckorna som dödsorsak i Finland på sjunde plats (WHO Health Statistics Vol. 1, 1965, s. 279, 291). Förutom de men vägtrafikolyckorna förorsakar för folkhälsan är de ekonomiska förlusterna synnerligen stora. På dessa grunder kan man helt förena sig om den i medlemsförslaget framförda uppfattningen att vägtrafikolyckorna utgör ett av de industrialiserade samhällenas i allmänhet och även de nordiska ländernas allvarligaste samhällsmässiga problem. Tyvärr har man icke någonstans särskilt väl lyckats lösa detta problem för folkhälsovården. Exempelvis Västeuropa som fått bilismen senare än Nordamerikas Förenta stater har inte nämnvärt bättre än Förenta staterna förmått undvika trafikolyckorna som en följdverkan av den ökade motorfordonstrafiken (Svalastoga, Kaare, Differential Rates of Change and Road Accidents in Western Europe and North America. Acta sociologica 1. 13. No. 2 1970, s. 73—94).

Även om det måste betecknas som utopiskt att helt kunna eliminera trafikolyckorna förefaller det dock uppenbart att trafiksäkerhetssynpunkterna inte i tillräcklig mån har tagits i beaktande vid planeringen av samhällets funktioner. Såsom en viktig orsak till misslyckandena inom trafiksäkerhetsarbetet bör betraktas den omständigheten att trafiksäkerheten har

¹ Yltrandet översatt från finska.

granskats alltför mycket som ett särproblem. Trafiksäkerheten har inte anknutits som en del av den samhällspolitiska totalplaneringen. I detta nu kan vi också konstatera att det råder en uppenbar disproportion mellan de utvägar som finns att förhindra trafikolyckor och det planmässiga utnyttjandet av dessa utvägar. Såsom en orsak till att den tillbudsstående informationen i ringa mån utnyttjas torde kunna anses att trafikolyckornas orsaker står att finna inom flera olika vetenskapliga områdens forskningsområden. Likaså utförs trafiksäkerhetsarbete i detta nu av flera fristående organisationer vilkas verksamhet inte i tillräcklig mån har koordinerats. En sådan koordinering och jämförelse mellan alternativa utvägar skulle uppenbarligen vara en av de centrala uppgifterna för den planerade nordiska organisationen.

Det framförda förslaget om en ökning av resurserna för det samnordiska trafiksäkerhetsarbetet bör granskas i främsta rummet med utgående från huruvida ett dylikt samarbete skulle förbättra förutsättningarna att minska trafikolyckorna mera än om motsvarande resurser skulle ställas till förfogande för det trafiksäkerhetsarbete som utförs i ett vart av länderna för sig. Tyvärr saknar det väckta förslaget närmare kalkyler däröver på vilket sätt det samnordiska forsknings- och planeringsarbetet skulle organiseras. Till denna del måste man således nöja sig med att granska det väckta förslaget endast med utgående från relativt få synpunkter av allmän natur.

1. Mellan de olika nordiska länderna förefinns synnerligen stora skilljaktigheter i fråga om förekomsten av trafikolyckor. I det väckta medlemsförslaget hänvisas exempelvis till det faktum att det i Finland trots lika stor bitthet förekommer dödsfall inom vägtrafiken ungefär dubbelt så mycket som i Norge. Dylika skilljaktigheter mellan de olika nordiska länderna skulle utgöra intressanta studieobjekt som åtminstone inte hittills har behandlats utförligare. Med tanke på utförandet av jämförande undersökningar vore en samnordisk forskningsorganisation för trafiksäkerheten nyttig.

2. De mycket stora likheterna mellan de nordiska länderna i fråga om teknologisk utveckling och samhällsinstitutioner skulle möjliggöra ett deltagande i större grad än för närvarande i gemensamma forskningsprojekt varvid man kunde mer än hittills förverkliga fördelning av forskningen och därigenom inbespara forskningskostnader utan att forskningsresultatens tillämplighet nämnvärt skulle lida härav.

3. Ett gemensamt uppträdande från de nordiska ländernas sida kunde tillföra trafiksäkerhetsarbetet mera utvägar än vad som skulle stå till dessa länders förfogande var för sig. Man kunde till exempel uppgöra gemensamma kvalitets- och säkerhetsbestämmelser för motorfordon som skall införas till de nordiska länderna eller tillverkas där. Genom att det vore fråga om ett större marknadsområde kunde samnordiska säkerhetsnormer från fordonstillverkarnas sida tagas bättre i beaktande än om ett

varl nordiskt land för sig skulle försöka påverka lillverkarna av fordon i syfte att höja de marknadsförda motorfordonens säkerhet.

I det föregående har anförts några synpunkter som synes förorda det väckta förslaget om att öka det nordiska samarbetet i syfte att utveckla trafiksäkerhetsarbetet. Förslaget innefattar dock även vissa principiella problemställningar. Trafiksäkerhetsarbetet kan nämligen särskiljas från den allmänna samhällsplaneringen och samhällspolitiken. Många av de effektivaste på trafikolyckorna inverkanse faktorerna, exempelvis markanvändningen och i allmänhet den regionala styrningen av funktionerna, hänförs till samhällsplaneringens och samhällspolitikkens område. Härvid föreligger uppenbara risker för att en planerings- och forskningsorganisation som enbart tar sikte på trafiksäkerheten kan komma till synnerligen konservativa problemställningar och hänföra de effektivaste och mest användbara utvägarna att främja trafiksäkerheten till områden utanför sin forsknings- och planeringsverksamhet. På grund härav kunde det vara fördelaktigare att det forsknings- och planeringsarbete som tar sikte på främjande av trafiksäkerheten även i det väckta förslaget skulle ha setts i ett vidare sammanhang som en del av den allmänna samhällspolitiken och samhällsplaneringen. Förslagets ordalydelse ger visserligen möjlighet till en dylik tolkning av problemområdet med tillräckligt vidsträckt syftning.

Såsom helhet kan det anses att det väckta förslaget om ökning av den sannordiska trafiksäkerhetsforskningen och planeringen jämfört med nuvarande läge innebär för alla de nordiska länderna uppenbara fördelar. I synnerhet för Finlands vidkommande vore de relativa fördelarna synnerligen stora emedan i Finland den genom olika indikatorer proportionaliserade olycksituationen inom trafiken är ofördelaktigare än inom de övriga nordiska länderna.

Helsingfors den 8 december 1970

Paavo Uusitalo

Tf. bitr. professor i sociologi

Tekniska högskolan¹:

Undertecknarna av ovannämnda medlemsförslag anför att trafikolyckorna utgör en av de vanligaste dödsorsakerna i nutidens samhälle. Samtidigt önskar de fästa uppmärksamheten vid det kända faktum att man i Finland per år förlorar mera än dubbelt så många människoliv i trafikolyckor som i Norge fastän ländernas bilpark (och folkmängd) är lika stora. Orsakerna till denna skillnad fordrar en utredning.

Samtidigt anför författarna till förslaget att man i de olika nordiska länderna kommit till olika resultat beträffande fartbegränsningens inver-

¹ Yttrandet översatt från finska.

kan, varför en speciell sakkunnigrupp utreder denna fråga. Vidare fästes uppmärksamhet vid den lagstiftning som berör missbruk av alkohol i trafiken.

För bilindustrins del konstateras att de nordiska länderna tillsammans kunde inverka på att ytterligare betona säkerhetsfaktorerna. Man borde överväga om en samnordisk typgranskning kunde fås till stånd.

Med en rätt formad trafikmiljö kan man inverka avgörande på trafiksäkerheten. Detta fordrar dock så stora resurser att de nordiska ländernas trafiksäkerhetsorgan inte har möjligheter härtill — ansvaret faller på respektive länders regering. Med avseende på trafikolyckornas omfattning användes för avvärjande av dem otillräckligt medel — trafiksäkerhetsarbetet vore redan ur materiell synpunkt granskat en lönande investering. En noggrannare undersökning av de gjorda förbättringsförslagen och uppgifternas prioritering vore nödvändiga åtgärder, som regeringarna brådskande borde skrida till.

I första hand borde de myndigheter som omedelbart ansvarar för trafiksäkerheten i de olika länderna utvidga sitt samarbete. Forskningsbetonade uppgifter skulle kunna skötas eller koordineras på uppdrag av forskningskommissionen för trafiksäkerhet, vilken skulle få till sitt förfogande nödiga medel. Undertecknarna av medlemsförslaget föreslår slutligen att Nordiska rådet skulle uppmana regeringarna att ställa nödiga resurser till förfogande för att användas till utvidgning av samarbetet inom trafiksäkerheten samt att i skenet av nyaste forskningarna bedöma och prioritera de åtgärder som strävar till att skapa en säkrare trafikmiljö.

På grund av ovanstående får jag härmed framlägga mitt utlåtande.

Situationen i vårt land vad trafikolyckor beträffar är verkligen svår inte endast jämförd med Norge utan även med Sverige — hos oss förekommer nästan lika många dödsfall i trafiken som i vårt grannland fastän vår bilpark endast är en tredjedel och vår folkmängd hälften av Sveriges. Orsakerna till denna skillnad känner man med säkerhet inte till, men de torde delvis vara tekniska, delvis beteendetekniska och delvis förorsakas av lagstiftningen. I Norge är vägnätet svagare än i Finland och den allmänna fartbegränsningen där är 80 kilometer per timme. Trafiknätet i Sverige är i någon mån bättre än hos oss och där är ett s. k. differentierat hastighetsbegränsningssystem i kraft. I Sverige har man dessutom de senaste åren — bl. a. i samband med övergången till högertrafik — utövat en ytterst kraftig trafikupplysning och även trafikövervakningen har varit effektiv.

Vad erfarenheterna från fartbegränsningens inverkan beträffar, är de kanske inte i och för sig motsägande — skillnaderna beror på olika forskningsförhållanden. Då man i Finland år 1968 under en sammanlagt cirka 40-dagarsperiod av kortvariga allmänna fartbegränsningar inte kunde märka någon nedgång i antalet trafikolyckor, konstaterade man i Sverige under tiden september 1968 till augusti 1969 att den s. k. vägklassificerade

eller differentierade fartbegränsningen märkbart sänkte olycksfallsfrekvensen. I Finland berörde undersökningen alla vägar utanför tätorterna, privatvägar medräknade, då däremot i Sverige granskades endast förändringen som skett på det 4 500 kilometer långa huvudvägnätet.

1968 års forskningskommission för fartbegränsning framlade i sitt betänkande¹ att fartbegränsningar eller -rekommendationer skulle provas vägvis i Finland. Sådana försök är som bäst i gång i samarbete mellan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och tekniska högskolan. Nämnda undersökningar borde även arrangeras som nordiskt samarbete. Det vore önskvärt att tillsätta en speciell sakkunniggrupp. Det torde inte heller vara omöjligt att förverkliga tanken på att de nordiska länderna i samarbete skulle sträva till att inverka på den internationella bilindustrin för att kunna framställa allt säkrare bilar. En förändring av konsumentens värdesättning borde även fås till stånd — mera vikt vid bilarnas säkerhet än vid deras snabbhet.

I fråga om trafikmiljön är forskningsarbetet i Sverige synnerligen långt utvecklat. Vid Chalmers tekniska högskola har den s. k. Scaft-gruppen utarbetat förtjänstfulla anvisningar för planering av städer med tanke på trafiksäkerheten². Dessa anvisningar har på uppdrag av SAFA översatts till finska, men deras tillämpning i våra förhållanden skulle även förutsätta forskningsarbete i eget land. Ovannämnda forskningskommission fäste även uppmärksamhet vid den stora andel trafikolyckor som sker i städer och ansåg det nödvändigt att undersöka olika möjligheter till åtgärder. I samarbete med tekniska högskolans kommunikationstekniska laboratorium och de nordiska ländernas vägtekniska förbunds Finlands avdelningssektion 51 "trafikanalys" har saken i begränsad omfattning utretts. Dessa forskningar borde fås i gång i större skala.

Man torde kunna förena sig med undertecknarna av medlemsförslaget i betydelsen av utvidgandet av samarbetet mellan de myndigheter som är ansvariga för trafiksäkerheten. Detta samarbete försvåras dock av att ledningen för trafiksäkerhetsarbetet i vårt land inte är koordinerat. Saken undersöks för närvarande av en statskommitté (den s. k. Autere-kommittén) vars betänkande ytterst brådskande borde fås färdigt.

Sistnämnda brist på koordinering har vid sidan av bristen på medel även tills vidare begränsat den nordiska forskningskommissionens för trafiksäkerhet (NKT) arbetsmöjligheter. Kommissionen har närmast endast kunnat fungera som kunskapsförmedlare mellan de olika nordiska myndigheterna och forskningsanstalterna, vilka publicerar trafiksäkerhetsforskningens bibliografi och projektkatalog. Kommissionens ställning och betydelse

¹ *Forskningskommitténs för fartbegränsning för år 1968 kommittébetänkande 1969:B 97, Helsingfors 1969.*

² *Scaft: Riktlinjer för stadsplanering med hänsyn till trafiksäkerhet. Statens planverk och statens vägverk, publikation nr 5, Karlshamn 1968.*

för Finlands del beror till stor del på det tidigare nämnda kommittébetänkandets förslag och deras eventuella svårigheter vid organiserandet av trafiksäkerhetsarbetet och -forskningen. Såvitt kommissionen skulle få medel till sitt förfogande, kunde den redan i detta skede delta i de samnordiska forskningsuppgifterna genom att utdela forskningsuppgifter till olika forskningsanstalter.

Medlemsförslagets slutkläm bör anses ha träffat rätt — regeringarnas plikt är att vidtaga alla nödiga åtgärder för att åstadkomma en säkrare trafikmiljö. Den första uppgiften är sålunda att koordinera trafiksäkerhetsarbetet och -forskningen. Enligt min åsikt borde i trafikministeriet grundas ett organ som skulle ha tillräcklig trafikteknisk, -psykologisk, medicinsk och juridisk sakkännedom och resurser för att handha dessa ärenden. Ministeriet skulle dela ut forskningsuppgifterna och -medlen till de forskningsanstalter, högskolor m. m. som redan finns enligt ett givet projekt med beaktande av det internationella och i synnerhet det nordiska samarbetet. Ifall grundandet av en speciell trafikforskningsinstitution senare skulle komma i fråga skulle denna institution för sin del kunna handha huvuddelen av forskningsarbetet på så sätt att de nuvarande forskningsanstalterna och högskolorna fortfarande skulle svara för en given del av forskningsuppgifterna.

Helsingfors den 16 november 1970

Otto Wahlgren

Professor i kommunikationsteknik

Työterveyslaitos — Institutet för arbetshygien:

Det väckta medlemsförslaget rörande ett nordiskt samarbete för ökad trafiksäkerhet måste anses vara lika angeläget som välkommet. Fall av människoskador i och utanför trafiken utgör den främsta omständigheten till dödsfallen i åldersklassen 1—29 år. I takt med biltrafikens utveckling har människoskador i trafiken såsom dödsorsak visat en stark ökning speciellt i åldersgruppen 18—25 år. Vid jämförelse mellan olika trafikmedel i samhället framgår det med tydlighet, att speciellt biltrafiken har en alltför låg grad av säkerhet. Slutligen måste man konstatera, att det råder en ödesdiger mytbildning och många missuppfattningar rörande olika säkerhetsbefrämjande åtgärder och deras förväntade effektivitet, vilket troligen har lett till, att de relativt små resurser, som i dag står till förfogande för olika säkerhetsbefrämjande åtgärder, kan anses bli använda på ett ineffektivt sätt.

Förslagsställarna ger tecken på nytänkande i detta sammanhang, genom att de strävar efter en helhetbild av trafiksäkerhetsproblematiken. De efterlyser åtgärder, vilka hänför sig till den s. k. mänskliga faktorn i trafiken

men framhåller samtidigt med tyngd nödvändigheten av, att trafikens makromiljö (trafikomgivningen och samhället) och trafikens mikromiljö (bilen) byggs upp så, att den är i möjligaste mån anpassad efter människans grundkrav (och inte tvärtom, vilket har varit fallet tills vidare). Förslagsställarna yrkar på en intensifierad påverkan av trafikmiljön i Norden. Till sammans med en tidigare gjord framställan och rekommendation till Nordiska rådet och de nordiska ländernas regeringar rörande påverkan av den s. k. mänskliga faktorn (*medlemsförslag A 200/k och rekommendation nr 14/1969/k*) bildar dessa två initiativ en helhet, som kan utgöra grunden för ett effektiviserat trafiksäkerhetsarbete på en så bred front som är nödvändigt.

Vidare framhåller förslagsställarna de beslutsfattande myndigheternas ansvar och möjligheter för främjandet av trafiksäkerheten. Detta bör hälsas med glädje.

Förslagsställarna konstaterar slutligen nödvändigheten av en intensiv forskningsinsats för att en gedigen grund måste byggas för adekvat beslutsfattning på trafiksäkerhetens område. Förslaget mynnar ut i en rekommendation, att Nordiska rådet anmodar regeringarna att ställa nödiga resurser till förfogande för ett utvecklat trafiksäkerhetssamarbete som omfattar samliga relevanta sidor av detta arbete och i belysning av forskningens senaste resultat snarast låta föreläsa en värdering och prioritering av arbetet att skaffa en trafiksäkrare miljö.

Med anledning av ovanstående ber vi hövligast att få framhålla följande:

Arbetet för ökad trafiksäkerhet, både nationellt och internationellt, har att kämpa med stora svårigheter. Det förefaller att härska en praktisk prioriteringssträvan vid utvecklandet av samhällets transportapparat, som dels är ödesdiger för systemets mänskliga komponent och dels ställer effektivitet och förnöjelse framför säkerhet såsom transportapparatens funktioner. Vidare förefaller det uppenbart, att beslutsfattningen inom den politiskt-administrativa sektorn inte sker på en rationell grund av vetenskapliga fakta. Den vetenskapliga forskningsverksamheten på detta område är en livsviktig förutsättning för att undgå kostsamma felinvesteringar. Trots att trafikolyckorna förorsakar samhället stora ekonomiska förluster — vilket förslagsställarna även konstaterar — investerar man samtidigt i sådan forskning, som går ut på att utreda orsakerna till denna förlust, penningbelopp, vilka utgör några promille av olyckornas beräknade nationalekonomiska kostnader.

Trafikskadeproblematiken är av den enorma omfattningen, att ett internationellt samarbete är nödvändigt. Genom att de nordiska länderna bildar ur global synpunkt en enhellig enhet och genom att allt fler reser från det ena nordiska landet till det andra bildar Norden en naturlig internationell enhet för samarbete. Detta samarbete borde enligt förslagsställarna ske på två plan:

1. mellan myndigheterna som har det omedelbara ansvaret för trafik-säkerheten i respektive land och
2. representanterna för trafiksäkerhetsforskningen i de enskilda län-derna.

I fråga om 1. kan konstateras, att ett ökat samarbete mellan myndighe-ter, med ansvaret för trafikmiljön (planeringsorgan och vägmyndigheter-na), fordonet (fordonsbesiktningsmyndigheter) och föraren och passage-raren (myndigheter med ansvar för skolning, tillståndsbeviljning och dom-slut) samt trafiksäkerhetsorgan är nödvändigt. Ett dylikt samarbete är dock försvårat, genom att i synnerhet arbetet på trafiksäkerhetens område lider av brist på koordination och gemensam ledning i Finland. Detta pro-blem behandlas som bäst av en statlig kommitté (den s. k. Autere-kommil-tén) i Finland. Denna kommittés betänkande är sålunda synnerligen cen-tralt.

I medlemsförslaget 2. föreslås en intensifierad koordinering av trafiksä-kerhetsforskningen i Norden. Forskningen är en grundförutsättning för ett effektivt arbete på trafiksäkerhetsarbetets område. I Finland, liksom fallet torde vara rent internationellt, är investeringarna i trafiksäkerhetsforsk-ning mycket blygsamma i förhållande till de olösta frågornas mångfald. I Finland bedrivs dessutom icke en långsiktsplanerad trafiksäkerhetsforsk-ning, utan projekterna är till en övervägande del detaljprojekt utan fas-tare samband med en systematisk helhet. Ovannämnda Autere-kommittén håller även på att behandla trafiksäkerhetsforskningens koordinering i Fin-land. En blygsam och osystematisk forskning inverkar menligt på forsk-ningsresultatens användbarhet i det praktiska säkerhetsarbetet. Utgående från blygsamma förutsättningar har sedan 27. januari 1967 (*Nordiska rå-dets rekommendation nr 17/1966*) verkat Nordisk kommitté för trafiksä-kerhetsforskning. Denna kommitté har utvecklat ett klassifikationssystem för trafiksäkerhetsforskning och en bibliografi liksom ett antal projekt-kataloger rörande nordiska trafiksäkerhetsprojekt. NKT har slutligen för-söksvis sammanställt i en synnerligen koncentrerad och i praktiken an-vändbar form forskningsresultat inom specifika områden. På detta sätt har NKT blivit ett kommunikationsforum mellan dels forskare i de olika nor-diska länderna och dels mellan forskare och administratörer i de enskilda länderna.

En effektiv forskningsinsats på trafiksäkerhetsforskningens område för-utsätter något av följande arbetsmodell:

- kartläggning av problemen,
- värdering av föreliggande data,
- en prioritering av forskningsprojekt (efter s. k. cost-benefit analys),
- en rekommendation för arbetsfördelning,
- en kontroll av arbetsresultaten samt deras praktiska tillämpning.

En förutsättning för ovanstående arbetsmodell är sålunda skapandet av ett organ för koordination av dels den nationella trafiksäkerhetsforskningen samt dels den internationella forskningsverksamheten på detta område. I detta sammanhang bör även framhållas viktigheten av, att det inrättas ett fruktbart kontaktforum mellan trafiksäkerhetsforskare och administrationens beslutsfattare.

Medlemsförslagets rekommendationsförslag måste anses angeläget. Det åligger regeringarna att vidtaga alla möjliga åtgärder för ökad trafiksäkerhet i de nordiska länderna. Såsom en första åtgärd är trafiksäkerhetsarbetets och -forskningens centralisering och koordinering nödvändig. Trafiksäkerhetsarbetet bör starta med forskningsverksamhet. Forskningen bör drivas med en aktiv kontakt med internationella forskningsorgan och i första hand med de skandinaviska forskningsorganen.

Med hänvisning till de ovan framförda synpunkterna förenar sig undertecknade med det anförda medlemsförslaget om ett nordiskt samarbete för ökad trafiksäkerhet.

Helsingfors den 2 december 1970

Martti J. Karvonen

Institutets chef

Sauli Häkkinen

Psykologiska avdelningens chef

Trafikförsäkringsföreningen¹:

Det är sannolikt att genom ett intensifierat nordiskt samarbete med ökat utbyte av upplysningar och forskningsrön utvägar kunde erhållas, genom vilka trafiksäkerheten i de nordiska länderna avsevärt kunde förbättras. Detta framgick vid den av Nordiska rådet anordnade trafiksäkerhetskonferensen, såsom i medlemsförslaget framhålles.

Vi finner det vara av vikt att statsmakterna anvisar medel för en utbyggnad av trafiksäkerhetsarbetet och förenar oss även därom att det vore betydelsefullt att skyndsamt uppgöra en kalkyl på samnordiskt plan och prioritera de olika utvägarna, så att tryggare trafikförhållanden än hittills kunde skapas.

Trafikförsäkringsföreningen ger samtidigt uttryck för sin oro med anledning av den fortgående ökningen av trafikolyckorna i synnerhet i Finland och uttalar sin tillfredsställelse över det väckta medlemsförslaget.

Helsingfors den 4 november 1970

Trafikförsäkringsföreningen

Pentti Lehtola

Risto Manninen

¹ Yltrandet översatt från finska.

Olycksfallsskyddet r.f.:

I medlemsförslaget har man fäst uppmärksamheten vid det faktum, att det finns stora skillnader mellan trafikolyckornas antal i de olika nordiska länderna, till exempel Norge och Finland, fastän bilparken i dessa länder tillhör nästan samma storleksklass. Därtill har man konstaterat, att orsakerna till dessa skillnader är nästan obekant och att frågan därför bör undersökas närmare.

Vår uppfattning är, att rådande skillnader mellan de nordiska länderna har den huvudsakliga inverkan på olika antal av olyckor i dessa länder. Sådana faktorer är motoriseringsgrad, trafikens sammansättning och därtill bl. a. olycksstatistikens täckning samt väg- och trafikomständigheter.

Problemet med olycksfallsstatistikens täckning undersöks som bäst både i Finland (statistiska centralbyrån, Helsingfors) och i Sverige (trafikolyckskommittén, statistiska centralbyrån, Stockholm). Dessa undersökningar tjäna enligt vår uppfattning huvudsakligen varje lands egna syftemål. De blir ändå nödvändiga för alla nordiska länder, när man börjar mäta inverkan av andra faktorer på skillnader i olycksfallsantal i olika länder. Ifrågasvarande undersökningar har inte ännu blivit färdiga.

Såvitt vi vet, har man — utom olycksfallsstatistikens täckningsproblem — inte undersökt inverkan av andra faktorer på skillnader i olycksfallsantal. Man borde till exempel undersöka, vilka trafikomgivningsfaktorer som har inverkan på trafikolyckor och på vilket sätt. Fastän ett ändamål då vore att utreda hemligheter av olycksfallsstatistikens skillnader i olika länder, borde huvudändamålet ändå vara att få reda på egentliga orsaker till olyckor. Det vore nyttigt att förverkliga planering och genomförande av sådana undersökningsprojekt i samarbete mellan de nordiska länderna. I medlemsförslaget har man också fäst uppmärksamhet därvid, att olika länder har fått olika undersökningsresultat av allmänna hastighetsbegränsningar. Samtidigt har man ansett det vara önskvärt, att en speciell expertgrupp skulle undersöka orsaker därtill, samt om det vore möjligt att nå likadana slutsatser i olika nordiska länder.

Enligt vår uppfattning kan man ändå inte betrakta, att undersökningsresultat beträffande allmänna hastighetsbegränsningar i olika nordiska länder mycket skarpt avviker från varandra. Enligt flertalet undersökningar har olycksfallsantalet under allmänna hastighetsbegränsningar förminskats. Ingen undersökning har utvisat, att allmänna hastighetsbegränsningar tenderat att öka olycksfallsantalet. I vårt tycke betyder denna sak endast, att några undersökningar har lyckats att framföra eventuella inverknings på hastighetsbegränsningar bättre och med större noggrannhet än de andra undersökningarna. Orsaken därtill är bl. a. olika undersökningsuppställningar och därför också olika utväljningsmöjligheter av undersökningsmetoder samt olika undersökningsmaterial.

På grund av det föregående är det inte — enligt vår uppfattning — av största viktighet att upprätta en speciell expertgrupp för att undersöka sakerna beträffande resultatkillnader av hastighetsbegränsningar i olika länder. Det bör också nämnas, att i Danmark har redan en undersökning gjorts, som kritiskt analyserar danska och svenska hastighetsbegränsningsundersökningar och deras resultat. (G. Rasch: En reanalyse af danske og svenske forsøg over virkningen af hastighedsbegrænsninger på trafikulykker.) Nordiska samarbetet skulle befrämjas för att kartlägga människans uppträdande i trafiken samt mänsklig prestationsförmåga. Undersökningsarbete skulle förverkligas och utnyttjas som hjälp till planering av olika former av trafiksäkerhetsarbetet, till exempel skönings-, upplysnings- och informationsverksamhet samt till effektivitetsmätning av tillämpade åtgärder. Man borde effektivisera planeringssamarbete på trafikens område för att för Norden åstadkomma så långt som möjligt enhetliga regleringar och säkerhetsfordringar. Med denna sak anknytes bl. a. den i medlemsförslaget nämnda strävan att åstadkomma enhetliga fordringar för konstruktions- och typbesiktning av fordon. Nordiska samarbetet borde också effektiviseras i planering av säkrare trafikomgivning.

Vår åsikt om effektivisering av nordiska samarbetet på trafiksäkerhetsområdet i sin hela omfattning är i enlighet med medlemsförslaget. Nordiska regeringar borde skapa erforderliga förutsättningar att utvidga samarbetet på detta område så att alla sidor, som väsentligt hör till trafiksäkerhetsområdet, blir beaktade.

Det finns behov i nordiska samarbetet att åstadkomma ännu effektivare koordinerad verksamhet än tidigare, i synnerhet i undersökningsarbete. Undersökningssamarbete och undersökningsverksamhetens koordinering kunde för närvarande bäst befrämjas genom att anställa i varje NKT-medlemsland (Nordisk kommitté för trafiksäkerhetsforskning) en hel- eller deltidanställd person för att sköta om kommitténs uppgifter och upprätthålla kontakter med andra nordiska länder. Därtill skulle vi betrakta som nödvändigt med hänsyn till såväl forskningsarbetet som andra verksamhetsformer på trafiksäkerhetsområdet, att Nordiska rådet fortsättningsvis varje år ordnar en liknande nordisk trafiksäkerhetskonferens som konferensen i Stockholm i april 1970. Samtidigt skulle vi framställa till övervägande frågan om eventuella konferensers förverkligande i framtiden inom ramen av ett visst, varje gång aktuellt och begränsat tema.

Helsingfors den 24 november 1970

Olycksfallsskyddet r.f.

Arno Linnoila

Kaarlo Leinonen

Finlands stadsförbund¹:

Det hittills på trafiksäkerhetens område förverkligade nordiska samarbetet bör enligt Stadsförbundets uppfattning anses synnerligen värdefullt. Såsom ett särskilt betydelsefullt framsteg bör betraktas det inom Nordiska vägtrafikkommittén (NVK) försiggående utredningsarbetet, som syftar till åstadkommandet av sammordiska vägtrafikregler. Erfarenheten har emellertid visat, att uppnåendet av slutmålet d. v. s. helt enhetliga trafikregler vållar betydande svårigheter i synnerhet av den orsaken att de ifrågasvarande reglerna och bestämmelserna i de olika länderna utfärdas på olika nivåer och genom olika organs försorg. Sålunda är exempelvis de kommunala och andra lokala myndigheternas beslutanderätt på trafikens område i de olika nordiska länderna mycket olika, en omständighet vid vilken man inom Nordiska vägtrafikkommittén borde fästa större uppmärksamhet.

Det är uppenbart att i synnerhet städernas och köpingarnas ansvar för trafikordningar och trafiksäkerheten förutsätter i viss utsträckning självständig behörighet som lika litet genom sammordiska som nationella bestämmelser bör inskränkas. Gränserna för den kommunala behörigheten i fråga om trafikordningar och andra säkerhetsåtgärder borde dock i de olika nordiska länderna i mån av möjlighet förenhetligas. Därjämte borde man genom en breddning av basen för den sammordiska sakkunniggrupp, som behandlar trafiksäkerhetsfrågor, även i fråga om åtgärder på lokal grund sträva efter att åstadkomma en sammordisk praxis. Samtidigt skulle man även på det plan som har hand om verkställigheten av bestämmelserna erhålla ett så effektivt utbyte av erfarenheter som möjligt.

Utöver de i medlemsförslaget nämnda åtgärderna i syfte att främja trafiksäkerheten borde uppmärksamhet även fästas vid möjligheten att med hjälp av samhällsplaneringen undvika trafikfaror. Bland i de nordiska länderna utförda värdefulla, till grund- och målforskningen hörande arbeten må nämnas särskilt de undersökningar som utförts av den s. k. Scaft-gruppen vid Chalmers universitet.

Tillämpad forskning och normering på ett lägre plan torde utföras i de olika nordiska länderna på flera håll. Sålunda har t. ex. Finlands stadsförbund i januari 1970 tillsatt en särskild kommission för att utreda de synpunkter som bl. a. i säkerhetshänseende borde tagas i beaktande vid den till stadsplaneringen hörande trafikplaneringen ävensom möjligheterna att utveckla forskningsarbetet på detta område. Stadsförbundet har för avsikt att på basis av detta arbete (sannolikt under år 1971) publicera en kortfattad allmän rekommendation om beaktande av olika med trafiken sammanhängande omständigheter vid stadsplaneringen och därefter ytterligare detaljerade direktiv för beslutsfattare och trafikplanerare. Med beaktande av dels de begränsade resurserna och dels de synnerligen likartade förhållandena i de olika nordiska länderna borde man med det snaraste klarlägga

¹ Yttrandet översatt från finska.

möjligheterna för en fastare koordinering och centralisering av den nämnda forskningsverksamheten samt ett effektivt utbyte av informationer om de på detta område erhållna forskningsresultaten.

De delvis till och med mycket dåliga resultat, som hittills erhållits närmast genom åtgärder avseende de mänskliga faktorerna ger anledning att söka nya parallella utvägar för att främja trafiksäkerheten. Härvid borde uppmärksamheten fästas vid ett omskapande av trafikmiljön så att den skulle motsvara den mänskliga prestationsförmågan. Betydelsen av stadens strukturella planering och skapandet av en god trafikmiljö kommer uppenbarligen i många hänseenden i framtiden att framträda allt klarare. Det officiella trafiksäkerhetsarbetet synes emellertid åtminstone i Finland hittills i någon mån ha underskattat stadsplaneringens och trafikmiljöns betydelse ur trafiksäkerhetens synpunkt. På grund härav föreslår Stadsförbundet att Nordiska rådet måtte fästa regeringarnas uppmärksamhet på betydelsen av forsknings- och utredningsarbete på detta område och särskilt betona säkerhetsfaktorerna i samband med trafikledernas planering och lokala trafikordningar.

Ansvar för trafikledernas kvalitet samt i samband därmed trafikmiljön som enligt det ovan anförda har en avgörande betydelse ur trafiksäkerhetens synpunkt faller i praktiken åtminstone för stadssektorns vidkommande i allra högsta grad på de kommunala myndigheterna. Dessa har dock ej i allmänhet tillgång till tillräckliga ekonomiska resurser för att genomföra för trafiksäkerhetens förbättrande erforderliga, i synnerhet inom stadsområden oflast rent av oerhört kostsamma sanerings- och förbättringsåtgärder. Enligt Finlands stadsförbunds uppfattning borde Nordiska rådet samtidigt som regeringarna i överensstämmelse med medlemsförslaget uppmanas att anvisa tillräckliga medel för arbetet till förmån för trafiksäkerheten och det nordiska samarbetet uppmana regeringarna att draga försorg även därom att de kommunala myndigheterna av bilskatte-, bensinskatte- eller andra motsvarande medel tillförsäkras en tillräcklig andel för genomförande av byggnads- och saneringsåtgärder som erfordras för att åstadkomma en trygg och smidig trafik. I detta sammanhang bör man utgå från principen att statsmaktens understöd för byggande av trafikleder i städer och köpingar och förbättrande av trafikmiljön uttryckligen bör förbindas med de intäkter som erhålles av motorfordonstrafiken emedan man endast på detta sätt kan garantera att sagda understöd ens relativt sett ökar i takt med de av den växande motorfordonstrafiken förorsakade problemens tillväxt.

Även i fråga om den med trafiksäkerhetsarbetet sammanhängande informationsverksamheten kunde uppenbarligen det nordiska samarbetet avsevärt effektiviseras i all synnerhet allt eftersom de olika nordiska länderna stegvis erhåller samnordiska trafikregler.

Motorfordonsförare och fotgängare under inflytande av alkohol eller andra berusande medel förorsakar årligen ett mycket stort antal trafikolyckor.

I synnerhet på detta område borde de av det nordiska samarbetet erbjudna fördelarna med det snaraste tillgodogöras vid prövning och genomförande av informations- m. fl. åtgärder som avser en reducering av nämnda problem. Samtidigt borde de åtgärder påskyndas som syftar till åstadkommande av samnordisk lagstiftning om bestraffning av i trafiken förekommande alkohol- m. fl. fall, såväl i fråga om fordonsförare som fotgängare. I detta sammanhang borde man nå därhän att straffbarhetsgränsen samt straffsatserna, graderade på basen av hur grova brott det är fråga om, vore desamma i alla de nordiska länderna.

Med hänvisning till de synpunkter som ovan anförts förordar Stadsförbundet ett godkännande av medlemsförslaget till erforderliga delar preciserat och kompletterat.

Helsingfors den 20 november 1970

Stadsförbundets byrå

L. O. Johanson

Verkställande direktör

Henrik Lundsten

Biträdande avdelningschef

Suomen kunnallisliitto (Finlands kommunförbund)¹:

I förslagets motivering har på ett förtjänstfullt sätt fästs uppmärksamhet vid ett flertal praktiska frågor för vilkas ändamålsenliga lösande en ökning av det nordiska samarbetet vore av behovet påkallat. Därom, på vilka områden och angående hurudana frågor en ökning av samarbetet vore befogad ävensom om behovet av samarbete i allmänhet är man något så när enig. Däremot torde full klarhet eller enighet ännu ej råda angående de praktiska förfaringssätten och metoder, genom vilka detta borde ske. Med tanke härpå vore det till fördel om en av rådet i ärendet antagen rekommendation kunde vara mera detaljerad än föreslaget, t. ex. på så sätt att i rekommendationen skulle nämnas de olika områden på vilka rådet anser ett utvecklande av samarbetet mest skyndsamt och att rekommendationen om möjligt skulle innehålla ett förslag till konkreta åtgärder som regeringarna i denna fråga väntas vidtaga.

Förenämnda synpunkter gäller endast förslagets enskildheter. Förbundet stöder givetvis på det varmaste en effektivisering på nordiskt plan av trafik-

¹ Yltrandet översatt från finska.

säkerhetsarbetet. Nordiska rådets aktiva deltagande i främjande av denna aktuella fråga bör därför noteras med tillfredsställelse.

Helsingfors den 7 november 1970

Suomen kunnallisliitto

Paavo Pekkanen

Förbundets direktör

Penttil Vataja

Avdelningschef

Finska träförädlingsindustriernas centralförbund och Finlands industriförbund:

Lösningen av frågorna i anslutning till trafiksäkerheten har blivit både svårare och viktigare då bilparken växer och landsvägstrafiken blir livligare. Ökningen av säkerhet fordrar fortfarande forskningsarbete och utvecklingen av lagstiftningen och säkerhetsåtgärderna som på basis av det utförs. Emedan förhållandena i de olika nordiska länderna är i stort sett jämförbara med varandra, kan av samarbetet på detta område väntas uppenbara fördelar.

I medlemsförslaget har uppmärksamhet fästs bl. a. vid det faktum att dödsoffren i trafiken i Finland är dubbelt så många som i Norge, fastän bilparken är lika stor, och nästan lika många som i Sverige, trots att bilparken där är tredubbel jämfört med den i Finland. Man kan anta att även de övriga följderna av trafikolyckor, såsom materiella skador och förluster av arbetsdagar i Finland är förhållandevis större än i de övriga nordiska länderna.

I medlemsförslaget konstaterades även att man erhållit avvikande forskningsresultat i de olika länderna beträffande allmänna hastighetsbegränsningar.

Strävandet att förenhetliga kraven rörande konstruktions- och typbesiktning skulle synbarligen också vara att rekommendera.

Dessa är beaktansvärda exempel på samarbetsmöjligheterna.

Emedan medlemsförslaget enligt vår uppfattning är väl motiverat, understöder vi gjorda rekommendation.

Helsingfors den 17 december 1970

Finska träförädlingsindustriernas
centralförbund

Lauri Kirves

Finlands industriförbund

Sakari Lehto

Moottoriliikenteen keskusjärjestö r.y.:

Motortrafikens centralorganisations styrelses arbetsutskott har med anledning av ovannämnda behandlat ärendet på sitt möte den 30 november 1970 och konstaterat

att motsvarande utlåtande anhållits av följande till centralorganisationen hörande medlemsförbund: Suomen autoliitto, Suomen kuormaautoliitto (behandlade ärendet först på sitt möte den 1 december 1970) och Autokatsastusmiesten yhdistys, varav AK:s och SAL:s utlåtanden var till förfogande vid centralorganisationens arbetsutskotts möte, då det beslöts instämma med av dem framlagda ställningstagande,

att centralorganisationen i princip stöder allt förnuftigt samarbete nordiska länder emellan på denna betydelsefulla sektor och

att centralorganisationens styrelse står till förfogande ifall en koordinerande sakkännarkommitté bildas för ärendets befrämjande och är färdig att föreställa behövt antal i motortrafiken insatta sakkännare.

Helsingfors den 2 december 1970

Moottoriliikenteen keskusjärjestö r. y.

Olavi Ruutu

Ombudsman

Finlands transportekonomiska förening r.f.¹:

I det i september 1970 inom Nordiska rådet väckta medlemsförslaget fäster förslagsställarna uppmärksamhet vid det oroväckande stora antalet trafikolyckor i de nordiska länderna och därvid att det särskilt i Finland i jämförelse med de övriga nordiska länderna inträffar förhållandevis mycket mera allvarliga, till döden ledande trafikolyckor ehuru landets biltäthet i jämförelse med befolkningsantalet är den lägsta i Norden.

Förslagsställarna nämner även andra på trafiksäkerheten inverkan viktiga faktorer, i fråga om vilka tilläggsbelysning borde erhållas genom forskning. Dylika är bl. a. klarläggandet av hastighetsbegränsningarnas inverkan med utgående från enhetliga utgångspunkter. I framställningen betonas även kraftigt behovet av ett utökat samarbete mellan de myndigheter som ansvarar för trafiksäkerheten och av ett förenhetligande av hela trafiksäkerhetsarbetet.

Såsom vårt yttrande i anledning av vad ovan anförts får vi vördsamt anföra följande:

I det förenämnda av flera rådsmedlemmar undertecknade medlemsförslaget berörs en viktig och aktuell fråga. Samtidigt som biltätheten fort-

¹ Yttrandet översatt från finska.

gående ökas i de nordiska länderna framträder de frågor som sammanhänger med trafiksäkerheten ännu markantare än förr.

Vi kan helt förena oss om den av förslagsställarna framförda synpunkten att ett av de centralaste syftemålen för trafiksäkerhetsarbetet i de nordiska länderna är att skapa en så god och trygg trafikmiljö som möjligt.

Vad beträffar trafiksäkerhetsarbetets nuvarande situation i de nordiska länderna bör det konstateras att det är i behov av effektivisering och framför allt förenhetligande. Detta betydelsefulla arbete utförs i detta nu i de olika nordiska länderna med varierande utformning utan tillräcklig enhetlighet inom landet och på det nordiska planet. Skapandet av en trygg trafikmiljö kräver så stora ekonomiska resurser att deras erhållande är möjligt endast med hjälp av åtgärder från de nordiska ländernas regeringars sida.

Regeringarna bör också anses bära det huvudsakliga ansvaret i fråga om arbetet på att utveckla trafiksäkerheten. För att åstadkomma en kartläggning av de föreliggande uppgifterna och nödig koordinering borde enligt vår uppfattning en samnordisk sakkunniggrupp skyndsamt utses med uppgift att klarlägga trafiksäkerhetsfrågan i sin helhet. Enligt vad vi har oss bekant har en motsvarande specialistgrupp tillsatts bl. a. inom OECD. En dylik sakkunniggrupp borde bl. a. uppgöra ett förslag till organisation av trafiksäkerhetsarbetet i de nordiska länderna med beaktande av en så långt som möjligt förd enhetlighet. För Finlands vidkommande vore det enligt vår uppfattning skäl att överväga inrättandet av en särskild trafiksäkerhetsenhet inom trafikministeriet, som inlett sin verksamhet i början av mars i år. Inom detta organ borde finnas tillräcklig trafikteknisk, medicinsk, juridisk och psykologisk sakkunskap.

Då i Finland för närvarande verkar en statskommitté för klarläggning av koordineringen av trafiksäkerhetsfrågorna borde även denna fråga i detta sammanhang övervägas.

Då körhastigheten såsom bekant har en synnerligen stor betydelse inom den forskningsverksamhet som ansluter sig till trafiksäkerheten borde forskningen härom fortlöpande effektiviseras. För att i de olika nordiska länderna så långt som möjligt kunna tillgodogöra sig dessa forskningsresultat vore det på sin plats att tillsätta en särskild nordisk arbetsgrupp med uppgift att planlägga dylika forskningsuppgifter såsom samnordiska.

Oberoende av det till endast c:a 20 miljoner personer uppgående totala invånarantalet har de nordiska länderna såsom användningsområde för motorfordon en betydande global betydelse. Detta är man även medveten om i de utanför Norden belägna stora biltillverkningsländerna. Vi tror också att man genom ett enhetligt uppträdande från de nordiska ländernas sida skulle kunna påverka den internationella bilindustrin i syfte att åstadkomma säkrare fordon än hittills. En avsevärd förbättring skulle även ett för enhetligande av typbesiktningen av bilar i de nordiska länderna innebära.

Slutligen önskar vi förena oss om förslagets slutkläm om tillskapandet av en tryggare trafikmiljö i de nordiska länderna. Även om ansvaret här för framför allt åvilar de olika ländernas regeringar är det för uppnående av detta resultat nödvändigt att man i samtliga länder och inom alla samhällskretsar söker skapa en välvillig grundinställning till trafiksäkerhetsfrågorna. Denna fråga har även en nära anknytning till den allmänna trivseln.

I alla de nordiska länderna går genom trafikolyckor ett skrämmande stort antal oersättliga människoliv förlorade och förorsakas avsevärda materiella skador. Därför kan man icke på något håll förhålla sig likgiltig till dessa frågor. Förbättringar med avseende på den nuvarande bekymmersamma utvecklingen kan åstadkommas endast genom ett utökat och mera mångsidigt samarbete mellan alla de nordiska länderna.

Helsingfors den 30 november 1970

Finlands transportekonomiska förening r.f.

Olof Damstén

Diplomingenjör, ordförande

Martti Valla

Pol. mag., ombudsman

Finlands automobilklubb:

Finlands automobilklubb understöder varmt det ifrågavarande förslaget. Organisationens åsikt är, att trafikministeriet borde leda samarbetskommitténs arbete för Finlands del och utnämna eventuella experter till kommittén som koordinerar trafiksäkerheten.

Finlands automobilklubb påpekar vidare, att regeringen borde bevilja betydligt större anslag för trafiksäkerhetsarbetet. I Finland fås de medel som används för trafiksäkerhetsarbetet från den tilläggsavgift på 2 procent som lagts på trafiksäkerhetsavgiften.

Om trafikolyckorna, såsom nämnes i förslaget, skulle kunna reduceras med 50 procent, skulle den nationalekonomiska behållningen bli mångdubbel jämförd med de medel som används till trafiksäkerhetsarbetet.

De undersökningar och prov som hänför sig till trafiksäkerhetsarbetet borde förenhetligas i alla de nordiska länderna, så att resultaten kunde jämföras med varandra. Olika förhållanden i de olika länderna — såsom olikhet i vägnät och terräng, skillnaden i antalet fordon o. s. v. — bör tas i beaktande vid jämföringen.

Helsingfors den 30 november 1970

Finlands automobilklubb

Pauli Ervi

Verkställande direktör

Autokatsastusmiesten yhdistys r. y. (Bilbesiktningsmännens förening):

Den trafiksäkerhetsforskning som hittills ägt rum i Finland har huvudsakligen utförts av vissa privata eller halvoffentliga organisationer och olika myndigheter. Undersökningarna har varit fristående och något helhetsprogram har över huvud taget inte existerat. En riksomfattande koordinering har på grund av otillräcklig organisation och bristande medel stannat vid ett konstaterande, och vederligen planeras inte ens någon följdriktig omfattande utredning av problemfältet.

Det första steget i denna riktning har emellertid redan tagits, då en kommitté har tillsatts att undersöka, hur landets högsta trafiksäkerhetsmyndighet borde organiseras och vilka dess uppgifter skulle vara. Det är emellertid osäkert i vilken mån denna kommittés betänkande skulle ge en snabb förbättring av situationen, då de praktiska åtgärderna måste inledas nästan från allra första början.

Det internationella trafiksäkerhetsarbetet håller på att vinna allt större betydelse också på det internationella planet. Det är även värt att notera, att nästan samtliga trafikorganisationer knutit fasta internationella band på sitt eget område, och som en frukt av detta samarbete kan man konstatera en mängd rekommendationer i enlighet med internationell standard. Trafikmyndigheterna i Finland bör även ges ett erkännande för den ständigt växande internationella aktivitet, som är orsaken till att den i Finland rådande situationen på trafiksäkerhetens område ens nått sin nuvarande nivå. Av dylika relationer förtjänar Nordiska vägtrafikkommittén och det aktiva deltagandet i ECE:s verksamhet särskilt omnämnande.

Enligt föreningens uppfattning är alla de strävanden, som på nationell eller internationell nivå sker i syfte att koordinera och skapa en ny trafiksäkerhetsforskning och de praktiska tillämpningarna av densamma synnerligen värda understöd och för Finlands vidkommande är de också nödvändiga. Såsom i medlemsförslagets motiv även nämns är Finlands trafikdödlighetssiffror nästan dubbel högre än till exempel motsvarande siffror i Norge, trots att bilparken är nästan lika stor.

Det samnordiska trafiksäkerhetsarbetet borde ske på två plan: dels borde det koordinera och i mån av möjlighet samla redan existerande krafter och företagna undersökningar jämte praktiska tillämpningar och dels borde det bedriva självständigt forskningsarbete för alla de nordiska ländernas behov.

Ifall denna tanke godkänns skulle detta förutsätta tillsättandet av ett permanent samnordiskt officiellt organ, vilket organisatoriskt skulle kunna passa till exempel i samband med Nordiska rådet.

Forskningsarbetet borde naturligtvis inledas med det snaraste och samtidigt i tre viktiga grupper av trafiksäkerhetsfrågor, nämligen väg-, bil- och förarfrågor.

I Finland ansvarar besiktningsmyndigheterna till en betydande del för trafiksäkerheten. De har synnerlig kompetens både i fråga om undersökning av bilars tekniska säkerhet och av förarkompetens.

I insikt om att ovan föreslagna permanenta nordiska samorgan vid ett förverkligande är betjänt av en avsevärd mängd sakkunskap i olika frågor, vill Autokatsastusmiesten yhdistys r. y. framhålla sin uppriktiga vilja att delta i nämnda arbete i den omfattning som erfordras och på detta sätt göra sin insats för förbättrandet både av den nationella och den internationella trafiksäkerheten.

Helsingfors den 4 december 1970

Autokatsastusmiesten yhdistys r. y.

Teuvo Mettälä

Ordförande

Juhani Ahola

Ombudsman

Autokoulunopettajain liitto r. y. — Bilskolläraryförbundet r. f.:

Bilskolläraryförbundet förenar sig om initiativtagarnas uppfattning rörande ett gemensamt effektiverat trafiksäkerhetsarbete i Norden. I detta sammanhang önskar vi speciellt understryka betydelsen av nödiga undersökningar och utnyttjande av redan gjorda, varjämte vi ber att vördsamt få framhålla ytterligare följande:

Ur trafiksäkerhetssynpunkt är det synnerligen viktigt att undervisningen för erhållande av körkort förenhettligas i Norden. Vid utredningen och fastställandet av undervisningens nivå bör även utredas lärarkrafternas möjligheter att sköta sitt arbete under ett alltmera ökat tryck. I Finland kan bilskollärarnas arbetsdag omfatta tio—tolv timmar per dygn. Detta beror på att arbetet är säsongbetonat och en hård inbördes konkurrens i ekonomiskt hänseende. Under dessa förhållanden blir undervisningen lidande. Vi anser därför att en grundförutsättning för effektivare trafiksäkerhet är en allsidig utredning om undervisningens nivå och effektivitet ävensom åstadkommande av sådana arbetsvillkor för lärarna, att de med heder kan fullgöra sina krävande uppgifter.

Helsingfors den 1 december 1970

Autokoulunopettajain liitto r. y. — Bilskolläraryförbundet r. f.

Olavi Bäcklund

Ordförande

Suomen autoliitto r. y. — Suomi Touring Club:

Suomen autoliitto meddelar högaktningsfullt att den understöder framställan och har såsom sin åsikt att vid framställans förverkligande har ett viktigt framsteg tagits vid utvecklandet av trafiksäkerheten.

Vidare vill vi åt Finlands delegation ge tillkänna att nordiska automobilorganisationernas samorgan De nordiska motororganisationernas permanenta kommitté genom sina årliga möten, vilka äger rum turvis i våra nordiska länder, har givit automobilorganisationerna ett utmärkt tillfälle till jämförande av erfarenheter och koordinering av deras verksamhet på trafiksäkerhetsområdet.

Helsingfors den 9 november 1970

Suomen autoliitto r.y. — Suomi Touring Club

Simo Laurila

Direktör

N o r g e**Justis- og politidepartementet:**

Saken har herfra vært forelagt Sjefen for utrykningspolitiet som har uttalt seg slik det fremgår av vedlagte fotostatkopi av hans brev av 17. november 1970 (*se nedan*).

Justisdepartementet støtter det fremsatte medlemsforslag og finner også å kunne slutte seg til forslaget fra Sjefen for utrykningspolitiet om avholdelse av møter mellom representanter for de myndigheter som i de forskjellige nordiske land har med håndhevelsen av gjeldende regelverk for vegtrafikken å gjøre. Man vil dog for tiden ikke ha uttalt noe om hvor ofte slike møter bør holdes.

Oslo, 2. desember 1970

Etter fullmakt

A. Irgens

E. Smedsrud

Sosialdepartementet:

Vi viser til at det i 1956 ble fremlagt innstilling fra "Trafikk-alkoholutvalget av 1954" (*här ej tryckt*). Innstillingen førte ikke til noen felles lovbestemmelser i Danmark, Finland, Norge og Sverige.

I 1959 ble de norske bestemmelser utvidet til, foruten alkohol, å omfatte andre berusende eller bedøvende midler. Dessuten ble det innført forbud mot å nyte alkohol eller å ta annet berusende eller bedøvende middel i de første seks timer etter at han er ferdig med kjøringen, når han forstår eller må forstå at det kan bli politietterforskning på grunn av kjøringen. Blant annet fordi det oppstod en del tvil om begrepet annet berusende eller bedøvende middel ble det ved kongelig resolusjon av 23. oktober 1964 nedsatt et utvalg — med professor Jacob Molland som formann — til å utrede medisinske, trafikkmessige og juridiske spørsmål som knytter seg til den nevnte lovbestemmelse.

Utvalget gav sin innstilling den 16. september 1968 og den har vært forelagt en rekke myndigheter m. v. til uttalelse.

Medlem av utvalget, politiinspektør i Oslo, Rolf Solem, ses å ha redegjort for innstillingen under trafikksikkerhetskonferansen i Stockholm 20.—21. april 1970. *Politiinspektøren* uttalte bl. a.:

Jeg nevnte at i den nåværende vegtrafikklovs § 22 omhandles kjøring i påvirket tilstand og medikamenter under ett. Utvalget mener at disse to forhold bør skilles, slik at dette med kjøring i medikamentpåvirket tilstand får sin egen paragraf for at den skal være mer iøynefallende for trafikantene, ikke minst for de som leser loven for å gå opp til førerprøve. Rent pedagogisk sett mener man det er en fordel. Man har foreslått en ny paragraf 22 a, som går ut på rent generelt: Ingen må føre eller forsøke å føre motorvogn når han er påvirket av berusende, bedøvende eller oppstemmende midler eller stoffer som kan føre til fysisk og/eller psykisk avhengighet. Vi har den bestemmelse når det gjelder alkohol at man under enhver omstendighet regnes som påvirket hvis man har mer enn 0,5 ‰. Når det gjelder medikamenter har utvalget som en fortsettelse av § 22 a på rent objektivt grunnlag foreslått:

Som påvirket regnes i alle tilfelle den som:

1. Har tatt inn midler eller stoffer som nevnt, og som ikke er forordnet til vedkommende av lege eller tannlege;
2. Har overskredet legens/tannlegens dosering (enkeltdose og/eller døgndose);
3. På annen måte ikke har fulgt legens/tannlegens bruksretledning, herunder også advarsel mot motorvognkjøring, eller ikke har fulgt advarsel påført legemiddelet;
4. Har nydt alkohol i forbindelse med bruk av nevnte midler eller stoffer.

Man har også videre tatt med at villfarelse i så måte ikke vil utelukke fra straffeskyld, og man har foreslått at Kongen skal sette opp den listen, det vil si Sosialdepartementet i dette tilfellet, over de medikamenter som det mener er trafikkarfarlige og som skal komme inn under gruppen berusende eller bedøvende midler sett i relasjon til bilkjøring.

Sosialdepartementet har helt til det siste mottatt uttalelser om forslaget som angår flere og vanskelige problemer, og departementet tar sikte på i samråd med Samferdselsdepartementet å få fremmet lovproposisjon så snart som mulig.

Vi er kjent med at det i Sverige har vært nedsatt en komite — angående revisjon av bestemmelsene om "promillekjøring".

Innstilling skal nylig være avgitt av "Trafikknykterhetsbrottskomiteen".

Saken er også forelagt Helsedirektoratet i forbindelse med den virkning medisinen har på bilisten.

Denne uttalelse vil imidlertid bli ettersendt så snart den foreligger.

Oslo, 9. desember 1970

Etter fullmakt

K. J. Øksnes

Kari Fyhn Terjesen

Samferdselsdepartementet:

I arbeidet for økt trafikksikkerhet er det i høy grad behov for internasjonalt samarbeid. Dette gjelder særlig på trafikksikkerhetsforskningens område, utveksling av erfaringer og samordning av forskrifter og bestemmelser. Ut fra dette stiller en seg positivt til medlemsforslaget om nordisk samarbeid for økt trafikksikkerhet. Positive uttalelser vedlegges også fra Kirke- og undervisningsdepartementet, Kommunal- og arbeidsdepartementet, Vegdirektoratet, Trygg trafikk, Kongelig norsk automobilklub og Norges automobil-forbund, Forbrukerrådet og Samvirke (*se nedan*).

Oslo, 27. november 1970

Etter fullmakt

Sigurd Lorentzen

John H. Paxal

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Trafikkunnskap er ikke eget fag i norsk skole, men integreres i andre fag og faggrupper. For grunnskolen foreligger det retningslinjer for denne undervisningen, utarbeidet av Kirke- og undervisningsdepartementet, som er fulgt opp og ført videre i Forslag til normalplan for grunnskolen. Av fag hvor trafikkunnskap blir innlemmet kan nevnes norsk, kristendoms-kunnskap, heimstadelære, samfunnsfag, realfag, kroppsøving.

Når det gjelder den videregående skole, har trafikkundervisning vært drevet som forsøk ved enkelte skoler. Kirke- og undervisningsdepartementet har imidlertid på grunnlag av Nordisk Råds rek. nr. 14/1969 om effektivisering av trafikkundervisningen nedsatt et utvalg til å utrede spørsmålet om trafikkundervisning i gymnaset og komme med forslag til et undervisnings-

opplegg. Utvalget regner med å kunne avgi endelig innstilling ved årsskiftet 1970—71. En foreløpig innstilling er allerede kommet.

Nevnte rek. nr 14/1969 vil ellers bli vurdert i forbindelse med innstillingen fra Utvalget for harmonisering av skoleordningene i de nordiske land, som ble nedsatt på grunnlag av rek. nr 26/1967.

Kirke- og undervisningsdepartementet mener at det er sterkt påkrevet med et utvidet samarbeid om trafikksikkerhet i Norden, og vil under henvisning til det som er opplyst ovenfor støtte foreliggende medlemsforslag.

Oslo, 23. november 1970

Etter fullmakt

Johan Bjørge

H. Thorbjørnsen

Kommunal- og arbeidsdepartementet:

Arbeidet med tiltak for økt trafikksikkerhet berører forskjellige ansvarsområder innen sentraladministrasjonen. Kommunal- og arbeidsdepartementet er etter bygningsloven øverste myndighet i spørsmål angående by- og regionplansaker. Ut fra dette legger departementet stor vekt på tiltak som kan bedre trafikksikkerheten. Dette gjelder bl. a. retningslinjer og informasjoner vedrørende oversiktsplaner og reguleringsplaner med sikte på å minimalisere biltrafikkbehov og trafikkonfliktsituasjoner og skape et sikrere trafikkmiljø.

Trafikksikkerhetsproblemenes karakter arter seg likt for de fleste industrialiserte land. En sier seg enig i medlemsforslagets intensjoner.

Oslo, 24. november 1970

Etter fullmakt

Kåre Grønbech

Børre Skaslien

Statens vegvesen, vegdirektoratet:

Vegdirektoratet er enig i at det er viktig å øke innsatsen for samordning av tiltak for større trafikksikkerhet i de nordiske land. Det vil i så fall også bli nødvendig å satse mer på å gjennomføre så vel i Norge, som i de andre nordiske land, de tiltak som følger av et slikt utvidet samarbeid.

Oslo, 6. november 1970

Etter fullmakt

R. N. Torgersen

Sven Lødrup

Utvalg for trafikksikkerhetsforskning:

Utvalg for trafikksikkerhetsforskning deler de syn som har kommet til uttrykk ved Nordisk Råds medlemsforslag om nordisk samarbeid for økt trafikksikkerhet, og gir forslaget sin fulle støtte.

Oslo, 18. november 1970

Utvalg for trafikksikkerhetsforskning

Erik Brand Olimb

Formann

Anders Bolstad

Sjefen for utrykningspolitiet:

Medlemsforslaget går ut på at det stilles midler til rådighet for et utvidet trafikksikkerhetsarbeid som omfatter alle relevante sider av et sådant arbeid.

Det er klart at et slikt forslag må man bare støtte. Man må imidlertid undersøke at trafikksikkerhetsarbeid ikke bare omfatter forskning, miljøplanlegging, vegteknikk og kjøretøyteknikk, men i aller høyeste grad også håndhevelse av vegtrafikklovgivningen.

Når det gjelder vegtrafikklovgivningen har Nordisk Vegtrafikkomité levert forslag til ensartede regler i de 4 nordiske land. Allerede i sin innstilling om vegtrafikkregler av 1966 s. 20 foreslår Nordisk Vegtrafikkomité at det oppnevnes et eget samordningsorgan som i tiden fremover skal følge gjennomføringen av reformene i trafikklovgivningen og trafikkutviklingen i de 4 land, og ut fra denne føre fortløpende tilsyn med og samordne fremtidig lovgivning på dette felt.

Bli et slikt samordningsorgan på høyt plan opprettet, er lovgivningssiden tilstrekkelig tilgodesett. Imidlertid har man også behov for samarbeid og koordinering av håndhevelsen av de felles nordiske vegtrafikkregler. Det ville være av meget stor verdi om representanter for trafikkovervåkingstjenesten i de nordiske land kunne komme sammen for å utveksle erfaringer vedrørende opplegg om gjennomføring av tjenesten, utdanning av personell, bruk av materiell m. v.

Under henvisning til hva foran er anført, tillater man seg å foreslå at de nordiske regjeringer foranlediger avholdt halvårlige møter mellom representanter for trafikkpolititjenesten i de 4 land.

Oslo, 17. november 1970

Pål Feiring

Trygg trafikk:

Saken ble behandlet på Trygg trafikks styremøte den 29. oktober d. å., og det var enighet om å støtte fullt og helt opp om forslaget. En ønsket i denne forbindelse å minne om at de nordiske lands trafikksikkerhetsorganisasjoner, N. T. F. i Sverige, Talja i Finland, Rådet for større færdselsikkerhed i Danmark og Trygg trafikk i Norge gjennom den nordiske trafikksikkerhetskomite allerede gjennom flere år har drevet et utstrakt samarbeid, både når det gjelder generelle trafikksampanjer og i spørsmålet om hensiktsmessig undervisningsmaterieil til skolene. I denne forbindelse kan også nevnes at det norske tiltak for førskolebarn, "Barnas trafikklubb", nå også er innført i Sverige og Danmark.

Trygg trafikk

Aage Borgen

Direktor

E. Hjeltborg

Kontorsjef

Norsk automobilklub:

— — — Vi deler fullt ut det syn som kommer frem i medlemsforslaget. Det er utvilsomt en av samfunnets viktigste oppgaver å forsøke å redusere ulykkesrisikoen i trafikken i de nordiske land. Det gjøres idag en vesentlig innsats på dette område i samtlige nordiske land, men innsatsen er jo alltid avhengig av økonomien.

Vi er ikke i tvil om at en utvidet innsats både nasjonalt og i nordisk samarbeid, både når det gjelder trafikksikkerhetsforskning og når det gjelder trafikksikkerhetsarbeid vil bli av den aller største betydning.

Vi vil derfor gjerne slutte oss til det fremlagte forslag.

Oslo, 3. november 1970

Norsk automobilklub

E. Høilund

Direktor

Norges automobil-forbund:

Etter gjennomgåelse av medlemsforslaget og Nordisk udredningsserie nr. 8/1970 vil vårt forbund gi medlemsforslaget om et utvidet trafikksikkerhetssamarbeid sin fulle tilslutning. En koordinering av forskningsprosjektene i de nordiske land legger vårt forbund særlig vekt på. Videre er vi av den oppfatning at det ved prioriteringen innen forskningen må tas sikte på

slike prosjekter som gir den størst mulige praktiske effekt til fremme av trafikksikkerheten.

Oslo, 4. november 1970

Norges automobil-forbund

H. Thaulow

Ass. direktør

Forbrukerrådet:

Forbrukerrådet støtter medlemsforslag A 299/t om nordisk samarbeid for økt trafikksikkerhet.

Det er av betydning at de samlede ressurser brukes i overensstemmelse med de resultater og det allerede ganske omfattende materiale som forskningen har fremlagt, og justeres i takt med eventuelle nye forskningsresultater. Rådet vil peke på at tyngden av de forslag til tiltak for økt trafikksikkerhet, som nå fremsettes i presse og massemedia, dreier seg om den såkalte "menneskelige faktor". Selv om også dette er viktig, er det andre forhold som må tillegges større betydning på grunnlag av de forskningsresultater som foreligger.

De tiltak som kan bringe resultater må etter dette først og fremst baseres på tilpassing av trafikkmiljøet til mennesket i overensstemmelse med menneskets kapasitet og muligheter. Slike tiltak vil nødvendigvis kreve store investeringer og vil ha en langsiktig karakter. For at slike tiltak skal kunne igangsettes så raskt som mulig, er det imidlertid viktig med en omfattende informasjonsvirksomhet for at offentligheten skal kunne forstå og akseptere tiltakene. Det vil ellers kunne være en fare for at forslag ikke fremmes på grunn av engstelse for den politiske belastning slike forslag kan bety.

Forbrukerrådet

Bjørn Gulbrandsen

Adm. leder

Rolf Bjørnstad

Avdelingsleder

Motorførernes avholdsforbund:

Det kan imidlertid meddeles at vårt nordiske fellesorgan, Nordisk union for alkoholfri trafikk, etter initiativ fra vårt forbund har sendt forslag til Nordisk Råd om å gjøre 1972 til et felles nordisk Trafikksikkerhetsår (se *ovan*).

Vi tillater oss å vedlegge en kopi av det brev som ble sendt til regjeringen med dette forslaget for Norges vedkommende, og som også har dannet grunnlaget for NUAT's henvendelse (*se Bihang*).

Oslo, 7. januar 1971

Motorførernes avholdsforbund

Steinar Hauge

BIIANG

Skrivelse från Motorförernes avholdsforbund till regeringen i Norge rörande ett nordiskt trafiksäkerhetsår

Vårt forbund har med stor interesse fulgt med i de tiltak som er truffet under "Naturvernåret 1970" og de resultater dette har brakt. MA har selv deltatt aktivt i aksjonen og støttet opp om den så godt vi har kunnet. Vi er ikke i tvil om at Naturvernåret har vært en meget nødvendig og effektiv vekker for det norske folk — og for hele Europa — og skapt en utbredt forståelse av at vi må ta vare på vår natur, verne om den, redde den før det er for sent. Det er ingen tvil om at naturvernåret vil gi varige og påvislige resultater i framtiden.

Men trafikkproblemet er ganske annerledes brennaktuelt for mesteparten av det norske folk. Det er et av våre helt alvorlige sosiale problem som vi står midt oppe i. Tørre tall er nok til å overbevise om det. Årlig utslettes et halvt tusen mennesker her i landet på grunn av trafikkulykker, et par tusen blir livsvarig invalidisert og titusen andre får kortere eller lengre sykehusopphold på grunn av trafikkskader.

Alt dette, og alle de materielle skader, og alle de ringvirkningene det fører med seg på utallige måter koster landet milliardbeløp årlig. Det er altså ikke bare et kjempestort sosialt problem, men dessuten en sak med så store økonomiske dimensjoner at det også ut fra den synsvinkel rangerer blant samfunnets aller største problemer.

Vi er fullt klar over at det er andre land som har verre og til dels betydelig verre ulykkesstatistikk enn Norge. Vi er også fullt klar over den store betydning trafikken har fort vårt land, som samfunnets blodomløp, til glede og rekreasjon for hundretusener av mennesker, og som levevei for titusener.

Likevel betrakter vi den prisen vi betaler for alle disse gleder og fordeler som en skamplett for nasjonen og for ethvert sivilisert samfunn som er i en lignende situasjon. Det er en skamplett først og fremst fordi det er ganske på det rene at trafikkulykkene kan begrenses og prisen for trafikken senkes, bare det satses tilstrekkelig for det.

Men det satses for lite. Det ofres bare noen promille av det trafikkulykkene koster landet vårt. Folket er alt for lite engasjert i dette nasjonale kjempeproblem. Det er nødvendig å skape en mentalitetsforandring for å få snudd strømmen, en mentalitetsforandring som virker på folks syn på saken og på myndighetenes prioritering av bevilgninger og arbeidsoppgaver. Er-

faringer fra vårt nærmeste naboland viser at slikt kan la seg gjøre. Vi tenker først og fremst på den store aksjonen i forbindelse med overgangen til høyrekjøring i Sverige.

En samlet riksaksjon for større trafikk-sikkerhet og høyere trafikk-kultur vil også i Norge kunne gi gode resultater og skape større trivsel og velvære på våre veier.

Når vi henvender oss direkte til regjeringen om dette er det fordi en slik aksjon ville gripe inn i så mange forskjellige departementers arbeidsområde at det må et effektivt samarbeid til. Vi tillater oss derfor å foreslå at det blir nedsatt en hovedkomite hvor de viktigste departementene er representert. Det må også nedsettes et arbeidsutvalg med tilstrekkelig kontorhjelpe og adgang til sakkyndig hjelp, og det må ha et budsjett til forberedende arbeider på f. eks. kroner 100 000,— til dekning av omkostninger inn til utvalget selv kan lage en mer detaljert oversikt over hva en stor og effektiv riksaksjon vil koste.

Vi anser det for meget viktig at planleggingen ikke bare skjer på departementsplanet. Alle frivillige organisasjoner som er opptatt av dette viktige arbeid må trekkes inn også i planleggingen så en kan få utnytte de store muligheter for frivillig innsats som finnes.

På grunn av de mange og store forberedelser som må gjøres til en slik aksjon er det ikke realistisk å tenke seg at den kan settes i gang før i 1972. og selv det anser vi for en forholdsvis kort tid til forberedelsene.

Vi vil sette stor pris på å få en nærmere konferanse med statsministeren om dette forslaget.

Oslo, 7. oktober 1970

Motorførernes avholdsforbund

Thorleif Karlsen

Formann

Steinar Hauge

Adm. direktør

Forsikringsaktieselskapet Samvirke:

Samvirke gir sin tilslutning til forslaget.

Samvirke anbefaler at trafikkovervåkingen gis størst mulig prioritet.

Oslo, 24. november 1970

Forsikringsaktieselskapet Samvirke

E. Brækken

Forsikringssjef

S v e r i g e**Socialstyrelsen:**

Under senare år har bildats ett mycket stort antal internationella organ för att samordna trafiksäkerhetsarbetet i olika länder. Detta har skett genom initiativ från både WHO och Europarådet men dessutom genom sammanslutningar av skilda nationella organisationer som är intresserade av trafiksäkerhetsproblem. Det stora antalet internationella sammanslutningar har säkerligen varit befrämjande för trafiksäkerhetsarbetet. Risk föreligger dock att det även mellan dessa samarbetsorgan blir bristande samordning med onödigt dubbelarbete som följd.

I det remitterade förslaget önskar förslagsställarna att Nordiska rådet skall anbefalla regeringarna att ställa nödvändiga resurser till förfogande för ett utvidgat trafiksäkerhetssamarbete.

Socialstyrelsen anser, att de i förslaget framförda skälen för en sådan samordning av det nordiska trafiksäkerhetsarbetet är tungt vägande. Styrelsen finner det emellertid angeläget, att sådant trafiksäkerhetssamarbete sker i intimt samarbete med redan nu förefintliga internationella samarbetsorgan för att inte splittringen inom detta arbetsområde skall öka. Det är enligt styrelsens mening värt att överväga, att i stället för tillskapande av ett internordiskt samarbetsorgan för trafikfrågor, myndigheter och andra organisationer, som ägnar sig åt trafikproblem, ges ökade resurser för internordiskt samarbete. Dessa skulle därigenom få förbättrade möjligheter att på ett smidigt sätt sammankalla experter från de övriga nordiska länderna för att försöka lösa olika aktuella trafiksäkerhetsproblem.

Stockholm den 25 november 1970

Enligt socialstyrelsens beslut

Bo Adin

Rikspolisstyrelsen:

I det av 1964 års transportforskningsutredning avgivna betänkandet "Transportforskningens organisation" (SOU 1968: 34) föreslås att ett särskilt transportforskningsinstitut inrättas. En angelägen uppgift för institutet skulle vara att från utlandet inhämta forskningsresultat som går att utnyttja och tillämpa i Sverige. I betänkandet framhålls vidare att samarbete i transport- och trafiksäkerhetsfrågor sedan lång tid förekommit i Norden och även förstärkts bl. a. genom Nordiska rådets initiativ.

Utredningen fann inte skäl att på dåvarande stadium föreslå några ytterligare konkreta åtgärder inom det nordiska samarbetet. Det föreslagna transportforskningsinstitutet borde emellertid från svensk sida medverka till ett fortsatt nordiskt samarbete inom transportforskningen.

Med anledning av förestående anser styrelsen att resultatet av transportforskningsutredningens betänkande bör avvaktas innan särskilda åtgärder vidtas för vidgat nordiskt samarbete.

Stockholm den 1 december 1970

Rikspolisstyrelsen

Åke Magnusson

Per-Erik Gustafsson

Statens vägverk:

Forskningen har under senare år givit resultat, vilka visar på en mängd samband mellan å ena sidan trafikolyckor och å andra sidan faktorer hänförliga till områdena vägbyggnad, trafikregleringar, samhällsplanering, förarpsykologi, fordonsteknik m. fl. Härvid har vidare framkommit, att det i allmänhet ej går att förklara olyckornas orsaker enbart som samband mellan olyckor och faktorer inom endera av dessa områden. Den största nyttan av forskningen uppnås därför genom att man vid studium av en faktor inom ett område tar hänsyn till dess samspel med faktorer inom de övriga områdena. Trafiksäkerhetsforskningen har således en tvärvetenskaplig karaktär.

Såsom synes framgå av rapporten från trafiksäkerhetskonferensen i Stockholm i april 1970 har forskningen hittills i stor utsträckning bedrivits relativt isolerat inom respektive forskningsområde. Med hänsyn till vad som ovan anförts är det önskvärt att en ökad samordning mellan dessa områden kommer till stånd. En dylik samordning synes vara en av förutsättningarna för att genomföra medlemsförslaget propå om ett utvidgat trafiksäkerhetssamarbete.

Ett nordiskt samarbete inom trafiksäkerhetens område förekommer redan i olika former och inom olika organ. Ett samarbete enligt förslaget torde bäst kunna ske inom den av regeringarna tillsatta Nordisk kommitté för trafiksäkerhetsforskning (NKTF). Vad gäller förslaget om värdering och prioritering av gemensamma nordiska åtgärder för att skapa en säkrare trafikmiljö synes ett dylikt arbete för närvarande endast kunna ske i fråga om åtgärder inom områden som ej är beroende av de övriga forsk-

ningsområdena. För flertalet områden torde gemensamma åtgärder vara möjliga först sedan tvärvetenskapliga erfarenheter vunnits av problemen.

Verket anser sålunda, att de i medlemsförslaget omnämnda uppgifterna bör åvila Nordisk kommitté för trafiksäkerhetsforskning.

Stockholm den 30 november 1970

Gust. Vahlberg

Bertil Ström

Statens trafiksäkerhetsverk:

Trafiksäkerhetsverket vill kraftigt understryka värdet av ett ökat nordiskt samarbete inom vägtrafikområdet med sikte på att nå inte endast överensstämmande trafikregler, likartade bestämmelser vad gäller krav på fordon och förare, trafikmiljöns utformning etc., utan även ett gemensamt trafiksäkerhetsprogram med fördelning av arbetsuppgifterna för att i möjligaste mån undvika dubbelarbete.

Beträffande förslaget om att en särskild expertgrupp bör studera effekten av hastighetsbegränsningar kan upplysningsvis nämnas, att verket hemställt att statens trafiksäkerhetsråd måtte låta utföra en sammanställning och värdering av erfarenheter av försök med och utnyttjande av hastighetsbegränsningar i Sverige och andra länder. Sammanställningen beräknas vara färdig omkring årsskiftet 1970/71.

Vidkommande uppgifterna för Nordisk kommitté för trafiksäkerhetsforskning finner verket det angeläget att kommittén har goda kontakter med de organ som har att vidtaga de direkta åtgärderna för att öka säkerheten i vägtrafiken. Kommittén bör ta upp de problem som de som har ansvaret för åtgärderna brottas med eller kommer att behöva lösa längre fram i tiden.

Verket vill också betona behovet av att en värdering och prioritering kommer till stånd när det gäller olika insatser för att främja trafiksäkerheten.

Med hänvisning till vad ovan anförts tillstyrker trafiksäkerhetsverket den föreslagna rekommendationen.

Stockholm den 30 november 1970

Statens trafiksäkerhetsverk

Gösta Werne

Byråchef

Statens planverk:

I likhet med förslagsställarna anser planverket den ökande internordiska trafiken vara ett starkt skäl att bredda och fördjupa det nordiska samarbetet på trafiksäkerhetens område. Ett nära samarbete bör kunna underlätta utbytet av erfarenheter från trafiksäkerhetsarbetet.

I december 1967 gav planverket i samverkan med vägverket ut Riktlinjer för stadsplanering med hänsyn till trafiksäkerhet, som utarbetats av en forskningsgrupp vid Chalmers tekniska högskola i Göteborg (SCAFT). Dessa riktlinjer syftar till en sådan utformning av tätorternas trafiksystem som undviker störningar i samspelet mellan trafikant, fordon och väg. Riktlinjer har även översatts till danska och finska.

Hittillsvarande erfarenheter är visserligen begränsade men tyder på att riktlinjerna i stor utsträckning tillämpas i planeringen och att de härigenom på lång sikt kan verksamt bidra till att åstadkomma en säkrare trafikmiljö. Ingenting har hittills framkommit som ifrågasätter riktlinjernas grundläggande principer. Vissa detaljer kan dock behöva ses över. Verket är för sin del berett att i samband med en sådan översyn söka samråd med vederbörande myndigheter i de nordiska länderna.

Goda resultat bör kunna uppnås genom samråd i enskilda frågor mellan berörda myndigheter i de nordiska länderna. Frågan om formerna och omfattningen av ett på längre sikt breddat och fördjupat nordiskt samarbete på trafiksäkerhetens område bör dock, som även förslagsställarna framhållit, behandlas på regeringsnivå.

Stockholm den 30 oktober 1970

Lennart Holm

Fritz Åberg

Statens väginstitut:

Såsom framgår av medlemsförslaget förekommer redan ett visst samarbete inom trafiksäkerhetsområdet mellan de nordiska länderna. I första hand sker ett forskningssamarbete genom den på initiativ av Nordiska rådet inrättade Nordiska kommitté för trafiksäkerhetsforskning (NKTF). Den ävenledes på initiativ av Nordiska rådet inrättade Nordiska vägtrafikkommittén (NVK) kan också i viss omfattning anses arbeta inom trafiksäkerhetsområdet. Härutöver kan nämnas att de myndigheter, som inom respek-

tive land svarar för besiktning och inspektion av fordon, har ett direkt samarbete genom inhämtande av yttranden m. m. från varandra angående ändringar och tillägg till gällande bestämmelser. Nordiska vägtekniska förbundet (NVF), som har fjorton arbetsutskott, sysslar som framgår av namnet i första hand med vägtekniska problem. I samband härmed måste dock alltid trafiksäkerhetssynpunkter beaktas. OECD:s styrande kommitté för vägforskning, i vilken de nordiska länderna med undantag av Island är representerade, har även tillsatt forskningsgrupper för trafiksäkerhetsforskning. Genom verksamheten i den styrande kommittén och i grupperna erhålles också ett samarbete mellan nordiska länder fastän i internationellt sammanhang.

För att kunna bedriva ett framgångsrikt trafiksäkerhetsarbete är det enligt styrelsens uppfattning nödvändigt att äga en ingående kännedom om sambanden mellan trafikolyckor och de många faktorer, som inverkar på dem. Enär kännedomen om dessa samband i allmänhet är ofullständig erfordras först en omfattande forskning, innan det i medlemsförslaget rekommenderade utökade nordiska samarbetet inom hela trafiksäkerhetsområdet kan äga rum.

Samordningen av den intensifierade trafiksäkerhetsforskningen bör, såsom anges i medlemsförslaget, åvila NKTF, som av denna anledning måste ges ökade resurser. Därest det skulle anses erforderligt att göra en uppföljning av genomförandet av samordnade trafiksäkerhetsåtgärder, synes även denna uppgift kunna överlämnas till NKTF.

En viktig uppgift för NKTF bör vara att söka fastställa målsättningen för trafiksäkerhetsarbetet i Norden. Härvid är det nödvändigt att behandla säkerheten hos både enskilda och kollektiva transportmedel. I samband härmed bör den i medlemsförslaget rekommenderade prioriteringen av olika trafiksäkerhetsåtgärder göras. Enär det underlag, som för närvarande finns för att kunna utföra en dylik prioritering är mycket ofullständigt, krävs även inom detta område ett omfattande forsknings- och utredningsarbete.

Styrelsen anser att de i medlemsförslaget omnämnda mycket stora trafiksäkerhetsvinsterna genom att omforma trafikmiljön torde vara mycket svåra att uppnå. Under alla förhållanden kräver dessa åtgärder mycket stora investeringar, varför inverkan på trafiksäkerheten torde bli märkbar först efter en lång tid. Styrelsen anser därför att vid prioritering av olika åtgärder för att öka trafiksäkerheten bör övervägas även andra åtgärder såsom hastighetsbegränsningar, förbättrad utbildning av förare etc.

I medlemsförslaget rekommenderas, att en expertgrupp skall studera resultatet av vissa försök med hastighetsbegränsningar i Danmark, Finland och Sverige, vilka givit motstridiga resultat. En sådan undersökning utförs för närvarande av en expertgrupp, tillsatt av statens trafiksäkerhetsråd. Denna grupp torde komma att publicera sin rapport omkring årsskiftet

1970/71. Den i medlemsförslaget rekommenderade expertgruppen torde därför inte behöva tillsättas.

Stockholm den 25 november 1970

Gust. Vahlberg

Nils G. Brazelius

S. Lans

Skolöverstyrelsen:

Skolöverstyrelsen, som har att ansvara för skolans trafikundervisning, har i tidigare skrivelse till Nordiska rådet, 19 augusti 1968 Dnr 2420/68 U, framhållit det angelägna i att trafikfrågor behandlas vid konferenser med deltagare från de nordiska länderna.

I och med läroplansöversynen för grundskolan (Lgr 69) har trafikundervisningen fått ett rikligare innehåll och en fastare organisation. Trafikundervisningen upptas som huvudmoment på samtliga stadier. På lågstadiet skall trafikundervisningen företrädesvis anknyta till hembygds-kunskap och gymnastik. På mellan- och högstadiet behandlas trafikfrågor främst inom samhälls- och naturorienterande ämnen samt i gymnastik. Trafikundervisningen bör såvitt möjligt samordnas med och ge stoff åt undervisningen även i andra ämnen.

Enligt läroplanen skall berörda huvudlärare på respektive stadier och ämnen under rektor handha den pedagogiska planeringen av trafikundervisningen och lämna lärarna råd och anvisningar rörande pedagogiska och metodiska frågor inom detta område.

För att underlätta samordningen mellan berörda huvudlärare har SÖ rekommenderat (ASÖ 1969/70: 51) att en av huvudlärarna på respektive stadium skall vara den som på sitt stadium tar initiativ till att trafikfrågorna ständigt aktualiseras och att trafikundervisningen planeras enligt läroplanens intentioner. Som stöd åt huvudlärarna kommer under läsåret 1970/71 ett speciellt huvudlärarmaterial att produceras och erbjudas skolorna.

För att läroplanens mål vad avser trafikundervisningen skall kunna uppnås har lärarutbildningen och lärarfortbildningen ägnats stort intresse. I de nya studieplanerna för lärarhögskolorna kommer trafikundervisningen att få en starkare och mera framskjuten ställning än tidigare. Lärarfortbildning i trafik är ständigt aktuell. Under hösten 1969 producerades ett fortbildningsmaterial för berörda lärare på högstadiet. Under innevarande läsåret kommer att produceras ett studiedagsmaterial för lärare på låg- och mellanstadiet. Trafikundervisningen på gymnasiala stadiet är föremål för

åtgärder och en plan för intensifiering kommer att läggas fram i samband med den nya gymnasieskolans genomförande.

Trafikantutbildningen och trafikundervisningen måste systematiseras om en effektiv inläring och ett bestående resultat skall erhållas. SÖ har tillstyrkt en försöksverksamhet med systematiserad trafikundervisning i Hallsbergs kommun. Försöket som påbörjades hösten 1970 omfattar förskolan, grundskolan samt gymnasiala stadiet. Genom att kommunen inköpt en trafikskola och inordnat den i gymnasieskolan leder trafikantutbildningen fram till körkortstagande. SÖ och statens trafiksäkerhetsverk följer noga verksamheten och insamlar rapporter och erfarenheter.

För att åstadkomma en nära samordning med det allmänna trafiksäkerhetsarbetet har inom SÖ tillsatts en arbetsgrupp med representanter för andra berörda myndigheter. Representerade i TRUSK (SÖ:s arbetsgrupp för trafikundervisningen i skolorna) är förutom SÖ, statens trafiksäkerhetsverk, rikspolisstyrelsen, Sveriges radio samt NTF (adjungerad ledamot). TRUSK:s uppgifter omfattar bl. a. att följa utvecklingen inom trafiksäkerhetsarbetet och medverka till att skolan ständigt blir informerad om och aktiverad i det trafiksäkerhetsarbete som pågår samt att ta egna initiativ i fråga om åtgärder som bedöms angelägna att framföra till vederbörande verksamheter när det gäller skolans trafikundervisning och skolans övriga verksamhet på trafiksäkerhetsområdet.

I detta sammanhang bör även uppmärksammas att statens trafiksäkerhetsverk har sju tjänstemän med uppgift att vara kontaktmän på regional nivå mellan trafiksäkerhetsverket och skolmyndigheterna när det gäller trafikundervisningen i skolorna. Dessa tjänstemän håller ständig kontakt med skolöverstyrelsens skolkonsulent för trafikfrågor.

Trafikundervisningen är underställd den centrala skolmyndigheten. I frågor som berör andra centrala myndigheter sker en ständig samverkan.

Ett nordiskt samarbete beträffande trafikundervisningens innehåll och organisation finner skolöverstyrelsen vara av intresse. Samarbetet bör företrädesvis omfatta ansvariga skolmyndigheter då trafikundervisningen inte kan isoleras från annan undervisning. Trafikfrågor bör vara föremål för diskussioner vid överläggningar om undervisningens mål och innehåll och ingå som en del i det nordiska samarbetet i skolfrågor och i strävandena att närma de nordiska skolordningarna till varandra.

Stockholm den 22 oktober 1970

På skolöverstyrelsens vägnar

Ragnar Israelsson

Bertil Adamson

Statens institut för byggnadsforskning:

Institutet bedriver för närvarande ingen forskning inom trafiksäkerhetsområdet. En detaljgranskning av förslaget har därför inte varit motiverad.

Institutet vill emellertid tillstyrka det framförda förslaget om att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att ställa resurser för ett utvidgat trafiksäkerhetssamarbete till förfogande.

Stockholm den 23 november 1970

Harry Törnquist

Hans Fog

Statens trafiksäkerhetsråd:

I medlemsförslaget omnämnes den på Nordiska rådets initiativ år 1967 etablerade Nordiska kommittén för trafiksäkerhetsforskning. Denna kommitté avger varje år berättelse till Nordiska rådet om sin verksamhet, senast den 12 december 1970 för verksamhetsåret 1970.

Av berättelserna framgår, att det nordiska samarbetet fortlöpande stärkes och utvecklas. Särskilt må nämnas den bibliografi över litteratur och forskningsresultat och de projektkataloger över trafiksäkerhetsforskning, vilka kommittén låtit utarbета. Bibliografien hålles aktuell genom tillägg vartannat år och projektkatalogerna är årliga. Viktiga uppgifter för kommittén är också att på andra sätt bidra till koordinering och effektivisering av trafiksäkerhetsforskningen och trafiksäkerhetsarbetet över huvud taget i de nordiska länderna, exempelvis genom att anordna och stimulera till möten och konferenser.

Genom kommittén och vad den hittills utfört synes ett fruktbringande samarbete mellan forskningsinstitutioner och mellan enskilda forskare i Norden ha utvidgats och fördjupats.

Trafiksäkerhetsrådet vill varmt stödja det remitterade förslaget i dess rekommendation, inte minst såvitt gäller gemensamma strävanden att er-hålla en säkrare trafikmiljö.

I medlemsförslaget framhålles värdet av expertstudier för att söka klar-lägga varför man i olika länder kommit fram till skilda resultat av före-tagna hastighetsbegränsningar. Trafiksäkerhetsrådet vill här nämna, att rådet inom kort publicerar en av hög statistisk expertis utarbetad rapport om effekten av de hastighetsbegränsningar, som hittills företagits i olika länder.

Stockholm den 17 december 1970

På statens trafiksäkerhetsråds vägnar

Hans Hansson

Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande (NTF):

Inom den del av trafiksäkerhetsarbetet, som NTF företräder, har sedan decennier ett omfattande nordiskt samarbete ägt rum. Ett särskilt samarbetsorgan har tillskapats, nämligen Nordisk trafiksäkerhetskommitté (NTK) med representanter för NTF, Rådet for Større Færdselssikkerhed, Talja och Trygg trafikk och detta organ sammanträder årligen. Vid sammankomsterna diskuteras dels allmänt trafiksäkerhetssituationen i de fyra nordiska länderna, dels olika konkreta åtgärder av intresse för den nordiska trafiksäkerhetsverksamheten. Mellan sammanträdena har man tätta kontakter med varandra beträffande aktuella trafiksäkerhetsfrågor, man utbyter material och informationer.

Det praktiska nordiska trafiksäkerhetssamarbetet har lett till en mängd värdefulla åtgärder. Ett par exempel kan nämnas. I alla de nordiska länderna tillhandahålles nu den reflexbricka, som på sin tid konstruerades i Sverige. Ett annat exempel är genomförandet av Barnens trafikklubb. Idén om en trafikklubb för de minsta föddes i Norge. På basis av de positiva norska erfarenheterna starade NTF sådan verksamhet i slutet av 1968. Medlemmar i klubben är barn i åldern 3—6 år. Syftet med klubben är att med föräldrarnas medverkan lära de små barnen rätt uppträdande i trafiken. För närvarande är mer än 100 000 barn medlemmar i den svenska klubben. Nyligen har även Rådet for Større Fællessikkerhed startat en Barnens trafikklubb i Danmark.

Andra åtgärder är organiserandet av nordisk trafiklävling för skolorungdom, som startade 1969 på förslag av NTK, samt de regelbundna sammankomster, som hålls mellan organisationernas skolkonsulenter och vid vilka diskuteras frågor som trafikundervisningen i skolorna och utbyts erfarenheter av olika aktiviteter.

Även när det gäller utbildningen av instruktörer för fortbildning av bilister har NTF verkat för utvidgat nordiskt samarbete. I de kurser, som NTF anordnar för instruktörer, brukar regelmässigt delta instruktörer från de andra nordiska länderna.

Inom andra delar av trafik- och trafiksäkerhetsområdet förekommer också omfattande samarbete. Exempel härpå är Nordisk vägtrafikkommitté (NVK), Nordiska vägtekniska förbundet, Nordisk kommitté för trafiksäkerhetsforskning och det mångåriga samarbetet på försäkringsområdet.

Ett omfattande nordiskt samarbete på trafiksäkerhetsområdet existerar alltså redan, men måhända skulle detta kunna utbyggas ytterligare. Trafiksäkerhetsproblemen i dag är av sådan omfattning och av sådan natur att länderna måste samverka. Trafikens internationalisering medför behov av gemensamma bestämmelser när det gäller trafikregler, vägmärken, säkerhetskrav på fordon, påföljder efter trafikbrott m. m. Inom internationella

organ pågår ett omfattande arbete för att få till stånd sådana enhetliga bestämmelser. En samlad nordisk insats på dessa områden kan endast ha positiva effekter.

Tyvärr medför trafiken olyckor, miljöproblem m. m. Ett samordnat nordiskt program för att bekämpa trafikolyckorna, för att söka lösa miljöproblemen etc. skulle kunna ge ökade resurser och ökad bredd åt den delen av trafiksäkerhetsarbetet.

I NTF:s verksamhet ingår utbildning av trafikanterna som en väsentlig del. NTF anser det vara angeläget att det inom Norden skapas enhetliga riktlinjer för trafikutbildningen, såväl den som gäller barn i förskolåldern som den som ges i skolan och i trafikskolan och den som avser vidareutbildning.

Genomförandet av Nordisk vägtrafikkommittés förslag om gemensamma nordiska trafikregler ger betydligt bättre förutsättningar för enhetlighet i utbildningen. Detta ger också möjlighet till samordnade aktiviteter av olika slag, vilka syftar till att öka trafikanternas kännedom om gällande regler.

I det inom Nordiska rådet framlagda medlemsförslaget föreslås, att Nordiska rådet skall besluta om följande rekommendation: Nordiska rådet förordar hos regeringarna, att de skall ställa nödvändiga resurser till förfogande för ett utvidgat trafiksäkerhetssamarbete, som omfattar alla relevanta sidor av ett sådant arbete, och i belysning av forskningens senaste resultat låta företaga en värdering och prioritering av arbetet med att skapa en säkrare trafikmiljö.

NTF tillstyrker att den i medlemsförslaget föreslagna rekommendationen antages av Nordiska rådet.

Stockholm den 16 december 1970

Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande

Alvar Thorson

Bertil Grönberg

Motororganisationernas samarbetsdelegation (MSD):

De anförda motiveringarna till förslaget anser MSD vara tungt vägande. Trafikolyckornas samhällsekonomiska kostnader har enbart i Sverige beräknats för närvarande uppgå till omkring 2 000 miljoner svenska kronor per år. Antalet dödade i trafiken är c:a 1 300 och antalet skadade c:a 25 000 per år. Den officiella trafikolycksstatistiken upptar troligen, av olika skäl, lägre siffror än de verkliga. Tillgängligt statistiskt material, bl. a. från omläggningen till högertrafik i Sverige, visar att trafiksäkerheten kan påverkas positivt, om tillräckliga ekonomiska resurser sättes in i forsknings-, ut-

bildnings- och propagandarbetet och om nödvändigheten av internationell samordning beaktas.

Med den livliga biltrafik vi har över gränserna mellan de nordiska länderna är det viktigt att ha största möjliga överensstämmelser på trafiklagstiftningens område. Betydande resultat har åstadkommit genom beslut som fattats på grundval av exempelvis Nordisk vägtrafikkommittées utredningsarbete.

MSD delar den i medlemsförslaget framförda synpunkten att det är en god investering att ställa ytterligare resurser till förfogande i kampen mot trafikolyckorna. Särskilt angeläget synes det vara att tillräckliga medel kan disponeras för att forskning och övrigt trafiksäkerhetsarbete, som nu bedrivs i de skilda länderna, kan samordnas på ett rationellt sätt så att de på olika håll vunna erfarenheterna blir till gemensam nytta.

MSD vill hävda att satsningen från statsmakterna på trafiksäkerhetsfrämjande åtgärder för närvarande är alltför obetydlig. Detta inte minst med tanke på den reducering av olyckskostnaderna, som bevisligen kan vinnas genom att ställa resurser för motåtgärder till förfogande. Som exempel kan nämnas att i den svenska statsbudgeten 1970/71 c:a 36 miljoner anslås för trafiksäkerhetsforskning och övrigt trafiksäkerhetsarbete samt c:a 2 400 miljoner för vägändamål o. d. Detta utgör endast hälften av det skattebelopp, c:a 4 800 miljoner, som bilisterna skall inbetala till statskassan. Utrymme finns för en avsevärd ökning av resurserna för olycksförebyggande åtgärder.

Säkerhetsforskningen är ett område inom hela komplexet där det finnes ett klart behov av gemensamma samordnade insatser. Nordiska kommittén för trafiksäkerhetsforskning har hittills verkställt en inventering av pågående forskning. Det räcker emellertid inte med detta. De nordiska länderna bör med gemensamma ansträngningar kunna komma längre och genomföra olika forskningsprojekt i samverkan, komma överens om en fördelning av objekt för att hindra dubbelarbete, göra gemensamma utvärderingar beträffande objekt, där forskningen synes peka mot divergerande resultat samt slutligen bättre prioritera projekt och tillvarataga de resurser som finns. Inom ett annat delområde, som har betydelse för säkerheten, nämligen det vägtekniska, arbetar sedan många år Nordiska vägtekniska förbundet. Det har ett utgrenat utskottsarbete, där överenskommelser träffats om samordning av uppgifter. Erfarenheterna av detta samordnade arbete har varit goda.

I medlemsförslaget berörs frågan om alkoholens inverkan på trafikanternas prestationsförmåga och trafiksäkerheten. Den svenska utredningen "Trafiknykterhetsbrott" (SOU 1970: 61) konstaterar bl. a. att minst 8,6 procent av förarna vid de olyckor som undersökts hade straffbar blodalkoholhalt, d. v. s. 0,5 promille. Vid de olyckor i storstadsregioner där förare dödade fanns olaglig blodalkoholhalt hos 32 procent. Detta skulle betyda att

del i Sverige varje år omkommer 100—300 personer i olyckor där alkohol-påverkade förare varit inblandade. Det framlagda materialet understryker vikten av att trafiknykterhetsfrågan och -lagstiftningen blir föremål för skärpt uppmärksamhet.

I medlemsförslaget har icke betydelsen av insatserna i trafiksäkerhetsarbetet från respektive länders motororganisationer och andra frivilligt arbetande organisationer berörts. MSD anser det värdefullt att också sådana insatser stimuleras och inpassas i planeringen av ett samordnat nordiskt trafiksäkerhetsarbete. Därigenom kan också goda och kontinuerligt fungerande kontaktvägar till allmänheten byggas upp.

MSD ansluter sig till de i medlemsförslaget framförda synpunkterna och tillstyrker att Nordiska rådet anmodar berörda regeringar att ställa ökade resurser till förfogande för ett utvidgat nordiskt trafiksäkerhetsarbete. Ett program för ett sådant samarbete kan utformas på olika sätt. MSD vill för sin del föreslå en inriktning som i huvudsak verkar för

att det inom ramen för den nordiska samarbetstanken inrättas ett för trafiksäkerhetsarbetet, av berörda länder gemensamt drivet och ägt forskningsinstitut — ett instrument för forskningsobjekt, utredningar och utvärderingar; exempelvis kring säkerhetsbälten, ljus- och belysningsfrågor, hastighetsbegränsningar etc.,

att riktlinjer utarbetas för enhetlig nordisk lagstiftning avseende krav att ställa på fordons säkerhetsutrustning och standardisering,

att grunden läggs till en gemensam trafiknykterhetslagstiftning och att miljöaspekterna — såväl trafikmiljöplaneringen som fordonsutvecklingen i miljövårdande syfte — tillgodoses i ett för de nordiska länderna gemensamt planeringsarbete.

Stockholm den 9 december 1970

Motororganisationernas samarbetsdelegation

Valeri Surell

Jourhavande sekreterare

Olle Fernefors

AB Svensk bilprovning:

Att göra fordonen så säkra som möjligt bör vara en angelägen uppgift för varje land. Under senare år har man i Sverige infört skärpta säkerhetsbestämmelser rörande fordons utrustning och beskaffenhet. De nya reglerna bygger väsentligen på rekommendationer eller reglementen utfärdade av ECE.

På det nordiska planet arbetar sedan 1963 Nordisk vägtrafikkommittés teknikergrupp med frågor om enhetliga fordonsbestämmelser. Gruppen har

hittills lagt fram förslag till bestämmelser för cirka 20 olika fordonsdetaljer. Förslagen har legat till grund för utfärdande av bestämmelser om fordons beskaffenhet och utrustning i Danmark, Finland och Norge. I Sverige har förslagen ännu inte blivit föremål för slutlig behandling och kunnat omsättas i praktisk tillämpning.

Kraven på fordonens beskaffenhet från trafiksäkerhetssynpunkt bör självfallet ta sikte på att uppnå största möjliga säkerhet i trafiken. Vilka krav, som därvid bör ställas, är i allmänhet inte möjligt att ange utan särskilda utredningar och undersökningar, vilka ofta är både tidsödande och dyrbara. Enligt bolagets mening skulle ett närmare nordiskt samarbete i detta avseende innebära ett effektivare och mera rationellt utnyttjande av tillgängliga resurser. Även vid utarbetande av nödvändiga provningsmetoder skulle ett sådant samarbete vara av stort värde.

Det torde knappast finnas anledning att ha olika krav på fordonen i de nordiska länderna. De klimatiska, geografiska och demografiska förhållandena är så pass likartade att man med fördel torde kunna ha gemensamma bestämmelser, vilka i sin tur bör utformas med hänsynstagande till resultaten från det internationella arbetet på bilsäkerhetsområdet. Det kan dock i vissa fall visa sig nödvändigt med nationella bestämmelser, som sträcker sig längre än vad internationella samarbetsorgan rekommenderar. I sådana fall ger ett samlat nordiskt uppträdande ökade möjligheter att påverka utvecklingen i andra länder.

Enhelliga nordiska bestämmelser ger förutsättningar för ömsesidigt nordiskt typgodkännande av fordon. Därutöver vill bolaget särskilt framhålla de fördelar från kontroll- och säkerhetssynpunkt, som typgodkännande av fordonsdetaljer innebär. För Sveriges vidkommande uppdrog regeringen redan 1964 åt dåvarande väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att fortlöpande följa denna fråga och till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag till åtgärder, som styrelsen fann lämpliga. Uppdraget har sedermera övergått på statens trafiksäkerhetsverk men är icke slutfört. Bolaget anser att ett nordiskt samarbete även i denna fråga är önskvärt. Godkännande, som meddelats i ett nordiskt land, bör därvid kunna ges gillighet i övriga länder.

Stockholm den 23 november 1970

Aktiebolaget Svensk bilprovning

Alexej Pellijeff

Svenska försäkringsbolags riksförbund:

Medlemsförslaget går närmast ut på att Nordiska rådet skall rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att dels ställa tillräckliga resurser till förfogande för utveckling och utvidgning av det nordiska samarbetet

på trafiksäkerhetsområdet dels i belysning av senast tillgängliga forskningsresultat värdera och prioritera arbetet med att skapa säkrare trafikmiljöer.

Som bakgrund till förslaget tecknar förslagsställarna en bild av den nuvarande situationen på trafikområdet och refererar därvid bl. a. till vad som framkom vid konferensen "Trafiksäkerheten i Norden" som avhölls i Stockholm i april i år.

Riksförbundet, som var representerat vid nämnda konferens, vill för sin del understryka vikten av att trafiksäkerhetsarbetet samordnas inom de nordiska länderna och helst även inom hela Europa. En sådan samordning bör ske i första hand på lagstiftningsområdet, men även genom att olika åtgärder och innovationer på trafiksäkerhetsområdet systematiskt clearas mellan de olika ländernas trafiksäkerhetsorganisationer.

Riksförbundet är för sin del berett att medverka till en samordning av den verksamhet på trafiksäkerhetsområdet, som utföres eller bekostas av försäkringsbolagen och försäkringsbolagens gemensamma organisationer.

Som ett konkret exempel på en sådan åtgärd kan nämnas att förbundet till systerorganisationerna i de övriga nordiska länderna ställt till förfogande ett omfattande undervisningspaket rörande trafiksäkerheten som utformats inom riksförbundets upplysningsavdelning och som närmast är avsett att användas inom undervisningen i trafikskolorna samt i teoriutbildningen för körkort på gymnasieskolorna.

De svenska bilförsäkringsbolagen avsätter årligen betydande medel till stöd för trafiksäkerhetsarbetet. Huvudparten av dessa medel lämnas till Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande (NTF) att av föreningen användas efter eget bedömande. Därutöver gör de svenska försäkringsbolagen, som ovan antytts, insatser på trafiksäkerhetsområdet både i egen och gemensam regi.

Som ett exempel på sistnämnda verksamhet kan nämnas ett av riksförbundet i samråd med Trafikmålskommittén anordnat internationellt symposium "Människan i trafiken" som avhölls i Stockholm i november förra året.

Vid denna expertkonferens framkom synpunkter, som i många avseenden stöder det remitterade medlemsförslaget. Riksförbundet ställer gärna detta material till förfogande.

Som ett bidrag till argumenteringen för förslagsställarnas yrkanden i fråga om säkrare trafikmiljöer vill förbundet här referera och för sin del instämma i följande synpunkt som framkom vid symposiet.

Det vore bättre, framhölls det, att försöka bygga systemen för trafik — liksom för städer och produktion och andra blandade mänskliga-tekniska system — direkt med hänsyn till människors kapaciteter och behov, än att som nu mest bygga dem på det tekniskt effektivaste och ekonomiskt billigaste sättet och sedan försöka få de ofullkomliga människorna att anpassa sig

till systemets krav via upplysning, utbildning, inträning, sanktioner eller belöningar.

Och med just trafiksystem måste då förstås hela samspelet mellan hur människor fungerar normalt men också i stressituationer, hur fordonen är konstruerade, hur vägarna och annan fysisk trafikmiljö ser ut, hur också de svagaste mänskliga länkarna i systemet klarar den psykiska trafikmiljön — regleringarna men även sådant som bombardemanget av sinnesintryck och kraven på snabba beslut.

Stockholm den 18 november 1970

Svenska försäkringsbolags riksförbund

Olle Karleby

Styrelsens ordförande

Richard Schönmeyr

Verkställande direktör

Folksam:

Folksam har principiellt uppfattningen att ett samarbete för ökad trafik- säkerhet inom de nordiska länderna är att rekommendera av följande skäl:

En samordnad trafiksäkerhetsforskning kan bredda forskningsinsatserna och medföra ett bättre utnyttjande av respektive länders resurser.

Försöksverksamhet kan efter gemensam prioritering genomföras i det land där bästa förutsättningar föreligger med hänsyn till snabba och säkra resultat.

Gemensamt ställningstagande och samordnat uppträdande beträffande säkerhetsföreskrifter för bilar bör ge ökad styrka mot bilfabrikanterna.

Svenskt deltagande i ett föreslaget samarbete bör enligt Folksams bedömning samordnas genom trafiksäkerhetsverket. Den praktiska trafiksäkerhetsforskning vi bedriver i egen regi och övrigt utredningsarbete som utförs av vår bilförsäkringsverksamhet, är vi beredda att när så påkallas, på lämpligt sätt redovisa för arbetande kommittéer. Vi är också, om detta skulle bedömas som väsentligt för utvecklingen, beredda att delta i sådant kommittéarbete som sammanfaller med vår verksamhet på det biltekniska området.

Stockholm den 23 november 1970

Folksam

Klas Back

Knut Lindberg

Cykel- och mopedfrämjandet:

Trafikolyckorna utgör i dag en betungande faktor för såväl den enskilde medborgaren som samhället i stort. Varje åtgärd som kan minska våderna av motortrafiken måste hälsas med tillfredsställelse.

Erfarenhetsmässigt vet man, att en separering av trafikslagen är en av de få åtgärder, som man i förväg vet leder till mindre trafikolyckor. De oskyddade trafikanterna, framför allt fotgängare och cyklister, utgör en väsentlig del av trafikolycksfallsoffren. CMF bedömer det som riktigt och angeläget, att man här sätter in snara åtgärder för en konsekvent separering, såväl av det skälet att kostnaderna härför är förhållandevis små och därför att påtagliga omedelbara resultatförbättringar härigenom kan åstadkommas.

Inom tätorter kan detta ofta genomföras genom att vissa gator reserveras för gång- och cykeltrafik, eventuellt att erforderliga godstransporter kan tillåtas med bil under ett begränsat antal morgontimmar men med starkt nedsatt hastighet. Luftföroreningarna och knappa gatuutrymmen kommer under alla förhållanden att tvinga stads- och trafikplanerarna in på en sådan utveckling. Vissa gatustråk prioriteras för biltrafik medan andra planeras för gång- och cykeltrafik.

Vid utfartsleder och i anslutning till friluft- och fritidsområden bör friliggande cykelvägar byggas med planskilda korsningar i erforderlig utsträckning.

Cyklisternas nordiska råd har i anslutning till nämnda synpunkter framhållit att behovet av cykelleder icke får baseras på dagens trafikräkningar på intensivt trafikerade bilvägar — där cyklisterna snarast är undanträngda villobråd — utan på aktuella befolkningsunderlag. Samhället har all anledning att befrämja cykelåkningen, som kräver avsevärt mindre investeringar än biltrafiken och dessutom skapar en sundare trafikmiljö.

Ovan framförda synpunkter sammanfaller med de av statens planverk i Sverige år 1968 utgivna riktlinjer för stadsplanering med hänsyn till trafiksäkerhet, där man bl. a. fastslår 1. att cykel- och mopedtrafiken bör separeras från biltrafiken, 2. att korsningar mellan cykelvägar och biltrafikleder bör utformas planskilda.

Vad ovan sagts gäller en angelägen och mycket väsentlig del av det stora trafiksäkerhetssammanhanget, varvid de framförda önskemålen är likartade över hela Norden. Det måste här sägas, att strävan inom Norden måste i övrigt vara att skapa enhetliga trafikregler, enhetliga bestämmelser för fordon och gemensam satsning på trafiksäkerhetsforskning o. s. v. Men det måste också starkt understrykas, att alla regler och bestämmelser, som påfordrar övervakning av samhälleliga myndigheter icke kommer att övervakas i erforderlig omfattning inom överskådlig tid.

Samhällets begränsade resurser i samband med en ytterligare expanderande bilism måste leda till att sådana, här ovan skisserade åtgärder som separering måste vara en förstahandsuppgift för samhällets insatser nu och under en följd av år för att nedbringa antalet trafikolyckor. Detta måste ske genom att en betydligt större del av de årliga väganslagen fördelas till skapandet av separata cykel- och gångstråk.

Med det ovan sagda vill CMF helt ansluta sig till det väckta förslaget A 299/t om ett förstärkt nordiskt samarbete för ökad trafiksäkerhet och att ett intimare samarbete mellan olika nordiska forskarorgan inom trafiksäkerhetsområdet etableras. CMF vill härvid också understryka angelägenheten av att framkomna forskningsresultat snabbt leder till praktiska åtgärder, och att en prioritering genomföres, som leder till säkrast möjliga lösningar i förhållande till de ekonomiska insatserna, och att en trafikseparering måste komma i första rummet för att åstadkomma en ökad trafiksäkerhet.

Stockholm den 30 november 1970

Cykel- och mopedfrämjandet

Olle Thörnqvist

Generalsekreterare

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget samt berättelse från Nordiska kommittén för trafik- säkerhetsforskning (Sak C 21/t)

Til trafikudvalget er henvist medlemsforslag, A 299/t, om nordisk samarbejde angående større trafiksikkerhed og beretning, C 21/t, fra Nordisk komité for trafiksikkerhedsforskning. Medlemsforslaget har været præliminært behandlet på trafikudvalgets møde den 12. november 1970. På udvalgets møde den 15. januar 1971 deltog statsråd Håkon Kyllingmark og trafikminister Veikko Saarto i behandlingen af de to sager.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget er fremsat af Magnus Andersen, Leif Cassel, Svend Horn, Martha Johannessen, Bror Lillqvist, Sven Mellqvist, Anna-Greta Skantz og Pekka Tarjanne.

I forslaget anføres, at udviklingen i biltrafikken har medført et stort og stadigt voksende antal trafikulykker med svære menneskelige lidelser og store materielle skader, og at det må være en vigtig samfundsopgave at træffe de fornødne foranstaltninger til at reducere ulykkesrisikoen i trafikken i alle de nordiske lande. Der henvises til den af Nordisk Råds præsidium arrangerede konference "Trafiksäkerheten i Norden", der afholdtes i Stockholm den 20.—21. april 1970, og til de på denne konference fremsatte tanker og forslag. Konferencens foredrag og diskussioner er optrykt i Nordisk udredningsserie (NU 1970: 8). Det er forslagsstillernes opfattelse, dels at det vil være en god investering at sætte yderligere ressourcer ind på bekæmpelse af trafikulykkerne, dels at det drejer sig om en sag af hastende karakter. I forslaget henstilles til rådet at vedtage en rekommandation til regeringerne om at stille de fornødne ressourcer til rådighed til et udvidet trafiksikkerheds samarbejde, der omfatter alle relevante sider af et sådant arbejde, og i belysning af forskningens nyeste resultater snarest at lade foretage en vurdering og prioritering af arbejdet med at skabe et mere sikkert trafikmiljø.

2. Beretningen

Af beretningen, som omfatter året 1970, fremgår, at Nordisk komité for trafiksikkerhedsforskning som en af sine hovedopgaver har arbejdet med informationsvirksomhed om trafiksikkerhedsforskning, og at komiteen som et led i denne virksomhed løbende udsender to publikationer, dels en bibliografi over litteratur og forskningsresultater (hvert andet år) dels en projektkatalog (hvert år). Endvidere medvirker komiteen ved etableringen af møder eller konferencer mellem repræsentanter for forskningsinstitutioner og forskere.

I 1970 har komiteen med henblik på den praktiske udnyttelse af forskningsresultaterne nedsat to arbejdsgrupper til at behandle spørgsmålene om sikkerhedshælder og ulykkessteder på landevejen.

Komiteens arbejde med at koordinere og effektivisere det nordiske trafiksikkerhedsarbejde vil imidlertid kun kunne udbygges og suppleres, blandt andet med den vigtige opgave at virke som rådgivende organ for myndighederne i de nordiske lande, hvis der stilles yderligere ressourcer til dens rådighed.

3. Udtalelser

I anledning af medlemsforslaget er modtaget udtalelser fra følgende myndigheder og organisationer:

Nordisk komité for trafikksikkerhedsforskning.
Nordisk union for alkoholfri trafik (NUAT).

Danmark

Justitsministeriet.
Fællesudvalget for Forenede Danske Motorejere og Kgl. Dansk Automobil Klub.
Automobilforsikringselskabernes Fællesråd.
Assurandør-Societetet.
Dansk Cyklist Forbund.
Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejder Forbund.
Førerprøvesagkyndiges Landsforening.

Finland

Ministeriet för inrikesärendena.
Trafikministeriet.
Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.
Järnvägsstyrelsen.
Helsingfors universitet, sociologiska institutionen.
Tekniska högskolan.
Institutet för arbetshygien.
Trafikförsäkringsföreningen.
Olycksfallsskyddet.
Finlands stadsförbund.
Finlands kommunförbund.
Finska träförädlingsindustriernas centralförbund och Finlands industriförbund.
Moottoriliikenteen keskusjärjestö r. y.
Finlands transportekonomiska förening.
Finlands automobilklubb.
Bilbesiktningsnämndens förening.
Bilskolläraryförbundet.
Suomi Touring Club.

Norge

Justis- og politidepartementet.
Sosialdepartementet.
Samferdselsdepartementet.
Kirke- og undervisningsdepartementet.
Kommunal- og arbeidsdepartementet.
Statens vegvesen, vegdirektoratet.
Utvalg for trafikksikkerhetsforskning.
Sjefen for utrykningspolitiet.
Trygg trafikk.
Norsk automobilklub.
Norges automobil-forbund.
Forbrukerrådet.
Forsikringsaktieselskapet Samvirke.

Sverige

Socialstyrelsen.
Rikspolisstyrelsen.
Statens vägverk.
Statens trafiksäkerhetverk.
Statens planverk.

Statens väginstitut.
Skolöverstyrelsen.
Statens institut för byggnadsforskning.
Statens trafiksäkerhetsråd.
Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande.
Motororganisationernas samarbetsdelegation.
AB Svensk bilprovning.
Svenska försäkringsbolags riksförbund.
Folksam.
Cykel- och mopedfrämjandet.

I det omfattende remismateriale gives en særdeles positiv tilslutning til medlemsforslaget. Næsten alle remisinstanser anbefaler, at Nordisk Råd vedtager en rekommandation til regeringerne i overensstemmelse med forslaget. Kun få oplyser, at de ikke har bemærkninger at fremsætte i anledning af forslaget, og kun én instans, rikspolisstyrelsen i Sverige, udtaler sig negativt med hensyn til på nuværende tidspunkt at udvide det nordiske samarbejde vedrørende trafiksikkerheden. Rikspolisstyrelsen finder, at man bør afvente resultatet af transportforskningsutredningens betänkande "Transportforskningens organisation" (SOU 1968: 34), inden der vedtages særlige foranstaltninger med hensyn til et udvidet nordisk samarbejde.

I mange af remissvarene er de i medlemsforslaget og de på trafiksikkerhedskonferencen i april 1970 (NU 1970: 8) fremsatte synspunkter kommenteret, uddybet og suppleret, ligesom der er fremsat flere nye synspunkter og forslag vedrørende det fremtidige nordiske trafiksikkerhedssamarbejde. Det kan således nævnes, at *Olycksfallsskyddet* i Finland, *statens vägverk*, *statens trafiksäkerhetsverk* og *statens väginstitut* i Sverige peger på Nordisk komité for trafiksikkerhedsforskning som et egnet organ til at koordinere arbejdet, medens *Finlands transportekonomiska förening* foreslår, at der snarest nedsættes en fællesnordisk arbejdsgruppe af sagkyndige med den opgave at foretage en kortlægning af hele området. Nogle instanser, blandt andre *Institutet för arbetshygien* i Finland og *socialstyrelsen* i Sverige, henviser til det samarbejde, som foregår i internationale organer, og fremhæver betydningen af, at det nordiske samarbejde sker i nøje kontakt hermed. Nogle af de finske remisinstanser stiller forslag om koordineringen af det nationale trafiksikkerhedsarbejde, eventuelt ved oprettelse af et nyt organ.

Af de modtagne nye konkrete forslag om aktiviteter kan nævnes, at *Nordisk union for alkoholfri trafik* har foreslået, at Nordisk Råd tager initiativ til et *nordiskt trafiksäkerhetsår*, *Justis- og politidepartementet* og *Sjefen for utrykningspolitiet* i Norge har foreslået, at der afholdes regelmæssige møder mellem repræsentanter for de myndigheder, som i de forskellige nordiske lande håndhæver trafiklovgivningen. *Olycksfallsskyddet* i Finland har foreslået, at Nordisk Råd også fremtidig afholder en årlig trafiksikkerhedskonference vedrørende et aktuelt og begrænset emne.

Finlands stadsförbund gør opmærksom på de vanskeligheder, der er forbundet med at opnå helt forskellige ensartede regler for trafikken på grund af, at bestemmelserne i de forskellige lande udfærdiges på forskellige niveauer og ved forskellige organers foranstaltning.

4. Notat

De forskellige forslag der er fremkommet ved Nordisk Råds trafikikkerhedskonference i april 1970 og ved behandlingen af medlemsforslaget, er sammenstillet i det vedlagte notat (*se Bihang*).

5. Trafikudvalget

Der er efter at have deltaget i trafikikkerhedskonferencen i Stockholm i april 1970 og at have gennemgået det i anledning af medlemsforslaget indhentelede remismateriale udvalgets bestemte opfattelse, at det er påkrævet, at der fra samfundets side gøres en meget betydelig indsats i arbejdet for færdselssikkerheden, at denne indsats med stor fordel kan gøres ved samarbejde mellem de nordiske lande, og at man herved står over for en opgave af stærkt hastende karakter.

Udvalget er imidlertid klar over, at det første store skridt ved løsningen af denne opgave må bestå i et tværvidenskabeligt forskningsarbejde, hvorved de mange problemer, der er rejst såvel på trafikikkerhedskonferencen som i medlemsforslaget og remismaterialet hertil, bliver taget i betragtning. Udvalget vil derfor foreslå, at regeringerne så snart som muligt sætter et sådant forskningsarbejde i gang. Man skal herved henlede opmærksomheden på den mulighed, at Nordisk komité for trafikikkerhedsforskning, som allerede gennem flere års arbejde med de centrale problemstillinger på dette område har opbygget en betydelig erfaring, får til opgave at udføre eller koordinere det nødvendige forskningsarbejde.

Selv om iværksættelsen af større nye projekter til fremme af trafikikkerheden må afvente, at forskningsarbejdet eller dele heraf er tilendebragt, bør efter udvalgets opfattelse det arbejde, der er i gang på så mange områder, fortsættes og efter behov udvides. Også visse nye opgaver kan være egnede til at tage op uden at afvente resultatet af forskningen. Det forekommer således udvalget hensigtsmæssigt at tage det af Nordisk union for alkoholfri trafik fremsatte forslag om et nordisk trafikikkerhedsår op til nærmere overvejelse. Det synes at være en nærliggende tanke at lade arrangementerne i forbindelse hermed forestå af Nordisk trafikikkerhedskomité, som allerede har besluttet i anledning af den forestående fælles nordiske trafiklovgivning at iværksætte en større oplysningskampagne gennem de nationale organisationer, Rådet for Større Færdselssikkerhed i Danmark, Olycksfallsskyddet Talja i Finland, Trygg trafikk i Norge og Natio-

nalföreningen för trafiksäkerhetens främjande i Sverige. Såfremt arrangeringarna överlämnades af trafiksäkerhetsorganisationerna, bør disse gennem ekstra bevillinger have de nødvendige midler stillet til rådighed.

Under henvisning til det anførte indstiller udvalget,

1. at rådet i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at stille de fornødne ressourcer til rådighed til et udvidet trafiksikkerhedssamarbejde, der omfatter alle relevante sider af et sådant arbejde, og i belysning af forskningens nyeste resultater snarest at lade foretage en vurdering og prioritering af arbejdet med at skabe et mere sikkert trafikmiljø.

2. at rådet tager beretningen fra Nordisk komité for trafiksikkerhedsforskning til efterretning.

Stockholm, den 16. januar 1971

Magnus Andersen (A)   Kresten Damsgaard (V)   Veikko Hanhiova (K)

Allan Hernelius (m)   Svend Horn (S)   Martha Johannessen (A)

Magnus Kjartansson (Ab)   Aksel Larsen (SF)   Bror Lillqvist (Sd)

Sven Mellqvist (s)   Pekka Tarjanne (Lkp)

Formand

BIHANG

Förslag och synpunkter beträffande trafiksäkerhetsfrågor som framkommit vid Nordiska rådets trafiksäkerhetskonferens den 20—21 april 1970 och i remissyttrandet angående medlemsförslaget

(*Sammanfattning av byrådirektör Eric Hultén*)

Vid trafiksäkerhetskonferensen framkom ett stort antal synpunkter och uppslag, som utgör ett komplement till den omfattande debatten i varje land i denna viktiga fråga.

1. Professor Sune Lindström redovisade resultat från forskningsgruppen SCAFT vid Chalmers tekniska högskola i Göteborg. Samhällsplaneringen i stort bör enligt forskningsgruppen i högre grad inriktas på trafiksäkerheten. Detta kan ske bl. a. genom att minska onödig trafik, genom att överföra trafik från olycksbelastade trafikmedel till säkrare sådana, genom ett löne- och vinstsystem som ej lockar till hård körning, genom förenkling av trafikmiljön och genom separering av trafikslag med olika rytm och karaktär. I stadsområden borde gatusystemet utformas så att vissa gator anlitas för

genomgångstrafik, att bostadsgator göres till säckgator och att gatukorsningar utformas som T-kors. I förening med bättre utbildning, bättre övervakning och trafiksäkrare fordon ansåg forskningsgruppen att en förbättrad trafikmiljö kunde bidra till 50—80 procents minskning av trafikolyckorna. Vidare borde lagstifningen ändras så att man ej längre som nu är fallet lägger hela ansvaret på den enskilde trafikanten, medan samhället och bilindustrin i stor utsträckning undgår att ta sitt direkta ansvar för trafiksäkerheten. Ett genomförande av detta program skulle nödvändiggöra kraftigt ökade medel, vilka kunde anskaffas genom införande av en trafiksäkerhetskatt på fordon och drivmedel.

I Finland har Finlands stadsförbund tillsatt en kommission för att utreda stadsplaneringen och trafiksäkerheten. Kommissionen väntas komma med allmänna rekommendationer under 1971. I yttrande av Finlands stadsförbund anförs att statsmakternas stöd till trafikleder i städer och till förbättrad trafikmiljö bör förbindas med de intäkter som motorfordonsbeskattningen ger, då man endast härigenom kan garantera att stödet ökar i takt med den växande motortrafiken. Statens väginstitut framhåller om åtgärder för separering av trafiklagen att det är fråga om mycket stora investeringar och att verkan på trafiksäkerheten skulle bli märkbar först efter lång tid. Andra åtgärder bör därför prioriteras.

2. Vad beträffar åtgärder med avseende på fordonet tyder forskningsresultatet på att en obligatorisk fordonskontroll medför avsevärt lägre olycksfrekvens. På konferensen framfördes att en förbättring av fordonens säkerhetsegenskaper borde genomföras lagstifningsvägen. Vikten av enhetliga regler för fordonens tekniska egenskaper betonades liksom internationell typbesiktning av den typ som tillämpas inom EEC. Bilindustrin är i hög grad internationellt inriktad och arbetar med långa serier, vilket förutsätter att kontrollföreskrifterna är likartade i största möjliga antal länder. Betydelsen av en nordisk enhetlighet vad gäller bestämmelser och typbesiktning framhölls. Genom ett sådant nordiskt samarbete kunde möjligen påverkan utövas på den internationella bilindustrin att framställa säkrare bilar.

3. De nordiska länderna har olika system för hastighetsbegränsning och förordar olika hastighetsgränser.

Vid undersökningar i Sverige har man t. ex. kommit fram till att en hastighetsgräns på 90 km/tim. har en större positiv effekt på olycksfrekvensen än 110 km/tim. Den positiva effekten befanns vara störst vid bra väglag. I Finland har 1968 gjorts kortvariga försök med hastighetsbegränsningar på 90 och 110 km/tim. Man har där ej kunnat konstatera att 90 km/tim. ger ett lägre antal trafikolyckor. I Danmark har erfarenheterna av jämförande prov med olika hastighetsgränser varit likartade dem i Finland.

I medlemsförslaget A 299/t föreslås därför att man studerar varför så olika resultat nåtts vad beträffar värdet av hastighetsbegränsningar.

4. Betydelsen av en effektiv övervakning av trafiken, inte minst för hastighetsbegränsningarnas efterlevnad, betonades även. Det anfördes att trafikövervakningen borde anpassas bättre till trafikvolymens svängningar. En stor sannolikhet för att bli upptäckt torde ha större preventiv betydelse för trafikbeteendet än bestraffningens hårdhet. Man hade t. ex. i Finland konstaterat att personliga varningsbrev om den överträdelse som förorsakat varningen givit resultat. Efter upprepade trafikförseelser kallades körkortsinnehavaren till samtal med en särskilt utbildad tjänsteman. Detta förfaringssätt har visat sig ha både förseelse- och olycksnedsättande effekt och

man trodde att indragning av körkort skulle kunna begränsas till jämförelsevis få fall med särskilt dålig prognos.

5. Den s. k. mänskliga faktorn ägnades stor uppmärksamhet vid konferensen. Professor Gunnar Johansson hävdade att samhället bör konstruera ett system som kan ge säkerhet även för den mindre skickliga delen av trafikanterna och i de svagare faserna hos varje individ. Med utgångspunkt från kännedomen om människans begränsade och varierande prestationsförmåga är en stor del av trafikolyckorna ej att anse som olyckor i egentlig mening utan som en naturlig följd av att trafiksystemet ställer alltför höga krav på människan. Mer forskning erfordras på detta område, som har ett direkt samband med önskemålet om en förbättrad trafikmiljö (ovan punkt 1).

6. Vid konferensen framhölls att upplysnings- och utbildningsverksamheten måste vidgas och finna nya vägar att påverka trafikanterna, kanske främst dem som inte nås med de traditionella upplysningsbudskapen t. ex. genom skolor och förarutbildning. Vikten av de frivilliga trafiksäkerhetsorganisationernas arbete betonades. I ett remissyttrande har föreslagits att Nordiska rådet skall ta initiativet till ett nordiskt trafiksäkerhetsår, under vilket ett flertal samordnade åtgärder skulle genomföras i de nordiska länderna. Den intensiva trafikupplysning, som föregick övergången till högertrafik i Sverige, antages ha haft stor betydelse för den i stort sett smärtfria omläggningen. Behovet av systematiserad trafikutbildning liksom av enhetliga riktlinjer i hela Norden underströks.

7. Lagstiftningen om alkohol i trafiken är olikartad i de nordiska länderna. Olikheterna går tillbaka på skillnader i bedömningen av t. ex. den avhållande verkan en promillegräns har. En angelägen uppgift är att få till stånd största möjliga samordning av trafiksäkerhetslagstiftningen i de nordiska länderna. Alltmer har man kommit till insikt om att trafikfarlig påverkan sker även av andra berusande och bedövande medel än alkohol, t. ex. mediciner. Ökad upplysning om dessa risker behövs då trafikanterna endast i obetydlig grad synes vara medvetna om dem. Det ifrågasattes om inte läkare borde åläggas att i samband med utskrivning av recept ge patienterna orientering om medicinen i fråga är trafikfarlig.

8. Både vid konferensen och i remissmaterialet har framhållits betydelsen av utökad forskning för att klarlägga sambanden mellan alla de faktorer som påverkar trafiken. De nordiska länderna bör gemensamt utnyttja sina begränsade resurser och därför genomföra forskningsprojekt i samverkan, enas om fördelning och prioritering av forskningsobjekt, gemensamt söka värdera resultatet av företagna undersökningar och prov m. m. Nordiska kommittén för trafiksäkerhetsforskning svarar för närvarande för samordnade aktioner på detta område. Motororganisationernas samarbetsdelegation har föreslagit inrättande av ett gemensamt nordiskt forskningsinstitut för genomförande av sådana åtgärder.

Den 25 januari 1971

BILAGA 3**I efterhand inkomna yttranden****F i n l a n d****Undervisningsministeriet¹:**

Undervisningsministeriet har i ärendet begärt skolstyrelsens yttrande vilket närslutes (*se nedan*).

I det ministeriet förenar sig om de i sagda yttrande framförda synpunkterna, konstaterar ministeriet därjämte att försåvitt fråga är om trafikundervisning i skolorna behandlas frågan i samband med Nordiska rådets rekommendation nr 14/1960 angående berörda ärende.

Helsingfors den 25 januari 1971

Heikki Hosia

Kanslichef

Matti Gustafson

Kultursekreterare

Skolstyrelsen¹:

Med anledning härav får skolstyrelsen värdsamt såsom sitt yttrande anföra att styrelsen finner det nordiska samarbetet i syfte att utveckla trafiksäkerheten synnerligen värdefullt.

Vad beträffar trafikundervisningen i skolorna finner skolstyrelsen det önskvärt att utväxling av informationer och eventuellt även annat samarbete kunde åstadkommas även på detta område av undervisningen.

Helsingfors den 29 oktober 1970

R. H. Oittinen

Generaldirektör

Urpo Hilska

Föredragande

¹ Yttrandet översatt från finska.

N o r g e

Sosialdepartementet:

Vi viser til vårt brev av 9. oktober 1970 om saken og kan nå meddele at Helsedirektoratet ikke har noen spesielle merknader til medlemsforslaget og at man ser det som en fordel at saken utredes på nordisk basis.

Oslo, 6. februar 1971

For sosialministeren

Ottar Lund

Kari Fyhn Terjesen

Medlemsförslag

om gemensamt införande av SI-systemet för måttenheter

i de nordiska länderna

(Väckt av Folke Björkman, Jørgen Jensen, Sture Palm och Ulf Sundqvist)

Såväl internationellt som nationellt har det länge rått en viss förbistring i fråga om måttenheter. Det har nämligen samtidigt förekommit flera olika enhetssystem, vilka ofta fått en nationell karaktär. Detta har fört med sig komplikationer och drabbar framför allt det internationella utbytet av kunskaper och produkter. Det har därför länge förelegat önskemål om ett enhetligt internationellt system för måttenheter.

För att främja detta syfte har framför allt genom Internationella byrån för mått och vikt (Bureau International des Poids et Mesures) bedrivits ett intensivt arbete. Byrån är ett mellanstatligt organ, som tillkommit inom ramen för 1875 års meterkonvention och som har till huvudsaklig uppgift att verka för det metriska systemets utbredning och förbättring.

Under försöken att skapa ett enda system för måttenheter har man kommit till den slutsatsen att ett system för måttenheter bör bygga på ett begränsat antal grundenheter. Efter ett omfattande arbete har Allmänna konferensen för mått och vikt (Conférence Générale des Poids et Mesures) beslutat att som grundenheter i ett internationellt måttssystem antaga meter för längd, kilogram för massa, sekund för tid, ampere för elektrisk ström, kelvin för termodynamisk temperatur och candela för ljusstyrka. En sjunde grundenhet mol för materielmängd väntas bli slutligt fastställd av CGPM i oktober 1971. Detta måttssystem benämns "Système Internationale d'Unités" med den internationellt gällande förkortningen "SI".

Det är här fråga om en internationellt sett viktig nydaneisc. Betydelsen av att på alla områden överallt i världen ett enhetligt måttssystem tillämpas kan icke överskattas.

Genom medverkan av den internationella standardiseringsorganisationen (ISO) har en ingående information lämnats om SI-systemet. SI finns redovisade i en serie rekommendationer från ISO (ISO/R31, part I—XII). Systemet torde numera tillämpas inom de grundläggande tekniska vetenskaperna och har under de senaste åren med vissa undantag införts i undervisningen. Man bör kunna räkna med att systemet inom de närmaste åren

kommer att vara tämligen allmänt accepterat i åtskilliga länder. Även i England kommer man i samband med att man går över till metersystemet att införa SI-systemet under första hälften av 1970-talet.

Frågan om SI-systemets införande har tidigare varit föremål för behandling inom Nordiska rådet. I en skrivelse den 7 september 1968 hemställde sålunda Nordisk VVS-Forbund att ett nordiskt arbetsutskott måste tillsättas med uppgift att få SI-systemet allmänt använt snarast möjligt. På förslag av rådets ekonomiska utskott beslöt Nordiska rådets presidium den 17 januari 1969 överlämna ifrågavarande skrivelse till regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige för beaktande vid deras arbete med rådets rekommendation nr 23/1968 angående standardisering (*se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 2243*).

Den 11 februari 1969 vände sig Nordiska kommittén för byggnadsbestämmelser (NKB) till Nordiska rådet och fäste rådets uppmärksamhet på behovet av en koordinering av tidpunkten för en officiell övergång till SI-systemet i de nordiska länderna. Beträffande denna framställning fann presidiet den 2 juni 1969 vidare åtgärd ej erforderlig då saken redan var anhängig hos regeringarna genom presidiets ovannämnda skrivelse (*se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 2271*).

I de meddelanden som lämnats från regeringarna till rådets adertonde session har saken emellertid ej berörts. Vid ekonomiska utskottets niomannakommittés möte i Stockholm den 17 augusti 1970 har hörts sakkunniga Härvid framkom bl. a. att inom ramen för Nordiska kommittén för byggnadsbestämmelser ett omfattande förberedelsearbete bedrivits för SI-systemets införande i de nordiska ländernas byggnormer. Även från representant för den mekaniska industrin uttalades vid detta tillfälle ett starkt önskemål om SI-systemets snara införande i Norden.

Av vad som förevarit i denna sak synes framgå att frågan knappast gäller om SI-systemet skall införas utan *när* detta skall ske.

Fördelarna med ett samtidigt nordiskt införande är vidare uppenbara. Större skillnader i fråga om tidpunkten för införandet skulle kunna skapa stora vanskligheter av väsentlig praktisk och ekonomisk innebörd. Sålunda är det ovannämnda förberedelsearbetet inom NKB byggt på antagandet om en samtidig anpassning av de nordiska ländernas byggnormer till systemet.

Enligt vår mening är det därför angeläget att man på gemensam nordisk basis i vederbörlig ordning beslutar om en generell övergång till måttenheter enligt SI-systemet. En sådan övergång torde kräva ändring och komplettering av lagstiftning, vari måttenheter av olika slag brukas. Hur lång tid det lagtekniska förberedelsearbetet kan kräva är svårt att säga. Tidpunkten för ikraftträdandet av en förordning om tillämpning av SI-systemet torde emellertid kunna sättas till i början eller mitten av 1970-talet, t. ex. 1 juli 1973. Beslutet torde böra fattas i god tid före ikraftträdandet så

att även erforderliga förberedelser i fråga om SI-systemets praktiska tillämpning medhinnas.

Under hänvisning till det anförda får vi hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige att i samarbete genomföra erforderlig ändring och komplettering av gällande lagstiftning i syfte att vid en och samma tidpunkt införa måttenheter enligt SI-systemet i de nordiska länderna.

Stockholm, Köbenhavn och Helsingfors den 15 september 1970

Folke Björkman (m)

Jørgen Jensen (KF)

Sture Palm (s)

Ulf Sundqvist (Sd)

*BILAGA 1***SI-systemet för måttenheter¹**

Såväl internationellt som nationellt har det länge rått en viss förbistring i fråga om enheter. Sålunda har kilogram (kg) ibland använts för massa och ibland för kraft. Energi har förutom i enheterna joule, erg m. fl. ofta angetts i kalorier. Effekt har ofta angetts i hästkrafter. För vetenskapliga ändamål har olika cgs-system (centimeter-gram-sekund-system) använts, bl. a. ett elektrostatiskt och ett elektromagnetiskt. Det har därför förelegat önskemål om ett enhetligt internationellt system för måttenheter. Ett sådant system, *Système International d'Unités*, SI-systemet, antogs år 1960 av det högsta internationella organet inom området, *Conférence Générale des Poids et Mesures*.

SI-systemet täcker med ett begränsat antal enheter fysikens och teknikens alla grenar. Detta har uppnåtts huvudsakligen genom urval ur tidigare system och med få ändringar i förhållande till vad som hittills ofta tillämpats. Samma enhet kan användas inom skilda områden. Således är energienheten densamma för såväl mekanisk som elektrisk och termisk energi. Beräkningar förenklas i flertalet fall genom att omvandlingsfaktorer mellan enheter i detta system ej fordras.

SI-systemet omfattar

dels SI-enheter, d. v. s. SI-systemets grundenheter och därav härledda enheter — tillsammans systemets samstämda enheter,

dels multipelenheter av samstämda enheter.

Att enheter är samstämda innebär att i storhelsekvationer inga omvandlingsfaktorer fordras.

SI-systemet är baserat på följande sju internationellt antagna grundenheter.

1 meter	för längd
1 kilogram	för massa
1 sekund	för tid
1 ampere	för elektrisk ström
1 grad Kelvin	för temperatur
1 candela	för ljusstyrka
1 mol	materiemängd

¹ *Utdrag ur svensk standard SIS 01 61 21.*

Tiopotensmultiplar kan anges med hjälp av särskilda prefix.

Exempel: 1 kilometer (1 km) = 1 000 meter, 1 ton (1 t) = 1 000 kilogram, 1 gram (1 g) = 10^{-3} kilogram (obs. kilogram är grundenhet i SI-systemet), 1 timme (1 h) = 3 600 sekunder, 1 kilometer per timme (1 km/h) = $1/3,6$ m/s

Tiopotensmultiplar av måttenheter anges med tabellens prefix

Tal faktor	Prefix		Exempel	
	Benämning	Beteckn.		
10^{12}	tera	T	1 terawattimme	1 TWh
10^9	giga	G	1 gigawatt	1 GW
10^6	mega	M	1 megavolt	1 MV
10^3	kilo	k	1 kilometer	1 km
10^2	hecto	h	1 hektogram	1 hg
10^1	deka	da	1 dekalumen	1 dalm
10^{-1}	deci	d	1 decibel	1 dB
10^{-2}	centi	c	1 centimeter	1 cm
10^{-3}	milli	m	1 milligram	1 mg
10^{-6}	mikro	μ	1 mikrometer	1 μ m
10^{-9}	nano	n	1 nanohenry	1 nH
10^{-12}	piko	p	1 pikofarad	1 pF
10^{-15}	femto	f	1 femtometer	1 fm
10^{-18}	atto	a	1 attosekund	1 as

Storheter och enheter

Storhet		SI-enhet			Multipelenheter (exempel)		
Benämning	Beteckning	Benämning	Beteckning	Definition	Benämning	Beteckning	Definition
Rumplan vinkel	α	radian	rad				
rymdvinkel	Ω	steradian	sr				
längd	l ¹⁾	meter	m		mikrometer	μm	
yta	A	kvadratmeter	m^2				
volym	V	kubikmeter	m^3		kubikdecimeter	dm^3	$1 \text{ l} = 1 \text{ dm}^3$ 2)
					liter	l	
Tid, rum-tid							
tid	t	sekund	s		timme	h	$1 \text{ h} = 3\,600 \text{ s}$
frekvens	f, ν ³⁾	hertz	Hz	$1 \text{ Hz} = 1 \text{ s}^{-1}$			
hastighet	v	meter per sekund	m/s		kilometer per timme	km/h	
acceleration	a	meter per sekund-två	m/s^2				
acceleration vid fritt fall	g	meter per sekund-två	m/s^2				
Massa, kraft							
massa	m	kilogram	kg		ton	t	$1 \text{ t} = 1\,000 \text{ kg}$
densitet (täthet)	ρ	kilogram per kubikmeter	kg/m^3		gram per kubikcentimeter	g/cm^3	
kraft	F	newton	N	$1 \text{ N} = 1 \text{ kg} \cdot \text{m/s}^2$	dyn	dyn	$1 \text{ dyn} = 10^{-5} \text{ N}$
kraftmoment	M	newtonmeter	Nm				
tryck	p	newton per kvadratmeter	N/m^2		bar	bar	$1 \text{ bar} = 10^5 \text{ N/m}^2$
Energi							
energi (arbete)	W ⁴⁾	joule	J	$1 \text{ J} = 1 \text{ Nm}$	erg	erg	$1 \text{ erg} = 10^{-7} \text{ J}$
effekt	P	watt	W	$1 \text{ W} = 1 \text{ Nm/s}$	kilowattimme	kWh	
Elektricitet och magnetism							
elektrisk ström	I	ampere	A				
elmängd (laddning)	Q	coulomb	C	$1 \text{ C} = 1 \text{ As}$			
elektrisk spänning	U	volt	V	$1 \text{ V} = 1 \text{ W/A}$			
magnetiskt flöde	Φ	weber	Wb	$1 \text{ Wb} = 1 \text{ Vs}$			
magnetisk flödestäthet	B	tesla	T	$1 \text{ T} = 1 \text{ Wb/m}^2$			
magnetiserande fältstyrka ⁵⁾	H	ampere per meter	A/m				
Värme							
absolut temperatur	T	grad Kelvin	$^{\circ}\text{K}$				
temperatur (över isens smältpunkt)	t, ϑ	grad Celsius	$^{\circ}\text{C}$				
temperaturskillnad	$\Delta T, \Delta t$	grad	deg ⁶⁾				
Ljus							
ljusstyrka	I	candela	cd				
ljusflöde	Φ	lumen	lm	$1 \text{ lm} = 1 \text{ cd} \cdot \text{sr}$			
belysning (illuminans)	E	lux	lx	$1 \text{ lx} = 1 \text{ lm/m}^2$			

I tabellen har följande grekiska bokstäver använts: α alfa, Ω stort omega, ν ny, ρ ro, Φ stort fi, ϑ teta (alla kursiva) samt μ my och Δ stort delta (båda raka).

1) l gäller det allmänna fallet. För längd av visst slag t.ex. höjd och radie, används andra beteckningar.

2) $1 \text{ l} = 1 \text{ dm}^3$ enligt Conférence Générale des Poids et Mesures 1964, tolfte konferensen. Tidigare angav Comité International des Poids et Mesures 1 liter till 1,000 028 dm^3 . I de fall skillnaden mellan 1 liter enligt äldre och nyare definition är av betydelse bör namnet liter och beteckningen l undvikas.

3) Inom eltekniken används endast beteckningen f för frekvens.

4) För energi av visst slag används andra beteckningar.

5) Denna storhet kallas även magnetisk fältstyrka, vilken benämning emellertid förekommer även för den storhet som betecknas B . Som särskiljande benämningar används även B-vektor och H-vektor.

6) Även $^{\circ}\text{K}$ eller $^{\circ}\text{C}$ om förväxling med temperatur ej behöver befaras.

*BILAGA 2***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Handelsministeriet:**

Handelsministeriet kan, efter at sagen har været forelagt en række danske myndigheder og organisationer m. v. anbefalde, at de kompetente myndigheder i de nordiske lande i fællesskab overvejer, hvilke skridt der bør tages med henblik på en samtidig indførelse af S.I.-systemets måleenheder i de nordiske lande.

Der må i denne forbindelse lægges særlig vægt på, at der snarest mulig gives systematisk undervisning i systemets enheder og disses anvendelse ved de nordiske landes læreanstalter og i skolerne.

Ved gennemførelsen af fornødne lovændringer bør man foretrække den fremgangsmåde, at de relevante bestemmelser i lovgivningen formuleres ved henvisning til det af Centralkonferencen for Mål og Vægt definerede internationale enhedssystem, og at man ved den praktiske anvendelse benytter henvisninger til en national eller fællesnordisk standard, der følger den til enhver tid gældende ISO-rekommandation vedrørende S.I.-systemet. Herved opnås bl. a., at de relevante bestemmelser uden stadige ændringer i love eller bekendtgørelser fortsat holdes à jour med nye internationale vedtagelser om S.I.-systemet, og at de altid vil være udarbejdet i samarbejde med de kredse, der skal bruge måleenhederne.

Som vejledning ved den praktiske anvendelse af S.I.-systemet udgav ISO i juni 1969 en rekommandation, ISO/R 1000, indeholdende regler for brugen af S.I.-systemets enheder og et udvalg af decimale over- og underenheder af disse. Dokumentet vil allerede i løbet af 1971 blive taget op til revision for at kunne tage den seneste udvikling af systemet i betragtning. Denne udvikling hidføres af beslutninger, som træffes af Comité International des Poids et Mésures, og som supplerer det af Conférence Générale des Poids et Mésures definerede internationale enhedssystem uden at ændre systemets principper.

Fra dansk side vil man på denne baggrund være rede til at deltage i det af medlemsforslaget anbefalede nordiske samarbejde.

København, den 23. november 1970

P. m. v.

E. b.

Age Andersen

Akademiet for de tekniske videnskaber (ATV):

— — — skal akademiet herved meddele, at man ikke finder det relevant at fremsætte en udtalelse, idet sagen falder uden for de områder, akademiet beskæftiger sig med.

København, den 25. november 1970

Bjerre Lavesen

Akademisekretær

Dansk Ingeniørforening:

— — — kan vi besvare med, at Dansk Ingeniørforening ingen kritiske bemærkninger har til den besvarelse, som er foreslået af Dansk Standardiseringsråd og Justérvæsenet.

Sagen har været til udtalelse i foreningens normorganisation og i fagudvalget, og begge steder var man positivt indstillet til forslaget, hvorfor Dansk Ingeniørforening kan medgive forslaget sin anbefaling. Men det ligger i sagens natur, at der kunne tænkes at være dele af vor medlemskreds, som har en kritisk holdning til sagen, uden at dette er kommet til foreningens hovedledelses kundskab.

København, den 12. november 1970

Niels Fosdal

Formand

Bjørn Andersen

Generalsekretær

F i n l a n d**Lantbruksministeriet:**

Lagstiftningen i Finland rörande måttenheter grundar sig redan på SI-systemet och ställer därför inga hinder i vägen för förverkligande av förslaget. Närmast är det nu frågan om att få olika industrikretsar med för att förbereda ett samtidigt införande av systemet i praktiken.

Helsingfors i december 1970

Nestori Kaasalainen

Minister

Holger Mauria

Föredragande

Handels- och industriministeriet:

Handels- och industriministeriet anser Nordiska rådets rekommendation viktig och understöder den, enligt vilken regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige skulle ändra och komplettera gällande lagstiftning i ämnet sålunda, att SI-systemet för måttenheter införes i alla nordiska länderna samtidigt och så snart som möjligt.

Helsingfors den 30 november 1970

Kalervo Haapasalo

Handels- och industriminister

Pekka Malinen

Byråchef

Patent- och registerstyrelsen:

I de enhetliga nordiska bestämmelser som föreskrivits i fråga om patentansökans avfattande och dess handläggning i resp. patentverk, återfinnes följande regel (2 § 5 punkten i patentbestämmelserna) beträffande mått- och viktenheter:

Mått- och viktenheter skall anges enligt det metriska systemet, temperatur i Celsius-grader, såvida icke andra måttenheter i de nordiska länderna vanligen brukas inom tekniken.

Detta innebär att det på vissa tekniska områden (bl. a. i träförädlingsindustrin) där man fram till våra dagar använt icke-metriskt system, har varit tillåtet att i patentansökningar använda enheter tillhörande sådant system. I alla andra fall bör patentsökande, även utländska sökande vilka utgör en majoritet på tre fjärdedelar av alla sökande, använda mått- och viktenheter enligt det metriska systemet. Likaså bör man t. ex. på elteknikens område använda med internationell praxis förenliga, här i landet allmänt brukliga enheter.

Regeln ovan harmonierar med den europeiska konventionen (European Convention relating to the Formalities Required for Patent Applications) rörande formaliteter vid ingivandet av patentansökningar. Denna konvention tillkom i Europarådets krets och den har ratificerats bl. a. av Danmark, Norge och Sverige. Finland har förbundit sig att efterkomma reglerna i konventionen. Om måttenheter ingår där följande regel (Article 5 f):

Units of weights and measures are in accordance with the metric system, temperatures in degrees centigrade, and density as specific gravity: for electrical units the rules agreed by international practice are observed and for chemical formulæ the symbols, atomic weights and molecular formulæ in general use in the country in which the application is made are employed.

För närvarande pågår en revision av reglerna i konventionen som utförs inom WIPO (World Intellectual Property Organisation). Såvida ett infö-

rande av SI-systemet kräver att kompletterande regler införs i texten i sagda konvention, kommer enligt patent- och registerstyrelsens åsikt kompletteringen att ombesörjas av den kommitté som i WIPO:s regi förbereder den nya konventionstexten. När den nya konventionen ratificerats av de nordiska länderna kommer bestämmelserna däri samtidigt att införas i den nordiska patentlagstiftningen.

Tillfogas må att konventionstexten i det nya internationella PCT-systemet (Patent Cooperation Treaty) — konventionen har ännu inte försatts i kraft men den har undertecknats av alla de nordiska länderna — beträffande måttenheter innehåller följande regler (Rule 10):

10.1 Terminology and Signs

(a) Units of weights and measures shall be expressed in terms of the metric system, or also expressed in such terms if first expressed in terms of a different system.

(b) Temperatures shall be expressed in degrees centigrade, or also expressed in degrees centigrade if first expressed in a different manner.

(c) Density shall be expressed in metric units.

(d) For indications of heat, energy, light, sound and magnetism, as well as for mathematical formulae and electrical units, the rules of international practice shall be observed; for chemical formulae, the symbols, atomic weights, and molecular formulae, in general use, shall be employed.

(e) In general, only such technical terms, signs and symbols should be used as are generally accepted in the art.

(f) When the international application or its translation is in English or Japanese, the beginning of any decimal fraction shall be marked by a period, whereas, when the international application or its translation is in a language other than English or Japanese, it shall be marked by a comma.

10.2 Consistency

The terminology and the signs shall be consistent throughout the international application.

Såvida övergången till SI-systemet kräver ändringar i PCT:s regler om måttenheter, kommer denna revision enligt patent- och registerstyrelsens åsikt att utföras innan PCT träder i kraft, vilket torde ske tidigast år 1975.

Patent- och registerstyrelsen konstaterar med stor tillfredsställelse att SI-systemet för måttenheter etablerats och hoppas att det så snart det blir möjligt kommer att införas av patentverken i alla de nordiska länderna. Av det anförda torde emellertid framgå att SI-systemet på patentområdet kommer före det att godtagas i vidare internationella kretsar.

Helsingfors den 26 november 1970

Erkki Tuuli

Generaldirektör

Reino Koristo

Avdelningschef

Tekniska högskolan har i skrivelse den 30 november 1970 förklarat sig instämma i professor Henrik Ryti, Tekniska högskolan, utlåtande i anledning av medlemsförslaget (se nedan).

Tekniska högskolan, professor Henrik Ryti:

Tekniska högskolan anser att införandet av SI betyder en stor fördel speciellt för den tekniska undervisningen och önskar att statsmakterna må vidtaga åtgärder för ett snabbt införande av SI.

Genom användning av SI strävar man främst till två mål:

1. Användningen av ett samstämt enhetssystem (baserat på ett fåtal grundenheter), vilket SI är, eliminerar behovet av mätelsekvationer genom att göra dem identiska med motsvarande storhetsekvationer.

Detta minskar den behövliga texten i läroböcker och därmed också del erforderliga mentala arbetet vid studium.

Storhetsekvationer kunna som sådana användas även för numeriska beräkningar, då enheten av resultatet hör till samma system och är alltså känd.

Storhetsekvationerna (i vilka symbolerna betyda storheter med måttetal och enhet) äro oberoende av enheter. Vid deras härledning och behandling behöver man alltså inte beakta enheterna och dessa behöver inte anges i samband med ekvationen. Detta underlättar avsevärt behandlingen av ekvationer och minskar erforderligt textutrymme.

2. Standardisering av enheter eliminerar omräkningar och främjar därmed informationsutbytet vid angivning av numeriska data rörande maskiner, apparater, material o. dyl.

Punkt 2 omvandlas från nackdel till fördel först då SI mera allmänt har kommit till användning och tills vidare har den fördröjt införandet av SI. Fördelarna under punkt 1 äro emellertid så stora, att cirka hälften av de nordiska maskinprofessorerna trots ovannämnda nackdel har tagit SI i bruk vid undervisningen. T. ex. i Finland har SI varit i bruk vid undervisningen i värmeteknik och maskinlära sedan 1956 och största delen av Finlands maskiningenjörer har därmed fått övning i dess användning. Vid elektrotekniska avdelningen har naturligtvis SI varit ännu längre i bruk.

Den i förslaget nämnda fristen till juli 1973 för införandet av SI i byggnormer och andra officiella bestämmelser torde vara lämplig men för undervisningen är ett så långt dröjsmål inte motiverat. Hösten 1971 torde vara en passande tidpunkt för införandet av SI i undervisningen.

Otnäs i november 1970

Henrik Ryti

Finlands industriförbund¹:

Lagstiftningen rörande denna fråga förnyades för Finlands del år 1965 utgående från SI-systemet. Den internationella organisationen för handläggning av lagstadgade måttenheter OIML bereder för närvarande ett förslag till modell för nationella lagtexter. Organisationen torde slutföra sitt arbete inom två—tre år. Finland liksom också de övriga nordiska länderna deltar i OIML:s arbete.

Enligt Industriförbundets uppfattning vore det att rekommendera, att de olika nordiska länderna vid en och samma tidpunkt skulle införa SI-systemet först efter det att OIML avgivit sitt eget förslag.

Helsingfors 24 november 1970

Finlands industriförbund

Sakari T. Lehto

Finlands standardiseringsförbund har i skrivelse den 7 december 1970 förklarat sig icke ha någonting att anföra i anledning av medlemsförslaget.

N o r g e**Kommunal- og arbeidsdepartementet:**

Som det framgår av medlemsforslaget påpekte Nordisk komité for bygningsbestemmelser, NKB, i februar 1969 i et brev til Nordisk Råd behovet for samtidig overgang til SI-enheter i de nordiske land.

NKB har siden arbeidet videre med dette og blant annet utarbeidet en rapport om bruk av SI-enheter i byggebransjen. Rapporten vil bli utgitt som NKB-skrift i begynnelsen av 1971. NKB vedtok nylig å anbefale at reningslinjene i rapporten følges i alle nordiske byggeforskrifter, og på møte i København 26. og 27. november i år vil man behandle spørsmålet om tidsmessig samordning.

Formelt gjelder NKB:s anbefalinger bare byggeforskrifter, men på grunn av disse forskrifters sentrale stilling i byggebransjen og NKB:s nære samarbeid med andre organisasjoner på byggeområdet, vil NKB:s anbefalinger virke styrende på bransjen som helhet. Som eksempel på dette kan nevnes at i det forslag til nye regler for måling av skurlast som Landbruksdepartementet har utarbeidet i medhold av lov av 4. juni 1965 om måling av skogsvirke og skurlast, er det brukt de SI-enheter som er anbefalt av NKB.

Kommunaldepartementet mener derfor at man i byggebransjen allerede er i ferd med å gjennomføre en slik samordnet innføring av SI-enheter som

¹ Yltrandet översatt från finska.

nevnt i forslaget til Nordisk Råd. Departementet vil se det som en fordel om en tilsvarende samordning ble gjennomført også når det gjelder lover og forskrifter utenfor byggeområdet. Det finnes ingen skarpe grenser mellom forskjellige bransjer og den overgang til SI-enheter som nå gjennomføres i byggebransjen bør derfor følges opp innenfor andre bransjer.

Oslo, 24. november 1970

Etter fullmakt

E. Schulze

Johan L. Ditlefsen

Departementet for industri og håndverk har i skrivelse den 24 november 1970 forklarat sig icke ha något att anföra i anledning av medlemsförslaget.

Departementet for handel og skipsfart:

Forslaget har herfra vært forelagt til uttalelse for Industridepartementet (*se ovan*), Kirke- og undervisningsdepartementet, Kommunal- og arbeidsdepartementet (*se ovan*), Norges industriforbund, Norges handelsstands forbund, Norges standardiseringsforbund og Justeringsdirektøren (*se ovan*).

Uttalelse er mottatt fra alle, unntatt Kirke- og undervisningsdepartementet. Disse uttalelser følger vedlagt. Eventuelle ytterligere uttalelser vil bli ettersendt.

Handelsdepartementet vil for sitt vedkommende gi sin til slutning til bestrebelsene med sikte på å få innført SI-systemet for måleenheter i de nordiske land.

Oslo, 28. november 1970

Etter fullmakt

Per Glad

Aage Barfoed

Industriforbundets servicekontor:

— — — kan vi meddele at vi har informert våre medlemmer om forslaget til felles innføring av SI-systemet for måleenheter i de nordiske land, og vi har likeledes oppfordret medlemmene til å kommentere forslaget snarest.

Vi har inntil idag ikke mottatt noen uttalelse fra medlemshold, og siden vi gjorde oppmerksom på at dette måtte skje innen den 23. november 1970, må vi kunne gå ut fra at våre medlemmer iallfall ikke har noe spesielt imot ovennevnte forslag.

Oslo, 25. november 1970

Finn Torgersen

Norges standardiseringsforbund:

I likhet med standardiseringsorganisasjonene i Danmark, Finland og Sverige, har NSF nedsatt en komité for å utarbeide standarder for bruk av SI-enheter. De nordiske komitéene arbeider i nær kontakt med hverandre, og alle baserer sine standarder på rekommendasjoner utgitt av den internasjonale standardiseringsorganisasjon ISO.

NSF har nylig lagt frem til offentlig kritikk med kritikkfrist 10. januar 1971:

Meddelelse fra NSF nr. 443

Forslag til Norsk standard F 1024

Regler for bruk av det internasjonale system for enheter (SI).

Forslaget gir det nødvendige grunnlag for bruk av SI-enheter.

NSF:s standardiseringskomité for tekniske og fysikalske enheter har utgitt vedlagte standarder som angir navn og symboler for fysiske størrelser og de tilhørende SI-enheter:

NS 1020 Del 1 (1970) Rom og tid

NS 1020 Del 2 (1970) Periodiske fenomener

NS 1020 Del 3 (1970) Mekanikk

NS 1020 Del 4 (1970) Varmelære

NS 1020 Del 5 (1970) Elektrisitet og magnetisme

NS 1020 Del 7 (1970) Akustikk

NS 1020 Del 8 (1969) Fysikalsk kjemi og molekylfysikk

SI-enheter brukes allerede i utstrakt grad i skoleverket, og Gymnasrådet har i sirkulære nr. 6-1966 og 63-1968 understreket dette. Fra sistnevnte siteres:

Gymnasrådet — — — vil understreke at de symboler og enheter som er vedtatt av Norges standardiseringsforbund må brukes fra første stund i gymnasundervisningen.

På departementets forespørsel vil Norges standardiseringsforbund uttale seg for at de nordiske land innfører SI-enhetene samtidig. I Norge må det utarbeides en lov om målenheter til erstatning av den eksisterende lov av 31. oktober 1946. Den nye loven bør gis en så fleksibel formulering at myn-

digheter, skolevesen og næringsliv ved hjelp av Norsk Standard til enhver tid kan bli holdt à jour med nye internasjonale vedtak som fattes av Generalkonferansen for mål og vekt (CGPM) om Den internasjonale komité for mål og vekt (CIPM).

Til informasjon oversendes en redegjørelse om innføring av SI-enheter.

Oslo, 19. november 1970

Norges standardiseringsforbund

Gudbrand Jenssen

Adm. direktør

Det norske justervesen, Justerdirektøren:

Nåværende kapittel I i Lov om mål og vekt av 31. oktober 1946, som omhandler enheter, svarer med hensyn til definisjoner av enhetene ikke lenger til internasjonale vedtak. Ved en eventuell overgang til SI er det selvsagt ikke på tale å forlate meteren og kilogrammet, men dog foreslått en viss restriktiv bruk av alle de mulige multipler og undermultipler av disse enheter, og ikke helt overensstemmende med det som nåværende lov om mål og vekt angir. En innføring av SI-enhetene medfører derfor ikke noen fundamental forandring. SI (Système International d'unités) er en naturlig videreføring av "metersystemet", supplert med de grunnleggende og de avledede enheter som man i det praktiske liv — inkludert teknikk og forskning — trenger som standardisert system av enheter. I mange andre land som nylig har revidert sin lovgivning på dette område inntar SI-enheter en sentral plass (også i engelsk lovgivning). Denne utvidelse av "metersystemet" har foregått i hele den siste menneskealder, men som internasjonale vedtak er utviklingen gått raskt særlig siden 1960, og de internasjonale vedtak som gjenstår å gjøre med "système international d'unités" ventes å skje i 1971 på kommende internasjonale generalkonferanse for mål og vekt, dette gjelder dog særlig en siste finpussing.

Såfremt et nordisk vedtak om samtidighet og om ensartethet i lovgivningen ikke medfører at en norsk revisjon av lovgivningen på dette felt blir vesentlig forsinket, vil justerdirektøren på det sterkeste anbefale at medlemsforslag A 301/e støttes fra norsk side. Det er selvsagt at det i dette medlemsforslag er ment at ikke bare enhetene i selve SI-systemet skal være lovlige, men at også de tilleggsenheter som Comité International des Poids et Mesures anerkjenner som brukbare ved siden av SI-enhetene, skal være lovlige enheter. Som enheter som ikke regnes som enheter tilhørende SI-systemet, skal her nevnes f. eks. tonn, liter, minutt, time, døgn, uke, måned, år, grad celsius. De må ikke utelukkes ved en ny lov.

Men en ny norsk lov om måle-enheter bør snarest mulig se dagens lys, ikke bare fordi norsk teknisk virksomhet trenger den nå, men fordi man trenger å trene skoleungdom i det som blir framtidens enheter, og fordi innføringen av SI-enheter (med det eventuelle fåtall av tilleggsenheter) som obligatoriske enheter betyr en effektiv rasjonalisering også av skolearbeidet. Med "skole" menes her så vel grunnskole som videregående skole av hvilken som helst art (unntatt er selvsagt grunnleggende forskning som ikke bør underkastes en standardisering og i mange tilfeller ikke kan standardiseres med hensyn på slike hjelpemidler som målenhetene er). I likhet med hva som skjer i andre land, bør lovgivningen om måleenheter være obligatorisk for skoleundervisningen — så langsiktige virkninger som undervisningen har — og enhetsvalg ikke overlates til den enkelte lærer eller institusjon.

Med hensyn til det forberedende arbeid som et norsk lovvedtak om måleenheter nødvendigvis vil medføre, så er det å si at Standardiseringsforbundet i en årrekke har hatt en ekspertgruppe (teknisk komité nr. 19) til å utarbeide norske standarder på dette område — standarder som er forelagt norsk offentlighet for kritikk før utgivelsen. Ut over dette at der eksisterer en norsk standard har dog meldt seg et behov for å få lovfestet hvilke enheter som skal brukes — desto mere påtrengende som den eksisterende lov om mål og vekt på dette felt må anses som totalt foreldet, og derfor nå oppfattes som gal.

Med hensyn til hvilken form en ny norsk lov om måleenheter skal få — om den skal gå i detaljer med hensyn til de enkelte enheter, eller for en med hensyn til fremtidig utvikling mere fleksibel form uten å miste noe av sin legale kraft, må overveies av dertil kyndige fagfolk. For det er klart at der kan oppstå tvister som må avgjøres av norsk rett. Dette nevnes her på bakgrunn av at justerdirektøren som medlem av foran nevnte tekniske komité 19 er blitt gjort kjent med dansk utkast til svar (*här ej tryckt*). Man bør vel ikke glemme dette med rettsgyldigheten. Det er jo kanskje mulig å utforme en slik lov så den beholder den fleksibilitet som er nødvendig, uten å tape i kraft.

En avgjort fordel med et fellesnordisk vedtak (eller lov), er at man kan sikre seg mot at de forskjellige norske departementer utarbeider utkast til lover, som på dette felt med enheter som ofte anses som biting, er i strid med hinannen. Bare for her å konkretisere at de samme nedbrytende krefter eksisterer i dag, som man i århundrer kan ha vært vitne til som virksomme, skal nevnes at det passer seg dårlig i 1970 å innføre i et lovutkast et forslag om en særnorsk lengdeenhet lik halvmeteren. Det skal tilføyes at det ikke var Handelsdepartementets forslag.

Oslo, 5. november 1970

Sture Koch

Norges handelsstands forbund:

Mulige forskjeller i de enkelte nordiske lands systemer for måleenheter skaper — såvidt vi har kjennskap til — ikke særlige vanskeligheter. Hvorvidt vårt land bør innføre SI-systemet, og når dette eventuelt bør skje, må derfor avgjøres også under hensyn til utviklingen i de øvrige land vi har handelsforbindelser med. Såvidt vi har kjennskap til har intet land ennå innført SI-systemet. Vi kan derfor ikke se at det skulle by på fordeler om de nordiske land nu innfører nevnte system.

Vi er imidlertid fullt ut enig i at man på lengre sikt må arbeide for et verdensomfattende enhetlig system for måleenheter.

Oslo, 18. november 1970

Norges handelsstands forbund

Herman Scheel

Adm. direktør

Stein Graham

Konsulent

S v e r i g e**Statens planverk:**

Planverket tillstyrker forslaget. Samtidig understryker verket angelägenheten av att förslaget genomförs, så att en officiell övergång till det nya systemet för måttenheter (SI) sker vid en gemensam tidpunkt i de nordiska länderna, lämpligen under år 1973.

Beträffande det i förslaget nämnda förberedelsearbetet, som bedrivits inom planverket genom medverkan av Nordiska kommittén för byggbestämmelser i fråga om SI-systemets införande i de nordiska ländernas byggnormer, kan nämnas att regler för tillämpning av SI-enheter har utarbetats. Dessa regler kommer att publiceras i NKB:s skriftserie under innevarande år. På basis av denna skrift kommer en del frågor om den praktiska tillämpningen av SI-enheterna i byggnormer m. m. att klarläggas. Vidare förbereds erforderlig information till berörda parter.

Stockholm den 26 oktober 1970

Lennart Holm

Gunnar Essunger

Mynt- och justeringsverket:

I skrivelse den 24 november 1960 till Kungl. Maj:t hemställde mynt- och justeringsverket att åt en särskild utredning måtte uppdragas bl. a. att upp-

rätta förslag till lagstiftning om enheter enligt Systeme International d'Unité (SI).

Genom Kungl. Maj:ts beslut den 28 juni 1962 bemyndigades chefen för finansdepartementet att tillkalla utredningsmän med uppdrag att verkställa översyn av gällande lagstiftning rörande metrologiska enheter m. m.

Utredningen om metrologiska enheter har avlämnat ett betänkande kallat "Måttenheter", (SOU 1965: 5), där utredningen föreslagit att SI skall läggas till grund för en lagstiftning om måttenheter. Utredningen ansåg att SI:s sex grundenheter bör lagfästas men att det inte är nödvändigt eller lämpligt att i en lagstiftning medtaga alla enheter i systemet. Betänkandet har remissbehandlats och därvid har förslaget tillstyrkts av bl. a. mynt- och justeringsverket. Betänkandet har dock inte föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Genom den starka ställning som SI fått även i internationell och svensk standard är det såväl naturligt som angeläget att i olika lagstiftningar förekommande måttenheter anges som SI-enheter. Det kan noteras att detta i fråga om motorfordonstrafik innebär att motoreffekt skall anges i watt och fordonshastighet i meter per sekund. I fråga om sjötrafik skall distanser inte anges i distansminuter (sjömil, nautiska mil) och hastighet inte i knop. Dessa exempel har nämnts för att visa vilka för allmänheten rent praktiska konsekvenser ett införande av SI kommer att få.

Beträffande användandet av SI utanför av måttlagstiftning reglerade områden torde det med svensk lagstiftningspraxis inte vara aktuellt att föreskriva en användning av SI. Här bör i stället standardiseringsorganisationernas arbete kunna medföra samma resultat som en lagstiftning. Det hade emellertid varit värdefullt om SI hade fått en svensk officiell sanktion genom att förslaget av utredningen om metrologiska enheter att lagfästa SI:s grundenheter hade medfört en lagstiftning i någon form.

Mynt- och justeringsverket anser sålunda att SI bör inarbetas i svensk lagstiftning men det torde inte vara nödvändigt att göra detta vid en och samma tidpunkt inom alla lagstiftningsområden och givetvis inte heller vid en bestämd tidpunkt för hela Norden. I fråga om sådana industriella och vetenskapliga områden där någon lagstiftning för närvarande inte finns beträffande måttenheter anser verket det inte vara påkallat att införa särskild lagstiftning. Arbetet inom standardiseringsorganisationerna kan här förväntas medföra samma resultat som en lagstiftning.

Stockholm i november 1970

Mynt- och justeringsverket

B. Ulfot

Karl F. Laurell

Universitetskanslersämbetet hänvisar i skrivelse den 23 november 1970 till yttranden från rektorsämbetena vid tekniska högskolan i Stockholm och Chalmers tekniska högskola av den 20 november 1970 respektive den 29 oktober 1970 (se nedan).

Styrelsen för teknisk utveckling:

Styrelsen välkomnar detta initiativ. Den delar förslagsställarnas uppfattning om behovet av ett gemensamt, internationellt, praktiskt måttssystem och likaså deras uppfattning att SI-systemet är det system, som då kommer i fråga. Det är angeläget att de nordiska länderna klart tar ståndpunkt och att även praktiska åtgärder samtidigt vidtas i samråd i syfte att systemet skall tillämpas i den omfattning så är möjligt och lämpligt av hänsyn till den internationella utvecklingen inom olika branscher av industri, handel, samfärdsel etc.

Det kan vara lämpligt att fästa uppmärksamheten på några förhållanden av intresse i sammanhanget.

1. En ändring och komplettering av gällande svensk lag om mått och vikt från år 1934 har redan år 1965 föreslagits av utredningen om metrologiska enheter (SOU 1965: 5 Måttenheter). Denna utredning har även föreslagit en förordning och en kungörelse om måttenheter. Förslaget har dock inte föranlett någon åtgärd. Utredningen som tillsattes 1962 väntas avge sitt slutbetänkande 1970.

Lagförslaget från år 1965 bygger på SI-systemet, men skulle genomfört medföra ringa skyldighet att använda SI-systemet. Denna skyldighet har enbart anknytning till bestämmelserna om justering och märkning av vissa mätdon i allmänna handeln. Den föreslagna förordningens paragraf 4 lyder: "Där på grund av handelsbruk eller annan sedvänja andra enheter äro vedertagna, må dessa användas."

Det är ej utsagt att föreliggande medlemsförslag till Nordiska rådet syftar till mera pådrivande lagbestämmelser.

2. Trots att svensk lagstiftning härom saknas har SI-systemet redan viss status i Sverige. Bl. a. kan noteras, att gällande svensk standard beträffande storheter och måttenheter från år 1965 och 1968 bygger på SI-systemet och ansluter sig till internationell standard ISO/R 31. En ny, kompletterad version av denna svenska standard torde utkomma i början av år 1971. Svensk standard utgör dock inte någon föreskrift utan kan närmast uppfattas som en rekommendation.

SI-systemet används i viss omfattning i Sverige inom undervisning, forskning, industri, förvaltning och handel. Vissa måttenheter och vissa branscher visar dock en eftersläpning, varför åtgärder erfordras.

3. Eftersom SI-systemet är stätt i utveckling är det lämpligt att förutse hur ändringar och kompletteringar skall genomföras.

Ett fortsatt nordiskt samarbete i fråga om måttsystemets utveckling och införande bör förutses och bör vidgas att omfatta samgående i fråga om bearbetning av andra allmänna metrologiska spørsmål, normaler, kalibreringstjänst etc. Samarbetet skulle underlättas om varje land hade en enda instans med nationella samordningsansvar för allmänna metrologiska frågor som kunde utgöra kontaktinstans internordiskt (och internationellt). I detta sammanhang bör för svenskt vidkommande uppmärksammas det förslag om inrättande av ett mätcentrum, som framförts av 1969 års utredning för samordnad forskning (industridepartementet I-stencil 1970: 2, kapitel 8). Ett gemensamt nordiskt metrologiskt institut bör även övervägas.

Stockholm den 23 november 1970

Styrelsen för teknisk utveckling

Martin Fehrm

Sigvard Tomner

Tekniska högskolan i Stockholm, rektorsämbetet, sektion F, sektionen för arkitektur och sektionen för lantmåteri har i skrivelser den 20 november 1970, 6 november 1970, 29 oktober 1970 respektive den 11 november 1970 förklarat sig tillstyrka medlemsförslaget.

Chalmers tekniska högskola, rektorsämbetet:

Fakultetens utbildningsnämnd vid högskolan beslöt den 8 maj 1967 rekommendera att SI-systemet användes i undervisningen, och detta har successivt införts i allt större omfattning. I vissa tillämpade ämnen användes dock fortfarande vissa enheter från äldre system, t. ex. det tekniska systemets kraftenhet, på grund av förekomsten därav i tillgänglig facklitteratur. Avsteg från användningen av SI-enheter skall alltid motiveras för de studerande.

Rektorsämbetet instämmer i syftet med medlemsförslaget till Nordiska rådet och vill för sin del tillstyrka det förslag som där framförs, att införa måttenheter enligt SI-systemet i de nordiska länderna vid en och samma tidpunkt.

Göteborg den 29 oktober 1970

Nils Galén

Gunnar Brockman

Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA:)

Akademien tillstyrker förslaget och finner det angeläget att införandet sker snarast möjligt.

Den praktiska användningen av SI-systemet kräver allmän kännedom om sådana regler och råd som ger stadga och klarhet vid systemets tillämpande. Detta åstadkommes lämpligast genom att standardiseringsorganisationerna i varje land erhåller särskilda uppdrag att aktivt och på bred front informera allmänhet och berörda organ om SI-systemet i anslutning till införandet.

Akademien vill därför föreslå att en aktiv informations- och utbildningskampanj genomföres i anslutning till det officiella införandet av SI-systemet i de olika länderna.

Stockholm den 20 november 1970

Ingenjörsvetenskapsakademien

Sven Brohult

Sveriges standardiseringskommission:

I medlemsförslaget hemställs att lagstiftningsåtgärder vidtas, så att måttenheter enligt SI-systemet vid en och samma tidpunkt kan införas i de nordiska länderna. SIS vill i detta sammanhang hänvisa till det betänkande avseende måttenheter (SOU 1965:5) som avlämnades av utredningen om metrologiska enheter. I detta betänkande, som ännu ej föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd, föreslås att de sex grundenheterna i SI-systemet bör lagfästas, men att det inte är nödvändigt eller lämpligt att i en lagstiftning medta alla enheter i systemet. SIS vill tillstyrka lagstiftning i samtliga nordiska länder enligt utredningens förslag.

Utöver lagstiftning är SIS positivt inställd till alla åtgärder som kan medverka till SI-systemets införande i de nordiska länderna och vill därvid särskilt peka på den roll de nordiska standardiseringsorganen kan spela när det gäller dels att informera om och beskriva systemet, dels att underlätta dess praktiska tillämpning.

SIS har sedan 1963 en särskild standardkommitté för utveckling, redovisning och tillämpning av det internationella systemet SI. Ett stort antal svenska standarder gäller. För Nordiska rådets information bifogas den aktuella samlingen, här representerad av förslag till nya utgåvor (remiss T 264) samt SIS 01 61 21, SIS 01 62 11, SIS 01 41 11, SIS 01 60 11 och SIS 01 60 21 (*här ej tryckta*).

SIS har byggt sitt arbete på resultat från Conférence Générale des Poids et Mesures (CGPM), International Organization for Standardization (ISO) och på samarbete mellan de nordiska ländernas standardiseringsorgan. Några av ledamöterna i SIS måttenhetskommitté har regelbundet deltagit i CGPM:s konferenser och dess förberedande organ.

SI-systemet sådant det dokumenterats i ovannämnda standarder och även i en av ISO utgiven tillämpningsrekommendation, ISO/R 1000 — Rules for the use of units of the international system of units and a selection of the decimal multiples and sub-multiples of the SI units, består inte enbart av SI-enheter och multipler av dessa utan även av vissa erforderliga tilläggsenheter. De senare anses nödvändiga för att säkerställa en praktisk tillämpning av systemet.

Diskussionen om erforderliga tilläggsenheter har förts i olika organisationer. De mest betydelsefulla enheterna som accepterats är för tid: timme och minut, för vinkel: grad och för temperatur: grad Celsius.

De nordiska standardiseringsorganen har i sak helt lika uppfattning om vilka tilläggsenheter som skall ingå.

Införandet av SI-systemet kommer att innebära vissa förändringar, av vilka de mest betydelsefulla sker inom tekniken t. ex. genom användning av den nya kraftenheten Newton. Men även enheter av intresse för en bred allmänhet berörs t. ex. hästkraft som ersätts med kilowatt som mått för motoreffekt.

SIS önskar tillsammans med de övriga nordiska standardiseringsorganen arbeta för ett tids- och metodmässigt samordnat införande av de nya rationella måttenheterna. En samordnad aktion i avsikt att i varje land få fram övergångsbestämmelser och tillämpningsregler är nödvändig. Grupper som berörs av övergången är allmänhet, undervisningsanstalter, statliga verk och företag, industrier och näringsliv i övrigt.

På undervisningsområdet har skolöverstyrelsen fattat vissa principbeslut, vilka dock torde behöva konkretiseras och aktualiseras. Vissa statliga verk och organ förbereder eller har påbörjat övergång, t. ex. televerket och försvaret. Inom industrin har flera företag fattat övergångsbeslut, medan andra åter vänt sig till SIS med begäran om vägledning avseende hur och när en övergång skall ske.

SIS önskar sammanfatta situationen enligt följande:

1 SI jämte ett fåtal tilläggsenheter bör tillämpas och förslaget till Nordiska rådet om gemensamt införande av SI-systemet för måttenheter i de nordiska länderna tillstyrks därför i princip.

2 En lagstiftning beträffande användning av de sex grundenheterna tillstyrks.

3 Grundläggande erforderlig dokumentation om SI-systemet är i Sverige tillgänglig som svensk standard. Motsvarande dansk och norsk standard finns också tillgänglig. Arbetet med kompletterande fackstandard fortsätter.

4 SIS är beredd att efter samråd med övriga nordiska länders standardi-

seringsorgan vidare utveckla övergångsregler och att leda samordningen av en övergång i Sverige. För detta erfordras dock att statsmakterna ställer erforderliga ekonomiska medel till förfogande.

5 En övergång till SI synes kunna gå relativt snabbt och på de flesta områden vara genomförd till mitten av 1970-talet.

Stockholm den 24 november 1970

Sveriges standardiseringskommission

Ake T. Vrethem

Jan Ollner

Tekniska nomenklaturcentralen (TNC):

Det är ostridigt att ett samtidigt nordiskt införande av ett enhetligt mått-system skulle medföra fördelar i det industriella samarbetet, inom tekniskt och vetenskapligt informationsutbyte o. s. v.

Frågan om svensk lagstiftning i ämnet har behandlats av Utredningen om metrologiska enheter i dess betänkande SOU 1965: 5. Utredningen förordar att endast grundenheterna i SI (vid betänkandets tillkomst sex, numera sju) medtages i lagstiftningstexten. Detta förslag har såvitt känt inte lett till åtgärd från Kungl. Maj:t. Grundtanken att inte lagfästa andra enheter än grundenheterna torde emellertid vara allmänt omfattad.

Genomförandet av SI som system, d. v. s. helheten av grundenheter, härledda enheter, multipler o. s. v., bör handläggas i ett sammanhang för att enhetlighet och konsekvens skall kunna säkerställas. En sådan handläggning, innefattande utveckling, tillämpning och spridning av SI i Sverige, pågår sedan länge inom Sveriges standardiseringskommission, SIS. Det är enligt TNC:s uppfattning angeläget att detta arbete får fortsätta och på olika sätt främjas, även med avseende på samordning mellan de nordiska länderna. En tidsmässig samordning de nordiska länderna emellan är särskilt att förordas, om införandet av SI därigenom påskyndas, men kan te sig mindre motiverad, om övergången till SI genom sådant förfaringsätt riskerar att avsevärt fördröjas i något av länderna. Standardiseringsorganen i de olika länderna bör kunna effektivt medverka till att genomföra ett sådant samarbete.

TNC vill därutöver särskilt framhålla värdet av att man i de nordiska länderna söker att i så hög grad som möjligt språkligt samstämman benämningar på enheter m. m. i SI. En terminologisk harmonisering särskilt av nya tekniska och vetenskapliga begrepp kan bidra till en nordisk samhörighet och underlätta gemensamma aktiviteter inom forskning, utbildning, arbetsmarknad o. s. v. TNC är beredd att inom ramen för sina resurser medverka till en sådan praktisk nordism. Det förtjänar att nämnas att rekommendationerna i denna rapport är av teknisk natur och inte av teknisk natur.

mendationer i denna riktning har tidigare beslutats av Nordiska kommittén för byggnadsbestämmelser, som uttalat sig för ett nordiskt samarbete i byggterminologifrågor.

Stockholm den 19 november 1970

Tekniska nomenklaturcentralen

Einar Selander

Sveriges industriförbund:

Inom Sverige pågår sedan 1963 ett arbete på att utveckla, redovisa och tillämpa det internationella enhetssystemet SI. Flera enskilda företag har redan övergått till detta system och det finns anledning antaga att systemet efter hand kommer att allmänt följas inom näringslivet.

Förbundet tillstyrker därför medlemsförslaget i princip men vill som sin uppfattning uttala att någon svensk lagstiftning ej synes vara erforderlig för systemets genomförande. Däremot torde det vara önskvärt att övergångsregler utarbetas och att medel härför ställs till standardiseringsorganisationens förfogande.

Stockholm den 25 november 1970

Sveriges industriförbund

Britt-Marie Bystedt

Sverker Jonsson

Sveriges mekanförbund:

Det internationellt fastställda SI-systemet innebär en betydande förenkling i fråga om måttenheter. Den allmänna uppslutning som systemet fått vittnar om att systemet kommer att efter hand vinna allmän tillämpning. Vad som således kan göras för att påskynda införandet och tillämpningen av SI-systemet måste således anses värdefullt.

Under hänvisning härtill tillstyrker vi den hemställan som framförs i rubricerade medlemsförslag.

Stockholm den 10 november 1970

Sveriges mekanförbund

Nils Lundqvist

Svenska teknologföreningen:

SI-systemet är i dag väl genomarbetat och anses internationellt vara ett lämpligt gemensamt måttssystem. Förslagsställarna uttalar också sin tilltro till systemet, en tilltro som Svenska teknologföreningen delar.

Som framgår av medlemsförslaget har SI-systemet i vissa sammanhang redan börjat införas. Förslagsställarna menar dock att introduktionen går alltför långsamt och vill påskynda den genom att fixera ett datum från vilket SI-systemet obligatoriskt skulle tillämpas. Svenska teknologföreningen anser att ett sådant beslut är nödvändigt för att proceduren skall kunna genomföras på rimlig tid men är samtidigt av uppfattningen att det framlagda förslaget behöver nyanseras.

Svårigheterna med att införa ett nytt måttssystem är inte desamma för olika delar av samhället. Likaledes varierar angelägenhetsgraden för en sådan reform från sektor till sektor. Att få en uppfattning om vilka svårigheter som föreligger och var de är störst torde vara besvärligt, kanske omöjligt, utan praktisk erfarenhet.

Svenska teknologföreningen föreslår därför att en försöksverksamhet påbörjas genom att industridepartementet och dess motsvarighet i övriga nordiska länder tillsätter mindre arbetsgrupper som försöksvis och punktvis låter statlig upphandling ske med SI-systemet som bas. Man kan då skapa tillfälliga förutsättningar för ett stegvis införande av SI-systemet som beaktar bl. a. sådana fakta som att skolorna redan har börjat använda systemet, att standardiseringsverksamheten står färdig att ta emot det, att olika utbildningsnivåer har olika svårigheter med introduktionen och att internationell samordning är ett problem som inte får försummas, speciellt då det gäller sådana länder som Tyskland, England och Frankrike. Genom en försöksverksamhet som denna kommer man snabbt att få inlevelse i problemets hela vidd och torde på grundval av de erfarenheter som erhålles kunna välja datum för ett generellt införande av systemet.

Svenska teknologföreningen tillstyrker alltså det framlagda medlemsförslaget och förordar att den praktiska handläggningen enligt ovan får bestämma datum för införande av SI-systemet.

Stockholm den 7 december 1970

Bertil Sjögren

Ulf Norhammar

*BILAGA 3***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget**

Till ekonomiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om gemensamt införande av SI-systemet för måttenheter i de nordiska länderna. Medlemsförslaget har behandlats av utskottets niomannakommitté vid möte i Stockholm den 18 januari 1971 samt av utskottet vid dess möte i Stockholm denna dag. Innan medlemsförslaget väckts har niomannakommittén dessutom vid möte i Stockholm den 17 augusti 1970 som sakkunniga i spørsmålet hört överingenjören Gunnar Essunger, forskningsingenjören Bertil Lindkvist, direktören Nils Lundqvist och överingenjören Lars Walldén, Sverige.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet ville rekommendera de nordiska regeringarna att gemensamt införa SI-systemet för måttenheter i Norden. Detta system bygger på av den Allmänna konferensen för mått och vikt antagna grundenheter.

2. Remissyttrandena

Yttrandena över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Danmark:

Handelsministeriet.
Akademiet for de tekniske videnskaber (ATV).
Dansk Ingeniørforening.

Finland:

Lantbruksministeriet.
Handels- och industriministeriet.
Patent- och registerstyrelsen.
Tekniska högskolan.
Tekniska högskolan, professor Henrik Ryti.
Finlands industriförbund.
Finlands standardiseringsförbund.

Norge:

Kommunal- og arbeidsdepartementet.
Departementet for industri og håndverk.
Departementet for handel og skipsfart.
Industriforbundets servicekontor.
Norges standardiseringsforbund.
Det norske justervesen, Justerdirektøren.
Norges handelsstands forbund.

Sverige:

Statens planverk.
Mynt- och justeringsverket.
Universitetskanslersämbetet.
Styrelsen för teknisk utveckling.
Tekniska högskolan i Stockholm.
Chalmers tekniska högskola.
Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA).
Sveriges standardiseringskommission.
Tekniska nomenklaturecentralen.
Sveriges industriförbund.
Sveriges mekanförbund.
Svenska teknologföreningen.

Förslaget har fått ett nästan genomgående positivt mottagande från remissinstansernas sida.

Handelsministeriet i Danmark rekommenderar efter hörande av ett antal danska myndigheter och organisationer, att berörda myndigheter i de nordiska länderna gemensamt överväger vilka steg som bör vidtas för samtidigt införande av SI-systemet i de nordiska länderna. Vidare rekommenderas att de lagändringar som blir aktuella utformas med hänvisning till det internationella SI-systemet på så sätt att bestämmelserna utan ständiga lagändringar kan hållas à jour med nya internationella beslut rörande SI-systemet. Ministeriet betonar även vikten av att SI-systemet snarast tillämpas i skolorundervisningen.

Handels- och industriministeriet i Finland anser förslaget viktigt och stöder det.

Patent- och registerstyrelsen i Finland konstaterar med stor tillfredsställelse att SI-systemet för måttenheter etablerats och hoppas att det så snart det blir möjligt kommer att införas av patentverken i alla de nordiska länderna. Styrelsen påpekar att SI-systemet på patentområdet redan tidigare kommer att godtagas i vidare internationella kretsar. Såvida införande av SI-systemet kräver kompletterande regler i den europeiska konventionen om formaliteter vid patentansökningar kommer dessa regler att införas i den nordiska patentlagstiftningen när ändringarna i konventionen ratificeras.

Tekniska högskolan i Finland åberopar sig på ett i ärendet avgivet yttrande av *professor Henrik Ryli*, som anser att införandet av SI betyder en stor fördel speciellt för den tekniska undervisningen och önskar att statsmakten må vidtaga åtgärder för ett snabbt införande av SI. Bland fördelarna med SI-systemet nämns att det eliminerar behovet av mätetalsekvationer genom att göra dem identiska med motsvarande storhetsekvationer, vilket minskar den behövliga texten i läroböcker och därmed också det erforderliga mentala arbetet vid studium. Vidare eliminerar det omräkningar och främjar därmed informationsutbytet vid angivning av numeriska data rörande maskiner, apparater, material o. d.

Den i förslaget nämnda fristen till juli 1973 för införandet av SI i byggnormer och andra officiella bestämmelser anser högskolan lämplig men för undervisningen anses ett så långt dröjsmål ej vara motiverat. Hösten 1971 anges som en passande tidpunkt för införandet av SI i undervisningen.

Finlands standardiseringsförbund har intet att anmärka mot förslaget men *Finlands industriförbund* anser att man bör invänta det förslag till modell för nationella lagtexter, som den internationella organisationen för handläggning av lagstadgade måttenheter skall komma med inom två—tre år.

Kommunal- og arbeidsdepartementet i Norge påpekar att man inom byggnadsbranschen redan är i färd med att samordnat införa SI-systemet och ser det som en fördel om motsvarande samordning även genomförs vad beträffar lagar och föreskrifter utanför byggnadsområdet. *Departementet for handel og skipsfart* i Norge stöder efter hörande av ett antal remissinstanser förslaget. Bland remissinstanserna betonar *Norges standardiseringsforbund* att den nya lag som införes ges en så flexibel utformning att myndigheter, skolväsen och näringsliv kan hållas à jour med de nya beslut som fattas på internationellt plan. *Det norske justervesen, Justerdirektøren*, yrkar norskt stöd för medlemsförslaget såvida det inte skulle komma att medföra att en intern norsk revision av lagstiftningen om måttenheter försenas. Denna anses mycket angelägen bl. a. med tanke på skolundervisningen. Vidare framhålls som självfallet att inte bara enheterna i själva SI-systemet skall ges legal status utan även de tilläggsenheter som *Comité International des Poids et Mesures* framdeles erkänner vid sidan om SI-enheterna.

Endast *Norsk handelsstands forbund* uttalar reservationer mot ett nordiskt införande av SI-systemet i det man ej ansett att nuvarande eventuella skillnader mellan de nordiska måttsystemen vållar några särskilda svårigheter. Frågan om införande av SI-systemet bör enligt förbundet avgöras med hänsyn till utvecklingen även i de övriga länder som Norge har handelsförbindelser med.

Statens planverk i Sverige tillstyrker förslaget. Samtidigt understryker verket angelägenheten av att en officiell övergång till det nya systemet för måttenheter sker vid en gemensam tidpunkt i de nordiska länderna, lämpligen under år 1973.

Mynt- och justeringsverket i Sverige refererar ett utredningsbetänkande kallat "Måttenheter", (*SOU 1965: 5*), där det föreslagits att SI skall läggas till grund för en lagstiftning om måttenheter. Utredningen ansåg att SI:s sex grundenheter bör lagfästas men att det inte är nödvändigt eller lämpligt att i en lagstiftning medtaga alla enheter i systemet. Mynt- och justeringsverket anser att SI bör inarbetas i svensk lagstiftning men anser det inte vara nödvändigt att göra detta vid en och samma tidpunkt inom alla lagstiftningsområden och inte heller vid en bestämd tidpunkt för hela Norden. I fråga om sådana industriella och vetenskapliga områden där någon lagstiftning för

närvarande inte finns beträffande måttenheter anser verket det inte vara påkallat att införa särskild lagstiftning. Arbetet inom standardiseringsorganisationerna kan här förväntas medföra samma resultat som en lagstiftning.

Styrelsen för teknisk utveckling i Sverige välkomnar initiativet och anser det angeläget att de nordiska länderna klart tar ståndpunkt och att även praktiska åtgärder samtidigt vidtas i samråd i syfte att SI-systemet skall tillämpas i den omfattning så är möjligt och lämpligt av hänsyn till den internationella utvecklingen inom olika branscher av industri, handel, samfärd-sel etc. I sammanhanget påpekas att nyssnämnda utredningsförslag från år 1965 bygger på SI-systemet, men skulle genomfört medföra ringa skyldighet att använda SI-systemet. Styrelsen har ej kunnat finna att det är utsagt att föreliggande medlemsförslag till Nordiska rådet syftar till mera pådrivande lagbestämmelser. Vidare påpekas att SI-systemet redan har viss status i Sverige. Bl. a. noteras, att gällande svensk standard beträffande storheter och måttenheter från år 1965 och 1968 bygger på SI-systemet och ansluter sig till internationell standard ISO/R 31. SI-systemet används även i viss omfattning i Sverige inom undervisning, forskning, industri, förvaltning och handel. Eftersom SI-systemet är stätt i utveckling anser styrelsen att det är lämpligt att förutse hur ändringar och kompletteringar skall genomföras. Vidare anser styrelsen att ett fortsatt nordiskt samarbete i fråga om mått-systemets utveckling och införande bör förutses och bör vidgas att omfatta samgående i fråga om bearbetning av andra allmänna metrologiska spörsmål, normaler, kalibreringstjänst etc. Samarbetet skulle underlättas om varje land hade en enda instans med nationella samordningsansvar för allmänna metrologiska frågor som kunde utgöra kontaklinstans internordiskt (och internationellt). Ett gemensamt nordiskt metrologiskt institut bör även övervägas.

Tekniska högskolan i Stockholm, *Chalmers tekniska högskola* och *ingenjörsvetenskapsakademien (IVA)* i Sverige tillstyrker förslaget. IVA föreslår dessutom att standardiseringsorganisationerna i varje land erhåller särskilda uppdrag att aktivt och på bred front informera allmänhet och berörda organ om SI-systemet i anslutning till införandet.

Även *Sveriges standardiseringskommission* refererar till ovannämnda betänkande avseende måttenheter (*SOU 1965: 5*) och tillstyrker lagstiftning i samtliga nordiska länder enligt utredningens förslag. Kommissionen pekar dessutom på den roll de nordiska standardiseringsorganen kan spela, när det gäller dels att informera om och beskriva systemet, dels att underlätta dess praktiska tillämpning. Kommissionen förklarar sig beredd att medverka i en samordnad aktion i avsikt att i varje land få fram övergångsbestämmelser och tillämpningsregler. Man tillstyrker sålunda förslaget och anser att en övergång till SI bör kunna gå relativt snabbt och på de flesta områden vara genomförd till mitten av 1970-talet.

Tekniska nomenklaturcentralen (TNC) tillstyrker likaledes och anser att genomförandet av SI som system bör handläggas i ett sammanhang för att enhetlighet och konsekvens skall kunna säkerställas även med avseende på samordning mellan de nordiska länderna. En tidsmässig samordning kunde dock te sig mindre motiverad, om övergången till SI genom sådant förfaringssätt riskerade att avsevärt fördröjas i något av länderna.

TNC framhåller därutöver värdet av att man i de nordiska länderna söker att i så hög grad som möjligt språkligt samstämma benämningen på enheter m. m. i SI.

Sveriges industriförbund påpekar att flera enskilda företag har redan övergått till detta system och det finns anledning antaga att systemet efter hand kommer att allmänt följas inom näringslivet. Förbundet tillstyrker därför medlemsförslaget i princip men anser att någon svensk lagstiftning ej synes vara erforderlig för systemets genomförande. Däremot torde det vara önskvärt att övergångsregler utarbetas och att medel härför ställs till standardiseringsorganisationens förfogande.

Svenska teknologföreningen anser att ett beslut om datum från vilket SI-systemet obligatoriskt skulle tillämpas är nödvändigt för att proceduren skall kunna genomföras på rimlig tid men är samtidigt av uppfattningen att det framlagda förslaget behöver nyanseras.

Att få en uppfattning om vilka svårigheter som föreligger för olika delar av samhället och var de är störst torde enligt föreningen vara besvärligt, kanske omöjligt, utan praktisk erfarenhet.

Svenska teknologföreningen föreslår därför att en försöksverksamhet påbörjas genom att industridepartementet och dess motsvarighet i övriga nordiska länder tillsätter mindre arbetsgrupper som försöksvis och punktvis låter statlig upphandling ske med SI-systemet som bas.

3. G ä l l a n d e r ä t t

Gällande danska, norska och svenska lagstiftning om mått och vikt baseras på metersystemet med de båda grundenheterna för längd och massa: metern och kilogrammet. Storleken av dessa är i respektive lagar fixerad till de internationella meter- och kilogramprototyperna.

De tre ländernas lagar upptar med några undantag samma ur metern härledda enheterna för yta och rymd och decimala över- och underenheter till nämnda grundenheter och härledda enheter.

Enligt 6 § i den danska lagen skall handelsministern utfärda bestämmelser om bl. a. formen och beskaffenheten hos de mätnings- och vägningsredskap som må justeras. Däremot utsäges i lagen ej direkt i vilka enheter redskapen skall vara inrättade för att kunna justeras. Allmänt utsäges dock i 1 § att grundvalen för mått och vikt är meter och kilogram.

Enligt 6 § i den norska lagen äger Konungen rätt att fastställa enheter

för mätning av elektricitet och andra slags mätningar. I 21 § föreskrives att redskap för mätning och vägning skall för att kunna justeras vara försedda med angivelser i metriska enheter och icke med andra måttangivelser. Vederbörande departement äger dock medgiva vissa undantag.

Skyldigheten att använda de i lagen angivna enheterna hänför sig i Sverige till justeringen av mätnings- och vägningsredskap ävensom till märkningen av förvarings- och transportredskap, vilka tillika är avsedda att användas som mätningsredskap. Härutöver innehåller den svenska lagen ej någon föreskrift om att de däri angivna enheterna skall användas. Ej heller gäller något förbud mot att använda andra enheter.

I Finland har 1965 genomförts en revision av lagstiftningen om mått och vikt baserad på SI-systemet. Detta har dock ej givits exklusivt företräde, utan användningen av enheter utanför SI-systemet tillåtes i viss omfattning.

Sålunda stadgas att i allmän handel eller rörelse, på allmän försäljningsplats samt i offentlig verksamhet mätning, som ligger till grund för bestämmande av ekonomisk fördel efter mått, ävensom annan legal mätning skall ske efter de sex grundenheterna i SI-systemet. Grundenheterna uppräknas i lagen, men deras definitioner är införda i en särskild förordning. Förordningen innehåller även stadganden om härledda enheter och om enheternas multipler.

Genom särskild förordning kan stadgas, att vid handel med vissa slag av varor eller i annan verksamhet av särskild art, i synnerhet i handel med utlandet, mätning får vara grundad även på andra än i lagen omnämnda enheter.

4. Utskottet

Utskottet konstaterar, att medlemsförslaget rönt ett osedvanligt gott mottagande av det helt övervägande antalet remissinstanser. Förslagets tvenne syften, att SI-systemet bör införas och att införandet bör ske vid en gemensam tidpunkt i Norden, har med några få undantag ej ifrågasatts. Tvärtom understöder som sagt flertalet instanser förslaget. Utskottet tillstyrker också för sin del ifrågavarande medlemsförslag.

En rad detaljsynpunkter har emellertid framförts kring förslaget, vilket utskottet finner naturligt i fråga om ett förslag av denna betydelse och omfattning. Med hänsyn till att flera av de detaljsynpunkter som framförts är av tekniskt komplicerad natur, är det likväl knappast möjligt för utskottet att i detalj ta ställning till dessa, utskottet inskränker sig därför till några noteringar av generell natur.

Utskottet utgår från att de synpunkter som framkommit vid remissbehandlingen får närmare övervägas inom den nordiska kommitté som utskottet förmodar att regeringarna kommer att i sedvanlig ordning utse

för att förbereda gemensamma nordiska lagstiftningsåtgärder i ämnet. Till denna art av spörsmål hör i vilken omfattning SI-systemet bör regleras i lag och författning. Vissa remissinstanser anser det sålunda till fyllest om systemets sju grundenheter lagfästes och att det bör ankomma på exempelvis standardiseringsorganen att ge föreskrifter i övrigt. Andra remissinstanser åter förordar en mer långtgående offentligrättslig reglering i syfte att ge största möjliga uniformitet åt tillämpningen. Utskottet finner det således lämpligast att, liksom förslagsställarna, inskränka sig till att stödja principen om systemets införande utan att därigenom prejudicera reformens omfattning.

Ett antal remissinstanser har pekat på olika fördelar som kan uppnås genom nordiskt samarbete beträffande åtgärder i anknytning till förslaget. Dessa förslag vill utskottet gärna stödja. Bland dessa må särskilt nämnas vad som anförts om fortsatt nordiskt samarbete i fråga om måttsystemets utveckling och införande och om nordiskt samgående i fråga om bearbetning av andra, allmänna metrologiska spörsmål. Särskilt intressant synes uppslaget vara att överväga upprättandet av ett gemensamt nordiskt metrologiskt institut. Detta spörsmål bör närmare utredas av sakkunniga i samband med förberedelserna för SI-systemets införande. Vidare må nämnas vad som uttalats om värdet av att man i de nordiska länderna söker i så hög grad som möjligt språkligt samstämma benämningarna på enheter m. m. i SI. I uttalandet att en terminologisk harmonisering särskilt av nya tekniska och vetenskapliga begrepp kan bidra till en nordisk samhörighet och underlätta gemensamma aktiviteter inom forskning, utbildning, arbetsmarknad o. s. v. vill utskottet gärna instämma.

Det omfattande samarbete som redan etablerats inom Nordiska kommittén för byggnadsbestämmelser, NKB, i fråga om SI-systemets praktiska användning inom byggfacket vittnar gott om de fördelar som står att vinna genom nordiskt samarbete och det är utskottets förhoppning att motsvarigheter till vad som utträttats inom NKB måtte komma till stånd på andra områden.

Flera remissinstanser påpekar nödvändigheten av stöd till upplysningsverksamhet om SI-systemet som förberedelse till dess införande. Utskottet finner detta uttalande välbetänkt och utgår från att de nordiska sakkunniga som, enligt vad som tidigare nämnts, förutsätts tillkallas även får i uppdrag att överväga denna aspekt.

Vad till slut beträffar tidpunkten för systemets införande synes den allmänna uppfattningen bland flertalet remissinstanser vara att reformen bör genomföras inom en nära framtid utan att dock i allmänhet specificerade önskemål härvidlag framföres. Några remissinstanser uttalar farhågor för att ett nordiskt samarbete kan komma att försena spörsmålets handläggning. Utskottet vill uttrycka förhoppningen att dylika farhågor ej skall beaktas. Med hänsyn till det praktiska förberedelsearbetet som reformen

påfordrar och som utskottet för närvarande saknar förutsättningar att kunna överblicka synes det lämpligast att nu ej söka precisera ett visst datum. Av vad som framkommit synes det dock fullt möjligt att genomföra reformen under 1970-talets första hälft.

Med hänvisning till vad ovan anförts föreslår utskottet,

att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna

1. att i samarbete genomföra erforderliga ändringar och komplettering av gällande lagstiftning i syfte att vid en och samma tidpunkt under 1970-talets första hälft införa måttenheter enligt SI-systemet i de nordiska länderna samt

2. att i samband därmed även överväga förutsättningarna för vidgat nordiskt samarbete i spörsmål som anknyter till SI-systemets införande.

Stockholm den 19 januari 1971

<i>Ele Alenius (Skdl)</i>	<i>John Austrheim (Sp)</i>	<i>Knud Enggard (V)</i>
<i>Arne Geijer (s)</i> Förman	<i>Guttorm Hansen (A)</i>	<i>Erkki Hara (Kok)</i>
<i>Yngve Holmberg (m)</i>	<i>Jens Otto Krag (S)</i>	<i>Kåre Kristiansen (Kf)</i>
<i>Sture Palm (s)</i>	<i>Karl Skytte (RV)</i>	<i>Veikko Vennamo (Smp)</i>
<i>Kåre Willoch (H)</i>	<i>Knud Østergaard (KF)</i>	

Medlemsförslag

om avskaffande av avgift vid förvärv av nordiskt medborgarskap

(Väckt av Svend Haugaard, Sven Sundin och Thorstein Treholt)

Förvärvande av medborgarskap är i allmänhet en procedur som medför tidsutdräkt och för den sökande kostnader. Härutöver är i Finland, Norge och Sverige själva beslutet belagt med expeditionsavgift respektive stämpelskatt.

I Sverige uttas expeditionsavgift för medborgarskapsbeviset med 300 kronor, när medborgarskapet beviljats av Kungl. Maj:t och med 100 kronor, när förvärvet kunnat ske genom en enkel anmälan hos länsstyrelsen. Sistnämnda förfarande tillämpas i allmänhet för medborgare i Danmark, Norge och Finland som fyllt 18 år och har haft hemvist i ansökningslandet sedan sju år. Vid förvärv av medborgarskap i Finland utgår stämpelskatt med lägst 55 och högst 7 000 mark allt efter storleken av sökandens inkomst. För förvärv av norskt medborgarskap genom ansökan utgår i regel en avgift på 100 norska kronor och för makar med sammanlagt 120 kronor. Förvärv genom anmälan är avgiftsfritt. I Danmark och Island utgår icke någon avgift.

För Sveriges del utreddes frågan om stämpel- och expeditionsavgifter av en särskild utredning (SOU 1961: 37). Utredningen uttalade allmänt att expeditionsavgifter bör avvägas så, att de icke har beskattningskaraktär utan endast utgör knappt tillmätt ersättning för de kostnader som är förenade med ärendets handläggning och färdigställande av expedition. Beträffande avgiftsbeläggningens omfattning gjorde sig enligt utredningen två huvudsynpunkter gällande. Å ena sidan beaktades avgifternas ekonomiska betydelse för statsverket såsom bidrag till kostnaderna och till förekommande av att allmänheten i onödan begärde expeditioner. Mot ensidigt tillgodoseende av fiskala synpunkter talade å andra sidan att av skälighet och billighet många expeditioner av olika slag borde vara avgiftsfria eller belagda med låg avgift. Icke heller var det i och för sig ekonomiskt lönsamt att uttaga avgifter som inte ger mer än vad uppbörderna kostar. I propositionen i anledning av utredningens förslag fann chefen för finansdepartementet, att den minskning av antalet avgiftsbelagda expeditioner som utredningen föreslagit i stort sett var väl avvägd. Han föreslog dock ytterligare begränsningar i syfte att åstadkomma en rationalisering av myndigheternas expeditionsrutiner och att erhålla en mera lättöverskådlig avgiftsförfattning. I första hand borde enligt hans uppfattning avgiften slopas för mindre vanliga expeditioner.

Antalet beviljade medborgarskapsansökningar i de nordiska länderna torde ej vara så stort att expeditionsavgiften respektive stämpelskatten kan ha någon statsfinansiell betydelse. Kostnaderna kan dock vara betungande för många invandrare. Antalet som avstår från att söka medborgarskap av denna anledning är av naturliga skäl svårt att uppskatta. Ett visst antal av de beviljade ansökningarna lär emellertid ej ha utlösts.

Enligt vår mening är det icke förenligt med huvudtankegången bakom migrationen mellan de nordiska länderna att belägga beslut om ändrat nordiskt medborgarskap med en tyngande avgift. En nordisk medborgare bör kunna fritt flytta från ett nordiskt land till ett annat. Vill han anta vistelse-landets medborgarskap, bör han kunna göra det utan kostnad. Flyttning mellan kommuner i ett land är som bekant icke avgiftsbelagd.

Det anförda leder till att enligt vår mening avgifter på beslut om medborgarskap i nordiskt land bör avskaffas i vart fall för nordbor.

Med hänsyn till det anförda föreslår vi,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att avskaffa den avgift som utgår å bevis om medborgarskap i respektive land.

København, Stockholm och Oslo i oktober 1970

Svend Haugaard (RV)

Sven Sundin (cp)

Thorstein Treholt (A)

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Indenrigsministeriet:**

— — — skal man meddele, at indenrigsministeriet har gjort sig bekendt med forslaget, og at dette ikke giver ministeriet anledning til bemærkninger.

København, den 7. december 1970

P. m. v.

E. b.

Karen Hansen

Sekretær

F i n l a n d**Finansministeriet¹:**

Jämlikt 10 § lagen angående stämpelskatt skall naturalisationsbrev för vinnande av medborgarrätt, om sökanden icke tidigare varit finsk medborgare och ej heller härstädes åtnjuter asylrätt, beroende av hans inkomster och förmögenhet, enligt föreskrift av statsrådet, beläggas med stämpel till minst 55 och högst 7 000 mark. I 6 § statsrådets beslut om tillämpning av lagen angående stämpelskatt har närmare bestämmelser utfärdats därom, på vilket sätt stämpelskattens belopp bör beräknas.

Enligt finansministeriets uppfattning kan icke enbart medborgare i något annat nordiskt land befrias från erläggande av stämpel för naturalisationsbrev, utan skyldigheten att erlägga stämpel för naturalisationsbrev borde vara oberoende av sökandens tidigare medborgarskap. Enligt de upplysningar finansministeriet erhållit uppbäres för naturalisationsbrev i många fall endast den stämpel brevet drager, emedan sökanden tidigare varit finsk medborgare eller åtnjuter asylrätt härstädes. Enär uppbärande av stämpelskatt i många fall är uppenbart oskäligt, kommer finansministeriet att undersöka möjligheterna att ändra lagen angående stämpelskatt på så sätt, att

¹ Yttrandet översatt från finska.

av alla som erhållit finskt medborgarskap skulle uppbäras endast den stämpel, varmed beslutet skall beläggas.

Helsingfors den 5 januari 1971

Lauri Honkavaara

Överdirektör

Maija-Leena Sarkko

Yngre regeringssekreterare

Ministeriet för inrikesärendena:

Inrikesministeriet finner det i princip önskvärt, att den särskilda avgift som utgår å bevis om medborgarskap avskaffas i förevarande nordiska länder. Ministeriet har i enlighet härmed till finansministeriet gjort en hemställan om avskaffande av den stämpelskatt på 55—7 000 mark som uppbäres för bevis om medborgarskap, varvid endast vanlig stämpelskatt för expeditioner därefter skulle utgå (nu 46,50 mark). Ifall förstnämnda stämpelskatt avskaffas i enlighet med ministeriets framställan, torde ärendet från Finlands sida inte ge anledning till ytterligare åtgärder.

Helsingfors den 7 januari 1971

Artturi Jämsén

Minister

Arno Hannus

Regeringsråd

Dansk klub i Helsingfors r. f. har i skrivelse den 4 januari 1971 förklarat sig stöda medlemsförslaget.

Den norske forening i Finland r. f.:

— — — Alldeles speciellt torde det ligga i finskt intresse att avskaffa alla dylika avgifter, då man ju numera tenderar till att få tillbaka något av den arbetskraft, som gått förlorad till Sverige. Styrelsen anser det även vara helt förkastligt, att såsom i Finland göra avgiften gällande medborgarskap avhängig av beträffande persons inkomster.

Det faktum, att såsom ur riksdagsman Sundins förslag framgår, att en del beviljade medborgarskapsansökningar på grund av utgiftsfrågan blir outlösta, leder till förvirring och oklarhet om till vilken nation ifrågavarande person anser sig höra.

Senaste sommar torde i finsk tidningspress ha publicerats ett par uppseendeväckande fall i idrottssammanhang, där frågan om vilken nation ve-

derbörande person skulle representera, var oklar just på grund av outlösta ansökningar om medborgarskap.

Helsingfors den 28 december 1970

Den norske forening i Finland r. f.

Styret

Willy Standinger

Ordförande

O. Bang

Sekreterare

Svenska gillet i Finland r. f.:

Svenska gillet styrelse har vid sitt sammanträde den 10 december behandlat Eder skrivelse av den 11 november angående förslag till avskaffande av avgift för förvärv av nordiskt medborgarskap och uttalade som sin uppfattning att inom ramen för nordiskt samarbete någon stämpelskatt ej skall ifrågakomma vid en dylik ansökan.

Helsingfors den 14 december 1970

På Svenska gillet vägnar:

Kaj Lindblad

Ordförande

Arne Svennerheim

Sekreterare

N o r g e

Justis- og politidepartementet:

— — — har vært forelagt for Finansdepartementet, Fylkesmannen i Oslo og Akershus og Statens utlendingskontor til uttalelse. *Fylkesmannen* slutter seg til forslaget om å avskaffe avgiften ved erverv av nordisk borgerskap, mens *Finansdepartementet* og *Statens utlendingskontor* har uttalt at de ikke har noe å innvende mot avskaffelse av avgiften for så vidt gjelder borgere i nordiske land.

Utenlandske borgere kan erverve norsk borgerskap enten ved bevilling fra Justisdepartementet i henhold til statsborgerloven av 8. desember 1950 § 6, eller ved melding til fylkesmannen etter samme loves §§ 3, 4 eller 10. Bare borgere i land som Norge har inngått avtale med, kan erverve norsk borgerskap etter § 10. Slik avtale eksisterer for tiden mellom Danmark, Sverige, Norge og Finland. Mellom de tre førstnevnte land har avtalen vært i kraft siden statsborgerloven trådte i kraft i 1951, mens Finland først kom med fra 1. januar 1969. (Island er altså ikke med i dette nordiske samar-

beidet på statsborgerrettens område.) I forbindelse med det spørsmål en her behandler, er det viktig å være klar over at den alt overveiende del av de nordiske borgere som blir borgere i et av de andre landene, blir det ved melding og med hjemmel i statsborgerlovens § 10. For slikt erverv ved melding til fylkesmannen (etter §§ 3, 4 og 10) betales ikke gebyr, mens kgl. res. av 11. mars 1960, IV, nr. 1, f) med hjemmel i § 62 i lov av 18. desember 1959 nr. 11 (sportelloven) fastsetter et gebyr på kroner 100 for statsborgerbevillinger, derunder bibeholds- og løsningsbevillinger. Departementet har imidlertid anledning til å nedsette eller frafalle gebyret, og i praksis har dette vært gjort i ikke ubetydelig utstrekning. Gebyr frafalles etter fast praksis når søkeren er født i Norge og har bodd her hele sitt liv, er barn adoptert av norske borgere, eller økonomisk vanskeligstilt, f. eks. trygdet eller skoleelev. Også ellers frafalles gebyret når særlige grunner foreligger. Videre er det fast praksis at norsk-gifte kvinner — eller kvinner som får bevilling samtidig med ektemannen — bare betaler kroner 20.

Som nevnt erverver de fleste danske, finske og svenske borgere norsk borgerskap ved gebyrfri melding til fylkesmannen. År om annet er det ikke fler enn mellom 60—80 personer fra avtalelandene som blir norske ved bevilling etter § 6, og disse har vanligvis en spesiell grunn for å søke norsk borgerskap "før tiden" istedenfor å vente på tidsfristen i § 10 B. Av den gruppen nordiske borgere som får bevilling, utgjør mindreårige (som får gratis bevilling) en vesentlig del og norsk-gifte kvinner (som kun betaler kroner 20) en annen vesentlig del. Bare en svært liten del av denne gruppen betaler altså vanlig gebyr kroner 100. Da Island står utenfor avtalen, nevnes spesielt at i tidsrommet 1966—1970 ble årlig fra en til fem islandske borgere gitt statsborgerbevilling og det samme forhold med hensyn til frafallelse og nedsettelse av gebyret gjør seg gjeldende her som for de forannevnte.

Selve forslaget går inn for en generell avskaffelse av enhver avgift ved erverv av borgerskap — altså ikke bare for borgere fra andre nordiske land. Justisdepartementet er av den oppfatning at det gebyr som betales for statsborgerbevillinger i Norge etter den praksis som følges, ikke kan sies å være særlig byrdefullt for søkerne. Man vil i den forbindelse nevne at forberedelsen av statsborgersøknaden, som foregår ved politikamrene, samt de attester som skal innhentes, er gratis. Man synes å kunne gå ut fra at det ikke er noen som ikke finner å kunne søke norsk borgerskap av økonomiske grunner, og en peker i den forbindelse på det som er nevnt ovenfor om praksis med hensyn til frafallelse og nedsettelse av gebyret.

I de senere år har det vært gitt 500—600 statsborgerbevillinger hvert år. Med den praksis som følges med hensyn til gebyr-fastsettelsen, anslås den samlede inntekt for staten til et beløp mellom kroner 20 000 og kroner 30 000. Etter Justisdepartementets mening bør det ikke legges avgjørende vekt på att dette ikke er noen vesentlig inntektskilde for staten. Prinsipielt er man av den oppfatning at spørsmålet om en eventuell avskaffelse av ge-

byret for alle statsborgerbevillinger, må vurderes i relasjon til de gebyrer som betales i Norge for andre bevillinger, autorisasjoner etc. og avgjøres på grunnlag av den alminnelige politikk som føres på dette området.

Justisdepartementet finner etter dette ikke å kunne anbefale at det fra norsk side gis tilslutning til det foreliggende medlemsforslag slik det lyder.

Forslagsstilleren har imidlertid åpnet muligheten for en subsidiær løsning ved å antyde at avgiften bør avskaffes i hvert fall for nordboer. Betenkelighetene ved en slik begrenset opphevelse er mindre fordi det i praksis ville gjelde en tallmessig såvidt liten gruppe. En vil imidlertid ikke unnlate å nevne at man her i tilfelle vil kunne få et langt større antall som søker norsk borgerskap ved bevilling når også bevillingene blir gratis, med derav følgende øket arbeidsbyrde for departementet (Etter praksis kreves det bare tre års bopel i Norge for nordboer for bevilling etter § 6, mens § 10 B har krav om 7 års bopel). For å endre reglene om gebyr vis å vis nordiske borgere, er det ikke nødvendig med annen endring enn i den praksis departementet følger. Skulle det vise seg at en frafallelse av gebyret for bevillinger for samtlige nordiske borgere, fører til en vesentlig økning i antallet søknader, må det heller kunne overveies å gjeninnføre gebyret.

Etter dette har Justisdepartementet for så vidt intet i mot en norsk tilslutning til et forslag om anbefaling av avskaffelse (fracfallelse) av gebyret for statsborgerbevillinger til nordiske borgere.

Oslo, 8. januar 1971

Etter fullmakt

A. Irgens

K. Lund-Johansen

Sve r i g e

Kontrollstyrelsen:

Enligt expeditionskungörelsen den 29 oktober 1964 (nr 618) skall statliga myndigheter utta avgift på vissa i en särskild avgiftslista uppräknade expeditioner. För uppbörden av erlagda avgifter svarar kontrollstyrelsen, som även handlägger besvär och besked enligt 26 och 27 §§ expeditionskungörelsen.

Som framgår av motiven till den berörda lagstiftningen har avsikten med avgiftsbeläggningen bl. a. varit att erhålla täckning för den kostnad, som framställande av en expedition förorsakar viss myndighet, och att förhindra okynnesansökningar. — Avgiften för bevis om förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan hos länsstyrelse uppgår till 100 kronor och till 300 kronor om sådant medborgarskap förvärvas genom naturalisation. Avgifts-

frihet enligt 8 § expeditionskungörelsen föreligger för bl. a. medellös person.

Om en ändring av avgiftsbeläggningen skulle anses behövlig, bör den göras generell och förenas med krav på reciprocitet mot andra nationer, i varje fall de nordiska.

Stockholm den 3 december 1970

Elof Cardelius

Stig Larsson

Statens invandrarverk:

Förslaget synes i första hand syfta till att helt avskaffa avgiften för bevis om medborgarskap i nordiskt land och i andra hand till att avskaffa avgiften för nordbor.

Utländsk medborgare kan bli svensk medborgare genom ansökan (naturalisation) eller efter anmälan. Ansökan avgörs av statens invandrarverk, anmälan av länsstyrelse. Expeditionsavgiften är vid ansökan 300 kronor och vid anmälan 100 kronor.

Förslagsställaren gör gällande att antalet beviljade medborgarskansökningar i de nordiska länderna inte torde vara så stort att expeditionsavgiften kan ha någon statsfinansiell betydelse.

Under budgetåret 1969/70 beviljade länsstyrelserna medborgarskap för 6 693 personer, varav 6 432 nordbor. Under samma tid upptog invandrarverket 4 926 personer, varav 1 190 nordbor, till svenska medborgare. Statsverkets intäkter av invandrarverkets expeditionsavgifter i naturalisationsärenden uppgick under nämnda budgetår till omkring 1,5 miljoner kronor. Härtill kommer de avgifter som inflöt genom länsstyrelsernas beslut.

Vad angår förslagsställarnas uppgift om utlösta bevis får invandrarverket redovisa att under budgetåret 1969/70 har 333 av sammanlagt 4 805 expedierade bevis av olika anledningar kommit i retur. Härav återstod 50 utlösta den 30 november 1970.

I detta sammanhang bör framhållas att medellös person jämlikt 8 § expeditionskungörelsen är fri från avgift. Antalet bevis som på grund av sökandens medellöshet expedierades av invandrarverket utan avgift var under nämnda budgetår 23.

Vid 1964 års stämpelreform godtog riksdagen vissa riktlinjer för Kungl. Maj:ts prövning av expeditionsavgifternas omfattning och höjd. Dessa riktlinjer innebär beträffande förvaltningsmyndigheternas expeditioner huvudsakligen att det avgiftspliktiga området begränsats till sådana fall där expeditionerna är mer frekventa eller en avgift eljest är motiverad av statsfinansiella skäl och att avgifterna inte får överstiga statsverkets självkostnader. När reformen genomfördes anfördes bl. a. att de föreslagna avgifterna

medförde att statsmyndigheternas service mot allmänheten av billighetsskäl i viss utsträckning skulle komma att subventioneras genom att avgifterna inte gav full kostnadstäckning.

Expeditionsavgiften för bevis om svenskt medborgarskap synes ha fastställts i enlighet med dessa principer. Den förhållandevis stora höjningen av avgiften 1968 — från 100 till 300 kronor för naturalisation och från 40 till 100 kronor för beslut efter anmälan — skedde samtidigt med en allmän schablonmässig uppräknings av expeditionsavgifterna med hänsyn till de kostnadsförändringar som inträtt efter år 1964.

Enligt en specialundersökning inom finansdepartementet beträffande bl. a. medborgarskapsärenden uppgick kostnaderna enbart för den dåvarande handläggningen av ansökningsärendena inom justitiedepartementet till något mer än 300 kronor per ärende. Därtill kom utredningskostnaderna m. m. för handläggningen utom justitiedepartementet.

Invandrarverket vill erinra om att frågan om översyn av expeditionsavgifterna för bevis om förvärv av svenskt medborgarskap under 1970 har behandlats av riksdagen (motionerna I 218 och II 173).

Motionärerna anhöll att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa om en översyn av stämpelavgifterna för bevis om svenskt medborgarskap.

Bevillningsutskottet hemställde i sitt betänkande (1970: 17) att riksdagen skulle avslå motionerna. Den 18 mars 1970 biföll riksdagens bägge kamrar utan debatt utskottets hemställan.

Invandrarverket har kunnat iaktta att avgiften 300 kronor kan vara betungande. För en familj bestående av man, hustru och barn över 18 år uppgår sammanlagda kostnaden för förvärv av svenskt medborgarskap till minst 900 kronor. Många invandrare lever under små förhållanden utan att vara så medellösa att de befrias från avgiften. För dessa måste avgiften upplevas som kännbar.

Det är ett rättvisekrav att olika grupper av invandrare inte påläggs olika bördor. Om avgiften slopas för nordbor bör den även slopas för andra invandrare. För icke-nordbor tillkommer dessutom i många fall kostnader för befrielse från tidigare medborgarskap. Dessa kan ibland bli mycket höga.

Invandrarverket har från de synpunkter verket har att företräda inte något att erinra mot att expeditionsavgiften för bevis om svenskt medborgarskap helt avskaffas. Invandrarverket anser dock inte att avgiften bör avskaffas enbart för medborgare i nordiskt land.

Statens invandrarverk

Kjell Öberg

Bengt Sjölander

Länsstyrelsen i Stockholms län:

Länsstyrelse handlägger ärenden om förvärv av svenskt medborgarskap på grund av anmälan enligt 3, 4 och 10 §§ lagen om svenskt medborgarskap. Ärenden om förvärv av svenskt medborgarskap på grund av ansökan enligt 6 § nämnda lag handläggs av statens invandrarverk.

Bevis om förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan betingar en expeditionsavgift på 100 kronor, medan motsvarande avgift i ansökningsärenden är 300 kronor.

Antalet till länsstyrelsen under år 1970 inkomna anmälningsärenden utgjorde 1 351 och avsåg företrädesvis nordbor. Länsstyrelsen, som inte anser sig kunna bedöma skäligheten av expeditionsavgiften i ansökningsärenden hos invandrarverket, har nyligen övervägt frågan om eventuella jämkningar i expeditionsavgifter beträffande länsstyrelseexpeditioner över huvud taget och har ej funnit anledning föreslå ändring i expeditionsavgiften beträffande medborgarskapsanmälningar. Avgiften kan anses väl avvägd och inte täcka mer än kostnaderna i ärendet. Det är ett mycket ringa antal bevis per år om medborgarskap på grund av anmälan som inte löses ut av sökandena. För övrigt får länsstyrelsen erinra om att medellös person enligt 8 § punkt 15) expeditionskungörelsen är fri från avgift för erforderlig expedition. Tillämpning av nämnda stadgande har förekommit i något eller några fall under år 1970.

Stockholm den 11 januari 1971

På länsstyrelsens vägnar

Sam Widmark

Gunnar Sjöberg

Länsstyrelsen i Älvsborgs län:

Efter den senaste ändringen av medborgarskapslagen (SFS 704/68) har länsstyrelsernas befattning med medborgarskapsärenden inskränkts till att huvudsakligen avse anmälningar jämlikt 3, 4 och 10 §§ nämnda lag. Länsstyrelsen i Älvsborgs län har under år 1969 handlagt 337 och hittills under år 1970 278 sådana ärenden. De uttagna expeditionsavgifterna, 100 kronor i varje ärende, där vederbörande förklaras genom anmälingen ha förvärvat svenskt medborgarskap, uppgår sålunda i genomsnitt till 30 000 kronor per år. Avgifterna utgör ersättning för de kostnader, vilka är förenade med ärendets handläggning. Det administrativa bestyret att inleverera avgifterna är ej särskilt betungande.

I Danmark och Island uttas inte någon som helst avgift i förevarande ärenden, och i Norge avgiftsbelägges endast beslut i ansökningsärenden. Det är,

enligt länsstyrelsens förmenande, önskvärt, att medborgarskapsärendena i de nordiska länderna behandlas likartat i avgiftshänseende.

På grund av det anförda har länsstyrelsen — därest hinder ej möter från statsfinansiell synpunkt — intet att erinra mot att avgifterna i berörda ärenden nu avskaffas.

Vänersborg den 2 december 1970

G. von Sydow

Gunnar Klinga

Länsstyrelsen i Norrbottens län:

Länsstyrelsen har under år 1970 haft att handlägga ett hundratal ärenden rörande anmälan om förvärv av svenskt medborgarskap. Ifrågavarande ärenden har huvudsakligen varit av rutinmässig karaktär.

Länsstyrelsen har för sin del intet att erinra mot att avgift på beslut om medborgarskap i Sverige avskaffas för medborgare i övriga nordiska länder.

Luleå den 7 januari 1971

På länsstyrelsens vägnar

L. Hullman

T. Hörberg

BILAGA 2

Skrivelse från Nordiska rådets presidium till Finlands, Norges och Sveriges regeringar rörande avskaffande av avgift vid förvärv av nordiskt medborgarskap

I ett medlemsförslag, ställt till Nordiska rådet har tre medlemmar av rådet föreslagit att

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att avskaffa den avgift som utgår å bevis om medborgarskap i respektive land (A 303/j).

Över förslaget har yttranden inhämtats i vederbörlig ordning såsom framgår av bilagda material. Rådets juridiska utskott som förberett saken, har beslutat att hos Nordiska rådets presidium anhålla att det måtte på rådets vägnar hemställa till berörda regeringar att överväga huruvida de tankar som framföres i medlemsförslaget kan tillgodoses helt eller delvis. Presidiet får hänvisa till det bifogade trycket.

Presidiet har förehaft frågan denna dag och får, efter att tagit del av dokumenterna i saken, hos regeringarna i Finland, Norge och Sverige hemställa, att de måtte överväga att avskaffa den särskilda avgift, som i ett vart av dessa länder påföres dem som erhåller landets medborgarskap.

Köpenhamn den 16 januari 1970

För Nordiska rådets presidium

Jens Otto Krag

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om afskaffelse af afgift ved erhvervelse af nordisk statsborgerskab.

Udvalget har behandlet forslaget på møder den 14. januar 1971 i Stockholm og den 15. februar 1971 i København.

I møderne deltog justitieminister Erkki Tuominen, Finland, statsråd Egil Endresen, Norge, og statsrådet Lennart Geijer, Sverige. I mødet den 15. februar 1971 deltog tillige justitsminister Knud Thestrup, Danmark, justitsminister Auður Auðuns, Island, og statsrådet Carl Lidbom, Sverige.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget går ud på, at det bør anbefales regeringerne i Finland, Norge og Sverige at afskaffe afgiften ved bevis for statsborgerskab i de pågældende lande.

Forslagsstillerne anfører, at antallet af ansøgninger om statsborgerskab i de nordiske lande næppe kan være så stort, at ekspeditionsafgift eller stempelskat kan have nogen statsfinansiell betydning. Omkostningerne kan imidlertid være tyngende for mange indvandrere. Det er ikke foreneligt med hovedtanken om udveksling mellem de nordiske lande at lægge en tyngende afgift på beslutningen om et andet nordisk statsborgerskab. Derfor bør afgifterne afskaffes i hvert fald for nordboere.

2. Remisyringer

Der er indhentet udtalelser om forslaget fra følgende myndigheder og organisationer:

Danmark

Indenrigsministeriet.

Finland

Finansministeriet.
 Ministeriet för inrikesärendena.
 Dansk Klub i Helsingfors.
 Den norske forening i Finland.
 Svenska gillet i Finland.

Norge

Justisdepartementet.

Sverige

Kontrollstyrelsen.
 Statens invandrarverk.
 Länsstyrelsen i Stockholms län.
 Länsstyrelsen i Norrbottens län.
 Länsstyrelsen i Älvsborgs län.

Udtalelserne kan sammenfattes således:

Forslaget anbefales af *Dansk Klub i Helsingfors*, *Den norske forening i Finland* og *Svenska gillet i Finland*. Følgende myndigheder har intet at indvende imod afskaffelse af afgifterne: *Justisdepartementet* (for så vidt angår nordiske borgere), *statens invandrarverk* (for så vidt det sker for alle indvandrere), *länsstyrelsen i Norrbottens län* (for så vidt angår nordiske borgere) og *länsstyrelsen i Älvsborgs län*.

Finansministeriet og *ministeriet för inrikesärendena* er indstillet på at undersøge muligheden for at ændre lovgivningen i Finland, således at den særlige stempelskat for statsborgerskabsbevis bortfalder. Herefter skal i disse tilfælde blot betales sædvanligt stempel for ekspeditionen (dvs. 46,50 f. mk.).

Kontrollstyrelsen tager ikke stilling til, om afgiften bør afskaffes, men hvis det skal ske, bør det være generelt og under forudsætning af gensidighed, i hvert fald imellem de nordiske lande. *Länsstyrelsen i Stockholms län* kan ikke anbefale nogen ændring af afgiften.

3. U d v a l g e t

Det fremgår af medlemsforslaget og remisytringerne, at erhvervelse af statsborgerskab i Danmark og Island ikke belastes med nogen særlig afgift. I Finland kræves en særlig stempelskat på mellem 55 og 7 000 fi. mark afhængigt af ansøgerens indkomst og formue, medmindre den pågældende tidligere har været finsk statsborger eller har asylret i Finland. I Norge er erhvervelse af statsborgerret ved anmeldelse gratis, medens naturalisation ved bevilling i almindelighed koster 100 n. kr., hvilket dog kan nedsættes eller frafalder. Norsk gifte kvinder og kvinder, der får bevilling sammen med ægtemanden, betaler således efter fast praksis kun 20 kr. I Sverige skal betales 100 sv. kr. for erhvervelse af statsborgerret ved anmeldelse og 300 sv. kr. for naturalisation, men uformuende personer er fritaget for afgift.

I Norge anslås den samlede indtægt for staten i disse tilfælde til årligt 20—30 000 kr. I Sverige udgør naturalisationsafgifterne ca. 1,5 mill. kr. årligt, hvortil kommer afgifterne ved anmeldelse (i et enkelt län ca. 30 000 kr. årligt). De tilsvarende tal i Finland er ikke oplyst.

Den svenske riksdag har i marts 1970 bifaldet, at der ikke var anledning til at foretage en i nogle motioner foreslået gennemgang af afgifterne ved erhvervelse af svensk statsborgerskab.

Som fremhævet af justisdepartementet sker nordiske borgeres erhvervelse af statsborgerskab i et andet nordisk land i alt overvejende grad ved anmeldelse. Hvis den særlige stempelskat afskaffes i Finland, således som de to ministerier er indstillet på, vil anmeldelse om statsborgerskab være gratis i alle landene, bortset fra Sverige (hvor afgiften som nævnt er beskeden). Den praktiske betydning af medlemsforslaget er herefter meget ringe for så vidt angår nordiske borgere.

Udvalget konstaterer, at myndighederne i Finland er positivt indstillet over for tanken om at afskaffe den særlige stempelskat ved erhvervelse af statsborgerskab. Fra norsk side foreligger der ingen indvendinger imod at afskaffe gebyret for statsborgerretsbevillinger til nordiske borgere. Man bemærker tillige, at statens invandrerverk antager, at de gældende afgifter i Sverige i visse tilfælde kan være tyngende.

Under disse omstændigheder antager udvalget, at der kan være et vist grundlag for at henlede regeringernes opmærksomhed på muligheden for at ophæve afgifterne, eventuelt i en nærmere afgrænset kreds af tilfælde. Udvalget har derfor henstillet til præsidiet på Nordisk Råds vegne at bede regeringerne overveje, om medlemsforslagets tanker kan imødekommes helt eller delvis.

Herefter finder man ikke grundlag for, at rådet foretager videre i sagen.

Udvalget indstiller,

at Nordisk Råd ikke foretager sig videre i anledning af medlemsforslaget om afskaffelse af afgift ved erhvervelse af nordisk statsborgerret.

København, den 15. februar 1971

<i>Erik Adamsson (s)</i>	<i>Georg C. Ehrnrooth (Sv)</i>	<i>Erling Engan (Sp)</i>
<i>Svend Hangaard (RV)</i>	<i>Carl-Henrik Hermansson (vpk)</i>	<i>Allan Hernelius (m)</i>
<i>Matthias Á. Mathiesen (Sj)</i>	<i>Clara Munck (KF)</i>	<i>K. Axel Nielsen (S)</i>
		Formand
<i>Irma Rosnell (Skdl)</i>	<i>Pertti Salolainen (Kok)</i>	<i>Helge Seip (V)</i>
	<i>Thorstein Treholt (A)</i>	

Medlemsförslag

om intensifierad nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruket

*(Väckt av Pentti Antila, Johannes Antonsson, Kaj Bundvad, Roald Bye,
Sven Hammarberg, Lars Korvald, Lars Larsson, Heimo Linna, Gerda Møller,
Berte Rognerud, Salve Salvesen, Anna-Greta Skantz och Antti-Veikko
Perheentupa)*

Narkotikamissbruket har från att ha varit ytterst sällsynt i Norden kommit att utgöra ett av de stora samhällsproblemen. De nordiska länderna utgör numera en attraktiv marknad för den illegala narkotikahandeln. Denna handel visar tendenser att tillta och få en alltmer svårartad karaktär. Brottsligheten blir allt grövre och präglas av förslagenhet och hänsynslöshet. En organiserad brottslighet av helt internationellt slag har vuxit fram.

Vissa förändringar vad gäller de slag av narkotika som omsätts kan förmärkas med en förskjutning från cannabis till betydligt farligare preparat som exempelvis LSD. Vad beträffar cannabis kan erinras om att i 1961 års internationella narkotikakonvention cannabis upptagits bland de medel som i vissa hänseenden underkastats den mest rigorösa regleringen.

Nordiska rådet antog 1968 en rekommendation, vari rådet hemställer till regeringarna att företa en undersökning av möjligheterna att genom gemensamma åtgärder stoppa illegal införsel av narkotika och gemensamt igångsätta alla de åtgärder, som kan medverka till att stoppa denna trafik (*rek. nr 20/1968*). De gemensamma nordiska problemen vid bekämpande av narkotikatrafiken har dryftats såväl inom Nordiska tulladministrativa rådet som vid sammankomster mellan nordiska myndigheter. Ett systematiskt utbyte av informationer äger rum för att underlätta spaningsarbetet vid bekämpandet av narkotikabrottsligheten.

I Danmark och Norge har straffmaximum när det gäller mer professionella narkotikabrott höjts från två års fängelse till fängelse i sex år. Likaså gäller i Sverige numera ett maximistraff på sex år för grova narkotikabrott. Finlands regering avser att under innevarande höst framlägga förslag om en helt ny narkotikalag med straffsatser motsvarande vad gäller i övriga nordiska länder.

Nordiska rådet rekommenderade 1967 regeringarna att undersöka möjligheterna för vidgad nordisk forskning angående ungdomens alkohol- och

narkotikamissbruk samt den därmed sammanhängande ungdomsbrottsligheten (*rek. nr 5/1967*). I anledning av rekommendationen tillsattes en särskild kommitté som inkommit med en rapport, "Narkotikaforskning" (*NU 1970: 11*), vari framföres ett antal förslag, bl. a. att det upprättas ett särskilt nordiskt samarbetsorgan för narkotikaforskning.

Narkotikafrågan i dess nordiska sammanhang har på senare tid särskilt aktualiserats i dansk, norsk och svensk press. Därvid har påpekats de svårigheter som uppstår till följd av olika tillämpning av narkotikalagarna och på grund av att kontroll utföres olika i de nordiska länderna. Närmast har skillnaden mellan Danmark å ena sidan och Sverige och Norge å den andra uppmärksamrats. Till följd av dessa olikheter anses tillgången på centralstimulantia och annan narkotika — framför allt cannabis — ha ökat i Köpenhamn. Detta har lett till att missbrukare och langare från grannländerna söker sig till Danmark för att skaffa narkotika och där förnya sina lager. Problemet har härigenom fått en alltmer accentuerad nordisk karaktär, och det kan uppenbarligen blott lösas genom gemensamma ansträngningar.

Det har antytts i pressen att den nordiska passfriheten skulle vara hotad, om en liberalisering av kontrollen av cannabis skulle genomföras i Danmark. Mot bakgrund härav framförde en norsk representant i mars 1970 vid den nordiska huvudstadskonferensen i Köpenhamn, i vilken representanter för de nordiska huvudstädernas stadsstyrelser deltog, tanken på införande av en särskild legitimation för resa i Norden. Det sagda visar, hur allvarligt narkotikaproblemet är ur nordisk synpunkt. Det är för en vidareutveckling av det nordiska samarbetet väsentligt att man lyckas komma fram till en gemensam syn på dessa frågor. Endast om så sker, kan bekämpningsåtgärderna samordnas i Norden på sådant sätt som ger resultat.

Önskvärt är till en början att lagstiftningen i de olika länderna på detta område blir enhetlig så att det kriminaliserade området är i stort sett det samma i Norden och straffen likaså av i huvudsak samma storleksordning. Lika viktigt är emellertid att lagstiftningen tillämpas på enhetligt sätt, så att icke företeelser som bekämpas i ett land får passera utan egentlig påföljd i ett annat.

Man har under senare år fått klart för sig nödvändigheten av att samhället sätter in ökade resurser på olika områden för att bekämpa narkotikamissbruket och den illegala handeln med narkotika. Den straffrättsliga lagstiftningen och de polisiära insatserna är ett viktigt instrument i detta sammanhang, men självfallet kan man inte enbart genom dem lösa problemen. Samhället måste också utan dröjsmål ta initiativ till mera positiva insatser. Sådana åtgärder måste spänna över ett stort område och innefatta utvidgad upplysningsverksamhet och förstärkta sociala och medicinska insatser.

Åtgärder på det sociala området av både preventivt och kurativt slag erfordras i alla nordiska länder och en samverkan är påkallad. Sålunda bör

överbägas gemensam personalutbildning och utbyte av erfarenheter från förebyggande och uppsökande verksamhet inom hela det nordiska området. En nordisk informationskampanj, främst riktad till ungdomen, ej endast via skolorna utan även via massmedia bör anordnas.

Bland de preventiva åtgärderna ingår även samverkan mellan de nordiska polis- och tullmyndigheterna för att säkerställa övervakning och likartad tillämpning av narkotikalagstiftningen. I sammanhanget bör överbägas en förstärkt gemensam kontroll vid det nordiska områdes yttergränser i samverkan, exempelvis genom upprättande av en gemensam nordisk narkotikaövervakning.

För att effektivisera den nordiska samverkan kan det visa sig nödvändigt också med andra organisatoriska åtgärder. Det kan sålunda vara behövt att upprätta något slags samarbetsorgan sammansatt av representanter för alla berörda departement och centrala myndigheter i de nordiska länderna.

Under hänvisning till det anförda får vi hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att samordna sina åtgärder organisatoriskt för narkotikabrottslighetens bekämpande och att tillgodose behovet av åtgärder av social natur i syfte att minska narkotikamissbruket.

Helsingfors, Stockholm, Köbenhavn och Oslo den 26 oktober 1970

<i>Pentti Antila (Smp)</i>	<i>Johannes Antonsson (cp)</i>	<i>Kaj Bundvad (S)</i>
<i>Roald Bye (A)</i>	<i>Sven Hammarberg (s)</i>	<i>Lars Korvald (Kf)</i>
<i>Lars Larsson (s)</i>	<i>Heimo Linna (K)</i>	<i>Gerda Møller (KF)</i>
<i>Berte Rognerud (H)</i>	<i>Salve Salvesen (A)</i>	<i>Anna-Greta Skantz (s)</i>
<i>Antti-Veikko Perheentupa (Sd)</i>		

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Finansministeriet, departementet for told- og forbrugsafgifter:**

Der er i de sidste år sket en meget betydelig stigning i mængden af narkotiske stoffer, som er beslaglagt af toldvæsenet, ligesom antallet af beslaglæggelsessager er steget betydeligt. Mængden af beslaglagt cannabis har således i året 1970 været mere end dobbelt så stor som i 1969. Denne udvikling kan i nogen grad skyldes en stigning i de illegale narkotikatilførsler, men de opnåede resultater må hovedsagelig ses som et resultat af toldvæsenets effektive indsats.

Samarbejdet med toldvæsenet og politiet i de øvrige nordiske lande har sammen med en udvidet instruktionsvirksomhed for toldvæsenets personale forbedret mulighederne for at afsløre forsøg på illegal indførsel af narkotika.

På det internationale plan har spørgsmålet om bekæmpelse af den illegale narkotikaindførsel været behandlet af Toldsamarbejdsrådet i Bruxelles, hvor man har udarbejdet udkast til en rekommandation om udveksling af informationer på eget initiativ om ulovlig trafik med narkotika, stimulerende midler og lignende stoffer.

Efter nuværende departements opfattelse vil bekæmpelsen af den illegale narkotikatrafik kunne effektiviseres yderligere ved udveksling af oplysninger på nordisk og internationalt plan og yderligere instruktionsvirksomhed for toldvæsenets personale.

Sådanne foranstaltninger kan gennemføres uden organisatoriske omlægninger.

København, den 13. januar 1971

P. m. v.

E. b.

Preben Fenger

Justitsministeriet:

— — — skal man meddele, at justitsministeriet fra indenrigsministeriet har modtaget den i fotokopi vedlagte skrivelse af 4. januar 1971 fra kontaktudvalget vedrørende ungdomsnarkomanien (*se nedan*).

I skrivelser har kontaktudvalget anbefalet, at de fire nordiske koordinerende narkotikaudvalg hver udpeger en kontaktmænd, som skal holde regelmæssig indbyrdes kontakt. Efter forslaget har kontaktmændene til opgave at lette det praktiske samarbejde på grundlag af de gældende ordninger i de enkelte lande og at udveksle oplysninger om misbrugssituationen og de foranstaltninger, der træffes heroverfor.

Justitsministeriet kan tiltræde, at det nordiske samarbejde udbygges gennem den foreslåede kontaktmændsordning. Man kan i øvrigt henholde sig til det i kontaktudvalgets nævnte skrivelse af 4. januar 1971 anførte.

København, den 14. januar 1971

P. m. v.

E. b.

H. H. Brydensholt

Indenrigsministeriet:

— — — skal man meddele, at Kontaktudvalget vedrørende ungdomsnarkomanien, i hvilket bl. a. finansministeriet, justitsministeriet, socialministeriet, undervisningsministeriet og sundhedsstyrelsen er repræsenteret, i skrivelse af 4. januar 1971 har anbefalet, at de fire nordiske koordinerende narkotikaudvalg hver udpeger en kontaktmænd, som skal holde regelmæssig indbyrdes kontakt. Efter forslaget har kontaktmændene til opgave at lette det praktiske samarbejde på grundlag af de gældende ordninger i de enkelte lande og at udveksle oplysninger om misbrugssituationen og de foranstaltninger, der træffes heroverfor.

Indenrigsministeriet kan tiltræde, at det eksisterende nordiske samarbejde udbygges gennem den foreslåede kontaktmændsordning og skal i øvrigt henvise til vedlagte kopi af kontaktudvalgets skrivelse (*se nedan*), til hvilken indenrigsministeriet kan henholde sig.

Til orientering vedlægges 5 eksemplarer af forslag til lov om ophævelse af revisionsbestemmelser vedrørende lov om euforiserende stoffer og borgerlig straffelovs § 191 og 5 eksemplarer af indenrigsministerens forelæggelsestale om forslaget i folketinget samt et fortryk af folketingets forhandlinger den 17. december 1970 om lovforslaget (*här ej tryckta*).

København, den 11. januar 1971

P. m. v.

E. b.

Folmer Nielsen

Ministeriet for kulturelle anliggender:

En række af de aktiviteter, som indgår i ministeriets almindelige arbejdsområde, medvirker gennem deres engagerende virkning til at forebygge brugen af eller reducere misbruget af narkotiske stoffer. Dette gælder f. eks. arbejdet med etableringen af huse eller centre rundt omkring i landet, indeholdende forskellige former for samværs- og aktivitetsfaciliteter. Som eksempel herpå kan nævnes etableringen af "Projekt Hus" i København, hvor kulturministeriet og Københavns kommune i fællesskab for en 3-årig forsøgsperiode har stillet en bygning til rådighed for en selvejende institution, som ledes og administreres af brugerne selv. Der skal i huset drives en alsidig virksomhed bl. a. omfattende fritidsaktiviteter, arbejde i studie- og møderum og kulturelle arrangementer. I dette hus er brug af stoffer forbudt.

Yderligere kan nævnes, at der er stillet 1 mill. kr. til rådighed for kulturministeriet dels til fortsat at støtte arbejdet med etableringen af tilsvarende huse eller lignende projekter dels til etableringen af 6 ø-lejre og et større ø-samfund samt endelig til at støtte 2—3 såkaldte skibsprojekter.

I ø-lejrene og på skibene er det hensigten, at der skal deltage et vist kontingent aftrappede stofbrugere.

Hvad angår Danmarks Radio kan man oplyse, at radiatorådet foranlediget af en offentlig debat om Danmarks Radios forhold til narkotikaproblemerne den 12. januar 1971 har vedtaget en særlig erklæring om programpolitikken på dette område. I erklæringen understreges, at der i medfør af radiospredningsloven påhviler Danmarks Radio en forpligtelse til at inddrage narkotikaproblemerne i oplysningsvirksomheden i radio og fjernsyn. En række af Danmarks Radios programafdelinger har i de senere år produceret udsendelser om risikoen ved brug af euforiserende stoffer. Denne programvirksomhed kan i henhold til den nævnte erklæring ventes fortsat og udvidet, idet der vil blive lagt særlig vægt på børne-, ungdoms- og skoleudsendelserne.

København, den 15. januar 1970

P. m. v.

E. b.

Harder Rasmussen

Eksp. sekr.

Kontaktudvalget vedrørende ungdomsnarkomanien:

I denne anledning skal man meddele, at medlemsforslaget og forslagets begrundelse har været genstand for drøftelser på nogle nordiske møder, der blev afholdt i København i dagene fra den 14. december til den 16. decem-

ber 1970. I overensstemmelse med, hvad der blev anført fra de enkelte nordiske lande under drøftelserne, skal kontaktudvalget bemærke følgende:

Når det i medlemsforslagets begrundelse anføres, at der er en adskillelse med hensyn til anvendelsen af narkotikalovene og kontrolforanstaltningerne mellem på den ene side Danmark og på den anden side Sverige og Norge, må det heroverfor påpeges, at det på de nordiske møder klart blev tilkendegivet fra svensk side, at man havde samme grundopfattelse med hensyn til, hvilke foranstaltninger der burde træffes, som man har i Danmark. Politiet og de øvrige retshåndhævende myndigheders indsats bør koncentrereres om udbredelsen af narkotiske midler, ganske særligt om den mere professionelt prægede kriminalitet, medens samfundets indgreb over for de rene brugere bør have forsorgsmæssig karakter.

Fra norsk side havde man en noget strengere opfattelse af, hvorledes narkotikabrugere burde behandles, men det blev dog under møderne nævnt, at den norske rigsadvokat i en cirkulæreskrivelse havde foreskrevet, at der burde vises tilbageholdenhed ved at rejse straffesag mod rene brugere.

De danske justitsmyndigheder oplyste, at den straffehjemmel på fængsel i op til 6 år, der er givet ved den ny bestemmelse i straffelovens § 191, faktisk anvendes. Der er således af højesteret udmålt domme på fængsel i 4 år, og en sag, der på forhånd tegner til at blive endnu alvorligere, verserer for tiden i København.

Under det nordiske møde den 15. december 1970, hvori deltog repræsentanter for politi- og anklagemyndigheder og fra Norge yderligere den højeste toldembedsmand, drøftede man mulighederne for en intensiveret grænsekontrol i Danmark, og de øvrige nordiske lande blev gjort bekendt med de danske overvejelser herom. Udover en videreførelse af det samarbejde, der allerede foregår i konkrete sager, kunne man ikke fra de øvrige nordiske lande pege på yderligere samarbejdsmuligheder.

Når det i begrundelsen for medlemsforslaget anføres, at tilgangen af centralstimulerende stoffer skulle være øget i København, savner denne opfattelse så vidt vides grundlag. Det synes at være den almindelige opfattelse blandt de sagkyndige i de nordiske lande, at indsmuglingen af centralstimulerende stoffer foregår direkte til Sverige, i første række til Stockholm, hvorfra den videre fordeling sker.

Spørgsmålet om formen for et udbygget samarbejde mellem de nordiske lande blev drøftet dels mellem de nordiske justitsministre, dels mellem det danske kontaktudvalg vedrørende ungdomsnarkomanien og de tilsvarende koordinerende udvalg i de øvrige nordiske lande. De nordiske justitsministre enedes om at foreslå, at de fire nordiske koordinerende narkotikaudvalg hver skulle udpege en kontakthand, som skal holde regelmæssig indbyrdes kontakt. Efter forslaget skal man ikke gennem denne kontaktordning beskæftige sig med de egentlige narkotikapolitiske spørgsmål, men først og fremmest lette det praktiske samarbejde på grundlag af de gæl-

dende ordninger i de enkelte lande. Desuden skal kontaktmændene løbende udveksle oplysninger om misbrugssituationen og de foranstaltninger, man træffer heroverfor med henblik på en gensidig inspiration.

Kontaktudvalgene tiltrådte dette forslag og vedtog, at kontaktmændene snarest skulle indkalde til et møde til nærmere drøftelse af formen for et tættere samarbejde mellem de nordiske lande om narkotikaforskningen på grundlag af forslagene i rapporten "Narkotikaforskning" (NU 1970: 11), der for nylig er afgivet til Nordisk Råd. Det blev i denne forbindelse anbefalet, at kontaktmændene undersøger muligheden for en regelmæssig udveksling af litteratur og af informationsmateriale, der er benyttet i skoler, fjernsyn og radio.

Med hensyn til medlemsforslagets henvisning til, at der er behov for foranstaltninger udover det strafmæssige, skal man bortset fra det allerede nævnte henvise til forslaget til lov om ophævelse af revisionsbestemmelser vedrørende lov om euforiserende stoffer og borgerlig straffelovs § 191 og til indenrigsministerens forelæggelsestale om forslaget i folketinget samt til folketingets behandling den 17. december 1970 af lovforslaget. Som det fremgår heraf, er der almindelig politisk enighed i det danske folketing om en kraftig indsats på dette område.

København, den 4. januar 1971

P. u. v.

H. E. Knipschildt

Formand

Den Alm. Danske Lægeforening:

Det kan herefter meddeles, at Den Alm. Danske Lægeforenings hovedbestyrelse kan anbefale konklusionen i medlemsforslaget til de nordiske regeringer om "att samordna sina åtgärder organisatoriskt för narkotikabrottslighetens bekämpande och att tillgodose behovet av åtgärder av social natur i syfte att minska narkotikamissbruket".

København, den 14. januar 1971

P. h. v.

Jørgen Fog

A. H. Schleisner

Danmarks Lærerforening har i skrivelse den 15 december 1970 förklarat sig icke ha något att invända i anledning av medlemsförslaget.

Gymnasieskolernes Rektorforening har i skrivelse den 14 december 1970 forklarat sig icke ha för avsikt att uttala sig i anledning av medlemsförslaget.

Dansk Ungdoms Fællesråd (DUF):

I det forebyggende arbejde imod narkotikamisbrug anser Fællesrådet den vigtigste faktor for at være bred og saglig oplysning overfor de truede aldersklasser og grupper, dvs. unge i skolen og ungdomsforeningerne.

Erfaringerne viser, at det er meget væsentligt, at en oplysningskampagne udelukkende bygger på kendsgerninger og oplysninger om stoffernes skadevirkninger, og at oplysningen holdes fri af enhver form for fordømmelse og moraliseren. Ligeledes finder vi det overordentlig vigtigt, at der fra samfundets side — enten på statsligt eller kommunalt plan — gives muligheder for de unge til at skabe alternative miljøer, formet f. eks. som arbejds- og bopælskollektiver.

I tråd hermed vil vi på det kraftigste fraråde, at en ensretning af lovgivningen i de nordiske lande skal føre til en yderligere kriminalisering af problemet, udover hvad der allerede er tilfældet i Danmark. Efter vor opfattelse har en skærpelse af rammerne ingen positiv indflydelse, hverken på aktuelle stofmisbrugere eller på potentielle stofmisbrugere, men har derimod den negative virkning, at kontakten til og debatten med de førnævnte truede grupper om narkotikafaren i høj grad vanskeliggøres.

Vi vil gerne støtte tanken om ensartede retningslinier i Norden, men kun i det omfang, hvor grundholdningen er oplysning og ikke yderligere kriminalisering.

København, den 22. december 1970

Dansk Ungdoms Fællesråd

Ole Løvig Simonsen

Dorte Bennedsen

Finland

Finansministeriet:

I medlemsförslaget fästes uppmärksamhet vid de olägenheter, som förorsakas av den olikartade tillämpningen av narkotikalagarna och av den olikartade övervakningen av narkotika i de skilda nordiska länderna. För så vitt förslaget avser tullmyndigheternas åtgärder till bekämpande av narkotikabrottsligheten konstaterar finansministeriet, att ett fast samarbete mellan de nordiska länderna, som alla har biträtt 1961 års narkotikakonvention, är en oundgänglig förutsättning för att bekämpandet av narkotika-

brottsligheten skall lyckas. Detta samarbete är även långt utvecklat. Sålunda dryftar Nordiska tulladministrativa rådet årligen vid sina sammanträden medlen till förhindrande av narkotikabrotten. De tullmyndigheter, som omedelbart drager försorg om motarbetandet av smugglingen, ej endast sammanträder årligen för att rådpläga om förstärkandet och koordinerandet av arbetet till bekämpandet av narkotikabrottsligheten, utan dessa myndigheter har direkta och täta förbindelser för utbytande av informationer och lämnande av administrativ hjälp i narkotikabrottsärenden.

Då i regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om narkotikabrott (proposition nr 128 1970 Rd) föreslås en skärpning av narkotikabrottens maximistraff till samma nivå som i de övriga nordiska länderna, kan man anse, att förutsättningarna för ett effektivt och enhetligt bekämpande av narkotikabrottsligheten i de skilda nordiska länderna föreligger.

Ett möjligast effektivt bekämpande av narkotikabrottsligheten förutsätter likväl, att inställningen till narkotikafrågorna i de skilda nordiska länderna vore enhetlig. För att uppnå en enhetlig inställning är det likväl icke tillräckligt, att narkotikalagarna i de skilda nordiska länderna är identiska och att de myndigheter, som utreder narkotikabrotten samarbetar, utan härtill fordras en koordinering av alla åtgärder till bekämpande av narkotikabrottsligheten, synbarligen genom att grunda ett sådant samarbetsorgan, som i medlemsförslaget avses.

Helsingfors den 8 januari 1971

Osmo Kalliala

Avdelningschef, regeringsråd

Raimo Peltonen

Yngre regeringssekreterare

Justitieministeriet:

De nordiska folkens fortgående ökade samgående har medfört, att det under de senaste åren har yppat sig allt större behov av samarbete mellan de olika nordiska länderna även inom straffrättens område. Rätts- och samhällsuppfattningens nära gemenskap har möjliggjort detta samarbete både inom lagstiftningen och mellan polis- och åklagarmyndigheter samt de myndigheter vilka drar försorg om straffverkställigheten. Grunderna för denna samverkan innefattas för närvarande i det s. k. Helsingforsavtalet av år 1962, genom vilket de nordiska länderna bland annat förbundit sig att söka förenhella sina stadganden angående brott och dess påföljder.

Nödvändigheten av internationellt samgående till förhindrande av narkotikamissbruk har erkänts redan under årtionden. Detta samgående de olika länderna emellan grundar sig för närvarande på den allmänna narkotikakonventionen av år 1961, som trädde internationellt i kraft i slutet av år 1964 och vilken ratificerades av bland annat Danmark, Norge, Sverige och

Finland. Konventionen förpliktar avtalsparterna att bland annat skrida till sådana lagstiftnings- och administrativa åtgärder, vilka kan vara av nöden för åstadkommande av samarbete med andra stater vid verkställigheten av konventionens bestämmelser (artikel 4), samt att även samarbeta intimt i avsikt att bedriva koordinerad verksamhet mot den illegala handeln med narkotika (artikel 35). Dessutom har avtalsparterna förbundit sig att vidtaga åtgärder för kriminalisering av viss avtalsstridig verksamhet och även därhän, att för grova brott skulle dömas tillräckligt stort frihetsstraff (artikel 36). Avtalsparterna bör även fästa särskild uppmärksamhet vid arrangemang som underlättar medicinsk behandling, vård och rehabilitering av narkomaner (artikel 38).

De nordiska länderna har i enlighet med Helsingforsavtalet och narkotikakonventionen under de senaste åren sökt förenhetliga sina stadganden om narkotika. Enligt dansk, norsk och svensk lag kan narkotikabrott straffas med högst två års fängelsestraff och grovt narkotikabrott med högst sex års fängelse. Kriminaliseringens område är också ungefär detsamma i dessa länder. Blotta användningen av narkotika är dock straffbar endast i Norge. Enligt den i Finland gällande narkotikalagen är maximistraffet för narkotikabrott fyra års fängelse. Regeringen avlät dock den 31 oktober 1970 till riksdagen en proposition angående en ny narkotikalag (nr 28/1970 rd), där det bland annat föreslås, att för narkotikabrott skulle stadgas motsvarande straffhot som i Norge, Sverige och Danmark. Enligt förslaget skulle användning av narkotika icke mera vara straffbar. Regeringspropositionen behandlas som bäst i riksdagens ekonomisktutskott. Riksdagens svar torde ingå under inkommande vår.

Även om ovan nämnda nordiska länder förbundit sig till samverkan och deras lagar om narkotikabrott, sedan lagrevisionen verkställdes i Finland, i stor utsträckning är enhetliga, är detta dock inte ännu en tillräcklig garanti för att stadgandenas tillämpning i praktiken skulle leda till likadana resultat i de olika nordiska länderna. Det är sålunda alltför möjligt, att de olika nordiska länderna definierar narkotika på olika sätt. I den allmänna konventionen avses med narkotika endast vissa, där uttryckligen uppräknade ämnen. Avtalsparterna har rätt att utöver dem genom nationella stadganden, enligt de nordiska ländernas ifrågavarande lagstadganden till och med genom förordning, såsom narkotika beteckna även andra än de i konventionen nämnda ämnena. Med tanke på en effektiv bekämpning av narkotikabrottsligheten är det enligt justitieministeriets uppfattning skäl att de olika nordiska länderna skulle stå i intimt samarbete för att narkotikalagstiftningen och även dess tillämpning i praktiken skulle bli så enhetlig som möjligt.

Ovan har fästs uppmärksamhet endast på samarbete mellan de olika nordiska länderna närmast inom straffrättens område. Vid arbetet till förhindrande av narkotikamissbruk och därtill ansluten kriminalitet bör de

straffrättsliga stadgandena dock icke tillmätas alltför stor betydelse. I nuvarande läge borde man framför allt på ett effektivt sätt kunna förhindra den illegala införseln, tillverkningen och spridningen av narkotika. I denna verksamhet har effektiv tull- och polisövervakning en avgörande betydelse. Tullmyndigheterna samarbetar redan nu vid övervakningen med polis- och gränsbevakningsmyndigheterna. Nämnade myndigheter i Finland har också stått i förbindelse med motsvarande myndigheter i de övriga nordiska länderna. Uppmärksamhet borde fortgående fästas vid effektivisering av övervakningen och utvecklandet av samarbetet. Förenhetligandet av straffstadgandena och ökning av straffhotet kommer att ha desto större betydelse, ju större man kan göra risken att råka fast för grova brott. Så som i förslaget nämnes, skulle utvecklande av samarbetet vara av behovet påkallat även inom andra områden, som har betydelse vid bekämpningen av narkotikamissbruket och för minskande av dess negativa verkningar.

En framgångsrik verksamhet för bekämpning av narkotikamissbruk kräver koordinering av alla till buds stående medel och fortgående samarbete mellan de nationella och även de nordiska myndigheterna. Justitieministeriet ansluter sig till den i medlemsförslaget framförda uppfattningen, att inrättande av ett särskilt samarbetsorgan kan vara påkallat. Enligt justitieministeriets uppfattning borde i ett eventuellt samarbetsorgan finnas representanter för åtminstone åklagar-, polis-, tull-, medicinal- och socialmyndigheterna samt även för forskningsverksamheten. Det skulle även vara mest ändamålsenligt, att ett eventuellt samarbetsorgan skulle bildas närmast av de personer, vilka för närvarande i de nordiska samarbetsorganen representerar vederbörande område.

Helsingfors den 7 januari 1971

Kai Korte

Avdelningschef

Timo Mäkinen

Lagstiftningsråd

Social- och hälsovårdsministeriet¹:

Social- och hälsovårdsministeriet konstaterar i likhet med förslagsstäl-larna, att narkotikamissbruket oroväckande har ökat under det senaste decenniet och i detta nu redan utgör ett allvarligt problem. Vid lösningen av problemet bör man dels sträva till att hjälpa den enskilda narkotika-missbrukaren och dels till att förhindra narkotikahandel. Med hänsyn här-till anser social- och hälsovårdsministeriet att de nordiska länderna bör sträva till att finna en gemensam human vårdpolitisk och en effektiv pre-ventionspolitisk linje.

¹ Yttrandet översatt från finska.

Den nordiska preventionspolitiken kan göras verkligt effektiv om man å ena sidan inriktar sig på ett fortsatt utbyte av information och erfarenheter i fråga om narkotikabruk, narkotikamönster, missbrukare, försäljning och försäljare, straff, vidtagna åtgärder, nya slag av narkotika, forskning och vård samt upplysningsverksamhet. Härvid krävs givetvis i första hand även att de enskilda nordiska länderna på nationell bas arbetar för att skapa en helhetslösning på narkotikaproblemet.

Förutom utbyte av information och erfarenheter vore det å andra sidan viktigt att få till stånd en gemensam lagstiftning ävensom samverka mellan de nordiska polis- och tullmyndigheterna för att säkerställa övervakning och likartad tillämpning av lagstiftningen.

Lagstiftningen bör inrikta sig på bekämpandet av den illegala handeln med narkotika. Härvid finner social- och hälsovårdsministeriet att åtskillnad, i motsats till lagstiftningen i de flesta industriländerna, borde göras mellan mera ofarliga och sådana farliga narkotiska ämnen, som skapar betydande sociala problem. Uppmärksamheten borde riktas på olaga yrkesmässiga eller kommersiella typer av tillverkning, innehav och distribution av narkotika. Narkotikahandeln drivs av välorganiserade brottslingar, som skär enorma vinster och som samtidigt är ansvariga för tusentals människors fysiska och psykiska ohälsa.

Sälunda har regeringen i Finland den 23 oktober 1970 till riksdagen avgivit en proposition till narkotikalag, enligt vilken a) narkotikabruk inte kriminaliserats och b) maximistraflet för grovt narkotikabrott höjts till sex års tukthus.

Narkotikadelegationen i Finland hade i samband med sitt förslag till narkotikalag fäst social- och hälsovårdsministeriets uppmärksamhet vid, att många av dem, som gör sig skyldiga till narkotikabrott enligt med största delen av de i saken erhållna utlåtandena, och övriga uppgifter vid tidpunkten för brottet och därefter är starkt beroende av narkotika. Därför komme inte ådömandet av enbart ett frihetsstraff — såsom avsikten med frihetsstraffet borde vara — att hindra de dömda från att begå nya brott, utan beroendetillståndet borde avbrytas med härför lämplig vård. Narkotikamissbrukare borde i anledning härav ha möjlighet att medels domstolsutslag bli förordnade till vård i vederbörlig inrättning eller till öppen vård i stället för straff eller vid sidan om straffet. Härvid har narkotikadelegationen hemställt om att ministeriet skulle vidta lämpliga åtgärder för att få saken utredd av det organ, till vars kompetens hör att handha ärenden rörande granskning av strafflagen.

Denna sistnämnda princip har även kommit till uttryck i förslaget till reviderat protokoll rörande psykotropiska ämnen, vilket behandlas vid ECOSOC:s möte i Wien januari/februari 1971. Principen intogs i protokollet på begäran av den svenska delegaten vid Narkotikakommissionens sammanträde i januari 1970 på initiativ av den då närvarande finska obser-

vatören. Social- och hälsovårdsministeriet finner att saken bör utredas inom ramen för det nordiska samarbetet.

Med tillstyrkande av medlemsförslaget anser social- och hälsovårdsministeriet, att ett samarbetsorgan sammansatt av representanter för alla berörda departement och centrala myndigheter i de nordiska länderna snarast borde tillsättas.

Helsingfors den 13 januari 1971

A.-L. Tiekso

Social- och hälsovårdsminister

Elisabeth Groop

Äldre regeringssekreterare

Undervisningsministeriet¹:

— — — har undervisningsministeriet inhämtat yttranden av skolstyrelsen samt statens vetenskapliga kommission av vilka yttranden kopior närslutes (*se nedan*).

Undervisningsministeriet förenar sig om de i nämnda yttranden framförda synpunkterna.

Helsingfors den 18 januari 1971

Heikki Hosia

Kanslichef

Matti Gustafson

Kultursekreterare

Skolstyrelsen¹:

Skolstyrelsen finner synnerligen angeläget att de nordiska länderna skulle på alla sätt förenhetliga sina organisatoriska åtgärder i syfte att motarbeta narkotikakriminaliteten.

Skolstyrelsen anser, att även de sociala åtgärder som gäller missbruket av narkotika borde vara enhetliga. Besluten av vetenskapliga undersökningar, skolornas undervisningsplaner och skolornas undervisningsmateriel borde genom utbytesverksamhet vara disponibla för ettbart medlemslands skolväsande varvid det vore möjligt att utveckla de mest effektiva förebyggande metoderna även i fråga om arbetet att motarbeta skolungdomens användning av narkotika.

Skolstyrelsen närsluter en cirkulärskrivelse (*se Bihang*), av vilken framgår skolstyrelsens inställning till förebyggande verksamhet inom skolan.

Helsingfors den 17 december 1970

R. H. Oittinen

Generaldirektör

Kaarlo Hakama

Byråchef

¹ Yttrandet översatt från finska.

Cirkulärskrivelse till de finskspråkiga statliga och privata läroverkens, kommunala mellanskolornas, medborgarskolornas och försöksgrundskolornas övre plans föreståndare¹

(Upprättad av skolstyrelsen i Finland)

Skolstyrelsen har funnit att användningen av narkotika sprider sig även bland skolungdomen varför allvarlig uppmärksamhet bör fästas vid detta problem. Uppgifter om narkotiska ämnen, deras egenskaper och missbruket av dem samt om de symptom och särskilda kännetecken som är typiska för sådana som nyligen börjat använda narkotika och sådana som använder narkotika är i detta nu nödvändiga för alla lärare.

Det framkommer på er skola att i samråd med de sociala myndigheterna och representanten för ungdomsorganisationerna observera huruvida de unga på er ort i allmänhet och eleverna i er skola i synnerhet använder narkotika. Om skäl därtill föreligger borde man sträva att hjälpa sådana som inlett bruket genom vägledning och stödåtgärder så att de kunde befrias från det. Skolan borde genom förebyggande åtgärder i anslutning till undervisningen ge eleverna tillräckliga objektiva informationer om narkotiska ämnen och deras farliga följder. Då elevernas personliga, sociala av hemförhållanden eller psykiska omständigheter beroende problem ofta utgör orsaken till användningen av narkotika, borde skolan med tillhjälp av olika metoder erbjuda eleverna sin hjälp vid avhjälpandet av dessa och i olika uppfostringsituationer sträva att stärka deras självförtroende och ansvarskänsla för sig själv och sina kamrater.

Skolan bör sträva till att i främsta rummet genom individuell hjälp och vägledning hjälpa en elev som använder narkotiska ämnen till vederbörlig vård. Enär bestraffningsåtgärden ofta hos en elev som är föremål för bestraffningen alstrar opposition och instängdhet bör försiktighet iakttagas vid användningen av straff. Straffhot kan även försvaga de övriga elevernas vilja att samarbeta med lärarna för att hjälpa kamraten och därigenom ned-sätta möjligheterna att använda gruppterapi. För att möjliggöra ett nyttigt genomförande av så effektiva hjälpåtgärder som möjligt bör namnet på den elev som konstaterats använda narkotika eller misstänks därför icke spridas bland lärarna eller kamraterna. Hans problem borde behandlas förtroligt vid överläggningar mellan klassföreståndaren, rektorn och skolhälsovårdspersonalen. Anmälan om ett dylikt fall bör ej ske till socialmyndigheterna utan till skolläkaren.

Om det finns skäl att misstänka att på orten finns ungdomsgrupper som experimenterar med narkotiska ämnen bör skolans ledning i samråd med elevernas föräldrar och sakkunniga på området anordna t. ex. diskussions-, rådlednings- och programsammankomster för ungdomen i syfte att förhindra användningen av narkotika. Eleverna borde fås att tillsammans med lärarna aktivt motverka användningen av narkotika.

Då det är viktigt att lärarna äger tillräcklig kännedom om narkotika-problemets förefintlighet och allvar sänder skolstyrelsen närslutet en av Oy Yleisradio Ab:s undervisningsavdelning redigerad publikation för att delges lärarna vid er skola.

¹ Cirkulärskrivelsen översatt från finska.

Skolstyrelsen uppmanar rektorn eller skolans föreståndare att anordna ett lärarmöte vid vilket rektorn (föreståndaren) eller annan på orten förefintlig sakkunnig redogör för narkotikafrågan och de av saken möjligen påkallade åtgärderna diskuteras samt planer uppgörs för deras förverkligande.

Skolstyrelsen uppmanar er skolas lärare att fästa uppmärksamhet även vid den undervisningsprogramserie av undervisningsprogram som Oy Yleisradio Ab sänder 17 september—8 oktober 1969.

Helsingfors den 16 september 1969

R. H. Oittinen

Generaldirektör

Kerttu Larjanto

Överinspektör

Statens samhällsvetenskapliga kommission har i skrivelse den 10 december 1970 förklarat sig stöda medlemsförslaget.

Väestöliitto r. y. (Befolkningsförbundet)¹:

Enligt förbundets uppfattning vore det i hög grad önskvärt att bestämmelserna om olaglig försäljning, spridning och missbruk av narkotika vore desamma och att lagen skulle tillämpas på samma sätt.

I ett flertal medicinska undersökningar har det konstaterats, att användningen av kannabisprenparat utgjort inledningen till användningen av starkare preparat. Om tillgången på exempelvis kannabisprenparat i något av de nordiska länderna är lätt sprider det sig därifrån till de övriga och leder med tiden även i dessa till en ökning av missbruket av narkotiska ämnen och måhända även till en övergång till starkare narkotiska ämnen.

Förbundet finner det nordiska samarbetet för att förhindra en ökning av missbruket av narkotiska ämnen synnerligen betydelsefullt. Speciellt borde man utnyttja olika informationskanaler genom vilka saklig information borde spridas om missbrukets faror och följder. Informationen borde särskilt inriktas på ungdomen.

Helsingfors den 21 december 1970

Väestöliitto r. y.

V. J. Sukselainen

Ordförande

Jouko Hulkko

Ombudsman

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

Svenska befolkningsförbundet i Finland r.f.:

Förbundets styrelse finner det synnerligen angeläget att samarbetet intensifieras för att de nordiska länderna gemensamt och effektivt skall kunna motverka narkotikamissbruket.

För Svenska befolkningsförbundet i Finland

Karl-Erik Forsberg

Ordförande

Margareta Aminoff

Ombudsman

N o r g e**Finans- og tolldepartementet:**

Saken har vært forelagt Tolldirektoratet hvorfra en har mottatt den vedlagte status presenoversikt pr. 15. desember 1970 vedrørende tollvesenets kontroll med narkotikasmugling (*se nedan*).

Departementet viser til denne oversikt.

Oslo, 19. desember 1970

Etter fullmakt

Jens Sterri

Bjørn Frisholm

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Det har på grunn av tidsnød ikke vært mulig på vanlig måte å innhente uttalelser fra de sakkyndige råd dette departement har.

Kirke- og undervisningsdepartementet vil imidlertid uttale glede over at spørsmålet om å motarbeide narkotikamisbruk er tatt opp på nordisk plan.

Når det gjelder den informasjon som skolen kan gi elever og foreldre, er det etter dette departements syn viktig at den gis på en korrekt og saklig måte, og av folk som er sakkyndige på området. Det er også vesentlig at stoffene omtales i nordiske publikasjoner for skoleformål på samme måte, og at en kommer fram til en lik omtale av farlighetsgrad og virkning. Dette departement ser gjerne at det på dette område etableres et nordisk samarbeidsorgan.

Oslo, 29. desember 1971

Allmennskoleavdelingen

Johan Bjørge

Justis- og politidepartementet:

Justisdepartementet finner ikke grunnlag for å anbefale oppnevning av et utvalg av den type som medlemsforslaget i Nordisk Råd sikter mot. På et møte mellom de nordiske justisministere i København 14. desember 1970 ble man i steden enige om at hvert land skulle utpeke en ansvarlig kontaktperson på toppplanet. Det nordiske kontaktorgan som disse representanter kommer til å utgjøre, skal, ved siden av å utveksle erfaringer om de enkelte lands problemer og innsats, administrere det utvidede samarbeid mellom de eksisterende organer og ellers koordinere fellesnordiske tiltak samt ta initiativ til nye fremstøt for å motvirke narkotikamisbruk.

En realistisk vurdering av ulikheten i den holdning man i de enkelte land inntar overfor narkotikaproblemet gjør det etter dette departements oppfatning, for tiden ikke aktuelt med noe annet samarbeidsorgan enn det som ble anbefalt på ministermøtet.

Oslo, 24. desember 1970

Etter fullmakt

A. Irgens

Stian Sørli

Sosialdepartementet:

Gjennom flere år har det vært etablert et nordisk samarbeid på alkoholforskningens område i tilslutning til Nordisk nemnd for alkoholforskning samt et samarbeidsorgan for kriminologi gjennom Nordisk samarbeidsråd for kriminologi.

På bakgrunn av et medlemsforslag til Nordisk Råds 15. sesjon (april 1967), ble det etter forhandlinger mellom de nordiske organer oppnevnt et særlig samarbeidsutvalg under navnet "Fellesutvalget vedrørende mulighetene for en øket nordisk forskning vedrørende ungdommens alkohol- og narkotikamisbruk samt den dermed sammenhengende ungdomskriminalitet", senere kalt "Nordisk fellesutvalg vedrørende narkotikaforskning m.v.". Utvalget avga sin innstilling i Nordisk udredningsserie (NU 1970:11). Utvalget konkluderer med å tilrå etablering av et nordisk samarbeidsorgan for narkotikaforskning med oppgaver å holde seg løpende orientert om forskningen i de enkelte land, koordinere forskningsprosjekter, formidle informasjon samt i øvrig utvikle samarbeidsformer etter behov.

Gjennom de regelmessige internordiske medisinaldirektørmøter og ellers ved behov er det fortløpende informasjonsutveksling mellom de nordiske land på etatplan.

På opplysningssektoren kan blant annet nevnes at Statens edruskapsdirektorat har etablert et strukturert samarbeid med tilsvarende organer i de øvrige nordiske land.

Liknende kontaktvirksomhet foregår til stadighet ad hoc mellom de øvrige nordiske fagetater.

I tilslutning til det internordiske justisministermøte i København 15. desember 1970, der mulighetene for en mer ensartet rettspraksis på området ble drøftet, ble det også avholdt et kontaktmøte mellom det norske, svenske, danske og finske koordineringsutvalg (sentralråd) for narkomani (ungdomsnarkomani). Dette møte konkluderte med å tilrå overfor de nordiske land at det ble etablert et 4-mannsutvalg som skulle fungere som bindeledd og koordineringsorgan mellom de nasjonale utvalg med henblikk på å oppnå den i det foreliggende medlemsforslag til Nordisk Råd ønskede intensivering av det internordiske samarbeid.

Det nordiske kontaktorgan som disse representanter kommer til å utgjøre, skal, ved siden av å utveksle erfaringer om de enkelte lands problemer og innsats, administrere samarbeidet mellom de eksisterende organer og etater og ellers koordinere fellesnordiske tiltak samt ta initiativ til nye fremstøt for å motvirke narkotikamisbruk. Den tverretatlige sammensetning av de respektive lands sentralråd sikrer en fagpolitikk på bredest mulige tverrfaglige plan, noe som på et problemfelt av slik heterogen kompleksitet er absolutt nødvendig.

Konklusjon

På bakgrunn av vedlagte innhentede uttalelser (*se nedan*) fra de i Sentralrådet for bekjempelse av narkotikaområdet representerte instanser og for egen del antar Sosialdepartementet derfor, at den målsetting som det foreliggende medlemsforslag til Nordisk Råd uttrykker, sikres gjennom den formalisering av kontakten som et slikt 4-mannsutvalg på embetsplan representerer, forutsatt at regjeringene i de respektive land følger tilrådingen herom.

Til orientering vedlegges en summarisk oversikt over konkrete tiltak på narkotikafronten som Sosialdepartementet, Helsedirektoratet (*se Bihang*), har tatt initiativet eller medvirket til.

Oslo, 6. januar 1971

Egil Aarvik

Karl Evang

Summarisk oversikt over konkrete tiltak på narkotikafronten som helsedirektoratet har tatt initiativet eller medvirket til

1. Helsedirektørens fylkesregionale kontaktutvalg

Fra 1967 blev det etter samarbeid mellom kriminalsjefen og Helsedirektøren etablert regionale tverrfaglige utvalg bestående av representanter for helse- og sosialvesen, politi og skoleverk. Kontaktutvalgene har fungert dels som observasjonsposter i fylkene og med meldingsplikt til Helsedirektøren i henhold til § 23, 1. ledd, i Lov om legemidler og gifter av 1964, videre som koordineringsinstanser for arbeidet på narkotikafronten i det enkelte fylke.

Samtidig har det vært en strukturert kommunikasjon mellom kriminalpolitiets narkotikagruppe og Helsedirektøren for såvidt gjelder fortløpende informasjon omkring dette problemkompleks.

2. Kontaktkonferansen mellom Helsedirektoratet og de psykiatriske service-sjefer fra de forskjellige regioner for psykisk helsevern. 21. mai 1969

Formålet med konferansen var på en uformell og medisinsk bakgrunn å få belyst narkotikasituasjonen og få holdepunkter for hvordan psykiaterne selv anså arbeidet burde legges opp. Konferansen klargjorde en rekke problemer som gjorde seg gjeldende innen denne sektor. Spesielt fremkom usikkerhet og mangel på faste retningslinjer i forbindelse med forebygging, innleggelse, retensjon og behandlingsprinsipper i videste forstand. Det fremkom behov for at det ville være nyttig å få nedfelt de foreliggende erfaringer i utvalgsinnstillinger. Konferansen munnet derfor ut i forslag om å nedsette 2 medisinske utvalg til utredning av:

- a) fremtidige retningslinjer for diagnose og behandling av ungdomsnarkomane,
- b) avgi en vurdering av lover og bestemmelser med relasjon til narkomane.

Utvalgene blev oppnevnt av Helsedirektøren høsten 1969, og Lovutvalget avga innstilling 18. oktober, "Behandlingsutvalget" 14. november 1969.

3. Sentralrådet for bekjempelse av narkotikaondet

Med kgl. res. av 21. november 1969 ble Sentralrådet for bekjempelse av narkotikaondet etablert med koordinerende og rådgivende funksjoner for den offentlige innsats mot narkotikamisbruket. Rådet består av representanter for Helsedirektoratet og Sosialdepartementet, herunder Edruskapsdirektoratet, videre Justisdepartement, Kirke- og undervisningsdepartement, Finans- og tolldepartement. Rådet er gitt mandat å følge nøye med i utviklingen når det gjelder narkotikaproblemene, tjene som et rådslagningsforum for offentlige organer som har med narkotikaproblemer å gjøre samt gi råd til regjeringen og til offentlige organer som har til oppgave å motarbeide narkotikaskader. Videre skal rådet tjene som sentralorgan for kontaktutvalg som er opprettet i fylkene. Rådet kan anmode representanter for organisasjoner og institusjoner om å delta i rådets møter i særskilte tilfeller, og har også i en viss utstrekning benyttet seg av dette. Rådet har stort sett holdt månedlige møter. De nordiske lands helsedirektører utveksler regelmessig

informasjoner, bl. a. ved faste medisinaldirektørmøter. Utvidet kontakt også på sentralrådsnivå med de øvrige nordiske land er forestående.

I forbindelse med Nordisk Råds sesjon i København i februar 1971, er det avgitt en rapport fra Det nordiske fellesutvalg for narkotikaforskning, der professor dr. med. Nils Retterstøl og forskningssjef Brun-Gulbrandsen er norske medlemmer. Helsedirektøren har videre vært representert ved et forberedende møte i det sosialpolitiske utvalg av Nordisk Råd, november 1970, i forbindelse med medlemsforslag om intensivert nordisk samvirke for å motvirke narkotikamisbruket av 26. oktober 1970 fra nevnte utvalg.

4. Statens klinikk for narkomane

Ut fra det prinsipielle syn at narkotikamisbruk er et symptom på en primær psykisk lidelse, anser man at behandlingen av dette klientell hører under det ordinære psykiske helsevern regionalt. Det er imidlertid en hård kjerne narkomane som har behov for et spesialisert opplegg som etablert i Statens klinikk for narkomane. Denne institusjon får således rikshospitalsfunksjoner med sentrale behandlings-, opplærings- og forskningsoppgaver på landsplan.

Klinikken har i de siste par år vært under utbygging og vil i løpet av 1971 disponere totalt 56 plasser. I tillegg ble det i april 1969 åpnet et ettervernshjem for 14 pasienter i Oslo, og senere samme år ble det innkjøpt en nabo-eiendom til bruk som hybelbygg for utskrevne pasienter med 8 plasser.

Det har imidlertid hele tiden vært behov for en intensivert poliklinisk virksomhet knyttet til Statens klinikk for narkomane, hvorfor det foreligger planer om kjøp av et nytt hus med henblikk på etablering av et forverns- og evalueringscenter.

Våren 1970 inngikk staten en leiekontrakt med eieren av Sollien gård, Hov i Land, med henblikk på etablering av et behandlingseksperiment i form av et kollektiv tilknyttet klinikken. Kollektivet har vært i drift siden våren 1970 og fungerer utmerket.

Med etablering av det ovennevnte forverns- og evalueringscenter, vil således Statens klinikk for narkomane disponere over en tilnærmet komplett behandlingsskjede som spenner over et differensiert og fleksibelt tilbud fra forvern og ambulant behandling via dag- og nattsenter til hospitalisering, behandlingsskolektiv, ettervernshjem og hybelbygg samt ambulant ettervern.

5. Statens senter for barne- og ungdomspsykiatri, behandlingseksperiment på Frogn-øya

Våren 1970 ble det etablert et lignende behandlingsskolektiv som det som er nevnt ovenfor på Frogn-øya, og kollektivet har plass til 6—8 pasienter. Erfaringene hittil angis å være lovende.

6. Statsbevilgninger til hurtigvirkende ekstraordinære tiltak

Med Stortingsvedtak av 20. april 1970, ble det over Sosialdepartementets budsjett bevilget kroner 1 000 000,— som skulle disponeres i samråd med Sentralrådet. Følgende prosjekter er blitt tilgodesett:

- a) Sosialkurator i København, tilknyttet den norske ambassade, men med faglig tilknytning til Uteseksjonen, Oslo Kommune: kroner 80 000,—.
- b) Tønsberg Kommune, tilskott til fortsatt ungdomsarbeid: kroner 6 000,—.
- c) Narkotikakurs ved Oslo Politikammer, kroner 24 000,—.

d) Oslo Politi, diverse kurs for tjenestemenn fra hele landet, kroner 45 000,—.

e) Individuelle stipend for polititjenestemenns kursdeltakelse i utlandet, kroner 20 000,—.

f) Tilskott til utarbeidelse av instruksjonsmateriell, forseglede montre etc. ved landets politikamre og tollkontor: kroner 50 000,—.

g) Tolldirektoratet, tilskott til konferanser om narkotika med politiet, kroner 19 000,—.

h) Edruskapsdirektoratet, diverse film og opplysningsmateriell, kroner 75 000,—.

i) Oslo Kommune, Uteseksjonen, kroner 150 000,—.

j) Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk, Vestfold sentralsykehus, oppsøkende team etc., kroner 65 000,—.

k) Neevengården sykehus, behandlingseksperiment, kroner 65 000,—.

l) Dikemark sykehus, diverse tiltak, kroner 100 000,—.

m) Statens senter for barne- og ungdomspsykiatri, behandlingseksperiment på Frogn-øya, kroner 25 000,—.

n) Ullevål sykehus, avdeling XVI, kroner 50 000,—.

o) Informasjonsbank ved professor Retterstøl, kroner 30 000,—.

p) Statens institutt for alkoholforskning, tilskott til aktuell narkomaniforskning, kroner 30 000,—.

q) Spesielle tiltak etter forslag av de regionale kontaktutvalg m.v., kroner 159 000,—.

r) Diverse tiltak, kroner 7 000,—

Tilsammen kroner 1 000 000,—

Det er forutsetningen at de prosjekter som etter sin art hører hjemme på de forskjellige fylkeskommuners budsjetter eller kommer inn under sykehuslovens økonomiske bestemmelser, snarest formaliseres i samsvar med dette.

Spørsmål om tilsvarende bevilgning for 1971 er under behandling.

7. Stipendier til helsepersonell for utdanning i narkomanisektoren

Helsedirektoratet har fått bevilget et beløp, stort *kroner 150 000,—* til stipendiering og det er utdelt stipendier til ca 50 personer med tverrfaglig bakgrunn for studiereiser i inn- og utland.

8. Seminarer og kurser for helsepersonell

Det er høsten 1970 avholdt 8 seminarer for representanter for samtlige barne- og ungdomspsykiatriske institusjoner, familievernkontorer, voksenpsykiatriske institusjoner og kontrollkommisjoner samt representanter for landets spesialskoler i psykiatrisk sykepleie.

Kroner 150 000,— er bevilget til dette formål. Seminarene har vært meget verdifulle, og bragt klarhet over adskillige av de problemer som det psykiatriske behandlingsapparat står overfor på denne sektor. Nye seminarer planlegges i 1971 blant annet med henblikk på forebyggende arbeid og forvern, samt et seminar som spesielt skal vies problemet med administrativ frihetsberøvelse, retensjonsrett og innleggelsesformalia generelt. I tillegg planlegges regionale seminarer i de fylkesvise kontaktutvalgs regi, men med faglig og økonomisk bistand fra Helsedirektoratet, Statens klinikk for narkomane m.v.

9. *Foredrags- og opplysningsvirksomhet*

Helsedirektoratet har gjennom flere år tatt aktivt del i opplysningsvirksomheten på dette felt, såvel ved foredragsvirksomhet som gjennom trykte publikasjoner m.v. Man har planmessig søkt å begrense opplysningsvirksomheten til de steder i landet der problemet er blitt aktuelt. Noen videre ramme er opplysningsvirksomheten gitt når det gjelder nøkkelpersonell innenfor helse-, sosial-, utdannelses-, og politisektoren hvor man mener at tilstrekkelig forhåndskjennskap til problemene vil muliggjøre en mer adekvat reaksjon i tilfelle problemet dukker opp. Videre har man planmessig tatt sikte på å bidra til at bare folk med faglig innsikt har deltatt i den direkte opplysningsvirksomhet. I samarbeid med skolemyndighetene har man søkt å oppnå at opplysningsstoffet blir avkledd sensasjonspreg ved at det blir bygget harmonisk inn i de vanlige lærebøker.

10. *Sentralrådets kontaktmøte med de fylkesvise kontaktutvalg 2. og 3. desember 1970*

Møtet samlet representanter fra samtlige fylkers kontaktutvalg samt en rekke eksperter foruten Sentralrådets egne medlemmer med varamenn m.v.

Kontaktmøtets formål var i tillegg til å gi en oversikt over aktuelle narkotikaproblemer i Norge, herunder en klinisk-teoretisk fremstilling samt presentasjon av representative behandlingsopplegg, i første rekke å drøfte kontaktutvalgenes status og fremtidige funksjon. Sentralrådet ønsker en større formalisering av utvalgenes virksomhet med allokering av midler for styrking av utvalgenes koordinerende oppgaver. Gjennom kontaktutvalgenes tverrfaglige sammensetning, antas disse til enhver tid å kunne besitte en oversikt over problemets utbredelse i fylket, og vil også kunne utvirke en mere rasjonell samordning av ressursene med det formål å kunne by den enkelte pasient et integrert behandlings- og servicetilbud. Arbeidet på narkotikafronten er i det hele så krevende og mangesidig, at kun en samordnet innsats av alle fylkets nøkkelinstanser vil ha håp om å kunne føre frem.

Møtet var meget vellykket.

Liknende kontaktmøter vil bli avholdt i kommende år.

11. *Internordisk sentralrådsmøte i København 16. desember 1970*

I tilslutning til et kontaktmøte mellom de nordiske lands justisministre, der også Helsedirektøren var tilstede, og mulighetene for en mer ensartet rettspraksis på området ble drøftet, møttes også medlemmene i de 4 nordiske lands sentralråd for utveksling av erfaringer ad. causalitet, forebygging, oppsøkende virksomhet, behandling og etterforskning av narkomane.

Drøftelsene avklarte standpunktene til narkotikabruk atskillig, idet intet land lenger ga uttrykk for en bagatelliserende holdning til f.eks. cannabisbruk og det ble presisert at det ikke ville komme på tale med noen legalisering av disse stoffer.

Møtet konkluderte med å tilrå overfor de nordiske lands regjeringer, at det ble etablert et 4-manns kontaktutvalg som skulle fungere som et samarbeidsorgan med henblikk på størst mulig koordinasjon av sentralrådenes virksomhet.

Tolldirektoratet:

— — — følger vedlagt status presens-oversikt pr. 15. desember 1970
(*se Bihang*).

Oslo, 17. desember 1970

Karl Trasti

Einar Braathen

BIHANG

**Tollvesenets kontroll med narkotikasmugling.
Kort status presens-oversikt pr. 15. desember 1970**

I. Rapporter og beslag pr. 15. desember 1970

Hittil i år har tollvesenets tjenestemenn avgitt 49 rapporter om forsøk på innsmugling av narkotika. Det er beslaglagt tilsammen

25 kg hasj og marihuana

152 stk. LSD-tabletter

ca 100 andre tabletter og

en del hasj Piper, vekter og sprøyter.

II. Iverksatte kontroller

Det er iverksatt en rekke skjerpede narkotikakontroller overfor reisende-trafikken med ferger fra Danmark, med jernbane, med fly og med biltrafikken over landegrensen. Tollvesenets kontroll med postsendinger er intensivert — likeså kontrollen med skipstrafikken. Tollvesenets meldings- og underretningstjeneste i denne forbindelse er utbygd.

III. Kontroll- og spaningsgrupper

Det er etablert en egen spaningsgruppe ved Oslo tollsted bestående av 5 tjenestemenn. Gruppen har vært i virksomhet siden begynnelsen av 1969.

I løpet av inneværende år er det etablert tilsvarende spaningsgrupper ved de tollsteder hvor problemet etter hvert er blitt aktuelt. Dette gjelder Fredrikstad, Fornebu, Drammen, Tønsberg, Porsgrunn, Kristiansand, Stavanger, Haugesund, Bergen, Kristiansund, Trondheim, Narvik og Tromsø. Utenfor Oslo er det som regel 2 tjenestemenn i en spaningsgruppe. Disse tjenestemenn skal i første rekke arbeide med narkotikakontroll i nært samarbeid med politiet på de respektive steder.

IV. Opplæringstiltak

Siden 1966 er narkotikaproblemet og narkotikakontroll blitt behandlet på de ordinære kurs ved Tollskolen. Samtlige tolltjenestemenn ble i 1968 tilstillet en trykt orientering om narkotika og ved en rekke tollsteder er prøver på narkotiske stoffer forevist. Problemet er behandlet ved lokale kurs ved den norsk-svenske grense.

Av spesielle tiltak kan nevnes at tjenestemennene i spaningsgruppen i Oslo og på Fornebu hver i 2 måneder har fått anledning til å delta i politiets arbeid ved Narkotikagruppen, Oslo politikammer, og 1 tolltjeneste-

mann har deltatt i politiets kurs for opplæring av narkotikahunder. Våren 1970 ble 16 tjenestemenn fra spaningsgruppene innkalt til et ukeskurs ved Tollskolen og 10 tolltjenestemenn har deltatt i de narkotikakurs som Oslo politikammer har arrangert i oktober/november d. å. Videre er tilsammen 10 tolltjenestemenn gitt anledning til å foreta studieturer til danske og svenske tollsteder.

V. Samarbeid med andre myndigheter

I dette arbeid er det nødvendig for tollvesenet å ha et nært samarbeid med andre berørte myndigheter.

Samarbeidet med politiet utvikler seg meget tilfredsstillende. Ved de aktuelle steder er det etablert et nært samarbeid mellom de tjenestemenn som arbeider med narkotikakontroll og etterforskning i narkotikasaker innen tollvesenet og politiet.

I september måned d. å. ble politi- og tolltjenestemenn fra politikamre og tollsteder i Oslofjord-området innkalt til en internatkonferanse hvor samarbeidsspørsmål ble drøftet.

Med Postdirektoratet er drøftet hvordan skjerpet tollkontroll med postsendinger fra utlandet skal legges opp.

Tolldirektoratet har et nært samarbeid med utenlandske tollmyndigheter i denne forbindelse — spesielt med de øvrige nordiske land. Med tollmyndighetene i land utenfor Norden foregår samarbeidet i regi av Tollsamarbeidsrådet i Brussel hvor 60 land deltar. Det samarbeid som finner sted mellom tollmyndighetene i forskjellige land er ment som et supplement til det samarbeid som finner sted mellom politimyndighetene gjennom Interpol.

VI. Kontrollproblemene og behovet for samarbeid med andre berørte myndigheter

Tollvesenets arbeid med å skjerpe kontrollen overfor innsmugling av narkotiske stoffer er av flere grunner meget vanskelig. Forhold som vanskeliggjør tollvesenets arbeid er bl. a.:

1) Den store trafikkmengde man står overfor og hensynet til den legale reise- og godstrafikk.

2) Konsentrasjon av trafikken til visse steder, tidspunkt og årstider.

3) Narkotika er en lett-smuglet vare — stoffene har ubetydelig vekt og volum i forhold til den illegale omsetningsverdi. De kan smugles på utallige forskjellige måter.

4) Det er vanskelig å fastslå om en står overfor et narkotisk stoff — spesielt gjelder dette stoffer som forekommer i form av tabletter, pulver og kapsler.

5) De enkelte kontroller blir meget tidkrevende, fordi de må være så grundige.

6) Norge har en lang kyst- og landegrense som vanskelig lar seg bevokte effektivt. Det er heller ikke mulig å bevokte effektivt en rekke mindre flyplasser og et stort antall vann som kan nyttes som landingsplasser for fly.

7) Kontrollen med narkotikasmugling er bare en av de mange oppgaver tollvesenet er pålagt.

Tollvesenet må basere sin kontroll på stikkprøver. Dette er den eneste form for kontroll som lar seg praktisere uten at den legale reise- og godstrafikken blir påført alvorlige skadevirkninger. Det blir derfor av vesentlig

betydning å bygge opp et underretningssystem for innsamling av opplysninger om narkotikasmugling, slik at stikkprøvekontrollene kan settes inn når begrunnet mistanke foreligger. I denne forbindelse er tollvesenet avhengig av et nært samarbeid med andre berørte myndigheter, og andre som kan skaffe til veie opplysninger av interesse.

VII. *Tollvesenets fortsatte innsats*

Tollvesenet vill fortsatt medvirke i samfunnets kamp mot narkotikamisbruket. Det er imidlertid nødvendig å være klar over de vanskeligheter en står overfor og ha en realistisk målsetting for det videre arbeid. Tollvesenet vil kunne hindre og vanskeliggjøre innsugling ved et effektivt stikkprøvekontrollsystem og ved mer omfattende kontroller når konkrete mistanker foreligger.

Helt å stoppe illegal innførsel av narkotiske stoffer antas ikke å være praktisk mulig.

Oslo, 17. desember 1970

Statens edruskapsdirektorat:

En kan stort sett gi sin tilslutning til de synspunkter som er gitt uttrykk for i ovennevnte medlemsforslag.

Når det gjelder opplysningsvirksomheten, har det stor betydning å utveksle erfaringer på nordisk basis, og det er verdt å overveie spørsmålet om visse fellestiltak i personalopplæring. Det er mulig at forholdene i de enkelte land vil være for ulike til å gjøre en felles nordisk informasjonskampanje naturlig. Spørsmålet bør imidlertid overveies, og det bør skje utstrakt rådslagning mellom de myndigheter som i de enkelte land har å gjøre med informasjonsvirksomheten. I denne sammenheng kan nevnes at Statens edruskapsdirektorat allerede har etablert samarbeid med tilsvarende organ i andre nordiske land, særlig med Centraförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning i Sverige.

Dette samarbeidet har i virkeligheten eksistert gjennom en årrekke mellom Landsrådet for edruskapsundervisning, hvis oppgaver på dette området er overtatt av edruskapsdirektoratet, og tilsvarende organer i de øvrige nordiske land med utveksling av materiell, felles rådslagninger, utveksling av forelesere og deltakere ved kurs og konferanser o. s. v.

Etter norsk initiativ ved edruskapsdirektoratet for vel ett år siden har nå samarbeidet tatt fastere form med bl. a. regelmessige konferanser, et permanent kontaktutvalg, gjensidig informasjon o. s. v.

En mener at det samarbeidet som således er etablert, er av stor verdi, og at det bør fortsette og styrkes ytterligere.

Oslo, 29. desember 1970

Statens edruskapsdirektorat

Sigurd Birkelund

Erling Sørli

Oslo kommune:

Det forslag om å öke det nordiske samarbeid på dette område, som Nordisk Råd har tatt opp ansees i seg selv å være meget verdifullt. På det kommunale plan — som jeg representerer — er det allerede etablert et meget godt samarbeid mellom de respektive hovedstadskommuners administrasjoner, bl. a. har representanter fra de som arbeider på dette felt i Oslo kommune vært på flere besök i København og Stockholm for å höste erfaringer om det arbeid som utföres der.

Det må derfor bare være positivt at det nå også sökes etablert et fastere samarbeid på statsplanet.

Oslo, 22. desember 1970

Hans Cappelen

Stadsfysikus i Oslo:

Forslaget har vært forelagt overlegene Hirsch og Olsson i helserådet. Deres uttalelser av 11. desember og 16. desember 1970 legges ved (*se nedan*).
Stadsfysikus har ikke noe å merke til forslaget.

Oslo, 17. desember 1970

Trygve Iversen

Oslo helseråd:

Jeg har i øyeblikket ingen bemerkning å gjøre eller forslag å komme med.
Oslo, 16. desember 1970

Willey Olsson

Oslo helseråd, avdeling for psykiatri:

Jeg er enig med dr. Nils Bejerot som beskriver ungdomsnarkomani som en epidemi. Både på Bygdøy-mötet og andre steder er det framhevet at denne epidemi har spredt seg til hele Norden. Det må da også være rimelig å samordne de medisinske tiltak innen de nordiske land. På samme måte finner jeg det høyst rimelig at man også samarbeider virksomheten når det gjelder politimessig kontroll, tollvesen, opplysning innenfor skoler og på annen måte, samt primært forebyggende tiltak (ungdomsarbeid etc.).

Når det gjelder de medisinske tiltak skulle det være av interesse å få korte

meddelelser om hvilke nye virksomheter som settes i gang og hvilke retningslinjer man vil arbeide etter. Det er mulig at disse opplysninger kunne sentraliseres på samme måte som Helsedirektøren under Bygdøy-møtet nevnte at litteratur, opplysninger skulle sentraliseres hos professor Retterstøl.

Hvordan selve arbeidet skulle organiseres har jeg ikke detaljerte meninger om. Kanskje det var rimelig med et eller to medlemmer av Sentralrådet, dersom slike utvalg også finnes i de andre nordiske land.

Oslo, 11. desember 1970

Johs. Hirsch

Statsadvokatene i eidsivating:

I forbindelse med Nordisk Råds medlemsforslag om øket nordisk samarbeid for å motarbeide narkotikamisbruket vil jeg fra justisdepartementets side peke på at det først og fremst vil være behov for en ytterligere økning av samarbeidet mellom de nordiske lands politimyndigheter. Jeg vil i denne forbindelse understreke at samarbeidet hittil har fungert meget godt, men med økte ressurser vil dette samarbeid kunne ytterligere effektiviseres.

Etter de nordiske drøftelser som fant sted i København 15. og 16. desember i år, sitter jeg også tilbake med inntrykket av at det kunne være fruktbart med et samarbeid også mellom de nordiske lands påtalemyndigheter på alle plan. Hensikten med slikt samarbeid måtte være å søke å tillemppe en større likhet i straffereaksjonene overfor forskjellige former for narkotikaforbrytelser.

Oslo, 22 desember 1970

Elg Elgesem

Første statsadvokat

S v e r i g e

Rikspolisstyrelsen:

---

1. *Frågan om enhetlig lagstiftning och rättstillämpning*

Under senare år har en likformad lagstiftning eftersträvats på det aktuella området i de nordiska länderna. Nuvarande olikheter mellan lagstiftningen i Finland och de övriga nordiska länderna torde komma att överbryggas genom den nya narkotikalagstiftning, som enligt uppgift inom kort planeras i Finland. Lagstiftningen blir därefter i allt väsentligt likartad inom hela Norden.

Då det gäller rättstillämpningen föreligger vissa skillnader mellan de nordiska länderna. Mest markerade är dessa skillnader då det gäller personer som själva är narkomaner och som är misstänkta för "innehav för eget bruk". Norge representerar i detta avseende en sträng linje medan Danmark står för en mild linje. Sverige och Finland intar en ståndpunkt mellan dessa två länders. Det torde emellertid vara svårt att genomföra fullständig överensstämmelse i de fyra ländernas rättstillämpning. Det kan för övrigt inte anses att variationerna är så stora att de lägger hinder i vägen på ett avgörande sätt för ett effektivt, praktiskt samarbete.

Då det gäller frågan om lagstiftning och rättstillämpning är det inte förhållandena inom Norden som utgör ett problem, utan skiljaktigheten mellan å ena sidan den nordiska och å andra sidan den kontinentaleuropeiska lagstiftningen. Som bekant klassas de centralstimulerande medlen ytterst sällan som narkotika utanför Norden.

Enligt rikspolisstyrelsens mening bör därför de nordiska ansträngningarna i främsta rummet inriktas inte på en ytterligare harmonisering av en i och för sig tillfredsställande nordisk lagstiftning utan på försök att närma den kontinentaleuropeiska lagstiftningen till den nordiska. De nordiska länderna måste — i långt större utsträckning än hittills skett — uppträda gemensamt utåt för att påverka övriga europeiska länder att klassificera de centralstimulerande medlen som narkotika.

2. Frågan om utvidgad upplysningsverksamhet samt förstärkta sociala och medicinska insatser

I samband med att den svenska polisen för två år sedan startade sin samordnade aktion mot den illegala narkotikahandeln framhöll rikspolisstyrelsen att polisiära insatser inte ensamma kan lösa narkotikaproblemet. Sådana insatser utgör endast en del av de samlade insatser från samhällets sida som krävs för att komma till rätta med problemet. Samhällets åtgärder måste omfatta saklig upplysning om narkotikamissbrukets faror, effektiv vård innefattande uppsökande verksamhet, akutvård och eftervård, samt kraftfulla polisinsatser mot narkotikamissbrukets profitörer. Det är — hävdade styrelsen vidare — väsentligt inte bara att dessa samlade åtgärder kommer till stånd utan även — och framför allt — att de kommer till stånd samtidigt.

Rikspolisstyrelsen delar i och för sig förslagsställarnas åsikt att "åtgärder på det sociala området av både preventivt och kurativt slag erfordras i alla länder" och att "en samverkan är påkallad". Emellertid räcker det inte med de föreslagna åtgärderna, nämligen gemensam personalutbildning, utbyte av erfarenheter från förebyggande och uppsökande vård samt en nordisk informationskampanj. Det krävs enligt rikspolisstyrelsens uppfattning en helt annan bredd på den internordiska samverkan.

För det första måste varje enskilt land noga planera och samordna sina

interna åtgärder i fråga om information — vård — polisinsatser så att effektiviteten av de skilda insatserna blir lika hög över hela linjen. Vidare måste tillses att denna höjda effektivitet uppnås samtidigt över hela fältet. De svenska erfarenheterna ger nämligen vid handen att, om denna interna samplanering brister, kan konsekvenserna bli olyckliga.

Genom den svenska polisens insatser mot den illegala narkotikahandeln under de senaste två åren har tillgången inom Sverige på i vart fall centralstimulerande medel kunnat nedbringas under den nivå som rådde i slutet av 1968. Det råder alltså för närvarande brist på dessa medel i Sverige. Emellertid synes antalet missbrukare i allt väsentligt vara detsamma som för några år sedan. Efterfrågan på medlen har alltså inte minskat. Den rådande bristen i förening med den i stort sett oförändrade efterfrågan har kommit priserna på illegal narkotika att skjuta i höjden, vilket i sin tur medfört två beklagliga konsekvenser: dels har smugglingstrycket på Sverige ökat eftersom det är än mera lönande än tidigare att smuggra centralstimulerande medel till Sverige, dels tvingas narkomanerna att begå flera och grövre brott än tidigare för att skaffa pengar till inköp av illegal narkotika. Enda sättet att komma ur denna onda cirkel är att genomföra ännu effektivare vårdåtgärder än hittills varit fallet för att nedbringa efterfrågan på narkotika. Genom att vårdinsatser och polisinsatser i Sverige på detta sätt "kommit ur takt" föreligger risk för att polisen i längden inte orkar stå emot det ökade trycket samtidigt som narkotikamissbrukare ännu kraftigare än tidigare fixeras i brottslighet.

För det andra är det väsentligt att få till stånd en nordisk samplanering över hela fältet så att de praktiska åtgärderna i de nordiska länderna bringas i nivå med varandra. Om något lands insatsnivå kommer att ligga över eller under övriga länders uppstår risker för förskjutningar i den illegala handelns och missbrukets utbredning mellan länderna. Ett land vars nivå ligger högt kan komma att överföra sina problem till ett annat land genom att missbrukare och uppköpare flyttar över dit samtidigt som det land, vars nivå är lägre, fungerar som förrådsbas för det andra landet.

3. Frågan om samverkan mellan de nordiska polismyndigheterna

Sedan lång tid tillbaka förekommer ett mycket gott och långt drivet praktiskt samarbete mellan polisen i de nordiska länderna i bekämpningen av den illegala narkotikahandeln.

I samband med att den svenska polisen inledde sin intensifierade aktion mot narkotikabrottsligheten vid årsskiftet 1968/69 utvidgades det nordiska polisiära samarbetet på svenskt initiativ till att omfatta även mera principiellt betonade frågor i det internordiska samarbetet. (Narkotikaproblemet hade för övrigt redan under hösten 1968 diskuterats mellan representanter för ländernas polis vid en av rikspolisstyrelsen anordnad konferens i Stockholm.)

I syfte att få till stånd en samordning av polisens insatser i de nordiska länderna sändes företrädare för rikspolisstyrelsen i början av 1969 till Helsingfors, Köpenhamn, Oslo och Reykjavik för att informera de centrala polisedningarna om den svenska aktionens organisation och målsättning. Betydelsen av en nordisk samordning framhölls mot bakgrunden av att den svenska polisinsatsen kunde länkas medföra en förskjutning av smugglingen och den illegala handeln med narkotika från Sverige till grannländerna. De svenska synpunkterna bemöttes mycket välvilligt och med stort intresse. Kanske främst beroende på att man i grannländerna ditintills inte i samma grad konfronterats med narkotikaproblemet som i Sverige och inte vunnit samma erfarenheter som svensk polis kom en mer långtgående samordning inte i förgrunden; dock förklarade man sig från de olika ländernas sidor beredd att vidtaga motåtgärder mot en eventuell svensk förskjutning av narkotikabrottsligheten.

Den svenska aktionen medförde som befarat att missbrukare och langare sökte nya vägar att komma över den narkotika som inte kunde erhållas i Sverige, framför allt från de södra delarna av Sverige reste missbrukare och langare till Danmark — framför allt Köpenhamn — för att skaffa narkotika, eftersom de eftersökta varorna där var lättare åtkomliga. Vidare in reste till Sverige via Danmark ett stort antal internationella vagabonder, som medförde haschisch och andra narkotika som därefter såldes i Sverige. Mot den bakgrunden gjorde rikspolisstyrelsen i juni 1969 den danske rikspolischefen uppmärksam på förhållandena och hemställde att den danska polisen skulle vidta åtgärder för att hejda införseln till och distributionen från Danmark av narkotika.

Även om de svenska framställningarna om ökad samordning av de polisiära insatserna inom Norden inte kunde realiseras vid den tidpunkt då de gjordes, har dock successivt därefter vuxit fram en gemensam syn på och en långt gående samordning av de nordiska insatserna inte bara i enskilda ärenden utan även i fråga om inriktningen av verksamheten i stort. Denna gemensamma syn på problemen och dessas lösning har gynnats av ett intensivt erfarenhetsutbyte under 1969 och 1970. Bland de åtgärder som från svensk sida vidtagits kan nämnas att rikspolisstyrelsen arrangerade ytterligare en narkotikakonferens i Stockholm i november 1969 med företrädare för de nordiska ländernas polis. Vidare har styrelsen mottagit ett stort antal delegationer från Danmark, Finland och Norge, som studerat den svenska polisens arbetsmetoder och erfarenheter; som exempel kan nämnas att under den allra senaste tiden har sammanlagt sex representanter för norsk polis och norskt åklagarväsende under 14-dagarsperioder följt arbetet vid rikspolisstyrelsens narkotikarotel. Därjämte har styrelsen under året ställt föredragshållare till förfogande vid centralt anordnade narkotikakurser i Oslo och därjämte inbjudit de nordiska länderna att sända deltagare till av styrelsen anordnade kurser för polismän.

I praktiken kan det internordiska polissamarbetet inte drivas längre än som för närvarande sker. Både i enskilda fall och då det gäller verksamhetens principiella inriktning är samverkan fullgod. Ett utökat samarbete i form av exempelvis gemensam kontroll vid det nordiska områdets yttergränser är orealistiskt; det behov av samverkan i spaningshänseende som då och då kan uppstå i akuta fall bör lösas genom temporär omplacering av personal, vilket för övrigt redan skett vid några tillfällen.

Stockholm den 18 januari 1971

Rikspolisstyrelsen

Carl G. Persson

Lars Kollander

Kriminalvårdsstyrelsen:

Narkotikamissbruket har i Sverige under 1960-talet ökat närmast explosionsartat och svensk kriminalvård har på grund härav fått ta hand om ett ökande antal narkomaner såväl på anstalterna som i frivården. Vid inventering av antalet drogmissbrukare har framkommit att procenttalet missbrukare stigit på anstalterna från 9 procent 1966 till 20 procent 1968, 24 procent 1969 och 22 procent 1970 samt inom frivården från 3 procent 1966 till 7 procent 1968, 9 procent 1969 och 10 procent 1970.

Den större mobiliteten bland missbrukarna har även medfört att ett ökat antal intagna av främmande nationalitet finns representerade på svenska anstalter. Beträffande medborgare i de nordiska länderna gäller dock sedan 1964 att straffet i princip verkställs i vederbörandes hemland, oavsett i vilket nordiskt land domen meddelas.

Mellan de nordiska kriminalvårdsmyndigheterna sker sedan länge ett samarbete. Kriminalvårdscheferna möts sålunda regelbundet en till två gånger varje år för att diskutera gemensamma problem. Vidare företar personal från kriminalvården studiebesök i andra nordiska länder.

Det framställda förslaget att upprätta ett samarbetsorgan, sammansatt av representanter för alla berörda departement och centrala myndigheter i de nordiska länderna, ställer sig kriminalvårdsstyrelsen tveksam till. Enligt styrelsens mening föreligger risk att ett sådant organ genom en ofrånkomligen mycket bred sammansättning kan komma att sakna erforderlig praktisk handlingskraft. Den vidgade samverkan för att bekämpa narkotikabruket, som enligt styrelsens uppfattning likväl måste komma till stånd, torde i stället i första hand böra ske genom ökade internordiska kontakter de berörda centrala myndigheterna emellan. I den mån därvid samordnings-

åtgärder inom ett vidare fält blir aktuella, synes dessa lämpligen få övervägas inom redan etablerade organ, såsom på det nationella planet samarbetsorganet för bekämpande av narkotikamissbruk (SBN) i Sverige och på det internordiska området Nordiska rådet.

Stockholm den 5 januari 1971

Bo Martinsson

Ulla Bergkwist

Socialstyrelsen:

I enlighet med det av delegationen i december 1968 antagna 10-punktsprogrammet för bekämpande av narkotikamissbruket inrättades i januari 1969 det svenska samarbetsorganet i vilket socialstyrelsen är representerad genom generaldirektör Bror Rexed. Till samarbetsorganet har sedermera knutits en arbetsgrupp för informations- och upplysningsfrågor i vilken från socialstyrelsen ingår byråchefen Malcolm Tottlie och byrådirektör Nils Östby den senare som sekreterare och som adjungerande expert avdelningsdirektör Jan Ording.

Socialstyrelsen stödjer i princip medlemsförslaget om en nordisk samordning av åtgärderna för bekämpandet av narkotikabrottsligheten. En förstärkning av det nordiska samarbetet mellan i synnerhet polis- och tullmyndigheter har enligt vad socialstyrelsen erfarit skett under senaste två åren. En harmonisering av straffbestämmelserna i de nordiska länderna har skett.

Inom socialstyrelsens kompetensområde pågår ett fortlöpande informellt samarbete med de övriga nordiska ländernas myndigheter i form av konferenser, studiebesök m. m.

Generaldirektörerna för respektive länders hälsovårdsmyndigheter träffas årligen varvid narkotikaproblemet har varit föremål för diskussion vid ett flertal tillfällen.

Från 1 januari 1971 gäller lagen om utlämning till Danmark, Finland, Island och Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling. Motsvarande lag finns i de övriga nordiska länderna och kommer att underlätta samarbetet beträffande bl. a. narkotikamissbrukare som på grund av sitt missbruk skall vara omhändertagen för vård enligt vederbörande stats lagstiftning.

I december månad 1970 har överenskommelse att kontaktmän från de nordiska ländernas respektive samarbetsorgan för bekämpande av narkotikamissbruk skulle utses. Dessa skall enligt planerna kontinuerligt träffas och ett första möte har redan hållits i Köpenhamn 16 och 17 december 1970.

Nordiska rådet fællesudvalg för narkotikaforskning har i Nordisk udredningsserie 1970: 11 i ett betänkande framlagt förslag om nordiskt samarbete inom narkotikaforskningens område. Socialstyrelsen som har detta betänkande för yttrande till socialdepartementet vill i detta sammanhang emellertid understryka betydelsen av att de i betänkandet framlagda förslagen snarast kan förverkligas.

Ett förstärkt nordiskt samarbete i narkotikafrågan kan avsevärt underlätta förverkligandet av internationella rekommendationer.

Stockholm den 22 januari 1971

Enligt socialstyrelsens beslut

Jan Ordning

Samarbetsorganet för bekämpande av narkotikamissbruk:

Det svenska samarbetsorganet för bekämpande av narkotikamissbruk inrättades den 3 januari 1969 och har till uppgift att noga följa utvecklingen på narkotikaområdet, att verka för samordning av myndigheternas insatser och ta initiativ till de åtgärder som kan behövas. I samarbetsorganet ingår som ledamöter riksåklagaren, cheferna för kriminalvårdsstyrelsen, rikspolisstyrelsen, socialstyrelsen, generaltullstyrelsen och skolöverstyrelsen, universitetskanslern samt en representant för vardera Svenska kommunförbundet och Svenska landstingsförbundet. Flertalet av de ämbetsverk och organisationer som är representerade i samarbetsorganet har fått medlemsförslaget på remiss. Dessa remissinstanser kommer att avge yttrande var för sig. Med hänsyn härtill begränsas samarbetsorganets yttrande till några allmänna synpunkter.

Under senare år har skett en harmonisering av straffbestämmelserna i de olika nordiska ländernas narkotikalagstiftning. Det finns sedan länge ett nära samarbete mellan de nordiska ländernas olika fackmyndigheter, inte minst mellan polis- och tullmyndigheter. Samarbetet mellan myndigheter har på senare tid byggts ut ytterligare. Under december månad 1970 har överenskommit att kontaktmän skall utses för de nordiska samarbetsorgan för bekämpande av narkotikamissbruk som finns i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Några andra åtgärder för att säkerställa det nödvändiga utbytet av informationer och erfarenheter torde för närvarande inte vara påkallade.

I anledning av vad som sägs i medlemsförslaget om förhållandena i Norden och särskilt i Danmark vill samarbetsorganet framhålla att det inte torde finnas några mera djupgående skillnader mellan de olika nordiska länderna i fråga om statsmakternas syn på narkotikaproblemet. Det torde visserligen vara riktigt att det åtminstone hittills varit lättare för miss-

brukare att få tag i narkotika i Köpenhamn än på andra håll i Norden, men orsaken torde knappast vara att man i Danmark skulle ha någon principiellt annan uppfattning än i Sverige beträffande nödvändigheten att bekämpa missbruket av cannabis eller andra narkotiska preparat. Snarare är det en fråga om resurser och speciella svårigheter att bemästra narkotikaproblemen i en stad av Köpenhamns storlek. De danska myndigheterna torde enligt vad samarbetsorganet erfarit vara väl medvetna om nödvändigheten av att intensifiera kampen mot narkotikamissbruket i den danska huvudstaden.

Stockholm den 31 december 1970

Carl Lidbom

Ordförande

Carl E. Sturkell

Sekreterare

Generaltullstyrelsen:

Generaltullstyrelsen, som helt ansluter sig till medlemsförslagets bedömning av det allttjämt allvarliga läget beträffande narkotikamissbrukets utbredning inom de nordiska länderna, får med anledning härav anföra följande.

Såsom framgår av det handlingsprogram för tullverkets bekämpning av narkotikasmuggling, som redovisades för Nordiska rådet i samband med förarbetena till rådets rekommendation nr 20/1968, har styrelsen redan från början fäst mycket stor vikt vid samarbetet mellan de nordiska ländernas tullmyndigheter. Förutom de dagliga kontakter rörande akuta smugglingsunderrättelser, spaningsövervakning m. m. som äger rum mellan berörda länders tullspaningsorgan förekommer regelmässigt återkommande överläggningar mellan dessa organ för utbyte av erfarenheter, genomgång av resultat av smugglingsbekämpning, översyn av samarbetsrutiner etc. Denna verksamhet följes även noga upp inom Nordiska tulladministrativa rådet.

Det sagda innebär att aspekterna på de nordiska tullmyndigheternas åtgärder för att motverka illegal trafik med narkotika såväl till som mellan de nordiska länderna är föremål för fortlöpande samråd och överväganden. Det har härvid befunnits att de kontakt- och samarbetsvägar som utformats särskilt under de senaste åren givit mycket goda möjligheter att med motsvarande myndigheter i de övriga nordiska länderna diskutera de praktiska sidorna av åtgärder på narkotikaområdet, exempelvis beträffande smugglutredningar, utbildning, information, gemensam tullövervakning i vissa särskilda fall, m. m.

Därmed har åtminstone i vad avser de nordiska ländernas tullmyndigheter en mycket god plattform skapats för fortsatt och ytterligare fördjupat

samarbete för bekämpning av den illegala narkotikatraffiken. Något nytt organ som skulle omfatta representanter för alla berörda departement och centrala myndigheter i de nordiska länderna anser styrelsen icke böra skapas, då ett sådant organ bedöms bli tungrott och knappast ägnat att ytterligare effektivisera det samarbete som nu sker direkt mellan närmast berörda myndigheter på nationell respektive internordisk basis.

Stockholm den 4 januari 1971

Generaltullstyrelsen

Lennart Eriksson

Sten-G. Furtenbach

Skolöverstyrelsen:

Skolöverstyrelsen instämmer i motionens syfte och vill särskilt understryka att det skulle medföra mycket allvarliga svårigheter för övriga nordiska länder om ett land skulle uppge den principiellt avvisande hållning som samtliga länder nu upprätthåller gentemot bruket av narkotika. Sålunda skulle t. ex. legalisering av cannabisförsäljning i ett nordiskt land sätta angränsande länder i en ödesdiger tvångssituation.

SÖ delar uppfattningen att en nära kontakt mellan de nordiska länderna bör upprätthållas av alla de myndigheter och institutioner, som är engagerade i kampen mot narkotikafaran. Det torde dock vara tvivelaktigt om en gemensam nordisk kampanj, inriktad på ungdomen, har några ekonomiska eller informationsmässiga fördelar i jämförelse med motsvarande insatser på nationell bas. Informationsläget och utbudet av narkotika skiftar så mycket från land till land att det torde vara lämpligt att ge informationen en för varje land anpassad utformning. Detta utesluter givetvis icke ett samarbete beträffande basmaterialet för informationen.

Stockholm den 20 januari 1971

Jonas Orring

Sven Elmgren

Svenska landstingsförbundet:

Förslagsställarna konstaterar inledningsvis, att de nordiska länderna utvecklats till att bli en attraktiv marknad för en illegal handel med allt farligare narkotiska preparat. För att underlätta spaningsarbetet vid bekämpandet av narkotikabrottsligheten har ett systematiskt samarbete och infor-

mationsutbyte kommit till stånd mellan de nordiska tulladministrativa och polisiära myndigheterna, och straffsätserna för narkotikabrott har efter hand harmoniserats. Tillämpningen av narkotikalagstiftningen och kontrollutförandet uppvisar emellertid stora olikheter, vilket bl. a. anses fått till följd ett ökat utbud av narkotika i Köpenhamn, där langare från grannländerna kan förnya sina lager. Den straffrättsliga lagstiftningen och de polisiära insatserna måste enligt förslagsställarna för att ge effekt kompletteras med en utvidgad samverkan även på det sociala och medicinska området.

Landstingsförbundets styrelse, som finner den i förslaget beskrivna utvecklingen på narkotikaområdet synnerligen oroväckande, anser det angeläget att gemensamma kraftansträngningar görs för att förhindra en ytterligare förvärring av situationen och om möjligt åstadkomma en förbättring. Vad som i förevarande sammanhang föreslagits i detta syfte finner sig styrelsen i stort kunna tillstyrka. Särskilt anser styrelsen det angeläget att ett utvecklat och mera systematiskt utbyte av erfarenheter kommer till stånd mellan de nordiska länderna, inte bara i fråga om den förebyggande och uppsökande verksamheten utan även beträffande lämpliga behandlingsmetoder i det akuta skedet samt på eftervårds- och rehabiliteringsstadiet. Som styrelsen i andra sammanhang anfört framstår det nämligen som en allvarlig brist att ännu ingen entydig utvärdering kunnat göras av de olika terapeutiska modeller som hittills prövats. Det utökade underlag för en sådan bedömning som ett utvidgat erfarenhetsutbyte mellan de nordiska länderna skulle medföra finner styrelsen vara ett ytterligare motiv för inrättandet av det permanenta samarbetsorgan, vilket föreliggande förslag utmynnar i och som styrelsen således finner sig kunna tillstyrka.

Förslaget om en nordisk informationskampanj för ungdom via bl. a. massmedia slutligen ligger helt i linje med styrelsens tidigare framförda krav om ett mera systematiskt utnyttjande av radions och televisionens resurser för en saklig information till framför allt skolungdomen om de risker som är förbundna med bruket av narkotiska medel.

Stockholm den 15 december 1970

Svenska landstingsförbundet

Stig G. Hansson

Bengt Olsson

Svenska kommunförbundet:

Det inom Nordiska rådet väckta förslaget innehåller inledningsvis en beskrivning av narkotikamissbrukets utveckling i Norden och den nordiska samordning som finns inom detta område. Den samordning som redan skett

mellan polis- och tullmyndigheterna i Norden och den påbörjade samordningen beträffande narkotikalagstiftningen synes ej vara tillräcklig för att nå en lösning på hela det komplex, som narkotikaproblemet utgör. En vidare utveckling av det nordiska samarbetet synes enligt förbundets mening vara en väg att förbättra de rådande förhållandena. I förslaget anförs att mera positiva insatser, som utvidgad upplysningsverksamhet och förstärkta sociala och medicinska insatser, måste tillskapas.

Kommunförbundet anser det vara av stort värde om de nordiska länderna ges möjlighet att utbyta erfarenheter inom det sociala området i vad avser såväl den förebyggande och uppsökande verksamheten som den kurativa. Förbundet tillstyrker därför medlemsförslaget om rekommendation till förbättrad samordning mellan de nordiska länderna av åtgärder i syfte att minska narkotikamissbruket.

Stockholm den 15 januari 1971

Svenska kommunförbundet

Gösta Sterne

Rolf Björklund

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget samt meddelande om rekommendation nr 5/1967 angående forskning om ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk m. m.

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om intensifierad nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruket och meddelande om rekommendation nr 5/1967 angående forskning om ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk m. m., avgivet av Finlands regering å samtliga regeringars vägnar. Medlemsförslaget har behandlats av utskottet vid dess möten i Odense den 27—28 november 1970, i Stockholm den 18 januari 1971 och i Köpenhamn den 13 februari 1971. Vid Köpenhamns-mötet behandlades även meddelandet. I Odense-mötet deltog som sakkunniga politiinspektör Alex Haslund, Danmark, medicinalrådet Raimo Miettinen, Finland, ass. overlæge O. W. Steefeld-Foss, Norge, och byrådirektör Gunnar Wide, Sverige.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställas att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att samordna sina åtgärder organisatoriskt för narkotikabrottslighetens bekämpande och att tillgodose behovet av åtgärder av social natur i syfte att minska narkotikamissbruket. Förslagsställarna framhåller att, även om numera narkotikalagstiftningen i de nordiska länderna erhållit i princip likartad utformning, även tillämpningen av lagstiftningen bör vara enhetlig. Det pekas vidare på värdet av sådana gemensamma insatser för att bekämpa narkotikamissbruket såsom utökad upplysningsverksamhet samt förstärkta sociala och medicinska insatser. Förslagsställarna anser att något slags samarbetsorgan bör komma till stånd med representanter för alla berörda departement och centrala myndigheter i de nordiska länderna.

Av meddelandet framgår att den i anledning av rekommendationen tillsatta nordiska kommittén nu framlagt sitt betänkande "Narkotikaforskning", tryckt i Nordisk udredningsserie (*NU 1970: 11*).

2. Remissyttrandena

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Danmark

Finansministeriet.
Justitsministeriet.
Indenrigsministeriet.
Ministeriet for kulturelle anliggender.
Kontaktudvalget vedrørende ungdomsnarkomanien.
Den Alm. Danske Lægeforening.
Danmarks Lærereforening.
Gymnasieskolernes Rektoreforening.
Dansk Ungdoms Fællesråd (DUF).

Finland

Finansministeriet.
Justitieministeriet.
Social- och hälsovårdsministeriet.
Undervisningsministeriet.
Skolstyrelsen.
Statens samhällsvetenskapliga kommission.
Befolkningsförbundet.
Svenska befolkningsförbundet i Finland r. f.

Norge

Finans- og tolldepartementet.
Kirke- og undervisningsdepartementet.
Justis- og politidepartementet.
Sosialdepartementet.

Tolldirektoratet.
Statens edruskapsdirektorat.
Oslo kommune.
Stadsfysikus i Oslo.
Oslo helseråd.
Oslo helseråd, avdelning för psykiatri.
Statsadvokatene i eidsivating.

Sverige

Rikspolisstyrelsen.
Kriminalvårdsstyrelsen.
Socialstyrelsen.
Samarbetsorganet för bekämpande av narkotikamissbruk.
Generaltullstyrelsen.
Skolöverstyrelsen.
Svenska landstingsförbundet.
Svenska kommunförbundet.

Bland flertalet remissorganen återfinnes en positiv inställning till medlemsförslaget. Gemensamma åtgärder anses vara nödvändiga för att förhindra den allt större utbredningen av missbruket av narkotika. Vissa remissorgan anser dock att ett tillfredsställande samarbete redan finns på vissa fält. Detta gäller främst inom polis- och tullmyndigheterna.

Såvitt gäller frågan om organisatoriska åtgärder uppehåller sig de statliga myndigheterna i flera fall vid möten som i december 1970 hölls dels med de nordiska justitieministrarna dels med representanter för de centrala organ som finns i respektive land för bekämpande av narkotikamissbruket. *Justis- och politidepartementet* och *Socialdepartementet* i Norge liksom *indenrigsministeriet* i Danmark samt *socialstyrelsen* och *samarbetsorganet för bekämpande av narkotikamissbruket i Sverige* hänvisar till dessa möten och där framlagt förslag om att kontaktmän från respektive lands samarbetsorgan för bekämpande av narkotikamissbruk skall utses och menar att härigenom torde tillgodoses de önskemål som framförs i medlemsförslaget om organisatorisk samordning och en intensifiering av det internordiska samarbetet på narkotikaområdet. Kontaktorganet skall vid sidan om att utväxla erfarenheter om det enskilda landets problem och insatser administrera samarbetet mellan de existerande centralorganen och i övrigt koordinera gemensamma nordiska initiativ samt ta initiativ till nya åtgärder för att motverka narkotikamissbruket. Detta kontaktorgan kommer således enligt *Socialdepartementet* i Norge, under förutsättning att regeringarna i respektive länder följer förslaget, att tillgodose i medlemsförslaget framförda önskemål. Man motsätter sig däremot det föreslagna samarbetsorganet med representanter för alla berörda departement och sociala myndigheter, emedan ett sådant samarbetsorgan anses bli alltför stort och tungrott. *Kriminalvårdsstyrelsen* i Sverige anser likaså att det i medlemsförslaget förordade samarbetsorganet skulle bli alltför svårhanterligt. I stället

bör kontakter tagas mellan de centrala myndigheterna i länderna eller över de centralorgan som finns för bekämpande av narkotikamissbruket i de olika länderna. Även *generaltullstyrelsen* i Sverige motsätter sig förslagsställarnas önskemål om ett samarbetsorgan och menar att samarbetet redan fungerar på ett tillfredsställande sätt åtminstone mellan tullmyndigheterna i Norden.

Finansministeriet, social- och hälsovårdsministeriet och *justitieministeriet* samtliga i Finland tillstyrker föreslaget samarbetsorgan. Finansministeriet framhåller, att man bör eftersträva en likartad inställning till narkotikafrågan i de skilda nordiska länderna och att en koordinering av alla åtgärder för bekämpande av narkotikabrottsligheten bör företagas. Även *Kirke- og undervisningsdepartementet* i Norge är positivt till samarbetsorganet liksom *Oslo helseråd, Oslo kommune* och *Svenska landstingsförbundet*.

Beträffande förslagsställarnas önskemål om en enhetlig lagstiftning om narkotikabrott och en enhetlig tillämpning av denna lagstiftning i de nordiska länderna återfinns i remissmaterialet i viss mån skiljaktiga uppfattningar. *Justitieministeriet* i Finland uttalar i detta sammanhang att, även om länderna genom ratifikation av den internationella narkotikakonventionen förbundit sig till samverkan och ländernas lagar om narkotikabrott, sedan en lagrevision företagits i Finland, i stor utsträckning är enhetliga, tillräcklig garanti ännu ej finns för att stadgandenas tillämpning skulle leda till ensartade resultat i de olika länderna. Här pekas bl. a. på att det alltså är möjligt att de olika nordiska länderna definierar narkotika på olika sätt. För att nå en effektiv bekämpning av narkotikabrottsligheten är det enligt justitieministeriet skäl för länderna att stå i intimt samarbete för att narkotikalagstiftningen och även dess tillämpning i praktiken skall bli så enhetlig som möjligt. *Rikspolisstyrelsen* i Sverige uttalar i denna del att när Finland antagit framlagt lagförslag om narkotikabrott, strävandena efter en likartad nordisk lagstiftning synes ha nått resultat. Vad gäller rättstillämpningen finner styrelsen liksom justitieministeriet i Finland att vissa skillnader föreligger, dock ej så stora att de skulle hindra ett effektivt samarbete. Här pekas på skillnader då det gäller personer som själva är narkomaner och som är misstänkta för "innehav för eget bruk". Norge representerar här enligt styrelsen en sträng linje, Danmark en mild sådan och Sverige en linje mitt emellan. Styrelsen pekar på de skiljaktigheter som finns mellan å ena sidan den nordiska och å andra sidan den kontinental-europeiska lagstiftningen, enligt vilken ytterst sällan de centralstimulerande medlen klassas som narkotika. De nordiska strävandena bör därför inriktas på försök att närma den kontinentaleuropeiska lagstiftningen till den nordiska. *Socialstyrelsen* i Sverige anser att nordisk samverkan i narkotikafrågan kan avsevärt underlätta förverkligandet av internationella rekommendationer.

Kontaktudvalget vedrørende ungdomsnarkomanien i Danmark framhåller i detta sammanhang, att vid de ovannämnda mötena i december 1970 från svensk sida klart uttalats att man i Sverige har samma grunduppfattning beträffande de åtgärder som bör vidtagas för att bekämpa narkotikabrottsligheten som i Danmark, vilket innebär att polisens och övriga rättsvårdande myndigheters insatser i första hand skall inriktas på att hindra spridning av narkotika, medan samhällets reaktioner gentemot brukarna bör ha en kurativ inriktning. Udvalget anför att från norsk sida framfördes en något strängare uppfattning om hur narkotikamissbrukaren bör behandlas. *Samarbetsorganet för bekämpande av narkotikamissbruket* i Sverige framhåller att det ej torde finnas mera djupgående skillnader mellan länderna i fråga om statsmakternas syn på narkotikaproblemet.

Vissa remissorgan uppehåller sig vid värdet av information i narkotikafrågan och tillstyrker en gemensam nordisk informationskampanj. *Kirke- og undervisningsdepartementet* i Norge, *Dansk Ungdoms Fællesråd* samt *Befolkningsförbundet* och *skolstyrelsen* i Finland anför i det sammanhanget att det är mycket väsentligt att det ges en saklig och korrekt information i frågan. Även *Statens edruskapsdirektorat* i Norge och *Svenska landstingsförbundet* tillstyrker en nordisk informationskampanj, medan *skolöverstyrelsen* i Sverige är mer tveksam till en gemensam nordisk informationskampanj mot bakgrund av ländernas olika informationsläge och olikartade utbud av narkotika i länderna. Samarbetet beträffande basmaterialet anses dock möjligt.

Förslagsställarnas synpunkter på behovet av åtgärder på det sociala området av preventivt och kurativt slag och en samverkan mellan länderna därutinnan delas av bl. a. *rikspolisstyrelsen* i Sverige, som dock menar att det krävs en helt annan bredd på den nordiska samverkan än som föreslagits. Dels erfordras att varje land samordnar sina interna åtgärder i fråga om information, vård och polisinsatser så att effektiviteten av insatserna blir lika hög på alla områden. Dels behövs en nordisk samplanering över hela fältet så att de praktiska åtgärderna kommer i nivå med varandra för att undvika förskjutningar i den illegala handeln och missbruket mellan länderna.

Några remissorgan uppehåller sig vid den inledningsvis omnämnda utredningen "Narkotikaforskning", som tryckts i Nordisk utredningsserie (NU 1970: 11). *Kontaktudvalget for narkomani* i Danmark anför, att de kontaktmän som föreslås utses för respektive lands samarbetsorgan för bekämpande av narkotikamissbruk bör ta upp frågan om ett effektiviserat samarbete om narkotikaforskning på grundval av utredningens förslag. *Socialstyrelsen* i Sverige understryker betydelsen av att i betänkanudet framlagda förslag snarast förverkligas.

3. U t s k o t t e t

De nordiska länderna har under senare år harmoniserat sina regler om narkotika. Enhetlighet har i stort sett uppnåtts på detta område. Enligt den danska, norska och svenska narkotikalagstiftningen gäller således numera för grova narkotikabrott ett maximistraff på högst sex års fängelse. I Finland föreligger ett förslag om ny narkotikalag med bestämmelser motsvarande dem som gäller i Danmark, Norge och Sverige. Det kriminaliserade området är också i stort överensslämnande i länderna, dock med den avvikelser att i Norge även innehav av narkotika för eget bruk är kriminaliserat. I det finska lagförslaget har användningen för eget bruk av narkotika ej straffbelagts.

I och för sig får den uppfattningen anses riktig att i första hand samhällets insatser bör sättas in på att hindra spridningen av narkotiska medel. Särskilt måste den mer professionella hanteringen stoppas. Åtgärderna får därför koncentreras på att i främsta rummet förhindra införsel, framställning, bearbetning och spridning av narkotiska medel. Enligt utskottets mening måste dock samhället även med kraft reagera mot bruket av narkotika och inrikta sig också på dem som enbart brukar narkotika.

I medlemsförslaget antydes att tillämpningen av narkotikalagarna skiljer sig i de olika länderna och att Danmark skulle ha en mer överseende hållning till narkotikabruket än övriga länder. I denna del av saken har för utskottet upplysts att den danske rigsadvokaten i juli 1969 utfärdat anvisningar mot bakgrund av beslut om att förhöjda straff för grova narkotikabrott enligt strafflagen ej skulle medföra skärpta straff för överträdelser av bestämmelser enligt lagen om "euforiserande stoffer". Där stadgas straff av böter eller fängelse om högst två år. Anvisningarna synes antyda en praxis som är mer liberal såvitt gäller bruk och försäljning av mindre kvantiteter narkotika än vad gäller i Norge och Sverige.

Av den debatt angående cannabisprodukternas farlighet, som förts i utskottet med de sakkunniga, har klart framgått att dessa preparat har en direkt nedbrytande inverkan på människan och i all synnerhet på unga individer. Det underströks även från sakkunnigt håll att mildare narkotika-preparat som marihuana ofta utgör inkörsporten till användning av starkare medel. Mot bakgrund av uppfattningen om cannabisprodukternas skadeverkningar har också i Danmark, där frågan om en legalisering av dessa produkter övervägts, beslutats att upprätthålla gällande förbud.

I debatterna i de nordiska länderna kring narkotikafrågan liksom i medlemsförslaget framhålles betydelsen av en samordning av lagstiftning och rättstillämpning för att omöjliggöra att den illegala handeln förskjutes till det land, som i varje ögonblick är mindre restriktivt än övriga. Icke minst såvitt gäller de praktiska åtgärderna — upplysning om narkotikamissbrukets faror, effektiv vård, omfattande uppsökande verksamhet, akutvård och

eftervård samt effektiva insatser från polis och tull mot narkotikamissbrukets profitörer — måste en samplanering ske. Utskottet finner det väsentligt att aktiviteterna samordnas över hela det nordiska fältet, så att de praktiska åtgärderna överallt i Norden är i nivå med varandra. Därest något lands insatsnivå ligger över eller under övriga länders, finns risk för att förskjutningar uppstår i den illegala handeln och missbrukets utbredning mellan länderna. Ett land, där insatsnivån ligger högt, kan föra sina problem till ett annat land genom att missbrukare och uppköpare flyttar dit. Man kan förutsätta att detta land, där insatserna är mindre, kommer att fungera som förrådsbas för det andra landet.

En harmonisering såvitt gäller den nordiska narkotikalagstiftningen kan sålunda ej vara tillräcklig garanti för att den praktiska tillämpningen blir densamma. Resultatet av tillämpningen är i hög grad beroende av vilka resurser som sättes in på narkotikaproblemets lösning. Enligt utskottets mening bör nu kraftansträngningar göras för att rättstillämpningen på detta område blir så enhetlig som möjligt i de olika länderna.

Här kan även framhållas betydelsen av att de nordiska länderna eftersträvar gemensamma ställningstaganden i narkotikafrågan i det internationella arbetet. Samlade nordiska aktioner i narkotikafrågan torde avsevärt kunna underlätta förverkligandet av internationella rekommendationer. Alla bör gemensamt verka bl. a. för att förmå övriga europeiska länder att klassificera de centralstimulerande medlen som narkotika.

Av de sakkunnigas uttalanden och av remissmaterialet framgår att ett effektivt samarbete etablerats mellan ländernas polis- och tullmyndigheter. Ytterligare initiativ från rådets sida på dessa områden synes därför i nuläget ej motiverade. Förslagsställarnas önskemål om ett ökat samarbete i form av gemensam kontroll vid de nordiska ländernas yttergränser finner utskottet ej realistiska.

Enligt utskottets mening kan de förebyggande och kurativa åtgärderna såvitt rör narkotikamissbrukarna ej få stå tillbaka för de polisiära insatserna. Utskottet anser det angeläget att, såsom framförts av förslagsställarna, ett utvecklat och mer systematiskt utbyte av erfarenheter kommer till stånd mellan de nordiska länderna. Det bör dock ej begränsas till frågor om den förebyggande och uppsökande verksamheten utan även gälla beträffande lämpliga behandlingsmetoder i det akuta skedet samt på eftervårds- och rehabiliteringsstadiet. Gemensam nordisk utbildning bör vidare övervägas för vissa grupper av personal inom narkomanvården. Utskottet vill här peka på de nordiska försökskurser för socialpersonal, som hållits på initiativ av Nordiska socialpolitiska kommittén. Viss erfarenhet av nordisk kursverksamhet på näraliggande områden finns att tillgå där.

Enligt utskottets mening är en saklig information till ungdomen om narkotikans skadeverkningar genom bl. a. massmedia betydelsefull i strävandena att bekämpa narkotikamissbruket. Förslaget om en gemensamt nor-

disk informationskampanj tillstyrkes därför av utskottet. Uppenbart är dock att vissa justeringar i materialet kan bli nödvändiga med hänsyn till det aktuella narkotikaläget i det land där kampanjen sätter in.

Förslagsställarnas önskemål om ett samarbetsorgan för att ytterligare effektivisera samarbetet på narkotikaområdet har i viss mån tillmötesgått, sedan länderna nu utsett kontaktmän att ingå i ett nordiskt koordineringsorgan för samarbete kring narkotikafrågor. Utskottet vill dock framhålla behovet av att den föreslagna ordningen kommer att ge möjlighet till det intensiva samarbete, som är nödvändigt med hänsyn till den spridning narkotikamissbruket fått under senare år i de nordiska länderna och därmed sammanhängande ökad brottslighet.

Såvitt gäller det inledningsvis nämnda meddelandet om rekommendation nr 5/1967 angående ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk finner utskottet, sedan den i anledning av rekommendationen tillsatta arbetsgruppen nu avlämnat sitt betänkande, "Narkotikaforskning" (NU 1970: 11), ytterligare åtgärder från rådets sida i anledning av denna rekommendation ej påkallade.

I betänkandet föreslås, att frågan om ett särskilt nordiskt institut för narkotikaforskning bör övervägas. Vidare uttalar man sig i betänkandet för att ett nordiskt samarbetsorgan för narkotikaforskning bör inrättas med uppgift bl. a. att hålla sig orienterad om forskningen i det enskilda landet, att fungera som informationscentral, att insamla och bearbeta statistiskt material och att närmare utveckla samarbetets former. I remissmaterialet antydes att de föreslagna nordiska kontaktmännen torde komma att ta upp till diskussion formerna för ett effektivare samarbete i enlighet med de i betänkandet framlagda förslagen om narkotikaforskning. Utskottet vill tillstyrka detta tillvägagångssätt och uttala sin förhoppning om att de framlagda förslagen snarast kan realiseras.

Utskottet finner den spridning narkotikamissbruket fått under senare år ytterst oroande och menar att alla till buds stående medel bör sättas in från samhällets sida för att söka hämma denna utveckling. Norden måste här ses som en enhet och fördelarna av nordiskt samarbete bör därför utnyttjas.

Med hänvisning till vad ovan anförts får socialpolitiska utskottet föreslå,

1. att Nordiska rådet ville antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna att intensifiera samarbetet för narkotikabrottslighetens bekämpande samt därvid eftersträva en likartad tillämpning av narkotikalagarna och tillgodose behovet av åtgärder av social natur i syfte att minska narkotikamissbruket;

2. att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 5/1967 såsom för rådets del slutbehandlad.

Köpenhamn den 13 februari 1971

<i>Pentti Antila (SMP)</i>	<i>Kaj Bundvad (S)</i>	<i>Roald Bye (A)</i>
<i>Erling Dinesen (S)</i>	<i>Sven Hammarberg (s)</i>	<i>Rune Johansson (s)</i>
<i>Birgir Kjaran (Sj)</i>	<i>Lars Korvald (Kf)</i>	<i>Gerda Møller (KF)</i>
	Förman	
<i>Jan-Ivan Nilsson (cp)</i>	<i>Antti-Veikko Perheentupa (Sd)</i>	<i>Salve Salvesen (A)</i>
	<i>Saimi Ääri (K)</i>	

BILAGA 3

I efterhand inkommet yttrande

Socialpædagogisk Samarbejdsudvalg:

— — — meddele, at vi er enige i de i forslaget fremsatte synspunkter, idet vi indser nødvendigheden af et bredt samarbejde omkring narkotikamisbruget og derfor stærkt ønsker fremmet en på nordisk plan samordnet behandling af narkotikaproblemerne såvel på præventivt som kurativt plan.

Hellerup, den 27. februar 1971

Lizzie Bræstrup

Formand

Lillian Marquard

Sekretær

Medlemsförslag

om förbud mot överljudsflygplan

(Väckt av Magnus Andersen, Leif Cassel, Svend Haugaard, Niels Helveg Petersen, Svend Horn, Martha Johannessen, Aksel Larsen, Bror Lillqvist, Sven Mellqvist, Gerda Møller och Erling Norvik)

Det planerade civila överljudsflyget — Supersonic Transport eller SST — kan väntas medföra hot mot miljön av helt annan räckvidd och svårighetsgrad än vad det vanliga jetflyget gör. Överljudsflyget måste därför redan från början regleras så att skadeverkningarna elimineras.

Det dominerande problemet är den s. k. ljudknallen. Ett annat problem är utbredningen i sidled av motorbullret från SST-plan vid start och landning (s. k. side-line noise) som beräknas avsevärt överstiga sidoutbredningen av bullret för underljudsplan. En ytterligare miljörisk är utsläppet av stora mängder avgaser på höga höjder. Huruvida detta vid omfattande överljudsflyg kan komma att medföra klimatförändringar är för närvarande föremål för debatt.

Föreliggande förslag tar endast sikte på de olägenheter ljudknallen medför. Denna orsakas av att ändringarna i lufttrycket av ett flygplan i överljuds fart bildar en konisk tryckvåg som utbreder sig snett bakåt. Tryckvågen från ett SST-plan kommer att svepa över en ofantlig "knallmatta" på jordytan, som sträcker sig längs hela flygvägen med överljuds fart och har en bredd på c:a 100 kilometer. Varje punkt inom knallmattan som börjar 150 å 250 kilometer från startflygplatsen utsättes vid varje passage av överljudsplan för en ljudknall, vilken som regel består av två skarpa smällar med ungefär en tredjedels sekunds tidsmellanrum. Knallen är i allmänhet starkast rakt under flygbanan och avtar till ungefär halva storleken vid knallmattans kanter.

Enligt jämförande prov som utförts bl. a. i USA kommer den genomsnittliga SST-knallen i varje punkt i den inre (c:a 50 kilometer breda) hälften av knallmattan att vara ungefär lika störande som det under dagtid högsta tillåtna bullret i de bebyggda områdena närmast intill Londons och New Yorks flygplatser. I de båda c:a 25 kilometer breda kantonerna kommer knallens störningsverkan att ungefär motsvara den högsta tillåtna

bullernivån nattetid nära inpå Londons flygplats. Utbredningen av SST-knallmattan är emellertid många tusen gånger större än det område kring en storflygplats som utsättes för start- och landningsbuller med samma störningsverkan.

Inom knallmattans första del, "stigknallmattan", som åstadkommes under stigningen med överljudsfart till marschflyghöjd, är — fortfarande enligt amerikanska undersökningar — den genomsnittliga störningsverkan ännu svårare. I stigknallmattans inre hälft och inom en flygsträcka av c:a 200 kilometer kommer störningen av SST-knallen att vida överstiga det maximalt tillåtna dagtidsbullret nära intill storflygplatser (och ännu mer överstiga det högsta tillåtna flygplatsbullret nattetid). Utbredningen av denna del av stigknallmattan är hundrafaldigt större än det starkast bullerstörda bebyggelseområdet kring flygplatser.

Ovan angivna genomsnittliga störningar anses likväl inte ge en riktig bild av SST-knallens bullerverkningar. Dessa försvåras nämligen än mera genom olika slag av förstärkningar av ljudknallen. Först må nämnas den fördubbling till fyrdubbling av knallen, som alltid inträffar invid stigknallmattans hästskoformade begynnelsekontur, den s. k. "hästskoknallen". Hästskon är smal, storleken 100 meter, men då dess spännvidd är av storleken 25 kilometer och då den inte kan placeras alldeles exakt, synes det i praktiken bli svårt, eventuellt omöjligt, att förhindra att den ibland träffar människor på land eller till sjöss. Hästskoknallens verkan torde böra betecknas som högggradigt skrämmande. Det kan inte anses uteslutet att den är potentiellt farlig, t. ex. för människor med hjärtfel.

Var som helst inom den efter hästskon följande stigknallmattan, och därpå inom hela "marschknallmattan", kan ljudknallen bli avsevärt förstärkt av vindar och andra atmosfäriska förhållanden. Ofta kommer topografiska förhållanden — genom reflektioner av sluttande terräng och/eller husväggar, ävensom genom multipelreflektioner mellan hus — att ge upphov till väsentliga knallförstärkningar. De atmosfäriska och topografiska knallförstärkningarna är i stort sett slumpartade, d. v. s. de kan inte i förväg förutsägas. Sannolikheten för att en enskild människa (eller ett annat för knallen känsligt föremål) träffas av en avsevärt förstärkt ljudknall kan möjligen betecknas som relativt liten, exempelvis torde en 75-procentig knallförstärkning inträffa i varje punkt inom knallmattan för högst varje hundra till tusende överflygning. Men antalet knallexponeringar av människor skulle vid av knallrestriktioner ohämmat överljudsflyg bli så stort, att det antal fall per år då människor träffas av starkt förstärkta knallar blir mycket stort. Det har exempelvis beräknats att det årligen skulle inträffa 100 å 1 000 miljoner fall då människor utsättes för knallar som är dubbelt så starka som den genomsnittliga knallen under flygbanan.

Utöver skrämnel och annan verkan på människor och djur uppges såväl allmän erfarenhet från militärt överljudsflyg som särskilda ljudknallsprov

med militärplan ha visat att ljudknallen kan åstadkomma ganska betydande skador på byggnaders "sekundära" strukturer, t. ex. skador på fönster, revetering och tegelpannor, och även sönderslagning av lösa föremål som på grund av knallens vibrationsverkan ramlar ner från hyllor e. d. Vid proven över Oklahoma City 1964 — de mest omfattande ljudknallprov som hittills förelagits med 1 253 överflygningar under c:a sex månader — har av domstol godkända skadeanspråk hittills ersatts med över 200 000 dollar. Den genomsnittliga knallstyrkan var härvid väsentligt mindre än SST-knallens beräknade genomsnittsstyrka. Med utgångspunkt från dessa resultat har beräknats att de byggnadsskador som av ljudknallrestriktioner obundet SST-flyg skulle förorsaka skulle uppgå till storleksordningen en miljard dollar per år över hela världen.

Frågan om civilt överljudsflyg har på internationellt plan behandlats främst av den internationella luftfartsorganisationen ICAO. Den antog 1962 en resolution vari medlemsländerna uppmanades att tillse att ljudknallen av de planerade överljudsplanen inte vållade "oacceptabla situationer för allmänheten". År 1968 beslöt ICAO att låta specialutreda ljudknallproblemet och tillsatte 1969 en expertpanel — med ledamöter från England, Frankrike, Kanada, Sverige, Västtyskland och USA — vars arbete fortfarande pågår. De båda första arbetsskedena går ut på att ge ett tekniskt sakunderlag för att i ett tredje skede möjliggöra bestämning av den acceptabla gränsen, eller gränserna, för SST-knallens verkningar och styrka. I det tredje skedet skall panelen utvidgas dels med medlemmar från andra länder än de sex angivna, dels med operativ, juridisk, sociologisk och ekonomisk expertis. Som sista steg, i ett fjärde skede, planeras en världsvid konferens med ändamål att om möjligt uppnå internationellt godtagande av resultatet av arbetet under de föregående skedena.

Ett flertal länder har emellertid inte avvaktat resultatet av ICAO:s aktivitet beträffande SST-knallen utan har antingen utfärdat bestämmelser om villkoren för överflygning av SST-plan i överljudsfart eller angivit sin avsikt att utfärda sådana bestämmelser. Hittills synes nio länder ha tagit en mer eller mindre slutgiltig eller preciserad ståndpunkt i fråga om ljudknallstrande överflygning, nämligen Irland, Kanada, Nederländerna, Norge, Schweiz, Sverige, Västtyskland, England och USA. De sju förstnämnda har angett vad som kan kallas villkorliga överflygningsförbud, varvid villkoret för tillåtelse till överflygning som regel är att ljudknallen inte får vara hälsovådlig för människor eller orsaka skador på byggnader, USA:s och Englands regeringar har under 1970 förklarat att de avser att utfärda bestämmelser som innebär ovillkorligt förbud mot sådan reguljär överflygning av SST-plan som förorsakar ljudknall som når ner till marken. Det är av intresse att notera att det är dessa två länder, vilka utvecklar SST-plan (Concorde respektive Boeings SST-projekt).

Den svenska regeringen har definierat sitt villkorliga överflygningsför-

bud genom att deklarerera att trafik med överljudsplan över Sverige inte kommer att tillåtas om ljudknallen medför skador på byggnader eller hälsovådliga förhållanden, t. ex. i form av regelbundna sömnstörningar. Det är därvid viktigt att detta "sömnstörningskriterium" även har avseende på sådana människor som är i särskilt behov av ostörd sömn, d. v. s. främst sjuka och gamla människor ävensom personer med sömnsvårigheter eller lätt sömn. Sömnstörningskriteriet är ett avsevärt strängare villkor än villkoret att knallen inte får orsaka byggnadsskador. Från experthåll framhålls att ljudknallar, som är så svaga att de kan godtagas med hänsyn till sömnstörningskriteriet, inte kan förorsaka nämnvärd skada på byggnader eller djur, och inte heller kan åstadkomma nämnvärd skrämseleverkan på människor i vaket tillstånd.

Som resultat av olika ljudknallundersökningar har på senare tid uppnåtts att de länder som utvecklar SST-plan — England, Frankrike och USA (Sovjet har även utvecklat ett SST-plan men föga är känt om dess ljudknall-policy) — deklarerat att de för närvarande inte räknar med att överljudsflygning kommer att tillämpas annat än över hav och eventuellt över vissa glest befolkade områden, t. ex. norr om polcirkeln. Det synes angeläget att så många länder som möjligt och snarast tar ställning mot överflygning av ljudknallstrande överljudsflyg. Det synes önskvärt att ställningstagandet blir så entydigt som möjligt och göres i form av ovillkorliga överflygningsförbud i likhet med vad som tillkännagivits av USA och England. En särskild anledning härtill är hänsynen till glest befolkade områden. Visserligen kan med fog hävdas att ur humanitär synpunkt frihet från avsevärd, av SST-knallen orsakad sömnstörning självfallet måste gälla i samma grad för glest som för tätt befolkat land, men för gränsfall, då befolkningstätheten är synnerligen liten, eller då människor blott under resa uppehåller sig inom visst landområde, synes endast totalförbud mot ljudknallar som når marken vara en tillräckligt entydig bestämmelse.

I svenska riksdagen besvarade chefen för kommunikationsdepartementet 1967 en interpellation och deklarerade då första gången den svenska regeringens inställning. Han betonade vikten av en nordisk samverkan för att uppnå ett enigt uppträdande i frågan om civilt överljudsflyg. Det synes särskilt angeläget att den gemensamma nordiska ståndpunkten får nyssnämnda kategoriska innebörd, d. v. s. att SST-plan som förorsakar ljudknall som når marken inte får flyga över nordiska landområden, inklusive öar.

Som ovan angetts räknar de SST-engagerade länderna numera med att flygning med överljudsfart i stort sett endast kommer att äga rum över hav. Härvid synes man ta för givet att SST-knallen inte kommer att bli oacceptabel för människor till sjöss eller av hänsyn till maritimt djurliv. Enligt många mening är det emellertid långtifrån givet att denna förutläggning är riktig.

Det råder förvisso ingen tvekan om att ljudknallens skrämseleverkan i all-

mänhet är avsevärt mindre ombord på båtar, eftersom maskinbuller och blåst som regel dämpar ljudknallens verkan jämfört med förhållandena på land vid lågt bakgrundsbuller. "Sömnstörningskriteriet", enligt ovan angivna definition, kommer inte heller att vara lika kritiskt eftersom gamla och sjuka människor etc. jämförelsevis sällan färdas med båt och, när så är fallet, som regel sover i hytter som i allmänhet är avsevärt bättre isolerade mot ljudknallen än som är fallet i många byggnader på land. Inte desto mindre synes det uppenbart att starka SST-knallar — framför allt inom den första delen av "stigknallmattan", och därvid särskilt vid atmosfäriskt förstärkta knallar, liksom inom hästskon — kan förorsaka avsevärd skrämseilverkan på människor på båtdäck, särskilt vid lugnt väder och måttligt bakgrundsbuller.

Till stöd för denna uppfattning må nämnas att svenska flygvapnet sedan länge tillämpat regeln att flygning med överljudsfart inte får äga rum på lägre höjd än 5 000 meter. Detta begränsar ljudknallens (nominella) styrka till ett maximivärde som ligger 20 å 30 procent under den nominella SST-knallen i början på stigknallmattan. En minst lika viktig skillnad ligger dessutom däri att, under det dygnsfrekvensen av "militära" ljudknallar över samma vattenområde som regel är mycket låg, det civila överljudsflyget, därest det inte tillåtes över land, kommer att kännetecknas av en stark koncentration av knallmattor utanför vissa kuster, särskilt sydost om Long Island, söder om Irland och i Engelska kanalens västra mynning. I dylika "kritiska" vatten torde knallfrekvensen kunna uppgå till storleken 50 å 100 knallar (knallmattor) per dygn. Det må tilläggas att svenska flygvapnet efter särskilda prov för att utröna om flyghöjdsgränsen 5 000 meter kunde sänkas, beslutat att bibehålla denna gräns.

Utöver SST-knallens verkan på människor ombord på båtar måste även inverkan på maritimt djurliv beaktas. Det är känt att vissa slag av fåglar är känsliga för bullerstörningar särskilt under häckningstiden. Nordiska farvatten skulle komma att beröras av överljudsflyg som i huvudsak följer storcirklar från New York, Boston och Montreal till storstäder i Europa. Det är således viktigt att beakta störningen av fågellivet på av människor obebodda öar (bebodda öar förutsättes icke bli överflugna av SST i överljudsfart).

Det synes av anförda skäl synnerligen angeläget att adekvata ljudknallprov över hav snarast genomföres. Proven bör utföras med försökspersoner och båtar som är representativa för olika slag av verksamhet till sjöss, t. ex kryssningar, fiskeflottor, som länge ligger ute till havs, nöjesseglare m. m. Självfallet bör de tillämpade knallstyrkorna och dygnsfrekvensen uppgå till de värden som kan beräknas komma att gälla för de mest "kritiska" områdena, såsom sydost om Long Island. Vidare bör även en del av ljudknallarna vara av den styrka, som vid reguljärt SST-flyg föranleds av olika förstärkningseffekter framför allt inom hästskon och av atmosfäriska för-

hållanden. Försök avseende sjöfåglar o. d. torde åtminstone delvis böra utföras separat, varvid det kan visa sig lämpligt att bl. a. tillämpa artificiella ljudknallar.

Slutligen är det angeläget att sjöfarts- och fiskeriidkande länder, särskilt sådana vilkas verksamhet till sjöss skulle komma att beröras av den enligt föreliggande planer särskilt omfattande SST-trafiken över Nordatlanten, deltar i det fortsatta ICAO-arbetet inom det tredje skedet. Detta gäller alltså — förutom England, Frankrike, Kanada och USA som redan är representerade i ljudknallpanelen — Belgien, Holland och Irland, ävensom samtliga nordiska länder.

Under hänvisning till det anförda föreslås,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att ofördröjligen gemensamt utfärda ovillkorliga förbud för civilt överljudsflyg att flyga över land på en sådan höjd att ljudknallen når ner till marken,

2. att verka för att internationella undersökningar kommer till stånd *dels* om ljudknallens verkan över hav, *dels* om den lämpligaste metoden för att reglera framförande av överljudsflyg över hav,

3. att låta experter från de nordiska länderna delta i ICAO:s fortsatta utredningsarbete beträffande överljudsflygplan, särskilt rörande den acceptabla ljudknallsstyrkan över hav.

Oslo, Stockholm, Köbenhavn och Helsingfors den 17 november 1970

<i>Magnus Andersen (A)</i>	<i>Leif Cassel (m)</i>	<i>Svend Haugaard (RV)</i>
<i>Niels Helveg Petersen (RV)</i>	<i>Svend Horn (S)</i>	<i>Martha Johannessen (A)</i>
<i>Aksel Larsen (SF)</i>	<i>Bror Lillqvist (Sd)</i>	<i>Sven Mellqvist (s)</i>
<i>Gerda Møller (KF)</i>	<i>Erling Norvik (H)</i>	

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

Scandinavian Airlines System (SAS):

SAS har icke beställt eller tagit option på något överljudsflygplan. Orsaken till detta är bland annat att flygplanfabrikanterna hittills icke har presenterat ett projekt, som kan flyga nonstop från Skandinavien till New York. Bland övriga faktorer kan nämnas osäkerhet beträffande ekonomi och ljudbang.

SAS har inga invändningar mot de sakliga uppgifterna som framgår av medlemsförslaget. Det råder stor osäkerhet om ljudbangens effekter. Det är därför angeläget med mer detaljerade studier för att belysa problemets olika sidor. Det kan till exempel nämnas att uppgifter, som nämnts i samband med Concordens ljudbang inte verkar så negativa som uppgifterna i medlemsförslaget.

Det ifrågasättes också om det förfaringsätt, som föreslås i medlemsförslaget är formellt riktigt. Man borde möjligen överväga om saken icke bäst handlägges genom ICAO. Speciellt med tanke på att ICAO redan har en expertgrupp som specialutreder ljudbangproblemet verkar detta rimligt.

Nordiska rådet kunde till exempel skicka sina rekommendationer i något omarbetad form till ICAO med begäran om att distribuera rekommendationerna till medlemsstaterna. Därvid skulle man kunna kringgå det långsamma maskineri som ICAO ofta är behäftat med.

Stockholm den 29 december 1970

Scandinavian airlines system

Knut Hagrup

Verkst. direktör

D a n m a r k

Indenrigsministeriet:

— — — skal man hermed fremsende 2 fra henholdsvis sundhedsstyrelsen og forureningsrådet (*se nedan*) indhentede udtalelser, idet bemærkes, at indenrigsministeriet kan tilslutte sig de heri fremførte synspunkter.

København, den 2. februar 1971

P. m. v.

E. b.

Folmer Nielsen

Ministeriet for offentlige arbejder:

— — — skal man meddele, at man kan tilslutte sig forslaget 2. og 3. led, i hvilken forbindelse bemærkes, at en dansk og en svensk støjeksperter allerede deltager i ICAO's udredningsarbejde i det såkaldte Sonic Boom Panel.

Men hensyn til forslaget 1. led skal man oplyse, at man i en i anden anledning til indenrigsministeriet afgivet erklæring har udtalt, at det er ministeriet for offentlige arbejders opfattelse, at resultatet af ICAO's udredningsarbejde så vidt muligt bør afventes, før der tages endelig stilling til, på hvilke betingelser overlydsflys passage af dansk område ikke vil blive accepteret, dersom den medfører, at der opstår skader på bygninger.

Hvis der i de øvrige nordiske lande måtte være tilbøjelighed til at følge også første del af medlemsforslaget, vil man overveje sagen i lyset heraf, og man ser under alle omstændigheder gerne indledt fællesnordiske undersøgelser til afklaring af problemstillingen for det tilfælde, at det viser sig ønskeligt, at et forbud hurtigt gennemføres.

Man gør dog opmærksom på, at et eventuelt forbud bør begrænses til overflyvning af overlydsfly med supersonisk hastighed, og at det formentlig ikke bør omfatte Grønland.

København, den 14. januar 1971

P. m. v.

E. b.

J. Bang Christensen

Forureningsrådet:

Nordisk Råds medlemsforslag A 306/t om forbud mod overlydsfly har efter forudgående forelæggelse for hovedstøjudvalget og dettes lufthavnsgruppe været drøftet på rådets møde den 1. februar 1971.

Forureningsrådet gav — i overensstemmelse med henholdsvis hovedstøjudvalgets og lufthavnsgruppens udtalelser — principiel tilslutning til forslaget og fremhævede herunder betydningen af, at der tilvejebragtes ensartede internationale regler om overlydsflyvning.

Rådet har ikke herved taget stilling til, hvorvidt et eventuelt forbud også bør omfatte Grønland helt eller delvist.

København i februar 1971

Sundhedsstyrelsen:

Da det må forudses, at overflyvning af danske landområder med civile overlydsfly vil kunne medføre væsentlige ulemper i form af stærk støjpåvirkning for betydelige befolkningsgrupper, kan man anbefale den foreliggende rekommandation, idet man dog ikke skal undlade at påpege, at man

i tilfælde af, at Danmarks nabolande, herunder specielt Sverige og Tyskland, gennemfører et forbud mod overlydsfly, vil risikere, at sådan international trafik koncentrereres over et område over det sydlige Danmark, og at det derfor må anses for hensigtsmæssigt, at der søges tilvejebragt ensartede regler på dette område.

København i februar 1971

Finland

Trafikministeriet, luftfartsavdelningen¹:

---

1. Den av överljudsplan orsakade tryckvågen, som sveper markytan nedanför och snett bakom flygplanet längs färdlinjen med samma hastighet som flygplanet flyger, åstadkommer ett plötsligt ljudfenomen, som på marken uppfattas som en explosionsartad knall. Denna knall kan som miljöfaktor framstå som ett mycket svårt problem, om knallen eller tryckvågsföreteelsen är kraftig. Utmärkande för den är, att den sveper över vidsträckta områden (till en bredd av 30—60 km) nedanför flygplanets flyglinje. Primärt synes det bästa sättet att dämpa knallen vara en stor flyghöjd. Flygplanets storlek är kanske av sekundär betydelse i jämförelse med flyghöjden, likaså flyghastigheten (förutsatt att den överstiger ljudets hastighet, d. v. s. Mach-talet > 1). Överljudsflygningar på höjd över 10 000 meter orsakar en tryckvåg vars maximetryck på jordytan är c:a 1—3 tusendedelar av det normala lufttrycket, och fenomenet varar 1/100—1/10 sekund.

2. I förslagets motivering framhålls, att det vore angeläget att få till stånd en samnordisk politik beträffande bestämmelser i anslutning till överljudsflyg. Därjämte hänvisar man till av Internationella civila luftfartsorganisationen, ICAO, avgivna utredningar i saken och senare eventuellt utfärdade bestämmelser och rekommendationer. Vidare framhåller man att det vore skäl att påskynda i verkliga förhållanden utförda försök och forskning rörande fenomenet och invänta deras resultat. I allt detta kan trafikministeriets luftfartsavdelning instämma.

3. Förslagets motivering upptar dock vissa punkter som enligt luftfartsavdelningens uppfattning är mindre riktiga eller tvivelaktiga. Sådana är bl. a.:

överljudsknallens direkta jämförelse med vanligt buller, som förorsakas av plan som flyger under ljudets hastighet (fenomenen är såväl fysikaliskt som fysiologiskt olika till sin natur)

existensen av överljudsplan vars tryckvåg ej skulle nå marken (tills vidare finns sådana inte till)

sömnstörningskriteriet (som verkar obestämt)

att enbart de civila överljudsflygen skulle förbjudas, men militära flygningar med överljuds fart tillåtas, t. o. m. så lågt som på 5 000 meters höjd (synes ologiskt med beaktande av de i motiveringarna påpekade effekterna

¹ Yttrandet översatt från finska.

av överljudsknallen. (Finska flygvapnets överljudsflyg har begränsats till att få ske enbart på höjd högre än 10 000 meter).

4. Vad det egentliga förslaget till rekommendation för regeringarna beträffar, borde man enligt luftfartsavdelningens åsikt icke gå så långt som till ett ovillkorligt förbud i likhet med det i punkt 1 föreslagna, utan vore ett villkorligt förbud inom de nordiska ländernas territorium, såsom redan på norskt och svenskt håll har meddelats, mer sakenligt.

I den andra punkten kunde man instämma, dock med tillägget att det även vore viktigt att utföra försök över marken och inte enbart över havet.

Den tredje punkten kunde luftfartsavdelningen godtaga som sådan.

Helsingfors den 15 januari 1971

K. J. Temmes

Chef för luftfartsavdelningen

Lantbruksministeriet:

Ministeriets fiskeri- och jaktbyrå hänvisar i sitt utlåtande till de skadeverkningar på minkskötseln under djurens fortplantningstid som hittills konstaterats härröra från flygets ljud effekter och vilka skador försvarsmakten veterligen fått ersätta, samt håller för möjligt, att likartade verkningar kan gälla renskötseln. Saken är dock vetenskapligt utforskad. Ministeriets veterinäravdelning uttalar som sin åsikt att det enligt till buds stående kännedom icke är möjligt att med säkerhet sluta sig till i vilken mån överljudsflygningar åsamkar skadeverkningar på husdjur och pälsdjur. På grund av det ovanstående anser ministeriet, att det är skäl att företaga undersökningar i saken för att utröna sagda skadeverkningar.

Helsingfors den 23 januari 1971

Nestori Kaasalainen

Lantbruksminister

Holger Mauria

Föredragande

Statens viltforskningsinstitut:

— — — meddela, att beträffande dylika flygningars inverkan på viltet eller annan vild djurvärld ej ännu torde föreligga några slutliga resultat av noggranna och detaljerade undersökningar. Dock är det uppenbart att plötsligt, kraftigt buller verkar störande på djurens trivsel i sådana områden, som överflyges av överljudsplan, vilket speciellt under förökningsperioden kan vara av mycket stor negativ betydelse. Det är ju känt, att t. ex. farmminken dödar sina nyfödda ungar vid alldeles obetydliga störningar.

Emedan Östersjöns skärgårdar är viktiga häckningsområden för Nordens sjöfåglar, borde flygningar med överljudsplan ej tillåtas inom dess områden åtminstone inte förrän det blivit fullt utrett att olägenheterna av överljudsbullret är av ingen eller ringa betydelse för fåglarna.

Helsingfors den 14 januari 1971

Pekka Grenquist

Institutets direktör, professor

Institutet för arbetshygien:

Punkterna 2 och 3 skulle godkännas som sådana. Till punkt 1 kunde kanske en anmärkning bifogas:

Ifall ovillkorliga förbud ej ofördröjligen kan utfärdas, rekommenderas att också Danmark och Finland skulle utfärda villkorliga förbud i enlighet med Norges och Sveriges ståndpunkter.

Helsingfors den 5 januari 1971

Institutet för arbetshygien

Martti J. Karvonen

Professor, institutets chef

Pentti U. Lehtinen

Diplomingenjör,
chef för avdelningen för teknisk hygien

Finnair oy:

1. Alla överljudsflygplan, i den form de i dag användes, framkallar en tryckvåg som främst uppfattas som ett buller, den s. k. ljudknallen. Rätt litet är känt om den knall civila transportflygplan åstadkommer då inga rapporter från Tupolev- eller Concordeförsöken publicerats.

2. Möjligheter att minska tryckvågen för plan med två till tre gånger ljudets hastighet undersökes. Civila transportplan med en hastighet upp till 1,3 gånger ljudets projekteras, med acceptabelt buller som ett av de viktigaste konstruktionskriterierna.

3. I avsaknad av entydiga fakta och för att ej lägga hämsko på utvecklingen bör kategoriskt förbud mot överljudsflyg ej utfärdas. Däremot bör bestämmelserna (luftfartsförordningen, 105 §) angående störning förtydligas dels med kvantitativa begränsningar dels med referens till förbud för verksamhet där störningens kvalitet är oacceptabel.

4. Buller förorsakat av överljudsplan på och i närheten av flygplats bör begränsas till samma värden som för övriga flygplan.

5. Undersökningar rörande med överljudsflyget förknippade fysikaliska fenomen och deras inverkan på människor, djur, natur, föremål och byggnader bör fortsättas och intensifieras.

Finnair oy
Trafikpolitiska avdelningen

J. Wartiovaara

Direktör

N o r g e

Samferdselsdepartementet:

Sosialdepartementet og *Kommunal- og arbeidsdepartementet* har støttet forslaget om forbud mot overlydsfly.

Kommunal- og arbeidsdepartementet har i denne forbindelse uttalt:

Det vil også være av betydning å få klarlagt flystøyens innvirkning på dyrelivet, både i sjøen og på land. Det anses betenkelig med overlydsfly over f. eks. arktiske strøk. Det er kjent at dyrelivsformene i disse områder generelt er mer følsomme for miljøforstyrrelser enn lengre sør.

Videre bør undersøkes virkningene av de forholdsvis store utslipp av gass i stor høyde.

Det synes å fremgå av begrunnelsen til medlemsforslaget (side 4, 2. avsnitt) at England, Frankrike og USA vil tillate overlydsflyving over land nord for polarsirkelen, idet dette område betraktes som tynt befolket. For Norges vedkommende kan denne betraktning ikke uten videre gjøres gjeldende.

Luftfartsdirektoratet har foreslått at det i medhold av luftfartsloven av 16. desember 1960 § 109 blir utferdiget et forbud mot sivil luftfart med overlyds hastighet over norsk område, men at direktoratet gis adgang til å dispensere fra forbudet når særlige grunner taler for det. Luftfartsdirektoratet har fremholdt at medlemsforslaget er for unyansert formulert når det i punkt 1 i den foreslåtte rekommendasjon tales om "överljudsflygplan" og ikke bare om flyging med overlyds hastighet, og videre om slik høyde at smellet i det hele tatt kan nå ned til bakken.

Samferdselsdepartementet er enig i at det bør utferdiges et dispensabelt forbud mot sivil overflyging med overlyds hastighet, men departementet anser det hensiktsmessig med et samarbeid med sikte på mest mulig ens utforming av disse bestemmelser i de nordiske land. Samferdselsdepartementet er videre enig i at det bør arbeides for at de internasjonale utredninger om virkninge av overlydsflyging blir gjennomført så raskt som mulig og også bør omfatte virkningene av overflyging over hav og polarområder.

Ekspertter fra nordiske land deltar i ICAO's utredningsarbeid på dette felt, og det kan neppe være aktuelt å få supplert utredningsutvalget med ytterligere representanter for de nordiske land.

Oslo, 20. januar 1971

Etter fullmakt
Sigurd Lorentzen

John H. Paxal

S v e r i g e

Chefen för flygvapnet:

Flygvapnet praktiserar sedan lång tid tillbaka överljudsflygning med en lägsta tillåten flyghöjd av 5 000 meter över hav och 10 000 meter över land. Såväl praktiska prov i samverkan med vetenskaplig-teknisk expertis som motsvarande utländska erfarenheter tyder på, att risken för reella skadeverkningar vid överljudsflygning med sådana restriktioner är ytterst liten. Påstådda "bang"-skador på byggnader har också vid utredning i samverkan med byggnadsteknisk expertis i de allra flesta fall fått helt andra och naturligare förklaringar än överljudsflygning.

Det är emellertid obestridligt att ljudknallar ofta skapar irritation hos allmänheten. Därvid initieras många gånger en minutiösare genomgång av fastigheter och tillhörigheter än vanligt, varvid skador upptäcks, som ofta felaktigt sätts i samband med den aktuella ljudknallen. Sådana påstådda bangskador innebär en belastning inte bara för den allmänhet som anser sig utsatt för dem utan också — periodvis i relativt stor utsträckning — för de myndigheter som bestrider utredning och skadereglering.

Mot bakgrund av flygvapnets erfarenheter kan det därför bedömas, att civil överljudsflygning kommer att behöva åläggas omfattande restriktioner, om de negativa återverkningarna för allmänhet, företag och myndigheter skall kunna hållas på en acceptabel nivå.

Angelägenhetsgraden av reguljär civil flygning med överljuds fart skall här ej närmare beröras. Tidpunkten då sådan kan tänkas etablerad i de nordiska länderna synes dock vara relativt avlägsen. Chefen för flygvapnet finner det därför inte otänkbart att pågående internationella utredningar och praktiska prov samt den fortlöpande tekniska utvecklingen kan komma att medföra nya resultat, som hinner påverka utformningen av erforderliga restriktioner, innan sådana nödvändigtvis måste utfärdas. Det bör sålunda inte anses uteslutet, att kompromisslösningar — till exempel höjdrestriktio-

ner i kombination med förbud under den normala sömndelen av dygnet — kan komma att bli acceptabla.

Förslagets punkt 1, som utan gradering av ljudstyrkan kategoriskt kräver att ljudknallar ej skall kunna nå marken, torde i praktiken innebära ett totalt förbud mot överljudsflygning över land dygnet runt. Chefen för flygvapnet anser inte att tillräckligt underlag nu föreligger för krav på en restriktion med denna omfattning och bedömer heller inte tidsförhållandena så, att beslut i frågan måste fattas "ofördröjligen". I avvaktan på resultat av fortlöpande internationella expertutredningar och praktiska prov synes den svenska regeringens deklarerade villkor tills vidare var till fyllest. Förslagets punkt 1 biträds därför ej.

Mot punkterna 2 och 3 finns i och för sig intet att erinra. I konsekvens med vad som anförts beträffande punkt 1 kan dock tilläggas, att studier av överljudsflygnings återverkningar över land även fortsättningsvis torde böra ägnas ett minst lika ingående intresse som motsvarande över hav.

Stockholm den 15 januari 1971

För chefen för flygvapnet

Bengt Rosenius

Inspektör för flygsäkerhetstjänsten

E. Spångberg

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut:

Medlemsförslaget går ut på att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att ofördröjligen gemensamt utfärda ovillkorliga förbud för civilt överljudsflyg att flyga över land på en sådan höjd att ljudknallen når ner till marken,

2. att verka för att internationella undersökningar kommer till stånd dels om ljudknallens verkan över hav, dels om den lämpligaste metoden för att reglera framförande av överljudsflyg över hav,

3. att låta experter från de nordiska länderna delta i ICAO:s fortsatta utredningsarbete beträffande överljudsflygplan, särskilt rörande den acceptabla ljudknallstyrkan över hav.

Ljudknallarna från överljudsflygplan är ett meteorologiskt fenomen i den meningen att knallarna fortplantas i atmosfären. Som framhållits i medlemsförslaget kan dessa ljudknallar förstärkas eller försvagas beroende på de speciella egenskaper som lufthavet besitter vid den aktuella tidpunkten och inom det aktuella området. Beroende av sin styrka kan knallarna ej endast påverka den levande miljön utan kan även åstadkomma skadeverkningar på byggnader etc. Under senare år har institutet i en stigande omfatt-

ning börjat angripa miljöårsproblem med anknytning till meteorologi och klimatologi. Föreliggande problem har dock ej hittills behandlats av institutet och inom institutet finnes ej någon expertis, som kan ge vägledning i hithörande frågor. Institutet måste därför avstå från att avge något omdöme eller några synpunkter beträffande de tre medlemsförslag, som citerades i inledningen till denna skrivelse.

Då det föreliggande förslaget endast tar sikte på de olägenheter ljudknallen medför har institutet ej funnit anledning att ingå på den i medlemsförslaget omnämnda frågan om ett omfattande överljudsflug kan komma att medföra klimatförändringar, beroende på utsläppet från överljudsflug av stora mängder avgaser på stora höjder.

Stockholm den 2 februari 1971

Alf Nyberg

Erik Mellin

Flygtekniska försöksanstalten (FFA):

Förslaget föregås av en beskrivning av ljudknallfenomenets karaktär och verkningar, sådana dessa nu är kända och/eller beräknade, varefter ett förslag i tre punkter framlägges. Försöksanstalten ger nedan först vissa kommentarer till den inledande beskrivningen av ljudknallen och behandlar därefter själva rekommendationen.

Förslaget ger enligt FFA:s åsikt en något oklar bild av ljudknallens fysikaliska orsakssammanhang. Orden "ljudknallmatta", "stignallmatta" och "hästskomatta" används på ett sådant sätt, att en i problemet icke initierad kan få uppfattningen, dels att det rör sig om ett kvarliggande ljudfenomen, dels att det är tre skilda fenomen med olika ursprung.

Då ett flygplan flyger med överljuds fart, släpar det med sig en diskontinuerlig tryckstörning, som om den når ner till en observatör på marken av denne uppfattas som två knallar inom en tidrymd av ungefär 1/10 sekund. För ett givet flygplan beror tryckstörningens styrka och utbredning på marken primärt av flyghöjden på så sätt, att högre höjd ger lägre knallstyrka men större sidutbredning. Machtalets (Machtal = förhållandet mellan flygplanets hastighet genom luften och ljudets hastighet genom samma luft) inflytande på knallstyrkan är till att börja med stort. Över $M = 1,2$ tilltar emellertid styrkan obetydligt med M -talet.

Av det nämnda inses, att till den del flygplanet stiger med överljuds fart till sin marschhöjd, kan knallens styrka under en begränsad tid vara större än då planet flyger med marschfart på uppnådd marschhöjd.

Den s. k. hästskon utgör den alstrade tryckstörningens första kontakt med

marken. På grund av att flygplanet accelererat från underljud- till överljudfart finns i tryckstörningens yttre del en fokusering. Av detta skäl uppvisar hästskon högre tryckvärden än knallens fortsatta utbredning. Den av flygplanet alstrade tryckstörningen kan på grund av atmosfäriska förhållanden förstärkas. Samma inverkan kan flygplanets manövrer ge.

Vidare kan det vara missvisande att jämföra SST-knallen med exempelvis bullret från startande och landande flygplan nära en flygplats, då detta senare är ett mer eller mindre långvarigt buller inom praktiskt taget hela området, medan däremot SST-knallen som ovan framhållits endast uppfattas som en mycket kortvarig ljudeffekt vid skilda tider i varje punkt under varje SST-överflygning. Att utvidga begreppet "bullermatta", sådant detta hittills använts för det kontinuerliga bullret vid t. ex. en flygplats, till SST-knallens mycket snabbt passerande bullerstörning är något vilseledande och kan ge upphov till onödiga missförstånd. Bättre är då det även använda uttrycket knallmatta.

Kontinuerligt buller, t. ex. motorbuller från flygplan, mäts med en decibelskala. En ljudknall kan mätas på samma sätt, men en direkt numerisk jämförelse är meningslös, då fenomenen fysikaliskt avviker från varandra. Att litteraturen redovisar speciella sådana jämförelser, utgör ej ett tillfredsställande underlag för det i förslaget förda jämförande resonemanget mellan "stignallmattan" och buller intill storflygplatser.

Senare i skrivelsen anföres, att — enligt säkerligen helt korrekta beräkningar — med vissa förutsättningar årligen 100 till 1 000 miljoner fall kommer att kunna inträffa som ger ljudknallar av en styrka omkring dubbelt så stor som den genomsnittliga rakt under flygbanan. Man kunde kanske här tillagt, att dessa siffror är ekvivalenta med att varje människa inom det berörda området kan utsättas för en sådan förstärkt knall någon gång per månad.

Vidare må framhållas, att upprepade reflektioner mellan t. ex. husväggar endast undantagsvis ger förstärkningar och i första hand innebär, att en observatör hör flera knallar genom ekoeffekten.

Beträffande förväntade byggnadsskador kan nämnas, att vid de enda hittills i Sverige utförda, vetenskapligt kontrollerade knallproven erhöles inga skador alls. Dessa prov utfördes i Nausta by hösten 1970 med målsättningen att bl. a. studera knallars inverkan på hus av elementtyp. Knallstyrkor över 20 mb (en millibar, mb, motsvarar ett tryck lika med en tusendels atmosfär) genererades härvid genom överflygningar på extremt låg flyghöjd. Som jämförelse må nämnas, att Concorde beräknas ge ~ 1 mb. Rapport över de vid Nausta gjorda proven är under bearbetning och beräknas kunna framläggas i en nära framtid.

Att som i rådets förslag utföra artificiella prov blir både dyrbart och svårt, om en godtagbar simulering skall innehållas. Det är därför FFA:s uppfattning, att om ytterligare knallprov skall utföras i Sverige, så bör

knallarna genereras av överflygande flygplan. En lämplig variation av flyghöjden medger generering av knallstyrkor ekvivalenta med såväl "hästsko-effekter" som olika typer av "superbangar". Under alla omständigheter hör resultaten av utländska (bl. a. i England och Frankrike) försök med knall-simulatorer avvaktas.

Som ytterligare underlag för debatten kring det ur medicinsk synpunkt betydelsefulla ämnet "ljudknallen och dess inverkan på vår miljö" anges nedan de knallstyrkor som ett flygplan av Concorde-typ beräknas ge under en normal flygprofil. Förstärkningsfaktorerna är något mindre än de mätta värden man kan finna i litteraturen beträffande militära flygplan. Skälet till detta är, att förstärkningsfaktorerna är beroende av det aktuella planets accelerations- och manöverförmåga. Begreppet Δp betecknar lufttryckökningen vid marken och anges nedan som fritt respektive reflekterat värde.

Rakflygning på marschhöjd	$\Delta p = 0,5$ mb resp. 1,0 mb
Vid atmosfärisk förstärkning (turbulens, vindar)	$\Delta p = 0,8$ mb resp. 1,6 mb
Stigning med överljufart till marschhöjd	$\Delta p = 1$ mb resp. 1,5 mb
"Hästskon"	$\Delta p = 3$ mb
SVäng	$\Delta p = 2$ mb resp. 4 mb

Litteraturen redovisar ännu inga mätningar, som ger stöd för en summering av atmosfäriska fokuseringseffekter och förstärkningar på grund av flygplanets rörelser. Ett skäl till detta kan vara, att tidsförloppet på en förstärkt knall uppvisar ett från den normala tryckvågen starkt skilt förlopp.

Beträffande den föreslagna rekommendationen med dess tre punkter vill försöksanstalten framhålla följande: Det försiggår för närvarande, främst inom USA under NASA:s ledning, sedan ungefär tre år seriösa forskningsansträngningar att tränga djupare in i ljudknallens (sonic boom) fysikaliska karaktär och vilka faktorer som styr dess generering och fortplantning genom atmosfären. Avsikten är bl. a. att exploatera de möjligheter som därvid kan framkomma att väsentligt sänka ljudknallens styrka och/eller att eliminera knallens skrämselekaraktär. I detta forskningsarbete deltar även flygtekniska försöksanstalten (via ett flerårigt forskningskontrakt från NASA) och är sålunda väl förtrogen med det aktuella läget för ovannämnda arbeten. Inom det närmaste året kan förväntas framkomma vissa resultat, som kan medge bedömning av möjligheten att väsentligt förändra ljudknallens styrka och karaktär.

Ett förbud att överflyga landet på sådan höjd, att ljudknallen når marken, bedöms vara otillfredsställande definierat. Om kriteriet "nä marken" innebär, att under alla tänkbara förhållanden ingen tryckändring skall kunna registreras på marknivå, torde förbudet vara liktydigt med totalförbud. Om t. ex. ljudstörning motsvarande normalt storstadsbrus får nå

marken, kan däremot överljudtrafik bli tekniskt möjlig. Exempelen är valda endast för att belysa svårigheter som kan uppkomma vid bedömning av ett förbuds efterlevnad. Med tanke på att absolut störningsfrihet rimligen inte kan krävas av ett trafikmedel men inte av andra och att graden av störning liksom gränsen för oskadlig eller harmlös störning ännu inte är klarlagd synes det föreslagna förbudet vara föregripande. Det synes långt mera angeläget och framsynt att söka fastställa en acceptabel ljudknallsstyrka och ljudknallkaraktär vid flygning över störningskänslig miljö. Detta skulle dessutom vara ett värdefullt incitament för den flygtekniska forskningens inriktning vad avser även miljövänlig utveckling av civila transportflygplan och måste som tekniskt underlag för statsmakternas ställningstagande ändock föreligga inom en nära framtid.

Som slutsats vill FFA framhålla,

att i rekommendationens p 1 föreslaget förbud ännu icke är tillfredsställande underbyggt,

att mest angeläget nu är att söka fastställa en acceptabel ljudknallsstyrka och karaktär vid flygning över landmiljö samt

att rekommendationens p 2 och 3 tillstyrkes, ehuru med något lägre angelägenhetsgrad.

Stockholm den 14 januari 1971

Flyktekniska försöksanstalten

Å. Sundén

Statens institut för folkhälsan:

På uppdrag av kommunikationsdepartementet utförde avdelningen år 1969 en utredning "Medicinsk-hygienisk värdering av ljudbangar" vilken redovisades i februari 1970. Utredningen, vilken huvudsakligen bedrevs som en litteraturstudie, syftade i första hand till att redovisa sambandet mellan exponering för ljudbangar av olika styrka och uppträdande av medicinska effekter. På grundval av dessa data gjordes en medicinsk-hygienisk värdering.

I utredningen anfördes att tillgängliga data då ej lämnade ett tillräckligt underlag för ett preciserat värde på en ljudbang som skulle kunna accepteras ur medicinsk-hygienisk synpunkt. Med hänsyn till att ljudbangar skulle komma att exponera stora delar av befolkningen samt att erfarenheter från olika länder tydde på att omfattande reaktioner uppträder bland befolkningen redan vid exponering för måttliga bangstyrkor, anfördes att det ur omgivningshygienisk synpunkt var välmotiverat att mot bakgrunden av då föreliggande data beträffande bangkaraktistika för Concorde, Tu-144 och Boeing-SST ej tillåta flygning i överljudsfart över bebyggda områden.

Ovanstående synpunkter redovisades vid en OECD-konferens rörande ljudbangar vilken hölls i Paris i februari 1970. De svenska synpunkterna fick där stöd av representanterna från bl. a. Holland och Schweiz.

Under sommaren och hösten 1970 har avdelningen i samarbete med avdelningen för husbyggnad vid Chalmers tekniska högskola och flygtekniska försöksanstalten varit engagerad i omfattande ljudbangsexponeringsförsök i Norrland. Huvuddelen av de där vunna erfarenheterna redovisas i bifogade manuskript (*här ej tryckt*). Resultaten redovisades vid American Acoustical Society symposium om ljudbangar i Houston, Texas, november 1970, varvid samtidigt information inhämtades rörande pågående forskning och erfarenheter från andra institutioner.

Sammanfattningsvis visade resultaten från Norrlandsförsöken att ljudbangar även av relativt låg nivå signifikant påverkade vissa psykologiska och motoriska funktioner hos försökspersoner. Studierna rörande ljudbangars inverkan på människa kommer att fortsätta under våren och sommaren 1971 varvid sömnstörningsreaktioner skall studeras och utvidgade försök i vad avser psykomotoriska funktioner skall utföras.

Vid en omgivningshygienisk bedömning av ljudbangsfrågan bör beaktas att tillgänglig dokumentation i vissa avseenden är svårtolkad samtidigt som den ibland innehåller vittgående spekuleringar och extrapoleringar såväl i vad avser exponeringseffekternas utbredning som omfattning. En kritisk granskning av materialet visar att exponering för ljudbangar hos människa ger upphov till vissa effekter redan vid nivåer på c:a 1—2 millibar som underskrider de som är aktuella med nu provflugna civila överljudsplan. Relevanta studier av hur omfattande störningsreaktionerna skulle bli i samhällen som exponeras för ljudbangar från överljudsplan i kontinuerlig trafik finns ej utförda.

Beträffande effekter på djurlivet talar hittills redovisade undersökningar för att djur påverkas i relativt liten grad av ljudbangsexponering. De uppgifter som åberopas i debatter att minkar skulle vara särskilt känsliga har ej kunnat verifieras i väl upplagda och kontrollerade exponeringsförsök. Uppgifterna om effekter på minkar kan möjligen härröra från förväxling med de effekter som uppträder till följd av lågt flygande jetplan i underljudsfart.

Det bör understrykas att flera väsentliga brister föreligger i de redovisade vetenskapliga studier som behandlar effekter på djur. Sålunda har endast i liten utsträckning studerats ljudbangens effekter på helt vilda djur eller effekten under särskilt kritiska perioder som under häckningstid eller då nyfödda eller unga djur finns i djurkolonierna.

Beträffande effekten på byggnader har en omfattande inventering av svenska bangskador vilka rapporterats efter militära överljudsflygningar utförts av avdelningen för husbyggnad vid Chalmers tekniska högskola. Erfarenheterna från denna inventering har senare prövats i de ovan nämnda

ljudbangsförsöken i Norrland. Fullständig redovisning av data har ännu ej lämnats men de preliminära resultaten visar att effekterna på husstrukturer till följd av bangexponering är mycket måttliga. Det kan här nämnas att man inte ens vid bangnivåer på upp till 22 millibar kunde påvisa någon effekt på de studerade strukturerna som omfattade både nyuppförda hus och äldre byggnader. Dessa erfarenheter stämmer väl med data som redovisades vid det tidigare nämnda symposiet i Houston och vilka grundade sig på mätningar företagna i samband med överflygningar av Concorde. De påkänningar som uppkom i husstrukturerna var i de flesta fall jämförbara med eller översteg endast obetydligt de som uppkom vid passage av tung lastbilstrafik eller andra i samhället normalt förekommande exponeringar. Det bör dock beaktas att ej heller dessa resultat är fullständiga utan att ytterligare forskning särskilt i vad avser utmattningseffekter erfordras innan slutgiltiga slutsatser kan dras.

Mot bakgrunden av ovanstående anser institutet att den slutsats som framförts i tidigare avgiven utredning fortfarande kvarstår nämligen att man mot bakgrunden av de data som för närvarande föreligger beträffande Concorde, Tu-144 och Boeing-SST ej bör tillåta att dessa plan framföres i överljuds fart över bebyggda områden. Institutet anser sig dock inte kunna ta ställning till huruvida ur hälsovårdssynpunkt ytterligare fördelar skulle erhållas genom att förbudet utformas på sätt som anges i motionen.

Institutet tillstyrker vidare motionärernas förslag att Nordiska rådet bör rekommendera regeringarna att verka för internationella undersökningar dels beträffande ljudbangars verkan över hav dels beträffande den lämpligaste metoden att reglera framförandet av överljudsflug över hav. Institutet anser avslutningsvis att det är önskvärt att den grupp inom ICAO som behandlar frågan rörande ljudbangar snarast förstärks med sakkunnig expertis i vad avser bangens effekter på människor, strukturer och djur.

Stockholm den 8 januari 1971

Ragnar Rylander

Med. dr, docent,
biträdande avdelningsföreståndare

Statens planverk:

— — — Med hänsyn till verkets verksamhetsområde begränsar sig verket till att yttra sig över förslagen så som de skulle inverka på svenska förhållanden.

Förslagen innebär att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att ofördröjligen gemensamt utfärda ovillkorliga förbud för civilt överljudsflug att flyga över land på en sådan höjd att ljudknallen når ner till marken

2. att verka för att internationella undersökningar kommer till stånd dels om ljudknallens verkan över hav, dels om den lämpligaste metoden för att reglera framförande av överljudflyg över hav

3. att låta experter från de nordiska länderna delta i ICAO:s fortsatta utredningsarbete beträffande överljudsflygplan, särskilt rörande acceptabla ljudknallsstyrkan över hav.

Bullerproblemen uppmärksammades tidigt i Sverige. Militärflygets buller-effekter stod i förgrunden, närmast därför att flottiljerna ofta lokaliserades mycket nära sina värdorter. När flygverksamheten tillväxte och planen samtidigt blev mer bullrande förekom allt oftare klagomål, vilket bl. a. noterades av de militära myndigheterna.

Bullerproblemen togs upp i två utredningar, först genom statens institut för folkhälsan, senare även av flygvapnet. Utredningarna följdes av dåvarande byggnadsstyrelsen eftersom denna allt oftare kom i kontakt med konflikter mellan flygtrafik och samhällsbyggande.

Dessa utredningar, samt diskussionerna kring Halmsjön, ledde till 1956 års flygbullerutredning, vars slutsatser och rekommendationer inte fått någon samlad officiell sanktion men dock varit av stor betydelse som underlag och vägledning vid bedömning av flygbullerproblemen.

Som en följd av flygets allmänna tillväxt, nya bullerstarkare motorer och jämsides därmed ökad bebyggelsekoncentration har problemen blivit vanligare och samtidigt mer komplicerade. De har med stor skärpa avspeglats både i utredningarna kring befintliga flygplatser som Kastrup, Bulltofta, Bromma, Arlanda, Torshälla, Barkarby, Säve och i försöken att lokalisera nya flygplatser som Saltholm, Sturup och Härryda.

Bullret vid flygplatserna

Erfarenheten har visat, att stora ytor omfattas av den kritiska bullergränsen vid de större flygplatserna. Vid Saltholm uppgår till ytan ca 500 km², varav en mycket liten del inom svenskt lantterritorium. Vid Härryda beräknas ca 400 km² bli oanvändbara för bostadsbebyggelse m. m. Man har härvid räknat med, att en i framtiden ökande trafikfrekvens skulle uppvägas av att de konventionella flygplanen sannolikt blir mer tystgående. De för närvarande projekterade SST (supersonic transports, överljudsplan) har dock högre ljudnivåer än konventionella flygplan också under start, landning och underljudsfart. En tidigare av flygtekniska försöksanstalten genomförd beräkning har t. ex. givit vid handen, att redan om 4 procent av trafiken på Saltholm utgjordes av SST, skulle delar av Malmös nuvarande tätortsområde omfattas av den kritiska bullergränsen. Överallt där man genom planering lyckats lokalisera bebyggelse på rätt sida av den kritiska bullergränsen skulle på motsvarande sätt relativt små förskjutningar av denna gräns sannolikt få stora skadeverkningar.

Bullret vid överljudshastighet

Vilka störningseffekter flygning i överljudsfart kan befaras medföra har utförligt behandlats i det föreliggande medlemsförslaget. Det gäller här störningar av helt annan genomslagskraft och storleksordning än vid konventionell flygtrafik. Skulle en sådan stegring av störningsverkningsarna tillåtas innebär detta en avsevärd sänkning av de standardkrav till befolkningens skydd mot flygbuller som hittills i stort sett dock kunnat upprätthållas.

Inom andra områden innebär den pågående utvecklingen att bullerfrågorna visas allt större uppmärksamhet. Det finns anledning att anta, att situationen på sikt kommer att bringas under kontroll, även om de närmaste årens framsteg blir små. Då det gäller vägtrafikbuller, den vid sidan av flyget mest omfattande störningskällan, kommer planverket inom kort att utge normer som innebär, att dessa frågor måste beaktas redan vid planläggningen av olika områden med uttalat syfte att bereda de boende en ur bullersynpunkt god miljö.

Planverket stöder förbudsförslaget

Planverket finner en så väsentlig sänkning av standardkraven beträffande bullerskydd som ifrågasatts oacceptabel och stöder därför förslaget att förbjuda civilt överljudsflyg på sådan höjd att ljudknallen når marken. Om överljudstrafik med SST kommer till stånd, måste förhållandena vid flygplatserna ägnas speciell uppmärksamhet så att fastställda bullergränser inte överskrids. Verket vill speciellt framhålla att ett förbud kan jämkas i framtiden, om otvetydiga erfarenheter visar att det formulerats onödigt generellt, medan det däremot kan visa sig svårare att komma till rätta med en etablerad trafik, som bl. a. utnyttjar avsevärda investeringar både i själva flygplanen och i speciella anordningar på marken.

Beträffande punkterna 2 och 3, vilka inledningsvis refererats, finner planverket att en svensk medverkan vid dessa forskningsarbeten kan vara lämplig, bl. a. med hänsyn till att landets handelsflotta är omfattande och kommer att beröras av SST-trafik över hav. Det kan dessutom hävdas, att en erfarenhetsöverföring mellan civil och militär överljudstrafik kan vara värdefull. Erfarenheter finns för närvarande inom landet på att frågor beträffande buller och trafik är föremål för särskild uppmärksamhet i en av svenska regeringen tillsatt parlamentarisk utredning.

Stockholm den 18 januari 1971

För statens planverk

Lennart Holm

Måns Hagberg

Luftfartsverket:

Med avseende på de tre rekommendationerna må följande framhållas.

Rekommendation 1. När det gäller överljudsflygets problematik och speciellt dess negativa miljöeffekter har under trycket av att överljudsflygtransporter inom en nära framtid synes kunna bli förverkligade en betydande aktivitet igångsatts främst inom WHO, OECD (samordning av ljudbangsforskning) och ICAO (ljudknallens verkningar). Avsikten är därmed bl. a. att kunna ge beslutande organ i olika länder data och rekommendationer vid deras ställningstagande till överljudstrafik. Ett tiotal länder, däribland Sverige, har på basis av tillgängliga informationer och kunskapsunderlag redan uttalat mer eller mindre preciserade ståndpunkter. Den svenska regeringens år 1967 deklarerade principiella ståndpunkt innebär ett villkorligt förbud genom att ljudknallar över svenskt område icke får medföra hälsovådliga förhållanden eller förorsaka skador på byggnader. Det är då främst påverkan på sömnen som är den viktigaste störningsreaktionen hos bangexponerade människor. Bland andra olägenheter som enligt hälsovårdsstadgan kan betraktas som sanitärt obehag av ljudknallen kan nämnas skrämseffekter och det allmänna obehag eller irritation som ljudbangens karaktär kan ge upphov till. Kännedomen om dessa fenomen är dock ännu ofullständig.

Enligt en utredning från folkhälsoinstitutet (Rylander, Kajland och Sörensson, februari 1970) finns för närvarande ej heller underlag för ett preciserat värde på en ljudbang som skulle kunna accepteras från medicinsk-hygienisk synpunkt.

IACO:s expertpanel har, enligt en under hösten 1970 framlagd rapport över de två första faserna av panelens arbete, ännu icke träffat något avgörande vid vilket värde ljudknallen blir acceptabel för ett samhälle eller ett land. Detta avgörande har överlämnats till den tredje fasen av panelens arbete då även andra faktorer än tekniska, t. ex. operationella, juridiska, sociala och ekonomiska, kommer att tas i betraktande.

Det synes vara tillrådligt att frågan om absolut förbud för överljudsflyg över landområden — i enlighet med förslag framförda i USA och England innebärande att ljudknall från reguljär överflygning av överljudsflygplan ej får nå ned till marken — får bli avhängig resultatet av den närmaste framtidens forskning, utveckling och erfarenheter av pågående testverksamhet samt de utredningar som pågår på det internationella planet. I avbidan härpå synes den ovannämnda svenska deklARATIONEN av år 1967 vara tillfyllest och någon brådska för Sverige att precisera villkoren kan icke anses föreligga. För svenskt vidkommande finnes erforderlig lagstiftning för att vid behov föreskriva erforderliga restriktioner mot överljudsflyg. Utöver hälsovårdsstadgan kan sålunda 99 § luftfartskungörelsen användas för

att bl. a. hindra icke önskvärda effekter av civilt överljudsflyg över svenskt område.

Rekommendation 2. Dessa problem är uppmärksammade och föremål för behandling både inom OECD och ICAO. Beträffande undersökningarna om ljudknallens verkan över hav bör dylika utföras med användande av befintliga Concorde-prototyper under ICAO:s kontroll. Undersökningar om den lämpligaste metoden för att reglera framförande av överljudsflygplan över hav blir aktuella, när det teoretiska underlaget verifierats och expertpanelen genomfört sin tredje arbetsfas. En framställning genom Nordiska rådet till OECD och ICAO med syfte att ge frågorna hög prioritet är knappast påkallad, enär nämnda organisationer redan är fullt medvetna om problemen.

Rekommendation 3. Angående deltagande av experter från de nordiska länderna i ICAO:s arbete med överljudsflygproblemen får luftfartsverket framhålla att redan nu en svensk och en dansk expert deltar i ljudknallpanelens arbete.

Då panelen övergår till den tredje fasen i sitt arbete kommer den, såsom ovan påpekats, att utvidgas med experter från andra fackområden. De nordiska länderna har i princip möjlighet att då göra ytterligare insatser. ICAO torde dock vara angelägen om viss balans i representationen mellan olika länder och regioner.

Den förutsedda fjärde fasen av ICAO:s ljudknallsarbeten har karaktären av en världskonferens, där givetvis möjlighet föreligger för alla ICAO:s medlemsstater att delta.

Bevakning av ärenden om deltagande i olika internationella sammanträden sker rutinmässigt genom vederbörande myndigheters försorg liksom även erforderlig koordination mellan de nordiska myndigheterna, varför några särskilda åtgärder i dessa avseenden ej erfordras.

Under återopande av det anförda får luftfartsverket avstyrka de föreslagna rekommendationerna i medlemsförslaget.

Stockholm den 15 januari 1971

Luftfartsverket

Henrik Winberg

Sven Sörenson

Statens naturvårdsverk:

Den allmänna strävan att förbättra människans livsmiljö kan i korthet sägas innebära att så långt det är tekniskt möjligt och ekonomiskt genomförbart begränsa miljöstörande faktorer. Konkreta åtgärder från samhällets sida i detta syfte måste baseras på ett oftast tidsödande och kostnadskrä-

vande forsknings- och utredningsarbete. Naturvårdsverkets resurser ägnas i stor utsträckning häråt.

Det har därvid varit ofrånkomligt att i första hand koncentrera ansträngningarna till de frågor som av olika anledningar telt sig såsom de mest angelägna t. ex. vattenreningsproblem, industrins föroreningsproblem och luftförorening från motorfordon. Naturvårdsverkets medverkan vid tillämpningen av 1969 års miljöskyddslag har i hög grad bidragit till denna arbetsinriktning.

Bullersektionen inom naturvårdsverkets luftvårdsbyrå trädde i verksamhet den 1 juli 1969. Under de hittills förflutna 18 månaderna har arbetet inom sektionen i första hand inriktats på bullerproblem med ursprung i fasta anläggningar (se miljöskyddslagen 1 §, 1 mom. 3.). Frågan om s. k. ljudknallar från överljudsplan har inte studerats.

Som inledningsvis antytts anser verket att de miljöskyddande ansträngningarna främst bör ägnas en begränsning av redan föreliggande miljöhot. Därav följer att verket anser det mindre önskvärt att offra knappa personella och finansiella resurser på ett miljöproblem som på ett så uppenbart sätt som ljudknallarna endast kan bidra till en försämring av människans livsvillkor. Därjämte vill naturvårdsverket ifrågasätta huruvida överflygning över Sverige av flygplan i överljudsfart kan gagna några samhälleliga intressen.

Förlagsställarna har vidare hemställt att regeringarna måtte verka för att vissa internationella undersökningar kommer till stånd och att nordiska experter måtte delta i det internationella samarbetet framför allt i vad avser ljudknallens verkan över havsområden.

Naturvårdsverket vill med anledning härav erinra om det inte obetydliga internationella samarbete som under senare år ägt rum inom OECD och ICAO i vilket framstående svensk expertis deltagit. Flygbullerfrågan står alltjämt på dagordningen för nämnda organisationer. Bl. a. har den i november 1970 av OECD upprättade miljövårdskommittén (Environmental Committee) beslutat fullfölja hittills utfört arbete.

Verket vill slutligen erinra om att normer för trafikbuller för närvarande utreds av den år 1969 tillsatta trafikbullerutredningen.

Stockholm den 14 januari 1971

Valfrid Paulsson

Ulf Hänninger

*BILAGA 2***Några kommentarer till medlemsförslaget om förbud mot överljudsflygplan samt orientering om arbetet inom ICAO:s ljudknallpanel***Sammanfattning*

Förslagets punkt 1. Med nu befintlig kunskap om ljudknallens starka variation synes det angeläget att de nordiska länderna — i likhet med deklARATIONER eller långt framskridna planer i USA, Schweiz och England — utfärdar ovillkorliga totalförbud mot SST-ljudknallar som når marken. Detta skulle även vara till ledning för de SST-utvecklande länderna och verka påskyndande på ICAO-arbetet.

Förslagets punkt 2 synes mig böra kompletteras (1) så att det tydligare framgår att SST-ljudknallen kan finnas bli oacceptabel även över hav, (2) så att ljudknallprov av de nordiska länderna rekommenderas samt (3) så att arten av de regleringar som kan ifrågakomma exemplifieras (varigenom bedömningar kan göras av de driftsekonomiska konsekvenserna).

Förslagets punkt 3. Det är angeläget att ICAO:s ljudknallpanel, vid den planerade utvidgningen av medlemsantalet kompletteras med medlemmar från flera nordiska länder — för närvarande är blott Sverige och Danmark (genom prof. Ingerslev som nominerats av ISO) representerade — dels för att öka antalet medlemmar från länder som icke utvecklar SST och dels med tanke på att de nordiska ländernas sjöfarts- och fiskerinäringar kommer att beröras av SST-trafik över Nordatlanten.

De nordiska ländernas ledamöter bör verka för att det fortsatta arbetet inom ICAO:s ljudknallpanel genomföres rationellt och skyndsamt med koncentration på "kritiska" verkningar av SST-knallen över hav och därefter på sömnstörningskriteriet i syfte att få en ungefärlig kvantitativ uppfattning om skillnaden mellan knallstyrkan av nuvarande SST-projekt och den styrka, över land, som kan anses acceptabel med hänsyn till sömnstörning av sjuka och gamla människor, och personer med lätt sömn eller sömnsvårigheter.

Sedan jag fått i uppdrag att hålla ett anförande vid Nordiska rådets trafikutskotts behandling av medlemsförslaget A 306/t den 15 februari 1971 och då tiden för anförandet är begränsad vill jag här närmare ange mina synpunkter i ärendet och i korthet redogöra för arbetet inom ICAO:s ljudknallpanel.

Medlemsförslaget går ut på att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att ofördröjligen gemensamt utfärda ovillkorliga förbud för civilt överljudsflyg att flyga över land på en sådan höjd att ljudknallen når ner till marken,

2. att verka för att internationella undersökningar kommer till stånd *dels* om ljudknallens verkan över hav, *dels* om den lämpligaste metoden för att reglera framförande av överljudsflyg över hav,

3. att låta experter från de nordiska länderna delta i ICAO:s fortsatta utredningsarbete beträffande överljudsflygplan, särskilt rörande den acceptabla ljudknallssiyrkan över hav.

Förslagets punkt 1

Enligt min mening bör en mindre modifiering göras i punkt 1, nämligen att "på en sådan höjd" ersättes med "på sådant sätt". Flyghöjden är nämligen blott en av de faktorer som bestämmer huruvida tryckvågen kan nå ner till marken; detta beror även på atmosfäriska förhållanden, flygplanets lutning i vertikallplanet och manövrar.

Med denna modifiering anser jag följande skäl talar för antagande av punkt 1:

A. Atmosfäriska förhållanden ger --- regelmässigt --- upphov till avsevärda och ofta förekommande lokala förstärkningar av ljudknallen inom hela knalimattan. Förstärkningarna är slumpartade och därför i praktiken så gott som opåverkbara. Knallen blir dessutom alltid förstärkt genom fokusering inom den hästsko (eller crescent-) formade båge som inleder varje knallmatta, se fig. A, bil. 1 (*här ej tryckt*). Dessa förhållanden gör att, även om knallens nominella (eller medel-) styrka skulle väsentligt nedbringas vid framtida SST-projekt, säg till en så låg nivå att inte nämnvärda sömnstörningar uppkommer (storleken 0,1 à 0,2 mb, eller 0,2 à 0,4 psf¹) så kommer denna nivå att avsevärt överskridas inom lokala områden och i stort sett på ett helt slumpvis och opåverkbart sätt. Av denna anledning är även angivande av en viss högsta nominell gräns för SST-knallen, t. ex. 0,5 psf efter stigningen, en olämplig princip för operationer över land.

B. Det stränga och otvetydiga villkoret "knallen får ej gå ner till marken" har lagts till grund för föreliggande lagförslag i USA mot SST-ljudknallar över land (vilket förslag nyligen enhälligt tillstyrkts av Senaten), det ligger i princip även till grund för den omröstning i Schweiz om absolut förbud mot överljudsflygning i överljudsform av SST som kommer att äga rum sedan nu 50 000 namnunderskrifter för förbudet erhållits, och samma princip kommer av allt att döma att ligga till grund för det likartade förslag som framlagts i England (i ett White Paper on Environmental Pollution, maj 1970).

När således t. o. m. SST-utvecklande länder av allt att döma kommer att

¹ psf = pounds per square foot

utfärda totalförbud mot "civila" ljudknallar synes det angeläget att de utpräglat miljövänliga nordiska länderna inte längre nöjer sig med en mindre rigorös bestämmelse t. ex. sömnstörningsvillkoret. Hur betydelsefullt ett sådant "villkorligt förbud" än var när det utfärdades av svenska regeringen 1967 (jag förordade själv tidigare denna princip) får det numera anses mindre tillfredsställande sedan det nu står helt klart att den kan ge upphov till olika tolkningar och därmed dispyter, vid tillämpningen.

C. Slutligen synes det betydelsefullt för de SST-utvecklande länderna att snarast få full klarhet om att flygning i överljudsfart med SST-plan över land, inkl. öar (eller, med tanke på knallmattans ofantliga bredd så nära utanför kuster att knallen kan nå in till land) inte är att räkna med. Detta är viktigt dels för route-planeringen och bedömning av SST-marknadens storlek och dels för ev. utveckling av så kallade *transsoniska transportplan* TST, varmed förstås överljudsplan med så lågt överljud *machtal*¹ att den *nominella* knallen (i standardatmosfär) inte når ner till marken; här för erfordras att *machtalet* understiger ungefär 1,15. (Projektering av TST pågår åtminstone i USA).

För TST-plan gäller nämligen att tryckvågen och därmed knallen under vissa atmosfäriska temperatur- och vindförhållanden, särskilt vid temperaturinversion (med höjden ökande temperatur) kan nå ner till marken. Därvid kan knallen bli slumpartat förstärkt och just inom det transsoniska hastighetsområdet är den statistiska risken för mycket starka förstärkningar särskilt stor. För TST ger därför blott villkoret "icke når ner till marken" en tillräckligt klar anvisning om vad konstruktörerna bör ha att rätta sig efter; de kan t. ex. finna att *machtalet* måste begränsas till 1,05 för att skapa garanti för att tryckvågen inte når ner till marken.

Av ovan angivna skäl synes det nu ytterst angeläget att alla de nordiska regeringarna snarast utfärdar entydiga och ovillkorliga förbud mot SST-ljudknallar enligt förslagets punkt 1. En sådan gemensam manifestation skulle även verka påskyndande på ICAO-arbetet genom att angelägenheten av koncentration på SST-knallens verkan över hav bleve markerad.

Förslagets punkt 2

Det kan inte nog starkt framhållas att undersökningarna om knallens verkan över hav (särskilt för folk till sjöss och maritimt djurliv, i synnerhet bullerkänsliga fåglar under häckningstid) är synnerligen brådskande, eftersom de SST-utvecklande industrierna och anslagsbeviljande myndigheterna baserar sin verksamhet och sina beslut på uppfattningen att inga, eller i vart fall inga nämnvärda, olägenheter kommer att uppstå genom SST-knallar över hav. Denna uppfattning har inte verifierats genom adekvata undersökningar, och dess riktighet kan enligt min mening starkt ifrågasättas:

¹ *machtal* = kvoten mellan flygplanets och ljudets hastighet

Såsom framgår av fig. 3 och punkt 7 i bilaga 2 (*här ej tryckt*) kommer det amerikanska SST-projektets knall i början på stigknallmattan att uppgå till inemot 4 psf (2 mb) — hästskoknallen beräknas uppgå till 10 à 15 psf enligt ICAO:s ljudknallpanel — och för Concorde blir stigknallen minst 3 psf. Dessa nivåer överstiger avsevärt den nominella styrka på c:a 2,7 psf som högst uppstår vid svenska flygvapnets föreskrift, tillkommen för att undvika skrämseleffekt på folk till sjöss, om en lägsta tillåten flyghöjd med överljudsfart av 5 000 m. Härtill kommer att dygnsfrekvensen av SST-knallarna, om det över huvud blir SST-flygeri över hav av meningsfull omfattning, kommer att genomsnittligt bli av en helt annan storleksordning än den som militärflyg ger (enligt t. ex. Boeings planer kan det bli 50 à 100 knallmattor per dygn berörande ett och samma havsområde).

Jag tillåter mig ytterligare understryka angelägenheten av största skyndsamt vid utförandet av adekvata ljudknallprov över hav genom att citera följande viktiga uttalande i statens planverks yttrande:

”Verket vill speciellt framhålla att ett förbud kan jämkas i framtiden, om otvetydiga erfarenheter visar att det formulerats onödigt generellt, medan det däremot kan visa sig svårare att komma till rätta med en etablerad trafik, som bl. a. utnyttjar avsevärda investeringar både i själva flygplanen och i speciella anordningar på marken.”

De stora investeringar i SST som redan gjorts och den pågående höga investeringstakten är faktorer vilkas betydelse knappast kan överskattas. Den ofta förekommande inställningen att man kan vänta med att ”reglera” SST-flyg över hav till dess planen byggts i stort antal och börjat sättas i trafik synes mig verklighetsfrämmande och farlig; den kan lätt leda till att den ifrågavarande miljöförsämringen blir oundviklig.

Av nyss anförda skäl — SST-knallens höga intensitet och dygnsfrekvens i kritiska områden — anser jag det vidare *angeläget att det tydligt uttalas i förslagets punkt 2 att reglering av SST-flyg över hav kan komma att innebära en sådan begränsning av den maximalt acceptabla nominella knallstyrkan att begränsningen innebär förbud mot flygning med överljudsfart även över hav* av de SST-projekt som nu är under tillverkning och utveckling.

Det må tilläggas att de praktiska möjligheterna att reglera flygningen med överljudsfart, så att t. ex. en koncentration av knallmattor söder om New Foundland och Irland undvikas, är mycket begränsade; även till synes lindriga regleringar kan lätt leda till stark försämring av driftsekonomin.

Då det är bråttom, och då jag personligen starkt betvivlar att ICAO eller OECD kan förmås att tillfredsställande snabbt initiera eller genomföra ljudknallprov över hav, anser jag det angeläget att dylika prov snarast genomföres av de nordiska länderna själva, antingen enbart genom svenska flygvapnets medverkan eller, helst, genom samverkan mellan flera nordiska länder.

Av anförda skäl synes mig en modifiering av förslagets punkt 2 böra övervägas, exempelvis följande:

2. att verka för att internationella undersökningar snarast kommer till stånd *dels* om ljudknallens verkan över hav (särskilt på folk till sjöss och maritimt djurliv) i syfte att fastställa den ungefärliga maximigränsen för knallens acceptabla nominella styrka, varvid åtminstone prov av begränsad omfattning så snart som möjligt bör utföras av de nordiska länderna, *dels* — därest proven ger vid handen att knallen från aktuella SST-flygplans-typer blott kan accepteras om operationen underkastas vissa begränsningar, t. ex. nattetid och i fråga om knallar per dygn inom ett och samma område — om den lämpligaste metoden för att reglera framförande av överljudsflyg över hav.

Förslagets punkt 3, ICAO-arbetet

ICAO:s ljudknallpanel har hittills omfattat 7 ordinarie ledamöter, nämligen en från vardera av länderna England, Frankrike, Kanada (vars medlem tillika var ordförande), Sverige (undertecknad), Västtyskland och USA samt prof. F. Ingerslev representerande ISO.

För frågan om ev. utvidgat deltagande från de nordiska länderna synes det mig vara nödvändigt att delge rådet min uppfattning att panelens arbete hittills har nästan helt dominerats av ledamöterna från de SST-utvecklande länderna. Exempelvis gick man från början in för att arbeta enligt vad som benämnts "Known Facts Only Approach", d. v. s. man har strängt begränsat sig till att blott redogöra för vissa kända verkningar av ljudknallar från militärplan som, i vart fall vid företagna prov, i allmänhet varit väsentligt svagare än SST-knallar (särskilt vid stigning); man har däremot icke gjort något försök att utreda de verkningar av SST-ljudknallen som skulle bli en följd av världsvid operation i överljudsfart vid de båda huvudalternativen (a) inga överlandsbegränsningar och (b) överljudsfart tillåten endast över hav.

Jag har gentemot denna principinställning hävdad att panelen borde tillämpa vad som benämnts "Attempts of Full Assessment Approach" innebärande att panelen borde söka ge en realistisk bild av SST-knallens verkningar vid världsvid operation, varvid de avsevärda osäkerheter som givetvis föreligger i ett flertal avseenden — såsom i fråga om den statistiska förekomsten av atmosfäriska förstärkningar effekten av kraftigt förstärkta knallar, SST-routernas sträckning och flygfrekvensen per dygn — bör täckas in genom undersökning av ett flertal alternativ (såsom ju måste ske vid all framtidsforskning).

Härutöver har jag ställt mig starkt kritisk mot uppläggningsen av panelens arbete i det avseendet att man utan egentlig betydelsegradering ägnat nästan samma arbete och intresse åt ljudknallens olika länkbara verkningar inom de fyra "elementen", människor, strukturer, djur och "terräng", något som avsevärt fördröjt arbetet. Jag har i stället hävdad att vi från början

borde ha tillämpat "den kritiska kriterium-principen" som i korthet beskrives i det följande.

Sist men inte minst har jag framhållit att — då det nu synes helt klart att civilt överljudsflyg över land icke kommer att tillåtas i nämnvärd omfattning — panelen borde ha inriktat huvuddelen av arbetet på att utreda verkningarna av SST-knallen på folk till sjöss och på maritimt djurliv, en begäran som inte fått något gensvar.

Jag har i väsentliga avseenden fått värdefullt stöd för mina synpunkter av prof. Ingerslev och i viss utsträckning även av prof. Müller, Västtyskland.

När det mot slutet av panelens möte i oktober 1970 visade sig att panelens rapport inte skulle omfatta de mest väsentliga av de av mig framförda synpunkterna och förslagen (i många fall hade jag dock fått gehör för mina förslag i viktiga detaljfrågor) förklarade jag att jag såg mig tvungen att — i enlighet med sedan ett år tillbaka aviserad eventuell avsikt — inge en skriftlig reservation till panelrapporten för arbetsetappen 1 och 2 (som sammanslagits till en).

Med hänsyn till att min reservation upptar 10 punkter som jag tillmäter mycket stor betydelse bifogas densamma jämte en andra reservation som riktar sig mot en av panelrapportens rekommendationer; experter på procedurfrågor hade nämligen framhållit för mig att det var nödvändigt att avge en reservation mot någon rekommendation, och därvid hänvisa till den tekniska reservationen, för att vara säker på att den senare skulle komma att las in i panelrapporten.¹

Jag anser mig här även böra nämna att min avsikt att avge en reservation, och sedan reservationen som sådan, mottogs med molstånd och motvilja, trots att jag vinnlade mig om att göra reservationen hovsam till formen och avstod från att utsätta rapporten för detaljkritik (något som delvis är i hög grad berättigat) utan väsentligen inriktade mig på konstruktiva bidrag i de avseenden där rapporten syntes mig särskilt bristfällig.

I sammanhanget må nämnas att man inom Air Navigation Commission (som panelen rapporterar till) ansåg att panelrapporten "All in all... tended perhaps to be overly optimistic in tone..." (protokollet från kommissionens möte den 12 nov. 1970).

Min deklarerade avsikt att avge en reservation där jag särskilt avsåg att ge bidrag till (a) bedömning av SST-knallens sömnstörningsverkan, särskilt på sjuka och gamla människor och personer med sömnsvårigheter och (b) frågan om SST-knallens verkan över hav hade den positiva effekten att panelmajoriteten under de sista mötesdagarna kompletterade rapporten *dels* med förklaringar att man inte hunnit med att utreda dessa frågor (som klart tillhör etappen 1/2) och att man därför funnit det "necessary for

¹ Reservationsrätten har i IDAO:s "Directives for Panels" t. o. m. skriftligt angetts: (§ 12.4) "... it is important that the report records also the views of the minority ..."

examination of sonic boom technical matters to be continued” och *dels* med följande arbetsplan:

”In particular it was considered that further information was required on the following points in view of the importance which they might have on SST operations:

- i) effect of sonic boom on sleep particularly at night;
- ii) effect of sonic boom on sleep of the aged and sick people;
- iii) effect of sonic boom on persons at sea;
- iv) estimation of the flight frequencies and planned routes, with a view to determining the number of persons exposed to sonic boom and the degree of such exposure.”

Trots att det således uttryckligen angavs att panelen inte var färdig med det tekniska utredningsarbetet som enligt ”Staged Plan of Action” (bilaga 3; *här ej tryckt*) skall ligga till grund för bestämningen i etapp 3 av SST-knallens godtagbara värde(n) rekommenderade panelen övergång till etapp 3 med moliveringen att man gjort ”goda framsteg” i arbetet i etapp 1/2. Därmed har man de facto överfört betydande delar — enligt min mening de viktigaste delarna — från etapp 1/2 till etapp 3.

För etapp 3 kommer panelen att utvidgas *dels* med medlemmar från flera länder (vilka och hur många synes ännu inte avgjort) och *dels* med experter på operationella¹, sociala, juridiska och ekonomiska förhållanden.

Det första panelmötet i etapp 3 avses äga rum under andra kvartalet 1971, troligen i maj. Mötet avses bli kortvarigt och framförallt inriktas på att

”determine the framework for an early completion of Stage 3 well ahead of any commercial operations”.

Därjämte uttrycktes i panelrapporten förhoppningen att

”Stage 3 might then be completely resolved by a Second Meeting of the enlarged Panel in sufficient time for the envisaged world-wide ICAO Meeting (referred to in Stage 4 of the Council’s ’Staged plan of action . . .’) to be held many months before international commercial operations would commence.”

I det avslutande panelsammanträdet angavs vidare att ledamöternas (närmast då de hittillsvarande medlemmarna) fortsatta arbeten intill det första sammanträdet i etapp 3 skulle ske ”per korrespondens”, d. v. s. genom insändande till ordföranden (rapportören) av rapporter o. d.

Det framstår för mig såsom särskilt angeläget *dels* att medlemskapet i panelen utvidgas till att omfatta ganska många ytterligare länder som står fria gentemot de SST-utvecklande ländernas intressen — och att härvid inte minst andra nordiska länder än Sverige och Danmark nominerar medlem-

¹ Det må här anges att operationella faktorer självfallet tillhör den tekniska sidan av SST-ljudknallfrågan och att således erforderliga utredningar av desamma borde ha gjorts i etapp 1/2. I rapporten medges också att det var en ”possible omission” att man icke från början försett panelen med eller utnyttjat erforderlig operationell expertis.

mar i panelen — och *dels* att de nordiska medlemmarna i panelen energiskt verkar för en mer rationell uppläggning av arbetet och att detsamma framför allt inriktas på SST-knallens verkan över hav.

"Kritiska kriterium principen." Tillämpningen för ICAO-arbetet

Jag anser tillämpning av denna "urvalsprincip" så väsentlig för det fortsatta panelarbetet att jag tillåter mig citera punkt 2 i min reservation:

2. With respect to detrimental effects caused by natural forces or existing, inevitable activities by humans (e.g. earthquakes, thunder, strong winds, airport noise) it is important to concentrate the studies on the "upper range" of the effects, i.e. the most adverse consequences (e.g. thunder strikes, tornadoes, airport noise in the built-up areas closest to the runways) and to try to alleviate those effects. *With respect to detrimental effects of human activities that have not yet been introduced* and for which the question of whether or not the effects are acceptable is still unanswered—and this applies to the SST—it is the other way around. *One should then, of course, concentrate on defining and studying the most "critical" adverse effect(s), among a great multitude of conceivable effects, that yields the lowest limit for the maximum acceptable intensity. One should, in other words, apply the "Critical Criterion Principle".*

The great advantage of this principle is that it makes it superfluous to assess (at least in any great detail) such other effects which obviously can become significant or serious only at boom values very much higher than the maximum limit determined by the critical effect(s). To illustrate this by an example there can be little doubt that sleep disturbance to the "Critical Group"—i.e. sick and old people and those who have sleeping difficulties etc.—will in most democratic countries be considered as constituting the probably most critical criterion. The importance of the sleep disturbance aspect is also stressed in Resolution A16-4. It is then important to observe that *booms with a maximum strength so low that they will not cause appreciable sleep disturbance to those people who are in the greatest need of undisturbed sleep cannot possibly cause noticeable startle or annoyance in daytime and still less noticeable damage to property or serious harm to animals or risk of avalanches.*

I fråga om det nu utan jämförelse viktigaste undersökningsområdet, SST-knallens verkan över hav, synes ICAO-arbetet framför allt böra koncentreras på tre "kritiska effekter" för att bedöma vilken av dem som sätter den lägsta gränsen för knallens acceptabla nominella värde (med beaktande av förstärkningar och dygnsfrekvens) nämligen

- skrämselfverkan på personer på båtdäck
- sömnstörning av folk ombord på båtar med låg fart och i lugnt väder
- skrämselfverkan på sådana maritima djur som man vet är bullerkänsliga.

Beträffande SST-knallens verkan över land innebär tillämpning av kritiska kriterium-principen att man inom ICAO:s ljudknallpanel avstår från fortsatta utredningar om sådana ljudknallverkningar som skulle få bety-

delse först vid knallstyrkor som väsentligt överstiger den gräns som sättes av sömnstörningskriteriet: villkoret att personer som tillhör den "kritiska gruppen" d. v. s. sådana som har ömtålig sömn och bäst är i behov av ostörd sömn, t. ex. sjuka personer, icke blir väckta (eller får försämrad sömn utan att bli väckta). Ytterligare rapporter e. d. om *skrämselfverkan* genom ljudknall på personer i vaket tillstånd och om *byggnadsskador* bör därför ej inges till panelen; det skulle blott fördröja arbetet.

Uppgifter om vad som är känt betr. störning av bullerkänsliga djur i ark-tiska regioner är däremot av värde för ICAO-panelen eftersom SST-intressenterna tänker sig möjligheten av flygning i överljudsfart norr om polcir-keln.

Några synpunkter på sömnstörning genom ljudknallen

Trots att allt pekar på att SST-operation i överljudsfart över befolkat land inte kommer att realiseras synes det angeläget (ehuru det bör ges lägre an-gelägenhetsgrad än utredningar om knallens verkan över hav) att panelen söker fastställa den *ungefärliga* gränsen för sömnstörningskriteriet för den "kritiska gruppen". Detta har framför allt betydelse som information till de länder som ännu inte tagit ställning till SST-knallen över land och således även för den planerade världskonferensen i etapp 4.

En ungefärlig bestämning av sömnstörningsgränsen har även betydelse som motvikt mot den bland SST-förespråkare förekommande uppfattningen att överljudsfart bör kunna tillåtas över gles befolkat land (t. ex. Grön-land).

Det må framhållas att en mer exakt bestämning av sömnstörningsgränsen varken är möjlig eller önskvärd: Gränsen blir uppenbarligen beroende på definitionen av den "kritiska gruppen", vilket är en bedömningsfråga och kan variera i olika länder. Och att för det nu aktuella ICAO-arbetet nedlägga mycket forsknings- och utredningsarbete på en exakt bestämning av gräns-värdet — för att finna ut om det ligger vid t. ex. 0,2 eller 0,4 psf — skulle verka fördröjande. Det har dessutom på detta stadium blott akademiskt intresse eftersom nu aktuella SST-projekt ger en knallstyrka på 2,0 à 2,5 psf på marschflyghöjd och 3,0 à 4,0 psf i början på stigningsmattan.

Det är således för närvarande alldeles tillräckligt att få svaret i den for-men att en knallstyrka överstigande X psf, säg 0,8 psf otvivelaktigt kan be-dömas som oacceptabelt inom sjukhusområden och, överallt, med hänsyn till sömnstörning för sjuka, konvalescenta och gamla människor och för personer med lätt sömn.

I detta sammanhang må framhållas att ljudknallens "tidssignatur" inom-hus skiljer sig avsevärt från den "N-våg"-signatur som karakteriserar knal-len utomhus och som där uppfattas som två skarpa smällar med kort tids mellanrum. Inomhussignaturen är som regel avsevärt deformerad och be-står ofta av en dämpad sinusformad tryckvariation, vartill kommer att

skakningar i fönster o. d. ger ytterligare bullereffekt. Det är därför inte nödvändigt att undersöka knallens sömnstörningsverkan inomhus genom överflygningsprov; det är tillfyllest, och billigare, att någorlunda väl efterlikna inomhusknallens signatur i olika slag av byggnader. Detta kan lämpligen ske genom bandinspelning inomhus, i olika typer av byggnader, av verkliga ljudknallar och genom att därefter spela upp bandet i sovrum med en eller flera försökspersoner av olika slag. Detta kan göras riskfritt, och med blott obetydligt obehag, med personer, som är lindrigt sjuka eller har lätt sömn, genom att man börjar med låg ljudvolym och sedan stegvis och försiktigt ökar volymen till dess märkbar sömnstörning iakttagits.

Därutöver synes en grundlig genomgång av befintliga resultat från den numera mycket omfattande allmänna sömnforskningen böra företas.

Väckningskurvor — angivande procent väckta personer som funktion av bullerstyrkan — bör ge värdefulla bidrag till bedömningen även av inomhusknallens väckningseffekt, i synnerhet vid försök där bullerstörningen varit kortvarig.

Det synes mig angeläget att medicinsk/akustisk expertis inom de nordiska länderna söker lämna bidrag av här antydd art till ICAO-panelen. Innan den utvidgade panelen konstituerats synes bidrag lämpligen inges till prof. Ingerslev eller till mig.

Bromma den 10 februari 1971

Bo Lundberg

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget

Til trafikudvalget er henvist medlemsforslag A 306/t om forbud mod overlydsfly.

Udvalget har tidligere behandlet sagen på møde i Stockholm den 15.—16. januar 1971. Den 15. januar 1971 har minister for offentlige arbejder Ove Guldberg, statsråd Håkon Kyllingmark, statsråd Bengt Nørting og trafikminister Veikko Saarto samt Islands ambassadør i Stockholm Haraldur Krøyer deltaget i behandlingen; som sagkyndige hørte udvalget kontorchef Poul Andersen, Danmark, afdelingschef Kaarlo Temmes, Finland, og departementsråd Bertil Voss, Sverige.

Under rådets 19. session har udvalget som sagkyndige hørt professor Fritz Ingerslev, Danmark, afdelingschef Kaarlo Temmes, Finland, samt generaldirektør Bo Lundberg og docent Ragnar Rylander, Sverige.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget er fremsat af Magnus Andersen, Leif Cassel, Svend Haugaard, Niels Helveg Petersen, Svend Horn, Martha Johannessen, Aksel Larsen, Bror Lillqvist, Sven Mellqvist, Gerda Møller og Erling Norvik.

Forslagsstillerne anfører, at det forventes, at de civile overlydsfly, som er under udvikling, vil medføre trusler mod miljøet af en helt anden rækkevidde og sværhedsgrad, end man kender fra de almindelige jettfly. Det vil derfor være nødvendigt allerede fra begyndelsen at regulere anvendelsen af overlydsfly for at eliminere de skadelige virkninger.

Indførelsen af overlydsfly rejser en række problemer. Det dominerende er de såkaldte lydknald. Et andet problem er motorlarmens udbredelse til siderne ved start og landing. Yderligere et problem er de store mængder udstødningsgas, og det nævnes, at der er en debat i gang om, hvorvidt en omfattende anvendelse af overlydsfly med spredning af gas i store højder vil kunne medføre klimaforandringer.

Forslagsstillerne begrænser imidlertid deres forslag til at angå de ulemper, som forårsages af lydknaldene. Der gives en beskrivelse af den store udstrækning og de kraftige virkninger af lydknaldene. Endvidere gøres der rede for problemernes behandling på internationalt plan, især af ICAO, som i 1962 vedtog en resolution, hvori medlemslandene opfordredes til at påse, at lydknaldene fra de projekterede overlydsfly ikke kom til at volde uacceptable situationer for almenheden, og som i 1968 besluttede at lade foretage en specialudredning af lydknaldproblemerne og derefter — i 1969 — nedsatte et ekspertpanel.

Det oplyses, at en række lande uden at afvente resultatet af ICAO's undersøgelser har givet udtryk for, at de vil forbyde overflyvning med overlydsfart. Den almindelige opfattelse synes at være, at overlydsflyvning kun vil blive aktuel over hav og eventuelt visse øde landområder. Flyvning over hav vil påvirke mennesker om bord på skibe og dyrelivet. Forslagsstillerne mener derfor, at det er relevant snarest at gennemføre lydknaldprøver over hav.

Medlemsforslaget munder ud i en henstilling til rådet om at vedtage en rekommandation til regeringerne om 1) snarest i fællesskab at udstede uvilkårligt forbud mod, at civile overlydsfly flyver over land i en sådan højde, at lydknaldene når ned til jorden, 2) at virke for igangsættelse af internationale undersøgelser *dets* vedrørende virkningen af lydknald over hav, *dets* vedrørende den mest hensigtsmæssige måde til regulering af benyttelse af overlydsfly over hav og 3) at lade eksperter fra de nordiske lande deltage i ICAO's fortsatte udredningsarbejde vedrørende overlydsfly, særligt for så vidt angår den acceptable lydknaldstyrke over hav.

2. U d t a l e l s e r

I anledning af medlemsforslaget er modtaget udtalelser fra følgende myndigheder m. fl.:

Scandinavian Airlines System (SAS)

Danmark

Indenrigsministeriet.
Ministeriet for offentlige arbejder.
Forureningsrådet.
Sundhedsstyrelsen.

Finland

Trafikministeriet, luftfartsafdelningen.
Lantbruksministeriet.
Statens viltforskningsinstitut.
Institutet för arbetshygien.
Finnair Oy.

Norge

Samferdselsdepartementet.

Sverige

Chefen för flygvapnet.
Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut.
Flygtekniska försöksanstalten (FFA).
Statens institut för folkhälsan.
Statens planverk.
Luftfartsverket.
Statens naturvårdsverk.

De hørte luftfartsselskaber, SAS og *Finnair*, anfører, at der råder usikkerhed med hensyn til virkningerne af lydknald, og finder derfor, at de igangværende undersøgelser bør fortsættes og intensiveres. SAS foreslår, at Nordisk Råd skulle tage et initiativ med henblik på at fremskynde ICAO's arbejde med problemerne. *Finnair* foreslår, at man — også for overlydsfly — opretholder de gældende støjgrænser i og ved lufthavne.

Ministeriet for offentlige arbejder i Danmark tilslutter sig punkterne 2 og 3 i rekommandationsforslaget, medens ministeriet med hensyn til punkt 1 finder det rigtigst så vidt muligt at afvente ICAO's udredningsarbejde, før endelig stilling tages til et forbud mod overflyvning. Hvis de øvrige lande er tilbøjelige til at gå ind for et forbud, vil man tage spørgsmålet op på ny, og man ser under alle omsiændigheder gerne indledt fællesnordiske undersøgelser, således at problemstillingen kan være afklaret, hvis gennemførelsen af et forbud bliver aktuelt; et eventuelt forbud bør dog begrænses til flyvning med overlydshastighed og bør formentlig ikke omfatte Grønland. *Forureningsrådet* giver principielt tilslutning til forslaget, men fremhæver betydningen af ensartede internationale regler; rådet tager ikke stilling til,

hvorvidt et eventuelt forbud bør omfatte Grønland, helt eller delvist. *Sundhedsstyrelsen* anbefaler også forslaget. Det påpeges, at forbud i nabolandene vil medføre risiko for, at trafikken koncentrerer sig over det sydlige Danmark, hvorfor ensartede regler findes hensigtsmæssige. *Indenrigsministeriet* tilslutter sig udtalelserne fra forureningsrådet og sundhedsstyrelsen.

Fra finsk side henviser *lantbruksministeriet* til, at der er konstateret skadevirkninger af flystøj på minkavlen; ministeriet ser sig dog ikke i stand til på grundlag af den nuværende viden med sikkerhed at udtale sig om overlydsflys skadevirkninger på husdyr og pelsdyr og finder det derfor begrundet at foretage videre undersøgelser. Uanset, at der endnu ikke foreligger endelige resultater af overlydsflys indvirkning på vildtet eller andre vilde dyr, finder *statens villforskningsinstitut* det dog åbenbart, at pludselig kraftig støj virker forstyrrende på dyrenes trivsel, specielt i yngletiden; instituttet går ind for forbud mod overlydsflyvning over Østersøens skærgårde, som er vigtige yngleområder for Nordens søfugle, indtil en udredning klart har vist, at ulemperne ikke har eller kun har ringe betydning for fuglene. *Institutet för arbetshygien* anbefaler vedtagelse af punkterne 2 og 3 i rekommandationsforslaget; angående punkt 1 anbefales, at også Danmark og Finland, hvis uvilkårlige forbud ikke straks kan sættes i kraft, udsteder vilkårlige forbud i overensstemmelse med den stilling, Norge og Sverige har taget. *Trafikministeriet, luftfartsafdelingen*, er stort set enig i forslagets motivering, men påpeger, at visse punkter i motiveringen kan være tvivlsomme. Der nævnes f. eks., at lydknald ikke direkte kan sammenlignes med den støj, der fremkommer ved flyvning med en mindre hastighed end lydets, og at søvnforstyrrelseskriteriet virker ubestemt. Vedrørende formuleringen af rekommandationen finder luftfartsafdelingen, at der er grund til at overveje, om man ikke i pkt. 1 i stedet for et uvilkårligt forbud snarere burde anbefale et vilkårligt forbud inden for det nordiske område, ligesom allerede Norge og Sverige har udtalt sig for. Afdelingen kan tiltræde pkt. 2, dog med den tilføjelse, at det også er vigtigt at udføre forsøg over landjorden. Pkt. 3 kan tiltrædes.

Det norske samferdselsdepartement oplyser, at såvel *Sosialdepartementet* som *Kommunal- og arbejdsdepartementet* støtter det foreliggende forslag. *Luftfartsdirektoratet* har foreslået, at der udfærdiges forbud mod civil luftfart med overlydshastighed over norsk område, men at direktoratet får mulighed for at dispensere fra forbudet, når særlige grunde taler for det; direktoratet finder, at forslagets punkt 1 er for unuanceret formuleret, idet det omhandler al flyvning med overlydsfly og alle tilfælde, hvor lydknaldene når ned til jorden. Samferdselsdepartementet er enig i, at der bør udstedes et dispensabelt forbud mod civil overflyvning med overlydshastighed, men finder det hensigtsmæssigt med et nordisk samarbejde med henblik på en ensartet udformning af disse bestemmelser. Samferdselsdepartementet er også enig i, at der bør arbejdes for en hurtig gennemførelse af de inter-

nationale udredninger om virkningerne af overlydsflyvning, og at disse udredninger også bør omfatte virkningerne af flyvning over hav og polarområder. Departementet finder det ikke aktuelt at søge at få ICAO's udredningsorgan suppleret med flere eksperter fra de nordiske lande. *Samferdselsdepartementet* har i en supplerende udtalelse af 13. februar 1971 oplyst, at forslaget endvidere har været forelagt Forbrukerrådet, Departementet for familie- og forbrukersaker, og Forsvarets overkommando. *Forbrukerrådet* støtter forslaget om strenge restriktioner og tilslutter sig, at Norge deltager i det internationale forskningssamarbejde. Rådet henstiller overvejelse af et forbud mod overlydsflyvning over det enkelte lands land- og søterritorium. *Departementet for familie- og forbrukersaker* tilslutter sig Forbrukerrådets udtalelse og finder, at fordelene ved overlydsflyvning bør udredes langt grundigere end hidtil, inden overflyvning evt. tillades. *Forsvarets overkommando* oplyser, at erfaringen har vist, at de mindre militære fly kan anrette skader, og anfører, at indgående prøver og forsøg bør gå forud for eventuelle tilladelser til overlydsflyvning.

Fra svensk side foreligger et omfattende remismateriale. *Chefen för flygvapnet* udtaler, at militærets erfaringer må tilsige, at civil overlydsflyvning pålægges omfattende restriktioner for at holde ulemperne nede på et acceptabelt niveau. Da de civile overlydsfly imidlertid næppe kommer i drift foreløbig, er der mulighed for, at de igangværende internationale udredninger og praktiske forsøg samt den løbende tekniske udvikling kan føre til nye resultater, der kan påvirke udformningen af de nødvendige restriktioner. Derfor kan forslagets punkt 1 ikke anbefales; der er ingen indvendinger mod punkterne 2 og 3, men chefen för flygvapnet finder dog, at man fortsat bør interessere sig lige så meget for virkningerne af flyvning over land som for virkningerne over hav. — *Flygtekniska försöksanstalten* oplyser, at der i 3 år har været et forskningsarbejde i gang i USA under NASA's ledelse for at klarlægge lydknaldenes karakter og de faktorer, som bestemmer udbredelsen m. v.; der ventes snart resultater, som kan give grundlag for en bedømmelse af mulighederne for at ændre styrken og karakteren. Der efterlyses en bedre definition af, hvad der skal forbydes. Anstalten finder, at forslagets punkt 1 ikke er tilfredsstillende begrundet, og at det ville være mest hensigtsmæssigt at fastslå en acceptabel styrke og karakter af lydknald ved flyvning over land. Punkterne 2 og 3 anbefales. *Statens institut för folkhälsan* oplyser, at institutets omgivningshygieniska afdeling i 1969 — hovedsagelig på grundlag af foreliggende litteratur — har foretaget en udredning "Medicinsk-hygienisk värdering av ljudbangar", hvor man drog den konklusion, at de tilgængelige data ikke udgør et tilstrækkeligt grundlag til at angive en præciseret værdi for et lydknald, som skulle kunne accepteres ud fra et medicinsk-hygienisk synspunkt. På grund af, at store dele af befolkningen vil kunne blive udsat for lydknald, og på grund af, at erfaringerne fra forskellige lande tyder på, at der opstår omfattende reak-

tioner allerede ved mindre kraftige knald, findes det på baggrund af de foreliggende data for de allerede eksisterende civile overlydsflytyper velmotive- ret ikke at tillade flyvning med overlydshastighed over bebyggede områder. Afdelingen har endvidere deltaget i omfattende praktiske forsøg i Norrland i sommeren og efteråret 1970. Forsøgene er endnu ikke afsluttet, men de foreløbige resultater viser, at lydknald selv på et relativt lavt niveau har en signifikant virkning på visse psykologiske og motoriske funktioner hos forsøgspersonerne, medens dyrelivet kun synes at blive relativt lidt påvirket, ligesom virkningen på bygninger er beskednen. Instituttets konklusion er, at de kendte overlydsflytyper ikke bør have adgang til at flyve med overlydshastighed over bebyggede områder, men at det ikke i øjeblikket er muligt at tage stilling til, hvorvidt forbudet ud fra et sundhedsmæssigt synspunkt med fordel kan formuleres som forslagets punkt 1. Derimod anbefales punkterne 2 og 3, og instituttet finder det ønskeligt, at flere sagkyndige vedrørende lydknaldenes virkninger på mennesker, dyr og bygninger kommer til at medvirke ved de fortsatte ICAO-undersøgelser. *Statens planverk* finder det uacceptabelt at foretage en væsentlig lempelse i standardkravene vedrørende beskyttelse mod støj og støtter derfor forslagets punkt 1 om forbud; det anføres, at et forbud kan lempes, hvis erfaringerne tilsiger det, medens det er vanskeligt at genoprette sket skade. Planverket kan også tiltræde forslagets punkter 2 og 3. *Luftfartsverket* udtaler vedrørende punkt 1 i rekommandationsforslaget, at de internationale undersøgelser, der foretages, først og fremmest i WHO, OECD og ICAO, og de svenske undersøgelser endnu ikke har givet resultater, der gør det muligt at fastsætte en præciseret værdi for lydknald, der kan accepteres fra et medicinsk-hygienisk synspunkt, men at de foreløbige resultater har medført, at en halv snes lande, heriblandt Sverige, har taget mere eller mindre præciserede standpunkter. Sveriges stillingtagen indebærer et vilkårligt forbud, således at lydknald over svensk område ikke må medføre sundhedsskadelige forhold, herunder søvnforstyrrelser, eller forårsage skade på bygninger. Sverige har den fornødne lovgivning til at sætte et forbud i kraft. Luftfartsverket finder ikke en vedtagelse af rekommandationsforslagets punkt 2 for påkrævet for at give de videre undersøgelser en høj prioritet, idet man såvel i OECD som i ICAO allerede har gjort sig dette klart. Heller ikke forslagets punkt 3 findes påkrævet, da en dansk og en svensk ekspert allerede medvirker i ICAO's lydknaldpanel; i princippet ser man gerne flere nordiske eksperters deltagelse i de fortsatte undersøgelser, men der må være en vis balance i de forskellige landes og regioners repræsentation; i en senere fase af arbejdet afholdes en verdenskonference, hvor alle medlemsstater i ICAO bliver repræsenteret. Luftfartsverket går derfor imod medlemsforslaget. *Statens naturvårdsverk* har ikke studeret spørgsmålet om de såkaldte lydknald, idet dets ressourcer er sat ind på løsning af de problemer, som man hidtil har fundet mest påtrængende, f. eks. vandrensning, forurening fra industrien og luftforurening fra motorkøretøjer.

3. Trafikudvalget

Der er i trafikudvalget enighed om, at en eventuel benyttelse af overlydsfly i den civile trafik må reguleres fra samfundets side for at undgå skadelige virkninger. Der vil herved kunne blive tale om begrænsninger i eller restriktioner ved benyttelsen eller om forbud. Af medlemsforslaget og de foreliggende udtalelser fremgår, at der er et internationalt udredningsarbejde i gang med henblik på at fremskaffe de konkrete oplysninger, som kan danne grundlag for fremtidige beslutninger om regulering af trafikken med overlydsfly.

Det er af de sagkyndige, som har deltaget i udvalgets møder, oplyst, at benyttelsen af de overlydsflytyper, der eksisterer eller er under udvikling, vil medføre gener, som er helt uacceptable. Det er endvidere oplyst, at de tidsgevinster, som kan opnås, ikke er særlig store, idet befordringstiden til og fra lufthavnene vil være uforandret. — For så vidt angår de økonomiske virkninger for forbrugerne vil der utvivlsomt blive tale om betydelige forhøjelser af billetpriserne; det kan endvidere befrygtes, at overlydsflyvning bliver tabgivende, og at selskaberne derfor kan blive tvunget til at hæve billetpriserne for underlydsflyvning for at dække tabene. Det er ved tidligere behandling af luftfartsspørgsmål i udvalget blevet oplyst, at flyveselskaberne ikke med fordel vil kunne indsætte nye flytyper oftere end ca. hvert 10. år, og at det efter den overgang til jetfly, som har fundet sted i de senere år, ville være en stærk belastning af selskabernes økonomi, såfremt der i de nærmeste år, det vil sige, inden den nuværende flypark er afskrevet, skulle ske udskifning til overlydsfly.

Trafikudvalget finder, at de foreliggende oplysninger om ulemperne, udgør et tilstrækkeligt grundlag for at indføre restriktioner, som eventuelt i fremtiden vil kunne lempes, hvis nye flytyper, som er mindre generende, skulle blive konstrueret. Det vil også af hensyn til flyfabrikkerne være rimeligt, at regeringerne allerede nu fastsætter regler.

Udvalget indstiller,

at rådet vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne

1. i fællesskab snarest at udstede uvilkårligt forbud mod, at civile overlydsfly flyver over land på en sådan måde, at lydknaldene når jorden,
2. at virke for igangsættelse af internationale undersøgelser *dels* vedrørende virkningen af lydknald over hav og *dels* vedrørende den mest hensigtsmæssige måde til regulering af benyttelse af overlydsfly over hav og

3. at lade eksperter fra de nordiske lande deitage i ICAO's fortsatte udredningsarbejde vedrørende overlydsfly.

København, den 16. februar 1971

<i>Magnus Andersen (A)</i>	<i>Eric Carlsson (CP)</i>	<i>Kresten Damsgaard (V)</i>
<i>Svend Horn (S)</i>	<i>Martha Johannessen (A)</i>	<i>Magnús Kjartansson (Ab)</i>
<i>Sakari Knuutila (Sd)</i>	<i>Aksel Larsen (SF)</i>	<i>Sven Mellqvist (s)</i>
<i>Cecilia Nettelbrandt (fp)</i>	<i>Erling Norvik (H)</i>	<i>Pekka Tarjanne (Lkp)</i>
		Formand

Reservation

Jeg finder det ikke påkrævet at der på nuværende tidspunkt udstedes uvilkårligt forbud mod overlydsfly og foreslår derfor, at Nordisk Råd vedtager den af udvalget anbefalede rekommandation, dog at rekommandationens punkt 1 formuleres således:

1. i fællesskab — i god tid før den praktiske anvendelse af overlydsfly bliver aktuel — i en officiel erklæring at give udtryk for de forbud og restriktioner, man påtænker at indføre i den anledning.

København, den 16. februar 1971

Veikko Hanhiova (K)

BILAGA 4

I efterhand inkommet yttrande

Finland

Skärgårdsdelegationen:

Skärgårdsdelegationen behandlade vid möte 29 januari 1971 frågan och konstaterade, att skärgårdsdelegationen ej besitter sådan sakkunskap, som skulle berättiga till klara ståndpunktstaganden, men beslöt rekommendera att ärendet närmare utreds.

Heisingfors den 29 januari 1971

Kristian Gestrin

Ordförande

Gösta Bergman

Sekreterare

Medlemsförslag

om att övergå till gemensamt budgetår i de nordiska länderna per kalenderår

(*Väckt av Folke Björkman, Ragnar Christiansen och Ivar Nørsgaard*)

Vid ett antal tillfällen har inom Nordiska rådet dryftats de problem som uppkommer genom de skillnader som finns mellan budgetåren i de nordiska länderna. Med hänsyn till de vittgående konsekvenser en ändring skulle medföra för statsförvaltningen och parlamentens arbete har frågan hittills dock ej formellt aktualiserats inom rådet.

Sedan emellertid numera Norge, liksom tidigare Island och Finland, fått budgetår per kalenderår och frågan om eventuell omläggning härtill för Sveriges del aktualiserats inom grundlagberedningen, synes oss tillfället lämpligt att i rådet väcka frågan om att söka uppnå enhetlighet inom Norden på detta område.

Ur rent nationell synpunkt kan — det framgår klart av den debatt som förts i frågan, i Norge före omläggningen (jfr ex. Instilling fra utenriks- og konstitusjonskomitén om forslag til endringer i Grunnlovens §§ 54, 68 og 75 den 22. januar 1959; Innst. S nr. 2) och i Sverige i samband med grundlagberedningens överväganden i denna fråga (grundlagberedningens diskussionspromemoria: Allmänna val på våren, om tid för val, mandatperioder, sessionstiden, budgetår, SOU 1970: 27) — en rad vägande skäl anföras både för och emot en sådan genomgripande reform som omläggning av budgetåret. Det tillkommer dock ej Nordiska rådet att göra en avvägning mellan dessa interna skäl för och emot en reform. Vi skulle däremot önska, att dessa rent nationella överväganden kompletterades med en värdering av vad en unifiering av de nationella budgetåren skulle ge av fördelar ur nordisk och allmänt internationell synpunkt.

I detta sammanhang kan framhållas, att det i Norge länge rådde stor tveksamhet om för- och nackdelar av en övergång till kalenderår. 1956 fann således Finans- och tolldepartementet, att fördelarna med en omläggning till kalenderår icke stod i något rimligt förhållande till de problem och svårigheter som en övergång skulle medföra. Efter förnyade överväganden fann emellertid samma departement 1958 att de skäl, som talade för en omläggning var så starka, att departementet icke ville avstyrka en omläggning. Sedan

reformen väl genomförts synes den allmänna uppfattningen vara att reformen fungerar väl och ej medfört kännbara svårigheter.

Bland de skäl, som talar för att en nordisk harmonisering bör övervägas även på detta område, vill vi särskilt nämna följande. Även om det nordiska ekonomiska samarbetet ej för närvarande synes kunna institutionaliseras i tänkta former, kan man likväl utgå från att den nordiska ekonomiska intressegemenskapen kommer att fortsätta att öka i styrka såväl på grund av de ekonomiska förbindelsernas växande intensitet som önskan att uppnå större samordning och samarbete de nordiska länderna emellan i ett europeiskt perspektiv.

Samnordiskt finansierade projekt är visserligen i nuläget av mycket blygsam omfattning sett i relation till ländernas statsbudgeter. Betydelsen av sådana projekt kommer emellertid säkerligen att öka. Såväl på beslutstadiet som i den fortsatta löpande administreringen utgör nuvarande skilljaktigheter i de nordiska ländernas budgetår en avsevärd nackdel.

Ser man blott till nuläget kan man måhända göra gällande att de skäl, som ur nordisk synpunkt talar för en unifiering av budgetåren, icke är av en sådan styrka att de kan väga över nationella betänkligheter. Vi anser emellertid, att denna fråga måste bedömas i ett längre perspektiv. Oavsett hur de nordiska och europeiska ekonomiska samarbetsproblemen till slut kommer att lösas, kvarstår på sikt inom såväl nordisk som europeisk ram kravet på ett närmare och intensifierat samarbete i fråga om den ekonomiska politiken. Ett första steg i denna riktning måste vara att grundelementen i den ekonomiska politiken blir jämförbara. Ett av dessa element och ett väsentligt sådant är de statliga budgeterna.

I detta sammanhang förtjänar det särskilt framhållas, att samtliga EEC-länder har budgetår sammanfallande med kalenderåret. I samband med Gemensamma marknadens grundande lade Italien och Tyskland om sina budgetår till kalenderår. Inom de andra medlemsländerna gällde detta redan förut. Även om det inte finns någon uttrycklig bestämmelse härom i Romfördraget, får det anses vara en given förutsättning för nya medlemsländer att de lägger om sin budget att löpa per kalenderår. Det budgetharmoniseringsarbete som eftersträvas inom EEC inom den s. k. budgetpolitiska kommittén torde förutsätta en sådan omläggning. Nämnda harmoniseringsarbete är i sin tur en av de nödvändiga förutsättningarna för ett närmare ekonomiskt-politiskt samarbete. Sannolikt kommer strävandena till ökad harmonisering på den ekonomiska politikens område att framgent intaga en central plats i europeiskt ekonomiskt samarbete.

Oavsett hur de nu inledda anslutningsförhandlingarna avlöper, synes det, med tanke på den betydelse som det ekonomiska samarbetet i Europa har för utformningen av den nationella ekonomiska politiken, vara ett väsentligt intresse för alla nordiska länder att deras budgetår överensstämmer med den i Europa vanliga tiden.

Under hänvisning till det anförda hemställer vi,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark och Sverige att lägga om budgetåret att löpa per kalenderår.

Stockholm, Oslo och Köbenhavn i december 1970

Folke Björkman (m)

Ragnar Christiansen (A)

Ivar Nørgaard (S)

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Statsministeriet:**

Under hänvisning hertill skal man meddele, at den danske regering har påbegyndt en undersøgelse af de retlige og praktiske muligheder for gennemførelse af forslaget. Når denne undersøgelse og regeringens overvejelser i forbindelse hermed er afsluttet, skal man herfra vende tilbage til sagen.

København, den 13. januar 1971

P. m. v.

Eigil Jørgensen

Ruth Christensen

F i n l a n d**Statskontoret¹,**

I Finland strävade man i början av 1950-talet att förnya budgetsystemet, men dessa planer blev då icke ännu förverkligade. De som förberedde budgetreformen avsåg att omlägga budgetperioden så, att den skulle vara densamma som i Sverige eller 1 juli—30 juni. En dylik finansperiod ansågs också i Finland bättre än kalenderåret motsvara vissa årliga perioder inom näringslivet, t. ex. avverknings- och uppvärmningsperioden, liksom också undervisningsperioden vid olika läroinrättningar. I samband med den förfallningsrättsliga utredning, som anslöt sig till frågan om budgetreformen, konstaterades dock, att i Finland de stadganden, vilka i rättsatsernas hierarki är på grundlagsnivå, regeringsformen och riksdagsordningen, förutsätter att budgetåret är just kalenderåret. Då en ändring av ifrågavarande stadganden icke ansågs lämplig, avstod man från tanken att lägga om budgetåret redan i den budgetreformproposition, som icke ledde till resultat och som avgavs vid 1954 års riksdag. Då strukturen av Finlands statsbudget sedan åren 1967 och 1968 förnyades, togs i detta sammanhang frågan om en omläggning av budgetåret icke längre upp till prövning.

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

Vad det förslag angår som nu är föremål för granskning, d. v. s. att budgetåret i samtliga nordiska länder skulle läggas om till kalenderåret, vilket det också är i EEC-länderna, måste det medges, att möjligheterna till jämförelse mellan statsbudgeterna i de nordiska länderna samt i fråga om EEC-länderna på detta sätt nog skulle bli bättre. Då emellertid budgetsystemen i de nämnda länderna i varje fall avviker från varandra, är det icke möjligt att blott med en unifiering av budgetåret få till stånd en omedelbar jämförelsegrad mellan vederbörande länders statsbudgeter.

Frågan om vilket budgetår ett land tillämpar är så komplicerad, att vid dess omprövning de synpunkter, vilka de ledande organen inom vederbörande lands statsfinansförvaltning själva anser viktiga, måste ges avgörande betydelse.

Helsingfors den 8 januari 1971

Esa Kaitila

Generaldirektör

Tauno Vesanen

Direktör

N o r g e

Finans- og tolldepartementet:

Ettersom Norge allerede har gått over til å utarbeide budsjett for kalenderåret, gir det foreliggende medlemsforslag ikke grunnlag for drøfting av endringer i den norske praksis. En kan derfor begrense kommentaren til de spørsmål som har sammenheng med eventuell overgang til kalenderårsbudsjetter i Danmark og Sverige. En vil her i nordisk sammenheng få bare positive virkninger, idet de negative virkninger vil være forbundet med omleggingen i de enkelte land.

En teknisk harmonisering av budsjettprosedyren med hensyn til tidsperiode, vil lette eventuelle senere samarbeidstiltak innen den økonomiske politikken i Norden.

Fra et økonomisk planleggingssynspunkt ville en harmonisering av budsjettårene kunne bety vesentlige fordeler. En omlegging ville bl. a. medføre at arbeidet med finansbudsjettene og nasjonalbudsjettene ville foregå mer eller mindre samtidig i alle nordiske land. Dette ville gi bedre muligheter enn nå for å samarbeide om konjunkturbedømming, og å utveksle vurderinger og informasjon om forhold av gjensidig interesse. Spesielt ville dette være til nytte for vurderingen av landenes eksportmuligheter.

En vil også understreke forslagetts uttalelse om nytten av samtidig behandling av samnordiske prosjekter.

Oslo, 13. januar 1971

Etter fullmakt

Hermod Skånland

Steinar Sørbotten

S v e r i g e

Konjunkturinstitutet:

Såsom förslagsställaren påpekar är frågan om gemensamt budgetår i de nordiska länderna i dag en fråga av förhållandevis ringa betydelse. Det är främst vid en framtida utbyggnad av det nordiska samarbetet som problemen med olika budgetår kan komma att bli kännbara. Härvid framhålls speciellt behovet av större samordning och samarbete de nordiska länderna emellan i ett europeiskt perspektiv liksom att betydelsen av sannordiskt finansierade projekt säkerligen kommer att öka. Man framhåller slutligen särskilt att samtliga nuvarande EEC-länder har budgetår sammanfallande med kalenderåret.

Institutet vill instämma i att vissa fördelar är förknippade med en övergång till gemensamt budgetår i Norden. Fördelarna härav är helt naturligt större ju närmare samarbetet i en framtid blir. Vid en långt driven samordning, såsom syftet och målet är inom EEC, är en harmonisering av budgetarbetet en angelägen uppgift. I jämförelse med det intima ekonomiskt-politiska samarbete som eftersträvas inom EEC, torde dock ett framtida utbyggt nordiskt samarbete komma att framstå som lämligen begränsat.

Ingenting synes därför hindra att ett vidgat nordiskt samarbete sker vid sidan om det egentliga budgetarbetet. Tvärtom kan ett utvecklande av detta samarbete komma att vinna fördel av att ej bli alltför intimt sammankopplat med och indraget i den allmänna budgetproblematiken, vilken även i framtiden helt säkert kommer att domineras av rent nationella spörsmål och avvägningsfrågor.

I den tekniska frågan hur budgetarbetet skall förläggas i tiden, vill institutet uttrycka stor tveksamhet att låta budgetåret sammanfalla med kalenderåret. Inom näringsliv och kommuner arbetar man i dag i allmänhet med årsbudgeten som i flertalet fall sammanfaller med kalenderåret. Planer och beslut för det kommande kalenderåret fastläggs som regel endast någon månad före kalenderårets början. Det optimala synes då vara att utarbeta och presentera en statsbudget i så nära anslutning som möjligt till den tidpunkt då näringslivets och kommunernas planer kunnat insamlas och bedömas, d. v. s. i början av ett kalenderår eller tidigt på våren.

Låter man budgetåret sammanfalla med kalenderåret är detta ej möjligt. En statsbudget måste under sådana förhållanden utarbetas på sommaren och hösten året innan d. v. s. samtidigt med att näringslivets och kommunernas placeringsarbete tar vid. Detta synes i själva verket vara den sämsta av olika tänkbara tidpunkter att utarbeta en statsbudget på. Enligt institutets uppfattning förefaller den brittiska och danska lösningen med presentation av budgeten någon månad in på det nya året vara den eftersträvansvärda.

Med tanke härpå måste det bedömas som en öppen fråga hur tidsbestämningen av budgetåret blir i ett utvidgat EEC om eller när Storbritannien vinner anslutning.

Det förtjänar framhållas att den ekonomiska politiken i dag är en närmast kontinuerlig process som ej är bunden till framläggandet av statsbudgeterna även om en viss koncentrering fortfarande sker till dessa tidpunkter av debatt och beslut. I ett framtida perspektiv kommer denna kontinuitet i planerings-, prognos- och beslutsarbetet att bli än mer utpräglad vad avser såväl stat och kommun som näringsliv. Med hänsyn både till den ständiga förbättringen av informationsprocessen och förfiningen av de ekonomisk-politiska instrumenten, bör successivt ökade möjligheter öppnas för statsmakterna att planera på såväl kortare som längre sikt. Det av förslagsställarna framförda problemet kan då väntas bli av allt mindre framtida betydelse. De relativt få fördelar som synes vara att vinna vid övergång till gemensamt budgetår i Norden får därför ställas mot de nackdelar som synes vara förknippade med att ha kalenderåret som budgetår och de kostnader och besvär som är förenade med en omläggning av det nuvarande systemet.

Stockholm den 11 januari 1971

Börje Kragh

Riksgäldsfullmäktige:

Med anledning härav får fullmäktige meddela att fullmäktige, med hänsyn till att föreliggande fråga för närvarande är föremål för särskilda överväganden inom såväl grundlagberedningen som budgetutredningen, inte ansett sig böra göra något särskilt uttalande i ärendet.

Stockholm den 8 januari 1971

På fullmäktiges vägnar:

Axel Strand

Torsten Bjerlöv

Budgetutredningen:

Förslagsställarna (Folke Björkman (m), Ragnar Christiansen (A) och Ivar Nörsgaard (S)) framhåller bl. a. följande:

1. Samnordiskt finansierade projekt är visserligen i nuläget av mycket blygsam omfattning sett i relation till ländernas statsbudgeter. Betydelsen av sådana projekt kommer emellertid säkerligen att öka. Såväl på beslutstadiet som i den fortsatta löpande administreringen är emellertid skiljaktigheterna i de nordiska ländernas budgetår en avsevärd nackdel.

2. Oavsett hur de nordiska och europeiska ekonomiska samarbetsformerna till slut kommer att lösas, kvarstår på sikt såväl inom nordisk som europeisk ram kravet på ett närmare och intensifierat samarbete i fråga om den ekonomiska politiken. Ett första steg i denna riktning måste vara att grundelementen i den ekonomiska politiken blir jämförbara. Ett av dessa element och ett väsentligt sådant är de statliga budgeterna.

3. I samband med Gemensamma marknadsens grundande lade Italien och Tyskland om sina budgetår till kalenderår. Inom de andra medlemsländerna gällde detta redan förut. Även om det inte finns någon uttrycklig bestämmelse härom i Romfördraget, får det anses vara en given förutsättning för nya medlemsländer att de lägger om sin budget att löpa per kalenderår. Oavsett hur de nu inledda anslutningsförhandlingarna avslöpar, synes det, med tanke på den betydelse som det ekonomiska samarbetet i Europa har för utformningen av den nationella ekonomiska politiken, vara ett väsentligt intresse för alla nordiska länder att deras budgetår överensstämmer med den i Europa vanliga tiden.

Budgetutredningen har enligt sina direktiv att i samråd med grundlagberedningen överväga frågan om budgetårets förläggning.

Utredningen har vid sina överväganden sökt analysera olika alternativs relativa meriter ur följande synpunkter:

1. Konsekvenser för myndigheternas arbete
2. Konsekvenser för arbetet i kanslihuset
3. Konsekvenser för riksdagens arbete
4. Konsekvenser för arbetet med regleringsbrev
5. Konsekvenser för kvaliteten på bakomliggande samhällsekonomiska prognoser
6. Konsekvenser för beräkningar av statens inkomster
7. Konsekvenser för möjligheterna att åstadkomma samordning mellan kommunernas ekonomiska aktivitet och stabiliseringspolitiken.

Till dessa synpunkter kommer att läggas de som rör internationellt samarbete samt konstitutionella m. fl. aspekter. De sistnämnda frågorna behandlas i grundlagberedningens diskussionspromemoria "Allmänna val på våren? — Om tid för val, mandatperioder, sessionstider, budgetår" (SOU 1970: 27). Sedan grundlagberedningen behandlat vissa begärda yttranden är avsikten att beredningen och budgetutredningen skall ha ytterligare samråd.

Budgetutredningen har övervägt tre olika alternativ för budgetårets förläggning nämligen 1 juli—30 juni (= nuvarande budgetår), 1 januari—31 december och 1 april—31 mars.

Samtliga alternativ är genomförbara. Inget budgetår är idealiskt ur alla

synpunkter. Det blir därför fråga om att väga olika synpunkter mot varandra. Det är inte nu möjligt att säga vilket resultat en sådan slutlig bedömning kommer att leda till. I de fortsatta övervägandena kommer självfallet hänsyn att tas till alla på frågan inverkanande faktorer, däribland de som molionärerna i Nordiska rådet fäst uppmärksamheten på.

Stockholm den 15 januari 1971

Bo Jonas Sjölander

Ordförande

Sten Westerberg

Sekreterare

Grundlagberedningen:

Frågan om budgetårets förläggning i Sverige hänger samman med tiden för de allmänna valen och för riksdagens arbetsår. Sedan grundlagberedningen publicerat en diskussionspromemoria i dessa ämnen och fått in en del yttranden och reaktioner på denna kommer beredningen inom kort att ta upp dessa frågor till nytt övervägande. Därvid blir också den svenska budgetutredningens åsikter i budgetårsfrågan av betydelse. Det är självfallet att även de nordiska och vidare internationella aspekter som kan läggas på budgetårsfrågan bör beaktas. Grundlagberedningen anser det värdefullt att förslagsställarna pekat på denna sida av problemet. Vad dessa aspekter närmare innebär och vilken vikt man bör tillmäta dem kan beredningen däremot inte nu yttra sig om. En diskussion härom i Nordiska rådet skulle givetvis vara av intresse. Som framgått av det sagda kan grundlagberedningen inte för närvarande uttala sig om vilken ståndpunkt beredningen kommer att inta till det problemkomplex varav budgetårsfrågan utgör en del.

Stockholm den 10 januari 1971

Valter Aman

Erik Holmberg

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget**

Till ekonomiska utskottet ha hänvisats ett medlemsförslag om att övergå till gemensamt budgetår i de nordiska länderna per kalenderår. Medlemsförslaget har behandlats av ekonomiska utskottets niomannakommitté vid dess möte i Stockholm den 18 januari 1971 och av utskottet i Stockholm denna dag.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i Danmark och Sverige att lägga om budgetåret att löpa per kalenderår.

2. Remissyttrandena

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Danmark:

Statsministeriet.

Finland:

Statskontoret.

Norge:

Finans- og tolldepartementet.

Sverige:

Konjunkturinstitutet.
Riksgäldsfullmäktige.
Budgetutredningen.
Grundlagberedningen.

Statskontoret i Finland anför att frågan om budgetårets tidsperiod, som i Finland är grundlagsfäst, behandlades i början av 1950-talet. Man eftersträvade då att få samma budgetperiod som i Sverige d. v. s. 1 juli—30 juni när en dylik period bättre än kalenderåret ansågs motsvara vissa årliga perioder inom näringslivet. Dessa strävanden kom emellertid ej att förverkligas. Man anför vidare att frågan om vilket budgetår ett land tillämpar är så komplicerad, att vid dess omprövning de synpunkter, vilka de ledande organen inom vederbörande lands statsfinansförvaltning själva anser viktiga, måste ges avgörande betydelse.

Finans- og tolldepartementet anför att en omläggning av budgetåret i nordiskt sammanhang enbart får positiva verkningar, under det att de negativa verkningarna blir förbundna med omläggningen i de enskilda länderna. En teknisk harmonisering av budgetproceduren med hänsyn till tidsperioden kommer att underlätta eventuella senare samarbetsprojekt på den ekonomiska politikens område i Norden. Utifrån ekonomiska planläggningspunkter kommer en harmonisering av budgetåren att kunna innebära väsentliga fördelar.

Konjunkturinstitutet i Sverige vill instämna i att vissa fördelar är förknippade med en övergång till gemensamt budgetår i Norden. Fördelerna härav är helt naturligt större ju närmare samarbetet i en framtid blir. Vid en långt driven samordning, såsom syftet och målet är inom EEC, är en harmonisering av budgetarbetet en angelägen uppgift. Vid en jämförelse med det intima ekonomiskt-politiska samarbete, som eftersträvas inom EEC, kan enligt institutet ett framtida utbyggt nordiskt samarbete förmodas komma att framstå som tämligen begränsat.

Ingenting synes hindra att ett vidgat nordiskt samarbete försiggår vid sidan om det egentliga budgetarbetet. Tvärtom kan detta samarbete komma att draga fördel av att ej bli alltför intimt sammankopplat med och indraget i den allmänna budgetproblematiken, vilken även i framtiden helt säkert kommer att domineras av rent nationella spörsmål och avvägningsfrågor.

I den tekniska frågan hur budgetarbetet skall förläggas i tiden, uttrycker institutet stor tveksamhet att låta budgetåret sammanfalla med kalenderåret. Inom näringsliv och kommuner arbetar man i dag i allmänhet med årsbudgeter som i flertalet fall sammanfaller med kalenderåret. Planer och beslut för det kommande kalenderåret fastläggs som regel endast någon månad före kalenderårets början. Det optimala synes då vara att utarbeta och presentera en statsbudget i så nära anslutning som möjligt till den tidpunkt då näringslivets och kommunernas planer kunnat insamlas och bedömas, d. v. s. i början av ett kalenderår eller tidigt på våren.

Låter man budgetåret sammanfalla med kalenderåret är detta ej möjligt. En statsbudget måste under sådana förhållanden utarbetas på sommaren och hösten året innan d. v. s. samtidigt med att näringslivets och kommunernas planeringsarbete tar vid. Detta synes i själva verket vara den sämsta av olika tänkbara tidpunkter att utarbeta en statsbudget på. Enligt institutets uppfattning förefaller den brittiska och danska lösningen med presentation av budgeten någon månad in på det nya året vara den eftersträfvansvärda. Med tanke härpå måste det bedömas som en öppen fråga hur tidsbestämningen av budgetåret blir i ett utvidgat EEC om eller när Storbritannien vinner anslutning.

Institutet framhåller vidare att den ekonomiska politiken i dag är en närmast kontinuerlig process som ej är bunden till framläggandet av stats-

budgeterna även om en viss koncentrerings fortfarande sker till dessa tidpunkter av debatt och beslut. Det av förslagsställarna framförda problemet kan väntas bli av allt mindre framtida betydelse. De relativt få fördelar som synes vara att vinna vid övergång till gemensamt budgetår i Norden får därför ställas mot de nackdelar som synes vara förknippade med att ha kalenderåret som budgetår och de kostnader och besvär som är förenade med en omläggning av det nuvarande systemet.

Riksgäldsfullmäktige i Sverige anser sig, med hänsyn till att spörsmålet för närvarande är föremål för särskilda överväganden inom såväl grundlagberedningen som budgetutredningen inte böra göra något särskilt uttalande i ärendet.

Budgetutredningen i Sverige anför bl. a. att utredningen övervägt tre olika alternativ för budgetårets förläggning, nämligen 1 juli—30 juni (= nuvarande budgetår), 1 januari—31 december och 1 april—31 mars.

Samtliga alternativ är genomförbara. Inget budgetår är idealiskt ur alla synpunkter. Det blir därför fråga om att väga olika synpunkter mot varandra. Det är inte nu möjligt att säga till vilket resultat en sådan slutlig bedömning kommer att leda. I de fortsatta övervägandena kommer självfallet hänsyn att tas till alla på frågan inverkan faktorer, däribland de på vilka motionärerna i Nordiska rådet fäst uppmärksamheten.

Grundlagberedningen i Sverige uttalar att det är självfallet att även de nordiska och vidare internationella aspekter som kan läggas på budgetårsfrågan bör beaktas. Grundlagberedningen anser det värdefullt att förslagsställarna pekat på denna sida av problemet. Vad dessa aspekter närmare innebär och vilken vikt man bör tillmäta dem kan beredningen däremot inte nu yttra sig om. En diskussion härom i Nordiska rådet skulle givetvis vara av intresse.

3. Utskottet

För Sveriges del är frågan om tiden för budgetåret föremål för övervägande inom tvenne utredningar, nämligen budgetutredningen och grundlagberedningen. Som framgår av remissyttrandena från dessa båda utredningar avser dessa att i sitt fortsatta arbete närmare överväga de omständigheter som förslagsställarna anser motivera en omläggning av budgetåret till kalenderår. Förslagsställarnas önskemål att de nordiska och europeiska aspekterna måtte beaktas vid avgörandet av spörsmålet om budgetårets förläggning i tiden är därmed för svensk vidkommande tillgodosett.

För Danmarks del framgår, att den danska regeringen påbörjat en undersökning av de rättsliga och praktiska möjligheterna att genomföra förslaget.

Enligt utskottets uppfattning är därmed redan uppnått vad som rimligen

kan förväntas bli en följd av medlemsförslaget nämligen att spørsmålet blir föremål för prövning av behöriga statsorgan. Vid sådant förhållande synes utskottet någon ytterligare åtgärd från Nordiska rådets sida ej vara påfordrad.

Utskottet får med hänvisning till vad ovan anförts föreslå,

att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Stockholm den 19 januari 1971

<i>Ele Alenius (Skdl)</i>	<i>John Austrheim (Sp)</i>	<i>Knud Enggaard (V)</i>
<i>Arne Geijer (s)</i> Förman	<i>Guttorm Hansen (A)</i>	<i>Erkki Hara (Kok)</i>
<i>Yngve Holmberg (m)</i>	<i>Jens Otto Krag (S)</i>	<i>Kåre Kristiansen (Kf)</i>
<i>Sture Palm (s)</i>	<i>Karl Skytte (RV)</i>	<i>Veikko Vennamo (Smp)</i>
<i>Kåre Willoch (H)</i>	<i>Knud Østergaard (KF)</i>	

BILAGA 3

I efterhand inkomna yttranden

Finland

Finansministeriet:

— — — — Detta är redan praxis i Norge, Island och Finland. I Europa har bl. a. alla EEC-länder övergått till budgetår som följer kalenderåret.

I Finland har vid budgeteringen av statens inkomster och utgifter som budgetår följts kalenderåret. Ett sådant förfarande förutsättes också av 69 § i Finlands regeringsform och 30 § riksdagsordningen. I Finland har man dock flera gånger övervägt frågan om att avvika från kalenderåret, bl. a. med tanke på tidsordningen för riksdagens arbete.

Statens budgethushållning är icke någon separat del av folkhushållningen, utan en viktig del av denna. Vid uppgörandet av budgeten måste man vara på det klara med vad som sker eller har skett inom den övriga delen av folkhushållningen. I ett land som Finland, där utrikeshandelns betydelse är stor, är det synnerligen viktigt att även vara på det klara med hur ut-

vecklingen av det ekonomiska livet gestaltar sig i utlandet. Både om den inhemska och den utländska utvecklingens inriktning erhålles uppgifter ur statistik, som för det mesta uppgjorts per kalenderår. Det är fördenskull av vikt att låta budgetåret sammanfalla med kalenderåret.

Finansministeriet anser, att det förslag som gjorts i Nordiska rådet är ändamålsenligt och värt understöd. Bland annat skulle ett för alla länder enhelltigt budgetår vara till gagn vid handhavandet av sammordiska utvecklingshjälpsprojekt.

Helsingfors i januari 1971

Carl Olof Tallgren

Finansminister

Paul Paavela

Statssekreterare

S v e r i g e

Statskontoret:

Frågan om budgetårets förläggning prövas för närvarande av såväl grundlagberedningen som budgetutredningen. Statsutskottet finner det naturligt att också frågan om en nordisk samordning beaktas i detta utredningsarbete.

Stockholm den 18 januari 1971

Ivar Löfqvist

S. Tjernström

Medlemsförslag

om Nordiska ministerrådet och det nordiska ekonomiska samarbetet

(*Väckt av Erkki Hara, Bertil Ohlin och Ib Stetter*)

I samband med det beslut som träffades vid statsministrarnas och Nordiska rådets presidiums möte den 2 november 1970 om undertecknande av avtalet om revisionen av Helsingfors-avtalet uttalades bl. a., att det Nordiska ministerrådet, som enligt avtalet inrättas, "skal overveje retningslinierne for det fortsatte nordiske samarbejde på det økonomiske område på baggrund af udviklingen i de europæiske integrationsbestræbelser".

Det är med stor tillfredsställelse som vi noterar detta beslut. Det synes vara ett gott uttryck för statsministrarnas och presidiets insikt om att, trots de molngångar som mött det nordiska ekonomiska samarbetet och trots de nya europeiska perspektiv som öppnats, det är självfallet att ansträngningarna måste fortsättas att skapa bästa möjliga förutsättningar för att vidareutveckla det ekonomiska samarbetet inom Norden. Vi tror inte att vi i detta sammanhang närmare behöver vidareutveckla skälen härför. Dessa har Nordiska rådet framhållit så många gånger tidigare.

Däremot synes det oss angeläget att Nordiska ministerrådets mandat i denna sak preciseras något mera än som skett i det inledningsvis nämnda uttalandet, även om detta som sagt är en glädjande viljeyttring.

I Fagerholm-kommitténs betänkande (*NU 1969: 20*) förutses att Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete skall upphöra i och med att det nya ministerrådet inrättas. Detta är i och för sig följdriktigt. Oavsett hur man skulle vilja värdera samsamarbetskommitténs verksamhet under den tid den existerat, må dock konstateras att kommittén haft ett mandat att vidareföra det nordiska ekonomiska samarbetet och även tagit åtskilliga initiativ i denna riktning. Om nu kommittén upphör, synes det oss mycket angeläget att man inte därmed stryker ett streck över dess mandat utan att man uttryckligen överför detta till det nyupprättade ministerrådet.

Det är givet att, i det rådande läget vad beträffar Nordens förhållande till EEC, det är vanskligt att så långt precisera arbetsuppgifterna för ministerrådet på det ekonomiska området att särskilda konkreta uppgifter utpekas. Härför fordras större klarhet om den ordning och de förutsättningar i övrigt som de nordiska ländernas förhandlingar med EEC kommer att skapa. Utgår man från det positiva antagandet att ettvarvt av de nordiska länderna

lyckas realisera uppställda förhandlingsmål gentemot EEC ter sig följande tre huvuduppgifter naturliga för ministerrådet, nämligen:

att vara centralt nordiskt organ för samverkan i frågor av gemensamt intresse i förhållande till EEC;

att förbereda och leda arbetet på att fördjupa regionalt nordiskt ekonomiskt samarbete på sådana samarbetsområden, som antingen ej täcks av de arrangemang som uppnåtts med EEC eller där ett längre gående nordiskt samarbete är möjligt och önskvärt; samt

att i ovannämnda spörsmål vara regeringarnas kontaktorgan med Nordiska rådet och dess ekonomiska utskott.

Under hänvisning till det ovan anförda hemställles,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att fastställa arbetsuppgifterna för det nordiska ministerrådet på det ekonomiska samarbetets område i enlighet med ovan angivna riktlinjer.

Helsingfors, Stockholm och København den 14 december 1970

Erkki Hara (Kok)

Bertil Ohlin (fp)

Ib Stetter (KF)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslag om det nordiska ekonomiska samarbetet (A 311/e), medlemsförslag om Norden och EEC (A 316/e), berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete (C 5/e), meddelande om rekommendation nr 19/1970 angående genomförande av Nordøk och meddelande om rekommendation nr 20/1970 angående Islands deltagande i det utvidgade ekonomiska samarbeidet

Til økonomisk utvalg er henvist medlemsforslag om Nordisk ministerråd og det nordiske økonomiske samarbeid, fremsatt av Erkki Hara, Bertil Ohlin og Ib Stetter (A 311/e), medlemsforslag om Norden og EEC, fremsatt av Magnús Kjartansson, Aksel Larsen og Erlendur Patursson (A 316/e), beretning fra Ministerkomiteen for økonomisk samarbeid (C 5/e) samt meldinger om rekommandasjonene nr. 19/1970/e om gjennomføringen av Nordøk og nr. 20/1970/e om Islands deltakelse i det utvidede økonomiske samarbeid.

Medlemsforslagene ble drøftet på utvalgets møte i Stockholm 19. januar 1971. Forslagene ble videre behandlet sammen med beretningen og meldingene på møte i København 15. og 16. februar 1971. Ved behandlingen har foruten utvalgets medlemmer deltatt statsminister Baunsgaard og økonomiminister Nyboe Andersen, Danmark, utenriksminister Leskinen og handelsminister Mattila, Finland, utenriksminister Stray og handelsminister Grieg Tidemand, Norge, og handelsminister Feldt, Sverige.

I medlemsforslaget om det nordiske ministerråd henstilles at Nordisk Råd rekommanderer regjeringene i de nordiske land å fastsette nærmere arbeidsoppgaver for det nordiske ministerråd på det økonomiske området. I medlemsforslaget om Norden og EEC henstilles at Nordisk Råd rekommanderer regjeringene i Danmark og Norge å trekke søknadene om medlemskap i EEC tilbake, samt at regjeringene tar planene om Nordøk opp til fornyet behandling, og at det utarbeides en plan for felles nordiske forhandlinger. I rapporten fra Ministerkomiteen og meldingene er det redegjort for utviklingen etter sesjonen i Reykjavik i behandlingen av Nordøk-planen og om de forhold som førte til at forutsetningene om ikrafttreden av avtalen ikke lenger var tilstede. Det er videre redegjort for de innledende forhandlinger med EEC og det nordiske samarbeid under forberedelsene til disse forhandlinger.

Utvalget vil uttrykke sin tilfredshet med at den reviderte Helsingforsavtalen nå er undertegnet. Dette medfører at man fra 1. juli d. å. får et nordisk ministerråd med kompetanse for hele det nordiske samarbeidsfeltet. Det er forutsetningen at Ministerrådet skal overveie retningslinjene for det fortsatte nordiske samarbeid på det økonomiske område på bakgrunn av utviklingen i de europeiske integrasjonsbestrebelse. Forhandlingene med EEC er ennå ikke ført så langt at man kan forutse resultatet for hvert av de nordiske land. Så lenge resultatene er uklare synes det vanskelig å fastlegge detaljerte oppgaver og tidsfrister for Ministerrådets arbeid med de økonomiske spørsmål.

Utvalget legger stor vekt på at det nordiske samarbeid fortsetter og utbygges videre også på det økonomiske område. Utvalget vil foreslå at Ministerrådet ut fra målsettingen om et fortsatt og utvidet nordisk økonomisk samarbeid får til oppgave å utarbeide konkrete forslag til utformingen av samarbeidet ut fra den markedssituasjon som vil herske etter at Ministerrådet er opprettet. Utvalget legger vekt på at Ministerrådet holder kontakt med Nordisk Råds økonomiske utvalg, særlig når forhandlingssituasjonen er blitt klarere.

Utvalget kan ikke slutte seg til medlemsforslag A 316/e.

I anledning medlemsforslagene og på bakgrunn av ovenstående innstiller utvalget at Rådet:

a) vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd rekommanderer regjeringene i de nordiske land, ved utformingen av arbeidsoppgavene for det nordiske ministerråd på det økonomiske område særskilt å tillegge dette følgende oppgaver:

å være sentralt nordisk organ for samarbeid i spørsmål av felles nordisk interesse i internasjonalt økonomisk samarbeid;

å forberede og lede arbeidet med å utdype økonomisk samarbeid i Norden og utarbeide konkrete forslag til innhold og utforming herav under hensyn til de nordiske lands forskjellige forhandlingsmål og stilling i forhold til et utvidet økonomisk samarbeid i Europa;

å avgi en rapport om arbeidet på dette område til Rådets neste ordinære sesjon;

å være regjeringenes kontaktorgan i ovennevnte spørsmål med Nordisk Råd og dets økonomiske utvalg.

b) tar beretningen fra Den nordiske ministerkomite for økonomisk samarbeid til etterretning.

c) tar meldingen om rekommandasjon nr. 19/1970 til etterretning og anser saken som ferdigbehandlet for Rådets vedkommende.

d) tar meldingen om rekommandasjon nr. 20/1970 til etterretning og anser saken som ferdigbehandlet for Rådets vedkommende.

e) ikke foretar seg ytterligere i anledning medlemsfor-
slag A 316/e.

København, 16. februar 1971

<i>Ele Alenius (Skdl)</i>	<i>Johannes Antonsson (cp)</i>	<i>John Austrheim (Sp)</i>
<i>Trygve Bratteli (A)</i>	<i>Knud Enggaard (V)</i>	<i>Gunnar Helén (fp)</i>
Fung. formann		
<i>Yngve Holmberg (m)</i>	<i>Sigurður Ingimundarson (A)</i>	<i>Guri Johannessen (A)</i>
<i>J. O. Krag (S)</i>	<i>Kåre Kristiansen (Kf)</i>	<i>Olavi Lähteenmäki (Kok)</i>
<i>Sture Palm (s)</i>	<i>Jón Skaftason (F)</i>	<i>Anna-Greta Skantz (s)</i>
<i>Karl Skytte (RV)</i>	<i>Ib Stetter (KF)</i>	<i>Ulf Sundqvist (Sd)</i>
<i>Veikko Vennamo (Smp)</i>	<i>Johannes Virolainen (K)</i>	<i>Kåre Willoch (H)</i>
	<i>J. F. Øregaard (Jvf!)</i>	

Medlemsförslag om åtgärder mot flygkapning m. m.

(Väckt av Svend Horn, Sven Mellqvist och Ingrid Segerstedt Wiberg)

De fruktansvärda övergrepp, som under det gångna året drabbat den civila luftfarten i form av kapningar och andra våldsdåd, har naturligt nog väckt stor indignation och tvingat nationella myndigheter och berörda internationella organisationer att skyndsamt överväga de åtgärder som kan vidtagas nationellt och internationellt för att stävja dessa anslag mot oskyldiga människors säkerhet.

I här återgivna promemoria från det svenska kommunikationsdepartementet (*se Tillägg*) redovisas närmare såväl internationella som svenska åtgärder för att förhindra våldshandlingar riktade mot den civila luftfarten. Vad som där uttalas om svenska åtgärder har i huvudsak sin motsvarighet för de övriga ländernas del.

De viktigaste åtgärderna just nu på det nationella och det internationella planet kan utläsas ur bifogade sammanställning. Framför allt gäller det att omvandla resultatet av den just avhållna Haag-konferensen till en praktisk realitet, d. v. s. att verka för att den internationella konvention mot flygkapare, som antogs vid konferensen, snarast möjligt ratificeras av största möjliga antal stater.

I promemorian omnämnes ett förslag att införa en särskild straffbestämmelse mot flygplanskapning i den svenska brottsbalken. Detta förslag har framkommit som resultat av samråd med Danmark, Finland och Norge, och motsvarande förslag kan väntas bli framlagda i dessa länder. Den nya brottsbestämmelsen avses bl. a. skola möjliggöra ett snabbt biträdande av Haag-konventionen. I de länderna har regeringarna handlat med berömvärd förutseende. Goda möjligheter föreligger där för en skyndsam behandling av ärendet.

Tyvärr torde läget internationellt sett inte te sig lika gynnsamt trots att det råder stor enighet om ärendets vikt och brådska. All erfarenhet av internationellt konventionsarbete visar att högst avsevärd tid förflyter mellan godkännande av en konvention och dess ratifikation och ikraftträdande. I sämsta fall kan åtskilliga år förflyta, innan majoriteten av kontrakterande stater avslutat ratifikationsprocessen.

Det synes oss därför angeläget, att de nordiska länderna ger ett gott exempel genom att själva snarast görkligt ratificera konventionen och att

de med alla till buds stående medel söker väcka en internationell opinion som kan bli en pådrivande kraft för konventionens snabba ratifikation.

Mot bakgrund av hittillsvarande nedslående erfarenheter av den tid som normalt åtgår för att få en konvention i kraft, har man inom flygbolagens internationella samarbetsorganisation, IATA, i samråd med den internationella luftfartsorganisationen, ICAO, framlagt förslag syftande till en snabbare procedur för ratifikation av konventioner. Det är ett väsentligt intresse både för offentligheten och för de enskilda resenärerna att tryggheten mot övergrepp från olika desperata grupper i lufttrafiken snarast ökas.

Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställer vi,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

att snarast möjligt ratificera Haag-konventionen mot flygkaperi,

att internationellt verka för att andra stater snarast möjligt ratificerar konventionen samt

att stödja förslag som syftar till en snabbare procedur för ratifikation av konventioner på luftfartens område.

København och Stockholm i december 1970

Svend Horn (S)

Sven Mellqvist (s) Ingrid Segerstedt Wiberg (fp)

TILLÄGG**PM rörande åtgärder mot flygkapning**

(Upprättad inom svenska kommunikationsdepartementet)

På tisdag den 1 december 1970 inleddes i Haag en konferens om flygplanskapning. Konferensen arrangeras av FN:s fackorgan för civil luftfart, ICAO.

Vid konferensen, som beräknas pågå till den 16 december, kommer man att behandla ett utkast till konvention, som reglerar staternas förpliktelse att ingripa vid kapningsbrott. Konventionsutkastet har utarbetats av ICAO:s juridiska kommitté.

För information översänder vi en sammanställning över såväl internationella som svenska åtgärder för att förhindra våldshandlingar riktade mot den civila luftfarten.

Internationella åtgärder

I början av 1960-talet aktualiserades frågan om en fastare internationell reglering av ordnings- och säkerhetsproblem ombord på flygplan. I en konvention som slöts i Tokyo 1963 behandlas dessa frågor. Dessutom innehåller konventionen vissa bestämmelser om vad konventionsstaterna har att iakttaga vid kapning. De fördragsslutande staterna har åtagit sig att vidta de åtgärder som behövs för att återföra kontrollen över ett flygplan till dess befälhavare, när någon genom våld eller hot om våld orättmätigt tagit kontroll över flygplanet. Den konventionsstat, där flygplanet landar, skall tillåta passagerare och besättning att fortsätta resan så snart som möjligt samt återställa planet och dess last till deras rättmätiga innehavare. Konventionen saknar sanktionsbestämmelser. Inte heller ingår det i konventionen någon förpliktelse att bevilja utlämning.

Ett fyrtiotal stater har undertecknat Tokyokonventionen men endast omkring tjugo stater, bland dem Sverige, Norge och Danmark har ratificerat den. Konventionen trädde i kraft först den 4 december 1969.

I anslutning till den svenska ratificeringen ändrades luftfartslagen så att den bringades i överensstämmelse med konventionsbestämmelserna.

ICAO:s generalförsamling 1968

Vid möte med ICAO:s generalförsamling 1968 antogs en resolution om kapning, i vilken det noterades att Tokyokonventionen inte ger tillräckliga möjligheter att motarbeta kapning. Medlemsstaterna uppmanades att an-

sluta sig till Tokyokonventionen och att genomföra dess bestämmelser om kapning. Samtidigt uppmanades ICAO:s råd att snarast undersöka vilka andra vägar som finns att komma till rätta med kapningsproblemet.

Haagkonferensen

ICAO:s juridiska kommitté har sedan utarbetat det konventionsutkast som skall behandlas vid Haagkonferensen den 1—16 december 1970. Utkastet har utformats i nära anslutning till Tokyokonventionens bestämmelser om kapning men som en från denna fristående konvention. Avsikten är att den nya konventionen skall kunna ratificeras även av stat som av någon anledning inte anser sig kunna tillträda Tokyokonventionen.

Den föreslagna konventionen innebär en utvidgning av staternas förpliktelser att ingripa mot kapningsbrott. Staterna åtar sig att belägga sådant brott med strängt straff. Varje konventionsstat där en misstänkt kapare befinner sig är skyldig att ta honom i förvar och omedelbart inleda en undersökning om händelsen. Om staten inte beslutar att utlämna kapare som tagits i förvar skall den pröva om han skall åtalas för gärningen. Det förutsätts att konventionsstat fritt får pröva om utlämning i det särskilda fallet överensstämmer med dess lagstiftning. Kapning skall dock enligt konventionsutkastet automatiskt utgöra ett utlämningsbart brott mellan konventionsstater som redan slutit inbördes utlämningsavtal. Vid ingående av nya utlämningsavtal skall brottet tas med som utlämningsbart.

Konventionsutkastet innehåller vidare bl. a. bestämmelser liknande Tokyo-konventionens i fråga om skyldighet att vidta åtgärder för att återta kontrollen över kapat flygplan och om skyldighet att återlämna flygplanet samt tillåta passagerare och besättning att fortsätta färden.

Montrealresolutionerna

Vid ett extra församlingsmöte i Montreal i juni 1970 antogs 24 resolutioner om flygplanskapning och sabotage. Huvudresolutionen innehåller en deklaration där församlingen fördömer alla former av våldshandlingar mot flygplan, besättningar, passagerare och flygplatser. Staterna uppmanas att samarbeta för att bekämpa handlingar som äventyrar säkerhet och ordning inom luftfarten och att snarast tillämpa församlingens beslut och rekommendationer i syfte att förhindra sådana våldshandlingar.

I en särskild resolution uppmanade församlingen den juridiska kommittén att omedelbart utarbeta förslag till en konvention om sådana olagliga ingrepp mot internationell civil luftfart som inte täcks av den föreslagna kapningskonventionen. Den juridiska kommittén har lagt fram ett sådant konventionsutkast. Enligt utkastet är varje handling som syftar till att vålla skada på passagerare, besättning, flygplan eller flygplatser att betrakta som brott. Utkastet är i princip uppbyggt som förslaget till kapningskonvention och innehåller motsvarande bestämmelser om straffbeläggning, jurisdiktion

och utlämning. Avsikten är att utkastet skall behandlas vid en konferens i början av sommaren 1971.

I en resolution den 1 oktober 1970 uppmanade ICAO:s råd medlemsstaterna att samråda om gemensamma aktioner mot stat som efter en kapning kvarhåller passagerare, besättning eller flygplan i syfte att utöva internationell utpressning eller som underlåter att utlämna eller åtala gärningsmannen i samma syfte. Den juridiska kommittén fick i uppdrag att utarbeta konventionsförslag. Kommittén har beslutat tillsätta en underkommitté som skall ta itu med denna och sammanhängande frågor.

Övriga internationella aktiviteter

Det är naturligt att tyngdpunkten i bekämpandet av våldshandlingar mot den civila luftfarten ligger inom ICAO som är FN:s fackorgan för civil luftfart. FN har också vid olika tillfällen uttalat sitt stöd för ICAO:s arbete, bl. a. i en generalförsamlingsresolution 1969. Säkerhetsrådet antog i september 1970 enhälligt en resolution för att förhindra brott mot flygsäkerheten. Vid generalförsamlingens pågående session förbereds en ny resolution som torde komma att innehålla ett mycket kraftigt fördömande av kapning och sabotage särskilt när det sker i syfte att ta gisslan och utöva vad man kallar internationell utpressning.

Det allvarliga hot mot luftfarten som kapning och sabotage utgör har blivit föremål för intensiv uppmärksamhet även inom andra internationella organisationer. Särskilt kan nämnas Europarådet, den europeiska civila luftfartsorganisationen ECAC, pilotorganisationen IFALPA och internationella transportfederationen.

Svenska regeringens åtgärder

Kommunikationsminister Bengt Norling deklarerade den 5 mars i år i riksdagen den svenska regeringens vilja att verka för att hotet mot den civila luftfartens säkerhet i form av kapning och sabotage undanröjs.

Sverige har aktivt deltagit i det internationella samarbetet för att komma till rätta med dessa problem. I en regeringsdeklaration den 14 september i år uttalades ett bestämt fördömande av attacker mot civil luftfart varigenom värnlösa och oskyldiga människor utsätts för livsfara och används som gisslan för politiska syften. Regeringen bekräftade också sitt fullständiga stöd till deklarationen från ICAO:s extra församlingsmöte i juni i år.

Redan i juli i år utarbetades ett förslag att införa en särskild straffbestämmelse mot flygplanskapning i brottsbalken. Straffet föreslås bli fängelse i högst fyra år eller, om brottet är grovt, fängelse i lägst ett år och högst tio år. Genom dessa straffsatser blir kapningsbrottet sådant att utlämning av gärningsmännen kan beviljas. Regeringen avser att förelägga riksdagen en proposition om lagändringen så snart Haagkonferensen har hållits. Sam-

tidigt torde regeringen komma att begära riksdagens godkännande av den vid konferensen antagna konventionen.

Genom ändring i luftfartskungörelsen under hösten 1970 har förbud införts att utan särskilt tillstånd medföra annat skjutvapen än tjänstevapen i flygplans passagerarutrymme om planet används för personbefordran i förvärvssyfte.

Den 6 november 1970 föreslog regeringen en lag om särskild kontroll på flygplats. Avsikten med förslaget är att hindra flygplanskapning och liknande brott som utgör allvarlig fara för luftfartens säkerhet. Det framhålls i propositionen att redan kapning vars ändamål endast är att möjliggöra flykt från ett land till ett annat i allmänhet innebär stora risker för passagerare och besättning. Riskerna anses ha ökat väsentligt på senare tid sedan en del politiska grupper börjat utnyttja kapning som ett politiskt påtryckningsmedel. Denna situation sägs i propositionen vara ägnad att väcka oro även för den lufttrafik som har anknytning till Sverige. Det anses därför angeläget att så effektiva åtgärder som möjligt vidtas i Sverige för att hindra kapning och liknande brott.

Varusmuggningslagen ger vissa möjligheter att söka efter vapen och ammunition och har också åberopats till stöd för den skärpta kontroll som utövas på svenska flygplatser och internationell trafik. I propositionen anses emellertid att särskilda möjligheter bör införas för att förhindra brott som utgör allvarlig fara för säkerheten vid lufttrafik. Förslaget innebär att förordnande om särskild kontroll skall meddelas av rikspolisstyrelsen efter samråd med luftfartsverket för begränsad tid, högst tre månader varje gång. Vid sådan kontroll skall vapen och liknande föremål eftersökas. Polisman får undersöka resgods m. m. inom flygplatsens område samt kroppsvisitera resande och andra som uppehåller sig på flygplatsen.

Praktiska/tekniska åtgärder

Bland de 24 resolutioner som antogs vid ICAO:s extra församlingsmöte i juni fanns några som direkt syftade till praktiska och tekniska åtgärder mot flygplanskapning och sabotage. Församlingen rekommenderade staterna att inrätta säkerhetskommittéer vid sina flygplatser och gav detaljerade anvisningar om hur bevakning och kontroll bör utövas dels under normala förhållanden, dels vid en skärpt säkerhetssituation. Dessutom utfärdade man rekommendationer om åtgärder för att mildra verkningarna av kapning och sabotage.

Mot bakgrund av de rekommendationer, som ICAO har utfärdat, har följande praktiska/tekniska åtgärder vidtagits i Sverige.

Organisation

Sedan augusti i år finns inom luftfartsverkets driftavdelning en central säkerhetskommitté, som består av två representanter för rikspolisstyrelsen,

två från SAS, chefen för Arlanda flygplatsförvaltning och tre från driftavdelningen. Ordförande i centrala säkerhetskommittén är luftfartsverkets driftdirektör. Kommitténs uppgift är:

att följa upp ICAO:s rekommendation med hänsyn till specifika svenska förhållanden, och föreslå genomförande av erforderliga åtgärder,
att medverka i rikspolisstyrelsens utredning av konkreta fall samt
att vid behov samordna åtgärderna med myndigheterna i Danmark, Finland och Norge.

På Arlanda, Bulltofta och Torslanda flygplatser finns sedan tidigt i våras lokala säkerhetskommittéer, kommunal brandkår, tullverket, postverket, flygbolag (SAS) och speditörer. Ordförande i den lokala säkerhetskommittén är flygplatschefen. Kommittéernas uppgift är:

att vara forum för samordning och information mellan de som är verksamma på flygplatsen,
att upprätta aktionsplaner med olika former av olagliga handlingar samt
att genomföra åtgärder på eget initiativ eller på direktiv från centrala säkerhetskommittén.

Frågan om behovet av lokala säkerhetskommittéer på ytterligare flygplatser övervägs för närvarande inom driftavdelningen/centrala säkerhetskommittén.

Bevakning och kontroll

Under normala förhållanden: På samtliga flygplatser har åtgärder vidtagits mot obehörigt tillträde. Flygplatsens personal har ålagts att iaktta skärpt vaksamhet och avvisa obehöriga från flygplatsområdet. De fasta bevakningsanordningarna har setts över.

För att underlätta bevakningen genomförs särskild identitetsmärkning för personal som har rätt att uppehålla sig inom känsliga delar av flygplatsen, t. ex. rampområdet för uppställning och parkering av flygplan samt trafikledningsbyggnad. Frågan om att införa ett bättre användbart tjänstekortsystem övervägs.

Vid skärpt säkerhetssituation: Särskilda rutiner har utarbetats för att förhindra främst flygplanskapning vid skärpt säkerhetssituation. Rutinerna har tagits fram i samråd med rikspolisstyrelsen och generaltullstyrelsen. Rutinerna är följande

såväl rörlig som fast polisbevakning med beväpning och kommunikationsradio på rampområdet och andra känsliga områden av flygplatsen,
polisbevakning i stationsbyggnaden,
parkerade flygplan låses, då personal inte tjänstgör vid eller i flygplanet,
kontroll av passagerare, biljett och pass för att fastställa passagerarens identitet,
visitering av handbagage,

kroppsvisitering av passagerare då det bedöms nödvändigt, kontroll att endast sådant bagage som tillhör passagerare medföljer planet.

I fråga om frakt, postbrev och postpaket vidtas särskilda åtgärder från fall till fall. Gods kan exempelvis hållas kvar viss tid före befordran med flygplan och brev över en viss viktgräns kan vägras befordran.

Åtgärder för att mildra verkningar av inträffad flygplanskapning eller sabotage

Speciella instruktioner har utfärdats för trafikledningen vid flygplanskapning, explosion ombord eller bombhot under flygning samt för flygplatschef/flygplatsföreståndare då kapat flygplan landar på flygplats.

Utrustning

För närvarande finns på Arlanda en röntgenutrustning för genomlysning av misstänkt bagage och frakt. Rikspolisstyrelsen har dessutom beställt fyra magnetdetektorer, varav två till Arlanda och en till vardera Bulltofta och Torslanda. Innan dessa levererats, får manuell visitering ske. SAS har ställt en detektor till polisens förfogande på Arlanda. Frågan om dekompressionskammare är för närvarande föremål för utredning inom rikspolisstyrelsen. Behovet av ytterligare utrustning för att underlätta visitering av passagerare, bagage och frakt utreds för närvarande inom centrala kommittén.

BILAGA 1**Förslag till konvention för bekämpande av olaga besittningstagande av luftfartyg***Inledning*

De till denna konvention anslutna staterna

vilka beaktar att rättsstridiga handlingar som innefattar besiktningstagande eller utövande av kontroll över luftfartyg under flygning äventyrar säkerheten för personer och egendom, allvarligt drabbar luftfarten samt undergräver det förtroende som världens folk hyser för den civila luftfartens säkerhet;

vilka beaktar att förekomsten av sådana handlingar väcker stor oro;

vilka beaktar att det för att hindra sådana handlingar föreligger ett starkt behov av lämpliga åtgärder för bestraffning av personer som begått sådana handlingar;

har överenskommit om följande:

Artikel 1

Den som ombord på ett luftfartyg under flygning

(a) genom våld eller hot om våld eller genom hot av annat slag rättsstridigt tar luftfartyget i besittning eller utövar kontroll över det eller försöker att utföra sådan handling, eller

(b) medverkar till sådan handling

begår en brottslig handling (i det följande kallad "brottet").

Artikel 2

Fördragsslutande stat förbinder sig att belägga brottet med strängt straff.

Artikel 3

1. Vid tillämpning av denna konvention anses ett luftfartyg vara under flygning från det ögonblick när alla ytterdörrar stängts efter ombordgåendet till det ögonblick då någon av ytterdörrarna öppnats för avstigning. Vid nödlandning skall flygningen anses fortsätta, till dess behörig myndighet övertagit ansvaret för luftfartyget och för personer och egendom ombord.

2. Denna konvention skall ej äga tillämpning på luftfartyg som användes inom militär-, tull- eller polisväsendet.

3. Denna konvention skall äga tillämpning endast om den plats varifrån luftfartyget, ombord på vilket brottet begås, lyfter eller den plats där det faktiskt landar är belägen utanför den stats område i vilken luftfartyget är registrerat. Avseende skall ej fästas vid om luftfartyget användes i utrikes eller inrikes fart.

4. I fall som anges i artikel 5 skall denna konvention ej äga tillämpning, om både den plats varifrån luftfartyget, ombord på vilket brottet begås, lyfter och den plats där det faktiskt landar är belägna inom samma stats område och denna stat är en av dem som avses i artikeln.

5. Utan hinder av bestämmelserna i tredje och fjärde punkten av denna artikel skall artiklarna 6, 7, 8 och 10 äga tillämpning oavsett var luftfartyget lyfter eller faktiskt landar, om den som begått brottet eller misstänkes för detta påträffas i annan stat än den där luftfartyget är registrerat.

Artikel 4

1. Det åligger fördragsslutande stat att i följande fall vidtaga de åtgärder som fordras för att den skall kunna utöva jurisdiktion beträffande brottet och beträffande varje annan våldshandling mot passagerare eller besättning som den misstänkte begått i samband med brottet;

(a) när brottet förövats ombord på luftfartyg som är registrerat i den staten;

(b) när det luftfartyg, ombord på vilket brottet förövats, landar inom dess område och den misstänkte fortfarande finns ombord;

(c) när brottet förövats ombord på luftfartyg som utan besättning utlyfts till person, vilken driver näringsverksamhet med huvudkontor inom ifrågavarande stats område eller, om verksamheten saknar huvudkontor, är stadigvarande bosatt där.

2. Fördragsslutande stat skall vidare vidtaga de åtgärder som fordras för att staten skall kunna utöva jurisdiktion beträffande brottet, när den misstänkte finns inom dess område och ej utlämnas enligt bestämmelserna i artikel 8 till någon av de i första punkten av denna artikel angivna staterna.

3. Denna konvention utesluter ej utövande av straffrättslig jurisdiktion enligt nationell lag.

Artikel 5

Fördragsslutande stater som för utförande av lufttransport inrättat gemensamma organisationer eller internationella organ, vilka driver trafik med luftfartyg som är föremål för gemensam eller internationell registrering, skall på lämpligt sätt för varje luftfartyg utse en stat bland dem som skall utöva jurisdiktion och anses som registreringsstat vid tillämpning av denna konvention. Staterna skall härom underrätta internationella civila luftfartsorganisationen, som har att delge samtliga fördragsslutande stater denna underrättelse.

Artikel 6

1. Fördragsslutande stat inom vars område den som begått brottet eller misstänkes för detta befinner sig skall, om den finner ådagalagt att omständigheterna föranleder det, taga honom i förvar eller vidtaga andra åtgärder till säkerställande av hans närvaro. Åtgärd som nu sagts skall vidtagas enligt lagen i nämnda stat men får bestå endast under den tid som fordras för att möjliggöra att straffrättsligt förfarande eller förfarande för utlämning inledes.

2. Ifrågavarande stat skall omedelbart verkställa en preliminär undersökning av omständigheterna.

3. Envar som tagits i förvar enligt första punkten av denna artikel skall erhålla bistånd att omedelbart träda i förbindelse med närmaste behöriga representant för den stat vars medborgare han är.

4. Har en stat tagit någon i förvar i enlighet med denna artikel, skall underrättelse omedelbart lämnas till den stat där luftfartyget är registrerat, den stat som avses i artikel 4 första punkten (c), den stat i vilken den omhändertagne är medborgare samt, om förstnämnda stat finner det lämpligt, till varje annan berörd stat rörande det förhållandet att en person tagits i förvar och rörande de omständigheter som motiverar hans omhändertagande. Den stat som verkställer sådan preliminär undersökning som avses i andra punkten av denna artikel skall utan dröjsmål lämna nu nämnda stater meddelande om undersökningsresultatet samt ange huruvida den har för avsikt att utöva jurisdiktion.

Artikel 7

Fördragsslutande stat inom vars område den för brottet misstänkte påträffas skall, om denne inte utlämnas, utan något som helst undantag och oberoende av om brottet begåtts inom dess område, överlämna ärendet till behörig myndighet för beslut i åtalsfrågan. Myndigheten skall fatta beslut enligt samma regler som gäller i fråga om varje vanligt brott av allvarlig art enligt lagen i den staten.

Artikel 8

1. Brottet skall anses vara ett utlämningsbart brott i varje utlämningsavtal som redan ingåtts mellan de fördragsslutande staterna. De fördragsslutande staterna förbinder sig att medtaga brottet som ett utlämningsbart brott i varje utlämningsavtal som kommer att slutas mellan dem.

2. Om fördragsslutande stat, som för utlämning ställer som villkor att utlämningsavtal skall föreligga, från annan fördragsslutande stat med vilken den icke ingått sådant avtal mottager begäran om utlämning, får den efter fritt val betrakta denna konvention som laglig grund för utlämning med anledning av brottet. Utlämning skall vara underkastad de övriga villkor som gäller enligt den anmodade statens lag.

3. Fördragsslutande stater, som för utlämning icke ställer som villkor att utlämningsavtal skall föreligga, skall sinsemellan anse brottet som ett utlämningsbart brott i enlighet med de villkor som uppställas i den anmodade statens lag.

4. För utlämning mellan fördragsslutande stater skall brottet betraktas som om det begåtts icke endast på gärningsorten utan också inom de stater som ålagts utöva jurisdiktion i enlighet med första punkten artikel 4.

Artikel 9

1. När sådan handling som avses i artikel 1 (a) har begåtts eller är å färdet skall de fördragsslutande staterna vidtaga de åtgärder som påkallas för att återföra kontrollen över luftfartyget till dess laglige befälhavare eller för att vidmakthålla dennes kontroll över luftfartyget.

2. I fall som avses i första punkten av denna artikel skall den fördragsslutande stat i vilken luftfartyget eller dess passagerare eller besättning befinner sig underlätta för passagerare och besättning att fortsätta sin resa så snart det låter sig göra samt utan dröjsmål återställa luftfartyget och dess last till de personer som är rättmätiga innehavare därav.

Artikel 10

1. De fördragsslutande staterna skall lämna varandra största möjliga bistånd i samband med straffrättsligt förfarande som inletts med anledning av brottet och andra gärningar som avses i artikel 4. I samtliga fall skall den anmodade statens lag vara tillämplig.

2. Bestämmelserna i första punkten av denna artikel skall icke inverka på åtaganden enligt annat bilateralt eller multilateralt avtal som helt eller delvis reglerar eller kommer att reglera ömsesidig rättshjälp i brottmål.

Artikel 11

Fördragsslutande stat skall i enlighet med sin nationella lag så snabbt som möjligt lämna Internationella civila luftfartsorganisationens råd alla tillgängliga uppgifter av vikt rörande

- (a) omständigheterna kring brottet;
- (b) åtgärd som vidtagits enligt artikel 9;
- (c) åtgärder som vidtagits gentemot den som begått brottet eller misstänkes för detta samt, i synnerhet, utgången av utlämningsförfarande eller annat rättsligt förfarande.

Artikel 12

1. Varje tvist mellan två eller flera av de fördragsslutande staterna angående tolkningen eller tillämpningen av denna konvention, som icke kan biläggas genom förhandlingar, skall på begäran av en av dem hänskjutas till skiljedom. Om parterna inom sex månader efter det begäran om skilje-

dom framställts ej kan enas om utformningen av skiljedomsförfarandet, äger envar av dem hänskjuta tvisten till internationella domstolen genom begäran enligt reglerna i domstolens stadga.

2. Varje stat äger i samband med undertecknande eller ratifikation av denna konvention eller vid anslutning till den förklara sig icke vara bunden av bestämmelserna i föregående punkt. Övriga fördragsslutande stater blir ej bundna av nämnda bestämmelser gentemot fördragsslutande stat som avgivit sådan reservation.

3. Fördragsslutande stat som avgivit reservation enligt bestämmelserna i föregående punkt äger när som helst återtaga denna genom underrättelse till depositarieregeringarna.

Artikel 13

1. Denna konvention skall stå öppen för undertecknande i Haag den 16 december 1970 för stater som deltagit i den internationella lufträttskonferensen i Haag den 1—16 december 1970 (i fortsättningen kallad Haagkonferensen). Efter den 31 december 1970 skall konventionen stå öppen för undertecknande av alla stater i Moskva, London och Washington. Stat som ej undertecknar denna konvention före dess ikraftträdande enligt tredje punkten av denna artikel får ansluta sig till konventionen när den så önskar.

2. Denna konvention skall ratificeras av de stater som undertecknar den. Ratifikations- och anslutningsinstrument skall deponeras hos Amerikas förenta staters regering, Förenade Konungariket Storbritannien och Nordirlands regering och De Socialistiska Rådsrepublikernas Unions regering, vilka härigenom utses till depositarieregeringar.

3. Denna konvention träder i kraft trettio dagar efter den dag då ratifikationsinstrument deponerats av tio stater som undertecknat den och som deltagit i Haagkonferensen.

4. För övriga stater träder denna konvention i kraft den av följande dagar som infaller senast, nämligen antingen dagen för konventionens ikraftträdande enligt tredje punkten av denna artikel eller trettio dagar efter dagen för deposition av vederbörande stats ratifikations- eller anslutningsinstrument.

5. Depositarieregeringarna skall utan dröjsmål underrätta alla stater som undertecknat och anslutit sig till konventionen om dagen för varje undertecknande, dagen för deposition av varje ratifikations- eller anslutningsinstrument, dagen för denna konventions ikraftträdande och om andra meddelanden.

6. Så snart denna konvention träder i kraft skall den registreras av depositarieregeringarna enligt artikel 102 i Förenta Nationernas stadga samt artikel 83 i konventionen angående internationell lufttrafik (Chicago, 1944).

Artikel 14

1. Fördragsslutande stat äger uppsäga denna konvention genom skriftlig underrättelse till depositarieregeringarna.

2. Uppsägning träder i kraft sex månader från den dag då depositarieregeringarna mottar underrättelsen.

Till bekräftelse härav har undertecknade, därtill vederbörligen befullmäktigade, undertecknat denna konvention.

Som skedde i Haag den 16 december 1970 i tre exemplar vart och ett avfattat på engelska, franska, ryska och spanska, vilka fyra texter äger lika vitsord.

BILAGA 2**PM angående förslag syftande till en snabbare procedur för ratifikation
av konventioner på luftfartens område**

(Upprättad av byrådirektör Hans-Olle Olsson)

Såsom omnämnes i sista stycket av medlemsförslag A 312/t har inom IATA med bistånd från ICAO:s juridiska avdelning utarbetats ett dokument med förslag till förenkling av konventionsproceduren (IATA Proposed Simplification of Convention — Making Procedures). Dokumentet torde närmast vara att betrakta som en första diskussionspromemoria i en såväl praktiskt som politiskt synnerligen invecklad och känslig materia.

IATA föreslår två alternativa vägar att uppnå snabbare ikraftträdande av konventioner på luftfartens områden.

Det första av dessa alternativ bygger på fyra olika varianter av s. k. negativ accept d. v. s. en signalärmakt förutsättes bli bunden av en konvention om den inte avger en särskild viljeförklaring att den inte godtar konventionen eller eventuellt vissa avsnitt därav. Detta förfarande tillämpas i viss omfattning i rent *tekniska* spörsmål inom FN:s fackorgan, bl. a. ICAO.

I det andra alternativet föreslås, att i varje konvention skulle intagas en förpliktelse för signatärstaterna att inom en viss föreskriven tid framlägga konventionen för ratifikation i enlighet med i vederbörande land gällande konstitutionella regler. Varje stat skulle vidare åläggas skyldighet att notifiera ICAO därest den ej inom föreskriven tid ansett sig kunna ratificera konventionen.

En liknande procedur tillämpas inom ILO beträffande dess konventioner och rekommendationer på arbetsrättsområdet.

I IATA-dokumentet gör man helt klart att man är medveten om hela vid-

den av de problem som förslaget uppreser och som IATA själv betecknar som "något radikalt".

IATA:s förslag innehåller — utöver en redovisning av dessa båda alternativ — en omfattande analys av internationella och nationella rättsregler i ämnet.

För de nordiska ländernas del torde det givetvis ej ifrågakomma att fråntaga parlamenten dessas deltagande i ratifikationsproceduren av hit-hörande konventioner, vilket generellt sett ej heller förutses i IATA:s förslag. De nordiska länderna torde också vid en internationell jämförelse ligga väl till i fråga om rimlig snabbhet att ratificera internationella överenskommelser. En rådsrekommendation på denna punkt får sålunda ej sin udd mot de nordiska regeringarna utan blir allt se som en uppmaning till dessa att verka för ett snabbare internationellt system. Den långa tidsutdräkten för ikraftträdandet av internationella överenskommelser — på luftfartens som på andra områden — utgör ett allvarligt problem. Det kan därför rimligt vara att stödja ansträngningar att nå fram till snabbare procedurer.

Stockholm den 3 februari 1971

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget

Til trafikudvalget er henvist medlemsforslag A 312/t om foranstaltninger mod kapring af fly.

Udvalget har tidligere behandlet sagen på møde i Stockholm den 15.—16. januar 1971. Den 15. januar 1971 har minister for offentlige arbejder Ove Guldberg, statsråd Håkon Kyllingmark, statsråd Bengt Norling og trafikminister Veikko Saarto samt Islands ambassadør i Stockholm Haraldur Krøyer deltaget i behandlingen; som sagkyndig hørte udvalget departementsråd Bertil Voss, Sverige.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget er fremsat af Svend Horn, Sven Mellqvist og Ingrid Se-gerstedt Wiberg.

I forslaget henvises til de voldsomme overgreb, som i 1970 er begået mod den civile luftfart i form af kapringer og andre voldelige handlinger, og som har vakt stor indignation og tvunget de nationale myndigheder og de berørte internationale organisationer til en hurtig overvejelse af foranstaltninger til afværgelse af disse anslag mod uskyldige menneskers sikkerhed. Der henvises endvidere til et vedlagt promemorie, hvori der mere

i detaljer er gjort rede for de foranstaltninger, som for øjeblikket overvejes. Det oplyses heri, at der i december måned 1970 afholdes en international konference om kapring af fly i Haag arrangeret af ICAO med det formål at nå frem til en konvention, som pålægger staterne pligt til at gribe ind over for kapringsforbrydelser.

I medlemsforslaget anføres, at erfaringerne viser, at der ofte går lang tid mellem godkendelse af en konvention og dens ratifikation og ikrafttrædelse, og at det derfor vil være ønskeligt, at de nordiske lande generelt virker for en hurtigere gennemførelse af konventioner på luftfartens område og specielt tager et initiativ med henblik på en hurtig gennemførelse af en konvention mod kapring af fly, dels ved selv snarest muligt at ratificere den nye konvention, og dels ved at arbejde for, at andre stater også snarest muligt ratificerer den.

I forslaget henstilles til rådet at vedtage en rekommandation til de fem nordiske regeringer om 1) snarest muligt at ratificere Haag-konventionen mod kapring af fly, 2) internationalt at virke for, at andre stater snarest muligt ratificerer konventionen, samt 3) at støtte forslag, som tilsigter en hurtigere procedure for ratifikation af konventioner på luftfartens område.

2. T r a f i k u d v a l g e t

Udvalget deler ganske forslagsstillernes opfattelse, at man med den senere tids mange tilfælde af kapring af fly står over for et problem, som snarest må løses, og som kun kan løses tilfredstillende ved et internationalt samarbejde.

På mødet den 15. januar 1971 med de nordiske landes trafikministre blev det oplyst, at en konvention vedrørende kapring af fly blev godkendt på Haag-konferencen i december 1970, og at man i de nordiske lande er i færd med forberedelserne til at kunne ratificere konventionen og sætte den i kraft, bl. a. ved at udarbejde forslag om ændringer i straffelovgivningen, som konventionen forudsætter.

Udvalget finder det ligesom forslagsstillerne ønskeligt, at nye og mere effektive foranstaltninger til imødegåelse af kapring af fly søges gennemført snarest muligt. For at fremme ikrafttrædelsen af Haag-konventionen finder man det hensigtsmæssigt, at de nordiske lande tager et initiativ med henblik på en snarlig ratifikation også i andre lande.

Da det over for udvalget er oplyst, at det ofte er en særdeles tidkrævende proces at få internationale luftfartskonventioner sat i kraft, kan udvalget også tiltræde rekommandationsforslagets pkt. 3, hvorefter de nordiske lande skulle støtte sådanne forslag og initiativer, som måtte fremkomme med henblik på en hurtigere procedure på dette område.

Under henvisning til det anførte indstiller udvalget,

at rådet i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne

1. snarest muligt at ratificere Haag-konventionen mod kapring af fly,

2. internationalt at virke for, at andre stater snarest muligt ratificerer konventionen, samt

3. at støtte forslag, som tilsigter en hurtigere procedure for ratifikation af konventioner på luftfartens område.

København, den 13. februar 1971

Magnus Andersen (A)   *Eric Carlsson (cp)*   *Kresten Damsgaard (V)*

Veikko Hanhiova (K)   *Svend Horn (S)*   *Martha Johannessen (A)*

Magnús Kjartansson (Ab)   *Sakari Knuutila (Sd)*   *Aksel Larsen (SF)*

Sven Mellqvist (s)   *Cecilia Nettelbrandt (fp)*   *Erling Norvik (H)*

Pekka Tarjanne (Lkp)

Formand

Tilläggsförslag

om verksamhetsområdet för Nordiska kommittén för samordning av elektriska säkerhetsfrågor (NSS)

(Väckt av Sture Palm och Ulf Sundqvist)

Av meddelande till Nordiska rådets nittonde session om årets rekommendation nr 2/1963 angående samordning av kontrollbestämmelser rörande elmateriel framgår, liksom av tidigare meddelanden om denna sak, att verksamheten inom Nordiska kommittén för samordning av elektriska säkerhetsfrågor (NSS) framskrider på ett mycket tillfredsställande sätt och att NSS på sitt område blivit ett meningsfullt organ för nordiskt samarbete. En närmare redovisning av verksamheten inom NSS återfinnes i bilagda promemoria (*se Tillägg*). Av detta och tidigare meddelanden framgår emellertid också att arbetet inom NSS mer och mer kommit in på områden vilka formellt ej omfattas av rekommendation nr 2/1963, d. v. s. man har mer och mer lämnat arbetet med samordning av kontrollbestämmelser och kommit in på följdombåden. Detta utvidgade harmoniseringsarbete är emellertid av stor betydelse för möjligheterna till utvidgad samhandel på detta område. Särskilt viktigt är detta arbete naturligtvis när det gäller helt nya tillämpnings- eller produktområden. Kommittén har därför funnit denna utvidgning naturlig och av behovet påkallad samt i samklang med rekommendationens vidare syfte.

Denna situation har diskuterats i Nordiska rådets ekonomiska utskotts niomannakommitté. Av de uttalanden som därvid gjorts av tillkallade sakkunniga har olika alternativa handlingsmöjligheter framgått. Närmast till hands ligger att söka utvidga mandatet för NSS så att det täcker den utveckling som skett. Man kan också resa frågan i ett vidare perspektiv och ifrågasätta om man nått gränsen för vad som är möjligt att uppnå genom ett harmoniseringsförfarande och om icke i stället regeringarna borde åläggas ansvaret att genomföra ensartade säkerhetsbestämmelser på starkströmsområdet.

Så länge som skiljaktigheter består i fråga om nationella säkerhetsföreskrifter, finns det uppenbarligen en yttersta gräns för hur långt de nationella organ som bär ansvaret för att marknadsförda produkter och materiel uppfyller gällande nationella säkerhetskrav kan acceptera en harmonisering utan att åsidosätta detta ansvar.

I detta sammanhang bör emellertid också uppmärksammas Nordiska rådets rekommendation nr 22/1970 om alternativ tillämpning i Norden av de olika ländernas bestämmelser beträffande standardnormer och övriga säkerhets- och kontrollföreskrifter som i princip täcker även förevarande ämnesområde. Vid remissbehandlingen av det medlemsförslag som ligger till grund för rekommendationen liksom i meddelandet om denna till årets session uttalades emellertid starka reservationer mot att göra rekommendationen tillämplig på elområdet.

I nuläget synes det oss lämpligast att inskränka oss till att ta fasta på det önskemål som föreligger inom NSS att anpassa dess mandat till dess nuvarande arbetsområde.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställer vi,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige att ta initiativ till en samordning av ländernas installationsföreskrifter även på sådana områden, som saknar eller endast delvis har samband med kontrollbestämmelser rörande elmateriel men som likväl har betydelse för den nordiska samhandeln med elmateriel.

Stockholm och Helsingfors i december 1970

Sture Palm (s)

Ulf Sundqvist (Sd)

*TILLÄGG***PM angående verksamheten inom Nordiska kommittén för samordning
av elektriska säkerhetsfrågor, NSS***Grundandet, medlemsländer m. m.*

NSS grundades med anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 2/1963 och arbetet påbörjades vid årsskiftet 1963/64.

Kommittén har hållit c:a tre möten per år efter turordning i medlemsländerna Danmark, Finland, Norge och Sverige. Island har under årens lopp deltagit med en observatör i tre av de hållna mötena.

Ledamöterna i kommittén representerar respektive länders föreskriftsmyndigheter på elsäkerhetsområdet. Efter önskemål från finsk sida har allt sedan kommitténs tillkomst ordföranden och sekreteraren varit av svensk nationalitet.

Som rådgivande experter i elmaterielfrågor har anlitats bl. a. experter från de nordiska ländernas elektriska materielkontrollanstalter, EMKO.

Finland, som är koordinerande land på området, överlämnar å samtliga regeringars vägnar en rapport om kommitténs verksamhet genom meddelande om rekommendation nr 2/1963 till Nordiska rådets årliga sessioner.

Vid sidan om den vanliga korrespondensen har antalet registrerade handlingar, som distribuerats under åren uppgått till c:a 540 st.

Målsättning, arbetsresultat m. m.

Kommitténs arbete inleddes i enlighet med direktiven i Nordiska rådets rekommendation med en undersökning av i vilken omfattning de nordiska ländernas anläggningsföreskrifter nödvändiggör avvikelser (skärpningar) från de kontrollbestämmelser för elmateriel, som utarbetats inom den europeiska organisationen CEE (International Commission on Rules for the Approval of Electrical Equipment), till vilken de nordiska länderna är anslutna. På grundval av uppgifter från EMKO gjorde kommittén en sammanställning över sådana avvikelser. Med ledning av denna sammanställning har kommittén utarbetat förslag till samordning av de nordiska ländernas anläggningsföreskrifter till den del ett samonordiskt godkännande av elektrisk materiel kräver detta. En målsättning har därvid varit, att i största möjliga utsträckning försöka undvika avvikelser från de kontrollbestämmelser, som utarbetats inom CEE.

Under arbetets gång har det visat sig, att en harmonisering av de av sä-

kerhetstekniska skäl betingade föreskrifterna, bestämmelserna m. m. på det starktströmstekniska området är tidskrävande. En jämförelsevis obetydlig ändring av en bestämmelse kan medföra ändringar av även andra bestämmelser.

Det hittillsvarande arbetet på detta område har emellertid lett fram till att de kontrollbestämmelser, som utarbetas inom CEE accepterats som nordiska bestämmelser med endast få nationella avvikelser. NSS har i detta arbete, genom i vissa fall långtgående och detaljerade förslag, meddelat ett sextiototal rekommendationer på området, vilka följts, dock med vissa undantag betingade av att en omedelbar föreskriftsändring skulle medföra t. ex. alltför stora kostnader. För svenskt vidkommande må nämnas, att de föreskriftsändringar som kommerskollegium meddelade 1965 och 1968 genom författningarna KFS nr 3/1965, Ser. A och nr 1/1968, Ser. A, i huvudsak är föranledda av NSS-rekommendationer. För närvarande pågår hos kollegium utarbetande av nya föreskriftsändringar föranledda av NSS-arbetet.

Kommittéarbetet på detta område fortsätter alltså, eftersom beroende på bl. a. den tekniska utvecklingen, nya eller reviderade kontrollbestämmelser utges och i samband därmed fortlöpande nya frågor uppkommer.

Vid sidan om dessa begränsade uppgifter har kommitténs arbete i allt större omfattning kommit in på områden, som endast delvis har samband med CEE-bestämmelser, men som likväl är av betydelse för den nordiska samhandeln med elektrisk materiel. Rapport om detta förhållande har meddelats Nordiska rådet. Detta arbete gäller bl. a. materiel, för vilken provningstvång föreligger i vissa länder, men för vilken materiel internationella bestämmelser ännu ej föreligger. Däri innefattas även installationsmetoder, frågor beträffande rums- och materielklassificeringen i de nordiska ländernas föreskrifter, nya installationssystem för ledningsförläggning (vilka är av betydelse bl. a. i samband med industriellt husbyggande), föreskrifter för prefabricerade hus med på fabrik färdigställda elektriska installationer, nordisk statistik över elektriska olycksfall och bränder m. m.

Även inom detta område uppkommer fortlöpande nya frågor beroende på bl. a. den tekniska utvecklingen.

Pågående arbetsuppgifter

För närvarande har NSS ett femtontal olika ärenden på sitt arbetsprogram. Vissa av dessa ärenden kan förutses bli mycket tidskrävande bl. a. på grund av dess omfattning.

Ett sådant ärende är *förslag till gemensamma nordiska föreskrifter eller riktlinjer för elektriska installationer i prefabricerade hus med på fabrik färdigställda installationer*. Arbetet med dessa föreskrifter eller riktlinjer är av stor betydelse för samhandeln med ifrågavarande hus. En positiv lösning av denna uppgift eller av delfrågor i ärendet kan utan överdrift sägas

bli banbrytande för ett mera fullständigt närmande eller harmonisering av ländernas anläggningsföreskrifter för lågspänningsanläggningar.

Ett annat ärende, vars behandling pågått under flera år, dock med vissa avbrott för mera akuta uppgifter, är *rumsklassificeringen i de nordiska ländernas anläggningsföreskrifter*. Åtskilliga förslag har därvid utarbetats och man bör nu kunna skönja slutmålet, i varje fall vad beträffar rumsklassificeringen. Anledningen till att detta arbete varit och är tidskrävande är bl. a. avsaknaden av enhetlig internationell klassificering på materielområdet.

Kommittén har tidigare utarbetat förslag om bestämmelser för listsystem för förläggning av elektriska ledningar och även utfärdat rekommendation om antagande av detta förslag. För närvarande pågår emellertid arbete med att utöka förslaget till att omfatta även *föreskrifter för golokanalssystem, fönsterbänkssystem, vådrumspaneler och liknande*.

Vidare har förslag till gemensamma *nordiska riktlinjer för elektriska installationer i campinvagnar* utarbetats. De tekniska bestämmelserna är därvid i princip slutbehandlade. Återstår i frågan gör emellertid det praktiska genomförandet av bestämmelserna med hänsyn till andra beslutande myndigheter rörande fordons utförande etc.

Ett annat omfattande ärende, vars behandling pågår, är *belastning och säkring av ledningar*. Till grund för detta arbete ligger förslag utarbetade av kabelfabrikanternas nordiska belastningskommitté.

Ett flertal andra ärenden mer eller mindre omfattande är under behandling, varvid kan nämnas bestämmelser om *beröringsskydd för lamphållare E 40, Neo-cedsäkringssystemet, industriuttaget, stål- och plaströr, flyttbara bruksföremål i det fria, fuktiga utrymmen och våta utrymmen, anläggningsföreskrifter för ljusarmatur, eventuella föreskriftsändringar på grund av IEC Publ. 204-1 och Amendment No 1, nordisk statistik för elektriska bränder och olycksfall*. I sistnämnda ärende har NSS försökt att verka för att de olika statistikställena (försäkringsbolagens) skall genomföra likartade klassningskoder etc. på området elektriska bränder. Kontakter med statistikställena har tagits.

En stående punkt på kommittémötenas föredragningslista är rapportering av nyinförda eller planerade provningstvång för elektrisk materiel. Avsikten är här att så långt möjligt nå en samordning i meddelandet av provningstvång för olika materielgrupper.

En lista av på arbetsprogrammet uppsatta ärenden som är under behandling eller skall behandlas bifogas (*se Tilläggsbilag*).

Allmänt

Såvitt kan förutses torde enbart de uppgifter, som för närvarande föreligger inom kommittén att ta åtskillig tid i anspråk. Av naturliga skäl är det

ej heller möjligt att nämnvärt öka arbetstakten inom kommittén, t. ex. genom anordnande av flera möten per år. Samtliga kommittémedlemmar har ett ansträngande arbetsprogram i sina övriga rutiner och flertalet är engagerade även i andra kommittéer, såväl nationella som internationella. NSS-arbetet bedrivs i viss utsträckning på annan tid än ordinarie kontorstid, icke minst vad beträffar sekretariatsarbetet.

Det allmänna intrycket från kontakterna under mötena ger vid handen, att medlemsländerna betraktar NSS som en mer eller mindre permanent kommitté, vars arbete är nödvändigt även i framtiden, icke minst på grund av den snabba tekniska utvecklingen på materielområdet.

Arbetsformen med Nordiska rådet som huvudman för kommitténs arbete anses allmänt som mycket tillfredsställande icke minst med hänsyn till det moraliska tryck, som ett sådant huvudmannaskap utgör på respektive länder då fråga är om genomförandet av givna NSS-rekommendationer.

Möjligen kan mot bakgrunden av det under senare år bedrivna NSS-arbetet, som i mindre grad än i början berör kontrollbestämmelser, ifrågasättas om inte den gällande rekommendationen nr 2/1963 borde utvidgas eller ersättas med en helt ny rekommendation avseende harmonisering av elföreskrifter i större utsträckning än som innefattas i nuvarande rekommendation.

Stockholm den 12 augusti 1970

R. Johnsson

Sekreterare i NSS

TILLÄGGSBIHANG

1. Rums- och materielklassificeringen i de nordiska ländernas föreskrifter
2. Anläggningsföreskrifter för listsystem, golvkanalsystem, fönsterbänksystem, vådrumspaneler och liknande
3. Föreskrifter om installationer i prefabricerade hus
4. Föreskrifter eller riktlinjer för elektriska installationer i campingvagnar
5. Bestämmelser om belastning och säkring av ledningar (allmänt)
6. Belastning och säkring av mineraliserade kopparmantlade ledningar
7. Anläggningsföreskrifter för ljusarmatur
8. Flyttbara bruksföremål i det fria, fuktiga utrymmen och våta utrymmen
9. Bestämmelser om industriuttaget
10. Neozedsäkringssystemet och liknande system
11. Bestämmelser om stål- och plaströr
12. Rapportering av nyinförda eller planerade provningstvång för elektrisk materiel

13. Samordning av provningstväng för elektrisk materiel
14. Bestämmelser om beröringsskydd vid lamphållare E 40
15. Eventuella föreskriftsändringar på grund av IEC Publ. 204-1 och Amendment No. 1
16. Bestämmelser om tändtransformatorer för oljeeldningar
17. Nordisk statistik för elektriska olycksfall och bränder

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över tilläggsförslaget samt över meddelande om rekommendation nr 2/1963**

Till ekonomiska utskottet har hänvisats tilläggsförslag om verksamhetsområdet för Nordiska kommittén för samordning av elektriska säkerhetsfrågor (NSS) samt meddelande om rekommendation nr 2/1963 angående samordning av kontrollbestämmelser rörande elmateriel. Tilläggsförslaget har behandlats av ekonomiska utskottets niomannakommitté vid dess möte i Stockholm den 18 januari 1971 samt av utskottet vid dess möte i Stockholm denna dag.

1. Inledning

I tilläggsförslaget hemställs att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att ta initiativ till en samordning av ländernas installationsföreskrifter även på sådana områden, som saknar eller endast delvis har samband med kontrollbestämmelser rörande elmateriel men som likväl har betydelse för den nordiska samhandeln med elmateriel. Tilläggsförslaget har väckts i anledning av vad som framkommit vid utskottets niomannakommittés behandling av de meddelanden som rekommendationen nr 2/1963 om samordning av kontrollbestämmelser rörande elmateriel som avgivits till rådets adertonde och nittonde sessioner. Av meddelandet om nämnda rekommendation till 19:e sessionen framgår, liksom varit fallet av tidigare meddelanden, att NSS i sitt arbete i allt större omfattning kommit in på områden, som endast delvis har samband med kontrollbestämmelserna, men som likväl har stor betydelse för den nordiska samhandeln med elektriska materiel. Exempel härpå är bland annat det påbörjade arbetet med att försöka skapa gemensamma nordiska bestämmelser eller riktlinjer för elektriska installationer i prefabricerade bostadshus.

2. Utskottet

Tilläggsförslaget har väckts till följd av vad som framkommit vid ekonomiska utskottets niomannakommittés behandling av den tidigare rådsrekommendationen nr 2/1963. Tilläggsförslaget återger de synpunkter varom niomannakommittén enats och motsvarar ett uttalat önskemål från Nordiska kommittén för samordning av säkerhetsfrågor. Utskottet vill också för sin del stödja tilläggsförslaget.

Den fortsatta behandlingen av nämnda rekommendation torde böra avvaktas.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår utskottet,

I. att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att ta initiativ till en samordning av ländernas installationsföreskrifter även på sådana områden, som saknar eller endast delvis har samband med kontrollbestämmelser rörande elmateriel men som likväl har betydelse för den nordiska samhandeln med elmateriel;

II. samt att rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 2/1963 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Stockholm den 19 januari 1971

<i>Ele Alenius (Skdl)</i>	<i>John Austrheim (Sp)</i>	<i>Knud Enggaard (V)</i>
<i>Arne Geijer (s)</i> Förman	<i>Guttorm Hansen (A)</i>	<i>Erkki Hara (Kok)</i>
<i>Yngve Holmberg (m)</i>	<i>Jens Otto Krag (S)</i>	<i>Kåre Kristiansen (Kf)</i>
<i>Sture Palm (s)</i>	<i>Karl Skytte (RV)</i>	<i>Veikko Vennamo (Smp)</i>
<i>Kåre Willoch (H)</i>	<i>Knud Østergaard (KF)</i>	

Medlemsförslag om Norden och EEC

(Väckt av Magnús Kjartansson, Aksel Larsen och Erlendur Patursson)

Vi foreslår at Nordisk Råd vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd rekommanderer de danske og norske regjeringer å trekke henholdsvis Danmarks og Norges ansøknings om medlemskap i EEC tilbake.

Samtidig rekommanderes regjeringene i Danmark, Norge, Finland, Sverige og Island sammen med det færøyske landsstyre, den ålandske landskapsstyrelse og det grønlandske landsråd å gjenoppta planene om det nordiske økonomiske fellesskap (Nordek) til fornyet behandling.

Ennvidere rekommanderes, at der utarbeides en plan for felles nordisk forhandling med EEC om de nordiske lands interesser og plassering utenfor denne sammenslutning.

Reykjavik, København og Tórshavn 6. januar 1971

Magnús Kjartansson (Ab) Aksel Larsen (SF) Erlendur Patursson (Tvft)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslag om det nordiska ekonomiska samarbetet (A 311/e), medlemsförslag om Norden och EEC (A 316/e), berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete (C 5/e), meddelande om rekommendation nr 19/1970 angående genomförande av Nordek och meddelande om rekommendation nr 20/1970 angående Islands deltagande i det utvidgade ekonomiska samarbetet

(Se Sak A 311/e: Bilaga)

Medlemsförslag
om Färöarnas politiska status

(Väckt av Erlendur Patursson)

I samsvar med De forenede nasjoners deklarasjon av 14. december 1960 vedrørende nasjonernes frihetsrettigheter, de nordiske landes frihetstradisjoner og det færøyske folks historiske og nasjonale rettigheter foreslår jeg,

at Nordisk Råd beslutter å ta til behandling spørsmålet om utviklingen av Færøyenes nåværende politiske status til en suveren, fri nordisk stat, og å nedsette i dette øyemed et 7 mands utvalg — med 1 medlem fra hvert av de 7 medlemslande og -landsdele — til å fremsette forslag desangående.

Tórshavn 6. januar 1971

Erlendur Patursson (Tvfl)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

Till ekonomiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om Färöarnas politiska status. Medlemsförslaget har behandlats av ekonomiska utskottet vid dess möte i Stockholm den 19 januari 1971.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställes att Nordiska rådet måtte upptaga till behandling spørsmålet om utvecklingen av Färöarnas nuvarande politiska status till en suverän, fri nordisk stat och att rådet i detta syftemål måtte tillsätta ett sjuemannautskott — med en medlem från vart och ett av medlemsländerna och landsdelarna — med uppgift att framlägga förslag därom.

2. Utskottet

I samband med Nordiska rådets behandling av regeringsförslaget B 4/j om representation för Färöarna i Nordiska rådet tillsattes som bekant en särskild kommitté för utredning av formerna för de självstyrande områdenas representation i Nordiska rådet. Denna kommitté gjorde en sorgfällig och vidlyftig utredning av spørsmålets alla aspekter inklusive givetvis frågan om den lagstiftning som utgör grunden för Färöarnas självstyre.

Av denna utredning framgår att Färöarnas styrelseskick vilar på fast demokratisk grund. I den mån en majoritet av Färöarnas befolkning har synpunkter på hur Färöarnas förbindelser med Danmark bör förändras i ena eller andra avseendet finns således alla förutsättningar för en sådan opinion att göra sig hörd. Något initiativ av Nordiska rådet av det slag som förslagsställaren framfört är således ej befogat.

Utskottet får med hänvisning till vad ovan anförts föreslå,

att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Stockholm den 19 januari 1971

<i>Ele Alenius (Skdl)</i>	<i>John Austrheim (Sp)</i>	<i>Knud Enggaard (V)</i>
<i>Arne Geijer (s)</i>	<i>Guttorm Hansen (A)</i>	<i>Erkki Hara (Kok)</i>
Förman		
<i>Yngve Holmberg (m)</i>	<i>Jens Otto Krag (S)</i>	<i>Kåre Kristiansen (Kf)</i>
<i>Sture Palm (s)</i>	<i>Karl Skytte (RV)</i>	<i>Veikko Vennamo (Smp)</i>
<i>Kåre Willoch (H)</i>	<i>Knud Østergaard (KF)</i>	

Tilläggsförslag

om den fortsatta handläggningen av Öresundsfrågorna

(Väckt av Allan Hernelius, Aksel Larsen och Sven Mellqvist)

I en 1969 antagen rekommendation (*rek. nr 21/1969*) uppmanade Nordiska rådet Danmarks och Sveriges regeringar att före den 15 juli 1969 träffa de nödvändiga besluten angående anläggning av en storflygplats på Saltholm och Danmarks regering att garantera den svenska regeringen att oacceptabla bullerstörningar på svenskt område från storflygplatsen skulle undvikas. Tyvärr har det icke visat sig möjligt att inom den angivna tiden fatta dessa beslut. Ännu i dag i början av 1971 har några sådana beslut icke kommit till stånd. Verkställda utredningar har visat att det icke är möjligt att komma vidare med dessa saker förrän man från dansk sida fattat slutligt beslut om anläggning av storflygplatsen på Saltholm med klart angivande av tidpunkten för anläggningens utförande och för dess ianspråktagande. Vi måste därför nu hemställa till danska regeringen att tillse att ett sådant beslut kommer till stånd snarast möjligt. Därefter bör det bli möjligt att snabbt föra förhandlingarna mellan Danmark och Sverige om byggande av den fasta förbindelsen mellan Köpenhamn och Malmö till ett resultat.

Under hänvisning till vad nu sagts får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte besluta att rekommendera

1. Danmarks regering att så snart som möjligt föranstalta om att definitiva beslut med angivande av erforderliga tidsfrister fattas om byggande av storflygplatsen på Saltholm och

2. Danmarks och Sveriges regeringar att snarast därefter avsluta förhandlingarna om ingående av ett avtal om byggande av den fasta förbindelsen mellan Köpenhamn och Malmö samt träffa ett sådant avtal.

Stockholm den 16 januari 1971

Allan Hernelius (m)

Aksel Larsen (SF)

Sven Mellqvist (A)

BILAGA

**Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över tilläggsförslaget
samt över meddelandena om rekommendation nr 21/1969
angående beslut i Öresundsfrågorna.**

Til trafikudvalget er henvist sag A 318 T/t tillægsforslag om den fortsatte behandling af Øresundsspørgsmålene samt meddelelser til 19. session om rekommendation nr. 21/1969 angående beslutninger i Øresundsspørgsmålene. Meddelelserne har tidligere været behandlet på udvalgets møde i Stockholm den 15.—16. januar 1971 med deltagelse af minister for offentlige arbejder Ove Guldberg, statsråd Håkon Kyllingmark, statsråd Bengt Norling og trafikminister Veikko Saarto samt Islands ambassadør i Stockholm Haraldur Krøyer.

Under 19. session har minister for offentlige arbejder Ove Guldberg, statsråd Håkon Kyllingmark og trafikminister Veikko Saarto deltaget i behandlingen af de to sager.

1. Meddelelserne

Af meddelelserne, der er afgivet af Danmarks, Finlands og Sveriges regeringer, fremgår for Danmarks vedkommende, at planlægnings- og anlægsudvalget vedrørende Københavns lufthavn i december 1970 skulle have afgivet en indstilling til ministeren for offentlige arbejder om plan for overflytning af Københavns lufthavn til Saltholm og om begrænsning af investeringerne i lufthavnen i Kastrup, samt at ministeren har fremsat forslag til lov om Københavns luftfartsvæsen, der tilsigter at skabe et administrativt organ, der i givet fald vil kunne varetage etablering og drift af en storlufthavn på Saltholm. Det fremgår endvidere af meddelelserne, at spørgsmålet om anlæg af faste forbindelser over Øresund har været behandlet ved fortsatte dansk-svenske forhandlinger på regeringsniveau. En fortsættelse af disse forhandlinger beror på udredning af forskellige spørgsmål vedrørende den planlagte storlufthavn.

2. Tillægsforslaget

Tillægsforslaget er fremsat af Allan Hernelius, Aksel Larsen og Sven Mellqvist, som beklager, at den i ovennævnte rekommendation nr. 21/1969 angivne tidsfrist for beslutninger vedrørende anlæg af en storlufthavn på Saltholm og en fast Øresundsforbindelse ikke har kunnet overholdes. De henstiller, at de fornødne beslutninger nu træffes snarest muligt, og at Nordisk Råd i en rekommendation anbefaler 1) at Danmarks regering foranlediger, at der så snart som muligt træffes endelig beslutning med angivelse af de nødvendige tidsfrister om anlæg af storlufthavnen på Saltholm og 2) at Danmarks og Sveriges regeringer snarest derefter tilendebringer forhand-

lingerne om bygning af den faste forbindelse mellem København og Malmö og indgår aftale herom.

3. T r a f i k u d v a l g e t

Efter de for udvalget og rådet foreliggende oplysninger var der ved vedtagelsen af rekommandation nr. 21/1969 på rådets 17. session anledning til at forvente, at de endelige beslutninger om anlæg af en storlufthavn på Saltholm og af den første faste forbindelse over Øresund mellem København og Malmö skulle kunne træffes før den 15. juli 1969. Udvalget finder det ligesom forslagsstillerne af tillæggsforslaget beklageligt, at der endnu ikke er truffet endelige beslutninger vedrørende de to anlæg, og kan derfor tilslutte sig den foreslåede rekommandation. Udvalget vil på ny understrege, at endelige beslutninger vedrørende de to anlæg er en nødvendig forudsætning for en hensigtsmæssig planlægning og en videre udbygning af de tæt befolkede og ekspanderende områder på begge sider af Øresund.

Udvalget forudsætter, at man ved anlæg af storlufthavnen på Saltholm undgår dispositioner, som kan vanskeliggøre eller forsinke bygningen af KM-forbindelsen med den planlagte linieføring.

Udvalget indstiller,

I. at rådet i anledning af tillæggsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd anbefaler,

1. at Danmarks regering foranlediger, at der så snart som muligt træffes endelig beslutning med angivelse af de nødvendige tidsfrister om anlæg af storlufthavnen på Saltholm, og

2. at Danmarks og Sveriges regeringer snarest derefter tilendebringer forhandlingerne om bygning af den faste forbindelse mellem København og Malmö og indgår aftale om bygningen.

II. at rådet tager meddelelserne om rekommandation nr. 21/1969 til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende for så vidt angår punkt a. og afventer ny meddelelse om punkt b. til næste ordinære session.

København, den 16. februar 1971

Magnus Andersen (A)   *Eric Carlsson (c)*   *Kresten Damsgaard (V)*

Veikko Hanhiova (K)   *Svend Horn (S)*   *Doris Håvik (s)*

Martha Johannessen (A) *Magnús Kjartansson (Ab)*   *Sakari Knuutila (Sd)*

Aksel Larsen (SF)   *Cecilia Nettelbrandt (fp)*   *Erling Norvik (H)*

Pekka Tarjanne (Lkp)

Formand

Medlemsförslag om nordisk symbol

(Väckt av *Sture Palm*)

Nordiska rådet beslöt vid sin adertonde session att en tävling skulle anordnas för utväljande av en symbol för Nordiska rådet och dess verksamhet. En sådan tävling har nu på presidiets föranstaltande genomförts. I denna inkom över 2 000 tävlingsbidrag.

Bland dessa bidrag har den för ändamålet tillsatta juryn utsett tre som mottagare av de uppsatta prisen. Därjämte har ett hederspris utdelats. Juryn har därutöver utpekat ett ljugotal förslag som intressanta. Det ankommer nu på Nordiska rådet att besluta om vilket förslag som bör antagas som rådets symbol. Beslut härom bör fattas av rådet i dess helhet med hänsyn till den allmänna vikten av detta beslut.

Vidare bör den antagna symbolen kunna användas som flagga, som kan symbolisera Norden, och även i andra former där den antagna symbolen lämpligen bör förekomma som ett uttryck för nordisk samhörighet.

Under hänvisning till det anförda får jag föreslå,

att Nordiska rådet beslutar

A. att antaga det av juryn med första priset belönade förslaget till symbol som Nordiska rådets symbol,

B. att uppdraga åt presidiet att överväga lämpliga former för att bruka den antagna symbolen i enlighet med vad som angives i förslaget.

Stockholm den 19 januari 1971

Sture Palm (s)

*BILAGA 1***Nordisk pristävling om en symbol för Nordiska rådet**

Nordiska rådet föreslås nu få sin symbol. Tanken väcktes och fördes vidare i ett medlemsförslag vid rådets 18:e session i februari 1970 i Reykjavik. Motivet bakom förslaget stod klart för alla rådsmedlemmar och beslutet blev enhälligt att söka åstadkomma en samlande symbol för det nordiska samarbetet.

I nära 20 år har Nordiska rådet arbetat med våra gemensamma frågor. Ungefär lika länge har Förenta Nationerna och Europarådet varit verkliga. FN:s och Europarådets symboler är kända över hela världen — även det nordiska samarbetet bör av samma skäl krönas med ett gemensamt tecken.

Flaggprakten har ökat vid de nordiska sammankomsterna. Utöver flaggorna från de fem nordiska länderna Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige förekommer numera ofta även Färöarnas och Ålands flaggor.

I Nordiska rådets beslut blev utsagt att en slagkraftig symbol bör komma till mångsidig användning även av andra samnordiska organ än Nordiska rådet för att manifesteras vår samhörighet.

En öppen, nordisk pristävling utlystes den 1 september — 1 november 1970 för att härigenom få fram en verkligt bärande symbol för det nordiska samarbetet. Mottagandet av den utlysta pristävlingen har blivit överväldigande. Sammantaget insändes 2 024 förslag.

Tävlingsjuryn har hållit sammanträden den 12—13 november och den 5 december 1970 och får härmed presentera de prisvinnande symbolförslagen samt några av de övriga mest anslående tävlingsbidragen.

Motivet för tävlingen och förhoppningen inför framtiden har varit att åstadkomma ett tecken för en stor gemensam tanke — för de gemensamma värderingar som bär upp det nordiska samarbetet.

Stockholm den 13 januari 1971

Sture Palm

Juryens sammansättning och arbete**Jury:**

Art director Gisli Björnsson, Island
Konstnär Martin Gavler, Sverige — ordförande
Art director Poul Lund Hansen, Danmark
Alttingsmand Sigurður Ingimundarson, Island
Riksdagsman Sture Palm, Sverige
Konstnär Jukka Pellinen, Finland
Folketingsledamot Grethe Philip, Danmark
Stortingsrepresentant Berte Rognerud, Norge
Statsheraldiker Gunnar Scheffer, Sverige
Art director Lars Traheim, Norge
Riksdagsman Olavi Tupamäki, Finland

Juryens beslut har varit enhälligt.

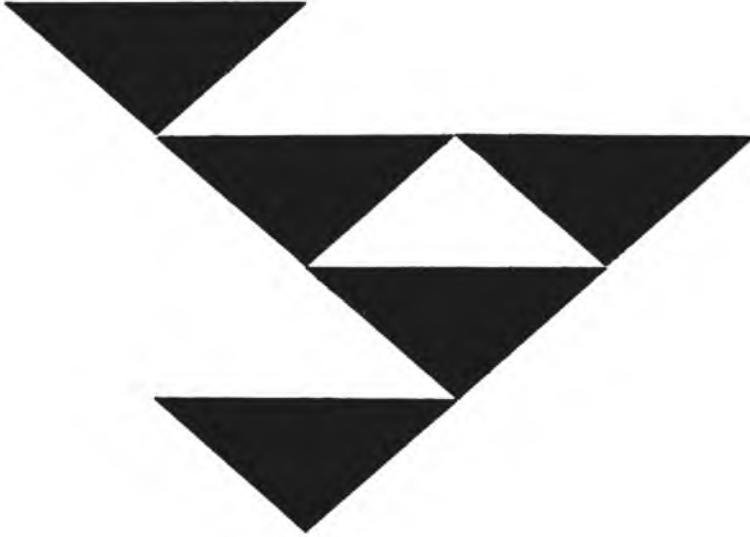
Den finner, att tävlingens resultat motsvarar dess målsättning, att finna en samlande symbol för Nordiska rådets verksamhet och en symbol, som också kan användas av andra samnordiska organ än rådet.

Tävlingen samlade 2 024 förslag, från Danmark 671, från Finland 520, från Island 21, från Norge 316 och från Sverige 496. Av dessa visas här de sammanlagt 22 förslag, som kvarstod när juryn nått fram till slutbedömningen.

Av sekretesskäl har juryn öppnat endast namnsedlarna till de med pris belönade förslagen, varför övriga 18 måste presenteras anonymt.

Av juryn belönade förslag

1:a pris Christian Tarp Jensen, Danmark

Juryns motivering:

Förslaget har en klar grafisk form som tillfredsställer tidens heraldiska krav.

Det är lätt att identifiera och är i sin friskhet symboliskt intressant med Nordens karta, strängt stiliserad.

2:a pris Askö Kekkonen, Finland

Juryns motivering:

En kär men sliten nordisk symbol, vikingaskeppet, har fått en ny elegant utformning, som pekar på fortsatt frisk seglats i det nordiska samarbetet. Förslaget har heraldiska svagheter.

3:e pris Pekka Martin, Finland

Juryns motivering:

Eldstålet, som tänder gnistan har ett idéinnehåll, som i detta utkast fått en tilltalande grafisk form.

Hederspris Christian Tarp Jensen, Danmark

Juryns motivering:

Juryn fann att förslaget borde tilldelas ett extrapris på grund av sin dristiga, okonventionella grafiska utformning.

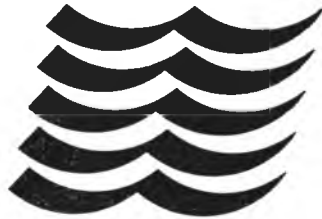
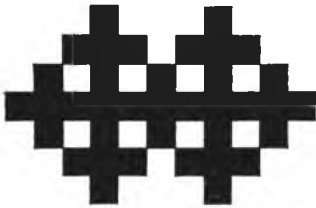
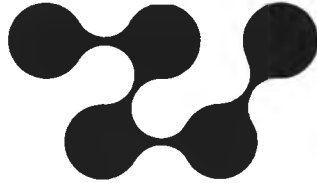
Juryn vill dock inte anbefalla förslaget som symbol för Nordiska rådet.

Av juryn utvalda men ej belönade förslag

BILAGA 2**Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om nordisk symbol. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sammanträden den 13, 15 och 16 februari 1971.

I sakens behandling i utskottet den 16 februari har deltagit undervisningsminister Jaakko Itälä, Finland.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet beslutar A. att antaga det av juryn med första priset belönade förslaget till symbol som Nordiska rådets symbol och B. att uppdraga åt presidiet att överväga lämpliga former för att bruka den antagna symbolen i enlighet med vad som anges i förslaget.

2. Utskottet

Nordiska rådet beslöt vid 18:e sessionen utlysa en pristävling om en symbol för det nordiska samarbetet. Av de mer än 2 000 förslag, som behandlats av den för ändamålet tillsatta tävlingsjuryn, har fyra av de 22 till slutgranskning uttagna tävlingsförslagen prisbelönats. Utskottet finner, att såväl de prisbelönda som huvudparten av de övriga offentliggjorda tävlingsbidragen har betydande förtjänster och vill uttala sin respekt för det av juryn utförda arbetet.

Det med första pris belönade förslaget skulle i och för sig kunna bilda underlag för en nordisk symbol. Utskottet anser sig emellertid inte nu kunna förorda något av de framlagda tävlingsbidragen som ändamålsenlig samlade symbol för Nordiska rådet. Utskottet föreslår att presidiet i detta skede ytterligare bereder ärendet och efter samråd med rådets informations- och redaktionskommitté framlägger förslag för rådet.

Hänvisande till vad ovan anförts får utskottet i anledning av medlemsförslaget föreslå,

att Nordiska rådet måtte uppdraga åt sitt presidium att ytterligare bereda frågan om symbol för Nordiska rådet.

Köpenhamn den 16 februari 1971

<i>Per Bergman (s)</i>	<i>Thorvald Eriksson (ÅS)</i>	<i>Gunnar Garbo (V)</i>
<i>Guttorm Hansen (A)</i>	<i>Niels Helveg Petersen (RV)</i>	<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>
<i>Tage Johansson (s)</i>	<i>Eysteinn Jónsson (F)</i>	<i>Niels Matthiasen (S)</i>
	Förman	
<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Odvar Nordli (A)</i>	<i>Erlendur Patursson (Tvfl)</i>
<i>Berte Rognerud (H)</i>	<i>Sylvi Siltanen (Sd)</i>	<i>Per Olof Sundman (cp)</i>
	<i>Mirjam Tuominen (Skdl)</i>	

Tilläggsförslag

om organisationen av arbetet med skolordningarnas harmonisering

(*Väckt av Elsi Hetemäki*)

Nordiska rådet antog 1967 en rekommendation om en enhetlig nordisk skolordning (*rek. nr 26/1967*). I anledning av denna har regeringarna i Norden tillsatt ett särskilt utskott för harmonisering av skolordningarna i de nordiska länderna. Detta utskott avgav sitt betänkande den 11 februari 1970 (*NU 1970: 9*).

I utskottets betänkande finns ett kapitel om organisationen av det fortsatta arbetet för att harmonisera skolordningarna i Norden. Detta arbete föreslås skola utföras av ett särskilt skolsekretariat med en personal, uppgående under första verksamhetsåret till en undervisningsdirektör som ledare, fyra sakkunniga samt fem sekreterare, assistenter m. fl. Andra året föreslås personalen skola utökas avsevärt. För sekretariatet har första året budgeterats 1 250 000 svenska kronor och andra året 1 810 000 svenska kronor.

Den 12 januari 1971 har de nordiska undervisningsministrarna i huvudsak godtagit ett förslag till nordiskt kulturavtal (*se NU 1970: 20*). Enligt detta avtal skall bl. a. upprättas ett nordiskt kultursekretariat. Dettas personal har beräknats skola inledningsvis uppgå till ett 20-tal personer. I sekretariatet tänkes ingå en avdelning, vilken skall ägna sig åt skolfrågor.

Skolharmoniseringsarbetet blir uppenbarligen en viktig del av det arbete som skall utföras enligt det blivande kulturavtalet. Det synes därför uppenbart att det föreslagna speciella skolsekretariatet för harmoniseringsarbetet måste inordnas inom det större kultursekretariatet. Om så ej sker, kan ett omfattande dubbelarbete befaras uppkomma.

Under hänvisning till det anförda får jag föreslå,

att Nordiska rådet i samband med behandlingen av förslaget till Nordiskt kulturavtal jämväl upptager spørsmålet om organisationen för arbetet med skolharmoniseringen i Norden enligt *NU 1970: 9* och rekommenderar regeringarna att inordna det där föreslagna skolsekretariatet i det blivande kultursekretariatet.

Stockholm den 22 januari 1971

Elsi Hetemäki (Kok)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslag om nordisk administration på begränsade sakområden (A 173/k), tilläggsförslag om organisationen av arbetet med skolordningarnas harmonisering (A 321 T/k), regeringsförslag om ett nordiskt kulturavtal (B 11/k), ändringsförslag om kulturekretariatets placering (B 11 Ä/k), meddelande om rekommendation nr 26/1967 angående enhetlig nordisk skolordning och meddelande om rekommendation nr 21/1970 angående kultursamarbetets organisation och en kulturtraktat

(Se Sak B 11/k: Bilaga)

Tilläggsförslag

om Nordiska rådets informationsverksamhet

(Väckt av Sture Palm)

Nordiska rådet antog 1970 en rekommendation (*rek. nr 23/1970*) angående information om nordiskt samarbete med hemställen till de nordiska länderna att ställa erforderliga medel till förfogande för information om det nordiska samarbetet i enlighet med förslagen från den av de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium tillsatta arbetsgruppen för nordisk information.

Arbetsgruppen för nordisk information har den 14 oktober 1970 avlämnat sin slutrapport ställd till de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium rörande målsättningen för och organisationen av nordisk upplysning. I rapporten framförs bl. a. förslag till utvidgning av informationsverksamheten inom Nordiska rådets ram (*Tillägg 1*). Rapporten har därpå av statsministrarna och presidiet hänvisats till rådets informations- och redaktionskommitté. Denna har avgivit ett den 18 januari 1971 dagtecknat yttrande över rapporten (*Tillägg 2*).

I rapporten framlägges åtskilliga förslag. Såsom framgår av informations- och redaktionskommitténs yttrande bör ställning nu tagas främst till frågan om förstärkning av den för Nordiska rådet gemensamma informationen. Kommittén föreslår, att förslaget om att göra den nuvarande halvtidstjänsten som informationssekreterare hos presidiet till en heltidsbefattning som informationschef i det blivande presidiesekretariatet snarast förverkligas. Detta förslag bör nu upplagas i rådet.

Under återopande av det anförda hemställer jag,

att Nordiska rådet måtte uppdra åt rådets presidium att inom rådets presidiesekretariat inrätta en tjänst som samnordisk informationschef i enlighet med arbetsgruppens för nordisk information slutrapport.

Stockholm den 21 januari 1971

Sture Palm (s)

TILLÄGG 1

**Skrivelse från arbetsgruppen för nordisk information till de nordiska
ländernas statsministrar och Nordiska rådets presidium rörande
Nordiska rådets informationsverksamhet**

Vid möte den 2 februari 1969 mellan de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium beslöt man gemensamt tillsätta en arbetsgrupp för nordisk information med uppgift att klarlägga nordisk upplysnings ändamål och organisation. Arbetsgruppen fick i uppdrag att dels klarlägga målsättning för upplysningsverksamheten inom nordiskt samarbete, dess resultat och betydelse såväl inom som utom Norden, dels föreslå en ändamålsenlig organisationsform för uppgiftens lösande. Frågor sammanhängande med det aktuella behovet av inomnordisk upplysning i innevarande situation borde prioriteras.

Enligt uppdraget har arbetsgruppen i första hand behandlat frågor rörande den inomnordiska informationen om den då aktuella situationen inom nordiskt samarbete (Nordek). Resultatet av arbetsgruppens arbete i detta hänseende har redovisats i skrivelse den 22 maj 1969 och i reviderad form i skrivelse den 13 mars 1970, vilka båda skrivelser innehöll förslag till olika informationsåtgärder.

Vid möte mellan de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium den 10 februari 1970 i Reykjavik fick arbetsgruppen förnyade direktiv att fullfölja sitt arbete med att klarlägga målsättningen för och organisationen av den nordiska informationsverksamheten. Arbetsgruppen har vid avfattande av denna rapport haft följande sammansättning: presssjef Sven Ebbesen, Danmark, redaktör Maija-Liisa Heini, Finland, højesteretssagfører Birgir Isleifur Gunnarsson, Island, ekspedisjonssjef Tim Greve, Norge, och docent Nils Erik Bæhrendtz, Sverige (ordförande).

Mot bakgrund av ovanstående vill arbetsgruppen framföra följande:

A. Målsättning

Allmänhetens inställning till det nordiska samarbetet över huvud taget och till Nordiska rådets arbete beror självfallet av den kännedom den äger om samarbetet. Inom Norden torde kunskapen om det nordiska samarbetets omfattning för det mesta vara tämligen yttlig. I utlandet är nordiskt samarbete liksom rådets verksamhet i regel fortfarande relativt okända begrepp. Den främsta orsaken härtill är att informationen till allmänheten inom och utom Norden om nordiskt samarbete och om Nordiska rådet varit otillfredsställande på grund av brist på medel, personal och organisation.

Utgångspunkten för fastställande av en målsättning för nordisk upplysningsverksamhet måste vara behovet av information om motiven bakom, samt karaktären och resultaten av det nordiska samarbetet, särskilt under tiden efter andra världskriget. Nordisk upplysningsverksamhet bör sålunda inriktas på att upplysa allmänheten inom och utom Norden om de nära förbindelserna mellan Nordens folk och om det nordiska samarbetet.

Arbetsgruppen vill särskilt understryka att nordisk information är en synnerligen angelägen uppgift oavsett resultaten av de nordiska ländernas förstående förhandlingar med EEC-området. I en tänkbar situation, där de nordiska länderna får olika anslutningsform till EEC, blir upplysning om det nordiska samarbetet nödvändig i större utsträckning än tidigare.

1. *Innehåll*

Den nordiska informationen bör syfta till upplysning om det samnordiska arbetets karaktär, innehåll och resultat. Särskilt angeläget är att upplysa den nordiska allmänheten om förhållanden, resultat och planer inom det nordiska samarbetet, som direkt berör den enskilde medborgaren. Här kan som exempel nämnas den nordiska passfriheten, den fria arbetsmarknaden, de sociala rättigheterna, det nordiska näringslivet och regionalt samarbete, utbildningssamarbetet samt det nordiska samarbetet i internationella sammanhang. Bland de för en utländsk publik särskilt intressanta frågorna inom ramen för nordiskt samarbete kan nämnas arbetsmarknadsfrågor, socialpolitik, ekonomiskt samarbete, trafikproblem m. m.

2. *Mottagare*

Av nordisk upplysningsverksamhet bör krävas både att den ger allmän kunskap om nordiskt samarbete avsedd för en bred allmänhet och tillgänglig för alla nordiska medborgare och att den i mera specialiserad form riktar sig till olika kategorier av presumtiva mottagare, t. ex. vissa speciella persongrupper utan särskilda fackkunskaper, en kvalificerad publik av typen tjänstemän inom departement och institutioner, parlamentariker, representanter för näringsliv och fackorganisationer, samt specialister och vetenskapsmän inom olika ämnesområden, skolelever m. fl.

Även då det gäller mottagare utom Norden får man ha i tankarna dels en utländsk allmänhet, dels fackmän på olika ämnesområden. Beträffande såväl val av länder som målgrupper bör den nordiska upplysningsverksamheten koordineras med de nationella utlands- och upplysningsorganens arbete. I första hand bör man inrikta sig på fransk-, engelsk- och tyskspråkiga områden.

3. *Utformning*

Stor omsorg måste ägnas åt att få fram slagkraftigt informationsmaterial som på ett klart och attraktivt sätt åskådliggör Nordens och det nordiska

samarbetets betydelse. Arbetsgruppen finner, att ett genomfört målgrupps-tänkande beträffande mediaval är förenat med stora svårigheter, och konstaterar att målgruppstänkandet i stället får betydelse då det gäller utformningen av informationens budskap. Bredast möjliga spridning av informationen genom samtliga massmedia syns mer ändamålsenlig än genom ett strängt målgruppskoncentrerat urval inom media (*jfr arbetsgruppens i skrivelse den 22 maj 1969 framförda förslag till informationsåtgärder om det nordiska samarbetet*).

Upplysningsmaterialet bör framställas både i översiktlig form och genom specialiserade framställningar rörande särskilda områden och samarbetsprojekt. God verkan gör personliga och engagerande exempel utvalda bland sådana samnordiska åtgärder som har sin utgångspunkt i begreppet "nordiskt medborgarskap", taget i vidsträckt bemärkelse. Budskapet bör självfallet utformas med hänsyn till olika målgrupper med skilda kunskapsnivåer.

B. Organisation

I brist på ett centralt administrativt organ i Norden har hittills en rad olika uppgifter av gemensam natur kommit att åvila Nordiska rådets presidium. Bl. a. har presidiet påtagit sig vissa uppgifter för informationen om Norden. Till sitt förfogande har presidiet viss gemensam personal, som anställs av presidiet för särskilda gemensamma rådsuppgifter. I detta sammanhang kan nämnas en redaktör för rådets tryck och en informationssekreterare på halvtid. Presidiet sysslar med både information om rådets egen verksamhet och upplysning om hela det nordiska samarbetet. Beträffande den närmare utformningen av informationsverksamheten har presidiet till sin hjälp en av Nordiska rådet vald informations- och redaktionskommitté. Informationssekreteraren, som på resterande halvtid tjänstgör i rådets svenska delegation, är kommitténs sekreterare.

Nordiska organisationskommittén har nyligen framlagt förslag rörande det nordiska samarbetets organisation (*NU 1969: 20*). Däri föreslås beträffande nordisk informationsverksamhet att den presidiesekreterare, som avses skola tillsättas inom Nordiska rådet, bland sina uppgifter skall ha att handha Nordiska rådets informationsverksamhet, i den mån denna kan anses som en gemensam rådsangelägenhet och inte avser upplysningsverksamheten i något särskilt nordiskt land.

1. Centralt informationsorgan

Det ökade nordiska samarbetet ställer växande krav på informationsverksamhetens organisation och omfattning. Organisationen måste bygga på såväl nationella element som samnordiska organ. För en effektiv och uppsökande nordisk upplysningsverksamhet krävs sålunda utbyggda infor-

mationsavdelningar i ettvarvt av de nordiska länderna, vilka där skall ha en direkt informationskontakt med media inom landet (*se härom under p. 2*), såväl som ett centralt nordiskt informationsorgan med uppgift att inspirera, leda och koordinera hela den nordiska upplysningsverksamheten.

Arbetsgruppen får sålunda rekommendera att ledningen av den nordiska upplysningsverksamheten sköts av ett samnordiskt organ. En första fråga blir placeringen av detta. Tre teoretiska tänkbara alternativ är ett organ helt fristående från andra nordiska institutioner, ett organ som sorterar under ett blivande nordiskt ministerråd, eller ett organ anknutet till ett blivande presidiesekretariat i Nordiska rådet. Att uppbygga en fristående institution är icke ändamålsenligt i nuläget. Med hänsyn till att slutligt beslut om ett nordiskt ministerråd ännu inte fattats och att dess blivande arbetsformer än mindre nu kan överblickas föreslår arbetsgruppen i anslutning till Nordiska organisationskommitténs förslag, att det centrala nordiska informationsorganet inordnas i det blivande presidiesekretariat som är under inrättande. Huvuduppgifter för det centrala informationsorganet blir att framställa och distribuera informationsmaterial samt att ha en koordinerande uppgift inom nordiskt upplysningsarbete.

Detta informationsorgan kan framdeles byggas ut till att tillgodose även ett nordiskt ministerråds behov av informationssekretariat. Då nordisk information bör syfta till att upplysa om de samlade resultaten av det nordiska samarbetet, oavsett på vilken nivå det försiggår, synes det i hög grad lämpligt att informationen omhänderhas av ett organ gemensamt för de nordiska regeringarna och parlamenten. Naturligt är en nära anknytning till redan existerande institutioner på området.

Presidiets informationssekreterare tjänstgör för närvarande på halvtid med huvudsaklig uppgift att informera om Nordiska rådet och om nordiskt samarbete över huvud. Med hänsyn till de ökade arbetsuppgifterna på området är en avsevärd personalförstärkning nödvändig. Arbetsgruppen föreslår därför inrättande av en tjänst som samnordisk informationschef.

Denna befattningshavare skulle dels handha informationen om nordiska rådets arbete inom Norden och till utlandet, dels tills vidare även tillgodose behovet av information om nordiskt samarbete i övrigt. Med Nordiska rådets informationsverksamhet avses information om rådets utskotts- och presidiemöten, väckta förslag och betänkanden i rådet, besvarande av frågor rörande rådets arbete, samordning av de nationella rådssekretariatens informationsåtgärder, utgivning av informationsmaterial om rådet m. m. Informationschefen skall vidare vara föredragande i presidiet i informationsärenden och tillika handha sekreterareuppgiften i rådets informations- och redaktionskommitté. Arbetsuppgifternas mängd gör klart att presidiets informationschef framdeles bör vara heltidsanställd.

Informationschefens behov av skrivhjälp förutsätts kunna tillgodoses inom presidiesekretariatet.

2. Nationella informationsarbetare

En förstärkning av informationsverksamheten i medlemsländerna är nödvändig för att Nordiska rådets verksamhet skall kunna tillförsäkras en adekvat publicitet. Allt nordiskt upplysningsmaterial måste i allmänhet anpassas nationellt både idémässigt och språkligt. Informationsarbetare med förmåga att förestå denna anpassning är därför behövlig. Varje lands rådssekretariat bör vidare ansvara för att i det egna landet bedrivs en uppsökande, aktiv informationsverksamhet i nära kontakt med landets förvaltning, nyhetsmedia, informationsorgan, organisationer m. fl.

För denna omfattande verksamhet bör till varje nationellt rådssekretariat knytas informationsmedarbetare — med denna huvudsakliga uppgift — som skall arbeta i nära kontakt med presidiet informationschef. För att få en aktivering av informationsarbetet till stånd i uppsökande riktning bör dessa informationstjänster lämpligen besättas med journalistiskt skolade samt även i förvaltningsformalia insatta fackmän.

3. Nordiska rådets redaktions- och informationskommitté

Nordiska rådets presidium får antagas även fortsättningsvis komma att ha högsta ansvaret rörande den nordiska informationsverksamheten, medan Nordiska rådets informations- och redaktionskommitté utgör det planerande och verkställande organet på området. De samlade rådssekretariaten bör genom presidiesekreteraren avge årlig rapport till presidiet och kommittén rörande under året vidtagna informationsåtgärder samt även hålla de nationella delegationerna informerade. Informationschefen och informationsmedarbetarna bör i kontakt med presidiesekreteraren ta initiativ till och föreslå informationsåtgärder i enlighet med de riktlinjer som dras upp av kommittén.

4. Distributionssystem

För spridandet av den *inomnordiska* upplysningen kan rådets informationsorgan använda viss egen distribution till nyhetsbyråerna, tidningarna, radio och television samt direkt till särskilda mottagare och i övrigt en distribution genom Föreningarna Nordens Förbund. Något nytt distributionsnät synes inte behöva skapas, då Nordiska rådets upplysningsområde sammanfaller med det informationsnät som Föreningarna Nordens Förbund upparbetat för spridande av nordisk upplysning. Ett nära samarbete förutsätts komma att äga rum mellan Föreningarna Nordens förbund och de ovannämnda informationsmedarbetarna.

Spridning av den nordiska informationen *till utlandet* bör lämpligen gå genom de nordiska ländernas utrikesdepartement/ministerier som har stor erfarenhet som verkställande organ för utlandsinformationen. Härvid bör utnyttjas de kontakter på fältet, som redan finns hos de nordiska ländernas ambassader, deras pressavdelningar och handelsrepresentationer

och hos de nordiska ländernas kulturupplysningsorgan, såsom Det Danske Selskab och Svenska institutet.

För att samordna den nordiska informationsverksamheten med varje lands informationsarbete i utlandet och undvika dubbelarbete bör en ordning för regelbundna direkta kontakter mellan de nordiska informationsanställda och de nordiska utrikesdepartementens pressechefer etableras liksom även med de nationella upplysningsorganen, förslagsvis i form av en särskild kommitté som skall till Nordiska rådets presidium redovisa uppnådda resultat.

C. Budget- och informationsåtgärder

1. Budget

Det bör tillkomma rådets informations- och redaktionskommitté att som led i utformandet av riktlinjer för informationsverksamhet även uppgöra förslagen till rambudget för informationsverksamheten, som presidiet sedermera skall ha att fastställa. För att garantera att aktivitetsnivån i de olika länderna blir likformig, bör medel till informationsverksamheten anvisas gemensamt. Informationschefen, vilken kommer att ingå i presidie-sekretariatet, kommer därigenom att — liksom nu informationssekreteraren — bekostas av gemensamma medel.

En förstärkning av de nationella rådssekretariaten med informationsmedarbetare medför en höjning av de nationella delegationernas utgifter för löner, tjänsteresor, material, nytryck, skrivhjälp m. m.

Lönesättningen för informationschef och de nationellt anställda medarbetarna torde vara förhandlingsfrågor.

I meddelande från Sveriges regering 1970 rörande Nordiska rådets rekommendation nr 8/1966 vari yrkas att regeringarna anvisar erforderliga medel för sannordisk utlandsinformation särskilt för genomförande av gemensamma företag där snabba åtgärder är av behovet påkallade, har arbetsgruppen för nordisk information anmodats att i sitt fortsatta utredningsarbete beakta denna rekommendation.

Arbetsgruppen vill i detta sammanhang understryka vad som nämns i ett meddelande rörande denna rekommendation från Sveriges regering, nämligen att redan nu på en rad informationsområden nordisk samverkan och sannordiska aktioner är företeelser som blivit alltmer stadgade och etablerade i praxis. I övrigt kan arbetsgruppen hänvisa till Nordiska rådets informations- och redaktionskommitté, som i sin verksamhet att planlägga och förbereda informationsåtgärder rörande det nordiska samarbetet blivit väl medveten om möjligheten att tillgodose det.

2. Informationsåtgärder

Några av de av arbetsgruppen tidigare föreslagna informationsåtgärderna rörande nordiskt samarbete har redan bringats till utförande genom Nor-

diska rådets organ. Arbetsgruppen vill framhålla att i nuläget, som synes något oklart, det vore särskilt lämpligt att genomföra även övriga av arbetsgruppens förslag, lämpligen genom förmedling av Nordiska rådets informations- och redaktionskommitté (*arbetsgruppens skrivelse jämte bilaga den 22 maj 1962*).

En fullgod nordisk informationsverksamhet förutsätter att en *kunskapsundersökning* utförs rörande den nordiska allmänhetens kännedom om det nordiska samarbetet. På grundval av därvid vunna erfarenheter kan sedan adekvata upplysningsåtgärder vidtas.

I ett läge där nordiskt samarbete kan synas mindre intresseväckande än tidigare blir det i än högre grad påkallat att låta framställa en artistiskt välgjord och informativ *dokumentärfilm*, som mot en allmän bakgrund av nordiskt samarbete genom tiderna kan ge allmänheten en bild av nu existerande samarbete i Norden.

För att förbättra nyhetsutbytet mellan länderna bör etableras en *internordisk utväxling av journalister* särskilt för fack- och specialjournalister.

Arbetsgruppen för nordisk information får härmed till sina uppdragsgivare överlämna sin slutrapport rörande förbättring av den nordiska informationsverksamheten. Arbetsgruppen anser sig härmed ha fullgjort sitt uppdrag, såvida icke arbetsgruppen erhåller nya direktiv för fortsatt verksamhet.

Stockholm den 14 oktober 1970

För arbetsgruppen för nordisk information

Nils Erik Bæhrendtz

Ordförande

TILLÄGG 2

Skrivelse från Nordiska rådets informations- och redaktionskommitté till Nordiska rådets presidium rörande Nordiska rådets informationsverksamhet

Det beslöts vid möte med de nordiska ländernas statsministrar och Nordiska rådets presidium den 2 november 1970 i Köpenhamn att Arbetsgruppen för nordisk information slutrapport den 14 oktober 1970, ställd till de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium, skulle överlämnas till Nordiska rådets informations- och redaktionskommitté för vidare behandling. Därvid förutsattes att, med hänsyn till att genomförande av i rapporten framförda förslag rörande organisationen av nordisk information kräver fortsatt samverkan mellan de nordiska regeringarna och Nordiska

rådet, även representanter för regeringarna skulle delta vid kommitténs behandling av nämnda rapport.

Kommittén har vid sitt möte den 7—8 januari 1971 i Åbo tagit upp arbetsgruppens rapport till behandling. I mötet deltog som representanter för regeringarna presschef Sven Ebbesen, Danmark, legationsrådet Matti Tuorvinen, Finland, ekspedisjonssjef Tim Greve, Norge, och departementssekreterare Leo Björklund, Sverige. Mötet tillstyrker arbetsgruppens förslag att *målsättningen* för nordisk information bör vara att göra kunskap om företagna samnordiska åtgärder tillgänglig för alla nordiska medborgare, särskilt i den mån den enskilde medborgaren direkt berörs av samarbetsresultaten. Upplysning angående sådana drag i det nordiska samarbetet som är av särskilt intresse för en utomnordisk publik bör riktas till vissa personkategorier i utlandet, främst i engelsk-, fransk- och tyskspråkiga områden.

Vid behandlingen av de *organisatoriska förslagen* i arbetsgruppens rapport har mötet funnit att genomförande av de av arbetsgruppen mera vittomfattande förslag till organisation av nordisk upplysning behandlande såväl Nordiska rådet som nordiskt samarbete i allmänhet, inbegripande även verksamheten inom det blivande Nordiska ministerrådet, bör anstå till dess ministerrådet inrättats och påbörjat sin verksamhet. Först därefter kan behoven bedömas för den nödvändiga organisatoriska uppbyggnaden och omfånget av en allmän nordisk upplysningsverksamhet.

Oavsett dessa långsiktigare uppgifter anmäler sig trängande behov av en omedelbar utökning av den nuvarande informationstjänsten inom Nordiska rådet. Denna fråga kan icke uppskjutas i avvidan på de större organisatoriska frågornas lösning. Då det här gäller rådets egen informationsverksamhet, kan rådet nu självt taga ställning till saken. Kommittén har därför beslutat förorda, att arbetsgruppens förslag rörande inrättande av en befattning som samnordisk informationschef redan nu genomförs, och hemställer till presidiet att i presidiesekretariatet i Nordiska rådet inrätta en tjänst som informationschef med uppgift att fungera som samordnande ledare för nordiskt upplysningsarbete inom och utom Norden, såvitt gäller nordiskt samarbete med anknytning till rådet. Kommittén har därvid förutsett att för spridning av den information, som skall utgå från Nordiska rådet, anlitas — utöver rådets egna organ — de nationella Föreningarna Norden och deras förbund för spridning inom Norden och utrikesförvaltningarna och de nationella utlandsupplysningsorganen för spridning utom Norden.

Vad gäller organisationen inom rådet och kommittén bör särskilt understrykas att ansvaret för informationsverksamheten måste i sista hand åvila Nordiska rådets presidium. På detta bör framför allt ankomma att besluta om personalorganisation och om budgetramen för verksamheten. I övrigt får presidiet förutsättas komma att liksom nu till informations- och redak-

lionskommittén delegera sin beslutanderätt inom området. Inom den av presidiet givna ramen kommer kommittén att omhänderha den planerande verksamheten och även tillsynen med det löpande arbetet. Vad gäller den del av löpande informationsverksamhet, som skall skötas gemensamt, måste detta arbete åvila presidiesekretariatet och då främst den tjänsteman, informationschefen, som där är avdelad att syssla med informationen. Denne blir sålunda föredragande inom kommittén och skall i övrigt biträda kommittén i dess arbete.

Stockholm den 18 januari 1971

Nordiska rådets informations- och redaktionskommitté

Sture Palm

Ordförande

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över tilläggsförslaget samt över meddelande om rekommendation nr 23/1970 angående information om nordiskt samarbete**

Till kulturutskottet har hänvisats tilläggsförslag om Nordiska rådets informationsverksamhet (A 322 T/k) och ett till rådets 19:e session av Danmarks regering å samtliga regeringars vägnar avgivet meddelande om rekommendation nr 23/1970. Utskottet har behandlat tilläggsförslaget och meddelandet vid sammanträden den 16 och 17 februari 1971.

Vid utskottets behandling av saken den 16 och 17 februari 1971 har närvarit undervisningsminister Jaakko Itälä, Finland, samt den 17 februari 1971 statsråd Kjell Bondevik, Norge.

1. Tilläggsförslaget

I tilläggsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte uppdraga åt rådets presidium att inom rådets presidiesekretariat inrätta en tjänst som samnordisk informationschef i enlighet med arbetsgruppens för nordisk information slutrapport.

2. Meddelandet

Av meddelandet framgår, att arbetsgruppen för nordisk information den 14 oktober 1970 avgivit sin slutrapport om målsättningen för och organisationen av upplysningsarbetet om Norden samt om kostnaderna för detta arbete. Rapporten har av de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium överlämnats till rådets informations- och redaktionskommitté för yttrande.

3. Utskottet

Rapporten från arbetsgruppen för nordisk information behandlas för närvarande av regeringarna och rådets presidium. Enligt den av arbetsgruppen skisserade organisationen skulle ledningen av upplysningsverksamheten skötas av ett samnordiskt organ. Detta organ anses med hänsyn till att syftet bör vara att upplysa om de samlade resultaten av det nordiska samarbetet lämpligen böra vara gemensamt för de nordiska regeringarna och parlamenten. Hänvisande till de ökade arbetsuppgifterna på området föreslår arbetsgruppen ytterligare att vid presidiesekretariatet inrättas en tjänst som heltidsanställd samnordisk informationschef. Rådets presidium föreslås fortsättningsvis ha det högsta ansvaret rörande informationsverksamheten, medan rådets informations- och redaktionskommitté skulle vara det

planerade och verkställande organet på området. Informationschefen skulle vara föredragande i informationsärenden i presidiet samt fungera som informations- och redaktionskommitténs sekreterare.

Arbetsgruppen för nordisk information har enligt utskottets mening i sin slutrapport utförligt och övertygande redogjort för behovet av en vid presidiesekretariatet heltidsanställd informationschef. I synnerhet med hänsyn till att en ingående och saklig information om de nordiska länderna och det nordiska samarbetet är en av grundförutsättningarna för en ökad förståelse mellan de nordiska folken kan utskottet ansluta sig till förslagsställarens hemställan.

Utskottet får därför föreslå,

1. att Nordiska rådet måtte uppdraga åt rådets presidium att inom rådets presidiesekretariat inrätta en tjänst som samnordisk informationschef i enlighet med arbetsgruppens för nordisk information slutrapport, samt
2. att rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 23/1970 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Köpenhamn den 17 februari 1971

<i>Per Bergman (s)</i>	<i>Gunnar Garbo (V)</i>	<i>Guttorm Hansen (A)</i>
<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>	<i>Tage Johansson (s)</i>	<i>Eysteinn Jónsson (F)</i>
		Förman
<i>Niels Matthiasen (S)</i>	<i>Ingemar Mundebo(fp)</i>	<i>Berte Rognerud (H)</i>
<i>Sylvi Siltanen (Sd)</i>	<i>Per Olof Sundman (cp)</i>	<i>Mirjam Tuominen (Skdl)</i>

Regeringsförslag
om utvidgat kriminologiskt samarbete

(Väckt av Sveriges regering)

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet (*se Tillägg*) över justitieärenden, begära Nordiska rådets yttrande över frågan om ett utvidgat nordiskt kriminologiskt samarbete.

Stockholm den 28 november 1969

GUSTAF ADOLF

Lennart Geijer

TILLÄGG 1

Utdrag ur statsrådsprotokoll den 28 augusti 1969*Bemyndigande att tillkalla sakkunniga, m. m.*

1967 års riksdag uttalade sig för att en plan för den kriminologiska forskningen skulle utarbetas. Som ett led i utbyggnaden av denna forskning har riksdagen för vartdera av budgetåren 1968/69 och 1969/70 anvisat 300 000 kronor.

Inom justitiedepartementet har en expertgrupp under ledning av statssekreteraren övervägt hur den kriminologiska forskningen bör läggas upp och organiseras, hur forskningsområdet bör avgränsas och hur de medel som anvisats bör disponeras. På grundval av dessa överväganden har medel ställts till förfogande för olika begränsade forskningsprojekt.

Kungl. Maj:t finner med hänsyn till forskningsuppgifternas omfattning och komplicerade natur, att sakkunniga nu bör tillkallas för en systematisk forskningsplanering på kriminalvårdens område.

Kungl. Maj:t bemyndigar chefen för justitiedepartementet att tillkalla högst åtta sakkunniga för denna planering samt att utse en av de sakkunniga att vara ordförande.

Planeringen skall inriktas på forskningsprojekt som syftar till att söka mäta rehabiliteringseffekten av olika behandlingsåtgärder. Därvid skall i första hand sådana undersökningar komma i fråga som kan ge underlag för ställningstaganden i fråga om kriminalvårdens praktiska utformning under den närmaste tiden.

Samtidigt bör de sakkunniga eftersträva att sätta in sitt planeringsarbete i ett större kriminalpolitiskt perspektiv. De mer näraliggande projekten bör efter hand kunna infogas i en vidare planering av forskningen inom kriminologin och angränsande fält

Chefen för justitiedepartementet äger besluta om experter, sekreterare och annat arbetsbiträde åt de sakkunniga.

De sakkunniga får samråda med myndigheter samt begära uppgifter och yttranden från dem.

Ersättning till sakkunnig, expert och sekreterare skall utgå i form av dagarvode enligt kommittékungörelsen den 28 juni 1946 (nr 394) om ej annat föreskrivs.

Kostnaderna för utredningen skall betalas från andra huvudtitelns kommittéanslag.

TILLÄGG 2

**Utdrag av protokollet över justitieärenden hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 28 november 1969***Närvarande:*

Statsministern Palme, ministern för utrikes ärendena Nilsson, statsråden Sträng, Andersson, Lange, Holmqvist, Aspling, Sven-Eric Nilsson, Lundkvist, Geijer, Odhnoff, Wickman, Moberg, Bengtsson, Löfberg, Lidbom, Carlsson.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Geijer, anmäler fråga om *inhämtande av yttrande från Nordiska rådet rörande förslag om utvidgat nordiskt kriminologiskt samarbete* och anför.

Till Nordiska rådets fjärde session år 1956 väckte den svenska regeringen förslag om nordisk kriminologisk forskning (sak A 25). I regeringsförslaget erinrades om det nära samgående som sedan länge förekommer mellan de nordiska länderna i fråga om kriminalpolitiskt reformarbete, exempelvis genom de nordiska ländernas kriminalistföreningar och de nordiska kriminalvårdskonferenserna. Det anfördes vidare att det syntes ligga nära till hands att söka bygga vidare på den grund som lagts och ytterligare utveckla samarbetet beträffande den kriminologiska forskningen.

Beträffande formerna för detta samarbete framhölls i regeringsförslaget att det mest rationella syntes vara att ett nordiskt forskningsinstitut tillskapades som drevs gemensamt av alla länderna och där forskare från hela Norden kunde finna arbetsuppgifter. En sådan institution skulle kunna få möjlighet att bedriva en betydligt mera effektiv forskning än den som de nationella instituten i respektive länder kunde åstadkomma. Våra fåtaliga vetenskapsmän på detta område skulle där på olika sätt kunna samverka och forskningen skulle över huvud taget få en bredare bas. Genom denna anordning skulle det sålunda öppnas möjlighet att bättre utnyttja de medel som varje land ansåg sig kunna anslå till kriminologisk forskning. Ett sådant arrangemang behövde inte förhindra att lärosätena i de olika länderna försågs med sådana lärarkrafter i kriminologi, som kunde anses erforderliga för den mera lokala undervisningen.

I regeringsförslaget erinrades vidare om att kriminologiska institut under senare år börjat byggas upp i Danmark, Norge och Sverige. Man befann sig härvidlag emellertid i ett begynnelseskede och torde inte ha bundit sig beträffande den framtida utvecklingen. Enligt regeringsförslaget talade många

skäl för att man i detta läge undersökte möjligheterna att på detta forskningsområde söka samordna tillgängliga resurser, helst genom att bygga upp ett nordiskt kriminologiskt forskningsinstitut.

Under behandlingen av regeringsförslaget i Nordiska rådets juridiska utskott framhölls att upprättandet av ett nordiskt institut för kriminologisk forskning skulle öka möjligheterna för de nordiska länderna att på detta område hävda sig på det internationella planet och att det fanns en rad arbetsuppgifter som fick anses väl lämpade för nordiskt samarbete. Å andra sidan uttalades farhågor för att ett sådant institut skulle hindra en utbyggnad av existerande eller påtänkta nationella forskningsinstitut. Inom utskottet ville man därför inte på dåvarande stadium ta ställning till om ett nordiskt samarbete på det kriminologiska området, som i och för sig var önskvärt, nödvändigtvis borde ske genom upprättandet av ett forskningsinstitut i egentlig mening. Enligt utskottets uppfattning borde denna fråga, liksom över huvud taget frågan i vilka former ett nordiskt samarbete på området lämpligast skulle ske, diskuteras närmare mellan regeringarna och de berörda forskarna (*jfr. juridiska utskottets utlåtande nr 9/1956*).

På utskottets förslag antog Nordiska rådet en rekommendation (*nr 4/1956*) vari rådet hemställde att regeringarna i samråd med berörda vetenskapsmän och vetenskapliga institut närmare undersökte möjligheterna för ett ökat nordiskt samarbete på det kriminologiska området. Sverige utsågs att vara koordinerande land i frågan.

Med anledning av rekommendationen tillkallade den svenska regeringen år 1956 professorn vid universitetet i Oslo, dr. jur. Johs. Andenæs att verkställa utredning om formerna för ökat nordiskt samarbete inom kriminologin. Utredningsmannen avlämnade år 1958 betänkandet med titeln »Om formene for økt nordisk kriminologisk samarbeid» (*bifogat svenska regeringens meddelande om rekommendation nr 4/1956 till Nordiska rådets sjätte session år 1958*).

Utredningsmannen fann att ett gemensamt nordiskt forskningsinstitut visserligen skulle kunna innebära stora fördelar ur forsknings- och resurssynpunkter men att upprättandet av ett sådant institut i dåvarande läge inte var möjligt att realisera. Anledningen härtill var främst att ett nordiskt institut inte ansågs kunna fungera utan förhållandevis väl utbyggda nationella forskningsinstitutioner som kunde medverka vid insamling av faktamaterial. Vid tiden för utredningen fanns i de nordiska länderna inte några sådana forskningsinstitutioner. Det mest realistiska vore därför att tills vidare inrikta sig på en utbyggnad av nationella forskningsinstitutioner och att sörja för bästa möjliga samarbete dem emellan.

Efter en värdering av olika möjligheter att ytterligare stärka det kriminologiska samarbetet mellan de nordiska länderna förordade utredningsmannen att ett sammordiskt kriminologiskt forskningsråd upprättades. Rådets huvudsakliga uppgifter skulle vara att samla kriminologiska forskare till

seminarier, att genom framställningar till myndigheterna verka för planläggningen och organiseringen av den kriminologiska forskningen i de nordiska länderna och att bevilja anslag till jämförande undersökningar av kriminalitet och kriminalpolitik i de nordiska länderna.

På grundval av utredningsmannens förslag antog Nordiska rådet vid sjunde sessionen år 1959 en rekommendation (*nr 3/1959*) till regeringarna att inrätta ett nordiskt kriminologiskt forskningsråd samt att anvisa de medel som behövdes för administrationen av en sådan inrättning.

Sedan frågan utretts ytterligare beslöt de nordiska justitieministrarna vid möte i Helsingfors den 17 januari 1961 att ett nordiskt samarbetsråd för kriminologi skulle upprättas samt antog stadgar för rådet.

Rådets uppgift är enligt stadgan att främja kriminologisk forskning i Norden och att bistå myndigheterna i de nordiska länderna i kriminologiska frågor. Rådet skall bestå av en medlem från Island och tre medlemmar från vart och ett av de övriga nordiska länderna. Till rådet finns knutet ett sekretariat. De utgifter som är förenade med rådets verksamhet bestrids av årliga statsbidrag från deltagarländerna (för närvarande 54 250 danska kronor från vardera av Danmark, Finland, Norge och Sverige). Rådet skall sammanträda minst en gång per år.

Rådet fungerar huvudsakligen som kontakt- och informationsorgan. Rådet anordnar bl. a. årliga forskningsseminarier, förmedlar forskarrapporter och svarar sedan några år för utgivningen av publikationen »Scandinavian Studies in Criminology». Men rådet svarar också för den vetenskapliga ledningen av vissa projekt av sannordisk karaktär. Här kan nämnas en jämförande undersökning av den dolda brottsligheten i samtliga nordiska länder och arbetet med samordning av de olika ländernas kriminalstatistik. Den av rådet ledda forskningsverksamheten har emellertid på grund av bristande resurser blivit begränsad.

De kriminalpolitiska värderingarna i de nordiska länderna är i stort sett ensartade. Frågeställningarna är också till väsentlig del desamma. Det föreligger därför ett gemensamt behov av ökad information om olika kriminalpolitiska grundproblem, t. ex. effekten av olika vårdformer och behandlingsmetoder.

Den kriminologiska forskningen kräver avsevärda personella och finansiella insatser och är en verksamhet som måste bedrivas på lång sikt. Det är därför nödvändigt att en noggrann planering och prioritering av forskningsinsatserna sker.

Som ett led i utbyggnaden av den kriminologiska forskningen i Sverige har riksdagen för vart och ett av budgetåren 1968/69 och 1969/70 anvisat 300 000 kronor. En särskild kommitté har tillsatts med uppgift att företa en systematisk planering av forskningen på kriminalvårdens område. Enligt kommitténs direktiv skall planeringen inriktas på forskningsprojekt som syftar till att söka mäta rehabiliteringseffekten av olika behandlingsåtgär-

der. Därvid skall i första hand sådana undersökningar komma i fråga som kan ge underlag för ställningstaganden i fråga om kriminalvårdens praktiska utformning under den närmaste tiden. Samtidigt bör enligt direktiven kommittén eftersträva att sätta in sitt planeringsarbete i ett större kriminalpolitiskt perspektiv. De mer näraliggande projekten bör efterhand kunna infogas i en vidare planering av forskningen inom kriminologin och angränsande fält.

Enligt vad som har inhämtats är man också i andra nordiska länder inställd på att öka insatserna på det kriminologiska forskningsområdet. Det synes därför angeläget att man till diskussion tar upp frågan om en utvidgning av det nordiska kriminologiska samarbetet innan planeringen i de olika länderna av forskningsarbetet tagit mera fast form.

När det gäller formerna för det fortsatta nordiska samarbetet på området bör det framhållas att tiden ännu inte torde vara mogen att realisera den i 1956 års regeringsförslag väckta tanken på ett gemensamt nordiskt forskningsinstitut. Man får även under den närmaste framtiden räkna med att forskningen bedrivs nationellt och med anlitan av de resurser som de enskilda regeringarna ställer till förfogande. Självfallet bör forskarna som hittills hålla kontakter med sina nordiska kolleger och utbyta informationer och erfarenheter.

Andra åtgärder synes emellertid böra övervägas i syfte att åstadkomma ett effektivt utbyte av de resurser som de nordiska länderna kan ställa till förfogande för kriminologisk forskning. Det är angeläget att åtgärder vidtas för att förhindra att forskningsprojekt av gemensamt nordiskt intresse samtidigt utförs i flera nordiska länder. Allt onödigt dubbelarbete bör undvikas. Så långt det är möjligt bör de resultat som kommer fram genom forskningsarbete i ett land utnyttjas också i de övriga länderna. Det nordiska samarbetet på området synes därför i fortsättningen böra inriktas på en samnordisk planering av forskningsarbetet. Denna planering bör syfta till en ändamålsenlig fördelning av forskningsarbetet mellan de olika länderna och en styrning av arbetet enligt överenskomna riktlinjer. Detta innebär också att en samnordisk prioritering av arbetsuppgifterna bör ske.

En gemensam nordisk planering av den kriminologiska forskningen i enlighet med de riktlinjer som här har angivits synes böra bedrivas inom ramen för ett samnordiskt organ. Det torde vara lämpligt att uppgiften anförtros åt det redan existerande samarbetsrådet för kriminologi. Eftersom regeringarna har ett direkt intresse av att forskningen inriktas på uppgifter vars resultat kan tjäna till ledning vid kriminalpolitikens utformning, är det angeläget att representanter för de berörda ministerierna ingår i rådet.

Med hänsyn till det intresse som Nordiska rådet tidigare visat för frågor som rör den kriminologiska forskningen synes det lämpligt att rådet be-

reds tillfälle att yttra sig över de föreslagna riktlinjerna för nordiskt kriminologiskt samarbete.

Föredraganden hemställer att Kungl. Maj:t i skrivelse till Nordiska rådet begär rådets yttrande över det förslag till utvidgning av det nordiska samarbetet på den kriminologiska forskningens område, som omförmäles i det föregående.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till Nordiska rådet skall avlåtas skrivelse av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten

BILAGA 1

Yttranden över regeringsförslaget

Nordiska samarbetsrådet för kriminologi:

Nordiska samarbetsrådet för kriminologi har preliminärt behandlat frågan vid sitt årsmöte den 15—16 februari 1970 i Köpenhamn. Trots att vid denna tidpunkt en ingående diskussion befanns orealistisk beslöt rådet dock härvid låta utarbeta ett memorandum om nordisk forskningsplanering på kriminologins område.

Sedan samarbetsrådet officiellt beretts tillfälle att yttra sig beträffande den svenska regeringens hänvändelse till Nordiska rådet, behandlades frågan ånyo vid ett extra ordinarie rådsmöte i Åbo den 12 juni 1970. Som grund för behandlingen lades härvid förutom den svenska hänvändelsen det memorandum om forskningsplanering som ovan omnämnts och som färdigställdes under mellantiden.

Samarbetsrådet ställer sig i princip positivt till det av den svenska regeringen väckta förslaget om en väsentlig ökning av det nordiska samarbetet inom området för kriminologisk forskning. Samarbetsrådet anser det naturligt att den utveckling som inleddes i och med att NSfK grundades år 1961 fortsattes, och att de erfarenheter man hittills erhållit av samarbetet inom detta område utnyttjas vid en utbyggnad av den samnordiska forskningen om kriminologin.

Det förefaller samarbetsrådet som om man kunde tänka sig två olika grundmöjligheter att realisera en ökning av den samnordiska kriminologiska forskningen genom en utbyggnad av NSfK: antingen, en institutionalisering, varvid den samnordiska kriminologiska forskningen centraliseras till ett nordiskt kriminologiskt forskningsinstitut, eller, en mellanform av den nuvarande organisationen och en institutionaliserad organisationsform, varvid samarbetsrådet till sitt förfogande erhåller medel för att kunna utföra forskning i egen regi och avlöna forskare, vilka dock fortfarande skulle vara knutna till de redan nu existerande forskningsinstituten.

Vardera alternativet innebär, enligt samarbetsrådets mening, att en radikal ökning av det belopp som hittills ställts till samarbetsrådets disposition måste ske. Storleksgraden av de medel som kan tänkas bli anslagna för den samnordiska kriminologiska forskningen, kan tänkas ha inverkan vid valet av organisationsform. I förbindelse med behovet för ökade resurser, förefaller det även som om en revidering av fördelningsgrunderna av anslagen bor-

de övervägas, för att detta skulle fås att motsvara vad som är gängse inom nordiskt samarbete.

En väsentlig utbyggnad av den kriminologiska forskningen förutsätter under alla omständigheter en vid krets av kompetenta forskare. Det är mycket viktigt att skapa en situation som stimulerar rekryteringen av nya forskare till området.

Oberoende av den organisationsform man går in för, vid en utbyggnad av samarbetet inom den kriminologiska forskningen i Norden, är det väsentligt — för att forskningen ur kriminalpolitisk synpunkt skall ge optimalt utbyte — att en gemensam planering av forskningen och en prioritering av forskningsuppgifterna äger rum.

En balanserad kriminologisk forskning bör i princip försöka tjäna beslutsfattande inom flera områden. Som exempel på lämpliga samnordiska forskningsprojekt önskar samarbetsrådet nämna:

1. Tekniska innovationer och brottsmöjligheter.
2. Våldsbrottslighet och externa miljöfaktorer.
3. Våldsbrottslighet och aktivering av anonyma vittnen.
4. Lidandevärdesanalysen.
5. Skador av brott.
6. Individ- och situationsspecifik sanktionsrisk.

Samarbetsrådet anser att det nu föreslagna utbyggandet av den kriminologiska forskningen på samnordisk bas, utgör det viktigaste initiativet på detta område sedan NSfK grundades, och att frågan om utformningen av det fortsatta kriminologiska samarbetet i Norden måste tillmätas en stor betydelse. Samarbetsrådet anser att det inte varit möjligt att i tillräckligt hög grad utreda frågan och överväga de tillbuds stående alternativen under den begränsade tid som stått till förfogande. På denna grund har samarbetsrådet tillsatt en planeringsgrupp med uppgift att närmare undersöka de tillbuds stående alternativen att realisera en utvidgning av det nordiska samarbetet inom området för kriminologin. Planeringsgruppen bör slutföra sitt arbete under höstens lopp, varefter frågan ånyo kommer att behandlas på ett extra ordinarie rådsmöte. NSfK:s förhoppning är på denna grund att få återkomma med mer detaljerade överväganden efter denna tidpunkt.

Helsingfors den 30 juni 1970

Nordiska samarbetsrådet för kriminologi

Inkeri Anttila

Ordförande

Per Ole Träskman

Administrativ sekreterare

Allmänt

Den kriminologiska forskningens volym i de nordiska länderna kan inom de närmaste åren väntas öka i betydande grad. Detta ökar behovet av planering. Då forskningen uppenbarligen kommer att kräva betydande personella och finansiella insatser, är det av vikt att forskningsinstrument och -resurser utnyttjas så effektivt som möjligt.

För att den kriminologiska forskningen skall kunna tjäna det kriminalpolitiska beslutsfattandet borde forskningsresultaten tids- och innehållsmässigt vara koordinerade med detta. Därför borde en större andel av forskningsresurserna än hittills tilldelas projekt som är kriminalpolitiskt relevanta (*målforskning*). Detta får dock inte leda till att forskning utan direkt anknytning till det kriminalpolitiska beslutsfattandet (*grundforskning*) eller forskning som har till syfte att uppsåra helt nya beslutsfattande alternativ (*innovationsforskning*) undervärderas; forskning av denna typ bör tilldelas en viss andel av forskningsresurserna.

Nationell forskning — samnordisk forskning

En utvidgning av den samnordiska forskningen får inte ske på bekostnad av den nationella forskningen. Trots att de kriminalpolitiska värderingarna är ensartade och de aktuella frågeställningarna ofta är desamma i de nordiska länderna, måste man räkna med att det alltid kommer att finnas spörsmål med så stark nationell förankring att en samnordisk forskning ter sig orealistisk. Behovet av kriminologisk undervisning och utbildning, där de nationella instituten fyller ett allt väsentligare behov kan inte heller förbises. Därtill kommer att samnordisk forskning även om den kommer att äga rum under väsentligen andra organisatoriska former än vad som hittills varit fallet, till en del måste bygga på arbetsinsatser inom de lokala forskningsinstituten i Köpenhamn, Oslo, Stockholm och Helsingfors. Detta kommer förmodligen att innebära en ökad belastning av de nationella instituten: en utvidgning av den samnordiska kriminologiska forskningen bör därför vara samtidig med en fortsatt utbyggnad av de nationella forskningsinstituten.

En institutionalisering av den samnordiska kriminologiska forskningen centraliserad till ett forskningsinstitut bör därför fortfarande anstå och realiseras först då de nationella instituten ytterligare utbyggs samt då större erfarenhet av de särskilda aspekter som aktualiseras av en ökad samnordisk forskning erhållits. Vissa av de fördelar ett institut erbjuder kan man därtill uppnå utan en sådan centralisering som ett institut innebär, genom lärar- och andra former av utbyte mellan de existerande instituten.

Organisationsform

I detta skede förefaller en mellanform av den nuvarande organisationen och en institutionaliserad organisationsform vara bäst lämpad. Om Nordiska samarbetsrådet för kriminologi till sitt förfogande erhåller medel för att kunna utföra forskning i egen regi och avlöna forskare, vilka dock fortfarande förblir knutna till de existerande nationella forskningsinstitut, eller, alternativt beroende på forskningsuppgiftens natur och omfång, sluter forskningsavtal med enskilda forskare, forskningsgrupper eller institut, uppfylles kravet på organisatorisk förutsägbarhet tillräckligt för att undvika oekonomisk disponering av pengar, samtidigt som behovet av flexibilitet fylls.

Forskningsprioritering

För att koordinera forskningen med behovet av upplysningar för det kriminalpolitiska beslutsfattandet, bör forskningsverksamheten baseras på en projektförteckning där de olika projekten prioriteras. Projektförteckningen bör i första hand utarbetas på det nationella planet i samarbete mellan beslutsfattare och forskare. Projekten bör därefter evalueras, arbetsfördelningen mellan nordisk och nationell forskning fastställas och det inbördes beroendeförhållandet mellan olika projekt och olika beslutsprogram fastslås. — Det kan löna sig att uppskjuta realiserandet av ett projekt i ett land medan man avvaktar resultaten av motsvarande projekt i ett annat land. Planerna på att genomföra en lagstiftningsreform i landet A kan väntas leda till en påskyndan av ett för reformen relevant forskningsprojekt i landet B, etc. Vid uppgörandet av den slutliga prioriteringen och sammanställningen av forskningsuppgifterna, bör området för varje enskilt projekt noggrant kartläggas för att göra det möjligt att avgöra hur projekten griper in i varandra. Kravet på planeringsdemokrati innebär att man använder någon form av remissprövning i slutskedet och att grunderna för prioriteringen redovisas i den slutliga rekommendationen. Kriminalpolitiska påtrycknings- och intressegrupper bör både av principiella och praktiska skäl beredas möjlighet att delta i planeringen.

Vid uppgörandet av projektförteckningen bör projektens tidsspännvidd slås fast. Man kan tänka sig delprogram med olika spännvid, allt från ett till tio års program. För att bevara planeringens överskådlighet torde det dock vara lämpligt att nyttja en fast spännvidd om fem år. Justering av budget m. m. sker dock fortfarande årligen. På grund av den storleksgrad hos projekten man måste räkna med, är denna tid dock för kort för projektadministrativa korrigeringar. En översyn och omarbetning av projektet bör lämpligen ske med två års mellanrum. Den formella rubriceringen av programmet bör dock ständigt vara fem år.

Finansiering

För att denna utvidgning av den samnordiska kriminologiska forskningen skall kunna realiseras bör anslagen för Nordiska samarbetsrådet för kriminologi märkbart ökas. Av budgettekniska orsaker kan denna ökning äga rum tidigast från och med år 1972. Någon större utvidgning av den egentliga forskningen före denna tidpunkt torde inte vara möjlig. Då emellertid forskningsplanering och provforskning borde inledas före denna tidpunkt, vore det av vikt att samarbetsrådet kunde erhålla medel för verksamhet av detta slag, eventuellt genom en tilläggsbudget för året 1971. Provforskningen borde lämpligen inledas redan inkommande vår och forskningsplaneringen under sommaren 1971.

Då Nordiska samarbetsrådet för kriminologi grundades bestämdes att Danmark, Finland, Norge och Sverige tills vidare skulle tillskjuta en fjärdedel var av medlen till rådets budget, samtidigt som möjligheten att senare ändra på denna fördelningsgrund antydde. Det förefaller som om det nu, då en märkbar ökning av resurserna för samarbetsrådets verksamhet blir aktuell, vore skäl att justera fördelningsgrunderna.

Grund- och innovationsforskning

För att säkerställa grund- och innovationsforskning är det av vikt att stimulerande forskningsmiljöer skapas samt att nyrekryteringen av forskare säkras. I detta syfte är det väsentligt att ett ökat utbyte av kriminologiska lärare mellan de existerande forskningsinstituterna kan äga rum. Förutom att en viss andel av forskningsresurserna reserveras för detta slag av forskning, bör områdena för de enskilda forskningsprojekten fastställas så vida, att vid sidan om ren projektforskning relevant grund- och innovationsforskning kan utföras inom ramen för dem. I forskningsprojekten involverade forskare bör ha möjlighet att fritt välja den av de redan existerande institutionerna i Norden där de vill bedriva sin forskning.

En utvidgning av den samnordiska kriminologiska forskningen bör inte få inverka hämmande på den uppgift som kontakt- och informationsorgan Nordiska samarbetsrådet för kriminologi har. En utvidgning av forskningsverksamheten kommer att innebära en ökning av de rent administrativa uppgifterna, vilkas skötande måste säkerställas genom motsvarande ökning av den fasta personalen.

Tidsschema

Då det av orsaker som ovan antytts inte är görligt att inleda den utvidgade forskningsverksamheten redan före år 1972, men då det å andra sidan är av vikt att en kontinuitet i samarbetsrådets tidigare forskningsverksamhet upprätthålles samt att samarbetsrådet redan före denna tidpunkt, genom försöksverksamhet söker erhålla erfarenhet av en intensifierad forskning, har samarbetsrådet diskuterat olika till buds stående al-

ternativ att göra utvidgningen smidig, samt härvid stannat för följande plan:

1. För att erhålla erfarenheter genomför samarbetsrådet provforskning inom ramen för ett projekt som fastställs före utgången av år 1970. Forskningen äger huvudsakligen rum under år 1971, och för forskningens genomförande anställs en heltidsanställd projektledare samt eventuellt, beroende på projektets art och till buds stående resurser, forskare.

2. För forskningsplaneringen bör en planeringsgrupp tillsättas. I denna kunde ingå förslagsvis en representant för de kriminalpolitiska beslutsfattarna från varje medlemsland. Planeringsgruppens uppgift skulle vara att sammanställa en förteckning över aktuella forskningsprojekt med samnordisk relevans. Planeringsgruppen slutför sitt arbete under år 1971. På basis av den projektförteckning gruppen utarbetat påbörjas under år 1972, beroende på projektens omfång, arbetet på två eller tre projekt, samtidigt som arbetet på det första (provforskningsprojektet) slutförs.

3. Forskningsverksamheten fortgår kontinuerligt så att samtidigt 2—4 projekt är på gång.

Möjliga projekttyper

Samarbetsrådet har ytterligare diskuterat lämpliga forskningsprojekt, med intresse för samtliga medlemsländer. Som sådana har nämnts:

Lidandevärdeanalys: Olika sanktioners lidandevärde har belysts i norska undersökningar beträffande variationer i antalet fångar och inställningen till frihetsstraffets lidandevärde jämfört med ekonomiska sanktioner. För att klarlägga verkningarna av en ökad övergång från frihetsstraff till andra former av straff bör denna typ av jämförelse föras vidare. Man skulle härvid söka svar på bl. a. följande frågor: Ger den ekonomiska politiken möjligheter att i större utsträckning ersätta frihetsstraff med ekonomiska sanktioner under 1970-talet? Skulle en kombination av korta fritidsarreststraff med ekonomiska sanktioner minska lidandevärdevariansen för straff av samma storlek? Vilket är lidandevärdet hos sådana sanktioner som publicering av namnet i tidningspressen, förlust av arbetsplats, tvånget att byta arbete, etc.

Polisforskning: Under senare tid har, speciellt i de anglosachsiska länderna ökat intresse visats för undersökningar beträffande polisens roll som förebyggare av brott. I hur hög grad kan man minska möjligheterna att begå brott genom polisbevakning. Vilken inverkan har risken att bli er-tappad för brott och anhållanderisken på brottsligheten? Vilka effekter medför ökad polisbevakning, och, är effekten av en kvarterspolis som patrullerar till fots en annan än effekten av motoriserad polisbevakning?

Rättsmedvetandemanipulation: Det finns ett antal undersökningar som belyst effekten av punktmässiga insatser i syfte att påverka t. ex. narkotikaattityder. Däremot vet man mycket litet om möjligheterna att på längre sikt påverka allmänhetens perception av brottsligheten och dess grovhetsgrad. Under vilka betingelser och hur snabbt går det t. ex. att förmå den stora allmänheten att acceptera att faredelikt är lika grova som skadedelikt, när den brottsliga viljans intensitet varit densamma, etc.

Skador av brott: Man har krävt att kriminalpolitiken skall bli mer "pris-medveten", d. v. s. systematiskt väga det lidande och de kostnader som alternativa åtgärder innebär för olika parter (brottsoffer, brottslingar, den

stora allmänheten). Blott genom att i mån av förmåga kvantifiera eller uppskatta vikten av olika hänsyn blir det möjligt att göra beslutsfattande åtkomligt för rationell diskussion. Tyvärr är tekniken för bedömning av det lidande och andra kostnader, som man måste operera med i kriminalpolitiken underutvecklad. Fångstatistik och sanktionsstatistik säger inte så mycket om lidandevärdet. Brottstatistiken är lika underutvecklad: uppgifterna om t. ex. totala antalet egendomsbrott i ett land säger praktiskt taget ingenting om arten och innebörden av de skador som uppkommit. Brott-rubriceringar som rån och utpressning kan ju inrymma de mest triviala förseelser, där skadan varit nästan lika med noll. De nordiska ländernas kriminalstatistik är underutvecklad när det gäller att bedöma skadornas omfattning — statistiken bygger ju i hög grad på en individcentrerad brottslighetsuppfattning där skadebedömning föga eller inte alls uppmärksammas. Att bedriva grundforskning som skulle göra det möjligt att komplettera nuvarande brotts-, brottslings- och åtgärdsstatistikserier med en samnordisk *brottsskadestatistik*, ter sig som en angelägen uppgift i ett nordiskt forskningspolitiskt program.

*Våldsbrottslighet och externa miljöfaktorer;
Våldsbrottslighet och aktivering av anonyma vittnen;
Tekniska innovationer och brottsmöjligheter.*

Av dessa har samarbetsrådet ansett projektet som avser en kartläggning av brottskadorna vara bäst lämpat som provprojekt, varför arbetet på detta projekt inleds redan inkommande vår.

Helsingfors den 6 november 1970

Inkeri Anttila

Ordförande

Per Ole Träskman

Administrativ sekreterare

D a n m a r k

Undervisningsministeriet har i skrivelse den 21 december 1970 förklarat sig instämma i justitsministeriets yttrande av den 26 november 1970 (se ovan).

Justitsministeriet:

— — — skal man meddele, at justitsministeriet fra Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi har modtaget vedlagte indstilling af 6. november 1970 fra samarbejdsrådet til Nordisk Råd vedrørende udvidet nordisk samarbejde inden for området for kriminologisk forskning (*se ovan*).

Justitsministeriet kan støtte samarbejdsrådets forslag til udvidet nordisk kriminologisk samarbejde og de retningslinier, rådet i sin nævnte skrivelse af 6. november 1970 har angivet herfor.

København, den 26. november 1970

P. m. v.

E. b.

H. H. Brydensholt

F i n l a n d

Justitieministeriet:

Det kriminologiska samarbetet i Norden sker för närvarande inom det år 1961 grundade Nordiska samarbetsrådet för kriminologi. Innan samarbetsrådet grundades övervägde man också att inrätta ett samnordiskt forskningsinstitut för kriminologi. Utgångspunkten för det förslag som nu har väckts av den svenska regeringen är, att det med hänsyn till det intresse, som Nordiska rådet tidigare har visat för frågor som rör den kriminologiska forskningen synes lämpligt att rådet bereds tillfälle att yttra sig över de föreslagna riktlinjerna för nordiskt kriminologiskt samarbete. I motiveringen för förslaget konstateras, att inrättandet av ett gemensamt forskningsinstitut ännu inte är aktuellt. Däremot vore det i detta skede ändamålsenligt att öka samverkan vid planeringen av forskningsarbetet. Vid planeringen borde avtal nås om en ändamålsenlig fördelning av forskningsarbetet mellan de nationella forskningsinstitutionerna och en styrning av arbetet enligt överenskomna riktlinjer. Detta borde också innebära att en samnordisk prioritering av arbetsuppgifterna skulle ske. Ett utvidgat samarbete skulle lämpligen kunna äga rum inom ramen för Nordiska samarbetsrådet för kriminologi. Eftersom regeringarna i de berörda länderna har ett direkt intresse av att forskningen inriktas på uppgifter, vilkas resultat kan lända till nytta vid kriminalpolitikens utformning, vore det angeläget att representanter för de berörda ministerierna skulle ingå i rådet.

Den kriminologiska forskningen i Finland har ända till den senaste tiden varit beroende av insatser från enskilda forskare. Vid våra högskolor har hittills inte funnits någon särskild lärostol i kriminologi, ej heller någon institution för kriminologi. År 1963 inrättades ett kriminologiskt forskningsinstitut, som underställdes justitieministeriet. Dess verksamhet har dock hittills varit rätt anspråkslös, närmast på grund av att endast en person har varit anställd i huvudsyssla vid institutet. Från början av innevarande år har antalet personer, som är anställda i huvudsyssla vid institutet, ökats till tre. Det förefaller som om verksamheten vid forskningsinstitutet

även annars skulle komma att utvidgas i en nära framtid. Riksdagen beslöt fördenskull den 11 juni 1969 hemställa, att regeringen måtte vidtaga åtgärder för utvecklande av den kriminologiska forskning som betjänar den kriminalpolitiska beslutsprocessen och den grundläggande forskningen rörande kriminalitetsföreteelserna.

Enligt justitieministeriets uppfattning borde den kriminologiska forskningen i Finland såvitt möjligt byggas ut. Ett särskilt behov härav föreligger på grund av att straffrättsavdelningen vid lagberedningen har förstärkts från början av innevarande år med tanke på arbetet med beredningen av en reform av strafflagstiftningen. Ministeriet har för avsikt att öka samarbetet mellan lagberedningen och det kriminologiska forskningsinstitutet vid planeringen av reformer av den straffrättsliga lagstiftningen.

En reform av den straffrättsliga lagstiftningen hos oss torde komma att ge det kriminologiska forskningsinstitutet nationella forskningsuppgifter, som måhända inte är av intresse i det nordiska samarbetet. Det oaktat råder intet tvivel om att betydelsen hos detta samarbete ständigt ökas också när det gäller Finland. Justitieministeriet anser därför att det föreligger orsak att utreda, huruvida de nuvarande förutsättningarna och formerna för ett kriminologiskt samarbete i Norden är ändamålsenliga.

Med hänsyn till de ekonomiska och intellektuella resurser som står till buds torde det under de närmaste åren i Finland bli nödvändigt att främst **ägna uppmärksamhet** åt en utbyggnad av en nationell kriminologisk forskning. Justitieministeriet omfattar därför för sin del uppfattningen, att tiden åtminstone inte ännu är mogen för skapande av ett gemensamt nordiskt kriminologiskt forskningsinstitut. Det torde inte heller vara påkallat att i detta skede grunda någon annan ny organisation. En utvidgning av samarbetet torde därför alltjämt anförtros Nordiska samarbetsrådet för kriminologi.

Utbyggnaden av samarbetsrådets verksamhet hör i väsentlig mån ihop med de ekonomiska förutsättningarna för denna verksamhet. Justitieministeriet är positivt inställt till en förbättring av de ekonomiska förutsättningarna för samarbetsrådets verksamhet. De kostnader som föranleds av utbyggnaden av det nationella forskningsinstitutet uppställer visserligen en del begränsningar härvidlag.

Justitieministeriet finner det naturligt, att planeringen av forskningen på detta område ägnas uppmärksamhet inom samarbetsrådet och att bemödandena bör gå ut på att alltjämt bygga ut ett samnordiskt forskningsarbete. Särskilt i sådana straffrättsliga frågor, där samnordiskt lagstiftningsarbete förekommer skulle också ett samarbete inom kriminologin kunna vara ändamålsenligt. Med hänsyn till att ett forskningsarbete omspänner längre perioder borde uppenbarligen samarbetsrådet för kriminologi såvitt möjligt i tillräckligt god tid informeras om de angelägenheter som blir aktuella, så att rådet effektivt kan organisera en forskningsverksamhet som främjar lag-

stiftningssamarbetet. Det skulle dessutom kunna vara av betydelse att samarbetsrådet, på grundval av de resultat som har nåtts vid undersökningar och utredningar, skulle kunna taga initiativ till framläggandet av frågor, som borde bli föremål för lagstiftningssamarbete, och även i andra avseenden medverka vid forskning som avser kriminalpolitikens mål. I Finland föreligger ännu inte i någon större utsträckning erfarenheter av ett direkt utnyttjande av kriminologisk sakkunskap och kriminologisk forskning vid planering av straffrättslig lagstiftning. Det är därför svårt att skapa sig en bild av hurudant ett planeringsarbete av detta slag skulle te sig på samnordisk nivå.

Justitieministeriet anser, att det nordiska samarbetet kan utvecklas även inom andra forskningsfält än sådana som direkt främjar lagstiftningen. Det torde kunna överlåtas till Nordiska samarbetsrådet för kriminologi att överväga detaljerna i fråga om planeringen av forskningsarbetet och prioriteringsordningen hos forskningsuppgifterna.

En eventuell ändring av sammansättningen av samarbetsrådet för kriminologi, t. ex. så att rådet skulle kompletteras med representanter för justitieministerierna, är i avgörande grad beroende av hurudana samarbetsformer som kan utvecklas inom detsamma.

Emedan det kriminologiska forskningsinstitutet i Finland lyder under justitieministeriet och då institutets föreståndare har varit en av Finlands representanter i samarbetsrådet har justitieministeriet redan härigenom varit representerat inom rådet. En inriktning av den kriminologiska forskningen på uppgifter, som mera markerat än förut gagnar det straffrättsliga lagberedningsarbetet, torde förutsätta, att justitieministerierna i högre grad än tidigare deltar i planeringen av forskningsprojektet.

Helsingfors den 1 juni 1970

Kai Korte

Avdelningschef

Olavi Heinonen

Lagstiftningsråd

Helsingfors universitet, konsistoriet och kanslern har i skrivelse den 11 juni 1970 förklarat sig instämma i yttrande den 28 maj 1970 från juridiska fakulteten (se nedan).

Helsingfors universitet, juridiska fakulteten:

Fakulteten biträder den i Nordiska rådets juridiska utskott år 1956 uttalade tanken att utbyggnader av existerande eller påtänkta nationella forskningsinstitut är angelägnare än upprättandet av ett nordiskt institut. I likhet med den av Sveriges regering tillkallade utredningsmannen finner

fakulteten att det ökade kriminologiska samarbetet i detta nu huvudsakligen bör ske genom att samla kriminologiska forskare till seminarier. Samtidigt är det av vikt att gemensamma forskningsprogram utarbetas för frågor av samnordiskt intresse.

Såsom ett av de kriminalpolitiska grundproblemen nämnes effekten av olika vårdformer och behandlingsmetoder. Med intresse har fakulteten tagit del av meddelandet om att i Sverige tillsatts en särskild kommitté, enligt vars direktiv planeringen av forskning skall inriktas på frågor om rehabiliteringseffekten av olika behandlingsåtgärder, i första hand för att ge underlag för kriminalvårdens praktiska utformning under den närmaste tiden.

I linje med denna allmänna inriktning kan det vara anledning att påminna om betydelsen av att lyssna till de erfarenheter och reformförslag som framföres av dem som är eller varit föremål för olika slag av behandlingsåtgärder. Vid sidan av statistiska och därmed jämförliga forskningsresultat synes mycket kunna utvinnas genom att utnyttja den direkta kontakten med de levande människor, som forskningen i första och sista hand gäller. I Finland har olika organisationer utvecklat sådana verksamhetsformer som kan lämna värdefulla impulser för lagstiftningen och förvaltningen på fängsvårdens och frivårdens område. I det kriminologiska samarbetet mellan de nordiska länderna synes det vara av största vikt att fångarnas erfarenheter och initiativ blir behörigen utnyttjade. Detta kunde kanske till en början ske på det sättet att till de i regeringsförslaget åsyftade seminarierna kallas icke blott kriminologiska forskare i egentlig mening utan även personer som arbetar inom fångarnas riksförbund och motsvarande organisationer.

Helsingfors den 28 maj 1970

Matti Ylöstalo

Dekanus

Jan Törnqvist

Tf. fakultetssekreterar

Turun yliopisto — Åbo universitet¹:

Turun yliopistos juridiska fakultet förordar regeringsförslaget på de grundvalar som anförts i rubricerade förslag.

Upprättandet av ett nordiskt institut för kriminologisk forskning kunde i detta sammanhang betecknas som önskvärt. Institutet vore ägnat att utföra planeringsuppgifter och/eller i samråd med nationella forskningsinstitut bedriva forskning av det slag som omtalats i regeringsförslaget.

De nationella forskningsinstituten kunde tänkas koncentrera sig på speciella arbetsuppgifter rörande förhållandena i respektive länder, samt idka undersökningsverksamhet av annat slag.

¹ Yllrandet översatt från finska.

Samarbetsrådets för kriminologi respektive samarbetsorganets främsta uppgift borde vara publiceringen av forskningsresultat tillika med forskningsmaterialet i allmänhet eller dessas vidarebefordring till de institutioner vid de nordiska högskolorna, var kriminologisk forskning bedrivs eller undervisning i kriminologi förmedlas.

Åbo i juli 1970

För juridiska fakulteten

Allan Huttunen

Dekanus

Kriminologiska forskningsinstitutet:

I regeringsförslaget betonas vikten av en kännbar utvidgning av den kriminologiska forskningens resurser, varvid forskningens relevans för det aktuella kriminalpolitiska beslutsfattandet borde ägnas speciell uppmärksamhet. Den kriminologiska forskningspolitikens planerings- och prioriteringsuppgifter skulle handhas av Nordiska samarbetsrådet för kriminologi, som speciellt med tanke på att dessa uppgifter skulle kompletteras med representanter för de berörda ministerierna.

Kriminologiska forskningsinstitutet omfattar tanken att den kännbara expansion av forskningsvolymen, som uppenbart är nödvändig, bör leda till en omfördelning av resurserna, så att en proportionellt större del av forskningen inriktas på projekt med direkt kriminologisk relevans. Tillämpningsvärdet av ifrågavarande projekt bör då i regel bedömas inom ramen för en tänkt beslutshorisont av upp till 10—15 års varaktighet. För att största möjliga utbyte skall erhållas av en samnordisk koordinering bör forskningsvolymens expansionstakt åtminstone till en viss utsträckning bindas vid antingen nordiska eller nationella riktnormer.

Nordiska samarbetsrådet för kriminologi är det organ som har de bästa förutsättningarna att handlägga ärenden rörande samnordisk planering och prioritering av kriminologisk forskning. Den expansion av den totala forskningsvolymen som antyds i regeringsförslaget förefaller emellertid att förutsätta en kännbar upprustning av det permanenta sekretariatets resurser. Erfarenheterna från områden med höggradigt organiserat nordiskt samarbete — t. ex. inom teknik och naturvetenskap (Nordforsk) — kan härvid utnyttjas. I detta sammanhang är det viktigt att understryka, att expansionen av forskningsvolymen, intensifieringen av forskningsplaneringen och upprustningen av samarbetsrådets resurser sker parallellt enligt en fastställd tidsplan. En organisationsomläggning som skall verkställas under år 1972, förefaller att kräva beredning och ställningstaganden inom Nordiska samarbetsrådet för kriminologi, redan före utgången av februari 1971.

Koordinering på det nordiska planet förutsätter en tillräckligt hög grad av motsvarande koordinering på det nationella planet, detta speciellt med tanke på behovet att anknyta forskningen till det aktuella kriminalpolitiska beslutsfattandet. I regeringsförslaget förutsättes sålunda att representanter för berörda ministerier skall ingå i samarbetsrådet.

Enligt Kriminologiska forskningsinstitutets uppfattning är det tvivelaktigt om detta räcker till för att garantera en effektiv samordning av forskningspolitik och beslutsfattande. Ett flertal förvaltningsgrenar är, utöver de närmast berörda justitie-, inrikes- och socialministerierna, involverade i kriminalpolitiken. Den växande arbetsfördelningen gör det allt svårare för en ministerierepresentant att självständigt taga ställning till olikartade projekt ens inom det egna ministeriets område.

Därför bör ytterligare alternativ för en effektiv styrning av forskningspolitiken prövas. Kriminologiska forskningsinstitutet föreslår att styrningen i första hand skall äga rum genom uppgörande av ramprogram för kriminologisk forskning. Dessa ramprogram — som alltså administrativt skulle beredas av Nordiska samarbetsrådet för kriminologi i samarbete med respektive förvaltningsorgan och forskningsorgan i medlemsländerna — kunde tänkas omfatta en period om fem år. Enstaka större projekt kan kräva längre programperioder. Ramprogrammet skulle, utöver årliga småjusteringar, bli föremål för en systematisk översyn och omarbetning t. ex. vart annat år.

Ett ramprogram skulle kännbart öka det för närvarande relativt anspråklösa tillämpningsvärdet hos kriminologiska forskningsprojekt av genomsnittstyp. Om forskningsorganen känner till vid vilken tidpunkt ett mera omfattande lagstiftningsprojekt kan tänkas nå det kritiska stadium då valet mellan olika alternativ slutgiltigt träffas, kan forskningen tidsmässigt och innehållsmässigt koordineras med detta val. I vissa fall blir ordningsföljden givetvis den omvända: ett beslutsorienterat projekt med en fastställd tidtabell gör det möjligt att organisera administrativ planering så att den tillgängliga informationen utnyttjas snabbt och till maximal grad.

En hög planeringsintensitet behöver inte nödvändigtvis betyda någon inskränkning i enskilda forskares eller forskningsorgans valfrihet, absolut sett. Abstraktionsnivån i ett femårs ramprogram blir så hög att en kännbar marginal för icke-programbestämd forskning kvarstår. I den mån ett ramprogram söker fastställa den totala resursfördelningen, är det dessutom rimligt att en viss proportion av resurserna reserveras för grundforskning, innovationsforskning eller beslutsorienterad forskning utan någon tidsmässigt eller på annat sätt begränsad tillämpningshorisont.

De i regeringsförslaget nämnda arbetsfördelnings- och prioriteringsfrågorna kan givetvis beaktas effektivare i ett femårsprogram än om samordningen sker projektvis. Samtidigt förefaller koordinering på programbas att erbjuda den bästa lösningen av de forskningsadministrativa

problemen. Speciellt för större målinriktade projekt eller för separata forskningssektorer förefaller det lämpligt att tillsätta självständiga arbetsgrupper med representanter för de berörda forskningsorganen och myndigheterna samt övriga intressegrupper.

En nackdel med höggradigt planerad forskning är den bindning till existerande institutioner och traditioner som långsiktisplanering lätt för med sig. Medvetandet om denna fara gör det emellertid möjligt att bygga in innovationsstimulerande element i själva forskningsplanen, t. ex. genom att uttryckligen reservera en viss resursandel för prövandet av nya kriminalpolitiska alternativ. Uppgiften att svara för den kontinuerliga omdisponeringen av forskningsresurser till nya områden från forskningssektorer som visat sig vara ofruktbara, ankommer inte blott på den kriminologiska expertisen. I detta sammanhang förtjänar att påpekas, att det redan nu förefaller sannolikt att man i 1970-talets kriminologiska forskning kommer att investera mera i forskning rörande t. ex. trafik-, bostads-, skol- och annan samhällspolitisk planering, disponering av polisresurser, lagstiftningspolitik, kontrollpolitik gentemot potentiella offer, etc. i kontrast till 1960-talets stundom något ensidiga satsning på försök att påverka enstaka förbrytare genom behandlingsförsök i eller utanför anstaller.

Sammanfattningsvis önskar Kriminologiska forskningsinstitutet understödja regeringsförslaget om utvidgat kriminologiskt samarbete och föreslår följande verkställighetsformer:

1. En samnordisk insats i syfte att garantera en tillräckligt snabb expansion av den kriminologiska forskningsvolymen bör bindas vid någon norm som beaktar såväl nationella som tidsmässigt varierande förhållanden. Man kan t. ex. tänka sig att inom varje medlemsland anslå ett belopp som motsvarar en minimiprocent av de årliga investeringar och löpande utgifter vilka — direkt eller indirekt — berörs av det kriminalpolitiska beslutsfattandet, för forskningsändamål, företrädesvis då forskning som syftar till att belysa alternativa åtgärders effektivitet.

2. Uppgiften att koordinera och planera den kriminologiska forskningen på nordisk nivå bör anförtros Nordiska samarbetsrådet för kriminologi, som i anslutning härtill bör erhålla utökade personella och materiella resurser.

3. Stadgan för Nordiska samarbetsrådet för kriminologi bör ändras sålunda, att antalet representanter från Danmark, Finland, Norge och Sverige blir fyra i stället för nuvarande tre. I samband med stadgeändringen torde det bli aktuellt att ompröva principerna för fördelningen av det ekonomiska ansvaret för rådets verksamhet.

4. Samarbetsrådet bör ges i uppdrag att kontinuerligt utarbeta långsiktisprogram för nordisk kriminologisk forskning, sålunda att forskningsresultatens relevans för aktuellt kriminalpolitiskt beslutsfattande maxime-

ras. Detta förutsätter samtidigt en viss grad av nationell koordinering av den kriminalpolitiska planeringen och forskningspolitiken. Behovet av grundforskning och innovationsforskning bör beaktas vid uppgörandet av programmet.

Helsingfors den 14 juni 1970

Inkeri Anttila

Professor, prefekt för
Kriminologiska forskningsinstitutet

Patrik Törnudd

Forskare vid Kriminologiska
forskninginstitutet

Finlands juristförbund:

Under tiden efter andra världskriget har den kriminologiska forskningen inom de nordiska länderna utvecklats på ett anmärkningsvärt sätt. Denna utveckling har bl. a. kommit till uttryck i inrättandet av speciella lärostolar vid universiteten och grundandet av forskningsinstitut i de olika länderna samt i brett upplagda forskningsprojekt. Samtidigt har det uppstått ett behov av samarbete mellan de nordiska länderna på detta område. I syfte att tillgodose detta behov tillkom Nordiska samarbetsrådet för kriminologi år 1961.

Det torde vara uppenbart, att ett långt drivet samarbete mellan de nordiska länderna är av utomordentligt stor betydelse med tanke såväl på de aktuella behoven som den framtida utvecklingen. Det intima samarbetet på lagstiftningens område, de gemensamma problemen och kriminalpolitiska värderingarna samt behovet inom det kriminalpolitiska beslutsfattandet av brett upplagda forskningsprojekt på lång sikt talar närmast för en lösning av den typ, som föreslogs redan år 1956, nämligen ett gemensamt nordiskt forskningsinstitut för kriminologi. Det är å andra sidan uppenbart, att det finns ett stort behov av väl utvecklade nationella forskningsinstitut, som kan tjäna beslutsfattandet och undervisningen.

Ehuru det förefaller sannolikt att det i de olika länderna kommer att ställas ökade resurser till förfogande för den kriminologiska forskningen, finns det knappast möjligheter under den närmaste framtiden att förverkliga ett effektivt fungerande nordiskt forskningsinstitut samtidigt med utvecklandet av de nationella instituten. Vad särskilt angår förhållandena i Finland, torde man få utgå ifrån att de resurser, som under den närmaste framtiden kan ställas till förfogande, i huvudsak bör användas för utvecklandet av Kriminologiska forskningsinstitutet. Institutet arbetar för närvarande under tämligen svåra betingelser och är i stort behov av såväl forskare som administrativ personal.

Såsom anförs även i förslaget måste man sålunda räkna med att det kriminologiska forskningsarbetets tyngdpunkt också i fortsättningen kommer att vara förlagd till de nationella forskningsinstituterna. På grunder som anförs i förslaget är det därför av största vikt att det sker en gemensam nordisk planering av forskningsarbetet. Finlands juristförbund förordar förslaget om att denna uppgift anförtros samarbetsrådet för kriminologi. För att rådet på ett effektivt sätt skall kunna handha den erforderliga koordineringen och långsiktiga planeringen av forskningsarbetet och en utvidgad informationsverksamhet, torde det vara nödvändigt att ställa större resurser till sekretariatets förfogande. En kraftig utökning av personalen kommer härvid närmast i fråga.

Helsingfors den 12 juni 1970

Suomen lakimiesliitto — Finlands juristförbund r. y.

Reino J. Auvinen

Styrelsens ordförande

Pentti Ajo

Verksamhetsledare

Kriminalistföreningen i Finland:

Föreningen omfattar de i förslaget framförda synpunkterna angående nödvändigheten av en mera omfattande och målinriktad forskningsinsats på kriminologins område. Uppgiften att koordinera forskningen på nordisk nivå kan lämpligen anförtros Nordiska samarbetsrådet för kriminologi.

En mera målinriktad forskningspolitik torde kräva högre planeringsintensitet också i det kriminalpolitiska beslutsfattandet; det kontinuerliga samspelet mellan forskning och politik borde om möjligt vara lika intensivt som t. ex. inom den ekonomiska politiken. De förvaltningsgrenar som närmast svarar för kriminalpolitikens utformning borde därför förmås att koordinera sin långsiktiga planering både på nationell och nordisk nivå för att möjliggöra uppgörandet av tillräckligt mångsidiga forskningsprogram.

I Finland har strävandena att koncentrera forskningsinsatsen och forskningskoordineringen till ett självständigt forskningsorgan med direkt anknytning till de beslutsfattande myndigheterna givit positiva erfarenheter. Så har flera av projekten i det till justitieministeriet knutna Kriminologiska forskningsinstitutets forskningsprogram kunnat direkt ut-

nyttjas vid beslutsfattandet. Eftersom den nordiska koordineringen tydligen förutsätter en viss nationell koordinering kunde man måhända överväga att också i övriga nordiska länder överföra en större del av ansvaret för forskning och forskningsplanering till självständiga forskningsorgan med administrativ anknytning till de för kriminalpolitiken ansvariga myndigheterna.

Det är angeläget att man i det kriminalpolitiska reformarbetet fridomsfritt prövar nya metoder och aktiverar så många olika förvaltningsgrenar och sociala institutioner som möjligt. Risken för att en alltför stark centralisering och koordinering binder forskningen vid en konventionell forskningspolitik och vid projekt av traditionell typ måste beaktas. En utökning av ministerierepresentationen i Nordiska samarbetsrådet för kriminologi borde därför måhända kompletteras med sådana administrativa arrangemang, som åtminstone projektvis garanterar en tillräckligt mångsidig kontakt med de olika institutioner och myndigheter, vilka deltar i det kriminalpolitiska beslutsfattandet.

Helsingfors den 15 juni 1970

Suomen kriminalistiyhdistys-Kriminalistföreningen i Finland r. f.

Valentin Soine

Ordförande

Christer Kuhlefelt

Sekreterare

N o r g e

Justis- og politidepartementet:

Justisdepartementet har innhentet uttalelse fra Institutt for kriminologi og strafferett ved Universitetet (*se nedan*).

Justisdepartementet støtter det svenske regjeringsforslaget om utvidd kriminologisk samarbeid, og vil framheve betydningen av at Nordisk samarbeidsråd for kriminologi har representanter for justisdepartementene i de nordiske land.

Oslo, 25. juni 1970

Stein Rognlien

Rolv Hellesylt

Universitetet i Oslo, instituttet for kriminologi og strafferett:

Nordisk samarbeidsråd for kriminologi har betydd en vesentlig stimulans både av den generelle kriminologiske forskning i Norden, og ganske spesielt av det nordiske samarbeid på dette området. Gjennom de årlige forskningskonferanser, gjennom kontaktmøter med fengselspersonell, politi og rettspersonell og med sosialarbeidere, og ikke minst gjennom de konkrete samarbeidsprosjektene er det skapt et langt større felles kunnskapsgrunnlag enn man tidligere hadde til rådighet. Medlemsforslaget til Nordisk Råd tar især sikte på konkrete forskningsprosjekter av direkte kriminalpolitisk interesse. Forutsetningen må være at Samarbeidsrådet får til disposisjon betydelige midler til forskning i tillegg til det budsjett som det nå har til sin alminnelige virksomhet, og at det blir mulig å engasjere forskere på noe lengre sikt. Vi skal ikke gå nærmere inn på de spørsmål av økonomisk, organisatorisk og rekrutteringsmessig art som her melder seg. Derimot vil vi fremheve to andre behov som man fra norsk side gjentatte ganger har pekt på burde ivaretas, men hvor ressursene ikke har strukket til.

Det gjelder for det første en løpende sammenliknende oversikt over kriminalitetsutviklingen i nordiske land. Viser tallene større stigning i Sverige enn i Finland? Hvor mye større? På hvilke spesielle områder? Hva er den rimelige tolking? Skyldes det lovendringer, endringer i politiets praksis, endringer i kriminell adferd? I hvert fall hovedoversikten over disse statistikkene skulle være relativt enkelt å bringe på det rene og det ville være naturlig om Nordisk samarbeidsråd for kriminologi tok seg av oppgaven. Men det er tidkrevende, og sekretariatet har hittil ikke vært bemannet slik at denne fundamentale serviceoppgave har kunnet ivaretas. Formodentlig ville det være behov for en spesiell person i sekretariatet for å ta seg av denne konkrete oppgave. Det må antas at justisdepartementene i de nordiske land ville ha stor nytte av løpende oversikter over disse forhold.

Det annet hovedbehov gjelder utveksling av stipendiater mellom de nordiske land. Det oppstår rett som det er situasjoner hvor forskere fra ett nordisk kriminologimiljø gjerne vil oppholde seg en noe lengre periode ved forskningsmiljøet i et annet nordisk land. Alle disse forskningsmiljøene har sine spesialiteter, og det er vanskelig fullt ut å tilegne seg disse uten å være på stedet og delta i miljøet over et noe lengre tidsrom. Dette er en rasjonell måte å lære på, og en rasjonell måte å spre kunnskapene mellom de nordiske land. I praksis er det imidlertid meget vanskelig å få til dette. De nasjonale institutt kan ikke ha stillinger stående ledige for stipendiater fra andre land, disse må stille seg i den vanlige køen, og innen det blir en åpning kan de være blitt bundet til oppgaver i sitt hjemland. Den naturlige løsning her ville være om Nordisk samarbeidsråd for krimi-

nologi fikk midler til rådighet slik at det kunne tilby stipendiatstillinger av denne type. Lønnen burde formodentlig tilpasses slik at den ble tilsvarende den vanlige i vertslandet, men med tillegg for reise og for ekstrautgifter ved å bo i et annet land. En slik ordning med stipendiatutveksling ville på lengre sikt gjøre det lettere å få gjennomført nordiske forskningsprosjekter, idet man ville få en krets av forskere med god innsikt i forholdene i de andre nordiske land.

Oslo, 17. januar 1970

Johs. Andenæs

Anders Bratholm

Nils Christie

S v e r i g e

Kriminalvårdsstyrelsen:

I regeringsförslaget redogöres för den historiska utvecklingen från det den svenska regeringen 1956 väckte förslag om nordisk kriminologisk forskning och om upprättande av ett nordiskt forskningsinstitut som skulle drivas gemensamt av alla länderna till dess de nordiska justitieministrarna den 17 januari 1961 — sedan en utredning visat att förutsättningarna då icke förelåg för ett sådant forskningsinstitut — beslöt att ett nordiskt samarbetsråd för kriminologi skulle upprättas samt för detta råds organisation, ekonomi och verksamhet under åren därefter.

De upplyses i förslaget att som ett led i utbyggnaden av den kriminologiska forskningen i Sverige riksdagen för vart och ett av budgetåren 1968/69 och 1969/70 anvisat 300 000 kronor och för budgetåret 1970/71 400 000 kronor samt att en särskild kommitté tillsatts med uppgift att företa en systematisk planering av forskningen, företrädesvis behandlingsforskningen på kriminalvårdens område. Det upplyses vidare att enligt vad som inhämtats man också i andra nordiska länder är inställd på att öka insatserna på det kriminologiska forskningsområdet.

Den svenska regeringen föreslår nu att man till diskussion tar upp frågan om en utvidgning av det nordiska kriminologiska samarbetet innan planeringen i de olika länderna av forskningsarbetet tagit mera fast form. Regeringen anser inte att tiden är mogen att realisera den tidigare väckta tanken på ett gemensamt nordiskt forskningsinstitut utan anser att forskningen bör bedrivas nationellt och med anlitande av de resurser som de enskilda regeringarna ställt till förfogande. Däremot bör andra åtgärder vidtagas för att åstadkomma ett effektivt utbyte mellan länderna och för att förhindra att forskningsprojekt av gemensamt nordiskt intresse samtidigt utförs i flera nordiska länder. Samarbetet bör därför inriktas på en samnordisk planering och styrning av forskningsarbetet liksom en gemensam prio-

ritering av arbetsuppgifterna. Uppgiften bör anförtros åt det redan existerande samarbetsrådet men bör, eftersom regeringarna har ett direkt intresse av att forskningen inriktas på uppgifter vars resultat kan tjäna till ledning vid kriminalpolitikens utformning, representeras av de berörda ministerierna ingå i rådet.

Kriminalvårdsstyrelsen får med anledning härav anföra följande.

1. Det må till en början framhållas att det för en gemensam nordisk planering av kriminologisk forskning är en viktig förutsättning att det finns nationella forskargrupper eller institutioner med kriminologisk inriktning och med resurser att utföra forskning, inklusive forskare och biträdespersonal. Personer med sådana kvalifikationer, intressen och utbildning att de skulle kunna engagera sig i kriminologisk forskning, om de erhöi resurser och lämplig stimulans härför, torde finnas såväl i Sverige som i övriga nordiska länder.

Styrelsen vill i detta sammanhang upplysa att styrelsen i sina anslagsframställningar för budgetåren 1970/71 och 1971/72 föreslagit att en professur i behandlingsforskning inrättas och att denna knytes till fångvårdsanstalten Hall. Styrelsen anförde därvid i sin motivering till förstnämnda anslagsframställning bl. a. följande:

Beträffande såväl anstaltsvård som frivård gäller att de behandlingsmetoder som kommit till användning endast i ringa utsträckning blivit vetenskapligt undersökta. Åtskilliga experiment har gjorts på kriminalvårdsområdet. Dessa har byggt på rimliga hypoteser och praktiska erfarenheter men har inte blivit empiriskt verifierade. Kriminalvården är en betydelsefull del av vårdsektorn. Det är därför ur rent ekonomisk synpunkt viktigt, att resurserna används på det mest ändamålsenliga sättet. — — — Humanitära aspekter talar måhända ännu starkare i samma riktning. Härför fordras emellertid att det fortsatta utvecklingsarbetet får stöd på vetenskaplig grund.

Styrelsen fann det angeläget att, sedan på sätt förut nämnts ett anslag på 300 000 kronor anvisats för forskning, man också tog nästa steg genom att inrätta en professur i behandlingsforskning. Styrelsen erinrade därvid om att det internationella kriminalvetenskapliga forskningsråd, som Europarådet inrättat i anslutning till den europeiska brottslighetskommittén, uttryckligen rekommenderat att det, vid sidan av till universitet och kriminologiska institut förlagd forskning, även inrättas forskningsavdelningar för praktiska behandlingsfrågor inom ämbetsverken för kriminalvård.

I sin anslagsframställning för budgetåret 1971/72 har styrelsen som stöd för inrättande av den föreslagna professuren därutöver framhållit dels att medel för innevarande budgetår anslagits för viss arvodesanställd expertis som i styrelsen skall bedriva praktiskt planerings- och utvecklingsarbete och som kan förväntas aktualisera åtskilliga behandlingsexperiment, dels ock att en ny behandlingslag — förslag till en sådan torde komma att framläggas hösten 1970 — förhoppningsvis kan ge vidgade möjligheter för den verkställande myndigheten att pröva nya metoder. Styrelsen har ansett det

mycket angeläget att denna praktiska utvecklingsverksamhet går hand i hand med forskning.

Styrelsen vill med kraft understryka att vare sig ett utbyggt nordiskt samarbete eller en kommitté för behandlingsforskning, hur värdefulla dessa än i och för sig må vara, kan ersätta forskare eller institutioner med behövliga personella och andra resurser att i de skilda länderna verkställa grund- eller behandlingsforskning. Styrelsen vill i det sammanhanget citera vad professor Andenæs anförde i sin år 1958 avgivna utredning "Om formene for økt nordisk kriminologisk samarbeid" (s. 21 och följande):

"På lang sikt må ryggraden i det kriminologiske forskningsarbeid utgjøres av vel etablerte nasjonale forskningsinstitutter med fast ansatt vitenskapelig personell. Hvis etableringen av et nordisk kriminologisk forskningsråd skulle hindre opprettelsen av faste forskerstillinger i de forskjellige nordiske land, kunne dette komme til å få meget beklagelige følger. Det må nemlig være klart, at i lengden vil ikke stipendiatstillinger eller tilfeldige engasjement være tilstrekkelig til å sikre rekrutteringen av kvalifisert arbeidskraft. — — — Det må også fra samfunnsmessig synspunkt være urasjonelt stadig å utdanne nye folk ved forskningsstipendier uten å ha mulighet for å gi de beste av dem permanent beskjeftigelse når de har ervervet seg den tilstrekkelige vitenskapelige kompetanse."

2. Styrelsen finner i likhet med regeringsförslaget det synnerligen önskvärt att man får ett effektivare utbyte av de resurser som i de nordiska länderna ställts till förfogande för kriminologisk forskning, att onödigt dubbelarbete undvikas och att forskningsresultat i ett land även på bästa sätt kan utnyttjas i den andra länderna, för vilket goda förutsättningar finnes genom likheten i värderingar och samhällsförhållanden. Det finnes därför goda skäl för en gemensam planering, fördelning och styrning av forskningsarbetet liksom en samnordisk prioritering av arbetsuppgifterna. Styrelsen anser det emellertid ur flera synpunkter angeläget att denna styrning och prioritering icke drives för hårt. Det kan ibland vara en fördel att liknande projekt kommer till stånd i flera av de nordiska länderna; dock bör därvid forskningen lämpligen ske så att en jämförelse är möjlig. Det kan vidare vara en fördel att det finnes en fri sektor, en möjlighet att satsa på projekt som icke alla tror på. Vid sidan av beställningsforskning bör resurser därför även ställas till förfogande för fri forskning.

3. Det samarbete som hittills i hägnat av det nordiska samarbetsrådet med mycket begränsade resurser bedrivits i form av seminarier, information och viss gemensam forskning har såvitt styrelsen förstår betytt en hel del för kriminologin i Norden och torde ha medfört att åtskilligt dubbelarbete kunnat undvikas. När nu regeringar i de särskilda länderna vill öka insatserna på det kriminologiska forskningsområdet är det, som i regeringsförslaget framhålles, angeläget att samarbetet utbygges för att tillgängliga resurser skall kunna användas på det mest ändamålsenliga sättet.

Om vad styrelsen ovan anförut beaktas finner sig styrelsen därför kunna

hos Nordiska rådet odelat tillstyrka det av den svenska regeringen framlagda förslaget. Det kan därvid enligt styrelsens mening böra övervägas om ej till samarbetsrådet kunde knytas en heltidsanställd kvalificerad forskningschef. Tillkomsten av en sådan tjänst skulle underlätta för samarbetsrådet att taga på sig de i förslaget angivna ytterligare uppgifterna, stimulera forskningen i de olika länderna och bidra till ett värdefullt samarbete över Nordens gränser.

Stockholm den 26 augusti 1970

Sten Lilliehöök

Sune Ollén

Kommittén för kriminologisk behandlingsforskning:

Kommittén tillstyrker regeringsförslaget.

Kommittén vill härutöver framhålla att en samnordisk planering av forskningsarbetet givetvis förutsätter en nationell planering av forskningsarbetet. Det är en fördel om detta arbete bedrivs efter likartade riktlinjer och med en likartad organisation. Innan ett mera utbyggt samnordiskt planerings- och prioriteringsarbete kommer till stånd bör därför i varje land ställning tas till riktlinjerna och formerna för den nationella planeringen av forskningsarbetet. Denna fråga — beträffande vilka olika lösningar som kan komma i fråga — bör tas upp till gemensam bedömning av regeringarna. Kommittén tar vidare för givet att kostnaderna för den nordiska samordningen inte kommer att inkräkta på anslagen för kriminologisk forskning på det nationella planet.

Stockholm den 26 augusti 1970

Ove Rainer

Dick Blomberg

Statens råd för samhällsforskning:

Forskningsrådet, som anser det betydelsefullt att det nordiska samarbetet inom kriminologin fördjupas och utvidgas, instämmer i bedömningen i regeringsförslaget att det är angeläget att man till diskussion tar upp frågan om en utvidgning av det nordiska kriminologiska samarbetet, innan plane-

ringen i de olika länderna för en ökning av forskningsarbetet tagit mera fast form. Likaledes instämmer rådet i förslagets uppfattning att tiden ännu ej är mogen att inrätta ett gemensamt nordiskt kriminologiskt forskningsinstitut.

Härav följer att forskningsrådet i likhet med förslagsställaren anser att andra åtgärder bör övervägas i syfte att åstadkomma ett effektlvt utbyte av de resurser, som de nordiska länderna kan ställa till förfogande för kriminologisk forskning. Rådet kan helt instämma i att onödigt dubbelarbete bör undvikas och att resultat av forskningsarbete i ett land bör utnyttjas också i de övriga länderna. Rådet har intet att erinra mot tanken att det nordiska samarbetet för kriminologisk forskning i fortsättningen bör inriktas på en samnordisk planering av forskningsarbetet och en samnordisk prioritering av arbetsuppgifterna. Såsom anföres i regeringsförslaget bör denna koordineringsuppgift anförtros åt samarbetsrådet för kriminologi.

I regeringsförslaget uttalas att det är angeläget att representanter för de berörda ministerierna ingår i rådet. Syftet härmed synes vara att dessa representanter bör verka för att forskningen inriktas på uppgifter, vilkas resultat kan tjäna till ledning vid kriminalpolitikens utformning. Med allt erkännande av det önskvärda i denna inriktning av forskningen, vill forskningsrådet peka på att antalet medlemmar i samarbetsrådet kan bli allför stort för att medge enkla arbetsformer, om — såsom detta förslag synes medföra — varje land skall ha representanter däri för åtminstone två ministerier (justitie- och socialdepartementen) jämte representanter för den kriminologiska forskningen (att minska representationen av forskare skulle självfallet allvarligt äventyra samarbetsrådets möjligheter att behandla forskningsfrågor).

Därjämte bör beaktas att sammanträden med ett gemensamt nordiskt samarbetsråd, som har upp till ett tjugotal ledamöter (med de rese- och traktamentskostnader som är förbundna därmed) är berättigade blott om de resurser, som de olika länderna ställer till förfogande för kriminologisk forskning och vilkas användning skall planeras av samarbetsrådet, är av en helt annan storleksordning än de som i dagens läge anslås för sådan forskning.

Stockholm den 24 september 1970

För statens råd för samhällsforskning

Torgny Segerstedt

Åke Bruhn-Möller

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över regeringsförslaget**

Til juridisk udvalg er henvist regeringsforslag om udvidet kriminologisk samarbejde.

Udvalget har behandlet forslaget på møder den 15. januar 1970 i København, den 11. maj 1970 i Skive, den 14. august 1970 i Kautokeino, den 14. januar 1971 i Stockholm og den 15. februar 1971 i København.

Justitsminister Knud Thestrup, Danmark, deltog i møderne den 15. januar og den 11. maj 1970 samt den 15. februar 1971. Justitsminister Aarre Simonen, Finland, statsråd, fru Elisabeth Schweigaard Selmer, Norge, og statsrådet Carl Lidbom, Sverige, deltog i mødet den 15. januar 1970. Statsråd, fru Elisabeth Schweigaard Selmer deltog tillige i mødet den 14. august 1970. Justitsminister Erkki Tuominen, Finland, statsråd Egil Endresen, Norge og statsrådet Lennart Geijer, Sverige, deltog i møderne den 14. januar og den 15. februar 1971. I sidstnævnte møde deltog tillige justitsminister Auður Auðuns, Island, og statsrådet Carl Lidbom, Sverige.

1. Regeringsforslaget

Regeringsforslaget er fremsat i november måned 1969 af Sveriges regering. Det går ud på at indhente Nordisk Råds udtalelse over spørgsmålet om et udvidet nordisk kriminologisk samarbejde.

I det dokument, der danner grundlag for regeringsforslaget, nævnes det indledningsvis, at arbejdet med tilvejebringelse af en nordisk kriminologisk forskning allerede blev påbegyndt i 1956. På grundlag af forslag fra en særlig sagkyndig anbefalede Nordisk Råd i 1959 regeringerne at indrette et nordisk kriminologisk forskningsråd og at anvise de fornødne midler hertil. Samarbejdsrådet for Kriminologi blev herefter oprettet i 1961 og har siden da først og fremmest virket som et kontakt- og informationsorgan, hvorimod den af rådet ledede forskningsvirksomhed på grund af utilstrækkelig økonomisk basis har været begrænset.

Det fremhæves dernæst af den svenske regering, at de kriminalpolitiske vurderinger i de nordiske lande stort set er ensartede, og at dette også for en væsentlig del gælder problemstillingerne. Der er i alle de nordiske lande et fælles behov for øget information om kriminalpolitiske grundproblemer, f. eks. med hensyn til de forskellige interneringsformers og behandlingsmetoders effektivitet.

Den kriminologiske forskning kræver en betydelig personel og finansiel

indsats og må drives på langt sigt. Forskningen må derfor omhyggeligt planlægges og prioriteres, og arbejdet er netop i disse år ved at blive udbygget i de nordiske lande. På denne baggrund forekommer det hensigtsmæssigt, at man drøfter spørgsmålet om udvidelse af det nordiske kriminologiske samarbejde, inden planlægningen af forskningssamarbejdet i de enkelte lande tager mere fast form.

Den svenske regering antager, at tiden endnu ikke er moden til at indrette et fællesnordisk forskningsinstitut. Derimod bør der overvejes andre foranstaltninger til sikring af et effektivt udbytte af forskningen, og der nævnes særlig to hensyn: Alt unødvendigt dobbeltarbejde bør undgås, og resultaterne af forskningen i det ene land bør udnyttes også i de andre lande.

For at nå dette mål bør der foretages en fællesnordisk planlægning af forskningsarbejdet, således at dette fordeles og styres efter aftalte retningslinier. Dette indebærer, at der også bør foretages en fællesnordisk prioritering af arbejdsopgaverne.

Denne planlæggende og koordinerende funktion bør overdrages til det allerede eksisterende samarbejdsråd for kriminologi, hvori bør indgå repræsentanter for de ministerier, der som ansvarlige for kriminalpolitikens udformning har en direkte interesse i forskningens tilrettelæggelse.

2. Remisyringer

Der er indhentet udtalelser om regeringsforslaget fra følgende myndigheder og organisationer:

Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi.

Danmark:

Justitsministeriet.
Undervisningsministeriet.

Finland:

Justitieministeriet.
Helsingfors universitet.
Turun yliopisto (Åbo universitet).
Kriminologiska forskningsinstitutet.
Finlands juristförbund.
Finlands kriminalistförening.

Norge:

Justis- og politidepartementet.
Universitetet i Oslo.

Sverige:

Kriminalvårdsstyrelsen.
Kommittén för kriminologisk behandlingsforskning.
Statens råd för samhällsforskning.

Udtalelserne kan sammenfattes således:

Tanken om en udbygning af det nordiske kriminologiske samarbejde anbefales fra alle sider, men det fremhæves i flere af udtalelserne, at dette forudsætter en forøgelse af de pengebeløb, der stilles til rådighed for denne del af forskningen såvel på nationalt som på nordisk plan. For så vidt angår de midler, som Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi kan disponere over, bør det samtidig overvejes, om fordelingsgrundlaget skal ændres, således at det svarer til sædvanlig praksis inden for det nordiske samarbejde (for tiden betaler Danmark, Finland, Norge og Sverige hver en fjerdedel af omkostningerne, der for 1971 er opgjort til sammenlagt 230 000 kr.).

Justitieministeriet, Helsingfors universitet, Finlands juristförbund, Kommittén för kriminologisk behandlingsforskning og *Statens råd för samhällsforskning* tiltræder, at man under hensyn til de foreliggende økonomiske og intellektuelle muligheder i første række bør udbygge den kriminologiske forskning i hvert af landene i stedet for at indrette et fællesnordisk forskningsinstitut. *Justitieministeriet* er også enig i, at udbygningen af samarbejdet kan foregå i det Nordiske Samarbejdsråd for Kriminologi, som særlig bør være opmærksom på planlægningen af et fællesnordisk forskningsarbejde. Dette gælder særlig inden for de strafferetlige spørgsmål, hvor der foregår et fællesnordisk lovgivningssamarbejde. *Kommittén för kriminologisk behandlingsforskning* fremhæver særlig, at der i hvert af landene må forudsættes en national planlægning af forskningsarbejdet, og at retningslinierne og formerne herfor må planlægges, før der kan blive tale om et mere udbygget nordisk samarbejde. Det er også en forudsætning, at omkostningerne ved den nordiske samarbejdning ikke formindsker bevillingerne på nationalt plan. *Justitieministeriet* og *Justisdepartementet* fremhæver, at en indretning af den kriminologiske forskning på opgaver, som mere markeret end tidligere gavner forberedelsen af strafferetlige lovreformer, må forudsætte justitsministeriernes deltagelse i planlægningen af samarbejdsrådets forskningsprojekter. *Helsingfors universitet* fremhæver betydningen af, at også de indsattes erfaringer og initiativ udnyttes, og *Kriminalistföreningen i Finland* og *Kriminologiska forskningsinstitutet* mener, at en forøget ministeriel repræsentation i samarbejdsrådet ikke er tilstrækkelig til at garantere en effektiv samordning af forskningspolitik og beslutninger.

Universitetet i Oslo understreger, at der — udover de økonomiske, organisatoriske og personalemæssige behov — er to hidtil uløste hovedproblemer, nemlig tilvejebringelse af dels en løbende sammenlignende oversigt over kriminalitetsudviklingen i de nordiske lande og dels en videregående udveksling af stipendiater i Norden.

Åbo universitet anser det for ønskeligt, at der oprettes et nordisk institut for kriminologisk forskning.

Udtalelsen fra *Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi* — som er tiltrådt af *justitsministeriet* og *undervisningsministeriet* — er af særlig interesse.

Rådet er i princippet positivt indstillet til regeringsforslaget, som er det vigtigste initiativ inden for den nordiske kriminologiske forskning siden oprettelsen af samarbejdsrådet. Man fremhæver, at udvidelse af den fællesnordiske forskning ikke må ske på bekostning af den nationale forskning, som fortsat bør udbygges. En egentlig centralisering af den nordiske kriminologiske forskning til et forskningsinstitut kan først realiseres på et senere tidspunkt, idet man på det nuværende stadi vil være bedst tjent med en mellemform. Efter denne plan skulle samarbejdsrådet kunne udføre forskning i eget regi og aflønne forskere, som dog fortsat er knyttet til de nationale forskningsinstitutioner, eller kunne slutte aftaler om forskning med enkelte forskere, forskningsgrupper eller institutioner. Forskningsvirksomheden bør baseres på en projektfortegnelse, hvori prioriteringen er angivet. Realiseringen af en sådan udvidet fællesnordisk forskning vil kræve mærkbart øgede bevillinger til samarbejdsrådet, helst allerede i indeværende år. Samtidig hermed kan der være grund til at ændre fordelingsgrundlaget mellem landene.

Samarbejdsrådets udtalelse indeholder en oversigt over egnede projekter, af hvilke man vil indlede arbejdet på "skador av brott" allerede i foråret 1971 (som et prøveprojekt). Dette projekt omfatter en systematisk afvejning af de lidelser og omkostninger, som alternative foranstaltninger indebærer for forskellige parter (ofret, gerningsmanden, offentligheden).

3. U d v a l g e t

Kriminologisk forskning er af stor samfundsmæssig betydning. Netop i disse år, hvor der i alle de nordiske lande registreres en stigning i kriminaliteten, er det nødvendigt at iværksætte en planmæssig forskning, der kan bidrage til løsningen af kriminalitetens problemer. Først og fremmest bør det undersøges, hvad der er baggrunden for lovovertrædelserne. Først når dette spørgsmål er belyst, bliver det muligt at fastlægge den forebyggende indsats, som kræves. Det er også væsentligt at få viden om virkningen af de forskellige sanktioner, der anvendes som led i kriminalitetens bekæmpelse.

Medens kriminologien tidligere i første række beskæftigede sig med at undersøge de enkelte lovovertræderes sociale og personlige forhold, har man i de senere år anlagt et bredere synsfelt i forbindelse med undersøgelse af kriminalitetens årsager. Man er således i de nordiske lande langt fremme med parallelle undersøgelser, der belyser kriminalitetens faktiske udbredelse. Den viden, som allerede er erhvervet om, hvor udbredt lovovertrædelser i realiteten er blandt unge mænd, har på afgørende måde medvirket til en nyvurdering af kriminelle handlinger og de samfundsmæssige reaktioner heroverfor.

Også på andre områder foregår der allerede et nordisk kriminologisk samarbejde af stor kriminalpolitisk betydning. Det bør således nævnes, at der for ganske nylig i Danmark og Sverige er fremlagt resultater af under-

søgelse vedrørende det klientel, der gør sig skyldig i kørsel i spirituspåvirket tilstand. I begge lande er det påvist, at der er en ikke tidligere erkendt sammenhæng mellem almindelige alkoholproblemer hos den enkelte og det forhold, at den pågældende kører bil efter at have drukket spiritus. Den traditionelle opfattelse af spirituskørsel som en typisk lejlighedsforbrydelse synes således ikke at holde stik. Denne nye viden har allerede givet sig udslag i de betækningsforslag til nye regler på området, der er fremkommet såvel i Danmark som i Sverige.

Det kan også nævnes, at Nordisk Råd på narkotikaområdet allerede har taget initiativ til en fællesnordisk forskningsindsats.

Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi har foreslået, at en forøget samnordisk kriminologisk indsats skal begynde med en undersøgelse af omkostningerne ved forskellige former for lovovertrædelser. Der er begrundet håb om, at en nordisk indsats på dette område kan blive banebrydende. Samtidig er det oplyst, at man vil koncentrere de første undersøgelser om områder, der har den største kriminalpolitiske interesse i de enkelte lande. Medens man i Finland, Norge og Sverige vil undersøge voldskriminaliteten, der i disse lande har været stærkt fremme i den offentlige debat, vil man i Danmark, hvor voldskriminaliteten ikke indtager en tilsvarende stilling, begynde med at undersøge skadevirkningerne af berigelsesforbrydelserne.

Udvalget kan fuldt og helt gå ind for den foreslåede udvidelse af det kriminologiske arbejde, og man finder det naturligt, at der også på dette område af forskningen etableres et nordisk fællesvirke. Det fremhæves med rette af den svenske regering, at de kriminalpolitiske vurderinger i alle Nordens lande og problemstillingerne stort set er ensartede, og det må derfor være givet, at udbyttet af en fælles og samordnet indsats vil blive væsentligt større end om hvert enkelt land skulle undersøge problemerne alene for sit eget vedkommende.

Efter udvalgets opfattelse er det velbegrundet at investere yderligere i den kriminologiske forskning. Tanken om et centraliseret forskningsinstitut på nuværende tidspunkt afvises af remisinstanserne, og udvalget kan tilslutte sig, at forudsætningerne herfor næppe er til stede endnu. Man kan ligeledes være enig i, at fordelingsgrundlaget for udgifterne nu bør ændres, således at det kommer til at svare til sædvanlig praksis inden for det nordiske samarbejde.

For at opnå et virkeligt effektivt nordisk samarbejde om den kriminologiske forskning er det efter udvalgets mening nødvendigt at give de nationale forskningsinstitutioner bedre og mere hensigtsmæssige vilkår. Tyngdepunktet i den kriminologiske forskning må fortsat ligge i de enkelte landes forskningsinstitutter, og det bør være en selvfølge, at der på nationalt plan er en snæver forbindelse mellem dem, der er ansvarlige for forberedelsen af kriminalpolitiske ændringer, og forskerne. Det er også ønskeligt,

at den nationalt drevne planlægning og prioritering af forskningsindsatserne sker på ensartet måde.

Udvalget kan derfor anbefale, at der skabes forudsætninger for en øget fællesnordisk indsats, samtidig med at den nationale forskning styrkes.

Udvalget indstiller,

at Nordisk Råd i anledning af regeringsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at foretage en udbygning af det kriminologiske samarbejde i overensstemmelse med regeringsforslaget (*Sak B 7/j: Tillägg*), og indstillingen i sagen fra Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi af den 30. juni 1970, samtidig med at forudsætningerne for et effektivt udbytte af samarbejdet bør tilvejebringes i hvert af landene.

København, den 15. februar 1971

Erik Adamsson (s)   *Georg C. Ehrnrooth (Sv)*   *Erling Engan (Sp)*

Svend Haugaard (RV), *Carl-Henrik Hermansson (vpk)*   *Allan Hernelius (m)*

Matthias Á. Mathiesen (Sj)   *Clara Munck (KF)*   *K. Axel Nielsen (S)*

Irma Rosnell (Skdl)   *Pertti Salolainen (Kok)*   Formand
Helge Seip (V)

Thorstein Treholt (A)

Regeringsforslag
om ensartad bedömning av internationella analysattester
rörande fröer

(Väckt av Danmarks regering)

Den internationale frøhandel er baseret på internationale analyseattester, som udstedes af vedkommende lands statsfrøkontrol. Disse analyseattester er i næsten alle lande anerkendt af myndighederne som tilstrækkeligt bevis for, at frøvaren opfylder det pågældende lands minimumskrav til importeret frø.

Imidlertid har erhvervet henledt den danske regerings opmærksomhed på, at der inden for de nordiske lande findes lovbestemmelser, der indeholder kvalitetsnormer for import af frø som bevirker, at disse lande ikke kan anerkende internationale analysebeviser, men forlanger undersøgelse ved egen frøkontrol udført. Trods ihærdigt arbejde i den internationale frøkontrollassociation er det hidtil ikke lykkedes at standardisere undersøgelsesmetoderne og bedømmelser af frø og kimplanter, uanset at man inden for de nordiske lande har søgt metoder og bedømmelse harmoniseret i så høj grad som muligt.

Da en sådan lovgivning om kvalitetsnormer virker både forsinkende og stærkt hæmmende samt i visse tilfælde også fordyrende på den nordiske samhandel med frø, finder den danske regering, at der bør tilvejebringes ensartede regler for bedømmelse af internationale analyseattester i de nordiske landes indbyrdes frøhandel.

Under henvisning hertil tillader Danmarks regering sig at foreslå, at de nordiske lande indbyrdes anerkender de af de respektive landes statsfrøkontrol udførte internationale analyser, således at frøvarer, der på grundlag af international analyseattest opfylder det pågældende nordiske lands minimumskrav, frit kan indføres.

København, den 19. november 1970

Henry Christensen

I. Jarnes

*BILAGA 1***Yttranden över regeringsförslaget****D a n m a r k****Samvirkende Danske Frøavlerforeninger:**

Samvirksomheden kan fuldt ud tilslutte sig forslagets ordlyd som værende helt i overensstemmelse med frøavlerforeningernes medlemmers interesser.

Dyssekilde, den 29. december 1970

De Samvirkende Danske Frøavlerforeninger

E. Hempel-Jørgensen

Landskonsulent

F i n l a n d**Lantbruksministeriet:**

Med tanke på smidigheten i utsädehandeln de nordiska länderna emellan är det viktigt, att det orangefärgade eller gröna analysbeviset ISTA, vilket någon av frökontrollanstalterna i de nordiska länderna giver kan användas som plomberingsbevis vid försäljning av utsäde i de andra nordiska länderna. Den i Finland gällande lagen angående in- och utförsel av samt handel med frövaror (148/37) förutsätter dock, att åt köparen vid försäljning av utsäde gives ett plomberingsbevis, vilket grundar sig på Statens frökontrollanstalts officiella analysbevis. Endast i brådskande fall har Statens frökontrollanstalt enligt lagens 7 paragraf 6 mom. rätt att vid säljarens anhållan giva skriftligt tillstånd för uppgörande av plomberingsbevis, vilket grundar sig på granskning någon annanstans än på Statens frökontrollanstalt. Lagstiftningen borde alltså utformas i en sådan riktning, att den inte skulle utgöra ett hinder för användningen av internationella bevis. Det köpande landet borde dock förbehållas rätt att övervaka importvarans kvalitet medelst eftergranskning och ifall varan då konstateras avvika från det följande landets bevis mer än ISTA:s spelrum påbjuder, skulle en granskning av utsädespartiet, utförd av frökontrollanstalten i ett tredje nordiskt land

avgöra saken. Det köpande landet skulle därutöver ha rätt att ställa fordringar på hurudana metoder inom ramen för ISTA:s regler borde iakttagas vid bestämningarna.

Helsingfors den 10 februari 1971

Nestori Kaasalainen

Holger Mauria

N o r g e

Landbruksministeriet:

Norge støtter fullt ut forslaget's siste avsnitt, men tillater seg å bemerke at forslaget i premissene inneholder en uheldig sammenblanding av analysemetoder for såvarer og kvalitetsnormer.

Norge er enig i at begge deler standardiseres så langt det er mulig. Når det gjelder analysemetodene mener en dette er gjort.

Analysemetodene er meget nær de samme for alle nordiske land og i alt vesentlig i samsvar med de internasjonale regler for frøkontroll vedtatt av Den internasjonale frøkontrollassosiasjon 1. juni 1965.

Det er ikke gjort alvorlige forsøk på å standardisere kvalitetsnormer for såvarer i Norden. Det er forskjellige syn på betydningen av det totale ugressinnhold i såvarer og også på enkelte mere eller mindre ondartede ugressfrø, likeledes tillegges forskjellige frøoverførte sykdommer ulik betydning o. s. v.

En tillater seg derfor i denne forbindelse å foreslå at en tar opp forhandlinger om mere ensartete kvalitetskrav for såvarer i Norden, f. eks. ensartete regler for hvilke arter som skal ansees som ondartet ugress samt ensartet angivelse av ugressinnholdet i frøvarer, (i antall pr. vektenhet slik det praktiseres i Sverige).

Oslo i februar 1971

Landbruksdepartementet

S v e r i g e

Statens växtskyddsanstalt:

Visserligen åligger det statens växtskyddsanstalt att inspektera försändelser av olika slag av växter och växtdelar avsedda för import, men fröer är undantagna från denna inspektion. Eftersom verksamheten vid anstalten följaktligen inte normalt berör import av fröer, måste frågan om värderingen av internationella fröanalysattester anses ligga utanför anstaltens kompetensområde.

Växtskyddsanstalten har haft tillfälle ta del av det yttrande, som i ärendet nyligen avgivits till Jordbruksdepartementet av Statens centrala frökontrollanstalt. Allmänt vill växtskyddsanstalten ansluta sig till de i detta yttrande framförda synpunkterna.

Solna den 26 januari 1971

För statens växtskyddsanstalt

Edvard Sylvé

Tjfl. föreståndare

Statens centrala frökontrollanstalt:

Övervägande delen av de utsädespartier, som ingår i den internationella utsädeshandeln, åtföljs numer av s. k. internationellt certifikat tjänande som en varudeklaration i fråga om utsädets viktigaste egenskaper. Dessa s. k. ISTA-certifikat utfärdas av institutioner i länder anslutna till International Seed Testing Association (ISTA) med c:a 50 medlemsländer och över 120 anslutna institutioner över hela världen. För rätten att utfärda ISTA-certifikat krävs att vederbörande institution följer de metoder och de bedömningsgrunder för utsädesvärdering som fastställts i de inom associationen utarbetade ISTA-Rules. ISTA:s strävan att tjäna den internationella handeln med objektiva analysresultat har bland annat kommit till uttryck i dess motto "Uniformity in Seed Testing".

Samtliga nordiska länder är anslutna till ISTA och deltar aktivt i utarbetandet av dess regler och föreskrifter. Utöver det samarbete som härvid bedrivs inom ISTA förekommer mellan de nordiska länderna ett intensivt regionalt samspel. Efter varje ISTA-kongress, som avhålls vart tredje år, ordnas en nordisk överläggning, där varje land företräds av en delegation av experter och där de nationella reglerna ytterligare finslipas till så nära inbördes överensstämmelse som möjligt. Dessutom förekommer ständiga kontakter från land till land i aktuella fall. Några diskrepanser i metodik eller värderingsgrunder mellan frökontrollmyndigheterna i de nordiska länderna föreligger därför ej. Ett resultat avgivet av myndigheten i ett land borde utan vidare kunna accepteras som en officiell kvalitetsdeklaration i ett annat land. Så sker också konsekvent vid import av utsädesvaror till Sverige och genom lantbruksstyrelsens protokoll av den 28 maj 1969, dnr L 252/69 som här bifogas (*se Bihang*) har man gått ytterligare ett steg längre. Detta innebär att frökontrollanstalten med ledning av de kvalitetsuppgifter som redovisas på ISTA-certifikat utställt i annat land äger förse importerat utsädesparti med statsplomb i den plomberingsklass, som därvid visat sig moliverat. Någon förnyad provtagning och analys i Sverige krävs alltså inte för sådant utsädesparti.

Det finns emellertid, som framhålles i regeringsförslaget, inom vissa av de nordiska länderna lagbestämmelser som vid import kräver förnyad undersökning vid egen frökontrollanstalt och detta verkar utan tvekan hämmande eller i varje fall fördröjande av import av utsäde. Det förtjänar i detta sammanhang att framhållas att ISTA-certifikatet i princip innebär en officiell kvalitetsdeklaration för det aktuella utsädespartiet oavsett på vilken nivå kvaliteten befinner sig. Vid utfärdandet av ett ISTA-certifikat kan däremot av naturliga skäl inget ställningstagande ske till, huruvida den konstaterade kvaliteten hos ett visst utsädesparti uppfyller det ena eller andra importlandets minimikrav för detta lands nationella kvalitetsklasser. Dessa senare varierar bl. a. beroende på klimatiska betingelser från ett land till ett annat. Detta förhållande hindrar dock inte att man liksom i Sverige begagnar sig av resultaten på ISTA-certifikatet för importparti till klassificering av detta i enlighet med nationella krav. För statsplombering, som i Sverige är obligatorisk för flertalet jordbruks- och grönyteväxter gäller vissa minimikrav beträffande frövarukvaliteten samt i princip att sorten är lämplig för svensk växtodling d. v. s. i den s. k. rikssortlistan.

Sammanfattningsvis får statens centrala frökontrollanstalt framhålla att enhetligheten i den biologisk-tekniska bedömningen vid utfärdandet av ISTA-certifikat är så långt avancerad att förutsättningar finns för att certifikat utställt i ett av de nordiska länderna skall kunna accepteras i de andra länderna som underlag för klassificering i importlandet. Anstalten får därmed tillstyrka regeringsförslaget.

Solna den 11 januari 1971

För Statens centrala frökontrollanstalt

Harald Esbo

Stig Göransson

BIHANG

**Protokoll från möte den 28 maj 1969 med lantbruksstyrelsen i Sverige
rörande analysattester av utsäde**

Anmäldes att statens centrala frökontrollanstalt till lantbruksstyrelsen hade framfört önskemål från utsädehandeln om att ett enklare förfarande vid statsplombering av importutsäde (utom potatisutsäde) i fortsättningen skall få tillämpas än de regler medger, som är meddelade i styrelsens kungörelse den 14 juni 1968 angående statsplombering av utsäde utom potatis för inhemskt bruk eller för internationell handel (nr 5).

Frökontrollanstalten hade föreslagit att importutsäde, som undersökts av officiella hos International Seed Testing Association (ISTA), ackrediterade frökontrollanstalter i utlandet, skulle kunna statsplomberas i Sverige utan förnyad undersökning här under förutsättning att

a. varan åtföljs av ISTA:s orangecertifikat med analysdata från undersökningar i följande avseenden, nämligen

1. renhet (för timotej dessutom halten skalat frö),
2. antal främmande gagnväxter och ogräs samt
3. grobarhet och vattenhalt;

b. importerat parti inte är större än som föreskrivs i punkt 2.2.1 (2) under rubriken "Provtagning" i bilagan till lantbruksstyrelsens kungörelse den 7 november 1966 (nr 12) angående undersökning av utsäde vid statens centrala frökontrollanstalt samt vid lokal frökontrollanstalt med behörighet utföra statsplombering av utsädesvara;

c. vara, som skall statsplomberas under sortnamn, som är intaget i rikssortlistan, eller godkänt för sådan intagning, är OECD-plomberad.

Frökontrollanstaltens förslag innebar vidare att anstalten skulle äga klassificera importutsäde med ledning av de utländska uppgifterna och statsplombera det i den plomberingsklass som dess beskaffenhet därvid visade sig motivera. Det skulle emellertid stå anstalten fritt att från fall till fall avgöra, huruvida kompletterande undersökningar behövde företas, t. ex. kontrollodling.

Lantbruksstyrelsen beslöt medge att statsplombering av importutsäde skall få ske i huvudsaklig överensstämmelse med de riktklinjer som frökontrollanstalten hade föreslagit.

Vid protokollet

Sven Norder

Byrådirektör

Sveriges fröhandlareförening:

Frågan har behandlats i lantbruksstyrelsen och kopia av protokoll den 28 maj 1969 Dnr L 252/69 bifogas (*se statens centrala frökontrollanstalt, Bihang*).

Härav framgår att svenska myndigheter, lantbruksstyrelsen och därmed statens centrala frökontrollanstalt godkänner analyser utförda utomlands under vissa förutsättningar. Dessa förutsättningar är i allmänhet uppfyllda när det gäller import från de nordiska länderna, vilket för svenskt vidkommande praktiskt taget uteslutande gäller från Danmark. Analysdata måste endast uppfylla de svenska plomberingsfordringarna.

Problemet gäller däremot den under punkten B i ifrågavarande protokoll berörda frågan om partistorleken, som inte alltid uppfyller svenska krav. I och för sig är vi helt införstådda med den svenska linjen att ett parti, d. v. s. den kvantitet utsäde som provtages och analyseras tillsammans inte får vara alltför stort, då det är ytterligt svårt att erhålla en homogenitet,

som är tillräcklig hos alltför stora partier. Vi vill sålunda understryka vikten av att enhetlighet beträffande partistorlek införes för ifrågavarande länder.

För att genomföra enhetliga regler för analysering och därmed sammanhängande frågor finnes den s. k. International Seed Testing Association, ISTA, där frökontrollanstalterna över hela världen är samlade. Därtill finnes en kommitté mellan ISTA och den internationella utsädesorganisationen Federation Internationale du Commerce des Semences, FIS, med samma syfte.

Inom dessa båda organisationer borde dessa frågor i första hand kunna lösas och då också inte endast för Norden utan för hela den internationella frökontrollen och handeln.

Sammanfattningsvis vill vi sålunda helt tillstyrka att analyser utförda i ett av de nordiska länderna har giltighet i de övriga varvid dock enhetliga regler framförallt i fråga om partistorlek måste genomföras.

Landskrona den 14 januari 1971

Sveriges fröhandlareförening

Widar Weibull

Ordförande

Sveriges utsädesförening:

Den internationella handeln med utsäden har under efterkrigstiden starkt tilltagit i omfattning. Det är därför rent principiellt angeläget att denna handel underlättas men också att det ges möjligheter att genomföra den med tillfredsställande garantier. Flera åtgärder har vidtagits för att främja nu anförda önskemål. Särskilt bör erinras om de i nämnda förslag från Danmark omtalade ISTA-certifikaten samt OECD:s regler för utsädesplombering i syfte att lämna information om sortäktighet. De senare tillämpas internationellt i allt större omfattning.

Målsättningen för ISTA:s internationella certifikat är givetvis, att de skall ha internationell giltighet, att i desamma lämnade uppgifter om utsädet skall vara användbara vid internationell handel mellan varje land som accepterat ISTA:s regler för utsädesundersökningar.

Det kan då förefalla egendomligt att ISTA:s internationella certifikat icke äger full giltighet för utsädeshandeln mellan de nordiska länderna. Orsaken till detta kan vara att söka i det förhållandet, att särskilda regler utformats för utsädeshandeln inom varje nordiskt land. För Sveriges vidkommande må erinras om att allt försålt utsäde av jordbruksväxter inklusive grönytegräs skall vara statsplomberat och att för statsplombering-

ens utförande liksom också för tillhörande utsädesanalysering det föreligger särskilda kungörelser.

Sveriges utsädesförening delar emellertid helt den uppfattning, som framkommer i det danska regeringsförslaget, nämligen att de nordiska länderna inbördes skall godkänna de av respektive lands statsfrökontroll utförda internationella analyserna under förutsättning att analysresultaten uppfyller det ifrågavarande nordiska landets minimikrav. Det bör ankomma på de nordiska ställiga frökontrollanstalterna att genom gemensamma överläggningar och därav följande åtgärder åstadkomma att det danska regeringsförslaget snarast blir förverkligat.

Svalöv den 20 januari 1971

Erik Akerberg

Föreståndare

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över regeringsförslaget

Till ekonomiska utskottet har hänvisats regeringsförslag om ensartad bedömning av internationella analysattester rörande fröer. Förslaget har behandlats av utskottet vid möte under 19:e sessionen.

I regeringsförslaget föreslås att de nordiska länderna inbördes godtar de av respektive lands statsfrökontrollmyndigheter utförda internationella analyserna, så att frövaror, som enligt internationell analysattest uppfyller vederbörande nordiska lands minimikrav, fritt kan införas.

Remissuttalanden har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Danmark

De Samvirkende Danske Frøavlerforeninger.

Finland

Lantbruksministeriet.

Norge

Landbruksdepartementet.

Sverige

Statens växtskyddsanstalt.
Statens centrala frökontrollanstalt.
Sveriges fröhandlareförening.
Sveriges utsädesförening.

Regeringsförslaget har fått ett positivt bemötande i remissuttalandena. Såsom framhållits i remissuttalandena från statens centrala frökontrollanstalt i Sverige och från landbruksdepartementet i Norge föreligger ej några skiljaktigheter i metodik eller värderingsgrunder mellan frökontrollmyndigheterna i de nordiska länderna, vilket ordalydelsen i regeringsförslaget skulle kunna ge vid handen.

Som vidare framgår av ovannämnda remissyttranden rymmer förslaget två aspekter dels spørgsmålet om godtagande av internationellt kvalitetscertifikat, så kallat ISTA-certifikat, för avgörande huruvida ett utsädesparti uppfyller i importlandet fastställda nationella kvalitetskrav, dels det större och vidare spørgsmålet om harmoniering av de nationella kvalitetsnormerna.

För svenskt vidkommande har man begränsat sig till den förstnämnda aspekten under det att det norska Landbruksdepartementet föreslår att man också upptar förhandlingar om mera ensartade kvalitetskrav för frövaror i Norden.

Av det finska remissuttalandet framgår att i Finland en lagändring erfordras för att möjliggöra regeringsförslagets syfte i vad avser godtagande av kvalitetscertifikat från annat nordiskt land. Uttalandet torde böra förstås så att man på finsk sida är beredd överväga en sådan lagändring. Av de svenska remissuttalandena framgår att den svenska frökontrollanstalten med ledning av de kvalitetsuppgifter, som redovisas på s. k. ISTA-certifikat utställt i annat land, äger förse importerat utsädesparti med statsplomb i den plomberingsklass, som därvid visat sig motiverad. Någon förnyad provtagning och analys i Sverige krävs alltså inte för sådant utsädesparti.

Närmare upplysningar om vad som gäller i Norge i förevarande hänseende föreligger ej men det norska remissutlåtandet är allmänt positivt.

Utskottet anser sig således böra stödja regeringsförslaget i vad avser godtagande av internationellt certifikat från annat nordiskt land som grundval för kvalitetsbedömning i importlandet.

Även det norska landbruksdepartementets förslag om mera ensartade kvalitetskrav finner utskottet väl värt att stödja.

Som framgår av departementets uttalande har emellertid hittills föga uträttats i detta spørgsmål och mycket skiljaktiga uppfattningar föreligger på området. Harmoniseringsuppgiften torde därför endast kunna lösas på längre sikt.

Med hänsyn till vad ovan anförts får utskottet föreslå,

att Nordiska rådet ville antaga en rekommendation av följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna,

dels att genomföra sådana ändringar av gällande bestämmelser att internationellt certifikat för utsäde utställt i an-

nat nordiskt land accepteras som underlag för klassificeringen i importlandet,
dels att etablera ett samarbete syftande till att åstadkomma mera ensartade kvalitetskrav för utsäde.

København den 16 februari 1971

<i>Ele Alenius (Skdl)</i>	<i>Johannes Antonsson (cp)</i>	<i>John Austrheim (Sp)</i>
<i>Trygve Bratteli (A)</i>	<i>Knud Enggaard (V)</i>	<i>Gunnar Helén (fp)</i>
Fung. förman		
<i>Yngve Holmberg (m)</i>	<i>Sigurður Ingimundarson (A)</i>	<i>Guri Johannessen (A)</i>
<i>J. O. Krag (S)</i>	<i>Kåre Kristiansen (Kf)</i>	<i>Olavi Lähteenmäki (Kok)</i>
<i>Sture Palm (s)</i>	<i>Jón Skaftason (F)</i>	<i>Anna-Greta Skantz (s)</i>
<i>Karl Skytte (RV)</i>	<i>Ib Stetter (KF)</i>	<i>Ulf Sundqvist (Sd)</i>
<i>Veikko Vennamo (Smp)</i>	<i>Kåre Willoch (H)</i>	<i>Johannes Virolainen (K)</i>
	<i>J. Fr. Øregaard (Jvfl)</i>	

Regeringsförslag
om ett nordiskt kulturavtal
(*Väckt av Finlands regering*)

Vid möte i Oslo den 27 april 1970 beslöt de nordiska undervisnings- och kulturministrarna tillsätta en arbetsgrupp för att såsom förutsattes i Nordiska rådets rekommendation nr 21/1970 angående kultursamarbetets organisation och en kulturtraktat samt under beaktande av rådets rekommendation nr 18/1970 angående revision av Helsingforsavtalet utarbeta förslag till en traktat angående nordiskt kulturellt samarbete och till åtgärder för en förstärkning av det nordiska kultursamarbetets organisation.

Arbetsgruppen för ett nordiskt kulturavtal avgav sin rapport (*NU 1970/20*) den 21 december 1970. De nordiska ländernas undervisnings- och kulturministrar behandlade rapporten vid sammanträde i Köpenhamn den 12 januari 1971 och anslöt sig därvid till förslaget om ingående av ett avtal i enlighet med riktlinjerna i rapporten.

Regeringarna har för avsikt att vidta ytterligare åtgärder för att förverkliga avtalsförslaget sedan Nordiska rådet beretts tillfälle att yttra sig över förslaget.

Hänvisande till vad ovan anförts får Finlands regering härmed

anhålla om Nordiska rådets yttrande över den av arbetsgruppen för ett Nordiskt kulturavtal avgivna rapporten om ett nordiskt kulturavtal (*NU 1970: 20*).

Helsingfors den 4 februari 1971

Ahti Karjalainen

Ändringsförslag om kultursekretariatets förläggning

(Väckt av Erik Adamsson)

I regeringsförslaget om ett nordiskt kulturavtal har Finlands regering anhållit om Nordiska rådets yttrande över den rapport om ett nordiskt kulturavtal, som avgivits av arbetsgruppen för ett nordiskt kulturavtal den 17 december 1970.

I det i rapporten ingående förslaget till avtal mellan de fem nordiska länderna om kulturellt samarbete finns i artikel 12 upptaget regler om ett permanent nordiskt kultursekretariat. Av rapporten framgår att sekretariatet väntas komma att bestå av minst 20 personer, sannolikt flera. Det kan tilläggas att utskottet för harmonisering av skolordningarna i de nordiska länderna i ett annat betänkande (*NU 1970:9*) föreslagit upprättande av ett nordiskt skolsekretariat omfattande ett tiotal personer.

Kulturavtalet tänkes bli ingånget under detta år och träda i kraft i månadsskiftet efter det samtliga ratifikationer inkommit. Det torde därför vara nödvändigt att Nordiska rådet redan nu upptager frågan om dessa sekretariats förläggning. Arbetet med ett kulturavtals förverkligande bör komma i gång så snart som möjligt. Det kan ske först sedan sekretariatens förläggningsfråga lösts.

Enligt min mening talar övervägande skäl för att dessa sekretariat förläggas till Malmö. För att undvika att sekretariaten blir beroende av *ett* lands centrala myndigheter bör sekretariaten förläggas utanför de nationella huvudstäderna. Å andra sidan måste förläggningssorten vara så belägen att alla huvudstäder i Norden lätt kan nås från den utan egentlig tidsutdräkt. Malmö uppfyller i hög grad dessa förutsättningar och kan efter utbyggnad av olika trafikleder väntas komma att göra det i än högre grad i en snar framtid. Goda lokalmöjligheter finns också i staden. Av betydelse i sammanhanget är också Malmös belägenhet mitt i en region i vilken betydande kulturcentra ingår.

Under hänvisning till det anförda får jag hemställa,

att Nordiska rådet i sitt yttrande över regeringsförslaget rekommenderar att de blivande kultur- och skolsekretariatens förlägges till Malmö.

Stockholm den 4 februari 1971

Erik Adamsson (s)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslag om nordisk administration på begränsade sakområden (A 173/k), tilläggsförslag om organisationen av arbetet med skolordningarnas harmonisering (A 321 T/k), regeringsförslag om ett nordiskt kulturavtal (B 11/k), ändringsförslag om kultursekretariatets placering (B 11 Ä/k), meddelande om rekommendation nr 26/1967 angående enhetlig nordisk skolordning och meddelande om rekommendation nr 21/1970 angående kultursamarbetets organisation och en kulturtraktat

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om nordisk administration på begränsade sakområden (A 173/k), tilläggsförslag om organisationen av arbetet med skolordningarnas harmonisering (A 321 T/k), regeringsförslag om ett nordiskt kulturavtal (B 11 Ä/k), ett till rådets 19:e session av Norges regering å samtliga regeringars vägnar avgivet meddelande om rekommendation nr 26/1967 samt ett till rådets 19:e session av Finlands regering å samtliga regeringars vägnar avgivet meddelande om rekommendation nr 21/1970. Utskottet har behandlat medlemsförslaget, tilläggsförslaget, regeringsförslaget, ändringsförslaget och meddelandena vid sammanträden den 12—16 februari 1971.

Vid sakernas behandling i utskottet den 15 februari 1971 har deltagit undervisningsminister Helge Larsen och kulturminister K. Helveg Petersen, Danmark, minister Meeri Kalavainen, Finland, stastråd Kjell Bondevik, Norge, och statsrådet Sven Moberg, Sverige samt den 16 februari 1971 undervisningsminister Jaakko Ilälä, Finland.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget A 173/k hemställs, att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att undersöka förutsättningarna för att till en gemensam nordisk administration överföra avgränsade samarbetsfält, till en början inom kultursektorn.

2. Tilläggsförslaget

I tilläggsförslaget A 321 T/k hemställs, att Nordiska rådet i samband med behandlingen av förslaget till nordiskt kulturavtal jämväl upptager spørsmålet om organisationen för arbetet med skolharmoniseringen i Norden enligt NU 1970:9 och rekommenderar regeringarna att inordna det där föreslagna skulsekretariatet i det blivande kultursekretariatet.

3. Regeringsförslaget

I regeringsförslaget B 11/k anhåller Finlands regering om Nordiska rådets yttrande över den av arbetsgruppen för ett nordiskt kulturavtal avgivna rapporten om ett nordiskt kulturavtal (NU 1970: 20).

4. Ändringsförslaget

I ändringsförslaget B 11 Ä/k hemställs, att Nordiska rådet i sitt yttrande över regeringsförslaget B 11/k rekommenderar att det blivande kultur- och skolsekretariatet förlägges till Malmö.

5. Meddelandena

Av meddelandet om rekommendation nr 26/1967 framgår, att Nordiska kulturkommissionen beslutat, att det planerade harmoniseringsarbetet i avvaktan på den planlagda omorganisationen av det nordiska samarbetet inom undervisningssektorn skall drivas i provisoriska former. Den generella kontakt- och informationsverksamheten avses fortsätta och arbetet med att utforma förslag till samordnade läroplaner för grundskolan i matematik och engelska påbörjas så snart som möjligt. De övriga förslagen till riktlinjer för harmoniseringsarbetet på längre sikt prövas för närvarande av regeringarna.

Av meddelandet om rekommendation nr 21/1970 framgår, att den arbetsgrupp, som tillsatts för att framlägga förslag till ett nordiskt kulturavtal och till åtgärder för en förstärkning av det nordiska kultursamarbetets organisation avgivit sin rapport. Regeringarna avser enligt meddelandet att vidtaga ytterligare åtgärder för att förverkliga avtalsförslaget omedelbart efter Nordiska rådets behandling av spørsmålet.

6. Utskottet

I rådets rekommendation nr 21/1970 hemställdes, att regeringarna under beaktande av Nordiska organisationskommitténs förslag skulle vidtaga åtgärder för en förstärkning av det nordiska kultursamarbetets organisation samt förbereda ingåendet av en kulturtraktat före den 1 januari 1972 avseende en omfattande gemenskap mellan länderna inom utbildning, forskning och den fria kultursektorn. I anledning av rekommendationen har regeringarna låtit utarbeta ett förslag till nordiskt kulturavtal (NU 1970: 20). Förslaget, har av Finlands regering överlämnats till rådet för yttrande.

Det framlagda förslaget till kulturavtal innebär en i jämförelse med nuvarande förhållanden betydande förstärkning av de organisatoriska förutsättningarna för samarbetet på detta område. Utskottet har fäst uppmärksamheten vid att Nordiska rådets medverkan i det nordiska kultursamarbetet inte kommit till uttryck i avtalet. Utskottet vill mot bakgrund härav och med hänvisning till Nordiska organisationskommitténs förslag om att Nordiska rådet bör få tillfälle att yttra sig om riktlinjerna för kul-

tursamarbetet (*NU 1969:20*) understryka betydelsen av att bestämmelser om Nordiska rådets deltagande i kultursamarbetet förs in i avtalet. Utskottet föreslår därför att artikel 8 i avtalsutkastet kompletteras med ett stadgande om att samarbetet i enlighet med kulturavtalet äger rum under medverkan av Nordiska rådet. En motsvarande bestämmelse ingick även i den slutliga versionen av Nordek-förslagets avtalsutkast. Vidare bör enligt utskottets mening i överensstämmelse med Nordiska organisationskommitténs förslag Nordiska rådet få möjlighet till samråd med ministrarna innan budget och planer fastlägges. Ett tillägg rörande Nordiska rådets medverkan i budgetbehandlingen bör enligt utskottets uppfattning föras in i artikel 15.

Avtalets syfte anges i utkastet vara att stärka och intensifiera kulturellt samarbete i vid bemärkelse för att vidareutveckla den nordiska kulturgegemenskapen och öka den samlade effekten av ländernas insatser i utbildning, forskning och annan kulturell verksamhet genom gemensam planering, samordning och arbetsfördelning. Utskottet vill beträffande avtalets syfte betona, att det såväl ur rationaliseringssynpunkt som i ekonomiskt avseende vore till fördel för samtliga nordiska länder att vissa frågor inom den kulturella sektorn lyftes ut ur den nationella administrationen och löstes som gemensamma nordiska samarbetsuppgifter. I artikeln om avtalets syfte bör därför framhållas att samarbete skall äga rum även i form av gemensamma projekt.

Med hänvisning till det arbete som på statsministrarnas och Nordiska rådets initiativ pågår för att koordinera informationsverksamheten om det nordiska samarbetet föreslår utskottet att punkt a. i artikel 6 måtte avse endast information om de nordiska ländernas kulturliv.

En viktig förutsättning för en effektiv och allsidig utbyggnad av det nordiska kultursamarbetet är enligt utskottets uppfattning att det föreslagna nordiska kultursekretariatet erhåller tillräckliga personella resurser för att säkerställa en snabb behandling av nordiska samarbetsfrågor inom den kulturella sektorn. Vid ställningstagandet till de viktiga frågor som berörs i betänkandet rörande harmoniseringen av skolordningarna (*NU 1970:9*) bör beaktas de effektiviseringsvinster som står att vinna vid en samordning av de behövliga sekretariatsresurserna. Utskottet finner det även vara av betydelse att nära kontakter etableras mellan Nordiska rådet och sekretariatet, särskilt för att tillgodose rådets och dess kulturutskotts önskemål om material och upplysningar rörande inom rådet anhängiga ärenden.

I ändringsförslaget B 11 Ä/k har föreslagits, att Nordiska rådet i sitt yttrande över förslaget till ett nordiskt kulturavtal måtte rekommendera att det blivande kultursekretariatet förlägges till Malmö. Enligt utskottets mening är det inte ändamålsenligt att rådet uttalar sig om sekretariatets pla-

cering och mot bakgrund härav bör ändringsförslaget inte föränleda åtgärder från rådets sida.

Utskottet vill understryka betydelsen av att generalplaner för utvecklingen av det nordiska kultursamarbetet uppgörs. En förutsättning för att utbyggnaden av samarbetet snabbt skall komma igång är att dessa generalplaner utarbetas snarast. För genomförandet av samarbetsplanerna bör tillräckliga finansiella resurser anvisas. Utskottet vill framhålla behovet av att former skapas för en betydande successiv utbyggnad av de ekonomiska förutsättningarna för samarbetet.

Arbetsgruppen för ett nordiskt kulturavtal har i sin rapport förutsatt att en enhetlig princip för fördelning av kostnaderna fastställs. Utskottet anser det vara av vikt att klarhet om fördelningsprincipen nås innan avtalet föreläggs de nationella parlamenten för ratificering.

Hänvisande till vad ovan anförts får utskottet föreslå,

1. att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget A 173/k om nordisk administration på begränsade sakområden, tilläggsförslaget A 321/k om organisationen av arbetet med skolordningarnas harmonisering och regeringsförslaget B 11/k om en nordisk kulturtraktat måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att genomföra det av arbetsgruppen för ett nordiskt kulturavtal avgivna förslaget till avtal mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om kulturellt samarbete (*NU 1970: 20*), dock sålunda

att i artikel 1 införs bestämmelse om att samarbete skall äga rum även i form av gemensamma projekt,

att punkt a. i artikel 6 endast avser information om de nordiska ländernas kulturliv,

att i artiklarna 8 och 15 införs bestämmelser om Nordiska rådets medverkan i det nordiska kultursamarbetet,

2. att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av ändringsförslaget B 11 Ä/k om kultursekretariatets placering,

3. att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 26/1967 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session, samt

4. att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 21/1970 till handlingarna och anser spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Köpenhamn den 16 februari 1971

<i>Per Bergman (s)</i>	<i>Thorvald Eriksson (ÅS)</i>	<i>Gunnar Garbo (V)</i>
<i>Guttorm Hansen (A)</i>	<i>Niels Helveg Petersen (RV)</i>	<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>
<i>Tage Johansson (s)</i>	<i>Eysteinn Jónsson (F)</i>	<i>Niels Matthiasen (S)</i>
	Förman	
<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Odvar Nordli (A)</i>	<i>Erlendur Patursson (Tvfl)</i>
<i>Berte Rognerud (H)</i>	<i>Sylvi Siltanen (Sd)</i>	<i>Per Olof Sundman (cp)</i>
	<i>Mirjam Tuominen (Skdl)</i>	

Berättelse

om samarbete på lagstiftningens område

(Överlämnad av Danmarks regering)

I det forløbne år har den danske justitsminister deltaget i møde i Nordisk Råds juridiske udvalg i Skive den 11.—12. maj 1970, den norske justitsminister har deltaget i udvalgets møde i Kautokeino den 14.—16. august 1970 og den svenske justitsminister har deltaget i udvalgets møde i Jönköping den 20.—21. november 1970.

Kontaktmændene for nordisk lovsamarbejde er fra Danmark departementschef Niels Madsen, fra Finland regeringsrådet Kai Korte, fra Island departementschef Baldur Møller, fra Norge departementsråd Kristian Bloch i forhold til Nordisk Råd og ekspedisjonssjef Stein Rognlien i forhold til de nordiske ministerier og fra Sverige statssekretærene Ove Rainer. Kontaktmændene har holdt møde i Saltsjöbaden den 21. og 22. maj, i Rörös den 18. og 19. september og Lahtis den 13. november 1970.

I tilslutning til redegørelsen til Nordisk Råds 18. session (*se Nordisk Råds 18. session, s. 1679*) skal man oplyse følgende om de vigtigste områder, hvor der for tiden foregår eller er planlagt nordisk lovsamarbejde:

Civilret

Udvalg

Ægteskabsret

I august 1969 er i Sverige nedsat et udvalg, de såkaldte familielagssakkunniga, til at foretage en gennemgang af den familierellige lovgivning, i december 1969 er i Danmark nedsat ægteskabsudvalget af 1969, der skal overveje, om der er behov for en ændring af ægteskabslovgivningen, og i Finland er i november 1970 nedsat en komité, som skal udarbejde forslag til de ændringer i ægteskabsloven og dertil knyttede love, som anses for nødvendige. Udvalgene har fået til opgave at samarbejde med udvalgene i de øvrige nordiske lande. I Norge er der i november 1969 udpeget en kontaktmænd i det nordiske samarbejde om revision af familieretten.

I december 1968 er i Danmark nedsat et udvalg, der skal overveje, i hvilket omfang adgangen for sindssyge og åndssvage til at indgå ægteskab

fortsat bør være betinget af særlig tilladelse. Udvalget samarbejder med de svenske familielagssakkunniga, ligesom der er udpeget en norsk kontaktperson til at følge det danske udvalgs arbejde.

International ægteskabsret

1956 års svenske familieretskomité har i november 1969 afgivet en betænkning med et forslag til en lovgivning vedrørende international ægteskabs- og arveret (*SOU 1969: 60*) og har dermed afsluttet sit arbejde. Familieretskomiteen har under sit arbejde samarbejdet med repræsentanter fra Danmark, Finland og Norge. I en vis tilslutning til dette samarbejde har der desuden fundet forhandlinger sted mellem nordiske delegerede angående Haag-konventionen af 1970 om anerkendelse af separation og skilsmisse. Proposition på grundlag af betænkningen påregnes fremsat i 1971.

I Finland er den 28. april 1968 vedtaget en lov (*nr. 190/67*) om ændring af loven angående visse familieretlige forhold af international karakter. Yderligere lovgivning vedrørende international ægteskabs- og arveret overvejes i den finske lagberedning.

Adoptionsret

I Danmark er i december 1968 nedsat et udvalg, der skal forelægge en gennemgang af adoptionslovgivningen. Arbejdet i udvalget følges af finske, norske og svenske observatører.

Myndighedslovgivningen

I Finland, Norge og Sverige er nedsat komiteer til at udarbejde forslag til revision af myndighedslovgivningen (især om overformynderiproblemer). Arbejdet følges af observatører fra Danmark. Nordisk møde har været afholdt i efteråret 1969. Den norske komité har afgivet betænkning i foråret 1970 (*SOU 1970: 67*). Arbejdet i den finske komité forventes afsluttet i det første halvår af 1971.

Betænkningstid ved køb på afbetaling

I rekommandation nr. 15/1967 er det henstillet til regeringerne at undersøge behovet for og overveje indholdet af en beskyttelsesregel, navnlig i de tilfælde hvor aftale indgås eller bestilling afgives under den ene parts uanmodede henvendelse på den anden parts bopæl eller dermed ligestillet sted. Der har i Danmark og Norge været nedsat udvalg til at udrede spørgsmålet. I Finland og Sverige er udnævnt sagkyndige til at deltage i udredningsarbejdet. Der har været afholdt nordiske møder i november 1968, maj 1969, november 1969 og marts 1970. På sidstnævnte møde drøftedes et udkast til ensartede nordiske love. De svenske sagkyndige har afgivet betænkning i juni 1970 (*SOU 1970: 35*) og det danske og norske udvalg i november 1970. Nordiske departementsforhandlinger ventes afholdt i begyndelsen af 1971.

Købelovgivningen

I Finland nedsattes i 1961 en komité med den opgave at udarbejde forslag til lov om køb af løvsøre, og i Danmark, Norge og Sverige blev udpeget sagkyndige til at følge arbejdet i den finske komité. De danske og svenske sagkyndige har i 1967 fået til opgave at foretage en partiel revision af den gældende købelov. I Norge har et udvalg, der blev nedsat i 1967 til afløsning af de sagkyndige, fået en tilsvarende opgave. Ved reglernes udformning skal bl. a. tages hensyn til Haag-konventionen af 1964 om ensartede købelove.

Kommissionslovgivningen

I Finland nedsattes i 1960 en komité med den opgave at udarbejde forslag til lov om kommissionslovens kapitler om handelsagentur og handelsrejsende. Arbejdet følges af observatører fra Danmark, Norge og Sverige. I Norge nedsattes i 1966 en komité med den opgave at foretage en partiel revision af kommissionsloven, først og fremmest med henblik på at forbedre reglerne om opsigelse af handelsagenter. Komiteen afgav betænkning i september 1967. Ønske om lovændringer er også fremført i Danmark og Sverige. Der henvises i øvrigt til meddelelsen om rekommandation nr. 32/1962.

Aktieselskabsret

Forhandlingerne mellem udvalgene i Danmark, Finland, Norge og Sverige om gennemførelse af en mere ensartet lovgivning om aktieselskabsret afsluttedes ved plenarmøde i 1969. Betænkninger med lovudkast er herefter afgivet af det danske udvalg i september 1969, af det finske udvalg i december 1969 og af det norske udvalg i marts 1970. Den svenske betænkning forventes afgivet i begyndelsen af 1971. Når samtlige udvalg har afgivet betænkning, og disse har været remisbehandlet, vil der blive indledt nordiske forhandlinger på departementsplan.

Søret

Inden for de nordiske søretsudvalg er der nu udarbejdet forslag til nye bestemmelser om registrering af skibe under bygning, partrederier samt om søpant og andre pantrettigheder i skibe. Der er herom afgivet betænkninger i Norge og Danmark, ligesom der om kort tid vil fremkomme en lignende betænkning fra Sverige. Der arbejdes endvidere med spørgsmålet om en ændring af reglerne om godsbefordring til søs, bl. a. foranlediget af de i 1968 vedtagne ændringer af Bruxelles-konventionen fra 1924 om konnossementer. Endelig udarbejdes der for tiden nye regler om transport til søs af passagerer og rejsegods, foranlediget af de konventioner herom, der blev vedtaget i 1961 og 1967 i Bruxelles.

Fragtaftaler ved godsbefordring ad landevej

Efter nordisk samarbejde er der i Danmark i 1965 og i Norge og Sverige i 1969 gennemført lovgivning på grundlag af konventionen om internationale vejfragtaftaler (*CMR-konventionen af 1956*). Det nordiske samarbejde fortsætter imidlertid med henblik på gennemførelse af ensartede love om nationale vejfragtaftaler. Det har været afholdt møde mellem de nordiske komiteer i begyndelsen af 1969, og forhandlingerne vil blive fortsat.

Rettssociologisk undersøgelse om forsikrings virkning på erstatningslovgivningen

I anledning af Nordisk Råds rekommandation nr. 5/1966 blev i 1966 i de enkelte lande udpeget sagkyndige til at undersøge mulighederne for at gennemføre en rettssociologisk undersøgelse af forsikrings virkning på erstatningslovgivningen og til at søge at udarbejde retningslinier for en sådan undersøgelse.

Der har været afholdt nordisk møde i foråret 1968. Den norske sagkyndige afgav rapport i foråret 1969, og den svenske sagkyndige i slutningen af 1969 (*SOU 1969: 58*). I Danmark og Finland forventes rapport afgivet i begyndelsen af 1971. I Norge har justisdepartementet igangsat visse undersøgelser om forholdet mellem erstatning og forsikring og ansat en forsker til at arbejde hermed under ledelse af en arbejdsgruppe.

Erstatning for invaliditet og tab af forsørger

I 1966 blev i de nordiske lande nedsat udvalg til at undersøge spørgsmålet om erstatning for invaliditet og tab af forsørger. Udvalgene behandler endvidere spørgsmålet om indførelse af en almindelig lempelsesregel, og det danske og norske udvalg overvejer spørgsmålet om godtgørelse for ikke-økonomisk skade i forbindelse med invaliditet eller tab af forsørger. Det norske udvalg overvejer lillige spørgsmålet om en særlig erstatning for mæn.

Der har været afholdt 5 nordiske møder, det sidste i juni 1970. Betænkning vil tidligst blive afgivet i 1971.

Samarbejde mellem ministerierne

Ægteskabsret

I 1970 er der i Norge gennemført ændringer af loven om ægtefællers formueforhold. I Sverige er i 1969 gennemført visse ændringer i reglerne om den efterlevende ægtefælles økonomiske stilling. I øvrigt har det udredningsarbejde om ægteskabets økonomiske retsvirkninger, som blev udført i nordisk samarbejde, og som blev afsluttet i 1963 (*jfr. betænkning i Danmark nr. 415/1966, i Norge afgivet i 1964 og i Sverige SOU 1964: 34 og 35*), ikke ført til lovgivning hverken i Danmark eller Sverige. Spørgsmålet vil blive gjort til genstand for yderligere udredning i forbindelse med den almindelige revision af ægteskabslovgivningen, der er omtalt ovenfor.

Adoptionsret

I Sverige er der i oktober 1970 fremsat lovforslag om ændring af adoptionsloven, hvorefter mulighederne for at ophæve adoptionsforhold tages bort og aldersgrænsen for adoptanter ændres. Det svenske lovudkast blev drøftet på et nordisk møde i august 1970. Repræsentanter for det danske adoptionslovudvalg deltog i mødet. Den svenske proposition vil antagelig blive behandlet af rigsdagen i december 1970.

I Finland regner man med i forbindelse med revisionen af myndighedslovgivningen af fremlægge forslag til ændring af bestemmelserne om adoption, hovedsagelig i overensstemmelse med den svenske lovgivning på dette område.

Sverige har i 1968 ratificeret Europarådskonventionen om adoption af børn. Norge vil tiltræde konventionen, medens spørgsmålet i Danmark er sat i bero på arbejdet i adoptionslovsudvalget, som er omtalt ovenfor.

International testamentsret

Spørgsmålet om ratifikation af Haag-konventionen af 1961 om testameters form og ændringer i den nordiske dødsbokonvention af 1934 som følge af Haag-konventionen, den danske arvelov af 1963 og det fremsatte norske arvelovsforslag har været drøftet på nordiske møder i oktober 1968 og oktober 1970. Ændringerne i dødsbokonventionen ventes gennemført i efteråret 1971.

Børn uden for ægteskab

Der er i Sverige i efteråret 1969 gennemført nye regler om fastsættelse af faderskab til og arveret for børn født uden for ægteskab.

I Finland forberedes en ny lovgivning om børn født uden for ægteskab.

Godtroserhvervelse af løsøre

Nordiske møder har fundet sted på grundlag af danske, finske og svenske komitéforslag (*i Danmark nr. 370, i Finland N:o 1965: A3 og i Sverige SOU 1965: 14*) og et norsk departementsforslag fra 1966.

Ved justitsministermødet i oktober 1967 enedes man om, at lovgivningen bør udformes i overensstemmelse med de retningslinier, som blev angivet i Nordisk Råds rekommandation nr. 13/1967. Departementsforhandlingerne afsluttedes med et møde i begyndelsen af 1968. På kontaktmandsmødet i maj 1970 enedes man om, at fremsættelse af lovforslag tidligst bør ske i 1971, idet man indtil videre bør afvente, hvad der kommer ud af arbejdet i Unidroit med at nå frem til en konvention om godtroserhvervelse af løsøre.

Arbejdsgiveres ret til modregning

I Sverige er lovforslaget gennemført med virkning fra den 1. juli 1970. Under udredningsarbejdet har der været kontakt med repræsentanter fra Danmark, Finland og Norge. Fælles lovgivning er dog ikke aktuel.

Forældelse af fordringer

De nordiske betænkninger fra 1957 (*i Danmark nr. 174, i Finland N:o 15-1957, i Norge afgivet i april 1957 og i Sverige SOU 1957: 11*) med forslag til ny lov om forældelse har ikke kunnet lægges til grund for en fælles nordisk lovgivning. Ved møder i 1966 på grundlag af et svensk lovudkast enedes man om visse hovedprincipper for det fortsatte arbejde. Forhandlingerne med næringslivet, som derefter fandt sted i de forskellige lande, har givet grund til at antage, at arbejdet kan fortsættes i overensstemmelse med de vedtagne retningslinier.

Inden for Europarådet har der været nedsat et ekspertudvalg, der bl. a. har haft til opgave at forsøge en harmonisering af lovgivningen om forældelse. Udvalget har i september 1970 afsluttet sit arbejde. Udvalget har udarbejdet forslag til europæiske forældelsesregler og til forklarende rapport. Efter udvalgets bedømmelse foreligger der ikke i øjeblikket forudsætninger for en konventionsregulering. I stedet foreslås, at Europarådet udfærdiger en rekommandation om at tage hensyn til de udarbejdede regler ved fremtidig lovgivning på området. Udvalgets rapport er afgivet til Europarådets udvalg for juridisk samarbejde (CCJ).

Når resultatet af arbejdet inden for Europarådet kan vurderes nærmere, vil spørgsmålet om ensartede nordiske forældelsesregler kunne tages op på ny. Der henvises i øvrigt til meddelelsen om rekommandation nr. 13/1965.

Skadeserstatning

De nordiske departementsforhandlinger om statens og kommunernes, arbejdsgivers og om børns og forældres erstatningsansvar er afsluttet (*jfr. betænkninger i Danmark nr. 214 og 352, i Finland N:o 14-1958 og 1965: A4, i Norge afgivet i december 1958, i april 1964 og i december 1964 samt i Sverige SOU 1958: 43, 1963: 33 og 1964: 31*).

I Norge er gennemført nye regler ved lov nr. 26 af 13. juni 1969 om skadeserstatning i visse forhold. I Sverige forventes lovforslag fremsat i 1971. I Finland er forslag til erstatningslov sendt på remis til lovgranskningsrådet i efteråret 1970, og proposition påregnes fremsat i rigsdagen i 1971. I Danmark vil man næppe nu fremsætte de omhandlede erstatningsretlige lovforslag. Disse ville i alt væsentligt for dansk rets vedkommende blot betyde en kodifikation af gældende ret.

Til gennemførelse af Nordisk Råds rekommandation nr. 19/1968 om statens ansvar for personskade forvoldt af personer, over for hvilke samfundet har truffet foranstaltninger af kriminalretlig eller i øvrigt af forsorgsmæssig karakter, er der i hvert af de nordiske lande nedsat arbejdsgrupper eller udpeget sagkyndige. Der er afholdt nordiske møder i februar og maj 1970. Nyt nordisk møde vil blive afholdt i 1971.

Ansvar for nukleare skader

På grundlag af et forslag, som er udarbejdet i nordisk samarbejde, blev der i 1968 gennemført en ny atomerstatningslov i Sverige (*SFS 1968: 45*). Forslaget bygger på Paris-konventionen af 1960 om ansvar for tredjemand på den nukleare energis område og tillægskonventionen af 1963 til denne konvention. Tilsvarende lovforslag forventes fremsat i Norge i begyndelsen af 1971. I Danmark er lovforslag udarbejdet, men endnu ikke fremsat. I Finland er man i færd med at udarbejde proposition, og man forventer, at den kan fremsættes i rigsdagen i 1971.

Patentlovgivning, herunder oprettelse af en fælles nordisk ankeinstans i patentsager

Spørgsmålet om ikraftsættelse af de nordiske patentloves kapitel III om nordiske patentansøgninger blev diskuteret på nordiske departementsforhandlinger i efteråret 1968, hvor man besluttede at nedsætte en arbejdsgruppe, der bl. a. skulle fremlægge forslag til overenskomster om ikraftsættelse af patentlovens kapitel III og om oprettelse af en fælles nordisk klageinstans i patentsager.

Arbejdsgruppen har holdt et møde i december 1968 og tre møder i 1969. I 1970 har man fortsat udarbejdelsen af gruppens rapport, og man påregner at slutte arbejdet i begyndelsen af 1971 med at fremlægge udkast til de nævnte overenskomster samt en redegørelse for visse problemer i forbindelse hermed.

Gennem de i Danmark, Finland, Norge og Sverige nedsatte komiteer til behandling bl. a. af en ordning med internationale patentansøgninger (PCT-planen) er der indledt et samarbejde om tilrettelæggelse af de ændringer i nordisk patentlovgivning, der bliver nødvendige i tilfælde af ratifikation af den pågældende internationale overenskomst.

Mønsterlovgivningen

Nye mønsterlove er nu gennemført i Danmark, Norge og Sverige. Samtlige love er trådt i kraft den 1. oktober 1970.

I Finland er den 16. oktober 1970 fremsat et lovforslag, der stort set svarer til de i Danmark, Norge og Sverige gennemførte mønsterlove.

Illoyal konkurrence

I anledning af de betænkninger, som blev afgivet i 1966 af de nordiske komiteer vedrørende ny konkurrencelovgivning, er der i Sverige i 1970 gennemført en lov om utilbørlig markedsføring, som delvis erstatter den gældende lovgivning om illoyal konkurrence. Visse af de spørgsmål, som er berørt i betænkningen, behandles ikke i denne sammenhæng. I Danmark er spørgsmålet om lovgivning for tiden henskudt til undersøgelse og gennemgang i den af handelsministeren i december 1969 nedsatte forbrugerkom-

mission, som i forbindelse med en samlet vurdering af forbrugerens stilling også skal undersøge den lovgivning, der har særlig interesse for forbrugerne. Også i Finland og Norge er spørgsmålet om lovgivning genstand for overvejelser.

Firmalovgivningen

Forslag til ny firmalovgivning er afgivet i Finland, Norge og Sverige (*SOU 1967: 35*). Tilsvarende forslag fra det danske firmalovudvalg ventes afgivet i begyndelsen af 1971. Nordiske embedsmandsforhandlinger ventes afholdt i begyndelsen af 1971.

Procesret

Udvalg

Konkurslovgivningen

De danske og norske konkurslovudvalg samt den svenske lagberedning og den finske lagberedning, som siden 1969 har udført det omhandlede arbejde i stedet for den finske konkurslovkomité, har fortsat forhandlingerne om forskellige konkursretlige spørgsmål. Betænkning forventes afgivet i alle lande i 1971.

Nye bestemmelser om konkursordenen har været behandlet af konkurslovudvalgene i Danmark og Norge og den svenske lagberedning samt en særlig komité i Finland. I Norge blev på grundlag af udvalgets forslag gennemført nye regler ved lov af 31. maj 1963, nr. 2, i Finland ved lov af 4. november 1966 (*536/66*) og i Danmark ved lov nr. 332 af 18. juni 1969. På grundlag af svenske lagberednings betænkning med forslag til ny fortrinsretsordning, Utsökningsrätt IX (*SOU 1969: 5*), er der i Sverige fremsat en proposition med forslag til lov om fortrinsret m. m. Forslaget er behandlet af riksdagen og træder i kraft den 1. januar 1972.

Akkordlovgivningen

Konkurslovudvalgene i Danmark, Finland og Norge samt den svenske lagberedning har i forbindelse med revisionen af konkurslovgivningen foretaget en gennemgang af de gældende regler om akkord.

Den norske komité fremlagde i 1962 et foreløbigt forslag til en lovgivning om gældsforhold og akkord. Den svenske lagberedning har i 1968 afgivet betænkning med forslag til lov om akkordforhandling, Utsökningsrätt VII (*SOU 1968: 41*). På grundlag af forslaget er der i Sverige fremsat proposition med forslag til akkordlov m. m. Forslaget er behandlet af riksdagen og træder i kraft den 1. januar 1971.

Skiftelovgivningen

I Danmark blev i 1963 nedsat et udvalg med den opgave at udarbejde forslag til en ny skiftelov. Udvalgets arbejde følges af en observatør fra Sverige. Udvalgsarbejde kan ikke påregnes afsluttet i 1971.

Samarbejde mellem ministerierne

Voldgift

I Danmark blev i 1966 af et udvalg under justitsministeriet afgivet en betænkning vedrørende lovgivning om voldgift (*nr. 414*), og udvalgets arbejde har været fulgt af observatører fra Finland, Norge og Sverige. Sagen behandles nu i justitsministeriet. I Sverige ventes særlige sagkyndige omkring årsskiftet 1970/71 at fremlægge forslag til ratifikation af New York-konventionen af 1958 om fuldbyrdelse af udenlandske voldgiftsafgørelser og til dermed sammenhængende intern lovgivning.

Anerkendelse og fuldbyrdelse af nordiske afgørelser om privatretlige krav

En revision af den nordiske domskonvention har været drøftet på nordiske møder i marts 1966, november 1967, marts 1968, september 1968 og maj 1969 og skal drøftes på ny på et møde i januar 1971. Revisionen vil resultere i gennemførelsen af stort set ensartede interne lovregler vedrørende spørgsmålet.

Fuldbyrdelse af afgørelser om forældremyndighed og samkvemsret

I 1967 blev afgivet en fællesnordisk betænkning om fuldbyrdelse af afgørelsen om forældremyndighed og samkvemsret (*NU 1967: 4*). Betænkningen indeholder bl. a. forslag til konvention om fuldbyrdelse af de nævnte afgørelser. Der har på departementsplan været enighed om, at de pågældende regler i givet fald bør søges gennemført ved ensartede regler, eventuelt i forbindelse med reglerne om anerkendelse og fuldbyrdelse af nordiske afgørelser om privatretlige krav. Nordisk møde har været afholdt i september 1970, og spørgsmålet skal drøftes på ny på et møde i januar 1971.

Udlevering til andet nordisk land i anledning af beslutning om forsorg eller behandling

Forslag om iværksættelse af beslutninger om frihedsberøvelse truffet af en myndighed i et andet nordisk land blev fremsat i Sverige i 1963 af utredningen om administrativa frihedsberövanden (*SOU 1963: 79*). Udvalgsarbejdet foregik i samarbejde med sagkyndige fra de andre nordiske lande.

Nordiske forhandlinger på departementsplan har senest fundet sted i efteråret 1968. Lovforslag er nu gennemført i Danmark, Finland, Norge og Sverige. I forholdet mellem disse lande vil ordningen træde i kraft den 1. januar 1971. Der henvises i øvrigt til meddelelsen om rekommandation nr. 18/1962.

Straffepoces

I flere år har der fundet forhandlinger sted mellem repræsentanter for de svenske og finske justitsministerier med henblik på gennemførelse af en

lovgivning, som giver større muligheder for gensidig retshjælp i straffesager. Der er først og fremmest tale om samarbejde angående efterforskning og undersøgelser i straffesager, muligheden for at anvende tvangsmidler i de andre lande, begæring om påtale samt forkyndelse af stævninger. Muligvis vil repræsentanter for justitsministerierne i Danmark og Norge deltage i det fortsatte arbejde. Det kan nævnes, at cheferne for anklagemyndighederne i de nordiske lande i februar 1970 har indgået en samarbejdsaftale om retsforfølgning i et andet nordisk land end det, hvor den strafbare handling er begået.

Nordisk vidnepligt

I anledning af Nordisk Råds rekommandation nr. 17/1968 blev der i februar 1969 og september 1970 afholdt nordiske møder. På sidstnævnte møde drøftedes et dansk lovudkast. Med udgangspunkt heri vil der i de enkelte lande blive udarbejdet lovudkast til nordiske drøftelser i 1971.

Strafferet

Udvalg

Nordisk strafferetskomité

Strafferetskomiteen har afsluttet arbejdet vedrørende løsladelse på prøve og afgivet betænkning (*NU 1970: 3*). Man behandler for tiden spørgsmålet om foranstaltninger mod psykisk abnorme lovovertrædere. Herudover står spørgsmålet om bødestraf og fradrag for varetægtsfængsling på komiteens dagsorden.

Abortlovgivningen

Den danske og den finske abortkomité afgav betænkning i begyndelsen af 1969. Den svenske komitébetænkning vil foreligge i foråret 1971. En observatør fra Norge har fulgt udredningsarbejdet i komiteerne. Love er gennemført i Danmark som lov nr. 120 af 24 marts 1970 og i Finland som lov nr. 239 af samme dato. I Norge planlægger man i 1971 af fremsætte forslag om ændringer i den gældende lov fra 1960.

Spirituspåvirkede motorførere

I januar 1966 blev i Sverige udpeget sagkyndige til at gennemgå lovgivningen om spirituspåvirkede motorførere. De sagkyndiges arbejde er foregået i samarbejde med observatører fra Danmark, Finland og Norge. Det svenske udvalg har afgivet sin betænkning i september 1970 (*SOU 1970: 61*).

I Danmark har færdselssikkerhedskommissionen i 1969 afgivet betænk-

ning vedrørende spirituspåvirkede motorførere. Betænkningen har været til udtalelse hos de interesserede myndigheder, og materialet er nu forelagt straffelovrådet. Rådet, der er holdt orienteret om arbejdet i den svenske komité, vil afgive sin indstilling i januar 1971.

I øvrigt henvises til meddelelsen om rekommandation nr. 24/1965.

Racediskriminering

Spørgsmålet om, hvilken lovgivning der er påkrævet for en tilslutning til FN-konventionen om afskaffelse af alle former for racediskriminering, har været behandlet af komiteer i Danmark og Sverige og af sagkyndige i Finland og Norge. Den svenske komité afgav betænkning i 1968 (*SOU 1968: 68*) og den danske i 1970 (*nr. 553*). Lovgivning er gennemført i Finland og Norge i foråret 1970, og i Danmark er der i efteråret 1970 fremsat lovforslag. I Sverige er lovgivningen delvis gennemført i foråret 1970, og den resterende del vil blive gennemført i foråret 1971, hvis riksdagen endeligt vedtager et forslag til ændringen af trykkefrihedsordningen, som er sat i bero.

Integritetsbeskyttelse

I Sverige blev i 1966 udpeget sagkyndige til at udrede spørgsmålet om en forstærket integritetsbeskyttelse på personrettens område. De sagkyndige har i efteråret 1970 afgivet en delbetænkning med forslag til lovgivning om en beskyttelse mod utilbørlig aflytning ved hjælp af tekniske apparater (*SOU 1970: 47*). Spørgsmålet behandles i Danmark af straffelovrådet, der vil afgive betænkning i foråret 1971. Arbejdet i den svenske komité og straffelovrådet følges af observatører fra Finland og Norge. Nordisk møde er senest afholdt i juni 1970.

Samarbejde mellem ministerierne

Konfiskation m. m.

Den nordiske strafferetskomité afgav i 1963 en betænkning om konfiskation, som har til formål at opnå mere ensartede regler i de nordiske landes strafferetslovgivning. I Danmark og Sverige har strafferetskomiteens forslag ført til ny lovgivning i henholdsvis 1965 og 1968. I Norge har straffelovrådet i 1970 afgivet betænkning om spørgsmålet. Også i Finland regner man med at gennemføre ny lovgivning på grundlag af den nordiske strafferetskomité's betænkning.

Forældelse af forbrydelser m. v.

I 1966 afgav den nordiske strafferetskomité en betænkning med forslag til mere ensartede nordiske regler om forældelse af forbrydelser m. v. I Danmark afgav straffelovrådet i 1966 betænkning om strafferetlig foræl-

delse (nr. 433), som bygger på strafferetskomiteens forslag. Betænkningen førte til gennemførelse af nye lovregler, der trådte i kraft den 1. juli 1967. I Finland er i 1968 på grundlag af strafferetskomiteens betænkning afgivet betænkning om en revision af den strafferetlige forældelse (1968: A1). Lovforslag forventes fremsat i 1971. I Norge har straffelovrådet i november 1969 afgivet indstilling om spørgsmålet. I Sverige fremlagdes et forslag om visse ændringer i forældelsesreglerne i efteråret 1970 i et departementspromemoria (*Stencil Ju 1970: 28*). Forslaget er udarbejdet på grundlag af strafferetskomiteens forslag.

Udleveringslovgivningen

Siden efteråret 1966 og senest i efteråret 1968 har der på departementsplan været afholdt nodiske møder til behandling af udleveringslovgivningen. Man har især drøftet mulighederne for gennemførelse af mere ensartede love om udlevering af lovovertrædere til ikke-nordisk land og spørgsmålet om en ændring af de nordiske udleveringslove med henblik på at lette samarbejdet mellem de nordiske lande. I Danmark gennemførtes i 1967 en almindelig udleveringslov. I Finland er der i 1970 gennemført en ny lov om udlevering til ikke-nordisk land. I Norge overvejes sagen fortsat i departementet. I Sverige påregner man i foråret 1971 at fremlægge forslag til visse ændringer i den almindelige udleveringslov fra 1957. Lovforslag om mindre tekniske ændringer af den nordiske udleveringslov overvejes i Danmark, Finland, Norge og Sverige.

Lovgivning om trafikforseelser begået i udlandet

På departementsplan har der været ført forhandlinger, dels om spørgsmålet om ratifikation af den europæiske konvention om straf for trafikforseelser, dels om spørgsmålet om en ensartet nordisk lovgivning angående trafikforseelser begået i udlandet. Der er opnået enighed om, at landene bør ratificere konventionen, dog med visse forbehold, herunder at konventionen ikke skal gælde mellem de nordiske lande. Det internordiske spørgsmål om trafikforseelser begået i udlandet vil blive reguleret gennem den interne lovgivning. I Danmark er det sket ved lov nr. 223 af 4. juni 1969 om ændring af færdselsloven. I Finland behandles spørgsmålet i en komité, der forventes at fremlægge sit forslag i 1971. I Norge er lovmæssigt grundlag for ordningen allerede tilvejebragt ved § 32 i vejtrafikklov af 18. juni 1965, men der skal yderligere fastsættes administrative bestemmelser. I Sverige er udarbejdet et departementspromemoria med forslag til lovgivning om palale med hensyn til trafikforseelse begået i udlandet (*stencil Ju 1970: 28*). Det er hensigten at fremsætte lovforslag i 1971. Man planlægger, at dansk, norsk og svensk ratifikation af den europæiske konvention skal ske samtidigt, efter at det nødvendige grundlag er tilvejebragt i Norge og Sverige.

Tilsyn med betinget dømte m. fl.

Ved departementsforhandlingerne i Oslo i 1965 diskuteredes spørgsmålet om en tilslutning til Europarådskonventionen af 1964 om tilsyn med betinget dømte og prøveløsladte. De danske, norske og svenske delegerede enedes om, at man burde tiltræde den del af konventionen, som omhandler tilsyn, men ikke den del, som omhandler fuldbyrdelse af domme, samt at konventionen ikke bør gælde mellem de nordiske lande indbyrdes. Konventionen er endnu ikke ratificeret af noget land. Af de nordiske lande har indtil nu kun Danmark undertegnet konventionen. I Danmark er udarbejdet et udkast til lov om samarbejde med andre lande angående tilsyn med betinget dømte og prøveløsladte. Også i Norge arbejder man med et lovudkast.

Lovgivning om fuldbyrdelse af europæiske straffedomme

Der er enighed om, at der skal gennemføres en fællesnordisk lovgivning, der vil muliggøre tilslutning til en netop gennemført europæisk konvention om straffedommes internationale retsvirkninger. Der har været ført departementsforhandlinger herom i januar 1970, april 1970 og juni 1970. Lovforslag er gennemført i Danmark i efteråret 1970 og forventes senere at blive fremsat i de øvrige nordiske lande.

Ø v r i g t n o r d i s k l o v s a m a r b e j d e

Paslovgivningen

I rekommandationen nr. 14/1965 henstillede Nordisk Råd til regeringerne i Finland, Island, Norge og Sverige at udvide gyldighedstiden for pas til ti år. Denne gyldighedstid, der havde været gældende i Danmark siden 1. april 1963, blev gennemført i Island og Norge den 1. januar 1966. I Sverige afgav et udvalg, der blev nedsat i anledning af rekommandationen, en betænkning i februar 1966 med forslag til udvidelse af gyldighedstiden i visse tilfælde til ti år. I efteråret 1970 besluttede regeringen, at gyldighedstiden for sædvanlige pas fra den 1. april 1971 skulle udstrækkes til ti år. I Finland er der endnu ikke truffet bestemmelse om forlængelse af gyldighedstiden for pas.

Nordisk Råd har i rekommandation nr. 2/1969 henstillet til regeringerne at afskaffe regelmæssig udgående paskontrol i lufthavne samt at overveje afskaffelse af udgående paskontrol ved andre grænseovergangssteder. Spørgsmålet behandles i det udvalg, der blev nedsat til behandling af rek. 22/1966 om ensartet udlændingelovgivning. Udvalget har afgivet betænkning om spørgsmålet i sommeren 1970, og redegørelsen er sendt til de pågældende fagministerier.

Transplantationslovgivningen

I anledning af Nordisk Råds rekommandation nr. 12/1969 om ensartet transplantationslovgivning har der været nedsat en nordisk arbejdsgruppe, der har afholdt et afsluttende møde i sommeren 1970.

Integritetsbeskyttelse i forbindelse med anvendelse af edb-teknik

I Sverige blev i 1969 nedsat dels en komité for at udrede spørgsmålet om offentlighed med hensyn til offentlige dokumenter (offentlighets- og sekretesslagsstiftningskommittén), dels en komité til at foretage en udredning angående kreditoplysningsvirksomheden (kreditoplysningskommittén). I begge komiteer skal man undersøge behovet for regler til værn for den personlige integritet i forbindelse med anvendelse af edb. I Danmark og Norge er der udpeget observatører til at følge arbejdet i komiteerne. I Finland regner man med, at udpege en sagkyndig eller nedsætte en komité.

I Danmark er der i efteråret 1970 nedsat et udvalg til at overveje de problemer vedrørende privates retsbeskyttelse, som er forbundet med oprettelse og brug af private registre, navnlig under hensyn til den tekniske udvikling på området.

I Norge er der i december 1970 nedsat et udvalg, som skal overveje de problemer, der knytter sig til kreditoplysningsvirksomhed. Tidligere er der nedsat en arbejdsgruppe som skal vurdere de spørgsmål, der opstår ved offentlig brug af edb.

Publicering af love m. v.

I Danmark nedsattes i 1965 det såkaldte lovtidendeudvalg med den opgave at overveje spørgsmålet om offentliggørelse af love og andre retsfor skrifter og om gennemførelse af traktater m. m. i intern ret. Udvalget afgav i 1967 en betænkning om statens informationsvirksomhed. I 1969 har udvalget færdiggjort vejledninger vedrørende lovsproget, affattelse af ændringslove og udfærdigelse af lovbekendtgørelser. Disse vejledninger er udsendt af justitsministeriet.

I Finland er der udpeget sagkyndige, og i Norge er der nedsat en komité til at udrede spørgsmålet om gennemførelse af konventioner i intern ret. I 1967 nedsattes i Sverige et udvalg med den opgave at udrede spørgsmålet om publicering af love og traktater. Udvalgets opgave blev i 1969 udvidet til også at omfatte spørgsmålet om opfyldelse af traktater. Den svenske komité har i 1970 afgivet en delbetænkning om Svensk Författningssamling (*SOU 1970: 48*). Sekretærene for de pågældende komiteer og sekretæren for det danske lovtidendeudvalg afholdt i april 1970 et forberedende møde, og komiteerne afholdt i september 1970 et samlet møde. Det er hensigten på fællesnordisk basis at søge arbejdet vedrørende traktatopfyldelse afsluttet i første halvdel af 1971.

Nordisk institut for komparativ ret

I anledning af Nordisk Råds rekommandation nr. 4/1966 blev der i de nordiske lande udpeget sagkyndige til at undersøge hensigtsmæssigheden af og mulighederne for at oprette et nordisk institut for komparativ ret. De

sagkyndige, der har afholdt 5 møder, senest i juni 1970, har afsluttet deres arbejde. En fælles betænkning er under trykning (*NU 1970: 17*).

FN-lovkomiteerne

De danske, finske, norske og svenske udvalg, som blev nedsat for at udrede spørgsmålet om lovgivning til gennemførelse af FN's sikkerhedsråds beslutninger og rekommandationer, har holdt fællesmøde i Oslo i januar 1967. De danske og norske komiteer fremlagde i foråret 1967 forslag til generelle fuldmagtslove, der blev gennemført i Danmark i maj 1967 og i Norge i juni 1968. I Finland er på grundlag af forslag fra den finske komité i december 1967 gennemført en lov om opfyldelse af visse forpligtelser som følge af Finlands medlemskab af FN. Den svenske komité afgav i marts 1968 et PM med forslag til lov om gennemførelse af visse sanktioner mod Rhodesia. På grundlag heraf blev i 1969 gennemført en lov om visse sanktioner mod Rhodesia (*SFS 1969: 232*). Komiteen har fremlagt betænkning med forslag til en almindelig lov om internationale sanktioner (*FN-lov*) i begyndelsen af 1970 (*SOU 1970: 19*).

Udlændingelovgivningen

I anledning af Nordisk Råds rekommandation nr. 22/1966 angående ensartet nordisk udlændingelovgivning blev der i 1967 nedsat et nordisk udvalg bestående af to medlemmer fra hvert land (undtagen Island). Udvalget har holdt i alt 7 møder. Udvalget ventes at afgive betænkning omkring årsskiftet 1970—71.

Trafiklovgivningen

Nordisk vejtrafikkomité har afgivet tre betænkninger, dels om fælles vejafmærkning (i Sverige *SOU 1965: 53*), dels om fælles trafikregler (*NU 1966: 2—3* og *NU 1970: 10*). På grundlag af den første betænkning er gennemført nye regler om vejafmærkning i Finland, Norge og Sverige. Betænkningen om trafikregler har været på remis i de forskellige lande. På grundlag af udtalelserne, verdensfærdselskonventionen af 1968 og forhandlingerne i ECE om supplerende fælles-europæiske færdselsregler har komiteen nu afgivet et revideret forslag til nye trafikregler (*NU 1970: 10*).

Der henvises i øvrigt til meddelelsen om rekommandation nr. 27/1968.

Vejtrafikkomiteen afgav i november 1967 en stencileret betænkning om kørebaneafmærkninger. Arbejdet fortsætter på andre områder, bl. a. behandles spørgsmålet om trafiksignaler.

Det nordiske embedsmandsudvalg, der behandler spørgsmålet om nordisk gyldighed af førerbeviser, afgav i 1969 en betænkning om gennemførelse af fælles nordiske regler for erhvervelse, fornyelse og inddragelse af førerbeviser til motorkøretøjer (*Nu 1969: 7*). Betænkningen er for tiden til udtalelse hos forskellige myndigheder og organisationer i de nordiske lande.

Filmcensur

I Danmark er gennemført nye filmcensurregler ved lov nr. 135 af 29. marts 1969, der trådte i kraft den 1. juli 1969. Efter loven er voksencensuren afskaffet. Børnecensuren er opretholdt med de hidtidige aldersgrænser på 16 og 12 år. Censuren udøves af Statens Filmcensur, hvis afgørelse kan indbringes for et ankenævn.

I Norge er ved lov af 13. juni 1969 (*nr. 28*), som trådte i kraft den 1. januar 1970, foretaget en del ændringer i loven om offentlig forevisning af kinematografbilleder. De vigtigste ændringer er udvidelse af antallet af faste censorer og indførelse af ny aldersgrænser på 5 og 18 år i særlige tilfælde ved siden af de gældende grænser på 7, 12 og 16 år.

I Sverige har filmcensurutredningen afgivet betænkning i juni 1969 (*SOU 1969: 14*). Betænkningen har været på remis. Spørgsmålet om lovgivning overvejes i utbildningsdepartementet samt i justitiedepartementet, for så vidt angår et forslag om filmansvarslov.

I n t e r n a t i o n a l t l o v s a m a r b e j d e

Ligesom tidligere har justitsministerierne haft nær kontakt vedrørende forskellige internationale lovgivningsspørgsmål, som behandles af FN, Europarådet, Haag-konferencen for international privatret, Det internationale privatretsinstitut i Rom (UNIDROIT) og den internationale civile luftfartsorganisation (ICAO) m. fl.

Justitsministeriet, København, den 23. december 1970

Niels Madsen

Indholdsfortegnelse

Civilret	1904
Udvalg	1904
Ægteskabsret	1904
International ægteskabsret	1905
Adoptionsret	1905
Myndighedslovgivningen	1905
Betænkningstid ved køb på afbetaling	1905
Købelovgivningen	1906
Kommissionslovgivningen	1906
Aktieselskabsret	1906
Søret	1906
Fragtaftaler ved godsbefordring ad landevej	1907
Retssociologisk undersøgelse om forsikrings virkning på erstatningslovgivningen	1907
Erstatning for invaliditet og tab af forsørger	1907
Samarbejde mellem ministerierne	1907
Ægteskabsret	1907
Adoptionsret	1908
International testamentsret	1908
Børn uden for ægteskab	1908
Godtroserhvervelse af løsøre	1908
Arbejdsgiveres ret til modregning	1908
Forældelse af fordringer	1909
Skadeserstatning	1909
Ansvar for nukleare skader	1910
Patentlovgivning, herunder oprettelse af en fælles nordisk ankeinstans i patentsager	1910
Mønsterlovgivningen	1910
Illoyal konkurrence	1910
Firmalovgivningen	1911
Procesret	1911
Udvalg	1911
Konkurslovgivningen	1911
Akkordlovgivningen	1911
Skiftelovgivningen	1911
Samarbejde mellem ministerierne	1912
Voldgift	1912
Anerkendelse og fuldbyrdelse af nordiske afgørelser om privatretlige krav	1912
Fuldbyrdelse af afgørelser om forældremyndighed og samkvemsret	1912
Udlevering til andet nordisk land i anledning af beslutning om forsorg eller behandling	1912
Straffeproses	1912
Nordisk vidnepligt	1913

Strafferet	1913
Udvalg	1913
Nordisk strafferetskomité	1913
Abortlovgivningen	1913
Spirituspåvirkede motorførere	1913
Racediskriminering	1914
Integritetsbeskyttelse	1914
Samarbejde mellem ministerierne	1914
Konfiskation m. m.	1914
Forældelse af forbrydelser m. v.	1914
Udleveringslovgivningen	1915
Lovgivning om trafikforseelser begået i udlandet	1915
Tilsyn med betinget dømte m. fl.	1916
Lovgivning om fuldbyrdelse af europæiske straffedomme	1916
Øvrigt nordisk lovsamarbejde	1916
Paslovgivningen	1916
Transplantationslovgivningen	1916
Integritetsbeskyttelse i forbindelse med anvendelse af edb-teknik	1917
Publicering af love m. v.	1917
Nordisk institut for komparativ ret	1917
FN-lovkomiteerne	1918
Udlændingelovgivningen	1918
Trafiklovgivningen	1918
Filmcensur	1919
Internationalt lovsamarbejde	1919

Berättelse

från Nordiska kulturkommissionen

(Överlämnad av Islands regering)

I. Organisation m. m.

1. Kommissionens uppgift och organisation

Nordiska kulturkommissionen (NKK) är ett för regeringarna i de nordiska länderna gemensamt utredande, initiativtagande och rådgivande organ på det kulturella området.

Kulturkommissionen har till uppgift att på kulturens olika områden, såsom utbildning, forskning och folkbildning samt litteratur, musik, teater, film och övriga konstarter verka på ett vidgat samarbete mellan folken genom att på grundval av de inom länderna uppdragna handlingslinjerna utreda och väcka förslag samt utöva rådgivande verksamhet i hithörande frågor.

I sin verksamhet har kommissionen att främja samordning av det inter-nordiska arbetet med det samarbete, som nordiska länder bedriver inom andra internationella organisationer på kulturområdet.

Kommissionen är uppdelad dels i fem nationella avdelningar, en i varje nordiskt land, dels efter arbetsområde i tre samnordiska sektioner: sektion I för akademisk utbildning och forskning, sektion II för undervisning och utbildning på skolans område, samt sektion III för folkbildning och konst.

Varje land har tre representanter i var och en av de tre sektionerna, utom Island som har två. Ett lands representanter i samtliga sektioner bildar landets nationella avdelning.

Ordförandena i de fem nationella avdelningarna utgör NKK:s presidium.

Ordförandeskapet växlar mellan länderna i princip vartannat år. Åren 1969—70 innehar Island ordförandeskapet.

Ordförandeskapet i sektionerna växlar även det mellan länderna men inte i bunden ordning. För närvarande innehas ordförandeskapet i sektion I av Danmark, i sektion II av Norge och i sektion III av Finland.

Varje nationell avdelning har ett sekretariat. Generalsekretariatets funktioner utövas av ordförandelandet. Till det land som innehar ordförandeskapet inom sektion förläggs även sektionens huvudsekretariat.

Kulturkommissionen möts in pleno en gång varje år, varvid för samliga sektioner gemensamma ärenden behandlas. Plenarmötet har även att godkänna sektionernas resolutionsförslag innan dessa överlämnas till regeringarna i de nordiska länderna. Vidare tar plenarmötet upp till debatt frågor av allmänt intresse.

De tre sektionerna sammanträder tre gånger om året, varav en gång i anslutning till plenarmötet.

Presidiet möts i icke fastställd ordning för att dra upp riktlinjer för kommissionens verksamhet och för att förbereda frågor som sedan tas upp vid plenarmöten. Vidare fördelar det ärenden mellan sektionerna, och kan i plenarmötets ställe godkänna resolutionsförslag från sektionerna.

2. *Presidiet*

Presidiet består av de nationella avdelningsordförandena som under 1970 varit undervisningsdirektör A. Baunbak-Jensen, Danmark, professor Matti Koskenniemi, Finland, professor Ólafur Björnsson, Island, vilken från den 1 januari 1970 även är kommissionens ordförande, direktör Ingeborg Lyche, Norge, och statssekreterare Lennart Sandgren, Sverige.

3. *Ändringar i kommissionens sammansättning*

Under 1970 har följande ändringar ägt rum:

Danmark

I sektion I har professor P. Nørregaard Rasmussen efterträtt professor Carl Iversen.

Island

I sektion II har nationalparksinspektör Eiríkur J. Eiríksson avgått som ledamot.

Norge

Professor Johan T. Ruud, ledamot av sektion I, har avlidit.

Per den 1 januari 1970 har kulturkommissionen följande sammansättning:

Danmark

Sektion I:

Afdelingschef Bjørn Brynskov
 Professor Hakon Stangerup
 Professor P. Nørregaard Rasmussen

Sektion II:

Undervisningsdirektør Sigurd Højby
 Afdelingschef V. Hammer
 Undervisningsdirektør Hans Jensen

Sektion III:

Undervisningsdirektør A. Baunbak-Jensen
 Kontorchef W. Weincke

Finland

Sektion I:

Lagstiftningsrådet Matti L. Aho
Professor Pekka Kivalo
Kansler Pentti Renvall

Sektion II:

Byråchefen Lars Frösén
Professor Matti Koskenniemi
Avdelningschefen Paavo Kuosmanen

Sektion III:

Fil. dr Bo Carpelan
Kanslichefen Heikki Hosia
Professor Arvi Kivimaa

Island

Sektion I:

Professor Ólafur Björnsson
Departementschef Birgir Thorlacius

Sektion II:

Alltingsmann Sigurður Ingimundarson

Sektion III:

Ambassadör Sigurður Bjarnason
F. d. ambassadör Haraldur Guðmundsson

Norge

Sektion I:

Ekspedisjonssjef Enevald Skadsen
Direktør Karl Stenstadvold

Sektion II:

Skoledirektør Helge Sivertsen
Skoledirektør Henrik Bargem
Ekspedisjonssjef Johan Bjørge

Sektion III:

Direktør Ingeborg Lyche
Ekspedisjonssjef Eigil Holm
Museumsdirektør Jan Askeland

Sverige

Sektion I:

Departementsrådet Manfred Ribbing
Byråchefen Hans Poppius
Professor Karl Gustav Lünig

Sektion II:

Statssekreteraren Lennart Sandgren
Riksdagsmannen, rektor Stig Alemyr
Undervisningsrådet Hans-Erik Östlundh

Sektion III:

Kanslirådet Carl-Erik Virdebrant
Fil. dr Stellan Arvidson
Rektor Åke Leander

4. Sektionerna

I sektion I har afdelingschef Bjørn Brynskov varit sektionsordförande under år 1970. I sektion II har skoledirektør Helge Sivertsen varit ordförande. I sektion III har professor Arvi Kivimaa varit ordförande.

5. Möten

Följande möten har hållits under 1970: plenarmöte 14—16 juni i Reykjavik, presidiummötet förutom i samband med plenarmötet den 6 april i Köbenhavn, möten i sektionerna, förutom i samband med plenarmötet, sektion I den 27—28 februari i Helsingfors och den 19—20 oktober i Köbenhavn, sektion II den 2 mars i Köbenhavn och den 29 oktober i Helsingfors, sektion III den 6—7 april i Kungälv och den 23—26 oktober i Tammerfors.

6. Sekretariaten

Generalsekreterare är sedan den 1 januari 1970 avdelningssekreteraren i Islands avdelning, avdelningschef Árni Gunnarsson, Undervisningsministeriet, Hverfisgata 6, Reykjavik.

Huvudsekreterare i sektion I är sekretær, cand. jur. Hjalte Rasmussen, undervisningsministeriet, Nyhavn 38^N, 1051 Köbenhavn K.

Huvudsekreterare i sektion II är konsulent Thomas Mauritzen, Kirke- og undervisningsdepartementet, Akersgate 42, Oslo-dep.

Huvudsekreterare i sektion III är fil. lic. Margaretha Mickwitz, undervisningsministeriet, Fredsgatan 4, Helsingfors 17.

Avdelningssekreterare i Danmark, Finland, Norge och Sverige är:

Sekretær Hjalte Rasmussen, undervisningsministeriet, Nyhavn 38, 1051, Köbenhavn K.

Kultursekreterare Matti Gustafson, undervisningsministeriet, Fredsgatan 4, Helsingfors 17.

Konsulent Thomas Mauritzen, Kirke- og undervisningsdepartementet, Akersgate 42, Oslo-dep.

Kanslirådet Ilmar Bekeris, utbildningsdepartementet, Fack. 103 10 Stockholm.

Utöver dessa är följande knutna till sekretariaten:

Danmark:

Undervisningsinspektør Ib Granerud (sektion II)
Fuldmægtig Niels Toft (sektion III)

Finland:

Regeringssekreterare Markku Tyynilä (sektion I)
Skolrådet Klas Wallin (sektion II)

Norge:

Sekretær Ingeborg Skredegård (ass. sekreterare)

Sverige:

Kanslissekreteraren Åke Johnsson (sektion I)
 Byrådirektören Gunvor Hedberg (sektion II)
 Kanslissekreteraren Thomas Renström (sektion III)
 Jur. kand. Erland Bergman (bitr. avdelningssekreterare)

Under 1970 har följande sekreterare avgått:

Danmark:

Cand. jur. Jonna Fischer-Hansen, huvudsekreterare i sektion I
 Sekretær Rie Halleløv (sektion II)

Finland:

Pol. mag. Anita Grönberg (sektion I)

Sverige:

Departementssekreteraren Thorbjörn Forsell (sektion 1)

II. För kommissionen gemensamma ärenden

Det nordiska kultursamarbetets framtid

Det framtida nordiska kultursamarbetet utgjorde huvudämnet för de gemensamma diskussionerna vid kulturkommissionens plenarmöte den 14—16 juni 1970 i Reykjavik. Debatten fördes bl. a. mot bakgrund av de nordiska undervisnings- och kulturministrarnas beslut om tillsättande av en arbetsgrupp med uppgift att, i överensstämmelse med Nordiska rådets rekommendation nr 21/1970, framlägga förslag till en traktat om nordiskt kulturellt samarbete samt till andra åtgärder för en förstärkning av det nordiska kultursamarbetets organisation. I diskussionen betonades bl. a. vikten av att en framtida samarbetsorganisation blir uppbyggd på ett sådant sätt, att aktivt deltagande av alla berörda parter säkras, och att utrymme sålunda beredes för regelbunden samverkan mellan å ena sidan tjänstemän och å andra sidan de kulturarbetare, vetenskapsmän m. fl., som arbetar på fältet.

Diskussionen mynnade ut i följande uttalande från kulturkommissionen:

”Det är vid nuvarande tidpunkt viktigare än någonsin att förstärka det kulturella samarbetet mellan de nordiska länderna. Nordiska kulturkommissionen har på sitt plenarmöte i Reykjavik enats om att framhålla nödvändigheten av att uppnå snabba konkreta resultat av detta samarbete inom utbildning, forskning, det fria kulturlivet och folkbildningen för att därigenom stärka ländernas kulturella enhet under den politiska och ekonomiska utveckling som vi kommer att uppleva under 70-talet.”

III. Ärenden från sektion I

Indledning

Der henvises til sektionens beretning til Nordisk Råds 18. session 1970, hvorpå nærværende beretning bygger.

Sektionen har i 1970 holdt tre møder:

27.—28. februar 1970 i Helsingfors; i forbindelse med plenarmødet i Reykjavik i dagene 14.—16. juni 1970 og den 19.—20. oktober 1970 i København.

Desuden holdt sektionens sekretærer et møde i København den 21. maj 1970.

På mødet den 19.—20. oktober 1970 var et væsentligt punkt på dagsordenen behandlingen af ansøgninger til Nordisk Kulturfonds 1971-uddeling. Sektionen behandlede 41 ansøgninger til et samlet beløb af ca. d.kr. 3 631 800,—. Sektionen afgav indstilling herom ved skrivelse af 4. november 1970 til Nordisk Kulturfond.

Til støtte for sin behandling af disse ansøgninger havde sektionen tilvejebragt oversigter over såvel kulturfondens fordeling af 1970-midlerne som oplysninger om, hvor mange 1971-ansøgninger til totalt hvilke beløb, der af fondens sekretariat er sendt til udtalelse i respektive sektioner af Nordisk kulturkommission.

For yderligere at forbedre sektionernes behandling af ikke mindst ansøgninger, som er indkommet efter udløbet af fondens almindelige ansøgningsfrist, har Nordisk Kulturkommission på sektion I's initiativ rettet henvendelse til Nordisk Kulturfond om, at der finder en koordinering af styrelsens og kulturkommissionens sektioners mødedatoer sted. Koordineringen tilgodeser formentlig bedst forefindende behov, dersom fondsstyrelsens møder afholdes i december, marts og i maj måned, og at sektionernes møder forudgår fondens med (mindst) 2 à 3 uger.

Sektionen har i løbet af 1970 foruden at videreføre påbegyndt arbejde taget forskellige nye initiativer. Sektionen har således på mødet den 19.—20. oktober 1970 besluttet at iværksætte en undersøgelse om evaluering af kurser og betyg, om studerendes adgang til spærrede uddannelser i andet nordisk land og om samordning af mindre uddannelseslinier.

Bag sektionens beslutning står dels Nordisk Råds rekommandationer nr. 7/1969 om automatisk anvendelige evalueringsnormer for nordiske skole- og studenterbetyg og nr. 13/1970 om studerendes adgang til spærrede studier i andet nordisk land, dels henvendelser fra de nordiske studenterunioner til undervisningsministrene i de nordiske lande.

Det mere systematiske samarbejde mellem de planlæggende organer for den højere uddannelse i de nordiske lande, som indledtes med et møde i Fredensborg den 29.—30. juni 1969, er fortsat i 1970, hvor der har været

afholdt et møde på Hässelby slott den 20.—21. april. Samarbejdet fortsættes.

Inden for sektionens arbejdsområde er der i løbet af 1970 af regeringerne i de nordiske lande truffet beslutning om en vigtig nydannelse, idet det er vedtaget at oprette en nordisk komité for videnskabelig og teknisk information og dokumentation (NORDDOK).

Med "teknik" forstås i denne forbindelse den systematiske anvendelse af viden fra alle grene af videnskaben.

NORDDOK's formål, som defineres og eksemplificeres i statutterne for NORDDOK § 1, går i almindelighed ud på at fremme organiseringen af nordiske dokumentationsnet med nationale og internationale tilknytninger ved rådgivning, initiativ og andre tiltag.

Der er indkaldt til afholdelse af konstituerende møde i NORDDOK's styrelse d. 11. januar 1971.

Enkelt­sager i sektionen

1. Samarbejdet om højere uddannelser

1. Nordisk tentamensgyldighed

Den under 1969 iværksatte generelle udredning vedrørende de grundlæggende principper for nordisk tentamensgyldighed er færdiggjort og er for tiden under trykning i Nordisk udredningsserie.

Man minder om, at udredningens formål er at belyse

1. nordisk tentamensgyldighed: godkendelse i hjemlandets eksamenskrav af prøver taget i andet nordisk land,

2. nordisk eksamensgyldighed: det forhold, at en eksamen taget i et nordisk land, giver mulighed for at tage en højere grad i et andet nordisk land, og

3. problemet om den kompetence, en afsluttende eksamen tillægges.

Som tidligere meddelt har sektionen endvidere drøftet mulighederne for at videreføre arbejdet med den nordiske tentamensgyldighed med henblik på i videst muligt omfang at virkeliggøre Nordisk Råds rekommandation nr. 1/1966 om nordisk tentamensgyldighed, hvorved sektionen ved skrivelse dateret december 1969 rettede henvendelse til

1. Nordisk føderation for medicinsk undervisning,

2. Det nordiske rektorkollegium for de tekniske højskoler,

3. Det nordiske rektorkollegium for tandlægehøjskolerne,

i første række for at få indtryk af indstillingen til mulighederne for tentamensgyldighedsordninger inden for disse områder. Disse henvendelser er endnu kun delvis besvaret; sektionen påregner dog at kunne tage dette spørgsmål på dagsordenen for sit næste møde, som er berammet til den 22.—23. februar 1971 i Stockholm.

Som tidligere meddelt fører sektionen endvidere en statistik over, i hvilket omfang gældende bestemmelser udnyttes af de studerende i de nordiske lande. Statistikken pr. færdiggørelsen af ovennævnte almindelige udredning findes optrykt i denne.

2. Samarbejde om forskeruddannelsen. — Nordisk sommerskole for forskeruddannelse

Forslag om, at der tilvejebringes bevillingsgrundlag for, at sommerskolens totale rådighedsbeløb i 1971 bringes op på 750 000 d.kr. er optaget på finanslovsforslagene i de respektive lande. Dersom disse forslag endeligt godkendes af de bevilgende myndigheder vil det indebære en forhøjelse af sommerskolens rådighedssum i forhold til 1970 på 250 000 d. kr.

Baggrunden for forhøjelsesforslaget er, at det (i 1969) viste sig, at behovet for sommerskolekurser i 1970 langt oversteg til rådighed stående midler; således har sammenlagt kun 8 ud af over 100 stillede forslag om kurser kunnet imødekommes i løbet af 1970.

Under forudsætning af, at bevillingen for 1971 forhøjes til 750 000 d. kr., har sektionen besluttet at afholde 11 kurser i 1971 i følgende emner:

teoretisk lingvistik, matematik, kvantekemi, bakteriofaggenetik, kirken og samfundet, latinsk paleografi, metabolic adaptation, teoretisk informations-systemanalyse, fasta tilstandets fysik, numerisk analyse af musikteori.

For at sikre den bedst muligt udvælgelse af fremtidige kurser har sektionen besluttet at udarbejde en detaljeret redegørelse for sommerskolens baggrund og virksomhed og stile denne henvendelse til respektive myndigheder i de nordiske lande. Denne vil blive tilsendt Nordisk Råd til rådets 19. session.

3. Efteruddannelse af akademikere

Det til afholdelse i sommeren 1970 planlagte forsøgskursus i klinisk psykologi har på grund af planlægningsvanskeligheder måttet udsættes. Kursets første del afholdes i januar 1971.

I tilknytning til rapporten fra dette kursus vil der af det nordiske ekspertudvalg, som også står for planlægningen om gennemførelsen af prøvekurset, blive udarbejdet en indstilling til sektionen om efter- og videreuddannelse i klinisk psykologi.

Allerede i løbet af foråret 1971 forventes ekspertudvalget imidlertid at kunne afgive en første delindstilling om efter- og videreuddannelsesformer inden for de vigtigste professionelle grene af psykologien til sektionen.

4. Samarbejde om audio-visuelle hjælpemidler

Som tidligere meddelt har sektionen nedsat et nordisk kontaktudvalg med den opgave at undersøge mulighederne for et nordisk samarbejde vedrørende audio-visuelle hjælpemidler i den højere undervisning. Mandatet

for dette udvalg er efter henstilling fra udvalget udvidet til også at omfatte Island, bl. a. i anledning af, at man dér har startet en egen tv-produktion. Sektionen har opfordret vedkommende islandske myndigheder til at udse en delegat til kontaktudvalget, hvis arbejde endnu pågår.

5. Nordisk samarbejde om uddannelse af eksperimentelle biologer

Det under 1969 nedsatte ekspertudvalg vedrørende samarbejde om uddannelse af eksperimentelle biologer har endnu ikke afgivet rapport til sektionen.

Man minder om, at præmisserne for nedsættelsen af udvalget er,

1. at der er behov for at supplere den videregående undervisning i eksperimentel biologi ved de nordiske universiteter, og

2. at den bedste løsning, både med hensyn til undervisningens (kursernes) kvalitet og deres økonomi, er at udnytte lokaler, specialapparatur og lærerkræfter, hvor de i øjeblikket findes, ved at lade de studerende rejse derhen, hvor de kurser, de har brug for, afholdes.

Sektionen imødeser med stor interesse ekspertudvalgets rapport, idet det er muligt, at et samarbejde af denne art vil kunne danne forbillede for et uddannelsessamarbejde inden for andre områder.

6. Universitetskursus i arkæologi og folkelivsforskning

Det er i beretningen til Nordisk Råds 18. session oplyst, at der i efteråret 1969 fra sektionens ekspertkomité blev fremmet ansøgninger til Nordisk Kulturfond om støtte til kurser i både arkæologi og folkelivsforskning i 1970. Kulturfonden imødekom ansøgningerne.

Med baggrund i, at der herefter vil være afviklet i alt tre kurser i folkelivsforskning og et kursus i arkæologi, drøftede sektionen i februar 1970 mulighederne for videreførelse af virksomheden. Der var enighed om, at man burde sigte mod at afholde et kursus om året, og at fagene kunne alternere. På disse præmisser vedtog sektionen at anmode ekspertkomiteen om inden 1. august 1970 at fremlægge en redegørelse for virksomheden og en bevillingsplan for tiden fremover. I afventning af dette materiale blev det endvidere vedtaget at gøre ministerierne opmærksom på, at der i de respektive landes budgetter burde tages højde for et årligt kursus fra og med 1971.

De to kurser, som kulturfonden har bevilget støtte til i 1970, er gennemført. Imidlertid blev det materiale, som sektionen havde anmodet om at få inden 1. august, ikke færdigudarbejdet inden sektionens møde i oktober. Sektionen fandt derfor at måtte udsætte sagen, men man regner med, at der på mødet i februar 1971 vil foreligge grundlag for at tage standpunkt i sagen.

7. Brochuren "Att studera i Norden"

Den til 1970 bebudede udgivelse af en ny og væsentligt udbygget udgave "Att studera i Norden" har måttet udsættes. Brochuren vil i stedet udkomme i god tid inden sommereksamensterminerne 1971.

8. Oprettelse af et fællesnordisk lektorat i moderne nordisk historie ved University College, London

Det er i beretningen til Rådets 18. session oplyst, at Nordisk Kulturfond har bevilget en startbevilling for to år til lektoratet. Denne bevilling vil være opbrugt med udgangen af 1971.

Efter aftale med fondens sekretariat har undervisningsministeriet i Danmark fulgt saken op og fremskaffet oplysninger om lektoratvirksomhedens forløb med henblik på en vurdering af forudsætningerne for, at der ydes nordiske statsbevillinger til dette formål fra 1. januar 1972.

Efter anmodning fra det danske undervisningsministerium har sektionen på baggrund af de indhentede oplysninger drøftet dette spørgsmål på sit møde i København i oktober 1970.

Sektionen er herved kommet til det resultat, at lektoratet endnu har fungeret for kort tid til, at man på baggrund af de indhøstede erfaringer kan henstille endeligt til regeringerne om at overtage finansieringen af lektoratet over statsbudgetterne.

Hertil kommer, at hele spørgsmålet om en samordning af de nordiske landes fællesoptræden i internationalt kulturelt samarbejde, herunder spørgsmålet om udsendelse af fælles kulturattachéer m.v., såvel i Nordisk Kulturkommissionens sektion III som i forbindelse med udarbejdelsen af en aftale om nordisk kulturelt samarbejde, er genstand for nærmere overvejelser. En afslutning af disse overvejelser må anses for en værdifuld baggrund for den endelige stillingtagen i nærværende sag.

Da det således på den ene side er for tidligt at træffe en endelig afgørelse, og da spørgsmålet om en afgørelse på den anden side allerede nu er aktualiseret på grund af de i de nordiske lande gældende meget forskellige budgetterminer, og da man har lagt vægt på, at University College har et rimeligt krav på i god tid at blive gjort bekendt med finansieringsspørgsmålets stilling i 1972, har sektionen anset det for rigtigt at henstille til Nordisk Kulturfond, at denne overvejer at træffe principbeslutning om finansiering af lektoratets virksomhed i kalenderåret 1972.

9. Kurser i finsk tekstforståelse

Det kan oplyses, at der på budgettet for 1971 i Finland til dette formål er opført en bevilling på 20 000 FmK. Der resterer herefter kun, at de øvrige nordiske lande tilvejebringer de forudsete stipendiemidler.

Kurserne er beregnede for administratorer, forskere og eksperter inden for forskellige fagområder fra de nordiske lande.

II. Forsknings-samarbejdet

1. Generelle problemer vedrørende forsknings-samarbejdet

Den under 1969 tilsatte udredning til kortlægning af de tekniske og praktiske hindringer for det nordiske forsknings-samarbejde har endnu ikke afsluttet sit arbejde.

Det er med tilfredshed, at sektion I har konstateret, at der siden tilkomsten af forskningsråd i Danmark i efteråret 1968, er etableret faste samarbejdsorganer i Norden på alle de videnskabsområder, som forskningsrådene repræsenterer:

Samarbejdsnævnet for de nordiske naturvidenskabelige forskningsråd (NOS), som har nedsat et Nordisk publiceringsnævn for naturvidenskabelig forskning (NOP); Nordisk samarbejdsnævn for medicinsk forskning, der har nedsat Nordisk publiceringsnævn for medicin; Det inter-nordiske nævn for humanistisk forskning; Nordisk kontaktorgan for jordbrugsforskning (NKJ) (det overvejes for tiden at organisere samarbejdet om skovbrugs- og veterinærvidenskabelig forskning under kontaktorganet for jordbrugsforskning); Nordisk samarbejdsdelegation for samfundsforskning; Nordforsk for de teknisk videnskabelige forskningsfelter. Det således etablerede samarbejde i fastere former på forskningsområdet får naturligvis betydning i en lang række relationer, forventeligt også ved de muligheder for sagkyndig bistand ved bedømmelsen af ansøgninger til Nordisk Kulturfond, som den ny organisation frembyder.

2. Den højere uddannelse som forskningsområde

(Det universitetspædagogiske forsknings-samarbejde)

Med opløsningen af det Nordiske ekspertudvalg vedrørende universitetspædagogisk samarbejde, hvis mandat måtte anses for opfyldt, er der tilvejebragt en organisatorisk forenkling af de stedfindende overvejelser om det fremtidige samarbejde på dette område; den Nordiske universitetspædagogiske arbejdsgruppe, af hvis sagkyndige rådgivning og initiativ sektionen for tiden drager nytte, har meddelt sektionen, at den påregner at have færdiggjort sine opgaver og afgivet rapport til sektionen inden dennes næste møde, der som ovenfor nævnt finder sted i slutningen af februar 1971.

3. Forskning vedrørende Latinamerika og andre fjerntliggende lande

Den norske udredning angående spørgsmålet om et nordisk iberøamerikansk institut, hvorom der blev redegjort i sektionens beretning til rådets 18. session, er blevet forelagt forskellige instanser til udtalelse. Bl. a. på grundlag af udredningen og de udtalelser, som er afgivet i tilknytning til denne, vil man på sektionens møde i februar 1971 formulere sit syn på spørgsmålet i et brev til regeringerne.

Oversigt over udviklingen i de nordiske lande

Danmark

I Danmark er der i 1970 dimitteret ca. 10 600 studenter fra gymnasier og studenterkursus og ca. 1 400 dimittender med højere forberedelseseksamen (HF) fra HF-kursus. Antallet af studerende ved samtlige højere uddannelsesinstitutioner er i oktober 1970 opgjort til ca. 50 000, hvoraf ca. 35 500 var indskrevet ved universiteterne. Presset på universiteterne i København og Århus er fortsat meget stort. Odense universitet er nu udbygget til en kapacitet på ca. 1 200 studerende.

Den seneste udvikling i forbindelse med immatrikulationsbestemmelserne ved universiteterne er, at undervisningsministeren i folkelingsåret 1970—71 har fremsat forslag til lov om ændring af lov om gymnasieskoler og studenterkursus, hvorefter lovens § 8, der nu sikrer studenter en ubegrænset ret til indskrivning ved universiteterne og "efter de derom gældende regler" ved de øvrige højere uddannelsesinstitutioner, ændres således, at studentereksamen fremover skal give ret til indskrivning ved universiteterne og andre højere læreanstalter efter derom gældende regler. Den hjemmel for undervisningsministeren, der herved opnås, tænkes ifølge bemærkningerne til lovforslaget ikke anvendt til indførelse af en generel adgangsbegrænsning, men til i ganske særlige tilfælde for et enkelt fagstudium for et år ad gangen at gennemføre en regulering af tilgangen. Denne mulighed kan eventuelt blive virkelighed ved fagstudier, der er under opbygning, og ved fagstudier, der får en uventet stor tilgang. — Det bemærkes i øvrigt, at der med hjemmel i de gældende immatrikulationsbestemmelser fortsat kun er adgang til det lægevidenskabelige studium på grundlag af dansk studentereksamen og dermed ligestillede danske eksaminer.

Ved lov af 4. juni 1970 om Københavns universitets placering og universitetscentre blev der taget endelig stilling til universitetsudbygningen på langt sigt. Københavns universitet skal herefter udbygges på arealer i forbindelse med Nørre Fælled og andetsteds i hovedstadsområdet, og dette andet sted er nu blevet fastlagt til det vestlige Amager. Der skal derefter snarest oprettes et universitetscenter ved Roskilde, og det er planen, at dette center skal påbegynde sin undervisningsvirksomhed til september 1972. Et interimsstyre og en styringsgruppe er allerede i gang med planlægningen af centret og dets virksomhed. Dernæst oprettes et universitetscenter i Ålborg, som skal påbegynde sin virksomhed senest 1974—75. Endelig fastsætter loven, at der senere oprettes et universitetscenter i Ribe-Esbjerg-området.

Udbygning af det lægevidenskabelige hovedområde ved Københavns universitet er også blevet endeligt fastlagt, idet der i folketingsåret 1969—70 blev vedtaget følgende to love: lov af 29. april 1970 om opførelse af et lægevidenskabeligt institutkompleks (Panum-instituttet) ved Københavns uni-

versitet og lov af 27. maj 1970 om organisation af den kliniske del af den lægevidenskabelige studenterundervisning m.v., jfr. herom Nordisk Kulturkommissions årsberetning til Nordisk Råds 18. session.

Endelig blev der i folketingsåret 1969—70 ved lov af 29. april 1970 om udbygningen af Odense universitetscenter givet undervisningsministeren myndighed til indtil 1. april 1978 at anvende 385 mill. kr. til udbygningen af 1. etape af Odense universitetscenter.

Loven af 4. juni 1970 om universiteternes styrelse betegner i mere end én henseende et afgørende brud med det bestående. Det er den første lov, som fastlægger universiteternes retsforhold, idet loven afløser den hidtidige retstilstand, hvorefter administrationen også efter grundloven af 1849 skulle regulere de anliggender, der var blevet ordnet uden anvendelse af den under enevælden gældende lovgivningsform. Dernæst medfører loven, at professorernes hidtidige formelle eneret til at styre universiteternes indre anliggender falder bort.

Formål

Lovens formålsparagraf angiver universiteternes opgaver som tre:

- 1) at drive forskning,
- 2) at meddele undervisning på videnskabeligt grundlag og
- 3) at bidrage til udbredelse af kendskab til videnskabens arbejdsmetoder og resultater.

At den sidstnævnte opgave er medtaget i paragraffen, viser den vægt, som folketinget lægger på den folkeoplysende virksomhed, der er blevet drevet af folkeuniversiteterne igennem mange år.

Formålsparagraffen bestemmer endvidere, at universiteterne selv træffer afgørelse om den forskning, der skal drives. Hermed slås det fast, at der ikke udefra kan gives universiteterne pålæg om at tage bestemte forskningsopgaver op eller at undlade at beskæftige sig med visse opgaver.

Ledelse og administration

Om universitetets ledelse siger loven, at den består af rektor i forbindelse med konsistorium, fakultets- eller fagråd, institutråd og studienævn. Til rådighed for ledelsen skal der være en universitetsadministration med en administrativt uddannet chef.

Medlemmerne af ledelsesorganerne

Medens professorerne hidtil har været fødte og eneste medlemmer af fakulteter og fagråd og været de eneste, som kunne vælges og vælges til rektor, prorektor og medlemmer af konsistorium, ligestiller loven alle heltidsbeskæftigede videnskabelige medarbejdere og lærere uanset titel i henseende til valgret og valgbarhed til samtlige universitetsorganer. Kun posterne som rektor og prorektor er forbeholdt professorer.

De studerende, der efter de hidtidige regler kun har haft en rådgivende repræsentation — studenterrådet — over for universitets ledelse, bliver nu direkte repræsenteret i ledelsesorganerne. I konsistorium, fakultets- og fagråd besætter de studerende en tredjedel af pladserne, i studienævnene besætter de studerende halvdelen af pladserne, mens omfanget og arten af deres repræsentation i institutrådene fastsættes under hensyn til instituttets rolle inden for undervisningen.

Konsistorium

Konsistorium, der er universitetets øverste kollektive organ, afgør, medmindre andet udtrykkeligt fastsættes, alle sager, der vedrører universitetet som helhed, eller som vedrører forholdet mellem to eller flere fakultets- eller fagråd.

Konsistorium består af rektor, prorektor, dekanerne, et antal repræsentanter for fakultets- og fagrådene og et antal studenterrepræsentanter. Chefen for universitetsadministrationen, der i relation til det parlamentariske organ konsistorium har en embedsmands status, deltager i møderne, men har ikke stemmeret.

Da konsistorium vil blive en ret talrig forsamling, foreskriver loven, at konsistorium nedsætter et budget- og forretningsudvalg, der som sin største opgave vil få at udarbejde universitetets samlede budgetforslag, og som i øvrigt skal kunne handle på konsistoriums vegne.

Fakultets- og fagråd

Loven åbner mulighed for, at de traditionelle fakulteter, der i loven omtales som hovedområder, kan opdeles i faggrupper. Så længe et hovedområde ikke er blevet delt, ledes det af et fakultetsråd bestående af repræsentanter for de videnskabelige medarbejdere og lærerne for de studerende. Rådet vælger selv sin formand og næstformand (dekan og prodekan) for henholdsvis 3 og 1 år. Dekanen er født medlem af konsistorium.

Ligesom konsistorium nedsætter hvert fakultetsråd et budget- og forretningsudvalg, der dels skal udarbejde hovedområdet budgetforslag, dels handle på fakultetsrådets vegne efter dets bemyndigelse.

Beslutter konsistorium at opdele et hovedområde i flere faggrupper, skal disse ledes af hvert sit fagråd, som inden for faggruppen skal have samme funktioner som det tidligere fakultetsråd.

Af hensyn til koordinationen af faggruppernes arbejde vælger de i fællesskab en dekan, som også skal repræsentere dem i konsistorium. Endvidere kan konsistorium bestemme, at der skal nedsættes et for faggrupperne fælles budgetudvalg, som skal koordinere budgetforslagene fra fagrådernes budget- og forretningsudvalg inden forelæggelsen i konsistoriums budget- og forretningsudvalg.

Institutter

Universitetsadministrationsudvalget anbefalede i sin anden betænkning, at forskningsaktiviteten blev samlet inden for institutter, der var tilstrækkelig store til, *at* der kunne skabes et alsidigt forskningsmiljø, *at* der kunne opnås en økonomisk forsvarlig udnyttelse af det nødvendige videnskabelige udstyr, og *at* der kunne skabes basis for beskæftigelse af administrativt personale til aflastning af det videnskabelige personale.

Loven forudsætter, at en sådan institutdannelse gennemføres, og angiver, hvordan et institut skal ledes. Instituttets øverste organ er institutrådet, der består af samtlige heltidsansatte videnskabelige medarbejdere, de deltidsansatte lektorer, repræsentanter for de studerende, som deltager i den undervisning, som varetages af instituttet, samt, i modsætning til hvad der er tilfældet i de øvrige organer, repræsentanter for det ikke-videnskabelige personale.

Institutrådet vælger en bestyrer eller en bestyrelse, som har den daglige ledelse af instituttet og repræsenterer det udadtil.

Studienævn

Ved siden af integrationen af professorer og andre videnskabelige medarbejdere og lærere i én gruppe, som er valgberettiget og valgbar til universitets-organerne, og de studerendes inddragelse i ledelsen, er indførelsen af studienævn lovens væsentligste nyskabelse.

Efter konsistoriums bestemmelse skal der under hvert hovedområde eller faggruppe nedsættes et eller flere studienævn. Disse studienævn skal efter regler, der nærmere fastsættes af undervisningsministeren, afgøre sager vedrørende studiernes indhold, undervisningens tilrettelæggelse og afholdelse af eksaminer, træffe afgørelse og ansættelse af undervisningsassistenter, instruktører og tilsvarende lærere samt udtale sig om oprettelse og nedlæggelse af andre lærerstillinger og om de pædagogiske kvalifikationer hos ansøgere til disse stillinger.

Et studienævn skal sammensættes af lige mange lærere og studerende fra det fagområde, som studienævnet dækker. De studerende har altså her opnået den 50 pct. medindflydelse, som de ønsker i samtlige universitets-organer. Studienævnene vil få en central placering inden for universiteternes uddannelsesvirksomhed, og det er skønnet, at op mod 90 pct. af de sager, som hidtil er blevet behandlet af fakulteterne, fremtidig vil sortere under studienævnene.

Universiteterne og det akademiske arbejdsmarked

For at sikre en dialog mellem universitetet og de dele af samfundslivet, som beskæftiger universitetsuddannet arbejdskraft, skal der ifølge loven normalt én gang om året holdes møder mellem de to parter, for at man kan drøfte de enkelte universitetsuddannelsers indhold. Det er tanken, at man

ved sådanne møder skal kunne forelægge universiteternes forslag til studieplansændringer og til nye studier til fri og uforpligtende diskussion, og at man fra den anden side skal kunne oplyse universiteterne om uddannelsernes relevans for de arbejdsopgaver, kandidaterne bliver stillet over for, og om de ønsker om nye eller ændrede uddannelser, man måtte have. Undervisningsministeren skal fastsætte nærmere bestemmelser om disse møder.

Universitetscentre

Lovens bestemmelser tager sigte på forholdene ved de 3 nuværende universiteter, men da det forventes, at i hvert fald Odense universitet inden for en nærmere fremtid kommer til at indgå i et universitetscenter, er undervisningsministeren bemyndiget til at fravige lovens bestemmelser, hvor det er nødvendigt for at indpasse universitetsenhederne i en centerdannelse.

Valgregler

Til studienævn, institut-, fag- og fakultetsråd vælges både lærer- og studenterrepræsentanterne ved direkte valg blandt henholdsvis lærerne og de studerende under det pågældende nævn eller råd.

Til konsistorium vælges lærerrepræsentanterne blandt lærerrepræsentanterne i fakultets- og fagråd, medens studenterrepræsentanterne vælges ved direkte valg af og blandt samtlige immatrikulerede studenter ved universitetet.

Rektor og prorektor vælges blandt professorerne af samtlige heltidsbeskæftigede videnskabelige medarbejdere og lærere samt af studenterrepræsentanterne i fakultets- og fagråd.

De nærmere regler om valg af rektor og prorektor skal fastsættes af konsistorium, medens undervisningsministeren skal fastsætte de øvrige regler om valg til konsistorium, fakultets- og fagråd og andre organer.

Loven forudsætter, at disse regler ikke udelukker direkte forholdstalsvalg. Det var i øvrigt tanken, at de nærmere regler skulle udfærdiges af undervisningsministeren efter indstilling fra det enkelte universitet, og for så vidt angik valgene af studenterrepræsentanter: studenterrådene. Nogle studenterråd har imidlertid ikke kunnet acceptere den nævnte forudsætning. Undervisningsministeren har derfor været nødt til på eget initiativ at udstede de fornødne regler. Der er herved opstået et modsætningsforhold mellem studenterrådene og ministeriet, der vanskeliggør lovens gennemførelse i praksis.

Lovens ikrafttræden

Loven er trådt i kraft den 1. september 1970, men da den har karakter af en rammelov, skal den for hvert enkelt universitet suppleres med en lang række udfyldende bestemmelser, som skal fastsættes direkte af konsistorium eller efter forslag fra konsistorium af undervisningsministeren.

Da man fra alle sider lægger vægt på, at alle disse udfyldende bestemmelser bliver til under medvirken af de i henhold til styrelsesloven etablerede organer, er det nødvendigt at gå successivt frem. Først i 1971 vil alle de nødvendige organer være etableret således, at universiteterne kan komme i gang med at udarbejde udfyldende bestemmelser og forslag til bekendtgørelser om det enkelte universitets styrelse.

Undervisningsministeriet har derfor den 13. august 1970 udsendt en bekendtgørelse om overgangsregler. Herefter fungerer de hidtidige organer videre, indtil deres funktioner kan overtages af de nyvalgte organer. Studienævnene, der hidtil har bygget deres kompetence på en bemyndigelse fra fakulteterne, har dog straks fra 1. september 1970 fået tillagt den selvstændige kompetence, som loven hjemler.

Revision

Loven skal optages til revision i folketingsåret 1972—73, når man har indhøstet erfaringer for de nye styrelsesformers funktion i praksis.

Planlægningsrådet for de højere uddannelser har i året 1970 bl. a. publiceret "Betænkning vedrørende organisation og administration af uddannelsescentre" (nu "universitetscentre") og "Rapport vedrørende samfundsvidenskabelige basisuddannelser".

Efter indstilling af Rektorkollegiet har undervisningsministeriet besluttet at indføre en fælles karakterskala for samtlige højere uddannelser fra eksamensterminen sommeren 1971. Et udvalg under kollegiet har derefter afgivet en betænkning om en række detaljer om den nye karakterskala, som er en modificeret form for den 13-skala, som anvendes i gymnasiet og ved flere andre uddannelser. Der vil herefter blive fastsat bestemmelser om den nye karakterskala og om dens anvendelse samt om "oversættelse" fra de 6 karakterskalaer, der nu anvendes, til den nye karakterskala.

Efter uformelle forsøgsordninger har undervisningsministeriet i sommeren 1970 efter indstilling af Rektorkollegiet fastsat foreløbige regler for studenterobservatørens overværelse ved voteringen efter de mundtlige eksaminer på de højere uddannelsesinstitutioner. Formålet med denne ordning er at muliggøre en saglig orientering om de kriterier, der lægges til grund for bedømmelsen af mundtlige eksamenspræstationer.

Et udvalg under Rektorkollegiet overvejer for tiden de forskellige spørgsmål i forbindelse med censuren ved de højere uddannelsesinstitutioners eksaminer, herunder specielt spørgsmålet om censorernes rettigheder og ansvar.

I sommeren 1970 blev der fastsat bestemmelser om nordisk tentamensgyldighed inden for det erhvervsøkonomiske og inden for det retsvidenskabelige fagområde. Tidligere — i 1965 — blev der fastsat bestemmelser om nordisk tentamensgyldighed inden for det humanistiske og det naturvidenskabelige fagområde. I 1965 blev der ved anordning givet undervisnings-

ministeren bemyndigelse til at udstede sådanne bestemmelser for de under universiteterne henlagte fagområder, men i 1969 blev denne bemyndigelse udvidet til at omfatte samtlige højere uddannelser.

Ved Århus universitet er der oprettet en ny uddannelse, der skal føre til matematisk-økonomisk kandidateksamen. Uddannelsen finder sted under et samarbejde mellem det samfundsvidenskabelige og det naturvidenskabelige hovedområde og varetages af et særligt studienævn. — Ved Københavns universitet er der under det naturvidenskabelige hovedområdes naturhistorisk-geografiske faggruppe oprettet en ny uddannelseslinie: miljøkontrollinien, som har særligt sigte mod forureningsproblemer. — Ved Odense universitet er der etableret en samfundsvidenskabelig basisuddannelse, en 2-årig uddannelse, som dels tager sigte mod kandidateksamen i samfundsvidenskab, dels mod kandidateksamen i socielvidenskab, — en uddannelse, man håber snart at kunne oprette, — og som også berettiger til at fortsætte uddannelsen i statskundskab ved Århus universitet. I forbindelse med denne uddannelse overvejes det for tiden at tilrettelægge en afsluttende 1-årig uddannelse, som skal føre frem til den almene erhvervsøkonomiske eksamen, ligesom man overvejer muligheden for harmonisering af basisuddannelsen med den kommende nye socionomuddannelse. — Der er truffet principbeslutning om oprettelse ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole af en kandidatuddannelse i levnedsmiddelkundskab, men gennemførelsen heraf beror på tilvejebringelse af de fornødne bevillinger.

Forskningens Fællesudvalg har i januar 1970 afgivet en forskningspolitisk redegørelse til regeringen. I denne redegørelse forelås det bl. a. at udvide forskningsrådenes beføjelser, for at de kan opnå en større indflydelse på forskningen og dens prioritering. Man mener, at dette vil kunne ske ved en gradvis omlægning af den hidtidige finansieringsprocedure, således at forskningsrådene i højere grad inddrages i vurderingen af og får mulighed for at finansiere væsentlige dele af forskningen ved de højere uddannelsesinstitutioner. En sådan omlægning, der vil forudsætte en væsentlig forøgelse af forskningsrådenes bevillinger, vil bl. a. muliggøre en vurdering af forskningsprojekterne ud fra et helhedssynspunkt, idet forskningsrådene inden for deres respektive områder efterhånden vil opnå en indsigt i forskningen såvel ved de højere uddannelsesinstitutioner som ved institutioner uden for disse. Denne helhedsvurdering vil tillige kunne sikre, at tværvideenskabelige områder tilgodeses i tilstrækkeligt omfang.

I redegørelsen fremhæver Forskningens Fællesudvalg endvidere nødvendigheden af at styrke den samfundsorienterede forskning, men understreger samtidig behovet for at integrere denne del af forskningen og forskningspolitikken i den samlede offentlige planlægning og de politiske målsætninger. Dette vil nødvendiggøre en styrkelse af forskningens organisatoriske struktur på det politiske plan, og Forskningens Fællesudvalg foreslår derfor, at der nedsættes et ministerudvalg vedrørende forskningen, som bl. a.

bør have nær kontakt med Forskningens Fællesudvalg. Regeringen har i overensstemmelse hermed den 17. februar 1970 nedsat et sådant ministerudvalg bestående af økonomiministeren, handelsministeren, landbrugsministeren, boligministeren, indenrigsministeren samt undervisningsministeren, der tillige fungerer som udvalgets formand.

Den første danske forskningsstatistik, der vedrører 1967, blev offentliggjort i december 1970. Statistikken er udarbejdet på grundlag af en af Forskningens Fællesudvalg i samarbejde med Danmarks teknisk-videnskabelige Forskningsråd og Danmarks Statistik gennemført kortlægning. Forskningens Fællesudvalgs kommentarer til statistikken vil blive offentliggjort i udvalgets årsberetning for 1969—70, der vil foreligge i januar 1971.

Af statistikken fremgår det bl. a., at Danmarks samlede forskningsudgifter i 1967 androg ca. 700 mill. kr., hvoraf ca. 36 % eller 256,1 mill. kr. anvendtes i erhvervslivet, ca. 32 % eller 223,5 mill. kr. i institutter ved de højere uddannelsesinstitutioner, ca. 23 % eller 160 mill. kr. i andre offentlige institutter og ca. 9 % eller 66,9 mill. kr. i private institutter og udlandet.

Det kan endvidere nævnes, at Danmark blandt de 16 OECD-lande, for hvilke der foreligger oplysninger for 1967, kun rangerer som nr. 11, dersom forskningsindsatsen måles i % af bruttonationalproduktet. Den danske forskningsindsats på 0,8 % af bruttonationalproduktet er således kun større end den italienske, finske, østrigske, irske og græske, medens den er lavere end den norske (1,0 %), svenske (1,4 %), schweiziske (1,9 %) og hollandske (2,3 %). Også målt med forskningsudgifterne pr. indbygger ligger Danmark lavt. Dette er ligeledes tilfældet, når indsatsen af forskningsårsværk sammenholdes med landenes samlede arbejdsstyrke.

Blandt andet på foranledning af den i sidste beretning fra Nordisk Kulturkommission (side 18) omtalte betænkning afgivet af et af Akademiet for de tekniske Videnskaber i samråd med Forskningens Fællesudvalg nedsat udvalg er Statens Lånefond for Erhvervsforskning pr. 1. april 1970 blevet afløst af Fondet til fremme af teknisk og industriel udvikling, som er blevet henlagt under handelsministeriet. Det nye fond har større muligheder end det tidligere lånefond for at støtte virksomhedernes arbejde for den praktiske industrielle anvendelse af forskningsresultaterne.

Statskassens indbetalinger til fondet andrager i finansåret 1970—71 21 mill. kr. og forventes at skulle stige til ca. 40. mill. kr. i løbet af 3 år.

Finland

I Finland avlades år 1970 studentexamen av 18 300 personer (år 1969 17 500 personer). Antalet studerande vid landets universitet och högskolor uppgick till 58 000 (55 000).

Den mest centrala högskolpolitiska frågan har under år 1970 liksom under år 1969 varit reformering av högskolornas förvaltning. Regeringen avgav i december 1969 en proposition till riksdagen med förslag till lag om

grunderna för högskolornas inre förvaltning. Enligt lagförslaget skulle den högsta beslutanderätten inom högskolan tillkomma fullmäktige, ett organ, som skulle väljas för två år i sänder genom direkta, proportionella och hemliga val, och där valberättigade skulle vara högskolans lärare, forskare, övriga personal och högskolans studerande. Varje valberättigad skulle ha en röst.

Fullmäktige skulle bl. a. ha till uppgift att dra upp riktlinjerna för högskolans verksamhet, att handlägga lagförslag rörande högskolor, att godkänna ekonomiska långsiktsplaner för högskolan samt att välja högskolans styrelse, rektor och prorektor.

Högskolans styrelse skulle till högst en tredjedel bestå av representanter för högskolans olika verksamhetsområden; de återstående två tredjedelarna skulle utses genom proportionella val.

Underförvaltningen inom högskolan skulle vara uppdelad i avdelningar och institutioner. Avdelningsrådet skulle bestå av minst en och högst tre representanter för varje institution, som hörde till avdelningen. Dessa representanter skulle väljas av institutionsråden. Av varje institutions representanter skulle likväl en vara professor. Till institutionsråden skulle professorerna ha valt en tredjedel av medlemmarna, den övriga personalen en tredjedel och de studerande den återstående tredjedelen.

Riksdagens kulturutskott gjorde vid handläggningen av propositionen en del ändringar, av vilka den viktigaste bestod i att även institutionsrådets medlemmar skulle utses genom direkta, proportionella och hemliga val. Till lagförslaget fogades dessutom på grund av riksdagens grundlagsutskott vissa stadganden rörande Helsingfors universitet. Utan dessa tillägg hade lagförslaget krävt handläggning i den ordning som är stadgad för stiftande av grundlag.

När lagförslaget den 9.3.1970 upplögs till första handläggning i plenum inledde oppositionspartierna, nationella samlingspartiet och liberala folkpartiet, samt svenska folkpartiet som var regeringsparti en obstruktionsdebatt. Högskolestuderande inledde samtidigt föreläsningsstrejk för att stöda lagförslaget. Denna strejk spred sig till flera högskolestäder och fick rätt omfattande proportioner.

Debatten kring lagförslaget pågick i riksdagen 7 sessionsdagar, varunder 44 anföranden hölls, av vilka de flesta räckte mera än en timme. Det längsta anförandet varade nära 6 timmar. Genom denna obstruktionsdebatt lyckades oppositionen fördröja handläggningen så att lagförslaget inte hann slutbehandlas i riksdagen före riksdagsvalet våren 1970. Därigenom förföll lagförslaget.

I enlighet med statsrådets beslut hade i slutet av år 1969 och början av år 1970 för varje högskola tillsatts en kommission för reformering av den inre förvaltningen. Dessa kommissioner hade i uppdrag att uppgöra förslag för respektive högskola inom ramen för regeringens lagförslag. Dessa kom-

missioner har fortsatt sitt beredningsarbete och de flesta av dem har avlämnat sina betänkanden inom oktober månad i år. I nästan alla dessa betänkanden har åsikterna delat sig mellan en man--en röst - principen och den s. k. tredelsprincipen. På grundval av respektive kommissions utredning har Helsingfors universitet tagit initiativ till en förordning om reorganisering av förvaltningen på institutionsnivå.

Undervisningsminister Jaakko Itälä offentliggjorde den 10.9.1970 en handläggningstidtabell för ett nytt lagförslag om högskolornas inre förvaltning. Enligt denna tidtabell skall ett utkast till nytt lagförslag föreligga intill utgången av innevarande år. Remissyttrandena över detta förslag skall föreligga i mitten av mars månad 1971 och proposition skall såvitt möjligt avges till riksdagen före utgången av vårsessionen. Utkastet till det nya lagförslaget bereds som bäst av en tjänstemannagrupp vid undervisningsministeriet.

Från högskolväsendets område kan även nämnas den proposition med förslag till lag om Kuopio högskola, som avläts till riksdagen i oktober 1970. Enligt motiveringarna i propositionen skall Kuopio högskola, vars grundande beslutats av riksdagen redan år 1966, inleda sin verksamhet hösten 1972. Högskolan skall ge medicinsk och naturvetenskaplig undervisning. I läkarutbildningen skall huvudvikten läggas på utbildning av läkare för den öppna sjukvården. I anslutning till högskolan föreslås att en forskningsanstalt för folkhälsa inrättas.

I den högskolpolitiska debatten har även lokaliseringsfrågor varit aktuella. Vid många av vårt lands högskolor är omfattande nybyggnadsprojekt under beredning. Föremål för omfattande diskussioner har bl. a. varit principbeslutet om att Helsingfors universitet intill år 2000 skall delvis vara utflyttat till Vik, Hervantaplanen för Tekniska högskolan i Tammerfors och Tammerfors universitet och Skinnarilaplanen för Tekniska högskolan i Villmanstrand. I alla dessa fall är det fråga om områden, som tillsvärdare ligger utanför den övriga stadsbebyggelsen. I november offentliggjordes resultaten av en arkitekttävling rörande Jyväskylä universitets utbyggnad, vilken skulle ske i nära anslutning till de nuvarande universitetsbyggnaderna i stadens centrum.

Bland de viktigaste utredningar som blivit färdiga under år 1970 kan utöver de tidigare omtalade förvaltningsreformkommissionernas betänkanden nämnas högskolerådets betänkande om reformering av examina efter grundexamen, tre delbetänkanden avgivna av delegationen för vetenskaplig informationstjänst (TINFO) om vissa åtgärder för utvecklingen av den samhällsvetenskapliga informationstjänsten, om utnyttjande av informationstjänsten för undervisningen och om ordnandet av utbildningen i informatik, ett betänkande av organisationskommissionen för kursbibliotek om överförandet av Helsingfors universitetsbibliotek samt betänkanden av kommissionerna för lärarutbildning vid Helsingfors och Tammerfors universitet.

Vid ingången av år 1970 trädde nyorganisationen av statens vetenskapliga kommissioner i kraft. Samtidigt upphävdes Finlands akademi i dess förra form och namnet överfördes på den nya organisationen för främjande av vetenskaperna; de tidigare akademikertjänsterna indras allteftersom de blir lediga. I den nya organisationen finns en vetenskaplig centralkommision och sex vetenskapliga kommissioner. De olika forskartjänster som finns vid de vetenskapliga kommissionerna skall år 1974 uppgå till följande antal (inom parentes antalet år 1970): 15 forskarprofessurer (6), 50 äldre forskare (28), 100 yngre forskare (58) och 200 forskarasistenter (120).

Island

Våren 1970 avlades studentexamen av 555 elever mot 478 år 1969. Antalet inskrivna studenter vid Islands universitet uppgick höstterminen 1970 till omkr. 1680 (omkr. 1400 hösten 1969), därav nyinskrivna omkr. 625 (ca. 460 hösten 1969).

Bl. a. som en vidareföring av den s. k. universitetkommitténs arbete, vilket resulterade i ett hösten 1969 framlagt betänkande angående riktlinjerna för universitetets utveckling (jfr översikten för 1969), samt med stöd i den ändring av universitetslagen som genomfördes år 1969, har nya studieordningar utarbetats för flera av fakulteterna och utfärdats i form av ändringar av universitetets reglemente. Detta gäller både fakulteterna för juridik och handelsekonomi, samt fakulteten för teknologi och naturvetenskap. Den nya stadgan för medicinska fakulteten (se översikten för 1969) har även trätt i kraft hösten 1970. De nya studieordningarna innebär bl. a. ökad mångsidighet och valmöjligheter i fråga om läroämnen samt en utvidgning av fakulteternas verksamhetsområden, däribland beträffande fortbildning för kandidater. Ändringarna gäller även fakulteternas administration samt organisationen av utbildningen, bl. a. syftande till en rationalisering av studietiden. — Omorganiseringen av fakulteten för teknologi och naturvetenskap medför bl. a. den viktiga nyheten, att det nu skall bli möjligt att vid fakulteten avlägga slutexamen, s. k. B.S.-examen, i några teknologiska ämnen (väg- och vattenbyggnad, maskinteknik och elektroteknik), medan det hittills endast förekommit undervisning motsvarande första hälften av civilingenjörstudiet. Den nya examensgraden skall normalt kräva 4 års studier. Även i matematik och naturvetenskapliga ämnen införs B.S.-examen (ersätter den tidigare B.A.-examen).

Den förberedande undervisningsverksamhet i samhällsvetenskapliga ämnen (främst sociologi och statsvetenskap) som inletts hösten 1969, har genom lagstiftning etablerats som en särskild studieväg vid universitetet, i viss utsträckning byggande på samarbete mellan flera fakulteter. Studierna skall kunna avslutas med B.A.-examen.

Samtidigt med den ovan antydda utbyggnaden av undervisningsverksam-

heten vid universitetet har en kraftig opprusning av lærarstaben beslutats og delvis redan skett. Sålunda inneholder statsbudgeten for 1971 anslag till inemot 40 nya lærarbefattninger ved Islands universitet. Nya professurer har inrättats i bl. a. kemi, elektroteknik, pediatri, rettsvetenskap, psykologi og sociologi, forutom ett flertal docent-, lektors- og adjunksbefattninger.

Två nya byggnader for universitetet är under oppförande. I den ena torde bl. a. juridiska fakulteten bli inrymd, medan den andra byggnaden är avsedd for teknologiska og naturvetenskapliga ämnen.

Statens forskningsråd har tillsatt en kommitté for att överväga organisationen av den tillämpade forskningen.

Oppbyggnaden av forskningscentret på Keldnaholt utanför Reykjavik fortsätter. Närmast i tur for inflyttning i nya lokaler där står Institutet for industriell forskning.

Ett nytt, specialbyggt forskningsfartyg for oceanografisk og marinbiologisk forskning har förvärvat for Havforskningsinstituttet.

Norge

I Norge var det i 1970 ca. 13 700 som avla studenteksamen. Høsten samme år var tallet på studenter ved de norske universiteter og høgskoier ca. 29 000.

Arbeidet med de nye universiteter i Trondheim og Tromsø fortsetter. Arkitektkonkurransen om utbygging av det nye universitetsområdet i Trondheim er avgjort. Vinner ble den danske professor, arkitekt m.a.a. Henning Larsen, København. Hans firma er nå engasjert for det videre arbeidet både med reguleringsplan for hele området og med de bygg som skal reises i første byggetrinn.

Stortinget har tatt standpunkt til utbyggingsområde for universitetet i Tromsø. Det utarbeides nå planer for å kunne ta opp de første studenter ved universitetet i Tromsø i 1972/73. De første medisinerstudenter vil bli tatt opp i 1973.

Det er i år vedtatt en ny eksamenslov for universitetene og høgskolene. Dette er først og fremst et rasjonaliseringstiltak. Tidligere hadde man en mengde smålover spredt over hele lovverket, disse er nå samlet i en lov. Videre er det åpnet adgang til utskrift bruk av delegasjon når det gjelder avgjørelsesmyndighet i universitetssaker.

Ved universitetet i Bergen er det opprettet to nye fakulteter. Det er skjedd ved deling av det medisinske fakultet i et medisinsk og et odontologisk fakultet og ved deling av Det historisk-filosofiske fakultet i et historisk-filosofisk og et samfunnsvitenskapelig fakultet. Etter dette har universitetet i Bergen 5 fakulteter.

Det er vedtatt å etablere en høgre fiskeriundervisning i Norge. Det er oppnevnt et interimsstyre som har lagt fram en plan for organiseringen av

studiet. Interimsstyret foreslår at en benytter seg av de allerede bestående universiteter og høyskoler både for undervisning og eksamener.

Det er i år etablert embetseksamen i idrett ved Norges idrettshøgskole og sosiologi ved universitetet i Oslo. Man har tidligere kunnet ta både grunnfag, mellomfag, hovedfag og magistergrad i sosiologi.

Videreutdanningskomitéen (Ottosenkomitéen) har nå avgitt 5. og siste innstilling. Kirke- og undervisningsdepartementet vil på grunnlag av disse innstillingene utarbeide en stortingsmelding om den postgymnasiale utdanning i Norge.

Arbeidet med å bygge opp alternative utdanningsveier til universitetene og de tradisjonelle høyskoler har fortsatt. Fra og med høsten 1970 er det etablert i alt 6 distriktshøyskoler. De 3 nye fra i høst omfatter regionene Telemark, Hedmark/Oppland og Nordland.

Arbeidet med å utvikle nye studietilbud blir viet stor oppmerksomhet ved distriktshøyskolene. Foruten den økonomisk/administrative linje er en i gang med en 2-årig utdanning i transportfag, grunnutdanning for revisorer innenfor rammen av den økonomisk/administrative linje og deltidsstudier for yrkeslærere.

Under arbeid er studieplaner for utdanning innen feltet EDB, informasjonsformidling, reiseliv og turisme og for funksjoner innen feltet ungdomsarbeid og kulturadministrasjon.

Videre vil distriktshøyskolene gi undervisningstilbud i en viss utstrekning i samfunnsfag, filologiske fag og realfag. Planer om en teknisk utdanning, som bl. a. kan ekvivalere de to første studieår ved Norges tekniske høyskole, og således vil kunne avlaste høyskolene for en stor del grunnutdanning, er også utarbeidet.

Sverige

1. Totalantalet närvarande studerande vid universitet och höyskolor i Sverige har fortsatt att öka och beräknas innevarande budgetår uppgå till c:a 135 000. Tillgänglig statistik tyder dock på att tillströmningen av studerande under år 1970 minskat jämfört med närmast föregående år. Minskningen faller helt på de matematisk-naturvetenskapliga och humanistiska fakulteterna. Antalet studerande under forskarutbildning är för närvarande omkring 10 000.

De budgeterade driftkostnaderna för högre utbildning och forskning, viss teknisk och tillämpad forskning undantagen, är budgetåret 1970/71 1 106 miljoner kr. Investeringarna för samma verksamhet och samma budgetår är budgeterade till 190 miljoner kr.

2. Utbyggnaden av *utbildningskapaciteten i spärrade ämnen* har fortsatt under 1970 såväl inom de matematisk-naturvetenskapliga som inom de tekniska och medicinska fakulteterna. Våren 1970 fattade riksdagen principbeslut om *förläggning av högre teknisk utbildning till övre Norrland*. I en-

lighet med detta beslut pågår nu planering av högre teknisk utbildning och teknisk forskning i Luleå och i Skellefteå/Umeå-området.

Statsmakterna beslutade vidare år 1970 om *ökad utbildning av socionomer*. Avsikten var härvid att socionomutbildning i betydande utsträckning skulle anordnas på orter, som nu inte har socialhögskola.

Som ett led i strävandena att skapa lika möjligheter till högre utbildning för olika grupper i samhället, och då inte minst för att underlätta för vuxna att få högre utbildning, har försök under år 1970 inletts med s. k. systematiserad decentraliserad universitetsutbildning på tre orter i Norrland. Härmed åsyftas att man inom den decentraliserade utbildningens ram erbjuder de studerande möjlighet att på samma ort bedriva studier inom första och andra avdelningen av vissa utbildningslinjer vid filosofisk fakultet. Detta är ett led i den strävan till *ökad geografisk spridning av högskoleutbildningen*, som under 1960-talet lett till uppbyggnad av högre utbildning på fem nya orter och till anordnande av decentraliserad universitetsutbildning på ett 60-tal orter över hela landet.

I syfte att öka inslaget av yrkesinriktad utbildning inom filosofisk fakultet har under år 1970 försöksverksamheten med särskilda *yrkesinriktade studiekurser* vid sådan fakultet, s. k. DYRK-kurser, ökats under 1970. Kurserna får ingå i grundexamen i kombination med studiekurser i traditionella universitetsämnen. Förslag har även framlagts om anordnande av tekniska studiekurser inom vissa utbildningslinjer vid filosofisk fakultet.

3. Den år 1969 inledda försöksverksamheten med *vidgat tillträde till högre utbildning* har fortsatt under år 1970. Under året har kompetensutredningen avgivit sitt huvudbetänkande Vågar till högre utbildning (SOU 1970: 21), i vilket en kraftig utvidgning av den allmänna behörigheten till högre utbildning föreslås.

4. Den översyn av hela det eftergymnasiala utbildningssystemets omfattning och struktur som år 1968 påbörjades genom tillsättandet av *1968 års utbildningsutredning* (U 68) har fortsatt under året. Inom utredningen pågår ett brett upplagt arbete rörande bl. a. utbildningsmål, organisation, dimensionering och lokalisering vad gäller det eftergymnasiala utbildningsområdet. Under år 1970 har U 68 publicerat bl. a. en promemoria med syfte att stimulera debatten och rikta uppmärksamheten mot frågor rörande forskningsanknytning och studieorganisation inom den högre utbildningen. År 1969 publicerade utredningen två diskussionspromemorior om mål för högre utbildning respektive om den högre utbildningens funktion och struktur.

5. För att få underlag för fördjupning och vidareutveckling av *utbildningsdemokratin* inleddes budgetåret 1968/69 försöksverksamhet med nya former för samarbete mellan studerande, lärare och övrig personal vid universitetet och vissa högskolor. Denna försöksverksamhet har fortsatt under budgetåren 1969/70 och 1970/71 och omfattar vid universitetet för när-

varande 175 av sammanlagt c:a 550 institutioner. Under år 1970 har försöksverksamheten utvidgats att omfatta de fakultetsvis valda utbildningsnämnderna vid universiteten och vissa högskolor.

Genom beslut år 1969 har företrädare för de studerande och övrig personal även ingått i konsistorierna, dvs. universitetsstyrelserna, i universitetskanslerämbetets styrelse och fakultetsberedningar samt i vissa andra centrala organ.

Inom universitetskanslerämbetet pågår nu en utvärdering av försöksverksamheten med nya former för samarbete. Målet för verksamheten är att vinna erfarenheter som kan ligga till grund för mer definitiva bestämmelser rörande bl. a. sammansättning och kompetens hos de olika organen inom universitetsområdet.

Strävandena att öka medinflytandet för dem som är verksamma inom universitet och högskolor har förenats med en löpande översyn av beslutsnivåerna i systemet. Under år 1970 har de administrativa bestämmelserna setts över, vilket i väsentliga avseenden lett till att beslut som tidigare fattats centralt numera kan fattas av de lokala myndigheterna.

I 1970 års redogörelse gavs en utförlig beskrivning av försöksverksamheten med nya samarbetsformer vad gäller institutionerna vid universitet och högskolor.

6. Som nämnts i redogörelsen 1970 fattade riksdagen våren 1969 beslut om ett principprogram för en successivt genomförd *reformerings av forskarutbildning*. Denna reform innebär bl. a. att licentiatexamen och doktorsgrad ersätts med en doktorsexamen, som normalt kan avläggas efter fyra års utbildning. De studerande skall vidare få en mer omfattande handledning än tidigare. Två etapper av reformen har hittills genomförts, varvid antalet tjänster för forskarutbildning ökats med sammanlagt drygt 250.

7. Huvudragen i den *reformerings av utbildningen vid de filosofiska fakulteterna*, om vilken riksdagen våren 1969 fattade beslut, är beskrivna i 1969 års redogörelse. I januari 1971 har den nya studieordningen vid de filosofiska fakulteterna tillämpats under tre terminer. De första erfarenheterna av den nya studieordningen har redovisats av universitetskanslerämbetet som sammanfattningsvis konstaterar att studieresultaten för aktiva heltidsstuderande på det hela taget är relativt tillfredsställande, även om genomströmningen ligger under de av statsmakterna angivna riktpunkterna. I en del ämnen föreligger stora skillnader olika utbildningsorter emellan.

IV. Årenden från sektion II

1. Innledning

Seksjon II har i 1970 holdt 3 møter, 2. mars i København, 14.—16. juni i Reykjavik i forbindelse med kulturkommisjonens plenarmøte og 29. oktober i Helsingfors.

Den sentrale sak på seksjonens dagsorden har også i 1970 vært spørsmålet om harmonisering av skoleordningene i de nordiske land, og de øvrige saker og prosjekter har man søkt å sette inn i denne større sammenheng.

I det følgende skal det redegjøres for de viktigste saker som seksjonen har beskjeftiget seg med i løpet av året.

2. Harmonisering av skoleordningene i de nordiske land

Det vises til redegjørelse i rapporten for 1969.

Utvalget for harmonisering av skoleordningene i de nordiske land, som begynte sitt arbeid i januar 1969, leverte sin innstilling i februar 1970. Innstillingen er senere utgitt i Nordisk utredningsserie (9/1970) sammen med de uttalelser som dels seksjonen, dels kommisjonens presidium og dels kommisjonen i plenum har avgitt i saken, jfr. nedenfor.

Seksjonen behandlet innstillingen på møtet 2. mars, og det var i seksjonen enighet om bl. a.

at de retningslinjer og den målsetting som harmoniseringsutvalget har foreslått, i det vesentlige bør legges til grunn for det videre harmoniseringsarbeid,

at en fellesnordisk administrasjon vil være en forutsetning for framdriften i samordningsarbeidet og for utviklingen av de nødvendige fellesnordiske tiltak,

at harmoniseringsarbeidet etter de foreslåtte, retningslinjer bør komme i gang så snart som mulig,

at organiseringen av harmoniseringsarbeidet har nær sammenheng med organiseringen av det nordiske kultursamarbeid i sin helhet, og at harmoniseringssekretariatet derfor bør integreres i det apparat som forutsettes etablert for hele samarbeidsområdet. Ettersom de mer omfattende organisasjonsspørsmål ventes å være avklart innen 1. januar 1972, vil det naturlige være at det foreslåtte skolesekretariat opprettes samtidig med og som en del av det større apparat. Forutsetningen må da være *dels* at det eksisterende samarbeid i mellomtiden opprettholdes og intensiveres, og at det legges opp i overensstemmelse med målsetting og retningslinjer i harmoniseringsutvalgets innstilling, *dels* at innstillingen går inn som et sentralt materiale ved vurderingen av såvel de kvantitative som de kvalitative krav til felles organer for nordisk kultursamarbeid,

at det bør stilles til rådighet særlige felles midler for sams tiltak i nordisk skole, og at disse bør økes i samsvar med behovsutviklingen.

I en uttalelse til kommisjonens presidium av 20. mars gjengitt i NU 1970: 9 utdypet seksjonen disse synspunkter.

Som det fremgår av det som er anført ovenfor, forutsatte seksjonen at

realiseringen av harmoniseringsutredningens forslag i hele sin bredde, herunder også den organisatoriske ramme for det videre arbeid, måtte finne sin løsning i sammenheng med den planlagte nyorganiseringen av det nordiske kultursamarbeidet i sin helhet. På den annen side ble det i seksjonen understreket at arbeidet måtte føres videre i påvente av den endelige avklaring av organisasjonsspørsmålene. Seksjonen forutsatte at arbeidet inntil videre burde foregå under seksjonens ledelse.

Kommisjonens presidium behandlet deretter saken. I brev av 10. april til undervisningsministrene i de nordiske land (gjengitt i NU 1970: 9) ga presidiet sin tilslutning til seksjonens konklusjoner med hensyn til det fremtidige opplegg av harmoniseringsarbeidet, men fremholdt på den annen side at saken av hensyn til den praktiske og prinsipielle betydning burde behandles av kommisjonen i plenum, hvis uttalelse deretter ville bli tilstillet undervisningsministrene.

Plenumsbehandlingen fant sted i Reykjavik 14.—16. juni. I sin resolusjon til undervisningsministrene (*jfr NU 1970: 9*) erklærte plenarmøtet seg enig i de synspunkter som seksjon II og presidiet tidligere hadde gitt uttrykk for. Samtidig understreket kommisjonen i plenum betydningen av at det harmoniseringsarbeid som alt var innledet, kunne fortsette og videreutvikles under ledelse av NKK i påvente av beslutning angående kultursamarbeidets organisasjon.

Seksjon II utarbeidet på møtet i Reykjavik forslag til retningslinjer for harmoniseringsarbeidet i denne overgangsperioden. Plenarmøtet sluttet seg til forslaget, som er tatt inn i ovennevnte resolusjon.

Den styringsgruppe som i samsvar med vedtaket ble nedsatt for å ha det løpende tilsyn med harmoniseringsarbeidet har fått følgende medlemmer:

Undervisningsdirektør Hans Jensen, Danmark
Skolråd Lars Frösén, Finland
Skoledirektør Henrik Bargem, Norge
Undervisningsrådet Hans-Erik Östlundh, Sverige

Foran seksjonsmøtet 29. oktober la Styringsgruppen fram forslag til mandat for det læreplanarbeid i engelsk og matematikk som kommisjonen hadde anbefalt iverksatt så snart som mulig. Seksjonen godkjente forslaget.

Mandatet finnes som vedlegg til rapporten.

Samtidig vedtok seksjonen å engasjere to sakkyndige, en for engelskfaget og en for matematikk, som fra 1. januar 1971 innleder arbeidet med å utarbeide forslag til felles læreplaner for disse fagene i grunnskolen. Engasjementstiden er foreløpig ett år. Seksjonen besluttet også å nedsette referansegrupper for de to fagene med henblikk på at læreplanarbeidet skal foregå i nær kontakt med de ansvarlige instanser i de respektive land.

3. *Modernisering av matematikkundervisningen*

Det vises til redegjørelse for denne sak i beretningen for 1969.

Det fremgår av beretningen for 1969 at mandatet for den komité som i 1968 ble nedsatt for å videreføre samarbeidet på dette felt, Matematikkundervisningens nordiske komité (MUNK), ble endret etter at Harmoniseringsutvalget var kommet i arbeid i 1969. Hensikten var å samordne de to utvalgenes virksomhet.

MUNK vil i løpet av 1970 ha fullført de oppgaver som komitéen i 1969 ble pålagt av seksjonen, og rapportene angående de ulike sider av komitéens virksomhet ventes å foreligge senest ved årsskiftet 1970/71. Dette materiale sammen med forslagene fra den tidligere Nordiske komité for modernisering av matematikkundervisningen vil danne et godt utgangspunkt for det konkrete læreplanarbeid i matematikk som nå skal innledes på nordisk basis som ledd i harmoniseringsarbeidet, *jfr. ovenfor under punkt 2.*

På denne bakgrunn vedtok seksjonen på møtet 29. oktober å oppløse komitéen med virkning fra 1. januar 1971.

Komitéens rapporter vil bli behandlet på seksjonens første møte i 1971.

4. *Samarbeid om audiovisuelle læremidler*

Som det fremgår av beretningen for 1969, fikk seksjonens ekspertutvalg for AV-læremidler i oppdrag dels å foreta visse kartlegginger av tilgjengelige audiovisuelle læremidler, samt bruken av disse, dels å peke på og prioritere nødvendige arbeidsoppgaver med sikte på pedagogisk-metodisk utviklingsarbeid innenfor området.

Kort tid før seksjonens møte i oktober 1970 la utvalget fram en preliminær rapport der man både presenterte resultatet av kartleggingsarbeidet og fremmet foreløpige forslag til forskjellige tiltak, bl. a. fellesnordiske utviklingsprosjekter.

På grunn av den korte frist fant seksjonen på dette tidspunkt ikke å kunne ta standpunkt til det omfattende materiale som ble lagt fram, men ga Styringsgruppen for harmoniseringsarbeidet i oppdrag å vurdere saken med sikte på videre behandling ved seksjonens neste møte i februar 1971.

5. *Samvirke i skolen*

Det ble i fjorårets beretning nevnt at dette spørsmålet ved flere anledninger hadde vært drøftet i seksjonen, bl. a. som følge av at undervisnings- og kulturministermøtet i juni 1969 hadde gitt kulturkommisjonen i oppdrag å arbeide videre med spørsmålet.

På møtet i juni 1970 drøftet seksjonen et forslag om å holde et nordisk seminar som ledd i bestrebelsene på å utdype kontakten og informasjonsutvekslingen de nordiske land imellom på området. For å få forslaget bearbejdet og konkretisert, innkalte man høsten 1970 en representant fra hver av de utredninger i de nordiske land som arbeider med eller nylig har ar-

beidet med spørsmålet om samvirke i skolen. Gjennom de orienteringer som ble gitt på møtet konstaterte man at mange av de problemer som reiser seg er felles for de nordiske land, og det var på denne bakgrunn enighet om at det ville være verdifullt å få utdypet kontakten og den gjensidige informasjon. Deltakerne anså at et seminar ville være et nyttig utgangspunkt i så henseende.

Møtet anbefalte overfor seksjonen følgende program for

- a) Informasjon om situasjonen i de enkelte land
- b) Grunnleggende målsettinger for arbeidet med samvirke i skolen
- c) Pensumutvikling og metode som midler i demokratisk oppfostring
- d) Plan for løpende utveksling av informasjon mellom de nordiske land på området.

I tilknytning til punkt b) foreslo møtet at seminaret burde overveie en fellesnordisk undersøkelse med sikte på nærmere å belyse de ønskemål og motiver som de berørte grupper — lærere, elever, øvrig personale og foreldre — har i forbindelse med skoledemokrati.

I tilknytning til punkt c) forutsettes å inngå spørsmålet om et fellesnordisk opplegg for utvikling av hensiktsmessige metoder for formålet.

På møtet i oktober sluttet seksjonen seg til disse anbefalinger. De 4—5 deltakerne fra hvert land forutsettes å omfatte dels personer som i sine stillinger aktivt har beskjeftiget seg med spørsmålet, dels en elevrepresentant og endelig en representant fra de folkevalgtes krets, enten sentralt eller lokalt.

Man tar foreløpig sikte på å arrangere seminaret i april 1971, og de nærmere forberedelser vil bli gjort i samarbeid mellom de ovennevnte utredninger.

Rapport fra seminaret med eventuelle rekommendasjoner forutsettes forelagt seksjon II.

6. *Kjønnsrollene i undervisningen*

Dette spørsmålet ble — som omtalt i forrige års beretning — tatt opp etter oppdrag fra det nordiske undervisnings- og kulturministermøtet sommeren 1969. Den arbeidsgruppe som seksjonen høsten dette år nedsatte for å forberede den videre behandling av saken, la fram en foreløpig rapport foran seksjonsmøtet i mars 1970. Arbeidsgruppen fikk etter dette anmodning om å utarbeide et konkret arbeidsprogram med utgangspunkt i de forslag som var skissert i den foreløpige rapport.

Forslag til arbeidsprogram forelå foran kommisjonens plenarmøte i juni. Etersom det foreslåtte opplegg berørte samtlige seksjoners arbeidsområder, ble saken også forelagt de øvrige to seksjoner. Alle seksjoner sluttet seg i det vesentlige til forslaget, som inneholdt følgende hovedpunkter:

- a) En fordypet komparativ oversikt

Dette arbeidet vil være en videreføring av den skisse til en oversikt som

ble gitt i bilag til arbeidsgruppens foreløpige rapport. Gruppen anser utarbeidelsen av en slik oversikt for å være viktig fordi skolen i alle de nordiske land etter sin målsetting skal arbeide for likestilling mellom alle i samfunnet. Oversikten vil være nødvendig for å bringe på det rene dels den faktiske behandling som blir kjønnsrollene til del i de ulike land, dels likheter og ulikheter mellom de nordiske land i denne forbindelse. Det er bl. a. meningen at det skal foretas en grundig gjennomgåelse av læreplaner og behandlingen av kjønnsrolleproblemer innenfor visse time- og kursplaner.

b) Enqueter

Det forutsettes gjennomført to enqueter. Med den ene tar man sikte på å kartlegge den forskning som har funnet sted og som er i gang eller for tiden planlegges. På denne måten vil man også få et grunnlag for å vurdere forutsetningene for fellesnordiske forskningsprosjekter.

Den andre enqueten gjelder voksenopplæringen og forutsettes å omfatte alle større frivillige folkeopplysningsorganisasjoner samt kommunale skoler for voksenopplæring. Hensikten er her å kartlegge den faktiske behandlingen av kjønnsrolleproblemer og likheter/ulikheter mellom de nordiske land, samt å finne fram til den sannsynlige effekt av folkeopplysningsorganisasjonenes virksomhet på likestillingen mellom kjønnene.

c) Symposium

Den mer deskriptive del av arbeidet som er nevnt i det foregående skal følges opp med vurdering av mulige tiltak på området, og denne oppfølgingen bør etter arbeidsgruppens syn fortrinnsvis foretas gjennom et nordisk symposium om kjønnsrollene i undervisningen. Meningen er å engasjere en del eksperter fra hele Norden til å utarbeide tema-innledninger med forslag til konkrete tiltak innenfor nærmere presiserte emnesområder.

Etter vedtak i seksjon II ble det i en henvendelse til undervisningsministrene anmodet om at de nødvendige midler måtte bli stilt til rådighet for gjennomføring av prosjektet. Seksjonen avventer nå ministrenes stillingtagen — sannsynligvis på møte i januar 1971 — innen man eventuelt gir arbeidsgruppen i oppdrag å gå videre med saken.

7. *Nordisk komité for pedagogisk forskning*

Komitéens mandat fremgår av beretningen for 1968.

Det sentrale innslag i komitéens arbeid er fortsatt symposievirksomheten. Høsten 1970 ble det holdt et symposium i Finland om forskning med relasjon til gymnaset og annen utdanning på tilsvarende alderstrinn.

En annen hovedoppgave har vært arbeidet med en årlig nordisk bibliografi over pedagogisk forskning. I komitéens regi er det utarbeidet bibliografier for årene 1967, 1968 og 1969, og komitéen tar også sikte på å utarbeide bibliografi for 1970. Komitéen har imidlertid foreslått at denne oppgaven for fremtiden overtas av de pedagogiske biblioteker i Norden i samarbeid, og har lagt fram utkast til retningslinjer for en permanent ordning.

Seksjonen har på dette grunnlag anmodet komitéen om å ta opp forhandlinger med de nevnte institusjoner med sikte på å komme fram til en slik ordning.

Forøvrig har seksjonen forlenget komitéens mandat til 31. desember 1971, *jfr beretningen for 1969*.

BILAGA 1

Mandat for læreplanarbeidet i engelsk og matematikk under Nordisk kulturkommissjons seksjon II, samt engasjementsvilkår for de sakkyndige

De sakkyndige engasjeres av Nordisk kulturkommissjon, seksjon II.

I engasjementstiden skal de sakkyndige arbeide i nær kontakt med styringsgruppen for harmoniseringsarbeidet. Det forutsettes at de tar direkte kontakt med de forskjellige læreplangrupper i Norden, eventuelt ved hjelp av styringsgruppens eller referansegruppens medlemmer i de enkelte land.

Under utformingen av forslag til læreplaner i engelsk og matematikk bør det legges vekt på å utvikle arbeidsformer som kan være tjenlige også i det videre harmoniseringsarbeid.

På grunnlag av Innstilling om harmonisering av skoleordningene i de nordiske land og innenfor rammen av de retningslinjer for harmoniseringsarbeidet i overgangsperioden som ble vedtatt av NKK på møtet i Reykjavik 14.—16. juni, skal de særlig ta opp disse oppgavene:

1) På grunnlag av en analyse av målsettingen i henholdsvis fremmedspråkopplæringen og matematikkundervisningen i de nordiske land utarbeide foreløpige utkast til felles nordiske læreplaner i fagene engelsk og matematikk i grunnskolen (1.—9. skoleår).

Disse forslagene forelegges de respektive referansegrupper. Deretter utarbeides justerte forslag til læreplaner der det er tatt standpunkt både til referansegruppens merknader og til resultatene av de vurderinger som er nevnt under punktene 2 og 4 nedenfor.

Også eventuell remittering av delløsninger skjer i første omgang til referansegruppene. Dersom der er tale om nye prinsipielle standpunkter (policy-spørsmål), må forslagene først forelegges styringsgruppen.

2) Vurdere mulighetene innen læremiddelsektoren for å realisere forslagene om felles læreplaner i engelsk og matematikk.

3) Som supplement til læreplanene utarbeide kortfattede oversyn over det som nylig er gjort og det som er under utprøving i de enkelte land når det gjelder engelsk- og matematikkopplæringen.

4) Forsøke å vurdere i hvilken grad lærerutdanningen og etterutdanningen kan tilfredsstille de nye krav som lærerne stilles overfor ved gjennomføringen av felles læreplaner. Eventuelt bør det pekes på ønskelige endringer i lærerutdanningen.

V. Ärenden från sektion III

Sektionen verksamhet under år 1970 har omfattat följande projekt inom ramen för dess nuvarande arbetsområde, folkbildning och konst:

I. Vuxenutbildning

a. Forskningsamarbete

Sektionen tillsatte år 1968 i samråd med Sektion II ett expertutskott för forskning på vuxenutbildningens område. Utskottet inlämnade första delen av sin rapport i februari 1969 och senare samma år en bilaga därtill, som utgör en översikt över vuxenpedagogisk forskning och undervisning i de nordiska länderna. Rapporten innehåller förslag beträffande upprättande av centra för vuxenpedagogisk forskning, dokumentation och utbildning av vuxenlärare i varje nordiskt land samt förslag till fyra konkreta forskningsprojekt på nordisk bas. De fyra föreslagna forskningsprojekten var följande:

1. en beskrivning och en komparativ analys av vuxenutbildningens struktur och organisation i de nordiska länderna, 2. en undersökning genom intervjuer och frågeformulär av ett urval av den vuxna befolkningen i de nordiska länderna för att belysa skillnaden mellan deltagarna i olika former av vuxenutbildning och skillnaderna mellan dessa och icke-deltagare, bl. a. för att få fram motiv för att delta i ifrågavarande utbildning och hinder för deltagande däri, 3. en analys av deltagare, ledare och lärare inom en eller flera former av vuxenutbildning i de nordiska länderna, bl. a. för att närmare belysa rekryterings- och frånfallsproblem, 4. en historisk-komparativ undersökning av studiecirkeln som en arbetsform inom vuxenutbildningen, bl. a. med sikte på att belysa innovationsprocessen och spridningen.

Efter en preliminär diskussion om rapportens första del remitterade sektionen densamma till berörda institutioner i de enskilda länderna samt till Sektion I och Sektion II. På basen av de inhämtade yttrandena enades Nordiska kulturkommissionens tre sektioner i mars 1970 om ett samlat yttrande beträffande rapporten såsom direktiv för expertutskottets fortsatta arbete med rapportens andra del, som kommer att innehålla en plan för realiseringen av de forskningsprojekt, som föreslås i rapportens första del, samt över kostnaderna för desamma.

Sektionerna konstaterade i sitt ovannämnda yttrande att det föreligger reservationer beträffande den nationella uppbyggnaden av forskningsarbetet och förordade därför inte inrättandet av särskilda organ på det nationella planet som en bas för det nämnda samarbetet utan ansåg att en utbyggnad av redan existerande institutioner vore en mera ändamålsenlig lösning.

Beträffande de ovannämnda forskningsprojekten var sektionerna eniga om att en kartläggning av organisationen av vuxenutbildningen i de nordiska länderna bör utgöra basen för forskningssamarbetet (projekt 1. ovan). Likaså understödde sektionerna de ovannämnda förslagen 2. och 3. i utskottets rapport. Däremot betraktade inte sektionerna förslag nr 4. som gäller en historiskkomparativ undersökning av studiecirkeln som en arbetsform i vuxenutbildningen, som en brådskande forskningsuppgift, utan ansåg att forskningssamarbetets inriktning bör vara framåtblickande.

Expertutskottet för forskning på vuxenutbildningens område arbetar vidare med andra delen av sin rapport i enlighet med de rekommendationer NKK:s sektion avgivit i sitt ovannämnda yttrande.

II. Litteratur

Bland sektionens projekt på litteraturens område märks initiativ, som syftar till att öka kännedomen om nordisk kultur inom andra kulturområden. Därtill strävar sektionen till att intensivifiera den internordiska kulturdebatten bl. a. genom att uppmuntra intresset för grannländernas litteratur och genom utgivningen av en internordisk debattskriftserie på kulturområdet.

a. Nordic Translation Series

Sektionen arbetar vidare med det projekt beträffande utgivningen av en serie nordisk litteratur på engelska, Nordic Translation Series, som kommer att utges av University of Wisconsin Press med stöd av Nordiska kulturfonden. Serien, som omfattar 15 skönlitterära verk, utgör en fortsättning på en tidigare serie av samma omfattning, som ifrågavarande förlag publicerat på basen av ett avtal med de nordiska ländernas regeringar. Sektionen har tillsatt en arbetsgrupp, som i samråd med förlaget fastställer litteratururvalet för serien.

b. Nordisk dramaserie

Universitetsförlaget i Oslo kommer att på uppdrag av sektionen utge en serie modern nordisk dramatik i engelsk översättning. Utgivningen av serien bekostas med medel, som beviljats av Nordiska kulturfonden. 20 verk översätts till engelska och kommer att utges år 1971. Serien kommer att spridas på den engelskspråkiga marknaden dels genom försäljning av upplagor till utländska förlag och dels genom direkt försäljning till bokhandlare.

c. Nordiskt bibliotek

Sektionen riktade år 1968 en ansökan till Nordiska kulturfonden om medel för utgivningen av en serie nordisk litteratur som pocketböcker både på originalspråket och i översättning. Förslaget om utgivningen av serien har utarbetats av Föreningarna Nordens bokkommittéer i samråd med sektionen

och serien avsågs utkomma under en treårig försöksperiod fr. o. m. år 1970, varefter sektionen skulle överväga en eventuell rekommendation till regeringarna om fortsatt stöd för projektet. Nordiska kulturfondens styrelse avslog emellertid vid sitt möte i december 1968 sektionens ansökan om stöd för ifrågasvarande projekt. Sektionen konstaterade detta med beklagande och förnyade våren 1969 sin ansökan till Nordiska kulturfonden med särskilt understrykande av att projektet är ett resultat av ett långvarigt och ingående planeringsarbete samt av den betydelse läsningen av grannländernas litteratur har för den nordiska kulturella enheten. Kulturfondens styrelse har meddelat sektionen att man i princip ställer sig positiv till projektet och att frågan kommer att tas upp på nytt hösten 1970 i anslutning till behandlingen av ansökningarna om medel från fonden för år 1971. Sektionen har översänt en förnyad ansökan hösten 1971 till Nordiska kulturfonden med särskild hänvisning till det i Nordiska rådet väckta medlemsförslaget (*Sak A 281/k*) om översättning av nordisk skönlitteratur till nordiska språk.

d. Nordisk tidskrift avsedd att internationellt informera om nordiskt kulturliv

På basen av ett yttrande från en nordisk kulturarbetarkonferens år 1968 samt det arbete som utförts av ett expertutskott under sektionen lät sektionen utföra en enmansutredning och projektering av en nordisk kulturell tidskrift, som skulle informera internationellt om nordiskt kulturliv. Ifrågasvarande utredning har därefter år 1969 kompletterats med förslag till tidskriftens innehållsmässiga uppläggning. Sektionen beslöt vid sitt möte i Åbo i juni 1969 att översända utredningsmaterialet för yttrande till utlandsinformationsorganen i de nordiska länderna. Sektionen konstaterade vid sitt möte i Kungälv i april 1970 att man i samtliga erhållna yttranden ställt sig i princip positiv till projektet, men att vissa divergerande uppfattningar förelåg beträffande det sätt, på vilket projektet borde realiseras samt beträffande den ekonomiska kalkyl, som låg som bas för projektet. Sektionen beslöt därför att utföra en ytterligare förtydligande utredning av projektet och dess finansiering, bl. a. på basen av de erfarenheter man haft av utgivningen av utlandsinformationstidskrifter på andra områden i de nordiska länderna.

Vid sitt möte i Reykjavik 14—16 juni 1970 konstaterade sektionen emellertid att de hittills erhållna utredningarna och yttrandena beträffande kulturtidskriftsprojekt utvisat att det är ytterst svårt att formulera både tidskriftens innehållsmässiga och tekniska utformning. Sektionen noterade att det fanns en allmän välvilja till projektet, men att detsamma borde ses i samband med det nordiska kulturella samarbetets utformning i framtiden och med frågan om gemensam nordisk kulturinformation överhuvudtaget.

Vid Reykjavik-mötet utarbetade sektionen en skrivelse beträffande gemensamt nordiskt kulturutbyte med utlandet till ämbetsmannagruppen för planeringen av det framtida nordiska kulturarbetet (*se punkt XI*) och infor-

merade ämbetsmannagruppen i skrivelse även om sektionens utredningsarbete beträffande kulturtidskriftsprojektet.

e. Utgivning av nordisk litteratur på tyska (Nordische Bibliothek)

Nordiska kulturfonden beviljade vid sitt möte i december 1969 de erforderliga medlen för utgivningen fr. o. m. år 1970 av en serie nordisk litteratur på tyska, beträffande vilken sektionen förhandlat med det schweiziska förlaget Walter Verlag Ag. Utgivningen av serien avsågs basera sig på ett liknande avtal, som överenskommelsen beträffande utgivningen av Nordie Translation Series (*se punkt II a. ovan*). Serien skulle omfatta 15 verk.

Sektionen erhöll emellertid i augusti 1970 ett meddelande från Walter Verlag Ag om att förlaget inte ansåg sig kunna genomföra projektet på grund av det försämrade läget för skönlitteratur överhuvudtaget på den tyska bokmarknaden, vilket även inverkat på möjligheterna att sprida nordisk litteratur.

Sektionen anser emellertid inte att det faktum att ifrågavarande projekt förfallit givit anledning för sektionen att ge upp sin strävan att sprida kännedom om nordisk litteratur på det tyska språkområdet. Sektionen kommer därför att ytterligare undersöka möjligheterna att ge ut nordisk litteratur på tyska och uppmärksammar denna fråga även i fortsättningen.

f. Internordisk kulturskriftserie

Sektionen har under en längre tid dryftat behovet av en kulturdebatt över gränserna i Norden. Med sikte på att fylla detta behov har sektionen samlat sig om ett förslag beträffande utgivningen av en serie debattböcker i pocketformat, där varje enskild bok skulle koncentrera sig till ett bestämt ämne, som vid utgivningstillfället har stor aktualitet i de nordiska länderna. Sektionens norska avdelning utarbetade år 1969 i samråd med Gyldendal Norsk Forlag ett konkret förslag till seriens produktions- och distributions-tekniska uppläggnig.

Vid sitt möte i Köpenhamn i oktober 1969 beslöt sektionen att tillsätta en arbetsgrupp med en representant från varje land för att ytterligare konkretisera projektet. Arbetsgruppen, i vilken ingick företrädare för olika förlag och nordiska kulturkommissionen, sammanträdde i Oslo i mars 1970. Sektionen beslöt vid sitt möte i Kungälv i april 1970 att på basen av arbetsgruppens rapport rikta en ansökan till Nordiska kulturfonden om stöd för utgivningen av en kulturskriftserie under en försöksperiod om två år fr. o. m. år 1970. Nordiska kulturfonden beviljade de begärda medlen vid sitt styrelsemöte i maj 1970.

Syftet med serien är att fånga upp aktuella frågor i kulturdebatten i de nordiska länderna och stimulera till nordisk debatt genom en snabb utgivning och en smidig spridning av debattskrifterna. Serien avses bl. a. utnyttjas till att snabbt presentera pressdebatt, som uppstått i en viss fråga med

allmän nordisk relevans, att inleda debatt genom att inbjuda specialister för att uttala sig om väsentliga och aktuella ämnen, till att föra vidare resultaten av nordiska konferenser samt till bearbetning och publicering av offentliga utredningar och betänkanden, som kan innehålla uppslag för en nordisk kulturdebatt.

Kulturskriftseriens redaktion har förlagts till Nordens folkhögskola i Biskops Arnö i Sverige, där både lärarna och eleverna från de olika länderna deltar i redaktionsarbetet. Böckerna sprids genom förlagssamarbete och seriens redaktion bistås i tekniska frågor av ett kontaktutskott bestående av experter från de samarbetande förlagen. Som första utgåva i serien utkommer en för ändamålet redigerad version av rapporten från barnkultursymposiet i Hässelby (*se punkt VII*).

g. Nordiskt samarbete på viskonstens område

I enlighet med sektionens rekommendation beviljade Nordiska kulturfonden åter medel för samarbetet mellan de nordiska visarkiven under år 1969. Kulturfonden har stött ifrågavarande samarbete under en treårsperiod sedan år 1967. Detta projekt, som avsett äldre viskonst, slutfördes år 1969.

Sektionen tillsatte år 1968 ett expertutskott för kartläggning av nyare nordisk viskonst sedan kulturfonden år 1967 hemställt till sektionen, att den skulle vara uppmärksam på de möjligheter som kunde föreligga till samarbete på detta område. Utskottet, som består av folklorister från de olika nordiska länderna, inlämnade våren 1969 till sektionen ett förslag beträffande kostnaderna för och uppläggningsen av ett projekt, som avser uppgörandet av en beskrivande förteckning över existerande visregister i Norden. Projektet avsågs omfatta både äldre och nyare viskonst. Sektionen inlämnade hösten 1969 en ansökan till Nordiska kulturfonden om stöd för projektet år 1970. Ifrågavarande ansökning avslogs av Nordiska kulturfonden vid dess möte i december 1969. Sektionen har emellertid förnyat sin ansökan till kulturfonden hösten 1970 med särskild hänvisning till att projektet tillkommit som ett resultat av en utredning som sektionen låtit utföra på hemställan av Nordiska kulturfondens styrelse samt till det stora intresse en sådan förteckning skulle ha för både forskare och amatörer på viskonstens område i Norden.

III. Teater

På teaterns område strävar sektionen till att intensifiera nordiska växelverkan genom utvidgat gästspelsutbyte, nordisk vidareutbildningsverksamhet samt genom att undersöka möjligheterna till nya samarbetsformer i fråga om t. ex. barn- och ungdomsteater.

a. Utväxling av teatergästspel

Nordiska kulturfondens styrelse anmodade år 1967 Nordiska kulturkommissionens Sektion III att utarbeta ett förslag till en ordning för stöd för utväxling av teatergästspel under en försöksperiod. På basen av sektionens förslag inleddes en treårig försöksperiod för stöd för utväxling av teatergästspel fr. o. m. år 1968. Från och med 1969 utvidgades ordningen för utväxling av gästspel till att även omfatta balettgästspel och mindre operagästspel och i samband därmed höjdes det för ändamålet reserverade årliga beloppet 250 000 dkr till 400 000 dkr under år 1969 och 1970. Nordiska teaterunionen har fungerat som remissorgan för ansökningarna beträffande stöd för utväxling av teatergästspel.

Då den ovan nämnda treåriga försöksperioden utlöper i slutet av år 1970 konstaterade både Sektion III och Nordiska kulturfondens styrelse hösten 1969 att man borde företa en evaluering av hela ordningen för att besluta om eventuella åtgärder för dess fortsättning. Med anledning därav sammanträdde representanter för Nordiska kulturfonden och Sektion III till ett möte i april 1970 för att diskutera den framtida uppläggningsordningen för utväxling av teatergästspel. De konklusioner nämnda möte kom till omfattades även av Sektion III vid dess möte i Kungälv 6—7 april 1970 och sektionen beslöt rikta en skrivelse i ärendet till Nordiska kulturfonden i maj 1970. Sektionens hemställan till kulturfonden innebar i korthet följande:

Sektionen enades om att ett bortfall av stödet för utväxling av teater-, opera- och balettgästspel i Norden skulle innebära en utarmning av det nordiska samarbetet på teaterns område. Sektionen konstaterade emellertid att erfarenheterna av den treåriga försöksperioden inte är tillräckliga för att möjliggöra en sådan värdering av försöksordningen, som kunde utgöra basen för en rekommendation till de nordiska regeringarna att i statsbudgeterna uppta anslag för en fortsättning av stödordningen för utväxling av gästspel. Dessutom har behov av nya former av gästspelsutbyte uppstått under försöksperioden, vilka man inte haft tillräckliga möjligheter att pröva, utan huvudvikten i utbytet har närmast lagts på traditionell utväxlingsverksamhet. Bland sådana nya behov kan nämnas barn- och skolteaterverksamhet.

Mot bakgrunder av ovanstående hemställde Sektion III till Nordiska kulturfonden att fonden skulle förlägga den treåriga försöksperioden för utbyte av gästspel med ytterligare två år och därvid även pröva nya former av utbytesverksamhet. Dessutom föreslog sektionen tillsättandet av ett allsidigt sammansatt organ med två experter från varje land, vars uppgift inte enbart skulle vara att avge yttranden över ansökningar om stöd för gästspelsutbyte utan också att ingående analysera erfarenheterna av gästspelsverksamheten, revidera de nuvarande stadgarna för utbyte av gästspel samt planera utbytet fortsatta utformning.

Sektionen framhöll att tillsättandet av ovannämnda organ i hög grad skulle underlätta planeringen av en smidig övergång till budgetstöd för gästspelsutbytet efter den förlängda försöksperiodens slut och att ifrågavarande organ eventuellt även kunde fortsätta sina rådgivnings- och planeringsfunktioner efter nämnda övergång.

Nordiska kulturfondens styrelse behandlade sektionens förslag vid sitt möte i maj 1970 och beslöt därvid att förlänga den 3-åriga försöksordningen för utväxling av gästspel med ytterligare 2 år samt att utvidga formerna för gästspelsutbytet. Man beslöt även att höja anslagen för gästspelsutbytet till 550 000 dkr årligen fr. o. m. år 1971.

Vid sitt möte i Reykjavik 14—16 juni 1970 tillsatte sektionen ovannämnda organ för gästspelsutbytet som ett expertutskott under Sektion III. Expertutskottet för gästspelsutbyte höll sitt konstituerande möte i Stockholm 12 oktober 1970. Utskottets uppgift är att före september 1971 framlägga en plan för en eventuell övergång till budgetstöd för gästspelsutbytet fr. o. m. år 1973.

b. Nordiska teaterseminarier

Våren 1969 översände Nordiska kulturkommissionen på initiativ av Sektion III en rekommendation till de nordiska regeringarna om en förhöjning av anslagen för de nordiska teaterseminarierna för inrättandet av ett sekretariat för seminarierna år 1970 samt för utvidgande av verksamheten fr. o. m. år 1971 till två årliga seminarier, varav ett för regissörer och ett för andra yrkeskategorier inom teatern. Kommissionen hänvisade härvid särskilt till de allmänna strävandena till nordiskt utbildningssamarbete också på konstens olika områden.

Vid sitt möte i Kungälv i april 1970 konstaterade sektionen att man i undervisnings- och kulturministerierna i Danmark, Finland, Norge och Sverige vidtagit åtgärder för en förhöjning av teaterseminariernas anslag i enlighet med ovannämnda rekommendation.

Det nordiska teaterseminariet för regissörer hölls år 1970 i Danmark och seminariets tema var barn- och ungdomsteater. Seminariets deltagare var eniga om att ifrågavarande tema var så viktigt att det även borde behandlas vid teaterseminariet år 1971, i vilket också pedagoger och psykologer borde delta. Kommittén för de nordiska teaterseminarierna har anslutit sig till denna uppfattning och Sektion III har inte haft några invändningar mot förslaget. Det andra årliga seminariet, som arrangeras fr. o. m. år 1971, kommer att gälla teaterskolepedagogik.

c. Nordiskt samarbete beträffande gästspelsverksamhet i skolorna

Sektionen diskuterade vid sitt möte i Åbo i juni 1969 möjligheterna till ett mera aktivt samarbete mellan skola och teater. Vid sektionens möte i Köpenhamn i oktober 1969 förelåg utredningsmaterial beträffande gäst-

spelsverksamheten i skolor i de olika nordiska länderna. Sektionen konstaterade därvid att frågan krävde ytterligare utredning och uppdrog åt Föreningarna Norden att utföra nämnda utredning.

Vid sektionens möte i Tammerfors i oktober 1970 förelåg från Föreningarna Nordens Förbunds sida ett förslag till nordiskt samarbete beträffande gästspelsturnéer i skolorna jämte bilagor beträffande de omfattande utredningar i ärendet, som företgits i varje land. Föreningarna Nordens Förbund föreslog inrättandet av en nordisk försöksverksamhet i skolorna med s. k. "miniskådespel". Vid sin behandling av förslaget konstaterade sektionen att ifrågakvarande försöksverksamhet borde kunna genomföras inom ramen för de medel, som ställts till förfogande för gästspelsutbyte av Nordiska kulturfonden samt att verksamheten kunde ingå som en del av det arbete, som utförs av expertutskottet för gästspelsutbyte (se punkt III a ovan). Sektionen beslöt översända ovannämnda förslag för vidare behandling till expertutskottet.

IV. Opera

Vid sin 15. session gav Nordiska rådet en rekommendation (nr 2/1967) till de nordiska regeringarna om en allsidig utredning av förutsättningarna för ett ökat nordiskt samarbete på operakonstens område. Ministeriet för kulturelle anliggender i Danmark uppmanade som koordinerande ministerium Nordiska kulturkommissionens Sektion III att åta sig utredningen av frågan. Sektionen har 14 maj 1970 avgivit sitt yttrande i ärendet till ministeriet för kulturelle anliggender. I sitt yttrande meddelade sektionen att sektionen år 1968 låtit utföra en enmansutredning beträffande möjligheterna till nordiskt operasamarbete. Utredningen remitterades därefter till de nordiska operainstitutionernas ledningar, som ställde sig positiva till de däri ingående förslagen. De nordiska operainstitutionernas ledningar beslöt därefter att hålla ett möte, vid vilket man skulle diskutera de föreliggande möjligheterna för nordiskt samarbete. Vid mötet, som hölls i Köpenhamn i december 1969, enades man om att etablera en fast praxis enligt vilken representanter för de nordiska operascenernas konstnärliga och administrativa ledningar kommer att sammanträda minst en gång om året för att diskutera samarbetsfrågor samt för att utväxla information och erfarenheter.

Sektionen hänvisade ytterligare i sitt yttrande till ministeriet för kulturelle anliggender till att möjligheterna för nordiskt samarbete på operaområdet ökas, sedan den administrativa försöksordningen för utväxling av teatergästspel under Nordiska kulturfonden även utvidgats till att gälla ballettspel och mindre operagästspel (se punkt III a. ovan). Därtill hänvisade sektionen till sitt förslag om att förlänga ifrågakvarande försöksordning med två år.

V. Musik

Sektionens projekt på musikens område omfattar både stöd för utövande och skapande konst.

a. Nordiska musiktävlingar

På initiativ av sektionen beviljar Nordiska kulturfonden under en fem-årig försöksperiod fr. o. m. år 1969 medel för årliga nordiska musiktävlingar för yngre musiker och sångare, varvid Föreningarna Norden svarar för tävlingarnas praktiska genomförande. Den första nordiska musiktävlingen för yngre musiker, som avsåg stråkinstrument arrangerades i november 1969 i Århus. Den andra nordiska musiktävlingen arrangerades 6—8 november 1970 i Bergen. Tävligen som gällde blåsinstrument, hade uppdelats i två klasser, en för vardera trä- och mässigsblåsare.

Den tredje nordiska musiktävlingen arrangeras år 1971 för sångare.

b. Beställning av musikverk

Sektionen riktade år 1968 en ansökan till Nordiska kulturfonden om stöd för den skapande nordiska tonkonsten genom inrättandet av en administrativ ordning för beställning av musikverk på nordisk bas, vilken ansökan emellertid avslogs av fonden. Då sektionen emellertid ansåg projektet vara betydelsefullt som ett led i dess strävan till stöd för skapande konst beslöt sektionen rikta en ny ansökan till fonden med sikte på stöd för ändamålet under en tvåårig försöksperiod fr. o. m. år 1970.

Nordiska kulturfonden ställde sig vid sitt möte i december 1969 positiv till sektionens ansökan och beslöt bevilja medel för genomförandet av ordningen år 1970 och 1971. Nämnderna för nordiskt musiksamarbete, som på begäran av sektionen uppgjort utkastet till reglerna för den ordningen för beställning av musikverk, administrerar ordningen och anslog i juni 1970 de beviljade medlen lediga att sökas. Den slutliga värderingen av ansökningarna företogs 1.10.1970 av en av NOMUS tillsatt nordisk jury.

Vid sitt möte i Tammerfors i oktober 1970 konstaterade sektionen med tillfredsställelse att de första erfarenheterna av ordningen varit synnerligen goda. Sektionen fäste uppmärksamhet vid att försöksperioden för ordningen skulle utgå redan år 1971, dvs. att den endast omfattade två år. På basen av de positiva erfarenheterna av ordningen beslöt sektionen att hemställa till Nordiska kulturfonden om en förlängning av försöksperioden till tre år för att en evaluering kunde göras av densamma med sikte på en eventuell rekommendation till de nordiska regeringarna om fortsatt stöd för projektet.

VI. TV-, Radio- och Filmsamarbete

I sin verksamhet strävar sektionen såsom tidigare till ett ökat utbildningssamarbete på ovannämnda områden.

a. *Experimentseminarium för radio och TV*

På basen av en rapport från ett expertutskott under sektionen, vilket avslutade sitt arbete år 1968, diskuterade sektionen möjligheterna till stöd för experimentseminarier på radio- och TV-området som ett komplement till det redan existerande samarbetet på radions och TV:s område. Sektionen förelade förslaget om arrangerandet av experimentseminarierna för de nordiska radioinstitutionerna, som föreslog att ett seminarium om formproblem i TV skulle arrangeras år 1970 i Norge i enlighet med de av expertutskottet föreslagna riktlinjerna. Sektionen anslöt sig till förslaget och riktade hösten 1969 en ansökan till Nordiska kulturfonden om stöd för projektet. Nordiska kulturfonden biföll sektionens ansökan och seminariet arrangeras i Norge i regi av Norsk rikskringkasting. Tidpunkten för Seminariet har emellertid uppskjutits till början av år 1971.

b. *Utbildningssamarbete på filmens område*

Sektionen har utrett möjligheterna till utbildningssamarbete på filmens område och har därvid inbegärt yttranden av utbildningsinstitutioner på filmens område i de olika nordiska länderna. Sedan sektionen konstaterat att man i samtliga yttranden uttalat sig positivt beträffande tanken på arrangerandet av efterutbildningsseminarier på filmens område av samma art som de nordiska teaterseminarierna för regissörer (*se punkt III B*), beslöt sektionen vid sitt möte i Köpenhamn i oktober 1969 uppmana Nordiska Film- och TV-Unionen att utpeka en representant från varje land för att gemensamt utreda möjligheterna för arrangerandet av seminarier av nämnda art samt att inkomma med ett konkret förslag till seminariernas uppläggning. Ifrågavarande arbetsgrupp tillsattes av Nordiska Film- och TV-Unionen i april 1970.

Utskottet sammanträder tre gånger hösten 1970 och väntas inlämna sitt betänkande till Sektion III till sektionens möte i februari 1971.

VII. Bildkonst

På bildkonstens område strävar sektionen till att sprida upplysning om grannländernas bildkonst bl. a. genom utställningsverksamhet. Sektionen har på sin dagordning även upptagit ett projekt beträffande möjligheterna till nordiskt utbildningssamarbete på designområdet.

a. *Ungdomsbiennalen för bildkonst*

Ungdomsbiennalerna för bildkonst har på initiativ av sektionen arrangerats med stöd av Nordiska kulturfonden sedan år 1967, då den första biennalen hölls i Danmark. Den andra biennalen arrangerades i Helsingfors hösten 1968 och den tredje arrangerades i Oslo i juni 1970. Nordiska konstförbundet har stått för biennalernas praktiska utformning.

Nordiska konstförbundet har på förslag av sektionen utfört en utredning

av ungdomsbiennialernas uppläggning på basen av erfarenheterna från de tre ovannämnda biennialerna i syfte att taga ställning till om biennialerna bör fortsätta i sin nuvarande utformning och för att undersöka om man borde vidtaga åtgärder för fortsatt stöd för projektet.

Ovannämnda utredning behandlades av sektionen vid dess möte i Tammerfors i oktober 1970. Sektionen konstaterade därvid att det inte finns förutsättningar för att fortsätta ungdomsbiennialerna i deras nuvarande form. Sektionen baserade sin uppfattning på det av utredningen framgående faktum att det redan finns goda utställningsmöjligheter i Norden också för unga konstnärer. Nordiska konstförbundet arrangerar dessutom kontinuerligt tillbakablickande nordiska utställningar, som i praktiken skiljer sig från ungdomsbiennialerna endast ifråga om att de inte begränsas av bestämmelser om åldersrestriktioner. Av utredningen framgick även att själva utställningsformen inte tycktes vara ändamålsenlig eller tillfredsställande för de mera experimentella konstnärerna.

Sektionen ansåg det därför som naturligt att söka finna andra samarbetsformer, som skulle vara mera tillfredsställande för unga konstnärer. Sektionen kommer att be Nordiska konstförbundet att undersöka möjligheterna till konkreta arbetsuppgifter för konstnärerna på nordisk bas.

b. Färgdiapositivserier om nordisk konst

En arbetsgrupp under sektionen utarbetar för närvarande med stöd av medel från Nordiska kulturfonden två försöksserier om nordisk konst omfattande 40—50 diapositiv, varvid den första serien omspannar perioden 1890—1910 och den andra perioden efter 1945. Serierna torde föreligga färdiga i början av år 1971. Ifrågakavande upplysningsverksamhet om nordisk bildkonst syftar till att nå en vidare publik genom skolor, bibliotek och andra institutioner.

c. Nordisk designhögskola

I anslutning till sektionens undersökning av möjligheterna till nordiskt utbildningssamarbete på bildkonstens område diskuterade sektionen vid sitt möte i Kungälv i april 1970 ett förslag, som väckts av den finska statliga konstindustrikommissionen beträffande inrättandet av ett samnordiskt designläroverk. Sektionen konstaterade därvid att man, trots att man i flera nordiska länder för närvarande planerar en utbyggnad av de nationella utbildningsinstitutionerna på designområdet, även borde närmare undersöka möjligheterna till inrättandet av den föreslagna samnordiska utbildningsinstitutionen.

Sektionen beslöt därför att tillsätta en arbetsgrupp med en representant för vart land för att undersöka ovannämnda möjligheter och för att inlämna en preliminär rapport till sektionen med utgångspunkt i den aktuella ut-

bildningssituationen på designområdet i de nordiska länderna. Arbetsgruppen sammanträdde i Helsingfors i maj 1970.

Vid sitt möte i Reykjavik i juni 1970 behandlade sektionen den PM beträffande förslag till utredning av möjligheterna att inrätta ett nordiskt designinstitut, som inlämnats av nämnda arbetsgrupp. I ifrågavarande PM konstaterades att miljö- och produktplaneringens område väsentligt håller på att utvidgas från det traditionella designbegreppet. Frågorna på området berör allt mera den industriella massproduktionen och miljön i vidare mening. Planeraren har fått en ny koordinerande uppgift, som förutsätter en stabil teoretisk och metodisk utbildningsgrund. Det föreligger behov av kompletterande utbildning efter grundutbildningen samt av systematisk forskning på designområdet.

De nationella utbildningsresurserna på designområdet är begränsade, medan man däremot genom att samordna desamma kunde skapa ett nordiskt designinstitut, som skulle ha både de ekonomiska och statusmässiga förutsättningarna för utbildnings- och forskningsverksamhet på hög nivå också internationellt sett.

Arbetsgruppen pekade på möjligheten att organisera det samnordiska designinstitutet enligt samma principer som det nordiska institutet för samhällsplanering. Institutets uppgift skulle vara att stimulera och följa forskningen inom produkt- och miljöområdet, verka som utbildningsinstitution ovanför den nationella grundutbildningen samt genomföra seminarier och separata forsknings- och planeringsprojekt. Dessutom skulle institutet enligt arbetsgruppens förslag bearbeta forskningsmaterial för grundutbildningen och verka koordinerande för de olika ländernas grundutbildning samt fungera som nordisk informationscentral på designområdet.

Arbetsgruppen föreslog för Sektion III i sin PM att sektionen skulle tillsätta en ny arbetsgrupp bestående av experter på designområdet för att utföra en mera ingående projektering av det föreslagna nordiska designinstitutet. Sektionen anslöt sig till ovannämnda förslag och beslöt tillsätta en expertgrupp med en representant för vart land för ovannämnda uppgifter.

d. Nordisk inköpsordning för bildkonst

Vid sektionens möte i Köpenhamn i oktober 1969 framlades från norsk sida ett förslag om inrättandet av en gemensam nordisk inköpsordning för bildkonst enligt riktlinjerna för de statliga ordningarna för inköp av bildkonst. Sektionen uttryckte sitt intresse för förslaget och vid sektionens möte i Kungälv i april 1970 förelåg en från norsk sida uppgjord PM med ett detaljerat förslag till inrättande av en nordisk inköpsordning för bildkonst. Sektionen beslöt remittera förslaget till Nordiska konstförbundet och till de nationella inköpsorganen eller, där sådana inte finns, till de statliga bildkonstorganen i varje land och återkomma till frågan vid sitt möte hösten 1970.

Sektionen behandlade det erhållna remissmaterialet vid sitt möte i Tam-

merfors i oktober 1970 och konstaterade därvid att man i samtliga statliga organ ställt sig i princip positiva till tanken på inrättandet av en nordisk inköpsordning för bildkonst ehuru uppfattningarna om ifrågavarande verksamhets organisation var något varierande. Nordiska konstförbundet ställde sig däremot i sitt yttrande tvivlande till det ändamålsenliga att i detta skede inrätta en dylik ordning med beaktande av förbundets egna planer beträffande skapandet av ett samnordiskt konstcentrum. Sektionen beslöt att ytterligare utreda frågan på basen av de erhållna yttrandena.

VII. Kultur för barn

På initiativ av sektionen hölls i december 1969 med stöd av Nordiska kulturfonden ett nordiskt symposium om kultur för barn på Hässelby slott i Stockholm. I symposiet deltog ett tiotal personer från varje nordiskt land (med undantag av Island). Deltagarna var konstnärer, pedagoger och experter från olika kulturområden samt representanter för massmedia.

Symposiet arbetade i sex ämnesgrupper och fyra temagrupper:

1. arkitektur och lekmiljö, 2. litteratur och bibliotek, 3. bildkonst och formarbete, 4. teater, 5. musik och dans, 6. massmedia, 7. de handikappade barnens situation, 8. internationella förhållanden, 9. produktion och förmedling, 10. barnkultur och lärarutbildning.

Symposiet överlämnade till Sektion III en omfattande rapport med förslag och önskemål beträffande åtgärder på barnkulturens område.

Sektionen behandlade barnkultursymposiets rapport vid sitt möte i Kungälv i april 1970. Sektionen beslöt att en redigerad utgåva av barnsymposiets rapport skulle utgöra den första publikationen i den planerade nordiska kulturskriftserien (se punkt II f.). Vidare beslöt sektionen att den arbetsgrupp, som förberett symposiet, skulle fortsätta sitt arbete som expertutskott under Sektion III.

Utskottets uppgift är bl. a. att svara för redigeringen av rapporten från barnkultursymposiet och att ytterligare utreda och därefter utarbeta konkreta projektförslag på barnkulturens område för Nordiska kulturkommissionens tre sektioner.

Vid sitt möte i Reykjavík i juni 1970 behandlade sektionen ett antal förslag från ovannämnda expertutskott beträffande uppföljningen av barnkultursymposiet i Hässelby. Sektionen konstaterade därvid att det material som erhållits från barnkultursymposiet var så omfattande och att diskussionen därom varit av en så skiftande karaktär att förslagen från symposiet krävde ytterligare överväganden och prioritering. Sektionen beslöt därför att förlänga sitt möte hösten 1970 med en dag, som uteslutande skulle ägnas åt en diskussion om symposiets förslag till åtgärder.

Vid diskussionen om ovannämnda förslag vid sektionens möte i Tammerfors i oktober 1970 beslöt sektionen bl. a. att företa en utredning av möjligheterna att genom subventioner stimulera produktionen av kvalitativt högt-

stående material för barn och att kvantitativt öka denna produktion. Därtill beslöt sektionen preliminärt om arrangerande av symposier om kultur i skola och förskola (i samarbete med sektionen II) samt om barnkultur i massmedia. Sektionen beslöt även att rikta en rekommendation till de nordiska regeringarna om ökade anslag för barnteater samt om införande av undervisning i barnteater vid teaterskolorna.

IX. Översikter över nordisk kulturpolitik

Sektionen har under år 1969 och 1970 diskuterat frågan om uppgörandet av komparabla översikter över kulturpolitiken i de nordiska länderna. Ifrågavarande förslag diskuterades även vid ett nordiskt koordineringsmöte inför Unescos kulturministermöte hösten 1970. Vid ifrågavarande koordineringsmöte konstaterades emellertid att det material, som hittills erhållits genom kartläggningsarbete i Danmark, Norge och Sverige, är så olika i fråga om tyngdpunkten i innehållet, att man inte för tillfället ansåg sig kunna uppgöra komparabla översikter på basen av delsamma. Sektionen har därför beslutat att ärendet för närvarande utgår från sektionens dagordning och att man i stället inväntar resultatet av eventuella ytterligare åtgärder från regeringarnas sida.

X. Nordiska vandringsutställningar av allmänupplysande karaktär

Sektionen tog våren 1969 upp frågan om ett eventuellt projekt beträffande nordiska vandringsutställningar av allmänupplysande karaktär i enlighet med riklinjerna för den försöksverksamhet med riksutställningar, som för närvarande pågår i Sverige. Sektionen beslöt vid sitt möte i Köpenhamn i oktober 1969 att ge i uppdrag åt Föreningarna Nordens förbund att i samråd med Riksutställningar i Sverige utreda frågan vidare. Vid sektionens möte i Kungälv i april 1970 förelåg en PM i ärendet från Föreningarna Nordens Förbund.

I enlighet med ett i nämnda PM gjort förslag beslöt sektionen arrangera en nordisk konferens om projektet i juni 1970 i Sverige, varvid Riksutställningar tillsammans med Föreningen Norden i Sverige stod för de praktiska arrangemangen. I konferensen deltog representanter för NKK, museerna, Föreningarna Norden, folkbildningsarbetet och folkbiblioteken.

Ovannämnda konferens betänkande behandlades av Sektion III vid sektionens möte i Reykjavik i juni 1970. Konferensen hade föreslagit att en försöksverksamhet rörande nordiska vandringsutställningar skulle organiseras under minst en 3-årsperiod. Syftet med vandringsutställningarna skulle vara att nå en större samtidighet och överensstämmelse i den nordiska kulturdebatten och att öka medvetenheten hos människorna i de nordiska länderna om deras egen situation. Utställningarna skulle ge den väldokumenterade information, som är förutsättningen för meningsfull debatt och därvid särskilt illustrera frågor, som belyser de nordiska länder-

nas situation i förhållande till omvärlden samt olika nationella aspekter på gemensamma problem. Utrymme skulle enligt förslaget också ges för enskilda länder att redovisa sina problem och för behandling av omvärldens problem utan direkt nordisk anknytning. Vid utställningsverksamheten bör man särskilt beakta de språkproblem, som sammanhänger med presentation av utställningar för finländsk och isländsk publik.

Beträffande utställningsverksamhetens organisation föreslog konferensen att nationella kommittéer skulle upprättas i varje land. De nationella kommittéerna skulle vara sammansatta av företrädare för exempelvis bibliotek, museer, folkbildning och Föreningen Norden. Varje kommitté föreslogs ha ett mindre kansli, som av praktiska skäl skulle vara knutet till något redan existerande organ i respektive länder. Ordföranden och sekreteraren i de nationella kommittéerna föreslogs ingå i ett nordiskt utställningsråd. Rådets sekretariat skulle under försöksperioden vara förlagt till Riksutställningar. Rådet skulle fungera som ett expertutskott under NKK, Sektion III. Kostnaderna för utställningsverksamheten uppskattades till 300 000 dkr årligen.

Sektionen beslöt att ansluta sig till ovannämnda förslag och tillsätta det föreslagna nordiska utställningsrådet som ett expertutskott under Sektion III. Sektionen beslöt även att rikta en ansökan till Nordiska kulturfonden om stöd för försöksverksamheten under en 3-årig försöksperiod fr. o. m. år 1971. Sektionen har i sin ansökan till kulturfonden fäst särskild uppmärksamhet vid det i Nordiska rådet väckta medlemsförslaget beträffande nordiskt utställningsarbete. (*Sak A 277/k*) samt vid att hela det stora fältet av folkbildningsorganisationer står till förfogande för utställningsverksamheten.

XI. Samnordiskt kulturutbyte med utlandet

Sektionen har under år 1969 och 1970 diskuterat behovet av ett ökat samarbete mellan de nordiska kulturattachéerna samt möjligheterna att från NKK:s sida bidra till att detta samarbete intensifieras. Därvid har sektionen bl. a. dryftat ett förslag om inrättandet av gemensamma nordiska kulturattachéposter samt möjligheterna att ingå *kulturavtal på nordisk bas med u-länderna*. Sistnämnda förslag motiverades med att det bistånd, som de nordiska länderna ger u-länderna, är övervägande praktiskt betonat och att det inte finns något planlagt kulturellt samarbete med ifrågavarande länder från nordisk sida. Sektionen dryftade även ett förslag om att öka de nordiska ländernas kulturutbyte med u-länderna genom *arrangerandet av konferenser* med representanter för dessa länder om kulturfrågor.

Vid sektionens möte i Reykjavik i juni 1970 förelåg ett av sektionens danska avdelning uppgjort utkast till rekommendation till de nordiska regeringarna beträffande samnordiskt kulturutbyte med utvecklingsländer

samt ett annat förslag till rekommendation beträffande inrättandet av nordiska kulturattachéposter, vilket uppgjorts av Nordiska kulturkommissionens norska avdelning på basen av tidigare material och diskussioner inom Sektion III. Sistnämnda förslag hade framlagts av NKK:s norska avdelning för plenarmötet, varvid man enats om att de två rekommendationsutkasterna skulle av Sektion III samarbetas till en PM beträffande samnordiskt kulturutbyte med utlandet, i vilket även den under punkt II d. nämnda internationella nordiska kulturtidskriften skulle omnämnas. Ifrågavarande PM har översänts av Nordiska kulturkommissionen till regeringarna för att ämbetsmannautskottet för planeringen av det framtida nordiska kultursamarbetet skulle uppmärksamgöras på att även det samnordiska kulturutbytet med utlandet borde beaktas i utkastet till traktaten om det nordiska kultursamarbetet.

XII. Ungdomsdemokrati

Det nordiska undervisnings- och kulturministermötet i Helsingfors i juni 1969 enades om att ge NKK i uppdrag att fortsätta arbetet med frågan om högskoledemokrati samt att utvidga arbetet till att omfatta ungdomsdemokrati i dess helhet, särskilt på utbildningens område. Enligt ett beslut av NKK:s presidium behandlas ärendet i NKK:s samtliga tre sektioner. Sektionen bistår vid behov Sektion II, som är koordinerande sektion för utredningen av frågan om ungdomsdemokrati, med upplysningar om ungdomsdemokrati i de utbildningsinstitutioner, som hör till Sektion III:s verksamhetsområde.

XIII. Könnsrollerna i undervisningen

Frågan om könnsrollerna i undervisningen har upptagits på sektionens dagordning på samma sätt som frågan om ungdomsdemokrati under punkt XII. Sektionen bistår även härvid vid behov ärendets koordinerande sektion, Sektion II med upplysningar om könnsrollerna i undervisningen inom Sektion III:s verksamhetsområde.

XIV. Nordiska kulturfonden

Sektionen fortsätter att fungera som remissinstans för Nordiska kulturfonden och tar även själv initiativet till projekt, som under försöksperioder bekostas med stöd av fonden. Under år 1970 har sektionen avgivit sitt yttrande om ett hundratal till fonden riktade ansökningar.

BILAGA 2

**Översikt över medel till vissa nordiska kulturändamål
budgetåren 1970 respektive 1970/71**

Syftet med föreliggande översikt är att ge en överblick över mer väsentliga nordiska samarbetsprojekt inom kulturområdet.

I översikten tas upp anslag till nordiska projekt inom de nordiska undervisnings- och kulturministeriernas/departementens verksamhetsområde. Huvudprincip för att ett projekt skall tas med är att beslutanderätten om medlen ligger inom vederbörande ministerium. I vissa fall har dock anslag även inom andra ministeriers eller myndigheters områden medtagits, nämligen om samma ändamål i ett eller flera av de övriga länderna ligger inom undervisnings/kulturministeriets område. Som följer härav har endast i undantagsfall medtagits anslag som beviljas av myndigheter och andra institutioner; inte heller har medtagits olika gemensamma forskningsprojekt i forskningsrådets regi. Det bör alltså betonas att *översikten inte omfattar det totala statliga stödet* till nordiska samarbetsprojekt inom ministeriernas verksamhetsområden. Inte heller har det ens med denna begränsning varit möjligt att ta upp samtliga ändamål då den nordiska aspekten kommer in i många olika sammanhang där någon kostnadsuppdelning inte kan ske m. m., och dessutom en rad bidrag beviljas under löpande budgetår (såvitt möjligt har ändringar i uppgifterna för föregående budgetår, 1969—1969/70, som anförs för jämförelse, förts in). Slutligen bör också påpekas att jämförelser mellan de olika ländernas bidrag till vissa ändamål inte alltid är möjliga, då bidragen ibland avser olika tidsperioder (beroende på att budgetåren löper olika: i Danmark 1.4—31.3, Sverige 1.7—30.6, Finland, Island, Norge = kalenderår).

För varje land anges de belopp som utgår under budgetåret 1970—1970/71 och de som utgått under föregående budgetår (1969—1969/70). För att underlätta jämförelser anges beloppen dels i den egna valutan, dels i danska kronor; smärre skillnader mellan de olika åren kan ha uppstått p. g. a. ändringar i växelkurserna. Då så varit möjligt har den procentuella fördelningen av kostnaderna mellan länderna angivits. Detta har dock inte kunnat ske i de fall då det är fråga om en delvis gemensam, delvis nationell eller enbart en nationell finansiering. Som bilaga till översikten har uppgjorts en sammanställning av anslagen för de senaste fem budgetåren.

Beloppen är ibland ungefärliga. Det kan också påpekas att det i vissa fall är fråga om bidrag; en sammanräkning av samtliga länders bidrag är därvid alltså inte lika med institutionens (motsvarande) stat.

Översikten, som sammanställs inom utbildningsdepartementet i Sverige, utkommer en gång per år. Som kontaktmän i frågor rörande anslag till nordiska kulturändamål fungerar följande, vilka också lämnat uppgifter till översikten:

i Danmark:

kontorchef Egon Drostby, undervisningsministeriet;
ekspeditionssekretær J. Harder Rasmussen och sekretær Niels-Jørgen Nielsen, ministeriet for kulturelle anliggender

i Finland:

kultursekreteraren Matti Gustafson, undervisningsministeriet

i Island:

avdelningschef Arni Gunnarsson, undervisningsministeriet

i Norge:

konsulent Kåre Engan, Kirke- og undervisningsdepartementet

i Sverige:

departementssekreteraren Gunnar-Arne Björkman och kanslisekreteraren Björn Thomasson, utbildningsdepartementet.

Ändamål	Kostnadsfördelning	Danmark D. kr.	
		1969/70	1970/71
<i>A. Ändamål inom högre utbildning och forskning</i>			
1. Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA) (Köpenhamn)	D: 22,61 % F: 21,80 % I: 0,94 % N: 17,80 % S: 36,85 %	775 000	811 000
2. Nordiska institutet för sjö rätt (Oslo)	D: 20 %, F: 10 % N, S: 35 %	69 000	77 000
3. Nordiska institutet för folkdiktning (Köpenhamn)	D, F, N: 5/24 S: 8/24 1/24 delas i samma proportioner	31 000	35 000
4. Nordiska hushållshögskolan			
a) styrelsekostnader	a) D, F, N, S: 25 %	34 600	13 500
b) utbildningskostnader	b) domicillandet 100 %	—	—
5. Nordiska afrikainstitutet (Uppsala)	S: 100 % av driftkostn.	58 100	60 000
6. Centralinstitutet för nordisk asien-forskning (CINA) (Köpenhamn)	D: 23 % F: 22 % N: 17,8 % S: 37,2 %	158 000	168 000
7. Nordiska institutet för samhällsplanering (Stockholm)	D, N: 25 % F: 12,5 % S: 37,5 %	300 000	400 000
8. Nordisk journalistkursus (Århus)			
a) driftskostnader	a) D, N, S: 30 % F: 7 %, I: 3 %	60 200	66 000
b) stipendier		8 000	12 000
9. Nordiska sommaruniversitetet ⁶	—	200 000	200 000
10. Nordiska samarbetsrådet för kriminologi	D, F, N, S: 25 %	47 500	57 500
11. Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning	D, F, N: 20 % S: 40 %	35 000	36 000
12. Nordiska samarbetskommittén för internationell politik	D: 21,2 % F: 13,5 % I: 1,4 % N: 16,4 % S: 47,4 %	84 000	98 000
13. Nordiska samrådet	—	—	—
14. Nordisk federation för medicinsk undervisning	—	21 000	21 000
15. Kommittén för nordiskt akademiskt samarbete	—	14 700	14 700
16. Forskningsstipendiatprogram för specialpedagogik	—	—	—
17. Nordisk sommarskola för forskarutbildning	D, F, N: 20 %; S: 40 %	100 000	100 000
18. Nordiskt kollegium för marinbiologi	D, F, N, S: 25 %	68 400	68 400

¹ Näringslinjen (Oslo universitet).² Textillinjen (Chalmers tekn. högskola, Göteborg).³ Varav ca 159 900 (110 000) för personal knuten till Uppsala universitetsbibliotek.⁴ 6 100 (3 400) ur disp. medel.⁵ Ingår i disp.anslag.

C 2/k: Bilaga 2

1973

Finland D. kr. <i>fmk</i>		Island D. kr. <i>isl. kr.</i>		Norge D. kr. <i>n. kr.</i>		Sverige D. kr. <i>sv. kr.</i>	
1969	1970	1969	1970	1969	1970	1969/70	1970/71
702 000	839 300	26 100	33 000	574 200	617 700	1 286 500	1 332 300
393 100	476 000	305 000	386 000	549 000	590 000	885 000	924 000
34 600	44 800	—	—	120 800	131 900	133 700	157 100
19 400	25 100	—	—	115 500	126 000	92 000	109 000
28 500	40 000	—	—	40 100	34 600	52 200	57 500
15 900	22 300	—	—	38 400	33 100	35 900	39 900
34 800	47 500	—	—	44 300	39 800	34 900	34 900
19 500	26 600	—	—	42 400	38 000	24 000	24 000
—	—	—	—	1 144 000	1 284 600	232 600	232 600
—	—	—	—	¹ 094 100	¹ 227 000	² 160 000	² 160 000
21 800	50 400	—	—	21 000	39 200	³ 1 032 100	³ 1 156 700
12 200	28 200	—	—	20 000	37 500	710 000	801 000
145 400	173 000	—	—	99 100	135 000	271 800	295 600
81 400	96 900	—	—	94 300	129 000	187 000	205 000
195 200	171 400	—	—	257 600	340 200	418 700	522 000
109 300	96 000	—	—	245 000	325 000	288 000	362 000
26 700	30 100	5	5	59 800	62 200	60 800	66 000
14 800	16 900	—	—	57 200	59 400	41 800	45 800
4 300	4	—	—	6 300	11 800	8 700	11 800
2 400	—	—	—	6 000	11 300	6 000	8 200
205 000	203 600	7	7	119 200	15 800	194 800	235 000
114 800	114 000	—	—	114 000	145 000	134 000	163 000
54 100	57 000	—	—	54 000	57 800	57 500	57 500
30 300	31 900	—	—	51 700	54 800	40 250	40 250
31 600	55 700	—	—	26 000	30 400	29 100	77 800
17 700	31 200	—	—	25 000	29 100	20 000	54 000
54 100	68 600	—	—	66 200	76 200	174 400	218 600
30 300	38 400	—	—	63 000	72 800	120 000	151 600
6 300	10 700	—	—	4 800	4 800	² 900	² 900
3 500	6 000	—	—	4 600	4 600	2 000	2 000
21 800	29 300	3 700	4 400	21 000	20 900	⁹	⁹
12 200	16 400	43 000	52 000	20 000	20 000	—	—
—	—	—	—	—	—	36 300	—
—	41 100	—	—	—	—	25 000	—
—	23 000	—	—	—	—	—	—
100 000	100 000	—	—	100 000	104 700	145 400	201 800
56 000	56 000	—	—	95 500	100 000	100 000	140 000
56 100	56 100	—	—	65 900	76 900	77 800	84 300
31 400	31 400	—	—	63 000	73 500	53 500	58 500

⁶ Inkl. bidrag till tidskriften Nordisk Forum.

⁷ Ingår i disp.anslag.

⁸ Från jordbruksdepartementets anslag.

⁹ Ur disp.medel 1969/70 36 300 (25 000), 1970/71 43 200 (30 000).

Ändamål	Kostnadsfördelning	Danmark D. kr.	
		1969/70	1970/71
19. Nordiskt kollegium för terrester ekologi	—	53 200	61 900
20. Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi	D, F, N: 20 %; S: 40 %	63 800	68 600
21. Nordiska exkursioner i geologi och geografi till Island	—	22 000	22 000
22. Nordiska kurser i språk och litteratur för universitetsstuderande	—	120 000	113 500
23. Nordiska kurser i historia för universitetsstuderande	—	20 000	11 000
24. Skandiaplanen	—	3 700	3 700
25. Bidrag till S:te Geneviévebiblioteket i Paris	—	14 400	14 400
26. Nordiska institutet vid universitetet i Paris	—	1 000	1 000
27. Bokinköp till nordiska avdelningarna University College, London, och universitetet i München	—	4 400	4 400
28. Bokinköp till isländska riksbiblioteket resp. Kungl. biblioteket i Stockholm	—	—	—
29. Resestipendier till bibliotekstjänstemän	—	—	—
30. Nordiska docentstipendier och övrigt akademiskt lärarutbyte	—	8 000	8 000
31. Stipendium till en färöisk forskare att på Island hålla föredrag om Färöarna	—	—	—
32. Nordiska rektorskonvent	—	8 000	8 000
<i>Summa A</i> d. kr. fmk, isl, kr., n. kr., sv. kr.		2 426 300	2 584 600

B. Ändamål inom skolväsendet och lärarutbildningen

33. Nordens folkliga akademi (Kungälv)	D, N: 25 % F: 10 % S: 40 %	177 500	256 000
34. Samnordiska folkhögskolor ¹⁰	—	65 000	75 000
35. Harmonisering av skolordningarna	D, F, N: 20 %; S: 40 %	²¹	²¹
36. Nordiska folkhögskolan i Genève	—	24 000	24 000
37. Nordisk folkhögskolekurs vid Holly Royde College, Manchester	—	²² 52 000	52 000
38. Finsk-svenska utbildningsrådet	—	—	—
39. Lektoratsverksamhet (Fören. Norden)	—	²⁷ 10 000	²⁷ 10 000

¹⁰ Ur disp.medel.

¹¹ Ur disp.medel.

¹² Bidrag utgår från utrikesdepartementet.

¹³ Ingår i disp.anslag.

¹⁴ Uppskattat belopp.

¹⁵ Utgår ur anslaget till statens vetenskapliga kommissioner.

¹⁶ Täcks ur anslagen till resp. fakultet (eller motsvarande).

¹⁷ Utgår ur resp. högskolas anslag.

¹⁸ Varav 165 000 (92 400) som byggnadsbidrag.

¹⁹ Främst Nordiska folkhögskolan i Kungälv.

Finland D. kr. <i>fmk</i>		Island D. kr. <i>isl. kr.</i>		Norge D. kr. <i>n. kr.</i>		Sverige D. kr. <i>sv. kr.</i>	
1969	1970	1969	1970	1969	1970	1969/70	1970/71
43 400	48 600	—	—	43 000	43 100	82 600	89 200
<i>24 300</i>	<i>27 200</i>	—	—	<i>41 200</i>	<i>41 200</i>	<i>56 850</i>	<i>61 850</i>
84 600	121 400	—	—	84 700	118 600	135 200	126 900
<i>47 400</i>	<i>68 000</i>	—	—	<i>81 000</i>	<i>113 300</i>	<i>93 000</i>	<i>88 000</i>
28 200	28 200	—	—	26 000	26 100	43 200	43 200
<i>15 800</i>	<i>15 800</i>	—	—	<i>25 000</i>	<i>25 000</i>	<i>30 000</i>	<i>30 000</i>
125 000	125 000	32 100	—	103 500	115 100	181 700	181 700
<i>70 000</i>	<i>70 000</i>	<i>375 100</i>	—	<i>99 000</i>	<i>110 000</i>	<i>125 000</i>	<i>125 000</i>
15 700	15 700	—	—	—	—	¹⁰	¹⁰
<i>8 800</i>	<i>8 800</i>	—	—	—	—	—	—
11	11	—	—	4 100	4 100	11 600	11 600
—	—	—	—	<i>4 000</i>	<i>4 000</i>	<i>8 000</i>	<i>8 000</i>
38 500	55 300	—	—	¹²	¹²	20 600	20 600
<i>21 600</i>	<i>31 000</i>	—	—	—	—	<i>14 200</i>	<i>14 200</i>
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	¹³	¹³	—	—	5 800	5 800
—	—	—	—	—	—	<i>4 000</i>	<i>4 000</i>
4 300	4 300	—	—	—	—	—	—
<i>2 400</i>	<i>2 400</i>	—	—	—	—	—	—
5 300	5 300	—	—	—	—	181 700	¹⁴ 181 700
<i>3 000</i>	<i>3 000</i>	—	—	—	—	<i>125 000</i>	<i>125 000</i>
—	—	2 600	2 600	—	—	—	—
—	—	<i>30 000</i>	<i>30 000</i>	—	—	—	—
¹⁵	¹⁵	—	—	¹⁶	¹⁶	¹⁷	¹⁷
2 067 300	2 437 000	64 500	40 000	3 086 000	3 527 500	4 912 600	5 405 100
1 157 500	1 371 100	753 100	468 000	2 988 900	3 369 600	3 296 800	3 744 300
¹⁸ 229 800	104 500	—	—	191 200	252 800	434 400	411 400
<i>134 200</i>	<i>58 500</i>	—	—	<i>182 800</i>	<i>241 500</i>	<i>298 800</i>	<i>285 300</i>
64 800	64 800	—	—	66 600	67 500	²⁰ 822 700	²⁰ 1 234 700
<i>36 300</i>	<i>36 300</i>	—	—	<i>63 700</i>	<i>64 500</i>	<i>569 700</i>	<i>855 000</i>
²²	²³ 112 900	—	—	²⁴	²⁴	87 200	108 100
—	<i>63 200</i>	—	—	—	—	<i>60 000</i>	<i>75 000</i>
18 800	23 200	—	10 300	31 300	36 600	50 900	50 900
<i>10 500</i>	<i>13 000</i>	—	<i>120 000</i>	<i>30 000</i>	<i>35 000</i>	<i>35 000</i>	<i>35 000</i>
14 300	20 500	—	—	34 900	41 800	33 400	33 400
<i>8 000</i>	<i>11 500</i>	—	—	<i>33 400</i>	<i>40 000</i>	<i>23 000</i>	<i>23 000</i>
111 100	128 200	—	—	—	—	²⁶	²⁶
<i>62 200</i>	<i>72 000</i>	—	—	—	—	—	—
8 900	8 900	—	—	—	—	136 600	151 400
<i>5 000</i>	<i>5 000</i>	—	—	—	—	<i>94 000</i>	<i>103 000</i>

²⁰ Nordiska folkhögskolan i Kungälv (inte slutreglerat belopp). — Bidrag utgår även till Nordens folkhögskola Biskops-Arnö.

²¹ Täcks av dispositionsmedel.

²² Ingår i anslaget till Nordiska kulturkommissionen.

²³ Modernisering av matematikundervisningen i övrigt inom ramen för anslaget till Nordiska kulturkommissionen.

²⁴ Täcks av dispositionsmedel.

²⁵ + 4 500 ur dispositionsmedel.

²⁶ Utgår ur anslag till kommittéverksamhet.

²⁷ + tilläggsanslag ur disp.medel 15 000.

Ändamål	Kostnadsfördelning	Danmark D. kr.	
		1969/70	1970/71
40. Nordiska kurser för lärare	—	²⁸ 66 000	²⁸ 66 000
41. Lärarutbyte	—	22 500	22 500
42. Resestipendier	—	—	—
43. Resebidrag m. m. för studerande (inkl. Nordens skolresetjänst)	—	136 000	156 000
44. Kurser i svenska för finska medborgare	—	—	—
45. Stipendier till islänningar för studier vid folkhögskolor	—	25 000	25 000
46. Stipendier till islänningar för yrkesutbildning i de nordiska länderna	—	—	47 000
47. Naturvetenskaplig samt pedagogisk forsknings- och försöksverksamhet	—	—	—
48. Stipendier för studieutbyte mellan Island och Grönland	—	—	—
<i>Summa B</i> d. kr. fmk, isl. kr., n. kr., sv. kr.		578 000	733 500

C. Ändamål inom folkbildning, konst, litteratur

49. Nordens hus	—	124 100	³⁰ 221 000
50. Finskt-svenskt kulturcentrum	—	—	—
51. Nordiska rådets litteraturpris	} I förhållande till antalet valda ledamöter i Nordiska rådet	25 000	25 000
52. Nordiska rådets musikpris		20 000	—
53. Samarbete mellan de nordiska författarföreningarna	—	—	—
54. Nordiskt teaterutbyte	—	75 000	80 000
55. Nordiskt musiksamarbete	—	25 000	25 000
56. Nordiska kyrkomusikdagar i Reykjavík	—	—	—
57. Nordiskt regissörsseminarium	—	21 500	35 000
58. Nordiska konstutställningar (Nordiska konstförbundet)	—	30 000	30 000
59. Stipendier till kulturkritiker	—	15 000	15 000
60. Stipendier till författare	—	29 100	29 000
61. Nordisk restaureringsaktion i Florens	D, S: 1/3; F, N: 1/6	240 400	63 800
<i>Summa C</i> d. kr. fmk, isl. kr., n. kr., sv. kr.		605 100	523 800

²⁸ + 15 000 ur dispositionsmedel.

²⁹ 35 000 (24 250) ur disp.medel.

³⁰ Ur disp.medel.

³¹ Varav 85 000 byggnadsbidrag.

³² Varav 77 100 (43 200) byggnadsbidrag.

³³ Varav byggnadsbidrag 1969 172 800 (2 022 000), 1970 128 200 (1 500 000).

³⁴ Ingår i disp.anslag.

Finland D. kr. <i>fmk</i>		Island D. kr. <i>isl. kr.</i>		Norge D. kr. <i>n. kr.</i>		Sverige D. kr. <i>sv. kr.</i>	
1969	1970	1969	1970	1969	1970	1969/70	1970/71
89 300	107 100	—	—	25 100	25 100	122 700	122 700
50 000	60 000	—	—	24 000	24 000	85 000	85 000
33 900	33 900	—	—	31 300	31 400	65 400	65 400
19 000	19 000	—	—	30 000	30 000	45 000	45 000
22 100	24 300	—	—	—	—	—	—
12 400	13 600	—	—	—	—	—	—
200 000	200 000	—	—	167 200	167 600	119 900	119 900
112 000	112 000	—	—	160 000	160 000	82 500	82 500
—	—	—	—	—	—	101 800	130 000
—	—	—	—	32 900	33 500	70 000	90 000
—	—	—	—	31 500	32 000	29	29
—	—	—	—	—	35 000	—	30
—	—	—	—	—	33 400	—	—
11 100	11 600	—	—	—	—	—	—
6 200	6 500	—	—	—	—	—	—
—	—	10 300	10 300	—	—	—	—
—	—	120 000	120 000	—	—	—	—
813 900	839 900	10 300	20 600	580 500	691 300	1 975 000	2 427 900
455 800	470 600	120 000	240 000	555 400	660 400	1 363 000	1 680 800
³² 194 600	134 300	³³ 176 600	³³ 134 200	89 200	99 300	190 400	210 200
109 000	75 200	2 067 000	1 590 000	85 200	95 000	131 000	158 000
1 071 400	178 600	—	—	—	—	—	—
600 000	100 000	—	—	—	—	—	—
{ 19 600 }	{ 37 500 }	—	—	19 400	21 500	23 500	23 200
{ 11 000 }	{ 21 000 }	—	—	18 600	20 500	16 200	16 000
—	—	—	—	—	19 600	35	—
—	—	—	—	—	18 700	—	—
—	—	—	—	—	—	14 500	14 500
—	—	—	—	—	—	10 000	10 000
{ 107 100 }	107 100	—	—	42 900	43 700	101 800	101 800
{ 60 000 }	60 000	—	—	42 000	42 000	70 600	70 000
—	—	—	—	31 200	31 200	50 900	65 200
—	—	—	—	30 000	30 000	35 000	45 000
—	—	—	10 700	—	—	—	—
—	—	—	125 000	—	—	—	—
³⁶	³⁶	³⁷	³⁷	14 600	³⁸ 14 600	24 700	43 300
107 100	125 000	—	—	14 000	14 000	17 000	30 000
60 000	70 000	—	—	27 200	—	36 300	43 300
16 100	16 100	—	—	26 000	—	25 000	30 000
9 000	9 000	—	—	18 700	18 700	32 000	32 000
³⁹	³⁹	—	—	18 000	18 000	22 000	22 000
—	—	—	—	—	—	32 000	32 000
—	—	—	—	—	—	22 000	22 000
53 600	31 300	—	—	62 700	31 200	⁴⁰	—
30 000	17 500	—	—	60 000	30 000	—	—
1 569 500	629 900	176 600	144 900	305 900	311 000	506 100	565 500
879 000	352 700	2 067 000	1 695 000	293 800	298 200	348 200	403 000

³⁵ Ur disp.medel.³⁶ Ingår i p. 54—55.³⁷ Ingår i disp.anslag³⁸ + lika mycket ur disp.medel.³⁹ Ingår i p. 54—55.⁴⁰ Utgår ur nationalmuseets anslag.

Ändamål	Kostnadsfördelning	Danmark D. kr.	
		1969/70	1970/71
<i>D. Övriga ändamål</i>			
62. Nordiska kulturfonden	D: 23 % F: 22 % I: 1 % N: 17 % S: 37 %	761 900	920 000
63. Nordiska kulturkommissionen (NKK)	—	100 000	120 000
64. Föreningarna Norden	—	128 000	275 000
65. Skandinavisk förening för vetenskapsmän och konstnärer i Rom	—	411 000	15 000
66. Samarbete mellan de nordiska språknämnderna	—	43	43
67. Stipendieverksamhet vid Voksenåsen	—	—	—
68. Översättning av finsk facklitteratur till svenska	—	—	—
69. Bidrag till nordiska kongresser	—	100 000	100 000
<i>Summa D</i> d. kr. fmk, isl. kr., n. kr., sv. kr.		1 100 900	1 430 000
<i>E. Medel till disposition för nordiskt-kulturellt samarbete som ej nämnts ovan</i>			
70. Till ministeriets/departementets disposition		180 000	180 000
71. Uppskattad nyttjad andel av till ministeriets/departementets disposition stående övriga medel		—	—
<i>Summa E</i> d. kr. fmk, isl. kr., n. kr., sv. kr.		180 000	180 000
<i>Summa totalt A—E</i> d. kr. fmk, isl. kr., n. kr., sv. kr.		4 890 300	5 451 900

⁴¹ Ingår i disp.anslag.

⁴² + 10 000 ur disp.medel.

⁴³ Inom ramen för anslag till Dansk sprognævn.

⁴⁴ Täcks ur disp.medel.

C 2/k: Bilaga 2

1979

Finland D. kr. <i>fmk</i>		Island D. kr. <i>isl. kr.</i>		Norge D. kr. <i>n. kr.</i>		Sverige D. kr. <i>sv. kr.</i>	
1969	1970	1969	1970	1969	1970	1969/70	1970/71
714 300	877 100	32 600	40 000	552 500	677 400	1 215 300	1 790 700
<i>400 000</i>	<i>491 200</i>	<i>381 000</i>	<i>468 000</i>	<i>530 700</i>	<i>642 000</i>	<i>836 000</i>	<i>1 240 000</i>
163 900	165 500	41	41	109 800	68 000	363 400	398 700
<i>91 800</i>	<i>92 700</i>			<i>105 000</i>	<i>65 000</i>	<i>250 000</i>	<i>275 000</i>
142 900	196 400	17 100	17 100	130 700	183 200	305 300	722 000
<i>80 000</i>	<i>110 000</i>	<i>200 000</i>	<i>200 000</i>	<i>125 000</i>	<i>175 000</i>	<i>210 000</i>	<i>500 000</i>
—	—	—	—	10 400	20 900	16 600	36 250
				<i>10 000</i>	<i>20 000</i>	<i>11 250</i>	<i>25 000</i>
1 800	1 800	1 300	1 300	44	44	45	45
<i>1 000</i>	<i>1 000</i>	<i>15 000</i>	<i>15 000</i>				
—	—	—	—	—	—	80 000	80 000
						<i>55 000</i>	<i>55 000</i>
32 100	32 100	—	—	—	—	26 200	29 000
<i>18 000</i>	<i>18 000</i>					<i>18 000</i>	<i>20 000</i>
125 000	125 000	17 000	—	46	46	47	47
<i>70 000</i>	<i>70 000</i>	<i>200 000</i>					
1 180 000	1 397 900	68 000	58 400	803 400	949 500	2 006 800	3 056 600
660 800	782 900	796 000	683 000	770 700	902 000	1 380 200	2 115 000
53 600	71 400	59 800	81 200	219 600	260 400	214 100	355 400
<i>30 000</i>	<i>40 000</i>	<i>700 000</i>	<i>950 000</i>	<i>210 000</i>	<i>248 700</i>	<i>147 250</i>	<i>245 100</i>
303 600	321 400	42 700	94 000	—	209 400	58 100	72 200
<i>170 000</i>	<i>180 000</i>	<i>550 000</i>	<i>1 100 000</i>		<i>200 000</i>	<i>40 000</i>	<i>50 000</i>
357 200	392 800	102 500	175 200	219 600	469 800	272 200	427 600
200 000	220 000	1 250 000	2 050 000	210 000	448 700	187 250	295 100
5 987 900	5 698 300	421 900	439 100	4 995 400	5 949 100	9 672 700	11 882 700
3 353 100	3 197 200	4 986 100	4 920 000	4 828 800	5 678 900	7 287 000	8 238 200

⁴⁵ Inom ramen för bidrag till Nämnden för svensk språkvård.

⁴⁶ Täcks ur disp.medel.

⁴⁷ Täcks ur disp.medel.

Översikt över medel till vissa nordiska kulturändamål budgetåren 1970 resp. 1970/71

För att åskådliggöra utvecklingen har nedanstående *sammanställning för åren 1966 resp. 1966/67—1970 resp. 1970/71* av summorna för de olika avsnitten i översikten gjorts upp. Avsnitten är följande:

A ändamål inom högre utbildning och forskning
 B * * skolväsendet och lärarutbildning
 C * * folkbildning, konst, litteratur
 D övriga ändamål
 E medel till disposition

Beloppen upptas enbart i *danska kronor*

	A	B	C	D	E	Totalt
1966—1966/67						
D	1 157 600	620 000	396 900	274 300	150 000	2 600 000
F	994 900	553 700	161 700	391 800	435 100	2 537 200
I	48 500	8 000	285 000	37 700	124 000	503 200
N	1 225 900	439 700	353 700	243 500	144 000	2 406 800
S	2 722 800	718 800	922 500	1 189 300	106 700	5 690 100
1967—1967/68 ¹						
D	1 379 000	495 000	509 900	827 300	165 000	3 376 200
F	1 415 000	601 800	401 500	1 022 200	573 700	4 014 200
I	60 600	8 000	321 000	45 800	170 000	605 400
N	1 763 800	383 900	136 000	672 500	144 000	3 100 200
S	3 061 300	931 800	909 000	1 683 800	133 500	6 719 400
1968—1968/69 ^{1 2}						
D	1 813 900	446 000	758 400	889 800	378 000	4 286 100
F	1 168 600	602 500	553 600	1 062 100	262 500	3 949 300
I	44 100	—	172 500	74 100	164 500	455 200
N	2 235 100	498 200	557 000	724 200	167 400	4 181 900
S	4 132 450	1 962 300	985 000	1 881 700	203 100	9 164 550
1969—1969/70 ²						
D	2 426 300	578 000	605 100	1 100 900	180 000	4 890 300
F	2 067 300	813 900	1 569 500	1 180 000	357 200	5 987 900
I	64 500	10 300	176 600	68 000	102 500	421 900
N	3 086 000	580 500	305 900	803 400	219 600	4 995 400
S	4 912 600	1 975 000	506 100	2 006 800	272 200	9 672 700
1970—1970/71						
D	2 584 600	733 500	523 800	1 430 000	180 000	5 451 900
F	2 437 800	839 900	629 900	1 397 900	392 800	5 698 300
I	40 000	20 600	144 900	58 400	175 200	439 100
N	3 527 500	691 300	311 000	949 500	469 800	5 949 100
S	5 405 100	2 427 900	565 500	3 056 600	427 600	11 882 700

¹ Jämförelser mellan budgetåren 1967 resp. 1967/68 och 1968 resp. 1968/69 försvåras av devalveringarna i Danmark, Finland och Island hösten 1967.

² Hösten 1968 företogs en ny devalvering i Island.

Berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén

(Överlämnad av Danmarks regering)

Den nordiske socialpolitiske Komité har i året 1970 holdt 2 møder, i Stockholm den 22.—23. januar og i København den 1.—2. oktober. Komiteen har væsentligst beskæftiget sig med følgende spørgsmål:

Fællesnordisk uddannelse på det sociale område

På mødet i Stockholm vedtog komiteen, at behandlingen af spørgsmålet om uddannelse af socialrådgivere (socioonomer) og videreuddannelse af disse (læreruddannelse) skulle overlades til en af de nordiske undervisningsministerier nedsat embedsmandsgruppe under medvirken af landenes socialministerier (socialdepartementer). Efter forslag af undervisningsministeriernes nævnte embedsmandsgruppe har regeringerne i sommeren 1970 nedsat en særlig arbejdsgruppe, bestående af repræsentanter for hvert af de 8 berørte ministerier (departementer) til at arbejde med sagen. Arbejdsgruppen holdt sit første møde i Stockholm den 25. september 1970.

Retningslinier for nordisk samarbejde i spørgsmål om afprøvning og godkendelse af tekniske hjælpemidler for handicappede

På mødet i Stockholm vedtog komiteen at nedsætte en arbejdsgruppe, bestående af repræsentanter for vedkommende myndigheder m. v. i de enkelte lande, med den opgave at undersøge egnede former for samarbejde og udveksling af informationer mellem nordiske myndigheder og institutioner, der beskæftiger sig med spørgsmål om tekniske hjælpemidler for handicappede. Arbejdsgruppen holdt sit første møde i København den 12.—13. november 1970.

Spørgsmål vedrørende Nordisk Råds rekommandationer nr. 31/1967 angående ensartede bestemmelser om unges anvendelse i arbejde og nr. 4/1967 om udvidet samarbejde på arbejderbeskyttelsens område

Sagen behandledes på møderne i Stockholm og København. På sidstnævnte møde vedtog komiteen at nedsætte et underudvalg, bestående af repræsentanter for vedkommende ministerier (departementer) samt for landenes ar-

bejderbeskyttelsesmyndigheder efter det enkelte lands bestemmelse til at overveje harmoniseringsspørgsmål på arbejderbeskyttelsens område og herunder behandle bl. a. de spørgsmål, der omhandles i Nordisk Råds rekommandation nr. 3/1967. Underudvalget skal endvidere være organ for udveksling af oplysninger om udviklingen i de enkelte lande på arbejderbeskyttelsens område.

Nordisk samarbejde i forbindelse med forhandlinger med fællesmarkedet

På mødet i København drøftede komiteen bl. a. nogle spørgsmål angående koordinering af ansøgerlandenes forhandlinger med fællesmarkedet med henblik på mulighederne for fælles stillingtagen i forhandlingsspørgsmål vedrørende socialpolitikken.

Nordisk ILO-samarbejde

På grundlag af en indstilling fra komiteens underudvalg vedrørende ILO-konventioner vedtog komiteen på mødet i København et nyt mandat for underudvalget. Dette skal herefter på initiativ af et eller flere nordiske lande eller af komiteen kunne behandle problemer vedrørende de forpligtelser, som ratifikation af ILO-konventioner medfører, problemer vedrørende fortolkningen af enkelte konventioner samt spørgsmål, der refererer sig til kontrollen med ratificerede konventioner.

Publikationer

En ny (5.) udgave af publikationen "Nordiske statsborgeres sociale rettigheder" er udkommet i årets løb.

København i november 1970

*TILLÄGG**Danmark:*

Departementschef Finn Nielsen
Kontorchef P. Juhl-Christensen
Ekspeditionssekretær J. Ravn, suppleant.

Finland:

Kanslichefen Aarne Tarasti
Överdirektören V. Lappalainen
Försäkringsinspektören R. Rinta-Jouppi, suppleant.

Island:

Departementschef Páll Sigurðsson
Kontorchef Jón S. Olafsson
Aktuar Guðjón Hansen, suppleant.

Norge:

Departementsråd O. Lund
Ekspedisjonssjef K. Øksnes
Departementsråd B. Ulsaker, suppleant.

Sverige:

Statssekreteraren G. Fridh
Rättschefen G. Danielson
Generaldirektören L.-Å. Åström, suppleant,
Kanslirådet S.-E. Heinrici, suppleant.

Berättelse
från det tulladministrativa rådet
(Överlämnad av Sveriges regering)

Verksamheten inom Nordiska tulladministrativa rådet har under 1970 bestått av ett rådsmöte i Visby den 23—25 juni och ett antal sammanträden med rådets båda utskott, allmänna utskottet och tariffutskottet. Vidare har en särskild arbetsgrupp diskuterat dokumentfrågor vid sjötrafik.

En överenskommelse om gemensamma regler för proviantering av passagerarfartyg i nordisk trafik färdigställdes under 1968. Enligt överenskommelsen, som trädde i kraft för Danmarks, Norges och Sveriges del den 1 januari 1969 och för Finlands del den 1 juli 1969, skall skattefri proviantering medges endast till passagerarfartyg på sådana rutter, som tjänar ett egentligt trafiksyfte. Genom bestämmelser i överenskommelsen om kvantitativ begränsning av försäljningen till passagerarna av obeskattade varor minskar riskerna för smuggling. Vid rådsmötet utbyttes erfarenheter från den praktiska tillämpningen av överenskommelsen. Det konstaterades att de nya provianteringsreglerna hitintills fungerat väl. För att åstadkomma en så likformig tillämpning av bestämmelserna som möjligt förekommer ständiga kontakter mellan berörda länders tullmyndigheter på såväl centralt som lokalt plan. Island har ej anslutit sig till överenskommelsen, då trafiken till och från Island i regel går via Skottland och andra icke-nordiska länder. Man använder dock överenskommelsens huvudregler som grund vid provianteringen.

En finsk-svensk delegation, bestående av representanter för finska och svenska finansministerierna och tullstyrelserna, har företagit en resa utefter den finsk-svenska gränsen i Tornedalen för att på ort och ställe studera behovet och möjligheterna av att i ökad omfattning medge sådan fri gränspassage för resande som avses i Nordiska rådets rekommendation nr 1/1969. Frågan är nu föremål för närmare övervägande av berörda myndigheter.

En utvidgning av den nordiska ordningen beträffande trafikförsäkring för motorfordon att gälla även andra länder har under flera år varit föremål för diskussion inom Nordiska tulladministrativa rådet. Frågan har i första hand avsett ett avtal med Västtyskland om ömsesidigt upphävande av kontrollen av innehavet av gällande fordonsförsäkring. Från tullmyndigheternas sida är man positivt inställd till ifrågasvarande utvidgning, medan man från

försäkringshåll ställt sig avvisande. Frågan har komplicerats genom att Västtyskland ej torde kunna ingå ett sådant avtal förrän diskussionerna om bildande inom EEC av en motsvarande ordning som den nordiska slutförts. Man försöker därför finna nya vägar för att kunna lätta på den stora arbetsbörda som trafikförsäkringskontrollen utgör framför allt för de danska tullmyndigheterna. En stickprovsvis utövad kontroll har därvid förts på tal.

I syfte att förenkla procedurerna vid sjötrafik har inom den mellanstatliga konsultativa sjöfartsorganisationen (IMCO) i London utarbetats standardblanketter för användning vid klarering av fartyg i utrikes trafik. Den inledningsvis nämnda särskilda arbetsgruppen har undersökt möjligheterna att använda IMCO-blanketterna inom Norden och samtidigt diskuterat önskvärdheten av en internordisk harmonisering av formaliteterna. Man har sålunda enats om gemensamma nordiska benämningar på blanketterna och om lämpliga ledtexter. Arbetsgruppen har dessutom dragit upp riktlinjer för en fartygsklareringsprocedur, som skulle kunna användas om IMCO-blanketterna skulle tas i bruk. Med hänsyn till de serviceuppgifter (statistikinsamling, uppbärande av sjöfarts- och hamnavgifter m. m.), som åvilar tullverken i de olika nordiska länderna i samband med tullklareringen av fartyg, är en fullständig nordisk harmonisering och användning i full utsträckning av IMCO-blanketterna i alla länderna inte möjlig. I fråga om koordinering av sjöfartsstatistiken inom Norden har expertis från statistikmyndigheterna konsulterats.

Vissa frågor, som behandlas inom andra internationella organ, har dryftats i rådet för att om möjligt åstadkomma en gemensam nordisk hållning. Bland dessa kan nämnas utkastet till tullkonvention om internationell transitering av gods (ITI-konventionen) och utkastet till reviderad tullkonvention om containers.

I fråga om det framtida arbetet inom rådet beslöts vid rådsmötet bl. a. att en kartläggning skulle göras av ländernas tullprocedurer (deklarationssystem, kredittid, tullager etc.). Man hoppas genom denna kartläggning kunna dra nytta av varandras erfarenheter samtidigt som den ger möjlighet till harmonisering av tullbestämmelserna inom Norden på detta område.

Stockholm den 3 december 1970

För Nordiska tulladministrativa rådet

Lennart Eriksson

Johan Danielsson

Berättelse

från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete

(Överlämnad av Norges regering)

1. Nordøk-planen

Forhandlingene om et utvidet nordisk økonomisk samarbeid ble avsluttet under Nordisk Råds sesjon i Reykjavik, der statsministrene ble enige om de siste utestående spørsmål. På basis av drøftingene under sesjonen, Nordisk Råds rek. nr. 19/1970 og statsministrenes beslutning om å legge fram traktaten for nasjonalforsamlingene i så god tid at saken kunne bli sluttbehandlet i vårsesjonen 1970, fortsatte Det nordiske embetsmannsutvalg sitt arbeid med traktattekstene, og disse forelå ferdig utarbeidet i mars 1970.

Den finske regjering besluttet imidlertid 24. mars 1970 at den foreløpig ikke kunne undertegne Nordøk-traktaten på grunn av den reservasjon om innledning av EEC's utvidelsesforhandlinger, som den finske regjering hadde fremført den 12. januar 1970.

På denne bakgrunn var det klart at den forutsetning om Nordøk-avtalens ikrafttreden sommeren 1970 som lå til grunn for statsministrenes vedtak i Reykjavik, ikke lenger var til stede.

Siden planene om gjennomføringen av Nordøk-traktaten således strandet, søker det økonomiske samarbeidet innen Norden andre former. Som et eksempel på dette kan anføres den beslutning som de nordiske statsministrene fattet i sitt fellesmøte med Nordisk Råds presidium i København den 2. november 1970 om at avtalen om en revisjon av Helsingfors-avtalen av 1962 skal undertegnes i København i forbindelse med Nordisk Råds sesjon i februar 1971. Statsministrene og Presidiet var enige om at Det nordiske ministerråd som forutsettes opprettet i henhold til den reviderte Helsingfors-avtale bl. a. skal pålegges oppgaven å overveie retningslinjene for det fortsatte nordiske økonomiske samarbeidet på bakgrunn av utviklingen i de europeiske integrasjonsbestrebelse.

2. Samarbeid under forhandlinger med EC

Samtlige nordiske land har i løpet av 1970 hatt sine første møter med EC. Danmark og Norge innledet forhandlingene ved et åpningsmøte mellom EC's ministerråd og de medlemskapssøkende land 30. juni 1970.

Sverige hadde sitt første møte med EC's ministerråd 10. november 1970, og Finland 24. november 1970.

Alle de nordiske land har i sine åpningserklæringer poengtert det nordiske samarbeid og lagt vekt på at dette kan fortsette også i et utvidet europeisk marked.

Nedenfor gjengis de avsnitt av de nordiske lands erklæringer som berører det nordiske samarbeid:

I den danske erklæring 30/6—70 heter det bl. a. følgende:

”Lige så vel som vi fra dansk side finder det naturligt og nødvendigt at acceptere det europæiske samarbejde i dets fulde ’dybde’, finder vi det naturligt og nødvendigt, at det europæiske samarbejde opnår den størst mulige geografiske bredde. Jeg tænker her i første række på de nordiske lande. Denne gruppe på fem lande, hvoraf som bekendt kun Danmark og Norge i denne omgang anmoder om medlemskab, er på pragmatisk grundlag nået frem til et samarbejde, der på mange områder som f. eks. arbejdsmarked, socialforsikring, lovharmonisering, undervisning, kulturelle spørgsmål er mere vidtgående end det eksisterende samarbejde innen for Fællesskaberne. Den danske regering ønsker at fremme en fortsættelse og videreudbygning af det nordiske samarbejde, og vi håber og venter, at Fællesskaberne er enig i, at dette er ikke alene en naturlig politik for et nordisk land, men også en politik, der vil tjene fælles europæiske interesser.”

I den norske av 30. juni 1970:

”Av særlig hensyn er det nordiske marked som er etablert gjennom EFTA. Det ville skape meget store problemer hvis de handelshindringer som er fjernet skulle bli reist igjen. I de forhandlinger som nå vil bli innledet, må det bli funnet løsninger som fortsatt sikrer den frie handel som allerede er oppnådd mellom de nordiske land. Det nordiske samarbeid omfatter både økonomiske og andre samarbeidsfelter og har lange og sterke tradisjoner. Fra norsk side legger vi vekt på at dette samarbeid kan bevares og utbygges videre. Jeg vil i denne sammenheng peke på betydningen av det felles nordiske arbeidsmarked.”

I den svenske erklæring av 10. november 1970:

”Den på gemensam historia och kultur grundade samhörigheten mellan de nordiska länderna är väl känd. De nordiska folken upplever starkt denna samhörighet och de har i dess tecken sedan länge bedrivit ett mycket nära samarbete som avsatt betydelsefulla resultat. Resetraffiken mellan de nordiska länderna är helt fri. En gemensam arbetsmarknad har genomförts som ger alla medborgare i de fem nordiska länderna möjlighet att stå sig ner och utföra arbete var som helst i det nordiska området och att omedelbart komma i åtnjutande av samma sociala förmåner som landets egna medborgare. Inom ramen för EFTA råder fullständig tullfrihet mellan de nordiska länderna på hela industriområdet. I anslutning härtill har utbytet av varor och tjänster ökat i snabb takt. Handelen mellan de nordiska länderna har fördubblats under de senaste sju åren. En vidsträckt nordisk integration har genomförts på industriområdet.

För oss i Sverige framstår det som uppenbart, att de framsteg som sålunda nåtts i nordiskt samarbete måste bevaras och att det nordiska samarbetet över huvud bör fortsättas och stärkas. Vi vet att denna åsikt delas i de andra nordiska länderna.

Svenska regeringen vill uttala sin övertygelse att gemenskaperna är lika angelägna som de nordiska ländernas regeringar att bevara de viktiga resultat som uppnåtts genom samarbete mellan dessa länder.”

Den finske erklæring av 24. november 1970:

”Ett betydelsefullt drag i vårt samarbete med EFTA är dess inverkan på det ekonomiska umgänget de nordiska länderna emellan. Vår handel med

det øvrige Norden har inom ramen for EFTA næstan fördubblats och utgör nu över 20 procent av vår totalhandel. Vidare har det nordiska samarbeidet avancéret synnerligen langt på flera områden. Som eksempel vill jeg næmna gemensam arbeidsmarknad, ømsesidige sociale förmåner och industrielt samarbeide. Norden utgör traditionelt i många avseenden ett homogent område, där det är av væsentlig betydelse for oss kunna tryggja samarbeidets fortsættning och utveckling.

I den islandske erklæring av 24. november 1970 er det også pekt på betydningen av den nære forbindelse med de øvrige nordiske land.

For å kunne holde så nær kontakt som mulig under forberedelsene til forhandlingene med EC, og under selve forhandlingene, ble det sommeren og høsten 1970 holdt en rekke møter på embetsmannsplan for å utveksle materiale om de problemer de enkelte land ønsket å drøfte under sine forhandlinger, og for å koordinere mest mulig de nordiske forhandlingsopplegg. De nordiske forhandlingsdelegasjoner møttes i Oslo 5. oktober 1970 for å slutføre dette forberedende arbeid. Det var her enighet om når det gjelder forhandlingsspørsmålene at den nødvendige koordinering må gå ut på at man i forhandlingene i videst mulig utstrekning skal ta hensyn til de andre lands synspunkter og interesser, samt eksisterende nordiske avtaler. Også hva angår *oppklaringssspørsmålene* er det enighet om at det foreligger grunnlag for et nordisk samarbeid idet det i betydelig utstrekning er de samme spørsmål som ønskes stillet. Vedrørende de *interne* forberedelser synes det å foreligge et område hvor nordisk samarbeid kan gjennomføres bl. a. med sikte på den nødvendige tilpasning av den eksisterende nordiske lovgivning.

Med sikte på den fortsatte konsultasjon er det enighet om at det før forhandlingsmøter med de europeiske fellesskap finner sted informasjons- og koordineringsmøter på embedsmannsnivå i hovedstedene eller i Brussel. Endelig er det enighet om at arbeidsgrupper kan innkalles etter forutgående avtale.

Samarbeidet under forhandlingene med EC har også vært drøftet mellom de nordiske statsministre, og under statsministermøtet i Trondheim 6. august 1970 var det enighet om følgende:

1. Statsministrene legger vekt på at man sideløpende med den europeiske markedsutviklingen bevarer og styrker det nordiske samarbeid hvor man allerede har oppnådd så verdifulle resultater som bl. a. tollfrihet og det felles arbeidsmarked.

2. Under de forhandlinger og drøftelser som forestår med EEC er man enige om å holde nær kontakt, såvel på regjeringsplan som på det teknisk/administrative plan. Slike kontakter er viktige under selve forhandlingene og kan bidra til på lengre sikt å befeste det nordiske samarbeid.

Denne enighet ble også bekreftet under statsministrenes møte med Nordisk Råds presidium i København 2. november 1970 der det var enighet om at

”Der skal opretholdes nær kontakt mellem de nordiske lande under forhandlingene med De europeiske Fællesskaber.”

Oslo, 13. januar 1971

BILAGOR

**Nordiska inledningsanföranden inför förhandlingar
med de Europeiska gemenskaperna**

*BILAGA 1***Økonomi- og markedsminister P. Nyboe Andersens tale på det første møde mellem De europæiske Fællesskaber og de fire kandidatlande i Luxembourg den 30. juni 1970**

Hr. præsident.

I maj 1967 vedtog Folketinget en bemyndigelse til regeringen om at genoptage forhandlingerne om dansk medlemskab af De europæiske Fællesskaber sammen med Storbritannien.

Ved samme lejlighed udtrykte Folketinget forventningen om, at også de øvrige skandinaviske lande løser deres samarbejdsforhold med De europæiske Fællesskaber.

Det er på dette grundlag, at jeg i dag på den danske regerings vegne fremlægger vore synspunkter vedrørende den store opgave, som ligger foran os: at tilvejebringe rammerne for det europæiske samarbejde i de kommende årtier. Der påhviler os et tungt ansvar for, at dette problem nu finder en rimelig og dermed en varig løsning. Min regering er rede til under de kommende forhandlinger at bidrage konstruktivt til tilvejebringelsen af en sådan løsning.

Fra Fællesskabernes side har man opstillet tre hovedbetingelser for medlemskab.

For det første, at de ansøgende lande accepterer de europæiske traktater og de senere trufne beslutninger.

For det andet, at de ansøgende lande accepterer planerne for Fællesskabernes videre udvikling, og

for det tredje, at de ansøgende lande accepterer traktaternes politiske mål.

Danmark er rede til at godkende traktaterne og de senere trufne beslutninger. I denne forbindelse går jeg ud fra, at Fællesskaberne vil erindre, at traktaterne og de senere beslutninger er resultatet af mange og lange forhandlinger, der uundgåeligt har været præget af de seks landes særlige forhold og ønsker på forhandlingstidspunktet. Efterhånden føler selv de nuværende medlemslande et behov for at supplere traktaterne med nye aftaler og beslutninger. Når vi alligevel erklærer os rede til at acceptere Fællesskabernes nuværende aftalemæssige grundlag, er det for det første, fordi vi finder, at de afgørende principper er rigtige, og for det andet, fordi vi ønsker at bidrage til et positivt resultat af de forestående forhandlinger. Heri ligger ikke, at vi finder, at alle bestemmelser i traktaterne er lige rimelige eller

hensigtsmæssige, og vi håber, at Fællesskaberne udnytter de foreliggende muligheder for at tage hensyn til de særlige problemer, som tilpasningen til traktatkomplekset uundgåeligt skaber for Danmark.

Danmark er ligeledes rede til at acceptere planerne for Fællesskabernes videre udvikling, som vi mener vil kunne bevare den europæiske integrations dynamiske karakter. En yderligere udbygning af samarbejdet på det monetære, økonomiske, industrielle og teknologiske område vil efter dansk opfattelse være væsentlige elementer heri. I betragtning af disse spørgsmåls vidtrækkende betydning ønsker vi i forhandlingsperioden at drøfte planernes nærmere konkretisering med Fællesskaberne. En sådan mulighed er allerede tilvejebragt på det teknologiske område, der er en vigtig del af det industripolitiske samarbejde. Vi håber, at der også kan findes passende former for drøftelse af de monetære og økonomiske problemer samt fiskeripolitikken. Tre af ansøgerlandene er som bekendt blandt Vesteuropas største fiskerinationer, og den fælles fiskeripolitik bør udformes med hensyntagen til deres deltagelse i Fællesskaberne.

Danmark er endelig rede til at acceptere Fællesskabstraktaternes politiske mål. De foreløbige forslag vedrørende politisk samarbejde, der er skitseret af den under udenrigsministrene nedsatte arbejdsgruppe i overensstemmelse med beslutningen i Haag-*communiquéets* paragraf 15. er ligeledes acceptable for Danmark. Vi har bemærket os, at det er hensigten, at dette samarbejde skal finde sted uden for fællesskabsinstitutionerne. Vi ser et sådant politisk samarbejde som en naturlig og nødvendig konsekvens af den vidtgående integration, der er gennemført eller planlagt inden for rammerne af traktaterne på andre områder.

Lige såvel som vi fra dansk side finder det naturligt og nødvendigt at acceptere det europæiske samarbejde i dets fulde "dybde", finder vi det naturligt og nødvendigt, at det europæiske samarbejde opnår den størst mulige geografiske bredde. Jeg tænker her i første række på de nordiske lande. Denne gruppe på fem lande, hvoraf som bekendt kun Danmark og Norge i denne omgang anmoder om medlemskab, er på pragmatisk grundlag nået frem til et samarbejde, der på mange områder som f. eks. arbejdsmarked, socialforsikring, lovharmonisering, undervisning, kulturelle spørgsmål er mere vidtgående end det eksisterende samarbejde inden for Fællesskaberne. Den danske regering ønsker at fremme en fortsættelse og videreudbygning af det nordiske samarbejde, og vi håber og venter, at Fællesskaberne er enig i, at dette ikke er alene en naturlig politik for et nordisk land, men også en politik, der vil tjene fælles europæiske interesser.

Der er mellem EFTA-landene i de forløbne ti år etableret et samarbejde af vidtrækkende betydning. Det er den danske regerings håb, at de nuværende medlemmer af De europæiske Fællesskaber, de fire ansøgende lande og de øvrige EFTA-lande vil vise vilje til at finde løsninger, som sigter mod et nyt og styrket europæisk fællesskab, og som samtidig viderefører de be-

tydelige resultater af europæisk samarbejde inden for EFTA og mellem de nordiske lande. Det vil være af afgørende betydning for et udvidet Fællesskabs fremtid, at det bliver centrum i en bred og stabil europæisk løsning, som omfatter alle de europæiske lande, som er villige til at deltage. De bør inddrages i samarbejde med Fællesskaberne i så vid udstrækning, som det er praktisk muligt under opbydelse af fantasi og politisk vilje og fremsyn fra alle sider. I modsat fald har vi ikke fuldført vor opgave, og væsentlige dele af det europæiske problem vil fortsat være uløst.

Den danske regering har givet udtryk for, at vi alt taget i betragtning ikke ønsker nogen overgangsperiode og er rede til at påtage os de fulde forpligtelser ved medlemskab straks fra udvidelsestraktaternes ratifikation. Baggrunden for dette standpunkt er den enkle, at Danmark nu i mere end ti år har båret en efter vor mening uforholdsmæssig stor del af ulemperne ved den økonomiske splittelse i Europa, især som følge af skadevirkningerne på vor traditionelle landbrugseksport. Disse vanskeligheder har tvunget os til at fremskynde en strukturel omlægning af vor eksport med stigende vægt på industriprodukter. De vanskelige afsætningsvilkår for landbrugsvarer og de store investeringer nødvendiggjort af den hastige industrialisering har ført til betalingsbalancevanskeligheder og betydelig kapitalimport. Uanset at danske landmænd er yderst effektive producenter, hverken kan eller bør den igangværende strukturomlægning standses. Det ville imidlertid betyde en væsentlig reduktion af vore vanskeligheder, hvis den fælles landbrugspolitik allerede umiddelbart efter ratifikationen fik fuld virkning for de udvidede fællesskaber.

Imidlertid er vi klar over, at andre ansøgerlande ønsker at få en overgangsperiode og Fællesskaberne er indstillet på dette. Vi må derfor acceptere, at forhandlingerne kan resultere i en overgangsperiode. Til gengæld finder vi det rimeligt, at vore forhandlingspartnere er enige i, at en del af opgaven i forbindelse med at udforme betingelserne for en overgangsperiode bør være at undgå, at den får urimelige konsekvenser for et land, som ikke har noget ønske om, interesse i, endsige ansvar for en sådan periode, der muligvis skal gennemføres for alle ansøgerlandene.

Hr. præsident, jeg har nævnt de tilpasninger, som Danmark i lighed med de andre ansøgerlande må igennem i forbindelse med vor indtræden i De europæiske Fællesskaber. Jeg kunne uden større vanskelighed opregne en lang liste over problemer, som melder sig i denne sammenhæng. Det skal jeg afstå fra. Det er min regerings bestemte hensigt at begrænse vore forhandlingsproblemer til et minimum af væsentlige spørgsmål.

Samtidig vil jeg dog gerne allerede nu meddele, at vi på en række områder har behov for med Fællesskaberne at opklare tvivlsspørgsmål med hensyn til den rette fortolkning af de mange bestemmelser og beslutninger, ligesom vi ønsker at få opklaret, hvorledes vi på den for begge parter mest

praktiske måde kan gennemføre de ændringer af dansk lovgivning og administration, som nødvendigøres af vort medlemskab.

De to nævnte grupper af spørgsmål — forhandlingsemnerne og opklaringssemnerne — udgør tilsammen substansen af det, som Danmark ønsker at drøfte med Fællesskaberne. De er nærmere omtalt i et P.M., som i dag vil blive overgivet til Fællesskaberne og de øvrige kandidatlande. Ved denne lejlighed skal jeg kun kort berøre den første gruppe, forhandlingsproblemerne. Disse forhandlinger kan ifølge vor opfattelse begrænses til nogle få hovedemner.

1. *Toldunionen*

Vi forudser ikke alvorlige problemer som resultat af Danmarks deltagelse i toldunionen. Vi er enige i, at den første tilnærmelse til den fælles ydre toldtarif og den første interne toldnedsættelse bør være væsentlig. Vi ønsker, at tilnærmelsen til den fælles ydre toldtarif ikke sker i hurtigere tempo end afviklingen af de interne toldskranker. Danmark må endvidere i lyset af resultatet af forhandlingerne som helhed, herunder overgangsperiodens udformning, forbeholde sig adgang til at gøre brug af Rom-traktatens artikler om toldkontingenter for visse varer. Endelig er der visse praktiske detaljer i forbindelse med gennemførelsen af toldunionen, som vi ønsker at drøfte.

2. *Udformningen af overgangsordninger i landbrugssektoren*

Såfremt det måtte vise sig nødvendig med en overgangsperiode, er de danske hovedsynspunkter, at

den bør være så kort som mulig,

den bør indledes straks ved tiltrædelsestraktatens ikrafttrædelse med en væsentlig tilnærmelse til Fællesskabernes prisniveauer på linie med den første tilnærmelse på toldområdet,

de nye medlemslande straks fra tiltrædelsen bør nyde godt af en fællesskabspræference,

der bør være parallelitet mellem de voksende fordele, der opnås under overgangsperioden, og det bidrag, som betales på overgangsperiodens forskellige trin til FEOGA,

etableringsforpligtelserne på landbrugsområdet tidligst bør træde i kraft ved overgangsperiodens udløb, og endelig

spørgsmålet om afviklingen af Danmarks nuværende rettigheder på det britiske marked i henhold til dansk-britiske aftaler bør vurderes i lyset af overgangsordningernes øvrige indhold og være et emne, som bør drøftes mellem Storbritannien, Fællesskaberne og Danmark.

Naturligvis er Danmark afgørende interesseret i den fortsatte udvikling af den fælles landbrugspolitik, herunder det strukturelle samarbejde. Vi ser derfor gerne, at vi får lejlighed til på passende tidspunkter at gøre os bekendt med Fællesskabernes planer og at fremføre vore synspunkter.

3. *Det økonomiske og monetære samarbejde*

Jeg har tidligere omtalt vort ønske om at deltage i drøftelser om dette samarbejde, og jeg skal derfor her blot nævne et enkelt aspekt, liberaliseringen af kapitalbevægelser. Det er muligt, at Danmark i lyset af sin betalingsbalancesituation må anmode om, at en overgangsperiode på landbrugsområdet ledsages af en overgangsordning også med hensyn til liberaliseringen af kapitalbevægelser.

4. *Færøerne og Grønland*

Disse to områder har på grund af de naturgivne forhold problemer, som gør det nødvendigt med Fællesskaberne at drøfte mulighederne for at opnå særordninger ad modum de arrangementer, som man er enedes om at anvende over for de nuværende medlemslandes oversøiske territorier. Vi forestiller os ikke en associering af Færøerne og Grønland, men en løsning inden for rammerne af Danmarks medlemskab. Den danske regering har allerede anmodet Fællesskaberne om foreløbige opklarende drøftelser med henblik herpå. De to områders problemer er af marginal betydning, set fra Fællesskabernes synspunkt, men deres løsning er af afgørende betydning for befolkningen i Grønland og på Færøerne, som kun udgør omkring 40.000 indbyggere i hvert område.

5. *Institutioner*

Den danske regering forudser ikke særlige problemer, såfremt forhandlingerne herom foregår på grundlag af det i Fællesskabernes Ministerråd drøftede forslag. Min regering erkender, at et udvidet og styrket fællesskab kræver effektive institutioner. Vi anser det endvidere for vigtigt, at Det europæiske Parlament tildeles en stadig mere betydende rolle.

Hvad angår Danmarks bidrag til de fælles fonds og vort medlemskab af CECA og EURATOM skal jeg begrænse mig til at henvise til de problemer, der er nævnt i det danske memorandum.

6. Endelig må en række mindre spørgsmål tages i betragtning. Et enkelt eksempel er det nordiske arbejdsmarked, som vi ønsker at bevare sideløbende med forpligtelserne i henhold til Fællesskabets regler på dette felt.

Hr. præsident, når Danmark og Fællesskaberne mødes på ny, vil vi komme tilbage til de synspunkter, som De på Fællesskabernes vegne har fremført i dag.

Med hensyn til proceduren i de forestående forhandlinger er den danske holdning fleksibel. Jeg vil kun gøre nogle få bemærkninger om det, der kaldes "parallelitet" i ansøgerlandenes forhandlinger. Vi har med tilfredshed noteret os Rådets beslutning om, at forhandlingerne skal starte samtidigt, slutte samtidigt og så vidt muligt føres parallelt. For Danmark betyder parallelitet ikke nødvendigvis det samme antal møder eller møder på sam-

me datoer for alle ansøgerlandene. For os er det centrale i paralleliteten for det første, at problemer, der er af fælles interesse for flere ansøgerlande, ikke anses for løst, før de har været genstand for substansdrøftelser med alle interesserede lande. Visse nærmere definerede områder i forhandlingerne bør der således være enighed om ikke at færdigforhandle med noget enkelt land, uden at andre interesserede lande får en fair chance for at få taget passende hensyn til deres interesser. For Danmarks vedkommende betragter vi overgangsperiodens længde på landbrugsområdet, de finansielle arrangementer, institutionerne, fiskeripolitikken og drøftelserne om nye samarbejdsfelter, i første række den monetære og økonomiske union, som spørgsmål, der nødvendiggør samlede løsninger. Rimelige løsninger på sådanne spørgsmål vil kun kunne findes, hvis de behandles som en helhed og ikke som separate bilaterale problemer. Løsningerne på de enkelte substansproblemer bør ses i sammenhæng som hovedelementer i det kompromis, som bør blive forhandlingernes slutresultat.

For det andet indebærer parallelitetsønsket, at alle kandidatlande bør gives chancen for, at deres forhandlinger kan gøre fremskridt i lige så høj grad som andre landes, således at det bliver muligt, at alle forhandlingerne på ethvert tidspunkt befinder sig på nogenlunde samme "level of completion". Herved vil man lettest kunne sikre, at ensartede, men uafhængige problemer finder ensartede løsninger over for alle forhandlende lande. Vi lægger ligeledes vægt på, at forhandlingerne organiseres således, at de for handlingerne ansvarlige repræsentanter for Fællesskaberne får det fornødne samlede overblik over forhandlingerne med alle fire lande.

Vi håber, at forhandlingerne vil kunne afsluttes i løbet af en kort periode og på en sådan måde, at Fællesskabernes fortsatte udvikling ikke forsinkes. Vi håber, at drøftelserne om fremtidens problemer vil blive fortsat, og at de kommende medlemslande vil kunne bidrage til positive resultater.

Hr. præsident, vi håber alle, at dette møde er indledningen til en proces, som vil blive af historisk betydning for Europa. Resultatet af de forhandlinger, som i dag indledes, vil afgøre, om Europa vil fremstå som et harmonisk hele, opbygget under hensyntagen til de kulturelt og historisk belingede forskelle i levevis og indstilling, som efter min mening er en del af Europas rigdom og noget, som det må være en fælles opgave at bevare også i integrationsprocessen. Jeg er overbevist om, at kandidatlandene har værdifulde bidrag at yde i denne forbindelse. Evnen til at finde løsninger, der tager hensyn til den nationale baggrund og egenart, vil være af afgørende betydning for vore befolkningers og omverdenens holdning til det udvidede europæiske fællesskab. Kun gennem et større kendskab til de enkelte europæiske landes nationale baggrund og egenart vil man kunne sikre den fulde forståelse mellem de europæiske folk og opnå den brede tilslutning til Fællesskabernes virke, som er så betydningsfuld for deres fremtidige udvikling.

Vi håber derfor, at Fællesskaberne i deres videre planer vil finde mulighed for at tage nye opgaver op, der kan bidrage til at sikre opfyldelsen af dette mål, f. eks. et udvidet samarbejde på sociale, uddannelsesmæssige og kulturelle områder. Det er af afgørende betydning, at sådanne nye opgaver udformes således, at de appellerer til den kommende generation. Her ligger en værdig udfordring for et europæisk fællesskab, som ønsker at leve op til sit ambitiøse navn og at bevare sin dynamik og sin tiltrækningskraft over for kommende generationer.

BILAGA 2

Minister Mattilas anförande vid sammanträdet på ministernivå i Bryssel 24 november 1970

Som representant för Finlands regering är det mig en stor ära att få delta i detta möte, som innebär upptakten till diskussioner kring de problem och arrangemang, som för Finlands del ansluter sig till förhandlingarna om en utvidgning av Den Ekonomiska Gemenskapen. Vid toppmötet i Haag gav Gemenskapen uttryck för sin beredvillighet att inleda de diskussioner, som idag förs med Finland. Beslutet i Haag och Edert, Herr Ordförande för Ministerrådet, uttalande idag är uttryck för Gemenskapens strävanden att främja handel och ekonomiskt samarbete även med de länder, som inte söker medlemskap i Gemenskapen. I Edert uttalande fäste jag mig med speciell tillfredsställelse vid att Gemenskapen inte önskar att nya hinder reser sig för den intereuropiska handeln.

Den fred och stabilitet som länge varit förhärskande i Europa har banat väg för utvecklingen av ett ekonomiskt samarbete, vilket för sin del har närmat Europas folk till varandra och därigenom varit ägnat att befästa den fredliga utvecklingen i vår världsdel. Finland, som har valt en orubblig neutralitetspolitik som lösning för sin säkerhetspolitik, upprätthåller goda relationer till alla länder, i synnerhet grannländerna och har för sin del aktivt strävat till att åstadkomma avspänning och gynnsamma förutsättningar för samarbete i Europa och även i vidare sammanhang. Denna politik har blivit internationellt erkänd på många håll och utgör en del av den bestående ordningen i Europa. Vi tror att man både i öst och väst anser Finlands neutralitet vara en balanserande faktor framför allt i Nordeuropa och sålunda svara mot alla europeiska länders intressen.

Utgående ifrån vår neutralitetsställning vill vi bevara vår nationella självbestämmanderätt som sådan under alla förhållanden, såväl i handelspolitik

som i andra frågor. Att göra eftergifter från denna princip skulle kunna undergräva det internationella förtroende som är en förutsättning för ett framgångsrikt förverkligande av denna politik. Analogt tar vi för givet att Gemenskapen har full bestämmanderätt i sina egna angelägenheter och har sin egen beslutsprocess, i vilken vi inte skulle deltaga.

Av erfarenhet från FINEFTA och även av Gemenskapens hittillsvarande utveckling vet vi, att man med god vilja kan föra ekonomiskt samarbete långt även utan politiskt samarbete eller friktion och utan att detta ekonomiska samarbete påverkar de deltagande ländernas politiska status.

Det är i denna anda jag framför vår beredvillighet att delta i avskaffandet av handelsbarriärerna och i ekonomiskt samarbete i Europa. Vår målsättning är begränsad, ty vi vet, att Gemenskapen även har politiska mål och arrangemang som begränsar medlemsländernas nationella bestämmanderätt. Finland eftersträvar optimala lösningar för de ekonomiska problem, som möjliga ändringar i marknadskonstellationen och den tilltagande integrationen ställer oss inför.

Avskaffandet av handelsbarriärerna i Europa har av kända skäl skett regionalt. Fastän vi anser att ekonomiskt samarbete bör bygga på en så bred bas som möjligt, ser vi även i regionalt samarbete ett värdefullt medel att främja ekonomisk utveckling genom att reducera handelshindren. I detta avseende har vi fäst oss vid Gemenskapens snabba interna utveckling som för sin del har skapat gynnsamma betingelser för en expanderande handel även med tredje land. Enligt vår uppfattning är det också ett positivt drag att man fäster allt större uppmärksamhet vid ett utökat och mångsidigare samarbete mellan öst och väst inom handel och teknologi, vilket är ägnat att utjämna de alltfjämt förefintliga motsättningarna på vår kontinent.

I nuvarande situationen ser vi en möjlighet att aktivt delta i ett arbete, som skapar nya möjligheter för en liberalisering och utökning av handel och internationellt ekonomiskt umgänge och på detta sätt främja sysselsättning, ekonomisk tillväxt och välstånd. Härigenom förbättras också våra möjligheter att bidra till att utvecklingen även i ekonomiska frågor går mot ett samarbete på bred bas mellan folken i hela Europa.

Då vi ur Finlands synpunkt betraktar de pågående förhandlingarna om en utvidgning av Gemenskapen inser vi givetvis att en utvidgning av Gemenskapen utan specialarrangemang för de EFTA-länder, som inte söker medlemskap, skulle utgöra ett hot mot den frihandel som uppnåtts inom EFTA och även försvaga Finlands konkurrensställning på Gemenskapens marknader. Utvecklingen av marknadskonstellationerna i Västeuropa sker oberoende av oss. Vi befinner oss sålunda i en liknande situation som vid uppkomsten av EFTA. Skillnaden är dock den, att i dagens situation även den frihandel med EFTA-länderna, som har blivit en oskiljaktig del av vår ekonomiska struktur, nu befinner sig i farozonen.

I ljuset av detta är det naturligt att Finlands breda majoritetsregering i

sitt program, som alla regeringspartier har godkänt, ställt som ett mål som sannolikt accepteras av hela riksdagen, att trygga landets handelsintressen i den europeiska integrationsutvecklingen under iakttagande av en orubblig neutralitetspolitik.

Ett framgångsrikt utvecklande av ekonomiskt samarbete genom ömsesidig liberalisering av handeln förutsätter i allmänhet, att de deltagande ländernas ekonomiska utvecklingsnivå och struktur inte avviker alltför mycket från varandra. Med tanke på relationerna mellan Finland och Gemenskapen önskar jag framlägga vissa uppgifter rörande Finlands ekonomiska utveckling under senaste tid.

Den ekonomiska tillväxten i Finland har under de senaste 10 åren varit stark. Bruttonationalprodukten har i medeltal stigit med 5 % per år och är i dag över 2 000 \$ per capita. Det är framför allt en livlig investeringsverksamhet och en snabbt växande export som har möjliggjort bruttonationalproduktens höga tillväxtsiffror.

På 60-talet ökade exporten i genomsnitt med 13 % per år. Samtidigt har näringslivets struktur förändrats och jordbrukets betydelse nedgått till knappa 8 % av bruttonationalprodukten. Under samma tid har det skett en avsevärd förbättring av exportens struktur framför allt genom ökad betydelse för nya exportprodukter.

Vår strävan att uppnå en tillfredsställande ekonomisk tillväxt samt en förbättring av vår utrikeshandels och vårt lands hela ekonomiska struktur har fört oss in på den liberala handelspolitikens väg. I detta sammanhang har vi aktivt tagit del i handelns liberalisering inom GATT och EFTA och deltagit i OECD-samarbetet.

I Finlands utrikeshandel uppgår EFTA:s andel i dag till 41 % och EEC:s till 26 % av det totala handelsutbytet. För tio år sedan var motsvarande andelar ungefär lika stora eller 32 % var. Den i genomsnitt snabbare utvecklingen av EFTA-handeln har sålunda för Finland och för dess EFTA-partners i relation till Finland påvisat den nytta som frihandel erbjuder.

Jämsides med EFTA-handelns utökning har det även skett en förändring i dess sammansättning. Vår export till EFTA har blivit mångsidigare och industrin har utvecklats. Andelen av andra exportvaror än traditionella träförädlingsvaror har i vår export till EFTA ökat från 23 % till omkring 50 %. Motsvarande andel av vår export till Gemenskapen var för 10 år sedan 12 % och är alltså endast 23 %.

Ett betydelsefullt drag i vårt samarbete med EFTA är dess inverkan på det ekonomiska umgänget de nordiska länderna emellan. Vår handel med det övriga Norden har inom ramen för EFTA nästan fyrdubblats och utgör nu över 20 % av vår totalhandel. Vidare har det nordiska samarbetet avancerat synnerligen långt på flera områden. Som exempel vill jag nämna gemensam arbetsmarknad, ömsesidiga sociala förmåner och industriellt samarbete. Norden utgör traditionellt i många avseenden ett homogent område,

där det är av väsentlig betydelse för oss att kunna trygga samarbetets fortsättning och utveckling.

Finlands ekonomiska umgänge med Sovjetunionen är även speciellt långt utvecklat. Varuutbytet representerar c:a 15 % av vår totala handel och baserar sig på 5-årsavtal. Denna långsiktiga handel har en ganska betydande utjämnande verkan på konjunkturväxlingarna och betalningsbalansen i Finland.

Handelns kontinuitet med Sovjetunionen har tryggats genom ett för tio år sedan avslutat tullavtal, som beviljar industrivaror tullfrihet vid import till Finland och eftersom handeln är balanserad, samtidigt tryggar vår export till Sovjetunionen. I avtalet mellan Finland och EFTA ingår en bestämmelse, som tillerkänner Finland rätt att upprätthålla kvantitativa importrestriktioner för vissa produkter, i huvudsak bränslen. För Finland är det viktigt, ej enbart att säkerställa kontinuiteten av denna grannlandshandel utan att utveckla också denna handel varför det är nödvändigt att bevara de traditionella arrangemang som ansluter sig därtill. Må det tillåtas mig att i detta sammanhang även konstatera, att dessa arrangemang inte lett till någon snedvridning inom EFTA-handeln och ej heller i praktiken medfört några problem i handeln med EFTA- eller GATT-länder.

Som jag redan framhöll, är vi redo att gemensamt med Er söka finna konstruktiva lösningar för de problem, som förestår med beaktande av å ena sidan, att medlemskap och sådana lösningar, som kan leda till medlemskap är uteslutna och å andra sidan, att utrikeshandeln har en ytterst viktig betydelse för den ekonomiska utvecklingen i Finland. Detta framgår bl. a. av det faktum, att 25 % av Finlands bruttonationalprodukt bildas av exporten, av vilken 2/3 går till EEC och EFTA.

Då vi inte ännu känner till den generella ram i vilken de olika lösningarna bör innefattas, och då vi inte äger vetskap om de synpunkter Gemenskapen anlagt på Finland, anser vi, att sakens olika sidor och lösningsmodeller borde gemensamt undersökas. För vår del är vi beredda till dylika gemensamma undersökningar vid en tidpunkt, som är lämplig för Er. Jag ville dock redan i detta skede framhålla, vilka ekonomiska frågor vi själva anser vara centrala.

Emedan utgångspunkten för vår strävan är att bibehålla vår konkurrensställning i Europa, anser vi en central fråga vara, avskaffandet av handelshindren, framför allt genom tullarrangemang för industrivaror i handeln med Gemenskapen, på samma sätt som sker med andra neutrala EFTAländer. I anslutning till detta torde man finna de praktiska lösningarna för en fortsättning av den nuvarande tullfria handeln.

Vi är medvetna om, att ett slopande av handelshindren kan åstadkomma mindre önskvärda biföreteelser såsom handelns snedvridning och osund konkurrens. Vi anser, att en dylik utveckling på ett lämpligt sätt går att avstyra.

På basen av siffrorna för år 1969 var industriprodukternas andel i vår utrikeshandel c:a 90 %. Således skulle dessa arrangemang, som siktar på handelns liberalisering täcka huvudparten av Finlands utrikeshandel och kunde sålunda enligt vår åsikt bilda basen för en lösning i enlighet med artikel 24 i GATT-fördraget.

Även inom jordbruket hoppas vi på lösningar, som skulle tillåta en fortsättning av handeln såväl med Gemenskapen som med EFTA-länderna. Vi uppfattar detta som ett ömsesidigt intresse och konstaterar, att vår lantbruksimport från Gemenskapen för närvarande är c:a två gånger så stor som vår motsvarande export till Gemenskapen. Exporten av lantbruksprodukter från Finland utgör endast 4,6 % av vår totala export och är i Gemenskapens dimensioner utan betydelse, för Finland däremot är lantbruket av stor betydelse, när man tar i beaktande även sociala, befolkningspolitiska, u-områdespolitiska och självförsörjningssynpunkter. Då man söker lösningar för handeln med lantbruksprodukter är det naturligt, att det för Finlands del inte kan bli fråga om att delta i Gemenskapens lantbrukspolitik.

Vår målsättning förutsätter, att vi inte söker deltagande i Gemenskapens existerande organs verksamhet, utan vi anser, att man genom gemensamma arrangemang borde finna lämpliga former för behandlingen av föreliggande frågor.

Herr Ordförande, jag hoppas, att denna korta presentation av Finlands sak har gett Er en uppfattning om vår position och att den utgör en tillräcklig bas för en fortsatt behandling av frågan, vilken jag hoppas skall leda till en smidig lösning, som motsvarar både Gemenskapens och Finlands strävanden.

BILAGA 3

Utdrag i översättning av handelsminister Gylfi Gíslasons tal inför förhandlingar med Europeiska ekonomiska gemenskaperna¹

Island önsker å nytte de samme rettigheter hva angår fri import og tollfrihet, i Fellesmarkedet som det nå nyter i EFTA-landene.

Island önsker adgang til tollfri import av fiskeprodukter på Fellesmarkedet, under forutsetning av at denne import ikke i nevneverdig grad endrer de naturlige markedsforhold.

Fellesmarkedet skal få de samme rettigheter på Island som EFTA-land-

¹ *Talet i dess helhet finns endast på isländska och engelska.*

dene og den samme tollfrihet som disse land skal få i framtiden ifølge avtalen om Islands tilslutning til EFTA.

Island ønsker i framtiden den samme rett som det nå har innenfor EFTA, angående kontroll med importen på et begrenset område. I denne forbindelse spiller forskriftene for import av olje og bensin den største rolle.

BILAGA 4

Utenriksminister Svenn Strays erklæring til EEC-møtet i Luxembourg 30. juni 1970

Herr Formann,

På vegne av Den norske regjering vil jeg få takke for Deres invitasjon til å komme hit til dette møtet i Luxembourg. Det faktum at ti europeiske utenriksministre er samlet her for å åpne forhandlinger om en utvidelse av de europeiske fellesskap, innebærer at den markedspolitiske utvikling i Vest-Europa går inn i en ny og viktig fase.

Den norske regjering har ved to anledninger, i 1962 og 1967, bedt om forhandlinger på grunnlag av Roma-traktatens artikkel 237, Paris-avtalens artikkel 98, samt EURATOM-traktatens artikkel 205. Vi vil gjerne få uttale vår tilfredshet med at stats- og regjeringssjefsmøtet i Haag har gjort det mulig at forhandlingene nå kan begynne.

Det Fellesskap som De, herr Formann, i dag representerer, er et Fellesskap i vekst. Fullføring, utdyping og utvidelse har vært ledetråden i Fellesskapets virksomhet det siste året.

Etter Den norske regjering oppfatning bør samarbeidet mellom Europas folk utvides og styrkes. Dette vil kunne bidra til en effektiv utnyttelse av våre samlede ressurser og gi Europa økt mulighet til å gjøre sin innflytelse gjeldende i pakt med våre felles demokratiske og kulturelle tradisjoner. Dette samarbeid må utformes på en slik måte at det tjener alle europeiske lands interesser, både de store og de små.

Mulighetene for å bygge bro mellom de to vest-europeiske markedsdannelser synes i dag bedre enn på lenge. Det er å håpe at det under forhandlingene vil være vilje til å finne løsninger på de problemer som foreligger, og at det forhandlingsresultat vi kommer fram til vil være til fordel ikke bare for hvert av de deltakende land, men også for Europa som helhet.

Den norske regjering oppfatter Roma-traktaten som et egnet grunnlag for et utvidet europeisk samarbeid, med den målsetting og det regelverk som er nedfelt i de foreliggende traktater og senere vedtatte forordninger og

direktiver. Gjennomføringen av en del av disse forordninger og direktiver i Norge vil reise betydelige problemer som vi på norsk side ønsker å drøfte i de kommende forhandlinger. Disse problemer har sin bakgrunn i forhold som er særegne for Norge.

Norges økonomi er sterkt utadvendt fordi det har vært nødvendig å finne et internasjonalt marked for en betydelig andel av våre varer og skipsfartstjenester. Den samlede eksport av varer og tjenester beløper seg til omlag 40 % av nasjonalproduktet. Vår eksport er dessuten konsentrert om noen viktige markeder og med sterk konsentrasjon om noen få varegrupper. Vi har derfor aktivt deltatt i bestrebelsene for å frigjøre verdenshandelen og utbygge det internasjonale økonomiske samarbeid. Fire femtedeler av norsk vareeksport går til Vest-Europa, og den europeiske integrasjon har vært fulgt med stor interesse i Norge.

Vår samhandel med EEC-landene har økt betydelig, men vår samhandel med EFTA og da særlig de nordiske land har økt mye sterkere. De erfaringer vi har høstet gjennom EFTA-samarbeidet har vært gode. Det er knyttet sterke økonomiske bånd mellom disse land. Den norske regjering legger avgjørende vekt på å bevare det frie marked som her er skapt.

Av særlig betydning er det nordiske marked som er etablert gjennom EFTA. Det ville skape meget store problemer hvis de handelshindringer som er fjernet skulle bli reist igjen. I de forhandlinger som nå vil bli innledet, må det bli funnet løsninger som fortsatt sikrer den frie handel som allerede er oppnådd mellom de nordiske land. Det nordiske samarbeid omfatter både økonomiske og andre samarbeidsfelter og har lange og sterke tradisjoner. Fra norsk side legger vi vekt på at dette samarbeid kan bevares og utbygges videre. Jeg vil i denne sammenheng peke på betydningen av det felles nordiske arbeidsmarked.

De spørsmål som vi ønsker å reise under forhandlingene har i første rekke tilknytning til vårt lands geografiske beliggenhet og naturgitte forhold. Regional utbyggingspolitikk (distriktsutbygging) er tillagt stor vekt i Norge og det er av vesentlig betydning for oss fortsatt å kunne anvende de nødvendige virkemidler på dette område.

Ved norsk tilslutning til et utvidet fellesskap vil landets befolkning utgjøre 1,5 % av hele området folketall. Så utstrakt og tynt befolket som landet er, vil opprettholdelsen av bosettingen alltid være et sentralt spørsmål. Dette forutsetter at det eksisterer tilfredsstillende vilkår for utövelse av næringsvirksomhet i jordbruk og fiske. For å sikre en bosetting i alle deler av landet er opprettholdelsen av et jordbruk av omtrent det omfang og den karakter vi har i Norge i dag nødvendig. Også sett fra et beredskapsmessig synspunkt er det av avgjørende betydning å ha et jordbruk som gir mulighet for å skaffe befolkningen en minimumsforsyning av matvarer.

Forhandlingstemaer for Norge skulle i det vesentlige kunne begrenses til

jordbruk, fiske, kapitalbevegelser og etablering. Tillat meg allerede nå kort å omtale disse spørsmål.

Når det gjelder jordbruket og fisket, vil jeg minne om den erklæring daværende utenriksminister Halvard Lange avga på Den norske regjerings vegne den 4. juli 1962 i forbindelse med åpningen av forhandlingene den gang. Jeg skal derfor ikke gjenta den fremstilling som der ble gitt hva angår de permanente konkurransemessige handicap for norsk jordbruk sammenliknet med det kontinentale jordbruk. Jeg vil imidlertid tillate meg å understreke følgende forhold: det dyrkbare areal utgjør bare 3 % av landets totalareal. Jordbruksproduksjonen i Norge utgjør bare 0,5 % av den samlede jordbruksproduksjon i et utvidet fellesskap. Sett i europeisk målestokk er denne produksjon marginal og varige særordninger for det norske jordbruk bør således ikke få noen merkbar virkning for det europeiske jordbruk.

Som følge av de naturgitte forhold er jordbruksproduksjonen konsentrert om fôr og husdyrprodukter som svarer for ca. 80 % av jordbrukets inntekter. I visse distrikter er frukt- og grønnsaksproduksjonen av stor betydning. Norge dekker ved innførsel praktisk talt hele sitt behov for sukker og matkorn, halvparten av fôrkornet samt betydelige mengder grønnsaker og frukt. Alt i alt dekker Norges jordbruksproduksjon mindre enn 40 % av kaloribehovet og landet er en betydelig nettoimportør av matvarer.

Norge har ikke noe overskuddsproblem når det gjelder jordbruksprodukter. Som følge av den store matvareimport vil tilslutning til et utvidet fellesskap medføre betydelig større valutautlegg.

Norsk landbrukspolitikk tar sikte på å sikre jordbruksbefolkningen inntekter på linje med yrkesutøvere i andre næringer. Dette har betinget et relativt høyt prisnivå. Hvis det norske jordbruk skulle tilpasse seg gjeldende EEC-priser ville det oppstå et inntektstap som er beregnet til 40—50 % av arbeidsinntekten. Det vil i forhandlingene bli nødvendig å finne ordninger som sikrer jordbrukerne et utbytte av produksjonen som gir dem det nødvendige økonomiske grunnlag for å fortsette i yrket. Siden de konkurransemessige handicap norsk jordbruk arbeider under er av permanent karakter, må også slike ordninger gjøres varige.

I kystdistriktene er det fiskerinæringen som i stor utstrekning danner grunnlaget for bosettingen, og den industri som finnes har hovedsaklig sin bakgrunn i denne næring. I mange distrikter foreligger få eller ingen alternative sysselsettingsmuligheter.

De geografiske og naturbetingede forhold har ført til at det norske fisket i stor utstrekning er et kystfiske. De spørsmål som har sammenheng med fiskerigrensen er derfor av vital betydning for Norge. Å sikre eksistensgrunnlaget for kystbefolkningen er en viktig nasjonal oppgave. Vi anser det for vesentlig at det i forbindelse med utformingen av den felles fiskeripolitikk finnes en tilfredsstillende løsning på disse spørsmål.

Fra norsk side går vi ut fra at nå når tiltredelsesforhandlingene er åpnet,

vil sökerlandene få adgang til å gi uttrykk for sine synspunkter på den felles fiskeripolitikk.

Også når det gjelder reglene for kapitalbevegelser og etableringsadgang vil det for Norges vedkommende reise seg noen problemer. Norge er tradisjonelt et kapitalimporterende land, og vil fortsatt trenge utenlandsk kapital for videre utbygging. Formen for og omfanget av kapitalimporten kan imidlertid reise spesielle problemer som følge av den bedriftsstruktur vi har i Norge med små enheter og lav egenkapital. Vi har i Norge utviklet en konseksjonslovgivning som ut fra næringsøkonomiske og samfunnsmessige hensyn gjør det mulig å kontrollere utnyttningen av våre naturressurser. Denne lovgivning inntar derfor en sentral plass i norsk økonomisk politikk. Fellesskapets regler kan reise særlige problemer for Norge som vi gjerne vil få drøfte under forhandlingene.

Forøvrig tror vi på norsk side at det skulle være mulig, innenfor de **gjensidige overgangsperioder** som blir avtalt, å foreta de nødvendige interne forberedelser med sikte på den felles anvendelse av Fellesskapets regelverk. Det vil dog være enkelte spørsmål som vil trenge en nærmere avklaring. I forhold til Paris-traktaten vil det bl. a. reise seg enkelte spørsmål i sammenheng med vår kullproduksjon på Svalbard.

Deltakelse i EURATOM-samarbeidet synes ikke å reise vesentlige spørsmål når man ser bort fra det spesielle problem som er knyttet til sikkerhetskontrollen, som imidlertid må finne sin løsning i større sammenheng.

Vi har merket oss med interesse de foreliggende planer om industripolitisk samarbeid. Fra norsk side vil vi støtte opp om et utvidet industripolitisk samarbeid i Europa. For vår del er det særlig av betydning at distriktpolitikken inngår som et sentralt element i den fremtidige europeiske industripolitikk.

Vi er også sterkt interessert i tiltak for å intensivere samarbeidet om teknologiske og vitenskapelige spørsmål, og Norge tok for sin del for et år siden med glede imot Fellesskapets invitasjon på dette område.

Vi har i denne sammenheng merket oss med interesse den økende internasjonale forståelse for at mange av de problemer den moderne samfunnsutvikling medfører ikke kan løses tilfredsstillende innenfor rammen av nasjonalstaten alene. Jeg tenker her i første rekke på alle spørsmål som har med forurensning og miljøvern å gjøre.

Fellesskapet drøfter planer for et omfattende utvidet samarbeid på det økonomiske og monetære område. Fra norsk side har vi tradisjonelt i internasjonalt samarbeid understreket betydningen av best mulig koordinering av landenes økonomiske og monetære politikk. Norge legger stor vekt på stabile forhold på dette område, og er interessert i å delta i et utvidet samarbeid om disse spørsmål. Vi går ut fra at det vil bli anledning til å legge fram vårt syn på utformingen av det videre samarbeid.

Den norske regjering stiller seg positiv til et konstruktivt europeisk sam-

arbeid som tar sikte på å styrke Europas folk økonomisk og politisk, slik at de kan spille en stadig større rolle i arbeidet for å trygge internasjonal fred og sikkerhet. Vi er innforstått med at et fremtidig politisk samarbeid vil bli drøftet i andre forbindelser.

Et slikt samarbeid skulle også gi mulighet for en enda større innsats for den store gruppe av utviklingsland som ennå ligger langt tilbake.

Jeg finner grunn til å nevne at det forutsettes avholdt rådgivende folkeavstemning for Stortinget tar endelig standpunkt til det forhandlingsresultat man kommer fram til.

Når det gjelder selve fremgangsmåten for de kommende forhandlinger, legger vi vekt på at den ytre tidsramme blir den samme for alle land som søker tilknytning til Fellesskapet. Det vil si at forhandlingene bør bli avsluttet til samme tid for samtlige land.

I prinsipp bør forhandlingene med de forskjellige søkerland gå fremover i samme tempo. Det er nødvendig at det etableres effektive konsultasjoner i forbindelse med forskjellige lands forhandlinger. Fra norsk side ønsker vi f. eks. å ta del i alle forhandlinger som måtte berøre fiskeripolitiske spørsmål.

Vi aksepterer den timeplan som er foreslått om at de egentlige forhandlinger for vårt lands vedkommende starter den 22. september.

BILAGA 5

Anförande av handelsminister Kjell-Olof Feldt vid sammanträde i Bryssel den 10 november 1970 mellan Sverige och de Europeiska gemenskaperna

Svenska regeringen hälsar med glädje detta tillfälle att inför de Europeiska gemenskaperna framlägga sin syn på förhållandet mellan gemenskaperna och Sverige. Härmed inleds de överläggningar som vi kommit överens om att föra. Svenska regeringen vill redan från början uttrycka sin förhoppning att de skall leda till en uppgörelse som tillfredsställer båda parternas väsentliga intressen och på så sätt blir ett positivt bidrag till samarbetet för fred, framsteg och större enighet mellan de europeiska folken.

Två gånger under loppet av en generation har vår kontinent ödelagts och söderslitits av grymma konflikter. Ett nytt krig mellan europeiska folk upplevs av oss alla som en orimlighet. Det får inte tillåtas ske.

På alla europeiska folk vilar ett tungt ansvar att allt efter sina speciella

förutsättningar så utforma sin politik att den maximalt bidrar till avspänning och fred, både regionalt och inom den europeiska kontinenten i sin helhet. Ett inbördes fredligt samarbete mellan Europas länder kan i sin tur bli till gagn för freden, den ekonomisk-sociala utvecklingen och de kulturella framstegen i hela världen. Genom en politik av inbördes solidaritet kan Europa bygga upp en fredsordning som blir ett bidrag till den nödvändiga globala solidariteten.

Viktiga steg på vägen mot en sådan stabilisering av det europeiska läget har tagits. Vi har med respekt följt de bidrag som lämnats genom arbetet inom gemenskaperna. Mellan de europeiska folken växer fram en anda av försoning.

De europeiska länderna har valt olika vägar i sin utrikes- och säkerhetspolitik. För Sveriges del har vi utifrån våra geografiska och historiska förutsättningar funnit, att vi bäst tjänar fredens och avspänningens sak genom att orubbligt fortsätta vår neutralitetspolitik. Vi tror, att denna politik, stödd på ett efter ett litet lands förhållanden starkt försvar, bidrar till lugnet och stabiliteten i norra Europa. Vi har intrycket, att denna åsikt om vår politik som en naturlig del av det europeiska mönstret är allmänt omfattad både i Väst- och Östeuropa och att de andra europeiska staterna alltså betraktar ett fullföljande av den svenska politiken som ett europeiskt intresse.

I det intensiva och omfattande samarbete, som utvecklats mellan de väst-europeiska folken efter kriget, har Sverige deltagit i all den utsträckning som är förenlig med de krav som neutralitetspolitiken ställer. Sverige tillhör de stater som var med om att skapa OECD, Europarådet och EFTA. Vi vill aktivt arbeta för närmast möjliga internationella samverkan för att utveckla handeln och främja full sysselsättning, snabb ekonomisk tillväxt och ökad social välfärd samt för att utveckla politisk frihet, mänskliga rättigheter och kulturella värden. Vi önskar att denna samverkan skall utvecklas i sådan riktning och i sådana former att ett nära samarbete mellan alla de europeiska folken möjliggöres och att den nu pågående processen av normalisering och konsolidering av läget i hela Europa underlättas. Det är i denna anda som vi nu påbörjar överläggningarna med gemenskaperna i syfte att tillsammans med Eder arbeta fram en uppgörelse grundad på intressegemenskap.

Vad vi eftersträvar är att delta i utvidgningen av de Europeiska gemenskaperna genom omfattande, nära och varaktiga ekonomiska förbindelser med dem under hänsynstagande till neutralitetspolitiken. Vi ser med tillförsikt på möjligheterna att nå en uppgörelse som bygger på lika rättigheter och skyldigheter för båda parter.

Tullunionen utgör ett centralt element i gemenskaperna. Från svensk sida betraktar vi deltagande i den gemensamma varumarknaden som en väsentlig del i en framtida överenskommelse. Detta hänger samman med

inriktningen av vår utrikeshandel. Sveriges handel med de europeiska länderna har under senare år ökat kraftigt och goda utsikter finns för fortsatt snabb expansion i alla parters intresse. Under 1969 uppgick Sveriges import från gemenskapernas länder till c:a 2 000 miljoner dollar, vilket utgjorde en tredjedel av vår totala import. Vårt importöverskott gentemot dessa länder var 430 miljoner dollar. Totalt exporterade medlemsländerna förra året varor för nära 5 000 miljoner dollar till de nordiska länderna. Norden är därmed närmast efter USA den största avsetningsmarknaden för gemenskapernas länder.

Efter noggrant studium av gemenskapernas regelsystem är vi övertygade om att goda förutsättningar föreligger för ett svenskt deltagande i tullunionen. De av gemenskaperna angivna riktlinjerna för anpassningen till den gemensamma tulltaxan framstår som väl avvägda. Vi delar åsikten att lösningar bör sökas i övergångsanordningar.

Romtraktatens allmänna målsättning för handelspolitiken står i god överensstämmelse med av Sverige sedan länge hävdade grundsatser. Målsättningen kan sammanfattas i orden en harmonisk utveckling av världshandeln, en stegvis avveckling av restriktionerna i handeln mellan alla länder, en sänkning av tullmurarna och en sund konkurrens. Vi ser alla fram mot den dag, då de globala ansträngningarna för världshandelns utveckling, vilka vann en anmärkningsvärd framgång genom Kennedy-rundan, skall kunna föras ytterligare ett steg framåt.

Vad som för oss i Sverige framstår som mycket betydelsefullt är att i detta sammanhang bekräfta solidariteten med utvecklingsländerna i olika delar av världen och beslutsamheten att i ökande utsträckning medverka till dessa länders välståndsutveckling enligt principerna i FN:s stadga. Handelspolitiska åtgärder som syftar till att underlätta u-ländernas export utgör enligt vår mening ett väsentligt led i dessa strävanden.

Den allmänna målsättning som anges i Romfördraget för den gemensamma jordbrukspolitiken överensstämmer med den som ligger till grund för den svenska jordbrukspolitiken. Även den svenska marknadsregleringen för de olika jordbruksvarorna är likartad den som genomförts inom gemenskaperna. Svenska regeringen förutser därför inga allvarigare svårigheter vid anpassningen av de svenska reglerna till dem som gäller inom gemenskaperna. Vi önskar dock under överläggningarna i detalj gå igenom de spörsmål som sammanhänger med utformningen av övergångsbestämmelserna, Sveriges anslutning till finansieringsreglementet m. m. Det är önskvärt att en synkronisering åstadkoms mellan framstegen beträffande frigörandet av handeln med industrivaror och genomförandet av den gemensamma jordbruksmarknaden.

Svenska regeringen är medveten om att det för att den gemensamma marknaden skall fungera krävs inte endast ett avskaffande av hindren för

den interna handeln och en anpassning till den gemensamma yllertariffen utan också att ett antal andra ekonomiska och sociala åtgärder vidtas.

Vi delar gemenskapernas uppfattning såsom den uttrycks i Romfördraget att en omfattande samverkan är nödvändig för att de fulla fördelarna av den gemensamma marknaden skall kunna realiseras. Sålunda erfordras åtgärder för att uppnå ökad rörelsefrihet för arbetstagare, tjänster och kapital jämte samverkan inom socialpolitiken och den ekonomiska politiken.

Vi är medvetna om de fördelar som står att vinna genom ett intensifierat samarbete på skilda fält och är därför beredda att undersöka hur en svensk medverkan skall ske med hänsyn tagen till de krav på nationell handlingsfrihet som neutralitetspolitiken ställer.

Jag kommer härmed över till frågan om den svenska neutralitetspolitiken. Den principiella syn härpå, som utvecklades i vårt anförande inför ministerrådet den 28 juli 1962 och i vårt den 28 juli 1967 överlämnade brev jömte meddelande, står fast. Den innebär att Sverige avser att även i fortsättningen bedriva en politik som bevarar landets möjligheter att fullgöra de skyldigheter som vilar på en neutral stat och som skapar tilltro till vår vilja och förmåga att iakttaga neutralitet i krigstid. För att denna avsikt skall bli klart förstådd och respekterad krävs att politiken förs med fasthet och konsekvens. Internationella bindningar kan inte accepteras som gör möjligheten att välja neutralitet i krigstid illusorisk. Politiken måste stödjas av ett starkt militärt försvar och det ekonomiska livet så organiseras att folket under rimlig tid kan uthärda en höggradig avspärrning. Vi kan inte delta i sådana former av samarbete beträffande utrikespolitiska ekonomiska, monetära och andra frågor, som enligt vår bedömning skulle äventyra möjligheterna att bedriva en fast neutralitetspolitik. Detta innebär att vi inte kan delta i ett förpliktande utrikespolitiskt samarbete inom en viss grupp av stater med syfte att utforma gemensamma ståndpunkter. Gränser sätts också för våra möjligheter att acceptera en överflyttning av beslutanderätten från nationella till internationella organ inom ramen för en ekonomisk och monetär union.

En viktig fråga för den svenska regeringen är huruvida de åtgärder som vidtagits eller planeras inom gemenskaperna kan innebära några hinder för en eller flera stater att gå snabbare fram på de samhälleliga reformernas väg och driva en mera långtgående social och ekonomisk utjämningspolitik än andra stater.

I Romfördragets inledning anges som ett av målen för det inom gemenskaperna bedrivna arbetet att förbättra folkens levnads- och sysselsättningsförhållanden. Där talas också om önskvärdheten att minska den ekonomiska klyftan mellan olika områden och eftersläpningen för mindre gynnade områden. I artikel 117 sägs, att en utjämning av arbetstagarnas levnads- och arbetsvillkor skall möjliggöras på en ständigt stigande nivå.

Dessa målsättningar överensstämmer med dem som gäller för den ekono-

miska och sociala politiken i Sverige. Bl. a. mot bakgrund av föreliggande planer på en harmonisering av beskattning och ekonomisk politik och på inrättandet av en ekonomisk och monetär union är vi angelägna att få tillfälle att med gemenskapernas organ ingående diskutera ovan nämnda frågor.

Den på gemensam historia och kultur grundade samhörigheten mellan de nordiska länderna är väl känd. De nordiska folken upplever starkt denna samhörighet och de har i dess tecken sedan länge bedrivit ett mycket nära samarbete som avsatt betydelsefulla resultat. Resetraffiken mellan de nordiska länderna är helt fri. En gemensam arbetsmarknad har genomförts som ger alla medborgare i de fem nordiska länderna möjlighet att slå sig ner och utföra arbete var som helst i det nordiska området och att omedelbart komma i åtnjutande av samma sociala förmåner som landets egna medborgare. Inom ramen för EFTA råder fullständig tullfrihet mellan de nordiska länderna på hela industriområdet. I anslutning härtill har utbytet av varor och tjänster ökat i snabb takt. Handeln mellan de nordiska länderna har fördubblats under de senaste sju åren. En vidsträckt nordisk integration har genomförts på industriområdet.

För oss i Sverige framstår det som uppenbart, att de framsteg som sålunda nåtts i nordiskt samarbete måste bevaras och att det nordiska samarbetet över huvud bör fortsättas och stärkas. Vi vet att denna åsikt delas i de andra nordiska länderna.

Svenska regeringen vill uttala sin övertygelse att gemenskaperna är lika angelägna som de nordiska ländernas regeringar att bevara de viktiga resultat som uppnåtts genom samarbete mellan dessa länder.

Den nära samhörigheten mellan de nordiska länderna och parallelliteten i deras intressen leder också till en gemensam önskan att deras, liksom också de övriga EFTA-ländernas, förhandlingar och diskussioner med gemenskaperna skall leda till uppgörelser som träder i kraft samtidigt. Vi har på svensk sida med stor tillfredsställelse noterat, att gemenskapernas organ synes inta samma ståndpunkt. Vi ser häri också ett uttryck för en tillmötesgående inställning från gemenskapernas sida till EFTA-ländernas starka intresse av att bevara, som en betydelsefull del av en utvidgad europeisk gemenskap, den fria marknad som redan upprättats genom EFTA.

Vad jag nu sagt motiverar vår önskan att så långt detta är möjligt få föra överläggningarna parallellt med förhandlingarna med Danmark och Norge. Vi tror, att ett sådant arrangemang är i hög grad praktiskt för alla parter. Många av sakproblemen är likartade eller identiska. Härtill kommer att det kommersiella och industriella utbytet mellan de nordiska länderna är så vittgående och deras ekonomier så nära sammanflätade att lösningen av visst problem i förhållande till ett land måste påverkas av samma problems lösning i förhållande till ett annat land.

Av dessa praktiska skäl synes det lämpligt att till en senare tidpunkt skjuta på överläggningarna om formen för Sveriges anknnytning till de utvidgade gemenskaperna. En sådan förhandlingsordning skulle enligt vår mening samtidigt medföra den fördelen, att ytterligare material erhålles för en bedömning av denna fråga ur neutralitetssynpunkt. Såsom framgår av vårt den 28 juli 1967 till gemenskaperna överlämnade brev jämte meddelande, lämnar svenska regeringen frågan om formen för en svensk anknnytning till de vidgade gemenskaperna öppen. Denna fråga måste för vår del i första hand bedömas utifrån de krav som neutralitetspolitiken ställer och bör enligt vår mening avgöras sedan överläggningarna om sakproblemen slutförts. Vi vet, att det ankommer på oss att bedöma vad neutralitetspolitiken kräver på samma sätt som endast gemenskaperna själva kan avgöra vad deras regelsystem och struktur kräver i fråga om förhållandet till Sverige.

När vi framställer dessa tankar om förhandlingsuppläggnngen, gör vi det inte för att på något sätt fördröja det inom gemenskaperna pågående arbetet. Vår grundinställning är att vi vill lämna ett positivt bidrag till samarbetet i Europa.

Det följer av de synpunkter som jag nu anlagt att det är vår förhoppning att utan dröjsmål kunna inleda överläggningar med gemenskaperna rörande alla ekonomiska och andra sakfrågor, som rör förhållandet mellan gemenskaperna och Sverige.

Jag har kommit till slutet av denna förklaring. Låt mig till sist på svenska regeringens vägnar uttala en uppriktig förhoppning att de förhandlingar och diskussioner som nu har inletts skall vara ett led i uppbyggnandet av ett fredligt, fritt, starkt och mot omvärlden öppet och generöst Europa sammansatt av stater som trots sina olika nationella särdrag strävar efter en allt större enighet under hänsynstagande till allas väsentliga intressen. Det kan då fullt ut medverka till avspänning i hela världen och ett närmande mellan alla folk.

BILAGA 6

Gemensamt uttalande av de nordiska statsministrarna efter mötet i Trondheim den 6 augusti 1970.

Statsministrarna lägger vikt på att man inför och under de europeiska marknadsförhandlingarna bevarar och stärker det nordiska samarbetet, vilket redan omfattar så värdefulla resultat som bl. a. tullfrihet och gemensam arbetsmarknad.

Under de förhandlingar och diskussioner som nu förestår med EEC är man enig om att hålla nära kontakter, såväl på regeringsplanet som på det tekniskt-administrativa planet. Sådana kontakter är viktiga i själva förhandlingssammanhanget. De kan också bidra till att på längre sikt befästa den nordiska sammanhållningen.

Under mötet mellan statsministrarna och Nordiska rådets presidium i Köpenhamn den 2 november kommer man att överväga och ta ställning till frågan om undertecknande och framläggande för nationalförsamlingarna av utkastet till reviderat Helsingfors-avtal, som bl. a. innehåller förslag om ett nordiskt ministerråd.

Statsministrarna är eniga om att påskynda arbetet med en nordisk traktat om ett utvidgat samarbete på kultur-, undervisnings- och forskningsområdet.

BILAGA 7

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslag om det nordiska ekonomiska samarbetet (A 311/e), medlemsförslag om Norden och EEC (A 316/e), berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete (C 5/e), meddelande om rekommendation nr 19/1970 angående genomförande av Nordek och meddelande om rekommendation nr 20/1970 angående Islands deltagande i det utvidgade ekonomiska samarbetet.

(Se Sak A 311/e: Bilaga)

Berättelse
från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och
renskötsel frågor

(Överlämnad av Finlands regering)

1. I juni 1970 avled den finska delegationens ordförande, kanslichefen Olavi Merimaa. Ny ordförande har ännu ej förordnats. Som tillförordnad ordförande har från och med den 8 december fungerat regeringssekreterare Stig Segercrantz. I den svenska delegationen har rektor Lars Thomasson, Hällefors, deltagit i Samarbetsorganets kulturutskotts möte den 22 april och den 8 december samt i organets plenarsammanträde den 8 december i stället för professor Israel Ruong, som var förhindrad. I den norska delegationen har inga förändringar skett. Såsom ordförande i Samarbetsorganet har under tiden 1 januari—7 december fungerat ordföranden i den svenska delegationen och under tiden därefter den tillförordnade ordföranden i den finska delegationen.

2. Kulturutskottet har sammanträtt den 22 april i Stockholm och den 8 december i Helsingfors.

Rennäringsutskottet har sammanträtt i Stockholm den 14 april. Samarbetsorganet har sammanträtt in pleno i Helsingfors den 8 december.

Följande frågor har behandlats av Samarbetsorganet.

1. *Samiskt institut*

En år 1969 av kulturutskottet tillsatt arbetsgrupp för utredning av frågan om samiskt institut har till utskottet ingivit en promemoria rörande organisationen av ett samiskt institut. Samarbetsorganet har på grundval av arbetsgruppens utredning föreslagit att institutet bör organiseras som ett råd med ett i Tromsö placerat sekretariat. Rådet skall genom sekretariatet bl. a. ta initiativ till forskning och planlägga kurs- och seminarieverksamhet. Finansieringen föreslås fördelad mellan de tre länderna så att Norge svarar för 3/6, Sverige för 2/6 och Finland för 1/6 av institutets årliga anslagsbehov, som beräknas till c:a 400 000 svenska kronor i förvaltningskostnader jämte en halv miljon kronor i forskningsanslag.

Samarbetsorganets förslag har i juni ingivits till respektive lands regering.

2. *Driftsekonomiska undersökningar i rensköteln*

En arbetsgrupp har diskuterat med insamling och sammanställning av driftsstatistik för rensköteln sammanhängande frågor. Samarbetsorganet har antagit arbetsgruppens rekommendationer och tillställt dessa respektive lands regering samt beslutat att en ordlista skall utarbetas beträffande gemensam terminologi på detta område.

3. *Fördelning av renforskningsuppgifterna m. m.*

Samarbetsorganet har antagit av en arbetsgrupp gjorda rekommendationer rörande forskningsuppgifternas fördelning och prioritering samt önskvärdheten av regelbundna internordiska renforskningskonferenser. Rekommendationerna har tillställts respektive lands regering.

4. *Övrigt*

Därjämte har Samarbetsorganet bl. a. behandlat frågan om produktionscentrum för sameprogram i ljudradio och avgivit yttrande till norska regeringen i denna sak. Vidare har Samarbetsorganet yttrat sig över ett inom Nordiska rådet väckt medlemsförslag om gemensam nordisk samepolitik. Frågan om en nordisk renskötselkola är under behandling i organet.

Helsingfors den 8 december 1970

Stig Segercrantz

Berättelse I
från Nordiska arbetsmarknadsutskottet
(Överlämnad av Norges regering)

Vedrørende virksomheten i Nordisk arbeidsmarkedsutvalg viser en til rapport fra utvalget til Nordisk Råds 18. sesjon datert 23. januar 1970 som ble oversendt ved departementets ekspedisjon av 23. januar 1970. Det har etter at denne rapporten ble sendt, ikke vært avholdt møte i utvalget. Neste møte vil ventelig finne sted i slutten av januar 1971.

Hittil i 1970 har det vært avholdt møter i Nordisk arbeidsmarkedsutvalgs underutvalg, for yrkesretteleing, for behandling av nordisk utveksling av informasjonsmateriell til utvandringsinteresserte og for arbeidsmarkedsforskning. Det sistnevnte underutvalg har avgitt innstilling 25. juni 1970.

Berättelse II

från Nordiska Arbetsmarknadsutskottet

(Överlämnad av Finlands regering)

Nordiska arbetsmarknadsutskottet sammanträdde den 28—29 januari 1971 i Tammerfors, Finland.

Sysselsättningsläget granskades på basis av arbetsmarknadsrapporter uppgjorda av respektive länder.

Utskottet **diskuterade den rapport, som lämnats av den i Odense år 1969 tillsatta kontaktgruppen för arbetsmarknadsforskning.** Man beslöt att enas om de i rapporten framlagda synpunkterna angående avgränsning av forskningsarbetet, och **beslöt likaledes enligt i rapporten framlagt förslag** tillsätta ett permanent samarbetsorgan, till vilket ettvarit land utser två representanter.

Ytterligare diskuterades i utskottet den icke-nordiska invandrararbetskraften; den i Drammen år 1970 tillsatta arbetsgruppen för kartläggning av en gemensam invandrapolitik har av vissa organisatoriska skäl inte sammankommit. Under diskussionen berördes närmast den invandrade arbetskraftens anpassningssvårigheter. Man beslöt vidhålla det i Drammen fattade beslutet om arbetsgruppen. Det uppdrogs åt denna att kartlägga problemfältet till utskottets nästa sammanträde.

Under diskussionen om gemensam fortbildning för yrkesvägledare (*rekommendation nr 29/1969*) konstaterades, att behov av samarbete på fortbildningsområdet föreligger, trots att grundskolningen i de olika länderna i någon mån divergerar. Man beslöt att lämna expertgruppen för yrkesvägledning i uppdrag att till utskottets nästa sammanträde utreda vilka områden som främst har behov av gemensam utbildning, samt göra ett förslag om fördelning av kostnaderna på resp. länder. Ytterligare beslöt man till utskottets nästa sammanträde såvitt möjligt utreda frågan om nödvändigheten av gemensam fortbildning för arbetsförmedlingspersonal.

Vid diskussion om sysselsättningsfrämjande åtgärder för handikappade fann man, att antalet handikappade på arbetsmarknaden av olika skäl alltså ökar, och man beräknar deras andel av hela arbetskraften vid detta laget till cirka 10 procent. Man beslöt tillsätta en ad hoc-arbetsgrupp med uppgift att utreda på vilket sätt man på detta område kunde få till stånd ett

mera fruktbringande samarbete. Till denna arbetsgrupp skall ettvarrt land utse två representanter.

Man diskuterade även arbetskraftspolitiska problem till följd av arbetskraftens rörlighet, äldre arbetskrafts sysselsättning samt den nordiska yrkesklassificeringen; underutskottet för arbetskraftsstatistik och arbetsmarknadsprognoser fick i uppdrag att förbereda en eventuell erforderlig revision av den sistnämnda.

Utskottets nästa sammanträde hålles på vårvintern 1972 i Sverige.

Ledamöter:

Departementschef Gunnar Coln, Arbejdsministeriet, Danmark

Arbejdsdirektör H. Borreschmidt, Arbejdsdirektoratet, Danmark

Ekspedisjonssjef Hans Arisholm, Kommunal- og arbeidsdepartementet, Oslo

Arbejdsdirektör Reidar Danielsen, Arbejdsdirektoratet, Norge

Statssekreterare Rune Berggren, inrikesdepartementet, Sverige

Generaldirektör Bertil Olsson, arbetsmarknadsstyrelsen Sverige

Kanslichef Keijo Liinamaa, arbetskraftsministeriet, Finland

Byråchef A. Olavi Koskinen, arbetskraftsministeriet, Finland

Helsingfors den 11 februari 1971

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över berättelserna**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats berättelser från Nordiska arbetsmarknadsutskottet, överlämnade av Norges och Finlands regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har statsrådet Eric Holmqvist, Sverige, närvarit.

Som sakkunnig har deltagit kanslirådet Bert Isaacson, Sverige.

Inför utskottet upplystes att Nordiska arbetsmarknadsutskottet ej haft anledning att närmare gå in på frågan om den finska arbetskraftens förhållanden i Sverige, sedan Finlands och Sveriges regeringar tillsatt en särskild arbetsgrupp för effektivisering av samarbetet mellan Finland och Sverige såvitt gäller arbetskraftens rörlighet.

Utskottet hänvisar till nämnda arbetsgrupps uppgifter och till att frågan om den finska arbetskraftens förhållanden i Sverige är aktuell i rådet genom medlemsförslaget A 295/s och föreslår,

att rådet lägger berättelserna till handlingarna.

Köpenhamn den 16 februari 1971

<i>Pentti Antila (Smp)</i>	<i>Kaj Bundvad (S)</i>	<i>Roald Bye (A)</i>
<i>Erling Dinesen (S)</i>	<i>Sven Hammarberg (s)</i>	<i>Rune Johansson (s)</i>
<i>Birgir Kjaran (Sj)</i>	<i>Lars Korvald (Kf)</i>	<i>Gerda Møller (KF)</i>
	Förman	
<i>Jan-Ivan Nilsson (cp)</i>	<i>Antti-Veikko Perheentupa (Sd)</i>	<i>Salve Salvesen (A)</i>
	<i>Saimi Ääri (K)</i>	

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor

(Överlämnad av Danmarks regering)

Kontaktorganet har i 1970 holdt ordinært møde i København i juni måned og i Stockholm i november måned. Drøftelserne på møderne har som i tidligere år omfattet spørgsmål af fælles interesse for de nordiske lande i forbindelse med disses medlemskab af internationale organisationer, herunder navnlig IAEA og ENEA.

Kontaktorganet har haft anledning til at overveje sin stilling, efter at det konstateredes, at det udvidede industrielle og det dermed sammenhængende integrerede forskningsmæssige atomenergisamarbejde i Norden — der ved rådets 18. session omtaltes i Kontaktorganets beretning og i meddelelse om rekommandation nr. 31/1966 — ikke kunne gennemføres. Forslag vedrørende dette samarbejde var blevet knyttet til og indgik i de foreliggende forslag til et udvidet økonomisk samarbejde i Norden, NORDEK.

Uanset at den påtænkte omfattende koordination af det reaktorteknologiske arbejde således ikke har kunnet gennemføres, har man såvel i Kontaktorganet som i det af dette nedsatte udvalg til koordinering af forsøgsanlæggenes arbejde bestræbt sig på at udbygge det nordiske samarbejde, og de nordiske forsøgsanlæg har således været i stand til på en række områder at fortsætte og intensivere samarbejdet om konkrete projekter, jfr. herved de nedennævnte eksempler og den som vilag vedlagte redegørelse for Nordisk Atomkoordineringskomités virksomhed (*här ej tryckt*).

Den i beretningen til Nordisk Råds 18. session omtalte arbejdsgruppe for reaktorsikkerhedsbedømmelse (NARS) er blevet endeligt etableret ved en regeringsaftale om samarbejdet undertegnet i København den 2. juli 1970. Arbejdsgruppen vil i nær fremtid afslutte en første rapport om krav til omegnsbeskrivelser i forbindelse med valg af atomkraftværkers placering. Den har tillige nedsat en række ekspertgrupper med henblik på at udarbejde det fornødne grundlag for at opstille rekommandationer vedrørende øvrige krav til sikkerhedsredegørelser for nukleare anlæg i de nordiske lande.

Den på Kontaktorganets initiativ i 1968 dannede koordineringskomité

med repræsentanter for forskningsinstitutterne har i 1970 holdt møde i København i februar, i Oslo i april, i København i juni, i Helsingfors i september, i Oslo i november. Institutternes ledelse tillægger det praktiske nordiske samarbejde mellem institutterne stor betydning, og for at fremme samarbejdet er der mellem institutcheferne enighed om at træde sammen også uden for koordineringskomiteens sædvanlige arbejds møder; et sådant institutchefermøde har allerede fundet sted i Stockholm i oktober 1970 og vil fremtidig finde sted mindst to gange årligt.

Under koordineringskomiteens møder er en række nye forslag til konkrete arbejdsprojekter blevet drøftet, herunder ikke mindst med henblik på et udvidet teknisk-videnskabeligt samarbejde på reaktorsikkerhedsområdet.

Nogle tidligere iværksatte nordiske fællesprojekter nærmer sig deres afslutning. Dette gælder afprøvningen af den reaktorbeholdermodel i forspændt beton, som er blevet opbygget i Studsvik, det varmetekniske forsøgsarbejde ved den såkaldte Frigg-installation i Västerås og den sammenlignende studie af let- og tungtvandsreaktorer, som de nordiske institutter i fællesskab har ladet udføre i samarbejde med et rådgivende ingeniørfirma i USA. Resultatet af disse og andre fællesprojekter synes at have vakt almindelig teknisk-videnskabelig interesse også i lande uden for deltagerkredsen, og flere af projekterne vil blive søgt præsenteret ved et fællesnordisk bidrag til den 4. internationale konference om atomenergiens fredelige udnyttelse, som afholdes af FN i Genève i september 1971.

Det ligeledes i beretningen til Nordisk Råds 18. session omtalte Nordic Atomic Libraries Joint Secretariat har i januar 1970 underskrevet en aftale med USA om samarbejde om udveksling af information inden for atomvidenskab og teknologi. Sekretariatsfunktionerne udføres for tiden af den danske atomenergikommissions bibliotek på Risø.

Der foreligger udarbejdet en samarbejdsaftale mellem de nordiske institutters isotoplaboratorier om udvikling, fremstilling og markedsføring af radioaktive isoloper og andre radioaktive produkter. Aftalen forventes underskrevet i den nærmeste fremtid.

Under de således foreliggende omstændigheder, der synes at vise behov for og værdien af det nordiske samarbejde inden for dette område, skal Kontakto rganet derfor anbefale, at de nordiske landes samarbejde om atomenergiens fredelige udnyttelse fortsættes inden for de givne institutionelle rammer, således at man fortsat også ad denne vej søger at opnå den bedst mulige udnyttelse — videnskabelig og teknologisk — af de nordiske atominstitutters ressourcer.

TILLÄGG

**Förteckning över medlemmar i Nordiska kontaktorganet
för atomenergispörsmål**

Danmark

Departementschef H. H. Koch
Direktør Roberto Kayser

Finland

Professorn E. Laurila
Överdirektören P. Rekola

Island

Professor M. Magnusson

Norge

Højesteretsadvokat J. Chr. Hauge
Ekspedisjonssjef Odd Gøthe

Sverige

Statssekreteraren H. Lundström
Direktören Bo Aler

Berättelse

om de nordiska språknämndernas samarbete 1970

(Överlämnad av Danmarks regering)

Samarbejdet mellem nævnene er fortsat efter de samme retningslinjer som hidtil. Nævnene har udvekslet publikationer og meddelelser om deres rådgivningsvirksomhed. Før spørgsmål af principiel betydning er blevet besvaret, har nævnene i adskillige tilfælde rådført sig med hinanden.

I årets løb har nævnene i fællesskab udsendt 2 publikationer:

1) *Stavning af russiske navne. Fællesnordiske transskriptionsregler* (96 sider, udkommet i april). Bogen indeholder dels en redegørelse for et fællesnordisk transskriptionssystem, som er udarbejdet af sprogævnene i samarbejde med slavister i de nordiske lande, dels en navneliste med ca. 2 000 russiske efternavne, fornavne og geografiske navne.

2) *Turistord i Norden* (95 sider, udkommet i juni). Bogen indeholder de vigtigste af de ord som turister fra et af de nordiske lande kan få brug for når de rejser i et af de andre lande i Norden, opført på dansk, norsk, svensk, finsk, islandsk og færøsk.

Sprogævnenes fælles publikation *Nordiske sprogproblemer*, der er udkommet hvert andet år, er nedlagt og vil blive erstattet af en ny publikation, der skal udkomme hvert år: *Sprog i Norden. Årsskrift for de nordiske sprogævn.* Bindet for 1970 vil blive på ca. 190 sider og udsendes i slutningen af 1970 eller begyndelsen af 1971.

Det årlige møde mellem nævnenes sekretærer blev holdt i Oslo 3.—4. maj.

Nævnenes 17. årsmøde blev holdt i Finland (dels i Helsingfors, dels i Borgå) 9.—11. oktober.

På årsmødet behandlede især følgende sager:

1. Liste over nordiske slægtsnavne med udtaleangivelse

Der er udarbejdet lister over slægtsnavne i de enkelte lande, med udtaleangivelser. Listerne vil blive forsynet med fælles udtalebetegnelser og derefter samlet i én stor alfabetisk liste. Når der er opnået enighed om udtalebetegnelserne, vil listen blive udsendt i stencileret form.

2. Samnordisk ordliste

Nævnene i Danmark, Norge og Sverige har besluttet at forsøge at udarbejde en ordliste der dels indeholder rekommandationer af samnordiske

ord der egner sig til anvendelse ved nordiske kontakter i stedet for særdanske, særnorske og særsvenske ord, dels giver et udvalg af særsproglige ord der er vanskelige at forstå eller kan misforstås af personer fra et af de andre lande. En tremandskomité med en repræsentant for hvert nævn fortsætter arbejdet med nærmere planer for ordlisten.

3. Undersøgelse af ordforrådets tilvækst 1945 (55)—70

Arbejdet med denne undersøgelse er blevet fortsat.

København, den 4. december 1970

Jørgen Eriksen

*BILAGA***Skrivelse till Nordiska rådet från det nordiska språkmötet i Helsingfors 1970
rörande undervisningen i grannländernas språk**

Vid det nordiska språkmötet i Helsingfors den 9—11 oktober 1970 diskuterades bl. a. frågan om vad de nordiska språknämnderna kan göra för att bidra till att kunskaperna om grannländernas språk utvidgas i Norden. Under debatten framhölls vissa allmänna synpunkter, som mötet beslöt framlägga för Nordiska rådet i följande resolution:

Den gemensamma nordiska arbetsmarknaden och den ökade nordiska kulturgemenskapen kräver allt större uppmärksamhet, särskilt med hänsyn till kunskaperna i grannländernas språk.

Undervisningen i grannlandsspråk på universitetsnivå och skolnivå bör förstärkas i Norden. Alla tendenser att skära ner denna undervisning är mycket beklagliga.

Massmedierna och det fria bildningsarbetet bör utnyttjas för att vidga kunskaperna i grannlandsspråken.

Särskilt bör problemen i samband med de finska invandrarbarnens skolgång och dubbla språktillhörighet i Sverige uppmärksammas. Samernas strävan att utveckla ett som kulturspråk användbart skriftspråk bör understödjas, likaså strävandena att för dem ordna tillräcklig undervisning på alla skolstadier på och i deras modersmål.

Behovet av gemensamma terminologier och nordiska specialordböcker på olika områden är stort. Nordiska kulturkommissionen bör medverka till att understöd ges för sådana projekt. De nordiska språknämnderna står i dessa fall gärna till tjänst med de råd och den specialkunskap som kan behövas.

Helsingfors den 30 november 1970

För det nordiska språkmötet i Helsingfors 1970

Carl-Eric Thors

Ordförande

Berättelse

om Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg

(Överlämnad av Sveriges regering)

Nordiska hälsovårdshögskolan (NHH) är en för de nordiska länderna gemensam institution för vidareutbildning av befattningshavare, framför allt på den allmänna hälsovårdens fält.

I slutet av 1940-talet väcktes tanken på en samnordisk vidareutbildning av hälsovårdspersonal. Att sända nordiska läkare till utomnordiska Schools of Public Health för erhållande av Diploma of Public Health (DPH) eller titeln Master of Public Health (MPH) ansågs visserligen vara en utmärkt lösning, men alltför dyrbar. Å andra sidan ansågs behovet av utbildning i varje nordiskt land ej tillräckligt stort för anordnande av en utbildning på detta område. De nordiska ländernas gemensamma behov borde därför täckas genom en samnordisk hälsovårdshögskola.

En provisorisk utbildning började 1953 med en årlig tvåmånaderskurs för ämbetsläkare. År 1956 tillkom en kurs i vattenhygien på en månad för sanitäringenjörer. Verksamheten fick stöd från olika håll, bl. a. från Nordiska rådet och Världshälsoorganisationen. Sedan en kommitté, den nordiska kommittén för hälsovårdsutbildning, år 1957 hade avgivit ett betänkande, ingicks år 1962 ett avtal mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om en hälsovårdshögskola. Island kan sända deltagare till kurserna på samma villkor som de avtalsslutande länderna. Verksamheten utökades 1963 genom tillkomsten av en enmånaderskurs för sanitäringenjörer och kortare kurser för hälsovårdsinspektörer. Läsåret 1967—1968 gavs för första gången en kurs på en månad i sjukhusadministration.

En ny byggnad med lokaler för högskolan togs i bruk den 1 februari 1970. Härigenom har högskolan, som tidigare inrymts i provisoriska, för dess verksamhet ej särskilt lämpliga utrymmen, fått ändamålsenliga lokaler. Dessa medger en väsentlig ökning av verksamheten.

Högskolan har en styrelse bestående av en representant med personlig suppleant för vardera av de fyra avtalsslutande länderna.

Den fast anställda personalen består av en föreståndare-professor, två assistenter, en kontorsskrivare och en kontorist.

Undervisningen meddelas i stor utsträckning av timanställda lärare, som tillhör de främsta specialisterna inom respektive ämnesområde i Norden. Även gästföreläsare från utomnordiska länder engageras.

Styrelsen

Danmark:

Overlæge, dr. med. C. J. Møllenbach, vice ordförande
Kontorchef, cand. jur. K. V. Stang, suppleant

Finland:

Medicinalrådet, docent, med. dr. Holger Hultin
Medicinalrådet Aimo Ojala. M.P.H., suppleant

Norge:

Medisinalråd Jon Bjørnsson, M.P.H.
Overlege Terje Due Strand, D.P.H., suppleant

Sverige:

Professor, med. dr. Bo Eric Ingelmark, ordförande
Överdirektör, jur. kand. Sven Olof Hedengren, suppleant
Sekreterare och redogörare: jur. kand. Bengt Grapengiesser

Styrelsen har under verksamhetsåret 1 juli 1969—30 juni 1970 sammanträtt fyra gånger, nämligen den 12 augusti 1969, den 7 november 1969, den 18—19 februari 1970 och den 20 maj 1970.

Personal

Högskolan har under innevarande läsår disponerat personal enligt nedanstående uppställning:

Lärarpersonal

Föreståndare	1
Assistenten	2

Kontorspersonal

Kontorsskrivare	1
Kontorist	1

Föreståndare:

Professor, med. dr. Bengt Lambert

Assistenten:

Leg. läkaren Rolf Larsson
Lege Eystein Glattre till och med 31 augusti 1969
Pol. dr. Guy Bäckman från och med 1 februari 1970

Kansli:

Fru Rut Ljungqvist, Fröken Gunilla Segercrantz

Dessutom har kursledare engagerats under kortare tid för ingenjörskurserna och för sjukhusadministratörskursen. I undervisningen har c:a 250 timlärare deltagit.

Högskolan har även för det dagliga rutinarbetet i viss omfattning utnyttjat extra personal och arkivarbetare.

U n d e r v i s n i n g s v e r k s a m h e t

Ämbetskurserna är i första hand avsedda för läkare i offentlig tjänst samt beträffande vissa delar av utbildningen för veterinärer och sjuksköterskor.

Ingenjörskurserna är avsedda för ingenjörer i offentlig tjänst, som arbetar på miljövårdens område.

Sjukhusadministratörskursen är avsedd för sjukhuspersonal i administrativ ställning, läkare, sjuksköterskor m. fl.

Hälsovårdsinspektörskursen avser vidareutbildning i livsmedelshygien och fysiologisk hygien för hälsovårdsinspektörer och andra hälsovårdstjänstemän.

Stipendier utgår med 1 300 svenska kronor i månaden.

Undervisningen har omfattat:

Ämbetsläkarkurs (två månader) i biostatistik, epidemiologi, vattenhygien och livsmedelshygien under tiden 18 augusti—15 oktober 1969

Ingenjörskurs (en månad) i vattenhygien, under tiden 18 augusti—13 september 1969

Hälsovårdsinspektörskurs (två veckor) i livsmedelshygien under tiden 20 oktober—31 oktober 1969

Ämbetsläkarkurs (två månader) i fysiologisk hygien under tiden 2 februari—31 mars 1970

Ämbetsläkarkurs (två månader) i socialmedicin under tiden 1 april—30 maj 1970

Ingenjörskurs (en månad) i omgivningshygien under tiden 2 februari—28 februari 1970

Hälsovårdsinspektörskurs (två veckor) i omgivningshygien under tiden 2 februari—14 februari 1970

Sjukhusadministratörskurs (en månad) under tiden 15 april—14 maj 1970

Ämbetsläkarkurser

Utbildningen har alltså under läsåret omfattat sex månaders undervisning, uppdelad på tre huvudområden: biostatistik-epidemiologi, fysiologisk hygien och socialmedicin. Tidsmässigt var utbildningen uppdelad på tre delkurser om vardera två månader. Administrationslära och sociologi har fått ökad omfattning i programmet.

Antalet kursdeltagare sedan verksamhetens början 1953 har varit 598. Antal elever som genomgått sex månaders utbildning är 107. Fördelning nationsvis, på olika kurser och yrkesgrupper, framgår av *Tillägg 1*.

Ingenjörskurser

Utbildning inom miljövårdsområdet, innebärande behandling av hela föroreningsproblemet — vattenförorening, luftförorening och andra emissioner som en enhet — eftersträvas i kurserna. Undervisningen var under verksamhetsåret liksom tidigare uppdelad på en vattenvårdskurs och en kurs omfattande övriga delar av omgivningshygien. Den senare behandlade följande avsnitt: klimathygien, lufthygien, strålningshygien samt praktisk bostadshygien och samhällsplanering.

Vid slutet av vårterminen 1970 har 262 ingenjörer från de nordiska länderna genomgått kursen i vattenhygien, medan kursen i omgivningshygien har haft sammanlagt 17 deltagare, *Tillägg 2*.

Kurs för sjukhusadministratörer

En första kurs för sjukhusadministratörer avhölls i maj månad 1968 med 25 deltagare. Den andra kursen hölls i maj 1969 och den tredje kursen den 15 april—14 maj 1970.

Till årets kurs hade inkommit 91 ansökningar, varav 6 från Danmark, 8 från Finland, 1 från Island, 38 från Norge och 37 från Sverige. Antalet sökande totalt till de tre kurserna har varit 235, varav 75 kunnat mottagas.

Kursdeltagarnas fördelning nationsvis och deras grundutbildning framgår av *Tillägg 3*.

Kurser för hälsovårdsinspektörer

Sedan år 1962 har kurser anordnats för hälsovårdsinspektörer. Vid de två första tvåveckorskurserna meddelades undervisning i olika ämnesområden. Man fann emellertid att undervisningen var alltför koncentrerad, varför utbildningen uppdelats på två specialkurser. Hittills har kurser i livsmedels- och fysiologisk hygien anordnats. Elevernas antal fördelade nationsvis, framgår av *Tillägg 4*.

Samundervisning

Hälsovårdshögskolans undervisningsverksamhet omfattade detta läsår tio kursmånader, vilket innebär en ökning med två kursmånader från föregående läsår. Kurserna för de olika yrkeskategorierna samordnades i vissa fall i tiden så att kurser löpte parallellt. Man sökte på detta sätt utnyttja möjligheterna till samundervisning inom vissa ämnesområden. Erfarenheterna från diskussioner och seminarier, i vilka såväl eleverna i ämbetsläkarkursen som ingenjörskursen deltagit, var mycket positiva.

Antalet kursdeltagare (a) och kursmånader (b) under tiden 1/7 1969—30/6 1970 framgår av nedanstående tabell:

Kurs för	Danmark		Finland		Island		Norge		Sverige		Summa	
	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	a
Läkare	1	2	8	16	1	2	5	10	9	18	24	48
Ingenjörer	2	2	7	7			3	3	8	8	20	20
Hälsovårdsinsp. (livsm.hygien)	2	1	5	2,5			5	2,5	8	4	20	10
Läkare	3	6	2	4			5	10	13	26	23	46
Läkare	5	10	5	10			5	10	10	20	25	50
Ingenjörer	1	1	9	9			3	3	7	7	20	20
Hälsovårdsinsp. (fysiol.hygien)	5	2,5	3	1,5			5	2,5	7	3,5	20	10
Sjukhusadmin.	6	6	6	6	1	1	6	6	6	6	25	25
Summa	25	30,5	45	56	2	3	37	47	68	92,5	177	229

Kostnaderna för budgetåret 1969/70 har varit 1 174 065 svenska kronor. De deltagande ländernas kostnad för budgetåret blir sålunda:

Danmark	30,5 elevmånader à 5 126: 92	156 371 kr.
Finland	56 » » »	287 108 »
Island	3 » » »	15 381 »
Norge	47 » » »	240 965 »
Sverige	92,5 » » »	474 240 »
Summa	229 elevmånader	Summa 1 174 065 »

Göteborg den 25 augusti 1970

På styrelsens vägnar:

Bo E. Ingelmark

Ordförande

Bengt Lambert

Föreståndare

B. Grapengiesser

Sekreterare

TILLÄGG 1

Ämbetsläkarkurser

Antalet kursdeltagare sedan verksamhetens början 1953 har varit 598. Fördelningen nationsvis framgår av nedanstående tabell:

	Kurs I	Kurs II	Kurs III	Summa
Danmark	38	26	27	91
Finland	55	41	39	135
Island	5	5	3	13
Norge	53	43	38	134
Sverige	77	68	80	225
Summa	228	183	187	598

Kurs I biostatistik-epidemiologi, vatten- och livsmedelshygien, 1953—54, 1959—60 höstterminerna (ht) 1964—69.

Kurs II fysiologisk hygien, 1955—56, vårterminerna (vt) 1964—70.

Kurs III socialmedicin, 1957—58, vt 1963, ht 1963, vt 1966, vt 1968—70.

Antal personer som genomgått läkarkurser vid högskolan är 333, av vilka 107 genomgått tre kurser, 51 två kurser och 175 en kurs.

Fördelningen av elever, som genomgått tre kurser, på yrkesgrupp och nation framgår av nedanstående tabell:

	Läkare	Tandläkare	Sjuksköterskor	Summa
Danmark	4	—	4	8
Finland	16	1	6	23
Island	3	—	—	3
Norge	29	—	1	30
Sverige	40	—	3	43
Summa	92	1	14	107

TILLÄGG 2

Ingenjörskurser

Antal deltagare, fördelade nationsvis, framgår av nedanstående tabell:

	1956—61 och 1963—69		Summa
	Kurs I	Kurs II	
Danmark	35	9	44
Finland	76	41	117
Norge	65	16	81
Sverige	86	51	137
Summa	262	117	379

Kurs I vattenhygien, 1956, 1957, 1958, 1960, 1961, 1963, 1964, höstterminerna (ht) 1965, ht 1966, ht 1967, ht 1968, ht 1969.

Kurs II fysiologisk hygien, 1962, vårterminerna (vt) 1965, vt 1966, vt 1967, vt 1968, vt 1969, vt 1970.

Antal personer som genomgått ingenjörskurser vid högskolan är 347, av vilka 233 genomgått enbart kursen i vattenhygien och 82 enbart kursen i fysiologisk hygien. Hela utbildningen har genomgåts av 32 elever, varav 1 från Danmark, 11 från Finland, 3 från Norge och 17 från Sverige.

TILLÄGG 3

Sjukhusadministratörskurser

Deltagarna i de tre hittills givna kurserna fördelade efter grundutbildning: medicinskt utbildade administratörer, sjuksköterskor och övriga administratörer, framgår av nedanstående tabell:

Grundutbildning

	Läkare	Sjuk- sköterskor	Sjukhus- administratörer	Summa
Danmark	5	3	11	19
Finland	8	3	7	18
Island	1	—	1	2
Norge	10	2	6	18
Sverige	6	3	9	18
Summa	30	11	34	75

*TILLÄGG 4***Hälsovårdsinspektörskursen**

Antal deltagare, fördelade nationsvis, framgår av nedanstående tabell:

	1962	1964—65	1966	Ht 1967—69	Vt 1967—70	Summa
Danmark	1	5	2	5	11	24
Finland	8	11	10	12	11	52
Norge	—	10	10	15	20	55
Sverige	11	14	20	28	39	112
Summa	20	40	42	60	81	243

År 1962—65 hölls kurs i samhällsplanering ur hälsovårdssynpunkt.

År 1966 omfattade kursen livsmedelshygien.

Höstterminerna 1967—69 omfattade kurserna livsmedelshygien.

Vårterminerna 1967—70 omfattade kurserna omgivningshygien.

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål

(Överlämnad av Danmarks regering)

Kontaktudvalgets nuværende sammensætning fremgår af *Tillæg* til denne rapport.

Udvalget har holdt møde i Helsingfors den 30. november 1970 med deltagelse af de nordiske landbrugsministre. Forud for mødet har der været afholdt formandsmøde.

Af de spørgsmål, der har været taget op til behandling, kan særlig nævnes:

1. Produktions- og eksportforholdene

I nævnte møde fremlagde hvert land en skriftlig redegørelse for produktions- og eksportforholdene. På grundlag af disse redegørelser har man diskuteret udsigterne for såvel den inter-nordiske samhandel som handelen med tredjelande.

2. EEC

Man har drøftet den indre udvikling i EEC samt udsigterne til en nærmere tilknytning af de nordiske lande til fællesskaberne.

3. EFTA, GATT og OECD

Man har gennemgået det landbrugspolitiske samarbejde i EFTA, GATT og OECD.

4. De nordiske landboorganisationers virksomhed

Kontaktudvalget blev orienteret om landboorganisationernes virksomhed inden for NBC, CEA og IFAP.

5. Vigtigere landbrugspolitiske ændringer

Der blev i mødet givet oplysninger om vigtigere landbrugspolitiske ændringer i de enkelte lande.

København, den 3. december 1970

TILLÄGG**Nordisk kontaktudvalg for landbrugsspørgsmål**

Medlemmer:

Stedfortrædere

Danmark

V. Brorson, kommitteret landbrugsministeriet, formand

E. Mortensen, kontorchef, landbrugsministeriet

C. Christensen, medlem af landbrugsrådets præsidium

P. Jørgensen, bolsmand, ordf. i De samvirkende danske husmandsforeninger

J. Rønning-Petersen, ekspeditionssekretær, landbrugsministeriet

N. Kjærgaard, direktør, landbrugsrådet

Jørgen Pedersen, sekretariatschef, De samvirkende danske husmandsforeninger

Finland

S. Suomela, professor, lantbruks-ekonomiska forskningsanstalten, ordförande

E. Lähdeoja, lantbruksråd, representant for jordbruksforvaltningen

H. Haavisto, direktör, representant for jordbruksorganisationerna

E. Koivisto, dr., representant for jordbruksorganisationerna

P. Kaarlehto, dr., landbrugsekonomska forskningsanstalten

A. Nikkola, dr., jordbruksforvaltningen

G. Engström, agr.mag., representant for jordbruksorganisationerna

H. Frostell, agronom, representant for jordbruksorganisationerna

Island

G. Briem, departementschef, ordförande for jordbrugsministeriet, formann

H. Pálsson, direktör for Det islandske Landbrugsselskab

S. Tryggvason, direktör, Den islandske Bondeforening

Norge

B. Robberstad, departementsråd, Landbruksdepartementet, formann

J. Ringen, landbruksdirektör, Landbruksdepartementet

J. E. Mellbye, formann i Norges bondelag

E. Høibø, generalsekretær, Norsk bonde- og småbrukarlag

E. Mykland, byråsjef, Landbruksdepartementet

B. Lie, konsulent, Landbruksdepartementet

O. Bergflødt, konsulent, Norges bondelag

O. Moen, fylkesagronom, Norsk bonde- og småbrukarlag

Sverige

I. Eckersten, statssekreterare, jordbruksdepartementet, ordförande

S.-G. Jonzon, generaldirektör, statens jordbruksnämnd, v. ordförande

T. Bengtsson, advokat, förbundsordförande, Sveriges lantbruksförbund

S. Oscarsson, förbundsordförande, Riksförbundet landsbygdens folk

C. Senning, kansliråd, jordbruksdepartementet

S. Larson, byråchef, statens jordbruksnämnd

H. Håkansson, direktör, Sveriges lantbruksförbund

P. Grabö, agronomie licentiat, Riksförbundet landsbygdens folk

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål

(Berättelse ej överlämnad till 19:e sessionen)

Berättelse från Nordiska hushållshögskolan

(Överlämnad av Sveriges regering)

Styrelsens berättelse för verksamhetsåret 1 juli 1969—30 juni 1970

1. Utbildningsverksamheten

Under verksamhetsåret 1969/70 har utbildning pågått vid två linjer: *textillinjen* vid Chalmers tekniska högskola i Göteborg och *näringslinjen* vid Johan Throne Holsts Institutt for Ernæringsforskning vid Oslo universitet.

Textillinjen började hösten 1963 och har alltså fullgjort sitt sjunde verksamhetsår under 1969/70.

En sammanställning över de hittills för varje år nyantagna eleverna vid textillinjen visar följande:

Läsåret	1963/64	4 elever (1 norska, 3 svenskor)
»	1964/65	1 elev (norska)
»	1965/65	3 elever (1 norska, 2 svenskor)
»	1966/67	5 elever (1 norska, 4 svenskor)
»	1967/68	7 elever (2 norskor, 5 svenskor)
»	1968/69	4 elever (3 svenskor och 1 svensk)
»	1969/70	8 elever (1finska, 6 svenskor, och 1 svensk)
»	1970/71	6 elever (3 finskor, 1 norska och 2 svenskor)

Det sammanlagda elevantalet under 1969/70 var 16 st., nämligen:

1 elev	intagen	1965
2 elever	intagna	1966
5 »	»	1967
2 »	»	1968
6 »	»	1969

Den aktuella elevsituationen i september 1970 framgår av följande tablå:

	S:a nyantagna	Avbrutit studierna	NHH kandidater	Övriga färdiga vid CTH	Forsätter
1963/64	4	1	3	—	—
1964/65	1	—	1	—	—
1965/66	3	—	—	1	2
1966/67	5	2	1	—	2
1967/68	7	¹ 2	—	—	5
1968/69	4	2	—	—	2
1969/70	8	² 2	—	—	6
1970/71	6	1	—	—	5
	38	10	5	1	22

¹ En av dessa övergick till CTH:s kemilinje.

² ” ” ” ” ” ” ” maskintekniska linje.

Som meddelats i en tidigare styrelseberättelse utexaminerades den första nordiska hushållskandidaten vid textillinjen i juni 1966. Den andra kandidaten utexaminerades på hösten 1966. Den tredje avslutade sina studier under våren 1967 och fick efter ett halvt års specialpraktik sitt diplom som nordisk hushållskandidat vid utgången av februari 1968.

Av de fem första kandidaterna hade före studierna vid textillinjen tre avlagt lärarexamen på det husliga området (i Norge respektive Sverige). En hade som förutbildning svensk studentexamen och ingenjörsexamen från svenskt tekniskt läroverk och en norsk studentexamen vid reallinjen. I detta sammanhang kan nämnas, att antalet studerande med lärarexamen före inträdet vid CTH tenderar att stiga. Sålunda är av sex kvarvarande studerande intagna 1969 tre lärare, och av fem kvarvarande intagna 1970 är fyra lärare.

De två första kandidaterna har erhållit dispens att avlägga tekonologie licentiatexamen vid CTH, en vid sektionen för maskinteknik och en vid sektionen för kemi. Av dessa har Marianne Thorén som första NHH-kandidat avlagt högre examen och blivit tekonologie licentiat med textilmekanik som huvudämne och textilkemi som biämne.

Två elever har liksom föregående års beretts tillfälle att bevista Svenska Slöjdföreningens konferens på Vår gård i Saltsjöbaden, och därigenom fått kontakt med andra yrkeskategorier och fått tillfälle att i någon mån sprida kännedom om NHH:s existens.

Som ett bidrag att försöka inarbeta NHH i textilindustriens medvetande kan räknas elevernas medverkan vid det sammanträde, som Tekniska samfundet i Göteborg höll den 27 november 1969 med titeln ”Mini Midi Maxi”. De studerande genomförde där en historisk modekavalkad.

Av andra aktiviteter kan nämnas att under sommaren 1969 två elever med framgång praktiserade tillsammans vid en stor holländsk bomullsfabrik. Under sommaren 1970 har likaså två elever praktiserat vid ett ledande nordtyskt textilföretag och en elev vid det ledande engelska textilforskningsinstitutet.

Den 24 februari 1970 hade institutionen för textilmekanik besök av c:a 50 elever från Helsingfors handarbetslärarinneinstitut (Helsingin Käsiyöno-peltajaopisto), vilket resulterat i att tre lärare därifrån intagits vid textillinjen hösten 1970.

Den 26 maj 1970 besöktes institutionen av en grupp om c:a 40 elever från Ankerhus Seminarium, Sorø, Danmark.

Vid Nordiska rådets kulturutskotts sammanträde i Göteborg den 4 och 5 december 1969 besökte utskottet Institutionen för textilmekanik, i vilket sammanhang ledaren för studierna vid textillinjen, professor Eeg-Olofsson, redogjorde för NHH:s verksamhet och svarade på frågor.

Ledare för studierna vid textillinjen har, som ovan nämnts, även under 1969/70 varit professorn i textilmekanik vid Chalmers tekniska högskola Tryggve Eeg-Olofsson. Heltidsanställda lärarkrafter för denna linje har varit 2 assistenter. För undervisning i kemi finnes på deltid en speciallärartjänst. Härtill kommer ett antal övningsassistenter. Övrig lärarpersonal tillhör CTH:s ordinarie undervisning.

Näringslinjen i Oslo startade hösten 1966. Undervisningen började de första dagarna i september och den officiella invigningen av de av norska staten för bl. a. NHH:s näringslinje nybyggda lokalerna förrättades av den norske kirke- og undervisningsministern den 12 september 1966. I det nybyggda huset disponerar näringslinjen 647 m², vilket är två tredjedelar av hela huset.

Byggnadskostnaden för näringslinjens lokalandel kan beräknas ha utgjort ungefär 2,1 miljoner norska kronor. Till utrustning har norska staten beviljat tillhoppa 1,1 miljoner norska kronor.

Till avlöningar och övriga driftskostnader har den norska staten hittills anslagit följande belopp (i norska kronor):

Kalenderår	Avlöningar	Övriga driftsutgifter	Summa
1965	144 000	85 300	229 300
1966	306 100	125 000	431 100
1967	576 200	187 600	763 800
1968	657 600	209 000	866 600
1969	869 600	234 500	1 094 100
1970	975 000	289 600	1 264 600
	3 518 500	1 131 000	4 649 500

Härtill kommer, att personal vid Johan Throne Holsts Institut för Ernæringsforskning, till vilket NHH:s näringslinje är anslutet, medverkar vid undervisningen utan att det debiteras näringslinjen. Även vissa driftsutgifter för undervisningen betalas av institutet. Storleken av dessa kostnader för undervisningen, som alltså icke framgår av näringslinjens utgiftsstat, kan icke exakt angivas. Det torde röra sig om 180 000—200 000 norska kronor per år.

Följande sammanställning ger vissa upplysningar angående de hittills antagna studerande.

	Antal sökande	Intagna					S:a	Avbrutna studier	Under kursen intagna
		från D	från F	från I	från N	från S			
1966	35	—	1	—	11	4	16	3	3
1967	22	1	—	—	11	3	15		
1968	28	1	—	—	14	1	16	5	
1969	46	1	—	1	11	5	18		
1970	29	—	—	—	13	1	14		1

Förutbildningen hos de antagna har varit varierande. Följande huvudtyper av förutbildning kan urskiljas:

Förutbildning	Antagningsår					S:a
	1966	1967	1967	1969	1970	
1. Studentexamen + lärarexamen i husligt sem.	3	1	5	2	2	13
2. Enbart studentexamen	5	8	8	4	3	28
3. »Huslig» lärarex. utan fullst. studentex.	1			1		2
4. Akad. ex. av annat slag än NHH (med eller utan huslig lärarex. också)	1+1=2					2
5. Annan läraex. än från husligt sem.	2	2			1	5
6. Annan utb. (med eller utan stud.ex.)	1	4	3	11	8	27
	14	15	16	18	14	77

Dietikerutbildning. I föregående årsberättelse redovisade styrelsen en kurs för utbildning av dietiker, som i styrelsens regi hållits våren 1969 vid Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg. Det var styrelsens avsikt att upprepa denna kurs våren 1970. Emellertid visade det sig att det då icke fanns tillräckligt många presumtiva sökande som hade den kvalificerade förutbildning som krävs. Styrelsen beslöt därför att inte anordna någon dietikerutbildning under verksamhetsåret 1969/70.

Detsamma kom att gälla i fråga om en ifrågasatt upprepning av den *kurs i tillämpad näringslära* som styrelsen också anordnat föregående verksamhetsår och redogjorde för i berättelsen för 1968/69.

Båda dessa utbildningar är mycket aktuella för styrelsen och skall anordnas så snart möjlighet föreligger.

II. Styrelsens verksamhet

Styrelsen har under verksamhetsåret 1968/69 haft två sammanträden: den 11—12 november 1969 i Köpenhamn och den 28—29 april 1970 i Stockholm.

Utöver erforderliga diskussioner och beslut rörande textil- och näringslinjerna samt utbildningen av dietetiker och kurser i praktisk näringslära har styrelsen *dels* fortsatt förberedelsearbetena för en konsumentekonomi-linje och en arbets- och tekniklinje, *dels* med hjälp av ett antal experter utrett frågan om eventuell förläggning till Finland av viss eller vissa NHH-utbildningar, *dels ock* ägnat ett alltmer ökande intresse åt de många och svåra frågorna om de nordiska hushållskandidaternas status i den akademiska världen, inom undervisningsväsendet och i näringslivet, om deras anställningsförhållanden och avancemangsmöjligheter samt (den av eleverna själva väckta frågan) om deras titulatur. Ett antal experter från olika länder har engagerats också för dessa frågor.

Under verksamhetsåret har också arbetat ett av styrelsen inom sig tillsatt arbetsutskott med särskild uppgift att föreslå olika åtgärder ägnade att underlätta tillträde till NHH:s linjer för hushållslärare som ej har fullständig studentexamen.

I september 1968 gjorde NHH:s styrelse en formell framställning om inrättande från och med hösten 1969 av den angivna arbets- och tekniklinjen vid Chalmers tekniska högskola i Göteborg. Framställningen tillstyrktes av universitetskanslersämbetet i Sverige men föranledde inget förslag från den svenska regeringen till riksdagen. Den 5 maj 1969 upprepade NHH:s styrelse sin begäran, nu avseende linjens inrättande från och med hösten 1970. Denna framställning tillstyrktes av universitetskanslersämbetet den 22 september 1969 men föranledde inget förslag från den svenska regeringen.

Den 16 mars 1970 anordnade styrelsen en konferens i Stockholm, till vilken inbjudits fyra personer från vart och ett av länderna Danmark, Finland, Norge och Sverige. De inbjudna var rektorerna vid seminarier och institut som utbildar lärare på det husliga området, samt vissa andra med intim kännedom om nämnda lärare och deras förhållanden. Syftet med konferensen var att styrelsen skulle få tillfälle till överläggningar med de inbjudna experterna om olika spörsmål, som rör NHH och dess elever. Samtliga de inbjudna deltog i konferensen. Styrelsen har sammanställt en promemoria om synpunkter som framkom under överläggningarna och hoppas kunna dra nytta av dessa synpunkter i det kommande arbetet.

Under våren 1970 lät styrelsen sammanställa och trycka en 24-sidig broschyr om NHH. Den distribuerades i ungefär 4 500 exemplar i de fem nordiska länderna.

III. Styrelsens sammansättning

Under verksamhetsåret 1969/70 har styrelsen haft samma sammansättning som under det närmast föregående året och sålunda bestått av:

- A. Särskilt förordnad ordförande:
överdirektören Birger Öhman, Stockholm;
- B. Övriga styrelseledamöter:
från *Danmark* seminarieriktorn Gustav Nedergaard och professorn Fritz Schønheyder;
från *Finland* professorerna Paavo Roine och Unto Vartiovaara;
från *Island* föreståndarinnan Vigdis Jonsdottir;
från *Norge* professorn Ragnar Nicolaysen och försöksledaren Bergliot Q. Werenskiöld;
från *Sverige* laboratoriechefen Marit Neymark och f. d. byrådirektören Ebba Virgin.

Enligt beslut av styrelsen kallas fr. o. m. våren 1969 en representant för NHH:s studentkår i Oslo (Studentföreningen Nutritia) och en representant för NHH:s studentkår i Göteborg (Studentföreningen Textilia) till alla styrelsens sammanträden.

Denna verksamhetsberättelse har enhälligt fastställts vid sammanträde nedan angivna dag i Stockholm. I sammanträdet har deltagit samtliga styrelseledamöter utom professor Roine och laboratoriechefen Neymark.

Stockholm den 27 januari 1971

För

Styrelsen för Nordiska hushållshögskolan

Birger Öhman

Berättelse

om Nordens Hus i Reykjavík, 1969

(Överlämnad av Islands regering)

Styret

Styret har i 1969 bestått av:

Fra Danmark: Kontorchef Eigil Thrane, varaformann.

Fra Finland: Regeringsrådet Ragnar Meinander, formann.

Fra Island: Forfatteren Halldor Laxness, Professor Armann Snævarr, Alltingsmann, redaktör Sigurður Bjarnason.

Fra Norge: Stortingsrepresentant Berte Rognerud.

Fra Sverige: Professor Gunnar Hoppe.

Arbeidsutvalg: Alltingsmann Sigurður Bjarnason, formann, Regeringsrådet Ragnar Meinander, Kontorchef Eigil Thrane.

Det har vært holdt 2 ordinære styremøter, i januar i Reykjavík, i august på Hallormsstadur, dessuten et "improvisert" møte i Stockholm i februar, og to arbeidsutvalgsmøter i tilknytning til styremötene.

I alt er det fra styremötene bokført 37 saker.

Rådet

Den 26. august ble det første mötet i Rådet holdt i Nordens Hus under ledelse av styrets og rådets formann, regeringsrådet Ragnar Meinander. Rådet drøftet Nordens Hus' virksomhet på grunnlag av årsmelding og programplaner — samt muntlig redegjørelse for virksomheten ved formannen og direktören.

Rådet understreket sterkt den store betydning Nordens Hus allerede nå har fått for sambandet mellom Island og de andre nordiske land og pekte på at Huset har nådd å etablere seg som et kjærkomment kulturelt sentrum i Reykjavík. Man så gjerne at Nordens Hus, i den grad det var økonomisk og praktisk mulig, drev forskjellige former for virksomhet andre steder på Island, i enda større omfang enn hittil.

Administrasjon/personale

Direktör: Ivar Eskeland.

Den faste stab har ellers bestått av bibliotekar, sekretær og vaktmester på deltid (ca. 2 timer pr. dag), dessuten kafeteriabestyrer og kafeteriadamer, som helt ut lønnes av kafeteriaen.

Det har vært leiet en god del ekstra-hjelp — først og fremst til biblioteket, men også til kontoret, til montering av utstillinger etc.

Man har foreløpig funnet denne ordning hensiktsmessig og rimeligere enn en økning av det faste personalet.

Donasjoner

I dette året har Nordens Hus bl. a. fått en personbil til fri disposisjon av SAAB Aktiebolaget, foreløpig for ett år.

NH har også fått bøker, dessuten musikkplater fra Norsk Komponistforening og Svensk Musikk-informasjons-sentrum, og en bronsestatue av islandsk hest, gitt huset av Gisli Sigurbjörnsson, laget av fru Olöf Palsdottir.

Fra Letterstedtska stiftelsen har NH etter søknad fått en bevilgning på Sv. kr. 10 000, — til innkjöp av språklaboratorium.

Budsjett, økonomi, ekstratilskudd

Driftsbudsjettet ble godkjent med et samlet belöp på isl. kr. 6 274 210,— revidert tallmessig ved begynnelsen av året p. g. a. islandsk devaluering i november 1968. Medregnet underskuddet fra 1968 er det benyttet isl. kr. 293 728,— mer enn budsjettet. Dette bör veies mot nödvendige investeringer i utstyr etc. på i alt isl. kr. 363 204,80. Man tar sikte på i löpet av 1970 års drift å eliminere oppsamlet forskudd (underskudd).

Nordens Hus har i inneværende år etter søknad fått d. kr. 50 000,— fra Nordisk Kulturfond til oppbygging av biblioteket (1968 d. kr. 75 000,—), fra Finland isl. kr. 104 967,50, fra Danmark isl. kr. 116 822,43. (fra Norge n. kr. 10 000,—, fra Sverige sv. kr. 5 000,— i 1968).

Kafeteriaen har betalt tilbake isl. kr. 55 648,— som ble utlånt av Huset til igangsetting i 1968.

Regnskapet föres av regnskapsfirmaet Bokhaldsstofan ved Björn Svanbergsson.

Investeringer — nyanskaffelser

Det er installert telefon i de fire lektor-kontorene, kjøpt inn diverse permanent utstyr til biblioteket og anskaffet blant annet fire mölebord, oppslagstavle, slåmaskiner o. a.

Virksomheten

Utstillinger

Den store nordiske bokutstillingen, "Nordiske böker 1969" har vært vist på Akureyri (ca. 1 måned) og Vestmannaeyjar (10 dager) dette året.

Utstillingen *Östgrönlandsk kunst* ble arrangert av Nordens Hus i samarbeid med Dansk-islandsk forening i Reykjavik. Den stod i 5 uker og ble besøkt av ca. 9 000 personer.

Utstillingen "*Nordiske kvalitetsbilligbøker*", ca. 1 800 titler, ble arrangert for første gang i juni og ble sett av ca. 4 000 personer.

Utstilling av *Ásgrímur Jónssons* utvalgte tegninger og malerier stod over sommeren. Den var arrangert for nordiske og andre (ikke islandske) gjester og ble besøkt av ca. 20 000 personer. Utstillingen ble arrangert i samarbeid med Ásgrímssáin.

Utstillingen *Dansk grafikk*, i samarbeid med Riksgalleriet i Norge, ble vist i juni måned og ble besøkt av ca. 10 000 personer.

En liten utstilling av *norsk industriell formgivning* ble vist i september. I tilknytning til utstillingen fulgte orienterende foredrag om industridesign, alt i samarbeid med Félag íslenzkra iönrekenda (Islands industriforbund).

Gjesteforelesere

Professor Georg Borgström, 3 foredrag: "Revolution i verdensfisket". "Norden och världens livsmedelsförsörjning". "Mänskan och naturen på kollisionskurs".

Sosiologen Ottar Brox: "Distriktsplanlegging i Nord-Norge: folkestyre eller ekspertvelde?"

Direktör Wilhelm Paues: holdt i alt 8 foredrag og seminar om økonomiske samarbeidsorganisasjoner (EFTA, EEC, NORDÖK) og om industrialisering og eksport. Ett av foredragene ble holdt på det nye gymnaset på Hamrahliö i Reykjavík. Ett foredrag holdt han ved den islandske foreningen Nordens 50-års jubileum, arrangert av Nordens Hus.

Dir. Jan Erik Granlund: i Norsk Designcentrum holdt foredrag om industriell design som salgsfremmende faktor (i tilknytning til utstilling av industrivarer. Se under utstillinger).

Professor Sten Lindroth: "Linné — botanist och nationell symbol". "Renässansen och den naturvetenskapliga revolutionen".

Dr. Jens Kruuse: "Om dansk kulturpolitikk og -debatt." "Smilet og døden" — litterært program. Til siste program var auditoriet igjen overfylt.

Kurs

Journalister: Det første islandske kurs for journalistelever ble holdt i vårsemestret under ledelse av Islandsk Journalistforbund. Første og siste del av kurset ble holdt i samarbeid med Nordens Hus.

Forelesere: dosent Torkild Bæhrentz og lektor Bernhard Nielsen, begge Århus og direktör Ivar Eskeland. Deltagere 30. 8 forelesninger ble holdt i NH.

Typografer: I samarbeid med Hið íslenska prentarafélag ble det arrangert et 5 dagers kurs med nye trykkerimetoder, bok- og avistrykking, lay-out etc. med 150 deltakere. (Huset sprengt).

Lærere: rektor Eli Reimer og lektor Bent Rohde, København.

Voksenopplæring: I samarbeid med Alþýdusamband Ísland's, Islands faglige landsorganisasjon, ble det arrangert et kurs om organisert folkeopplysningsarbeid og voksenopplæring, særskilt Arbeidernes Opplysningsforbund, med Bjartmar Gjerde, sjefssekretær, som foreleser, 3×3 timer i Nordens Hus, dessuten et foredrag på Akureyri. Deltakere i NH ca. 40.

Gjerdes besök førte ellers til at representanten for Islands LO, opplysningsorganisasjonen som nå skal utbygges, blir invitert til nordiske fellesmøter, kurs etc. i AOF's regi.

Kunstneriske program, opplesning, musikk, diverse

De danske forfattere *Klaus Rifbjerg, Jørgen Gustava Brandt, Benny Andersen* og *Inger Christensen* holdt to opplesningsprogram sist i januar, med tilsammen 750 tilhørere, om lag 250 flere enn det finnes sitteplass til. Huset overfylt, det ble fullstendig trafikkaos i hele området; for 3. gang måtte trafikkpolti tilkalles.

Per Asplin, norsk skuespiller, ble invitert av NH til å underholde på islandske foreningen Nordens 50-års jubileum. Han hadde dessuten et helaftens program i huset, og et spesielt program for islandsk fjernsyn.

Tarjei Vesaas og *Halldis Moren Vesaas*, 2 opplesningsprogram fra egen diktning.

Sangeren *Olav Eriksen* holdt en stor nordisk sangkonsert.

Pianisten *Teddy Teirup* holdt en Chopin-konsert, overfylt sal. Også program for islandsk fjernsyn.

Ivar Eskeland hadde et sammensatt Jakob Sande-program, opplesning og kåseri.

Fél. isl. fræda i samarbeid med NH arrangerte debatt om Halldór Laxness siste bok "Vinlandspunktar", med forfatteren som innleder.

Foreningen for islandske og utenlandske studenter.

I samarbeid med denne foreningen ble det arrangert et program med opplesning fra Laxness verker ved forfatteren, Ivar Eskeland og professor Kirby. Laxness-sanger v/sangerinnen Guðrun Tómasdóttir.

Ivar Eskeland har ellers holdt 10 foredrag om forskjellige nordiske emner i Huset og andre steder på Island, f. eks. Akranes, Vestmannaeyjar, Gardahreppur etc.

Biblioteket

Ved hjelp av stønad fra Nordisk Kulturfond, ekstratilskudd fra de enkelte land og gaver fra nordiske forlag o. a. er det nå gjort klart til bruk 6 450 titler — böker og plater. NH er abonnent på ca. 110 nordiske tidsskrift og ca. 30 aviser; avisene flysendes og utlegges i kafeteriaen. Mot slutten av meldingsåret har Nordens hus begynt å sende de fleste av avisene regelmessig videre til bibliotek og skoler andre steder på Island, etter avtale med mottakerne.

Biblioteket ble åpnet for utlån i september. Til nå er det registrert 388 låntakere. Åpningstid for lesesal og utlån er foreløpig hver dag (også søndagar) fra kl. 14—19.

Ved biblioteket disponeres nå over i alt 6 335 bøker (bind), hvorav 1 060 på lesesalen (referanse, vanligvis ikke til utlån) og 5 275 i utlånsavdelingen. Dessuten finnes 115 plater, de fleste til utlån.

Man har lagt vinn på å skaffe aktuelle bøker fort, men er også i ferd med å bygge opp en klassisk bokstamme. Bøkene fordeler seg som følger etter hovedklasser: skjønn- og faglitteratur på lesesalen 1 060; i utlånsavdelingen: skjønnlitteratur 2 100, samfunnsfag 450, praktiske fag 325, biografi og historie 550, andre fag 1 850. I tillegg kommer lektorat-bibliotekene.

Oversikt over utlån og besök i biblioteket fra 13/9 til 31/12.

	Skjønnl.	Fagl.	I alt	Plater	Tidsskr.	Nye lån	Besök
Sept.	301	285	568	50	6	177	1 232
Okt.	363	358	721	36	15	85	1 129
Nov.	447	427	874	43	44	84	1 206
Des.	322	264	586	42	36	42	799
	1 433	1 334	2 767	171	101	388	4 366

Lektorenes virksomhet i huset

Samtlige fire nordiske universitetslektorer, som har sine arbeidsrom i Nordens Hus, har de fleste av sine undervisningstimer i NH's lille møte- og undervisningsrom.

Svensk lektor: Undervisning av universitetsstuderende til BA-eksamen, 10—11 timer i uken. Undervisningen av skoleelever som har benyttet svensk i stedet for dansk, 4 timer i uken.

Opplysningsarbeid, oversettelser, bokutlån, filmvisning, 200 bøker utlånt.

Norsk lektor: Undervisning av studenter til BA-eksamen på alle tre trinn, 12 timer i uken. Undervisning for allmennheten i to grupper, ca. 18 i hver gruppe, 4 timer i uken. Undervisning av skoleelever som ønsker norsk i fagkretsen sin. Dette har vært minst 5 timer i uken.

Dertil litt undervisning i islandsk for nordmenn, 2 timer ukentlig.

Diverse opplysninger, oversettelser, korrekturlesning, bokutlån, lydbåndopptak av norske tekster for skoler o. fl.

Dansk lektor: Undervisning, opplysningsarbeid og forskning. Undervisning 8 timer i uken til BA-eksamen, kurs for dansklærere med 2—3 timer hver 14. dag.

Bokutlån ca. 300 bøker og grammofonplater.

Finsk lektor: Undervisning i finsk for studenter 4 timer pr. uke. Undervisning i finskens språkssystem for studenter og allmenn språkvitenskap

2 timer pr. uke. Undervisning i finsk for allmennheten, to grupper, 4 timer pr. uke.

Opplysningsvirksomhet, oversettelser, tolking etc.

Norræna felagid (den islandske foreningen Norden)

1969 var det første hele året NF hadde sitt sekretariat i NH. Dermed har foreningen straks fått langt bedre arbeidsvilkår.

Foreningen fordelte 53 elever ved folkehøyskoler i de andre nordiske land, med stipend 1 250 d. kr. i Danmark, 1 500 n. kr. i Norge og i Sverige sv. kr. 25, — pr. uke. NF stod for den islandske del av den nordiske musikktevelingen og sendte to deltagere og to dommere til finalen i Ålborg.

Det er holdt ett foredragsmøte i NH, hvor alltingsmennene Ólafur Björnsson og Ólafur Jóhannesson orienterte om Nordisk Råd og Nordisk kulturfond.

Generalforsamling ble holdt i NH i april. Formannen i 1969 var alltingspresident Sigurður Bjarnasson. I styret ellers satt fhv. kringkastingsjef Vilhjalmur Þ. Gíslason (varaformann), Arnheiður Jónsdóttir, Sigurður Þórarinnsson, Lúdvik Hjalmtýsson, Helgi Bergs og Páll Isolfsson.

Direktør 1. jan.—1. okt. og delvis til 1. desember: Einar Pálsson. Fra 1. desember Jónas Eysteinnsson.

Kafeteriaen

Det er innkjøpt for kafeteriaens penger, en stor fryseboks som det har vært nødvendig å plassere i et av direktørleilighetens kjellerrom, et ekstra kjøleskap, flere kopper, asjetter etc. Telefon er installert. Brutto omsetning for 1969 var Isl. kr. 1 918 936,75.

Gjesterommene

De to gjesterommene har vært benyttet i alt 295 gjestedøgn både av NH' egne korttidsgjester og av stipendiater. (Fra og med 1. desember 1969 blir det ene rommet kontinuerlig benyttet av Husets stipendiater.)

Stipendiater

NH har hatt to arbeidsstipendiater i året, den finske journalisten nyhetsjef Jyrki Sarni, 15 dager og den finske forfatteren T. Mukka, 22 dager.

Som arbeidsstipendiater er invitert til opphold i 1970 i alt 9 forfattere, av dem 6 fra Finland.

Nordens Hus tok opp spørsmålet om å få friplass for en islandsk journalist ved Norsk Journalistiskole. Ved imøtekommenhet fra Oslo-avisenes forening, den norske foreningen Norden, Nordens Hus, Aftenposten og NKK, norske avd., skipsreder Ludvig Braathen og Norsk Journalistiskole er det gitt et stipend på ca. n. kr. 10 000 og skaffet plass til en islandsk journalist for skoleåret 1969/70.

Publikasjoner

Det er sendt kort med opplysninger om Nordens Hus' forestående program 2 ganger til alle Reykjaviks husstander, i alt ca. 60 000 kort, dessuten til alle husstander på de steder hvor NH ellers har hatt arrangements.

Kataloger og program er trykt til alle utstillinger i huset.

Presse-, kringkasting, informasjon ellers

NH har fra første stund hatt et nært samarbeid med islandsk presse og kringkasting. Det har vært holdt i alt 25 pressekonferanser gjennom året, med representanter for Reykjavik-avisene, radio og fjernsyn.

Mange av Husets gjester har opptrådt med særskilt program eller intervju i fjernsynet. Alle våre utstillinger har vært presentert. Kringkasting og presse har hele tiden vært til uvurderlig hjelp med å gjøre de forskjellige program kjent for publikum. NH har assistert med tilretteleggelse av program om islandske emner som fjernsyn og radio i andre nordiske land, har tatt her. Således hadde norsk fjernsyn utelukkende islandsk program 17. juni.

NH har selv gjort noen forsøk med nordisk pressetjeneste. En del aviser har brukt stoffet.

Det er formidlet et meget stort antall informasjoner om de andre nordiske land til islandske enkeltpersoner og institusjoner og organisasjoner, spesielt om skole- og kulturspørsmål og om næringsliv og handel.

Flere ganger ukentlig ytes dessuten service til nordiske og andre utenlandske journalister om kontakter på Island etc.

Virksomhet i de andre nordiske land

Nordens Hus deltok konsultativt ved tilretteleggelse av "Islandske uker" i Oslo i februar—mars, sammen med Islands ambassade, Flugfélag Islands, SAS o. fl.

Annen bruk av huset

Huset, eller deler av det, har også gjennom året vært benyttet til forskjellige program hvor vedkommende organisasjoner eller institusjoner selv har stått som arrangører. I mange tilfeller dreier det seg om de forskjellige lags fellesnordiske møter, og spesielt i slike tilfeller har direktøren vært kåsör/foredragsholder:

Den Skandinaviske frimerkeklubb	Foreningen Norden
Dansk Kvinneforening	Gymnaslagene i Reykjavik
Dansklærernes forening	Háskóli Islands
De nordiske Helsedirektørers møte	Isl. Folkeskolelæreres forbund
Félag isl. fræda	Isl. Oversetterforening
Filmklubben	Isl. Arbeidsgiverforbund
Fuglevernforeningen	Isl. Posttjenestemannslag
Flugfélag Islands	Isl./tsjekkisk lag

Isl. Kunstnerforbund	Nordisk genetisk og celleforskerkongress
Isl. Journalistforbund	Nordiske studenter på Island
Isl. Krefthforening	Nordisk Yrkeskolekongress
Listahátid i Reykjavik	Studentersamfunnet
Landssamband framhaldskolelærere	Studenterrådet
Musica Nova	Studentenes utenlandsforening SINE
Nordmannslaget	Suomi-foreningen
Nordisk Sommeruniversitet	Reykjavik bys tjenestemannslag
Nordisk geografisk/geologisk ekskursjon	Reykjaviks snekkerlaug
Nordisk Språkvitenskapelig kongress	Røde Kors
Nordiske Folkehøgskolan	Tempelridderordenen
Nordens Folkliga Akademi	Universitetslærernes forening
Nordiske Handelsskolelærere	Einar Pálsson — forelesningsserie.
Nordiske Avholdsforbund	

De nordiske eksportorganisasjoner la sitt årlige fellesmøte til Island for første gang. Alle møter holdt i NH, som stod for det ytre program sammen med Islands Industriforbund, som fra nå av får delta i mötene.

Det nordiske embetsmannsutvalg som utarbeidet retningslinjene for et nordisk industrialiseringsfond, har hatt de fleste av sine møter i NH.

Det nordiske justisministermötet ble holdt i NH.

Program under forberedelse

- Listahátid i Reykjavik, Festspillene i Reykjavik.
Rådet har holdt 10 møter, styret 29 møter i dette meldingsåret, alle i NH.
Festspillene skal første året (1970) vare fra 20. juni til 2. juli. Programmet er satt opp i hovedtrekk.
Formannen i rådet dette år er borgermester Geir Hallgrímsson, formann i styret er byadvokat Páll Lindal. Direktør for Festspillene: Ivar Eskeland.
- I januar: Den amerikanske professor P. M. Mitchell holder foredrag om islandsk litteratur i den store verden. Foredraget holdes på dansk.
- Martin Andersen-Nexö utstilling i januar. Program også på Akureyri.
Foredrag v/Preben Meulengracht Sörensen, lektor, opplesning og film i Amtsbokasafnid hvor utstillingen settes opp etter at den har stått i NH.
- Fra ca. 1. februar arrangeres utstilling av finsk design i glassvarer.
- 7—12 februar: Mötesalene stilles til disposisjon for Nordisk Råds 18. sesjon.
- Primo februar: Statsminister Hilmar Baunsgaard holder foredrag om nordisk emne.
- Svensk sangkonsert ved Karin Langebo.
- I samarbeid med Riksutstillinger settes opp den store pedagogiske aktiviseringsutstillingen "Upptäcka—uppleva" fra ca. 10. mars.
- Færøysk maleriutstilling, juli.
- Johan Borgen-program, april.
- Islandsk maleri- og grafikkutstilling sendes til Norge og Sverige hvor den overtas av Riksgalleriet og Riksutstillinger for visning på større steder.

12. Sibelius-program, "Sibelius i ord og toner".
13. I samarbeid med Islands Naturvernlag: Stort svensk naturvernprogram, utstilling, foredrag.
14. Forfatteren Kai Laitinen om nyere finsk litteratur.
15. Per Olof Sundman, litterært program.
16. Utstilling av dansk håndarbeid, i samarbeid med Foreningen til håndarbeidets fremme, Danmark.
17. Kurs for islandske journalister i samarbeid med Islands journalistforbund. Svenske lærerkrefter.

Kjelleren:

Arbeidet med ferdiggjøring av kjelleren er forberedt i meldingsåret og settes i gang sommeren/hösten 1970. Språklaboratorium installeres. I den forbindelse vil styret påpeke at det på noe lengre sikt vil bli nødvendig å ta opp spørsmålet om å skaffe direktören et annet sted å bo, enten ved kjøp eller leie av hus eller leilighet annet sted i Reykjavik, og ta den nåværende leilighet i bruk til forskjellige formål for Husets virksomhet.

Reykjavik/Helsingfors, 30. juni 1970

Ragnar Meinander

Formann

Ivar Eskeland

Direktör

TILLÄGG 1

Balanskonto pr. 31. desember 1969

<i>Eie:</i>		<i>Isl. kr.</i>
I kassen og sjekkkonto	1 234 665,90	
I kassen Kafeteriaen	11 714,40	1 246 380,30
Utestående gjeld	3 398,45	
Utestående gjeld Kafeteriaen	89 951,00	93 349,45
Driftsunderskudd kafeteria 1968 og 1969		45 896,19
<i>Kapital pr. 1. jan.</i>	293 728,00	
Overskytende utgifter 1969	391 823,56	
<i>Innbet, tilskudd fra 1968</i>	106 504,37	285 319,19
		<u>Kr. 1 670 945,13</u>
 <i>Gjeld:</i>		
Utbetalt kostnader	215 274,48	
Utbetalt kostnader kafeteriaen	147 561,59	362 836,07
Innestående fra kunder		1 268 370,14
Ubrukt tilskudd for bokkjöp		39 738,92
		<u>Kr. 1 670 945,13</u>

Reykjavik, 1. júlí 1970,

Denne balanskonto og vedlagt driftsregnskap har jeg revidert jfr. vedlagte oversikt.

Reykjavik, 4. júlí 1970

Arni Arnason

Revisor

TILLÄGG 2

REGNSKAP ÅRET 1969

Utgifter

I.	<i>Lönningar etc.</i>	<i>Isl. kr.</i>	
a—b)	Direktörens lön	(668 000,00)	667 992,00
c)	Pensjonsbidrag	(53 440,00)	53 707,20
d)	Representasjon	(236 250,00)	231 125,25
e)	Bibliotekarens lön	(300 000,00)	300 000,00
f)	Kontor, lön	(204 000,00)	256 230,00
g)	Vaktmester	(72 000,00)	72 000,00
h)	Sosiale trygder og utgifter	(70 875,00)	55 469,85
i)	Pensjonsbidrag til annet personale enn direktören	(34 560,00)	0
II.	Lys, varme, renhold	(800 000,00)	552 202,76
III.	Kontorhold	(236 250,00)	328 796,61
IV.	Bibliotek, audiovisuelle hjelpemidler, lesesal	(315 000,00)	541 165,17
V.	Institusjonens virksomhet	(1 968 750,00)	2 135 874,66
VI.	Vedlikehold, skatt og forsikringer	(189 000,00)	331 355,10
VII.	Reiseutgifter		
a)	Styre	(315 000,00)	279 498,00
b)	Direktören	(157 500,00)	125 356,95
VIII.	Diverse og uforutsette utgifter	(653 585,00)	287 156,75
	Teknisk utstyr og investeringer jfr. liste		363 204,80
		Kr. (6 274 210,00)	6 581 135,10

Inntekter

Tilskudd	6 274 210,00
Renter av bankinnskudd	13 197,10
Overskytende utgifter	293 728,00
	Kr. 6 581 135,10

BILAGA 1

**Räkenskaper över byggkostnaderna vid uppförandet av
Nordens hus i Reykjavík**

Idet byggeudvalget og styrelsen vedlagt fremsender regnskab vedrørende opførelsen af Nordens Hus i Reykjavik, skal man fremsætte følgende redegørelse vedrørende byggesagens forløb:

I forbindelse med det nordiske undervisnings- og kulturministermøde, der fandt sted i Reykjavik i juli 1963, afholdtes et indledende møde i et præliminært byggeudvalg vedrørende Nordens Hus. Her vedtoges det at foreslå de forsamlede ministre, at arbejdet uden afholdelse af en nordisk arkitektkonkurrence — som man oprindeligt havde tænkt sig — blev overdraget til den finske arkitekt, professor Alvar Aalto, hvis byggearbejder verden over har vundet internationalt ry. Ministrene tiltrådte dette forslag.

Byggeudvalgets sammensætning var følgende:

For Danmark:

Kontorchef *Eigil Thrane*, ministeriet for kulturelle anliggender, (formand),

For Finland:

Regeringssekretære, senere regeringsrådet *Ragnar Meinander*, undervisningsministeriet,

For Island:

Professor *Thorir Kr. Thordarson*, i 1968 efterfulgt af arkitekt *Gudmundur Thór Pálsson*. Islands undervisningsministerium,

For Norge:

Arkitekt, MNAL *Odvar Hedlund*, boligdirektoratet, kommunal- og arbejdsdepartementet.

For Sverige:

Konsulent *Kerstin Sönnnerlind*, Kungl. Skolöverstyrelsen; i 1965 efterfulgt af professor *Gunnar Hoppe*, Geografiska Institutionen, Stockholms Universitet.

Sekretær for udvalget:

Sekretær i ministeriet for kulturelle anliggender *Jørgen Skælm Andersen*, København.

Udvalgets finske medlem formidlede henvendelsen til professor Alvar Aalto, der påtog sig arbejdet.

Professoren og Ragnar Meinander besøgte Island i sommeren 1963 og

besigligede de mulige byggegrunde — fortrinsvis den ved universitetets studenterkollegium beliggende, som blev valgt til formålet — hvorefter professoren udarbejdede en skitse på grundlag af de angivelser, der indeholdes i den af en ekspertkomité i 1963 afgivne betænkning. (*Nordisk Udredningsserie 1963: 3* Oprettelse af Nordens Hus i Reykjavik).

Ved et møde i byggeudvalget i Helsingfors november 1963 blev tegningerne gennemgået.

Professor Aaltos forslag til opgavens løsning betragtede byggeudvalget som et fortrinligt grundlag for det videre arbejde; bygningen syntes både fra et praktisk benyttelsessynspunkt og i æstetisk henseende at blive ideel.

Fra en foyer er der adgang til sekretariatskontoret (23 m²), til foredrags-salen (104 m², ca. 100 personer), biblioteket (177 m²), konference- eller studiekredslokalet (25 m²), cafeteriaet (78 m²) og til Foreningen Nordens kontor (20 m²), de fire nordiske lektorers arbejdsværelser (hvert på 16 m²), og til direktørens kontor (22 m²) og derfra til direktørens bolig, hvortil der i øvrigt er særlig indgang. Boligen er — inklusive kontoret — på ca. 125 m² og omfatter en opholdsstue og 4 sove- eller børneværelser samt køkken, anretterværelse, bad og toilet.

Til biblioteket er knyttet et arbejdsrum for bibliotekaren (9 m²) og 3 studierum (å 7 og 7,5 m²), hvoraf det ene er lydisoleret og forsynet med højttaleranlæg til aflytning af grammofonplader.

Endelig er der i stueetagen gæsteværelser med toilet og brusebad (henholdsvis 14 og 15 m²); der er særskilt indgang til disse værelser, som har fælles entré.

I kælderen er der rum til bogmagasin og arkiv m. v. samt varmecentral.

Der er filmforevisningsrum i forbindelse med foredragssalen; denne kan ved en forskydelig væg kombineres med biblioteket, hvorved arrangementer med mere end 100 deltagere muliggøres.

Huset støbes i beton, men forsynes med ydermure i hvidmalede mursten, overetagen beklædes med blå keramikstave; der anvendes bølgeparket i sal, bibliotek, direktørens bolig m. v., men flisebelægning af gulvet i foyer og cafeteria.

På et enkelt punkt revideredes professor Aaltos første udkast, idet antallet af gæsteværelser forøgedes til to i stedet for som oprindeligt påtænkt ét.

Placeringen af cafeteriaet i stueetagen i forbindelse med føyeren i stedet for — som i ekspertudvalgets planskitse foreslået — i kælderen muliggjorde, at arealet i kvadratmeter blev mindsket i forhold til ekspertudvalgets nævnte forslag. Derimod måtte bygningens kubikmeterareal forøges fra 3 650 m³ til foreløbig 5 500 m³, idet man oprindeligt havde baseret beregningen på nettoareal og ikke på bruttoarealstørrelser, ligesom man havde regnet med en loftshøjde på 3 m overalt. Denne loftshøjde måtte imidlertid forøges væsentlig i biblioteket og mødesalen.

Anlægsudgifterne var i ekspertudvalgets ovennævnte betænkning (1963)

anslået til 1 750 000 n. kr., baseret på en byggepris af 2 000 isl. kr. pr. m³, for 3 650 m³ altså 7 300 000 isl. kr. Efter dagældende omregningskurs 16,60 = 1 211 000 n. kr. for selve bygningen, hvortil kom udgifter til arkitektkonkurrence og til indretning og udstyr m. v., i alt det ovenfor anførte beløb af n. kr. 1 750 000.

Allerede som følge af forøgelsen af kubikmeterindholdet som ovenfor nævnt fra 3 650 til 5 500 m³ ville bygningens opførelse på basis af ovennævnte m³-pris koste 11 000 000 isl. kr., men professor Aalto beregnede i foråret 1964 udgifterne til 16 900 000 isl. kr. + inventar 2 500 360 isl. kr., i alt 19 400 360 isl. kr., hvortil skulle lægges arkitekt- og ingeniørhonorarer, rejseomkostninger og stedlige byggeledelsesomkostninger, mindst 3 095 000 isl. kr., i alt 22 495 360 isl. kr., svarende til 3 741 080 n. kr.

Det måtte dog allerede dengang — i foråret 1964 — fastslås, at udgiftsberegningen måtte være behæftet med megen usikkerhed dels på grund af den hastige prisudvikling, dels fordi størstedelen af materialerne til byggeriet måtte importeres til Island, og anvendelse af udenlandsk arbejdskraft ville være nødvendig til supplement af islandske håndværkere inden for visse fag, hvor der anvendes materialer, som ikke almindeligt anvendes i Island.

Under hensyn til, at omkostningerne således ville blive væsentlig større end oprindelig af ekspertudvalget anslået, havde den islandske undervisningsminister *Gylfi Gislason* udvirket, at Island foruden at skænke byggegrunden til Nordens Hus (et Islands Universitet tilhørende areal) tillige ville deltage i anlægsudgifterne på lige fod med de øvrige nordiske lande, dvs. med 1/6 af udgifterne, inkl. grundens værdi, svarende til Danmarks, Finlands og Norges andele, medens Sverige påtager sig 2/6 af anlægsomkostningerne. Islands deltagelse i anlægsudgifterne var ikke tilsigtet i de af Nordisk Kulturkommission og Nordisk Råd vedtagne rekommandationer.

Arbejdet kunne herefter endeligt tilrettelægges.

Som stedlig arkitekt var engageret arkitekt *Skarphédinn Jóhannsson*, som ingeniør: civilingeniør *Arni Snævarr* (Almenna bygningafelagid); endvidere medvirkede de finske ingeniører *Hamilkar Aalto* og *Claes Holm* som konsulterende ingeniører.

Professor *Alvar Aaltos* medarbejder i denne byggesag var arkitekt *Iloa Lehtinen*.

Et *forretningsudvalg* skulle varetage den overordnede ledelse af byggeriet. Formand for dette udvalg blev professor *Thorir Kr. Thordarson*; de øvrige medlemmer var arkitekt *Sk. Jóhannsson* og ingeniør *Arni Snævarr*.

Jordarbejderne påbegyndtes efter nytår 1965, og det øvrige bygningsarbejde blev udbudt i licitation som hovedentreprise.

Der fremkom 3 tilbud på bygningsarbejderne henholdsvis på 27 300 000 isl. kr., 38 100 000 isl. kr. og 39 100 000 isl. kr. Det bemærkes, at disse beløb selvsagt ikke omfattede grundudgravning, honorarer til arkitekter, ingeniører og byggeadministration og udgifter til inventar.

De fremkomne tilbud var blevet kritisk gennemgået af civilingeniør Snævarr og arkitekt Jóhannsson i samarbejde med arkitekt Lehtinen, der endvidere havde drøftet tilbuddene med arkitekt Odvar Hedlund. Også professor Aalto var gjort bekendt med tilbuddene.

I forhold til det i april 1964 udarbejdede budget betegnede tilbuddene en meget væsentlig fordyrelse af arbejdet — på henved 100 %.

Såvel byggeudvalget som arkitekter og ingeniører måtte anse samtlige tilbud for uacceptable.

Forklaringen på de uventet høje licitationstilbud, hvoraf det laveste var afgivet af et firma, som man fra islandsk side ikke kunne anse for tilstrækkelig erfarent til gennemførelse af en større og mere kompliceret byggeopgave, måtte søges i, at entreprenørerne stod usikre over for denne opgave, der i nogen grad afviger fra almindeligt institutionsbyggeri i Island. Usikkerheden understregedes formentlig af mangelen på arbejdskraft og de stærkt stigende priser og lønninger.

Byggeudvalget overvejede muligheden af at udbyde arbejdet i internordisk licitation, men anså — også under hensyn til opgavens relativt begrænsede omfang — ikke denne mulighed for realistisk.

Man anmodede derfor i juni—juli 1965 de deltagende landes regeringer og bevilgende myndigheder om tilslutning til, at arbejdet udførtes efter regning, idet denne fremgangsmåde såvel ved andre islandske byggearbejder, som ved udførelsen af udgravnings- og opfyldningsarbejdet ved Nordens Hus havde vist sig økonomisk hensigtsmæssig.

Udvalget havde ladet foretage en kontrolberegning af byggeudgiften, baseret på det foreliggende, fuldt udarbejdede totalprojekt og på prisniveauet i juni 1965. Denne beregning udviste, at byggeomkostningerne på daværende tidspunkt ikke burde overstige 22 855 000 isl. kr., hvortil kommer udgifterne til inventar, bibliotek og honorarer til arkitekter og ingeniører og øvrige bygge- og administrationsomkostninger, i alt 30 575 000 isl. kr. Udvalget havde endvidere ved en nøje gennemgang af projektet fundet det muligt at indvinde nogen besparelse ved visse ændringer i materialeanvendelse og ved foreløbig at undlade indretning af en del af kælderens til magasin m. v. — Udgiften kunne herefter anslås til 30 175 000 isl. kr. eller 4 870 245 d. kr. Den samlede udgift skønnedes herefter på daværende tidspunkt at ville andrage ca. 30 % mere end tidligere bevilget til opførelsen af Nordens Hus i Reykjavik.

Det anførtes over for de bevilgende myndigheder, at prisstigningen i Island for tiden fra februar 1964 til juni 1965 for byggefagenes vedkommende har været ca. 16 %, hvortil kom uofficielle pris- og lønstigninger på 2 til 4 % af byggeomkostningerne. Den øvrige del af den beregnede merudgift måtte forklares ved, at den i sommeren 1965 foretagne beregning er udført på grundlag af et fuldt udarbejdet totalprojekt, medens den til grund for bevillingen liggende beregning var foretaget på basis af et foreløbigt projekt.

Man tilføjede dog, at byggepriserne i Island var i så hastig udvikling, at man måtte forudse, at udgiften ville stige yderligere under byggeperioden.

Bevillingsansøgningerne, hvortil udkast var udarbejdet under byggeudvalgsnøderne i Reykjavik i juni, fik — trods sommerferieliden — en uventet hurtig gang gennem de forskellige instanser i alle 5 lande, der inden udgangen af august alle havde tiltrådt arbejdets udførelse efter regning. Det forudsattes herved, at der blev udøvet en effektiv kontrol med arbejdet bl. a. ved etablering af et betryggende tilsyn på byggepladsen. Til denne opgave udpegedes ingeniør *Maggi Jonsson*. Han skulle tillige varetage koordineringen af de forskellige arbejder.

Hovedentreprenør blev *Jón Bergsteinsson*, der forestod betonarbejdet og foretog indkøb af de hertil fornødne materialer, medens indkøb af materialer til brug for underentreprenørerne skulle ske gennem statens indkøbscentral ved ovennævnte *Maggi Jonsson*.

Regnskabet ville blive ført af Almenna byggingafelagid; dette arbejde overgik dog senere til revisionsfa. Svavar Pálsson, da Almenna byggingafelagid på grund af stor arbejdsbyrde ikke kunne påtage sig at fortsætte det.

På grund af hårdt vintervejr kunne arbejdet med støbning m. v. først udføres i maj—juni 1966. Der var ikke mindst i byggeriets første fase vanskeligheder med at overholde den lagte tidstabel; dels havde man måttet udskyde indkøbet af jern, indtil de forhøjede bevillinger forelå, dels var der mangel på arbejdskraft.

For at kunne arbejde også i vintermånederne måtte man bygge en "kappe" uden om husets nederste etage.

En væsentlig del af murerarbejdet udførtes af danske murere fra "Murersvendenes Aktieselskab", medens kobberarbejdet og opsætningen af keramikstave på den øvre facade udførtes af finske håndværkere. Det øvrige arbejde udførtes af islandsk arbejdskraft.

I august 1967 beregnedes de samlede omkostninger til i alt 38 835 563 isl. kr.: fordyrelsen skyldtes prisstigninger og visse uforudsete udgifter.

I februar 1968 beregnedes omkostningerne til i alt 40 914 563 isl. kr.; årsagen var på ny først og fremmest pris- og lønstigninger; alene devalueringen af den islandske krone i november 1967 havde medført fordyrelser af materialer på 861 000 isl. kr. Men også arbejds lønningerne var steget væsentligt; murerens lønninger var således krævet forøget med 50—70 % delvis motiveret ved, at dette arbejde afveg væsentligt fra almindeligt murerarbejde i Island. En juridisk undersøgelse af dette kravs berettigelse førte ikke til noget ændret resultat.

Dette beløb blev, som det fremgår af regnskabet, ikke det endelige.

En forsinkelse af arbejdet i forsommeren 1968 på ca. 2 måneder medførte forøgede lønudgifter; opfyldningsarbejdet på terrænet uden om huset viste sig mere kompliceret og blev dyrere end beregnet; endvidere havde devalueringen bevirket nye stigninger i udgifterne.

Endelig havde udvalget anset det for nødvendigt at bevilge et beløb på indtil 80 000 isl. kr. til opsætning af 6 flagstænger til de nordiske landes flag uden for huset og et beløb på 250 000 isl. kr. til møblering af direktørens opholdsstue, der tillige anvendes til repræsentative formål. Firmaet Artek, Helsingfors, leverede inventar og møbler til både direktørens nævnte opholdsstue og til salen, biblioteket, cafeteriaet og husets øvrige rum, dok at de nordiske lektors kontor blev forsynet med møbler fra vedkommende lektors eget land.

I januar 1969 afholdtes udvalgets sidste møde. Det oplystes her, at den samlede bygge- og anlægsudgift — som allerede meddelt i det islandske undervisningsministeriums skrivelse af 27. september 1968 — ikke ville overstige 46 839 557 isl. kr. På grundlag af dette slutbeløb søgte de forskellige landes repræsentanter de endelige andele af byggeudgiften reguleret, og beløbet forelå d. 20. august 1969 indbetalt som følger:

Danmark:	7 805 912,86 isl. kr.
Finland:	7 805 524,50 isl. kr.
Island:	7 807 000,00 isl. kr.
Norge:	7 806 592,86 isl. kr.
Sverige:	15 614 526,78 isl. kr.
I alt	46 839 557,00 isl. kr.

Byggeudgiften andrager 7 284 isl. kr. pr. m³ (den omfatter i alt, inkl. anvendelige kælderrum, 6 430 m³, jfr. side 10). Ifølge oplysning fra det islandske undervisningsministerium i februar 1970 er den anerkendte kubikmeterpris for en realskolebygning inkl. inventar m. v. 6 200 isl. kr., beregnet på grundlag af en loftshøjde på 3,2 m. Loftshøjden i Nordens Hus er i salen og biblioteket væsentlig større, og huset er — som bygget af en fremstående udenlandsk arkitekt — af særlig kvalitet, også med hensyn til bygningsmaterialer og inventar.

Uanset de beskrevne stigninger i byggeomkostningerne siden projekteringsens påbegyndelse i 1963, afviger kubikmeterprisen således ikke væsentligt fra andet institutionsbyggeri i Island i de senere år.

Udover ovennævnte andel i anlægsomkostningerne er der af Sverige indbetalt isl. kr. 1 096 030,02; beløbet hidrører fra øget kursdifference mellem svenske og islandske kroner i betalingsperioden og er indsat på en særlig konto, jfr. nedenfor.

De samlede anlægsudgifter androg pr. 20. august 1969

isl. kr. 46 977 203,99

Det ovenfor nævnte beløb, der lagdes til grund for den endelige udgiftsfordeling udgjorde

isl. kr. 46 839 557,00

Difference: isl. kr. 137 646,99

Indvundne renter udgør

isl. kr. 540 314,14

÷ renteudg. isl. kr. 226 145,00

isl. kr. 314 169,14

For meget indbetalt i forhold til regnskab pr. 2. august 1969:	isl. kr.	176 522,15
Der fordeler sig således:		
Danmark	isl. kr.	28 740,39
Finland	isl. kr.	28 352,03
Island	isl. kr.	29 827,50
Norge	isl. kr.	29 420,80
Sverige	isl. kr.	60 181,84
	isl. kr.	176 522,15

Imidlertid henstår endnu visse efterreparationer (nylakering af vinduer udvendig, ændring af afløb, påbudt anskaffelse af brandslutningsmateriel m. v.), hvorfor beløbet, 176 522,15 isl. kr., er hensat på en særlig konto til afholdelse af en del af disse udgifter, medens resten må afholdes over husets driftsbudget.

Byggeudvalget og bestyrelsen for Nordens Hus, der efter husets indvielse i august 1968 har overtaget den samlede administration af institutionen, har vedtaget at anmode om tilslutning til, at det ovennævnte for meget indbetalte bidrag fra svensk side, 1 096 030,02 isl. kr., der foreløbig indestår på en særkonto, indgår i en byggefond til delvis finansiering af nedenævnte byggearbejde:

Da udgifterne i sommeren 1965 viste sig væsentligt at overstige de oprindelige overslag, besluttedes det som ovenfor nævnt for at begrænse udgifterne mest muligt bl. a. at undlade at færdiggøre en stor del af kælderarealet. Det havde dog under byggearbejdet vist sig nødvendigt at foretage en foreløbig støbning af gulvene og at flytte bogmagasinets vægisolering til ydervæggene, hvorved et større kælderareal end oprindeligt påregnet blev anvendeligt til lagerrum (inklusive brugbare kælderrum omfatter huset herefter 6 430 m³). Men en stor del af kælderen (1 500 m³) er fremdeles ikke anvendelig. Dette kælderareal har bestyrelsen, som det vil være de respektive ministerier bekendt, foreslået indrettet til udstillingsrum, hvilket vil kræve etablering af en ekstra indgang, gulvbelægning, beklædning af væggene, videreførelse af varmeanlæg, opsætning af lysarmaturer, indretning af ekstra toilet og garderobe etc.

Samtlige landes undervisnings- eller kulturministerier har efter ansøgning tiltrådt, at der udarbejdes en skitse og omkostningsberegning vedrørende dette arbejde, og professor Aaltos medarbejder, arkitekt *Ilona Lehtinen* har på et bestyrelsesmøde i august 1969 forelagt en sådan skitse, der blev overgivet til arkitekt *Gudmundur Thór Pálsson* og arkitekt *Skarp-hédinn Jóhannsson* til udgiftsberegning.

Udgiften er ifølge skrivelse af 19. januar 1970 fra det islandske undervisningsministerium ved arkitekt *Gudmundur Thór Pálsson* opgjort til isl. kr. 5 923 397 inkl. arkitekthonorar (prisindeks 428). Tilsagn om bevilling af det fornødne beløb foreligger endnu ikke officielt fra alle lande;

i øvrigt vil bevillingspraksis i de respektive lande formentlig medføre, at i al fald nogle af de bidragydende parter ikke i det løbende finansår vil kunne stille midler til rådighed, men alene tage principiel stilling til sagen. Det vil derfor være af største betydning for en snarlig gennemførelse af den heromhandlede påtrængende udvidelse af Nordens Hus' aktivitetsmuligheder, om man — med de respektive regerings principtilsagn om bevillinger — kunne iværksætte arbejdet og foreløbig finansiere dette med det ovenfor nævnte for meget indbetalte bidrag fra svensk side ("byggefonden") og derudover ved hjælp af banklån.

Man anmoder derfor om, at beløbet må forblive henstående på særkonto, indtil der er taget endelig stilling til spørgsmålet om kælderindretningen til udstillingsformål.

Skulle man fremhæve, hvilke særlige erfaringer byggeudvalget har gjort under dette arbejde, må det være, at den omstændighed, at et byggeri i ét land skal finansieres ved bevillinger fra 5 forskellige lande med forskellige bevillingsterminer og finansår, har voldt betydelige problemer, først og fremmest fordi et byggeri i et land med mangel på arbejdskraft og materialer og med en ikke stabil økonomi, hverken med hensyn til prisberegning eller tidsfrister kan forudberegnes og derfor ikke kan afvikles i takt med de foreliggende bevillingsrater.

Dette har til tider stillet byggeledelsen, navnlig det islandske forretningsudvalg, over for store likviditetsvanskeligheder.

Tilvejebringelsen af et byggelån viste sig derfor absolut påkrævet; det blev dog rejst på et for sent tidspunkt og bør ved fremtidige lignende arbejder uanset fuld statslig finansiering af ovennævnte grund etableres, så snart byggeriet begynder, for at undgå sådanne likviditetskriser, som under opførelsen af Nordens Hus nu og da har været stærkt belastende for den stedlige byggeledelse, og som det fællesnordiske byggeudvalg af bevillingstekniske grunde ikke har kunnet undgå.

Herudover har der været nogle mindre problemer som f. eks. spørgsmål om tilvejebringelse af garanti for de anvendte murstens frostbestandighed i islandsk klima også efter stedfunden bemaling — en sag, der gav anledning til testning af stenene på laboratorier i flere lande og til forhandlinger med de danske leverandører, og som efter de stedfundne undersøgelser og de over for firmaet tagne forbehold synes at have fået en — også efter teknikernes opfattelse — betryggende udgang.

Byggesagen har således nok frembudt adskillige problemer af økonomisk og teknisk karakter, men alt i alt må det formentlig siges, at gennemførelsen af den af de nordiske regeringer i 1962—63 truffne beslutning er sket i løbet af en efter omstændighederne relativt kort periode, idet Nordens Hus kunne indvies d. 24. august 1968.

Når det endelige regnskab er blevet revideret ved det islandske undervisningsministeriums foranstaltning, vil et eksemplar af regnskabet blive tilstillet de respektive landes undervisnings- og kulturministerier.

I maj 1970

E. Thrane

Formand for byggeudvalget

Ragnar Meinander

Formand for styrelsen

BIHANG

Räkenskaper per den 20 augusti 1969

<i>Byggeomkostninger:</i>	<i>Isl. kr.</i>	
<i>Byggegrund</i>		1 202 842,10
<i>Betonarbejde</i>		6 721 209,97
<i>Udvendige arbejder:</i>		
Isolering, Tegl og Kera- mikarbejde	2 842 775,14	
Vinduer og træarb.	2 555 119,03	
Isolering, tagdækn. nedre del	1 045 323,00	
Isolering, tagkonstrukt. øvre del	1 011 531,16	
Pladearbejde	272 772,35	
Kobberarbejde	781 855,64	
Stilladser og div.	413 157,91	8 922 534,23
<i>Indvendige arbejder:</i>		
Mur- og pudsearb.	2 764 111,31	
Loft og vægpaneler	1 923 650,57	
Gulvbelægninger	2 074 026,47	
Dørarbejder	1 307 790,88	
Indretninger	6 520 832,72	
Diverse	161 643,70	
Maling, materiale og arbejde	1 019 871,40	15 771 927,05
Varme- og sanitetsanlæg		1 896 768,55
Ventilation		173 512,75
El-installationer		1 078 052,95
El-installationer — Lamper og maskiner		848 583,58
<i>Diverse:</i>		
Forskellige afgifter	863 238,00	
Energiforbrug	534 097,02	
Andet	912 253,35	2 309 588,37

Stedlig administration	1 919 517,26	
Terræn-arbejder	1 574 759,07	42 419 295,88
	<hr/>	
<i>Arkitekter ingeniører m. m.</i>		
Alvar Aaltos arkitektbüro	2 402 194,02	
Sk. Jóhannesson arkitekt	426 184,00	
Almenna byggingafélagið	1 130 155,00	
Ing. Holm og Ing. Aalto	172 268,50	
Rejseomkostninger	672 954,70	
Arbejdsudvalget	373 000,00	5 176 756,22
	<hr/>	
	Kr.	47 596 052,10
÷ Solgt materiale		618 848,11
	<hr/>	
	Kr.	46 977 203,99
<i>Banker:</i>		
Íslands Nationalbank		1 587 770,22
	<hr/>	
	Kr.	48 564 974,21
<i>Finansiering:</i>		
Danmark	7 805 912,86	
Finland	7 805 524,50	
Ísland	7 807 000,00	
Norge	7 806 592,86	
Sverige	16 710 556,80	47 935 587,02
	<hr/>	
<i>Renter:</i>		
Renteindtægter	540 314,14	
÷ renteudgifter	226 145,00	314 169,14
	<hr/>	
<i>Lån:</i>		
Diverse kreditorer		141 000,00
Íslands Undervisningsministerium		174 218,05
	<hr/>	
	Kr.	48 564 974,21

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över berättelsen**

Till kulturutskottet har hänvisats berättelse om Nordens Hus i Reykjavik för verksamhetsåret 1969. Utskottet har behandlat berättelsen vid sammanträde den 20 och 21 augusti 1970.

Utskottet, som med intresse tagit del av berättelsen, uttrycker förhoppningen att verksamheten vid Nordens Hus i enlighet med stadgarna även i framtiden aktivt skall byggas ut i syfte att stärka kontakterna mellan Island och de övriga nordiska länderna.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Tórshavn den 21 augusti 1970

<i>Per Bergman (s)</i>	<i>Niels Eriksen (V)</i>	<i>Thorvald Eriksson (AS)</i>
<i>Gunnar Garbo (V)</i>	<i>Guttorm Hansen (A)</i>	<i>Niels Helveg Petersen (RV)</i>
<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>	<i>Eysteinn Jónsson (F)</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson (cp)</i>
Förman		
<i>Ivar Nørgaard (S)</i>	<i>Poul Petersen (Ftkfl)</i>	<i>Terho Pursiainen (Skdl)</i>
<i>Dagmar Ranmark (s)</i>	<i>Berte Rognerud (H)</i>	<i>Ingrid Segerstedt Wiberg (fp)</i>
<i>Sylvi Siltanen (Sd)</i>		

Berättelse om Nordens Hus i Reykjavík, 1970

(Överlämnad av Islands regering)

Driftsåret 1970

Styre og arbeidsutvalg:

Styret har i 1970 bestått av:

Fra Danmark:

Kontorchef Eigil Thrane (varaformann).

Fra Finland:

Regeringsrådet Ragnar Meinander (formann)

Fra Island:

Forfatteren Halldór Laxness,

Professor Ármann Snævarr,

Alltingsmann, nåv. ambassadør Sigurður Bjarnason (til 7/7-70); deretter Høyesterettsdommer Gunnar Thoroddsen (til 2/11-70); nå: Professor Sigurður Þórarinnsson (for resten av styreperioden, fram til 31/12-72).

Fra Norge:

Stortingsrepresentant Berle Rognerud.

Fra Sverige:

Professor Gunnar Hoppe.

Arbeidsutvalg:

Alltingsmann Sigurður Bjarnason (formann)

Regeringsrådet Ragnar Meinander

Kontorchef Eigil Thrane.

Det har vært holdt 2 styremøter og 2 arbeidsutvalgsmøter, i februar og juli, begge i Nordens Hus. I alt er det fra styremøtene bokført 18 saker.

Administrasjon/Personale

Direktør:

Ivar Eskeland

Bibliotekar:

Else Mia Sigurðsson

Sekretær:

Sofie Markan.

Dessuten vaktmester på deltid (3—4 timer pr. dag); kafeteriabestyrer og kafeteriahjelp, som helt ut lønnes av kafeteriaen.

Det har ellers vært leiet endel ekstrahjelp — til bibliotek ekspedisjon og lesesalsvakt, til kontoret, til montering av utstillinger etc.

Ökonomi, drift

Driftsbudsjettet for 1970 ble godkjent med et samlet belöp på isl. kr. 6 832 030,00. Forelöpig regnskapsoversyn fremlagt på styremöte 14.1.71 viser at det i 1970 er brukt ca. kr. 307 000,00 mindre enn budsjettet. Underskudd fra 1968 og 1969 blir således eliminert. Et meget rimelig kjøp av den tjenestebil som NH har hatt til gratis benyttelse i vel et år, er da finansiert over driftsbudsjettet.

Donasjoner

Etter henstilling fra Nordens Hus har de fleste forlag i Norden gitt et eksemplar av sine *håndbøker*. (Se under Planer/utstillinger.) Bøkene går inn i NH's bibliotek når håndbok-utstillingen er avsluttet.

Gjennom USA's ambassadör og frue i Reykjavik har NH fått en stor globus på stativ, med følgende inskripsjon: "Presented to the Nordic House by Robert C. Borwell. In honor of the American Ambassador and Mrs. Luther I. Replogle."

Fra konservator H. E. Lund og frue, Stavanger, har Nordens Hus fått en stor modell av den gamle viking-storgården Steig i Nord-Norge.

Ekstratilskudd

Fra Nordisk kulturfond har Nordens Hus fått et siste tilskudd til bokinnkjöp, d. kr. 50 000,—; (tidligere mottatt til samme formål d. kr. 125 000,—, i alt d. kr. 175 000,—).

Etter söknad fra Nordens Hus har Festspillene i Reykjavik v/Nordens Hus fått d. kr. 50 000,— fra Nordisk kulturfond til nordiske innslag i festspill-programmet (se under Festspillene i Reykjavik, se nedenfor).

Etter söknad har Nordens Hus fått d. kr. 10 500,— fra Nordisk kulturfond til å arrangere og sende en islandsk vandretstilling til Norge (Riksgalleriet) og Sverige (Riksutställningar), se under "Utstillinger", s. 4.

Virksomheten

Festspillene i Reykjavik 1970

Til Nordisk kulturfond ble det sendt — i alt vesentlig — denne rapporten om de første Festspillene i Reykjavik:

Listahátið i Reykjavik 1970 — Festspillene i Reykjavik 1970 — ble avviklet i dagene 20. juni til 2. juli.

Som tidligere skrevet ble tanken opphavlig lansert sommeren 1968 av direktören for Nordens Hus overfor Reykjavik by, under arbeidstittelen "Nordiske Kulturdager". Ideen ble vel mottatt, og apparatet ble bygget opp med et fulltrúaráð (representanskap/råd) bestående av en representant for hver av 16 organisasjoner og institusjoner, blant dem den islandske staten ved undervisningsministeriet, Reykjavik by, de to teatrene, rikskringkastingen og Islands symfoniorkester, Islands kunstnerorganisasjoner, Nordens Hus o. fl. Formann for rådet har vært Reykjaviks borgermester. Rådet utpekte et styre på 7 medlemmer hvor representanten for Reykjavik by, borgarlögmaður Páll Lindal har vært formann. Ifölge statuttene skal for-

manns- og varaformannsstillingene i råd og styre alternere mellom byen og staten, med skifte annethvert år.

Rådet ba Ivar Eskeland, Nordens Hus, om å være direktør for Festspillene. (Han så det som en "forlengelse" av sitt arbeid som direktør for Nordens Hus og gjorde det derfor lønnløst.)

Rådet har holdt 5 bokførte møter i tiden 28. april 1969 til 23. februar 1970. Styret har holdt 44 møter i tiden 31. mars 1969 til 2. juli 1970.

Utpå senhøsten 1969 ble styre og råd gjort kjent med pianisten Vladimir Ashkenazy's planer om internasjonal musikkfestival i Reykjavik. De to ideene ble så kombinert.

Bevilgningen fra Nordisk kulturfond ble da benyttet til å gi Festspillene flest og best mulige nordiske innslag. Ser man bort fra at mange av disse nordiske program ble gjentatt, var det totale antall program (inklusive utstillinger satt opp for og av Listahátíð) 40. Av disse var 33 nordiske. (Det er da et definisjonsspørsmål om man vil regne f. eks. en konsert ved Islands symfoniorkester, med utenlandsk dirigent, for nordisk. Det er gjort her.)

Åpningsprogrammet: Rent nordisk, sammensatt program. Festspillenes pris for beste festspill-ouverture ble overrakt komponisten Þorkell Sigurbjörnsson, (norsk jury).

Utstillinger: 8 utstillinger ble arrangert særskilt av eller for Festspillene, blant dem en utstilling ved Islands Arkitektforening som viste den gamle islandske "torvgarden", 3 islandske oversiktsutstillinger (billedkunst), en utstilling av Edvard Munch-grafikk i samarbeid med Oslo bys kunstsamlinger og med støtte fra Oslo by.

Teater: Reykjavik bys Teater (Leikfélag Reykjavíkur) satte opp en dramatisering av Halldór Laxness "Kristenrøkt under Jökulen" særskilt for Festspillene. Der ble også framført "Lyrikk og musikk"-programmet "Þorpið".

Nasjonalteatret viste to islandske skuespill, "Gutt og jente" og "Mörður Valgarðsson".

Marionetteatern, Stockholm, fullt og helt betalt av Festspillene viste "Kung Ubu", to forestillinger.

Cullberg-baletten gav to forestillinger med ulike program.

Diverse program: Islands Folkedans-lag hadde to program med islandsk folkedans og folkeviser, særskilt for Festspillene.

Det ble satt opp særskilt, sammensatt islandsk barneprogram (2 forestillinger).

Tre nordiske kirkemusikk-konsserter i samband med nordisk organist-kongress gikk inn i programmet.

Nordens Hus-program: I Nordens Hus ble det avviklet i alt 15 program: Nordisk sangkonsert ved Edith Thallaug/Robert Levin; Chopin-program ved Rut Tellefsen/Kjell Bækkelund; 4 islandske kammerkonsserter;

”Kontraster” ved Kjell Bækkelund/Bengt Hallberg;
 Grieg/Wildenvey-program ved Rut Tellefsen/Kjell Bækkelund;
 2 lyrikkprogram ved Clara Pontoppidan/Johs. Kjær;
 Sangkonsert, islandske folketoner v/Guðrún Tómasdóttir;
 2 viseprogram ved Kristiina Halkola/Eero Ojanen;
 Jazzkonsert ved islandsk band;
 Diskusjonsmöte om stillingen for islandsk kunst i dag.

Ökonomi: I alt var det til salgs ca. 22 000 billetter til arrangement i Festspillenes regi; til kirkekonsertene var det gratis adgang; utstillingene holdes her utenfor. Av disse ble det solgt 17 056. Av direkte tilskudd mottok Festspillene d. kr. 50 000,— fra Nordisk kulturfond. Bevilgning fra Nordisk kulturfond til Cullbergballetten gjorde det også mulig å få den hit, dessuten fikk Festspillene d. kr. 4 000,— fra Fondet for dansk-islandsk samarbejde.

Oslo Kommune dekket forsikringene for Munch-utstillingen. Nordens Hus tok også endel utgifter, særlig kontorutgifter, og stilte dessuten gratis administrasjon.

Reykjavik by og staten tok på seg å dekke det budsjetterte underskuddet, med 1,5 millioner isl. kroner på byen og 700 000 islandske kroner på staten. Når alle tilskudd er tatt til inntekt, sitter Festspillene igjen med et mindre underskudd, isl. kr. 25 782,00.

Utstillinger

Den islandske kunstutstilling ”4 nålevende generasjoner. Fra islandsk billedkunst”. Denne utstillingen, som nå vises i Sverige, er kommet til etter initiativ fra Nordens Hus, i samarbeid med Félag íslenzkra myndlistarmanna (Islands bildende kunstneres forening), Bergen Billedgalleri, Riksgalleriet og Riksutstillinger. Nordisk kulturfond har gitt stönad.

Det vises 75 verker: maleri, tegninger og skulpturer, ved 17 islandske kunstnere. Utstillingen ble åpnet i Bergen Billedgalleri 26. september, som et nordisk innslag i 900 års-jubileet. I Norge ble den så vist, i Riksgalleriets regi, i Ålesund, Molde, Kristiansund N og Oslo, og gikk derfra til Konsthallen, Göteborg, hvor Riksutstillinger overtok. Dernest vises den i Åmål, Falun, Sundsvall og i Thielska Galleriet, Stockholm, der den avsluttes 6. juni 1971. Til sist går den til Harstad som et innslag i ”Festspillene i Nord-Norge” 1971.

Utstillinger som del av Festspillene: Det vises til melding om Festspillene i Reykjavik, med i alt 8 utstillinger arrangert for og av Festspillene, hvorav 7 var nordiske. Störst besök hadde *Edvard Munch-utstillingen*, grafiske verk. Da Festspillene var slutt ble denne utstillingen flyttet til Nordens Hus hvor den stod over sommeren.

Martin Andersen-Nexö-utstilling: ble vist i begynnelsen av året i Huset og på Akureyri.

Finsk glass- og plakattutstilling: ble vist i februar og vakte stor interesse.

"*Uppträcka—Uppleva*" fra Riksställningar, Sverige ble vist 15 dager i mars. Det ble en enorm publikumstilstrømning. I løpet av denne korte tiden så 12 850 personer utstillingen, de fleste skolebarn og ungdom. Riksställningar tok det meste av kostnadene med utstillingen, som ble montert av intendent Per Bengtsson. Til stede ved åpningen var også direktør Gunnar Westin og frue.

Det ble etablert et meget godt samarbeid med gymnas, realskoler, kunst- og håndverksskolen, lærerskolen o. a. Den islandske tegnelærer Guðmundur Magnússon ble satt inn i utstillingen og aktivitetsformene og hadde ledelsen det meste av tiden.

Utstillingen ble åpnet av Sveriges ambassadør, dr. Gunnar Granberg.

Naturvern-utstillinger: I samband med det europeiske Naturvern-året har N. H. samarbeidet først og fremst med det islandske Naturvernlaget og Naturskyddsföreningen i Sverige.

N. H. fikk låne en liten utstilling av Svenska Naturskyddsföreningen og fikk dessuten et eksemplar av utstillingen "Miljö för miljoner" av Riksställningar. Denne utstillingen ble også vist andre steder (på gymnasene) i Reykjavik og på Akureyri.

I forbindelse med disse naturvern-utstillingene ble det distribuert en mengde nordiske naturvern-publikasjoner. Liste over den naturvern-litteratur N. H.'s bibliotek eier, ble distribuert til studentene ved Universitetet og ellers utlagt i huset.

Utstilling av avistegninger: 99 av den norske tegneren Audun Hetlands avistegninger ble utstilt og skulle ha vært et ledd i et nytt, planlagt kurs for islandske journalister. Kurset var planlagt med danske og svenske lærerkrefter. Det måtte utsettes p. g. a. islandsk streik.

Utstilling av samisk kunst: ved den tyske kunstneren G. Hagemann ble arrangert mot slutten av året. Det var også med en del av Hagemanns egne arbeider. Ambassadør for Den tyske forbundsrepublikken, Karl Rowold, åpnet utstillingen.

Collingwood-utstilling: I samarbeid med Mark Watson ble gaven hans til Færøyene, en kolleksjon av Collingwoods bilder og endel fotografier med færøyske motiv, vist i N. H. Utstillingen ble besøkt av 1 400 på 4 dager.

Biblioteket

Biblioteket var åpent for publikum 347 av årets 365 dager. Åpningstid for lesesal og utlån hver dag (også søndager) fra kl. 14—19.

Om lag 35 nordiske aviser, flybårne, er utlagt i kafeteriaen. Avisene sendes regelmessig til bibliotek og skoler andre steder på Island — etter avtale. 93 pakker er blitt sendt i løpet av året.

N. H. abonnerer på 133 nordiske tidsskrift.

Bokbestanden er nå kommet opp i 8 479 bind, hvorav i håndbokavdelingen 1 417, fag- og skjønnlitteratur til utlån 6 850, — foruten 212 plater, de fleste til utlån.

Biblioteket ble åpnet for utlån i *september 1969*.

Oversikt over utlån og besök i biblioteket fra 1. jan. til 31. des. 1970.

Oversikt over utlån og besök i biblioteket fra 1. januar til 31. desember 1970.

Besök ialt:	26 527	(4 336)
Referansespørsmål besvart:	1 259	(178)
Nye låntakere:	626	(388)
Bøker reservert for låntakerne:	234	(13)
Utlån — Bøker ialt:	9 972	(2 767)
„ — Skjønnlitteratur:	5 420	(1 433)
„ — Faglitteratur:	4 552	(1 334)
„ — Plater:	716	(171)
„ — Tidsskrift:	759	(101)

Bibliotekets tre studierom har vært flittig brukt av nordiske stipendiater, islandske studerende og nordiske journalister.

Musikkværelset har nesten utelukkende blitt benyttet av islandske låntakere.

Boklister over bøker i Nordens Hus i de enkelte fag (naturvern, gjør-det-selv bøker, bøker om håndarbeid og husstell) er blitt forfattet og stensilert til distribusjon blant låntakere og andre biblioteker i og utenfor Reykjavik. Listen over tidsskrifter i Nordens Hus blir stadig ajourført og likeledes distribuert.

Små bokutstillinger har vært montert i biblioteket i forbindelse med aktuelle emner og begivenheter: Nordisk samarbeid, Naturvern-utstilling med boklister, Forente Nasjoner 25 år, Forming i skolen, Samenes liv, Voksenundervisning, Barneboken i dag, Gjør-det-selv-boken.

Lektorenes virksomhet i Huset

Samtlige fire nordiske universitetslektorer, som har sine arbeidsrom i Nordens Hus, har de fleste av sine undervisningstimer i N. H.'s lille møte- og undervisningsrom:

Dansk lektor: Pia Renner Andresen. Undervisning i dansk på alle tre trinn til B.A.-eksamen, derav de fem timer i Nordens Hus.

Opplysningsvirksomhet: herunder bl. a. studenterveiledning, bok- og plateutlån, veiledning av allmenheten om alt angående dansk språk og kultur.

Forventet undervisning av allmenheten to aftener i uken samt foredrag om bl. a. dansk litteratur og musikk.

Privat virksomhet: oversettelser og studier til bifageeksamen i islandsk.

Finsk lektor: I året 1970 ble det lektorskifte. Pekka Kaikumo begynte i stillingen den 1. oktober 1970.

Kurs i finsk for studenter og allmenheten:

et kurs for begynnere	2 timer i uken
et fortsettelseskurs	2 timer i uken
et kurs for avanserte	2 timer i uken

Norsk lektor: Hróbjartur Einarsson. Undervisning av studenter til B.A.-eksamen. Vårsemestret var det undervisning på alle tre trinn (4 timer pr. trinn), i alt 12 timer pr. uke. Höstsemestret var det også undervisning på alle tre trinn (6 timer pr. trinn), eller i alt 18 timer pr. uke. En hjelpelærer tok seg av 4 av disse 18 timene.

Vårsemestret ledet lektoren et kurs for allmenheten. Det var ca. 20 deltakere, som fikk 2 ukentlige undervisningstimer.

Undervisning av skoleelever som ønsker norsk i fagkretsen sin, gjennomgående 3 timer pr. uke.

Lektoren har gitt en del privatundervisning. Vekslede antall timer.

Annen virksomhet: diverse opplysninger, oversettelser (brev, vitnemål, dokumenter o. fl.), bokutlån til studenter o. a., en del arbeid for Nordmannslaget i Reykjavik m. m.

Svensk lektor: Ingrid Westin. Undervisning av universitetsstuderende til B.A.-eksamen på samtlige tre trinn 8—9 timer i uken.

To undervisningsassistenter har i höstsemestret undervist i svensk i den svenske lektors arbeidsrom 5 timer i uken.

Undervisning av skoleelever som bytter ut dansk med svensk i vårsemestret 6 timer i uken.

Medvirkning for Nordens Hus' regning ved en konsert og to utstillinger.

Annen virksomhet: Opplysninger til allmenheten, oversettelser, korrekturlesning, bokutlån (ca. 200 lån).

NORRÆNA FÉLAGIÐ (den islandske foreningen Norden)

Melding fra foreningen:

"Som tidligere har Norræna félagið hatt sitt tilhold i Nordens Hus 1970: kontor for direktøren, dessuten husets sekretariat-rom til disposisjon fra 16.30—19.30 mandag—fredag, og lagerrom i kjelleren.

N.F. har også holdt en del møter og konferanser i husets møtesaler, bl. a. presidiemöte i foreningene Norden 8. februar, årsmöte 3. mai og hovedmöte i Norræna félagiðs sambandsstyre 18. oktober. Norræna félagið har arrangert to konserter i samarbeid med Nordens Hus. Den 4. januar arrangerte Norræna félagið som vanlig programmet "Nordisk jul" i NH.

Samarbeidet med direktør og funksjonærer i Nordens Hus har vært meget godt. Det er en stor fordel for Norræna félagið å få ha sitt tilhold, som vi nå har det, i Nordens Hus."

Nordens Hus har støttet Föreningen Norden ökonomisk i forbindelse med følgende to arrangementer:

Asta Lindelöw, sangkonsert

Lil Dahlin-Novak, sangkonsert.

Gjesteforelesere

- Professor P. M. Mitchell, USA: Foredrag (på dansk) om islandsk literaturs utbredelse i utlandet (forskningsprosjekt).
- Danmarks fiskeri- og Grönlandsmi-
nister A. C. Normann: Om Grönlands problem i dag og i fremtiden.
- Universitetslektor Preben Meulen-
gracht-Sørensen, Danmark: Om Martin Andersen-Nexø (på Akureyri, i tilknytning til utstilling, med opplesning fra M.A.N's verker).
- Forfatteren Per Olof Sundman, Sve-
rige: Foredrag med lysbilder om "Bakgrunnen for romanen Ingeniör Andrees luftferd." Overfylt hus.
- Professorene: Einar Ól. Sveinsson og
Sigurður Þórarinnsson, Island: Om islandske aktuelle og historisklitterære emner. (For Historieseksjonen av Norsk Lektorlag.)
- Cand.philol. Merle Sivertsen, Norge: "Kvinner i Olav Duuns diktning"
- " Kvinner og politikk. Med debatt.
- Skoleinspektör Helge Sivertsen, Nor-
ge: Bustad og miljø.
Ein ny kulturpolitikk.
- " Fra barnehage til voksenopplæring.
Norsk skolereform.
- Ivar Eskeland: Norsk-islandske synsmåter. På Egilsstaðir. Har ellers holdt 10 foredrag og kåseri forskjellige steder på Island og i Nordens Hus.

Kunstneriske program, opplesning, musikk, diverse:

- Det vises til punktet: "Festspillene i Reykjavik 1970" s. 2.
- Karin Langebo, Sverige: Svensk sangkonsert. Overfylt hus.
- Skuespillerinnen Anna Kristín Arn-
grímsdóttir, Island: Opplesning av Andersen-Nexö-tekster, Akureyri.
- Åse Kleveland, Norge: Visekonserter i Nordens Hus (overfylt), på Hótel Saga, i radio og fjernsyn samt på Egilsstaðir.

Program v/stipendiater:

- Olavi Kajava, Finland: Runeberg-program
- Astrid Hjertenæs Andersen, Norge: Opplesning av egen lyrikk, dessuten 3 radioprogram. Programmet i NH var meget godt besøkt. Universitetslektor Hróbjartur Einarsson innledet.

Stipendiater

Olavi Kajava, forfatter, Finland	16. januar—15. mars
Marjatta Kurenniemi, forfatter, Finland	1. februar—15. mars
Astrid Hjertelæs-Andersen, lyriker og hennes mann Snorre Andersen, maler, Norge	15. mars—30. april
Finn Strömsted, forfatter, Norge	1. mai—30. mai
Else Faber, forfatter, Danmark	16. juni—16. juli
Kurt Sanmark, forfatter og kritiker, Finland	4. september—18. september

Gjesterommene

Foruten ovennevnte stipendiater har de to gjesterommene vært benyttet av følgende gjester:

Professor P. M. Mitchell, USA	17. januar—31. januar
Forfatter Per Olof Sundman, Sverige	16. juni—22. juni
Sangerinnen Asta Lindelöw, Danmark	22. mai—24. mai
Programredaktör Arthur Klæbo, Norge	25. juni—30. juni
Dosent Lennart Elmevik, Sverige	24. juli—6. august
Redaktör Einar Lyngar, Norge	26. sept.—30. sept.
Pekka Kaikumo, univ.lektor, Finland	30. sept.—9. oktober
Sangerinnen Lil Dahlin-Novak, Sverige	15. okt.—21. okt.
Merle og Helge Sivertsen, Norge	21. okt.—24. okt.
Oversetteren Poul M. Pedersen, Danmark	9. nov.—17. nov. og 27. nov— 9. desember
Overlege Povl Riis og frue, Danmark	31. okt.— 9. november
Professor Ulrich Groenke, Tyskland	14 nov.—21. nov.
Generalsekr. Jens Petter Hoel, Norge	25. nov.—30. nov.
Programsekretær Olav Vesaas, Norge	17. nov.—21. nov.

I alt har gjesterommene vært benyttet i 426 gjestedögn.

Kafeteriaen

Kafeteriaen har hatt rekord-besök i dette driftsåret. Brutto-omsetningen var på om lag 2,9 mill. kr. (1969: ca. 1,9 mill.). Samlede utgifter var også ca. 2,9 mill. kr. (1969: ca. 1,9 mill. kr.)

Annen bruk av huset

Om lag 80 forskjellige organisasjoner, foreninger og institusjoner har hatt kongresser, møter, filmfremvisninger, konserter, teaterkvelder etc. i egen regi. Månedsoversikt:

Januar	17	program/møter etc.	
Februar	28	"	
Mars	17	"	
April	28	"	
Mai	27	"	
Juni	32	"	
Juli	19	"	
August	13	"	
September	17	"	
Oktober	25	"	
November	29	"	
Desember	13	"	
			<i>I alt 265.</i>

Ved en rekke av disse program har direktøren holdt foredrag, kåseri eller gitt orientering.

Kursvirksomhet

Nordens Hus har praktisk støttet Islands Kreftforening, Kjøpmannsforeningen i Reykjavík o. a. i forbindelse med nordiske lærerkrefter.

Publikum

I alt har det til Nordens Hus' egne arrangement; konserter, kurs, foredrag etc. kommet ca. 180 000 gjester (publikummere) fra åpningen 24. august 1968 og ut året 1970. (Da regnes ikke med kafeteriagjester, derimot bibliotekskunder.)

Publikasjoner

Til Festspillene i Reykjavík ble det utgitt et preliminært program (folder) i to utgaver, den ene på islandsk, den andre på engelsk og norsk, dessuten det endelige program på 96 sider, 3 språklig. Det ble dessuten trykt særskilte kataloger til alle Festspillenes utstillinger.

Nordens Hus utgav dessuten sin egen Festspill-brosjyre med oversikt over alle Festspillprogram i Huset.

Særskilt katalog er trykt til den islandske vandrentstilling i Norge—Sverige.

En informativ brosjyre om Nordens Hus, formål og aktivitetsformer, er i arbeid.

Presse, kringkasting, informasjon ellers

NH har fortsatt sitt gode samarbeid med islandsk presse og kringkasting. Det har vært holdt ca. 20 pressekonferanser gjennom året.

NH har hjulpet fjernsyns- og radiofolk fra andre nordiske land med program fra Island.

Endel av Husets gjester har optrådt med særskilt program eller intervju i fjernsynet. Islandske radio tok opp de aller fleste Fests spill-programmene.

Informasjon og service til islandske enkeltpersoner, institusjoner og organisasjoner om de andre nordiske land har fortsatt. Det har særskilt vært aktuelt med opplysninger og kontakt-formidlinger angående skoler, kulturliv, næringsliv og handel.

Innredning av kjelleren til utstillingsformål

Arbeidet er i gang.

Reykjavik, 13. januar 1971

Ragnar Meinander

Styrets formann

Ivar Eskeland

Direktør

TILLÄGG

Program under forberedelse

1. Listahátíð í Reykjavík, Fests pillene i R.v. ca. 4—13 juni 1972.

I vårhalvåret -71:

Kurs-seminarer etc.:

2. Seminar- og forelesningsrekke for sosiologistuderende — enkelte forelesninger også for allmenheten — om sosiologiske emner. I samarbeid med sosiologistuderende og lærere ved Islands Universitet. V/amanuensis Erik Manniche, København.
3. Seminar med utstilling om ABF (AOF) ved rektor Sven Arne Stahre, ABF, Stockholm. I samarbeid med den islandske søsterorganisasjonen in spe (Menningar- og fræðslusamband alþýðu).
4. I samarbeid med Islands kreftforening: seminar etc. v/overlege Per Kolstad, Radiumhospitalet, Oslo; fortsettelse av overlege Povl Riis', Danmark, forelesningsrekke i höstsemestret.
5. Journalistkurs for arbeidende journalister, i samarbeid med Islands Journalistforbund. Danske lærerkrefter.

Foredrag o. l.:

6. Riksdagsledamot Elsi Hetemäki, Finland: Kvinner og sosialpolitikk i Norden.
7. Forfatteren Kai Laitinen, Finland: Foredrag m. m. om ny finlansk litteratur.

8. Riksantikvar Sven B. F. Janson, Sverige:
Emne og tidspunkt ikke fastsatt.
9. Professor Örjan Lindberger, Sverige:
Emne og tidspunkt ikke fastsatt.
10. Forfatteren Peter Seeberg, Danmark:
Emne fra dansk litteratur.
11. Forfatteren etc. Thor Heyerdahl, Norge:
Om Ra-ferdene.
12. Direktör Armi Ratia (Marimekko), Finland:
Om kvinner og klær i Norden (arbeidstittel) med oppvisning.

Musikale program:

13. Komponisten Arne Nordheim, Norge og Trio Mobile, Danmark:
Nordheim-komposisjoner.
14. Professor Erik Tawastjerna, Finland:
Sibelius i ord og toner.
15. Ruth Reese, Norge:
3 program: "De amerikanske negres musikkhistorie gjennom 360 år"
(Nordens Hus).
"Jesu Liv belyst i Negro Spirituals" (i en av Reykjaviks kirker).
"One Woman Show" (i teatret Iðnó).
16. Birgitte Grimstad, Danmark/Norge:
To viseprogram.
17. Sölvi Wang og Egil Monn Iversen, Norge:
Musical-program.
18. Bengt Johnsson, Danmark:
To musikkaftener.

Utstillinger:

19. Fellesnordisk håndbokutstilling (februar/mars).
20. Finsk fotoutstilling (mars/april).
21. Fellesnordisk utstilling: Skolekringkasting i Norden.
22. Finsk grafikkutstilling (mars/april).
23. "6 danske grafikere" (april).
24. "Land att leva i" (uvisst).
25. "Den rike mannens bord" (uvisst).
26. Færøysk utstilling m/besök av William Heinesen (hösten).
27. Alvar Aalto-utstilling (uvisst).
28. Muligens en Strindberg-utstilling.
29. H. C. Andersen-utstilling.

Islandske utstillinger i Norden forövrig

30. Island i går og i dag (arbeidstittel) for Göteborg Museum o. a.

Opplesnings-program:

31. Erik Mørk, Danmark: H. C. Andersen-aftener.

Berättelse

från Nordiska utlänningsutskottet

(Överlämnad av Sveriges regering)

Utskottet har under 1970 hållit två sammanträden, nämligen i Oslo den 3—4 mars och i Helsingfors den 25—26 november.

Vid sammanträdena har ett 20-tal frågor behandlats. Övervägande antalet frågor har rört viseringstvångets omfattning. Diskussionerna har härvid förts utifrån principen att viseringstvånget bör upphävas genom ömsesidiga överenskommelser. Utskottets medlemmar har varit eniga om att i de fall vederbörande nordiska stat inte redan träffat viseringsfrihetsavtal någon erinran mot att sådana avtal träffades inte förelåg vad gällde Vatikanstaten, Tanzania, Dahomey, Togo och Övre Volta. I den mån viseringsfrihet inte redan förelåg för innehavare av FN-laissez-passer har vederbörande representanter i utskottet vidare ställt sig positiva till att viseringstvånget upphävs för sådana personer.

Bland andra frågor som diskuterats vid utskottets möten kan nämnas frågan om införandet av en mera differentierad nordisk resestatistik, tillvägagångssättet vid transitering genom Förbundsrepubliken Tyskland av personer som avlägsnats från nordisk stat samt frågan om införande av inrese restriktioner för vissa brittiska medborgare med anledning av den nyligen vidtagna skärpningen av den brittiska utlänningslagstiftningen.

En viktig fråga som behandlats vid utskottets möten har vidare varit utbyte av erfarenheter rörande invandringen till Norden varvid vidtagna och planerade åtgärder för invandrarnas anpassning till sina nya hemländer ägnats särskilt intresse.

Bland diskuterade lätnader i inreseformalitetserna kan nämnas frågan om införandet av viseringsfrihet för innehavare av främlingspass. Här överväger utskottet att föreslå regeringarna i respektive nordiska länder att ta upp överläggningar med andra europeiska stater för att söka få till stånd bilaterala avtal som skulle möjliggöra för innehavare av främlingspass att resa mellan avtalsslutande stater utan visering.

På utskottets möten har slutligen behandlats frågan om gallring av de olika nordiska staternas förteckning över utvisade personer samt lämnats

information om vidtagna åtgärder sammanhängande med utövandet av den utlänningskontroll som åligger staterna enligt bestämmelserna i den nordiska passkontrollöverenskommelsen.

Nästa sammanträde med Nordiska utlänningsutskottet är planerat att äga rum i Stockholm i början av juni 1971.

BILAGA**Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över berättelsen**

Til juridisk udvalg er henvist beretning fra Det nordiske udlændingsudvalg, indsendt af Sveriges regering.

Udvalget har gjort sig bekendt med beretningen, der indeholder en redegørelse for udlændingsudvalgets arbejde i året 1970.

Udvalget indstiller,

at rådet tager beretningen fra Det nordiske udlændingsudvalg til efterretning.

Stockholm, den 15. januar 1971

Erik Adamsson (s)   *Georg C. Ehrnrooth (Sv)*   *Erling Engan (Sp)*

Tage Johansson (s)   *Clara Munck (KF)*   *Ingemar Mundebo (fp)*

K. Axel Nielsen (S)   *Grethe Philip (RV)*   *Pertti Salolainen (Kok)*

Formand

Helge Seip (S)

Thorstein Treholt (A)

Berättelse

om Nordiska kulturfonden

1. Styrets sammensetning

Nordisk kulturfonds styre har i 1969 hatt følgende medlemmer (og suppleanter), oppnevnt av henholdsvis Nordisk Råd og regjeringene for to-årsperioden 1969—1970:

Danmark:

Folketingsmedlem K. B. Andersen
(Folketingsmedlem Grethe Philip)¹
Ekspeditionssekretær J. Harder Rasmussen
(Kontorchef K. Gleerup)

Finland:

Talman V. J. Sukselainen
(Riksdagsman Georg Backlund)¹
Regeringsrådet Ragnar Meinander
(Biträdande avdelningschefen Kalevi Sorsa/senere föredragande Matti Gustafson)

Island:

Alltingsrepresentant Ólafur Björnsson
(Alltingsrepresentant Birgir Finnsson)
Departementschef Birgir Thorlaciuss
(Fuldmægtig Arni Gunnarson)¹

Norge:

Odelstingspresident Håkon Johnsen (formann)
(Stortingsrepresentant Berte Rognerud)
Departementsråd Olav Hove (nestformann)
(Byråsjef Hans Sørbrø)

Sverige:

Riksdagsledamoten Ingrid Segerstedt Wiberg
(Riksdagsledamoten Dagmar Ranmark)¹
Departementsrådet Roland Pålsson
(Departementssekreteraren Carl-Johan Kleberg)¹

Formannsvervet ble fra og med 1969 lagt til Norge for en to-årsperiode. Håkon Johnsen og Olav Hove er gjenvalgt som henholdsvis formann og nestformann for kalenderåret 1970.

¹ Har vært innkalt til et eller flere styremøter.

2. Sekretariatets plassering

Sekretariatet ble i forbindelse med formannsskiftet overført fra København til Oslo medio februar 1969. Konsulent Kåre Engan og konsulent Thomas Mauritzen ble tilsatt som sekretærer etter fuldmægtig P. Bigandt og sekretær Hjalte Rasmussen.

3. Arbeidsordning

Fondets virksomhet har i 1969 stort sett fulgt de samme retningslinjer som i 1968 slik disse er fastsatt i statutter og forretningsordenen.

Fondets styre har i 1969 hatt tre møter, i København 11. februar, i Kristiansand 28. og 29. mai og i Oslo 8. og 9. desember. Hovedutdelingen av fondsmidlene for 1969 ble foretatt på møtet i desember 1968, men det ble også gitt enkelte bevilgninger på møtene i februar og mai 1969, jfr. rede-gjørelsen under punkt 4 nedenfor. Den spesielle behandlingsmåte for saker av særlig hastende karakter som er omtalt i forretningsordenens § 6, siste ledd, har bare vært anvendt i forbindelse med årets første utlysning av midlene til utveksling av teatergjestespill, jfr. punkt 5 nedenfor, samt i et par andre bevilgningssaker av mindre omfang. Derimot har styret på møtene i februar og mai av tidshensyn gitt enkelte tilskudd uten at søknadene på forhånd hadde vært forelagt Nordisk kulturkommisjon.

Årsberetning og regnskap for 1968 ble godkjent av styret på møtet i februar. På grunn av praktiske vanskeligheter i forbindelse med flyttingen av sekretariatet ble regnskapet forelagt revisorene senere enn den fastsatte frist. Bl. a. av denne grunn ble revisjonsinnberetningen forsinket og ble oversendt Nordisk Råd og regjeringene i august. Styret drøftet beretningen på møtet i desember. Beretningen finnes som *Bilaga 1*, og styrets kommentarer i form av protokollutskrift som vedlegg II til nærværende beretning. Etter anmodning fra Nordisk Råds utvalg for granskning av Nordisk kulturfonds beretninger vedtok styret på desembermøtet at et styremedlem og en representant for sekretariatet skulle være til stede ved utvalgets behandling av beretningen i januar 1970.

Fondets midler for 1970 ble på foreskrevet måte utlyst i de nordiske lands presse i begynnelsen av mai med søknadsfrist 15. august. Innen styremøtet i desember kom det inn ca. 170 søknader om støtte til prosjekter i 1970. Av disse ble vel 30 avvist på formelt grunnlag. De øvrige søknader ble på vanlig måte forelagt Nordisk kulturkommisjon til uttalelse.

Kommisjonens seksjon I, for forskning og høyere utdanning, fremsatte i tilknytning til sin innstilling til fondet følgende prinsipielle betraktning:

Det er seksjonens oppfattelse, at det med fondets tiltagende størrelse bliver stadig mere væsentlig, at der med hensyn til de enkelte ansøgninger finder en kvalificeret forhåndsevaluering og *efterevaluering* sted, og at en sådan prøvelse formentlig er særlig væsentlig for så vidt angår bevillinger til forskningsprosjekter. Den forhånds- og efterevaluering, der bør finde sted, må kunne måle sig med den bedømmelse, der finder sted af forskningsprojek-

ter ved ansøgning om støtte af nationale forskningsprojekter ved ansøgning om støtte af nationale forskningsråd og fonde. I modsat fald kan man frygte en vis demoralisering hos ansøgere af forskningsbevillinger af Nordisk Kulturfond.

Styret drøftet henvendelsen på møtet i desember og har overfor seksjonen fremholdt at man gjerne imøteser forslag fra seksjonen til en praktisk ordning for den evaluering som det her er tale om.

4. Fondets kapital og forvaltning

Fondet hadde for 1969 følgende midler til rådighet:

Overført fra 1968	dkr. 398 611
Medlemslandenes bidrag	dkr. 3 250 000
	dkr. 3 648 611

Medlemslandenes bidrag ble som kjent øket med i alt dkr. 250 000 fra og med 1969 som følge av devalueringen av den danske krone høsten 1967. Med bakgrunn i Nordisk Råds rekommandasjon nr. 26/1969 har regjeringene besluttet å øke bidragene til fondet med ytterligere 750 000 danske kroner til i alt 4 millioner fra og med 1970.

Fondet har mottatt nærmere 200 søknader om støtte av 1969-midlene med et samlet beløp på ca. dkr. 13 400 000. Forhåndsavviste søknader er da ikke medregnet. Søknader om støtte av midlene til utveksling av teater-, opera- og ballettjestespill er også holdt utenfor, jfr. punkt 5 nedenfor.

Samlet ble det av midlene for 1969 bevilget dkr. 3 716 385 fordelt på 44 formål, jfr. fortegnelsen i *Bilaga 3*. I denne sammenheng er støtteordningen for gjestespill regnet som ett formål. (Under denne ordningen ble det gitt 14 tilskudd.) Bevilgningene fordeler seg slik på fondets styremøter:

Desembermøtet 1968:	33 prosjekter med	dkr. 3 017 660
Februarmøtet 1969:	2 prosjekter med	dkr. 77 425
Maimøtet 1969:	9 prosjekter og forhøyelse av en tidligere bevilgning med	dkr. 621 300

Også i 1969 gikk en relativt stor del av tilskuddene til prosjekter som var forutsatt å skulle strekke seg over mer enn ett år, i alt nærmere 60 % mot omkring 54 % i 1968, jfr. oversiktene i vedlegg IV. Det er imidlertid et markert trekk at det samlede beløp til nye flerårsprosjekter i 1969 er atskillig lavere enn i 1968. To av de større prosjektene fikk sine siste bevilgninger for 1969, mens både Nordisk sommeruniversitet og Samnordisk gruppe for didaktisk prosessanalyse har fått sine siste bevilgninger av 1970-midlene.

Summen av utbetalte tilskudd i 1969 utgjør dkr. 3 161 782,91 og av tilbakebetalte tilskudd 19 079,63. En oversikt over bevilgningenes avvikling finnes i *Bilaga 4*.

I vedlegg III finnes også en fortegnelse over bevilgningene av 1970-midlene som ble gitt på styremøtet 8. og 9. desember 1969, i alt dkr. 3 094 300 fordelt på 48 prosjekter.

Pr. 31.12.69 utgjorde saldobeholdningen	dkr. 848 587,18
Av dette representerte bevilgede, men ikke utbetalte tilskudd fra 1968 og 1969 samt for mye innbetalt medlemsbidrag (se <i>Bilaga 5</i>)	dkr. 793 276,40
Rådighetsbeløp av 1969 midlene overført til 1970	dkr. 55 310,78

5. Forsøk med støtteordning for utveksling av teater-, opera- og balett-gjestespill mellom de nordiske land

Fondets styre vedtok på møte i desember 1967 årlig å avsette dkr. 250 000 til utveksling av teatergjestespill i en 3-årig forsøksperiode. Samtidig ble det vedtatt retningslinjer for prøveordningen basert på forslag som Nordisk kulturkommisjons seksjon III på styrets anmodning hadde utarbeidet. Disse finnes i *Bilaga 6*.

Dette er foreløpig det eneste tilfelle der fondet har øremerket et visst beløp for tiltak på en spesiell sektor innenfor fondets virkeområde. Bl. a. av denne grunn tør det være av interesse med en særskilt redegjørelse for denne saken.

Fra og med 1969 ble ordningen utvidet til også å gjelde opera- og balett-gjestespill. Samtidig ble rammebeløpet økt til 400 000. Senere fant styret det nødvendig å stille ytterligere vel 23 000 danske kroner til rådighet for formålet i 1969. Både i 1968 og 1969 har det vært søkt om atskillig mer enn det avsatte beløp, jfr. oversikten i *Bilaga 7*. Av 1969-midlene ble det søkt om i alt 806 600 til 23 gjestespill/turnéer (2. utlysning 1968 og 1. utlysning 1969). 14 gjestespill fikk tilsagn om støtte med i alt dkr. 426 900.

Etttersom 1970 etter forutsetningene er siste forsøksår, har styret anmodet kulturkommisjonens seksjon III om — på grunnlag av de erfaringer som fondet og Nordisk Teaterunion har høstet — å drøfte og vurdere ordningen med tanke på eventuell videreføring, herunder bl. a. spørsmålet om denne støtten for fremtiden bør gå over statsbudsjettene.

6. Uttalelse til Nordisk Råd om medlemsforslag

Nordisk Råds presidium anmodet i 1969 fondets styre om å uttale seg om medlemsforslag A 229 om økt støtte til nordisk ungdomssamarbeid og opprettelse av et nordisk ungdomsfond. Saken ble drøftet på prinsipielt grunnlag på styremøtet 8. og 9. desember da den ble ansett for å berøre spørsmålet om styrets kompetanse. Det ble vedtatt å avgi uttalelse om medlemsforslaget. Om den prinsipielle side av saken fremholdt imidlertid styret i sin uttalelse følgende:

I forbindelse med denne saken har man også vurdert spørsmålet om i hvilken utstrekning kulturfondets styre — som i følge statuttene er tillagt konkrete oppgaver — bør uttale seg om medlemsforslag i Nordisk Råd. Styret er kommet til at det i visse saker kan være problematisk for kulturfondets styre å utøve en slik funksjon. På den annen side finner styret det naturlig å avgi uttalelse i saker hvor det er spørsmål om de erfaringer som er høstet i kulturfondets virksomhet.

I uttalelsen ble det for øvrig konstatert at styret har ansett ungdomssamarbeidet i vid forstand for å falle innenfor kulturfondets arbeidsfelt. Det ble likeledes fremholdt at det fra styrets side ikke næres noe ønske om at fondet blir fritatt for plikten til å betrakte ungdomssamarbeidet som en del av det kulturelle samarbeid og i samsvar med dette å yte støtte til samarbeidstiltak på denne sektoren. Det vises ellers til *Bilaga 8*, der uttalelsen er gjengitt i sin helhet.

7. Informasjon om fondet

Den viktigste form for informasjon om fondet har også i 1969 vært den vanlige utlysning av fondets midler i mai i samtlige nordiske lands presse. Dessuten har det i tidligere år vært sendt ut pressemeldinger i forbindelse med styremøtene. I Norge har meldingene gått til Norsk Telegrambyrå, som har formidlet dem videre til de øvrige lands byråer. I forbindelse med styremøtet i Kristiansand ble det holdt pressekonferanse. Bevilgningsoversiktene fra styremøtet har også vært publisert i Nordisk Kontakt. Styret drøftet for øvrig informasjonsspørsmålet på møtet i desember, herunder bl. a. tanken om en brosjyre om kulturfondet som kan benyttes i den løpende informasjon.

Formannskap og sekretariat fikk i oppdrag å overveie saken nærmere.

8. Oppsummering og enkelte vurderinger

Også i 1969 har antall søknader vist at fondet fyller et behov. Selv om langt fra alle søknader er relevante, har fondet tatt stilling til et betydelig antall saker som representerer interessante og verdifulle oppslag for nordisk samarbeid på hele kulturfondets virkeområde.

Av bevilgningsoversikten fremgår det at det er stor variasjon i tilskuddenes størrelse. Den samlede søknadsmasse har vist den samme bredde når det gjelder prosjektenes omfang og de beløp som søkes. Det tør i denne forbindelse være på sin plass å påpeke at også mindre tilskudd i enkelte tilfelle kan gi betydelig effekt for samarbeidet på vedkommende område, fordi de kan være avgjørende for å få et samarbeid etablert og formalisert, i form av en nordisk forening eller på andre måter.

Flere av de største tilskuddene i 1969 er gått til prosjekter som strekker seg over flere år. Det gjelder bl. a. enkelte forskningsprosjekter. Ved siden av den rent vitenskapelige verdi disse forutsettes å få, anser man det for å være av vesentlig betydning at fondet ved sin støtte oppmuntrer til nordisk orientering blant forskerne og dermed bidrar til det man kan kalle en nordisk samarbeidsteknikk. Dette må anses for å være av betydning på bakgrunn av de begrensede forskningsmiljøer og ressurser som i mange tilfelle finnes i hvert enkelt land.

Blant forskningsprosjektene skiller Nordisk sommeruniversitets kultursosiologiske forskningsprogram seg ut som den største tilskuddsmottakeren

i 1969. Av stor betydning for fondets vurdering i denne sak har vært at man her på fellesnordisk basis har gått inn på et forskningsområde som i stor utstrekning representerer et nytt felt i alle nordiske land.

På utdanningssektoren har en betydelig del av midlene for 1969 gått til utrednings- og forsøksvirksomhet under Matematikkundervisningens nordiske komité. Denne komitéen ble dannet for å videreføre på de lavere årstrinn det grunnleggende arbeid for introduksjon av en modernisert matematikkundervisning som ble utført i årene 1961—67 av Den nordiske matematikkomitéen. Det ble ansett for å være av stor betydning at videreføringen kom i gang så raskt som mulig, og fondet har derfor funnet det riktig å støtte virksomheten i en overgangsperiode på halvannet år inntil finansieringen kunne gå over på statsbudsjettene.

På kunstens område har fondet tillagt støtteordningen for utveksling av teater-, opera- og ballettgjestespill stor betydning. Noe av hensikten med ordningen har vært å få en indikasjon på om det finnes en reell interesse for et livligere samarbeid på dette felt. Oppslutningen fra teatrenes side viser etter styrets mening at spørsmålet kan besvares positivt. Når det gjelder den administrative side av ordningen, kan erfaringene tyde på at man må finne fram til mer fleksible løsninger. Dette er blant de spørsmål som nå vil bli nærmere vurdert.

Blant de nye forpliktelsene som forutsettes å løpe over flere år, er en forsøksordning med nordiske musikkonkurranser for yngre instrumentallister og sangere hvis formål er å hjelpe fram begavede yngre musikere og sangere og å utbre kjennskapet til nordisk musikk. Arrangementet av konkurransene forestås av Foreningene Norden i samarbeid med de nordiske lands kringkastingsinstitusjoner. Konkurransene i 1969 var for strykere.

De nevnte prosjekter har sammen med enkelte andre flerårige tiltak bundet en betydelig del av fondets midler for 1969. Etter styrets mening må man til en viss grad være beredt til å binde midler på denne måten all den stund også støtte til utviklings- og forsøksvirksomhet er i samsvar med fondets retningslinjer. Denne form for fellesnordisk virksomhet har krav på betydelig interesse. På den annen side er det viktig at dette hensyn ikke går for sterkt ut over fondets bevegelsesfrihet når det gjelder støtte til andre og mer begrensede samarbeidstiltak. Styret har ansett at det bør vises tilbakeholdenhet når det gjelder engasjement i omfattende flerårsprosjekter. Som omtalt foran er det i 1969 en markert nedgang med hensyn til fondets engasjement i nye prosjekter som forutsettes å strekke seg over flere år. Denne tendensen er enda tydeligere når det gjelder de bevilgninger som hittil er gitt for 1970.

Til slutt skal det gjøres enkelte bemerkninger når det gjelder fondets administrasjon. Etter styrets oppfatning må den nåværende ordning sies å være utilfredsstillende i det lange løp. Flyttingen av sekretariatet har vist seg å by på flere problemer, og problemene kan ventes å bli aksentuert ved

fremtidige flyttinger. Et sekretariat som skal ambulere hvert annet år, vil medføre brudd i kontinuiteten og derav følgende mangel på oversikt over fondets virksomhet i en viss periode. Etter hvert som kapital og saksmengde øker, vil det heller ikke være tilstrekkelig at sekretariatsarbeidet er en utpreget bistillingsbeskjeffigelse.

Spørsmålet om fondets administrasjon har vært drøftet i styret i forbindelse med behandlingen av revisjonsinnberetningen for 1968. Styret har imidlertid ikke villet ta noe initiativ på dette tidspunkt, men vil her påpeke at det er av vesentlig betydning for fondets virksomhet at det under den reorganiseringen av det nordiske kultursamarbeid som etter alt å dømme er forestående, blir tatt tilstrekkelig hensyn til behovet for en fastere administrasjonsordning enn den man har i dag.

Oslo, 23. februar 1970

Håkon Johnsen

Formann

K. B Andersen

Georg Backlund

Ólafur Björnsson

J. Harder Rasmussen

Olav Hove

Ragnar Meinander

Roland Pålsson

Dagmar Ranmark

Birgir Thorlacius

Kåre Engan

Thomas Mauritzen

Sekretærer

*BILAGA 1***Revisionsberättelse för Nordiska kulturfonden år 1968**

(Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 1798)

*BILAGA 2***Protokoll från Nordiska kulturfondens 10:e styrelsemöte i Oslo den 3 och 9 december 1969**

ad dagsordenens punkt 3

Revisjonsinnberetning for fondets regnskap 1968

Praktiske vanskeligheter i forbindelse med flyttingen av sekretariatet fra København til Oslo hadde ført til at regnskapet for 1968 var oversendt revisorene senere enn den frist som er fastsatt i overenskomstens artikkel 18. Revisjonsinnberetningen var bl. a. av denne grunn blitt forsinket, og kunne derfor først behandles på det her refererte møte.

Styret *drøftet* de spørsmål som var reist i innberetningen, og det ble i tilknytning til de enkelte punkter bl. a. anført følgende:

Punkt 2:

Revisorene hadde foreslått at den i overenskomstens artikkel 18 fastsatte frist for avslutning av revisjonen endres og fastsettes til 6 måneder etter regnskapsårets slutt i overensstemmelse med reglene for visse andre fellesnordiske institusjoner.

Forslaget var bl. a. begrunnet med at det dermed ville bli mulig å få inn et større antall regnskaper fra tilskuddsmottakerne under det angjeldende års revisjon.

Man *konstaterte* at dette ville kreve endring av overenskomsten, og *anså* at styret ikke var den rette instans til å ta initiativet til en slik endring. I tilknytning til begrunnelsen for forslaget ble det fremholdt at det var styrets oppgave å påse at regnskapene kommer inn i overensstemmelse med forutsetningene.

Punkt 7, siste avsnitt:

Det ble *opplyst* at sekretariatet var i ferd med å utarbeide bevilgningsoversikter for de enkelte år med sikte på at man til enhver tid skulle ha et klart inntrykk av de enkelte bevilgningers utvikling, samt av i hvilken utstrekning det var avgitt rapporter og regnskaper i samsvar med bestem-

melsene. På dette grunnlag ville det ved regnskapsårets avslutning bli gitt en slik sammenfattende oversikt som revisjonsinnberetningen fremholdt som ønskelig.

Punkt 8:

Med hensyn til de to 1967-bevilgninger som var overført til 1969,

Nordisk kulturkommisjons seksjon III til publikasjon om musikklivet i Norden (bev. dkr. 9 000) og

Foreningen Nordens Institutt til kurs om moderne litteratur (bev. 15 000), ble det opplyst at ingen av disse ville komme til anvendelse, og at beløpene følgelig var ansett som innspart ved utarbeidelsen av den foreløpige regnskapsoversikt for 1969, jfr. dagsordenens punkt 7.

Når det gjaldt de øvrige overførte bevilgninger, ble det opplyst

at de nordiske FN-foreningers seminar ville finne sted i desember 1969 (bev. dkr. 14 400),

at bevilgningen til utgivelse av en nordisk dramaserie på engelsk ville komme til anvendelse i 1970 da arbeidet med serien stort sett ville være sluttført (bev. dkr. 29 000),

at det ikke var kommet anmodning om utbetaling av bevilgningen til opplysningsvirksomhet om billedkunst i Norden (bev. 47 500). I denne forbindelse *forutsalte* styret at ny søknad måtte fremmes såfremt anmodning om utbetaling ikke var innkommet innen utgangen av 1969,

at hele bevilgningen til en konferanse om nordisk allmen språkvitenskap i Reykjavik var utbetalt og utgiftsført i regnskapet for 1969.

Punkt 9 a):

Styret *noterte seg* at sekretariatet etter samråd med den norske revisjon for fremtiden ville forsøke å følge de regler for avgivelse av regnskap som gjelder i forbindelse med tilskudd fra den norske stat, og at det standardiserte formular som benyttes når det gis melding om bevilgning fra fondet, ville bli modifisert i samsvar med dette.

Punkt 9 b):

Styret vil under søknadsbehandlingen være oppmerksom på de forhold som her er omtalt.

Punkt 9 c):

Styret *noterte seg* at det i det standardiserte formular som er nevnt ovenfor i tilknytning til punkt 9 a) ville bli gjort oppmerksom på at bevilgede midler ville bli utbetalt først når det var nødvendig av hensyn til forberedelse og gjennomføring av vedkommende prosjekt.

Punkt 9 d):

Styret *innså* det problematiske i et fullstendig skifte i sekretariat og revisjon hvert annet år. På den annen side *anså* man at spørsmålet om fondets administrasjon på det nåværende tidspunkt ikke burde tas opp isolert, men måtte forutsettes vurdert i sammenheng med de forslag som nå er under

overveielse når det gjelder formene for det fremtidige kultursamarbeid i Norden i sin alminnelighet.

For øvrig ble det *vedtatt* å oversende utskrift av protokollen for så vidt gjelder nærværende punkt på dagsordenen til Nordisk Råds utvalg for gransking av Nordisk kulturfonds beretninger.

BILAGA 3

Översikt över fördelningen av fondens medel för 1969

A. Vitenskap

	dkr.
Svenska föreningen för mikrobiologi til det første av heretter regelmessige symposier innenfor det mikrobiologiske område for nordiske forskere	30 000
Nordisk Genetikerforening og Nordisk Forening for Celleforskning til felleskongress med symposier i Reykjavik	100 000
Professor Paavo Suomalainen, Helsingfors, til møte med sikte på å opprette en nordisk zoofysiologisk forening	9 000
De nordiske lands nasjonalkomitéer av det Internasjonale Biologiske Program (IBP) til fortsatt nordisk koordineringsarbeid innen IBP	51 000
Den nordiske gruppe av the Human Adaptability section of the International Biological Programme til forskningsekspedisjon til Enare for undersøkelse av tre samepopulasjoner	80 000
Docent Jan Ericsson, Stockholm, dosent Rolf Seljelid, Oslo, og med. kand. H. Helminen, Åbo, til medisinsk forskningsprosjekt som tar sikte på å øke kunnskapene om lysosomene	100 000
Professorene Gunnar Fougstedt og Paavo Piepponen, Helsingfors, til publisering på engelsk av foredragene som ble holdt ved det nordiske demografiske symposium 1968. Symposiumet ble støttet av fondet.	13 000
Nordisk sommeruniversitet til videreføring av det kultursosiologiske forskningsprosjekt "Studier av de nordiske lands kulturelle og estetiske liv"	475 000
Programkomitéen for Nordisk Symposium for Universitetspedagogikk til symposium til forberedelse av tre forskningsprosjekter angående henholdsvis 1. studieavbrudd, 2. mål og evaluering, 3. den didaktiske prosess	47 425
Svenska litteratursällskapet i Finland til feltseminar for nordiske skjærgårdsnavnforskere	3 000
Professor Walter Goldberg, Göteborg, til nordisk symposium med amerikanske forelesere med temaet "The behavioral theory of the firm"	130 000
Stavanger Sjøfartsmuseum til konferanse om marinarkeologiske undersøkelser med deltakelse av froskemenn	15 900
Samnordisk gruppe for didaktisk prosessanalyse til undersøkelser	300 000
Sum vitenskap	1 354 325

B. Utdanning

Nordisk Etnologisk-Folkloristisk Arbeidsgruppe til igangsettelse og innarbeiding av nordiske feltseminarer som undervisningsform i universitetsfagene folkelivsforskning og folkeminnevitenenskap	47 200
Rektor Lars Furhof, Stockholm, til seminar for lærere ved de statlige journalistutdanningsinstitusjoner i Danmark, Finland, Norge og Sverige	42 200
Forskardocent Björn Isaksson, Göteborg, og professor Ragnar Nicolaysen, Oslo, til kurs for utdanning av dietetikere innen rammen av Nordiska hushållshögskolan	108 000
Norsk Psykiatrisk Forening i samarbeid med Nordisk Psykiatrisk Samarbejdskomité til nordisk symposium i psykiatri (emne: Psykoterapi)	22 500
Språkkurskommissionen, Helsingfors, til kurs i finsk tekstforståelse for skandinaver	63 300
Matematikkundervisningens nordiske komité (MUNK) til utrednings- og forsøksvirksomhet angående den innledende matematikkundervisningen i skolen	350 000
Nordisk kulturkommisjons seksjon II til avslutning av forsøk med fellesnordisk forskningsstipendiatprogram i spesialpedagogikk ved Lärarhögskolan i Göteborg	198 000
Nordisk Musikpædagogisk Union til konferanse for musikklærere i lærerskolen om musikkundervisningen i skolen	12 560
Handarbetslärarinneförbundet, Helsingfors, til nordisk kongress om "Tekstilsløyd i dag og i morgen"	30 000
Professor Olli V. Lounasmaa, Helsingfors, til nordisk forskningsstipendiatprogram innenfor lavtemperatursfysikk ved Tekniska Högskolan i Otnäs	120 000
University College, London, til opprettelse av lektorat i moderne nordisk historie som skal besettes av lektorer fra de nordiske land etter tur i perioder på to år	45 000
Sum utdanning	<u>1 038 760</u>

C. Folkeopplysning

Skandinaviska Designstuderandes Organisation til seminar om "Människa — miljö"	45 000
Danske Studerendes FN-forbund til nordisk seminar om "Ønskeligheten av og muligheten for en nordisk union"	41 000
Sum folkeopplysning	<u>86 000</u>

D. Kunst og det frie kulturliv**a) Litteratur**

Nordisk kulturkommisjons seksjon III til oversettelseshonorarer og forskudd på royalties i forbindelse med utgivelse av en serie av nordisk skjønnlitteratur på University of Wisconsin Press	85 000
Svenska Österbottens litteraturforening til utgivelse av nordisk nummer av tidsskriftet Horisont	10 000
Innkjøp av nordisk litteratur til biblioteket ved Nordens hus, Reykjavik	50 000

Hannes Sigfusson til oversettelse av moderne lyrikk til islandsk i forbindelse med utgivelse av antologi	5 000
<i>b) Musikk</i>	
Til nordiske musikkonkurranser for unge instrumentalister arrangert av Foreningene Norden og de nordiske lands kringkastingsinstitusjoner etter forslag fra Nordisk kulturkommissjens seksjon III. Konkurransene i 1969 gjaldt strykere.	185 000
Til samarbeid mellom visearkiver i de nordiske land for innsamlings- og registreringsvirksomhet	100 000
Til møte for de nordiske foreninger Visens Venner i Oslo	11 000
Riksförbundet Sveriges amatörorkestrar til nordisk musikkurs for ungdom	20 000
Jyväskylä kulturdagar til nordisk-sovjetisk komponistsymposium	50 000
<i>c) Teater</i>	
Forsøk med støtteordning for utveksling av teater-, opera- og ballettgjestespill i Norden (se spesifikasjon nedenfor)	423 300
Nordisk Amatørteaterråd til symposium om amatørteater	17 000
<i>d) Film</i>	
Nordisk Film og TV Union til nordisk kortfilmfestival for film og TV	22 000
<i>e) Andre tiltak innen kunst og det frie kulturliv</i>	
Nordens hus til nordiske kulturdager i Reykjavik	50 000
Seitakylä til arrangement av kunsthåndverks- og kunstindustri-kurs for Nordkalotten	7 000
Vasa sommaruniversitet til nordisk seminar for litteratur- og teaterkritikere om bedømmelse av moderne engasjert og dokumentarisk litteratur	25 000
Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsorganisation (KLYS) til konferanse med sikte på å danne en fellesnordisk organisasjon for kulturarbeidere	109 000
Nordisk kulturkommissjens seksjon III til symposium om "Barn og kultur" til drøfting av tiltak for bedre kulturtilbud til barn	63 000
Sum kunst og det frie kulturliv	1 212 300
E. Andre formål	
Svenska naturvetarklubben i Helsingfors til nordisk konferanse for representanter for feltbiologiske ungdomsforeninger i Norden	5 000
A. Vitenskap	1 354 325
B. Utdanning	1 038 760
C. Folkeopplysning	86 000
D. Kunst og det frie kulturliv	1 232 300
E. Andre formål	5 000
	3 716 385

Spesifikasjon av tilskudd under støtteordning for utveksling av teater-, opera- og ballettgjestespill:

1. Den Nationale Scene, Bergen gjestespill fra Aarhus teater	17 600
2. Oslo Nye Teater, gjestespill fra Marionetteatern, Stockholm	7 900
3. Aarhus Teater, gjestespill fra Den Nationale Scene, Bergen	21 000
4. Det Danske Teater, turné i Norge og Sverige	75 000
5. Svenska riksteatern, turné i Finland	32 500
6. Upsala stadsteater, gjestespill fra Svenska teatern, Helsingfors	13 000
7. Sandrew film & teater, Stockholm, gjestespill fra Lilla teatern, Helsingfors	14 500
8. Odin Teatret til turné i Norden utenom Island	40 000
9. Lekfelag Reykjavíkur, gjestespill fra Odin Teatret	40 000
10. Finlands nationalopera, gjestespill fra Kungl. svenska baletten	28 500
11. Kuopion Yhteisteatteri, Kuopio, turné til Jönköping och Huskvarna	17 900
12. Narvik Byorkester, medvirkning ved Den Norske Operas gjestespill i Kiruna	4 200
13. Folketeatret, København, gjestespill fra Svenska teatern	64 400
14. Nationaltheatret, Oslo, gjestespill fra Kungliga dramatiska teatern	50 000
	I alt 426 500
Herav overført fra rammebevilgningen for 1968	3 200
Tilskudd av 1969-midlene	423 300

Fondmedel för 1970 beviljade på styrelsemöte den 8 och 9 december 1969

A. Vitenskap

Delegationen for utlandslektorat och språkkursärenden vid Finlands undervisningsministerium til nordisk seminar om den finske og finlandssvenske litteraturen, særlig modernismen	9 400
Nordisk sommeruniversitet til slutføring av kultursosiologisk forskningsprosjekt	475 000
De nordiske IBP-komitéer til samarbeid innen rammen av det Internasjonale Biologiske Program (IBP)	60 900
Biomedicinsk-tekniska föreningen i Finland til det første nordiske møte for biomedisinsk teknikk	4 500
Professor Sten Karling, Stockholm, til nordisk symposium om ikonografisk registrering av kunstverk fra middelalderen i Norden	14 500
Docent Jan Eriksson, Stockholm, dr. med. Rolf Seljelid, Oslo, med. lic. Heikki Helminen, Åbo, til videreføring av medicinsk forskningsprosjekt angående lysosomene	109 000
Akademiet for fremtidsforskning, Århus, til nordisk vitenskapelig konferanse om fremtidsforskningens metoder	50 000
Nordiske Jordbruksforskernes Forening til seminar i Mjøs-området, Norge, om miljøvernsspørsmål	14 400

Konservator Donald Provan, Stavanger Museum, til møte for personell som arbeider med konservering og vitenskapelig analyse av arkeologiske gjenstander i Norden, med sikte på å drøfte opprettelse av en fast nordisk organisasjon	15 400
Sammordisk gruppe for didaktisk prosessanalyse til slutføring av vitenskapelige undersøkelser	277 900
Finlands psykoanalytiska förening til konferanse for psykoanalytikere i Norden	15 000
Sum vitenskap	<u>1 046 000</u>

B. Utdanning

Det nordiske arbeidskollegium for parasitologi til allmenparasitologisk kurs ved Københavns Universitet	54 300
Nordisk kulturkommisjons ekspertutvalg for arkeologi og folkelivsgransking til universitetskurs i nordisk arkeologi	50 750
University College, London, til opprettelse av lektorat i moderne nordisk historie som skal besettes med lektorer fra de nordiske land etter tur i perioder på to år	45 000
Dansk Filmlærerforening til nordisk kurs for filmpedagoger, filmpsykologer, filmstuderende og utøvende filmkunstnere	43 200
Skolteaterforeningen, Helsingfors, til nordisk teaterpedagogisk kurs for lærere i folkeskole/grunnskole samt for ledere innen det frie opplysningsarbeid	10 700
Förbundet för specialpedagogik i folkskolan, Helsingfors, til nordisk kurs for lærere om ny matematikk i støtte- og hjelpeundervisningen samt til lærebokutstilling i tilknytning til kurset	16 100
Nordisk Dataunion til nordisk seminar om "EDB i grunnskole og gymnas" i Helsingfors	20 650
Sum utdanning	<u>240 700</u>

C. Folkeopplysning

Foreningene Nordens Forbund til forsøk med "Ungdommens nordiske råd" med deltakelse av representanter fra de politiske ungdomsorganisasjonene i Norden	95 000
Dansk Ungdoms Fællesråd, Statens ungdomsarbeidsnämnd (Finland), Nasjonalkomiteén for Internasjonalt Ungdomsarbeid (Norge), Aeskulyd-Samband (Island) og Sveriges Ungdomsorganisationers Landsråd til nordisk seminar for ungdomsledere	40 000
Ovennevnte ungdomsorganisasjoner til forsøk med engelskspråklig tidsskrift om de nordiske ungdomsorganisasjoners arbeid	55 000
Sum folkeopplysning	<u>190 000</u>

D. Kunst og det frie kulturliv

a) Litteratur

Nordens hus til innkjøp av nordisk litteratur til institusjonens bibliotek	50 000
--	--------

Hannes Sigfusson til oversettelse av moderne nordisk lyrikk til islandsk	8 000
Nordisk kulturkommisjons seksjon III til støtte til utgivelse av nordisk skjønnlitteratur på tysk på det sveitsiske forlag Walter Verlag AG	31 200
Nordisk kulturkommisjons seksjon III til slutføring av arbeidet med å utgi en nordisk dramaserie på engelsk på Universitetsforlaget, Oslo	23 000
Professor Bertil Nolin, University of Chicago, til en undersøkelse over "The reception of some modern Scandinavian writers in the USA" delvis i tilknytning til en nordisk oversettelsesserie utgitt med støtte av de nordiske lands regjeringer på forlaget University of Wisconsin Press	15 000
<i>b) Musikk</i>	
Dansk Jazzmusikerforening til konsertturné i Norden med internordisk septett	14 500
Århus Studenterjazz til nordisk jazzfestival	25 000
Til forsøk med administrativ ordning for bestilling av musikkverk på nordisk basis, administrert av de nordiske lands nemnder for nordisk musikk samarbeid	150 000
Foreningene Nordens Forbund på oppdrag av Nordisk kulturkommisjons seksjon III til nordiske musikkkonkurranser for unge kunstnere i samarbeid med de nordiske lands radio- og TV-institusjoner. Konkurransen i 1970 er for blåsere	272 500
Målselv Mållag, Målselv i Norge, til spelemannsstemme for Nordkalotten	2 600
Seitakuoro, Kemi, til musikkdager for Nordkalotten	30 000
Folkemusikkfestivalen i Kaustby, Finland, til nordiske folkemusikkdager og seminar i tilknytning til festivalen 1970	25 000
<i>c) Teater, opera, ballett, dans</i>	
Samarbeidsutvalget for de nordiske publikumsorganisasjoner Skådebanan, Sverige, Teatersentralen, Norge, og Arte, Danmark, til konferanse for organisasjonenes medarbeidere	40 000
Odin Teatret, Holstebro, til nordisk treningsseminar for teaterkunstnere	40 000
Odin Teatret til utgivelse av tidsskriftet Teatrets Teori og Teknik	40 000
Nordisk Dukketeaterselskap til utgivelse av publikasjon om dukketeatret i Norden	16 000
Til utveksling av teater-, opera- og ballettgjestespill i Norden	400 000
Bondeungdomslaget Ervingen, Bergen, til nordisk symposium med temaet "Korleis presentera folkedans?"	30 000
<i>d) Bildende kunst</i>	
Nordens hus, Reykjavík, til forberedelse av vandretstilling av islandsk kunst i det øvrige Norden	10 500
Nordisk kunstforbund til arrangement av den tredje nordiske ungdomsbiennale i Oslo 1970	150 000
Midtlydsk Kunstforening, Brande, til kunstnerisk utsmykking av fire husgavler i Brande ved nordiske kunstnere	60 000

e) Film og TV

Nordisk kulturkommisjons seksjon III til eksperimentseminar om formproblemer i TV i samarbeid med de nordiske lands kringkastingsinstitusjoner	32 600
Sum kunst og det frie kulturliv	1 465 900

E. Andre formål

Nordisk violinbyggareforening til nordisk instrumentutstilling	11 000
Skandinavisk forening for kunstnere og vitenskapsmenn i Rom til innbinding av bøker, diverse anskaffelser og utbedringer	43 500
Fredskontoret, Oslo, til nordisk seminar om "70-årenes utfordring til nordisk fredsbevegelse"	20 300
Foreningene Nordens Forbund til delvis dekning av utgiftene ved anskaffelse av transportabelt simultantolkningsanlegg	66 000
Svenska naturskyddsföreningen og Finlands naturskyddsförening til konferanse om forurensningen til sjøs	10 900
Sum andre formål	151 700
A. Vitenskap	1 046 000
B. Utdanning	240 700
C. Folkeopplysning	190 000
D. Kunst og det frie kulturliv	1 465 900
E. Andre formål	151 700
For 1970 foreløpig i alt	3 094 300

BILAGA 4

Översikt över beviljade medel till projekt som förutsättes sträcka sig över mer än ett år

1968

a) Prosjekt innledet før 1968

NKK:s seksjon II till spesialpedagogisk forskningsstipendiatprogram	250 000	(3. bev. av 4)
Samnordisk gruppe for didaktisk prosessanalyse	282 830	(2. bev. av 4)
Tromsø museum m. fl. til forsøk med vandreutstillinger på Nordkalotten	100 000	(2. bev. av 3)
Samarbeid mellom nordiske visearkiver	110 000	(2. bev. av 3)
Forsøk med nordisk ungdomsbiennale for bildende kunst	170 000	(2. bev. av 3)
NKK:s seksjon III til en nordisk dramaserie på engelsk	29 000	(2. bev. av 3)
	<hr/>	
	941 830	

b) Prosjekt innledet i 1968

Nordisk sommeruniversitets forskningsprogram	475 000	(1. bev. av 3)
Matematikkundervisningens nordiske komité	190 421	(1. bev. av 3)
Språkkurskommissionen i Finland til kurs i finsk for skandinaver	60 000	(1. bev. av 2)
NKK:s seksjon III til utgivelse av skjønnlitteratur på engelsk	65 000	(1. bev. av 3)
Nordens hus til innkjøp av litteratur	75 000	(1. bev. av 3)
Utveksling av teatergjestespill	250 000	(1. bev. av 3)
	<hr/>	
	1 115 421	
<i>Bevilget 1968: 941 830 + 1 115 421 =</i>	<hr/>	
	2 057 251	

1969

a) Prosjekt innledet før 1969

Nordisk sommeruniversitet	475 000	(2. bev. av 3)
Samnordisk gruppe for didaktisk prosessanalyse	300 000	(3. bev. av 4)
Språkkurskommissionen i Finland	63 300	(2. bev. av 2)
Matematikkundervisningens nordiske komité	350 000	(2. bev. av 2)
NKK:s seksjon II til stipendiatprogram	198 000	(4. bev. av 4)
Nordens hus til bokinnkjøp	50 000	(2. bev. av 3)
Utveksling av teater-, opera- og ballettgjestespill	423 300	(2. bev. av 3)
	<hr/>	
	1 859 600	

b) Prosjekt innledet i 1969

Docent Jan Ericsson m. fl. til medisinsk forskningsprosjekt	100 000	(1. bev. av 3)
University College, London, til lektorat i moderne nordisk historie	45 000	(1. bev. av 2)
Hannes Sigfusson til oversettelse av skandinavisk lyrikk til islandsk	5 000	(1. bev. av 3)
Nordiske musikk-konkurranser	185 000	(1. bev. av 5)
	<hr/>	
	335 000	
<i>Bevilget 1969: 1 859 600 + 335 000 =</i>	<hr/>	
	2 194 600	

1970 (Bevilget på desembermøtet i 1969)

a) Prosjekt innledet før 1970

Nordisk sommeruniversitet	475 000	(3. bev. av 3)
Docent Jan Ericsson m. fl.	109 000	(2. bev. av 3)
Samnordisk gruppe for didaktisk prosessanalyse	277 900	(4. bev. av 4)
University College, London, til lektorat	45 000	(2. bev. av 2)
Nordisk ungdomsbiennale for bildende kunst	150 000	(3. bev. av 3)
Nordens hus til bokinnkjøp	50 000	(3. bev. av 3)
Hannes Sigfusson til oversettelse	8 000	(2. bev. av 2)
NKK:s seksjon III til en nordisk dramaserie på engelsk	23 000	(3. bev. av 3)
Nordiske musikk-konkurranser	272 500	(2. bev. av 5)
	<hr/>	
	1 410 400	

b) Prosjekt som innledes i 1970

NKK:s seksjon III til en nordisk oversettelses- serie på tysk	31 200	(1. bev. av 5)
Prøveordning med bestilling av musikkverk	150 000	(1. bev. av 2)
	<u>181 200</u>	
<i>Bevilget 1970: 1 410 400 + 181 200 =</i>	1 591 600	

BILAGA 5**Översikt över beviljningarnas avveckling 1969**

	Antall bevilgninger	Herv utbetalt i 1969	Hjemfalt i 1969	Overført til senere bruk
Overført fra 1966	—	—	—	—
Overført fra 1967	2	—	2	—
Overført fra 1968	6	3 (herav 1 del- bevilgning)	—	4 (herav 1 del- bevilgning)
Tildelt i 1969	157	50 (herav 4 del- bevilgninger)	1	10 (herav 4 del- bevilgninger)

¹ hvorav 14 under støtteordningen for gjestespill

De bevilgninger som ovenfor er nevnt under "overført til senere bruk", er følgende, uttrykt i danske kroner:

1968-bevilgninger:

Nordisk kulturkommisjons seksjon III til fortsatt arbeid med en nordisk dramaserie	29 000	(1970)
Nordisk kulturkommisjons seksjon III til lysbildeserier om bildekunst i Norden	47 500	(1970)
Nordisk kulturkommisjons seksjon III til utgivelse av nordisk oversettelsesserie på engelsk	65 000	(1970)

Delvis overført 1968-bevilgning

Odense Teater til nordisk turné (gjestespillbevilgningen)	650	(1970)
---	-----	--------

1969-bevilgninger:

Nordisk kulturkommisjons seksjon III til utgivelse av en nordisk oversettelsesserie på engelsk	85 000	(1970)
Nordens hus til nordiske kulturdager i Reykjavik	50 000	(1970)
KLYS til nordisk konferanse for kulturarbeidere	109 000	(1970)
Svenska litteratursällskapet i Finland til feltseminar for skjærgårdsnavnforskere	3 000	

Danske Studerendes FN-forbund til nordisk seminar	41 000	(1970)
Det Danske Teater til nordisk turné (gjestespillbevillingen)	75 000	(1970)
<i>Delvis overførte 1969-bevillinger</i>		
Matematikkundervisningens nordiske komité til utredning og forsøk	150 000	(1970)
Spesialpedagogisk forskningsstipendiatprogram i Göteborg	13 800	(1970)
Professor Lounasmaa til stipendiatprogram innenfor lavtemperaturfysikk	60 000	(1970)
Aarhus Teater til gjestespill fra Den Nationale Scene (gjestespillbevillingen)	1 259,12	(1970)
I alt	730 209,12	

BILAGA 6

Riktlinjer for utväxling av teatergästspel i Norden, utarbetade av Nordiska kulturkommissionens sektion III den 17 januari 1968

Nordisk Kulturfonds styrelse har besluttet at iværksætte en støtteordning for udveksling af teatergæstespil i Norden i en forsøgsperiode på 3 år.

I denne periode har man fastsat følgende bestemmelser for ordningen:

1. Fonden afsætter et årligt beløb på indtil 250 000 d. kr. til udveksling af teatergæstespil i Norden. Bevillingen stilles fortrinsvis til disposition for større gæstespil, som det tidligere ikke har været muligt at gennemføre på grund af begrænsede nationale bevillinger.

2. Omkring hvert års 1. januar og 1. juli, indkaldes ansøgninger med frist til henholdsvis 15. marts og 15. september. Indkaldelse sker ved opslag, som de respektive landes ministerier foranlediger bekendtgjort. For at muliggøre en gensidig orientering indsendes ansøgningen til fonden gennem det pågældende lands ministerium, der ved fremsendelsen underretter fonden om, hvilke teatre der har søgt tilskud af de nationale bevillinger til nordiske teatergæstespil.

3. Ansøgninger om tilskud fra denne bevilling udfærdiges på fondens almindelige ansøgningsskemaer og vedlægges et fuldstændigt budgetoverslag.

4. Som hovedregel bør det være det modtagende teater, som søger om tilskud. Undtagelsesvis kan dog også det gæstende teater søge, f. eks. i de tilfælde, hvor et teater agter af turnere i flere lande. I begge tilfælde skal der foreligge en foreløbig aftale om gæstespillet.

5. Fonden forelægger ansøgningerne for Nordisk Teaterunions hovedsekretariat i Stockholm til udtalelse med henblik på at få en prioriteret indstilling. Det forudsættes, at hovedsekretariatet indhenter udtalelser fra de nationale afdelinger af Nordisk Teaterunion i hvert af de lande, hvorfra der foreligger ansøgninger.

6. Det er et led i ordningen, at man i forsøgsperioden kan yde tilskud til bilaterale turneer.

7. Ordningen omfatter alene teatergæstespil og ikke opera- eller balletturneer.

BILAGA 7

Översikt över totala antalet ansökningar om teaterstöd i förhållande till beviljade med angivande av belopp

	Totalt antall söknader	Belop	Antall söknader innvilget	Belop
1. utlysning 1968	11	639 550	4	246 800
2. utlysning 1968	10	293 500	6	167 000
1. utlysning 1969	13	513 100	8	259 500
2. utlysning 1969	13	791 990	6	267 740
	47	2 238 140	24	941 040

¹ En av søkerne hadde ikke angitt belop

BILAGA 8

Nordiska kulturfondens yttrande över Nordiska rådets medlemsförslag om ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete och åstadkommandet av en nordisk ungdomsfond (Sak A 229/s)

Nordisk Råds presidium har i brev av 27. mai 1969 forelagt ovennevnte medlemsforslag for Nordisk kulturfond til uttalelse. Fondets styre har drøftet saken på møte i Oslo 8. og 9. desember 1969 og vil få uttale følgende:

Styret er enig med forslagsstillerne i at det nordiske ungdomssamarbeid er verdifullt og at det bør oppmuntres. Styret vil i denne forbindelse peke på at det ved flere anledninger er gitt tilskudd til tiltak som har tatt sikte på å fremme dette samarbeidet på forskjellige områder. Det kan her nevnes at det ble bevilget i alt d. kr. 275 000 til gjennomføring av ulike arrangementer under det nordiske ungdomsåret 1967/68 som ble avviklet av Foreningene Nordens ungdomsrepresentantskap. Videre har styret på sitt møte i desember 1969 bevilget d. kr. 95 000 til et forsøk med "Ungdommens nordiske råd" høsten 1970, med deltakelse av utsendinger fra de politiske ungdomsorganisasjonene i de nordiske land. Også dette arrangementet gjennomføres etter initiativ fra Norden-foreningenes ungdomsrepresentantskap. For øvrig vises til den vedlagte oversikt over bevilgninger fra fondet til ungdomsformål på forskjellige områder (*se Bihang*). I denne oversikten har man også tatt med tiltak som går ut over det ungdomssamarbeid som medlemsforslaget tar sikte på.

Det fremgår av det som er uttalt ovenfor at styret har ansett ungdomssamarbeidet i vid forstand for å falle innenfor kulturfondets arbeidsfelt. Fra styrets side næres det intet ønske om at fondet blir fritatt for plikten til å

beirakte ungdomssamarbeidet som en del av det kulturelle samarbeid og i samsvar med dette å yte støtte til samarbeidstiltak på denne sektoren.

I medlemsforslaget er det blant annet antydnet at man kunne oppnå en mer effektiv finansiering av det nordiske ungdomssamarbeid gjennom årlig å avsette et visst beløp av Nordisk kulturfond til formålet. Det kan i denne sammenheng opplyses at det i ett tilfelle som en prøveordning over tre år er vedtatt å øremerke et årlig beløp til et bestemt formål. Det gjelder utveksling av teater-, opera- og ballettgjestespill mellom de nordiske land. Denne ordningen har bl. a. sin bakgrunn i at det av hensyn til teatrenes spesielle arbeidsrytme er vanskelig å opprettholde de vanlige søknadsfrister for tiltak av denne art. Det har imidlertid vist seg at den ramme som er satt, ikke er tilstrekkelig i forhold til de søknader som har foreligget. Styret har derfor i 1969 funnet å måtte overskride det øremerkede beløp, og er på det rene med at dette kan bli aktuelt også i 1970, som er det siste forsøksår.

Det nevnte eksempel indikerer at det ikke ubetinget behøver å være en fordel for en sektor at det settes en fast ramme for bevilgningene dersom en slik ordning håndheves konsekvent. Det vil i enkelte tilfelle kunne føre til at man avslår støtte til gode tiltak som ellers ville kommet i betraktning.

Ut fra dette forhold, og på bakgrunn av erfaringene hittil for øvrig, er styret tilbøyelig til å mene at man av hensyn til en smidig og fleksibel disponering av fondet bør stå relativt fritt til å fordele midlene etter en samlet vurdering av de foreliggende behov til enhver tid innenfor de retningslinjer som er gitt. I den grad det fremkommer kvalifiserte samarbeidsprosjekt på ungdomssektoren, mener man at disse — i samsvar med det syn som er uttrykt ovenfor — vil bli tilgodesett i samme utstrekning som samarbeidstiltak på andre områder.

I medlemsforslaget er det videre anført at opprettelse av et eget ungdomsfond vil være det mest tiltalende alternativ for styrking av ungdomssamarbeidet, og at dette bør anses som det endelige mål. I denne sammenheng vil styret peke på at Nordisk kulturfond har eksistert i relativt kort tid, og at fondet ennå befinner seg i sin første utviklingsperiode. Styret er derfor i tvil om at man på det nåværende tidspunkt har tilstrekkelig erfaring til å ta sikte på opprettelse av et eget fond for en enkel sektor innenfor kulturfondets arbeidsfelt. Det bør her også tas i betraktning at landenes bidrag til fondet vil økes til 4 millioner danske kroner for 1970, og at det er muligheter for en ytterligere økning til 5 millioner pr. år fra 1971. Det må antas at denne økningen også vil komme ungdomssamarbeidet til gode.

I forbindelse med denne saken har man også vurdert spørsmålet om i hvilken utstrekning kulturfondets styre — som i følge statuttene er tillagt konkrete oppgaver — bør uttale seg om medlemsforslag i Nordisk Råd. Styret er kommet til at det i visse saker kan være problematisk for kulturfondets styre å utøve en slik funksjon. På den annen side finner styret det naturlig

å avgi uttalelse i saker hvor det er spørsmål om de erfaringer som er høstet i kulturfondets virksomhet.

Oslo, 14. januar 1970

For styret
Håkon Johnsen
 Formann

Thomas Mauritzen
 Sekretær

BIHANG

Översikt över beviljade medel ur Nordiska kulturfonden till ungdoms- ändamål på olika områden

Allment

Til gjennomføring av forskjellige arrangementer under det nordiske ungdomsår 1967/68	dkr. 275 000
Danmarks socialdemokratiske ungdom til kulturpolitisk konferanse på nordisk basis i 1968	dkr. 19 000
Foreningene Nordens Forbund til forsøk med "Ungdommens nordiske råd" høsten 1970, med deltakelse av utsendinger fra de politiske ungdomsorganisasjonene i de nordiske land	dkr. 95 000
Dansk Ungdoms Fællesråd, Statens ungdomssamarbeidsnämnd i Finland, Aeskulyd-samband, Island, Nasjonalkomiteén for internasjonalt ungdomssamarbeid, Norge og Sveriges Ungdomsorganisationers Landsråd til forsøk i 1970/71 med engelskspråklig tidsskrift om de nordiske ungdomsorganisasjoners arbeid	dkr. 55 000
Samme organisasjoner til nordisk seminar for ungdomsledere høsten 1970	dkr. 40 000

Musikk

Forsøk med nordisk musikkonkurrans for unge kunstnere (strykere) i 1969	dkr. 185 000
samme formål i 1970 (blåsere)	dkr. 272 500
Riksförbundet Sveriges amatörorkestrar til nordisk kurs for ungdom i 1969	dkr. 20 000

Bildende kunst

Forsøk med nordisk ungdomsbiennale	
1966 (København)	dkr. 130 000
1968 (Helsingfors)	dkr. 170 000
1970 (Oslo)	dkr. 150 000

Forskjellige studentorganisasjoner

Studentkåren vid konstindustriella läroverket i Helsingfors til nordisk seminar i 1967	dkr. 35 700
Lunds studenters filmstudio til symposium om ny nordisk film i 1968	dkr. 18 500
Skandinaviske Designstuderendes Organisasjon til nordisk seminar om "Menneske — miljø" i 1968	dkr. 45 000
Samme organisasjon til tilsvarende seminar i 1969	dkr. 45 000
Danske studerendes FN-forbund til nordisk seminar om "Ønskeligheden af og muligheden for en nordisk union" i 1970	dkr. 41 000
Århus Studenterjazz til nordisk jazzfestival i 1970	dkr. 25 000

Andre

Svenska naturvetarklubben i Finland til nordisk konferanse for unge naturforskere i 1969	dkr. 5 000
--	------------

*BILAGA 9***Revisionsberättelse för Nordiska kulturfonden år 1969**

Ved Nordisk Råds 17. sesjon 1.—6. mars 1969 ble undertegnede valgt til revisorer for Nordisk kuturfond for regnskapsårene 1969 og 1970.

Fondets regnskap og årsmelding for 1969 er godkjent på styremøte den 23. februar 1970 og oversendt revisorene med brev av 26. februar 1970. Vi tillater oss å vise spesielt til Bilaga 1 og 2 til årsmeldingen.

Etter overføringen av sekretariatet til Norge har revisjonen vært utført som løpende revisjon.

Det er påsett at forvaltningen av fondet har funnet sted i samsvar med bestemmelsene i overenskomsten av 3. oktober 1966 og forretningsordenen for styret.

Fondets beholdninger i bank og på postgirokonto er kontrollert. Etter forelatt revisjon har vi gitt regnskapet følgende påtegning:

Foranstående driftsregnskap og status for Nordisk kulturfond er revidert og funnet i orden.

Oslo, 27. februar 1970

Lars Breie

Svenn Stray

*BILAGA 10***Betänkande av Nordiska rådets utskott för granskning av berättelse om
Nordiska kulturfonden över berättelsen**

Till utskottet har hänvisats berättelse om Nordiska kulturfonden för 1969. Utskottet har behandlat berättelsen vid sammanträde den 14 april 1970.

Utskottet har genomgått berättelsen och inte funnit anledning till anmärkningar rörande densamma. Utskottet får därför föreslå,

1. att Nordiska rådet godkänner Nordiska kulturfondens räkenskaper för år 1969 och beviljar fondens styrelse ansvarsfrihet för år 1969, samt
2. att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Mariehamn den 14 april 1970

Per Bergman (s)

Niels Eriksen (V)

Gunnar Garbo (V)

Eysteinn Jónsson (F)

Sylvi Siltanen (Sd)

Förman

Berättelse om Nordens folkliga akademi

(Verksamhetsåret 1 juli 1969—30 juni 1970)

Styrelsen

Styrelsen för Nordens folkliga akademi får härmed avge följande berättelse för sin verksamhet under tiden 1.7.1969—30.6.1970.

Styrelsen har under året bestått av följande ledamöter.

Utsedda av Danmarks regering:

Professor Roar Skovmand, ordförande.
Forstander Harald Engberg-Pedersen.

Utsedda av Finlands regering:

Kanslichefen Heikki Hosia.
Skolrådet Klas Wallin.

Utsedd av Islands regering:

Sekreterare Árni Gunnarsson.

Utsedda av Norges regering:

Professor Sigmund Skard.
Tilsynsmann Stein Fossgard.

Utsedda av Sveriges regering:

Undervisningsrådet Gösta Vestlund, styrelsens vice ordförande.
Kanslirådet Carl-Erik Virdebrant.

Styrelsens sekreterare har varit rektor Björn Höjer. Till styrelsen har under året adjungerats fru Edith Loiborg, Danmark, opplysningssjef Knut Fjæstad, Norge, rektor Martti Kojonen, Finland och studierektor Ulla Poppius, Sverige, representanter för studieorganisationernas samarbetsorgan i respektive land.

För styrelsens verksamhet gäller av de berörda ländernas regeringar i januari 1966 fastställda ”Bestämmelser för Nordens folkliga akademi i Kungälv”.

Akademiens uppgift är enligt bestämmelserna att vara ett centrum för studium av frågor som är väsentliga för det nordiska folkbildningsarbetets utveckling och förnyelse. Akademien skall främst rikta sig till lärare och ledare inom folkhögskolan samt det fria och frivilliga folkbildnings- och ungdomsarbetet.

Styrelsen har under året sammanträtt tre gånger. Styrelsen har inom sig utsett ett arbetsutskott med följande medlemmar: Heikki Hosia, Finland, Roar Skovmand, Danmark, ordförande, Knut Fjæstad, Norge och Gösta Vestlund, Sverige. Arbetsutskottet har sammanträtt tre gånger. Till revisorer för akademien har av Kungl. Maj:t i Sverige förordnats Axel Kåreby och Sten G. Olsson och till revisorssuppleanter Karl-Bertil Synnergren och Algot Hedfalk.

I en utredningskommitté angående en eventuell integrering mellan akademien och Nordiska folkhögskolan i Kungälv efter försöksperiodens slut har akademien representerats av Gösta Vestlund, ordförande, Poul Haahr och Björn Höjer, sekreterare. Kommittén har under arbetsåret sammanträtt två gånger. Efter en framställning från akademins styrelse har de nordiska regeringarna förlängt akademins försöksperiod med ett halvt år eller till den 30 juni 1973.

Akademiens personal

Rektor Björn Höjer, Sverige.

Lektor Poul Haahr, Danmark.

Lektor Wilhelm Otnes, Norge, från 1.8.1969.

Bibliotekarie Caroline Smedal Haslund, Norge.

Sekreterare Ole Backström, Finland.

Som kontorist har anlitats fru Miriam Holm, Kungälv, 12 timmar i veckan.

Kursverksamhet

Under verksamhetsåret 1969—1970 arrangerades 15 kurser i akademins egen regi och 4 kurser i samarbete mellan akademien och olika nordiska bildningsorganisationer.

Deltaagarstatistik vid NFA — verksamhetsåret 1969—1970

Datum		S	DK	N	SF	Övriga	Summa
3—9.8	Folkhögskola och pedagogik (familjekurs, familjemedl. ej medr.)	5	2	2	7	—	16
31.8—10.9	Sång och musik på folkhögskolan	5	13	1	2	—	21
6—11.10	Svenska och danska för norrman (i samarbete med Oslo lærerskole)	—	—	26	—	—	26
14—20.10	Välfärdssamhället — utopi eller helvete?	8	6	4	3	—	21

Datum		S	DK	N	SF	Övriga	Summa
18—29.10	Skapande dramatik	18	11	13	3	—	45
3—8.11	Norden och Östeuropa	19	1	12	4	3	39
16—26.11	Lärare för äldre	11	9	14	3	—	37
1—6.12	Folhögskola — miljö för handikappade?	17	7	9	3	—	36
12—16.1	Vad är kultur? (i samarbete med Göteborgs fritidsbyrå)	36	—	4	—	—	40
24—31.1	Symboler i konst och vardag	22	3	17	3	—	45
23.2—4.3	Familjen i förvandling	7	12	7	1	—	27
8—14.3	Kulturens hus	13	6	5	1	—	25
5—10.4	Naturvetenskapen och nutidsmänniskan	11	11	5	1	—	28
19—24.4	Radio och TV på 70-talet	11	7	6	1	—	25
24—27.4	Svenska för danskar (i samarbete med Danmarks lærerhøjskole)	—	12	—	—	—	12
19—31.5	Norden och världen (i samarbete med Nordiska folkhögskolan i Genève)	12	9	11	5	1	38
31.5—6.6	Gymnastik och idrott vid folkhögskolan	6	7	21	1	—	35
8—17.6	Modern vuxenpedagogik	15	19	15	13	—	62
22—30.6	Historia och historieundervisning	5	12	6	4	1	28
Deltagare totalt 1969—1970		221	147	178	55	5=	606

Sammanlagt deltog alltså vid dessa 19 kurser 606 deltagare, huvudsakligen lärare och ledare inom folkhögskola eller folkbildnings- och ungdomsorganisationer. Deltagarna kom från följande länder: Danmark 147, Finland 55, Norge 178, Sverige 221, Island 1 och övriga 4.

Under detta arbetsår har akademien fått ett betydligt större antal sökande till kurserna särskilt från Danmark och Norge. Det danska deltagarantalet jämfört med föregående år har nästan fördubblats, det norska har mer än fyrdubblats. Maximal beläggning (omkring 35 deltagare med tanke på utrymme för gästföreläsare m. fl.) har uppnåtts på hälften av kurserna, och många deltagare har inte kunnat beredas plats.

Samtidigt har under året två planerade kurser fått inställas. Den ena som gällde striderna i Biafra hade planerats i nära samarbete med olika hjälporganisationer i Norden till den 13—15 februari men utlystes aldrig på grund av stridernas plötsliga avveckling vid årsskiftet. Den andra, Militärt försvar — civilt försvar — pacifism, den 12—17 april, inställdes, på grund av alltför få anmälningar.

Poul Haahr har varit kursledare för kurserna Folkhögskola och pedagogik, Välfärdssamhället, Lärare för äldre, Vad är kultur, Kulturens hus, Historia och historieundervisning samt tillsammans med Wilhelm Otnes för Modern vuxenpedagogik.

Björn Höjer har varit kursledare för Sång och musik på folkhögskolan,

Skapande dramatik, Familjen i förvandling, Radio och TV på 70-talet, Svenska för danskar, Gymnastik och idrott vid folkhögskolan.

Wilhelm Otnes har varit kursledare för kurserna Norden och Östeuropa, Folkhögskola -- miljö för handikappade?, Svenska och danska för norrmän, Symboler i konst och vardag, Naturvetenskapen och nutidsmänniskan, samt tillsammans med Poul Haahr för Modern vuxenpedagogik.

Poul Erik Olsen, Roskilde, var kursledare för Nordiska folkhögskolan i Genève under dess vistelse i Kungälv, Mia Haahr och Inge-Britt Höjer, Kungälv, var biträdande kursledare för kursen Sång och musik vid folkhögskolan och Einar Østgaard, Oslo, var biträdande kursledare för kursen Radio och TV på 70-talet.

Akademiens lärare har dessutom föreläst vid de flesta kurser, Poul Haahr om bl. a. framtidsforskning, det etiska perspektivet på vuxenundervisningen, människosyn och historiesyn, folkhögskolan inför 70-talet. Björn Höjer om bl. a. folkbildning i Norden, vuxenundervisning i radio och TV, demokrati i folkhögskolan, svenska språket och litteraturen. Wilhelm Otnes har föreläst om bl. a. Östeuropa, bokstäver och symboler, norsk-svenska språkproblem, nordiskt samarbete.

Beträffande gästföreläsare och kursprogram se *Bilaga*.

Mötesplats för nordiska folkbildningsorganisationer

Under perioder då akademien inte själv arrangerat kurser har anläggningen disponerats av andra organisationer. De flesta av följande kurser har haft nordisk eller ännu vidare rekrytering och ett innehåll med anknytning till ungdoms- eller folkbildningsproblem. Sådana nordiska kurser har prioriterats vid inbokningen och för dem har samma låga inackorderingsavgift tillämpats som för akademiens egna kurser.

12—13.8	Kungälvsk orienteringsklubb. Svenskt juniormästerskap i orientering. 150 deltagare.
13—16.8	Selma Lagerlöfs släktförening. Släkthemöte. 100 deltagare.
18—22.8	International Peace Bureau. Military defecence — challenged. 78 deltagare.
25—30.8	Föreningen för miljöterapi. Nordiskt seminarium. 25 deltagare.
22—25.9	Grundtvig-selskabet. Årsmöte. 23 deltagare.
29.9—1.10	De nordiska skogs- och lantbruksjournalisternas föreningar. Nordek och lantbruket m. m. 30 deltagare.
3—5.10	Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet. Nordiskt seminarium om kemisk och bakteriologisk krigsföring. 30 deltagare.
11—12.10	IOGT:s göteborgsdistrikt: Vårt internationella arbete. 50 deltagare.
14—15.11	Svenska folkhögskoleelevers förbund. Folkhögskoledemokrati. 30 deltagare.
4.12	Nordiska rådets kulturutskott. Studiebesök. 12 deltagare.

- 8—10.12 Maribo Amtsunngdomsnævn. Svenskt ungdoms- och folkbildningsarbete. 11 deltagare.
- 4—6.2 Göteborgs socialförvaltning. Social informationsbehandling. 23 deltagare.
- 6—8.2 Svenska folkhögskoleelevers förbund, Narkotikaseminarium. 34 deltagare.
- 13—15.2 Göteborgs folkhögskola. Yrkesmässig ungdomsledarutbildning vid folkhögskola. 30 deltagare.
- 22.2 Socialdemokratiska kvinnodistriktet i Bohuslän. 50-årsjubileum. 60 deltagare.
- 5—6.3 Göteborgs och Bohuslans bildningsförbund. Kulturpolitik under 70-talet. 40 deltagare.
- 20—22.3 Nordiska kommittén för alkoholfria drycker. Seminariet alkohol-alternativ. 41 deltagare.
- 5—7.4 Nordiska kulturkommissionens sektion 3 för folkbildning och konst. 20 deltagare.
- 10—14.5 Folkuniversitetets nordiska seminarium. Läromedel för vuxna. 39 deltagare.
- 4—9.5 Magleås folkehøjskole, Birkerød. Studieresa. 55 deltagare.

Nordens folkliga akademi har blivit alltmer eftersökt som kursplats för folkbildnings- och ungdomsorganisationer, och plats kan inte tillnärmelsevis beredas alla organisationer som önskar det. Som framgår av ovanstående har utöver akademins egna kursdeltagare 881 kurs- eller konferensdeltagare gästade akademien under verksamhetsåret.

Organisationskontakter etc.

Akademien har för att kunna fungera som centrum för en folkhögskole- och folkbildningsdebatt i Norden regelbundet deltagit i centrala nordiska kurser och konferenser. Rektor och lärare har representerat akademien i följande sammanhang.

- 13—25.7 Wilhelm Otnes deltog i kursen "Meeting Europe" i Orivesi arrangerad av European Bureau of Adult Education.
- 15—18.8 Björn Höjer deltog i Kirke- og undervisningsdepartementets kurs för folkhögskollärare på Åsane folkehøgskule, Bergen.
- 25—28.8 Poul Haahr deltog i Finlands folkhögskoleförenings årsmöte i Pieksämäki.
- 25—26.9 Björn Höjer deltog som representant för det svenska utbildningsdepartementet i styrelsemöte för European Youth Centre inom Europarådet i Strasbourg.
- 13—18.10 Wilhelm Otnes företog en studieresa till norska folkhögskolor i Ringerike, Lillehammer, Ringsaker, Elverum och Skjeberg.
- 27—28.10 Poul Haahr deltog i årsmöte för Föreningen Højskoler og Lantbrugsskoler i Helsingør.
- 8—9.12 Björn Höjer och Wilhelm Otnes deltog i styrelsesammanträde med Samnemnda for Studiearbeid, Oslo, samt besökte Sagavoll Kristelige Ungdomsskole, Gvarv, och Danvik Kristelige Ungdomsskole, Drammen.

- 21—24.1 Björn Höjer besökte Nordiska rådets huvudkontor och Föreningen Nordens centralexpedition, Stockholm, Nordens folkhögskola, Biskops-Arnö, Direktoratet for Ungdomsundervisning, Köpenhamn, och akademins f. ordförande Jørgen Jørgensen, Leire.
- 23—24.2 Björn Höjer föreläste vid Vuxenpedagogiska seminariet i Köpenhamn och Herning, arrangerat av Direktoratet for Ungdomsundervisning.
- 4—5.3 Ole Backström och Wilhelm Otnes deltog i Föreningen Nordens konferens Norden inför 70-talet på Bohusgården, Uddevalla.
- 9.4 Björn Höjer deltog i Svenska studieförbundets årsmöte i Helsingfors.
- 11.4 Wilhelm Otnes deltog i årsmöte för Västra distriktet av Svenska folkhögskolans lärarförening SFLF, i Ljungskile.
- 12—13.4 Wilhelm Otnes deltog i årsmöte för Smålands distrikt av SFLF i Jönköping.
- 16—27.4 Wilhelm Otnes deltog i Föreningen Nordens seminarium om aktionsgrupper i Norden i Siikaranta, Kyrkslätt, samt besökte Ålands folkhögskola.
- 11—15.5 Ole Backström deltog i filmkurs på Baaring højskole, Fyn.
- 25—27.5 Björn Höjer deltog i Vuxenpedagogiskt seminarium vid Tammerfors universitet.

Kontakt med pressen

Under året har sex gånger utsänts pressinformation om avslutade eller kommande kurser till ca 250 tidningar och tidskrifter i Norden. Mest uppmärksamhet tilldrog sig Tage Erlanders föredrag den 29 juni 1970. Genom pressbevakning har det kunnat konstateras att pressinformationen i hög grad utnyttjas, kanske speciellt i de mindre dagliga tidningarna och i folkbildningstidskrifter av olika slag. Dessutom har ett stort antal specialartiklar skrivits om akademien och dess kurser. Akademien har också fått utrymme i ett Nordvisionsprogram om nordiskt samarbete och i flera radioprogram.

Trycksaker etc.

Två programfolders har tryckts under året, en för vårterminen 1970 (grön) och en för höstterminen 1970 (orange). Den förra trycktes med en norsk och en svensk upplaga, den senare med en dansk och en svensk upplaga. Den sammanlagda upplagan för varje termin var 30 000 ex. Dessutom framställdes ett tryckt program- och informationsblad för kursen Välfärds-samhället, 15—20 september, och ett för kursen Norden och Östeuropa, 3—8 november. Tidskrift för Svenska folkhögskolan ägnade sitt marsnummer helt åt kursen Folkhögskolan och de handikappade, vilken utförligt refererades av red. Beata Lundström, Stockholm. Numret möjliggjordes ekonomiskt genom ett särskilt bidrag från skolöverstyrelsen i Stockholm.

Ett adressregister med stansade plåtar upprätthålls för utsändning av kursprogram m. m. Registret omfattar hittills de flesta av Nordens folkhögskolor, seminarier, gymnasier, ungdomsorganisationer, folkbildningsorganisationer, tidningar och tidskrifter.

Biblioteket

Biblioteket är gemensamt för Nordens folkliga akademi och Nordiska folkhögskolan och sammanlagt har biblioteket ungefär 8 500 band. Under året har akademien inköpt 1 315 nya band med huvudvikt på nordisk kultur, samhällsliv och folkbildning. Dessutom tillhandahåller biblioteket ca 250 tidningar och tidskrifter huvudsakligen från de nordiska länderna. Till alla kurser vid akademien arrangeras specialutställningar av aktuell litteratur — en del lånas från Göteborgs stadsbibliotek. Innan kursen börjar utsänds förslag till kursdeltagarna om förhandsläsning av ett par böcker.

Undervisningsministeriet i Finland har beviljat 1 000 finska mark för inköp av böcker och andra dokument från Finland såväl på finska som på svenska. En ansökan till Bibliotekstilsynet i Danmark för anskaffande av dansk fack- och skönlitteratur har avslagits. En ansökan till Nordiska kulturfonden, hösten 1969, om ett engångsbidrag för anskaffande av större uppslagsverk har för andra gången avslagits.

Ekonomi

I driftsbidrag för verksamheten 1 juli 1969—30 juni 1970 har tilldelats 596 644 kronor.

För akademins del av byggnadsbidrag har under året inbetalts enligt följande: Danmark 284 250 svenska kronor, Finland 113 700 svenska kronor, Norge 243 368,26 svenska kronor och Sverige 454 800 svenska kronor.

I ränte- och amorteringsbidrag för nybyggnader har under året inbetalts från Danmark 37 500 svenska kronor och från Sverige 60 000 svenska kronor. Kungälv's stad har beviljat en summa på 10 000 svenska kronor att användas bl. a. till asfaltering av vägar på området.

Budgetunderskottet på 36 770 svenska kronor hänför sig framförallt till tre utgiftsposter: 1) ATP-avgifter, 2) Trycksaker, annonser, porto och telefon, 3) Gästföreläsare. Beträffande de två senare utgiftsposterna hänger ökningen nära samman med verksamhetens ökande omfattning med flera kurser och flera deltagare. ATP-avgifterna torde kunna komma att återbetalas, eftersom sådana tidigare påförts oss för gästföreläsare, vilket den svenska riksförsäkringsanstalten senare avstått från att utkräva.

Övrig verksamhet

Akademien har kontinuerligt besökts av lärare och andra intresserade från hela världen, vilka beretts möjligheter att övernatta i den mån utrymme funnits. Akademien har också ofta utnyttjats för endagskonferenser och stu-

diebesök. Bland gästerna märks bl. a. statsråden Ingvar Carlsson och Sven Moberg, Stockholm, Göteborgs lärarhögskolas lärarråd och Statens skole for kostholdsøkonomer, Oslo. Dessutom ett stort antal organisationer och lärare från Kungälv, Göteborgs och Bohus län.

Slutord

Styrelsen för Nordens folkliga akademi konstaterar att akademien under sitt senaste verksamhetsår ytterligare utvecklats som centrum för folkhögskole- och folkbildningsdebatt i Norden, ett centrum där väsentliga problem studeras, kritiseras och utvecklas. Deltagare från hela Norden finner nu vägen till Kungälv. För Island lägger dock ännu resekostnaderna och för Finland i viss mån språksvårigheterna hinder i vägen. Det är styrelsens avsikt att under de närmaste åren försöka bemästra även dessa problem.

Gränsen för akademins kapacitet torde under sådana förhållanden snart vara uppnådd. Resurser för dokumentation och en vidare spridning av resultatet från akademins kurser och seminarier förefaller i detta läge mycket angelägna.

Styrelsen vill rikta ett varmt tack till de myndigheter, institutioner och organisationer, som givit bidrag direkt till akademien eller som givit kursdeltagarna möjlighet att med bibehållen lön och bidrag till omkostnaderna delta i akademins kurser och konferenser.

Ett särskilt tack riktas också till Nordiska folkhögskolan i Kungälv som bedriver sin verksamhet i samma anläggning och vars välvilliga samarbete är en förutsättning för akademins framgång.

Kungälv den 9 december 1970

Roar Skovmand

Ordförande

Björn Höjer

Sekreterare

BILAGA

**Gästföreläsare vid kurser arrangerade av Nordens folkliga akademi
hösten 1969—våren 1970**

Folkhögskolans pedagogik 3—9 augusti

Universitetsadjunkt Bent Raftensøe-Møller: Människosynen bakom pedagogiken.

Docent Erik Wallin: Konst eller teknik? Programmerad undervisning.

Professor Göran von Bonsdorff: Finland mellan öst och väst.

Seminarieadjunkt Ole Østerbye: Gruppen i folkhögskolans arbete.

Anlaug Aksnes: Folkhögskolans sociala liv.

Rektor Fritz Wartenweiler: Folkhögskolan i Europa.

Professor Erica Simon: Arvet från Grundtvig.

Sång och musik på folkhögskolan 1—10 september

Roland von Malmberg och Marie Wallgren: Protestsången.

Kompositör Folke Rabe: Ljudverkstad.

Musikdirektör Daniel Heldén: Orff-metodik.

Rektor Jan-Eskil Löfkvist: Folkhögskolans sångböcker.

Arve Lillevold: Ungdomen möter musiken.

Redaktör Håkan Sandblad: Popen och samhället.

Redaktör Hans Linder: Kvalitet på texten.

Danspedagog Pamela Peetso: Jazzbalett.

Jørgen Fastrup: Körsång och körsångsledning.

Välfärdssamhället — utopi eller helvete? 14—20 september

Docent Kurt Samuelsson: Sex dagars föreläsningar.

Skapande dramatik för vuxna 18—29 oktober

Gästinstruktörer: Katri Nironen, Arne Andersson, Bo Torselius, Sven Møller-Nicolaisen, Kristli Poulsen och Grete Nissen.

Norden och Östeuropa 3—8 november

Redaktör Jahn Otto Johansen: Den sociala och politiska utvecklingen i Polen och Tjeckoslovakien under de senaste tio åren.

Højskolelærer Uffe Geertsen: Experiment Jugoslavien.

Redaktör Jan Richard Wolski: Polsk film och teater.

Rektor Palle Terning: Rapport från Prag. Intryck från en färsk folkbildningskonferens.

Kulturattaché Zenon Piekarek, 1:e ambassadsekreterare Jiři Jančík, pressattaché Anton Sebesta: Framtida former för kulturellt samarbete.

Stud. mag. art. Jon Ivar Nålsund: Praktiska erfarenheter av ungdomsarbete och -utväxling.

Dr. Ilkka Hakalehto: Finland i den europeiska storpolitiken.

Magister Martin Nag: Polen i poesins ljus.

Dr. Jan Peters: DDR:s kulturpolitik.

Svenska och danska för norrmän 6—11 oktober

All undervisning sköttes av de ordinarie lärarna vid Nordens folkliga akademi och Nordiska folkhögskolan.

Lärare för äldre 16—26 november

Lektor Erling Dale: Pedagogiska råd.

Överläkare Gudmund Magnussen: Signalement på den äldre.

Rektor N. J. Carstens: Hur undervisning anpassas till äldre.

Rektor Knud Hansen: Vad är framsteg?

Folkhögskolan — miljö för handikappade? 1—6 december

Chefsfysioterapeut Robert Mc Adam: Fysisk rehabilitering.

Arkitekt Sten Söderström och byråsekreterare Folke Carlsson: Miljön skapar handikappet.

Docent S. Dencker: Nya riktningar inom den psykiska hälso- och sjukhusvården.

Skolestyrer Peter Th. Viken: Om integration av handikappade i skolorna.

Handikappkonsulent Barbro Carlsson och psykoterapeut Helena Rodhe: Att vara handikappad.

Sångaren Erling Stordahl: Verksamheten bland blinda.

Rektor Oluf Lauth och rektor Helmer Söderbäck: Specialskolor för handikappade?

Vad är kultur? 12—16 januari

Fil. lic. Folke Edwards: Storstadskultur.

Pol. mag. Sten Svensson: Fritidssektorns utveckling.

Lektor Lars-Göran Hjärne: Aanalys av några stadsdelar i Göteborg.

Redaktör Björn Nilson: Filmen och samhället.

Regissör Lennart Hjulström: Teater.

Adjunkt Bengt Hansson: Musikverkstad.

Symboler i konst och vardag 24—31 januari

Konsthistoriker R. Broby-Johansen: Formsymboler.

Direktör Sven Lidman: Bildning i bildåldern.

Rektor Niels-Henry Mørch: Plakat — symbol.

Huvudlärare Tor Alm: Reklamens funktion.

Fred Gudnitz: Hällristningarnas språk.

Familjen i förvandling 23 februari—4 mars

Universitetslektor Erik Grønseth: Manligt och kvinnligt i skilda samhällssystem.

Cand. psychol. Kari Vangsnes: Kvinnan, familjen och samhället.

Fil. lic. Rita Liljeström: Familjen i övergångssamhället.

Docent Åse Gruda Skard: Barnet i en föränderlig värld.

Fil. kand. Per Garthon: Den farliga familjen.

Arkitekt Dick Urban Vestbro: Hur bor vi och hur vill vi bo?

Sem.stud. Kund Bennetsen: Storfamiljen.

Rektor Lilian Bye: Om samernas liv:

Kulturens hus 8—14 mars

Mag. art. Torben Witt: Kulturbegreppet i kulturförmedlingen.

Professor Harald Swedner: Vår fria tid — vår bundna tid.

Bibliotekarie Ernst J. Hansen: Framtidens bibliotek.
 Bibliotekarie Jorma Etto: Bibliotek på Nordkalotten.
 Stadsbibliotekarie S. Möhlenbrock: Ett storbibliotek.
 Intendent Erik Hofrén och Tommy Puktörne: Lokalmuseets arbete.
 Mona Ringdahl: Plats för barn och unga.
 Bibliotekarie Ingerlise Kofoed: Kulturcentrum.
 Departementschef Henning Rohde: Kulturpolitik i välfärdssamhället.

Naturvetenskapen och nutidsmänniskan 5—10 april

Författaren Poul Bjerre: Vetenskapens mål och värderingar.
 Professor: Bengt Lambert: Förebyggande eller kurativ medicin?
 Naturvårdsintendent Carl-Axel Jansson: Naturreservat och landskapsskydd.
 Docent Johan Söderström: Människans plats i det ekologiska systemet.
 Højskolelærer Uffe Geertsen: Fri forskning — en samhällssak?

Radio och TV på 70-talet 19—24 april

Mag.art. Einar Østgaard: Trender och prognoser.
 Intendent Eddi Ploman: Jord, rymd och satelliter.
 Docent Gunnar Hallingberg: "Public service" och många andra tjänster.
 Forskningsledare Ola Melén: Två TV-kanaler i konkurrens.
 Lektor Manne Stenbeck: Multimedia.
 Programchef Jørgen Vedel Pedersen: Kvalitetsradio.
 Doktor Kaarle Nordenstreng: Friheten för etermedierna.

Svenska för danskar 24—27 april

All undervisning sköttes av ordinarie lärare vid akademien och Nordiska folkhögskolan.

Norden och världen 19—31 maj

I samarbete med Nordiska folkhögskolan i Genève.
 Ivar Nørgaard, Guttorm Hansen och Carl Lidbom: Nordiskt ekonomiskt samarbete.
 Anders Möller: Utvecklingsbistånd.
 All övrig undervisning sköttes av akademins och Genève-skolans egna lärare.

Gymnastik och idrott vid folkhögskolan 31 maj—6 juni

Docent Olle Halldén: Idrotten och nutidsmänniskan.
 Gymnastikkonsulent Knut Grøtan: Fysisk fostran och dess roll i skolan.
 Idrottskonsulent Gunnar Mathiesen: Idrott för handikappade.
 Professor P. O. Åstrand: Moderna träningsprinciper.
 Bob Sand och Hans Albertsson: Basketboll.
 Harald Sein: Basic movements.

Modern vuxenpedagogik 8—17 juni

Professor Torsten Husén: Pedagogik och samhälle.
 Universitetslektor Erling Dale: Allmän pedagogik.
 Helge Ungerman och Johnny Brive: AV-medel.
 Universitetslektor Erik Wallin. Målinriktad undervisning.
 Seminarieadjunkt Ole Østerbye: Gruppdynamik.
 Utbildningsdirektör Sten Rosell: Industripedagogik.

Historia och historieundervisning 22—30 juni

Professor H. P. Clausen: Vad är historia?

Professor Ole Krarup Pedersen: Norden mellan stormakterna.

Cand. ped. Vagn Oluf Nielsen: En ny historieundervisning?

Lektor Alfred Telhaug: Historieundervisningens innehåll.

Professor Rolf Danielsen: Demokratien och ideologierna.

Højskolelærer Richard Andersen: Historieberättaren.

Højskolelærer Richard Andersen: Vardag på trettioalet.

Docent Ola Lindquist: Källor och dokumentariskt material.

Förre statsminister Tage Erlander: Trettioalet sett från 1970.

Berättelse

från Nordiska ministerkommittén för administration av gemensamma bistandsprojekt i utvecklingsländer

(Överlämnad av Danmarks regering)

Ministerkomiteen har i 1970 afholdt møde den 10. december i Stockholm. Formandskabet for den af de nordiske regeringer nedsatte styrelse for de fællesnordiske bistandsprojekter beklædtes i 1970 af sekretariatschef H. E. Kastoft fra Danmark.

1. Fællesnordiske projekter

A. Kibaha Education Centre (tidl. Det Nordiske Tanganyika Projekt)

Den 16. januar 1970 undertegnedes en ny regeringsaftale mellem de nordiske lande og Tanzania for 3 års perioden 1970—72. Aftalen omfatter i første række nordisk personelbistand, som gradvis vil blive aftrappet i aftaleperioden.

Det nordiske budget for perioden 1. juli 1970—30. juni 1971 er anslået til 3,57 mill. sv. kr.

I finansårene 1968/69—1969/70 er samtlige projektets institutioner blevet færdigbygget og har opnået fuld kapacitet. I løbet af 1969 blev desuden færdigudarbejdet en plan for projektets integrering i den tanzanianske administration, og pr. 1. januar 1970 overtog Tanzania det finansielle og administrative ansvar for projektet. Projektet, som nu går under navnet Kibaha Education Centre, ledes af en tanzaniansk styrelse, som er underlagt ministeriet for Regional Administration and Rural Development. Om projektets fire institutioner kan følgende bemærkes:

Landbrugsskolen

Der er givet undervisning til ca. 4 000 personer i form af kurser af forskellig varighed for landbrugere, administratorer, kooperative sekretærer, med flere. Kvægavl og landbrugsproduktion er blevet gennemført i betydeligt omfang til demonstration, eget forbrug og salg. Et særligt hønseri, som har til formål at bidrage til udviklingen af Tanzanias hønseavl, drives

i samarbejde med landbrugsministeriet. I skolens stab indgik i september 1970 3 nordiske eksperter. Skolen er siden 1. januar 1968 blevet ledet af en tanzanianer.

Gymnasieskolen

I finansåret 1969—70 blev ca. 600 elever fordelt på 18 klasser undervist i hovedsageligt naturvidenskabelige fag. I november 1968 aflagde 59 ud af 60 eksamen på "A-level" og 96 ud af 105 på "O-level". Der er siden da opnået lige så fine resultater. I skolens stab indgik i september 1970 16 nordiske eksperter. Institutionen er siden 1. juli 1969 blevet ledet af en tanzaniansk rektor. Den har omfattet en særlig folkeskole for børn af nordiske forældre og et bibliotek på 15 000 bind. Gymnasieskolens elever har i stadig stigende grad deltaget i projektets landbrugsarbejde og anden »selv-hjælps"-virksomhed siden finansåret 1967—68.

Sundhedscentret

Instituttets kapacitet er siden finansåret 1968—69 blevet udnyttet fuldt ud. Ca. 135 000 kurative og ca. 45 000 præventive behandlinger er blevet udført pr. år. Virksomheden har omfattet undervisning af sygeplejersker, sundhedsinspektører og -assistenter samt medicinske studerende og barneplejersker, instruktion i fødselshjælp samt udviklingsarbejde i den omkringliggende region. Det præventive arbejde koncentrerer sig om oplysning vedrørende spørgsmål om vand, næringsmidler og latriner. Der var ingen nordiske eksperter tilknyttet staben i september 1970. Institutionen er siden februar 1969 blevet ledet af en tanzaniansk læge.

Landsbyudvikling

Landsbyudviklingsarbejde er siden finansåret 1967—68 blevet gennemført af en stab på 5 tanzanianere i samarbejde med projektets øvrige institutioner. Arbejdet er blevet koncentreret om projektets omegn og har omfattet voksenundervisning, herunder efteruddannelseskurser for lærere, opførelse af forsamlingslokaler, brønde og latriner, m. m.

Det totale antal nordiske eksperter ved projektet udgjorde 21 i september 1970.

Projektets daglige administration i Norden varetages af de svenske bistandsmyndigheder.

B. Kooperationsprojektet i Kenya

Ministerkomiteen godkendte på et møde i Oslo i februar 1966 et forslag til et fællesnordisk bistandsprojekt i Kenya på kooperationsområdet, udarbejdet i overensstemmelse med planer udarbejdet af de nordiske bistandsorganer. På ministerkomiteens møde i februar 1967 godkendtes et udkast til en regeringsaftale om projektet, og den 16. august samme år underteg-

nedes aftalen mellem Kenya og de fire nordiske lande om bistand til kooperationen i Kenya.

Aftalen løber over fem år og omfatter bistand til et samlet beløb af 43,5 mill. kr. på følgende hovedområder:

a. Oprettelse af en central andelsskole til afholdelse af mere krævende kurser på nationalt plan for andelsbevægelsens personale og ledere. Skolen skal desuden huse en andelsbrevskole og en produktionsafdeling for undervisningsmateriale.

b. Oprettelse af indtil seks regionale undervisningscentre i forbindelse med bestående centre for landbrugsundervisning. Ved disse centre skal der afholdes kortvarige kurser for andelsvirksomhedernes personale og ledere, ligesom de skal fungere som centre for medlemsoplysning i hvert sit distrikt.

c. Udsendelse af et nærmere bestemt antal andelsrådgivere til at bistå de lokale andelsvirksomheder og sammenslutninger i deres daglige drift og i deres oplysningsarbejde.

d. Udsendelse af et mindre antal specialrådgivere, som kan bistå kooperationsministeriet på de områder, hvor det er mest tiltrængt.

Det nordiske Andelsprojekts virksomhed har i 1970 været af samme omfang som i 1969, for så vidt angår antallet af andelsrådgivere. Det samlede personale består ved udgangen af 1970 af 46 rådgivere. De udsendte medarbejderes nationale fordeling var følgende: Danmark 13, Finland 14, Norge 7 og Sverige 12. Opretholdelsen af antallet af rådgivere er sket dels ved forlængelse ved kontrakterne for allerede ansatte rådgivere og dels ved nyansættelser. En nyrekruttering foretaget i november 1970 har sikret, at antallet af rådgivere i 1971 holdes på ca. 40—45, hvilket svarer til mulighederne inden for de budgetmæssige rammer og anses for tilstrækkeligt til gennemførelse af det planlagte arbejdsprogram. Af de 46 rådgivere ved udgangen af 1970 er 19 beskæftigede som vejledere ved den andelsmæssigt organiserede afsætning af landbrugsprodukter, 12 er beskæftiget ved uddannelse, herunder en forstander og to lærere ved andelsskolen, 5 virker som specialister i landbrugskredit og 8 er tilknyttet centraladministrationen i Nairobi som specialister på forskellige områder. Hertil kommer 2 personer ved projektadministrationen i Nairobi.

Opførelsen af den nye andelsskole, der er forudsat i regeringsaftalen, blev påbegyndt i august 1969 og ventes afsluttet i december 1970. Udviklingen på det uddannelsesmæssige område har imidlertid været på stærk, at en udvidelse af andelsskolen har vist sig påkrævet. Denne udvidelse er nu påbegyndt og ventes afsluttet ved udgangen af 1971.

Projektets daglige administration i Norden varetages af de danske bistandsmyndigheder.

Andelsorganisationerne i de nordiske lande har gennem et fællesudvalg, "Den nordiske kooperative samrådsgruppe i bistandsspørgsmål" på adskillige områder støttet projektets arbejde.

C. Landbrugsprojektet i Tanzania

Den 14. januar 1970 undertegnede den i Dar es Salaam akkrediterede finske ambassadør på de nordiske regeringers vegne en aftale med Tanzanias regering vedrørende planlægning af projektet. Aftalen indeholder i hovedsagen bestemmelser om det nordiske personals status.

Planlægningen af byggeriet begyndte i februar 1970. Samtidig foretog man detailplanlægning af projektets forsknings- og undervisningsprogram samt landbrugsvirksomheden. Planlægningsarbejdet gennemførtes af det nordiske personel, som blev stillet til de pågældende tanzanianske myndigheders rådighed til formålet. Dette afspejler det princip for administrativ integration, som er vejledende for planlægningen og iværksættelsen af projektet. I juli—august udarbejdedes det første udkast til projektets virksomhedsplan for årene 1971—75, som blev forelagt for Styrelsen for de nordiske bistandsprojekter på dennes møde den 24. september 1970.

Ifølge virksomhedsplanen skal centret for landbrugsforskning påbegynde sin virksomhed i juli 1973, og de første kurser i den planlagte landbrugsskole indledes i februar 1974. Skolen vil i alt få 500 elevpladser, hvoraf 400 skal reserveres til et 2 års kursus på det såkaldte "certificate"-niveau, og resten af pladserne skal deles mellem et i 1 års "diploma"-kursus og kortere kurser for landbrugsministeriets personel. Halvdelen af de "certificate"-studerende vil være kvinder.

Projektets samlede kapitaludgifter er beregnet til 46,4 mill. tan.shs. I projektet indgår tillige ekspertbistand på i alt 134 arbejdsår og et stipendieprogram på 90 studieår. Formålet med det sidstnævnte er at uddanne tanzaniansk personel til at udfylde de stillinger på forskningscentret og skolen, som i begyndelsen skal bemandes med udenlandsk personel. De totale udgifter til personelbistand, stipendieprogrammet og de nordiske administrationsudgifter anslås til 21 402 000 tan.shs. i perioden 1971—75.

I august—november 1970 er det ført forberedende forhandlinger med vedkommende tanzanianske myndigheder om en projektaftale for 5 års perioden med henblik på en undertegnelse af aftalen i begyndelsen af 1971.

De 2 forundersøgelser: evaluering af Farmers' Training Centres og den socio-økonomiske undersøgelse af projektets område, som blev påbegyndt i slutningen af 1969, vil efter planerne være gennemført ved årsskiftet 1970—71.

Projektets daglige administration i Norden varetages af de finske bistandsmyndigheder.

II. Nordiska Afrikainstitutet

Det nordiske Afrika-institut, der har virket i Uppsala siden 1962 som nordisk informations- og dokumentationsorgan for afrikanske spørgsmål, har i 1970 fortsat sin ekspansion. Således er såvel antallet af forespørgsler og udlån som antallet af besøg øget væsentligt i forhold til det forrige år, samtidig med at instituttets publikations-, kursus- og seminarvirksomhed er blevet intensiveret.

En finsk kontaktkreds i lighed med Nordiska Afrikainstitutets danske kontaktkreds er blevet dannet i 1970.

Instituttets bogbestand forøgedes i 1970 med godt 4 000 bind, medens antallet af periodiske tidsskrifter nu er ca. 1 800. Gennem de kontakter, instituttet har med personer og institutioner i Afrika, er der skabt adgang til materiale, som normalt er vanskeligt at fremskaffe. Til biblioteket, som i år har haft over 5 000 besøgende, kommer mange forskere på forskellige niveauer fra Danmark, Finland og Norge.

Foruden de periodiske publikationer, "Africana i nordiska vetenskapliga bibliotek", "Newsletter" og "Bulletin" har instituttet i 1970 udgivet følgende publikationer:

Forskningsrapporter:

Nr. 6. Møberg, Jens Peter,: Report concerning the Soil Profile Investigation and Collection of Soil Samples in the West Lake of Tanzania.

Bøger:

Ahlsén, Bengt,: Namibia (Sydvestafrika).

Bernander, Elisabeth,: Swahili. 2. oplag.

Co-operatives and Rural Development in East Africa. Ed. by Carl Gösta Widstrand.

Forbrydelse i Østafrika:

Nr. 1. Tanner, R. E. S.: Homicide in Uganda 1964.

Nr. 2. Tanner, R. E. S.: Three Studies in East African Criminology.

Nr. 3. Morris, H. F.: Some Perspectives of East African Legal History.

Nr 4. Tanner, R. E. S.: The Witch Murders in Sukumaland — a Sociological Commentary.

Gustavsson, Rolf: Tre västafrikanska socialismer.

Hydén, Göran, & Saul, John S.: Kooperation i Østafrika. Två uppsatser.

Magnusson, Åke: Mocambique.

Stokke, Olav: Nigeria. An Introduction to the Politics, Economy and Social Setting of Modern Nigeria.

Utvecklingsproblem i Tredje världen. Fem föredrag. 3. u.

Wästberg, Olle: Angola.

Stencilbøger:

Cervenka, Zdenek,: Republic of Botswana. A brief outline of its geographical setting, history, economy and policies.

Gullstrand, Rolf,: Settlement Schemes in Kenya — Reformförsök i White Highlands.

Stokke, Olav,: Integration and Disintegration: the Case of the Nigerian Federation up to June 1967.

I lighed med tidligere år har instituttet i 1970 afholdt 2 internationale seminarer under navnet "Co-operatives and Rural Developmen in East Africa" (Uppsala 20.—25. april) og "Reporting Africa" (Helsingfors 12.—15. oktober) i samarbejde med Finlands UNESCO-kommission og det finske udenrigspolitiske institut. I årets løb har instituttet arrangeret 10 kurser forskellige steder i Norden, oftest i samarbejde med andre organisationer. Sammen med SIDA er der afholdt rekrutterings- og informationskurser, og sammen med forskellige skolemyndigheder er der afholdt kurser for lærere. Ligeledes blev der i 1970 til instituttet indbudt gæsteforelæsere, som også gav forelæsninger i Danmark, Finland og Norge. Sammen med Hammar skjöldsfonden arrangeredes et møde i Uppsala for de nordiske bistandsmyndigheders informationschefer.

Instituttet har i 1970 uddelt omkring 100 000 svenske kroner som rejsestipendier til nordiske Afrikaforskere og til forskere fra Danmark, Finland og Norge, som har ønsket at studere på instituttet.

III. Nordisk projektsamarbejde i øvrigt

Ud over de ovenfor under I nævnte fællesnordiske projekter finder der et projektsamarbejde sted på tosidet basis mellem visse af de nordiske lande.

Danmark og Norge finansierer således i fællesskab et gymnasieskolebyggeri i Tanzania til et samlet beløb af 22,5 mill. kr. Projektet indgår som led i et større tanzaniansk skolebyggeri, der finansieres af Verdensbanken, som uden vederlag har overtaget den væsentligste del af administrationen af også det dansk/norske projekt.

Danmark og Sverige yder ifølge regeringsaftale af 18. juli 1958 inden for en periode på 4 år bistand til kooperationens udvikling i Tanzania. Bistanden omfatter støtte til uddannelsesarbejde på kooperationens område bl. a. ved udsendelse af 12 eksperter. Endvidere er der under projektet udsendt 17 andelseksperter til at bistå det tanzanianske kooperationsministeriums program vedrørende udvikling af de enkelte andelsvirksomheder. Bistanden gives inden for et totalbeløb på 14,4 mill. d. kr.; heraf yder Swedish Co-operative Centre 1,4 mill. d. kr. Man har generelt haft gode erfaringer med det hidtidige arbejde, og Tanzania anmodede i efteråret 1970 om en forlængelse af projektet indtil udgangen af 1975.

IV. Nordisk bistandssamarbejde i øvrigt

Et omfattende samråd finder sted mellem de ministerier og myndigheder, som behandler spørgsmål vedrørende udviklingsbistand. Således afholdes et nordisk samrådsmøde før hvert møde inden for FN's udviklingsprogram (UNDP). Nordiske standpunkter i vigtigere spørgsmål, som fremsættes i

Verdensbanken/IDA's styrelse, hvor Norden er repræsenteret ved en fælles eksekutivdirektør, forberedes ved uformelt samråd mellem vedkommende ministerier. I tilslutning til virksomheden inden for FN's særorganisationer finder et ganske indgående samråd sted også vedrørende bistandsspørgsmål. Desuden behandler Det Nordiske Udvalg for Finansielle Spørgsmål, som omfatter repræsentanter for vedkommende ministerier og centralbankerne i Norden, bl. a. visse verdensbankspørgsmål som f. eks. de nordiske landes indstilling til IDA-kapitalopfyldning. Under forhandlingen om tredje opfyldning, som fandt sted i 1969—70, har de deltagende nordiske repræsentanter desuden søgt at samordne deres stilling før møderne. Forud for da igangværende overvejelser om oprettelsen af en afrikansk udviklingsfond knyttet til den afrikanske udviklingsbank har der fundet en intern nordisk koordination sted, som bl. a. har givet sig udtryk i fælles memoranda til banken.

Inden møderne inden for FN, UNCTAD og OECD er der regelmæssigt kontakter mellem de nordiske delegationer i New York, Genève og Paris. Endelig kan det nævnes, at repræsentanter for andre nordiske lande får mulighed for at deltage som observatører i delegationen for det nordiske land, som er repræsenteret i FN's økonomiske og sociale råd (ECOSOC).

For at opnå større effektivitet i det nordiske samråd vedrørende generelle bistandspolitiske spørgsmål og spørgsmål med tilknytning til de multilaterale bistandsorganisationer er man blevet enige om at danne en særskilt samrådsgruppe omfattende tjenestemænd fra de berørte ministerier.

Der er imellem de nordiske bistandsorganer en løbende kontakt. I 1969 har der, som i tidligere år, været afholdt regelmæssige møder mellem bistandsorganernes chefer, hvorunder muligheden af fælles målsætning og samordnet aktivitet i bistandsspørgsmål gennemdrøftes.

For at bistandsmyndighederne kan være orienteret om bilaterale projekter, udveksles mødemateriale og beslutninger fra de respektive styrelsesmøder. Hermed søger man at undgå dobbeltdækning i den bistånd, der er under planlægning, og eventuelle ekspertundersøgelser kommer herigennem til kundskab for en større kreds. Denne udveksling af materiale har meget stor betydning, da de nordiske lande i nogen grad har de samme modtagerlande som prioritetslande.

Inden for de enkelte felter i bistandsarbejdet er der en speciel "faglig" kontakt, således har for eksempel lederne af administrationen for frivillige holdt flere møder i årets løb med henblik på at udveksle erfaringer og arbejde henimod ensartet politik for så vidt angår udsendelsen af frivillige. Overvejelser angående en samordning af ekspertuddannelsen har pågået gennem nogen tid.

Ligeledes søger de nordiske bistandsmyndigheder for tiden at standardisere og forenkle rekruttering og registrering af eksperter med henblik på at skabe ensartede klassifikations- og kvalifikationsbestemmelser, der vil

forenkle et af de øvrige nordiske lande, såfremt en egnet kandidat ikke kan findes i det land, som har modtaget ansøgningen.

På et møde den 13. november 1970 i en af cheferne for de nordiske bistandsorganer nedsat arbejdsgruppe for koordinering af udviklingsforskningen i de nordiske lande besluttedes det, at man ud over afholdelse af årlige møder ville bidrage til det nordiske samarbejde gennem løbende udveksling af oplysninger og gensidig orientering af forskningsprogrammer. Gruppens medlemmer vil desuden i hvert af de nordiske lande undersøge muligheden for at gennemføre en samlet kortlægning af den forskning vedrørende udviklingsproblemerne, der foregår.

De nordiske bistandsorganers informationsarbejde søges koordineret på forskellige måder, dels gennem møder og anden kontakt mellem informationscheferne om f. eks. samlet udsendelse af pressemeddelelser af nordisk interesse, dels med uddeling af informationsmateriale og samarbejde i filmproduktion. Aftale er truffet om, at informationsmateriale produceret af et af de nordiske lande uden forudgående aftale kan benyttes af de øvrige lande uden afgift. Der er udarbejdet et forslag om et engelsksproget fællesnordisk tidsskrift om udviklingsproblemer, og der er taget skridt til en fælles konkurrence om et filmmanuskript om international udvikling.

De nordiske bistandsmyndigheder har endelig under udarbejdelse et sæt regler (staff rules), der skal tilsikre eksperter under fællesnordiske projekter ensartede ansættelsesforhold.

Berättelse
för Nordiska samarbetskommittén för material-
forskning och -provning

(Överlämnad av Finlands regering)

Kommittén har haft sammanträde i Lund den 7 september 1970. Föregående sammanträde hölls i Oslo den 6 oktober 1969.

Vid sammanträdet i Lund lämnades redogörelser för utvecklingen av verksamheten vid provnings- forskningsanstalterna i de nordiska länderna samt aktiviteten inom NM:s specialkommittéer.

Vid sammanträdet diskuterades också NM:s möjligheter att fortsätta samarbetet i dess nuvarande former. Det konstaterades att det inte finns möjligheter att fortsätta samarbetet om inte ökad ekonomisk hjälp lämnas. Det beslöts att en särskild skrivelse skulle utarbetas och tillställas Nordiska rådet via respektive departement (*se Bilaga 4*).

För närvarande har NM fyra specialkommittéer: NM-Bygg, NM-Brand, NM-Färg och NM-Olja.

NM-Färgs ordförande har meddelat att arbetet inom denna kommitté har under det gångna året vilat. För verksamheten inom NM-Bygg, NM-Brand, och NM-Olja redogörs i Bilagorna 1—3.

Bland nya områden för samarbetet har diskuterats tillförlitlighetsteori.

Stockholm och Helsingfors den 25 november 1970

Lennart Simonsson

Ordförande

Kaisa-Leena Riipola

BILAGA 1

**NM-Bygg, Nordiska samarbetskommittén för materialforskning
och -provning på byggnadsområdet**

Kommittén har haft sammanträde i Lund den 8 september 1970. Föregående sammanträde hölls i Oslo den 6 oktober 1969.

Arbetet med inventering och registrering av de provningsmetoder som används i de nordiska länderna fortsätter. Två förteckningar har utarbetats, i den ena är metoderna sorterade efter byggvaror och i den andra efter egenskaper. Dessa förteckningar ingår i NM-Bygg-skrift nr 2 som utkom i juni 1970. Samtidigt som registreringen av metoderna pågår revideras den föreliggande förteckningen och revideringen skall vara slutförd den 31 maj 1971.

RILEM och *Institut für Bautechnik, Prag* har meddelat sig vara intresserade av att få delta i registreringsarbetet och förhandlingarna om former för samarbetet pågår.

Beskrivningar av de apparater och metoder som i de nordiska officiella provningsinstitutionerna används för bestämning av värmeledningsförmågan hos isoleringsmaterial utkommer som NM-Bygg-skrift nr 3.

Kommittéförteckningen, NM-Bygg-skrift nr 1, utkommer reviderad som NM-Bygg-skrift nr 4.

Metoder för brandprovning skall också utges i form av en NM-Bygg-skrift. Insamlandet av beskrivningarna av brandprovningsmetoder har påbörjats.

Arbetet med gemensamma nordiska provningsmetoder fortsätts med att på basen av den utkomna metodförteckningen vissa metodgrupper väljes för bearbetning. För varje område tillsätts en arbetsgrupp.

För närvarande har NM-Bygg fyra arbetsgrupper: Golvutskottet, NM-Bygg-Fog, NM-Bygg-Dörr och NM-Bygg-*z*.

Golvutskottet har under år 1970 haft två sammanträden.

Utskottet har sammanställt en lista över provningsmetoder som har kommit till användning i de olika länderna. Listan kommer att kompletteras.

Ett förslag att terminologi, provningsmetoder och krav på golv skall tas upp inom en nybildad ISO-kommitté har tillstyrkts av utskottet. Utskottet har begärt att de nordiska standardiseringsorganen snarast skall börja bearbeta till nationell standard eller INSTA-standard huvuddelen av de provningsmetoder som utarbetats inom utskottet och som publicerats i Rapport 20: 1968 från den svenska byggforskningen. Avsikten är att dessa standarder skall kunna användas som ett gemensamt basmaterial i ISO-arbetet.

Utskottet har arbetat med klassificering av rum med hänsyn till golven och har gjort försök att ställa upp klassindelade krav på golv. Dessa krav motsvaras av provningsresultat erhållna med de rekommenderade metoderna. Tills vidare har endast vissa delresultat publicerats.

Utskottet har tagit del av ER-översikter som sänts på remiss och har haft vissa erinringar att göra. Utskottet anser att redovisningen om möjligt borde bygga på exakt samma provningsmetoder i alla de fyra länderna. Utskottet anser vidare att motsvarande ER-översikter borde bortsett från språket ha samma lydelse överallt. De borde få innehålla materialdata i den mån dessa är gemensamma för hela materialgruppen. Man borde ha en enda sammanfattande översikt för golv. Data som uppges för en materialgrupp borde inte få utelämnas för en annan med motsvarande användningsområde och de borde om möjligt bygga på samma provningsmetoder över hela linjen, vilket nu inte är fallet.

NM-Bygg-Fog har utarbetat ett tjugotal gemensamma metoder för provning av fogtätningmaterial. Vissa av dessa metoder har också överlämnats till ER-nämnderna. Arbetet pågår med ytterligare metoder för egenskaper av intresse.

NM-Bygg-Dörr har haft sammanträde den 27 januari 1970 i Oslo. Norges byggforskningsinstitut fortsätter arbetet med provningsmetoderna för dörrar och när man har fått tillräckligt med konkreta resultat hålls ett nytt sammanträde.

NM-Bygg- λ har haft sammanträde den 24 september 1970 i Trondheim. Gruppen består av representanter för de officella λ -provningslaboratorierna i de nordiska länderna.

Vid sammanträdet konstaterades att de glasullsskivor som laboratorierna har anskaffat mycket väl lämpar sig till kalibreringsskivor, ty vid kontrollmätningarna har man inte kunnat fastställa någon märkbar ändring i skivornas värmeledningsförmåga. Kontrollmätningar skall utföras med 3 års mellanrum.

Det beslöts att man skall utföra jämförande mätningar på något lämpligt material med $\lambda = 0,1 \dots 0,2$ kcal/mh°C.

Chalmers provningsanstalt och statens provningsanstalt i Sverige och Statens tekniska forskningsanstalt i Finland skall utföra jämförande mätningar med apparater för bestämning av luftgenomsläpplighet.

BILAGA 2**NM-Brand (De nordiska brandlaboratoriernas samarbetskommitté)**

NM-Brand har under 1970 hållit årsmöte i Trondheim den 21—22 september. Vid sammanträdet förhandlades i huvudsak följande frågor.

1. Redogörelse över en pågående fältundersökning med målsättning att kartlägga brandbelastningen i bostadshus. Rapport förväntas föreligga under år 1971. (Finland).

2. Redogörelse för experimentella och teoretiska undersökningar beträffande brandisolering av stålkonstruktioner. Det rekommenderades att erhållna resultat snarast skulle meddelas NKB (Nordiska kommittén för byggnadsbestämmelser) (Finland och Sverige).

3. Redogörelse över slutförda undersökningar med vägg- och takbeklädnader av cellplast. (Danmark).

4. Rapport över pågående undersökningar beträffande brandens utveckling i slutna rum. (Finland).

5. Redogörelse beträffande pågående undersökningar för utt utröna tryckvariationens inverkan på brandförloppet. (Finland).

6. De olika länderna lämnade redogörelser för i resp. land utförda undersökningar för att utröna brandmotståndet hos VVS-ledningar av plast. Sverige åtog sig att göra en sammanställning av framtagna resultat. Denna sammanfattning skall meddelas NKB.

7. Redovisning av pågående undersökningar för att modifiera den s. k. Schlytermetoden (SP Br 2 b). Modifieringen innebär i princip att f. n. tillämpad eldkälla med stadsgas skall ersättas med propangas. Förslag framfördes även beträffande nya bedömningsregler. (Finland).

8. En orienterande redogörelse beträffande utförd undersökning med bjälklag av X-lerbetong, som under provningen erhöll en våldsam explosion. (Danmark).

9. Rapport över ett slutfört forskningsarbete beträffande utveckling av provningsmetod för provning av flexibla högtrycksslangar från brandteknisk synpunkt. (Norge).

10. Diskussioner beträffande brandtekniskt klassificerade produkter. Sverige presenterade statens planverks förslag till förteckning över i Sverige godkända produkter från brandteknisk synpunkt.

11. Tillverkningskontroll av brandtekniskt klassificerade produkter diskuterades. Det beslöts att de nordiska byggnadsmyndigheterna skulle meddela de nordiska länderna direktiv för sådan kontroll så att dubbelkontroll inom de nordiska länderna kan undvikas.

12. Rapport över utförda undersökningar för att utröna branddörrars "lätthet" före, under och efter brand. (Finland).

13. Redogörelse för internationella samarbeten inom CIB, ISO och IMCO. (Danmark och Sverige).

14. Redogörelse för inom laboratorierna planerade forskningsuppgifter, varvid följande kan nämnas.

14.1. Närmare studium av skumplastens förhållande till brand och rökutveckling. (Sverige).

14.2. Studium av prefabricerade badrum i plast. (Danmark).

14.3. Bestämning av temperatur- och tryckförhållanden under utbränning av ett 3-våningars trähus. Under detta fullskaleförsök skall även olika brandalarmsystem studeras. (Norge).

14.4. Det beslöts att NM-Brand i samarbete med NM-Bygg skall utge en sammanställning av de fyra nordiska ländernas brandprovningmetoder.

BILAGA 3

NM-Olja, Nordiska samarbetskommittén för forskning och provning på bränsle- och smörjmedelsområdet

Kommittén har haft ett sammanträde i Köpenhamn den 26 maj 1970. Föregående sammanträde hölls i Trondheim den 10 september 1969.

Vid sammanträdet i Köpenhamn behandlades bl. a. oljeforskning i de nordiska länderna, uppdragsforskning, kvalitetsspecifikationer för petroleumprodukter, framtida uppgifter.

I Danmark arbetar en kommitté för utredning av bestämmelser för oljebehållare.

Korrosionscentralen har undersökt olika inhibitorers inverkan på förhindrandet av korrosion av oljecisterner.

Odense kommunes vandlaboratorium har undersökt möjligheterna att identifiera små oljemängder i vatten med hjälp av gaskromatografiska och IR-metoder.

I Finland (statens tekniska forskningsanstalt) har man utfört jämförelser mellan olika saneringsmetoder för oljenedsmutsning. Man har därvid undersökt olika oljebindande ämnen (olika torvkvaliteter, vulkaniskt glas och skumplast) samt olika emulgeringsmedel. Bränning av oljesmuts på vattenytan har i vissa fall lyckats väl.

Identifieringsanalyser av oljesmuts har utförts i viss mån. Utvecklingen och tillämpningen av analystekniken har fortsatt med tillhjälp av gaskroma-

tografi och IR-analys. Vid undersökning av svåridentifierbara, tunga oljeprodukter (råolja, tung eldningsolja) har följande metoder provats:

- bestämning av V- och Ni-halten samt relationen mellan dessa halter
- bestämning av n-paraffinerna (den s. k. n-paraffinprofilen)
- IR-bestämning av den relativa halten av aromatiska och alifatiska kolväten.

Förutom ovannämnda undersökningar har det utförts fältförsök med bilar med syfte att följa med i vilken mån den i kylvätskan befintliga glykolen inverkar smutsande på vevhusoljan. För att få ytterligare uppgifter har man från motoroljeprov som tagits efter c:a 2 000 km bestämt även bränsleutspädning och vatten. IR-analystekniken har tillämpats. Analysmetoder som använts för glykolbestämning har provats och utvecklats. Man har kunnat konstatera att den s. k. fuksinmetoden inte lämpar sig för kvalitativ bestämning av glykol.

I Norge har man med hjälp av radioaktiva isotoper utfört slitagemätningar med tvåtaktstrunkmotor. Med motortester har man även undersökt möjligheter att reducera rökgasernas SO_2 -halt genom att blanda vissa additiver i den tunga eldningsoljan, som används som bränsle i motorn. Det konstaterades att additiverna i fråga eventuellt kan minska cylinderslitaget. Undersökningarna fortsätter.

Man har för avsikt att med hjälp av ovannämnda testmotor undersöka även andra möjligheter att minska slitaget och den tunga eldningsoljans negativa inverkan. Man har också för avsikt att börja med en undersökning rörande bekämpande och övervakning av luftförorening.

Vid sammanträdet konstaterades att uppdragsforskning mellan de nordiska länderna inte ännu hade kommit i gång i större skala. Några enstaka undersökningar har dock utförts.

Det diskuterades också möjligheter att få till stånd kvalitetsspecifikationer för oljeprodukter.

BILAGA 4

Skrivelse från Nordiska samarbetskommittén för materialforskning och -provning till Nordiska rådets presidium rörande samarbete mellan de statliga provningsanstalterna

Vid Nordiska rådets 10:e session år 1962 framlades ett medlemsförslag om utvidgat samarbete mellan de statliga provningsanstalterna (*Sak A 20*). Ekonomiska utskottet antog med anledning härav följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att ytterligare utveckla samarbetet mellan såväl statliga som enskilda provningsanstalter i de nordiska länderna.

Representanter för regeringarna enades om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

I anledning av rekommendationen sammanträdde representanter för handels- och industridepartementen och för provningsinstitutionerna i Danmark, Finland, Norge och Sverige i Stockholm den 5 mars 1963. Det beslöts därvid att en nordisk samarbetsgrupp skulle tillsättas, som fortlöpande skulle följa provningsverksamheten i de berörda länderna och bevaka möjligheterna att genom lämplig samordning i olika hänseenden av denna uppnå ökad effektivitet och besparingar.

Från sammanträdet föreligger en officiell redogörelse. Regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige har anslutit sig till de synpunkter och förslag som redovisas i denna.

I redogörelsen framhålles att samarbetet bör avse såväl ren provningsverksamhet som sådan forskning som syftar till att utveckla provningsmetodiken och förbättra grunderna för bedömning av framkomna provningsresultat.

Utveckling av nya provningsmetoder bedömes vara ett område som väl lämpar sig för gemensamma insatser. Provningsmetodiken måste kunna utvecklas och anpassas i en takt som svarar mot tillkomsten av nya material och produkter. Den måste också svara mot ökade krav på noggrannhet, reproducerbarhet och snabbhet i provningarnas genomförande. Härför kräves — förutom en bättre överblick över framstegen inom olika tekniska och tekniskt-vetenskapliga ämnesområden — fördjupade insikter om materials och konstruktioners egenskaper och uppträdande vid olika slag av påfrestningar samt tillgång till mera avancerade mät- och undersökningsmetoder. Med hänvisning till utvecklingen i de stora industriländerna, där arbetet vid de centrala provningsinstitutionerna alltmera förskjutits mot forskningsverksamhet, framhåller man vidare, att om de nordiska länderna skall kunna följa med i utvecklingen måste ett effektivare utnyttjande av tillgängliga resurser för forsknings- och utvecklingsarbete på området komma till stånd samt en successiv utbyggnad av dessa resurser genomföras. I båda dessa hänseenden torde mycket kunna vinnas genom en samordning av resurser och insatser.

Förutom utveckling av provningsmetodiken lämnas i redogörelsen synpunkter på följande samarbetsuppgifter:

- Enhetliga provningsmetoder
- Samordning i fråga om inköp och anskaffning av utrustning
- Samordning av formerna för rapportering till uppdragsgivare
- Samarbete på dokumentationsområdet

Gemensam representation i internationella organ och sammanslutningar på provningsområdet.

Som koordinerande organ för samarbetet bildades år 1963 Nordiska samarbetskommittén för materialforskning och -provning (i fortsättningen förkortat till NM). Kommittén har alltsedan tillkomsten bestått av cheferna för statsprøveanstalten i Danmark, statens tekniska forskningsanstalt i Finland, Materialprövningsanstalten vid Norges tekniske høgskole samt statens provningsanstalt i Sverige.

NM har senare tillsatt ett antal nordiska samarbetskommittéer, som ansvarar för verksamheten inom olika fackområden. För närvarande finns fyra sådana kommittéer, nämligen för materialforskning och -provning inom områdena bygg, brand, färg och lack samt olja och smörjmedel.

NM har också medverkat vid tillkomsten av en samarbetskommitté på det polymertekniska området. Denna kommitté administreras av Nordforsk.

NM avger varje kalenderår en berättelse om verksamheten vid NM och dess specialkommittéer. Berättelsen tillställs Nordiska rådet.

Ambitionen var stor vid tillkomsten av NM och de i samarbetet deltagande institutionerna hoppades på att värdefulla resultat skulle kunna framkomma jämförelsevis snabbt. Det visade sig emellertid ganska snart att de resurser som gemensamt kunde ställas till förfogande för det planerade samarbetet var alltför begränsade för att de uppställda målen skulle kunna uppnås.

Chefen för den svenska provningsanstalten framhöll i den i december 1964 till det svenska handelsdepartementet överlämnade årsredogörelsen att "verksamheten under åren 1963 och 1964 har klart visat önskvärdheten av att ett utökat samarbete mellan provningsinstitutionerna i de nordiska länderna kommer till stånd, och att betydande vinster kan förväntas genom sådant samarbete.

Det är emellertid också tydligt, att större insatser måste göras från de olika ländernas sida, om samarbetet skall kunna bedrivas tillräckligt intensivt och ge önskade resultat. Liksom i många andra internationella sammanhang finns risken att samarbetet endast kommer att bestå i en rad sammanträden. Det är angeläget att antalet gemensamma sammanträden begränsas till ett minimum och att i stället ansvariga personer finns, som kan handlägga ärendena mellan sammanträdena och se till att framkomna beslut och intentioner förverkligas utan onödigt dröjsmål." Vidare konstaterades att statens provningsanstalt icke hade sådana personella resurser, att den kunde delta i det nordiska samarbetet i önskvärd omfattning. Samma förhållande gällde även övriga i samarbetet deltagande institutioner.

Vid sammanträde med Nordiska rådets ekonomiska utskott i Oslo i november 1967 framhöll närvarande medlemmar av NM med skärpa nödvändigheten av att materialprovningsanstalterna erhöi resurser för att fort-

sätta det planerade samarbetet. Frågan berördes även vid Nordiska rådets standardiseringskonferens i Oslo i april 1969 (se *Nordisk udredningsserie 1969: 14, s. 26*).

Som resultat av överläggningarna 1967 med ekonomiska utskottet framlade Nordiska rådet år 1968 en rekommendation (*rek. nr 23/1968*) med följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer regjeringene å gi økt støtte til de nordiske standardiserings- og materiellkontrollanstalter og fremme arbeidet for gjennomføring av internasjonale standarder på bredest mulig felt i de nordiske land.

Vid sammanträde med NM i Lund i september 1970 konstaterades att resurserna fortfarande var otillräckliga för att det nordiska samarbetet skulle kunna bedrivas på ett meningsfullt sätt. Kommittén beslöt därför att i skrivelse till Nordiska rådet klarlägga situationen och föreslå att samarbetet i sina nuvarande former successivt avvecklas såvida inte de ekonomiska svårigheterna kan övervinnas.

Om en avveckling måste göras, vill NM dock föreslå följande åtgärder:

— Cheferna för provningsanstalterna i Danmark, Norge och Sverige samt statens tekniska forskningsanstalt i Finland håller en fortlöpande, informell kontakt med varandra och, om möjligt, sammanträffar en gång per år.

— I de fall ekonomiska och praktiska förutsättningar föreligger för gemensam bearbetning av klart definierade problem bör tillfälliga arbetsgrupper med begränsad mandattid kunna inrättas.

— Permanenta specialkommittéer skall finnas endast då särskilda anslag ställs till förfogande för verksamheten vid dessa kommittéer.

— Det internationella samarbetet och särskilda kontakter med de mera avancerade provningsanstalterna i Europa uppmärksammas i större utsträckning än tidigare.

Då samarbetet kommer att få en mycket begränsad omfattning så länge ytterligare resurser ej ställs till anstalternas förfogande, föreslår NM att den fortsatta rapporteringen till Nordiska rådet upphör.

Stockholm den 22 januari 1971

Statsprøveanstalten

Gerhard Hansen

Statens tekniska
forskningsanstalt

Pekka Jauho

Materialprøvningsanstalten

Asbjörn Markestad

Statens provningsanstalt

Lennart Simonsson

Berättelse

från det utvidgade hälsodirektörmötet i Århus

(Överlämnad av Danmarks regering)

Det udvidede nordiske medicinaldirektørmøde, som første gang afholdtes i Oslo i oktober 1968, indførtes på grundlag af medlemsforslag (A 154/s) i Nordisk Råd.

Deltagerliste og program for mødet i Århus vedlægges (se *Tillæg*).

Medicinaldirektør Esther Ammundsen var mødets dirigent.

Dagsordenens punkt 1

Rapport om annus medicus 1969

1.1. Island. Landslæknir S. Sigurðsson redegjorde for oprettelsen af et sundheds- og socialforsikringsministerium pr. 1. januar 1970, endvidere for en stedfunden udvidelse og skærpelse af lov om euforiserende stoffer, særlig vedrørende ulovlig handel, import, distribution og fremstilling af de i loven omhandlede stoffer, samt endelig for en ændring af lægeloven vedrørende ordination af euforiserende stoffer.

1.2. Norge. Helsedirektør Karl Evang omtalte, at en ny sygehuslov var trådt i kraft pr. 1. juli 1969, at en moderat decentralisering af kræftbehandling er foreslået, at spørgsmålet om eventuelt rygeforbud er overladt til de enkelte skoler, at spørgsmålet om tilsætning af fluor til drikkevand fortsat er under behandling, selv om eksperterne er gået ind for tilsætning. Endvidere at der er fremlagt forslag til oprettelse af resocialiseringscenter for narkomaner, at narkotikarådet har fået tildelt øgede bevillinger, og at smitsom hepatitis nu synes under kontrol. Sluttelig gav direktør Evang en redegørelse for sygehusplanlægningen i Norge, hvilket medførte en generel drøftelse af retningslinier for sygehusplanlægning.

1.3. Finland. Generaldirektør Leo Noro redegjorde for forslaget til en folkehelsolag, hvis økonomiske følger endnu ikke var endeligt vurderede. Bestemmelserne vedrørende handel med gifte og plantebeskyttelsesmidler

samt disses anvendelse er blevet skærpet. Der er endvidere truffet bestemmelse om tilsætning af fluor til drikkevandet. Sengepladsernes antal er i 1969 forøget med 1 090 til 66 634. Loven om apotekervæsen er ændret pr. 1. oktober 1969, hvorefter lægemidlets formålstjenlighed og prisens rimelighed skal tilgodeses ved registrering. En særlig planlægningsafdeling er startet i medicinalstyrelsen. En af dens vigtigste opgaver er at udarbejde økonomiske langtidspianer. EDB-registrering af alt sanitetspersonel er gennemført, og man har påbegyndt opstillingen af prognoser.

1.4. Sverige. Generaldirektør Rexed redegjorde for öppenvårdsystemet, der fremover påregnes udbygget i kommunalt regie. Socialstyrelsens komité for lægemiddelinformation har påbegyndt sin virksomhed. Til hälsovårdsinformation disponerer socialstyrelsen over 2,5 mill. kr. og til den øvrige informationsvirksomhed i medicinske og sociale spørgsmål over omtrent et tilsvarende beløb. Der tilstræbes en forbedret tandlægeservice i samarbejde med tandvårdsforskningen. Spørgsmålet om fluoridering af drikkevand er ikke endeligt afklaret. Lægetallet passerede i 1969 10 000. Det voksende behov for uddannede sygeplejersker søges imødekommet, blandt andet ved øget rationalisering. Udgifterne til investering i sygehusbyggeri er øget kraftigt. Der anvendes nu 1 000 mill. sv. kr. årligt til dette formål. Totalbeskæftigelsen i sjukhusvården omfatter nu 100 000 personer. Behovet for dagsjukvård er stigende, og långsjukvården udbygges med ca. 4 000 nye senge om året. Der er indført et nyt betalingssystem for læger vedrørende öppensjukvård, således at betaling sker direkte til sygehusets "huvudman".

1.5. Danmark. Medicinaldirektør Esther Ammundsen redegjorde for den nye kommunale struktur i Danmark. Som led i kommunalreformen er en ny lov om sygehusvæsenet trådt i kraft pr. 1. april 1970. Loven pålægger hver af de fremtidige sygehuskommuner at udarbejde en plan for løsningen af kommunens sygehusopgaver. Retningslinier udarbejdes af et udvalg nedsat af indenrigsministeriet. Finansministeriet har i juli 1969 udsendt en betænkning vedrørende prognoser over personalebehov og udgifter til 1985. Der er i løbet af 1969 indgået ny overenskomst med Foreningen af yngre Læger vedrørende indførelse af 5-dages ugen. Vedrørende langtidsbehandling er der offentliggjort en betænkning udarbejdet af Københavns amts sygehusvæsen, og problemet er tillige taget op i et af sundhedsstyrelsen i 1969 nedsat udvalg. Et edb-system for patient- og behandlingsstatistik er udarbejdet og prøvekøres for tiden ved 6—8 sygehuse. Socialreformens første del er trådt i kraft, hvilket blandt andet indebærer oprettelsen af en socialstyrelse og nedlæggelse af sygekasserne. Der er i 1969 oprettet et forureningsråd med tilhørende sekretariat, som foreløbig tilstræber en kortlægning og prioritering af arbejdsopgaver.

Dagsordenens punkt 2 (jfr. Nordisk Råds rekommandation nr. 12/1962, nr. 22/1965, nr. 16/1969 og nr. 19/1969 samt Nu 1968: 7 og 1969: 18)

Oprettelse af nordisk lægemiddelnævn

Mødet vedtog enstemmig at godkende det af de nordiske lægemiddelchefer udarbejdede udkast af 1. juni 1970 til aftale om nordisk lægemiddelnævn med undtagelse af aftaleudkastets § 1, stk. 2 og § 2, som udgår. Mødet anbefalede herefter, at det således ændrede aftaleudkast af hver enkelt af de nationale sundhedsmyndigheder hurtigst muligt fremsendes til de respektive regeringer med indstilling om, at forhandlinger om undgåelse af en aftale i overensstemmelse med de i udkastet angivne principper herefter indledes. Man forudsætter, at Finland som koordinerende land tager initiativet til disse forhandlinger.

Dagsordenens punkt 3

Nordisk samarbejde om lægemiddelinformation

Generaldirektør Rexed redegjorde for den svenske informationsvirksomhed, der udfoldes af den af socialstyrelsen nedsatte komité for lægemiddelinformation, som arbejder uafhængigt af administrationen på et videnskabeligt-objektivt grundlag. Komitéen modtager et årligt statstilskud på 100 000 sv. kr. Man har allerede konstateret en faktisk tilbagegang i salget af de lægemidler, som har været kritisk omtalt af komiteen. De øvrige landes repræsentanter erklærede, at de endnu ikke havde økonomisk mulighed for at tage en tilsvarende opgave op, selv om der ikke bestod nogen tvivl om behovet herfor. Foreløbig ville man drage nytte af de svenske erfaringer, men tilstræbe, at der på længere sigt etableres et nordisk samarbejde om lægemiddelinformation.

Dagsordenens punkt 4

Fremtidige (udvidede) vaccinationsprogrammer kunne forudses iværksat i de enkelte lande, efterhånden som befolkningernes interesse for en profylaktisk bekæmpelse af også de lettere sygdomme tiltager. Der var på mødet enighed om, at vaccinationsproblemet kompliceres ved de lettere sygdomme, hvor risiko for komplikationer tenderer imod at opveje fordelen ved profylaksen. Der var endvidere enighed om ikke at søge det nordiske samarbejde formaliseret, så længe erfaringsgrundlaget for de udvidede vaccinationer endnu er spinkelt.

Dagsordenens punkt 5

Den nordiske dialyse- og nyretransplantationskomités arbejde havde i det forløbne år drejet sig om problemer vedrørende transporten af necronyrer samt spørgsmålet om en forbedret vævstypbestemmelse. Det er fra ekspert-

komiteen blevet henstillet, at samtlige transplantationscentre inden for organisationen Skandiatransplant opbygger egne laboratorier til vævstypebestemmelse. Da vævstypebestemmelsen er lemmelig tidskrævende, skal transporten og alle hermed forbundne arrangementer udføres hurtigst muligt. Transportproblemet er stort set løst ved hjælp af taxafly, men telekommunikationen vil kunne forbedres væsentligt ved etablering af telexforbindelser mellem de enkelte vævstypelaboratorier. Der var på mødet enighed om at anbefale, at der gives økonomisk støtte til en hurtig opbygning af et sådant telexsystem, hvis etablering næppe ville overstige 3 000 kr. pr. installationsenhed.

Dagsordenens punkt 6

World Health Organization-emner. Man drøftede WHO's vaccinationsprogrammer, herunder bekæmpelsen af gul feber i Vestafrika, samt den internationale kvalitetskontrol med lægemidler. Endvidere drøftede man narkotikakommissionens rapport til FN's sociale og økonomiske råd (ECO-SOC) og det heri indeholdte udkast til aftale om kontrol med psykotropiske stoffer, hvor modstående hensyn (sundhedsmæssige/behandlingsmæssige) blev gjort gældende.

Dagsordenens punkt 7 (jfr. Nordisk Råds rekommandation nr. 14/1956, nr. 12/1962, nr. 18/1965 samt den svenske regerings meddelelse af 20. dec. 1968 på samtlige regerings vegne)

Nordisk samarbejde om ernæringsforskning og -oplysning blev drøftet på grundlag af forslag af marts 1969 fra den svenske socialstyrelses hälsovårdsbureau om oprettelse af en nordisk samarbejdsgruppe for ernæringsrådgivning. Der var enighed om at lade det svenske forslag danne grundlag for fortsatte drøftelser på det næste nordiske kostmøde, der vil finde sted i september måned. Med hensyn til det forskningsmæssige samarbejde var der enighed om at søge dette formaliseret inden for rammerne af de nordiske forskningsråds medicinske føderation.

Dagsordenens punkt 8 (jfr. Nordisk Råds rekommandation nr. 12/1966)

Hälsovårdshögskolan, Göteborg, og dens program

En ny skolebygning er taget i brug. Den officielle indvielse vil finde sted den 24. august d. å. Skolens undervisningsprogram omfatter et kursus for embedslæger på 4 × 2 måneder. Sideløbende hermed tilbydes kurser for veterinærer og helseinspektører samt et kursus i hospitalsadministration på 1—2 måneder. Endelig er det under overvejelse at tilbyde et kursus for ingeniører i sygehusvæsen. Lærerstaben omfatter foruden forstanderen 2

faste assistenter. Derudover har man klaret sig med løst tilknyttede time-lærere. Der er imidlertid nu taget skridt til ansættelse af en docent som fast underviser. Der var på mødet enighed om at undersøge, i hvilket omfang skolens elever møder med fælles forudsætninger, inden man reviderede indholdet af skolens uddannelsesprogram.

Dagsordenens punkt 9

Næste møde blev efter indbydelse fra den svenske generaldirektør henlagt til Sverige. Tidspunktet blev fastsat til den 28. og 29. maj 1971.

Dagsordenens punkt 10

Eventuelt. Følgende emner blev berørt:

- 10.1. Regler for transport af lig.
- 10.2. Nordisk symposium vedrørende lægeuddannelse.
- 10.3. Forslag til Nordisk Råd om oprettelse af et nordisk institut for medicinsk genetik. (*A 276/1969, ubehandlet*)
- 10.4. Fælles varslingsystem mod epidemiske sygdomme.
- 10.5. Indskrænkning, subs. fratagelse, af lægers jus practicandi i tilfælde af alvorlig alderdomssvækkelse (senilitet).
- 10.6. Eventuel indførelse af rygeforbud i skoler.
- 10.7. Harmonisering af transplantationslovgivning i de nordiske lande. (*jfr. Nordisk Råds rekommandation nr. 12/1969*)
- 10.8. Karantænebestemmelser vedrørende rabies.

Ad. punkt 10.1. bemærkes, at der var enighed om, at spørgsmålet, der er rejst ved skrivelse af 16. marts 1970 fra Nordisk Råds præsidium til de nordiske regeringer, lages op til drøftelse af de respektive landes hygiejnebureauer.

Ad. punkt 10.3. bemærkes, at der på mødet var enighed om foreløbig at indhente en udtalelse fra de medicinske forskningsråd.

Berättelse
från Nordiska kommittén för trafiksäkerhetsforskning
(Överlämnad av Norges regering)

Under henvisning til redegjørelse av 27. november 1969 om NKT's virksomhet i 1969, skal meddeles:

I 1970 har NKT holdt 2 møter: Stockholm 20. april 1970, Oslo 19. og 20. november 1970.

Komitéen har i perioden søkt å arbeide videre etter en linje som man under komitéens virksomhet hittil har funnet å være hensiktsmessig og i samsvar med de intensjoner som lå til grunn for opprettelsen av dette samarbeidsorgan. Det har således utkrystallisert seg visse hovedoppgaver, som komitéen i første rekke har arbeidet med. Av disse oppgaver kan nevnes informasjonsvirksomhet om trafikkikkerhetsforskning i de nordiske land. Som nevnt i tidligere beretning har komitéen her utarbeidet en bibliografi over litteratur og forskningsresultater innenfor dette område, samt en prosjektkatalog over trafikkikkerhetsforskning. Katalogen beskriver igangværende og planlagte forskningsprosjekter med angivelse av prioritering, kostnader, tidsrammer m. v. Komitéen tar med dette sikte på å lette og effektivisere en samordning og et samarbeid mellom interesserte parter i de fire land. Prosjektkatalogen gis ut hvert år, og bibliografien holdes å jour ved tillegg hvert annet år. En ny utgave av begge publikasjoner for 1970 er under utarbeidelse.

NKT ser det som en viktig oppgave også på annen måte å bidra til koordinering og effektivisering av trafikkikkerhetsarbeidet i de nordiske land. Her kan således nevnes etableringen av møter eller konferanser mellom representanter for forskningsinstitusjoner og forskere i landene for å utveksle erfaringer m. v. om forskningsvirksomheten. Videre vil det kunne tenkes konkrete tiltak for å unngå at forskningsarbeid settes i gang i et nordisk land som allerede er ferdig utført eller er under planlagt utførelse i annet nordisk land. Man vil også nevne at det kan bli aktuelt å ta opp et arbeid med å kartlegge mulige felles nordiske prosjekter, som det kan være hensiktsmessig å sette i verk på grunn av f. eks. spesielle trafikkforhold i de nordiske land, enten gjennom at et bestemt oppdrag søkes gitt til bestemte forskere, eller at det blir satt bort som en konkret utredningsoppgave å finne

ut hva som er ydet av forskning på et bestemt område. NKT må også holde seg tilstrekkelig orientert om trafikksikkerhetsforskning på det internasjonale plan og i land utenfor Norden som antas å kunne være til nytte i det nordiske arbeid.

Man vil også anføre at komitéen i 1970 bl. a. har hatt for øye spørsmålet om praktisk utnyttelse av forskningsresultater og har satt ned 2 arbeidsgrupper for å behandle problemkompleksene sikkerhetsbelter og ulykkessteder på landevegen ("black spots"). Arbeidet er ikke avsluttet, og må bearbeides videre i kommende år.

Det må understrekes at NKT også ville måtte ha som en viktig oppgave å virke som rådgivende organ for myndighetene i de nordiske land når det gjelder trafikksikkerhetsforskningen. Dette arbeid vil få økt betydning ettersom NKT's stilling som tilknytningspunkt for nordisk forskning og komitéens virksomhet i det hele blir mer allment kjent. Komitéen er oppmerksom på at en effektivisering av komitéens innsats på flere av de her anførte områder vil måtte kreve økte ressurser.

I henhold til overenskomst har Sverige hatt formannskapet og sekretariatsvervet for NKT i årene 1967—68, og Norge har hatt disse verv i 1969 og 1970. På komitéens siste møte i Oslo ble det besluttet at formannskapet og sekretariatsvervet for 1971 og 1972 skulle legges til Danmark.

Komitéens neste møte er forsøksvis satt til 13. og 14. mai 1971.

Oslo, 12. desember 1970

R. N. Torgersen

BILAGA

**Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget
A 299/t samt över berättelsen**

(Se Sak A 299/t: Bilaga 2)

Berättelse
om verksamheten i Nordiska kontaktorganet
för radio- och TV-frågor

(Överlämnad av Sveriges regering)

Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor som har utsetts av regeringarna i respektive land har följande medlemmar:

Danmark:

Overingeniør Børge Nielsen,
generaldirektoratet for post- og telegrafvæsenet
Kontorchef W. Weincke,
ministeriet for kulturelle anliggender

Finland:

Regeringsrådet Wäinö Häkkinen,
kommunikationsministeriet
Avdelningschefen Kalervo Siikala,
undervisningsministeriet

Norge:

Ekspedisjonssjef Enevald Skadsem,
Kirke- og undervisningsdepartementet
Høyesterettsadvokat Knut Tvedt, Oslo

Sverige:

Rättschefen Jöran Mueller,
utbildningsdepartementet
Byrådirektören Ragnar Thoursie,
utbildningsdepartementet (t. o. m. den 23.10.1970)
Kanslissekreteraren Leif Larson,
utbildningsdepartementet (fr. o. m. den 23.10.1970)

Som kontaktorganets ordförande har fungerat till den 1 juli 1970 E. Skadsem och därefter J. Mueller. Sekretariatet är från samma tidpunkt förlagt till Stockholm.

Kontaktorganet har under år 1970 sammanträtt vid två tillfällen, nämligen den 22 juni i Oslo och den 23—24 november i Stockholm.

Vid sammanträdena har diskuterats nordiskt produktionscentrum för sameprogram, medlemsförslag till Nordiska rådet angående utbyggnad av TV-samarbete mellan Finland och Sverige, utvecklingen av kassett-TV och videoband, liksom även radio- och TV-samarbetet i Norden i övrigt varvid bl. a. information om utvecklingen på området inom respektive land utväxlats.

Berättelse
från Nordiska samarbetskommittén för
arktisk medicinsk forskning
(Överlämnad av Finlands regering)

Medlemmar

Danmark:

Professor Gunnar Jensen Bonde, Århus
Overlæge Jørgen Balslev Jørgensen, Köpenhamn

Finland:

Professorn Henrik Forsius, Uleåborg
Professorn Karl Olof Renkonen, Helsingfors
Professorn Ole Wasz-Höckert, ordförande, Uleåborg

Norge:

Dosent Jon A. Johnson, Tromsø
Professor Kåre Rodahl, Oslo
Fylkeslege Kolbjørn Øygard, Vadsø

Sverige:

Professorn Håkan Linderholm, vice ordförande, Umeå
Docenten Bertil Wedin, Stockholm

Efter verksamhetsåret utgår följande medlemmars förordnande:

Docenten Bertil Wedin, Sverige
Professorn Håkan Linderholm, Sverige

Utbildningsdepartementet har blivit tillsänt ett brev med anhållan om återval av ovanstående medlemmar.

Möten

Samarbetskommittén har under året sammanträtt en gång: 20—21 maj i Århus med fortsättning i Kiel. Vid mötet behandlades föregående års bokslut, det av generalsekreteraren insamlade forskningsmaterialet samt det andra internationella symposiet för arktisk medicin som hålles sommaren 1971; symposiets program och finansiering. Dessutom diskuterades sekretariatets finansiella frågor för de närmaste åren.

Generalsekreteraren och kanslisten meddelade, att de önskade avgå, vilket närmare behandlas senare i årsberättelsen i samband med personalfrågor. Vid mötet bestämdes, att arbetsgruppen skulle sammanträda i september i Stockholm.

Arbetsgruppens möte den 24—26 september 1970 i Stockholm; närvarande var professor Ole Wasz-Höckert, ordförande, professor Håkan Linderholm, viceordförande, docent Bertil Wedin, overlæge Jørgen Balslev Jørgensen, professor Kåre Rodahl, docent Thord Lewin, professor Jorma Hirvonen. Vid mötet behandlades först sekretariatets ekonomiska ställning och finansieringen av symposier, som framgår av punkten *Finansiering*. Organisationsuppgifter i samband med symposiet fördelades mellan medlemmarna och beslut gjordes angående programmet. Sekretariatets nya funktionärer valdes, se punkt *Personalen*. Det beslöts, att samarbetskommitténs följande möte skulle hållas i februari i Uleåborg. Enligt avtal skall då den avgångne generalsekreteraren Lewins litteraturinventering vara slutförd, så att den kan publiceras före sommaren och kongressen. Vidare beslöts, att en representant från sekretariatet i Umeå skulle konferera om programmet vid symposiet och post-congress mötet i Luleå.

16 oktober 1970 i Umeå

Närvarande var professor Håkan Linderholm och professor Jorma Hirvonen. Programmet och arrangemangen för post-congress mötet i Luleå bestämdes närmare.

Resor

Kommitténs ordförande professor Ole Wasz-Höckert och kommittémedlemmen professor Henrik Forsius, som båda verkar vid sekretariatet i Uleåborg, har gjort resor till Helsingfors angående symposiets finansierings- och organisationsfrågor samt därvid framfört personlig inbjudan till auktoritativa personer att närvara vid symposiet. Under dessa resor har också olika personer och instanser vidtalats för att man skulle få sovjetryska föreläsare till symposiet.

Under insamlandet av inventariematerial gjorde generalsekreterare Lewin många resor till medlemsländerna, särskilt de norra delarna samt till universitetsstäderna.

Personalen vid sekretariatet

Generalsekreterare Lewin, som utnämnts till tjänsten från årets början, avgick under verksamhetsåret den 30 juni 1970 på grund av akademiska uppdrag. Han har emellertid lovat att slutföra den av honom påbörjade litteraturinventeringen.

På uppdrag av samarbetskommittén utsåg arbetsgruppen vid sitt möte i Stockholm till ny generalsekreterare professor Jorma Hirvonen, som skulle tillträda tjänsten den 1 oktober 1970 för en tid av ett år. Sekreteraren vid medicinska fakulteten, fru Marita Otsamo, som tillfälligt skött kanslistens uppgifter vid sekretariatet, avgick från sekretariatet då hennes tjänstledighet gick ut den 30 juni 1970. Hon efterträddes av dipl. korr. Hagström, som på grund av bortflyttning från orten avgick den 30 september 1970. Befullmäktigad av kommittén beslöt arbetsgruppen, att personalen vid sekretariatet skulle utökas och från den 1 oktober 1970 anställdes studentmerkonom Kirsti Niva och merkonom Raili Mäkinen som kanslist. Man beslöt också tillsätta en kongressekreteraretjänst från början av år 1971, till vilken tjänst studerande Anna-Lisa Ollila utsågs för en tid av sex månader. Dipl. korr. Inger Lardot har hjälpt till vid sekretariatet med översättnings- och maskinskrivningsarbete några timmar i veckan.

Finansiering

För sekretariatets verksamhet hade de nordiska regeringarna i sina budgeter beviljat Fmk 100 000 för verksamhetsåret.

För år 1971 har sekretariatet beviljats Fmk 115 000. Ett preliminärt budgetförslag för år 1972 uppgår till Fmk 132 000. Den årliga ökningen förväntas sålunda bli omkring 15 procent.

Utgifterna för år 1970 har beräknats till följande:

Generalsekreterarens lön	22 000,—
Kanslistens lön	17 000,—
Dokumentation & information	1 500,—
Sekretariatets omkostnader	35 000,—
Resor och möten	30 000,—

Vid mötet i Stockholm godkände arbetsgruppen den av sekretariatet föreslagna budgeten för symposiet. Det överskott på Fmk 10 000 av finska statens andel som överstiger sekretariatets beräknade omkostnader för år 1971 kan användas för arrangerandet av symposiet. Samarbetskommittén har anhållit om extra anslag från medicinalstyrelsen, undervisningsministeriet och Nordiska rådet.

Verksamhetsårets huvuduppgifter

Den främsta uppgiften har varit uppgörande av en inventering på den nordiska arktiska medicinska forskningens område. Generalsekreterare Lewin har utfört detta arbete och han har härvid samlat material ur nordiska publikationer, genom enkäter och framför allt genom personliga besök hos aktiva forskare i Norden. Utgående från detta material gör docent Lewin ett sammandrag, som publiceras under år 1971.

En annan uppgift under verksamhetsåret har varit att förbereda The Second International Symposium on Circumpolar Health, som kommer att hållas i juni 1971. Genom försorg av kongresskommittén, till vilken professorerna Ole Wasz-Höckert, Henrik Forsius och Jorma Hirvonen hör, har en omfattande korrespondens förts med institutioner och forskare i U.S.A., Kanada, de nordiska länderna och Sovjetunionen, angående inbjudan av föredragshållare till symposiet. Sammanlagt femtiofyra internationellt kända forskare har inbjudits att hålla inledningsföredrag. Enligt tidsschemat skall föredragshållare vara fastslagna i januari 1971. Ett preliminärt program och registeringsblanketter har tryckts och sänts ut. Distribueringen av dessa försiggår fortfarande från sekretariatet. Lärartidskrifter i olika länder har tillsänts annonser om symposiet.

Uleåborg den 1 december 1970

Ole Wasz-Höckert

Professor,
ordförande för Nordiska samarbetskommittén
för arktisk medicinsk forskning

Jorma Hirvonen

Professor,
generalsekreterare för
Nordiska samarbetskommittén
för arktisk medicinsk forskning

BILAGA 1

Revisionsberättelse
över Nordiska samarbetskommitténs för arktisk medicinsk forskning
räkenskaper under år 1969

Enligt förordnande av finska statens revisionsverk den 25 september 1969 att tillsvidare revidera Nordiska samarbetskommitténs för arktisk medicinsk forskning räkenskaper har vi reviderat nämnda kommittés räkenskaper för år 1969 och framlägger på basen därav följande:

Eftersom kommitténs konstituerande möte hölls den 18 mars 1969, rör det sig om kommitténs första redovisningsperiod, som avslutats den 31 december 1969.

Kommitténs bokföring grundar sig på vederbörliga verifikat och bokslutet är riktigt härlett ur bokföringen. Bokföringen öppnades den 24 april 1969.

Vid redovisningsperiodens slut överensstämde postgiro- och bankgirokontonas saldon med bankernas uppgifter. Vid redovisningsperiodens slut uppgick medlen på bankkontot till 7 450,62 mark och på postgirokontot till 35 462,39 mark. Kontofordringarna uppgick till 3 991,58 mark och kontoskulderna till 3 678,80 mark. Kommitténs kassarörelse har under hela redovisningsperioden skötts via bankkonton.

Till kommitténs disposition ställdes, i enlighet med dess budget för år 1969, sammanlagt 105 000 svenska kronor vilket enligt valutakurserna den 31 mars 1969 är 85 165 mark men, till följd av växlande valutakurser, i kommitténs bokföring 84 965,53 mark. Härav har medlemsländerna i stadgeenliga andelar till kommittén inbetalat sammanlagt 81 002,90 mark, men därutöver är Norge av sin andel skyldig kommittén 2 345,23 mark (2 900 Skr). Kommitténs övriga inkomster uppgick till 216,83 mark (ränteinkomster). Bokslutet visar att 43 225,78 mark av den inkomstsumma på 85 182,36 mark, som utgörs av de medel vilka ställts till kommitténs förfogande i budgeten och av kommitténs övriga inkomster, inte har använts. Detta oanvända belopp benämns i bokslutet överskott och beror på att kommitténs arbete i egentlig mening kunde inledas först i juni 1969 och på att utgifterna till följd härav blev mindre än beräknat.

Vi har läst kommitténs mötesprotokoll och gjort oss förtrogna med dess redogörelse över verksamheten under den gångna redovisningsperioden.

På basen av det som anförts anser vi att de medel som anvisats kommittén har använts och bokföringen sköts i enlighet med kommitténs stadgar och i enlighet med motiveringarna i budgeten och också i övrigt på vederbörligt sätt.

Helsingfors, statens revisionsverk, den 20 november 1970

Gunnar Storgårds

Överrevisor

Aarne Hynönen

Revisor

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över berättelsen samt över meddelande om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin

Till kulturutskottet har hänvisats berättelse från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (*Sak C 23/k*) och ett till nittonde sessionen av Finlands regering å samtliga regeringars vägnar avgivet meddelande om rekommendation nr 11/1960. Utskottet har behandlat berättelsen och meddelandet vid sammanträde den 21 och 22 januari 1971.

Av den till rådets adertonde session inlämnade berättelsen från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning framgick, att kommittén enligt sina stadgar och såsom förutsattes i rekommendation nr 11/1960 skall fungera såsom koordinerande organ för arktisk medicinsk forskning i Norden. Berättelsen gav vidare vid handen, att samarbetskommittén i stället för ett fristående nordiskt institut på området efter regeringarnas godkännande beslutat inrätta ett sekretariat för arktisk medicinsk forskning med anknytning till Uleåborgs universitets medicinska fakultet. I kommitténs berättelse för 1970, som inlämnats till rådets nittonde session, uppges, att ökningen av det årliga statsanslaget för sekretariatets verksamhet under åren 1971 och 1972 förväntas bli omkring 15 procent. Utskottet förutsätter, att regeringarna skapar ekonomiska förutsättningar för en fortsatt utveckling av kommitténs och sekretariatets verksamhet. Utskottet utgår från att utskottet bereds tillfälle att följa utvecklingen av kommitténs verksamhet genom en årligen till rådet inlämnad berättelse.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet om rekommendationen nr 11/1960 till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat samt

att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Stockholm den 21 januari 1971

Per Bergman (s)   *Gunnar Garbo (V)*   *Niels Eriksen (V)*

Guttorm Hansen (A)   *Niels Helveg Petersen (RV)*   *Elsi Hetemäki (Kok)*

Eysteinn Jónsson (F)   *Rune Jonsson (s)*   *Niels Matthiasen (S)*

Förman

Ingemar Mundebo (fp)   *Erlendur Patursson (Tvfl)*   *Berte Rognerud (H)*

Per Olof Sundman (cp)   *Mirjam Tuominen (Skdl)*

Berättelse från Nordiska asieninstitutet

(Överlämnad av Danmarks regering)

Årsredogörelse för centralinstitutets för nordisk Asien-forskning verksamhet 1970.

Styrelse

1. *Institutets styrelse består av:*

Professor Jussi Aro, Finland
Professor Pentti Aalto, Finland (vice ordförande)
Professor Kristof Glamann, Danmark
Dr. phil. Otto Chr. Dahl, Norge
Professor Henry Henne, Norge
Professor Karl Gustav Izikowitz, Sverige
Professor Göran Malmqvist, Sverige (ordförande)
Professor Anders Ølgaard, Danmark.

Forstander

2. *Institutets forstander* är professor Søren Egerod.

Amanuenser

3. *Institutets personal* består av (anställningsdatum inom parentes) 6 vetenskapliga medarbetare:

Karl Reinhold Haellquist, fil. lic. (1/5 1969)
Benedicte Hjejle, dr. phil. (1/8 1967)
Poul Mohl, cand. jur. (1/7 1967) (daglig ledare)
Asko Parpola, fil. dr. (1/9 1968)
Per Sørensen, mag. art. (1/4 1968).

Trygve Lötveit, dr. phil., har anställts från och med andra halvåret 1970, men beviljats tjänstledighet. På denna tjänst har sedan den 1/10 vikarierat Caroline Ralston, dr. phil. Dessutom har Paneer Selvam, dr. phil., under större delen av året varit knuten till institutet.

Sekreterare

Vid institutet tjänstgör 3 sekreterare:
Setsuko Bergholdt (1/4 1970)
Susanna Harald Hansen (1/5 1970)
Ulla Kasten (15/10 1970).

Tidigare under året har Lizzie Bollman, Birthe Møller-Larsen och Anne Schlanbusch tjänstgjort vid institutet.

Bibliotekspersonal

Vid institutet är följande bibliotekspersonal stationerad av Det kgl. Bibliotek:

Bibliotekarie Hanne Balslev (1/10 1967)

Forskningsbibliotekarie Eric Grinstead (1/11 1968—30/4 1970)

Biblioteksassistent Ib Norel (1/10 1967).

4. Institutets uppgifter

Enligt sina stadgar skall institutet befordra, koordinera och stimulera den asienforskning som bedrivs i de nordiska länderna och verka för tillkomsten av hjälpmedel för forskning och undervisning inom relevanta fackområden, såväl inom humaniora som inom samhällsvetenskap.

Institutets verksamhet koncentreras kring forskning, dokumentation och information.

Utom att samordna och stimulera pågående forskning vill institutet också försöka uppmuntra till och underlätta för ytterligare forskning.

4.1. Forskning

Koordineringen av asienforskningen i de nordiska länderna har under året skett genom informationskonferenser och symposier, i samband med enskilda forskares studieuppehåll vid institutet, genom forstanderns och den vetenskapliga personalens deltagande i forskarkonferenser, med hjälp av institutets forskarkartotek samt förteckningarna Current Research on Asia. I anslutning till forskningsverksamheten har institutet insamlat och förmedlat information om vad som försiggår vid universitetet, institut, museer och bibliotek inom och utom Skandinavien.

4.1.1. Forskarkartotek

Det av institutet förda forskarkartoteket på hålkort med namn och adress på Asienforskare och uppgifter om intresseinriktning och aktuella forskningsuppgifter har reviderats och skrivits ut. Kartoteket inrymmer uppgifter om mer än 3 000 forskare. Förteckningen över dessa har ännu inte kunnat stencilas och distribueras till de något över 600 upptagna skandinaviska asienforskare för tillägg och eventuella ändringar, men detta kommer att ske i början av nästa budgetår. Institutet hoppas att kunna överföra kartotekets uppgifter på magnetband för automatisk databehandling.

4.1.2. Forskarförteckningar

Förteckningar över skandinaviska asienforskare, över asienspråkforskare inom och utom Skandinavien samt över europeiska forskningsinstitut på

asienforskningens område, kallade Current Research on Asia, har utarbetats med hjälp av flexowriter och publicerats i stencilform.

En inventering av skandinaviska Oceanienforskare har utarbetats. Dessa förteckningar har uppmärksammats och anlitats av såväl skandinaviska som icke-skandinaviska forskare.

4.1.3. Kontaktkonferens

En kontakt- och informationskonferens har under året hållits på institutet. I denna deltog ca 35 representanter för skandinaviska forskningsinstitut och universitetsinstitutioner, representerande språkvetenskap, historia, religionshistoria, konsthistoria. En liknande konferens med inriktning på samhällsvetenskap avhölls i december 1969.

4.1.4. Sydasienskongress

Institutet har anordnat the Second European Conference on Modern South Asian Studies på I.O-skolen i Helsingør med deltagande av ca 70 asiatiska, amerikanska och europeiska forskare. Kongressen behandlade följande teman: The effect of political, institutional and administrative factors on social and economic change; Indian nationalism; The identification of regional groups.

4.1.5. Kina-symposium

Institutet har anordnat ett Symposium on Chinese Grammar i Köbenhavn i samarbete med Østasiatisk institut.

4.1.6. Forskningsstation

Institutets forskningsstation i Lampang har, under ledning av en av institutets amanuenser, haft sitt första verksamhetsår. Lokaler har hyrts i Lampang i NV Thailand av det Østasiatiske Kompagni. Verksamheten fortskrider inom de tre områden som fastslagits, nämligen skandinavisk arkeologisk, etnografisk och lingvistisk forskning, utbildning av ett antal thailändska studenter inom dessa fackområden samt studier och forskning inom andra samhällsvetenskapliga och humanistiska dicipliner. Kontakter med relevanta myndigheter och med universitetet i Chiang Mai har etablerats. Flera forskningsprojekt har igångsatts, andra håller på att planeras.

4.1.7. Gästföreläsningar

Utöver kontakter för de forskare som medverkade i Sydasienskongressen (4.1.4) och gästade institutet i anslutning till denna har institutet förmedlat gästföreläsningar och anordnat symposier med deltagande av gästande forskare. Institutet har haft besök av studiegrupper bl. a. från Södasiens-Institut

vid universitetet i Heidelberg, från Historisk institut i Köbenhavn samt från svenska universitet.

4.1.8. Medverkan i kongresser etc.

Institutet har varit representerat vid flera större vetenskapliga kongresser och konferenser, och vid några av dessa har institutets forständer och amanuenser framlagt forskningsresultat. Detta har skett vid kongresser anordnade i Paris av the International Association for Tamil Research, i Cambridge av the Western European Association for the Promotion of Archaeology in South Asia, i Köbenhavn av institutet i samarbete med Østasiatisk institut (se 4.1.5), i Stockholm av Institutionen för orientaliska språk, avdelningen för sinologi, i Lund vid Nordiska akademiker dagar samt i Tübingen. Institutet har varit representerat vid XIII International Congress of Historical Sciences i Moskva. Institutets forständer har hållit gästföreläsningar vid flera amerikanska universitet, vilka också besökts av institutets daglige ledare. Aska Parpola har invalts i the Executive Committee of the Tamil Institute (Indien).

4.1.9. Stipendier

Institutets forskningsverksamhet avser bl. a. att stimulera till vidare asienforskning. I detta sammanhang är dels forskningsstationen i SO-Asien (se 4.1.6), dels av institutet utdelade stipendier av betydelse. Stipendierna är avsedda dels för forskare och avancerade studenters studieuppehåll i Asien och vid forskningsinstitut, dels för studenters deltagande i internationella kongresser, symposier o. d.

Följande stipendier har utdelats av institutet:

För deltagande i sinologkongress i Stockholm,

1 dansk student (å 500 dkr)

1 norsk student (å 500 dkr)

1 svensk student (å 500 dkr)

För deltagande i the Permanent International Altaic Conference i Strasbourg,

1 finsk student (å 650 fmk)

För deltagande i Indienkurs i Helsingør,

2 finska gymnasielärare (å 900 dkr)

4 norska gymnasielärare (å 600 dkr).

I november har ledigförklarats ett antal stipendier å 8 500—15 000 dkr för skandinaviska forskare och avancerade studenters studier i Asien under 1970/71 inom humaniora och samhällsvetenskap.

4.1.10. Utrustning

Institutet förfogar över fem läsapparater för microfilm, microcard och microfiche, samt hyr en xeroxapparat. Institutets flexowriter har tagits i anspråk både för forsknings- och dokumentationsverksamheten.

4.2. Dokumentation

4.2.1 Bibliotek

Uppbyggnaden av institutets bibliotek fortsätter i nära samarbete med Det kgl. Bibliotek i København. Institutets amanuenser är i viss utsträckning fagreferenter för Det kgl. Bibliotek, varigenom onödiga dubbelinköp kan undvikas. För att biblioteket skall kunna fungera trots otillräckliga resurser har institutets bokinköp företrädesvis inriktats på bibliografiskt material, samlingar av källmaterial, tidsskrifter, specialarbeten som krävs för pågående forskningsprojekt i anslutning till institutet samt i någon mån på handbokslitteratur, under året med viss koncentration på Sydasiens. Eftersom biblioteksresurserna vad Asien beträffar är mycket ofullständiga vid flertalet samhällsvetenskapliga universitetsinstitutioner har vid bokinköp litteratur inom de samhällsvetenskapliga och modernhistoriska områdena speciellt beaktats.

4.2.2.

Institutets samling av Annual Reports, Bulletins och Newsletters från universitetsinstitutioner och forskningsinstitut inom och utom Europa har utökats avsevärt under året.

4.2.3. Dokumentationssamarbete

Institutet har medverkat i förberedelserna för ett 'nordisk dokumentationsnet' angående u-länder, utvecklingsforskning och -samarbete, och har i detta sammanhang stått i kontakt med Mellempfolkeligt Samvirke. Dokumentationsfrågor har diskuterats med de nordiska biståndsorganens utbildningschefer och språkkonsulenter vid ett sammanträde arrangerat av institutet. Kontakter har hållits med DANIDA och SIDA i dokumentationsfrågor. Institutet samarbetar med flera universitetsinstitutioner och forskningsinstitut rörande Informationsbulletin för nordiska etnografer och socialantropologer.

4.2.4. Union catalogue

Arbetet på en union catalogue över litteratur om Asien i nordiska bibliotek fortskrider och inriktas på utnyttjande av automatisk databehandling. I en kurs om adb har personal vid institutet deltagit.

4.2.5. Kataloger, index m. m.

Förteckningar — utarbetade för kommande databehandling — över institutets eget bok-, särtrycks- och tidskriftsbestånd har utarbetats. Ett Subject index har framställts. I samband med kurser har kommenterade boklistor över populärvetenskaplig Indien- och Kinalitteratur utarbetats, och för Historiska institutionen i Umeå har sammanställts en förteckning över histo-

risk litteratur om SO-Asien med tonvikt på modern historia. Under sin tid vid institutet har Dr Paneer Selvam utarbetat en tamil-concordance och ett tamilllexikon.

4.3. Information

4.3.1. Indienkurs

I anslutning till den av institutet arrangerade Second European Conference on Modern South Asian Studies (se 4.1.4.) anordnades en kurs om Indiens ekonomiska, politiska och sociala problem. I kursen deltog c:a 70 danska, finska, norska och svenska lärare vid lärarhögskolor, gymnasieskolor och vid det obligatoriska skolväsendet, lärarhögskolestuderande samt journalister. Kursen anordnades i samarbete med Unesco Skoleprojektet. Kgl. skolöverstyrelsen/fortbildningsavdelningen i Umeå samt Mellempfolkeligt Samvirke. (Se även angående stipendier, 4.1.9.)

4.3.2. Kinakurs

Institutet har i samarbete med Unesco Skolprojektet anordnat en lärarkurs om Kina på Skarrildhus. I kursen medverkade norska, svenska och danska föreläsare samt deltog danska och svenska lärare.

4.3.3. Indienkonferens

Institutet har biträtt Länsskolnämnden i Östergötlands län vid anordnande av en länsstudiedag om Indien för gymnasieskolans lärare i Östergötlands och angränsande län.

4.3.4. Övrig informationsverksamhet

Institutet har varit representerat vid en konferens om den ställiga informationsverksamheten om u-länder och utvecklingssamarbete i de nordiska länderna. Vid konferensen, som hölls på Dag Hammarskjöldstiftelsen i Uppsala, framlade institutets representant papers om institutet och om lärarfortbildning och läromedel. Institutets medarbetare har deltagit i de nordiska FN-förbundens generalsekreterarkonferens i Helsingfors samt medverkat vid fortbildningskonferenser, länsstudiedagar, koncentrationsdagar och kurser anordnade bl. a. av Norsk samband for De Forente Nasjoner, Norsk lærerlag, SIDA, Svenska FN-förbundet och Suomen YK-liitto.

4.3.5. Studiebesök

Institutet har besökts av studiegrupper, universitetscirklar, föreningar för information och diskussion om asienstudier och asiatiska förhållanden.

4.4. Publikationsverksamhet

I institutets monografiserie (Scandinavian Institute of Asian Studies Monograph Series) har under året utgivits 'Readings on Asian Topics', 'His-

tory and Revolution in China' av Owen Lattimore samt 'Guide to Chinese Decorative Script' av Eric Grinstead. En Special publication har publicerats, 'Further Progress in the Indus Script Decipherment' av Asko Parpola m. fl. Ett Newsletter har utgivits under året. Flera nya titlar i monografiserien — bl. a. thailändsk lyrik, om muslimisk rätts- och politisk uppfattning, om utländska investeringar i Indien och om dechiffreringen av Induskriften — är under produktion. En populärvetenskaplig småskriftserie har planerats. Institutets monografiserie publiceras av Studentlitteratur AB i Lund. Under året har institutet och förlaget förhandlat med bl. a. Asia Publishing House om distribution i Asien, Canada och USA.

4.5. Avgivna remissyttranden

Institutet har under året avgivit remissyttranden bl. a. över 1967 års kommittés för internationell politik betänkande Studier i internationell politik (U-SOU 1969: 61) samt Forslag til 'dokumentationsnet' inden for internationalt samarbejde, herunder især udviklingsforskning og -bistand.

København den 4 december 1970

Søren Egerod

Berättelse

från Nordisk kommitté för transportekonomisk forskning

(Överlämnad av Sveriges regering)

Redogörelse för kommitténs verksamhet under perioden 18 december 1969—31 december 1970

Under perioden 1 januari 1969—31 december 1970, har ordförandesysslan och sekretariatsfunktionen för NKTF haft om hand av Sverige och det svenska kommunikationsdepartementet. Förra året lämnades verksamhetsberättelse för tiden 1 januari—17 december 1969. Här nedan följer verksamhetsberättelse för tiden 18 december 1969—31 december 1970 samt ekonomisk redovisning för hela den tid då ansvaret för ledningen av kommitténs arbete åvilat Sverige.

0. Kommitténs sammansättning

Ledamöter i kommittén under perioden har varit:

Danmark:

Konsulenten Jørgen L. Halck, vice ordförande, ministeriet for offentlige arbejder

Universitetslektorn H. P. Myrup, Aarhus universitet

Finland:

Trafikinspektören Krister Kronlund, trafikministeriet (till den 27 juni 1970)

Avdelningschefen Antero Aarvala, trafikministeriet (från den 27 juni 1970)

Överaktuarien Aarno Soivio, statistiska centralbyrån

Norge:

Jernbanedirektøren Robert E. Nordén, Norges statsbaner

Instituttchefen Viggo Johannessen, Transportøkonomisk institutt

Sverige:

Departementsrådet Lennart Johansson, ordförande, kommunikationsdepartementet

Överingenjören Stig Samuelson, IVA:s transportforskningskommission

Experter, ingående i kommitténs arbetsgrupp för sammanställning och värdering av data rörande person- och godstransportarbetets omfattning och utveckling i de nordiska länderna, har varit:

Danmark:

Fuldmægtig H. G. Baggendorff, Danmarks statistik

Finland:

Forskaren J. Mannila, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen

Norge:

Forskningsledaren D. Bjørnland, Transportøkonomisk institutt

Sverige:

Byrådirektören J. G. Sidenvall, transportnämnden

Kommitténs sekreterare har varit civilekonom Bo Carlsund, kommunikationsdepartementet.

1. *Kommitténs verksamhet*

Under tiden 18 december 1969—31 december 1970 har kommittén haft fyra sammanträden och arbetsgruppen för transportstatistik har haft två sammanträden. Kommittén har under perioden anordnat fyra forskarkonferenser.

Forskarkonferens om ekonomisk värdering av restid

Kommittén arrangerade den 2—4 mars 1970 i Oslo en konferens om ekonomisk värdering av restid med deltagande av ett femtontal forskare och experter. Såväl denna som en senare under våren 1970 anordnad forskarkonferens om ekonomisk värdering av trafikolyckor och trafikimmisioner (se nedan) ingår delvis som ett led i förberedelserna för ett av kommittén planerat seminarium i början av år 1971 om samhällsekonomiska lönsamhetskalkyler för trafikinvesteringar och andra trafikprojekt.

Syftet med konferensen var främst att få belyst vissa teoretiska och praktiska problem i samband med ekonomisk värdering av restid samt klarlägga behovet av forskning och undersökningar på det aktuella området i de nordiska länderna. Bland annat diskuterades de teoretiska grundvalarna för en ekonomisk värdering av tidsvinster vid resor i arbetet, till och från arbetet och vid egentliga fritidsresor samt metoder för att mäta olika trafikantgrupperns tidsvärdering och möjligheterna att överföra resultat från undersökningar av trafikanters tidsvärdering i ett land till andra länder.

Föredrag vid konferensen, vars språk var engelska, hölls av cand. oecon. Stein Hansen och Dr David Quarmby, vilka under 1969 publicerat översikter över ekonomisk värdering av restid. Föredragen samt ett sammandrag av diskussionerna vid konferensen har utgivits som NKTF-publikation nr 5 "Economic evaluation of travel time".

Forskarkonferens om hamn- och sjöfartsfrågor

Kommittén anordnade den 5—7 april 1970 i Sandefjord en konferens om hamn- och sjöfartsfrågor med deltagande av drygt ett femtontal forskare och experter. Konferensen utgjorde i viss mån en uppföljning av en tidigare NKTF-konferens om hamn- och sjöfartsfrågor, som hölls i juni 1967 i Oslo. Syftet med den nya konferensen var främst att söka belysa förutsättningarna för och behoven av integrerade transporter till och från de nordiska länderna samt tänkbara konsekvenser för hamnarna av utvecklingen på det aktuella området.

Föredrag eller längre förberedda inlägg hölls av bl. a. professor Harald Lindahl om alternativa system för godstransport i container och andra former av enhetslaster till och från Norden, av fuldmægtig Hans Baggen-dorff om möjligheterna att åstadkomma en gemensam nordisk hamn- och sjöfartsstatistik och av direktør Knut Haganäs om investeringsplaner och utvecklingsperspektiv för hamnarna kring Oslofjorden.

En rapport från konferensen kommer att publiceras i början av 1971.

Forskarkonferens om ekonomisk värdering av trafikolyckor och trafikimmissioner

Kommittén arrangerade den 20—21 och 22—23 maj 1970 i Lerum en forskarkonferens i två delar med vardera drygt ett femtiotal deltagare om resp. ekonomisk värdering av trafikolyckor och ekonomisk värdering av trafikimmissioner. Syftet med konferensen var bl. a. att få belyst vissa teoretiska och praktiska problem vid försök till ekonomisk värdering av trafikolyckor eller trafiksäkerhet och ekonomisk värdering av trafikimmissioner, främst i samband med samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar av trafikprojekt och andra åtgärder på trafikområdet. Ett annat syfte var att söka få ett grepp om tillgängligt forskningsmaterial och behovet av ytterligare forskning på olika delar av det aktuella området.

Föredrag eller längre förberedda inlägg hölls av bl. a. universitetslektor Bengt Mattsson om en metod för beräkning av samhällets kostnader för vägtrafikolyckor och om vissa beräkningsproblem m. m. beträffande kostnaderna för trafikolyckor, cand. oec. Stein Østre om vissa problem vid ekonomisk värdering av trafikolyckor, fil. kand. Sonja Kartin-Adlerbert om samhällsekonomiska problemställningar på miljövårdsområdet med tillämpning på trafikimmissioner samt sivilingeniør Rolf Jensen och arkitekt Björn Klarkvist om mätning och värdering av buller m. m.

En rapport från konferensen kommer att publiceras i början av år 1971.

Forskarkonferens om närtrafikfrågor

Kommittén anordnade den 5—7 oktober 1970 i Århus en konferens om närtrafikfrågor med drygt ett tjugotal deltagande forskare och experter.

Konferensen var avsedd bl. a. som förberedelse för ett planerat seminarium under 1971 rörande mål och medel för närtrafikpolitiken i medelstora och större tätorter. Syftet var att inom ramen för kommitténs allmänna strävan att medverka till ett förbättrat beslutsunderlag för de ansvariga myndigheterna i fråga om trafik- och bebyggelseplanering få vissa viktigare problemställningar på närtrafikområdet belysta samt att söka klarlägga forskningsbehovet i anslutning härtill. De valda ämnesområdena var:

- a) målsättningen för trafikpolitiken i större tätorter
- b) trafikanternas värderingar och attityder till de olika faktorer som tillsammans konstituerar trafiksystemets standard i en större tätort
- c) trafik- och bebyggelsepolitiska medel och möjligheter att påverka trafiksystemet i större tätorter.

Föredrag eller längre förberedda inlägg hölls bl. a. i anslutning till punkt a) av direktör Erik Riby, tekn. lic. Pekka Ryttilä och civilingenjör Seppo Sanaksenaho och, till punkt b) av pol. mag. Lennart Järleborg, tekn. lic. Olof Lövmemark och diplomingenjör Veli Himanen, samt till punkt c) av generalplanchef Kai Lemberg, overingenjör Niels Forchhammer, siviløkonom Svein Eriksen, forskningsleder Otto Chr. Hiorth och siviløkonom Trygve Hegnar.

En rapport från konferensen kommer att publiceras under våren 1971.

Övrig verksamhet

Arbetsgruppen för sammanställning och värdering av statistik rörande person- och godstransportarbetet i de nordiska länderna har under året arbetat med en revidering och utvidgning av den preliminära sammanställning av tillgängliga data och prognoser över person- och godstransportarbetets utveckling i Danmark, Finland, Norge och Sverige under perioden 1955—1980 som förelåg vid slutet av år 1969. En slutgiltig rapport beräknas vara klar i början av år 1971.

Frågan om behovet av en arbetsgrupp för sammanställning och granskning av de önskemål beträffande hamn- och sjöfartsstatistikens utformning i de nordiska länderna som föreligger inom transportforskning, transportföretag, transportmyndigheter och bland varuägare har varit föremål för övervägande inom kommittén. Kommittén har beslutat tillsätta en sådan arbetsgrupp.

Kommittén har vidare bl. a. påbörjat planeringen av ett seminarium i Finland den 11—13 januari 1971 om samhällsekonomiska lönsamhetskalkyler för trafikinvesteringar och andra trafikprojekt och ett seminarium i Sverige senare under 1971 om närtrafikproblem i medelstora och större tätorter, med speciell inriktning på tätorter i storleksklassen c:a 50 000—250 000 invånare.

3. *NKTF publikationer*

Kommittén har hittills utgivit följande publikationer:

Nr 1: Fremtidens transportetterspørsel,	1967
Nr 2: Prispolitikk i samferdselen	1968
Nr 3: Optimal nærtrafikkavvikling	1968
Nr 4: Prosjektplanlegging	1968
Nr 5: Economic evaluation of travel time	1970

4. *Dispositionsfond*

För att täcka kostnader för tryckning av referat och rapporter från seminarier och forskningskonferenser som kommittén anordnar, för arvoden och resekostnader till i sådana sammanhang anlitade föredragshållare och för tillfällig expertishjälp m. m., erhöll NKTF efter framställning till respektive ministrar rätt att disponera ett belopp motsvarande 20 000 norska kronor från vardera Danmark, Finland, Norge och Sverige.

4. *Räkenskap för perioden 1/1 1969—31/12 1970*

INKOMSTER	<i>Sv. kr.</i>
Seminarieavgifter m. m.	14 836: 78
Försäljning av publikationer	337: —
	Summa 15 173: 78

UTGIFTER

Siikarantakonferensen maj 1969	858: 16
Hornbækseminariet november 1969	8 964: 10
Oslokonferensen mars 1970	5 577: 70
Sandefjordskonferensen april 1970	237: 35
Lerumskonferensen maj 1970	3 204: 22
Århuskonferensen oktober 1970	2 436: 56
Tryckning m. m. av publikationer, preliminärt	8 464: —
	Summa 29 742: 09

Nettoutgifterna för 1970 svenska kronor 13 710: 15, har fördelats lika mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Utgifterna för sekretariatet under perioden 1/1 1969—31/12 1970 då detta haft om hand av Sverige och kommunikationsdepartementet uppgår preliminärt till:

	<i>Sv. kr.</i>
Löner, socialavgifter, kontorskostnader	108 676: —
Resor	12 993: 80
Diverse utgifter	8 428: 10
	Summa 130 097: 84

5. Kommitténs närmaste program

Kommittén planerar att under år 1971 anordna två seminarier och två forskarkonferenser. Den 11—13 januari 1971 anordnas som nämnts ett seminarium om samhällsekonomiska kalkyler för trafikinvesteringar och andra trafikprojekt i Tavastehus, Finland. Senare under året planeras ett seminarium om mål och medel för närtrafikpolitiken i större tätorter eller tätortsregioner, med speciell inriktning på tätorter med c:a 50 000—250 000 invånare. De två forskarkonferenserna avses behandla frågan om val av transportstandard och transportstandardens betydelse för den regionala utvecklingen resp. vissa problem i anslutning till dimensionering och utformning m. m. av flygplatser.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över berättelsen**

Til trafikudvalget er henvist sag C 25/t, beretning fra Nordisk Komité for Transportøkonomisk Forskning (NKTF).

Af beretningen, som omfatter året 1970, fremgår, at komiteen har arrangeret fire konferencer, hvor forskere fra de nordiske lande har haft lejlighed til at drøfte forskellige transportøkonomiske problemer, og at komiteen har planer om i 1971 at afholde to forskerkonferencer og to seminarer.

Trafikudvalget er af den opfattelse, at NKTF's virksomhed væsentlig bidrager til en koordinering og effektivisering af det nordiske samarbejde på den transportøkonomiske forsknings område. Man har med særlig interesse noteret sig, at komiteen bl. a. har taget havne- og søfartsspørgsmål op til behandling med henblik på en belysning af forudsætningerne og behovet for integrerede transportter til og fra de nordiske lande og af de mulige konsekvenser for havnene af udviklingen på dette område. Udvalget finder at spørgsmålene i forbindelse med søtransporten til og fra Norden er særdeles relevante og aktuelle, og skal foreslå, at regeringerne under det fremtidige nordiske transportsamarbejde overvejer, hvorvidt NKTF's sagkundskab og erfaring i videre omfang kan benyttes ved løsningen af praktiske opgaver, bl. a. ved at give komiteen til opgave at arbejde videre med de nævnte og andre aktuelle spørgsmål, som er rejst i NORDTRANS-betænkningen og i Nordisk Råds rekommandationer om transportsamarbejde.

Udvalget foreslår,

at rådet tager beretningen fra Nordisk Komité for Transportøkonomisk Forskning til efterretning.

Stockholm, den 16. januar 1971

Magnus Andersen (A)   *Kresten Damsgaard (V)*   *Veikko Hanhiova (K)*

Allan Hernelius (m)   *Svend Horn (S)*   *Martha Johannessen (A)*

Magnús Kjartansson (Ab)   *Aksel Larsen (SF)*   *Bror Lillqvist (Sd)*

Sven Mellqvist (s)

Pekka Tarjanne (Lkp)

Formand

Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet

(Överlämnad av Sveriges regering)

Med anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 27/1967 tillsatte Finlands och Sveriges regeringar sommaren 1967 ett samarbetsorgan bestående av tre finska och tre svenska representanter. Förteckning utvisande dess nuvarande sammansättning bifogas (*se Tillägg*).

Samarbetsorganet, som antagit namnet finsk-svenska utbildningsrådet, bedriver sitt arbete i mycket nära samverkan med de centrala skolmyndigheterna i Finland och Sverige. Sin uppgift har utbildningsrådet formulerat i följande fyra punkter:

att överväga och föreslå åtgärder inom främst utbildningsområdet för att underlätta en anpassning till svenska förhållanden,

att överväga och föreslå åtgärder med syfte att bevara kontakten med Finland och underlätta en återanpassning till finska förhållanden,

att kartlägga vilka resurser som fordras för förverkligande av nyssnämnda åtgärder och framlägga förslag till hur dessa resurser skall framskaffas och

att som underlag för ovannämnda överväganden och förslag låta verkställa erforderliga undersökningar.

Beträffande utbildningsrådets verksamhet under åren 1967—69 hänvisas till dess föregående år avgivna berättelse.

Verksamheten under år 1970 har liksom tidigare år bedrivits i mycket nära samverkan med skolöverstyrelsen i Sverige men också med andra myndigheter i både Finland och Sverige.

Den *rekrytering av tvåspråkiga lärare från Finland till Sverige* som inleddes sommaren 1968 har fortsatt under år 1970. Vid slutet av höstterminen 1970 hade vid svenska skolor anställts c:a 150 sådana lärare. Ännu så länge har de anmälda behoven — som vuxit kraftigt — kunnat tillgodoses men en förändrad lärarsituation i Finland har medfört vissa svårigheter härvidlag.

I samarbete med skolöverstyrelsen anordnades i augusti 1970 en *lärarutbildningskurs* för de från Finland rekryterade lärarna. Det stora behovet och de goda erfarenheterna av denna kurs talar för att den bör upprepas sommaren 1971. Planering härför pågår.

Genom framställningar till utbildningsdepartementet och statens avtalsverk i Sverige har de till Sverige rekryterade lärarnas *anställningsvillkor*

numera reglerats generellt. Med tillgodoräkning av tjänstgöring i Finland får dessa lärare extra ordinarie tjänst och placering i lönegrad enligt samma regler som svenska folkskollärare. Beträffande vissa återstående löneproblem pågår överläggningar.

Som redovisades i föregående års berättelse har ett omfattande arbete inletts för att *förbättra läromedelssituationen* för de finska invandrarna. Efter en förplanering i samarbete mellan utbildningsrådet och skolöverstyrelsen, innefattande även kontakter med bl. a. Sveriges respektive Finlands radio samt vissa läromedelsförlag i Finland, inleddes ett utvecklingsarbete inom skolöverstyrelsen. Arbetet har följts upp i kontakt mellan utbildningsrådet och överstyrelsen och har resulterat i en avsevärd förbättring av läromedelssituationen fr. o. m. läsåret 1970/71. Detta arbete fortsätter.

Utbildningsrådet har i skrivelse till skolöverstyrelsen våren 1970 tagit upp frågan om *särskild förskoleundervisning* för finska barn. I skrivelsen framhålls, mot bakgrund dels av de goda erfarenheterna av en försöksverksamhet överstyrelsen startat i Olofström, dels av de stora behoven, att man borde söka ta till vara alla någorlunda tillfredsställande resurser för att ta hand om dessa förskolebarn. Frågan om förskoleundervisning för invandrarbarn har sedermera hösten 1970 behandlats på några konferenser som utbildningsdepartementet anordnat med deltagande av representanter för olika invandrare respektive för berörda myndigheter. Frågan övervägs för närvarande inom utbildningsdepartementet.

Med anledning av bl. a. vad som framkom genom utbildningsrådets i förra årets berättelse redovisade undersökning av utbildnings- och språksituationen bland finska barn och ungdomar i Sverige har utbildningsrådet funnit skäl för en försöksverksamhet med *särskilda gymnasiala enheter* för finsk ungdom. Sådan försöksverksamhet bedrivs sedan oktober 1970 vid folkhögskolan i Malung. Den där givna gymnasiala utbildningen avses omfatta två år, efter vilken tid eleverna beräknas kunna övergå till tredje årskursen av vanligt svenskt gymnasium. På yrkesskoleområdet har skolöverstyrelsen startat en försöksverksamhet med liknande syfte.

Som ett komplement till den anpassningsundervisning för *vuxna* som ges i studieförbundens regi har utbildningsrådet sommaren 1970, liksom sommarna 1968 och 1969, i samarbete med skolöverstyrelsen och invandrarverket anordnat *folkhögskolekurser* för finska invandrare. Sådana kurser erbjuds på fem folkhögskolor. Vissa kurser blev kraftigt övertecknade, andra lågt ianspråktagna. Kursernas förläggning till semestertid har visat sig vara en avgörande förutsättning för tillströmningen. En utvidgad verksamhet planeras för sommaren 1971.

Kulturfonden för Sverige och Finland har anhängit att utbildningsrådet på sitt program tar upp frågor som faller under vad som betecknas *Grannlandsbildn i Sverige respektive Finland*. Främst avses härmed den grann-

landsbild som förmedlas genom skolundervisningen. Även grannlandsinformationen till vuxna faller in härunder. Förberedande diskussioner om vilka åtgärder som kan vidtas för att åstadkomma en bättre grannlandsbild i respektive länder har förts inom utbildningsrådet. Överläggningar härom skall upptas med bl. a. skolmyndigheterna och radioföretagen i de båda länderna.

Återinvandringen till Finland kan skapa behov av åtgärder för anpassning av de återvändande. Utbildningsrådet har tagit upp frågan om tillsättande av en finsk utredning för planering av erforderliga åtgärder.

Stockholm den 20 januari 1971

Manfred Ribbing

*TILLÄGG***Finsk-svenska utbildningsrådet sammansättning***Finska delegationen*

Professor Veli Nurmi, *v. ordförande*

Skolrådet Klas Wallin

Länsskoleinspektören Lauri Ollila

Sekreterare:

Docenten Artturi Similä

Svenska delegationen

Departementsrådet Manfred Ribbing, *ordförande*

Undervisningsrådet Ragnar Israelsson

Skoldirektören Sven Huselius

Sekreterare:

Byrådirektören Leena Sparring

BILAGA**Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över berättelsen**

Till kulturutskottet har hänvisats berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet. Utskottet har behandlat berättelsen vid möte denna dag.

Utskottet har tagit del av berättelsen, vari redogöres för de åtgärder utbildningsrådet vidtagit för att underlätta de finländska invandrarnas i Sverige anpassning till de svenska förhållandena.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Köpenhamn den 13 februari 1971

<i>Per Bergman (s)</i>	<i>Niels Eriksen (V)</i>	<i>Thorvald Eriksson (ÅS)</i>
<i>Gunnar Garbo (V)</i>	<i>Guttorm Hansen (A)</i>	<i>Niels Helveg Petersen (RV)</i>
<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>	<i>Tage Johansson (s)</i>	<i>Eysteinn Jónsson (F)</i>
		Förman
<i>Niels Matthiasen (S)</i>	<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Odvar Nordli (A)</i>
<i>Erlendur Patursson (Tvfl)</i>	<i>Berte Rognerud (H)</i>	<i>Sylvi Siltanen (Sd)</i>
<i>Per Olof Sundman (cp)</i>	<i>Mirjam Tuominen (Skdl)</i>	

Berättelse från Nordiskt kollegium för marinbiologi

(Överlämnad av Norges regering)

1. januar—31. desember 1969 (13. virksomhetsåret)

1. Utbyggingen av de biologiske stasjonene

Som vanlig skal det først sies noen ord om utbyggingen av de samarbeidende stasjonene i 1969.

Danmark. Marinbiologisk laboratorium, Helsingør. I årets løb blev byggeriet, som vil gøre laboratoriet fire gange større, fortsat. Rejsegilde kunne afholdes i begyndelsen af november, og det ser ud til, at byggetakten vil kunne overholdes, så de nye laboratorier samt bibliotek, kursussal, publikumsakvarium og videnskabeligt akvarierum samt auditorium vil kunne tages i brug i september—oktober 1970. Derefter starter ombygningen af det gamle laboratorium og gæstehuset, som skulle stå fuldt færdige i april 1971.

I august—september 1970 vil den gamle kursussal være under ombygning og den nye endnu ikke i funktion. Dette vil desværre medføre, at vi umuligt kan påtage os at holde nordisk kursus i sommeren 1970, ligesom Lunds universitets kurser, som skulle være afholdt her i september, må forlægges til et andet sted.

Kutteren *Ophelia* har fået et hovedeftersyn af motoren, men endnu en lang række ombygninger og forbedringer er planlagt, fordelt på de næste to år. Vor hurtige glasfiberbåd *Spisula* har ligeledes, omend i mindre grad, deltaget i laboratoriets daglige arbejde.

En "vandbåd" af glasfiber er under bygning og vil være klar til brug omkring juli 1970. Den er efter mange overvejelser blevet bygget som et "kompromis", idet den vil kunne bringe 28 m³ saltvand ind til vore nye tankanlæg ad gangen, men samtidigt vil kunne udbygges til brug af skrabere, bundhenter og trawl, så den på denne måde vil kunne tjene to formål.

Af ny apparatur er der i årets løb anskaffet et spektrophotometer, et fluorescensmikroskop, et HETO Ultra Cryoterm køleanlæg, samt en del bekosteligt ekstraudstyr til mikroskoper. Kartoteksskabe er indkøbt til anvendelse i den nye bygning. Desuden er der anskaffet et komplet dykkerudstyr, incl. påfyldningsaggregater, til SCUBA-dykning.

Laboratoriets værksted har bl. a. konstrueret en ny bundhenter til optag-

ning av kvantitative pröver. Bundhenteren der fungerer efter vakuumpri-
ncippet er i stand til at bringe en cylinderpröve med diameter 135 mm og
længde 200 mm af bundmaterialet uforstyrret til undersøgelse i laboratoriet.

Der er i årets løb publiceret 12 videnskabelige arbejder, der bygger på
undersøgelser udført helt eller delvis på laboratoriet. Heraf er de 8 publiceret
i vort eget tidsskrift *Ophelia*. Bind 6 af *Ophelia* udkom i juli 1969 med 6
afhandlinger omfattende ialt 279 sider. Første halvdel af bind 7 udkom i
december 1969 omfattende fire afhandlinger og 112 sider. Subskribentan-
tallet ligger omkring 360 med stadig stigende tendens. For at økonomien
helt kan balancere, behøver vi dog endnu godt 100 subskribenter, men tids-
skriftet har endnu nogen kapital at tære på.

I maj afholdtes et UNESCO-kursus for 18 deltagere fra forskellige udvik-
lingslande i Afrika, Asien og Latinamerika. Grundet på næsten katastrofal
pladsmangel under ombygningen, har kun en skandinavisk (dr. Bengt
Christiansen, Oslo) og en rumænsk gæsteforsker (dr. T. Gomoiu) arbejdet
ved laboratoriet. Af kurser har der, foruden ovennævnte, været afholdt tre
kurser for Lunds Universitet med ialt 76 deltagere, to kurser for Køben-
havns Universitet med ialt 22 deltagere, samt et interskandinavisk kursus
med 12 deltagere.

Laboratoriet fik ingen nye stillinger i årets løb.

Finland. Tvärminne zoologiska station. Stationens nybygge som startedes
hösten 1968 (jämför föreg. årsberättelse) har, med undantag av ett 3-vee-
kors semesteravbrott i augusti, fortsatt hela året. Projektet torde väsentligen
vara genomfört i början av maj 1970, då det nya laboratoriet samt lärar-
och forskarbostaden beräknas stå färdiga. De två övriga byggnaderna, stu-
dentbostaden med 20 rum för 40 studerande och rymliga gemensamma säll-
skapsrum, och byggnaden med värmecentralen, bostäder för personalen,
verkstäder, garage m. m., togs i bruk redan i maj detta år. I studentbostaden
var stationens kosthåll provisoriskt inrymt. Det kemiska reningsverket, som
enligt den tidigare planen hörde till det första byggnadsskedet, kommer att
uppföras i samband med laboratoriet och torde vara färdigt samtidigt med
detta. Plaströren (4 tum) för inpumpning av havsvatten till akvarierna och
sanitetsanläggningarna samt för utledandet av det renade avfallsvattnet ut-
placerades under senvintern. Bägge har en längd av c:a 1,5 km.

Genom själva byggnadsarbetet samt emedan ett 30-tal arbetare måste in-
kvarteras i en del av stationens logement (bl. a. i det nordiska stipendiat-
huset), har stationens verksamhet självfallet något försvårats, dock ej i så
hög grad som befarats. Kursverksamheten — 7 kurser, av vilka tre rent
hydrobiologiska — var normal. Deltagarantalet i de sistnämnda var 29 (hela
antalet 69). Äldre och yngre forskare har vistats en längre eller kortare tid
på stationen, en del även under vintern. Såsom tidigare har forskningsupp-
gifterna till största delen varit av hydrobiologisk natur.

Stationens personal har fr. o. m. september utökats med ett laboratorie-

bitræde. Genom köp har stationens fiskevatten ökat med ca 80 ha. De nye land- og vattenområden (30 + 100 ha), som inköpts under det seneste de- cenniet, har under året fridlysts med stöd av naturskyddslagen f r tryg- gende av forskningsm glicheterna i ostörd natur även i framtiden.

Under  rets lopp har 13 arbe- ten, som bygger på i Tvärminne utförde un- ders kninger eller där insamlat material, publicerats. Biblioteket har vuxit med ca: 1 900 nummer. Den vetenskapliga utrustningen har utökats bl. a. genom följande inköp: ett forskningsmikroskop (Wild M 20), ett prepare- ringsmikroskop (Wild M 5), en muffelugn (Hereus Mr 170), ett titrerings- instrument (Metrohm E 424), en elektronisk kalkylator (Philips P 251) samt en liten bomtr l. Av övriga nyf rvarv må nämnas: en täckt lastbil (Mercedes-Benz), inredd även f r persontransport, en trailer f r transport av mindre motorb tar, en roddb t av plast, en utombordsmotor (Evinrude 4 hkr.) samt en st llbar stege f r provtagning i skogsmark.

Norge, Biologisk stasjon, Espegrand. De nye kurslokalene i den tidligere stasjonen på Herdla ble tatt i bruk i mai og det ble holdt 7 kurser der med i alt 84 deltakere. Lokalene omfatter en kurssal med plass til 18—21 stu- denter, tre arbeidsv relser for lærerne, et kombinert kontor og bibliotek, samt verksted, glass-lager, rom for dykkerutstyr samt akvarie- og sorte- ringsrom. Internatet består av kjøkken, spisesal, peisestue og sovev relser for 22 personer. Et mindre hus er ominnredet til bolig for den tjenestemann fra Biologisk stasjon, som er ansvarlig for de resp. kursene.

Fra et pumpehus ved sjøen pumpes saltvann til en utendørs systerne, hvorfra rennende vann fordeles til kurssal og akvariekjeller. N st og kai er blitt reparert, og det er k pt inn en 48 fots reketr ler, som er blitt ombygget i første rekke med tanke på dagsturer for kursbruk, men også som forsk- ningsfart y. Fartøyet er utstyrt med en hydraulisk kombinert trål- og hydrograferingsvinsj, ekkolodd m. m og kan ta 25 personer ved innenskj ers fart. Det har fått navnet "August Brinkmann d.e." etter Herdlastasjonens grunnlegger.

Stasjonen har fått rikelig utstyr og et eget kursbibliotek, men det mangler ennå atskillig for   kunne drive en allsidig kursvirksomhet. Det er ansatt en vaktmester for Herdla.

Av nytt utstyr for året kan nevnes 10 Leitz GF steromikroskoper, 4 Leitz SM mikroskoper, 1 Wild M40 omvendt mikroskop, 1 Leitz Pradovit frem- viser, 1 Mettlervekt, 1 Lea-Wiborg planktondivider, 1 termostatvannbad, 2 h macytometre, 1 Multifix vakuumpumpe, 1 dypfryser, 3 kjøleskap, 1 tørkeskap, m rkeromsutstyr, 2 skrivemaskiner, 1 Hydro Strobe undervanns elektronblitz, 1 Benthos registrerende dybdemåler, 1 inklinometer, 3 tre- kantskraper, 2 Agassiz-tråler, 2 Ockelmannsleder, 1 Isaacs-Kidd midwater tr l, 1 strandnot, 7 store plasttanker for sjøvann, 2 oppvaskmaskiner, 1 vaskemaskin, 1 komfyr, 1 Volkswagen buss, møbler og annet inventar til Herdla, store mengder kontorutstyr samt laboratorieutstyr av glass og plast.

Biblioteket har vokst meget. Det er blitt trykt 34 publikasjoner (1.7.68—30.6.69) av stasjonens forskere eller som helt eller delvis bygger på undersøkelser utført ved stasjonen eller på materiale derfra. Av disse er 3 fra stasjonens Bahama-undersøkelser.

Foruten de 10 fast ansatte forskerne har 29 andre forskere og 21 hovedfagsstudenter arbeidet ved stasjonen.

Sverige, Kristinebergs zoologiska station, Fiskebäckskil. Stationens egen forskargrupp har under året förstärkts, med økonomisk støtte fra statens naturvårdsverk. Inom marin miljövårdsforskning arbeider nå en gruppe på tre biologer og en laboratorieassistent med experimentelle studier av tenidernas biologiske virkning på marine organismer. To biologer og en laboratorieassistent er innknyttet til studier av vannforurening i Gullmarsfjorden, og til prosjektgruppen har knyttet en mikrobiolog og en vannkemist som deltar i feltarbeidet men utfører analyse og bearbeiding ved institusjoner i Göteborg.

Følgende instrumenter er anskaffet under året: 1 potensiometerregistrator Servogor type RE 511, YSI Syremåler, YSI Probe med 70 meters kabel, 2 bathytermografer (Wallace & Tiernan), 3 plastvannhåntare.

Stasjonen har under året vært besøkt av 70 forskere fra universitetene.

Førutom den nordiske kursen i KZS' egen regi, har universitetene arrangert kursene med egne lærere (analytisk kjemi, oceanografi, zoofysiologi) ved stasjonen.

2. Nordisk kollegium for marinbiologi

Det norske bidraget til det nordiske samarbeidet er nå (1969) 63 000 kr., det danske 68 400 kr., det finske 31 385 mk og det svenske 53 500 kr. pr. år.

Årsmøtet ble holdt på "Skärgårdshavets biologiska station", Självö, Finland. Planer på utvidelse av samarbeidet ble drøftet der.

3. Nordiske stipendiater

Følgende har hatt stipendier i 1969:

I Danmark:

Stud. mag. Torleif Holthe, Norge, 1/1—30/9

Cand. mag. Ola Vahl, Norge, 1/10—31/12

I Finland:

Fil. mag. Ilpo Haahtela, Finland, 1/1—30/4

Fil. lic. Åke Niemi, Finland, 1/1—31/5

Cand. real. Per Solemdal, Norge, 15/5—15/6

Stud. scient. Bjarne Norup, Danmark, 1/7—31/8

I Norge:

Cand. mag. Hjalti i Jakupsstovu, Færøyane, 1/1—19/10

Fil. stud. Tomas Lundälv, Sverige, 20/10—31/12

I Sverige:

Cand. mag. Björn Braaten, Norge, 1/1—31/7

Cand. mag. Peter Hovgaard, Norge, 1/9—31/12

Stipendiatene har for sin egen utdanning deltatt i forskjellige arbeidsoppgaver ved stasjonene og har samtidig arbeidet med egne forskningsoppgaver. Om disse kan følgende opplysninger gis:

Bjørn Braaten har utført undersøkingar av biologisk verkan av tensider på crustacéer, ett arbete som han efter stipendiattidens utgang nu fortsätter som assistent vid stationen.

Ilpo Hahtela har företagit provtagningar och redigering av tidigare forskningsresultat beträffande biologin och ekologin hos *Mesidotea entomon*.

Torleif Holthe har arbeidet med systematikken og biologien hos marine polychaeter, især Amphitritidae og Terebellidae.

Peter Hovgaard har påbörjat en undersökning av meiofaunaproduktionen i Gullmarsfjorden.

Hjalti i Jakupsstovu har fortsatt sine undersøkelser over *Boreomysis arctica*, livssyklus og økologi.

Tomas Lundälv har begynt en undersökelse over epifaunasamfunn ved hjelp av dykking og fotografering.

Åke Niemi har undersøkt primärproduktionen i vatten nära Tvärminne zoologiska station.

Bjarne Norup har arbetat med chironomidernas systematik och økologi.

Per Solemdal har undersøkt fortplantningsbiologin hos *Platichthys flesus* samt insamlat prov belysande ålder och tillväxt; vidare har han insamlat material för serologiska studier beträffande denna art samt torsk.

Ola Vahl har arbeidet med marine polychaeters gangsystemer i havbunnens sedimenter, samt med disse polychaeters födebologi. Dessuten har han studert den prosobranche snegl *Patina pellucida*'s biologi.

Siden stipendiatutvekslingen begynte i 1957 har 62 marinbiologer vært stipendiater fra et par måneder inntil 2 år.

4. Nordiske spesialkurser i marinbiologi

Det er i 1964 blitt holdt følgende nordiske spesialkurser med i alt 52 deltakere.

Danmark: "Öresunds dyreliv, belyst gennem eksempler fra Helsingör-laboratoriets nyere undersøgelser", 18—30 august 1969, med 12 deltagere, deraf to fra Danmark, seks fra Finland og fire fra Norge. I kurset, som blev ledet av amanuensis Hans Christensen, medvirkede fem andre lærere, alle fra Helsingör-laboriet.

Finland: "Östersjöns fauna mot allmän brackvattensbiologisk bakgrund", 18.—30. augusti, med 13 deltagare, varav 4 från Danmark, 5 från Finland och 4 från Norge. Kursen leddes av professor Sven Segerstråle, andra veckan under medverkan av dr. Cornelis den Hartog, Holland.

Norge: "Zooplankton", 7.—19. juli, med 13 deltakere, derav 4 fra Danmark, 5 fra Finland, 1 fra Norge og 3 fra Sverige. Kurset ble ledet av dr. J. B. L. Matthews og vitenskapelig assistent A. Fosshagen med assistanse av

vitenskapelig assistent T. Saugestad og cand. mag. Hjalti i Jakupsstovu. Professor H. Brattström holdt en innledende forelesning.

Sverige: "Kustvattenförening och marinzoologi", 20. juli—2. augusti 1969, med 14 deltagare, varav 6 från Finland, 4 från Norge og 4 från Sverige. Kursen leddes av föreståndaren och av fil. lic. E. Läppäkoski, Kuopio. Som lärare deltog bland annat fil. lic. A. Jernelöv (IVL, Stockholm), forskarasistent G. Michanek (Göteborgs universitet) och fil. lic. M. Swedmark (KZS). Exkursjoner gjordes, bland annat med besök vid Norsk institutt for vannforskning (NIVA), Oslo, samt till de petrokemiska industrierna i Stenungsund.

Siden kursvirksomheten tok til i 1958, er det blitt holdt 48 kurser, 12 i hvert land, med i alt 528 deltakere. Etterfølgende tabell viser deltakernes fordeling på de forskjellige stasjoner og hvilke land de er kommet fra:

Deltakere	Danske	Finlandske	Norske	Svenske	Sum
Kurs i					
Danmark	30	31	54	24	139
Finland	30	26	31	48	135
Norge	31	37	45	29	142
Sverige	25	28	28	31	112
	116	122	158	132	528

5. Nordisk repetisjonskurs for biologilektorer m. fl.

Årets kurs ble holdt på Herdla, 4.—16. august med 13 deltakere, hvorav 3 fra Danmark, 4 fra Finland, 3 fra Norge og 3 fra Sverige. Kurset ble ledet av dr. J. Matthews og assistent A. Fosshagen. Professor Kr. Fr. Wiborg holdt en innledende forelesning. Som lærere fungerte videre cand. mag. Hjalti i Jakupsstovu.

Siden repetisjonskursene begynte i 1960 har 184 lektorer og andre lærere deltatt, fordelt på land som følger: Danmark 40, Finland 65, Norge 39 og Sverige 40. Det har vært i alt 9 kurser. 1 av disse er blitt holdt i Helsingör, 3 på Kristineberg og 5 på Espe Brend eller Herdla.

6. Nordiske forskningsoppgaver

Arbeidet med fauna- og florakartotekene ved de fire stasjonene er blitt fortsatt ved hjelp av spesialister fra de forskjellige land. Det er et arbeid på lang sikt, og det står meget igjen å gjøre. Dessuten trengs stadige revisjoner av allerede tidligere bearbejdede grupper. Kartotekene er av stor betydning som et arbeidsredskap ved stasjonene og også for biografisk forskning.

Danmark. Pladsmanglen og ombygningen har umuliggjort, at vi kunne modtage gæsteforskere i tidligere omfang. Cand. scient. Birthe Jessie Jensen har foretaget en større undersøgelse over turbellariefaunaen særlig i Nivå Bugten og har fundet ca. 60 arter, som ikke tidligere har været publiceret fra danske farvande.

Finland. Komplettering av kartoteket har inte kunnat ske under året.

Norge. Fil. stud. A. Warén, Göteborg, har inventert flere molluskgrupper, forskningsstipendiat I. Vigeland, Oslo, bryzoer, og dr. L. Salvini von Plawen, Wien, Caudofoveata. Flere av stasjonens gjesteforskere og ansatte har også bidradd. 1969 års opplysninger er nå ført over på hullkort, og tidligere års opplysninger holder nå på å føres inn.

Sverige. Fil. mag. A. Eliason (Göteborg), polychaeter, fil. stud. Tomas Lundälv (octokoraller). Flere av stasjonens gjesteforskere har også deltatt.

7. Utviklingsstipendier med tropisk Amerika

Mag. scient. Tom Fenchel fra Marinbiologisk laboratorium, Helsingör var Kollegiets stipendiat i Miami 1969. Han oppholdt seg ved Institute for Marine and Atmospheric Sciences i Miami fra januar til juni 1969 og arbeidet der med den mikrobielle nedbrytning av organisk detritus samt med detritusetende amphipoders utnyttelse av föden.

8. Annen virksomhet

Det har ikke vært noen utveksling av teknisk personale i 1969.

Blomsterdalen, 16. mars 1970

På vegne av Kollegiet

Hans Brattström

Sekretær

Berättelse

från Nordiskt kollegium för marinbiologi

(Överlämnad av Norges regering)

1. januar—31. desember 1970 (14. virksomhetsåret)

1. Utbyggingen av de biologiske stasjonene

Som vanlig skal det først sies noen ord om utbyggingen av de samarbeidende stasjonene i 1970.

Danmark, Marinbiologisk laboratorium, Helsingør. I løbet af november—december blev den nye bygning gradvis taget i brug, for så vidt angår biblioteket og de videnskabelige arbejdsværelser. Med undtagelse af det offentlige akvarium, vil de øvrige faciliteter blive taget i brug efter juleferien. Saltvandssystemet med tilhørende pumper og ventiler m. m. har været afprøvet flere gange, og de fundne fejl vil snarest blive rettet.

I december påbegyndtes udgravningen og støbningen af fundamenter til udvidelsen af kantinebygningen, som efter planen skal være afsluttet i begyndelsen af juli 1971. Forinden skulle også ombygningen af den gamle laboratoriebygning være afsluttet.

På en særbevilling i forbindelse med laboratoriets udvidelse er der anskaffet udstyr af forskellig art til i alt kroner 231 500, ligesom der over vort annuum er anskaffet nødvendigt håndværktøj m. m. Af vigtigere udstyr kan nævnes: 12 Wild mikroskoper med tilbehør, 1 Zeiss forskningsmikroskop med diverse udstyr, 1 Leitz Prado-Universal projektor, 1 computer, potentiometer, 1 punkt skriver, 1 Sartorius analyse vægt, mørkerumsudstyr, 7 skrivemaskiner, 1 Rex Rotary kopieringsapparat, 11 køleskabe, 2 genomstrymmingskølere, 4 varmeskabe, 1 lysbildapparat, 1 overhead projektor, 1 seriemikrotom, model Reichert, 1 ledningsevne måler Radiometer, 1 Oceanostrømmingskøler, 4 varmeskabe, 1 lysbildapparat, 1 Acidbase Analyser pH, M71, Radiometer, 1 Specific Ion Analyzer, pH M53, Radiometer, og 1 Atomabsorptionsspektrofotometer, samt diverse værkstedsudstyr.

Glassfiberbåden *Spisula* har været på togt i Limfjorden i forsommeren. Vandbåden *Aurelia*, som kan hente 28 m³ saltvand ind ad gangen til vort nye tanksystem, er blevet indlemmet i flåden. Den skulle senere hen kunne udbygges til brug af skrabere, bundhentere og trawl, så den på denne måde vil kunne tjene to formål.

Pr. 1. april 1970 fratrådte professor G. Thorson sit professorat i marinbiologi og dermed også som bestyrer af Marinbiologisk laboratorium. I perioden indtil 1. september blev laboratoriet ledet af et forretningsudvalg med amanuensis, mag. scient. Claus Nielsen som formand og midlertidig bestyrer. Pr. 1. september trådte Københavns Universitets nye statutter i kraft, hvorefter et laboratorieråd og et forretningsudvalg, hvis formand (i øjeblikket amanuensis, mag. scient. Claus Nielsen) fungerer som bestyrer og leder den daglige drift. Dette vil kunne medføre en hyppigere tidskiftning af laboratoriets "top-repræsentant", i Nordisk Kollegium, end man hidtil har regnet med.

Det er i årets løb publiceret 12 videnskabelige arbejder, der bygger på undersøgelser udført helt eller delvis på laboratoriet. Heraf er de 11 publiceret i vort eget tidsskrift *Ophelia*, af hvilket sidste halvdel af bind 7 med i alt 10 afhandlinger og 179 sider udkom i august og bind 8 med 14 afhandlinger og 296 sider udkom i december. Subskribentantallet ligger i øjeblikket på 375, og det må anses for tvivlsomt, om det kan komme til at hvile i sig selv. Det er imidlertid god grund til at antage, at de nødvendige tilskud fra fonds og lignende kan fås, når den nuværende driftskapital er bragt op.

I maj afholdtes et UNESCO kursus for 14 deltagere fra forskellige udviklingslande i Afrika, Asien og Latinamerika. Foruden dette har der været afholdt to kurser for Lunds Universitet med i alt 41 deltagere, to kurser for Københavns Universitet med ialt 25 deltagere, men et af Lunds Universitets kurser og det interskandinaviske kursus på grund af ombygning har måttet udgå i år. Af samme grund har gæsteforskere desværre så godt som måttet afvises.

Finland. Tvärminne zoologiska station. Sedan stationens ombyggnad och utvidgning under sommarens lopp i stort sett slutförts har forsknings- och undervisningsverksamheten fått helt andra möjligheter än hittills. Totalutrymmena har ökat med nära 400 %. Arealen för forsknings- och undervisningsändamål (det gamla laboratoriet, som tills vidare kommer att stå kvar, plus en del mera provisoriska forskningsutrymmen) var tidigare sammanlagt c:a 500 m², medan det nya laboratoriet (inkl. matsal, kök och vattenreningsanläggning) omfattar c:a 2 800 m². Dessutom är verksamheten inte längre inskränkt till sommarmånaderna utan kan fortgå året runt. En del av inredningen fattas tyvärr ännu, och den vetenskapliga apparaturen måste utökas och kompletteras. Behovet av utökad personal är även stort.

Den nya laboratoriebyggnaden är i två våningar + bottenvåning och omfattar bl. a.: 14 st. (1—2 personers) rum för äldre forskare, 8 st. (2—4 personers) rum för yngre forskare och studerande, enskilda specialrum samt mindre specialavdelningar, bl. a. en elektrofysiologisk avdelning och en isotopavdelning, två nedkylda akvariehallar med rinnande havsvatten, sex klimarum, kemiskt laboratorium med autoklav och centrifugrum, mörk- och fotograferingsrum, bibliotek med reservutrymme och särskild läsesal och

två kurssalar med 24 respektive arbetsplatser. Utrymmena har tillgång till varmt och kallt vatten, till stor del dessutom till havsvatten, tryckluft och gas. Stationens matsal, kök och vattenreningsanläggning upptar en del av bottenvåningen. Byggnaden är placerad så att direkt solljus i rummen undviks; så gott som alla fönster vetter mot norr eller öster.

Av de övriga byggnaderna togs studentbostaden (c:a 1 000 m² med 20 2-personers rum) och servicebyggnaden (c:a 900 m² med pannrum, verkstad, garage, personalbostäder m. m.) i bruk redan sommaren 1959 (jfr föregående årsberättelse), lärar- och forskarbostaden samt den nya bastun däremot först i början av sommaren 1970. Den förstnämnda omfattar 10 st. (1—2 personers) bostadsrum för äldre forskare och gäster, ett gemensamt sällskapsrum och ett litet kök samt två assistentbostäder.

Stationens nybyggen togs officiellt i bruk den 5 september. Till detta tillfälle hade Helsingfors universitets rektor inbjudit ett hundratal gäster, bland dem Marinbiologiska kollegiet.

Forskningsverksamheten vid stationen visade redan från början av året en stigande tendens. Under vintern arbetade där tidvis ett tiotal unga forskare; sammanlagt steg antalet personer som under årets lopp en längre eller kortare tid arbetat vid stationen till 86. Kursverksamheten försiggick däremot ej ännu i full utsträckning: 6 kurser (65 deltagare) hölls, av dem två hydrobiologiska. Deltagarantalet i de sistnämnda var 27. Dessutom vistades en grupp på 25 biologer från Kiel på stationen för en kort hydrobiologisk kurs.

Under årets lopp har 12 arbeten, som bygger på i Tvärminne utförda undersökningar, publicerats. Biblioteket har vuxit med c:a 1 600 nummer. Dessutom har i stationens bibliotek deponerats c:a 500 nummer av olika biologiska tidskrifter. Den vetenskapliga utrustningen har ökat med bl. a. följande nyförvärv: en spektrofotometer (Beckman DB-G), en pH-mätare (Beckman SE-22), en för de ovannämnda gemensam skrivare (Beckman 10" lin/log), pH-mätare för fältbruk (Metrohm E 488), konduktometer (Metrohm), en homogenisator (Bühler), en hygrogaf (Lambrecht, 2 st. gasanalyser (mikro-Scolander), 2 st. Kjeldahlapparater, en "animal activity recorder" MK 11, 5 st. prepareringsmikroskop (Wild M 4 A), 2 st. termostatskåp (Hereus KT 500 och 600), 3 st. 6-punkts temperaturskrivare (Jens NSK 61) för användning i fält, en 24-punkts temperaturskrivare (Honeywell) för laboratoriebruk, en vertikal planktonhäv med slutmekanism, 2 st. Ockelmann slädhåvar, en bottenhuggare (rörmodell, Niemistö) och 3 skrivmaskiner.

Genom inköp av en liten holme (Porsgrundet) jämte omgivande vatten belägna helt nära stationens centrum har stationens areal ökat med 0,7 + 3 ha.

I slutet av året yppade sig ett allvarligt hot mot stationen i form av planer på oljehamn och ett oljeraffinaderi i dess närhet.

Helsingfors universitet har i en skrivelse till undervisningsministeriet påpekt de ödesdigra följderna som man måste räkna med om denna plan bleve realiserad. Regeringen har vid sitt möte den 28 december anmodat statens miljövårdsdelegation att avge ett utlåtande i saken.

Norge. Biologisk stasjon, Universitetet i Bergen. Laboratoriebygningen på Espevrenn er blitt nesten totalt oppusset og på Herdla er det foretatt en rekke rydningsarbeider og fortsatt innredning av bygningene. Lokalene på Herdla ble som nevnt i siste årsrapport tatt i bruk allerede 1969, men den offisielle åpning fant først sted 24. juni 1970.

Fra 1. januar 1970 fikk stasjonen et professorat i marin botanikk og fra 1. juli et dosentur i marinbiologi (zoologi).

På Espevrenn er plassmangelen nå så prekær at det for tiden ikke kan tas opp nye hovedfagstudenter, og gjesteforskere vil bare kunne tas i mot av og til.

Av nytt utstyr for året kan nevnes: 2 Leitz R8 stereomikroskoper, 1 Wild M11 mikroskop med faseutrustning, 1 Leitz Lampehus 100 med halogenlampe, 1 Rolleiflex kamera med forsatslinser og Rolleimarin undervannshus, 1 Hydrobeam undervannsbelysning, 1 overhead prosjektor, 1 Leitz nåluttrekningsapparat, 1 radiometer PHM 26 pH-meter, 1 EE1 flammefotometer, 1 EE1 colorimeter, 1 Lang Mini-ionebytter, 1 IKA analysemølle, 1 IKA hurtigfryser, 1 Camag "Universal F" — kit for tynnskikt-kromatografi, 1 Bühler vakuumborddamper, 3 Heidolph magnetrørere, derav 1 med kokeplate, 2 geologiske siktesett, 1 YSI Scanning tele-termometer med termistorer, 1 Shandon elektroforesetank, 1 Shandon "Vokam power supply" for elektroforese, 1 "Waring blender sentrifuge", 1 bordkalkulator, 3 skrivemaskiner, 1 kjøleskap, 2 ildsikre kjemikalieskap, 1 Buchi håndvinsj, 1 Aanderaa registrerende strømmåler, 1 Benthos Longhurst-Hardy plankton sampler, 1 Atlas Copco Wasp trykkluftbor, 2 Unisuit dykkerdrakter, 2 modifiserte Ockelmannskraper og 1 Warén-skraper.

Biblioteket har vokst meget. I tiden 1. juli 1969—31. desember 1970 er det trykt 66 publikasjoner av stasjonens forskere eller som helt eller delvis bygger på undersøkelser utført ved stasjonen eller på materiale derfra. De fleste arbeider er trykt i "Sarsia"; 6 av skriftene er fra stasjonens Bahama-undersøkelser. I tillegg foreligger 6 stensilerte hovedfagsoppgaver.

Foruten de 12 fast ansatte forskerne og stipendiatene har 53 andre forskere (inkludert de nordiske stipendiatene og hovedfagsstudenter) arbeidet ved stasjonen.

Det er holdt hovedfagskurs på Espevrenn med 8 deltakere og 7 andre kurs på Herdla med i alt 100 deltakere.

Sverige. Kristinebergs zoologiska station. Verksamheten har under året haft oförändrad omfattning och inga personalförändringar har ägt rum.

Stationen har under året mottagit 58 gästande forskare. Kristinebergs "Collected Papers", publicerade arbeten av forskare vid stationen år 1969,

omfattar 19 arbeten. Den egna vetenskapliga personalen (föreståndare, amanuens, 6 assistenter) har huvudsakligen arbetat med marina miljövårdsprojekt (tensiders biologiska verkan, vattenföroreningsproblem i marina recipienter).

Universiteten i Göteborg, Uppsala och Kiel har förlagt doktorandkurser i ämnen med marin anknytning till stationen.

2. *Nordisk kollegium for marinbiologi*

Det norske bidraget til det nordiske samarbeidet er nå 73 500 norske kroner, det danske 68 400 danske kroner, det finlandske 31 385 mark og det svenske 58 500 svenske kroner per år.

Årsmötet ble holdt den 6. september på Tvärminne zoologiska station i forbindelse med innvielsen av den stasjonen dagen før. Planer på ev. utvidelse av samarbeidet ble drøftet.

Som ny norsk suppleant ble professor Egil Baardseth, Bergen utsett. Amanuensis Claus Nielsen, som nå bestyrer Marinbiologisk laboratorium i Helsingör, er blitt ordinært dansk medlem av Kollegiet, mens professor Gunnar Thorson har sluttet. Dosent Bengt-Owe Jansson, Askölaboratoriet, ble utsett til ny svensk suppleant. Som Kollegiets generalsekretærer ble utsett professor Hans Brattström.

3. *Nordiske stipendiater*

Følgende har hatt stipendier i 1970:

I Danmark:

Cand. mag. Ola Vahl, Norge, 1/1—30/9

Fil. kand. Bertil Hägerhäll, Sverige, 1/10—31/12

I Finland:

Fil. lic. Julius Lassig, Finland, 1/1—28/2

Fil. stud. Ilkka Luotamo, Finland, 1/1—30/4

Fil. kand. Jouko Sarvala, Finland, 15/5—30/6 og 15/8—30/9

Nat. kand. Guy Hällfors, Finland, 1/12—31/12

I Norge:

Fil. stud. Thomas Lundälv, Sverige, jan., aug. og okt.

Fil. lic. Lars Afzelius, Sverige, 1/8—31/12

Nat. kand. Inga-Lill Riska, Finland, 20/10—31/12

I Sverige:

Cand. mag. Peter Hovgaard, Norge, 1/1—31/12

Stipendiatene har for sin utdannelse deltatt i forskjellige arbeidsoppgaver ved stasjonene samtidig som de har arbeidet med egne forskningsoppgaver. Om disse kan følgende opplysninger gis:

Lars Afzelius har arbeidet med en undersøkelse over bryozofaunen på *Laminaria*-stilker.

Peter Hovgaard har fortsatt sin undersökning av meiofaunaproduksjonen i Gullmarsfjorden.

Bertil Hägerhäll har arbeidet med forurensningens innflytelse på algefaunaen i Öresund.

Guy Hällfors har arbeidet med hällkarslagernas taxonomi og ekologi.

Julius Lassig har arbeidet med Lamellibranchiaters reproduksjonssyklus i Tvärminne.

Tomas Lundälv har arbeidet med epifauna-samfunn ved hjelp av dykking og fotografering.

Ika Luotamo har arbeidet med förorensningens inverkan på bottenfaunan utanför Helsingfors.

Inga-Lill Riska har påbegynt en undersökelse over oljeforurensningens innvirkning på forskjellige alger.

Jouko Sarvala har arbeidet med *Harmothoe sarsi's* ekologi og biologi vid Tvärminne.

Ola Vahl har arbeidet med marine polychaeters gangsystemer i havbunnens sedimenter og med disse polychaeters ernæringsbiologi. Dessuten har han studert den prosobranche snegl *Patina pellucida's* biologi.

Siden stipendiatutvekslingen begynte i 1957 har 67 marinbiologer vært stipendiater fra et par måneder inntil 2 år.

4. Nordiske spesialkurser i marinbiologi

Det er i 1970 holdt nordiske spesialkurser med i alt 48 deltakere. (Det danske kurset måtte innstilles på grunn av bygningsarbeider, men midlene for kurset ble overført til Sverige, hvor det ble tatt opp dobbelt så mange deltakere som vanlig på kurset på Kristineberg.)

Finland: "Littoralens økologi i Östersjön med spesiell hänsyn till växtligheten", 3—19 augusti, med 13 deltagare, varav 5 från Danmark, 7 från Finland och 1 från Norge. Kursen leddes av professor Hans Luther och fil. dr. Orvokki Ravanko, Åbo, och hölls dels i Värminne, dels (9—14.8) på Skärgårdshavets forskningsstaiton Seili/Själö.

Norge: "Marint fytoplankton", 2.—15. august, med 14 deltakere, derav 2 fra Danmark, 9 fra Finland og 3 fra Sverige. Kurset ble ledet av Dr. Grethe Rytter-Hasle og cand. real. Berit Riddervold Heimdal, begge fra Institutt for marin biologi, avd. B, Oslo. Amanuensis T. Brattegard holdt et par forelesninger og vitenskapelig assistent T. Saugstad assisterte hele tiden.

Sverige: "Ekologiska aspekter på kustvattenförorening", 22 juni—4 juli, med 21 deltagare, därav 2 från Danmark, 9 från Finland, 6 från Norge och 4 från Sverige. Kursen leddes av fil. lic. E. Leppäkoski och fil. kand. Rutger Rosenberg. Som föreläsare deltog cand. real. T. Andersen, Oslo, fil. dr. S. Fonselius, Göteborg, fil. lic. A. Jernelöv, Stockholm, fil. lic. H. Leander, Göteborg och fil. lic. I. Olsson, Uppsala. Exkursjoner anordnades bl. a. till

Munkedals pappersbruk, Göteborgs vattenreningsverk och Fiskeristyrelsens havfiskelaboratorium i Lysekil.

Siden kursvirksomheten tok til i 1958, er det blitt holdt 51 kurser, 12 i Danmark og 13 i de andre land, med i alt 576 deltakere. Etterfølgende tabell viser deltakernes fordeling på de forskjellige stasjoner og hvilke land, de er kommet fra:

Deltakere	Danske	Finlandske	Norske	Svenske	Sum
Kurs i					
Danmark	30	31	54	24	139
Finland	35	33	32	48	148
Norge	33	46	45	32	156
Sverige	27	37	34	35	133
	125	147	165	139	576

5. Nordisk repetisjonskurs for biologilektorer m. fl.

Årets kurs ble holdt på Herdla 15.—29. juli med 13 deltakere, hvorav 3 fra Danmark, 3 fra Finland, 1 fra Norge og 6 fra Sverige. Kurset ble ledet av professor H. Brattström og vitenskapelig assistent H. Høisæter med assistanse av vitenskapelig assistent A. Fosshagen og nordisk stipendiat Lars Afzelius.

Siden repetisjonskursene begynte i 1960 har 197 lektorer og andre lærere deltatt, fordelt på land som følger: Danmark 43, Finland 68, Norge 40 og Sverige 46. Det har vært holdt i alt 11 kurser, 1 i Helsingør, 3 på Kristineberg og 7 på Espevrend eller Herdla.

6. Nordiske forskningsoppgaver

Arbeidet med fauna- og florakartoteket ved de tre stasjonene er fortsatt ved hjelp av spesialister fra de forskjellige land. Det er et arbeid på lang sikt, og det står meget igjen å gjøre. Dessuten trengs stadige revisjoner av allerede tidligere bearbejdede grupper. Kartotekene er av stor betydning som et arbeidsredskap ved stasjonene og også for biografisk forskning.

Danmark. På grund af ombygning har ingen skandinaviske gjæsteforskere kunnet arbejde ved laboratoriet i lengre tid. I ugen 30. november—6. december arbejdede universitetslektor Bengt Christiansn, Oslo, med foraminiferer på *Haploops*-rør.

Finland. På grund av att det nya laboratoriet först under 1970 togs i bruk har arbetet på fauna- och florakartoteket legat nere. De reserverade medlen har överförts till 1971.

Norge. Amanuens A. Warén, Göteborg, har inventert flere molluskgrupper og forskningsstipendiat I. Vigeland, Oslo bryozøer. Flere av stasjonens gjæsteforskere og ansatte har også bidradd. Opplysninger fra 1968—1969 er nå ført over på hullkort, og tidligere års opplysninger holder på å føres inn.

Sverige. I det faunistisk-floristiska arbetet har deltagit bl. a. fil. mag. A.

Eliason (polychaeter), fil. mag. Lisbeth Hansson (alger) och fil. kand. A. Hagström (meiofauna).

7. *Utviklingsstipendier med tropisk Amerika*

Docent Lennart Gidholm, Uppsala, var Kollegiets stipendiat 1970. Han oppholdt seg ved Duke University Marine Laboratory i Beaufort i hele høstsemesteret og avslutter sine studier i Miami i begynnelsen av 1971. Stipendiat for 1971 blir vitenskapelig assistent Audun Fosshagen, Biologisk stasjon, Universitetet i Bergen.

8. *Annen virksomhet*

Teknisk assistent frøken Harriet Hansen har i perioden 10.—17. august avlagt studiebesøk ved de marine stasjonene i Kristineberg og på Espegrend, og teknisk assistent Odvald Stensland, Espegrend, har foretatt studiereise til stasjonene i Helsingør og Kristineberg.

Biomsterdalen, 8. februari 1971

På vegne av Kollegiet

Hans Brattström

Generalsekretær

Berättelse från Nordiska institutet för samhällsplanering

(Överlämnad av Sveriges regering)

Verksamhetsåret 1968/69

Inledning

Initiativet till Nordiska institutet för samhällsplanering (Nordplan) togs inom Nordiska rådet 1962. Institutets tillkomst förbereddes i två kommittéer dels det nordiska åttamannautskottet som avgav ett vitt betänkande "Nordisk etterutdannelse i by- og regionplanlegging" (*Nordisk udredningsserie 1964: 2*) år 1964 dels 1966 års kommitté för nordisk vidareutbildning av stads- och regionplanerare som lämnade sitt betänkande "Nordiskt institut för samhällsplanering" (*Nordisk udredningsserie 1967: 1*) år 1967.

Regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige beslöt om institutets inrättande 1 juli 1968 och institutets verksamhet startade omedelbart därefter. Personal och kursdeltagare engagerades med kort varsel. Lokalerna på Skeppsholmen var fortfarande under ombyggnad då kursdeltagarna samlades till den första månaden vid institutet i november 1968.

Trots den mycket korta förberedelsetiden och många brister i de praktiska förhållandena vid kursen under detta första år förefaller de flestas intryck av det första årets verksamhet vara mycket gynnsamt. Institutet torde ha mycket stora möjligheter att utvecklas till ett nordiskt centrum för vidareutbildning och forskning inom samhällsplaneringen. Under första året har särskilt dess möjligheter att genom lämplig injektion av upplysningar och problemformuleringar stimulera till en tvärfacklig diskussion av samhällsplaneringsfrågor varit framträdande. De nya infallsvinklar och den mer nyanserade argumentering som detta inneburit bör tillsammans med den ökade överblicken och i vissa avsnitt djupare inblicken medföra en större möjlighet för kursdeltagarna till utveckling av samhällsplaneringsfrågorna i fortsättningen. Verksamheten har under det första året varit ett försök i alla avseenden. På två väsentliga punkter — det gäller kursinnehåll och avvägningen mellan tvärfacklighet och specialistutbildning — kan det vara motiverat att särskilt kommentera erfarenheterna av detta försök.

Kursinnehåll

Utbildningen vid institutet gäller ett område med mycket öppna gränser. Någon klar traditionell avgränsning finns inte, inte heller någon grundutbildning att entydigt anknyta till.

Enligt det tidigare nämnda nordiska åttamannautskottet skulle institutets område vara samhällsplanering som enligt utskottet omfattar verksamhetsplanering och fysisk planering. Inom såväl verksamhetsplaneringen som den fysiska planeringen kan planeringen vara sektoriell. Den fysiska planeringen kan vara översiktlig eller avse detaljplaner. Samhällsplanering i denna mening är institutets ämnesområde.

Det kursinnehåll som institutet försöksvis startat med kan i grova drag beskrivas så:

- 1) *Regionfunktionslära*. Kunskaper om det samhälle vi har och hur det blivit som det är.
- 2) *Prognos- och värderingslära*. Behov och innebörd av målsättning för samhällsbyggandet.
- 3) *Planeringslära*. Planeringsprocessen. Planeringsmetoder. Institutionella och tekniska hjälpmedel. Planering som syntes.

Innehållet i den första punkten erhålls från de traditionella akademiska disciplinerna. Svårigheten är att göra det relevanta urvalet. Innehållet i de två senare punkterna måste till stor del nybildas. Diskussionerna kring institutets forskningsprogram har också inriktats på ett projekt som innefattar dessa delområden; analys av samhällsplaneringsprocessen och uppbyggnad av databank och programsystem för analyser, prognoser och värderingar. Ett utredningsarbete med denna inriktning skulle i första hand ge ett hjälpmedel i utbildningen men kunde genom en successiv påbyggnad få direkt användning i praktisk planering.

Tvärfacklighet och specialistutbildning

I de diskussioner som föregått institutets tillkomst har man varit enig om att institutet skall ge vidareutbildning (utbildning som innebär fördjupning och/eller breddning av grundutbildningens kunskaper) inte efterutbildning (ajourföring av tidigare utbildades kunskaper till en nivå som i dag hålles i grundutbildningen). Dessutom har betonats att institutet skall utveckla samarbetsformerna inom planeringen och utbilda till ökad samarbetsförmåga disciplinerna emellan. Dessa syften kräver att utbildningen sker delvis i specialistgrupper, delvis i tvärfackliga grupper eller gemensamt för alla.

Detta första år har största vikten lagts vid insikten i andra discipliner och träning av samarbetsförmågan. Alla föreläsningar och seminarier har varit gemensamma för alla och grupparbetena har utförts i tvärfackligt sammansatta grupper.

Kursdeltagarna har också framhållit enhälligt att den gemensamma un-

dervisningen borde behållas, att insikten i andra discipliner och träningen i samarbete borde vara institutets främsta uppgift.

Detta utesluter emellertid inte en fördjupning — i den meningen att man behandlar ämnet så avancerat som tillgänglig kunskap medger — i de frågor som är mest specifika för samhällsplaneringen och som ovan sammanfattats under begreppet planeringslära. Fördjupning kan också ske i litteraturstudier och vid genomförandet av kursens övningsuppgifter.

Den fördjupade undervisningen kommer dessutom att ges i den forskarutbildning som också är en av institutets uppgifter och som förutsätts bli bedriven bl. a. i form av doktorandseminarium.

Institutets uppgifter

Nordiska institutet för samhällsplanering har till uppgift att dels anordna vidareutbildning av samhällsplanerare företrädesvis från de nordiska länderna, dels bedriva och främja forskarutbildning och forskning inom samhällsplaneringens område.

Organisation

Institutet är gemensamt för Danmark, Finland, Norge och Sverige. Det inrättades enligt statsmakternas beslut den 1 juli 1968 och har enligt en överenskommelse mellan berörda länder ställning som en svensk statlig myndighet.

Institutet ledes av en styrelse med företrädare för de fyra länderna samt av ett lärarråd och en föreståndare.

Lärarrådet består av institutets tre professorer samt de två professorerna vid konsthögskolans arkitekturskola.

Som föreståndare tjänstgör en av institutets professorer.

Styrelse

Avdelningschef Vagn Rud Nielsen och avdelningsledare Svend Jensen, Danmark.

Arkitekt Erik Kråkström och rektor Magnus Kull, Finland.

Arkitekt Sven Erik Lundby och professor Ragnvald Sagen, Norge.

Generaldirektör Lennart Holm (ordförande) och professor Sune Lindström, Sverige.

Styrelsens sekreterare: departementssekreterare Brita Lundh, utbildningsdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm 2, telefon 08/22 45 00.

Läroämnen

Nedan definieras de ämnen som företräds av institutets lärare. Härutöver medverkar i undervisningen professorerna i arkitektur och arkitekturhistoria vid konsthögskolans arkitekturskola. Dessutom medverkar ett flertal gästföreläsare.

Ekonomisk geografi med samhällsplanering (professur)

Processanalyser och prognosmodeller för rumsliga förändringar.

Befolkningens och näringslivets lokalisering, struktur och utveckling.

Urbanisering, tätortsutveckling och tätortsstruktur.

Person-, varu-, informations- och kapitalflöden. Omlandsbildning och interdependens mellan orter och regioner. Hierarkiska förhållanden och beslutsterritorier.

Fysisk planering (professur)

Rumslig planering i relation till planeringen av verksamhet och ekonomi på olika nivåer.

Planinstitut och planeringsprocess. System för målbestämning och standardövervakning i planeringen.

Fysisk planering som syntes, med samordning av där ingående tekniska, ekonomiska, sociala och estetiska element till samhällsmiljö.

Trafik- och kommunikationsteknik (professur)

Trafikens karaktär, omfattning och förändringar, särskilt dess samband med lokalisering och markutnyttjande.

Metoder för analys och beskrivning av trafiken och dess bestämningsfaktorer. Planering av system för enskild och kollektiv trafik. Metoder för analys och värdering av trafiksystems och trafikmedels ekonomi, kapacitet, miljömässiga och andra kvalitativa egenskaper.

Sociologi (timlärare)

Sociologisk metodik. Den yttre miljöns inverkan på individers och grupperns beteenden och kontakter. Aktivitetsfält. Socialpsykologi, speciellt motivation.

Lokala samhällens egenskaper, utveckling och samspel, deras regionala mönster och inre differentiering.

Institutionella och andra samhällsliga förhållanden av betydelse för samhällsplanering och bebyggelsesociologi.

Tillämpad matematik (timlärare)

Formulering, konstruktion och utvärdering av matematiska modeller av beskrivande, förutsägande eller planerande typ för samhällsplanering. Statistiska metoder samt metoder för optimering, simulering och databehandling.

Regional ekonomi och kommunal (timlärare)

Interregional teori och politik. Befolkningens, arbetskraftens och kapitallets interregionala rörlighet. Det interregionala importberoendet.

Den enskilda regionens sektoriella struktur.

Regionens rumsliga struktur. Företagens och hushållens lokalisering och markanvändning. Transportsystem och lokaliseringsmönster.

Naturresurshushållning (timlärare)

Ekologisk inledning. Vattenbehov. Föroreningar av vatten och luft. Fasta avfall. Klimat. Natur- och landskapsvård.

Kommunal administration

Primär- och sekundärkommunernas utveckling i de nordiska länderna. Huvudmannaskapet för planering och plangenomförande på olika nivåer. Kommunal markpolitik. Behovet av rättsregler för genomförandet av olika markanvändningsplaner vid genomförande i kommunal och enskild regi.

Prisutvecklingen på mark. Faktorer som påverkar prisbildningen. Skälen för ett samhällsingripande. Åtgärder för att motverka starka prisstegringar.

Verksamhetsområdet 1969/70

Nordplan — erfarenheter och fortsatt utveckling

Nordiska institutet för samhällsplanering har nu genomfört vidareutbildning under två kursår. Under det första året 1968/69 följde 26 personer kursen, under det andra året 1969/70 47. Båda åren har antalet sökande varit något över 100. I fortsättningen skall kursen vara öppen för maximalt 50 personer per år. Ungefär en fjärdedel av kursdeltagarna har varit samhällsvetare och ungefär tre fjärdedelar arkitekter, ingenjörer och lantmätare. Någon agronom, journalist, naturvetare och socionom har också deltagit. Institutet eftersträvar en ökad andel icke-tekniker.

Intrycken från de två första kursåren har övervägande varit klart positiva. Intresset från kursdeltagarna har varit stort. Många deltagare har intygat att man erfarit en allmän förnyelse, och uppnått en ökad överblick, ökad tvärfacklig förståelse och en förbättrad beredskap inför nya samhällsplaneringsproblem. I synnerhet har man framhållit värdet av tvärfackliga överblickar och övning i tvärfackligt samarbete. Utbildningen har till stor del inriktats härpå genom bidrag till ett och samma tema från företrädare för flera olika ämnesområden och genom grupparbeten kring tvärfackliga problem, såsom allsidig utvärdering av olika regiontyper, olika transportsystem o. s. v.

En framträdande roll i undervisningen har alla de problem som rör planeringsmetoderna och själva planeringsprocessen spelat. Härvid har behandlats frågor kring målsättningen för en plan, planinstitut på olika nivåer, samordning av social, ekonomisk och fysisk planering, samordning av planering och genomförande, beslutsprocesserna inklusive demokratiproblem, samt frågor kring osäkerhet och flexibilitetskrav. Den uppläggning med tre koncentrerade kursmånader, varav en med fältövningar på annan ort än

Stockholm, och dessa månader åtskilda av perioder då kursdeltagarna vistas på hemorten syntes i huvudsak ha fungerat bra. Under de två första åren har kursen förlagts till Århus respektive Åbo under den tid den inte varit förlagd till Stockholm. I fortsättningen räknas med förläggning till i tur och ordning Oslo-området, Nordkalotten och Öresundsområdet.

Institutets uppgifter har hittills verkat ytterst meningsfulla. Med ett ökat engagemang i samhällsplaneringen och med ett allmänt ökat krav på vidareutbildning inte minst inom samhällsplaneringen torde kraven på institutet bli allt större i fortsättningen.

Mot denna bakgrund har följande mål för Nordplans närmaste utveckling formulerats.

Huvudmål

a. Konsolidering av vidareutbildning för 50 personer i huvudsak enligt nuvarande mönster men genom förbättrat kunskapsinnehåll, förbättrade undervisningsmetoder och förbättrad samordning av de olika läroämnenas bidrag.

b. Utveckling av forskarutbildning för 5—15 doktorander.

c. Utveckling av ett å två större forskningsprojekt i vilka alla eller flertalet lärare medverkar samt 5 å 10 mindre, inklusive projekt utförda av doktorander, i huvudsak knutna till enskilda professorer.

Härutöver kan institutet eventuellt engagera sig i följande uppgifter:

d. Medverkan av institutets lärare i vidareutbildningen inom de skilda nordiska länderna.

e. Anordnande av kortare konferenser eller kurser, t. ex. för journalister som ägnar sig åt samhällsplaneringen eller andra grupper som inte i större omfattning är beredda att följa de ettåriga kurserna men som skulle välkomna en begränsad kvalificerad information om samhällsplaneringen.

f. Medverkan i de nordiska ländernas organ för bistånd till utvecklingsländerna med rådgivning i utbildningsorganisation och genom antagande av elever främst doktorander från utvecklingsländerna.

Delmål

Med dessa huvudmål kan följande delmål formuleras

1. Beträffande personal

a) En eller flera gästprofessorer inrättas. Härigenom kan vinnas en väsentlig förnyelse av kunskapsinnehållet.

b) Företrädare för nya ämnen knyts till institutet. Flera har efterlyst en bättre läckning av det beteendevetenskapliga området. En framställan har redan gjorts om en lärare i prognoslära.

c) Arvodesanställda lärare ersätts med fast anställda lärare eller möjlighet ges till betydligt större närvaro för arvodesanställda lärare. Detta är ett villkor för en allsidig tvärfacklig samverkan.

d) Utökning av antalet assistenter till två per professur. Detta krävs bl. a. för utformning av grupparbetsuppgifter såsom fältövningar i form av analys- och syntesuppgifter av olika slag, spel, övningar på datorer m. m. En kvalificerad utbildning kräver hög kvalitet hos de skilda utbildningsmomenten och en löpande förnyelse av dessa vilket kan uppnås endast med betydande assistentlinsatser.

e) Pedagogisk sakkunskap knyts till institutet. Utbildningsmetoderna på den nivå institutet företräder är föga utvecklade. Å andra sidan bör särskilt stora krav ställas på denna utbildning ur pedagogisk synpunkt. Av samma skäl bör undervisningsmetoderna vid några framträdande utländska institutioner för vidareutbildning t. ex. i förvaltning och företagsledning studeras.

f) Utbyggnad av bibliotek. Detta är för närvarande institutets svagaste punkt. Ett bibliotek är ett nödvändigt underlag för lärarnas planering av undervisning. Ett modernt välutrustat bibliotek är också mycket angeläget för kursdeltagarnas studier.

2. Beträffande forskning, undervisning, lokaler, stipendier.

a) Ett större tvärfackligt forskningsprojekt startas.

Program för ett sådant har utarbetats och anslag härför sökes under hösten 1970. Det syftar till en systemanalytisk genomgång av samhällsplaneringsprocessen samt uppbyggnad i data av en medelstor nordisk stadsregion inom institutet. Befolkning, näringsliv, institutioner, topografi, byggnader etc. och relationerna mellan dessa beskrivs så långt möjligt med data. Data-program redigeras för analyser i första hand med tanke på tillämpning i utbildningen.

b) Beslut om rätt att vid institutet avlägga doktorsexamen fattas av regeringarna. Doktorandutbildningen vid institutet har i avvaktan härpå förberetts vid institutet. Studieplan för doktorandstudier har upprättats och doktorandseminarier påbörjats.

c) Kompendier utarbetas och undervisningsmaterial i övrigt utvecklas för spridning också utanför institutet.

d) Lokalutrymmena ökas enligt särskild framställan som gjorts till den utredning som för närvarande undersöker Skeppsholmens framtida användning.

e) Stipendier för studier vid Nordplan inrättas av regeringarna i de nordiska länderna.

Berättelse
från Nordiskt kollegium för terrester ekologi
(Perioden 1 september 1969 till 31 augusti 1970)

(Överlämnad av Sveriges regering)

Kollegiets verksamhet har under den redovisade perioden något kunnat utvidgas tack vare en ökning av disponibla medel. Styrelsen har jämlikt tidigare beslut avhållit två sammanträden, den 21 november 1969 å Zoologiska institutionen i Köpenhamn samt den 10 april 1970 å Zoologiska institutionen i Helsingfors.

Kollegiet har under perioden initierat och finansierat 7 st nordiska kurser, varav 5 i Sverige och 1 i vardera Finland och Norge. Intresset har varit betydande och antalet deltagare har i flera fall utökats över tidigare maximalt 12 elever.

Inom ramen för kollegiets symposieverksamhet har tre symposier initierats, 1 i vardera Sverige, Norge och Island. Det förstnämnda har behandlat dynamiken inom smågnagarpopulationer, medan de två övriga behandlat problem inom arktisk ekologi.

Under perioden har kollegiet understött både korttids- och långtidsstipendiater, för stipendiatbesök vid dels nordiska fältstationer, dels vid statens naturvårdsverk.

Kollegiet har initierat och finansierat seminariegrupper i samtliga nordiska länder inom ämnesområdena "Populationsdynamik hos nordiska fågelpopulationer", "Nordisk markfauna" och "Ekologisk miljövård".

De nordiska grupparbeten som under året erhållit anslag från kollegiet behandlar Nordkalottens smågnagares och deras parasiters årstids- och årsväxlingar, dynamik och ekologi hos den träskadegörande skalbaggen trypododendron lineatum, samt spindelekologi.

Ytterligare har till nio yngre forskare från Sverige, Norge och Finland utdelats medel för projekt av nordiskt intresse.

Kollegiet har vidare fortsatt att understödja den tidigare kollegiet direkt underställda arbetsgruppen för undersökning av flyttfåglarnas roll som smittspridare. Bl. a. har en nordisk kurs rörande arbetsmetodiken inom detta komplicerade fält avhållits.

Kollegiet har initierat och under slutet av redovisningsperioden igångsatt en undersökning av dokumentärt slag av den av flygfältsutbyggnad hotade danska ön Saltholm.

Den närmare kontakten yngre nordiska ekologer emellan kommer att understödjas genom en av kollegiet under slutet av redovisningsperioden initierad kontaktkonferens. Denna blir den första i en serie dylika konferenser, som avses behandla olika centrala ekologiska fält. Den första konferensen behandlar ekologiska aspekter inom nordiska däggdjurs- och fågelpopulationer.

Lund den 14 september 1970

Per Brinck

Pehr H. Enckell

Berättelse

från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi

(Överlämnad av Danmarks regering)

1. Samarbejdsrådets virksomhed, generelt

Rådets sammensætning i 1969 har været den samme som i 1968 (se *Tillæg*)

Rådet holdt sit ordinære årsmøde den 17. februar 1969 i Oslo. Endvidere har rådet holdt møder for tilstedeværende medlemmer i forbindelse med det årlige forskerseminar (Snoghøj, 12. maj) og kontaktseminar (Gjøvik, Norge, 27. august 1969).

I beretningsåret har samarbejdsrådet fortsat haft lokalefællesskab med Det kriminalistiske institut ved Københavns universitet. Sekretariatet har i regnskabsåret bestået af sekretæren samt en kontordame på halvdagsbasis og en deltidsansat regnskabsfører.

2. Arbejdet i beretningsåret

Forskerseminaret

Det kriminologiske forskningsseminar afholdtes i Snoghøj, Danmark, i dagene 10.—13. maj 1969. I alt 58 personer deltog i seminaret eller en del af dette, deriblandt gæstestipendiat Salah Soliman Quansouh, c/o Institutt for Kriminologi og Strafferett, Oslo, samt — som særlig indbudte — politiinspektør Pål Feiring, Oslo og hovrättsassessorerne C. D. Cosmo og Åke Ihrfelt, Sverige.

På seminaret drøftedes arbejdet i det nordiske samarbejdsudvalg for kriminalstatistik på grundlag af redegørelser fra formanden, planlægger Idar Høggestue, Oslo, lektor Preben Wolf, København ("brottskatalogudvalgets" sammenlignende undersøgelse af de nordiske landes straffelove) og vit. ass. Gro Thune, Oslo, (et forsøg på sammenligning af sædelighedskapitlerne i de nordiske landes straffelove).

Af andre hovedemner kan nævnes en diskussion af trafikkriminaliteten på grundlag af redegørelser fra stipendiat Louis (p.t. Oslo), fil. mag. Anders Tallqvist, Helsingfors og fil. lic. Hans Klette, Lund; diskussion af kriminalvidenskab og aktionsforskning med redegørelser fra forskningsstipendiat Thomas Mathiesen, Oslo ("Den kriminalpolitiske aktivist som

forsker”), klinikchef Karen Berntsen og cand. psych. Peter Harrit (et behandlingseksperiment for unge stofmisbrugere) samt — i tilknytning til Thomas Mathiesens indlæg — en rundbordssamtale om forskning og fængsler med deltagelse af Gunnar Marnell, Bertil Sundin og Jørgen Jepsen.

Under gennemgangen af ”igangværende projekter” omtaltes undersøgelser af retsbevidsthed (Kutschinsky, København), Alderdomskriminalitet (Greve, København), kriminalitet og kromosomafvigelse (Johs. Nielsen, Århus), åndssvaghed og kriminalitet (Jepsen, København), sanktionskumulation og registreringskumulation (Jan-Erik Törnqvist, Helsingfors), virkningen af strafs-kærpelse for motorkøretøjstolegnelse (Katriina Virtanen, Helsingfors), anholdte cannabisbrugere i Oslo, (Brit Bergersen), selvrapporteret kriminalitet blandt unge norske mænd (Hauge, Oslo), en follow-up-undersøgelse af kvindelige tilsynsklienter (Liv Haavik, Oslo), ”Ørebro-projektet” (Birgitta Olofsson, Stockholm) og terapiprocesser i et lille psykiatrisk behandlingshjem (Vedeler, Oslo).

Ekstraeksemplarer af referatet, der indeholder de fleste af de nævnte indlæg, kan rekvireres fra samarbejdsrådets sekretariat, så længe oplag haves.

Kontaktseminaret

I dagene 27.—30 august afholdtes på Strandhotellet i Gjøvik, Norge, et kontaktseminar mellem kriminologer og repræsentanter for anklagemyndigheden og forsvarerne. Der deltog i alt 17 anklagere, 9 forsvarere og 19 kriminologer.

På mødet diskuterede man henholdsvis anklagerrollen, forsvarerrollen og forskerrollen samt disses indbyrdes relationer. Patrik Törnudd, Finland, talte om almenprævention, bl. a. på grundlag af en forsøgsmæssig kriminalstatistisk sammenligning mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige. Desuden blev der gennemgået forskellige empiriske undersøgelser, bl. a. af reaktionernes virkninger fra en svensk undersøgelse af ”skjult kriminalitet” og en dansk tvillingundersøgelse. Seminaret sluttede med en diskussion om afkriminaliseringsproblematikken.

Referat af dette seminar udsendes i marts 1970.

Scandinavian Studies in Criminology

Arbejdet med bind III er fortsat i beretningsåret.

Nordisk Kriminologisk Bibliografi

Til mødet i Snoghøj i maj forelå stencilerede udkast til en dansk og en finsk bibliografi. Disse uddeltes til mellemmerne og andre interesserede med henblik på videre drøftelse af bibliografiens form.

Oversigter over igangværende kriminologisk forskning

Der blev i foråret 1969 udsendt et rundspørge om igangværende projekter i de fire nordiske lande. Til mødet i Snoghøj blev der på grundlag heraf udarbejdet en oversigt over igangværende projekter. Denne er i oversat form blevet stillet til rådighed for Europarådets Division of Crime Problems, der ved årets udgang har publiceret de fleste af projektrapporterne i sin "Bulletin" (nr. 8) om "International Exchange of Information on current criminological research projects in member states".

Det internationale samarbejde i øvrigt

Arbejdet med besvarelse af forespørgsler og etablering af kontakter mellem udenlandske og nordiske kriminologer med fælles interesser er fortsat som hidtil. Desuden har flere af rådets medlemmer deltaget i møder i Europarådets Division of Crime Problems og i andre internationale konferencer.

Det nordiske samarbejdsudvalg vedrørende kriminalstatistik

Arbejdet i "brottskatalogudvalget" er fortsat i beretningsåret. Der er med Preben Wolf som koordinator udarbejdet en sammenlignende indholds-oversigt over de nordiske landes straffelove (jfr. referatet fra kriminologiseminaret), ligesom vit. ass. Gro Thune, Institutt for Strafferett i Oslo, har sammenlignet sædelighedskapitlerne i de fire straffelove (delvis rapporteret på kriminologiseminaret 1969, jfr. referatet fra dette).

Der foreligger intet nyt fra arbejdet i statistikerudvalget.

Undersøgelsen vedrørende ungdomskriminaliteten i Norden

Sessionsundersøgelserne i *Danmark* og *Sverige* er fortsat under bearbejdelse. På kontaktseminaret i Gjøvik forelagde fil. lic. Birgit Werner en række resultater fra den svenske undersøgelse, der publiceres i referatet fra seminaret. På kriminologiseminaret i Snoghøj forelagde Ragnar Hauge resultaterne fra den seneste undersøgelse, medens der ikke er planer om yderligere finske arbejder herom.

Nordisk Fællesudvalg vedrørende mulighederne for en øget forskning om ungdommens brug af narkotika og alkohol og den dermed sammenhængende ungdomskriminalitet har fortsat sit arbejde i beretningsåret. Der foreligger nu (medio februar 1970) et sidste udkast til udvalgets rapport. Dette forventes udsendt i slutningen af februar 1970 til medlemmerne af samarbejdsrådet og Nordisk Nævn for Alkoholforskning. Under forudsætning af at disse organer kan tiltræde rapporten, vil denne derpå blive afgivet til de nordiske landes regeringer. Det finske socialministerium, der er koordinerende land i denne sag, har søgt et trykningsbidrag hos Nordisk Råd.

Rejsetilskud og stipendier

Der har i beretningsåret kun været få ansøgninger om rejsestipendier, alle i forbindelse med seminarerne. Der er uddelt i alt ca. 1 200 kr. i årets løb.

Ad regnskab for 1969

.....
København, den 5. februar 1970

Karl. O. Christiansen

Jørgen Jepsen

TILLÄGG

**Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi
Organisation 1968—1970**

Formand: Professor Karl O. Christiansen, Danmark.

Næstformand: Professor Knut Sveri, Sverige.

Administrativ sekretær: cand. jur Jørgen Jepsen, Danmark.

Videnskabelig konsulent: Pol. mag. Patrik Törnudd, Finland.

Formand og sekretariat: Rosenborggade 17³⁻⁴, 1130 København, K.

Medlemmer beskikket for perioden 1968—1970:

Danmark:

Professor Karl O. Christiansen, Det kriminalistiske institut ved Københavns Universitet, Rosenborggade 17.

Landsdommer Frank Poulsen, Østre Landsret, Bredgade 59, 1260 København, K.

Professor Knud Waaben, Det kriminalistiske institut ved Københavns Universitet, Rosenborggade 17.

Finland:

Professor, fru Inkeri Anttila, kriminologiska forskningsinstitutet, Terrassgatan 30, Helsingfors 55.

Docent Kettil Bruun, stiftelsen for alkoholforskning, Långbrokajen 3 B, Helsingfors.

Överläkare Achilles Westling, Pyhtääntie 17, Helsingfors 60.

Island:

Rektor, professor Armann, Snævarr, Unievrstet, Reykjavík.

Norge:

Professor Johs. Andenæs, Institutt for kriminologi og strafferett, Universitetet, Karl Johansgate 47, Oslo.

Professor Nils Christie, Institutt for kriminologi og strafferett, Universitetet, Karl Johansgate 47, Oslo.

sitetet, Karl Johansgate 47, Oslo.

Høyesterettsdommer Rolv Ryssdal, Høyesterett, Oslo.

Sverige:

Chefsläkare Gustav Johnsson, Barnbyn, Skå-Edeby.

Byrådirektör Sven Rengby, justitiedepartementet, Fack, Stockholm.

Professor Knut Sveri, kriminalvetenskapliga institutionen, Hagagatan 32, Stockholm.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över berättelsen

Til juridisk udvalg er henvist beretning fra Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi, indsendt af Danmarks regering.

Udvalget har gjort sig bekendt med beretningen, der indeholder en redegørelse for samarbejdsrådets sammensætning, møder og personaleforhold samt arbejdet i året 1969.

Udvalget indstiller,

at rådet tager beretningen fra Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi til efterretning.

Stockholm, den 15. januar 1971

<i>Erik Adamsson (s)</i>	<i>Georg C. Ehrnrooth (Sv)</i>	<i>Erling Engan (Sp)</i>
<i>Tage Johansson (s)</i>	<i>Clara Munck (KF)</i>	<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>
<i>K. Axel Nielsen (S)</i>	<i>Grethe Philip (RV)</i>	<i>Pertti Salolainen (Kok)</i>

Formand

Helge Seip (V)

Thorstein Treholt (A)

Berättelse

om Nordiskt institut för folkdiktning

(Överlämnad av Danmarks regering)

Historie

Siden begyndelsen af 19. årh. har man — først i Europa, efterhånden i hele verden — indsamlet folkedigtning, dvs. sange og fortællinger, gåder, ordsprog o. l., som overleveredes mundtligt. Forskningen af det indsamlede materiale antog tidligt international karakter, fordi materialet selv i større eller mindre omfang viste sig at være internationalt; især folkeeventyrene er udbredt over meget store områder.

Ved en international folkloristkongres i Lund 1935 fremsattes forslag om oprettelse af et internationalt eventyrinstitut, der skulle tilvejebringe et verdensomspændende centralkatalog. "The International Folktale Institute" grundlagdes i København i 1949, men måtte lukkes allerede i 1952 på grund af manglende økonomisk støtte. Tanken realiseredes i 1960'erne, da man i Göttingen skabte "Enzyklopädie des Märchens", som finansieres af den tyske forbundsrepublik; udformningen er dog begrænset af, at man kun sigter mod at skabe en eventyrenencyklopædi og ikke et permanent centralinstitut.

På nordisk grund levede ideen videre i ændret form, idet man udvidede emneområdet til at omfatte hele folkedigtningen (idet man dog kun i mindre omfang ville tage hensyn til visedigtningen, som også i nordisk perspektiv varelages på Svenskt Visarkiv), mens man indsnævrede det geografiske område til de nordiske lande, der foruden et særlig nært traditionsfællesskab også i udstrakt grad har sprogfællesskab. Således skabtes ideen om et *Nordisk Institut for Folkedigtning* (NIF i det følgende), som kunne godkendes af de nordiske regeringer.

NIF trådte i virksomhed 1. april 1959. Hjemstedet var København. Ledere har været fil. lic. Laurits Bødker (1959—66), mag. art. Brynjulf Alver (1966—68) og mag. art. Bengt Holbek (1968—).

Organisation

NIF ledes af en styrelse bestående af fire repræsentanter fra Sverige samt tre fra hvert af landene Finland, Norge og Danmark. Enkelte styrelsesmedlemmer repræsenterer den administrative sagkundskab, flertallet de nordiske folkloristiske institutioner (de vigtigste af disse er: Suomalaisen Kir-

jallisuuden Seura og Svenska Litteratursällskapet, Helsingfors; Dialekt- och Folkminnesarkivet, Uppsala; Nordiska Museets Folkminnesavdelning, Stockholm; Folklivsarkivet, Lund; Institutt for Folkeminnevitenskap, Oslo; Dansk Folkemindesamling, København).

Styrelsen ansætter en daglig leder, der er ansvarlig over for styrelsen; han kan dels udføre sådanne opgaver, som styrelsen pålægger ham, dels selv lage initiativer op. De to første ledere var heltidsansatte, og NIFs virksomhed var centraliseret til hjemstedet i København. I 1968 gennemførtes en rekonstruktion, hvorefter ledelsesfunktionen er knyttet til en tjeneste ved et folkloristisk arkiv, mens virksomheden gradvis decentraliseres, således at den finder sted ved en række forskellige institutioner. Ved denne organisationsændring har styrelsens medlemmer fået en vigtig rolle som koordinerende faktorer, idet de overvåger det arbejde NIF finansierer i deres respektive hjemlande. Når den inventering, der omtales nedenfor i afsnittet om virksomhed, er fuldført, ventes decentraliseringstendensen, som har vist sig meget frugtbar, fortsat og forstærket.

Finansiering: Af instituttets årlige budget udreder Sverige 8/24, de tre øvrige deltagerlande hver 5/24, mens den sidste 1/24 deles mellem de fire lande i samme forhold. Fordelingen afspejler den oprindelige forudsætning, som stadig håbes med tiden at blive opfyldt, at Island indtræder i samarbejdet som femte medlem.

Virksomhed

Katalogisering: Fra det internationale eventyrinstitut overtog NIF planen om at skabe fællesnordiske kataloger over folkedigtningen. Der er skabt kataloger over dele af den ældre folkedigtning (fabler, skæmtehistorier fra 16.—18. årh.), ligesom der er udarbejdet en fælles registrant over en del af det danske, norske og svenske eventyrmateriale. Der arbejdes, med udgangspunkt i dansk materiale, på skabelsen af et internationalt system til katalogisering af skæmtehistorier. NIF har finansieret oversættelsen til engelsk af to finske kataloger: et over skæmtehistorier, et over historiske og lokale sagn; NIF har endvidere støttet udarbejdelsen af et svensk katalog over mytiske sagn, som forventes at kunne danne grundlag for et fællesnordisk katalog; endelig er der ved NIF arbejdet med en konkordans mellem de meget forskelligartede nordiske sagnkataloger fra ældre tid.

Bibliografering: En bibliografi over trykte nordiske gåder er udarbejdet og trykt i 1964. Der arbejdes med en tilsvarende bibliografi over eventyr.

Inventering: I forbindelse med lederskiftet 1968 besluttedes at NIF skulle inventere, hvad der findes af originalmateriale på områderne folkedigtning og -musik ved nordiske institutioner (det drejer sig om godt 50 institutioner, spændende fra folkloristiske arkiver over biblioteker og museer til universitetsinstitutioner og radiofonier). Inventeringen, der nærmer sig sin afslutning, skal i 1971 resultere i en håndbog, der ikke blot giver en oversigt

over eksisterende materiale og kataloger, men også kan danne grundlag for det fremtidige samarbejde.

Mødevirksomhed: NIF har arrangeret en række seminarer og møder: om folkedigtningens forskningsproblematik (Ålborg 1961) om katalogisering (Røros 1963) om viseforskning (Stockholm 1966) om eventyrforskning (Oslo 1968) om databehandling (Helsinki 1969) om terminologi (Julita 1970); for 1971 planlægges et seminar over børnefolklore. Fra og med 1968 har deltagerantallet været stærkt begrænset, og møderne har resulteret i nedsættelse af arbejdsgrupper, som hver på sit felt sigter mod nordisk koordinering. I tilslutning til mødet om databehandling arrangeres i København 1970 et introduktionskursus i emnet for yngre medarbejdere ved en række interesserede institutioner.

Publikationsvirksomhed: I NIFs første år udsendtes en række mindre monografier samt et par bøger, heriblandt en beretning fra seminaret i Ålborg 1961 og en oversigt over gådernes terminologi og bibliografi. I begyndelsen af 1971 udkommer en omfattende samling biografier af ældre nordiske folklorister. Som ovenfor nævnt forberedes en håndbog på basis af inventeringsarbejdet, der vil give en oversigt over det eksisterende originalmateriale, institutionerne m. v. Endnu to værker er under forberedelse: en håndbog i eventyrforskning (udgående fra seminaret i Oslo 1968) samt et leksikon over fagets nuværende terminologi (udgående fra seminaret i Julita 1970).

Sammenfatning

Oprettelsen af NIF har betydet en kraftig forøgelse af den internordiske kontakt på folkedigtningens forskningsområde. Efter en eksperimenterende periode, hvor en række samarbejdsformer gennemprøvedes, nåede man frem til at den mest frugtbare form er *decentralisering*, som baseres på at den daglige leder af instituttet har kontakt med de relevante institutioner gennem sin styrelse, hvis medlemmer fungerer som NIFs lokale repræsentanter. I den nuværende fase har NIFs virksomhed tre hovedlinjer: 1) inventering af materiale, interesser og forskerkapacitet, 2) etablering og videreførelse af talmæssigt stærkt begrænsede arbejdsgrupper, som holder møder og koordinerer deres forskning, 3) publicering af fællesnordiske oversigtsværker, som kan danne basis for videregående koordinationsarbejde.

NIFs virksomhed har været stærkt medvirkende til at give nordisk folkedigtningens forskning den internationale position, som dens traditioner og rige materialesamlinger berettiger den til.

København, den 1. december 1970

Bengt Holbek

Berättelse

från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning

(Överlämnad av Norges regering)

Ifølge overenskomst inngått 14. oktober 1969 mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige skal det opprettes et institutt for odontologisk materialprovning som en selvstendig og uavhengig institusjon beliggende i Oslo.

Instituttet skal ha til formål gjennom materialprovning og dertil hørende forskning, utviklings- og opplysningsvirksomhet og gjennom andre egnede midler å arbeide for at materialer og bruksgjenstander som anvendes eller aktes anvendt i tannhelsetjenesten i de nordiske land, fyller de helsemessige og tekniske krav som etter utviklingen til enhver tid må stilles.

Instituttet skal ledes av et styre bestående av et medlem og en varamann fra hvert deltakerland oppnevnt av vedkommende lands regjering for 4 år.

Styret har fått følgende sammensetning:

Danmark

Prof. dr. odont. Knud Dreyer Jørgensen, medlem
Konsulent i tannlegespørsmål, tannlege K. Schwencke Christensen, varamann

Finland

Docenten Aimo Vilhelm Rantanen, medlem
Medicinalrådet Helmer Nordling, varamann

Norge

Overtannlege Sivert Bryhn-Ingebrigtsen, medlem
Prof. dr. med. og cand. odont. Torvald Stokke, varamann

Sverige

Överingenjören Gösta Perla, medlem
F.d. medicinalrådet Olof Osvald, varamann

Styret har med en gang tatt opp arbeid med å forberede instituttets opprettelse og nedsatte i den anledning 2 engere arbeidsutvalg for å utarbeide forslag til arbeidsprogram for instituttets virksomhet i de nærmeste 2 år, samt budsjettforslag, utkast til statutter, instruksjer m. v.

Det er tatt sikte på å starte 1. fase av virksomheten med kontor i leide lokaler i tilknytning til Sentralinstitutt for industriell forskning og Det odontologiske fakultet ved Universitetet i Oslo.

Styret har etter forhandling med Sentralinstituttet kommet frem til et avtaleutkast om forskningsmessig og servicemessig assistanse som er under vurdering av norske fagmyndigheter og forutsettes forelagt deltakerlandenes fagdepartementer til uttalelse sammen med utkast til budsjett for instituttets opprettelse og drift i de nærmeste 2 år.

Styret har videre utarbeidet et utkast til statutter for virksomheten som ifølge overenskomstens art. 8 skal fastsettes av regjeringen i Norge i samråd med regjeringene i de øvrige deltakerland. Utkastet er av Sosialdepartementet oversendt fagmyndighetene i de øvrige land med anmodning om uttalelse.

Styret har til hensikt å kunngjøre de ledende stillinger ved instituttet snarest med sikte på tiltredelse fra 1. juli 1971.

Berättelse

om Nordel

(Överlämnad av Sveriges regering)

Nordel har hållit ordinarie möte den 13—14 augusti 1970 i Reykjavik och extramöte den 9 december 1970 i Köpenhamn. Under året har vidare Nordels utskott och kommittéer haft ett flertal sammanträden.

På planeringsområdet har pågått fortsatt utredningsarbete avseende samordnad utbyggnadsplanering inom det nordiska kraftsystemet främst med sikte på förhållandena i mitten av 1970-talet. Nordel har uppställt dimensioneringsprinciper att tillämpas vid gemensamma utredningar rörande stamlinjenäten inom det samkörande nordiska elkraftsystemet, och de nordiska kraftföretagen har rekommenderats att tillämpa samma principer vid nätundersökningar rörande sina egna system. Vidare har Nordel rekommenderat undersökningar och förhandlingar om en högspänd likströmsförbindelse mellan Danmark (Jylland) och Norge.

En ny 400 kV ledning mellan Finland och Sverige har tagits i drift. Mellan danska och svenska kraftföretag har träffats avtal, gällande bl. a. dels en ny 400 kV förbindelse till år 1973 mellan Danmark (Sjælland) och Sverige, dels samordning av utbyggnaden av stora värmekraftaggregat på Sjælland och i Skåne.

På driftområdet har Nordel liksom tidigare rutinmässigt behandlat aktuella samkörningsfrågor. Nordel har uppmärksamt följt utvecklingen av kraftsituationen, vilken tidvis har varit mycket ansträngd inom de vattenkraftdominerade länderna till följd av stora nederbördsunderskott under två års tid fram till juli 1970. För Sverige, där man under våren 1970 t. o. m. tvingades att införa ransonering, har det nordiska elkraftsamarbetet under denna tid haft en avgörande betydelse, och en icke obetydlig del av kraftbehovet har kunnat täckas genom import från grannländerna.

Ett nordiskt erfarenhetscentrum på kärnenergiområdet finns vid den under byggnad varande kärnkraftstationen Ringhals i Sverige. Nordelföretag sänder representanter för tjänstgöring vid projektet. Även vid övriga pågående svenska kärnkraftprojekt finns liknande möjligheter att delta i arbetet.

Berättelse
från Nordiska samarbetskommittén för internationell politik,
inklusive konflikt- och fredsforskning

(Överlämnad av Sveriges regering)

Bakgrund

Nordiska samarbetskommittén för internationell politik inrättades efter beslut på undervisningsministermötet 1966. Beslutet att inrätta kommittén grundade sig på förslag från en utredning som regeringarna tillsatt efter det att Nordiska rådet på grundval av ett danskt regeringsförslag hade rekommenderat detta. I utredningens betänkande (*Forskning af international politik, Nordisk utredningsserie 1965: 4*) förutsattes en utbyggnad av samarbetet i fyra etapper. Etapp I omfattade inrättandet av samarbetskommittén med en heltidsanställd sekreterare och en årsbudget på 200 000 svenska kronor. I etapp II skulle inrättas tio utväxlingsstipendier på helårsbasis för forskare i de nordiska länderna till en kostnad av 300 000 svenska kronor. Etapp III skall innebära att samarbetskommittén omvandlades till ett nordiskt forskningsråd och i etapp IV skulle samarbetet bedrivas inom ramen för ett nordiskt institut. Beträffande anslagsramarna och tidpunkten för genomförandet av de två senare etapperna ansåg utredningen att det fick ankomma på samarbetskommittén att ta ställning. De två första etapperna ansåg utredningen däremot borde förverkligas snarast möjligt.

Kommittén konstituerades hösten 1966 och sekretariatet började verksamheten i januari 1967. Kommitténs anslag för första verksamhetsåret (1967) uppgick till 200 000 svenska kronor. Anslagsutvecklingen under efterföljande år framgår av tabellen nedan.

År	Anslag (skr)
1968	200 000
1969	245 000
1970	300 000

Enligt överenskommelse skall länderna bidra med följande andelar: Danmark 21,2 %, Finland 13,5 %, Island 1,5 %, Norge 16,4 % och Sverige 47,4 %.

Kommitténs sammansättning

Enligt gällande instruktion består kommittén av upp till tre medlemmar från varje land utsedda av respektive lands undervisningsministerium. Varje land kan även utse en suppleant för medlemmarna. Medlemmarna skall väljas så att de representerar olika ämnesområden. Vid årsskiftet 1970—71 hade kommittén följande sammansättning:

Danmark:

Professor Erling Bjøl, Århus (internationell politik), professor Isi Foighel, København (folkrätt), professor Sven Henningsen, København (samtids-historia).

Finland:

Professor Pekka Ahtiala, Tammerfors (nationalekonomi), professor Jan-Magnus Jansson, Helsingfors (statskunskap), professor Juhani Paasivirta, Åbo (politisk historia).

Island:

Ambassadör Hans G. Andersen (folkrätt).

Norge:

Professor Fredrik Barth, Bergen (socialantropologi), professor Stein Rokkan, Bergen (jämförande politik), professor John Sanness, Oslo (historia). Suppleant: professor Johan Galtung, Oslo (freds- och konfliktforskning).

Sverige:

Professor Hilding Eek, Stockholm (internationell rätt), professor Ulf Himmelstrand, Uppsala (sociologi), professor Birgitta Odén, Lund (historia). Suppleant: universitetslektor Östen Johansson, Stockholm (nationalekonomi).

Kommitténs ordförande är professor Sven Henningsen.

Kommitténs arbetsuppgifter

Enligt den instruktion regeringarna fastställt för kommittén är dess uppgift att främja forskning i internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning. Arbetsuppgifterna anges vara

a) koordinering av forskningsverksamhet vid institutioner i de enskilda länderna, inklusive en arbetsfördelning beträffande en gemensam dokumentationsverksamhet.

b) Arrangemang av nordiska seminarier och konferenser.

c) Inbjudan av utländska forskare som gästföreläsare.

d) Främjande av nordisk publikationsverksamhet.

e) Andra nordiska samarbetsåtgärder på området. Kommittén skall härvid fortsätta att bearbeta frågan om den vidare utvecklingen av samarbetet.

Kommitténs verksamhet

Kommitténs utgångspunkt har varit att verksamheten måste baseras på de önskemål och behov för kontakt och samverkan som forskare och insti-

tutioner inom kommitténs arbetsområde har. På denna basis har olika typer av stödåtgärder och initiativ prövats. Målsättningen har varit att underlätta och stimulera till kontakter och utnyttjande av den gemensamma miljön i Norden och att undersöka förutsättningarna för en mera organiserad samverkan både i fråga om rekrytering och utbildning av forskare och vad angår själva forskningsverksamheten. I detta arbete har kommittén ansett det riktigt att i första hand söka utveckla kontakterna mellan de nordiska länderna och underlätta utländska forskares kontakter med Norden. Rese- och uppehållsbidrag har emellertid även givits för vistelser utanför Norden i samband med forskningsarbete eller för deltagande i internationella konferenser.

Det har även ansetts vara kommitténs ansvar att fortsätta det samarbete som tidigare etablerats av ett expertutskott under Nordiska kulturkommissionen. Det har bl. a. inneburit att samarbetskommittén åtagit sig det ekonomiska ansvaret för den samnordiska tidskriften *Cooperation and Conflict*, *Nordic Studies in International Politics* samt slutförandet av vissa bibliografiska undersökningar.

Nedan ges en översikt över bidrag som kommittén lämnat till olika typer av verksamhet under åren 1967—1970.

Kommitténs bidrag till olika ändamål 1967—1970 (svenska kronor)¹

Verksamhet	1967	1068	1969	1970	Summa
Forskningsprojekt		2 500	22 500	30 500	55 500
Konferenser organiserade av kommittén	7 500	1 500	11 000		20 000
Publikationer, dokumentation m.m.	14 500	20 500	31 000	67 000	133 000
Nordiska seminarier och konferenser		35 500	10 500	53 000	99 000
Gästföreläsare		2 000	2 000	3 000	7 000
Bidrag för deltagande i konferenser:					
a. inom Norden	23 000	53 000	5 500	10 000	91 500
b. utanför Norden			13 500	13 000	26 500
Resor och uppehållsstipendier:					
a. inom Norden		13 000	30 000	30 000	73 000
b. utanför Norden			30 000	27 500	57 500
Summa	45 000	128 000	156 000	234 000	563 555

¹ Belopp under 2 000 skr har ej medtagits.

Vidare redovisas mera översiktligt olika projekt vari kommittén genom ekonomiskt stöd eller på annat sätt medverkat. Härvid bör å ena sidan påpekas att en stor del av de aktiviteter som omnämns både har initierats och

genomförts av enskilda forskare och institutioner. Å andra sidan bör framhållas att kommittén genom förmedling av idéer och information ofta medverkat till att aktiviteter kommit till stånd.

I. Forskningsprojekt

1. Professor O. Borg och P. Pesonen, Tammerfors. Projektet "*Åsikter om världen år 2000*". Bearbetning av finskt material. 10 000 svenska kronor 1968—69. Slutlig bearbetning av data från en intervjuundersökning på ett urval av Finlands befolkning mellan 15 och 40 år, rörande deras attityder till olika internationella frågor och utvecklingstendenser. Det finska materialet ingår i en internationell undersökning om "*Åsikter om världen år 2000*" och har publicerats under titeln "*Future Prospects of the Youth*", Tampere 1970.

2. Institut for fredsforskning, Oslo. Surveyundersökning. "*Åsikter om världen år 2000*". 5 000 svenska kronor 1969. Kommitténs bidrag har gått till täckning av restutgifterna för insamling av det norska intervjumaterialet till undersökningen.

3. Institut for freds- og konfliktforskning, København. "*Utrikespolitiska beslutsprocesser i parlamentariska församlingar*". 18 000 svenska kronor 1969—70. Kommitténs bidrag har dels täckt kostnaderna för ett stipendium under 6 månader till pol. kand. Pertti Joenniemi, Tammerfors, dels en fjärdedel av de beräknade gemensamma kostnaderna för forskningsprojektet. Pertti Joenniemi har gått igenom litteratur och empiriska studier rörande utrikespolitiskt beslutstagande samt utrikesförvaltning, i första hand i de nordiska länderna. Hans del av undersökningen syftar till att förklara hur förändringar i den utrikespolitiska beslutsprocessen och utrikesförvaltningen hänger samman med förändringar i den internationella omgivningen.

II. Konferenser organiserade av kommittén

1. *Universitetsundervisningen i internationell politik*, Kungälv, november 1967. 7 000 svenska kronor. Syftet var att informera om uppläggningsen av universitetsundervisningen i internationell politik och att diskutera möjligheterna till samarbete på nordisk basis, främst när det gällde kurslitteratur och eventuellt lärarutbyte.

2. *Universitetsundervisningen i folkrätt*, Oslo, augusti 1969. 9 500 svenska kronor. På motsvarande sätt organiserade kommittén i augusti 1969 en nordisk konferens om universitetsundervisningen i folkrätt, där representanter för folkrätsundervisningen vid samtliga nordiska universitet inklusive Island deltog.

3. *Diskussion i forskningsrapporter*, Biskops-Arnö, december 1967 och Oslo, mars 1969.

På kommitténs initiativ har mindre grupper av forskare från olika institutioner i Norden samlats och diskuterat arbetspapper samt rapporter om pågående undersökningar, främst ur teoretisk och metodisk synvinkel.

III. Publikationer, dokumentation m. m.

1. Bidrag till utgivning av tidskriften *Cooperation and Conflict*, sammanlag 89 000 svenska kronor under åren 1967—1970.

2. Tryckning av "*African Boundary Problems*", Nordiska afrikainstitutet. 6 000 svenska kronor 1968.

Boken innehåller de föredrag som hölls vid en konferens rörande afrikanska gränsproblem, som Nordiska afrikainstitutet arrangerade i maj 1968.

3. Forskningsrapport, "*Departmental Decision-Making*", docent Nils Ørvik, Oslo. 6 500 svenska kronor 1969.

Denna forskningsrapport har utarbetats av en grupp licentiander vid Institutionen för statskunskap i Oslo under ledning av docent Nils Ørvik. (Se nedan under IV. 2.)

4. Bidrag till utgivning av publikationen *Bullentin of Peace Proposals*. 35 000 svenska kronor 1970.

IV. Nordiska seminarier och konferenser

1. "*Internationella sanktioner; icke-militära kampformer*", Sigtuna april 1968. 14 500 svenska kronor. Avdelningen för freds- och konfliktforskning, Uppsala.

De två konferenserna samlade tillsammans c:a 30 deltagare från de nordiska länderna. Från konferensen om internationella sanktioner föreligger en stencilerad publikation med titeln, "*International Sanctions, Theory and Practice*".

Huvudföreläsare vid konferensen om icke-militära kampformer var den brittiske forskaren Adam Roberts. Vidare presenterade forskare från Danmark och Norge undersökningar rörande civilmotståndet i dessa länder under andra världskriget.

2. "*Departmental Decision-Making*", Sole, mars 1968. 3 000 svenska kronor. Docent N. Ørvik, Oslo.

Detta seminarium behandlade en undersökning utförd vid Institut för statsvetenskap i Oslo rörande handläggningen av utrikesfrågor i vissa norska departement. Deltagare i seminariet var förutom forskare från de nordiska länderna och tjänstemän från norska utrikesförvaltningen, professor Joseph Frankel från Storbritannien.

3. "*African Boundary Problems*", Uppsala, maj 1968. 10 000 svenska kronor. Nordiska afrikainstitutet, Uppsala.

En konferens med deltagande från de nordiska länderna och gästföreläsare från Storbritannien, Förenta Staterna och flera afrikanska stater. De före-

drag som hölls vid konferensen finns samlade i en egen publikation. Till denna publikation har kommittén givit ekonomiskt bidrag, vilket redovisats ovan under III. 2.

4. *Sovjetologiskt seminarium, Myllylampi*, oktober 1968. 10 000 svenska kronor, Utrikespolitiska institutet, Helsingfors.

Vid detta seminarium presenterades och diskuterades arbetspapper rörande den ekonomiska utvecklingen i Sovjetunionen, Sovjets Norden-relationer och -politik och metodiska problem i samband med sovjetstudier. I seminariet medverkade ett tiotal personer från övriga nordiska länder. De föredrag som hölls vid seminariet har utgivits i en stencilserie av Utrikespolitiska institutet i Helsingfors.

5. *"Nordisk och internationell integration"*, Trondheim, augusti 1969 och Karlstad augusti 1970. 8 000 svenska kronor. Sekr. Erik Hafström, Stockholm.

Inom ramen för Nordiska sommaruniversitetet har under ett par år arbetat en speciell studiekrets som rör nordisk och internationell integration. Nordiska samarbetskommittén har 1969 och 1970 givit anslag som skulle möjliggöra för denna studiekrets att inkalla speciella experter och föredrags-hållare eller rapportörer.

6. *"Konflikten Israel—arabstaterna"*, Oslo september 1969. 3 500 svenska kronor. Norsk utrikespolitisk institutt, Oslo.

Kostnaderna för de nordiska deltagarnas resor och uppehälle plus en amerikansk gästföreläsare betalades av nordiska samarbetskommittén. Några av de föredrag som hölls vid seminariet har utgivits i en stencilrad publikation av Norsk utenrikspolitisk institutt med titeln "Comparative Aspects of the Arab-Israeli Confrontation."

7. *"Social och politisk psykologi"*, Bergen, maj 1970. 17 500 svenska kronor. Avd.leder Malvern Lumsden, Bergen.

I seminariet deltog ca 40 personer från de olika nordiska länderna dessutom professorerna Morton Deutsch och Kenneth Hammond, USA och S. A. Barnett, Storbritannien som gästföreläsare. Programmet upptog följande punkter. Experimentella studier av konflikt och konfliktlösningar. Kommunikation och förståelse. Socialpsykologi och politik. Aggressivt beteende hos djur och människor.

8. *Norden inför 1980-talet*, Stockholm, augusti 1970, 7 000 svenska kronor. Utrikespolitiska institutet, Stockholm.

Symposiet samlade ett femtontal deltagare från de olika nordiska länderna. På grundval av skriftliga rapporter diskuterades två huvudpunkter: Norden i det internationella systemet och Ekonomiska och sociala framtidsperspektiv. Rapporterna och en sammanfattning av diskussionerna kommer att publiceras av Utrikespolitiska institutet i Stockholm.

9. *Forskning om Latinamerika*, Åbo, september 1970. 15 500 svenska kronor. Institutet för politisk historia, Åbo.

Vid denna konferens presenterades rapporter beträffande forskningsläget när det gällde Latinamerikas historia och Latinamerikas politik. Vidare behandlades frågan om latinamerikanska studier i Norden. På grundval av en rekommendation från konferensen bildades hösten 1970 en nordisk samlarbetskommitté för latinamerikanska studier med prof. Niels Fock, Köpenhamn som ordförande och fil. dr Magnus Mörner, Stockholm, som sekreterare.

V. Bidrag för deltagande i konferenser

Komitténs största bidrag har avsett den 3:e och 4:e fredsforskningskonferensen i Örenäs maj 1968 och Kiljava juni 1970, vidare deltagande i de s. k. teoriveckorna vid Institutt for fredsforskning (PRIO) Oslo, januari 1968 och 1969.

VI. Uppehållsstipendier inom Norden

1. Robin Jenkins, Essex. Vistelse vid Institut for freds- og konfliktforskning, Hellerup, 1969. 13 000 svenska kronor.

Jenkins har främst deltagit i arbetet på en undersökning av konflikten mellan fransk- och flamsktalande befolkning i Belgien. Han har vidare samarbetat med Herman Schmid i dennes undersökning rörande fredsgorganisationer i Sverige, Storbritannien och Norge och med Pertti Joenniemi på undersökningen av ett internationellt ungdomsurvals attityder till framtiden. (*"Åsikter om världen år 2000"*.) Slutligen har han under sin vistelse utarbetat större delen av manuskriptet till en bok med titeln, "Exploitation. An Essay on the Political and Economic Structure of the World".

2. Institutt for fredsforskning (PRIO), Oslo, 12 stipendiemånader för nordiska studenter 1969 och 1970. Sammanlagt 18 000 svenska kronor.

Under 1969 och 1970 har 4—5 nordiska studenter med bidrag från kommittén vistats vid PRIO under perioder på mellan två och tre månader och deltagit som assistenter i olika av institutets forskningsprojekt.

3. Herman Schmid, Lund. Besök vid Institut for freds- og konfliktforskning, Hellerup. 3 200 svenska kronor 1969.

Under sin vistelse vid institutet i Köpenhamn har Herman Schmid främst ägnat sig åt att skriva på en omfattande rapport om en studie av fredsgorganisationer i Sverige, Norge och England. Vidare deltog han i institutets seminarieverksamhet och gav några seminarier vid olika institutioner på Köpenhavns universitet. Kommitténs bidrag användes i huvudsak för resekostnader mellan Lund och Köpenhamn, eftersom Schmid samtidigt uppehöll sin tjänst vid Lunds universitet.

4. Föreningen av statsvetenskapliga studenter, Århus. Studieresa i Sverige och Finland. *Nordisk integration och säkerhetspolitik*. 7 500 svenska kronor 1969.

Kommitténs anslag har använts som rese- och uppehållsbidrag för c:a 25 statsvetenskapliga studerande från Århus universitet av vilka ett flertal hade deltagit i arbetsgrupper rörande nordisk integration och säkerhetspolitik. Resan omfattade besök i Stockholm, Helsingfors och Tammerfors varvid anordnades ett flertal föredrag med diskussion angående svenska och finländska attityder till nordiskt samarbete och svensk och finsk säkerhetspolitik.

5. Evert Vedung, Uppsala. Resa och 2 månaders vistelse i Norge. *"Unionsdebatten 1905, en argumentationsanalys"*. 3 500 svenska kronor 1970.

Kommitténs anslag har använts för vistelse i Oslo för genomgång av källmaterial. Resultatet av undersökningen kommer att framläggas som doktorsarbete under 1971.

VII. Resor och uppehållsstipendier utanför Norden

1. Helge Hveem, Oslo. Reseutgifter Oslo—Kampala tur och retur + reseutgifter i Afrika. *"African Inter-State Interaction"*. 7 000 svenska kronor 1969—70.

Under sin vistelse i Kampala har Helge Hveem arbetat med insamling av material för tre olika projekt. Förutom studiet av interaktion mellan afrikanska stater har det gällt en surveyundersökning bland afrikanska studenter om deras bild av internationell stratifikation och en intervjuundersökning bland östafrikansk utrikespolitisk elit rörande deras attityder till internationella frågor och utrikespolitik.

2. Lars Nord, Uppsala. Resa och uppehälle Jugoslavien och Storbritannien, 8 månader. *"Jugoslavisk utrikespolitik — aktiv alliansfrihet"*. 11 000 svenska kronor 1969—70.

Resultatet av denna undersökning kommer att framläggas som doktorsarbete.

3. Tord Høivik, Oslo. Resa Oslo—Mexico tur och retur. *"Indikatorer på social och ekonomisk utveckling"*. 4 000 svenska kronor 1969.

Avsikten med vistelsen i Mexico var att försöka framskaffa så omfattande och tillförlitliga statistiska data som möjligt från Mexicos utveckling i detta århundrade. Materialet skall användas som en case study i en generellt upplagd studie om indikatorer på social och ekonomisk utveckling.

4. Daniel Heradstveit, Oslo. Resa och uppehälle, Israel, 3 veckor. *"Konflikten Israel—arabstaterna"*. 3 500 svenska kronor 1969.

Resan avsåg deltagande i ett treveckors seminarium rörande aktuella problem i Mellersta Östern. Vidare insamlades under vistelsen åtskilligt intervju-material av betydelse för Heradstveits undersökning om förspellet till sexdagarskriget 1967.

5. Martin Sæter, Oslo. Resa och uppehälle, Tyskland. *Europeisk integration*. 3 500 svenska kronor 1969.

Kommitténs bidrag har använts för ett uppehåll i Östberlin och Östtyskland. Under uppehållet insamlades material till belysning av problem som behandlades i en studie av politiskt samarbete i Europa efter andra världskriget, som kommer att publiceras under 1971. Det gällde i första hand frågan om alternativa europeiska säkerhetsordningar inklusive möjliga all-europeiska ordningar.

6. Arne Olav Brundtland, Oslo. Resa och uppehåll, Moskva, 2 veckor. "Nordiska länders säkerhetspolitik, "nordisk balans". 3 500 svenska kronor 1969.

Syftet med resan var att med sovjetiska forskare och experter diskutera Sovjets syn på de nordiska ländernas säkerhetspolitik. Brundtlands studie av nordisk säkerhetspolitik och nordisk balans kommer att publiceras under 1971.

7. Kurt Jacobsen, Oslo. Resa + 2 månaders uppehåll i New York. "Interaction patterns in the UN". 7 000 svenska kronor 1970.

Under sin vistelse i New York arbetade Kurt Jacobsen som intern vid UNITAR. Ungefär halva tiden användes för utarbetande av ett förslag till forskningsprojekt om en analys av FN:s ekonomiska och sociala råd, struktur och funktion. Vidare insamlade Jacobsen sådant intervjumaterial och data för sitt projekt som inte är tillgängligt i Oslo. En del av uppehållet användes för att följa förhandlingarna i olika organ inom FN.

Berättelse

från Nordiska kommittén för konsumentfrågor

(Överlämnad av Norges regering)

En viser til brev av 10. november 1970 til regjeringene i de nordiske land, der det blir bedt om beretning fra en rekke nordiske samarbeidsorganer, blant dem Nordisk Komite for Konsumentspørsmål.

Komiteen avga 10-års beretning til Nordisk Råd i desember 1967. Det ble der gjort rede for bakgrunnen for at komiteen ble opprettet, formålet med den, komiteens sammensetning og arbeidsformer, virksomheten i 10-års perioden og for de resolusjoner og uttalelser som var avgitt.

I de tre år som senere er gått har arbeidet i Komiteen i store trekk fortsatt etter samme mønster. Det er holdt 2 komitemøter om året. På komitemøtene blir medlemmene gjensidig orientert om hva som foregår i de øvrige nordiske land, og man diskuterer saker av felles interesse. I flere tilfelle har dette ført til felles nordiske opplegg og uttalelser i saker av betydning for forbrukerne. De viktigste vil bli konkret omtalt nedenfor.

Formennene i de nasjonale delegasjoner har i de tre årene holdt 6 ordførermøter, ett før hvert komitemøte for å tillrettelegge dette. Til alle komitemøtene utarbeider Komiteens sekretariat Konsumentnytt fra Norden. Det er et hefte på ca. 100 sider med bidrag fra i første rekke komiteemedlemmer og konsumentinstitusjoner og -organisasjoner i de nordiske land. Konsumentnytt fra Norden gir informasjon om aktiviteter som det kan være av interesse å få kjennskap til for dem som i sitt daglige virke er opp tatt med forbrukerspørsmål. Siste nummer er det 12. i rekken og dekker perioden 1. april 1970—30. september 1970 (*här ej tryckt*).

Konsumentnytt fra Norden diskuteres og suppleres på komitemøtene. Den aktuelle orientering ansees for å være viktig. På møtene gis det videre regelmessige rapporter fra virksomheten i diverse arbeidsgrupper.

I tillegg til nevnte faste poster, har Komiteen på alle møter de siste tre år også ført opp et hovedtema på dagsordenen. Det vanlige er at en eller flere foredragsholdere er invitert til å innlede til debatt om emnet, og Komiteen har også invitert gjester til å være til stede ved behandlingen av dette punkt på dagsordenen. På ett av møtene i 1968 var temaet "Informasjon om offentlige tjenester" satt under debatt etter innledning av informasjonssjef Odd Strand, Norge.

På neste møte innledet professor Sven Thiberg, Sverige, til diskusjon om "Boendeservice och samhällsplanering".

Som en videreføring av dette, holdt professor Carin Boalt, Sverige, på neste møte et foredrag om emnet "Konsumenten, boligen och boligmiljøet".

Hovedtemaet på 22. møte våren 1970 var i tråd med foregående emne igjen idet en ekspert fra henholdsvis Danmark, Finland, Norge og Sverige deltok i en paneldebatt om "Hvilke funksjoner har konsumenten rett til å vente seg av boligen og dens nærmeste miljø?"

På siste komitemøte, det 23., som ble holdt i Stockholm i november 1970, drøftet man "Den fremtidige konsumentpolitikk?" etter innledninger av statsråd Carl Lidbom, avdelingsdirektør Elise Ringborg, civilekonom Lille-mor Erlander og enkelte av komitemedlemmene.

Komiteens virksomhet mellom møtene foregår for en stor del i arbeidsgrupper, hovedsakelig bestående av Komiteens egne medlemmer med en representant fra hvert av landene, Danmark, Finland, Norge og Sverige. Island har ikke kunnet klare de store reiseutgifter som er forbundet med deltakelse i arbeidsgruppene.

I treårsperioden 1968—1970 har følgende større saker vært behandlet i arbeidsgrupper:

En arbeidsgruppe fikk til oppgave å arrangere et tverrvitenskaplig forskningsseminar mellom forskere innenfor de samfunns- og adferdsvitenskaplige forskningsdisipliner. Seminaret samlet ca. 40 forskere og representanter for forskjellige konsumentorganer. Det ble holdt på Hässelby Slott i Stockholm i november 1968. Foredragene fra seminaret er samlet og utgitt av Komiteen i bokform. "Konsumenten och Samhället", Raben & Sjögren, Stockholm.

Arbeidsgruppen vedrørende konsumentundervisning i skolen gjennomførte en kartlegging av konsumentundervisningens plass i læreplanene for de 9 første skoleår. Dessuten laget den en oversikt over undervisningsmateriale om konsumentkunnskap. Rapporten er trykt i Nordisk Udredningsserie 1969: 5. For å føre arbeidet videre på dette felt, ble det arrangert en kontaktkonferanse mellom representanter for skolemyndigheter og konsumentinstitusjoner og -organisasjoner i Norden. Kontaktkonferansen ble holdt i Marina Strandhotel, Vedbæk pr. København i april 1969. Referat fra konferansen er trykt i Nordisk Udredningsserie 1970: 6. Etter kontaktkonferansen ble det utarbeidet et forslag til et felles nordisk pedagogisk forskningsprosjekt med sikte på å få undersøkt hvordan forbrukerundervisningen bør legges opp dersom man skal oppnå det man mener er vesentlig. På denne bakgrunn rettet Komiteen i mai 1969 henvendelser til Nordisk Kulturkommisjons Seksjon II, til Arbeidsgruppen for nordisk harmonisering av skoleutdannelsen og til undervisningsdepartementene/ministeriene i de nordiske land.

En tredje gruppe har kartlagt det samarbeidet som foregår mellom de

nordiske land med vare- og tjenesteundersøkelser, og sett på mulighetene for en utvidelse av virksomheten. Arbeidsgruppens rapport ble fremlagt for Komiteen våren 1970. Rapporten konkluderer med at det på noe sikt utvilsomt vil føre til fordeler om samarbeidet med undersøkelsesvirksomhet kan utvides og bringes over i fastere former. Dobbeltarbeid kan unngås og samarbeidet kan føre til en rasjonell fordeling av arbeidsoppgavene og en bedre utnyttelse av ressursene på området. I rapporten fremmes et konkret forslag til hvordan arbeidet bør legges opp. Rapporten ble sendt alle berørte institusjoner og organisasjoner til uttalelse. Uttalelsene var positive og ga uttrykk for enighet om rapportens hovedkonklusjoner med hensyn til fordelene ved et utvidet samarbeid. Etter at saken igjen var behandlet av Komiteen, ble det i november 1970 rettet en henvendelse til angjeldende departement/ministerium i hvert av de nordiske land. Komiteen tok her utgangspunkt i rapporten og de uttalelser som var kommet inn, og ba om myndighetenes bistand til at saken kunne løses på den måte som var skissert så snart som mulig. Blant annet måtte det skapes det nødvendige formelle grunnlag for en utvidelse av samarbeidet. Videre ble det bedt om bevilgninger blant annet til en ny stilling som var foreslått opprettet for å koordinere samarbeidet. Den nevnte rapport vedlegges i ett eksemplar (*här ej tryckt*).

I november 1969 ble det nedsatt en arbeidsgruppe for å undersøke på hvilken måte det kunne utarbeides et P. M. om synspunkter på forbrukerundersøkelser av tjenesteytelser. Oppgaven har vist seg å være større enn opprinnelig antatt, og arbeidsgruppen er ikke ferdig med sin rapport.

Etter at konsumenten, boligen og boligmiljøet som nevnt var behandlet som hovedemne på flere komitemøter, ble det nedsatt en arbeidsgruppe med sikte på å forberede et seminar om forbrukerinteressene i forbindelse med bygging av boliger og utforming av miljøet omkring dem. Gruppen er nylig begynt å arbeide med saken.

Medlemmer av Komiteen arbeider med å koordinere forbrukersynspunkter med hensyn til rettsregler ved forbrukerkjøp. Nordisk Komite har gjentatte ganger rettet henvendelser til myndighetene og gjort oppmerksom på visse punkter av særlig betydning i denne forbindelse og videre bedt om at forbrukerne må være representert i de utvalg som arbeider med revisjon av kjøpslovene i de nordiske land.

Til slutt kan nevnes at Komiteen har anmodet en ekspertgruppe gjennomgå internasjonal konvensjon om reisekontrakter og vurdere bestemmelsene i relasjon til de reisendes interesser. Komiteen har bedt om en uttalelse fra gruppen innen utgangen av februar måned 1971.

I tilknytning til de saker som er omtalt ovenfor og som er behandlet i arbeidsgrupper, er det flere steder opplyst at det er rettet henvendelser og uttalelser i saken fra Nordisk Komite for Konsumentspørsmål.

Selv om enkelte henvendelser således allerede er nevnt, vil en for over-

siktens skyld likevel nedenfor ta med samtlige uttalelser og henvendelser som Komiteen har avgitt de siste tre år til vedkommende myndigheter i de nordiske land:

- 25.4.1968 Det bes om at forbrukerinteressene må bli representert i utvalg vedrørende rettsregler ved forbrukerkjøp også i Danmark, Finland og Island.
- 26.4.1968 Uttalelse der en ber om at det settes igang felles nordisk undersøkelses- og opplysningsvirksomhet for personbiler.
- 19.3.1969 Henvendelse til prismyndighetene i de nordiske land vedrørende årsakene til kostnadene ved varebundne kreditter.
- 13.5.1969 Uttalelse vedrørende konsumentarbeidets stilling til NORDØK ble oversendt regjeringene i de nordiske land ved brev av 19. mai 1969.
- 14.5.1969 Henvendelse til Nordisk Kulturkomisjon Seksjon II om konsumentundervisning i skolene.
- 14.5.1969 Henvendelse til Arbeidsgruppen for Nordisk Harmonisering av Skoleutdannelsen.
- 29.5.1969 Henvendelse til Undervisningsministeriene i de nordiske land vedrørende konsumentundervisning i skolene.
- 5.11.1969 Henvendelse til Nordisk Råd vedrørende nordisk varedeklarasjonssamarbeid.
- 23.2.1970 Ny henvendelse til Nordisk Kulturkomisjons seksjon II om nordisk forskerprosjekt vedrørende konsumentundervisning i skolen.
- 12.5.1970 Ny uttalelse vedrørende nordisk lovgivning om utilbørlig konkurranse.
- 1.6.1970 Uttalelse om forbrukeropplysende merking av møbler.
- 21.11.1970 Henvendelse vedrørende utvidet nordisk samarbeid med undersøkelsesvirksomhet.

Med ovenstående beskrivelse håper vi at Nordisk Råds medlemmer har fått et inntrykk av Komiteens virksomhet. Dersom noen måtte ønske ytterligere opplysninger, står Komiteen gjerne til tjeneste med dette. Eventuell kontakt kan tas enten med Komiteens nasjonale medlemmer eller med det permanente sekretariat i Oslo.

Oslo, 14. desember 1970

Nordisk komite for
konsumentspørsmål

Inger L. Valle

Formann

Liv Kielland Bauck

Sekretær

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över berättelsen

Till ekonomiska utskottet har hänvisats berättelse från Nordiska kommittén för konsumentfrågor. Utskottet har behandlat berättelsen denna dag.

Då rådet avser att under sessionen behandla även andra spörsmål inom detta ämnesområde, avser utskottet att fortsätta behandlingen av berättelsen efter det utskottet haft tillfälle ta del av rådets synpunkter på detta ämnesområde i dess helhet.

Detta har utskottet önskat anmäla för rådet.

Köpenhamn den 13 februari 1971

<i>Ele Alenius (Skdl)</i>	<i>Johannes Antonsson (cp)</i>	<i>John Austrheim (Sp)</i>
<i>Trygve Bratteli (A)</i>	<i>Knud Enggaard (V)</i>	<i>Arne Geijer (s)</i>
		Förman
<i>Yngve Holmberg (m)</i>	<i>Sigurður Ingimundarson (A)</i>	<i>Olavi Lähteenmäki (Kok)</i>
<i>Sture Palm (s)</i>	<i>Karl Skytte (RV)</i>	<i>Ib Stetter (KF)</i>
<i>Ulf Sundqvist (St)</i>	<i>Veikko Vennamo (Smp)</i>	<i>Kåre Willoch (H)</i>
	<i>Johannes Virolainen (K)</i>	

Berättelse

från Nordisk federation för medicinsk undervisning

(Överlämnad av Sveriges regering)

Verksamheten 1970

Federationens generalförsamling hösten 1969 accepterade ett förslag till fortsatt verksamhet, som styrelsen då lade fram, vilket innebar en inriktning i första hand på symposier inom avgränsade fack med relativt begränsade deltagarantal och med möjlighet till konkreta konsekvenser för den vidare utvecklingen av ämnesområdet.

Vid generalförsamlingen valdes styrelse för perioden 1969—71. Styrelsen sammansattes enligt följande:

<i>Land</i>	<i>Ordinarie representant</i>	<i>Suppleant</i>
Danmark	Noe Næraa, dr. med.	Steffen Gjørup, dr. med.
Finland	Professor Otto Meurman	Professor Kaj Dammert
Island	Docent Jonas Hallgrimsson	Professor Torkel Johannesson
Norge	Docent Sverre Halvorsen	Dr. Bjørn Østberg
Sverige	Bitr. professor Bengt Pernow	Bitr. professor Nils Berg
Studerande	Med. stud. Jørgen Nystrup	Med. kand. Jan Alm
Studerande	Med. stud. Timo Nors	Med. stud. Ottar Grimstad
Generalsekreterare	Dr Stephan Rössner	

Federationen har för sin verksamhet under 1970 nyttjat medel, som anslagits direkt via de skilda ländernas budget. Bidragen för 1970 fördelar sig på följande sätt:

Danmark:	Sv. kr. 14 533: 88
Finland:	20 000: —
Island:	3 070: 55
Norge:	10 167: 33
Sverige	30 000: —

Federationen bidrog med hjälp vid planeringen av *The 4th Geigy symposium on medical education*, Århus juni 1970, vilket anordnades för deltagare från de nordiska länderna och berörde evaluering, curriculumplanering samt undervisningsteknologi. I Oslo, juni 1970 anordnades därefter ett symposium betitlat *Utdannelse i almen praksis* under ledning av professor Chr. F. Borchgrevink. Symposiet, vilket till stor del upplagts i grupp-

arbetsform, diskuterade med utgångspunkt från allmänpraktikernas arbetsuppgifter den optimala utformningen av grund- och vidareutbildningen inom detta ämne.

I Århus, september 1970, arrangerades under ledning av professor Lindsten ett symposium kallat *Genetik i läkarutbildningen*. Genetikens ställning inom grund-, vidare- och specialistutbildningen berördes, möjligheter till viss gemensam examination diskuterades bl. a. och en arbetsgrupp med representanter för samtliga länder utsågs att bereda utbildningsfrågor inom genetikerna till det nordiska genetikmötet, som avhålls 1971.

I Helsingfors, oktober 1970 diskuterades *Målsättningsfrågor inom läkarutbildningen* under ledning av professor Teir. Efter en redovisning av de skilda hälsovårdsmyndigheternas planer för sjukvårdens utformning under de närmaste decennierna följde också en diskussion om målsättningen beträffande den enskilde läkarens kvaliteter, varvid bl. a. sociologiska aspekter ägnades stort intresse.

I Århus, november 1970, anordnades symposiet *Lægeuddannelse til u-landstjenste*. Symposiet hade helt planlagts av studenter i Nordiska medicinalrådets regi leddes av dr Johansson samt med. cand. Nystrup. Avsikten var att mot bakgrund av det faktum, att allt fler nordiska länder sannolikt kommer att i någon omfattning vara verksamma i u-länder, söka finna en lämplig utbildningsform samt att undersöka möjligheterna till samordning av nu tillgänglig utbildningskapacitet. Vid detta symposium utsågs en arbetsgrupp med uppgift att vidare bedriva detta arbete.

Utöver denna verksamhet har Federationen i en allt större omfattning kommit att fungera som ett kontaktorgan genom att förmedla informationer såväl inom Norden som till intressenter utanför Norden. Genom publicering av symposierna har en rad intresserade kunnat engageras i läkarutbildningsproblematiken. Generalsekretariatet har vidare utgivit ett häfte — Federationen informerar — där konkret information om nyutgiven litteratur, aktuella pedagogiska projekt, planerade möten i Federationens regi m. m. spritts till intresserade.

Verksamheten för 1971 har utstakats och kommer att omfatta minst tre möten: Sociologi i läkarutbildningen, praktisk användning av AV-medel samt generalförsamling 1971 kring ämnet Selektionsmekanismer inom läkarutbildningen.

Stockholm i december 1970

Bengt Pernow

Ordförande

Stephan Rössner

Generalsekreterare

Berättelse från Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi

(Överlämnad av Norges regering)

Medlemskap

Der har ikke vært endringer i Kollegiets sammensetning i 1969. Det bestod derfor ved utgangen av 1969 av følgende:

Norge: professor dr. H. Mosby (formann)
Danmark: professor dr. N. Jerlov
Finland: professor dr. I. Hela
 professor dr. H. Simojoki
Sverige: professor dr. B. Kullenberg

Kollegiet har ikke hatt møte i beretningsåret; alle saker har vært avgjort pr. korrespondanse.

Symposium

Kollegiet arrangerte i tiden 16.—21. juni 1969 på Lillehammer et sommerkurs i hydrodynamisk modellteori, med særlig henblikk på geofysiske anvendelser.

Følgende foredrag ble holdt

Green: General introduction.
 A. Definition of "Hydrodynamic Model".
 B. Development of "Optimized Model Systems".

Eliassen: Pi-teoremet og dets generalisasjon.

Pedersen: Asymptotic similarity in neutral barotropic planetary boundary layers. (Blackadar & Tennekes).

Green: Scaling, Stability and Error.

Lysne: Froude modeller for homogene væsker.

McClimans: Froude modeller for bølger.

Uusitalo: Om svängningar i Bottniska Viken.

Carstens: Modell-lover for adveksjon og diffusjon.

Foldvik: Eksperimenter med skiktede væsker m/film.

Gjevik: Eksperimentelle undersøkelser av Bénard konveksjon.

Palm: Konveksjon i porøst medium.

Kvalheim: Eksperimentelle resultater fra konveksjon med shear og rotasjon.

Green: A critical survey of experimental techniques.

<i>Gjevik:</i>	Om bølgedannelse på tynne strømmende væskelag.
<i>Schioldrop:</i>	Demonstrasjoner.
<i>Green:</i>	An experimental investigation of unstable Ekman Layers in av Vortex Flow.
<i>Ellingsen:</i>	Stabilitet av grenseskikt og lineær strøm.
<i>Schreiner:</i>	Helix som propeller for Mikroorganismer.
<i>Green:</i>	Demonstrations: <ol style="list-style-type: none"> 1. Fun with Thermopanes. 2. Shallow rotating annulus. 3. Inertial waves and anormal modes.
<i>Grammeltvedt:</i>	Laboratoriemodeller som simulerer storstilte bevegelser i atmosfæren.

Der var avsatt rikelig med tid til diskusjoner under og etter foredragene. Der deltok ialt 49 forskere, 3 fra Finland, 14 fra Sverige og 32 fra Norge.

Utvæksling

Som nevnt i forrige årsrapport oppholdt dr. Malmberg, Reykjavik seg i 4 måneder ved Institut for fysisk oceanografi, København, for å bearbeide resultatene av gjennomskinnelighetsmålingene i islandske farvann og fra det danske Sargassohavstøkt. Oppholdet strakk seg også inn i året 1969.

Fil. lic. Sen Gupta, Göteborg, fikk bevilgning til reise og transport av instrumenter i forbindelse med deltagelse i et amerikansk tokt i Sortehavet for å foreta kjemiske undersøkelser av sjøvannet der.

Fil. dr. Lybeck, Göteborg, fikk bevilgning til å delta i Symposiet "Fluid mechanics in relation to natural phenomena" i Newcastle-upon-Tyne.

Amanuensis Gade, Bergen, deltok i årsmøtet i Svenska havsforskningsforeningen.

Dr. Foldvik og amanuensis Mork, Bergen, deltok med foredrag på det 4de Bornø symposiet om diffusjonsekspesimenter i salt- og sukkeroppløsning og bølger ved kontinentalskråningen.

Som en frukt av det nordiske samarbeid er det nu avtalt at dr. Foldvik ved Geofysisk institutt i Bergen skal vikariere som bitr. professor ved Oceanografiska institutionen, Göteborg, i det akademiske år 1970/71.

Stipendiater

I beretningsåret har der vært engasjert 7 stipendiaier: siv.ing. Bo Lundgren og stud.scient. Nils Højerslev, København, fil.kand. H. Cronström, Helsingfors samt cand.real R. Leinebø, cand.real Ø. Stenvaag, cand.mag. H. Thomsen og cand.mag. H. Svendsen, Bergen. De to sistnevnte har vært engasjert på halv dag.

Siv.ing. Lundgren's arbeid har i hovedsaken bestått i konstruksjon av et instrument til å måle dagslysstråling og polarisasjon. I januar—mars 1969 deltok han i en oceanografisk ekspedisjon utsendt fra Oregon State University til det østlige Stillehavet (Panamabassenget) hvor det nye instru-

mentel blev anvendt. Deretter opphold han seg en måned ved Oregon State University for bl. a. å bearbeide data.

Resten av året deltok han i mindre ekspedisjoner i de danske farvann og han medvirket også til å utarbeide en rapport om farvemålinger i Øresund samt en rapport om optiske målinger i Sargassohavet.

Stud. scient. Højerslev har avlagt eksamener i fysikk, teoretisk meteorologi og EDB. Han har avsluttet beregninger av radians-fordelingen i Sargassohavet til en rapport som er under utarbeidelse og har bearbeidet strøm- og hydrografiske data fra Øresund. Han har tilvirket kalibreringsinstrumenter beregnet til a-meter og deltatt i 4 mindre tokt i danske farvann.

Fil. kand. Cronström har arbeidet ved Havsforskningsinstituttet, oceanografiske avdelingen. Formålet var å utarbeide og prøve kjemiske bestemmelsesmetoder for konsentrasjon av metaller i havvann. Forutsetningen har vært at disse metoder skulle være relativt enkle og billige, og følgelig passe til bruk ombord. Fra forskningsfartøyet "Aranda" utførte han over 300 bestemmelser av jern, kobber og mangan i Østersjøen. Der er også gjort forberedende forsøk for bestemmelse av krom. Retningslinjer for undersøkelser av Mn-innholdet i Østersjøen foreligger.

Cand.real Leinebø har hatt arbeidsplass ved Geofysisk institutt, Bergen. Han har fortsatt studiet av den norske Atlanterhavsstrøm og har ledet den norske del av en større undersøkelse i det sørlige Norskehav sommeren 1969. Undersøkelsen ble utført i samarbeid med Institut für Meereskunde der Universität Kiel hvor Leinebø vil oppholde seg i 1970 for å bearbeide resultatene fra toktet.

Cand.real Stenvaag var engasjert til 30. juni. Han har hatt arbeidsplass ved Geofysisk institutt, Bergen. I det forløpne år har han fortsatt arbeidet med problemer innen eksperimentell oceanografi, og perfektioneringen av den metodikk som benyttes til å danne lineære tetthetsprofiler i modell-tanken. Videre har han gjennomført en rekke eksperimenter som stimulerer strømmingen av en stabilt skiktet væske over en relativt høy barriere. I den forbindelse har han nedlagt et stort arbeid med å utarbeide teknikk for overføring av fotoregistreringene til EDB.

Stenvaag har videre fortsatt arbeidet med å tilrettelegge eksperimenter for studium av diffusjon i en skiktet væske hvor stabiliteten skyldes gradienter i to oppløste stoffer (salt, sukker). Han har også arbeidet med et opplegg til studium av den termohaline sirkulasjon i stabilt skiktet havvann som fryser i overflaten. Disse eksperimenter er imidlertid stilt i bero på grunn av vanskeligheter med temperaturkontroll i laboratoriet.

Cand.mag. Thomsen og cand.mag. Svendsen har vært engasjert på halvdag fra 11/9 1969. Thomsen har arbeidet med diffusjons-laboratorieeksperimenter i havet og Svendsen med bygging og utprøving av termistorkjeder.

Fra januar 1970 er fil. cand. H. Westerberg, Oceanografiska instituttionen, Göteborg, knyttet til Geofysisk institutt, Bergen, som stipendiat.

Prosjekter

På tokt med "Helland-Hansen" i juni måned ble der foretatt spredningsmålinger på Vikingbanken for å studere partikkelkonsentrasjonen og vertikalutbyttet. Undersøkelser omfattende Øresundsprosjektet, Partikkelprosjektet og Vertikalutbyttet ble utført på et større tokt med "Helland-Hansen" i Kattegat og Østersjøen i desember 1969. Der ble foretatt strømmåling fra bøyer og skip, hydrografering og salinotermregistreringer, målinger av lysets demping (attenuation) og spredning for å fastsette sjøvannets partikkelkonsentrasjon. (Partikkelstrukturen kan gi opplysninger av dynamisk art). Videre ble det gjort diffusjonsforsøk ved å følge forandringene i horisontal- og vertikalutstrekningen av en rhodamin-sky. Kartlegging av rhodaminens utstrekning og konsentrasjon ble foretatt ved hjelp av fluoresensmålinger. De tre prosjektene regnes avsluttet med et større tokt høsten 1970.

Opprustning

N o r g e

I Bergen har cand.mag. W. Mathisen og cand.mag. H. Svendsen fullført embetseksamen i oceanografi i høstsemesteret 1969 med hovedfagsoppgavene "Lydgangen i et inhomogent svingende medium" og "Vindeffekt i fjorder".

Regnskapsutdrag

Beholdning pr. 1. januar 1969		N.kr. 242 968.19
Bevilgninger for 1969 (1968/69)		
Norges bidrag	81 000.—	
Danmarks bidrag	60 681.77	
Sveriges bidrag	110 314.35	
Finlands bidrag	81 000.—	332 996.12
Renter 1969		9 164.61
		<hr/> N.kr. 585 128.92
Utgifter		
Kollegiet adm.	4 411.40	
Utveksling	14 632.89	
Symposium	21 582.85	
Stipendiater	177 239.92	
Prosjekter	30 300.67	248 167.73
Beholdning pr. 31. desember 1969		<hr/> N.kr. 336 961.19

Berättelse

om Nordiska sommarskolan för forskarutbildning

(Överlämnad av Sveriges regering)

Bakgrund

Nordiska sommarskolan för forskarutbildning är beteckningen på en kursverksamhet som tillkommit genom ett initiativ inom Nordiska kulturkommissionens sektion för akademisk utbildning och forskning (sektion I). Kurserna inom sommarskolans ram syftar till en *komplettering av den nationella forskarutbildningen*. Kursdeltagarna skall vara personer som efter avslutad grundutbildning har dokumenterat intresse och fallenhet för forskningsverksamhet. Kurserna kan pågå i c:a två veckor och omfatta 25—30 deltagare.

Kursverksamheten inom sommarskolans ram är en uppföljning och utvidgning av en försöksverksamhet som med anslag från Nordiska kulturfonden ägde rum under åren 1966—1968. 1966 hölls en nordisk sommarskola i matematik, 1967 sommarskolor i matematik och nationalekonomi, 1968 sommarskolor i matematik, nationalekonomi och fasta tillståndets fysik. Initiativet till dessa kurser togs av företrädare för respektive ämnesområde. Erfarenheterna av försöksverksamheten var mycket positiva. Nordiska kulturkommissionen föreslog därför för regeringarna att verksamheten skulle göras permanent under beteckningen Nordiska sommarskolan för forskarutbildning och baseras på statsanslag. Sådana anslag har utgått fr. o. m. 1969 med följande belopp:

1969	440 000 dkr
1970	500 000 dkr
1971	(förslag) 750 000 dkr

Anslagen beviljas över utbildningsdepartementens budget på förslag av Nordiska kulturkommissionen som också fastställer det årliga kursprogrammet på basis av förslag inhämtade från universitet och högskolor i Norden. För planering och genomförande av de enskilda kurserna svarar respektive kursarrangörer. Kulturkommissionens arbete med inhämtande av förslag, fastställande av kursprogram och fördelning av anslag m. m. sköts sedan hösten 1969 av en sekreterare anställd på deltid. Nordiska kulturkommis-

sionens arbete med sommarskolan har varje år redovisats i kulturkommissionens berättelse till Nordiska rådet (*Sak C 2/k*) under ärenden från sektion I.

Sommarskolans syfte och uppläggning

De ständigt ökade anspråken på resurser för högre utbildning medför att forskarutbildningen inte inom varje område har kunnat tillgodoses i tillräcklig omfattning. Ofta är det nyare och forskningsmässigt lovande områden som attraherar de studerande som är inriktade på en forskarutbildning. Ingen lärare som är ansvarig för forskarutbildningen kan förutsättas vara specialist på alla nya forskningsområden inom ett ämne. Mot denna bakgrund uppstod tanken på att samla blivande forskare till kortare intensiva kurser under ledning av särskilt kvalificerad lärare på vederbörande specialområde. Genom att förlägga kurserna till en institution där forskningsverksamheten särskilt inriktats på vederbörande specialområde skulle blivande forskare från hela Norden kunna tillgodogöra sig de specialkunskaper det är fråga om och institutionens resurser på det sättet utnyttjas bättre. Dessutom skulle andra framstående specialister i och utom Norden kunna medverka som lärare och man skulle få möjlighet att inbjuda forskare där annars kostnaderna skulle bli för stora för att kunna bäras av en eller några få institutioner.

Innehållsmässigt bör tyngdpunkten ligga på frågor som gäller nya eller svårtillgängliga teoretiska och metodologiska problem och ny, avancerad teknik eller på förmedling av starkt specialiserat kunskapsstoff. Undervisningen organiseras vanligen så att en eller några få personer fungerar som huvudlärare under hela kursen, dessutom ges enstaka föreläsningar av särskilt tillkallade specialister eller av deltagare i kursen. Kursprogrammet fastställs av en sammordisk kommitté eller av kursledaren, i samråd med huvudlärarna. Stark vikt läggs på arbete i grupp och i seminarieform. Kursdeltagande förutsätter i flertalet fall att man i förväg läst in angiven speciallitteratur av större eller mindre omfattning.

Kostnader

Kostnaderna för en kurs kan variera mellan 50 000 och 100 000 danska kronor främst beroende på utgifterna till föreläsare. För en kurs med 30 deltagare utgör kostnaderna för deltagares resor och uppehåll c:a 35 000 till 40 000 danska kronor (högst 300 danska kronor för resa och 70 danska kronor per person och dygn för uppehälle). Utgifterna till kursledning, material o. dyl. varierar mellan 5 000 och 15 000 danska kronor.

Kursverksamheten 1970 och 1971

Nedan ges en översikt över kurserna 1970.

Moment/Kurs	Teoretisk lingvistik (S)	Matematik (N)	Nordisk filologi (F)	Ekologi och miljövårdsforskning (S)	Politisk betedendeforskning (N)	Teoretisk informationssystemanalys (S)	Kvantkemi (S)	Metodisk ekonomi (D)
<i>Antal deltagare</i>	45	30	21	12	39	30	44	29
härav värdlandet	20	20 +	18	2-3	14	14	28	5
<i>Kursen tidigare arr.</i>								
1966	—	×	—	—	—	—	—	—
1967	—	×	—	—	—	—	—	×
1968	—	×	—	—	—	—	—	×
1969	×	×	—	—	—	—	—	×
<i>Föreläsningsprogram</i>								
a Huvudlärare m/ föreläsningsserier	×	×	—	—	×	×	×	×
b Enskilda föreläsningar	—	—	×	×	×	×	×	×
<i>Lärare</i>								
a Nordiska	—	—	×	×	×	×	×	×
b Ickenordiska	×	×	—	—	×	—	—	×
<i>Elevaktivitet</i>								
a Fältarbete	—	—	×	×	—	—	—	—
b Övningar/problemlösning	×	×	—	—	×	×	×	×
c Projektpresentation	—	—	×	×	×	×	×	×
d Föreläsningsreferat	—	×	—	×	—	—	—	—
<i>Förberedelsekrav</i>								
a Litteraturkurs	×	×	—	—	×	×	×	×
b Seminarieövningar	×	×	—	—	—	—	—	—

Kod: × = förekom
— = förekom ej

För 1971 har fastställts följande kursprogram:

Kurs

Teoretisk lingvistik

Matematik

Kvantkemi

Bakteriofag genetik

Kyrkan och det moderna samhällets strukturförändringar

Latinsk paleografi

Metabolic adaptation to foreign compounds

Teoretisk informationssystemanalys

Arrangör

Danmark

Finland

Sverige

Sverige

Finland

Sverige

Finland

Norge

och under förutsättning av anslagshöjning till 750 000 danska kronor

Fasta tillståndets fysik

Numerisk analys och datalogi

Musikteori

Sverige

Sverige

Sverige

Sektionen hade tidigare prioriterat sammanlagt 24 av de omkring 100 kursförslagen för 1971 som framlagts av universitet och högskolor i Norden. Ovanstående urval gjordes på grundval av preciserade kursprogram och kostnadsberäkningar för 17 ämnesområden.

Följande kursförslag kunde inte inrymmas i kursprogrammet för 1971:

<i>Kurs</i>	<i>Arrangör</i>
Verifikationsproblem inom juridik och rättsvetenskap	Sverige
Etnologiska samhällsundersökningar	Danmark
Konstteori, konstpsykologi och konstsociologi	Sverige
Metodik vid kliniska cirkulationsundersökningar	Sverige
Immunologi	Sverige
Ekologisk forskning och miljövärd	Danmark

Berättelse
från Nordiska samarbetsnämnden
för medicinsk forskning

(Överlämnad av Sveriges regering)

Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning får över sin verksamhet under 1970 avgiva följande berättelse:

Sammansättning

Nämnden har under året haft följande sammansättning (mandatperioder inom parantes)

Danmark:

P. Riis (21.11.1968—31.12.1971), statens lægevidenskabelige forskningsråd

J. Chr. Siim (21.11.1968—31.12.1971), statens lægevidenskabelige forskningsråd

Finland:

G. af Björkesten (1.1.1968—31.12.1970) *vice ordförande* 1.1.1970—30.6.1970, statens medicinska kommission

J. Perheentupa (1.9.1969—31.12.1970), statens medicinska kommission

Norge:

A. Sandbo (1.1.1970—31.12.1970), Norges almenvitenskapelige forskningsråd

R. Svenkerud (1.1.1970—31.12.1970), Norges almenvitenskapelige forskningsråd

Sverige:

S. Bergström (1.1.1968—31.12.1970) *ordförande*, statens medicinska forskningråd

B. Gustafsson (1.1.1968—31.12.1970) *vice ordförande* 1.7.1970—31.12.1970, statens medicinska forskningsråd
samt:

O. Bjarnason, observatör för medicinska fakulteten i Reykjavik, Island

C. Wirsén, *sekreterare*, statens medicinska forskningsråd

G. Erikson, sekretær i den medisinske faggruppe, Norges almenvitenskapelige forskningsråd

J. Kvorning, sekretær i Statens lægevidenskabelige forskningsråd

Sekretariat

Sekretariatet har varit förlagt till statens medicinska forskningsråd, Sveavägen 166, 18 tr., S-113 46 Stockholm. Kostnaderna för sekretariatets verksamhet bestrids av rådets medel (arbetsordningen 4 §).

Sammanträden

Nämnden har under året sammanträtt tre gånger, nämligen i Helsingfors den 27 april och i Stockholm den 23 november samt en gång per capsulam i stipendieärenden den 30 juni (protokoll bifogas).

I anslutning till sammanträdet i Helsingfors anordnades en diskussion om medicinsk forskningspolicy och organisation med deltagande av representanter för värdlandets forskningsmyndigheter samt nämndens ledamöter i likhet med vad som förekommit under år 1969.

Samarbetsnämnden har under året behandlat följande frågor av gemensamt intresse:

Nordiska forskarstipendier

I föregående verksamhetsberättelse refererades den stipendieverksamhet för utbyte av yngre forskare mellan de nordiska länderna som nämnden planerat för en fortsättningsomgång under perioden 1 januari 1970—30 juni 1971. Vid andra ansökningstillfället under perioden (1 maj 1970) förelåg ansökningar om sammanlagt 90,5 månader. Vid sammanträde per capsulam den 30 juni 1970 beslöt nämnden efter föredragning av stipendiekommittén (J. Chr. Siim, J. Perheentupa, W. Ville, G. Erikson och B. Gustafson) att avlåta förslag till fördelning av sammanlagt 50,5 månader till 9 stipendiat; förslaget antogs sedermera av råden. Därmed har i denna andra stipendieomgång utdelats sammanlagt 118,5 månader till 20 stipendiat. Stipendieverksamheten har således visat sig fylla ett stort behov och har av de deltagande stipendiaters kommentarer varit utomordentligt uppskattad. Som redovisats i föregående verksamhetsberättelse har emellertid finansieringsformen ansetts böra tas upp till diskussion; genom att stipendier enligt den hittillsvarande fördelningsprincipen kunnat betalas antingen från värdlandet eller från hemlandet har mellan stipendiat av samma nationalitet och arbetande i vissa fall på samma institution löneklyftor uppstått vilka fått utfyllas genom kompletterande utbetalningar från det rådet som haft den lägre lönenivån. Någon nordisk enhetlighet i lönehänseende torde inte kunna uppnås inom överskådlig tid, och nämnden har därför vid sitt sammanträde den 23 november beslutat rekommendera råden att var för sig reservera medel för att utlysa ett antal nordiska resestipendier för yngre forskare från det egna landet (enligt rådande traktamentsbestämmelser), dock så att proportionerna 1:1:1:2 (den större andelen för Sverige) liksom hittills eftersträvas för den ekonomiska satsningen.

Dokumentationsfrågor

Vid behandlingen av dokumentationsfrågor har förutom de ordinarie delegaterna deltagit ledamöterna av nämndens särskilda *arbetsutskott* för nordiskt samarbete inom biomedicinsk dokumentation (ordförande S. Bergström) H. Friis, Danmark, P. Flood, Norge och R. Sievänen-Allen, Finland, samt t. f. avdelningsdirektören vid biomedicinska dokumentationscentralen, karolinska institutet, C-E Eiwin, Sverige. Nämnden har därvid informerats om läget beträffande såväl ADB-servicen i de olika länderna som även utbildningen av frågeformulerare, vilken bedrivs vid biomedicinska dokumentationscentralen, karolinska institutet. Ledamöterna har därvid kompletterat den muntliga föredragningen med skriftlig sammanställning vilka bifogas protokollen.

Nämnden har genom protokollsutdrag från den 27 april underrättat SINFODOK om sin uppfattning att minst en medicinsk fackrepresentant bör ingå i NORDOK, så att sakkunskapen på det medicinska dokumentationsområdet blir fast representerad.

Isländskt deltagande i nämnden

Enligt arbetsordningens 1 § skall nämnden utgöra ett gemensamt organ för de medicinska forskningsråden (motsv.) i samtliga nordiska länder inklusive Island. Medicinska fakulteten i Reykjavik har, intill dess ett isländskt medicinskt forskningsråd inrättats till observatör utsett professor O. Bjarnason, som deltagit i nämndens båda sammanträden och därvid orienterat om det aktuella forskningsläget på Island.

Nämnden som remissorgan för granskning av anslagsansökningar till Nordiska rådet och Nordiska kulturfonden

Som redovisades i föregående verksamhetsberättelse hemställde nämnden hos Nordiska rådet och Nordiska kulturfonden att den måtte utgöra remissinstans till ansökningar om anslag till medicinska forskningsprojekt avsedda att finansieras från de nämnda organen; hittills har dylika ansökningar i förekommande fall remitterats till de enskilda forskningsråden. I skrivelse av den 6 februari 1960 accepterade Nordiska rådet nämnden som remissinstans för granskning av dylika anslagansökningar. Däremot lämnade Nordiska kulturfonden i skrivelse av den 1 februari 1970 nämndens hemställan utan bifall under hänvisning till kulturfondsavtalet. I en svarsskrivelse av den 1 augusti 1970 anhöll nämnden att Nordiska kulturfonden måtte uppta nämndens hemställan till förnyad prövning, varvid nämnden särskilt betonade att några för de olika forskningsråden gemensamma organ inte existerade vid kulturfondsavtalets ingående. Något svar från Nordiska kulturfonden har ännu icke ingått.

Nordiska forskarsymposier

Nämnden har ingående diskuterat de åtgärder som bör vidtagas för att underlätta för yngre forskare att deltaga i nordiska forskarsymposier samt för att stimulera till ökad aktivitet på symposiefrenten. P. Riis och B. Gustafsson utarbetar för närvarande konkreta förslag vilka kommer att tillställas råden under 1971.

Nordiska utbildningsaktiviteter

Ett vidgat skandinaviskt och europeiskt samarbete inom forskarutbildningen genom anordnande av forskarkurser kommer att bli en realitet inom en nära framtid, och nämnden har för att få en överblick på detta område inventerat de senaste årets utbildningsaktiviteter i den medicinska fakultetens regi inom respektive medlemsland. Diskussionen i denna fråga fortsätter.

Övriga frågor

Nämnden har även diskuterat förslag till nordiskt samarbete inom *miljö-
vårdsforskning, arktisk medicinsk forskning, odontologisk forskning och
narkotikaforskning*, dock utan att några beslut om initiativ från nämndens sida vidtagits; det system med s. k. planeringsgrupper som sedan länge tillämpats i det svenska forskningsrådet (med deltagande av forskare även från det övriga Norden) och som vore den naturliga formen för dylikt samarbete förutsätter enligt nämndens mening att initiativet kommer från de aktiva forskarna själva och finansieras av forskningsrådet i det land där planeringsgruppen bildats.

I övrigt har utbyte av upplysningar och erfarenheter i administrativa och forskningspolitiska frågor informellt skett vid och mellan nämndens sammanträden.

Ny ordförande och sekreterare från den 1 januari 1971

I och med detta verksamhetsårs utgång utgår mandattiden för nämndens ordförande S. Bergström. Till ny ordförande för perioden 1 januari 1971—31 december 1973 har nämnden utsett P. Riis, Danmark. Enligt arbetsordningens 4 § skall sekretariatet vara förlagt i det land varifrån ordförande kommer. Till sekreterare för perioden har nämnden utsett eksp. sekr. fru J. Kvorning. Sekretariatet kommer att vara förlagt till Statens lægevidenskabelige forskningsråd, Store Kongensgade 45, København, Danmark.

Efter sitt tredje verksamhetsår kan nämnden se tillbaka på en successiv konsolidering såväl av sina arbetsformer som sin ställning som gemensamt forskningspolitiskt organ för de medicinska forskningsråden. De diskussioner som förts i synnerhet om forskningsorganisation och forskningsfinan-

siering kan på sikt väntas leda till en allt större enhetlighet, vilket ytterligare kommer att underlätta samarbete såväl vid bedömningen som genomförandet av gemensamma forskningsprojekt. Nämnden följer med uppmärksamhet utvecklingen av forskningsorganisationen på Island och hoppas inom en nära framtid kunna välkomna även detta land som fast medlem.

Stockholm i december 1970

Sune Bergström

Professor, ordförande

Claes Wirsén

Docent, sekreterare

Meddelanden

om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands och Norges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att *D a n m a r k* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna,

1. att arbetet med att utjämna sådana olikheter i veterinärutbildningen i de nordiska länderna, som icke är betingade av speciella nationella förhållanden, påskyndas,

2. att eventuella hinder att erhålla behörighet som veterinär, vilka grundar sig på medborgarskap, undanröjes samt

3. att en sådan ordning införes i Danmark, Finland, Norge och Sverige, som möjliggör för veterinärer, vilka har avlagt vederbörlig examen för utövande av veterinäryrket i ett av dessa länder, att erhålla behörighet för yrket även i de övriga länderna mot företeende av bevis om sin behörighet i examenslandet och om sådan kompletterande utbildning i vistelselandet, som är erforderlig för förtrogenhet med de speciella yrkesförhållandena därstädes.

D a n m a r k s regering (landbruksministeriet) meddelar den 7 december 1970 å *D a n m a r k s, Finlands, Norges och Sveriges regeringars vägnar*:

På foranledning af Sveriges regering (jordbruksdepartementet) er der foretaget enkelte ændringer i det udarbejdede udkast til overenskomst mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige om fælles nordisk arbejdsmarked for dyrlæger¹.

Det danske udenrigsministerium er anmodet om at træffe de nødvendige foranstaltninger til overenskomstens undertegnelse og senere ratifikation.

¹ Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 1866.

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 30 november 1970:

Lantbruksministeriet i Finland har år 1969 godkänt ett förslag till avtal om gemensam nordisk arbetsmarknad för veterinärer vilket utarbetats av en kommission som tillsatts av landbruksministeriet i Danmark.

Åtgärder för undertecknande av avtalet och för dess bringande i kraft i Finland kan vidtagas när det slutgiltiga förslaget till avtal har översänts.

Islands regering (Landbúnaðarráðuneytið) meddelar den 4 januari 1971:

Angående Nordisk Råds rekommendation nr. 19/1958 om fælles arbejdsmarked for dyrlæger henviser ministeriet til sin skrivelse af den 9. december 1969¹.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar i december 1970:

En viser til rapport fra det koordinerende land, Danmark. De norske myndigheter har iverksatt nødvendige tiltak for at ordningen skal kunne praktiseres.

¹ Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 1865.

BILAGA 1

Skrivelse från landbruksministeriet i Danmark till Nordiska rådet rörande ändring till utkast till överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om gemensam nordisk arbetsmarknad för veterinärer

Landbruksministeriet har dags dato skrevet således til Det kongelige Landbruksdepartement, Oslo, lantbruksministeriet, Helsingfors, og Landbruksministeriet, Reykjavik:

”I tilslutning til landbruksministeriets skrivelse af 8. december 1969 vedrørende Nordisk Råds rekommandation nr. 19/1958 angående fælles arbejdsmarked for dyrlæger fremsendes vedlagt ændret udkast til konvention om fælles arbejdsmarked for dyrlæger.

Ændringerne i udkastets artikel 2, stk. 1, og artikel 4, stk. 2, er foretaget på foranledning af det svenske jordbruksdepartement.

For så vidt angår bestemmelsen i udkastets artikel 5, stk. 2, hvorefter tjeneste som dyrlæge i nogen af de kontraherende stater ved besættelse af dyrlægestillinger i anden kontraherende stat bør tillægges samme værdi som i sidstnævnte stat udført tjeneste af tilsvarende art, har jordbruksdepartementet over for landbruksministeriet tilkendegivet, at det er en forudsætning for att godtage denne bestemmelse, at ”tjeneste som dyrlæge” skal fortolkes som ”anställning som veterinär i offentlig tjänst”.

Landbruksministeriet har med henvisning til drøftelser herom på de nordiske veterinærstyrelses møde i Reykjavik i juli 1969 meddelt jordbruksdepartementet, at man fra dansk side kan godtage den anførte fortolkning under forudsætning af, at man ikke fra svensk side vil afvise en dansk alment praktiserende dyrlæge som ansøger til en svensk distriktsveterinærstilling, hvis det ved en individuel bedømmelse af hans veterinære virksomhed viser sig, at han i kvalifikationsmæssig henseende er fuldt ud ligestillet med svenske ansøgere, og at han derfor, hvis han har passende tjenestestancienmet, kan opnå ansættelse som svensk distriktsveterinær.

Det tilføjes, at landbruksministeriet agter inden udgangen af indeværende måned at fremsende konventionsudkastet til det danske udenrigsministerium til videre foranstaltning med henblik på undertegnelse af den endelige konvention.”

Der vedlægges kopi af det ændrede konventionsudkast (*se Bilaga 2*).

Man henviser til skrivelse herfra af 8. december 1969¹.

København, den 19. november 1970

P. m. v.

N. Wermuth

Afdelingschef

J. Jensen

¹ *Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 1864.*

BILAGA 2

**Udkast til overenskomst mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige
om fælles nordisk arbejdsmarked for dyrlæger**

De kontraherende stater,
som tidligere har truffet overenskomst om et fælles nordisk arbejdsmarked,
som i princippet finder, at muligheden for fri bevægelighed for den veterinære arbejdskraft mellem de nordiske stater ville være til gavn for den veterinærmedicinske og sociale udvikling i disse stater,
som finder, at den grundlæggende uddannelse for dyrlæger er stort set ligeværdig i de respektive stater,
som finder, at der bør tilvejebringes den størst mulige ensartethed i dyrlægeuddannelsen i de nordiske stater og
som vil tilstræbe den størst mulige ensartethed i lovgivningen om veterinært personel
er enedes om følgende:

Artikel 1.

Statsborgere i de kontraherende stater, som har aflagt dansk veterinæreksamen eller finsk veterinæreksamen eller norsk veterinæreksamen eller svensk veterinæreksamen og som på dette grundlag har erhvervet og vedblivende har ubegrænset autorisation som dyrlæge i den stat, hvor eksamen er aflagt, skal have ret til under de i denne overenskomst angivne forudsætninger at få autorisation som dyrlæge i de øvrige kontraherende stater.

Artikel 2.

Som vilkår for meddelelse af autorisation efter artikel 1 kan en kontraherende stat kræve, at den pågældende godtgør at have indhentet de fornødne kundskaber om den her gældende veterinære lovgivning samt om farmaci (forordningslære, receptskrivning, lægemiddelfremstilling og lægemiddeløkonomi).

Disse kundskaber kan erhverves ved gennemgang af de kontraherende staters herom fastsatte kurser med tilhørende prøver. Kursustiden må ikke overstige 3 uger.

Artikel 3.

En statsborger i en kontraherende stat, som ønsker at udøve dyrlægevirksomhed i en anden kontraherende stat, skal til den centrale veterinærmyn-

dighed i den sidstnævnte stat indgive bevis for, at han opfylder vilkårene i artikel 1 og 2.

Ansøgere, som opfylder disse vilkår, har ret til at få autorisation som dyrlæge.

Underretning om en således meddelt autorisation skal tilstilles den centrale veterinærmyndighed i den eller de stater, hvor dyrlægen tidligere har fået autorisation. De centrale veterinærmyndigheder skal give hinanden de yderligere oplysninger som findes nødvendige i anledning af ansøgt autorisation.

Artikel 4.

Er autorisation som dyrlæge i en kontraherende stat blevet meddelt en dyrlæge på grundlag af hans autorisation i en anden stat, skal autorisationen tilbagekaldes, hvis den oprindelige autorisation tilbagekaldes eller begrænses. I øvrigt kan autorisationen kun tilbagekaldes eller begrænses af de grunde, som gælder i den stat, hvor den er meddelt, dog at der herved også kan tages hensyn til i anden kontraherende stat begået forbrydelse eller udvist grov uduelighed ved udøvelse af dyrlægegerningen eller udvist åbenbar uegnethed som dyrlæge.

Bliver en dyrlæge, som har fået autorisation i flere af de kontraherende stater, i nogen af disse genstand for judiciel eller disciplinær foranstaltning i anledning af sin dyrlægevirksomhed dér, eller tilbagekaldes eller begrænses en for ham udfærdiget autorisation, skal den centrale veterinærmyndighed i *anden* kontraherende stat, *hvor dyrlægen har fået autorisation*, underrettes om foranstaltningen eller tilbagekaldelsen samt om grundlaget derfor. Sådant underretning skal også ske, hvis der er foretaget begrænsning i dyrlægens ret til at ordinere lægemidler eller alkohol fra apotek, eller hvis han frivilligt har givet afkald herpå eller på retten til at udøve dyrlægevirksomhed.

Artikel 5.

En dyrlæge i en kontraherende stat, som har fået autorisation som dyrlæge i en anden sådan stat, bør i princippet være berettiget til at søge og opnå civil ansættelse i stilling som dyrlæge i sidstnævnte stat, uanset han ikke er statsborger i denne stat.

Tjeneste som dyrlæge i nogen af de kontraherende stater bør ved besættelse af dyrlægestilling i anden kontraherende stat tillægges samme værdi som i sidstnævnte stat udført tjeneste af tilsvarende art.

Artikel 6.

En dyrlæge i en kontraherende stat, som har fået ansættelse i stilling som dyrlæge i en anden kontraherende stat, bør i princippet være ligestillet med dyrlæger i sidstnævnte stat, for så vidt angår ret til løn og pension samt de øvrige med stillingen forbundne fordele.

Artikel 7.

Enhver kontraherende stat forpligter sig til efter undertegnelsen af denne overenskomst at træffe foranstaltninger til i det omfang, det findes muligt, at gennemføre de ændringer af gældende bestemmelser, som er nødvendige til opfyldelse af de i artiklerne 5 og 6 angivne principper, for så vidt angår statslige civile stillinger, og i øvrigt at virke for, at disse principper finder anvendelse også på ikke statslige stillinger.

Artikel 8.

De centrale veterinærmyndigheder i de kontraherende stater skal nøje følge udviklingen på arbejdsmarkedet for dyrlæger i de respektive stater, og når særlige foranstaltninger synes påkrævede, gøre anmeldelse derom til den i medfør af artikel 5 i overenskomsten af 22. maj 1954 om fælles arbejdsmarked nedsatte kommission.

De centrale veterinærmyndigheder skal til stadighed give hinanden meddelelser og oplysninger, som er af betydning for bedømmelsen af udviklingen på arbejdsmarkedet for dyrlæger i de respektive stater.

Artikel 9.

Efter forhandling skal Island kunne slutte sig til denne overenskomst.

Artikel 10.

Denne overenskomst skal ratificeres og ratifikationsinstrumenterne deponeres i det danske udenrigsministeriums arkiv.

Overenskomsten træder i kraft, så snart samtlige ratifikationsinstrumenter er deponeret.

Enhver af de kontraherende stater kan opsiges overenskomsten med et varsel på 6 måneder til ophør den 1. juli eller den 1. januar.

Enhver af de kontraherende stater kan med umiddelbar virkning sætte overenskomsten ud af kraft i forhold til en eller flere af de øvrige stater i tilfælde af krig eller krigsfare, eller hvis andre særlige nationale eller internationale forhold måtte gøre det nødvendigt. Vedkommende staters regeringer skal straks underrettes om beslutningen.

Til bekræftelse heraf har de befuldmægtigede repræsentanter for de respektive stater undertegnet denne overenskomst og forsynet den med deres segl.

Udfærdiget i ..... den ..... i et eksemplar på dansk, finsk, norsk og svensk, hvoraf det danske udenrigsministerium vil tilstille de øvrige kontraherende staters regeringer beskæftede genparter.

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandena

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats av Danmarks regering å egna vägnar samt å vägnar av Finlands, Norges och Sveriges regeringar avgivet meddelande om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer. Dessutom har till utskottet hänvisats av Finlands, Islands och Norges regeringar avgivna särskilda meddelanden i saken.

Av meddelandena framgår, att sedan vissa ändringar företagits i tidigare framlagt utkast till överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om gemensam arbetsmarknad för veterinärer, initiativ kommer att tagas för överenskommelsens undertecknande och ratifikation.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse, att en överenskommelse om gemensam arbetsmarknad för veterinärer nu synes komma till stånd. Utskottet utgår från att undertecknandet och ratifikationen av överenskommelsen kommer att företagas inom en snar framtid.

Enligt utskottets mening föreligger i detta läge icke skäl för ytterligare åtgärder från rådets sida i anledning av rekommendationen. Utskottet finner därför rekommendationen vara slutbehandlad för rådets del och föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser rekommendationen nr 19/1958 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 18 januari 1971

<i>Pentti Antila (Smp)</i>	<i>Roald Bye (A)</i>	<i>Erling Dinesen (S)</i>
<i>Sven Hammarberg (s)</i>	<i>Lars Korvald (Kf)</i>	<i>Lars Larsson (s)</i>
	Förman	
<i>Gerda Møller (KF)</i>	<i>Niels Mørk (S)</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson (cp)</i>
<i>Antti-Veikko Perheentupa (Sd) Salve Salvesen (A) Raino Westerholm (Kr)</i>		

Meddelande

om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att fortsätta det inledda samarbetet på kraftområdet mellan länderna samt därvid i första hand låta utarbeta en plan för utbyggnad av vattenkraften i Torne älv och Kalix älv och i samband därmed framlägga förslag om den administrativa och juridiska handläggningen i de berörda länderna av en sådan utbyggnad, ävensom undersöka om behov föreligger av en allmän vattenrättskonvention dels mellan Finland och Norge, dels mellan Finland och Sverige.

Sveriges regering (industridepartementet) meddelar den 18 december 1969:

Diskussionerna har fortsatt beträffande tillämpningen av det 1968 träffade avtalet avseende samordning av vattenregleringen i norska Langvatn, Kjårdavatn och Sitasjaure. I anslutning till tidigare träffade avtal om praktiska åtgärder för vattenhushållningen har viss kontakt och visst samarbete förekommit.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet

Till ekonomiska utskottet har hänvisats till rådets 19:e session angivet meddelande från Sveriges regering om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgången.

Vid rådets 15:e session föreslog ekonomiska utskottet, att rådet skulle anse detta spörsmål för rådets del som slutbehandlat under hänvisning att samarbetet på kraftområdet fungerade på ett tillfredsställande sätt och att ett utkast till en vattenrättskonvention avseende gränsälvarna mellan Sverige och Finland, vilket också ingår i rekommendationen, hade utarbetats.

På förslag av herr Sukselainen beslöt emellertid rådet lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa session. Detta förslag motiverades med att den finsk-svenska gränskommitténs arbete på en gränssälvskonvention fortskred i snabb takt och det därför syntes obefogat att avskriva saken.

Vad utskottet anfört till femtonde sessionen om samarbetet på kraftområdet äger alltjämt sin riktighet. Som mera i detalj framgår av Nordels berättelse får detta samarbete sedan länge betraktas som väl etablerat. Utskottet utgår från att det även fortsättningsvis genom berättelse från Nordel får tillfälle följa verksamheten på detta område.

Vad beträffar frågan om gränssälvöverenskommelse mellan Sverige och Finland har upplysts att proposition till riksdagarna härom kan förväntas bli framlagda under 1971 och att överenskommelsen beräknas träda i kraft 1 januari 1972. Några utbyggnadsplaner för utnyttjande av vattenkraften i Torne och Kalix älvar föreligger emellertid inte och gränssälvöverenskommelsen kommer således, när den träder i kraft, att tjäna andra syften än de som 1958 motiverade rekommendationen.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Stockholm den 19 januari 1971

<i>Ele Alenius (Skdl)</i>	<i>John Austrheim (Sp)</i>	<i>Knud Enggaard (V)</i>
<i>Arne Geijer (s)</i>	<i>Guttorm Hansen (A)</i>	<i>Erkki Hara (Kok)</i>
Förman		
<i>Yngve Holmberg (m)</i>	<i>Jens Otto Krag (S)</i>	<i>Kåre Kristiansen (Kf)</i>
<i>Sture Palm (s)</i>	<i>Karl Skytte (RV)</i>	<i>Veikko Vennamo (Smp)</i>
<i>Kåre Willoch (H)</i>	<i>Knud Østergaard (V)</i>	

Meddelanden

om rekommendation nr 32/1958 angående nordisk konvention om sjömäns rättsställning, gemensam hälsotjänst för sjömän m.m.

(Överlämnade av Danmarks och Norges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att efter hand, så snart förutsättningar härför i varje särskilt fall föreligger,

1. utarbeta förslag till en nordisk överenskommelse, som tillförsäkrar sjömän med medborgarskap i ett nordiskt land och tjänstgörande å fartyg, hemmahörande i annat nordiskt land, samma rättsställning som fartygets hemland tillförsäkrar landets egna medborgare inom ramen för gällande sjömanslagstiftning,

2. i fråga om nordiska sjömän vidtaga erforderliga åtgärder för

a. en gemensam hälsotjänst i hamnar utanför Norden,

b. likartade bedömningsgrunder vid läkarundersökning i nordiska och främmande hamnar och

c. likartad undervisning av personal i ledande ställning å fartygen i skeppsmedicin och skeppshygien samt gemensam lärobok för sjömän jämte enhetliga bestämmelser för skeppsapotek (medicinkistor) samt

3. fortsätta det pågående utredningsarbetet i fråga om gemensam hälsotjänst för fiskare liksom beträffande försäkringsskydd för sjöfolk.

D a n m a r k s r e g e r i n g (handelsministeriet) meddelar den 4 december 1970:

Under henvisning til tidligere meddelelser til Nordisk Råd vedrørende pkt. 1 i rekommandation nr. 32/1958 angående en nordisk konvention om søfolks retsstilling, fælles sundhedstjeneste for søfolk m. m., senest meddelelse af 3. december 1969¹, meddeles, at arbejdet i den til revision af den danske sømandslov nedsatte kommission endnu ikke er afsluttet. Der har i det forløbne år været kontakt med de tilsvarende kommissioner i de øvrige nordiske lande.

¹ Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 1875.

Norges regering (Departementet for handel og skipsfart) meddelar den 12 december 1970:

En viser til senest den norske regjerings melding av 4. desember 1969 vedrørende ovennevnte rekommandasjon til Nordisk Råds 18. sesjon¹ og skal få meddele:

Den i Norge ved kgl. resolusjon av 1. oktober 1965 nedsatte komité for revisjon av sjømannsloven har som følge av uforutsette omstendigheter, ennå ikke avsluttet sitt arbeid. En har fått opplyst at det samme også gjelder de tilsvarende komitéer i Danmark, Finland og Sverige.

Det har i 1970 ikke vært avholdt fellesnordiske møter om revisjonsarbeidet, men komitéene har dels gjennom løpende informasjon, dels ved direkte kontakter og dels ved innhenting av særskilte opplysninger, holdt seg orientert om arbeidet i de øvrige lands komitéer.

¹ Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 1876.

Meddelande
om rekommendation nr 11/1960 angående forskning
i arktisk medicin

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Reykjavik den 31 juli 1960 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringene å ta de nødvendige skritt for opprettelse av en samarbeidskommisjon for forskning innen arktisk medisin og stille de nødvendige midler til disposisjon for kommisjonen, som bør få følgende mandat:

a. å ta initiativ til nye forskningsprosjekter, koordinere igangværende forskningsarbeid og vurdere foreslåtte forskningsprosjekter på den arktiske medisins område i de nordiske land.

b. å fremme forskning innen arktisk medisin på andre måter som den finner hensiktsmessig, samt

c. så snart som mulig å fremlegge resultatene av sine overveielser, herunder også spørsmålet om opprettelse av et nordisk institutt for arktisk medisin, knyttet til et medisinsk fakultet.

F i n l a n d s r e g e r i n g (undervisningsministeriet) meddelar den 14 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Undervisningsministeriet i Finland, som är koordinerande land i detta ärende, hänvisar till sitt meddelande den 8 december 1969, till behandlingen av ärendet vid Nordiska rådets adertonde session samt till Nordiska samarbetskommitténs för arktisk medicinsk forskning årsberättelse¹.

Då Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning — genom fortsatta statsanslag från samtliga av de i samarbetsprojektet deltagande nordiska länderna — numera fått sin ekonomiska ställning tryggad samt därmed sin verksamhet i gång, torde detta ärende för regeringarnas del kunna anses slutbehandlat.

¹ Se *Nordiska rådet, 18:e sess., s. 1836 och 1879.*

BILAGA

**Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över berättelse från
Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (Sak C 23/k)
och över meddelandet**

(Se Sak C 23/k: Bilaga 2)

Meddelande

om rekommendation nr 12/1961 angående likartad lagstiftning om aktiebolag m. m.

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Köbenhavn den 24 februari 1961 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne under særlig hensyntagen til de ændrede økonomiske og handelspolitiske forhold som følge af de europæiske markedsdannelse at undersøge mulighederne for dels at gennemføre en mere ensartet nordisk lovgivning vedrørende aktieselskaber, dels at tilvejebringe retlig ligestilling af nordiske statsborgere med hensyn til adgangen til at virke som stiftere, bestyrelsesmedlemmer, direktører etc. i aktieselskaber.

Finlands regering (justitieministeriet) meddelar den 18 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Betänkanden i saken har lagts fram i Danmark i september 1969, i Finland den 2 december 1969 och i Norge i mars 1970. Det svenska betänkandet väntas bli framlagt i början av år 1971. Efter det betänkandena remissbehandlats i respektive länder avser man att inleda nordiska departementsöverläggningar i saken.

Meddelande
om rekommendation nr 11/1962 angående likartad
livsmedelslagstiftning m. m.

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda möjligheterna att genomföra en likartad livsmedelslagstiftning och en gemensam medicinsk kontroll i fråga om livsmedel.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 7 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

I melding for 1969¹ til Nordisk Råd ble rådet underrettet om at arbeidet med sikte på å oppnå en større ensartethet i de nordiske bestemmelser om tilsetningsstoffer og deres bruk i næringsmidler var tatt opp av en sakkyndig gruppe innenfor Nordisk metodikk-komité. Meldingen var tiltrådt av Finland, Norge og Sverige.

I særmelding til rådet fra den danske regjering fant man fra dansk side at det ikke var hensiktsmessig å henlegge det koordinerende arbeid med næringsmiddellovgivningen til den nevnte gruppe og satte frem forslag om å opprette et embetsmannsutvalg med representanter fra de interesserte fagdepartementer (helsemyndigheter, landbruk, fiske og handel) da det nordiske samarbeidet best ville kunne gjennomføres ved å søke oppnå størst mulig felles opptreden i de internasjonale organisasjoner som landene er tilknyttet.

På møtet i Nordisk Råds sosialpolitiske utvalg i Göteborg, 24—25 august i år ble regjeringenes representanter enige om å nedsette et embetsmannsutvalg som vil få i oppdrag å søke å koordinere nordisk stillingtagen til Codex-standardene og samtidig under hensyn til de markedstilslutninger som til enhver tid måtte være aktuelle tilstrebe en harmonisering av næringsmiddellovgivningen i de nordiske land.

¹ Se Nordiska rådet. 18:e sess., s. 1888.

Regjeringene i de respektive land er anmodet om å oppnevne sine representanter. Embetsmannsutvalget vil bli innkalt til møte snarest mulig etter at oppnevningene er foretatt.

Danmark og Finland har oppnevnt sine representanter. Norge vil oppnevne sine representanter.

Sverige har følgende tillegg til meldingen:

Svenska jordbruksdepartementet har meddelt at det prinsipielt er positivt innstilt til å opprette det aktuelle kontaktorganet. Det er imidlertid hensiktsmessig at spørsmålet om kontaktorganets mandat og sammensetning m. m. tas opp til ytterligere drøftelse mellom de berørte land før representanter til kontaktorganet utpekes.

BILAGA

**Skrivelse från Nordiska rådets presidium till regeringarna i Danmark,
Finland, Island, Norge och Sverige rörande likartad nordisk
terminologi beträffande livsmedel**

Till Nordiska rådets presidium har från varudeklarationsorganen i Danmark, Finland, Norge och Sverige inkommit en till rådet ställd skrivelse av den 13 april 1970 angående likartad nordisk terminologi beträffande livsmedel. Olika olikheterna i terminologin försvårar uppgörande av varudeklarationer t. ex. rörande konserver som marknadsföres i flera länder. Från rådets socialpolitiska utskott, dit skrivelsen hänvisats, har presidiet mottagit följande hänvändelse:

Socialpolitiska utskottet har vid sitt möte i Göteborg den 24—25 augusti 1970 dryftat varudeklarationsorganens framställning i samband med att utskottet behandlade rådets rekommendation nr 11/1962 angående likartad livsmedelslagstiftning, varvid sakkunniga från de nordiska länderna deltog. Härvid framkom enighet bland dessa sakkunniga om att föreslå envar sitt lands regering att tillsätta ett kontaktorgan med uppgift att harmonisera de nordiska ländernas livsmedelslagstiftning och att koordinera de nordiska ländernas ställningstagande till Codex Alimentarius-arbetet. Kontaktorganet skulle sålunda ha såväl en nordisk som internationell uppgift. Dessa båda sidor av arbetet skulle hållas samman i kontaktorganets verksamhet. Utskottet uttalade sin förhoppning om att detta kontaktorgan snarast skulle komma till stånd.

Utskottet har ansett det lämpligt att det föreslagna kontaktorganet, till vilket även arbetet inom Nordisk metodikkommitté skulle knytas, tar upp till behandling de förslag som framlagts i varudeklarationsnämndernas skrivelse angående likartad nordisk terminologi för livsmedel. Utskottet får därför föreslå att skrivelsen överlämnas till regeringarna för att, så snart det nämnda kontaktorganet tillsatts, överlämnas till detta.

Nordiska rådets presidium kan ansluta sig till vad rådets socialpolitiska utskott anfört. Under hänvisning härtil får presidiet till regeringarna överlämna skrivelsen från de nordiska varudeklarationsorganen med hemställan att de däri framförda förslagen måtte övervägas inom det blivande nordiska kontaktorganet för samarbete på livsmedelslagstiftningens område.

Arvid den 7 september 1970

För Nordiska rådets presidium
Matthias Á. Mathiesen

Meddelanden
om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum
för jordbrukskooperation

(Överlämnade av Islands och Norges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regjeringene å foreta en nærmere utredning av spørsmålet om et nordisk samvirkesenter for landbruket.

Islands regering (Landbúnaðarráðuneytið) meddelar den 5 januari 1971:

Ministeriet henviser til det norske landbrugsministeriums betænkning afgivet til Nordisk Råds 19. session om denne sag. Samtidig skal det påpeges, at det udkast der omtales i nævnte betænkning undersøges for tiden.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar i december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Det nordiske utvalg som utarbeider forslag på grunnlag av rekommendasjonen, har sendt de deltakende land et utkast til nordisk traktat om opprettelse og drift av et forskningssenter for landbrukssamvirke. Utvalgets endelige innstilling ventes å bli lagt frem i løpet av 1971.

Meddelande

om rekommendation nr 18/1962 angående verkställighet av administrativa beslut

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne på de områder, hvor der måtte være praktisk behov derfor, at undersøge forudsætningerne for iværksættelse af beslutninger truffet af administrativ myndighed i andet nordisk land.

Sveriges regering (justitiedepartementet) meddelar den 14 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Vid nordiska departementsöverläggningar på hösten 1968 uppnåddes enighet om i huvudsak överensstämmande lagar angående utlämning till annat nordiskt land med anledning av beslut om vård och behandling.

I Sverige utfärdades den 5 juni 1970 lagen (1970: 375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling. Lagen träder enligt promulgationsbestämmelsen i kraft den 1 januari 1971. Enligt bestämmelse i lagen ankommer det på Konungen att förordna om att lagen skall träda i tillämpning i förhållande till annan nordisk stat. Motsvarande lagstiftning antogs i Norge den 5 juni 1970. I Finland har ett förslag till lag om utlämning till Danmark, Island, Norge eller Sverige för verkställighet av beslut om vård eller behandling m. m. antagits av riksdagen. Motsvarande lagförslag i Danmark behandlas för närvarande i folketinget.

Justitieministerierna har enats om att lagstiftningen om möjligt bör sättas i kraft den 1 januari 1971, såvitt gäller förhållandet mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet**

Til juridisk udvalg er henvist den til rådets 19. session af Sveriges regering på samtlige regeringsers vegne afgivne meddelelse om rekommandation nr. 18/1962. Udvalget har behandlet meddelelsen på et møde den 15. januar 1971 i Stockholm. I dette deltog sagkyndige tjenestemænd fra justitiedepartementet i Sverige.

Af meddelelsen fremgår, at i hovedsagen ensartede love om udlevering til et andet nordisk land i anledning af beslutning om forsorg og behandling er vedtaget i Finland, Norge og Sverige. Det er over for udvalget oplyst, at en tilsvarende lovgivning nu også er vedtaget i Danmark og påregnes gennemført i Island inden den 1. juli 1971.

Det er endvidere over for udvalget oplyst, at justitsministrene er enige om i forbindelse med revisionen af Den nordiske domskonvention at gennemføre et forslag om fuldbyrdelse af beslutninger i de nordiske lande om forældremyndighed over børn. Forslaget er positivt modtaget ved remissbehandling, og der er ingen anledning til at formode, at det ikke kan virkeliggøres, således at ordningen kan træde i kraft i 1972.

Herefter vil rekommandationen være imødekommet, og udvalget finder ikke grundlag for, at der foretages videre.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelsen om rekommandation nr. 18/1962 til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm, den 15. januar 1971

Erik Adamsson (s)   *Georg C. Ehrnrooth (Sv)*   *Erling Engan (Sp)*

Tage Johansson (s)   *Clara Munck (KF)*   *Ingemar Mundebo (fp)*

K. Axel Nielsen (S)   *Grethe Philip (RV)*   *Pertti Salolainen (Kok)*

Formand

Helge Seip (S)

Thorstein Treholt (A)

Meddelande

om rekommendation nr 29/1962 angående samarbete i fråga om sjukvårdsplanering

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att *Sve r i g e* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att överväga förutsättningarna och formerna för ett vidgat samarbete mellan de nordiska länderna på sjukvårdsplaneringens område.

Sve r i g e s r e g e r i n g (socialdepartementet) meddelar den 22 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Som angavs i föregående års meddelande¹ har ett av centrala sjukvårdsberedningen i juni 1967 avgivet förslag rörande formerna för ett vidgat nordiskt samarbete på sjukvårdsplaneringens område överlämnats till övriga berörda nordiska ministerier (departement) med hemställan om synpunkter. Några svar på denna hemställan har ännu inte inkommit.

¹ Se *Nordiska rådet, 18:e sess. s. 1896.*

Meddelande
om rekommendation nr 32/1962 angående revision av
kommissionslagstiftningen

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i fællesskab at optage spørgsmålet om en revision af lovgivningen om kommission, handelsagentur og handelsrejsende.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 7 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Sedan de i Danmark, Norge, Sverige och Finland tillsatta kommittéerna och sakkunniga vid sitt möte i Helsingfors i slutet av september 1969 uppnått enighet om innehållet i de lagförslag, som varit föremål för överläggningar, nämligen för dansk, norsk och svensk del ändringar i lagen om kommission, handelsagentur och handelsresande samt för Finlands del en särskild lag om handelsrepresentanter, har beredningsarbetet i avseende på lagförslagets slutliga utformning och motiv fortsatts och delvis avslutats i de olika länderna var för sig. Den norska kommittén har avgett sitt betänkande i november och de svenska sakkunniga kommer att avge sitt betänkande före årsskiftet 1970/71, medan beredningsarbetet fortgår i Danmark och Finland, där betänkanden torde avges i början av nästa år.

Meddelande

om rekommendation nr 2 /1963 angående samordning av kontrollbestämmelser rörande elmateriel

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att *F i n l a n d* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att taga initiativet till en sådan samordning av dels de olika ländernas bestämmelser rörande radiostörningar m. m., dels ock de i länderna gällande installationsföreskrifterna för elektrisk materiel, att provning av elmateriel, som utförts i ett land, kan få omedelbar giltighet även i övriga länder.

F i n l a n d s r e g e r i n g (handels- och industriministeriet) meddelar den 9 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Representanterna för de nordiska länderna har fortsatt sina underhandlingar om förverkligandet av enhetligande av föreskrifterna för begränsning av radiostörningar i elektriska apparater i de nordiska länderna.

Fullständiga internationella rekommendationer finns numera även för radio- och TV-mottagare beträffande både störningarnas gränsvärden och mätningmetoder och dessa rekommendationer används i Danmark. Man har dock inte ännu överenskommit om att ta dessa helt i bruk i andra nordiska länder. Det gemensamma förslag som Sverige och Finland sänt till IEC:s arbetsgrupp om en ny internationell mätningmetod för oscillatorstörningar är fortsättningsvis under behandling.

I Norge är gränsvärdet för TV-mottagarnas linjeoscillator fortsättningsvis strängare än i andra nordiska länder.

Nordiska kommittén för samordning av elektriska säkerhetsfrågor, NSS, har under år 1970 hållit sammanträden i Köpenhamn den 4—6 mars, i Reykjavik den 16—18 september och i Stockholm den 2—4 december.

Kommittén har fortsatt sitt arbete med att undanröja sådana krav i gällande anläggningsföreskrifter inom de nordiska länderna, att därav föranledda avvikelser i kontrollbestämmelserna för elektrisk materiel snarast kan

elimineras. Därvid har liksom tidigare varit en målsättning att i största möjliga utsträckning försöka undvika avvikelser från de kontrollbestämmelser, som utarbetats inom CEE (International Commission on Rules for the Approval of Electrical Equipment). Arbetet har hänfört sig till under året väckta nya frågor av denna art. Kommitténs hittillsvarande arbete med dessa uppgifter har lett till att CEE-bestämmelserna har accepterats som nordiska bestämmelser med ytterst få avvikelser, som är belingade av krav i de nationella anläggningsföreskrifterna. Beroende på nya eller reviderade kontrollbestämmelser synes emellertid fortlöpande frågor av denna art kräva behandling.

Även under det gångna året har kommitténs arbete i övriga i allt större omfattning kommit in på områden, som endast delvis har samband med kontrollbestämmelserna, men som likväl har stor betydelse för den nordiska samhandeln med elektriska materiel. Exempel härpå är bland annat det påbörjade arbetet med att försöka skapa gemensamma nordiska bestämmelser eller riktlinjer för elektriska installationer i prefabricerade bostadshus. Arbetet med dessa bestämmelser eller riktlinjer bedömes vara av stor betydelse för den ökade samhandeln med ifrågavarande hus, som redan på fabriken utföres med helt eller delvis färdig elektrisk installation. Det sedan länge pågående arbetet med rums- och materielklassificeringen i de nordiska ländernas anläggningsföreskrifter utgör ett exempel på uppgifter av denna art.

Bland andra ärenden som är under behandling må nämnas föreskrifter och normer rörande belastning och säkring av ledningar, föreskrifter för takvärmeanläggningar, samordning av provnings- och konstruktionsbestämmelser för gruppcentraler och mätartavlor, föreskrifter för elektriska anläggningar inom sjukvården samt provningstvång för elektriska ljusskyltar m. m.

Under det gångna året har kommittén rekommenderat medlemsländerna att antaga inom kommittén utarbetade föreskrifter dels för ledningskanalsystem för förläggning i campingvagnar, avsedda att registreras hos någon av de nordiska ländernas bilbesiktningsmyndigheter, dels för tändtransformatorer i oljeeldningsanläggningar. Vidare har meddelats rekommendation rörande temperaturbegränsares placering i elektriska bastuanläggningar.

Den isländska föreskriftsmyndigheten på elområdet var representerad vid kommitténs sammanträde i Reykjavik och har i övrigt fortlöpande hållits underrättad om kommitténs arbete.

BILAGA

**Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över tilläggsförslaget
A 315 T/e samt över meddelandet**

(Se Sak A 315 T/e: Bilaga)

Meddelanden

om rekommendation nr 7/1963 angående ändrade principer för djurskydds- och jaktlagsstiftningen

(Överlämnade av Islands och Norges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att *D a n m a r k* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Island, Norge og Sverige, at der i jagt- og fredningslovgivningen lægges det princip til grund, at pattedyr og fugle er totalfredede, for så vidt der ikke udtrykkeligt i lovgivningen er gjort undtagelser herfra.

I s l a n d s r e g e r i n g (Menntamálaráðuneytið) meddelar den 8 februari 1971:

Ministeriet hänvisar till sitt meddelande om denna rekommendation till Nordiska rådets 12:e session 1964 (jfr även meddelande till 15:e sessionen 1967)¹, samt meddelande till 19:e sessionen om rekommendation nr 2/1968.

N o r g e s r e g e r i n g (Landbruksdepartementet) meddelar den 15 januari 1971:

Denne rekommandasjon er fra norsk side betraktet som avsluttet ved Nordisk Råds 18. sesjon, og avløst av rekommandasjon nr. 2/1968. En viser til den norske melding til 19. sesjon om denne rekommandasjon¹.

¹ Se s. 2398.

¹ Se Nordiska rådet, 12:e sess., s. 1881 samt 15:e sess., s. 1868.

Meddelanden

om rekommendation nr 12/1963 angående samarbeite betræffande vetenskaplig dokumentation

(Överlämnade av Islands och Norges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att *Norge* skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene at det i forbindelse med det pågående utredningsarbeid om vitenskapelig dokumentasjon i undervisningsministrenes regi blir overveiet mulige former for nordisk samarbeid sett i relasjon til det internasjonale samarbeid på tilsvarende områder.

Islands regering (Menntamálaráðuneytið) meddelar den 5 februari 1971:

Island har tills vidare ej träffat beslut om deltagande i den nyligen upprättade nordiska samarbetskommittén för vetenskaplig och teknisk information och dokumentation (NORDDOK), men möjligheterna till isländskt deltagande kommer att vara till fortsatt övervägande.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 17 december 1970 å *Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringars vägnar*:

Regjeringene har nå meddelt at de kan godkjenne forslaget til vedtekter til en nordisk komité for vitenskapelig og teknisk informasjon og dokumentasjon (NORDDOK).

Vedtektene lyder:

Formål

§ 1

NORDDOK er et nordisk samarbeidsorgan som har til formål å fremme organiseringen av nordiske dokumentasjonsnett med nasjonale og internasjonale tilknytninger ved rådgivning, initiativ og andre tiltak. NORDDOK skal bl. a.:

utvikle retningslinjer for utveksling av dokumenterbar vitenskapelig og teknisk informasjon på nasjonal, nordisk og internasjonal basis

fremme en koordinert utnyttelse av internasjonale informasjonssystemer i Norden og herunder fremme fastsettelsen av en ensartet prispolitikk for databaserte informasjonssystemer

utarbeide retningslinjer for presentasjon av primær informasjon for å lette input i informasjonssystemene og under dette støtte arbeid med standardisering av vitenskapelige publikasjoner og rapporter

fremme samarbeid om seleksjon og input av materiale fra de nordiske land i de internasjonale informasjonssystemer

følge utviklingen og driften av informasjonssystemer og initiere forsknings- og utviklingsarbeider innen denne sektor

initiere tiltak for spesialutdanning av dokumentasjons- og informasjonspersonell og trening av brukere av dokumentasjons- og informasjonssystemer.

Organisasjon

§ 2

NORDDOK skal bestå av to medlemmer fra hvert av landene som sammen med hver sin suppleant oppnevnes av regjeringene etter forslag av de nasjonale sentralorganer innen informasjons- og dokumentasjonssektoren. Det ene medlem bør representere de teknisk-naturvitenskapelige områder.

§ 3

NORDDOK velger sin formann for en 2-års periode, ifølge en turnusordning slik at hvert enkelt land innehar formannsstillingen i én 2-årsperiode.

§ 4

NORDDOK sammentrer etter innkalling av formannen eller når minst to medlemmer forlanger det.

§ 5

NORDDOK skal initiere nødvendige utredninger og studier ved ekspert- og konsulenthjelp og ellers kunne støtte seg til referansegrupper, spesielle utvalg eller fagkonsulenter på de forskjellige fagområder.

Finansiering

§ 6

NORDDOK's virksomhet finansieres av bidrag fra medlemslandene. Stats-tilskuddene fordeles mellom deltakerlandene etter den samme fordelingsnøkkel som til enhver tid nyttes ved fordeling av utgiftene til De forente nasjoners virksomhet. NORDDOK kan også søke om bidrag fra organisasjoner, fonds m. v.

Revisjon av statuttene

§ 7

Revisjon av statuttene skal overveies innen to år etter NORDDOK's opprettelse. *Revurdering av NORDDOK's målsetting og virksomhet* skal forøvrig foretas med regelmessige mellomrom.

Kirke- og undervisningsdepartement har innkalt til konstituerende møte i NORDDOK i Oslo mandag 11. januar 1971.

Rekommandasjonen anses herved å være sluttbehandlet fra regjeringenes side.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats ett av Norges regering å samtliga regeringars vägnar avgivet meddelande om rekommendation nr 12/1963. Utskottet har behandlat meddelandet vid sammanträde den 21 januari 1971.

Av meddelandet framgår, att regeringarna godkänt ett förslag till stadgar för en nordisk kommitté för vetenskaplig och teknisk information och dokumentation (NORDDOK). Enligt stadgarna skall kommittén verka för nordiskt samarbete om dokumenterbar vetenskaplig och teknisk information, koordinera det nordiska samarbetet med internationella informationssystem samt initiera åtgärder för specialutbildning på dokumentations- och informationstjänstens område. Det är utskottet bekant, att kommittén sammanträtt till konstituerande möte i Oslo den 11 januari 1971. Utskottet uttrycker förhoppningen, att regeringarna utnyttjar de möjligheter det nyskapade samarbetsorganet erbjuder för åstadkommande av ett effektivt nordiskt samarbete på dokumentationens och informationens område. Utskottet önskar följa kommitténs verksamhet och utgår från att kommittén årligen inlämnar berättelse till rådet.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Stockholm den 21 januari 1971

Per Bergman (s)   *Gunnar Garbo (V)*   *Niels Eriksen (V)*

Guttorm Hansen (A)   *Niels Helveg Petersen (RV)*   *Elsi Hetemäki (Kok)*

Eysteinn Jónsson (F)   *Rune Jonsson (s)*   *Niels Matthiasen (S)*

Förman

Ingemar Mundebo (fp)   *Erlendur Patursson (Töfl)*   *Berte Rognerud (H)*

Per Olof Sundman (cp)   *Mirjam Tuominen (Skdl)*

Meddelande

om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regjeringene i de nordiske land

1. å påskynde utredningen av planene om grunnleggende utdanning på nasjonal basis av personell innen teater, film, radio og fjernsyn og at man ved utarbeidelsen av disse planer stadig har for øye nordiske løsninger når det gjelder videregående utdanning;

2. at det i påvente av mer langsiktige løsninger arrangeres kurser for viderekomne instruktører, regissører og annet kunstnerisk og teknisk personell på disse områder, etter mønster av den planlagte kursvirksomhet i Nordisk Kulturkommisjons regi, beregnet på teaterinstruktører.

Sveriges regering (utbildningsdepartementet) meddelar den 11 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Vid det nordiska undervisnings- och kulturministermötet den 27 april 1970 beslöts att gemensamma nordiska bestämmelser beträffande samarbetet om utbildning av personal inom teater, film, radio och television skulle utarbetas på grundval av det förslag som lagts fram av tjänstemän vid berörda departement och ministerier. Från svensk sida kommer förslag till bestämmelser inom kort att tillställas övriga regeringar.

Meddelanden

om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknande av offenlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt

(Överlämnade av Sveriges regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att låta utarbeta samt antaga en överenskommelse mellan länderna, enligt vilken en i offentlig tjänst anställd och till den statliga pensionsordningen anknuten arbetstagare berättigas att i pensionshänseende tillgodoräkna anställningstid, som enligt annat nordiskt lands statliga pensionssystem berättigar till pension.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 18 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Arbete pågår med att genomföra rekommenderad åtgärd.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 21 januari 1971.

Den arbetsgrupp som fått i uppdrag att utforma överenskommelsetext i anslutning till Nordiska rådets rekommendation nr 26/1963 och regeringarnas överväganden i frågan har hållit slutsammanträde i Stockholm den 21 december 1970. Därefter har svenskt textförslag utsänts för granskning m. m. Det har i översatt skick återkommit från två av länderna och väntas inom kort från de övriga.

Utrikesdepartementet i Sverige har fått del av ärendet för att, när arbetsgruppen inkommit med samtliga länders texter, även frågan om överenskommelsen skall ges formen av konvention skall kunna behandlas i syfte att konstatera enighet mellan länderna.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandena

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats till rådets nittonde session av Sveriges regering å samtliga regeringars vägnar avgivna meddelanden om rekommendation nr 26/1963.

Av meddelandena framgår att ett utkast till överenskommelse i ämnet föreligger och att textöversättning pågår. Överenskommelsen innebär att i offentlig tjänst anställd och till den statliga pensionsordningen knuten arbetstagare berättigas att i pensionshänseende tillgodoräkna anställningstid, som enligt annat nordiskt lands statliga pensionssystem berättigar till pension.

Utskottet vill understryka att denna fråga har stor praktisk betydelse för ett icke ringa antal personer och att det därför är angeläget att en överenskommelse i ämnet snarast kommer till stånd.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till nästa ordinarie session.

Köpenhamn den 15 februari 1971

<i>Pentti Antila (Snp)</i>	<i>Kaj Bundvad (S)</i>	<i>Roald Bye (A)</i>
<i>Erling Dinesen (S)</i>	<i>Sven Hammarberg (s)</i>	<i>Rune Johansson (s)</i>
<i>Birgir Kjaran (Sj)</i>	<i>Lars Korvald (Kf)</i>	<i>Gerda Møller (KF)</i>
Förman		
<i>Jan-Ivan Nilsson (cp)</i>	<i>Antti-Veikko Perheentupa (Sd)</i>	<i>Salve Salvesen (A)</i>
<i>Saimi Ääri (K)</i>		

Meddelanden

om rekommendation nr 29/1963 angående underlättande av gränsformaliteter för nordisk flygtrafik

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge mulighederne for at lette grænseformaliteterne i almindelighed i den internordiske flyvetrafik.

Danmarks regering (finansministeriet, departementet for told- og forbrugsafgifter) meddelar den 16 november 1970:

Man har ikke yderligere oplysninger at give vedrørende denne rekommendation.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 23 november 1970:

Finansministeriet har underhandlat om saken med trafikministeriet och gränsbevakningsväsendet. De finska myndigheterna strävar fortgående till att underlätta flygtrafiken mellan de nordiska länderna på det i rekommendationen avsedda sättet. Förberedelserna i denna sak är delvis redan mycket långt framskridna och eventuellt erforderliga lagstiftningsåtgärder är under övervägande.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 14 december 1970:

Trafikministeriet hänvisar till ministeriets för inrikesärendena över denna rekommendation den 30 november 1968 avgivna uttalande¹ och konstaterar, att nya bestämmelser rörande luftfartygs överflygning av riksgränsen är under planering. Enligt planeringen behöver gränsen ej längre överskridas vid en gränsbevakningsstation utan bestämmas gränsöverskridningsstället såsom i Sverige och Norge efter luftfartygets start- och landningsställen. Förhandsuppgift kommer fortfarande att krävas. De nya bestämmelserna träder i kraft i närmaste framtid.

¹ Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 1938.

Norges regering (Finansdepartementet) meddelar den 12 december 1969:

Det er ikke ytterligere opplysninger å gi i forbindelse med denne rekommendasjon.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 18 december 1970:

Utöver vad som tidigare anförts finns ej ytterligare att meddela.

Meddelande
om rekommendation nr 2/1964 angående gemensam
arbetsmarknad för bibliotekarier

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undanröja de återstående hinder, som föreligger för genomförandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad för bibliotekarier.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 17 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

En viser til tilleggsmeddelelse om rekommandasjon nr 2/1964 avgitt 31. juli 1970 til Nordisk Råd, Kulturutvalget (*se Bihang*).

BIHANG

Tilläggsmeddelande från Norges regering, Kirke- og undervisningsdepartementet,
avgivet den 31 juli 1970

Nordisk Råds kulturutvalg har til sitt möte i august d. å. bedt om tilleggsopplysninger i saken om felles nordisk arbeidsmarked for bibliotekarier.

I melding fra Den norske regjering (Kirke- og undervisningsdepartementet) av den 5. desember 1969¹ om ovennevnte rekommandasjon er det opplyst at man ikke var kommet videre i det forløpne år når det gjelder å få bort formelle hindringer som gjenstår i forbindelse med et felles nordisk arbeidsmarked for bibliotekarier. Ellers ble det pekt på at en svensk komiteutredning som kom i oktober 1969 om bibliotekarutdanningen burde kunne gi grunnlag for nærmere overveielse av spørsmål det her gjelder. Dette har også skjedd. Fra svensk side har representanter for bibliotekarutdanningen i de øvrige nordiske land vært invitert for bibliotekarutdanningen i

¹ Se Nordiska rådet, 18:e sess., 1923.

Stockholm til drøfting av nordisk samarbeid på området. Under denne konferansen konstaterte man:

at forskjeller i grunnutdanningens struktur for tiden stiller seg hindrende i veien for et samarbeid på dette nivå,

at mulighetene innenfor etter- og videreutdanningen er større, men at det for tiden er visse vansker med å etablere et nært samarbeid på dette området, idet man spesielt i Danmark har innrettet seg på et system med egne kurser.

Konferansen munnet ut i anbefalinger om

"1) Skapande av ett samarbeidsorgan mellom biblioteksutbildningsanstalterna för

a) diskussion av läromedelsfrågor, inklusive eventuella åtgärder för programmerad undervisning

b) diskussion av utbildningsplanefrågor

c) planering av vidareutbildnings- och fortbildningskurser öppna för deltagare från andra nordiska länder, t. ex. de svenska fördjupningsalternativen under bibliotekarieutbildningens åttonde termin

d) information om nordiska utbildningsmöjligheter

e) eventuell samplanering av biblioteksforskning

2) anordnande av större nordiska lärarkonferenser, exempelvis vart tredje år, och mindre konferenser vid behov,

3) anordnande av nordiska symposier för yrkesverksamma bibliotekarier kring speciella problem."

I de nordiske land er det opprettet noenlunde like sentralorgan både for folkebibliotekene, den vitenskapelige bibliotekstjeneste og dokumentasjonstjenesten. Lederne for disse sentralorgan har etablert seg med noenlunde regelmessige nordiske kontaktmøter. For dokumentasjonsproblematikken blir det organisert et eget nordisk samarbeidsorgan (NORDOK). Det synes nærliggende at man stimulerer de kontakt- og samarbeidsorgan som allerede arbeider i dette feltet til å gå nærmere inn på forslag som nevnt ovenfor og til å vurdere hvorledes man etter hvert kan få bort formelle hindringer for et felles nordisk arbeidsmarked for bibliotekarer.

Meddelande

om rekommendation nr 6/1964 angående utbildning av instruktionssjukgymnaster

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att gemensamt utreda förutsättningarna för en samnordisk utbildning av instruktionssjukgymnaster.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 14 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Undervisningsministeriet i Finland, som är koordinerande land i detta ärende, hänvisar till de meddelanden som avgivits till Nordiska rådets sjuttonde och adertonde sessioner.¹

Det bör härvid framhållas, att Finlands social- och hälsovårdsministerium, som tidigare koordinerat behandlingen av nämnda rekommendation, i brev den 11 augusti 1970 överfört koordineringsuppgifterna till undervisningsministeriet i Finland.

En av de nordiska regeringarna tillsatt kommitté för att utreda frågan om samnordisk utbildning av instruktionssjukgymnaster har den 10 juni 1969 till medicinalstyrelsen i Finland ingivit ett betänkande, vilket överlämnats de berörda nordiska ministerierna och departementen till kännedom.

Kommittén konstaterar, bl. a. med hänvisning till de planer m. m. som föreligger i flera nordiska länder, att det för närvarande inte föreligger förutsättningar för en samnordisk utbildning av instruktionssjukgymnaster. I stället föreslår kommittén att ett organ för informationsutbyte och samordning skapas genom att kommittén erhåller nytt uppdrag innefattande bibehållande av den nordiska kontakten rörande undervisningsproblem för sjukgymnaster. Härvid kan det beträffande utbildningens utformning påpekas, att utbildning inom vårdyrkesområdet kommer i Sverige att behand-

¹ Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 1943 och 18:e sess., s. 1924.

las inom ramen för 1968 års utbildningsutredning (U 68), vilket kan leda till beslut som även berör sjukgymnastutbildningen.

Kommittén föreslår dessutom att ett nordiskt seminarium för diskussion av vissa hithörande frågor anordnas. Ställning till detta förslag kan dock tas först på grundval av mer detaljerade planer och beräkningar. Den i bilaga till betänkandet skisserade uppläggningsen är dock väl omfattande och några av de föreslagna ämnena torde också i första hand gälla grundutbildning för sjukgymnaster och därmed falla utanför kommitténs mandat.

I fråga om behovet av informationsutbyte och samråd m. m. rörande dessa frågor mellan de nordiska länderna är man ense om att detta fortsättningsvis bäst förverkligas genom kontinuerliga direkta kontakter mellan de för denna utbildning närmast ansvariga myndigheterna.

Såsom separat ärende torde denna rekommendation kunna för regeringarnas del anses slutbehandlad.

*BILAGA 1***Skrivelse från socialministeriet i Finland till indenrigsministeriet i Danmark,
Socialdepartementet i Norge och socialdepartementet i Sverige angående
sammordisk utbildning av instruktionssjukgymnaster**

Social- och hälsovårdsministeriet meddelar vördsamt, att ärendet rörande en sammordisk utbildning av instruktionssjukgymnaster, varom Nordiska rådet den 18 februari 1964 antagit rekommendationen nr 6, överförts till undervisningsministeriet, som härefter kommer att handlägga detsamma.

I samband härmed har social- och hälsovårdsministeriet som sin ståndpunkt i fråga om det betänkande som givits i ärendet den 10 juni 1969 (*här ej tryckt*) framfört följande:

Man har inte i betänkandet tillräckligt utförligt utrett den nuvarande undervisningen på området inom de nordiska länderna.

I betänkandet konstateras, att ett behov för en ettårig vidareutbildning föreligger, men att det för närvarande inte fanns underlag för lärarutbildning på sammordisk basis. Behovet av instruktionssjukgymnaster är så stort att denna inte kan organiseras på sammordisk basis.

I betänkandet har kommittén föreslagit att den skulle ges ett nytt uppdrag innefattande bibehållandet av den nordiska kontakten rörande undervisningsproblem för fysioterapeuter.

Kommittén har därtill föreslagit, att ett tre veckor långt seminarium skulle hållas för instruktionsfysioterapeuter.

Med anledning av ovanstående har social- och hälsovårdsministeriet ansett, att kommittén inte fullständigt undersökt möjligheterna att uppgöra ett i rekommendationen nr 6/1964 förutsatt helhetsprogram för skolningen av instruktionssjukgymnaster och därför har ministeriet för sin del för undervisningsministeriet föreslagit, att betänkandet inte skulle föreslås föranleda åtgärder.

I detta avseende ber social- och hälsovårdsministeriet vördsamt indenrigsministeriet/Socialdepartementet/socialdepartementet så snart som möjligt till undervisningsministeriet meddela sin ståndpunkt i saken. För så vitt möjligt borde meddelandet nå undervisningsministeriet före den 20 augusti 1970. Härvid kunde undervisningsministeriets representant vid socialpolitiska utskottets möte den 24—25 augusti 1970 delge utskottet regeringarnas eventuella olika synpunkter eller gemensamma ståndpunkt.

Ärendet kommer vid undervisningsministeriet att handläggas av kultursekreterare Matti Gustafson.

Helsingfors den 12 maj 1970

A-L. Tiekso

Social- och hälsovårdsminister

Elisabeth Groop

Äldre regeringssekreterare

BILAGA 2**Skrivelse från Nordiska undervisningsfysioterapeuter till Nordiska rådets presidium rörande utbildning av lärare och instruktionsfysioterapeuter**

Nordiska undervisnings-fysioterapeuter (stadgar se bilaga 1; här ej tryckta) samlade till generalförsamling, anhåller härmed på nytt att Nordiska rådet måtte bidra till en internordisk högre utbildning av lärare och instruktionsfysioterapeuter vid sjukgymnastinstituten i Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Förslag till sådan utbildning framlades den 24 juni 1970 av en arbetsgrupp vid Sjukgymnastinstitutet i Stockholm (*se Bihang*). Detta förslag kan eventuellt ligga till grund för Nordiska rådets vidare behandling av vår anhållan.

En gemensam internordisk utbildning skulle ytterligare främja utbytet av fackligt kunnig arbetskraft mellan de nordiska länderna.

Behovet av pedagogiskt kvalificerade lärare och instruktionsfysioterapeuter antar för varje år allt större dimensioner, varför vi hemställer att vår anhållan snarast möjligt tas upp till behandling.

Holstebro den 3 juli 1970

Ann-Marie Hamilton

Lärare vid Sjukgymnastinstitutet i Stockholm

Lone Husnæs

Lärare vid Institut for Terapiassistenter vid Aarhus Universitet

Borghild-Helene Olsen

Studieledare vid Skolen for Terapiassistenter i Holstebro

BIHANG

Skrivelse från lärarrådet vid Sjukgymnastinstitutet i Stockholm till utbildningsdepartementet i Sverige rörande utbildning av lärare och instruktionsfysioterapeuter

Med anledning av att lärarrådet vid Sjukgymnastinstitutet i Stockholm beretts tillfälle att ta del av två betänkanden, dels rörande reformerad lärarutbildning (YD V), dels rörande yrkesteknisk högskoleutbildning (YD VI), vari framlägges förslag till omfattande förändringar och utvidgningar av den yrkestekniska utbildningen, vill lärarrådet meddela sin uppskattning av de principer, som varit ledande vid förslagets utarbetande samt framföra önskemål om en motsvarande planering av kvalificerad vidareutbildning för sjukgymnaster för att tillgodose behov inom utbildning och arbetsliv.

Eftersom de grundläggande principerna i nämnda utredningar synes ha

relativt allmän giltighet bör de kunna vara vägledande också vid utformningen av kvalificerad vidareutbildning för sjukgymnaster. Med denna utgångspunkt har formerna för en sådan vidareutbildning ingående diskuterats inom en arbetsgrupp vid Sjukgymnastinstitutet och de synpunkter, som därvid framkommit redovisas i bifogad bilaga (*se Bihangstillägg*). Så som framgår härav torde en vidareutbildning ledande till lektorskompetens på ett adekvat sätt kunna bedrivas inom befintliga specialkliniker och undervisningsinstitutioner, varför kostnaderna för undervisningen torde kunna hållas låga. Eftersom en sådan undervisning, trots att den kan beräknas bli utnyttjad endast av ett begränsat antal sjukgymnaster, kommer att få mycket stor betydelse för undervisning och verksamhet inom rehabiliteringsfältet synes det angeläget att den snarast möjligt organiseras.

Stockholm den 24 juni 1970

För lärarrådet vid Sjukgymnastinstitutet i Stockholm

Harald Brodin

Ann-Marie Hamilton

Evert Knutsson

Bitr. professor

Lärare i sjukgymnastikens klinik

Universitetslektor

BIHANGTILLÄGG

Förslag till kvalificerad yrkesteknisk vidareutbildning av sjukgymnaster

(*Framlagt av en arbetsgrupp vid Sjukgymnastinstitutet i Stockholm*)

Vid avslutande av grundutbildning kan den studerande beräknas besitta de grundläggande teoretiska kunskaperna rörande de vanligast förekommande sjukgymnastiska behandlingarna. Dessa kunskaper har inhämtats genom elementära studier rörande såväl organismens uppbyggnad och funktionssätt, som de vanligaste sjukdomarna och grunderna för sjukgymnastisk behandling. De studerande har också getts tillfälle inhämta praktiska kunskaper genom övningar och patientbehandlingar under handledning. Emellertid har den nyexaminerade sjukgymnasten mycket begränsade praktiska erfarenheter. Eftersom sådana erfarenheter bedöms vara av mycket stor betydelse för rätt utnyttjande av en kvalificerad vidareutbildning har det ansetts lämpligt att påbörja vidareutbildningen först efter praktisk tjänstgöring under ledning av erfaren sjukgymnast lämpligen omfattande c:a två år. Denna praktik bör ej beräknas som del av utbildningen utan som inträdeskrav och bör kunna förkortas i samma utsträckning, som grundutbildningen ev. kommer att förlängas.

Beroende på den stora mängd behandlingsmetoder som sjukgymnasten använder vid olika sjukdomar och skador, samt på den stora variation i den kliniska bilden, som härvid förekommer, synes det vara realistiskt att söka erbjuda en utbildning som innebär kvalificerade kunskapskrav inom olika rehabiliteringsfält. Ett begränsat antal specialinriktningar är nödvändiga av yrkestekniska skäl. Arbetsgruppen har vid val av sådana specialinriktningar på basis av dels sjukvårdens behov och organisation och dels tillgängliga behandlingsmetoder kommit fram till att fyra olika utbildningslinjer skulle vara tillfyllest. Dessa fyra linjer skulle då anknyta till

a) psykiatri, b) ortopedisk medicin, c) neurologi samt d) sjukdomar och skador på cirkulations- och andningsorgan.

Huvuddelen av utbildningen i sjukgymnastikens teori och all utbildning i pedagogik bör vara gemensam för de olika utbildningslinjerna, men i övriga delar differentieras studierna.

Den *pedagogiska utbildningen* bör efter vissa smärre förändringar kunna täckas av den pedagogiska kurs, som tidigare arrangerats vid YPI för sjukgymnaster och arbetsterapeuter. Pedagogisk praktisk erfarenhet bör i tillräcklig utsträckning erhållas vid den praktiska tjänstgöringen (se nedan) vid specialkliniker, då sådan tjänstgöring i stor utsträckning innefattar utlärningsfunktioner av olika art. Tjänstgöring i lärarbefattning synes därför ej nödvändig och är dessutom svår att arrangera inom nuvarande organisation.Handledning av studerande kan däremot genomföras och bör lämpligen kombineras med aktiv sjukvård för att kunskaper och teknik skall kunna hållas aktuella.

En högre utbildning inom *sjukgymnastikens teori* torde ej inom landet kunna täckas med kurser, men bör utan större svårigheter kunna täckas med litteraturstudier. En genomgång av internationell facklitteratur inom området ger vid handen, att ett lämpligt kunskapsmått bör kunna inhämtas från c:a 2 500—3 000 sidor text ur rekommenderad litteratur.

Övrig *teoretisk utbildning* bör kunna täckas genom studier vid medicinsk fakultet inom de ämnen, som är viktiga inom den valda utbildningslinjen. En närmare specificering av dessa studier har ej genomförts, då en sådan kräver utredning i samarbete med företrädare för olika medicinska ämnesområden. Emellertid torde lämpliga utbildningslinjer efter viss utredning med lätthet kunna inpassas i den ordinarie studiegången vid medicinsk fakultet och kunskapskraven anpassas efter de krav som är lämpliga att ställa och av uppenbara skäl ej behöver omfatta alla moment i den medicinska utbildningen.

Den *praktiska vidareutbildningen* bedöms böra omfatta två år och ske genom tjänstgöring vid speciella kliniker med avancerad sjukgymnastisk verksamhet inom det område som hör till utbildningslinjen. Viss del av den teoretiska utbildningen bör kunna ske parallellt med denna tjänstgöring och de teoretiska och praktiska studierna bör avslutas med uppsats antingen av analytisk eller av metodutvecklande karaktär. De studerande bör kunna kopplas in i viss forskning vid medicinsk fakultet.

Studierna beräknas kunna avslutas inom 3—3 1/2 år och ge god kompetens för kvalificerad lärarverksamhet samt kvalificerade arbetsuppgifter inom rehabiliteringsvården.

Meddelanden
om rekommendation nr 11/1964 angående rättsskydd för
växtförädlingsprodukter

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge mulighederne for tilvejebringelse af en fælles nordisk lovgivning angående beskyttelse af vækstforædlingsprodukter.

Danmarks regering (landbrugsministeriet) meddelar den 16 november 1970:

Mellem repræsentanter for de nordiske lande har der i 1970 været kontakt med henblik på muligheden for at gennemføre en retsbeskyttelse efter reglerne i Pariserkonventionen af 2. december 1961, om beskyttelse af plantenyheder, hvilken konvention Danmark er medlem af, og desuden har man drøftet mulighederne for en harmonisering af afprøvningsreglerne inden for Norden.

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 30 november 1970:

Det har visat sig, att förutsättningarna för en gemensam nordisk lagstiftning på området för tillfället fattas. Enighet råder däremot om, att ett nordiskt samarbete i fråga om växtförädlingsprodukternas rättsskydd är önskvärt. Samarbetet är möjligt t. ex. på sådana områden som vid bedömandet av sorternas likformighet och stabilitet samt vid konstaterandet av sortnyheter jämte andra praktiska områden, fastän skiljaktigheter förefinnes mellan lagstiftningarna i de olika länderna. Genom att utnyttja samarbetsmöjligheterna torde det vara möjligt att spara kostnader, förenhetliga undersökningsmetodiken och undvika dubbelarbete.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 15 december 1970:

Ett förslag till lag om växtförädlarrätt har remitterats till lagrådet. Enligt förslaget skall ett privaträttsligt system för skydd av nya växtförrädlingsprodukter införas i Sverige. I samband därmed torde Sverige komma att tillträda konventionen den 2 december 1961 om skydd för växtförrädlingsprodukter.

I jordbruksdepartementets meddelande den 19 december 1969 till Nordiska rådets 18:e session 1970¹ om ifrågavarande rekommendation framhölls bl. a. att växtförrädlingskyddsutredningen bedrivit sitt arbete i viss samverkan med särskilda i Danmark, Finland och Norge utsedda kontaktorgan, att överläggningar med dessa länder hållits i Stockholm i februari 1969 och att därvid framkommit att förutsättningar för närvarande saknades för att skapa en gemensam nordisk lagstiftning på området.

Med skrivelse till jordbruksdepartementet den 8 april 1970 begärde rådets juridiska utskott upplysning om vilka undersökningar som legat till grund för antagandet att en enhetlig lagstiftning om skydd för växtförrädlingsprodukter för närvarande inte kunde genomföras. Efter att ha inhämtat synpunkter från landbruksministeriet i Köpenhamn, lantbruksministeriet i Helsingfors och jordbruksdepartementet i Oslo, meddelade jordbruksdepartementet med skrivelse den 6 maj 1970 juridiska utskottet att departementet vidhåller sin tidigare redovisade uppfattning att förutsättningar alljämt saknades för att skapa en gemensam nordisk lagstiftning på området.

Förutsättningarna att genomföra en gemensam lagstiftning har inte förändrats sedan jordbruksdepartementets ovannämnda skrivelse avgavs. Mot bakgrund av att Danmark i september 1968 ratificerat den ovannämnda växtskyddskonventionen torde emellertid rekommendationens syfte i viss mån tillgodoses om även Sverige, som kan förväntas, ratificerar densamma.

Fortsatta nordiska överläggningar kommer att äga rum rörande organisation och metoder för sortprövning.

Jordbruksdepartementet får därför föreslå att rådet måtte betrakta rekommendationen såsom slutbehandlad.

¹ Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 1932.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandena

Til juridisk udvalg er henvist de til rådets 19. session af Danmarks, Finlands og Sveriges regeringer afgivne meddelelser om rekommandation nr. 11/1964.

Af meddelelserne fremgår blandt andet, at et lovforslag om væxtförädlarrätt er udarbejdet i Sverige, og at det forudgående udredningsarbejde i et vist omfang er sket sammen med kontaktorganer i Danmark, Finland og Norge. Lovforslagets gennemførelse vil muliggøre, at Sverige kan tiltræde den internationale konvention af 2. december 1961 om beskyttelse af vækstforædlingsprodukter, som Danmark allerede er medlem af, men for tiden savnes der forudsætninger for at gennemføre ensartet nordisk lovgivning på dette område.

Udvalget har taget regeringernes opfattelse til efterretning og har bemærket, at der dog nu synes at være indledt et positivt samarbejde inden for visse områder af vækstforædlingsbeskyttelsen.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne om rekommandation nr. 11/1964 til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm, den 15. januar 1971

Erik Adamsson (s)   *Georg C. Ehrnrooth (Sv)*   *Erling Engan (Sp)*

Tage Johansson (s)   *Clara Munck (KF)*   *Ingemar Mundebo (fp)*

K. Axel Nielsen (S)   *Grethe Philip (RV)*   *Pertti Salolainen (Kok)*

Formand

Helge Seip (S)

Thorstein Treholt (A)

Meddelande

om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att årligen ställa envar ett belopp — i Sverige 100 000 svenska kronor och i de övriga nordiska länderna av motsvarande storleksordning — till förfogande för lärarutbyte mellan skolor i de nordiska länderna, och

2. att årligen bevilja ett lika stort belopp för utbyggande av reselektorverksamheten mellan skolorna i de nordiska länderna.

Danmarks regering (undervisningsministeriet) meddelar den 7 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

For så vidt angår rekommendationens første led henvises der til meddelelse af 5. december 1969 til Nordisk Råds 18. session.¹ Det bemærkes, at der for så vidt angår Danmark på finansloven for finansåret 1970—71 er bevilget 55 500 kroner till lærerudveksling. Med hensyn til rekommendationens andet led kan det for Danmarks vedkommende oplyses, at der på finansloven for finansåret 1970—71 er bevilget 40 000 kroner til rejselektorvirksomhed.

I Finland er der i 1970 bevilget 40 000 mark til nordisk lærerudveksling samt rejsehjælp til lærere og visse andre kulturarbejdere. Samme beløb er søgt bevilget for 1971.

Kirke- og undervisningsdepartementet i Norge disponerer for finansåret 1971 over en bevilling på 650 000 norske kroner til rejsestipendier for lærere. Udgifter til lærerudveksling med de nordiske lande vil blive afholdt af denne bevilling, men der er endnu ikke afsat noget bestemt beløb til dette formål.

I Sverige er der for finansåret 1970—71 bevilget 64 500 danske kroner til lærerudveksling og 151 000 danske kroner til rejselektorvirksomhed.

¹ Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 1936.

Med hensyn til sagens behandling i Nordisk Kulturkommission henvises der til kulturkommissionens beretning til Nordisk Råds 18. session.¹

Man anser det i øvrigt ikke i øjeblikket for muligt at øge beløbene herudover.

Man anser herefter rekommandationen for færdigbehandlet i forhold til Nordisk Råd.

¹ *Se Nordiska rådet, 18:e sess., 1967.*

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats ett till rådets nittonde session av Danmarks regering å samtliga regeringars vägnar avgivet meddelande om rekommendation nr 24/1964.

I sakens behandling i utskottet den 17 februari 1971 har deltagit undervisningsminister Jaakko Itälä, Finland, och statsråd Kjell Bondevik, Norge.

Meddelandet ger vid handen, att man i alla länder ännu inte kommit upp till de av rådet rekommenderade anslagen till lärarutbyte mellan de nordiska länderna. De för reselektorsverksamheten anvisade beloppen är betydligt lägre. Utskottet utgår från att, när ett nordiskt kulturavtal ingåtts, bättre förutsättningar kommer att föreligga för utbyggnad av lärarutbytet och reselektorsverksamheten. Med hänvisning härtill får utskottet föreslå,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Köpenhamn den 17 februari 1971

<i>Per Bergman (s)</i>	<i>Gunnar Garbo (V)</i>	<i>Guttorm Hansen (A)</i>
<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>	<i>Tage Johansson (s)</i>	<i>Eysteinn Jónsson (F)</i>
		Förman
<i>Niels Matthiasen (S)</i>	<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Berte Rognerud (H)</i>
<i>Sylvi Siltanen (Sd)</i>	<i>Per Olof Sundman (cp)</i>	<i>Mirjam Tuominen (Skdl)</i>

Meddelande

om rekommendation nr 26/1964 angående harmonisering av bolagsbeskattningen

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att utreda frågan, i vad mån en harmonisering av bolagsbeskattningens konstruktion och metoder är en lämplig väg att främja de ekonomiska förhållandena i Norden.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar i december 1970 å samtliga regeringars vägnar:

Utredningen angående harmoniseringen av bolagsbeskattningen i Norden har under året 1970 väntat på lösningen av frågan om inrättande av ett nordiskt skattevetenskapligt forskningsråd. Denna fråga är fortfarande olöst, vilket framgår av meddelandet rörande rekommendationen nr 14/1968¹.

Oberoende av frågan om ett eventuellt inrättande av ett forskningsråd synes för närvarande tillräckliga förutsättningar för ett påbörjande av utredningen angående bolagsbeskattningens harmonisering i Norden icke föreligga, enär samtliga nordiska länder inlett diskussioner om sina förhållanden till Europeiska Ekonomiska Gemenskapen (EEC), till vars program även hör frågan om bolagsbeskattningens harmonisering. Det nordiska utredningsarbetet torde sålunda i nuvarande läge icke påbörjas förrän riktlinjerna för en framtida bolagsbeskattning i samtliga nordiska länder tillräckligt tydligt kan fastställas i belysning av diskussionerna med EEC.

¹ *Se s. 2418.*

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet

Till ekonomiska utskottet har hänvisats till rådets 19:e session avgivet meddelande av Finlands regering å samtliga regeringars vägnar om rekommendation nr 26/1964 angående harmonisering av bolagsbeskattningen.

Utskottets niomannakommitté har vid möte under 1970 genomgått vad som dittills redovisats från regeringarna i saken och hört sakkunnig och därvid konstaterat att under en följd av år har inga upplysningar i sak lämnats i meddelandena utan dessa har hänvisat till tidigare avgivna meddelanden. Kommittén har funnit att regeringarna torde anse rekommendationen som ej genomförbar fristående från ett förpliktigande samarbete på hela det ekonomiska området.

I meddelandet till 19:e sessionen hänvisas dels till att spørsmålet om inrättandet av ett nordiskt skattevetenskapligt forskningsråd ännu ej fått sin slutliga lösning dels till de nordiska ländernas pågående förhandlingar med de Europeiska gemenskaperna vari spørsmålet om bolagsbeskattningen ingår som ett element.

Eftersom principiell enighet föreligger om inrättandet av ett nordiskt skattevetenskapligt forskningsråd anser utskottet i likhet med regeringarna att ifrågasvarande spørsmål naturligt faller in under ett sådant forskningsråds arbetsuppgifter. Utskottet anser att saken därmed fått en sådan lösning som under omständigheterna är möjlig och att ytterligare åtgärder från Nordiska rådets sida ej är påkallade.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser
spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Stockholm den 19 januari 1971

<i>Ele Alenius (Skdl)</i>	<i>John Austrheim (Sp)</i>	<i>Knud Enggaard (V)</i>
<i>Arne Geijer (s)</i>	<i>Guttorm Hansen (A)</i>	<i>Erkki Hara (Kok)</i>
Förman		
<i>Yngve Holmberg (m)</i>	<i>Jens Otto Krag (S)</i>	<i>Kåre Kristiansen (Kf)</i>
<i>Sture Palm (s)</i>	<i>Karl Skytte (RV)</i>	<i>Veikko Vennamo (Smp)</i>
<i>Kåre Willoch (H)</i>	<i>Knud Østergaard (V)</i>	

Meddelanden

om rekommendation nr 28/1964 angående harmonisering av vissa skatter och avgifter

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna för en harmonisering av de nordiska ländernas regler om punktbeskattning på sådana områden, där nuvarande olikheter skapar särskilda svårigheter.

Danmarks regering (finansministeriet) meddelar den 1 december 1970:

Man har ikke yderligere oplysninger at give vedrørende denne rekommendation.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 23 november 1970:

Från Finlands sida finns det i detta ärende intet nytt att anföra.

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 4 december 1970:

Herved meddeles at man ikke har ytterligere opplysninger å gi i denne sak.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 18 december 1970:

Under år 1970 har beslut fattats om en ändring i den svenska s. k. punktbeskattningen som kan sägas ligga i linje med rekommendationens syfte även om ändringen varit främst betingad av tekniska skäl. Från den 1 januari 1971 är således den särskilda varuskatten på choklad- och konfektyrvaror omlagd från en värdeskatt till en viktskatt. Därmed har skatten fått samma principiella utformning som motsvarande beskattning i övriga nordiska länder.

*BILAGA 1***Skrivelse från Nordiska rådets presidium till Sveriges regering
rörande beskattningen av choklad- och konfektyrvaror**

Nordiska rådet har mottagit en skrivelse av den 17 augusti 1970 från Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger rörande den i Sverige av 1969 års punktskatteutredning föreslagna omläggningen av beskattningen av choklad- och konfektyrvaror (*SOU 1970: 37*).

I nämnda betänkande föreslås en övergång från nuvarande värdebeskattning till en viktbeskattning. Då viktbeskattning tillämpas för dylika varor i alla de övriga nordiska länderna, skulle det svenska förslaget kunna ses som ett steg mot harmonisering på den indirekta beskattningens område i enlighet med Nordiska rådets rekommendation nr 28/1964 om harmonisering av vissa skatter och avgifter. Emellertid föreslås i Sverige, att skatten beräknas på varans bruttovikt, d. v. s. varan inklusive emballage, under det att i övriga nordiska länder skatten beräknas på varans nettovikt, d. v. s. varan utan emballage.

I sin ovannämnda skrivelse framhåller den danska kooperationen, att detta innebär att samma vara i exempelvis Danmark och Sverige skall deklarerats med olika vikt och att 100 g sålunda ej betyder detsamma i Sverige som i Danmark i detta sammanhang. I skrivelsen förklaras vidare, att den danska principen för viktangivelse, vilken som sagt tillämpas även i övriga nordiska länder, är ur konsumentsynpunkt den mest korrekta. I skrivelsen hemställs därför att de svenska myndigheterna måtte påverkas att följa nettoviktprincipen.

Som framgår av det svenska betänkandet, har utredningen funnit att vissa skäl kan tala för att basera sötvarubeskattningen på nettovikten. Då detta emellertid skulle kräva en omläggning även av den svenska s. k. utjämnings-skatten som utgår efter bruttovikten har de sakkunniga stannat för att förordas att även varuskatten på choklad och konfektyrer uttages på varans bruttovikt.

Nordiska rådets ekonomiska utskottet, som genom sin niomannakommitté förberett skrivelsens behandling inom rådet, har för sin del vid sitt möte i Köpenhamn den 27 oktober 1970 beslutat uttala följande:

De nordiska kooperativa rörelserna har som bekant uppnått en hög grad av rationell produktionsfördelning inom Norden, i vissa fall trots de hinder av olika slag som tyvärr alltjämt föreligger häremot. Ekonomiska utskottet anser därför, att särskild vikt bör fästas vid synpunkter från nordiskt kooperativt håll avseende förhållanden som kan utgöra administrativa hinder för en utveckling av handeln.

Även om det till synes ej ingått i svenska punktskatteutredningens uppdrag att även beakta möjligheterna till nordisk samordning i enlighet med Nordiska rådets rekommendation nr 28/1964, finner utskottet att möjligheten av en nordisk samordning på denna enstaka punkt bör övervägas av Sveriges regering.

Nordiska rådets presidium vill instämma i de synpunkter som framförts av rådets ekonomiska utskott. Presidiet får därför hemställa till Sveriges regering att vid genomförande av omläggning av beskattningen av choklad och konfektyrvaror beakta det nordiska intresset av att varans nettovikt lägges till grund för skattens beräkning.

København den 1 november 1970

För Nordiska rådets presidium

Matthias Á. Mathiesen

BILAGA 2

Skrivelse från Nordiska rådets presidium till regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige rörande enhetliga beteckningar på skatteklasser och alkoholinnehåll för öl

I en skrivelse till Nordiska rådet den 27 januari 1970 har Danska Afholdsselskabers Landsforbund framfört förslag om införande av enhetliga beteckningar på skatteklasser och alkoholinnehåll för öl.

Nordiska rådets presidium har hänvisat saken till rådets ekonomiska utskott vars niomannakommitté beslutat förorda att framställningen överlämnas till regeringarna för beaktande i samband med regeringarnas arbete med rådets rekommendation 28/1964 angående harmonisering av vissa skatter och avgifter.

Presidiet får i anledning av vad som sålunda förevarit till regeringarna överlämna den ifrågavarande framställningen (*här ej tryckt*) om enhetliga beteckningar på skatteklasser och alkoholinnehåll för öl med hemställa att den måtte tagas i beaktande i samband med rekommendation nr 28/1964 angående harmonisering av vissa skatter och avgifter.

Arild den 7 september 1970

För Nordiska rådets presidium

Matthias Á. Mathiesen

*BILAGA 3***Skrivelse från finansdepartementet i Sverige till Nordiska rådets presidium rörande beskattningen av choklad- och konfektyrvaror**

I skrivelse till Sveriges regering den 1 november 1970 har Nordiska rådets presidium hemställt att regeringen vid genomförande av omläggning av den svenska beskattningen av choklad- och konfektyrvaror måtte beakta det nordiska intresset av att varans nettovikt lägges till grund för skattens beräkning. Med anledning härav får jag på finansministerns uppdrag meddela, att regeringen redan den 23 oktober 1970 genom proposition föreslog riksdagen ändring av beskattningen av choklad- och konfektyrvaror och därvidlag förordade att beräkningen av skatten skulle grundas på varans vikt inklusive konsumentförpackning. Vid riksdagsbehandlingen yrkades ändring i förslaget i denna del bl. a. under hänvisning till uttalandet i frågan av Nordiska rådets presidium. Riksdagen fattade dock beslut i enlighet med regeringens förslag.

Stockholm den 8 februari 1971

Kurt Malmgren

Rättschef i finansdepartementet

Meddelande

om rekommendation nr 1/1965 angående auktorisation av optiker

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för införande av likartade regler angående auktorisation av glasögonoptiker samt att i anslutning härtill undersöka möjligheterna för en gemensam specialutbildning för denna yrkesgrupp.

Danmarks regering (indenrigsministeriet) meddelar den 7 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Det fællesnordiske udvalg vedrørende autorisation af optikere har i september 1970 afsluttet sit arbejde med en betænkning over de i rekommendationen omhandlede spørgsmål. Betænkningen vil blive offentliggjort i Nordisk udredningsserie (NU 1970: 19).

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandet**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats av Danmarks regering å samtliga regeringars vägnar avgivet meddelande om rekommendation nr 1/1965 angående auktorisation av optiker.

Av meddelandet framgår att en i anledning av rekommendationen tillsatt nordisk kommitté numera slutfört sitt arbete och framlagt ett betänkande om auktorisation av optiker, vilket utgivits i Nordisk udredningsserie (*NU 1970: 19*).

Genom denna kommittés arbete synes i rekommendationen framförda önskemål om en utredning om förutsättningarna för införande av auktorisationsordningar för optiker i alla nordiska länder och om möjligheten för gemensam specialutbildning för denna yrkesgrupp ha tillgodosetts. Utskottet finner därför ytterligare åtgärder i anledning av denna rekommendation ej påkallade.

I detta läge finner utskottet rekommendationen av 1965 vara slutbehandlad för rådets del och föreslår därför,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 1/1965 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 18 januari 1971

<i>Pentti Antila (Smp)</i>	<i>Roald Bye (A)</i>	<i>Erling Dinesen (S)</i>
<i>Sven Hammarberg (s)</i>	<i>Lars Korvald (Kf)</i>	<i>Lars Larsson (s)</i>
	Förman	
<i>Gerda Møller (KF)</i>	<i>Niels Mørk (S)</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson (cp)</i>
<i>Antti-Veikko Perheentupa (Sd)</i>	<i>Salve Salvesen (A)</i>	<i>Raino Westerholm (Kr)</i>

Meddelande
om rekommendation nr 3/1965 angående universitetskurser
i arkeologi och folklivsforskning
(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder i och för anordnande av nordiska universitetskurser för studerande i arkeologi och folklivsforskning.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 14 december 1970 å samtliga regeringars vägnar:

Undervisningsministeriet i Finland, som är koordinerande land i detta ärende, hänvisar till sitt meddelande den 11 december 1969¹ samt till Nordiska kulturkommissionens årsberättelser under sektion I till Nordiska rådets 18:e² och 19:e sessioner³.

Såsom framgår av årsberättelserna, fortsätter handläggningen av denna rekommendation i Nordiska kulturkommissionen (under sektion I).

¹ Se Nordiska rådets, 18:e sess. s. 1943.

² Se Nordiska rådets, 18:e sess. s. 1702.

³ Se s. 1927.

Meddelande

om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m.

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att utreda förutsättningarna för en specialiserad vidareutbildning av arkitekter på nordisk bas,
2. att undersöka möjligheterna för tillskapande av en enhetlig benämning för kvalificerade utövare av arkitektyrket i Norden, samt
3. att vidtaga åtgärder för att tävlingar om lösande av statliga och kommunala byggnads- och stadsplaneuppgifter av större vikt måtte stå öppna för arkitekter från samtliga länder.

Danmarks regering (ministeriet for kulturelle anliggender) meddelar den 10 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Den danske regering meddelte den 4. december 1969,¹ at en videre behandling af rekommandationens forslag om en nærmere undersøgelse af forudsætningerne for en specialiseret videreuddannelse af arkitekter på nordisk basis beroede på en indsamling af oplysninger dels om de nordiske arkitektskolers normaluddannelser dels om de efter- og videreuddannelses-tilbud, som findes i tilknytning til læreanstalter, byggeforskningsinstitutter eller faglige sammenslutninger.

Det indkomne materiale har vist, at en nærmere analyse af de enkelte landes grunduddannelser er fornøden for at tilvejebringe det tilstrækkelige grundlag for overvejelse over, hvorvidt og på hvilke områder en fællesnordisk efter- og videreuddannelse vil kunne praktiseres.

En særlig vanskelighed i dette arbejde har været, at de enkelte landes grunduddannelser under de senere års stigende tilgang af studerende er under en mere eller mindre omfattende revision. For Danmarks vedkom-

¹ Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 1945.

mende gælder det, at der i september 1969 er nedsat et arkitektuddannelsesudvalg, der har fået til opgave at fremkomme med forslag til en revision af arkitektuddannelsen. Udvalget skal herunder navnlig søge klarlagt, hvilken grundlæggende struktur arkitektuddannelsen skal have for at opfylde de krav, som samfundet må stille til arkitekten såvel i planlægningsprocessen som i den konkrete udformning af vore fysiske omgivelser. Udvalget skal endvidere overveje de ændringer af pædagogisk karakter, som måtte være hensigtsmæssige, herunder spørgsmål som undervisningsformer og undervisningsmetoder samt lærerkollegiets størrelse og sammensætning. Dette udvalg forventer at kunne afslutte sit arbejde i sommeren 1971, og det forventes, at dets resultater vil få væsentlige ændringer til følge.

Under hensyn til at en vurdering af behovet for en fællesnordisk efter- og videreuddannelse for arkitekter vil være behæftet med stor usikkerhed, førend der er truffet beslutning om varige ændringer i de enkelte landes grunduddannelser, er det besluttet at afvente den betænkning fra det danske arkitektuddannelsesudvalg, som forventes at foreligge i sommeren 1971.

Meddelande
om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för
fordringspreskription

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringene at indføre en fælles nordisk lovgivning om forældelse af fordringer baseret på en længere almindelig forældelsesfrist på 10 år og en kortere frist for forældelse af dagliglivets krav.

Norges regering (Justisdepartementet) meddelar 11 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Det vises til meldingen 9. desember 1969 avgitt til Nordisk Råds 18. sesjon.¹ Man har fortsatt funnet å burde la det videre nordiske samarbeid på området avvente resultatet av arbeidet innen Europarådet med å harmonisere lovgivningen om fordringspreskripsjon. Europarådets ekspertkomite for dette spørsmål har holdt 6 møter om saken, det siste i september 1970. Ekspertkomiteen utarbeidde på dette møtet et endelig utkast med motiver til europeiske preskripsjonsregler samt utkast til en rekommendasjon. Resultatet av ekspertkomiteens arbeid er nå lagt fram for Europarådets komite for juridisk samarbeid (CCJ) og vil deretter bli lagt fram for Europarådets Ministerkomite.

¹ Se *Nordiska radet, 18:e sess., s. 1950.*

Meddelande

om rekommendation nr 17/1965 angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för enhetliga regler för märkning av brand- och hälsofarliga ämnen och för handeln med sådana ämnen i vad sammanhänger med märkningen.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 5 december 1970 å samtliga regeringars vägnar:

Det nedsatte samarbeidsorgan -- Nordisk komité vedrørende merking av brann- og helsefarlige stoffer — har avgitt innstilling 29. juni 1970 (NU 1970: 7).

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandet**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats av Norges regering å samtliga regeringars vägnar avgivet meddelande om rekommendation nr 17/1965 angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen.

Av meddelandet framgår att en i anledning av rekommendationen tillsatt nordisk kommitté numera slutfört sitt arbete och framlagt ett betänkande om märkning av brand- och hälsofarliga ämnen, vilket utgivits i Nordisk udredningsserie (NU 1970: 7).

Ett tilläggsförslag (A 320 T/s) har väckts i ämnet med hemställan till rådet att rekommendera regeringarna att genomföra enhetliga regler för märkning av brand- och hälsofarliga ämnen i enlighet med de förslag som framlagts i Nordisk udredningsserie nr 7/1970.

I detta läge finner utskottet rekommendationen av år 1965 vara slutbehandlad för rådets del och föreslår därför,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 17/1965 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 18 januari 1971

<i>Pentti Antila (Smp)</i>	<i>Roald Bye (A)</i>	<i>Erling Dinesen (S)</i>
<i>Sven Hammarberg (s)</i>	<i>Lars Korvald (Kf)</i>	<i>Lars Larsson (s)</i>
	Förman	
<i>Gerda Møller (KF)</i>	<i>Niels Mørk (S)</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson (cp)</i>
<i>Antti-Veikko Perheentupa (Sd)</i>	<i>Salve Salvesen (A)</i>	<i>Raino Westerholm (Kr)</i>

Meddelande
om rekommendation nr 20/1965 angående samordning
av semesterlagstiftningen

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för att så långt som möjligt samordna de nordiska ländernas lagstiftningar om semester.

Finlands regering (social- och hälsovårdsministeriet) meddelar den 14 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Det av Nordiska socialpolitiska kommittén tillsatta utskottet, vars uppdrag är att utreda möjligheterna av en samordning av de nordiska ländernas semesterlagstiftning har sammanträtt i Stockholm den 17 november 1970. Vid sammanträdet beslöts att varje land skulle uppgöra en rapport över situationen enligt nuvarande lagstiftning samt att utbyte av detta material skall ske. Följande sammanträde hålls i Oslo den 22 januari 1971.

Meddelanden
om rekommendation nr 24/1965 angående likformig, enhetlig
lagstiftning om trafikonykterhet

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at søge gennemført en ensartet nordisk lovgivning om misbrug af alkohol i trafikken.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 14 december 1970:

Finlands representant har som observatör deltagit i svenska trafikfyllerilagstiftningskommitténs arbete. Efter det sagda kommitté i september 1970 avgivit sitt betänkande, har trafikministeriet vidtagit med förberedelser till de fortsättningsåtgärder vilka betänkandet ger anledning till.

Sveriges regering (justitiedepartementet) meddelar den 14 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Den svenska utredningen angående lagstiftning om trafikonykterhetsbrott har den 30 september 1970 avgivit ett betänkande (SOU 1970: 61) med bl. a. förslag till ändringar i lagen om straff för vissa trafikbrott. Kommittén har under utredningsarbetet samrått med särskilt utsedda observatörer från de övriga nordiska länderna. Proposition i anledning av betänkandet kan väntas bli framlagd under år 1971.

Den danska færdselsikkerhedskommissionens betänkande i motsvarande ämne har behandlats i straffelovrådet och dess yttrande i frågan torde komma att avges omkring årsskiftet 1970/71.

För norskt vidkommande kan meddelas att en genom kunglig resolution tillsatt utredning den 16 september 1968 avgav ett betänkande med förslag till strängare lagbestämmelser i trafiken när det gäller bruk av andra berusningsmedel än alkohol som kan leda till fysiskt eller psykiskt beroende. Avsikten är att proposition i denna fråga skall läggas fram så snart som möjligt.

BILAGA 1

Fråga vid Nordiska rådets 19:e session om åtgärder för förverkligande av enhetlig lagstiftning om trafikonykterhet¹

Til regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige

Den som er inkapabel til å kjøre en bil i ett land på grunn av spritfor-
tæring burde selvsagt også være det i andre land. Som vi alle vet er det
imidlertid ikke slik. Reglene om edruelighet i trafikken er forskjellig ut-
formet i hvert land. Men i Norden med i stort sett overensstemmende vur-
deringer burde det være mulig å gjennomføre enhetlige bestemmelser.

Som det fremgår av meldingene er situasjonen følgende: I Danmark
ble det i 1969 avgitt et utredningsforslag, som dog ikke var enstemmig,
om innføring av en promillegrense ved rattfylleri. I Sverige har en utred-
ning med deltagelse av observatører fra de øvrige nordiske land angåen-
de lovgivningen om kjøring i alkoholpåvirket tilstand nå kommet med
sitt betenkende. Ifølge forslaget bibeholdes den nåværende nedre promil-
legrense, mens grensen senkes mellom den grove forbrytelse rattfylleri og
den mildere kjøring i alkoholpåvirket tilstand. Spørsmålet om påvirkning
av andre midler enn alkohol har utredningen for tiden ikke ansett seg
å kunne løse. I Norge ble et utredningsbetenkende fremlagt i 1968. Dette
inkluderer også forslag om strengere bestemmelser vedrørende andre rus-
midler enn alkohol. Noe særskilt utredningsarbeid har ikke blitt utført i
Finland hvor man nå ikke har noen promillegrense. Man arbeider således
etter noe forskjellige linjer i de nordiske land. Her foreligger et stort prak-
tisk behov av enhetlige bestemmelser.

Nordisk Råd har allerede i 1956 (*nr. 19/1956*) og senest i 1965 (*nr. 24/
1965*) vedtatt rekommandasjoner om enhetlige regler for kjøring i alkohol-
påvirket tilstand. I den siste rekommandasjonen henstiller rådet til regje-
ringene om å søke gjennomføre en enhetlig nordisk lovgivning om alkohol-
misbruk i trafikken.

Under henvisning til ovenstående ville jeg gjerne stille følgende spørs-
mål til regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige:

Hvilke tiltak overveier regjeringene å ta i nåværende si-
tuasjon da det skal vedtas nye lover vedrørende kjøring i
alkoholpåvirket tilstand i trafikken i flere land, for å har-
monisere lovgivningen på dette område i Norden og gjen-
nomføre rådets rekommandasjon nr. 24/1965?

Stockholm, 14. januar 1971

Erling Engan (Sp)

¹ *Frågan besvarad s. 185.*

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandena**

Til juridisk udvalg er henvist de til rådets 19. session af Finlands regering og af Sveriges regering på samtlige regerings vegne afgivne meddelelser om rekommandation nr. 24/1965.

Af meddelelserne fremgår, at der i Danmark og Sverige foreligger sagkyndige betænkninger om lovgivningen vedrørende misbrug af alkohol i trafikken. Lovforslag kan ventes fremsat i Sverige i løbet af 1971.

Som svar på et spørgsmål af Erling Engan er det blandt andet oplyst, at de nordiske landes regeringer i løbet af kort tid vil lade repræsentanter for de berørte ministerier indlede drøftelser med henblik på at undersøge forudsætningerne for en harmonisering af den pågældende lovgivning.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne om rek. nr. 24/1965 til efterretning og afventer nye meddelelser til næste ordinære session.

København, den 16. februar 1971

<i>Erik Adamsson (s)</i>	<i>Georg C. Ehrnrooth (Sv)</i>	<i>Erling Engan (Sp)</i>
<i>Svend Haugaard (RV)</i>	<i>Carl-Henrik Hermansson (vpk)</i>	<i>Allan Hernelius (m)</i>
<i>Matthias Á. Mathiesen (Sj)</i>	<i>Clara Munck (KF)</i>	<i>K. Axel Nielsen (S)</i>
		Formand
<i>Irma Rosnell (Skdl)</i>	<i>Pertti Salolainen (Kok)</i>	<i>Helge Seip (V)</i>
	<i>Thorstein Treholt (A)</i>	

Meddelande

om rekommendation nr 29/1965 angående högre fiskeriutbildning

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att på lämpligt sätt samverka för att klarlägga förutsättningarna för inrättandet av en nordisk fiskeriutbildnings- och forskningsanstalt på universitetsnivå, förslagsvis i anknäytning till den aktuella norska utredningen angående en fiskerihögskola.

Norges regering (Fiskeridepartementet) meddelar den 5 december 1970 å samtliga regeringars vägnar:

En viser til Fiskeridepartementets brev av 14. oktober 1969.¹ Som nevnt i dette brev er den høyere fiskeriundervisning overført til Kirke- og undervisningsdepartementet.

På grunnlag av de prinsipper for utbyggingen av den høyere fiskeriundervisning som ble trukket opp i stortingsmelding nr. 67 (1968—69) ble det oppnevnt et interimsstyre for å lede arbeidet i oppbyggingsperioden. Dette interimsstyre avga en innstilling, daterat 23. juli 1970. På grunnlag av denne innstillingen og nevnte stortingsmelding vil Kirke- og undervisningsdepartementet med det første fremme proposisjon til Stortinget om bevilgning for 1971 til høyere fiskeriundervisning. Kirke- og undervisningsdepartementet regner med at utdanningsaktiviteten vil starte i 1971 og at utbyggingen vil skje over en to til fem års periode. Forslaget vil i første omgang ta sikte på å legge den vesentlige del av undervisningen til eksisterende institusjoner i Bergen og Trondheim. Men det er også innledet et samarbeid mellom interimsstyret i Tromsø med sikte på et best mulig samarbeid og koordinering av virksomheten.

Spørsmålet om i hvilken utstrekning den påtenkte fiskeriundervisning også vil kunne utvides til å dekke behovet for fiskeriundervisning for andre nordiske land er ikke klarlagt. Så snart stortinget har bevilget de nødven-

¹ Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 1959.

dige midler og undervisningen er kommet i gang, antar en at dette vil være mere klarlagt. Kirke- og undervisningsdepartementet vil i samarbeid med Fiskeridepartementet ta kontakt med de berørte institusjoner i de övrige nordiske land for å få istand dröftelser om hvilke former for nordisk samarbeid det vil være hensiktsmessig å etablere.

---

*BILAGA 1***Utbildning av fiskeriingenjörer i Norge***(Utdrag ur Nytt från Nordforsk 1970: 3)*

Hösten 1969 startades en fiskerilinje vid Bergens tekniska skola. Linjen är en fortsättning på kemilinjens och betecknas som ganska avancerad då intagningen kräver antingen examen från den treåriga kemiutbildningen eller tvååriga studentlinjen. Fiskerilinjens lärare både från Fiskeridirektoratet och Universitetet i Bergen. Utbildningen omfattar för närvarande huvudsakligen livsmedelsteknologi, men planer finns på en utvidgning även inom driftsteknik. Timplanen omfattar tjugo timmar teori och tio timmar laborationer per vecka. Därtill kommer talrika studiebesök. Industrin har redan visat ett mycket stort intresse för den nya utbildningslinjen, och man betecknar samarbetet med näringslivet som utmärkt.

*BILAGA 2***Fråga vid Nordiska rådets 19:e session om nordisk fiskeriutbildning¹**

Till Norges regering

Vid rådets 13:e session 1965 antogs en rekommendation till regeringarna att på lämpligt sätt samverka för att klarlägga förutsättningarna för inrättande av en nordisk fiskeriutbildnings- och forskningsanstalt på universitetsnivå, förslagsvis i anknytning till den aktuella norska utredningen angående en fiskerihögskola.

Enligt meddelandena i anledning av rekommendationen till rådets tidigare sessioner har den norska regeringen haft för avsikt att vid olika tillfällen under planeringen av den högre fiskeriutbildningen i Norge ta kontakt med de övriga nordiska länderna för att samråda om möjligheterna till nordiskt samarbete på detta utbildningsområde. Dylika kontakter har emellertid ännu inte ägt rum.

I rekommendationen föreslog rådet att förutsättningarna för nordiskt

¹ Frågan besvarad s. 232.

samarbete skulle sonderas vid planeringen av utbildningen. Av meddelandet till 19:e sessionen framgår, att den planerade högre fiskeriutbildningen i Norge avses börja 1971 och att samråd med de övriga nordiska länderna nu avses skola ske först när stortinget beviljat behövliga medel för den nationella utbyggnaden. De övriga nordiska ländernas behov av fiskeriutbildning har över huvud taget ännu inte klarlagts. Sedan den norska utbildningen väl uppbyggts, blir det uppenbarligen svårare än nu under planeringsstadiet att beakta övriga nordiska länders önskemål och behov beträffande högre fiskeriundervisning.

Med hänvisning till det ovan anförda får jag rikta följande fråga till Norges regering:

Anser inte den norska regeringen det lämpligt att förutsättningarna för samnordisk fiskeriutbildning och fiskeriforskning på universitetsnivå klarlägges, innan regeringen förverkligar planerna om utbildning och forskning i Norge på detta fält?

Stockholm den 21 januari 1971

Eysteinn Jónsson (F)

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats ett till rådets nittonde session av Norges regering å samtliga regeringars vägnar avgivet meddelande om rekommendation nr 29/1965.

En av Eysteinn Jónsson vid rådets plenum den 16 februari 1971 till Norges regering riktad fråga har då besvarats av statsråd Kjell Bondevik.

I sakens behandling i utskottet den 17 februari 1971 har deltagit undervisningsminister Jaakko Itälä, Finland, och statsråd Kjell Bondevik, Norge.

Av meddelandet framgår, att samråd i enlighet med rekommendationens hemställan för att klarlägga förutsättningarna för inrättande av en nordisk fiskeriutbildnings- och forskningsanstalt på universitetsnivå i anknytning till norskt utredningsarbete på området ännu inte ägt rum. Statsrådet Bondevik har i sitt svar meddelat, att interimsstyret för organisation av den norska fiskeriutbildningen pekat på att utbildningsmöjligheterna efter en tid bör utsträckas till att gälla även studenter från de andra nordiska länderna men att en viss facklig miljö först bör byggas upp i Norge. Kirke- og under-

visningsdepartementet, till vars handläggning frågan överförts från fiskeridepartementet, är intresserat av att så snart som möjligt öppna möjligheter för studenter från de andra nordiska länderna att studera i Norge. Statsrådet har vidare meddelat, att Kirke- og undervisningsdepartementet i samråd med fiskeridepartementet avser att med det första ta initiativ till ett nordiskt möte för att dryfta samarbetet på fiskeriutbildningens område.

Utskottet uttrycker sin tillfredsställelse över att den norska regeringen har för avsikt att snarast uppta förhandlingar för att pröva förutsättningarna för samordning av undervisningen på området.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Köpenhamn den 17 februari 1971

<i>Per Bergman (s)</i>	<i>Gunnar Garbo (V)</i>	<i>Guttorm Hansen (A)</i>
<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>	<i>Tage Johansson (s)</i>	<i>Eysteinn Jónsson (F)</i>
		Förman
<i>Niels Matthiasen (S)</i>	<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Berte Rognerud (H)</i>
<i>Sylvi Siltanen (Sd)</i>	<i>Per Olof Sundman (cp)</i>	<i>Mirjam Tuominen (Skdl)</i>

Meddelande

om rekommendation nr 1/1966 angående nordisk tentamensgiltighet

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Köpenhamn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att *F i n l a n d* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att

1. utreda förutsättningarna för att utvidga den nordiska tentamensgiltigheten att gälla härför lämpade studieområden,
2. verka för att genom ett väl utbyggt stipendiesystem samt nödiga åtgärder på det studentsociala området underlätta de studerandes möjligheter att utnyttja de fördelar, den nordiska tentamensgiltigheten erbjuder, samt
3. vidtaga åtgärder i syfte att sprida kännedom bland studenterna i Norden om de möjligheter att förlägga studierna till annat nordiskt land än hemlandet, som den nordiska tentamensgiltigheten öppnar.

F i n l a n d s regering (undervisningsministeriet) meddelar den 14 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Undervisningsministeriet i Finland, som är koordinerande land i detta ärende, hänvisar till sitt meddelande den 18 december 1969¹ samt till Nordiska kulturkommissionens årsberättelse under sektion I till Nordiska rådets 19:e session.²

Beträffande rekommendationens punkt 2 hänvisas till det meddelande, som avgivits med anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 7/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs jämförbarhet samt nr 13/1970 angående skol- och studentbetygs giltighet.

¹ Se *Nordiska rådet, 18:e sess., s. 1962.*

² Se s. 1927.

BILAGA 1

**Skrivelse från Nordiska rådets presidium till regeringarna i Danmark,
Finland, Island, Norge och Sverige angående nordisk
tentamensgiltighet**

Nordiska rådet har under sin verksamhet intresserat sig för att frågan om nordisk tentamensgiltighet skulle få en praktisk lösning. Flera rekommendationer har antagits i ämnet, nämligen rekommendation nr 8/1953 angående kulturellt samarbete och rekommendation nr 1/1966 angående nordisk tentamensgiltighet. Senast har frågan berörts i samband med antagande av en rekommendation om nordiska skol- och studentbetygs giltighet (*rek. nr 13/1970*) varvid särskilt framhållits betydelsen av utförlig information om studiemöjligheterna i Norden.

I praktiken har systemet emellertid icke fungerat tillfredsställande. Då och då erhåller Nordiska rådets sekretariat förfrågningar om hur den nordiska tentamensgiltigheten fungerar. Nyligen ställdes frågan till svenska sekretariatet om en i Norge avlagd akademisk tentamen i historia utan kompletteringar kan tillgodoräknas i en svensk fil. kand.- eller fil. mag.-examen i vilken även bl. a. svenska och litteraturhistoria skulle ingå. Vid förfrågningar i Sverige hos utbildningsdepartementet, universitetskanslersämbetet, Nordiska kulturkommissionen, universitet och studentkår var det icke möjligt att få exakt besked huruvida ett sådant studiemönster kunde följas. Det hänvisades helt allmänt till att samtliga nordiska länder infört generella bestämmelser om godkännande av prov och examina avlagda vid universitet i andra nordiska länder inom filosofiska, humanistiska, naturvetenskapliga och i vissa fall samhällsvetenskapliga fakulteter men osäkerhet förelåg om bestämmelsernas tillämplighet. En sådan praktisk fråga som om avlagd norsk tentamen i historia krävde komplettering för t. ex. inträde på svensk lärarhögskola kunde ej besvaras.

För närvarande ger broschyren "Att studera i Norden" vissa upplysningar om studiemöjligheterna i grannländerna men informationen är icke tillräckligt utförlig för att ge ledning i ett praktiskt fall som det här omnämnda. Nordiska rådets presidium har i en tidigare skrivelse den 2 juni 1969 till de nordiska ländernas regeringar efterlyst en ökad information särskilt vad gäller de studiesociala förmånerna.

Presidiet finner att den information och vägledning om studiemöjligheterna för nordbor i annat land i Norden än det egna, som för närvarande tillhandahålles, är klart otillräcklig. Enligt presidiets mening bör en studiehandbok med detaljerad beskrivning av gällande regler vid studier i Norden

utanför hemlandet ersätta den nu mera översiktligt hållna broschyren "Att studera i Norden", vilken dessutom torde vara i vissa delar föråldrad.

Presidiet får sålunda hemställa, att de nordiska ländernas regeringar ville föranstalta om att utförlig och aktuell information om studier i Norden utanför hemlandet på ett lättillgängligt sätt tillhandahålles intresserade studerande.

Arild den 7 september 1970

För Nordiska rådets presidium

Matthias Á. Mathiesen

BILAGA 2

Fråga vid Nordiska rådets 19:e session om tillämpning av nordisk tentamensgiltighet¹

Till Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar

Det har under senare tid framkommit att ovisshet råder angående den praktiska tillämpningen av de nordiska ländernas regler om nordisk tentamensgiltighet. Oklarhet synes bl. a. råda såvitt gäller förhållandena mellan Danmark och Sverige. Det har hävdats, att svenska examina i realiteten ej anses kunna jämföras med motsvarande danska examina.

Enligt förordning den 24 juli 1969 har den nordiske tentamensgiltigheten i Danmark utsträckts från att tidigare avsett endast universiteten till att numera omfatta högre utbildningsinstitutioner över huvud taget i Danmark. Härigenom har förordningen om nordisk tentamensgiltighet av den 6 juli 1965 upphävts. Nu gällande förordning innebär ett bemyndigande för undervisningsministern att utfärda bestämmelser på området. Sådana bestämmelser har dock ännu inte utformats. Följaktligen har de heller icke kommit att fungera i praktiken.

Det är av stor vikt för studerande vid de nordiska universiteten att få klarhet i vad ländernas bestämmelser om nordisk tentamensgiltighet innebär och hur de tillämpas vid universiteten. Värdefullt vore att få upplysning om för vilka examina och i vilka ämnen tentamensgiltigheten fungerar i realiteten och i hur många fall studenter i praktiken utnyttjat dessa regler.

¹ Frågan besvarad s. 223.

Under åberopande av vad ovan anförts får jag ställa följande fråga till ovannämnda fem regeringar:

Hur tillämpas bestämmelserna om nordisk tentamensgiltighet vid universitet och högskolor i de nordiska länderna?

Stockholm den 21 januari 1971

Ingemar Mundebo (fp)

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats ett till rådets nittonde session av Finlands regering å samtliga regeringars vägnar avgivet meddelande om rekommendation nr 1/1966.

En av Ingemar Mundebo vid rådets plenum den 16 februari 1971 till regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige riktad fråga har besvarats av undervisningsminister Itälä.

I sakens behandling i utskottet den 17 februari 1971 har deltagit undervisningsminister Jaakko Itälä, Finland, och statsråd Kjell Bondevik, Norge.

Av meddelandet och ministerns svar framgår, att regeringarna är inställda på att anpassa tentamensgiltighetsbestämmelserna efter förändrade studieförhållanden samt att man avser att ge ut en ny, kompletterad upplaga av studiebroshyren "Att studera i Norden". Utskottet vill understryka vikten av att det blir en aktuell och korrekt information om studieförhållandena och att bestämmelserna om tentamensgiltighet får en utformning och tillämpning som förbättrar möjligheterna att studera i annat nordiskt land än hemlandet.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Köpenhamn den 17 februari 1971

<i>Per Bergman (s)</i>	<i>Gunnar Garbo (V)</i>	<i>Guttorm Hansen (A)</i>
<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>	<i>Tage Johansson (s)</i>	<i>Eysteinn Jónsson (F)</i>
		Förman
<i>Niels Matthiasen (S)</i>	<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Berte Rognerud (H)</i>
<i>Sylvi Siltanen (Sd)</i>	<i>Per Olof Sundman (cp)</i>	<i>Mirjam Tuominen (Skdl)</i>

Meddelande

om rekommendation nr 3/1966 angående samarbete på elementarpartikelfysikens område

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att verkställa en utredning angående formerna för och omfattningen av ett nordiskt samarbete på elementarpartikelfysikens område.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 17 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

En viser til tilleggsmeddelelse om rekommandasjon 3/1966 avgitt 31. juli 1970 til Nordisk Råd, kulturutvalget (*se Bihang*).

På bakgrunn av denne meddelelsen mener en at rekommandasjonen må kunne avskrives på Nordisk Råds sakliste.

BIHANG

Tilleggsmeddelande

avgitt av Norges regering, (Kirke- og undervisningsdepartementet) den 31 juli 1970

I melding fra Den norske regjering (Kirke- og undervisningsdepartementet) av 5. desember 1969¹ om ovennevnte rekommandasjon er det foreslått at Nordisk Råds arbeid med denne rekommandasjonen stilles i bero.

Nordisk Råds kulturutvalg har til neste möte i august bedt om materiale som kunne gi bedre holdepunkter for utvalgets standpunkt.

De viktigeste momenter som foreligger i saken mener en kan oppsummeres slik:

¹ Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 1961.

1. Bakgrunnen for rekommandasjon nr. 3/1966 var et medlemsforslag om å utrede spørsmålet om å opprette et nordisk institutt for elementærpartikkelfysikk med bygging av en nordisk protonakselerator med en energi på ca. 10 millioner elektronvolt. Et slikt prosjekt er for tiden ikke aktuelt, jfr. meldingen til Nordisk Råd av 5. desember 1969.¹

2. Det er etter hvert etablert nordiske samarbeidsorganer der konkrete samarbeidstiltak kan tas opp og bli behandlet. En nevner således at Samarbeidsnemnden for de nordiske naturvitenskapelige forskningsråd i begynnelsen av 1969 vedtok å ta opp spørsmålet om fysikkens stilling i Norden. Det er for tiden under utredning hvordan dette arbeidet skal legges opp.

3. Det er god kontakt mellom fysikere i Norden som driver forskning i tilknytning til CERN. Av konkrete samarbeidstiltak kan nevnes det dansk-svenske spiral-leser prosjektet. For tiden er det under planlegging et nordisk samarbeid om utnyttelse av de såkalte lagringsringene i CERN, som ventes å stå ferdige i midten av 1971. Felles-nordiske disposisjoner er allerede truffet når det gjelder dette prosjektet.

4. Spørsmålet om bygging av en 300 GeV akselerator for CERN er ennå ikke avklart. Regjeringene i Danmark, Norge og Sverige har ikke funnet å kunne gi sin tilslutning til de opprinnelige utbyggingsplaner. Nå er imidlertid lagt fram et nytt forslag om utbygging i tilknytning til anlegget i Meyrin utenfor Genève. Den løsningen som nå synes mulig på grunn av teknologisk forsknings- og utviklingsarbeid i den aller seneste tid, vil i tilfelle gjøre det mulig ved konsentrasjon av ressursene å ekspandere forskningspotensialet og å styrke miljøet for langt rimeligere kostnader enn det har vært tale om i forbindelse med utbygging på et nytt sted. Dette synes å stille saken i nytt lys og den vil formentlig bli tatt opp til ny behandling i alle de tre nordiske land som er med i CERN. Den videre utvikling i det nordiske samarbeidet innen elementærpartikkelfysikken vil i meget sterk grad være avhengig av hvordan de enkelte nordiske land stiller seg til dette prosjektet. Når det gjelder de nordiske medlemslands standpunkter til utvikling av CERN's virksomhet er det på departements-planen et organisert samarbeid. Også Finland blir holdt orientert. Videre vil også samarbeidsnemnden for nordiske naturvitenskapelige forskningsråd naturlig drøfte de spørsmål det her gjelder.

5. Det synes nå åpenbart at feltet fysikk, og herunder spesialområdet elementærpartikkelfysikk, vil være under løpende tilsyn og vurdering av samnordiske organ av så vel faglig som administrativ art. Med de ressurskrav som avansert forskning innen dette feltet stiller, er det nødvendig å ta vare på de vinster som både nordisk og videre internasjonalt samarbeid kan gi.

Under henvisning til ovenstående mener man å kunne konstatere at det ikke nå er behov for å etablere noe spesielt organ for å utrede særskilt spørsmålet om nordisk samarbeid på elementærpartikkelfysikkens område.

¹ Se *Nordiska rådet*, 15:e sss., s. 1964.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats ett av Norges regering å samtliga regeringars vägnar avgivet meddelande om rekommendation nr 3/1966. Utskottet har behandlat meddelandet vid sammanträde den 21 januari 1971.

Meddelandet ger vid handen, att nordiskt samarbete på elementarpartikelfysikens område äger rum inom ramen för olika nordiska samarbetsorgans verksamhet. Vidare förekommer kontakt mellan nordiska fysiker, som bedriver forskning i anknytning till CERN. Beträffande de nordiska ländernas deltagande i CERN:s verksamhet upprätthålls nära kontakter på ministerienivå. Finland, som inte är medlem av CERN, har orienterats om de övriga nordiska ländernas deltagande. Mot bakgrund av det samarbete som förekommer mellan de nordiska länderna anser regeringarna att ett särskilt organ för att utreda formerna för nordiskt samarbete på elementarpartikelfysikens område för närvarande inte är nödvändigt.

Utskottet förutsätter, att regeringarna kontinuerligt beaktar möjligheterna till utveckling av det nordiska samarbetet på elementarpartikelfysikens område bl. a. genom utnyttjande av de samlade personella och ekonomiska resurserna, samt föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser
spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Stockholm den 21 januari 1971

Per Bergman (s)   *Gunnar Garbo (V)*   *Niels Eriksen (V)*

Guttorm Hansen (A)   *Niels Helveg Petersen (RV)*   *Elsi Hetemäki (Kok)*

Eysteinn Jónsson (F)   *Rune Jonsson (s)*   *Niels Matthiasen (S)*

Förman

Ingemar Mundebo (fp)   *Erlendur Patursson (Tvfl)*   *Berte Rognerud (H)*

Per Olof Sundman (cp)   *Mirjam Tuominen (Skdl)*

Meddelande
om rekommendation nr 4/1966 angående nordiskt institut
för komparativ rätt

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge hensigtsmæssigheden af og muligheden for at indrette et nordisk institut for komparativ ret.

Sveriges regering (justitiedepartementet) meddelar den 14 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Sakkunniga beräknas kunna avge ett gemensamt betänkande i december 1970. Betänkandet är avsett att publiceras i Nordisk udredningsserie (*Nu 1970: 17*).

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet

Til juridisk udvalg er henvist den til rådets 19. session af Sveriges regering på samtlige regerings vegne afgivne meddelelse om rekommandation nr. 4/1966. Af meddelelsen fremgår, at de sagkyndige påregner at kunne afgive en fælles betænkning om hensigtsmæssigheden af og muligheden for at indrette et nordisk institut for komparativ ret. Udvalget har behandlet meddelelsen ved møde denne dag.

Det er over for udvalget oplyst, at denne betænkning nu foreligger i Nordisk udredningsserie (NU 1970: 17). I betænkningen antages det, at et nordisk samarbejde på dette felt af flere grunde er naturligt og fordelagtigt, hvorfor det anbefales, at der oprettes et nordisk institut for sammenlignende retsvidenskab. I betænkningen er det tillige undersøgt, hvilken indretning instituttets virksomhed bør have, og hvorledes det bør organiseres.

Udvalget konstaterer, at rekommandationen er imødekommet, og indstiller herefter,

at rådet tager meddelelsen om rekommandation nr. 4/1966 til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

København, den 15. februar 1971

<i>Erik Adamsson (s)</i>	<i>Georg C. Ehrnrooth (Sv)</i>	<i>Erling Engan (Sp)</i>
<i>Svend Haugaard (RV)</i>	<i>Carl-Henrik Hermansson (vpk)</i>	<i>Allan Hernelius (m)</i>
<i>Matthias Á. Mathiesen (Sj)</i>	<i>Clara Munck (KF)</i>	<i>K. Axel Nielsen (S)</i>
<i>Irma Rosnell (Skdl)</i>	<i>Pertti Salolainen (Kok)</i>	Formand
	<i>Thorstein Treholt (A)</i>	<i>Helge Seip (V)</i>

Meddelande

om rekommendation nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Köbenhavn den 31 januari 1966 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at lade foretage en retssociologisk undersøgelse af forsikrings virkninger på erstatningslovgivningen.

Norges regering (Justisdepartementet) meddelar den 11 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Som nevnt i tidligere meldinger om denne rekommandasjon ble det i 1966 som et første skritt oppnevnt sakkyndige i Danmark, Finland, Norge og Sverige til i samarbeid å vurdere mulighetene for å gjennomføre en undersøkelse som nevnt i rekommandasjonen og eventuelt utarbeide et opplegg som kan følges ved gjennomføringen av undersøkelsen. De sakkyndige holdt sitt siste felles møte i Köbenhavn i mars 1968. Den norske sakkyndige avga rapport i februar 1969, den svenske sakkyndige i desember 1969, den danske sakkyndige ventes å avgi rapport i 1971 og den finske sakkyndige ventes å avgi rapport i begynnelsen av 1971.

I Norge har Justisdepartementet satt i gang visse undersøkelser om forholdet mellom erstatning og forsikring og engasjert en egen forsker som vil arbeide med dette under ledelse av en arbeidsgruppe.

Meddelanden

om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV

(Överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse.

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna och formerna för ett nordiskt samarbete i fråga om utbyggnad av utbildning-
en på vuxenundervisningens område i radio och TV.

Danmarks regering (ministeriet for kulturelle anliggender) meddelar den 7 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Spørgsmålet om en udvidelse af det nordiske samarbejde på voksenundervisningsområdet indgår i det norske kirke- og undervisningsdepartements behandling af den af komiteen for undervisning i radio og fjernsyn i 1969 afgivne betænkning, ligesom spørgsmålet har været drøftet i den i Danmark nedsatte radiokommission, hvis betænkning ventes at foreligge i begyndelsen af 1971.

I Finland har Oy Yleisradio Ab truffet foranstaltninger til fremme af voksenundervisningen i radio og TV, og trafikministeriet er indstillet på, at dette arbejde videreføres afhængigt af den udvikling, der finder sted inden for andre sektorer og i de andre nordiske lande.

I Sverige fortsætter komiteen for TV og radio i undervisningen (TRU) sit arbejde. Efter planen skal TRU i indeværende finansår producere ca. 450 TV-programmer og ca. 285 radioprogrammer. Virksomheden drives inden for 6 sektorer, hvoraf én er voksenundervisning. Voksenundervisningsprogrammer sendes nu over begge TV-kanaler og i radio. Spørgsmålet om nordisk samarbejde vedrørende voksenundervisning diskuteredes fortløbende i TRU, og man har indledt kontakter med øvrige nordiske lande om distribution af programmer, som produceres af TRU.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 14 december 1970:

Oy Yleisradio Ab ställer sig fortfarande positivt till all vuxenundervisning, vilket också framgår av det fortsatta utvecklandet av arbetet.

I Finland har man under de senaste åren verkat i fast samarbete med de myndigheter samt folkbildningsorganisationer och -anstalter som är ansvariga för vuxenundervisningen och fortsättningsvis programserier har utarbetats såväl för radion som för televisionen till vuxenundervisningsorganisationernas förfogande. Dessutom har rundradion om programserierna för vuxenundervisning låtit trycka häften för studerande och organisationer. På senaste tiden har man också i samverkan med förläggarna gett ut läroböcker som hänför sig till programserierna. Folkbildningsorganisationerna grundade i december 1969 en examensnämnd för vuxenstudier i vilken förutom Tammerfors universitet och skolstyrelsen även rundradion är representerad. Ändamålet med examensnämnden är att få till stånd skriftliga, övervakade tentamina vid vilka det är möjligt att avlägga prov både i sådana undervisningsprogramblock som sänts av rundradion och i folkbildningsorganisationernas och -anstaltens egna kurser och få betyg över avlagda examina. Man planerar också radio- och TV-kurser på approbaturnivå samt överväger möjligheterna för avläggande av examina på basis av dessa. För närvarande utarbetar en av direktionen utsedd arbetsgrupp ett utlåtande till plan på lång sikt över rundradions vuxenundervisning. Planen behandlar både finansierings-, program- och samarbetsfrågor.

Med beaktande av språk- och andra begränsningar har Oy Yleisradio Ab inom den nordiska radio- och televisionsverksamheten strävat till att utnyttja möjligheterna till samarbete. Då det kan antas att vuxenundervisningen i olika länders radioföretag utgör en allt viktigare del av vuxenutbildningen, är det sannolikt och önskvärt att man i framtiden finner nya samarbetsformer.

Oy Yleisradio Ab anser det mycket önskvärt att de nordiska ländernas regeringar definierar sin ståndpunkt i frågan om radions och televisionens behov av vuxenundervisningsprogram under de kommande åren och för sin del rekommenderar i vilken riktning vuxenundervisningen borde utvecklas i radion och televisionen. På denna grund kunde de fria folkbildningsorganisationerna och -anstalterna samt övriga av vuxenutbildning intresserade senare tillsammans med radiobolagen komma överens om konkreta åtgärder på programverksamhetens område.

*BILAGA 1***Fråga vid Nordiska rådets 19:e session om riktlinjer för
vuxenundervisningen i radio och TV¹**

Till Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar

Vid rådets 14:e session antogs en rekommendation till regeringarna att utreda förutsättningarna och formerna för ett nordiskt samarbete i fråga om utbyggnad av utbildningen på vuxenutbildningens område i radio och TV.

Oy Yleisradio Ab har enligt Finlands regerings meddelande understrukit önskvärdheten av att de nordiska ländernas regeringar definierar sin ståndpunkt beträffande radions och televisionens behov av vuxenundervisningsprogram under de kommande åren och för sin del rekommenderar i vilken riktning vuxenundervisningen bör utvecklas i radion och televisionen.

Det är uppenbart att betydande fördelar kunde uppnås för de enskilda nordiska länderna genom samarbete om vuxenundervisningen i radio och TV.

Med hänvisning till det ökade behovet av vuxenutbildning och radions och televisionens möjligheter att sköta delar av denna undervisning ber jag att få rikta följande fråga till regeringarna:

Vilka åtgärder avser regeringarna att vidtaga för att tillgodose behovet av riktlinjer för en snabb utbyggnad av det nordiska samarbetet om vuxenundervisningen i radio och television?

Stockholm den 20 januari 1971

Mirjam Tuominen (Skdl)

¹ Frågan besvarad s. 226.

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena

Till kulturutskottet har hänvisats ett till rådets nittonde session av Danmarks regering å samtliga regeringars vägnar avgivet meddelande om rekommendation nr 7/1966 samt ett av Finlands regering avgivet meddelande om samma rekommendation.

En av Mirjam Tuominen vid rådets plenum den 16 februari 1971 till regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige riktad fråga har då besvarats av kulturminister K. Helveg Petersen.

I sakens behandling i utskottet den 17 februari 1971 har deltagit undervisningsminister Jaakko Itälä, Finland, och statsråd Kjell Bondevik, Norge.

Meddelandena ger vid handen, att vissa kontakter redan förekommit mellan de nordiska länderna beträffande vuxenundervisningen i radio och TV. Oy Yleisradio Ab har enligt meddelandet från Finlands regering efterlyst en ståndpunkt från regeringarnas sida i fråga om behovet av vuxenundervisningsprogram för radio och TV under de kommande åren och ett fastställande av riktlinjer för denna undervisning. Minister Helveg Petersen har i sitt svar anförts, att riktlinjer för utbyggnad av det nordiska samarbetet i detta skede inte kan utarbetas på grund av att problemen i anslutning till vuxenundervisningen ännu inte lösts i de olika länderna. Ministern har vidare framhållit, att denna utbildningssektor bör få en prioritet när avtalet om kulturellt samarbete träder i kraft.

Utskottet vill för sitt vidkommande understryka värdet av att de nordiska länderna etablerar ett nära samarbete på vuxenundervisningens område, särskilt med hänsyn till de möjligheter radio och TV erbjuder att sköta delar av denna undervisning. Utskottet uttrycker förhoppningen att regeringarna för att tillmötesgå det ökade behovet av vuxenundervisning i radio och TV intensifierar sina insatser för det nordiska samarbetet på detta område.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Köpenhamn den 17 februari 1971

<i>Per Bergman (s)</i>	<i>Gunnar Garbo (V)</i>	<i>Guttorm Hansen (A)</i>
<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>	<i>Tage Johansson (s)</i>	<i>Eysteinn Jónsson (F)</i>
		Förman
<i>Niels Mathiasen (S)</i>	<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Berte Rognerud (H)</i>
<i>Sylvi Siltanen (Sd)</i>	<i>Per Olof Sundman (cp)</i>	<i>Mirjam Tuominen (Skdl)</i>

Meddelanden
om rekommendation nr 10/1966 angående norsk-svenska
mellanriksvägar

(Överlämnade av Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Norge og Sverige

- a) snarest muligt at bygge Graddis- og Umbukta-vejene og
- b) at fremskynde den igangværende udredning af problemerne i forbindelse med bygning af en vej mellem Kiruna og Nordnorge mest muligt med henblik på, at der snarest kan træffes principbeslutning om bygning af denne mellemrigsvej.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 11 december 1970:

Mellomriksveg Narvik—Kiruna er tatt med i forslaget til Norsk Vegplan for start i perioden 1974—77. Det er forutsetningen at tempoplanen på norsk side avpasses etter den plan som eventuelt legges opp fra svensk side hvor de største anleggskostnadene faller.

Arbeidene på mellomriksveg over Graddis vil bli startet i 1971 etter planer som tar sikte på fullføring i 1974.

Utbyggingen av mellomriksveg over Umbukta går etter de oppsatte planer.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 14 december 1970:

Arbetet med utbyggnad av mellanriksvägarna över Umbukta och Graddis pågår enligt tidigare skisserat program.

På *Umbuktavägen* pågår arbeten mellan Umfors och Vilasund (c:a 13 kilometer). Av hela vägen Storuman—riksgränsen om 204 kilometer är nu 174 kilometer ombyggda.

På *Graddisvägen* pågår arbeten på sträckan Vuoggatjålme—Merkenes (c:a 20 kilometer). Projektering pågår på delen Merkenes—riksgränsen.

Av hela vägen Arjeplog—riksgränsen om 137 kilometer är nu c:a 39 kilometer om- eller nybyggda.

I fråga om utbyggnad av vägen *Kiruna—Nordnorge* har den svenska regeringen beslutat att arbetsplan skall upprättas i samråd med de norska vägmyndigheterna. Projekteringsarbetet har påbörjats.

Meddelande
om rekommendation nr 11/1966 angående ambulanstjänst
inom Nordkalotten

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att utreda förutsättningarna för ett samarbete beträffande ambulanstjänsten inom Nordkalotten.

Finlands regering (social- och hälsovårdsministeriet) meddelar den 14 december 1970 å *Finlands, Norges och Sveriges regeringars vägnar*:

Arbetet inom den för fullföljande av rekommendationen tillsatta arbetsgruppens arbete har fördröjts, då man i Finland ansett att den interna ambulanstjänsten i första hand bör omorganiseras och att en omorganisation väsentligt kommer att inverka på det nordiska samarbetet. I Finland har en kommitté i detta avseende numera avgett sitt betänkande till social- och hälsovårdsministeriet. Betänkandet följer de principer, som utstakats av den nordiska arbetsgruppen. Detta innebär, att det inte längre kommer att finnas motstridigheter ägnade att fördröja ett slutgiltigt samnordiskt förslag. Den nordiska arbetsgruppen kommer enligt uppgift att sammanträda i januari/februari 1971 och skall då överväga avgivandet av ett förslag till samarbete i det aktuella ärendet.

Meddelanden
om rekommendation nr 14/1966 angående samarbete på
lokaliseringspolitikens område

(Överlämnade av Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Köpenhamn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar

1. Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar att intensifiera det inledda samarbetet på det lokaliseringspolitiska området;
2. Finlands, Norges och Sveriges regeringar att gemensamt kartlägga konkreta ekonomiska samarbetsmöjligheter inom Nordkalottområdet; samt
3. Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar att föranstalta om forskning kring och en inventering av allmänna förutsättningar för en nordisk lokaliseringspolitik.

Finlands regering (statsrådets kansli) meddelar den 10 december 1970:

Behandlingen av rekommendationen har koncentrerats till två nordiska arbetsgrupper:

Nordkalottens ad hoc-kommitté och arbetsgruppen för den nordiska lokalisationspolitiken.

Beslut om tillsättande av ad hoc-kommittén för Nordkalotten, närmast för behandling av i punkt 2 i rekommendationen nämnda frågor, fattades vid arbetsministrarnas möte i Ronneby den 24 april 1967.

Till kommittén hör tre representanter för vart och ett av länderna Finland, Sverige och Norge. Kommitténs första möte hölls i Oslo den 21 september 1967. Vid detta möte beslöts att uppgiften skulle fördelas på olika arbetsområden mellan de olika länderna så, att varje land skulle taga nödiga initiativ rörande det ämnesområde som kommit på dess lott och svara för arbetets koordinering. De huvudsakliga arbetsområdena skulle vara: 1) kommunikationerna, 2) turismen, 3) jord- och skogsbruket, 4) renskötselns samt 5) de kommunala tjänsterna. Man beslöt uppskjuta behandlingen

av till industrins, gruvarbetets och kraftproduktionens område hörande frågor tills arbetet hade avancerat inom de övriga områdena.

Norge har avgett svar angående de i punkterna 1 och 4 nämnda ämnesområdena. Dessutom är frågan om eventuella transitohamnar under behandling där. Sverige har ålagts att avge svar angående de i punkterna 2 och 5 nämnda områdena. Finland har ansvaret för jord- och skogsbruket. En promemoria har utarbetats angående problem som förmärkts på detta område.

Inom alla ovan nämnda uppgiftsområden har man tillsatt samarbetsorgan och ad hoc-kommitténs arbete och initiativ har inom många områden lett till konkreta resultat, av vilka må nämnas avtalet mellan Haparanda och Torneå angående byggande av ett gemensamt reningsverk och vattenverk samt grundande av ett vuxenutbildningscenter för Nordkalotten i Övertorneå i Sverige. Ad hoc-kommittén har beslutat skriva en utredning om sin verksamhet till Nordiska rådets följande session (*se Bilaga*).

På arbetsministermötet i Vedbæk i september 1966 enades man om, att samarbetet mellan de nordiska länderna borde effektivieras i frågor rörande forskning och planering som ansluter sig till lokaliseringpolitiken. För detta ändamål beslöt man bilda en nordisk arbetsgrupp angående forskning i lokaliseringpolitiska spörsmål.

På arbetsministermötet i april 1967 behandlades arbetsgruppens förslag till riktlinjer för verksamheten. Arbetsministrarna förenade sig om arbetsgruppens uppfattning, att följande frågor först borde upptagas till behandling: 1) frågor rörande regional statistik, 2) prognosfrågor, 3) planeringens administrativa struktur och planeringens förverkligande, 4) urbaniseringsprocessen, 5) utvecklingsområdespolitikens mål och medel och 6) miljöpreferenserna för befolkningen i Norden. Förutom detta betonade arbetsministrarna särskilt vikten av att lokaliseringsfaktorerna rörande industrin utreds samt föreslog, att man borde utreda, hur turismen kan användas som ett utvecklingspolitiskt medel i de nordiska länderna.

Vart och ett nordiskt land har huvudansvaret för handläggningen av till ett visst projekt anslutna uppgifter. Finlands uppgift är att utreda, i vilken mån turismen kan användas som ett medel för utvecklingspolitiken. Finland har utarbetat en promemoria i saken. I den av arbetsgruppen utgivna informationspublikationen NordREFO (1970: 2—3) har även till nämnda motivkrets hörande frågor behandlats.

En central uppgift för arbetsgruppen är att koordinera de undersökningar i anslutning till arbetsgruppens motivkrets som är på gång i de olika nordiska länderna och göra dem som utför undersökningarna medvetna om varandra. Ett dylikt undersökningsobjekt är utredningar som ansluter sig till befolkningens miljöpreferenser. I Finland har man ett särskilt stort intresse för detta undersökningsskede. På åtgärd av bl. a. delegationen för utvecklingsområdena har man påbörjat en utredning om de preferenser

som ansluter sig till den inom utvecklingsområdena boende befolkningens arbetsplats och boningsort samt till miljöfaktorerna.

Norges regering (Kommunal- og arbeidsdepartementet) meddelar den 7 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Rekommandasjon nr. 14/1966 omfatter tre punkter som alle angår spørsmålet om samarbeidet på det lokaliseringspolitiske område.

Rekommandasjonens punkt 1 angår Danmark, Sverige, Finland og Norge og anbefaler disse lands regjeringer å intensivere det samarbeid som allerede er innledet på området.

Samarbeidet mellom Jämtlands län og de to Trøndelags-fylkene, som er omtalt i tidligere meldinger, fortsetter. Läns- og fylkesmyndighetene kom sammen til samarbeidsmøte i Östersund 16. juni 1970. Spørsmålet om transitttrafikk over havner i Trondheimsfjorden, tømmereksporten fra Sverige til Norge og samarbeidet om Røros flyplass var blant de saker som var oppe til drøfting.

Kontakten mellom forskjellige fagmyndigheter i Jämtland og Trøndelag om saker av felles interesse er opprettholdt.

Samarbeidet mellom Värmlands län og de tre fylkene Østfold, Akershus og Hedmark har også været ført videre. Det årlige landshövding- og fylkesmannsmøte, som nå er innarbeidet i praksis, fant sted på Hamar 29. september. Samarbeidsgruppa som består av länsplaneraren i Värmland og representanter fra utbyggingsavdelingene i de norske fylkene, har hatt 3 møter i 1970.

Av saker som har vært oppe til drøfting, kan nevnes industrisamarbeidet i ARKO-regionen, felles trafikkspørsmål og samarbeid i utbyggingen av turistnæringen. Samarbeidsgruppa har utarbeidet en rapport om lokalisering og utbygging av raste- og leirplasser i sjøsystemet Østfold/Akershus/Värmland. Det skal nå arbeides videre med å konkretisere prosjektet.

Gruppa har også fått i oppdrag å arbeide videre med turistprosjektet "Pilgrimsleden" langs Klarälven i Värmland og Trysilelva i Trysil og Engerdal.

I samband med fylkesmannsmøtet ble det holdt befarung i grensetraktene i Trysil.

Del grenseregionale samarbeidet har forøvrig vært ført videre gjennom kontakt mellom de enkelte fylker og län:

I august deltok representanter fra fylkesmyndighetene i Hedmark på en befarung i Kopparbergs län. Planleggingsproblemer, særlig turistplanlegging, inntok en sentral plass i drøftingene.

Innenfor ARKO-samarbeidet har man i 1970 søkt å danne samarbeidsgrupper innen spesielle industrigrener. To grupper er etablert innen sagbruks- og verkstedssektoren. De har gjennom møter og konferanser forsøkt å komme fram til samarbeidsbehov og samarbeidsmuligheter på det konkrete plan.

Kontakten mellom helsemyndighetene i Hedmark og Värmland fortsetter. En konferanse om sykehusplanene i Värmland og Hedmark med befaring av sykehusanlegg i ARKO-regionen er under planlegging.

Forbindelsene mellom Østfold fylke og Göteborg og Bohuslän er utdypet i år. På et møte i Strömstad 25. oktober 1970 ble spørsmålet om integrert planlegging mellom nordre Bohuslän og søndre Østfold drøftet. Bakgrunnen for møtet er den nye aktivitet man venter i nordre Bohuslän — særlig knyttet til virksomhet som forbruker olje. Et mindre utvalg ble satt ned for å drøfte hvordan samarbeidet bør organiseres.

Rekommandasjonens punkt 2 tar særlig sikte på Nordkalott-samarbeidet. Ad hoc-utvalget for Nordkalotten har utarbeidet egen rapport om virksomheten til arbeidsministrene (*se Bilaga*).

Ad hoc-utvalget har hatt 3 møter i 1970. Utvalget har blant annet drøftet kommunikasjonsproblemene på Nordkalotten på grunnlag av en oversikt som er utarbeidet over veier og planlagte anlegg i området. Utvalget har videre behandlet den foreløpige rapport som er avgitt av ekspertkomiteen for å utrede felles opplegg for markedsføring og turopplegg til Nordkalotten. Komiteen er bedt om å fortsette arbeidet. Samarbeidet om arealplanlegging, særlig i tilknytning til turismen, har også vært oppe til fortsatt drøfting.

Som nevnt i forrige rapport tok ad hoc-utvalget opp spørsmålet om å etablere et senter for yrkesopplæring for voksne på Nordkalotten. Et slikt senter er nå opprettet i Övertorneå. Forøvrig vises til egen rapport om ad hoc-utvalgets virksomhet.

I rapporten foreslår ad hoc-utvalget at det blir opprettet et permanent samarbeidsorgan mellom Finland, Norge og Sverige for drøfting av konkrete økonomiske samarbeidsspørsmål både på det lokaliseringspolitiske og arbeidsmarkedspolitiske område og andre samarbeidsproblemer av vesentlig betydning for Nordkalotten. Det foreslår videre at det permanente utvalg bør bestå av representanter fra de sentrale og regionale arbeidsmarkeds- og lokaliseringsmyndigheter.

Rapporten er behandlet av arbeidsministrene i Finland, Norge og Sverige. De har erklært seg enige i de synspunkter utvalget har lagt fram, herunder forslaget om å opprette et permanent kontaktorgan for Nordkalotten.

Rekommandasjonens punkt 3 anbefaler regjeringene i de fem nordiske land å samarbeide om forskning om distriktpolitiske spørsmål.

Den nordiske arbeidsgruppa for lokaliseringsforskning har hatt fire møter i 1970. Ett av møtene var innpasset i et forskersymposium arrangert av Expertgruppen för regional utredningsverksamhet. I forbindelse med ett av de andre ble det holdt et nordisk forskertreff.

Arbeidsgruppa utga 10. juli 1970 første nummer av informasjonsserien NordREFO om aktuell regionalforskning i Norden. Publikasjonen er planlagt å komme ut med 4 nummer i året. Den vil i første rekke bli viet opp-

summering av problemstillinger og resultat fra aktuelle forskningsprosjekt, informasjon om regionalpolitiske tiltak i Norden samt anmeldelser av nordisk litteratur om regionale spørsmål.

Arbeidsgruppa har videre søkt å samordne prosjekt som pågår såvel i Norge, Finland og Sverige om husholdningenes levevilkår i ulike regioner. Forskningsarbeidet om administrative betingelser for regional planlegging fortsetter.

Arbeidsgruppa har også drøftet mulighetene for å bruke turismen som virkemiddel i regionalpolitikken. En redegjørelse for disse undersøkelsene er gitt i NordREFO nr. 2—3 1970.

*BILAGA 1***Rapport om virksomheten i ad hoc-udvalget for Nordkalotten***Innledning*

På sin 14. sesjon i København 1966 vedtok Nordisk Råd følgende rekommandasjon, nr. 14/1966:

Nordiska rådet rekommenderar

1. Danmark, Finland, Norges och Sveriges regeringar att intensifiera det inledda samarbetet på det lokaliseringspolitiska området.
2. Finlands, Norges och Sveriges regeringar att gemensamt kartlägga konkreta ekonomiska samarbetsmöjligheter inom Nordkalottområdet, samt
3. Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar att föranstalta om forskning kring och en inventering av allmänna förutsättningar för en nordisk lokaliseringspolitik.

Norge skulle etter beslutning på møtet være koordinerende land for denne rekommandasjonen.

Når det gjelder rekommandasjonens punkt 2, skrev Kommunal- og arbeidsdepartementet til de berørte departementer i Finland og Sverige at en slik kartleggingsoppgave som pkt. 2 nevner, antas best å kunne utføres av en ad hoc-arbeidsgruppe av eksperter med medlemmer fra de berørte land. Saken ble drøftet på arbeidsministermøtet i Ronneby den 24. april 1967. Det ble framholdt at saken burde angripes fra en forholdsvis konkret side og at det kunne være ønskelig med et felles utvalg for de mer berørte land som kan forberede saken på et slikt grunnlag. Arbeidsministrene ble enige om å nedsette et ad hoc-utvalg med tre medlemmer fra hvert av de tre land. Dette utvalg skulle ha følgende mandat:

Utvalget utarbeider en oversikt over konkrete økonomiske samarbeidsmuligheter på Nordkalotten. Det bør i første rekke ta sikte på samarbeid innen næringsvirksomhet, men i nødvendig utstrekning også samarbeid om grunnlagsinvesteringer, som er forutsetningen for slik næringsvirksomhet.

Utvalget bør også fremme forslag om oppfølgingen av arbeidet med sikte på nærmere planlegging og konkret gjennomføring av samarbeidet der dette er mulig. Som ledd i dette bør utvalget utarbeide en oversikt som viser mulighetene for lån, tilskott, skattelettelser og andre offentlige begunstigelser i de tre land for bedrifter som etablerer seg eller flytter til de respektive lands nordlige områder. Oversikten bør gis en slik form at den kan egne seg for publikasjon.

Utvalget avgir innberetning til Norge, Kommunal- og arbeidsdepartementet som koordinerende land for saken. Saken legges deretter fram så snart som mulig på et kommende arbeidsministermøte, eventuelt etter at saken har vært undergitt behandling i det nordiske arbeidsmarkedsutvalg.

Utvalget har fått følgende sammensetning:

Fra Sverige:

generaldirektören Bertil Olsson
statssekreteraren Reidar Tilert
landshövdingen Ragnar Lassinantti

Fra Finland:

överdirektören Jouni Hakkarainen
landshövdingen Martti Miettunen
distriktsingenjör Erkki Roimu

Fra Norge:

statssekretær Torstein Slungård
regionalsjef Leif Aune
utbyggingskonsulent Egil Damsgård.

Statssekretær Torstein Slungård har vært utvalgets formann inntil 11. mai 1970. Fra dette tidspunkt er statssekreterare Reidar Tilert formann. Samtidig er ansvaret for sekretariatsfunksjonene overført fra Norge til Sverige.

Utvalget har holdt en rekke møter og befaringer på alle sider av Nordkalotten. Det første møte ble holdt i Oslo den 21. september 1967. I dagene 17.—22. mars 1968 foretok utvalget en reise med befaringer i Norrbottens og Lapplands län. I denne forbindelse ble det holdt drøftinger i Luleå, Haparanda, Rovaniemi og Karesuando. Deretter ble det holdt møte i Tromsø i dagene 10.—12. september 1968 med befaringer i Troms fylke. Neste møte ble avviklet i Oslo den 14. januar 1970. Den 11. mai 1970 og 22. august 1970 ble det holdt møte henholdsvis i Luleå og Rovaniemi.

Det har vært oppnevnt to underutvalg, Underutvalget for turistspørsmål på Nordkalotten og et underutvalg til å utarbeide utkast til en plan for et voksenopplæringscenter på Nordkalotten.

Rapporter fra ad hoc-utvalget om dets virksomhet inntil da ble behandlet på arbeidsministermøtene i 1968 og 1969. Redegjørelser om utvalgets virksomhet er hvert år gitt til Nordisk Råd i meldinger om rekommandasjon nr. 14/1966.

Den geografiske avgrensning

Tradisjonelt har til Nordkalotten vært regnet de områder av Finland, Sverige og Norge som ligger nord for polarsirkelen. En slik grense ville imidlertid skjære over Lapplands län i Finland, Norrbottens län i Sverige og Nordland fylke i Norge. Av praktiske grunner har man derfor regnet til Nordkalotten hele Lapplands län, Norrbottens län og fylkene Nordland, Troms og Finnmark. Västerbottens län grenser mot Norge i sin helhet til Nordland fylke. Mellom disse fylker er det til dels gode veiforbindelser, og på flere områder har det vært et fruktbart samarbeid. Ad hoc-utvalget har derfor tatt det standpunkt at Västerbottens län bør omfattes av ad hoc-utvalgets

arbeidsområde dersom det viser seg naturlig ved løsning av særlige prosjekter. Man skal for øvrig heller ikke være avskåret fra å ta opp samarbeidsprosjekter hvor det er naturlig å trekke inn også andre deler av Finland enn Lapplands län.

Materiale av generell interesse for Nordkalott-samarbeidet

Etter utvalgets oppfatning er det ikke dets oppgave å foreta omfattende helt generelle utredninger om forholdene og mulighetene på Nordkalotten. Det viste seg dog allerede fra starten å foreligge visse behov for opplysninger på felter hvor det tilgjengelige materiale ikke er tilfredsstillende eller lite oversiktlig. Allerede på utvalgets første møte var det således enighet om at det burde utarbeides en geografisk, befolkningsmessig og økonomisk oversikt over Nordkalotten. Et særskilt utvalg har utarbeidet en statistisk oversikt "Befolkning og næringsliv på Nordkalotten", som viser de viktigste befolknings- og næringsgeografiske forhold og utviklingstendensene innenfor Nordkalottens ulike områder. Det er videre utarbeidet en oversikt over gjeldende bestemmelser og forhold som er til hinder for et naturlig grensesamarbeid og en informasjonsbrosjyre "Hvem svarer på hva om Nordkalotten".

Utvalget forutsetter at oversiktene ajourføres med jevne mellomrom.

De enkelte samarbeidsområder

Under ad hoc-utvalgets arbeid har man først og fremst konsentrert seg om følgende sakområder:

1. Kommunikasjoner
2. Turisme og friluftsliv
3. Jord- og skogbruk
4. Reindriftnæringen
5. Kommunal service
6. Voksenopplæring
7. Kraftforsyning.

I utvalget har det vært enighet om at man skulle vente med å ta opp spørsmål innen industri og bergverk til man var kommet et stykke på vei i arbeidet innen de øvrige sakområder.

Kommunikasjonssektoren

Det er utarbeidet en oversikt over veier og planlagte anlegg på Nordkalotten, inneholdende opplysninger om relevante data som standard, dimensjonering, akseltrykk osv. Oversikten er utarbeidet på grunnlag av opplysninger fra de respektive fagdepartementer i Finland, Sverige og Norge. På grunnlag av denne oversikt og dessuten en redegjørelse fra en embetsmann i det norske Samferdselsdepartementet, drøftet ad hoc-utvalget kommunikasjonsproblemene på Nordkalotten under sitt møte i Oslo den 14. januar 1970.

Når det gjelder kommunikasjonssektoren, er forholdet at kommunikasjonsproblemene i Norden behandles av særskilte utvalg innenfor Nordisk Råd og dessuten konstaterer en at det foregår et nært samarbeid mellom fagdepartementene i Finland, Sverige og Norge. Ad hoc-utvalget for Nordkalotten har derfor hittil ikke funnet seg foranlediget til å ta opp spesielle prosjekter på dette område.

Derimot har utvalget vært opptatt av de mer generelle kommunikasjonsproblemene og har dessuten hatt behov for en gjennomdrøfting av forholdene og problemene av hensyn til saker innenfor andre samarbeidssektorer, slik som f. eks. turismen.

Transitthavner. Ad hoc-utvalget har sett det som en hovedoppgave å vurdere hvorvidt en kan anbefale å bygge ut nord-norske havner med sikte på svensk og finsk transit.

Som et utgangspunkt for en vurdering av spørsmålet, har Transportøkonomisk Institutt i Oslo etter oppdrag av ad hoc-utvalget, foretatt en teknisk undersøkelse av en del havner i Nord-Norge, beregnet en del transportavstander osv. På grunnlag av dette materiale har så utvalgets formann sammen med sakkyndige fra Transportøkonomisk Institutt og det norske Samferdselsdepartement hatt inngående drøftinger med svenske arbeidsmarkeds- og samferdselsmyndigheter på møte i Stockholm 6. mars 1968 og med finske myndigheter og representanter for den finske industri, herunder treforedlingsindustrien og sementindustrien på et møte i Helsingfors 15. mars 1968.

Vedrørende ishindringer ble det opplyst at man regner med å kunne opprettholde trafikken året rundt i de svenske havner så langt nord som til og med Umeå, mens man regner med at Skellefteå og Piteå vil være stengt i tre måneder pr. år og Luleå og Karlsborg i fire måneder. Den tid de finske Bottenvikshavner er stengt, blir kortere år for år på grunn av øket innsats av isbrytere, og det regnes med at Kaskø vil kunne holdes åpen for trafikk hele året. Vedrørende havneutbygging generelt blir det pekt på at den tekniske utvikling tenderer i retning av en konsentrasjon om færre, godt utbygde eksportthavner som trenger store godsmengder for å bli lønnsomme. For at nord-norske havner skal kunne tilby den service som er nødvendig, vil det være nødvendig med meget store investeringer både i selve havnene og i tilførselsvegene. Dette gjelder dog ikke for Narvik som har en god transittkai (Fagerneskaia), hvis kapasitet ikke er utnyttet og som har jernbane-forbindelse med Nord-Sverige (Ofof-banen). Når den pågående ombygging av denne banen er fullført, vil den ventelig ha kapasitet også for annet gods enn de aktuelle malntransporter. Et avgjørende moment er at med unntak av gruvebyene i svensk Lappland ligger de fremste produksjonssentrer i Nord-Sverige og Nord-Finland ved kysten. For den del av næringslivet som ligger i nærheten av mer eller mindre isfrie havner, er det overhodet ikke spørsmål om å nytte nord-norske havner. For næringslivet i den delen av Nord-Finland hvis havner er stengt om vinteren, oppstår spørsmål om å

eksportere varer over nord-norske havner eller over Kaskø. Vurdert fra et rent transportkostnadssynspunkt, er transporten over Kaskø mest fordelaktig. Således er det opplyst at fra de store produksjonssentrene i Kemi og Uleåborg er transportkostnadene til Narvik omlag dobbelt så store som til Kaskø, og når det gjelder Skibotn og Alta blir differansen enda større. De reelle forskjeller i transportkostnadene mellom alternativene Kaskø—nord-norske havner, er dog mindre. Den store differansen skyldes subsidiering. Et viktig moment i denne forbindelse er at de finske jernbaner gir rabatt om vinteren for å sikre seg helårstrafikk.

For transitt av varer fra den delen av Nord-Sverige som har betydelige ishindrenger, er det i virkeligheten bare Narvik som kan komme på tale.

Ad hoc-utvalget har etter drøftinger på møtet i Tromsø i dagene 10.—12. september 1968 kommet fram til følgende konklusjon:

1. De foreliggende muligheter for transitt fra Nord-Finland og Nord-Sverige synes neppe å være tilstrekkelige til å gi grunnlag for en utbygging av nord-norske havner med sikte på transitt-trafikk.

2. Når den pågående ombygging av Ofotbanen er ferdig, kan en viss utvidelse av transitt-trafikken over Narvik bli mulig, i første rekke når det gjelder nord-svenske industriprodukter. En forutsetning synes likevel å være at slik trafikk kan bli kontinuerlig og omfatte forholdsvis store godskvantiteter. Mulighetene for dette har imidlertid av svenske trafikkeksperter vært ansett som usikre. Den økonomiske gjennomførbarheten av en slik transitt-trafikk vil bl. a. være avhengig av at den nødvendige skipstonnasje kan utnyttes også for innførsel over Narvik. De nærmere betingelser for en utvidet transitt over Narvik vil i sin tid måtte undersøkes videre gjennom kontakt mellom Narvik havn og andre berørte interesser (nord-svenske industribedrifter samt jernbane og rederier i Sverige og Norge).

Etter at ad hoc-utvalget behandlet spørsmålet om transithavner har LKAB besluttet å investere for sammenlagt 100 millioner kroner. Ved denne investering blir det mulig blant annet å bygge en ny lossestasjon for malmtransporten.

Turismen på Nordkalotten

Turistsektoren er etter ad hoc-utvalgets syn et av de områder det kan være grunn til å stille forhåpninger om et utvidet samarbeid på Nordkalotten. Utvalget har ved flere høve drøftet særskilte samarbeidsoppgaver innen turistsektoren. En ekspertkomite til å utrede bl. a. felles opplegg for markedsføring og turopplegg til Nordkalotten er nedsatt. Den består av representanter for de tre lands turistorganisasjoner, nemlig överinspektören Jaakko Paavela fra Finland, generalsekretæren Halvar Sehlin, Sverige og direktør Erling Storrusten fra Norge.

Komiteens foreløpige rapport ble behandlet på ad hoc-utvalgets møte i Oslo 14. januar 1970.

I rapporten har komiteen tatt for seg følgende emneområder:

Kommunikasjoner, innkvartering,
Organisatoriske spørsmål og reklame.

Ekspertkomiteen ble anmodet om å fortsette arbeidet på grunnlag av innstillingen og diskusjonene i ad hoc-utvalget.

I et særskilt mandat for det fortsatte arbeid ble ekspertgruppen anmodet om å ta særskilt hensyn til nærings- og sysselsettingsaspektene, hvilke former for turisme som bør utvikles ut fra disse kriterier og hvilke lokaliseringer som bør realiseres. Ekspertgruppen bør videre undersøke nærmere forutsetningene for bl. a. særskilte reisearrangementer, utjamning av transportprisene under høysesongen og koordinering av planlegging og informasjonsvirksomhet.

Arealplanlegging i samband med turisme og friluftsliv. Samarbeid om arealplanlegging i grenseområdene har vært gjenstand for ad hoc-utvalgets oppmerksomhet ved flere anledninger. — Dette var også et punkt ekspertutvalget for turisme ble anmodet om å utrede nærmere. Ad hoc-utvalget har bl. a. særskilt behandlet området Arjeplog—Graddis hvor det i dag ikke er noe turisme av betydning, men hvor det antakelig vil bli aktuelt med utbygging når veien fram til Graddis og Jonkerdalen er anlagt. I ad hoc-utvalget har det vært enighet om at det var behov for samarbeid, særlig fjellplansamarbeid i disse trakter for å hindre en ukontrollert og urasjonell utbygging. Utvalget har tatt dette spørsmål opp med fylkesmannen i Nordland og med länsmyndighetene i Norrbotten. Det er siden etablert kontakt mellom landshøvdingen i Norrbotten og fylkesmannen i Nordland om turistspørsmålene i Graddis—Arjeplogområdet. Videre har det, etter initiativ av ad hoc-utvalget, vært samarbeidet om felles planlegging for arealdisponering og utbygging av Skibotnområdet mellom de fylkes- og länskommunale myndigheter i Finland, Sverige og Norge. Det er også tatt opp samarbeid om hytte ved Treriksrøysa og om en forlengelse av den svenske fjellvandreroute "Kungsläden" fra Abisko over norske områder fram til Treriksrøysa. Arealplanleggingen har hittil været behandlet i tilslutning till turistspørsmålene, men det kan i tiden framover også bli nødvendig å ta opp slike spørsmål i samband med arealplanlegging av for eksempel naturparker.

Reindriftnæringen

Ad hoc-utvalget har latt foreta en utredning om samarbeidstiltak innen reindriften. Utvalget har også fått en redegjørelse for virksomheten i det nordiske organet for samespørsmål og reinskjøtsel. Gjennom dette arbeid har utvalget funnet at spørsmålet om samarbeid på reindriftnæringens område bør behandles i det nordiske organet som nevnt. Ad hoc-utvalget har uten å videreføre saksbehandlingen av de forslag som er tatt opp i utredningen overlevert denne til dette organ. Herved har komiteen understreket

betydningen av at de synspunkter som er framført på bl. a. nærings- og sysselsettingsspørsmålene må tas særskilt hensyn til under det videre arbeid.

Kommunal service

Under ad hoc-utvalgets møte i Rovaniemi 19. mars 1968 behandlet man særskilt kommunalt grensesamarbeid, bl. a. vedrørende kommunal service.

En undersøkelse viser at samarbeidet på dette område særlig er tatt opp mellom grensekommunene i Sverige og Finland i det område der byer og tettsteder både på finsk og svensk side ligger nær inntil riksgrensen. Her er naturlig nok behovet for og mulighetene for et samarbeid om service-tiltak størst. I de øvrige grenseområder har samarbeidsbestrebelsene bare gitt mer sporadiske utslag. Ad hoc-utvalget har latt utarbeide et materiale om tenkbare samarbeidsprosjekter over grensene i Tornedalen. Materialet er kommet i stand på grunnlag av møter länsmyndighetene i Norrbotten har hatt med representanter for kommunene i Tornedalen i mai 1968. Møtene er et ledd i ad hoc-utvalgets arbeid med å kartlegge mulige samarbeids-tiltak på Nordkalotten. Mellom Haparanda og Torneå er det opprettet en samarbeidskomite. Komiteen har tatt opp spørsmålet om å bygge et felles rensesanlegg og vannforsyningsanlegg. Det er oppnevnt en felles teknisk komite. De to kommuner har nå inngått overenskomst om å bygge et felles rensesanlegg. Arbeidene på anlegget har startet i 1970.

Mellom disse to byer er også tatt opp spørsmålet om samarbeid om brannvesen, avfallsbrenning, om legetjenesten og veterinervesen. Det samme gjelder spørsmål av fritids-, sport- og turistkarakter. På dette område har man f. eks. drøftet spørsmålet om å anlegge en felles ishall i Haparanda, og spørsmålet om en felles turiststasjon som gir informasjon om hele grenseområdet.

Tidligere har samarbeidet mellom Övertorneå og Ylitornio kommuner ligget innenfor rammen av ideelle foreningers virksomhetsområde. Det første møte mellom offisielle representanter for kommunene ble holdt i mai 1968. Møtet ble avsluttet med at representantene for hver kommune utpekte personer som overfor respektive kommunalfullmäktige skulle komme med forslag til sammensetning av en komite for samarbeid over grensen.

Det var flere områder man anså det naturlig å samarbeide om: Lege- og sykehustjeneste, brannvern, vannforsyningsanlegg og visse prosjekter av fritids-, sport- og turistkarakter. Videre diskuteres mulighetene for flyplass og mulighetene for et industrisamarbeid.

Ad hoc-utvalget har vært særlig opptatt av mulighetene for å intensivere samarbeidet om kommunal service mellom Karesuando, Enontekis og Kautokeino. Ordførerne i disse tre kommuner var til stede under ad hoc-utvalgets møte i Karesuando den 20. mars 1968. Det ble da bl. a. foreslått å nedsette en samarbeidskomite med tre medlemmer fra hver av de tre kommuner. En

slik komite er senere oppnevnt. Komiteen har avholdt flere møter og drøftet spørsmål av betydning for det kommunale grensesamarbeid. Dette gjelder spørsmål om samarbeid innenfor reindriften og med ensartede bestemmelser for scooterkjøring og felles regler for alle tre kommuners innbyggere når det gjelder fiske. En har diskutert et nærmere samarbeid innenfor turistnæringen. Man er blitt enige om at innbyggerne i de tre kommuner skal ha rett til multeplukking innenfor de tre kommuners grenser. Spesielt når det gjelder samarbeidet mellom Karesuando og Enontekis har man også konsentrert interessen om å få bygget en bro over elven Muonio til Karesuando. Videre gjelder det spørsmål om utnytting av svømmeanlegg, samarbeid om brannvesen, undervisning, sykehustjeneste og veterinærvesen.

Når det gjelder de øvrige grensekommuner, kan særlig nevnes at det er opprettet et samarbeidsutvalg mellom Utsjok, Tana og Karasjok.

Voksenopplæring

En forutsetning for at Nordkalotten skal kunne følge med i en rask utvikling i årene fremover er bl. a. at de tilbud som gis innenfor undervisnings- og opplæringssektoren er på høyde både i omfang og kvalitet. Det er i denne sammenheng også grunn til å peke på tendensen til en sterkere grad av spesialisering innenfor næringslivet.

Det har vært naturlig for utvalget å beskjeftige seg med opplæringsproblemer. Bakgrunnen for dette ligger også i de problemer som følger av arbeidsmarkedet på Nordkalotten. Et karakteristisk trekk for arbeidsmarkedet i alle deler av Nordkalotten er de store andeler som primærnæringene utgjør av sysselsettingen og disse næringers sterkt pågående strukturendringer. Som følge av dette må det gjøres særskilte innsatser for å lette arbeidskraftens omstilling til andre yrker og næringer. Lokalisering av nye arbeidsplasser innenfor industri og servicegrener støttes i alle tre land.

Et av de viktigste tiltak for å hjelpe den enkelte til å omstille seg til nye arbeidsplasser er den omskolingsvirksomhet som arbeidskraftmyndighetene i samarbeid med undervisningsmyndighetene driver i alle tre land. Gjennom denne virksomhet har en oppnådd to vesentlige formål

1. å hjelpe arbeidsløse til å gå over fra bransjer der strukturendringene fører til overskott på arbeidskraft til næringer og yrker der det er stor etterspørsel etter arbeidskraft,
2. å stimulere lokaliseringen i disse overskottsområder.

Ved omskolingskursene i Norrbottens län har, i en viss utstrekning, vært mottatt finsktalende elever. Det har dels vært spørsmål om svenske borgere som har finsk språk som hovedspråk, dels finlendere som er blitt arbeidsløse i Sverige, men som på grunn av språkspørsmål bare har kunnet få opplæring på de steder som har hatt finskspråklige lærere. Opplæring av finskspråklige arbeidsløse har kunnet skje i Norrbottens län takket være tilgangen på tospråklige lærere.

Av de erfaringer man har fått med denne utdanning har tanken oppstått om å anlegge et voksenopplæringscenter for Nordkalotten. Sverige har foreslått at et voksenopplæringscenter for Nordkalotten blir anlagt i Övertorneå i Norrbottens län. Det er særlig Sverige og Finland som har interesse av denne saken. Fra norsk side har man likevel vært positivt innstilt til tanken. Såvel Finland som Norge gav tidlig sin prinsipielle tilslutning til forslaget om et felles voksenopplæringscenter.

Ad hoc-utvalget vedtok 1968 å nedsette et utvalg bestående av representanter for arbeidsmarkeds- og undervisningsmyndighetene i de tre land med oppdrag å utarbeide forslag til retningslinjer for et voksenopplæringscenter. Utvalgets forslag til ad hoc-utvalget innebar at de svenske regler for yrkesutbildningskurser för arbetslöse, og de i tilknytning til disse gitte forskrifter m. v. skal gjelde også for Nordkalottens voksenopplæringscenter i Övertorneå, men sentret skal ha sitt eget kursstyre bestående av to medlemmer fra hvert av de tre land. Et medlem fra hvert land skal etter forslaget representere arbeidsmarkedsmyndighetene og et medlem skolemyndighetene. Det er videre i utkastet inntatt regler om hvorledes kursplassene skal fordeles på de tre land, hvordan bidragsreglene skal foregå, bestemmelser om at Sverige skal være forpliktet til å opprette tilstrekkelig innkvarterings- og forpleiningsmuligheter og at det skal være tilstrekkelig med personalressurser for den sosiale omsorg. Det er videre inntatt en bestemmelse om at Nordkalottens voksenopplæringscenter skal drives som en forsøksvirksomhet i 3 år. Spørsmålet om den fortsatte virksomhet skal tas opp til prøvning ett år før forsøksperiodens utgang.

Ad hoc-utvalget kom på møtet i mai 1970 frem til enighet om utkast til bestemmelser for senteret og besluttet å legge forslaget frem for arbeidsministrene i Finland, Norge og Sverige. Disse sluttet seg i møte den 12. mai 1970 til utvalgets forslag om å opprette et Nordkalottens voksenopplæringscenter i Övertorneå fra og med høsten 1970. Ministrene var enige i at senteret ble drevet i overensstemmelse med de bestemmelser ad hoc-utvalget har utarbeidet.

Forslaget er senere også tiltrådt av de tre lands regjeringer. Voksenopplæringscenteret for Nordkalotten er etter dette opprettet og vil starte sin kursvirksomhet allerede denne høst.

Kraftforsyning

Ad hoc-utvalget har latt foreta en utredning om samarbeid om kraftforsyningen på Nordkalotten. Utredningen har vist at det foregår et omfattende samarbeid på dette område. Gjennom dette samarbeid sikres en jamn tilgang på kraft i de tre lands nordligste områder. Det felles planleggingsarbeid når det gjelder produksjon, distribusjon og forbruk av kraft finner sted i et særskilt samarbeidsorgan, Nordel.

Ad hoc-utvalget har etter å ha konstatert at samarbeidet på dette området er tilfredsstillende, derfor tatt dette emne ut av arbeidsprogrammet.

Øvrige saksområder

Det kan nevnes at det er utarbeidet et P. M. om jord- og skogbruksproblemer på Nordkalotten. Det er forutsetningen at utvalget i senere møter skal behandle dette spørsmål. Videre forberedes et notat om malmleting.

Ad hoc-utvalgets forslag om den fortsatte virksomhet

Som det vil gå frem av rapporten ovenfor ligger det en rekke uløste samarbeidsproblemer som det ikke er tatt endelig standpunkt til i ad hoc-utvalget. Dette gjelder f. eks. turist- og friluftsspørsmålene og jord- og skogbruksproblemer. Disse spørsmål bør viderebehandles i et fellesnordisk organ i tida framover.

Under overskriften bestemmelser og forhold som er til hinder for et naturlig grensesamarbeid på Nordkalotten, er det gitt en fremstilling av de uttalelser som fylkes- og länsmyndighetene har gitt om dette på oppfordring fra ad hoc-utvalget. Utvalget har som tidligere nevnt hittil stort sett nøyet seg med å registrere dette materiale. Utvalget har ikke i alminnelighet gått inn på spørsmål som angår det alminnelige grunnlag for grensesamarbeidet. Utvalget har hittil søkt å begrense sitt arbeid til et fåtall sakområder.

Ad hoc-utvalget har drøftet spørsmålet om hvilke samarbeidsoppgaver som det kan være naturlig å la organer på fylkes- länsnivå ha ansvaret for. Det synes således å kunne komme på tale å overlate til slike organer noen av de arbeidsoppgaver som ad hoc-utvalget har vært beskjefteget med. I denne sammenheng har ad hoc-utvalget funnet det hensiktsmessig at det arrangeres møte mellom utbyggings- og arbeidsmarkedsmyndighetene i fylkene og länene på Nordkalotten. Et fellesmøte om arbeidsmarkedsspørsmål fant sted i Luleå 26.—27. oktober 1970.

Ad hoc-utvalget har funnet at det stadig vil være behov for et samarbeidsorgan der man kan ta opp konkrete økonomiske samarbeidsspørsmål både på det lokaliseringspolitiske og arbeidsmarkedspolitiske område og også andre samarbeidsproblemer av vesentlig betydning for Nordkalotten. Det vil etter utvalgets oppfatning ikke være naturlig å avslutte utvalgsarbeidet med en endelig innstilling. Det er ad hoc-utvalgets erfaring at det stadig reiser seg samarbeidsproblemer om oppgaver angående Nordkalotten som det kan være behov for å legge frem for et felles Nordkalott-organ. Mot bakgrunn av de erfaringer som hittil er gjort i arbeidet innenfor ad hoc-utvalget, vil utvalget foreslå at det blir opprettet et permanent kontaktorgan for Nordkalotten.

Etter ad hoc-utvalgets oppfatning bør et slikt organ som skal være felles for hele Nordkalotten, bestå av representanter fra de sentrale og regionale arbeidsmarkeds- og lokaliseringsmyndigheter. Den sammensetning som ad

hoc-utvalget har halt, opprettholdes i prinsippet. Dette gjelder også ad hoc-utvalgets arbeidsordning.

Ad hoc-utvalget overbringer med dette denne rapport med bilag til arbeidsministrene i Finland, Norge og Sverige for videre behandling.

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandena

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats av Norges regering å samtliga regeringars vägnar och av Finlands regering avgivna meddelanden om rekommendation nr 14/1966 angående samarbete på lokaliseringens område. Meddelandena har behandlats vid utskottets möte den 18 januari 1971 i Stockholm.

Av meddelandena framgår, såvitt gäller rekommendationens punkt 1 angående intensifiering av det inledda samarbetet på det lokaliseringenspolitiska området, att olika initiativ tagits för att ytterligare stärka samarbetet. Utskottet konstaterar att ett nära samarbete på en rad områden kommit i gång utefter den norsk-svenska gränsen i anledning av rekommendationen. Utskottet anser ytterligare åtgärder från rådets sida i anledning av rekommendationens punkt 1 ej aktuella för närvarande.

Beträffande rekommendationens punkt 2 avseende ekonomiska samarbetsmöjligheter inom Nordkalottområdet framgår av meddelandena att det i anledning av rekommendationen tillsatta ad hoc-utskottet för Nordkalottområdet fortsatt sitt arbete, varvid särskilt uppmärksammats kommunikationsproblem, turism, rennäring och vuxenutbildning på Nordkalottområdet. Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter, förlagt till Övertorneå, startade i december 1970. Av meddelandena framgår vidare att arbetsministrarna i Finland, Norge och Sverige tillstyrkt ett av ad hoc-utskottet framlagt förslag om upprättande av ett permanent samarbetsorgan mellan Finland, Norge och Sverige för behandling av konkreta ekonomiska samsarbetsfrågor både på det lokaliseringenspolitiska och arbetsmarknadspolitiska området och av andra samsarbetsproblem av väsentlig betydelse för Nordkalotten. Socialpolitiska utskottet ser med tillfredställelse att ett permanent organ skapas för Nordkalottområdet i enlighet med det framlagda förslaget. Härigenom synes rekommendationens syfte såvitt gäller punkt 2. uppnått. Utskottet finner det värdefullt att rådet genom årliga berättelser får följa verksamheten inom samsarbetsorganet. Ytterligare åtgärder från rådets sida i anledning av rekommendationens punkt 2. synes ej föreligga.

Såvitt gäller rekommendationens punkt 3 om forskningssamarbete framgår av meddelandena att detta arbete är väl i gång inom den nordiska arbetsgruppen för lokaliseringsforskning. Arbetsgruppen utger en informationsserie, NordREFO, om aktuell regionalforskning i Norden. Utskottet anser att de önskemål som framförts i rekommendationens punkt 3 är tillgodosedda genom det arbete som utföres inom arbetsgruppen. Skäl synes ej föreligga för ytterligare åtgärder från rådets sida i anledning av denna punkt av rekommendationen.

Med hänvisning till vad ovan anförts finner utskottet rekommendationen av år 1966 vara slutbehandlad för rådets del. Utskottet föreslår därför,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser rekommendationen nr 14/1966 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 18 januari 1971

<i>Pentti Antila (Smp)</i>	<i>Roald Bye (A)</i>	<i>Erling Dinesen (S)</i>
<i>Sven Hammarberg (s)</i>	<i>Lars Korvald (Kf)</i>	<i>Lars Larsson (s)</i>
	Förman	
<i>Gerda Møller (KF)</i>	<i>Niels Mørk (S)</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson (cp)</i>
<i>Antti-Veikko Perheentupa (Sd) Salve Salvesen (A) Raino Westerholm (Kr)</i>		

Meddelande
om rekommendation nr 19/1966 angående samarbete om
skogstekniskt utvecklingsarbete

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att årligen bevilja medel till Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) för nordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 15 december 1970 å Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringars vägnar.

Nordiska samarbetskommittén för skogstekniskt utvecklingsarbete har under 1970 sammanträtt i Stockholm den 8 och 10 april samt i Hurdal, Norge, den 4—5 augusti. Vid sistnämnda möte konstaterades bl. a. att de fem igångsatta samarbetsprojekten utvecklades tillfredsställande och att vissa värdefulla delforskningsresultat redan förelåg. På förslag av Nordiska skogsarbetsstudiernas råd antogs följande ramprogram för det långsiktiga nordiska samarbetet: produktivitets- och prestationsundersökningar i skogsbruket, ergonomi, utveckling av metoder och maskinell utrustning, planläggning och organisation av skogsdriften samt forsknings- och undersökningsmetodik vid den drifttekniska och arbetstekniska forskningen. Vid mötet diskuterades även frågan om att utvidga samarbetet till att även omfatta andra skogliga forskningsområden. Det rädde i princip enighet om att understödja en dylik utveckling.

Sistnämnda fråga diskuterades vid ett gemensamt möte i Köpenhamn den 29 oktober 1970 mellan samarbetskommittén och de nordiska skogsforskningsinstitutens samarbetsnämnd, vilken består av cheferna för de nordiska skogsforskningsinstituterna. Vid mötet rädde enighet om att ett nytt samarbetsorgan, Nordisk skogsforsknings samarbeide (NSS), borde upprättas.

Frågan om organets sammansättning och arbetsuppgifter skall behandlas vid en ny gemensam överläggning i Helsingfors den 27 januari 1971.

I Sverige har Kungl. Maj:t den 17 oktober 1969 tillsatt en utredning rörande skogstekniskt forsknings- och utvecklingsarbete. Utredningen skall bl. a. beakta möjligheterna till en utvidgning av det nyligen påbörjade nordiska samarbetet på området.

Rekommendationens syfte har uppnåtts, varför densamma torde kunna anses vara slutbehandlad för regeringarnas del.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet**

Till ekonomiska utskottet har hänvisats till rådets 19:e session avgivet meddelande från Sveriges regering å samtliga berörda regeringars vägnar om rekommendation nr 19/1966 angående samarbete om skogstekniskt utvecklingsarbete.

I meddelandet redovisas det samarbete, som etablerats på grundval av rekommendationen inom ramen för Nordiska samarbetskommittén för skogstekniskt utvecklingsarbete och varom utskottets niomannakommitté närmare informerat sig genom hörande av sakkunnig vid möte under år 1969.

Med stöd av de upplysningar som lämnas i meddelandet uttalar Sveriges regering som sin uppfattning att rekommendationens syfte har uppnåtts och att densamma torde kunna anses vara slutbehandlad för regeringarnas del. Utskottet delar denna uppfattning och anser att den fortsatta utvecklingen på detta område kan följas genom att Nordiska rådet erhåller berättelse från det nya samarbetsorgan, Nordisk Skogsforsknings Samarbeide, som förutsättes bliva upprättat.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Stockholm den 19 januari 1971

<i>Ele Alenius (Skdl)</i>	<i>John Austrheim (Sp)</i>	<i>Knud Enggaard (V)</i>
<i>Arne Geijer (s)</i>	<i>Guttorm Hansen (A)</i>	<i>Erkki Hara (Kok)</i>
Förman		
<i>Yngve Holmberg (m)</i>	<i>Jens Otto Krag (S)</i>	<i>Kåre Kristiansen (Kf)</i>
<i>Sture Palm (s)</i>	<i>Karl Skytte (RV)</i>	<i>Veikko Vennamo (Smp)</i>
<i>Kåre Willoch (H)</i>	<i>Knud Østergaard (KF)</i>	

Meddelande
om rekommendation nr 21/1966 angående specialistkompetens
för läkare

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i København den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att ingå en överenskommelse om gemensamma principer för läkares vinnande av specialistkompetens inom olika medicinska specialiteter.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 10 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Etter at forrige melding ble avgitt, er det fra svensk side framsatt forslag om å endre avtaleutkastets artikkel 4, første avsnitt, som Danmark har godkjent. Norge overveier å framsette et alternativt endringsforslag. Så snart man har funnet fram til en formulering som blir akseptert av samtlige avtalepartnere, vil man ta de nødvendige skritt med henblikk på en ratifisering av avtalen.

Meddelande
om rekommendation nr 22/1966 angående enhetlig
utlänningslagstiftning

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet hemställer hos regeringarna att utreda förutsättningarna för en enhetlig nordisk utlänningslagstiftning och en samstämmig nordisk utlänningspolitik.

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 11 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Den kommitté som utsatts för att utreda frågan har under 1970 hållit tre sammanträden, nämligen den 8—10 april i Helsingfors och den 15—16 juni i Oslo.

Kommittén avser att i december 1970 avge ett betänkande kallat "Utlänningspolitik och utlänningslagstiftning i Norden" (NU 1970: 16). Kommitténs arbete är därmed slutfört.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet

Til juridisk udvalg er henvist den til rådets 19. session af Sveriges regering på samtlige regerings vegne afgivne meddelelse om rekommandation nr. 22/1966.

Den i rekommandationen anbefalede udredning om forudsætningerne for en ensartet nordisk fremmedlovgivning og udlændingspolitik foreligger nu (*NU 1970: 16*).

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelsen om rekommandation nr. 22/1966 til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm, den 15. januar 1971

<i>Erik Adamsson (s)</i>	<i>Georg C. Ehrnrooth (Sv)</i>	<i>Erling Engan (Sp)</i>
<i>Tage Johansson (s)</i>	<i>Clara Munck (KF)</i>	<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>
<i>K. Axel Nielsen (S)</i>	<i>Grethe Philip (RV)</i>	<i>Pertti Salolainen (Kok)</i>
Formand		
<i>Helge Seip (S)</i>		<i>Thorstein Treholt (A)</i>

Meddelande

om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Köbenhavn den 3 februari 1966 enades representater för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd heastiller til regeringerne gennem en undersøgelse af de praktiske og økonomiske problemer at udrede forudsætningerne for indgåelse af en konvention, som omfatter alle de nordiske sprog, og hvorefter enhver nordisk borger har ret til uden særlige omkostninger at anvende det nordiske sprog, som han anser for sit eget, ved henvendelse til domstol eller anden offentlig myndighed i Norden, forudsat at han har vanskelighed ved at bruge myndighedens eget sprog.

Finlands regering (justitieministeriet) meddelar den 18 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Som framgår av tidigare meddelanden behandlas de med rekommendationen sammanhängande frågorna av den i Sverige av inrikesministern tillsatta utredningen om invandraranspassningsproblem m. m. I skrivelse den 6 oktober 1970 till Nordiska rådets juridiska utskott har utredningen lämnat vissa allmänna upplysningar om hitillsvarande undersökningar av de problem som aktualiseras av rekommendationen. Av skrivelsen framgår att utredningens arbete främst varit inriktat på en allmän kartläggning av invandrarnas anpassningsproblem. Härvid har utredningen dels anordnat utfrågningar direkt med företrädare för olika invandrargrupper, dels deltagit i eller själv gjort intervjuundersökningar med enskilda invandrare och dels riktat enkäter till myndigheter och andra allmänna organ. Undersökningsarbetet har bl. a. syftat till att få information om språkproblem vid invandrarans kontakt med myndighet. Utredningen avser att lägga materialet från dessa undersökningar till grund för sitt ställningstagande i fråga om de praktiska och ekonomiska konsekvenser som kan uppstå vid införandet av en nordisk språkkonvention. Någon sammanfattande bedömning av detta material torde inte kunna ske förrän tidigast under år 1971.

När resultatet av utredningens arbete föreligger skall saken på nytt tagas upp med justitieministerierna i Danmark, Finland och Norge.

BILAGA

**Skrivelse från invandrarutredningen till Nordiska rådets juridiska utskott
rörande en nordisk språkkonvention**

Vid det möte som Nordiska rådets juridiska utskott höll i Skive den 11—12 maj 1970 diskuterades bl. a. frågan om behandlingen av rådets rekommendation nr 29/1966 om en nordisk språkkonvention. Med anledning av vad som framkom vid utskottets diskussion togs spörsmålet upp också vid kontaktmannamötet i Saltsjöbaden den 21—22 maj 1970 mellan företrädare för de nordiska ländernas justitieministerier. Man enades vid kontaktmannamötet om att rikta en hemställan till den svenska invandrarutredningen om att lämna en redogörelse för dess behandling av frågan till Nordiska rådets juridiska utskott före dess höstmöte 1970. Sedan det svenska justitiedepartementet tagit kontakt med invandrarutredningen i saken, behandlades den vid sammanträde med utredningen den 16 juni 1970. Därvid uppdrogs att undertecknad, som den 3 november 1969 av chefen för inrikesdepartementet förordnats att såsom expert biträda utredningen i dess arbete, att för utredningens räkning lämna juridiska utskottet önskade upplysningar. Med anledning härav får jag anföra följande.

Invandrarutredningen, som tillsattes år 1968, har till uppgift att *dels* kartlägga de särskilda anpassningsproblem som möter invandrare i Sverige, *dels* redovisa de möjligheter samhället redan nu erbjuder för att minska anpassningssvårigheterna, *dels* klarlägga i vilken mån sådana svårigheter kvarstår eller särskilda önskemål inte tillgodoses trots åtgärder som redan har vidtagits eller kan väntas komma till stånd inom en nära framtid, *dels* lägga fram en plan för samhällsåtgärder på olika områden för att underlätta anpassningen jämte en plan för samordning av insatserna. I direktiven för utredningen betonas att det är en primär uppgift för samhället att medverka till att en utlänning som bosätter sig i Sverige får kunskaper i svenska språket och om det svenska samhällets byggnad och funktion. Det erinras vidare om att det tar tid innan utlänningen får så goda kunskaper i svenska språket och så djup insikt i samhällsförhållandena i Sverige att han kan klara sig på egen hand i alla situationer. Särskilt gäller detta, framhålls det vidare i direktiven, hans kontakter med myndigheter av olika slag, något som understryks bl. a. i Nordiska rådets rekommendation nr 29/1966. Samhället bör därför ta på sig ett ansvar för att utlänningen får den särskilda service som behövs under den första tiden efter hans inflyttning till Sverige (ang. direktiven för utredningen torde i övrigt få hänvisas till 1969 års riksdagsberättelse s. 401).

I enlighet med sina direktiv, som sålunda omfattar också en sådan undersökning av de praktiska och ekonomiska problemen beträffande en nordisk språkkonvention som förutsätts i Nordiska rådets berörda rekommendation, har invandrarutredningen hittills främst inriktat arbetet på en kartläggning av invandrarnas anpassningsproblem. Härvid har utredningen gått fram på olika vägar. Dels har utredningen anordnat utfrågningar (hearings) direkt med företrädare för olika invandrargrupper, däribland den finska. Resultatet av utfrågningarna finns sammanställt i en intern promemoria den 10 juni 1970, varav ett exemplar bifogas för utskottets kännedom (*Bihang*). Dels har utredningen deltagit i eller själv gjort intervjuundersökningar med enskilda invandrare samt riktat enkäter till myndigheter och andra allmänna organ.

Intervjuundersökningarna har varit såväl riksomfattande som lokala. Till den förra kategorien hör en av statistiska centralbyråns utredningsinstitut utförd undersökning omfattande intervjuer med 3 500 invandrare åren 1962—1968 (däribland 1 000 finländare). Undersökningen inkluderar vissa frågor till de intervjuade om deras kunskaper i svenska språket, kontakter med myndigheter och behov av tolk vid sådana kontakter. Resultatet av undersökningen har ännu inte slutligt bearbetats men vissa preliminära siffror föreligger. I fråga om den finska gruppen kan nämnas att 23,2 % uppgett sitt modersmål vara svenska (som jämförelse kan nämnas att vid 1960 års folkräkning i Finland den finlandssvenska befolkningen uppgick till 7,4 % av landets samtliga invånare). Av de som uppgett sig vara finskspråkiga har 7,7 % angett sig tala svenska mycket bra, 29,7 % ganska bra, 30,6 % ganska dåligt, 23,7 % mycket dåligt och 8,4 % inte alls. Slutliga resultat från undersökningen väntas föreligga under de närmaste månaderna såvitt gäller bl. a. språk- och folkfrågorna. I sammanhanget kan erinras om att en belysande undersökning av den finska invandrargruppens språkkunskaper också nyligen har gjorts av finsk-svenska utbildningsrådet i fråga om finländska barn och ungdomar i Sverige (*SOU 1970: 44*).

Invandrarutredningen har också företagit vissa lokalt avgränsade intervjuundersökningar. Dessa har gjorts i samarbete med sociologiska institutionen vid Lunds universitet (undersökningarna avser Malmö och Lessebo kommuner) samt med pedagogiska institutionen vid Stockholms universitet. Undersökningarna, som bl. a. rör finska invandrare, inkluderar frågor till de intervjuade om deras kunskaper i svenska språket, kontakter med myndigheter och behov av tolk vid sådana kontakter. De kan därför sägas vara parallella till den nyss nämnda riksomfattande undersökningen.

Under våren 1970 har invandrarutredningen vidare föranställt om en omfattande enkät till kommunala myndigheter för att få information om deras erfarenheter om invandrarnas problem på det kommunala området. Enkäten syftar bl. a. till att få kunskap om svårigheter vid språkkontakten mellan kommunala organ och invandrare. Enkäten riktar sig till ett 50-tal

kommuner. Dess omfattning och innehåll framgår av invandrarutredningens cirkulärskrivelse till kommunerna och av därvid fogade frågeformulär. Ett exemplar av skrivelsen och av ett sådant formulär bifogas (*här ej tryckta*). Utredningen räknar med att bearbetning och analys av det genom enkäten framkomna materialet såvitt avser språk- och tolkfrågor skall kunna ske till årsskiftet 1970/71. Utredningen planerar under hösten 1970 att göra en enkät till statliga myndigheter motsvarande den som redan har gjorts beträffande kommunala myndigheter.

Utredningen avser att lägga materialet från de nu berörda utfrågningarna, intervjuundersökningarna och enkäterna till grund för sin bedömning av de praktiska och ekonomiska problem som kan uppstå vid införandet av en nordisk språkkonvention med det innehåll Nordiska rådet rekommenderat. Med hänsyn till att undersökningarna ännu inte är slutförda, är det för tidigt att göra något uttalande om hur problemen bör lösas. Tydligt är emellertid att de till stor del hänger samman med frågan om tillgången på och utbildningen av tillräckligt kvalificerade tolkar. I det sammanhanget kan erinras om att statens invandrarverk i Sverige sedan några år driver försöksverksamhet med tolkutbildning. Hittills har 14 kurser ordnats för finsktalande personer med deltagande av sammanlagt 165 personer. En av verket utarbetad broschyr om tolkutbildningen bifogas (*här ej tryckt*).

Nordiska rådets rekommendation rymmer vissa rättsliga problem. Ett av motiven för rekommendationen är sålunda att tillse att rättsförluster av språkliga grunder utesluts. Dessa problem kommer också att behandlas av invandrarutredningen. Det förtjänar i anslutning härtill att anmärkas att man inom det svenska justitiedepartementet för närvarande överväger att föreslå en allmän förvaltningslag, som är avsedd att tillämpas av statliga och kommunala förvaltningsmyndigheter och som skall innehålla bl. a. en regel om att myndighet vid behov bör anlita tolk när den har att göra med någon som inte behärskar svenska språket. Lagen planeras skola träda i kraft den 1 januari 1972.

Det resultat invandrarutredningen under sin fortsatta verksamhet kommer fram till såvitt avser de olika konsekvenserna av en språkkonvention inom Norden tar självfallet sikte på svenska förhållanden. Det ligger i öppen dag att överläggningar på nordisk basis måste äga rum, innan slutlig ställning tas till frågan om en sådan konvention bör införas. Det torde ännu vara för tidigt att uttala sig om när sådana överläggningar bör ske och vilken form de bör ges.

Stockholm den 6 oktober 1970

Trygve Hellners

Hovrättsassessor

Sammanställning av invandrar/minoritetsorganisationers och enskilda invandrares synpunkter på sociala frågor, lokal samhällsservice för invandrare och bostadsfrågor

Synpunkterna har förts fram vid utfrågningar som invandrarutredningen ordnat under 1969 och 1970. Till utfrågningarna har kallats företrädare för finska, tyska, österrikiska, jugoslaviska, grekiska, italienska, turkiska, estniska, lettiska, judiska, ungerska, tjeckoslovakiska, arabiska och polska invandrar- och minoritetsgrupper.

1. Finländare

Anm. Den arbetsgrupp för finska invandrarfrågor som i januari 1969 bildades av Centralförbundet för finska föreningar i Sverige, Riksförbundet för finskspråkigt församlingsarbete i Sverige samt organiserade finstalande socialdemokrater i Sverige har till invandrarutredningen lämnat ett särskilt utlåtande om sociala problem bland finländare i Sverige. Utlåtandet bifogas denna promemoria som *Bihangstillägg 1*. De synpunkter som redovisas nedan fördes fram vid utredningens utfrågningar av representanter för den finska invandrargruppen.

Lokal samhällsservice

Immigrant Service i Stockholm har 1 400 besök i månaden, varav 500 av finländska invandrare. Immigrant Service har dåliga erfarenheter av tolkservicen i kommunerna kring Stockholms stad. Bristen på tolkar är särskilt stor inom sjukvården, där det förekommer att städerskor utnyttjas som tolkar. Det borde även finnas finsk-språkiga psykiatrer.

Informationsbyrån i Borås är överlastad med uppdrag. Informations- och kuratorsbehovet är jättelikt.

Immigrant Service i Eskilstuna fyller en stor funktion. Då föreståndaren för byrån inte är finskspråkig behövs flera tolkar. Trots att många myndigheter i Eskilstuna har finskspråkig personal (försäkringskassan, socialnämnden, barnavårdsnämnden och skattemyndigheten) är tolkbehovet stort. Utöver Immigrant Service finns i Eskilstuna en finsk familjerådgivningsbyrå som drivs av den finska församlingen. Liknande byråer borde finnas på andra orter. Det finns för få finskspråkiga kuratorer.

I Eskilstuna svarar landstinget för kostnader för tolkning i samband med besök på lasarettet. Om man har med sig en egen tolk får denne 15 kr/tim.

Det finns 3—400 unga finländare i Sundbyberg. De hamnar lätt i "träsket" och det skulle behövas en kuratorsjour för dem. Polisens utvisningssiffror kan ses som ett belägg för nödvändigheten av kurativa åtgärder. Utvisningssiffrorna har 10-dubblats på tre år.

Centralförbundet för finskspråkigt församlingsarbete har en kurator anställd i Göteborg. Hon har omkring 1 000 fall per år.

Språksvårigheter försvårar och fördröjer kontakten med myndigheterna. En väl fungerande offentlig tolkservice saknas, särskilt på mindre orter. Risken är särskilt kännbar inom sjukvården. Det borde finnas minst en finsk-svensk tolk anställd på varje invandrarort.

Det saknas ett system för auktorisation av tolkar i Sverige. Tolkarnas kunskaper är ofta helt bristfälliga. Den försöksverksamhet med tolkutbildning som arbetsgruppen för invandrarfrågor har inlett visar att tolkarnas kunskaper är ytterst varierande. Några har visat sig vara helt otillräckliga som tolkar. Tio procent av kursdeltagarna har bristande kunskaper i finska. Det är nödvändigt att det skapas en reguljär och omfattande organisation för tolkutbildning.

Bostadsfrågor

Bostadsbristen utgör ofta det allt överskuggande problemet för finländska invandrare.

Arbetsförmedlingarna i Finland har inga möjligheter att lösa bostadsproblemen för presumtiva invandrare till Sverige.

Det är oroande med koncentrationen av invandrare av vissa nationaliteter till vissa bostadsområden. Man vet inte i hur hög grad sådan segregering förekommer i Sverige, men det är troligt att den är på stark tillväxt.

De svenska företagen lägger numera ned mera arbete på att lösa de anställdas bostadsproblem än tidigare. Barackbostäderna försvinner på många håll.

2. Tyskar och österrikare

Lokal samhällsservice

Informationsbyråerna för invandrare bör alltid vara öppna även på kvällstid.

Bostadsfrågor

De tyska invandrarernas problem på bostadsmarknaden skiljer sig ej nämnvärt från genomsnittsbefolkningens.

3. Jugoslaver

Sociala frågor

Hemmafruarna bland de jugoslaviska invandrarna blir i allmänhet lätt isolerade och får svårt att lära sig svenska. Det uppstår lätt en klyfta mellan mor och barn.

Skillnader i jugoslavisk och svensk lagstiftning vållar problem. Våldtäkt och misshandel bestraffas inte lika hårt i Jugoslavien som i Sverige. Detta känner inte jugoslaver i allmänhet till.

Lokal samhällsservice

Det händer att invandrare tvingas betala mer än 30 kr bara att få en ansökan om arbetstillstånd ifylld. För att få mer utförlig hjälp, t. ex. med att hitta ett nytt arbete, kan man få betala upp till 50 kr. Om invandrarna kände till de lokala informationsbyråernas existens, och om informationsbyråerna hade en tillräcklig tolkberedskap, behövde inte dessa missförhållanden existera.

Tolkbehovet är omfattande i Malmö, och det råder särskild brist på personer som kan tolka makedonska och slovenska. Ett exempel på det omfattande översättarbehovet är att allmänna försäkringskassan i Malmö på sensommaren 1968 vidarebefordrade cirka 200 läkarintyg på serbokroatiska

till Immigrant Service för översättning. Myndigheterna borde ha en central översättarservice. Behovet är särskilt stort på mindre orter där informationsbyråer saknas, som t. ex. i Hälsingborg och Trelleborg. Det borde vidare vara en självklarhet att personer med invandrarerfarenhet och med kunskaper i invandrarerspråken blir anställda på informationsbyråer och andra institutioner som har daglig kontakt med invandrare. Så är inte alltid fallet. Ofta får personer som saknar dessa speciella "invandrarkunskaper", men i gengäld har svensk socionomutbildning, företräde. På informationsbyråerna och hos sociala myndigheter bör finnas utbildade kuratorer som själva är invandrare. Invandrarna har behov av att vända sig till personer som en gång har upplevt likartade problem. Det borde även finnas särskilda centralt arrangerade kurser för informationsbyråpersonal.

Bostadsfrågor

Bostadsfrågan utgör det allvarligaste problemet för de jugoslaviska invandrarna näst språkproblemet. Bostadsproblemen är särskilt allvarliga i storstäderna. I Stockholm söker sig invandrarna till rivningshus med undermålig standard. De klarar ofta inte de höga hyrorna i de nyproducerade lägenheter som de kan få genom bostadsförmedlingen. Rivningshusen ger större möjligheter att spara och sända hem pengar och många vill ogärna flytta ifrån dem, men det är nödvändigt att man från samhällets sida ser till att hyresvärden upprätthåller en rimlig standard i dessa lägenheter. De flesta jugoslaverna bor troligtvis i tjänstebostäder. Invandrarna är i allmänhet dåligt informerade om bostadsförmedlingens existens.

I Eskilstuna fanns det för några år sedan några relativt förslummade hus i staden där nästan uteslutande invandrare bodde. I allmänhet bor invandrarna i Eskilstuna bra numera. Men det saknas gemensamma samlingslokaler.

Förhållandena i Malmö liknar dem i Stockholm. Det finns ockrare bland invandrarnas landsmän som tar ut väldiga avgifter för att förmedla en lägenhet. Det är viktigt att samhället respekterar invandrarnas vilja att bo enkelt och billigt. Samtidigt måste man ställa krav på att samhället ingriper mot ocker och förslumning. Det är nästan omöjligt att klara hyran för en modern bostad om man arbetar på restaurang och tjänar 800 kr/mån.

Det nya bostadstillägget har medfört en stor lättnad för de invandrare som tvingas bo i dyra lägenheter. Invandrarna måste informeras bättre om olika lånemöjligheter för att få egen bostad.

4. Greker

Sociala frågor

Bestämmelserna om svensk folkpension för grekiska medborgare är trots konventionen med Grekland klart oförmånliga i jämförelse med villkoren för andra invandrargrupper från konventionslutande länder.

Lokal samhällsservice

Det är beklagligt att Immigrant Service i Stockholm bara har mottagning för grekisktalande vissa kvällar i veckan. Svensk-Grekiska Klubben driver därför en egen tolkservice. Immigrant Service hänvisar ofta greker till grekiska klubben när de vill ha hjälp i olika frågor. Detta är ett tecken på bristen på goda tolkar. Samhället bör ha en bättre tolkservice.

Varje informationsbyrå bör ha ett litet bibliotek utlånat av det lokala folkbiblioteket.

Informationsbyrån i Växjö har i första hand fungerat som tolkcentral och i andra hand som informationsbyrå. Tjänsten som kurator på byrån finansieras genom statsanslag förmedlat genom arbetsgruppen för invandrarfrågor. KFUK-KFUM administrerar anslaget. Även upptagningslägret i Alvesta driver viss tolkservice.

Bostadsfrågor

Det största problemet för grekerna i Sverige näst språkfrågan är bostadsproblemet. I storstäderna finns tendenser till ghettobildningar. Även i mindre städer bor den grekiska kolonin i allmänhet i dåliga lägenheter. Först när grekerna bestämmer sig för att för alltid stanna i Sverige kan de tänka sig att flytta in i en nyproducerad lägenhet.

Bostadsförmedlingarnas blanketter bör översättas. Förmedlingarna bör även tillhandahålla broschyrer för invandrarna.

De grekiska invandrarna i Storstockholm bor i allmänhet i dåliga bostäder. Många faller offer för ockrare som utnyttjar deras situation. Merparten bor inneboende. Man kan få betala ockerhyror på 600 kr i månaden för ett möblerat rum. Alla som bor inneboende bör därför upplysas om att de måste ha ett kontrakt och att de måste begära kvitto på varje inbetalning av hyran. Grekerna har inte råd med nyproducerade lägenheter om de skall kunna skicka ner en summa varje månad till släktingarna.

5. *Italienare*

Sociala frågor

Anm. Società Assistenziale Italiana i Nacka har till invandrarutredningen överlämnat två skrivelser angående frågan om utbetalning av svensk folkpension till italienska medborgare bosatta utanför Sverige. I den ena skrivelsen (Dnr 42/69) redogörs bl. a. för föreningens korrespondens i frågan med italienska ambassaden i Stockholm, Patronato I.N.C.A. och Istituto nazionale per la previdenza sociale i Rom samt riksförsäkringsverket. I den andra skrivelsen (Dnr 66/69) redogörs för vissa överläggningar med svenska och italienska myndigheter.

De italienska invandrarna i Sverige har ett problem som väger tyngre än alla andra. De upplever sig som diskriminerade i pensionshänseende. Enligt den svensk-italienska konventionen (SFS 1957:458) har italienska medborgare i Sverige visserligen rätt till svensk folkpension. Vissa villkor måste uppfyllas: för att en italiensk medborgare i Sverige skall få rätt till svensk ålderspension krävs att han efter 18 års ålder varit bosatt och mantalsskriven i Sverige sammanlagt minst 15 år, varav minst 5 år omedelbart före ansökan. I och för sig är dessa föreskrifter rimliga, men italienarna i Sverige kan inte förstå varför ålderspensionen inte kan betalas ut i Italien efter en eventuell återresa. De italienska arbetarna har varit skattebetalare i Sverige. Den enda "förmån" italienare (och schweizare) har i jämförelse med andra invandrare är att de kan få tillbaka erlagda folkpensionsavgifter, men denna ordning löser inte problemet med ålderspensionen. Ålderspension från ATP erbjuder däremot inga problem. Den kan utbetalas i det gamla hemlandet efter en eventuell återresa.

Det är ovanligt att italienska invandrare blir svenska medborgare. De flesta vill återvända till Italien vid inträdet i pensionsåldern.

Utländska medborgare i Sverige har ingen rösträtt och de kan inte driva fram en lösning av ett problem som detta. Italienska medborgare i Sverige kan heller inte delta i de italienska valen. Det går ej att rösta genom den italienska ambassaden i Stockholm.

De italienska föreningarna i Sverige har vänt sig till åtskilliga myndigheter med denna fråga: riksförsäkringsverket, italienska ambassaden i Stockholm, LO, Instituto nazionale della previdenza sociale i Rom m. fl.

Italienska arbetare i Sverige upplever dessa pensionsbestämmelser som klart diskriminerande. Även kvalifikationstiderna för svensk ålderspension syns omänskligt långa för många italienare. Den upplevs som ett försök att hålla kvar de italienska arbetarna i Sverige och utnyttja dem så långt det går. Man måste dock tänka på att i och med att de italienska arbetarna flyttar hem med sina familjer vid inträdet i pensionsåldern friställs lägenheter i Sverige, och en avlastning vad gäller social service sker. Vidare har de italienska invandrarna kommit hit färdigutbildade. Det svenska samhället har inte haft några kostnader för dem. Rent ekonomiska skäl talar för en ändring av bestämmelserna rörande folkpension för italienska medborgare i Sverige.

Det italienska pensionssystemet bygger på den principen att 2/3 av pensionsavgiften betalas av arbetsgivaren och 1/3 av arbetaren. En italiensk utvandrare kan även i utlandet betala in avgifter till sin italienska pension. Denna är emellertid mycket liten. Det finns hela italienska byar som har utvandrat till framför allt Frankrike och Tyskland. De italienska invandrare i Frankrike och Tyskland som återkommer till Italien får emellertid pensioner från dessa länder sända till Italien. De flesta italienska invandrare i Sverige som har för avsikt att återvända hem vill helst inte — av känslomässiga skäl — bli svenska medborgare. Enbart av det skälet att man för att få svensk folkpension sänd till Italien måste bli svensk medborgare vill man inte bli det; en naturlig psykologisk reaktion. Italienarna upplever det emellertid som om det inte fanns några reella valmöjligheter för dem.

Enligt uppgift finns det 40 000 svenska medborgare i Italien. Dessa har enligt konventionen rätt till italiensk folkpension när de fyllt 60 år. Pensionen kan utbetalas även i Sverige. Detta upplevs som en orättvisa av de italienska invandrarna i Sverige. De betraktar löftena om ökad jämlikhet som tomma fraser.

Ett exempel: en italienare kom till Sverige 1948. 1948—1958 betalade han inte avgift till Italien för den italienska folkpensionen. I Italien finns endast ett pensionssystem. Det motsvarar närmast det svenska ATP-systemet. Man kan även skaffa sig en privat pensionsförsäkring men någon allmän socialförsäkring som ger folkpension finns ej. Eftersom han inte arbetat i Italien och hans inbetalningar inte är tillräckliga har han nu inte heller rätt till italiensk "ATP". För att få 200 kr/mån i italiensk pension måste man nämligen betala in pensionsavgifter i minst 15 år.

Lokal samhällsservice

De små kommunernas information till invandrare om vart man skall vända sig i olika frågor är ofta bristfällig.

Bostadsfrågor

De nykomna invandrarna har svårt att få hyresrum. Många rumsuthyrare tar inte emot utlänningar. Detta kan bottna i rädsla och i en främlingsmiss-

tänksamhet som kan motarbetas. Italienerna har trots allt bättre än andra invandrargrupper lyckats skaffa sig acceptabla bostäder.

Få italienska invandrare har sina föräldrar boende här. Nu när genomsnittsstandarden höjts för de italienska invandrarna bjuds föräldrarna ofta hit på längre besök.

6. *Turkar*

Lokal samhällsservice

Det finns inget systematiskt sätt som turkarna i Stockholm får information på. Det finns tre informationsvägar: 1) ambassaden, 2) turkiska arbetareföreningen, 3) personliga kontakter, framför allt på centralstationen. Turkarna vänder sig inte gärna till Stockholms stads informationsbyrå för invandrare Immigrant Service. Den har bara mottagning för turkar en gång i veckan mellan kl 16 och 20 och då är tjänstemannen en svenskfödd kvinna. Mottagningstiden passar inte alla turkar och den fina lokalen skrämmer. Det är inte lätt för en turkisk man att tala ut om sina problem med en kvinna. Immigrant Service har inget förtroende bland turkarna. Man föredrar att hämta sina informationer på centralstationen.

Bostadsfrågor

Turkarnas bostadsförhållanden är usla. Det händer att 3—4 personer bor i ett rum för vilket de var och en måste betala 150 kr/mån. I städerna bor de i rivningshus. De exploateras på bostadsmarknaden. Många har inte hört tala om bostadsförmedlingen.

7. *Ester, letter*

Sociala frågor

Huvuddelen av de ester som kom till Sverige 1944 var unga människor. Antalet åldringar var mycket litet. Numera är deras antal dock väsentligt större och kan väntas öka ända fram till 1990-talet. I följande tablå visas det förmodade antalet estniska åldringar i Sverige, åren 1960, 1970 och 1975. Uppgifterna grundar sig på en framräkning från 1960 års folkräkning av antalet i Estland födda personer. Därvid har antagits normal dödlighet och ingen förflyttning. Antalet ej ester bland de i Estland födda och estniska pensionärer födda utom Estland torde på ett ungefär motsvara varandra.

Förmodat antal ester i Sverige i åldern 65 år och äldre åren 1960, 1965, 1970 och 1975

Ålder	1960	1965	1970	1975
65—69	978	1 310	1 620	1 760
70—74	612	840	1 130	1 390
75—79	395	470	650	870
80—84	235	250	300	410
85—	85	140	150	190
Summa	2 305	3 010	3 850	4 620

I dag lever förmodligen ett antal av dessa gamla på svenska ålderdomshem, helt avskurna från estniskspråkigt umgänge. Även om många — förmodligen det stora flertalet — kan tillräckligt mycket svenska för att göra

sig förstådda i den svenskspråkiga omgivningen torde de känna sig mycket isolerade. Att samla dessa människor i särskilda ålderdomshem, eller i grupper inom ålderdomshem med estniskskunnig vårdpersonal, vore av stort humanitärt värde.

8. *Mosaiska församlingarnas centralråd*

Inga synpunkter på de aktuella frågorna.

9. *Ungrare*

Sociala frågor

Det är en stor självmordsfrekvens bland ungrarna i Sverige. 50 % av de ungrare som dör här dör av självmord. Detta är ett symptom på vantrivsel. De nya flyktinggrupperna lider av bristen på kontakt med de äldre flyktinggrupperna.

Bland de ungerska invandrarna är det särskilt den äldre gruppen som har anpassningssvårigheter. De äldre blir lätt isolerade. Pensionärerna bland ungrarna går inte till svenska pensionärsträffar på grund av språksvårigheterna. De bor i allmänhet ensamma.

10. *Tjeckoslovaker*

Bostadsfrågor

Tjeckoslovakerna har inga speciella bostadsproblem, inte större än vad svenskar har i allmänhet. Självfallet finns alltid initialsvårigheter.

11. *Araber*

Lokal samhällsservice

Mycket få araber i Stockholm besöker Immigrant Service, av flera olika skäl. Ett skäl är att det inte ständigt finns någon där som talar arabiska.

Bostadsfrågor

För araberna i Sverige finns ett överhängande problem: bostaden. De flesta araber bor inackorderade i hyresrum. Diskrimineringen på bostadsmarknaden är stor, liksom för andra invandrare från framför allt Sydeuropa. Araberna bor under mycket svåra förhållanden. De har i allmänhet en mycket dålig bostadsstandard och höga hyror. De får inte ta emot besök i rummen.

Bostadsproblemet gäller visserligen även svenskar i viss mån. Men vad som inte gäller svenskar är bristen på information om förhållandena på bostadsmarknaden. Bostadsförmedlingarna bör framställa broschyrer på de flesta invandarspråken. Det finns araber som trots att de varit här i tre—fyra år inte hört talas om bostadsförmedlingen, och på så sätt har de missat sin plats i kön för några år.

12. *Polacker*

Sociala frågor

Det finns åtskilliga polacker i Sverige som har tjänat sin polska pension som motsvarar ATP men inte fått ut den från Polen. Enligt uppgift avser danska myndigheter att inleda förhandlingar med Polen för att söka lösa pensionsfrågan för de polska flyktingarna i Danmark. Sverige borde ta upp liknande överläggningar.

Det bor cirka 300 000 franska medborgare i Polen (f. d. polska medborgare som för en tid utvandrat till Frankrike). Dessa får sin franska folkpension utbetalad i Polen.

Bostadsfrågor

Av de nykomna polska flyktingarna hamnar många i Stockholmsområdet i dyra femrumslägenheter som de inte har råd med när den första tidens understöd dras in och de börjar arbeta. Värst är det emellertid för de ensamstående icke-intellektuella som lätt isoleras i förhyrda rum.

BIHANGSTILLÄGG 1

Utlåtande om sociala problem bland finländare i Sverige av arbetsgruppen för finska invandrarfrågor

Professor Osmo Hormia, ordförande

Pastor Jaakko Launikari, Riksförbundet för finskspråkigt församlingsarbete i Sverige, sekreterare

Organisationssekreterare Juhani Suolahti, Centraförbundet för finska föreningar i Sverige

Byråintendent Erkki Tammenoksa, Organiserade finstalande socialdemokrater i Sverige

Utredningsassistent Paavo Lounela

Översättning från finska till svenska: fil. lic. Päivi-Solfrid Söderlind (aukt. translator)

Bilaga: Några synpunkter på behandlingen av finska lagöverträdare och asociala i Sverige av föreståndare Lennart Wälivaara.

De sociala frågorna har här uppdelats i följande huvudgrupper:

1. Den sociala tryggheten
2. Socialvårdens serviceverksamhet
3. Sjukvården
4. Tolkarna
5. Bostadsfrågan
6. Invandrarungdomarnas problem.

1. Den sociala tryggheten

I det inomnordiska samarbetet har man genomfört den principen, att en medborgare i ett nordiskt land under sin vistelse i ett annat land i Norden i huvudsak har samma sociala rättigheter som medborgarna i det land, där han vistas. Principen om de lika rättigheterna baserar sig på en överenskommelse av år 1955 rörande den sociala tryggheten i Sverige, Finland, Danmark och Norge.

Sedd ur de finländska medborgarnas synvinkel är dock överenskommelsen behäftad med vissa påtagliga brister. Därtill kommer, att en del punkter i överenskommelsen kunnat tolkas på olika sätt av myndigheterna; dess tillämpning i praktiken förete därför också olikheter. Det mest betänkliga är dock, att finländarna i Sverige i hög grad är okunniga om att överenskommelsen existerar, om dess innehåll och dess tillämpning.

Ett missförhållande som är mera allmänt känt rör utbetalningen av barnbidrag. I vissa fall kan finländarna samtidigt få barnbidrag både från Finland och Sverige. Detta gäller familjer, som flyttat till Sverige i oktober månad. Å andra sidan mister familjer, som invandrat under perioden november—juni, barnbidraget för ett kvartal.

Vad beträffar beviljandet av de olika pensionerna inom folkpensionen till finländare har man uppställt ett villkor på tre års vistelse i landet. I vissa fall har det varit möjligt att få pension efter arbetsanställning under ett års tid. Under denna period kan en finländsk medborgare, som är bosatt i Sverige, icke heller begära pension från Finland. Dessa karenstider ger upphov till svårigheter framför allt för äldre finländare, som tillsammans med sina barn inflyttat till Sverige. Även i andra fall förekommer olägenheter. — När en finländsk medborgare som åtnjuter folkpension flyttar från Sverige till Finland kan det enligt nuvarande praxis inträffa, att det blir ett avbrott i utbetalningen av pensionen. Det vore därför befogat att utreda möjligheten att precisera bestämmelserna beträffande frågan, hur länge en pension utgår från Sverige till Finland, för att ett avbrott icke skall ske i något fall.

Sjukförsäkringssystemet fungerar så, att en medborgare i ett nordiskt land i princip alltid skall få ersättning för sina sjukvårdskostnader i vilket land han än vistas, i enlighet med den överenskommelse, som undertecknats av dessa länder. Men någon ersättning för sådana utgifter utbetalas icke, om syftet med resan till Sverige varit att söka vård här. Denna bestämmelse har tolkats på olika sätt. Speciellt i fråga om ensamma mödrar har man tytt bestämmelsen med utgångspunkt från att de kommit till landet endast för att söka vård här. Om detta finns inget omnämnande i det informationsmaterial, som utdelas i Finland. Följden har varit, att mödrar utan några som helst ekonomiska resurser alltsomoftast fått betala belopp på flera tusen kronor för sjukvårdskostnader i samband med en förlossning. Man borde undersöka möjligheterna att få fram så noggranna bestämmelser som möjligt för de vårdsökande, så att ingen — utan att vara förberedd på det — (först) efter sin ankomst till Sverige och sedan vården redan ägt rum, får veta, att utgifterna för sjukvården icke kommer att betalas för hennes del.

En precisering borde ske av bestämmelserna för utbetalning av moderskapspenningen så att en kvinna, som strax efter förlossningen inflyttat till landet, icke blir utan den del av moderskapspenningen som utbetalas efter förlossningen. Enligt nuvarande praxis utbetalas beloppet i Sverige till dem, som bott i landet före förlossningen, men från Finland betalas inget till dem, som icke varit på efterkontroll i Finland.

Enligt gällande praxis kan man bli medlem i allmän försäkringskassa i Sverige, om man har för avsikt att vistas i landet mer än tre månader. Mycken oklarhet uppstår dock genom att den allmänna folkbokföringen följer sina egna regler, enligt vilka olika bestämmelser tillämpas i fråga om vistelsetiden beroende på syftet med vistelsen. Vanligtvis krävs sex månaders vistelse i landet för att en persons flyttningshandlingar skall tagas emot. — Man kan i detta sammanhang konstatera, att det nordiska flyttningsbetygssystemet varit en i hög grad välkommen reform för de finländska invandrarna. Men samtidigt måste också konstateras, att reformen genomförts så att den skett i häpnadsväckande dunkel och utan någon som helst information i massmedia. Reformen angick dock hundratusentals människor och ändrade därutöver på ett betydelsefullt sätt t. ex. gängse praxis vidinderslöshetsprövning för äktenskap. Ännu ett halvt år efter reformen är många

av dess detaljer höljda i dunkel. Så får t. ex. en finländsk invandrare, som tagit sig flyttningsbetyg från Finland, erfara här, att folkbokföringsmyndigheterna ej tar emot flyttningsbetyget, då längden av vistelsen i landet icke går att fastställa med säkerhet. Hur skall han bete sig i detta fall?

Ur finländarnas synvinkel är det av stor vikt, att det nordiska systemet för den sociala tryggheten vidareutvecklas, att de i systemet förekommande bristerna elimineras och att man tar hänsyn till de sociala reformer som genomförts i de olika länderna. — För de i Sverige bosatta finnarna vore det till utomordentligt stor nytta att få den nordiska överenskommelsen om den sociala tryggheten publicerad i populär form på finska språket, varvid särskild uppmärksamhet skulle fästas vid förhållandena i Sverige och Finland. Därigenom kunde framför allt de stora bristerna i kännedom om pensionsfrågorna elimineras. Om man försummar informationen är det att vänta, att påtagliga svårigheter uppstår i samband med allmänna tilläggs-pensionsfrågorna (ATP). Många människor, som intjänar en del av sin tilläggspension i Sverige och en del i Finland, kanske rentav i båda länderna och i olika omgångar, kan komma att mista stora pensionssummor.

2. Socialvårdens serviceverksamhet

Det har sagts, att socialvården skall vara en samhällelig service, som är baserad på demokratiens, frivillighetens och öppenhetens grund. Vad beträffar de finländska invandrarna förlorar dock dessa principer mycket av sin genomslagskraft redan av den anledningen, att kunskapen om hithörande frågor hos dem, som nyligen flyttat in i landet, mycket ofta inhämtats ryktesvis och från ovissmuntliga källor. Mycken onödig missiänksamhet uppstår, när den enda möjligheten att kontrollera myndigheternas beslut föreligger i jämförelsen av egna papper med grannens handlingar och när de grunder, på vilka besluten fattats, förblir okända. Man kan dock hoppas på en viss förbättring i dessa förhållanden, om de planerade rådgivningsbyråerna för invandrare kommer till stånd på alla större invandrarorter.

Det vore av största vikt att genom systematiskt arbete försöka få fram och distribuera finskspråkigt informationsmaterial. Samtidigt borde en utredning om de mest effektiva informationskanalerna komma till stånd. Som ett exempel på informationsmaterial av den mest centrala karaktären kan man nämna den nyligen utgivna socialkatalogen. Det vore synnerligen önskvärt att få den publicerad i översättning till invandrarernas språk. Man borde också få till stånd tvåspråkiga blanketter inom olika områden: den allmänna försäkringskassans blankett för inkomstuppgifter, ansökningsblanketten för bostadstillägg, barnbidrag m. m. En förteckning borde upprättas över de viktigaste erforderliga blanketterna. Därutöver borde särskild uppmärksamhet fästas vid distributionen av dessa översatta blanketter, så att de funnes tillgängliga överallt där de kan behövas.

Det behövs även information om de möjligheter som står till buds för dem, som skulle behöva särskilda hjälpåtgärder, åldringar som vårdas hemma, barn och invalider som är i behov av kontinuerlig specialvård, m. fl. Ett annat kapitel, som kräver uppmärksamhet, är semesterhjälpen till mödrar. De invandramödrar, som bäst skulle behöva dylik hjälp, blir icke delaktiga av denna stödåtgärd. En isolering i främmande språkmiljö skulle knappast innebära någon vila för dessa mödrar.

Ett speciellt allvarligt problem finns dels i de sociala och psykiska svårigheter, som invandrarna tar med sig till sitt nya land, dels i de svårigheter,

som härrör från tvånget att anpassa sig i nya förhållanden. Den finländske invandraren kan i dessa svårigheter praktiskt taget icke få någon verklig hjälp från något håll.

Man kunde som exempel nämna barnuppfostringsfrågorna, i vilka invandraren blir utsatt för en hård press från flera olika håll. Från skolans sida är det svårt att räkna med hjälp på grund av det främmande språket och även på grund av att själva institutionen upplevs som något främmande. Den hjälp som av barnavårdscentraler och barnavårdsmyndigheter tillhandahålles i uppfostringsfrågor, förmedlas endast på svenska språket. Dessa och flera andra myndigheter har alltsomoftast, förvånande nog, endast det rådet att komma med, att språket i hemmet borde bytas ut mot svenskan. Ett råd av det slaget är ju helt värdelöst, om det icke är fråga om vårdnadshavare, som redan är nästan tvåspråkiga. Enligt all sakkunskap kan ett tvångsmässigt språkbyte leda till svåra emotionella störningar i det inbördes förhållandet mellan föräldrar och barn. Och följden kan bli en bestående snedvridning i barnets sociala beteende.

Det kan framhållas, att barnavårdscentralerna borde kunna erbjuda barnet en utgångspunkt för anpassningen i det svenska samhället. Vissa bestämda dagar kunde en tolk finnas tillgänglig på invandrarorternas barnavårdscentraler, utöver sin egentliga uppgift som tolk skulle en sådan person kunna vara behjälplig med att skicka finskspråkiga meddelanden till föräldrar, som icke behärskar svenska. Hittills har dessa föräldrar helt varit beroende av egna tolkar, i den mån sådana har stått att få. Dessutom borde särskild uppmärksamhet fästas vid att de till orten inflyttade familjerna får en kallelse till barnavårdscentralen. Det har ofta hänt, att finska barn — av ren okunnighet — på flera år icke blivit inskrivna vid centralen. Därigenom har barnen ej heller blivit vaccinerade i vederbörlig ordning.

Som ytterligare ett exempel kunde man nämna de speciellt svåra påfrestningar invandringen innebär för familjelivet och äktenskapet. Här kommer barnuppfostringsfrågorna in i bilden, men å andra sidan även många andra faktorer, som t. ex. anpassningen till den urbana livsformen, skiftarbetei, kvinnornas förvärvsarbete, de ekonomiska svårigheterna efter inflyttningen i landet o. s. v. Personer, insatta i dessa frågor, skulle ovillkorligen behövas vid äktenskapsrådgivningen, likaså finskspråkiga medlare i samband med hemskillnad. Det torde vara klart, att verklig hjälp i sådana frågor mycket sällan — om ens någonsin — går att få genom medverkan av tolk.

Det är bekant, att alkoholmissbrukningen är stor bland invandrarna särskilt på invandrarorter med stora ungarlsbaracker. Detta problem borde utredas i grunden så att det bleve möjligt att taga ställning till det på ett förnuftigt sätt. Vad är det för mening med att slentriannässigt och med hjälp av tolk ge en person det rådet, att han skall föra ett städat liv, när man vet, att alkoholmissbruket är en följd av någon personlig konflikt eller av olägenheter i samhällsstrukturen. Man borde t. ex. utreda, på vilket sätt man skulle kunna förhindra uppkomsten av maskulina kollektiv omkring vissa industrier.

I Sverige har övervakarna en synnerligen viktig uppgift i alkoholistvården, i barnavården och i den öppna kriminalvården. Detta övervakningssystem har dock ej utvecklats till att omfatta även invandrarna. Man har icke undersökt möjligheterna att bland invandrarna utbilda övervakare för alla dessa områden. För närvarande betraktas ofta övervakarens kunskaper i svenska språket som viktigare än möjligheterna till kommunikation

mellan honom och den övervakade. Det skulle behövas en systematisk utbildning av finskspråkiga övervakare lika väl som det behövs finskspråkiga övervakningsassistenter och -kuratorer. — Även i den allmänna kriminalvården förlitar man sig i alltför hög grad på att en finländsk brottsling vid behov kan förvisas ur landet. När ett förvisningsbeslut fattas observerar man i sammanhanget mycket sällan, att åtgärden kan vara till direkt skada för individen och hans framtid. Man kan här också nämna de svårigheter en finskspråkig person har när det är fråga om att inför svensk domstol få den rättshjälp som garanterar ett allsidigt rättsskydd. Mera om detta senare.

För att det skall bli möjligt för finnarna att komma i åtnjutande av det stöd och den ledning som socialvården erbjuder behövs åtminstone följande brådskande åtgärder.

1) Verksamheten vid rådgivningsbyråerna för invandrare borde utvidgas på så sätt, att man från den nuvarande arbetsformen med rådgivning och tolkförmedling övergick mera till kurativ verksamhet.

2) Kunskap i finska språket borde betraktas som en betydelsefull merit för vissa tjänster inom socialvården. Samtidigt borde man intensifiera informationen till de finskspråkiga socialarbetare, som är bosatta i Sverige men icke verksamma inom sitt eget område, beträffande möjligheterna till vidareutbildning. Därigenom skulle dessa socialarbetare, som bor här men har sitt arbete förlagt till andra områden, kunna vara till hjälp för finnarna.

3) Tolkverksamheten och tolkutbildningen borde effektiviseras. Även om antalet socialarbetare skulle ökas i betydande grad kommer tolkarna trots detta i många olika sammanhang att förbli nyckelpersoner. De borde utbildas för sin uppgift. Denna fråga skall längre fram behandlas mera ingående.

4) Det behövs ett systematiskt arbete för att få fram finskspråkigt informationsmaterial och finskspråkiga blanketter för de invandrade finnarna.

3. Sjukvården

Det är bekant, att det på många sjukhus finns finskspråkig personal i betydande omfattning. Dessa personella resurser kommer dock ej till användning speciellt i service av de finskspråkiga patienterna. Visserligen används de både nu och då tillfälligtvis som tolkar, men denna uppgift får de i allmänhet sköta vid sidan av sitt egentliga arbete och utan ersättning. Därtill kommer att de ej har någon som helst utbildning för sin verksamhet som tolkar. Det förekommer ganska ofta, att patienterna tar med sig egna tolkar, men icke heller dessa tolkar har någon utbildning. Till och med barn under skolåldern får fungera som tolkar för sina föräldrar eller för deras bekanta. Den mest brådskande uppgiften torde också vara just organiserandet av tolkverksamheten inom sjukvården. Åtminstone vid de centrala sjukhusen och vid alla större sjukhus borde det finnas heltidsanställda, utbildade tolkar, som både patienter och läkare kan lita på.

Det finns dock områden inom sjukvården, där det över huvud taget icke är särskilt lämpligt med tolkverksamhet. Dit hör t. ex. den psykiatriska vården. Samtalsterapi och diagnostik, som bedrivs med hjälp av tolk, kan icke leda till tillfredsställande resultat. För närvarande finns endast några få läkare i Sverige med psykiatrisk utbildning, som behärskar finska språket. De personer som arbetar med hithörande problem har ett stort ansvar, när de utan specialutbildning försöker hjälpa människor i behov av psykiatrisk vård. De har fått se åtskilliga fall, där läkaren trots tolkhjälp icke kunnat

bilda sig en uppfattning ens om de mest uppenbara psykiska störningar.

I större invandrarorter borde man utreda möjligheterna att med det snaraste upprätta utredningsgrupper, bestående av läkare, kuratorer och hemvårdare. Dessa skulle icke själva taga emot patienter, men skulle kunna konsulteras av olika sjukhus i svårare frågor i samband med invandrarnas sjukvård liksom även i speciella fall.

Inom utredningsgruppen borde någon av medlemmarna väl behärska den ifrågavarande invandrargruppens språk. På detta sätt kunde man snabbt få klarhet i frågan, vilka åtgärder som behövs för att förbättra invandrarnas sjukvårdssituation.

I samband med sjukvården borde man vidare fästa uppmärksamheten på ett par detaljer. Till SOS-numret 90 000 kan icke den, som ej behärskar svenska språket, ringa ens i största nöd utan att ha hjälp av tolk. Det vore helt nödvändigt att i större invandrarcentra inrätta en tolk- och kuratorservice, som fungerar dygnet runt. Det är bekant att även många läkare efterlyst en sådan service, när de märkt hur svårt det varit att få en tolk till platsen vid tillfällena, då en icke svensktalande invandrare kommit till mottagningen.

Det må i detta sammanhang framhållas, vilken stor hjälp det vore för invandrarna, om läkarkatalogen kunde innehålla en anteckning om respektive läkares språkkunskaper.

4. Tolkarna

Den som nyligen inflyttat till landet kommer under en relativt lång tid att vara helt beroende av tolkhjälp. Det har tidigare varit tal om detta i flera olika sammanhang med exempel från olika områden inom socialvården och sjukvården. Situationen är dock densamma på oräkneliga andra områden, t. ex. i arbetsmarknadsfrågor, i skol- och bostadssammanhang, o. s. v. Ett speciellt viktigt område är även rättsväsendet. Svenska jurister har med stort eftertryck fäst uppmärksamheten på den för rättsväsendet otillfredsställande situationen i fråga om tolkverksamheten. Bristerna föreligger dels i det faktum, att den misstänkte ofta har att lita sig till samma tolk under hela rättsproceduren, dels i att ingen som helst kontroll av domstolstolkarnas kompetens förekommer. Vid personundersökningar borde man i de fall, då den undersökte är helt finskspråkig, anlita personer, som utöver sin yrkesutbildning har tillräckliga kunskaper i finska språket. Vidare finns ingen möjlighet ens för medellösa, icke svensktalande invandrare att på rättshjälpsanstalter få gratis tolkassistans.

Den centrala punkten vid lösandet av tolkproblemet blir dock frågan om tolkarnas utbildning. En utbildning av tolkar har under några års tid bedrivits på experimentnivå på uppdrag av Arbetsgruppen för invandrarfrågor och av dess efterträdare invandrarverket. Denna verksamhet borde dock med det allra snaraste bli en fast institution och dessutom utvidgas i betydande grad. Den svåraste frågan torde då bli frågan om lärare för tolkarna. Målet för verksamheten skulle vara att få tillräckligt med auktoriserade tolkar för olika områden och till olika orter.

Det vore skäl att undersöka möjligheten att lösa problemet enligt följande riktlinjer. En central institution för utbildning av tolkar skulle inrättas med uppgift att: 1) utbilda lärare för tolkkurser, som skulle anordnas på olika håll i landet, 2) organisera tolkkurser på olika håll i landet och övervaka denna kursverksamhet, 3) omhänderha auktorisationen av tolkarna, vilket

kanske lämpligast kunde ske genom tolkprov inom olika områden. Härigenom skulle tolkutbildningen kunna ske på olika håll i landet, medan kompetenskraven skulle vara de samma överallt. Man bör särskilt framhålla, att utbildningen av tolkar är en lika viktig sak ur invandrarnas synpunkt som auktorisationen av tolkar.

Samtidigt som utbildnings- och auktorisationsfrågan för tolkarna blir utredd borde även frågan om deras avlöning och arvoden bli föremål för utredning. Detta borde ske både med hänsyn till tolkarna, så att de skall kunna få en skälig ersättning för det arbete de utför, och med hänsyn till tolkarnas klienter, så att dessa icke på grund av sina bristande språkkunskaper hamnar i ett sämre läge än andra vid kontakt med myndigheterna eller vid sjukhusbesök.

5. Bostadsfrågan

I flera sammanhang har det konstaterats, att invandrarna i storstäderna hamnar i bostadsområden av slumkaraktär eller i områden, som håller på att förslummas. Härav framgår — men dock bara delvis — hur svårt det är för de finländska invandrarna att få en beboelig bostad, särskilt i storstäderna. De sommarstugor, som av hälsovårdsnämnden förklarats vara olämpliga som vinterbostäder, bebos i allmänhet av invandrare, så är också fallet i fråga om källarlokalerna. Familjer blir tvungna att lämna sina barn till samhällsvård, då familjen icke kan få tag på en bostad.

Det är säkert riktigt, att ett betydande antal finländare med hjälp av sina arbetsgivare fått bättre bostäder i Sverige än vad de hade i Finland. Men därav följer icke, att man får blunda för ett annat faktum, nämligen det, att ett stort antal invandrare ej har någon fast bostad eller att de lever i obeboeliga bostäder eller att de hamnat i händerna på bostadshajar.

Det borde utredas, hur mycket det finns invandrare i omedelbart behov av en bostad, varefter det skulle gå att få klarhet i, vilka åtgärder som måste vidtagas för att förbättra invandrarnas bostadsförhållanden.

6. Invandrarungdomarnas problem

I den livliga debatten och i de utredningar, som hittills genomförts, har man nästan helt glömt det faktum, att frågan om invandrarnas svårigheter nära sammanhänger med ett ungdomsproblem av stor omfattning. Man vet, att åldersfördelningen bland invandrarna är en helt annan än landets övriga invånares: antalet ungdomar, under 25 år, är synnerligen stort.

För att bättre belysa problemets olika aspekter kan man dela upp invandrarungdomarna i åtminstone tre huvudgrupper. Man kan då först nämna de ungdomar, som på eget initiativ inflyttat till storstäderna. Problemen hos denna grupp anknyter sig i huvudsak till storstadsungdomarnas allmänna problem, där man som exempel kan nämna bostadsfrågan, kontaktsvårigheterna samt alkohol- och narkotikaproblemen. Från denna grupp skiljer sig mycket tydligt den ungdom, som hamnat i barackbostäder på mindre industriorter och som icke har möjligheter till fritidssysselsättning. Den tredje gruppen omfattar invandrarfamiljernas ungdomar. Denna grupp är utsatt för tryck från flera håll. Föräldrarnas ofta rätt autoritära uppfattning om uppfostran kolliderar med frisinnade svenska ideal o. s. v. I utredningar, som genomförts på olika håll (USA, Israel), har man konstaterat, att denna grupp, d. v. s. den andra invandragenerationen, har särskilt lätt för att

reagera utpräglat asocialt. Risken för en sådan utveckling bör även i Sverige vara föremål för allvarlig uppmärksamhet.

Frågan om ungdomens svårigheter är så omfattande och så starkt fasetterad, att det kräver särskild uppmärksamhet i en speciell utredning.

Stockholm den 25 maj 1970

BIHANGSTILLÄGG 2

Några synpunkter på behandlingen av finska lagöverträdare och asociala i Sverige

De överenskommelser som finns mellan de nordiska länderna i fråga om brottsbekämpning och behandling av lagbrytare och asociala har lett till starkt ökade kontakter inte bara mellan de olika ländernas centrala förvaltningar utan även på olika nivåer bland fältarbetare. Samarbetet synes flyta tämligen väl mellan de ledande administrativa tjänstemännen inom centralförvaltningarna, kanske främst därför att språksvårigheter inte förekommer utan chefstjänstemännen kan kommunicera på snabbast möjliga sätt. Betydligt besvärligare tycks den språkliga kommunikationen bli så snart det är fråga om kontakter på läns- och kommunal nivå, exempelvis mellan polis- och sociala myndigheter i de vanligaste utflyttningsbygderna i norra och östra Finland och inflyttningsorterna i övriga Skandinavien. Detta medför avsevärda problem och kontrasterar markant emot de goda, ofta också personligt hjärtliga, relationer som förekommer centralt mellan Finland och övriga Norden.

Vad så gäller finska lagöverträdare och asociala i Sverige finns till en början anledning poängtera att Sverige, och då särskilt Stockholmsregionen, utgör de närmast "internationella" resmålen för äventyrslystna ungdomar och för-sig-självflyktande eskapister av alla tänkbara typer. Passfrihet, gemensam arbetsmarknad, jämförelsevis mycket billiga biljetter medverkar till att upprätthålla en mycket stor rörlighet, rentav överrörlighet, inte bara bland personer med olika slags anpassningsproblem utan även bland helt normalt socialt anpassade. Med tanke på de miljöförvecklingar, som dessa fram-och-tillbaka-flyttande och resande inte sällan möter, medverkar de till att konstituera alldeles särskilda riskgrupper kriminalpolitiskt sett. De ibland föreslagna åtgärderna exempelvis om återgång till passtvång eller till någon annan form av mera individuell kontroll kan därför i och för sig synas förståeliga — exempelvis för den som närmast dagligen haft att ta befattning med återförpassningar av finska ungdomar som utan planering kommit till svensk storstadsmiljö och bostads- och arbetslösa drar sig fram helt improviserat i Stockholms subkulturer. Likväl är hittills framförda förslag oftast alltför fäsöraktiga och når inte den underliggande problematiken. Bättre information på alla stadier och nivåer skulle sannolikt förbättra förhållandena på längre sikt. Som ett gott typexempel om vad som kan göras nämner jag de nordiska seminarier för frivårdsfunktionärer som våren 1970 startats av kriminalvårdens frivårdsorgan i de skandinaviska länderna. Sedan förut finns överenskommelser om utbyte av auskultanter-kollegor mellan kriminalvårdsförvaltningarna. Studiebesök i större eller mindre grupper förekommer exempelvis av ledamöter och funktionärer vid domstolar. Ett konkret exempel på ett sådant kontaktskapande studiebesök är det som Solna domsagas häradsrätt företar till Helsingfors och Borgå i maj 1970. Man

får därvid tillfälle bekanta sig med finska kriminalvårdsförhållanden och utbyta tankar och erfarenheter om fenno-skandinavisk kriminalpolitik.

Om finska lagöverträdare i Sverige är också att nämna att den vissa överrepresentation som åtminstone tidvis förekommer av finländare i svenska kriminalvårdsanstalter i övre Norrland och i Stockholmsräjongen främst rekryteras bland de s. k. tillfällighetsbesökarna och ovan nämnda vagabondklientel. Redan dessa omständigheter hade bort föranleda mera kraftfulla åtgärder för att såvitt möjligt korrigera missförhållandena, som upplevs som olustiga inte bara av berörda polis- och rättsvårdande myndigheter utan även av skötsamma immigranter, vilka kan ha nog mycket av förutfattade meningar och vanföreställningar att kämpa emot utan att dessutom behöva höra insinuationer om misskötsamma landsmän i svenska fängelser. På det förebyggande planet kan Stockholms barnavårdsnämnds åtgärder administrativt och behandlingspolitiskt anföras som på många sätt exemplariskt. Tvåspråkiga fältarbetare med god formell och reell kompetens har satts in. Kontakten med barnskyddsverkan i de unga klienternas hemorter i Finland kan på så sätt försmidigas och mänskligt sett effektiviseras.

Den undervegetation av asocialitet och kriminalitet, ibland rentav i jämförelsevis stor skala efter skandinaviska förhållanden, som förekommer främst bland bostadslösa och i barackmiljöer boende finländare är redan ytligt känd av rättsvårdande myndigheter men en mera djupgående och mera allsidig kunskap skulle med all sannolikhet blotta mycket allvarliga missförhållanden, om vilkas verkliga proportioner man efter många års fältarbete bland finländare kan börja ana. Exempelvis smuggel- och häleribrott torde närmast anses som banaliteter i ungarlsmiljöer men också i nedslitna personalbostadsområden, där alltså hela familjer kommer in i riskzonen av social ohälsa. De svårigheter som så småningom uppstår för andragenerationens immigranter, som fått sin betingning i dessa djupt trista förhållanden, börjar numera observeras på barna- och ungdomsvårdsplanet och på ungdomsanstalter och kriminalvårdsanstalter.

För dessa lagbrytare och asociala, vilkas personliga och sociala bakgrund inte sällan innefattar utomordentligt komplexa problem, kan svenska, sociala och rättsvårdande myndigheter knappast ens erbjuda verklig rättstrygghet. Detta beror alls inte på bristande vilja utan på bristande resurser, personellt och administrativt. I avsaknad av en tillräckligt stor stab av socialt och språkligt kunniga medarbetare har myndigheterna tvingats till improvisationer, som dessvärre ibland erbjudit personer av oblyg läggning att parasitera på förhållandena. Tolknings-, personundersöknings- och övervakningsuppgifter utförs tyvärr ibland av personer utan varje tillstymmelse till formell eller ens reell kompetens. Nödsituationer i samband med en myndighets handläggning av ett ärende kan medföra nödlösningar vid anlitande av tolk eller utredare vilket slutligen innebär lidande och men för klienten. Det är inte minsta tvivel om att man på detta område har rätt och skyldighet att kräva väsentliga förbättringar av nuvarande förhållanden. Tolkningskurser, särskilda aekvireringskampanjer av finska socialvetare och socionomer att ställas till svenska myndigheters förfogande, personundersökningskurser med särskild hänsyn till förhållandena för finska klienter, övervakar- och kontaktmannakurser sedan väl formliga kampanjer pågått bland lämpliga kandidater är några konkreta förslag som borde kunna organiseras i samarbete mellan exempelvis svenska myndigheter och finska immigrantför- eningar. Behovet är trängande och tål inte någon längre tidsutdräkt.

L. Wälivaara

Meddelanden

om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene

A. å utrede og undersøke mulighetene for en trinnsvis avskaffelse eller lempning av krav om særskilt tillatelse (bevilling/løyve/tillstånd) for gods-transport med lastebiler i og mellom de nordiske land,

B. å utrede og undersøke mulighetene for å lempe restriksjonene for akseltrykk/boggitrykk, kjøretøydimensjoner samt totalvekt på de viktigste veger for gjennomgangstrafikken i og mellom de nordiske land, etter en raskest mulig tempoplan.

C. å utrede og undersøke mulighetene for iverksettelse av ensartede bestemmelser om arbeidstid, kjøre- og hviletid samt kontroll av slike bestemmelser, for visse grupper av tunge motorvogner.

Danmarks regering (justitsministeriet) meddelar den 1 december 1970:

ad punkt B:

Der henvises til meddelelsen til Nordisk Råds 16. session. Spørgsmålet om en eventuel udvidelse af det vejnet, på hvilket der må køres med 32 henholdsvis 38 tons totalvægt, er fortsat genstand for overvejelser.

Danmarks regering (ministeriet for offentlige arbejder) meddelar den 4 november 1970:

ad punkt A:

En ny overenskomst mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige om international person- og godskørsel ad landevej forventes undertegnet i nær fremtid.

¹ Se Nordisk Råd, 16. sesj., s. 2038.

Den nye overenskomst, der afløser overenskomsten af 5. november 1958, vil medføre en forenkling af reglerne for kørslen ad landevej mellem de 4 lande.

Overenskomsten træder i kraft 90 dage efter undertegnelsen.

D a n m a r k s r e g e r i n g (arbejdsministeriet) meddelar den 3 december 1970:

ad pkt. C.:

Der henvises til meddelelsen til Nordisk Råds 17. session.¹ Forhandlingerne i det i meddelelsen nævnte udvalg, der er nedsat af direktøren for arbejdstilsynet, er endnu ikke afsluttet. Der kan snarest forventes dansk stillingtagen til spørgsmålet om fastsættelse af regler om hvileperioder og kørselsperioder for den internationale vejtransport.

F i n l a n d s r e g e r i n g (trafikministeriet) meddelar den 14 december 1970:

I anledning av rekommendationen har en nordisk vägtrafikkonvention utarbetats. Konventionsprotokollet har undertecknats vid mötet i Sandefjord den 29 och 30 oktober 1969. Spörsmålen om största tillåtna totalvikt och mått för fordon är under utredning.

Spörsmålet om chaufförernas arbetstid utreds av en kommitté, som tillsatts av social- och hälsovårdsministeriet.

N o r g e s r e g e r i n g (Samferdselsdepartementet) meddelar den 9 december 1970:

1. Utkast til ny vegtransportavtale mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige vil bli lagt fram til undertegnelse i nær framtid.

2. Regjeringen vil innen 31. desember 1970 undertegne utkast til Europeisk avtale om kjøre- og hviletid m. v. for mannskaper på kjøretøyer i internasjonal vegtransport (AETR), lagt fram av Den økonomiske kommisjon for Europa ved Komiteen for innenlands transport.

3. Bestemmelser om kjøre- og hviletid ved kjøring med tunge kjøretøyer i nasjonal transport ventes fastsatt våren 1971.

4. Melding til stortinget om erfaringene etter samferdselsloven m. v. ble fremmet i vårsesjonen 1970.

5. Stortingsproposisjon om samtykke til at Norges statsbanor inngår avtale med Norges rutebileieres forbund og Godscentralen A/S om stykkogods med videre ble fremmet i vårsesjonen 1970.

6. Melding til stortinget om Norsk vegplan ble fremmet i høstsesjonen 1970.

¹ Se Nordiska rådet. 17:e sess., s. 2065.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 18 december 1970:

Ny överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om person- och godsbefordran på väg föreligger i korrektur med parallella texter på ländernas språk sedan sommaren 1970. Från Finlands sida har den 7 december 1970 föreslagits viss ändring i fråga om ikraftträdandet på grund av att vissa bestämmelser i överenskommelsen befunnits kräva att den godkänns av riksdagen.

Överläggningarna inom EEC om gemensamma regler för internationell trafik inom Europa har numera resulterat i en överenskommelse om arbetsförhållanden för besättningarna på fordon vid internationella transporter på väg (AETR). Överenskommelsen är öppen för undertecknande till den 31 mars 1971. Undertecknande skall ske med förbehåll för ratifikation. — Överenskommelsen har för Sveriges del godkänts med sådant förbehåll i konselj den 18 december 1970.

Den fortsatta behandlingen av frågan om gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik blir avhängig av ikraftträdandet och tillämpningen av nämnda överenskommelser. Frågan får också behandlas i nordiskt samråd mot bakgrunden av förhandlingarna med Europeiska ekonomiska gemenskapen (EEC).

Meddelande

om rekommendation nr 2/1967 angående samarbete på operakonstens område

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att företaga en allsidig utredning om förutsättningarna för ett utökat nordiskt samarbete på operakonstens område.

Danmarks regering (ministeriet för kulturelle anliggender) meddelar den 7 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Som meddelt til Nordisk Råds 18. session¹ har Nordisk Kulturkommission ladet udarbejde en redegørelse om spørgsmålet, hvilken redegørelse har været behandlet af de nordiske landes operachefer.

På grundlag heraf har Nordisk Kulturkommission afgivet en indstilling, hvoraf det fremgår, at der mellem operacheferne er enighed om at etablere en ordening, efter hvilken repræsentanter for de nordiske operaers kunstneriske og administrative ledelse skal mødes mindst én gang årligt til drøftelse af samarbejdsspørgsmål samt til udveksling af information og erfaringer.

Efter regeringernes opfattelse synes der herved at være tilvejebragt et tilfredsstillende organisatorisk grundlag for en udbygning af det nordiske samarbejde på operakonstens område.

For så vidt angår udveksling af gæstespilforestillinger er det fra operachefernes side understreget, at udgifterne hertil er så betydelige, at gæstespil ikke vil kunne gennemføres uden særlige bevillinger til formålet.

I denne forbindelse bemærkes, at Nordisk Kulturkommission har rettet henvendelse til Nordisk Kulturfond vedrørende en forlængelse af fondens forsøgsordning med hensyn til støtte til udveksling af gæstespil, og at fonden

¹ Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 2015.

har besluttet at forlænge den treårige forsøgsordning med yderligere to år samt at forhøje bevillingen til dette formål til 550 000 danske kroner årligt fra og med 1971.

Det tilføjes, at der er nedsat et ekspertudvalg under Nordisk Kulturkommissions sektion III med den opgave på grundlag af en analyse af de indhøstede erfaringer inden september 1971 at fremlægge en plan for eventuel overgang til finansiering af udvekslinger over statsbudgetterne fra og med 1973.

Meddelande

om rekommendation nr 3/1967 angående förenhetligande av bestämmelserna om de ungas användande i arbete

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undersöka förutsättningarna för ett förenhetligande av bestämmelserna om de ungas användande i arbete.

F i n l a n d s r e g e r i n g (social- och hälsovårdsministeriet) meddelar den 14 december 1970 *å samtliga regeringars vägnar*:

Nordiska socialpolitiska kommittén har behandlat rekommendationen tvenne gånger under året 1970. Vid sammanträdet 22—23 januari 1970 beslöts, att saken skulle remitteras till yrkesinspektionens chefsmöte med begäran om precisering av de harmoniseringsfrågor, vilka chefsmötet anser att socialpolitiska kommittén särskilt bör behandla i sitt fortsatta arbete.

Chefsmötet har därpå vid sitt sammanträde den 13 augusti 1970 behandlat saken och vid socialpolitiska kommitténs sammanträde den 1—2 oktober 1970. Kommittén beslöt att tillsätta ett underutskott, som skulle ha till uppgift att överväga harmoniseringsspörsmål på arbetskyddets område.

(Se meddelande för rekommendation nr 4/1967).

Meddelande

om rekommendation nr 4/1967 angående utvidgat samarbete på arbetarskyddets område

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att åstadkomma en snabb och effektivt verkande gemensam ordning för tillgodoseende av arbetarskyddet beträffande maskiner, redskap och andra liknande tekniska anordningar.

Finlands regering (social- och hälsovårdsministeriet) meddelar den 8 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Nordiska socialpolitiska kommittén har behandlat rekommendationen tvenne gånger under året 1970. Vid sammanträdet 22—23 januari 1970 beslöts, att Finland till följande sammanträde skulle avge en rapport över 1) de resultat som uppnåtts 2) hur arbetet bedrivs och 3) vad som planeras ävensom en utredning över befintliga och erforderliga personalresurser.

Till socialpolitiska kommitténs sammanträde den 1—2 oktober 1970 hade inbegärts utlåtande av Nordiska maskinkommittén samt yrkesinspektionens chefsmöte.

Socialpolitiska kommittén beslöt härvid efter en principdiskussion tillsätta ett underutskott med uppgift att överväga harmoniseringsspörsmål på arbetsskyddets område. Underutskottet gavs även i uppgift att behandla de spörsmål, som ingår i Nordiska rådets rekommendation nr 3/1967, ävensom att dryfta utformningen av de meddelanden till rådet i anledning av ifrågasvarande rekommendation nr 4/1967. Underutskottet skall vidare behandla andra spörsmål rörande harmonisering av ländernas arbetsskyddsbestämmelser och samtidigt vara ett organ för utbyte av upplysningar om utvecklingen i de enskilda länderna på arbetsskyddslagstiftningens område. Mandatet kan vid behov ytterligare preciseras.

Underutskottet skall bestå av representanter för vederbörande ministerier (departement) samt av representanter för arbetsskyddsmyndigheterna i enlighet med bestämmelserna i de skilda länderna. Underutskottet ålades ytterligare att ta ställning till frågan om ordförandeskap och sekretariat.

Underutskottet avger redogörelser för verksamheten till socialpolitiska kommittén.

Finland har härnäst sammankallat underutskottet till ett första sammanträde, vilket föreslogs äga rum den 28—29 december 1970. På förekommen anledning sammanträder underutskottet dock tidigast inom senare hälften av januari 1971.

Meddelande

om rekommendation nr 5/1967 angående forskning om ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk m. m.

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att *F i n l a n d* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna för vidgad nordisk forskning angående ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk samt den därmed sammanhängande ungdomsbrottsligheten.

F i n l a n d s r e g e r i n g (social- och hälsovårdsministeriet) meddelar den 8 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Den arbetsgrupp, som tillsatts av Nordiska nämnden för alkoholforskning och Nordiska samarbetsrådet för kriminologi, har slutfört sitt arbete. Betänkandet har publicerats i Nordisk utredningsserie (*NU 1970: 11*).

BILAGA

**Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslag
om intensifierad nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruket
(A 305/s) samt över meddelandet**

(Se Sak A 305/s: Bilaga 2)

Meddelande

om rekommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att komplettera den nordiska konventionen av år 1955 om social trygghet med ett stadgande om att nytillkommande förmåner inom ländernas sociallagstiftning automatiskt utgår till medborgare från grannländerna vid stadigvarande vistelse i förmånslandet.

Danmarks regering (socialministeriet) meddelar den 7 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Det nordiske socialforsikringsudvalg, der har behandlet det rejste spørgsmål i forbindelse med en almindelig gennemgang af den nordiske tryghedskonvention, forventes at ville afgive sin slutrapport til den nordiske socialpolitiske komité i løbet af de førstkommende måneder.

Meddelande
om rekommendation nr 10/1967 angående förenhetligande av
lagstiftningen om pensionsförsäkring

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967, enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna, att vidtaga åtgärder för att så långt möjligt samordna eller förenhetliga de nordiska ländernas lagstiftningar om pensionsförsäkring såvitt avser dels fråga om tillgodoräknande av rätt till tilläggspension vid flyttning från ett nordiskt land till ett annat, dels fråga om slopande av karenstid för rätt till ålderspension vid flyttning till hemlandet, dels fråga om uttag av reducerad ålderspension i ett land och därefter uttag av full pension i annat land, dels ock i fråga om reduktion av ålderspension, när andra maken uppbär utländsk pension.

Danmarks regering (socialministeriet) meddelar den 7 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Det nordiske socialforsikringsudvalg, der har behandlet de rejste spørgsmål, i forbindelse med en almindelig gennemgang af den nordiske tryghedskonvention, forventes at ville afgive sin slutrapport til den nordiske socialpolitiske komité i løbet af de førstkommende måneder.

Meddelande
om rekommendation nr 11/1967 angående förenhetligande av
lagstiftningen om sjukförsäkring

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna, att vidtaga åtgärder för att så långt möjligt samordna eller förenhetliga de nordiska ländernas lagstiftningar om sjukförsäkring såvitt avser dels fråga om sjukförsäkringens storlek och varaktighet, dels fråga om sjuktransportkostnader, dels fråga om sjukpenning vid vistelse utom landets gränser, dels ock fråga om bosättningsbegrepp och därmed försäkringstillhörighet.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 9 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Det nordiske sosialforsikringsutvalg, som har behandlet spørsmålet i forbindelse med en alminnelig gjennomgåelse av den nordiske konvensjon om sosial trygghet, forventes å ville avgi sin sluttrapport til Den nordiske sosialpolitiske komité i løpet av de førstkommende måneder.

Meddelanden

om rekommendation nr 12/1967 angående utvidgat TV-samarbete

(Överlämnade av Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att

I. framlägga förslag till ett avsevärt utbyggt nordiskt TV-samarbete såväl med utgående från erfarenheterna av Nordvisionssamarbetet som med beaktande av de nya möjligheter den snabba tekniska utvecklingen kommer att erbjuda,

II. avlägsna hindren för en ökad sebarhet för TV-program mellan de nordiska länderna, särskilt i fråga om dessas gränstrakter, samt

III. verka för att möjliggöra att Island aktivt kan taga del i det nordiska TV-samarbetet.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 14 december 1970:

Vid samnordiska underhandlingar beträffande frekvensfrågor har man försökt att för de stationer som befinner sig i gränstrakterna finna sådana frekvenser och effekter vilkas hörbarhet och synbarhet vore den bästa möjliga i grannlandet utan att dock förorsaka störningar i grannens sändningar. I detta nu har alla möjligheter med undantag från nordligaste Lappland gått igenom. Bolaget har i december 1970 underhandlat med norrmännen om stationerna i Lappland och härvid har speciell uppmärksamhet fästs på nämnda omständighet.

För att få i gång Islands televisionsverksamhet har de övriga nordiska länderna aktivt varit med bl. a. som leverantörer av TV-utrustning. Man har även försökt beakta Islands särställning så att kostnader och ersättningar som uppstått genom Nordvisionssamarbetet har tillämpats i enlighet med Islands resurser.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 17 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Spørsmål om utvidet TV-samarbeid er blant de emner som drøftes av Det nordiske kontaktutvalg for radio- og TV-spørsmål. En viser til meddelelse derfra.

Ellers minner en om at det i senere tid er opprettet et fellesnordisk kontor for norvisjonssamarbeidet og at det høsten 1970 er trådt i funksjon en arbeidsgruppe som skal drøfte og søke løsninger på radio- og televisjonstekniske fellesproblemer samt opphavsrettslige spørsmål.

Meddelande

om rekommendation nr 13/1967 angående gemensamma regler om förvärv av lösöre i god tro

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne på baggrund af de foreliggende betænkninger og det norske departementsudkast at søge gennemført ensartet nordisk lovgivning om erhvervelse af løsøre i god tro, der bortset fra tilfælde af tyveri, røveri eller voldelig tvang som udgangspunkt bygger på en almindelig ekstinktionsregel.

Nordisk Råd henstiller endvidere, såfremt helt ensartede regler ikke kan opnås i tilfælde af tyveri, røveri eller voldelig tvang, at lovforslagene affattes på en sådan måde, at man ved retsanvendelsen i videst mulig omfang kommer til det samme resultat.

Norges regering (Justisdepartementet) meddelar 11 december 1970 å samtliga regeringars vägnar:

På møte mellom justisministrene i Stockholm oktober 1967 var det enighet om å søke gjennomført lovgivning på grunnlag av retningslinjene i Nordisk Råds rekommandasjon.

Ved nordiske departementsdrøftninger er det oppnådd enighet om hovedpunktene i et lovforslag som bygger på ekstinksjonsprinsippet. Fra svensk side var standpunktet at dette prinsipp burde legges til grunn i sin helhet, mens de øvrige land var av den oppfatning at det burde gjøres unntak med hensyn til gjenstander som er bortkommet ved tjueri, ran eller grov tvang og som ikke omsettes fra fast forretningssted m. v. eller på offentlig auksjon.

Ved forrige melding om rekommandasjonen¹ ble det stilt i utsikt at proposisjoner i emnet kunne bli lagt fram i løpet av 1970. Ved møte mellom

¹ Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 2026.

kontaktmennene for nordisk lovsamarbeid i mai 1970 ble opplyst at enkelte land ikke rakk å framsette proposisjon innen utløpet av 1970. Det var enighet om inntil videre å avvente det arbeid som pågår om godtroende kjøpers stilling innenfor Romainstituttet for ensartet privatrett (UNIDROIT). Spørsmålet om framlegging av proposisjon skal tas opp senere.

Meddelande

om rekommendation nr 15/1967 angående införande av regel om betänketid i avtalslagen

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge behovet for og overveje indholdet af en beskyttelsesregel navnlig i de tilfælde, hvor aftale indgås eller bestilling afgives under den ene parts uanmodede henvendelse på den anden parts bopæl eller dermed ligestillet sted.

Danmarks regering (justitsministeriet) meddelar den 15 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Som tidligere meddelt er der nedsat udvalg i Norge og Danmark til at undersøge spørgsmålet. Arbejdet i udvalgene følges af sagkyndige fra Finland og Sverige.

Der har været afholdt nordiske møder i november 1968, maj 1969, november 1969 og marts 1970. På sidstnævnte møde drøftedes et udkast til ensartede nordiske love. De svenske sagkyndige har afgivet betænkning i juni 1970 (*SOU 1970: 35*) og det danske og norske udvalg i november 1970. Nordiske embedsmandsforhandlinger ventes afholdt i begyndelsen af 1971.

I Sverige ventes lovforslag at blive fremsat i foråret 1971.

Meddelande
om rekommendation nr 19/1967 angående högre utbildning
av sjuksköterskor

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka förutsättningarna för en samnordisk högre utbildning av sjuksköterskor.

Norges regering (Socialdepartementet) meddelar den 10 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Utvalget som i henhold til Nordisk Råds rekommandasjon nr. 19/1967 skal undersøke forutsetningene for en samnordisk høyere utdanning av sykepleiere har i 1970 hatt tre møter.

Utvalget har opplyst at innstilling antakelig vil kunne avgis i begynnelsen av 1971.

Meddelande

om rekommendation nr 20/1967 angående samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparatur

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att *F i n l a n d* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder i syfte att möjliggöra ett effektivt samnordiskt utnyttjande av dyrbar, specialiserad apparatur och utrustning för forskning.

F i n l a n d s r e g e r i n g (undervisningsministeriet) meddelar den 14 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Undervisningsministeriet i Finland, som är koordinerande land i detta ärende, hänvisar till sitt meddelande den 8 december 1969¹.

Beträffande ett samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparatur kan för Danmarks vidkommande meddelas, att en översikt över dyrbar (över 100 000 danska kronor) och specialiserad apparatur (utan hänsyn till dess pris) har utarbetats av Forskningens Fællesudvalg och publicerats under titeln "Forskningsapparatur". Den har utsänts till alla fackkretsar, som kan antas vara intresserade av denna publikation.

Såsom praktiskt exempel på samarbete av i rekommendationen förutsedd typ kan ytterligare nämnas, att man beslutat inbjuda finska och norska forskare för att delta i det dansk-svenska s. k. spiralläsar-projektet, vilket ger nordiska forskare bättre möjligheter att utnyttja CERN:s forskningsresurser.

Frågan om ett samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparatur har i Finland översänts Vetenskapliga centralkommissionen till kännedom med anmodan om vidtagande av nödiga åtgärder. Kommissionen har ytter-

¹ Se *Nordiska rådet, 18:e sess., s. 2037*,

ligare ombetts att i sinom tid till undervisningsministeriet i Finland inkomma med meddelande om resultat av nämnda åtgärder.

För Sveriges vidkommande kan det meddelas, att handlingarna i anslutning till sagda rekommendation överlämnats till riksrevisionsverket för beaktande vid en utredning angående redovisning av inventarier m. m. vid universitet och högskolor. Förslag i denna fråga väntas inom kort.

Meddelande

om rekommendation nr 21/1967 angående samarbete beträffande beskattningens utformning

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representater för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

I. att gemensamt låta företaga en vetenskaplig studie av de grundläggande värderingar som bildar underlag för fördelningen av skattebördan mellan olika grupper i samhället och för valet mellan olika sätt för skatternas uttagande,

II. att åstadkomma en förbättrad information och fastare organiserad kontakt mellan länderna rörande planerade och pågående utredningar på skatteområdet, genomförda lagändringar m. m.

Danmarks regering (finansministeriet, skattedepartementet) meddelar den 6 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Rekommendationen, for hvis gennemførelse Danmark er koordinerende land, har været genstand for nordisk samråd mellem repræsentanter for finansministerierne i samtlige nordiske lande.

I. Der er enighed om, at den ved rekommandationen anbefalede fælles videnskabelige undersøgelse af de grundliggende vurderinger for skattebyrdens fordeling og for valget mellem forskellige skatteformer og det ved Nordisk Råds rekommandation nr. 14/1968 anbefalede skattevidenskabelige samarbejde ved oprettelse af et nordisk skattevidenskabeligt forskningsråd, efter de til grund liggende motiveringer synes at grænse til hinanden på en sådan måde, at det, når et forskningsråd som det i den nævnte rekommandation omhandlede, er etableret, må anses for at ligge inden for dettes naturlige arbejdsopgave at foretage videnskabelige undersøgelser som dem, den heromhandlede rekommandation nr. 21/1967 tager sigte på.

II. Der er enighed om, at den anbefalede informationstjeneste kan anses etableret ved den allerede i vidt omfang stedfindende informationsudveks-

ling gennem kontakter jfr. herom de i december 1962 givne meddelelser vedrørende rekommandation nr. 30/1962¹, der yderligere er blevet og fortsat vil blive underbygget ved afholdelse af nordiske samråd mellem repræsentanter fra de nordiske landes finansministerier.

Sådanne samråd har senest været afholdt i Helsingfors den 26. februar 1969 og den 16. september 1969, i Oslo den 12. januar 1970, i Stockholm den 26.—27. februar 1970, i København den 20.—21. maj 1970 og i Stockholm den 20.—22. oktober 1970. Næste møde påtænkes afholdt i Helsingfors den 3.—4. februar 1971.

¹ Se *Nordisk Råd*, 11. sesj., s. 1411.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet**

Till ekonomiska utskottet har hänvisats till rådets 19:e session avgivet meddelande av Danmarks regering å samtliga regeringars vägnar om rekommendation nr 21/1967 angående samarbete beträffande beskattningens utformning.

I meddelandet konstateras, att rekommendationens punkt 1 naturligt faller in under verksamhetsområdet för det skattevetenskapliga forskningsråd som föreslås i rekommendationen nr 14/1968. Som närmare framgår av meddelandet om sistnämnda rekommendation kommer ett sådant forskningsråd att inrättas.

Beträffande rekommendationens punkt 2 hänvisas till det samråd som etablerats mellan de nordiska ländernas finansministrar.

Utskottet delar de synpunkter som framförts i meddelandet.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Stockholm den 19 januari 1971

<i>Ele Alenius (Skdl)</i>	<i>John Austrheim (Sp)</i>	<i>Knud Enggaard (V)</i>
<i>Arne Geijer (s)</i>	<i>Guttorm Hansen (A)</i>	<i>Erkki Hara (Kok)</i>
Förman		
<i>Yngve Holmberg (m)</i>	<i>Jens Otto Krag (S)</i>	<i>Kåre Kristiansen (Kf)</i>
<i>Sture Palm (s)</i>	<i>Karl Skytte (RV)</i>	<i>Veikko Vennamo (Smp)</i>
<i>Kåre Willoch (H)</i>	<i>Knud Østergaard (V)</i>	

Meddelanden
om rekommendation nr 25/1967 angående gemensam politik
beträffande charterflyg

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges
regeringar)*

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i de nordiske lande — under rimelig hensyntagen til de selskaber, som driver ruteflyvning — at virke for indførelse af ensartede bestemmelser vedrørende charterflyvning og at fastsætte disse bestemmelser så liberale som muligt og tilfredsstillende ud fra et sikkerhedsspunkt.

Danmarks regering (ministeriet for offentlige arbejder) meddelar den 24 november 1970:

Det skandinaviske samarbejde om udformning af ensartede regler for charterflyvning og ensartede afgørelser i enkelt-sager af principiel betydning fortsættes. Der er ikke siden meddelelsen den 28. november 1969¹ fundet grundlag for en yderligere liberalisering af de nævnte regler.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 14 december 1970:

Luftfartsavdelningen konstaterar, att de finska luftfartsmyndigheternas inställning till charterflygverksamheten torde i hög grad vara liberal. I synnerhet i fråga om charterflygningar till destinationer utanför Europa och medelhavsområdet åberopas trafikministeriets år 1969 avgivna resolution, enligt vilken visserligen i främsta rummet finska och destinationsländers flygtrafikföretag reserveras rätt att utföra sådana flygningar. Om emellertid dessa bolag enligt myndigheternas uppfattning ej är villiga eller icke kan åtaga sig utförandet av ifrågavarande flygning, kan tillstånd beviljas tredje lands flygtrafikföretag förutsatt, att vederbörande lands myndigheter vid behov beviljar finskt flygtrafikföretag motsvarande rättigheter.

¹ Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 2040.

I s l a n d s r e g e r i n g (Samgöngumálaráðuneytið) meddelar den 20 januari 1971:

Ministeriet henviser til sine skrivelser til Nordisk Råds islandske delegation om dette spørgsmål af den 16. januar 1968, 28. januar 1969 og 29. december 1969.¹

Som för fremhævet venter man fra islandsk side med at ændre de islandske regler om charterfly indtil man får oplysninger om de andre nordiske landes planer på dette område.

N o r g e s r e g e r i n g (Samferdselsdepartementet) meddelar den 11 december 1970:

Man har i 1970 ikke funnet grunnlag for å endre reglene om arrangement av reiser med charterfly.

S v e r i g e s r e g e r i n g (kommunikationsdepartementet) meddelar den 14 december 1970:

De gemensamma skandinaviska riklinjerna beträffande charterflygtrafiken som antagits på grundval av 1968 års arbetsgruppsutlåtande¹ har följts också under år 1970.

¹ Se Nordisk Råd, 16 sesj., s. 2093 samt Nordiska rådet, 17:e sess., s. 2122 och 18:e sess. s. 2041.

BILAGA

**Skrivelse från Nordiska rådets presidium till regeringarna i Danmark,
Finland, Island, Norge och Sverige rörande charterresor**

Nordiska rådets presidium har från rådets trafikutskott mottagit följande skrivelse:

Til trafikudvalget er henvist en henvendelse af 16. februar 1970 til Nordisk Råd fra højesteretssagfører Kjeld Rørdam, som for Sterling Airways A/S anmoder rådet om i en rekommandation til de nordiske landes luftfartsstyrelser at anbefale, at den hidtidige luftfartspolitik liberaliseres med henblik på at muliggøre charterrejser også til fjernere feriemål. I henvendelsen anføres bl. a., at en udvidet adgang til at arrangere charterrejser til nye og fjernere feriesteder i virkeligheden ikke vil påføre ruteselskaberne konkurrence, men er et spørgsmål om konkurrence mellem nordiske og udenlandske charterselskaber om det nordiske publikum, i det udenlandske selskaber og bureauer udbyder charterrejser med udgangspunkter bl. a. i Schweiz og Tyskland.

Trafikudvalget har tidligere i forbindelse med behandlingen af Nordisk Råds sag A 110/t, medlemsforslag om en fælles politik angående charterflyvning, også gennemdrøftet de i henvendelsen fra Sterling Airways A/S nævnte problemer og foreslog i betænkning af 4. april 1967 Nordisk Råd at vedtage en rekommandation til regeringerne bl. a. om at fastsætte så liberale regler som muligt for charterflyvning. Nordisk Råd fulgte trafikudvalgets indstilling og vedtog den foreslåede rekommandation den 5. april 1967 (*rek. nr 25/1967*).

Regeringernes arbejde med denne rekommandation er endnu ikke afsluttet, og trafikudvalget skal derfor foreslå, at henvendelsen fra Sterling Airways A/S af Nordisk Råd oversendes til regeringerne, således at de anførte synspunkter kan indgå i regeringernes overvejelser under det fortsatte arbejde med Nordisk Råds rekommandation nr 25/1967.

Med instämmande i trafikutskottets skrivelse får presidiet härmed överlämna hänvändelsen från Sterling Airways A/S i anslutning till rådets rekommandation nr 25/1967 (*här ej tryckt*).

København den 4 maj 1970

För Nordiska rådets presidium

Leif Cassel

Meddelande
om rekommendation nr 26/1967 angående enhetlig nordisk
skolordning

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att verka för ett ytterligare närmande av skolordningarna i de nordiska länderna till varandra med särskilt beaktande av undervisningens innehåll samt att, i syfte att effektivisera detta samarbete på skolans område, ställa avsevärt ökade medel till förfogande för pedagogisk forskning och försöksverksamhet.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 11 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Utvalget for harmonisering av skoleordningene i Norden la 11. februar 1970 fram sin innstilling til Nordisk Kulturkommissjon, seksjon II.

Innstillingen er behandlet i kommisjonen, som har besluttet at det fore-slåtte harmoniseringsarbeidet, i påvente av den planlagte omorganisering av det nordiske samarbeidet i undervisningssektoren, skal drives i provisoriske former. Man tar dels sikte på å fortsette den generelle kontakt- og informasjonsvirksomhet som ble påbegynt av harmoniseringsutvalget, dels så snart som mulig å sette i gang arbeidet med å utforme forslag til sam-ordnede læreplaner for grunnskolen i fagene matematikk og engelsk. Kom-misjonens seksjon II har tilsatt en styregruppe til å lede dette arbeidet. I Nordisk Kulturkommissjons årsberetning (under seksjon II) er det nærmere redegjort for denne virksomheten.

Innstillingens forslag til retningslinjer for harmoniseringsarbeidet på lengre sikt vurderes for tiden av regjeringene.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslag om nordisk administration på begränsade sakområden (A 173/k), tilläggsförslag om organisationen av arbetet med skolordningarnas harmonisering (A 321 T/k), regeringsförslag om ett nordiskt kulturavtal (B 11/k), ändringsförslag om kultursekretariatets placering (B 11 Ä/k), meddelande om rekommendation nr 26/1967 angående enhetlig nordisk skolordning och meddelande om rekommendation nr 21/1970 angående kultursamarbetets organisation och en kulturtraktat

(Se Sak B 11/k: Bilaga)

Meddelanden

om rekommendation nr 29/1967 angående Europavägförbindelse mellan Finland och Sverige

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att *F i n l a n d* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att genomföra förslaget till Europavägförbindelse mellan Finland och Sverige med anknytning till Åland i enlighet med arbetsgruppens förslag (NU 1966: 5).

F i n l a n d s r e g e r i n g (trafikministeriet) meddelar den 14 december 1970:

Rekommendationen angående förlängning av E 3 från Stockholm till Norrtälje och över Åland vidare till Åbo och via Helsingfors till Vaalimaa har på initiativ av finska regeringen upptagits till behandling i ECE:s vägtrafikkommitté.

S v e r i g e s r e g e r i n g (kommunikationsdepartementet) meddelar den 14 december 1970:

Frågan om förlängning av väg E 3 Lissabon—Stockholm till Norrtälje/Kapellskär (—Åland) har anmälts till den inom FN:s europakommission arbetande landtransportkommittén och har behandlats av dess underkommitté om vägtransporter vid möte den 30 november—4 december 1970. Landtransportkommitténs beslut avvaktas.

Meddelande
om rekommendation nr 1/1968 angående inrättande av ett nordiskt
kollegium för viltforskning

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at der etableres et nordisk kollegium for vildtforskning, hvis økonomiske midler forudsættes tilvejebragt gennem de organer og fonds, som allerede finansierer den nationale jagt- og vildtforskning i hvert af landene.

Danmarks regering (landbrugsministeriet) meddelar den 3 december 1970:

Efter at Finland, Norge og Danmark havde udpeget repræsentanter til det foreslåede kollegium for vildtforskning, udtalte man fra svensk side ønske om, at spørgsmålet om samarbejdets organisation blev underkastet en nøje prøvelse, inden der blev taget endelig stilling i sagen. Danmark har derfor som koordinerende land til hensigt at indbyde landbrugsministerierne i Finland, Norge og Sverige til at udpege repræsentanter til et møde i København i 1971, hvor en nærmere drøftelse af sagen kan finde sted.

TILLÄGG

Skrivelse från landbruksministeriet i Danmark till Nordiska rådets juridiska utskott rörande inrättande av ett nordiskt kollegium för viltforskning

I skrivelse af 19. januar 1971 til landbruksministeriet har Nordisk Råds juridiske udvalg meddelt, at udvalget på sit møde i Stockholm den 15. januar 1971 har behandlet Nordisk Råds rekommandation nr. 1/1968 angående etablering af et nordisk kollegium for vildtforskning.

På baggrund af meddelelserne til rådets 18. og 19. session er udvalgets medlemmer nået til den opfattelse, at departementerne i de nordiske lande ikke har foretaget sig videre i året 1970 for at bidrage til gennemførelse af den omhandlede rekommandation, ligesom udvalget undrer sig over, at der ikke foreligger nogen nærmere angivelse af de problemer, den svenske regering ønsker drøftet, før rekommandationen kan imødekommes. Udvalget finder dette utilfredsstillende og ville sætte pris på at modtage en nærmere redegørelse for omstændighederne ved behandlingen af rekommandationen, idet det henstilles, at en sådan redegørelse fremkommer fra regeringerne i de fire lande inden rådets samling den 13. februar 1971 i København.

Således foranlediget skal man fra dansk side meddele følgende:

Efter rekommandationens vedtagelse rettede man som koordinerende land henvendelse til de øvrige nordiske lande med anmodning om at udpege en repræsentant til kollegiet. Af skrivelsen fremgik, at man fra dansk side ville finde det naturligt, om de pågældende i første række skulle have til opgave at udarbejde nærmere retningslinier for

- a) kollegiets funktion og arbejdsområde,
- b) arbejdsopgaver for nærmeste 3 års periode,
- c) budgetter for de aktiviteter, der måtte henhøre under kollegiets egen virksomhed i de nærmeste 3 år.

Det var heved forudsat, at budgetter og arbejdsplaner skulle forelægges til godkendelse af de bevilgende instanser i de pågældende lande. Herefter blev de finske og norske repræsentanter udpeget, medens det svenske jordbruksdepartement meddelte, at det måtte synes hensigtsmæssigt, at spørgsmålene i forbindelse med kollegiets oprettelse blev taget up til fælles behandling af repræsentanter for de respektive landes jordbruksdepartementer, inden repræsentanter til et vildtforskningskollegium blev udpeget.

Landbruksministeriet anmodede derefter den 9. april 1969 jordbruksdepartementet om at oplyse, hvilke specielle emner departementet ønskede nærmere afklaret på det forelåede møde, såfremt man ikke fandt at kunne

frafalde ønsket om afholdelse af et møde, inden den svenske repræsentant til kollegiet blev udpeget.

Hertil svarede jordbrugsdepartementet den 21. april 1970 efter at have indhentet udtalelser fra berørte myndigheder og institutioner, at uanset at man anser det for magtpåliggende at få tilvejebragt et udvidet nordisk samarbejde på vildtforskningens område, må departementet sætte et spørgsmålstegn ved, om oprettelsen af et særskilt nordisk kollegium for vildtforskning er den mest hensigtsmæssige samarbejdsforanstaltning.

Under hensyn til, at vildtforskningen udgør en del af økologien, bør det overvejes at få tilvejebragt den ønskede intensivering og samordning af forskningsvirksomheden ved at knytte en arbejdsgruppe for vildtøkologi til Nordisk kollegium for terrestrisk økologi. Ifølge svensk opfattelse synes oprettelsen af et nyt fristående samarbejdsorgan eventuelt at kunne medføre risiko for dobbeltarbejde og opdeling af allerede knappe ressourcer, og man ønsker derfor, at spørgsmålet om samarbejdets organisationsform nøje overvejes, inden der træffes endelig afgørelse i sagen. Man foreslår derfor, at Danmark tager initiativ til en fællesnordisk drøftelse af problemet.

De i jordbrugsdepartementets skrivelse rejste spørgsmål blev derpå forelagt for Vildtbiologisk Station, Kalø, og Jagtrådet, hvis svar forelå 28. september 1970. Derefter blev det besluttet at indkalde til det foreslåede fællesnordiske møde, men grundet på sygdom hos vedkommende, der fortrinsvis har beskæftiget sig med arbejdet med den omhandlede rekommandation, er sagen blevet noget forsinket. Ved skrivelse af 26. januar 1971 er imidlertid indbudt repræsentanter fra de øvrige nordiske lande til et møde i København den 18. marts 1971.

Landbrugsministeriet nærer det håb, at der på det forestående møde kan opnås en for alle landene tilfredsstillende løsning af de opståede problemer.

København, den 5. februar 1971

P. m. v.

Vald. Hornslet

K. Barnekow

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet

Til juridisk udvalg er henvist den til rådets 19. session af Danmarks regering afgivne meddelelse om rekommandation nr. 1/1968. Meddelelsen er behandlet ved udvalgets møden 15. januar 1971 og under rådets 19. session,

Af meddelelsen fremgår, at Danmark, Finland og Norge har udpeget repræsentanter til det foreslåede kollegium for vildtforskning, men at man fra svensk side ønsker at drøfte spørgsmålet om samarbejdets organisation, inden der tages endelig stilling til sagen.

På foranledning af juridisk udvalg har landbrugsministeriet i Danmark i skrivelse af 5. februar 1971 (*se Tillägg*) nærmere redegjort for omstændighederne ved behandlingen af rekommandationen og har blandt andet oplyst, at repræsentanter for de nordiske lande vil behandle sagen på et møde den 18. marts 1971. Man håber her at kunne finde frem til en løsning.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelsen om rekommandation nr. 1/1968 til efterretning og afventer nye meddelelser til næste ordinære session.

København, den 17. februar 1971

<i>Erik Adamsson (s)</i>	<i>Georg C. Ehrnrooth (Sv)</i>	<i>Erling Engan (Sp)</i>
<i>Carl-Henrik Hermansson (vpk)</i>	<i>Allan Hernelius (m)</i>	<i>K. Axel Nielsen (S)</i>
		Formand
<i>Grethe Philip (RV)</i>	<i>Helge Seip (V)</i>	<i>Thorstein Treholt (A)</i>

Meddelanden
om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och
fridlysningsbestämmelser

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges
regeringar)*

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at de gældene bestemmelser om jagt og fredning af dyr og fugle, i det omfang dette ikke allerede er sket, indrettes i overensstemmelse med følgende principielle grundsætninger:

a. at alle dyr og fugle, herunder også de, der traditionelt karakteriseres som skadelige, som et minimum bør fredes i yngletiden,

b. at ingen i de nordiske lande hjemmehørende dyre- eller fugleart må udryddes totalt, og at der derfor bør træffes effektive foranstaltninger til bevarelse af et antal forplantningsdygtige stammer af de dyr og fugle, som er eller kommer i fare for at uddø i Norden,

c. at der bør indføres forbud mod anvendelse af fangstredskaber og metoder, hvorved der påføres dyr eller fugle unødigt lidelse eller efterstræbelse, og

d. at udbetaling af skydepenge som præmie for nedskydning eller fangst af i hvert fald sådanne dyr og fugle, som er i fare for at uddø, bør være forbudt.

D a n m a r k s r e g e r i n g (landbrugsministeriet) meddelar den 30 november 1970:

Landbrugsministeriet henviser til tidligere meddelelser¹, hvoraf fremgår, at den danske jagtlovgivning i det væsentlige er indrettet i overensstemmelse med de i rekommendationen opstillede principielle grundsætninger.

F i n l a n d s r e g e r i n g (lantbruksministeriet) meddelar den 30 november 1970:

I förordningen 15 juli 1970 angående jakttider på vilt har man strävat till att efterfölja rekommendationen. Den 19 december 1969 har jakttiden på björn förkortats. Björn får nu jagas under tiden 20 maj—30 september. I statsbudgeten för år 1971 har regeringen föreslagit att slopa skottpenningen

¹ Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 2048.

på varg och järv samt att, jämfört med tidigare, tredubbla ersättningarna som betalas på grund av skador på ren förorsakade av rovdjur.

Islands regering (Menntamálaráðuneytið) meddelar den 8 februari 1971:

Ministeriet hänvisar till sitt meddelande om denna rekommendation till Nordiska rådets 17:e session 1969¹.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar i december 1970:

Norge har som koordinerande land bedt om uttalelse fra de andre nordiske land om deres jakt- og fredningsbestemmelser, og har fått svar fra tre land. Det ble i 1968 nedsatt en komité i Norge, som har fått i oppdrag å revidere jaktloven og hundeloven. Komitéens mandat omfatter også spørsmålet om endringer av grunnprinsippet i jaktloven. Først når komitéens innstilling foreligger vil det bli mulig å ta opp til nordisk drøfting en evt. samordning av grunnprinsippene i jakt- og fredningsbestemmelsene.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 15 december 1970:

Jordbruksdepartementet hänvisar till sitt meddelande den 19 december 1969 till Nordiska rådets 18:e session 1970² rörande ifrågavarande rekommendation. Därav framgår att syftet med de olika punkterna i rekommendationen i allt väsentligt tillgodoses i gällande svenska lagstiftning.

Jordbruksdepartementet får därför föreslå att rådet måtte betrakta rekommendationen såsom slutbehandlad för Sveriges del.

¹ Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 2139.

² Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 2019.

*BILAGA 1***Skrivelse från Sveriges ornitologiska förening till Landbruksdepartementet i Norge rörande skydd för rovfågelsstammarna**

Sveriges ornitologiska förening vill härmed fästa Det kongelige norske landbruksdepartements uppmärksamhet på den ytterst allvarliga situation, i vilken många europeiska rovfågelbestånd (inkl. ugglor) befinner sig.

I hela Europa har bestånden av rovfåglar och ugglor under lång tid varit stadda i minskning. Åtminstone de större arterna saknas i dag helt inom stora delar av kontinenten, men även de smärre arternas bestånd rapporteras vara starkt uttunnade flerstädes. Denna katastrofala utveckling har flera orsaker. På många håll har rovfågeln genom sekler förföljts skoningslöst på grundval av antagandet, att rovfågelnas försvinnande skulle medföra ökad tillgång på jaktbart vilt för människan. Det har numera påvisats, att detta antagande är felaktigt. Under de senaste decennierna har den intensifierade exploateringen av många landskapstyper samt — inte minst — utspridandet av olika biocider, främst klorerade kolväten och kvicksilver, bidragit till att ytterligare förvärra situationen för rovfågeln. Till detta kommer sådana negativa faktorer som illegal äggsamling samt handeln med rovfåglar i samband med falkenerarsportens uppsving i vissa länder. I Sverige har uppmärksamheten under senare år även riktats på den olagliga verksamhet som vissa konservatorer bedriver genom att döda fridlysta rovfåglar och försälja dem i uppstoppat skick.

I den sålunda uppkomna situationen tillkommer de skandinaviska länderna ett speciellt ansvar, eftersom åtskilliga rovfågelarter i Norden ännu har väsentliga restbestånd. Detta gäller bl. a. havsörn, kungsörn, jaktfalk, pilgrimsfalk, blåhök, duvhök, fiskgjuse och berguv. För vissa av dessa arter gäller att deras existens även här i Norden är hotad, t. ex. havsörn, berguv och pilgrimsfalk.

Rovfågeln måste betraktas som ett omistligt inslag i det nordiska landskapet. Att förhindra deras utrotande måste i ett kulturland framstå som en lika självklar nödvändighet som att t. ex. bevara kulturella minnesmärken från flydda tider.

Det är mycket viktigt att effektiva skyddsåtgärder insättes på ett tidigt stadium innan resp. rovfågelstammar nått under existensminimum. Därjämte behövs en brett upplagd upplysning med klargörande av rovfågelnas berättigade plats i ett fungerande ekosystem.

I Sverige åtnjuter alla rovfåglar och alla ugglor lagligt skydd under hela året med undantag för duvhök; vid s. k. skydds jakt i anslutning till vilt-

uppfödning får dessutom ormvråk, fjällvråk och sparvhök jagas. Sveriges ornitologiska förening arbetar intensivt för att vidga skyddet för dessa arter. När det gäller skyddet av rovfågeln är situationen i Sverige ännu långt från tillfredsställande, även om avsevärda förbättringar kunnat genomdrivas under senare år. Dessa framsteg betingas framför allt av moderna forskningsresultat, som entydigt visar att jaktvillbrådets numerär i huvudsak styrs av helt andra faktorer än rovfågelnas inverkan. Sådana fakta har alltmer vunnit spridning och ökat beaktande i lagstiftningen. Vidare har man i Sverige sedan lång tid tillbaka inte utbetalat skottpengar vid jakt efter bl. a. rovfåglar.

I Sverige har också under samarbete mellan myndigheter och ideella organisationer startats ett mycket långsiktigt och kostnadskrävande restaureringsprojekt för att återuppbygga ett på gränsen till utrotning reducerat berguvsbestånd. Det gäller alltså en art som fortfarande inte enbart är fredlös hela året utan dessutom är belagd med skottpengar på andra sidan av en gräns, som ej heller utgör hinder för illegal transport av rovfåglar. Huruvida startade försök till restaurering av rovfågelstammar i framtiden kan vrida en nedåtgående trend uppåt är ännu ovisst. Nordiskt samarbete i detta ärendet torde vara en ofrånkomlig förutsättning. Över huvud taget är det viktigt att så långt möjligt ensartade skyddsbestämmelser gäller så att inte den som olovligen skjutit en fridlyst fågel i Sverige kan göra gällande att den skjutits i ett annat land där den är jaktbar.

Sveriges ornitologiska förening vill därför betona det nära sambandet mellan de skandinaviska ländernas fågelskyddsproblem. Skyddet av rovfågelstammarna är en angelägenhet utan hänsyn till nationella gränser. Enligt uppgifter från Zoologisk Museum i Bergen minskar samtliga nordiska rovfåglar i antal. I jämförelse med förhållandena i Sverige erbjuder den norska jaktlagstiftningen ett betydligt svagare skydd för rovfåglar och ugglor.

Sveriges ornitologiska förening vill uttrycka förhoppningen, att de myndigheter som har att vårda Norges naturtillgångar beaktar den internationella angelägenhet, som de nordiska rovfågelstammarnas bevarande utgör, och vädjar härmed till dessa myndigheter att snarast skapa ett effektivt skydd medelst lagstiftning samt vidta andra åtgärder i syfte att bibehålla och helst öka det nuvarande beståndet av rovfåglar och ugglor i Norge.

Stockholm den 30 december 1970

Sveriges ornitologiska förening

Bengt Girell

Ordförande

Sture Hägerroth

Sekreterare

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandena

Til juridisk udvalg er henvist de til rådets 19. session af Danmarks, Finlands, Islands, Norges og Sveriges regeringer afgivne meddelelser om rekommandation nr. 2/1968.

Af meddelelserne fremgår, at jagt- og fredningsbestemmelserne i Danmark, Finland og Sverige i alt væsentligt er indrettet i overensstemmelse med de i rekommandationen opstillede principielle grundsætninger. I Norge overvejes spørgsmålet om revision af jagtloven i en i 1968 nedsat komité, og i denne forbindelse vil mulighederne for imødekomme af rekommandationen blive taget op.

Herefter vil rekommandationen kunne anses som færdigbehandlet for Danmarks, Finlands og Sveriges vedkommende.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne om rekommandation nr. 2/1968 til efterretning og afventer ny meddelelse i spørgsmålet fra regeringen i Norge til næste ordinære session.

Stockholm, den 15. januar 1971

<i>Erik Adamsson (s)</i>	<i>Georg C. Ehrnrooth (Sv)</i>	<i>Erling Engan (Sp)</i>
<i>Tage Johansson (s)</i>	<i>Clara Munck (KF)</i>	<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>
<i>K. Axel Nielsen (S)</i>	<i>Grethe Philip (RV)</i>	<i>Pertti Salolainen (Kok)</i>
Formand		
<i>Helge Seip (S)</i>		<i>Thorstein Treholt (A)</i>

Meddelanden
om rekommendation nr 3/1968 angående jakt- och
fridlysnings-tider

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at samvirke ved fastlæggelsen af jagt- og fredningstiderne for dyr og fugle, således at der ikke i ét land vedtages bestemmelser, som modvirkes i et andet land, og således at man søger at tilsikre en rimelig fordeling af det jagtmæssige udbytte.

Danmarks regering (landbrugsministeriet) meddelar den 30 november 1970:

Fra Sverige har man modtaget den på konferencen i Stockholm den 24. og 25. marts 1969 i fællesskab udarbejdede rapport med bilag, der ikke på nærværende tidspunkt giver anledning til bemærkninger fra dansk side.

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 30 november 1970:

I den förordning som årligen ges beträffande jakttider har man observerat rekommendationen lika väl som nordiska jaktidskonferensens uttalande.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 15 december 1970:

Vid utarbetandet av de svenska bestämmelserna om allmänna jakttider för respektive jaktår beaktas vad som i rekommendationen sägs om att undvika att övriga nordiska länders bestämmelser motverkas.

Jordbruksdepartementet får mot denna bakgrund föreslå att rådet måtte betrakta rekommendationen såsom slutbehandlad för svensk del.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandena**

Til juridisk udvalg er henvist de til rådets 19. session af Danmarks, Finlands og Sveriges regeringer afgivne meddelelser om rekommandation nr. 3/1968.

Af meddelelserne fremgår, at regeringerne søger at samvirke ved fastlæggelsen af jagt- og fredningstiderne for dyr og fugle med henblik på at imødekomme de i rekommandationen for udformningen af bestemmelserne angivne grundsætninger.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne om rekommandation nr. 3/1968 til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm, den 15. januar 1971

Erik Adamsson (s)   *Georg C. Ehrnrooth (Sv)*   *Erling Engan (Sp)*

Tage Johansson (s)   *Clara Munck (KF)*   *Ingemar Mundebo (fp)*

K. Axel Nielsen (S)   *Grethe Philip (RV)*   *Pertti Salolainen (Kok)*

Formand

Helge Seip (S)

Thorstein Treholt (A)

Meddelanden

om rekommendation nr 4/1968 angående upprättande av en naturpark för de stora rovdjurens bevarande

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland, Norge og Sverige at undersøge, om det er muligt at oprette én eller flere vidstrakte naturparker på finsk, norsk og svensk område, hvori de store rovdyr i Norden skal være fredet.

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 30 november 1970 å *Finlands, Norges och Sveriges regeringars vägnar*:

Representanter från Finland, Norge och Sverige har underhandlat i frågan och konstaterat, att för att trygga fortbeståndet av de stora rovdjuren erfordras fridlysningsåtgärder vid sidan av upprättandet av naturparker. De nuvarande fridlysningsbestämmelserna för de stora rovdjuren varierar i de olika länderna. Längst har de förts i Sverige. På basen av underhandlingar mellan de finska och norska naturskyddsmyndigheterna har finska regeringen på hösten 1970 förelagt riksdagen en proposition till lag, som syftar på att utvidga Lemmenjoki nationalpark ända till gränsen mellan de båda länderna.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar i december 1970:

Departementet avventer en henvendelse fra det svenske statens naturvårdsverk om drøftinger som skal prøve forutsetningene for å opprette en eller flere felles naturparker for rovdyr. En viser til meldingen fra den svenske regjering.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 15 december 1970:

Kungl. Maj:t har den 11 december 1970 uppdragit åt statens naturvårdsverk att — efter samråd med berörda myndigheter i Sverige, Finland och Norge — pröva förutsättningarna för att upprätta en eller flera gemensamma naturparker för de stora rovdjurens bevarande.

Jordbruksdepartementet får i övrigt hänvisa till meddelande från Finlands regering, som är koordinerande för arbetet med rekommendationen.

Meddelande

om rekommendation nr 5/1968 angående specialiserad fackutbildning för isländsk ungdom

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att ställa till förfogande särskilda stipendiemedel samt vidtaga övriga erforderliga åtgärder för att möjliggöra för isländska ungdomar att erhålla specialiserad yrkesutbildning vid dessa länders yrkesutbildningsanstalter.

Danmarks regering (undervisningsministeriet) meddelar den 7 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Man henviser til tidligere meddelelser i sagen senest meddelelse af 5. december 1969 til Nordisk råds 18. session¹.

Det kan i øvrigt oplyses, at det finske budgetforslag for 1971 indeholder en bevilling på 16 000 mark til den i rekommandationen nævnte virksomhed.

I Norge vil der fra 1. januar 1971 blive stillet fem helårsstipendier à 7 000 danske kroner til rådighed for isländsk ungdom, som søger specialiseret faglig uddannelse i Norge.

Som tidligere meddelt har Sverige for undervisningsåret 1970—71 stillet fem stipendier à 4 850 svenske kroner til rådighed. Ved skolöverstyrelsens formidling er der skaffet studiepladser til fem kandidater efter indstilling fra det islandske undervisningsministerium.

Efter isländsk ønske har Danmark i undervisningsåret 1970—71 stillet fem stipendier à 7 000 kroner og to stipendier à 3 500 kroner samt 4 stipendier à 1 250 kroner til rådighed. Stipendierne administreres i Danmark af Foreningen Norden.

Med hensyn til kulturudvalgets henstilling om en forøgelse at stipendiemidlerne, finder man, at der på indeværende tidspunkt ikke foreligger til-

¹ Se Nordiska rådet, 18:e sess. s. 2080.

strækkelig grund til en forøgelse, da der endnu er tale om en forsøgsvirksomhed.

Under henvisning til at der i alle de respektive lande er søgt stillet midler til rådighed til faglig uddannelse af islandsk ungdom, samt at denne virksomhed agtes fortsat, anser man herefter rekommandationen for færdigbehandlet i forhold til Nordisk Råd.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats ett av Danmarks regering å samtliga regeringars vägnar avgivet meddelande om rekommendation nr 5/1968. Utskottet har behandlat meddelandet vid sammanträde den 21 januari 1971.

Av meddelandet framgår, att Danmark, Finland, Norge och Sverige ställt stipendier till förfogande för isländska ungdomar för specialiserad fackutbildning i de olika länderna. Regeringarna avser att fortsätta utbytesverksamheten med Island på fackutbildningens område efter den inledda försöksperioden. Utskottet vill framhålla angelägenheten av att länderna i fortsättningen beaktar Islands önskemål om ytterligare möjligheter till fackutbildning i de övriga nordiska länderna och föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Stockholm den 21 januari 1971

Per Bergman (s)   *Gunnar Garbo (V)*   *Niels Eriksen (V)*

Guttorm Hansen (A)   *Niels Helveg Petersen (RV)*   *Elsi Hetemäki (Kok)*

Eysteinn Jónsson (F)   *Rune Jonsson (s)*   *Niels Matthiasen (S)*

Förman

Ingemar Mundebo (fp)   *Erlendur Patursson (Tvfl)*   *Berte Rognerud (H)*

Per Olof Sundman (cp)   *Mirjam Tuominen (Skdl)*

Meddelande
om rekommendation nr 6/1968 angående yrkeslærerutbildning
(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att inrätta ett permanent samarbetsorgan för att samordna den nordiska yrkeslærerutbildningen enligt de riktlinjer, som framlagts i Nordiska kommitténs för yrkeslærerutbildning slutrapport.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 11 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

I regjeringenes fellesmeddelelse til Nordisk Råd 4. desember 1969¹ ble det pekt på at man burde avvente innstillingen fra Utvalget for harmonisering av skoleordningene i Norden, slik at de forslag som måtte bli lagt fram om yrkeslærerutdanningen kunne bli tatt opp til vurdering sammen med utvalgets øvrige forslag.

Innstillingen ble som kjent avgitt i februar 1970 og vurderes for tiden av regjeringene i de nordiske land.

Man vil gjerne fortsatt se denne saken i sammenheng med spørsmålet om harmonisering av skoleordningene i de nordiske land, som etter hvert antas å ville omfatte også de videregående skoleslag og lærerutdanningen for disse.

¹ Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 2083.

Meddelanden
om rekommendation nr 8/1968 angående utbyte
av förvaltningstjänstemän

(Överlämnade av Danmarks och Norges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att vidtaga åtgärder i syfte att bereda möjlighet för tjänstemän även inom regional och lokal förvaltning att tjänstgöra i annat nordiskt land än det egna.

Danmarks regering (ministeriet for statens lønning- og pensionsvæsen) meddelar den 21 december 1970:

I tidligere meddelelser til Nordisk Råd om nævnte rekommandation er der redegjort nærmere for et i sagen tilvejebragt materiale og for de synspunkter, der er fundet at kunne lægges til grund ved overvejelserne om indførelsen af en nyordning efter de i rekommandationen angivne retningslinier. Nævnte materiale er siden suppleret med yderligere oplysninger, ligesom der i sagens behandling er indgået den af Nordisk Råds præsidium fremsatte henstilling af 7. september 1970 til de nordiske regeringer om regelmæssig udsendelse af information til de ansatte om mulighederne for i en periode at gøre tjeneste inden for et andet nordisk lands centralforvaltning.

Når der er taget stilling til det således senest fremkomne materiale, vil der forventelig omkring månedsskiftet januar/februar 1971 blive optaget kontakt med de øvrige nordiske landes ressortministerier med henblik på en snarlig endelig stillingtagen til sagen.

Norges regering (Lønns- og prisdepartementet) meddelar den 14 december 1970:

Når det gjelder rekommandasjon nr. 8/1968/s — tjenestemannsutveksling — skal en få gi disse merknader:

Siden ordningen med tjenestemannsutveksling ble gjennomført fra 1957, har antallet norske tjenestemenn i utvekslingstjenesten vært dette:

1957	6	tjenestemenn
1958	4	”
1959	6	”
1960	6	”
1961	4	”
1962	3	”
1963	4	”
1964	3	”
1965	2	”
1966	1	”
1967	3	”
1968	5	”
1969	9	”
1970	4	”

I alt 60 tjenestemenn i de 14 år ordningen har vært i virksomhet.

Opprinnelig var ordningen begrenset til tjenestemenn i sentraladministrasjonen. Fra 1967 er ordningen utvidet til også å omfatte tjenestemenn i statsforvaltningen forøvrig.

Foruten bibehold av stillingens lønn gis norske tjenestemenn slikt månedlig tilskudd under tjenestegjøring i utvekslingstiden:

	Enslige:	Forsorgere:
I Danmark og Sverige	kr. 825	kr. 1 650
I Island	» 600	» 1 200
I Finland	» 650	» 1 300

Ved fastsettelsen av beløpene har en tatt hensyn til levekostnadene i de enkelte land.

Ordningen med tjenestemannsutveksling blir gjort kjent ved at Lønns- og prisdepartementet hvert år i desember måned sender ut rundskriv til samtlige departementer. Her blir det gitt en kort redegjørelse om ordningen og de økonomiske vilkår, og det blir henstilt til departementene å gjøre ordningen gjort kjent for de enkelte tjenestemenn såvel i departementene som i de underliggende etater.

Når tjenestemenn ikke har søkt utvekslingstjeneste i større grad enn det som fremgår av foranstående oversikt, antar Lønns- og prisdepartementet at dette bl. a. kan ha sammenheng med at en rekke tjenestemenn foretrekker å søke stipend for kortvarige studier av spesielle, begrensede emner innen de øvrige nordiske lands statsadministrasjon.

BILAGA

**Skrivelse från Nordiska rådets presidium till regeringarna i Danmark,
Finland, Island, Norge och Sverige rörande tjänstemannautbyte mellan
centrala myndigheter**

Nordiska rådet antog år 1954 en rekommendation angående tjänstemannautbyte mellan centrala myndigheter i de nordiska länderna (*rek. nr 21/1954*) mot bakgrund av önskemålet att tjänstemän i de nordiska länderna i så stor utsträckning som möjligt skall känna till förhållandena inom sitt verksamhetsområde i hela Norden.

Rådet har i en senare rekommendation år 1968 (*rek. nr 8/1968*) föreslagit de nordiska regeringarna att utvidga tjänstemannautbytet till att avse även tjänstemän inom regional och lokal förvaltning. Denna rekommendation är under behandling hos regeringarna.

Tjänstemannautbytet har i realiteten fått en ganska blygsam omfattning. Som tänkbara förklaringar härtill kan nämnas bl. a. de personliga olägenheter, som uppstår för tjänstemannen vid tjänstgöring på annan ort än hemorten, och svårigheter för myndigheten att finna ersättare för tjänstemannen under dennes bortvaro. Ytterligare förklaring till utbytesverksamhetens ringa omfattning synes vara bristande kännedom hos tjänstemännen inom förvaltningen om möjlighet till tjänstgöring i annat nordiskt land. Det synes därför angeläget att skapa en förbättrad information om tjänstemannautbytet. Förslagsvis borde tjänstemännen inom den centrala förvaltningen informeras åtminstone någon gång om året om möjligheten att kunna tjänstgöra i annat nordiskt land.

Nordiska rådets presidium får med hänvisning till vad ovan anförts hemställa, att de nordiska regeringarna ville föranstalta om en kontinuerlig information till tjänstemännen om deras möjligheter att under viss tid tjänstgöra inom annat nordiskt lands centrala förvaltning.

Arild den 7 september 1970

För Nordiska rådets presidium

Matthias A. Mathiesen

Meddelanden om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim

(Överlämnade av Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Norge och Sverige

1. att medverka till att diskussioner inleds rörande möjligheterna att utvidga transittrafiken över Trondheimsleden,
2. att träffa avtal om Muruvikanläggningens utnyttjande som reservhamn för transittrafiken av torrgods.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 11 december 1970:

Fra *Det Bergenske Dampskibsselskap (BDS)* mottok en i brev av 3. mars 1970 en orientering om en ny organisering av godstransporten til og fra Sverige over havner i Trondheimsfjorden Herunder uttales:

På initiativ fra blant annet BDS — godt støttet av svensk treforedlingsindustri i Jämtland — ble det høsten 1969 tatt kontakt med Bilspedition i Göteborg, som er en sammenslutning av svenske traileroperatører som disponerer tilsammen ca. 2 000 kjøretøyenheter, for å få transportutøverinteressene til å samarbeide om transittrafikken. Dette har nå lyktes, og i begynnelsen av februar ble det opprettet linjeforbindelser mellom Trondheim og Östersund 3 ganger pr. uke. De samarbeidende interesser arbeider nå på 3 felter, nemlig:

1. Lokaltrafikk mellom Trøndelagfylkene og Jämtland/Norrland.
2. Kysttrafikk på strekningen Bergen/Kirkenes over Trondheim til/fra Jämtland/Norrland.
3. Trafikk til/fra oversjøiske destinasjoner, kontinentet og UK over havner i Trondheimsfjorden.

I denne forbindelse kan vi nevne at der er opprettet faste gjennomgangs fraktavtaler, som for kystens vedkommende baserer seg på det foreliggende kystfraktregulativ.

Videre uttales:

Det store problem synes nå å være at veikvaliteten på norsk side ikke holder en tilfredsstillende standard, og dette virker direkte hindrende på

transitt-trafikken, idet man ikke oppnår en optimal utnyttelse av transportmateriellet. Dette illustreres kanskje best på vedtagne kartskisse over Trøndelagsfylkene og Jämtlandsområdet, hvor vi har tegnet inn de aktuelle veiforbindelser med tillatte aksel-/boggitrykk. De aktuelle veiforbindelser er i første rekke E 75 Storlien/Stjørdal, riksvei 72 Sandviken/Verdal og forbindelseslinjen E 6 Verdalen/Stjørdal/Trondheim.

Brevet fra Det Bergenske Dampskibsselskap av 3. mars 1970 har vært forelagt for *Vegdirektoratet*, som i brev hertil av 25. november 1970 uttaler:

Under henvisning til departementets brev av 8. mai 1970 kan meddeles at E 75 Storlien—Stjørdal og E 6 Stjørdal—Hommelvik fra 20. august 1970 er tillatt trafikkert med 10/16 tonn aksel/boggitrykk. Likeledes er E 6 Stjørdal—Langstein tillatt trafikkert med samme aksel/boggitrykk fra 28. oktober 1970. Samtlige forannevnte strekninger tillates for kjøretøyer opp til 2,5 m bredde.

En gjør imidlertid oppmerksom på at tillatt totalvekt, som for 18 m lange vogntog er 38—39 tonn, forblir uendret.

Med hensyn til strekningen Hommelvik—Trondheim av E 6 anses denne ennå å være for svak for å kunne høyne aksel/boggitrykket fra 8/12 tonn til 10/16 tonn. Vegsjefen i Sør-Trøndelag er imidlertid i brev av 20. august 1970 anmodet om å angi kostnader samt utarbeide oversikt for nødvendige forsterkninger for å heve aksel/boggitrykket til 10/16 tonn.

Rv. 72 Sandviken—Verdal, som nevnes i brev av 3. mars 1970 fra BDS til Samferdselsdepartementet som en aktuell veiforbindelse for svensk transitt-trafikk, er såvidt svak at den ikke på lang tid ennå kan påregnes åpnet for motorkjøretøyer med 10/16 tonn boggitrykk.

Sve r i g e s r e g e r i n g (kommunikationsdepartementet) meddelar den 14 december 1970.

Formerna för den fortsatta hanteringen av hamnproblematiken i anslutning till den svenska hamnutredningens hittills avgivna betänkande kommer att redovisas för riksdagen i 1971 års statsverksproposition.

Hamnutredningen fortsätter sitt arbete som bl. a. innefattar att utarbeta förslag om vintersjöfartens ändamålsenliga uppläggning på Norrland. Utredningen räknar med att kunna lägga fram ett betänkande härom under år 1971.

Meddelande

om rekommendation nr 12/1968 angående posttaxor m. m.

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i de nordiske lande,

a) at tilstræbe anvendelsen af indenrigs porto i den nordiske udveksling af breve mellem 500 og 1 000 g.

b) at overgå til benyttelse af indenrigs porto inden for Norden ved postbefordring af aviser og tidsskrifter, der udgives i et af de nordiske lande (postabonnement og udgiverkorsbånd),

c) i det nordiske postale samarbejde at tilstræbe fuldstændig ensartethed både for så vidt angår reglerne om, hvilke forsendelsesarter der modtages til befordring, og for så vidt angår bestemmelserne om tilladt størrelse, vægt og indhold m. m. for hver forsendelsesart.

d) at fastsætte ensartede regler om postvæsenets ansvar for forsendelser,

e) at undersøge mulighederne for at opnå administrative lettelser i det nordiske postsamarbejde gennem større ensartethed i de interne bestemmelser vedrørende postvæsenets virksomhed og

f) at fremskynde gennemførelsen af en fællesnordisk ordning for postgiroudbetaling.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 14 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

a. Rekommendationen i vad den avser tillämpningen av inrikes porto för brev mellan 500 och 1 000 gram behandlades vid årets nordiska postkonferens (Karlstad, 9—11 juni 1970) och konferensen antog följande principuttalande:

I förbindelserna mellan de nordiska länderna tillämpas inrikes porto för brev upp till 500 gram. För brev över 500 gram utgår allmänt internationellt porto. Nordiska postkonferensen har nu enat sig om att föreslå införandet av ett särskilt nordiskt porto för brev mellan 500 och 1 000 gram senast fr. o. m. 1 juli 1971.

Det nya portot är avsett att ligga mellan motsvarande allmänt internationella porto och inrikes porto i respektive länder och kan, då förslaget genomförs beräknas bli fastställt till mellan 5—8 svenska kronor.

Något ytterligare uttalande om den särskilda nordiska avgiftens storlek kan inte göras förrän de nordiska postförvaltningarna fastställt de postavgifter som gälla i internationell utväxling från 1 juli 1971.

b. Rekommendationen i fråga om att transitavgifter för postabonnerade tidningar inte skall tas ut av abonnenterna har inte behandlats av de nordiska postförvaltningarna under 1970. Det uttalande som antogs 1969¹ gäller alltså fortfarande. Frågan kan komma i ett delvis ändrat läge från 1 januari 1972. Överläggningar pågår nämligen mellan de nordiska postförvaltningarna om tillämpning av det allmänt internationella tidningsavtalets regler från detta datum.

c. Rekommendationen avser i denna del en samordning av de inrikes postbestämmelserna i de nordiska länderna. Nordiska postkonferensen 1969 beslöt att bordlägga frågan till efter världskongressen i Tokyo oktober—november 1969. En av nordiska postkonferensen 1970 tillsatt arbetsgrupp, som övertagit problem, tidigare behandlade i den speciella arbetsgruppen för vissa avgifter m. m. i den nordiska utväxlingen, sammanträdde i Vääksy, Finland, 24—25 september 1970. Den nya arbetsgruppen behandlade en rad olika frågor, vilka rör de nordiska postverkens tillämpning av vissa beslut, som fattades vid världspostkongressen och som skall träda i kraft den 1 juli 1971. På de flesta punkter uppnåddes full enighet om hur besluten skall tillämpas.

Frågan om gruppen skall fortsätta sitt arbete för att komma fram till en ytterligare samordning av de inrikes bestämmelserna kommer att tas upp på Nordisk postkonferens 1971.

d. Rekommendationen i denna del avser en nordisk samordning av ansvarighets- och ersättningsreglerna. Denna fråga behandlades inte vid arbetsgruppens möte under 1970 som var avsett uteslutande för de frågor som anges under c) här ovan. Den kommer att tas upp på nytt vid gruppens nästa möte.

e. Rekommendationen härutinnan syftar till administrativa lättnader i samarbetet mellan de nordiska postförvaltningarna. Nordiska postkonferensen 1969 gjorde ett uttalande i denna fråga.² Man försöker kontinuerligt att i all rimlig mån tillgodose syftet med rekommendationen i denna del.

f. Denna del av rekommendationen avser ett samnordiskt system för utbetalningar via postgiro. Norska och danska postförvaltningarna har numera träffat avtal om utbetalning med utbetalningskort i riktningen Norge—Danmark. Postgirokontoinnehavare i Norge kan från 1 september 1970 med ett särskilt utbetalningskort överföra belopp från sina postgirokonton i Norge till Danmark för kontant utbetalning där.

¹ Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 2091.

² Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 2092.

Meddelanden

om rekommendation nr 14/1968 angående skattevetenskapligt samarbete

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att i samarbete med berörda forskare och institutioner undersöka möjligheterna för att upprätta ett nordiskt skattevetenskapligt forskningsråd.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar i december 1970 å samtliga regeringars vägnar:

Efter möten av sakkunniga i Helsingfors den 26 februari 1969 och den 16 september 1969 har frågan om nordiskt samarbete på skatteforskningens område diskuterats vid finansministermötet i Reykjavik år 1970 samt vid ett nordiskt tjänstemannamöte i Stockholm den 22 oktober 1970. Vid de båda sistnämnda överläggningarna har den åsikten vunnit anslutning att ett nordiskt skattevetenskapligt forskningsråd borde tillsättas i syfte att anlita vetenskapsmän i sådana fall som har nordiskt intresse. Nordiska rådets presidium har i skrivelse den 1 november 1970 framhållit den vikt som man inom rådet fäster vid att tillräckliga resurser redan från begynnelsen tillføres ett framtida nordiskt skattevetenskapligt forskningsråd. Frågan om lämpliga personella och ekonomiska resurser för det tilltänkta forskningsrådet överväges för närvarande. Ärendet kommer att vidare behandlas av sakkunniga vid ett kommande möte i Helsingfors i början av år 1971.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar i februari å samtliga regeringars vägnar:

Nordiskt skattevetenskapligt samarbete har utöver det som framgick av den finska regeringens meddelande behandlats vid ett sakkunnigmöte i Helsingfors den 13 januari 1971. Mötet uppgjorde ett förslag till regler för samarbetet, behandlade de kostnader som förorsakas av samarbetet och

finansieringen av dessa samt diskuterade tidtabellen för samarbetets inledande.

Sakkunnigmötet kom till den slutsatsen, att samarbetet borde påbörjas försiktigare än man tidigare föreslagit. Av denna anledning föreslog man till en början en årsbudget på c:a 300 000 Skr. Till forskningsrådet skulle regeringarna utse tre representanter från Danmark, Norge, Sverige och Finland. Rådet skulle projektvis avlöna forskare samt ha en heltidsanställd sekreterare.

Kostnaderna för forskningssamarbetet skulle fördelas mellan de nordiska länderna enligt samma principer som i andra samnordiska projekt.

Sakkunnigmötet antog en ståndpunkt, enligt vilken samarbetet borde inledas relativt snabbt. Som målsättning uppställdes, att forskningsarbetet inleds redan den 1 juni 1971. Om denna tidtabell slutgiltigt godkänns, skulle dess genomförande förutsätta, att man redan i mars kunde hålla ett preliminärt möte, vid vilket varje land skulle representeras av personer, som skulle utses till forskningsrådet. Rådet kunde eventuellt inleda sitt arbete redan i maj.

Den förberedande behandlingen av saken kan nu anses som slutförd.

BILAGA 1

Skrivelse från Nordiska rådets presidium till regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige rörande ett nordiskt skattevetenskapligt forskningsråd

Från Nordiska rådets ekonomiska utskott har rådets presidium mottagit en framställning av följande innehåll:

Vid Nordiska rådets artonde session uppdrog rådets ekonomiska utskott åt sin niomannakommitté att bl. a. behandla sådana meddelanden rörande rådsrekommendationer, vilka ej uppförts på saklistan till sessionen.

Vid niomannakommitténs möte den 17 augusti 1970 har kommittén genomgått rådets ännu icke slutbehandlade rekommendationer på skatteområdet, däribland rekommendation nr 14/1968 angående skattevetenskapligt samarbete, och även hört sakkunnig rörande dessa rekommendationer. Kommittén noterade därvid med tillfredsställelse att, såsom framgår av de meddelanden som lämnats till rådets artonde session av Danmarks, Finlands och Norges regeringar, en arbetsgrupp enats om ett förslag till medlemsländernas regeringar beträffande inrättande av ett skattevetenskapligt forskningsråd.

Ur såväl nationella som nordiska utgångspunkter synes det kommittén angeläget att ett sådant forskningsråd kommer till stånd. Det är ett välkänt faktum att skattesystemens utformning oavbrutet är föremål för debatt och meningsbrytningar i alla nordiska länder. Att så sker är naturligt och ofrån-

komligt i samhällen där olika intressegruppers åsikter får fritt konfronteras med varandra. Men det är då desto viktigare att det stora behov som föreligger av att tillföra skattedebatten vetenskapligt underlagsmaterial blir väl tillgodosett.

Det förtjänar i detta sammanhang också framhållas, att långt ifrån alla skattetekniska frågor är partipolitiskt skiljande. På ett stort antal områden av skatteteknisk natur torde alla berörda parter ha ett gemensamt intresse av att få tillgång till forskningsresultat utöver det material som står till förfogande genom statliga utredningar. Detta behov torde vara likartat i alla nordiska länder.

För ett nordiskt samarbetsorgan som Nordiska rådet tillkommer även ett starkt intresse för möjligheterna att åstadkomma mer enhetliga regler på detta, liksom på andra viktiga samhällsområden. Detta intresse har under rådets verksamhetstid manifesterats genom en lång rad rådsrekommendationer på skatteområdet. Utan att här gå in på orsakerna kan generellt konstateras, att Nordiska rådets rekommendationer på detta område avsett mindre praktiska resultat än på de flesta andra områden. Man kan därför i detta sammanhang ställa frågan om inte tillgång till forskningsresultat angående de ekonomiska konsekvenserna för nordiskt ekonomiskt samarbete av olika skattereglars utformning skulle vara till stor nytta både för Nordiska rådet och för regeringarna.

Det är inte möjligt att här mer än högst summariskt beröra de skäl som niomannakommittén anser tala för att ett nordiskt skattevetenskapligt samarbete snarast kommer till stånd i enlighet med det av arbetsgruppen framlagda förslaget.

Kommittén har ansett det befogat att i sakens nuvarande läge fästa regeringarnas uppmärksamhet på den vikt som man inom Nordiska rådet fäster vid att ett framtida nordiskt skattevetenskapligt forskningsråd redan från begynnelsen tillföres sådana sekretariats- och övriga resurser att det kan göra vetenskapligt och praktiskt fullödiga forskningsinsatser, som kan få gemensamt nordiskt värde.

Ekonomiska utskottet har vid sitt möte i Köpenhamn den 27 oktober 1970 instämt i de synpunkter, som sålunda framförts av dess niomannakommitté.

Nordiska rådets presidium får under hänvisning till det ovan anförda och efter hemställan i saken från rådets ekonomiska utskott hos regeringarna anhålla att vad niomannakommittén ovan anfört måtte vinna beaktande vid bildande av ett nordiskt skattevetenskapligt forskningsråd.

København den 1 november 1970

För Nordiska rådets presidium

Matthias A. Mathiesen

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandena

Till ekonomiska utskottet har hänvisats till rådets nittonde session från Finlands regering å samtliga regeringars vägnar avgivet meddelande om rekommendation nr 14/1968 samt tilläggsmeddelande från Finlands regering avgivet under sessionen. Meddelandena har behandlats av utskottet vid möte denna dag.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att enighet nu föreligger bland de av regeringarna utsedda sakkunniga om ramen för det planerade samarbetet och om tidtabellen för samarbetets inledande. Utskottet uttrycker därför förhoppningen att de nordiska finansministrarna vid morgondagens möte i Köbenhavn måtte fatta slutligt beslut i saken i enlighet med de sakkunnigas förslag.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Köpenhamn den 17 februari 1971

<i>Ele Alenius (Skdl)</i>	<i>Trygve Bratteli</i> Fung. förman	<i>Knud Enggaard (V)</i>
<i>Gunnar Helén (fp)</i>	<i>Yngve Holmberg (m)</i>	<i>Guri Johannessen (A)</i>
<i>Kåre Kristiansen (Kf)</i>	<i>Sture Palm (s)</i>	<i>Jón Skaftason (F)</i>
<i>Anna-Greta Skantz (s)</i>	<i>Karl Skytte (RV)</i>	<i>Veikko Vennamo (Smp)</i>

Meddelande
om rekommendation nr 15/1968 angående nordisk
integrationsforskning

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka förutsättningarna för en gemensamt organiserad forskningsverksamhet rörande det nordiska ekonomiska samarbetet.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 7 januari 1971 å samtliga regeringars vägnar:

Hittills har med hänsyn till Nordek-förhandlingarna inga särskilda åtgärder vidtagits beträffande denna rekommendation. I det läge som nu uppkommit avser man att närmare klarlägga behovet av och förutsättningarna för ett samarbete i fråga om sådan forskning som omfattas av rekommendationen.

Meddelande

om rekommendation nr 16/1968 angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att *Finland* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att i samråd med de för sjukvården ansvariga utreda förutsättningarna för en överenskommelse avseende den slutna sjukvården i Tornedalen innebärande att befolkningen i området får valfri möjlighet till sjukhusvård på båda sidor av gränsen.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 22 december 1970 å *Finlands och Sveriges regeringars vägnar*:

I meddelande den 17 december 1969¹ anmälde Sveriges regering att överläggningar ägt rum mellan företrädare för svenska socialstyrelsen och representanter för Norrbottens läns landsting angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen. En redogörelse för överläggningarna hade den 25 februari 1969 överlämnats till Finlands social- och hälsovårdsministerium för yttrande.

Därefter har Finlands social- och hälsovårdsministerium i skrivelse den 29 oktober 1970 föreslagit, att en arbetsgrupp skall tillsättas för att kartlägga det nuvarande behovet av sjukvårdssamarbete i Tornedalen, möjligheterna att tillfredsställa detsamma och om så anses påkallat på grundval av utredningen uppgöra ett utkast till samarbetsavtal. I arbetsgruppen skulle ingå representanter för både Finland och Sverige.

Detta förslag är nu föremål för överläggningar mellan det finska social- och hälsovårdsministeriet och det svenska socialdepartementet.

¹ Se *Nordiska rådet, 18:e sess., s. 2103.*

Meddelande

om rekommendation nr 17/1968 angående nordisk vittnesplikt

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at udrede forudsætningerne for, at der i hvert af landene gennemføres pligt til at give møde som vidne for domstolene i de andre nordiske lande.

Danmarks regering (justitsministeriet) meddelar den 15 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Der har været afholdt nordiske møder i februar 1969 og september 1970. På sidstnævnte møde drøftedes et dansk lovudkast. Med udgangspunkt heri vil der i de enkelte lande blive udarbejdet lovudkast til nordiske drøftelser i 1971.

Meddelande

om rekommendation nr 19/1968 angående personskador vållade av interner m. m.

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne

a) at tilvejebringe nærmere oplysning om, hvorvidt og i bekræftende fald på hvilket grundlag og i hvilket omfang offentlige myndigheder i de nordiske lande udbetaler erstatning for skader, der er forvoldt af personer, over for hvilke samfundet ved anbringelse på anstalt eller institution eller på anden måde har truffet foranstaltninger af kriminalretlig eller i øvrigt af forsorgsmæssig karakter, og

b) at undersøge mulighederne for fastsættelse af fællesnordiske ensartede principper, hvorefter der administrativt kan udbetales billighedserstatning af offentlige midler for sådanne skader.

Norges regering (Justisdepartementet) meddelar den 11 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Innen de enkelte departementer har man foretatt innsamling og kartlegging av materiale som nevnt under bokstav a i rekommandasjonen. Til å gjennomføre utredningsarbeidet i samsvar med rekommandasjonens bokstav b, er det nedsatt departementale arbeidsgrupper eller oppnevnt sakkyndige i de enkelte land. Det har vært holdt nordiske drøftelser om saken i Stockholm 3. februar 1970 og i Oslo 29. mai 1970. Nytt nordisk møte om saken vil bli holdt i Danmark i nær framtid.

Meddelanden

om rekommendation nr 23/1968 angående samarbete om standardisering

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att *S v e r i g e* skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer regeringene å gi økt støtte til de nordiske standardiserings- og materiellkontrollanstalter og fremme arbeidet for gjennomføring av internasjonale standarder på bredest mulig felt i de nordiske land.

D a n m a r k s r e g e r i n g (ministeriet for offentlige arbejder) meddelar den 7 december 1970:

Med hensyn til standardisering af el- og gasmateriel er man fortsat indstillet på at fremme dette arbejde i det omfang det forhåndenværende personale og hensynet til varetagelsen af de pågældende institutioners øvrige opgaver gør det muligt.

D a n m a r k s r e g e r i n g (boligministeriet) meddelar den 27 oktober 1970:

I sin meddelelse af 17. december 1969¹ gjorde den danske regering rede for de overvejelser vedrørende revision af de tekniskkonstruktive forskrifter i bygningsreglementet, som var foretaget i ministeriet, bl. a. i en arbejdsgruppe, som havde afgivet en redegørelse til ministeriet.

Det oplystes herved, at ministeriet overvejede visse koordineringsforslag, som var fremsat for at effektivisere det danske standardiseringsarbejde. Da disse overvejelser endnu ikke er afsluttet, er man ikke i stand til at give yderligere oplysninger om sagen, men kan fortsat præcisere, at boligministeriet er opmærksom på standardiseringsarbejdets betydning og ønsker mest muligt at fremskynde gennemførelsen af intentionerne bag Nordisk Råds rekommendation nr. 23/1968.

¹ Se *Nordiska rådet, 18:e sess., s. 2121.*

Danmarks regering (handelsministeriet) meddelar den 10 november 1970:

Statens stötte til Dansk Standardiseringsråd ydes fortsat med et beløb svarende til, hvad der ydes i bidrag fra privat side. Herudover ydes et beløb til dækning af udgifterne i forbindelse med rådets bistand i forbindelse med regeringens arbejde inden for EFTA, ligesom der nu er opnået tilslutning til, at udgifterne til kontingenter til International Organization for Standardization (ISO) og Comité Européen de Coordination des Normes (CEN) dækkes af staten.

Den i handelsministeriets meddelelse af 17. december 1969¹ omtalte betænkning om Statsprøveanstaltens fremtid m. v. ventes at foreligge inden udgangen af 1970.

Vedrørende standardiseringsarbejdet på byggeområdet henvises til den af boligministeriet afgivne meddelelse herom.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 10 december 1970:

Till meddelandet år 1969¹ finns intet väsentligt nytt att tillägga. Vid INSTA-chefmötena, som cheferna för de nordiska ländernas standardiseringsorganisationer avhåller årligen, har man år 1970 fortsatt att planera olika former för nordiskt samarbete inom standardiseringsområdet.

Sveriges regering (industridepartementet) meddelar den 8 januari 1971 å *samtliga regeringars vägnar*:

Nordiska rådet har, utöver sin resolution nr 23/1968 som rekommenderar regeringarna att ge ökat stöd till standardiseringsorganen för tillämpning på bredast möjliga bas av internationella standarder i de nordiska länderna, också tillställt regeringarna i de nordiska länderna en ny rekommendation nr 22/1970 angående avskaffande av indirekta handelshinder.

I anledning av ovan nämnda initiativ har de nordiska standardiseringsorganen planerat och vidtagit konkreta åtgärder som kan påskynda det önskade harmoniseringsarbetet.

Sedan en följd av år har de nationella standardiseringsorganen i de nordiska länderna haft ett omfattande och djupgående samarbete. Under det senaste året har samarbetsformerna diskuterats i syfte att åstadkomma riktlinjer för ett effektivare utnyttjande av de tillgängliga resurserna. Vid ett sammanträde i Oslo den 17 december 1970 mellan representanter för 14 standardiseringsorgan i de berörda länderna godkändes enhälligt ett förslag till riktlinjer för det kommande standardiseringsarbetet. I riktlinjerna understryks att avsikten med detta samarbete icke är att skapa "nordisk standard" men däremot att så långt möjligt harmonisera de na-

tionella standarderna och att säkerställa en likformig tillämpning av internationella standarder i de nordiska länderna.

Riktlinjerna upptar en rad generella åtgärder som i första hand syftar till ett vidgat utbyte av information om standardiseringsarbetet. Hit kan räknas bl. a. enhetliga regler för rapportering, samtidig remissbehandling, samordnande märkningsbestämmelser samt regler för hur man i en standard i ett land skall ange överensstämmelse respektive olikheter i motsvarande standarder från de övriga nordiska länderna.

I riktlinjerna anges vidare fyra olika samarbetsformer i vilka det tekniska utredningsarbetet skall bedrivas. Dessa samarbetsformer används beroende på internationellt arbetsläge och nationella förhållanden i varje särskilt fall och beskrivs enligt följande:

1. Samarbete på det internationella planet mellan representanter utsedda av de nationella standardiseringsorganen.
2. Samarbete i en gemensam nordisk kommitté eller arbetsgrupp.
3. Kommitté i ett land, med aktivt deltagande från övriga intresserade länder.
4. Arbete delegerat till ett av länderna, medan övriga intresserade länder tar del av resultaten och, vid behov, överför dem till nationell standard.

Riktlinjerna är nu under slutredigering och avses bli undertecknade av samtliga nationella standardiseringsorgan i de nordiska länderna i början av 1971. De träder i kraft den dag de undertecknas och kommer att gälla tills vidare.

Meddelande

om rekommendation nr 24/1968 angående samarbete beträffande beskattningens utformning

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

I. att gemensamt med uppmärksamhet följa reformarbetet inom EEC vad gäller den personliga direkta beskattningen,

II. att undersöka i vilka avseenden en anpassning av de inhemska systemen för denna beskattning till vad som gäller inom EEC kan bli aktuell i de nordiska länder, som önskar en anslutning till EEC.

Danmarks regering (finansministeriet, skattedepartementet) meddelar den 20 november 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

I tillslutning til de af de enkelte nordiske lande afgivne meddelelser til Nordisk Råds 17. og 18. session¹ skal man meddele, at det på et møde i København den 9.—10. juni 1970 mellem de nordiske landes EEC-forhandlingsdelegationer blev besluttet at nedsætte otte nordiske arbejdsgrupper med henblik på inden for de enkelte sektorer at gennemgå den nordiske koordination af forberedelserne til forhandlinger med EEC.

Disse arbejdsgrupper, hvoraf gruppe 3 har behandlet spørgsmål vedrørende kapitalbevægelser, økonomisk politik, monetært samarbejde samt beskatning, har blandt andet haft til opgave at give en oversigt over mulighederne for fælles eller afstemt dansk-norsk-svensk holdning vedrørende de spørgsmål, som indgår i forhandlingerne med EEC samt at opstille en liste over de lovændringer m. v. som bør gennemføres på grundlag af nordisk samarbejde.

Med det således etablerede samarbejde i forbindelse med den i øvrigt stedfindende løbende kontakt mellem de nordiske landes finansministerier, fin-

¹ Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 2245 och 18:e sess., s. 2128.

der de nordiske landes regeringer at have efterkommet rekommandationens punkt 1.

For så vidt angår rekommandationens punkt 2 har såvel den danske, den norske og den svenske regering udarbejdet udførlige rapporter bl. a. omfattende de under dette punkt omhandlede spørgsmål.

Med henvisning til det foran anførte skal man herefter udtale, at man finder at have opfyldt de ved rekommandationen opstillede mål, og at der ikke findes anledning til for Danmark som koordinerende land for denne rekommandations gennemførelse at tage yderligere initiativer.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet**

Till ekonomiska utskottet har hänvisats till rådets 19:e session avgivet meddelande av Danmarks regering å samtliga regeringars vägnar om rekommendation nr 24/1968 angående samarbete beträffande beskattningens utformning.

I meddelandet redovisas det nordiska utredningssamarbete som etablerats inför förhandlingarna med EEC och vari skatteområdet ingår. I meddelandet konstateras vidare att regeringarna genom de redovisade åtgärderna anser sig ha efterkommit rekommendationen och att Danmarks regering som koordinerande land icke finner anledning att taga ytterligare initiativ.

Utskottet delar de synpunkter som framförts i meddelandet.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Stockholm den 19 januari 1971

<i>Ele Alenius (Skdl)</i>	<i>John Austrheim (Sp)</i>	<i>Knud Enggaard (V)</i>
<i>Arne Geijer (s)</i>	<i>Guttorm Hansen (A)</i>	<i>Erkki Hara (Kok)</i>
Förman		
<i>Yngve Holmberg (m)</i>	<i>Jens Otto Krag (S)</i>	<i>Kåre Kristiansen (Kf)</i>
<i>Sture Palm (s)</i>	<i>Karl Skytte (RV)</i>	<i>Veikko Vennamo (Smp)</i>
<i>Kåre Willoch (H)</i>	<i>Knud Østergaard (V)</i>	

Meddelanden

om rekommendation nr 25/1968 angående samarbete vid anskaffande av järnvägsagnar

(Överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at foretage en undersøgelse af mulighederne for at opnå besparelser ved et nordisk samarbejde vedrørende produktion og/eller indkøb af jernbanevogne.

Danmarks regering (ministeriet for offentlige arbejder, generaldirektoratet for danske statsbaner) meddelar den 3 december 1970:

Den under 29. oktober 1968 nedsatte arbejdsgruppe om samordning af indkøbsvirksomheden har afgivet endelig rapport til Nordiska järnvägarnas samlarbeitspresidium i maj månad 1970.

Arbejdsgruppen antager, at et organiseret samarbejde mellem de nordiske jernbaner vedrørende indkøb kan give gode økonomiske resultater.

Den anbefaler derfor, at samarbejdet forstærkes sigtende på såvel fællesindkøb henholdsvis samordnede indkøb som på behandling af en række tilknyttede spørgsmål og problemer af fælles interesse.

Arbejdsgruppen fremlægger forslag til rammer, inden for hvilke det ønskede samarbejde ventes at kunne praktiseres hensigtsmæssigt.

For så vidt angår arbejdsgruppen, der har til opgave at kortlægge forudsætningerne for et nordisk samarbejde om vedligeholdelse af rullende materiel, kan der ikke gives nye oplysninger.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 14 december 1970:

Den arbetsgrupp som utrett förutsättningarna för nordiskt samarbete i fråga om inköp m. m. av bl. a. järnvägsagnar har avgett slutrapport i maj 1970. Vid de nordiska järnvägarnas samlarbeitspresidium i Helsingfors den

9 juni 1970 behandlades rapporten utan att för närvarande föranleda vidare åtgärder.

Beträffande arbetsgruppen för samarbete i fråga om underhåll av rullande materiel, som för närvarande sysslar med konsekvenserna av mervärdesskatten samt tullreglerna, fortgår arbetet inom de nordiska jänvägsföretagens tekniska avdelningar.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandena**

Til trafikudvalget er henvist meddelelser til Nordisk Råds 19. session fra Danmarks og Sveriges regeringer om arbejdet med rekommandation nr. 25/1968.

Af meddelelserne fremgår, at jernbanestyrelserne i anledning af rekommandationen har nedsat to arbejdsgrupper, en med den opgave at udrede forudsætningerne for et nordisk samarbejde vedrørende indkøb m. m. af bl. a. jernbanevogne og en med en tilsvarende opgave vedrørende vedligeholdelse af det rullende materiel.

Trafikudvalget finder, at regeringerne ved det igangsatte arbejde har imødekommet rådets rekommandation, som går ud på, at der foretages en undersøgelse af mulighederne for at opnå besparelser ved et nordisk samarbejde ved anskaffelse af jernbanevogne.

Udvalget forudsætter, at jernbanestyrelserne vil udnytte de muligheder for besparelser, som undersøgelsen måtte angive, og indstiller,

at rådet tager meddelelserne om rekommandation nr. 25/1968 til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm, den 15. januar 1971

Magnus Andersen (A)   Kresten Damsgaard (V)   Veikko Hanhiova (K)

Allan Hernelius (m)   Svend Horn (S)   Martha Johannessen (A)

Magnus Kjartansson (Ab)   Aksel Larsen (SF)   Bror Lillqvist (Sd)

Sven Mellqvist (s)   Anna-Greta Skantz (s)   Pekka Tarjanne (Lkp)

Formand

Meddelanden

om rekommendation nr 26/1968 angående fritidsfiske

(Överlämnade av Islands och Norges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att *Sve r i g e* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til de nordiske regeringer, som har indført en statslig fiskeafgift eller overvejer at indføre en sådan, at søge bestemmelserne udformet således, at der ikke opkræves større afgifter af andre nordboer end af landets egne borgere.

I s l a n d s r e g e r i n g (Landbúnaðarráðuneytið) meddelar den 4 januari 1971:

I forbindelse med denne resolution vil ministeriet fremhæve, at man endnu ikke har pålagt stangfiskere nogen offentlig afgift. Resolutionen vil dog blive undersøgt hvis det i fremtiden skulle blive aktuelt at foreskrive en sådan drift.

N o r g e s r e g e r i n g (Landbruksdepartementet) meddelar den 17 december 1970:

Paragraf 22 i lov om laksefiske og innlandsfiske av 6. mars 1964 har bestemmelse om at enhver som har fylt 16 år og som vil fiske laks, sjøaure, sjørøye eller innlandsfisk, plikter å betale fisketrygdavgift. Unntatt for avgiftsplikten er kun norske og svenske flyttsamer for det fiske som de etter reindriftslovgivningen har rett til å drive.

Landbruksdepartementet har fastsatt avgiften til kr. 10,— pr. år for norske borgere og kr. 25,— pr. år for utlendinger.

Fisketrygdavgiften går inn i Statens fiskefond hvis midler brukes til fremme av laksefiske og innlandsfiske.

Ved vurderingen av fisketrygdavgiftens størrelse fant Landbruksdepartementet det naturlig at utlendinger betalte en høyere fisketrygdavgift enn landets egne borgere. Begrunnelsen herfor var bl. a. den at landets egne borgere også gjennom skattebetaling er med på å yte bidrag til bl. a. fremme av

lakse- og innlandsfisket idet det over statsbudsjettet årlig blir bevilget betydelige midler til nevnte formål utover det fisketrygdavgiften innbringer. Det kan også i denne forbindelse nevnes at norske sportsfiskere gjennom sine organisasjoner årlig yter vesentlige bidrag både i form av pengemidler og dugnadsarbeid til fremme av laksefisket og innlandsfisket. Også før ovennevnte lovs ikrafttreden var utlendinger pliktige til å betale større avgift enn landets egne borgere for fiske i statsalmenning, idet § 38, siste ledd, i Fjell-loven av 12. mars 1920, som den da lydde, bestemte at utlending som ville drive fiske i statsalmenning pliktet å betale til statskassen kr. 25,— årlig i tillegg til de avgifter som landets borgere pliktet å erlegge for slikt fiske. Nevnte særordning for utlending falt bort ved ikrafttredelsen av lov om laksefiske og innlandsfiske, og det kan sies at denne lov har utvidet den plikt utlending hadde etter fjell-loven til å betale en avgift på kr. 25,— for fiske i statsalmenning til å gjelde fiske etter laks, sjøaure, sjørøye og innlandsfisk overalt i landet.

Under henvisning hertil, og til at en særordning for de andre nordiske land i relasjon til utlandet for øvrig angående fisketrygdavgiftens størrelse, ville føre med seg betydelige merutgifter til administrasjon av avgiften, finner en for tiden ikke å kunne foreta noen endring i gjeldende bestemmelser vedrørende fisketrygdavgiftens størrelse for utledning.

*BILAGA 1***Skrivelse från Nordiska rådets presidium till Norges regering
rörande statlig fiskeavgift**

Nordiska rådet har i sitt arbete verkat för att varje nordiskt land skall med sina egna medborgare likställa medborgare i övriga nordiska länder. Som ett led i dessa strävanden är att se rådets 1968 på dess 16:e session på förslag av trafikutskottet antagna rekommendation nr 26/1968, som har följande lydelse.

Nordisk Råd henstiller til de nordiske regeringer, som har indført en statslig fiskeavgift eller overvejer at indføre en sådan, at søge bestemmelserne udformet således, at der ikke opkræves større afgifter af andre nordboer end af landets egne borgere.

Om denna rekommendation har rådets trafikutskott i skrivelse den 11 augusti 1970 anfört följande:

Af de fra regeringerne i anledning af rekommandationen modtagne meddelelser til rådets 17. og 18. session fremgår, at statslig fiskeavgift kun opkræves i Finland og Norge. I Finland er fiskeavgiften af samme størrelse for finske og andre borgere, medens afgiften i Norge opkræves med 10 kr. om året for norske borgere og med 25 kr. for udlændinge, herunder borgere i de øvrige nordiske lande.

Dette forhold gav anledning til, at Norges regering under spørgetimen den 10. februar 1970 på rådets 18. session blev spurgt om, hvilke betæneligheder regeringen havde over for en nedsættelse af den statslige fiskeavgift, således at andre nordboer skal betale samme afgift som norske borgere. — Spørgsmålet blev besvaret af statsråd Moxnes, som oplyste, at landbrugsdepartementet, som har bemyndigelse til at fastsætte afgiften, har fundet det rimeligt, at udlændinge betaler en større afgift, og at den norske regering ikke mener for tiden at kunne foretage ændringer i de gældende bestemmelser. — I sin betænkning af 11. februar 1970 indstillede trafikudvalget, at rådet skulle tage meddelelserne om rekommandationen til efterretning og afvente ny meddelelse fra Norges regering til næste ordinære session, idet udvalget forudsatte, at regeringen fortsat overvejer muligheden af også på dette punkt at ligestille andre nordboer med norske statsborgere.

Trafikudvalget er fortsat af den opfattelse, at ligestillingsprincippet, som allerede er gennemført på så mange og omfattende områder, også bør gennemføres i det foreliggende tilfælde, og skal derfor foreslå præsidiets at henstille til Norges regering at fremskynde sine overvejelser med henblik på en positiv afslutning af behandlingen af rekommandation nr. 26/1968 inden rådets næste session.

Det tilføjes, at udvalget i denne sag ikke anser det for et brud på princippet om ligestilling, såfremt visse rettigheder forbeholdes den lokale befolkning, således som det f. eks. er tilfældet i Sverige, hvor fiskeri nogle

steder er forbeholdt de samiske indbyggere. En sådan ordning vil eventuelt også gøre det lettere at overvåge overholdelsen af gældende bestemmelser. Det væsentlige er efter udvalgets opfattelse, at andre nordboer bliver lige-stillet med norske statsborgere, som ikke nyder lokale særrettigheder.

Nordiska rådets presidium får härmed till Norges regering överlämna trafikskottets framställning med hemställan att rådets rekommendation nr 26/1968 om fritidsfiske måtte genomföras.

Arild den 7 september 1970

För Nordiska rådets presidium

Matthias A. Mathiesen

BILAGA 2

Fråga vid Nordiska rådets 19:e session om statlig fiskeavgift¹

Til Norges regering

I rekommandation nr. 26/1968 henstillede Nordisk Råd til regeringerne, at eventuelle statslige fiskeafgifter ikke opkræves med større beløb af andre nordboer end af landets egne borgere.

Ved behandlingen af denne sag har det vist sig, at rekommandationen kun er relevant i Norge, og Nordisk Råd besluttede derfor på sin 18. session — i overensstemmelse med trafikudvalgets indstilling af 11. februar 1970 — at meddelelse til 19. session alene skulle indhentes fra Norges regering.

I skrivelse af 17. december 1970 har det norske landbrugsdepartement oplyst, at man fortsat finder det naturligt, at udlændinge betaler en højere afgift end norske borgere, som gennem deres skattebetaling yder bidrag til fiskeplejen. Det anføres, at en særordning for de andre nordiske lande i forhold til udlandet i øvrigt ville medføre betydelige udgifter til administration af afgiften. Landbrugsdepartementet finder derfor for tiden ikke at kunne foretage ændringer i de gældende norske bestemmelser om fiskeafgift.

Landbrugsdepartementets skrivelse er et svar på en skrivelse af 7. september 1970, hvori Nordisk Råds præsidium under henvisning til, at ligestillingsprincippet er gennemført på så mange og omfattende områder, henstiller til Norges regering også at gennemføre det for så vidt angår fiskeafgifter.

¹ *Frågan besvarad s. 235.*

Allerede på sin første session tog Nordisk Råd spørgsmålet om at ligestille statsborgere i de nordiske lande (*rek. nr. 7/1953*) op, og vi er i dag nået ganske langt på dette område. Nordiske statsborgere kører gratis på de andre landes veje, de kan benytte de andre landes sygehuse og modtage sociale ydelser i øvrigt på lige fod med opholdslandets egne borgere, som gennem skattebetaling har bidraget væsentligt til disse goder.

Idet jeg forudsætter, at også Norges regering fortsat vil medvirke til at gennemføre ligestillingsprincippet i videst muligt omfang, tillader jeg mig under henvisning til det anførte at rette følgende spørgsmål til regeringen:

Finder Norges regering, at der er nogen principiel forskel mellem den ligestilling af nordiske statsborgere, der kan tilvejebringes ved at nedsætte fiskeafgiften for danske, finske, islandske og svenske borgere, således at disse kommer til at betale samme afgift som norske borgere, og den ligestilling, der allerede er tilvejebragt på andre områder, som er langt mere omfattende, og som finansieres af de pågældende landes egne skatteydere?

Nyborg, den 9. januar 1971

Svend Horn (S)

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandena

Til trafikudvalget er henvist meddelelser til 19. session om rekommandation nr. 26/1968 angående sportsfiskeri, afgivet af Islands og Norges regeringer. Meddelelserne har tidligere været behandlet på udvalgets møde i Stockholm den 15.—16. januar 1971.

I spørgetimen i rådets plenarmøde den 10. februar 1970 under rådets 18. session i Reykjavík oplyste et norsk regeringsmedlem blandt andet, at man fandt det rimeligt, at udlændinge betaler en større statslig fiskeafgift end norske borgere, som gennem deres skattebetaling yder bidrag til fiskeplejen, og at den norske regering ikke mente for tiden at kunne foretage ændringer i de gældende bestemmelser. I denne anledning udtalte trafikudvalget i sin betænkning af 11. februar 1970, at det forudsatte, at regeringen i Norge fortsat overvejer muligheden af også på dette punkt at ligestille andre nordboer med norske statsborgere. Trafikudvalget indstillede, at meddelelserne blev taget til efterretning i afventen på ny meddelelse, der alene skulle afgives af Norges regering. Denne indstilling blev vedtaget af rådet.

Trafikudvalget, som — også af principielle grunde — lægger vægt på, at der tilvejebringes ligestilling på det omhandlede område, foreslog i en skrivelse af 11. august 1970 rådets præsidium at henstille til Norges regering at fremskynde sine overvejelser med henblik på en positiv afslutning af behandlingen af rekommandation nr. 26/1968 inden 19. session. Den 7. september 1970 videregav præsidiets denne henstilling til Norges regering, som imidlertid i sin meddelelse af 17. december 1970 blandt andet anfører, at man fortsat finder det naturligt, at udlændinge betaler en højere afgift end norske skatteydere, og at en særordning for de andre nordiske lande ville medføre betydelige merudgifter til administration af afgiften.

I spørgetimen i rådets plenarmøde den 16. februar 1971 spurgte Svend Horn, om den norske regering finder, at der er nogen principiel forskel mellem ligestilling på dette område og den ligestilling, der er tilvejebragt på andre områder, som er langt mere omfattende, og som finansieres af landenes egne skatteydere. Spørgsmålet blev besvaret af udenrigsminister Sverre Stray, som fandt, at der er tale om en meget beskeden afgift for adgang til at beskatte en naturherlighed, som i betydelig grad opretholdes af norske skatteydere, og at adgangen til at fiske i Norge både kvantitativt og kvalitativt er i særklasse sammenlignet med de andre nordiske lande. Man fandt i den norske regering ingen mulighed for at nedsætte den afgift, der opkræves af nordiske statsborgere.

Udvalget finder fortsat, at der her er tale om en forskelsbehandling, der er et brud på det ligestillingsprincip, der har slået igennem på så mange andre områder i det nordiske samarbejde, men må konstatere, at det for tiden ikke synes muligt at få rådets rekommandation gennemført.

Udvalget indstiller derfor,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og anser
spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

København, den 17. februar 1971

<i>Magnus Andersen (A)</i>	<i>Eric Carlsson (cp)</i>	<i>Kresten Damsgaard (V)</i>
<i>Veikko Hanhiova (K)</i>	<i>Svend Horn (S)</i>	<i>Martha Johannessen (A)</i>
<i>Magnus Kjartansson (Ab)</i>	<i>Sakari Knuutila (Sd)</i>	<i>Aksel Larsen (SF)</i>
<i>Sven Mellqvist (s)</i>	<i>Cecilia Nettelbrandt (fp)</i>	<i>Erling Norvik (H)</i>
	<i>Pekka Tarjanne (Lkp)</i>	

Formand

Meddelande
om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam
trafiklagstiftning

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att så snart som möjligt genomföra en gemensam trafiklagstiftning på grundval av Nordisk vägtrafikkommittés förslag.

Danmarks regering (justitsministeriet) meddelar den 1 december 1970 å samtliga regeringars vägnar:

Nordisk Vejtrafikkomité, der af regeringerne er blevet anmodet om at foretage en gennemgang af de udtalelser, der i de nordiske lande er indhentet angående komiteens forslag til fællesnordiske færdselsregler, har fortsat sit arbejde i 1970. På grundlag af udtalelserne, verdensfærdselskonvention af 1968 og forhandlingerne i ECE om supplerende fælles-europæiske færdselsregler, har komiteen nu afgivet et revideret forslag til vejtrafikregler til regeringerne (NU 1970: 10).

Meddelande
om rekommendation nr 28/1968 angående iber-amerikansk institut
(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka förutsättningarna för att inrätta ett nordiskt iber-amerikansk institut.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 17 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Det vises til tilleggsmeddelelse til Nordisk Råd av 20. mai 1969¹, samt til meddelelse av 5. desember 1969 foran rådets 18. sesjon².

Det fremgikk av sistnevnte meddelelse at den norske utredning om "Ikke-europeiske kulturstudier i Norge", som også vurderte spørsmålet om et nordisk iber-amerikansk institutt, var blitt forelagt dels de øvrige lands undervisningsministerier til orientering og eventuell uttalelse, dels Nordisk kulturkommisjons seksjon I.

Kirke- og undervisningsdepartementet har mottatt en del uttalelser i saken, og en er kjent med at seksjon I blant annet på grunnlag av dette materiale nå vil ta saken opp til endelig behandling og avsi sin tilråding til regjeringene. Tilrådingen ventes å foreligge etter seksjonens møte i februar 1971, og regjeringen vil etter dette komme tilbake til spørsmålet.

¹ Se Nordiska rådet, 16:e sess., s. 2251.

² Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 2139.

Meddelande

om rekommendation nr 29/1968 angående parasitologisk forskning

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att *F i n l a n d* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för inrättande av ett nordiskt kollegium för parasitologi för att åstadkomma ett effektivare samarbete på den parasitologiska forskningens och undervisningens område.

F i n l a n d s r e g e r i n g (undervisningsministeriet) meddelar den 14 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Undervisningsministeriet i Finland, som är koordinerande land i detta ärende, hänvisar till sitt meddelande den 11 december 1969¹.

Med anledning av resultatet av den behandling, som nämnda ärende vid Nordiska rådets adertonde session fått, har Nordiska kulturkommissionen (sektion I) anmodats att inkomma med nytt utlåtande i denna fråga. Kulturkommissionens sektion I kommer att återuppta behandlingen av detta ärende på sektionens möte i februari 1971.

Det bör ytterligare nämnas, att V. Nordiska parasitologiska symposiet anordnats i Helsingfors den 7—12 december 1970 med statsbidrag från Finland.

¹ Se *Nordiska rådet*, 18:e sess., s. 2110.

Meddelande
om rekommendation nr 30/1968 angående vulkanologiskt
institut i Island

(Överlämnat av Islands regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Island skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för upprättande av ett nordiskt vulkanologiskt institut i Island.

Islands regering (Menntamálaráðuneytið) meddelar i januari 1971 å *samtliga regeringars vägnar*:

Den nordiska expertkommitté som tillsatts av undervisningsministerierna för att utreda förutsättningarna för upprättande av ett vulkanologiskt institut på Island, jfr meddelande till Nordiska rådets 18:e session¹, har ej ännu lämnat sitt betänkande, främst beroende på att vissa detaljutredningar, som skulle utföras på Island, visat sig mera tidskrävande än beräknat.

¹ Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 2146.

Meddelanden

om rekommendation nr 31/1968 angående revision av den internationella oljeskyddskonventionen

(Överlämnade av Danmarks, Islands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att *D a n m a r k* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at søge den internationale konvention til undgåelse af forurening af havet med olie ændret således, at det principielt bliver totalt forbud at udtømme olie eller olieholdige blandinger i havet, og at der skabes forøget mulighed for en effektiv kontrol med overholdelse af konventionen. Endvidere henstiller rådet, at regeringerne overvejer, om det tillige er muligt, at retshåndhævelsen ved overtrædelse af konventionen kan overgå til en international domstol.

D a n m a r k s r e g e r i n g (handelsministeriet) meddelar den 7 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

De på IMCO's 6. generalforsamling i oktober 1969 vedtagne ændringer i konventionen til undgåelse af forurening af havet med olie, 1954, er til dato kun tiltrådt af et enkelt land, men det forventes, at en række lande vil tiltræde ændringerne i løbet af det kommende år.

I Danmark er i oktober 1970 fremsat forslag til lov om ændring i loven af 28. marts 1956 om foranstaltninger mod olieforurening af havet. Når lovforslaget er vedtaget, agter den danske regering at tiltræde ændringerne i konventionen.

I s l a n d s r e g e r i n g (Samgöngumálaráðuneytið) meddelar den 28 januari 1971:

Den 5. mars 1970 overrakte man den internationale søfartsorganisation Islands tilslutningsdokument til de ændringer, som organisationens kon-

gres gjorde den 21. oktober 1969 på den internationale overenskomst af 12. maj 1954 om forholdsregler mot forurening af havet med olie.

Norges regering (Departementet for handel og skipsfart) meddelar den 12 december 1970:

IMCO's 6. generalforsamling vedtok den 21. oktober 1969 endringer i Den internasjonale konvensjon om hindring av oljeforurensning av sjøen, 1954. Disse endringer medfører i realiteten totalforbud mot tømning av olje i havet. Såvidt en kjenner til er det hittil bare Island som har ratifisert nevnte endringer. For Norges vedkommende foreligger utarbeidet utkast til stortingsproposisjon om samtykke til godkjenning av disse endringer. En går ut fra at denne sak kan bli fremmet i nær fremtid.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 21 december 1970:

Proposition angående dels ändring i lagen (1956: 86) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg, dels godkännande av 1969 års ändringar i den internationella oljeskyddskonventionen avses komma att avlåtats till riksdagen under våren 1971.

BILAGA 1

Skrivelse till Nordiska rådets juridiska utskott från justitiedepartementet i Sverige rörande revision av den internationella oljeskyddskonventionen

Vid sammanträdet i Stockholm den 15 januari 1971 med Nordiska rådets juridiska utskott åtog man sig från justitiedepartementets sida att lämna vissa kompletterande upplysningar beträffande rekommendationen nr 31/1968 om revision av den internationella oljeskyddskonventionen. Med anledning härav får jag meddela följande.

Såsom framgår av de avgivna meddelandena i saken kan Danmark, Norge och Sverige väntas inom en nära framtid tillträda 1969 års ändringar i oljeskyddskonventionen. Från finländsk sida har man nu vid förfrågan upplyst, att man där för närvarande är sysselsatt med att utarbeta förslag till den lagstiftning som är erforderlig för att Finland skall kunna tillträda ändringarna. Proposition i saken skall föreläggas riksdagen så snart som möjligt. På grund av stor arbetsbelastning räknar man dock inte med att proposition skall kunna framläggas förrän under andra halvåret 1971.

Vad därefter gäller rekommendationens andra del, i vilken det hemställs att regeringarna överväger huruvida beivrandet av brott mot konventionen kan övergå till en internationell domstol, har denna fråga som nämnades vid utskottsmötet varit föremål för behandling inom IMCO. Där väcktes den ursprungligen av den franska delegationen i anslutning till viss överväganden vid den tredje sessionen med IMCO:s oljeskyddskommitté. Det franska förslaget gick bl. a. ut på att man borde inrätta en internationell tribunal med befogenhet att utdöma straff för överträdelser av oljeskyddskonventionen. Förslaget hänsköts tillsammans med vissa andra franska förslag av oljeskyddskommittén till IMCO:s juridiska kommitté och behandlades av denna vid dess tredje session i juni 1968. Beträffande förslaget att inrätta en internationell tribunal m. m. uttalade kommittén endast att frågorna rörande kuststaternas rätt till övervakning och kontroll i sinom tid skulle komma att påkalla närmare studium. Frågan synes inte därefter ha aktualiserats inom IMCO.

Stockholm den 4 februari 1971

Bengt G. Nilsson

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandena

Til juridisk udvalg er henvist de til rådets 19. session af Norges og Sveriges regeringer og af Danmarks regering på samtlige regeringers vegne afgivne meddelelser om rekommandation nr. 31/1968.

Udvalget har behandlet meddelelserne på et møde den 15. februar 1971. I dette møde deltog justitsminister Knud Thestrup, Danmark, justitieminister Erkki Tuominen, Finland, justitsminister Auður Auðuns, Island, statsråd Egil Endresen, Norge, statsråden Lennart Geijer og Carl Lidbom, Sverige.

Af meddelelserne fremgår blandt andet, at der på IMCO's generalforsamling i 1969 er vedtaget en række ændringer i den internationale konvention til undgåelse af forurening af havet med olie af 1954. Herved er der i realiteten gennemført totalforbud imod udtømmelse af olie i havet, ligesom der er skabt øget mulighed for en mere effektiv kontrol med overholdelsen af konventionen.

Udvalget har sammen med regeringernes repræsentanter overvejet mulighederne for, at retshåndhævelsen ved overtrædelse af konventionen kan overgå til en international domstol. Man har særlig peget på, at spørgsmålet eventuelt kan rejses i forbindelse med den af De forenede Nationer i 1972 arrangerede konference om miljøbeskyttelse.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne om rekommandation nr. 31/1968 til efterretning og afventer nye meddelelser til næste ordinære session.

København, den 16. februar 1971

<i>Erik Adamsson (s)</i>	<i>Georg C. Ehrnrooth (Sv)</i>	<i>Erling Engan (Sp)</i>
<i>Svend Haugaard (RV)</i>	<i>Carl-Henrik Hermansson (vpk)</i>	<i>Allan Hernelius (m)</i>
<i>Matthias Á. Mathiesen (Sj)</i>	<i>Clara Munck (KF)</i>	<i>K. Axel Nielsen (S)</i>
		Formand
<i>Irma Rosnell (Skdl)</i>	<i>Pertti Salolainen (Kok)</i>	<i>Helge Seip (V)</i>
	<i>Thorstein Treholt (A)</i>	

Meddelanden

om rekommendation nr 33/1968 angående sameinstitut

(Överlämnade av Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige

1. att vidtaga åtgärder för inrättande av ett nordiskt sameinstitut samt
2. att utreda frågan om institutets verksamhet och placering.

Finlands regering (statsrådets kansli), meddelar den 4 december 1970:

Behandlingen av rekommendationen är anhängig i undervisningsministeriet, som har tillsatt en kommitté med uppgift att bl. a. utreda bristerna och missförhållandena i all för den samespråkiga befolkningsgruppen avsedd utbildning samt att utarbeta ett förslag för utvecklande av utbildningen. Då kommitténs arbete ännu är på hälft och då å andra sidan ett nordiskt kulturavtal som bäst är under beredning och man icke har ansett skäl föreligga att under den tid beredningen pågår skrida till särskilda regleringar på de områden som ingår i avtalet, då sådana senare kunde visa sig strida mot kulturavtalet, har i ärendet icke vidtagits ytterligare åtgärder utöver vad som framgår av Nordiska rådets protokoll av år 1970.

Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och rennäringsfrågor har behandlat saken vid sitt möte den 3 juni 1970 och däröver sänt en skrivelse till norska regeringen (Kirke- og undervisningsdepartementet). Statsrådets kansli hänvisar till denna del till samarbetsorganets skrivelse och meddelar samtidigt, att samarbetsorganet sammanträder i Helsingfors under den andra veckan av december 1970.

Ärendet har på basis av samarbetsorganets skrivelse även behandlats vid Samedelegationens möte den 16—18 juni 1970. Delegationen uttalade sig för de riktlinjer som utformats av samarbetsorganet utan att dock ännu i detta skede avgiva något slutligt utlåtande.

Samarbetsorganets skrivelse har även behandlats av Lapin Sivistysseura benämnda förening (Lapplands kulturförening) vid möte den 5 juni 1970, varvid föreningen intog en positiv ståndpunkt till de av samarbetsorganet framförda planerna och fann dessa realistiska. Kulturföreningens ståndpunkt har meddelats samarbetsorganets Finlands delegation och ärendet torde upptagas till behandling vid sammanträdet i december.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 17 december 1970 å *Finlands, Norges och Sveriges regeringars vägnar*:

På anmodning fra den norske regjering har Nordisk samarbeidsorgan for same- og reindriftsspørsmål latt utarbeide et notat om et nordisk sameinstitutt's organisasjonsform. Forslaget er sendt til de tre lands undervisningsministerier der saken for tiden behandles. Forslaget går ut på å opprette et nordisk sameinstitutt med sekretariat i Tromsø med arbeidsoppgaver på forskningens, utdanningens og folkeopplysningens område samt på det allmennkulturelle området.

Meddelanden

om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Islands regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at gennemføre en ensartet nordisk lovgivning om rejsebureauvirksomhed.

Danmarks regering (handelsministeriet) meddelar den 3 december 1970:

Handelsministeriet kan henholde sig til den af ministeriet senest under 18. december 1969¹ afgivne udtalelse vedrørende det i sagen omhandlede spörsmål.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 9 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Handels- och industriministeriet har i sitt utlåtande av den 28 november 1969¹ meddelat Nordiska rådet, att idkande av resebyråörelse i Finland har genom en ändring den 26 januari 1968 av lagen om rättighet att idka näring samt genom en förordning av den 9 juli 1968 om resebyråer, vilken grundar sig på nämnda ändring, fastställts till en av handels- och industriministeriets näringstillstånd beroende reglementerad näring. Därjämte har handels- och industriministeriet uppgivit såsom sin avsikt, att Finland enligt den av Nordiska rådet den 22 februari 1968 godkända rekommendationen nr 35/1968 kommer såsom ett koordinerande land och på basen av de erfarenheter, som erhållits beträffande det nuvarande systemet, att anordna ett samnordiskt förhandlingstillfälle i Helsingfors.

Efter de knappa två år, under vilka det ovan antydda systemet tillämpats, kan några synpunkter i belysning av de erhållna erfarenheterna redan framföras. Handels- och industriministeriet konstaterar likväl, att stadgandena

¹ Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 2159.

inom resebyråsektorn i de olika nordiska länderna skiljer sig i en synnerligen hög grad från varandra, och att möjligheterna för åstadkommandet av en sannordisk lagstiftning för resebyråbranschen torde för ögonblicket ej kunna anses vara mycket reella.

På grund av vad som ovan anförts har handels- och industriministeriet i sin skrivelse den 29 oktober 1970 till samtliga nordiska ländernas regeringar bett dem att uttala sig om de möjligheter, som för ögonblicket föreligger för samarbete i frågor som ansluter sig till resebyråsektorn, samt om huruvida anordnande av ett sannordiskt förhandlingstillfälle redan nu kan anses vara motiverat.

Handels- och industriministeriet kommer så snart som svaren från de andra nordiska länderna inkommit att vidta erforderliga åtgärder i ärendet.

I s l a n d s r e g e r i n g (Samgöngumálaráðuneytið) meddelar den 20 januari 1971:

Ministeriet henviser til sin skrivelse af den 29. december 1968¹ og til de nordiske landes fælles erklæring til Nordisk Råd, som Finland vil afgive som koordinerende land i spørgsmålet.

Det skal påpeges, at den ældste lovgivning i Island om rejsebureauer blev sat 1964, hvorimod den nugældende lov er fra 1969.

¹ Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 2160.

BILAGA 1

**Fråga vid Nordiska rådets 19:e session om Islands deltagande
i turistkontoret i New York¹**

Till Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar

I New York har turistorganisationerna i Danmark, Finland, Norge och Sverige samfällt upprättat ett turistkontor Scandinavian National Travel Offices (SCAN). I en gemensam anläggning har de fyra länderna inrymt turistorgan för ett vart av de fyra länderna. Åtskilliga serviceorgan är gemensamma. Från isländsk sida har man önskat deltaga i detta samarbete på fullt likställd bas och mot erläggande av full betalning för alla tjänster. Enligt uppgift i Loftleiðirs yttrande av den 30 september 1970 över medlemsförslaget om trafikförbindelserna mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden (*Sak A 287/t*) har bolaget uppgivit att SCAN:s styrelse som villkor för isländskt deltagande i SCAN fordrat att det isländska turistkontoret skulle förplikta sig att icke annonsera Loftleiðirs resor från USA till Skandinavien i det material om Island som skulle utskickas till turistföretag i USA. Detta villkor har Islands regering icke kunnat godtaga.

En sådan ordning kan enligt min mening icke godtagas. Island måste ha samma rätt som övriga nordiska länder att över ett gemensamt turistkontor få annonsera nordiska flygföretags reguljära linjeflygningar. Det kan icke godtas att Island åsidosättes i detta samarbete.

Under hänvisning till det anförda får jag fråga regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige:

Är regeringarna beredda att medverka till en sådan ordning vid Scandinavian National Travel Offices' kontor i New York att även Island får deltaga i detta sammanhang på lika fot med övriga länder?

Stockholm den 14 januari 1971

Magnús Kjartansson (Ab)

¹ Frågan besvarad s. 221.

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandena**

Til trafikudvalget er henvist meddelelser til 19. session om rekommandation nr. 35/1968 angående fælles rejsebureauulovgivning, afgivet af Danmarks og Finlands regeringer.

Af meddelelserne fremgår bl. a., at man anser det for tvivlsomt, om erfaringerne vedrørende den finske rejsebureauforordning giver tilstrækkeligt grundlag til på nuværende tidspunkt at foretage en vurdering af et system, hvorefter rejsebureauvirksomhed er en bunden næring. Finlands regering vil senere indkalde til et nordisk møde.

I tilslutning til meddelelserne om rekommandation nr. 35/1968 har Magnús Kjartansson under spørgetimen i rådets plenarmøde den 16. februar 1971 spurgt, om regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige vil medvirke til at tilvejebringe en ordning, hvorefter Island kan deltage i Scandinavian National Travel Offices' kontor i New York på lige fod med de øvrige lande. Spørgsmålet blev på de fire regeringers vegne besvaret af handelsminister Knud Thomsen, som oplyste, at administrationen af det fællesnordiske turistkontor i USA — ligesom af andre fælles turistkontorer — varetages af Nordisk Turist Trafik Komité (NTTK). Island havde først i de seneste ca. 10 år deltaget i NTTK's arbejde og var nu med i kontorerne i Rom og Zürich. Island har først de senere år rejst spørgsmålet om deltagelse i kontoret i New York. At dette indtil nu ikke er blevet realiseret skyldes i første række pladsmangel i kontoret, hvor man imidlertid har påtaget sig at uddele islandske turistpropagandamateriale for rejser fra USA til Island.

På det seneste plenarmøde i NTTK i juni 1970 udtrykte den islandske repræsentant ønske om, at Island nu også kommer til at deltage i det fælles New York-kontor og betaler omkostningerne herved, eventuelt i et mere begrænset omfang, f. eks. vedrørende de fælles brochurer og film-distribution. På mødet var der principiel tilslutning til at optage Island i kontoret, men på grund af pladsmangelen kunne der foreløbig kun blive tale om en mere begrænset deltagelse. Det aftaltes, at den islandske repræsentant og NTTK's sekretariat sammen skulle gennemgå de praktiske muligheder for deltagelse og omkostningerne herved. De øvrige landes repræsentanter er indstillet på at imødekomme de islandske ønsker, men formel beslutning kan først træffes på næste plenarmøde i NTTK, der afholdes i foråret 1971. Regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige er enige om, at Island bør have adgang til at deltage i turistsamarbejdet i New York,

og henstiller derfor til NTTK så hurtigt som muligt at træffe de nødvendige aftaler herom.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser om rekommandation nr. 35/1968 til næste ordinære session.

København, den 17. februar 1971

<i>Magnus Andersen (A)</i>	<i>Eric Carlsson (cp)</i>	<i>Kresten Damsgaard (V)</i>
<i>Veikko Hanhiova (K)</i>	<i>Svend Horn (S)</i>	<i>Martha Johannessen (A)</i>
<i>Magnús Kjartansson (Ab)</i>	<i>Sakari Knuutila (Sd)</i>	<i>Aksel Larsen (SF)</i>
<i>Sven Mellqvist (s)</i>	<i>Cecilia Nettelbrandt (fp)</i>	<i>Erling Norvik (H)</i>
	<i>Pekka Tarjanne (Lkp)</i>	

Formand

Meddelande
om rekommendation nr 36/1968 angående modernisering
av matematikundervisningen

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

I. att genomföra de av Nordiska kommittén för modernisering av matematikundervisningen föreslagna reformerna av matematikundervisningen i de nordiska ländernas skolor och

II. att anvisa erforderliga anslag för fortsatt samarbete för reformering av matematikundervisningen på skolans lägre stadier.

Sveriges regering (utbildningsdepartementet) meddelar den 11 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Vad angår rekommendationens första del hänvisas till meddelandet till Nordiska rådets 18:e session,¹ vari anges att rekommendationen i denna del kan anses vara färdigbehandlad från regeringarnas sida.

Beträffande rekommendationens andra del angavs i meddelandet till Nordiska rådets 18:e session att man diskuterade möjligheterna till samordning mellan Nordiska kulturkommissionens arbete med en harmonisering av skolordningarna i Norden och den verksamhet som bedrivs inom Matematikundervisningens nordiska kommitté (MUNK). Som framgår av Nordiska kulturkommissionens berättelse till 19:e sessionen² kommer MUNK att vid utgången av 1970 ha fullgjort de uppgifter som ålagts kommittén. MUNK:s rapport jämte förslagen från den tidigare Nordiska kommittén för modernisering av matematikundervisningen utgör en god grundval för det konkreta läroplansarbete i matematik som nu skall inledas på nordisk basis som ett led i harmoniseringsarbetet. Mot bakgrund härav beslöt kulturkom-

¹ Nordiska rådet, 18:e sess., s. 2162.

² Se s. 1950.

missionens sektion II på sitt möte den 29 oktober 1970 att upplösa MUNK med verkan från den 1 januari 1971. Med anledning härav föreslås att denna fråga i fortsättningen behandlas i anslutning till rekommendation nr 26/1967 angående enhetlig nordisk skolordning. Rekommendationen kan därmed anses vara färdigbehandlad från regeringarnas sida.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats ett av Sveriges regering å samtliga regeringars vägnar avgivet meddelande om rekommendation nr 36/1969. Utskottet har behandlat meddelandet vid sammanträde den 21 januari 1971.

Av meddelandena till tidigare sessioner framgår, att de av Nordiska kommittén för modernisering av matematikundervisningen föreslagna reformerna beaktats vid revision av matematikundervisningen i samtliga nordiska länder. Enligt meddelandet till rådets nittonde session har Matematikundervisningens nordiska kommitté (MUNK) vid årsskiftet 1970/71 färdigställt en rapport rörande modernisering av matematikundervisningen i årskurserna 1—6. Den fortsatta beredningen av detta förslag skall äga rum i anslutning till arbetet med harmonisering av de nordiska ländernas skolordningar. Såsom en huvuduppgift i detta arbete ingår utformningen av samordnade läroplaner bl. a. för ämnet matematik (se *NU 1967: 9—12*).

Utskottet önskar framhålla angelägenheten av att åtgärder vidtas för att på grundval av de båda nordiska kommittéernas förslag snarast reformera matematikundervisningen i de nordiska länderna i enlighet med det moderna samhällets krav och utvecklingstendenserna inom utbildningen.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser
spörsmålet för rådets vidkommande slutbehandlat.

Stockholm den 21 januari 1971

<i>Per Bergman (s)</i>	<i>Gunnar Garbo (V)</i>	<i>Niels Eriksen (V)</i>
<i>Guttorm Hansen (A)</i>	<i>Niels Helveg Petersen (RV)</i>	<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>
<i>Eysteinn Jónsson (F)</i>	<i>Rune Jonsson (s)</i>	<i>Niels Matthiasen (S)</i>
Förman		
<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Erlendur Patursson (Tvfl)</i>	<i>Berte Rognerud (H)</i>
<i>Per Olof Sundman (cp)</i>	<i>Mirjam Tuominen (Skdl)</i>	

Meddelanden

om rekommendation nr 1/1969 angående fri gränspassage

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att *F i n l a n d* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland, Norge og Sverige at give rejsende, som kun medfører told- og afgiftsfrie samt indførelsestilladte varer, adgang til at passere de internordiske landgrænser, hvor de selv finder det belejligt, dog med de undtagelser, som er begrundet i tilstedeværelsen af militære sikkerhedsområder.

F i n l a n d s regering (finansministeriet) meddelar den 23 november 1970:

Nordiska tulladministrativa rådet har behandlat ärendet vid sitt möte i Visby 23—25 juni 1970. Representanterna för Finlands och Sveriges finansministerier och tullstyrelser har fört underhandlingar i ärendet och gjort en vidsträckt resa till Tornedalen för att bekanta sig med de lokala förhållandena. Härvid har den uppfattningen stärkts, att de egentliga invånarna i gränstrakterna borde ges möjlighet att passera gränsen också på andra ställen än på de officiella tullvägarna och övergångsställena, förutsatt att de för med sig endast tull- och skattefria till införsel tillåtna varor. Man strävar till att föra ärendet vidare genom fortsatta underhandlingar mellan de finska och de svenska myndigheterna.

I Finland har finansministeriet och gränsbevakningsväsendet preliminärt utrett hur de nuvarande stadgandena borde ändras för att ändamålet med rekommendationen skall förverkligas.

N o r g e s regering (Finansdepartementet) meddelar den 12 december 1970:

Det er ikke ytterligere opplysninger å gi i forbindelse med denne rekommendasjon.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 21 december 1970:

Rekommendationen har behandlats vid Nordiska tulladministrativa rådets möte i Visby den 23—25 juni 1970. Vidare har representanter för finansdepartementen och tullstyrelserna i Sverige och Finland vid resa efter svensk-finska gränsen i Tornedalen studerat förhållandena och diskuterat olika problem sammanhängande med en fri gränspassage. Frågan kommer att bli föremål för fortsatta överläggningar mellan myndigheterna i de båda länderna.

Meddelande
om rekommendation nr 2/1969 angående slopande
av utgående passkontroll

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at afskaffe regelmæssig udgående paskontrol i lufthavne samt at overveje afskaffelse af udgående paskontrol ved andre grænseovergangssteder.

Danmarks regering (justitsministeriet) meddelar den 15 december 1970 å samtliga regeringars vägnar:

Spørgsmålet er henvist til det udvalg, der blev nedsat til behandling af Nordisk Råds rekommandation nr. 22/1966 om ensartet udlændingslovgivning. Udvalget har afgivet betænkning om spørgsmålet i sommeren 1970, og redegørelsen er sendt til de pågældende fagministerier.

BILAGA 1

**Fråga vid Nordiska rådets 19:e session om legitimationskontroll
vid resor inom Norden¹**

Til Danmarks, Norges og Sveriges regjeringer

I den senere tid har det blitt krevet fotolegitimasjon også av nordiske statsborgere ved utpassering fra Kastrup, Fornebu og Arlanda flyplasser. Saken har dels blitt omtalt i pressen, dels blitt erfart direkte av Nordisk Råds medlemmer og tjenestemenn. I visse tilfelle har noen av medpassasjerene hatt vanskeligheter med å legitimere seg på en for politiet tilfredsstillende måte og har derfor blitt atskillig forsinket innen vedkommende har fått gå ombord.

Flyplassledelsen på Arlanda har på en forespørsel meddelt at hva Sverige angår er reisende ved ankomsten til og under oppholdet i naboland ifølge svenske bestemmelser forpliktet til å kunne vise fram et legitimasjonspapir med bilde. Dette turde ikke være korrekt da den lovbestemmelse det refereres til gjelder utlendinger. For en svensks utreise gjelder en kunngjøring av 7. november 1941, ifølge hvilken svensk statsborger kan reise ut til et annet nordiske land uten å inneha gyldig pass.

Av betydning er at begrepet "utlending" defineres i den nordiske overenskomst av 1957 om opphevelse av passkontrollen ved de internordiske grensene i Artikkel 1 således: "Med utlänning förstås i denna överenskomst envar, som icke är medborgare i Sverige, Danmark, Finland eller Norge". Forskriften i overenskomstens artikkel 8 inneholder at stat som foretar stikkprøvekontroll ved sin grense mot en annen nordisk stat, skal kunne pålegge utlendingen ifølge ovennevnte definisjon -- men ikke nordbo -- å vise fram sitt pass og gi de opplysninger som begjæres.

For Sveriges del gjelder ifølge den svenske utlendingskunngjøringen 3 § vedrørende alle utlendinger inklusive nordboer, at den som vil påberope seg statsborgerskap i et nordisk land som grunn for fritagelse fra passplikten, "skall visa att passfrihet föreligger för honom, om polismyndighet begär det". Dette kan meget vel skje på annen måte enn ved å vise fram pass eller lignende papirer. Det finns nemlig ingen særskilt formforskrift. Det er naturligvis enklest å bevise sin identitet og sitt statsborgerskap i et nordisk land ved å ha med seg fotolegitimasjon i form av kjørekort, postlegitimasjon, arbeidsgiverens legitimasjon o. l., men noe absolutt krav herpå kan passmyndighetene ikke stille. Om vedkommende på annen høvelig måte kan bestyrke at han er statsborger i et nordisk land, er han ikke forpliktet til å vise fram fotolegitimasjon.

¹ Frågan besvarad. s. 184.

Det krav på fotolegitimasjon som nå har blitt fremført på forskjellige hold turde i stor utstrekning eliminere de fordelene som den nordiske passfriheten vil gi. For mange reisende kan kontrollen føre til at de anser seg tvunget til å ta med passet også på reiser innen Norden. Dermed er passfriheten i realiteten opphevet.

Jeg er klar over at bakgrunnen for kravet på legitimasjon er faren for flykapringer. For å øke sikkerheten synes det dok ikke nødvendig, i strid med gjeldende regler å gjeninnføre fotolegitimasjon.

Under henvisning til det ovenfor anførte ville jeg gjerne stille følgende spørsmål til regjeringene i Danmark, Norge og Sverige:

Anser regjeringene i Danmark, Norge og Sverige det overensstemmende med den nordiske passfrihet å kreve av nordbo, som reiser ut fra sitt hjemland til et annet nordisk land, at han legitimerer seg med foto?

Stockholm, 14. januar 1971

Martha Johannessen (A)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet

Til trafikudvalget er henvist meddelelse til 19. session om rekommandation nr. 2/1969 angående afskaffelse af udgående paskontrol, afgivet af Danmarks regering. Meddelelsen har tidligere været behandlet på udvalgets møde i Stockholm den 15.—16. januar 1971.

Af meddelelsen fremgår, at det udvalg, regeringerne nedsatte i 1969 til behandling af rekommandationen, har afgivet betænkning om spørgsmålet i sommeren 1970, og at denne betænkning er til behandling i de pågældende fagministerier.

Under spørgetimen i rådets plenarmøde den 15. februar 1971 spurgte Martha Johannessen — under henvisning til, at der på visse nordiske flyvepladser var blevet krævet fotolegitimation også af nordiske statsborgere — Danmarks, Norges og Sveriges regeringer, om de fandt det overensstemmende med den nordiske pasfrihed at kræve af en nordbo, som rejser ud fra sit hjemland, at han skal legitimere sig med foto. Justitsminister Knud Thestrup svarede på de tre regeringers vegne og oplyste, at statsborgere i de nordiske lande i henhold til overenskomst af 22. maj 1954 er fritaget for pligten til at have pas eller anden rejselegitimation ved rejse mellem de

nordiske lande. Det har imidlertid under de senere tiders forstyrrelser i flytrafikken ved bombetrusler og flykappinger desværre vist sig nødvendigt at gennemføre visse sikkerhedsforanstaltninger. Derfor har man i enkelte lufthavne periodesvis gennemført en identitetskontrol, idet man har krævet forevist fotolegitimation inden ombordstigningen for at sikre, at passagererne er identiske med de personer, i hvis navn billetterne er udstedt. Ingen nordisk statsborger er herved blevet forhindret i at rejse på grund af manglende fotolegitimation. Identitetskontrollen har ingen forbindelse med paskontrollen. Man har fundet den nødvendig på grund af de særlige forhold inden for luftfarten, og kontrollen er efter regeringernes opfattelse ikke i strid med de nordiske aftaler om pasfrihed.

Trafikudvalget er enig i, at der fra myndighedernes side må træffes foranstaltninger mod flykapping, og har i betænkning af 13. februar 1971 i anledning af medlemsforslag A 312 om foranstaltninger mod kapping af fly indstillet, at rådet vedtager en rekommandation herom. Udvalget finder dog, at sådanne foranstaltninger bør være af en sådan art, at de så vidt muligt ikke griber ind i nordiske statsborgeres adgang til frit og uden forsinkelser at rejse inden for det nordiske område. Mange tilfælde, som har givet anledning til beklagelser, kunne sikkert have været undgået, hvis de rejsende var blevet orienteret om, at de i givet fald skulle kunne legitimere sig. Ved et samarbejde mellem myndighederne og luftfartsselskaberne skulle det være muligt på forhånd at give passagererne en sådan orientering, f. eks. ved billetudstedelsen.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelsen til efterretning og afventer nye meddelelser om rekommandation nr. 2/1969 til næste ordinære session.

København, den 16. februar 1971

Magnus Andersen (A)   *Eric Carlsson (cp)*   *Kresten Damsgaard (V)*

Veikko Hanhiova (K)   *Svend Horn (S)*   *Doris Håvik (s)*

Martha Johannessen (A) *Magnús Kjartansson (Ab)*   *Sakari Knuuttila (Sd)*

Aksel Larsen (SF)   *Cecilia Nettelbrandt (fp)*   *Erling Norvik (H)*

Pekka Tarjanne (Lkp)

Formand

Meddelanden
om rekommendation nr 3/1969 angående tullbehandlingen
av postpaket

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland og Sverige at gennemføre en ordning, hvorefter ledsagepapirerne for postpakker fra udlandet straks ved ankomsten gennemgås af toldvæsenet med henblik på at frigive de pakker til udlevering, som derved kan undtages fra egentlig toldbehandling, og at fritage disse pakker for særlige gebyrer.

F i n l a n d s r e g e r i n g (finansministeriet) meddelar den 23 november 1970:

Redogörelse över tullbehandlingen i Finland av till privatpersoner från utlandet inkommande postpaket har lämnats i det den 1 december 1969 av finansministeriet givna svaret. Dessutom har man vid Helsingfors posttullkammare tagit i bruk ett enklare förfarande än tidigare, också beträffande sådana till privatpersoner kommande paket, för vilka enligt ikraftvarande bestämmelser tull eller skatter borde uppbäras.

Tullbehandlingen av postpaket i Finland kan nuförtiden anses vara rekommendationsenlig.

S v e r i g e s r e g e r i n g (finansdepartementet) meddelar den 18 december 1970:

Utöver vad som tidigare anförts finns ej ytterligare att meddela.

Meddelanden
om rekommendation nr 4/1969 angående samarbete rörande
föreningensfrågorna

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen hade följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att skapa förutsättningar för ett effektivt nordiskt samarbete på miljövårdens område, exempelvis i de av Nordforsk föreslagna formerna: nationell lagstiftning på miljövårdsområdet, kontaktorgan med kompetens på hela miljövårdsområdet i varje nordiskt land, likartade nordiska tillämpningsregler, vidgade nordiska utbildningsmöjligheter på miljövårdens område och intensifierad upplysning till allmänheten om föreningensproblemen.

Finlands regering (statsrådets kansli och lantbruksministeriet) meddelar den 10 december 1970:

Av Sveriges regerings meddelande vid Nordiska rådets 18. session¹ framgick, att rekommendationen behandlats vid ett möte i Stockholm den 2 december 1969 med representanter för berörda departement/ministerier och andra myndigheter, varvid särskilt frågan om inrättande av ett samnordiskt kontaktorgan för miljövårdsfrågor diskuterades. Andra gången behandlades rekommendationen på ämbetsmannanivå i Köpenhamn den 23 september 1970. Vid mötet närvar representanter för Danmark, Finland, Norge och Sverige. Mötet förordade inrättandet av ett samnordiskt organ för miljövård, behandlade de uppgifter som skulle anförtros ifrågavarande organ samt medlemmarnas antal, vilken representantnivå medlemmarna borde tillhöra och vem medlemmarna borde företräda. Rekommenderades, att följande möte skulle hållas på ministernivå. Detta möte, där inrättandet av ett samnordiskt organ för miljövård kommer att behandlas, hålles i Stockholm den 14 december 1970.

Finlands regering har funnit ändamålsenligt uppskjuta behandlingen av de övriga i rekommendationen nämnda samarbetsformerna tills överenskommelse nåtts om eventuellt inrättande av ett samarbetsorgan för nordisk miljövård. Finlands regering framhåller dock den utomordentliga betydelse

¹ Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 2170.

deras förverkligande har för utvidgning och befästande av det nordiska samarbetet.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 14 december 1970 å *Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringars vägnar*:

Rekommendationen har behandlats vid ett möte i Köpenhamn den 23 september 1970 med representanter för berörda departement/ministerier och myndigheter i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Vid mötet rådde enighet om att det finns behov av ett nordiskt kontaktorgan för miljövärdfrågor. Frågan om att tillsätta ett dylikt kontaktorgan har därefter behandlats vid ett möte i Stockholm den 14 december 1970 med de för frågorna närmast ansvariga ministrarna i Danmark, Finland och Sverige. Den norska delegationen leddes av ekspedisjonssjefen vid industridepartementet.

Island, som var förhindrat att närvara vid mötet, har beretts tillfälle att acceptera den överenskommelse som träffades.

Vid mötet i Stockholm överenskomms, att de nordiska ländernas regeringar vardera skall utse tre medlemmar till kontaktorganet, av vilka en bör representera det departement/ministerium som är närmast ansvarigt för miljövärdfrågor, en den centrala offentliga myndighet som i första hand svarar för miljövärdåtgärdernas praktiska genomförande samt en forskningen.

Kontaktorganet skall ha till uppgift att nära följa planeringen och verksamheten på miljövärdområdet samt befordra de möjligheter till nordiskt samarbete som därvid framkommer. Kontaktorganets verksamhetsområde omspänner hela natur- och miljövärden. I första hand skall arbetet koncentreras till frågor som sammanhänger med föroreningen av vatten, mark och luft samt buller.

Ett fortlöpande utbyte av information och erfarenheter rörande miljövärdarbetet i de nordiska länderna skall ske varvid särskilt bör tillvaratas möjligheterna till samordning av olika projekt och verksamheter för undvikande av onödigt dubbelarbete samt till gemensamt utnyttjande av personal och andra knappa resurser.

Kontaktorganet bör inom ramen för sitt verksamhetsområde bl. a. pröva förutsättningarna för att genomföra de i Nordiska rådets rekommendation nr 4/1969 angående samarbete om föroreningsfrågor föreslagna samarbetsåtgärderna samt genomgå och samordna arbetet med övriga tidigare avgivna och framtida rådsrekommendationer på miljövärdområdet. Organet bör även studera pågående samarbete rörande föroreningssituationen i gränsregioner mellan länderna ävensom i gemensamma farvatten och vattendrag med sikte på intensifiering och effektivisering av samarbetet. Kontaktorganet bör vidare följa verksamheten på miljövärdområdet vid redan existerande nordiska samarbetsorgan och därvid särskilt beakta möjligheterna för en samordning.

Kontaktorganets första sammanträde avses äga rum i Helsingfors den 25 februari 1971.

*BILAGA 1***Skrivelse från isländska ambassaden i Stockholm till det svenska jordbruksdepartementet i Sverige**

Islands regering har beslutat deltaga i det nordiska kontaktorganets för miljövårdsfrågor arbete, men tills vidare tillämpa den ordning, att Island vid kontaktorganets möten representeras genom sina respektive ambassader i de övriga nordiska huvudstäderna.

Stockholm den 7 januari 1971

Haraldur Kröyer

Ambassadör

*BILAGA 2***Fråga vid Nordiska rådets 19:e session om nordiskt kontaktorgan för miljövårdsfrågor¹**

Til regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

Man må med tilfredshed konstatere, at de nordiske regeringer i anledning af Nordisk Råds rekommandation nr. 4/1969 om samarbejdet vedrørende forureningsspørgsmålene er blevet enige om at nedsætte et nordisk kontaktorgan for miljøbeskyttelsesspørgsmål. Af de meddelelser, som er afgivet til rådets 19. session, fremgår, at kontaktorganet skal bestå af 3 medlemmer fra hvert af landene, og at dets opgaver skal bestå i nøje at følge planlægningen og virksomheden på miljøbeskyttelsesområdet og fremme de muligheder for samarbejde, som derved må frembyde sig. Det fremgår videre af meddelelserne, at kontaktorganets første møde påtænkes afholdt i Helsingfors den 25. februar 1971. Meddelelserne indeholder i øvrigt retningslinier for kontaktorganets arbejde med rådets forskellige rekommandationer på miljøbevarelsesområdet.

Det er indlysende, at betydningen af et sådant kontaktorgan helt kommer til at afhænge af, om organet får eksekutive muligheder. Uden f. eks. et permanent sekretariat med fast personale kan der ikke gøres nogle egentlige indsatser. Herom indeholder meddelelserne imidlertid ingenting.

¹ *Frågan besvarad s. 180.*

Med henvisning til det oven for anførte ønsker jeg at stille følgende spørgsmål till de fem regeringer:

Med hvilke ressourcer, hvad angår bl. a. personale, vil det nordiske kontaktorgan for miljøbevarelesspørsmål blive udrustet?

København, den 15. januar 1971

Gerda Møller (KF)

BILAGA 3

Fråga vid Nordiska rådets 19:e session om gemensamt nordiskt framträdande vid FN:s miljövårdskonferens 1972¹

Til Danmarks, Finlands, Islands, Norges og Sveriges regeringer

På inbydelse av Sveriges regering holder FN en konferanse om det menneskelige miljø i Stockholm i juni 1972. Formålet med konferansen er å vekke regjeringenes og opinionens interesse for miljøproblemenes betydning og klargjøre de sider ved problemene som best kan løses gjennom internasjonalt samarbeid. Et annet formål med konferansen er å støtte de internasjonale organisasjoners arbeid på miljøområdet og gi dette en felles retning samt finne frem til metoder for å møte behovet for øket innsats på det nasjonale, regionale og internasjonale plan for å begrense og motvirke ødeleggelsen av det menneskelige miljø.

De nordiske land har vist sin interesse for miljøproblemerne bl. a. ved å velge det som emne for den nordiske paviljong på Osaka-utstillingen 1970. Konferansen gir en ny mulighet til å vise sin felles interesse for problemene og deres løsning.

Det fremgår av melding til rådets rekommandasjon nr. 4/1969 om samarbeid om forureningsproblemerne, at det er opprettet et Nordisk kontaktorgan for miljøspørsmål. Ved hjelp av dette organ burde de nordiske regeringer kunne ta initiativ til en felles opptreden ved FN-konferansen.

Jeg vil stille følgende spørsmål til de fem regeringer:

Planlegger regjeringene en felles opptreden ved FN's miljøkonferanse 1972?

Oslo 15. januar 1971

Lars Korvald (Kf)

¹ Frågan besvarad s. 182.

*BILAGA 4***Protokoll****fört vid nordiskt ministermöte i Stockholm den 14 december 1970 angående
miljövårdssamarbete**

Deltagare:

Danmark

Indenrigsminister H. C. Toft
Amtmand K. O. Møller (forureningsrådet)
Kontorchef H. Odel (indenrigsministeriet)
Kontorchef J. Qwist (forureningsrådet)
Sekretær K. Hansen (forureningsrådet)
Ministersektær O. Forsting (indenrigsministeriet)

Finland

Lantbruksminister N. Kaasalainen
Minister R. Honkaranta (utrikesministeriet)
Professor K. Sipponen (statsrådets kansli)
Professor R. Kalliola (statens naturskyddsinspektion)
Vattenförvaltningsråd R. Savisaari (vattenstyrelsen)

Norge

Ekspedisjonssjef H. L. Dehli (industridepartementet)
Direktør J. Landmark-Poulsen (industridepartementet)

Sverige

Jordbruksminister I. Bengtsson; *ordförande*
Statssekreterare I. Eckersten (jordbruksdepartementet)
Generaldirektör V. Paulsson (statens naturvårdsverk)
Departementsråd A. Johansson (jordbruksdepartementet)
Kansliråd C. Senning (jordbruksdepartementet)
Planeringschef E. Pettersson (industridepartementet)
Departementssekreterare S. Holmstedt (jordbruksdepartementet)

§ 1

Godkändes bifogat utkast till dagordning.

§ 2

Genomgicks en på svensk sida inför mötet utarbetad promemoria angående nordiskt kontaktorgan för miljövårdsfrågor. Man enades om att upprätta ett dylikt kontaktorgan med följande arbetsuppgifter och sammansättning m. m.:

A. Arbetsuppgifter

1. Kontaktorganet skall ha till uppgift att nära följa planeringen och verksamheten på miljövårdsområdet samt befordra de möjligheter till nordiskt samarbete som därvid framkommer.

2. Kontaktorganets verksamhetsområde omspannar hela natur- och miljövärden. I första hand skall arbetet koncentreras till frågor som sammanhänger med föroreningen av vatten, mark och luft samt buller.

3. Ett fortlöpande utbyte av information och erfarenheter rörande miljövårdsarbetet i de nordiska länderna bör komma till stånd, varvid särskilt bör tillvaratas möjligheterna till samordning av olika projekt och verksamheter för undvikande av onödigt dubbelarbete samt till gemensamt utnyttjande av personal och andra knappa resurser.

4. Kontaktorganet bör inom ramen för sitt verksamhetsområde bl. a.

a. pröva förutsättningarna för att genomföra de i Nordiska rådets rekommendation nr 4/1969 angående samarbete om föroreningsfrågor föreslagna samarbetsåtgärderna samt genomgå och samordna arbetet med övriga tidigare avgivna och framtida rådsrekommendationer på miljövårdsområdet;

b. studera pågående samarbete rörande föroreningssituationen i gränsregioner mellan länderna samt i gemensamma farvatten och vattendrag med sikte på intensifiering och effektivisering av samarbetet;

c. följa verksamheten på miljövårdsområdet vid redan existerande nordiska samarbetsorgan och därvid särskilt beakta möjligheterna för en samordning.

B. Sammansättning och arbetsformer

1. De nordiska ländernas regeringar utser vardera tre medlemmar i kontaktorganet. Av dessa bör en representera det departement/ministerium som är närmast ansvarigt för miljövårdsfrågor, en den centrala offentliga myndighet som i första hand svarar för miljövårdsåtgärdernas praktiska genomförande samt en forskningen.

2. För varje medlem utses en suppleant. Suppleant deltar i kontaktorganets möten vid förfall för ordinarie ledamot, samt i övrigt när så befinnes påkallat.

3. Respektive regering utser om så anses behövt sekreterare åt sin delegation.

4. När ärende som skall behandlas vid visst sammanträde så påkallar kan vederbörande regering utse representanter för övriga berörda departement/ministerier.

5. Efter samråd med kontaktorganets ordförande kan respektive regering utse experter och representanter för berörda intressegrupper m. fl. att delta i visst sammanträde såsom rådgivare.

6. Vid behov kan regeringarna på förslag av kontaktorganet utse repre-

sentanter till särskilda, kontaktorganet underställda arbetsgrupper. I arbetsgrupp kan ingå såväl medlemmar i kontaktorganet som utanförstående. Experter och representanter för berörda intressegrupper kan utses att delta även i arbetsgruppernas sammanträden. Efter överenskommelse mellan regeringarna utses, om så anses behövt, någon av arbetsgruppsrepresentanterna att jämväl vara sekreterare.

7. Kontaktorganet kan vid behov sammanträda på ministernivå.

8. Ordförandeskapet vid kontaktorganets möten tillkommer ordföranden för värdlandets delegation.

9. Kontaktorganet skall årligen avge en rapport till regeringarna över sin verksamhet.

10. Det får ankomma på kontaktorganet att i övrigt besluta om ordningen för arbetets bedrivande.

§ 3

Beslöts att Island, som var förhindrat att delta i mötet, skulle erbjudas att för sin del godkänna den överenskommelse som träffats.

§ 4

Beslöts att bifogat meddelande skulle avges till Nordiska rådet rörande rekommendation nr 4/1969 angående samarbete om föroreningsfrågorna.

§ 5

Beslöts att bifogat presskommuniké skulle utfärdas.

§ 6

Förklarades mötet avslutat.

Vid protokollet

Sven Holmstedt

BILAGA 5

Bemyndigande att förordna svenska ledamöter i nordiskt kontaktorgan för miljövärdsfrågor m. m.

Nordiska rådet antog vid sin 17:e session i Stockholm en rekommendation nr 4/1969 till regeringarna angående samarbete rörande föroreningsfrågorna. Överläggningar i frågan har därefter ägt rum mellan representanter för regeringarna i de nordiska länderna. Vid ett ministermöte i Stockholm den 14 december 1970 överenskoms om att upprätta ett nordiskt kontaktorgan för miljövärdsfrågor. Enighet nåddes vidare om vissa riktlinjer

för organets verksamhet m. m. Protokollet från mötet lorde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga*.

Kungl. Maj:t bemyndigar chefen för jordbruksdepartementet att förordna tre ledamöter jämte suppleanter i Nordiska kontaktorganet för miljövärdfrågor,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande och en att vara vice ordförande för de svenska medlemmarna i kontaktorganet,

att, när ärende som skall behandlas vid visst sammanträde så påkallar, utse representanter för andra berörda departement, intressegrupper m. fl.,

att vid behov utse representanter i särskilda, kontaktorganet underställda arbetsgrupper,

att utse experter, sekreterare och annat arbetsbiträde åt kontaktorganet eller dess arbetsgrupper.

Kungl. Maj:t föreskriver vidare

att ersättning till ledamot, suppleant, representant, expert och sekreterare skall utgå i form av dagarvode med tillämpning av bestämmelserna i kommittékungörelsen,

att ersättning för resor i Sverige skall utgå i enlighet med bestämmelserna i allmänna resereglementet och i övrigt enligt utlandsresereglementet,

att kostnaderna för Sveriges deltagande i kontaktorganet skall bestridas från nionde huvudtitelns anslag Bidrag till vissa internationella organisationer m. m. posten Diverse internationella organisationer och kongresser.

Stockholm den 21 januari 1971

Ingemund Bengtsson

Sven Holmstedt

BILAGA 6

Förordnande av svenska ledamöter i nordiskt kontaktorgan för miljövärdfrågor m. m.

Genom beslut den 22 januari 1971 har Kungl. Maj:t bemyndigat chefen för jordbruksdepartementet

att förordna tre ledamöter jämte suppleanter i Nordiska kontaktorganet för miljövärdfrågor,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande och en att vara vice ordförande för de svenska medlemmarna i kontaktorganet,

att, när ärende som skall behandlas vid visst sammanträde så påkallar, utse representanter för andra berörda departement, intressegrupper m. fl.,

att vid behov utse representanter i särskilda, kontaktorganet underställda arbetsgrupper,

att utse experter, sekreterare och annat arbetsbiträde åt kontaktorganet eller dess arbetsgrupper.

Vidare har Kungl. Maj:t genom samma beslut föreskrivit

att ersättning till ledamot, suppleant, representant, expert och sekreterare skall utgå i form av dagarvode med tillämpning av bestämmelserna i kommittékungörelsen,

att ersättning för resor i Sverige skall utgå i enlighet med bestämmelserna i allmänna resereglementet och i övrigt enligt utlandsresereglementet,

att kostnaderna för Sveriges deltagande i kontaktorganet skall bestridas från nionde huvudtitelns anslag Bidrag till vissa internationella organisationer och kongresser.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande förordnar departementschefen, statsrådet Bengtsson, tills vidare såsom svenska ledamöter i nämnda kontaktorgan generaldirektören Valfrid Paulsson, statens naturvårdsverk, tillika ordförande, och såsom suppleant för honom t. f. byråchefen Ulf Hänningar, statens naturvårdsverk, departementsrådet Allan Johansson, jordbruksdepartementet, tillika vice ordförande, och såsom suppleant för honom departementssekreteraren Stellan Kronvall, jordbruksdepartementet, samt professor Arne Engström, forskningsberedningen, och såsom suppleant för honom forskningschefen Lennart Hannerz, statens naturvårdsverk.

Departementschefen utser vidare departementssekreteraren Sven Holmstedt, jordbruksdepartementet, att vara sekreterare åt de svenska medlemmarna i kontaktorganet.

Stockholm den 3 februari 1971

BILAGA 7

Sammandrag av Ambassadör Olof Rydbeck's anförande vid möte i Genève med FN:s förberedande kommitté för 1972 års miljövårdskonferens

Vid sammanträde i Genève i dag med FN:s förberedande kommitté för 1972 års Stockholmskonferens om den mänskliga miljön betonade ambassadör Olof Rydbeck den svenska regeringens uppfattning att hög prioritet måste ges de problem som berör u-länderna samt att konferensen måste bli handlingsinriktad och leda till konkreta resultat.

Ambassdör Rydbeck föreslog bl. a. att dagordningen för konferensen borde uppta förbud mot oljeutsläpp i världshaven samt regler om transport, lagring och slutligt omhändertagande av giftiga substanser. I det svenska förslaget ingick också upprättandet av ett världsomspännande mätsystem för registrering av förändringar i luftens och havens sammansättning genom föroreningar. För detta ändamål borde som ett första steg upprättas ett internationellt center med uppgift att koordinera nu pågående mätningar av förgiftningen av luft, vatten, mark och levande organismer.

Beträffande u-länderna framhölls från svensk sida att åtgärder på miljöområdet måste betraktas som en integrerande del av den totala ekonomiska och sociala utvecklingen. I detta sammanhang kunde vissa konkreta åtgärder övervägas som t. ex. hänsynstagande till miljöfaktorerna vid planeringen för ekonomisk och social utveckling, övervägande av möjliga handlingsprogram avseende urbaniseringsfrågorna samt hänsynstagande till erosionsproblemen och andra former av jordförstöring. Man påtalade också vikten av att kunskap och information i miljöfrågorna ställdes till u-ländernas förfogande. För det ändamålet borde upprättandet av internationella informationscentra studeras.

Ambassdör Rydbeck underströk att frågan om den fortsatta handläggningen av miljövärdsfrågorna på internationell nivå efter 1972 års konferens nog måste övervägas.

Förberedande kommitténs möte pågår i Genève mellan 8 och 19 februari. I den svenska delegationen, som leds av ambassadör Rydbeck, ingår även bl. a. ambassadör Inga Thorsson samt sekreteraren i Forskningsberedningen, professor Arne Engström. Förhandlingarna följs också av H. K. H. Kronprinsen. Avsikten med sammanträdet är att fastställa dagordningen för den internationella miljövärdskonferens som på svenska regeringens inbjudan äger rum i Stockholm den 5—16 juni 1972.

BILAGA 8

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandena

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 4/1969 till rådets nittonde session av Finlands och Sveriges regeringar.

Utskottet har tagit del av meddelandena liksom vid nittonde sessionen ställda frågor till Danmarks, Finland, Islands, Norges och Sveriges regeringar dels av Gerda Møller om nordiskt kontaktorgan för miljövärdsfrågor dels av Lars Korvald om gemensamt nordiskt framträdande vid FN:s miljövärdskonferens 1972 samt regeringarnas svar å frågorna.

Det framgår att överenskommelse träffats om tillsättande av ett nordiskt

kontaktorgan för miljövärdsfrågor. Vidare meddelas såvitt gäller kontaktorganet att resurser kommer att ställas till förfogande för att kontaktorganet skall kunna fungera effektivt. Dock bör erfarenheter och arbetsuppgifternas omfattning få utvisa på vilket sätt kontaktorganet skall utrustas t. ex. med fast personal.

Såvitt gäller frågan om gemensamt nordiskt uppträdande vid FN-konferensen 1972 upplyses, att ett sådant ännu ej planerats. Ett nära nordiskt samråd försiggår emellertid vid det förberedande arbetet för konferensen.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Köpenhamn den 16 februari 1971

Pentti Antila (Smp)

Kaj Bundvad (S)

Roald Bye (A)

Erling Dinesen (S)

Sven Hammarberg (s)

Rune Johansson (s)

Birgir Kjaran (Sj)

Lars Korvald (Kf)

Gerda Møller (KF)

Förman

Jan-Ivan Nilsson (cp) Antti-Veikko Perheentupa (Sd)

Salve Salvesen (A)

Saimi Ääri (K)

Meddelanden
om rekommendation nr 5/1969 angående användande
av engångsförpackningar

(Överlämnade av Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna för en likartad lösning av de samhällsproblem, som det ökade bruket av engångsförpackningar föranleder.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 12 december 1970 *å samtliga regeringars vägnar*:

Den norske regjering (Sosialdepartementet) har brakt i erfarung at det i de nordiske land allerede har utviklet seg ulik praksis i bruken av engangsemballasje. Praksis i de enkelte land er sprunget ut av til dels forskjellige interesser og synspunkter. Det vil derfor utvilsomt reise store økonomiske og administrative problemer å nå frem til en felles politikk på området, og det vil ta tid å utrede disse. Sosialdepartementet vil i 1971 ta initiativet til en diskusjon på embetsmannsnivået om disse problemer, som et første skritt til å søke oppnådd en harmonisering av lovbestemmelsene, noe som er åpenbart påkrevd. Behandlingen av saken på det nordiske plan bør imidlertid ikke stille seg hindrende i veien for at det i de enkelte land i mellomtiden vedtas lover som søker å motvirke de omfattende problemer som bruken av engangsemballasje til dels reiser.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 15 december 1970:

1970 års vårriksdag har behandlat den i kommitténs för ett renare samhälle belänkande (SOU 1969: 8) resta frågan om upplysningsverksamhet i syfte att minska nedskräpningen. Riksdagen beviljade anslag till miljövärd information och till en rikskampanj mot nedskräpning. Kostnaderna för

kampanjen uppskattas till minst 3 miljoner kronor under en treårsperiod.

Riksdagen har därefter den 15 december 1970 för sin del antagit regeringens förslag till lag om kommunal renhållning, m. m. Beslutet innebär i korthet att naturvårdslagens bestämmelser till skydd mot nedskräpning skärps och att tillämpningsområdet utvidgas. Den nya kommunala renhållningslagen innehåller bestämmelser om skyldighet för kommun att hålla rena gator och andra allmänna platser samt allmänna vägar utom sådana för vilka staten är väghållare. Kommunerna åläggs att städa på annan plats utomhus än som omfattas av gaturenhållning. Staten skall som väghållare svara för renhållning av allmänna vägar, rast- och parkeringsplatser samt sidoområden till dessa. Kommun blir skyldig att ta hand om och forsla bort hushållsavfall m. m. från all bostadsbebyggelse.

I stället för att införa förbud mot engångsemballage har man sålunda valt att dels söka motverka att glas och annat engångsemballage hamnar i naturen, dels skapa förutsättningar för ett effektivt omhändertagande m. m. av sådant emballage.

Vidare kan nämnas att den i april 1969 tillsatta miljökontrollutredningen bl. a. har i uppdrag att lägga fram förslag till lagstiftning mot miljöfarliga produkter.

Vad det nordiska samarbetet på ifrågavarande område beträffar får jordbruksdepartementet hänvisa till meddelande den 12 december 1970 från Norges regering (socialdepartementet), som är koordinerande för Nordiska rådets rekommendation.

BILAGA 1

Fråga vid Nordiska rådets 19:e session om användande av engångsförpackningar¹

Till Norges regering

Av det meddelande i anledning av rådets rekommendation nr 5/1969 angående användande av engångsförpackningar, som Norges regering såsom koordinerande land avgivit å samtliga regeringars vägnar till Nordiska rådets 19:e session, framgår att olika praxis har utvecklats i de nordiska länderna såvitt rör användande av engångsförpackningar. Av meddelandet framgår vidare, att från norsk sida initiativ kommer att tagas under 1971 till diskussioner på ämbetsmannanivå för att söka nå en harmonisering av lagbestämmelserna på området, något som enligt meddelandet är uppenbart nödvändigt.

Jag kan med tillfredsställelse således konstatera, att regeringarna anser en harmonisering av lagbestämmelserna såvitt rör engångsförpackningar erforderlig. Trots denna uppfattning, som även framförts av Nordiska rådet vid antagandet av ifrågavarande rekommendation, synes några kontakter mellan länderna hittills ej ha tagits i anledning av den nu två år gamla rekommendationen. Utvecklingen visar på att under denna tid, lagförslag separat förberetts eller antagits i varje land för sig. Saken har sålunda överallt behandlats rent nationellt oberoende av vad som företagits i grannländerna. Det utsågs vidare i meddelandet att behandlingen på nordiskt plan icke bör hindra att varje enskilt land i mellantiden antar lagar för att motverka de problem som engångsförpackningar skapar. Självfallet är det svårt att bestrida denna princip. Situationer kan uppstå då det är angeläget att handla utan att invänta resultatet av en nordisk samordning. Är man, som framgår av regeringsmeddelandet, av uppfattningen att en harmonisering är nödvändig, bör dock, också i situationer då det är angeläget att handla snabbt, någon kontakt tas, om inte annat så för att förhindra att en framtida harmonisering försvåras.

Jag får därför ställa följande fråga till Norges regering, som koordinerar arbetet med rekommendationen:

Vilka faktorer föreligger som kan motivera att frågan om regler rörande engångsemballaget löses på olika sätt i de nordiska länderna och varför har hittills icke några koord-

¹ Frågan besvarad s. 175.

neringsåtgärder vidtagits i denna för nordisk samhandel så viktiga fråga i enlighet med Nordiska rådets rekommendation nr 5/1969?

Stockholm den 15 januari 1971

Sven Hammarberg (s)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över tilläggsförslag om enhetliga principer för lagstiftning om engångsförpackningar (A 298 T/s) samt över meddelandena

(Se Sak A 298 T/s: Bilaga 2)

Meddelande
om rekommendation nr 6/1969 angående förbud mot
professionell boxning

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att i lag förbjuda professionell boxning i respektive land.

Sveriges regering (justitiedepartementet) meddelar den 15 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Den svenska lagen om förbud mot professionell boxning trädde i kraft den 1 januari 1970.

I Danmark och Finland avser man för närvarande inte att lägga fram förslag om förbud mot professionell boxning.

För Norges vidkommande kan meddelas att det icke har hållits några professionella boxningstävlingar under 1969 och 1970. Man är emellertid alltjämt inställd på att framlägga ett lagförslag om förbud mot professionell boxning.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet**

Til juridisk udvalg er henvist den til rådets 19. session af Sveriges regering på samtlige regeringers vegne afgivne meddelelse om rekommandation nr. 6/1969.

Af meddelelsen fremgår blandt andet, at der i Sverige er gennemført lov om forbud mod professionel boksning. Herefter kan rekommandationen anses som færdigbehandlet for Sveriges vedkommende.

Man henleder opmærksomheden på, at der bør udpeges et nyt koordinerende land for dette spørgsmål.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne om rekommandation nr. 6/1969 til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet fra regeringerne i Danmark, Finland og Norge til næste ordinære session.

Stockholm, den 15. januar 1971

<i>Erik Adamsson (s)</i>	<i>Georg C. Ehrnrooth (Sv)</i>	<i>Erling Engan (Sp)</i>
<i>Tage Johansson (s)</i>	<i>Clara Munck (KF)</i>	<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>
<i>K. Axel Nielsen (S)</i>	<i>Grethe Philip (RV)</i>	<i>Pertti Salolainen (Kok)</i>
Formand		
<i>Helge Seip (S)</i>	<i>Thorstein Treholt (A)</i>	

Meddelande
om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och
studentbetygs jämförbarhet

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att skyndsamt utarbeta automatiskt tillämpbara evalveringsnormer för nordiska skol- och studentbetyg.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 17 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Under et møte med representanter for undervisningsdepartementene i Norden på Hässelby slott den 20. og 21. april 1970 ble rekommandasjon nr 7/1969 og 13/1970 drøftet.

Møtet konstaterte at evalueringsspørsmålene måtte ses i et lengre perspektiv hvor målet var en harmonisering av utdanningsstrukturen. Som en midlertidig ordning ble det foreslått at man kunne åpne de sperrede linjer ved å stille et bestemt antall studieplasser til disposisjon for studenter fra andre nordiske land.

Møtet besluttet at disse spørsmål skulle overlates til seksjon I i Nordisk kulturkommissjon til videre behandling.

På seksjonens møte 19. og 20. oktober 1970 ble det vedtatt å nedsette en arbeidsgruppe og å utpeke en utredningsmann. Arbeidsgruppen skulle fungere som en styringsgruppe i forhold til utredningsmannen.

Arbeidsgruppen har i første omgang fått i oppdrag å legge fram forslag til et nærmere konkretisert mandat for sitt videre arbeid med saken.

Forslaget ventes å ville foreligge til seksjonens møte i 1971.

Undervisningsministeriet i Finland har sendt rekommandasjonen til høgskolerådet og studenteksamensnemnda til orientering og nødvendig behandling.

I Sverige har Utbildningsdepartementet gitt skolöverstyrelsen i oppdrag å utrede "behovet av betyg samt betygssättningens effekter, funktion och form".

Punkt 3 i rekommandasjon nr 13/1970 er tatt opp til behandling av en komite som er oppnevnt etter initiativ fra undervisningsministermøtet i Oslo 27. april 1970. I dette komitearbeidet deltar representanter for undervisningsministeriene og studentunionene i de nordiske land. Komiteen som har holdt sitt første møte, har fått følgende mandat for sitt arbeid:

a. Legge fram forslag til harmoniserte retningslinjer for studiesosial støtte fra hjemlandet til utdanning i annet nordisk land, herunder avkiare spørsmålet om hvem som skal anses som gjestestudenter og som innvandrere.

b. Vurdere spørsmålet om det — med rett til bibehold av hjemlandets studiestøtte — bør være noen begrensning i arten og varigheten av utdanning i annet nordisk land.

c. Vurdere spørsmålet om i hvilken utstrekning det — med utgangspunkt i de respektive hjemlands studiesosiale system — skal tas hensyn til de ulike kostnadsnivåer i de enkelt land.

Komiteen vil sannsynligvis kunne avslutte sitt arbeid våren 1972.

Meddelande

om rekommendation nr 8/1969 angående beslut om reklamsändningar i TV

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Norge och Sverige att länderna inte var för sig utan i samråd tar ställning till reklam i televisionen.

Sveriges regering (utbildningsdepartementet) meddelar den 11 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

För Danmarks vidkommande förelades saken för radiokommissionen, vars betänkande i frågan väntas föreligga i början av år 1971.

I Norge har, som nämndes i meddelandet till Nordiska rådets 18:e session¹, den kommité som tillsattes 1966 för att utreda bl. a. frågan om reklam i TV, avgivit sitt betänkande. Kirke- og undervisningsdepartementet har i en stortingsmelding (1969/70: 58), vilken för närvarande behandlas i stortinget, tagit ställning emot införande av reklam i norsk TV och radio.

År 1966 tillsattes i Sverige en utredning med uppgift bl. a. att pröva frågan om införande av reklamsändningar i TV. Först när utredningens betänkande framlagts — vilket beräknas ske under år 1971 — kan man i Sverige slutligt ta ställning till frågan.

¹ Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 2176.

Meddelande
om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam
skeppsmedicinsk forskning

(Överlämnat av Norges regeing)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att vidga möjligheterna för en gemensam skeppsmedicinsk forskning.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 12 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Skipsfartsnæringen befinner seg for tiden i en omstillingsprosess av dyptgripende natur, hvis medisinske konsekvenser for de mange yrkesgrupper som er knyttet til næringen, ikke lar seg konkretisere. Spørsmålet om en felles skipsmedisinsk forskning på nordisk basis bør derfor foreløpig has til observasjon, inntil det blir klarere hvilke problemer som under de nye forhold egner seg for slikt samarbeid.

BILAGA 1**Fråga vid Nordiska rådets 19:e session om gemensam skeppsmedicinsk forskning¹**

Til Danmarks, Finlands, Islands, Norges og Sveriges regjeringer

Av den melding som Norges regjering på samtlige regjeringers vegne har gitt rådets 19. sesjon om felles skipsmedisinsk forskning fremgår at skipsfartsnæringen for tiden går igjennom en dyptgående omstillingsprosess hvis medisinske konsekvenser for mange yrkesgrupper som er knyttet til sjøfarten ikke lar seg konkretisere. Spørsmålet om en felles nordisk forskning i saken bør derfor ifølge meldingen foreløpig ha til observasjon inntil det blir klarere hvilke problemer som under de nye forhold er egnet til å tas opp til nordisk behandling.

Ved behandlingen av saken i rådets sosialpolitiske utvalg fant man at selv om det er foretatt visse undersøkelser på nasjonal, nordisk og internasjonal basis om forskjellige spørsmål på det skipsmedisinske område foreligger det et aktuelt behov for forskning på en rekke ytterligere områder innen skipsmedisinen. Utvalget bygger denne oppfatning på klare uttalelser fra en rekke remissorgan. Det kan derfor ikke være riktig nå bare å ha saken til observasjon som meldingen uttaler.

En norsk undersøkelse av amanuensis Oddvar Arner om dødsulykker blant sjømenn viser at disse ligger 3—4 ganger høyere enn tilsvarende kjønns- og aldersgrupper i land. De tall som foreligger også når det gjelder antall selvmord blant sjøfolk er skremmende store, og er i det vesentligste i samsvar med en tidligere tilsvarende svensk undersøkelse.

Til det kommer det som er anført av det sosialpolitiske utvalg, om det press både fysisk og psykisk som følger av det ferre antall mannskaper på stadig større skip. Det øker både ansvaret og arbeidspresset. Videre merkes at båtene har lengere tid til sjøss og kort tid i land, hørselskader på grunn av larm forekommer o. s. v.

Allt skulle tilsi at en intensivert skipsmedisinsk forskning skulle være satt igang straks. Hvis en skal foreta seg noe til gagn for de som er ansatt ombord, går det ikke an bare å ha problemet til observasjon.

Jeg tillater meg derfor å stille følgende spørsmål til de ovennevnte regjeringer:

Vil regjeringene, av hensyn til de som er ansatt ombord, ta opp til ny vurdering skipsmedisinsk forskning og sette igang forskning av de problemer som forlenget er dokumen-

¹ *Frågan besvarad s. 229.*

tert å være til stede eller mener regjeringene at en slik forskning overhodet ikke har noen interesse hverken for sjøfolkene eller sjøfartsnæringen?

Oslo den 15. januar 1971

Salve Salvesen (A)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandet

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats till rådets nittonde session av Norges regering å samtliga regeringars vägnar avgivet meddelande om rekommendation nr 10/1969.

Utskottet har tagit del av meddelandet liksom av en vid nittonde sessionen av Salve Salvesen till de nordiska regeringarna ställd fråga om skeppsmedicinsk forskning.

Regeringarna har upplyst att frågan om en gemensam skeppsmedicinsk forskning på nordisk bas är under observation. Det anses för tidigt att fastställa vilka frågor inom den skeppsmedicinska forskningen som är lämpade för en organiserad gemensam nordisk forskning. Det framgår vidare av regeringarnas svar, att det ej kan uteslutas att forskningen i fråga bäst främjas genom initiativ inom det egna landets forskningsinstitutioner och genom informellt samarbete mellan ländernas forskningsinstitutioner.

Utskottet anser att initiativ skyndsamt bör tagas för rekommendationens genomförande. Utskottet finner nu liksom vid rekommendationens antagande att vissa områden inom skeppsmedicinen är väl lämpade för gemensam nordisk forskning.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Stockholm den 17 februari 1971

Pentti Antila (Smp)

Kaj Bundvad (S)

Roald Bye (A)

Erling Dinesen (S)

Sven Hammarberg (s)

Rune Johansson (s)

Birgir Kjaran (Sj)

Lars Korvald (Kf)

Gerda Møller (KF)

Förman

Jan-Ivan Nilsson (cp)

Antti-Veikko Perheentupa (Sd)

Salve Salvesen (A)

Saimi Ääri (K)

Meddelande

om rekommendation nr 11/1969 angående nordisk journalistkursus

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna,

1. att vidtaga åtgärder för en utbyggnad av den samnordiska fortbildningen av journalister vid Nordisk Journalistkursus enligt de förslag, som framlagts av den för utredning av frågan tillsatta kommittén (NU 1969: 4) samt

2. att öka antalet stipendier till deltagare i den nordiska fortbildningen för journalister.

Danmarks regering (statsministeriet) meddelar den 1 december 1970:

I tillslutning til den den 3. december 1969 til Nordisk Råds 18. session¹ af-givne meddelelse kan det oplyses, at de i årets løb gennem de nordiske ressortministerier indhentede udtalelser fra presseorganisationerne er forelagt bestyrelsen for Nordisk Journalistkursus til udtalelse i overensstemmelse med bestyrelsens indstilling.

¹ Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 2198.

Meddelande

om rekommendation nr 12/1969 angående likartad lagstiftning om transplantation

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna för antagande av likartade lagregler om transplantation.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 14 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Det utvidgade nordiska hälsodirektörsmötet, som sammanträdde i Reykjavik den 3—4 juli 1969, beslöt att en nordisk arbetsgrupp skulle tillsättas för att behandla den i rekommendationen berörda frågan. Arbetsgruppen har hållit ett möte i Stockholm den 10 december 1969 och ett möte i Oslo den 4 juni 1970. I gruppens arbete har deltagit representanter från Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Gruppens arbete har visat att det lagtekniskt råder stora skiljaktigheter mellan de fyra länderna. I Danmark gäller sålunda en lag av den 9 juni 1967 om uttagande av mänsklig vävnad m. m. Denna lag omfattar såväl döda som levande givare. I Finland gäller en lag av den 8 juli 1957 om användning av vävnader från avliden person för sjukvårdsändamål. Där saknas lagregler beträffande levande givare. Norge saknar för närvarande lagstiftning om transplantationer. I Norge har man emellertid tillsatt en kommitté med uppgift att utreda bl. a. frågan om det bör ges lagregler för transplantation av vävnader från såväl levande som döda givare. Den norska kommittén väntas under första halvåret 1971 lägga fram förslag till en lag om transplantation. Förslaget torde komma att avse såväl levande som döda givare. I Sverige slutligen gäller en lag av den 14 mars 1958 om tillvaratagande av vävnader och annat biologiskt material från avliden person. Den

svenska socialstyrelsen har utarbetat ett förslag till ny lag om transplantation. Den nya lagen skall enligt förslaget avse såväl levande som döda givare. Socialstyrelsens lagförslag har under år 1969 remissbehandlats och är för närvarande föremål för övervägande inom det svenska socialdepartementet.

Under gruppens arbete har framkommit, att det för närvarande inte föreligger något behov av ändrad lagstiftning för Danmarks del. Vad Norge beträffar avser man att remissbehandla det lagförslag som väntas från den norska kommittén och därefter lägga fram förslag till lagstiftning.

Från Finlands sida har under gruppens arbete anmälts att något omedelbart behov av lagändring inte föreligger men att man med intresse avvaktar resultatet av det arbete som pågår inom Norge och Sverige.

Vid mötet i Oslo den 4 juni 1970 enades arbetsgruppens medlemmar om att det inte för närvarande fanns något behov av fortsatta möten med arbetsgruppen. Däremot uttalades från såväl norsk som svensk sida att det föreföll naturligt och önskvärt med ett fortsatt samråd mellan Norge och Sverige i syfte att så långt möjligt samordna de lagförslag som inom en nära framtid kunde väntas i de båda länderna dels inbördes och dels med redan gällande dansk lagstiftning.

Meddelanden om rekommendation nr 13/1969 angående utbyggnad av E 18

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Norge och Sverige

1. att bygga ut E 18 till högre standard,
2. att förbättra riksväg 2/61 på sträckan Arvika—Kongsvinger samt
3. att utreda möjligheterna att genom punktvisa förbättringsåtgärder höja standarden på vägen Mora—Malung—Stöllet—Torsby—Kongsvinger så att den lämpar sig även för relativt tung trafik.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 14 december 1970:

Förbättringsåtgärderna för E 18 som leder från Oslo till Stockholm anknäyer sig som en väsentlig del till Nordiska rådets tidigare godkända rekommendation nr 29/1967/t angående fortsättande av E 3 över Åland till Finland. Vägens förbättring på svenska och norska sidan befördrar sålunda även utvecklingen av förbindelserna mellan Finland och Norge.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 12 december 1970:

En viser til departementets uttalelse i brev av 3. desember 1969.¹ I stortingsmeldingen om Norsk Vegplan er det regnet med en viss forskyvning av utbyggingen i forhold til det som var antydnet i ovennevnte brev, idet en regner med bevilgninger på 11,8 mill. kroner i 1970—73 og 24,0 mill. kroner i 1974—77 til vegen Vinterbru—Riksgrensen.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 14 december 1970:

Utbyggnad av väg E 18 till hög standard och förbättring av väg 61 på delen Arvika—riksgränsen pågår.

Vägen Mora—Torsby—riksgränsen är nu upplåten för 10 tons axeltryck och 16 tons boggitryck.

¹ Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 2200.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandena

Til trafikudvalget er henvist meddelelser til Nordisk Råds 19. session fra Finlands, Norges og Sveriges regeringer om arbejdet med rådets rekommandation nr. 13/1969.

Af meddelelserne til 19. session og af de tidligere meddelelser fremgår, at spørgsmålet om udbygning og forbedring af de i rekommandationen nævnte norsk-svenske mellemrigsveje er taget op til løsning, og at arbejdet er sat i gang.

Udvalget er klar over, at udbygningsarbejdet vil strække sig over flere år, og finder det uforholdsmæssigt, at rådet hvert år orienteres herom i detaljer.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne om rekommandation nr. 13/1969 til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm, den 15. januar 1971

Magnus Andersen (A)   *Kresten Damsgaard (V)*   *Veikko Hanhiova (K)*

Allan Hernelius (m)   *Svend Horn (s)*   *Martha Johannessen (A)*

Magnus Kjartansson (Ab)   *Aksel Larsen (SF)*   *Bror Lillqvist (Sd)*

Sven Mellqvist (s)   *Anna-Greta Skantz (s)*   *Pekka Tarjanne (Lkp)*

Formand

Meddelande

om rekommendation nr 14/1969 angående effektiviserad trafikfostran

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

I. att skyndsamt inleda samarbete för åstadkommande av en effektiv trafikundervisning på skolans alla stadier,

II. att stödja den samnordiska produktionen av läromedel för denna undervisning samt

III. att vidta åtgärder för åstadkommande av en organiserad fortbildning av vederbörande lärare.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 11 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Som det fremgår av regjeringenes tilleggsmeddelelse av 15. august 1970 (*se ovan*) til Nordisk Råds kulturutvalg anser regjeringene at spørsmålet om samarbeid angående trafikundervisning bør inngå som et ledd i del fortsatte arbeid med harmoniseringen av skoleordningene i Norden, jfr. meddelelse angående rekommendasjon nr. 26/1967 til Nordisk Råds 19. sesjon.

BIIANG

**Tilläggsmeddelande från Norges regering, Kirke- og undervisningsdepartementet,
avgivet den 15 augusti 1970**

Vi viser til tidligere fellesmeddelelse av 4. desember 1969¹, der det bl. a. ble opplyst at rekommendasjonen var blitt oversendt utvalget for harmonisering av skoleordningene i Norden.

I innstillingen fra harmoniseringsutvalget, som ble avgitt i februar 1970, er det pekt på at det helt fra starten er nødvendig med en prioritering av arbeidsoppgavene i 3—5 års perioden, slik at fag og fagområder hvor et

¹ Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 2202.

læreplan- eller utviklingsarbeid allerede er påbegynt får høyest prioritet. (s. 31)

Det er vel også naturlig å tenke seg at et harmoniseringsarbeid kan komme i gang allerede før 3—5 års planen blir satt i verk, når det gjelder sentrale fagområder hvor det allerede eksisterer et nært samarbeid. En er således kjent med at Kulturkommisjonen vil foreslå overfor regjeringene at en slik ordning må bli gjort gjeldende for fagene matematikk og engelsk.

Trafikkundervisning er et undervisningsprosjekt som normalt ikke opptrer som eget fag, men som er innlemmet i bestemte fag eller faggrupper, eller tilknyttet et bestemt stoff. Utvalget har i innstillingen understreket betydningen av at slike prosjekter, som hører med til det obligatoriske stoffet, kommer med i den påtenkte harmoniseringsprosessen. Det pekes dog på at kravene til harmonisering for disse prosjektene ikke er de samme som for de sentrale fag og faggrupper. (s. 54)

Under henvisning til de retningslinjer som nevnte utvalg har trukket opp for harmoniseringsarbeidet, finner regjeringene det ønskelig at spørsmålet om harmonisering av trafikkundervisningen i Norden blir tatt opp i sin helhet innenfor de fagområder hvor den naturlig hører hjemme.

Meddelande

om rekommendation nr 15/1969 angående konstfostran i skolan

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1970 enades representanter för regeringarna om att S v e r i g e skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

I. att i samband med arbetet rörande harmoniseringen av de nordiska skolordningarna (*rek. nr 26/1967*) pröva frågan om en reformering och effektivisering av skolans undervisning i estetiska ämnen,

II. att i samråd producera läromedel för denna undervisning samt

III. att vidtaga åtgärder för åstadkommande av en permanent nordisk fortbildning av lärarna på ifrågavarande undervisningsområde.

S v e r i g e s r e g e r i n g (utbildningsdepartementet) meddelar den 11 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Som anförts i meddelandet om denna rekommendation till Nordiska rådets 18:e session¹ har den vad rör dess första och andra del även lämnats till Nordiska kulturkommissionen för prövning i samband med utredningsarbetet rörande harmonisering av de nordiska skolordningarna. Beträffande harmoniseringsarbetets utveckling hänvisas till meddelande om rekommendation nr 26/1967 till Nordiska rådets 19:e session.²

Rekommendationens tredje del ingår, som nämnades i meddelandet till Nordiska rådets 18:e session, som ett led i det samarbete som redan föregår rörande fortbildning av lärare.

Med hänvisning till vad ovan sagts föreslås att frågan i fortsättningen behandlas i anslutning till rekommendation nr 26/1967 och att denna rekommendation avskrivs som färdigbehandlad.

¹ Se *Nordiska rådet, 18:e sess., s. 2204.*

² Se s. 2391.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturskottet har hänvisats ett av Sveriges regering å samtliga regeringars vägnar avgivet meddelande om rekommendation nr 15/1969. Utskottet har behandlat meddelandet vid sammanträde den 21 januari 1971.

Meddelandet ger vid handen, att rekommendationens två första delar hänvisats till beredning i samband med arbetet rörande harmonisering av de nordiska skolordningarna (*NU 1970: 9*). Rekommendationens tredje del uppmärksammas som ett led i det samarbete som redan försiggår rörande fortbildning av lärare.

Utskottet utgår från att behovet av reformering och effektivisering av skolans undervisning i estetiska ämnen kontinuerligt ägnas uppmärksamhet inom det nordiska samarbetet på utbildningens område och föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser
spörsmålet för rådets vidkommande slutbehandlat.

Stockholm den 21 januari 1971

<i>Per Bergman (s)</i>	<i>Gunnar Garbo (V)</i>	<i>Niels Eriksen (V)</i>
<i>Guttorm Hansen (A)</i>	<i>Niels Helveg Petersen (RV)</i>	<i>Elsi Helemäki (Kok)</i>
<i>Eysteinn Jónsson (F)</i>	<i>Rune Jonsson (s)</i>	<i>Niels Matthiasen (S)</i>
Förman		
<i>Ingemar Mundebo (jp)</i>	<i>Erlendur Patursson (Tvpfl)</i>	<i>Berte Rognerud (H)</i>
<i>Per Olof Sundman (cp)</i>	<i>Mirjam Tuominen (Skdl)</i>	

Meddelande

om rekommendation nr 16/1969 angående läkemedelssamarbete

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna

1. att ingå en konvention om riktlinjer för harmonisering av de nordiska ländernas regler om farmaceutiska specialiteter samt för samarbete beträffande kontrollen av dessa,
2. att upprätta en nordisk läkemedelsnämnd som ett normgivande, rådgivande och kontrollerande organ, samt
3. att instifta en nordisk läkemedelsfond för forskning, utbildning och information.

Finlands regering (social- och hälsovårdsministeriet) meddelar i december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

De nordiska hälsovårdsmyndigheterna har behandlat saken och härvid beslutat föreslå, att en läkemedelsnämnd måtte grundas samt att ett avtal härom ingås. Läkemedelsnämndens huvuduppgifter vore följande: 1) harmonisering av läkemedelsregistreringen, 2) samarbete i fråga om läkemedelsövervakningen, 3) harmonisering av receptgiltighetsbestämmelserna, 4) läkemedelsinformation, 5) undersökning av medicinernas biverkningar, 6) upprätthållande av läkemedelsstatistik, och 7) samarbete i internationella frågor.

Ärendet behandlas för närvarande vid social- och hälsovårdsministeriet, som kommer att inbegära de övriga nordiska regeringarnas ståndpunkt i saken.

Meddelande

om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikterapiens område

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna för dels nordiskt samarbete beträffande forskning på det musikterapeutiska området, dels ett nordiskt samgående för framställning av undervisningsmaterial i form av böcker, instrument m. m.

Finlands regering (social- och hälsovårdsministeriet) meddelar den 10 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Finland har i saken till de övriga nordiska regeringarna framställt tvenne alternativa förslag:

Tillsättandet av en arbetsgrupp, som skulle undersöka möjligheterna för sannordisk forskning och utbildning för musikterapeuter. Härvid bör hänsyn tas till de redan förefintliga utbildningsmöjligheterna i Norden. Därtill borde möjligheterna undersökas för beviljande av ständier för studier vid inrättningar i Österrike, England och Tyskland, där musikterapi redan har traditioner. Man borde även beakta de möjligheter, som finns att använda musikterapi på andra områden än inom arbetet för utvecklingsstörda t. ex. som terapi för sinnessjuka, grupper av personer med sociala anpassningssvårigheter och möjligen även andra kategorier.

Undersökande av möjligheterna att överföra den vidare behandlingen av ärendet till det redan etablerade Förbundet för pedagogisk musikterapi. Förbundet skulle givetvis härförinnan höras i saken. Regeringarna borde i så fall rimligen pekuniärt understöda verksamheten.

Så snart regeringarna tagit ställning till förslagen kommer åtgärder att vidtas för att föra saken vidare.

Meddelande

om rekommendation nr 18/1969 angående musiksamarbete

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda möjligheterna för ett ökat nordiskt musiksamarbete vad gäller informationer om samt produktionen och distributionen av nordisk musik på grammofonskiva samt att därvid beakta behovet av statsunderstöd till denna produktion.

Danmarks regering (ministeriet for kulturelle anliggender) meddelar den 7 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Udvalgene for Nordisk musiksamarbejde har afsluttet sin udredning af sagen og har afgivet en rapport, der indeholder følgende konklusion:

Udvalgene for nordisk musiksamarbejde kan anbefale, at der nedsættes en fællesnordisk komité, bestående af et medlem fra hvert af de nordiske lande og udpeget af det nordiske Nomusudvalg.

Komiteen skal have til opgave

1. At udarbejde og ajourføre et katalog over væsentlig nordisk musik, der foreligger kunstnerisk og teknisk forsvarligt indspillet på grammofonplade.

Værkerne bør opdeles i to hovedafsnit, nemlig i en epoke omfattende komponister, hvis livsværk i al væsentlighed var afsluttet før 1940, og perioden herefter.

2. At varetage indspilningen af væsentlige nordiske musikværker, som ikke foreligger tilfredsstillende indspillet.

Udvalget lægger vægt på, at katalogets udarbejdelse og de løbende indspilninger sker i nært samarbejde med de nordiske radiofonier. Distributionen af grammofonpladerne bør ske på nationalt plan gennem eksisterende distributionskanaler.

Projektet forudsætter en årlig støtte på ca. 400 000 danske kroner.

Udvalgene skal foreslå, at der gennem regeringerne i de nordiske lande,

eventuelt af Nordisk Kulturfond, stilles midler til rådighed til at muliggøre en oprettelse af komiteen, og til at denne kan foretage indledende drøftelser med radiofonierne, de nordiske musikerforbund og grammofon-selskaberne samt de forskellige distributionskanaler, således at denne sættes i stand til at fremkomme med helt konkrete forslag til komiteens nordiske grammofonpladekatalog og fremtidige indspilninger samt den hertil knyttede informations- og distributionsvirksomhed, ledsaget af et budget for komiteens hele virksomhed, foreløbig for en treårig periode.

Beløbet ønskes hovedsagelig til dækning af de med forarbejdet nødvendige rejseudgifter og kan ansættes til 25 000 danske kroner.

Udvalgenes forslag vil danne grundlag for regeringernes endelige stillingtagen til projektet.

BILAGA

**Skrivelse från ministeriet for kulturelle anliggender till Nordiska rådets
presidium rörande produktion av grammofonskivor
med nordisk musik**

Henvendelsen, der vedrører en plan om produktion af grammofonplader med nordisk musik med anledning i det internationale musikvidenskabelige selskabs 11. kongres i København i 1972, blev fremsendt til ministeriet for kulturelle anliggender som koordinerende myndighed vedrørende Nordisk Råds rekommandation nr. 18/1969 om Nordisk Musiksamarbejde.

Ministeriet forelagde henvendelsen for det danske udvalg for Nordisk Musiksamarbejde, der havde fået til opgave i samarbejde med musiksamarbejdsudvalgene i Finland, Norge og Sverige at undersøge de ved den nævnte rekommandation rejste spørgsmål.

Udvalgene for Nordisk Musiksamarbejde anså det ikke for hensigtsmæssigt at behandle henvendelsen som led i arbejdet med rekommandation nr. 18/1969, men afgav en særskilt udtalelse angående det fremsatte forslag om at støtte den nævnte pladeudgivelse gennem forhåndsbestillinger af et betydeligt antal sæt.

I udtalelsen, (*se Bihang*), giver udvalgene projektet sin varmeste anbefaling, idet man dog anfører, at udvalgene ikke har økonomisk mulighed for at påtage sig den nævnte bestilling.

— — — skal man meddele, at henvendelsen fra Deutsche Grammophon Gesellschaft vil indgå i regeringernes overvejelser i forbindelse med den videre behandling af spørgsmålet om et øget nordisk musiksamarbejde.

København, den 11. januar 1971

P. m. v.

E. b.

J. Harder Rasmussen

Ekspeditionssekretær

**Uttalande av Udvalget for Nordisk Musiksamarbejde rörande produktion
av grammofonskivor med nordisk musik**

Ministeriet for kulturelle anliggender har forelagt udvalgene for Nordisk Musiksamarbejde en henvendelse af 15. juli 1970 fra DDG til Nordisk Råd, hvori man anmoder om rådets bistand ved udgivelsen af et grammofonpladesæt "Skaninavæ Musica" gennem forhåndsbestillinger af et betydeligt antal sæt.

Udvalgene har på et fællesnordisk møde den 2. oktober 1970 drøftet nævnte henvendelse og skal i denne anledning udtale, at man for udvalgenes vedkommende ikke har økonomisk mulighed for at påtage sig en sådan bestilling, men at man kan give projektet sin varmeste anbefaling på grund af den betydelige forsknings- og undervisningsmæssige interesse der vil være knyttet til den påtænkte udgivelse.

København, den 8. oktober 1970

P. u. v.

E. b.

Birgitte Oxdam

Meddelande
om rekommendation nr 19/1969 angående sjöfartsregler
för stora fartyg

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges regeringer i fællesskab at tage initiativet til en ændring af de internationale søvejsregler for store skibe under passage af farvande, hvor sejlads med sådanne skibe medfører særlige risici.

Danmarks regering (handelsministeriet) meddelar den 9 december 1970 å Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringars vägnar:

I rekommendation nr. 19/1969 har Nordisk Råd henstillet til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige i fællesskab at tage initiativet til en ændring af de internationale søvejsregler for store skibe under passage af farvande, hvor sejlads med sådanne skibe medfører særlige risici.

Som meddelt i den danske regerings meddelelse af 27. november 1969¹ foregår der i den mellemstatslige rådgivende søfartsorganisation kaldet IMCO et intensivt arbejde med revision af de internationale søvejsregler, et arbejde der forventes afsluttet ved en international konference i 1972. Spørgsmålet om særlige regler for store skibe under passage af farvande, hvor sejlads med sådanne skibe medfører særlige risici, er et af de vigtigste problemer i revisionsarbejdet. Der har under arbejdet i IMCO været nær kontakt mellem repræsentanterne for de nordiske lande, ligesom der forud for de i IMCO afholdte møder har været afholdt møder mellem repræsentanter for de nordiske søfartsadministrationer med henblik på en ensartet stillingtagen til de foreliggende problemer.

¹ Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 2210.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet

Til trafikudvalget er henvist en fællesmeddelelse til Nordisk Råds 19. session om arbejdet med rekommandation nr. 19/1969, afgivet af Danmarks regering.

Af meddelelsen fremgår, at spørgsmålet om særlige regler for store skibe under passage af farvande, hvor sejlads med sådanne skibe medfører særlige risici, er et af de vigtigste problemer, som er taget op under den i IMCO igangværende revision af de internationale søvejsregler. Det fremgår endvidere, at der under dette revisionsarbejde, der forventes afsluttet ved en international konference i 1972, har været et nært samarbejde mellem de nordiske landes repræsentanter, både under IMCO's møder og ved forbedelserne af disse møder.

Udvalget finder, at regeringerne fuldt ud har imødekommet rekommandationen, og indstiller

at rådet tager meddelelsen om rekommandation nr. 19/1969 til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm, den 15. januar 1971

Magnus Andersen (A)   *Kresten Damsgaard (V)*   *Veikko Hanhiova (K)*

Allan Hernelius (m)   *Svend Horn (s)*   *Martha Johannessen (A)*

Magnus Kjartansson (Ab)   *Aksel Larsen (SF)*   *Bror Lillqvist (Sd)*

Sven Mellqvist (s)   *Anna-Greta Skantz (s)*   *Pekka Tarjanne (Lkp)*

Formand

Meddelanden

om rekommendation nr 20/1969 angående beredskap vid katastrofer i inre farvatten

(Överlämnade av Sveriges regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges regeringer at gennemføre et effektivt beredskab til afhjælpning af katastrofer og skader, som kan opstå i de indre nordiske farvande, om muligt i samarbejde med andre stater, som grænser til disse farvande.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 18 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Under år 1970 har på dansk inbjudan två sammanträden hållits i Köpenhamn med delegationer från Danmark, Finland, Norge och Sverige för översyn av bestämmelserna i överenskommelsen om samarbete i fråga om kontrollen av efterlevnaden av bestämmelser till förhindrande av havsvattnets förorening genom olja (1967 års Köpenhamnsöverenskommelse).¹ Delegationerna har enats om ett förslag till ny nordisk överenskommelse i fråga om åtgärder mot oljeförorening av havet (*Bilaga*). Förslaget innebär att ramen för samarbetet vidgas till att avse även inbördes bistånd vid bekämpning av löskommen olja samt viss samordning av oljeskyddsberedskapen och av myndigheternas åtgärder. På ett par punkter går förslaget längre än överenskommelsen mellan Danmark, Norge och Sverige samt övriga fem nordsjöstater om samarbete vid oljeförorening i nordsjöområdet (Nordsjöavtalet).² Liksom 1967 års Köpenhamnsöverenskommelse görs i förslaget ingen geografisk begränsning för avtalets tillämpning.

Danmark, Finland och Sverige beräknas komma att underteckna det nya avtalet omkring årsskiftet 1970—1971. För Norges del fordras stortingets godkännande. Sådant godkännande beräknas föreligga under våren 1971.

¹ Se *Nordiska rådet*, 18:e sess., s. 2215.

² Se *Nordiska rådet*, 18:e sess., s. 2215 och 2217—2220.

Delegationerna har enats om att föreslå regeringarna att tillämpa förslaget till överenskommelse genast utan att invänta det formella ikraftträdandet.

Såsom en fortsättning och uppföljning av den konferens, som hölls i Visby i september 1969 för att söka få till stånd en överenskommelse liknande Nordsjöavtalet i fråga om Östersjön med angränsande vikar och sund,¹ har en motsvarande konferens med delegationer från samtliga berörda länder hållits i augusti 1970 likaledes i Visby. Denna konferens ledde — i likhet med 1969 års konferens — ej heller till formellt avtal. Man enades dock i sak om att i fråga om nämnda farvatten tillämpa principer motsvarande dem som gäller enligt Nordsjöavtalet.

Sveriges regering (civildepartementet) meddelar den 11 december 1970:

Tullverket har ålagts att fr. o. m. den 6 februari 1970 handha oljebekämpningen till sjöss och i kustvattnen. Ett särskilt anslag har fr. o. m. budgetåret 1970/71 anvisats för ändamålet. Medlen används huvudsakligen för att tillföra tullverkets kustbevakning de resurser som erfordras för att hålla en tillfredsställande beredskap för oljebekämpning till sjöss. Planläggningen av beredskapen handhas av tullverket efter samråd med länsstyrelserna i kustlänen.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 21 januari 1971:

Förslaget till ny nordisk överenskommelse om samarbete i fråga om åtgärder mot oljeförorening av havet har på svensk sida godkänts i konselj den 14 januari 1971.

¹ Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 2215--2216.

*BILAGA 1***Förslag till överenskommelse mellan Sverige, Danmark, Finland och Norge om samarbete i fråga om åtgärder mot oljeförorening av havet**

Regeringarna i Sverige, Danmark, Finland och Norge,

som avser att samarbeta vid bekämpning av betydande oljeföroreningar på havet, vilka hotar avtalsslutande stats kust eller därtill knutna intressen, och att samarbeta för att främja kontrollen av efterlevnaden av konventionen till förhindrande av havsvattnets förorening genom olja och nationella bestämmelser i anslutning till konventionen

och som beaktar överenskommelsen den 9 juni 1969 om samarbete vid bekämpning av oljeförorening i Nordsjön,

har enats om följande:

Artikel 1

Avtalsslutande stat skall ofördröjligen underrätta annan avtalsslutande stat, genom vederbörande myndighet, om iakttagelse av betydande oljeförekomst på havet, som kan befaras driva mot den andra statens territorium.

Artikel 2

Avtalsslutande stat som hotas av en betydande oljeförorening, vilken kan befaras skada även annan avtalsslutande stat, skall låta undersöka den föreliggande situationen, bland annat oljans beskaffenhet, ungefärliga mängd eller utbredning, läge, rörelseriktning och fart. Resultatet av undersökningen skall ofördröjligen meddelas den andra staten jämte upplysning om vilka åtgärder som vidtagits eller avses vidtagas.

Artikel 3

Avtalsslutande stat som behöver hjälp till att bekämpa olja, vilken hotar dess kust eller därtill knutna intressen, får begära hjälp av andra avtalsslutande stater. Sådan begäran skall först riktas till den stat som kan väntas också bli berörd av oljan. Avtalsslutande stat, som har fått begäran om hjälp enligt denna artikel, skall göra vad som är möjligt för att lämna sådan hjälp.

Artikel 4

a) De avtalsslutande staterna förpliktar sig att upprätta beredskap för bekämpning av betydande oljeförekomster på havet.

b) För att bästa resultat skall uppnås när beredskapen utnyttjas, bör uppbyggnad och placering av lager av oljebekämpningsmedel ske efter samråd med övriga avtalsslutande stater i den mån samråd är påkallat.

c) Avtalsslutande stat skall underrätta övriga avtalsslutande stater om sin nationella beredskap.

d) Avtalsslutande stat skall underrätta övriga avtalsslutande stater om sina erfarenheter av medel och metoder för bekämpning av oljeförorening.

Artikel 5

Avtalsslutande stat skall underrätta övriga avtalsslutande stater om betydande oljeförekomster på havet som har föranlett den att bekämpa oljan, om de åtgärder som har vidtagits och om resultatet.

Artikel 6

Avtalsslutande stat skall underrätta annan avtalsslutande stat, genom vederbörande myndighet, om konstaterad överträdelse av oljeföroreningsbestämmelser, som har blivit begången inom någon av de avtalsslutande staternas sjöterritorier eller angränsande farvatten av fartyg som hör hemma i den andra staten.

Artikel 7

De avtalsslutande staterna skall lämna varandra bistånd vid undersökning av förmodade överträdelser av oljeföroreningsbestämmelser inom de avtalsslutande staternas sjöterritorier eller angränsande farvatten.

Sådant bistånd kan omfatta undersökning av oljedagbok, skepps- och maskindagbok, tagande av oljeprov, m. m.

Artikel 8

Avtalsslutande stat skall lämna övriga avtalsslutande stater upplysningar om

- a) befintliga och nyinrättade anläggningar för mottagande av oljehaltig blandning från fartyg,
- b) nationella bestämmelser och andra förhållanden som är av betydelse för att hindra oljeförorening,
- c) de myndigheter i respektive avtalsslutande stat till vilka uppgifter skall lämnas enligt denna överenskommelse.

Artikel 9

Vederbörande myndigheter samarbetar direkt om den planering och de övriga åtgärder som ålägges dem med anledning av denna överenskommelse.

Artikel 10

Önskar avtalsslutande stat säga upp överenskommelsen, skall skriftligt meddelande härom tillställas den danska regeringen, som ofördröjligen underrättar övriga avtalsslutande stater om uppsägningen och om dagen när meddelandet har mottagits.

Uppsägningen träder i kraft tolv månader efter den dag då meddelandet har mottagits av den danska regeringen eller vid den senare tidpunkt som uppsägningen anger.

Artikel 11

Överenskommelsen skall deponeras hos det danska utrikesministeriet. Ministeriet skall överlämna bestyrkta avskrifter av överenskommelsen till varje avtalsslutande stats regering.

Artikel 12

Överenskommelsen är öppen för undertecknande från och med den ..
..... 1970 och träder i kraft en månad efter den dag, då Sverige, Danmark, Finland och Norge har undertecknat den. Samtidigt skall överenskommelsen den 8 december 1967 mellan Sverige, Danmark, Finland och Norge om samarbete i fråga om kontrollen av efterlevnaden av bestämmelser till förhindrande av havsvattnets förorening genom olja upphöra att gälla.

Till bekräftelse härav har de befullmäktigade ombuden för respektive slater undertecknat denna överenskommelse.

Som skedde i Köpenhamn den ..... i ett exemplar på svenska, danska, finska och norska språken, vilka alla har samma vitsord.

BILAGA 2

Fråga vid Nordiska rådets 19:e session om bekämpning av oljeskador i havet¹

Til Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges regeringer

Regeringerne har i deres meddelelser om rekommandation nr. 20/1969 gjort rede for det samarbejde, der er i gang for at bekæmpe olieskader i de nordiske farvande.

Beklageligt nok er olieudtømmingerne i havet foregået i uformindsket omfang trods gældende forbud i internationale overenskomster og i national lovgivning. Alene for Sveriges vedkommende er der således i året 1969 rapporteret omkring 350 tilfælde. Kun i ganske få tilfælde har det været muligt at konstaterer, hvem der har forårsaget olieudtømmingen, og endnu sjældnere har der kunnet foretages nogen retsforfølgelse.

Såfremt man skal få bugt med dette overmåde alvorlige problem, kræves dels en kraftigt effektiviseret kontrol med at fartøjerne overholder gældende forskrifter dels en strengere indskriden mod overtrædelser af disse.

¹ *Frågan besvarad s. 178.*

Lovændringer, som i højere grad lægger forpligtelser på fartøjerne, f. eks. ved at indføre et skærpet ansvar og ændringer i bevisbyrden, vil formentlig være egnede foranstaltninger, når det gælder olietransport til søs. Samme principper anvendes allerede nu ved anden samfundsfarlig trafik.

Herudover bør noget gøres for at afhjælpe de økonomiske skader som ofte andrager store beløb og næppe dækkes af forsikringer. I den forbindelse vil jeg pege på, at det principielle spørgsmål om erstatning til kommuner og private for skader og som dækning af udgifter til rensning efter olieskader stadig står uløst.

Det svenske Riksrevisionsverk foreslog ganske vist i 1967, at der ved en afgift på importeret olie skulle oprettes en olieskadefond til ydelse af sådanne erstatninger. Dette forslag synes dog ikke at have givet resultater. Så vidt jeg ved, er da heller ikke i de andre nordiske lande rejst lignende forslag.

Med henvisning til det her anførte ønsker jeg at stille følgende spørgsmål til regeringerne:

Er regeringerne villige til at skærpe kontrollen med at reglerne om foranstaltninger med olieforurening overholdes og til også at overveje skærpede bestemmelser på dette område,

og er regeringerne villige til inden for rammen af det nordiske samarbejde om bekæmpelse af olieskaderne at optage spørgsmålet om erstatning for olieskader?

København, den 15. januar 1971

Kresten Damsgaard (V)

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandena

Til trafikudvalget er henvist meddelelser til 19. session om rekommandation nr. 20/1969 angående katastrofeberedskab for de indre nordiske farvande, afgivet af Sveriges regering den 11. december 1970, den 18. december 1970 (fællesmeddelelse) og den 21. januar 1971 (tillægsmeddelelse). De to førstnævnte meddelelser har tidligere været behandlet på udvalgets møde i Stockholm den 15. januar 1971.

Det fremgår af meddelelserne, at der siden sidste session har været afholdt to møder for at drøfte en udbygning af den nordiske overenskomst

af 8. december 1967 om samarbejde vedrørende kontrol med overholdelse af bestemmelserne om undgåelse af olieforurening af havet, og at der ved disse møder mellem delegationer fra Danmark, Norge og Sverige er opnået enighed om et forslag til en ny overenskomst mellem de fire lande til afløsning af 1967-aftalen. Ifølge forslaget skal samarbejdet udvides til også at omfatte indbyrdes bistand ved bekæmpelse af drivende olie, en vis samordning af beredskabet og samarbejde mellem landenes myndigheder. Der har endvidere på ny været afholdt en konference med deltagelse af samtlige Østersøstater med henblik på afsluttelse af en overenskomst. Der blev imidlertid ikke opnået en formel aftale, men der var på konferencen enighed om for Østersøen at anvende tilsvarende principper, som gælder for Nordsøen efter den såkaldte Nordsøaftale af 1969 mellem Danmark, Norge og Sverige samt de øvrige Nordsøstater.

Ifølge fællesmeddelelsen forventes det, at Danmark, Finland og Sverige vil undertegne den nye nordiske aftale omkring årsskiftet 1970--71, og at det norske storting vil godkende aftalen i løbet af foråret 1971. Af tillægsmeddelelsen fremgår, at aftalen fra svensk side er godkendt den 14. januar 1971.

Under spørgetimen i rådets plenarmøde den 15. februar 1971 spurgte Kresten Damsgaard Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges regeringer, om de var villige til at skærpe kontrollen med, at reglerne om foranstaltninger mod olieforurening overholdes, og til også at overveje skærpede bestemmelser på dette område, samt endvidere om regeringerne er villige til inden for rammen af det nordiske samarbejde om bekæmpelse af olieskaderne at optage spørgsmålet om erstatning for disse skader. Spørgsmålet blev besvaret af statsrådet Carl Lidbom, som oplyste, at kontrollen med, at skibene følger reglerne om foranstaltninger mod vandforurening, i første række udføres af inspektører, som studerer skibenes oliedagbøger og kontrollerer skibenes udrustning og måden, hvorpå olien behandles f. eks. ved bunkring. Regeringerne overvejer spørgsmålet om ratifikation af en aftale om ændringer i den internationale konvention af 1954 om beskyttelse mod olieskader. Denne nye aftale går ud på at gøre det lettere at kontrollere, at bestemmelserne efterleves. Endvidere diskuterer regeringerne nye kontrolforanstaltninger. I Sverige overvejer man at give tilsynsmyndigheden adgang til at meddele forbud mod et skibs afsejling eller at kræve forebyggende foranstaltninger, hvis der er grund til at antage, at det vil forårsage olieforurening. Hvis det beslutes i IMCO, eller udviklingen gør det påkrævet, vil regeringerne også overveje at ændre straffebestemmelserne. Man overvejer imidlertid også andre midler, f. eks. foretages for tiden forsøg med at mærke olielaster med henblik på at kunne fastslå, fra hvilket skib en forurening stammer. Statsråd Lidbom redegjorde endvidere for de gældende regler for rederes ansvar for skade, samt for de internationale bestræbelser med henblik på at supplere redernes begrænsede erstatningspligt med en

obligatorisk forsikringsordning og gennem oprettelse af en fond, der skal finansieres af olieimportørerne. Da man finder, at arbejdet på det internationale plan er nået ganske langt, vil de nordiske landes regeringer afvente det endelige resultat af arbejdet, inden man søger en eventuel lovgivning gennemført.

Trafikudvalget vil med opmærksomhed følge den videre udvikling i arbejdet med rekommandationen og indstiller,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser om rekommandation nr. 20/1969 till næste ordinære session.

København, den 16. februar 1971

Magnus Andersen (A)   *Eric Carlsson (cp)*   *Kresten Damsgaard (V)*

Veikko Hanhiova (K)   *Svend Horn (S)*   *Doris Håvik (s)*

Martha Johannessen (A) *Magnús Kjartansson (Ab)* *Sakari Knuuttila (Sd)*

Aksel Larsen (SF)   *Cecilia Nettelbrandt (fp)*   *Erling Norvik (H)*

Pekka Tarjanne (Lkp)

Formand

Meddelanden

om rekommendation nr 21/1969 angående beslut i Öresundsfrågorna

(Överlämnande av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller

a. til Danmarks og Sveriges regeringer, at de i samråd med de andre nordiske lande før den 15. juli 1969 træffer de fornødne beslutninger vedrørende storlufthavn på Saltholmen og anlæg af den første faste forbindelse over Øresund, og

b. til Danmarks regering at give den svenske regering tilsagn om, at denne lufthavn vil blive benyttet på en sådan måde, at uacceptable forstyrrelser for svensk område undgås.

Danmarks regering (ministeriet for offentlige arbejder) meddelar den 4 december 1970:

Planlægnings- og anlægsudvalget vedrørende Københavns lufthavn vil i begyndelsen af december 1970 fremkomme med indstilling til ministeren for offentlige arbejder om plan for overflytning af Københavns lufthavn til Saltholm og om begrænsning af investeringerne i Københavns lufthavn, Kastrup. Ministeren for offentlige arbejder har fremsat forslag til lov om Københavns lufthavnsvæsen, der tilsigter at skabe et administrativt organ, der i givet fald vil kunne varetage etablering og drift af en ny storlufthavn på Saltholm.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 14 december 1970:

Trafikministeriet har intet att invända mot rekommendationen.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 14 december 1970:

Frågan om anläggande av fasta förbindelser över Öresund har behandlats

vid fortsatta svensk-danska överläggningar på regeringsplanet. Härvid har framkommit att vissa frågor rörande den planerade storflygplatsen på Salt-holm — vilka har samband med bl. a. tidsplaneringen av en fast förbin-delse mellan Malmö och Köpenhamn — måste utredas ytterligare på dansk sida. Först när dessa kompletterande utredningar utförts och föranlett ställningstaganden från den danska regeringens sida, kan regeringsöver-läggningarna om den fasta förbindelsen mellan Malmö och Köpenhamn fortsätta.

BILAGA 1

**Pressmeddelande från de danska och svenska kommunikations-
ministrarnas möte i København den 29 juni 1970 rörande
den fasta förbindelsen København—Malmö**

De danska och svenska kommunikationsministrarna har vid ett möte i København haft fortsatta överläggningar i frågan om den fasta förbindelsen i København—Malmö-linjen. Vid sammanträdet informerade den danske kommunikationsministern Ove Guldberg sin svenske kollega Bengt Norling om det danska planerings- och prioriteringsläget i fråga om de olika större trafikinvesteringarna i anslutning till den nyligen framlagda danska vitboken i ämnet. Innanför de ramar som den danska långtidsplanen innefattar, kommer man på dansk sida att utföra nya undersökningar av betydelse för tidsplaneringen av Saltholm-projektet. Dessa undersökningar avser bl. a. att klarlägga frågan i vad mån utflyttningen av lufthamnen från Kastrup till Saltholm — som föreslagits av det danska planläggnings- och anläggningsudvalget — skall ske i ett sammanhang eller om den snarare skall ske successivt på så sätt att flygoperationerna först flyttas till Saltholm, medan terminalanläggningarna ligger kvar på Kastrup under ett övergångsskede. Den senare lösningen skulle enligt den danske kommunikationsministern möjliggöra en tidigare avveckling av flygtrafiken på Kastrup och därigenom i motsvarande mån medge en tidigareläggning av den högbro Saltholm—Amager som skall ingå i KM-leden.

Kommunikationsministrarna var överens om att en slutlig överenskommelse måste avse KM-förbindelsen i dess helhet och innefatta en fast tidsplan för projektets totala genomförande med lika delning av kostnader och intäkter.

Kommunikationsminister Norling vill i sammanhanget uttala sin starka förhoppning att det danska utredningsarbete, som är en förutsättning för tidsplaneringen av Saltholm-projektet och därmed för broförbindelsen København—Malmö skall kunna slutföras med minsta möjliga tidsutdräkt.

BILAGA 2

**Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över tilläggförslag om den
fortsatta handläggningen av Öresundsfrågorna (A 318 T/t) samt över
meddelandena**

(Se Sak A 318 T/t: Bilaga)

Meddelande

om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att utreda behovet av och möjligheterna för sådana ändringar i kommunallagstiftningen och annan lagstiftning att fasta legala former skapas för samarbetet mellan kommuner över riksgränserna.

Sveriges regering (civildepartementet) meddelar den 11 december 1970:

Nordiska rådets rekommendation nr 22/1969 rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att utreda behovet av och möjligheterna för sådana ändringar i kommunallagstiftningen och annan lagstiftning att fasta legala former skapas för samarbetet mellan kommuner över riksgränserna. Sverige är koordinerande land för detta spörsmål.

En kommitté, bestående av representanter för berörda departement i Danmark, Finland, Norge och Sverige har bildats och inlett sitt arbete enligt de riktlinjer som preliminärt redovisats i förra årets meddelande.

Kommittén har hållit sammanträde den 21—23 augusti i Rovaniemi och fastställt en plan för det fortsatta arbetet. Denna plan innebär i huvudsak att kommittén i ett första skede skall insamla och sammanställa befintligt utredningsmaterial om gränskommunalt samarbete. Inventeringsarbetet har primärt inriktats på gränsregioner där de allmänna nordiska samarbetssträvandena nått fram till institutionella former, dvs. Nordkalotten, Arvika-Kongsvingersregionen (Arko) och Öresundsregionen.

Vidare skall en översiktlig redogörelse utarbetas för nordiska kommunalrättsliga förhållanden, särskilt formerna för interkommunalt samarbete. På grundval härav får närmare övervägas behovet av enkäter hos primär- och sekundärkommuner utmed gränserna och hur kontakter med företrädare för kommuner i gränstrakterna skall etableras.

Meddelande

om rekommendation nr 23/1969 angående zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att främja samverkan i syfte att förbättra zigenarnas levnadsförhållanden i dessa länder och att öka dessas möjligheter till anpassning i samhället.

Finlands regering (social- och hälsovårdsministeriet) meddelar den 8 december 1970 å *Finlands och Sveriges regeringars vägnar*:

Undersökningen i syfte att utreda de säråtgärder, som i bägge länderna företagits för att lösa zigenarbefolkningens svårigheter, inleddes och avslutades under år 1970. Den finska utredningen går under benämningen "Finska statens åtgärder för förbättrande av zigenarbefolkningens ställning" och den svenska under benämningen "Undersökning rörande finländska zigenares förhållanden i Sverige". De bägge undersökningarna behandlades vid ett möte på tjänstemannanivå den 26—27 oktober 1970 i Stockholm på inrikesdepartementet. I samband härmed kompletterades även uppgifterna. Mötet gjorde sig även bekant med den svenska utbildningsverksamheten för zigenare.

För att fortsätta det i Nordiska rådets rekommendation förutsatta samarbetet beslöt mötet föreslå, att en arbetsgrupp skulle tillsättas. Arbetsgruppen skulle få till uppgift att handha utbytet av erfarenheter på ifrågavarande område samt i vartdera landet informera om de förbättringar, som gjorts för zigenarbefolkningen. Arbetsgruppens finska medlemmar utses av social- och hälsovårdsministeriet och de svenska av inrikesdepartementet.

I Finland har man på initiativ av Zigenardelegationen ytterligare vidlagit följande konkreta åtgärder:

I budgeten för år 1970 hade 500 000 mark reserverats för förbättrandet av zigenarnas bostadsförhållanden, för 1971 har föreslagits 1 000 000 mark.

I juni 1970 gjordes en framställning till undervisningsministeriet om upptecknande av zigenarnas kultur.

Den 1 augusti 1970 trädde lagen angående komplettering av strafflagen med stadganden om straff för ras- och annan diskriminering i kraft.

I oktober 1970 tillsattes en kommitté för att utreda zigenarnas utbildningsmöjligheter.

I november 1970 tillsattes en kommitté för att utreda zigenarnas bostadsförhållanden.

Meddelande

om rekommendation nr 24/1969 angående tillgången till källmaterial för samtidshistorisk forskning

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

I. att gemensamt utreda förutsättningarna för att bereda nordiska forskare ökad tillgång till källmaterial för samtidshistorisk forskning och för att få till stånd en internordisk praxis rörande utlämnande av sådant material, som finns hos myndighet, samt

II. att vidtaga åtgärder för att i varje enskilt nordiskt land likställa forskare från ett annat nordiskt land med inhemska forskare vad gäller tillgången till offentliga myndigheters arkiv.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 14 december 1970 å samtliga regeringars vägnar:

Undervisningsministeriet i Finland, som är koordinerande land i detta ärende, hänvisar till de meddelanden av den 8 och 11 december 1969, vilka överlämnats till Nordiska rådets adertonde session.¹

Ärendet har sedermera översänts riksarkivarien i Finland till kännedom med anmodan om, att riksarkivarierna i de nordiska länderna måtte sammanträda för att — med hjälp av nödig juridisk expertis — dryfta detta spörsmål och i sinom tid komma med förslag till i ärendet behövliga åtgärder.

De nordiska riksarkivarierna har behandlat nämnda fråga vid sitt möte i Helsingfors den 27 oktober 1970 och beslutat avge följande utlåtande:

Riksarkivarierna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige har vid sitt möte i Helsingfors den 27 oktober 1970 på finska undervisningsministeriets anmodan dryftat spörsmål, som ingår i Nordiska rådets rekom-

¹ Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 2231.

mentation av den 6 mars 1969 angående tillgången till källmaterial för samtidshistorisk forskning, och beslutat att med anledning av rekommendationen uttala följande:

I. Riksarkivarierna har kunnat konstatera, att sådant samtidshistoriskt källmaterial, som finns hos offentliga myndigheter, i stor utsträckning redan är eller kan göras tillgängligt för forskare i samtliga nordiska länder enligt gällande lagstadganden. Det torde därför icke finnas anledning till att i detta sammanhang föreslå ändringar i lagstiftningen. För att forskningsmöjligheterna emellertid skulle kunna ökas, vore det önskvärt, att såväl sekretessbestämmelserna som myndigheternas prövningsrätt skulle tillämpas så liberalt som möjligt, när det gäller att bereda forskare tillgång till samtidshistoriskt källmaterial. Å andra sidan är självklart, att sekretessbelagda handlingar endast kan utlämnas i den mån det låter sig göras utan att de allmänna och enskilda intressen, som ligger till grund för sekretessen, skadas. Vid utlämnande av utrikesförvaltningens handlingar torde den praxis, som råder utom våra nordiska länder, i hög grad böra beaktas. Utrikespolitiskt material är t. ex. i Storbritannien numera i allmänhet tillgängligt efter 30 års frist.

II. Riksarkivarierna understöder det initiativ, som syftar till att i varje nordiskt land likställa forskare från ett annat nordiskt land med inhemska forskare vad gäller tillgången till offentliga myndigheters arkiv. Det vore önskvärt att få till stånd en likartad praxis i detta avseende. Riksarkivarierna föreslår, att riksarkivet i forskarens hemland vid behov skulle ge sitt utlåtande om en anhållan att få begagna hemligstämplat material i ett annat land. En nordisk forskare, som från sitt eget lands riksarkiv erhåller en rekommendation för sig och sitt forskningsämne, borde sålunda i varje annat nordiskt land betraktas som jämställd med inhemska forskare och på lika grunder beredas tillgång till offentliga myndigheters arkiv. För att utverka riksarkivets rekommendation förutsättes, att

1. forskaren är en kvalificerad forskare, som normalt åtminstone har avlagt fil. kand.- eller pol. kand.-examen eller motsvarande och arbetar på licentiat- eller doktorsavhandling eller en annan undersökning i ett vetenskapligt ämne;

2. forskningsämnet är preciserat så att arkivmaterialets art och omfång någorlunda kan bedömas;

3. forskaren är beredd att vid behov inlämna en skriftlig förbindelse att hemligstämplat material icke lämnas eller visas för utomstående och att experter och kopior av hemligstämplat material förvaras på ett säkert sätt och, sedan arbetet slutförts, vid anfordran återställs till arkivet.

Regeringarna kommer att överväga ärendet bl. a. på grundval av detta utlåtande.

Meddelanden
om rekommendation nr 25/1969 angående stereofoniska
radioutsändningar

(Överlämnade av Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att besluta om införande av ett gemensamt nordiskt system för stereofoniska radioutsändningar.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 14 december 1970:

Det s. k. Pilottonsystemet, som i början av år 1967 togs i bruk i Finland liksom i flertalet europeiska länder för stereofoniska radioutsändningar, är godkänt på internationell basis (CCIR:s rekommendation nr. 450, Oslo 1966). Då även sändningarna har fortgått flera år, är antalet befintliga mottagare redan avsevärt. Att nu införa ett annat system t. ex. på skandinavisk basis kan inte komma i fråga. Även den elektroniska industrin råkar ut för svårigheter, om den för export utanför Skandinavien tvingas producera annorlunda mottagare än för hemmamarknaden.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 17 december 1970 *å samtliga regeringars vägnar*:

En viser til meddelelsen til den 18. sesjon¹ og kan nå opplyse at Danmark og Finland har innført Pilottone-systemet. Det er foreløpig ikke klart når Sverige og Norge vil kunne ta standpunkt til valg av system.

¹ Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 2232.

Meddelanden

om rekommendation nr 26/1969 angående höjande av Nordiska kulturfondens belopp

(Överlämnade av Danmarks och Islands regeringar)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att snarast möjligt höja Nordiska kulturfondens kapital till sammanlagt 5 miljoner danska kronor årligen.

Danmarks regering (undervisningsministeriet) meddelar den 8 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

De nordiske landes undervisnings- og kulturministre har på deres møde den 9.—10. juni 1969 i Helsingfors truffet beslutning om hver i sit land at virke for en forhøjelse af det årlige rådighedsbeløb til 4 millioner danske kroner i 1970 og til 5 millioner danske kroner i 1971.

Forhøjelsen til 4 millioner danske kroner er gennemført med virkning fra 1. januar 1970.

De bevilgende myndigheder har i alle de nordiske lande fået forhøjelsesandragenderne for 1971 forelagt. Disse er tiltrådt for Norges og Sveriges vedkommende. Da andragenderne i de øvrige nordiske lande med meget stor sandsynlighed kan påregnes endeligt tiltrådt af de bevilgende myndigheder, henstilles det at betragte rekommendation nr. 26/1969 som færdigbehandlet.

Islands regering (Menntamálaráðuneytið) meddelar den 8 februari 1971:

Med hänvisning till danska regeringens (undervisningsministeriets) meddelande av den 8 december 1970, överlämnat å samtliga regeringars vägnar, får ministeriet anföra, att ett anslag motsvarande Islands andel av ett till 5 miljoner danska kronor höjt dispositionsbelopp för Nordiska kulturfonden har upptagits i statsbudgeten för 1971.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats ett av Danmarks regering å samtliga regeringars vägnar avgivet meddelande om rekommendation nr 26/1969. Utskottet har behandlat meddelandet vid sammanträde den 21 januari 1971.

Av meddelandet framgår, att de nordiska ländernas undervisnings- och kulturministrar enats om att verka för en förhöjning av Nordiska kulturfondens årliga dispositionsbelopp till 5 miljoner danska kronor. Den äskade ökningen har för Norges och Sveriges vidkommande redan beviljats. Även de övriga länderna torde enligt meddelandet med största sannolikhet gå med på höjda anslag till fonden. Hänvisande till att Nordiska kulturfonden från och med 1971 kan förväntas disponera över det i rekommendationen föreslagna årliga dispositionsbeloppet på 5 miljoner danska kronor får utskottet föreslå,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser
spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Stockholm den 21 januari 1971

<i>Per Bergman (s)</i>	<i>Gunnar Garbo (V)</i>	<i>Niels Eriksen (V)</i>
<i>Guttorm Hansen (A)</i>	<i>Niels Helveg Petersen (RV)</i>	<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>
<i>Eysteinn Jónsson (F)</i>	<i>Rune Jonsson (s)</i>	<i>Niels Matthiasen (S)</i>
Förman		
<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Erlendur Patursson (Tvfl)</i>	<i>Berte Rognerud (H)</i>
<i>Per Olof Sundman (cp)</i>	<i>Mirjam Tuominen (Skdl)</i>	

Meddelande

om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande de nordiska språklektorerna

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att vidtaga åtgärder för åstadkommande av ett ökat samarbete mellan de nordiska språklektorerna bl. a. i form av regelbundna ämneskonferenser samt
2. att utreda förutsättningarna för en fastare organisation av den nordiska lektoratsverksamheten vid universitet och högskolor.

Danmarks regering (ministeriet för kulturelle anliggender) meddelar den 7 december 1970 å samtliga regeringars vägnar:

Som meddelt til Nordisk Råds 18. session¹ har spörsmålerna i förbindelse med lektoratsvirksomhed været gjort til genstand for indgående drøftelser på et nordisk møde i efteråret 1969 på hvilket møde det i øvrigt besluttedes, at der i hvert land skulle udpeges en kontaktmand med henblik på det videre arbejde med koordineringen af lektoratsudvalgenes virksomhed. Kontaktmændene skal kunne holde fælles møder efter behov.

Det er oplyst, at der ikke har været afholdt fællesmøder i 1970, men at aktuelle spörsmål vedrørende løn- og arbejdsforhold har været drøftet mellem nordiske kontaktmænd i årets løb.

¹ Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 2234.

*BILAGA 1***Fråga vid Nordiska rådets 19:e session om nordiska språklektorers ställning¹**

Till Sveriges regering

På Nordisk Råds 17. session blev der antaget en rekommandation til regeringerne om foranstaltninger for øget samarbejde mellem de nordiske sproglektorer, bl. a. i form af regelmæssige fagkonferencer, samt om udredning af forudsætningerne for en fastere organisation af de nordiske lektors virksomhed ved universiteterne og de højere læreanstalter.

Af meddelelserne fra det koordinerende lands regering til rådets 18. session fremgik det, at der er udset kontaktmænd i de forskellige lande med tanke på den fortsatte samordning af lektorernes virksomhed. Af meddelelsen til rådets 18. session fremgår det, at der ikke er blevet holdt fællesmøder mellem kontaktmændene i året 1970. Som lærere ved nordiske universiteter og højere læreanstalter har de nordiske sproglektorer central betydning for styrkelse af sprogforståelsen mellem de nordiske lande. For at deres undervisning kan være effektiv, bør deres arbejdsforhold forbedres efter de i rekommandationen angivne retningslinier.

Nordiske sproglektorer ved universiteterne i Sverige er lønmæssigt ringere stillet end svenske universitetslektorer. De nordiske sproglektorer varetager al undervisning i deres lands sprog og litteratur. Det forekommer ud fra nordiske synspunkter beklageligt, at undervisning i nordiske sprog og litteratur i Sverige lønmæssigt rangerer lavere end anden tilsvarende universitetsundervisning.

Med henvisning til ovenstående ønsker jeg at stille følgende spørgsmål til Sveriges regering:

Hvad agter regeringen at foretage sig for at fremskynde bestræbelserne for at forbedre de nordiske sproglektorers løn- og arbejdsforhold?

Stockholm, 21. januar 1971

Niels Helveg Petersen (RV)

¹ Frågan besvarad s. 231.

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats ett till rådets nittonde session av Danmarks regering å samtliga regeringars vägnar avgivet meddelande om rekommendation nr 27/1969.

En av Niels Helveg Petersen vid rådets plenum den 16 februari 1971 till regeringen i Sverige riktad fråga har då besvarats av statsrådet Sven Moberg.

I sakens behandling i utskottet den 17 februari 1971 har deltagit undervisningsminister Jaakko Itälä, Finland, och statsråd Kjell Bondevik, Norge.

Meddelandet ger vid handen, att gemensamma möten för dryftande av frågor i anslutning till lektoratsverksamheten inte hållits under 1970. Statsrådet Moberg har i sitt svar understrukt, att de nordiska språklektorernas i Sverige löner bestäms på samma sätt som lönerna till övrig statlig personal. De nordiska lektorernas arbetsförhållanden är anpassade till den svenska universitetsorganisationen. Det är dock utskottet bekant, att de nordiska språklektorernas ställning i Sverige givit anledning till klagomål. Bl. a. mot denna bakgrund vill utskottet understryka betydelsen av att regeringarna påskyndar arbetet för att främja de nordiska språklektorernas arbets- och löneförhållanden.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Köpenhamn den 17 februari 1971

<i>Per Bergman (s)</i>	<i>Gunnar Garbo (V)</i>	<i>Guttorm Hansen (A)</i>
<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>	<i>Tage Johansson (s)</i>	<i>Eysteinn Jónsson (F)</i>
		Förman
<i>Niels Matthiasen (S)</i>	<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Berte Rognerud (H)</i>
<i>Sylvi Siltanen (Sd)</i>	<i>Per Olof Sundman (cp)</i>	<i>Mirjam Tuominen (Skdl)</i>

Meddelande

om rekommendation nr 28/1969 angående samarbetskommitté för utvecklingsforskning

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att närmare utreda frågan om att tillsätta en samarbetskommitté för utvecklingsforskning.

Danmarks regering (udenrigsministeriet) meddelar den 7 december 1970:

Arbejdsgruppen for koordination af udviklingsforskning i de nordiske lande mødtes den 13. november 1970. I mødet deltog repræsentanter for de nordiske bistandsorganer: Institutet for udviklingsforskning (Danmark) og Chr. Michelsens institutt (Norge), der gav en gensidig orientering om igangværende forskning og redegjorde for planlagte projekter.

Det besluttedes, at man udover de årlige møder ville bidrage til samarbejdet om udviklingsforskningen i de nordiske lande gennem løbende udveksling af oplysninger og gensidig orientering om forskningsprogrammer. Gruppens medlemmer vil desuden i hvert af de nordiske lande undersøge muligheden for at gennemføre en samlet kortlægning af den forskning vedrørende udviklingsproblemerne, der foregår.

Meddelanden

om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildning

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för nordiskt samarbete på yrkesvägledarutbildningens område, särskilt vad gäller kvalificerad fortbildning av yrkesvägledare.

Sveriges regering (inrikes- och utbildningsdepartementen) meddelar den 11 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Som framhölls i meddelandet om denna rekommendation till Nordiska rådets 18:e session¹ anser man från svensk sida att det i första hand bör ankomma på de myndigheter som ansvarar för utbildning och fortbildning av personal för studie- och yrkesorientering att kontinuerligt hålla kontakt och på lämpligt sätt samarbeta med motsvarande myndigheter i de andra nordiska länderna. I Sverige har studie- och yrkesorienteringens organisation inom utbildningsväsendet utretts och ett förslag härom har framlagts. Enligt förslaget bör studie- och yrkesorienteringen handhas av en särskilt utbildad specialist som finns i skolan och som normalt uteslutande bör syssla med studie- och yrkesvägledning inom skolväsendet. Förslaget har remissbehandlats och tillstyrkts av flertalet remissinstanser. Frågan bereds nu i utbildningsdepartementet.

Rekommendationen kommer sedan den överförts till Nordiska rådets socialpolitiska utskott att behandlas vid kommande möte med Nordiska arbetsmarknadsutskottet.

¹ Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 2236.

Meddelande
om rekommendation nr 1/1970 angående vidare-
utbildning av socialpersonal

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Reykavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att vidtaga åtgärder för att få till stånd en gemensam kvalificerad vidareutbildning för lärare till socialhögskolorna och för tjänstemän inom social administration och planläggning.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 17 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Regjeringene har nedsatt en nordisk arbeidsgruppe med det oppdrag å utrede de spørsmål som rekommandasjonen reiser. Arbeidsgruppen hadde sitt første møte høsten 1970 der man la opp nærmere retningslinjer for gruppens arbeid. Regjeringene vil komme tilbake til saken når resultatet av arbeidsgruppens overveielser foreligger.

BILAGA

**Skrivelse från Nordiska socialhögskolekommittén till Nordiska rådet
angående nordiskt samarbete mellan socialhögskolorna**

För kännedom meddelas att socialhögskolorna i de nordiska länderna sedan några år tillbaka bedriver ett organiserat samarbete genom Nordiska socialhögskolekommittén, vars stadgar bifogas (*se Bihang 1*).

Kommittén består av en representant för varje "erkänd" socialhögskola i Norden. Dessutom kan andra skolor med liknande utbildning samt nationella samarbetsorgan antas som extra medlemmar. Förteckning bifogas (*se Bihang 2*). Någon föreskrift om hur representanten skall utses finns inte. I regel torde rektor (motsvarande) representera utan särskilt uppdrag, men det förekommer också att styrelse eller lärarråd utser representanten. Härtill har en konferens hållits vartannat år, varvid aktuella problem av gemensamt intresse diskuterats. Den senaste konferensen hölls i oktober 1969 i Trondheim, konferensen 1971 planeras i Danmark. Kommittén kan givetvis inte falla några för medlemmarna bindande beslut. I konferenserna deltar utom socialhögskolekommitténs medlemmar även lärare, studerande och andra i socionomutbildningen verksamma personer utan begränsning av antalet. Mellan konferenserna företrädes kommittén av ett arbetsutskott, bestående av en representant för varje land samt -- enligt stadgarna -- av en studentrepresentant. Då den i stadgarna förutsedda nordiska studentorganisationen har upplösts, företrädes de studerande för närvarande av en representant för varje land som adjungeras till arbetsutskottets sammanträden.

Arbetsutskottet består för närvarande av rektor Åke Elmér, Lund, ordförande, forstander Ole Hermansen, Århus, lektor Anita Meinander, Helsingfors, och lektor Marta Hana, Trondheim. Sekretariatgöromålen ombesörjes, så länge ordförandeskapet ligger i Sverige, av samarbetsnämnden för socialhögskolorna i Stockholm. Konferensen i Trondheim har med anledning av ett medlemsförslag i Nordiska rådet föreslagit att ett permanent nordiskt sekretariat upprättas, i första hand för att syssla med vidareutbildning av lärare och av yrkesverksamma socionomer men också för att biträda socialhögskolekommittén.

Hittills har socialhögskolekommittén huvudsakligen fungerat som ett forum för utbyte av erfarenheter. Sommaren 1969 anordnades emellertid en s. k. nordisk sommarskola för lärare vid socialhögskolor. Denna kunde genomföras genom att socialhögskolan i Århus åtog sig att arrangera den. Ämnet var social metodik. Erfarenheterna av kursen var goda, men det visade sig svårt att få önskvärt antal deltagare, eftersom deltagarna själva

måste belata kostnaderna, i den mån skolorna inte kunde täcka dem. Särskilt i Norge och Sverige vållade detta problem.

För sommaren 1970 planeras tre motsvarande kurser, en i Danmark, en i Norge och en i Sverige. Socialhögskolan i Århus har åtagit sig att även detta år svara för arrangemangen. Huruvida samtliga kurser kan få tillräcklig anslutning för att kunna anordnas är ännu ovisst. Arbetsutskottet väddar till berörda myndigheter att bevilja bidrag för deltagande i sommarkurserna till de lärare vid socialhögskolorna som ansöker om sådana.

Lund den 8 april 1970

För Nordiska socialhögskolekommittén

Åke Elmér

BILAG 1

Stadgar för de nordiska socialhögskolornas samarbete

Fastställda vid nordiska socialhögskolekonferensen i Örebro den
13 januari 1968.

1 § Ändamål

Samarbetet mellan de nordiska socialhögskolorna avser att genom utbyte av erfarenheter och program befordra den sociala utbildningens gemensamma mål för de nordiska länderna.

Samarbetet omhänderhas av Nordiska socialhögskolekommittén och främjas genom att

- a) vartannat år i tur och ordning i de olika nordiska länderna anordna nordiska socialhögskolekonferenser och andra möten kring frågor rörande social utbildning;
- b) förmedla upplysningar och undervisningsmaterial mellan medlemmarna;
- c) stimulera samarbetet mellan läkare och studerande;
- d) representera socialhögskolorna i andra nordiska samarbetsorgan och inom International Association of Schools of Social Work (I.A.S.S.W.).

2 § Organ

a) Den nordiska *socialhögskolekommittén* består av en representant för varje ordinarie medlem. Kommittén sammanträder minst vartannat år. Ärenden kan däremellan avgöras per korrespondens.

b) Kommittén väljer en *ordförande* för en period om fyra år. Ordföranden kan icke omväljas för nästa fyraårsperiod. Om ordföranden avgår från sin befattning vid den socialhögskola han är anställd anses han vara befriad från ordförandeskapet men bör föreslå ny ordförande för den återstående delen av mandatperioden.

c) Kommittén väljer för en tvåårsperiod fyra representanter att tillsammans med ordföranden utgöra ett *arbetsutskott*.

3 § *Medlemskap*

Ordinarie medlemmar av kommittén är nedan i 7 § nämnda konstituerande medlemmar.

Till ordinarie medlem av kommittén kan efter förslag av medlem i kommittén antas socialhögskola som ger teoretisk och praktisk utbildning med en studietid om minst två år.

Som extra medlem kan kommittén efter förslag av medlem i kommittén anta övriga institutioner eller organisationer som är verksamma inom området för social utbildning.

Beslut om antagande av medlem fattas av kommittén med 2/3 röstövervikt. Riktlinjerna för medlemskap i I.A.S.S.W. lägges som grund vid avgörandet.

I de nordiska socialhögskolekonferenserna kan delta såväl ordinarie som extra medlemmar.

4 § *Ekonomi*

För att bestrida kommitténs nödvändiga utgifter kan kommittén besluta om uppbärande av medlemsavgift. Om medlens användning och om deras redovisning beslutar även kommittén.

5 § *Kommittén och I.A.S.S.W.*

Nordiska socialhögskolekommittén fungerar som regionalkommitté av I.A.S.S.W. och de nordiska socialhögskolorna är genom kommittén kollektivt anslutna till I.A.S.S.W.

De extra medlemmarna i kommittén är även extra medlemmar i I.A.S.S.W. Ordföranden eller någon av honom utsedd suppleant representerar kommittén i I.A.S.S.W:s styrelse.

6 § *Ändring av stadgarna*

Ändring av stadgarna kan göras av kommittén med beslut som fattas med 2/3 röstövervikt. Förslag till ändring av stadgarna bör tillställas medlemmarna minst två månader före kommitténs möte.

7 § *Konstituerande medlemmar*

Konstituerande medlemmar av Nordiska socialhögskolekommittén har varit:

Danmark

Danmarks Sociale Højskole

Finland

Yhteiskunnallinen Korkeakoulu
Svenska social- och kommunalhögskolan

Norge

Norges kommunal- og sosialskole
Norske kvinners nasjonalråds sosialskole
Sosialskolen i Trondheim

Sverige

Socialhögskolan i Stockholm
Socialhögskolan i Göteborg
Socialhögskolan i Lund
Socialhögskolan i Umeå.

Nordiska socialhögskolekommitténs medlemmar**Ordinarie medlemmar:****Ordinarie medlemmar:***Danmark*

Den sociale højskole (Rektor Åge Valbak), Prorektor Ole Høeg, Randersgade 10, 2100 København

Den sociale højskole ved Århus, Forstander Ole Hermansen, Søndervangen 90, 8260 Viby J

Den sociale højskole, Afdelingsleder Knud Lønstrup, Universitetet, Hjallesøvej 230, 5000 Odense

Finland

Tampereen Yliopisto, Rektor, professor Jaakko Uotila, Kalevantie 4, Tampere

Svenska social- och kommunalhögskolan, Rektor Anita Meinander, Topeliusgatan 16, Helsingfors

Norge

Norges kommunal- og sosialskole, Rektor Audun Ervik, Økernveien 145, Oslo 5

Norske kvinners nasjonalråds sosialskole, Rektor Anne-Marie Ulsteen, Fredriksborgsveien 18, Oslo 2

Sosialskolen i Trondheim, Rektor Lilian Bye, Trondheim

Sosialskolen i Stavanger, Rektor Kåre Dreyer Dybdahl, Stavanger

Det norske diakonhjems sosialskole, Rektor Otto Hauglin, Borgenveien 3 C, Oslo 3

Sverige

Socialhögskolan i Stockholm, Rektor Bengt Börjeson, Box 23134, 104 35 Stockholm 23

Socialhögskolan i Göteborg, Rektor Sigvard Rubenowitz, Berzeliigatan 2, 412 53 Göteborg

Socialhögskolan i Lund, Rektor Åke Elmér, Fack, 221 01 Lund

Socialhögskolan i Umeå, Rektor Bengt Grimlund, Samhällsvetarhuset, Universitetsområdet, 901 87 Umeå

Socialhögskolan i Örebro, Rektor Sven-Ola Lindeberg, Eklundavägen 1, 702 17 Örebro

Extra medlemmar:*Finland*

Luther-opisto, Rektor Simo Palosuo, Järvenpää

Svenska sjuksköterskeinstitutet, Stockholmsgatan 10, Helsingfors

Norge

Rådet for sosialarbeiderutdanning, Sekretær Ivar Iversen, Arbeidsdirektoratet, Oslo

Sverige

Samarbetsnämnden för socialhögskolorna, Byrådirektör Inger Örtegren, Box 23092, 104 35 Stockholm 23

Den 31 mars 1970

Meddelanden
om rekommendation nr 2/1970 angående nordisk
arbetsmarknad för psykologer

(Överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att skapa förutsättningar för införande av en nordisk arbetsmarknad för psykologer genom att utfärda bestämmelser för psykologverksamheten och genom att göra psykologutbildningen likvärdig.

D a n m a r k s r e g e r i n g (indenrigsministeriet) meddelar den 8 januari 1971:

Efter at forhandlinger om i hvilket ministerium spørgsmålet om psykologers virksomhed m. m. skal behandles er afsluttet med, at indenrigsministeriet har påtaget sig at være ressortministerium for området, har man taget spørgsmålet om fremsættelse af lovforslag om autorisation af psykologer op til nærmere overvejelse.

F i n l å n d s r e g e r i n g (social- och hälsovårdsministeriet) meddelar den 4 februari 1971:

I Finland har regeringen den 17 september 1970 tillsatt en kommitté med uppgift att precisera kompetenskraven för personer anställda som psykologer inom olika sektorer av hälsovården och den offentliga förvaltningen och andra motsvarande tjänster. Kommittén skall även uppgöra ett förslag till system för uppgörande av förteckning över och övervakning av kompetenta psykologer. Social- och hälsovårdsministeriet kommer att ta ställning till frågan om psykologernas samnordiska arbetsmarknad efter det kommittén slutfört sitt arbete.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 7 december 1970:

Sosialdepartementet har utarbeidet et forslag til lov om psykologers rettigheter og plikter. Lovforslaget vil bli søkt fremmet i 1971.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 4 februar i 1971:

Etter at fristen for avgivelse av meldinger var utløpt, mottok man ved ekspedisjon av 22. januar 1971 fra indenrigsministeriet i Danmark underretning om at nevnte departement har påtatt seg å være ansvarlig for sakens videre behandling i Danmark. De tidligere hindringer for å gjennomføre videre forhandlinger på embetsmannsplan er nå ryddet av veien, og det vil fra norsk side etter dette bli tatt et initiativ for å få sammenkalt et embetsmannsmøte.

Sveriges regering (utbildnings- og sosialdepartementen) meddelar den 27 januar i 1971:

I juni 1969 fastställdes provisoriska bestämmelser om utbildning för psykologexamen (högre examen för psykologer) och universitetskanslersämbetet (UKÄ) fick i uppdrag att utreda och komma in med förslag till definitiv utformning av psykologutbildning efter grundexamen. I juli samma år tillkallades av UKÄ Arbetsgruppen för psykologutbildning efter grundexamen. Samtidigt tillsattes Arbetsgruppen för tillämpningsmomenten inom grundutbildningen för blivande psykologer. Det förutsattes att de två arbetsgrupperna skulle stå i kontakt under fullgörandet av uppdragen.

Den arbetsgrupp som behandlat tillämpningsmomenten i den grundläggande utbildningen överlämnade den 15 januar i 1971 till UKÄ sitt betänkande, Tillämpningsutbildning för blivande psykologer. I betänkandet ingår förslag till studieplan, förslag angående kursernas uppläggning, praktikkens utformning m. m.

Efter remissbehandling av betänkandet avser UKÄ att lägga fram sina förslag för regeringen.

Under våren väntas också den arbetsgrupp som behandlar psykologutbildning efter grundexamen lägga fram sina förslag.

BILAGA**Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandena**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 2/1970 till rådets nittonde session från Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Av meddelandena framgår att, sedan från dansk sida meddelats att indenrigsministeriet skulle vara ansvarigt ministerium för frågan om nordisk arbetsmarknad för psykologer, möjlighet föreligger för Norge som koordinerande land att ta initiativ till ett möte mellan ämbetsmän från de nordiska länderna för överläggningar i ämnet.

Utskottet vill uttala sin förhoppning om att sådana överläggningar snarast kommer till stånd och föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Köpenhamn den 15 februari 1971

<i>Pentti Antila (Smp)</i>	<i>Kaj Bundvad (S)</i>	<i>Roald Bye (A)</i>
<i>Erling Dinesen (S)</i>	<i>Sven Hammarberg (s)</i>	<i>Rune Johansson (s)</i>
<i>Birgir Kjaran (Sj)</i>	<i>Lars Korvald (Kf)</i>	<i>Gerda Møller (KF)</i>
	Förman	
<i>Jan-Ivan Nilsson (cp)</i>	<i>Antti-Veikko Perheentupa (Sd)</i>	<i>Salve Salvesen (A)</i>
	<i>Saimi Ääri (K)</i>	

Meddelande
om rekommendation nr 3/1970 angående utbildning
av sjukhusadministratörer

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att föranstalta om åtgärder för att mot bakgrund av de i betänkandet om nordisk utbildning av sjukhusadministratörer (NU 1965: 6) framlagda förslagen och av erfarenheterna av försöksverksamheten vid Nordiska hälsovårdshögskolan få till stånd en permanent nordisk vidareutbildning av sjukhusadministratörer vid nämnda högskola.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 22 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Fr. o. m. verksamhetsåret 1970/71 har den vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg bedrivna försökkursen för vidareutbildning av sjukhusadministratörer utökats från en månad till två månader. Erfarenheterna av denna förlängda kurs bör ligga till grund vid bedömning av frågan om ytterligare utvidgning av utbildningsprogrammet.

Meddelande
om rekommendation nr 4/1970 angående ökad samverkan vid
utbildningsanstalter

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att under upprätthållande av nära kontakter och ett kontinuerligt informationsutbyte mellan de nordiska länderna fortsätta arbetet på införande av en ökad samverkan vid utbildningsanstalterna mellan lärare, elever och övriga kategorier av där verk samma.

Sveriges regering (utbildningsdepartementet) meddelar den 11 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

I enlighet med ett beslut fattat vid undervisnings- och kulturministermötet i Reykjavík i juli 1968 tog Nordiska kulturkommissionen upp frågan om universitetsdemokrati på sitt program.

I skrivelse i juni 1969 framhöll kommissionen det önskvärda i att de ansvariga nationella instanserna upprätthåller en nära kontakt i syfte att genom informationsutbyte erhålla underlag för utvärdering och framtida ställningstaganden, efter så långt möjligt gemensamma riktlinjer.

På sitt möte i juni 1969 behandlade undervisnings- och kulturministrarna denna skrivelse och beslöt ge kulturkommissionen i uppdrag att utvidga arbetet till att omfatta hela utbildningsområdet.

För en närmare redovisning av kommissionens arbete härmed hänvisas till dess berättelse till Nordiska rådets 19:e session.¹

Mot bakgrund härav har det befunnits naturligt att överlämna rekommendationen till kulturkommissionen för beaktande i dess fortsatta arbete med frågan.

Med hänvisning till att denna fråga således redan är föremål för uppmärksamhet från regeringarnas sida och under behandling i kulturkommissionen föreslås att den avskrivs såsom färdigbehandlad.

¹ *Se s. 1922.*

Meddelande

om rekommendation nr 5/1970 angående nordiskt varudeklarations-samarbete

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att öka bidragen till de nordiska varudeklarationsorganen i syfte att stärka det nordiska varudeklarationssamarbetet samt att anmoda de nordiska varudeklarationsorganen att redovisa sin planläggning av det fortsatta nordiska varudeklarationssamarbetet samt att i ljuset härav överväga vilka ytterligare åtgärder som eventuellt påfordras från regeringarnas sida för att säkerställa ett effektivt nordiskt varudeklarationssamarbete.

Danmarks regering (handelsministeriet) meddelar den 4 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

I tillslutning til de til Nordisk Råd afgivne meddelelser om rek. nr. 31/1967, senest den 8. december 1969 til Nordisk Råds 18. session¹ samt udtalelserne i anledning af tillæggsforslag A 234 T/e² om udbygningen og intensivering af det nordiske varedeklarationssamarbejde, skal oplyses, at varedeklarationsorganerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige — Dansk Varedeklarations-Nævn, Varudeklarationsförbundet (Tavaraselosteliitto) i Finland, Varefaktakomiteen i Norge og Varudeklarationsnämnden i Sverige — i det forløbne år har indgået en foreløbig aftale om samarbejde med henblik på at søge gennemført ensartede varedeklarationsnormer i Norden og styrke den fællesnordiske indsats inden for det internationale varedeklarationssamarbejde. Ved denne aftale enedes organerne om fra 1. januar 1971 at ansætte en nordisk koordinerende sekretær, hvis virksomhed skulle overvåges og ledes af en samarbejdskomité med en repræsentant for hvert land. De årlige udgifter i forbindelse med sekretærens virksomhed

¹ Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 2044.

² Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 976.

var anslået til F.M. 85 000, og det var tanken, at denne skulle placeres i Finland. Udgifterne skulle i øvrigt udredes med 2/5 af Sverige og med 1/5 af hvert af de øvrige lande. Senest den 30. november 1970 skulle varedeklarationsorganerne meddele, om de kunne erlægge deres andel af udgifterne.

Det foreligger nu oplyst, at man i Finland ikke i statsbudgettet for 1971 har fået tilstrækkelige midler til at kunne deltage i dette udvidede samarbejde allerede fra 1. januar 1971, og at Varudeklarationsnämnden i Sverige ikke i sit budget for 1971/72 har fået sikret særskilte midler hertil. Det svenske handelsdepartement har yderligere anført, at Konsumentutredningen — der behandler spørgsmål om den statslige organisation i forbindelse med konsumentspørgsmål — bl. a. skal tage stilling til Varudeklarationsnämndens fremtidige virksomhed, at betænkning fra utredningen vil fremkomme i begyndelsen af 1971, og at spørgsmålet om et udvidet nordisk varedeklarationssamarbejde for Sveriges vedkommende vil blive taget op, når regeringen har taget stilling til konsumentutredningens forslag.

Selv om der i budgettet for Varefaktakomiteén i Norge efter det foreliggende skulle være tilstrækkelige midler til samarbejdet, og man fra Danmark antagelig allerede nu ville kunne fremskaffe de fornødne midler, er der enighed om, at det påtænkte samarbejde om en sekretær under de foreliggende forhold ikke vil kunne søges gennemført fra 1. januar 1971. Samtlige landes regeringer er dog enige om, at man fortsat vil søge det nordiske samarbejde om varedeklarationer intensiveret, bl. a. også under hensyn til betydningen af at styrke den fællesnordiske indsats inden for det internationale varedeklarationssamarbejde.

I Island er der fortsat ikke påbegyndt noget arbejde med hensyn til varedeklarationer. Den islandske regering er imidlertid interesseret i, at der gennemføres nordisk samarbejde om varedeklarationer, som Island håber inden længe at kunne deltage i.

*BILAGA 1***Fråga vid Nordiska rådets 19:e session om nordiskt varudeklarations-samarbete¹**

Til Finlands og Sveriges regjeringer

Ved 15. sesjon vedtok Nordisk Råd en rekommandasjon (*nr 31/1967*) om samarbeid am varedeklarasjoner. Til 18. sesjon ble det reist et tilleggsforslag om nordiske varedeklarasjoner hvori det kreves en intensivering av samarbeidet på dette område. Forslaget fikk sterk tilslutning ved remissbehandlingen. I sin innstilling om forslaget uttalte økonomisk utvalg bl. a.

Det är redan nu uppenbart att takten och intensiteten i detta arbete måste väsentligt ökas om man inte skall få en permanent eftersläpning i förhållande till varuutbytets utveckling.

I den rekommandasjon (*nr 5/1970*) som ble vedtatt ved forrige sesjon angis at Rådet ønsker øket bidrag til varedeklarasjonsorganene og en plan hvordan disse tenker seg å bygge ut samarbeidet.

Av meldingen til årets sesjon fremgår at varedeklarasjonsorganene har etterfulgt rekommandasjonen men at arbeidet ikke har kunnet komme igang da regjeringene i Finland og Sverige har gitt utilstrekkelige bevilgninger.

Enda mere urovekkende er at det i meldingen fra Sveriges regjering uttales at først når den pågående utredning om den svenske varedeklarasjons-samarbeids fremtidige stilling foreligger og den svenske regjering har tatt stilling til denne, vil man i Sverige kunne ta stilling til spørsmålet om et utvidet nordisk varedeklarasjonssamarbeid. Selv i beste tilfelle betyr dette en betydelig forsinkelse av arbeidets igangsettelse. Standpunktet går derfor mot formålet med rekommandasjonen. Vi har jo allerede i hvert av våre land et meget stort nordisk vareutvalg, som stadig øker. Samarbeidet innebærer en viss arbeidsfordeling som betyr utgiftsbesparelser. Både forbrukere og produsenter har allerede i dag felles interesse i ensartede oppfatninger på dette område.

Jeg vil derfor stille følgende spørsmål til Finlands og Sveriges regjeringer:

Hvordan bedømmer regjeringene mulighetene til at Rekommandasjon nr 5/1970 blir gjennomført innen kort tid?

Oslo, 18. januar 1971

Road Bye

¹ *Frågan besvarad s. 237.*

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet

Till ekonomiska utskottet har hänvisats till rådets nittonde session från Danmarks regering å samtliga regeringars vägnar avgivet meddelande om rekommendation nr 5/1970.

Utskottet har tagit del av meddelandet liksom av en vid nittonde sessionen av Roald Bye till Finlands och Sveriges regeringar ställd fråga hur dessa regeringar bedömer möjligheterna för att rekommendation nr 5/1970 blir genomförd inom kort tid samt regeringarnas svar å frågan.

Då utskottet anser att saken fordrar ytterligare överväganden mot bakgrund dels av de upplysningar som lämnats i regeringarnas ovannämnda svar dels av vad som i övrigt må framkomma vid rådets behandling av konsumentspörsmålen i övrigt under innevarande session, avser utskottet att fortsätta behandlingen av meddelandet vid möte efter sessionen.

Detta har utskottet önskat anmäla för rådet.

Köpenhamn den 17 februari 1971

<i>Ele Alenius (Skdl)</i>	<i>Trygve Bratteli (A)</i>	<i>Kund Enggaard (V)</i>
	Fung. förman	
<i>Gunnar Helén (fp)</i>	<i>Yngve Holmberg (m)</i>	<i>Guri Johannessen (A)</i>
<i>Kåre Kristiansen (Kf)</i>	<i>Sture Palm (s)</i>	<i>Jón Skaftason (F)</i>
<i>Anna-Greta Skantz (s)</i>	<i>Karl Skyttle (RV)</i>	<i>Veikko Vennamo (Smp)</i>

Meddelande

om rekommendation nr 6/1970 angående lagstiftningen beträffande medborgarskap för barn

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at undersøge, om der ved afgørelsen af statsborgerskabet i videregående omfang kan tages hensyn til princippet om barnets interesse og således, at spørgsmålet eventuelt senere kan aktualiseres på internationalt plan.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 7 december 1970: .

För Finlands vidkommande hänvisas till de yttranden, vilka avgivits av justitieministeriet 22 maj 1969 och ministeriet för inrikesärendena 23 juni 1969 och som ingår i Bilaga 1 till A 222/j.¹

Frågan har varit föremål för undersökning i Finland och kontakter i ärendet har på tjänstemannaplanen tagits. Förslag om tillsättande av en sannordisk utredning har ännu icke gjorts.

Beträffande sistnämnda spörsmål och ärendets fortsatta behandling i övrigt kommer nödig kontakt med de övriga medlemsländernas vederbörande myndigheter att upprätthållas på tjänstemannanivå.

¹ Se Nordiska rådet, 15:e sess., s. 807.

*BILAGA 1***Fråga vid Nordiska rådets 19:e session om barns medborgarskapsrättsliga ställning¹**

Till Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar

Frågan om medborgarskap för barn i s. k. blandade äktenskap har ägnats stort intresse både i Nordiska rådet vid föregående session och i riksdagarna. Vad det gäller är att redan från födelsen kunna ge barn i äktenskap mellan inhemsk kvinna och utländsk man kvinnans medborgarskap när familjen bor i hennes hemland. En sådan möjlighet har störst praktisk betydelse i ett invandrarland, med därutöver har saken ett betydande allmänt intresse.

Vid föregående session ställde sig majoriteten bakom en rekommendation om utredning, men åtskilliga ansåg att man borde ha gått längre och rekommenderat ändring av lagstiftningen direkt.

Det är mot denna bakgrund otillfredsställande att regeringarna inte gjort mer än att kontakta lagits mellan tjänstemän, vilket är den enda konkreta åtgärd som redovisas i Finlands regerings meddelande å samtligas vägnar i anledning av rek. 6/1970. Jag anser att svaret är helt otillfredsställande, inte minst mot bakgrund av att ett förslag i samma fråga avvisades i svenska riksdagen under 1970 med hänvisning till bl. a. denna rekommendation. Under riksdagsdebatten uttryckte talare förhoppningen att den utredning som rekommendationen begärde inte skulle utnyttjas som ytterligare ett medel att förhåla en snar lösning.

Det är angeläget att redan vid kommande session få klarlagt när regeringarna avser inleda den begärda undersökningen och vad den kommer att omfatta.

Med hänvisning till det anförda får jag ställa följande fråga:

När avser regeringarna inleda den i rek. 6/1970 begärda undersökningen och vad kommer undersökningen att omfatta?

Stockholm den 15 januari 1971

Sven Mellqvist (s)

¹ Frågan besvarad s. 236.

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet

Til juridisk udvalg er henvist den til rådets 19. session af Finlands regering afgivne meddelelse om rekommandation nr. 6/1970. Meddelelsen er behandlet af udvalget ved mødet 15. januar 1971 og under rådets 19. session.

Af meddelelsen fremgår, at der har været kontakt mellem tjenestemænd i justitieministeriet og ministeriet för inrikesärendena om den i rekommandationen anbefalede undersøgelse angående lovgivningen om børns statsborgerret. Der er endnu ikke taget beslutning om etablering af en fælles-nordisk undersøgelse, men den fornødne kontakt med de øvrige landes myndigheder vil blive opretholdt på tjenestemandsniveau.

Som svar på et spørgsmål fra Sven Mellqvist er det blandt andet oplyst, at en nordisk arbejdsgruppe vil få til opgave at foretage den pågældende undersøgelse. Det er meningen, at arbejdsgruppens første møde skal afholdes i april måned 1971, og undersøgelsen vil blive alsidig for at prøve de forskellige løsninger. Der kan ikke siges noget om, hvornår arbejdet vil være afsluttet.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelsen om rekommandation nr. 6/1970 til efterretning og afventer nye meddelelser til næste ordinære session.

København, den 17. februar 1971

Erik Adamsson (s)   *Georg C. Ehrnrooth (Sv)*   *Erling Engan (Sp)*

Carl-Henrik Hermansson (vpk)   *Allan Hernelius (m)*   *K. Axel Nielsen (S)*

Formand

Grethe Philip (RV)   *Helge Seip (V)*   *Thorstein Treholt (A)*

Meddelanden

om rekommendation nr 7/1970 angående jämlikhet vid naturalisation

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at søge reglerne om naturalisation i forbindelse med ægteskab tillempet, således at der ikke generelt gøres forskel mellem mand og kvinde.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 7 december 1970:

För Finlands vidkommande hänvisas till de yttranden, vilka avgivits av justitieministeriet 22 maj 1969 och ministeriet för inrikesärendena 23 juni 1969 och som ingår i Bilaga 1 till A 222/j.¹

Frågan har varit föremål för undersökning i Finland och kontakter i ärendet har på tjänstemannaplanet tagits. Förslag om tillsättande av en samnordisk utredning har ännu icke gjorts.

Beträffande sistnämnda spörsmål och ärendets fortsatta behandling i övrigt kommer nödig kontakt med de övriga medlemsländernas vederbörande myndigheter att upprätthållas på tjänstemannanivå.

¹ Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 807.

Meddelanden

om rekommendation nr 8/1970 angående samarbete på rymdområdet

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna,

1. att i det internationella rymdsamarbetet uppträda med en gemensam linje och skapa lämpliga former för en nordisk samordning på detta område,
2. att slå vakt om informationsfriheten i samband med utvecklingen av rymdkommunikationerna,
3. att tillvarata möjligheterna till gemensamma nordiska projekt rörande rymden på forskningens och industrins områden.

Danmarks regering (ministeriet for kulturelle anliggender, ministeriet for offentlige arbejder [generaldirektoratet for post- og telegrafvæsenet], udenrigsministeriet og undervisningsministeriet, [forskningssekretariatet]) meddelar den 5 december 1970:

De nordiske lande har i årets løb opretholdt og uddybet den nære kontakt vedrørende det internationale rumsamarbejde.

Formerne for samarbejdet omfatter dels permanente fælles arbejdsgrupper om specifikke emner og dels gensidig orientering forud for og under internationale møder om rumspørgsmål.

Af faste kontaktgrupper skal særligt nævnes teleadministrationernes nordiske telesatellitkomité, de nordiske radiofoniers arbejdsgruppe: "Kommunikationssatellitter", der tillige forbereder radiofoniernes stillingtagen til de juridiske beskyttelsesspørgsmål ved satellittransmissioner af radiofoni- og fjernsynsprogrammer, samt den nordiske kontaktkomité for radio- og TV-spørgsmål. Endvidere afholdes lejlighedsvis møder mellem de nordiske telechefer og radiochefer til behandling af spørgsmål af fælles interesse, herunder spørgsmål vedrørende satellitkommunikation.

Udvekslingen af synspunkter forud for stillingtagen til det europæiske rumsamarbejde, herunder medlemskab af ESRO, er formidlet gennem de nordiske udenrigsministerier. Det skal tilføjes, at det i dette spørgsmål ikke har været muligt at opnå ensartet standpunkt fra de nordiske lande ved den 4. europæiske rumkonference i Bryssel den 4. november 1970, idet Danmark efter regeringens beslutning har tilkendegivet, at man agter at bringe sit medlemskab af ESRO til ophør med virkning fra udgangen af 1971, mens Sverige bibeholder sit medlemskab og Norge fortsætter med observatørstatus. I bemærkningerne til forslag til folketingsbeslutning om opsigelse af ESRO konventionen har undervisningsministeren understreget, at regeringen ønsker at holde mulighederne åbne for en ændret beslutning vedrørende dansk deltagelse i dette samarbejde, såfremt resultaterne af de europæiske forhandlinger og udviklingen i øvrigt gør det ønskeligt.

Teleadministrationerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige har under opførelse en fællesfinansieret satellitjordstation i Tanum i Bohuslän i Sverige. Den svenske teleadministration er forretningsfører vedrørende stationen, hvis antennesystem og elektroniske udrustning leveres af et italiensk firma, mens bygning og øvrige tekniske installationer, såsom strømforsyning m. m. leveres af virksomheder inden for Norden. Stationen ventes idriftsat i sidste kvartal 1971, og vil i begyndelsen blive benyttet til teletrafik mellem Norden og USA/Canada via en satellit i INTELSAT-systemet.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 14 december 1970:

Trafikministeriet anser det synnerligen viktigt att få till stånd satellit-system genom vilka luftfartens kommunikations- och navigationsmöjligheter kunde förbättras. I all synnerhet är en dylik säkring av interkontinentala flygningar att betrakta som brådskande.

Sveriges regering (industri- och utbildningsdepartementen) meddelar den 11 december 1970 *å samtliga regeringars vägnar*:

I den europeiska rymdkonferensen, som är ett samrådsorgan för rymdfrågor, där Danmark, Norge och Sverige är medlemmar och Finland observatör förekommer ett kontinuerligt informellt samråd mellan de nordiska länderna. Detsamma gäller beträffande de två nordiska medlemsländerna i European Space Research Organisation (ESRO) Danmark och Sverige. (I sammanhanget hänvisas även till ett av Danmarks regering avgivet meddelande.)

Anledningen till att ännu inga fasta former skapats för nordiskt samarbete inom detta område är att diskussionerna om formen för och organisationen av det europeiska rymdsamarbetet ännu inte avslutats. De slutliga ställningstagandena i denna fråga kan bl. a. väntas påverka den na-

tionella organisationen av rymdverksamheten och därmed även den nordiska samarbetsformen.

Vidare förekommer ett informellt samarbete även mellan universitetsinstitutioner och forskningsinstitut som för sin forskning använder sig av rymdteknologi. Detta samarbete bedrivs bl. a. inom Skandinavisk Arbetsgrupp för Rymdforskning (SAR), som även initierat samarbete rörande konkreta rymdforskningsprojekt.

I sammanhanget bör även erinras om det samarbete mellan teleförvaltningarna som, bl. a. inom den skandinaviska telesatellitkommittén, äger rum på rymdkommunikationsområdet.

Rekommendationens andra del manar regeringarna att slå vakt om informationsfriheten i samband med utvecklingen av rymdkommunikationerna. Denna fråga är föremål för behandling såväl i Förenta Nationernas rymdkommitté som i UNESCO. Inför behandlingen i respektive internationella organ äger regelmässigt samråd rum mellan de nordiska ländernas delegationer.

Meddelanden
om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning
i radio och TV

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Islands regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att i samband med den nationella utbyggnaden av produktionen av material för undervisningen i radio och TV verka för en fastare organisation av den samnordiska produktionen på området.

Danmarks regering (ministeriet for kulturelle anliggender) meddelar den 7 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Forslaget er tiltrådt af Norsk rikskringkasting og er under overvejelse i den finske skolstyrelse, i det af det finske undervisningsministerium nedsatte audiovisuelle udvalg samt i den svenske TRU-komité.

Det danske undervisningsministerium har tilsluttet sig forslaget, men tilføjer dog, at man ikke anser det for hensigtsmæssigt at tage spørgsmålet om de undervisningsmaterialer, der er resultatet af en radio- eller TV-produktion, ud til isoleret behandling, idet spørgsmålet om sådant materiale efter undervisningsministeriets opfattelse bør ses i sammenhæng med produktionen og distributionen af undervisningsmidler som helhed. Undervisningsministeriet overvejer at rejse det samlede problemkompleks vedrørende skolernes forsyning med undervisningsmidler i Nordisk Kulturkommission.

Danmarks Radio har ønsket at afvente radiokommissionens betænkning, inden man tager stilling til forslaget.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 14 december 1970:

Nordiskt samarbete är ytterst nödvändigt och av behovet påkallat vid beredning av undervisningsmaterial för radion och televisionen. I detta skede kan rundradion på grund av sakens omfattande natur ännu ej ta ställning till frågan om vilken organisationsform som vore att föredra i denna verksamhet. Enligt rundradions uppfattning ankommer utredningen av denna fråga på statens audiovisuella institut som kommer att grundas och som i sinom tid torde göra upp sitt eget förslag i ärendet.

Islands regering (Menntamálaráðuneytið) meddelar den 8 februari 1971:

Samtidigt som det hänvisas till danska kulturministeriets meddelande av den 7 december 1970, överlämnat å samtliga regeringars vägnar, skall från isländsk sida anföras följande.

Undervisningsministeriet översände rekommendationen till Statsradion, Statens filmcentral samt undervisningsdirektören. Direktören för Statens filmcentral har i brev av den 11 juni 1970 bl. a. framhållit följande.

De första försöken med skol-TV på Island kommer att göras under innevarande år i regi av Statens filmcentral och undervisningsministeriets skolforskningsavdelning. När dessa försök avslutats är tiden inne för att närmare än hittills skett undersöka i vilken utsträckning nordiskt samarbete kan bidra till utvecklingen av isländsk skol-TV.

Program av folkbildningskaraktär har förekommit i rätt stor omfattning i radio och TV och Statens filmcentral har i någon mån sökt medverka till att öka detta material. Bland det som skulle vara önskvärt att få är TV-undervisning i danska (norska eller svenska).

Ett nordiskt organ för att behandla dessa frågor eller eventuellt producera sådant undervisningsmaterial som det här rör sig om kunde bli en viktig tillgång sett från isländsk synpunkt. Vare sig ett dylikt organ blir upprättat eller ej, är det säkert att Island kommer under de närmaste åren att i växande utsträckning söka samarbete med de övriga nordiska länderna på detta område.

Det kan nämnas, att preliminära överläggningar ägt rum mellan Danmarks och Islands undervisningsministerier rörande eventuellt samarbete om tillverkning av en programserie för undervisning i danska i isländsk TV.

Meddelande
om rekommendation nr 10/1970 angående samnordisk
massmediaforskning

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att tillsätta ett nordiskt samarbetsorgan med uppgift att samordna och effektivisera massmediaforskningen i Norden samt att ställa behövliga medel till förfogande för detta samarbete.

Danmarks regering (ministeriet för kulturelle anliggender) meddelar den 7 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

De nordiske radiofonier har i 1969 oprettet et fælles nordisk samarbejdsudvalg med radio- og TV-forskning som opgave. Udvalget har bl. a. beskæftiget sig med seerundersøgelser efter et konkret nordvisions-program samt arbejdet med en indholdsanalyse af fjernsynets nyhedsformidling i de nordiske lande.

Endvidere har de nordiske radiofonier givet tilsagn om støtte til oprettelse af en nordisk dokumentationscentral for massemedieforskning, hvis arbejde antagelig vil kunne påbegyndes omkring midten af 1971.

Endelig skal nævnes, at det finske undervisningsministerium har anmodet en af ministeriet nedsat audio-visuel arbejdsgruppe samt Tammerfors universitet om at foretage nødvendige foranstaltninger i anledning af rekommendationen.

Meddelanden
om rekommendation nr 11/1970 angående karantän-
verksamhet för djur

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges
regeringar)*

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna för ett förenhetligande av ländernas karantänbestämmelser för djur samt för ett samarbete på skilda områden inom karantänväsendet.

Danmarks regering (landbruksministeriet) meddelar den 9 december 1970:

Landbruksministeriet kan i det væsentlige henholde sig til veterinærdirektoratets udtalelse af 6. august 1968 vedrørende medlemsforslag A 204/s.¹

Veterinærdirektoratet har på ny fremhævet, at en fuldstændig konformitet vedrørende de sikkerhedsforanstaltninger, der er nødvendige til at imødegå risikoen for indslæben af smitsomme sygdomme, ikke kan opnås inden for en række lande, medmindre sundhedstilstanden blandt dyrene i disse lande ligger på samme stadi.

Dette gælder efter veterinærdirektoratets skøn for tiden kun hestebeholdningen, hvorfor de for transporten af heste inden for de nordiske lande gældende regler da også ligger meget nær på hinanden. Yderligere konformitet vil blive søgt i forbindelse med igangværende revision af de danske importregler for heste.

For så vidt angår kvæg, svin og fjerkræ er de grundlæggende betingelser for ensartede indførselsbetingelser ikke til stede.

For hunde og katte er de danske indførselsbestemmelser ændret fra 1. marts 1970 ved landbruksministeriets bekendtgørelse nr. 54 af 19. februar 1970. Baggrunden herfor var dels de danske karantæneforholds utilstrækkelighed dels den forværrede situation med hensyn til rabies i det sydlige Jylland.

¹ Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 513.

For importen fra de nordiske lande betød ændringen, at hunde og katte kan indføres til Danmark uden dyrlægeundersøgelse ved grænsen mod erklæring fra ejeren om, at hunden (katten) i de sidste 6 måneder eller siden fødslen ikke har været uden for Finland, Færøerne, Island, Norge og Sverige bortset fra et eventuelt ophold i Danmark.

De nye bestemmelser har medført, at der i Finland, Norge og Sverige kræves 4 måneders karantæne for hunde og katte fra Danmark.

Der gennemføres fortsat bekæmpelse af ræve og grævlinger i det sydlige Jylland samt tvungen vaccination af alle hunde i området for at hindre rabies-smittens udbredelse, og man håber fra dansk side, at det vil vise sig muligt at bekæmpe sygdommen, således at det bliver muligt at lette rejsemulighederne mellem Danmark og de øvrige nordiske lande for hunde- og katteejere, der ønsker at medbringe deres dyr.

F i n l a n d s r e g e r i n g (lantbruksministeriet) meddelar den 30 november 1970:

Om förenhetligande av karantänsbestämmelserna för djur samt om samarbete på detta område, har mellan ländernas veterinärmyndigheter överlagts. Enhetligheten och samarbetet har redan tidigare förverkligats tämligen långt på detta område och lantbruksministeriet ser ej hinder för vidare utveckling. Dock förhindrar det i viss mån olika djursjukdomsläget i de nordiska länderna tillsvidare ett fullständigt förenhetligande av karantänsbestämmelserna.

I s l a n d s r e g e r i n g (Landbúnaðarráðuneytið) meddelar den 4 januari 1971:

Ministeriet henviser til det norske landbrugsministeriums betænkning om denne sag.

Samtidig skal det fremhæves, at landbrugsministeriet anser det ikke muligt på grund af fare for dyresygdomme at ændre de gældende regler om indførsel af dyr.

N o r g e s r e g e r i n g (Landbruksdepartementet) meddelar i december 1970 *å samtlige regeringars vägnar*:

Rekommendasjonen ble inngående drøftet på det nordiske veterinærdirektør-møte i Bergen i juli i år.

På grunn av en ytterligere spredning av hundegalskap (rabies) i Danmark, har de danske veterinærmyndigheter funnet det nødvendig å velge andre metoder for bekjempelse av denne sykdom enn de som benyttes i de øvrige nordiske land hvor denne sykdom ikke har funnet innpass. Ut fra dette er det ikke faglig grunnlag for en utvidet samordning av de karantenebestemmelser som gjelder for hund og katt.

På det samme møte ble det imidlertid også drøftet spørsmålet om en

friere utveksling av andre dyr mellom de nordiske land, og det tilstrebes nå en mer liberal praksis på dette felt enn det som allerede er innført av lettelser for samtrafikk med husdyr, særlig ved utveksling av sportshester.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 15 december 1970:

Kort tid efter rekommendationens avgivande har förhållandena ändrats i fråga om karantänbestämmelser m. m. vid införsel av hundar och katter från Danmark. Danmark har nämligen valt att från och med den 1 mars 1970 betrakta sig som smittat med rabies. I enlighet med Världshälsoorganisationens rekommendation för smittade länder införes sålunda numera hundar och katter från andra smittade länder utan karantänförvaring men med vissa krav på vaccination. Sverige, Norge och Finland följer däremot WHO:s rekommendation för länder som är fria från rabies och anser sig ha sådana gränsförhållanden att man kan skydda sig för sjukdomen. Sverige, Norge och Finland har således fyra månaders karantänförvaring för hund och katt, vilket alltså måste gälla även införsel från det numera rabiessmittade Danmark. Någon möjlighet att uppnå likartade bestämmelser mellan de nordiska länderna på denna punkt föreligger således för närvarande inte utan att åsidosätta medicinska och veterinärmedicinska synpunkter på smittrisken.

I april 1970 ägde en överläggning rum i Stockholm mellan den svenska jordbruksministern och den danska landbruksministern rörande möjligheterna att underlätta överföringen av hundar och katter mellan Danmark och Sverige.

I anledning av väckt motion har svenska riksdagens tredje lagutskott i sitt utlåtande nr 74/1970 mot bakgrund av de ändrade karantänbestämmelserna understrukt det angelägna i att man från svensk sida tar initiativ till att förverkliga Nordiska rådets rekommendation nr 11/1970. I utlåtandet framhålls att saken måste anses ha sådan vikt att vad utskottet anfört borde ges Kungl. Maj:t till känna. Riksdagen har med skrivelse till Konungen den 11 november 1970 anmält att utskottets hemställan bifallits.

Vid de årliga överläggningar som sedan länge ägt rum mellan de nordiska veterinärmyndigheterna har från svensk sida under en följd av år framförts förslag om lättnader i fråga om transport av djur mellan länderna. Framför allt har därvid avsetts Sverige—Norge—Finland. Från de övriga ländernas sida har man förklarat sig intresserade av dylika lättnader. I Sverige har veterinärstyrelsen bemyndigats att besluta exempelvis om slopande av tillståndstvång för sällskapsdjur och husdjur medan motsvarande beslut i de övriga länderna kräver lagändring. Detta torde bl. a. ha medverkat till att de svenska förslagen ännu inte genomförts.

*BILAGA***Skrivelse från Nordiska rådets presidium till regeringarna i Danmark,
Finland, Norge och Sverige rörande karantän-
bestämmelser för djur**

Nordiska rådets presidium har mottagit bifogade skrivelse beträffande de ändringar i karantänbestämmelserna som införts mellan Danmark och Sverige från den 1 mars 1970, innebärande att Sverige fordrar 4 månaders karantän vid införsel och återinförsel av hundar och katter från Danmark (se *Nordiska rådet, 18:e sess., s. 509*).

Nordiska rådet antog vid 18:e sessionen i februari 1970 en rekommendation (nr 11) till regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna för ett förenhetligande av ländernas karantänbestämmelser för djur samt för samarbete på skilda områden inom karantänväsendet. Rådets socialpolitiska utskott, som hade att förbereda frågans behandling, uppehöll sig i sitt betänkande särskilt vid frågan om ländernas olika bestämmelser om införande av hundar och katter från länder, där rabies förekommer. Danmark tillämpade, vid tidpunkten för utskottets överväganden, vid införsel av hundar och katter från rabie-smittade länder sex veckors karantäntid och obligatorisk vaccination, medan Finland, Norge och Sverige hade fyra månaders karantän i motsvarande fall. Vid överföring av hundar och katter mellan de nordiska länderna gällde vid denna tid ett förenklat tillvägagångssätt med användande av pass.

Anledning till att Finland, Norge och Sverige nu beslutat införa fyra månaders karantän för hundar och katter från Danmark uppges ha varit det beslut, som i Danmark fattats om att slopa kravet på karantänförvaring för hundar och katter från rabie-smittade länder och i stället föreskriva vaccination mot sjukdomen.

Socialpolitiska utskottet menade just i detta avseende, att reglerna om karantäntid för hundar och katter, som införes från rabie-smittade länder, borde av praktiska skäl förenhetligas. I vilken riktning ett sådant förenhetligande skulle gå borde enligt utskottets mening närmare utredas i samband med en undersökning av möjligheterna för ett förenhetligande av ländernas karantänbestämmelser över huvud taget.

Vad gäller överföring av djur mellan de nordiska länderna ansåg socialpolitiska utskottet en liberalisering av gällande regler angelägen. En förenkling av nuvarande ordning, som i och för sig redan innebär en lättnad i bestämmelserna i jämförelse med vad som gäller för införsel från icke-

nordiskt land, skulle enligt socialpolitiska utskottet verksamt bidra till att underlätta resemöjligheterna för personer medförande hundar och katter mellan länderna.

Presidiet kan för sin del konstatera att de från 1 mars 1970 införda ordningarna icke är förenliga med de önskemål om ett förenhetligande av ländernas karantänbestämmelser, som rekommendationen avser. Nordiska rådet har i sin verksamhet strävat efter att söka underlätta möjligheterna för nordbor att resa mellan de nordiska länderna. Nu gällande karantän tvång måste enligt presidiets uppfattning medföra kännbara hinder för nordbor som önskar resa med hundar och katter mellan länderna. Ett icke oväsentligt antal invånare i de nordiska länderna rör sig numera relativt regelbundet mellan länderna, bland annat alla de som har sitt hemvist i ett land men fritidsbostad i ett annat. Det är ett rimligt krav från dessa att de skall obehindrat kunna medföra husdjur som hund eller katt vid förflyttning från den ena bostaden till den andra.

Rekommendationen kommer inom kort att formellt överlämnas till regeringarna för fortsatt behandling. I avvaktan härpå får Nordiska rådets presidium översända socialpolitiska utskottets av rådet godkända betänkande i frågan (*se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 539*) jämte rekommendationstexten med hemställan att skyndsamma åtgärder måtte vidtagas för att snarast åstadkomma erforderliga lättnader för resande mellan de nordiska länderna som medför hund eller katt.

Helsingfors den 16 mars 1970

För Nordiska rådets presidium

Leif Cassel

Meddelanden

om rekommendation nr 12/1970 angående förenhetligande av reglerna om förmånsrätt i konkurs

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at søge gennemført ensartede bestemmelser om beskyttelse af arbejdstageres krav på løn og dermed ligestillede ydelser i tilfælde af konkurs, således at retstillingen for alle grupper af arbejdstagere bliver den samme, dog bortset fra visse ledende stillinger, og at lønkrav, der er forfaldet inden for det sidste år forud for konkursbegæringen, får fortrinsstilling i konkursordenen umiddelbart efter massekravene og krav, der må sidestilles hermed, om fornødent også forud for panterrettigheder, der ikke har separatiststilling. Det forudsættes dog at retstillingen for arbejdstagerne ikke i noget af landene forringes i forhold til de gældende regler.

D a n m a r k s r e g e r i n g (justitsministeriet) meddelar den 11 december 1970:

Ved lov nr. 332 af 18. juni 1969 om ændring af lov om konkurs m. v. (konkursordenen) er der gennemført en ændring af bl. a. lovens § 33. Efter den ændrede affattelse af § 33, stk. 1, fyldestgøres krav på løn og andet vederlag for arbejde i skyldnerens tjeneste, som er forfaldet i tidsrummet fra 6 måneder før konkursbegæringens indgivelse indtil konkursdekretets afsigelse, og visse feriegodtgørelseskrav m. v., umiddelbart efter massekravene. Lønkrav for længere tid tilbage har samme stilling i konkursordenen, såfremt fordringshaveren efter skifterettens skøn har søgt kravet gennemført uden ugrundet ophold, men ikke har kunnet nå at foretage et udlæg, der opretholdes i forhold til konkursboet. Efter § 33, stk. 2, kan skifteretten nægte fortrinsret efter stk. 1 for personer, der i kraft af deres eller deres nærmestes aktiebesiddelse eller andel i den virk-

somhed, der er inddraget under konkursbehandlingen, udøvede eller kunne udøve en væsentlig indflydelse på virksomheden.

Det kan oplyses, at lønprivilegiet før lovændringen havde en mindre fordelagtig placering i konkursordenen, men omfattede løn i indtil 1 år før sidste fardag før konkursens begyndelse, og at lovændringen ikke medfører forandringer i det forhold, at panterrettigheder i enkelte ting fortsat fyldestgøres forud for lønkrav.

Under hensyn til, at det danske folketing således for ganske nylig har taget stilling til spørgsmålet om lønkravs stilling i tilfælde af konkurs, finder den danske regering for sit vedkommende ikke grundlag for at foretage noget i anledning af rekommandationen.

F i n l a n d s r e g e r i n g (justitieministeriet) meddelar den 18 december 1970:

En förstärkning av skyddet för arbetstagares lönefordran i arbetsgivarens konkurs har senast genomförts genom lag den 4 november 1966. Frågan om en ytterligare revision av förmånsrättsordningen är under utredning i en kommitté, som väntas avge belänkande under år 1971. Det i rekommendationen nämnda spørgsmålet skall också dryftas på ett möte mellan kontaktmännen för nordiskt lagsamarbete i januari 1971.

N o r g e s r e g e r i n g (Justisdepartementet) meddelar 11 december 1970:

Spørsmålet om prioritet i konkurs for arbeidstakeres lønn er for Norges vedkommende regulert i prioritetsloven 31. mai 1963 nr. 2 § 3. Loven gir fortrinnsrett for lønn for inntil 3 måneder, forutsatt at lønnskravet forfalt senest 6 måneder før konkursåpningen. I tillegg kommer fortrinnsrett for feriepenger for inntil 27 måneder. Fortrinnsretten tilkommer alle arbeidstakere bortsett fra den øverste daglige leder (forretningsføreren) for skyldnerens forretning. Lønnskravene skal utredes av boet etter massegjeld og krav likestilt med massegjeld, og før det gis utlegg for fortrinnsberettigede skattekrav m.v.

Prioritetsloven ble vedtatt på grunnlag av en delinnstilling fra konkurslovutvalget. Konkurslovutvalget ventes å avgi sin endelige innstilling i 1971. Innstillingen vil omfatte utkast til en lov om fordringshavernes dekningsrett hvor reglene om prioritet i konkurs er innarbeidd. De spørsmål som rekommandasjonen reiser, vil bli vurdert i forbindelse med konkurslovutvalgets innstilling.

S v e r i g e s r e g e r i n g (justitiedepartementet) meddelar den 15 december 1970:

I Sverige har riksdagen den 10 december 1970 antagit ett förslag till förmånsrättslag, m. m., vilken är avsedd att ersätta nuvarande bestämmelser i 17 kapitlet handelsbalken.

Enligt det av riksdagen antagna lagförslaget erhåller arbetstagare förmånsrätt i gäldenärens konkurs för fordran på sådan lön eller annan ersättning på grund av anställningen som inte förfallit till betalning tidigare än ett år innan konkursansökningen gjordes.

Om gäldenären är näringsidkare, har arbetstagare som själv eller jämte närstående ägde väsentlig del i företaget eller som hade väsentligt inflytande över dess verksamhet ej förmånsrätt för lön.

Bestämmelserna i lagförslaget gör i övrigt ej någon skillnad mellan olika grupper av arbetstagare.

Förmånsrätt på grund av lönefordran och vissa därmed jämställda fordringar upptages i förslaget bland de allmänna förmånsrätterna med prioritet närmast efter borgenärs kostnad för gäldenärens försättande i konkurs och vissa andra fordringar som står konkurskostnader nära. Fordringar med allmän förmånsrätt uttages i första hand ur egendom som ej är föremål för särskild förmånsrätt. I andra hand uttages lönefordringar och därmed jämställda fordringar före fordringar med särskild förmånsrätt i lös egendom på grund av bl. a. företagsinteckning och utmätning. Brist som därefter kvarstår uttages vid exekutiv försäljning av gäldenärens fasta egendom eller tomträtt med företräde framför inteckning eller fordran med förmånsrätt på grund av utmätning.

Den nya förmånsrättslagen träder i kraft den 1 januari 1972.

Riksdagen har i december 1970 också antagit ett förslag till lag om statlig lönegaranti vid konkurs. Enligt lagen svarar staten upp till visst belopp för betalning av sådana arbetstagare tillkommande löne- och pensionsfordringar som har förmånsrätt i arbetsgivarens konkurs. Lönegarantin skall enligt förslaget finansieras genom arbetsgivareavgifter. Lagen träder i kraft den 1 januari 1971.

Meddelande
om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol-
och studentbetygs giltighet

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att under medverkan av de studerande utreda möjligheterna att avlägsna föreliggande hinder för nordiska studerande att i ett annat nordiskt land än hemlandet vinna inträde till utbildningslinjer, för vilka likartade intagningsvillkor råder i samtliga nordiska länder,

2. att under medverkan av de studerande utreda möjligheterna att avlägsna föreliggande hinder för nordiska studerande att i ett annat nordiskt land än hemlandet vinna inträde till utbildningslinjer, för vilka olika intagningsvillkor råder i de nordiska länderna, samt

3. att under medverkan av de studerande utreda förutsättningarna för ett förenhetligande av beviljandet av studiesociala förmåner i de nordiska länderna.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 17 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

En viser her til meddelelse om rekommandasjon nr 7/1969¹ om skole- og studentvitnemålsgyldighet som omhandler de samme spørsmål.

¹ Se s. 2483.

Meddelande
om rekommendation nr 14/1970 angående forskningsinstitut
för framtidsfrågor

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för en nordisk samverkan på framtidsforskningens område, däri inbegripet frågan om upprättande av ett nordiskt institut eventuellt med avdelningar förlagda till olika nordiska städer.

Danmarks regering (undervisningsministeriet) meddelar den 18 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Efter modtagelsen af Nordisk Råds rekommendation om fremtidsforskning tilstillede regeringerne i de nordiske lande ved koordinerende lands undervisningsministerium forskningssekretariatet i Danmark sagen til videre foranstaltning i forskningsrådsregie.

Spørgsmålet om fremtidsforskning har herefter været på dagsordenen på et møde i Uppsala den 2. juni 1970 i Samarbejdsdelegationen for Samfundsvidenskabelig Forskning.

På denne baggrund kan det oplyses, at der i fagkredse i de nordiske lande gives udtryk for en tilbageholdende tendens over for tanken om på nuværende tidspunkt at påbegynde et integreret samarbejde om fremtidsforskning.

Som det også tidligere har været fremhævet over for Nordisk Råd, bl. a. i en udtalelse fra undervisningsministeriet i Danmark (optrykt i anledning af Nordisk Råds 18. session som bilag III til fortrykket vedrørende medlemsforslaget A 230/e)¹, vil det næppe for tiden være rigtigt at indlede drøftelser om oprettelse af et nordisk institut på området.

Der synes derimod i almindelighed at eksistere et behov for at definere, hvad der skal forstås ved fremtidsforskning, samt at foretage en priorite-

¹ Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 1971.

ring i de respektive lande af dennes enkelte områder, samt foretage en undersøgelse af, hvorledes denne forskning vil kunne fremmes, bl. a. via eksisterende forskningsorganer.

Med sigte på en afklaring af de heromhandlede problemer er der i de fleste nordiske lande nedsat udvalg, som på nuværende tidspunkt i intet af landene har afgivet betænkning.

På den ovenfor refererede baggrund skal man udtale, at man må anse de bebudede nationale afklaringer af de heromhandlede problemstillinger for så værdifulde forudsætninger for regeringernes fortsatte behandling af Nordisk Råds rekommandation nr. 14/1970, at beslutning om eventuel iværksættelse af et integreret nordisk samarbejde om fremtidsforskning ikke for tiden bør fremskyndes.

Meddelanden

om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland og Sverige at bygge en bro over Muonio elv ved Karesuando.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 14 december 1970:

Vid gränsen mellan Finland och Sverige vid Karesuando sköts färjtrafiken över Muonio älv av vägmyndigheterna i Sverige. Den nuvarande färjans ersättande med bro är sålunda i främsta rummet beroende av svenska myndigheters åtgärder. Med beaktande av även andra förbättringsbehov av landsvägstrafiken mellan Finland och Sverige har icke de till buds stående medlen tillsvidare räckt till sagda broföretag.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 14 december 1970:

Frågan om byggande av bro över Muonio älv vid Karesuando har prövats i samband med upprättande av flerårsplaner för vägbyggandet under perioden 1970—1974. Företaget har inte kunnat inrymmas i planerna. Frågan får prövas på nytt vid den revidering av flerårsplanerna som skall ske hösten 1972.

Meddelanden

om rekommendation nr 16/1970 angående Blå vägens utbyggnad till Europaväg

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland, Sverige och Norge i fællesskab at foretage en henvendelse til Europavejkommissionen om, at Europavej 79 fra Helsingfors til Vasa forlænges over Kvarken med den nuværende "Blå vägen" fra Holmsund over Umeå (svensk lensvej 362) til Storuman (nuværende rigsveje 92 og 93), fra Storuman til rigsgrænsen (svensk lensvej 361) ved Umbukta og derfra til Mo i Rana (norsk rigsvej 77) og videre til Nesna.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 14 december 1970:

Den i rekommendationen framställda Blå vägen omfattar på finska sidan mellan Helsingfors—Vasa den nuvarande E 79, som borde förlängas med färjeförbindelse över Kvarken till Umeå på svenska sidan där den skulle förena sig med den nuvarande E 4. Härifrån fortsätter E 4 vidare till Sundsvall och E 77 till Trondheim i Norge samt E 6 till Oslo och Mellersta Europa. Byggandet av vägen Umeå—Mo i Rana till Europaväg är beroende av myndigheternas i Sverige och Norge ställningstagande.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 14 december 1970:

Blå vägen är ännu inte utbyggd för tung trafik i hela sin sträckning. Färjeförbindelsen över Kvarken har hittills upprätthållits endast under sommarhalvåret. Det kan därför inte nu bedömas när de internationella transporterna på Blå vägen kommer att få en sådan omfattning att vägen bör inlemmas i det internationella huvudvägnätet.

Meddelande
om rekommendation nr 17/1970 angående representation
för samerna i Nordiska rådet

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i Finland, Norge og Sverige at bevare og i takt med en yderligere intensivering af det nordiske samarbejde at udvide de bestående muligheder for samerne for at udtale sig i sager, der særlig har interesse for denne befolkningsgruppe.

Finlands regering (justitieministeriet) meddelar den 20 december 1970 å *Finlands, Norges och Sveriges regeringars vägnar*:

Nordiska rådets rekommendation nr 17/1970 har den 17 december 1970 av justitieministeriet remitterats till Nordiska samarbetsorganet för same-spörsmål och rennäringsfrågor. Samarbetsorganet har ännu icke avgivit sitt remissvar.

Meddelande
om rekommendation nr 18/1970 angående revision
av Helsingforsavtalet

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at gennemføre en revision af Helsingforsaftalen på grundlag af det af Nordisk Organisationskomité afgivne forslag af 10. december 1969, således at fordelingsgrundlaget i artikel 53 fastsættes i overensstemmelse med principerne i De Forenede Nationers vedtægt, og at regeringerne ved den endelige udformning af traktatteksten samråder med Nordisk Råds præsidium om eventuelle saglige ændringer i afsnittet om Nordisk Råd og underretter præsidiet om eventuelle øvrige ændringer.

Finlands regering (utrikesministeriet) meddelar den 14 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Efter det att Nordiska rådet den 11 februari 1970 antagit ovannämnda rekommendation företog Nordiska ämbetsmannakommittén den 6 mars 1970 på uppdrag av regeringarna en huvudsakligen redaktionell bearbetning av traktatutkastet. Rådets presidium erhöll den 16 mars 1970 en redogörelse för ämbetsmannakommitténs behandling av frågan. Presidiet godkände avtalsutkastet i den form det erhållit efter behandlingen i ämbetsmannakommittén.

Vid mötet mellan de nordiska ländernas statsministrar och Nordiska rådets presidium i Köpenhamn den 2 november 1970 överenskom statsministrarna att avtalet om en revision av Helsingforsavtalet skall undertecknas i förbindelse med Nordiska rådets 19:e session i Köpenhamn i februari 1971 och därefter föreläggas parlamenten för ratifikation med sikte på att avtalet skall träda i kraft snarast möjligt och senast den 1 juli 1971.

BILAGA 1

**Skrivelse från Nordiska rådets presidium till regeringarna i Danmark,
Finland, Norge och Sverige rörande förslag till revision av
Helsingforsavtalet**

Nordiska ämbetsmannakommittén har vid Nordiska rådets presidiums möte den 16 mars 1970 lämnat presidiet en redogörelse för det förslag till revision av Helsingforsavtalet, som Nordiska ämbetsmannakommittén förelagt de nordiska regeringarna för undertecknande. Då detta förslag i sak överensstämmer med Nordiska rådets rekommendation nr 18, föranleder vad sålunda förevarit icke någon presidiets åtgärd. Presidiet förutsätter, att revisionen av Helsingforsavtalet kan träda i kraft senast den 1 juli 1970.

Beträffande frågan om kostnadsfördelningen för de gemensamma atgifterna för Nordiska rådet har ämbetsmannakommittén i enlighet med Nordiska rådets rekommendation beslutat föreslå en bestämmelse innebärande att de gemensamma kostnaderna skall fördelas med ledning av ländernas bruttonationalprodukter bestämda för en femårsperiod. Nordiska rådets presidium har vid sitt möte den 16 mars 1970 beslutat att under förutsättning att revisionen genomföres på avsett sätt tillämpa denna fördelningsprincip redan från och med den 1 januari 1970. Det är presidiets avsikt att, så snart Helsingforsavtalets revision genomförts, slutligt utforma behövliga tillämpningsbestämmelser för fördelningen av de gemensamma kostnaderna. Det är därvid presidiets avsikt att utgå från samma principer som legat till grund för kostnadsfördelningen enligt Nordek-avtalet med de justeringar som föranleddes bl. a. av Islands deltagande.

Om bruttonationalprodukten för 1968 lägges till grund för fördelningstalen, blir dessa avrundade: Danmark 21 procent, Finland 15 procent, Island 1 procent, Norge 16 procent och Sveriges 47 procent.

Presidiet har velat bringa ovanstående till de nordiska regeringarnas kännedom.

Helsingfors den 16 mars 1970

För Nordiska rådets presidium

Eino Sirén

BILAGA 2

Skrivelse från Nordiska rådets presidium till regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige rörande revisionen av Helsingforsavtalet

Genom olika tillfällen har frågan om en revision av Helsingforsavtalet kommit att sammankopplas med Nordek-frågan. Bl. a. kom i slutskedet Nordiska ämbetsmannakommittén, som tillkallats för att bereda Nordek-frågan, att också å regeringarnas vägnar slutbehandla och färdigställa texten till ett reviderat Helsingforsavtal. Denna fråga har emellertid icke i och för sig samband med Nordek-saken. Spörsmålet om organisationen upptogs vid en överläggning mellan Nordiska rådets presidium och de nordiska statsministrarna hösten 1967 långt innan Nordek-frågan aktualiserades under 1968.

De förslag, som Nordiska organisationskommittén framlagt om en revision av Helsingforsavtalet och som sedan Nordiska rådet tillstyrkt genom sin rekommendation nr 18/1970 och som sedan överarbetats till en slutgiltig text av Nordiska ämbetsmannakommittén, innehåller i huvudsak två saker, dels nya statuter för Nordiska rådet dels förslag till ett institutionaliserande av regeringssamarbetet i form av ett Nordiskt ministerråd. Enhällighet har rått om dessa reformer.

Det är för Nordiska rådets vidare verksamhet viktigt att dessa förslag snarast genomföres. Den effektivisering av rådets arbetsformer och verksamhetssätt, som de nya reglerna väntas medföra, bör icke få anslå av hänsyn till Nordek-frågans vidare handläggning. Presidiet anser som väsentligt att den nya organisationen för det nordiska samarbetet i stort, varom allmän enighet råder, kan träda i kraft senast den 1 januari 1971 och hemställer därför att regeringarna måtte underteckna det föreliggande avtalsförslaget och förelägga det för parlamenten för slutlig behandling under hösten 1970.

Köbenhavn den 4 maj 1970

För Nordiska rådets presidium

J. O. Krag

*BILAGA 3***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet**

Til juridisk udvalg er henvist den til rådets 19. session af Finlands regering på samtlige regerings vegne afgivne meddelelse om rekommandation nr. 18/1970.

Udvalget har behandlet sagen på et møde den 13. februar 1971 i København.

Af meddelelsen og de senere foreliggende oplysninger fremgår, at den af rådet anbefalede revision af Helsingforsaftalen vil blive undertegnet af regeringerne den 13. februar 1971. Aftalen vil herefter blive forelagt for de parlamentariske forsamlinger i hvert af landene med henblik på ratifikation, således at den kan træde i kraft snarest muligt og senest den 1. juli 1971.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelsen om rekommandation nr. 18/1970 til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

København, den 13. februar 1971

<i>Erik Adamsson (s)</i>	<i>Georg C. Ehrnrooth (Sv)</i>	<i>Erling Engan (Sp)</i>
<i>Svend Haugaard (RV)</i>	<i>Carl-Henrik Hermansson (vpk)</i>	<i>Allan Hernelius (m)</i>
<i>Matthias A. Mathiesen (Sj)</i>	<i>Clara Munck (KF)</i>	<i>K. Axel Nielsen (S)</i>
		Formand
<i>Irma Rosnell (Skdl)</i>	<i>Pertti Salolainen (Kok)</i>	<i>Helge Seip (V)</i>
	<i>Thorstein Treholt (A)</i>	

Meddelande

om rekommendation nr 19/1970 angående genomförande av Nordek

(Överlämnat av Norges regering)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer regeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige:

1. under slutføringen av arbeidet med den traktatmessige utforming av det utvidede samarbeid, å innarbeide i traktaten de forslag som er fremsatt av den nordiske organisasjonskomité vedrørende Nordisk Råds og dets organers innpassing i Nordøk-samarbeidet.

2. å legge fram forslag for nasjonalforsamlingene om gjennomføring av traktaten om Organisasjonen for nordisk økonomisk samarbeid i så god tid at forslaget kan sluttbehandles i nasjonalforsamlingene i løpet av vårsesjonen 1970 og derpå å deponere ratifikasjonsdokumentene omgående.

3. å slutføre forhandlingene om samarbeid på atomenergiens område så snart som mulig slik at dette kan etableres som ledd i det utvidede økonomiske samarbeid.

Norges regering (Departementet for handel og skipsfart) meddelar den 14 januari 1971 å *samtliga regeringars vägnar*:

Handelsdepartementet tillater seg på samtlige lands vegne å vise til beretning fra Den nordiske ministerkomité for økonomik samarbeid (*se sak C 5/e*).

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslag om det nordiska ekonomiska samarbetet (A 311/e), medlemsförslag om Norden och EEC (A 316/e), berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete (C 5/e), meddelande om rekommendation nr 19/1970 angående genomförande av Nordek och meddelande om rekommendation nr 20/1970 angående Islands deltagande i det utvidgade ekonomiska samarbetet

(Se Sak A 311/e: Bilaga)

Meddelande
om rekommendation nr 20/1970 angående Islands deltagande i det
utvidgade ekonomiska samarbetet

(Överlämnat av Islands regering)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Island skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer regeringene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige å ta opp drøftelser om når og på hvilken måte Island kan delta i det utvidele nordiske økonomiske samarbeid.

Islands regering (Vidskiptaráðuneytið) meddelar den 18 december 1970 å samtliga regeringars vägnar:

Under slutfasen af forhandlingerne om Nordek i forbindelse med Nordisk Råds 18. session i Reykjavik i februar 1970 blev den ovennævnte rekommendation vedtaget for at sikre at der blev sat i gang undersøgelse af Islands muligheder for at deltage i det på den tid forudsete udvidede nordiske økonomiske samarbejde. Dersom det har vist sig at Nordek-planerne ikke er blevet realiseret har regeringerne ikke fundet det tjene noget formål at tage op de i rekommendationen foreslåede drøftelser.

Det skal dog fremhæves i denne forbindelse at Islands indtræden i EFTA den 1. marts 1970 er et stort skridt i retning af udvidet økonomisk samarbejde mellem Islands og de øvrige nordiske lande i gennem toldfrihed på industrivarer i henhold til EFTA-konventionens bestemmelser, de bilaterale aftaler om indførsel af islandsk lammekød og stiftelsen af den nordiske industrialiseringsfond for Island.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslag om det nordiska ekonomiska samarbetet (A 311/e), medlemsförslag om Norden och EEC (A 316/e), berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete (C 5/e), meddelande om rekommendation nr 19/1970 angående genomförande av Nordek och meddelande om rekommendation nr 20/1970 angående Islands deltagande i det utvidgade ekonomiska samarbetet

(Se Sak A 311/e: Bilaga)

Meddelande
om rekommendation nr 21/1970 angående kultursamarbetets
organisation och en kulturtraktat

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att under beaktande av Nordiska organisationskommitténs förslag vidtaga åtgärder för en förstärkning av det nordiska kultursamarbetets organisation samt att förbereda ingåendet av en kulturtraktat före den 1 januari 1972 avseende en omfattande gemenskap mellan länderna inom utbildning, forskning och den fria kultursektorn.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 14 januari 1971 å *samtliga regeringars vägnar*:

De nordiska ländernas undervisnings- och kulturministrar beslöt vid sitt möte i Oslo den 27 april 1970

1. å nedsette en nordisk arbetsgrupp med to representanter for hvert ministerium respektive departement, samt

2. å gi arbeidsgruppen i oppdrag, slik det forutsettes i Nordisk Råds rekommandasjon nr. 21/1970, og idet det tas hensyn til rådets rekommandasjon nr. 18/1970, innen utgangen av 1970 å legge fram forslag for de nordiske kultur- og undervisningsministre til

a) traktat angående nordisk kulturelt samarbeid, og

b) tiltak for en styrking av det nordiske kultursamarbeidets organisasjon.

Arbetsgruppen har haft följande sammansättning:

Danmark

Kontorchef Egon Drostby

Ekspeditionssekretær J. Harder Rasmussen

Sekretær Hjalte Rasmussen, sekreterare

Finland

Avdelningschef Kalervo Siikala.

Professor Matti Koskenniemi

Fil. kand. Ove Stenroth, sekreterare

Island

Departementschef Birgir Thorlacius
Avdelningschef Árni Gunnarsson

Norge

Statssekretær Arnfinn Sørensen
Departementsråd Olav Hove
Konsulent Thomas Mauritzen, sekretær

Sverige

Expeditionschefen Jan Stiernstedt
Kanslirådet Ilmar Bekeris
Kanslisekreterare Björn Thomasson, sekreterare

Arbetsgruppen har sammanträtt sex gånger.

Vid mötet i Norge den 30 september 1970 hördes såsom sakkunnig ordföranden i Nordiska kulturfondens styrelse, odelstingspresident Håkon Johnsen.

Den 26 oktober 1970 sammanträdde de nordiska ländernas undervisnings- och kulturministrar och Nordiska rådets kulturutskott till ett gemensamt möte i Köpenhamn för att dryfta frågor i anslutning till förberedelserna av förslag till ett nordiskt kulturavtal och förslag till åtgärder för en förstärkning av det nordiska kultursamarbetets organisation.

Vid uppgörandet av sina förslag har arbetsgruppen utgått från att den planerade revisionen av samarbetsöverenskommelsen mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige av år 1962 kommer att genomföras innan ett nordiskt kulturavtal träder i kraft.

Arbetsgruppen avgav sin rapport den 17 december 1970 till de nordiska ländernas undervisnings- och kulturministrar (*NU 1970: 20*). Ministrarna har behandlat rapporten vid sammanträde i Köpenhamn den 12 januari 1971 och därvid anslutit sig till förslaget om ingående av ett avtal i enlighet med riktlinjerna i rapporten.

Ministrarna har understrukt betydelsen av att finna ändamålsenliga former för medverkan från Nordiska rådets sida i det kulturella samarbetet. På grund av frågans generella karaktär har ministrarna dock ansett att den bör avgöras då förhållandet mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet regleras.

Med utgångspunkt i arbetsgruppens förslag har man uppskattat att det totala anslaget för nordiskt kultursamarbete — även med hänsyn till behovet att igångsätta nya samarbetsprojekt — under 1972 bör höjas till 42 miljoner danska kronor.

Regeringarna avser att vidta ytterligare åtgärder för att förverkliga avtalsförslaget omedelbart efter Nordiska rådets behandling av spørsmålet.

BILAGA 1

**Skrivelse från Nordiska rådets presidium till regeringarna i Danmark,
Finland, Island, Norge och Sverige rörande det framtida
kultursamarbetet**

Nordiska rådets kulturutskott, som vid sammanträde i Tórshavn den 20—21 augusti 1970 behandlat frågan om det framtida nordiska kultursamarbetet, har till rådets presidium överlämnat bifogade framställning (*se Bihang*) med anmodan om att den skulle vidarebefordras till regeringarna.

Presidiet instämmer i framställningen och vill hänvisa till de inlägg i frågan om det nordiska kultursamarbetet som framgår av kulturutskottets protokoll, som också bifogas (*här ej tryckt*).

Presidiet vill för sin del understryka vikten av att kontakt snarast upprättas mellan vederbörande ministrar och rådets kulturutskott beträffande utformningen av en nordisk kulturtraktat. Presidiet, som utgår från att frågan om kulturtraktaten blir en huvudfråga vid rådets session i februari 1971, anser att ett möte mellan kulturutskottet och ministrarna vore värdefullt innan förberedelsearbetet på traktaten avslutas och sålunda bör komma till stånd före utgången av 1970.

Arild den 7 september 1970

För Nordiska rådets presidium

Matthias Á Mathiesen

BIHANG

**Skrivelse från Nordiska rådets kulturutskott till Nordiska rådets presidium
rörande det framtida kultursamarbetet**

Nordiska rådets kulturutskott har vid sammanträde i Tórshavn den 20 och 21 augusti 1970 behandlat frågan om det framtida nordiska kultursamarbetet och därvid beslutat anmoda presidiet att till de nordiska regeringarna framföra följande.

Vid mötet underströks, att det krävs en betydande förstärkning av kultursamarbetet på alla områden för att förverkliga Nordiska rådets rekommendation nr 21/1970 om det nordiska kultursamarbetets organisation och en kulturtraktat avseende en omfattande gemenskap mellan länderna inom

utbildning, forskning och den fria kultursektorn. Med hänvisning till utskottets tidigare uttalanden betonades behovet av att kultursamarbetets organisation byggs ut i enlighet med Nordiska organisationskommitténs förslag innefattande ett samnordiskt sekretariat med permanent placering. Utskottet fann vidare, att förverkligandet av en nordisk kulturtraktat kräver att betydliga resurser disponeras för samnordisk finansiering av kultursamarbetet. I enlighet med Nordiska organisationskommitténs förslag fäste utskottet stor vikt vid att samarbetet förstärks mellan regeringarna å den ena sidan och Nordiska rådet och dess kulturutskott å den andra sidan. Protokollet från utskottets möte i Tórshavn bifogas (*här ej tryckt*).

Utskottet har erfarit, att de nordiska undervisnings- och kulturministrarna vid sitt möte i Oslo den 27 april 1970 varit eniga med kulturutskottet om önskvärdheten av kontakt beträffande förberedelserna av en nordisk kulturtraktat. Med hänsyn till sakens betydelse förutsattes vid mötet i Tórshavn att utskottet snarast måtte få tillfälle att diskutera förberedelserna av en nordisk kulturtraktat med vederbörande ministrar vid ett gemensamt möte.

Tórshavn den 21 augusti 1970

Eysteinn Jónsson

Förman

BILAGA 2

Skrivelse från Nordiska rådets presidium till regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige rörande det framtida kultursamarbetet

Frågan om en nordisk kulturtraktat har av de nordiska ländernas statsministrar och Nordiska rådets presidium ansetts skola bli en av huvudfrågorna vid rådets förestående session i Köpenhamn, vilken börjar den 13 februari 1971. Saken förberedes i rådet av dess kulturutskott. Från utskottet har presidiet mottagit bifogade skrivelse, dagtecknad den 15 december 1970 och undertecknad av utskottets vice förman:

Nordiska rådets kulturutskott dryftade vid möte i Oslo den 7 och 8 december 1970 rådets behandling av det utkast till traktat om nordiskt kultursamarbete, som regeringarna förbereder i anledning av rådets rekommendation nr 21/1970 och som vid det gemensamma mötet den 2 november 1970 mellan de nordiska ländernas statsministrar och presidiet förutsattes bli en av huvudfrågorna vid rådets 19:e session i Köpenhamn. Inom utskottet framhölls därvid vikten av att frågan erhåller en allsidig behandling vid sessionen. Detta förutsätter att utskottet i god tid före sessionen bereds tillfälle att taga del av traktatutkastet. Å utskottets vägnar får jag mot bakgrund härav hemställa, att presidiet måtte anhålla om att regeringarna till-

ställer rådet traktatförslaget så snart som möjligt efter dess färdigställande, helst före kulturutskottets inkommande möte den 21 och 22 januari 1971 i Stockholm.

Under hänvisning härtill får Nordiska rådets presidium hemställa att detta utkast till en traktat, som väntas föreligga kring 13 januari 1971, snarast efter nämnda dag överlämnas till Nordiska rådet, så att beredningen av sakens behandling i rådet kan påbörjas av kulturutskottet vid dess nämnda möte den 21—22 januari 1971.

Reykjavík den 28 december 1970

För Nordiska rådets presidium

Matthias Á. Mathiesen

BILAGA 3

Skrivelse från bedömningskommittén för Nordiska rådets litteraturpris rörande litterärt samarbete

Ved möte i Bedömmelseskomiteen for Nordisk Råds litteraturpris i Reykjavík den 19. januar, dröfttet man også inngående det litterære samarbeid mellom de nordiske land, i lys av den rekommandasjon som kultur/undervisningsministrene nylig rettet til de nordiske lands regjeringer med oppfordring om en utvidelse av det nordiske kultursamarbeid.

Under møtet diskuterte man en rekke praktiske tiltak som vil føre til et langt bedre kjennskap til den samlede nordiske litteratur i våre land og derved styrke Norden som kulturell enhet.

Av de forslag som ble dröfttet, vil vi særlig trekke frem følgende:

1. Økonomiske garantier for at de bøker som får Nordisk Råds litteraturpris blir oversatt og utgitt i alle nordiske land.

2. Støtte til gjensidig oversettelse og utgivelse av moderne nordisk litteratur. Særlig gjelder dette oversettelser til og fra islandsk og finsk.

3. Støtte til å utbre kjennskapet til klassisk nordisk litteratur, gjerne i form av rimelige pocketbøker.

4. Utvidelse av de nordiske kritikerstipendier, særlig som støtte til å skrive essays og større avisartikler. Dette kan kombineres med gjesteforelesninger om egen litteratur i de øvrige nordiske land, eventuelt kan disse essays utgis i nordiske samlinger. — Nordiske kritikerseminarer bør også oppmuntres.

5. Større enkeltstipend til forfattere for opphold i andre nordiske land.

6. Utvidet støtte til nordiske forfatterseminarer og møter.

7. Støtte til forfatteres gjesteopphold ved nordiske universiteter med plikt til forelesninger, opplesninger, o. l.

Vi har til hensikt i løpet av de nærmeste måneder å holde et planlegningsmøte i København for å utarbeide disse forslag i mer konkret form. Foreløpig ber vi om at man om mulig tar hensyn til de ovannevnte forslag under debatten om nordisk kultursamarbeid ved Nordisk Råds sesjon i København.

Reykjavik, 21. januar 1971

For Bedømmelseskomiteen for Nordisk Råds litteraturpris

Arne Hannevik

BILAGA 4

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslag om nordisk administration på begränsade sakområden (A 173/k), tilläggsförslag om organisationen av arbetet med skolordningarnas harmonisering (A 321T/k), regeringsförslag om ett nordiskt kulturavtal (B 11/k), ändringsförslag om kultursekretariatets placering (B 11 Ä/k), meddelande om rekommendation nr 26/1967 angående enhetlig nordisk skolordning och meddelande om rekommendation nr 21/1970 angående kultursamarbetets organisation och en kulturtraktat

(Se Sak B 11/k: Bilaga)

Meddelande

om rekommendation nr 22/1970 angående avskaffande av indirekta handelshinder

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för en ordning, innebärande alternativ tillämpning i varje land av de olika nordiska ländernas bestämmelser beträffande standardnormer och deras övriga säkerhets- och kontrollföreskrifter samt att i första hand inrikta utredningsarbetet på ett antal ekonomiskt betydelsefulla sektorer, där det kan förväntas att berörda parter hyser ett positivt intresse för ett genomförande av ordningen, t. ex. verkstadsindustrin och byggnadsmaterielindustrin.

Danmarks regering (handelsministeriet) meddelar den 30 november 1970:

Ved brevveksling mellem de berørte ministerier i de fem nordiske lande er der opnået enighed om i overensstemmelse med det i rekommandation nr. 22/1970 fremsatte forslag at iværksætte en udredning af mulighederne for inden for maskinsektoren og byggematerialesektoren at gennemføre alternativ anvendelse af tekniske forskrifter, som en provisorisk løsning af de påpegede samhandelsproblemer. Der er desuden enighed om, at det vil være mest hensigtsmæssigt at anmode allerede bestående nordiske samarbejdsorganer om at foretage disse overvejelser inden for deres respektive samarbejdsområder og derved undgå oprettelsen af nye udredningsudvalg.

Såvel på byggemateriale- som på maskinområdet findes der allerede veletablerede og effektivt arbejdende nordiske samarbejdsorganer, som beskæftiger sig med tekniske forskrifter, og som besidder den fornødne indsigt i forholdene på disse områder og i de gældende nationale forskrifter. Disse samarbejdsorganer vil som led i deres løbende samarbejde, og uden i væsentlig grad at forsinke dette, kunne tage stilling til og inden for en

overskuelig fremtid rapportere om, hvorvidt forslaget om alternativ anvendelse af gældende forskrifter vil kunne realiseres inden for deres respektive områder, og i bekræftende fald hvilke varer man vil kunne inddrage i en aftale herom, samt hvilke vilkår for den gensidige anerkendelse aftalen må indeholde.

Med hensyn til *byggematerialer* henvises til to udtalelser om sagen afgivet af Nordisk Komité for Bygningsbestemmelser (NKB) henholdsvis den 12. november og den 3. december 1968¹. NKB er samarbejdskomité for de centrale bygningsmyndigheder i de fem nordiske lande (boligministeriet i Danmark, byggnadsstyrelsen i Finland, Skipulagsstjórnin i Island, Kommunal- og arbejdsdepartementet i Norge og byggnadsstyrelsen i Sverige). Det fremgår af udtalelsen af 3. december 1968, at NKB har haft lejlighed til at drøfte medlemsforslaget på et møde i Helsingfors i november 1968 og herunder har vedtaget at gå ind for, at den foreslåede udredning bliver iværksat, men at der herved tages hensyn til de i NKB's udtalelse i øvrigt fremførte synspunkter. Det anføres bl. a., at der må fastsættes specielle vilkår for forskrifters alternative anvendelse og opstilles en liste over de vareområder, en aftale kan omfatte, ligesom der må tages hensyn til klimaforskelle til økonomiske og konkurrencemæssige konsekvenser og til ønsket om, at fuldstændig harmonisering af reglerne ikke forsinkes gennem iværksættelsen af et sådant provisorisk system.

Man har på denne baggrund fundet det naturligt at opfordre NKB til at gennemføre den således anbefalede udredning for byggematerialesektorens vedkommende som led i det af NKB i øvrigt stedfindende samarbejde NKB har drøftet sagen på et møde i København den 26.—27. november 1970 og har besluttet at påtage sig den foreslåede undersøgelse.

For så vidt angår *maskinindustrien* kan det bl. a. på grundlag af de i bilag 1 til sag A 209/e¹ gengivne udtalelser fastslås, at medlemsforslaget ikke kan realiseres inden for stærkstrømsområdet. De herom fremsatte udtalelser fra de kompetente instanser i samtlige nordiske lande er i denne henseende klare og samstemmende. Endnu et område, som har en vis berøring med maskinindustrien, kan man formentlig se bort fra i forbindelse med en nordisk udredning; det gælder trykbeholdere, hvorom en særlig arbejdsgruppe inden for EFTA har fremsat forslag, som — hvis de vedtages — vil omfatte samtlige nordiske lande.

I en fra handels- og industriministeriet i Helsingfors modtaget udtalelse af 19. oktober 1970 har man meddelt, at vedkommende nordiske samarbejdskomitéer efter finsk opfattelse alene bør "koncentrere sig på de tekniska standardbestämmelser, som berör arbetarskydd inom maskinindustrin, samt på bestämmelserna inom byggnadsområdet. Planeringen av en enhetlig tillämpning av standardbestämmelserna för elbranschen, tryckkärl o. s. v. borde däremot utredas av särskilda därtill lämpliga samlingsorgan".

¹ Se *Nordiska rådet*, 18:e sess., s. 590—592.

For Danmarks vedkommende har ministeriet for offentlige arbejder i en udtalelse af 9. oktober 1970 på ny understreget, at undersøgelsen ikke bør omfatte det stærkstrømstekniske område, idet det må anses for udelukket, at den forudsatte ordning vil kunne gennemføres på dette område.

Der er herefter mellem de berørte ministerier i de fem nordiske lande enighed om, at en undersøgelse af mulighederne for at realisere forslaget om alternativ anvendelse inden for maskinsektoren med forannævnte undtagelser (stærkstrømsområdet og trykbeholdere) bør overlades til Nordisk Maskinkomité, inden for hvilken der finder et nært samarbejde sted mellem arbejderbeskyttelsesstyrelserne i de nordiske lande (direktoratet for arbejdstilsynet i Danmark, socialministeriet i Finland, Öryggiseftirlit Ríkisins [statens arbejds- og fabriktilsyn] i Island, Direktoratet for arbejdstilsynet i Norge og arbetarskyddsstyrelsen i Sverige). Når bortses fra stærkstrømsreglementerne administreres den væsentligste del af de for maskinområdet gældende tekniske forskrifter af disse styrelser.

Sagen har været drøftet på NMK's møde i Tammerfors den 9.—14. november 1970, og en rapport om spørgsmålet er under udarbejdelse.

Yderligere overvejelser vedrørende rekommandation nr. 22/1970 afventer udfaldet af de to komiteers overvejelser.

Meddelande

om rekommendation nr 23/1970 angående information om nordiskt samarbete

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att ställa erforderliga medel till förfogande för information om det nordiska samarbetet i enlighet med förslagen från den av de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium tillsatta arbetsgruppen för nordisk information.

Danmarks regering (udenrigsministeriet) meddelar den 7 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

På mødet mellem de nordiske landes statsministre og Nordisk Råds præsidium i Reykjavik den 10. februar 1970 besluttedes det bl. a. at pålægge den af statsministrene og præsidiets nedsatte arbejdsgruppe for nordisk information så hurtigt som muligt på grundlag af gruppens rapport af 22. maj 1969 at fremsætte sådanne forslag til information om Nordek, som umiddelbart lod sig gennemføre.

Den 13. marts 1970 afsendte arbejdsgruppen til statsministrene og præsidiets en rapport, hvori der fremsattes forslag til information om Nordek.

På mødet i København den 4. maj 1970 anmodede Nordisk Råds præsidium arbejdsgruppen om at arbejde videre med en almen plan for målsætningen for nordisk information og om snarest at fremsætte forslag til organisation af oplysningsarbejdet om Norden i udlandet. Præsidiets gik ud fra, at forslagene vedrørende oplysning om Nordek måtte stilles i bero indtil videre.

Den 14. oktober 1970 afgav arbejdsgruppen en afsluttende rapport til statsministrene og præsidiets om sit syn på målsætningen for og organisationen af arbejdet med oplysning om Norden samt om omkostningerne herved.

På mødet i København den 2. november 1970 mellem statsministrene og præsidiets blev det besluttet at henvise arbejdsgruppens slutrapport til behandling i Nordisk Råds informations- og redaktionskomité.

*BILAGA 1***Skrivelse från Nordiska rådets presidium till regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige rörande information om viktiga ekonomiska frågeställningar som inryms i Nordek-planen**

Arbetsgruppen för nordisk information, som tillsatts gemensamt av statsministrarna i de nordiska länderna och Nordiska rådets presidium, har till presidiet överlämnat en den 16 mars 1970 daterad och till statsministrarna och presidiet ställd skrivelse, vari arbetsgruppen enligt uppdrag som lämnats den vid möte mellan statsministrarna och presidiet den 10 februari 1970 i Reykjavík, åjourfört och reviderat sina informationsförslag av den 22 maj 1969. De reviderade informationsförslagen avser omedelbart genomföra informationsåtgärder syftande till att skapa ökad upplysning om de viktiga ekonomiska frågeställningar som inryms i Nordek-planen.

Presidiet har vid sitt möte den 16 mars 1970 genomgått arbetsgruppens förslag och vill erinra om att vid nyssnämnda möte i Reykjavík enighet rådde om att informationsåtgärder vidtogs snarast möjligt. Presidiet vill för de berörda regeringarna understryka vikten av att beslut i saken fattas snarast, om att ställa medel till förfogande, så att de föreslagna åtgärderna kan komma till omedelbart utförande. För att informationsåtgärderna skall kunna sättas in vid tiden för ett förverkligande av Nordek-planen, måste förberedelsearbetet omedelbart påbörjas. Vid nämnda möte mellan statsministrarna och presidiet i Reykjavík förklarade statsministrarna sig beredda att, efter förslag från svenska regeringen som är koordinerande i denna sak, snabbt ta ställning till arbetsgruppens blivande förslag avseende den aktuella Nordek-informationen.

Presidiet vill för sin del tillstyrka att ettvar av länderna, Danmark, Finland, Norge och Sverige snarast ställer till förfogande de medel som erfordras för informationsprogrammets genomförande. Särskilda organ för administration av nordisk information saknas ännu. Presidiet vill därför betona betydelsen av att enligt arbetsgruppens förslag deras förverkligande kan överlåtas till de organ som redan är verksamma på området och som kan omhänderha de begärda medlen. Sålunda kan Nordisk Journalistkursus i Århus som har en effektiv organisation arrangera de föreslagna journalistkurserna, de nordiska utrikesförvaltningarnas pressavdelningar arrangera de föreslagna pressbesöken, Föreningarna Nordens Förbund utarbeta det föreslagna skolmaterialet och omhänderha viss kursverksamhet samt Nordiska rådets sekretariat utgiva den föreslagna Nordek-broschyren. Ett snabbt förverkligande av åtgärderna är därför möjligt så snart erforderliga medel

blir tillgängliga. Presidiet förutsätter härvid att arbetsgruppen för nordisk information får en koordinerande funktion vid de föreslagna åtgärdernas realiserande.

Under hänvisning till det ovan anförda får presidiet hemställa, att regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige snarast ville låta genomföra arbetsgruppens i dess skrivelse den 16 mars 1970 föreslagna informationsprogram.

Stockholm den 20 mars 1970

För Nordiska rådets presidium

Leif Cassel

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över tilläggsförslag om Nordiska rådets informationsverksamhet (A 322 T/k) samt över meddelandet

(Se Sak A 322 T/k: Bilaga)

Meddelanden

om rekommendation nr 24/1970 angående information till u-länderna om den nordiska marknaden

(Överlämnade av Islands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda hur informationen till utvecklingsländerna om den nordiska marknaden bör organiseras.

Islands regering (Vidskiptaráðuneytið) meddelar den 12 januari 1971:

Ministeriet har ikke anset, at der er anledning til at give en udtalelse om denne rekommandation eftersom det islandske marked er af yderst ringe interesse for udviklingslandene og Island hverken har deltaget i de nordiske landes samarbejde om udviklingslandene eller i de sidste år i UNCTAD. Sveriges handelsministerium har allerede sendt til Nordisk Råd en redegørelse i anledning af resolutionen hvor man gør rede for resultatet af et møde de andre nordiske lande holdt om sagen den 10. november 1970 i Stockholm. Ministeriet har ikke noget at invende mol, at man undersøger spørgsmålet nærmere, som der er blevet foreslået, men anser ikke på grund af ovennævnte årsager, at der findes anledning til, at man fra Islands side sender en særlig betænkning til Nordisk Råd.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 10 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Ett möte med representanter för berörda departement och/eller myndigheter i Danmark, Finland, Norge och Sverige hölls i Stockholm den 10 november 1970. Man enades om att förete en utredning där man analyserar u-ländernas behov av marknadsinformation och annan vägledning vid avsättning av deras produkter på de nordiska marknaderna. Utredningen bör

därjämte inventera redan förefintliga möjligheter att erhålla sådan information och vägledning genom nationella och internationella organ. Mot bakgrund av en sådan genomgång bör därefter olika alternativa ledningar av berörda problem belysas. Arbetet bör bedrivas så att utredningen kan slutföras under första halvåret 1971.

Meddelanden

om rekommendation nr 25/1970 angående stimulerande av privata investeringar i u-länderna

(Överlämnade av Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige

I. att snarast företaga den utredning av möjligheterna för ett närmare nordiskt samarbete om de nordiska ländernas finansiella bistånd till utvecklingsländerna som anbefalles i Nordiska ämbetsmannakommitténs rapport (NU 1969: 11) samt

II. att därvid pröva förutsättningarna för nordiskt samarbete för att stimulera investeringar i utvecklingsländerna av företag i de nordiska länderna.

Finlands regering (utrikesministeriet och finansministeriet) meddelar den 23 november 1970:

Ad p. II. Finland strävar till att stimulera privatföretagens investeringar i utvecklingsländerna. I sin egenskap av kapitalimporterande land har Finland dock icke särskilt betydande möjligheter till sådan verksamhet.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 11 december 1970 å Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringars vägnar:

Forslaget om en undersøkelse av mulighetene for nærmere samarbeid om finansiell bistand var et ledd i forhandlingene om et utvidet økonomisk samarbeid i Norden. Uansett den senere utviklingen av disse forhandlinger er det generelle bistandssamarbeidet mellom de nordiske land dog videreført og utbygget, når det gjelder samarbeid om finansiell bistand særlig på det multilaterale området.

De nordiske land har hittil fulgt ulike linjer i sin bilaterale utlåningsvirksomhet såvel med hensyn til omfang og vilkår som binding og prioritetsland.

Det er i DAC vedtatt anbefalinger om vilkårene ved finansiell bistand, og de nordiske medlemmer av komiteen har godtatt anbefalingene, som forøvrig også inngår i strategien for FN's annet utviklingsår. Disse land deltar dessuten for tiden i drøftelser i DAC om avvikling av binding av bistandslån. I samarbeidet på det finansielle område inngår forøvrig nordiske konsultasjoner i forbindelse med deltakelse i internasjonale koordineringsgrupper og konsortia for de enkelte u-land, arrangert av Verdensbanken.

Det foregår også et samarbeid om multilateral finansiell bistand både innen Verdensbanken, Det internasjonale utviklingsfond og de regionale utviklingsbanker.

Forsåvidt angår samfinansiering av fellesnordiske bistandsprosjekter, reguleres den av 1968-avtalen mellom de fire land om slike prosjekter.

Med hensyn til rekommandasjonens punkt 11 bemerkes at de nordiske land allerede har uttalt visse reservasjoner til det opprinnelige medlemsforslag (A 251/e)¹. Det vises til det økonomiske utvalgs tilråding til rådets 18. sesjon om behovet for å vinne mer erfaring med de enkelte lands tiltak med sikte på stimulering av private investeringer i utviklingsland.

Mulighetene for øket samordning av virksomheten — derunder finansiell bistand — er gjenstand for kontinuerlige undersøkelser og samråd mellom vedkommende myndigheter i de respektive land.

På bakgrunn av det som er anført ovenfor, antas at det for tiden ikke foreligger noe behov for å foreta en særskilt utredning om mulighetene for et nærmere samarbeid om de nordiske lands finansielle bistand til utviklingslandene.

¹ Se *Nordiska rådet*, 18:e sess., s. 1364.

Meddelande
om rekommendation nr 26/1970 angående ökat stöd till
nordiskt ungdomssamarbete

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att utreda förutsättningarna för tillskapandet av en ordning — t. ex. genom en nordisk fond — som ekonomiskt tryggar genomförandet av samnordiska ungdomsarrangemang och som särskilt tar sikte på att stöda gemensamma nordiska ungdomsorganisationers verksamhet.

Sveriges regering (utbildningsdepartementet) meddelar den 11 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

En arbetsgrupp under Europarådets kulturstyrelse (CCC) har utarbetat ett förslag angående inrättande av en europeisk ungdomsfond. Frågan behandlas för närvarande i Europarådets ministerkommitté. Inom ett år torde den fortsatta behandlingen av frågan ha nått så långt att det är möjligt att bedöma betydelsen av en sådan fond. Tillkomsten av fonden skulle under vissa förutsättningar kunna bli av väsentlig betydelse även för det nordiska ungdomsarbetet.

För närvarande kan bidrag till nordiskt ungdomssamarbete utgå från Nordiska kulturfonden. De höjda anslagen till denna fond har ökat möjligheterna att tillgodose önskemål om bidrag på ungdomssidan. (Se för övrigt fondens yttrande över medlemsförslaget om ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete.)¹

Innan frågan om en speciell nordisk ungdomsfond tas upp till närmare behandling finns det anledning att avvakta dels resultatet av det fortsatta förberedelsearbetet för en europeisk fond, dels de närmare erfarenheterna av den roll Nordiska kulturfonden kan spela i detta sammanhang.

¹ Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 925.

BILAGA

**Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget
A 290/s samt över meddelandet**

(Se Sak A 290/s: Bilaga 2)

Meddelande
om rekommendation nr 27/1970 angående samarbete på
förskolans område

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda möjligheterna till ett nordiskt samarbete på förskolans område speciellt beträffande forskning om förskolans problem samt förskolläraernas fortbildning.

Sveriges regering (social- och utbildningsdepartementet) meddelar den 11 december 1970 *å samtliga regeringars vägnar*:

Genom beslut den 9 juli 1970 uppdrogs åt skolöverstyrelsen och socialstyrelsen i Sverige att vidtaga de åtgärder som befinner lämpliga med anledning av rekommendationen. Ämbetsverken har med anledning härav i samråd tillsatt en grupp företrädande de områden som omfattas av rekommendationen. Gruppen har inlett kontakter med motsvarande myndigheter i de övriga nordiska länderna. I Norge har gruppens hänvändelse besvarats av familje- och forbrugerdepartementet. I Finland har undervisningsministeriet översänt ärendet till förskolekommittén för åtgärder.

Vidare kan nämnas att kontakter mellan de nordiska länderna i förskolefrågor förekommer fortlöpande, bl. a. beträffande forskning och lärarutbildning. På forskningssidan äger t. ex. visst samarbete rum mellan norska forskare och en arbetsgrupp vid lärarhögskolan i Göteborg. Även inom Nordisk komité för pädagogisk forskning har dessa frågor behandlats och kommittén planlägger för närvarande ett symposium över ämnet "Förskolebarnets situation i dagens samfund" i oktober 1971 i Norge.

Meddelande

om rekommendation nr 28/1970 angående forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna för en utbyggnad av Nordiska hälsovårdshögskolan till en institution också för forskning inom högskolans ämnesområden med bl. a. fast anställd personal.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 22 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Rekommendationen har överlämnats till styrelsen för hälsovårdshögskolan, som fortlöpande prövar frågan.

Meddelanden

om rekommendation nr 29/1970 angående TV-tekniskt samarbeite

(Överlämnade av Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörs mål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjlighetern att på varje enskilt nordiskt lands område tillåta placering av frekvensom formare i gränstrakterna för återsändning av radio- och TV-program ti det ursprungliga sändarlandet.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 14 decembe 1970):

Det i rekommendationen nämnda förslaget är infört även i det protoko som förts över förhandlingarna med Norges representanter den 2 apr 1970. Beaktande det rent tekniska når man på detta sätt det gynnsammast resultatet.

Utom Båtang och Sirma föreslås i nämnda protokoll att Utsjoki i Norg byggs på finska sidan och Outakoski, Nuvvus samt Vetsikko i Finland p norska sidan.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) med delar den 17 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Det er nedsatt en arbeidsgruppe som skal drøfte og søke løsninger p blant annet radio- og televisjonstekniske fellesproblemer. Arbeidsgruppe er trådt i funksjon i høst (1970).

Ellers er det for tiden norsk-finsk kontakt om muligheten for å plasser TV-omformere på nabolandets territorium for sending av programmer ti bake til hjemlandet. Både Finland og Norge er interessert i å benytte se av en slik mulighet.

Meddelanden
om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder
mot Östersjöns förening

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland och Sverige

1. att gemensamt verka för en samordning av de olika forskningsprojekt beträffande Östersjöns vattensituation, vilka redan påbörjats, och
2. att taga ett förnyat initiativ till samarbete mellan Östersjöns strandstater angående Östersjöns föreningar.

Finlands regering (handels- och industriministeriet samt statsrådets kansli) meddelar den 9 december 1970:

I det tidigare förberedande arbetets olika skeden som den nu ifrågavarande rekommendationen genomgått, och särskilt i de utlåtanden som avgivits om medlemsförslaget A 246/s¹ beträffande åtgärder i anslutning till Östersjöns föreningar, har på Finlands regeringens och finska myndigheters håll framförts vad som från vår synpunkt sett bedömts vara det väsentligaste. De framlagda åsikterna kan anses ansluta sig till rekommendationens punkter på följande sätt:

1. På finskt håll har särskilt betonats den betydelse, som skall tillmätas Internationella havsforskningsrådet (International Council for the Exploration of the Sea) vid förberedning och förverkligande av internationella forskningsprojekt rörande Östersjön och dess föreningar.

2. På finskt håll har likaledes ansetts vara viktigt att få Demokratiska republiken Tyskland med i gemensamma forskningar rörande Östersjöns föreningar och i förverkligandet av de slutsatser som på grund av dessa forskningar kan dras. Emedan Demokratiska republiken Tysklands status

¹ Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 1266.

för närvarande ännu icke har erhållit sin slutliga form, bör detta särproblem tills vidare behandlas genom särskilda anordningar.

I detta sammanhang finns det speciellt skäl att betona det socialpolitiska utskottets ställning, som intimt anknyter sig till de på finskt håll framlagda synpunkterna.

I anslutning till rekommendationens två punkter och även med beaktande av vad som på finskt håll redan tidigare framhållits, kan för nämnda punkters del som komplettering ännu konstateras följande.

1. Internationella havsforskningsrådet, vars geografiska verksamhetsområde täcker de i norra Atlantens östra del liggande haven, omfattar av östersjöländerna Sverige, Finland, Sovjetunionen, Polska folkrepubliken, Förbundsrepubliken Tyskland samt Danmark. Rådet har under de senaste åren upptagit på sitt program även frågorna som ansluter sig till havens föroreningar, inskränkande sig ändock åtminstone i närvarande skede till överväganden av läget i Nordsjön och (sedan 1969) Östersjön. Vid sitt årsmöte hösten 1970 beslutade rådet även fästa speciell uppmärksamhet på de nya möjligheter, som det finns för utvecklande av havsforsknings-samarbete inom östersjöområdet. För att effektiviteten av rådets arbete för utveckling och intensifiering av havsforskningsarbetet inom sagda område kunde höjas bör man i ovan nämnda medlemsländer sträva till att varje lands representation i havsforskningsrådets möten och i dess arbetsgrupper fås tillräckligt mångsidig och representativ, så att alla de som är intresserade av utredningar beträffande Östersjöns föroreningar kan delta i det internationella arbetet på området. Det torde bero på ärendets natur, att ju större ett land är desto svårare synes samordningslösningarna vara.

2. På grund av Demokratiska republiken Tysklands undantagsställning har för koordinerande av internationella östersjöforskningar sedan 1957 verkat en inofficiell "Östersjöforskarnas konferens", som har väsentligt utgjorts av "korrespondenter" i de olika länderna, utan att dessa personer formellt haft till uppgift att representera sina regeringar. Till följd av det att korrespondenterna har varit ledande forskare eller föreståndare för forskningsanstalten har konferenserna emellertid kunnat leda t. ex. till vidlyftigt forskningsarbete inom östersjöområdet. Dylikt samarbete, som i formellt hänseende är oberoende av regeringarna, har visat sig ändamålsenligt vid sidan av och som komplement till det arbete som utförs av internationella havsforskningsrådet.

I belysning av de ovan anförda synpunkterna torde den ändamålsenligaste och den enda effektiva lösningen till förverkligande av ifrågavarande rekommendations två punkter vara att även i fortsättningen ombesörja utförandet av forskning angående Östersjöns föroreningar på två sätt, dels genom att så effektivt som möjligt utnyttja internationella havsforskningsrådets arbetsgrupper och övriga möjligheter, dels genom att försöka få även

Demokratiska republiken Tyskland med i detta arbete genom ett kompletterande parallellorgan som skulle vara oberoende av regeringarna.

Det är också uppenbart, att internationella havsforskningsrådet kunde vid behov stå i konsultationskontakt med mellanstatliga nya miljöskyddsorganisationer, som kanske kommer att bildas. Detsamma gäller även det numera planerade nordiska kontaktorganet för miljövårdsfrågor (*A 246 Å/s*)¹.

De ovan föreslagna lösningarna, vilka på finskt håll anses vara såväl de ändamåsenligaste som också de effektivaste, förutsätter alltså i varje fall, att alla de myndigheter och anstalter i varje medlemsland, som är intresserade för åtgärder till förebyggande av Östersjöns föroreningar och för forskningen på området, står i systematiskt och effektivt samarbete med internationella havsforskningsrådet, vilket ändamål kan uppnås endast genom nationella anordningar.

Sve r i g e s r e g e r i n g (kommunikationsdepartementet) meddelar den 18 december 1970:

Rörande p. 2, se rekommendation nr 20/1969/t, s. 2506 — 2507.

¹ Se *Nordiska rådet, 18:e sess., s. 1309.*

*BILAGA 1***Skrivelse från landskapet Åland rörande förslag till lämpliga
samarbetsprojekt i miljöfrågor**

Landskapet Åland är både ur geografisk och klimatologisk synpunkt synnerligen lämpligt som lokaliseringsplats för olika samnordiska aktiviteter i miljövårdsfrågor. I synnerhet när det gäller frågor som berör Östersjön och dess skärgårdar. Landskapets centrala läge i centrum av Östersjö-bäckenet gör att man här har mycket goda möjligheter att undersöka t. ex. Östersjöns djur- och växtvärld, dess fiskbestånd, dess vattenströmningar och vattnets föroreningsgrad. Vidare kan man här med fördel undersöka skärgårdslandskapets skötsel t. ex. hur lövängar bör betas eller bearbetas för att inte försvinna.

Inom landskapet verkar redan nu ett sommaruniversitet, med bl. a. inriktning på naturvetenskapliga läroämnena samt två stycken biologiska stationer. Den ena, Nätö biologiska station ledes av Societas pro Fauna et Flora Fennica i Helsingfors och den andra, Husö biologiska station, arbetar under Åbo akademi. Dessa stationer kan lätt byggas ut och tilldelas andra än sina nuvarande uppgifter nämligen att undersöka med fiskerinäringen sammanhängande frågor och skärgårdens ekologiska tolerans samt vid Nätöstationen särskilt med en biologisk-teknisk undersökning om vad som händer med lövängen och hur denna skall kunna bibehållas.

Inom landskapets gränser och, vad viktigare är, i landskapets ägo finnes stora sammanhängande skärgårdar och vattenområden. Söder om Mariehamn ligger Björkörs-, Sundskärs- och Lågskärsarkipelagerna samt väster om Eckerö, mot Sverige, Signildskärs ögrupp. Dessa relativt stora och oförstörda skärgårdar har varit bebodda och boningshusen står till en del kvar; så till exempel finnes på Lågskär ett hus med 20 st. användbara rum, varför någon större byggnation, åtminstone till en början, ej är behövlig.

Dessa skärgårdskomplex borde vara ypperliga observationsplatser för t. ex. studier av:

1. Förorening av vatten och stränder genom
  - A) den intensiva färj- och passagerartrafiken;
  - B) kloakutsläpp;
  - C) oljeutsläpp från fartyg; samt
  - D) industriutsläpp, som genom strömmar förorenar stora delar av Östersjöns vattenområden.
2. Flyttande och stationära fåglar, i första hand sjöfåglar.
3. Sälar, enligt Nordiska rådets rekommendation nr 3/1968 samt skärgårdens bestånd av andra däggdjur.
4. Luftföroreningar av olika slag.

Utom vad ovan nämnts förefinnes här potentiella möjligheter till snart sagt vilken natur- och miljövårdsforskning som helst.

Avslutningsvis kan erinras om att man här rör sig på ur forskningssynpunkt klassisk mark, genom att professor Alvar Palmgren här har utfört växtbiologiska undersökningar sedan början av 1900-talet.

Mariehamn i december 1970

BILAGA 2

Fråga vid Nordiska rådets 19:e session om Östersjöns föreningar¹

Till Danmarks och Sveriges regeringar

I anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns föreningar har meddelanden lämnats av Finlands och Sveriges regeringar. Sveriges regering, som är koordinerande för rekommendationen, hänvisar härvid såvitt rör rekommendationens punkt 2 om förnyat initiativ till samarbete mellan Östersjöns strandstater angående Östersjöns föreningar till sitt meddelande i anledning av rekommendationen nr 20/1969 angående beredskap vid katastrofer i inre farvatten. Beträffande rekommendationens punkt 1 angående forskning uttalar sig icke Sveriges regering. Finlands regering uppehåller sig däremot vid behovet av en samordning av olika forskningsprojekt beträffande Östersjöns föreningar. Finlands regering finner, att man så långt möjligt bör utnyttja Internationella havsforskningsrådets arbetsgrupper och övriga möjligheter och att det bör eftersträvas att Tyska demokratiska republiken kommer med i detta arbete genom ett kompletterande parallellorgan, som skulle vara oberoende av regeringarna.

Av intresse är att få kännedom om övriga berörda nordiska regeringars inställning till de här av Finlands regering framförda synpunkterna.

Jag ber därför att till Danmarks och Sveriges regeringar få ställa följande fråga:

Anser de båda regeringarna att forskningsarbetet rörande Östersjöns föreningar kan knytas till Internationella havsforskningsrådets verksamhet i enlighet med det förslag som av Finlands regering framlagts i meddelande i anledning av rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns föreningar?

Helsingfors den 15 januari 1971

Antti-Veikko Perheentupa (Sd)

¹ Frågan besvarad s. 176.

BILAGA 3**Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandena**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 30/1970 till rådets nittonde session från Finlands och Sveriges regeringar.

Utskottet har tagit del av meddelandena liksom av en vid nittonde sessionen av Antti-Veikko Perheentupa till Danmarks och Sveriges regeringar ställd fråga om Östersjöns föreningar samt regeringarnas svar å frågan.

Härav framgår att frågan om en samordning av forsknings- och undersökningsverksamheten rörande Östersjöns föreningar snarast borde tas upp till övervägande inom Nordiska kontaktorganet för miljövårdsfrågor, varvid olika alternativ för att lösa samordningsproblemet torde prövas. Möjligheten att koncentrera forskningsverksamheten till internationella havsforskningsrådet skulle även komma att prövas av kontaktorganet.

Utskottet noterar att en positiv inställning till en samordning av forskningsverksamheten rörande Östersjöns föreningar finns icke endast från finsk utan även från dansk och svensk sida.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Köpenhamn den 16 februari 1971

Pentti Antila (Smp)

Kaj Bundvad (S)

Roald Bye (A)

Erling Dinesen (S)

Sven Hammarberg (s)

Rune Johansson (s)

Birgir Kjæran (Sj)

Lars Korvald (Kf)

Gerda Møller (KF)

Förman

Jan-Ivan Nilsson (cp)

Antti-Veikko Perheentupa (St)

Salve Salvesen (A)

Saimi Ääri (K)

Meddelande

om rekommendation nr 31/1970 angående förenhetligande av handelsdokument

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att vidtaga nödvändiga åtgärder för att FN:s Europeiska ekonomiska kommissions (ECE:s) modellblankett för handelsdokument snarast läggs till grund för offentliga handelsdokument i Norden,

2. att vidtaga lämpliga åtgärder för ett fortsatt samarbete mellan de nationella handelsdokumentkommittéerna i Norden, bl. a. genom att utreda behovet av ett permanent sekretariat, samt

3. att gemensamt taga initiativ till en förstärkning av ECE:s resurser vad gäller arbetet med standardisering av handelsdokument, varvid målsättningen bör vara en världsvid tillämpning av uppnådda resultat.

Danmarks regering (handelsministeriet) meddelar den 22 december 1970 å samtliga regeringars vägnar:

Arbejdet i de nationale handelsdokumentkomiteer har ikke i det forløbne år medført noget behov for fællesnordisk aktivitet. Skulle et sådant behov opstå, er Danmark, der er udpeget som koordinerende land for arbejdet med denne rekommendation, beredt til at tage initiativet til fællesnordiske drøftelser af foreliggende spørgsmål. Der kan i øvrigt henvises til de af myndighederne i de enkelte lande afgivne udtalelser om det medlemsforslag (A 221/e)¹, der resulterede i rekommendationen.

¹ Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 775.

Meddelande

om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturllexikon

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att på grundval av ett reviderat kostnadsförslag genomföra det av Nordiska kulturkommissionens sektion I utarbetade förslaget till ett nordiskt litteraturllexikon.

Danmarks regering (ministeriet for kulturelle anliggender) meddelar den 7 december 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Man mener under hensyn til de med planens gennemførelse forbundne meget betydelige udgifter ikke for tiden at kunne prioritere forslaget om udgivelse af et Nordisk Litteraturlleksikon så højt, at der umiddelbart vil kunne ydes de fornødne bevillinger dertil over statsbudgetterne.

Man er indstillet på at tage op til fornyet overvejelse, når udgivelsen af Kulturhistorisk Leksikon for nordisk middelalder, der finansieres af offentlige midler i de fem nordiske lande, er afsluttet.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats ett till rådets nittonde session av Danmarks regering å samtliga regeringars vägnar avgivet meddelande om rekommendation nr 32/1970.

I sakens behandling i utskottet den 17 februari 1971 har deltagit undervisningsminister Jaakko Itälä, Finland, och statsråd Kjell Bondevik, Norge.

Av meddelandet framgår, att regeringarna med hänsyn till de betydande kostnader, som är förenade med planens genomförande, inte för närvarande anser sig kunna prioritera förslaget om ett nordiskt litteraturllexikon så högt att medel omedelbart skulle kunna ställas till förfogande för projektet. Regeringarna avser att ta upp frågan till förnyad prövning när utgivningen av Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid avslutats. Mot bakgrund av det omfattande planeringsarbete som utförts rörande utgivande av det föreslagna verket och hänvisande till fördelarna att genom en fördelning av kostnaderna mellan länderna kunna utge ett för forskningen och undervisningen i Norden värdefullt arbete förutsätter utskottet att regeringarna allvarligt prövar möjligheterna att realisera planen på ett nordiskt litteraturllexikon.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Köpenhamn den 17 februari 1971

<i>Per Bergman (s)</i>	<i>Gunnar Garbo (V)</i>	<i>Guttorm Hansen (A)</i>
<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>	<i>Tage Johansson (s)</i>	<i>Eysteinn Jónsson (F)</i>
		Förman
<i>Niels Matthiasen (S)</i>	<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Berte Rognerud (H)</i>
<i>Sylvi Siltanen (Sd)</i>	<i>Per Olof Sundman (c)</i>	<i>Mirjam Tuominen (Skdl)</i>

Meddelande
om rekommendation nr 33/1970 angående nordiskt
sjukhusfysikerssamarbete

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att vidtaga åtgärder för att realisera de i Nordisk udredningsserie 1969: 8 framlagda förslagen om nordiskt sjukhusfysikerssamarbete.

Finlands regering (social- och hälsovårdsministeriet) meddelar den 8 december 1970 å samtliga regeringars vägnar:

Nordiska rådets socialpolitiska utskott har för fullföljandet av det föreslagna samarbetet mellan sjukhusfysikerna, för sin del tillstyrkt att regeringarna skulle tillsätta en kommitté som skulle avgöra prioriteringen av samarbetsuppgifterna och som skulle administrera de medel, vilka ställs till förfogande.

Finlands regering har på basen härav och med hänsyn till sakens speciella natur gjort en framställning till de övriga nordiska länderna, att en arbetsgrupp först skulle tillsättas för att utreda sagda kommittés mandat, organisation och ansvar. Arbetsgruppen skulle förslagsvis bestå av en representant från vart och ett av de nordiska länderna.

Arbetsgruppen kan påbörja sitt arbete så snart regeringarna meddelat sin ståndpunkt i saken.

Meddelande

om rekommendation nr 34/1970 angående nordisk giltighet för körkort

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att *Norge* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at gennemføre de af Nordisk embedsmandsudvalg om nordisk gyldighed for førerbeviser i betænkning af 23. januar 1969 (*NU 1969:7*) stillede forslag, således at de i et nordisk land udstedte førerbeviser til motorkøretøjer får samme gyldighed i de øvrige nordiske lande.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 16 december 1970 å *Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringars vägnar*:

Innstillingen fra Embetsmannsutvalget om nordisk gyldighet for førerkort har vært sendt til uttalelse til en rekke remissinstanser i Danmark, Finland, Norge og Sverige. De innkomne uttalelser er fortsatt under behandling i de respektive lands administrasjoner i lys av Nordisk Råds ovennevnte rekommandasjon.

Meddelande
om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare
av motorfordon

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at lade foretage en udredning af spørgsmålet om ensartet uddannelse af og ensartede prøver for førere af motorkøretøjer.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 16 december 1970 å Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringars vägnar:

Medlemsforslaget om utdannelse av motorvognførere har vært sendt til uttalelse til en rekke remissinstanser i Danmark, Finland, Norge og Sverige. De innkomne uttalelser er fortsatt under behandling i de respektive lands administrasjoner i lys av Nordisk Råds ovennevnte rekommandasjon.

BILAGA 1

**Skrivelse från Ökukennarafélag Islands till Nordisk bilinspektors forbund
beträffande framställning om enhetliga regler för utbildning vid
bilskolor, förarprov och körkort i de nordiska länderna**

Ökukennarasamband Islands styrelse anmoder om at köreundervisning, köreeksamen og körekort bliver ens i alle Nordens lande.

Vi synes det er nødvendigt at de körekort, som nu er gyldige, lyder på samme aldersgrænse og giver de samme rettigheder i alle disse ladne. Endogså at alle der går under eksamen, være sig almindelig eksamen, højere eksamen, busførereksamen og körelærereksamen får den samme undervisning og samme pensum til eksamen, hvor som helst i Nordens lande.

Endvidere synes vi at den rigtige retning for hurtig fremgang og resultat for denne sag at lægge et forslag for Nordisk Råd om at tilnævne 15 repræsentanter, — fra hvert land og at de repræsentanter bliver: 1 embedsmand, 1 bilinspektör og 1 korelærer.

Året 1965 var denne sag først på tale og N.T.U. sendte et forslag til Nordisk råd i februar 1969.

På Nordisk råds sidste möde i Reykjavik, sidste vinter, kom Ökukennarafélag Islands med et forslag om et udvalg på 10 personer, og syntes man godt om det, med det blev ikke til til at tage det i behandling på grund af at underudvalg ikke havde tid nok. Sagen blev dröftet og man enedes om at sende forslaget til alle landes trafikdepartementer.

Ökukennarafélag Islands og N.T.U. synes at det er meget nødvendigt at denne sag bliver behandlet hurtigst muligt.

Reykjavik, den 18. august 1970

pr. stjórn Ökukennarafélags Islands
Guðjón Hansson

BILAGA 2

**Skrivelse från Nordiska bilinspektörsförbundet till Nordiska rådets presidium
beträffande framställning om enhetliga regler för utbildning vid
bilskolor, förarprov och körkort i de nordiska länderna**

Vid Nordiska bilinspektörsförbundets senaste kongress i Reykjavik, 19—21 augusti 1970, överlämnades bifogade framställning från den isländska bilskoloföreningen. Framställningen behandlades vid förbundets presidie-möte och man fann, som även framgår av föreningens skrivelse, att frågan redan är föremål för behandling inom Nordiska rådet.

Nordiska bilinspektörsförbundet vill emellertid framhålla, att frågan om enhetliga regler enligt förbundets mening är mycket angelägen och att den skyndsamt bör föras fram till en lösning. Den isländska bilskoleföreningens framställning överlämnas till Nordiska rådet för de åtgärder som rådet kan finna lämpliga.

Stockholm den 13 december 1970

Nordiska bilinspektörsförbundet

Nils Linnell

Sven Åsander

BILAGA 3

**Skrivelse från Nordiska rådets presidium till regeringarna i Danmark,
Finland, Island, Norge och Sverige rörande framställning
från Nordiska bilinspektörsförbundet**

Nordiska rådets trafikutskott har inkommit med skrivelse angående en framställning från Nordiska bilinspektörsförbundet den 13 december 1970. Utskottet har behandlat framställningen vid sitt sammanträde den 16 januari 1971 och därvid förordat att presidiet överlämnar framställningen till regeringarna att tas i beaktande vid behandlingen av rek. nr 35/1970. Under hänvisning till vad trafikutskottet anfört får presidiet härmed överlämna framställningen från Nordiska bilinspektörsförbundet (*se Bilaga 2*).

Stockholm den 20 januari 1971

För Nordiska rådets presidium

Enligt uppdrag:

Gustaf Petrén

Meddelande

om rekommendation nr 36/1970 angående samarbete på arbetsmedicinens område

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att vidtaga åtgärder för att skapa ett permanent nordiskt samarbete på arbetsmedicinens område.

Finlands regering (social- och hälsovårdsministeriet) meddelar den 8 december 1970 å samtliga regeringars vägnar:

Socialpolitiska utskottet har i februari 1970 föreslagit att en arbetsgrupp skulle tillsättas att utreda inom vilken ram nordiskt samarbete är aktuellt på arbetsmedicinens område. Arbetsgruppens sammansättning skulle enligt utskottet vara allsidig. Finland har i egenskap av koordinerande land föreslagit, att till arbetsgruppen skulle höra representanter från ländernas arbetsmedicinska inrättningar samt arbetsskyddsmyndigheter och inbett de nordiska ländernas svar huruvida detta förfarande vore lämpligt. Hitintills har endast Sverige delgivit sitt jakande svar och samtidigt utsett Ivenne representanter. Arbetsgruppen kan tillsättas och dess arbete kan vidta så snart de nordiska länderna meddelat sin ståndpunkt i saken.

Rapport

från Nordiska rådets presidium

I enlighet med 22 § arbetsordningen för Nordiska rådet får presidiet, som mellan sessionerna handhar rådets löpande angelägenheter, avge rapport om sin verksamhet mellan rådets adertonde och nittonde sessioner. Härjämte redovisas utskottens arbete mellan sessionerna i rapporten.

I. Sammanfattning

Presidiet har funnit det angeläget att arbetet fortsättes på en reformering av Nordiska rådets stadga och arbetsformer i enlighet med de förslag som framlagts av Nordiska organisationskommittén och som tillstyrkts av rådet vid adertonde sessionen. Genom dessa förslags realiserande skulle förutsättningarna för Nordiska rådet förbättras att spela en betydelsefull roll för fortsatt utbyggnad av det nordiska samarbetet. Diskussionerna om en utvidgning av det nordiska ekonomiska samarbetet har skjutits i bakgrunden tills vidare på grund av den politiska utveckling i Europa, som inleddes med Haag-mötet den 1 och 2 december 1969 och som lett till nya förhandlingar om en utvidgning av de Europeiska gemenskaperna (EEC). Det förtjänar dock noteras att de regeringar som i någon form inlett förhandlingar med EEC, d. v. s. Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges, samtliga kraftigt framhållit betydelsen av att det nordiska samarbetet bevaras och vidareutvecklas.

Presidiet har haft överläggningar med de nordiska statsministrarna om utformningen av kontakterna mellan de nordiska regeringarna under förhandlingarna med EEC. Enighet förelåg om att mot bakgrund av det expertarbete, som ägt rum under loppet av sommaren 1970 beträffande spörsmål i förbindelse med de nordiska ländernas förhandlingar med EEC, det fanns behov för att fortsätta detta arbete. Överläggningarna ägde rum den 2 november 1970 i Köpenhamn under ett möte, som hade till huvudsyfte att förbereda rådets nittonde session.

Statsministrarna tillkännagav vid detta möte regeringarnas avsikt att underteckna avtalet om revision av den nordiska samarbetsöverenskommelsen av 1962 (Helsingforsavtalet) under Nordiska rådets nittonde session och att därefter framlägga avtalet för ratificering i parlamenten så att ikraftträdandet kunde ske snarast och senast den 1 juli 1971.

Genom denna revision införes bestämmelserna om Nordiska rådet i Helsingforsöverenskommelsen. Enligt dessa skall tillsättas en presidiesekre-

rare och upprättas ett sekreterarkollegium. Under förutsättning av nämnda revisions genomförande har presidiet fattat beslut om erforderliga organisatoriska förändringar. Presidiesekreteraren och hans medhjälpare avses skola placeras i Stockholm i anslutning till den svenska delegationens kansli. Den nya organisationen börjar tillämpas under våren 1971 (se vidare under IV).

Genom revisionen införes också bestämmelser i den nordiska samarbetsöverenskommelsen om ett Nordiskt ministerråd, som bl. a. skall ansvara för samarbetet mellan de nordiska ländernas regeringar och Nordiska rådet. Frågan om den närmare utformningen av förbindelserna mellan Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet berördes på ovannämnda möte med statsministrarna den 2 november 1970. Då presidiet tillmäter denna fråga vikt, har presidiet beslutat sammanställa material som kan utgöra grundval för fortsatta överläggningar med statsministrarna i ämnet.

Nordiska organisationskommittén, som på de nordiska statsministrarnas och presidiets uppdrag utrett frågan om det nordiska samarbetets organisation, har avgivit ytterligare tre rapporter till sina uppdragsgivare: 1. Nordisk tjänstemannarätt (*NU 1970: 15*), 2. Förslag till arbetsordning för Nordiska rådet (se *Sak A 145/j; Bilaga 1*) och 3. Nordiska rådets utskottsorganisation (se *Sak A 166/j; Bilaga 2*). Organisationskommittén har därmed slutfört sitt uppdrag. De tre förslagen kommer att behandlas i rådet under nittonde sessionen.

Arbetsgruppen för nordisk information har överlämnat förslag till organisation av den nordiska informationsverksamheten med skrivelse den 14 oktober 1970 och har därmed avslutat sitt arbete (se *Sak A 322 T/k; Bilaga 1*). Sedan förslaget efter beslut av statsministrarna och presidiet behandlats av rådets informations- och redaktionskommitté, har frågan om informationstjänstens ordnande tagits upp i tilläggsförslaget A 322 T/k, som behandlas på nittonde sessionen.

I Nordisk udredningsserie har under 1970 utkommit 23 nummer med en sammanlagd upplaga på 58 975 ex. (1969 22 nummer och 73 215 ex.).

En tävling om nordisk symbol har genomförts under hösten med 2 024 deltagare. Prisbelönade och andra förslag kommer att utställas i samband med nittonde sessionen, då rådet kommer att fatta beslut i frågan (se *Sak A 319/k*).

Den av presidiet arrangerade årliga konferensen ägnades 1970 åt trafik-säkerhetsfrågor i Norden och samlade ca 100 deltagare från förvaltning, universitet och organisationer. Konferensen ägde rum i Stockholm den 20—21 april 1970 och dess förhandlingar är tryckta (*NU 1970: 8*).

På inbjudan av Norges regering anordnades ett kontaktmannamöte i Røros den 17—19 september 1970 med deltagare från departement och ministerier samt från Nordiska rådet. Vid mötet behandlades det nordiska samarbetet i europeiskt perspektiv (*NU 1970: 12*).

Kontakterna med andra organisationer har utvecklats. Presidiet och ekonomiska utskottet har beslutat att under mars 1971 gemensamt avlägga besök i Benelux-länderna för att där studera förutsättningarna för fortsatt regionalt samarbete inom ramen för ett utvidgat europeiskt samarbete. Från EEC:s kommission har mottagits inbjudan till rådets sekretariat att besöka EEC:s olika organ. Besöket avses genomföras under första halvåret 1971. Preliminära kontakter om ett sekretariatsbesök vid SEV (Comecon) har även inletts.

II. Sammansättning, möten m. m.

Vid rådets adertonde session utsågs till medlemmar av presidiet chefredaktör Sigurður Bjarnason, Island, såsom rådets president samt fhv. statsminister Jens Otto Krag, Danmark, riksdagsman Eino Sirén, Finland, stortingsman Trygve Bratteli, Norge, och andre vice talman Leif Cassel, Sverige, såsom rådets vice presidenter. Sedan adertonde sessionen har följande förändringar skett i presidiets sammansättning.

Sigurður Bjarnason, som lämnade altinget och därmed presidiet den 28 februari 1970, har av Islands delegation från nämnda dag ersatts med altingspresident Matthías Á. Mathiesen som president.

Eino Sirén, som lämnade riksdagen och därmed presidiet den 21 mars 1970, har av Finlands delegation den 10 april 1970 ersatts med riksdagsman Juha Rihtniemi. Sedan denne den 12 januari 1971 avlidit, har Finlands delegation den 4 februari 1971 ersatt honom med vicetalman Olavi Lähteenmäki.

Leif Cassel, som lämnade riksdagen och därmed presidiet med utgången av 1970, har av svenska delegationen den 19 januari 1971 ersatts med riksdagsman Johannes Antonsson.

Presidiet har sammanträtt i Helsingfors den 16 mars 1970, i Köbenhavn den 4 maj 1970, i Arild den 7—8 september 1970, i Köbenhavn den 1 november 1970, i Stockholm den 20 januari 1971 och i Köbenhavn den 12 februari 1971.

Vid mötet den 16 mars 1970 var Leif Cassel och Matthías Á. Mathiesen frånvarande. Cassel ersattes av Lars Larsson. Vid mötet den 4 maj 1970 var Matthías Á. Mathiesen frånvarande. Bratteli ersattes av stortingsrepresentant Svinn Stray. Vid mötet den 7—8 september 1970 var Bratteli frånvarande och ersattes av stortingsrepresentant Salve Salvesen. Vid mötet den 20 januari 1971 deltog riksdagsmedlemmen Sylvi Siltanen som tillfällig ersättare på den efter Rihtniemi lediga vicepresidentplatsen.

Under rådets adertonde session i Reykjavík ägde möten rum mellan presidiet och de nordiska statsministrarna den 9 och 10 februari 1970 samt med presidiet och företrädare för de nordiska regeringarna den 11 februari 1970; *se nedan härom under II.*

Vid mötet den 10 februari 1970 beslöts att tidpunkten för det möte, som årligen brukar avhållas mellan presidiets medlemmar och statsministrarna i de nordiska länderna för överläggningar beträffande uppläggningsen av nästa års session, skulle fastställas senare. På inbjudan av Danmarks statsminister ägde detta möte rum i Köbenhavn den 2 november 1970; *om detta se närmare under IV.*

Presidiets medlemmar har härutöver stått i kontakt med varandra genom sekretariatet.

III. Åtgärder i anledning av rådets beslut

1. Vid presidiets ovannämnda sammanträde med statsministrarna i Reykjavik den 10 februari 1970 uppdrogs åt Nordiska rådets sekretariat att i kontakt med regeringarnas vid rådssessionen närvarande representanter fördela uppgifter att vara koordinerande land vid det fortsatta arbetet med rekommendationerna antagna vid adertonde sessionen. Dessa har därefter fördelats mellan länderna på följande sätt:

Rekommendation nr 1 angående vidareutbildning av social-personal	Norge
Rekommendation nr 2 angående en nordisk arbetsmarknad för psykologer	Norge
Rekommendation nr 3 angående utbildning av sjukhusadministratörer	Sverige
Rekommendation nr 4 angående ökad samverkan vid utbildningsanstalter	Sverige
Rekommendation nr 5 angående nordiskt varudeklarations-samarbete	Danmark
Rekommendation nr 6 angående lagstiftningen beträffande medborgarskap för barn	Finland
Rekommendation nr 7 angående reglerna för naturalisation	Finland
Rekommendation nr 8 angående nordiskt samarbete på rymdområdet	Sverige
Rekommendation nr 9 angående material till undervisningen i radio och TV	Danmark
Rekommendation nr 10 angående samnordisk radio- och TV-forskning	Danmark
Rekommendation nr 11 angående karantänverksamhet för djur	Norge
Rekommendation nr 12 angående förenhetligande av reglerna om förmånsrätt i konkurs	Norge
Rekommendation nr 13 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet	Norge
Rekommendation nr 14 angående forskningsinstitut för framlidsfrågor	Danmark
Rekommendation nr 15 angående bro vid Karesuando	Finland
Rekommendation nr 16 angående Blå vägens utbyggnad till Europaväg	Sverige

Rekommendation nr 17 angående representation för samerna i Nordiska rådet	Finland
Rekommendation nr 18 angående revision av Helsingfors-avtalet	Finland
Rekommendation nr 19 angående genomförande av Nordek	—
Rekommendation nr 20 angående Islands deltagande i det utvidgade ekonomiska samarbetet	Island
Rekommendation nr 21 angående kultursamarbetets organisation och en kulturtraktat	Finland
Rekommendation nr 22 angående avskaffande av indirekta handelshinder	Danmark
Rekommendation nr 23 angående information om nordiskt samarbete	Danmark
Rekommendation nr 24 angående information till u-länderna om den nordiska marknaden	Sverige
Rekommendation nr 25 angående stimulerande av privata investeringar i u-länderna	Norge
Rekommendation nr 26 angående ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete	Sverige
Rekommendation nr 27 angående samarbete på förskolans område	Sverige
Rekommendation nr 28 angående forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan	Sverige
Rekommendation nr 29 angående TV-tekniskt samarbete	Norge
Rekommendation nr 30 angående åtgärder mot Östersjöns förorening	Sverige
Rekommendation nr 31 angående förenhetligande av handelsdokument	Danmark
Rekommendation nr 32 angående nordiskt litteraturllexikon	Danmark
Rekommendation nr 33 angående nordiskt sjukhusfysikersamarbete	Finland
Rekommendation nr 34 angående nordisk giltighet för körkort	Norge
Rekommendation nr 35 angående utbildning av förare av motorfordon	Norge
Rekommendation nr 36 angående samarbete på arbetsmedicinens område	Finland

Rekommendationerna med därtill hörande handlingar överlämnades av presidiet till regeringarna den 16 april 1970.

Härjämte har presidiet i skrivelser till regeringarna den 12 februari 1970 anmält, att fyra framlagda förslag till rekommendationer — ett om enhetlig nordisk abortlagstiftning, ett om vapenfri tjänst, ett om sänkning av röst-rättsåldern till 18 år och ett om likartade regler angående beriktigande av felaktiga upplysningar i radio och TV — efter omröstning förkastats av rådet vid dess adertonde session.

2. Enligt uppdrag, lämnat av rådet den 12 februari 1970 vid dess adertonde session, har presidiet låtit anordna en pristävling om nordisk symbol den 1 september—den 1 november 1970, till vilken konstnärer, konststude-

rande m. fl. i Norden har inbjudits. Tävlningen arrangerades enligt riktlinjer uppdragna av Nordiska rådets informations- och redaktionskommitté efter samråd med den nordiska tecknarorganisationen "Nordiska tecknare".

I tävlingsjuryn, representerande Nordiska rådet samt grafisk och heraldisk sakkunskap i Norden, har deltagit art.dir. Gisli Björnsson, Island, konstnär Martin Gavler, Sverige, art.dir. Poul Lund Hansen, Danmark, alltingsman Sigurður Ingimundarson, Island, riksdagsman Sture Palm, Sverige, konstnär Jukka Pellinen, Finland, folketingsmedlem Grethe Philip, Danmark, stortingsrepresentant Berte Rognerud, Norge, statsheraldiker Gunnar Scheffer, Sverige, art.dir. Lars Traheim, Norge, och riksdagsman Olavi Tupamäki, Finland. Juryn har sammanträtt den 12—13 november 1970 och den 5 december 1970 i Stockholm.

Tävlningens första pris uppgående till 10 000 svenska kronor har tilldelats arkitekt Chr. Tarp Jensen, Danmark, dess andra pris uppgående till 6 000 svenska kronor grafikern Asko Kekkonen, Finland, och dess tredje pris uppgående till 4 000 svenska kronor Pekka Martin, Finland. Juryn beslöt härutöver utdela även ett hederspris uppgående till 4 000 svenska kronor, som tilldelades arkitekt Chr. Tarp Jensen, Danmark. Antalet inkomna tävlingsförslag uppgick till 2 024 stycken, varav 671 förslag härrörde från Danmark, 520 från Finland, 21 från Island, 316 från Norge och 496 från Sverige.

Tävlningens priser delas ut den 15 februari 1971 i samband med Nordiska rådets nittonde session. Ett antal av de inkomna symbolskisserna ställes ut för visning i anslutning till sessionen. Sedan medlemsförslag väckts om antagande av symbol (*A 319/k*), har presidiet beslutat föreslå att det föres upp på saklistan för den kommande sessionen så att rådet blir i tillfälle att ta ställning till symbolförslagen.

3. Liksom tidigare år har Nordiska rådets svenska sekretariat i samverkan med övriga sekretariat fullgjort sekretariatsuppgifter åt den av regeringarna tillsatta Bedömningskommittén för Nordiska rådets litteraturpris, vilket pris instiftats i anledning av rådets rekommendation nr 1/1961. Bedömningskommittén har sammanträtt i Reykjavik den 19 januari 1971 och då beslutat tilldela författaren Thorkild Hansen litteraturpriset 1971 för triologin *Slavernes Kyst, Slavernes skibe, Slavernes øer*.

Priset utdelas i Köbenhavn den 15 februari 1971 under en festlighet i samband med rådets nittonde session.

4. Presidiet har genom sekretariatet följt behandlingen hos regeringarna och annorstädes av de olika frågor, i vilka rådet antagit rekommendationer eller beträffande vilka presidiet riktat hänvändelse till regeringarna, samt bistått vederbörande myndigheter vid handläggningen av dessa.

IV. Organisatoriska och finansiella förhållanden

1. Ordinarie val har under tiden sedan adertonde sessionen förrättats till rådets nationella delegationer. Resultatet av de senaste valen framgår av medlemslistan vid rådets nittonde session.

Följande förändringar i delegationernas sammansättning efter adertonde sessionen, vilka ej framgår av medlemslistan till nittonde sessionen, skall här antecknas.

I Danmarks delegation: Henry Christensen utträdde ur Nordiska rådet den 14 juli 1970, då han blev utnämnd till lantbruksminister. Efterträdare utsågs först i samband med det ordinarie valet till delegation den 7 oktober 1970. Jørgen Jensen avled den 1 december 1970 och ersattes den 10 december 1970 av Clara Munck. Till ny suppleant valdes folketingsmand Jørgen Langekilde. Den till ersättare för Aksel Larsen valde Arne Larsen avsade sig detta uppdrag och ersattes den 28 januari 1971 av Poul Dam. Poul Petersen, som lämnat Färöarnas lagting, ersattes den 17 december 1970 av Erlendur Patursson.

I Finlands delegation: Efter nyval till Finlands riksdag lämnade Eino Sirén, Georg Backlund, Kaarlo af Heurlin, V. J. Sukselainen, Osmo Kock, Tyyne Leivo-Larsson, Kerttu Saalasti, Juho Tenhiälä, Veikko Savela och Tuure Salo den 21 mars 1970 delegationen. Riksdagen valde den 10 april 1970 ny delegation. Endast fem tidigare medlemmar, Georg C. Ehrnrooth, Bror Lillqvist, Juha Rihtniemi och Sylvi Siltanen omvaldes. De tidigare suppleanterna Matti Mattila, Pauli Räsänen och Veikko Saarto valdes till ordinarie medlemmar. Härjämte valdes till medlemmar Veikko Hanhiova, Elsi Hentmäki, Heimo Linna, Antti-Veikko Perheentupa, Pertti Salolainen, Ulf Sundqvist, Pekka Tarjanne, Mirjan Tuominen och Veikko Wennamo samt till suppleanter Kristian Gestrin, Matti Ruokola, Sinikka Karhuvaara, Kaarlo Salmivuori, Raino Westerholm, Katri Kaarlone, Tellervo Koivisto, Erkki Hara, Irma Rosnell, Lauri Kantola, Ilkka Suominen, Sinikka Luja, Erkki Tuomioja, Arne Berner, Terho Pursiainen, Mauno Kurppa och Heikki Kainulainen. Matti Mattila utträdde ur rådet den 5 juni 1970 och den 9 juli 1970 invaldes Johannes Virolainen i rådet i hans ställe. Sedan Tupamäki den 11 september 1970 begärt befrielse från medlemskapet i rådet, invaldes Pentti Antila den 15 september 1970 i rådet. Ele Alenius utsågs samma dag till ny medlem i rådet i stället för Veikko Saarto, som inträtt i regeringen som trafikminister. Till ny suppleant för Pekka Tarjanne valdes den 15 september 1970 Pirkko Aro i stället för Arne Berner, som inträtt i regeringen som handels- och industriminister. Den 18 september 1970 valdes till ny suppleant för Georg C. Ehrnrooth Victor Propocé i stället för Kristian Gestrin, som inträtt i regeringen som försvarsminister. Saarto, Berner och Gestrin beviljades befrielse från medlemskapet i rådet den 8 september 1970. Ålands landsting har den 15 december 1970 omvalt Thorvald Eriksson med Nils Dahlman som suppleant.

I Islands delegation: Sigurður Bjarnason avgick den 28 februari 1970 ur rådet. Han efterträddes därvid av sin suppleant Birgir Kjarian. Ny suppleant för denne blev Geir Hallgrímsson.

I Norges delegation: Svinn Stray utträdde den 22 maj 1970 ur rådet, då han inträdde i regeringen som utrikesminister. Han efterträddes den 13 juni 1970 av Kåre Willoch. Hallvard Eika inträdde den 21 augusti 1970 i regeringen som lantbruksminister och utträdde ur rådet. Helge Seip valdes den 11 november 1970 till hans efterträdare.

2. Nordiska organisationskommittén har hållit 5 möten (23—24 mars, 22—23 maj, 14—15 september, 17 november och 17 december) sedan adertonde sessionen. Sigurður Bjarnason lämnade kommittén den 1 november 1970 och har samma dag ersatts med altingspresidenten Matthías Á. Mathiesen. Folketingsmand Jørgen Jensen har avlidit den 1 december 1970.

Kommittén har till de nordiska ländernas statsministrar och till presidiet den 14 september 1970 avlämnat två rapporter, nämligen förslag till arbetsordning för Nordiska rådet (*se A 145 Bilaga 2, Bihang*) och förslag till reglering av tjänstemännens ställning vid samnordiska institutioner (*NU 1970: 15*) samt den 17 december 1970 en rapport om Nordiska rådets utskottsorganisation (*se A 166 Bilaga 3*).

Kommittén har i skrivelse den 17 december 1970 till statsministrarna och presidiet meddelat, att den slutfört sitt uppdrag.

3. Arbetsgruppen för nordisk information har hållit två möten och har sammanträtt den 26 februari 1970 i Stockholm och den 29—30 september 1970 i Helsingfors. (*Se vidare nästa punkt och under IX: 2.*)

Arbetsgruppen har den 14 oktober 1970 till de nordiska statsministrarna och presidiet — till slutförande av sitt arbete — överlämnat en rapport om målsättning och organisationsform för nordisk information (tryckt som Bilaga 3 till A 321). Medlemmar i arbetsgruppen har under 1970 varit udenrigsråd Sven Ebbesen, Danmark, ekspedisjonssjef Tim Greve, Norge, redaktör Maija-Liisa Heini, Finland, højesteretssagfører Birgir Isleifur Gunnarsson, Island, samt docent Nils-Erik Bæhrendtz, Sverige (ordförande).

4. Under förutsättning av att revisionen av Helsingforsavtalet genomföres har presidiet beslutat följande beträffande den nya befattningen som presidiesekreterare. Presidiesekreteraren skall stationeras i Stockholm och ha sitt kansli i anslutning till rådets svenska sekretariats lokaler i gamla riksdagshuset bl. a. för att möjliggöra gemensamt utnyttjande av kontorsutrustning. Följande personalorganisation har fastställts: 1 presidiesekreterare, 1 redaktör, 1 redaktörsassistent, 1 informationssekreterare (för närvarande halvtid, se nedan), 1 handsekreterare, 1 bokhållare, 1 skrivhjälp och 1 vaktmästare, varjämte de utskottssekreterare, som finns i Stockholm, underställes presidiesekreteraren. Någon tjänsteman inom kansliet bör förstå och skriva finska språket.

Frågan om Nordiska rådets upplysningsverksamhet har som nämnts ut-

retts av en särskild arbetsgrupp för nordisk information. I sin slutrapport av den 14 oktober 1970 har arbetsgruppen framlagt förslag till utvidgning av Nordiska rådets informationstjänst, bl. a. i form av en personalförstärkning genom omvandling av halvtidstjänsten som informationssekreterare till en heltidstjänst som informationschef, vilken skulle underställas rådets sekretariat. Efter det att arbetsgruppens förslag behandlats av rådets informations- och redaktionskommitté, vilken i huvudsak tillstyrkt dess genomförande, har frågan tagits upp i ett medlemsförslag (A 322 T/k), som kommer att behandlas på nittonde sessionen. Presidiets slutliga ställningstagande till organisationen av rådets gemensamma personal måste därför, såvitt gäller informationstjänsten, avvakta det beslut rådet fattar i anledning av nämnda förslag.

5. Presidiet har i frågan om i vilken utsträckning beslutanderätt skall delegeras från presidiet till rådets samlade sekretariat den 7 september 1970 beslutat att förbehålla sig avgörandet i följande spörsmål:

- 1) tillsättningsärenden,
- 2) beviljande av medel,
- 3) avlåtande av skrivelser innebärande initiativ till regeringarna eller till andra.
- 4) saker av politisk betydelse eller i övrigt av större vikt.

Övriga angelägenheter får enligt presidiets beslut avgöras av sekreterarna, när dessa är eniga om beslutet; då en sekreterare så begär, skall dock sak hänskjutas till presidiet för avgörande.

6. För rådets gemensamma kostnader uppgör presidiet budget, som redovisas årligen i presidiets rapport. För Nordisk Kontakt uppgöres särskild budget (*se Dokument 2*).

Vad beträffar utfallet av 1970 års budget, som framlades i presidiets rapport till adertonde sessionen (*se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 2247*), kan anmärkas att genomförandet av rådets beslut vid nämnda session allt anordna tävling om en nordisk symbol medfört en oförutsedd kostnad på ca 75 000 svenska kronor.

För rådets gemensamma kostnader under år 1971 uppgjorde presidiet den 9 januari 1970 budget omfattande 1 300 000 svenska kronor, som också redovisades i presidierapporten till adertonde sessionen. På grund av automatiska kostnadsökningar och en beslutad mindre höjning av arvoden till rådets utskottssekreterare har beloppen under rubriken Arvoden och löner räknats upp med 10 000 kronor till 342 000 kronor. Vad gäller utgifterna för rådets tryck kan redan nu förutses att presidiets avsikt att minska utgifterna för Nordisk udredningsserie från 350 000 enligt 1970 års budget till 275 000 enligt 1971 års budget inte torde kunna förverkligas på grund av omfattande önskemål från nordiska kommittéer och organ att få sina betänkanden tryckta i serien. Presidiet räknar därför med att kostnaderna för udredningsserien kommer att ligga högre än vad som anges i

1971 års budget utan att för närvarande kunna precisera något belopp.

När en presidiesekreterare tillsättes, kommer rådet att belastas med ökade kostnader för löner för denne och hans medhjälpare samt för förvaltningsutgifter. I avvaktan på regeringarnas undertecknande av revisionen av Helsingforsöverenskommelsen har presidiet ännu ej upptagit kostnaderna för presidiesekreteraren i 1971 års budget.

På grund av flera osäkra faktorer, i första hand beträffande befattningen som presidiesekreterare, har presidiet hittills inte ansett sig kunna uppgöra en slutlig budget för 1972. Presidiet har uppdragit åt sekretariatet att framlägga ett förslag till budget för 1972, till vilket presidiet senare kommer att ta ställning när klarhet föreligger om tidpunkten för inrättande av befattningen som presidiesekreterare.

En följd av genomförandet av revisionen av Helsingfors-avtalet blir övergång till en ny fördelningsgrund för gemensamma kostnader som bygger på ländernas bruttonationalprodukt, innebärande för Danmark 21 %, för Finland 15 %, för Island 1 %, för Norge 16 % och för Sverige 47 %. I avvaktan på ikraftträdandet av de nya bestämmelserna har presidiet beslutat att tills vidare tillämpa den tidigare använda fördelningen av gemensamma kostnader med 5/69 för Island och 16/69 för ett vart av övriga länder.

Budgeten för 1971 och sekretariatets förslag till budget för 1972 framgår av följande uppställning, vari samtliga belopp är angivna i svenska kronor.

	1971 års budget	Förslag till 1972 års budget
<i>A.1 Arvoden och löner</i>		
1. Presidiesekreterare		100 000
2. Redaktör för förhandlingarna och utredningsserien	48 000	51 000
3. Assisten till redaktören för förhandlingarna	36 000	38 000
4. Redaktören för Nordisk Statistisk Årsbok jämte arvode till medhjälpare	39 000	39 000
5. Sekreterare i rådets utskott och kommittéer (f. n. 1 à 28 400+4 à 12 000+1 à 6 000)	82 400	93 000
6. Rådets informationssekreterare (1/2-tjg.)	27 000	29 000
7. Redaktör för Nytt från Nordiska rådet	9 600	10 200
8. Handsekreterare till presidiesekreteraren		31 800
9. Bokhållare		31 800
10. Skrivhjälp		26 500
11. Vaktmästare		27 500
12. Diverse utredningsuppdrag	100 000	100 000
	342 000	577 800
<i>A.2 Förvaltningskostnader</i>		
1. Sjukvård		1 000
2. Lönekostnadspålägg		133 000
3. Lokalkostnader, inkl. el och vatten		15 000

	1971 års budget	Förslag till 1972 års budget
4. Expenser		
skrivmaterial m. m.	10 500	
telefon, telegram etc	10 500	
kontorsmaskiner, inköp och underhåll	5 000	
inventarier engångsbelopp	2 000	
böcker och tidningar	2 000	30 000
5. Övriga utgifter (inkl. representation)		5 000
	30 000	184 000
B. Resor för gemensam personal	50 000	75 000
C. Rådets tryck		
1. Rådsförhandlingarna	370 000	400 000
2. Nordisk utredningsserie	275 000	350 000
3. Statistisk årsbok	78 000	78 000
4. Porträttmatrikel	10 000	11 000
5. Diverse (stadga o. dyl.)	5 000	5 000
	738 000	834 000
D. Informationsmaterial		
1. Nytt från Nordiska rådet	16 000	17 000
2. Kalendariet	500	500
3. Tryckningskostnader för Frantz Wendts bok om nordiskt samarbete	5 000	5 000
4. Broschyren, utställningsmaterial m. m.	78 500	130 000
	100 000	152 500
E. Konferenser	80 000	80 000
	Summa kronor 1 310 000	1 903 300

V. Köpenhamnsmötet den 2 november 1970

1. Såsom ovan nämnts under I, avhölls den 2 november 1970 ett möte i Köpenhamn mellan presidiet och statsministrarna. I mötet deltog från rådets presidium Matthias Á. Mathiesen, Island, Jens Otto Krag, Danmark, Juha Rihtniemi, Finland, Trygve Bratteli, Norge, och Leif Cassel, Sverige, samt statsministrarna Hilmar Baunsgaard, Danmark, Ahti Karjalainen, Finland, Jóhann Hafstein, Island, Per Borten, Norge, Olof Palme, Sverige, ävensom undervisningsminister Helge Larsen, Danmark, økonomiminister og minister for nordiske anliggender samt europeiske markedsanliggender P. Nyboe Andersen, Danmark, och statsrådet Carl Lidbom, Sverige. Härjämte medverkade bl. a. rådsdelegationernas nationella sekreterare och regeringarnas sakkunniga ämbetsmän.

Mötet godkände följande av presidiet uppgjorda förslag till dagordning:

1. Det nordiska samarbetet och de europeiska marknadsfrågorna
2. Revisionen av Helsingforsavtalet
3. Nordisk kulturtraktat
4. Nordtrans-överenskommelsen
5. Övriga viktiga frågor och diskussionsämnen vid Nordiska rådets 19:e session i Köpenhamn den 13—18 februari 1971
6. Nordiska organisationskommittén
  - a) rapporten om Nordiska rådets arbetsordning
  - b) rapporten om nordisk tjänstemannarätt
  - c) Kommitténs fortsatta arbete (se punkt 8)
7. Arbetsgruppens för informationsfrågor rapport
8. Nordiska rådets medverkan i nordiska ministermöten
9. Protokoll och kommuniké från mötet

Till grund för behandlingen av dagordningens punkter 2—8 låg inom Nordiska rådets sekretariat utarbetade diskussionspromemorior. Resultatet av mötet framgår av den av mötet godkända presskommunikén, vilken hade följande lydelse:

1. De nordiske statsministre og Nordisk Råds præsidium mødtes i København den 2. november 1970 med henblik på at drøfte tilrettelæggelsen af Nordisk Råds session i København den 13.—18. februar 1971.

2. Statsministrene og præsidiets var enige om, at der skal opretholdes nær kontakt mellem de nordiske lande under forhandlingerne med De europæiske Fællesskaber.

På baggrund af det ekspertarbejde, der har fundet sted i sommerens løb vedrørende spørgsmål i forbindelse med de nordiske landes forhandlinger med De europæiske Fællesskaber, var der på mødet enighed om, at der er behov for at fortsætte dette arbejde.

3. Statsministrene og præsidiets var enige om, at forslaget til en nordisk kulturaf tale gøres færdigt til behandling på Nordisk Råds session i København i februar 1971, således at spørgsmålet om et styrket nordisk kulturelt samarbejde kan blive et hovedpunkt på sessionen.

4. Statsministrene erklærede sig rede til at lægge spørgsmålet om afslutning af en nordisk transportaf tale således til rette, at det kan blive et centralt emne under rådssessionen i februar.

5. Statsministrene meddelte på mødet, at aftalen om en revision af Helsingfors-aftalen skal undertegnes i forbindelse med rådssessionen i København i februar 1971 og derefter forelægges parlamenterne til ratifikation med sigte på aftalens ikrafttræden snarest muligt og senest 1. juli 1971.

Statsministrene og præsidiets var endvidere enige om, at det i henhold til den reviderede Helsingfors-aftale forudsætte nordiska ministerråd, som skal have ansvaret for den generelle koordinering af det nordiske samarbejde, skal overveje retningslinierne for det fortsatte nordiske samarbejde på det økonomiske område på baggrund af udviklingen i de europæiske integrationsbestræbelser. Derudover skal ministerrådet bl. a. forestå den udbygning i det nordiske kulturelle samarbejde, som tilsigtes med den ovennævnte nordiske kulturtraktat.

6. Der var blandt statsministrene og præsidiets enighed om, at andre hovedemner på den kommende rådssession vil blive:

- a) Den fremtidige udformning af den nordiske ægteskabslovgivning
- b) Lovgivning til beskyttelse af forbrugere
- c) Samarbejde om miljøvern
- d) Foranstaltninger mod narkotikamisbrug
- e) Trafiksikkerhedsproblemerne.

Der var enighed på mødet om at henvise rapporten fra Nordisk organisationskomité om Nordisk Råds arbejdsordning og rapporten om nordisk tjenestemandret til behandling i rådets juridiske udvalg og at henvise rapporten fra arbejdsgruppen for informationsspørgsmål til Nordisk Råds informations- og redaktionskomité.

Över mötets förhandlingar har upprättats ett protokoll, vilket godkänts av mötesdeltagarna (*se Tillägg 1*).

VI. Deltagande i ministermöten

Vid det nordiska kultur- och undervisningsministermötet i Oslo den 27 april 1970 företrädde rådet av stortingsrepresentant Berte Rognerud och kulturutskottets sekreterare Ove Stenroth.

VII. Förberedelser för rådets nittonde session

1. Vid sin adertonde session beslöt rådet den 12 februari 1970 att hålla nästa ordinarie session i Köpenhamn 1971. Tidpunkten för sessionen skulle senare bestämmas av presidiet. Presidiet beslöt vid sitt möte i Helsingfors den 16 mars 1970 att den nittonde sessionen skulle taga sin början i Köpenhamn den 13 februari 1971. I enlighet med reglerna i 1 § tredje stycket arbetsordningen för rådet underrättades regeringarna samt rådets valda medlemmar och suppleanter med skrivelse den 10 oktober 1970 om tidpunkten för nittonde sessionens början.

2. I skrivelse den 10 november 1970 framställde presidiet — i likhet med vad som skett under tidigare år — till regeringarna vissa allmänna önskemål och förslag beträffande förberedelserna för nittonde sessionen.

Presidiet erinrade om att vid överläggningarna mellan presidiet och de nordiska ländernas statsministrar den 2 november 1970 enighet rått om att viktiga överläggningssämen vid rådets förestående session skulle bli:

nordisk kulturtraktat (*Sak D 21/1970/k*), nordisk transportöverenskommelse (*Sak A 283/t*), utformningen av den framtida nordiska äktenskapslagstiftningen (*Sak A 257/j*), konsumentskyddslagstiftningen (*Sak A 286/j*), samarbete i miljövärdfrågan (*Sak A 289/s, Sak A 298 T/s, Sak D 5/1969/s*), åtgärder mot narkotikamisbruket (*Sak A 305/s*) och trafiksäkerhetsproblemen (*Sak A 299/t*).

Presidiet uttalade att det skulle vara värdefullt om vid sessionen närvarande regeringsrepresentanter kunde medverka i de debatter, som från presidiets sida planerades i ovannämnda ämnen.

Presidiet sade sig i skrivelsen förutsätta, att regeringarna i överensstämmelse med hittills tillämpad praxis vore villiga att tillställa rådet berättelser från viktigare nordiska samarbetsorgan om deras verksamhet sedan den senaste verksamhetsberättelsen avgavs.

Beträffande regeringarnas meddelanden i anledning av rådets tidigare rekommendationer uttalade presidiet, att det emotsåge sådana meddelandens dels beträffande de 36 rekommendationer, som antogs vid rådets adertonde session, dels rörande de övriga 159 rekommendationer, vilka antagits vid rådets tidigare sessioner och som ännu icke slutbehandlats.

Enligt § 3 rådets arbetsordning skall berättelser och meddelanden insändas till ett rådssekretariat senast en månad före sessionens början. Med hänsyn till utskottsarbetet och av tryckeritekniska skäl hemställde presidiet, att berättelserna och meddelandena måtte inlämnas till rådet om möjligt ej senare än den 13 december 1970, och påpekade, att, därest något av intresse funnes att meddela angående vissa rekommendationer, tilläggsmeddelanden sedermera kunde insändas före sessionens början.

Presidiet meddelade att beträffande frågeinstitutet, som introducerades vid rådets femtonde session, kommer vid nittonde sessionen att tillämpas de regler, varom tidigare överenskommelse träffats mellan statsministrarna och presidiet. Enligt överenskommelsen skall medlem till rådets presidium ingiva sin fråga senast fyra veckor före sessionens början, i detta fall sålunda senast den 16 januari 1971. Frågan skall ligga inom ramen för meddelande eller berättelse. Sedan presidiet registrerat frågan och kontrollerat att den ligger inom den angivna ramen, översändes frågan till berörd regering eller berörda regeringar. Presidiet sade sig förutsätta att regeringarna i god tid före sessionen upplyste presidiet om vilken regeringsrepresentant som avsågs skola besvara frågan. Besvarandet av frågor skulle samlas till en hel eller halv timme vid några plenarmötens början, dock ej vid de tillfällen, då generaldebatten hålles.

Presidiet erinrade slutligen om att till rådets nittonde session skall avges en rapport om det nordiska samarbetet under 1970, upptagande uppgifter om konkreta samarbetsresultat i form av ingångna avtal, samfärd lagstiftning, verksamhet vid gemensamma institutioner och utförda samarbetsåtgärder. Rapporten skulle redigeras genom presidiets försorg. Till redaktör har presidiet utsett departementssekreterare Gunnar-Arne Björkman, Sverige, som iordningställt rapporten; *se Dokument 3*.

3. I likhet med tidigare år har rådets presidium inbjudit de politiska ungdomsorganisationer, som har anknytning till politiska partier, vilka är representerade i de nordiska ländernas parlament, att sända envar sin observa-

tör till råds-sessionen. I anledning av att Föreningarna Nordens Förbund genom sitt ungdomsrepresentantskap arrangerar ett seminarium för dessa observatörer under sessionen har presidiet beslutat ställa 25 000 danska kronor till förfogande för förbundet att användas som stipendier till deltagarna i ett sådant seminarium.

4. I enlighet med tidigare praxis har presidiet inbjudit EFTA:s sekretariat att sända en observatör att övervara rådets nittonde session. EFTA-sekretariatet har till observatör utsett biträdande generalsekreteraren Bengt Rabaeus, assisterad av herr Ib Alken.

5. Presidiet har tillika inbjudit Benelux interparlamentariska råd att sända representanter till nittonde sessionen. Rådet har som sina företrädare utsett sin president A. van den Bulcke, Luxemburg, sina vicepresidenter A. Sledsens, Belgien, och P. G. van de Vliet, Nederländerna, samt sin greffier C. Linden; delegationen åtföljes av generalsekreterare M. Hondequin.

6. Presidiet har medgivit professor Gunnar P. Nilsson, USA, fil. kand. Claes Wiklund, Stockholm, samt stud. mag. Jørgen Poulsen, Århus, att som vetenskapliga observatörer övervara rådets nittonde session.

7. I enlighet med vad provisoriskt gäller i fråga om rådets arbetsformer äger presidiet hänvisa väckta saker till utskotten. Denna befogenhet har presidiet delegerat till sekretariaten, som under året fördelat inkomna saker på utskotten.

Förberedelserna av sakerna har därefter omhänderhafts av vederbörande utskott. Jämlikt 3 § arbetsordningen för Nordiska rådet har dock presidiet haft att besluta om införskaffande av visst grundläggande utredningsmaterial genom förslagets utsändande till myndigheter och organisationer för uttalande. Utskotten har efter hand som beredningsarbetet angående de hos dem anhängiga sakerna avslutats avgivit sina förslag till rådet. Härjämte har utskotten för presidiet föreslagit vilka saker som bör uppföras på saklistan för sessionen, varefter presidiet uppgjort ett slutligt förslag till saklista, till vilket rådet enligt § 9 arbetsordningen för rådet har att taga ställning vid sitt första möte under sessionen.

Vid införskaffande av utredningar har presidiet i stor utsträckning haft bistånd av myndigheter och organisationer. Därjämte har material sammanställts inom sekretariaten.

8. Presidiet har förberett de val som skall företagas vid nittonde sessionen och i övriga avseenden planlagt de yttre arrangemangen vid denna.

VII. Utskottens verksamhet

1. Juridiska utskottet

Vid sin adertonde session valde Nordiska rådet följande personer till medlemmar av rådets juridiska utskott:

Danmark:

folketingsmedlemmarna Svend Haugaard, Jørgen Jensen och K. Axel Nielsen

Finland:

riksdagsmedlemmarna Georg C. Ehrnrooth, Erkki Hara och Osmo Kock

Island:

alltingsman Matthías Á. Mathiesen

Norge:

stortingsrepresentanterna Hallvard Eika, Erling Engan och Thorstein Treholt

Sverige:

riksdagsmedlemmarna Erik Adamsson, Tage Johansson och Gunnar Helén

Till förman har utskottet utsett K. Axel Nielsen och till vice förman Matthías Á. Mathiesen. Utskottets sekreterare har varit kontorschef Ole Perch Nielsen, Danmark.

Sedan adertonde sessionen har skett följande förändringar i juridiska utskottets sammansättning. Folketingsmand Jørgen Jensen, som den 1 december 1970 avlidit, ersattes i utskottet av folketingsmedlemmen Clara Munck. Riksdagsmedlemmarna Erkki Hara och Osmo Kock, som efter valet i Finland lämnat Finlands rådsdelegation, har av Finlands delegation den 10 april 1970 ersatts med riksdagsmedlemmarna Pertti Salolainen och Pauli Räsänen. Sedan stortingsrepresentant Hallvard Eika den 21 augusti 1970 utnämnts till landbruksminister, insatte Norges delegation i hans ställe i utskottet stortingsrepresentant Helge Seip.

Utskottet har förutom under adertonde sessionen hållit möten den 11 och 12 maj 1970 i Skive, den 14—16 augusti 1970 i Kautokeino, den 20 och 21 november 1970 i Jönköping samt den 14 och 15 januari 1971 i Stockholm.

I dessa möten har de ordinarie utskottsmedlemmarna deltagit med följande undantag:

I Skive i maj 1970 var Hallvard Eika förhindrad att delta. Ingemar Mundebo deltog som ersättare för Gunnar Helén. Som regeringarnas representant deltog i mötet justitsminister Knud Thestrup jämte vissa sakkunniga.

I Kautokeino i augusti 1970 deltog Irma Rosnell som ersättare för Pauli Räsänen och Ingemar Mundebo som ersättare för Gunnar Helén. Hallvard Eika och alltingsmand Matthías Á. Mathiesen var förhindrade att delta. Som regeringarnas representant deltog i mötet statsråd, fru Elisabeth Schweigaard Selmer jämte vissa sakkunniga.

I Jönköping i november 1970 var Jørgen Jensen och Matthías Á. Mathiesen förhindrade att delta. Victor Propocé deltog som ersättare för Georg C. Ehrnrooth, Johan Vikan som ersättare för Erling Engan och Ingemar Mun-

debo som ersättare för Gunnar Helén. Som regeringarnas representant deltog i mötet statsrådet Lennart Geijer jämte vissa sakkunniga.

I Stockholm i januari 1971 var Pauli Räsänen och Matthias A. Mathiesen förhindrade att närvara. Ingemar Mundebo deltog som ersättare för Gunnar Helén. I detta möte deltog följande regeringsrepresentanter: justitieminister Erkki Tuominen, statsråd Egil Endresen och statsrådet Lennart Geijer jämte vissa sakkunniga.

Utskottet har behandlat de till detsamma hänvisade medlemsförslagen, berättelserna och meddelandena samt ett antal inkomna skrivelser.

Med stöd av rådets bemyndigande har utskottet beslutat lägga följande till rådets adertonde session avgivna meddelanden och berättelser till handlingarna: meddelanden om rekommendation nr 12/1961, 18/1962, 32/1962, 7/1963, 11/1964, 13/1965, 24/1965, 4/1966, 5/1966, 22/1966, 29/1966, 13/1967, 15/1967, 1/1968, 3/1968, 4/1968, 17/1968, 19/1968 och 6/1969 samt Berättelse om samarbete på lagstiftningens område (C 1/j) och Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet (C 15/j).

2. Kulturutskottet

Vid sin adertonde session valde Nordiska rådet följande personer till medlemmar av rådets kulturutskott:

Danmark:

folketingsmedlemmarna Niels Eriksen, Ivar Nørgaard och Niels Helveg Petersen samt lagtingsmedlemmen Poul Petersen

Finland:

riksdagsmedlemmarna Georg Backlund, Kerttu Saalasti och Sylvi Sillanen samt talmannen i Ålands landsting Thorvald Eriksson

Island:

altingsman Eysteinn Jónsson

Norge:

stortingsrepresentanterna Gunnar Garbo, Guttorm Hansen, Odvar Nordli och Berte Rognerud

Sverige:

riksdagsmedlemmarna Per Bergman, Jan-Ivan Nilsson, Dagmar Ranmark och Ingrid Segerstedt Wiberg

Till förman har utskottet utsett Eysteinn Jónsson och till vice förman Ingrid Segerstedt Wiberg. Utskottets sekreterare har varit fil. kand. Ove Stenroth.

Sedan adertonde sessionen har skett följande förändringar i utskottets sammansättning. Riksdagsmedlemmarna Georg Backlund och Kerttu Saa-

lasti, som lämnat riksdagen, har den 10 april 1970 ersatts av riksdagsmedlemmarna Elsi Hetemäki och Mirjam Tuominen. Lagtingsmedlemmen Poul Petersen, som lämnat Färöarnas lagting, har den 17 december 1970 ersatts av lagtingsmedlemmen Erlendur Patursson. Dagmar Ranmark och Ingrid Segerstedt Wiberg har med utgången av 1970 lämnat utskottet. Tage Johansson och Ingemar Mundebo har den 19 januari 1971 utsetts att efterträda dessa.

Utskottet har förutom under adertonde sessionen hållit möten i Mariehamn den 12—14 april 1970, i Tórshavn den 20—21 augusti 1970, i Köpenhamn den 26 oktober 1970, i Oslo den 7—8 december 1970 och i Stockholm den 21—22 januari 1971.

I dessa möten har de ordinarie medlemmarna deltagit med följande undantag:

I Mariehamn i april 1970 ersattes Ivar Nørgaard av Niels Matthiasen och Jan-Ivan Nilsson av Per Olof Sundman. Mirjam Tuominen och Odvar Nordli var förhindrade att närvara.

I Tórshavn i augusti 1970 ersattes Mirjam Tuominen av Terho Pursiainen.

I Köpenhamn i oktober 1970 ersattes Ivar Nørgaard av Niels Matthiasen och Per Bergman av Arne Gadd.

I Oslo i december 1970 ersattes Ivar Nørgaard av Niels Matthiasen, Sylvi Siltanen av Sinikka Luja, Gunnar Garbo av Helge Seip, Odvar Nordli av Johan Støa och Berte Rognerud av Jo Benkow.

I Stockholm i januari 1971 ersattes Ivar Nørgaard av Niels Matthiasen, Tage Johansson av Rune Jonsson. Thorvald Eriksson, Sylvi Siltanen och Odvar Nordli var förhindrade att delta.

Utskottet har behandlat de till detsamma hänvisade medlemsförslagen, berättelserna och meddelandena samt ett antal från presidiet hänvisade skrivelser.

Med stöd av rådets bemyndigande har utskottet beslutat lägga följande till rådets adertonde session avgivna meddelanden och berättelser till handlingarna: meddelanden om rekommendation nr 14/1962, 21/1963, 2/1964, 24/1964, 3/1965, 29/1965, 1/1966, 3/1966, 7/1966, 2/1967, 20/1967, 26/1967, 6/1968, 28/1968, 33/1968, 36/1968, 7/1969, 8/1969, 11/1969, 14/1969, 15/1969, 18/1969, 24/1969, 25/1969, 26/1969, 27/1969 samt Berättelse från Nordiska kulturkommissionen (*C 2/k*), Berättelse från Nordiska hushållshögskolan (*C 13/k*), Berättelse om Nordens Hus i Reykjavik (*C 14/k*), Berättelse om Nordens folkliga akademi (*C 17/k*), Berättelse från Nordiska kontaktutskottet för radio- och TV-frågor (*C 22/k*), Berättelse från Centralinstitutet för nordisk asienforskning (*C 24/k*) och Berättelse från finsksvenska utbildningsrådet (*C 26/k*).

3. Socialpolitiska utskottet

Vid sin adertonde session valde Nordiska rådet följande personer till medlemmar i rådets socialpolitiska utskott:

Danmark:

folketingsmedlemmarna Kaj Bundvad, Per Hækkerup och Gerda Møller

Finland:

riksdagsmedlemmarna Kaarlo af Heurlin, Tyyne Leivo-Larsson och Juho Tenhiälä

Island:

alltingspresident Sigurður Bjarnason

Norge:

stortingsrepresentanterna Roald Bye, Lars Korvald och Salve Salvesen

Sverige:

riksdagsmedlemmarna Johannes Antonsson, Sven Hammarberg och Lars Larsson

Till förman har utskottet utselt Lars Korvald och till vice förman Kaarlo af Heurlin, som, efter utträde ur rådet, den 27 november 1970 ersatts av Antti-Veikko Perheentupa. Utskottets sekreterare har varit byrådirektör Birgitta Malmros, Sverige.

Sedan adertonde sessionen har skett följande förändringar i socialpolitiska utskottets sammansättning. Kaarlo af Heurlin, Tyyne Leivo-Larsson och Juho Tenhiälä, vilka samtliga lämnat riksdagen, har den 10 april 1970 ersatts av Heimo Linna, Antti-Veikko Perheentupa och Olavi Tupamäki. Tupamäki har den 15 september 1970 ersatts av Pentti Antila. Sigurður Bjarnason har den 28 februari 1970 lämnat altinget och ersatts av Birgir Kjaran.

Utskottet har förutom under adertonde sessionen hållit möten i Tönsberg den 27—28 april 1970, i Göteborg den 24—25 augusti 1970, i Odense den 27—28 november 1970 och i Stockholm den 18 januari 1971.

I dessa möten har ordinarie utskottsmedlemmarna deltagit med följande undantag:

Under adertonde sessionen deltog Erling Dinesen som ersättare för Kaj Bundvad och Kai Lindberg som ersättare för Per Hækkerup.

I Tönsberg i april 1970 ersatte Erling Dinesen Per Hækkerup, Niels Mørk Kaj Bundvad och Anna-Greta Skantz Johannes Antonsson. Birgir Kjaran var förhindrad att delta.

I Göteborg i augusti 1970 ersattes Per Hækkerup av Erling Dinesen, Kaj Bundvad av Niels Mørk och Johannes Antonsson av Anna-Greta Skantz. Birgir Kjaran och Roald Bye var förhindrade att delta.

I Odense i november 1970 deltog Erling Dinesen som ersättare för Per Hækkerup, Nils Mørk som ersättare för Kaj Bundvad, Johan Støa som ersättare för Roald Bye, Anna-Greta Skantz som ersättare för Johannes An-

tonsson och Rune Johansson som ersättare för Lars Larsson. Birgir Kjaran var förhindrad att delta.

I Stockholm i januari 1971 ersattes Per Hækkerup av Erling Dinesen, Kaj Bundvad av Niels Mørk, Heimo Linna av Raino Westerholm och Johannes Antonsson av Jan-Ivan Nilsson. Birgir Kjaran var förhindrad att delta.

Utskottet har behandlat de till delsamma hänvisade medlemsförslagen, berättelserna och meddelandena samt ett antal inkomna skrivelser.

Med stöd av rådets bemyndigande har utskottet beslutat lägga följande till rådets adertonde session avgivna meddelanden till handlingarna: meddelanden om rekommendation nr 19/1958, 11/1962, 26/1963, 6/1964, 1/1965, 5/1965, 17/1965, 11/1966, 14/1966, 21/1966, 5/1967, 19/1967, 8/1968, 4/1969, 5/1969, 10/1969, 12/1969, 16/1969, 17/1969, 22/1969, 23/1969 och 29/1969,

4. T r a f i k u t s k o t t e t

Vid sin adertonde session valde Nordiska rådet följande personer till medlemmar av rådets trafikutskott:

Danmark:

folketingsmedlemmarna Kresten Damsgaard, Svend Horn och Aksel Larsen

Finland:

riksdagsmedlemmarna Mikko Laaksonen, Tuure Salo och Veikko Savela

Island:

alltingsman Magnús Kjartansson

Norge:

stortingsrepresentanterna Magnus Andersen, Martha Johannessen och Erling Norvik.

Sverige:

riksdagsmedlemmarna Leif Cassel, Sven Mellqvist och Gösta Skoglund

Till förman har utskottet utsett Tuure Salo och till vice förman Svend Horn. Sedan riksdagsman Tuure Salo efter valet i Finland utträtt ur rådet, har vice förmannen, folketingsmand Svend Horn, fungerat som förman tills utskottet den 11 november 1970 valde riksdagsman Pekka Tarjanne till ny förman. Utskottets sekreterare har varit konsulent Axel Gormsen, Danmark.

Sedan adertonde sessionen har skett följande förändringar i trafikutskottets sammansättning. Riksdagsledamöterna Mikko Laaksonen, Tuure Salo och Veikko Savela har av finska delegationen ersatts från och med den 10

april 1970 med riksdagsledamöterna Veikko Hanhiova, Bror Lillqvist och Pekka Tarjanne. Riksdagsmännen Leif Cassel och Gösta Skoglund har utträtt ur rådet med utgången av 1970 och av den svenska delegationen ersatts med Eric Carlsson och Cecilia Nettelbrandt från den 19 januari 1971.

Utskottet har förutom under adertonde sessionen hållit möten i Stockholm den 22—23 april 1970, i Kastrup den 10 augusti och i Øster-Marie den 11 augusti 1970, i Helsingfors den 11 november och på m/s "Finlandia" den 12 november 1970 samt i Stockholm den 15—16 januari 1971.

I utskottets möten har de ordinarie medlemmarna deltagit med följande undantag:

I Stockholm i april 1970 deltog Arne Berner som ersättare för Pekka Tarjanne, Matti Ruokola som ersättare för Veikko Hanhiova och Olaf Knudson som ersättare för Erling Norvik. Dessutom deltog Arne Larsen den sista mötesdagen som ersättare för Aksel Larsen.

I Kastrup och Øster-Marie i augusti 1970 deltog Anna-Greta Skantz som ersättare för Gösta Skoglund. Veikko Hanhiova och Magnus Andersen var förhindrade att delta.

I Stockholm i januari 1971 deltog Anna-Greta Skantz och Allan Hernelius på de efter Skoglund och Cassel lediga platserna. Erling Norvik var förhindrad att närvara.

Trafikutskottet har dessutom deltagit i en av Nordiska rådets presidium den 20—21 april 1970 andordnad trafiksäkerhetskonferens i Stockholm. "Trafiksäkerheten i Norden". Utskottet har vid besök studerat trafikantläggningarna på Kastrups och Sjöskogs lufthamnar.

Utskottet har behandlat de till detsamma hänvisade medlemsförslagen, berättelserna och meddelandena samt ett antal inkomna skrivelser.

Med stöd av rådets bemyndigande har utskottet beslutat lägga följande till rådets adertonde session avgivna meddelanden till handlingarna: meddelandena om rekommendation nr 29/1963, 25/1967, 19/1967, 9/1968, 12/1968, 25/1968, 27/1968, 35/1968, 2/1969, 3/1969, 13/1969 samt Berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning (C 25/t).

5. E k o n o m i s k a u t s k o t t e t

Vid sin adertonde session valde Nordiska rådet följande personer till medlemmar av rådets ekonomiska utskott:

Danmark:

folketingsmedlemmarna Henry Christensen, J. O. Krag, Karl Skytte, Ib Stetter och J. F. Øregaard

Finland:

riksdagsmedlemmarna Kuuno Honkonen, Juha Rihtniemi, Eino Sirén, V. J. Sukselainen och Bror Lillqvist

Island:

altlingsman Sigurður Ingimundarson och Jón Skaftason

Norge:

stortingsrepresentanterna John Austrheim, Trygve Bratteli, Ragnar Christiansen, Kåre Kristiansen och Svenn Stray

Sverige:

riksdagsmedlemmarna Arne Geijer, Yngve Holmberg, Sture Palm, Sven Sundin och Bertil Ohlin.

Till förman har utskottet utsett Arne Geijer och till vice förman Ragnar Christiansen. Utskottets sekreterare har varit byråsjef Gudmund Saxrud, Norge, och biträdande sekreterare byrådirektör Hans-Olle Olsson, Sverige.

Efter adertonde sessionen har följande förändringar skett i utskottets sammansättning. Sedan Henry Christensen blivit landbruksminister den 14 juli 1970, har den 7 oktober 1970 folketingsmand Knud Enggaard insatts i utskottet av danska delegationen. Efter nyval till Finlands riksdag upphörde Eino Sirén och V. J. Sukselainen att vara medlemmar av rådet. Bror Lillqvist övergick till trafikutskottet. De ersattes i utskottet den 10 april 1970 med riksdagsmännen Ulf Sundqvist, Matti Mattila och Veikko Vennamo. Kuuno Henkonen omvaldes till riksdagen men ersattes i rådet av Veikko Saarto. Den 9 juni 1970 insattes riksdagsman Johannes Virolainen i utskottet i stället för Matti Mattila, som utträdde ur rådet den 5 juni 1970. Sedan Veikko Saarto utträtt ur rådet den 8 september 1970, insattes riksdagsman Ele Alenius den 15 september 1970 i utskottet. Sedan Svenn Stray den 22 maj 1970 blivit utenriksminister, insattes den 13 juni 1970 stortingsrepresentanten Kåre Willoch i hans ställe i utskottet. Sven Sundin och Bertil Ohlin, som upphört att vara medlemmar av rådet, ersattes den 19 januari 1971 av riksdagsmännen Johannes Antonsson och Gunnar Helén. Sedan Juha Rihtniemi avlidit den 12 januari 1971 har Finlands delegation den 5 februari 1971 i hans ställe insatt vice talmannen Olavi Lähteenmäki i utskottet.

Utskottet har förutom vid adertonde sessionen hållit möte i Köbenhavn den 27 oktober 1970 samt i Stockholm den 19 januari 1971.

I dessa möten har de ordinarie utskottsmedlemmarna deltagit med följande undantag:

Vid mötet i Köbenhavn deltog Ivar Nørgaard som ersättare för J. O. Krag och Nils Helveg Petersen som ersättare för Karl Skytte. Vidare deltog Eric Carlsson som ersättare för Sven Sundin. J. F. Øregaard, Sigurður Ingimundarson, Kåre Kristiansen och Yngve Holmberg var förhindrade att delta. Från regeringarna deltog økonomi- och markedsminister Nyboe-Andersen.

Vid mötet i Stockholm deltog Knud Østergaard som ersättare för Ib Stetter, Erkki Hara som ersättare för Juha Rihtniemi och Guttorm Hansen för Trygve Bratteli. Sigurður Ingimundarsson, Jon Skaftason, Ulf Sundqvist, Johannes Virolainen och J. F. Øregaard var förhindrade närvara.

Vid sessionen i Reykjavík beslöt utskottet att även för tiden fram till nittonde sessionen låta en niomannakommitté biträda utskottet genom att förbereda saker för utskottets behandling. Niomannakommittén bemyndigades vidare att lägga till handlingarna sådana meddelanden och berättelser vilka ej uppförts på saklistan för adertonde sessionen.

Till medlemmar i kommittén har utsetts:

Ove Hansen, Henry Christensen, Juha Rihtniemi, Ulf Sundqvist, Sigurður Ingimundarson, Ragnar Christiansen, John Austrheim, Yngve Holmberg och Sture Palm. Vid mötet den 17 augusti valde kommittén Ragnar Christiansen till förman och Juha Rihtniemi till vice förman. Henry Christensen har ersatts av Knud Enggaard.

Niomannakommittén har sammanträtt i Stockholm den 17 augusti och i Köbenhavn den 26 oktober 1970 samt i Stockholm den 18 januari 1971.

Flertalet saker har förberedelsevis behandlats i niomannakommittén, som uppgjort förslag till beslut av ekonomiska utskottet. Inom kommittén och utskottet har sålunda behandlats dit hänvisade medlemsförslag, berättelser och meddelanden samt ett antal inkomna skrivelser.

Vid sitt möte den 27 oktober 1970 beslöt utskottet att företaga en studieresa till Benelux-länderna för att studera förutsättningarna för regionalt samarbete inom ramen för EEC.

Med stöd av rådets bemyndigande har utskottet beslutat lägga följande till rådets adertonde session avgivna meddelanden och berättelser till handlingarna: meddelanden om rekommendation nr 22/1958, 2/1963, 26/1964, 28/1964, 19/1966, 21/1967, 14/1968, 15/1968, 23/1968, 24/1968 och 28/1969 samt Berättelse från Nordiska tulladministrativa rådet (C 4/e), Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål (C 11/e), Berättelse från kontaktorganet för fiskerispörsmål (C 12/e) samt Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för materialforskning och -provning (C 19/e).

6. Utskottet för granskning av Berättelse om Nordiska kulturfonden

Vid sin adertonde session tillsatte Nordiska rådet ett särskilt utskott med uppgift att granska Nordiska kulturfondens berättelse och räkenskaper. Till medlemmar av utskottet valdes följande:

Danmark:

folketingsmedlemmen Niels Eriksen, ersättare: Niels Helveg Petersen

Finland:

riksdagsledamoten Sylvi Siltanen, ersättare: Kerttu Saalasti

Island:

altingsman Eysteinn Jónsson, ersättare: Matthias Á. Mathiesen

Norge:

stortingsrepresentanten Gunnar Garbo, ersättare: Martha Johannessen

Sverige:

riksdagsledamoten Per Bergman, ersättare: Johannes Antonsson

Till förman har utskottet utsett Eysteinn Jónsson och till vice förman Per Bergman. Utskottets sekreterare har varit fil. kand. Ove Stenroth.

Utskottet har förutom under adertonde sessionen sammanträtt i Mariehamn den 14 april 1970.

Utskottet har behandlat berättelsen över Nordiska kulturfondens verksamhet under år 1969 samt revisionsberättelsen rörande Nordiska kulturfondens räkenskaper för tiden 1 januari—31 december 1969.

*IX. Upplysnings- och publikationsverksamhet**1. Informations- och redaktionskommittén*

Nordiska rådet utsåg vid sin adertonde session i Reykjavik den 7 februari 1970 till medlemmar i Nordiska rådets informations- och redaktionskommitté följande:

Danmark:

folketingsmedlemmarna K. Axel Nielsen och Henry Christensen

Finland:

riksdagsledamöterna Georg Backlund och V. J. Sukselainen

Island:

alltingsmännen Sigurður Ingimundarson och Jón Skaftason

Norge:

stortingsrepresentanterna Berte Rognerud och Guttorm Hansen

Sverige:

riksdagsledamöterna Sture Palm och Per Olof Sundman

Henry Christensen har den 7 oktober 1970 efterträts av Knud Enggaard och V. J. Sukselainen den 11 juni 1970 av Johannes Virolainen.

Kommitténs ordförande har varit Sture Palm och dess vice ordförande Berte Rognerud. Som sekreterare har tjänstgjort informationssekreteraren Anita Söderman.

Kommittén har sammanträtt den 28 april 1970 i Köpenhamn, den 22—23 juni 1970 i Malmö, den 12—13 oktober 1970 i Stavanger samt den 7—8 januari 1971 i Åbo.

I dessa möten har de ordinarie utskottsmedlemmarna deltagit med följande undantag:

Johannes Virolainen, Sigurður Ingimundarson, Jón Skaftason och Per Olof Sundman var förhindrade att delta vid mötet i Köpenhamn den 28 april.

Vid mötet i Malmö den 22—23 juni var Johannes Virolainen, Guttorm Hansen och Per Olof Sundman förhindrade att delta.

Knud Enggaard, Johannes Virolainen, Sigurður Ingimundarson var inte närvarande vid mötet i Stavanger den 12—13 oktober.

Vid mötet i Åbo den 7—8 januari 1971 var Johannes Virolainen, Sigurður Ingimundarson och Guttorm Hansen förhindrade att delta.

Kommittén har handlagt rådets informationsärenden och bl. a. framlagt förslag till upplysningsåtgärder för beslut av presidiet, behandlat inkomna skrivelser och haft överinseendet över rådets upplysningsverksamhet. Kommitténs verksamhet med Nordisk Kontakt redovisas i *Dokument 2*.

2. Arbetsgruppen för nordisk information

Såsom anmäldes i presidiets rapporter till rådets sjuttonde och adertonde sessioner beslöt de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium i februari 1969 gemensamt tillsätta en arbetsgrupp för nordisk information med uppgift att utreda nordisk upplysnings ändamål och organisation.

Vid möte mellan de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium den 10 februari 1970 i Reykjavik beslöts uppdraga åt arbetsgruppen att på grundval av dess rapport av den 22 maj 1969 rörande information om Nordek snarast föreslå omedelbart genomförbara informationsåtgärder angående Nordek. I enlighet härmed framlade arbetsgruppen i skrivelse den 13 mars 1970 till de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium förslag till sådana åtgärder. Vid sitt möte den 4 maj 1970 i Köpenhamn beslöt presidiet uppmana arbetsgruppen att arbeta vidare med en allmän plan för målsättningen för nordisk information och att snarast framlägga förslag till organisation av upplysningsarbetet i Norden. Presidiet förutsatte härvid att förslagen rörande upplysningsåtgärder avseende Nordek finge vila tills vidare.

Arbetsgruppen har som ovan nämnts den 14 oktober 1970 avgivit slutrapport till de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium om målsättning och organisationsform för nordisk information (*Tillägg 1 till sak A 322 T/k*).

Vid mötet mellan de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium den 2 november 1970 i Köpenhamn beslöts hänvisa arbetsgruppens slutrapport till Nordiska rådets informations- och redaktionskommitté för vidare behandling. Härvid förutsattes att representanter för de nordiska regeringarna skulle delta vid kommitténs behandling av rapporten.

Nordiska rådets informations- och redaktionskommitté har vid sitt möte den 7—8 januari 1971 i samråd med representanter för regeringarna beslutat hos presidiet tillstyrka inrättande i Nordiska rådets presidiekansli av den föreslagna tjänsten som samnordisk informationschef. Dessa frågor har därefter tagits upp i tilläggsförslaget A 322 T/k.

3. Publikationer

a) *Förhandlingarna vid adertonde sessionen* har redigerats av redaktör Åke Edwall och redaktörsassistent fru Ingegerd Wahrgren i överensstämmelse med tidigare tillämpade principer.

Förhandlingarna har tryckts vid Kungl. Boktryckeriet P. A. Norstedt & Söner, Stockholm, samt inbundits av Normans Bokbinderi AB, Stockholm. Upplagan har uppgått till 2 100 ex. och utsändandet ägde rum i mitten av november 1970. Förhandlingarna utdelades till delegationernas medlemmar och suppleanter samt överlämnades till parlamenten i de nordiska länderna, ministerier, departement och olika ämbetsverk, offentliga bibliotek och politiska partier, folkhögskolor, tidningar m. fl. institutioner samt vissa enskilda personer i de nordiska länderna. Vidare har förhandlingarna tillställts andra parlament, utländska bibliotek, vetenskapliga institutioner i utlandet, internationella organisationer m. m.

b) *Nordisk udredningsserie*. Under 1970 har följande nummer utkommit i den av presidiet utgivna "Nordisk udredningsserie", vari sedan 1960 samnordiska betänkanden löpande publiceras. (Upplagens storlek anges inom parentes.)

1. Samordnad utbyggnadsplanering inom Nordel (900 ex.)
2. Uddannelses- og forskningsspørgsmål (1 500 ex.)
3. Prøveløsladelse (1 325 ex.)
4. La Coopération internordique en matières économiques et culturelles (2 900 ex.)
5. Nordisk gränsregion, miljövård och urbanisering (1 500 ex.)
6. Konsumentundervisning i skolen (3 000 ex.)
7. Merking av brann- och helsefarlige stoffer (1 700 ex.)
8. Nordisk trafiksäkerhetskonferens i Stockholm (2 500 ex.)
9. Innstilling om harmonisering av skoleordningene i de nordiske land (2 500 ex.)
10. Vägtrafikkregler. Reviderat förslag (2 500 ex.)
11. Narkotikaforskning (1 750 ex.)
12. Nordisk kontaktmannsmøte i Røros (2 100 ex.)
13. The Organisation of Nordic Co-operation (2 000 ex.)
14. Migrationen mellan Sverige och Finland (1 600 ex.)
15. Nordisk tjänstemannarätt (2 500 ex.)
16. Utlänningspolitik och utlänningslagstiftning i Norden (5 000 ex.)
17. Nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap (1 100 ex.)
18. Tentamensgiltigheten i Norden (2 100 ex.)
19. Autorisation af optikere (1 600 ex.)
20. Nordiskt kulturavtal (3 800 ex.)
21. Uttalanden över betänkandet NORDTRANS (2 000 ex.)
22. Nordisk statutsamling (2 500 ex.)
23. Nordisk statistisk årsbok (10 000 ex.)

Redaktör för serien har varit redaktör Åke Edwall.

Enligt beslut av presidiet skall tryckning av utredning, som föranletts av ett initiativ av rådet, ske i serien. Övriga nordiska utredningar kan också tryckas i serien på villkor att vederbörande intressent betalar grundläggande sättnings- och tryckningskostnader.

c) *Nordisk statistisk årsbok* skall enligt presidiets beslut tills vidare utkomma årligen. Årsboken för 1970 har redigerats av byrådirektör Sigurd Hansell. Årsboken för 1970 utkommer i februari 1971 (*NU 1970: 23*) i 10 000 exemplar. Liksom föregående år skall även ett reklamblad för Nordisk statistisk årsbok framställas (ca 12 000 exemplar). Från år 1970 distribueras årsboken försöksvis även i USA.

d) *Nordisk statutsamling*. Nordiska rådets presidium beslöt för flera år sedan att utge en årlig publikation upptagande stadgar, instruktioner, reglementen och andra bestämmelser som avser nordiska institutioner och samarbetsorgan eller annan samnordisk verksamhet. Vissa av dessa, bl. a. de som har form av mellanstatliga avtal, återfinns i nationella författningssamlingar, men i övrigt har sådana bestämmelser ofta inte publicerats och därför varit svåra att återfinna. Presidiet har ansett en årlig publikation upptagande dylika statuter behövlig.

Den första årgången av denna publikation, som fått namnet "Nordisk statutsamling" (*NU 1970: 22*), omfattar även under tiden före år 1970 tillkomna ännu giltiga stadganden. Redaktör för publikationen har varit kanslisekreteraren Björn Thomasson.

e) *Porträttmatrikel*. Till nittonde sessionen utges en ny upplaga av porträttmatrikeln över de vid sessionen närvarande valda rådsmedlemmarna och regeringsrepresentanterna. Den innehåller fotografier och uppgifter rörande olika personalia. Redaktör för publikationen har varit byrådirektör Birgitta Malmros.

f) *Nytt från Nordiska rådet*. Presidiet har, liksom tidigare, under 1970 utgivit en stencilerad publikation "Nytt från Nordiska rådet" innehållande pressklipp och andra upplysningar i ämnen av intresse för nordiskt samarbete. Publikationen har under 1970 utkommit med 12 nummer i en upplaga av cirka 1 100 exemplar och har redigerats av redaktör Trygve Moe, Norge.

g) *Broschyr*. Presidiet beslöt vid sitt möte den 16 mars 1970 i Helsingfors att en reviderad upplaga av den broschyr som utgavs till världsutställningen i Montreal 1967, skall utges såväl på engelska, franska och tyska som på de nordiska språken danska, finska, norska och svenska. I enlighet med detta presidiets beslut har en kortfattad broschyr om nordiskt samarbete framställts på svenska i 30 000 exemplar, på engelska och franska i vardera 20 000 exemplar, på tyska i 15 000 exemplar och på norska i 30 000 exemplar. De nordiska språkversionerna av broschyren sprids kostnadsfritt till huvudsakligen partier, organisationer, skolor och bibliotek. De utländska

sprakversionerna sprids till utlandet via utrikesförvaltningarna och de nationella upplysningsinstituterna samt till internationella organisationer m. fl.

h) *Trycksak vid Expo 70 i Osaka*. Med anledning av det samnordiska deltagandet i världsutställningen i Osaka 1970 har presidiet i samråd med Informationskommittén för skandinaviska paviljongen i Osaka svarat för framställningen av ett nordiskt avsnitt i den av nämnda informationskommitté utgivna utställningsbroschyren. För ändamålet har anvisats 15 000 svenska kronor.

Denna framställdes i 500 000 exemplar i japansk version och 100 000 exemplar i engelsk version och utdelades i samband med utställningen.

i) *Rådets kalendarium* har under 1970 utkommit med 13 nummer i en upplaga av 850 exemplar. Det har tillställts intresserade personer och myndigheter. Redigeringen har ombesörjts av informationssekreterare Anita Söderman.

j) Såsom anmäldes i presidiets rapport till rådets femtonde session har presidiet uppdragit åt numera departementssekreteraren Sven Holmstedt att ajourföra översikten "Nordiska rådets verksamhet 1952—1961" (*Nordisk utredningsserie 1962: 8*). Sedan oktober 1970 biträdes han av jur. stud. Christer Åkerman. Arbetet har fortgått så långt att översikten föreligger i korrektur för slutgranskning.

k) Presidiet beslöt vid sitt möte den 16 mars 1970 uppdraga åt bibliotekarie Olof Wallmén att fortsättningsvis uppgöra ett *kortregister* över rådets förhandlingar från år 1965. Arbetet härmed pågår.

4. Utställning

Presidiets beslöt vid sitt möte den 4 maj 1970 i Köpenhamn att genom statens försöksverksamhet med Riksutställningar i Sverige låta framställa en engångsutställning i massupplaga (c:a 600 ex.) illustrerande det nordiska samarbetet. Utställningarna avses kostnadsfritt distribueras och visas i offentliga lokaler, skolor m. m. i Norden. Nordiska rådets informations- och redaktionskommitté gavs i uppdrag att leda arbetet med utställningens iordningställande.

En arbetsgrupp, bestående av producent Per Kåks, statens försöksverksamhet med Riksutställningar, redaktör Claus Hermansen, Danmark, formgivare Eric Bruun, Finland och informationssekreterare Anita Söderman, Nordiska rådet, ombesörjer det närmare arbetet med utställningen. Arbetsgruppen har sammanträtt den 17 december 1970 och den 18 januari 1971 med deltagande även av representant för Föreningarna Nordens Förbund. Utställningen avses skola produceras under våren 1971 och med hjälp av Föreningarna Nordens Förbund spridas i samband med Nordens dag den 14 oktober 1971.

5. Bildband

Nordiska rådets bildband "Nordisk samverkan", som i reviderad version färdigställdes år 1969, har under 1970 sålts i Sverige i 31 exemplar och i

Finland i 11 exemplar. Enligt beslut av presidiet den 20 januari 1971 skall bildbandet framställas även i engelsk version.

6. Övriga åtgärder

a) *Nyhetsbyråkorrespondent*. Vid sitt möte den 22—23 juni 1970 i Malmö har Nordiska rådets informations- och redaktionskommitté i samråd med representanter för de nordiska nyhetsbyråerna beslutat förorda genomförandet av en ett-årig försöksverksamhet med en nyhetsbyråkorrespondent i Stockholm med uppgift att till de övriga nordiska grannländerna sända nyheter av nordiskt intresse. Kommittén har i skrivelse den 1 september 1970 till presidiet hemställt att presidiet måtte ställa medel till förfogande för nämnda försöksverksamhet i samarbete med de nordiska nyhetsbyråerna.

Presidiet delade kommitténs uppfattning om det angelägna i att ifrågasvara förslag till försöksverksamhet med nordisk nyhetskorrespondent genomfördes, men fann att medel för ändamål av detta slag icke stod till presidiets förfogande. Presidiet föreslog därför i skrivelse till regeringarna den 2 november 1970 att de nordiska regeringarna måtte anslå erforderliga medel, dock högst 40 000 svenska kronor för genomförande av en ettårig försöksverksamhet med en nordisk nyhetskorrespondent placerad i Stockholm (se *Tillägg 2*). Svar har den 4 januari 1971 inkommit från Finlands regering (se *Tillägg 3*).

b) *Presseminarium*. Nordiska rådets informations- och redaktionskommitté har vid sitt möte den 22—23 juni 1970 i Malmö behandlat frågan om att arrangera nordiska presseminarier och i skrivelse den 1 september 1970 hemställt att presidiet måtte ställa erforderliga medel till Nordisk Journalistkursus' i Århus förfogande för arrangerande av ett nordiskt presseminarium under hösten 1970. Presidiet har vid sitt möte den 7—8 september 1970 i Årild beslutat uppskjuta det föreslagna presseminariet till lämplig tidpunkt i avvaktan på att marknadsläget klarnat. Informations- och redaktionskommittén beslöt vid sitt möte den 7—8 januari 1971 i Åbo föreslå presidiet att presseminariet äger rum under hösten 1971.

c) *Pressbesök*. Nordiska rådets informations- och redaktionskommitté har vid sitt möte den 12—13 oktober 1970 behandlat frågan om att anordna pressbesök i Norden för europeiska (utomnordiska) journalister och i skrivelse den 28 oktober 1970 hemställt att presidiet måtte ställa erforderliga medel till förfogande för genomförande med början våren 1971 av pressbesök i Norden för inbjudna journalister från de fransk-, engelsk- och tyskspråkiga områdena i Europa. Vid informations- och redaktionskommitténs möte den 7—8 januari 1971 i Åbo underströks ånyo kommitténs uppfattning att nämnda pressbesök bör genomföras. Presidiet beslöt den 12 februari 1971 att för ett pressbesök på prov anvisa 10 000 svenska kronor.

X. Framställningar till regeringarna avseende fullföljandet av rådets rekommendationer m. m.

1. Presidiet behandlade vid sitt möte den 16 mars 1970 inkomna framställningar från olika städer som förklarat sig villiga att hysa Nordek-institutionerna. Presidiet överlämnade med skrivelse den 16 mars 1970 till regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige materialet till dessa, för att det skulle vara tillgängligt vid de förhandlingar som skulle komma att föras mellan regeringarna, och framhöll sakens betydelse även i samband med revisionen av Helsingforsöverenskommelsen och placeringen av en särskild presidiesekreterare.

2. Arbetsgruppen för nordisk information överlämnade den 13 mars 1970 till statsministrarna och presidiet en skrivelse, innehållande reviderade informationsförslag om omedelbart genomförbara åtgärder syftande till att skapa ökad upplysning om de viktiga ekonomiska frågeställningar som inryms i Nordek-planen. Presidiet underströk i skrivelse till regeringarna den 20 mars 1970 (*se s. 2588*) vikten av att beslut i saken fattades snarast och av att medel ställdes till förfogande, så att de föreslagna åtgärderna kunde komma till omedelbart utförande, samt hemställde till regeringarna att låta genomföra det av arbetsgruppen föreslagna informationsprogrammet.

3. Nordiska ämbetsmannakommittén lämnade den 16 mars 1970 presidiet en redogörelse för det förslag till revision av Helsingforsavtalet, som kommittén förelagt de nordiska regeringarna för undertecknande. Kommittén föreslog att rådets gemensamma kostnader skulle fördelas med ledning av ländernas bruttonationalprodukter bestända för en femårsperiod. Presidiet beslöt vid sitt möte den 16 mars 1970 att under förutsättning att revisionen genomfördes på avsett sätt tillämpa denna fördelningsprincip redan från och med den 1 januari 1970, d. v. s. att man skulle utgå från samma principer som legat till grund för kostnadsfördelningen enligt Nordek-avtalet med de justeringar som föranleddes bl. a. av Islands deltagande, (*se rek. 18/1970*), vilket meddelades regeringarna i skrivelse samma dag (*se s. 2570*).

4. Med anledning av att Finland, Norge och Sverige beslutat införa fyra månaders karantän för hundar och katter från Danmark till följd av det beslut, som i Danmark fattats om att slopa kravet på karantänförvaring för hundar och katter från rabiessmittade länder och i stället föreskriva vaccination, översände presidiet den 16 mars 1970 socialpolitiska utskottets av rådet godkända betänkande över medlemsförslag A 204/s jämte rekommendationstexten till rek. 11/1970 till de berörda regeringarna med hemställan att skyndsamma åtgärder måtte vidtagas för att snarast åstadkomma erforderliga lättnader för resande mellan de nordiska länderna som medför hund eller katt (*se s. 2558*).

5. I skrivelse till regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige den 4 maj 1970 påpekade presidiet betydelsen av Nordiska ämbetsman-

nakommitténs förslag om en revision av Helsingforsavtalet för en effektivisering av rådets arbetsformer och verksamhets sätt. Presidiet ansåg det väsentligt att den nya organisationen för det nordiska samarbetet i stort kunde träda i kraft senast den 1 januari 1971 och hemställde, att regeringarna måtte underteckna det föreliggande avtalsförslaget och förelägga det för parlamenten för slutlig behandling under hösten 1970 (*se rek. 18/1970, Bilaga 2*).

6. Med anledning av de osäkra och allmänt hållna besked som erhållits från myndighetshåll i vissa konkreta fall framhöll presidiet i skrivelse till regeringarna den 7 september 1970, att den information och vägledning om studiemöjligheterna för nordbor i annat land i Norden än det egna, som tillhandahölls, var klart otillräcklig. Presidiet hemställde, att de nordiska ländernas regeringar ville föranstalta om att utförlig och aktuell information om studier i Norden utanför hemlandet på ett lättillgängligt sätt tillhandahölls intresserade studerande (*se rek. 1/1966, Bilaga 1*).

7. Presidiet erinrade i skrivelse den 7 september 1970 till regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige att rådet 1954 och 1968 antagit rekommendationer angående tjänstemannautbyte mellan centrala respektive lokala myndigheter i de nordiska länderna. Då tjänstemannautbytet i realiteten fått en ganska blygsam omfattning, hemställde presidiet att de nordiska regeringarna ville föranstalta om en kontinuerlig information till tjänstemännen om deras möjligheter att under viss tid tjänstgöra inom annat nordiskt lands förvaltning (*se rek. 8/1968, Bilaga*).

8. Trafikutskottet tog i skrivelse den 11 augusti 1970 till presidiet upp frågan om de norska fiskeavgifter, som uttas med större belopp av utlänningar än av norrmän. Utskottet ansåg att likabehandling av nordiska medborgare även borde genomföras på detta område i enlighet med vad som påfordras i rådets rekommendation nr 26/1968. Presidiet överlämnade trafikutskottets framställning till Norges regering med skrivelse den 7 september 1970 med hemställan att rådets rekommendation nr 26/1968 om fritidsfiske måtte genomföras (*se rek. 26/1968, Bilaga 1*).

9. Kulturutskottet, som vid sammanträde i Tórshavn den 20—21 augusti 1970 behandlat frågan om det framtida nordiska kultursamarbetet, överlämnade till presidiet en framställning syftande till att få till stånd en diskussion om förberedelserna till en nordisk kulturtraktat mellan utskottet och vederbörande ministrar. Presidiet överlämnade den 7 september 1970 framställningen till regeringarna och framhöll att ett möte mellan kulturutskottet och ministrarna vore värdefullt innan förberedelsearbetet på traktaten avslutades (*se rek. 21/1970, Bilaga 1*).

10. Till rådet inkom en skrivelse av den 17 augusti 1970 från Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger rörande den i Sverige av 1969 års punktskattutredning föreslagna omläggningen av beskattningen av choklad- och konfektyrvaror, så att skatten skulle beräknas på varans bruttovikt, un-

der det att i övriga nordiska länder skatten beräknas på varans nettovikt.

Ekonomiska utskottet, som genom sin niomannakommitté förberett skrivelsens behandling inom rådet, uttalade vid sitt möte den 27 oktober 1970 att, även om det till synes ej ingått i svenska punktskattutredningens uppdrag att även beakta möjligheterna till nordisk samordning i enlighet med Nordiska rådets rekommendation nr 28/1964, möjligheten av en nordisk samordning på denna enstaka punkt borde övervägas av Sveriges regering. Presidiet instämde häri och hemställde den 1 november 1970 till Sveriges regering att vid genomförande av omläggning av beskattningen av choklad och konfektyrvaror beakta det nordiska intresset av att varans nettovikt lades till grund för skattens beräkning (*se s. 2284*). Sedan proposition framlagts i Sverige utan att rådets framställning hunnit beaktas, framlades motioner i riksdagen med hänvisning till rådets framställning. Bevillningsutskottet ville ej f. n. tillstyrka motionerna, varefter riksdagen beslöt i enlighet med regeringens förslag. Från svenska regeringen har inkommit ett den 8 februari 1971 dagtecknat svar, vari meddelas att regeringen i proposition den 23 oktober 1970 föreslog riksdagen ändring av beskattningen av ehoklad- och konfektyrvaror (*se s. 2286*).

11. Från ekonomiska utskottet inkom en framställning den 27 oktober 1970 vari anfördes att utskottets niomannakommitté vid genomgång av rådets ännu icke slutbehandlade rekommendationer på skatteområdet, däribland rekommendation nr 14/1968 angående skattevetenskapligt samarbete med tillfredsställelse noterat, att en arbetsgrupp på regeringsplanet enats om ett förslag beträffande inrättande av ett skattevetenskapligt forskningsråd. Utskottet måste dock i övrigt konstatera, att Nordiska rådets rekommendationer på skatteområdet avsatt mindre praktiska resultat än på de flesta andra områden. Bland annat med hänsyn härtill ansåg utskottet det befogat att i sakens nuvarande läge fästa regeringarnas uppmärksamhet på den vikt som man inom Nordiska rådet fäster vid att ett framtida nordiskt skattevetenskapligt forskningsråd redan från begynnelsen tillföres sådana sekretariats- och övriga resurser att det kan göra vetenskapligt och praktiskt fullödiga forskningsinsatser.

Presidiet anhöll i skrivelse den 1 november 1970 hos regeringarna att vad ekonomiska utskottet anført måtte vinna beaktande vid bildande av ett nordiskt skattevetenskapligt forskningsråd (*se rek. 14/1968, Bilaga 1*).

12. Kulturutskottet dryftade vid möte i Oslo den 7 och 8 december 1970 rådets behandling av det utkast till traktat om nordiskt kultursamarbete, som regeringarna förbereder i anledning av rådets rekommendation nr 21/1970 och som vid det gemensamma mötet den 2 november 1970 mellan de nordiska ländernas statsministrar och presidiet förutsattes bli en av huvudfrågorna vid rådets 19:e session. Utskottet hemställde i skrivelse den 15 december 1970, att presidiet måtte anhålla om att regeringarna tillställer rådet traktatförslaget så snart som möjligt efter dess färdigställande, helst

före kulturutskottets inkommande möte den 21 och 22 januari 1971. Presidiet hemställde härom i skrivelse till regeringarna den 28 december 1970 (se rek. 21/1970, Bilaga 2).

13. Av den berättelse som lämnats från det utvidgade nordiska hälsodirektörsmötet i Oslo 1968 erfor socialpolitiska utskottet att det vid detta möte beslutats att presidiet hemställer till de nordiska regeringarna att vidtaga åtgärder för införande av enhetliga nordiska bestämmelser för transport av avlidna (se *Nordiska rådet, 17:e sess., s. 2317*) icke skulle föranleda åtgärder från regeringarnas sida för närvarande. Man ansåg att pågående arbete med ifrågavarande spörsmål inom Europarådet i första hand borde avvaktas. Socialpolitiska utskottet kunde ej dela denna uppfattning. På dess förslag hemställde presidiet i skrivelse till regeringarna den 16 mars 1970 att enhetliga nordiska bestämmelser för transport av avlidna mellan de nordiska länderna införas så snart som möjligt oberoende av sakens fortsatta behandling i Europarådet (se *Tillägg 4*).

XI. Övrig verksamhet

1. Nordiska rådets konferenser

I syfte att belysa de problem som möter i samband med nordiskt samarbete angående trafiksäkerhet anordnade presidiet en konferens om trafiksäkerhetsfrågor den 20—21 april 1970 i Stockholm. Till konferensen inbjöds utöver rådets egna medlemmar, representanter för de nordiska ländernas regeringar, berörda departement och myndigheter, medlemmar av de nordiska ländernas parlament, företrädare för näringslivet, berörda fack- och intresseorganisationer samt den vetenskapliga forskningen på området.

De föredrag som hölls på konferensen har samlats och utgivits av trycket (*NU 1970: 8*).

Presidiet beslöt vid sitt möte den 7—8 september 1970 i Arild att 1971 års rådskonferens skall ägnas åt konsument-, konkurrens- och marknadsföringsfrågor. Konferensen skall äga rum på Aulanko i Tavastehus den 21—22 april 1971.

Presidiet har vid sitt möte den 7—8 september 1970 i Arild beslutat avhålla en fjärde informationskonferens för europeiska organisationer hösten 1971 i Norge, motsvarande de konferenser som tidigare hållits på Hässelby slott 1965, i Imatra 1967 och på Hindsgavl 1969. Ändamålet med konferensen är att för högre tjänstemän från internationella organisationer med säte i Europa presentera utvecklingen av det nordiska samarbetet.

2. Deltagande i konferenser

a) Nordisk hydrologisk konferens den 27—29 augusti 1970 öppnades av rådets vicepresident Leif Cassel. I konferensen deltog också representanter för rådets sekretariat.

b) Vid Internationell konferens angående de stora sjöarnas och innan-

havens vattenvårdsproblem den 2—9 september 1970 i Jönköping deltog som rådets representanter riksdagsman Sven Hammarberg och riksdagsledamoten Anna-Greta Skantz.

c) En tredje nordisk kontaktmannakonferens ägde rum den 17—19 september 1970 i Röros på inbjudan av Norges regering och arrangerad av Norges utenriksdepartement. Tema för konferensen var det fortsatta nordiska samarbetet i ett europeiskt perspektiv. Från denna utgångspunkt behandlades det nordiska kultur- och forskningssamarbetet, miljöfrågorna, det juridiska samarbetet, socialpolitiska samarbetet, arbetsmarknads- och regionpolitiska frågor, ekonomiskt samarbete och trafikfrågor. En redogörelse lämnades för revisionen av Helsingforsavtalet och konferensen avslutades med en paneldiskussion. I mötet deltog statsminister Per Borten, ett 70-tal kontaktmän eller andra regeringstjänstemän samt från Nordiska rådet folketingsmännen Svend Horn och K. Axel Nielsen, stortingsrepresentant Guttorm Hansen och representanter för rådets sekretariat.

d) Vid en konferens över ämnet Expansion of the European Communities som organiserades av British Institute of International and Comparative Law den 1—4 oktober 1970 i Dublin deltog från rådets sekretariat den svenska delegationens sekreterare Gustaf Petrén, som framlade en rapport om Nordens ställning till marknadsfrågorna.

e) På ett kollokvium rörande Europarådets konvention om de mänskliga rättigheterna som anordnats av Europarådet den 30 september—3 oktober 1970 i Bryssel deltog från rådets sekretariat den svenska delegationens sekreterare Gustaf Petrén.

f) På 7:e Nordiska vattenvårdsmötet den 29—30 oktober 1970 i Oslo representerades rådet av riksdagsman Sven Hammerberg och socialpolitiska utskottets sekreterare Birgitta Malmros.

3. *Annan verksamhet*

I enlighet med sitt tidigare beslut har presidiet fungerat som hederspresidium för det nu inledda året Flyktning 1971. Rådets president Matthías Á. Mathiesen inledde året med ett Nordvisionsanförande, som utsändes över hela Norden.

Den nordiske rammekonferens om kvalitet og pålidelighed den 29—30 oktober 1970 i København har enligt presidiets beslut hållits under rådets auspicier.

4. *Kontakter med andra internationella organisationer*

På uppdrag av presidiet har rådets sekretariat haft en genomgång med EFTA-sekretariatet av frågor som är under behandling inom båda organisationerna eller eljest är av gemensamt intresse. Mötet ägde rum i Genève den 28 september 1970. I mötet deltog de finska, danska, norska och svenska huvudsekreterarna samt ekonomiska utskottets sekreterare och biträdande sekreterare.

Vid sitt möte den 1 november 1970 beslöt presidiet att deltaga i den studieresa till Benelux-länderna med syfte att studera förutsättningar för regionalt samarbete inom EEC, som ekonomiska utskottet tidigare beslutat föreläggas. I december 1970 har en representant för rådets sekretariat vid besök i Bryssel haft kontakt med Benelux' generalsekreterare, Benelux interparlamentariska rådets sekreterare och EEC-organ samt de nordiska ländernas ambassader och EEC-representationer för att förbereda detta studiebesök i Benelux-länderna som skall äga rum i mars 1971. Inbjudan har även inkommit från Benelux interparlamentariska råd till rådet att sända en delegation till dess vårmöte i mars 1971 i Luxemburg.

EEC:s olika organ har inbjudit Nordiska rådets sekretariat till ett studiebesök i EEC under början av 1971. Tidpunkten har ännu ej fastställts.

Efter informella kontakter vid konferensen med internationella organisationer i Hindsgavl i september 1969 upptogs en skriftväxling med Rådets för ömsesidigt ekonomiskt bistånd (SEV) sekretariat i Moskva, vilken ledde till att Nordiska rådets sekretariat bereddes tillfälle att avlägga ett besök hos SEV i Moskva i september 1970. Presidiet beslöt den 7 september 1970 att hänvändelsen från SEV:s sekretariat skulle besvaras med att ett besök icke vore möjligt vid denna tidpunkt och att presidiet skulle återkomma till hela frågan om kontakt med SEV-sekretariatet vid ett senare tillfälle. I skrivelse den 18 december 1970 meddelade SEV:s generalsekreterare att han avvaktar vidare meddelande i saken från Nordiska rådet.

XII. Inkomna skrivelser

1. På bordet vilar för fortsatt utredning bl. a. följande under tidigare verksamhetsår till presidiet inkomna framställningar:

a) Skrivelse den 21 oktober 1967 från den nordiska kursen "den missanpassade ungdomen och samhället" med synpunkter i ungdomsvårdsfrågor. Ärendet behandlas av juridiska utskottet.

b) Skrivelse den 16 maj 1968 inkom Nordiska arbetsledareunionen om arbetsledares ställning vid arbete i annat nordiskt land. Arbetsledareunionen inkom den 10 juni 1969 även med en skrivelse om arbetsrättsliga problem i anslutning till det nordiska ekonomiska samarbetet. Skrivelserna har hänvisats till socialpolitiska utskottet.

c) Skrivelse den 7 januari 1969 från Nordiska sportfiskareunionen om ekonomiskt stöd för pågående undersökningar om sportfiskets värde som rekreation. Socialpolitiska utskottet handlägger frågan.

d) Skrivelse den 6 februari 1969 från Nordiske Elektronikfabrikanters Forbund om enhetliga metoder för mätning av störande strålning från radio- och TV-mottagare. Ärendet behandlas av trafik- och kulturutskotten.

e) Skrivelse den 9 april 1969 från Nordisk Psykiatrisk Samarbeidskomité om gemensamma riktlinjer för läkares ersättningsplikt. Ärendet handläggs av juridiska utskottet.

f) Resolution den 29 augusti 1969 från Nordens liberala och radikala ungdomsförbund angående löntagarrepresentation i företagets styrelse. Ärendet handläggs av socialpolitiska utskottet.

g) Skrivelse den 18 oktober 1969 från Lars Thirslund, Birkerød, om omsättningsskatteproblem vid flyttning inom Norden. Ärendet behandlas av ekonomiska utskottet.

h) Skrivelse från Helsingfors universitetscentralsjukhus, Kliniken för öron-, näs- och strupsjukdomar, Audiofoniatrika avdelningen, den 10 januari 1970 om de problem som uppstår till följd av tull å ambulerande mätinstrument som behövs vid gemensamma nordiska undersökningar. Frågan handläggs av ekonomiska utskottet.

2. Föreningen Nordens ungdomsrepresentantskap tillställde den 16 maj 1966 rådet en hänvändelse om nedsättning av biljettpriserna vid internordiska flygresor för studenter och elever. Presidiet beslöt den 4 maj 1970 avskrivna frågan, då man efter hörande av trafikutskottet funnit att hänvändelsen redan tillmötesgått i den utsträckning som det för tillfället var möjligt.

3. Den 10 november 1966 tillställdes presidiet en anhållan från Folkpartiets kvinnoförbund, Centerns kvinnoförbund och Högerens kvinnoförbund att få sända var sin observatör till de årliga sessionerna inom Nordiska rådet och till de fem utskottens offentliga sammanträden. Presidiet beslöt den 12 februari 1971 att ej företa sig något i anledning av skrivelsen med hänvisning till den av rådet tillämpade ordningen vad gäller observatörer vid rådsmötena och till att rådet ej funnit anledning att ändra denna i samband med den nya arbetsordningen.

4. Nordiska kommittén för konsumentfrågor inkom den 6 maj 1968 med en skrivelse om gemensamma regler för bilprovning. Presidiet beslöt den 20 januari 1971 att, sedan medlemsförslag väckts i saken, avskrivna framställningen med hänvisning till detta (A 308/e.)

5. I skrivelse den 16 maj 1968 överlämnade Nordiska studentjuristrådet ett uttalande om reformering av de juridiska studierna i Norden. Presidiet beslöt den 12 februari 1971, att skrivelsen skulle översändas till regeringarna för beredning i samband med frågan om nordisk tentamensgiltighet (*rek. 1/1966*).

6. Studeranden Per Schönning inkom den 5 mars 1969 med ett antal förslag om samordnad och utvidgad numrering av europavägar inom Norden. Efter behandling i trafikutskottet beslöt presidiet vid sitt möte den 7 september 1970 med hänvisning till arbetet med rekommendationerna nr 29/1967 angående Europavägförbindelse mellan Finland och Sverige och nr 16/1970 angående Blå vägens utbyggnad till Europaväg att ytterligare initiativ i saken ej var påkallat.

7. I en skrivelse den 18 maj 1969 har Uppsala studentkår hemställt att Nordiska rådet verkar för att de studieekonomiska villkor under vilka stu-

dier påbörjas i annat nordiskt land kan bibehållas under hela studietiden. Presidiet har den 6 februari 1970 beslutat icke vidare företaga sig något i saken under hänvisning till medlemsförslag A 211/k om nordiska skolbetygs giltighet då denna fråga även omfattas av medlemsförslaget.

8. I en skrivelse den 3 juli 1969 från Nordiske Elektronikfabrikanters Forbund framförs synpunkter angående enhetlig grupplöptidskaraktistik för TV-sändare i de nordiska länderna. Efter behandling av trafikutskottet och ekonomiska utskottet beslöt presidiet den 20 januari 1971 att avskryva ärendet med hänsyn till frågans tekniska natur och ringa betydelse för den nordiska samhandeln.

9. Nordiska konstförbundet, Helsingfors, inkom den 15 september 1969 med en skrivelse angående koordinering och rationalisering av konstarbetet i de nordiska länderna. Presidiet fann den 7 september 1970 med hänvisning till att berörda synpunkter beaktades i pågående arbete med ett medlemsförslag om nordiskt utställningssamarbete (A 277/k) ytterligare åtgärder i saken ej erforderliga.

10. I skrivelse den 1 oktober 1969 från Naturskyddsföreningen i Finland pläderas för bevarande av Torne älv i naturtillstånd. På förslag av ekonomiska utskottets niomannakommitté beslöt presidiet den 7 september 1970 att ej vidtaga någon åtgärd i saken. I skrivelse till Naturskyddsföreningen framhölls att frågan om utbyggnad av Torne älv ej längre syntes äga aktualitet.

11. Centralförbundet för finska föreningar i Sverige inkom den 17 november 1969 med en skrivelse angående problem för finländska medborgare i Sverige. Presidiet beslöt den 20 januari 1971 att avskryva framställningen med hänvisning till att medlemsförslag väckts som berör de frågor som tagits upp i skrivelsen (A 292/k angående utbyggnad av TV-samarbetet mellan Finland och Sverige och A 295/s angående den finska arbetskraftens förhållanden).

12. Sveriges fotvårdsspecialisters riksförbund har i skrivelse 21 november 1969 föreslagit att rådet tar upp frågan om enhetlig utbildning av fotvårdsspecialister. Presidiet beslutade efter hörande av socialpolitiska utskottet den 7 september 1970 att frågan om denna utbildning lämpligen bör lösas inom varje land för sig och att någon åtgärd från rådets sida ej skulle företas i anledning av skrivelsen.

13. I skrivelse den 13 januari 1970 från Nordiska lärarorganisationers samråd hemställdes, att organisationen måtte fungera som sannordisk remissinstans i frågor som berör skolväsendet och lärarna. Anhållan bifölls av presidiet den 7 september 1970.

14. I januari 1970 inkom en skrivelse från professorerna Jan Arvid Böök, Uppsala, Kåre Berg, Oslo, Jan Mohr, Köpenhamn, vid Institutionen för medicinsk genetik vid respektive universitet angående upprättande av ett Nordiskt institut för medicinsk genetik. Sedan medlemsförslag väckts om upp-

rättande av ett sådant institut (A 276/k), beslöt presidiet den 16 mars 1970 avskrivna framställningen.

15. Danske Afholdsselskabers Landsforbund föreslog i skrivelse den 27 januari 1970 införande av enhetliga beteckningar på skatteklasser och alkoholinnhåll för öl. På förslag av ekonomiska utskottets niomannakommitté beslöt presidiet den 7 september 1970 att överlämna framställningen till regeringarna för att tagas under beaktande i regeringarnas arbete med rekommendation nr 28/1964 angående harmonisering av vissa skatter och avgifter (*se rek. 28/1964*).

16. I skrivelse den 28 januari 1970 från Nordiska institutet för samhällsplanering förordades införande av gemensamt nordiskt budgetår. Presidiet ansåg sig vid sitt möte den 7 september 1970 ej för egen del böra taga något initiativ i saken. Sedermera har ett medlemsförslag väckts i frågan (A 310/e).

17. Föreningarna Nordens Förbund inkom 2 februari 1970 med en skrivelse vari förbundet uttalade sin beredvillighet att sprida kunskap om nordiskt samarbete i dess nya utvecklingsfas. Då nära kontakt hölls mellan rådets informations- och redaktionskommitté och Föreningarna Nordens förbund, fann presidiet vid sitt möte den 7 september 1970 att någon särskild åtgärd ej föranleddes av uttalandet.

18. I en skrivelse den 3 februari 1970 framförde Erik S. Neergaard, Klampenborg, uppfattningen att engelska framför danska borde användas som språk på Grönland. Presidiet belöt den 7 september 1970 att skrivelsen ej skulle föranleda någon presidiets åtgärd.

19. Den 8 februari 1970 tillställdes Nordiska rådet en uppfordran underleknad av 47 islänningar att uppmana alla nordiska regeringar att erkänna Nordvietnam. Presidiet beslöt den 16 mars 1970 att lägga framställningen till handlingarna.

20. Föreningarna Nordens förbunds presidium inkom den 8 februari 1970 med en skrivelse angående parlamentarisk förankring för och information om Nordek. Presidiet beslöt den 7 september 1970 att avskrivna ärendet med hänvisning till rekommendation nr 23/1970 angående information om nordiskt samarbete.

21. Højesteretssagfører Kjeld Rørdam, Sterling Airways A/S, anmodade i en skrivelse den 16 februari 1970 rådet att till de nordiska luftfartsstyrelserna rekommendera liberalisering av tillståndsgivningen för charterresor med flyg. Presidiet beslöt den 4 maj 1970 efter hörande av trafikutskottet att överlämna hänvändelsen till regeringarna i anslutning till rekommendation nr 25/1967 angående gemensam politik beträffande charterflyg (*se rek. 25/1967, Bilaga*).

22. Den 20 februari 1970 inkom en skrivelse från Suomi-Seura r.y., Helsingfors, angående dels nordiska medborgares rätt att använda sitt eget språk vid kontakt med myndigheter, dels statsbidrag till Centralförbundet för fins-

ka föreningar i Sverige. Presidiet beslöt den 12 februari 1971 att avskryva ärendet med hänvisning till arbetet med rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention.

23. Underdirektör Niels Jørgensen och Jens C. Jørgensen inkom den 3 mars 1970 med en skrivelse om det nya införsel förbudet för hundar från Danmark till Sverige. Presidiet beslöt den 16 mars 1970 avlåta en skrivelse till regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige och ansåg därmed frågan slutbehandlad (*se rek. 11/1970, Bilaga*).

24. I anledning av hänvändelse från Nordisk Forbund for Markedsføring från dess möte den 12 mars 1970 angående marknadsföring inom Nordek framhöll presidiet den 7 september 1970 att rådet sedan länge ägnat stor uppmärksamhet åt att förbättra möjligheterna för marknadsföring av i Norden producerade varor samt nedlagt ett betydande arbete på standardiseringsfrågorna och på möjligheterna att avlägsna indirekta handelshinder i form av kontrollföreskrifter och liknande. Vidare hänvisades till medlemsförslag A 286/e angående enhetlig nordisk marknadsföringslagstiftning. Presidiet fann under hänvisning härtill att något ytterligare initiativ ej var erforderligt i anledning av framställningen.

25. Med skrivelse den 25 mars 1970 från Nordiska förbundet psykisk utvecklingshämning, Köpenhamn, överlämnades en hänvändelse angående samnordisk forskning beträffande undervisning av utvecklingshämmande. Socialpolitiska utskottet behandlar frågan.

26. Dansk Varedeklarations-Nævn och de finska, norska och svenska varudeklarationsnämnderna inkom den 13 april 1970 med en skrivelse om enhetlig nordisk terminologi för livsmedel. Presidiet beslöt den 7 september 1970 att till regeringarna överlämna skrivelsen att tas i beaktande vid regeringarnas arbete med rekommendationen nr 11/1962 angående likartad livsmedelslagstiftning m. m. (*se rek. 11/1962, Bilaga*).

27. I skrivelse den 21 april 1970 från Københavns Universitets Ferskvands-Biologiske Laboratorium, Hillerød, framfördes önskemål om rådets medverkan för att starta ett Nordisk Kollegium for Ferskvandsbiologi. Presidiet beslöt den 12 februari 1971 att överlämna skrivelsen till samarbetsnämnden för de naturvetenskapliga forskningsråden.

28. Johannes Nygrund, Korsnäs, Finland, inkom den 5 maj 1970 med en hänvändelse om internordisk giltighet för yrkeskörkort för buss och lastbil. Presidiet beslöt efter hörande av trafikutskottet den 20 januari 1971 avskryva ärendet med hänvisning till arbetet med rekommendation nr 34/1970 angående nordisk giltighet för körkort.

29. I skrivelse den 11 maj 1970 från Landsföreningen Danmarks Bilruter, Hammel, Norges Rutebileieres Forbund, Oslo, Linja-Autoliitto, Helsingfors, och Svenska busstrafikförbundet, Stockholm, framfördes ett antal förslag för genomförande av prioritering av busstrafiken i stadsområden. Presidiet beslöt den 7 september 1970 efter hörande av trafikutskottet att

överlämna skrivelsen till Nordiska vägtrafikkommittén att tagas i beaktande av kommittén samt att överlämna avskrift av handlingarna i saken till vägverken i de nordiska länderna.

30. I en skrivelse den 7 juni 1970 pläderade Sven Baaz, Strömstad, för järnvägsförbindelse över Svinesund samt ny sträckning av E 6. Presidiet beslöt den 7 september 1970 med hänvisning till att medlemsförslag väckts i saken (A 288/t) att ej taga något initiativ i anledning av framställningen.

31. Nordiska undervisnings-fysioterapeuters generalförsamling i Holstebro inkom den 3 juli 1970 med en skrivelse angående internordisk högre utbildning av lärare och instruktionsfysioterapeuter vid sjukgymnastinstituten i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Presidiet beslöt den 12 februari 1971 att avskrika ärendet, sedan socialpolitiska utskottet den 16 september 1970 orienterat Nordiska kommittén för utredning av frågan om sammordisk utbildning av instruktionsjukgymnaster om framställningen.

32. I skrivelse den 9 juli 1970 från Nordisk kennelunion, Stockholm, anfördes synpunkter på karantänsbestämmelserna vid införsel av hundar från Danmark till övriga nordiska länderna. Efter hörande av socialpolitiska utskottet beslöt presidiet den 7 september 1970 att, med hänvisning till rekommendation nr 11/1970 om karantänverksamhet för djur och skrivelse till regeringarna den 16 mars 1970, ej vidtaga några ytterligare åtgärder i anledning av Kennelunionens skrivelse (*se punkt 23*).

33. Deutsche Grammophon Gesellschaft, Hamburg, inkom den 15 juli 1970 med en skrivelse om stöd för planerad inspelning av äldre skandinavisk musik. Presidiet beslöt den 7 september 1970 att överlämna skrivelsen till danska regeringen, som är koordinerande för rådets rekommendation nr 18/1969 angående musiksamarbete (*se rek. 18/1969*).

I skrivelse till presidiet den 11 januari 1971 har danska regeringen meddelat att den inhämtat yttrande från udvalget för nordisk musiksamarbete (*se s. 2502*). Kommittén ansåg sig ej ha ekonomisk möjlighet att påtaga sig en beställning från Deutsche Grammophon Gesellschaft men uttalade sitt stöd för ett dylikt projekt (*se rek. 18/1969*).

34. I skrivelse den 5 augusti 1970 från Landsforeningen Dansk Brukskunst og Design, Konstflitforeningen i Finland, Norsk brukskunst och Svenska slöjdföreningen föreslogs ett nordiskt designpris för konsthantverkare och formgivare. Presidiet beslöt den 12 februari 1971 att icke företaga sig något i anledning av skrivelsen med hänvisning till att kulturutskottet vid behandlingen av liknande framställningar uttalat sig mot införande av ytterligare rådspriser.

35. Oy Fennoscandia Chartering AB, Helsingfors, inkom den 5 augusti 1970 med en hemställan att rådet måtte rekommendera regeringarna vissa ändringar i reglerna om avskrivningsmöjligheter för partrederier. Frågan har hänvisats till ekonomiska utskottet.

36. Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund, SSU, Västerås, m. fl. socialdemokratiska ungdomsföreningar, begärde i en skrivelse den 14 augusti

ti 1970 utredning i respektive länder angående stöd till bl. a. politiska ungdomsorganisationer för genomförande av vänortsutbyten mellan de nordiska länderna. Presidiet beslöt den 7 september 1970 med hänvisning till arbetet med rekommendation nr 26/1970 angående ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete och till att frågan sålunda redan var anhängig hos regeringarna att ej vidtaga ytterligare åtgärder.

37. Vanföres Nordiske Invalideorganisasjons ungdomsting i Kolmiranta, Finland, inkom den 16 augusti 1970 med en skrivelse angående utredning av sociala förhållanden och sociallagstiftning för handikappad ungdom i de nordiska länderna, och hemställan att Nordiska rådet ville arbeta för att den handikappade ungdomen i Norden ges de bästa — och lika — sociala förhållanden. Socialpolitiska utskottet handlägger frågan.

38. Läroverksadjunkt Bridken Malmberg inkom den 21 september 1970 med en skrivelse angående möjligheterna för svenska studerande att er-hålla studiemedel för studier vid vissa ej statliga läroanstalter i Danmark. Frågan behandlas av kulturutskottet.

39. Nordiska språkmötet i Helsingfors 1970 tillställde den 11 oktober 1970 rådet en resolution beträffande undervisning i nordiska språk på olika skolstadier samt språkproblem för finska invandrare, samiskt skriftspråk m. fl. frågor. Kulturutskottet handlägger saken.

40. Finlands barntädgårdsläraryrkesförbund r.y. överlämnade den 14 oktober 1970 ett uttalande av en samnordisk styrelsekonferens 8—9 november 1969 angående förskolläraernas utbildning, arbetsförhållanden m. m. Presidiet beslöt den 20 januari 1971 att avskryva ärendet med hänvisning till arbetet med rekommendation nr 27/1970 angående samarbete på förskolans område.

41. De Nordiske Døveforbunds samarbejdsorganisation inkom den 23 oktober 1970 med en hänvändelse till Nordiska rådet om främjande av TV-service (textning av program m. m.) för döva. Kulturutskottet behandlar frågan.

42. De Nordiske Døveforbunds Samarbejdsorganisation överlämnade den 23 oktober 1970 även en skrivelse från Sveriges dövas riksförbund om obligatorisk förskoleundervisning av döva och gravt hörselskadade små barn. Presidiet beslöt den 12 februari 1971 att överlämna skrivelsen till regeringarna för beaktande i samband med arbetet på harmonisering av de nordiska ländernas skolordningar (se Tillägg 5).

43. Ångpanneföreningen inkom den 17 november 1970 med en hemställan om aktivt stöd för åstadkommande av gemensamma nordiska normer och bestämmelser avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar. Ärendet har hänvisats till ekonomiska utskottet.

44. Nordisk Videnskabeligt Bibliotekarforbund inkom den 23 november 1970 med en anhållan att Nordiska rådet söker kontakt med Nordisk videnskabeligt Bibliotekarforbund i spörsmål som berör forskningsbiblioteken som litteratur- och dokumentationscentra. Presidiet beslöt den 12 februari 1971

att bifalla framställningen.

45. Nordisk Betongförbund inkom den 8 december 1970 med en begäran att Nordiska rådet skulle rekommendera regeringarna att bevilja anslag till normeringsarbete inom betongsektorn i Norden. Frågan har hänvisats till ekonomiska utskottet.

46. Gustav Griehsel, Stockholms stads barnavårdsnämnd, inkom den 8 december 1970 med en skrivelse om lönesättning för finska socionomer i Sverige. Frågan har hänvisats till socialpolitiska utskottet.

47. Nordiska bilinspektörsförbundet inkom den 13 december 1970 med en framställning om enhetliga regler för utbildning vid bilskolor, förarprov och körkort i de nordiska länderna, som av Isländska bilskoleföreningen överlämnats till förbundet. Presidiet beslöt den 20 januari 1971 att överlämna skrivelse till regeringen att tas i beaktande vid behandlingen av rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon (*se s. 2612*).

48. Från ett samiskt seminarium i Kautokeino 9—12 december 1970 har inkommit en hemställan daterad den 15 december 1970, att samernas synpunkter angående intrång genom gruvdrift, vattenkraftutbyggnad, fritidsbebyggelse, turism etc. måtte beaktas vid behandlingen av medlemsförslaget om gemensam nordisk samepolitik (*A 302/j*). Ärendet handläggs av juridiska utskottet.

49. Nordiska konstförbundet överlämnade den 20 januari 1971 en framställning angående förbundets verksamhet bl. a. planer beträffande nordiskt konstcentrum. Ärendet har hänvisats till kulturutskottet.

50. Nordiska samarbetskommittén för materialforskning och materialprovning inkom den 22 januari 1971 med en skrivelse angående anslag för utvidgat samarbete mellan de statliga provningsanstalterna i Norden (*se s. 2128*). Frågan har upptagits av ekonomiska utskottet.

51. Bedömningskommittén för Nordiska rådets litteraturpris inkom den 21 januari 1971 med ett antal förslag om bl. a. stöd till översättning och utgivning av nordisk litteratur, ökade anslag till stipendier för författare och kritiker. Frågan har hänvisats till kulturutskottet.

52. Lars Rumar, Härnösand, inkom den 27 januari 1971 med en skrivelse om värderingen av danska akademiska examina i Sverige. Ärendet handläggs av kulturutskottet.

XIII. Delegationerna och parlamenten

1. Danmarks delegation avgav den 16 oktober 1970 berättelse till folkettingen angående rådets sjuttonde och adertonde sessioner. Berättelsen har behandlats av folkettingen som den 10 februari 1971 på förslag av ett utskott beslöt lägga berättelsen till handlingarna.

2. Finlands delegation avgav den 26 november 1969 berättelse till riksdagen över rådets sextonde session 1968. Utskottet för utrikesärenden avgav betänkande över berättelsen den 24 februari 1970 (nr 31), varefter

riksdagen den 25 februari 1970 beslöt översända betänkandet till Nordiska rådets Finlands delegation och till regeringen. Delegationen avgav den 27 februari 1970 berättelse till riksdagen rörande rådets verksamhet år 1969. Riksdagen beslöt den 20 oktober 1970 på förslag av utskottet för utrikesärendena (nr 8) översända betänkandet till Nordiska rådets Finlands delegation och till regeringen. Delegationen avgav den 20 mars 1970 berättelse till riksdagen rörande rådets verksamhet år 1970. Utskottet för utrikesärendena har ej slutfört behandlingen av sistnämnda berättelse.

3. Norges delegation avgav den 16 april 1970 rapport rörande rådets adertonde session (dokument nr 8, 1969—1970) över vilken utenriks- og konstitusjonskomitéen avgav instilling (Inst. S. nr 270). Stortinget behandlade rapporten den 17 juni 1970.

4. Sveriges delegation överlämnade den 11 mars 1970 i skriveise till Kungl. Maj:t och riksdagen redogörelse för rådets adertonde session.

I anledning av skrivelsen väcktes i första och andra kammaren motioner om samordning av produktion av undervisningsmaterial för radio och TV (I: 1263) om nordiskt samarbete på rymdområdet (I: 1264), om ytterligare initiativ för att avhjälpa Östersjöns fortgående nedsmutsning (I: 1265), om enhetliga karantänbestämmelser (II: 1465), om utredning angående ekonomiskt stöd till nordiskt ungdomsarbete (II: 1466) och om fast förbindelse över Öresund och storflygplats vid Saltholm (II: 1467).

Skrivelsen och redogörelsen samt i anslutning därtill väckta motioner har i olika delar behandlats av utrikesutskottet (utlåtande nr 11), konstitutionsutskottet (utlåtande nr 33), statsutskottet (utlåtande nr 201), bevillningsutskottet (utlåtande nr 54), bankoutskottet (utlåtande nr 52), första lagutskottet (utlåtande nr 63), andra lagutskottet (utlåtande nr 69), tredje lagutskottet (utlåtande nr 74), och jordbruksutskottet (utlåtande nr 38).

Riksdagsbehandlingen ägde rum vad gällde konstitutionsutskottets utlåtande den 15 maj 1970, utrikesutskottets utlåtande den 26 maj 1970, bankoutskottets utlåtande den 29 maj 1970, bevillningsutskottets utlåtande den 29 oktober 1970, andra och tredje lagutskottens utlåtanden den 11 november 1970, första lagutskottets utlåtande den 18 november 1970, statsutskottets utlåtande den 2 december 1970 och jordbruksutskottets utlåtande den 8 december 1970.

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottens förslag att motionerna icke skulle föranleda någon riksdagens åtgärd och att delegationens skrivelse skulle läggas till handlingarna utom i ett fall. På förslag av tredje lagutskottet beslöt riksdagen att i anledning av skrivelsen och motion II: 1465 om enhetliga karantänbestämmelser för djur ge Kungl. Maj:t tillkänna vad utskottet anfört i frågan (R skr 352/70). Utskottets uttalande utmynnade i att utskottet mot bakgrunden av det inträffade underströk det angelägna i att man från svensk sida tog initiativ till ett förverkligande av rådets rekommendation nr 11/1970. Ärendet är beroende av Kungl. Maj:ts prövning.

Köpenhamn den 12 februari 1971

Johannes Antonsson

Trygve Bratteli

J. O. Krag

Olavi Lähteenmäki

Mathias Á. Mathiesen

*TILLÄGG 1***Protokoll, fört vid möte mellan de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium på Christiansborg i Köbenhavn den 2 november 1970**

I mödet deltog

For regeringerne:

Statsminister Hilmar Baunsgaard, Danmark
Statsminister Ahti Karjalainen, Finland
Statsminister Jóhann Hafstein, Island
Statsminister Per Borten, Norge
Statsminister Olof Palme, Sverige
Undervisningsminister Helge Larsen, Danmark
Økonomiminister og minister for nordiske anliggender samt europæiske markedsanliggender P. Nyboe Andersen, Danmark
Statsrådet Carl Lidbom, Sverige

Nordisk Råds præsidium:

Fhv. statsminister Jens Otto Krag, Danmark
Riksdagsman Juha Rihtniemi, Finland
Allingspræsident Matthias A. Mathiesen, Island, rådets præsident
Stortingsrepresentant Trygve Bratteli, Norge
Andre vice talman Leif Cassel, Sverige

For Nordisk råds sekretariater:

Generalsekretær Frantz Wendt, Danmark
Generalsekreterare Eiler Hultin, Finland
Kontorchef Friðjón Sigurðsson, Island
Byråsjef Einar Løchen, Norge
Hovrättsrådet Gustaf Petré, Sverige
Kontorchef Ole Perch Nielsen, Danmark
Bitr. sekreterare Håkan Branders, Finland
Konsulent Per Ølberg, Norge
Avdelningsdirektör Pär Kettis, Sverige
Informationssekreterare Anita Söderman, Sverige

Deltagende regeringsebedsmænd:

Udenrigsråd Jens Christensen, Danmark
Departementschef H. H. Koch, Danmark
Departementschef Otto Müller, Danmark
Departementschef Eigil Jørgensen, Danmark
Kontorchef E. Drostby, Danmark
Kontorchef Niels Ershøll, Danmark
Konsulent Axel Gormsen, Danmark

Fuldmægtig Ole Bech, Danmark
 Sekretær Erik Fiil, Danmark
 Sekretær Peter Rosting, Danmark
 Afdelingschef Risto Hyvärinen, Finland
 Afdelingschef Pentti Uusivirta, Finland
 Byråchef Kurt Uggeldahl, Finland
 Informationssekretærer Jukka Rusi, Finland
 Departementschef Guðmundur Benediktsson, Island
 Statssekretær Emil Vindsetmo, Norge
 Ambassadør Søren Sommerfelt, Norge
 Statssekretærer Ove Rainer, Sverige
 Ambassadør Sverker Åström, Sverige
 Departementssekretærer Hans-Olle Olsson, Sverige

Mødet lededes af statsminister Hilmar Baunsgaard.

Ved mødet fulgtes følgende af deltagerne godkendte dagsorden:

1. Det nordiska samarbejdet och de europeiska marknadsfrågorna
2. Revisionen av Helsingforsavtalet
3. Nordisk kulturtraktat
4. Nordtrans-överenskommelsen
5. Övriga viktiga frågor och diskussionsämnen vid Nordiska rådets 19:e session i Köpenhamn den 13—18 februari 1971
6. Nordiska organisationskommittén
  - a) rapporten om Nordiska rådets arbetsordning
  - b) rapporten om nordisk tjänstemannarätt
  - c) kommitténs fortsatta arbete (se punkt 8)
7. Arbetsgruppens för informationsfrågor rapport
8. Nordiska rådets medverkan i nordiska ministermöten
9. Protokoll och kommuniké från mötet

Til dagsordenens forskellige punkter havde Nordisk Råds sekretariater udarbejdet notater, som vedlegges protokollen.

§ 1

Statsministrene og præsidiel var enige om, at der skal opretholdes nær kontakt mellem de nordiske lande under forhandlingerne med De europæiske Fællesskaber.

På baggrund af det arbejde, der har fundet sted i sommerens løb vedrørende spørgsmål i forbindelse med de nordiske landes forberedelse af forhandlingerne med De europæiske Fællesskaber vil nordiske eksperter umiddelbart kunne fortsætte drøftelser inden for følgende områder:

a) Det fremtidige økonomiske og monetære samarbejde, som er skitsere i den endelige rapport fra Werner-gruppen.

b) Eventuelle ændringer af fremmedlovgivningen som følge af EEC's regler, samt eventuelle tilpasninger i aftalen om den nordiske pasunion. Disse spørgsmål behandles af det nordiske fremmedlovsudvalg.

c) Tilpasning af de nordiske landes sociallovgivning.

d) Lovsamarbejde på andre områder.

e) Ændringer af de nordiske landes toldadministrative bestemmelser.

f) Videreførelse af det hidtidige forskningssamarbejde vedrørende den fredelige udnyttelse af atomenergien.

På baggrund af udviklingen i forhandlingerne med De europæiske Fællesskaber vil det senere blive aktuelt at gøre andre spørgsmål til genstand for drøftelse på nordisk plan.

§ 2

Statsministrene og præsidiets medlemmer var enige om, at forslaget til en nordisk kulturaftale gøres færdige til behandling på Nordisk Råds session i København i februar 1971, således at spørgsmålet om et styrket nordisk kulturelt samarbejde kan blive et hovedpunkt på sessionen.

§ 3

Statsministrene erklærede sig rede til at lægge spørgsmålet om afslutning af en nordisk transportaftale således til rette, at det kan blive et centralt emne under rådssessionen i februar.

§ 4

Statsministrene meddelte på mødet, at aftalen om en revision af Helsingfors-aftalen skal undertegnes i forbindelse med rådssessionen i København i februar 1971 og derefter forelægges parlamenterne til ratifikation med sigte på aftalens ikrafttræden snarest muligt og senest 1. juli 1971.

Trygve Bratteli ønskede tilføjet protokollen, at Nordisk Råds præsidium i sit møde 1. november 1970 enstemmigt gentog sin henstilling om, at den reviderede Helsingfors-traktat blev undertegnet og ratificeret så tidligt, at den kunne sættes i kraft den 1. januar 1971.

Statsministrene og præsidiets medlemmer var enige om, at det i henhold til den reviderede Helsingfors-aftale forudsatte nordiske ministerråd, som skal have ansvaret for den generelle koordinering af det nordiske samarbejde, skal overveje retningslinierne for det fortsatte nordiske samarbejde på det økonomiske område på baggrund af udviklingen i de europæiske integrationsbestræbelser. Derudover skal ministerrådet bl. a. forestå den udbygning i det nordiske kulturelle samarbejde, som tilsigtes med den ovennævnte nordiske kulturtraktat.

§ 5

Der var blandt statsministrene og præsidiets medlemmer enighed om, at andre hovedemner på den kommende rådssession vil blive:

Den trestidige udformning af den nordiske ægteskabslovgivning.

Lovgivning til beskyttelse af forbrugerne.

Samarbejde om miljøvern.

Foranstaltninger mod narkotikamisbrug.

Trafiksikkerhedsproblemerne.

§ 6

Der var enighed på mødet om at henvise rapporten fra nordisk organisationskomité om Nordisk Råds arbejdsordning og rapporten om nordisk tjenestemandret til behandling i rådets juridiske udvalg og at henvise rapporten fra arbejdsgruppen for informationsspørgsmål til Nordisk Råds informations- og redaktionskomité.

§ 7

Mødet konstaterede, at der for tiden ikke var grund til at foretage undersøgelse af spørgsmålet om forholdet mellem de nordiske ministermøder og Nordisk Råd eller dets udvalg.

§ 8

Mødet godkendte det vedlagte pressekommuniké.

Christiansborg, den 2. november 1970

Frantz Wilhelm Wendt

Ovenstående protokol godkendes:

Hilmar Baunsgaard

Jens Otto Krag

Ahti Karjalainen

Jóhann Hafstein

Matthias Á. Mathiesen

Per Borten

Trygve Bratteli

Olof Palme

Leif Cassel

TILLÄGG 2

Skrivelse från Nordiska rådets presidium till regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige rörande nordiskt utbytessystem för nordiska nyhetsbyråkorrespondenter

Vid Nordiska rådets informationskonferens den 10—11 december 1968 i Köpenhamn framfördes från de nordiska nyhetsbyråernas sida förslag om att med finansiellt bistånd av Nordiska rådet etablera ett permanent nordiskt stipendie- och utbytessystem för nordiska nyhetsbyråkorrespondenter i syfte att förbättra nyhetsutbytet i Norden.

Nyhetsbyråernas förslag innebar att en "främmande" nordisk journalist skulle placeras i var och en av de nordiska huvudstäderna och fungera som korrespondent till nyhetsbyråerna i grannländerna. I varje huvudstads officiella inhemska nyhetsbyrå skulle således finnas en journalist från ett grannland, vilken skulle sända nyheter från värdlandet till nyhetsbyråerna

i grannländerna. Tanken var att placera en norrman som korrespondent i Köpenhamn, en dansk i Oslo, en finländare i Stockholm och en svensk i Helsingfors. Fyra stipendier skulle sålunda krävas uppgående till sammanlagt 200 000 sv. kr. per år. De skulle fördelas mellan nyhetsbyråerna så att de i möjligaste mån motsvarade respektive lands kontraktsevenliga löner. Härtill skulle komma ett utrikestillägg på c:a 15—20 procent som nyhetsbyråerna själva skulle betala.

Nyhetsbyråernas förslag härrör sig ursprungligen från ett medlemsförslag väckt inom Nordiska rådet år 1965 om inrättande av ett nordiskt centrum för artikeltjänst till nordisk press (*A 69/k; se Nordiska rådet 1968 s. 106—107*). Ett sådant centrum skulle, enligt förslagsställarna, förse de nordiska dagstidningarna med artiklar om kulturella, sociala och politiska förhållanden i de nordiska länderna av icke nyhetsbetonat slag. I samband med ärendets behandling inom Nordiska rådets kulturutskott genomfördes vid Danmarks Journalisthøyskole i Århus en utredning rörande det nordiska stoffet i ett antal danska, norska och svenska dagstidningar under två fjortondagarsperioder, publicerad i Nordiska rådets utredningsserie (*NU 1967: 6*). Remissmaterial och nyssnämnda utredning gav vid handen, att stoffet i nordisk press avseende nyheter och upplysningar från nordiskt grannland ofta var till omfattningen blygsamt och i hög grad beroende av tillfälliga omständigheter. Nyhetsmaterialet visade sig vara starkare företrätt än översiktsartiklar om förhållandena i de berörda länderna. Samtidigt som det icke nyhetsbetonade materialet såväl kvantitativt som kvalitativt betecknades som otillfredsställande, gav undersökningen också vid handen att inte heller kommunikationen av nordiska nyheter förlöpte helt tillfredsställande.

Vid behandlingen av detta medlemsförslag fann kulturutskottet (*se Nordiska rådet 1968 s. 327—329*), att den föreslagna centralen för nordisk artikeltjänst knappast skulle medföra någon avsevärd förbättring av situationen. Mot bakgrund av att de nordiska nyhetsbyråerna de senaste åren byggt upp ett intimt samarbete föreslog kulturutskottet, att Nordiska rådet måtte anmoda rådets presidium att uppmärksamgöra nyhetsbyråerna i de nordiska länderna på angelägenheten av att utnyttja alla förefintliga möjligheter till att vid sidan av den ordinarie nyhetsförmedlingen i ökad omfattning förmedla även icke nyhetsbetonat nordiskt artikel- och bakgrundsmaterial till tidningspressen i de nordiska länderna. Nordiska rådet biföll vid sin 17:e session i Oslo år 1968 utskottets förslag och presidiet avlät samma år en skrivelse till de nordiska nyhetsbyråerna i överensslämmelse med rådets beslut (*se Nordiska rådet 1969 s. 2309—2310*).

Vid nämnda informationskonferens i rådets regi år 1968 framhölls från nyhetsbyråernas sida att frågan om en vidgning av det internordiska nyhetsutbytet innefattade även artikeltjänst och att detta utbyte varit ett stående ämne vid de nordiska nyhetsbyråchefernas regelbundet återkommande överläggningar. Man hade härvid kommit fram till att den enda

effektiva möjligheten att få en förbättring till stånd vore att på varje byrå ha en medarbetare ackrediterad från någon av de andra nordiska byråerna som skulle ha att för de andra byråernas räkning bevaka vad som händer i stationeringslandet av intresse för de övriga nordiska länderna. Tidigare erfarenhet av ett sådant arrangemang, då Norsk telegrambyrå åtskilliga år hade en fast korrespondent i Stockholm, hade obestriddligen medfört en ökning både i dansk och norsk press av det svenska materialet.

Då vad hittills förekommit icke lett till några konkreta åtgärder har Nordiska rådets informations- och redaktionskommitté, som av presidiet fått uppdrag att förbereda presidiets beslut i informationsfrågor, tagit upp saken till behandling. Kommittén har haft överläggningar i frågan med företrädare för de nordiska nyhetsbyråerna. Dessa har givit vid handen att en enstämmig mening alltjämt råder om att ett förbättrat nyhetsflöde mellan länderna förutsätter stationering av fast korrespondent i grannland. Ritzau-byrå har t. ex. under en kortare tid haft en korrespondent i Malmö för att bevaka svenskt stoff, vilket ledde till en stark ökning av svenska nyheter i dansk press under den ifrågavarande tiden.

Informationskommittén har efter samråd med nyhetsbyråerna ansett att man i första hand bör söka få till stånd någon form av prövoordning, som kunde utgöra grundval till ett senare ställningstagande till frågan om ett permanent system skulle införas. Överensstämmelse har förelegat om en prövoordning av följande innehåll:

Till en början inrättas endast *en* tjänst av den av nyhetsbyråerna före slagna typen. I enlighet med nyhetsbyråernas önskemål bör denna förläggas till Stockholm, då det nordiska nyhetsintresset tycks vara störst i Danmark, Finland och Norge och avse svenska förhållanden. Tjänstens innehavare, som förutsättes hämtas från något av de sistnämnda länderna och vara en välkvalificerad journalist med god erfarenhet på området, skulle ha till uppgift att sända nordiskt intressanta nyheter från Stockholm till de övriga nordiska länderna, alltid på mottagarlandets eget språk.

Försöksverksamheten bör pågå under minst ett år. På grundval av erfarenheterna av denna kan man sedan lättare ta ställning till en eventuell utvidgning av verksamheten till att omfatta en nyhetskorrespondent i varje land enligt de nordiska nyhetsbyråernas ursprungliga förslag.

Kostnaderna för en sådan nordisk nyhetsbyråkorrespondent beräknas uppgå till cirka 70 000 svenska kronor, vilket belopp föreslås delas mellan Nordiska rådet och nyhetsbyråerna.

Detta förslag har rådets informations- och redaktionskommitté framlagt för rådets presidium för avgörande. Presidiet delar kommitténs uppfattning om det angelägna i att ifrågavarande förslag till försöksverksamhet med nordisk nyhetsbyråkorrespondent genomföres. Det är betydelsefullt att nyhetsutbytet inom Norden väsentligt ökas. Emellertid har presidiet funnit att medel för ändamål av detta slag icke står till presidiets förfogande.

Under hänvisning till det anförda och under framhållande av att för ett relativt litet belopp en betydande effekt kan erhållas får Nordiska rådet:

presidium föreslå, att de nordiska regeringarna anslår erforderliga medel, dock högst 40 000 svenska kronor för genomförande av en ettårig försöksverksamhet med en nordisk nyhetskorrespondent placerad i Stockholm.

Köpenhamn den 2 november 1970

För Nordiska rådets presidium

Leif Cassel

Gustaf Petré

TILLÄGG 3

Skrivelse från ministeriet för utrikesärendena i Finland till Nordiska rådet rörande genomförande av en ettårig försöksverksamhet med en nordisk nyhetskorrespondent placerad i Stockholm

Nordiska rådets presidium har i en till de nordiska ländernas regeringar riktad skrivelse förenat sig om en av rådets informations- och redaktionskommitté gjord framställning om ömsesidigt utbyte av nordiska journalister i de nordiska ländernas nyhetsbyråer i syfte att främja informationsverksamhet rörande de nordiska länderna. Detta skulle till en början försiggå som försöksverksamhet på så sätt att en journalist från något nordiskt land skulle förläggas till Stockholm för ett år, varvid han skulle få i uppdrag att effektivisera spridandet av nyhetsmaterial rörande Sverige till de övriga nordiska ländernas nyhetsbyråer. Presidiet hemställer, att de nordiska ländernas regeringar skulle delta i de härav föranledda kostnaderna med ett anslag av 40 000 svenska kronor.

Med anledning av denna framställning konstaterar ministeriet för utrikesärendena följande:

Samarbetet mellan de nordiska ländernas nyhetsbyråer har varit synnerligen fast och bl. a. på mångahanda sätt gagnat FNB:s förmedling av nyheter. Det bör likväl konstateras såsom även NR:s informations- och redaktionskommitté såsom framställningens viktigaste motiv framfört, att artikelmaterial på bred bas rörande de olika nordiska länderna förekommer relativt litet i de andra nordiska ländernas press. Med beaktande av det nordiska samarbetets exceptionella bredd och fasthet utgör detta givetvis en stor brist i det att medborgarkretsar utanför de initierades krets ofta blir utan information om det nordiska samarbetets resultat även som med tanke på en bättre kännedom om förhållandena i de övriga nordiska länderna. Vid sådant förhållande bör den ifrågavarande framställningen obestridligen med tanke på utvecklingen av de nordiska ländernas samhörighet och samarbete som utsträcker sig till allt vidare befolkningslager anses vara välmotiverad och nyttig. Planen är givetvis även ägnad att befrämja nordiska journalisters fackliga utveckling och en ökning av antalet personer som specialiserat sig på förhållanden i de olika nordiska länderna. På

ovan anförda grunder intar ministeriet en positiv inställning till NR:s presidiums framställning.

Helsingfors den 4 januari 1971

Risto Hyvärinen

Avdelningschef

Kurt Uggeldahl

Byråchef

TILLÄGG 4

Skrivelse från Nordiska rådets presidium till regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige rörande enhetliga bestämmelser för transport av avlidna

Nordiska rådets presidium har från rådets socialpolitiska utskott motlagit följande hänvändelse:

På förslag av socialpolitiska utskottet har Nordiska rådets presidium i skrivelse den 25 juni 1968 (*se Nordiska rådet 1969 s. 2317—2322*) hemställt till de nordiska regeringarna att vidtaga åtgärder för införande av enhetliga nordiska bestämmelser för transport av avlidna.

Socialpolitiska utskottet har av den berättelse som lämnats från det utvidgade nordiska hälsodirektörmötet i Oslo 1968 erfarit, att det vid detta möte beslutats att presidiet hemställa icke skulle föranleda åtgärder från regeringarnas sida för närvarande. Enligt hälsodirektörmötet borde pågående arbete med ifrågasvarande spörsmål inom Europarådet i första hand avvaktas.

Utskottet kan icke dela denna mening. Frågan om enhetliga bestämmelser för transport av avlidna inom Norden är ett spörsmål av icke obetydlig praktisk betydelse. För den enskilde, som i det särskilda fallet kommer i beröring med problemet, är det av stor vikt att byråkratiska svårigheter icke förefinnes. Ett förenklat förfarings sätt måste därför eftersträvas. Anledning att låta arbetet på nordiskt plan ligga nere på grund av att saken är aktuell även inom Europarådet förefinnes ej.

Socialpolitiska utskottet får därför hemställa, att presidiet till de nordiska regeringarna framför önskvärheten av att enhetliga nordiska bestämmelser för transport av avlidna mellan de nordiska länderna genomföres så snart som möjligt oberoende av frågans behandling i Europarådet.

Nordiska rådets presidium vill för sin del biträda den uppfattning, åt vilken rådets socialpolitiska utskott här givit uttryck. Presidiet får därför hemställa till regeringarna att enhetliga nordiska bestämmelser för transport av avlidna mellan de nordiska länderna införas så snart som möjligt oberoende av sakens fortsatta behandling i Europarådet.

Helsingfors den 16 mars 1970

För Nordiska rådets presidium

TILLÄGG 5

Skrivelse från Nordiska rådets presidium till regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige rörande obligatorisk förskoleundervisning av döva och gravt hörselskadade barn

I rekommendation 26/1967 angående enhetlig nordisk skolordning har Nordiska rådet rekommenderat regeringarna att verka för ett ytterligare

närmande av skolordningarna i de nordiska länderna till varandra med särskilt beaktande av undervisningens innehåll samt att, i syfte att effektivisera detta samarbete på skolans område, ställa avsevärt ökade medel till förfogande för pedagogisk forskning och försöksverksamhet.

Till Nordiska rådet har sedermera De Nordiske Døveforbunds samarbejdsorganisation överlämnat en den 6 oktober 1970 dagtecknad skrivelse från Sveriges dövas riksförbund i vilken förbundet hemställer om införande av obligatorisk förskoleundervisning av döva och gravt hörselskadade små barn. Vid framställningen är fogad en beskrivning av ett forskningsprojekt med titeln "Optimering av döva förskolebarns samhällsintegrering genom systematisk träning i och med teckenspråk samt tidig läsinlärning".

Nordiska rådets presidium har vid möte den 12 februari 1971 efter hörande av rådets kulturutskott beslutat överlämna riksförbundets framställning till regeringarna (*se Tilläggsbilag*) med hemställan att regeringarna måtte vid behandling av ovannämnda rekommendation 26/1967 angående enhetlig nordisk skolordning taga upp jämväl frågan om en likartad nordisk lösning av frågan om obligatorisk förskoleundervisning av döva och gravt hörselskadade små barn.

København den 12 februari 1971

För Nordiska rådets presidium

Jens Otto Krag

TILLÄGGSBIHANG

Skrivelse från Sveriges dövas riksförbund till Nordiska rådets presidium rörande obligatorisk förskoleundervisning av döva och gravt hörselskadade små barn

Undertecknad intresseorganisation för barndomsdöva i Sverige anhåller att Nordiska rådet tar upp rubricerade fråga till behandling under år 1971.

I FN-stadgan om de mänskliga rättigheterna finns inskrivet varje människas rätt till ett språk.

Undersökningar utförda 1965—1970 visar emellertid att döva barn med hörande föräldrar inte fått ett språk då de börjar grundskolan.

De barndomsdöva är med sitt handikapp helt naturligt visuellt beroende och har därför spontant utvecklat ett "teckenspråk". Detta teckenspråk skall följa det talade och skrivna ordet.

Kravet att döva små barn ska få rätt till ett språk och därmed en bättre start i livet, kan tillgodoses om de undervisas med hjälp av teckenspråk, detta visuella och naturliga hjälpmedel redan i förskolestadiet. Förskoleundervisning för barndomsdöva måste ges prioriterat då en reform med ett obligatorium planeras.

Situationen för de barndomsdövas undervisning är i stort sett lika i hela Norden.

Som underlag för Nordiska rådets prövning av vår framställning hänvisas till professor Göte Hansons ansökan till Stiftelsen riksbankens jubileumsfond om stöd av forskningsobjekt titulerat "Optimering av döva förskolebarns samhällsintegrering genom systematisk träning i och med teckenspråk samt tidig läsinlärning".

Borlänge den 6 oktober 1970

Sveriges dövas riksförbund

Harry Fredriksson

Styrelseordförande

Rapport
från Nordiska rådets informations- och redaktionskommitté
rörande Nordisk Kontakt

Nordiska rådet utsåg vid sin adertonde session i Reykjavik den 7 februari 1970 till medlemmar i Nordiska rådets informations- och redaktionskommitté följande personer:

Danmark:

K. Axel Nielsen och Henry Christensen

Finland:

Georg Backlund och V. J. Sukselainen

Island:

Sigurður Ingimundarson och Jón Skaftason

Norge:

Berte Rognerud och Guttorm Hansen

Sverige:

Sture Palm och Per Olof Sundman

Henry Christensen har den 7 oktober 1970 efterträts av Knud Enggaard och V. J. Sukselainen den 11 juni 1970 av Johannes Virolainen.

Medlemmarna i kommittén har ansett det dem lämnade uppdraget gälla till dess nytt val förrättas under Nordiska rådets nittonde session år 1971. Kommitténs ordförande har varit Sture Palm och dess vice ordförande Berte Rognerud.

Kommittén har sammanträtt den 28 april 1970 i Köpenhamn, den 22—23 juni 1970 i Malmö, den 12—13 oktober 1970 i Stavanger samt den 7—8 januari 1971 i Åbo.

Såsom redaktionssekreterare och ansvarig utgivare har inom redaktionen fungerat redaktören Ivar Arnö, Stockholm. Sedan Ivar Arnö begärt avsked från sitt uppdrag som redaktionssekreterare och ansvarig utgivare vid årsskiftet 1970/71, har kommittén till Arnös efterträdare som redaktionssekreterare utsett redaktören Erling Larsson, Stockholm, och som ansvarig utgivare redaktören Åke Malmström, Stockholm, båda fr. o. m. den 1 januari

1971. Nationalredaktörerna har liksom föregående år varit för Danmark redaktören Carl Kauffeldt, för Finland redaktören Harry Elg, för Island redaktören Björn Jóhannsson, för Norge redaktören Oddvar Hellerud och för Sverige redaktören Åke Malmström.

De svenska medlemmarna av kommittén har enligt kommitténs bestämmande utövat den närmare tillsynen över tidskriftens redigering och utgivning. Prenumerationspriset har under år 1970 varit 12 svenska kronor (motsvarande belopp i övriga valutor).

Nedanstående budget är baserad på en utgivningstäthet av 15 nummer per år, vardera om c:a 64 sidor, med en upplaga av 5 000 exemplar, jämte ett specialnummer till rådssessionen, om c:a 50 sidor i en upplaga av 5 500 exemplar. Kostnadsfördyringarna beror huvudsakligen på ökade trycknings- och övriga framställningskostnader (beloppen i svenska kronor).

	1971	Utfallet 1970
UTGIFTER		
1. ARVODEN		
Redaktörsarvoden	50 000: —	47 649: 91
Redaktionssekreterararvode	10 700: —	10 066: 72
2. ÖVRIGA REDAKTIONSKOSTNADER		
Författar- och tecknararvoden	12 000: —	9 245: —
Korrekturläsning	4 000: —	3 930: —
Översättningar	9 000: —	9 115: 63
3. TRYCKNINGS- OCH PAPPERSKOSTNADER m. m.		
Tryckning (inkl. papperskostnader) av 16 nummer	128 000: —	119 251: 30
Häftning av 16 nummer	14 000: —	12 667: 90
4. EXPENSER		
Distribution	8 000: —	7 514: 14
Porto	17 000: —	15 954: 10
Övriga expenser	4 000: —	5 216: 27
5. RESEKOSTNADER	16 000: —	16 117: 40
6. OFÖRUTSEDDA UTGIFTER	25 000: —	
	<u>Summa kr. 297 700: —</u>	<u>256 728: 37</u>
INKOMSTER		
Prenumerationsavgifter etc.	2 700: —	3 961: 20
Anslag	295 000: —	252 737: 17
	<u>Summa kr. 297 700: —</u>	<u>256 728: 37</u>

Oförutsedda utgifter avser bl. a. regleringar för att täcka eventuella höjningar av lönekostnader som kan bli en följd av bl. a. pågående löneförhandlingar.

En av kommittén beslutad kampanj för tidskriftens ytterligare spridning kan komma att föranleda ytterligare omkostnader.

Redaktionskommitténs medlemmar har varit verksamma för att anskaffa bidrag till ledarspalten och har även själva i viss utsträckning medverkat i tidskriften. Över huvud har eftersträfvats att genom ledande artiklar förhöja det allmänna intresset för tidskriften.

Till revisorer för tidskriften valde rådet riksdagsledamöterna Folke Björkman och Sven Sundin, Sverige, samt till revisorssuppleant riksdagsledamot Sven Mellqvist, Sverige. Björkman och Mellqvist har företagit revision av tidskriften för år 1970. Beträffande den ekonomiska förvaltningen under nämnda år får kommittén hänvisa till bifogade av revisorerna avgivna revisionsberättelse (*se Tillägg*).

Stockholm den 22 januari 1971

Georg Backlund

Knud Enggaard

Guttorm Hansen

Sigurður Ingimundarson

K. Axel Nielsen

Sture Palm

Förman

Berte Rognerud

Jón Skaftason

Johannes Virolainen

Per Olof Sundman

/ Anita Söderman

Sekreterare

TILLÄGG

Revisionsberättelse om tidskriften Nordisk Kontakt för 1970

Undertecknade, som av Nordiska rådet utsetts att granska Nordisk Kontakts räkenskaper, får härmed avge följande berättelse beträffande den av oss företagna revisionen avseende år 1970.

Under år 1970 utkom 15 nummer av tidskriften plus ett specialnummer till rådssessionen. Den har i likhet med föregående år tryckts hos Svenska reproduktionsaktiebolaget enligt upprättat kontrakt samt bokbinderibehandlats och distribuerats av M. F. Åkerdahl bokbinderiaktiebolag, båda i Stockholm.

Upplagans storlek och sidoantalet för varje nummer framgår av nedanstående tabell.

Nr	Upplaga	Antal sidor
1	4 900 ex.	68
2	4 900 »	44
3	5 100 »	72
4	5 000 »	64
5	5 000 »	60
6	5 000 »	64
7	5 000 »	60
8	5 000 »	64
9	5 000 »	64
10	5 000 »	60
11	5 000 »	64
12	5 000 »	76
13	5 000 »	64
14	5 000 »	64
15	5 000 »	72
16	5 000 »	72

Av upplagan har c:a 1 800 fördelats mellan rådets nationella sekretariat för utdelning i respektive parlament, lösnummedförsäljning m. m. Gratisabonnenter har varit i Danmark 716, Finland 475, Island 95, Norge 505 och Sverige 762 samt övriga utlandet 74. Prenumeranternas antal var 379, en ökning från föregående år med 122.

Under året influtna inkomster, vilka redovisats till Nordiska rådets svenska sekretariat, har uppgått till 3 991 kronor 20 öre. Summan avser betalning för prenumeration 1969 kr. 679:20, prenumeration 1970 kr. 3 073:36, prenumeration 1971 kr. 180:— och porto kr. 58:64.

De sammanlagda utgifterna för årgången 1970 uppgår till kr. 256 728: 37, vilket efter avdrag för influtna intäkter, kr. 3 991: 20, lämnar ett nettounderskott på kr. 252 737: 17, som har fördelats på de olika länderna på följande sätt:

Danmark	20 $\frac{0}{0}$	av underskottet	sv. kr. 50 547: 43
Finland	20 $\frac{0}{0}$	» »	» » 50 547: 43
Island	5 $\frac{0}{0}$	» »	» » 12 636: 86
Norge	20 $\frac{0}{0}$	» »	» » 50 547: 43
Sverige	35 $\frac{0}{0}$	» »	» » 88 458: 02

Genomsnittskostnaden per nummer har uppgått till c:a 16 000 kronor eller uttryckt i kostnad per exemplar till c:a 3: 20.

I övrigt hänvisas till bilagda tablå (*se Tilläggsbilhang*).

De utgifter, som betalats av Nordiska rådets svenska sekretariat, har granskats enligt samma regler som tillämpas beträffande övriga för riksdagen och dess verk anvisade medel.

Det budgeterade underskottet för 1970 beräknades till 243 500: — under det att det verkliga underskottet kom att lyda på kr. 252 737: 17.

Revisionen av räkenskaperna har inte givit anledning till någon erinran från revisorernas sida.

Stockholm den 14 januari 1971

Folke Björkman

Sven Mellqvist

TILLÄGGSBIHANG

Utgifter och intäkter för »Nordisk Kontakt» under 1970 och deras fördelning (sv. kr.)

1. REDAKTÖRSARVODEN

Danmark:

(dkr 14 670: 84, kurs per
31/12 1970 70: 25) 10 306: 27

Finland:

(fmk 8 109: 60, kurs per
31/12 1970 125: 65) 10 189: 71

Island:

(isl. kr. 102 000: —, kurs per
31/12 1970 6: 25) 6 375: —

Norge:

(nkr 13 830: —, kurs per
31/12 1970 73: 60) 10 178: 88

<i>Sverige:</i>			
nationalredaktören	10 600: 05		
redaktionssekreteraren	<u>10 066: 72</u>	<u>20 666: 77</u>	57 716: 63
2. ÖVRIGA REDAKTIONSKOSTNADER			
Författar- och tecknar- arvoden		9 245: —	
Korrekturläsning		3 930: —	
Översättningar	4 500: —		
D:o isl. kr. 73 850: —	<u>4 615: 63</u>	<u>9 115: 63</u>	22 290: 63
3. TRYCKNINGSKOSTNADER			
Tryckning av nr 1—16		119 251: 30	
Häftning		<u>12 667: 90</u>	131 919: 20
4. EXPENSER			
Distribution		7 514: 14	
Porto		15 954: 10	
Telefon		20: 50	
Klichéer		261: 05	
Grundavgift till tidningstaxan		300: —	
Kuvertpåsar		<u>4 634: 72</u>	<u>28 684: 51</u>
5. RESEKOSTNADER			
<i>Danmark:</i>			
(dkr 2 637: 48)		1 852: 83	
<i>Finland:</i>			
(fmk 812: —)		1 020: 28	
<i>Island:</i>			
(isl. kr. 160 718: —)		10 044: 88	
<i>Norge:</i>			
(nkr 2 610: 20)		1 921: 11	
<i>Sverige:</i>			
		<u>1 278: 30</u>	<u>16 117: 40</u>
		Summa kostnader	256 728: 37
INTÄKTER			
Influtna prenumerations- avgifter		3 932: 56	
Porto		<u>58: 64</u>	<u>3 991: 20</u>
		Brist att fördelas	252 737: 17

Rapport

om det nordiska samarbetet under 1970

Berättelsen, som avser att ge en översikt över viktigare resultat av det nordiska samarbetet under 1970, har sammanställts på grundval av de rapporter som lämnats av ministerier, departement och vissa myndigheter i de nordiska länderna. På somliga punkter har materialet kompletterats med upplysningar, inhämtade ur meddelanden som avgivits av regeringarna i anledning av Nordiska rådets rekommendationer eller ur berättelser som avgivits till Nordiska rådet av skilda samarbetsorgan eller institutioner.

Samarbete inom lagstiftningen

Representation för Färöarna och Åland i Nordiska rådet

Genom den år 1969 vidtagna ändringen i Nordiska rådets stadga (*jfr föregående års rapport s. 2307*) kunde för första gången representanter från Färöarna och Åland delta i Nordiska rådets session i Reykjavík i februari 1970.

Revision av Helsingforsavtalet

Vid mötet mellan de nordiska ländernas statsministrar och Nordiska rådets presidium i Köpenhamn den 2 november 1970 enades statsministrarna om att avtal om en revision av Helsingforsavtalet skall undertecknas i samband med Nordiska rådets session i Köpenhamn i februari 1971 (*jfr meddelande om rekommendation nr 18/1970*).

Utlämning till annat nordiskt land för verkställighet av beslut om vård eller behandling

Den 5 juni 1970 utfärdades i Norge (*Lov nr 35*) och Sverige (*SFS 1970: 375*), den 11 december 1970 i Finland (*761/70*) och den 23 december 1970 i Danmark lagar om utlämning till annat nordiskt land för verkställighet av beslut om vård eller behandling. Motsvarande lagstiftning har antagits av riksdagen i Finland. Lagarna har tillkommit efter nordiskt samarbete och enighet har uppnåtts om i huvudsak överensstämmande lagar. Lagstiftningen har avsetts träda i kraft den 1 januari 1971 såvitt gäller förhållandet mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Förbud mot rasdiskriminering

Genom ändring den 5 juni 1970 (*Lov nr 34*) i den norska strafflagen och den 27 maj 1970 (*SFS 1970: 224*) i den svenska brottsbalken har bestämmelserna ändrats såvitt avser förbud mot rasdiskriminering. Motsvarande lagstiftning har medelst lag av den 7 juli 1970 (*465/70*) genomförts i Finland. I Danmark har ett lagförslag av samma innehåll förelagts folketinget. Lagstiftningen, som varit föremål för visst nordisk samråd, är föranledd av ratifikationen av FN-konventionen år 1965 om avskaffande av rasdiskriminering m. m.

Mönsterskyddslagstiftning

Efter nordiskt samarbete har under 1970 i Danmark, Norge och Sverige antagits nya mönsterskyddslagar, vilka trätt i kraft den 1 oktober 1970. I Finland har riksdagen den 21 december 1970 antagit en ny mönsterskyddslag.

Giltighetstid för pass

I enlighet med Nordiska rådets rekommendation nr 14/1965 har den svenska passkungörelsen och utrikesförvaltningens passkungörelse ändrats genom kungörelser den 16 oktober 1970 (*SFS 1970: 585 och 586*), varigenom giltighetstiden för vanliga pass, utfärdade för vuxna, fr. o. m. den 1 april 1971 utsträcks till tio år. Härigenom kommer samma giltighetstid för sådana pass att gälla i Danmark, Island, Norge och Sverige.

Samarbetsavtal om lagföring

Cheferna för åklagarväsendena i de nordiska länderna ingick den 6 februari 1970 ett samarbetsavtal om lagföring i annat nordiskt land än det där brottet förövats.

Sänkning av rösträttsåldern i Danmark

I Danmark har förslag förelagts folketinget om en sänkning av rösträttsåldern till 20 år, d. v. s. samma ålder som gäller i de övriga nordiska länderna.

1931 års konvention om vissa internationellt privaträttsliga bestämmelser

Överenskommelsen den 3 november 1969 om vissa ändringar i konventionen den 6 februari 1931 om vissa internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmyndarskap (*jfr föregående års rapport s. 2309*) trädde i kraft den 1 januari 1970.

Översyn av riksgränsen mellan Norge och Sverige

Den 25 februari 1970 växlades i Stockholm ministeriella noter mellan Norge och Sverige rörande godkännande av den av de norska och svenska gränsöverkommisarierna under åren 1959—1962 verkställda översynen av riksgränsen mellan Norge och Sverige.

Samarbete inom utbildning, forskning och kultur

Nordiskt kultursamarbete

En nordisk ämbetsmannagrupp har under år 1970 utarbetat förslag till avtal om nordiskt kulturellt samarbete, fattat i vid bemärkelse, omfattande såväl utbildning och forskning som annan kulturell verksamhet. Syftet med avtalet är att vidareutveckla den nordiska kulturgemenskapen och öka den samlade effekten av ländernas insatser. Arbetsgruppens rapport, som behandlades av de nordiska undervisnings- och kulturministrarna vid ett möte i Köpenhamn den 12 januari 1971, har överlämnats till Nordiska rådet. Regeringarna avser att ta slutlig ställning till förslaget efter Nordiska rådets behandling (*jfr meddelande om rekommendation nr 21/1970*).

Nordiska kulturfonden

I enlighet med Nordiska rådets rekommendation nr 26/1969 genomfördes år 1970 en höjning av anslaget till Nordiska kulturfonden till 4 miljoner danska kronor. Åtgärder har vidtagits i samtliga länder för att genomföra en höjning till 5 miljoner danska kronor fr. o. m. år 1971.

Atomsamarbetsavtal mellan Finland och Sverige

Den 6 augusti 1970 utväxlades i Helsingfors ratifikationsinstrumenten till den 15 oktober 1968 ingångna avtal mellan Finland och Sverige rörande atomenergins fredliga användning. Det ingår som en del i det nordiska samarbetet och omfattar såväl vetenskaplig forskning som industriell tillämpning och materialförsörjning. Beräffande säkerhetskontrollen förutsätts medverka av det internationella atomenergiorganet i Wien.

Koordineringsorgan för vetenskaplig och teknisk information och dokumentation (NORDDOK)

Regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige har godkänt statuter för ett nordiskt koordineringsorgan för vetenskaplig och teknisk information och dokumentation (NORDDOK). Konstituerande möte hölls i Oslo den 11 januari 1971 (*jfr meddelande om rekommendation nr 12/1963*).

Nordiska sommarskolan för forskarutbildning

Förslag har lagts fram, och såvitt avser Danmark, Finland och Norge godkänts, om en höjning av anslaget för år 1971 till den av Nordiska kulturkommissionen administrerade Nordiska sommarskolan för forskarutbildning från 500 000 till 750 000 danska kronor. För Sveriges del har förslaget om en höjning lagts fram i 1971 års statsverksproposition.

Nordiska hälsovårdshögskolan

En ny byggnad med lokaler för bl. a. Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg togs i bruk den 1 februari 1970, varigenom högskolan efter flera års provisorier nu fått tillgång till moderna och ändamålsenliga lokaler för sin verksamhet.

Harmonisering av skolordningarna

Det utskott under Nordiska kulturkommissionen, som utrett frågan om en harmonisering av skolordningarna i Norden har i februari 1970 lagt fram sitt förslag beträffande grundskolenivån. I avvaktan på regeringarnas slutliga ställningstagande till förslaget om riktlinjer på längre sikt har utskottet inlett harmoniseringsarbetet inom ämnena matematik och engelska (*jfr Nordiska kulturkommissionens berättelse, Sak C 2/k, samt regeringarnas meddelande om rekommendation nr 26/1967*).

Viss yrkesutbildning för isländsk ungdom

Från och med 1970 föreligger möjlighet för isländsk ungdom att som stipendiater genomgå viss yrkesutbildning i de övriga nordiska länderna, vilka anvisat medel för ett tjugotal sådana stipendier å 7 000 danska kronor (*jfr föregående års rapport s. 2311*).

Resestipendier till författare

Med verkan från den 1 april 1970 har i samtliga länder godkänts gemensamma bestämmelser om resestipendier till nordiska författare¹. Enligt bestämmelserna skall i varje land årligen utses en stipendiat för besök i vart och ett av de övriga nordiska länderna. Varje stipendium motsvarar ett belopp av 5 000 svenska kronor.

Nordiska teaterseminarier

Efter förslag av Nordiska kulturkommissionens sektion III har i Danmark, Finland, Norge och Sverige vidtagits åtgärder för en höjning av anslaget till de nordiska teaterseminarierna. Härigenom kan under 1971 två seminarier anordnas varjämte ett sekretariat kommer att inrättas.

¹ Se *Nordisk Råd, 16. sesj. s. 1875*.

Socialpolitiskt samarbete m. m.

Ändring av konventionen om social trygghet

Överenskommelsen den 2 december 1969 i Köpenhamn om ändring av konventionen den 15 september 1955 mellan samtliga nordiska länder om social trygghet (*jfr föregående års rapport s. 2311*) har, sedan Island den 3 februari 1970 deponerat sina ratifikationsinstrument, trätt i kraft med verkan från och med den 1 januari 1969.

Nordiskt institut för odontologisk materialprovning

Överenskommelsen den 14 december 1969 i Oslo mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om ett nordiskt institut för odontologisk materialprovning (*jfr föregående års rapport s. 2311*) har ratificerats av samtliga länder. Överenskommelsen träder i kraft sedan samtliga ratifikationsinstrument deponerats.

Gemensam arbetsmarknad för farmaceuter

Överenskommelsen den 2 december 1969 i Köpenhamn mellan samtliga nordiska länder om en gemensam arbetsmarknad för farmaceuter (*jfr föregående års rapport s. 2312*) har ratificerats av Norge den 6 februari 1970, av Sverige den 9 februari 1970, av Island den 16 mars 1970 och av Danmark den 20 juni 1970. I Finland har riksdagen den 8 december 1970 givit sitt samtycke till ratifikation av överenskommelsen. Överenskommelsen träder i kraft så snart samtliga länder deponerat sina ratifikationsinstrument.

Gemensam arbetsmarknad för sjuksköterskor

Överenskommelsen den 5 december 1968 i Oslo mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om en gemensam arbetsmarknad för sjuksköterskor hade den 15 maj 1970 ratificerats av samtliga länder. Överenskommelsen trädde i kraft den 15 augusti samma år.

Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter

Den 11 maj 1970 fattades principbeslut om att upprätta ett nordiskt arbetsmarknadsutbildningscenter i Övertorneå. Det är avsett att vara en för Finland, Norge och Sverige gemensam institution som syftar till att främja arbetsmarknadsutbildningen främst inom de tre ländernas nordligaste delar. Verksamheten inleddes den 1 december 1970. F. n. finns 16 elever men antalet beräknas någon gång under 1972 eller 1973 uppgå till 4—500, fördelade på ett tjugotal avdelningar. Finlands regering har ännu inte tagit slutlig ställning till projektet, varför några finska elever hittills inte antagits.

Mottagningsstation för arbetssökande

En mottagningsstation för finländska arbetssökande och deras familjer öppnades den 1 maj 1970 i Vojakkala i Norrbottens län. Syftet är att sådana personer under minst tre dagars vistelse på stationen skall få information om det svenska samhället och den svenska arbetsmarknaden så att ett meningsfullt val av arbete och bosättning underlättas.

Samarbete rörande kommunikationsfrågor

Skandinaviska luftfartsavtal

Skandinaviska bilaterala luftfartsavtal har under år 1970 av Danmark, Norge och Sverige ingåtts med Indonesien och Turkiet.

Förhandlingar rörande luftfartsöverenskommelser med Japan och Sovjetunionen har slutförts under året.

Avtal rörande Loftleiðir

Den 2 mars 1970 undertecknades i Reykjavik ett tilläggsprotokoll till protokollet den 6 april 1968 mellan Danmark, Norge och Sverige samt Island rörande Loftleiðirs flygningar på ruttan Skandinavien—New York.

Deccanät över Östersjön

I anslutning till öppnandet i augusti 1970 av en ny svensk deccakedja över södra Östersjön har överenskommelse träffats mellan Kongl. Danske Søkortarkivet och svenska sjöfartsverket om utgivningen av deccasjökort över området.

Bestämningar av s. k. landkorrelationsuttagningar (fixed errors) för deccakedjan för övre norra Östersjön har utförts i samarbete mellan sjöfartsstyrelsen i Finland och svenska sjöfartsverket.

Överenskommelse om person- och godsbefordran på väg

Förslag till ny överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige föreligger sedan sommaren 1970. Överenskommelsen, som avser avlösa den nu gällande av den 5 november 1958, kommer att innebära förenklade regler för landsvägstransporter mellan de fyra länderna. Ett godkännande väntas ske så snart ställning tagits till vissa ändringsförslag, beroende av den nationella lagstiftningen i Finland.

Mellanriksväg mellan Kiruna och Narvik

Den svenska regeringen har givit vägverket i uppdrag att i samråd med motsvarande norska myndigheter upprätta en arbetsplan för den planerade mellanriksvägen mellan Kiruna och Narvik (*jfr meddelande om rekommendation nr 10/1966*). Projekteringsarbetet har påbörjats.

Vägtekniskt samarbete

Ett omfattande nordiskt samarbete på vägväsendets område pågår inom ramen för verksamheten inom Nordiska vägtekniska förbundet (NVF). Arbetet bedrivs inom särskilda utskott, tillsatta av respektive länder. I utskotten ingår bl. a. representanter för det statliga vägväsendet i de nordiska länderna. Som exempel på arbetsuppgifter kan nämnas frågan om gemensamma belastningsbestämmelser för broar.

Järnvägssamarbete

Nordiska järnvägarnas samarbetspresidium har vidtagit åtgärder för att få bättre möjligheter till gemensam representation inom Internationella järnvägsunionen (UIC). Stadgeändringar i detta syfte genomfördes på unionens generalförsamling den 16 december 1970. Överenskommelse har träffats mellan de nordiska järnvägsförvaltningarna att danska järnvägsförvaltningen skall representera Norden i unionens styrelse.

Högre järnvägsutbildning

En kurs för samnordisk högre järnvägsutbildning har arrangerats av norska järnvägsförvaltningen enligt beslut av Nordiska järnvägarnas samarbetspresidium. Kursen, som avslutades i december 1970, har bestått av en transport- och fackteknisk del samt en ledarutbildningsdel.

Databehandlingssystem för internationell persontrafik

Mellan järnvägsförvaltningarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige har avtal träffats om samarbete för tariffberäkning, avräkningar, statistik m. m. i internationell persontrafik (Nordiskt integrerat databehandlingssystem för persontrafik, NIDB-P).

Posttaxor

Vid den nordiska postkonferensen i Karlstad i juni 1970 enades man — under förutsättning av de nationella myndigheternas godkännande — om att fr. o. m. den 1 juli 1971 införa ett särskilt nordiskt porto för postförsän-

dels mellan 500 och 1 000 gram. Portot är avsett att ligga mellan motsvarande internationella porto och inrikesportot i resp. land (*jfr meddelande om rekommendation nr 12/1968*).

Ersättning för postförsändelser

Överenskommelse har nåtts om en fördubbling från den 1 oktober 1970 av ersättningsbeloppet för postpaket som skadats eller förkommit i inter-nordisk trafik, samt om förenklade regler från den 1 augusti 1970 för ut-givande av vissa ersättningsbelopp.

Gemensam frimärksutgivning

Ett frimärke till förmån för Aktion flykting 1971 kommer att utges i Dan-mark, Norge, Island och Sverige.

Postgiroverksamheten

Under 1970 har enighet nåtts om vissa bestämmelser om utbetalning av medel från postgirokonto i ett nordiskt land till mottagare i annat nordiskt land (*jfr meddelande om rekommendation nr 12/1968*).

Uttag från postsparbanksbok

Från den 1 juli 1970 har en utvidgning ägt rum i fråga om rätten att i de nordiska länderna göra uttag på postsparbanksbok som utfärdats i Finland.

Samarbete inom jordbruk och fiske

Avtal mellan Danmark och Island angående sillfiske

Det den 13 september 1969 ingångna avtalet mellan Danmark och Island om rätt att ilandföra sill i det andra landets hamnar har den 4 december 1970 förlängts att gälla intill utgången av år 1971.

1919 års renbeteskonvention mellan Norge och Sverige

Genom skriftväxling den 29 april 1970 förlängdes giltighetstiden för 1919 års renbeteskonvention mellan Norge och Sverige för ett år till den 1 maj 1971.

Överenskommelse om import av fårkött från Island

Den 6 februari 1970 ratificerade Sverige en med Island den 22 december 1969 ingången överenskommelse om import av fårkött till Sverige. Ratifika-tionsinstrumenten utväxlades i Reykjavik den 31 mars.

Miljövårdssamarbete

Nordiskt samarbete rörande föroreningsfrågorna

Vid ett möte i Stockholm den 14 december 1970 med de för miljövårdsfrågor närmast ansvariga ministrarna enades man om att bilda ett nordiskt kontaktorgan för miljövårdsfrågor. Kontaktorganet skall ha till uppgift att nära följa planeringen och verksamheten på miljövårdsområdet samt befordra de möjligheter till nordiskt samarbete som därvid framkommer. Organets verksamhetsområde omspannar hela natur- och miljövårdsområdet (*jfr meddelande om rekommendation nr 4/1969*). Kontaktorganets första sammanträde avses äga rum i februari 1971.

Internationellt miljövårdssamarbete

Vid det nordiska utrikesministermötet i Helsingfors den 21—22 april 1970 beslöt ministrarna tillsätta en arbetsgrupp för miljövårdssamarbete bestående av tjänstemän från utrikesministerierna. Motiveringen för arbetsgruppens bildande är det starkt ökande internationella intresset för miljövårdsfrågor och behandlingen av dessa frågor inom en rad internationella organisationer. Gruppen har bland andra frågor särskilt ägnat sig åt förberedelsearbetet för 1972 års FN-konferens om den mänskliga miljön i Stockholm.

Åtgärder mot oljeförorening av havet

Enighet har nåtts mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om ett förslag till ny nordisk överenskommelse i fråga om åtgärder mot oljeförorening av havet. Avtalet avses träda i stället för den år 1967 godkända överenskommelsen och innebär en viss utvidgning i förhållande till denna. Förslaget avses tillämpas utan att det formella ikraftträdandet avvaktas. Undertecknandet väntas ske i början av år 1971, för Norges del dock först sedan frågan godkänts av stortinget (*jfr meddelande om rekommendation nr 20/1969*). I fråga om ett oljeskyddsavtal för Östersjön hänvisas till samma meddelande.

Ekonomiskt samarbete samt skatte- och handelspolitiskt samarbete

Nordiskt samråd inför förhandlingarna med EEC

I fråga om samnordiska överläggningar inför diskussionerna med EEC om de nordiska ländernas anslutning till och samarbete med organisationen hänvisas till berättelsen från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete (*Sak C 5/e*) samt till regeringarnas meddelande om rekommendation nr 24/1968 om samarbete beträffande beskattningens utformning.

Islands anslutning till EFTA

De nordiska ländernas riksdagar har godkänt förslagen om Islands anslutning till EFTA-konventionen och till FINEFTA-överenskommelsen fr. o. m. den 1 mars 1970. För Danmarks del skedde godkännandet den 23 samt för Norges och Sveriges del den 28 januari 1970. I Finland stadsfästes lagen den 27 februari 1970. EFTA:s beslut om Islands anslutning till organisationen fattades den 4 december 1969.

Industrialiseringsfond för Island

Avtalet den 12 december 1969 mellan Island och de övriga nordiska staterna om en industrialiseringsfond har godkänts och trätt i kraft. Det ratificerades av Sverige den 13 februari 1970.

Gemensamt nordiskt framträdande vid Expo '70 i Osaka

Under mottot "Miljövård i ett industrialiserat samhälle" framträdde de fem nordiska länderna vid världsutställningen i Osaka den 15 mars—13 september 1970. Den nordiska paviljongen, som var resultatet av en tävling mellan ledande nordiska arkitekter, besöktes av omkring 1,8 miljoner personer. De sammanlagda kostnaderna för expodeltagandet beräknas till cirka 8 miljoner sv. kr.

Den 6 september 1970 anordnade nordiska paviljongen en nordisk-japansk ungdomskonferens med en representant vardera från Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge. Konferensens tema var "What can Youth do for Progress and Harmony for Mankind".

Samarbete vid mässor och utställningar

Ett gemensamt nordiskt deltagande har ägt rum vid International Agricultural and Trade Fair i Nairobi. Ett antal gemensamma varuhuskampanjer har vidare under året organiserats inom stora varuhuskedjor i Förenta staterna, Australien och Japan.

Dubbelbeskattningsavtal mellan Danmark och Island

Den 21 maj 1970 ingicks ett avtal mellan Danmark och Island om undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter på inkomst och förmögenhet.

Dubbelbeskattningsavtal mellan Finland och Island

Den 25 maj 1970 ingicks ett avtal mellan Finland och Island om undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter på inkomst och förmögenhet.

Samarbete inom kooperationen

Samarbetet inom den nordiska kooperationen har under år 1970 ytterligare förstärkts bl. a. genom bildandet av två samdrivna bolag, Nordehoklad och tvålfabriken Nordkronen i Stavanger.

Nordiskt banksamarbete

Islands största handelsbank, Landsbanki Islands, har år 1970 ingått som delägare i den nordiska handelsbanken i London, Scandinavian Bank Ltd. Därmed är banker från samtliga nordiska länder delägare i denna bank.

Avtal om försäljning av djupfryst fisk

Avtal har ingåtts mellan de isländska fiskeriernas försäljningsorganisation och dess motsvarighet på Färöarna varigenom den isländska organisationen åtagit sig att genom sin dotterorganisation i Förenta staterna svara för all försäljning av djupfryst fisk från Färöarna i Förenta staterna och Centralamerika.

Samarbete inom verkstadsindustrin

Vid ett möte i Köpenhamn beslöts om bildandet av ett samarbetsorgan, SKANMEK, för de fyra nordiska branschorganisationerna inom verkstadsindustrin.

Biståndssamarbete

Nordiskt-tanganyikanskt utbildningscentrum

Den 16 januari 1970 undertecknades ett regeringsavtal om ett utbildningscentrum i Kibaha mellan Tanzania och de nordiska länderna, avseende treårsperioden 1970--72. Avtalet avser huvudsakligen personellt bistånd. Enligt ett tidigare avtal, som utlöppte med utgången av 1969, övertog Tanzania den 1 januari 1970 det administrativa ansvaret för projektet (*jfr berättelsen om det nordiska biståndssamarbetet. Sak C 18/e*).

Nordiskt-tanganyikanskt lantbruksprojekt vid Mbeya

Den 14 januari 1970 undertecknade Finlands ambassadör i Dar es Salam på de nordiska regeringarnas vägnar ett avtal med Tanzanias regering om planläggningen av ett lantbruksprojekt vid Mbeya (*jfr Sak C 18/e*).

Danskt-norskt skolbyggnadsprojekt i Tanzania

Danmark och Norge ingick den 1 augusti 1970 ett avtal med Tanzania om finansieringen av ett skolbyggnadsprojekt i Tanzania (*jfr Sak C 18/e*).

Deltagande i FN:s fredsbevarande aktioner m. m.

Deltagande i FN:s aktioner

Försvarsministrarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige och respektive militära myndigheter har under året fullföljt sitt sedvanliga samarbete i frågor rörande FN:s fredsbevarande aktioner. Den gemensamma utbildningen av personal för tjänst inom FN har fortsatt. Utbildningen berör stabstjänst, observationstjänst samt transportlednings- och militärpolis-tjänst.

Försvarsministrarna har vidare vid sitt möte i Karlstad den 21 oktober 1970 beslutat att på försöksbasis anordna ett nordiskt FN-stabsseminarium på en högre nivå än de hittillsvarande nordiska FN-kurserna. Det första av dessa seminarier äger rum i Oslo den 22 februari—5 mars 1971.

Nedrustningssamarbete

Det under 1969 inledda samarbetet på nedrustningsområdet har fortsatt. På svensk inbjudan ägde ett nordiskt möte mellan nordiska nedrustningsexperter rum i Genève den 9 september 1970.

Utbyte av militära informationer och materiel

Den 11 september 1970 undertecknades i Stockholm en överenskommelse mellan Danmark och Sverige rörande visst utbyte av militära informationer och materiel. Överenskommelsen trädde i kraft samma dag.

BESLUT

Rekommendationer

- Nr 1. *Samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa.*
- Nr 2. *Ekonomiskt stöd till nordiskt idrottsutbyte.*
- Nr 3. *Utvidgat trafiksäkerhetssamarbete.*
- Nr 4. *En mellanriksväg mellan Virtaniemi och Tjærebukten.*
- Nr 5. *Nordisk giltighet för recept.*
- Nr 6. *Förenkling av tullbehandlingen av skogs- och jordbruksmaskiner.*
- Nr 7. *Samordning av elektriska säkerhetsfrågor.*
- Nr 8. *Nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruk.*
- Nr 9. *Samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik.*
- Nr 10. *Samnordisk utbildning av konservatorer.*
- Nr 11. *Samnordiska arkiv.*
- Nr 12. *Gemensamt införande av SI-systemet.*
- Nr 13. *Nordiskt ekonomiskt samarbete.*
- Nr 14. *Nordisk transportöverenskommelse.*
- Nr 15. *Fortsatt handläggning av Öresundsfrågorna.*
- Nr 16. *Förbud mot överljudsplan i Norden.*
- Nr 17. *Åtgärder mot flygkapning.*
- Nr 18. *De finska invandrarnas anpassning i Sverige.*
- Nr 19. *De finska invandrarnas kontakter med Finland.*
- Nr 20. *Utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige.*
- Nr 21. *Samverkan vid bekämpningen av föroreningarna i Skagerack, Kattegatt och Öresund.*
- Nr 22. *Enhelliga principer för lagstiftningen om engångsförpackningar.*
- Nr 23. *Nordiskt kulturavtal.*
- Nr 24. *Ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område.*
- Nr 25. *Ökat nordiskt samarbete på scenkonstens område.*
- Nr 26. *Översättningsverksamheten rörande nordisk skönlitteratur.*
- Nr 27. *Privatlivets helgd.*
- Nr 28. *Personalens ställning vid gemensamma institutioner.*
- Nr 29. *De gemensamma nordiska institutionernas ställning.*
- Nr 30. *Löneskydd vid konkurs.*
- Nr 31. *Analysattester rörande fröer.*
- Nr 32. *Kriminologiskt samarbete.*
- Nr 33. *Stipendier för medarbetare vid massmedia.*

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa*.

REKOMMENDATION nr 1/1971

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 15 februari 1971 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (A 245/k) med 45 röster. 33 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för ett ökat nordiskt samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa.

De 45 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Knuuttila, Sakari</i>
<i>Andersen, Magnus</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Antila, Pentti</i>	<i>Lundblad, Grethe</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Bundvad, Kaj</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Dam, Poul</i>	<i>Nettelbrandt, Cecilia</i>
<i>Damsgaard, Kresten</i>	<i>Nielsen, K. Axel</i>
<i>Ehrnrooth, Georg C.</i>	<i>Nordli, Odvar</i>
<i>Eriksson, Thorvald</i>	<i>Norvik, Erling</i>
<i>Garbo, Gunnar</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Patursson, Erlendur</i>
<i>Helén, Gunnar</i>	<i>Perheentupa, Antti-Veikko</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Rognerud, Berte</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Salolainen, Pertti</i>
<i>Hetmäki, Elsi</i>	<i>Salvesen, Salve</i>
<i>Horn, Svend</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>
<i>Johannessen, Guri</i>	<i>Stetter, Ib</i>
<i>Johansson, Tage</i>	<i>Sundman, Per Olof</i>

Tarjanne, Pekka
Treholt, Thorstein
Vennamo, Veikko

Virolainen, Johannes
Willoch, Kåre

København den 15 februari 1971

Jens Otto Krag

Frantz Wendt

Vid möte i København den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *ekonomiskt stöd till nordiskt idrottsutbyte*.

REKOMMENDATION nr 2/1971

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 15 februari 1971 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 290/s) med 41 röster. 37 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att i anslutning till behandlingen av rådets rekommendation nr 26/1970 angående ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete även överväga möjligheterna för ekonomiskt stöd till nordiskt idrottsutbyte.

De 41 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Knuuttila, Sakari</i>
<i>Andersen, Magnus</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Antila, Pentti</i>	<i>Kristiansen, Kåre</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Lundblad, Grethe</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Bundvad, Kaj</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Dam, Poul</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Damsgaard, Kresten</i>	<i>Nettelbrandt, Cecilia</i>
<i>Ehrnrooth, Georg C.</i>	<i>Norvik, Erling</i>
<i>Eriksson, Thorvald</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Perheentupa, Antti-Veikko</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Rognerud, Berte</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Salolainen, Pertti</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Salvesen, Salve</i>
<i>Horn, Svend</i>	<i>Sellgren, Rolf</i>
<i>Johansson, Tage</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>
<i>Kjartansson, Magnús</i>	<i>Stetter, Ib</i>

Sundman, Per Olof
Tarjanne, Pekka
Treholt, Thorstein

Vennamo, Veikko
Virolainen, Johannes

København den 15 februari 1971

Jens Otto Krag

Frantz Wendt

Vid möte i København den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Island skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *utvidgat trafiksäkerhetssamarbete*.

REKOMMENDATION nr 3/1971

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som anlogs den 16 februari 1971 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (A 299/t) med 68 röster. 10 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at stille de fornødne ressourcer til rådighed til et udvidet trafiksikkerhedssamarbejde, der omfatter alle relevante sider af et sådant arbejde, og i belysning af forskningens nyeste resultater snarest at lade foretage en vurdering og prioritering af arbejdet med at skabe et mere sikkert trafikmiljø.

De 68 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Adamsson, Erik
Andersen, Magnus
Antila, Pentti
Antonsson, Johannes
Austrheim, John
Bratteli, Trygve
Bundvad, Kaj
Bye, Roald
Carlsson, Eric
Damsgaard, Kresten
Ehrnrooth, Georg C.
Engan, Erling
Enggaard, Knud
Eriksen, Niels
Eriksson, Thorvald
Garbo, Gunnar
Hammarberg, Sven
Hanhiova, Veikko
Hansen, Guttorm

Haugaard, Svend
Helveg Petersen, Niels
Hernelius, Allan
Hetemäki, Elsi
Holmberg, Yngve
Horn, Svend
Hækkerup, Per
Ingimundarson, Sigurður
Johannessen, Martha
Johansson, Rune
Johansson, Tage
Jónsson, Eysteinn
Kjara, Birgir
Kjartansson, Magnús
Knuuttila, Sakari
Kristiansen, Kåre
Larsen, Aksel
Lähtenmäki, Olavi
Mathiesen, Matthias A.

Mellqvist, Sven
Mundebo, Ingemar
Møller, Gerda
Nettelbrandt, Cecilia
Nielsen, K. Axel
Nilsson, Jan-Ivan
Nordli, Odvar
Norvik, Erling
Nørgaard, Ivar
Palm, Sture
Patursson, Erlendur
Perheentupa, Antti-Veikko
Rognerud, Berte
Rosnell, Irma
Salvesen, Salve

Seip, Helge
Sellgren, Rolf
Siltanen, Sylvi
Skaftason, Jón
Skantz, Anna-Greta
Skyltte, Karl
Stetter, Ib
Sundman, Per Olof
Tarjanne, Pekka
Treholt, Thorstein
Tuominen, Mirjam
Vennamo, Veikko
Virolainen, Johannes
Ääri, Saimi
Øregaard, J. Fr.

København den 16 februari 1971

Jens Otto Krag

Frantz Wendt

Vid möte i København den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Finland och Norge nedanstående rekommendation angående en mellanriksväg mellan *Virtaniemi och Tjærebukten*.

REKOMMENDATION nr 4/1971

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som anlogs den 16 februari 1971 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (A 268/t) med 65 röster. 13 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i Finland og Norge snarest at undersøge mulighederne for at bygge en mellemrigsvej mellem Virtaniemi og Tjærebukten.

De 65 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Adamsson, Erik
Andersen, Magnus
Antila, Pentti
Antonsson, Johannes
Austrheim, John
Bergman, Per
Bratteli, Trygve
Bundvad, Kaj
Bye, Roald,
Carlsson, Eric
Damsgaard, Kresten
Ehrnrooth, Georg C.
Engan, Erling
Enggaard, Knud
Eriksen, Niels
Garbo, Gunnar
Hammarberg, Sven
Hanhirova, Veikko
Hansen, Guttorm
Hauggaard, Svend
Helveg Petersen, Niels
Hernelius, Allan
Hermansson, Carl-Henrik

Hetemäki, Elsi
Holmberg, Yngve
Johannessen, Martha
Johansson, Rune
Johansson, Tage
Kjartansson, Magnús
Korvald, Lars
Krag, Jens Otto
Kristiansen, Kåre
Lindberg, Kai
Lähteenmäki, Olavi
Mathiesen, Matthias Á.
Mellqvist, Sven
Mundebo, Ingemar
Møller, Gerda
Nettelbrandt, Cecilia
Nielsen, K. Axel
Nilsson, Jan-Ivan
Nordli, Odvar
Norvik, Erling
Nørgaard, Ivar
Palm, Sture
Patursson, Erlendur

Perheentupa, Antti-Veikko
Salolainen, Periti
Salvesen, Salve
Seip, Helge
Sellgren, Rolf
Siltanen, Sylvi
Skaftason, Jón
Skantz, Anna-Greta
Skytte, Karl
Stetter, Ib

Sundman, Per Olof
Sundqvist, Ulf
Tarjanne, Pekka
Treholt, Thorstein
Tuominen, Mirjam
Vennamo, Veikko
Virolainen, Johannes
Willoch, Kåre
Ääri, Saimi

København den 16 februari 1971

Jens Otto Krag

Frantz Wendt

Vid möte i København den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *nordisk giltighet för recept*.

REKOMMENDATION nr 5/1971

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 16 februari 1971 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 267 T/s) med 63 röster. 15 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att införa nordisk giltighet för recept utfärdade av läkare, tandläkare och veterinärer i nära anslutning till det förslag som framlagts av Nordisk reseptkomité i dess utredning (NU 1969: 18).

De 63 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Hetemäki, Elsi</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Holmberg, Yngve</i>
<i>Andersen, Magnus</i>	<i>Johannessen, Guri</i>
<i>Antila, Pentti</i>	<i>Johannessen, Martha</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Johansson, Rune</i>
<i>Bergman, Per</i>	<i>Johansson, Tage</i>
<i>Bundvad, Kaj</i>	<i>Kjartansson, Magnús</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Knuuttila, Sakari</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Damsgaard, Kresten</i>	<i>Kristiansen, Kåre</i>
<i>Ehrnrooth, Georg C.</i>	<i>Larsen, Aksel</i>
<i>Engan, Erling</i>	<i>Lindberg, Kai</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Eriksen, Niels</i>	<i>Mathiesen, Matthias A.</i>
<i>Garbo, Gunnar</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Hanhirova, Veikko</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Nettelbrandt, Cecilia</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Nielsen, K. Axel</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>
<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>	<i>Nordli, Odvar</i>

Palm, Sture
Patursson, Erlendur
Perheentupa, Antti-Veikko
Salolainen, Pertti
Salvesen, Salve
Seip, Helge
Sellgren, Rolf
Siltanen, Sylvi
Skaftason, Jón
Skantz, Anna-Greta
Skytte, Karl

Stetter, Ib
Sundman, Per Olof
Sundqvist, Ulf
Tarjanne, Pekka
Treholt, Thorstein
Tuominen, Mirjam
Vennamo, Veikko
Virolainen, Johannes
Willoch, Kåre
Ääri, Saimi

København den 16 februari 1971

Jens Otto Krag

Frantz Wendt

Vid möte i København den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *förenkling av tullbehandlingen av skogs- och jordbruksmaskiner*.

REKOMMENDATION nr 6/1971

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som anlogs den 16 februari 1971 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet (A 297/e) med 64 röster. 14 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att gemensamt överse gällande bestämmelser rörande temporär tullfrihet och tullrestitution i syfte att förbättra och förenkla möjligheterna till förhyrning särskilt i vad avser maskiner för skogs- och jordbruksändamål.

De 64 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Hetemäki, Elsi</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Holmberg, Yngve</i>
<i>Antila, Pentti</i>	<i>Johannessen, Guri</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Johannessen, Martha</i>
<i>Bergman, Per</i>	<i>Johansson, Rune</i>
<i>Bundvad, Kaj</i>	<i>Johansson, Tage</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Jónsson, Eysteinn</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Kjaran, Birgir</i>
<i>Damsgaard, Kresten</i>	<i>Kjartansson, Magnús</i>
<i>Ehrnrooth, Georg C.</i>	<i>Knuuttila, Sakari</i>
<i>Engan, Erling</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Kristiansen, Kåre</i>
<i>Eriksen, Niels</i>	<i>Larsen, Aksel</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Lindberg, Kai</i>
<i>Hanhirova, Veikko</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Mathiesen, Matthias A.</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>	<i>Møller, Gerda</i>

Nettelbrandt, Cecilia

Nielsen, K. Axel

Nilsson, Jan-Ivan

Nordli, Odvar

Nørgaard, Ivar

Palm, Sture

Patursson, Erlendur

Perheentupa, Antti-Veikko

Salolainen, Pertti

Salvesen, Salve

Seip, Helge

Sellgren, Rolf

Siltanen, Sylvi

Skaftason, Jón

Skantz, Anna-Greta

Skytte, Karl

Stetter, Ib

Sundman, Per Olof

Sundqvist, Ulf

Tarjanne, Pekka

Treholt, Thorstein

Tuominen, Mirjam

Vennamo, Veikko

Virolainen, Johannes

Ääri, Saimi

Øregaard, J. Fr.

København den 16 februari 1971

Vid möte i København den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samordning av elektriska säkerhetsfrågor*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 16 februari 1971 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet (A 315 T/e) med 65 röster. 13 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att ta initiativ till en samordning av ländernas installationsföreskrifter även på sådana områden, som saknar eller endast delvis har samband med kontrollbestämmelser rörande elmateriel men som likväl har betydelse för den nordiska samhandeln med elmateriel.

De 65 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Adamsson, Erik
Alenius, Ele
Antila, Pentti
Antonsson, Johannes
Austrheim, John
Bergman, Per
Bratteli, Trygve
Bundvad, Kaj
Carlsson, Eric
Damsgaard, Kresten
Ehrnrooth, Georg C.
Engan, Erling
Enggaard, Knud
Eriksen, Niels
Hammarberg, Sven
Hanhirova, Veikko
Hansen, Guttorm
Haugaard, Svend
Helveg Petersen, Niels

Hermansson, Carl-Henrik
Hetemäki, Elsi
Holmberg, Yngve
Johannessen, Guri
Johannessen, Martha
Johansson, Rune
Johansson, Tage
Jönsson, Eysteinn
Kjaran, Birgir
Kjartansson, Magnús
Knuutila, Sakari
Korvald, Lars
Krag, Jens Otto
Kristiansen, Kåre
Larsen, Aksel
Lindberg, Kai
Lähteenmäki, Olavi
Mathiesen, Matthias Á.
Mellqvist, Sven

Mundebo, Ingemar
Nettelbrandt, Cecilia
Nielsen, K. Axel
Nilsson, Jan-Ivan
Nordli, Odvar
Nørgaard, Ivar
Palm, Sture
Patursson, Erlendur
Perheentupa, Antti-Veikko
Salolainen, Pertti
Salvesen, Salve
Seip, Helge
Sellgren, Rolf
Siltanen, Sylvi

Skaftason, Jón
Skantz, Anna-Greta
Skytte, Karl
Stetter, Ib
Sundman, Per Olof
Sundqvist, Ulf
Tarjanne, Pekka
Treholt, Thorstein
Tuominen, Mirjam
Vennamo, Veikko
Virolainen, Johannes
Ääri, Saimi
Øreguard, J. Fr.

København den 16 februari 1971

Jens Otto Krag

Frantz Wendt

Vid möte i København den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruk*.

REKOMMENDATION nr 8/1971

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 17 februari 1971 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 305/s) med 55 röster mot 1. 22 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna att intensifiera samarbetet för narkotikabrottslighetens bekämpande samt därvid eftersträva en likartad tillämpning av narkotikalagarna och tillgodose behovet av åtgärder av social natur i syfte att minska narkotikamissbruket.

De 55 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Adamsson, Erik
Alenius, Ele
Antila, Pentti
Antonsson, Johannes
Bergman, Per
Damsgaard, Kresten
Ehrnrooth, Georg C.
Enggaard, Knud
Eriksen, Niels
Eriksson, Thorvald
Garbo, Gunnar
Hammarberg, Sven
Hanhirova, Veikko
Hauggaard, Svend
Helveg Petersen, Niels
Hermansson, Carl-Henrik
Hetemäki, Elsi
Horn, Svend
Håvik, Doris
Johannessen, Guri

Johannessen, Martha
Johansson, Tage
Kjartansson, Magnús
Knuuttila, Sakari
Korvald, Lars
Kristiansen, Kåre
Lähteenmäki, Olavi
Mellqvist, Sven
Munck, Clara
Mundebo, Ingemar
Møller, Gerda
Mørk, Niels
Nielsen, K. Axel
Nilsson, Anna-Lisa
Nilsson, Jan-Ivan
Nordli, Odvar
Norvik, Erling
Nørgaard, Ivar
Rognerud, Berte
Rosnell, Irma

Salolainen, Pertti
Salvesen, Salve
Seip, Helge
Sellgren, Rolf
Siltanen, Sylvi
Skantz, Anna-Greta
Stetter, Ib
Sundman, Per Olof

Tarjanne, Pekka
Treholt, Thorstein
Tuominen, Mirjam
Vennamo, Veikko
Willoch, Kåre
Ääri, Saimi
Øreguard, J. Fr.

Den medlem, som röstade mot rekommendationen, var *Poul, Dam*.

København den 17 februari 1971

Jens Otto Krag

Frantz Wendt

Vid möte i København den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik*.

REKOMMENDATION nr 9/1971

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 17 februari 1971 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (A 270 T/k) med 55 röster. 23 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för att samordna utbildningen för bibliotek, arkiv och informatik, särskilt beträffande fortbildningen och produktionen av läromedel på dessa områden.

De 55 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersen, Magnus</i>	<i>Jónsson, Eysteinn</i>
<i>Antila, Pentti</i>	<i>Kjartansson, Magnús</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Knuuttila, Sakari</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Bergman, Per</i>	<i>Kristiansen, Kåre</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Damsgaard, Kresten</i>	<i>Larsen, Aksel</i>
<i>Ehrnrooth, Georg C.</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Eriksen, Niels</i>	<i>Mathiesen, Matthias Á.</i>
<i>Eriksson, Thorvald</i>	<i>Munck, Clara</i>
<i>Garbo, Gunnar</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Helén Gunnar</i>	<i>Mørk, Niels</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Nielsen, K. Axel</i>
<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>	<i>Nilsson, Anna-Lisa</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>
<i>Holmberg, Yngve</i>	<i>Nørgaard, Ivar</i>
<i>Horn, Svend</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Ingimundarson, Sigurður</i>	<i>Patursson, Erlendur</i>
<i>Johansson, Rune</i>	<i>Perheentupa, Antti-Veikko</i>
<i>Johansson, Tage</i>	<i>Rosnell, Irma</i>

Salvesen, Salve
Seip, Helge
Siltanen, Sylvi
Skaftason, Jón
Skantz, Anna-Greta
Stetter, Ib
Sundqvist, Ulf

Tarjanne, Pekka
Treholt, Thorstein
Tuominen, Mirjam
Vennamo, Veikko
Willoch, Kåre
Ääri, Saimi

København den 17 februari 1971

Jens Otto Krag

Frantz Wendt

Vid möte i København den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att D a n m a r k skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samnordisk utbildning av konservatorer*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 17 februari 1971 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (A 293/k) med 62 röster. 16 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att undersöka förutsättningarna för en gemensam produktion av läromedel för utbildningen av konservatorer,
2. att årligen ställa ett antal stipendier till förfogande för konservatorselever och yrkesverksamma konservatorer för studievistelse i de nordiska grannländerna, samt
3. att framlägga förslag till en permanent samnordisk fortbildning och specialutbildning av konservatorer.

De 62 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Adamsson, Erik

Alenius, Ele

Andersen, Magnus

Antila, Pentti

Antonsson, Johannes

Austrheim, John

Bergman, Per

Bratteli, Trygve

Carlsson, Eric

Damsgaard, Kresten

Dinesen, Erling

Ehrnrooth, Georg C.

Enggaard, Knud

Eriksen, Niels

Eriksson, Thorvald

Garbo, Gunnar

Hammarberg, Sven

Hanhirova, Veikko

Haugaard, Svend

Helén, Gunnar

Helveg Petersen, Niels

Hermansson, Carl-Henrik

Hetemäki, Elsi

Holmberg, Yngve

Horn, Svend

Ingimundarson, Sigurður

Johannessen, Martha

Johansson, Rune

Johansson, Tage

Jónsson, Eysteinn

Kjartansson, Magnús

Knuutila, Sakari

Korvald, Lars

Kristiansen, Kåre

Krönmark, Eric
Larsen, Aksel
Lähteenmäki, Olavi
Mathiesen, Matthias A.
Mellqvist, Sven
Munck, Clara
Mundebo, Ingemar
Møller, Gerda
Mørk, Niels
Nielsen, K. Axel
Nilsson, Jan-Ivan
Nørgaard, Ivar
Patursson, Erlendur
Perheentupa, Antti-Veikko

Rosnell, Irma
Salolainen, Pertti
Salvesen, Salve
Seip, Helge
Siltanen, Sylvi
Skaftason, Jón
Skantz, Anna-Greta
Stetter, Ib
Tarjanne, Pekka
Treholt, Thorstein
Tuominen, Mirjam
Vennamo, Veikko
Willoch, Kåre
Ääri, Saimi

København den 17 februari 1971

Jens Otto Krag

Franz Wendt

Vid möte i København den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samnordiska arkiv*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 17 februari 1971 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (A 282/k) med 65 röster. 13 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att efter nödiga utredningar utforma gemensamma principer för inlevereringen till och förvaringen hos myndighet av samnordiska organs handlingar samt att utfärda enhetliga regler för dylika handlingars offentlighet.

De 65 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Adamsson, Erik

Alenius, Ele

Andersen, Magnus

Antila, Pentti

Antonsson, Johannes

Austrheim, John

Bergman, Per

Bratteli, Trygve

Carlsson, Eric

Damsgaard, Kresten

Dinesen, Erling

Ehrnrooth, Georg C.

Enggaard, Knud

Eriksen, Niels

Garbo, Gunnar

Hammarberg, Sven

Hanhirova, Veikko

Hansen, Guttorm

Haugaard, Svend

Helén, Gunnar

Helveg Petersen, Niels

Hermansson, Carl-Henrik

Hetemäki, Elsi

Holmberg, Yngve

Horn, Svend

Ingimundarson, Sigurður

Johannessen, Martha

Johansson, Rune

Johansson, Tage

Jónsson, Eysteinn

Kjartansson, Magnús

Knuuttila, Sakari

Korvald, Lars

Krag, Jens Otto

Kristiansen, Kåre

Krönmark, Eric

Larsen, Aksel

Lähtenmäki, Olavi

Mathiesen, Matthias A.

Mellqvist, Sven

Munck, Clara

Mundebo, Ingemar

<i>Møller, Gerda</i>	<i>Siltanen, Sylvi</i>
<i>Mørk, Niels</i>	<i>Skaftason, Jón</i>
<i>Nielsen, K. Axl</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>
<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>	<i>Stetter, Ib</i>
<i>Nørgaard, Ivar</i>	<i>Sundman, Per Olof</i>
<i>Palm, Sture</i>	<i>Tarjanne, Pekka</i>
<i>Patursson, Erlendur</i>	<i>Treholt, Thorstein</i>
<i>Perheentupa, Antti-Veikko</i>	<i>Tuominen, Mirjam</i>
<i>Rosnell, Irma</i>	<i>Vennamo, Veikko</i>
<i>Salolainen, Pertti</i>	<i>Willoch, Kåre</i>
<i>Salvesen, Salve</i>	<i>Ääri, Saimi</i>
<i>Seip, Helge</i>	

København den 17 februar 1971

Jens Otto Krag

Frantz Wendt

Vid möte i København den 17 februar 1971 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *gemensamt införande av SI-systemet*.

REKOMMENDATION nr 12/1971

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 17 februari 1971 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet (A 301/e) med 65 röster. 13 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna

1. att i samarbete genomföra erforderliga ändringar och komplettering av gällande lagstiftning i syfte att vid en och samma tidpunkt under 1970-talets första hälft införa måttenheter enligt SI-systemet i de nordiska länderna samt

2. att i samband därmed även överväga förutsättningar för vidgat nordiskt samarbete i spörsmål som anknyter till SI-systemets införande.

De 65 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Hanhirova, Veikko</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Hansen, Guttorm</i>
<i>Andersen, Magnus</i>	<i>Haugaard, Svend</i>
<i>Antila, Pentti</i>	<i>Helén, Gunnar</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Helveg Petersen, Niels</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>
<i>Bergman, Per</i>	<i>Hetemäki, Elsi</i>
<i>Bratteli, Trygve</i>	<i>Holmberg, Yngve</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Horn, Svend</i>
<i>Damsgaard, Kresten</i>	<i>Ingimundarson, Sigurður</i>
<i>Dinesen, Erling</i>	<i>Johannessen, Martha</i>
<i>Ehrnrooth, Georg C.</i>	<i>Johansson, Rune</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Johansson, Tage</i>
<i>Eriksson, Thorvald</i>	<i>Jónsson, Eysteinn</i>
<i>Garbo, Gunnar</i>	<i>Kjartansson, Magnús</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Knuutila, Sakari</i>

Korvald, Lars
Krag, Jens Otto
Kristiansen, Kåre
Krönmark, Eric
Larsen, Aksel
Lähteenmäki, Olavi
Mathiesen, Matthias Á.
Mellqvist, Sven
Munck, Clara
Mundebo, Ingemar
Møller, Gerda
Mørk, Niels
Nielsen, K. Axel
Nilsson, Jan-Ivan
Nørgaard, Ivar
Palm, Sture
Patursson, Erlendur

Perheentupa, Antti-Veikko
Rosnell, Irma
Salolainen, Pertti
Salvesen, Salve
Seip, Helge
Siltanen, Sylvi
Skaftason, Jón
Skantz, Anna-Greta
Skytte, Karl
Sletter, Ib
Sundqvist, Ulf
Tarjanne, Pekka
Tuominen, Mirjam
Vennamo, Veikko
Willoch, Kåre
Ääri, Saimi

København den 17 februari 1971

Jens Otto Krag

Frantz Wendt

Vid möte i København den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att D a n m a r k skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *nordiskt ekonomiskt samarbete*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 17 februari 1971 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet (A 311/e) med 72 röster. 2 medlemmar avstod från att rösta och 4 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer regeringene i de nordiske land, ved utformingen av arbeidsoppgavene for det nordiske ministerråd på det økonomiske område særskilt å tillegge dette følgende oppgaver:

å være sentralt nordisk organ for samarbeid i spørsmål av felles nordisk interesse i internasjonalt økonomisk samarbeid;

å forberede og lede arbeidet med å utdype økonomisk samarbeid i Norden og utarbeide konkrete forslag til innhold og utforming herav under hensyn til de nordiske lands forskjellige forhandlingsmål og stilling i forhold til et utvidet økonomisk samarbeid i Europa;

å avgi en rapport om arbeidet på dette område til Rådets neste ordinære sesjon;

å være regjeringenes kontaktorgan i ovennevnte spørsmål med Nordisk Råd og dets økonomiske utvalg.

De 72 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Adamsson, Erik
Alenius, Ele
Andersen, Magnus
Antila, Pentti
Antonsson, Johannes
Austrheim, John
Bergman, Per
Bratteli, Trygve

Bye, Roald
Carlsson, Eric
Damsgaard, Kresten
Dinesen, Erling
Ehrnrooth, Georg C.
Egan, Erling
Enggaard, Knud
Eriksson, Thorvald

<i>Garbo, Gunnar</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Mørk, Niels</i>
<i>Hanhirova, Veikko</i>	<i>Nettelbrandt, Cecilia</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Nielsen, K. Axel</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>
<i>Helén, Gunnar</i>	<i>Nordli, Odvar</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Norvik, Erling</i>
<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>	<i>Nørgaard, Ivar</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Holmberg, Yngve</i>	<i>Perheentupa, Antti-Veikko</i>
<i>Horn, Svend</i>	<i>Rosnell, Irma</i>
<i>Ingimundarson, Sigurður</i>	<i>Salolainen, Pertti</i>
<i>Johannessen, Guri</i>	<i>Salvesen, Salve</i>
<i>Johannessen, Martha</i>	<i>Seip, Helge</i>
<i>Johansson, Rune</i>	<i>Siltanen, Sylvi</i>
<i>Johansson, Tage</i>	<i>Skaftason, Jón</i>
<i>Jónsson, Eysteinn</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>
<i>Kjartansson, Magnús</i>	<i>Skytte, Karl</i>
<i>Knuuttila, Sakari</i>	<i>Stetter, Ib</i>
<i>Korvald, Lars</i>	<i>Sundman, Per Olof</i>
<i>Krag, Jens Otto</i>	<i>Sundqvist, Ulf</i>
<i>Kristiansen, Kåre</i>	<i>Tarjanne, Pekka</i>
<i>Krönmark, Eric</i>	<i>Treholt, Thorstein</i>
<i>Lähteenmäki, Olavi</i>	<i>Tuominen, Mirjam</i>
<i>Mathiesen, Matthias A.</i>	<i>Vennamo, Veikko</i>
<i>Mellqvist, Sven</i>	<i>Willoch, Kåre</i>
<i>Munck, Clara</i>	<i>Ääri, Saimi</i>
<i>Mundebo, Ingemar</i>	<i>Øregaard, J. Fr.</i>

De 2 medlemmar, som avstod från att rösta, var: *Aksel Larsen* och *Erlendur Patursson*.

København den 17 februari 1971

Jens Otto Krag

Frantz Wendt

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *nordisk transportöverenskommelse*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 17 februari 1971 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (A 2 Ä 2/t och A 283/t) med 59 röster. 19 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne:

1. snarest at oprette en permanent nordisk embedsmandskomiteé for transportspørgsmål, der kan arbejde i tilslutning til det kommende nordiske ministerråd og i øvrigt indgå i den organisation, der vil blive oprettet i en nordisk transportaftale, og

2. at udarbejde forslag til en aftale mellem de nordiske lande om samarbejde på transportområdet omfattende såvel organisationen som indholdet af samarbejdet til forelægges på Nordisk Råds 20. session.

De 59 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Adamsson, Erik

Alenius, Ele

Andersen, Magnus

Antila, Pentti

Antonsson, Johannes

Austrheim, John

Bergman, Per

Bratteli, Trygve

Bye, Roald

Carlsson, Eric

Damsgaard, Kresten

Ehrnrooth, Georg C.

Enggaard, Knud

Eriksen, Niels

Eriksson, Thorvald

Garbo, Gunnar

Hammarberg, Sven

Hanhirova, Veikko

Hansen, Guttorm

Hauggaard, Svend

Helveg Petersen, Niels

Hermansson, Carl-Henrik

Holmberg, Yngve

Horn, Svend

Johansson, Rune

Johansson, Tage

Knuuttila, Sakari

Korvald, Lars

Krönmark, Eric

Larsen, Aksel

<i>Lähteenmäki, Olavi</i>	<i>Salolainen, Pertti</i>
<i>Mathiesen, Matthias A.</i>	<i>Salvesen, Salve</i>
<i>Mellqvist, Sven</i>	<i>Siltanen, Sylvi</i>
<i>Munck, Clara</i>	<i>Skaftason, Jón</i>
<i>Mundebo, Ingemar</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>
<i>Møller, Gerda</i>	<i>Skytte, Karl</i>
<i>Mørk, Niels</i>	<i>Stetter, Ib</i>
<i>Nettelbrandt, Cecilia</i>	<i>Sundman, Per Olof</i>
<i>Nielsen, K. Axel</i>	<i>Sundqvist, Ulf</i>
<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>	<i>Tarjanne, Pekka</i>
<i>Nordli, Odvar</i>	<i>Treholt, Thorstein</i>
<i>Norvik, Erling</i>	<i>Tuominen, Mirjam</i>
<i>Palm, Sture</i>	<i>Vennamo, Veikko</i>
<i>Perheentupa, Antti-Veikko</i>	<i>Ääri, Saimi</i>
<i>Rosnell, Irma</i>	

København den 17 februari 1971

Jens Otto Krag

Frantz Wendt

Vid möte i København den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Danmark och Sverige nedanstående rekommendation angående *fortsatt handläggning av Öresundsfrågorna*

REKOMMENDATION nr 15/1971

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 17 februari 1971 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (A 318 T/t) med 64 röster. 14 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler,

1. at Danmarks regering foranlediger, at der så snart som muligt træffes endelig beslutning med angivelse af de nødvendige tidsfrister om anlæg af storlufthavnen på Saltholm, og
2. at Danmarks og Sveriges regeringer snarest derefter tilendebringer forhandlingerne om bygning af den faste forbindelse mellem København og Malmö og indgår aftale om bygningen.

De 64 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Hauggaard, Svend</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Helén, Gunnar</i>
<i>Andersen, Magnus</i>	<i>Helveg Petersen, Niels</i>
<i>Antila, Pentti</i>	<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Holmberg, Yngve</i>
<i>Bergman, Per</i>	<i>Horn, Svend</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Håvik, Doris</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Johannessen, Guri</i>
<i>Damsgaard, Kresten</i>	<i>Johannessen, Martha</i>
<i>Dinesen, Erling</i>	<i>Johansson, Tage</i>
<i>Ehrnrooth, Georg C.</i>	<i>Kjartansson, Magnús</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Knuutila, Sakari</i>
<i>Eriksson, Thorvald</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Garbo, Gunnar</i>	<i>Krag, Jens Otto</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Kristiansen, Kåre</i>
<i>Hanhirova, Veikko</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Larsen, Aksel</i>

Lähteenmäki, Olavi
Mathiesen, Matthias Á.
Mellqvist, Sven
Munck, Clara
Mundebo, Ingemar
Møller, Gerda
Mørk, Niels
Nettelbrandt, Cecilia
Nielsen, K. Axel
Nilsson, Jan-Ivan
Nordli, Odvar
Norvik, Erling
Palm, Sture
Patursson, Erlendur
Perheentupa, Antti-Veikko

Rosnell, Irma
Salolainen, Pertti
Salvesen, Salve
Seip, Helge
Siltanen, Sylvi
Skafason, Jón
Skantz, Anna-Greta
Skytte, Karl
Sundman, Per Olof
Sundqvist, Ulf
Tarjanne, Pekka
Treholt, Thorstein
Tuominen, Mirjam
Vennamo, Veikko
Ääri, Saimi

København den 17 februari 1971

Jens Otto Krag

Frantz Wendt

Vid möte i København den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställit regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående förbud mot överlydsplan i Norden.

REKOMMENDATION nr 16/1971

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 17 februari 1971 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (A 306/t) med 60 röster. 5 medlemmar avstod från att rösta och 13 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne

1. i fællesskab snarest at udstede uvilkårligt forbud mod, at civile overlydsfly flyver over land på en sådan måde, at lydknaldene når jorden,
2. at virke for igangsættelse af internationale undersøgelser dels vedrørende virkningen af lydknald over hav og dels vedrørende den mest hensigtsmæssige måde til regulering af benyttelse af overlydsfly over hav og
3. at lade eksperter fra de nordiske lande dellage i ICAO's fortsatte udredningsarbejde vedrørende overlydsfly.

De 60 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Adamsson, Erik
Andersen, Magnus
Antila, Pentti
Antonsson, Johannes
Austrheim, John
Bergman, Per
Bye, Roald
Carlsson, Eric
Damsgaard, Kresten
Dinesen, Erling
Enggaard, Knud
Garbo, Gunnar
Hammarberg, Sven
Hansen, Guttorm
Haugaard, Svend

Helén, Gunnar
Helveg Petersen, Niels
Hermansson, Carl-Henrik
Holmberg, Yngve
Horn, Svend
Håvik, Doris
Johannessen, Guri
Johannessen, Martha
Johansson, Tage
Kjartansson, Magnús
Knuuttila, Sakari
Korvald, Lars
Krag, Jens Otto
Kristiansen, Kåre
Krönmark, Eric

<i>Larsen, Aksel</i>	<i>Salolainen, Pertti</i>
<i>Mellqvist, Sven</i>	<i>Salvesen, Salve</i>
<i>Munck, Clara</i>	<i>Seip, Helge</i>
<i>Mundebo, Ingemar</i>	<i>Siltanen, Sylvi</i>
<i>Møller, Gerda</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>
<i>Mørk, Niels</i>	<i>Skytte, Karl</i>
<i>Nettelbrandt, Cecilia</i>	<i>Stetter, Ib</i>
<i>Nielsen, K. Axel</i>	<i>Sundman, Per Olof</i>
<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>	<i>Sundqvist, Ulf</i>
<i>Nordli, Odvar</i>	<i>Tarjanne, Pekka</i>
<i>Norvik, Erling</i>	<i>Treholt, Thorstein</i>
<i>Palm, Sture</i>	<i>Tuominen, Mirjam</i>
<i>Patursson, Erlendur</i>	<i>Vennamo, Veikko</i>
<i>Perheentupa, Antti-Veikko</i>	<i>Ääri, Saimi</i>
<i>Rosnell, Irma</i>	<i>Øregaard, J. Fr.</i>

De medlemmar, som avstod från att rösta, var: *Ele Alenius, Georg C. Ehrnrooth, Thorvald Eriksson, Veikko Hanhiova* och *Elsi Hetemäki*.

København den 17 februari 1971

Jens Otto Krag

Frantz Wendt

Vid möte i København den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående åtgärder mot flygkapning.

REKOMMENDATION nr 17/1971

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 17 februari 1971 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (A 312/t) med 55 röster. 23 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne

1. snarest muligt at ratificere Haag-konventionen mod kapring af fly,
2. internationalt at virke for, at andre stater snarest muligt ratificerer konventionen, samt
3. at støtte forslag, som tilsigter en hurtigere procedure for ratifikation af konventioner på luftfartens område.

De 55 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Adamsson, Erik

Alenius, Ele

Andersen, Magnus

Antila, Pentti

Antonsson, Johannes

Austrheim, John

Bergman, Per

Bye, Roald

Carlsson, Eric

Damsgaard, Kresten

Dinesen, Erling

Ehrnrooth, Georg C.

Enggaard, Knud

Eriksson, Thorvald

Garbo, Gunnar

Hammarberg, Sven

Hanhirova, Veikko

Hansen, Guttorm

Haugaard, Svend

Helén, Gunnar

Helveg Petersen, Niels

Hermansson, Carl-Henrik

Hetemäki, Elsi

Holmberg, Yngve

Horn, Svend

Håvik, Doris

Johansson, Tage

Knuuttila, Sakari

Korvald, Lars

Krag, Jens Otto

Kristiansen, Kåre

Krönmark, Eric

Larsen, Aksel

Mellqvist, Sven

Munck, Clara

Mundebo, Ingemar

Møller, Gerda

Mørk, Niels

Nettelbrandt, Cecilia
Nielsen, K. Axel
Nilsson, Jan-Ivan
Palm, Sture
Rosnell, Irma
Salolainen, Pertti
Siltanen, Sylvi
Skantz, Anna-Greta
Skytte, Karl

Stetter, Ib
Sundman, Per Olof
Sundqvist, Ulf
Tarjanne, Pekka
Treholt, Thorstein
Tuominen, Mirjam
Vennamo, Veikko
Ääri, Saimi

København den 17 februari 1971

Jens Otto Krag

Frantz Wendt

Vid möte i København den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringen i Sverige nedanstående rekommendation angående *de finska invandrarnas anpassning i Sverige*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 18 februari 1971 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 295/s) med 62 röster. 16 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringen i Sverige att i samråd med Finlands regering vidtaga ytterligare åtgärder i syfte att främja de finska invandrarnas anpassning till det svenska samhället och den svenska arbetsmarknaden samt att i ökad omfattning tillgodose de finska invandrarnas sociala och kulturella behov på deras modersmål.

De 62 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Adamsson, Erik
Antila, Pentti
Antonsson, Johannes
Austrheim, John
Bergman, Per
Bratteli, Trygve
Bye, Roald
Carlsson, Eric
Damsgaard, Kresten
Ehrnrooth, Georg C.
Enggaard, Knud
Eriksen, Niels
Eriksson, Thorvald
Hammarberg, Sven
Hanhirova, Veikko
Hansen, Guttorm
Haugaard, Svend
Helén, Gunnar
Helveg Petersen, Niels
Hermansson, Carl-Henrik

Hetemäki, Elsi
Holmberg, Yngve
Horn, Svend
Johannessen, Guri
Johannessen, Martha
Johansson, Rune
Johansson, Tage
Jónsson, Eysteinn
Kjartansson, Magnús
Knuuttila, Sakari
Korvald, Lars
Krag, Jens Otto
Kristiansen, Kåre
Krönmark, Eric
Larsen, Aksel
Lähtenmäki, Olavi
Mathiesen, Matthias Á.
Mellqvist, Sven
Munck, Clara
Mundebo, Ingemar

<i>Mørk, Niels</i>	<i>Salvesen, Salve</i>
<i>Nielsen, K. Axel</i>	<i>Seip, Helge</i>
<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>	<i>Siltanen, Sylvi</i>
<i>Nordli, Odvar</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>
<i>Norvik, Erling</i>	<i>Skytte, Karl</i>
<i>Nørgaard, Ivar</i>	<i>Stetter, Ib</i>
<i>Palm, Sture</i>	<i>Sundman, Per Olof</i>
<i>Palursson, Erlendur</i>	<i>Tarjanne, Pekka</i>
<i>Perheentupa, Antti-Veikko</i>	<i>Treholt, Thorstein</i>
<i>Rosnell, Irma</i>	<i>Tuominen, Mirjam</i>
<i>Salolainen, Pertti</i>	<i>Ääri, Saimi</i>

København den 18 februari 1971

Jens Otto Krag

Frantz Wendt

Vid möte i København den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Finland och Sverige nedanstående rekommendation angående *de finska invandrarnas kontakter med Finland*.

REKOMMENDATION nr 19/1971

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 18 februari 1971 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 295/s) med 62 röster. 16 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att i samråd verka för att den till Sverige inflyttade finskspråkiga befolkningens kulturella och övriga kontakter med hemlandet effektivt upprätthålles.

De 62 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Horn, Svend</i>
<i>Antila, Pentti</i>	<i>Johannessen, Guri</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Johannessen, Martha</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Johansson, Rune</i>
<i>Bergman, Per</i>	<i>Johansson, Tage</i>
<i>Bratteli, Trygve</i>	<i>Jönsson, Eysteinn</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Kjartansson, Magnús</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Knuuttila, Sakari</i>
<i>Damsgaard, Kresten</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Ehrnrooth, Georg C.</i>	<i>Krag, Jens Otto</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Kristiansen, Kåre</i>
<i>Eriksen, Niels</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Eriksson, Thorvald</i>	<i>Larsen, Aksel</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Hanhirova, Veikko</i>	<i>Mathiesen, Matthias A.</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Munck, Clara</i>
<i>Helén, Gunnar</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Mørk, Niels</i>
<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>	<i>Nielsen, K. Axel</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>
<i>Holmberg, Yngve</i>	<i>Nordli, Odvar</i>

Norvik, Erling
Nørgaard, Ivar
Palm, Sture
Patursson, Erlendur
Perheentupa, Antti-Veikko
Rosnell, Irma
Salolainen, Pertti
Salvesen, Salve
Seip, Helge

Siltanen, Sylvi
Skantz, Anna-Greta
Skytte, Kari
Stetter, Ib
Sundman, Per Olof
Tarjanne, Pekka
Treholt, Thorstein
Tuominen, Mirjam
Ääri, Saimi

København den 18 februari 1971

Jen Otto Krag

Frantz Wendt

Vid möte i København den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Finland och Sverige nedanstående rekommendation angående *utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 18 februari 1971 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (A 292/k) med 62 röster. 16 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att vidtaga åtgärder för att möjliggöra en utbyggnad av TV-samarbetet mellan länderna för att tillgodose den i Sverige bosatta finskspråkiga och den i Finland bosatta svenskspråkiga befolkningens intresse att tillgodogöra sig aktuella och mångsidiga program på sitt modersmål.

De 62 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>
<i>Antila, Pentti</i>	<i>Hetemäki, Elsi</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Holmberg, Yngve</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Horn, Svend</i>
<i>Bergman, Per</i>	<i>Johannessen, Guri</i>
<i>Bratteli, Trygve</i>	<i>Johannessen, Martha</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Johansson, Rune</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Johansson, Tage</i>
<i>Damsgaard, Kresten</i>	<i>Jönsson, Eysteinn</i>
<i>Ehrnrooth, Georg C.</i>	<i>Kjartansson, Magnús</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Knuutila, Sakari</i>
<i>Eriksen, Niels</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Eriksson, Thorvald</i>	<i>Krag, Jens Otto</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Kristiansen, Kåre</i>
<i>Hanhirova, Veikko</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Larsen, Aksel</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Helén, Gunnar</i>	<i>Mathiesen, Matthias A.</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>

<i>Munck, Clara</i>	<i>Salolainen, Pertti</i>
<i>Mundebo, Ingemar</i>	<i>Salvesen, Salve</i>
<i>Mørk, Niels</i>	<i>Seip, Helge</i>
<i>Nielsen, K. Axel</i>	<i>Siltanen, Sylvi</i>
<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>
<i>Nordli, Odvar</i>	<i>Skytte, Karl</i>
<i>Norvik, Erling</i>	<i>Stetter, Ib</i>
<i>Nørgaard, Ivar</i>	<i>Sundman, Per Olof</i>
<i>Palm, Sture</i>	<i>Tarjanne, Pekka</i>
<i>Patursson, Erlendur</i>	<i>Treholt, Thorstein</i>
<i>Perheentupa, Antti-Veikko</i>	<i>Tuominen, Mirjam</i>
<i>Rosnell, Irma</i>	<i>Ääri, Saimi</i>

København den 18 februari 1971

Jens Otto Krag

Frantz Wendt

Vid möte i København den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samverkan vid bekämpningen av föroreningarna i Skagerack, Kattegatt och Öresund*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 18 februari 1971 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 289/s) med 64 röster. 14 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Norge och Sverige att i samverkan bekämpa föroreningarna i Kattegatt, Skagerack och Öresund och därvid samordna nödiga miljövårdande åtgärder.

De 64 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Hanhirova, Veikko</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Hansen, Guttorm</i>
<i>Antila, Pentti</i>	<i>Haugaard, Svend</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Helén, Gunnar</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Helveg Petersen, Niels</i>
<i>Bergman, Per</i>	<i>Hetemäki, Elsi</i>
<i>Bratteli, Trygve</i>	<i>Holmberg, Yngve</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Horn, Svend</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Johannessen, Guri</i>
<i>Damsgaard, Kresten</i>	<i>Johannessen, Martha</i>
<i>Dinesen, Erling</i>	<i>Johansson, Rune</i>
<i>Ehrnrooth, Georg C.</i>	<i>Johansson, Tage</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Jónsson, Eysteinn</i>
<i>Eriksen, Niels</i>	<i>Kjartansson, Magnús</i>
<i>Eriksson, Thorvald</i>	<i>Knuutila, Sakari</i>
<i>Garbo, Gunnar</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Kristiansen, Kåre</i>

Krönmark, Eric
Larsen, Aksel
Lähteenmäki, Olavi
Mathiesen, Matthias Á.
Mellqvist, Sven
Munck, Clara
Mundebo, Ingemar
Møller, Gerda
Mørk, Niels
Nettelbrandt, Cecilia
Nielsen, K. Axel
Nilsson, Jan-Ivan
Nordli, Odvar
Norvik, Erling
Nørgaard, Ivar

Palm, Sture
Patursson, Erlendur
Perheentupa, Antti-Veikko
Rosnell, Irma
Salolainen, Pertti
Salvesen, Salve
Scip, Helge
Siltanen, Sylvi
Skantz, Anna-Greta
Skytte, Karl
Stetter, Ib
Sundman, Per Olof
Tarjanne, Pekka
Treholt, Thorstein
Tuominen, Mirjam

København den 18 februari 1971

Jens Otto Krag

Frantz Wendt

Vid möte i København den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *enhetliga principer för lagstiftningen om engångsförpackningar*.

REKOMMENDATION nr 22/1971

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 18 februari 1971 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 298 T/s) med 62 röster mot 2. 2 medlemmar avstod från att rösta och 12 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att tillämpa enhetliga principer för lagstiftningen och i sina strävanden i övrigt för att komma till rätta med de problem i olika hänseenden, som engångsförpackningarna medför.

De 62 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adansson, Erik</i>	<i>Helveg Petersen, Niels</i>
<i>Alenins, Ele</i>	<i>Hetemäki, Elsi</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Holmberg, Yngve</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Horn, Svend</i>
<i>Bergman, Per</i>	<i>Johannessen, Guri</i>
<i>Bratteli, Trygve</i>	<i>Johannessen, Martha</i>
<i>Bundvad, Kaj</i>	<i>Johansson, Rune</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Johansson, Tage</i>
<i>Damsgaard, Kresten</i>	<i>Kjartansson, Magnús</i>
<i>Dinesen, Erling</i>	<i>Knuutila, Sakari</i>
<i>Ehrnrooth, Georg C.</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Krag, Jens Otto</i>
<i>Eriksen, Niels</i>	<i>Kristiansen, Kåre</i>
<i>Garbo, Gunnar</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Hanhirova, Veikko</i>	<i>Mathiesen, Matthias A.</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Hauggaard, Svend</i>	<i>Munck, Clara</i>
<i>Helén, Gunnar</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>

Møller, Gerda
Nettelbrandt, Cecilia
Nielsen, K. Axel
Nilsson, Jan-Ivan
Nordli, Odvar
Norvik, Erling
Nørgaard, Ivar
Palm, Sture
Patursson, Erlendur
Perheentupa, Antti-Veikko
Rosnell, Irma
Salolainen, Pertti

Salvesen, Salve
Seip, Helge
Siltanen, Sylvi
Skantz, Anna-Greta
Skytte, Karl
Stetter, Ib
Sundman, Per Olof
Sundqvist, Ulf
Tarjanne, Pekka
Treholt, Thorstein
Tuominen, Mirjam
Ääri, Saini

De 2 medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Eysteinn Jónsson* och *Aksel Larsen*.

De 2 medlemmar, som avstod från att rösta, var: *Pentti Antila* och *Carl-Henrik Hermansson*.

København den 18 februari 1971

Jens Otto Krag

Frantz Wendt

Vid möte i København den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *nordiskt kulturavtal*.

REKOMMENDATION nr 23/1971

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 18 februari 1971 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (A 173/k, A 321 T/k och B 11/k) med 64 röster. 14 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att genomföra det av arbetsgruppen för ett nordiskt kulturavtal avgivna förslaget till avtal mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om kulturellt samarbete (*NU 1970: 20*), dock sålunda

att i artikel 1 införs bestämmelse om att samarbete skall äga rum även i form av gemensamma projekt,

att punkt a. i artikel 6 endast avser information om de nordiska ländernas kulturliv,

att i artiklarna 8 och 15 införs bestämmelser om Nordiska rådets medverkan i det nordiska kultursamarbetet.

De 64 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Adamsson, Erik
Alenius, Ele
Antila, Pentti
Antonsson, Johannes
Austrheim, John
Bergman, Per
Bratteli, Trygve
Bundvad, Kaj
Bye, Roald
Carlsson, Eric
Damsgaard, Kresten
Ehrnrooth, Georg C.
Eriksen, Niels
Eriksson, Thorvald
Garbo, Gunnar

Hammarberg, Sven
Hanhirova, Veikko
Hansen, Guttorm
Haugaard, Svend
Helén, Gunnar
Helveg Petersen, Niels
Hermansson, Carl-Henrik
Hetemäki, Elsi
Holmberg, Yngve
Horn, Svend
Johannessen, Guri
Johannessen, Martha
Johansson, Rune
Johansson, Tage
Jónsson, Eysteinn

Kjartansson, Magnús
Knautila, Sakari
Korvald, Lars
Kristiansen, Kåre
Krönmark, Eric
Lähteenmäki, Olavi
Mathiesen, Matthias Á.
Meilqvist, Sven
Munck, Clara
Mundebo, Ingemar
Møller, Gerda
Nettelbrandt, Cecilia
Nielsen, K. Axel
Nilsson, Jan-Ivan
Nordli, Odvar
Norvik, Erling
Nørgaard, Ivar

Palm, Sture
Patursson, Erlendur
Perheentupa, Antti-Veikko
Rosnell, Irma
Salolainen, Pertti
Salvesen, Salve
Seip, Helge
Siltanen, Sglvi
Skantz, Anna-Greta
Skytte, Karl
Stetter, Ib
Sundman, Per Olof
Sundqvist, Ulf
Tarjanne, Pekka
Treholt, Thorstein
Tuominen, Mirjam
Ääri, Saimi

København den 18 februari 1971

Jens Otto Krag

Frantz Wendt

Vid möte i København den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *nordiskt samarbete på bildkonstens område*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 18 februari 1971 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (A 277/k och 280/k) med 59 röster. 19 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för ett ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område, bl. a. genom stipendiatutbyte, gemensamma seminarier och en rationalisering och effektivisering av utställningssamarbetet, samt att ställa medel till förfogande för detta samarbete.

De 59 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Adamsson, Erik
Alenius, Ele
Antila, Pentti
Antonsson, Johannes
Austrheim, John
Bergman, Per
Bratteli, Trygve
Bundvad, Kaj
Bye, Roald
Carlsson, Eric
Damsgaard, Kresten
Ehrnrooth, Georg C.
Eriksen, Niels
Eriksson, Thorvald
Garbo, Gunnar
Hammarberg, Sven
Hanhirova, Veikko
Haugaard, Svend
Helén, Gunnar

Helveg Petersen, Niels
Holmberg, Yngve
Horn, Svend
Johannessen, Guri
Johannessen, Martha
Johansson, Rune
Johansson, Tage
Jönsson, Eysteinn
Kjartansson, Magnús
Knuutila, Sakari
Korvald, Lars
Kristiansen, Kåre
Krönmark, Eric
Lähteenmäki, Olavi
Mathiesen, Matthias A.
Mellqvist, Sven
Munck, Clara
Mundebo, Ingemar
Møller, Gerda

Nielsen, K. Axel
Nilsson, Jan-Ivan
Nordli, Odvar
Norvik, Erling
Nørgaard, Ivar
Palm, Sture
Patursson, Erlendur
Perheentupa, Antti-Veikko
Rosnell, Irma
Salolainen, Pertti
Salvesen, Salve

Seip, Helge
Sillanen, Sylvi
Skantz, Anna-Greta
Stetter, Ib
Sundman, Per Olof
Sundqvist, Ulf
Tarjanne, Pekka
Treholt, Thorstein
Tuominen, Mirjam
Ääri, Saimi

København den 18 februari 1971

Jens Otto Krag

Frantz Wendt

Vid möte i København den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *nordiskt samarbete på scenkonstens område*.

REKOMMENDATION nr 25/1971

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 18 februari 1971 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (A 284 Ä/k) med 57 röster. 21 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för ett ökat nordiskt samarbete på scenkonstens område, särskilt i form av stipendiatutbyte och utväxling av teaterföreställningar.

De 57 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Adamsson, Erik
Alenius, Ele
Antila, Pentti
Antonsson, Johannes
Austrheim, John
Bergman, Per
Bratteli, Trygve
Bundvad, Kaj
Bye, Roald
Carlsson, Eric
Damsgaard, Kresten
Ehrnrooth, Georg C.
Eriksen, Niels
Eriksson, Thorvald
Garbo, Gunnar
Hammarberg, Sven
Hanhirova, Veikko
Haugaard, Svend
Helén, Gunnar
Helveg Petersen, Niels
Hetemäki, Elsi

Holmberg, Yngve
Horn, Svend
Johannessen, Guri
Johannessen, Martha
Johansson, Rune
Johansson, Tage
Jónsson, Eysteinn
Kjartansson, Magnús
Knuuttila, Sakari
Kristiansen, Kåre
Krönmark, Eric
Lähteenmäki, Olavi
Mathiesen, Matthias A.
Mellqvist, Sven
Munck, Clara
Mundebo, Ingemar
Møller, Gerda
Nielsen, K. Axel
Nilsson, Jan-Ivan
Nordli, Odvar
Nørgaard, Ivar

Palm, Sture
Patursson, Erlendur
Perheentupa, Antti-Veikko
Rosnell, Irma
Salolainen, Pertti
Salvesen, Salve
Seip, Helge
Skantz, Anna-Greta

Sundman, Per Olof
Tarjanne, Pekka
Treholt, Thorstein
Tuominen, Mirjam
Willoch, Kåre
Ääri, Saimi
Øregaard, J. Fr.

København den 18 februari 1971

Jens Otto Krag

Franz Wendt

Vid möte i København den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *översättningsverksamheten rörande nordisk skönlitteratur*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som anlogs den 18 februari 1971 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (A 281/k) med 60 röster. 18 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för en organisatorisk utbyggnad av översättningsverksamheten rörande nordisk skönlitteratur till nordiska språk samt formerna för finansieringen av denna verksamhet.

De 60 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Adamsson, Erik
Alenius, Ele
Antila, Pentti
Antonsson, Johannes
Austrheim, John
Bergman, Per
Bratteli, Trygve
Bundvad, Kaj
Bye, Roald
Carlsson, Eric
Damsgaard, Kresten
Dinesen, Erling
Ehrnrooth, Georg C.
Enggaard, Knud
Eriksen, Niels
Eriksson, Thorvald
Garbo, Gunnar
Hammarberg, Sven
Hanhirova, Veikko
Hauggaard, Svend

Helveg Petersen, Niels
Hermansson, Carl-Henrik
Hetemäki, Elsi
Holmberg, Yngve
Horn, Svend
Ingimundarson, Sigurður
Johannessen, Guri
Johannessen, Martha
Johansson, Rune
Johansson, Tage
Jónsson, Eysteinn
Kjartansson, Magnús
Knuuttila, Sakari
Kristiansen, Kåre
Krönmark, Eric
Lähteenmäki, Olavi
Mathiesen, Matthias Á.
Mellqvist, Sven
Munck, Clara
Mundebo, Ingemar

Møller, Gerda
Nielsen, K. Axel
Nilsson, Jan-Ivan
Nordli, Odvar
Nørgaard, Ivar
Palm, Sture
Patursson, Erlendur
Perheentupa, Antti-Veikko
Rosnell, Irma
Salolainen, Pertti

Salvesen, Salve
Seip, Helge
Skantz, Anna-Greta
Sundman, Per Olof
Tarjanne, Pekka
Treholt, Thorstein
Tuominen, Mirjam
Willoch, Kåre
Ääri, Saimi
Øregaard, J. Fr.

København den 18 februari 1971

Jens Otto Krag

Frantz Wendt

Vid möte i København den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Island skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *privatlivets helgd*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 18 februari 1971 av Nordiska rådet efter förslag av juridiska utskottet (A 135/j och A 135 Ä/j) med 59 röster, 19 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at fortsætte og bevare kontakten for at tilvejebringe en effektiv beskyttelse af privatlivets fred på de områder, hvor denne ikke allerede er værnet forsvarligt, således at der med vejledning i de foreliggende udtalelser og sagkyndige betænkninger snarest tilstræbes gennemførelse af så vidt muligt ensartede regler herom. Rådet henstiller endvidere at regeringerne er opmærksomme på de problemer, der foreligger med hensyn til en snarlig beskyttelse af individets rettigheder imod uretmæssig eller forvansket anvendelse af dataregistrerede oplysninger.

Endvidere bør det nærmere undersøges, om der kan fastsættes bestemmelser til regulering af radioens og fjernsynets gengivelse af optaget materiale, således at det sikres, at anvendelsen ikke krænker de medvirkendes personlighed.

De 59 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Adamsson, Erik
Alenius, Ele
Antila, Pentti
Antonsson, Johannes
Bergman, Per
Bratteli, Trygve
Bundvad, Kaj
Bye, Roald
Damsgaard, Kresten

Ehrnrooth, Georg C.
Enggaard, Knud
Eriksson, Thorvald
Garbo, Gunnar
Hammarberg, Sven
Hanhirova, Veikko
Hansen, Guttorm
Haugaard, Svend
Helén, Gunnar

Helveg Petersen, Niels
Hermansson, Carl-Henrik
Hetemäki, Elsi
Holmberg, Yngve
Horn, Svend
Ingimundarson, Sigurður
Johannessen, Guri
Johannessen, Martha
Johansson, Rune
Johansson, Tage
Jónsson, Eysteinn
Kjartansson, Magnús
Knuuttila, Sakari
Krag, Jens Otto
Kristiansen, Kåre
Krönmark, Eric
Lähteenmäki, Olavi
Mathiesen, Matthias Á.
Mellqvist, Sven
Munck, Clara
Mundebo, Ingemar

Møller, Gerda
Nielsen, K. Axel
Nilsson, Jan-Ivan
Nordli, Odvar
Nørgaard, Ivar
Palm, Sture
Patursson, Erlendur
Perheentupa, Antti-Veikko
Rosnell, Irma
Salolainen, Pertti
Salvesen, Salve
Seip, Helge
Skantz, Anna-Greta
Sundman, Per Olof
Tarjanne, Pekka
Treholt, Thorstein
Tuominen, Mirjam
Willoch, Kåre
Ääri, Saimi
Øregaard, J. Fr.

København den 18 februari 1971

Jens Otto Krag

Frantz Wendt

Vid möte i København den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att *D a n m a r k* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *personalens ställning vid gemensamma institutioner*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 18 februari 1971 av Nordiska rådet efter förslag av juridiska utskottet (A 146/j) med 58 röster. 20 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at gennemføre en regulering af personalets stilling ved fællesnordiske institutioner på grundlag af Nordisk Organisationskomité's forslag (NU 1970: 15), således at der tages rimeligt hensyn til de fremkomne udtalelser om forslaget og føres forhandling med vedkommende arbejdstagerorganisationer.

De 58 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Hetemäki, Elsi</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Horn, Svend</i>
<i>Antila, Pentti</i>	<i>Ingimundarson, Sigurður</i>
<i>Bergman, Per</i>	<i>Johannessen, Guri</i>
<i>Bratteli, Trygve</i>	<i>Johannessen, Martha</i>
<i>Bundvad, Kaj</i>	<i>Johansson, Rune</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Johansson, Tage</i>
<i>Damsgaard, Kresten</i>	<i>Jónsson, Eysteinn</i>
<i>Ehrnrooth, Georg C.</i>	<i>Kjartansson, Magnús</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Knuutila, Sakari</i>
<i>Eriksson, Thorvald</i>	<i>Krag, Jens Otto</i>
<i>Garbo, Gunnar</i>	<i>Kristiansen, Kåre</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Hanhirova, Veikko</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Mathiesen, Matthías Á.</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Helén, Gunnar</i>	<i>Munck, Clara</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>	<i>Møller, Gerda</i>

Nettelbrandt, Cecilia

Nielsen, K. Axel

Nilsson, Jan-Ivan

Nordli, Odvar

Nørgaard, Ivar

Palm, Sture

Perheentupa, Antti-Veikko

Rosnell, Irma

Salolainen, Pertti

Salvesen, Salve

Seip, Helge

Skantz, Anna-Greta

Skytte, Karl

Sundman, Per Olof

Tarjanne, Pekka

Treholt, Thorstein

Tuominen, Mirjam

Willoch, Kåre

Ääri, Saimi

Øregaard, J. Fr.

København den 18 februari 1971

Jens Otto Krag

Frantz Wendt

Vid möte i København den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *de gemensamma institutionernas ställning*.

REKOMMENDATION nr 29/1971

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 18 februari 1971 av Nordiska rådet efter förslag av juridiska utskottet (A 279/j) med 56 röster. 22 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i forbindelse med etableringen af et Nordisk Ministerråd at udrede, hvorledes de fællesnordiske institutioner på ensartet måde kan indordnes under ministerrådet.

De 56 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Ingimundarson, Sigurður</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Johannessen, Martha</i>
<i>Antila, Pentti</i>	<i>Johansson, Rune</i>
<i>Bergman, Per</i>	<i>Johansson, Tage</i>
<i>Bratteli, Trygve</i>	<i>Jónsson, Eysteinn</i>
<i>Bundvad, Kaj</i>	<i>Kjartansson, Magnús</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Knuutila, Sakari</i>
<i>Damsgaard, Kresten</i>	<i>Krag, Jens Otto</i>
<i>Ehrnrooth, Georg C.</i>	<i>Kristiansen, Kåre</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Eriksson, Thorvald</i>	<i>Lähtenmäki, Olavi</i>
<i>Garbo, Gunnar</i>	<i>Mathiesen, Matthias Á.</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Hanhirova, Veikko</i>	<i>Munck, Clara</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Hauggaard, Svend</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Nielsen, K. Axel</i>
<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Nordli, Odvar</i>
<i>Holmberg, Yngve</i>	<i>Nørgaard, Ivar</i>
<i>Horn, Svend</i>	<i>Palm, Sture</i>

Perheentupa, Antti-Veikko
Rosnell, Irma
Salolainen, Pertti
Salvesen, Salve
Seip, Helge
Siltanen, Sylvi
Skantz, Anna-Greta

Skytte, Karl
Sundqvist, Ulf
Tarjanne, Pekka
Treholt, Thorstein
Willoch, Kåre
Ääri, Saimi
Øregard, J. Fr.

København den 18 februari 1971

Jens Otto Krag

Frantz Wendt

Vid möte i København den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island och Norge nedanstående rekommendation angående *löneskydd vid konkurs*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 18 februari 1971 av Nordiska rådet efter förslag av juridiska utskottet (A 296/j) med 48 röster. 30 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Island og Norge at gennemføre et tilfredsstillende løngarantisystem ved konkurs.

De 48 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Johansson, Tage</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Jónsson, Eysteinn</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Kjartansson, Magnús</i>
<i>Bergman, Per</i>	<i>Knuuttila, Sakari</i>
<i>Bratteli, Trygve</i>	<i>Krag, Jens Otto</i>
<i>Bundvad, Kaj</i>	<i>Kristiansen, Kåre</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Damsgaard, Kresten</i>	<i>Matthiasen, Niels</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Eriksen, Niels</i>	<i>Munck, Clara</i>
<i>Eriksson, Thorvald</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Hanhirova, Veikko</i>	<i>Nielsen, K. Axel</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Nordli, Odvar</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>	<i>Perheentupa, Antti-Veikko</i>
<i>Holmberg, Yngve</i>	<i>Salvesen, Salve</i>
<i>Horn, Svend</i>	<i>Seip, Helge</i>
<i>Ingimundarson, Sigurður</i>	<i>Sellgren, Rolf</i>
<i>Johannessen, Martha</i>	<i>Siltanen, Sylvi</i>
<i>Johansson, Rune</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>

Skytte, Karl
Tarjanne, Pekka
Treholt, Thorstein

Willoch, Kåre
Ääri, Saimi
Øregaard, J. Fr.

København den 18 februari 1971

Jens Otto Krag

Frantz Wendt

Vid möte i København den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *analysattester rörande fröer*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 18 februari 1971 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet (B 10/e) med 51 röster. 27 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna dels att genomföra sådana ändringar av gällande bestämmelser att internationellt certifikat för utsäde utställt i annat nordiskt land accepteras som underlag för klassificeringen i importlandet, dels att etablera ett samarbete syftande till att åstadkomma mera likartade kvalitetskrav för utsäde.

De 51 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Adamsson, Erik
Alenius, Ele
Antonsson, Johannes
Bergman, Per
Bratteli, Trygve
Bundvad, Kaj
Bye, Roald
Damsgaard, Kresten
Enggaard, Knud
Eriksen, Niels
Eriksson, Thorvald
Hammarberg, Sven
Hanhirova, Veikko
Haugaard, Svend
Helveg Petersen, Niels
Hermansson, Carl-Henrik
Holmberg, Yngve
Horn, Svend
Johannessen, Martha

Johansson, Rune
Johansson, Tage
Jónsson, Eysteinn
Kjartansson, Magnús
Knuuttila, Sakari
Krag, Jens Otto
Krönmark, Eric
Lähtenmäki, Olavi
Mellqvist, Sven
Munck, Clara
Mundebo, Ingemar
Møller, Gerda
Nielsen, K. Axel
Nordli, Odvar
Palm, Sture
Perheentupa, Antti-Veikko
Salolainen, Pertti
Salvesen, Salve
Seip, Helge

Sellgren, Rolf
Siltanen, Sylvi
Skaftason, Jón
Skantz, Anna-Greta
Skytte, Karl
Stetter, Ib
Sundqvist, Ulf

Tarjanne, Pekka
Treholt, Thorstein
Tuominen, Mirjam
Willoch, Kåre
Ääri, Saimi
Øregaard, J. Fr.

København den 18 februari 1971

Jens Otto Krag

Frantz Wendt

Vid möte i København den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att D a n m a r k skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *kriminologiskt samarbete*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 18 februari 1971 av Nordiska rådet efter förslag av juridiska utskottet (B 7/j) med 55 röster. 23 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at foretage en udbygning af det kriminologiske samarbejde i overensstemmelse med regeringsforslaget (*sak B 7/j: Tillägg*) og indstillingen i sagen fra Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi af 30. juni 1970, samtidigt med at forudsætningerne for et effektivt udbytte af samarbejdet bør tilvejebringes i hvert af landene.

De 55 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Adamsson, Erik
Alenius, Ele
Antila, Pentti
Antonsson, Johannes
Austrheim, John
Bergman, Per
Bratteli, Trygve
Bundvad, Kaj
Carlsson, Eric
Damsgaard, Kresten
Enggaard, Knud
Eriksen, Niels
Eriksson, Thorvald
Hammarberg, Sven
Hanhirova, Veikko
Hansen, Guttorm
Haugaard, Svend
Helveg Petersen, Niels
Hermansson, Carl-Henrik

Holmberg, Yngve
Horn, Svend
Johannessen, Martha
Johansson, Rune
Johansson, Tage
Jönsson, Eysteinn
Kjartansson, Magnús
Knuutila, Sakari
Krag, Jens Otto
Krönmark, Eric
Matthiasen, Niels
Mellqvist, Sven
Munck, Clara
Mundebo, Ingemar
Møller, Gerda
Nielsen, K. Axel
Nilsson, Jan-Ivan
Nordli, Odvar
Palm, Sture

Perheentupa, Antti-Veikko
Salolainen, Pertti
Salvesen, Salve
Seip, Helge
Sellgren, Rolf
Siltanen, Sylvi
Skaftason, Jón
Skantz, Anna-Greta
Skytte, Karl

Stetter, Ib
Sundqvist, Ulf
Tarjanne, Pekka
Treholt, Thorstein
Tuominen, Mirjam
Willoch, Kåre
Ääri, Saimi
Øregaard, J. Fr.

København den 18 februari 1971

Jens Otto Krag

Frantz Wendt

Vid möte i København den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *stipendier för medarbetare vid massmedia*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 18 februari 1971 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (A 294/k) med 59 röster. 19 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att tills vidare för en femårsperiod ställa 10 stipendier och friresor i vart land, i Island dock färre, till disposition för medarbetare vid massmedia för studieresor på minst en månad i de andra nordiska länderna.

De 59 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Horn, Svend</i>
<i>Alenius Ele</i>	<i>Ingimundarson, Sigurður</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Johannessen, Guri</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Johannessen, Martha</i>
<i>Bergman, Per</i>	<i>Johansson, Rune</i>
<i>Bratteli, Trygve</i>	<i>Johansson, Tage</i>
<i>Bundvad, Kaj</i>	<i>Jónsson, Eysteinn</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Kjartansson, Magnús</i>
<i>Damsgaard, Kresten</i>	<i>Knuuttila, Sakari</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Eriksen, Niels</i>	<i>Krag, Jens Otto</i>
<i>Eriksson, Thorvald</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Garbo, Gunnar</i>	<i>Mathiesen, Matthias Á.</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Matthiasen, Niels</i>
<i>Hanhirova, Veikko</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Munck, Clara</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>	<i>Nielsen, K. Axel</i>
<i>Holmberg, Yngve</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>

Nordli, Odvar
Palm, Sture
Perheentupa, Antti-Veikko
Salolainen, Pertti
Salvesen, Salve
Seip, Helge
Sellgren, Rolf
Siltanen, Sylvi
Skaftason, Jón
Skantz, Anna-Greta

Skytte, Karl
Stetter, Ib
Sundqvist, Ulf
Tarjanne, Pekka
Treholt, Thorstein
Tuominen, Mirjam
Willoch, Kåre
Ääri, Saimi
Øregaard, J. Fr.

København den 18 februari 1971

Jens Otto Krag

Frantz Wendt

Vid möte i København den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Övriga beslut

A. Beslut att icke företaga sig något i anledning av:

(13 februari)

1. medlemsförslag om skatt på utlandsresor (A 278/e)

(15 februari)

2. medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för medicinsk genetik (A 276/k)

(16 februari)

3. medlemsförslag om järnvägsförbindelse över Svinesund (A 288/t)
4. medlemsförslag om offentlighetsgrundsatsens tillämpning i nordisk förvaltning (A 242/j)
5. tilläggsförslag om viss revision av sjömansskattelagstiftningen (A 260 T/s)
6. medlemsförslag om utbildning av isländska läkare vid Umeå universitet (A 285/k)

(17 februari)

7. medlemsförslag till skydd för laxbeståndet (A 247/e)
8. medlemsförslag om Färöarnas politiska status (A 317/e)
9. medlemsförslag om samlad skadeståndsrättslig lagstiftning (A 254/j)
10. medlemsförslag om Norden och EEC (A 316/e)
11. medlemsförslag om inrikesflygets problem (A 133/t)
12. medlemsförslag om gemensam nordisk sysselsättningspolitik (A 238/s)

(18 februari)

13. ändringsförslag om kultursekretariatets förläggning (B 11 Ä/k)
14. medlemsförslag om inrättande av Nordiska rådets pris för scenkonst (A 284/k)
15. medlemsförslag om gemensamt budgetår i de nordiska länderna per kalenderår (A 310/e)
16. medlemsförslag om avskaffande av avgift vid förvärv av nordiskt medborgarskap (A 303/j)

B. Beslut att lägga till handlingarna:**a. Som slutbehandlade spørsmål:**

(13 februari)

1. meddelanden om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer (D 1971/19/1958/s)
2. meddelande om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna (D 1971/22/1958/e)
3. meddelande om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin (D 1971/11/1960/k)
4. berättelse från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (C 1971/23/k)
5. meddelande om rekommendation nr 18/1962 angående verkställighet av administrativa beslut (D 1971/18/1962/j)
6. meddelande om rekommendation nr 12/1963 angående samarbete beträffande vetenskaplig dokumentation (D 1971/12/1963/k)
7. meddelanden om rekommendation nr 11/1964 angående rättsskydd för växtförädlingsprodukter (D 1971/11/1964/j)
8. meddelande om rekommendation nr 26/1964 angående harmonisering av bolagsbeskattningen (D 1971/26/1964/e)
9. meddelande om rekommendation nr 21/1967 angående samarbete beträffande beskattningens utformning (D 1971/21/1967/e)
10. meddelande om rekommendation nr 24/1968 angående samarbete beträffande beskattningens område (D 1971/24/1968/e)
11. meddelande om rekommendation nr 1/1965 angående auktorisation av optiker (D 1971/1/1965/s)
12. meddelande om rekommendation nr 17/1965 angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen (D 1971/17/1965/s)
13. meddelande om rekommendation nr 3/1966 angående samarbete på elementarpartikelfysikens område (D 1971/3/1966/k)
14. meddelanden om rekommendation nr 14/1966 angående samarbete på lokaliseringpolitikens område (D 1971/14/1966/s)
15. meddelande om rekommendation nr 19/1966 angående samarbete om skogstekniskt utvecklingsarbete (D 1971/19/1966/e)
16. meddelande om rekommendation nr 22/1966 angående enhetlig utlänningslagstiftning (D 1971/22/1966/j)
17. berättelse från Nordiska utlänningsutskottet (C 1971/15/j)
18. meddelanden om rekommendation nr 3/1968 angående jakt- och fridlysningslider (D 1971/3/1968/j)
19. meddelande om rekommendation nr 5/1968 angående specialiserad fackutbildning för isländsk ungdom (D 1971/5/1968/k)

20. meddelanden om rekommendation nr 25/1968 angående samarbete vid anskaffande av järnvägsvagnar (D 1971/25/1968/t)
21. meddelande om rekommendation nr 36/1968 angående modernisering av matematikundervisningen (D 1971/36/1968/k)
22. meddelanden om rekommendation nr 13/1969 angående utbyggnad av E 18 (D 1971/13/1969/t)
23. meddelande om rekommendation nr 15/1969 angående konstfostran i skolan (D 1971/15/1969/k)
24. meddelande om rekommendation nr 19/1969 angående sjövägsregler för stora fartyg (D 1971/19/1969/t)
25. meddelanden om rekommendation nr 26/1969 angående höjande av Nordiska kulturfondens belopp (D 1971/26/1969/k)

(15 februari)

26. berättelse från Nordens hus i Reykjavik, 1969 (C 1971/14/k a)

(16 februari)

27. berättelse från Nordisk kommitté för trafiksäkerhetsforskning (C 1971/21/t)

(17 februari)

28. berättelse från Nordiska kommittén för konsumentfrågor (C 1971/35/e)
29. meddelande om rekommendation nr 5/1967 angående forskning om ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk (D 1971/5/1967/s)
30. berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete (C 1971/5/e)
31. meddelande om rekommendation nr 19/1970 angående genomförande av Nordek (D 1971/19/1970/e)
32. meddelande om rekommendation nr 20/1970 angående Islands deltagande i det utvidgade ekonomiska samarbetet (D 1971/20/1970/e)
33. meddelande om rekommendation nr 18/1970 angående revision av Helsingforsavtalet (D 1971/18/1970/j)
34. berättelse från Nordisk kommitté för transportekonomisk forskning (C 1971/25/t)
35. berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet (C 1971/7/s)

(18 februari)

36. berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet (C 1971/26/k)
37. meddelanden om rekommendation nr 5/1969 angående användande av engångsförpackningar (D 1971/5/1969/s)

38. meddelande om rekommendation nr 21/1970 angående kultursamarbetets organisation och en kulturtraktat (D 1971/21/1970/k)
39. berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi (C 1971/30/j)
40. meddelande om rekommendation nr 4/1966 angående nordiskt institut för komparativ rätt (D 1971/4/1966/j)
41. meddelanden om rekommendation nr 26/1968 angående fritidsfiske (D 1971/26/1968/t)

b. I avvaktan på meddelande i spörsmålet till nästa ordinarie session:

(13 februari)

1. meddelanden om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser (D 1971/2/1968/j)
2. meddelande om rekommendation nr 6/1969 angående förbud mot professionell boxning (D 1971/6/1969/j)

(15 februari)

3. meddelande om rekommendation nr 26/1970 angående ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete (D 1971/26/1970/s)

(16 februari)

4. meddelande om rekommendation nr 2/1963 angående samordning av kontrollbestämmelser rörande elmateriel (D 1971/2/1963/e)

(17 februari)

5. meddelanden om rekommendation nr 21/1969 angående beslut i Öresundhetsfrågorna (D 1971/21/1969/t)

(18 februari)

6. meddelanden om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening (D 1971/30/1970/s)
7. meddelanden om rekommendation nr 31/1968 angående revision av den internationella oljeskyddskonventionen (D 1971/31/1968/j)
8. meddelanden om rekommendation nr 4/1969 angående samarbete rörande föroreningsfrågorna (D 1971/4/1969/s)
9. meddelande om rekommendation nr 26/1967 angående enkeilig nordisk skolordning (D 1971/26/1967/k)
10. meddelande om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte (D 1971/24/1964/k)

11. meddelande om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknan-
de av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt (D 1971/
26/1963/s)
12. meddelande om rekommendation nr 23/1970 angående information om
nordiskt samarbete (D 1971/23/1970/k)
13. meddelande om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt littera-
turlexikon (D 1971/32/1970/k)
14. meddelanden om rekommendation nr 2/1970 angående nordisk arbets-
marknad för psykologer (D 1971/2/1970/s)
15. meddelande om rekommendation nr 1/1968 angående inrättande av ett
nordisk kollegium för villforskning (D 1971/1/1968/j)
16. meddelanden om rekommendation nr 14/1968 angående skatteveten-
skapligt samarbete (D 1971/14/1968/e)
17. meddelanden om rekommendation nr 24/1965 angående likformig, en-
hetlig lagstiftning om trafikonykterhet (D 1971/24/1965/j)
18. meddelande om rekommendation nr 29/1965 angående högre fiskeri-
utbildning (D 1971/29/1965/k)
19. meddelande om rekommendation nr 1/1966 angående nordisk tenta-
mensgiltighet (D 1971/1/1966/k)
20. meddelanden om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervis-
ning i radio och TV (D 1971/7/1966/k)
21. meddelanden om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam re-
sebyrålagstiftning (D 1971/35/1968/t)
22. meddelande om rekommendation nr 2/1969 angående slopande av ut-
gående passkontroll (D 1971/2/1969/t)
23. meddelande om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skepps-
medicinsk forskning (D 1971/10/1969/s)
24. meddelanden om rekommendation nr 20/1969 angående beredskap av
katastrofer i inre farvatten (D 1971/20/1969/t)
25. meddelande om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rö-
rande de nordiska språklektorerna (D 1971/27/1969/k)
26. meddelande om rekommendation nr 6/1970 angående medborgarskap
för barn (D 1971/6/1970/j)

c. Anmälningar om fortsatt utskottsbehandling:

(15 februari)

1. medlemsförslag om nordisk äktenskapsrätt (A 257/j)

(17 februari)

2. medlemsförslag om enhetlig nordisk marknadsföringslagstiftning
(A 286/j)

18 februari)

3. meddelande om rekommendation nr 5/1970 angående varudeklarations-samarbete (D 1971/5/1970/e)

d. bemyndigande av utskotten att lägga berättelser och meddelanden till handlingarna:

(13 februari)

1. berättelse om samarbete på lagstiftningens område (C 1971/1/j)
2. berättelse från Nordiska kulturkommissionen (C 1971/2/k)
3. berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén (C 1971/3/s)
4. berättelse från det tulladministrativa rådet (C 1971/4/e)
5. berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och ren-skötsel frågor (C 1971/6/j)
6. berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1971/8/e)
7. berättelse om de nordiska språknämndernas samarbete 1970 (C 1971/9/k)
8. berättelse från Nordiska hälsovårdshögskolan (C 1971/10/s)
9. berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål (C 1971/11/e)
10. berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål (C 1971/12/e)
11. berättelse från Nordiska hushållshögskolan (C 1971/13/k)
12. berättelse från Nordens hus i Reykjavik 1970 (C 1971/14/k b)
13. berättelse om Nordens folkliga akademi (C 1971/17/k)
14. berättelse från Nordiska ministerkommittén för administration av gemensamma biståndsprojekt i utvecklingsländerna (C 1971/18/e)
15. berättelse från Nordiska samarbetskommittén för materialforskning och -provning (C 1971/19/e)
16. berättelse från det utvidgade hälsodirektörmötet i Århus (C 1971/20/s)
17. berättelse från Nordiska kontaktutskottet för radio- och TV-frågor (C 1971/22/k)
18. berättelse från Nordiska asieninstitutet (C 1971/24/k)
19. berättelse från Nordiskt kollegium för marinbiologi, 1969 (C 1971/27/k a)
20. berättelse från Nordiskt kollegium för marinbiologi, 1970 (C 1971/27/k b)
21. berättelse från Nordiska institutet för samhällsplanering (C 1971/28/s)
22. berättelse från Nordiskt kollegium för terrester ekologi (C 1971/29/k)

23. berättelse från Nordiska institutet för folkdiktning (C 1971/31/k)
24. berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (C 1971/32/s)
25. berättelse om Nordel (C 1971/33/e)
26. berättelse från Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning (C 1971/34/k)
27. berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning (C 1971/36/k)
28. berättelse från Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi (C 1971/37/k)
29. berättelse om Nordiska sommarskolan för forskarutbildning (C 1971/38/k)
30. berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (C 1971/39/k)
31. meddelanden om rekommendation nr 32/1958 angående nordisk konvention om sjömäns rättsställning, gemensam hälsotjänst för sjömän m. m. (D 1971/32/1958/s)
32. meddelande om rekommendation nr 12/1961 angående likartad lagstiftning om aktiebolag m. m. (D 1971/12/1961/j)
33. meddelande om rekommendation nr 11/1962 angående likartad livsmedelslagstiftning m. m. (D 1971/11/1962/s)
34. meddelanden om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation (D 1971/14/1962/k)
35. meddelande om rekommendation nr 29/1962 angående samarbete i fråga om sjukvårdsplanering (D 1971/29/1962/s)
36. meddelande om rekommendation nr 32/1962 angående revision av kommissionslagsliftningen (D 1971/32/1962/j)
37. meddelanden om rekommendation nr 7/1963 angående ändrade principer för djurskydds- och jaktlagstiftningen (D 1971/7/1963/j)
38. meddelande om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television (D 1971/21/1963/k)
39. meddelanden om rekommendation nr 29/1963 angående underlättande av gränsformaliteter för nordisk flygtrafik (D 1971/29/1963/t)
40. meddelande om rekommendation nr 2/1964/ angående gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier (D 1971/2/1964/k)
41. meddelande om rekommendation nr 6/1964 angående utbildning av instruktionssjukgymnaster (D 1971/6/1964/s)
42. meddelanden om rekommendation nr 28/1964 angående harmonisering av vissa skatter och avgifter (D 1971/28/1964/e)
43. meddelande om rekommendation nr 3/1965 angående universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning (D 1971/3/1965/k)
44. meddelande om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m. (D 1971/5/1965/s)

45. meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående enhellig tid för fordringspreskription (D 1971/13/1965/j)
46. meddelande om rekommendation nr 20/1965 angående samordning av semesterlagstiftningen (D 1971/20/1965/s)
47. meddelande om rekommendation nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen (D 1971/5/1966/j)
48. meddelanden om rekommendation nr 10/1966 angående norsk-svenska mellanriksvägar (D 1971/10/1966/t)
49. meddelande om rekommendation nr 11/1966 angående ambulanstjänst inom Nordkalotten (D 1971/11/1966/s)
50. meddelande om rekommendation nr 21/1966 angående specialistkompetens för läkare (D 1971/21/1966/s)
51. meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkonvention (D 1971/29/1966/j)
52. meddelanden om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik (D 1971/1/1967/t)
53. meddelande om rekommendation nr 2/1967 angående samarbete på operakonstens område (D 1971/2/1967/k)
54. meddelande om rekommendation nr 3/1967 angående förenhelligande av bestämmelserna om de ungas användande i arbete (D 1971/3/1967/s)
55. meddelande om rekommendation nr 4/1967 angående utvidgat samarbete på arbetarskyddets område (D 1971/4/1967/s)
56. meddelande om rekommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet (D 1971/9/1967/s)
57. meddelande om rekommendation nr 10/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om pensionsförsäkring (D 1971/10/1967/s)
58. meddelande om rekommendation nr 11/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om sjukförsäkring (D 1971/11/1967/s)
59. meddelanden om rekommendation nr 12/1967 angående utvidgat TV-samarbete (D 1971/12/1967/k)
60. meddelande om rekommendation nr 13/1967 angående gemensamma regler om förvärv av lösöre i god tro (D 1971/13/1967/j)
61. meddelande om rekommendation nr 15/1967 angående införande av regel om betänketid i avtalslagen (D 1971/15/1967/j)
62. meddelande om rekommendation nr 19/1967 angående högre utbildning av sjuksköterskor (D 1971/19/1967/s)
63. meddelande om rekommendation nr 20/1967 angående samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparat (D 1971/20/1967/k)
64. meddelanden om rekommendation nr 25/1967 angående gemensam politik beträffande charterflyg (D 1971/25/1967/t)
65. meddelanden om rekommendation nr 29/1967 angående Europavägförbindelse mellan Finland—Sverige (D 1971/29/1967/t)

66. meddelanden om rekommendation nr 4/1968 angående upprättande av en naturpark för de stora rovdjurens bevarande (D 1971/4/1968/j)
67. meddelande om rekommendation nr 6/1968 angående yrkeslärarutbildning (D 1971/6/1968/k)
68. meddelanden om rekommendation nr 8/1968 angående utbyte av förvaltningstjänstemän (D 1971/8/1968/s)
69. meddelanden om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim (D 1971/9/1968/t)
70. meddelande om rekommendation nr 12/1968 angående posttaxor m. m. (D 1971/12/1968/t)
71. meddelanden om rekommendation nr 15/1968 angående nordisk integrationsforskning (D 1971/15/1968/e)
72. meddelande om rekommendation nr 16/1968 angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen (D 1971/16/1968/s)
73. meddelande om rekommendation nr 17/1968 angående nordisk vittnesplikt (D 1971/17/1968/j)
74. meddelande om rekommendation nr 19/1968 angående personskador vållade av interner m. m. (D 1971/19/1968/j)
75. meddelanden om rekommendation nr 23/1968 angående samarbete om standardisering (D 1971/23/1968/e)
76. meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning (D 1971/27/1968/t)
77. meddelande om rekommendation nr 28/1968 angående ibero-amerikanskt institut (D 1971/28/1968/k)
78. meddelande om rekommendation nr 29/1968 angående parasitologisk forskning (D 1971/29/1968/k)
79. meddelande om rekommendation nr 30/1968 angående vulkanologiskt institut i Island (D 1971/30/1968/k)
80. meddelanden om rekommendation nr 33/1968 angående sameinstitut (D 1971/33/1968/k)
81. meddelanden om rekommendation nr 1/1969 angående fri gränspassage (D 1971/1/1969/t)
82. meddelanden om rekommendation nr 3/1969 angående tullbehandlingen av postpaket (D 1971/3/1969/t)
83. meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet (D 1971/7/1969/k)
84. meddelande om rekommendation nr 8/1969 angående beslut om reklamsändningar i TV (D 1971/8/1969/k)
85. meddelande om rekommendation nr 11/1969 angående nordisk journalistkursus (D 1971/11/1969/k)
86. meddelande om rekommendation nr 12/1969 angående ensartad lagstiftning om transplantation (D 1971/12/1969/s)

87. meddelande om rekommendation nr 14/1969 angående effektiviserad trafikfostran (1971/14/1969/k)
88. meddelande om rekommendation nr 16/1969 angående läkemedelssamarbete (D 1971/16/1969/s)
89. meddelande om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikerterapiens område (D 1971/17/1969/s)
90. meddelande om rekommendation nr 18/1969 angående musiksamarbete (D 1971/18/1969/k)
91. meddelande om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete (D 1971/22/1969/s)
92. meddelande om rekommendation nr 23/1969 angående zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige (D 1971/23/1969/s)
93. meddelande om rekommendation nr 24/1969 angående tillgången till källmaterial för samtidshistorisk forskning (D 1971/24/1969/k)
94. meddelanden om rekommendation nr 25/1969 angående stereofoniska radioutsändningar (D 1971/25/1969/k)
95. meddelande om rekommendation nr 28/1969 angående samarbetskommitté för utvecklingsforskning (D 1971/28/1969/e)
96. meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildningen (D 1971/29/1969/s)
97. meddelande om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal (D 1971/1/1970/s)
98. meddelande om rekommendation nr 3/1970 angående utbildning av sjukhusadministratörer (D 1971/3/1970/s)
99. meddelande om rekommendation nr 4/1970 angående ökad samverkan vid utbildningsanstalter (D 1971/4/1970/k)
100. meddelande om rekommendation nr 7/1970 angående naturalisation (D 1971/7/1970/j)
101. meddelanden om rekommendation nr 8/1970 angående samarbete på rymdområdet (D 1971/8/1970/t)
102. meddelanden om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisningen i radio och TV (D 1971/9/1970/k)
103. meddelande om rekommendation nr 10/1970 angående sannordisk massmediaforskning (D 1971/10/1970/k)
104. meddelanden om rekommendation nr 11/1970 angående karantänverksamhet för djur (D 1971/11/1970/s)
105. meddelanden om rekommendation nr 12/1970 angående förenhetligande av reglerna om förmånsrätt i konkurs (D 1971/12/1970/j)
106. meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet (D 1971/13/1970/k)
107. meddelande om rekommendation nr 14/1970 angående forskningsinstitut för framtidsfrågor (D 1971/14/1970/e)

108. meddelanden om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Kare-suando (D 1971/15/1970/t)
109. meddelanden om rekommendation nr 16/1970 angående Blå vägens utbyggnad till Europaväg (D 1971/16/1970/t)
110. meddelande om rekommendation nr 17/1970 angående representation för samerna i Nordiska rådet (D 1971/17/1970/j)
111. meddelande om rekommendation nr 22/1970 angående avskaffande av indirekta handelshinder (D 1971/22/1970/e)
112. meddelanden om rekommendation nr 24/1970 angående information till u-länderna om den nordiska marknaden (D 1971/24/1970/e)
113. meddelanden om rekommendation nr 25/1970 angående stimulerande av privata investeringar i u-länderna (D 1971/25/1970/e)
114. meddelande om rekommendation nr 27/1970 angående samarbete på förskolans område (D 1971/27/1970/k)
115. meddelande om rekommendation nr 28/1970 angående forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan (D 1971/28/1970/s)
116. meddelanden om rekommendation nr 29/1970 angående TV-iekiskt samarbete (D 1971/29/1970/k)
117. meddelande om rekommendation nr 31/1970 angående förenhetligande av handelsdokument (D 1971/31/1970/e)
118. meddelande om rekommendation nr 33/1970 angående nordiskt sjukhusfysikersamarbete (D 1971/33/1970/s)
119. meddelande om rekommendation nr 34/1970 angående nordisk gillighet för körkort (D 1971/34/1970/t)
120. meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon (D 1971/35/1970/t)
121. meddelande om rekommendation nr 36/1970 angående samarbete på arbetsmedicinens område (D 1971/36/1970/s)

C. Beslut i interna spörsmål:

(14 februari)

1. att lägga rapport från Nordiska rådets presidium till handlingarna (Dokument 1)
2. att lägga rapport om det nordiska samarbetet under år 1970 till handlingarna (Dokument 3)

(17 februari)

3. att rådets arbetsordning utformas såsom är angivet i de fem parallelltexterna (A 145/j, Bilaga 4) och att arbetsordningen träder i kraft samtidigt som det reviderade Helsingforsavtalet (A 145/j, A 166/j och A 184 T/j)

(18 februari)

4. att rådet godkänner Nordiska kulturfondens räkenskaper för år 1969 och beviljar styrelsen ansvarsfrihet samt lägger revisorernas berättelse till handlingarna (C 1971/16/k)
5. att rådet måtte uppdraga åt sitt presidium att ytterligare bereda frågan om en symbol för Nordiska rådet (A 319/k)
6. att lägga rapport från Nordiska rådets informations- och redaktionskommitté rörande Nordisk Kontakt till handlingarna (Dokument 2)
7. bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer
8. tid och plats för nästa ordinarie session

Val

(den 13 februari)

1. Val av presidium
2. Val av ställföreträdare för presidiemedlemmarna
3. Val av särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning
4. Val av informations- och redaktionskommitté för Nordisk Kontakt
5. Val av revisorer för Nordiska kulturfonden för 1971—1972

**PRESIDIUM, ARBETSUTSKOTT
SEKRETARIAT, SAKKUNNIGA**

Presidium

Jens Otto Krag, Danmark, præsident
Olavi Lähteenmäki, Finland, vicepresident
Matthias Á. Mathiesen, Island, vice president
Trygve Bratteli, Norge, visepresident
Johannes Antonsson, Sverige, vice president

Ställföreträdare för presidiummedlemmarna

Ib Stetter, Danmark
Sylvi Siltanen, Finland
Birgir Kjaraan, Island
Helge Seip, Norge
Lars Larsson, Sverige

Arbetsutskott

Danmark

Knud Enggaard
Jens Otto Krag, formand
Aksel Larsen
Karl Skytte
Ib Stetter, næstformand

Finland

Ele Alenius
Georg C. Ehrnrooth
Olavi Lähteenmäki, ordförande
Sylvi Siltanen, viceordförande
Pekka Tarjanne
Veikko Vennamo
Johannes Virolainen

Island

Birgir Kjaran
Matthías Á. Mathiesen, ordförande

Norge

Trygve Bratteli, formann
Helge Seip
Kåre Willoch, viseformann

Sverige

Johannes Antonsson, ordförande
Allan Hernelius
Lars Larsson, vice ordförande
Sven Mellqvist
Ingemar Mundebo

Sekretariat

Generalsekretær Frantz Wendt, huvudsekreterare, tillika danska delegationens sekreterare

Redaktören Åke Edwall, redaktör för förhandlingarna

Kontorchef Ole Perch Nielsen, sekreterare i juridiska utskottet
Fil. kand. Ove Stenroth, sekreterare i kulturutskottet
Byrådirektören Birgitta Malmros, sekreterare i socialpolitiska utskottet
Konsulent Axel Gormsen, sekreterare i trafikutskottet
Underdirektør Gudmund Saxrud, sekreterare i ekonomiska utskottet
Departementssekreteraren Hans-Olle Olsson, biträdande sekreterare i ekonomiska utskottet
Fil. mag. Anita Söderman, informationssekreterare

Generalsekreteraren Eiler Hultin, Finlands delegations sekreterare
Sekreteraren Håkan Branders, Finlands delegations biträdande sekreterare
Kontorchef Friðjón Sigurðsson, isländska delegationens sekreterare
Byråsjef Einar Løchen, norska delegationens sekreterare
Konsulent Oddmund Graham, norska delegationens biträdande sekreterare
Hovrättsrådet Gustaf Petrén, svenska delegationens sekreterare
Avdelningsdirektören Pär Kettis, svenska delegationens biträdande sekreterare

Sakkunniga

(Enligt presidiets beslut den 20 januari 1971)

Danmark

Fuldmægtig Ole Bech
Kommitteret V. Brorson
Afdelingschef Bjørn Brynskov
Kontorchef J. Bang Christensen
Udenrigsråd Jens Christensen
Kontorchef Ruth Christensen
Fuldmægtig Svend Danielsen
Kontorchef Johan Djurhuus
Kontorchef Egon Drostby
Kontorchef Niels Ersbøll
Afdelingschef Jørgen Gersing
Konsulent J. L. Halck
Fuldmægtig Karen Hansen
Direktør Ole Harkjær
Kontorchef Vagn Holm
Kontorchef Poul Juhl-Christensen
Departementschef Eigil Jørgensen
Ekspeditionssekretær Tage Leth
Departementschef Niels Madsen
Departementschef Otto Müller
Kontorchef Erik Nielsen
Kontorchef Folmer Nielsen
Sekretær Niels-Jørgen Nielsen
Departementschef J. Nørgaard
Konsulent Poul W. Perch
Sekretær Hjalte Rasmussen
Ekspeditionssekretær J. Harder Rasmussen
Kontorchef Ove Skands

Finland

Äldre regeringssekreteraren Elisabeth Groop
Kultursekreteraren Matti Gustafson
Kanslichefen Heikki Hosia
Medicinalrådet Holger Hultin
Avdelningschefen, minister Risto Hyvärinen
Kanslichefen Klaus Häkkänen
Äldre regeringssekreteraren Klas Ivars

Konsultative tjänstemannen Paavo Kaarlehto
Avdelningschefen Osmo Kalliala
Verkställande direktören Veikko Karsma
Föredraganden Heikki Keto
Avdelningschefen Kai Korte
Professor Matti Koskenniemi
Kanslichefen Jan-Erik Lindfors
Avdelningschefen Olof Ojala
Statssekreteraren Paul Paavela
Avdelningschefen Kalervo Siikala
Avdelningschefen Kaarlo Temmes
Byråchefen Kurt Uggeldahl
Avdelningschefen, minister Pentti Uusivirta
Avdelningschefen Erkki Väyrynen
Överdirektören Jukka I. Wallenius
Lagstiftningsrådet Henry Ådahl

Island

Departementschef Guðmundur Benediktsson
Direktör Jonas Eysteinnsson
Departementschef Baldur Möller

Norge

Ekspedisjonssjef Einar Ansteensen
Direktør Gerhard Arnesen
Medisinalråd Jon Bjørnsson
Statssekretær Odd Bye
Finansråd Eivind Erichsen
Statssekretær Kjell Hanssen
Presseråd Ole Hoemsnes
Byråsjef Vera Holmøy
Departementsråd Olav Hove
Statssekretær Per Høybråten
Konsulent Thomas Mauritzen
Byråsjef John H. Paxal
Ekspedisjonssjef Enevald Skadsem
Byråsjef Oluf Skarpmes
Ekspedisjonssjef Asbjørn Skarstein
Ekspedisjonssjef Thor Skrindo
Ekspedisjonssjef Hermod Skånland
Statssekretær Torstein Slungård
Ekspedisjonssjef Tor Stokke

Ekspedisjonssjef Olaf Sætersdal
Statssekretær Arnfinn E. Sørensen
Statssekretær Emil Vindsetmo

Sverige

Direktören Arne F. Andersson
Kanslirådet Ilmar Bekeris
Statssekreteraren Rune Berggren
Hovrättsassessorn Hans Danelius
Rättschefen Gunnar Danielson
Statssekreteraren Bengt Dennis
Kanslisekreteraren Rolf Ekéus
Kanslirådet Åke Hartvig
Statssekreteraren Nils-Olov Hasslev
Departementssekreteraren Sven Holmstedt
Kanslirådet Bert Isacsson
Departementsrådet Allan Johansson
Departementssekreteraren Jan Karlsson
Departementssekreteraren Börje Leuf
F. d. generaldirektören Bo Lundberg
Departementssekreteraren Ulf Lönnquist
Departementssekreteraren Sten Nicklasen
Kanslirådet Manfred Nilsson
Departementsrådet Roland Pålsson
Statssekreteraren Ove Rainer
Departementsrådet Manfred Ribbing
Bitr. kabinetssekreteraren Göran Ryding
Docenten Ragnar Rylander
Statssekreteraren Lennart Sandgren
Departementsrådet Ragnar Sohlman
Expeditionschefen Jan Stiernstedt
Kanslisekreteraren Björn Thomasson
Departementssekreteraren Ivar Tiby
Utrikesrådet Wilhelm Wachtmeister
Departementsrådet Karl Otto Wennerhorn
Departementssekreteraren Bo Willart
Ambassadören Sverker Åström

SUPPLEMENT :
UTDELNING AV NORDISKA RÅDETS
LITTERATURPRIS OCH PRIS I
NORDISKA RÅDETS SYMBOLTÄVLING

Københavns Rådhus

den 15 februari 1971

Tal vid uddelingen av Nordiska rådets litteraturpris och pris i Nordiska rådets symboltävling

Borgmester Børge Schmidt, København:

Mine damer og herrer, kære nordiske venner! Velkommen her på Københavns rådhus. Vi byder i årets løb med glæde mange velkommen i denne sal, men glæden er speciel i aften, fordi København går så stærkt ind for det nordiske samarbejde, og det er naturligtvis vort håb, at en optagelse i fællesmarkedet ikke vil løsne de bånd, som kulturelt og på anden måde knytter os sammen i Norden. Nordisk Råd vil få sin store part af ansvaret for det nordiske samarbejdes trivsel i de vanskelige år, der forestår med en sådan tilslutning fra dansk side, og jeg vil ved denne lejlighed udtrykke ønsket om, at Nordisk Råd også klarer denne udfordring.

Så er det tiende gang, at litteraturprisen overrækkes, og dermed fejrer vi et lille jubilæum. Det er anden gang, en dansksproget forfatter foretrækkes, og man kan således ikke sige, at prisen går på omgang, kun den litterære kvalitet er afgørende for, hvor prisen havner. Ingen vil fortænke os i vor stolthed over, at det i år er forfatteren Thorkild Hansen, der får prisen for sin bog "Slavernes Øer".

Under et besøg i Oslo sidste efterår erfarede jeg ved et tilfælde, hvor begejstret man var i Norge for Thorkild Hansens forfatterskab. Det overrasker mig derfor ikke, at det især er de norske medlemmer af bedømmelseskomiteen, der har argumenteret for, at det var Thorkild Hansen, der i dag skulle have prisen.

Herhjemme betegnes 1700-tallets århundrede som den florissante periode. Alligevel var det, som vi læser i Thorkild Hansens bog, et i mere end én henseende sort kapitel i Danmarks historie, eller, som Thorkild Hansen selv skriver: "Aldrig havde mørkets gerninger været så mørke, aldrig havde nådens lys skinnet så svagt som blandt de sorte mennesker, der kom lige fra urskoven i Afrika." Nok er det længe siden, men det føles så vedkommende selv i denne festsal på denne festlige aften.

Motiveringen for prisuddelingen vil den norske forfatter Ragnvald Skrede fremføre, mens Nordisk Råds præsident, fhv. statsminister J. O. Krag, vil overrække prisbelønningerne i symbolkonkurrencen, hvilket i øvrigt fremgår af det program, der ligger på gæsternes pladser.

Endnu en gang hjertelig velkommen her på Københavns rådhus. Tak, fordi man har gjort os den ære at lade vort rådhus være rammen om denne aften's højtidelige og forhåbentlig også hyggelige forløb.

Fhv. statsminister J. O. Krag, Danmark:

Mine damer og herrer, hr. borgmester, kære Børge Schmidt! Mine første ord ved denne lejlighed skal være en hjertelig tak, fordi Nordisk Råd kan være gæster hos København i aften, og fordi Københavns smukke rådhus vil være rammen om den kulturelt prægede højtidelighed, vi foretager i aften. Det siger vi tak for. Og lidt på forhånd vil jeg også sige tak for al den gæstfrihed, jeg ved, der følger efter.

Vi har i Nordisk Råd truffet den beslutning, at vi vil have et symbol. Det er selvfølgelig en beslutning, der kan diskuteres, og det vil symbolet også kunne, men vi har udskrevet en konkurrence og har haft den glæde, at der kom ikke færre end 2 024 forslag. Så mange ideer var der til et symbol på det nordiske samarbejde. Vi har haft en særlig jury, domstol, siddende, der skulle afgøre, hvilke af de over 2 000 symboler, der mest slagkraftigt gav udtryk for det nordiske samarbejdes idé. Denne domstol bestod af repræsentanter for nordiske tegnerorganisationer, et tilsvarende antal medlemmer fra Nordisk Råd, udpeget af præsidiel, og endelig med et tilskud af heraldisk sagkundskab.

Det har medført, at ét forslag er blevet valgt som det prisvindende, og 18 andre forslag er sammen med det prisvindende blevet udstillet i folketingsbygningen uden for den gamle landstingssal. Det er nu min opgave at overrække prisen, og jeg vil gerne bede arkitekt Christian Tarp Jensen fra Danmark om at komme herop.

Domstolen har besluttet, at De skal have førsteprisen på 10 000 sv. kr., og gør det med følgende motivering:

"Forslaget har en klar grafisk form, som tilfredsstillende tidens heraldiske krav. Det er let at identificere og er i sin friskhed symbolsk interessant med Norden kort, strengt stileret". Domstolen har tillige besluttet at tildele Dem en hæderspris på 4 000 sv. kr. for et andet forslag, De har indsendt.

Idet jeg ønsker Dem til lykke, har jeg den glæde at give Dem de mange penge.

Dernæst vil jeg bede grafikeren Asko Kekkonen, Finland, om at komme herop.

Domstolen har besluttet at tildele Dem andenprisen i konkurrencen, nemlig 5 000 sv. kr.

Man har gjort det med følgende motivering:

"Et kært, men slidt nordisk symbol, vikingeskibet, har fået en ny elegant udformning, som peger på fortsat frisk sejlads i det nordiske samarbejde. Forslaget har heraldiske svagheder".

Jeg har hermed den glæde at ønske Dem til lykke og overrække Dem prisen.

Også tredjeprisen på 4 000 sv. kr. er tildelt en kunstner fra Finland, nemlig reklametegner Pekka Martin. Jeg beder Dem om at komme herop.

Begrundelsen lyder således:

"Ildstålet, som tænder gnisten, har et idéindhold, som i dette udkast har fået en tiltalende grafisk form".

Idet jeg ønsker Dem til lykke, har jeg den glæde at overrække Dem prisen.

Hermed er symbolkonkurrencen afsluttet, og der står så tilbage for Nordisk Råd at beslutte sig til, hvilket symbol vi vil have.

Imens går aftenen videre, og jeg tror, vi skal begynde med musik igen.

Fhv. statsminister J. O. Krag, Danmark:

Jeg vil sige tak til Niels Viggo Bentzon for et humørfyldt indlæg. Og så vil jeg bede forfatteren og digteren Thorkild Hansen komme herop.

Jeg synes, at noget af det bedste, Nordisk Råd har gjort, er at indstifte den nordiske litteraturpris. Jeg håber, at vi i rådet har gjort mange andre ting af politisk og økonomisk rækkevidde, men jeg tror, at det, at vi har indstiftet den nordiske litteraturpris, er et virkeligt positivt bidrag til den fælles nordiske kultur, som vi alle sammen bekender os til, og som vi alle sammen håber eksisterer og vil blive ved med at eksistere.

Det er 10. gang, vi uddeler prisen. Det er 2. gang, vi uddeler den til en dansk forfatter, og jeg vil gerne sige til dig, Thorkild Hansen, at det er for mig en særlig stor glæde at give den til dig.

Vi har mange af os fulgt Thorkild Hansens forfatterskab. Vi har sejlet på Ægyptens floder, vi har besøgt det lykkelige Arabien, som måske ikke var så lykkeligt endda, vi har været på en fantastisk eventyrlig tur til Hudson Bay, der kostede mange gode danske mænd livet, og vi har været på Guld-kysten og erfaret, hvordan man skaffede slaver fra Afrikas urskove og medvirkede til at en verdensdels befolkning blev nedvurderet, måske to verdensdeles befolkninger. Vi har fulgt slaverne tværs over Atlanten, vi har mødt dem igen på de danske vestindiske øer.

Efter min mening opfattelse er der i Thorkild Hansens forfatterskab og digtning noget ægte nordisk, der har rødder meget langt tilbage i nordisk litteratur. Der er en slags heltedyrlig i det, du skriver, og samtidig er der en barskhed, der er en slags tragedie med mange dødsfald og med skurke, der kommer galt af sted.

Når jeg overrækker dig prisen, Thorkild Hansen, føler jeg mig overbevist om, at jeg overrækker den til den nulevende danske forfatter, der er mest værdig dertil.

Og nu vil den norske forfatter Ragnvald Skrede motivere litteraturprisen for 1971, som er tildelt forfatteren Thorkild Hansen.

Forfatter Ragnvald Skrede, Norge:

I ein av sine epistlar skreiv Ludvig Holberg:

”Jeg holder det historiske Videnskab næst Guds Ord for det nyttigste og viktigste af alle, naar det bliver læset med rette Øyen. Jeg lærer deraf at kiende Lande: Jeg lærer at kiende mig selv: Ja jeg lærer at spaae: Thi man kand af forbigangne Ting dømme om tilkommende, og derfor i visse Maader holde hver grundig Historicum for en Prophet.”

Holberg meinte altså at der er mogleg å ta lærdom av historia. Han seier det ikkje beint fram, men med litt vrangvilje er det mogeleg å lesa mellom linene hans at det ikkje er nødvendig å gjera opp att dei feil som menneska før oss har gjort: Når vi berre studerer historia, ser vi kva vi ikkje bør gjera. Det ville vore hyggeleg om Holberg hadde hati fullt ut rett.

Men Henrik Wergeland, om han enn er den største optimisten i norsk åndsliv, hadde eit anna syn på saka. Om lag hundre år etter Holbergs epistel skreiv han ein artikkel med titelen: ”Hvi skrider Menneskeheden saa langsomt fremad?” Og hadde ikkje Wergeland grunn til å stilla dette spørsmålet? Visst hadde han så! Er det noko ein kan læra med full visse, nettopp ved å studera historia, så er det at menneske ofte, allfor ofte, gjer dei same feil, dei same syndar, opp att og opp att, utan det ringaste omsyn til dei lærdomar historia gjev oss. Djengis Khan bygde berg av hovudskallar, Hitler myrda nokre millionar jødar. Verda har sanneleg ikkje gått mykje framover i dei sju hundre åra mellom Djengis Khan og Hitler. Og eksemplet er ikkje eineståande. På punkt etter punkt er det lett å peika på at den optimistiske framstegstru, som vel nådde sitt høgdepunkt på 1800-talet, er ei farleg tru som stundom fører oss på villspor. Men likevel — trass i all logikk — må vi stendig dukke ned i historia for å sjå kva vi bør gjera og kva vi ikkje bør gjera. For det finst ingen annan veg!

Det er denne vegen Thorkild Hansen har gått i den trilogien om slavehandelen han nettopp har lagt siste hand på. Og han gjekk ikkje utan solid erfaring til denne kjempeoppgåva. Etter nokre små reisebøker kasta han seg over nordisk historie i dei siste hundreåra, først med ”Det lykkelige Arabien” og deretter med ”Jens Munk”, som vart eit høgdepunkt i hans produksjon. Alt med desse to bøkene hadde han vunne nordisk ry. I Noreg f. eks. var ein tidlegare prisvinnar, Johan Borgen, veldig oppglødd for Thorkild Hansens skrivekunst og for hans historiske innlevingsevne.

Dermed var forfatteren reisevan på kartet og i arkiva og i mange slag kjeldeskrifter og kunne gå laus på trilogien om slavehandelen. Først ”Slavernes kyst” med dei usentimentale skildringane frå den danske kolonien på Guineakysten. Her fekk lesarane veta korleis det gjekk for seg når negrane vart innfanga: Det var innfødde hovdingar som stod bak — for med slavar kunne dei kjøpa skytevåpen og spirituosa av dei kvite. Vidare fortalde ”Slavernes kyst” om den brutale og hjartelause åtferda mot negrane på den

lange vegen til kysten. Og eit tredje punkt, som kanskje var mindre kjent for mange: Kva for eit helvete livet på slavekysten var for dei danske kolonistane med den utlålelege heten og dei mange sjukdomane, ikkje minst mot slutten av perioden: Av nitti danskar som vart sende til Guinea i dei siste iretti åra, var det knapt ein tredjedel som kom heim att til Danmark.

Eit sitat frå "Slavernes kyst" set heile trafikken i kulturhistorisk relieff og kan dessutan tena som eksempel på Thorkild Hansens ordkunst. Han seier om negrane:

"De var som unge høns. Deres mænd var slanke og smidige. Mænd og kvinder besad det samme fornøjede væsen. Frygtede hurtighed. Forstod ikke at skynde sig. Holdt af stærke farver, larmende trommer og langsomme beslutninger. De kendte de store kløfter i regnskovens dyb, hvor vandfald dundrede ned i forstøvede taager kun overdøvet af eftermiddagens korte tordenbyge. De havde set flodhesten parre sig under fuldmånen. De vidste, at krokodillernes galde er et hurtig virkende giftstof. De mente, at det fedtlag, der sidder under hunløvens skind, er godt mod gift. Men de havde aldrig oplevet havet, aldrig set et hjul, aldrig mødt en hvid mand."

Den andre delen av trilogien, "Slavernes skibe", fortel om korleies negrane vart stua saman som sild i ei tønne på slaveskipa som frakta dei til koloniane i vest. Eg skal ikkje koma nærmare inn på denne delen. Eg vil berre minna om eit enkelt faktum: Etter transporten til kysten og ferda over havet var berre ein av tre negrar i live, — heilt parallelt med lagnaden til dei siste danske kolonistane, forresten.

Det som venta slavane i dei danske koloniane i vest, får vi høyre om i "Slavernes øer". Det som venta dei, var endelaust slit under sviande sol og bombaens pisk, det var svolt og stinkande hytter å sova i, det var barbariske straffer, det var alderdoms forfall i det som skulle vore livets beste år, det var liv i vanære og død i fornedring.

Det er ingenting å undrast på at slike tilstandar førte til blodige opprør den eine gongen etter den andre, opprør som rann ut i sanden, ikkje minst fordi opprørarane drakk seg sanselause på brennevin — akkurat som i det slaveopprøret hundre år seinare som William Styron fortel om i den storfelde romanen "Nat Turners bekjennelser". Litt trøyst og litt hjelp fekk nok negrane av Brødreminighedens misjon, men alt i alt er "Slavernes øer" ei søge om endelaus lidning. Og i heile trilogien er negranes lidning hovudtemaet. Det verkar heilt naturleg at forfatteren fekk idéen til verket etter eit besøk i ein konsentrasjonsleir i Aust-Europa først i 1960-åra. Men hand i hand med lidingstemaet går utbytningstemaet, profitt-temaet. Og forfatteren har vore uendeleg tålmodig til å grava fram detaljar som viser spekulantanes kyniske metodar for å kara til seg pengar, pengar og atter pengar.

Det dobbelle temaet i verket er altså brutalitet og profitt-jag for to—tre hundre år sidan. Men dette har då ingenting med vår tid å gjera? Å jo — til

det kan vi svara ja med ein gong. Stendig på nytt utnyttar vi menneske andre menneske for å skaffa oss rikdom — det er så å seia den raude tråden i historia. Den dag i dag blir negrar — og andre kategorier av menneske — skammeleg utnytta i mange verdsdelar. Med den same rettl som Wergeland kan vi enno spørja: "Hvi skrider Menneskeheden saa langsomt fremad?" Men om denne sida ved saka har Thorkild Hansen skrive mellom linene. Hen teier om vår tid — men togna hans lyder sterkare enn alle tenkjelege rop. Togna hans får oss til å seia til oss sjølve: "Du er mannen!"

Vi har sanneleg mykje å læra av denne trilogien. Og her står endå eit punkt att å nemna: I norsk fjernsyn nyleg reiste Thorkild Hansen sjølv det spørsmålet korleis gode danske borgarar for to—tre hundre år sidan kunne vera med på ein slik trafikk som slavehandelen var. Og han fann forklaringa i eit hykleri så grovt at vi som lever no, må undrast over det. Her vil eg nemna noko som Sigurd Hoel skreiv i ein artikkel for om lag førti år sidan. Han skreiv om hykleri, om Molière og Tartuffe, og heldt frem at etter Molière har vi gjort utrulege framsteg i den kunsten å sjå igjennom hykleri, hyklarane i dag må passa seg meir enn den gongen. Visst har vi vorte skarpare, vi som har lese Freud, vi ser hykleriet til dei spekulantane det er tale om her. Men er vi skarpe nok? Kva kunne vi sjå, dersom vi vende våre skarpe blikk innover i oss sjølve? Har vi ikkje — på den andre sida — samstundes vorte skarpare til å maskere hykleri?

Thorkild Hansens trilogi er altså eit bokverk som har ein budskap. Ein budskap som bør nå fram til eit stort publikum. Vonleg vil Nordisk Råds litteraturpris verka med til det. Eit stort nordisk publikum har i seinare år lagt for dagen at bøker av denne typen, dokumentariske bøker, er populære. Mange lesarar er lut lei av eksperimentelle raritetar som dei ikkje forstår noko større av. Dette er ingen laus påstand, men eit påviseleg faktum. Iallfall i Noreg går salet av diktsamlingar og psykologiske romaner, ja, i det heile av norsk skjønnlitteratur, nedover og nedover — medan salet av populærvitskapelege og dokumentariske bøker går opp. Dette kan ein lika eller mislika, men slik er det. Med omsyn til utforminga av dokumentariske bøker vil eg for min part seia at Thorkild Hansens metode må vera den rette. Trilogien om slavane ville knapt vunne på ei omskriving til vanleg romanform, som truleg ville støytt bort mange lesarar. Men Thorkild Hansens framstilling vil dei forstå. Den er lysande klår og enkel, knapp og sakleg, utan retoriske krumspring, utan tåkeskyer i eller mellom linene. Særleg er komposisjonen verd å merka seg, ikkje berre på grunn av den suverene tredelinga som titlane vitnar om, men på grunn av den handfaste samlinga av stoffet i store kapittel, kvart samla om ein naturleg kjerne.

Men Thorkild Hansens trilogi er ikkje berre eit verk for dei mange, det er samstundes eit verk for deifå, for dei kresne lesarar. Di større historiske kunnskapar ein har føreåt, di meir vil ein få ut av det. Framfor alt er det kanskje eit høveleg verk for politikarar. Ikkje slik å forstå at dei skulle vera verre

enn andre menneske, meir disponerte for å gjera opp att dei same feil som vart gjort for hundre eller tusen år sidan. Men fordi dei har betre høve enn andre til å motarbeida ein slik koloniserings- og utsugningspolitikk som Thorkild Hansens trilogi handlar om. Betre høve til å slå eit slag for alle dei som til kvar tid har det verst, dei undertrykte, dei fattige, dei sjuke, dei gamle, dei hjelpelause av alle kategoriar, kort sagt: den einaste fullverdige politikk som finst, den einaste som kan få "menneskeheden" til å "skride fremad".

Trass i alt har vi gått framover. Slavehandelen er avskaffa, og negrane har fått eller kjem til å få sin fulle menneskerett. Enno er det langt att. Dei vonde tendensane i samfunnslivet er sikkert like virulente som før. Men kvar gong nye spekulantar på nye måtar vil trø nye offer under fot, vil dei møte nye stridsmenn for sanning og rett — slike som Thorkild Hansen. Les vi trilogien hans på den rette måten, les vi mellom linene og tenkjer oss om, så kan vi lære å spå, som Holberg sa. Vi vågar å spå at verda etter oss framleis kjem til å gå framover — om det enn kan bli "langsomt".

Ung må Verden endnu være,
Slegtens Sagas lange Lære
endnu kun dens Vuggesange
og dens Barndoms Eventyr.

Forfatteren Thorkild Hansen, Danmark:

Hr. statsminister, mine damer og herrer!

Engang for meget længe siden, dengang da der ikke var noget i dette land, der hed fremmedgørelse og forurening og Simon Spies, kort sagt: i de gode, gamle dage, levede der i Danmark to store forfattere, en kvinde og en mand, som ikke mere spiller nogen rolle i den litterære debat. Den ene huskes endnu svagt — hun hed Karen Blixen; den anden har vi for længst fået raket ned og glemt. Hans navn var Johannes V. Jensen.

De to digtere kendte ikke hinanden. De omgikkes aldrig. De vekslede ingen breve. Man vidste i og for sig dårligt nok, om de havde læst hinandens bøger. Efterhånden som årene gik og der ikke viste sig tegn til ændringer i denne sørgelige tingenes tilstand, begyndte en voksende kreds af velmenende og indflydelsesrige danskere at bekymre sig. Dette her måtte høre op, der måtte gribes ind. Så betydelige ånder kunne ikke fortsat få lov til at leve uforstyrret hver for sig. Det kunne ikke blive ved på den måde. Hvad ville Ibsen være uden Bjørnson, Goethe uden Schiller, Racine uden Corneille og Horats uden Virgil?

De velmenende danskere tænkte over sagen, og så fandt de frem til den løsning, der gerne er os velmenende danskeres svar på menneskehedens og jordelivets store problemer. Det skulle nok gå alt sammen, sagde de, man skulle bare have noget at spise først.

Middagsselskabet fandt sted på Rungstedlund, og så måtte naturligvis Karen Blixen placeres ved den ene bordende og Johannes V. Jensen ved den anden, og da der var ca. 48 indflydelsesrige mennesker indbudt, var det klart, at det satte visse naturlige grænser for tankeudvekslingen. Det var værre, at da så måltidet var overstået, var det som om de to fjernede sig, nærmest ubevidst, så meget som muligt fra hinanden, indtil de til sidst stod i hver sin krog af salen — og det var jo ikke meningen med al den gode mad.

En indflydelsesrig dansker sendte en ligesindet et indflydelsesrigt blik, og så skred han til handling. Han gik hen til Johannes V. Jensen og prøvede at gelejde ham nærmere og nærmere hen imod Karen Blixen på den måde, der i selskabslivet kaldes "at præsentere", i politiet at "tage føregræb". Samtidig havde den anden underkastet Karen Blixen en meget åndfuld konversation, idet han samtidig tildelte hende en række brutale skub hen imod Johannes V. Jensen. Strategien måtte ufejlbarligt lykkes, og til sidst stod de to ånder foran hinanden, ansigt til ansigt. Gæsterne trak sig tilbage i en rundkreds. Nu var øjeblikket inde. Nu ville det store ske. Nu skulle man høre en af disse lysende samtaler, som gerne udspilles, når store digtere mødes.

Der forløb en stund i tavshed. De to hovedpersoner undgik at se på hinanden. Omsider hørte man Johannes V. Jensen rømme sig. "Jovist," sagde han. Johannes V. Jensen så ud, som om han havde løbet fra Farsø til Viborg. Man fik aldrig nogen sinde erfaret den dybare mening med dette "jovist", der kom ingen fortsættelse.

Karen Blixen indså, at hun måtte komme forfatteren af "Den lange rejse" til undsætning. Klangen af hendes mørke røst fik gæsterne til at tænke på alle dem, der i sin tid havde siddet ved hendes fødder og hørt hende fortælle om løver, høvdinge og Guds mening med mennesket.

Så begyndte Karen Blixen at tale om vejret.

Johannes V. Jensen stod og svedte. Så sagde han også noget om vejret. Ingen af dem gjorde noget forsøg på at skjule deres indre fortvivlelse. Pauserne i samtalen blev længere og længere. Karen Blixen kastede desperate blikke til siderne. Omsider var der en behjertet sjæl, der greb ind og fik de to fjernet fra hinanden, så de atter stod trygt i hver sin krog.

Så kom den replik, der er autentisk. Johannes V. Jensen gryntede dystert frem for sig, og så sagde han: "Hun blev sgu' ikke med kalv!"

Det vil allerede nu være klart for enhver i denne sal, at denne historie rummer frygtelige lighedspunkter med min egen situation i dette øjeblik, da jeg står her bæret med ros og litteratur og skal prøve på at sige noget fornuftigt. Der er virkelig ikke noget, der er så svært, når alle venter det. Desuden vil jeg meget nødig plage Dem med mig selv. Jeg synes gennemgående forfatterkommentarer er af det onde. Éns bøger må tale for sig selv, og kan de ikke det, så nytter det ikke noget med nok så mange noter og forklaringer. Der er ikke noget, jeg frygter som "Kunstgespräch". Jeg slår midt i arbej-

det. På en vis måde synes jeg, at jeg næppe nok er begyndt. Det er ikke øjeblikket til at spærre sig inde i definitioner, låse sig fast i et program.

I vore dage er det ganske vist ikke ualmindeligt, at en forfatter må aflevere 100 sider med teori for at kunne tillade sig et lille digt på 4 linjer, der ikke rimer. Man ser ganske tynde bøger komme til syne, efterfulgt af en komelhale af kronikker, hvori forfatteren og hans nærmeste forklarer, hvad der er meningen.

Dogmatikken skal være i orden, og det er den ikke hos mig, det ved jeg godt. Man skal bare sikre sig de fornødne henvisninger til Karl Marx, til Herbert Marcuse, til det sidste nummer af Vindrosen — så kan man meget nemt bevise, at det, jeg laver, overhovedet ikke har noget at gøre med kunst.

Jeg prøver så at trøste mig med, at vi igennem historien har mange eksempler på, at man har lavet dårlig kunst på gode teorier. Det er også sket, at man har lavet god kunst på dårlige teorier — og vi kan naturligvis slet ikke tælle de millioner af tilfælde, hvor der blevet lavet dårlig kunst på dårlige teorier. Det skyldes måske ganske enkelt, at kunst og teori ikke har noget med hinanden at gøre. Jeg indrømmer, at det efterhånden er blevet min teori.

Jeg tror ikke, det er filosofi, der er brug for her. Jeg tror, det er iagttagelse, erfaring, oplevelse — ”temperamente”, som Cézanne sagde. Et stykke levende liv, noget der gjorde ondt, noget der måske blev godt igen. Jeg tror, at en kunstner er en mand, der går ud fra, at mennesket har en skæbne.

Dette lyder i dag i visse kredse som noget i retning af en majestætsfor nærmelse. Den totale politisering af kunsten er atter blevet slagordet blandt nogle nøjdede kommissærer, der har anlagt en moraliserende tone, så vi skal helt tilbage til Indre Missions værste udskejelser for at finde noget tilsvarende.

Det er sandt, at der findes megen god engageret litteratur. Men det er også sandt, at der findes megen litteratur, hvor det politiske engagement skal træde i stedet for og erstatte en iøjnefaldende mangel på talent.

Kunsten kommer jo ikke i opposition til det bestående, bare fordi kunstneren udtrykker nogle oppositionelle meninger. Det er let nok, det kan enhver — jeg havde nær sagt: det gør enhver. Jeg tror med Adorno, at det ikke var Brechts engagement, men hans nye teaterform, der gav hans teser vægt. Nu forlanges det, at kunsten skal gøre nytte. Den skal helst forberede den store verdensrevolution, der skal finde sted førstkommande torsdag. Men derved bidrager man jo netop til at underkaste den det bestående samfund, som er baseret på nytteværdi, på effektivitet.

Kan vi ikke standse forbrydelserne i Vietnam med Beethovens klaversonater? Nej, det kan vi ikke. Men enhver, der hører efter og forstår at høre efter, oplever her ligesom i alle store kunstværker en bevægelse, en rystelse, der i sig selv er protest, afvisning af det bestående, oprør imod løgnagtigheden. Der er ikke noget at være bange for. Kunsten kan definitions-mæssigt

aldrig blive konform. Hvis den ellers er kunst, vil den i selve sin virkning, tilsigtet eller utilsigtet, være kontroversiel.

Det drejer sig altså ikke om at argumentere, at starte et nyt propaganda-kontor. Det drejer sig om at afbilde, fremstille, genskabe og dermed måske udlevere de forhold, som vi finder utålelige.

Forudsætningen for at kunne det er egentlig kun to ting: uafhængighed og objektivitet. Ingen af delene forekommer i overvældende mængder i vore dage, hverken i øst eller i vest. Men det skal ikke få os til at slå af på prisen, stikke et partikort i baglommen og glemme, hvad det er, det går ud på.

Det glædede mig derfor meget, da min svenske kollega Per Wästberg for nylig i et interview sagde, at han opfattede begrebet præcision som en form for kunstnerisk værdi. Jeg tror, at Wästberg har fuldstændig ret. Nøjagtighed er en form for skønhed og derfor lige så nødvendig i kunsten som i videnskaben.

Øvre på Samsø, hvor jeg har mit daglige arbejde, og hvor vi efterhånden kender hinanden temmelig godt, siger folk om mig, at jeg er ”nøje”. Takket være den store danske ordbog i 28 bind, som jeg altid har med mig når jeg vil forstå, hvad mine naboer siger, har jeg fundet ud af, hvad dette ord betyder. Nøje er ifølge bind 15, spalte 283, linje 35, en dialektal afledning af ordet nøjsomt. Det betyder at være akkurat, økonomisk, påpasselig med det man ejer. Det har en nær forbindelse med begreber som nøjagtighed, at nøjes med, at være nøjeregnende. Vi genfinder det i det tyske genau, men også i svensk noga, og også i det lille danske ord nok. Men det er fremfor alt en afledning af substantivet ”et nøje”, der også optræder i forbindelser som fornøjelse eller misnøje, og som ifølge samme ordbog betyder glæde eller nærmere betegnet tilfredshed med sine forhold.

Held findes både fjern og nær,
hvor nøje er til huse

siger en gammel dansk digter.

Det er altså ikke forkert at betragte det gode samske ord nøje som Samsøs svar på det berømte græske mådehold, der jo også udtrykker glæde ved det nøjagtige, det faktiske, det forhåndenværende.

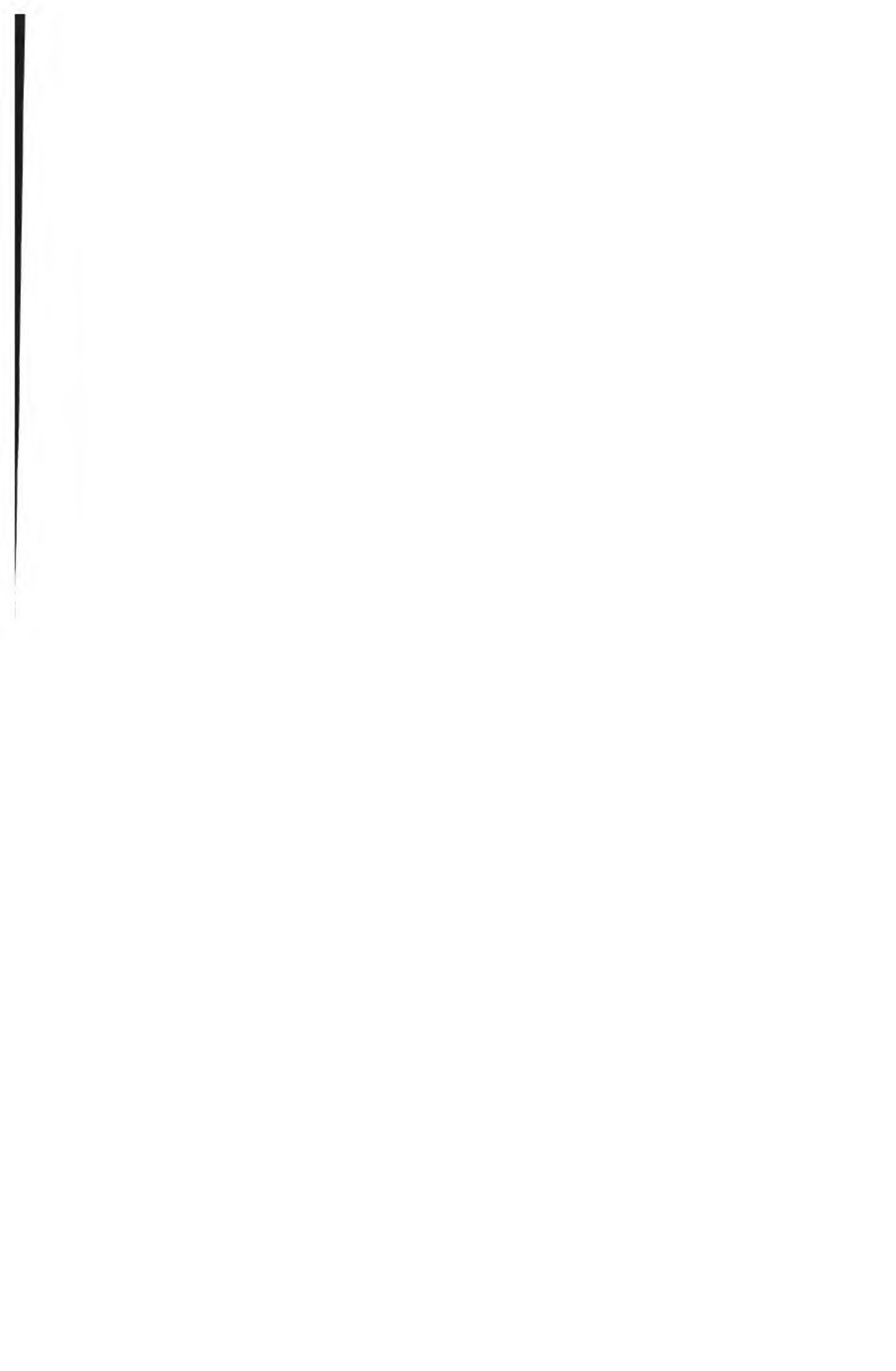
Jeg vil personlig vedkende mig ordet i alle afledninger. Jeg er nøje. Jeg ved ikke, om jeg ligefrem kan kaldes nøjsom, men jeg er nok ikke fri for at være nøjeregnende. Jeg føler et stort ubehag ved det slørede, det omtrentlige, det uklare, det forblommede og anden uorden. I musikken, som er mit halve liv, ville intet kunne komme til verden uden nøjagtighed. Hvis Johann Sebastian Bach levede på Samsø, hvad han desvære ikke gør, ville han sikkert også få ry for at være meget nøje. Jeg tænker på det, når jeg ser himmellegerne, solen, månen, planeterne, stå op og gå ned over bakkerne ved havet derovre; jeg tænker på hele det enorme univers af kloder i drift, der fungerer med en nøjagtighed, der er så stor, at man faktisk ikke kan fremstille et krono-

meter, der er tilstrækkelig nøjagtigt til at måle det. Dette enorme univers er faktisk det fineste præcisionsinstrument, vi kender, og så kan det jo lænkes, at Vorherre, hvis han findes, også er en mand, der er nøje, og at det må kunne give os et håb på menneskehedens vegne.

Begrebet nøjagtighed har derfor på en eller anden måde spillet en stor rolle, været en forudsætning for alle mine bøger. Sandhed er sådan et stort ord — og underkastet fortolkning. Kan vi ikke bestræbe os på at være sande — det kan vi desværre kun meget sjældent — så kan vi dog prøve på i det mindste at være nøjagtige. Det er det, jeg har forsøgt. At sige det sådan, som det var, på godt og ondt: *the way it was*. Meningerne og kommentarerne tilhører læseren. Det har ikke været mit formål at docere. Jeg har prøvet at vise nogle ideer, som de tager sig ud, når de bliver iført mennesker og handlinger og undladelse af handlinger, kort sagt: konflikter, begivenheder, virkelighed. Jeg melder mig gerne som en lille nybegynder og lærling på det værksted, hvor de store mestre hedder Holberg og Ibsen, og hvor jeg tror at også Johannes V. Jensen og Karen Blixen er på talefod.

Og hermed er vi tilbage i Norden, og jeg skal slutte med på min finansministers og egne vegne at sige tak for den pris, jeg har fået. I de hektiske timer lige efter afgørelsen var der en journalist, der ringede mig op og spurgte meget hektisk, om dette ville ændre mit liv, og jeg var nødsaget til at sige til ham: Nej, det vil det sandsynligvis ikke, lige så lidt som nogen anden pris. Mit arbejde kommer til at forløbe nøjagtig, som det er forløbet hidtil, og som det ellers ville være forløbet. Jeg venter mig ikke mindre besvær i fremtiden. Man bliver desværre ikke mere talentfuld af at få en litteraturpris. Siden jeg var 20 år, har min tilværelse udelukkende været baseret på, hvad jeg kunne skrabe sammen af penge ved at sætte ord sammen med ord. Det har været noget op og ned, men jeg vil ikke desto mindre håbe på, at det aldrig må blive anderledes.

Jeg vil derfor helst have lov til at betragte Deres tildeling som en tillids-erklæring ikke alene til de bøger, jeg har skrevet, men måske også til de bøger jeg vil skrive. Hvis det er tilfældet, tror jeg at jeg kan love Dem, at De ikke vil blive skuffet — og med det løfte vil jeg gerne sige Dem alle sammen tak.

REGISTER

Översikt
över sakernas behandling

S a k	
nr	r u b r i k
<i>A. Medlemsförslag</i>	
A 2 Å 2/t	Ändringsförslag om samarbete på luftfartens område
A 133/t	Medlemsförslag om inrikesflygets problem
{A 135/j	Medlemsförslag om vidgat skydd för privatlivets helgd
{A 135 Å/j	Ändringsförslag om lagregler rörande personlighetens okränkbarhet
A 145/j	Medlemsförslag om översyn av Nordiska rådets stadga och arbetsordning
A 146/j	Medlemsförslag om en gemensam tjänstemannarätt för nordiskt anställd personal
A 166/j	Medlemsförslag om personalen i Nordiska rådets utskott
A 173/k	Medlemsförslag om nordisk administration på begränsade saksområden
A 184 T/j	Tilläggsförslag om samarbetet Norden och Europa
A 238/s	Medlemsförslag om gemensam nordisk sysselsättningspolitik
A 242/j	Medlemsförslag om offentlighetsgrundsatsens tillämpning i Nordisk förvaltning
A 245/k	Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för östeuropeiska frågor
A 247/e	Medlemsförslag om åtgärder till skydd för laxbeståndet
A 254/j	Medlemsförslag om samlad skadeståndsrättslig lagstiftning
A 257/j	Medlemsförslag om nordisk äktenskapsrätt
A 260 T/s	Tilläggsförslag om viss revision av sjömansskattelagstiftningen
A 267 T/s	Tilläggsförslag om internordisk giltighet för recept
A 268/t	Medlemsförslag om byggande av väg mellan Virtaniemi och Ny-rud
A 270 T/k	Tilläggsförslag om samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik
A 276/k	Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för medicinsk genetik
A 277/k	Medlemsförslag om nordiskt utställningssamarbete
A 278/e	Medlemsförslag om skatt på utlandsresor
A 279/j	Medlemsförslag om nordiska instituts framtida ställning
A 280/k	Medlemsförslag om inrättande av Nordiska rådets pris för bildande konster
A 281/k	Medlemsförslag om översättning av nordisk skönlitteratur till nordiska språk
A 282/k	Medlemsförslag om samnordiska arkiv
A 283/t	Medlemsförslag om en nordisk transportöverenskommelse
{A 284/k	Medlemsförslag om inrättande av Nordiska rådets pris för scenkonst
{A 284 Å/k	Ändringsförslag om nordiskt samarbete på scenkonstens område
A 285/k	Medlemsförslag om utbildning av isländska läkare vid Umeå universitet
A 286/j	Medlemsförslag om enhetlig nordisk marknadsföringslagstiftning

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
359		306	11	2714		A 2 Å 2/t
362		317			utan åtgärd	A 133/t
374	}	341	27	2740		{A 135/j
436					{A 135 Å/j	
452	68	284			uppdrag åt rådet	A 145/j
526		342	28	2742		A 146/j
575	68	284			uppdrag åt rådet	A 166/j
585		334	23	2732		A 173/k
589	68	284			uppdrag åt rådet	A 184 T/j
592		321			utan åtgärd	A 238/s
629		244			utan åtgärd	A 242/j
643		208	1	2688		A 245/k
732		253			utan åtgärd	A 247/e
769		285			utan åtgärd	A 254/j
796		186			fortsatt behandling	A 257/j
838		244			utan åtgärd	A 260 T/s
870		240	5	2696		A 267 T/s
905		239	4	2694		A 268/t
914		281	9	2704		A 270 T/k
968	71	209			utan åtgärd	A 276/k
1014		338	24	2734		A 277/k
1059		68			förslaget återkallat	A 278/e
1062		343	29	2744		A 279/j
1067		338	24	2734		A 280/k
1079		340	26	2738		A 281/k
1104		283	11	2708		A 282/k
1132		306	11	2714		A 283/t
1161		338			utan åtgärd	A 284/k
1163		338	25	2736		A 284 Å/k
1185		245			utan åtgärd	A 285/k
1200		246			fortsatt behandling	A 286/j

S a k	
nr	r u b r i k
A 288/t	Medlemsförslag om en järnvägsförbindelse över Svinesund
A 289/s	Medlemsförslag om internordisk kommitté för vattenfrågorna i Kattegatt och Skagerack
A 290/s	Medlemsförslag om förbättrat idrottsutbyte
A 292/k	Medlemsförslag om utbyggnad av TV-samarbetet mellan Finland och Sverige
A 293/k	Medlemsförslag om samnordisk utbildning av konservatorer
A 294/k	Medlemsförslag om stipendier till studieresor i Norden för medarbetare vid massmedia
A 295/s	Medlemsförslag om den finska arbetskraftens förhållanden
A 296/j	Medlemsförslag om löneskydd vid konkurs
A 297 /e	Medlemsförslag om förenklat tullförfarande för uthyrningsmaskiner
A 298 T/s	Tilläggsförslag om enhetliga principer för lagstiftning om engångsförpackningar
A 299/t	Medlemsförslag om nordiskt samarbete för ökad trafiksäkerhet
A 301/e	Medlemsförslag om gemensamt införande av SI-systemet för måttenheter i de nordiska länderna
A 303/j	Medlemsförslag om avskaffande av avgift vid förvärv av nordiskt medborgarskap
A 305/s	Medlemsförslag om intensifierad nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruket
A 306/t	Medlemsförslag om förbud mot överljudsplan i Norden
A 310/e	Medlemsförslag om gemensamt budgetår i de nordiska länderna per kalenderår
A 311/e	Medlemsförslag om Nordiska ministerrådet och det nordiska ekonomiska samarbetet
A 312/t	Medlemsförslag om åtgärder mot flygkapning m. m.
A 315 T/e	Tilläggsförslag om verksamhetsområdet för Nordiska kommittén för samordning av elektriska säkerhetsfrågor (NSS)
A 316/e	Medlemsförslag om Norden och EEC
A 317/e	Medlemsförslag om Färöarnas politiska status
A 318 T/t	Tilläggsförslag om den fortsatta handläggningen av Öresundsfrågorna
A 319/k	Medlemsförslag om nordisk symbol
A 321 T/k	Tilläggsförslag om organisationen av arbetet med skolordningarnas harmonisering
A 322 T/k	Tilläggsförslag om Nordiska rådets informationsverksamhet
<i>B. Regeringsförslag</i>	
B 7/j	Regeringsförslag om utvidgat kriminologiskt samarbete
B 10/e	Regeringsförslag om ensartad bedömning av internationella analysattester rörande fröer
B 11/k	Regeringsförslag om ett nordiskt kulturavtal
B 11 Ä/k	Ändringsförslag om kultursekretariatets förläggning

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1248		240			utan åtgärd	A 288/t
1262		328	21	2728		A 289/s
1292		211	2	2690		A 290/s
1310		328	20	2726		A 292/k
1346		282	10	2706		A 293/k
1382		349	33	2752		A 294/k
1402		324	18—19	2722— 2724		A 295/s
1461		345	30	2746		A 296/j
1483		242	6	2698		A 297/e
1512		330	22	2730		A 298 T/s
1570		214	3	2692		A 299/t
1638		286	12	2710		A 301/e
1671		348			utan åtgärd	A 303/j
1685		261	8	2702		A 305/s
1731		317	16	2718		A 306/t
1773		344			utan åtgärd	A 310/e
1787		287	13	2712		A 311/e
1792		320	17	2720		A 312/t
1809		243	7	2700		A 315 T/e
1818		287			utan åtgärd	A 316/e
1820		255			utan åtgärd	A 317/e
1822		314	15	2716		A 318 T/t
1825		338			bemyndigande till presidiet	A 319/k
1836		334	23	2732		A 321 T/k
1838		349			bemyndigande till presidiet	A 322 T/k
1850		347	32	2750		B 7/j
1886		346	31	2748		B 10/e
1896		334	23	2732		B 11/k
1897		331			utan åtgärd	B 11 Ä/k

S a k	
nr	r u b r i k
<i>C 1971. Berättelser</i>	
*1/j	Berättelse om samarbete på lagstiftningens område
*2/k	Berättelse från Nordiska kulturkommissionen
*3/s	Berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén
*4/e	Berättelse från det tulladministrativa rådet
5/e	Berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete
*6/j	Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötselfrågor
7/s	Berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet
*8/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor
*9/k	Berättelse om de nordiska språknämndernas samarbete 1970
*10/s	Berättelse från Nordiska hälsovårdshögskolan
*11/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål
*12/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål
*13/k	Berättelse från Nordiska hushållshögskolan
14/k a	Berättelse från Nordens hus i Reykjavik, 1969
*14/k b	Berättelse från Nordens hus i Reykjavik, 1970
15/j	Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet
16/k	Berättelse om Nordiska kulturfonden
*17/k	Berättelse om Nordens folkliga akademi
*18/e	Berättelse från Nordiska ministerkommittén för administration av gemensamma biståndsprojekt i utvecklingsländerna
*19/e	Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för materialforskning och -provning
*20/s	Berättelse från det utvidgade hälsovårdsdirektörmötet i Århus
21/t	Berättelse från Nordisk kommitté för trafiksäkerhetsforskning
*22/k	Berättelse från Nordiska kontaktutskottet för radio- och TV-frågor
23/k	Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
*24/k	Berättelse från Nordiska asieninstitutet
25/t	Berättelse från Nordisk kommitté för transportekonomisk forskning
26/k	Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet
*27/k a	Berättelse från Nordiskt kollegium för marinbiologi, 1969
*27/k b	Berättelse från Nordiskt kollegium för marinbiologi, 1970
*28/s	Berättelse från Nordiska institutet för samhällsplanering
*29/k	Berättelse från Nordiskt kollegium för terrester ekologi
30/j	Berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi
*31/k	Berättelse från Nordiska institutet för folkdikning
*32/s	Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1904	65				(till handlingarna)	*1/j
1922	65				(till handlingarna)	*2/k
1981	65				(till handlingarna)	*3/s
1984	65				(till handlingarna)	*4/e
1986		287			till handlingarna	5/e
2012	65				(till handlingarna)	*6/j
2014		321			till handlingarna	7/s
2018	65				(till handlingarna)	*8/e
2021	65				(till handlingarna)	*9/k
2024	65				(till handlingarna)	*10/s
2032	65				(till handlingarna)	*11/e
2035					berättelse ej överlämnad	*12/e
2036	65				(till handlingarna)	*13/k
2042		210			till handlingarna	14/k a
2064	65				(till handlingarna)	*14/k b
2076		67			till handlingarna	15/j
2079		337			ansvarsfrihet; revisorernas berättelse till handlingarna	16/k
2103	65				(till handlingarna)	*17/k
2115	65				(till handlingarna)	*18/e
2123	65				(till handlingarna)	*19/e
2132	65				(till handlingarna)	*20/s
2137		214			till handlingarna	21/t
2140	65				(till handlingarna)	*22/k
2142		65			till handlingarna	23/k
2149	65				(till handlingarna)	*24/k
2156		306			till handlingarna	25/t
2163		328			till handlingarna	26/k
2168	65				(till handlingarna)	*27/k a
2175	65				(till handlingarna)	*27/k b
2183	65				(till handlingarna)	*28/s
2190	65				(till handlingarna)	*29/k
2192		347			till handlingarna	30/j
2198	65				(till handlingarna)	*31/k
2201	65				(till handlingarna)	*32/s

S a k	
nr	r u b r i k
*33/e	Berättelse om Nordel
*34/k	Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning
35/e	Berättelse från Nordiska kommittén för konsumentfrågor
*36/k	Berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning
*37/k	Berättelse från Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi
*38/k	Berättelse om Nordiska sommarskolan för forskarutbildning
*39/k	Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning
<i>D 1971. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer</i>	
19/1958/s	Meddelanden om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer
22/1958/e	Meddelande om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna
*32/1958/s	Meddelanden om rekommendation nr 32/1958 angående nordisk konvention om sjömäns rättsställning, gemensam hälsotjänst för sjömän m. m.
11/1960/k	Meddelande om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin
*12/1961/j	Meddelande om rekommendation nr 12/1961 angående likartad lagstiftning om aktiebolag m. m.
*11/1962/s	Meddelande om rekommendation nr 11/1962 angående likartad livsmedelslagstiftning m. m.
*14/1962/k	Meddelanden om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation
18/1962/j	Meddelande om rekommendation nr 18/1962 angående verkstälighet av administrativa beslut
*29/1962/s	Meddelande om rekommendation nr 29/1962 angående samarbete i fråga om sjukvårdsplanering
*32/1962/j	Meddelande om rekommendation nr 32/1962 angående revision av kommissionslagstiftningen
2/1963/e	Meddelande om rekommendation nr 2/1963 angående samordning av kontrollbestämmelser rörande elmateriel
*7/1963/j	Meddelande om rekommendation nr 7/1963 angående ändrade principer för djurskydds- och jaktlagstiftningen
12/1963/k	Meddelande om rekommendation nr 12/1963 angående samarbete beträffande vetenskaplig dokumentation
*21/1963/k	Meddelande om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television
26/1963/s	Meddelande om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt
*29/1963/t	Meddelanden om rekommendation nr 29/1963 angående underlättande av gränsformaliteter för nordisk flygtrafik

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Antal beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2203	65				(till handlingarna)	*33/e
2204	65				(till handlingarna)	*34/k
2213		216			fortsatt behandling	35/e
2218	65				(till handlingarna)	*36/k
2220	65				(till handlingarna)	*37/k
2224	65				(till handlingarna)	*38/k
2228	65				(till handlingarna)	*39/k
2233		65			slutbehandlad	19/1958/s
2240		65			slutbehandlad	22/1958/e
2242	65				(till handlingarna)	*32/1958/s
2244		65			slutbehandlad	11/1960/k
2246	65				(till handlingarna)	*12/1961/j
2247	65				(till handlingarna)	*11/1962/s
2250	65				(till handlingarna)	*14/1962/k
2251		65			slutbehandlad	18/1962/j
2253	65				(till handlingarna)	*29/1962/s
2254	65				(till handlingarna)	*32/1962/j
2255		243			nya meddelanden	2/1963/e
2258	65				(till handlingarna)	*7/1963/j
2259		65			slutbehandlad	12/1963/k
2262	65				(till handlingarna)	*21/1963/k
2263		342			nya meddelanden	26/1963/s
2265	65				(till handlingarna)	*29/1963/t

S a k	
nr	r u b r i k
*2/1964/k	Meddelande om rekommendation nr 2/1964 angående gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier
*6/1964/s	Meddelande om rekommendation nr 6/1964 angående utbildning av instruktionsjukgymnaster
11/1964/j	Meddelanden om rekommendation nr 11/1964 angående rättskydd för växtförädlingsprodukter
24/1964/k	Meddelande om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte
26/1964/e	Meddelande om rekommendation nr 26/1964 angående harmonisering av bolagsbeskattningen
*28/1964/c	Meddelanden om rekommendation nr 28/1964 angående harmonisering av vissa skatter och avgifter
1/1965/s	Meddelande om rekommendation nr 1/1965 angående auktorisation av optiker
*3/1965/k	Meddelande om rekommendation nr 3/1965 angående universitetskurser i arkeologi och folklivsskildring
*5/1965/s	Meddelande om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m.
*13/1965/j	Meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för forskningspreskription
17/1965/s	Meddelande om rekommendation nr 17/1965 angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen
*20/1965/s	Meddelande om rekommendation nr 20/1965 angående samordning av semesterlagstiftningen
24/1965/j	Meddelanden om rekommendation nr 24/1965 angående likformig, enhetlig lagstiftning om trafikonykterhet
29/1965/k	Meddelande om rekommendation nr 29/1965 angående högre fiskeriutbildning
1/1966/k	Meddelande om rekommendation nr 1/1966 angående nordisk lentamensgiltighet
3/1966/k	Meddelande om rekommendation nr 3/1966 angående samarbete på elementarpartikelfysikens område
4/1966/j	Meddelande om rekommendation nr 4/1966 angående nordiskt institut för komparativ rätt
*5/1966/j	Meddelande om rekommendation nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagsstiftningen
7/1966/k	Meddelanden om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV
*10/1966/t	Meddelanden om rekommendation nr 10/1966 angående norsk-svenska mellanriksvägar
*11/1966/s	Meddelande om rekommendation nr 11/1966 angående ambulans-tjänst inom Nordkalotten
14/1966/s	Meddelanden om rekommendation nr 14/1966 angående samarbete på lokaliseringspolitikens område
19/1966/e	Meddelande om rekommendation nr 19/1966 angående samarbete om skogstekniskt utvecklingsarbete

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2267	65				(till handlingarna)	*2/1964/k
2269	65				(till handlingarna)	*6/1964/s
2275		66			slutbehandlad	11/1964/j
2278		337			nya meddelanden	24/1964/k
2281		66			slutbehandlad	26/1964/e
2283	65				(till handlingarna)	*28/1964/e
2287		66			slutbehandlad	1/1965/s
2289	65				(till handlingarna)	*3/1965/k
2290	65				(till handlingarna)	*5/1965/s
2292	65				(till handlingarna)	*13/1965/j
2293		66			slutbehandlad	17/1965/s
2295	65				(till handlingarna)	*20/1965/s
2296	185 (fråga)	351			nya meddelanden	24/1965/j
2299	232 (fråga)	351			nya meddelanden	29/1965/k
2304	223 (fråga)	351			nya meddelanden	1/1966/k
2308		66			slutbehandlad	3/1966/k
2311		350			slutbehandlad	4/1966/j
2313	65				(till handlingarna)	*5/1966/j
2314	226 (fråga)	351			nya meddelanden	7/1966/k
2318	65				(till handlingarna)	*10/1966/t
2320	65				(till handlingarna)	*11/1966/s
2321		66			slutbehandlad	14/1966/s
2338		66			slutbehandlad	19/1966/e

Sak	
nr	rubrik
*21/1966/s	Meddelande om rekommendation nr 21/1966 angående specialistkompetens för läkare
22/1966/j	Meddelande om rekommendation nr 22/1966 angående enhellig utlänningslagsliftning
*29/1966/j	Meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention
*1/1967/t	Meddelanden om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik
*2/1967/k	Meddelande om rekommendation nr 2/1967 angående samarbete på operakonstens område
*3/1967/s	Meddelande om rekommendation nr 3/1967 angående förenhetligande av bestämmelserna om de ungas användande i arbete
*4/1967/s	Meddelande om rekommendation nr 4/1967 angående utvidgat samarbete på arbetarskyddets område
5/1967/s	Meddelande om rekommendation nr 5/1967 angående forskning om ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk m. m.
*9/1967/s	Meddelande om rekommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet
*10/1967/s	Meddelande om rekommendation nr 10/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om pensionsförsäkring
*11/1967/s	Meddelande om rekommendation nr 11/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om sjukförsäkring
*12/1967/k	Meddelanden om rekommendation nr 12/1967 angående utvidgat TV-samarbete
*13/1967/j	Meddelande om rekommendation nr 13/1967 angående gemensamma regler om förvärv av lösöre i god tro
*15/1967/j	Meddelande om rekommendation nr 15/1967 angående införande av regel om betänketid i avtalslagen
*19/1967/s	Meddelande om rekommendation nr 19/1967 angående högre utbildning av sjuksköterskor
*20/1967/k	Meddelande om rekommendation nr 20/1967 angående samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparatur
21/1967/e	Meddelande om rekommendation nr 21/1967 angående samarbete beträffande beskattningens utformning
*25/1967/t	Meddelanden om rekommendation nr 25/1967 angående gemensam politik beträffande charterflyg
26/1967/k	Meddelande om rekommendation nr 26/1967 angående enhetlig nordisk skolordning
*29/1967/t	Meddelanden om rekommendation nr 29/1967 angående Europavägförbindelse mellan Finland och Sverige
1/1968/j	Meddelande om rekommendation nr 1/1968 angående inrättande av ett nordiskt kollegium för viltforskning
2/1968/j	Meddelanden om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser
3/1968/j	Meddelanden om rekommendation nr 3/1968 angående jakt- och fridlysningsstider

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2341	65				(till handlingarna)	*21/1966/s
2342		67			slutbehandlad	22/1966/j
2344	65				(till handlingarna)	*29/1966/j
2364	65				(till handlingarna)	*1/1967/t
2367	65				(till handlingarna)	*2/1967/k
2369	65				(till handlingarna)	*3/1967/s
2370	65				(till handlingarna)	*4/1967/s
2372	261				slutbehandlad	5/1967/s
2374	65				(till handlingarna)	*9/1967/s
2375	65				(till handlingarna)	*10/1967/s
2376	65				(till handlingarna)	*11/1967/s
2377	65				(till handlingarna)	*12/1967/k
2379	65				(till handlingarna)	*13/1967/j
2381	65				(till handlingarna)	*15/1967/j
2382	65				(till handlingarna)	*19/1967/s
2383	65				(till handlingarna)	*20/1967/k
2385		66			slutbehandlad	21/1967/e
2388	65				(till handlingarna)	*25/1967/t
2391		334			nya meddelanden	26/1967/k
2393	65				(till handlingarna)	*29/1967/t
2394		350			nya meddelanden	1/1968/j
2398		68			nytt meddelande	2/1968/j
2403		67			slutbehandlad	3/1968/j

S a k	
nr	r u b r i k
*4/1968/j	Meddelanden om rekommendation nr 4/1968 angående upprättande av en naturpark för de stora rovdjurens bevarande
5/1968/k	Meddelande om rekommendation nr 5/1968 angående specialiserad fackutbildning för isländsk ungdom
*6/1968/k	Meddelande om rekommendation nr 6/1968 angående yrkeslärarutbildning
*8/1968/s	Meddelanden om rekommendation nr 8/1968 angående utbyte av förvaltningstjänstemän
*9/1968/t	Meddelanden om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transitrafiken över Trondheim
*12/1968/t	Meddelande om rekommendation nr 12/1968 angående posttaxor m. m.
14/1968/e	Meddelande om rekommendation nr 14/1968 angående skattevetenskapligt samarbete
*15/1968/e	Meddelanden om rekommendation nr 15/1968 angående nordisk integrationsforskning
*16/1968/s	Meddelande om rekommendation nr 16/1968 angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen
*17/1968/j	Meddelande om rekommendation nr 17/1968 angående nordisk vittnesplikt
*19/1968/j	Meddelande om rekommendation nr 19/1968 angående personskador vållade av interner m. m.
*23/1968/e	Meddelanden om rekommendation nr 23/1968 angående samarbete om standardisering
24/1968/e	Meddelande om rekommendation nr 24/1968 angående samarbete beträffande beskattningens utformning
25/1968/t	Meddelanden om rekommendation nr 25/1968 angående samarbete vid anskaffande av järnvägsvagnar
26/1968/t	Meddelanden om rekommendation nr 26/1968 angående fritidsfiske
*27/1968/t	Meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning
*28/1968/k	Meddelande om rekommendation nr 28/1968 angående ibero-amerikanskt institut
*29/1968/k	Meddelande om rekommendation nr 29/1968 angående parasitologisk forskning
*30/1968/k	Meddelande om rekommendation nr 30/1968 angående vulkanologiskt institut i Island
31/1968/j	Meddelanden om rekommendation nr 31/1968 angående revision av den internationella oljeskyddskonventionen
*33/1968/k	Meddelanden om rekommendation nr 33/1968 angående sameinstitut
35/1968/t	Meddelanden om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning
36/1968/k	Meddelande om rekommendation nr 36/1968 angående modernisering av matematikundervisningen

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2405	65				(till handlingarna)	*4/1968/j
2407		67			slutbehandlad	5/1968/k
2410	65				(till handlingarna)	*6/1968/k
2411	65				(till handlingarna)	*8/1968/s
2414	65				(till handlingarna)	*9/1968/t
2416	65				(till handlingarna)	*12/1968/t
2418		350			nya meddelanden	14/1968/e
2422	65				(till handlingarna)	*15/1968/e
2423	65				(till handlingarna)	*16/1968/s
2424	65				(till handlingarna)	*17/1968/j
2425	65				(till handlingarna)	*19/1968/j
2426	65				(till handlingarna)	*23/1968/e
2429		66			slutbehandlad	24/1968/e
2432		67			slutbehandlad	25/1968/t
2435	234 (fråga)	351			slutbehandlad	26/1968/t
2441	65				(till handlingarna)	*27/1968/t
2442	65				(till handlingarna)	*28/1968/k
2443	65				(till handlingarna)	*29/1968/k
2444	65				(till handlingarna)	*30/1968/k
2445		330			nya meddelanden	31/1968/j
2449	65				(till handlingarna)	*33/1968/k
2451	221 (fråga)	351			nya meddelanden	35/1968/t
2456		67			slutbehandlad	36/1968/k

S a k	
nr	r u b r i k
*1/1969/t	Meddelanden om rekommendation nr 1/1969 angående fri gräns- passage
2/1969/t	Meddelande om rekommendation nr 2/1969 angående slopande av utgående passkontroll
*3/1969/t	Meddelanden om rekommendation nr 3/1969 angående tullbe- handlingen av postpaket
4/1969/s	Meddelanden om rekommendation nr 4/1969 angående samarbete rörande föreningsfrågorna
5/1969/s	Meddelanden om rekommendation nr 5/1969 angående använ- dande av engångsförpackningar
6/1969/j	Meddelande om rekommendation nr 6/1969 angående förbud mot professionell boxning
*7/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet
*8/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 8/1969 angående beslut om reklamsändningar i TV
10/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skeppsmedicinsk forskning
*11/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 11/1969 angående nordisk journalistkursus
*12/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 12/1969 angående likartad lagstiftning om transplantation
13/1969/t	Meddelanden om rekommendation nr 13/1969 angående utbygg- nad av E 18
*14/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1969 angående effekti- viserad trafikfostran
15/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 15/1969 angående konst- fostran i skolan
*16/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 16/1969 angående läkeme- delssamarbete
*17/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikterapiens område
*18/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 18/1969 angående musik- samarbete
19/1969/t	Meddelande om rekommendation nr 19/1969 angående sjövägs- regler för stora fartyg
20/1969/t	Meddelanden om rekommendation nr 20/1969 angående bered- skap vid katastrofer i inre farvatten
21/1969/t	Meddelanden om rekommendation nr 21/1969 angående beslut i Öresundsfrågorna
*22/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 22/1969 angående gränskom- munalt samarbete
*23/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 23/1969 angående zigenar- nas förhållanden i Finland och Sverige

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2459	65				(till handlingarna)	*1/1969/t
2461	183 (fråga)	351			nya meddelanden	2/1969/t
2465	65				(till handlingarna)	*3/1969/t
2466	180, 181 (frågor)	334			nya meddelanden	4/1969/s
2477	174 (fråga)	330			slutbehandlad	5/1969/s
2481		68			nya meddelanden	6/1969/j
2483	65				(till handlingarna)	*7/1969/k
2485	65				(till handlingarna)	*8/1969/k
2486	228 (fråga)	351			nya meddelanden	10/1969/s
2489	65				(till handlingarna)	*11/1969/k
2490	65				(till handlingarna)	*12/1969/s
2492		67			slutbehandlad	13/1969/t
2494	65				(till handlingarna)	*14/1969/k
2496		67			slutbehandlad	15/1969/k
2498	65				(till handlingarna)	*16/1969/s
2499	65				(till handlingarna)	*17/1969/s
2500	65				(till handlingarna)	*18/1969/k
2504		68			slutbehandlad	19/1969/t
2506	177 (fråga)	352			nya meddelanden	20/1969/t
2514		314			p. a. slutbehandlad p. b. nya meddelanden	21/1969/t
2517	65				(till handlingarna)	*22/1969/s
2518	65				(till handlingarna)	*23/1969/s

Sak	
nr	rubrik
*24/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 24/1969 angående tillgången till källmaterial för samtidshistorisk forskning
*25/1969/k	Meddelanden om rekommendation nr 25/1969 angående stereofoniska radioutsändningar
26/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 26/1969 angående höjande av Nordiska kulturfondens belopp
27/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande de nordiska språklektorerna
*28/1969/e	Meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående samarbetskommitté för utvecklingsforskning
*29/1969/s	Meddelanden om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildningen
*1/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal
2/1970/s	Meddelanden om rekommendation nr 2/1970 angående nordisk arbetsmarknad för psykologer
*3/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 3/1970 angående utbildning av sjukhusadministratörer
*4/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 4/1970 angående ökad samverkan vid utbildningsanstalter
5/1970/e	Meddelande om rekommendation nr 5/1970 angående varudeklarationssamarbete
6/1970/j	Meddelande om rekommendation nr 6/1970 angående medborgarskap för barn
*7/1970/j	Meddelande om rekommendation nr 7/1970 angående naturalisation
*8/1970/t	Meddelanden om rekommendation nr 8/1970 angående samarbete på rymdområdet
*9/1970/k	Meddelanden om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisningen i radio och TV
*10/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 10/1970 angående samnordisk massmediaforskning
*11/1970/s	Meddelanden om rekommendation nr 11/1970 angående karantänverksamhet för djur
*12/1970/j	Meddelanden om rekommendation nr 12/1970 angående förenhetligande av reglerna om förmånsrätt i konkurs
*13/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet
*14/1970/e	Meddelande om rekommendation nr 14/1970 angående forskningsinstitut för framtidsfrågor
*15/1970/t	Meddelanden om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando
*16/1970/t	Meddelande om rekommendation nr 16/1970 angående Blå vägens utbyggnad till Europaväg
*17/1970/j	Meddelande om rekommendation nr 17/1970 angående representation för samerna i Nordiska rådet

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2520	65				(till handlingarna)	*24/1969/k
2522	65				(till handlingarna)	*25/1969/k
2523		68			slutbehandlad	26/1969/k
2525	231 (fråga)	352			nya meddelanden	27/1969/k
2528	65				(till handlingarna)	*28/1969/e
2529	65				(till handlingarna)	*29/1969/s
2530	65				(till handlingarna)	*1/1970/s
2536		350			nya meddelanden	2/1970/s
2539	65				(till handlingarna)	*3/1970/s
2540	65				(till handlingarna)	*4/1970/k
2541	237 (fråga)	352			fortsatt behandling	5/1970/e
2545	236 (fråga)	352			nya meddelanden	6/1970/j
2548	65				(till handlingarna)	*7/1970/j
2549	65				(till handlingarna)	*8/1970/t
2552	65				(till handlingarna)	*9/1970/k
2554	65				(till handlingarna)	*10/1970/k
2555	65				(till handlingarna)	*11/1970/s
2560	65				(till handlingarna)	*12/1970/j
2563	65				(till handlingarna)	*13/1970/k
2564	65				(till handlingarna)	*14/1970/e
2566	65				(till handlingarna)	*15/1970/t
2567	65				(till handlingarna)	*16/1970/t
2568	65				(till handlingarna)	*17/1970/j

S a k	
nr	r u b r i k
18/1970/j	Meddelande om rekommendation nr 18/1970 angående revision av Helsingforsavtalet
19/1970/e	Meddelande om rekommendation nr 19/1970 angående genomförande av Nordek
20/1970/e	Meddelande om rekommendation nr 20/1970 angående Islands deltagande i det utvidgade ekonomiska samarbetet
21/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 21/1970 angående kultursamarbetets organisation och en kulturtraktat
*22/1970/e	Meddelande om rekommendation nr 22/1970 angående avskaffande av indirekta handelshinder
23/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 23/1970 angående information om nordiskt samarbete
*24/1970/e	Meddelanden om rekommendation nr 24/1970 angående information till u-länderna om den nordiska marknaden
*25/1970/e	Meddelanden om rekommendation nr 25/1970 angående stimulerande av privata investeringar i u-länderna
26/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 26/1970 angående ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete
*27/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 27/1970 angående samarbete på förskolans område
*28/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 28/1970 angående forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan
*29/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 29/1970 angående TV-tekniskt samarbete
30/1970/s	Meddelanden om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening
*31/1970/e	Meddelande om rekommendation nr 31/1970 angående förenhetligande av handelsdokument
32/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturllexikon
*33/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 33/1970 angående nordiskt sjukhusfysikerssamarbete
*34/1970/t	Meddelande om rekommendation nr 34/1970 angående nordisk giltighet för körkort
*35/1970/t	Meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon
*36/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 36/1970 angående samarbete på arbetsmedicinens område

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Ansatt beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2569		306			slutbehandlad	18/1970/j
2573		287			slutbehandlad	19/1970/e
2575		287			slutbehandlad	20/1970/e
2577		334			slutbehandlad	21/1970/k
2583	65				(till handlingarna)	*22/1970/e
2586		349			nya meddelanden	23/1970/k
2591	65				(till handlingarna)	*24/1970/e
2592	65				(till handlingarna)	*25/1970/e
2594		211			nya meddelanden	26/1970/s
2596	65				(till handlingarna)	*27/1970/k
2597	65				(till handlingarna)	*28/1970/s
2598	65				(till handlingarna)	*29/1970/k
2599	176 (fråga)	328			nya meddelanden	30/1970/s
2605	65				(till handlingarna)	*31/1970/e
2606		350			nya meddelanden	32/1970/k
2608	65				(till handlingarna)	*33/1970/s
2609	65				(till handlingarna)	*34/1970/t
2610	65				(till handlingarna)	*35/1970/t
2613	65				(till handlingarna)	*36/1970/s

Översikt över behandlingen av dokumenten

<i>nr</i>	<i>Dokument rubrik</i>	<i>Tryckt s.</i>	<i>Behandl. s.</i>	<i>Beslut innehåll</i>
1.	<i>Rapport från Nordiska rådets presidium</i>	2614	72	<i>till handl.</i>
2.	<i>Rapport från Nordiska rådets redaktions- och informationskommitté rörande Nordisk Kontakt</i>	2666	71, 352	<i>till handl.</i>
3.	<i>Rapport om nordiskt samarbete under 1970</i>	2673	72	<i>till handl.</i>

Personregister

(Siffrorna hänvisar till sidor)

- Adamsson, Erik*, Sv. del. (s)
Vald medlem att motverka narkotikamissbruket:
1685
Ändringsförslag:
Kultursekretariatets förläggning: 1897
Yttranden:
Nordisk äktenskapslagstiftning: 189, 191, 194
Marknadsföringslagstiftning: 254
- Alenius, Ele*, Finl. del. (Skdl)
Vald medlem
Yttrande:
Nordiska ministerrådet m. m.: 293
- Andersen, K. B.*, Danm. riges del. (S)
Vald medlem till 23 januari 1970
Medlemsförslag:
Inrättande av ett nordiskt institut för östeuropeiska frågor: 642
- Andersen, Magnus*, Norska del. (A)
Vald medlem
Medlemsförslag:
Byggande av väg mellan Virtaniemi och Nyrud: 905
En nordisk transportöverenskommelse: 1132
En järnvägsförbindelse över Svinesund: 1248
Nordiskt samarbete för ökad trafik-säkerhet: 1570
Förbud mot överijudsflygplan: 1731
Yttranden:
Nordisk fiskeriutbildning: 234
Förbud mot överijudsflygplan: 317
- Antila, Pentti*, Finl. del. (Smp)
Vald medlem
Medlemsförslag:
Intensifierad nordisk samverkan för
- Antonsson, Johannes*, Sv. del. (cp)
Vald medlem
Medlemsförslag:
Gemensam nordisk sysselsättningspolitik: 592
Intensifierad nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruket: 1685
Yttrande:
Generaldebatt: 77
- Auðuns, Auður*, Isl. del. (Sj)
Regeringsrepresentant
Yttrande:
Nordisk äktenskapslagstiftning: 201
- Austrheim, John*, Norska del. (Sp)
Vald medlem
Yttrande:
Generaldebatt: 111
- Bäcklund, Georg*, Finl. del. (Skdl)
Vald medlem till 21 mars 1970
Medlemsförslag:
Inrättande av ett nordiskt institut för östeuropeiska frågor: 643
Samnordiska arkiv: 1104
Tilläggsförslag:
Samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik: 914
- Baunsgaard, Hilmar*, Danm. riges del. (RV)
Regeringsrepresentant
Yttranden:
Generaldebatt: 74
Färöarnas politiska status: 258, 260
Nordiska ministerrådet m. m.: 296

Bengtsson, Ingemund, Sv. del. (s)
Regeringsrepresentant
Yttranden:

Generaldebatt: 113
Östersjöns föroreningar (fråga): 176
Nordiskt kontaktorgan för miljö-
vårdsfrågor (fråga): 180, 181
Gemensamt nordiskt framträdande
vid FN:s miljökonferens 1972
(fråga): 182

Bergman, Per, Sv. del. (s)

Vald medlem

Yttranden:

Översyn av Nordiska rådets stadga
och arbetsordning m. m.: 68
Generaldebatt: 138
Nordiskt utställningssamarbete m. m.:
339

Berner, Arne, Finl. del. (Lkp)

Suppleant till 15 september 1970

Regeringsrepresentant

Medlemsförslag:

Idrottsutbyte: 1292

Bjarnason, Sigurður, Isl. del. (Sj)

Vald medlem till 28 februari 1970

Medlemsförslag:

Översyn av Nordiska rådets stadga
och arbetsordning: 452
Inrättande av Nordiska rådets pris
för bildande konster: 1067

Tilläggsförslag:

Internordisk giltighet för recept: 870

Björkman, Folke, Sv. del. (m)

Vald medlem till 31 december 1968

Suppleant 23 januari—31 december
1970

Medlemsförslag:

Gemensam tjänstemannarätt för nor-
diskt anställd personal: 526
Nordisk administration på begränsa-
de sakområden: 585
Nordiska instituts framtida ställning:
1062
Gemensamt införande av SI-systemet
för måttenheter i de nordiska län-
derna: 1638
Övergång till gemensamt budgetår

i de nordiska länderna per kalender-
år: 1773

Bondevik, Kjell, Norska del. (Kr.F.)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 145
Gemensam skeppsmedicinsk forsk-
ning (fråga): 229, 230
Nordisk fiskeriutbildning (fråga):
232, 234

Borten, Per, Norska del. (Sp)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 124

Bratteli, Trygve, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Översyn av Nordiska rådets stadga
och arbetsordning: 452

Yttranden:

Generaldebatt: 72, 122
Nordiska ministerrådet m. m.: 288,
304

Bundvad, Kaj, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Intensifierad nordisk samverkan för
att motverka narkotikamissbruket:
1685

Bye, Roald, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Intensifierad nordisk samverkan för
att motverka narkotikamissbruket:
1685

Yttranden:

Förbättrat idrottsutbyte: 210
Varudeklarationssamarbete (fråga):
237, 238
Internordisk giltighet för recept: 241

Carlsson, Eric, Sv. del. (cp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Förenklad tullförfarande för uthyr-
ningsmaskiner: 1483

Yttrande:

Nordisk äktenskapslagstiftning: 207

Cassel, Leif, Sv. del. (m)

Vald medlem till 31 december 1970

Medlemsförslag:

Inrikesflygets problem: 362

Översyn av Nordiska rådets stadga och arbetsordning: 452

En nordisk transportöverenskommelse: 1132

Nordiskt samarbete för ökad trafik-säkerhet: 1570

Förbud mot överljudsflygplan: 1731

Christiansen, Ragnar, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Övergång till gemensamt budgetår i de nordiska länderna per kalenderår: 1773

Dam, Poul, Danm. riges del. (SF)

Suppleant

Yttranden:

Nordisk äktenskapslagstiftning: 204

Narkotikamissbruk: 274, 275

Damsgaard, Kresten, Danm. riges del.

(V)

Vald medlem

Yttranden:

Bekämpning av oljeskador i havet (fråga): 177, 179

Dinesen, Erling, Danm. riges del. (S)

Suppleant

Tilläggsförslag:

Enhetliga principer för lagstiftning om engångsförpackningar: 1512

Yttrande:

Engångsförpackningar: 330

Ehrnrooth, Georg C., Finl. del. (Sv)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Offentlighetsgrundsatsens tillämpning i nordisk förvaltning: 629

Samlad skadeståndsrättslig lagstiftning: 769

Nordisk äktenskapsrätt: 796

Enhetlig nordisk marknadsföringslagstiftning: 1200

Tilläggsförslag:

Viss revision av sjömansskattelagstiftningen: 838

Ändringsförslag:

Lagregler rörande personlighetens okränkbarhet: 436

Yttranden:

Generaldebatt: 128

Nordisk äktenskapslagstiftning: 191, 204

Samlad skadeståndsrättslig lagstiftning: 285

Förbud mot överljudsflygplan: 318

Endresen, Egil, Norska del. (H)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Användande av engångsförpackningar (fråga): 175

Engan, Erling, Norska del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordiska instituts framtida ställning: 1062

Yttranden:

Generaldebatt: 120, 122

Enhetlig lagstiftning om trafikonykterhet (fråga): 185, 186

Åtgärder till skydd för laxbeståndet: 255

Nordiska ministerrådet m. m.: 303

Enggard, Knud, Danm. riges del. (V)

Vald medlem

Yttrande:

Analysatlesier rörande fröer: 346

Eriksen, Niels, Danm. riges del. (V)

Vald medlem

Yttrande:

Samnordisk utbildning av konservertorer: 282

Eriksson, Thorvald, Finl. del. (ÅS)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Inrättande av Nordiska rådets pris för scenkonst: 1161

Garbo, Gunnar, Norska del. (V)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordiskt utställningssamarbete: 1014
Inrättande av Nordiska rådets pris
för bildande konster: 1067

Yttranden:

Generaldebatt: 153

Nordiska ministerrådet m. m.: 297

Geijer, Lennart, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Enhetlig lagstiftning om trafikonyk-
terhet (fråga): 185

Gestrin, Kristian, Finl. del. (Sv)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Medborgarskap för barn i s. k. blan-
dade äktenskap (fråga): 236

Gislason, Gylfi Þ., Isl. del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 101

Guldborg, Ove, Danm. riges del. (V)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Samarbete på luftfartens område: 309
Handläggningen av Öresundsfrågor-
na: 315

Hafstein, Jóhann, Isl. del. (Sj)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 83

Hammarberg, Sven, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Inrättande av ett nordiskt institut för
östeuropeiska frågor: 643
Intensifierad nordisk samverkan för
att motverka narkotikamissbruket:
1685

Yttranden:

Användande av engångsförpackning-
ar (fråga): 174, 175
Narkotikamissbruk: 271
Syssetättningspolitik: 320

Hamrin-Thorell, Ruth, Sv. del. (fp)

Suppleant till 31 december 1970

Medlemsförslag:

Stipendier till studieresor i Norden
för medarbetare vid massmedia: 1382

Hanhirova, Veikko, Finl. del. (K)

Vald medlem

Yttrande:

Förbud mot överljudsflygplan: 318

Hansen, Guttorm, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordiskt utställningssamarbete: 1014
Inrättande av Nordiska rådets pris
för bildande konster: 1067

Yttranden:

Generaldebatt: 103

Nordiskt kulturavtal: 334

Hara, Erkki, Finl. del. (Kok)

Vald medlem till 4 februari 1971, där-
efter suppleant

Medlemsförslag:

Nordisk äktenskapsrätt: 796

Idrottsutbyte: 1292

Nordiska ministerrådet och det nor-
diska ekonomiska samarbetet: 1787

Ändringsförslag:

Lagregler rörande personlighetens
okränkbarhet: 436

Hartling, Poul, Danm. riges del. (V)

Vald medlem till 23 januari 1968

Regeringsrepresentant

Medlemsförslag:

Översyn av Nordiska rådets stadga
och arbetsordning: 452

Haugaard, Svend, Danm. riges del (RV)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordisk äktenskapsrätt: 796

Idrottsutbyte: 1292

Avskaffande av avgift vid förvärv av
nordiskt medborgarskap: 1671

Förbud mot överljudsflygplan: 1731

Yttranden:

Nordisk äktenskapslagstiftning: 191

Privatlivets helgd: 341

Avskaffande av avgift vid förvärv av
nordiskt medborgarskap: 348

Helén, Gunnar, Sv. del. (fp)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 89, 136

Nordiska ministerrådet m. m.: 289,
291

Helveg Petersen, K., Danm. riges del.
(RV)

Suppleant till 7 december 1966

Regeringsrepresentant

Medlemsförslag:

Vidgat skydd för privatlivets helgd:
374

Yttranden:

Generaldebatt: 160

Riktlinjer för vuxenundervisningen
i radio och TV (fråga): 226, 228

Narkotikanissbruk: 277

Nordiskt kulturavtal: 336

Helveg Petersen, Niels, Danm. riges del.
(RV)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Förbud mot överljudsflygplan: 1731

Yttranden:

Generaldebatt: 123

Nordiska språklektorers ställning
(fråga): 231

Studieresor i Norden för medarbetare
vid massmedia: 349

Hermansson, Carl-Henrik, Sv. del. (vpk)

Vald medlem

Yttrande:

Generaldebatt: 99

Hernelius, Allan, Sv. del. (m)

Suppleant till 3 januari 1971, därefter
vald medlem

Medlemsförslag:

Samlad skadeståndsrättslig lagstiftning:
769

Enhetlig nordisk marknadsföringslagstiftning:
1200

Tilläggsförslag:

Den fortsatta handläggningen av Öresundsfrågorna: 1822

Yttranden:

Nordisk äktenskapslagstiftning: 202,
204

Marknadsföringslagstiftning: 252

89—700190. Nordiska rådet.

Hetemäki, Elsi, Finl. del. (Kok)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Utbyggnad av TV-samarbetet mellan
Finland och Sverige: 1310

Samnordisk utbildning av konservatorer:
1346

Tilläggsförslag:

Organisationen av arbetet med skolordningarnas harmonisering: 1836

Yttranden:

Generaldebatt: 171

Samnordisk utbildning för bibliotek,
arkiv och informatik: 281

Utbyggnad av TV-samarbetet mellan
Finland och Sverige: 328

Holmberg, Yngve, Sv. del. (m)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Personalen i Nordiska rådets utskott:
575

Yttranden:

Generaldebatt: 108

SI-system för måttenheter: 286

Nordiska ministerrådet m. m.: 295

Horn, Svend, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordiskt samarbete för ökad trafik-
säkerhet: 1570

Förbud mot överljudsflygplan: 1731

Åtgärder mot flygkapning m. m.: 1792

Yttranden:

Statlig fiskeavgift (fråga): 234, 235

Samarbete på luftfartens område:
306, 312

Förbud mot överljudsflygplan: 319

Åtgärder mot flygkapning: 320

Håvik, Doris, Sv. del. (s)

Suppleant

Medlemsförslag:

Internordisk kommitté för vattenfrågorna i Kattégatt och Skagerack: 1262

Ingimundarson, Sigurður, Isl. del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Åtgärder till skydd för laxbeståndet:
732

Isaksson, Martin, Finl. del.

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 159

Revision av sjömansskattelagstiftningen: 245

Itälä, Jaakko, Finl. del. (Lkp)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 143

Tillämpning av nordisk tentamensgiltighet (fråga): 224

Jacobsen, Nils, Norska del. (A)

Vald medlem till 1 november 1969

Medlemsförslag:

Åtgärder till skydd för laxbeståndet: 732

Jensen, Jørgen, Danm. riges del. (KF)

Vald medlem till 1 december 1970

Medlemsförslag:

Gemensamt införande av SI-systemet för måttenheter i de nordiska länderna: 1638

Ändringsförslag:

Lagregler rörande personlighetens okränkbarhet: 436

Johannessen, Martha, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

En nordisk transportöverenskommelse: 1132

En järnvägsförbindelse över Svinesund: 1248

Internordisk kommitté för vattenfrågorna i Kattegatt och Skagerack: 1262

Nordiskt samarbete för ökad trafiksäkerhet: 1570

Förbud mot överljudsflygplan: 1731

Yttranden:

Legitimationskontroll vid resor inom Norden (fråga): 183, 184

Järnvägsförbindelse över Svinesund: 240

Johansson, Tage, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Löneskydd vid konkurs: 1461

Yttranden:

Nordiska kulturfonden: 337

Löneskydd vid konkurs: 345

Jónsson, Eysteinn, Isl. del. (F)

Vald medlem:

Medlemsförslag:

Översättning av nordisk skönlitteratur till nordiska språk: 1079

Ändringsförslag:

Nordiskt samarbete på scenkonstens område: 1163

Yttranden:

Generaldebatt: 137

Nordisk fiskeriutbildning (fråga): 232, 234

Översättning av nordisk skönlitteratur: 340

Karjalainen, Ahti, Finl. del. (K)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 80

Kellgren, Nils, Sv. del. (s)

Suppleant till 31 december 1968

Medlemsförslag:

Personalen i Nordiska rådets utskott: 575

Kjartansson, Magnús, Isl. del. (Ab)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Norden och EEC: 1818

Yttranden:

Generaldebatt: 98

Islands deltagande i turistkontoret i New York (fråga): 221, 222

Knuutila, Sakari, Finl. del. (Sd)

Suppleant

Yttrande:

Trafiksäkerhetssamarbete: 220

Kock, Osmo, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem till 21 mars 1970

Medlemsförslag:

Vidgat skydd för privatlivets helgd: 374

Korvald, Lars, Norska del. (Kr.F.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Intensifierad nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruket: 1685

Tilläggsförslag:

Internordisk giltighet för recept: 870

Yttranden:

Generaldebatt: 117

Gemensamt nordiskt framträdande vid FN:s miljövårdskonferens 1972 (fråga): 181, 182

Nordisk äktenskapslagstiftning: 191

Narkotikamissbruk: 268

Krag, Jens Otto, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Yttranden:

Inledningsanförande: 60

Generaldebatt: 129

Färöarnas politiska status: 259, 261

Avslutningsanförande: 354

Kristiansen, Kåre, Norska del. (Kr.F.)

Vald medlem

Yttranden:

Nordisk äktenskapslagstiftning: 194, 200

Färöarnas politiska status: 256

Narkotikamissbruk: 275

Nordiska ministerrådet m. m.: 301

Löneskydd vid konkurs: 346

Kuusi, Pekka, Finl. del. (Sd)

Suppleant till 21 mars 1970

Medlemsförslag:

Inrättande av ett nordiskt institut för östeuropeiska frågor: 643

Samnordiska arkiv: 1104

Kyllingmark, Håkon, Norska del. (H)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Trafiksäkerhetssamarbete: 216

Larsen, Aksel, Danm. riges del. (SF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Förbud mot överljudsflygplan: 1731

Norden och EEC: 1818

Tilläggsförslag:

Den fortsatta handläggningen av Öresundsfrågorna: 1822

Yttranden:

Generaldebatt: 148

Färöarnas politiska status: 259

Nordiska ministerrådet m. m.: 290, 291

Handläggningen av Öresundsfrågorna: 314

Engångsförpackningar: 333

Larsson, Lars, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Idrottsutbyte: 1292

Den finska arbetskraftens förhållanden: 1402

Intensifierad nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruket: 1685

Tilläggsförslag:

Enhetliga principer för lagstiftning om engångsförpackningar: 1512

Leiro, Lars, Norska del. (Sp)

Vald medlem till 8 september 1969

Medlemsförslag:

Samlad skadeståndsrättslig lagstiftning: 769

Leivo-Larsson, Tyyne, Finl. del. (Tpsl)

Vald medlem till 21 mars 1970

Tilläggsförslag:

Viss revision av sjömansskattelagstiftningen: 838

Leskinen, Väinö, Finl. del. (Sd)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 126, 129

Lidbom, Carl, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Bekämpning av oljeskador i havet (fråga): 178

Nordisk äktenskapslagstiftning: 197, 200, 203

Varudeklarationssamarbete: 238

Lillqvist, Bror, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Löneskydd vid konkurs: 1461

Nordiskt samarbete för ökad trafik-
säkerhet: 1570
Förbud mot överljudsflygplan: 1731

Linna, Heimo, Finl. del. (K)

Vald medlem till 4 februari 1971

Medlemsförslag:

Intensifierad nordisk samverkan för
att motverka narkotikamissbruket:
1685

Lundblad, Grethe, Sv. del. (s)

Suppleant

Medlemsförslag:

Översättning av nordisk skönlittera-
tur till nordiska språk: 1079

Lähteenmäki, Olavi, Finl. del. (Kek)

Vald medlem

Yttrande:

Inbjudan till 20:e sessionen: 352

Matthiasen, Niels, Danm. riges del. (S)

Suppleant

Yttranden:

Generaldebatt: 163

Nordiskt litteraturllexikon: 350

Matthiesen, Matthias A., Isl. del. (Sj)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Idrottsutbyte: 1292

Yttranden:

Öppningsanförande: 55

Nordiska instituts framtida ställning:
343

Mellqvist, Sven, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

En järnvägsförbindelse över Svine-
sund: 1248

Nordiskt samarbete för ökad trafik-
säkerhet: 1570

Förbud mot överljudsflygplan: 1731

Åtgärder mot flygkapning m. m.: 1792

Tilläggsförslag:

Den fortsatta handläggningen av Öre-
sundsfrågorna: 1822

Yttranden:

Trafiksäkerhetssamarbete: 218

Medborgarskap för barn i s. k. bian-

dade äktenskap (fråga): 236, 237

Inrikesflygets problem: 317

Moberg, Sven, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 167

Nordiska språklektorers ställning
(fråga): 231, 232

Mundebo, Ingemar, Sv. del. (fp)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 150

Inrättande av ett nordiskt institut för
östeuropeiska frågor: 208

Tillämpning av nordisk tentamens-
giltighet (fråga): 223, 225

Kriminologiskt samarbete: 347

Moller, Gerda, Danm. riges del. (KF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Intensifierad nordisk samverkan för
att motverka narkotikamissbruket:
1685

Förbud mot överljudsflygplan: 1731

Yttranden:

Nordiskt kontaktorgan för miljö-
vårdsfrågor (fråga): 180, 181

Mørk, Niels, Danm. riges del. (S)

Suppleant

Yttrande:

Internordisk kommitté för vattenfrå-
gorna i Kattegatt och Skagerack: 329

Nettelbrandt, Cecilia, Sv. del. (fp)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 156

Samarbete på luftfartens område: 313

Nielsen, K. Arel, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Yttranden:

Översyn av Nordiska rådets stadga
och arbetsordning m. m.: 70, 284

Nordisk äktenskapslagstiftning: 186,
199, 201

Nordisk tjänstemannarätt: 342

Nilsson, Jan-Ivan, Sv. del. (cp)
Suppleant till 3 januari 1971, därefter
vald medlem

Medlemsförslag:

Gemensam nordisk sysselsättnings-
politik: 592
Inrättande av ett nordiskt institut för
medicinsk genetik: 968
Skatt på utlandsresor: 1059
Utbyggnad av TV-samarbetet mellan
Finland och Sverige: 1310
Den finska arbetskraftens förhållan-
den: 1462

Yttranden:

Den finska arbetskraftens förhållan-
den: 324
Engångsförpackningar: 332

Norali, Odvar, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordiskt utställningssamarbete: 1014

Yttrande:

Narkotikamissbruk: 272

Normann, A. C., Danm. riges del. (RV)

Vald medlem till 7 februari 1968

Regeringsrepresentant

Medlemsförslag:

Nordisk administration på begränsa-
de sakområden: 585

Yttrande:

Åtgärder till skydd för laxbeståndet:
253

Norvik, Erling, Norska del. (H)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Byggnad av väg mellan Virtaniemi
och Nyrud: 905
Förbud mot överljudsflygplan: 1731

Yttrande:

Väg mellan Virtaniemi och Nyrud:
239

Nyboe Andersen, Poul, Danm. riges del.
(V)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 134

Nørgaard, Ivar, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Stipendier till studieresor i Norden
för medarbetare vid massmedia: 1382
Övergång till gemensamt budgetår i
de nordiska länderna per kalender-
år: 1773

Yttranden:

Generaldebatt: 93
Nordiska ministerrådet m. m.: 301
Gemensamt budgetår: 343

Ohlin, Bertil, Sv. del. (fp)

Vald medlem till 31 december 1970

Medlemsförslag:

Nordiska ministerrådet och det nor-
diska ekonomiska samarbetet: 1787

Palm, Sture, Sv. del. (s)

Vald medlem:

Medlemsförslag:

Offentlighetsgrundsatsens tillämpning
i nordisk förvaltning: 629

Utställningssamarbete: 1014

Stipendier till studieresor i Norden
för medarbetare vid massmedia: 1382
Gemensamt införande av SI-systemet
för mattenheter i de nordiska län-
derna: 1638

Nordisk symbol: 1825

Tilläggsförslag:

Verksamhetsområdet för Nordiska
kommittén för samordning av elek-
triska säkerhetsfrågor (NSS): 1809
Nordiska rådets informationsverk-
samhet: 1838

Yttranden:

Åtgärder till skydd för laxbeståndet:
253, 255

Palme, Olof, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 130

Patursson, Erlendur, Danm. riges del.
(Tvfl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Norden och EEC: 1818
Färöarnas politiska status: 1820

Yttranden:

Färöarnas politiska status: 256, 260
Nordiska ministerrådet m. m.: 300

Perheentupa, Antti-Veikko, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Intensifierad nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruket: 1685

Yttranden:

Generaldebatt: 164
Östersjöns föroreningar (fråga): 176, 177
Revision av sjömansskattelagstiftningen: 244
Engångsförpackningar: 331

Petersen, Poul, Danm. riges del. (Ftkfl)

Vald medlem till 17 december 1970

Medlemsförslag:

Samnordisk utbildning av konserver: 1346
Stipendier till studieresor i Norden för medarbetare vid massmedia: 1382

Philip, Grethe, Danm. riges del. (RV)

Vald medlem till 2 oktober 1968, där-
efter suppleant

Ändringsförslag:

Lagregler rörande personlighetens
okränkbarhet: 436

Ranmark, Dagmar, Sv. del. (s)

Vald medlem till 31 december 1970

Medlemsförslag:

Samnordisk utbildning av konserver: 1346

Rihtniemi, Juha, Finl. del. (Kok)

Vald medlem till 12 januari 1971

Medlemsförslag:

Personalen i Nordiska rådets utskott: 575
Inrättande av ett nordiskt institut för östeuropeiska frågor: 643
Den finska arbetskraftens förhållanden: 1402

Rognerud, Berte, Norska del. (H)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordiskt utställningssamarbete: 1014
Samnordisk utbildning av konserver: 1346

Stipendier till studieresor i Norden för medarbetare vid massmedia: 1382
Intensifierad nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruket: 1685

Yttranden:

Generaldebatt: 141

Nordisk äktenskapslagstiftning: 268
Inrättande av ett nordiskt institut för medicinsk genetik: 209
Nordens hus i Reykjavik: 210
Narkotikamissbruk: 263

Saalasti, Kerttu, Finl. del. (K)

Vald medlem till 21 mars 1970

Medlemsförslag:

Inrättande av ett nordiskt institut för östeuropeiska frågor: 643
Nordiskt utställningssamarbete: 1014

Saarto, Veikko, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem till 8 september 1970

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Samarbete på luftfartens område: 310

Salo, Tuure, Finl. del. (Lkp)

Vald medlem till 21 mars 1970

Medlemsförslag:

Byggande av väg mellan Virtaniemi och Nyrud: 905

Salolainen, Pertti, Finl. del. (Kok)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Enhetlig nordisk marknadsföringslagstiftning: 1200

Yttranden:

Generaldebatt: 169
Enhetlig nordisk marknadsföringslagstiftning: 246

Salvesen, Salve, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Inrättande av ett nordiskt institut för medicinsk genetik: 968

- Intensifierad nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruket: 1685
- Tilläggsförslag:
Sammordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik: 914
- Yttranden:
Gemensam skeppsmedicinsk forskning (fråga): 228, 230
Narkotikamissbruk: 261, 276
- Savela, Veikko*, Finl. del. (K)
Vald medlem till 21 mars 1970
- Medlemsförslag:
Byggande av väg mellan Virtaniemi och Nyrud: 905
- Segerstedt Wiberg, Ingrid*, Sv. del. (fp)
Vald medlem till 31 december 1970
- Medlemsförslag:
Vidgat skydd för privatlivets helgd: 374
Personalen i Nordiska rådets utskott: 575
Nordisk administration på begränsade sakområden: 585
Nordisk äktenskapsrätt: 796
Nordiska instituts framtida ställning: 1062
Internordisk kommitté för vattenfrågorna i Kattegatt och Skagerack: 1262
Utbyggnad av TV-samarbetet mellan Finland och Sverige: 1310
Stipendier till studieresor i Norden för medarbetare vid massmedia: 1382
Åtgärder mot flygkapning m. m.: 1792
- Seip, Helge*, Norska del. (V)
Vald medlem
- Yttranden:
Generaldebatt: 85
Offentlighetsgrundsatsens tillämpning i nordisk förvaltning: 244
Marknadsföringslagstiftning: 250
Nordiska ministerrådet m. m.: 294
- Siltanen, Sylvi*, Finl. del. (Sd)
Vald medlem
- Medlemsförslag:
Inrättande av ett nordiskt institut för östeuropeiska frågor: 643
Utbyggnad av TV-samarbetet mellan Finland och Sverige: 1310
Den finska arbetskraftens förhållanden: 1402
- Yttranden:
Generaldebatt: 152
Sammordiska arkiv: 283
- Sirén, Eino*, Finl. del. (Sd)
Vald medlem till 21 mars 1970
- Medlemsförslag:
Översyn av Nordiska rådets stadga och arbetsordning: 452
Personalen i Nordiska rådets utskott: 575
Nordisk administration på begränsade sakområden: 585
- Skaftason, Jón*, Isl. del. (F)
Vald medlem
- Yttranden:
Islands deltagande i turistkontoret i New York (fråga): 222
Nordiska ministerrådet m. m.: 298
- Skantz, Anna-Greta*, Sv. del. (s)
Suppleant
- Medlemsförslag:
Den finska arbetskraftens förhållanden: 1402
Nordiskt samarbete för ökad trafiksäkerhet: 1570
Intensifierad nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruket: 1685
- Tilläggsförslag:
Enhetliga principer för lagstiftning om engångsförpackningar: 1512
- Skoglund, Gösta*, Sv. del. (s)
Vald medlem till 31 december 1970
- Medlemsförslag:
Utbildning av isländska läkare vid Umeå universitet: 1185
- Steller, Ib*, Danm. riges del. (KF)
Vald medlem
- Medlemsförslag:
Nordiska ministerrådet och det nordiska ekonomiska samarbetet: 1787
- Stray, Svenn*, Norska del. (H)
Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 123

Statlig fiskeavgift (fråga): 235

Sukselainen, V. J., Finl. del. (K)

Vald medlem till 21 mars 1970

Medlemsförslag:

Gemensam nordisk sysselsättningspolitik: 592

Sundin, Sven, Sv. del. (cp)

Vald medlem till 31 december 1970

Medlemsförslag:

Avskaffande av avgift vid förvärv av nordiskt medborgarskap: 1671

Tilläggsförslag:

Samarbetet Norden och Europa: 589

Ändringsförslag:

Samarbete på luftfartens område: 359

Sundman, Per Olof, Sv. del. (cp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordiskt utställningssamarbete: 1014

Inrättande av Nordiska rådets pris för bildande konster: 1067

Inrättande av Nordiska rådets pris för scenkonst: 1161

Stipendier till studieresor i Norden för medarbetare vid massmedia: 1382

Yttranden:

Utbildning av isländska läkare vid Umeå universitet: 246

Nordisk symbol: 338

Sundqvist, Ulf, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Utbyggnad av TV-samarbetet mellan Finland och Sverige: 1310

Löneskydd vid konkurs: 1461

Gemensamt införande av SI-systemet för måttenheter i de nordiska länderna: 1638

Tilläggsförslag:

Verksamhetsområdet för Nordiska kommittén för samordning av elektriska säkerhetsfrågor (NSS): 1809

Yttranden:

Generaldebatt: 105

Samordning av elektriska säkerhetsfrågor: 243

Tallgren, Carl Olof, Finl. del. (Sv)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Varudeklarationssamarbete (fråga): 237

Tarjanne, Pekka, Finl. del. (Lkp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordiskt samarbete för ökad trafik-säkerhet: 1570

Yttrande:

Trafiksäkerhetssamarbete: 215

Teuhiälä, Juho, Finl. del. (K)

Vald medlem till 21 mars 1970

Tilläggsförslag:

Internordisk gillighet för recept: 870

Thestrup, Knud, Danm. riges del. (KF)

Vald medlem till 23 januari 1968

Regeringsrepresentant

Medlemsförslag:

Vidgat skydd för privatlivets helgd: 374

Yttranden:

Legitimationskontroll vid resor inom Norden (fråga): 181

Nordisk äktenskapslagstiftning: 206

Narkotikamissbruk: 269, 277

Tiekso, Anna-Liisa, Finl. del. (Skdl)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Narkotikamissbruk: 265

Toft, H. C., Danm. riges del. (KF)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 115

Treholt, Thorstein, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordiska instituts framtida ställning: 1062

Löneskydd vid konkurs: 1461

Avskaffande av avgift vid förvärv av nordiskt medborgarskap: 1671

Tuominen, Mirjam, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem

Yttranden:

Riktlinjer för vuxenundervisningen
i radio och TV (fråga): 226, 227

Tupamäki, Olavi, Finl. del. (Smp)

Vald medlem till 15 september 1970

Tilläggsförslag:

Enhetliga principer för lagstiftning
om engångsförpackningar: 1512

Vennamo, Veikko, Finl. del. (Smp)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 162

Nordisk äktenskapslagstiftning: 201

Nordiska ministerrådet m. m.: 297

Willoch, Kåre, Norska del. (H)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 95

Nordiska ministerrådet m. m.: 292

Virtainen, Johannes, Finl. del. (K)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Förenklat tullförfarande för uthyr-
ningsmaskiner: 1483

Yttranden:

Generaldebatt: 157, 169

Förenklat tullförfarande för uthyr-
ningsmaskiner: 242

Ämnesregister

(De kursiverade saknumren hänvisar till översikten över sakernas behandling, s. 2791—2812, övriga siffror hänvisar till sidor. Med * markerade saker upptogs ej till behandling under sessionen. NU hänvisar till ett nummer i "Nordisk udredningsserie".)

- Abortlagstiftning: 1913
Ackord-: se Akkord
Administration på begränsade sakområden: A 173/k, 585
Administrativa beslut, verkställighet av: D 18/1962/j, 2251
Adoptionsrätt: 1905, 1908
Af: se Av
Afbetaling, betänkningstid ved køb: 1905
Afrikainstitut: 2119
Akademi, folklig, berättelse om: *C 17/k, 2103
Akademiker, efterutbildning av: 1929
Akkordlovgivning: 1911
Aktiebolagsbeskattning: D 26/1964/e, 159, 838, 2281, NU 1963: 5
Aktiebolagslagstiftning: *D 12/1961/j, 2246
Aktiebolagsrätt: 1906
Aktieselskapsret: 1906
Alkoholmissbruk, ungdomens D 5/1967/s, 2372
— i trafiken: se Trafikonykterhet
Ambulanstjänst inom Nordkalotten: *D 11/1966/s, 2320
Arbeider-: se Arbetar-
Arbetskydd, samarbete om: *D 4/1967/s, 2370
Arbetskraft, ung: *D 3/1967/s, 2369
Arbetsmarknad för
bibliotekarier: *D 2/1964/k, 2267
farmaceuter: 2677
psykologer: D 2/1970/s, 2536
sjuksköterskor: 2677
veterinärer: D 19/1958/s, 2233
— utkast till överenskommelse: 2236
Arbetsmarknadsutbildningscenter, Nordkalottens: 2677
Arbetsmarknadsutskottet, Nordiska: C 7/s, 2104
Arbetsmedicinens område, samarbete på: *D 36/1970/s, 2613
Arbetsordning och stadga, Nordiska rådets, översyn av: A 145/j, 452, 494
Arkeologi, universitetskurser i: *D 3/1965/k, 1930, 2289
Arkitekter, utbildning av och bestämmelser för: *D 5/1965/s, 2290
Arkiv, bibliotek och informatik, utbildning för: A 270 T/k, 914
Arkiv, samnordiska: A 282/k, 1104
Arktisk medicinsk forskning: D 11/1960/k, 2244
— samarbetskommittén för: C 23/k, 2142
Asieninstitut, berättelse från: *C 24/k, 2149, NU 1965: 5
Atomenergifrågor, Kontaktorganet för: *C 8/e, 2018, NU 1968: 15
— medlemmar: 2020
Atomsamarbetsavtal Finland—Sverige: 2675
Atomskader, ansvar för: 1910
Audiovisuelle läremidler, samarbeid om: 1950
Automobil: se Motorfordon
Avgifter och skatter, harmonisering av: *D 28/1964/e, 2283
Avlidna, transport av: 2664
Avtalslagen, betänketid: *D 15/1967/j, 2381
Banksamarbete: 2683
Barn
döva och gravt hörselskadade, undervisning av: 2664
medborgarskap för: D 6/1970/j, 2545
utom äktenskap: 1908

- Barnlagstiftning: NU 1967:4
- Beskattning: se även Skatter
 av alkoholinnehåll för öi: 2285
 bolagsbeskattning: *D 26/1964/e*, 159, 838, 2281, NU 1963:5
 av choklad- och konfektyrvaror: 2284
 av personer: se Skattepolitiskt samarbete
 sjömansskattelagstiftningen: *A 260 T/s*, 159, 838, NU 1969:10
 Skattekonferens i Köbenhavn 1966: NU 1966:4
 skatter och avgifter på vissa varor: **D 28/1964/e*, 2283
 skattevetenskapligt samarbete: *D 14/1968/e*, 2418
 utformning: *D 21/1967/e*, *D 24/1968/e*, 2385, 2429
 utlandsresor: *A 278/e*, 1059
- Beskattningsavtal, dubbel-: 2682
- Betinget dömte, tillsyn med: 1916
- Betänketid i avtalslagen: **D 15/1967/j*, 2381
- Betänkningsperiod vid köp på afbetaling: **D 15/1967/j*, 2381
- Bibliotek, arkiv och informatik, utbildning för: *A 270 T/k*, 914
- Bibliotek av billighetsböcker, nordiskt: 1955
- Bibliotekarier, arbetsmarknad för: **D 2/1964/k*, 2267
- Bildande konst, inrättande av Nordiska rådets pris för: *A 280/k*, 1067
- Bildkonst: 1963, se även Konst
 — inköpsordning för: 1965
 — ungdomsbiennalerna för: 1963
- Biljettpriser, internordiska för studerande: 2649
- Billighetsböcker: 1955
- Bilprovning: 2649
- Biologer, utbildning af experimentelle: 1930
- Biståndssamarbete: 2683
- Blå vägens utbyggnad till Europaväg: **D 16/1970/t*, 2567
- Boksning: se Boxning
- Bolagsbeskattning: *D 26/1964/e*, 159, 838, 2281, NU 1963:5
- Boxning, professionell, förbud mot: *D 6/1969/j*, 2481, NU 1967:16
- Brand- och hälsofarliga ämnen, märkning av: *D 17/1965/s*, 2293, NU 1970:7
- Bro vid Karesuando: **D 15/1970/t*, 2566
- Budgetår, gemensamt per kalenderår: *A 310/e*, 1773
- Busstrafik, prioritering av: 2652
- By-: se Stad-
- Byplanläggning: se Stadsplanering
- Bøger, billigheds-, bibliotek af: 1955
- Börn: se Barn
- Børnehøve: se Förskola
- Charterflyg: **D 25/1967/t*, 2388
- Choklad- och konfektyrvaror, beskattning av: 2284
- Civilrätt: 1904
- Dampkedler: se Ångpanne-
- Deccanät över Östersjön: 2678
- Designhögskola, nordisk: 1964
- Djur, karantänverksamheten för: **D 11/1970/s*, 2555
- Djurskyddslagstiftning, principer för: **D 7/1963/j*, 2258
- Dobbelbeskattning: se Beskattningsavtal
- Dokumentation, vetenskaplig: *D 12/1963/k*, 2259
- Dramaserie på engelska: 1955
- Dyr-: se Djur-
- Dyrefredning: se Fridlysnig
- Dyrlägar: se Veterinär
- Döva och gravt hörselskadade barn, undervisning av: 2664
- EDB-teknik, integritetsbeskyttelse i förbindelse med användelse af: 1917
- EEC: se även Generaldebatten
 — nordiska inledningsanföranden inför förhandlingar med: 1989
 — och Norden: *A 316/e*, 1818
- EFTA: se Generaldebatten
- Ekologi, terrester, Nordiskt kollegium för: **C 29/k*, 2190
- Ekonomiskt samarbete: *C 5/e*, 1986, 2681, NU 1969:1—2, 11, 15, 17, 21, se även Generaldebatten
 — information om: *D 23/1970/k*, 2586

- ministerkommittén för: *C 5/e*, 1986
- och Nordiska ministerrådet:
A 311/e, 1787
- Eksamen: se Tentamen
- Eksamenskarakter: se Studentbetyg
- El-samarbejde: se Nordel
- Elektriska säkerhetsfragor, verksamhetsområdet för Nordiska kommittén för samordning av: *A 315 T/e*, 1809
- Elementarpartikelfysik, samarbete:
D 3/1966/k, 2308
- Elmaterielkontroll: *D 2/1963/e*, 2255
- Embedsläger: se Ämbetsläkare
- Embedsmands-: se Ämbetsmannas-
- Engångsförpackningar, användande av:
D 5/1969/s, 2477
- lagstiftning om: *A 298 T/s*, 1512
- Erhvervs-: se Yrkes-
- Erstatning: se Skadestånd
- Europeiska ekonomiska gemenskapen:
se EEC
- Europaväg
- 18, utbyggnad av: *D 13/1969/t*, 2492
- Bla vägens utbyggnad till: **D 16/1970/t*, 2567
- Europavägar, numrering av: 2649
- Europavägförbindelse Finland—Sverige:
*D 29/1967/t, 2393
- Europeisk säkerhetskonferens: 128, 129, 133
- Fackutbildning för isländsk ungdom:
D 5/1968/k, 2407
- Fagerholm-kommittén: se Nordiska organisationskommittén
- Faglärere: se Yrkeslärare
- Farmaceuter, arbetsmarknad för: 2677
- Fast förbindelse Danmark—Sverige: se Öresundsfrågorna
- Fartyg, stora, sjöfartsregler för: *D 19/1969/t*, 2504
- Fellesmarked: se ekonomiskt samarbete
- Ferie-: se Semester-
- Ferskvandsbiologi, Nordisk kollegium för: 2652
- Filmcensur: 1919
- Film
- regissörer, teaterseminarier för: 1963
- samarbete: 1962
- utbildning: 1963
- utbildningssamarbete för: 1963
- FINEFTA: se Generaldebatten
- Finsk-svenska utbildningsrådet, berättelse från: *C 26/k*, 2163
- medlemmar: 2166
- Finska arbetskraftens förhållanden:
A 295/s, 157, 165, 169, 1402
- Finska, kurser i: 1931
- Firmalovgivning: 1911
- Fisk, djupfryst, försäljningsavtal: 2683
- Fiske- och jordbruksamarbete: 2680
- Fiskekort: se Fritidsfiske
- Fiskerispörsmål, kontaktorganet för:
*C 12/e, 2035
- Fiskeriutbildning: *D 29/1965/k*, 2299
- Fjernsyn: se TV
- Flyg: se även Charterflyg, Inrikesflyg och Överljudsflygplan
- Flygkapning, åtgärder mot: *A 312/t*, 1792
- förslag till konvention för bekämpande av: 1800
- Flykaping: se Flygkapning
- Flygtrafik, underlättande av gränsformaliteter: **D 29/1963/t*, 2265
- Flyve: se Flyg
- FN
- fredsbevarande aktioner, deltagande i: 2684
- lagkommittéer: 1918
- miljövardskonferens: 77, 88, 113, 118, 2474
- Fodpleje: se Fotvard
- Folkdiktning, Nordiskt institut för:
*C 31/k, 2198
- Folklig akademi, Nordens: **C 17/k*, 2103
- Folklivsforskning: **D 3/1965/k*, 1930, 2289
- For-: se För-
- Forbrugerspørgsmål: se Konsumentfrågor
- Forandringspreskription: se Preskription
- Forskarutbildning, Nordisk sommarskola för: **C 38/k*, 2224
- Forskeruddannelse, samarbete om: 1929
- nordisk sommerskole for: **C 38/k*, 2224
- Forskning
- i arktisk medicin: *D 11/1960/k*, 2244

- arktisk medicinsk, Nordisk samarbetskommitté för: *C 23/k*, 2142
- vid hälsovårdshögskolan, Nordiska: **D 28/1970/s*, 2597
- integrations-, nordisk: **D 15/1968/e*, 2422
- jordbrukskooperativ: **D 14/1962/k*, 2250
- källmaterial för samtidshistorisk: **D 24/1969/k*, 2520
- massmedia-: **D 10/1970/k*, 2554
- medicinsk, Nordiska samarbetsnämnden för: **C 39/k*, 2228
- parasitologisk: **D 29/1968/k*, 2443
- pedagogisk, nordisk kommitté för: 1952
- samarbete i: 1932, 1954
- skeppsmedicinsk: *D 10/1969/s*, 2486
- transportekonomisk, Nordiska kommittén för: *C 25/t*, 2156
- uddannelses- og forskningsspørgsmål: NU 1970: 2
- om ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk: *D 5/1967/s*, 2372
- utvecklingsforskning, samarbetskommitté för: **D 28/1969/e*, 2528
- Forskningscentrum för jordbrukskooperation: **D 14/1962/k*, 2250
- Forskningsinstitut för framtidsfrågor: **D 14/1970/e*, 2564
- Fortrydelsespargraf: 2381
- Foreningsbekæmpelse: se Förening och Miljövård
- Forældelse: se även Preskription
- af forbrydelse: 1914
- af fordringer: 1969
- i nordisk strafferet: NU 1967: 15
- Forældremyndighed: 1912, NU 1967: 4
- Fotvårdsspecialister, utbildning av: 2659
- Framtidsfrågor, forskningsinstitut för: **D 14/1970/e*, 2564
- Fredsforskning, Nordisk samarbetskommitté för: **C 34/k*, 2204
- Fridlysningsbestämmelser: *D 2/1968/j*, 2398, NU 1967: 7
- Fridlysningsstider: *D 3/1968/j*, 2100
- Frimärksutgivning: 2680
- Fritidsfiske: *D 26/1968/t*, 2435; se även Sportfiske
- Frågeinstitut, Nordiska rådets: 2627
- Fröer, ensartad bedömning av internationella attester: *B 10/e*, 1886
- Fællesmarkedet: se Ekonomiskt samarbete
- Færdsel-: se Trafik-
- Färgdiapositivserier om nordisk konst: 1964
- Färöarnas politiska status: *A 317/e*, 1820
- Förare av motorfordon, utbildning av: **D 35/1970/t*, 2610
- Førerkort: se Körkort
- Författare, resestipendier till: 2676
- Förening av Östersjön, åtgärder mot: *D 30/1970/s*, 2599, NU 1967: 13, 1969: 3
- Föreningensfrågorna, samarbete om: *D 4/1969/s*, *D 5/1969/s*, 2466, 2477, NU 1967: 13, 1969: 3; se även Engångsförpackningar
- Föreningsskonferens: NU 1967: 13
- Förskola, samarbete om: **D 27/1970/k*, 2596
- Försvarsallians, nordatlantisk: 124
- Försäkring
- pensions-: **D 10/1967/s*, 2375
- sjuk-: **D 11/1967/s*, 2376
- Försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen: *D 5/1966/i*, 1907, 2313
- Förvaltningstjänstemän, utbyte av: **D 8/1968/s*, 2411
- GATT: se Generaldebatten
- Genetik, medicinsk, institut för: *A 276/k*, 968
- Godsbefordran på väg: 1907
- Godtrosförvärv av lösöre: se Lösöre
- Gränsbygdspöblem, seminarium om: NU 1968: 8
- Gränsformaliteter vid flygtrafik: **D 29/1963/t*, 2265
- Gränskommunalt samarbete: **D 22/1969/s*, 2517
- Gränspassage, fri: **D 1/1969/t*, 2459
- Gränsregion, miljövård och urbanisering: NU 1970: 5
- Hage: se Trädgårds-
- Handelsdokument, förenhetligande av: **D 31/1979/e*, 2605, NU 1968: 5

- Handelshinder, indirekta, avskaffande av: *D 22/1970/e, 2583
- Handelspolitik: se EEC, ekonomiskt samarbete och Generaldebatten
- Handikappade, tekniska hjälpmedel för: 1981
- Have: se Trädgårds-
- Helsingfors-avtalet, revision av: D 18/1970/j, 2569, se även Generaldebatten
- Hindsgavlseminar för internationala organisationer: NU 1969: 21, 1970: 4
- Historia: se även Samtids-
-- modern nordisk, utländskt lektorat i: 1931
- Hushållningshögskolan, Nordiska: *C 13/k, 2036
-- styrelse: 2041
- Hälssofarliga ämnen, märkning av: D 17/1965/s, 2293, NU 1970: 7
- Hälsovårdsdirektörmötet i Århus: *C 20/s, 2132
- Hälsotjänst för sjömän: *D 32/1958/s, 2242
- Hälsovårdshögskolan, Nordiska: *C 10/s, 2021
-- forskning vid: *D 28/1970/s, 2597
- Hälsovårdsinspektörer, kurser för: 2027, 2031
- Hässelbykonferens för internationella organisationer: NU 1965: 9, 1966: 1
- Ibero-amerikansk = latinamerikansk
- Ibero-amerikanskt institut: *D 28/1968/k, 2442
- ICAO: se A 306/t, A 312/t
- Idrottsutbyte: A 290/s, 1292
- Illojal konkurrens: 1910
- ILO-samarbete: 1982
- Imatrakonferens för internationella organisationer: NU 1968: 9, 18
- Industrialiseringsfond för Island: 2682
- Informatik, bibliotek och arkiv, utbildning för: A 270 T/k, 914
- Information
-- om nordiskt samarbete: D 23/1970/k, 2586
-- till u-länderna om den nordiska marknaden: *D 24/1970/e, 2590
- Informations- och redaktionskommittén: 2637
- Informationsverksamhet, Nordiska rådets: A 322 T/k, 1838
- Ingenjörskurser: 2027, 2030
- Inrikesflygets problem: A 133/t, 362
- Institut, nordiska, framtida ställning: A 279/j, 1062
- Instruktionssjukgymnaster, utbildning av: *D 6/1964/s, 2269
- Integrationsforskning, nordisk: *D 15/1968/e, 2422
- Integritetsbeskyttelse: 1914
- Internationale organisationer, seminar för: se Hindsgavlkonferensen, Hässelbykonferensen och Imatrakonferensen
- Internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning, Nordiska samarbetskommittén för: *C 34/k, 2204
- Interner, personskador, vallade av: *D 19/1968/j, 2425
- Invalider: se Handikappade
- Island, industrialiseringsfond för: 2682
-- vulkanologiskt institut i: *D 30/1968/k, 2444
- Islands anslutning till EFTA: 84
-- deltagande i det utvidgade ekonomiska samarbetet: D 20/1970/e, 2575
- Islandsk fly: se Loftleiðir
- Isländsk ungdom, specialiserad fackutbildning för: D 5/1968/k, 2407
-- viss yrkesutbildning för: 2676
- Isländska läkare, utbildning vid Umeå universitet: A 285/k, 1185
- Jagt- og viltvårdskonferens: NU 1967:7
- Jakt- och fridlysningsbestämmelser: D 2/1968/j, 2398
- Jakt- och fridlysningsstider: D 3/1968/j, 2403
- Jaktlagstiftning, principer för: *D 7/1963/j, 2258
- Jernbane: se Järnväg
- Jord-: se Mark-
- Jordbruks- och fiskesamarbete: 2680
- Jordbrukskooperation, forskningscentrum för: *D 14/1962/k, 2250
- Jordbruksspörsmål, Kontaktorganet för: *C 11/e, 2032

- medlemmar: 2033
 Journalister, europeiska, pressbesök i Norden: 2612
 Journalistkursus: **D 11/1969/k*, 2489, NU 1969: 4
 Juridiska studier, reformering av: 2649
 Järnvägsförbindelse över Svinesund: *A 288/t*, 1248
 Järnvägssamarbete: 2679
 Järnvägsvagnar, anskaffande av: *D 25/1968/t*, 2432
 Kalendarium över nordiska möten: 2641
 Karantänverksamheten för djur i de nordiska länderna: **D 11/1970/s*, 2555
 Karesuando, bro vid: **D 15/1970/t*, 2566
 Katastrofberedskap i inre farvatten: *D 20/1969/t*, 2506
 Kattegatt och Skagerack, kommitté för vattenfrågorna i: *A 289/s*, 1262
 Kenya, bistånd till: 2116
 Kernekräftsamarbejde, udvidet: NU 1968: 15; se även Atomenergifrågor
 Kjönsrollene i undervisningen: 1951, 1969
 KOMEKON: 108
 Kommissionslagstiftning: **D 32/1962/j*, 1906, 2254
 Komparativ rätt, institut för: *D 4/1966/j*, 1917, 2311, NU 1970: 7
 Konferenser, Nordiska rådets: 2646
 -- deltagande i: 2646
 Konfiskation m. m.: 1914
 Konflikt- och fredsforskning, Nordiska samarbetskommittén för: **C 34/k*, 2204
 Konkurrens, illojal: 1910
 Konkurs, förmånsrätt i: **D 12/1970/j*, 2560
 — löneskydd vid: *A 296/j*, 1461
 Konkurslovgivning: 1911
 Konservatorer, utbildning av: *A 293/k*, 1346
 Konst: se även Bildkonst
 bildande konst, inrättande av Nordiska rådets pris för: *A 280/k*, 1067
 designskola, nordisk: 1964
 färgdiapositivserier om: 1964
 Konstcentrum, nordiskt: 2655
 Konstfostran i skolan: *D 15/1969/k*, 2196
 Konsumentfrågor, Nordiska kommittén för: *C 35/e*, 2213, NU 1968: 6, 1969: 5, 1970: 6
 Kontaktsmandsseminar i Hindsgavl: NU 1966: 6
 -- i Røros: NU 1970: 12
 -- i Storlien: NU 1969: 12
 Kooperation, forskningscentrum för jordbruks-: **D 14/1962/k*, 2250
 Kooperationssamarbete: 2683
 Kriminologi, Nordiska samarbetsrådet för: *C 30/j*, 2192
 Kriminologiskt samarbete, utvidgat: *B 7/j*, 1850
 Kringkastning: se Radio
 Kultur för barn: 1966
 Kulturavtal, nordiskt: *B 11/k*, *D 21/1970/k*, 1896, 2577, NU 1970: 20, se även Generaldebatten
 Kulturfonden, Nordiska: 2675
 -- berättelse om: *C 16/k*, 2079
 -- fondbelopp, höjande av: *D 26/1969/k*, 2523
 -- fondmedel, beviljade: 2088
 -- protokoll från 10:e styrelsemötet: 2086
 -- revisionsberättelse 1969: 2101
 -- revisorer, val av, 1971—1972: 64
 -- särskilt utskott: 64
 Kulturformidling, konference om: NU 1968: 12
 Kulturkommissionen, Nordiska: **C 2/k*, 1922
 -- framtida ställning inom kultursamarbetet: 1926
 Kulturpolitik, översikter över: 1967
 Kultursamarbetets organisation och en kulturtraktat: *D 21/1970/k*, 2577, NU 1969: 20, se även Generaldebatten
 Kultursekretariatets förläggning: *B 11 Å/k*, 1897
 Kulturskriftserie, internordisk: 1957
 Kulturstöd, översikt över medel: 1970
 Kulturtidskrift, internordisk: 1957
 Kulturutbyte med utlandet: 1968
 Kulturändamål, översikt över medel till: 1970
 Kunst: se Konst

Kurser

- i finsk tekstförståelse: 1931
  - för hälsovårdsinspektörer: 2027, 2031
  - för ingenjörer: 2027, 2030
  - för sjukhusadministratörer: 2027, 2030
  - för ämbetsläkare: 2026, 2029
- Källmaterial för samtidshistorisk forskning: **D 24/1969/k*, 2520
- Købelovgivning: 1906
- Københavns lufthavns fremtid: NU 1968: 4
- Könsrollerna i undervisningen: 1951, 1969
- Körkort, nordisk giltighet för: **D 34/1970/t*, 2609, NU 1969: 7

Lagsamarbete, internationellt: 1919

Lagstiftningssamarbete: **C 1/j*, 1904

Landbrug: se Jordbruk

Landsplanlægning: se Lokaliseringspolitik

Latinamerikanskt = ibero-amerikanskt

Laxbeståndet, skydd för: *A 247/e*, 732Legitimation av optiker: *D 1/1965/s*, 2287, NU 1970: 19

Lektorat i moderne nordisk historie: 1931

Levnedsmiddel: se Livsmedels-

Lik, transport af: 2664

Litteratur: 1955

— bibliotek av billighetsböcker: 1955

— dramaserie på engelska: 1955

— internordisk kulturskriftserie: 1957

— Nordic Translation Series: 1955

— nordisk på tyska: 1957

— nordisk tidskrift: 1956

— skönlitteratur, nordisk, översättning till nordiska språk: *A 281/k*, 1079Litteraturlexikon, nordiskt: *D 32/1970/k*, 2606

Litteraturpris, Nordiska rådets, utdelning av: 2775

Livsmedel, nordisk terminologi för: 2652

Livsmedelslagstiftning: **D 11/1962/s*, 2247

Loftleiðir: 2678

Lokaliseringspolitikens område, samarbete på: *D 14/1966/s*, 2321

Love, publicering af: 1917

Lovgivning: se Lagstiftnings-

Lufftartsens område, samarbete på: *A 2 Å 2/t*: 359

Lufftartsavtal: 2678

Luffthavne: se Københavns luffthavn, Saltholmsudvalget, Öresundsfrågorna

Lystfiskeri: se Fritidsfiske

Läkare, isländska, utbildning vid Umeå universitet: *A 285/k*, 1185

Läkares ersättningsplikt: 2648

Läkarspecialistkompetens: **D 21/1966/s*, 2341Läkemedelssamarbete: **D 16/1969/s*, 2498, NU 1968: 7Lärarytbytte: *D 24/1964/k*, 2278Löneskydd vid konkurs: *A 296/j*, 1461

Löntagarrepresentation i företagets styrelse: 2649

Lösöre, godtrosförvärv: **D 13/1967/j*, 1908, 2379Marinbiologi, Nordiskt kollegium för: 1969 och 1970: **C 27/k a och b*, 2168

Mark- och vattenföröreningskonferens: NU 1967: 13

Marknadsföringslagstiftning, enhetlig: *A 286/j*, 1260Massmedia, stipendier för medarbetare: *A 294/k*, 1382Matematikundervisning, modernisering av: *D 36/1968/k*, 1950, 2456, NU 1967: 9—12Materialforskning och -provning, Nordisk samarbetskommitté för: **C 19/e*, 2123Materialkontroll av elartiklar: *D 2/1963/e*, 2255Medborgarskap för barn: *D 6/1970/j*, 2545
nordiskt, avskaffande av avgift vid förvärv av: *A 303/j*, 1671

Medborgarskapslagstiftning: NU 1965: 8

Meddelanden, nordiska regeringarnas om rekommendationer: 2233

Medicin, forskning i arktisk: *D 11/1960/k*, 2244

Medicinaldirektör: se Hälsovårdsdirektör

- Medicinsk forskning, Nordiska samarbetsnämnden för: *C 39/k, 2228
- Medicinsk genetik, institut för: A 276/k, 968
- Medicinsk undervisning, Nordisk federation för: *C 36/k, 2218
- Mellanriksvägar
norsk-svenska: *D 10/1966/t, 2318
Virtaniemi--Nyrud: A 268/t, 905
- Migrationen Sverige--Finland: NU 1970: 14
- Miljövärd och urbanisering, nordisk gränsregion: NU 1970: 5
- Miljövärdfrågor: se även Generaldebatten
-- kontaktorgan för: 2472
- Miljövärdskonferens, FN:s: 77, 88, 113, 118, 2474
- Miljövärdssamarbete: 2681
- Miljövärdsutredning, Nordforsks: NU 1969: 3
- Militära informationer och materiel, utbyte av: 2684
- Ministerkommittén, Nordiska
-- för administration av gemensamma biståndsprojekt i utvecklingsänderna: *C 18/e, 2115
-- för ekonomiskt samarbete: C 5/e, 1986
- Ministerråd, nordiskt: NU 1969: 21; se även Generaldebatten
- Ministerrådet och det nordiska ekonomiska samarbetet: A 311/e, 1787
- Motorfordon, utbildning av förare: *D 35/1970/t, 2610
- Motorförare, spritpåverkade: 1913
- Musik: 1962
- Musiksamarbete: *D 18/1969/k, 2500
- Musikterapi, samarbete om: *D 17/1969/s, 2499
- Musiktävlingar: 1962
- Musikverk, beställning av: 1962
- Myndighedslovgivning: 1905
- Mättenheter, enligt SI-systemet: A 301/e, 1638
- Märkning av brand- och hälsofarliga ämnen: D 17/1965/s, 2293, NU 1970: 7
- Mönsterlovgivning: 1910, 2697
- Narkotikainförsel, åtgärder mot: D 20/1968/t, 2116
- Narkotikamissbruk
motverkan av: A 305/s, 141, 1685
ungdomens: D 5/1967/s, 2372, NU 1970: 11
- NATO: 124
- Naturalisation, jämlikhet vid: *D 7/1970/j, 2548
- Naturpark för de stora rovdjurens bevarande: *D 4/1968/j, 2405
- Nedrustningsarbete: 2684
- Nordatlantisk försvarsallians: 124
- NM-Brand: 2126
-- Bygg: 2124
-- Olja: 2127
- Nordek: NU 1969: 1, 2, 11, 15, 21; se även Generaidebatten och Ekonomiskt samarbete
-- genomförande av: D 19/1970/e, 2573
- Nordel: *C 33/e, 2203
-- samordnad utbyggnadsplanering inom: NU 1970: 1
- Norden och EEC: A 316/e, 1818
- Norden och Europa, samarbetet om: A 184 T/j, 589
- Nordens hus i Reykjavik
-- 1969: C 14/k, 2042
-- 1970: *C 14/k, 2064
- Nordens folkliga akademi: *C 17/k, 2103
- Nordforsk, långtidsplan för: NU 1968: 11
-- miljövärdutredning: NU 1969: 3
- Nordic Cooperation, Organisations of: NU 1970: 13
- Nordisk federation för medicinsk undervisning: *C 36/k, 2218
- Nordisk journalistkursus: *D 11/1969/k, 2489
- Nordisk komité för pedagogisk forskning: 1952
- "Nordisk Kontakt"
-- rapport från informations- och redaktionskommittén: 2666
-- revisionsberättelse: 2669
-- val av informations- och redaktionskommitté: 64
-- val av revisorer: 65
- "Nordisk statistisk årsbok": 2640, NU 1962: 10, 1963: 8, 1964: 10, 1965: 14, 1966: 10, 1967: 17, 1968: 19, 1969: 22, 1970: 23

- Nordisk statutsamling: 2640, NU 1970: 22
- "Nordisk utredningsserie": 2639
- Nordisk ungdomsfond: se Ungdomssamarbete
- Nordiska arbetsmarknadsutskottet: C 7/s, 2011
- Nordiska asieninstitutet: *C 24/k, 2149, NU 1965: 5
- Nordiska ekonomiska samarbetet: se Ekonomiskt samarbete
- Nordiska hushållshögskolan: *C 13/k, 2036
- styrelse: 2011
- Nordiska hälsovårdshögskolan: *C 10/s, 2024
- forskning vid: *D 28/1970/s, 2597
- Nordiska institutet för folkdiktning: *C 31/k, 2198
- Nordiska institutet för odontologisk materialprovning: *C 32/s, 2201
- Nordiska institutet för samhällsplanering: *C 28/s, 2183
- Nordiska institutets framtida ställning: A 279/j, 1062
- Nordiska kommittén för
- elektriska säkerhetsfrågor, samordning av (NSS): A 315 T/e, 1809
- konsumentfrågor: C 35/e, 2204
- trafiksäkerhetsforskning: C 21/t, 2137
- transportekonomisk forskning: C 25/t, 2156
- Nordiska kontaktorganet för
- atomenergifrågor: *C 8/e, 2018
- fiskerispörsmål: *C 12/e, 2035
- jordbruksspörsmål: *C 11/e, 2032
- radio- och TV-frågor: *C 22/k, 2140
- Nordiska kulturfonden: 2675
- berättelse om: C 16/k, 2079
- fondbelopp, höjande av: D 26/1969/k, 2523
- fondmedel, beviljade: 2088
- protokoll från 10:e styrelsemötet: 2086
- revisionsberättelse 1969: 2101
- revisorer, val av, 1971—1972: 64
- särskilt utskott: 64
- Nordiska kulturkommissionen: *C 2/k, 1922
- framtida ställning inom kultursamarbetet: 1926
- Nordiska marknaden, information till u-länderna om: *D 24/1970/e, 2590
- Nordiska ministerkommittén för administration av gemensamma biståndsprojekt i utvecklingsländerna: *C 18/e, 2115
- ekonomiskt samarbete: C 5/e, 1986
- Nordiska ministerrådet: NU 1969: 21; se även Generaldebatten
- och det nordiska gemensamma samarbetet: A 311/e, 1787
- Nordiska organisationskommittén: 82, 2621, NU 1969: 20; se även Generaldebatten
- arbetsordning, Nordiska rådets, förslag till: 454
- nordisk tjänstemannarätt, förslag till: NU 1970: 15
- personal i utskotten, Nordiska rådets: 577
- Nordiska rådet
- Arbetsordning: 454, 494
- Arbetsutskott: 2769
- Bildband: 2641
- Broschyr: 2640
- Budget: 2622
- Delegationerna i parlamenten: 2655
- Ekonomiska utskottet: 2634
- Frågeinstitut: 2627
- Gemensamma kostnader, budget: 2622
- Information, nordisk arbetsgrupp för: 2638
- Informations- och redaktionskommittén: 2637
- Inkomna skrivelser: 2643
- Internationella organisationer, konferens för: NU 1965: 9, 1966: 1, 1968: 9, 18, 1969: 21, 1970: 4
- Juridiska utskottet: 2628
- Kostnader, gemensamma: 2622
- Kulturfonden, utskottet för granskning av: 2636
- Kulturutskottet: 2630
- Litteraturpris: 2775
- Medlemmar: 9
- Ministermöten, deltagare i: 2626
- Nordiska rådet och parlamenten: 2655
- Nordiska rådets publikationer: 2639
- "Nytt från Nordiska rådet": 2640
- Oplysning: se Upplysning

- Personregister: 2813
 Presidiesekretariat: 2621
 Presidiets sammansättning: 2616
 Presidiemöten: 2616
 Publikationer: 2639
 Rapport från presidiet, *Dokument 1*: 2614
 Rapport om det nordiska samarbetet, *Dokument 3*: 2627, 2673
 Rekommendationer
 — framställning till regeringarna avseende fullföljande av: 2643
 — regeringarnas meddelanden om: 2233
 — översikt över 1970 års: 2617
 Samernas representation i: **D 17/1970/j*, 2568
 Sekretariat: 2770
 Skrivelser, inkomna: 2648
 Socialpolitiska utskottet: 2632
 Trafikutskottet: 2633
 Upplysningsverksamhet: 2637
 Utskottsarbete: 2628
 Verksamhet 1952—1969: 2641
 19:e sessionen
   arrangemang, särskilda: 49
   avslutningsanförande, presidentens: 354
   berättelser till: 1904
   förberedelser för: 2626
   generaldebatt vid: 72—172
   kallelse till: 7
   litteraturpris, utdelning av: 2775
   medlemslista vid: 9
   namnupprop: 58
   presidentens avslutningsanförande: 354
   presidentens öppningsanförande: 55
   presidierapport till: 2614—2665
   presidium vid: 60, 2769
   protokoll vid: 51—356
   rekommendationer vid: 2687
   sakkunniga vid: 2771
   saklista vid: 23
   sakregister över rådsförhandlingarna: 2791
   sekretariat vid: 2770
   sessionssal, placering av regeringsrepresentanter och rådsmedlemmar: 2843
   symboltävling, utdelning av pris: 2775
   utskott: 63—64
   öppningsanförande, presidentens: 55
   översikt över: 48
   övriga beslut: 2754
   20:e sessionen, tid och plats för: 352
 "Nordiska rådet — 19:e sessionen" (porträttmatrikel): 2640
 Nordiska rådets informationsverksamhet: *A 322 T/k*, 1838
 Nordiska rådets stadga och arbetsordning, översyn av: *A 145/j*, 452
 Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning: *C 23/k*, 2142
   internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning: **C 34/k*, 2204
   materialforskning och -provning: **C 19/e*, 2123
 Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning: **C 39/k*, 2228
 Nordiska samarbetsorganet för same-spörsmål och renskötsel frågor: **C 6/j*, 2012
 Nordiska samarbetsrådet för kriminologi: *C 30/j*, 2192
 Nordiska socialpolitiska kommittén: **C 3/s*, 1981
 — sammansättning: 1983
 Nordiska sommarskolan för forskarutbildning: **C 38/k*, 2224
 Nordiska utlänningsutskottet: *C 15/j*, 2076
 Nordiska ämbetsmannakommittén: *NU 1969: 1, 2, 11, 15, 17*
 Nordiskt ekonomiskt samarbete: se Ekonomiskt samarbete
 Nordiskt kollegium för
   fysisk oceanografi: **C 37/k*, 2220
   marinbiologi 1969 och 1970: *C 27 a och b, 2168
   terrester ekologi: **C 29/k*, 2190
 Nordiskt kulturavtal: *B 11/k*, 1896, *NU 1970: 20*; se även Generaldebatten
 Nordiskt litteraturrexikon, utgivande av: *D 32/1970/k*, 2606
 Nordiskt medborgarskap, avskaffande av avgift vid förvärv av: *A 303/j*, 1671

- Nordkalotten, ambulanstjänst inom: *D 11/1966/s, 2320
- Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter: 2677
- Nordkult: se Kultursamarbete
- Nordvietnam, godkännande av: 2651
- NORDTRANS: NU 1969: 13, 1970: 21; se även Generaldebatten och Transportpolitik
- Nordøk: se Nordek
- NSS: se Nordisk kommitté för samordning av elektriska säkerhetsfrågor
- Nukleare skader, ansvar för: 1910
- Nyhetsbyråkorrespondent i Stockholm: 2653
- Nyrud och Virtaniemi, väg mellan: A 268/t, 905
- "Nytt från Nordiska rådet": 2640
- Oceanografi, fysisk, Nordiskt kollegium för: *C 37/k, 2220
- Odontologisk materialprovning, Nordiskt institut för: *C 32/s, 2201
- Offentlighetsgrundsatsens tillämpning i nordisk förvaltning: A 242/j, 629
- Oljeskyddskonvention, revision av: D 31/1968/j, 2445
- Oljetransporter i Östersjön, risker vid: se Katastrofberedskap
- Omsättningskatteproblem vid flyttning inom Norden: 2649
- Opera: 1961
- turné: *D 2/1967/k, 2367
- Operakonst, samarbete: *D 2/1967/k, 2367
- Oplysning: se Upplysning
- Optikerlegitimation: D 1/1965/s, 2287, NU 1970: 19
- Ordlista, samnordisk: 2021
- Organisationskommittén, Nordiska: 82, 2621, NU 1969: 20; se även Generaldebatten
- arbetsordning, Nordiska rådets, förslag till: 454
- nordisk tjänstemannarätt, förslag till: NU 1970: 15
- personal i utskotten, Nordiska rådets: 577
- Osaka, världsutställning i: 2682
- Overlydsfly: se Överlydsflygplan
- Parasitologisk forskning: *D 29/1968/k, 2443
- Paslovgivning: 1961, 2674
- Passkontroll, utgående: D 2/1969/t, 2161
- Patentlagstiftning: 1910, NU 1963: 6, 1968: 1
- Pedagogisk forskning, Nordisk kommitté för: 1952
- Pensionering
- statlig i Norden: NU 1966: 8
- tjänstepension: D 26/1963/s, 2263, NU 1966: 8, 1970: 15
- Pensionsförsäkring, förenhetligande av: *D 10/1967/s, 2375
- Personalen i Nordiska rådets utskott: A 166/j, 575
- Personlighetens okränkbarhet: A 135 Ä/j, 436
- rättskydd i USA, England, Frankrike och Tyskland: 402
- Personskador: se även Skadestånd
- vållade av interner m. m.: *D 19/1968/j, 2425
- Planter: se Växter
- Politik, internationell, inklusive konflikt- och fredsforskning: *C 34/k, 2204
- Porträttmatrikel: 2640
- Postgiroverksamhet: 2680
- Postpaket, tullbehandling av: *D 3/1969/t, 2465
- Postsparbanksbok, uttag från: 2680
- Posttaxor: *D 12/1968/t, 2416, 2679
- Preskription: se även Förældelse
- av brott m. m.: 1914
- av fordran: *D 13/1965/j, 1909, 2292
- Pressbesök i Norden för europeiska journalister: 2642
- Presseminarium på Hässelby slott: NU 1966: 9
- i Århus: 2642
- Pressens indhold af nordiskt stof: NU 1967: 6
- Privatlivets helgd: A 135/j, 374, 1914
- Privatrellige krav, afgørelser om: 1912
- Procesret: 1911
- Provning och materialforskning, Nordisk samlingskommitté för: *C 19/e, 2123
- Prøveløsladelse: NU 1970: 3

- Psykologer, arbetsmarknad för: *D 2/1970/s*, 2536
 Pædagogisk: se Pedagogisk
- Racediskriminering: 1914, 2674
 Radio, utbildning för: **D 21/1963/k*, 2262
 — vuxenutbildning i: *D 7/1966-k*, 1954, 2314
 Radio och TV
 — experimentseminarium för: 1963
 — frågor, Kontaktorganet för: **C 22/k*, 2140
 — konferens: NU 1966:7
 — material till undervisningen i: **D 9/1970/k*, 2552
 — samarbete: 1962
 Radioutsändningar, stereofoniska: **D 25/1969/k*, 2522
 Rasdiskriminering: se Racediskriminering
 Recept, internordisk giltighet för: *A 267 T/s*, NU 1969:18
 Redaktions- och informationskommittén: 2637
 Rejse-: se Rese-
 Reklamsändningar i TV: **D 8/1969/k*, 2485
 Rennäringsfrågor, berättelse från samarbetsorganet för: **C 6/j*, 2012
 Resebyrålagstiftning: *D 35/1968/t*, 2451
 Resepter: se Recept
 Resor, utlands-, beskattning av: *A 278/e*, 1059
 Reykjavik, Nordens hus i
 — 1969: *C 14/k*, 2042
 — 1970: **C 14/k*, 2064
 Riksgränsen Norge—Sverige, översyn av: 2675
 Romfördraget: se Generaldebatten
 Rovdjurens bevarande, naturpark för: **D 4/1968/j*, 2405
 Rovfågelstammarna, skydd för: 2400
 Rumsamarbejde: se Rymdområdet
 Rymdområdet, samarbete på: **D 8/1970/t*, 2549
 Rättsskydd
 — personlighetens i USA, England, Frankrike och Tyskland: 402
 — för växtförädlingsprodukter: *D 11/1964/j*, 2275
 Rättsställning, sjömans: **D 32/1958/s*, 2242
 Röststrättsåldern i Danmark, sänkning av: 2674
 Saltholm, storflygplats: *A 318 T/t*, 1822, NU 1967:14, 1968:2—4
 Samarbete, nordiskt under 1970: 2627, 2673
 Sameinstitut, inrättande av: **D 33/1968/k*, 2449
 Samekonferensen i Hetta: NU 1969:6
 — i Tana: NU 1965:13
 Samernas representation i Nordiska rådet: **D 17/1970/j*, 2568
 Samespörsmål, berättelse från samlingsorganet för: **C 6/j*, 2012
 Samhällsplanering: NU 1964:2
 — Nordiskt institut för: **C 23/s*, 2183, NU 1967:1
 Samiskt institut: 2012
 Samiskt seminarium i Kautokeino: 2655
 Sammenlignende: se Komparativ
 Samtidshistorisk forskning, källmaterial för: **D 24/1969/k*, 2520
 Scenkonst, inrättande av Nordiska rådets pris för: *A 284/k*, 1161
 Scenkonstens område, samarbete på: *A 284 Å/k*, 1163
 Semesterlagstiftning: **D 20/1965/s*, 2295
 SI-system för måttenheter, införande av: *A 301/e*, 1638
 Sjukförsäkring, förenhetligande av: **D 11/1967/s*, 2376
 Sjukgymnaster, utbildning av instruktions-: **D 6/1964/s*, 2269
 Sjukhusadministratörer, kurs för: 2027, 2030
 — utbildning av: **D 3/1970/s*, 2539
 Sjukhusfysikersamarbete: **D 33/1970/s*, 2603, NU 1969:8
 Sjuksköterskor
 — arbetsmarknad för: 2677
 — högre utbildning: **D 19/1967/s*, 2282
 Sjukvård: se även Hälso-
 Sjukvårdsplanering: **D 29/1962/s*, 2253
 Sjukvårdssamarbete i Tornedalen: **D 16/1968/s*, 2423
 Sjöfartsregler för stora fartyg: *D 19/1969/t*, 2504

- Sjömansskattelagstiftningen: *A 260 T/s*, 159, 838, NU 1969:10
- Sjömän, hälsotjänst för: **D 32/1958/s*, 2242
- Sjörätt: 1906
- Skadeerstatning: 1909
- Skadestånd: se även Skadeerstatning
— för invaliditet m. m.: 1907
— för personer vållade av interner: **D 19/1968/j*, 2425
- Skadeståndslagstiftning, försäkrings in-
verkan på: *D 5/1966/j*, 1907, 2313
- Skadeståndsrättslig lagstiftning:
A 254/j, 769
- Skagerack och Katttegalt, kommitté för
vattenfrågorna i: *A 289/s*, 1262
- Skandekplan: 94
- Skattekonferens, nordisk i Köbenhavn
1966: NU 1966:4
- Skatter: se även Beskattning och Om-
sättningskatt
— och avgifter, harmonisering av:
*D 28/1964/e, 2283
- Skattepolitiskt samarbete: *D 24/1968/e*,
2429
- Skatteregler för bolag: *D 26/1964/e*,
2281, NU 1963:5
- Skattevetenskapligt forskningsråd: 2419
— samarbete *D 14/1968/e*, 2418
- Skeppsmedicinsk forskning: *D 10/*
1969/s, 2486
- Skiftelovgivning: 1911
- Skogstekniskt utvecklingsarbete: *D 19/*
1996/e, 2338
- Skol- och studentbetygs
giltighet: **D 13/1970/k*, 2563
jämförbarhet: **D 7/1969/k*, 2483
- Skolordnning, nordisk: *D 26/1967/k*,
1948, 2391, NU 1965:12, 1968:14
- Skolordnningarnas harmonisering:
A 321 T/k, 1836, NU 1970:9
- Skov: se Skog
- Skönlitteratur: se Litteratur
- Släktnamnslista: 2021
- Socialtrygghet, konvention om: **D 9/*
1967/s, 2374
- Socialhögskolorna, samarbete mellan:
2531
- Socialpersonal, vidareutbildning av:
*D 1/1970/s, 2530
- Socialpolitiska kommittén, Nordiska:
*C 3/s, 1981
- sammansättning: 1983
- Sommarskola, nordisk, för forskarut-
bildning: **C 38/k*, 2224
- Specialapparat, vetenskaplig: **D 20/*
1967/s, 2383
- Specialistkompetens för läkare: **D 21/*
1966/s, 2341
- Sportfiske: se även Fritidsfiske
- Sportfiskets värde som rekreation: 2648
- Sprog: se Språk
- Språkkonvention, nordisk: **D 29/*
1966/j, 2344
- Språklektorerna, samarbete rörande:
D 27/1969/k, 2524
- Språknämnder: **C 9/k*, 2021
- Spörgetime: se Frågeinstitut
- Stadga och arbetsordning, Nordiska rå-
dets, översyn av: *A 145/j*, 452
- Stadsplanerare, utbildning av: NU
1964:2
- Standardisering, samarbete om: **D 23/*
1968/e, 2426
- Standardiseringskonferens i Oslo: NU
1969:14
- Statistisk årsbok: 2640, NU 1962:10,
1963:8, 1964:10, 1965:14, 1966:10,
1967:17, 1968:19, 1969:22, 1970:23
- Statsborger-: se Medborgar- och Natu-
ralisation
- Statsministermöte i Köbenhavn: 2624,
2657
- Statutsamling, Nordisk: 2640, NU 1970:
22
- Stemmerett: se Röststrätt
- Stereofoniska radioutsändningar:
*D 25/1969/k, 2522
- Stipendier för medarbetare vid mass-
media: *A 294/k*, 1382
— rese, till författare: 2676
- Straffeprocess: 1912
- Strafferet: 1913, 1916
— nordisk förældelse i: NU 1957:15
- Strafferetskomité, nordisk: 1913
- Studentbetygs giltighet: **D 13/1970/k*,
2563
— jämförbarhet: **D 7/1969/k*, 2483
- Studera i Norden, broschyr om: 1931
- Studerande, internordiska biljettpriser:
2649
- Studieresor i Norden för medarbetare
i massmedia: *A 294/k*, 1382
- Sundheds-: se Hälso-

- Svangerskabsafbrydelse: se Abort
- Svinesund, järnvägsförbindelse över: A 288/t, 1218
- Syge-, Syke-: se Sjuk-
- Symbol, nordisk: A 319/k, 1825, 2775
- Sysselsättningspolitik, gemensam: A 238/s, 592
- Säkerhetsfrågor, elektriska, verksamhetsområdet för Nordiska kommittén för samordning av: A 315 T/e, 1809
- Säkerhetskonferens, europeisk: 128, 129, 133
- Sjö-: se Sjö-
- Tanzania, bistånd till: 2118
- Teater: 1958; se även Scenkonst
- gästspel: 1959
- gästspel i skolorna: 1960
- seminarier: 1960, 2676
- utbildning för: *D 21/1963/k, 2262
- Television: se TV
- Tentamensgiltighet, nordisk: D 1, 1966/k, 1928, 2304, NU 1970: 18
- Terrester ekologi, Nordiskt kollegium för: *C 29/k, 2190
- Testamentsrätt, internationell: 1998
- Tidskrift, kulturell: 1956
- Tjänstemannarätt för nordiskt anställd personal: A 146/j, 526, NU 1970: 15
- Tjänstemän, förvaltnings-, utbyte av: *D 8/1968/s, 2411
- Tjänstepension: D 26/1963/s, 2263, NU 1966: 8, 1970: 15
- Told-, Toll-: se Tull-
- Torne älvs bevarande i naturtillstånd: 2659
- Tornedalen, sjukvårdssamarbete i: *D 16/1968/s, 2423
- Trafikbrott, begångna utomlands: 1915
- Trafikfostran, effektiviserad: *D 14/1969/k, 2494
- Trafiklagstiftning, gemensam: *D 27/1968/t, 2441, NU 1966: 2—3
- Trafikonykterhet: D 24/1965/j, 2296
- Trafiksäkerhet, ökad: A 299/t, 1570
- Trafiksäkerhetsforskning, Nordiska kommittén för: C 21/t, 2137
- Trafiksäkerhetskonferens i Stockholm: NU 1970: 8
- Transittrafik över Trondheim: *D 9/1968/t, 2114
- Translation Series, Nordic: 1955
- Transplantation, likartad lagstiftning om: *D 12/1969/s, 1916, 2490
- Transportekonomisk forskning, Nordiska kommittén för: C 25/t, 2156
- Transportområdet, samarbete på: NU 1969: 13, 1970: 21
- Transportpolitik, gemensam nordisk: *D 1/1967/t, 2364
- Transportöverenskommelse, nordisk: A 283/t, 1132
- Trondheim, transittrafik: *D 9/1968/t, 2114
- Tryckkärl och ångpanneanläggningar, gemensamma normer för: 2354
- Trädgårdskonst, utbildning i: NU 1967: 5
- Tull, underlättande av gränsformaliteter för nordisk flygtrafik: *D 29/1963/t, 2265
- Tulladministrativa rådet: *C 4/e, 1984
- Tullbehandlingen av postpaket: *D 3/1969/t, 2465
- Tullförfarande för utbyrningsmaskiner: A 297/e, 1483
- Tullharmonisering: NU 1969: 1, 2, 11, 15, 17
- Tullsamarbete, nordiskt: se Tullharmonisering
- Tullunionen: se Generaldebatten
- Turnéopera: *D 2/1967/k, 2367
- TV
- reklamsändningar i: *D 8/1969/k, 2485
- samarbete, utvidgat: *D 12/1967/k, 2377
- samarbetet mellan Finland och Sverige: A 292/k, 1310
- utbildning för: *D 21/1963/k, 2262
- vuxenundervisning i: D 7/1966/k, 1954, 2314
- TV och radio
- experimentseminarium för: 1963
- frågor, Kontaktorganet för: *C 22/k, 2140
- konferens: NU 1966: 7
- material till undervisningen i: *D 9/1970/k, 2552
- samarbete: 1962
- TV-sändare, grupplöptidskaraktistik för: 2650

- TV-tekniskt samarbete: *D 29/1970/k, 2598
- U-länderna, privata investeringar i:
*D 25/1970/e, 2592; se även Utvecklingsländerna
- Ud(en)-: se Ut-
- Uddannelse: se även Utbildning
- Uddannelses- og forskningsspørgsmål:
NU 1970: 2
- Udlevering til andet nordisk land:
1912
- Udleveringslovgivning: 1915
- Udredningsserie, Nordisk: 2639
- Udveksling: se Utbyte
- Undervisning
av döva och gravt hörselskadade barn: 2664
designskola, nordisk: 1964
Nordisk federation för medicinsk:
*C 36/k, 2218
av utvecklingshämmande: 2652
för vuxna i TV: D 7/1966/k, 1954, 2314
- Ung arbetskraft: *D 3/1967/s, 2369
- Ungdom, missanpassad, och samhället:
2648
- Ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk: D 5/1967/s, 2372, NU 1970: 11
- Ungdomsbiennialerna för bildkonst:
1963
- Ungdomsdemokrati: 1969
- Ungdomsfond, nordisk: se Ungdomssamarbete
- Ungdomssamarbete, nordiskt, ökat stöd till: D 36/1970/s, 2594
- Universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning: *D 3/1965/k, 1930, 2289
- Utbildning
— av akademiker: 1929
— av arkitekter: *D 5/1965/s, 2290
— för bibliotek, arkiv och informatik:
A 270 T/k, 914
— af biologer, eksperimentelle: 1930
— af byplanlæggere: NU 1964: 2
— för film: *D 21/1963/k, 2262
— fiskeri-: D 29/1965/k, 2299
— av forskare: 1929
— av förare av motorfordon: *D 35/1970/t, 2610
— för havekunst: NU 1967: 5
— högre, samarbete om: 1928
— av instruktionssjukgymnaster: *D 6/1964/s, 2269
— av isländsk ungdom: D 5/1968/k, 2407
— av isländska läkare vid Umeå universitet: A 285/k, 1185
— av konservatorer: A 293/k, 1346
— för radio: *D 21/1963/k, 2262
— av sjuksköterskor, högre: *D 19/1967/s, 2382
— av sjukvårdsadministratörer: *D 3/1970/s, 2539
— av socialpersonal, vidare-: *D 1/1970/s, 2530
— av stadsplanerare: NU 1964: 2
— för teater: *D 21/1963/k, 2262
— för television: *D 21/1963/k, 2262
— i trädgårdskonst: NU 1967: 5
— för yrkeslärare: *D 6/1968/k, 2410
— för yrkesvägledare: *D 29/1969/s, 2529
— översikt
Danmark: 1933
Finland: 1950
Island: 1943
Norge: 1944
Sverige: 1945
- Utbildningsanstalter, ökad samverkan vid: *D 4/1970/k, 2540
- Utbildningsrådet, finsk-svenska: C 26/k, 2163
- Utbyte av lärere og skoleungdom: se Lärarutbyte
— av förvaltningstjänstemän: *D 8/1968/s, 2411
- Uthyrningsmaskiner, förenklat tullförfarande för: A 297/e, 1483
- Utländsresor, skatt på: A 278/e, 1059
- Utlämningslagstiftning: 1915
- Utlämningslagstiftning, enhetlig: D 22/1966/j, 1918, 2342, NU 1970: 6
- Utlämningsutskottet, Nordiska: C 15/j, 2076
- Utskott, personalen i Nordiska rådets:
A 166/j, 575
- Utställning
om nordiskt samarbete: 2641
i Osaka: 2682
- Utställningar av allmänupplysande karaktär: 1967

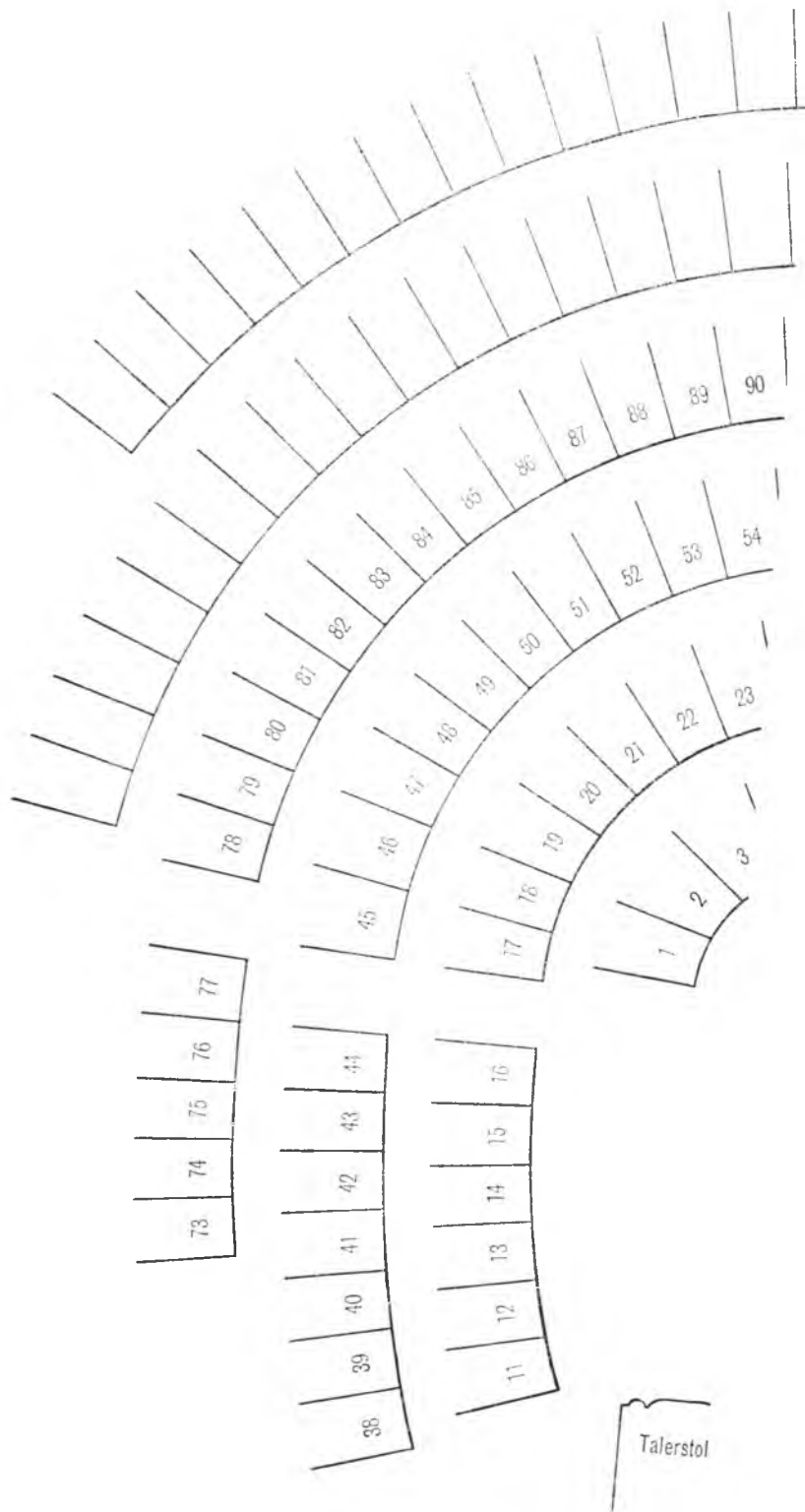

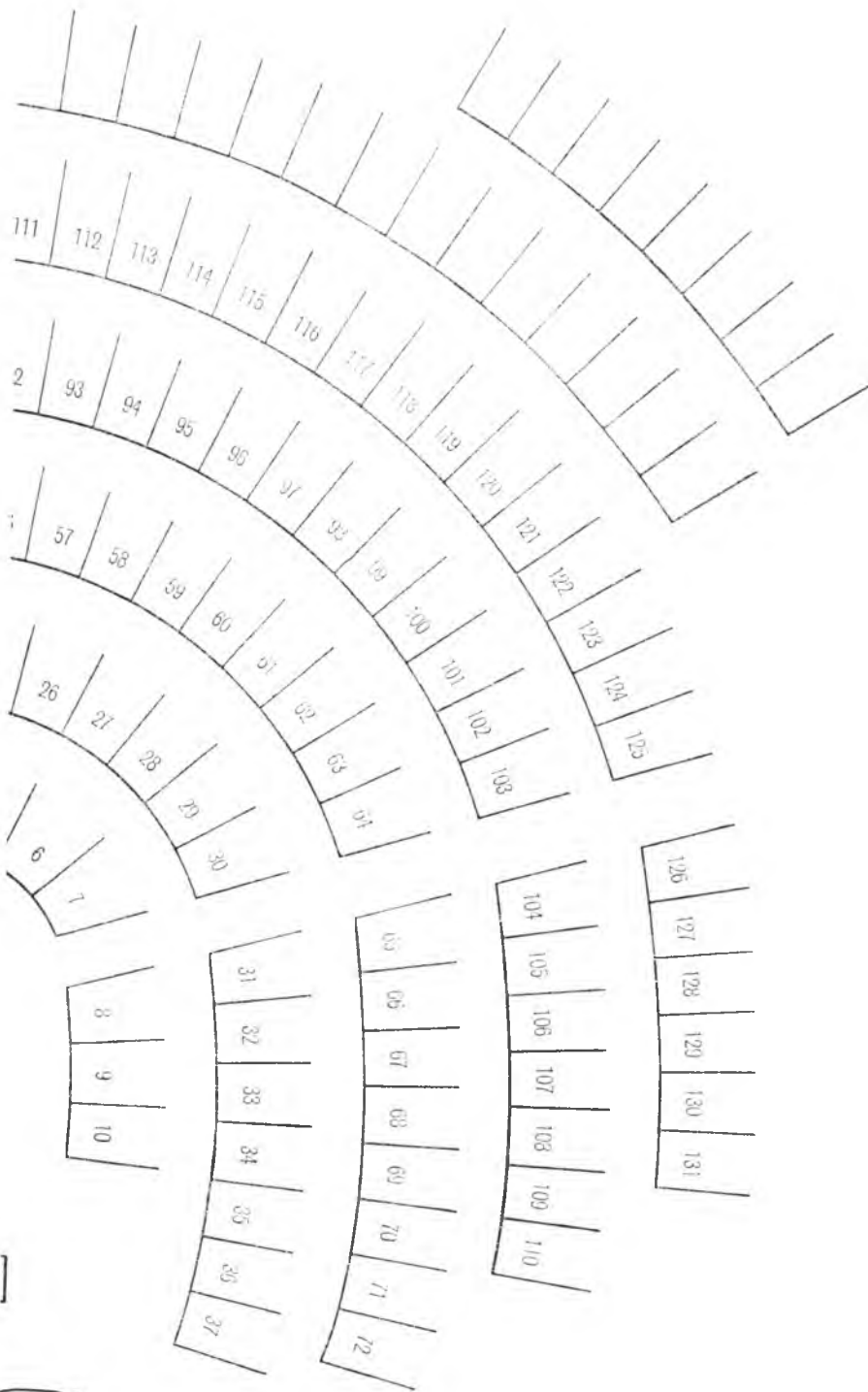
- Utställningssamarbete: A 277/k, 1014
 Utvecklingsforskning, samarbetskommitté för: *D 28/1969/e, 2528
 Utvecklingshämmande, undervisning av: 2652
 Utvecklingsländerna
 — biståndssamarbete: 2683
 — biståndsprojekt i: *C 18/e, 2115
 — fællesnordiske projekter: 2115
 — information till om den nordiska marknaden: *D 24/1970/e, 2590
 — Kenya: 2116
 — Kibah Education Centre: 2115
 — privata investeringar i: *D 25/1970/e, 2592
 — Tanzania: 2118
 Valgret: se Rösträtt
 Vand-: se Vatten-
 Vandforurening i Kattegatt och Skagerrack: A 289/s, 1262
 Varudeklarationssamarbete: *D 5/1970/e, 2511
 Vattenkrafttillgångar, utbyggnad av: D 22/1958/e, 2240
 Veje-: se Väg-
 Verdensudstilling: se Världsutställning
 Verkstadsindustri, samarbete inom: 2083
 Verkställighet av administrativa beslut: D 18/1962/j, 2251
 Wernerplanen: 89
 Vetenskaplig dokumentation: D 12/1963/k, 2259
 Vetenskaplig specialapparatur, utnyttjande av: *D 20/1967/k, 2383
 Veterinärer, arbetsmarknad för: D 19/1958/s, 2233
 — utkast till överenskommelse: 2236
 Vidne: se Vittnes-
 Vidnesbyrd: se Studentbetyg
 Vietnamkriget: 99, 2651
 Villkorlig frigivning: se Prövelösladelse
 Villkorligt dömda, övervakning av: 1916
 Viltforskning, kollegium för: D 1/1968/j, 2394
 Viltvårdskonferens: NU 1967:7
 Virtaniemi och Nyrud, väg mellan: A 268/t, 905
 Viskonst, nordiskt samarbete: 1958
 Vittnesplikt, nordisk: *D 17/1968/j, 1913, 2424
 Voksen: se Vuxen
 Voldgift: 1912
 Vulkanologiskt institut i Island: *D 30/1968/k, 2444
 Vuxenundervisning: D 7/1966/k, 1954, 2314
 Väg
 — Blå vägens utbyggnad till europaväg: *D 16/1970/t, 2567
 — E 18, utbyggnad av: D 13/1969/t, 2492
 — Europavägförbindelse Finland—Sverige: *D 29/1967/t, 2393
 — godsbefordran på: 1907
 — mellanriks-, norsk-svenska: *D 10/1966/t, 2318
 Vägtrafikregler: NU 1966:2—3, 1970:10
 Världsutställning i Osaka 1970: 2682
 Växtförädlingsprodukter, rättsskydd för: D 11/1964/j, 2275
 Yrkesläroutbildning, samarbete om: *D 6/1968/k, 2410
 Yrkesvägledarutbildningen, samarbete om: *D 29/1969/s, 2529
 Zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige: *D 23/1969/s, 2518
 Ångpanneanläggningar och tryckkärl, gemensamma normer för: 2659
 Ägteskab-: se Äktenskap-
 Äktenskapsrätt: A 257/j, 186, 796, 1904, 1907
 Ämbetsläkarkurser: 2026, 2029
 Ämbetsmannakommittén, Nordiska, rapport från: NU 1969:1, 2, 11, 15, 17; se även Generaldebatten
 Ämbetsnannamöte
 — i Hindsö: NU 1966:6
 — i Rörös: NU 1970:12
 — i Storlien: NU 1969:9
 Ämbetsmannarapporten: se Ämbetsmannakommittén
 Ökonomisk: se Ekonomisk
 Öl, skatteklasser för: 2285
 Öresund, faste förbindelser över: NU 1967:4
 Öresundsfrågorna: NU 1967:14, 1968:2—4

— faste förbindelser över: NU 1967: 4
— fortsatta handläggningen av: A 318
T/t, 1822
Östersjöns förening, åtgärder mot:
D 30/1970/s, 2599, NU 1967: 13,
1969: 3

Östeuropeiska frågor, institut för:
A 245/k, 643
Överljudsflygplan, förbud mot: A 306/t,
1731
Översättning av nordisk dramaserie
till engelska: 1955

**Regeringsrepresentanternas och rådsmedlemmarnas
placering i sessionssalen**

dssekretær

Regeringsrepresentanter

1	<i>Auduns, Audur</i>	45	<i>Karjalainen, Ahti</i>
2	<i>Bainnsgaard, Hilmar</i>	46	<i>Kyllingmark, Håkon</i>
3	<i>Bengtsson, Ingegnund</i>	47	<i>Larsen, Helge</i>
11	<i>Bondevik, Kjell</i>	48	<i>Leskinen, Väinö</i>
12	<i>Borten, Per</i>	49	<i>Lidbom, Carl</i>
14	<i>Christensen, Henry</i>	50	<i>Lind, Nathalie</i>
15	<i>Christiansen, Peter F.</i>	51	<i>Mattila, Olavi J.</i>
16	<i>Dahlgaard, Lauge</i>	52	<i>Moberg, Sven</i>
17	<i>Endresen, Egil</i>	53	<i>Myrvoll, Ole</i>
18	<i>Feldt, Kjell Olof</i>	73	<i>Nilsson, Torsten</i>
19	<i>Geijer, Lennart</i>	75	<i>Normann, A. G.</i>
20	<i>Gestrin, Kristian</i>	76	<i>Nyboe Andersen, P.</i>
21	<i>Gislason, Gylfi Þ.</i>	77	<i>Palme, Olof</i>
22	<i>Guldberg, Ove</i>	78	<i>Saarto, Veikko</i>
23	<i>Hafstein, Jóhann</i>	79	<i>Stray, Sveinn</i>
24	<i>Harfling, Poul</i>	80	<i>Sträng, Gunnar</i>
38	<i>Helveg Petersen, K.</i>	81	<i>Tallgren, Carl Olof</i>
39	<i>Holmqvist, Eric</i>	82	<i>Thestrup, Knud</i>
40	<i>Isaksson, Martin</i>	83	<i>Thomsen, Knud</i>
41	<i>Itälä, Jaakko</i>	84	<i>Tidemand, Otto Grieg</i>
42	<i>Jönsson, Emil</i>	85	<i>Tiekso, Anna-Liisa</i>
43	<i>Jönsson, Magnús</i>	86	<i>Toft, H. C.</i>
44	<i>Kalavainen, Meeri</i>	87	<i>Tuominen, Erkki</i>

Valda medlemmar

5	<i>Adamsson, Erik</i>	56	<i>Hammarberg, Sven</i>
6	<i>Alenius, Ele</i>	57	<i>Hanhirova, Veikko</i>
7	<i>Andersen, Magnus</i>	58	<i>Hansen, Gulltorm</i>
8	<i>Antila, Pentti</i>	59	<i>Haugaard, Svend</i>
9	<i>Antonsson, Johannes</i>	60	<i>Helén, Gunnar</i>
10	<i>Anstrheim, John</i>	61	<i>Helveg Petersen, Niels</i>
25	<i>Bergman, Per</i>	62	<i>Hernelius, Allan</i>
26	<i>Bratteli, Trygve</i>	63	<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>
27	<i>Bundvad, Kaj</i>	64	<i>Hetemäki, Elsi</i>
28	<i>Bye, Roald</i>	65	<i>Holmberg, Yngve</i>
29	<i>Carlsson, Eric</i>	66	<i>Horn, Svend</i>
30	<i>Damsgaard, Kresten</i>	67	<i>Hækkerup, Per</i>
31	<i>Ehrnrooth, Georg C.</i>	68	<i>Ingimundarson, Sigurður</i>
32	<i>Engan, Erling</i>	69	<i>Johannessen, Guri</i>
33	<i>Enggaard, Knud</i>	70	<i>Johannessen, Martha</i>
34	<i>Eriksen, Niels</i>	71	<i>Johansson, Rune</i>
35	<i>Eriksson, Thorvald</i>	72	<i>Johansson, Tage</i>
36	<i>Garbo, Gunnar</i>	90	<i>Jönsson, Eysteinn</i>
37	<i>Geijer, Arne</i>	91	<i>Kjaran, Birgir</i>

92	<i>Kjartansson, Magnús</i>	112	<i>Perheentupa, Antti-Veikko</i>
93	<i>Knuutila, Sakari</i>	113	<i>Rognerud, Berte</i>
94	<i>Korvald, Lars</i>	114	<i>Rosnell, Irma</i>
95	<i>Krag, Jens Otto</i>	115	<i>Salolainen, Pertti</i>
96	<i>Kristiansen, Kåre</i>	116	<i>Salvesen, Salve</i>
97	<i>Larsen, Aksel</i>	117	<i>Seip, Helge</i>
98	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>	118	<i>Siltanen, Syivi</i>
99	<i>Mathiesen, Matthias A.</i>	119	<i>Skaftason, Jón</i>
100	<i>Mellqvist, Sven</i>	120	<i>Skytte, Karl</i>
101	<i>Munck, Clara</i>	121	<i>Stetter, Ib</i>
102	<i>Mundebo, Ingemar</i>	122	<i>Sundman, Per Olof</i>
103	<i>Møller, Gerda</i>	123	<i>Sundqvist, Ulf</i>
104	<i>Nettelbrandt, Cecilia</i>	124	<i>Tarjanne, Pekka</i>
105	<i>Nielsen, K. Axel</i>	125	<i>Treholt, Thorstein</i>
106	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>	126	<i>Tuominen, Mirjam</i>
107	<i>Nordli, Odvar</i>	127	<i>Vennamo, Veikko</i>
108	<i>Norvik, Erling</i>	128	<i>Virolainen, Johannes</i>
109	<i>Nørgaard, Ivar</i>	129	<i>Willoch, Kåre</i>
110	<i>Palm, Sture</i>	130	<i>Ääri, Saimi</i>
111	<i>Patursson, Erlendur</i>	131	<i>Øregaard, J. Fr.</i>